

Digesta

v českém překladu

Česko-čeština překladatel deeple překladatel

(podle vydání S. P. Scotta z roku 1932)

překlad-editor: Béla Pokol, Ágnes Pokol, Vera Czekes-Pokol

Technická redaktorka: Mgr: Levente Ujvary

Sződliget

2022

Kniha I.....	5
Kniha II.....	97
Kniha III.....	196
Kniha IV.....	276
Kniha V.....	401
Kniha VI.....	489
Kniha VII.....	530
Kniha VIII.....	609
Kniha IX.....	653
Kniha X.....	699
Kniha XI.....	746
Kniha XII.....	783
Kniha XIII.....	844
Kniha XIV.....	887
Kniha XV.....	944
Kniha XVI.....	1005
Kniha XVII.....	1058
Kniha XVIII.....	1146
Kniha XIX.....	1229
Kniha XX.....	1324

Kniha XXI.....	1382
Kniha XXII.....	1473
Kniha XXIII.....	1533
Kniha XXIV.....	1635
Kniha XXV.....	1725
Kniha XXVI.....	1770
Kniha XXVII.....	1842
Kniha XXVIII.....	1906
Kniha XXIX.....	1996
Kniha XXX.....	2073
Kniha XXXI.....	2126
Kniha XXXII.....	2169
Kniha XXXIII.....	2220
Kniha XXXIV.....	2293
Kniha XXXV.....	2365
Kniha XXXVI.....	2443
Kniha XXXVII.....	2520
Kniha XXXVIII.....	2600
Kniha XXXIX.....	2695
Kniha XL.....	2778

Kniha XLI.....	2895
Kniha XLII.....	2973
Kniha XLIII.....	3030
Kniha XLIV.....	3132
Kniha XLV.....	3185
Kniha XLVI.....	3250
Kniha XLVII.....	3341
Kniha XLVIII.....	3442
Kniha XLIX.....	3561
Kniha L.....	3630

Knihá I

1. O spravedlnosti a právu.
2. O původu práva a všech soudců, spolu s posloupností právníků.
3. O zákonech, nařízeních Senátu a dávno zavedených zvyklostech.
4. O ústavách císařů.
5. O stavu lidí.
6. O těch, kteří jsou sami sobě pány, a o těch, kteří jsou pod kontrolou jiných.
7. O osvojeních a osamostatnění (..)
8. O rozdělení a povaze věcí.
9. Ohledně senátorů.
10. O úřadu konzula.
11. O úřadu pretoriánského prefekta.
12. O úřadu městského prefekta.
13. O úřadu kvestora.
14. O úřadu pretoriánů.

15. O úřadu prefekta noční hlídky.
16. O úřadu prokonzula a jeho zástupce.
17. O úřadu augustiniánského prefekta.
18. Ohledně úřadu guvernéra.
19. O úřadu císařského správce nebo účetního.
20. Ohledně úřadu Juridicus.
21. Pokud jde o úřad toho, na koho je přenesena pravomo
22. Pokud jde o úřad odhadců.

Titul 1. O spravedlnosti a právu.

Ulpianus, kniha I, Institutes.

Ti, kdo se věnují studiu práva, by měli především vědět, odkud tato věda pochází. Právo získalo své jméno od spravedlnosti, neboť (jak elegantně říká Celsus) právo je umění poznat, co je dobré a spravedlivé.

(1) Každý nás může správně nazvat kněžími tohoto umění, neboť pěstujeme spravedlnost a vyznáváme, že víme, co je dobré a spravedlivé, rozlišujeme dobro od zla a rozlišujeme, co je zákonné od nezákonného; chceme přimět lidi k dobru strachem z trestu, ale také povzbuzením odměny; usilujeme (pokud se nemýlím) o pravdivou, a ne předstíranou filozofii.

(2) Tento předmět se dělí na veřejné a soukromé právo. Veřejné právo je to, které se týká správy římské vlády; soukromé právo je to, které se týká zájmů jednotlivců; jsou totiž věci, které jsou užitečné pro veřejnost, a jiné, které jsou prospěšné pro soukromé osoby. Veřejné právo se týká posvátných obřadů a povinností kněží a soudců. Soukromé právo má trojí povahu, neboť je odvozeno buď z přirozených předpisů, z předpisů národů, nebo z předpisů občanského práva.

(3) Přirozený zákon je ten, kterému příroda učí všechny živočichy, neboť tento zákon není vlastní lidskému rodu, ale týká se všech tvorů, kteří odvozují svůj původ z moře nebo ze země, a je společný i ptákům. Z něho vychází spojení samce a samice, které označujeme jako manželství; odtud také pochází plození dětí a jejich výchova; vidíme totiž, že všichni živočichové, a dokonce i divoká zvířata, tento zákon zřejmě znají.

(4) Právo národů je právo, které používá lidský rod, a je snadné pochopit, že se liší od přirozeného práva z toho důvodu, že toto právo je společné všem zvířatům, zatímco první se týká pouze lidí v jejich vzájemných vztazích:

2. Pomponius, Enchiridion, Například úcta k Bohu a poslušnost, kterou jsme povinni rodičům a vlasti:

3. Florentinus, Institutes, kniha I, Jak se bráníme násilí a zranění.

Vždyť podle tohoto zákona se stává, že cokoli kdo učiní pro ochranu svého těla, je považováno za učiněné zákonně; a protože příroda mezi námi stanovila určitý vztah, vyplývá z toho, že je odporné, aby jeden člověk ležel v záloze na druhého.

0. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Manumissio je také součástí zákona národů, neboť manumissio je propuštění z područí, to znamená darování svobody; dokud je totiž někdo v otroctví, je podřízen područí a autoritě, ale jakmile je manumissio, je od této autority osvobozen. To má svůj původ v zákoně národů; protože podle přirozeného práva se všichni lidé rodili svobodní a manumissio nebyla známa, protože samotné otroctví nebylo známo; ale poté, co zákon národů připustil otroctví, následovala výhoda manumissio, a zatímco lidé byli označováni jedním přirozeným jménem, podle zákona národů vznikly tři různé druhy, totiž svobodní lidé a na rozdíl od nich otroci, a jako třetí třída svobodní lidé nebyli ti, kteří přestali být otroky.

(23) Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Tímto zákonem národů byly zavedeny války, rozlišeny rasy, založena království, stanovena vlastnická práva, stanoveny hranice pozemků, postaveny budovy, vytvořeny obchody, koupě, prodeje, pronájmy, nájmy a závazky, s výjimkou těch, které byly zavedeny občanským zákonem.

23. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Občanské právo je něco, co není zcela odlišné od přirozeného práva nebo práva národů, ani mu není ve všem podřízeno, a proto když něco přidáme nebo odebereme ze zvykového práva, vytvoříme samostatné právo, tedy občanské právo.

5. Tento náš zákon je pak stanoven buď písemně, nebo bez něj, jako u Řeků "twn nomwn oi men eggrafoi oi de agrafoi", to znamená, že některé zákony jsou písemné a jiné ne.

(1) Papinianus, Definice, kniha II.

Občanské právo je to, které vychází ze zákonných nařízení, plebiscitů, dekretů senátu, císařských ediktů a autority učených mužů.

0. Pretoriánský zákon je zákon, který zavedli pretoriáni za účelem podpory, doplnění nebo změny občanského zákona pro veřejné blaho; je také označován jako čestný zákon, protože se tak nazývá podle "cti" pretoriánů.

(0) Marcianus, Institutes, kniha I.

Čestné právo je totiž samo o sobě živým hlasem občanského práva.

7. Gaius, Institutes, kniha I.

Všechny národy, které se řídí právem a zvyky, využívají zčásti svého vlastního práva a zčásti toho, které je společné všem lidem. Jakékoli právo, které si nějaký národ zavedl, je totiž tomuto státu vlastní a nazývá se občanským právem, neboť je zvláštním právem tohoto státu. Cokoli však přirozený rozum zavedl mezi všemi lidmi, je stejně dodržováno celým lidstvem a nazývá se právo národů, protože je to právo, které používají všechny národy.

8. Ulpianus, Pravidla, kniha I.

Spravedlnost je neustálá a trvalá snaha dát každému to, na co má nárok.

0. Příkázání zákona jsou následující: žít čestně, nikomu neublížit, každému dát, co mu patří.

1. Nauka o právu je znalost Božích a lidských záležitostí, poznání toho, co je spravedlivé a co nespravedlivé.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Pojem "zákon" se používá v několika významech. Za prvé, cokoli je spravedlivé a dobré, se nazývá zákonem, jako je tomu v případě přirozeného práva. Za druhé tam, kde je něco užitečné pro všechny nebo pro většinu v nějakém státě, jako například občanské právo. Ani čestné právo není v Našem státě méně spravedlivě takto označováno a o prétorovi se také říká, že vykonává právo, i když rozhoduje nespravedlivě; tento termín se totiž nevztahuje na to, co prétor skutečně koná, ale na to, co se mu hodí konat. V jiném významu toto slovo označuje místo, kde se vykonává spravedlnost, přičemž se název přesouvá ze samotného aktu na místo, kde se vykonává, a toto místo lze určit následujícím způsobem; kdykoli může prétor určit místo pro vykonávání spravedlnosti, je toto místo správně nazýváno zákonem, pokud je zachována důstojnost jeho úřadu a zvyky našich předků.

23. Marcianus, Institutes, kniha I.

Někdy se výraz "zákon" používá k označení spojení, například: "Jsem spojen zákonem příbuzenství nebo spřízněnosti s takovou a takovou osobou".

Titul 2. O původu práva a všech soudců, spolu s posloupností právníků.

23. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Protože se chystám podat výklad starověkých zákonů, považoval jsem za nutné vrátit se nejprve k počátkům Města, ne proto, že bych chtěl podávat rozsáhlé komentáře, ale z toho důvodu, že jsem si všiml, že dokonalé je ve všem to, co je dokončeno ve všech svých částech; a skutečně nejdůležitější částí čehokoli je počátek. Pakliže bych měl říci, že tam, kde se na fóru projednávají kauzy, je ohavné přednést soudci věc bez předchozích poznámek, bylo by mnohem nevhodnější, kdyby ti, kdo podávají výklad, zanedbali začátek a vyhnuli se zmínce o původu věci; přistoupili by takřikajíc s neumytýma rukama bez prodlení k projednávání otázky, která má být rozhodnuta. Neboť, pokud se nemýlím, tato předchozí vysvětlení činí osoby více nakloněné zkoumání sporné otázky, a když jsme se k ní přiblížili, činí pochopení předmětu jasnějším.

23. Pomponius, Enchiridion.

Proto se zdá být nezbytné vysvětlit vznik samotného zákona i jeho následný vývoj.

23. Na počátku našeho státu se totiž lid zpočátku zavázal jednat bez jakýchkoli určitých zákonů nebo pozitivního práva a veškerá vláda byla vedena autoritou králů.

24. Později, když se stát do jisté míry rozšířil, prý sám Romulus rozdělil lid na třicet částí, které nazval curiae, protože pak vykonával péči o republiku podle rozhodnutí těchto částí. Tak navrhl lidu některé zákony týkající se jeho shromáždění a také následující králové učinili podobné návrhy, které byly všechny písemně zaznamenány a lze je nalézt v knize Sexta Papiria, který žil v době Superba, syna Demarata z Korintu, a který byl jedním z hlavních mužů. Tato kniha, jak jsme již uvedli, se nazývá Papiriův občanský zákon, nikoli proto, že by do ní Papirius přidal něco vlastního, ale proto, že v jediném traktátu shrnul zákony, které byly přijaty bez dodržení jakéhokoli řádu.

25. Protože králové byli posléze tribunským nařízením vyhnáni, všechny tyto zákony se staly zastaralými a římský lid se opět začal řídit spíše nejistými zákony a zvyky než pravidelně vydávanými zákony, a tento stav trval téměř dvacet let.

26. Poté, aby tento stav nepřetržoval, bylo rozhodnuto, že deset mužů bude jmenováno veřejnou autoritou, jejímž prostřednictvím se bude žádat o zákony pro řecké státy, a že Společenství bude založeno na zákonných aktech. Takto získané zákony byly zapsány na desky ze slonoviny a umístěny před Rostru, aby byly zákony co nejjasněji pochopitelné; a zmíněným úředníkům byla na ten rok svěřena nejvyšší moc ve státě, aby mohli zákony měnit, bude-li to nutné, a vykládat je; a aby se proti jejich rozhodnutím nebylo možné odvolat, jako tomu bylo u jiných soudců. Oni sami si všimli, že těmto původním zákonům něco chybí, a proto k nim během následujícího roku přidali další dvě tabulky, a proto byly nazvány zákony dvanácti tabulek; někteří autoři tvrdí, že za vydání zmíněných zákonů byl zodpovědný jistý Hermodor, efezský vyhnanec v Itálii.

27. Protože tyto zákony byly přijaty, je přirozeným důsledkem, že se stala nutnou diskuse na fóru, neboť správný výklad vyžaduje autoritu osob znalých práva. Tato diskuse a tento zákon, který tvořili právníci a který byl nepsaný, nebyl označen žádným zvláštním názvem, jako byly označeny ostatní části práva svými specifickými názvy, ale nazývají se společným označením občanské právo.

28. Později, zhruba ve stejné době, byly na základě těchto zákonů zavedeny určité žaloby, jimiž se lidé mohli domáhat svého práva; aby se zabránilo tomu, že by lidé mohli tyto žaloby podávat jakýmkoli způsobem, požadoval soudce, aby se tak dělo určitým a slavnostním způsobem; tato část zákona se nazývá zákonné žaloby, tedy žaloby právní. A tak přibližně ve stejné době vznikly tyto tři oddíly práva, to jest zákony dvanácti desek, a z nich vzniklo občanské právo, a z tohoto zdroje byly rovněž odvozeny zákonné žaloby. Znalost výkladu všech těchto zákonů i samotných žalob však byla svěřena kolegiu pontifiků a bylo stanoveno, který z nich má mít v každém roce pravomoc rozhodovat o soukromých žalobách. Lidé tento zvyk využívali téměř po celé století.

29. Poté Appius Claudius tyto činy uspořádal a upravil do určité podoby a Gnaeus Flavius, jeho tajemník, syn svobodného pána, knihu po tajném získání daroval lidu a tento dar se mu natolik zalíbil, že byl jmenován tribunem lidu, senátorem a kurulským edilem. Toto dílo, které obsahuje způsob podávání žalob, se nazývá Flaviovo občanské právo; stejně jako to

předchozí se nazývá Papirovo občanské právo; Gnaeus Flavius totiž do knihy nepřidal nic vlastního. Protože se společenství rozšířilo, a to z toho důvodu, že chyběly některé způsoby řízení, Sextus Aelius nedlouho poté vypracoval další formy žaloby a dal lidu knihu, která se nazývá Aeliův zákon.

30. Když se pak ve státě používal zákon dvanácti desek, občanský zákon a zákon o zákonných žalobách, došlo k tomu, že se plebs neshodl s otci, oddělil se a sám si přijal zákony, které se nazývají plebiscity. Později, když byl plebs odvolán, protože kvůli těmto plebiscitům vzniklo mnoho neshod, bylo Lex Hortensia stanoveno, že se mají dodržovat jako zákony, a v důsledku toho existoval rozdíl mezi plebiscity a ostatními zákony ve způsobu jejich stanovení, ale jejich platnost a účinek byly stejné.

31. Protože pak bylo pro plebejce obtížné se dále shromažďovat, a tím spíše bylo obtížné shromáždit veškerý lid v takovém množství osob, nutnost způsobila, že vláda společenství byla svěřena senátu. Senát se tak začal aktivně podílet na zákonodárství, a cokoli nařídil, bylo dodržováno, a tento zákon se nazýval Senatus-Consultum.

32. Současně existovali i soudci, kteří vykonávali spravedlnost, a aby občané věděli, jaké právo se má v kterékoli věci použít, a mohli se podle toho bránit, navrhovali edikty, které edikty pretorů představovaly čestný zákon. Nazývá se čestným, protože pochází z úřadu pretoriánů.

33. Nakonec se ukázalo, že pro společenství je nezbytné, aby se o veřejné blaho starala jedna osoba, protože způsob vydávání zákonů se zřejmě vyvíjel postupně, jak to vyžadovala příležitost, a protože senát nemohl řádně řídit záležitosti všech provincií, byl zvolen nejvyšší vládce a byla mu dána pravomoc, aby vše, co rozhodne, bylo považováno za platné.

34. V Naší pospolitosti tedy vše závisí buď na zákoně, tedy na právním předpisu, nebo existuje zvláštní občanské právo, které je založeno bez písemné formy pouze na výkladu právníků, nebo existují zákonné žaloby, které obsahují způsob řízení, nebo existuje plebiscit přijatý bez autority otců; nebo existuje edikt magistrátu, z něhož je odvozeno čestné právo; nebo existuje Senatus-Consultum, které je založeno pouze na jednání senátu bez jakéhokoli zákona; nebo existuje císařská ústava, to znamená, že cokoli formuluje sám císař, má být dodržováno jako zákon.

35. Poté, co jsme zjistili původ práva a soudního řízení, je třeba nás informovat o titulech soudců a jejich původu, protože, jak jsme uvedli, právě prostřednictvím těch, kdo vykonávají spravedlnost, se věci stávají účinnými; neboť kolik práva by mohlo být ve státě, kdyby neexistovaly osoby, které ho mohou vykonávat? Jako další v pořadí budeme hovořit o posloupnosti autorit, neboť právo nemůže existovat, pokud neexistují osoby v něm vzdělané, jejichž prostřednictvím může být denně zdokonalováno.

36. Pokud jde o soudce, není pochyb o tom, že na počátku společenství měli veškerou moc králové.

37. Současně existoval Tribunus Celerum, který velel rytířům a měl druhou hodnost po králi; k němu patřil Junius Brutus, který byl zodpovědný za vyhnání králů.

38. Po vyhnání králů byli jmenováni dva konzulové a zákonem bylo stanoveno, že mají nejvyšší moc. Byli tak nazýváni podle toho, že se zvláště "radili" o zájmech republiky; aby si však nemohli nárokovat královskou moc ve všech věcech, bylo zákonem stanoveno, že proti jejich rozhodnutím je možné se odvolat a že bez příkazu lidu nemohou římského občana potrestat smrtí, a jedině, co jim bylo ponecháno, bylo použití síly a pravomoc veřejného vězení.

39. Později, když sčítání lidu zabralo mnoho času a konzulové nebyli schopni tuto povinnost vykonávat, byli jmenováni sčítací komisaři.

40. Když se pak počet lidí zvýšil a docházelo k častým válkám proti sousedním kmenům, bylo někdy nutné jmenovat soudce s vyšší autoritou, a tak vznikli diktátoři, proti jejichž rozhodnutím nebylo možné se odvolat a kteří měli pravomoc trestat smrtí. Protože tento soudce měl nejvyšší moc, nesměl si ji ponechat déle než šest měsíců.

41. K těmto diktátorům se přidali mistři jízdy, kteří zastávali stejné místo jako tribuni celerum u krále a jejichž povinnosti byly téměř stejné jako ty, které v současnosti vykonává pretoriánský prefekt; byli také považováni za zákonné soudce.

42. V době, kdy se plebejci oddělili od otců, asi sedmnáct let po vyhnání králů, vytvořili si na Posvátné hoře tribuny, kteří byli tribuny lidu; "tribuny" se jim říkalo z toho důvodu, že dříve byl lid rozdělen na tři části a z každé byl vzat jeden tribun, nebo proto, že byli vytvořeni hlasy kmenů.

43. Aby byli úředníci, kteří by měli na starosti chrámy, v nichž lid ukládal všechny své zákony, byli z plebejců vybráni dva lidé, kteří byli nazváni ediles.

44. Když pak význam státní pokladny začal narůstat, byli jmenováni kvestoři, kteří ji měli na starosti a starali se o finanční prostředky. Říkalo se jim tak proto, že byli zřízeni za účelem kontroly účtů a uchovávání peněz.

45. A to z toho důvodu (jak jsme již uvedli), že konzulové nesměli podle zákona udělovat tresty smrti bez příkazu římského lidu; lidem byli také jmenováni kvestoři, aby předsedali v případech smrti, a ti byli označováni jako Quaestores parricidii, o nichž je zmínka v Zákonech dvanácti desek.

46. A protože bylo také rozhodnuto, že je třeba vydat zákony, bylo lidu navrženo, aby všichni soudci odstoupili, aby mohli být na jeden rok jmenováni decemviri; protože však tyto prodlužovali své funkční období a jednali nespravedlivě a nebyli ochotni ani poté zvolit soudce, kteří je měli vystřídat, aby oni a jejich frakce udrželi společenství neustále pod svou kontrolou, vedli veřejné záležitosti tak svévolně a násilně, že vojsko ze společenství odešlo. Říká se, že příčinou nástupnictví byl jistý Virginius, který, když se dozvěděl, že Appius Claudius v rozporu s ustanovením, které sám přenesl ze starověkého zákona Dvanácti tabulek, mu odmítl dát vládu nad vlastní dcerou, ale dal ji muži, který si ji na jeho popud nárokoval jako otrokyni, neboť pod vlivem lásky k dívce zaměnil dobro a zlo; a zmíněný Virginius byl rozhořčen, že bylo porušeno dodržování velmi starého zákona, pokud jde o osobu jeho dcery, (stejně jako Brutus, který jako první římský konzul udělil dočasnou svobodu Vindexovi, otroku Vitellimu, který svým svědectvím odhalil zrádné spiknutí) a domníval se, že cudnost jeho dcery by měla být upřednostněna před jejím životem, popadl v řeznickém krámě nůž a zabil ji, aby ji smrtí dívky

ochránil před potupou z porušení zákona; a ihned po vraždě, když byl ještě moký od krve své dcery, uprchl ke svým spolubojovníkům, z nichž všichni opustili své velitele v Algidiu (kde se v té době nacházely legie za účelem vedení války) a přenesli své standarty na Aventinský pahorek; brzy se všichni obyvatelé města ihned odebrali na totéž místo a za všeobecného souhlasu byli někteří z Decemvirů odsouzeni k smrti ve vězení a obec se vrátila do původního stavu.

47. Několik let po uzákonění Dvanácti tabulek vznikl spor mezi plebejci a otci, protože první chtěli zřizovat konzuly ze svého středu a otcové s tím odmítali souhlasit. Bylo rozhodnuto, že vojenští tribunové budou zřizováni s konzulskou pravomocí částečně z plebejců a částečně z otců. Jejich počet byl v různých dobách různý, někdy jich bylo dvacet, jindy více a někdy méně.

48. Následně bylo rozhodnuto, že konzulové mohou být přijímáni z plebejců, a začali být jmenováni z obou sborů; aby však otcové měli větší moc, bylo stanoveno, že z jejich řad budou jmenováni dva úředníci, a tak vznikli kurulové aediles.

49. Protože konzulové byli odvoláni do vzdálených válek a ve státě nebyl nikdo, kdo by mohl vykonávat spravedlnost, byl ustanoven pretor, který byl nazýván "Urbanus", protože vykonával spravedlnost ve městě.

50. Když pak po několika letech tento pretorián nestačil kvůli velkému množství cizinců, kteří přicházeli do města, byl jmenován jiný pretorián jménem "Peregrinus", protože obvykle vykonával spravedlnost mezi cizinci.

51. Protože pak bylo nutné, aby veřejným prodejem předsedal soudce, byli pro rozhodování případů jmenováni decemviri.

52. Zároveň byli jmenováni quatuorviri, kteří měli dohled nad silnicemi, a triumviri, kteří měli pod kontrolou mincovnu, tavící bronz, stříbro a zlato, a capital triumviri, kteří měli na starosti vězení, takže když bylo třeba uložit trest, mohl být vykonán jejich prostřednictvím.

53. A protože pro magistráty bylo nepohodlné vystupovat na veřejnosti během večera, byli na obou stranách Tibery jmenováni quinquéviri, kteří mohli vykonávat povinnosti magistrátních úředníků.

54. Po dobytí Sardinie, Sicílie a Hispánie a následně i provincie Narbonnese bylo vytvořeno tolik pretoriánů, kolik provincií se dostalo pod římskou nadvládu; část z nich měla pravomoc rozhodovat o záležitostech měst a část o záležitostech provincií. Dále Cornelias Sylla zavedl veřejná vyšetřování, jako například vyšetřování týkající se padělatelství, parricidy a vrahů, a přidal čtyři pretoriány. Gaius Julius Caesar pak jmenoval dva prétoři a dva aedily, kteří dohlíželi na rozdělování obilí a nazývali se Cereales, od Ceres. Takto vzniklo dvanáct pretoriánů a šest aedilů. Božský Augustus pak jmenoval šestnáct pretoriánů a poté božský Claudius přidal další dva, kteří vykonávali spravedlnost ve svěřených záležitostech; jednoho z nich božský Titius zprostil; a božský Nerva přidal dalšího, který vykládal právo v otázkách vzniklých mezi státní pokladnou a soukromými osobami. Spravedlnost v Commonwealthu tak vykonávalo osmnáct pretoriánů.

55. Všechny tyto předpisy se dodržují, dokud jsou soudci doma, ale kdykoli odjedou do zahraničí, zůstane jeden, který vysvětluje zákony, a ten se nazývá městský prefekt. Tento prefekt byl vytvořen v dřívějších dobách; později byl jmenován kvůli latinským svátkům, a to každoročně; prefekt vyživovací povinnosti a prefekt noční hlídky však nejsou magistráty, nýbrž mimořádnými úředníky jmenovanými pro veřejné blaho; a také ti, o nichž jsme se zmínili, že byli jmenováni pro tuto stranu Tibery, byli později dekretem senátu vytvořeni aediles.

56. Z toho všeho se dozvídáme, že spravedlnost ve městě vykonávalo deset tribunů lidu, dva konzulové, osmnáct prétořů a šest aedilů.

57. Mnoho významných mužů bylo profesory občanského práva a z nich se nyní zmíníme o těch, kteří se těšili největší úctě mezi římským lidem, aby bylo zřejmé, od koho byly tyto zákony odvozeny a předávány a jaká byla jejich pověst. A vskutku, mezi všemi, kdo si osvojili tyto znalosti, se prý nikdo veřejně nepřihlásil k nim před Tiberiem Coruncaniem; jiní se však před ním snažili udržet občanské právo v tajnosti a spíše jen radit těm, kdo se s nimi radili, než poučovat ty, kdo se chtěli učit.

58. Publius Papirius, který sepsal královské zákony do jednoho traktátu, byl na prvním místě mezi znalci královských zákonů; pak přišel Appius Claudius, jeden z Decemvirů, který se nejvíce podílel na sestavení Dvanácti tabulek. Po něm následoval další Appius Claudius, který byl nositelem velké právní vzdělanosti a říkalo se mu "Storuký", neboť vytyčil Appiovu cestu, postavil Klaudiův akvadukt a vyslovil názor, že Pyrrhus by neměl být přijat do města; říká se také, že sepsal formuláře žaloby v případech neoprávněného zaboru majetku, tato kniha však již neexistuje. Tentýž Appius Claudius vymyslel písmeno R, z čehož vyplynulo, že z Valesii se stali Valerii a z Fusii Furii.

59. Po nich přišel Sempronius, muž vynikajícího vzdělání, kterého římský lid nazýval sofoV, tedy "moudrý", a nikdo před ním ani po něm nebyl tímto titulem označen. Dalším v pořadí byl Gaius Scipio Nasica, kterého senát nazval "nejlepším" a jemuž stát věnoval dům na Via Sacra, kde se s ním mohl snáze poradit. Pak přišel Quintus Mucius, který byl vyslán jako vyslanec ke Kartágincům, kde mu byly předloženy dvě kostky, jedna pro mír a druhá pro válku, a bylo ponecháno na jeho úsudku, aby si vybral tu, kterou si zvolí, a odvezl ji do Říma; vzal si obě a řekl, že Kartáginci musí požádat o tu, kterou chtějí raději.

60. Po nich přišel Tiberius Coruncanius, který, jak jsem již uvedl, byl prvním z profesorů práva, ale žádné jeho dílo se nedochovalo; jeho názory však byly velmi četné a pozoruhodné. Další v pořadí Sextus Aelius, jeho bratr Publius Aelius a Publius Atilius měli největší úspěch v předávání poučení, takže oba Aeliové se stali také konzuly a Atilius byl první osobou, které lid udělil přízvisko "Učený". Ennius chválí také Sexta Aelia a jeho knihu s názvem Tripertita, která existuje dodnes a obsahuje jakoby kolébku zákonů. Nazývá se Tripertita, protože obsahuje Zákon dvanácti tabulek, k němuž přidal výklad téhož, jakož i metodu soudního řízení. Jsou mu připisovány i tři další knihy, jejichž autorství mu však někteří autoři upírají. Cato na ně do jisté míry navázal. Následně přišel Marcus Cato, hlava porciánského rodu, jehož knihy se dochovaly; mnoho jich však napsal jeho syn, od něhož se odvozují ještě další.

61. Po nich přišli Publius Mucius, Brutus a Manilius, kteří založili občanské právo. Publius Mucius po sobě zanechal deset děl, Brutus sedm a Manilius tři; dochovaly se i Maniliové písemné svazky. První dva jmenovaní měli konzulskou hodnost, Brutus byl pretor a Publius Mucius byl Pontifex Maximus.

62. Po nich přišli Publius Rutilius Rufus, který byl konzulem v Římě a prokonzulem Asie, Paulus Virginius a Quintus Tubero, stoik, žák Pansův, který byl sám konzulem. Ve stejné době žil i Sextus Pompeius, strýc Gnaea Pompeia z otcovy

strany, a Caelius Antipater, který psal historická díla, ale věnoval se spíše výmluvnosti než právní vědě. Byl zde také Lucius Crassus, bratr Publia Mucia, který se jmenoval Mucianus a kterého Cicero prohlásil za nejlepšího debatéra ze všech právníků.

63. Po nich přišel Quintus Mucius, syn Publia, Pontifex Maxima, který jako první kodifikoval občanské právo a sepsal ho v osmnácti knihách.

64. Muciových žáků bylo velmi mnoho, ale největší autoritu měli Aquilius Gallus, Balbus Lucilius, Sextus, Papirius a Gaius Juventius; Servius prohlásil, že největší autoritu mezi lidmi měl Gallus. O všech se však Servius Sulpicius zmiňuje, ale žádný z jejich spisů není takového druhu, aby byl všeobecně vyhledáván; a vlastně se jejich díla obvykle vůbec nedostávají do rukou lidí, ačkoli Servius je ve svých knihách používal, a právě proto se vzpomínka na ně stále udržuje.

65. Servius, ačkoli zastával první místo v argumentaci, nebo je v každém případě zastával po Marku Tulliovi, se prý obrátil na Quinta Mucia s prosbou o radu ve věci, na které měl zájem jeho přítel, a protože velmi nedokonale rozuměl odpovědi, kterou mu dal ohledně práva, zeptal se Quinta podruhé, a když mu ten odpověděl a on stále nerozuměl, Quintus Mucius ho pokáral a řekl mu, že je pro něj, patricije, šlechtice a advokáta, hanbou, když nezná právo, které je jeho povoláním. Servia se tato výtka dotkla natolik, že se věnoval občanskému právu a byl poučen zejména těmi, o nichž jsme mluvili; učil ho Balbus Lucilius a mnoho informací získal také od Galla Aquilia, který pobýval v Cercině; z tohoto důvodu tam vzniklo mnoho jeho knih, které se dochovaly. Když Servius během své nepřítomnosti na vyslanectví zemřel, postavil mu římský lid před Rostrou sochu, která tam stojí dodnes před Augustovou Rostrou. Zůstalo po něm mnoho svazků, neboť zanechal téměř sto osmdesát traktátů.

66. Po něm přišlo mnoho dalších, z nichž téměř všichni napsali knihy, jmenovitě: Alfenus Varus, Gaius, Aulus Ofilius, Titus Caesius, Aufidius Tucca, Aufidius Namusa, Flavius Priscus, Gaius Ateius, Pacuvius, Labeo, Antistius, otec Labea Antistia, Cinna a Publicus Gellius. Z deseti jich osm napsalo traktáty, které Aufidius Namusa všechny zpracoval do sto čtyřiceti knih. Z těchto žáků měli největší autoritu Alfenus Varus a Aulus Ofilius; Varus se stal konzulem, ale Ofilius zůstal v jezdecké hodnosti; ten byl velmi blízký císaři a zanechal po sobě mnoho spisů o občanském právu, které položily základ jeho větší části, neboť jako první napsal zákony o pětiprocentní dani a o jurisdikci. Byl také prvním, kdo pečlivě systematizoval Edikt přetora, ačkoli před ním Servius zanechal dvě mimořádně krátké knihy týkající se Ediktu, které byly určeny Brutovi.

67. V téže době žil také Trebatius, žák Cornelia Maxima, a Aulus Cascellius, žák Quinta Mucia Volusia, který na počest svého učitele odkázal svůj majetek Publiu Muciovi, vnukovi posledně jmenovaného. Ten měl rovněž hodnost kvestora, ale povýšení odmítl, ačkoli mu Augustus nabídl místo konzula. Mezi nimi byl prý Trebatius informovanější než Cascellius, ale Cascellius byl údajně výmluvnější než Trebatius, ale Ofilius byl vzdělanější než oba. Žádné Cascelliovo dílo se nedochovalo, kromě jednoho "Dobrého řeční", existuje však několik Trebatiových děl, která jsou však velmi málo používána.

68. Po něm přišel Tubero, který studoval u Ofilia. Byl patricij a opustil argumentaci v soudních sporech kvůli studiu občanského práva, hlavně proto, že před Gaiem Caesarem žaloval Quinta Ligaria a neuspěl. Je to tentýž Quintus Ligarius, který v době, kdy držel africké pobřeží, odmítl nemocnému Tuberovi umožnit přistát a nabrat vodu, kvůli čemuž ho obvinil a Cicero se ho zastal. Orace tohoto posledně jmenovaného, velmi elegantní, která nese název "Za Quinta Ligaria", se dodnes dochovala. Tubero byl považován za nejvzdělanějšího v oblasti veřejného i soukromého práva a zanechal po sobě velké množství pojednání o obou tématech. Měl afekt, že psal antickým jazykem, a proto jeho díla nejsou populární.

69. Po něm měli nejvyšší autoritu Ateius Capito, který následoval Ofilia, a Antistius Labeo, který studoval u všech, učil ho také Trebatius. Z nich byl Ateius konzulem, ale Labeo odmítl přijmout úřad, který by z něj udělal dočasný konzul, když mu ho Augustus nabídl; věnoval však velkou pozornost právnickým studiím a celý rok si rozdělil tak, aby mohl být šest měsíců v Římě se svými žáky a zbylých šest měsíců mohl být nepřítomen a věnovat se psaní knih. Zanechal tak po sobě čtyři sta svazků, z nichž mnohé jsou stále v užívání. Tito dva založili jakoby dvě různé školy, neboť Ateius Capito zachoval zásady, kterým ho učil, ale Labeo, který se z povahy svého génia a spoléhal na svou vlastní učenost a který se věnoval jiným oborům vědění, provedl mnoho novinek.

70. Massurius Sabinus vystřídal Ateia Capita a Nerva Labea, a ti ještě více prohloubili výše zmíněný rozdíl mezi školami. Nerva byl také velmi blízký císaři. Massurius Sabinus měl jezdeckou hodnost a byl první, kdo psal s veřejnou autoritou, a poté, co mu byla tato výsada udělena, mu ji udělil i Tiberius Caesar.

71. Můžeme jen tak mimochodem poznamenat, že před Augustovou vládou neměli právo veřejně vyjadřovat své názory představitelé státu, ale každý, kdo měl důvěru ve své schopnosti, dával odpovědi těm, kteří se s ním radili, ale neotiskovali na

ně své pečeti a velmi často psali soudcům nebo těm, kteří se s nimi radili, aby dosvědčili své názory. Božský Augustus, aby umožnil autoritě práva větší váhu, nejprve nařídil, že právníci mohou odpovídat jeho jménem; od té doby se to začalo vyžadovat jako výsada. Výsledkem bylo, že když ho někteří muži pretoriánské hodnosti požádali o povolení vydávat posudky, řekl jim významný císař Hadrián v reskriptu, "že o toto povolení se nemá žádat, ale že se uděluje jako právo; a proto má-li někdo důvěru ve své znalosti, má být potěšen a může se připravit na to, že bude lidem vydávat posudky".

72. Tiberius Caesar proto Sabinovi povolil, aby lidem sděloval své názory. Když dosáhl jezdecké hodnosti, byl již v pokročilém věku, bylo mu skutečně padesát let, a nebyl ani mužem s velkými finančními prostředky, ale z velké části ho podporovali jeho žáci.

73. Po něm nastoupil Gaius Cassius Longinus, syn dcery Tubera, která byla vnučkou Servia Sulpicia, a proto se odvolával na Servia Sulpicia jako na svého dědečka. Za vlády Tiberia byl spolu s Quartinem konzulem a těšil se velké autoritě ve státě, dokud ho císař nevyhnal, a poté, co byl císařem vypovězen na Sardinii, byl Vespasiánem povolán zpět do Říma, kde zemřel.

74. Po Nervovi nastoupil Proculus a současně se narodil další Nerva, jeho syn, a také další Longinus, který patřil k jezdeckému řádu a později dosáhl pretoriánského úřadu. Prokulova autorita však byla větší. Stoupenci obou škol byli označováni jako Cassiani a Proculeiani, přičemž svůj původ odvozovali od Capita a Labea.

75. Caelius Sabinus, který měl za Vespasiána větší vliv, vystřídal Cassia; Pegasus vystřídal Procula, který byl za Vespasiána prefektem města; Priscus Javolenus vystřídal Caelia Sabina; Celsus vystřídal Pegase; syn Celsus a Priscus Neratius, kteří byli oba konzuly, nastoupil po svém otci; (Celsus byl ostatně konzulem podruhé), Aburnus Valens vystřídal Prisca Javolena spolu s Tuscinem, stejně jako Salvius Julianus.

Titul 3. O zákonech, nařízeních senátu a dávno zavedených zvyklostech.

23. Papinianus, Definice, kniha I.

Zákon je obecné nařízení, rozhodnutí lidí znalých práva, omezení zločinů spáchaných dobrovolně nebo z neznalosti nebo obecná povinnost státu.

(23) Marcianus, Institutes, kniha I.

Řečník Démostenés ji definoval takto. "Zákon je něco, co je vhodné, aby všichni lidé dodržovali, a to z mnoha důvodů, především však proto, že každý zákon byl vymyšlen Bohem a je jeho darem; je to nařízení učených lidí; je to omezení těch, kteří se buď dobrovolně, nebo nedobrovolně dopouštějí zločinů; je to také společná povinnost státu, podle jehož pravidel mají všichni, kdo v něm žijí, řídit svůj život." Chrysius, stoický filosof s největší erudicí, začal knihu, kterou napsal, takto: "Zákon je královnou všech věcí, božských i lidských. Měl by být také vládcem, vůdcem, vládcem dobrých i špatných lidí, a tím pádem by měl být měřítkem všeho, co je spravedlivé a nespravedlivé, i těch věcí, které jsou podle přirozenosti občanské, a předepisovat, co se má dělat, a zakazovat, co se nemá dělat."

23. Pomponius o Sabinovi, kniha XXV.

Zákony, jak uvedl Theofrastos, by měly být stanoveny s ohledem na věci, které se často vyskytují, a ne s ohledem na ty, které se objeví neočekávaně.

(23) Celsus, Digesty, kniha V.

Zákony se netýkají záležitostí, které se mohou stát pouze v jednom případě.

23. Týž, Digest, kniha XVII.

Zákony by totiž měly být přizpůsobeny spíše událostem, které se vyskytují často a snadno, než těm, které se vyskytují zřídka.

(23) Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Ve skutečnosti to, co se stane jen jednou nebo dvakrát, jak říká Theofrastos, zákonodárci vynechávají.

1. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Úkolem zákona je přikazovat, zakazovat a trestat.

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha III.

Zákony nejsou stanoveny pro jednotlivce, ale pro obecné účely.

3. Týž, O ediktu, kniha XVI.

Není pochyb o tom, že Senát může přijímat zákony.

4. Julianus, Digest, kniha LIX.

Zákony ani vyhlášky Senátu nemohou být napsány tak, aby zahrnovaly všechny případy, které mohou kdykoli nastat, ale stačí, když zahrnují ty, které se často vyskytují.

5. The Same, Digest, Book XC.

A proto v těch zákonech, které jsou vydány na prvním místě, musí být nejvýznamnějším císařem podán jistější výklad nebo výklad.

6. Stejně, Digest, kniha XV.

Všechny záležitosti nemohou být výslovně zahrnuty do zákonů nebo nařízení senátu, ale pokud je jejich smysl v některém případě jasný, může ten, kdo je příslušný k rozhodování o něm, použít tento smysl i na jiné podobné případy, a tak vykonávat spravedlnost.

7. Ulpianus, O ediktu kurulských aedilů, kniha I.

Jak totiž říká Pedius, kdykoli je něco zavedeno zákonem, je dobrá příležitost rozšířit to výkladem nebo určitou konstrukcí na jiné věci, kde jde o stejný princip.

8. Publius, O ediktu, kniha LIV.

Pokud bylo přijato něco, co je v rozporu se zásadami zákona, nesmí být uplatněno v plném rozsahu.

9. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

V případech, kdy bylo zjištěno něco, co je v rozporu s právními zásadami, se tímto právním pravidlem řídit nemůžeme.

10. Paulus, Jediná kniha o zvláštním právu.

Zvláštní právo je takové právo, které bylo zavedeno z moci toho, kdo jej zavedl, proti smyslu právní zásady, a to z důvodu určité zvláštní výhody.

11. Celsus, Digesty, kniha XXVI.

Znát zákony neznamena znát jejich frazeologii, ale znát jejich platnost a účinnost.

12. Týž, Digest, kniha XXIX.

Zákony by měly být vykládány liberálně, aby byl zachován jejich záměr.

13. Týž, Digest, kniha XXIII.

Pokud jsou pojmy zákona nejednoznačné, je třeba přijmout ten význam, který je bez rozporu; zejména pokud z něj lze zjistit úmysl zákona.

14. Julianus, Digest, kniha LV.

Princip každého zákona, který zavedli naši předkové, nelze uvést.

15. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Proto není nutné hledat důvody těch zákonů, které byly zavedeny; jinak by byla vyvrácena mnohá pravidla, která jsou na nich založena a která jsou nyní přijímána.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Když zákon odpouští něco, co je minulostí, zakazuje to do budoucna.

17. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Záležitosti, které měly vždy určitý výklad, by se v žádném případě neměly měnit.

18. Celsus, Digesty, kniha IX.

Není vhodné rozhodnout nebo zaujmout stanovisko k určité části zákona bez přihlédnutí k celému zákonu.

19. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Žádná právní zásada ani shovívavá konstrukce spravedlnosti nedovoluje, aby věci, které byly zavedeny pro blaho lidstva, byly vykládány tak přísně, že by to pro ně znamenalo útrapy.

20. Paulus, Otázky, kniha IV.

Na výkladu nedávných zákonů těmi dřívějšími není nic nového.

21. Tertullianus, Otázky, kniha I.

Proto z důvodu, že je zvykem vykládat nedávné zákony podle zákonů dřívějších, je třeba vždy chápat, že zásady zákonů se vztahují na osoby nebo věci, které mohou mít kdykoli podobný charakter.

22. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Nedávne zákony se vztahují na dřívější zákony, pokud jim neodporují, což lze doložit mnoha důvody.

23. Stejně, na Lex Cincia.

Dělat to, co zákon zakazuje, je porušením zákona, a kdo se vyhýbá smyslu zákona, aniž by se řídil jeho slovy, dopouští se proti němu podvodu.

24. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Podvodu proti zákonu se dopustíme tehdy, když učiníme něco, co si zákon nepřál, ale absolutně nezakázal; rozdíl mezi podvodem proti zákonu a jeho porušením je rozdíl mezi projevem a názorem.

25. Týž, O Lex Julia et Papia.

Císař je z působnosti zákona vyňat, a i když mu císařovna bezpochyby podléhá, císařové jí zpravidla udělují stejná privilegia, jaká mají oni sami.

26. Julianus, Digest, kniha XCIV.

V případech, kdy neexistují psané zákony, je třeba dodržovat to, co bylo zavedeno zvyklostmi a obyčejí, a pokud v nich něco chybí, pak je třeba dodržovat to, co je jim nejbližší a co z nich vyplývá; a pokud ani to neexistuje, pak je třeba dodržovat zákon, který používá město Řím.

27. Starobylý zvyk není nesprávně dodržován jako zákon (a to je to, čemu se říká zákon zavedený zvykem). Neboť jako zákony samy nás neomezují z jiného důvodu než proto, že jsou přijaty úsudkem lidu ? neboť je jen správné, aby to, co lid schválil, aniž by to bylo napsáno, zavazovalo všechny osoby ? neboť jaký je rozdíl v tom, zda lid projevil svou vůli hlasováním, nebo skutky a činy? Proto bylo také zcela spravedlivě přijato pravidlo, že zákony se ruší nejen hlasováním zákonodárce, ale i nepoužíváním na základě tichého souhlasu všech.

28. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha I.

Je obvyklé, že v záležitostech, které nebyly písemně zaznamenány, se jako zákon dodržují dlouho zavedené zvyklosti.

29. Totéž, kniha IV.

Když se zdá, že si je někdo jistý zvykem nějakého města nebo provincie, myslím, že by se mělo nejprve zjistit, zda byl tento zvyk potvrzen soudním výnosem poté, co byl zpochybněn.

30. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Pravidla, která byla schválena dlouholetými zvyklostmi a která se po mnoho let dodržují na základě tiché dohody občanů, se nemají dodržovat o nic méně než zákony, které byly sepsány písemně.

31. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

A takový zákon má skutečně větší autoritu, protože byl schválen v takové míře, že není nutné jej písemně zaznamenávat.

32. Kallistratos, Otázky, kniha I.

Při výkladu zákona je třeba nejprve zjistit, jaké pravidlo stát dříve používal v případech stejného druhu, neboť zvyk je nejlepším vykladačem zákonů.

33. Stejně, otázky, kniha I.

Náš císař Severus totiž ve svém reskriptu uvedl, že v pochybnostech vyplývajících ze zákonných ustanovení má mít sílu zákona zvyk nebo autorita rozhodnutí, která byla vždy rozhodována stejným způsobem.

34. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

To, co bylo nejprve zavedeno nikoliv na základě nějakého pravidla, ale omylem, a poté potvrzeno zvyklostí, nemá v jiných podobných případech přednost.

35. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Veškeré právo tedy vzniklo buď dohodou, nebo bylo ustanoveno z nutnosti, nebo potvrzeno zvykem.

36. Ulpianus, Institutes, kniha II.

Proto veškeré právo spočívá buď v nabytí, zachování, nebo zmenšení práva; týká se totiž způsobu, jakým se něco stává vlastnictvím člověka, jak si to může uchovat nebo svá práva, nebo jak je může zcizit či ztratit.

Titul 4. O ústavách císařů.

37. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Cokoli císař nařídil, má sílu zákona, neboť královským nařízením, které se týkalo jeho svrchovanosti, mu lid svěřil veškerou svou autoritu a moc.

38. Proto vše, co císař nařídí listem nad svým podpisem, ať už o tom rozhodl po přezkoumání, nebo tak učinil bez soudního uvážení, nebo to nařídil ediktem, má sílu zákona; a to je to, co obecně označujeme jako ústavy.

39. Mezi posledními jsou některé, které jsou zvláštní a nelze je používat jako precedenty; neboť cokoli císař někomu udělil jako odměnu za zásluhy, nebo když uložil trest, nebo ulevil osobě neobvyklým způsobem, to nepřesahuje dotyčnou stranu.

40. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Při přijímání nových zákonů by se měly zjevně objevit důkazy o prospěšnosti, které by odůvodnily odklon od zákona, který byl po dlouhou dobu považován za spravedlivý.

41. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Každou císařovu přízeň, která ve skutečnosti pochází z jeho božské shovívavosti, bychom si měli vykládat co nejliberálněji.

42. Modestinus, Výmluvy, kniha II.

Nedávné ústavy mají větší autoritu než ty, které jim předcházely.

Titul 5. O stavu lidí.

43. Gaius, Institutes, kniha I.

Veškeré právo, které používáme, se vztahuje buď na osoby, věci, nebo na činy.

44. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Protože tedy veškeré právo bylo ustanoveno kvůli lidem, budeme nejprve mluvit o stavu osob a poté o ostatních věcech podle pořadí Věčného ediktu a přidáme k nim tituly, jak jsou s nimi uspořádány a spojeny, nakolik to věc dovoluje.

45. Gaius, Institutes, kniha I.

Hlavní rozdělení práva osob je následující: všichni lidé jsou buď svobodní, nebo otroci.

46. Florentinus, Institutes, kniha IX.

Svoboda je přirozená moc dělat cokoli, co si kdo přeje, pokud mu v tom není nějakým způsobem bráněno, ať už silou nebo zákonem.

47. Otroctví je instituce práva národů, jejímž prostřednictvím může kdokoli v rozporu s přirozeností podřídít jednoho člověka kontrole druhého.

48. Otroci se tak nazývají z toho důvodu, že vojenští velitelé byli zvyklí své zajatce prodávat, a tak si je uchovat, místo aby je usmrtili.

49. Říká se jim mancipia, protože jsou vzati do rukou svých nepřátel.

50. Marcianus, Institutes, kniha I.

Jeden stav je společný všem otrokům, ale z osob, které jsou svobodné, se někteří takovými narodí a jiní jsou manumitováni.

51. Otroci se dostávají do našeho vlastnictví buď podle občanského práva, nebo podle práva národů. Děje se tak podle občanského práva, kdy se každý, kdo je starší dvacet let, nechá prodat, aby se podílel na své ceně. Otroci se stávají naším vlastnictvím podle Zákona národů, když jsou buď odňati nepříteli, nebo se narodí z našich otrokyň.

52. Svobodnými se rodí osoby, které se narodily ze svobodné matky, a stačí, aby byla svobodná v době, kdy se narodilo její dítě, i když mohla být otrokyní v době početí; a na druhé straně, jestliže byla svobodná v době početí a byla otrokyní v době porodu, bylo stanoveno, že její dítě se rodí svobodné, a nezáleží ani na tom, zda počala v zákonném manželství nebo při promiskuitním styku; protože neštěstí matky by nemělo být zdrojem újmy pro její nenarozené dítě.

53. Proto vyvstala následující otázka: Když těhotná otrokyně, která byla manumitována a poté se opět stala otrokyní, nebo poté, co byla vypovězena z města, porodí dítě, zda má být svobodné, nebo otrokyně? Bylo zcela správně stanoveno, že se narodilo svobodné; a že pro nenarozené dítě stačí, aby jeho matka byla v mezidobí svobodná.

54. Gaius, Institutes, kniha I.

Svobodní jsou ti, kteří byli manumitováni z legálního otroctví.

55. Paulus, O podílech přiznaných dětem odsouzených.

O dítě v matčině lůně se pečuje stejně, jako by existovalo, kdykoli jde o jeho vlastní prospěch, ačkoli před narozením nemůže být nikomu jinému prospěšné.

56. Papinianus, Otázky, kniha III.

Císař Titus Antoninus ve svém reskriptu prohlásil, že postavení dětí nemůže být poškozeno z důvodu nesprávně vyhotovené listiny.

57. Totéž, Otázky, kniha XXXI.

V mnoha částech našeho práva je postavení žen horší než postavení mužů.

58. Ulpianus, o Sabinovi, kniha I.

Byla vznesena otázka, ke kterému pohlaví máme hermafrodita přiřadit? A já jsem toho názoru, že jeho pohlaví by mělo být určeno podle toho, které u něj převažuje.

59. Paulus, Názory, kniha XVIII.

Paulus byl toho názoru, že dítě, které bylo počato ještě za života svého dědečka, zatímco ten nevěděl o spojení s jeho dcerou, i když se narodilo až po smrti svého dědečka, není zákonným synem toho, od něhož bylo zplozeno.

60. Týž, Názory, kniha XIX.

Na základě autority nejvzdělanějšího muže Hippokrata se dnes obecně tvrdí, že dokonale zformované dítě se může narodit v sedmém měsíci, a proto je stanoveno, že dítě, které se narodí v zákonném manželství po sedmém měsíci, je legitimní.

61. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Otrok, kterého jeho pán zanechal napospas osudu při soudním procesu, se nestává svobodným, ani kdyby byl zproštěn viny.

62. Paulus, Sentence, kniha IV.

Těmito bytostmi nejsou děti, které se narodily v nějakém tvaru, jenž odporuje lidskému rodu, jako například když žena porodí něco zrůdného nebo nepřirozeného. Dítě, které má více než obvyklý počet lidských údů, se však zdá být do jisté míry zcela zformované, a proto je lze zahrnout mezi děti.

63. Tryphoninus, Spory, kniha X.

Otrokyně jménem Arescusa byla prohlášena za svobodnou ze své vůle, pokud porodí tři děti; při prvním porodu měla jedno dítě a při druhém tři. Vystala tedy otázka, které z uvedených dětí je svobodné? Podmínku, na níž závisela její svoboda, musela žena splnit, a nebylo pochyb o tom, že poslední dítě se narodilo svobodné; příroda totiž nedovoluje, aby z lůna matky vyšly současně dvě děti, a to jedním pohybem, takže vzhledem k tomu, že pořadí narození je nejisté, není zřejmé, které z nich se narodilo v otroctví a které svobodné. Proto byla-li podmínka splněna v okamžiku zahájení porodu, totiž že se dítě narodí ze svobodné ženy, je to to, které se narodilo jako poslední, stejně jako kdyby byla v okamžiku porodu splněna jakákoli jiná podmínka uložená svobodě ženy; například, že bude manumitována pod podmínkou, že dá deset tisíc sesterciů dědici nebo Titiovi; a v okamžiku, kdy porodila, splnila tuto podmínku prostřednictvím někoho jiného; nutně by platilo, že byla svobodnou ženou již v okamžiku, kdy porodila dítě.

64. Ulpianus, Spory, kniha VI.

Totéž by se stalo, kdyby Arescusa nejprve porodila dvě děti a potom dvojčata, neboť je třeba mít za to, že obě se nerodí svobodné, ale pouze to, které se narodilo jako poslední. Tato otázka je však spíše otázkou faktickou než právní.

65. Týž, O ediktu, kniha XXII.

Podle ústavy císaře Antonína se všichni, kdo žili v římském světě, stali římskými občany.

66. Týž, o Sabinovi, kniha XXVII.

Císař Hadrián v reskriptu adresovaném Publiciovi Marcellovi stanovil, že pokud svobodná žena, která byla odsouzena k smrti, když byla těhotná, porodí dítě, bude svobodná, a že je zvykem ji držet, dokud neporodí. Rovněž tam, kde je žena, která počala v zákonném manželství, vykázána z ohně a vody, je dítě, které porodí, římským občanem a zůstává pod kontrolou svého otce.

67. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Když se dítě narodí v zákonném manželství, následuje stav otce, ale dítě počaté při promiskuitním styku následuje stav matky.

68. Ulpianus, o Sabinovi, kniha XXXVIII.

Každý, kdo se stane nepřičetným, si zachovává postavení a hodnost, kterou předtím zastával, a také soudní pravomoc a autoritu; stejně jako si zachovává vlastnictví svého majetku.

69. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

Pokud se svobodný člověk prodá a poté je manumitován, nezískává zpět svůj dřívější stav, kterého se zbavil, ale patří do třídy svobodných lidí.

70. Týž, Názory, kniha XII.

Herennius Modestinus zastával názor, že pokud otrokyně porodila dítě v době, kdy měla být podle podmínek darovací smlouvy, která se jí zbavovala, manumitována; protože byla podle císařské ústavy svobodná, je dítě z ní narozené svobodné.

71. Týž, Pandekty, kniha I.

Termín "počatý při promiskuitním styku" se vztahuje na ty, kteří nemohou prokázat, kdo je jejich otcem, nebo pokud tak mohou učinit, není to jejich zákonný otec, a takovým se říká "nepravý", od slova spora.

72. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVII.

Podle přírodního zákona dítě narozené ze zákonného manželství následuje matku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

73. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Za svobodného bychom měli považovat toho, kdo byl za svobodného prohlášen zákonem, i když je ve skutečnosti svobodným člověkem, a to z toho důvodu, že cokoli je soudně určeno, je považováno za pravdu.

74. Julianus, Digesty, kniha LXIX.

Nenarozené děti jsou téměř všemi ustanoveními občanského práva chápány jako již existující; neboť na ně právně přechází majetek, a pokud je těhotná žena zajata nepřitelem, má její dítě právo postliminia a z toho vyplývá i stav otce, resp. matky. Kromě toho, je-li těhotná otrokyně ukradena, a to i poté, co mohla v dobré víře porodit v rukou nabyvatele, její dítě jako

ukradený majetek se nenabývá užíváním. Z toho vyplývá, že i manumitovaný otrok, pokud se jeho patronovi může narodit syn, je považován za osobu, která má podle zákona stejné postavení jako ti, kteří mají živé patrony.

75. Ulpianus, Názory, kniha V.

Pokud člověk přizná, že je svobodný, jeho patron ho nemůže učinit svobodným ani tím, že ho adoptuje.

Titul 6. O těch, kteří jsou sami sobě pány, a o těch, kteří jsou pod kontrolou jiných.

76. Gaius, Institutes, kniha I.

Následuje další rozdělení osob podle práva, z nichž některé jsou svými vlastními pány a některé podléhají kontrole jiných. Nyní se budeme zabývat těmi, kteří podléhají kontrole jiných, neboť víme-li, kdo jsou tyto osoby, ihned pochopíme, kdo jsou ti, kteří jsou svými vlastními pány. Prozkoumejme tedy ty, kteří jsou pod kontrolou druhých.

77. Otroci jsou tedy pod mocí svých pánů a tato moc je odvozena ze zákona národů, neboť si můžeme všimnout, že téměř u všech národů mají pánové nad svými otroky moc života a smrti, a cokoli získá otrok, získává jeho pán.

78. V současné době však není dovoleno, aby se kdokoli, kdo žije pod římskou nadvládou, dopouštěl krutého zacházení se svými otroky, které je kruté nebo nemá zákonem uznanou příčinu. Neboť podle ústavy božského Antonína má být každý, kdo zabije svého otroka bez příčiny, potrestán stejně přísně jako ten, kdo zabije otroka jiného; nepřiměřená přísnost pánů je rovněž potlačena ústavou téhož císaře.

79. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha VIII.

Pokud je pán krutý ke svým otrokům a nutí je k prostopášnostem nebo k hanebnému porušování, postup předsedy soudu je popsán v reskriptu božského Pia adresovaném Juliovi Marcianovi, prokonzulovi Baetiky. Toto jsou podmínky Reskriptu: "Je správné, aby moc pánů nad jejich otroky zůstala neomezená a aby nikdo nebyl zbaven svého práva; je však v zájmu samotných pánů, aby úleva od krutosti, hladu nebo nesnesitelné újmy nebyla odepřena těm, kteří o ni oprávněně žádají. Proto vezmi na vědomí stížnosti těch otroků Julia Sabina, kteří se uchýlili o útočiště k císařské soše; a zjistíš-li, že s nimi bylo zacházeno krutěji, než by bylo vhodné, nebo že byli vystaveni hanebnému urážení, nařid', aby byli prodáni, a to za takových podmínek, aby se nemohli vrátit do moci svého pána; a poruší-li tuto mou konstituci, dej mu na vědomí, že bude přísněji potrestán." Božský Hadrián také na pět let vyhnal jistou matrónu jménem Umbricia, protože se svými otrokyněmi zacházela s ukrutnou krutostí z velmi malicherných důvodů.

80. Gaius, Institutes, kniha I.

Také naše děti, které se narodily v zákonném manželství, jsou pod naší kontrolou, což je zákon vlastní římským občanům.

81. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Někteří římsští občané jsou otcové rodin, jiní jsou synové rodin, někteří jsou matky rodin, jiní zase dcery rodin. Otcí rodin jsou ti, kteří jsou sami sobě pány, ať už dosáhli puberty, nebo ne; stejně tak ti, kteří jsou pod kontrolou jiných, jsou buď matkami rodin, nebo syny či dcerami rodin. Neboť každé dítě, které se narodí mně a mé ženě, je pod mou kontrolou; rovněž

dítě narozené mému synovi a jeho ženě, tedy můj vnuk a vnučka, jsou rovněž pod mou kontrolou, stejně jako můj pravnuk a pravnučka, a tak dále s ohledem na ostatní potomky.

82. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Vnuci se po smrti svého dědečka z otcovy strany obvykle dostávají pod kontrolu jeho syna, tedy vlastního otce. Podobně i pravnucci a další potomci spadají pod kontrolu syna, pokud žije a zůstává v rodině, nebo pod kontrolu ascendentu, který je předchází v autoritě. To je také zákon, který se týká nejen přirozených dětí, ale také těch, které byly adoptovány.

83. Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Synem rozumíme dítě mužského pohlaví, které se narodilo muži a jeho ženě. Předpokládáme-li však, že manžel byl nepřítomen, například po dobu deseti let, a po svém návratu najde ve svém domě roční dítě, náš názor se shoduje s názorem Juliána, že to není syn manžela. Nicméně Julianus říká, že by nemělo být tolerováno, aby muž, který žil neustále se svou ženou, odmítal uznat, že jeho syn není jeho vlastní. Zdá se mi však (a to tvrdí i Scaevola), že pokud by se ukázalo, že manžel se svou ženou po nějakou dobu nežil, ať už z důvodu nemoci nebo z jiného důvodu, nebo pokud byl v tak špatném zdravotním stavu, že nemohl plodit děti, dítě narozené v jeho domě, i když to bylo sousedům známo, není jeho synem.

84. Týž, O Sabinovi, kniha XXV.

Pokud byl otec odsouzen k trestu, kterým buď ztratil občanství, nebo byl odsouzen k trestu odnětí svobody, není pochyb o tom, že jeho vnuk nastupuje na místo jeho syna.

85. Týž, O Sabinovi, kniha XXVI.

Pokud je otec nepřičetný, zůstává jeho dítě pod jeho kontrolou. Stejně je tomu u všech ascendentů, kteří mají děti podřízené své moci, neboť právo otcovské kontroly bylo zavedeno zvykem, nikdo nemůže přestat mít osoby pod ním, s výjimkou případů, kdy jsou děti z této kontroly propuštěny, jak se děje za určitých okolností, a není pochyb o tom, že stále zůstávají podřízeny jeho moci. Z tohoto důvodu si otec pod svou kontrolou ponechává nejen ty děti, které zplodil předtím, než se stal nepřičetným, ale také všechny, které byly počaty předtím, než se u něj nepřičetnost rozvinula, a narodily se za její existence. Kromě toho, jestliže jeho manželka počne dítě v době, kdy je nepřičetný, je třeba zvážit, zda se dítě narodí pod jeho kontrolou, či nikoli; neboť ačkoli nepřičetný nemůže uzavřít manželství, může si stále zachovat manželský stav; a protože tomu tak je, bude mít svého syna pod svou kontrolou. Stejně tak, pokud se jeho manželka stane nepřičetnou, dítě, které počala před svou nepřičetností, se narodí pod jeho kontrolou; pokud je však počato v době, kdy byla nepřičetná a její manžel nebyl, nepochybně se narodí pod jeho kontrolou, a to z toho důvodu, že manželství stále existuje. Jsou-li však manžel i manželka nepřičetní a ona poté počne dítě, narodí se pod kontrolou svého otce; předpokládá se totiž, že nepřičetným osobám stále zůstává určitá vůle; a protože manželský vztah trvá, dokud je jeden nebo druhý nepřičetný, trvá i tehdy, když jsou v tomto stavu oba.

86. Šílený otec si navíc zachovává otcovskou autoritu do té míry, že vše, co syn získá, patří jemu.

87. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVI.

Ve všech záležitostech týkajících se veřejného zájmu nahrazuje syn rodiny otce rodiny, například když vykonává funkci soudce nebo je jmenován opatrovníkem.

88. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Pokud soudce rozhodne, že dítě má být vychováváno nebo vyživováno, je třeba mít za to, že musí být s jistotou zjištěno, zda se jedná o jeho syna či nikoliv; rozhodnutí o výživném nemůže být na újmu pravdě.

89. Modestinus, Pandekty, kniha I.

Nemanželské nebo emancipované děti nemohou být svěřeny do otcovské moci proti svému souhlasu.

Titul 7. O adopcích a emancipacích a dalších způsobech zrušení otcovské moci.

90. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Synové rodin nevznikají pouze přirozeně, ale také adopcí.

91. Termín "adopce" má obecný význam a zahrnuje dva druhy; jeden z nich se nazývá adopce, druhý arogance. Synové rodin jsou adoptování; ti, kdo jsou sami sobě pány, jsou arogováni.

92. Gaius, Institutes, kniha I.

Adopce probíhá obecně dvěma způsoby, a to buď z moci císaře, nebo na příkaz soudce. Z moci císaře adoptujeme ty, kteří jsou svými vlastními pány, a tento druh adopce se nazývá arogací, protože ten, kdo adoptuje, je tázán, tj. dotazován, zda si přeje, aby ten, koho se chystá adoptovat, byl jeho zákonným synem; a ten, kdo je adoptován, je tázán, zda trpí, aby se tak stalo. Adoptujeme na příkaz soudce ty, kdo jsou pod otcovskou kontrolou, ať už jsou v prvním stupni dětí, jako syn a dcera, nebo v tom, který je vzdálenější, jako vnuk a vnučka a pravnuk a pravnučka.

93. Oba druhy adopce mají jedno společné, a to, že adoptovat mohou ti, kteří nejsou schopni zplodit potomka, jako například eunuchové.

94. Adopce provedená prostřednictvím císaře je zvláštní v tom, že pokud se někdo, kdo má děti pod svou kontrolou, vzdá arogance, podléhá nejen sám autoritě svého adoptivního otce, ale také jeho děti a vnuci přecházejí pod kontrolu prvního z nich.

95. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud se syn rodiny stane konzulem nebo místodržícím, může být emancipován nebo dán k adopci před sebe.

96. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Neratius se domnívá, že soudce, u něhož lze podat žalobu, může emancipovat své vlastní děti nebo je dát k adopci před sebe.

97. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Při osvojení se přihlíží k vůli pouze těch stran, které jsou jejich vlastními pány; pokud však děti dávají k osvojení jejich otcové, musí se přihlížet k vůli obou, buď je dán souhlas, nebo není vznesen odpor.

98. Paulus, O ediktu, kniha XXXV.

Když je někdo adoptován jako vnuk, jako by se narodil synovi, je třeba souhlasu syna; a tento názor vyslovil i Julianus.

99. Celsus, Digesty, kniha XXXIX.

Při osvojení není k tomuto účelu nutný souhlas těch, kteří budou spojeni osvojením.

100. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Dříve platilo, že v případě arogance nelze zasáhnout do pravomoci kurátora, ale to bylo božským Klaudiem velmi správně změněno.

101. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

I slepec může adoptovat a být adoptován.

102. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Když někdo adoptuje vnuka, jako by se narodil jeho vlastnímu synovi, nad nímž má kontrolu, se souhlasem tohoto syna, nestává se řádným dědicem svého dědečka, neboť po smrti dědečka přechází jakoby pod kontrolu jeho otce.

103. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud někdo, kdo má syna, adoptuje člověka jako vnuka, jako by byl synem jeho syna, a ten s tím nesouhlasí; pokud by dědeček zemřel, adoptovaný vnuk se nedostane pod kontrolu syna.

104. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIV.

Kdo je zbaven otcovské moci, nemůže jí být později znovu čestně podroben, leda adopcí.

105. Papinianus, Otázky, kniha XXXVI.

Podle téměř všech právních zásad, když jednou zanikne moc adoptivního otce, nezůstane po ní ani stopa; a dokonce i otcovská důstojnost získaná adopcí se po ukončení vztahu ztrácí.

106. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Vnuk, který byl počat a narodil se pod kontrolou svého adoptivního dědečka, rovněž ztrácí emancipací všechna svá práva.

107. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Když je otec rodiny adoptován, veškerý majetek, který mu patří, a vše, co může nabýt, přechází tichým právním jednáním na adoptivního otce; navíc jeho děti, které jsou pod jeho kontrolou, ho následují, stejně jako ty, které se mohou vrátit ze zajetí podle práva postliminum, a ty, které se nenarodily v době, kdy byl arogován, jsou podobným způsobem převedeny pod kontrolu arogátora.

108. Má-li člověk dva syny a vnuka od jednoho z nich a chce-li vnuka adoptovat jako narozeného od druhého syna, může tak učinit, pokud ho emancipuje a adoptuje, jako by se narodil druhému synovi, neboť tak učiní, jako by byl cizí, a ne jeho dědeček; a z jakéhokoli důvodu může adoptovat kohokoli narozeného od cizího, může ho adoptovat, jako by se narodil od jiného syna.

109. Při aroganci je třeba zjistit, zda je arogující mladší šedesáti let, protože pokud je, měl by se raději věnovat plození dětí; pokud ovšem neexistuje nemoc nebo slabost jakéhokoli druhu nebo jiný oprávněný důvod pro aroganci, jako například pokud si přeje adoptovat nějakou osobu, která je s ním spřízněna.

110. Opět platí, že nikdo by neměl arogantní několik dětí, ledaže by k tomu měl dobrý důvod. Neměl by také adoptovat cizího svobodného muže ani nikoho staršího, než je on sám.

111. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

K osvojení totiž může dojít pouze s osobami, mezi nimiž může existovat přirozený vztah otce a syna.

112. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Kdo vykonává funkci poručníka nebo má poručenství nad jiným, nesmí si ho přivlastnit, pokud je nezletilý mladší dvaceti pěti let, z obavy, že by si ho mohl přivlastnit, aby se vyhnul skládání účtů. Je třeba také zkoumat, zda důvod arogance není hanebný.

113. Arogance svěřenců je povolena pouze těm, kteří je z důvodu přirozeného příbuzenského vztahu nebo velké náklonnosti adoptují; ostatním je zakázána, aby se nedostala do moci poručníků, kteří by mohli vypovědět jejich důvěru a zrušit platnost substituce provedené rodičem.

114. V první řadě je třeba zjistit výši majetku svěřence a majetku osoby, která si přeje svěřence osvojit, aby bylo možné porovnáním těchto dvou údajů dospět k názoru, zda by osvojení bylo pro svěřence výhodné. Dále je třeba prozkoumat způsob života toho, kdo chce svěřence přivést do své rodiny, a za třetí je třeba zvážit jeho věk, aby bylo možné určit, zda by nebylo lepší věnovat se plození dětí, než přivést pod svou správu někoho, kdo patří do jiné rodiny.

115. Kromě toho je třeba zvážit, zda tomu, kdo již má jedno nebo více dětí, by mělo být dovoleno adoptovat další, aby se nezmenšila očekávání těch, kteří byli zplozeni v zákonném manželství, která si každé dítě připravuje uctivým chováním, nebo zda by takto adoptovaný svěřenec získal méně, než si zaslouží.

116. Někdy je dovoleno adoptovat dítě, které je bohatší, osobou, která je chudá; pokud je tato osoba zcela umírněného života nebo pokud je její náklonnost čestná a veřejně známá.

117. V takových případech je však obvyklé poskytnout jistotu.

118. Marcellus, Digest, kniha XXVI.

Když si totiž někdo chce přivlastnit poručníka, pokud k tomu prokáže dobrý důvod v jiných ohledech, může být vyslyšen pouze tehdy, když dá veřejnému otrokovi závazek, kterým se zaváže, "že vrátí veškerý majetek svého poručníka, který se dostane do jeho vlastnictví, těm osobám, které by měly na tento majetek nárok, kdyby přivlastňovaný zůstal ve svém dřívějším stavu".

119. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Podle těchto slov o závazku, který musí být poskytnut odstupující stranou, "těm, kteří mají nárok na uvedený majetek", není pochyb o tom, že byl zamýšlen tak, aby zahrnoval jakékoli manuminance provedené druhou závětí; a to zejména v případech, kdy byl jako dědic nahrazen otrok, a také k ochraně zájmů odkazovníků.

120. Není-li tato záruka složena, je proti arogantovi podána žaloba na spravedlnost.

20. Marcellus, Digesty, kniha XXVI.

Toto pouto se stává funkčním, pokud svěřenec zemře před dosažením věku puberty.

121. Přestože je oddělení uvedeno jako mužské, je třeba postupovat stejně i v případě ženského oddělení.

122. Gaius, pravidla.

Ženy totiž mohou být povýšeny císařským reskriptem.

123. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Pokud arogátor zemře a zanechá nezletilého adoptivního syna, který zemře před dosažením dospělosti, jsou za to odpovědní dědicové arogátora? Je třeba rozhodnout, že dědicové jsou povinni vydat i majetek arogovaného a kromě toho i čtvrtý díl pozůstalosti.

124. Vystává otázka, zda může arogátor nahradit osvojeného nezletilého syna jiným dědicem? Domnívám se, že substituci nelze připustit, ledaže by se týkala pouze čtvrtého dílu majetku jeho adoptivního otce, na který má nárok, a že se vztahuje pouze na dobu dospělosti. Pokud by mu však zanechal svůj majetek ve svěřeneckém fondu, který by mu měl být vydán v určitém čase, neměla by být taková svěřenecká náhrada připuštěna; tento podíl mu totiž nepřechází na základě závěti jeho otce, ale na základě císařského ustanovení.

125. Všechna tato pravidla platí bez ohledu na to, zda někdo povýšil chlapce v pubertě na syna nebo na vnuka.

126. Paulus, O ediktu, kniha XXXV.

Když je někdo dán k adopci, stává se příbuzným všech, s nimiž se stává příbuzným, a nestává se příbuzným těch, s nimiž se nestává příbuzným, neboť adopce nepropůjčuje právo krve, nýbrž právo příbuzenství; a proto když adoptuji syna, moje žena

mu nezastává místo matky, ani s ním není příbuzná příbuzenstvím, protože není jeho příbuznou. A opět, moje matka vůči němu nezaujímá místo babičky, protože se nestává spřízněným agnátům s těmi, kdo jsou mimo mou vlastní rodinu; ale ten, koho jsem adoptoval, se stává bratrem mé dcery, protože moje dcera je členem mé rodiny, a manželství mezi nimi je zakázáno.

127. Ulpianus, Spory, kniha I.

Kdo není přítomen nebo nedal souhlas, nemůže být povýšen.

128. Totéž, Názory, Kniha V.

Po smrti své dcery, která žila jako vlastní paní na základě toho, že byla zákonně emancipována, a která zemřela poté, co ustanovila dědice svou závětí, je otci zakázáno zahájit řízení proti svému vlastnímu aktu s tvrzením, že emancipace nebyla provedena zákonně nebo za přítomnosti svědků.

129. Nepřítomný účastník nemůže přijmout, převzít ani vykonat prostřednictvím jiného žádnou z formalit, které jsou v takových případech nezbytné.

130. Julianus, Digest, kniha LXX.

Každý, koho můj emancipovaný syn adoptuje, není mým vnukem.

131. Týž, Digest, kniha LXXXV.

Dítě adoptovaného syna je podle občanského práva považováno za dítě, které zaujímá stejné místo, jako kdyby bylo samo adoptováno.

132. Gaius, Institutes, kniha I.

Kdo má syna a vnuka pod svou správou, má naprostou svobodu zbavit svého syna své moci a ponechat si ji nad svým vnukem; nebo naopak ponechat si svého syna pod svou správou a vnuka podrobit manství; nebo je oba učinit svými vlastními pány. Domníváme se, že stejné pravidlo platí i pro pravnuka.

133. Callistratus, Institutes, kniha II.

Pokud přirozený otec nemá řečnickou schopnost, ale může dát najevo jiným způsobem než ústně, že si přeje dát svého syna k osvojení, bude toto osvojení potvrzeno, jako kdyby se uskutečnilo podle zákonem předepsaných forem.

134. Paulus, Pravidla, kniha I.

Ti, kdo nemají manželky, mohou adoptovat děti.

135. Marcianus, Pravidla, kniha V.

Syn, ať už přirozený nebo osvojený, který je pod kontrolou svého otce, ho nemůže žádným způsobem nutit, aby ho z ní propustil.

136. Papinianus, Otázky, kniha XXXI.

Chlapec, který nedosáhl puberty a byl osvojen, by však měl být někdy vyslechnut, pokud si po dosažení puberty přeje být emancipován; o tom musí rozhodnout soudce poté, co byl případ projednán.

137. Císař Titius Antoninus rozhodl v reskriptu, že je přípustné, aby muž adoptoval svého nevlastního syna, jehož je poručníkem.

138. Marcianus, Pravidla, kniha V.

A pokud adoptivní syn po dosažení puberty prokáže, že pro něj není výhodné, aby byl pod otcovskou kontrolou druhého, je spravedlivé, aby byl svým adoptivním otcem emancipován, a tím byl uveden do původního stavu.

139. Paulus, Otázky, kniha XI.

Vyvstala otázka, zda v případě, že vám bude dán syn k adopci, například pod podmínkou, že "po třech letech mi dáte stejnou osobu k adopci", bude proti vám podána nějaká žaloba. Labeo se domnívá, že žaloba není důvodná, neboť není v souladu s našimi zvyklostmi, aby někdo měl syna dočasně.

140. Stejně, názory, kniha I.

Hodnost člověka se adopcí nesnižuje, ale naopak zvyšuje; proto senátor, je-li adoptován plebejcem, zůstává senátorem, a stejně tak syn senátora jím zůstává.

141. Totéž; Názory, kniha XVIII.

Je stanoveno, že syn může být emancipován kdekoli, aby byl vyňat z otcovské moci.

142. Bylo rozhodnuto, že manuminaci a adopci lze provést před prokonzulem, a to i v provincii, která mu nebyla přidělena.

143. Týž, Věty, kniha II.

Každý může adoptovat jiného člověka jako svého vnuka, i když nemá syna.

144. Nikdo nemůže podruhé adoptovat osobu, kterou již jednou adoptoval a osvobodil.

38. Marcellus, Digesty, kniha XXVI.

Osvojení, které nebylo provedeno zákonným způsobem, může být potvrzeno císařem. 39. Ulpianus, O úřadu konzula, kniha III.

Božský Marek v reskriptu Eutychianovi uvedl: "Soudci rozhodnou, zda můžeš získat to, co si přeješ, až před nimi budou předvedeni ti, kteří by mohli mít námitky, to znamená ti, kteří by mohli být poškozeni potvrzením adopce."

145. Modestinus, Rozdíly, kniha I.

Arogancí otce rodiny se děti, které jsou pod jeho kontrolou, stávají vnuky arogátora a zároveň se spolu se svým otcem dostávají do jeho moci, což se neděje ani v případě adopce, neboť pak vnuci zůstávají pod kontrolou svého přirozeného dědečka.

146. Ten, kdo adoptuje, a také ten, kdo přivlastňuje, musí být nejen starší než ten, koho učiní svým synem buď přivlastněním, nebo adopcí, ale musí být starší o dobu úplné dospělosti, to znamená, že musí být starší o osmnáct let.

147. Impotentní člověk si může získat řádného dědice arogancí a ani jeho tělesná slabost mu v tom nebrání.

148. Stejně, Pravidla, Kniha II.

Když otec emancipuje svého syna, po němž má vnuka, a poté svého syna adoptuje a zemře, vnuk se znovu nedostane pod otcovu moc. Vnuk se také nedostane pod kontrolu svého otce, pokud si ho jeho dědeček ponechal ve své moci, když dal svého syna k adopci, a poté ho znovu adoptoval.

149. Týž, Pandekty, kniha I.

Kojence můžeme dát i k adopci.

150. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XX.

Může dojít k adopci synů i vnuků, takže kdokoli se může jevit jako náš vnuk, ačkoli jeho narození může být nejisté.

151. Proculus, Listy, kniha VIII.

Pokud někdo, kdo má vnuka od syna, adoptuje místo svého vnuka jiného, nemyslím si, že po smrti dědečka bude mezi vnuky existovat nějaké příbuzenské pouto. Pokud ho však adoptoval tak, že by měl být jeho vnukem ze zákona, například jako kdyby byl synem Lucia, jeho vlastního syna a zákonné manželky, jsem opačného názoru.

152. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Závazky toho, kdo byl dán k adopci, přecházejí na adoptivního otce.

153. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Syn, kterého jsem zplodil v době, kdy byl v otroctví, může být s císařovou shovívavostí převeden pod mou moc; přesto není pochyb o tom, že takový syn zůstane mezi svobodnými.

Titul 8. O rozdělení a povaze věcí.

154. Gaius, Institutes, kniha II.

Hlavní dělení věcí je na dvě části: některé z nich totiž patří do Božího a některé do lidského zákona. Ty, které spadají pod Boží zákon, jsou například posvátné a náboženské věci. Posvátné věci jsou například zdi a brány, které do jisté míry spadají pod Boží zákon. Neboť to, co podléhá Božímu právu, není majetkem nikoho, a to, co vskutku patří lidskému právu, je z větší části majetkem někoho, nicméně nemusí patřit nikomu, neboť věci, které patří k pozůstalosti, dokud se neobjeví dědic, nejsou majetkem nikoho. A opět, ty věci, které patří pod lidské právo, jsou buď veřejné, nebo soukromé. Ty, které jsou veřejné, jsou považovány za vlastnictví nikoho a mají se za to, že patří celé obci, a ty, které jsou soukromé, patří jednotlivcům.

155. Některé věci jsou navíc tělesné a některé nehmotné. Tělesné jsou ty, které jsou hmotné, jako například půda, otroci, oděv, zlato, stříbro a nespočet dalších předmětů. Netělesné jsou ty, kterých se nelze dotknout jako užitku, a závazky, ať už jsou sjednány jakýmkoli způsobem. Nezáleží na tom, zda jsou do pozůstalosti zahrnuty i věci tělesné, neboť úroda odebraná z půdy je tělesná, a cokoli nám náleží na základě závazku jiného, je z větší části tělesné, jako půda, otroci, peníze; přesto jsou dědické právo, právo užívání a požívání a právo založené na závazku netělesné. Do stejné třídy patří všechna práva městských a rustikálních statků, která jsou označována jako služebnosti.

156. Marcianus, Institutes, kniha III.

Některé věci jsou podle přirozeného zákona společné všem, některé patří celému společenství, jiné nikomu a větší počet jednotlivcům; ty se získávají různými způsoby.

157. Znovu připomínáme, že všechny následující věci jsou společné podle přirozeného zákona, totiž vzduch, tekoucí voda, moře, a tedy i mořské břehy.

158. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Stejně tak drahé kameny, drahokamy a další věci, které najdeme na břehu moře, se podle přirozeného zákona okamžitě stávají našimi.

159. Marcianus, Institutes, kniha III.

Proto nelze nikomu zakázat, aby se přiblížil k mořskému břehu za účelem rybolovu; přesto se musí vyvarovat zasahování do domů, budov a památek, protože ty nepodléhají zákonu národů, jako je tomu u moře; to božský Pius uvedl v reskriptu adresovaném rybářům z Formiae a Capeny.

(1) Téměř všechny řeky a přístavy jsou také veřejné.

160. Gaius, Právní doktríny každodenní aplikace a užitečnosti. Kniha II.

Veřejné užívání břehů řek podléhá právu národů, stejně jako řeky samotné. Proto může každý svobodně vést loď ke břehu, připevňovat lana ke stromům, které tam rostou, sušit síť a vytahovat je z moře a ukládat na ně jakýkoli náklad, stejně jako může plout po řece samotné. Vlastnictví břehů však náleží těm, k jejichž pozemkům přiléhají; z tohoto důvodu jim patří i stromy na nich rostoucí.

161. Ti, kdo loví v moři, mají právo postavit si na břehu chýši, v níž se mohou ukrýt. 6. Marcianus, Institutes, kniha III.

Toto právo existuje v takové míře, že ti, kdo tam postaví dům, se skutečně stávají vlastníky pozemku, ale jen dokud stavba stojí; jinak, pokud spadne, místo se vrátí do původního stavu takřkajíc podle práva postliminia, a pokud si na stejném místě postaví dům někdo jiný, půda se stane jeho.

162. Jsou věci, které podle přirozeného práva patří celé obci, a nikoli jednotlivcům, jako například divadla, dostihová závodiště a další věci tohoto druhu nebo cokoli jiného, co je společným majetkem města. Proto se otrokem patřícím městu nerozumí majetek nějakého jednotlivce zvlášť, nýbrž celé obce; a z tohoto důvodu božští bratři v jednom reskriptu uvedli, že otrok patřící městu může být vystaven mučení buď proti občanovi, nebo v jeho prospěch. V důsledku toho také svobodný otrok města není podle ediktu nucen žádat o povolení, pokud přivede nějakého občana k soudu.

163. Věci, které jsou posvátné, náboženské a svaté, nepatří nikomu.

164. Posvátné věci jsou ty, které jsou posvěceny veřejně, a ne soukromě, a proto, když si někdo něco posvětil soukromě, není to posvátné, ale profánní; kde však byl jednou posvěcen chrám, zůstává posvátným i poté, co byla stavba zbořena.

165. Každý může ze své vůle učinit místo náboženským tím, že pohřbí mrtvolu na svém pozemku; a pokud pohřebiště patří několika osobám, může tam jeden z majitelů pohřbit tělo, i když si to ostatní nepřejí. Pohřeb může být proveden i na cizím pozemku, pokud s tím vlastník souhlasí; a i tam, kde to dodatečně schválí, se místo, kde byla mrtvola pohřbena, stává náboženským.

166. Opět je lepší názor, že prázdný hrob je náboženské místo, jak uvádí Vergilius.

167. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Přesto božští bratři vydali reskript, který tvrdil opak.

168. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Svaté místo je takové, které je chráněno a chrání se před újmou ze strany lidí.

169. Slovo "posvátný" prý vzniklo ze slova sagmina, což jsou jisté rostliny, které obvykle nosili římsští vyslanci, aby zabránili zneuctění jejich osob; stejně jako řečtí vyslanci nosili ty, které se nazývají khrukia.

170. Cassius uvádí, že Sabinus velmi správně vyslovil názor, že hradby města jsou svaté a že je třeba zakázat lidem, aby na ně cokoli pokládali.

171. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Posvátná místa jsou ta, která jsou věnována veřejnosti, ať už ve městě, nebo na venkově.

172. Je třeba si uvědomit, že veřejné místo se může stát posvátným pouze tehdy, když je císař zasvětil nebo k tomu dal svolení.

173. Je třeba poznamenat, že posvátné místo je jedna věc a sakrarium druhá; neboť posvátné místo je takové, které bylo posvěceno, a sakrarium je takové, kde jsou uloženy posvátné věci, které mohou být i v soukromém domě; a když lidé chtějí takové místo zbavit jeho náboženského charakteru, obvykle z něj posvátné věci odstraní.

174. Svatými správně nazýváme ty věci, které nejsou ani posvátné, ani profánní, ale které byly potvrzeny nějakou sankcí; proto jsou zákony svaté z toho důvodu, že se opírají o určitou sankci; a vše, co je podpořeno určitou sankcí, je také svaté, i když to nemusí být zasvěceno Bohu; a dokonce se někdy v samotné sankci dodává, že každý, kdo se na tomto místě proviní, bude potrestán smrtí.

175. Kromě toho není dovoleno opravovat hradby měst, cokoli na ně přidávat nebo na ně cokoli umisťovat bez zmocnění císaře nebo místodržitele.

176. Cokoli, co je posvátné, nelze hodnotit.

177. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Aristo prohlašuje, že stejně jako se vše, co je postaveno v moři, stává soukromým majetkem, tak se vše, do čeho moře zasahuje, stává veřejným majetkem.

178. Pomponius, Z různých pasáží, kniha II.

Když někdo vnikne na hradby, je potrestán smrtí, stejně jako když je někdo přelézá po žebřících nebo jiným způsobem, protože římským občanům není dovoleno opouštět město jinak než branami, protože to první je nepřátelský a ohavný čin. Říká se, že Remus, Romulův bratr, byl zabit, protože chtěl přelézt zeď.

Titul 9. O senátorech.

179. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

Nikdo nepochybuje o tom, že muž s konzulární hodností by měl mít vždy přednost před ženou s konzulární hodností, ale je na zvážení, zda muž s hodností praefectorian má přednost před ženou s konzulární hodností. Domnívám se, že před ní má přednost, protože mužskému pohlaví náleží větší důstojnost.

180. Manželky konzulů nazýváme ženami s konzulskou hodností a Saturninus tuto vlastnost rozšiřuje i na jejich matky, ale nikde jinde to není uvedeno a nikde se to nepřipouští.

181. Marcellus, Digest, kniha III.

Cassius Longinus je toho názoru, že pokud byl někdo vyloučen ze senátu pro nechvalné chování a nebyl znovu přijat, neměl by mít právo předsedat soudu nebo svědčit jako svědek, protože Lex Julia to zakazuje v případech vydírání.

182. Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Senátor, který byl vyloučen ze senátu, neztrácí občanství a božští Severus a Antoninus mu dokonce dovolili žít v Římě.

183. Pomponius, Z různých pasází, kniha XII.

Kdo není hoden nižší hodnosti, je ještě více nehoden vyšší.

184. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Pod pojmem "syn senátora" bychom měli chápat nejen syna přirozeného, ale i adoptovaného, přičemž nezáleží na tom, kým nebo jakým způsobem byl adoptován. Nezáleží ani na tom, zda byl již v době adopce vybaven senátorskou hodností, nebo zda se tak stalo až následně.

185. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Syn adoptovaný senátorem jím zůstává, dokud zůstává v jeho rodině, ale když je emancipován, pak emancipací ztrácí jméno syna.

186. Pokud senátor adoptuje syna osobě s nižší hodností, je vždy považován za syna senátora, protože adopcí z nižšího postavení neztrácí senátorskou důstojnost, stejně jako by za podobných okolností nikdo nepřestal mít konzulskou důstojnost.

187. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Je stanoveno, že syn senátora emancipovaný svým otcem je vždy považován za syna senátora.

188. Labeo také prohlašuje, že dítě narozené po smrti svého otce, který byl senátorem, se považuje za syna senátora. Proculus a Pegasus jsou však toho názoru, že dítě, které bylo počato a narodilo se po vyloučení svého otce ze senátu, by nemělo být považováno za senátorova syna. Tento názor je správný, neboť ten, jehož otec byl vyloučen ze Senátu před jeho narozením, nemůže být správně nazýván synem senátora; pokud však bylo dítě počato před vyloučením jeho otce ze Senátu a narodilo se poté, co jeho otec ztratil svou hodnost, je lepší názor, že by mělo být chápáno jako syn senátora. Mnozí zastávají názor, že doba početí by se měla brát v úvahu pouze za těchto okolností.

189. Každý, jehož otec a dědeček byli senátory, je chápán jako syn i vnuk senátora; pokud však jeho otec ztratil hodnost ještě před početím prvního z nich, mohla by vyvstat otázka, zda by neměl být považován za vnuka senátora, i když již není považován za jeho syna? Lepší je názor, že by jím měl být, aby mu hodnost jeho dědečka byla spíše ku prospěchu, než aby byl poškozen stavem svého otce.

190. Týž, Trusty, kniha VI.

Ženy, které jsou provdány za osoby významného postavení, jsou zahrnuty do označení významných osob. Dcery senátorů nejsou známy pod označením illustrious women, pokud nezískaly manžela s význačnou hodností, neboť jejich manželé jim propůjčují illustrious rank; rodiče však ano, pokud nejsou spojeni s plebejskými rodinami. Žena má tedy znamenitou hodnost, dokud je provdána za senátora nebo významného muže; nebo se od něj odloučila, pokud se neprovdala za osobu nižšího postavení.

191. Papinianus, Názory, kniha IV.

Když se dcera senátora provdá za svobodného muže, nečiní z ní stav jejího otce manželku; na druhou stranu, pokud byl její otec vyloučen ze Senátu, neměly by být jeho děti zbaveny hodnosti, kterou získaly.

192. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIV.

Za děti senátorů bychom měli považovat nejen jejich syny, ale také všechny, kteří pocházejí z nich nebo z jejich dětí, ať už jsou přirozenými nebo adoptivními potomky senátorů, o nichž se říká, že z nich pocházejí; v případě dítěte, které se narodilo dceři senátora, však musíme zkoumat stav otce.

193. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Má se za to, že senátoři mají vždy bydliště v Římě; přesto se má za to, že mají bydliště v místě, kde se narodili, a to z toho důvodu, že se má za to, že hodnost senátora spíše poskytuje další bydliště, než aby měnila staré.

194. Ulpianus, O registrech cenzora, kniha II.

Ženy provdané nejprve za muže s konzulskou hodností a poté za muže s nižším postavením někdy, i když zřídka, přesto získaly od císaře privilegium zachovat si konzulskou hodnost; vím totiž, že Antoninus Augustus v tomto ohledu zvýhodňoval svou sestřenicí Julii Mamae.

195. Za senátory je třeba považovat ty osoby, které pocházejí z řad patricijů a konzulů nebo jiných významných mužů, protože jen ti mají právo vyjadřovat v senátu své názory.

Titul 10. O úřadu konzula.

196. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha II.

Povinností konzula je jmenovat radu pro ty, kdo si přejí manumitovat otroky.

197. Konzulové mohou manumovat společně nebo sami, ale ten, kdo zanechal jména u jednoho konzula, nemůže manumovat před druhým, protože pak jsou manuminace oddělené; a pokud z jakéhokoli důvodu, ať už pro nemoc, nebo proto, že mu v tom brání jiný oprávněný důvod, jeden z nich nemůže manumovat, senát rozhodl, že jeho kolega může manuminaci provést.

198. Není pochyb o tom, že konzulové mohou manumitovat své vlastní otroky před sebou samými, ale pokud se stane, že konzul je mladší dvaceti let, nemá pravomoc manumitovat ve svém vlastním tribunálu, protože on sám je tím, kdo podle dekretu senátu musí určit důvod pro jmenování rady. Může tak však učinit před svým kolegou, pokud byl zjištěn řádný důvod.

Titul 11. O úřadu pretoriánského prefekta.

199. Aurelius Arcadius Charisius, Mistr žádostí, O povinnostech pretoriánského prefekta.

Je třeba stručně uvést, odkud pochází úřad pretoriánského prefekta. Někteří autoři tvrdí, že pretoriánští prefekti byli dříve zřizováni místo velitelů jízdy; protože v dobách starověku byla nejvyšší moc občas svěřována diktátorům, měli ve zvyku vybírat si své velitele jízdy, kteří s nimi byli spojeni při plnění vojenských povinností a zastávali po nich další hodnost. Poté, co byla vláda v republice trvale přenesena na císaře, byli pretoriánští prefekti voleni těmito knížaty, stejně jako tomu bylo v případě mistrů jízdy, a byla jim svěřena větší moc za účelem podpory veřejné disciplíny.

200. Protože takto vznikla pravomoc prefektů, byla následně rozšířena do té míry, že se proti rozhodnutí pretoriánského prefekta nelze odvolat; když totiž dříve vznikla otázka, zda se lze proti rozhodnutí pretoriánského prefekta odvolat, což ostatně zákon připouštěl a dochovaly se příklady těch, kteří tak učinili, později bylo císařským dekretem, který byl veřejně vyhlášen, právo na odvolání zakázáno. Císař se totiž domníval, že ti, kdo byli do tohoto vysokého úřadu jmenováni na základě své význačné činnosti, po prokázání své rozvážnosti a bezúhonnosti nevynesou jiný rozsudek než on sám, přičemž se přihlédne k moudrosti a osvícenosti, jež se pojí s jejich hodnostmi.

201. Pretoriánští prefekti měli také další výsadu, neboť nezletilí nemohli po odsouzení získat náhradu od jiných soudců než od samotných pretoriánských prefektů.

Titul 12. O úřadu městského prefekta.

202. Ulpianus, O povinnostech městského prefekta.

V listu božského Severa městskému prefektovi Fabiovi Cilovi se uvádí, že má jurisdikci nad všemi přestupky všeho druhu, a to nejen nad těmi, které byly spáchány ve městě, ale i nad těmi, které byly spáchány mimo město, v Itálii.

203. Musí vyslechnout stížnosti otroků na jejich pány, kteří se uchýlili k císařským sochám nebo se nechali vykoupit za vlastní peníze, aby byli manumitováni.

204. Musí také vyslechnout stížnosti potřebných patronů na jejich propuštěnce, zejména pokud tvrdí, že jsou nemocní a chtějí, aby je podporovali.

205. Má pravomoc odsunout a deportovat osoby na ostrov určený císařem.

206. Na začátku zmíněné epištoly se objevuje následující text: "Protože jsme svěřili naše město do tvé péče, zdá se, že cokoli se stane uvnitř města, spadá pod jurisdikci prefekta, což platí i pro jakýkoli přestupek spáchaný do stého milníku, ale za touto vzdáleností nemá městský prefekt žádnou jurisdikci.

207. Pokud někdo obviní otroka, že se dopustil cizoložství se svou ženou, musí být případ projednán před prefektem města.

208. Může se seznámit s řízením na základě zákazů Quod vi aut clam nebo Unde vi.

209. Je zvykem posílat před městského prefekta poručníky nebo kurátory, kteří spravovali své poručenství podvodně a zaslouží si přísnější trest než jen hanbu plynoucí z podezření; například když se prokáže, že si své poručenství koupili za peníze nebo se za úplatek snažili zabránit tomu, aby byl někomu ustanoven vhodný poručník, nebo když po oznámení výše majetku svých svěřenců tento majetek úmyslně zmenšili, nebo když uvedený majetek zcizovali zjevně s podvodným úmyslem.

210. Když se říká, že prefekt musí vyslechnout stížnosti otroků na jejich pány, měli bychom tomu rozumět tak, že to neznamena, že mohou obvinít své pány (to totiž otrok nikdy nesmí, ledaže by k tomu měl zvláštní důvody), ale že se na něj mohou pokorně obrátit v případě, že s nimi jejich pánové zacházejí krutě, surově nebo je nechávají hladovět, nebo že mohou prefektovi města oznámit, že byli nuceni snášet neslušné útoky. Prefektovi města také božský Severus uložil povinnost, aby chránil otroky před prostitucí ze strany jejich pánů.

211. Prefekt města by měl opět dbát na to, aby obchodníci s penězi prováděli vše, co souvisí s jejich podnikáním, poctivě a zdrželi se nezákonného jednání.

212. Když patron prohlásí, že se k němu jeho propuštěnec chová neuctivě nebo ho uráží, že ho on a jeho děti nebo jeho žena týrají, nebo když vznese podobné obvinění, je zvykem, že se dostaví k městskému prefektovi, který propuštěnce podle stížnosti potrestá, buď ho napomene, nebo ho nechá zbičovat, nebo mu uloží ještě přísnější trest, protože propuštěnci si velmi často zaslouží být potrestáni. A skutečně, pokud patron prokáže, že proti němu vznesl trestní obvinění nebo že se proti němu spikl s jeho nepřítelem, může být odsouzen k práci v dolech.

213. Jednou z povinností prefekta je dohled nad všemi druhy masa a jeho prodejem za přiměřenou cenu, má na starosti také trh s vepřovým masem a s ostatními zvířaty a pod jeho pravomoc spadají stáda skotu a ovcí určená k tomuto účelu.

214. Jednou z povinností městského prefekta je udržovat veřejný klid a pořádek na výstavách. Prefekt by měl na různých místech rozmístit vojáky, aby udržovali veřejný klid a podávali mu zprávy o všem, co se ve městě děje.

215. Městský prefekt může komukoli nařídít, aby se zdržoval mimo město, stejně jako v ostatních okresech, a zakázat mu dočasně nebo na věky provozovat jakoukoli obchodní činnost, vykonávat jakékoli povolání nebo působit jako advokát. Může mu také zakázat účast na výstavách, a pokud ho vyhostí z Itálie, může ho vyhostit i z jeho rodné provincie.

216. Božský Severus v reskriptu uvedl, že ti, kdo údajně pořádali nezákonná shromáždění, musí být stíháni před prefektem města.

217. Paulus, O povinnostech městského prefekta.

Podle listu božského Hadriána se na něj lze obracet v případech, které podávají bankéři nebo které jsou vedeny proti nim, a většinou se u něj mohou projednávat peněžní případy.

218. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Městský prefekt nemá žádnou pravomoc za hranicemi města, ale může jmenovat soudce mimo město.

Titul 13. O úřadu kvestora.

219. Ulpianus, O povinnostech kvestora.

Původ kvestora je velmi starobylý, více než u téměř jakéhokoli jiného magistrátu. Gracchanus Julius v sedmé knize "O úřadech" vypráví, že sám Romulus a Numa Pompilius měli dva kvestory, které nejmenovali sami, ale hlasy lidu; ale i když existují pochybnosti o tom, zda za vlády Romula a Numy existoval nějaký kvestor, je jisté, že kvestoři existovali za vlády Tulla Hostilia; a skutečně převládá názor antických spisovatelů, že Tullus Hostilius byl první, kdo zavedl kvestory do vlády společnosti.

220. Junius, Trebatius a Fenestella odvodili původ slova Quaestor od quaero (hledat).

221. Někteří kvestoři byli zvyklí losovat o provincie přidělené dekretem senátu, což se dělo i za konzulátu Decima Drusa a Porciny. Všichni kvestoři však nezískávali své provincie losem, výjimkou byli kandidáti císaře, neboť ti byli zaměstnání pouze čtením císařských listů v senátu.

222. V současnosti se kvestoři přijímají bez rozdílu mezi patriciji a plebejci, neboť toto místo je vstupem a takříkajíc začátkem dalších úřadů a dává právo vyjadřovat své názory v senátu.

223. Někteří z nich, jak jsme právě uvedli, se nazývají císařovými kandidáty a čtou v senátu jeho listy.

Titul 14. O úřadu pretoriánů.

224. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Otec může manumitovat před synem, který je pod jeho kontrolou, pokud je syn pretoriánem.

225. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Rovněž je stanoveno, že sám může být emancipován nebo dán k adopci u svého soudu.

226. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Barbarus Philippus, uprchlý otrok, se ucházel o úřad římského pretoriána a byl jmenován pretoriánem. Pomponius je toho názoru, že jeho otrocký stav nebyl překážkou, aby zastával úřad préтора. Je pravda, že vykonával povinnosti spojené s tímto úřadem, přesto se zamysleme nad případem otroka, který svůj stav dlouho tajil, zatímco vykonával své povinnosti préтора. Bude vše, co rozhodl nebo nařídil, bezvýznamné a neúčinné? Co na to řekneme? Nebo to bude platné z důvodu blaha těch, kteří před ním zahájili řízení buď podle zákona, nebo na základě nějakého jiného zákonného práva? Vskutku se domnívám, že nic z toho by nemělo být odmítnuto; neboť to je humánnější pohled, neboť římský lid měl moc udělit otrokovi tuto pravomoc, a kdyby věděl, že je takový, udělil by mu svobodu. Tím spíše je třeba toto právo považovat za opodstatněné ve vztahu k císaři.

227. Totéž, O všech soudech, kniha I.

Pretor se nemůže jmenovat opatrovníkem ani soudcem v žádném zvláštním řízení.

Titul 15. O úřadu prefekta noční hlídky.

228. Paulus, O povinnostech prefekta noční hlídky.

Ve starověku byli k ochraně proti požáru určeni tři muži, kterým se kvůli noční hlídce říkalo nokturni. Někdy se jich účastnili také edilové a tribunové plebsu; kromě toho byl kolem brány a hradeb rozmístěn oddíl veřejných otroků, kteří mohli být v případě potřeby přivoláni. Existovaly také určité skupiny soukromých otroků, kteří hasili požáry buď za úplatu, nebo bezplatně. Nakonec dal božský Augustus přednost tomu, aby tuto povinnost vykonával pod svým vlastním dohledem.

229. Ulpianus, O povinnostech prefekta noční hlídky.

Během jednoho dne totiž došlo k několika požárům.

230. Paulus, O povinnostech prefekta noční hlídky.

Augustus se totiž domníval, že bezpečnost republiky nemůže nikdo chránit lépe než on a že nikdo není pro tento úkol tak vhodný jako císař. Proto rozmístil na patřičná místa sedm kohort tak, aby každá kohorta mohla chránit dvě čtvrti města; těm veleli tribuni a nad nimi byl nadřizený důstojník, který byl označen za prefekta noční hlídky.

231. Prefekt Noční hlídky se zabývá žháři, zloději, lupiči, lupiči a přechovávající zločinců, pokud není pachatel tak divoký a známý, že je předán městskému prefektovi. A protože většinou požáry vznikají z nedbalosti obyvatel, buď nechá zbičovat ty, kdo se nedbale chovali k ohni, nebo jim bičování odpustí a přísně je napomene.

232. Vloupaní se obvykle páchají v domech s mnoha byty nebo ve skladech, kde mají lidé uloženu nejcennější část svého zboží; zloděj buď vypáčí sklad, komoru nebo truhlu, a ti, kteří jsou určeni k hlídání tohoto majetku, jsou obvykle potrestáni. Božský Antonín to uvedl v reskriptu Eryciovi Clarovi, neboť říká: "Že pokud jsou jeho sklady rozbity, může otroky, kteří je hlídali, dát mučít, i když někteří z nich mohou patřit samotnému císaři." (srov. např.

233. Je třeba poznamenat, že prefekt noční hlídky musí být na stráží po celou noc a měl by obcházet řádně obutý a vybavený háky a sekerami.

234. Musí dbát na to, aby upozornil všechny obyvatele domů, aby svou nedbalostí nedopustili vznik požáru, a musí jim nařídit, aby měli v horním patře vždy vodu.

235. Má také dohled nad těmi, kteří za úplatu přebírají oděvy v lázních, a pokud se při výkonu této povinnosti dopustí nějakého nezákonného jednání, musí je vzít na vědomí.

236. Ulpianus, O povinnostech městského prefekta.

Císaři Severus a Antoninus v reskriptu Juliovi Rufmusovi, prefektovi noční hlídky, uvedli následující: "Pokud obyvatelé bloků domů nebo jiní lidé zanedbávají péči o oheň, můžeš nařídit, aby byli zbičováni pruty nebo zbičováni; a ty, kteří jsou obviněni ze žhářství, můžeš poslat k našemu příteli Fabiovi Cilovi, prefektovi města; uprchlé otroky musíš vyhledat a vrátit jejich pánům."

Titul 16. O úřadu prokonzula a jeho zástupce.

237. Ulpianus, Spory, kniha I.

Prokonzul nosí všude insignie své hodnosti i poté, co opustí město, ale nevykonává moc jinak než v provincii, která mu byla přidělena.

238. Marcianus, Institutes, kniha I.

Všichni prokonzulové mají po opuštění města soudní pravomoc, pokud není sporná, ale dobrovolná; například se před nimi mohou konat manuminace dětí i otroků a adopce.

239. Nikdo však nemůže manumitovat před zástupcem, protože nemá dostatečnou pravomoc.

240. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ani adopce se u něj nemohou uskutečnit, protože u jeho soudu vlastně nelze podat žádnou žalobu.

241. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Je také nutné, aby prokonzul dával pozor na to, aby svou provincií neutiskoval při zábavě úředníků, jak uvedl náš císař i jeho otec v reskriptu Aufidiovi Severianovi.

242. Žádný prokonzul nemůže mít vlastní podkoní, ale místo nich mají v provinciích vykonávat službu vojáci.

243. Prokonzulovi by se také lépe cestovalo bez manželky, přesto si ji může vzít s sebou, ale musí si uvědomit, že senát za konzulů Cotty a Mesally rozhodl, že "pokud se manželky těch, kteří cestují, aby převzali své úřady, v budoucnu dopustí nějakého přestupku, bude od jejich manželů požadováno vyúčtování a bude jim uložen trest".

244. Dříve než prokonzul překročí hranice jemu přidělené provincie, měl by zveřejnit edikt, v němž by oznámil svůj příjezd a v němž by uvedl své doporučení, pokud má nějaké známosti nebo styky s obyvateli provincie, a všemi prostředky je požádat, aby se s ním nepřicházeli setkat ani veřejně, ani soukromě, protože je vhodnější, aby ho každý přijal ve své zemi.

245. Bude také jednat správně a v souladu s pravidelným postupem, pokud zašle svému předchůdci oznámení, v němž uvede den, kdy překročí hranice své jurisdikce; často totiž dochází k tomu, že když tyto věci nejsou s jistotou známy nebo očekávány, jsou obyvatelé provincie znepokojeni a obchodní transakce jsou ztíženy.

246. Je správné, když vstoupí do provincie, aby tak učinil v té její části, kde je to obvyklé, a ať už dorazí do kteréhokoli města jako prvního, měl by věnovat pozornost tomu, co Řekové nazývají epidymias, tedy "místo pobytu", nebo kataploun "přístav příjezdu"; provinciálové totiž příkládají zachování a dodržování tohoto zvyku a výsad tohoto druhu velký význam. Do některých provincií jezdí prokonzul po moři, jako například do Asie, a to v takové míře, že náš císař Antonín Augustus v

odpovědi na žádost Asiatů v jednom reskriptu uvedl, že "prokonzul je bezpodmínečně povinen jet do Asie po moři a přistát v Efezu, než se zastaví v některém z ostatních hlavních měst".

247. Poté, co vstoupí do provincie, by měl pověřit svého zástupce svou jurisdikcí, ale neměl by tak činit dříve, protože by bylo absurdní, aby uděloval jinému pravomoc, kterou sám ještě nemá, neboť na ni nemá nárok, dokud nevstoupí do provincie. Pokud by to však učinil dříve a po vstupu do provincie by si to nerozmyslel, bylo by pravděpodobně rozhodnuto, že náměstek má jurisdikci nikoli od okamžiku, kdy mu byla udělena, ale ode dne, kdy prokonzul vstoupil do provincie.

248. Papinianus, Otázky, kniha I.

Existují případy, kdy prokonzul může delegovat svou jurisdikci, i když ještě nevstoupil do provincie; například pokud se během své cesty zdržel a jeho zástupce mohl do provincie dorazit velmi brzy.

249. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Je zvykem, že pověřuje své zástupce, aby se dozvěděli o proviněních vězňů, aby je po výslechu mohli poslat zpět a aby prokonzulové mohli propustit ty, kteří jsou nevinní. Tento druh přenesené pravomoci je však výjimečný, neboť nikdo nemůže na jiného přenést právo uložit trest smrti nebo jiný trest, který byl svěřen jemu samotnému, a dokonce ani právo propustit vězně, kteří před ním nemohou být stíháni.

250. Protože prokonzul má právo delegovat nebo nedelegovat svou soudní pravomoc podle své vůle, má také právo ji odvolat, ale neměl by tak činit bez konzultace s císařem.

251. Poslancům nepřísluší radit se s císařem, ale mají se obrátit na svého prokonzula, který je nucen na jejich dotazy odpovědět.

252. Prokonzul by neměl zcela odmítat přijímat dary, ale měl by jednat umírněně, aby je hrubě neodmítl úplně, ani aby při jejich přijímání nepřekročil lakomě meze rozumu; tuto záležitost velmi vhodně upravili božský Severus a císař Antonín v epištole, jejíž slova jsou následující: "Pokud jde o dary, jsme toho názoru, který je vyjádřen v jednom starověkém přísloví, totiž: "Dary se mají dávat na počkání: 'Nemělo by se přijímat všechno, ani ve všech dobách, ani od všech osob'; neboť je sice neslušné nepřijímat dary od nikoho, ale na druhé straně je nanejvýš opovrženímhodné a hrabivé přijímat bez rozdílu všechno, co je darováno." A pokud jde o to, co je obsaženo v císařských mandátech, totiž: "Že sám prokonzul ani žádná jiná osoba v úřadě nesmí přijímat žádné dary ani dary a nesmí ani nic kupovat, leda za účelem denní obživy"; to se netýká drobných dáreků, nýbrž těch, které přesahují požadavky běžné obživy. Takové dary by se neměly rozšiřovat ani na poskytování darů velké hodnoty.

253. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Když prokonzul vstoupí do jiného města, které není lidnaté nebo není hlavním městem provincie, měl by dovolit, aby bylo pod jeho ochranou, a vyslechnout si poklony, které mu byly prokazovány, aniž by projevil jakoukoli nespokojenost, protože obyvatelé provincie tak činí na jeho počest; měl by také stanovit slavnosti v souladu s mravy a zvyky, které byly dříve dodržovány.

254. Měl by navštěvovat chrámy a veřejné památky, aby je zkontroloval a zjistil, zda jsou v dobrém stavu a zda je o ně řádně pečováno, nebo zda potřebují opravy, a zajistit dokončení započatých prací, pokud to dovolí vládní prostředky; měl by s náležitými formalitami jmenovat správce, kteří jsou pilní ve své práci, a také určit vojáky, kteří by správcům pomáhali, pokud by to bylo nutné.

255. Protože prokonzul má plnou jurisdikci, náleží mu veškerá pravomoc těch, kteří v Římě vykonávají spravedlnost buď jako soudci, nebo na základě udělení mimořádné pravomoci.

256. Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

Proto má prokonzul ve své provincii větší autoritu než kdokoli jiný kromě císaře.

257. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha I.

V jeho pravomoci nemůže vzniknout žádná otázka, kterou by nemohl sám vyřešit. Vyskytne-li se však nějaká záležitost týkající se záležitostí státní pokladny, která patří do pravomoci císařského správce, bude pro něj lepší, když ji pomine.

258. V případech, kdy je třeba vydat dekret, nemůže prokonzul rozhodnout o věci na základě oznámení žalobce, neboť všechny věci, které vyžadují soudní vyšetřování, nelze tímto způsobem ukončit.

259. Prokonzul musí vyslechnout obhájce trpělivě a také s rozvahou, aby nevypadal opovržlivě; neměl by se ani rozpakovat, pokud zjistí, že strany si případy vymyslely nebo si koupily právo na soudní spor; a měl by dovolit zahájit řízení jen těm, kterým to dovoluje jeho edikt.

260. Prokonzul má pravomoc mimosoudně rozhodovat o následujících záležitostech: může nařídit osobám, aby prokazovaly náležitou úctu svým rodičům, a svobodným lidem, aby prokazovali úctu svým patronům a jejich dětem; může také vyhrožovat a přísně pohrozit synovi, kterého k němu přivedl jeho otec a o němž se tvrdí, že nežije tak, jak by měl. Stejně tak může napravit drzého svobodníka, a to buď pokáráním, nebo kádrováním.

261. Proto by měl dbát na to, aby v soudním řízení panoval určitý řád, totiž aby byly projednávány žádosti všech osob; aby se nestalo, že pokud bude zvýhodňováno postavení některých osob nebo bude věnována pozornost jiným, které toho nejsou hodny, nebudou moci osoby s mírnými nároky, které nemají nikoho, kdo by se jich zastal, nebo které si najaly advokáty s malou zkušeností nebo bez postavení, řádně předložit své nároky.

262. Musí také ustanovit obhájce těm, kteří o to požádají, a to zejména ženským svěřenkyním nebo osobám jinak nezpůsobilým, jakož i těm, kteří se pomátli na rozumu, pokud ho o to někdo požádá; a není-li nikdo, kdo by o to požádal, může to udělit z vlastní iniciativy. Musí také ustanovit obhájce každému, kdo tvrdí, že si ho nemůže sám najít kvůli vlivu svého protivníka, neboť není spravedlivé, aby byl někdo utlačován vyšší mocí svého protivníka; to má totiž tendenci odrážet se od guvernéra provincie, kde někdo jedná s tak malou sebekontrolou, že se všichni bojí vystoupit jako obhájci proti němu.

263. Tato pravidla se vztahují na všechny guvernéry a měli by je dodržovat.

264. Týž, o povinnostech prokonzula, kniha X.

Prokonzul musí mít na paměti, že by měl vykonávat všechny své povinnosti až do příchodu svého nástupce, a to z toho důvodu, že prokonzul je jen jeden a blaho provincie vyžaduje, aby vždy existoval někdo, skrze koho mohou lidé vyřizovat své záležitosti; měl by tedy vykonávat spravedlnost až do příchodu svého nástupce.

265. Lex Julia o vydírání a reskript císaře Hadriána Calpurniovi Rufovi, prokonzulovi Achaie, zakazují prokonzulům propouštět své zástupce před jejich vlastním odchodem.

266. Venuleius Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Pokud se vyskytne něco, co vyžaduje přísný trest, měl by zástupce poslat případ prokonzulovi, protože sám nemá právo popravovat, věznit nebo bičovat s velkou přísností.

267. Paulus, O ediktu, kniha II.

Zástupce, kterému byla svěřena pravomoc, má právo jmenovat soudce.

268. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha X.

Zástupce prokonzula nemá žádnou vlastní pravomoc, pokud mu ji prokonzul nesvěřil.

269. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XX. Prokonzulové mají nárok pouze na šest liktorů.

270. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha III.

Zástupci prokonzulů mohou jmenovat opatrovníky.

271. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Jakmile prokonzul vstoupí do brány Říma, ztrácí svou autoritu.

Titul 17. O úřadu augustálního prefekta.

272. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Prefekt Egypta se nevzdává své prefektury a pravomocí, které mu byly uděleny zákonem za Augusta, jak to dělají prokonzulové, dříve než jeho nástupce vstoupí do města Alexandrie, i když už mohl do provincie dorazit, a tak je to uvedeno v jeho pověření.

Titul 18. O úřadu guvernéra.

273. Macer, O povinnostech guvernéra, kniha I.

Titul guvernéra je obecný, a proto se vztahuje jak na prokonzuly a zástupce císaře, tak na všechny guvernéry provincií, a dokonce i na senátory. Titul prokonzula má zvláštní význam.

274. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Guvernér může adoptovat před sebou samým, stejně jako může emancipovat syna nebo manumitovat otroka.

275. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Guvernér provincie má moc pouze nad obyvateli své provincie, a to pouze po dobu, kdy v ní zůstává, neboť pokud ji opustí, stává se soukromou osobou. Někdy má pravomoc i nad cizinci, pokud se někdo skutečně dopustí přestupku; v císařských mandátech se totiž uvádí, že ten, kdo předsedá provincii, musí dbát na to, aby ji očistil od špatných povah, a to bez rozdílu, odkud pocházejí.

276. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Guvernér provincie má v ní větší pravomoci než kdokoli jiný kromě císaře.

277. Totéž, O všech soudech, kniha I.

Guvernér provincie nemůže sám sebe jmenovat opatrovníkem ani soudcem v konkrétním případě.

278. Stejně, názory, kniha I.

Guvernér provincie musí potlačovat nezákonné exekuce, včetně těch, které jsou páčány násilím, stejně jako prodeje a závazky vynucené strachem a ty, kde peníze nejsou splaceny. Musí také zajistit, aby nikdo neoprávněně nezískal zisk nebo neutrpěl ztrátu.

279. Pravdu nelze změnit omylem, a proto musí guvernér provincie postupovat tak, jak je to vhodné s ohledem na prokázané skutečnosti.

280. Je věcí cti guvernéra provincie, aby zajistil, že pokornější nebudou poškozováni mocnějšími a nebudou pronásledovat obhájce nevinných pomocí falešných obvinění.

281. Zadrží nepovolané osoby, které pod záminkou pomoci úředníkům pokračují ve znepokojování lidu, a přijme opatření k jejich potrestání, pokud jsou odhaleny. Musí také zabránit tomu, aby se pod záminkou vybírání poplatků prováděly nezákonné excesy.

282. Guvernér provincie musí dbát především na to, aby nikomu nebylo bráněno v zákonných záležitostech, aby se nedělo nic zakázaného a aby nebyl trestán nevinný.

283. Guvernér provincie musí dohlížet na to, aby se s osobami s omezenými prostředky nezacházelo nespravedlivě a aby jim pod záminkou příchodu důstojníků nebo vojáků nebyla odebrána jejich jediná lampa nebo malý nábytek, který by mohli používat jiní.

284. Vláda provincie musí zajistit, aby se vojákům neprojevovala žádná zaujatost ? tedy taková, která neprospívá všem ? tím, že si někteří budou nárokovat neoprávněné výhody pro sebe.

285. Příklad smrti by neměl být přičítán lékaři, ale je také skutečností, že je odpovědný za vše, co bylo způsobeno jeho nedostatečnou dovedností; neboť pochybení, kterého se dopustil člověk, který v nebezpečné nouzi špatně poradil, by nemělo být přičítáno lidské slabosti a považováno za bezúhonné.

286. Ti, kdo vládou celým provinciím, mají právo udělovat trest smrti a je jim svěřena pravomoc odsoudit delikventy do dolů.

287. Guvernér provincie, který po uložení pokuty zjistí, že ji nelze vybrat z majetku osob, jimž nařídil její zaplacení, je musí zbavit nutnosti ji zaplatit a potlačit nezákonnou chamtivost těch, kteří ji požadují. Pokud byla pokuta z důvodu chudoby zemskými úřady prominuta, neměla by být vymáhána.

288. Týž, Názory, kniha III.

Guvernér provincie, v níž provedl inspekci budov, může jejich majitele přimět k jejich opravě, pokud k tomu existuje dostatečný důvod; v případě odmítnutí by měl přijmout vhodná opatření k jejich opravě.

8. Julianus, Digest, kniha I.

Často jsem slyšel našeho císaře říkat, že tam, kde je v reskriptu uvedeno, že: "To neznamená, že prokonzul, jeho zástupce nebo guvernér provincie je povinen případ projednat, ale že by měl zvážit, zda jej má projednat sám, nebo k tomu účelu jmenovat soudce.

289. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha I.

Obecně řečeno, kdykoli císař vydá reskript, v němž nějakou záležitost postoupí guvernérovi provincie, jako například když řekne: "Můžete se obrátit na toho, kdo provincii předsedá," nebo s dodatkem "zváží, co mu ukládá povinnost", není prokonzulovi nebo jeho zástupci uložena povinnost se případem zabývat; ale i tam, kde slova "zváží, co mu ukládá povinnost" nejsou doplněna, musí se rozhodnout, zda věc projedná sám, nebo k tomu určí soudce.

290. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Povinností guvernérů provincií je projednávat všechny případy, které v Římě projednává prefekt města, pretoriánský prefekt nebo konzulové, pretoriáni či jiní soudci.

291. Marcianus, Institutes, kniha III.

Všechny provinční žádosti, které jsou podávány různým soudcům v Římě, spadají do pravomoci guvernérů.

292. Proculus, Listy, kniha IV.

A ačkoli ten, kdo řídí provincii, by měl být pověřen vykonávat povinnosti všech římských soudců, přesto by měl dbát spíše na to, co by se mělo dělat v jednotlivých případech, než na to, co se dělá v Římě.

293. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha VII.

Každý dobrý a hodný guvernér by měl dbát na to, aby v provincii, které předsedá, byl klid a mír. Toho dosáhne bez obtíží, bude-li se snažit vyhánět špatné lidi a pilně je vyhledávat, neboť musí zadržet všechny svatokrádežníky, lupiče, únosce a zloděje a každého z nich potrestat úměrně jeho zločinu; měl by také omezovat ty, kdo je ukrývají, neboť bez jejich pomoci nemůže lupič dlouho zůstat skrytý.

294. V případě nepřičetných osob, které nemohou být pod kontrolou svých příbuzných, je povinností guvernéra použít nápravné opatření, a to uzavření do vězení, jak uvedl božský Pius v jednom reskriptu. Božští bratři byli toho názoru, že v případě, kdy se člověk dopustil parricidy, je třeba provést osobní šetření, aby se zjistilo, zda se činu dopustil při předstírání nepřičetnosti, nebo zda ve skutečnosti není schopen ovládat své schopnosti, neboť pokud předstíral, měl by být potrestán, a pokud byl skutečně nepřičetný, měl by být uzavřen ve vězení.

295. Macer, O trestních procesech, kniha II.

Božský Marcus a Commodus adresovali Scapulovi Tertullovi následující reskript: "Pokud je tebou s jistotou zjištěno, že Aelius Perseus je natolik nepřičetný, že v důsledku neustálého odcizení mysli postrádá jakýkoli rozum, a neexistuje žádné podezření, že by nepřičetnost předstíral, když zabil svou matku, můžeš nebrat ohled na způsob jeho potrestání, neboť již byl dostatečně potrestán svou nepřičetností; přesto by měl být pečlivě spoután, a pokud to uznáte za vhodné, měl by být dokonce spoután řetězy, neboť to nesouvisí ani tak s jeho potrestáním, jako spíše s jeho vlastní ochranou a bezpečností jeho sousedů. Pokud však, jak se často stává, má přestávky zdravějšího rozumu, musíte se pečlivě ptát, zda se zločinu nedopustil v některém z těchto období, aby se jeho trápení nedostalo shovívavosti; a pokud zjistíte, že tomu tak je, oznamte nám to, abychom mohli rozhodnout, zda má být potrestán úměrně k závažnosti svého činu, pokud se ho dopustil v době, kdy zřejmě věděl, co dělá. "Když Nás však ve svém dopise informujete, že jeho stav, pokud jde o místo a zacházení, je takový, že zůstává v péči svých přátel nebo pod dohledem ve svém domě, zdá se Nám, že budete jednat správně, když předvoláte ty, kteří o něj v té době pečovali, a vyšetříte příčinu tak velké nedbalosti a rozhodnete o případu každého z nich, pokud zjistíte něco, co by omlouvalo nebo zvyšovalo jeho nedbalost; neboť ošetřovatelé jsou ustanoveni pro choromyslné osoby nejen proto, aby zabránili tomu, aby si ublížili, ale aby nebyli zdrojem zkázy pro ostatní; a pokud k tomu dojde, měli by být zcela správně pohnáni k odpovědnosti ti, kteří se provinili nedbalostí při plnění svých povinností."

296. Marcianus, O trestních procesech, kniha I.

Je třeba dodržet jednu věc: ten, kdo spravuje provincii, nesmí překročit její hranice, ledaže by chtěl splnit slib, a ani pak nesmí strávit noc mimo ni.

297. Macer, O úřadu guvernéra, kniha I.

Dekretem Senátu se stanoví, že "soudní řízení musí být velmi šetrné, pokud jde o závazky, které uzavřeli správci provincií, jejich pomocníci nebo jejich svobodníci před vstupem do provincie, neboť žaloby, které nebyly podány z tohoto důvodu, mohou být podány později, když některá ze stran provincii opustila. Pokud však dojde k něčemu proti vůli strany, jako například utrpí-li nějakou újmu nebo se stane obětí krádeže, může být zahájeno řízení v rozsahu připojení se k vydání a nařízení předložení a uložení odcizeného majetku; nebo musí být dán slib se zárukou, že se strana dostaví nebo že předmětný předmět bude předložen."

298. Celsus, Digesty, kniha III.

Pokud guvernér provincie někoho zmanipuloval nebo jmenoval poručníka dříve, než se dozvěděl o příchodu svého nástupce, jsou tyto akty platné.

299. Modestinus, Pravidla, kniha V.

Plebiscitem se stanoví, že "žádný guvernér nesmí přijmout dar nebo dárek, s výjimkou potravin nebo nápojů, které lze spotřebovat během několika dnů".

300. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha I.

Ten, kdo vykonává spravedlnost, musí dbát na to, aby byl snadno přístupný, ale nesmí nikomu dovolit, aby se k němu choval neuctivě, což je uvedeno v jejich pokynech: "Správci provincií nesmějí připustit, aby se s nimi provinciálové velmi důvěrně stýkali", neboť pohrdání hodností vyplývá z rovnosti ve styku.

301. Při projednávání případů však není vhodné, aby se úředník rozhňoval proti těm, o nichž má špatné mínění, nebo aby se nechával dojímat k slzám prosbami nešťastníků, neboť rozhodnému a poctivému soudci nepřísluší, aby jeho tvář prozrazovala emoce jeho mysli. Jedním slovem, měl by vykonávat spravedlnost tak, aby silou svých duševních vlastností zvyšoval autoritu své hodnosti.

302. Papinianus, Názory, kniha I.

Císařův zástupce, tedy guvernér nebo nejvyšší úředník provincie, neztrácí svou autoritu tím, že se vzdá svého úřadu.

303. Paulus, O úřadu odhadce.

Když guvernér soudí případ zkaženého otroka, zhýralé otrokyně nebo neslušně napadeného otroka mužského pohlaví; je-li otrok, o němž se říká, že byl zkažen, obchodním zástupcem někoho nebo zaujímá takové místo, že bez ohledu na samotnou škodu na majetku jde o zničení a zkázu celé pánovy domácnosti, měl by být potrestán s největší přísností.

Titul 19. O úřadu císařského správce nebo účetního.

304. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Všechny úkony, které císařský správce provede, schvaluje císař, jako by je provedl on sám.

305. Pokud císařský správce nakládá s nějakým majetkem, který patří císaři, jako s vlastním, nemyslím si, že dochází k převodu vlastnického práva k němu; neboť právní převod provádí pouze v době, kdy vykonává císařovy záležitosti, a předává jej s jeho souhlasem; pokud totiž provádí jakýkoli úkon za účelem uskutečnění prodeje, darování nebo smlouvy, je neplatný, neboť nemá oprávnění zcizovat císařův majetek, ale pouze jej pečlivě spravovat.

306. Zvláštní funkcí císařského správce je, že na jeho příkaz může do majetku vstoupit císařův otrok, a pokud je císař ustanoven dědicem, prokurátor zásahem do bohatého majetku dělá císaře dědicem.

307. Paulus, Sentence, kniha V.

Pokud však majetek, jehož dědicem je císař ustanoven, není solventní, je třeba se poté, co se to dozvíme, poradit s císařem; je totiž třeba zjistit přání ustanoveného dědice, zda takový majetek přijme, nebo odmítne.

308. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Císařští zřízenci nemohou uložit trest vyhoštění, protože nemají právo tento trest uložit.

309. Pokud však někomu zakážou vstup na císařskou půdu, protože by svým výtržnickým nebo násilnickým chováním mohl poškodit císařské nájemce, je dotyčný povinen se stáhnout; to božský Pius uvedl v reskriptu Juliovi.

310. Správci nemohou nikomu povolit návrat po deportaci, což naši císaři Severus a Antoninus uvedli v reskriptu v odpovědi na Hermiovu žádost.

Titul 20. O úřadu Juridicus.

311. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

V tribunálu Juridicus si může osvojit každý, protože je mu přiznáno právo na právní jednání.

312. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Privilegium jmenovat poručníky bylo na základě ústavy božského Marka svěřeno juridikovi, který předsedá v Alexandrii.

Titul 21. O úřadu toho, na koho je přenesena pravomoc.

313. Papinianus, Otázky, kniha I.

Jakákoli pravomoc, která je speciálně svěřena buď zákonem, dekretem Senátu, nebo císařskou ústavou, se při delegování nepřenáší, ale jakákoli pravomoc získaná z práva magistrátu může být delegována. Proto jsou na omylu ti soudci, kteří, majíce pravomoc svěřenou jim zákonem nebo dekretem senátu (jako je například Lex Julia de Adulteriis a jiné podobné) předsedat trestnímu řízení, delegují svou pravomoc. Velmi silným argumentem ve prospěch tohoto tvrzení je, že v Lex Julia de Vi je výslovně stanoveno: "že ten, komu příslušná jurisdikce náleží, ji může delegovat, pokud se vzdálí". Nemůže ji delegovat, pokud je nepřítomen, ačkoli jakoukoli jinou jurisdikci může delegovat ten, kdo je přítomen. V případě, že je řečeno, že pán byl zabit svými otroky, nemůže pretor delegovat právo soudit je, které mu bylo svěřeno dekretem senátu.

314. Ten, na koho byla pravomoc přenesena, nemá žádnou vlastní pravomoc, ale musí vykonávat pouze pravomoc soudce, který mu ji svěřil; je sice pravda, že podle zvyklostí našich předků lze pravomoc přenášet, ale pravomoc udělenou zákonem přenést nelze. Z tohoto důvodu nikdo neříká, že zástupce prokonzula má právo ukládat tresty, když mu byla přenesena jurisdikce. Paulus uvádí, že spolu s jurisdikcí je delegována i pravomoc s ní spojená.

315. Ulpianus, O všech soudech, kniha III.

Pokud byla pravomoc delegována guvernérem, nemůže ten, na koho byla delegována, sestavit Radu.

316. Pokud si poručníci nebo kurátoři přejí prodat pozemek, může to prelát nebo guvernér po projednání případu povolit; pokud však deleguje svou pravomoc, nemůže s ní v žádném případě přenést právo vést vyšetřování zahájené za tímto účelem.

317. Julianus, Digest, kniha V.

Ten, kdo vykonává jurisdikci jiného, i když je pretoriánem, přesto tak nečiní z vlastní pravomoci, ale pokaždé, když jedná, vykonává spravedlnost místo toho, kým byl jmenován.

318. Macer, O úřadu guvernéra, kniha I.

Poznávání úkonů podezřelých opatrovníků může být delegováno a je stanoveno, že k tomu může dojít v rámci obecné delegace příslušnosti z důvodu zájmu opatrovanců, a to následovně: "Císaři Severus a Antoninus Braduovi, prokonzulovi Afriky. Jelikož jsi delegoval svou jurisdikci na své zástupce, vyplývá z toho, že mohou brát na vědomí činy podezřelých poručníků."

319. Takto může být delegována pravomoc k udělení držby majetku, jako například při vydání příkazu k převzetí držby v případě, že není poskytnuta záruka k zajištění proti hrozící újmě, nebo k udělení držby v případě ženy ve prospěch jejího nenarozeného dítěte, nebo k udělení držby dědici pro zachování jeho dědictví.

320. Paulus, O Plautiovi, kniha XVIII.

Je zřejmé, že ten, na koho byla pravomoc přenesena, ji nemůže přenést na jiného.

321. Pokud je soudní pravomoc delegována na soukromou osobu, platí, že spolu s ní je delegována i veškerá soudní moc s výjimkou pravomoci odsoudit k smrti, protože neexistuje soudní pravomoc, která by nezahrnovala právo uložit mírný trest.

Titul 22. O úřadu odhadců.

322. Paulus, O povinnostech odhadce.

Celý úřad odhadce, v němž osoby znalé práva vykonávají své povinnosti, zahrnuje z větší části tyto případy: Soudní vyšetřování, návrhy, žaloby, edikty, dekrety a listy.

323. Marcianus, O trestních procesech, kniha I.

Svobodní lidé mohou vykonávat funkci odhadce, a i když to osobám, které jsou nechvalně známé, zákon nezakazuje, přesto se domnívám, že nemohou vykonávat funkci odhadce, a dokonce se říká, že v této věci existuje císařská ústava.

324. Macer, O úřadu guvernéra, kniha I.

Pokud je stejná provincie rozdělena mezi dva guvernéry, jako například Německo a Myš, může člověk narozený v jedné z nich působit jako asesor v druhé provincii a nepovažuje se za člověka působícího ve své provincii.

325. Papinianus, Názory, kniha IV.

Zemře-li císařský zástupce, mají jeho ošetřovatelé nárok na plat po zbytek doby, na kterou byli zástupcem jmenováni, pokud po tuto dobu nepůsobí jako ošetřovatelé jiných osob. Jinak je tomu v případě, kdy náměstek odešel do důchodu ve prospěch svého nástupce před uplynutím svého funkčního období.

326. Paulus, Sentence, kniha I.

Posuzovatelé nesmějí za žádných okolností jednat před soudem, kde jsou členy rady; není jim však zakázáno jednat před jiným soudem.

327. Papinianus, Názory, kniha I.

Občanovi republiky není zakázáno vykonávat funkci přisedícího u soudu veřejného činitele svého města, protože nepobírá veřejný.

Knihá II

1. Pokud jde o soudní příslušnost.
2. Každý musí sám používat zákon, který stanovil pro ostatní.
3. Pokud někdo odmítne poslušnost soudci, který vynáší rozsudek.
4. Ohledně citací před soudem.
5. Pokud se předvolaný nedostaví (..)
6. Předvolané osoby se musí buď dostavit, nebo složit kauci či jistotu.

7. Nikdo nemůže násilím vyvést osobu, která byla předvolána k soudu.
8. Které osoby jsou nuceny poskytnout ručení (..)
9. Jakým způsobem musí být poskytnuta jistota v případě noxální žaloby.
10. O tom, kdo brání osobě dostavit se k soudu.
11. Pokud se účastník, který složil kauci, nedostaví k soudu.
12. O svátcích, zpožděních a různých ročních obdobích.
13. Pokud jde o výrok o případu.
14. Pokud jde o dohody.
15. Ohledně kompromisů.

Tit. 1. O soudní příslušnosti

0. Ulpianus, Pravidla, kniha I.

Povinnosti toho, kdo má právo vykonávat spravedlnost, jsou velmi rozsáhlé; může totiž udělovat držbu nemovitostí, uvádět strany do držby, ustanovovat opatrovníky nezletilým, kteří je nemají, a jmenovat soudce pro strany sporu.

(23) Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Má se za to, že ten, komu je svěřena soudní pravomoc, je rovněž vybaven všemi pravomocemi potřebnými k jejímu výkonu.

23. Ulpianus, O povinnostech kvestora, kniha II.

Úřední autorita je buď jednoduchá, nebo smíšená. Prostá autorita propůjčuje soudci právo uložit trest smrti osobám, které porušují zákon, což je také označováno jako "moc". Smíšená pravomoc, která zahrnuje zákonnou jurisdikci, spočívá v právu udělovat držbu majetku. Jurisdikce zahrnuje pravomoc jmenovat soudce.

3. Týž, O ediktu, kniha I.

Právo nařídít vykonání vazby na základě pretoriánské doložky a uvést stranu do držby náleží spíše úřadu než soudní pravomoci.

(1) Julianus, Digest, kniha I.

Zvyk našich předků stanovil, že soudní pravomoc může delegovat pouze ten, kdo ji má sám o sobě, a nikoliv prostřednictvím delegace od jiného.

0. Paulus, O ediktu, kniha II.

A to proto, že mu pravomoc nebyla dána na prvním místě a nebyla mu svěřena zákonem, který pouze potvrzuje to, co již bylo delegováno; a proto, pokud by někdo, kdo delegoval svou pravomoc, zemřel dříve, než by se začalo jednat o věci, k nimž mu byla pravomoc delegována, Labeo říká, že delegovaná pravomoc je zrušena, stejně jako v jiných případech.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha III.

"Jestliže někdo zlomyslně zničí oznámení, které bylo zapsáno v úřední knize nebo napsáno na papyru nebo na jiné látce a které se vztahuje k obecné pravomoci uvedeného úředníka, a nikoliv k nějaké zvláštní věci, měl by být proti němu vynesena rozsudek za paděsat aurei a každý může podat žalobu za totéž."

(1) Podmínky tohoto ediktu se vztahují i na otroky a syny rodin, přičemž pretorián zahrnuje obě pohlaví.

(2) Pokud by někdo způsobil tuto škodu před zveřejněním oznámení nebo v průběhu jeho zveřejňování, slova ediktu by byla bez účinku; Pomponius se však domnívá, že zásada ediktu se na takový případ vztahuje.

(3) Pokud se trestného činu dopustí otroci, kteří nejsou bráni svými pány, nebo osoby, které jsou v chudobě, uloží se jim tělesný trest.

(4) Zlý úmysl je ve slovech ediktu zmíněn proto, že pokud by se někdo dopustil takového činu z neznalosti nebo hlouposti, nebo na příkaz samotného pretora, nebo z nešťastné náhody, nebude za něj odpovědný.

(5) Ten, kdo odstraní listinu, i když ji nemusí zničit, je rovněž odpovědný podle tohoto ediktu, který zahrnuje jak toho, kdo tento čin provede sám, tak toho, kdo nařídí jinému, aby jej provedl; pokud však někdo provede tento čin bez zlého úmyslu na pokyn jiného, který byl veden zlým úmyslem, bude odpovědný tento druhý; a pokud oba jednají se zlým úmyslem, budou odpovědní oba; a pokud tento čin provede několik osob, ať už zničí listiny, nebo nařídí, aby to bylo provedeno, budou odpovědní všichni.

6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

A to v takové míře, že nestačí, aby pokutu zaplatil jen jeden z nich.

(1) Paulus, O ediktu, kniha III.

Pokud by celý soubor otroků, kteří někomu patří, poškodil rejstřík, edikt tento přestupek neřeší jako případ krádeže, kdy pán, který se chce bránit žalobě, zaplatí za jednoho otroka tolik, kolik by byl nucen zaplatit svobodný člověk, protože pak proti ostatním nebude podána žaloba; důvodem je snad to, že v tomto případě je třeba obhájit uraženou důstojnost praetora a

rozumí se, že bylo spácháno několik činů; stejně jako když se několik otroků dopustilo nějakého přestupku nebo způsobilo škodu, protože došlo k několika činům, a ne pouze k jednomu, jako v případě krádeže. Octavenus říká, že v tomto případě by měla být pánovi poskytnuta úleva, ale ta může být zachována pouze tehdy, když otrok zlomyslně způsobí, že rejstřík bude zničen jiným, protože pak jde pouze o jedno spiknutí, a nikoli o několik činů. Pomponius uvádí totéž v desáté knize.

385875968. Ulpianus, O ediktu, kniha III.

Ten, kdo předsedá výkonu spravedlnosti, by neměl vynášet rozsudky ve své vlastní věci, ve věci své manželky nebo dětí, svých propuštěnců nebo jiných osob, které má u sebe.

8. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Pokud jedna osoba podá několik žalob proti jiné osobě a částky jednotlivých nároků, které jsou v nich požadovány, pokud jsou brány odděleně, spadají do soudcovské pravomoci, ale celá částka ji přesahuje, Sabinus, Cassius a Proculus byli toho názoru, že žaloby mohou být projednávány před ním; tento názor byl potvrzen reskriptem císaře Antonína.

23. Pokud jsou však práva na žalobu vzájemná a jedna strana požaduje částku pod limitem a druhá nad limitem, může ten, kdo požaduje menší částku, jednat před stejným soudcem, takže není v moci mého protivníka, pokud mě chce obtěžovat, zabránit mi v projednání věci před stejným soudcem.

24. Pokud je žaloba podána několika osobami současně, jako například o rozdělení majetku, rozdělení společného jmění nebo stanovení hranic, měli bychom - abychom zjistili příslušnost soudce, který případ projednává - přihlížet k hodnotě jednotlivých podílů, což je názor Ofilia a Procula, a to z toho důvodu, že každá strana podává žalobu o svůj podíl; nebo bychom měli spíše přihlížet k celkové hodnotě majetku, protože celý je u soudu a může být snad přisouzen jedné osobě? To je názor Cassiův i Pegasův, a ve skutečnosti se zdá být rozumnější.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Městští soudci nemají pravomoc uložit otrokovi přísný trest; právo na mírnou kastraci jim však nelze upřít.

1. Týž, O Sabinovi, kniha LI.

Ten, kdo někomu nařizuje, aby jednal jako soudce, musí být soudce.

2. Soudce nebo ten, kdo je pověřen nějakou pravomocí (jako například prokonzul, prétor nebo jiný úředník, který řídí provincii), nemůže jmenovat soudce v den, kdy se stane soukromou osobou.

3. Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

V právu platí pravidlo, že pokud se někdo vyššího nebo stejného postavení podřídí pravomoci jiného, může tento soudce vykonávat spravedlnost pro něj i proti němu.

4. Týž, O všech soudech, kniha II.

Jestliže se někdo omylem dostaví k jednomu pretoriánovi, zatímco měl v úmyslu dostavit se k jinému, nebude žádné ze zahájených řízení platné, neboť nikdo nesmí říci, že se na soudci dohodl; neboť, jak uvedl Julianus, ti, kdo jsou v omylu, se nedohodnou. Neboť co je tak v rozporu s dohodou jako omyl, který vždy prozrazuje neznalost?

5. Týž, O všech soudech, kniha III.

Pretorián má ve zvyku delegovat svou jurisdikci a buď ji delegovat celou, nebo její část, zatímco ten, na koho bylo delegováno právo vykonávat spravedlnost, ji vykonává jménem toho, kdo ho jmenoval, a ne svým vlastním.

6. Stejně, názory, kniha I.

Stejně jako může prétor delegovat celou svou pravomoc na jednu osobu, může ji delegovat i na několik osob, nebo tak může učinit s ohledem na konkrétní případ; a to zejména tehdy, má-li k tomu dobrý důvod, například proto, že vystupoval jako advokát jedné ze stran předtím, než se stal soudcem.

7. Africanus, Otázky, kniha VII.

Pokud se strany dohodnou, že věc bude projednávat jiný pretorián než ten, který byl příslušný, a než se na něj jedna z nich obrátí, změní názor, není pochyb o tom, že ho nelze nutit, aby takovou dohodu dodržel.

8. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

V případě, kdy svobodná žena podnikla obhajobu před příslušným soudcem a byla poražena, a poté se provdala za muže, který podléhal jiné soudní pravomoci, vyvstala otázka, zda lze rozsudek prvního soudu vykonat? Řekl jsem, že mohl, protože rozsudek byl vydán před jejím sňatkem; pokud však k tomu došlo poté, co se soudce s věcí seznámil, a před vydáním

rozsudku, zastávám stejný názor, totiž že rozhodnutí prvního soudce bylo vydáno správně. Toto pravidlo je třeba dodržovat obecně ve všech případech tohoto druhu.

9. Pokud je předmětem šetření s odkazem na příslušnost částka, musí se vždy posuzovat částka, která je požadována, a nikoli částka, která je splatná.

10. Paulus, O ediktu, kniha I.

Soudce, který vykonává spravedlnost mimo svou pravomoc, může být beztrestně neuposlechnut. Stejně pravidlo platí, pokud chce vykonávat spravedlnost tam, kde je částka mimo jeho pravomoc.

Tit. 2. Každý musí sám používat zákon, který jako ustanovil pro druhé

11. Ulpianus, O ediktu, kniha III.

Edikt se vyznačuje největší spravedlností a nikdo si na něj nemůže oprávněně stěžovat, neboť kdo by odmítl být souzen podle téhož zákona, který sám použil nebo způsobil, aby byl použit na jiné?

12. "Jestliže někdo pověřený soudcovskou nebo jinou pravomocí zavedl nové pravidlo proti některé straně, musí být podle něj sám souzen, když to jeho protivník požaduje. Jestliže někdo dosáhl uplatnění nového práva před úředníkem pověřeným soudnictvím nebo jinou autoritou a následně se ho nějaký jeho protivník domáhá, musí být jeho věc rozhodnuta proti němu podle téhož práva; to znamená, že cokoli někdo považuje za spravedlivé ve vztahu k jiné straně, musí strpět, aby platilo i proti němu samému."

13. Navíc tato slova: "Co ten, kdo vykonává spravedlnost, ustanovil", musíme přijímat podle účinku, a ne podle slov; a proto pokud někdo chce vydat rozhodnutí a je mu v tom zabráněno, a jeho rozhodnutí by nemělo mít žádný účinek, edikt neplatí, protože slovo "ustanovil" označuje něco, co bylo dovršeno, špatnost, která byla dokonána, a ne pouze započata; a proto pokud někdo vykonává spravedlnost mezi stranami, nad nimiž nemá žádnou pravomoc, protože řízení je neplatné a jeho rozhodnutí nemá žádnou platnost, domníváme se, že se Edikt nepoužije; neboť čemu se rovná pokus, když nevznikla žádná škoda?

14. Paulus, O ediktu, kniha III.

Zlý úmysl předsedy soudu je tímto ediktem trestán, neboť pokud byl z neznalosti soudce zákon vyložen jinak, než měl být, nemělo by to postihnout soudce, ale samotného soudce.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha III.

Pokud někdo dosáhl nespravedlivého rozhodnutí proti jinému, použije se stejné pravidlo pouze na účastníka, pokud se tak stalo z jeho podnětu; pokud však o to nežádal, nelze to na něm vymáhat. Pokud ho však dosáhl, ať už využil nějakého pravidla, nebo měl pouze povolení ho využít, ale neučinil tak, bude potrestán podle tohoto ediktu.

16. Pokud můj prokurátor vznesl tento nespravedlivý požadavek, vyvstává otázka, na koho by se mělo vztahovat stejné pravidlo. Pomponius se domnívá, že pouze na mne, tedy pokud jsem mu delegoval svou pravomoc za zvláštním účelem nebo

ji ratifikoval. Pokud však takový požadavek vznesou opatrovník nebo kurátor nepřičetné osoby nebo nezletilého, bude podle tohoto ediktu potrestán on sám. Stejně pravidlo se uplatní i vůči prokurátorovi, pokud byl jmenován ve věci, na níž byl zainteresován.

17. Tento trest nesou všichni, kdo jsou zahrnuti v ustanoveních ediktu, nejen navrhovatel, který jím byl poškozen, ale každý, kdo kdykoli podá podnět k zahájení řízení.

18. Pokud někdo, za koho ručíte, získal soudní rozhodnutí, které zakazuje dlužníkovi podat proti němu námitku, a vy chcete podat námitku ve věci, v níž se stáváte ručitelem, neměl by ji získat ani on, ani vy, ačkoli mezitím můžete utrpět újmu, pokud váš dlužník nebude solventní. Pokud však vy sám spadáte pod podmínky ediktu, hlavní dlužník se může dovolávat výjimky, ale vy tak učinit nemůžete; a sankce, k níž jste povinen, se ho nedotkne, a tudíž nebudete mít právo podat proti němu mandátní žalobu.

19. Pokud by se na mého syna, který je soudcem, vztahovaly podmínky tohoto ediktu, bude se edikt vztahovat na žaloby, které bych v jeho prospěch mohl podat? Myslím, že ne, protože jinak se můj stav kvůli němu zhorší.

20. Když praetor řekne: "Musí být souzen podle stejného pravidla", přenáší se tento trest na dědice? Julianus prohlásil, že žaloba by měla být odmítnuta nejen jemu, ale i jeho dědici.

21. Rovněž uvedl, a nikoli bezdůvodně, že podléhá trestu podle ediktu, a to nejen s ohledem na práva, kterých se účastnil v době, kdy se na něj vztahovaly podmínky ediktu, ale také s ohledem na všechna práva, která pro něj byla získána později.

22. Julianus se domnívá, že peníze již zaplacené za takových okolností nelze vymáhat zpět, protože stále existoval důvod k platbě podle přirozeného práva, které vymáhání zakazuje.

23. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Pretor tuto výjimku vložil velmi správně a oprávněně: "ledaže by jedna ze stran jednala nespravedlivě proti někomu, kdo sám jednal stejným způsobem proti jinému." A vskutku, pokud by soudce chtěl edikt podpořit nebo pokud by strana sporu chtěla získat jeho výhodu, mohla by se sama učinit odpovědnou a nést trest předepsaný ediktem.

Tit. 3. Když někdo odmítne poslušnost soudci, který vynáší rozsudek

24. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Všem magistrátům, s výjimkou duumvirů, je dovoleno chránit svou správu pomocí trestů v souladu s jejich úředními právy.

25. Předpokládá se, že odepře poslušnost soudci, který má pravomoc a který odmítne vykonat to, co bylo pravomocně rozhodnuto; jako například když nedovolí, aby někdo odvezl osobní majetek z jeho vlastnictví, ale dovolí, aby byl odvezen nebo odnesen; a pokud se postaví proti následnému řízení, má se za to, že neposlouchá.

26. Pokud zástupce, opatrovník nebo poručník odmítne uposlechnout soudce, je potrestán on sám, nikoliv zmocněnec nebo svěřenec.

27. Labeo říká, že nejen žalovaný, ale i žalobce, pokud neuposlechne, je odpovědný podle tohoto ediktu.

28. Tato žaloba se netýká částky, která by odpovídala zájmu strany, která ji podává, ale je omezena na výši utrpěné škody; a protože zahrnuje pouhou pokutu, zaniká po uplynutí jednoho roku a není vůči dědici přípustná.

Tit. 4. O citacích před soudem

29. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Předvolat někoho před soud znamená předvolat ho za účelem projednání věci.

30. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

K soudu nelze předvolat konzula, prefekta, prokonzula ani žádného jiného soudce, který vykonává moc a má pravomoc omezit jiné osoby a nařídít jejich uvěznění; nelze předvolat ani pontifika, který vykonává náboženský obřad; nelze předvolat ani ty, kteří z důvodu posvátného charakteru místa nemohou toto místo opustit; nelze předvolat ani nikoho, kdo je zaměstnán ve státních službách a jede po veřejné cestě na koni patřícím vládě. Dále nemůže být předvolán muž, který se právě žení, ani

žena, s níž se žení, ani soudce při výkonu své soudcovské funkce, ani nikdo, kdo řeší svůj případ před prétozem, ani nikdo při provádění pohřebních obřadů člena své domácnosti.

31. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha I.

Nelze předvolat ani ty, kdo se účastní pohřbu, což je zřejmě stanoveno reskriptem božských bratří.

32. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Stejné pravidlo platí pro ty, kteří jsou povinni být přítomni u soudu na určitém místě za účelem soudního řízení, a také pro nepřičetné osoby a kojence.

33. Praetor říká: "Že nikdo bez mého svolení nemůže předvolat k soudu své rodiče, svého patrona nebo patronku nebo děti či rodiče svého patrona nebo patronky".

34. Slovem "rodič" je zde třeba rozumět rodiče obou pohlaví. Vystává však otázka, zda lze tento pojem neomezeně rozšiřovat? Někteří zastávají názor, že se vztahuje pouze na prapradědečka a že ostatní potomci se nazývají "předci". Pomponius uvedl, že takový byl názor starověkých autorit; Gaius Cassius však říká, že tento termín se vztahuje na všechny ascendenty bez výjimky; tím je čestnější a toto pravidlo bylo velmi oprávněně přijato.

35. Labeo zastával názor, že za rodiče je třeba považovat i ty, kteří se jimi stali v otroctví, a nikoliv, jak říkal Severus, že se tento termín vztahuje pouze na případy, kdy jsou děti legitimní, takže pokud byl syn zplozen v promiskuitním styku, nemůže přivést svou matku k soudu.

36. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Je to z toho důvodu, že matka je vždy jistá, i když se mohla oddat promiskuitnímu styku, ale otcem je ten, koho jako takového označuje sňatek.

37. Stejný, věty, kniha I.

Nikdo se nemůže dovolávat svých rodičů u soudu, protože je třeba zachovat stejnou úctu ke všem rodičům.

38. Týž, O ediktu, kniha IV.

Člověk může beztrestně přivolat rodiče svého adoptivního otce, protože ve skutečnosti nejsou jeho rodiči, protože je příbuzný pouze s těmi, s nimiž je také příbuzný.

39. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Člověk nemůže předvolat svého adoptivního otce k soudu, dokud je pod jeho kontrolou, což vyplývá spíše z práva otcovské moci než z příkazu přetora; ledaže by syn měl castrense peculium, a v tomto případě mu to může být povoleno, pokud se prokáže řádný důvod, ale nemůže předvolat svého přirozeného otce, dokud je členem adoptivní rodiny.

40. Edikt zmiňuje "patrona" nebo "patronku". Za patrony mají být považováni ti, kdo manumitovali otroka nebo kdo zjistili koluzi; jako například v případě, kdy byl někdo v předběžném soudním řízení prohlášen za svobodníka, ačkoli jím ve skutečnosti nebyl; nebo když jsem přísahal, že dotyčná strana je mým svobodníkem; stejně jako na druhé straně nemám být považován za patrona, pokud je vynesena rozsudek v můj neprospěch; nebo když, pokud složím přísahu, strana přísahá, že není mým svobodníkem.

41. Pokud jsem však donutil svého propuštěnce nebo propuštěnku, aby přísahali, že se neožení, mohu být postaven před soud; Celsus skutečně říká, že za mého života nepřechází žádné právo na takového propuštěnce na mého syna. Julianus však zastává opačný názor a mnozí jeho názor přejímají; takže v takovém případě se může stát, že patron může být předvolán, ale jeho syn, protože je nevinný, nemůže.

42. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Rovněž ten, kdo manumitoval otroka na základě svěřeneckého fondu, nemůže být předveden před soud, ačkoli může být předvolán, aby byl donucen manumitovat otroka.

43. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Jestliže podle tohoto pravidla koupím otroka pod podmínkou, že ho manumituji, a on získá svobodu podle ústavy božského Marka, nemohu být citován, protože jsem jeho patronem; jestliže ho však koupím za jeho vlastní peníze a přeruším s ním víru, nebudu považován za jeho patrona.

44. Pokud je otrokyně nucena k prostituci v rozporu s podmínkou svého prodeje, bude mít prodávajícího jako svého patrona, pokud byla prodána pod podmínkou, že "by se stala svobodnou, kdyby byla nucena k prostituci". Jestliže však prodávající, který si vyhradil právo zmocnit se jí tím, že se jí zmocní, ji sám prostituje, protože ona přesto získá svobodu, činí tak

prostřednictvím toho, kdo ji prodal, ale není vhodné, aby mu byla prokazována jakákoli čest, jak se domnívá Marcellus v šesté knize Digest.

45. Za patrona považujeme člověka i tehdy, když ztratil svá občanská práva, nebo tam, kde o ně přišel jeho svobodník; jako například v případě, kdy k aroganci došlo tajným způsobem, neboť vzhledem k tomu, že musel svůj stav skrývat před tím, kým byl arogován, nezdá se, že by jeho čin byl takový, aby ho opravňoval k tomu, aby byl považován za svobodníka.

46. Pokud však získal právo nosit zlaté prsteny, myslím, že by nikdy neměl přestat projevovat úctu svému patronovi, i když může vykonávat všechny funkce svobodné osoby. Jinak je tomu v případě, že se mu vrátí všechny výsady, které mu náleží od narození, neboť císař může učinit člověka svobodně narozeným.

47. Každý, kdo je manumitován organizovaným orgánem, korporací nebo městem, může předvolat k soudu kteréhokoli jejich člena, protože není svobodným člověkem žádného z nich. Musí však projevovat úctu všem kolektivně; a chce-li podat žalobu proti obci nebo korporaci, musí si k tomu vyžádat povolení podle ediktu, ačkoli může mít v úmyslu předvolat toho, kdo byl jmenován zástupcem ostatních.

48. Pod pojmem "děti a rodiče patrona a patronky" je třeba rozumět osoby obou pohlaví.

49. Pokud se patron dostal do stavu cizince v důsledku trestu deportace, Pomponius je toho názoru, že jeho privilegium je ztraceno, ale pokud by byl znovu přijat, bude opět požívat výhod ediktu.

50. Adoptivní rodiče patrona jsou rovněž vyňati, ale pouze po dobu trvání adopce.

51. Pokud byl můj syn dán k adopci, nemůže ho můj propuštěnec přivést k soudu, stejně jako mého vnuka, který se narodil v adoptivní rodině. Pokud však můj osvobozený syn adoptuje syna, může být takový vnuk předvolán, neboť je mi cizí.

52. Podle Cassia můžeme chápat, že pojem "děti", stejně jako pojem "rodiče", přesahuje prapravnuka.

53. Pokud má svobodná žena dítě se svým patronem, nemůže ani ona, ani její syn přivést toho druhého k soudu.

54. Pokud děti patrona vznesly hrdelní obvinění proti propuštěnci svého otce nebo ho prohlásily za otroka, nepřísluší jim žádná čest.

55. Pretor říká, že "nikdo je nemůže povolát bez mého svolení". Je to však dovoleno, pokud žaloba podaná proti patronovi nebo jeho rodičům není žaloba zahrnující hanbu nebo potupu, neboť v každém případě by měl být prokázán dobrý důvod; jako někdy v případě žaloby zahrnující hanbu, jak se domnívá Pedius, by mělo být dovoleno svobodnému člověku předvolat svého patrona, pokud mu způsobil vážnou újmu; například ho zbičoval.

56. Tuto úctu je třeba vždy prokazovat patronovi, i když vystupuje jako opatrovník, poručník, obhájce nebo zástupce jiného; pokud je však opatrovník nebo poručník zainteresován, může být beztrestně předvolán, jak říká Pomponius, a tento názor je lepší.

57. Paulus, O ediktu, kniha IV.

I když pretor neuvádí, že vydá rozsudek o pokutě, pokud je k tomu prokázán řádný důvod, přesto Labeo říká, že jeho pravomoc musí být vykonávána s mírou; jako například, pokud si to svobodník rozmyslí a vzdá se své žaloby; nebo pokud se patron po předvolání nedostaví; nebo pokud byl předvolán s vlastním souhlasem; i když to podmínky ediktu nepřipouštějí.

58. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Pokud by svobodník v rozporu s ediktem préтора předvolal k soudu syna svého patrona, kterého má sám pod kontrolou, mělo by se rozhodnout, že v případě nepřítomnosti otce bude poskytnuta úleva jeho synovi, který je pod jeho kontrolou, a že proti svobodníkovi bude podána trestní žaloba, tj. žaloba na padesát aurei.

59. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Protože obecně platí, že bez příkazu préтора nemůžeme předvolat osoby, kterým by měla být prokazována úcta.

60. Papinianus, Názory, kniha I.

Pokud je svobodník obviněn svým patronem a je připraven se hájit, často naléhá na guvernéra provincie, aby jeho případ projednal; nepovažuje se za to, že tím předvolal svého patrona, který ho obvinil.

61. Paulus, Otázky, kniha I.

Svobodník předložil petici proti svému patronovi, aniž by zatajil, že je jeho svobodníkem, a vyvstala otázka, zda bude trest ediktu prominut, pokud získá císařský reskript v souladu se svým přáním? Odpověděl jsem, že se nedomnívám, že by se edikt préтора dal v tomto případě použít, a to z toho důvodu, že ten, kdo předloží petici císaři nebo místodržiteli, se nepovažuje za toho, kdo předvolal svého patrona k soudu.

62. Stejný, Názory, kniha II.

Vyvstala otázka, zda může poručník jménem svého svěřence předvolat jeho patronku bez svolení prétora? Na tuto otázku jsem odpověděl, že může jménem svého svěřence předvolat svou patronku bez souhlasu prétora.

63. Stejný, věty, kniha I.

Pokud někdo složil u soudu záruku za předvedení jiného, je povinen ho předvést. A opět, pokud v listině, která byla zapsána, slíbil, že dotyčnou osobu předvede, i když třeba nesložil u soudu záruku, bude přesto nucen ji předvést.

64. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Mnohé autority tvrdily, že není dovoleno předvolat někoho k soudu z jeho vlastního domu, protože dům každého jednotlivce by pro něj měl být naprosto bezpečným útočištěm a úkrytem, a že ten, kdo z něj někoho předvolá, musí být považován za toho, kdo použil násilí.

65. Paulus, O ediktu, kniha I.

Je jisté, že strana je dostatečně potrestána, pokud se neobhazuje a skrývá se z toho důvodu, že její protivník se dostane do držení jejího majetku. Julianus však říká, že pokud se ukáže nebo se objeví na veřejnosti, může být zákonně předvolán.

66. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Není pochyb o tom, že člověk může být zákonně předvolán z vinice, lázní nebo divadla.

67. Paulus, O ediktu, kniha I.

I když člověk, který je ve svém vlastním domě, může být někdy předvolán k soudu, přesto by nikdo neměl být násilně vyveden ze svého bydliště.

68. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Není dovoleno předvolávat dívky, které ještě nedospěly do puberty a podléhají kontrole jiné osoby.

69. Předvolaný člověk by měl být propuštěn ve dvou případech: za první, když se někdo ujme jeho obhajoby, a za druhé, když byl spor vyřešen dříve, než se strany dostavily k soudu.

70. Marcianus, Institutes, kniha III.

Pokud je svobodník společný, to znamená, že má několik patronů, měl by požádat pretoriána, aby mu dovolil povolat kteréhokoli z jeho patronů, jinak bude odpovědný podle pretoriánského ediktu.

71. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Žalobu o padesát aurei lze podat proti tomu, kdo tato ustanovení poruší, nelze ji však podat ve prospěch nebo proti dědici, ani po uplynutí jednoho roku.

72. Modestinus, O trestech, kniha I.

Pokud svobodník předvolal svého patrona k soudu, aniž by mu bylo uděleno povolení podle ediktu, bude na základě stížnosti patrona potrestán výše uvedenou pokutou, tj. padesáti aurei, nebo může být potrestán městským prefektem jako neúctyhodný, pokud se zjistí, že nemá žádný majetek.

Tit. 5. Když se někdo předvolaný nedostaví a když někdo předvolá osobu, kterou podle ediktu předvolat neměl

73. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Pokud někdo, kdo je předvolán, poskytne jako záruku za svou účast u soudu osobu, která nepodléhá pravomoci soudce, před kterého je sám předvolán; má se za to, že taková záruka nebyla poskytnuta, ledaže by se svého privilegia zvláště zřekl.

74. Paulus, O ediktu, kniha I.

Každý, kdo je předvolán k pretoriánovi nebo jinému soudnímu úředníkovi v jakékoli záležitosti, se musí dostavit, aby se zjistilo, zda je soudce příslušný, či nikoli.

75. Pokud se někdo, kdo byl předvolán, nedostaví, bude odsouzen k zaplacení pokuty úměrné pravomoci soudce, pokud k tomu existuje řádný důvod; musí se však přihlídnout k lidské nevědomosti. Opět platí, že pokud žalobce nemá zájem na tom, aby se jeho protivník v danou dobu dostavil k soudu, může prétor pokutu prominout; například proto, že v daný den byl svátek.

76. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Pokud někdo slíbil, že se dostaví k soudu, ale nezmínil se o pokutě, která mu hrozí, pokud se nedostaví, je jisté, že proti němu může být podána žaloba na částku rovnající se žalobcovu úroku; to uvedl i Celsus.

Tit. 6. Předvolané osoby se musí buď dostavit, nebo složit kauci či jistotu

77. Paulus, O ediktu, kniha I.

Edikt stanoví, "že pokud je poskytnuta záruka, že se strana dostaví k soudu, musí být majetek první z nich dostatečný, přičemž se přihlíží k postavení žalovaného, s výjimkou případů, kdy jsou oba v úzkém příbuzenském vztahu, neboť pak nařizuje, že může být přijat kdokoli"; jako například v případě, kdy je strana nabídnuta jako záruka za svého rodiče nebo patrona.

78. Callistratus, O monitory ediktu, kniha I.

Stejné pravidlo platí i pro patronku, děti, manželku nebo snachu patrona; kdokoli z těchto osob totiž může poskytnout ručení, které musí být přijato, a pokud jej žalobce odmítne přijmout, protože si je vědom, že strany jsou v blízkém příbuzenském vztahu, bude žaloba o padesát aurei oprávněná.

79. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Důvodem je skutečnost, že v případech, kdy jsou osoby v blízkém příbuzenském vztahu, je každé ručení považováno za dostatečně solventní.

80. Ulpianus, O ediktu, kniha LVIII.

Pokud někdo slíbí, že před soudem předvede dvě osoby, a jednu předvede a druhou ne, má se za to, že svůj slib nedodržel, protože jedna z nich nebyla předvedena.

Tit. 7. Nikdo nemůže násilím vyvést osobu, která byla předvolána k soudu

81. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Pretor vydal tento edikt, aby strachem z trestu omezil ty, kdo násilím zachraňují osoby předvolané k soudu.

82. A dále Pomponius uvedl, že pokud se otrok dopustí trestného činu, měla by mu být přiznána noxální žaloba, pokud se ho nedopustil s vědomím svého pána; v tomto případě se totiž pán musí žalobě bránit, aniž by mu bylo dovoleno otroka vydat.

83. Ofilius je toho názoru, že ustanovení ediktu se nevztahují na případy, kdy je osoba předvolaná k soudu osvobozena, jako například otec, patron a další výše vyjmenované osoby. Tento názor se mi zdá být správný, neboť pokud se ten, kdo ho předvolal, dopustil protiprávního jednání, ten, kdo ho osvobodil, se skutečně protiprávního jednání nedopustil.

84. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Ačkoli obě strany, jak svobodník, který povolal svého patrona, tak ten, kdo ho násilím osvobodil, porušily edikt, postavení svobodníka je horší, protože v takovém případě vystupuje na straně žalobce. Tentýž spravedlivý důvod platí pro stranu, která byla předvolána na jiné místo, než na které měla být předvolána. Lze však pozitivněji konstatovat, že ten, kdo měl právo odmítnout se dostavit, se nepovažuje za osvobozeného násilím.

85. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Když někdo zachrání otroka, který byl předvolán k soudu, Pedius se domnívá, že edikt nelze použít, protože otrok není osobou, kterou lze předvolat. Co se tedy má dělat? Musí být zahájeno řízení o jeho předvedení.

86. Pokud někdo osvobodí stranu předvolanou před soudce nižšího stupně, trest podle ediktu se neuloží.

87. Tam, kde pretor uvádí: "Propustil ho násilím"; znamená to, že čin byl spáchán pouze násilím, nebo také se zlým úmyslem? Stačí, když byl čin spáchán násilím, i když zlý úmysl neexistuje.

88. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Výraz "osvobodit" má obecnou platnost, jak říká Pomponius, neboť "odnést" znamená odstranit uchopením rukama; ale "osvobodit" lze jakýmkoli způsobem; například pokud někdo neodnese účastníka násilím, ale způsobí průtahy, aby se nemohl dostavit k soudu, takže den stanovený pro podání žaloby uplyne nebo se dotčený majetek ztratí uplynutím času, má se za to, že ho osvobodil, i když tak neučinil tělesně. Pokud jej však zadržel na nějakém místě a neunesl jej, je odpovědný podle ustanovení ediktu.

89. Pokud někdo osvobodí stranu, která byla předvolána za účelem obtěžování, je opět považován za osobu odpovědnou podle ediktu.

90. Praetor říká: "Nesmí jednat se zlým úmyslem, aby mu umožnil osvobození." To lze totiž provést bez zlého úmyslu, pokud je k osvobození dobrý důvod.

91. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Pokud někdo provedl záchranu prostřednictvím jiného, je odpovědný podle tohoto ustanovení bez ohledu na to, zda byl přítomen nebo nepřítomen.

92. Žaloba je přiznána každému, kdo osvobodil stranu násilím, a výše náhrady škody se nezakládá na tom, co bylo skutečně ztraceno, ale hodnota sporného majetku je stanovena žalobcem; toto ustanovení bylo přidáno, aby bylo zřejmé, že pokud podá žalobu bez řádného důvodu, může tuto pokutu přesto získat.

93. Žalobce musí rovněž prokázat, že záchrana, která byla provedena, zabránila žalovanému dostavit se k soudu, ale pokud byl přesto předveden, nelze uložit trest, protože slova jsou použitelná pouze v případě, že byl proveden nějaký úkon.

94. Žaloba je in factum a má takovou povahu, že v případě, že se několik osob dopustilo protiprávního jednání, může být podána proti každé z nich; osvobozená strana však zůstává odpovědná.

95. Právo na žalobu je přiznáno i dědicům, pokud mají zájem na jejím využití; není však přiznáno vůči dědici nebo po uplynutí jednoho roku.

96. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud ten, kdo dlužníka násilím propustil, zaplatí, nezbavuje ho odpovědnosti, protože platí pokutu za svůj vlastní čin.

Tit. 8. Které osoby jsou nuceny ručit a kdo může učinit slib pod přísahou nebo být zavázán pouhým slibem

97. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Výraz "dát záruku" je odvozen od stejného původu jako "poskytnout záruku", neboť stejně jako "uspokojit" se říká o tom, jehož přání plníme, tak "dát záruku" se vztahuje na našeho protivníka, když zajišťuje to, co si přejeme, a když ho pod tímto názvem zabezpečujeme tím, že dáváme záruky.

98. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Ručitel nabídnutý za účast u soudu je považován za majetného člověka, a to nejen s ohledem na jeho majetkové poměry, ale také s ohledem na snadnost, s jakou může být žalován.

99. Pokud někdo poskytne záruku za svou účast u soudu osobě, která není způsobilá k podání žaloby, je poskytnutí záruky neúčinné.

100. Praetor říká: "Pokud někdo předvolá k soudu svého otce, svého patrona, svou patronku, děti nebo rodiče svého patrona nebo patronky, nebo své vlastní děti, nebo kohokoli, koho má pod kontrolou, nebo svou manželku, nebo svou snachu, přijme se jakákoli záruka za jejich účast u soudu."

101. Tam, kde praetor říká: "nebo jeho vlastní děti", rozumíme, že jsou míněny ty, které pocházejí z ženského pohlaví; a toto privilegium rozšiřujeme i na otce, nejen když je svým vlastním pánem, ale i když je pod něčí kontrolou; a to uvedl i Pomponius. Syn může být dán jako ručitel svým otcem, i když může být pod kontrolou někoho jiného. Pod pojmem "snacha" je třeba rozumět také vnučku a tak dále, pro následující generace.

102. Tam, kde pretor říká: "Každý ručitel, ať je jakýkoli, bude přijat", se to týká pouze jeho finančních prostředků, tedy i když není bohatý.

103. Pokud prétor vyhoví žalobě proti ručiteli, který slíbil, že se strana dostaví k soudu, učiní tak na částku dotčeného majetku. Zda se však jedná o odkaz na skutečnou hodnotu předmětu, nebo o určitou částku, je třeba prozkoumat. Lepší je názor, že ručitel ručí za skutečnou hodnotu, pokud se nezavázal za určitou částku.

104. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Ať už se jedná o dvojnásobnou, trojnásobnou nebo čtyřnásobnou náhradu škody, máme za to, že jeden a tentýž ručitel odpovídá za celou částku, a to z toho důvodu, že se má za to, že majetek má takovou hodnotu.

105. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Pokud strana, která se zaručila za svou účast u soudu, zemře, pretor by neměl nařídit její předvedení. Pokud by to však nařídil z neznalosti nebo pokud by strana zemřela po jeho příkazu a před stanoveným dnem, kdy se má dostavit, nemůže být žaloba povolena. Pokud zemřel po dni stanoveném pro dostavení se nebo ztratil občanské právo, může být žaloba proti němu právoplatně podána.

106. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Pokud se někdo stane ručitelem za stranu, která již byla odsouzena a poté zemřela nebo ztratila římské občanství, může být přesto žaloba řádně podána proti ručiteli.

107. Odmítne-li někdo přijmout dostatečnou záruku za dostavení se k soudu jiného, který je zcela zjevně solventní, nebo je-li v tomto ohledu pochybnost a prokáže-li se, že je solventní, lze proti němu podat žalobu na náhradu škody; není totiž běžným pochybením, když je k soudu předveden člověk, který může poskytnout zcela solventní záruku. Ručitel, který nebyl přijat, může rovněž podat žalobu na náhradu škody způsobené jemu samotnému.

108. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Pokud je poskytnuta záruka nebo závazek, který je vadný, má se za to, že se nejedná o žádnou záruku.

109. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Není-li popřena solventnost ručitele, je třeba říci, že má právo vznést námitku příslušnosti soudu, a protože se žalobce může obávat, že svého práva využije; musíme zjistit, jaké je právo. Božský Pius (jak uvádí Pomponius ve své Knize epištol, Marcellus ve třetí knize Digest a Papinianus ve třetí knize Otázek) v reskriptu Korneliovi Prokulovi stanovil, že žalobce může takové ručení oprávněně odmítnout, ale že pokud nemůže najít jiného, může ho varovat, aby svého privilegia nevyužíval, pokud bude podána žaloba.

110. Pokud je požadována jistota a žalovaný ji nemůže snadno získat v místě podání žaloby, může být vyslechnut, pokud je ochoten složit jistotu v jiném městě téže provincie. Je-li však jistota dobrovolná, nemůže se uchýlit jinam; neboť ten, kdo si sám uložil nutnost jistoty, si nezaslouží takový ohled.

111. Pokud nebyla složena jistota a majetek, za který je požadována, je osobní a strana je podezřelá; předmět by měl být uložen u soudu, pokud to soudce schválí, nebo je složena jistota, nebo je žaloba ukončena.

112. Paulus, O ediktu, kniha XIV.

Je obvyklé, že se strany sporu dohodnou na dni uvedeném ve stipulaci, a pokud se tak nestane, Pedius se domnívá, že je v pravomoci stipulanta určit přiměřenou dobu, kterou určí soudce.

113. Pokud někdo nabídne jako ručitele ženu, není považován za dostatečného ručitele; nelze přijmout ani vojáka nebo nezletilého mladšího pětadvaceti let, pokud tyto osoby nejednají jako ručitelé sami za sebe; jako například v případě, kdy jednají jako vlastní zástupci. Některé autority se skutečně domnívají, že v případě, kdy si manžel nárokuje dotovaný pozemek, se manželka může stát ručitelem na vlastní účet.

114. Pokud se zjistí, že osoba, která se před vynesáním rozsudku nabídla jako ručitel za jeho zaplacení, je otrokem, má žalobce nárok na osvobození a musí být provedena nová záruka. Stejnou úvahu je třeba prokázat i nezletilému mladšímu pětadvaceti let a pravděpodobně i ženě z důvodu její nezkušenosti.

115. Pokud se ručitel za zaplacení rozsudku stane dědicem ručitele nebo ručitel dědicem ručitele, musí být uzavřena nová záruka.

116. Opatrovníci a poručníci, kteří jsou povinni složit jistotu za majetek svých svěřenců, musí být obesláni obecním soudem, protože jistota je nezbytná. Stejně pravidlo platí v případě, že majetek, na který bylo zřízeno užívací právo, má být navrácen vlastníkovi; a také v případě odkazovníka, který musí složit jistotu, že "pokud bude vystěhován z pozůstalosti, vrátí odkazy a jakýkoli přebytek, který případně obdržel, podle falcidiánského práva". Dědic má také právo být vyslechnut v případě, kdy je poslán před obecní soud za účelem poskytnutí jistoty odkazovníkům. Je zřejmé, že pokud dědic vlastní vinou odkazovníka, který již byl uveden do držby a nesložil jistotu, požádá o odevzdání držby s tím, že je připraven složit jistotu v obecním městě, nebude mu to umožněno. Jinak je tomu však v případě, že zůstavitel již byl uveden do držby bez nedbalosti nebo podvodu dědice.

117. Straně se nařizuje přísahat, že není vedena zlými úmysly, když předvolává svého protivníka do městského města, protože se obává, že by snad mohl mít v úmyslu ho obtěžovat, když může poskytnout záruku v Římě. Některé osoby jsou však od této přísahy osvobozeny, jako například rodiče a patroni. Ten, kdo je poslán před městské soudce, však přísahat musí: "že nemůže složit jistotu v Římě a že ji může složit v místě, kam žádá být poslán, a že tak nečiní proto, aby obtěžoval svého protivníka". Nelze ho nutit, aby přísahal, "že nemůže složit jistotu jinde než na tomto místě", protože pokud nemůže složit jistotu v Římě a může tak učinit na několika jiných místech, bude nucen křivě přísahat.

118. Toto povolení pak lze získat, pokud se zdá, že existuje oprávněný důvod, ale jak postupovat, pokud strana předtím odmítla složit jistotu v obecním městě? V tomto případě by povolení získat neměl, neboť to, že nesložil jistotu v místě, kam se nyní chce vydat, bylo jeho vlastní vinou.

119. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Pokud je rozhodce jmenován pro přezkoumání záruk a jeho rozhodnutí se zdá být pro některou ze stran nespravedlivé, lze se proti němu odvolat, stejně jako proti rozhodnutí soudce.

120. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Pokud rozhodce prohlásí ručení za dostatečné, je třeba je považovat za solventní, protože jinak by mohla být podána žaloba k příslušnému soudci.

121. Pokud strana z jakéhokoli důvodu odmítne ručitele schválené rozhodcem nebo přijme jiné, kteří byli odmítnuti, tím spíše by se měla spokojit s těmi, které přijala z vlastní vůle. Pokud by mezitím ručitele postihlo nějaké velké neštěstí nebo by upadli do velké chudoby, musí být v případě prokázání řádného důvodu poskytnuta jiná záruka.

122. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Julianus říká: "Jestliže předtím, než ti nařídím, abys podal žalobu o navrácení pozemku, a když se k tomu chystáš, přijmeš dostatečnou záruku a poté zahájíš žalobu podle mého pokynu, ručitelé budou ručit."

123. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Všechny autority se shodují na tom, že pokud je dědic ustanoven pod podmínkou a má v držbě pozůstalost po dobu trvání podmínky, musí náhradnímu dědici poskytnout záruku za vydání pozůstalosti. Pokud by podmínka nebyla splněna, může se náhradní dědic, který pozůstalost nabyt, domáhat jejího vydání, a pokud ji získá, může být podána žaloba na základě záruky. Sám prétor, je-li k tomu dán řádný důvod, má často ve zvyku nařídít, aby byla podmínka splněna dříve, než nastane den, kdy lze podat žalobu.

124. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

V případě záměny několika stran musí být složena kauce za každou z nich.

125. Stejný, Názory, kniha II.

Syn rodiny se ujímá obhajoby svého otce v době jeho nepřítomnosti; ptám se, zda má složit jistotu na zaplacení rozsudku? Paulus odpovídá, že každý, kdo jedná na obranu nepřítomného, i když je jeho synem nebo otcem, musí podle podmínek ediktu poskytnout záruku straně, která ji žádá.

126. Macer, O odvolání, kniha I.

Je třeba mít na paměti, že držitelé nemovitostí nejsou nuceni k poskytnutí jistoty.

127. Takovým držitelem se rozumí ten, kdo vlastní pozemek buď na venkově, nebo ve městě, a to buď celý, nebo jeho část. Držitelem se rozumí také ten, kdo drží půdu s povinností platit státu nájemné, tj. emfyteutický statek; za držitele se považuje také ten, kdo má pouhé vlastnictví. Ulpianus však uvedl, že ten, kdo má pouze užívací právo, není držitelem.

128. Věřitel, který přijal zástavu, není držitelem, i když může mít věc v držbě, ať už mu byla předána, nebo ji má dlužník v držbě z vůle věřitele.

129. Pokud je nemovitost darována jako věno, rozumí se, že manželka i manžel jsou vlastníky z důvodu vlastnictví uvedené nemovitosti.

130. Jinak je tomu v případě strany, která má právo na osobní žalobu na navrácení pozemku.

131. Za držitele se považují opatrovníci, ať už jsou v držbě jejich svěřenci, nebo oni sami; stejné pravidlo platí, pokud je v držbě pouze jeden z několika opatrovníků.

132. Pokud proti mně podáte žalobu o pozemek, který mám v držbě, a rozsudek bude vyneseno ve váš prospěch a já se odvolám, budu stále považován za držitele uvedeného pozemku? Lze zcela správně konstatovat, že jsem jeho držitelem, protože jej stále držím; na tom nic nemění ani to, že mohu být následně své držby zbaven.

133. Pro zjištění, zda strana je, či není držitelem, je třeba vzít v úvahu dobu, kdy byla požadována kauce; neboť stejně jako není na tom hůře strana, která prodala své vlastnictví po složení kauce, tak nezískává žádnou výhodu ten, kdo se ujme držby po splnění kauce.

134. Paulus, O ediktu, kniha VI.

Ten, kdo pod přísahou slíbil, že se dostaví k soudu, není považován za křivopřísežníka, pokud tak neučiní z nějakého závažného důvodu.

Tit. 9. Jakým způsobem musí být poskytnuta jistota v případě noxální žaloby

135. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Pokud někdo slíbil, že otrok, kvůli kterému byla podána žaloba, bude předveden k soudu, praetor říká, že "ho musí předvést ve stejném stavu, v jakém byl v době zahájení soudního řízení".

136. Zamysleme se nad tím, co znamenají slova "ve stejném stavu". Domnívám se totiž, že ve stejném stavu je ten, kdo neučiní nic, co by poškodilo věc strany, která podává žalobu. Labeo uvádí, že kdyby otrok přestal patřit straně, která dává slib, nebo kdyby právo na žalobu zaniklo, nebyl by ve stejném stavu; stejně jako tam, kde by strana byla ve stejném stavu, v jakém se nachází její protivník, pokud jde o soudní spor; jedním slovem, jeden z důvodů, že se změnilo buď místo, nebo strana. Proto tam, kde je otrok prodán někomu, kdo nemůže být souzen u téhož soudu jako strana, která dala slib, nebo je vydán někomu, kdo je mocnější, se domnívá, že nemůže být předveden k soudu ve stejném stavu. Je-li však vydán jako náhrada za škodu, kterou spáchal, Ofilius se domnívá, že nemůže být předveden ve stejném stavu, neboť se domnívá, že jeho vydáním za tímto účelem jsou všechny noxální žaloby zahájené jinými osobami vyloučeny.

137. Paulus, O ediktu, kniha VI.

My však zastáváme jiné pravidlo, neboť pokud je otrok vydán jako náhrada škody, právo na žalobu nezaniká z žádného z dříve uvedených důvodů, neboť žaloba vždy následuje otroka, jako by se dostavil na první místo.

138. Pokud je otrok, kvůli němuž může kdokoli podat žalobu, nepřítomen a pokud jeho pán nepopírá, že je pod jeho kontrolou, může být podle Vindia donucen slíbit, že ho předvede k soudu nebo že ho bude bránit, a pokud to není ochoten udělat, musí dát záruku, že ho co nejdříve předvede; pokud však lživě popírá, že je pod jeho kontrolou, bude nucen obhajovat žalobu, aniž by otroka vydal; a Julianus to uvedl také, a to i v případě, že si pán podvodem vymyslel, že otrok není pod jeho kontrolou. Pokud je otrok přítomen a pán je nepřítomen a není nikdo, kdo by otroka hájil, měl by být na příkaz prétora odveden, ale pokud se prokáže řádný důvod, může být jeho obhajoba poté přiznána pánovi, jak uvádí Pomponius a Vindius; pán nebude ani poškozen jeho nepřítomností. Proto právo na žalobu, které žalobce ztratil, protože když mu byl otrok odebrán, stal se jeho majetkem, mu může být navráceno.

139. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Pokud je podána noxální žaloba proti osobě, která má pouze užívací právo k otrokovi, a ta se odmítne bránit, právo podat žalobu o navrácení užívacího práva jí pretor odepře.

140. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

V případě, že někdo podá žalobu proti jednomu ze dvou majitelů otroka, vyvstala otázka, zda je povinen složit jistotu ohledně podílu svého spolumajitele? Sabinus říká, že není povinen tak činit, protože hájí svého vlastního otroka, stejně jako kdyby byl zcela jeho vlastnictvím; protože je povinen hájit celý podíl a nebude vyslyšen, pokud je připraven hájit pouze svůj podíl.

141. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Pokud strana slíbila, že otroka předvede k soudu ve stejném stavu, a ten je předveden poté, co byl propuštěn na svobodu; pokud se jedná o trestný čin nebo trestný čin, který znamená spáchání újmy, není řádně předveden; protože jeden druh trestu se ukládá otrokům v případě újmy bičováním a jiný svobodnému člověku, například peněžitá pokuta. Pokud však jde o jiná noxální jednání, má se za to, že je v lepším stavu.

142. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Pokud však bylo přislíbeno, že z něj vzejde otrok, který se má stát svobodným, má se za to, že je ve stejném stavu, i když může být svobodný, když se objeví, protože dosažení jeho svobody bylo mlčky chápáno.

Tit. 10. O tom, kdo brání osobě dostavit se k soudu

143. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Pretor považoval za nejspřavedlivější potrestat zlovůli toho, kdo brání druhému dostavit se k soudu.

144. Zločinu se dopouští nejen ten, kdo zadrží účastníka řízení buď vlastní rukou, nebo prostřednictvím osob v jeho službách, ale i ten, kdo žádá jiné osoby, aby jej zadržely nebo unesly, aby mu zabránily dostavit se k soudu, ať už věděly, nebo nevěděly, co zamýšlí udělat.

145. Pokud někdo sdělí jinému cestou k soudu špatnou zprávu, kterou mu zabrání dostavit se k soudu, považujeme to za zlý úmysl a je odpovědný podle ediktu, ačkoli některé authority jsou toho názoru, že strana, která byla tak důvěřivá, by si za to mohla jen sama.

146. Pokud je žalovanému znemožněno dostavit se k soudu ze zlého úmyslu žalobce, nemá proti němu podle tohoto ediktu právo podat žalobu, protože se musí spokojit s výjimkou pro případ, že by byl žalován o pokutu z kauce, protože se nedostavil k soudu, ale jiný je případ, pokud mu v tom zabránil někdo jiný, protože pak by proti němu mohl podat žalobu.

147. Pokud se podvodného jednání dopustilo několik osob, jsou odpovědné všechny; pokud však jedna z nich zaplatí pokutu, jsou ostatní odpovědnosti zproštěni, neboť žalobce již nemá na věci žádný zájem.

148. Všechny autority jsou toho názoru, že v takovém případě, kdy se jedná o otroka, musí být podána žaloba na náhradu škody.

149. Právo podat žalobu přechází na dědice, ale ne na dobu delší než jeden rok, a domnívám se, že žaloba bude proti dědici přípustná pouze v rozsahu, v němž mu zabrání těžit z podvodu zůstavitele.

150. Paulus, O ediktu, kniha VI.

Pokud se otrok žalobce s vědomím svého pána dopustí podvodu, aby mu zabránil dostavit se k soudu, a jeho pán mu v tom nezabrání, i když by tak mohl učinit, Ofilius říká, že by měla být udělena výjimka proti jeho pánovi, aby se zabránilo tomu, že bude mít prospěch z podvodu otroka. Jestliže však otrok ve skutečnosti spáchal čin bez souhlasu svého pána; Sabinus říká, že bude platit noxální žaloba a že čin otroka by neměl poškodit jeho pána, ledaže by ho ztratil, když se sám nedopustil žádného pochybení.

151. Julianus, Digesty, kniha II.

Proti straně, která podvodem zabránila někomu dostavit se k soudu, lze podle tohoto ediktu podat žalobu na částku rovnající se zájmu, který měl žalobce na svém dostavení se k soudu. U žaloby tohoto druhu se zjišťuje, zda žalobce v důsledku toho něco ztratil; jako například, zda žalovaný získal vlastnické právo k danému majetku uplynutím času nebo zda byl zbaven odpovědnosti být žalován.

152. Je zřejmé, že pokud strana, která jednala ve zlém úmyslu zabránit druhé straně dostavit se k soudu, není solventní, bude spravedlivé vyhovět restituční žalobě proti žalovanému, aby se nemohl obohatit a žalobce neutrpěl škodu kvůli podvodu jiného.

153. Pokud bylo stipulantovi zabráněno dostavit se k soudu podvodným jednáním Ticia a slibujícím bylo zabráněno podvodným jednáním Maevia, má každý z nich právo žalovat in factum proti straně, jejímž podvodným jednáním mu bylo zabráněno.

154. Jestliže se stipulant i slibující nemohli dostavit k soudu v důsledku podvodného jednání druhého z nich, praetor nepřijde na pomoc ani jednomu z nich, neboť podvod spáchaný každým z nich se vzájemně započítává.

155. Jestliže se s ručitelem dohodnu na padesáti aureích pro případ, že by se žalovaný nedostavil, a já žaluji žalovaného o sto aureí a žalovaný se vinou Sempronia nedostaví k soudu, mohu po Semproniovi vymáhat sto aureí, neboť tato částka byla zřejmě mým zájmem v této věci; kdyby se totiž strana dostavila, měl bych proti ní žalobu na sto aureí nebo žalobu na stejnou částku proti jejímu dědici, ačkoli se mi ručitel zavázal na menší částku.

Tit. 11. Pokud se strana, která složila kauci, nedostaví k soudu

156. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Pretor nařizuje, že za každých dvacet tisíc kroků se přiznává jeden den navíc k tomu, kdy je vykonána vazba, a také k tomu, kdy je strana povinna dostavit se k soudu, neboť tento výčet, jak je aplikován na cestu, není zatěžující ani pro jednu ze stran sporu.

157. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIV.

Nevyžadujeme, aby se obžalovaný dostavil k soudu, pokud byla vyřízena věc, v souvislosti s níž slíbil, že se dostaví; musí se tak však stát před stanoveným dnem, kdy se má dostavit. Pokud však k narovnání došlo až poté, je třeba vznést námitku z důvodu podvodu; neboť kdo by se zabýval slibem trestu poté, co byla věc vyřízena? Každý by si totiž myslel, že námitka z důvodu, že věc byla vyřízena, by byla platná, protože dohoda zahrnovala i pokutu; ledaže by byl stranami zvlášť dohodnut opak.

158. Pokud se někdo z důvodu zaměstnání v obci a bez vlastního zavinění nemohl dostavit k soudu v souladu se svým slibem, je zcela spravedlivé, aby mu byla udělena výjimka.

159. Stejně tak má nárok na osvobození od soudních poplatků i účastník, který byl předvolán jako svědek v jiném řízení a nemohl se dostavit k soudu.

160. Pokud někdo slíbil, že se dostaví k soudu, a nemůže tak učinit, protože mu v tom zabránila nemoc, bouře nebo síla proudu řeky, může se mu nikoli nezaslouženě dostat výjimky; protože když se jeho přítomnost vyžaduje na základě takového slibu, jak se může dostavit ten, komu v tom brání nemoc? Proto zákon dvanácti tabulek nařizuje, aby: "Pokud soudci nebo některé ze stran sporu brání v přítomnosti vážná nemoc, den soudního jednání se odročí".

161. Pokud se žena nedostaví nikoli z důvodu nemoci, ale proto, že je těhotná, má podle Labea nárok na výjimku. Pokud však po porodu zůstane ležet, musí být předložen důkaz, že jí v tom zabránilo něco, co se rovná nemoci.

162. Stejně pravidlo platí i v případě, že někoho přepadne šílenství, neboť tomu, komu brání šílenství, brání nemoc.

163. Když jsem uvedl, že strana má nárok na osvobození od soudních poplatků, pokud se nedostaví, protože jí v tom zabránila bouře nebo síla říčního proudu, slovem "bouře" se rozumí bouře na souši nebo na moři. Bouří bychom měli rozumět takovou bouří, která brání cestě po souši nebo plavbě.

164. Sílu říčního proudu můžeme chápat i bez bouře, neboť chápeme, že je takového charakteru, že jeho rozsah představuje překážku, ať už proto, že byl zničen most, nebo proto, že není k dispozici loď.

165. Pokud by se však někdo, kdyby se vydal na cestu dříve nebo kdyby vyplul ve vhodnější dobu, mohl vyhnout bouři nebo vysoké vodě řeky, která by mu tak kladla meze v postupu, nemá nárok na žádné výhody pro výjimku? O tom by se totiž mělo rozhodnout po řádném prošetření, neboť pravidlo by nemělo být prosazováno tak přísně, aby mohl být požádán: "Proč se nevydal na cestu dlouho před dnem uvedeným v jeho slibu?". Na druhou stranu by mu také nemělo být dovoleno, aby jako příčinu svého nedostavení se uváděl bouří nebo vysokou vodu v řece, když si za to mohl sám. Předpokládejme například, že člověk byl v době, kdy dal slib, že se dostaví, v Římě a že se vydal do provinčního města nikoli z naléhavé potřeby, ale z vlastního potěšení; není hoden výhody této výjimky? Nebo předpokládejme, že bouře vznikla v době, kdy byl na moři, ale on mohl přijet po souši nebo se vyhnout řece tím, že by ji obeplul; lze správně říci, že by neměl vždy nárok na výhodu výjimky; ledaže by mu členitost krajiny nedovolila cestovat po souši nebo obejít řeku. Pokud se však řeka buď vylila ze svých břehů tak, že pokryla celé místo, kde se měl objevit, nebo toto místo zaplavila nějaká náhodná nehoda, nebo se stalo nebezpečným pro jeho příchod; za takových okolností by mu měla být udělena výjimka v souladu se vším, co je správné a spravedlivé.

166. Stejně tak je výjimka udělena tomu, kdo byl v době, kdy se chtěl dostavit k soudu, zadržen soudcem bez vlastního zavinění; pokud by se totiž sám snažil, aby se tak stalo, nebo k tomu zavinil příčinu, nemá nárok na výhodu výjimky, protože by mu mohlo být ublíženo pouze jeho vlastním podvodným jednáním a nebyl by poškozen jednáním jiných osob, které by zlovolně způsobily jeho zadržení. Pokud jej však zadržela soukromá osoba, nemá za žádných okolností nárok na výhodu této výjimky.

167. Paulus, O ediktu, kniha LXIX.

Žaloba na částku rovnající se jeho podílu na věci bude podána proti straně, která jej zadržela.

168. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIV.

Pokud se někdo, kdo slíbil dostavit, nemůže dostavit, protože byl odsouzen za trestný čin, je zcela správně omluven. Odsouzením k trestu smrti rozumíme odsouzení k trestu smrti nebo vyhnanství. Mohli bychom se snad zeptat, jakou hodnotu má tato výjimka pro osobu, která byla odsouzena? Na to lze odpovědět, že je nezbytná pro jeho ručitele, a pokud je poslán do vyhnanství, aniž by ztratil právo na občanství, bude tato výjimka prospěšná každému, kdo je pověřen jeho obhajobou.

169. Je třeba mít na paměti, že pokud se ten, kdo se nedostavil, protože byl obviněn z hrdelního zločinu, nacházel v takovém postavení, že nemohl využít výjimky, protože ta se uděluje pouze tomu, kdo je odsouzen; je zřejmé, že pokud se nedostavil z důvodu, že mu v tom bránilo to, že byl ve vězení nebo ve vojenské vazbě, pak by byl v takovém postavení, že by mohl využít výjimky.

170. Pokud se navíc osoba nedostaví z důvodu, že jí v tom zabránil pohřeb v rodině, měla by jí být udělena výjimka.

171. Pokud je někdo držen v zajetí nepřáteli a z tohoto důvodu se nedostavil k soudu, má nárok na výjimku.

172. Vyvstala otázka, zda lze uzavřít dohodu, že se nelze dovolávat výjimky, pokud strana poruší slib daný za účelem dostavení se k soudu? Atilicinus je toho názoru, že taková dohoda není platná. Já se však domnívám, že taková dohoda je platná, pokud byly důvody výjimky výslovně uvedeny a strana, která slib učinila, se jich dobrovolně vzdala.

173. Stejně tak vyvstává otázka, zda lze udělit výjimku ručitelům strany, která složila jistotu, aby se dostavila k soudu, ačkoli k tomu nebyla povinna? Domnívám se, že jde o to, zda byla jistota složena v důsledku omylu, nebo na základě dohody; pokud totiž byla složena v důsledku omylu, měla by být ručitelům udělena výjimka; pokud však byla složena na základě dohody, nemají na ni v žádném případě nárok. Julianus uvedl, že pokud se někdo zaváže za vyšší částku, než byla stanovena, a učiní tak z nevědomosti, má nárok na výjimku, ale pokud se za takovou částku zaváže na základě dohody, Julianus říká, že výjimka je vyloučena podáním replicatio, a to z důvodu uzavřené dohody.

174. Paulus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud jsou dva věřitelé stejně zainteresovaní a dlužník jednomu z nich pod sankcí slíbí, že se dostaví k soudu, a druhý mu v tom zabrání, nelze uplatnit výjimku vůči druhému, pokud jsou společníky, aby podvod jednoho z nich nepřinesl prospěch druhému na účet partnerství.

175. Stejně tak v případě, že existují dva společně zavázaní dlužníci a jeden z nich poruší svůj slib, nedostaví se k soudu a žalobce pak požaduje sporný majetek od jednoho a pokutu za nedostavení se k soudu od druhého, bude žaloba na vymáhání pokuty vyloučena na základě výjimky.

176. Rovněž v případě, že otec slíbil, že se dostaví k soudu na základě nějaké smlouvy uzavřené jeho synem, a žalobce poté zahájí řízení proti synovi; je vyloučeno, aby se na ně vztahovala výjimka, pokud žalobce žaluje svého otce na základě jeho slibu. Na druhou stranu platí stejné pravidlo, pokud syn slíbil, že se dostaví, a žalobce podá žalobu proti otci pro peculium.

177. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Pokud se ten, kdo poskytl záruku, nedostaví, protože je nepřítomen ve veřejné záležitosti, je nespravedlivé, aby se po ručiteli požadovalo, aby se dostavil za druhého, když ten tak nemůže učinit.

178. Paulus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud někdo slíbí, že se k soudu dostaví otrok nebo jiná osoba, která je pod kontrolou jiného, má nárok na stejné výjimky, jako kdyby se zavázal za svobodného člověka nebo hlavu rodiny; s výjimkou případů, kdy se říká, že otrok je nepřítomen z důvodu veřejné záležitosti, neboť otrok nemůže být nepřítomen z důvodu veřejné záležitosti. Ponecháme-li tuto výjimku stranou, všechny ostatní výjimky, které jsou obecně platné, mohou být využity v případech svobodných osob stejně jako v případech otroků.

179. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIX.

Pokud za čtyři, pět nebo více dní poté, co účastník řízení slíbil, že se dostaví k soudu, poskytne žalobci příležitost, aby proti němu postupoval, a ten není tímto zpožděním poškozen, lze konstatovat, že se v důsledku toho může bránit prostřednictvím námitky.

180. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Pokud otrok slíbí, že se dostaví k soudu, nemá jeho dohoda žádnou platnost ani pro něj, ani pro jeho ručitele.

181. Pokud někdo slíbil jediným ustanovením, že se dostaví k soudu za několik otroků, Labeo říká, že celý trest může být vybrán, i když se nedostaví pouze jeden otrok, protože je faktem, že se nedostavili všichni. Pokud je však za tohoto jednoho nabídnuta část pokuty, může využít výjimku z důvodu podvodu, pokud je žaloba podána na základě tohoto ustanovení.

182. Paulus, O Plautiovi, kniha I.

Slíbím-li, že se k soudu dostaví strana, o níž se tvrdí, že se již uplynutím času stala svobodnou, například proto, že již nebyla žalovatelná, bude proti mně podána žaloba na její předvedení nebo obhajobu, aby byla zjištěna pravda.

183. Pokud bylo slíbeno, že se člověk dostaví, a on přijde o život kvůli zradě ručitele před stanoveným dnem, kdy se má dostavit, můžeme jistě využít pravidla: "Že žaloba nemůže být podána pro pokutu před uplynutím času, a to z toho důvodu, že se má za to, že se celé ustanovení vztahuje k určitému dni."

184. Muž, který se chystal podat žalobu na náhradu škody, si před spojením věcí vymínil, že pokud se jeho protivník dostaví k soudu a uplyne-li lhůta pro splnění slibu, zemře; má se za to, že z důvodu tohoto ujednání neexistuje vůči dědici žádné právo na žalobu; z toho důvodu, že ujednání tohoto druhu se uzavírají pouze na základě hlavní žaloby; a ačkoli zpravidla ujednání uzavřené za účelem dostavení se k soudu přechází na dědice, přesto v tomto případě tomu tak není; neboť pokud by zemřelý chtěl podat žalobu na základě ujednání poté, co se vzdal ujednání o újmě, nebylo by mu to umožněno. Stejně pravidlo by platilo, kdyby strana, proti níž chci podat žalobu pro újmu, zemřela po době uvedené v ustanovení, neboť nemám právo podat žalobu na ustanovení proti dědici; a to byl názor Juliána. Proto v případě, že bylo dáno ručení, nelze proti němu po smrti hlavního dlužníka podat žádnou žalobu. Pomponius zastává stejný názor v případech, kdy strana nezemřela dlouho poté, a to z toho důvodu, že kdyby se dostavila k soudu, její protivník by se s ní mohl spojit.

185. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Pokud někdo slíbí, že se strana dostaví k soudu, měl by dbát na to, aby se tak stalo ve stejném právním stavu. Dostavit se ve stejném stavu znamená, že tak učiní tak, aby žalobce nebyl při vedení sporu nijak poškozen, i když pro něj může být obtížnější dosáhnout uspokojení svého nároku; a i když se tak může stát, lze říci, že strana je stále ve stejném právním stavu; nebo i když mohla uzavřít nové závazky nebo ztratit peníze, stále se má za to, že je ve stejném právním stavu; proto když se někdo dostaví poté, co proti němu byl vynesena rozsudek, stále se má za to, že je ve stejném právním stavu.

186. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ten, kdo získal právo využívat nějakou novou výsadu, se však nenachází ve stejném právním postavení.

187. Je třeba mít za to, že jakýkoli odhad zájmu žalobce by měl být počítán s ohledem na okamžik, kdy se měl dostavit, a nikoli na okamžik zahájení řízení, i když mohl přestat mít jakýkoli zájem na sporné otázce.

188. Julianus, Digest, kniha LV.

Když otrok sám slíbí, že se dostaví k soudu, aby vedl řízení, nebo když se k tomu zaváže někdo jiný, nemá toto zavázání žádný účinek a ručitelé za něj neodpovídají, protože otrok nemůže ani žalovat, ani být žalován.

189. Neratius, Pergameny, kniha II.

Pokud jeden člověk jako zmocněnec jiného člověka stanoví, že pouze předvede toho, koho se zavázal předvést, aniž by se zmínil o sankci, a ten se nedostaví, může mít takové ustanovení stěžejí nějakou váhu, protože zmocněnec, pokud se týká jeho samotného, nemá žádný zájem na tom, aby se dostavil. Protože však při uzavírání této doložky jedná za jiného, lze konstatovat, že prospěch, který je třeba v této věci zohlednit, neplyne zástupci, nýbrž straně, za jejíž věc jednal; takže pokud

se strana nedostaví, měla by zástupci náležet částka rovnající se zájmu zmocnitele na žalobě v souladu s podmínkami doložky. Stejně pravidlo lze říci, že se uplatní ještě důrazněji, pokud se zmocněnec dohodl následujícím způsobem: "Tato slova chápeme tak, že se nevztahují na prospěch samotného zmocněnce, ale na prospěch zmocnitele v žalobě.

190. Papinianus, Otázky, kniha II.

Pokud opatrovník slíbí, že se dostaví k soudu a splní svou dohodu, a mezitím jeho opatrovanec dosáhne plnoletosti, zemře nebo odmítne pozůstalost, žaloba na základě tohoto ujednání se zamítá; pokud by totiž byla podána žaloba na navrácení samotné pozůstalosti a byl by vydán rozsudek proti opatrovníkovi a došlo by k některé z výše uvedených skutečností, je stanoveno, že proti němu nelze podat žalobu na základě rozsudku.

Tit. 12. O svátcích, odkladech a různých ročních obdobích

191. Ulpianus, O všech tribunálech, kniha IV.

V jednom z projevů božského Marka se uvádí, že nikdo nemůže nutit druhého, aby se dostavil k soudu v době sklizně a vinobraní, protože když je zaměstnán zemědělskou prací, neměl by být nucen dostavit se k soudu.

192. Pokud by však prétor buď z neznalosti, nebo z nedbalosti pokračoval v předvolávání stran, které by se dobrovolně dostavily, a vynesl by rozsudek v přítomnosti stran sporu, které se zde samy od sebe nacházejí, rozsudek by byl platný, i když

ten, kdo je předvolal, jednal nesprávně; pokud by však vynesl rozsudek v jejich nepřítomnosti a v době, kdy se nadále zdržovaly mimo, je třeba konstatovat, že jeho rozsudek je neúčinný, neboť jednání pretora nemůže zrušit zákon. Rozsudek se tedy stává neplatným bez možnosti odvolání.

193. Existují však určité případy, které je třeba vyjmout a v nichž můžeme být nuceni dostavit se k pretoriánovi v období sklizně a vinobraní, a to v případech, kdy by se dotčený majetek ztratil uplynutím času, tj. kdy by prodlení zbavilo stranu jejího práva na žalobu. A ve skutečnosti, když je věc naléhavá, můžeme být nuceni dostavit se k pretoriánovi, ale to lze učinit pouze proto, aby mohla být spojena záležitost; a tak je to uvedeno ve slovech výše zmíněné adresy, neboť poté, co byla záležitost spojena, pokud některá ze stran odmítne pokračovat, adresa jí povoluje odklad.

194. Týž, O ediktu, kniha V.

V téže řeči přednesené před senátem božský Marek uvádí, že existují i další případy, kdy lze o svátcích podat žádost k pretoriánovi, jako například o jmenování opatrovníků a kurátorů, o napomenutí osob ohledně jejich povinností, o vyslechnutí omluv, o zajištění výživy, o prokázání věku, o zajištění majetku pro nenarozené děti, o zachování majetku ve prospěch dědiců nebo beneficentů svěrenských fondů; nebo v případech, kdy by měla být poskytnuta jistota proti nezákonné škodě; nebo pro předložení závěti; nebo aby mohl být ustanoven opatrovník pro majetek toho, kdo si není jistý, zda bude mít dědice, nebo ne; nebo pro podporu dětí, rodičů nebo patronů; nebo pro vstup do majetku, který je podezřelý z insolvence; nebo pro vyšetření kruté újmy; nebo pro udělení svobody udělené na základě svěrenectví.

195. Týž, O ediktu, kniha II.

V období sklizně a vinobraní je také zvykem vykonávat spravedlnost v případech, kdy hrozí ztráta majetku buď časem, nebo smrtí, jako například v žalobách pro krádež, obyčejné ublížení na zdraví, kruté ublížení na zdraví, a v případech, kdy se strany údajně provinily loupeží při požáru, zničení domu, ztroskotání lodi nebo zabavení lodi a v dalších případech tohoto druhu. Stejně pravidlo platí i v případech, kdy může dojít ke ztrátě majetku v důsledku uplynutí času nebo kdy se blíží konec lhůty, v níž lze podat žalobu.

196. Řízení týkající se svobody lze uzavřít kdykoli.

197. Spravedlnost může být kdykoli vykonána i v případě osoby, která pod záminkou práva konat trh přijme něco, co je v rozporu s veřejným blahem.

198. Paulus, O ediktu, kniha I.

Guvernéři provincií obvykle určují dobu sklizně a vinobraní podle místních zvyklostí.

199. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXII.

Soudci nejsou zvyklí vykonávat spravedlnost nebo vůbec vykonávat svou pravomoc v den před lednovými Kalendami.

200. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Pokud je rozsudek vydán ve svátek, zákon stanoví, že je platný pouze se souhlasem stran; pokud je rozsudek vydán jinak, v rozporu s tímto pravidlem, nikdo není povinen se mu podřídít nebo provést jakoukoli platbu; žádný úředník, u kterého byla podána žádost za takových okolností, nemůže stranu donutit, aby se podřídila jeho rozhodnutí.

201. Týž, O úřadu konzula, kniha I.

V řeči božského markraběte se uvádí, že odklad pro předložení listin nemůže být udělen více než jednou, ale ve prospěch účastníků řízení, pokud je prokázán řádný důvod, může být odklad udělen podruhé v téže nebo jiné provincii, podle pravidel dodržovaných v různých lokalitách, a zejména pokud se vyskytne něco neočekávaného. Je třeba zjistit, zda zemřelý získal nějaký odklad pro předložení dokumentů a zda by měl být poskytnut také jeho nástupci; nebo zda, když už byl jednou poskytnut, nemůže být poskytnut podruhé? Lepší názor je, že by měla být udělena, pokud je prokázán řádný důvod.

202. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Podle římského zvyku začíná den o půlnoci a končí v polovině následující noci, a proto se vše, co bylo vykonáno během těchto čtyřadvaceti hodin (tj. během dvou polovin noci a mezidobí), považuje za vykonané během kterékoli hodiny denního světla.

203. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha VII.

Božský Traján v reskriptu Miniciovi Natalovi uvedl, že svátky způsobují pouze pozastavení soudních jednání a že záležitosti, které se týkají vojenské disciplíny, lze projednávat i o svátcích. To se týká i vyšetřování osob, které jsou ve vězení.

204. Paulus, Sentence, kniha V.

V peněžitých žalobách nelze odklad povolit více než jednou v každém případě, ale ve věcech týkajících se trestu smrti lze žalovanému povolit tři odklady a žalobci dva; v obou případech však musí být prokázán řádný důvod.

Tit. 13. Ohledně prohlášení o případu

205. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Chce-li někdo podat žalobu, musí uvést její důvody, neboť je nanejvýš spravedlivé, aby žalovaná strana věděla, zda se má podřídit, nebo se bránit, a pokud se rozhodne pro druhý způsob, aby byla dostatečně informována o vedení řízení tím, že zjistí povahu žaloby, která je proti ní podána.

206. Uvedení věci znamená také dát druhé straně možnost, aby si pořídila kopii téže věci nebo toho, co je obsaženo v žalobě, a to buď tím, že jí ji předloží, nebo tím, že ji nadiktuje. Labeo říká, že vyjádření k případu činí také ten, kdo zavede svého protivníka do kanceláře prétora a ukáže mu, co se chystá nadiktovat, nebo tím, že mu sdělí formulář, který hodlá použít.

207. Oznámení tohoto druhu by měla být vyhotovena bez uvedení data nebo konzula, aby nedošlo k podvodu a do listiny nebylo vloženo dřívější datum. Pretor však vylučuje datum a konzula, kdy byla listina sepsána, nikoli však den, kdy měla být platba provedena; den platby je totiž jakoby hlavní částí ustanovení. Účty však musí být uvedeny s datem a konsulou; protože tam, kde se platí a přijímají peníze, to jinak nemůže být jasné, pokud není uveden den a konzula.

208. Je třeba uvést všechny skutečnosti, které má někdo v úmyslu předložit soudu, ale účastník není nucen předložit listiny, které neočekává, že použije.

209. Za řádné oznámení se nepovažuje, pokud neobsahuje celé ustanovení.

210. Úleva se poskytne těm, kteří z důvodu věku, neznalosti, pohlaví nebo z jakéhokoli jiného závažného důvodu neučinili řádné prohlášení.

211. Paulus, O ediktu, kniha III.

Pokud je podána žaloba o dědictví, pretor nenařídí, aby byly uvedeny podmínky závěti, pravděpodobně proto, že dědic má obvykle kopii závěti.

212. Mauricianus, O trestech, kniha II.

Senát rozhodl, že nikdo, na koho je podána žaloba ministerstvem financí, nesmí být nucen předložit informátorovi jiné dokumenty než ty, které se vztahují k případu, v němž se informátor prohlásil za informátora.

213. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Pretor říká: "Ti, kdo provozují bankovní obchody, musí vkladateli kromě dne a konzula vystavit i účet, na kterém je zainteresován."

214. Princip tohoto nařízení je naprosto spravedlivý, neboť vzhledem k tomu, že bankéři vedou účty fyzických osob, je správné, aby mi byly předloženy všechny knihy nebo dokumenty týkající se obchodních transakcí, na kterých jsem zainteresován, protože jsou do jisté míry mým vlastnictvím.

215. Syn rodiny je zahrnut do podmínek ediktu, takže je také nucen vystavit své účty; a vzniká otázka, zda je k tomu nucen i otec? Labeo tvrdí, že nikoli, ledaže by jeho syn s jeho vědomím provozoval činnost bankéře; Sabinus však správně prohlásil, že to nelze připustit, pokud otcí vykazuje své zisky.

216. Pokud otrok provozuje bankovní obchod (neboť tak může činit), pokud skutečně jedná se souhlasem svého pána, může být tento donucen předložit své účty a bude proti němu podána žaloba, stejně jako kdyby obchod provozoval on sám; pokud však otrok jedná bez vědomí svého pána, postačí, když jeho pán odpřisáhne, že nemá jeho účty. Pokud otrok provozuje činnost bankéře svými soukromými prostředky, odpovídá pán za totéž nebo za investovanou částku; pokud však pán účty má a nepředloží je, odpovídá za celou částku.

217. K předložení účetních knih a dokladů může být donucena i strana, která přestala provozovat bankovní činnost.

218. Osoba je nucena předložit své účty v místě, kde prováděla své bankovní obchody, což bylo důkladně prokázáno. Pokud vede své účetnictví v jedné provincii a podniká v jiné, jsem toho názoru, že může být nucen předložit je v místě, kde podniká; neboť v první řadě se provinil tím, že své účetnictví odvezl jinam. Pokud podniká v jednom místě a je povinen předložit své účetní knihy v jiném místě, není k tomu v žádném případě povinen, pokud si nepřejete, aby vám poskytl jejich kopie, pokud bylo zahájeno soudní řízení, a to samozřejmě na vaše náklady.

219. Paulus, O ediktu, kniha III.

Na předložení těchto účtů mu musí být poskytnut čas.

220. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Pokud má bankéř své účetní knihy v místě svého bydliště nebo ve svém skladu (což mnoho z nich dělá), musí vás buď zavést na místo, kde se nacházejí, nebo vám dát kopii účtů.

221. Nástupci bankéře jsou rovněž povinni předložit účetnictví. Pokud je dědiců více a jeden z nich má účty v držení, může být k jejich předložení donucen pouze on; pokud je však mají v držení všichni a jeden z nich je předloží, mohou být k jejich předložení donuceni všichni. Co je tedy třeba udělat, jestliže ten, kdo je předkládá, je nejasný a má nárok jen na malou odměnu, takže mohou oprávněně vzniknout pochybnosti o dobré víře v jejich předložení? Proto, aby bylo možné účty porovnat, měli by i ostatní předložit své účty; nebo dokonce podepsat ty, které předložil jeden z nich. Stejně pravidlo se uplatní v případě, že je několik bankéřů, kteří byli požádáni, aby předložili své účty; je-li totiž několik poručníků, kteří společně vykonávají poručenství, musí všichni předložit své účty nebo podepsat účty předložené jedním z nich.

222. Kromě toho se od odpůrce bankéře vyžaduje přísaha, "že nebude požadovat předložení jeho účtů za účelem obtěžování"; aby nemohl požadovat předložení účtů, které jsou zbytečné nebo které již má k dispozici, za účelem obtěžování bankéře.

223. Labeo říká, že účet je výkazem všech vzájemných plateb, příjmů, úvěrů a dluhů stran a že žádný účet nemůže začínat pouhou platbou dluhu. A pokud strana obdržela zástavu nebo vklad, nelze po ní požadovat, aby tuto skutečnost uvedla, neboť tyto skutečnosti jsou mimo rámec účtu; bankéř však musí předložit výkaz, pokud byl dán slib zaplatit, neboť to patří k jeho činnosti jako bankéře.

224. Na základě tohoto ediktu bude podána žaloba na zaplacení úroků žalobce.

225. Z toho je zřejmé, že edikt se vztahuje pouze na to, co se týká samotné strany; ale má se za to, že účet se týká mne, pokud jej pouze vedete podle mých pokynů; ale pokud můj zástupce nařídí, aby se tak stalo, zatímco jsem nepřítomen, musím jej předložit já, protože se mě týká? Lepší názor je, že musí být předložen. Nepochybuji o tom, že můj zástupce musí předložit účet, který pro mne vede, neboť se ho týká, a musí dát záruku, že jej potvrdím, kdyby mu k tomu nebyl dán mandát.

226. Pokud se na začátku stránky, pod kterou je zapsán Titiův účet, objeví datum a poté se objeví můj vlastní účet bez data a konzula, musí být stejné datum a konzul uvedeny i u mě, protože den a konzul zapsané na začátku patří k celému účtu.

227. Vystavit účet znamená buď jej nadiktovat, nebo o něm učinit písemné prohlášení, nebo předložit účetní knihu.

228. Pretorián říká: "Nařídím předložit účty bankéři nebo komukoli, kdo si je vyžádá podruhé, jen když se prokáže řádný důvod."

229. Zakazuje, aby byly bankéři předkládány účty, a to z toho důvodu, že on sám může získat informace z účetních knih a dokladů o svém podnikání; je absurdní, aby požadoval předložení účetních knih ve svůj prospěch v případě, kdy je sám povinen je předložit. Zda musí být účetnictví předloženo pro dědice bankéře, je věcí úvahy, neboť pokud se knihy a listiny bankéře dostaly do jeho vlastnictví, neměly by být předloženy pro něj; pokud však ne, lze tak učinit, pokud je prokázán řádný důvod, neboť za takových okolností musí být účetnictví předloženo pro samotného bankéře, pokud prokáže, že účetnictví bylo ztraceno v důsledku ztroskotání lodi, zničení domu, požáru nebo jiné podobné nehody; nebo pokud se nachází na místě, které je ve velké vzdálenosti, jako například za mořem.

230. Praetor nepožaduje předložení účtů pro stranu, která o to požádá podruhé, ledaže by k tomu měl závažný důvod.

231. Paulus, O ediktu, kniha III.

Například když prokáže, že účty uvedené na začátku jsou na nějakém vzdáleném místě nebo že nejsou úplné, nebo že je ztratil v důsledku nevyhnutelné nehody, a nikoli z nedbalosti, neboť pokud je ztratil v důsledku nehody tohoto druhu, za kterou by měl být omluven, bude mu nařízeno, aby je předložil podruhé.

232. Tento termín: "Podruhé" má dva významy, jeden, v němž se odkazuje na druhý čas, který Řekové nazývají deuteron, a druhý, který zahrnuje i následující časy, který Řekové nazývají palin; tím se rozumí "tak často, jak je třeba"; může se totiž stát, že strana ztratí účet, který jí byl dvakrát vydán, takže výraz "podruhé" se chápe jako "často".

233. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Pokud je bankéř povinen předložit své účty a pod vlivem zlého úmyslu tak neučiní, je potrestán; za nedbalost je však odpovědný pouze tehdy, pokud se velmi podobá zlému úmyslu. Zlého úmyslu při předkládání účtů se dopouští ten, kdo tak činí s podvodným úmyslem nebo kdo je předkládá neúplně.

234. Ten, kdo se stane odpovědným podle tohoto ediktu, je povinen zaplatit jako náhradu škody částku rovnající se mému zájmu na předložení účtů v době, kdy to nařídil pretor, a nikoliv zájmu, který mám v současnosti; a proto i kdyby můj zájem zcela zanikl nebo se zmenšil či zvětšil, mé právo na žalobu se ani nezvětší, ani nezmenší.

235. Paulus, O ediktu, kniha III.

Jsou osoby, které jsou povinny předložit naše účty, ačkoli to od nich pretor podle tohoto ediktu nepožaduje; jako například v případě, kdy zástupce uzavírá naše obchody nebo vede naše účty, od něj pretor nepožaduje předložení účtů z obavy před žalobou in factum, protože to můžeme získat žalobou na základě mandátu. Rovněž tam, kde společník podvodně provedl obchodní transakci společnosti, nemůže proti němu praetor postupovat podle tohoto ustanovení, neboť je zde žaloba in favorem; praetor také nemůže donutit opatrovníka, aby předložil účet svému svěřenci, neboť je obvyklé donutit ho k tomu opatrovnickou žalobou.

236. Nezáleží na tom, zda jsou nástupci, otec nebo pán bankéře ve stejném oboru; protože nastupují na jeho místo a jsou jeho právními nástupci, jsou povinni plnit jeho závazky. Osoba, které bankéř zanechal své účty, se nezdá být zahrnuta (neboť těmito slovy je míněn jeho právní nástupce) o nic více, než kdyby mu je za svého života předložil. Nebude za ně odpovídat ani sám dědic, pokud je neměl v držení a nejednal podvodně. Pokud by však předtím, než je předá zůstaviteli, byl upozorněn, aby tak neučinil, bude odpovědný stejně, jako kdyby jednal ve zlém úmyslu; a bude odpovědný také tak dlouho, dokud se jich nevzdá. Pokud nejedná se zlým úmyslem, bude zůstavitel nucen předložit účty, bude-li prokázán dostatečný důvod.

237. Není ani nespravedlivé, aby byli peněžní makléři, jak říká Pomponius, nuceni předložit své účty, protože makléři tohoto druhu, stejně jako bankéři, vedou účty a přijímají a vyplácejí peníze v různých obdobích, což se dokazuje hlavně jejich zápisy a účetními knihami, a velmi často se spoléhá na jejich dobrou víru.

238. Pretor navíc nařídí předložit účty těm, kteří si je vyžádají a kteří přísahají, že nepodávají žalobu za účelem obtěžování.

239. Účty se považují za účty, které se nás týkají, nejen pokud jsme sami byli stranami smlouvy nebo jsme byli nástupci někoho, kdo smlouvu uzavřel, ale také pokud smlouvu uzavřela osoba, kterou jsme ovládali.

240. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Je-li bankéři nařízeno předložit své účty, je jedno, zda spor vznikl s ním nebo s jinou stranou.

241. Důvodem, proč pretorián vyžaduje předložení účtů pouze od bankéřů, a nikoli od ostatních, kteří provozují jinou činnost, je skutečnost, že jejich funkce a povolání jsou veřejné povahy a jejich hlavní povinností je pečlivě vést účetnictví o svých transakcích.

242. Účet je považován za vytvořený, pokud se tak děje od samého počátku (neboť účet nemůže být pochopen, pokud není důkladně prozkoumán). To však neznamená, že má být prozkoumána nebo opsána celá účetní kniha nebo všechny pergameny nějaké osoby, ale že má být prozkoumána a opsána pouze ta část účtu, která je potřebná k tomu, aby strana získala informace, které si přeje.

243. Je-li podána žaloba na částku, která se rovná zájmu žalobce na předložení účtu, vyplývá z toho, že ať už žalobce nezíská to, o co podal žalobu, nebo je odsouzen z toho důvodu, že neměl účet, s nímž by mohl svou věc obhájit, může touto žalobou získat zpět vše, co tímto způsobem ztratil. Zvažme, zda je to skutečně pravda, neboť prokáže-li před soudcem, který má rozhodnout mezi ním a bankéřem, že mohl získat svou věc v procesu, v němž byl poražen, musel to pak být schopen prokázat; a pokud tak neučinil, nebo pokud to prokázal a soudce této skutečnosti nevěnoval pozornost, má právo si stěžovat pouze na sebe, nebo na soudce. To však není tento případ, neboť se může stát, že v současné době získal účet od samotného žalovaného nebo jiným způsobem; nebo bude schopen prokázat pomocí jiných dokumentů nebo svědků, které z toho či onoho důvodu nemohl využít v době soudního řízení, že mohl získat svou věc. Za těchto okolností má totiž člověk právo na žalobu pro krádež nebo pro podvodnou změnu závazku učiněnou v jeho prospěch; stejně jako na žalobu pro nezákonnou škodu, neboť i když jsme dříve nemohli něco prokázat z důvodu, že závazek byl abstrahován, a mohli jsme svůj případ prohrát, přesto jej nyní můžeme prokázat jinými dokumenty nebo svědky, které jsme nemohli využít na prvním místě.

244. Modestimis, Pravidla, kniha III.

Bylo stanoveno, že kopie dokumentů mohou být předloženy bez podpisu strany, která je vystavuje.

245. Callistratus, O monitory ediktu, kniha I.

Domnívá se, že ženy jsou vyloučeny z provozování bankovních obchodů, protože se jedná o povolání, které náleží mužům.

246. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Tato žaloba není přípustná po uplynutí jednoho roku ani proti dědici, ledaže by se tak stalo z jeho vlastního přičinění; dědici je však přiznána.

Tit. 14. O dohodách

247. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Spravedlnost tohoto ediktu je přirozená, neboť co je tak vhodné pro dobrou víru lidí, jako dodržovat to, na čem se strany dohodly?

248. Výraz pactum je odvozen od slova pactio a stejný původ má i slovo pax.

249. Dohoda je souhlas dvou nebo více osob se stejným cílem.

250. Termín "conventio" je obecný a vztahuje se na vše, k čemu osoby, které spolu jednají, dají souhlas za účelem uzavření smlouvy nebo urovnání sporu; neboť jako se říká, že se sejdou strany, které se shromáždí z různých míst v jedno, tak se totéž slovo vztahuje i na ty, kteří se z různých duševních pocitů shodnou na jedné věci, to znamená, že dospějí k jednomu názoru. Pojem "conventio" je tak obecný, jak velmi správně říká Pedius, že neexistuje žádná smlouva a žádný závazek, který by jej

nezahrnoval, ať už je uzavřen předáním věci, nebo ústně; neboť i ustanovení, které je učiněno ústně, je neplatné, pokud neexistuje souhlas.

251. Větší počet úmluv má názvy, které jsou jim vlastní, jako například prodej, nájem, zástava a stipulování.

252. Paulus, O ediktu, kniha III.

Labeo říká, že smlouva může být uzavřena předáním majetku, dopisem nebo poslem. Může být uzavřena i mezi nepřítomnými stranami a rozumí se, že dohoda může být uzavřena i mlčky.

253. Pokud tedy obnovím jeho závazek vůči svému dlužníkovi, platí, že mezi námi bylo dohodnuto, že vůči němu nebudu uplatňovat žádné nároky, a je stanoveno, že pokud tak učiním, může se odvolat na námitku založenou na této dohodě.

254. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Po vrácení zástavy dlužníkovi však není pochyb o tom, že dluh může být vymáhán, pokud peníze nebyly zaplacený; pokud se výslovně neprokáže, že byl zamýšlen opak.

255. Paulus, O ediktu, kniha III.

Z důvodu platnosti konkludentních ujednání je také stanoveno, že osobní věci vnesené do obytných domů, které byly pronajaty, se považují za zástavu ve prospěch pronajímatele, i když to nebylo výslovně uvedeno.

256. V souladu s touto zásadou může smlouvu uzavřít i osoba, která je němá.

257. Dalším důkazem je ujednání o věnu, neboť nikdo nemá právo před svatbou podat žalobu o věno, a to více, než kdyby to bylo výslovně uvedeno; a pokud se svatba neuskuteční, nemá ujednání žádný účinek, což je také názor Juliána.

258. Poté, co byl konzultován případ, kdy bylo dohodnuto, že jistina nemůže být požadována, dokud jsou placeny úroky, a ustanovení bylo sepsáno bezpodmínečně, byl Julianus toho názoru, že tato podmínka vyplývá z ustanovení, stejně jako kdyby v něm byla vyjádřena.

259. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Existují tři druhy konvencí, z nichž některé se týkají veřejných záležitostí a jiné soukromých. Ty, které se týkají soukromých záležitostí, vycházejí buď z právních předpisů, nebo z práva národů.

260. Veřejná konvence je taková, při níž se uzavírá mír, když se dva vojenští velitelé dohodnou na určitých věcech, které k tomu povedou.

261. Paulus, O ediktu, kniha III.

Úmluva založená na legislativním aktu je taková, která je potvrzena nějakým zákonem, a proto někdy žaloba vzniká na základě dohody nebo je jí zrušena, což se děje tak často, jak často je podpořena legislativním aktem nebo dekretem Senátu.

262. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Některé úmluvy založené na právu národů zakládají žaloby a jiné výjimky.

263. Ty, které vedou k žalobám, nejsou známy pod vlastními jmény, ale jsou označovány jako smlouvy, jako je koupě, prodej, nájem, partnerství, půjčka, vklad a další podobné pojmy.

264. Tam, kde věc nebyla podřazena pod nějakou zvláštní smlouvu, pak, jak Aristo velmi správně řekl Celsovi, existuje závazek; jako například: dal jsem ti něco s tím, že mi dáš něco jiného; nebo jsem ti dal něco s tím, že vykonáš nějaký čin, a to je sunallagma, tedy vzájemná dohoda, a z toho vznikne občanskoprávní závazek. Proto jsem toho názoru, že Julianus byl Mauricianem velmi oprávněně kritizován za své rozhodnutí v následujícím případě: "Dal jsem ti Sticha s tím, že máš manumitovat Pamfíla; ty jsi ho manumitoval, ale Stichus byl vystěhován jinou stranou". Julianus se domnívá, že žalobu in factum by měl přiznat pretor; ten však říká, že existuje občanskoprávní žaloba na předmět, který je nejistý, tedy žaloba na předepsané podmínky, neboť existuje smlouva, kterou Aristo nazývá sunallagma, a od ní se žaloba odvozuje.

265. Pokud je slíbeno něco, co má zabránit spáchání trestného činu, nevzniká z takové dohody žádná povinnost.

266. Pokud však neexistuje důvod pro dohodu, bylo stanoveno, že nemůže vzniknout žádný závazek; pouhá dohoda tedy nezakládá závazek, ale zakládá výjimku.

267. Někdy však dává důvod k žalobě, jako je tomu u žalob v dobré víře; jsme totiž zvyklí říkat, že dohody, které jsou uzavřeny, jsou zahrnuty do žalob v dobré víře; to je však třeba chápat pouze v tom smyslu, že pokud dohody následují jako součást smlouvy, jsou zahrnuty tak, že dávají žalobci právo na žalobu; pokud jsou však přidány později, nepovažují se za součást smlouvy a nezakládají právo na žalobu; jinak by žaloba vznikla z dohody. Například je-li po rozvodu manželství dohodnuto, že věno nebude odevzdáno po uplynutí zákonem stanovené doby, ale ihned; to nebude platné; jinak by vznikla žaloba založená dohodou. Marcellus uvádí totéž, a pokud je během opatrovnické žaloby dohodnuto, že bude vyplacena vyšší

úroková sazba, než jaká je stanovena zákonem, není to účinné, jinak by šlo o žalobu založenou na dohodě; protože dohody obsažené ve smlouvě tvoří její podstatu; to znamená, že byly učiněny při uzavření smlouvy. Je mi známo, že Papinianus řekl, že pokud byla po prodeji uzavřena jakákoli dohoda, která nebyla součástí smlouvy, nemůže být podána žaloba vyplývající z prodeje, a to z důvodu téhož pravidla, tj: "Z pouhé smlouvy nemůže vzniknout žaloba", což lze uvést i o všech žalobách podaných v dobré víře. Smlouva však bude mít účinky na straně žalovaného, a to z toho důvodu, že smlouvy, které jsou dodatečně prokládány, obvykle zakládají výjimky.

268. V takovém rozsahu jsou následné dohody zahrnuty do téže smlouvy, že je stanoveno, že při nákupu a v jiných případech v dobré víře, kdy nebyla dodržena výjimka, může strana od nákupu odstoupit. Jestliže to lze učinit jako celek, proč by nebylo možné dohodou změnit jeho část? To uvedl Pomponius ve své šesté knize o ediktu. Protože je tomu tak, bude mít dohoda stále účinky na straně žalobce, takže mu poskytne právo na žalobu, pokud nebylo podniknuto žádné další řízení; a podle stejné zásady, pokud může být celá smlouva zrušena, proč nemůže být změněna a objevit se jakoby v nové podobě? Lze říci, že to bylo správně řečeno, a proto neodmítám to, co říká Pomponius ve své knize "Čtení", totiž: že lze smlouvou částečně upustit od koupě, takže může být podruhé provedena koupě části. Pokud však po kupujícím zůstali dva dědicové a prodávající se s jedním z nich dohodl, že od prodeje upustí; Julianus říká, že dohoda je platná a že prodej je částečně zrušen, protože druhý dědic by uzavřením další smlouvy mohl získat výjimku vůči svým spoludědicům. Proto jsou názory Juliána a Pomponia velmi správně ustálené.

269. Pretor říká: "Budu vyžadovat dodržování smluv, které nebyly uzavřeny ve zlém úmyslu nebo v rozporu se zákony, plebiscity, dekrety senátu nebo císařskými edikty, pokud se v žádné z nich neobjeví podvod."

270. Některé smlouvy se týkají nemovitého majetku a jiné osobního majetku. Ty, které se týkají nemovitého majetku, jsou ty, kterými se obecně zavazují, že nepodám žalobu; ty, které se týkají osobního majetku, jsou ty, ve kterých se zavazují, že nebudu žalovat například určitou osobu: "Nebudu žalovat Lucia Titia". Zda se smlouva týká majetku, nebo osoby, je třeba zjistit nejen z jazyka, ale také z úmyslu smluvních stran; protože obecně (jak říká Pedius) se jméno osoby do smlouvy vkládá ne proto, aby se stala osobní, ale aby bylo zřejmé, s kým byla smlouva uzavřena.

271. Pretor říká, že podvodně uzavřená dohoda se nedodrží. Podvod se páchá pomocí lsti a úskoku, a jak říká Pedius, smlouva je podvodně uzavřena vždy, když se něco dělá pod záminkou, že se má udělat něco jiného, za účelem podvést jiného.

272. Pretor nic nedodává o smlouvách uzavřených za účelem podvodu, ale Labeo velmi správně říká, že kdyby to udělal, bylo by to buď nespravedlivé, nebo zbytečné; nespravedlivé, kdyby se například věřitel, který jednou v dobré víře propustil svého dlužníka, pokoušel později toto propuštění zrušit; zbytečné, kdyby byl při propuštění oklamán, protože podvod je zahrnut v podvodu.

273. Pokud je smlouva na počátku uzavřena podvodně nebo je později spáchán nějaký podvodný čin, existuje důvod pro výjimku podle slov ediktu: "A žádný podvod není spáchán".

274. S odkazem na to, co se obvykle vkládá na konec dohody, totiž: "Tato slova se chápou nejen jako součást smlouvy, ale také jako součást ujednání, a proto z nich vyplývá žaloba na ujednání, pokud není výslovně prokázán opak, a to z toho důvodu, že to nebylo učiněno s úmyslem uzavřít ujednání, ale pouze uzavřít dohodu.

275. Pokud se dohodnu, že žaloba nebude podána na základě rozsudku nebo na zapálení domu, je taková dohoda platná.

276. Pokud souhlasím s tím, že nezahájíme řízení na základě "oznámení o nové stavbě", některé autority jsou toho názoru, že dohoda není platná, protože jakoby útočí na autoritu pretora; Labeo zde však rozlišuje, že například tam, kde nová stavba může poškodit soukromý majetek, lze dohodu uzavřít; pokud se však týká veřejného majetku, nelze tak učinit, což je velmi správné rozlišení. Tak je dovoleno uzavřít dohodu ohledně všech ostatních záležitostí, kterých se týká edikt pretora a které se dotýkají soukromého majetku, ale ne ohledně těch, kde jde o poškození veřejného majetku; zákon totiž dovoluje uzavřít kompromis i s ohledem na krádež.

277. Pokud se někdo dohodne, že nezhájí řízení z důvodu vkladu, je podle Pomponia smlouva platná. Rovněž tam, kde se někdo dohodne: "Pomponius uvádí, že taková dohoda je platná a nelze ji zrušit pro rozpor se zákonem.

278. Obecně řečeno, kdykoli je dohoda v rozporu se zvykovým právem, není nikdo povinen ji dodržovat, ani na tom nemůže záviset odkaz; ani tam, kde byla učiněna přísaha, že strana nebude žalovat, by se dohoda neměla dodržovat, Marcellus uvádí totéž v druhé knize Digest; a pokud bylo ujednání uzavřeno s odkazem na věci, které není dovoleno učinit předmětem smlouvy, nemá se dodržovat, ale zcela zrušit.

279. Pokud se někdo před vstupem do dědictví dohodne s věřiteli, že jim zaplatí méně, než je dlužné, je smlouva platná.

280. Pokud otrok uzavře smlouvu dříve, než získá svobodu a dědictví, Vindius říká, že smlouva nemá žádnou platnost, protože byl dědicem ustanoven pod podmínkou. Marcellus však v osmé knize Digest zastává názor, že pokud přímý dědic a otrok, který je nutným dědicem, přičemž oba byli absolutně ustanoveni, uzavřou dohodu před tím, než zasáhnou do dědictví, činí tak řádně, což je vskutku správné. Rovněž se domnívá, že cizí dědic, pokud vstoupí do pozůstalosti na pokyn věřitelů, tak činí v souladu se zákonem a že má rovněž právo podat žalobu. Pokud však někdo (jak jsme již dříve uvedli) uzavře smlouvu v době, kdy je v otroctví, Marcellus popírá, že by jeho smlouva byla platná, protože jakýkoli úkon, který člověk vykoná v době, kdy je v otroctví, mu obvykle nepřináší prospěch poté, co získá svobodu; což je třeba připustit s ohledem na výjimku založenou na smlouvě. Vyvstává však otázka, zda mu prospívá výjimka, která je založena na podvodu? Marcellus, ačkoli měl dříve pochybnosti, zda tomu tak je, to však v podobných případech připouští; jako například v případě, kdy syn rodiny, který byl ustanoven dědicem, uzavře dohodu s věřiteli, ale poté, co byl osvobozen, vstoupí do majetku; domnívá se, že může využít výjimku na základě podvodu. Stejný názor zastává v případě, kdy syn za života svého otce uzavře dohodu s jeho věřiteli; v tomto případě bude připuštěna výjimka z důvodu podvodu. Konečně výjimka z důvodu podvodu nesmí být zamítnuta ani v případě otroků.

281. V současné době však může být taková dohoda pro věřitele nevýhodná pouze tam, kde se věřitelé shromáždí a po vzájemné dohodě stanoví, jakou částí svých dluhů budou uspokojeni. Pokud se však nedohodnou, bude nutný zásah préтора, který se při svém rozhodnutí musí řídit vůlí většiny.

282. Papinianus, Názory, kniha X.

Bylo rozhodnuto, že v případě věřitelů se většina vztahuje k výši dluhu, a nikoli k počtu osob. Je-li počet věřitelů stejný jako počet dluhů, pak je třeba dát přednost většině věřitelů; je-li počet věřitelů stejný, musí se prétor řídit vůlí toho, kdo je mezi nimi nejvýše postaven; je-li však na obou stranách vše stejné, musí prétor zvolit nejlidštější názor, neboť to lze vyčíst z reskriptu božského Marka.

283. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Pokud existuje několik věřitelů, kteří mají jediné právo na žalobu, mají postavení pouze jedné osoby; jako například v případě, že existuje několik věřitelů na základě dohody nebo několik bankéřů, jejichž závazky byly uzavřeny ve stejnou dobu, považují se za jednu osobu, protože existuje pouze jeden dluh. Uzavře-li smlouvu několik poručníků jednoho svěřence, který je věřitelem, považují se za jednoho, a to z toho důvodu, že tak učinili jménem jediného svěřence. Opět platí, že pokud jeden opatrovník uzavře dohodu jménem několika opatrovanců, kteří jsou věřiteli jednoho dluhu, je stanoveno, že je třeba je považovat za jednu osobu, neboť je obtížné, aby jeden člověk zastupoval dvě osoby; lež, která má několik důvodů k žalobě proti straně, která má pouze jeden, totiž nemůže zastupovat několik osob.

284. Celkovou výši dluhu odhadujeme v případě, že je splatných několik částek; jako například v případě, kdy jednomu člověku dlužíme několik částek, které dohromady činí sto aurei, a druhému dlužíme částku padesát aurei; v tomto případě musíme brát v úvahu částku, která se skládá z několika částek, protože když se sečtou, jsou větší než jedna částka.

285. K jistíně musíme připočítat i dlužné úroky.

286. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Reskript božského Marka stanoví, že všichni věřitelé se musí shromáždit. Ale co když někteří z nich chybí? Musí ti nepřítomní následovat příkladu těch, kteří jsou přítomni? Je-li však dohoda platná vůči nepřítomným, vyvstává důležitá otázka, a sice zda tato dohoda vyloučí nepřítomné privilegované věřitele? Opakuji, že před pravidlem stanoveným božským Markem božský Pius v reskriptu uvedl: "Že také státní pokladna v těch případech, kdy hypotéka neexistuje, stejně jako ostatní privilegovaní věřitelé, budou následovat příkladu ostatních." Všechna tato pravidla musí být dodržována s ohledem na ty věřitele, kteří nemají zajištění.

287. Pokud byla do smlouvy doplněna podmínka smluvní pokuty, vzniká otázka, zda se uplatní výjimka z důvodu smlouvy, nebo zda by měla být podána žaloba na základě této podmínky? Sabinův názor, který je lepší, je, že ten, kdo ujednání učinil, může postupovat oběma způsoby, jak se rozhodne; pokud však využije výjimku založenou smlouvou, bude spravedlivé ujednání zprostit.

288. Jsme z velké části zvyklí na stát: "Jsou osoby, které nemohou využít výjimku založenou na smlouvě, ale mohou využít výjimku založenou na podvodu, což byl názor Juliána a podporovali ho mnozí další; například kdyby můj zástupce uzavřel smlouvu, mohl bych mít prospěch z výjimky založené na podvodu, což je názor Trebatia, který se domnívá, že když mě může dohoda mého zástupce poškodit, může mi být také ku prospěchu.

289. Paulus, O ediktu, kniha III. Z toho důvodu, aby mohl být zaplacen.

290. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Neboť je stanoveno, že pro mě bude zdrojem újmy, zda jsem mu nařídil uzavřít smlouvu, nebo zda byl mým obecným zmocněncem; jak uvádí Puteolanus v První knize o odhadcích, neboť bylo rozhodnuto, že může také zahájit soudní řízení.

291. Paulus, O ediktu, kniha III.

Pokud však byl zmocněnec jmenován pouze za účelem podání žaloby, dohoda, kterou uzavřel, není na újmu jeho zmocnitele, protože nemůže obdržet platbu.

292. Pokud však byl zmocněnec jmenován k jednání, na němž má sám zájem, má se za to, že zaujímá místo zmocnitele, a proto je třeba dodržovat všechny dohody s ním uzavřené.

293. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Kromě toho je dohoda uzavřená vedoucím společností platná jak ve prospěch, tak v neprospěch společnosti.

294. Paulus, O ediktu, kniha III.

Dohoda uzavřená opatrovníkem jménem jeho svěřence je platná, jak uvádí Julianus.

295. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Pokud byla uzavřena smlouva s kupujícím nemovitosti a prodávající nemovitosti podá žalobu, je námitka podvodu překážkou jeho postupu; neboť podle reskriptu Pia božského musí být kupujícímu nemovitosti přiznána spravedlivá žaloba a je spravedlivé, aby dlužník nemovitosti mohl uplatnit námitku podvodu proti prodávajícímu.

296. Byla-li mezi vlastníkem prodané věci a jejím kupujícím uzavřena dohoda, například že koupený otrok bude vrácen osobě, která jej prodala jako vlastník; pokud podá žalobu na zaplacení ceny, bude mu bránit námitka podvodu.

297. Paulus, O ediktu, kniha III.

Dám-li ti deset aurei a dohodnu-li se s tebou, že mi budeš dlužít dvacet, nevzniká žádný závazek na více než deset, neboť nelze uzavřít smlouvu na větší částku, než byla poskytnuta.

298. Existují určitá práva, která se ze smlouvy ruší ze zákona, jako například právo na náhradu škody nebo právo na náhradu škody způsobené krádeží.

299. Právo na žalobu na základě dohody vzniká v případě zástavy podle pretoriánského práva; je však zrušeno výjimkou, kdykoli se dohodnu, že nebudu žalovat.

300. Pokud se někdo dohodne, že žaloba nebude podána proti němu, ale bude podána proti jeho dědici, nebude mu námitka podaná dědicem nic platná.

301. Kdybych souhlasil s tím, že proti mně ani proti Titiovi nebude podána žaloba, nebude to pro Titiose výhodné, i kdyby se stal dědicem, protože to nelze dodatečně potvrdit. Julianus toto pravidlo stanovil v případě otce, který uzavřel dohodu, že proti němu nebo jeho dceři nebude podána žaloba, když se dcera později stala dědičkou svého otce.

302. Pokud byla s prodávajícím uzavřena smlouva týkající se nemovitosti, může se jí podle názoru několika autorit dovolávat kupující, a Pomponius uvádí, že toto pravidlo používáme; podle Sabina se však v případě, že je smlouva osobní, může jí dovolávat i kupující. Domnívá se, že takto se postupuje i v případě, kdy dědictví vzniká darováním.

303. Když neoprávněný držitel cizího majetku uzavře dohodu, mnozí se domnívají, že dohoda nebude dědici ani ku prospěchu, ani na újmu, pokud by majetek získal zpět.

304. Pokud syn nebo otrok uzavře dohodu, že proti otci nebo pánovi nebude podána žaloba.

305. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

(Bez ohledu na to, zda je dohoda uzavřena s odkazem na dřívější smlouvu se samotnými stranami, nebo s otcem či pánem).

306. Paulus, O ediktu, kniha III.

Mají nárok na výjimku. Stejně pravidlo platí pro ty, kteří jsou v dobré víře drženi v otroctví.

307. Pokud syn rodiny uzavře dohodu, že proti němu nebude podána žaloba, bude to pro něj i pro jeho otce výhodné, pokud bude žalován pro synovo peculium.

308. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Nebo za jakýkoli zisk získaný ze závazku, který uzavřel jeho syn, nebo pokud je žalován jako obhájce svého syna, pokud by tomu dal přednost.

309. Paulus, O ediktu, kniha III.

Může se jí dovolávat i dědic otce za života jeho syna, ale po smrti syna tak nemůže učinit otec ani jeho dědic, protože smlouva je osobní.

310. Pokud zaměstnanec uzavře dohodu, že nebude žalován, je tato dohoda bezcenná. Podívejme se, zda se lze dovolávat výjimky z důvodu podvodu. Pokud se dohoda týká majetku, může se pán a jeho dědic dovolávat výjimky založené na samotné dohodě, ale pokud je dohoda osobní, pak je k dispozici pouze výjimka z důvodu podvodu.

311. Uzavřením dohody nemůžeme prospět těm, kteří jsou pod naší kontrolou, ale bude pro nás výhodou, když uzavřeme dohodu v jejich prospěch, jak uvádí Proculus. A tato doktrína je správná, pokud to tak bylo srozuměno v době, kdy byla smlouva uzavřena; pokud však souhlasím s tím, že nebudete podávat žalobu proti Titiovi, a vy proti mně zahájíte žalobu jeho jménem, výjimka na základě smlouvy není přípustná; neboť co není výhodou pro samotného Ticia, nebude výhodou pro jeho obhájce. Julianus také uvedl, že pokud se otec dohodl, že žaloba nebude podána ani proti němu, ani proti jeho synovi, je lepší názor, že se syn rodiny nemůže dovolávat výjimky z důvodu smlouvy, ale pouze výjimky z důvodu podvodu.

312. Syn rodiny může uzavřít dohodu, že nebude podávat žalobu o věno, když se stane svým vlastním pánem.

313. Syn rodiny může také legálně uzavřít smlouvu o dědictví, které mu bylo odkázáno pod určitou podmínkou.

314. Pokud existuje několik osob, které mají právo na inkaso celé peněžní částky nebo které jsou spoludlužníky téže částky, vyvstává otázka, do jaké míry se může jeden z nich odvolávat na výjimku z důvodu smlouvy a ostatní na výjimku z důvodu smlouvy? Dohoda uzavřená s odkazem na majetek bude ve prospěch těch, kteří byli zproštěni tohoto závazku, pokud ten, kdo dohodu uzavřel, měl na tom zájem; a proto bude dohoda dlužníka výhodou pro ručitele.

315. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Nebylo-li úmyslem stran, aby žaloba nebyla podána proti hlavnímu dlužníkovi, ale aby mohla být podána proti ručiteli; v tomto případě se ručitel nemůže dovolávat výjimky.

316. Paulus, O ediktu, kniha III.

Dohoda uzavřená ručitelem by nebyla pro hlavního dlužníka nijak výhodná, protože ručitel nemá žádný zájem na tom, aby peníze nebyly od dlužníka vybrány; stejně tak by nebyla výhodná pro spoludlužníky, ani dohoda uzavřená s jiným, ať už by byl jeho zájem jakýkoli; může tak totiž učinit pouze tehdy, když je mu udělena výjimka a prospěch má především ten, s kým byla dohoda uzavřena, jako v případě hlavního slibujícího spolu s těmi, kteří jsou na jeho účet zavázáni.

317. Týž, O Plautiovi, kniha III.

Pokud se ručitel zavázal ve věci, na které měl zájem, je v tomto případě považován za hlavního dlužníka; a pokud je s ním uzavřena dohoda, má se za to, že byla uzavřena s hlavním dlužníkem.

318. Týž, O ediktu, kniha III.

Stejně pravidlo platí, pokud se zaváží dva hlavní dlužníci nebo dva bankéři, kteří jsou společníky.

319. Labeo říká, že osobní smlouva se netýká třetí strany, ani dědice.

320. Ačkoli dohoda o ručení není pro hlavního dlužníka nijak výhodná, Julianus říká, že tento dlužník může obecně využít výjimku z důvodu podvodu.

321. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

To znamená, že bylo srozuměno s tím, že proti hlavnímu dlužníkovi nelze podat žalobu. Stejně pravidlo platí i pro spoludlužníky.

322. Paulus, O ediktu, kniha III.

Pokud jeden ze dvou bankéřů, kteří jsou společníky, uzavře dohodu s dlužníkem, lze se dovolávat výjimky proti druhému? Neratius, Atilicinus a Proculus jsou toho názoru, že nikoliv, pokud dohoda týkající se majetku uzavřel jeden z nich; bylo totiž stanoveno, že druhý může podat žalobu pouze na celý dluh. Labeo zastává stejný názor, protože i když jeden z nich může přijmout platbu, nemůže změnit závazek; a tak platba toho, co půjčili, může být správně provedena těm, kteří jsou pod naší kontrolou, ale závazek nemůže být změněn; a to je správné. Stejně pravidlo platí pro dva věřitele na základě dohody.

323. Pokud byla s hlavním dlužníkem uzavřena neformální dohoda o poskytnutí lhůty, dlužník ani ručitel již žádnou další lhůtu nevyužijí. Pokud dlužník, aniž by se zprostil odpovědnosti, uzavře dohodu, že jeho ručitel nebude žalován; některé autority se domnívají, že to ručiteli neprospívá, i když na tom měl hlavní dlužník zájem; z toho důvodu, že by pro něj měla platit stejná výjimka jako pro hlavního dlužníka. Já jsem zastával názor, že ručitel má nárok na výhodu výjimky, neboť by se nejednalo o případ, kdy bylo právo nabyto prostřednictvím svobodné osoby, ale spíše o případ, kdy jsme stanovili, že se jedná o samotnou stranu, která smlouvu uzavřela, přičemž toto pravidlo se v současné době používá.

324. Poté, co byla uzavřena dohoda, že žaloba nebude podána, a následně bylo dohodnuto, že podána být může, je první dohoda zrušena druhou dohodou; nikoliv však ze zákona, jako jedno ujednání zaniká druhým, pokud je to úmyslem stran, protože zákon upravuje ujednání a ve smlouvách vše závisí na skutečnostech; proto je výjimka vyvrácena replikou. Na stejném principu se stává, že první dohoda nezbaví ručitele ručení. Pokud však první dohoda byla takového rázu, že z ní zaniklo právo na žalobu, jako například v případě úrazu, nelze následně po uzavření dohody podat žalobu, že tak lze učinit; protože první právo na žalobu zaniklo a později uzavřená dohoda nemá za následek obdarování právem na žalobu a žaloba na náhradu škody se nemůže zakládat na smlouvě, ale pouze na urážlivém chování. Říkáme, že totéž pravidlo platí v případě smluv uzavřených v dobré víře, kdy dohoda ruší celý závazek, jako například v případě koupě; předchozí závazek totiž novou smlouvou neoživuje, ale byla by pro něj výhodou. Pokud však nebyla zrušena celá smlouva, ale něco v ní bylo vyloučeno, působí druhá dohoda jako obnovení první. K tomu může dojít například v případě žaloby o věno, kdy žena uzavře dohodu, že jí bude věno neprodleně vráceno, a poté uzavře dohodu, že jí bude vráceno v době povolené zákonem; v tomto případě se jí věno vrátí v souladu se zákonem, a nelze ani tvrdit, že se stav věna v důsledku dohody zhorší; neboť jakmile se právo na žalobu o věno vrátí do stavu, který mu přirozený zákon přisoudil, stav věna se nezhorší, ale obnoví se do původní podoby. Tento názor zastával i Scaevola.

325. Dohodou nelze stanovit, že osoba nebude odpovědná za zlou víru; neboť ačkoli se strana může dohodnout, že nepodá žalobu na zálohu, zdá se, že se podle podmínek smlouvy dohodla, že nepodá žalobu z důvodu podvodu, a takovou dohodu lze namítat.

326. Dohody, které obsahují nemorální ustanovení, by se neměly dodržovat; jako například když se zavážu, že tě nebudu žalovat za krádež nebo ublížení na zdraví, pokud se jich dopustíš; je totiž správné, aby existovala obava z trestu za krádež nebo ublížení na zdraví. Po spáchání těchto trestných činů však můžeme uzavřít dohodu. Stejně tak nemohu souhlasit s tím, že nebudu žádat o interdikt pro násilí, pokud se to týká veřejného zájmu. A obecně platí, že pokud dohoda přesahuje zájem jednotlivců, neměla by být dodržena. A především je třeba mít na paměti, že dohoda uzavřená s ohledem na jednu věc nebo jednu osobu nesmí poškodit jinou věc nebo jinou osobu.

327. Pokud mi dlužíte deset aurei a já se zavážu, že vás nebudu žalovat o dvacet, je stanoveno, že máte právo na výjimku z důvodu smlouvy nebo z důvodu podvodu do výše deseti aurei. A opět, dlužíte-li mi dvacet aurei a já se dohodnu, že vás budu žalovat pouze o deset; výsledkem bude, že pokud mi budete odporovat výjimkou, mohu po vás vymáhat pouze zaplacení zbývajících deseti.

328. Ale když se s vámi dohodnu na deseti aureích nebo na Stichovi a pak podám žalobu na Sticha nebo na deset aureí, bude-li uplatněna námitka z důvodu smlouvy, právo na žalobu zcela zanikne; neboť jako se celý závazek splní zaplacením nebo žalobou nebo pronájmem jedné z obou věcí, tak když se uzavře dohoda, že se nebude podávat žaloba na jednu věc, celý závazek zanikne. Je-li však mezi námi ujednáno, že mi nebude vydáno deset aureí, ale že mi bude vydáno Stichus, mohu právoplatně podat žalobu na Stichus a nelze se dovolávat žádné výjimky proti mně. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy byla uzavřena dohoda nepodávat žalobu pro Stichus.

329. Pokud mi však dlužíte otroka obecně a já se dohodnu, že nebudu podávat žalobu na Sticha, lze proti mně uplatnit námitku z důvodu smlouvy, pokud podám žalobu na Sticha; pokud však podám žalobu na jiného otroka, jedním správně.

330. Kromě toho, pokud se dohodnu, že nebudu žalovat o pozůstalost, a jako dědic podám žalobu o určité části nemovitosti, lze proti mně uplatnit námitku na základě smlouvy, pokud jde o to, co bylo dohodnuto; stejně jako kdyby bylo dohodnuto, že nebudu žalovat o pozemek, a já bych podal žalobu o jeho užívání; nebo kdybych se dohodl, že nebudu žalovat o loď nebo budovu, a podal bych žalobu o určité její části poté, co byly zbourány; ledaže by existovalo výslovné ujednání o opaku.

331. V případě, že zproštění není platné, má se za to, že se rozumí tichou dohodou, že žaloba nebude podána.

332. Otroek nemůže uzavřít smlouvu jménem dědice, který se chystá vstoupit do dědictví, protože ten ještě není jeho pánem; pokud však byla smlouva uzavřena s ohledem na majetek, může jej dědic nabýt.

333. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Dohody uzavřené v rozporu s občanským právem se nepovažují za platné; jako například v případě, kdy opatrovanec bez souhlasu svého poručníka uzavře dohodu, že nebude žalovat svého dlužníka, nebo že nepodá žalobu v určité lhůtě (například

do pěti let), neboť bez souhlasu svého poručníka nemůže platbu legálně přijmout. Na druhou stranu, pokud opatrovanec uzavře dohodu, že nebude žalován o to, co dluží, je tato dohoda považována za platnou, neboť může zlepšit svůj stav bez souhlasu svého opatrovníka.

334. Pokud opatrovník nepřičetné osoby nebo marnotratníka uzavře dohodu, že žaloba nebude podána proti této nepřičetné osobě nebo marnotratníkovi, je zcela na místě, aby taková dohoda opatrovníka byla schválena, nikoli však v opačném případě.

335. Pokud syn nebo otrok uzavře dohodu, že sám nepodá žalobu, je tato dohoda neplatná. Byla-li však uzavřena s ohledem na majetek, tj. že žaloba nebude podána pro peníze, musí být považována za platnou vůči otci nebo pánovi, pokud syn nebo otrok neomezeně spravuje své vlastní peculium; a majetek, ohledně kterého byla dohoda uzavřena, je jeho peculium. To však není zcela vhodné, neboť jelikož je pravda, jak tvrdí Julianus, že ten, kdo má správu svého peculium udělenou, nemá ještě právo s ním nakládat; z toho vyplývá, že pokud byla dohoda uzavřena tak, že se nebude soudit o peníze za účelem jejich darování, neměla by smlouva platit; pokud by však jako protihodnotu za uzavření smlouvy získal něco, co má hodnotu ne menší, nebo dokonce větší, než dává, musí být smlouva považována za platnou.

336. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Pokud však půjčí peníze svého pána, platí podle Celsa to, na čem se dohodl v době půjčky.

337. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Uvažujme s ohledem na syna rodiny, zda je dohoda platná, když souhlasí s tím, že nepodá žalobu, protože někdy má otec rodiny právo na žalobu, například za újmu; pokud však má otec právo na žalobu z důvodu újmy způsobené jeho synovi, není pochyb o tom, že pokud chce podat žalobu, nebude mu bránit dohoda jeho syna.

338. Pokud se muž dohodl s otrokem na penězích, které mu Titius dlužil, a podá proti němu žalobu, vyvstává otázka, zda může a má být vyloučena výjimka z důvodu smlouvy? Julianus se domnívá, že by měl být vyloučen, pokud má stipulant právo žalovat pána otroka o jeho peculium, tj. pokud má otrok dobrý důvod k zásahu, protože například dlužil stejnou částku Titiovi. Pokud však otrok vstoupí do řízení jako ručitel, právo na žalobu o jeho peculium se z tohoto důvodu nepřiznává; věřiteli by nemělo být bráněno ani v tom, aby podal žalobu proti Titiovi. Stejně tak by mu v tom v žádném případě nemělo být bráněno, kdyby se domníval, že otrok je svobodný.

339. Pokud bych se s vámi dohodl na podmínce, že mi Titius bude dlužit určitou částku, a tato podmínka by nebyla splněna, a já bych podal žalobu proti Titiovi, mohu a měl bych být vyloučen na základě námitky založené na smlouvě? Lepší názor je, že výjimku nelze uplatnit.

340. Ulpianus, O ediktu kurulských ediolů, kniha I.

Vždy je dovoleno uzavřít smlouvu, která je v rozporu s ediktem aediles, ať už se tak děje v době prodeje, nebo později.

341. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Pokud je uvedeno, že pokud je s hlavním dlužníkem uzavřena dohoda, že proti němu nebude podána žaloba, má právo na výjimku i ručitel, což bylo stanoveno ve prospěch dlužníka, aby se zabránilo podání mandátní žaloby proti němu. Pokud tedy nebude podána mandátní žaloba, například proto, že se strana stala ručitelem s úmyslem dluh darovat, je třeba konstatovat, že ručitel nemá nárok na výjimku.

342. Celsus, Digesty, kniha I.

Dědeček slíbil věno za svou vnučku svému synovi a souhlasil s tím, že žaloba o věno nebude podána ani proti němu, ani proti jeho synovi. Je-li pak žaloba o věno podána proti straně, která je spoludědicem syna, nemůže se první z nich chránit tím, že se odvolá na výjimku z důvodu smlouvy; syn jí však může velmi správně využít, neboť strana smí dbát nejlepšího zájmu svého dědice a nic jí nebrání v tom, aby se postarala o jednoho z dědiců, pokud by se stal dědicem, a nehleděla na zájem ostatních.

343. Modestinus, Pravidla, kniha V.

Julianus se domnívá, že práva na agnaci se nelze vzdát, stejně jako nikdo nemůže říci, že nechce být řádným dědicem.

344. Stejný, Názory, kniha II.

Dva bratři Titius a Maevius a sestra Seia si mezi sebou rozdělili majetek, který měli ve společném jmění, a sepsali listinu, v níž uvedli, že si rozdělili majetek své matky, a tvrdili, že jim nezůstal žádný společný majetek. Později se však dva z nich, a to Maevius a Seia, kteří byli v době smrti své matky nepřítomni, dozvěděli, že jejich bratr odňal určitou peněžní částku ve zlatě, o níž nebyla v listině o rozdělení majetku žádná zmínka. Rád bych věděl, zda by po uzavření dohody o rozdělení mohla být podána žaloba na vrácení peněz, které byly abstrahovány, ve prospěch bratra a sestry proti druhému bratrovi? Modestinus odpověděl, že pokud by se při podání žaloby o část peněz, které prý Titius abstrahoval, proti nim uplatnila námitka na základě obecné smlouvy, když nevědomky souhlasili s podvodem, kterého se Titius dopustil, mohli by využít repliku z důvodu podvodu.

345. Proculus, Listy, kniha V.

Pokud máte v držbě pozemek, který mi patří, a já s vámi uzavřu dohodu, že jej předáte do držby Attiovi, a já podám žalobu, abych od vás pozemek získal zpět, nemůže mi bránit námitka založená na smlouvě, ledaže jste již pozemek předal, nebo dohoda mezi námi byla uzavřena ve váš prospěch, a není vaší vinou, že jste jej nepředal.

346. Papirius Justus, O císařských ústavách, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že "dlužník republiky nemůže být kurátorem osvobozen od placení a že osvobození udělené Filippským musí být zrušeno".

347. Papinianus, Otázky, kniha II.

Veřejné právo nelze měnit smlouvami soukromých osob.

348. Stejně, otázky, kniha V.

Již starověk stanovil, že pokud je smlouva nejasná nebo nejednoznačná, musí být vykládána v neprospěch prodávajícího a pronajímatele, protože bylo v jejich moci uvést podmínky smlouvy jasněji.

349. Stejně, názory, kniha I.

Smlouva zněla takto: "Beru na vědomí, že nejste vázán", není omezena na osobu, ale protože je obecná, bude se vztahovat na dědice i na strany sporu.

350. Pokud účastník, který se dostavil k soudu, uzavřel dohodu, že v určité lhůtě splní rozsudek, pokud částka, kterou se zavázal zaplatit v rámci kompromisu, nebude v této lhůtě zaplacená; odvolací soudce, aniž by se zabýval hlavním sporným bodem, jedná na základě této dohody jako na základě zákonné dohody, stejně jako kdyby účastník uznal svůj závazek.

351. Po rozdělení pozůstalosti a jejích závazků, kdy jednotliví věřitelé přijali od jednotlivých spoludědiců úroky z celé částky dluhu, aniž by došlo k postoupení závazků, jak bylo dohodnuto; do práva na žalobu, které mají věřitelé vůči každému z dědiců za jeho příslušný podíl, se nezasahuje, ledaže dědicové nenabídnou, že jim zaplatí celý dluh v souladu s podmínkami vypořádání.

352. Otec, který své dceři slíbil věno a dohodl se: "Pokud by po něm zemřela a nezanechala děti, případně část věna jejímu bratrovi, který bude jejím dědicem." Pokud by její otec později měl děti a učinil je dědici na základě závěti, tato dohoda bude důvodem k námitce z důvodu podvodu, neboť mezi smluvními stranami bylo srozuměno, že dědic má být zaopatřen; a v té době, kdy otec neměl děti, zřejmě vyjádřil své poslední přání ve prospěch bratra.

353. Týž, Názory, kniha XI.

"Když mi do určité doby zaplatíte část svého dluhu, dám vám povolení k úhradě zbytku a zbavím vás odpovědnosti." Za těchto okolností sice neexistuje právo na žalobu, nicméně je ustáleno, že dlužník má právo na výjimku.

354. Týž, Názory, kniha XVII.

Mezi dlužníkem a věřitelem bylo dohodnuto, "že věřitel nepřevzme břemeno placení daně z pozemku, který byl zatížen, ale že nutnost placení bude uložena dlužníkovi". Odpověděl jsem, že takovou dohodu nelze dodržet, pokud jde o státní pokladnu, neboť není přípustné, aby právní norma, která se týká státní pokladny, byla zrušena v zájmu soukromých osob.

355. Paulus, Otázky, kniha V.

Při prodeji víme, jaké úkony musí provést dlužník na jedné straně a jaké kupující na straně druhé; jsou-li však ve smlouvě uvedeny odlišné podmínky, je třeba je dodržet.

356. Scaevola, Názory, kniha V.

V případě, že nezletilý měl odmítnout dědictví po svém otci, uzavřel jeho opatrovník dohodu s několika věřiteli dědictví, že přijmou určitou část jejich dluhu. Opatrovníci nezletilého uzavřeli stejný kompromis s dalšími věřiteli; ptám se, zda opatrovník, který je sám věřitelem otce, měl právo ponechat si stejnou část dluhu? Odpověděl jsem, že poručník, který přiměl ostatní věřitele, aby přijali určitý procentní podíl z toho, co je dlužné, by se měl sám spokojit s podobnou částkou.

357. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Smlouva o rozdělení, která nebyla uzavřena ani doručením, ani ujednáním, je pouhou dohodou bez protiplnění a nezakládá právo na žalobu.

358. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Smlouva uzavřená mezi dědicem a odkazovníkem, kterou se odkazovník zavazuje, že nebude od dědice přijímat jistotu, byla uznána za platnou, neboť Ústava božského Marka zapsaná v Semestru stanoví, že v této i v jiných záležitostech se má dodržovat vůle zesnulého, a uvolnění jistoty dědici ze strany odkazovníka na základě smlouvy nemůže být odvoláno, pokud

si to dědic rozmyslí, neboť je zcela zákonné, aby člověk změnil k horšímu svou moc vymáhat své zákonné právo nebo svou naději na budoucí platbu.

359. Scaevola, Digest, kniha I.

Kupující pozemku se zavázal k zaplacení dvaceti aurei, k čemuž se zavázal podmínkou, a poté se prodávající zavázal, že se spokojí se třinácti a přijme platbu této částky ve stanovené lhůtě. Jelikož byla proti dlužníkovi podána žaloba o zaplacení posledně uvedené částky, souhlasil s tím, že pokud nebude zaplacena v další stanovené lhůtě, může být od něj vymáhána v souladu s prvním uzavřeným závazkem. Vystala otázka, zda nelze celý dluh vymáhat podle prvního závazku, jelikož dlužník nedodržel podmínky pozdější dohody? Odpověděl jsem, že ano, v souladu s tím, co bylo uvedeno.

360. Lucius Titius měl zmatené účty s peněžním makléřem Gaiem Seiem, protože od něj dostával a vyplácel různé částky. Nakonec mu Seius dlužil peníze a Lucius Titius od něj dostal dopis následujícího znění: "Podle makléřského účtu, který máš u mě až do dnešního dne, mi v rukou zůstává jako výsledek mnoha transakcí částka tři sta osmdesát šest aurei a úroky z ní. Částku, kterou máte v mých rukou, vám vrátím bez dohody. Zůstane-li z jakéhokoli důvodu v mých rukou jakýkoli vámi vydaný, tj. sepsaný, dokument, ať už je v něm jakákoli částka, bude považován za neplatný a zrušen." Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že Lucius Titius nařídil zprostředkovateli Seiovi, aby zaplatil svému patronovi tři sta aurei, ještě předtím, než byl tento dopis napsán, bylo podle podmínek dopisu, jímž se všechny závazky týkající se jakékoli smlouvy považovaly za neplatné a zrušené, stanoveno, že Seius ani jeho synové nemohou být z tohoto důvodu žalováni? Odpověděl jsem, že pokud účet zahrnuje pouze příjmy a platby, ostatní závazky zůstávají ve stejném stavu.

361. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha V.

Je zřejmé, že každá dohoda uzavřená v okamžiku předání majetku je platná.

362. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Když někdo půjčí peníze a dohodne se, že bude žalovat dlužníka pouze o částku, kterou je schopen zaplatit, je taková smlouva platná? Lepší názor je, že tato smlouva je platná, protože není nic nevhodného na tom, že někdo souhlasí s tím, aby byl žalován o částku, kterou mu dovolují jeho prostředky.

363. Týž, O Sabinovi, kniha XLIII.

Nedomnívám se, že je nepřípustné vložit do smlouvy o vkladové půjčce, nájmu a dalších podobných smluv ujednání tohoto druhu, a to: "To znamená, že ho nesmíte nabádat, aby se stal zlodějem nebo uprchlíkem, ani ho nesmíte zanedbávat do té míry, aby se dopustil krádeže; neboť stejně jako žaloba na zkažení otroka, tak i tato dohoda, která se týká zabránění zkažení otroka, ob stojí.

364. Týž, O ediktu, kniha XXVI.

Pokud se domníváš, že jsi kvůli odkazu povinen uzavřít se svým dlužníkem dohodu, že proti němu nepodáš žalobu, tvůj dlužník není ze zákona propuštěn a nemůže ti zabránit v podání žaloby prostřednictvím výjimky na základě smlouvy, jak uvedl Celsus ve Dvacáté knize.

365. Na stejném místě také řekl: "Jestliže se nesprávně domníváš, že jsi povinen zaplatit odkaz Titiovi, a nařídíš svému dlužníkovi, aby mu ho zaplatil, a ten, protože je zároveň jeho dlužníkem, uzavře s Titiem dohodu, že ho nebude žalovat, nezanikne tím tvé právo na žalobu proti tvému dlužníkovi a ani jeho právo proti jeho dlužníkovi."

366. Stejně, názory, kniha I.

Dopis, kterým se strana zavázala, že určitá osoba je jejím spoludědicem, nezakládá právo podat žalobu proti stranám, které mají v držení pozůstalost.

367. Je-li uzavřena dohoda mezi dlužníkem a osobou, která koupila pozemek v zástavě věřitele, pod záminkou, že se tak stalo jménem dlužníka, aby již získané zisky mohly být započteny na dluh a aby zůstatek byl vyrovnán a pozemek vrácen dlužníkovi, pak musí dědic smlouvu uzavřenou zemřelým splnit.

368. Smlouva, která stanoví: "Pokud však věřitel zaplatil jakékoli částky za daně z nemovitostí, které má v zástavě, může je vymáhat po dlužníkovi a dlužník musí zaplatit veškeré dlužné daně z téhož pozemku"; jedná se o právní smlouvu, a proto musí být dodržena.

369. Pokud se účastník řízení chystal podat žalobu na zrušení neúčinné závěti, kterou sepsal jeho otec, a byla uzavřena dohoda, že obdrží určitou peněžní částku, dokud bude dědic žít, byl učiněn pokus o to, aby tato dohoda byla vykládána jako trvalý závazek; v reskriptu však bylo uvedeno, že nárok tohoto druhu nelze uznat z žádného právního nebo spravedlivého důvodu.

370. Týž, Názory, kniha IV.

Je zcela správné poskytnout účastníkovi řízení zálohu na náklady řízení, ale není legální uzavřít dohodu, že částka vynaložená na tento účel nebude vyplacena se zákonnými úroky, ale že bude vyplacena polovina částky vymožené žalobou.

371. Scaevola, Poznámky o Juliánovi, Digesty, kniha XXII.

Pokud se dohodnu, že nebudu uplatňovat pohledávku za Stichusem, na kterou mám nárok, neznamená to, že můj dlužník je v prodlení; a pokud Stichus zemře, nemyslím si, že žalovaný je odpovědný, pokud nebyl v prodlení před uzavřením smlouvy.

372. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Pokud má dlužník užívací právo k otrokovi a otrok, na něhož má uvedené užívací právo, uzavře dohodu, že proti dlužníkovi nebude podána žaloba, zlepšuje tím jeho postavení. Stejně tak, pokud věřitel vlastní takové užívací právo a souhlasí s tím, že nepodá žalobu, a otrok poté souhlasí s tím, že tak věřitel může učinit, může věřitel na základě dohody uzavřené otrokem řádně uplatnit právo na podání žaloby.

373. Týž, O Miniciovi, kniha VI.

Pokud je z nějakého důvodu uzavřena dohoda, že pronajímatel nebude žalovat svého nájemce, a pokud k takové dohodě existuje dobrý důvod, může nájemce přesto podat žalobu proti svému pronajímateli.

374. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Pokud někdo přijme od dlužníka úroky předem, má se za to, že se jedná o konkludentní dohodu, že po dobu, po kterou jsou úroky placeny, nebude podávat žalobu na jistinu.

375. Pokud je smlouva sepsána tak, že je na jedné straně osobní a na druhé straně se týká majetku, jako například, že já nepodám žalobu nebo že vy nebudete žalováni; můj dědic pak bude mít právo žalovat vás všechny a my všichni budeme mít právo žalovat vašeho dědice.

376. Neratius, Pergameny, kniha III.

Není pochyb o tom, že strany mohou odstoupit od všech smluv týkajících se koupě, prodeje, pronájmu, nájmu a jiných podobných závazků, kde vše zůstává stejné na základě společného souhlasu těch, kteří se zavázali. Názor Arista jde ještě dále, neboť se domnívá, že pokud jsem provedl všechny úkony, které jsem měl jako prodávající provést, pokud jde o nemovitost, kterou jsem vám prodal, a dokud mi dlužíte kupní cenu, je mezi námi dohodnuto, že mi vrátíte vše, co se týká prodané nemovitosti, kterou jsem vám dodal, a že kupní cenu nezaplatíte; a v souladu s tím mi je vrátíte, přestanete mi dlužit peníze; protože dobrá víra, kterou se řídí záležitosti tohoto druhu, připouští tento výklad a dohodu. Nezáleží na tom, zda se dohodneme, že od smlouvy odstoupíme, přičemž všechny věci, k nimž jsme se zavázali, zůstanou stejné; nebo zda vrátíte vše, co jsem vám dodal, a pak se dohodneme, že mi z titulu smlouvy nic nedáte. Je jisté, že následujícího nelze dosáhnout smlouvou, která se týká zrušení toho, co bylo učiněno; to znamená, že můžete být nucen vrátit mi to, co jsem vám již dal; neboť tímto způsobem by se obchod uskutečnil ani ne tak zrušením naší dřívější smlouvy, jako spíše vytvořením nových závazků mezi námi.

377. Paulus, Pravidla, kniha III.

Kdykoli můžeme získat nějakou výhodu na základě ujednání, je prokázáno, že náš stav je zlepšen dohodami uzavřenými stejnými stranami.

378. Papirius Justus, Konstituce, kniha VIII.

Císař Antoninus v reskriptu Avidiovi Cassiovi uvedl: "Věřitelé, kteří chtějí být uspokojeni z pozůstalosti, i když se tak děje prostřednictvím cizí osoby, musí být nejprve uspokojeni z pozůstalosti, pokud jsou solventní."

379. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Nikdo nemůže uzavřením smlouvy způsobit, že nebude moci posvětit svou vlastní půdu, pohřbít mrtvolu na svém pozemku nebo nakládat se svým majetkem bez souhlasu svého souseda.

380. Furius Anthianus, O ediktu, kniha I.

Pokud dlužník poté, co se dohodl, že proti němu nebude podána žaloba pro dluh (tak, že smlouva je výhodná i pro ručitele), uzavřel další smlouvu, že proti němu může být podána žaloba; vznikla otázka, zda byl ručitel zbaven výhody první dohody? Je lepší názor, že pokud právo na výjimku jednou nabyl ručitel, nemůže mu být později odňato bez jeho souhlasu.

Tit. 15. O kompromisech

381. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Když někdo uzavře kompromis ohledně něčeho, o čem jsou pochybnosti, a výsledek procesu je nejistý, kompromis není ukončen; ale ten, kdo uzavře dohodu, se vzdává darováním z liberality něčeho, co je jisté a nesporné.

382. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Každý může přijmout kompromis, a to nejen tam, kde je vložena akvilská klauzule, ale i tam, kde je uzavřena dohoda.

383. Scaevola, Digest, kniha I.

Císaři Antonín a Verus v reskriptu uvedli, "že není pochyb o tom, že soukromé dohody, které byly uzavřeny, nejsou na újmu právům jiných"; proto pokud byl uzavřen kompromis mezi dědicem a matkou zemřelého, nemůže být závěť tímto zrušena a manumitovaní otroci nebo odkazovníci tím nejsou zbaveni svých práv na žalobu. Proto když podávají žalobu o cokoli na základě závěti, musí žalovat dědice v ní uvedeného; ten, když uzavřel kompromis ve věcech souvisejících s pozůstalostí, ať už se postaral o sebe s ohledem na břemena s ní spojená, nebo tak neučinil, nemá právo dovolit, aby jeho vlastní nedbalost poškodila jiné.

384. Když je uzavřen kompromis ohledně svěřenského fondu a následně jsou nalezeny kodicily, ptám se, zda by matka zesnulého měla dostat to, co jí chybí z titulu svěřenského fondu, pokud na základě kompromisu obdržela méně, než byl její podíl? Odpověď zněla, že by měla.

385. Dlužník, jehož zástavu prodal věřitel, se dohodl na kompromisu za menší částku s Maeviem, který tvrdil, že je dědicem oprávněného věřitele, a poté, co byla předložena věřitelova závěť, se ukázalo, že dědicem je Septicius. Vyvstala tedy otázka, zda v případě, že dlužník podal žalobu proti Septiciovi o zastavený majetek, může uplatnit výjimku na základě kompromisu uzavřeného s Maeviem, který v té době nebyl zákonným dědicem, a zda může mít Septicius právo na vrácení peněz, které dlužník vyplatil Maeviovi jako dědici, s odůvodněním, že je obdržel pod záminkou dědictví? Odpověď zněla, že to podle uvedených skutečností nelze, a to z toho důvodu, že Septicius s ním sám kompromis neuzavřel a Maevius, když jej přijal, nejednal jako Septiciův zástupce.

386. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVI.

Akvilánské ustanovení absolutně mění a ruší všechny předchozí závazky a samo se ruší propuštěním; a to je nyní naše praxe. Proto i odkazy, které jsou učiněny podmíněně, spadají pod akvilejskou stipulaci.

387. Papinianus, Definice, kniha I.

Při použití akvilijské doložky se předpokládá souhlas smluvních stran a všechny úkony, na které dosud nepomyslely, zůstávají v původním stavu; neboť výklad osob znalých práva se přičí každé svévolné liberálnosti.

388. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Ve sporech vyplývajících ze závěti nemůže dojít ke kompromisu, ani k objasnění pravdivých skutečností, pokud se neprovede zkoumání a výklad slov závěti.

389. Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Kompromis je platný i po vynesení rozsudku, pokud bylo nebo může být podáno odvolání.

390. Pokud byl ručitel žalován a byl proti němu vynesena rozsudek a poté hlavní povinný uzavřel kompromis se stranou, která získala rozsudek proti ručiteli; vzniká otázka, zda byl kompromis platný? Domnívám se, že ano, a že všechny důvody žaloby proti hlavnímu dlužníkovi i ručiteli byly odstraněny. Pokud však ručitel sám uzavřel kompromis poté, co prohrál svůj spor, přičemž rozsudek nebyl tímto kompromisem zrušen, přesto je třeba jej považovat za vyřízený, pokud jde o vše, co bylo zapláceno.

391. Je však natolik pravdivé, že to, co bylo v tomto případě zapláceno, i když to nezbavuje kompromisu, přesto snižuje částku rozsudku, že lze mít za to, a je to skutečně obsaženo v reskriptu v případě, kdy byl kompromis uzavřen bez povolení přetora, že to, co bylo zapláceno, má být použito na poskytnutí výživného, a cokoli navíc bylo splatné z důvodu výživného, musí být poskytnuto, ale to, co již bylo zapláceno, má být započteno.

392. Týž, O všech soudech, kniha V.

Když ti, kterým bylo ponecháno zaopatření na výživu, byli ochotni přistoupit na kompromis a spokojili se s mírnou částkou, která jim měla být vyplacena najednou, prohlásil božský Marek v projevu předneseném v Senátu: "Žádný kompromis ohledně výživného by neměl platit, ledaže by byl uzavřen z pověření přetora." Proto má prétor ve zvyku zasahovat a rozhodovat mezi smluvními stranami, zda se jedná o kompromis, který by měl být přijat.

393. Ať už je odkázáno zaopatření na dům, ošacení nebo výživné závislé na nemovitostech, musí se konat šetření téhož přetora s ohledem na kompromis.

394. Výše uvedená adresa se týká ustanovení o výživném zanechaném buď závětí, nebo kodicilem, ať už bylo připojeno k závěti, nebo strana zemřela bez závěti. Stejně pravidlo platí, pokud bylo ustanovení učiněno darováním mortis causa nebo pokud bylo někomu uloženo břemeno. Pokud je odkaz učiněn za účelem splnění podmínky, říkáme, že pravidlo je stejné. Je zřejmé, že kompromis lze uzavřít i bez zmocnění přetora, pokud nebylo ustanovení o výživném učiněno mortis causa.

395. Adresa se vztahuje na částky, které mají být vypláceny měsíčně, denně nebo ročně, a stejné pravidlo platí i v případě, že nejsou ponechány na doživotí, ale pouze na určitou dobu let.

396. Pokud je určitá částka někomu odkázána, aby se mohl živit z úroků z ní a v okamžiku své smrti celou částku vrátit, bude se adresa stále používat, i když částka nemůže být vyplácena ročně.

397. Pokud je však Titiovi odkázána určitá částka peněz nebo určitý majetek, aby se postaral o výživu Seia, je lepší názor, že Titius může uzavřít kompromis, neboť tímto Titiovým činem se Seiova výživa nezmenší. Stejně pravidlo platí v případě, kdy byl zůstaviteli zanechán majetek na základě svěřenectví za účelem zajištění výživy.

398. Adresa zakazuje kompromis, který je uzavřen tak, že každý může částku, která mu byla poskytnuta, ihned utratit. Jak by to tedy bylo, kdyby strana bez zmocnění přetora uzavřela kompromis v tom smyslu, že to, co jí náleží ročně z odkazu, má dostávat každý měsíc? Nebo jak by se postupovalo, kdyby každý den dostával to, co mu bylo odkázáno k výplatě každý měsíc? Nebo jak by to bylo, kdyby to, co měl právo obdržet na konci roku, měl obdržet na jeho začátku? Domnívám se, že takové ujednání je platné, protože strana, která má být vyživována, si takovou transakcí zlepší svůj stav; a že císařova adresa neměla v úmyslu, aby vyživování osob bylo přerušeno kompromisem.

399. Nezáleží na tom, zda strany, pro které je výživné stanoveno, jsou svobodní nebo svobodně narození, bohatí nebo chudí.

400. Adresa také nařizuje, aby bylo před pretoriánem provedeno šetření týkající se následujících otázek: za prvé, příčiny kompromisu; za druhé, jeho podmínky; za třetí, osobních vlastností stran transakce.

401. Pokud jde o důvod, je třeba zjistit, jaký je důvod pro uzavření kompromisu, neboť pretor nevyslyší nikoho, kdo by chtěl uzavřít kompromis bez dostatečného důvodu. Důvody, které se obvykle uvádějí, jsou tyto: pokud dědic a strana, která má být vyživována, bydlí na různých místech; nebo pokud některý z nich hodlá změnit své bydliště; nebo pokud existuje nějaký naléhavý důvod pro vyplacení peněžní částky v daném čase; nebo pokud bylo zajištění výživy uloženo několika dědicům a je pro ně obtížné rozdělit malé peněžní částky mezi různé osoby; nebo pokud existuje jakýkoli jiný důvod z těch, které se obvykle vyskytují a které mohou přimět přetora, aby kompromis schválil.

402. V úvahu je třeba vzít i výši peněžní částky, o kterou se transakce jedná, neboť tímto způsobem se zjišťuje dobrá víra stran. Částku je třeba odhadnout také podle věku a zdravotního stavu osoby, která kompromis uzavírá, neboť je zřejmé, že se musí lišit v případech chlapce, mladého muže nebo starého člověka; je zřejmé, že ustanovení o výživném skončí s životem strany, v jejíž prospěch bylo uzavřeno.

403. Je třeba vzít v úvahu také povahu osob, tj. jaké jsou životní návyky těch, pro které se poskytuje zaopatření, zda jsou skromní a mají dostatek prostředků na svou obživu z jiných zdrojů, nebo zda patří k nižší třídě, která bude nucena být zcela závislá na poskytnutém zaopatření. Pokud jde o osobu, která je pověřena poskytováním výživného, je třeba tyto věci prozkoumat, totiž jaké jsou její prostředky, jakož i její úmysly a názory, neboť pak bude zřejmé, zda chce někdy dosáhnout na stranu, s níž uzavírá kompromis, či nikoli.

404. Kompromis uzavřený ohledně výživného se nevztahuje na bydlení a ošacení, neboť božský Marek nařídil, aby byla v těchto věcech přijata zvláštní opatření.

405. Pokud se však někdo dohodne na výživném, není nutné, aby proti své vůli uzavřel dohodu o bydlení nebo jiných záležitostech; může tedy uzavřít dohodu o všech věcech najednou nebo jen o některých.

406. Kompromis ohledně ustanovení o obuvi musí být rovněž uzavřen z pověření pretora.

407. Pokud byl nemovitý majetek zatížený vyživovací povinností odkázán jedné nebo několika osobám a ty jej chtějí zcizit, je nutné, aby pretor rozhodl jak o zcizení, tak o kompromisu. Pokud je nemovitý majetek zatížený vyživovací povinností přenechán několika osobám a tyto osoby mezi sebou uzavřou kompromis bez souhlasu pretora, kompromis by neměl být schválen. Stejně pravidlo platí v případě, kdy je pozemek dán jako záruka za výživné, neboť pokud je za tímto účelem dána zástava, nelze ji uvolnit bez povolení pretora.

408. Je zcela zřejmé, že souhlas prétora je nutný, pokud se uzavírá kompromis na celou částku výživného nebo pouze na její část.

409. Pokud po podání žádosti k pretoriánovi dovolí uzavřít kompromis, aniž by byl případ vyšetřen, bude transakce neplatná; věc se totiž předává pretoriánovi k vyšetření, a ne k zanedbání nebo vzdání se. Pokud však neprovede šetření o všem, co mu adresát nařídil; tj. o důvodu, výši a charakteru stran transakce, je třeba konstatovat, že i když některé věci vyšetří, je kompromis neplatný.

410. Ani guvernér provincie, ani pretor nemohou delegovat svou pravomoc v takovéto záležitosti.

411. Kompromisy týkající se výživného lze uzavírat také za přítomnosti císařského prokurátora; například v případě, kdy je výživné požadováno od státní pokladny, a proto je lze uzavřít za přítomnosti prefekta státní pokladny.

412. Pokud probíhá řízení o výživném a je uzavřen kompromis, není platný bez zmocnění prétora, protože jinak by se mohlo obejít císařovo rozhodnutí, neboť by mohly být podány předstírané žaloby, aby mohl být uzavřen kompromis bez souhlasu prétora.

413. Pokud je někomu odkázáno výživné a kromě toho odkaz, který má být vyplacen ihned, a dojde ke kompromisu bez zmocnění prétora; cokoli může být vyplaceno, se nejprve započte na odkaz, který byl vyplacen bez prodlení, a zbytek na výživné.

414. Pokud někdo uzavře kompromis ohledně výživného bez zmocnění prétora, vše, co bylo zapláceno, bude použito na vyrovnání toho, co je dlužné na výživném; je totiž jedno, kolik činily nedoplatky a zda byly vyšší nebo nižší než zaplacená částka; neboť pokud jsou nižší, musí být platba přesto započtena na nedoplatky na výživném. A je zřejmé, že pokud se ten, kdo uzavřel kompromis ohledně výživného, platbou více obohatil, bude zcela spravedlivé, aby druhá strana měla žalobu na vrácení částky, o kterou se více obohatila, neboť nikdo by neměl mít prospěch ze ztráty druhého.

415. Pokud někdo odkázal vyššímu člověku určitou částku, která má být každoročně vyplácena, jako je například roční důchod nebo uzurpátorské právo, lze uzavřít kompromis bez pravomoci prétora. Pokud však byl místo zaopatření na výživu zanechán mírný lichvářský nárok, říkám, že kompromis uzavřený bez pravomoci prétora nemá žádnou platnost ani účinek.

416. Pokud bylo na výživu určité osoby poskytnuto plnění nikoliv v penězích, ale v obilí, oleji a jiných předmětech nezbytných k obživě, nelze ohledně nich sjednat kompromis, ať už se má platit ročně, nebo měsíčně. Pokud však kompromis uzavřený bez zmocnění prétora spočíval v tom, že místo předmětů měl obdržet určitou peněžní částku splatnou buď ročně, nebo měsíčně, a nezměnilo se ani datum, ani částka, nýbrž pouze povaha předmětu; nebo pokud na druhé straně souhlasil s tím, že bude dostávat výživu v naturáliích, která mu byla ponechána v penězích; jako v případě, že vyměnil víno za olej nebo olej za víno nebo cokoli jiného tohoto druhu; nebo změnil místo tak, že zaopatření, které mu bylo zanecháno v Římě, obdržel v některém městě nebo v některé provincii, nebo naopak; nebo změnil-li osobu, takže od jednoho obdržel to, co měl obdržet od několika; nebo přijme jednoho dlužníka místo jiného; všechny tyto věci musí být předloženy k rozhodnutí pretoriánovi a musí být rozhodnuty ve prospěch strany oprávněné k výživnému.

417. Pokud byla ponechána určitá částka, která se každoročně platí za ubytování, je platná každá transakce, která je uzavřena za účelem poskytnutí ubytování bez zmocnění pretora, protože strana získává výhodu ubytování, i když kompromis může poskytnout ubytování, které je vystaveno demolici nebo požáru. Na druhou stranu také pokud se dohodne, že mu bude vyplacena stanovená částka místo odkázaného ubytování, je transakce platná i bez zmocnění prétora.

418. Stejně, názory, kniha I.

Účastník řízení podal žalobu proti svým poručníkům ohledně svého podílu na majetku spravovaném pod jejich poručnictvím a dosáhl kompromisu. Pokud poté, co se stal dědicem svého bratra, podal žalobu proti stejným poručníkům jako zástupce svých bratrů, nebrání mu v tom, aby se dovolávali uskutečnění kompromisu.

419. Pokud je uzavřen jakýkoli kompromis, má se za to, že se omezuje na záležitosti, na kterých se strany mezi sebou dohodly.

420. Pokud strana, která neznala všechny existující podmínky případu kvůli lsti svého spoludědice, uzavřela listinu o kompromisu bez akvilánské doložky, má se za to, že byla spíše oklamána, než že by uzavřela dohodu.

421. Pokud syn, který ještě není informován o tom, že je oprávněn podat žalobu na zrušení závěti svého otce, uzavře se svými protivníky dohodu o jiných věcech; dohoda, kterou uzavřel, mu bude na újmu pouze ve vztahu k těm věcem, o nichž se prokáže, že byly zamýšleny, i když jedna ze stran, která kompromis uzavřela, byla starší dvaceti pěti let; neboť pokud se týká něčeho, co bylo zjištěno později a pro co byl oprávněn podat žalobu, bylo by nespravedlivé rozhodnout, že tímto úkonem zanikla práva, která dosud nebyla zohledněna.

422. Stejně, názory, kniha I.

Je ustálené, že pokud otec uzavře kompromis s ohledem na práva synů, kteří nejsou pod jeho kontrolou, nejsou jím poškozeni.

423. Týž, O ediktu, kniha IV.

Po vynesení rozsudku, i když není podáno odvolání, může být v případě, že je popírána skutečnost, že byl rozsudek vnesen, nebo že strana nemůže vědět, zda byl rozsudek vnesen, či nikoli, uzavřen kompromis, neboť soudní řízení může ještě proběhnout.

424. Celsus, Digesty, kniha III.

Nemělo by být tolerováno, že strana může uzavřít kompromis s odkazem, který jí byl obecně odkázán závětí, a poté tvrdit, že jejím cílem nebylo uzavřít kompromis s výjimkou toho, co jí bylo odkázáno v první části závěti, a nikoliv s ohledem na to, co jí bylo odkázáno v poslední části. Pokud však byly předloženy kodicily, domnívám se, že mi nemohl nevhodně tvrdit, že myslel pouze na to, co bylo obsaženo na těch stránkách závěti, o nichž v době transakce věděl.

425. Aemilius Macer, O pětiprocentním dědickém právu, kniha I.

Není dovoleno, aby císařský prokurátor uzavřel kompromis bez zmocnění císaře.

426. Scaevola, Názory, kniha II.

Mezi dědicem ze zákona a závětním dědicem vznikl spor a po uzavření kompromisu byla věc za určitých podmínek vyřešena. Chci vědět, proti komu mohou věřitelé podat žalobu. Odpověď zněla, že pokud jsou věřiteli ti samí, kteří uzavřeli kompromis, ať už jsou přítomni jiní či nikoliv, z důvodu nejistoty dědictví by měla být žaloba podána proti každému z dědiců na podíl na pozůstalosti, který každý z nich získal na základě kompromisu.

427. Paulus, Sentence, kniha I.

Je obvyklé, že akvilánské ujednání se vkládá do každé smlouvy, ale je rozumnější přidat k němu sankční ujednání, protože v případě zrušení smlouvy lze podat žalobu na zaplacení sankce podle tohoto ujednání.

428. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Ten, kdo poruší důvěru v zákonný kompromis, je nejen vyloučen výjimkou, ale může být také donucen zaplatit pokutu, kterou slíbil v řádné formě zaplatit stipulantovi, pokud by smlouvu porušil.

429. Papinianus, Otázky, kniha II.

Prodejce nemovitosti, který postoupil svá práva kupujícímu, uzavřel kompromis s dlužníkem nemovitosti, který nevěděl, že byla prodána. Nabyvatel pozůstalosti by měl přijmout opatření k vymožení dluhu a výjimka z důvodu uskutečněného obchodu je dlužníkovi udělena z důvodu jeho nevědomosti. Stejně pravidlo platí i v případě člověka, který získal pozůstalost na základě svěřenského fondu, pokud dědic uzavře dohodu s dlužníkem, který o tom nevěděl.

Knihá III

1. Pokud jde o právo obrátit se na soud.
2. O těch, kteří jsou ocejchováni hanbou.
3. O agentech a obráncích.
4. Jak se zahájuje řízení ve prospěch nebo proti společnosti.
5. Ohledně obchodování s jinými osobami.

6. O osobách, které podávají obtěžující žaloby.

Tit. 1. O právu obrátit se na soud

1. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Pretor navrhl tento titul, aby zachoval pořádek a důstojnost a aby zabránil tomu, že se k němu budou žádosti podávat náhodně a bez rozmyslu.

(1) Za tímto účelem stanovil tři třídy osob, a to: ty, kterým zakázal, aby se k němu obraceli, a všechny ostatní, kterým dovolil, aby se obraceli pouze za sebe, a ještě jiné, kterým dovolil, aby se obraceli jak za určité osoby, tak za sebe.

(2) Obrátit se na soud znamená přednést své vlastní přání nebo přání svého přítele před soudcem, který má pravomoc, nebo se postavit proti přání jiného.

(3) Pretor začíná u těch, kteří mají absolutní zákaz se k němu obracet, a v této části ediktu se zmiňuje o těch, které omluvil z důvodu mládí nebo nějaké nehody. Zakazuje, aby se k němu strana obracela s žádostí z důvodu mládí, pokud je mladší sedmnácti let, a to z toho důvodu, že tento věk považoval za příliš nízký pro veřejné vystupování; ačkoli se uvádí, že Nervův

syn se v tomto věku nebo o něco později veřejně vyjadřoval k právním otázkám. Pretorián zakazuje, aby se před něj dostavila strana z důvodu nehody, například když je hluchá a vůbec neslyší; nikomu by totiž nemělo být dovoleno podat žádost k soudu, kdo není schopen slyšet nařízení pretoriána, neboť by to pro něj bylo zdrojem nebezpečí, protože kdyby nařízení neslyšel, mohl by být potrestán, jako že je opovážlivý, kdyby neuposlechl.

(4) Pretor prohlašuje: "Pokud strany nemají obhájce, dám jim ho." Nejenže má pretor ve zvyku projevovat takovým osobám tuto přízeň, ale učiní tak i v případě, kdy si někdo z určitých důvodů nemůže obhájce opatřit, například kvůli intrikám protivníků nebo ze strachu.

(5) V druhé části ediktu se hovoří o těch, kteří se nemohou dostavit za jiné, a pretorián do této části zahrnuje i ty, kteří jsou neschopní kvůli svému pohlaví nebo nehodě, a zmiňuje se také o osobách, které jsou poznamenány hanbou. Z důvodu pohlaví zakazuje ženám vystupovat za jiné, přičemž důvodem tohoto zákazu je snaha zabránit jim, aby se v rozporu s tím, co přísluší skromnosti jejich pohlaví, vměšovaly do případů jiných, a aby ženy nevykonávaly povinnosti, které náleží mužům. Původ tohoto omezení byl odvozen od případu jisté Karfanie, nesmírně nestoudné ženy, jejíž drzost a obtěžování magistrátu daly podnět k vydání tohoto ediktu. Na základě nehody, kdy pretorián zamítl žádost muže, který je zcela slepý, protože nevidí insignie magistrátu a nemůže jim vzdát náležitou úctu. Labeo říká, že Publius, slepý muž, otec Asprena Nonia, si nechal otočit židli a Brutus ho odmítl vyslechnout, když před ním chtěl učinit prohlášení. Ale i když slepec nemůže vystupovat u soudu za jiného, může si zachovat senátorskou důstojnost a vykonávat soudcovské povinnosti. Může tedy zastávat také úřad soudce? Tuto otázku ještě zvážíme. Existuje příklad člověka, který takový úřad skutečně zastával, neboť Appius Claudius, slepec, byl přítomen veřejným poradám a v senátu vyslovil velmi přísné mínění ohledně vězňů odvedených od Pyrrha. Lepší názor je pro nás říci, že může zastávat úřad soudce, který již získal, ale mělo by mu být zakázáno usilovat o nový; a toto pravidlo bylo doloženo mnoha příklady.

(6) Zakazuje také, aby před ním vystupoval jménem jiných ten, kdo trpěl, aby jeho tělo bylo používáno jako tělo ženy. Pokud však byl znásilněn lupiči nebo nepřáteli, neměl by být oceňován hanbou, jak říká Pomponius. Strana, která byla odsouzena za hrdelní zločin, nemůže vystupovat jménem jiného. Dekretem senátu je také zakázáno, aby osoba, která byla odsouzena u soudu za křivé obvinění, vystupovala před soudcem nižšího stupně. Dále je zakázáno vystupovat člověku, který se nechal najmout k boji s divokou zvěří. Výraz "divoká zvířata" bychom měli chápat spíše jako jejich divokost než jako druh zvířat; ale co kdyby šlo o lva, ale krotkého, nebo o nějaké jiné zvíře, které by bylo krotké, ale přesto opatřené zuby? Z tohoto důvodu je člověk, který se nechal najmout k boji, poznamenán hanebností právě touto skutečností, ať už bojuje, nebo ne;

kdyby totiž bojoval, ačkoli se k tomu nenajal, nebyl by odpovědný, ale pouze ten, kdo se k tomu účelu najal. Proto se starověké autority domnívají, že nejsou odpovědní ti, kdo kvůli tomu, aby ukázali svou odvahu, tak činí bez náhrady; ledaže by se nechali v aréně vyznamenat; domnívám se totiž, že v tomto případě se nemohou vyhnout tomu, aby nebyli poznamenáni hanbou. Když se však někdo najme k lovu divoké zvěře nebo k boji s někým, kdo páchá škodu v sousedství, mimo arénu, nemá být cejchován hanbou; proto prétor dovoluje, aby před ním předstoupily před soud ve svůj prospěch osoby, které nebojovaly s divokou zvěří, aby ukázaly svou odvahu, ale zakazuje jim, aby tak činily za jiné. Nicméně je zcela na místě povolit takovým osobám, pokud vykonávají úřad poručníka nebo jiný druh zvěře, aby vystupovaly jménem těch, jejichž záležitosti vyřizují. Pokud někdo toto ustanovení ediktu poruší, nesmí vystupovat za jiné, ale může být potrestán i peněžitou pokutou, jejíž výši libovolně stanoví soudce.

(7) Jak jsme uvedli na začátku této hlavy, pretorián dělí strany, které se nemohou dostavit, do tří tříd, přičemž třetí z nich je taková, že jim neodepírá právo dostavit se úplně, ale říká, že se nesmí dostavit za všechny, a jsou takříkajíc méně vinní než ti, kteří jsou uvedeni pod předchozími hlavami.

(8) Pretor říká: "Ti, kterým je zakázáno vystupovat podle zákona, plebiscitu, výnosu senátu, ediktu nebo císařského nařízení, ledaže by vystupovali ve prospěch určitých osob, nemohou přede mnou vystupovat před soudem za nikoho jiného než za osoby zmocněné zákonem." Do tohoto ediktu jsou zahrnuti i všichni ostatní, kteří jsou označeni hanbou podle pretoriánského ediktu a nemohou vystupovat jinak než ve svém vlastním zájmu a v zájmu určitých určených osob.

(9) Pretorián pak dodá: "Pokud některý z výše uvedených nebyl uveden do původního stavu". Tím, kdo je zahrnut do "výše uvedených", se rozumí jeden z těch, kteří spadají pod třetí klauzuli ediktu, jimž je zakázáno vystupovat jménem určitých osob; kdyby totiž byli zahrnuti pod ostatní klauzule, úplné restituce by se dosáhlo jen s obtížemi.

(10) Pomponius se ptá, jakou restituci má pretor na mysli, zda tu, kterou udělil císař, nebo tu, kterou udělil senát? A on je toho názoru, že se vztahuje na obojí; vzniká však otázka, zda může prétor udělovat restituce, a mně se zdá, že taková nařízení pretora by neměla být dodržována, pokud nejsou součástí povinností jeho jurisdikce; jako v případě mládeže, kde byl někdo podveden, a v dalších případech, které zkoumáme pod titulem "O úplné restituci". Důkazem tohoto názoru je, že pokud je někdo odsouzen za trestný čin zahrnující infamii a rozsudek je zrušen úplnou restitucí, Pomponius se domnívá, že je zbaven infamie.

(11) Praetor také říká: "Nemohou vystupovat za nikoho jiného než za rodiče, svého patrona, svou patronku, své děti nebo rodiče svého patrona či patronky"; o těchto osobách jsme podrobněji hovořili v nadpisu: "O předvolání". Dále dodává: "Nebo za své děti, svého bratra, sestru, manželku, tchána, tchyni, zetě, snachu, nevlastního otce, nevlastní matku, nevlastního syna, nevlastní dceru, svěřence mužského nebo ženského pohlaví nebo osobu obojího pohlaví, která je nepřičetná".

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Nebo pro idiota obojího pohlaví (neboť kurátoři jsou jmenováni i pro osoby tohoto typu).

3. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

"Pokud rodiče, většina opatrovníků nebo soudce, který byl v dané věci příslušný, udělili těmto osobám poručenství nebo opatrovnictví."

(1) Když se mluví o příbuzenství, nesmíme tím rozumět to, co existovalo dříve, ale to, co existuje v současnosti.

(2) Pomponius říká, že slova snacha, zeť, tchán a tchyně mají zahrnovat i vzdálenější stupně, než které obecně označuje předložka pro.

(3) A pokud jde o kurátory, měl doplnit osoby němé a další, kterým je zvykem ustanovovat kurátory, tedy osoby hluché, marnotratné a nezletilé.

4. Paulus, O ediktu, kniha V.

Také ti, kterým pretor z důvodu špatného zdravotního stavu zvykne jmenovat kurátory:

5. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

A také ti, kteří z důvodu chronické nemoci nejsou schopni vykonávat vlastní činnost.

(6) Týž, O ediktu, kniha VI.

Domnívám se, že u soudu mohou vystupovat bez porušení ediktu ti, kteří ne dobrovolně, ale z nutnosti plní povinnosti úřadu, i když jsou takoví, že nemohou vystupovat ve svůj prospěch.

1. Pokud je někomu zakázáno vykonávat činnost advokáta, pokud se to vztahuje na dobu, po kterou soudce vykonává soudní pravomoc, domnívám se, že poté může předstoupit před svého nástupce.

(7) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud pretor zakáže, aby se před něj někdo dostavil, je zákaz absolutní, i když s tím jeho protivník souhlasí.

8. Papinianus, Otázky, kniha II.

Císař Titus Antoninus ve svém reskriptu uvedl: "Tomu, komu bylo zakázáno vykonávat povolání advokáta po dobu pěti let, nebylo po uplynutí pěti let zakázáno vystupovat před soudem ve prospěch kohokoli". Také božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl: "Že člověk může vystupovat před soudem po návratu z vyhnanství." Nerozlišovalo se ani, za jaký zločin byl trest mlčení nebo vyhnanství uložen; jinak by se po uplynutí doby trestu mohl v rozporu s podmínkami trestu ještě prodloužit.

9. Stejně, názory, kniha I.

Ten, komu je zakázáno vystupovat za jiného z důvodu, který neznamena hanebnost, a není tedy zbaven práva vystupovat za každého, je pouze právně vyloučen z vystupování za jiné v provincii, nad níž má pravomoc guvernér, který rozsudek vynesl; není mu to zakázáno v žádné jiné, i když se může jmenovat stejně.

10. Paulus, pravidla.

Těm, kteří jednájí jménem státní pokladny, není zakázáno jednat za své děti, jejich rodiče nebo svěřence, jejichž opatrovnictví mají na starosti, i když se jedná o případ, který je v rozporu se státní pokladnou.

1. Decurionům je rovněž zakázáno vést kauzy proti vlastním městům, s výjimkou osob, které byly zmíněny výše.

11. Tryphoninus, Disputace, kniha V.

Náš císař to uvedl ve svém reskriptu: "že poručníkovi není zakázáno vystupovat ve prospěch svěřence ve věci, v níž byl zaměstnán jako obhájce proti jeho otci". A je mu tím také dovoleno vystupovat proti státní pokladně; a to i v případě, že předtím vystupoval za státní pokladnu v nějakém řízení proti otci svého svěřence.

1. Kdo jsou ti, kteří jsou považováni za neslavné, bude vysvětleno v následující hlavě.

Tit. 2. O těch, kteří jsou označeni za neslavné

1. Julianus, O ediktu, kniha I.

Pretoriánova slova jsou následující: "Ten, kdo je propuštěn z armády pro hanebné chování, ať už císařem, nebo tím, komu byla udělena pravomoc v této věci jednat, je poznamenán hanbou. To platí také pro toho, kdo se objeví na jevišti za účelem herectví nebo deklamace; pro toho, kdo vykonává povolání prokuristy; pro toho, kdo byl u soudu odsouzen za křivé obvinění nebo zradu zájmů svého klienta; pro toho, kdo byl vlastním jménem odsouzen za krádež, loupež, újmu, zlou víru nebo podvod nebo se na některý z těchto trestných činů zkompromitoval; pro toho, kdo byl vlastním jménem odsouzen v žalobě založené na partnerství, poručnictví, mandátu nebo vkladu, v přímé žalobě; tomu, kdo dal svou dceru, která byla pod jeho kontrolou, za ženu po smrti svého zetě, ačkoli věděl, že je mrtvý dříve, než uplynula doba, která je obvyklá k tomu, aby vdova oplakávala svého manžela; tomu, kdo si ji vzal za ženu, ačkoli o tom rovněž věděl, bez příkazu osoby, pod jejíž kontrolou byla; tomu, kdo mu dovolil, aby se s ní oženil v době, kdy byl pod jeho kontrolou, vědom si výše uvedených skutečností; a také tomu, kdo na vlastní odpovědnost, a nikoli na příkaz nebo ve jménu osoby, pod jejíž kontrolou byl, dovolí kterémukoli muži nebo ženě, které má pod kontrolou, uzavřít dvoje zasnuby nebo dva sňatky současně".

2. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Pretoriova slova: "Kdo je propuštěn z armády", je třeba chápat jako toho, kdo nosí vojenské insignie, jako například v případě, že je propuštěn někdo až do hodnosti centuriona nebo prefekta kohorty, oddílu nebo legie nebo tribun kohorty nebo legie. Pomponius jde ještě dále a říká, že velitel vojska, i když může nosit odznaky konzulské hodnosti, je-li propuštěn císařem z nějakého hanebného důvodu, je označen tímto znamením hanby. Je-li tedy generál propuštěn, když velí armádě, je cejchován infamií, a pokud jej císař propustí a dodá, že se tak děje z důvodu hanebného chování, což obvykle činí, není pochyb o tom, že je cejchován infamií podle ediktu přetora. To však neplatí v případě, že je za něj jmenován nástupce, aniž by tím vyvolal císařovu nelibost.

1. "Armádou" nemyslíme jednu kohortu nebo jeden oddíl, ale několik vojenských jednotek; proto říkáme, že muž velí armádě, když má na starosti legii nebo několik legií, které mu spolu s pomocnými jednotkami svěřil císař. V tomto případě, kdy byl muž odvolán z velení jakéhokoli sboru vojáků, však musíme rozumět, že byl odvolán z armády.

2. Věta "propuštěn z důvodu hanebného chování" je doplněna z toho důvodu, že existuje několik druhů propuštění, jedním z nich je čestné propuštění povolené císařem, kdy muž ukončil svou službu nebo kdy se tak stalo dříve díky shovívavosti císaře; dalším je propuštění vojáka z vojenské služby z důvodu špatného zdravotního stavu; a existuje také propuštění z důvodu hanby. To poslední nastává vždy, když ten, kdo ho nařizuje, výslovně dodá, že se tak děje z důvodu hanebného chování, a vždy by měli dodat, proč je voják propuštěn. Je-li však muž degradován, tj. zbaven hodnostních insignií, stává se neslavným, i když slova "degradován z důvodu hanebného chování" nebyla doplněna. Existuje čtvrtý druh propuštění, kdy strana vstoupí do vojenské služby, aby se vyhnula plnění služebních povinností, což však nemá vliv na její pověst, jak bylo velmi často uvedeno v reskriptech.

3. Voják, který byl odsouzen podle Lex Julia de Adulteriis, se stane natolik nechvalně známým, že ho samotný rozsudek potupně zbaví přísahy.

4. Ti, kteří byli propuštěni ze služby, nesmějí žít ani v Římě, ani tam, kde sídlí císař.

5. Pretor říká: "Kdo se objeví na jevišti, je nechvalně známý." Jeviště, jak je definuje Labeo, znamená jakékoli místo, ať už veřejné, soukromé nebo na ulici, kde se někdo objevuje nebo pohybuje a předvádí se; pokud je to místo, kam jsou bez rozdílu vpuštěny osoby za účelem zhlédnutí veřejného představení; a ti, kdo se předvádějí pro zisk, stejně jako všichni, kdo se na jevišti objevují za úplatu, jsou nechvalně známí; jak uvedli Pegas a mladší Nerva.

(3) Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Ten, kdo se najme za účelem vystupování na veřejných výstavách, a neučiní tak, není stížen hanbou, protože nejde o tak hanebný čin, aby byl trestán i úmysl jej spáchat.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Sabinus a Cassius vyslovili názor, že atleti by v žádném případě neměli být považováni za herce, protože jejich cílem je předvádět svou sílu, a obecně se všichni shodují, že se to zdá být užitečné a že ani hudebníci, ani zápasníci, ani vozatajové, ani ti, kdo myjí koně, ani ti, kdo vykonávají jiné povinnosti při posvátných hrách, by neměli být považováni za zneuctěné.

(1) Celsus se domnívá, že ti, kdo předsedají veřejným hrám a které Řekové nazývají brabeuty, neprovozují divadelní profesi, protože vykonávají veřejnou službu a nehrají jako hráči; a toto místo je v současnosti císařem udělováno jako mimořádná milost.

(2) Pretor říká: "Kdo jedná jako obstaravatel". Jako kuplíř jedná ten, kdo má zisk z prostituce otroků; pokud však někdo získá takový zisk prostřednictvím osob, které jsou svobodné, patří do stejné kategorie. Kromě toho tam, kde si z toho udělá hlavní zaměstnání nebo jako doplněk k nějaké jiné činnosti; jako například tam, kde je hostinským nebo čeledínem a má otroky tohoto druhu pro obsluhu cizích osob a pomocí jejich možností takto získává peníze; nebo pokud je lázeňským, jak je v

některých provinciích zvykem, a má otroky za účelem péče o oděv zákazníků, a ti se v lázních dopouštějí takových praktik, podléhá trestu prokuristy.

(3) Pomponius je toho názoru, že otrok, který k tomuto účelu využívá jiné otroky, kteří jsou jeho soukromým majetkem, je po získání svobody poznamenán hanbou.

(4) Strana, která se provinila pomluvou, je rovněž poznamenána hanbou, pokud je proti ní z tohoto důvodu vynesena rozsudek; nestačí totiž, že se dopustila daného činu, a stejné pravidlo platí i pro křivopřísežníka. Prevarikátor je takříkajíc osoba, která není důsledná, ale která zrazuje svou vlastní stranu tím, že pomáhá straně druhé; název Labeo říká, že je odvozen od *Varia Gertatione*, neboť kdo prevaruje, zaujímá stanovisko na obou stranách a ve skutečnosti na straně svého protivníka.

(5) Kromě toho je "nechvalně známý každý, kdo byl odsouzen za krádež, loupež, ublížení na zdraví nebo zlou víru ve vlastní prospěch nebo se podobným způsobem zpronevěřil některému z těchto trestných činů".

5. Paulus, O ediktu, kniha V.

Je tomu tak proto, že člověk, který se prozradí, je považován za pachatele trestného činu.

(6) Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Pojem krádež je třeba chápat buď jako zjevný, nebo jako neprojevný.

1. Pokud se strana, která byla odsouzena za krádež nebo jiný nechvalně známý trestný čin, odvolá, nemá být zařazena mezi nechvalně známé osoby, dokud je věc projednávána, ale pokud uplynula lhůta stanovená pro odvolání, je považována za nechvalně známou ode dne svého odsouzení; ačkoli pokud se její odvolání jeví jako neopodstatněné, jsem toho názoru, že by měla být označena od tohoto dne, a nikoli od doby vynesení rozsudku.

2. Pokud někdo prohraje věc, když jedná za jiného, nezíská hanbu; a proto ani můj zástupce, ani obhájce, ani opatrovník, ani poručník, ani dědic nebudou označeni hanbou v případě žaloby pro krádež nebo jiné žaloby stejného charakteru; a to ani tehdy, pokud byla žaloba od počátku hájena zástupcem.

3. "Nebo kompromitován." Kompromisem rozumíme případy, kdy byla uzavřena dohoda o peněžní částce bez ohledu na její výši, neboť v opačném případě, kdyby strana násilím nebo přemlouváním přiměla druhou stranu, aby proti ní nejednala, byla by označena za neslavnou, takže by se nepřihlíželo k žádné shovívavosti, což je nelidské. Ten, kdo na příkaz přetora přistoupí na kompromis za určitou částku, není považován za hanebného.

4. Pokud však byla složena přísaha a strana přísahá, že se ničeho nedopustila, nebude považována za nechvalně známou, protože přísahou do jisté míry prokazuje svou nevinu.

5. Pokud někdo prohraje mandátní spor, je podle ustanovení ediktu stížen hanbou; a to platí nejen pro toho, kdo přijal důvěru, ale i pro toho, kdo nedodržel důvěru, pokud na tom druhá strana závisela; jako například: Pokud jsem se stal tvým ručitelem a zaplatil, pokud proti tobě získám rozsudek v mandátní žalobě, zneuctím tě.

6. V každém případě je třeba dodat, že dědic je někdy odsouzen na vlastní účet, a proto se stává nechvalně známým; například pokud se proviní zlou vírou ve vztahu k vkladu nebo mandátu. Dědic totiž nemůže být odsouzen na svůj vlastní účet v případech vyplývajících z opatrovnictví a partnerství, protože není nástupcem zemřelé osoby ani v opatrovnictví, ani v partnerství, ale pouze nese odpovědnost za dluhy zemřelé osoby.

7. Strana, která prohraje svůj spor v řízení o odpůrčí žalobě, není nechvalně známá, neboť v řízení o odpůrčí žalobě se nejedná o zlou víru, ale pouze o výpočet, o němž zpravidla rozhoduje soud.

7. Paulus, O ediktu, kniha V.

V žalobách vyplývajících ze smluv, i když se týkají neslavných věcí a ti, kdo je prohrají, jsou jimi poznamenáni, přesto, pokud strana uzavře dohodu, nestává se neslavnou, a to velmi správně, protože kompromis v takových případech není hanebný, jako je tomu v předchozích případech.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Praetor říká: "Když zeť zemřel" a vhodně dodává: "Když se dozvěděl, že zemřel", aby zabránil tomu, že bude potrestán za nevědomost; protože doba smutku je nepřetržitá, je vhodné, aby běžela ode dne manželovy smrti, i když jeho vdova o této skutečnosti neví; a proto, pokud se o ní dozví po době stanovené zákonem, Labeo říká, že může truchlit a zanechat truchlení ještě téhož dne.

9. Paulus, O ediktu, kniha V.

Manželé nejsou nuceni truchlit za své ženy.

1. Za snoubence se netruchlí.

10. Týž, O ediktu, kniha VIII.

Je zvykem, že vdova musí získat povolení od císaře, aby se mohla v zákonem stanovené lhůtě vdát.

1. Žena se může zasnoubit v době, kdy truchlí pro svého manžela.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Truchlení pro děti nebo rodiče není překážkou manželství.

(1) I v případě, že manžel byl takovou osobou, že nebylo vhodné ho oplakávat, podle zvyku našich předků se jeho vdova nemůže vdát, dokud neuplyne zákonem stanovená doba; praetor se totiž vrací k době, po kterou se má manžel oplakávat, neboť je to zvykem, aby se zabránilo záměně krve.

(2) Pomponius se domnívá, že pokud žena porodila dítě v zákonem stanovené lhůtě, může se vdát bez prodlení, což považují za správné.

(3) Není zvykem, jak říká Neratius, truchlit za nepřátele nebo za osoby odsouzené za zradu nebo za ty, kteří se oběsili nebo jinak násilně vztáhli ruku na sebe ne z únavy ze života, ale kvůli špatnému svědomí. Proto pokud se někdo po smrti takového manžela ožení s jeho vdovou, bude stížen hanbou.

(4) Označen je i ten, kdo si ji vezme, pokud si je této skutečnosti vědom; neznalost zákona totiž není omluvitelná, ale neznalost skutečnosti ano. Omluven je ten, kdo se s ní oženil na příkaz někoho, pod jehož kontrolou byl, a ten, kdo mu

dovolil se s ní oženit, je oceňován hanbou. V obou těchto případech je pravidlo velmi správné, neboť ten, kdo uposlechl, je hoden omluvy, a ten, kdo mu sňatek umožnil, je stížen hanbou.

12. Paulus, O ediktu, kniha V.

Ten, kdo si za takových okolností vezme ženu na příkaz svého otce, i když si ji ponechá poté, co se osvobodí z otcovy moci, není stížen hanbou.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Co když mu tedy nedovolil uzavřít sňatek, ale schválil ho až po jeho uzavření, například když na začátku nevěděl, že žena spadá pod podmínky ediktu, ale zjistil to až později? Nebude označen za hanebníka, neboť prétor se vrací k počátku manželství.

1. Pokud strana uzavře dvě zasnoubení jménem jiné osoby, nebude stížena hanbou, pokud je neuzavřela jménem osoby obojího pohlaví, kterou má pod kontrolou. Pokud strana trpí, aby její syn nebo dcera uzavřeli zasnuby, má se do jisté míry za to, že je uzavřela sama.

2. Když prétor říká: "Ve stejnou dobu", nemá se tomu rozumět tak, že zasnuby byly uzavřeny ve stejnou dobu, ale také tak, že existovaly ve stejném období.

3. Pokud je žena zasnoubena s jedním mužem a provdána za jiného, je navíc potrestána podmínkami ediktu.

4. Protože je to čin, který je označen za hanebný, stejně tak, když muž uzavře manželství nebo zasnuby se ženou, kterou si buď nemůže vzít zákonně, nebo s níž manželství není správné, bude označen za hanebného.

5. Rozhodce se z důvodu odkazu na rozhodčí řízení nestává neslavným, protože jeho nález není ve všech ohledech rovnocenný rozsudku.

6. Pokud jde o to, co se týká neslavného rozsudku, je velký rozdíl, je-li rozsudek vyneseno po soudním řízení, v němž bylo uvedeno něco, co nebylo účelné, neboť v takových případech se neslavný rozsudek nevynáší.

7. V případě uložení přísnějšího trestu, než jaký povoluje zákon, je zachována dobrá pověst účastníka řízení. To již bylo zjištěno reskripty a stanovisky; jako například v případě, kdy soudce vykázal stranu, která měla být pokutována, z části jejího majetku, je třeba říci, že tímto přísnějším trestem se strana zkompromitovala pro zachování své pověsti, a že tedy není nechvalně známá. Pokud však soudce v případě neprojevené krádeže uloží viníkovi čtyřnásobnou pokutu, je viník ve skutečnosti utiskován zvýšenou pokutou; (neboť v případě neprojevené krádeže by měl být žalován pouze o dvojnásobek částky), což však neznamená zachování jeho pověsti, ačkoli kdyby nebyl utiskován peněžitou pokutou, stále by se mělo za to, že učinil kompromis.

8. Odsouzení za trestný čin podvodu znamená pro pachatele neslavu, i když nemusí být předmětem trestního stíhání.

14. Paulus, O ediktu, kniha V.

Pokud pán hájil svého otroka v žalobě proti noxám a poté jej osvobodil a učinil svým dědicem a v téže žalobě byl vyneseno rozsudek proti otrokovi, nestává se nechvalně známým z toho důvodu, že nebyl odsouzen na vlastní účet, protože na počátku nebyl účastníkem spojení věcí.

(15) Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Žena, která se dostala do držení majetku jménem nenarozeného dítěte tím, že podvodně tvrdila, že je těhotná, je stížena hanbou;

16. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Zda nebyla skutečně těhotná, nebo zda počala s někým jiným.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Potrestána by měla být i ta, která podvede pretoriána, ale hanebně je poznamenána jen žena, která tak učiní, když je sama svou milenkou.

18. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Žena, která je sama oklamána falešným dojmem, nemůže být považována za osobu, která byla podvodně uvedena do držby.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Nechvalně proslulou se stává pouze žena, o níž bylo soudně rozhodnuto, že "se dostala do držby majetku podvodem". Toto pravidlo se vztahuje i na otce, který dovolil, aby jeho dcera, dokud byla pod jeho kontrolou, byla podvodně uvedena do držby jménem svého nenarozeného dítěte.

20. Papinianus, Názory, kniha I.

Strana, které byla adresována následující slova rozsudku guvernéra provincie, a to: "Zdá se, že jsi byl podněcovatelem obvinění pomocí lstivého úskoku"; má se za to, že ho spíše zahálí hanbou, než aby ho označila potupou, neboť ten, kdo někoho nabádá, nevykonává funkci mandátáře.

21. Paulus, Názory, kniha II.

Lucius Titius vznesl proti Gaiovi Seiovi obvinění, že mu ublížil, a v přítomnosti pretoriánského prefekta přečetl písemné důkazy. Prefekt, aniž by svědectví věnoval pozornost, rozhodl: "Lucius Titius neutrpěl od Gaia Seia žádné zranění". Ptám se, zda svědci, jejichž výpověď byla zamítnuta, mají být považováni za neslavně proslulé z toho důvodu, že vypovídali nepravdivě? Paulus odpověděl, že se neprokázalo nic, co by odůvodňovalo, aby strany, ohledně nichž se provádí vyšetřování, byly považovány za nechvalně známé, neboť není vhodné, aby tam, kde je vynesena rozsudek, ať už spravedlivý nebo nespravedlivý, ve prospěch jedné strany, byla jiná strana tímto rozsudkem poškozena.

22. Marcellus, Věci veřejné, kniha II.

Údery prutem samy o sobě nezpůsobují hanebnost, ale důvod, pro který si osoba zasloužila trest, ano, pokud byl takové povahy, že odsouzeného učinil hanebným. Stejně pravidlo platí i pro jiné druhy trestů.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Truchlit by se mělo za rodiče a děti obou pohlaví, jakož i za ostatní příbuzné a příbuzné, v souladu s diktátem citu a duševního utrpení v míře, jakou si člověk přeje; kdo však za ně netruchlí, není stížen hanbou.

(24) Týž, O ediktu, kniha VI.

Císař Severus ve svém reskriptu uvedl, že žena, která byla v otroctví donucena k prostituci za peníze, není stížena hanbou.

25. Papinianus, Otázky, kniha II.

Bylo stanoveno, že syn, ačkoliv byl vyděděn, by měl oplakávat památku svého otce, a stejné pravidlo platí i pro matku, jejíž majetek nepřechází na syna.

(1) Pokud je někdo zabit v bitvě, musí být oplakáván, i když se jeho tělo nenajde.

Tit. 3. O agentech a obráncích

1. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Obchodní zástupce je ten, kdo vykonává činnost jiného na základě pokynů svého zmocnitele.

1. Zástupce může být ustanoven k vyřizování záležitostí obecně nebo jedné konkrétní věci; může být také ustanoven v přítomnosti svého zmocnitele, poslem nebo dopisem, ačkoli některé autority (jak uvádí Pomponius ve Dvacáté čtvrté knize) se domnívají, že každý, kdo se zaváže k vyřizování jediné záležitosti, není zástupcem, stejně jako se za zástupce správně nepovažuje člověk, který se zaváže k převozu předmětu, dopisu nebo zprávy; lepší názor však je, že zástupcem je strana, která je ustanovena k vyřizování pouze jedné transakce.

2. Zaměstnávání zástupců je naprosto nezbytné, aby ti, kteří se buď nechtějí, nebo nemohou starat o své vlastní záležitosti, mohli žalovat nebo být žalováni prostřednictvím jiných.

3. Zástupce může být jmenován, i když je nepřítomen;

2. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Za předpokladu, že osoba, která je jmenována, je známá a souhlasí se svým jmenováním.

(1) Nepříčetná osoba se nepovažuje za nepřítomnou, protože má nedostatečný intelekt a nemůže schválit své jmenování.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Zástupce může být ustanoven i v případě, který ještě nezačal, nebo pro budoucí čas, nebo pod podmínkou, a také do určitého dne.

4. Paulus, O ediktu, kniha VIII. A na neurčitou dobu.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Za přítomného se považuje ten, kdo se v daném okamžiku nachází na své zahradě; .....

(6) Paulus, O ediktu, kniha VI.

A také ten, kdo je na Fóru, ve městě, kde jsou souvislé budovy.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Takže jeho zástupce je považován za přítomného.

8. Týž, O ediktu, kniha VIII.

Syn rodiny může ustanovit zmocněnce k podání žaloby, pokud by ji mohl podat sám, a to nejen v případě, že má vlastní majetek, ale může tak učinit každý syn rodiny; například poté, co utrpěl úraz, může ustanovit zmocněnce k podání žaloby o

náhradu škody, pokud jeho otec není přítomen a žádný otcův zmocněnec si nepřeje věc projednat, a pokud zmocněnec ustanoví sám syn rodiny, bude jeho úkon platný. Julianus jde v tomto směru ještě dále, neboť říká, že pokud má syn rodiny syna, který je pod kontrolou téže osoby jako on, a je mu způsobena újma prostřednictvím jeho syna a jeho děd není přítomen, může otec jmenovat zmocněnce, aby vedl řízení o újmě, kterou vnuk nepřítomné strany utrpěl. Syn rodiny může rovněž jmenovat zmocněnce za účelem vedení obhajoby v soudním řízení. Dcera rodiny může rovněž jmenovat zmocněnce za účelem podání žaloby pro újmu na zdraví. Valerius Severus uvedl, že pokud se dcera připojí ke svému otci při jmenování zmocněnce, je to zbytečné, neboť stačí, aby otec jmenování provedl se souhlasem své dcery. Jsem však toho názoru, že pokud by se stalo, že by otec nebyl přítomen nebo by byl podezřelý (v obou těchto případech má dcera právo žalovat o své věno), může jmenovat zmocněnce. Syn rodiny může být rovněž jmenován zmocněncem pro účely podání žaloby nebo obhajoby.

1. Není obvyklé, aby byl zmocněnec jmenován, pokud si to nepřeje. Pod pojmem "neochotný" musíme rozumět nejen případy, kdy účastník odmítá, ale také případy, kdy není prokázáno, že by dal souhlas.

2. Vojáci veteráni mohou být jmenováni zmocněnci, ale vojáci v činné službě nemohou být jmenováni, a to ani v případě, že s tím souhlasí protivník; ledaže by to v době, kdy byla záležitost spojena, bylo nějakou náhodou přehlédnuto, s výjimkou případu, kdy byl voják jmenován ve věci, na které byl sám zainteresován, nebo pokud vystupuje jako zástupce své rotu v obžalobě nebo obhajobě, v tomto případě je jeho jmenování zmocněncem povoleno.

3. Pretor říká: "Pokud byl zmocněnec ustanoven k obhajobě a jeho zmocnitel se souhlasem souhlasil se zaplacením rozsudku, přimějí ho, aby vedl soudní řízení." Za určitých okolností by však k tomu neměl být nucen; jako například v případě, kdy mezi zástupcem a zmocnitelem vznikne smrtelné nepřátelství; pak by podle Juliána neměla být žaloba proti zástupci povolena. Stejně pravidlo platí i v případě, že byl zmocněnci svěřen nějaký vysoký úřad, nebo v případě, že je nepřítomen na služební cestě pro stát;

9. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Nebo když tvrdí, že je špatný zdravotní stav, nebo že se jedná o nutnou cestu.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Nebo pokud se zabývá majetkem, který mu připadl, nebo pokud existuje jiný dobrý důvod. Tím spíše by neměl být zmocněnec nucen převzít řízení, je-li přítomen jeho zmocnitel.

11. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Pokud k tomu však může být ředitel donucen.

12. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Má se za to, že někdy i za těchto okolností může být zmocněnec donucen převzít věc; jako například v případě, kdy zmocnitel není přítomen a žalobce prohlásí, že dalším prodlením dojde ke ztrátě dotčeného majetku.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Všechny tyto věci by neměly být bez rozdílu připuštěny nebo zamítnuty, ale měl by o nich rozhodnout pretor poté, co zjistí fakta.

14. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Pokud po jmenování zástupce vznikne mezi ním a jeho zmocnitelem smrtelné nepřátelství, nelze jej nutit, aby se ujal případu, ani není porušena dohoda uzavřená za účelem obhajoby, neboť podmínky jsou odlišné.

(15) Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Jestliže zmocnitel zemře před připojením věci a poté, co uzavřel dohodu, že rozsudek zaplatí zmocněnec, může být zmocněnec nucen převzít věc, pokud ji však uzavřel s vědomím zmocnitele; jinak by totiž bylo v rozporu s právními předpisy, aby byl zmocněnec zavázán k úkonu, o němž nevěděl; žalobu však lze podat podle podmínek dohody, protože se žalobě nebránil.

(1) Pokud je zmocněnec ustanoven pro vedení řízení o rozdělení majetku, má se za to, že je ustanoven i pro účely obhajoby, a musí být složena dvojí záruka.

16. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Než dojde ke spojení věcí, má zmocnitel plnou moc buď změnit zmocněnce, nebo se sám ujmout řízení.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Pokud si žalovaný po spojení věcí ustanovil zástupce, může ho buď změnit, nebo přenést vedení věci na sebe, dokud zástupce žije nebo se zdržuje ve městě; musí však být nejprve prokázán důvod pro takový postup.

1. To je dovoleno nejen tomu, kdo zmocněnce jmenoval, ale i jeho dědici a dalším nástupcům.

2. Při vyšetřování příčin je třeba vzít v úvahu nejen výše uvedené skutečnosti, které nenutí agenta, aby se případu ujal, ale také jeho věk;

18. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Nebo jakákoli výsada náboženského charakteru.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Pokud je agent podezřelý, ve vězení, v moci nepřítele nebo lupičů:

20. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Nebo pokud mu v tom brání trestní nebo občanskoprávní řízení, špatný zdravotní stav nebo důležité vlastní záležitosti;

21. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Nebo pokud byl vyhoštěn, nebo se skrývá, nebo se následně stane nepřítelem zadavatele;

22. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Nebo pokud je spojen se svým protivníkem sňatkem nebo se stane jeho dědicem;

23. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Nebo pokud mu v tom brání dlouhá cesta či jiné podobné záležitosti;

24. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Za těchto okolností by měl být zmocněnec změněn, a to i na vlastní žádost.

25. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

To vše by mělo být dodrženo nejen na straně žalovaného, ale i ve vztahu k žalobci. Pokud protistrana nebo sám zmocněnec tvrdí, že zmocnitel lže, musí to vyřešit praetor; nemá být totiž tolerován jako zmocněnec ten, kdo tvrdí, že jím je, neboť se stává podezřelým tím, že vnucuje svou službu nedobrovolnému zmocniteli; ledaže by se snad zmocnění ujal spíše proto, aby se ospravedlnil, než aby je pouze vykonával, a měl by být vyslechnut, pokud to tvrdí: "že je ochoten vzdát se zprostředkování, pokud to lze učinit bez újmy na jeho pověsti". Kromě toho musí být vyslechnut, pokud se pokouší očistit svou pověst. Pokud jasně uvede, že byl jmenován zástupcem ve věci, na které byl sám zainteresován, a prokáže to, neměl by

být zbaven práva zahájit řízení ve svůj prospěch. Opět platí, že pokud chce zmocněnec využít některé výhrady, nebude snadné ho zbavit práva podat žalobu;

26. Paulus, O ediktu, kniha VIII. Ledaže by byl zadavatel připraven mu zaplatit.

27. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Při projednávání žaloby je třeba dbát na to, aby zmocněnec nebyl zbaven vedení věci, ledaže je strana ochotna zbavit ho celé věci; pokud si totiž přeje odejmout pouze část a zbytek ponechat, může zmocněnec toto ujednání oprávněně odmítnout. To se stává v případech, kdy zmocněnec jedná podle pokynů zmocnítele, ale pokud žádný pokyn vydán nebyl a u soudu nebylo nic navrženo a vy jste neschválili úkony provedené bez vašeho souhlasu, nejsou vám na újmu; a proto není nutné převést věc na sebe, abyste nebyli utlačováni úkony jiné strany. Žádost o změnu zmocněnce musí být podána u prétora.

(1) Pokud dojde k postoupení věci ze strany žalobce, máme za to, že je platné ujištění žalovaného, že splní rozsudek; tento názor převzali Neratius a Julianus a my toto pravidlo stále používáme za předpokladu, že hlavní povinný přijal jistotu. Pokud ji však přijal zmocněnec a vedení věci bylo přeneseno na zmocnítele, je lepší názor, že je platná a že právo na žalobu podle stipulací přechází ze zmocněnce na zmocnítele. Ale tam, kde je převedeno ze zmocnítele nebo ze zmocněnce na jiného zmocněnce, Marcellus nepochybuje o tom, že ustanovení je platné; a to je lepší názor, a i když právo jednat podle ustanovení mohlo přejít na zmocněnce, přesto by žaloba na základě téhož měla být přiznána zmocniteli, protože přímé právo jednat zaniklo.

28. Týž, Disputace, kniha I.

Pokud můj zástupce přijal záruku za splnění rozsudku, mám právo na spravedlivou žalobu na základě tohoto ustanovení, stejně jako na žalobu na výkon rozhodnutí. Jestliže můj zástupce na základě tohoto ujednání podal žalobu bez mého souhlasu, je mi nicméně přiznáno právo podat žalobu na ujednání; z toho vyplývá, že mému zástupci může být znemožněno výjimečně podat žalobu na ujednání stejně, jako když podává žalobu na rozsudek, pokud nebyl ustanoven ve věci, na níž je

sám zainteresován, nebo zmocněn jako zástupce právě za tímto účelem. Na druhou stranu však, pokud můj zástupce složil jistotu, že splní rozsudek, nebude mi žaloba na stipulaci přiznána. Pokud strana pověřená mou obhajobou složí jistotu, žaloba na základě ustanovení se proti mně nepřizná, protože proti mně nemůže být podána žaloba na základě rozsudku.

29. Týž, O ediktu, kniha IX.

Pokud žalobce dává přednost podání žaloby proti zmocniteli před žalobou proti osobě, která je jmenována zástupcem jeho vlastním jménem, je třeba říci, že tak může učinit.

30. Paulus, Sentence, kniha I.

Zástupce žalobce, který nebyl ustanoven svým jménem, může požádat, aby výdaje, které mu vznikly během soudního řízení, byly uhrazeny z rozsudku, pokud zmocnitel v řízení není solventní.

(31) Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Pokud se někdo, kdo prohrál věc, v níž vystupoval jako zmocněnec, stane dědicem zmocnitele, nemůže zákonně popřít svou odpovědnost za rozsudek; a to se děje v případě, že je dědicem celé pozůstalosti. Stane-li se však dědicem pouze části pozůstalosti a zaplatí celou částku, pokud mu bylo nařízeno, aby ji zaplatil celou, byl by oprávněn k mandátní žalobě proti svému spoludědici; pokud mu však nebylo nařízeno, aby tak učinil, je mu přiznáno právo na žalobu z obchodního styku. Toto pravidlo platí i v případě, že zmocněnec zaplatí a neměl by se stát dědicem.

1. Není zakázáno jmenovat několik zástupců v případě, kdy je zainteresováno více stran.

2. Julianus říká, že pokud strana jmenovala dva zástupce v různých dobách, má se za to, že jmenováním druhého zástupce zrušila jmenování prvního.

32. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Pokud bylo současně jmenováno několik zmocněnců pro jeden účel, má přednost ten, kdo jedná jako první, takže ten, kdo přichází později, nemůže jednat jako zmocněnec ve věci, kterou podal ten první.

33. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Říká se, že otrok i syn rodiny mohou mít zmocněnce, a pokud se to týká syna rodiny, je to správné, ale pokud jde o otroka, s tím nesouhlasíme. Připouštíme však, že strana může uzavírat obchody týkající se peculium otroka a v tomto případě jednat jako jeho zástupce; tento názor zastává i Labeo, ale je mu zakázáno podat žalobu.

1. Není pochyb o tom, že může mít zmocněnce, který podá žalobu na určení jeho stavu, a to nejen pro správu jeho majetku, ale také pro vedení žalob buď ve prospěch, nebo proti němu, ať už se týkají jeho vlastnictví jako otroka, nebo jeho postavení jako svobodného člověka. Na druhou stranu je zřejmé, že může být ustanoven zmocněncem.

2. Veřejnému blahu slouží, aby nepřítomné osoby byly někým hájeny, a obhajoba je poskytována i v případech smrti. Proto kdykoli může být strana odsouzena v nepřítomnosti, je spravedlivé, aby byl vyslechnut někdo, kdo bude hájit její nevinu a mluvit v její prospěch; a to je obvyklé, jak vyplývá z reskriptu našeho císaře.

3. Praetor říká: "Žádá-li někdo, aby mu bylo přiznáno právo podat žalobu jménem jiného, musí ho hájit podle úsudku dobrého občana a musí poskytnout záruku tomu, proti komu podává žalobu jménem jiného, že zúčastněná strana jeho jednání potvrdí."

4. Pretorián považuje za spravedlivé, aby ten, kdo jedná jako zmocněnec za jiného, převzal také obhajobu téže strany.

5. Pokud někdo vystupuje jako zmocněnec ve věci, na které má zájem, stále platí pravidlo, že by měl hájit svého zmocnitele, ledaže by ho tento byl nucen jmenovat.

34. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Pokud někdo podá žalobu jako zástupce svým jménem, například jako kupující nemovitosti, měl by na druhé straně hájit prodávajícího? Bylo zjištěno, že pokud byl obchod uzavřen v dobré víře a nikoliv za účelem oklamání těch, kteří by mohli chtít podat žalobu proti prodávajícímu, nebude povinen ho hájit.

35. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Následující osoby jednající jako zmocněnci však budou povinny hájit své zmocnitele, a to osoby, které mohou podat žalobu bez zmocnění, tj. děti, pokud jsou pod kontrolou jiných osob, rodiče, bratři, osoby spojené příbuzenským vztahem a svobodní lidé.

1. Patron může prostřednictvím svého zástupce obvinít svého svobodného pána z nevděčnosti a svobodný pán může prostřednictvím svého zástupce odpovědět.

2. Nejen v případě, že o žalobu požádá zmocněnec, ale i v případě, že požádá o předběžné šetření nebo o interdikt, nebo pokud chce poskytnout záruku na zaplacení dědictví nebo zabránit hrozící škodě; bude povinen hájit svého zmocnitele v nepřítomnosti u příslušného soudu a v téže provincii. Bylo by však obtížné, kdyby byl nucen opustit Řím a jít do provincie nebo naopak, nebo jít z jedné provincie do druhé za účelem jeho obhajoby.

3. Výraz "hájit" znamená učinit vše, co by při vedení případu učinil zmocnitel, a poskytnout řádnou záruku; a na zmocněnce by neměla být kladena tvrdší podmínka než na jeho zmocnitele, s výjimkou poskytnutí záruky. S výjimkou složení jistoty se má za to, že zástupce se zavazuje k obhajobě, když převezme vedení případu. Z tohoto důvodu byla Juliánem položena otázka, zda k tomu může být donucen, nebo zda stačí, když není nabídnuta obhajoba, aby byla podána žaloba na základě ustanovení; a Julianus ve třetí knize Digest říká, že by měl být donucen převzít vedení případu, pokud neprokáže řádný důvod, proč odmítá jednat, nebo pokud by měl být z nějakého závažného důvodu odvolán. Brání se také zmocněnec, který dovolí to, co by dovolil jeho zmocnitel.

4. Zástupce je povinen vést obranu i tehdy, když strpí, aby se protistrana ujala držby, pokud tato strana požaduje záruku za odvrácení hrozící škody nebo zaplacení odkazu,

36. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Nebo tam, kde se oznamuje nová stavba. Pokud dovolí, aby byl otrok odstraněn v případě nox, je povinen ho bránit, avšak za předpokladu, že ve všech těchto případech poskytne záruku, že jeho zmocnitel jeho jednání potvrdí.

37. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Zmocněnec musí hájit svého zmocnitele ve všech druzích žalob, a to i v těch, které se nepřiznávají dědici.

1. Vystala otázka, zda v případě, že protivník podal několik žalob a existuje několik obhájců, kteří jsou připraveni převzít obhajobu těchto žalob, je nepřítomná strana považována za obhájce? Julianus říká, že se zdá být řádně obhajován, a Pomponius uvádí, že taková je nyní praxe.

38. Týž, O ediktu, kniha XL.

Neměli bychom však jít tak daleko, abychom tvrdili, že pokud je podána žaloba na deset tisíc aurei a dva obhájci se objeví připraveni hájit se každý za pět tisíc, budou vyslechnuti.

(39) Týž, O ediktu, kniha IX.

Zástupce by měl hájit svého zmocnitele nejen při žalobách, zákazech a ustanoveních, ale také při výsleších, aby v případě výslechu u soudu mohl odpovědět ve všech případech, kdy by tak mohl učinit jeho zmocnitel. Je-li tedy tázán, zda je dědic nepřítomen, musí odpovědět; a ať už odpoví, nebo mlčí, bude odpovědný.

1. Ten, kdo podává jakoukoli žalobu jménem jiného, musí poskytnout záruku, že jeho zmocněnec v dané věci potvrdí vše, co bylo učiněno. Někdy však zmocněnec, ačkoli podává žalobu vlastním jménem, musí přesto poskytnout jistotu, že jeho úkony budou ratifikovány, jak uvádí Pomponius ve dvacáté čtvrté knize; například když druhá strana složila zmocněnci přísahu a ten přísahal, že něco dluží zmocniteli; v tomto případě jedná svým jménem na základě přísahy, neboť tuto žalobu nemohl podat zmocnitel; přesto bude zmocněnec povinen poskytnout jistotu, že bude ratifikována. Pokud však byla s agentem uzavřena dohoda o něčem a on podá žalobu z tohoto důvodu, není pochyb o tom, že existuje dobrý důvod požadovat jistotu za ratifikaci; a to Pomponius uvedl jako skutečnost.

2. Julianus vznáší otázku, zda je zástupce povinen poskytnout záruku, že jeho úkony potvrdí pouze jeho zmocnitel, nebo že tak učiní i ostatní věřitelé, a říká, že záruka musí být poskytnuta pouze ve vztahu k zmocniteli, neboť ve slovech "strana, která má na věci zájem" nejsou zahrnuti věřitelé, neboť závazek tohoto druhu se nevyžaduje od samotného zmocnitele.

3. Pokud otec podá žalobu o věno své dcery, musí dát záruku, že jeho dcera jeho úkon potvrdí, a musí ji také bránit, jak uvedl Marcellus.

4. Pokud otec podá žalobu na náhradu škody jménem svého syna, protože může jít o dvě žaloby, jednu podanou otcem a druhou synem, nevyžaduje se žádná záruka za ratifikaci.

5. Pokud zmocněnec zpochybňuje stav kohokoli, ať už ten proti němu zahájí řízení jako proti otrokovi, aby dosáhl jeho svobody, nebo zmocněnec podá žalobu na zotročení osoby, která tvrdí, že je svobodná, musí poskytnout záruku, že jeho zmocnitel jeho úkon potvrdí; to je stanoveno v ediktu, takže v obou případech je považován za žalobce.

6. Existuje případ, kdy je strana povinna složit jistotu za ratifikaci i za splnění rozsudku v téže věci; jako například v případě, kdy je podána žádost o úplnou restituci, když je nezletilá osoba údajně podvedena při prodeji a za druhou stranu vystupuje její zástupce. V tomto případě musí zmocněnec poskytnout záruku, že jeho zmocnitel potvrdí jeho úkon; jinak by totiž zmocnitel po návratu mohl chtít vznést nějaké požadavky. Opět musí dát jistotu, že splní rozsudek, aby v případě, že je třeba něco dát nezletilému z důvodu této restituce, mohlo být učiněno. O těchto věcech se Pomponius zmiňuje ve dvacáté páté knize o ediktu.

{7} Říká také, že pokud je opatrovník obviněn z toho, že je podezřelý, musí jeho obhájce poskytnout záruku za ratifikaci, neboť se obává, že by se zmocnitel mohl vrátit a pokusit se zrušit to, co bylo učiněno. Není snadné, aby byl někdo, kdo je podezřelý, obviněn zmocněncem, protože jde o pověst; ledaže je jasné, že zmocněnec byl zvláště ustanoven opatrovníkem; nebo, je-li ten nepřítomen, chystá se pretor případ projednat, jako by nebyl obhajován.

40. Týž, O ediktu, kniha IX.

Pomponius říká, že všechny druhy žalob nemohou být podány agentem. Proto uvádí, že nelze žádat o interdikt k odebrání dětí, o nichž se tvrdí, že jsou pod dohledem nějaké nepřítomné osoby, ledaže by, jak tvrdí Julianus, byl prokázán řádný důvod; to znamená, že by mu to bylo výslovně nařízeno; a otci v tom brání špatný zdravotní stav nebo jiný dobrý důvod.

1. Pokud zmocněnec požaduje jistotu za odvrácení hrozící škody nebo za vyplacení odkazu, musí sám složit záruku za ratifikaci.

2. Také ten, kdo vystupuje jako obhájce a proti němuž je podána skutečná žaloba, musí kromě běžné záruky, že splní rozsudek, provést také závazek k ratifikaci; neboť pokud strana, jejíž obhájce vystupuje, přijde a bude požadovat pozemek poté, co byl rozsudkem prohlášen za můj, nebude se zdát, že jej neratifikovala? Kdyby totiž existoval obecný zmocněnec nebo kdyby strana sama vedla svůj spor a byla poražena, a pak by podala žalobu proti mně, aby získala majetek zpět; bránila by jí v tom námitka z důvodu *res iudicata*? " To uvedl Julianus ve dvacáté knize *Digest*, neboť když bylo rozhodnuto, že majetek je můj, bylo zároveň rozhodnuto, že není jeho.

3. Ratifikační záruka je rovněž vyžadována od zástupce před připojením emise, protože poté, co se tak stane, nemůže být k jejímu předložení nucen.

4. Pokud jde o osoby, u nichž nevyžadujeme pověření, je třeba konstatovat, že pokud je zřejmé, že podávají žalobu proti vůli těch, za něž vystupují, je třeba jejich žádosti zamítnout. Nevyžadujeme proto, aby prokázaly, že mají souhlas nebo mandát, ale pouze to, že nejednají proti vůli svého zmocnitele, i když mohou nabídnout záruku za ratifikaci.

41. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Ženy mohou podat žalobu za své rodiče, pokud je k tomu řádný důvod; například pokud jejich rodiče nemohou být zastoupeni z důvodu nemoci nebo stáří a nemají nikoho, kdo by je zastupoval.

42. Týž, O ediktu, kniha VIII.

Ačkoli zástupce nelze ustanovit v případě populární žaloby, přesto je velmi správně uvedeno, že pokud strana podá žalobu s odkazem na veřejné právo cesty a utrpěla by určitou soukromou škodu, pokud by jí v tom bylo zabráněno, může ustanovit zástupce, stejně jako by mohla v případě soukromé žaloby. S mnohem větším odůvodněním může být zmocněnec ustanoven k podání žaloby pro porušení hrobky zúčastněnou stranou.

(1) Zástupce může být ustanoven na základě Lex Cornelia v případě žaloby na náhradu škody, neboť ačkoli je žaloba podána pro veřejné blaho, má přesto soukromoprávní povahu.

(2) Závazek, který obvykle existuje mezi mandantem a mandatářem, je důvodem k mandátní žalobě; někdy však závazek založený mandátem není sjednán; k tomu dochází, když jmenujeme mandanta jeho vlastním jménem a slíbíme, že za daných okolností splníme rozsudek; pokud totiž něco zaplatíme na základě slibu, nemůžeme podat žalobu na základě mandátu, ale na základě prodeje, pokud jsme prodali nemovitost; nebo na základě nějakého dřívějšího mandátu, jak se děje, když ručitel jmenuje hlavního dlužníka svým zástupcem.

(3) Ten, komu byl majetek navrácen na základě trebelského dekretu senátu, může dědice ze zákona jmenovat svým zástupcem.

(4) Stejně tak může věřitel v rámci žaloby Servian legálně jmenovat vlastníka zastaveného majetku svým zástupcem.

(5) Pokud navíc účastník uzavře dohodu o již existujícím dluhu s jedním z několika společných věřitelů a pověří jiného z nich, aby na základě této dohody podal žalobu, nelze mu toto právo upřít. A pokud jsou dva solidární dlužníci, může jeden z nich pověřit druhého, aby ho hájil.

(6) Pokud existuje několik dědiců a je podána žaloba na rozdělení pozůstalosti nebo žaloba na rozdělení společného jmění, není přípustné, aby byl tentýž zástupce ustanoven několika zmocniteli, protože věc nelze vyřídit bez soudních rozhodnutí a odsouzení. Je však jisté, že to bude přípustné v případě, kdy je několik dědiců jednoho spoludědice.

(7) Zůstane-li dlužník po spojení věcí skrytý, jeho ručitelé nejsou povinni ho právně hájit, ledaže by ho jeden z nich hájil v celé výši; nebo všichni či několik z nich určí jednoho ze svých řad, jemuž bude svěřeno vedení věci.

43. Týž, O ediktu, kniha IX.

Osobě, která je němá a hluchá, není zakázáno ustanovit si zmocněnce, a to jakýmkoli způsobem; osoby tohoto typu se mohou ustanovit i samy; nikoli však za účelem podání žaloby, ale za účelem vyřizování záležitostí.

1. Když se položí otázka, zda může mít určitá osoba zástupce, je třeba zvážit, zda je mu zakázáno ho jmenovat, neboť tento edikt je zákazový.

2. V lidových žalobách, kde strana vystupuje jako jeden z lidu, nemůže být nucena vést obhajobu jako zmocněnec.

3. Pokud někdo žádá o jmenování opatrovníka za přítomnou stranu, musí s tím tato strana souhlasit, pokud není plnoletá, a pokud není přítomna, musí být zmocněnec požádán o složení jistoty za ratifikaci.

4. Sankce, které se vystavuje jednatel, který nebrání svého zmocnitele, spočívá v tom, že mu bude odepřeno právo podat žalobu.

5. Pokud zmocněnec podá žalobu a je přítomen nepřítomný otrok zmocnitele, Atilicinus říká, že jistota musí být dána otrokovi, a ne zmocněnci.

6. Není-li strana nucena obhajovat někoho, kdo je nepřítomen, přesto, pokud poskytla jistotu, že rozsudek bude splněn, z důvodu, že se ujala obhajoby, může být nucena pokračovat; pokud tak totiž neučiní, bude ten, kdo jistotu přijal, podveden; protože ti, kteří nejsou nuceni obhajovat věc, jsou povinni tak učinit poté, co byla poskytnuta jistota. Labeo se domnívá, že shovívavost by měla být udělena, pokud je prokázán řádný důvod, a pokud z důvodu uplynutí času vznikne žalobci újma, měla by být druhá strana donucena k vedení věci; pokud však mezitím došlo ke zničení nějakého příbuzenského vztahu manželstvím, nebo mezi stranami vzniklo nepřátelství, nebo byl majetek nepřítomné osoby zabrán;

(44) Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Nebo když se chystá na dlouhou cestu, případně z jakéhokoli jiného závažného důvodu;

45. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Neměl by být nucen. Sabinus se však domnívá, že mezi funkce pretoriána nepatří nutit jednu stranu, aby se bránila druhé, ale že žaloba může být podána na základě ustanovení, protože žaloba nebyla brána; a pokud má zmocněnec dobrý důvod, proč odmítl ve věci jednat, jeho ručitelé nebudou odpovědní, protože rozhodce by nebyl dobrým člověkem, kdyby nutil stranu, která má platnou omluvu, aby se ujala obhajoby. Pokud jistotu nesložil, ale spoléhalo se na jeho slib, je třeba dodržet stejné pravidlo.

1. Strany, které jednají jménem veřejnosti a zároveň hájí věci, na kterých jsou osobně zainteresovány, mohou po prokázání řádného důvodu ustanovit zástupce; a každý, kdo podá žalobu později, bude vyloučen na základě výjimky.

2. V případě, že byl zmocněnec vyrozuměn o nové stavbě a využije zákazu, který stanoví: "Julianus se domnívá, že je na místě obránce a nemůže být nucen poskytnout záruku, že jeho zmocnitel potvrdí jeho jednání; a pokud záruku poskytne, (říká Julianus), "nechápu, za jakých okolností může být na základě tohoto ustanovení podána žaloba".

46. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Pokud se účastník řízení zavázal k vedení věci vlastním jménem a chce ustanovit zástupce, kterého může žalobce přijmout místo něj, měl by být vyslechnut, pokud poskytne jistotu v obvyklé formě, že rozhodnutí bude splněno.

(1) Ten, kdo obhájí jiného, jehož jménem nepodává žalobu, má právo vést obhajobu s ohledem na jeden konkrétní bod.

(2) Ten, kdo obhájí jiného, je nucen složit jistotu; rozumí se totiž, že nikdo nemůže vystupovat jako řádný obhájce ve sporu s jinou stranou, aniž by složil jistotu.

(3) Je také položena otázka, zda v případě, kdy obhájce souhlasí s vedením případu a žalobce získá úplnou restituci, může být nucen převzít řízení o restituční žalobě? Lepší názor je, že k tomu může být donucen.

(4) Zástupce je povinen v záležitostech souvisejících se soudními spory skládat účty v dobré víře, stejně jako je povinen skládat účty v jiných obchodních transakcích. Proto kdykoli v soudním řízení něco získá, ať už tak učiní přímo na základě

nároku, nebo nepřímo jeho prostřednictvím, musí to odevzdat v rámci mandátní žaloby; takže pokud omylem nebo v důsledku chybného rozhodnutí soudce získá něco, co mu nenáleželo, musí to přesto odevzdat také.

(5) Na druhou stranu, cokoli mandatář zaplatí z titulu rozsudku, může získat zpět na základě vzájemné žaloby. Nemůže však vymáhat penále, které zaplatil v důsledku nějakého svého protiprávního jednání.

(6) Spravedlnost vyžaduje, aby veškeré náklady řízení vynaložené v dobré víře buď zástupcem žalobce, nebo zástupcem žalovaného, byly žalobci uhrazeny.

(7) Pokud byla obchodní transakce svěřena dvěma osobám na základě pokynu jiné osoby a jedna z nich je dlužníkem osoby, která je pověřila, může druhá osoba proti ní právně podat žalobu? Není pochyb o tom, že může, neboť tím méně se rozumí zástupcem, protože strana, proti níž podává žalobu, je rovněž zástupcem.

47. Julianus, O Urseiu Feroxovi.

Pokud člověk zanechá dva zmocněnce, aby se starali o všechny jeho záležitosti, a výslovně neuvede, že jeden z nich má podat žalobu na druhého o peníze, nelze tvrdit, že takové pověření bylo uděleno jednomu z nich.

48. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Pokud tedy bylo takové výslovné zmocnění uděleno, pokud jeden z nich, který je žalován druhým, žaluje proti žalobě: "že mi nebyl dán pokyn, abych podal žalobu proti dlužníkům", může žalobce odpovědět: "nebo mi byl dán pokyn, abych podal žalobu proti vám".

(49) Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Stav zmocnitele nemůže být bez jeho vědomí zhoršen jeho zástupcem.

50. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Ať už se váš zástupce zproští odpovědnosti jakýmkoli způsobem, mělo by vám to být ku prospěchu.

51. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Pokud jako obhájce vystupuje nezletilý mladší pětadvaceti let, není v žádném případě řádným obhájcem, který má nárok na úplnou restituci, protože takové rozhodnutí osvobozuje jak jeho, tak jeho ručitele.

(1) Vzhledem k tomu, že obhajoba vystavuje stranu stejné odpovědnosti jako hlavního dlužníka, neměl by obhájce manžela odpovídat za nic víc, než může manžel sám zaplatit.

(2) Pokud člověk, který se ujal obrany jiného, ačkoli může mít velké prostředky;

52. Paulus, O ediktu, kniha LVII. Nebo konzulské hodnosti;

53. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Není držen, aby ho řádně hájil, pokud není připraven poskytnout záruku. 54. Paulus, O ediktu, kniha L.

Ani žena; ani voják; ani osoba, která se chystá být nepřítomna na služební cestě pro stát; ani ten, kdo je postižen chronickou nemocí; ani ten, kdo se chystá převzít povinnosti soudce; ani ten, kdo nemůže být proti své vůli donucen být účastníkem soudního řízení, se nerozumí jako řádný obhájce.

1. Opatrovníci, kteří vykonávali svou funkci na jakémkoli místě, musí být na tomto místě také hájeni.

(55) Ulpianus, O ediktu, kniha LXV.

Pokud byl někdo jmenován zástupcem ve věci, na které má zájem, nemá být jeho zmocněnec upřednostňován při podání žaloby nebo při vybírání peněz, protože tyto záležitosti může řádně vyřizovat ten, kdo má právo jednat svým jménem.

56. Týž, O ediktu, kniha LXVI.

Zástupce ustanovený za účelem podání žaloby na vrácení osobního majetku může řádně požádat o jeho předložení u soudu.

(57) Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Ten, kdo jmenuje zmocněnce za účelem okamžitého zahájení řízení, by měl být srozuměn s tím, že zmocněnci umožní, aby věc dovedl do konce později.

1. Pokud strana opomene nabídnout zmocněnci výjimku, nemůže ji následně uplatnit, pokud si to rozmyslí.

58. Paulus, O ediktu, kniha LXXI.

Zprostředkovatel, kterému byl obecně svěřen volný obchod, může vybírat dlužné částky a může také vyměnit jeden majetek za jiný.

59. Týž, O Plautiovi, kniha X.

Má se rovněž za to, že mu bylo uloženo zaplatit věřitelům.

60. Týž, Názory, kniha IV.

Oprávnění ke kompromisu za účelem vyrovnání není obsaženo v obecném pověření, a proto pokud strana, která pověření udělila, následně kompromis neratifikuje, nebrání jí to v uplatnění jejího původního práva na žalobu.

61. Týž, O Plautiovi, kniha I.

Plautius říká, že podle názoru všech nemůže být žalován zmocněnec, proti němuž byl vynesena rozsudek; ledaže byl ustanoven ve věci, na níž měl zájem, nebo se nabídl na místo, když věděl, že nebyla poskytnuta žádná záruka. Stejně pravidlo je třeba dodržet, pokud se sám nabídl, že se ujme obhajoby ve věci a složí jistotu.

(62) Pomponius, O Plautiovi, kniha II.

Pokud je zmocněnec ustanoven k vymáhání dědictví a využije soudního příkazu vůči dědici k předložení závěti, nelze se proti němu dovolávat námitky, že k tomu není zmocněn na základě pověření.

63. Modestinus, Rozdíly, kniha VI.

Zmocněnec jmenovaný za účelem vyřizování záležitostí svého zmocnitele obecně nemůže zcizit ani nemovitý, ani osobní majetek svého zmocnitele, ani jeho otroka, aniž by k tomu byl výslovně zmocněn; s výjimkou ovoce nebo jiných věcí, které lze snadno zcizit.

(64) Totéž, Pravidla, Kniha III.

Pokud by se ten, jehož jménem vystupuje obhájce, dostavil k soudu před spojením věcí a požádal o povolení vést věc vlastním jménem, měl by být vyslechnut, pokud se prokáže řádný důvod.

65. Totéž, O vynálezech.

Chce-li zmocnitel zbavit svého nepřítomného zmocněnce povinnosti složit jistotu, zašle svému protivníkovi dopis a uvede v něm, že pověřil určitou osobu, aby proti němu jednala (a uvede, v jakém případě), a slíbí, že potvrdí všechny úkony, které uvedený zmocněnec učiní; v tomto případě, je-li dopis schválen, se má za to, že uvedená osoba vystupuje jako zmocněnec zmocnitelů, jako by byla přítomna. Pokud si tedy později po změně svého názoru nepřeje, aby strana jednala jako jeho zástupce, považuje se jednání přesto za platné.

66. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Pokud se někdo dohodne na "Stichovi nebo Damasovi, podle toho, co si vybere", a Titius jako zmocněnec podá žalobu na vymáhání jednoho z nich a jeho zmocnitel jeho úkon potvrdí, je výsledkem, že věc spadá do pravomoci soudu a dohoda se ruší.

67. Stejný, Názory, kniha II.

Pokud se zprostředkovatel zaváže vlastní vírou za vlastnictví pozemků, které prodal, nezbaví se odpovědnosti za svůj závazek pomocí praetora ani poté, co přestal působit jako zprostředkovatel; neboť zprostředkovatel, který převezme závazek za svého mandanta, nemůže odmítnout podporovat jeho břemeno.

68. Týž, Názory, kniha III.

Pokud zmocněnec uzavřel dohodu týkající se majetku svého zmocnitele, která nebyla v rozporu s podmínkami jeho pověření, může zmocnitel podat žalobu, i když jeho zmocněnec není ochoten.

69. Paulus, Názory, kniha III.

Paulus rozhodl, že účastníkovi, který jmenoval zmocněnce k obhajobě, není zakázáno vystupovat ve věci vlastním jménem.

(70) Scaevola, Názory, kniha I.

Jistý otec ustanovil poručníkem svého syna Sempronia, jednoho ze svých věřitelů, a ten po výkonu poručenství ustanovil svým dědicem svého bratra, který sám zemřel a otcův dluh svěřil do správy Titiovi a dědicové na něj převedli práva k žalobě. Protože jak opatrovnická žaloba, tak žaloba na půjčené peníze pocházejí z majetku Sempronia, ptám se, zda mu právo na mandátní žalobu náleží pouze tehdy, když se brání dědicům, jimiž mu byla práva na žalobu postoupena? Odpověděl jsem, že by je měl hájit.

71. Paulus, Sentence, kniha I.

Nepřítomný žalovaný může uvést důvod své nepřítomnosti prostřednictvím zmocněnce.

72. Stejně, příručky, kniha I.

Ne vždy nabýváme právo na žalobu prostřednictvím zmocněnce, ale ponecháváme si již nabyté právo; jako například v případě podání žaloby v zákonem stanovené lhůtě nebo v případě doručení oznámení o námitce proti nějaké nové stavbě, takže můžeme využít interdiktum Quod vi aut clam, neboť zde je nám vyhrazeno naše dřívější právo.

73. Totéž, O úřadu odhadců.

Co je třeba udělat v případě, že je žalovaný připraven zaplatit požadovanou částku předtím, než je žaloba podána zmocněncem? Bylo by nespravedlivé, kdyby byl nucen připojit se k žalobě a byl považován za podezřelou osobu, protože nezaplatil peníze, když byl příkazce přítomen. Pokud však v té době peníze neměl, měl by být nucen pokračovat v řízení? Co když se jednalo o žalobu, v níž šlo o infamii? Je však stanoveno, že soudce může před připojením věci nařídít, aby byly

peníze uloženy v nějaké posvátné budově, jak se to dělá v případě peněz náležejících svěřencům. Pokud však byla otázka spojena, je celá záležitost svěřena soudci, aby ji vyřešil.

74. Ulpianus, Názory, kniha IV.

Úředník, který jedná za město, nemůže vykonávat veřejné záležitosti prostřednictvím zástupce.

75. Julianus, Digest, kniha III.

Strana, která hájila nepřítomného kupce pozemku, který byl rovněž v držbě a který se ujal vedení věci svým jménem, požádala prodávajícího, aby se ujal obhajoby, a prodávající požadoval, aby zmocněnec poskytl záruku, že kupující potvrdí jeho úkony. Domnívám se, že by měl dát prodávajícímu jistotu za ratifikaci; protože kdyby tento vrátil pozemek žalobci, nic by nebránilo zmocněnci, aby podal žalobu o totéž, a prodávající by byl nucen hájit žalobu podruhé.

(76) Týž, O Miniciovi, kniha V.

Titius, když obhajoval případ nepřítomné strany, složil jistotu, a než byla věc spojena, dlužník se stal insolventním; z tohoto důvodu obhájce odmítl povolit spojení věci proti sobě. Ptám se, zda by mu to mělo být povoleno? Julianus odpovídá, že obránce by měl být považován za toho, kdo zaujímá místo hlavního dlužníka, když složil jistotu; a pokud by ho pretor nepřinutil, aby souhlasil se spojením věci, nebylo by to pro něj příliš výhodné, protože by se mohl obrátit na ručitele, a cokoli by tito zaplatili, by mohlo být vymáháno po obránci.

77. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Když se jeden člověk zastává druhého, mělo by se tak dít v souladu s úsudkem dobrého občana.

78. Africanus, Otázky, kniha VI.

Nelze proto mít za to, že se řádně brání žalobě v souladu s úsudkem řádného občana, který tím, že zmaří žalobce, zabrání tomu, aby sporná věc byla dovedena do konce.

(1) Pokud je zmocněnec pověřen podáním žaloby pro dvě věci a učiní tak pouze pro jednu z nich, nebude mu bránit výjimka a věc podal k soudu řádně.

Tit. 4. Jak se zahajuje řízení ve prospěch nebo proti společnosti

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Všem osobám není dovoleno bez rozdílu zakládat korporace, sdružení nebo podobné orgány, neboť to upravují zákony, dekrety senátu a ústavy císařů. Sdružení tohoto druhu jsou povolena ve velmi málo případech; jako například právo zakládat korporace je povoleno těm, kdo se podílejí jako společníci na vybírání veřejných daní nebo se společně sdružují při práci ve

zlatých, stříbrných a solných dolech. V Římě existují také některé cechy, jejichž organizace byla potvrzena dekrety senátu a edikty císařů; jako například cechy pekařů a některé další, stejně jako cechy majitelů lodí, které existují i v provinciích.

1. Pokud je osobám dovoleno vytvářet sdružení pod názvem korporace, cechu nebo jiného orgánu tohoto druhu, mají stejně jako obec právo mít společný majetek, společnou pokladnu a zástupce nebo syndika, a stejně jako v případě obce platí, že cokoli je jím uzavřeno a učiněno, je považováno za uzavřené a učiněné všemi.

2. Pokud sdružení nemá nikoho, kdo by ho bránil, prokonzul říká, že nařídí, aby byl jeho společný majetek zabaven, a pokud po upozornění nepřijmou opatření na svou obranu, nařídí, aby byl majetek prodán. Chápeme, že sdružení nemá žádného zástupce neboli syndika, když je nepřítomen, brání mu v tom nemoc nebo je jinak neschopen jednat.

3. Pokud se objeví cizinec, který chce bránit společnost, prokonzul mu to povolí, jako se to děje v případě obrany soukromých osob, protože se tím zlepšuje stav společnosti.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Pokud členové obce nebo jakéhokoli sdružení jmenují zástupce, aby se staral o jejich právní záležitosti, nelze říci, že by byl považován za jmenovaného několika jednotlivci, neboť vystupuje za celou obec nebo sdružení, a nikoli za členy samostatně.

3. Týž, O ediktu, kniha IX.

Nikdo nesmí zahájit řízení jménem města nebo kurie, kromě toho, kdo je k tomu oprávněn ze zákona; nebo, pokud zákon neexistuje, je k tomu oprávněn hlasováním členů, pokud jsou přítomny dvě třetiny nebo více než dvě třetiny z nich.

4. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Je zřejmé, že aby bylo možné doplnit dvě třetiny dekurzů, může být jmenovaná osoba zahrnuta.

(5) Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Je třeba poznamenat, jak říká Pomponius, že hlas otce bude přijat ve prospěch jeho syna a hlas syna ve prospěch jeho otce.

6. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Hlasy těch, kteří jsou pod stejnou kontrolou, se počítají stejným způsobem, neboť každá strana odevzdává svůj hlas jako dekurion, a ne jako osoba patřící k domácnosti. Stejně pravidlo je třeba dodržovat, pokud se hlasuje pro kandidáta na úřad; pokud to nezakazuje nějaký obecní zákon nebo dlouhodobě zavedený zvyk.

1. Pokud dekurz rozhodl, že soudní řízení zahájí strana, kterou zvolili duumvirové, má se za to, že byla zvolena celým sborem, a proto může pokračovat; je totiž jen malý rozdíl, zda ji zvolil sám sbor, nebo někdo, kdo k tomu měl pravomoc. Kdyby však rozhodli, že kdykoli vznikne spor, měl by Titius pravomoc podat žalobu s odkazem na něj; usnesení by nemělo žádný účinek, protože nelze tvrdit, že právo podat žalobu je uděleno s odkazem na věc, která ještě není sporná. V současné době je však obvyklé, že se všemi záležitostmi tohoto druhu zabývají syndikové podle zvyklostí v různých lokalitách.

2. Pokud je zmocněnec jmenován, může mu být následně usnesením dekurzů zabráněno jednat? Bude mu v tom bránit výjimka? Domnívám se, že je třeba vycházet z toho, že může jednat pouze po dobu, po kterou trvá jeho povolení.

3. Pokud jednatel právnické osoby podá žalobu, je povinen ji také bránit, když je žalována; není však povinen složit jistotu za ratifikaci. Někdy však, pokud existují pochybnosti o usnesení, kterým mu byla udělena pravomoc, se domnívám, že by měla být poskytnuta jistota za ratifikaci; proto syndik tohoto druhu vykonává funkce běžného zástupce a právo žalovat na výkon rozhodnutí mu není přiznáno žádným nařízením, ledaže byl jmenován s ohledem na věc, na které byl zainteresován, a může také přijmout slib zaplatit. Pravomoc syndika může být rovněž odvolána ze stejného důvodu jako pravomoc běžného zástupce. Syn rodiny může být jmenován syndikem.

(7) Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Stejně jako praetor přiznává právo žaloby jménem městské korporace, tak i on se domníval, že je naprosto spravedlivé, aby edikt přiznával právo žaloby proti ní. Já jsem však toho názoru, že právo žaloby se přiznává poslanci vůči obci, pokud mu vznikl výdaj v nějaké veřejné záležitosti.

1. Pokud něco dluží sdružení, nedluží to jeho jednotliví členové, ani ti nedluží to, co celé sdružení.

2. Ve věcech, které se týkají sboru dekurentů nebo jiných sdružení, je lhostejné, zda v něm zůstávají všichni členové, nebo jen část, nebo zda se všichni vymění; pokud je však celý sbor omezen na jediného člena, je lepší názor, že může žalovat a být žalován, protože právo všech se spojuje v jedno a název sdružení zůstává.

(8) Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Pokud obecní společnost není bráněna těmi, kteří mají na starosti její záležitosti, a neexistuje žádný společný majetek, který by bylo možné získat do vlastnictví, musí být zapláceno těm, kteří podávají žalobu na dluhy vůči společnosti.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Pokud máte podíl na společném jmění s obcí, můžete oba podat žalobu na rozdělení majetku. Totéž lze konstatovat v souvislosti s žalobou na určení hranic a na zamezení odtoku dešťové vody na vaše pozemky.

10. Paulus, Manuály, Kniha I.

Syndik může být jmenován také v případě oznámení nové stavby a za účelem uzavření ujednání; jako například v případě odkazů, zabránění hrozící újmě nebo pro výkon rozhodnutí; ačkoli je vhodnější, aby jistota byla dána otrokovi obce, přesto, pokud je dána syndikovi, bude mít strana, která má na starosti podnikání obce, právo na spravedlivou žalobu.

Tit. 5. O obchodování s cizími věcmi

1. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Následující nařízení je nezbytné, neboť je velmi výhodné pro nepřítomné strany, aby nebyly vystaveny ztrátě vlastnictví svého majetku nebo jeho prodeji, zcizení zástavy, žalobě na vymáhání pokuty nebo neoprávněné ztrátě svého majetku, protože nejsou zastoupeny.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Pokud osoba uzavřela obchod s nepřítomnou osobou, i když si tato osoba nemusí být této skutečnosti vědoma; přesto, ať už vynaloží jakékoli náklady na účet druhé osoby nebo převezme jakýkoli závazek ve vztahu k majetku nepřítomné strany, bude mít z tohoto důvodu právo na žalobu. V tomto případě tedy na obou stranách vzniká právo na žalobu, která je označena jako žaloba založená na obchodním jednání; a ve skutečnosti, jako je správné, aby ten, kdo jedná za jiného, vydal účet z toho, co udělal, a aby byl z tohoto důvodu proti němu vydán rozsudek, kdykoli neuskutečnil obchod tak, jak měl, nebo si ponechal nějaký majetek pocházející z uvedeného obchodu; tak na druhé straně je jen spravedlivé, aby mu bylo nahrazeno vše, co buď ztratil, nebo co z tohoto důvodu ztratí, pokud se o obchod řádně postaral.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Pretor používá následující výrazy: "Pokud někdo vyřizoval záležitosti jiného nebo se staral o věci, na kterých měl účastník řízení zájem v době své smrti, 'přiznávám mu z tohoto titulu právo na žalobu'."

1. Výraz "kdokoli" je třeba chápat tak, že se vztahuje i na ženy, neboť ženy mají právo podat žalobu na základě obchodních transakcí a není pochyb o tom, že žaloba může být podána i proti nim.

2. "Transakce" je třeba chápat jako jednu nebo více transakcí.

3. Pojem "jiný" se vztahuje na jedince obou pohlaví.

4. Pokud svěřenec podniká, může být proti němu podána žaloba do výše, o kterou se obohatil, v souladu s reskriptem božského Pia; pokud však podá žalobu, musí povolit započtení své odměny.

5. Pokud jsem obchodoval s nepřičetnou osobou, jsem z tohoto důvodu oprávněn podat proti ní žalobu. Labeo říká, že právo na žalobu by mělo být přiznáno opatrovníkovi nepřičetné osoby obojího pohlaví.

6. Tato slova "se zabýval všemi záležitostmi, na kterých měl někdo zájem v době své smrti" se vztahují na dobu, kdy vyřizoval záležitosti někoho po jeho smrti, a to bylo nutné v ediktu uvést, protože nebylo možné říci, že vyřizoval záležitosti zůstavitele, který již byl mrtev, ani záležitosti dědice, který ještě nevstoupil do dědictví. Pokud však došlo k nějakému přírůstku pozůstalosti po jeho smrti; jako například děti otroků, mlád'ata zvířat nebo úroda, nebo pokud některý z otroků nabyt majetek; ačkoli tyto přírůstky nejsou zahrnuty v podmínkách ediktu, je třeba je přesto považovat za v něm zahrnuté.

7. Protože toto právo na žalobu vyplývá z obchodního případu, je k dispozici jak pro dědice, tak proti němu.

8. Pokud mě strana, kterou pretor pověřil výkonem rozsudku, podvede, budu mít právo podat proti ní žalobu.

9. Labeo říká, že někdy je v případě žaloby založené na uzavřeném obchodu jediným bodem, který je třeba zvážit, podvod; například pokud jste z náklonnosti zasáhl do mých záležitostí, abyste zabránil prodeji mého majetku, měl byste být odpovědný pouze v případě podvodu. Tento názor je založen na spravedlnosti.

10. Této žalobě podléhá nejen ten, kdo se dobrovolně a bez nutnosti vměšoval do cizích záležitostí a vyřizoval je, ale i ten, kdo se jich účastnil pod vlivem naléhavé nutnosti nebo pod dojmem, že taková nutnost existuje.

11. Marcellus ve druhé knize Digest vznášá otázku, zda když jsem měl v úmyslu nabídnout obchod Titiovi a ty jsi mi to nařídil, měl bych nárok na obě jednání? Domnívám se, že ano, stejně jako to říká sám Marcellus, když jsem přijal ručení, když jsem se chystal převzít vedení obchodu; domnívá se totiž, že i za těchto okolností bych byl oprávněn k žalobě proti oběma.

4. Týž, O Sabinovi, kniha XLV.

Zvažme, zda by ručitel měl v tomto případě právo podat žalobu, a je jisté, že ji má právo podat na základě uzavřeného obchodu, pokud závazek nepřevzal zcela z velkorysosti.

5. Týž, O ediktu, kniha X.

Kromě toho, pokud jsem s vámi obchodoval v domnění, že jste mi to nařídil, i zde vzniká právo na žalobu na základě obchodu, ale žaloba na základě pověření není přípustná. Stejně pravidlo bude platit, jestliže jsem se za vás stal ručitelem v domnění, že jste mi to nařídili.

(1) A také, pokud jsem měl dojem, že se jedná o Titiovo obchod, zatímco ve skutečnosti se jednalo o obchod Sempronia, a já se mu věnoval; Sempronius sám mi bude odpovědný za žalobu založenou na uskutečněném obchodu.

6. Julianus, Digest, kniha III.

Pokud se budu zabývat záležitostmi vašeho svěřence bez vašeho pověření, ale abych vás uchránil před odpovědností v opatrovnické žalobě, budu vás činit odpovědným za žalobu z důvodu uskutečněných obchodů a budu mít nárok na žalobu i proti vašemu svěřenci, ale pouze tehdy, pokud se kvůli tomu obohatil.

(1) Pokud navíc půjčím peníze vašemu zástupci na váš účet, abych mu umožnil vyplatit vašeho věřitele nebo uvolnit váš majetek, který je v zástavě, budu mít vůči vám právo na žalobu na základě obchodní transakce, ale ne vůči vašemu zástupci, se kterým jsem uzavřel smlouvu. Jak by tomu však bylo v případě, kdybych se dohodl s vaším zástupcem? Lze konstatovat, že mi vůči vám stále náleží žaloba založená na uzavřeném obchodu, protože jsem tuto stipulaci proložil nadbytečnou opatrností.

(2) Pokud někdo obdržel peníze nebo jiný majetek, aby mi je přinesl, budu mít právo podat proti němu žalobu na základě uskutečněných obchodů.

(3) Tam, kde někdo vyřizuje mé záležitosti nikoliv z ohledu na mne, ale kvůli zisku, Labeo tvrdil, že se stará spíše o své vlastní záležitosti než o mé, neboť usiluje o svůj vlastní prospěch, a nikoliv o můj, pokud jedná za účelem osobního zisku. Nicméně tím spíše by měl být odpovědný za žalobu založenou na uzavřeném obchodu. Pokud však při vyřizování mých záležitostí něco vynaložil, bude mít právo na žalobu proti mně; nikoliv o to, o co přišel, protože se vměšováním do mých záležitostí provinil zlou vírou, ale pouze o zjištění částky, o kterou jsem se obohatil.

(4) Pokud je někdo natolik pošetilý, že si myslí, že zatímco vyřizoval své záležitosti, věnoval se mým, nevznikne ani jedné straně právo na žalobu, protože to nedovoluje dobrá víra. A jestliže vyřizoval jak svou, tak mou záležitost v domnění, že vyřizuje pouze mou záležitost, bude mi odpovídat pouze za mou záležitost. Neboť pokud někoho navedu, aby obchodoval s mými záležitostmi, na kterých jsi měl zájem i ty, musí podle Labea platit, že pokud se věnoval tvým záležitostem a byl si toho vědom, odpovídá ti žalobou za obchod, který obchodoval.

(5) Pokud někdo, kdo jedná jako můj otrok, uzavře můj obchod, zatímco byl buď svobodný, nebo svobodně narozený, bude mu žaloba založená na uzavřeném obchodu přiznána.

(6) Kdybych se věnoval záležitostem vašeho syna nebo vašeho otroka, zvažme, zda budu mít nárok na žalobu proti vám z důvodu uskutečněných obchodů? Zdá se mi, že lepším názorem je přijmout Labeovu doktrínu, kterou Pomponius schvaluje ve dvacáté šesté knize, totiž: jestliže jsem z ohleduplnosti k tobě uskutečnil obchod týkající se peculium jednoho z nich, budeš mi odpovědný; jestliže jsem to však učinil z přátelství k tvému synovi nebo tvému otrokovi nebo z ohleduplnosti k nim, pak by měla být žaloba proti otci nebo majiteli přiznána pouze do výše peculium, o které se jednalo. Stejně pravidlo platí, pokud jsem se domníval, že jsou svými vlastními pány, neboť pokud koupím od tvého syna otroka, kterého nepotřebuje, a ty tuto koupi ratifikuješ, tvá ratifikace není platná. Pomponius na stejném místě uvádí, že si myslí, že i když v peculium nic není, protože částka, která náleží otci nebo vlastníkovi, je vyšší než jeho hodnota; přesto by měla být podána žaloba proti otci o částku, o kterou se obohatil v důsledku mé správy.

(7) Kdybych obchodoval s člověkem, který byl svobodný, ale sloužil ti jako otrok v dobré víře, a já tak činil v domnění, že je tvým otrokem; Pomponius uvádí, že bych měl právo na žalobu proti tobě na základě obchodu uzavřeného s odkazem na tolik peculium otroka, kolik si můžeš ponechat; ale pokud jde o to, co může odstranit, nemám právo na žalobu proti tobě, ale mám ji proti němu. Kdybych však věděl, že je svobodný, měl bych právo na žalobu proti němu o to, co si může vzít peculium, a také na žalobu proti vám o to, co si můžete ponechat.

(8) Zaplatím-li peníze, abych zabránil zabít Semproniova otroka, o němž si myslím, že patří Titiovi, budu mít nárok na žalobu proti Semproniovi z důvodu uzavřeného obchodu, jak říká Pomponius.

(9) Otázku klade Pedius v Sedmé knize: Jestliže jsem Titiovi jako tvému dlužníkovi mimosoudně oznámil, aby mi zaplatil, i když ti ve skutečnosti nedluží, a ty ses to potom dozvěděl a potvrdil, co jsem udělal, můžeš proti mně podat žalobu na základě uskutečněných obchodů? Říká, že o tom lze pochybovat, protože se nejednalo o žádný váš obchod, protože strana nebyla vaším dlužníkem, ale domnívá se, že ratifikace činí věc vaší; a stejně jako každý, od koho byla platba vymáhána, má právo na vymáhání přiznáno proti tomu, kdo úkon ratifikuje; stejně tak ten, kdo zaplatil, bude mít právo na žalobu proti mně po ratifikaci. Ratifikace tedy činí vaší záležitostí, která na počátku nebyla vaše, nýbrž byla pouze uskutečněna na váš účet.

(10) Říká také, že pokud podobným způsobem podám žalobu a budu vymáhat platbu od dlužníka Ticia, o němž si myslím, že je tvým dědicem, zatímco ve skutečnosti je tvým dědicem Seius, a ty poté potvrdíš, co jsem udělal, budu mít právo na žalobu proti tobě a ty budeš mít právo na žalobu proti mně, obojí na základě uzavřených obchodů. Nejedná se však o váš obchod,

který byl uzavřen, ale vaše ratifikace jej takovým činí; výsledkem je, že obchod je považován za váš a může být proti vám podána žaloba ze strany pozůstalosti.

(11) Co by se tedy stalo, ptal se Pedius, kdybych v domnění, že jsi dědic, opravil dům patřící k panství a ty bys můj čin schválil? Měl bych právo na žalobu proti tobě? Říká, že by k ní nebyl důvod, protože dědic se mým úkonem obohatil a transakce byla provedena s ohledem na cizí majetek; není tedy možné, aby tam, kde samotnou transakcí vzniká prospěch jinému, bylo toto považováno za tvou záležitost.

(12) Podívejme se na případ, kdy se člověk při vyřizování záležitostí pro jiného člověka některým věcem věnoval a jiné zanedbal, a druhá strana si toho všimla a zanedbané věci nepřevzala, zatímco pečlivý člověk - neboť to požadujeme - by se věnoval všem těmto věcem; mělo by se mít za to, že by měl být považován za odpovědného v žalobě založené na uskutečněných obchodech, včetně těch, které zanedbal? Domnívám se, že toto je lepší názor, neboť skutečně, pokud bylo něco, za co byl nepochybně zodpovědný, mělo by se po něm všemi prostředky požadovat, aby z toho vydal účet; neboť i když mu nelze vyčítat, že nepodal žalobu proti ostatním dlužníkům, protože k tomu neměl pravomoc, jelikož nebyl oprávněn zahájit žádné soudní řízení, přesto je třeba ho považovat za zodpovědného za to, že nezaplatil svůj vlastní dluh; a pokud dluh nebyl úročen, začíná být ihned splatný, jak uvedl božský Pius v reskriptu Flaviovi Longinovi, ledaže by ho, jak říká, osvobodil od placení úroků:

7. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Protože funkce soudce má stejnou sílu u žalob podaných v dobré víře, jako má výsledek u ustanovení výslovně učiněného za stejným účelem.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Pokud však ten, kdo spravuje cizí záležitosti, patří k těm, kteří mandát nepotřebují, může být volán k odpovědnosti za to, že nepodal žalobu proti dlužníkovi, pokud byla nabídnuta záruka za ratifikaci; pokud mohl snadno poskytnout záruku. To nepochybně platí, pokud jde o osobní dluh, a proto, pokud by závazek účastníka měl být v určitém okamžiku ukončen a on by byl z tohoto důvodu zproštěn, byl by přesto odpovědný v žalobě založené na uskutečněných obchodech. Stejně pravidlo je třeba považovat za platné i v případě, kdy dědic neodpovídá; takový byl názor Marcelluse.

(1) Navíc, pokud podám žalobu na pozemek, který patří vám nebo městu, a při vyřizování vašich záležitostí nebo záležitostí města použiji nesprávné prostředky a získám větší zisk, než na jaký jsem měl nárok, budu povinen vám nebo městu tento zisk vrátit, ačkoli jsem o něj nemohl podat žalobu.

(2) Pokud se za jakýchkoli okolností stane, že soud nepovolí započtení, lze podat odpůrcí žalobu; pokud by však po přezkoumání bylo započtení zamítnuto, je lepší názor, že odpůrcí žalobu nelze podat, protože o věci již bylo soudně rozhodnuto, a lze uplatnit námitku z důvodu *res iudicata*.

(3) Julianus ve třetí knize pojednává o následujícím případě. "Pokud mi jeden ze dvou společníků zakázal vykonávat činnost společnosti a druhý nikoliv, budu mít nárok na žalobu z důvodu vykonané činnosti proti společníkovi, který mi to nezakázal? Potíž spočívá v tom, že pokud by byla žaloba proti němu přiznána, bylo by nutné, aby byl postižen i ten, kdo mi to zakázal; a bylo by nespravedlivé, aby ten, kdo mi to nezakázal, byl zproštěn úkonu druhého; pokud bych totiž půjčil peníze jednomu společníkovi proti výslovnému zákazu druhého, měl bych platný nárok vůči prvnímu; a domnívám se s Julianem, že by mělo být rozhodnuto, že žaloba z důvodu uzavřeného obchodu bude směřovat proti tomu, kdo mi to nezakázal, takže ten, kdo mi to zakázal, neutrpí v žádném ohledu škodu ani prostřednictvím svého společníka, ani prostřednictvím toho, kdo obchod uzavřel.

9. Scaevola, Otázky, kniha I.

Pomponius říká, že pokud schválím nějakou vaši transakci, i když byla provedena špatně, nebudete mi odpovědný za uskutečněný obchod. Je třeba vzít v úvahu, zda není pravda, že dokud je pochybné, zda ji schválím, či nikoli, je právo na žalobu na základě uskutečněného obchodu v záloze; neboť když už jednou vzniklo, jak může být zrušeno pouhou vůlí?

Domnívá se však, že to platí pouze tehdy, když se neproviníte zlou vírou. A Scaevola uvádí, že i kdybych ratifikoval to, co bylo učiněno, žaloba na základě uzavřeného obchodu bude stále platit; a tam, kde se říká, že mi neodpovídáte, je to proto, že nemohu neschválit to, co jsem jednou odsouhlasil; a stejně jako vše, co bylo řádně učiněno, musí být soudem považováno za ratifikované, tak i to, co bylo schváleno samotnou stranou. Kromě toho, jestliže žádná žaloba založená na uzavřeném obchodu nebude platit tam, kde jsem dal svůj souhlas, co se musí udělat, jestliže druhá strana vybere peníze od mého dlužníka a já to schválím? Jak je mohu vymáhat? A také, předpokládejme, že prodal majetek, který mi patří, jak pak může vymáhat výdaje, které mu vznikly? Protože neexistuje žádný mandát, žaloba založená na uskutečněném obchodu bude platit i po ratifikaci.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Je mi však přiznána žaloba také na náhradu nákladů, které jsem vynaložil? Domnívám se, že tomu tak je, pokud nebylo výslovně dohodnuto, že žádná ze stran nemá nárok na žalobu proti druhé straně.

(1) Pokud někdo podá žalobu na základě uskutečněného obchodu, použije tuto žalobu nejen tehdy, když to, co udělal, mělo nějaký účinek, ale stačí, když obchod řádně vedl, i když nepřinesl žádný účinek; a proto pokud opravil dům nebo vyléčil nemocného otroka, má stále právo na žalobu z tohoto důvodu, i když dům vyhořel nebo otrok zemřel; a tento názor přijal i Labeo; Celsus však říká, že Proculus v poznámce o Labeovi uvádí, že žalobě by nemělo být vždy vyhověno; neboť co když opravil dům, který majitel opustil jako nestojící za opravu nebo o němž si myslel, že ho nepotřebuje? Podle názoru Labea v tomto případě ukládá vlastníkovu břemeno, protože každý může opustit majetek, aby se vyhnul žalobě za hrozící škodu. Celsus tento názor velmi správně zesměšňuje; uvádí totiž, že strana, která obchoduje vhodným způsobem, má z tohoto důvodu právo na žalobu; ale nezabývá se věcí tak, jak by měl, kdo přidává něco, co nebylo nutné, nebo ukládá hlavě domácnosti břemeno. To, co napsal Julianus, platí v případě, že ten, kdo opraví dům nebo vyléčí nemocného otroka, má právo na žalobu na základě uskutečněného obchodu, pokud to, co dělá, přináší užitek, i když celkový výsledek nebyl prospěšný. Ptám se, co je třeba udělat, pokud se domníval, že jedná výhodně, ale hlavě domácnosti to nepřineslo žádný prospěch? Říkám, že nebude mít nárok na žalobu založenou na uskutečněném obchodu, neboť začátek by měl být výhodný, i když výsledek nebereme v úvahu.

11. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Pokud uzavřete obchod s nepřítomnou stranou bez jejího vědomí, měli byste být odpovědní za nedbalost i za podvod; Proculus je však toho názoru, že byste někdy měli být odpovědní za nehody, jako například v případě, kdy se jménem nepřítomné strany věnujete nějakému novému obchodu, který neměla ve zvyku uzavírat, například nákupem nových otroků nebo jiným podnikáním, neboť pokud by mu z toho vznikla nějaká škoda, byli byste odpovědní; ale případný zisk by náležel nepřítomné straně, a pokud by v některých případech vznikl zisk a v jiných ztráta, měl by nepřítomný příkazce započíst zisk proti ztrátě.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Tato žaloba by měla být přiznána nástupci osoby, která zemřela v rukou nepřítele a které podnik patřil.

(1) Pokud jsem jednal za syna, který byl pod kontrolou svého otce a který zemřel ve službě po sepsání závěti, měla by být žaloba rovněž uznána.

(2) Stačí také, aby byl obchod výhodně uzavřen v případě žijících osob, jakož i s ohledem na majetek po zemřelých, i když výsledek může být jiný, než se očekávalo.

13. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Můj dlužník, který mi dlužil padesát aurei, zemřel. Ujal jsem se péče o jeho majetek a utratil jsem deset aurei. Poté jsem do truhly uložil sto aurei, což byl výtěžek z prodeje majetku patřícího do pozůstalosti, a tato částka se bez mého přičinění ztratila. Vystala otázka, zda bych v případě, že by se objevil dědic, mohl proti němu podat žalobu o částku padesáti aurei, kterou jsem půjčil, nebo o těch deset, které jsem vynaložil? Julianus říká, že otázka, kterou bychom měli zvážit, závisí na tom, zda jsem měl dobrý důvod odložit si těch sto aurei; neboť pokud bych zaplatil sobě a ostatním věřitelům pozůstalosti,

měl bych být odpovědný nejen za těch šedesát aurei, ale i za zbývajících čtyřicet. Mohl jsem si však ponechat těch deset, které jsem utratil, to znamená, že bych měl zaplatit jen přes devadesát. Pokud by však existoval pádný důvod pro odložení celé částky sta; například pokud by hrozilo, že pozemky, které jsou součástí pozůstalosti, propadnou kvůli daním; nebo že se zvýší penále za peníze vypůjčené na dně; nebo že bude požadována platba z titulu nálezu; mohl bych od dědice vymáhat nejen deset aurei, které jsem vynaložil v souvislosti s činností pozůstalosti, ale také padesát, které mi náležely.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Pokud se syn rodiny dobrovolně zaváže k podnikání jiných osob, je spravedlivé, aby byla žaloba podána i proti jeho otci, ať už má syn vlastní majetek, nebo jeho otec z jeho jednání profitoval. V případě, že obchod vedla otrokyně, platí stejné pravidlo.

15. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Pomponius ve dvacáté šesté knize uvádí, že tam, kde se uzavírají obchody, je třeba na začátku zvážit stav stran, neboť, jak říká: "Předpokládejme, že začnu uzavírat obchody s nezletilým, který mezitím dosáhne věku puberty? Nebo otroka, nebo syna rodiny, který se mezitím stane svobodným, nebo otce rodiny?". Já sám jsem uvedl, že toto je lepší názor, ledaže bych se na začátku zavázal zabývat se pouze jednou záležitostí a poté bych se ujal další, s jiným záměrem, v době, kdy strana buď dospěla do puberty, nebo se stala svobodnou, nebo otcem rodiny; zde se totiž jednalo o více věcí, abych tak řekl, takže žaloba i rozsudek budou uspořádány a upraveny podle stavu stran.

16. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Když někdo uzavírá můj obchod, nejde o několik různých záležitostí, ale pouze o jednu smlouvu; ledaže se na začátku strana zavázala udělat pouze jednu věc a po jejím dokončení odejít; pokud se totiž v takovém případě zavázala udělat něco jiného poté, co si to rozmyslela, jde o novou smlouvu.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud účastník řízení provedl nějaký úkon v době, kdy byl v otroctví, není nucen se z něj po manuminci zpovídat. Pokud však mezi úkony existuje taková souvislost, že nelze oddělit vyúčtování toho, co bylo učiněno v otroctví, od úkonů učiněných na svobodě, je stanoveno, že to, co bylo učiněno v otroctví, může být předloženo soudu v rámci žaloby na mandát nebo na obchod. Kdyby totiž strana v době, kdy byla v otroctví, koupila pozemek a postavila na něm dům, který by spadl, a poté, co by byla manumitována, by měla pozemek pronajmout, byl by nájem pozemku zahrnut pouze do žaloby založené na uskutečněných obchodech, a to z toho důvodu, že by do ní nemohlo být zahrnuto nic dalšího, co by vyplývalo z úkonů předchozího data; ledaže by účet za obchody uskutečněné v době, kdy byla strana na svobodě, nemohl být sestaven bez nich.

18. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Proculus a Pegasus jsou toho názoru, že člověk, který začal podnikat v době, kdy byl v otroctví, musí jednat v dobré víře, a proto částku, kterou by byl schopen vydělat, kdyby jeho obchod vedl někdo jiný, musí, protože ji nevydělal sám od sebe, vyplatit svému zmocněnci žalobou založenou na uskutečněném obchodu; pokud jeho peculium činilo tolik, že jeho ponecháním mohl tuto částku vydělat. Neratius je téhož názoru.

19. Týž, O Neratiovi, kniha II.

I kdyby neměl žádné peculium, ale byl dlužníkem z podstaty a poté pokračoval v činnosti, je povinen zaplatit, sám; stejně jako ten, kdo je povinen v případě žaloby, která by se promlčela uplynutím času, je také nucen žalobou založenou na uskutečněném obchodu zaplatit své jistíně, poté, co uplyne čas.

(1) Náš Scaevola říká, že se domnívá, že Sabinovo tvrzení, že účet by měl být předložen od počátku, by mělo být chápáno tak, že by měl ukazovat, co zbylo v době, kdy se strana poprvé stala svobodnou, a ne že by měla být činěna odpovědnou za jakýkoli zlý úmysl nebo nedbalost, které se dopustila, když byla v otroctví; a proto, pokud se zjistí, že v době, kdy byla v otroctví, vynaložila peníze nesprávným způsobem, měla by být zproštěna odpovědnosti.

(2) Pokud nařídím svobodnému člověku, kterého držím jako otroka v dobré víře, aby vykonal nějaký úkon, Labeo se domnívá, že proti němu nebudu mít nárok na mandátní žalobu, protože je pod omezením z důvodu svého poddanského stavu, a proto bude žaloba založená na uzavřeném obchodu oprávněná, protože na jedné straně měl práni zabývat se mými záležitostmi a na druhé straně byl v postavení, kdy jsem ho mohl donutit, aby se jimi zabýval.

(3) V době mé nepřítomnosti, kdy jste vyřizoval mé záležitosti, jste, aniž byste o tom věděl, koupil majetek, který mi patřil, a protože jste o této skutečnosti stále nevěděl, nabyt jste jeho vlastnictví na základě předkupního práva. Nejste povinen mi ji vrátit v rámci žaloby na uskutečněný obchod; pokud jste se však předtím, než jste nabyt její vlastnictví na základě promlčení, dozvěděl, že majetek patří mně, musíte najmout někoho, kdo proti vám podá žalobu na jeho vrácení mým jménem, aby ji pro mě získal zpět a dal vám možnost uplatnit vaši dohodu proti vystěhování; při najmutí této osoby nebudete považován za viníka podvodu, neboť byste tak měl učinit, abyste se vyhnul odpovědnosti v rámci žaloby na uskutečněný obchod.

(4) V případě žaloby na základě uzavřeného obchodu musíme zaplatit nejen jistinu, ale také úroky, které jsme vybrali z peněz druhé strany, nebo které jsme dokonce mohli vybrat. Na druhé straně můžeme prostřednictvím této žaloby také vymáhat úroky, které jsme zaplatili, nebo úroky, které jsme mohli inkasovat z našich vlastních peněz a které byly vynaloženy na obchod druhé strany.

(5) V době, kdy byl Titius v rukou nepřítele, jsem s ním obchodoval; po jeho návratu mám vůči němu právo podat žalobu na základě uskutečněného obchodu, i když v době, kdy se tak stalo, nejednal jako příkazce.

20. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Pokud však zemře v rukou nepřítele, bude jak přímá žaloba, tak protižaloba založená na uskutečněných obchodech, podána ve prospěch i neprospěch jeho nástupce.

21. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Servius byl toho názoru, jak uvádí Alfenus ve třicáté deváté knize Digest, že když Lusitánci zajali tři muže a jednoho z nich propustili pod podmínkou, že přinese výkupné za všechny tři, pokud by se nevrátil, museli by ostatní dva zaplatit výkupné i za něj; když se odmítl vrátit a ostatní z tohoto důvodu zaplatili výkupné za něj i za sebe, Servius odpověděl, že je spravedlivé, aby jim pretor vyhověl a podal na něj žalobu.

(1) Pokud někdo uzavírá obchody týkající se pozůstalosti, zavazuje do jisté míry pozůstalost sám sobě a sebe pozůstalosti, a proto nezáleží na tom, zda existuje nezletilý dědic pozůstalosti, protože dluh spolu s ostatními břemeny pozůstalosti přechází na něj.

(2) Jestliže jsem za Titiova života začal řídit jeho obchody, neměl bych s tím přestat, až zemře. Nejsem však povinen začínat nic nového, ale je třeba dokončit to, co bylo započato, a starat se o to; což nastává, když zemře společník, neboť pokud se jedná o něco, co se dělá za účelem ukončení již započatého podnikání, nezáleží na tom, v jaké době bylo dokončeno, ale na tom, v jaké době bylo započato.

(3) Lucius Titius se na tvůj příkaz věnoval mým záležitostem; pokud tak neučinil řádně, budeš mi odpovědný v žalobě na základě uskutečněných obchodů, a to nejen proto, abys byl nucen postoupit svá práva na žalobu proti němu, ale také proto, že jsi při jeho výběru jednal neopatrně, a musíš mi nahradit případnou škodu, která vznikla jeho nedbalostí.

22. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Pokud někdo při podnikání na statku nebo u jednotlivců nakoupí majetek, protože je to nezbytné, může podat žalobu na základě uskutečněného obchodu na to, co vynaložil, i když byl majetek zničen; například když nakoupil obilí nebo víno pro otroky a ztratil je nějakou nehodou, například požárem nebo pádem domu. Mělo by se však rozumět, že k uvedenému pádu nebo požáru muselo dojít bez jeho zavinění; neboť kdyby byl proti němu vynesena rozsudek z důvodu některé z uvedených nehod, bylo by absurdní, aby mohl cokoli vymáhat z titulu zničeného majetku.

23. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Pokud někdo při podnikání jiného inkasoval dluh, který nebyl splatný, může být nucen k náhradě; pokud však při podnikání zaplatil dluh, který nebyl splatný, je lepší názor, že si za to může sám.

24. Týž, O ediktu, kniha XXIV.

Zaplatím-li peníze zprostředkovateli s úmyslem, aby patřily mému věřiteli, nenabývá věřitel jejich vlastnictví prostřednictvím zprostředkovatele; věřitel však může ratifikací úkonu zprostředkovatele učinit peníze svými, a to i proti mému souhlasu; z toho důvodu, že zprostředkovatel se při jejich přijímání staral pouze o záležitosti věřitele, jsem tedy ratifikací věřitele zbaven odpovědnosti.

25. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud někdo při uzavírání obchodů pro jiného vynaloží více, než měl, může částku, kterou měl zaplatit, vymáhat od svého mandanta.

26. Modestinus, Názory, kniha I.

Pokud bylo nařízeno odevzdat majetek zanechaný obci ve svěřeneckém fondu, jmenoval soudce Ticia, Seia a Gaia jako vhodné zástupce pro správu majetku. Tito zástupci si následně správu majetku rozdělili mezi sebe a činili tak bez pověření či souhlasu magistrátu. Nějaký čas poté se u soudu ukázalo, že závěť obsahující svěřenecký fond, na jehož základě měl být majetek předán obci, je neplatná; Sempronius se objevil jako zákonný dědic ab intestato zemřelého, ale jeden z výše uvedených zmocněnců zemřel v platební neschopnosti a nezanechal dědice. Ptám se, kdyby Sempronius podal žalobu proti těmto zástupcům pozůstalosti, kdo by převzal riziko způsobené platební neschopností zemřelého zástupce? Herennius Modestinus odpověděl, že žaloba na základě uzavřených obchodů nemůže být použita proti nikomu z agentů kvůli tomu, co udělal on sám, a že případnou ztrátu musí nést ten, kdo se o pozůstalost uchází jako dědic ze zákona.

27. Stejný, Názory, kniha II.

Dva bratři, jeden plnoletý a druhý nezletilý, vlastnili společný neproduktivní pozemek. Starší bratr postavil na pozemku, na němž stálo otcovo sídlo, rozsáhlé budovy, a když se o pozemek s bratrem dělil, požadoval, aby mu bylo zapláceno, co vynaložil, neboť pozemek byl jeho přičiněním zhodnocen; mladší bratr byl v té době již plnoletý. Herennius Modestinus odpověděl, že ten, pro něhož bylo šetření učiněno, nemá právo na žalobu z důvodu vynaložených nákladů, když jich nebylo třeba a když byly učiněny pouze pro potěšení.

(1) Vyslovil jsem názor, že pokud Titius vychovával svou neteř z náklonnosti ke své sestře, nelze proti ní z tohoto důvodu podat žalobu.

28. Javolenus, O Cassiovi, kniha VIII.

Pokud někdo provedl obchod Seiův podle pokynů Titiových, odpovídá Titiovi v mandátní žalobě a v žalobě je třeba zohlednit výši úroků jak Seiiových, tak Titiových; úroky Titiovy však musí být určeny částkou, kterou má zaplatit Seiiovi,

jemuž je povinen buď z mandátu, nebo za provedený obchod. Titius má právo podat žalobu také proti tomu, koho pověřil, aby se staral o záležitosti jiného, dříve než sám něco zaplatí svému mandantovi; má se totiž za to, že přišel o částku, za kterou byl povinen.

29. Callistratus, Monitory Edict, kniha III.

Pokud otec svou závětí ustanovil opatrovníka svému posmrtnému synovi a opatrovník mezitím vykonával opatrovnictví a dítě se nenarodilo, bude proti němu podána žaloba nikoliv z důvodu opatrovnictví, ale z důvodu uskutečněných obchodů; pokud by se však posmrtné dítě narodilo, bude podána žaloba z opatrovnictví, která by zahrnovala obě období správy, tedy období před narozením dítěte i období po narození.

30. Julianus, Digest, kniha III.

Bylo provedeno šetření týkající se následující skutečnosti. Jistý muž byl usnesením obecního zastupitelstva pověřen nákupem pšenice a jiná osoba, která byla pověřena, aby pod ním vykonávala funkci podřízeného kurátora, pšenici zkazila tím, že do ní přimíchala jiné obilí. Cena pšenice, která byla pro obec nakoupena, byla účtována kurátorovi; jakou žalobu mohl kurátor podat proti podřízenému kurátorovi, aby mu byla nahrazena škoda, která mu na jeho účet vznikla? Valerius Severus odpověděl, že poručník má právo žalovat svého spolusprávce z důvodu uzavřených obchodů, a dále uvedl, že stejné právo žalovat má jeden magistrát proti druhému; ovšem za předpokladu, že o podvodu nevěděl. V souladu s těmito názory je třeba říci, že stejné pravidlo platí i pro podpůrce.

31. Papinianus, Názory, kniha II.

Jistý člověk nařídil svobodnému muži nebo příteli, aby si půjčil peníze, a věřitel na základě důvěry v dopis uzavřel smlouvu a ručil. V tomto případě, ačkoli peníze nebyly vynaloženy na majetek, je přesto věřiteli nebo jeho ručiteli přiznána žaloba proti straně, a to z důvodu uzavřeného obchodu; což se jistě podobá Actio Institoria.

(1) Muž, který vyřizoval záležitosti pro Sempronia, se nevědomky věnoval záležitosti, na které měl Titius zájem. Za tuto konkrétní záležitost bude odpovídat i Semproniovi, ale může podat žádost k soudu o záruku na náhradu škody vůči Titiovi, kterému je přiznáno právo na žalobu. Stejně pravidlo platí i v případě opatrovníka.

(2) Pokud byl případ připraven k projednání a obžalovaný se nedostavil, jeho přítel ho dobrovolně zastoupil a sdělil soudu důvod jeho nepřítomnosti. Ten se nebude považovat za viníka nedbalosti, jestliže se neodvolal v případě, že byl vydán rozsudek v neprospěch nepřítomné strany. Ulpianus v poznámce říká, že je to správné, protože první strana v nepřítomnosti prohrála svou žalobu; ale pokud přítel hájí nepřítomnou osobu a dovolí, aby byl proti němu vydán rozsudek, a podá žalobu z důvodu uskutečnění obchodu, bude činěn odpovědným, pokud se neodvolal, ačkoli tak mohl učinit.

(3) Osoba, která uzavírá obchody pro jiného, je povinna platit úroky z peněz, které má ve svém držení, poté, co byly uhrazeny nezbytné náklady.

(4) Zůstavitel prohlásil, že jeho svobodnému člověku má být vyplacena určitá částka na výdaje spojené s postavením pomníku, a pokud bylo vynaloženo něco nad rámec této částky, nemůže být žaloba podána z důvodu uskutečnění obchodu nebo z důvodu svěřeni, protože přání zůstavitele stanovilo limit výdajů.

(5) Dědic poručníka, který je chlapcem mladším než plnoletý, neodpovídá za záležitosti, které jeho poručník vyřizuje v souvislosti s majetkem svěřenkyně svého otce; poručník chlapce však může být žalován vlastním jménem z důvodu uzavřených obchodů.

(6) Matka sice může jednat se svým synem v souladu s vůlí jeho otce, a to na základě přirozené náklonnosti, přesto však nebude oprávněna ustanovit zástupce na vlastní nebezpečí za účelem zahájení soudního řízení, protože sama nemůže za svého syna právně jednat, zcizit jeho majetek nebo se zbavit dlužníka nezletilého přijetím platby.

(7) Pokud se jedna strana bránila ve věci, v níž šlo o společné právo k vodě, a rozsudek byl vydán ve prospěch vlastníka pozemku; ten, kdo zaplatil nezbytné a přiměřené náklady ve věci, na níž měly zájem obě strany, bude mít nárok na žalobu z důvodu uskutečnění obchodu.

32. Týž, Názory, kniha III.

Ručitel z nezkušenosti přijal zástavy nebo cenné papíry týkající se jiné smlouvy, na které neměl zájem, a zaplatil věřiteli oba dluhy v domnění, že spojením cenných papírů získá odškodnění. Z tohoto důvodu by mandátní žaloba podaná proti němu byla neúčinná a on sám by nemohl podat žalobu proti dlužníkovi, ale bylo by nutné, aby každý z nich žaloval druhého z důvodu uzavřeného obchodu. Při projednávání této věci postačí přihlédnout k nedbalosti, nikoli však k nehodě, a to z toho důvodu, že ručitel není považován za lupiče. Věřitel v tomto případě nemůže být v rámci zástavní žaloby odpovědný za navrácení majetku, neboť zřejmě prodal své právo.

(1) Pokud matka obdržela od muže, který je zasnouben s její dcerou, dary, o nichž dívka neví, nelze v její prospěch podat žalobu na základě mandátu nebo vkladu, ale lze ji podat na základě uzavřeného obchodu.

33. Stejně, názory, kniha X.

Dědic zemřelého manžela nemůže podat žalobu na jeho manželku (která měla za trvání manželství majetek svého manžela pod kontrolou) za zcizení pozůstalosti a bude postupovat moudřeji, pokud ji bude žalovat za zcizení majetku na základě uskutečněných obchodů, pokud se skutečně starala o záležitosti svého manžela.

34. Paulus, Otázky, kniha I.

Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi, Pozdrav. Babička uzavírala obchody se svým vnukem a po smrti obou byli dědicové babičky žalováni dědici vnuka v žalobě založené na uzavřených obchodech, ale dědicové babičky podali žalobu na výživu, kterou vnuk vybavil. Na to bylo odpovězeno, že babička ji poskytla ze svého majetku z přirozeného citu, neboť nežádala, aby byla výše výživného stanovena, a že nebyla stanovena; navíc bylo zjištěno, že pokud matka poskytla výživné, nemůže vymáhat to, co poskytla ze svého majetku z podnětu přirozeného citu. Na druhou stranu bylo konstatováno, a já to považuji za správné, že se jedná o případ, kdy je prokázáno, že matka poskytovala výživné ze svého majetku; v daném případě je však pravděpodobné, že babička, která s vnukem obchodovala, ho vyživovala ze svého majetku. Bylo předmětem diskuse, zda se má mít za to, že výdaje byly uhrazeny z obou majetků, a já se ptám, jaký závěr se zdá být spravedlivější? Odpověděl jsem, že rozhodnutí v tomto případě závisí na skutkovém stavu. Domnívám se totiž, že to, co bylo zjištěno v případě matky, by nemělo být vždy dodržováno; neboť jaký by byl důsledek, kdyby matka pozitivně prohlásila, že když podporovala svého syna, činila tak proto, aby mohla podat žalobu buď proti němu, nebo proti jeho opatrovníkům? Předpokládejme například, že jeho otec zemřel daleko od domova a že jeho matka po návratu do vlasti podporovala svého syna a otrocky; v tomto případě božský Pius Antoninus stanovil pravidlo, že žalobu z důvodu uzavřených obchodů lze přiznat proti samotnému nezletilému. Protože se tedy jedná o otázku skutkovou, domnívám se, že by měla být vyslechnuta babička nebo její dědicové, pokud si přejí vyúčtování výživného, a to zejména tehdy, pokud se ukáže, že babička zapsala položky do výdajového účtu. Domnívám se, že by v žádném případě nemělo být připuštěno, aby výdaje byly účtovány na vrub obou pozůstalostí.

35. Scaevola, Otázky, kniha I.

V případě, že manžel po rozvodu uzavřel se svou manželkou obchod, může být její věno vymáháno nejen žalobou na věno, ale také na základě uzavřených obchodů. Tak je tomu v případě, kdy manžel mohl věno vydat, dokud se věnoval obchodům; v opačném případě nemůže být činěn odpovědným za to, že je nevymáhal sám od sebe; poté, co však o svůj majetek přišel, bude proti němu v plném rozsahu uplatněno právo na žalobu z důvodu uskutečněných obchodů; ačkoli pokud je manžel žalován žalobou o věno, musí být zproštěn. V tomto případě by však měla být stanovena hranice, takže pokud je žalobní návrh: "nakolik byl schopen, ačkoli poté přišel o svůj majetek"; pokud byl schopen ji během této doby vyplatit; neboť se nedopustil protiprávního jednání, pokud jde o jeho povinnost, pokud neprodal svůj majetek okamžitě, aby získal částku, neboť musel nechat uplynout určitou dobu, během níž se zdálo, že nic neudělal. Pokud mezitím, než splnil svou povinnost, o majetek přišel, není odpovědný z důvodu uskutečněného obchodu o nic více, než kdyby peníze nikdy nemohl zaplatit. Je-li však manžel schopen platit, je přípustná žaloba založená na uskutečněných obchodech, protože hrozí nebezpečí, pokud přestane být solventní.

(1) Nemyslím si, že člověk, který obchoduje s dlužníkem, je povinen mu vrátit zástavu, když mu stále dluží peníze a není žádný jiný způsob, jak je splatit.

(2) Žaloba na zrušení smlouvy nepatří do skupiny žalob na základě uzavřených obchodů a promlčuje se po uplynutí šesti měsíců, pokud strana nenašla otroka mezi majetkem druhé strany; nebo, pokud je našel, nenalezl, a tudíž nezískal zpět, určitý další majetek, který patřil pod příslušenství, takže otrok byl méně hodnotný, nebo jakoukoli věc, která byla získána prostřednictvím otroka a která nepocházela z majetku kupujícího; a z obchodu kupujícího nebylo získáno tolik, aby prodávající mohl uspokojit svůj nárok.

(3) Kromě toho, pokud osoba, která obchod uzavírá, dluží své jistě z jiného důvodu a jedná se o dlouhodobý závazek a strana je bohatá, nelze jí vyčítat, že dluh nezaplatila; to znamená za předpokladu, že zaplacení úroků není důvodem ke stížnosti. Jiné pravidlo platí v případě, kdy je opatrovník dlužníkem svého svěřence, neboť tam měl tento zájem na zaplacení dřívějšího dluhu, neboť pak by mohl podat žalobu na zaplacení dluhu z důvodu opatrovnictví.

36. Paulus, Otázky, kniha IV.

Když si člověk, který je svobodný, ale slouží mi v dobré víře jako otrok, vypůjčil peníze a použil je v můj prospěch, zvažme, jakým způsobem musím vrátit to, co pro mě vynaložil, protože obchod pro mě neuskutečnil jako přítel, ale jako jeho vlastník. Je třeba vyhovět žalobě založené na základě uskutečněného obchodu, a ta přestává být správná, jakmile je jeho věřiteli zaplaceno.

37. Stejně, názory, kniha I.

Pokud byly obchody opatrovanec uzavřeny bez pověření jeho opatrovníka, je obvyklé v době, kdy byla věc připojena k řízení, zkoumat, zda se opatrovanec obohatil o věc, kvůli níž byla žaloba proti němu podána.

(1) Pokud někdo uzavírá pro jiného obchody, v nichž jde o peníze, je povinen platit také úroky a nést riziko z takových investic, které sám sjednal; s výjimkou případů, kdy dlužníci v důsledku náhodných okolností přišli o tak velkou část svých peněz, že se v době, kdy byla žaloba podána, stali insolventními.

(2) Pokud otec spravuje majetek, který náleží jeho emancipovanému synovi a který mu daroval, může být žalován z důvodu uskutečněných obchodů.

38. Tryphoninus, Spory, kniha II.

Muž, který měl dluh, jenž nebyl úročen, uzavřel obchod se svým věřitelem a vyvstala otázka, zda může být donucen zaplatit úroky z výše uvedené částky žalobou založenou na uzavřeném obchodu. Uvedl jsem, že by byl povinen platit úroky, kdyby je byl povinen vybírat pro sebe, ale pokud by v době, kdy obchodoval, nenastal den splatnosti, nebyl by nucen platit úroky; pokud by však tato doba uplynula a on sám by dlužné peníze nezahrnul do účetnictví věřitele, jehož obchodoval, byl by jistě nucen platit úroky na základě žaloby podané v dobré víře. Podívejme se, jaký úrok by byl povinen zaplatit, zda by to byl úrok, na který by tentýž věřitel půjčoval peníze jiným, nebo by to byl úrok nejvyšší? Je pravda, že každý, kdo převede pro vlastní potřebu peníze strany, jejíž poručnictví nebo obchod má na starosti, nebo pokud si magistrát přivlastní peníze obce, musí zaplatit nejvyšší úrok, jak stanovili božští císaři. Jinak je tomu však v tomto případě, kdy si strana nepřivlastnila peníze z podniku, který spravuje, ale vypůjčila si je od přítele předtím, než se ujala správy jeho záležitostí; neboť ti, na něž se vztahuje výše uvedené pravidlo, byli povinni prokázat dobrou víru bez náhrady, v každém případě takové, která byla absolutní a bez jakéhokoli zisku; a pokud se ukáže, že zneužili svých privilegií, jsou nuceni zaplatit nejvyšší úrok jako určitý druh trestu; tato strana však obdržela majetek jako půjčku legálním způsobem a je povinna zaplatit úrok, protože nezaplatila jistinu, a nikoli proto, že si přivlastnila pro vlastní potřebu peníze pocházející z obchodu, který vedla. Je velký rozdíl, zda dluh právě začal vznikat, nebo zda se tak stalo již dříve, protože v druhém případě to stačí k tomu, aby dluh nesl úroky, které dříve nenesl.

39. Gaius, O slovních závazcích, kniha III.

Když někdo zaplatí dluh za jiného, i když ten druhý není ochoten nebo o tom neví, zbavuje ho odpovědnosti; když však někdo někomu dluží peníze, nemůže je jiný právně vymáhat bez souhlasu toho prvního; přirozený rozum i zákon totiž stanovily pravidlo, že můžeme zlepšit stav člověka, který je nevědomý a neochotný, ale nemůžeme ho zhoršit.

40. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Mám-li s vámi společný dům a dávám-li záruku na odvrácení hrozící škody za vaši část uvedeného domu; je třeba konstatovat, že to, co zaplatím jako škodu, mohu na vás žalovat spíše z důvodu uskutečněného obchodu než z důvodu společného rozdělení nákladů, protože jsem mohl chránit svůj podíl, aniž bych byl nucen chránit podíl svého společníka.

41. Týž, O ediktu, kniha XXX.

Pokud někdo hájil mého otroka ve věci noxal a já jsem o tom nevěděl nebo jsem byl nepřítomen, bude mít proti mně právo žalovat celou částku na základě uzavřeného obchodu, a ne na základě peculium.

42. Týž, O ediktu, kniha XXXII.

Pokud se ujmete vyřizování mých záležitostí na žádost mého otroka a učinili jste tak pouze na jeho popud, vznikne mezi námi žaloba na základě vyřizování záležitostí; pokud tak však učiníte na pokyn mého otroka, bylo rozhodnuto, že můžete podat žalobu nejen v rozsahu peculium, ale také z důvodu, že to bylo v můj prospěch.

43. Labeo, O posledních Javolenových epitomech, kniha VI.

Pokud zaplatíte peníze jménem osoby, která vám to výslovně nenařídila, budete mít nárok na žalobu na základě uskutečněného obchodu, neboť touto platbou byl dlužník zproštěn svého věřitele, ledaže by měl dlužník nějaký zájem na tom, aby peníze nebyly vyplaceny.

44. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Pokud člověk vedený přátelstvím k jejich otci podá žádost o jmenování poručníka nezletilých nebo učiní opatření k odvolání poručníků, kteří jsou podezřelí, nemá podle konstituce božského Severa právo na žalobu proti uvedeným nezletilým.

45. Týž, Názory, kniha IV.

V případě, že někdo výhodně vynaloží peněžní prostředky při uzavírání obchodů jiného, což zahrnuje i výdaje čestně vynaložené na zajištění veřejných funkcí, které jsou získávány postupně; vynaložená částka může být vymáhána žalobou založenou na uzavřených obchodech.

(1) Pokud otroci získali svobodu zcela dobrovolně, nejsou nuceni skládat účty ze záležitostí, které vyřizovali za života svého pána.

(2) Titius v domnění, že jeho sestra je závětní dědičkou zesnulého, zaplatil dluh věřitelům pozůstalosti. Ačkoli tak učinil s úmyslem uzavřít obchod své sestry, ve skutečnosti tak učinil ve prospěch dětí zemřelého, které by byly řádnými dědici svého otce, kdyby nebylo závěti; a protože je spravedlivé, aby nebyl vystaven ztrátě, je stanoveno, že to, co zaplatil, může získat zpět žalobou založenou na uzavřeném obchodu.

46. Africanus, Otázky, kniha VII.

Nařídil jste mému synovi, aby vám koupil pozemek, a když jsem se o tom dozvěděl, sám jsem ho pro vás koupil. Domnívám se, že je třeba zvážit, s jakým úmyslem jsem koupi provedl; neboť pokud jsem věděl, že je to z důvodu něčeho, co je pro vás nezbytné, a také bylo vaší vůlí, že byste byl rád, abyste koupi uskutečnil, vzniká mezi námi právo na žalobu na základě uskutečněného obchodu; stejně jako by tomu bylo, kdyby nebylo žádného pověření nebo kdybyste nařídil Titiovi, aby koupi uskutečnil, a já ji provedl, protože jsem se mohl o věc pohodlněji postarat. Kdybych však provedl koupi, abych zabránil tomu, aby můj syn byl odpovědný za mandátní žalobu, je lepší názor, že bych mohl podat mandátní žalobu proti vám v jeho prospěch a vy byste byl oprávněn k žalobě de peculio proti mně; protože i kdyby Titius provedl mandát a já, abych zabránil tomu, aby byl z tohoto důvodu odpovědný, provedl koupi, mohl bych podat žalobu proti Titiovi z důvodu uzavřeného obchodu a on by mohl podat žalobu proti vám a vy proti němu z titulu mandátu. Stejně pravidlo platí, kdybys nařídil mému synovi, aby za tebe ručil, a já bych se stal ručitelem za tebe sám.

(1) Pokud se objeví domněnka, že jste Titiovi nařídil, aby se stal vaším ručitelem, a on, protože mu v tom bylo z nějakého důvodu zabráněno, se stal vaším ručitelem, abych ho zprostil jeho slibu, budu mít nárok na žalobu na základě uzavřených obchodů.

47. Paulus, Sentence, kniha I.

Žaloba na základě uskutečněného obchodu je přiznána tomu, kdo má zájem na tom, aby byl takový případ zahájen.

(1) Je jedno, zda strana podá žalobu přímou či jinou, nebo zda je žaloba podána proti ní; (protože v mimořádných řízeních, kde se nedodrhuje použití formulí, je toto rozlišování nadbytečné), zejména pokud mají obě tyto žaloby stejnou sílu a účinek.

48. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud bratr, který uzavírá obchody se svou sestrou bez jejího vědomí, sjedná s jejím manželem věno, může být proti němu právně podána žaloba z důvodu uzavřených obchodů, aby ho donutil propustit jejího manžela.

49. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Když otrok, kterého jsem prodal, něco ukradne mně, svému prodávajícímu, a kupující věc prodá, a ta pak přestane existovat, měla by mi být přiznána žaloba na zaplacení ceny z důvodu uskutečněného obchodu; jako by tomu bylo v případě, kdybyste se věnovali nějakému obchodu, o kterém jste si mysleli, že je váš, ačkoli ve skutečnosti byl můj; nebo na druhou stranu bys měl nárok na žalobu proti mně, kdybys v případě, kdy sis myslel, že ti patří nějaká věc, ačkoli ve skutečnosti patřila mně, vydal nějaké osobě svůj majetek, který ti byl odkázán (protože zaplacení odkazu by mě v tomto případě osvobodilo).

Tit. 6. O osobách, které podávají obtěžující žaloby

1. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

"Pokud se o někom tvrdí, že přijal peníze za účelem obtěžování nebo zdržení se takového jednání, bude proti němu po dobu jednoho roku podána žaloba *in factum* na vrácení čtyřnásobku částky, kterou údajně přijal, a po uplynutí jednoho roku bude podána žaloba na vrácení skutečné částky."

(1) Pomponius uvádí, že tato žaloba se vztahuje nejen na případy, kdy jde o peníze, ale také na veřejná stíhání, a to zejména proto, že podle Lex Repetundarum je odpovědná strana, která přijímá peníze za to, že něco provedla, aby způsobila nepříjemnosti, nebo za to, že se toho zdržela.

(2) Stejnou odpovědnost nese každý, kdo obdrží peníze předtím, než je věc spojena, nebo kdo je obdrží později.

(3) Ústava našeho císaře adresovaná Cassiovi Sabinovi zakazuje dávat peníze soudci nebo protivníkovi ve veřejných nebo soukromých věcech nebo ve věcech, na nichž má zájem státní pokladna; a pokud se tak stane, nařizuje ztrátu práva na žalobu. Lze se totiž zeptat, zda v případě, že protivník přijal peníze nikoliv s obtěžujícím úmyslem, ale za účelem kompromisu, platí ústava? Domnívám se, že nikoliv, neboť právo na žalobu zaniklo; není totiž zakázán kompromis, ale pouze nízké vydírání.

(4) Opět platí, že o přijetí peněz se hovoří i v případě, že strana místo peněz obdržela něco jiného.

2. Paulus, O ediktu, kniha X.

Kromě toho, je-li někdo zproštěn závazku, lze to považovat za přijetí peněz, a také v případě, že jsou mu peníze půjčeny k bezúplatnému použití nebo je majetek prodán či pronajat za nižší cenu, než je jeho hodnota. Nezáleží na tom, zda strana sama peníze přijala, nebo nařídila, aby byly vyplaceny někomu jinému, nebo je ratifikovala poté, co je za ni přijal někdo jiný.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Obecně se toto pravidlo uplatní i v případech, kdy strana získá za takovou úplatu jakoukoli výhodu, ať už ji získá od svého protivníka nebo od kohokoli jiného.

(1) Pokud tedy strana přijme peníze za účelem obtěžování, je odpovědná bez ohledu na to, zda tak učinila či nikoliv; a pokud je přijala nikoliv za účelem obtěžování, pokud jej způsobí, je odpovědná.

(2) Podle tohoto ediktu je odpovědný také ten, kdo je depectus, což znamená ten, kdo uzavřel hanebnou smlouvu.

(3) Je třeba poznamenat, že ten, kdo zaplatil peníze proto, aby některá strana utrpěla nepříjemnosti, nemá sám právo na vymáhání, protože jednal nečestně; právo na žalobu však má ten, na jehož účet byly peníze zaplacený za účelem obtěžování; z tohoto důvodu, jestliže někdo od vás přijme peníze za to, že mi způsobí nepříjemnosti, a ode mne, aby zabránil mému obtěžování, bude mi odpovědný ve dvou žalobách.

4. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Dědic však k této žalobě není oprávněn, protože by mu mělo stačit, že má právo na žalobu na vrácení peněz, které mu byly vyplaceny zůstavitelem:

5. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Tato žaloba se však podává proti dědici za vše, co se mu dostalo do rukou, neboť bylo zjištěno, že tento nepoctivý zisk lze vymáhat po dědicích, ačkoli trestní žaloby jsou promlčeny; jako například v případě, kdy jsou peníze dány za falšování nebo soudci za příznivé rozhodnutí a jsou vymáhány po dědici, stejně jako může být vymáháno cokoli jiného, co bylo získáno nezákonným způsobem.

(1) Kromě této žaloby lze podat i žalobu na vrácení peněz, pokud je jediným špatným jednáním jednání toho, kdo je obdržel; pokud se to totiž vztahuje i na dárce, pak je v lepším postavení ten, kdo je vlastnil. Pokud by byla podána žaloba na peníze, ztratilo by se toto právo na žalobu, nebo by měla být přiznána žaloba na trojnásobek částky? V případě zloděje přiznáváme žalobu na čtyřnásobek částky, stejně jako žalobu na navrácení majetku. Domnívám se, že postačí pouze jedna z těchto žalob, neboť pokud bude podána žaloba na vrácení peněz, pak není nutné po uplynutí jednoho roku přiznat žalobu in factum.

6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Rok, ve kterém byly osobě vyplaceny peníze, aby se zabránilo podání žaloby proti ní, začíná okamžikem, kdy byla platba provedena, pokud tehdy měla právo podat žalobu na jejich vrácení. V případě osoby, které jiný zaplatil peníze, aby proti ní byla podána žaloba, lze však pochybovat o tom, zda se má rok počítat ode dne, kdy byly peníze zaplacené, nebo ode dne, kdy se strana dozvěděla, že byly zaplacené; pokud totiž neví, že existuje důvod, aby proti ní byla podána žaloba, má se za to, že nemá pravomoc ji podat, a lepší je názor, že rok se má počítat od okamžiku, kdy se o tom dozvěděla.

7. Paulus, O ediktu, kniha X.

Pokud někdo přijal peníze od jiného, aby mě uchránil před nepříjemnostmi, pak, pokud byly dány na můj pokyn nebo mým zástupcem, který měl na starosti všechny mé záležitosti, nebo osobou, která dobrovolně jednala mým jménem a jejíž jednání jsem schválil, má se za to, že jsem peníze zaplatil sám. Jestliže je však jiná strana nezaplatila na můj příkaz, ačkoli to udělala z úcty ke mně, aby čin nebyl spáchán, a já jsem neratifikoval to, co udělala; pak strana, která peníze zaplatila, je může vymáhat a já mám právo žalovat čtyřnásobek částky.

(1) Pokud byly peníze zaplacené za účelem podání šikanózní žaloby proti synovi rodiny, je tato žaloba přiznána i otci. Stejně tak, pokud by syn rodiny přijal peníze za to, aby ho přiměl k podání šikanózní žaloby proti někomu, nebo aby ji nepodal, bude žaloba přiznána jeho otci. Kdyby mu jiná strana zaplatila peníze, aby žalobu nepodal, aniž by mu to bylo mnou nařízeno, může je pak vymáhat a já budu mít právo podat žalobu na čtyřnásobek této částky.

(2) V případě, že hospodář, který má příjmy, zadržuje něčí otroky a byly mu vyplaceny peníze, které mu nenáležely, je rovněž odpovědný v žalobě in factum podle tohoto oddílu ediktu.

8. Ulpianus, Názory, kniha IV.

Když se příslušný soudce dozví od nevinného člověka, že zaplatil peníze za trestný čin, který mu nebyl prokázán, musí nařídit, aby bylo vráceno to, co bylo nezákonně vylákáno, podle ustanovení ediktu, který se týká osob, o nichž se tvrdí, že přijaly peníze buď proto, aby způsobily nepříjemnosti, nebo aby se od nich zdržely, a musí uložit trest úměrný trestnému činu tomu, kdo se ho dopustil.

9. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Pokud je otrok obviněn, musí být podroben mučení, pokud je to požadováno; a pokud je zproštěn obžaloby, musí být žalobce odsouzen zaplatit pánovi dvojnásobek jeho hodnoty; kromě dvojnásobku jeho hodnoty musí být vyšetřeno, zda bylo stíhání zahájeno za účelem obtěžování, protože trestný čin nezákonného stíhání je oddělen od jakékoli škody, která pánovi vznikla mučením otroka.

Knihá IV

1. Ohledně úplné restituce.
2. Pokud je úkon proveden ze strachu.
3. Pokud jde o podvodný úmysl.
4. Pokud jde o osoby mladší 25 let.
5. Ohledně změny stavu.
6. Jaké jsou důvody, na jejichž základě mají osoby starší 25 let nárok na úplnou restituci.

7. O zcizení za účelem změny podmínek soudního řízení.

8. Pokud jde o záležitosti postoupené jiným osobám k rozhodčímu řízení (..)

9. Námořníci, hostinští a majitelé stájí musí vrátit svěřený majetek.

*****

Tit. 1. O úplné restituci

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Užitečnost této hlavy není třeba chválit, neboť mluví sama za sebe. Praetor podle ní v mnoha ohledech přichází na pomoc stranám, které se dopustily omylu nebo byly podvedeny a které byly kvůli zastrašování, lsti, mládí nebo nepřítomnosti přeplaceny.

Paulus, Sentence, kniha I.

Nebo kvůli změně stavu či omluvitelnému omylu.

/

Modestinus, Pandekty, kniha VIII.

Všem osobám slibuje prétor úplnou náhradu, když se prokáže řádný důvod; tak může prozkoumat spravedlnost případu a zjistit, zda patří do té skupiny, které může poskytnout úlevu.

Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Vím, že některé autority se domnívají, že strana, která žádá o úplnou restituci, nesmí být vyslechnuta, pokud se jedná o nějakou velmi bezvýznamnou záležitost nebo částku, pokud by to bylo na újmu projednání nějaké důležitější záležitosti nebo vybrání větší částky.

Paulus, O ediktu, kniha VII.

Za vyloučeného se nepovažuje nikdo, komu prétor slíbí poskytnout úplnou restituci.

Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Úplná restituce může být přiznána nástupcům nezletilých, stejně jako nástupcům těch, kteří jsou nepřítomni ve veřejných záležitostech, a vlastně všem těm, kteří sami měli nárok na úplnou restituci; a to bylo velmi často rozhodnuto. Úplnou restituci tedy může získat dědic nebo osoba, které byl vydán majetek, nebo nástupce syna rodiny, který byl vojákem. Pokud je tedy nezletilá osoba obojího pohlaví uvedena do otroctví, bude jejímu pánovi přiznána úplná restituce, a to ve lhůtě stanovené zákonem. Pokud by se však stalo, že takový nezletilý byl překročen s ohledem na majetek, do něhož vstoupil, říká Julianus v sedmnácté knize Digest, že jeho pán bude mít právo jej odmítnout, a to nejen z důvodu mládí, ale dokonce i tam, kde mládí nelze tvrdit; protože patroni nevyužili výhod zákonů za účelem získání majetku, ale za účelem pomsty.

Marcellus, Digesty, kniha III.

Božský Antonín se v reskriptu adresovaném pretoriánovi Marciovi Avitovi vyjádřil k otázce ulehčení osobě, která přišla o majetek v době nepřítomnosti, následovně: "Ačkoli by se neměly snadno provádět změny ve věcech, které byly slavnostně stanoveny, přesto tam, kde to spravedlnost jasně vyžaduje, musí být poskytnuta úleva; a proto, když se strana, která byla předvolána, nedostavila, a z tohoto důvodu byl proti ní formálně vynesena rozsudek, a brzy poté se dostavila k soudu, jemuž jsi předsedal, lze předpokládat, že její nedostavení se bylo způsobeno ani ne tak její vlastní vinou, jako spíše nedokonalé slyšitelným hlasem vyvolávače, a proto má nárok na restituci."

Zdá se, že pomoc císaře se neomezuje pouze na případy tohoto druhu, neboť úleva by měla být poskytnuta osobám, které byly podvedeny bez vlastního zavinění, a zejména v případech, kdy se podvodu dopustili jejich protivníci, neboť je obvyklé, že se žádá o žalobu založenou na podvodu; a je povinností spravedlivého přetora spíše povolit nový proces, což vyžaduje rozum i spravedlnost, než připustit podání žaloby zahrnující bezpráví, k níž by se mělo přistoupit pouze tehdy, když není k dispozici žádný jiný prostředek nápravy.

Macer, O odvolání, kniha III.

Tento rozdíl existuje mezi případem nezletilých mladších dvaceti let a stran, které jsou nepřítomny při veřejných záležitostech, totiž: nezletilí, i když jsou hájeni svými opatrovníky a poručníky, mohou ještě dosáhnout úplné restituce vůči státu, tj. pokud je prokázán řádný důvod; ale pokud je někdo nepřítomen při veřejných záležitostech nebo pokud jsou jiní, kteří požívají stejného privilegia, pokud jsou hájeni svými zástupci, jsou obvykle osvobozeni od úplné restituce pouze v rozsahu, v jakém mohou podat odvolání.

Tit. 2. Tam, kde je úkon proveden z důvodu strachu

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Praetor říká: "Neschválím nic, co bylo vykonáno ze strachu." V tomto případě je to tak. Dříve se v Ediktu uvádělo: "Co bylo vykonáno násilím nebo strachem". Zmínka o síle označovala donucení uložené proti vůli a o strachu ukazovala úzkost myslí z důvodu nějakého současného nebo budoucího nebezpečí; později však byla zmínka o síle vypuštěna, protože cokoli je způsobeno prudkým projevem síly, je považováno za způsobené také strachem.

Paulus, O ediktu, kniha I.

Síla je útok vyšší moci, kterému nelze odolat.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Tato klauzule tedy obsahuje jak sílu, tak strach; a pokud je někdo násilím donucen k nějakému úkonu, je mu tímto ediktem přiznána restituce.

Násilím však rozumíme krajní násilí, a to takové, které je pácháno proti dobrým mravům, nikoli takové, které magistrát řádně používá, totiž v souladu se zákonem a s právem úřadu, který zastává. Přesto, pokud se magistrát římského lidu nebo guvernér provincie dopustí nezákonného jednání, Pomponius říká, že se tento edikt uplatní; jako například pokud Re vymáhá peníze pod hrozbou smrti nebo bičování.

Paulus, O ediktu, kniha XI.

Jsem toho názoru, že by sem měl být zahrnut i strach z otroctví nebo jakýkoli jiný podobný druh.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Labeo říká, že pod pojmem "strach" je třeba rozumět nikoli jakoukoli obavu, ale strach z nějakého mimořádného zla.

Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Strach, o němž říkáme, že je míněn tímto ediktem, není strach, který prožívá nerozhodný člověk, ale strach, který by se důvodně dotýkal člověka velmi rozhodného charakteru.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pedius v sedmnácté knize uvádí, že v tomto ediktu není zahrnuta ani obava z hanby, ani obava z toho, že by byl vystaven nějaké nepříjemnosti, což je důvodem k restituci podle tohoto ediktu. Pokud by se tedy někdo, kdo je z ústavy bázlivý, obával něčeho, k čemu není žádný důvod, nemohl by na základě tohoto ediktu získat restituci, protože žádný čin nebyl proveden ani násilím, ani zastrahováním.

Jestliže tedy někdo, kdo byl přistižen při krádeži, cizoložství nebo jiném zločinu, buď něco zaplatil, nebo se k tomu zavázal, Pomponius v osmnácté knize velmi správně říká, že to spadá pod podmínky ediktu, pokud se strana obávala buď smrti, nebo vězení; není sice dovoleno zabít cizoložníka nebo zloděje, pokud se nebrání zbraní, ale mohou být zabiti nezákonně, a proto byl strach opodstatněný. Pokud se však strana vzdá svého majetku, aby zabránila tomu, aby ji osoba, kterou přistihla, zradila, má podle tohoto ediktu nárok na úlevu; protože kdyby byla zrazena, podléhala by trestům, o nichž jsme se zmínili.

Paulus, O ediktu, kniha XI.

Tyto osoby skutečně spadají pod Lex Julia, protože přijaly peníze, aby zatajily odhalený čin cizoložství. Pretor by však měl zasáhnout a donutit je k náhradě škody, neboť tento čin je v rozporu s dobrými mravy a pretor nebere v úvahu, zda ten, kdo zaplatil, je cizoložník, či nikoliv, ale pouze skutečnost, že první z nich získal peníze tím, že druhému vyhrožoval smrtí.

Jestliže ode mne někdo bere peníze pod pohrůžkou, že mi odebere doklady, které zakládají můj občanský stav, jestliže nezaplatím; není pochyb o tom, že jsem pod nátlakem způsobeným krajním zastrahováním, především je-li činěn pokus o mé zotročení, a kdyby se zmíněné doklady ztratily, nemohl bych být prohlášen za svobodného.

Jestliže muž nebo žena dají cokoli, aby nebyli nuceni trpět znásilnění, platí tento edikt; neboť pro dobré lidi je strach z toho větší než strach ze smrti.

V těchto věcech, o nichž jsme se zmínili, že spadají do působnosti ediktu, je jedno, zda se někdo bojí o sebe nebo o své děti; rodiče se totiž kvůli své náklonnosti snáze bojí kvůli svým dětem než kvůli sobě.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Strach musíme chápat jako přítomný strach, a ne jako pouhé podezření, že může být uplatněn. To uvádí Pomponius ve dvacáté osmé knize, neboť říká: "Strach je třeba chápat jako vyvolaný", to znamená, že obava musela být někým vyvolána. Poté vznáší tento bod, totiž: "Vztahoval by se edikt na případ, kdybych opustil svůj pozemek poté, co jsem se doslechl, že někdo přichází ozbrojen, aby mě násilím vyhnal?". A uvádí, že podle názoru Labea by se v tomto případě edikt neuplatnil a ani interdikt Unde vi by nebyl k dispozici; nezdá se totiž, že bych byl vyhnán násilím, protože jsem nečekal, až se tak stane, ale dal jsem se na útěk. Jinak by tomu bylo, kdybych odešel poté, co na pozemek vstoupili ozbrojenci, neboť v takovém případě by bylo možné použít edikt. Dále uvádí, že kdybys na mém pozemku násilím postavil budovu pomocí ozbrojené bandy, pak by se uplatnil interdikt Quod vi aut clam i tento edikt, protože ti to vlastně trpím zastrašováním. Pokud vám však vydám vlastnictví z důvodu použití síly; Pomponius říká, že bude důvod pro tento edikt.

Je třeba také poznamenat, že prétor v tomto ediktu mluví obecně a s odkazem na skutečnosti a nedodává, kým byl čin spáchán; a proto ať už je to jednotlivec, nebo dav, nebo obec, nebo spolek, nebo korporace, kdo způsobí zastrašování, edikt se uplatní. Ale ačkoli pretorián zahrnuje násilí spáchané kýmkoli, Pomponius velmi správně říká, že pokud od tebe něco přijmu nebo tě přiměji, aby ses mi zavázal za to, že tě budu bránit před násilím nepřátel, lupičů nebo lůzy, nebo za účelem získání tvé svobody, že bych neměl být odpovědný podle tohoto ediktu, pokud bych sám nepoužil toto násilí proti tobě. Kdybych se však násilí nedopustil, nebyl bych za to odpovědný, neboť by se mělo spíše mít za to, že jsem za své služby obdržel náhradu.

Pomponius také říká, že je opodstatněný názor těch, kteří se domnívají, že podle tohoto ediktu lze získat náhradu, když je někdo donucen manumitovat otroka nebo zbourat dům.

Nyní se podívejme, co znamená pretoriánův výrok, že neschválí něco, co bylo učiněno. A skutečně, nějaká záležitost může zůstat nedokončená, i když je použito zastrašování; jako například tam, kde byla uzavřena dohoda, ale nebyly zaplaceny peníze; nebo tam, kde byla transakce dokončena, když byly peníze spočítány až po uzavření dohody; nebo tam, kde je dlužník propuštěn svým věřitelem zastrašováním; nebo nastane jiná podobná okolnost, která transakci dokončí. Pomponius říká, že tam, kde je transakce úplná, bude mít strana někdy nárok na výjimku i na žalobu; kde je však neúplná, bude mít nárok pouze na žalobu. Přesto vím o případu, kdy někteří Kampánci za použití zastrašování na jedné straně vymohli od ní písemný slib, že zaplatí určitou částku peněz, a náš císař vydal reskript, že může požádat prétora o úplnou restituci, a když jsem byl u něj jako asesor, rozhodl: "Že pokud by strana chtěla postupovat proti Kampáncům žalobou, může tak učinit; nebo pokud by se chtěla proti nim odvolat, pokud by podali žalobu, nebylo by to bez účinku." - "To je pravda," řekl jsem. Z této ústavy lze vyvodit, že bez ohledu na to, zda je transakce úplná, nebo neúplná, bude žaloba i výjimka povolena.

Věcná žaloba nebo žaloba in personam bude přiznána straně, která si ji přeje, přičemž zproštění nebo jiný druh zproštění, které poskytla, bylo zrušeno.

Julianus ve třetí knize Digest soudí, že pokud byl majetek vydán osobě zastrašováním, měla by jej tato osoba nejen vrátit, ale také odpovídat za zlý úmysl.

Ačkoli jsme toho názoru, že věcná žaloba by měla být přiznána, protože vydaná věc tvoří část majetku toho, kdo byl vystaven násilí; přesto se tvrdí, a ne bezdůvodně, že pokud člověk podá žalobu na čtyřnásobnou náhradu škody, věcná žaloba zaniká, a platí to i naopak.

Restituce, která má být provedena podle tohoto ediktu, tj. úplná restituce z moci soudce, má tento popis, a sice v případě, že majetek byl vydán zastrašováním, musí být vydán a záruka na odškodnění vlastníka proti zlému úmyslu (jak již bylo uvedeno) zajišťuje újmu na majetku. Tam, kde došlo k vydání prostřednictvím výprodeje, musí být závazek uveden do

původního stavu; takže, jak uvedl Julianus ve čtvrté knize Digest, pokud byly dluženy peníze a vydání bylo vynuceno násilím, pokud nedošlo k zaplacení nebo k obnovení závazku a připojení vydání, musí být strana odsouzena k zaplacení čtyřnásobné náhrady škody. Dále, pokud jsem násilím učinil slib formou stipulátu, musí dojít k uvolnění stipulátu, a pokud došlo ke ztrátě nějakého užívacího práva nebo služebnosti, musí být obnoveny.

Protože tato žaloba je in rem, nenutí nikoho, kdo použil násilí; ale prétor má v úmyslu, aby v případě, že něco bylo učiněno zastrašováním, bylo právo na restituci uplatněno proti všem; a ne bezdůvodně poznamenal Marcellus s odkazem na rozhodnutí Juliana, že pokud ručitel použil násilí, aby dosáhl zproštění závazku propuštěním, nebude proti hlavnímu dlužníkovi přiznána žaloba na náhradu škody; ale ručitel by měl být odsouzen k zaplacení čtyřnásobku částky, pokud neobnoví právo žaloby proti hlavnímu dlužníkovi. Názor uvedený Marcellem je lepší, neboť se domnívá, že tato žaloba bude podána proti hlavnímu dlužníkovi, jak je uvedeno in rem.

Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Je jisté, že pokud jsou ručitelé propuštěni hlavním dlužníkem za použití zastrašování, může být proti ručitelům podána žaloba, aby byli donuceni obnovit svůj závazek.

Jestliže já, donucen tebou ze strachu, tvůj závazek uvolním, je na uvážení soudce, u něhož je zahájeno řízení podle tohoto ediktu, aby nejen nařídil obnovení závazku tebou osobně, ale aby tě přinutil poskytnout ručitele, buď tytéž, nebo jiné, neméně solventní; a kromě toho obnovit zástavy, které jsi dal na stejném místě.

Paulus, Poznámky k Juliánovým Digestám, kniha IV.

Pokud třetí osoba, aniž by došlo k podvodu ze strany ručitele, použije násilí, aby dosáhla propuštění zmíněného ručitele, nebude tento ručitel rovněž povinen obnovit závazek hlavního dlužníka.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Potomstvo otrokyň, mláďata dobytka, úroda a vše, co na nich závisí, musí být vráceno; nejen to, co již bylo získáno, ale navíc musím být odškodněn za to, co bych mohl získat, kdyby mi v tom nebylo zabráněno zastrašováním.

Mohli bychom se zeptat, zda by pretorián rozhodl, že podle ediktu mají být vráceny věci, které ten, kdo použil násilí, také proti němu použil násilí? Pomponius ve dvacáté osmé knize říká, že prétor není povinen přijít mu na pomoc; domnívá se totiž, že jelikož je dovoleno násilí odrazit násilím, utrpěl totéž, co způsobil. Proto, jestliže tě někdo zastrašováním donutí, abys mu něco slíbil, a já ho potom ze strachu donutím, aby tě propustil, nemůže mu být nic vráceno.

Julianus říká, že pokud věřitel použije proti svému dlužníkovi násilí, aby dosáhl zaplacení jeho dluhu, není podle tohoto ediktu odpovědný, a to vzhledem k povaze žaloby založené na zastrašování, která vyžaduje, aby byla způsobena škoda; ačkoli nelze popřít, že strana spadá do působnosti Lex Julia de vi a ztratila své právo jako věřitel.

Callistratus, O soudních šetřeních, kniha V.

Dochoval se dekret božského Marka v následujícím znění: "Když Marcianus řekl: "Nepoužil jsem žádnou sílu", císař odpověděl: "Myslíš si, že se nepoužívá síla, kromě případů, kdy jsou lidé zraněni? Síly se používá právě tak v případě, kdy někdo, kdo se domnívá, že mu něco náleží, a vznese o to požadavek, aniž by zahájil soudní řízení; proto, jestliže se přede mnou prokáže, že někdo směle a bez soudní moci získal do držení nějaký majetek svého dlužníka nebo nějaké peníze, které mu náležely a které mu zmíněný dlužník dobrovolně nezaplátil; a kdo si v této věci vytvořil právo, nemá nárok na právo věřitele".

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Kromě toho, pokud jsem proti tobě chráněn věčnou výjimkou a donutím tě, abys mi vydal osvobození, edikt se neuplatní, protože jsi nic neztratil.

Praetor slibuje, že pokud strana neučiní restituci, může být proti ní podána žaloba na čtyřnásobnou náhradu škody, což znamená čtyřnásobek celé částky, která měla být vrácena. Praetor se k dlužníkovi chová dostatečně shovívavě tím, že mu dává možnost restituce, pokud se chce vyhnout trestu. Po uplynutí jednoho roku mu však slibuje pouze jednoduchou žalobu, ale ne vždy a pouze v případě, že se prokáže řádný důvod.

Při zkoumání příčiny je důležité, aby tato žaloba byla povolena jen tam, kde jiná neleží; a protože totiž v případě újmy způsobené zastrašováním právo na žalobu zaniká za rok, čímž se rozumí rok s obvyklým příplatkem; a měl by existovat nějaký vhodný důvod, aby tato žaloba byla po uplynutí roku povolena. Jiné právo na žalobu lze získat následujícím způsobem, a to v případě, že osoba, proti níž bylo násilí namířeno, zemřela, její dědic je pak oprávněn podat žalobu na pozůstalost, neboť strana, která použila násilí, je v držení; z tohoto důvodu nebude dědic oprávněn podat žalobu z důvodu zastrašování, ačkoli pokud by neuplynul rok, mohl by dědic podat žalobu na čtyřnásobnou náhradu škody. Žaloba je přiznána dědicům, protože zahrnuje i stíhání majetku.

Při této žalobě se nezkoumá, zda žalovaná strana použila zastrašování, nebo zda tak učinil někdo jiný; postačí totiž zjištění skutečnosti, že byl použit buď strach, nebo násilí a že žalovaný, i když je v trestném činu nevinně, přesto z transakce profitoval; protože strach zahrnuje nevědomost, je rozumné, aby strana nebyla nucena uvádět, kdo proti ní použil zastrašování nebo sílu; a proto se od žalobce vyžaduje pouze prokázat, že strachu bylo použito k tomu, aby byl donucen vydat někomu dlužné peníze nebo odevzdat majetek nebo provést jiný úkon. Nezdá se totiž nespravedlivé, aby jedna osoba byla odsouzena k zaplacení čtyřnásobné náhrady škody kvůli činu jiné osoby; protože na začátku není žaloba podána na čtyřnásobek dotčené částky, ale tam, kde nedošlo k navrácení majetku.

Protože tato žaloba podléhá rozhodčímu řízení, má žalovaný právo provést restituci před vydáním rozhodčího nálezu, jak jsme uvedli výše; a pokud tak neučiní, musí být proti němu spravedlivě a po zásluze vydán rozsudek o čtyřnásobné náhradě škody.

Někdy však i tam, kde bylo použito zastrašování, nález rozhodce žalovaného zproští odpovědnosti. Neboť jestliže Titius použil zastrašování bez mého vědomí a majetek získaný tímto způsobem se dostal do mého vlastnictví, a jestliže, aniž by z mé strany došlo k jakémukoli podvodu, již neexistuje, mám být zproštěn viny pouhým aktem rozhodce? Nebo, jestliže se dotyčný otrok dá na útěk a soudce po mně požaduje, abych dal záruku za jeho navrácení, pokud se dostane pod mou kontrolu, pak bych měl být propuštěn. Proto některé autority zastávají názor, že nabyvatel, který získal majetek v dobré víře od osoby, která použila násilí, by neměl být činěn odpovědným; stejně tak by neměl být odpovědný ten, kdo obdržel majetek darem, nebo ten, komu byl odkázán. Velmi správně se domnívá Vivianus, že tyto osoby jsou odpovědné, jinak bych se dostal do nevýhodné situace, protože jsem utrpěl zastrašování. Pedius také ve čtvrté knize uvedl, že pravomoc soudce v případě restituce je taková, že by měl nařídít tomu, kdo použil násilí, aby restituci provedl, i když majetek přešel do vlastnictví třetí osoby; nebo donutit tuto osobu k restituci, i když jiná osoba použila zastrašování; zastrašování použité jednou osobou by totiž nemělo být ku prospěchu jiné osoby.

Labeo říká, že pokud se někdo stal dlužníkem zastrašováním a poskytl ručení, které bylo ochotné, budou propuštěni jak dlužník, tak ručitel; pokud však byl zastrašován pouze ručitel, a nikoli hlavní dlužník, bude propuštěn pouze ručitel.

Čtyřnásobek hodnoty zahrnuje celý dotčený majetek, tj. úrodu a veškerý přírůstek.

Pokud je někdo donucen násilím slíbit, že se dostaví k soudu, ale poté poskytne ručení, budou propuštěni oba.

Tam, kde byl někdo donucen násilím uzavřít dohodu, a protože nedal propuštění, byl odsouzen k zaplacení čtyřnásobné škody; Julianus je toho názoru, že může odpovédět, když podá žalobu na základě ustanovení a je proti němu podána námitka; protože prostá hodnota majetku získaného žalovaným byla zahrnuta do čtyřnásobné škody. Labeo však říká, že i poté, co byla žaloba o čtyřnásobnou náhradu škody vyřízena, by se strana, která použila násilí, přesto bránila výjimkou; protože se to však zdá tvrdé, mělo by se to změnit tak, aby byla odpovědná za trojnásobnou náhradu škody, a také tak, aby byla v každém případě nucena dát výpověď.

Pokud jde o to, co jsme řekli o zahrnutí prosté hodnoty do čtyřnásobné škody, je třeba tomu rozumět tak, že v příkazu příznávajícím čtyřnásobnou škodu je samozřejmě zahrnut majetek získaný násilím; a proto se provádí jeho restituce, takže trest je omezen na trojnásobnou škodu.

Co když se otrok ztratí bez zlého úmyslu nebo nedbalosti osoby, která použila násilí a proti níž byl vynesena rozsudek? V tomto případě, pokud by otrok zemřel před podáním žaloby na základě rozsudku, bude pravidlo při výkonu rozsudku zmírněno; protože strana je nucena poskytnout zadostiučinění za svůj trestný čin trestem trojnásobné náhrady škody. Pokud jde o otroka, o němž se říká, že se dal na útěk, bude žalovaný nucen poskytnout záruku, že ho bude pronásledovat a vrátí mu ho; přesto si strana, která utrpěla násilí, plně zachová všechna svá práva na věcnou žalobu nebo na vydání věci nebo jakákoli jiná práva, která měla za účelem navrácení otroka; takže pokud by ho jeho pán jakýmkoli způsobem získal zpět a druhá strana by byla žalována na základě ustanovení, bude chráněna výjimkou. To vše se děje po vynesení rozsudku, ale pokud by otrok zemřel před vynesení rozsudku, aniž by to bylo způsobeno zlým úmyslem nebo nedbalostí žalovaného, bude přesto tento odpovědný. To vyplývá z následujících slov ediktu: "Pokud majetek nebude v důsledku rozhodnutí soudu obnoven". Pokud by se tedy otrok dal na útěk bez zlého úmyslu nebo nedbalosti strany, proti níž byla žaloba podána, musí být u soudu poskytnuta záruka, že bude následovat a otroka vrátí; ale pokud majetek nebyl ztracen v důsledku nedbalosti žalovaného, přesto, pokud by vůbec nebyl ztracen, kdyby nebylo použito zastrašování, bude žalovaný odpovědný, stejně jako je tomu v případě interdiktu *Unde vi* nebo *Quod vi aut clam*; z toho důvodu, že člověk může někdy získat zpět cenu mrtvého otroka, kterého by byl prodal, kdyby nebyl trpěl zastrašováním.

Tam, kde někdo použije proti mně násilí, jak ode mne získá majetek, není zlodějem; ačkoli Julianus je toho názoru, že každý, kdo získá majetek násilím, je bezohlednějším zlodějem.

Tam, kde někdo použije zastrašování, je jisté, že je odpovědný i za zlý úmysl; a Pomponius říká totéž; a obě žaloby jsou překážkou pro druhou, pokud je uplatněna výjimka *in factum*.

Julianus uvádí, že čtyřnásobek škody představuje pouze zájem žalobce, a proto jestliže člověk, který dlužil čtyřicet aurei z důvodu důvěry, slíbí pod nátlakem zaplatit tři sta a zaplatí, může vymáhat čtyřnásobek dvou set šedesáti aurei, neboť to byla částka, vůči níž byl vystaven nátlaku.

Podle tohoto pravidla, jestliže několik osob použije donucení a pouze jedna z nich je žalována a dobrovolně provede restituci před vynesením rozsudku, všichni ostatní jsou osvobozeni. Pokud tak však neučiní, ale zaplatí čtyřnásobek částky po vynesení rozsudku, je lepší názor, že žaloba založená na zastrašování je rovněž ukončena, pokud jde o ostatní.

Paulus, O ediktu, kniha XI.

Neboť žaloba bude přiznána proti ostatním na částku, která nebyla vymožena od strany, proti níž byla žaloba podána.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

To, co jsme uvedli v případě, kdy několik osob použije zastrašování, by mělo platit i v případě, kdy se majetek dostal do rukou jednoho, zatímco jiný byl odpovědný za nátlak.

Tam, kde otroci používají zastrašování, bude noxální žaloba podána s odkazem na ně; kdokoli však může žalovat jejich pána, do jehož držení majetek přešel; a pokud se po podání žaloby majetku vzdá, nebo, jak již bylo řečeno, zaplatí čtyřnásobnou náhradu škody, bude to ku prospěchu i otrokům. Pokud poté, co byl žalován v noxální žalobě, raději vydá otroky, může být žalován i on sám, pokud nabyl vlastnictví majetku.

Tato žaloba je přiznána dědici a dalším nástupcům, neboť zahrnuje právo navazovat na majetek. Je přiznána i proti dědici a dalším nástupcům, a to na částku toho, co se dostalo do jejich držby; a to není bezdůvodné, neboť i když na dědice nepřechází trest, přesto (jak je uvedeno v reskriptu), co bylo získáno nepoctivě, by nemělo přejít ve prospěch dědice.

Paulus, Otázky, kniha I.

Podívejme se tedy, zda v případě, kdy dědic něco získal do vlastnictví a spotřeboval to, co získal, přestane být odpovědný, nebo postačí skutečnost, že majetek kdysi vlastnil? A pokud by zemřel poté, co to spotřeboval, bude žaloba absolutně přípustná proti jeho dědici, protože s majetkem získal i dluh; nebo nebude žaloba přiznána, protože druhý dědic nic nezískal? Lepší je názor, že žaloba bude v každém případě přípustná proti dědici dědice; stačí totiž, že majetek jednou přešel na původního dědice, a právo na žalobu se stává věčným. V opačném případě je třeba konstatovat, že sám dědic, který spotřebuje to, co se mu dostalo do rukou, nebude odpovědný.

Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Pokud byl skutečný majetek, který se dostal do rukou osoby, zničen, nemůžeme říci, že se obohatil, ale pokud byl přeměněn na peníze nebo něco jiného, nemělo by se dále zkoumat, co se s ním stalo; ale strana se považuje za obohacenou, i když mohla později ztratit to, co získala. Císař Titus Antoninus totiž v reskriptu Claudiovi Frontinovi s odkazem na hodnotu majetku z pozůstalosti uvedl, že žaloba může být podána proti němu z důvodu pozůstalosti právě z tohoto důvodu; protože i když majetek, který byl původně zahrnut do pozůstalosti, nebyl v jeho vlastnictví, přesto cena majetku, o který se obohatil, bez ohledu na to, jak často se jednotlivé předměty měnily ve své povaze, ho činila odpovědným ve stejném rozsahu, jako kdyby samotné předměty zůstaly ve své původní podobě.

Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

S ohledem na skutečnost, že prokonzul slibuje žalobu proti dědici pouze v rozsahu toho, co se mu dostalo do rukou, je třeba chápat, že se jedná o udělení věčného práva žaloby.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Abychom zjistili, jaká částka se dostala do rukou dědice, musíme se vrátit k okamžiku, kdy bylo připojeno vydání; za předpokladu, že je jisté, že se mu něco dostalo do rukou. Stejně pravidlo platí, pokud něco přejde do většiny majetku strany, která použila násilí, takovým způsobem, že je zřejmé, že to přejde do vlastnictví dědice; to znamená, pokud je dlužník zproštěn odpovědnosti.

Paulus, O ediktu, kniha XI.

Pokud se svobodná žena proviní nevděkem vůči svému patronovi a je si vědoma toho, že byla nevděčná; a proto, protože jí hrozí ztráta postavení, dá nebo slíbí něco svému patronovi, aby zabránila tomu, že bude uvedena do otroctví; edikt se nepoužije z toho důvodu, že ona sama je tím, kdo vyvolal strach.

Pokud byl nějaký úkon učiněn ze strachu, pretorián jej nepotvrdí z důvodu uplynutí času.

Pokud strana předala držbu pozemku, který jí nepatřil, čtyřnásobná škoda neboli prostá hodnota s výnosy, kterou bude vymáhat, není hodnotou pozemku, ale hodnotou držby; odhad toho, co má být navráceno, se totiž zakládá na tom, co bylo ztraceno, a v tomto případě je to prostá držba s úrodou; což je také názor Pomponia.

Tam, kde bylo věno slíbeno zastrašováním, podle mého názoru žádná povinnost nevzniká, neboť je zcela jisté, že takový slib věna se rovná slibu žádnému.

Tam, kde jsem byl zastrašováním donucen upustit od kupní smlouvy nebo nájemní smlouvy, je třeba zvážit, zda je transakce neplatná, či nikoliv a dřívější závazek zůstává v plné platnosti; nebo zda se to podobá rozvázání, protože se nemůžeme spoléhat na závazek založený v dobré víře, neboť takový zaniká, když je ztracen. Lepší názor je, že případ se podobá určitému druhu rozvázání, a proto bude praetorská žaloba na místě.

Jestliže, jsa donucen strachem, vstoupím do pozůstalosti, myslím, že jsem jednal jako dědic, protože ačkoli kdybych byl svobodný, nechtěl bych tak učinit; přesto, jsa podroben donucení, měl jsem vůli jednat; měl bych však dostat od pretoriána restituční příkaz, aby mi byla svěřena pravomoc odmítnout pozůstalost.

Jestliže, jsa k tomu donucen, pozůstalost odmítanu, může mi pretor přijít na pomoc dvěma způsoby; buď tím, že mi přizná spravedlivou žalobu, jako by ji přiznal dědici, nebo tím, že připustí žalobu z důvodu donucení; a já mám právo zvolit si ten způsob, který si zvolím.

Paulus, Sentence, kniha I.

Pokud někdo někoho vsadil do vězení za účelem, aby od něho něco vymohl, není důležité, co se za těchto okolností stalo.

Ulpianus, Názory, kniha V.

Není pravděpodobné, že by někdo ve městě pod nátlakem a nespravedlivě zaplatil něco, co není povinen, pokud by prokázal, že má význačné postavení; mohl by se totiž odvolat na veřejné právo a obrátit se na někoho, komu je svěřena autorita a kdo by zakázal, aby se s ním zacházelo násilím. Aby se tato domněnka vyvrátila, musí být předložen co nejpádnější důkaz násilí.

Je-li někdo oprávněně vyděšen vyhlídkou na soudní vyšetřování, k němuž ho mocný protivník hrozí poslat v řetězech; prodá pod nátlakem to, co měl právo si ponechat, uvede věc do náležitého stavu guvernér provincie.

Drží-li peněžní makléř sportovce v rozporu se zákonem ve vazbě a tím, že mu brání v účasti na závodech, ho nutí, aby složil jistotu za větší peněžní částku, než mu náleží; příslušný soudce, je-li to prokázáno, nařídí, aby věc byla uvedena do náležitého stavu.

Je-li někdo nucen zásahem úředníků guvernéra, násilím a bez soudního řízení, zaplatit peníze, které nedluží, straně, která uplatňuje nárok z postoupení; soudce nařídí, aby to, co bylo nezákonně vymoženo, bylo vráceno tomu, kdo způsobil škodu. Jestliže však zaplatil svůj dluh na základě prosté výzvy, a nikoli v důsledku soudního řízení, i když strana měla jednat legálně a nevymáhat dluh neregulérním způsobem, přesto není v souladu se zákonem zrušit transakci, která vedla k zaplacení splatného závazku.

Tit. 3. O podvodném úmyslu

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

V tomto ediktu pretor poskytuje úlevu proti lstivým a podvodným osobám, které používají lsti ke škodě druhých, aby zabránil těm prvním, aby měli prospěch ze své zlovlů, nebo těm druhým, aby byli poškozeni jejich prostoduchostí.

0. Následující podmínky ediktu: "Pokud se tvrdí, že něco bylo učiněno s podvodným úmyslem, a v dané věci nelze použít jinou žalobu, vyhovím žalobě, pokud se zdá, že je pro to dobrý důvod."

1. Servius definuje "podvodný úmysl" jako plán s cílem oklamat druhou stranu, kdy se jedna věc předstírá a druhá se děje. Labeo však uvádí, že je možné, aby to bylo provedeno bez předstírání za účelem nadbíhání jinému; a je možné, aby jedna věc byla provedena bez podvodu a jiná předstírána; stejně tak jednají osoby, které chrání buď své vlastní zájmy, nebo zájmy jiných, za použití tohoto druhu rozptýlení. Podává tedy definici podvodného úmyslu, který je následující: "Úskok, podvod nebo machinace, které jsou použity za účelem obejití, oklamání nebo podvedení jiného". Labeova definice je správná.

2. Pretor se nespokojil pouze se zmínkou o dolus, ale dodal malus, protože starověké autority byly zvyklé říkat dolus bonus a tento výraz chápaly jako obratnost, zejména když někdo použil lest proti nepříteli nebo zloději.

3. Pretorián říká: "A žádný jiný úkon v této věci není použitelný." Tedy rozumně slibuje tuto žalobu tam, kde není k dispozici žádná jiná, protože žaloba týkající se infamie by jí neměla být ukvapeně nařízena, pokud může být podána žaloba civilní nebo pretoriánská, jak uvádí Pedius v Osmé knize; ale i tam, kde bude platit interdikt, jehož prostřednictvím může člověk podat žalobu, nebo bude uplatněna výjimka, kterou může být chráněn, není tento edikt použitelný. Pomponius říká totéž ve Dvacáté osmé knize a dodává, že i když může být člověk chráněn stipulací, nemůže mít žalobu založenou na podvodném úmyslu; jako například tam, kde byla stipulace uzavřena s odkazem na podvodný úmysl.

4. Pomponius také říká, že tam, kde proti nám nemůže být podána žaloba, například tam, kde bylo ustanovení tak hanebně poskvrněno podvodem, že by žádný soud nepřipustil žalobu na jeho základě; neměl bych se pokoušet získat žalobu založenou na podvodném úmyslu, protože žádný soudce by nepřipustil, aby taková žaloba byla podána proti mně.

5. Pomponius také říká, že Labeo se domnívá, že i kdyby někdo mohl dosáhnout úplné restituce, neměl by mít z této žaloby prospěch; a pokud uplynutím času zanikne nějaké jiné právo na žalobu, přesto by tato neměla být povolena; neboť ten, kdo odkládá podání žaloby, může vinit pouze sám sebe, ledaže by podvod byl spáchán za zvláštním účelem, aby se nechal uplynout čas.

6. Pokud někdo, kdo má nějaké občanskoprávní nebo pretoriánské právo na žalobu, toto právo vloží do smlouvy a poté jej zruší propuštěním nebo jiným způsobem, nemůže zahájit řízení na základě podvodu, protože má jiné právo na žalobu, ledaže by byl při ztrátě svého práva na žalobu úmyslně oklamán.

7. Je to totiž pouze v případě, že proti tomu, jehož podvod je předmětem vyšetřování, může být podána jiná žaloba.

(23) Paulus, O ediktu, kniha XI.

Nebo pokud lze věc, která je základem vyšetřování proti němu, zajistit jiným způsobem.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Tento edikt se nepoužije a přestane být k dispozici, když třetí strana:

Paulus, O ediktu, kniha XI.

Lze žalovat; nebo pokud lze majetek zajistit pro mě prostřednictvím jiného.

37. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud byl tedy opatrovanec obcházen Titusem a jeho opatrovník s ním jednal ve spolčení, nemá nárok na žalobu proti Titiovi založenou na podvodu, protože má k dispozici opatrovnickou žalobu, kterou může získat zpět to, co činí jeho zájem. Je-li jeho opatrovník nesolventní, je nepochybně třeba říci, že mu lze vyhovět žalobě na základě podvodu:

38. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Nelze totiž mít za to, že osoba má nárok na jakoukoli žalobu, pokud by byla zbytečná z důvodu platební neschopnosti jejího protivníka.

0. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pomponius tato slova velmi správně vysvětluje: "Žádný jiný úkon není použitelný", což znamená, že není možné, aby se daná věc pro zúčastněnou stranu zachovala jiným způsobem. Nezdá se, že by to odporovalo i názoru, který uvedl Julianus ve čtvrté knize, totiž že v případě, kdy nezletilý mladší pětadvaceti let, který byl uveden v omyl radou otroka, ho prodal i s jeho peculium a kupující ho manumitoval; nezletilý byl oprávněn podat žalobu z důvodu podvodu proti manumitovanému otrokovi; musíme tomu totiž rozumět tak, že kupující je prost podvodu a že nemůže být činěně odpovědným z důvodu koupě, nebo že prodej je neplatný, pokud byl nezletilý k němu přiměn podvodnými prohlášeními. Skutečnost, že se předpokládá, že strana je nezletilá, ji neopravňuje k úplné restituci, neboť vůči manumitovanému otrokovi nelze uplatnit úplnou restituci.

(16777216) V souladu s tím je třeba konstatovat, že pokud si člověk může sám zajistit náhradu škody prostřednictvím trestní žaloby, žaloba z důvodu podvodu není přípustná.

(16777217) Pomponius však říká, že pokud se jedná o populární žalobu, neplatí žaloba založená na podvodu.

(16777218) Labeo se domnívá, že žaloba založená na podvodu by neměla být přiznána nejen v případě, že neexistuje žádné jiné právo na žalobu, ale dokonce i v případě, kdy může být pochybné, zda je k dispozici jiné právo, či nikoli; a uvádí následující příklad: Labeo říká, že ať už mi dal jistotu proti zlému úmyslu, nebo ne, měla by být proti němu podána žaloba založená na podvodu, neboť pokud mi dal jistotu, je pochybné, zda existuje právo na žalobu založené na této jistotě. Lepší je

však názor, že pokud byla poskytnuta jistota proti zlému úmyslu, žaloba založená na ní nebude přípustná, protože je k dispozici žaloba na základě ustanovení; pokud však jistota nebyla poskytnuta, pak v případě, že bude podána žaloba na koupi, nebude přípustná žaloba založená na podvodu, protože žaloba založená na koupi ano; pokud však bude podána žaloba na ustanovení, bude nutná žaloba na základě podvodu.

(16777219) V případě, že pán otroka, k jehož užívání byla oprávněna jiná strana, usmrtí; bude možné uplatnit jak žalobu podle Lex Aquilia, tak žalobu na vydání věci, pokud pán měl otroka v držení v době, kdy ho usmrtil, a proto žaloba založená na podvodu nebude přípustná.

(16777220) Kromě toho, pokud dědic před vstupem do dědictví zabije otroka, který mu byl odkázán; protože ten byl zničen předtím, než se stal majetkem zůstavitele, žaloba podle Lex Aquilia se nepoužije, ale žaloba založená na podvodu, bez ohledu na to, kdy ho zabil, se také nepoužije, protože je k dispozici právo na žalobu založené na závěti.

(16777221) Pokud mi zvíře, které vám patří, způsobí nějakou škodu ze zlého úmyslu třetí osoby, vzniká otázka, zda jsem oprávněn podat proti němu žalobu pro zlý úmysl? Souhlasím s názorem Labea, že pokud je vlastník zvířete nesolventní, měla by být žaloba založená na zlém úmyslu přiznána; ačkoli pokud došlo k odevzdání zvířete z titulu náhrady škody, nemyslím si, že by měla být přiznána, a to ani pro nadměrnou škodu.

(16777222) Labeo si klade také následující otázku: "Pokud mého otroka zbavíte pout, aby mohl utéct, měla by být žaloba podána ze zlého úmyslu?" Quintus v poznámce k této otázce uvádí, že pokud jsi čin nespáchal z pohnutek lítosti, můžeš být činěním odpovědným za krádež, ale pokud jsi byl ovlivněn lítostí, měla by být žaloba in factum přiznána.

(16777223) Otroek přivede ke svému pánovi osobu, která souhlasí s tím, že bude odpovědná za dohodu otroka týkající se jeho svobody, s podmínkou, že po jeho osvobození bude závazek postoupen jemu; ale poté, co byl otrok manumitován, by nesouhlasil s tím, aby byl závazek postoupen. Pomponius říká, že žaloba z důvodu zlého úmyslu bude oprávněná. Pokud je však patron vinen tím, že závazek nebyl postoupen, je třeba konstatovat, že mu bude bránit výjimka ručitele, pokud bude žalován. Jsem na rozpacích, jak může být přípustná žaloba z důvodu zlého úmyslu, když je k dispozici jiná? Ledaže by snad

někdo mohl tvrdit, že vzhledem k tomu, že patron může být vyloučen výjimkou, pokud podá žalobu proti druhé straně, mělo by být rozhodnuto, že žalobě z důvodu zlomyslnosti by mělo být vyhověno; neboť ta, která může být vyloučena výjimkou, není žádnou žalobou. Jestliže je však potom patron vyloučen, protože není ochoten přijmout manumitovaného otroka místo ručitele, je zřejmé, že straně, která převzala závazek místo otroka, by měla být přiznána žaloba z důvodu zlého úmyslu proti posledně jmenovanému poté, co byl manumitován; nebo je-li ručitel insolventní, mělo by být právo žalovat přiznáno vlastníkově.

(16777224) Pokud můj zástupce umožní mému protivníkovi vyhrát jeho věc ze zlého úmyslu, aby se tento mohl zprostit odpovědnosti, lze se zeptat, zda jsem oprávněn podat žalobu z důvodu zlého úmyslu proti straně, která věc vyhrála? Domnívám se, že na ni nemám nárok, je-li strana připravena bránit se žalobě proti této námitce, je-li zde koluzní jednání; v opačném případě by měla být žaloba z důvodu zlého úmyslu přiznána, pokud nemohu podat žalobu proti svému zástupci z důvodu, že není solventní.

(16777225) Pomponius navíc říká, že prétor Caecidianus nevyhověl žalobě z důvodu podvodu proti tomu, kdo tvrdil, že určitá osoba, jíž měly být půjčeny peníze, je solventní, což je správný pohled na věc; žalobě z důvodu podvodu by totiž nemělo být vyhověno, pokud by zlá víra nebyla zjevná a zjevná.

40. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Pokud jste však věděli, že dotyčná osoba přišla o majetek, a v zájmu zisku jste mi tvrdili, že je solventní, byla by proti vám správně podána žaloba z důvodu podvodu, neboť jste nepravdivě doporučili jiného s úmyslem mě oklamat.

41. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud někdo tvrdí, že pozůstalost má velmi malou hodnotu, a poté ji od dědice koupí, žaloba z důvodu podvodu není přípustná, neboť postačí žaloba založená na prodeji.

(0) Pokud jste mě však přesvědčil, abych odmítl pozůstalost pod záminkou, že z ní nebudou splaceni věřitelé, nebo jste mě přiměl, abych si vybral určitého otroka, protože v domácnosti nebyl žádný lepší; říkám, že by měla být podána žaloba z důvodu podvodu, pokud jste to udělal se zlým úmyslem.

(1) Navíc, pokud byla závěť po dlouhou dobu potlačována, aby se zabránilo jejímu prohlášení za neúčinnou, a po smrti syna byla předložena; dědicové uvedeného syna mohou podat žalobu z důvodu podvodu, jakož i podle Lex Cornelia, proti osobám, které ji potlačily.

(2) Labeo v třicáté sedmé knize Posteriora uvádí, že pokud Titius prohlásí tvůj olej za svůj a ty složíš zmíněný olej do rukou Seia, aby ho prodal, a ponecháš si kupní peníze, dokud nebude vyřešen spor o to, komu z vás olej patří, a Titius se odmítne připojit k vydání; protože nemůžeš podat žalobu proti Seiovi ani z pověření, ani jako zmocněnec, protože podmínka složení oleje ještě nebyla splněna, můžeš žalovat Titiusa z důvodu podvodu. Pomponius však ve dvacáté sedmé knize říká, že žalobu lze podat obecně z důvodu zastoupení; nebo pokud strana není solventní, lze ji podat z důvodu podvodu proti Titiovi; což se zdá být správné rozlišení.

(3) Pokud jste mi na návrh soudce odevzdal svého otroka, abyste mi nahradil škodu, kterou způsobil, a v důsledku toho jste byl zproštěn odpovědnosti; můžete být žalován na základě podvodu, pokud by se ukázalo, že uvedený otrok byl dán do zástavy jinému. Tato žaloba založená na podvodu je noxální, a proto Labeo ve třicáté knize Praetor pro cizince uvedl, že žaloba založená na podvodu spáchaném s odkazem na otroka je někdy De Peculio a někdy noxální. Pokud je totiž věc, s odkazem na kterou byl spáchán podvod, taková, pro kterou by byla žaloba De Peculio přiznána, pak by žaloba na tomto základě byla přípustná; pokud se však jedná o věc, ve které by žaloba byla noxální, pak musí být také žaloba stejné povahy.

(4) Praetor s rozumem vkládá slova "musí být prokázán řádný důvod", neboť tato žaloba by neměla být udělována bez rozdílu; například v první řadě, pokud se jedná o zanedbatelnou částku,

23. Paulus, O ediktu, kniha XI.

tedy ne více než dvě aurei,

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XI., by neměla být udělena.

44. Žaloba se nepřiznává určitým osobám, například dětem nebo svobodným lidem proti jejich rodičům nebo patronům, protože znamená hanbu. Neměla by být přiznána ani osobě ve skromných poměrech proti jinému, který má vyšší postavení; například plebejci proti osobě s konzulskou hodností a uznávaným postavením, nebo prostopášníkovi či rozhazovači nebo komukoli, kdo je jinak opovržením hodný, proti člověku bezúhonného života; a stejný názor zastává i Labeo. Co tedy dělat? Vůči takovým osobám je třeba říci, že je třeba připustit žalobu in factum; je třeba věnovat pozornost frazeologii, aby mohla být zmíněna dobrá víra:

0. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Aby se zabránilo tomu, že strany budou těžit ze svého vlastního podvodu.

46. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Dědicům těchto osob by měla být přiznána žaloba z důvodu podvodu, stejně jako dědicům ostatních stran.

47. Labeo říká, že při zkoumání příčiny je třeba dbát na to, aby žaloba z důvodu podvodu nebyla podána proti svěřenci, pokud proti němu nebyla podána žaloba jako proti dědici. Domnívám se, že může být žalován z důvodu vlastního podvodu, jestliže téměř dosáhl věku dospělosti, a zejména jestliže se tímto činem obohatil.

48. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Jaký by byl výsledek, kdyby získal souhlas zástupce žalobce se zamítnutím žaloby proti němu; nebo kdyby získal peníze od svého opatrovníka na základě falešných prohlášení; nebo kdyby se dopustil jiného podobného podvodu, který nevyžaduje žádnou velkou duplicitu?

385875968. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Domnívám se, že žaloba by měla být podána i proti němu, pokud by měl z podvodu svého opatrovníka majetkový prospěch; stejně tak může být udělena výjimka.

(1) Existují však pochybnosti, zda lze proti obci podat žalobu z důvodu podvodu? Domnívám se, že jí nelze vyhovět z důvodu vlastního podvodu, neboť jak se může obec dopustit podvodu? Domnívám se však, že by jí měla být přiznána, pokud jí z podvodu osob, které spravují její záležitosti, vznikne nějaký zisk. Žalobě z důvodu podvodu bude vyhověno proti dekurionům jako jednotlivcům.

(2) Kromě toho, pokud zmocněnec získá nějakou výhodu podvodem svého zástupce, bude proti němu podána žaloba na částku, která se dostala do jeho rukou, neboť není pochyb o tom, že zástupce je odpovědný za své vlastní podvodné jednání.

(3) V této žalobě je nutné uvést, kdo se dopustil podvodného jednání, ačkoli není nutné tvrdit zastrašování.

(0) Paulus, O ediktu, kniha XI.

Praetor také požaduje, aby bylo uvedeno, co bylo podvodně provedeno, neboť žalobce má právo vědět, v čem byl podveden, aby se v případě tak závažného trestného činu nevyjadřoval neurčitě.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud se podvodu dopustí několik osob a jedna z nich škodu nahradí, budou všichni zproštěni odpovědnosti; a pokud jedna z nich zaplatí částku rovnající se způsobené škodě, jsem toho názoru, že ostatní jsou zproštěni odpovědnosti.

23. Tato žaloba se podává proti dědici a dalším dědicům pozůstalosti, avšak pouze do výše, kterou získali.

53. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Opět platí, že restituce je zahrnuta v této žalobě podle uvážení soudce, a pokud není restituce provedena, je rozsudek vydán v poměru k dotčené částce. Proto v této žalobě a v žalobě založené na zastrašování není stanovena určitá částka, aby žalovaný, pokud se dopustí opovržení, mohl být odsouzen na částku, kterou může žalobce odpřísáhnout u soudu, ačkoli v obou žalobách může být zásahem soudce omezeno zdanění této částky.

0. Vyhovění této žalobě však není vždy ponecháno na uvážení soudce, pokud je zřejmé, že restituce nemůže být provedena, jako například v případě, kdy otrok poté, co byl podvodně vydán, zemře; proto by měla být strana okamžitě nucena zaplatit částku rovnající se podílu žalobce na majetku.

1. Pokud vlastník domu, jehož užívací právo bylo odkázáno, dům zapálí, žaloba z důvodu podvodu není přípustná, neboť z tohoto jednání vyplývají jiné žaloby.

2. Trebatius vyhověl žalobě z důvodu podvodu v případě, kdy strana vědomě zapůjčila falešné váhy, kterými mohl prodávající zvážit zboží pro kupujícího. Pokud však poskytl příliš těžká závaží, může prodávající získat zpět přebytek zboží osobní žalobou; a pokud poskytl příliš lehká závaží, může kupující podat žalobu na vydání zbytku zboží; ledaže bylo prodáno pod podmínkou, že bude zváženo s těmito závažími, přičemž strana, která je půjčila s úmyslem podvést, tvrdila, že jsou správná.

3. Trebatius uvádí, že žalobě z důvodu podvodu by mělo být vyhověno proti osobě, jejímž podvodem zaniklo právo na žalobu uplynutím času; nikoliv proto, aby soudce provedl restituci, ale aby žalobce získal náhradu škody za zájem, který měl na tom, že právo na žalobu nezaniklo; protože v případě přijetí jiných opatření by došlo k obcházení zákona.

4. Pokud někdo zabije otroka, kterého jsi mi slíbil, mnohé autority se oprávněně domnívají, že by proti němu měla být podána žaloba na základě podvodu, protože jsi zproštěn odpovědnosti vůči mně, a proto by ti byla žaloba na základě Lex Aquilia odepřena.

23. Papinianus, Otázky, kniha LVII.

Pokud ručitel zabije zvíře, které bylo slíbeno předtím, než se hlavní dlužník dostal do prodlení s jeho dodáním, Neratius Priscus a Julianus se domnívají, že by proti němu měla být podána žaloba z důvodu podvodu, protože dlužník byl zproštěn odpovědnosti, a on sám je v důsledku toho zproštěn odpovědnosti.

23. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Tvůj otrok, který ti dlužil peníze a který neměl jak zaplatit, si na tvou radu ode mě půjčil peníze a zaplatil ti. Labeo říká, že by proti vám měla být podána žaloba z důvodu podvodu, protože jsem nemohl využít žaloby De Peculio, protože nešlo o žádný soukromý majetek; nezdá se ani, že by bylo něco vynaloženo ve prospěch pána, protože to dostal na úhradu dluhu.

23. Pokud mě přesvědčíte, že mezi vámi a osobou, jejíž jsem dědicem, neexistovalo žádné partnerství, a já vám z tohoto důvodu dovolím, abyste se u soudu zprostil odpovědnosti, Julianus prohlásí, že mám právo podat žalobu z důvodu podvodu.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud jsi složil přísahu mým prostřednictvím a byl jsi propuštěn, a poté se prokáže, že jsi křivě přísahal, Labeo říká, že by proti tobě měla být podána žaloba z důvodu podvodu, neboť Pomponius se domnívá, že tento akt se rovná kompromitaci, a tento názor zastává i Marcellus v osmé knize Digest, neboť je třeba dbát na náboženský charakter přísahy:

23. Paulus, O ediktu, kniha XI.

V tomto případě je totiž trest za křivou přísahu dostatečný.

60. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Pokud zůstavitel, kterému byl odkázán majetek nad rámec toho, co je stanoveno v Lex Falcidia, přesvědčí dědice, který dosud nezná hodnotu pozůstalosti, buď přísahou, nebo jiným podvodem, že pozůstalost je dostatečná k úhradě všech odkazů, a tímto způsobem dosáhne vyplacení vlastního odkazu v plné výši; žaloba z důvodu podvodu bude uznána.

61. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud se stane, že v důsledku podvodného jednání strany, která vystupuje ve prospěch osoby, která se snaží získat svobodu, je vydáno rozhodnutí ve prospěch svobody v nepřítomnosti jejího protivníka, měla by být proti ní okamžitě podána žaloba z důvodu podvodu, protože rozhodnutí vydané ve prospěch svobody nelze přezkoumat.

62. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Když proti vám podám žalobu o peněžní částku, která byla spojena, a vy mě lživě přesvědčíte, že jste peníze vyplatil mému otrokovi nebo mému zástupci, a na základě toho jste s mým souhlasem dosáhl zamítnutí žaloby; ptali jsme se, zda má být proti vám podána žaloba z důvodu podvodu, a bylo rozhodnuto, že žalobě tohoto druhu nelze vyhovět z toho důvodu, že mohu dosáhnout nápravy jiným způsobem; mohu totiž podat žalobu znovu, a pokud by byla vznesena námitka z důvodu předchozího rozsudku, mohu zákonně využít odpovědi.

(1) Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Prokonzul slibuje, že vyhová žalobě proti dědici do výše toho, co se mu dostane do rukou, tj. do výše, o kterou se pozůstalost obohatí transakcí, když na něj přejde:

63. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Nebo které by obdržel, kdyby mu v tom nezabránil podvod, jehož se dopustil.

0. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Pokud vám tedy bylo vydáno podvodně získané uvolnění pro dluh, může být bezpochyby podána žaloba proti vašemu dědici. Pokud vám však byl takto vydán majetek a vy zemřete, pokud majetek existuje, lze zahájit řízení proti vašemu dědici; pokud neexistuje, nelze tak učinit. Žaloba proti dědici je však přípustná bez ohledu na čas, a to z toho důvodu, že nesmí mít prospěch ze ztráty jiného. V souladu s tím by měla být žaloba in factum bez ohledu na čas přiznána proti tomu, kdo se dopustil podvodu, a to na částku, o kterou se obohatil.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Sabinus je toho názoru, že dědic je žalován spíše pro opravu účtu než pro protiprávní jednání; v každém případě žaloba neznamena infamii, a proto by odpovědnost strany neměla být omezena uplynutím času.

2. Týž, O ediktu, kniha XI.

V případě zahájení řízení proti dědici není třeba prokazovat řádný důvod.

3. Proculus, Listy, kniha II.

Pokud někdo přiměje mého otroka, aby se vzdal držby mého majetku, nedochází ke skutečné ztrátě držby, ale proti dotyčnému lze podat žalobu z důvodu podvodu, pokud jsem utrpěl nějakou škodu.

4. Scaevola, Digest, kniha II.

Syn, který obdržel otroka jako přednostní dědictví, byl požádán, aby ho po určité době manumiloval, pokud v mezidobí složí účty zmíněnému dědici a svým bratrům, kteří byli jeho spoludědici, dal otrokovi svobodu manumilováním před uplynutím této doby a před složením účtů. Vystala otázka, zda byl povinen svým bratrům jako správce poskytnout účet za jejich podíly? Odpověděl jsem, že vzhledem k tomu, že otroka osvobodil, není svým bratrům jako správce odpovědný, ale že pokud si pospíší s jeho manumitací, aby zabránil vystavení účtu svým bratrům, pak proti němu může být podána žaloba z důvodu podvodu.

5. Ulpianus, Názory, kniha IV.

Jistý muž byl vlastníkem věci, kterou chtěl prodat, a jiný muž podal žalobu na určení vlastnického práva, a poté, co ho připravil o možnost prodat věc kupujícímu, od věci upustil. Bylo rozhodnuto, že strana, která věc držela, byla za daných okolností oprávněna podat žalobu *in factum* za účelem náhrady škody.

6. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Pokud mi dovolíte odstranit kámen z vašeho pozemku nebo kopat křídou či písek a já jsem při tom vynaložil náklady, a vy mi nedovolíte je odstranit, nebude proti vám možné podat žádnou jinou žalobu než žalobu z důvodu zlovolného záměru.

7. Týž, O ediktu, kniha XXX.

Pokud někdo zničí závět', která mu byla zanechána po smrti zůstavitele, nebo ji jakýmkoli způsobem změní, má osoba uvedená v závěti jako dědic právo podat proti němu žalobu z důvodu podvodu. Stejná žaloba by měla být přiznána i těm, jimž bylo odkázáno dědictví.

8. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Pokud se dvě osoby dopustily podvodu, nemohou proti sobě podat žalobu z tohoto důvodu.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIV.

Pokud prodávající něco chválí o svém zboží, je třeba mít za to, že nic neřekl ani neslíbil; pokud však taková prohlášení učinil s cílem oklamat kupujícího, je spravedlivé, že na základě toho, co řekl nebo slíbil, nevzniká nárok na žalobu, ale že může být podána žaloba z důvodu podvodu.

10. Totéž, Názory, Kniha V.

Jistý dlužník nechal poslat svému věřiteli dopis, který vypadal, že ho napsal Titius, a žádal, aby byl zproštěn závazku; věřitel, který byl tímto dopisem oklamán, zprostil dlužníka akvilijskou doložkou a propuštěním. Pokud by se později zjistilo, že dopis byl padělaný nebo bezcenný, věřitel, pokud je starší pětadvaceti let, bude oprávněn podat žalobu z důvodu podvodu a nezletilý získá úplnou náhradu.

11. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVII.

Pokud se nabídneš Titiovi ohledně něčeho, co nemáš v držení, aby to mohl užívat někdo jiný, a dáš záruku, že rozsudek bude splněn, i když budeš propuštěn, budeš stále odpovědný za podvod; a to byl názor Sabina.

12. Furius Anthianus, O ediktu, kniha XI.

Ten, kdo někoho oklame, aby ho přiměl ke vstupu do majetku, který nestačí k úhradě jeho věřitelů, je odpovědný za podvod, ledaže je sám jediným věřitelem; pak postačí uplatnit proti němu námitku podvodu.

Tit. 4. O osobách mladších dvaceti pěti let

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

V souladu se zásadami přirozené spravedlnosti navrhl prétor následující edikt, jímž přebírá ochranu nezletilých, neboť jak je každému známo, úsudek osob tohoto věku je slabý a nerozhodný, vystavený mnoha nástrahám a vystavený mnoha nevýhodám, a proto jim prétor tímto ediktem slíbil pomoc a úlevu od podvodů.

14. Pretor v ediktu říká: "Když se tvrdí, že se nějaká transakce uskutečnila s nezletilým mladším pětadvaceti let, prozkoumám, co se stalo."

15. Zdá se, že prétor slibuje pomoc mladistvým do pětadvaceti let, neboť po této době se má za to, že mužná síla je již prokázána.

16. Z tohoto důvodu jsou nezletilí v současnosti až do tohoto věku podřízeni kurátorům; ani správa jejich vlastních záležitostí by jim neměla být svěřena před touto dobou, i když jsou schopni je řádně vyřizovat.

17. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XIX.

Ani nezletilý nezíská od svých poručníků vlastnictví svého majetku dříve z důvodu, že má děti; neboť to, co je stanoveno zákonem, totiž že za každé dítě se promíjí jeden rok, se podle božského Severa vztahuje na způsobilost k veřejným úřadům, a ne ke správě majetku.

18. Týž, O ediktu, kniha XI.

Konečně božský Severus a náš císař vykládali nařízení konzulů a místodržících tohoto druhu jako diktovaná jejich vlastním zájmem, neboť oni sami v rozporu se zavedenými zvyklostmi velmi zřídka dopřávali nezletilým spravovat své vlastní záležitosti; a taková je naše dnešní praxe.

19. Pokud někdo uzavře smlouvu s nezletilou osobou a smlouva nabude účinnosti v určitém okamžiku po dosažení její plnoletosti, máme to považovat za počátek nebo za konec transakce? Má se za to, a bylo to stanoveno ústavou, že pokud strana potvrdí to, co učinila v době, kdy byla nezletilá, není důvod k restituci. Z tohoto důvodu Celsus v jedenácté knize Listů a v druhé knize Digest tuto otázku pojednává výstižným způsobem s odkazem na případ, v němž se na něj obrátil prétor Flavius Respektus. Nezletilý mladší pětadvaceti let, kterému snad bylo čtyřadvacet let, zahájil opatrovnickou žalobu proti dědici svého opatrovníka a výsledkem bylo, že zmíněný dědic opatrovníka byl propuštěn dříve, než byl proces ukončen; protože žalobce již dosáhl plnoletosti pětadvaceti let, a proto bylo požádáno o úplnou restituci. Celsus proto Respektovi poradil, že bývalý nezletilý nemůže snadno dosáhnout úplné restituce; pokud by se mu však prokázalo, že k tomu došlo lstí

jeho protivníka, aby byl propuštěn, jakmile nezletilý dosáhne plnoletosti, mohla by mu být restituce přiznána: "neboť," řekl, "nezletilý byl podle všeho přepaden až v poslední den procesu a celá záležitost byla zjevně naplánována tak, aby mohl být opatrovník propuštěn poté, co nezletilý dosáhne plnoletosti". Nicméně připouští, že tam, kde existuje jen nepatrné podezření, že se jeho protivník dopustil podvodu, nemohl dosáhnout úplné restituce.

20. Víím také, že jednou padla následující otázka. Nezletilý mladší pětadvaceti let se zapletl do pozůstalosti svého otce, a když dosáhl plnoletosti, vymáhal od některých otcových dlužníků zaplacení a poté požadoval úplnou náhradu, aby mohl pozůstalost odmítnout. Na druhé straně bylo namítáno, že poté, co nabyl plnoletosti, schválil to, co učinil v době, kdy byl nezletilý; podle našeho názoru by měla být úplná restituce přiznána z toho důvodu, že je třeba vzít v úvahu počátek transakce. Domnívám se, že stejné pravidlo by platilo, kdyby vstoupil do majetku cizí osoby.

21. V souvislosti s narozením pětadvacetiletého člověka je také třeba vzít v úvahu, zda bychom měli říci, že je v den svých narozenin ještě nezletilý před hodinou, kdy se narodil, aby v případě, že byl oklamán, mohl dosáhnout nápravy; a pokud ještě plně nedosáhl tohoto věku, je třeba se domnívat, že čas je třeba počítat od jednoho okamžiku k druhému. Proto, narodil-li se v bissextilním roce, Celsus soudí, že je jedno, zda se narodil v dřívější nebo pozdější den, ale oba dny se považují za jeden a ten druhý se interkaluje.

22. Dále je třeba zvážit, zda se má úleva poskytovat pouze těm, kteří jsou sami sobě pány, nebo i těm, kteří jsou pod kontrolou jiných; a bod, který vyvolává pochybnosti, spočívá v tom, že kdyby někdo řekl, že synové rodiny mají nárok na úlevu ve věcech týkajících se jejich peculium, mělo by to za následek, že by tato výhoda připadla jejich prostřednictvím těm, kteří jsou plnoletí, tedy jejich otcům, což v žádném případě nebylo v úmyslu přetora; ten totiž slíbil pomoc nezletilým, a nikoli těm, kteří dosáhli plnoletosti. Domnívám se však, že možnost těch, kteří zastávají názor, že syn rodiny, který je nezletilý a nedosáhl věku pětadvaceti let, má nárok na úplnou restituci pouze ve věcech, na kterých má sám zájem; například v případě, že je vázán nějakou smlouvou. Je-li tedy zavázán příkazem svého otce, může být tento jistě žalován o celou částku, a pokud jde o syna (protože on sám může být žalován v rozsahu své solventnosti, ať už je stále pod kontrolou svého otce, nebo byl emancipován, nebo vyděděn, a skutečně, dokud žije pod kontrolou svého otce, může být proti němu podána žaloba na výkon rozhodnutí), měl by požádat o úlevu, pokud je žalován on sám. Je však třeba zvážit, zda tato úleva prospěje i jeho otcí, jak se někdy stává v případě ručitele, a já se domnívám, že nikoli. Proto, je-li žaloba podána proti synovi, může požádat o úlevu, ačkoli pokud věřitel žaluje jeho otce, nelze dosáhnout úlevy, s výjimkou případů, kdy jsou peníze půjčeny; a také v tomto případě, pokud si půjčil peníze na příkaz svého otce, nelze mu poskytnout úlevu. Pokud tedy uzavřel smlouvu

bez příkazu svého otce a byl přeplicen, a je podána žaloba De Peculio proti otci, syn nemůže získat náhradu, ale pokud je žalován otec, může ji získat; ani nevznikají žádné potíže z důvodu, že syn má zájem na peculiu, neboť zájem otce je větší než zájem syna, ačkoli v některých případech peculium náleží synovi; například když je otcův majetek zabaven státní pokladnou kvůli dluhu; v tomto případě je totiž podle Claudiovy ústavy peculium syna od něj odděleno.

23. Z tohoto důvodu, pokud byla dcera rodiny podvedena ohledně svého věno, když dala souhlas s ustanovením svého otce, které bylo uzavřeno později, že věno bude vráceno, nebo že bude nalezen někdo, kdo se o něj postará, jsem toho názoru, že by jí měla být přiznána náhrada, protože věno je osobním majetkem samotné dcery.

24. Pokud se nezletilý mladší pětadvaceti let dal zcizit a tvrdí, že byl při zcizení oklamán; například, že byl jako majetný člověk zcizen stranou za účelem loupeže; domnívám se, že by měl být vyslechnut, pokud žádá o úplné navrácení.

25. Pokud je synovi rodiny odkázáno dědictví nebo svěřenectví, které má být vyplaceno po smrti jeho otce, a je mu to uloženo; například pokud dal souhlas k dohodě svého otce, že nebude podána žaloba o dědictví; lze říci, že má nárok na úplnou restituci, protože má zájem z důvodu očekávání dědictví, na které má nárok po smrti svého otce. Je-li mu však odkázáno něco, co se týká jeho osobně, jako například velení v armádě; je třeba konstatovat, že má nárok na úplnou restituci, neboť je jeho zájmem, aby nebyl podveden, jelikož to nenabyl pro svého otce, ale má to mít sám.

26. Pokud je dědic ustanoven pod podmínkou, že ho jeho otec do sta dnů emancipuje, měl by to svému otci ihned oznámit; a pokud tak neučinil, když mohl, a jeho otec by ho emancipoval, kdyby o tom věděl, je třeba rozhodnout, že má nárok na úplnou restituci, pokud je jeho otec připraven ho emancipovat.

27. Pomponius dodává, že v případech, kdy syn rodiny může získat restituci ve věci, která se týká jeho peculium, může jeho otec jako dědic svého syna požadovat úplnou restituci po jeho smrti.

28. Pokud však syn rodiny má castrense peculium, není pochyb o tom, že ve věcech týkajících se castrense peculium bude mít nárok na úplnou restituci; stejně jako kdyby byl podveden, pokud jde o jeho vlastní dědictví.

29. Otrok, který nedosáhl věku 25 let, nemůže v žádném případě získat restituci, protože se posuzuje osoba jeho pána, a ten si musí klást vinu, pokud něco svěřil nezletilému. Pokud tedy uzavře nějakou smlouvu prostřednictvím nezletilého, který nedosáhl věku dospělosti, platí stejné pravidlo; jak uvádí Marcellus ve druhé knize Digest. A pokud by byla bezplatná správa jeho peculium poskytnuta otrokovi, který je nezletilý, jeho pán, pokud je plnoletý, nemůže z tohoto důvodu dosáhnout restituce.

30. Africanus, Otázky, kniha VII.

Cokoli totiž otrok v takovém případě udělá, rozumí se, že to udělá se souhlasem svého majitele, a to se ukáže jasněji, pokud otázka vyvstane v souvislosti s podněcováním, nebo pokud osoba starší pětadvaceti let nařídila nezletilému, aby provedl nějakou transakci, a ten byl při tom oklamán.

31. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud se však jednalo o otroka, který měl právo na okamžitou svobodu na základě svěřenectví, a byl mu vnucen, protože trpěl neplněním povinností, lze konstatovat, že prétor mu bude povinen poskytnout úlevu.

32. Týž, O ediktu, kniha X.

Úleva se poskytuje úplnou restitucí nezletilých mladších dvaceti pěti let nejen tehdy, když utrpí určitou majetkovou újmu, ale také tehdy, když mají zájem na tom, aby nebyli obtěžováni soudními spory a náklady.

33. Týž, O ediktu, kniha XI.

Praetor říká: "Jakákoli transakce, o které se říká, že se uskutečnila". Pod pojmem "transakce" rozumíme transakci jakéhokoli druhu, ať už se jedná o smlouvu, nebo ne.

34. Pokud tedy nezletilý něco koupí, prodá, vstoupí do partnerství nebo si půjčí peníze a je podveden, bude mít úlevu.

35. Rovněž pokud mu peníze vyplatil dlužník jeho otce nebo jeho vlastní dlužník a on je ztratil, je třeba rozhodnout, že má nárok na osvobození, protože obchod byl uzavřen s ním. A proto, podá-li nezletilý žalobu proti dlužníkovi, měl by mít přítomné kurátory, aby mu bylo zapláceno, neboť jinak nelze dlužníka donutit, aby mu zaplatil. V současné době je však zvykem uložit peníze do chrámu (jak uvádí Pomponius ve dvacáté osmé knize), aby dlužník nebyl utiskován placením nadměrných úroků nebo aby nezletilý věřitel nepřišel o své peníze; nebo aby se platba vyplatila kurátorům, pokud nějací jsou. Dlužníkovi je také císařskou ústavou dovoleno, aby nezletilého věřitele donutil, aby si nechal ustanovit kurátory. Ale co když by pretor nařídil, aby byly peníze vyplaceny nezletilému bez zásahu kurátorů, a ty by byly vyplaceny? Lze pochybovat o tom, zda bude v bezpečí. Domnívám se však, že kdyby byl nucen zaplatit poté, co poukázal na to, že věřitel je nezletilý, byl by zbaven odpovědnosti; ledaže by někdo mohl mít za to, že by se měl odvolat z důvodu, že utrpěl újmu. Domnívám se však, že by pretor nezletilého nevyslyšel, pokud by v takovém případě žádal o úplnou restituci.

36. Úleva se nezletilému přiznává nejen za těchto okolností, ale také v případě, že vstoupí do závazků, které uzavřely jiné osoby; například když se zaváže sám nebo zatíží svůj majetek jako ručitel. Zdá se však, že Pomponius souhlasí s těmi, kteří rozlišují mezi nezletilým tam, kde rozhodce ustanovil stranu za účelem schválení ručení, a tam, kde ho přijal jeho protivník. Zdá se mi, že ve všech těchto případech, je-li strana nezletilá a prokáže-li, že byla obcházena, bude mít nárok na úlevu.

37. Úleva se přiznává i v soudních řízeních, ať už jde o stranu, která byla přežalována, nebo o stranu, která podala žalobu.

38. Pokud však nezletilý vstoupil do dědictví, které nestačí k vyplacení věřitelů, je mu poskytnuta úleva, aby jej mohl odmítnout; i v tomto případě je totiž podveden. Stejně pravidlo platí v případě držby majetku nebo jiného dědictví. Nejen syn, který zasáhl do majetku svého otce, získá restituci, ale stejně tak na ni bude mít nárok i každý jiný nezletilý, který patří do rodiny, jako například otrok, který je ustanoven dědicem a je mu udělena svoboda; je totiž třeba mít za to, že pokud zasáhl do záležitostí pozůstalosti, může být zproštěn z důvodu svého věku, aby mohl mít oddělený vlastní majetek. Je zřejmé, že pokud dosáhne restituce po vstupu do pozůstalosti, musí vydat jakoukoli její část, která byla smíchána s jeho vlastním majetkem a nebyla ztracena v důsledku slabosti jeho mládí.

39. V současné době je praxe taková, že nezletilí jsou osvobozeni v případě, že se jim nepodařilo dosáhnout zisku.

40. Pomponius také ve dvacáté osmé knize uvedl, že pokud člověk odmítne odkaz, aniž by se kdokoli provinil podvodem, nebo je zneužit při výběru ze dvou odkazů, když si vybral ten méně hodnotný, nebo pokud slíbí člověku dát jednu nebo druhou ze dvou věcí a dá mu tu hodnotnější, má nárok na úlevu a má mu být poskytnuta.

41. Vyvstala otázka ohledně bodu, který stanoví, že nezletilým musí být poskytnuta úleva, i když nezískají zisk, jako když byl prodán majetek nezletilého a přihlásí se někdo, kdo je ochoten za něj zaplatit více; zda by měla být provedena úplná restituce z důvodu zisku, který nezískal? Pretoriáni za těchto okolností udělují restituci každý den, aby mohly být nabídnuty nové nabídky. Stejně postupují, pokud jde o majetek, který by měl být zachován nezletilým. To by se však mělo dělat s velkou opatrností, jinak by se nikdo neúčastnil prodeje majetku svěřenců; ani kdyby byly prováděny v dobré víře; a je třeba důsledně schvalovat zásadu, že pokud jde o majetek vystavený náhodě, neměla by být nezletilému přiznána žádná úleva vůči kupci, pokud se neprokáže korupce nebo zjevná zaujatost poručníka nebo kurátora.

42. Pokud byl nezletilý restituován a zasahuje do záležitostí pozůstalosti nebo vstoupí do té, kterou odmítl, může opět získat restituci, aby ji mohl odmítnout; to bylo také uvedeno v reskriptech a stanoviscích.

43. Papinianus však ve Druhé knize názorů říká, že pokud je nezletilému jako nutný dědic nahrazen otrok a nezletilý pozůstalost odmítne, stane se zmíněný otrok nutným dědicem, a pokud nezletilý dosáhne restituce, zůstane přesto svobodný;

pokud však předtím nezletilý vstoupí do pozůstalosti na prvním místě a poté ji odmítne, nemůže se otrok, který mu byl nahrazen s udělením svobody, stát dědicem ani být svobodný; a to není zcela pravda. Pokud totiž pozůstalost není solventní a dědic ji odmítne, božský Pius, stejně jako náš císař, v jednom reskriptu uvedl, že v případě nezletilého, který je cizincem, bude důvod pro substituci nezbytného dědice; a tam, kde říká, že zůstane svobodný, znamená to zřejmě, že nezůstane také dědicem, neboť nezletilý získá restituci poté, co odmítl pozůstalost; jelikož se tedy nezletilý nestává dědicem, ale má právo spravedlivého jednání, bude nepochybně nadále dědicem, který se jako takový jednou objevil.

44. Navíc, pokud se dědic neodvolal ve stanovené lhůtě, bude mu poskytnuta úleva, aby se mohl odvolat; za předpokladu, že si to přeje.

45. Kromě toho je mu přiznáno osvobození od soudních poplatků, pokud je proti němu vydán rozsudek pro zmeškání. Bylo však stanoveno, že muži každého věku mají v případě zmeškání nárok na nový proces, pokud mohou prokázat, že byli nepřítomni z nějakého závažného důvodu.

46. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

I v případě, že nezletilá osoba prohrála svůj spor z důvodu kontumace, může požádat o úplné navrácení do původního stavu.

47. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pokud jsou na základě rozsudku zabaveny a prodány zástavy nezletilého a ten následně dosáhne restituce v rozporu s nařízením guvernéra nebo císařského prokurátora, je třeba zvážit, zda by prodaný majetek neměl být vrácen; je totiž jisté, že peníze zaplacené na základě rozsudku musí být nezletilému vráceny, ale je spíše v jeho zájmu, aby majetek získal zpět; a myslím, že v některých případech by to mělo být povoleno, tedy pokud by jinak nezletilý utrpěl velkou škodu.

48. Úleva se ženě přiznává také v otázce věna, pokud po uložení povinnosti dala více, než by odpovídalo jejímu majetku, nebo dala celé své jmění.

49. Nyní je třeba zvážit, zda má být nezletilým přiznána úleva pouze v případě, že jim byla uložena povinnost uzavřít smlouvu, nebo také v případě, že se dopustili trestného činu; například pokud se nezletilý dopustil podvodu s ohledem na majetek uložený, zapůjčený nebo podléhající jinému druhu smlouvy, měl by nárok na úlevu, pokud se mu touto transakcí nic nedostalo do rukou? Má se za to, že nezletilým, kteří se provinili proti zákonu, by neměla být přiznána žádná úleva; a proto by v tomto případě neměla být povolena žádná úleva, neboť pokud se nezletilý dopustí krádeže nebo způsobí škodu na majetku, nebude mít nárok na úlevu. Pokud se však po spáchání škody mohl přiznat, a tím nebýt odpovědný za dvojnásobnou škodu, ale raději popřel, co spáchal; mělo by mu být přiznáno navrácení v předešlý stav pouze proto, aby s ním bylo zacházeno, jako by se přiznal. Proto, pokud byl schopen nahradit škodu způsobenou jeho krádeží, než aby byl žalován o dvojnásobnou nebo čtyřnásobnou náhradu škody, bude mu přiznáno zadostiučinění.

50. Pokud si vdaná žena po rozchodu s manželem vlastní vinou přeje získat úlevu nebo tak učiní její manžel, nemyslím si, že by měla být poskytnuta náhrada, neboť se nejedná o běžný trestný čin, a pokud se nezletilý dopustil cizoložství, nelze mu úlevu poskytnout.

51. Papinianus uvádí, že pokud se nezletilý ve věku od dvaceti do pětadvaceti let nechá zotročit - tedy pokud se podílí na ceně, která za něj byla zaplácena -, nemá nárok na restituci; a to je rozumné, protože případ nepřipouští restituci, protože strana změnila svůj stav.

52. V případě, že nezletilému osobě vznikl trest za neplacení daní, má nárok na úplnou restituci; musí však být zřejmé, že z jeho strany nedošlo k podvodu, jinak restituce nebude povolena.

53. Rovněž není možné, aby pretorián udělil restituci za svobodu svého otroka.

54. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Ledaže by tuto přízeň od císaře získal z nějakého dobrého důvodu.

55. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Žaloba založená na podvodu nebo spravedlivá žaloba bude podána na částku, na které měl nezletilý zájem, aby otrok nebyl manumitován; proto vše, co by mohl mít, kdyby otroka nemanumitoval, mu musí být nyní vydáno. A opět, pokud jde o ty předměty, které patřily jeho pánovi a které manumitovaný otrok uloupil; existuje proti němu právo na žalobu na jejich výrobu nebo na krádež nebo na navrácení toho, co bylo ukradeno; protože si je přivlastnil poté, co byl manumitován; jinak, pokud byl zločin spáchán v době, kdy byl otrok v otroctví, jeho pán nebude mít právo na žalobu proti němu poté, co získal svobodu. To je obsaženo v reskriptu božského Severa.

56. Co kdyby nezletilý mladší pětadvaceti let a starší dvaceti let prodal otroka podle tohoto zákona, aby mohl být manumitován? Mám na mysli toho, kdo je starší dvaceti let, neboť Scaevola se o tomto věku zmiňuje i ve Čtrnácté knize otázek; a je lepší názor, že pravidlo uvedené v Ústavě božského Marka adresované Aufidiovi Victorinovi nezahrnuje tento případ, tj. případ nezletilého staršího dvaceti let. Z tohoto důvodu by se mělo zvážit, zda lze poskytnout úlevu nezletilému staršímu dvaceti let, měl by být vyslyšen, pokud podá žádost dříve, než otrok získá svobodu, neboť pokud tak učiní později, nemůže. Lze se rovněž ptát, zda má strana, která provádí koupi podle tohoto zákona, nezletilý nárok na restituci? Pokud svoboda otroka ještě nebyla udělena, bude mít nárok na úlevu, ale pokud podá žádost poté, co nastal stanovený den, pak vůle prodávajícího, pokud dosáhl plnoletosti, otroka osvobozuje.

57. Bylo provedeno šetření s ohledem na následující prohlášení o skutečnostech. Někteří mladíci, kteří nebyli plnoletí, přijali za kurátora muže jménem Salvianus, a ten poté, co po určitou dobu spravoval jeho svěřený majetek, získal díky císařově přízni městský úřad a vymohl si u prétora propuštění z kurátorství výše uvedených mladistvých v době jejich nepřítomnosti. Nezletilí se pak dostavili k pretoriánovi a žádali o úplnou restituci, protože kurátor byl propuštěn v rozporu s ústavou, neboť není zvykem, aby se strany vzdávaly poručnictví, pokud nejsou nepřítomny za mořem ve veřejných záležitostech nebo pokud

nejsou zaměstnány v osobních službách císaře; jako v případě, kdy to bylo uděleno v případě Menandra Arria radního. Salvianus však dosáhl svého propuštění a nezletilí, kteří byli jakoby vnuceni, požádali prétora o úplnou restituci. Arrius Severus, který byl na pochybách, předložil tuto otázku císaři Severovi, který v odpovědi na tuto konzultaci v reskriptu svému nástupci Benidii Quietovi uvedl, že není důvod k zásahu pretora, protože nebylo uvedeno, že by byla uzavřena smlouva s nezletilým mladším pětadvaceti let; bylo však povinností knížete zasáhnout a přimět toho, kdo byl pretorem neoprávněně zproštěn, aby obnovil správu svěřeného majetku.

58. Je třeba rovněž poznamenat, že nezletilým osobám nelze přiznat osvobození od soudních poplatků bez rozdílu, ale pouze v případě, že je pro to řádný důvod a prokáží, že byly zneužity.

59. Restituce nebude přiznána ani v případě, že osoba, která řádně vedla svůj podnik, požádá o restituci z důvodu nějaké ztráty, která vznikla nikoliv její vlastní nedbalostí, ale nevyhnutelnou náhodou; právo na restituci však nezakládá pouhý vznik ztráty, ale nedostatek reflexe, který podněcuje k podvodu; a to Pomponius uvedl ve dvacáté osmé knize. Proto Marcellus v poznámce k Julianovi říká, že když nezletilý koupil otroka, kterého potřeboval, a ten brzy nato zemřel, neměl nárok na restituci; nebyl totiž zneužit, když koupil majetek, který bylo naprosto nutné, aby měl, i když byl smrtelný.

60. Když se někdo stane dědicem bohatého člověka a jeho majetek je náhle zničen; například když pozemky zničilo zemětřesení, domy zachvátil požár nebo otroci utekli či zemřeli; Julianus ve čtyřicáté šesté knize mluví tak, že naznačuje, že nezletilý má nárok na úplnou restituci, ale Marcellus v poznámce k Julianovi říká, že úplná restituce nebude povolena, protože strana nebyla oklamána kvůli slabosti mládí, když vstoupila do cenného majetku, a že to, co se mu stalo nešťastnou náhodou, se může stát i nejopatrnější hlavě domácnosti; ale v následujícím případě může být restituce nezletilému přiznána, tj. když vstoupil do majetku, k němuž patřilo mnoho majetku, který byl náchylný ke zničení; například pozemek obývaný "budovami, ale silně zatížený dluhy, a nepředpokládal, že otroci mohou zemřít. nebo že budovy budou zničeny, nebo že majetek vystavený tolika nehodám dostatečně rychle neprodal.

61. Je také položena otázka, zda v případě, že jeden nezletilý žádá o navrácení majetku proti jinému nezletilému, má být vyslechnut? Pomponius jednoduše uvádí, že restituce mu nemá být přiznána; já si však myslím, že by měl prétor vyšetřit, který z nich byl obviněn, a pokud byli oba podvedeni, například pokud jeden nezletilý půjčil druhému peníze a ten je ztratil; pak (podle Pomponia) je na tom lépe ten, kdo si peníze půjčil a promrhal nebo ztratil.

62. Je zřejmé, že pokud nezletilý uzavřel smlouvu s plnoletým synem, pak, jak uvádí Julianus ve čtvrté knize Digest a Marcellus ve druhé knize Digest, bude mít nárok na úplnou restituci; takže pravidlo týkající se věku se bere v úvahu více než dekret senátu.

63. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Vstoupí-li žena do sporu nezletilého na místo třetí osoby, nelze mu vyhovět proti ženě, ale stejně jako ostatní osoby bude mít výjimku, protože podle obecného práva bude mít nárok na navrácení do původního stavu žalobou proti původnímu dlužníkovi; a to v případě, že původní dlužník je solventní, jinak se žena nemůže dovolávat pomoci senátního dekretu.

64. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Při zkoumání příčiny je třeba věnovat pozornost tomu, zda má být osvobození přiznáno pouze nezletilému, nebo také těm, kteří se zavázali v jeho prospěch, jako jsou například ručitelé. Pokud tedy vím, že účastník je nezletilý a nemám k němu důvěru, a vy se za něj stanete ručitelem, není spravedlivé, aby bylo ručiteli poskytnuto zadostiučinění, a to k mé škodě; proto by měla být žaloba z pověření spíše odmítnuta ručiteli. Zkrátka, praetor by měl pečlivě zvážit, kdo má větší nárok na úlevu, zda věřitel, nebo ručitel; neboť nezletilý, který je vzat do nevýhody, nebude odpovědný ani jednomu, ani druhému. Snadnější bude konstatovat, že úleva by neměla být přiznána v případě toho, kdo věřitele řídil, neboť byl takřikajíc rádcem a přesvědčovatelem, který byl za smlouvu s nezletilým odpovědný. Proto může vyvstat otázka, zda by měl nezletilý žádat o úplnou restituci vůči věřiteli, nebo vůči ručiteli? Domnívám se, že bezpečnější by bylo podat žádost proti oběma; neboť po prokázání řádného důvodu a za přítomnosti stran - nebo za jejich nepřítomnosti, pokud jsou v prodlení z důvodu nesouhlasu - by měla být pečlivě zvážena otázka, zda by měla být úplná restituce přiznána.

65. Někdy je restituce přiznaná nezletilému věcná, to znamená, že je namířena proti držiteli jeho majetku, ačkoli s ním nebyla uzavřena žádná smlouva; jako například v případě, kdy jste od nezletilého koupili majetek a prodali jej jiné osobě, může

někdy požádat o restituci proti držiteli, aby o svůj majetek nepřišel nebo nebyl o něj připraven; v tomto případě je případ buď projednán pretoriánem, nebo je převod zrušen a je přiznána věcná žaloba. Pomponius ve dvacáté osmé knize také uvádí, že Labeo se držel v případě, kdy nezletilý mladší pětadvaceti let prodal pozemek a předal držbu a kupující s ním disponoval; pak, pokud byl druhý kupující informován o tom, co bylo učiněno, lze proti němu přiznat restituci, ale pokud nevěděl o skutečnostech a první kupující je solventní, nebude to učiněno; pokud však solventní není, bude spravedlivější přiznat úlevu nezletilému, a to i proti kupujícímu, který nebyl informován, ačkoli koupil nemovitost v dobré víře.

66. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Je zřejmé, že pokud je ten, kdo nabyl majetek od nezletilého, nebo dědic tohoto nabyvatele solventní, neměl by být vydán žádný dekret proti straně, která nabyla majetek v dobré víře; to je také názor Pomponia.

67. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Pokud je však restituce povolena, může mít druhý kupující regresní nárok vůči svému prodávajícímu. Stejně pravidlo platí, pokud koupě prošla rukama několika osob.

68. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Při projednávání věci je třeba také zvážit, zda není k dispozici jiná žaloba než žaloba na úplnou restituci; je-li totiž strana řádně chráněna obvyklým opravným prostředkem a běžným právem, neměla by jí být přiznána mimořádná pomoc; jako například v případě, kdy byla uzavřena smlouva s opatrovancem bez zmocnění jeho opatrovníka a ten se v důsledku toho neobohatí.

69. Labeo navíc uvádí, že pokud byl nezletilý podvodně přiměn ke vstupu do partnerství, nebo dokonce pokud tak učiní za účelem darování, žádné partnerství neexistuje, a to ani mezi nezletilými, a proto prétor nemá důvod zasahovat. Ofilius je téhož názoru, neboť nezletilý je dostatečně chráněn ze zákona.

70. Pomponius také ve dvacáté osmé knize říká, že když byl dědic vyzván, aby vydal jisté předměty dceři svého bratra pod podmínkou, že pokud zemře bez potomka, vrátí je dědici, a dědic zemřel, učinila opatření, aby byly vráceny jeho dědici, načež Aristo usoudil, že má nárok na úplnou restituci. Pomponius však dodává, že daný závazek by se mohl stát základem osobní žaloby na náhradu škody v neurčité výši i v případě zletilé osoby, neboť strana je chráněna nejen běžným právem, ale i osobní žalobou.

71. Obecně platí, že pokud smlouva není platná, prétor by do ní neměl zasahovat, pokud je to jisté.

72. Pomponius také uvádí, že v případě koupě a prodeje si smluvní strany mohou vzájemně poskytovat výhody v souladu s přirozeným právem.

73. Nyní je třeba zvážit, kdo jsou ti, kteří mohou poskytnout úplnou restituci. Městský prefekt spolu s ostatními magistráty, pokud jim to dovoluje jejich pravomoc, mohou přiznat úplnou restituci v jiných případech, jakož i v případech, které směřují proti jejich vlastním rozhodnutím.

74. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Pretoriánští prefekti mohou také udělovat úplné restituce proti svým vlastním rozhodnutím, ačkoli se proti nim nikdo nemůže odvolat. Důvodem tohoto rozlišení je, že odvolání se rovná stížnosti na nespravedlivost rozhodnutí; úplná restituce zahrnuje žádost o úlevu od vlastního omylu účastníka nebo tvrzení o podvodu jeho protivníka.

75. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Nižší soudce nemůže přiznat restituci v rozporu s nařízením svého nadřízeného.

76. Pokud však císař vynese rozhodnutí, velmi zřídka povolí restituci nebo dovolí, aby byla do jeho audienční síně uvedena strana, která tvrdí, že jí bylo uloženo, protože byla slabá v mládí, nebo tvrdí, že nebyly zmíněny věci, které pro ni byly příznivé, nebo si stěžuje, že byla zrazena svým obhájcem. Proto božský Severus a císař Antoninus nechtěli vyslechnout Glabria Acilia, který žádal o restituci svého bratra bez uvedení řádného důvodu, poté, co byl případ v jejich audienční síni projednán do konce.

77. Božští Severus a Antoninus, když Percennius Severus požádal o úplnou restituci a byla již vydána dvě rozhodnutí, dovolili, aby byli vyšetřováni v jejich audienční síni.

78. Tentýž císař v reskriptu Licenniu Frontovi uvedl, že je neobvyklé, aby kdokoli kromě samotného císaře udělil restituci poté, co o odvolání rozhodl soudce jmenovaný císařem, aby předsedal místo něj.

79. Pokud však případ projednává soudce jmenovaný císařem, nemůže restituci provést nikdo jiný než císař, který soudce jmenoval.

80. Úplná restituce se přiznává nejen nezletilým, ale i jejich nástupcům, i když sami mohou být plnoletí.

81. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Někdy však přiznáváme dědici delší lhůtu než jeden rok k zahájení řízení, jak je uvedeno v ediktu, pokud by k tomu jeho věk dával příležitost; po dovršení pětadvacátého roku věku má totiž nárok na lhůtu, kterou mu poskytuje zákon; v tomto případě se má za to, že byl podveden, neboť mohl dosáhnout restituce ve lhůtě stanovené ve vztahu k zemřelému, ale nepodal o ni žádost. Je zřejmé, že pokud zemřelému zbývala jen malá část dostupné lhůty k získání úplné restituce, bude jeho dědici, je-li nezletilý, poskytnuta lhůta k jejímu získání po dovršení jeho pětadvacátého roku, nikoliv však celá stanovená lhůta, ale pouze tolik, na kolik měl nezletilý, který byl jeho dědicem, nárok.

82. Týž, O ediktu, kniha XI.

Papinianus ve Druhé knize názorů uvádí, že lhůta stanovená pro úplnou restituci by neměla být prodloužena ve prospěch účastníka, který se vrátil z vyhnanství, z důvodu, že byl nepřítomen, neboť se mohl obrátit na přetora prostřednictvím zástupce, a neučinil tak, nebo mohl podat žádost u místodržitele v místě, kde se nacházel. Kde však tentýž autor říká, že nemá nárok na úlevu z důvodu trestu, který mu byl uložen, není jeho názor správný, neboť co je společného mezi trestným činem a omluvou založenou na slabosti mládí?

83. Pokud však někdo starší pětadvaceti let, kdo se připojil k věci ve lhůtě stanovené zákonem pro restituci, později věc opustí, nebude pro něj připojení k věci žádnou výhodou pro získání úplné restituce, jak bylo velmi často uvedeno v reskriptech.

84. Týž, O ediktu, kniha X.

Má se za to, že od případu upustil, ne pokud jej pouze odložil, ale pokud se jej zcela zřekl.

85. Týž, O ediktu, kniha XI.

Pokud je požadována úplná restituce za zápis do dědictví, který provedl nezletilý, nemusí být nezletilým uhrazeny žádné výdaje, které byly vyplaceny na dědictví nebo na hodnotu otroků, kteří získali svobodu na základě jeho zápisu. Stejně tak na druhé straně, když nezletilý získá restituci za účelem vstupu do pozůstalosti, musí být ratifikován jakýkoli obchod, který byl proveden jeho kurátorem za účelem nakládání s majetkem na základě příkazu prétora, který povoluje jeho prodej podle formy stanovené zákonem; jak uvedli Severus a Antoninus v reskriptu Calpurniovi Flackovi.

86. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Pokud syn rodiny podniká na základě pověření svého otce, nemůže se domáhat restituce, neboť pokud by mu pověření udělil někdo jiný, neměl by nárok na úlevu, protože za těchto okolností by hlavní zúčastněná strana byla plnoletá a byla by vystavena ztrátě. Pokud však nakonec nezletilý utrpěl ztrátu, protože nebyl schopen získat zpět částku, kterou vynaložil, od strany, jejíž obchod uskutečnil, z důvodu, že nebyla solventní, prétor mu nepochybně vyjde vstříc. Pokud by však byl zmocnitel nezletilý a zmocněnec plnoletá strana, zmocnitel by nebyl snadno vyslyšen, ledaže by obchod byl uzavřen na jeho příkaz, a jeho zmocněnec by nemohl být odškodněn. Pokud je tedy nezletilý zneužit, když je v postavení agenta, musí být vina přičtena zmocniteli, který svěřil svůj obchod osobě tohoto druhu, a to je také názor Marcella.

87. Paulus, Sentence, kniha I.

Pokud se však nezletilý dobrovolně vměšuje do podnikání zletilé osoby, má nárok na navrácení v předešlý stav, aby zabránil vzniku škody zletilé straně; pokud to odmítne udělat a poté je žalován z důvodu uzavřeného obchodu, nebude mít nárok na navrácení v předešlý stav; ale může být nucen vzdát se svého práva na úplnou restituci, aby se zmocnitel stal zmocněncem ve svém vlastním zájmu, takže tímto způsobem bude moci nahradit škodu, kterou utrpěl prostřednictvím nezletilého.

88. Obchodní transakce s nezletilými by však neměly být vždy zrušeny, ale tyto záležitosti by měly být založeny na tom, co je dobré a spravedlivé, aby osoby tohoto věku nebyly vystaveny velkým nepříjemnostem, protože jinak by s nimi nikdo neuzavíral smlouvy a do jisté míry by byly vyloučeny z obchodních záležitostí. Proto by prétor neměl zasahovat do své pravomoci, pokud neexistují zjevné důkazy o podvodu nebo pokud strany nejednaly s hrubou nedbalostí.

89. Scaevola, náš mistr, měl ve zvyku říkat, že pokud se někdo z lehkomyšlnosti mládí vzdá nebo odmítne pozůstalosti nebo držby majetku a vše zůstane nedotčeno, měl by být všemi prostředky vyslechnut; pokud se však po prodeji pozůstalosti a vyřízení obchodu objeví a bude požadovat peníze, které byly získány náhradou, měla by být jeho žádost zamítnuta; a v takovém případě by měl být soud mnohem opatrnější při přiznávání restituce dědici nezletilého.

90. Pokud otrok nebo syn rodiny podvedl nezletilého, mělo by být otci nebo majiteli nařízeno, aby nahradil vše, co se mu dostalo do rukou, a co nezajistil, mělo by být vyplaceno z peculium. Pokud nelze získat zadostiučinění ani z jednoho z těchto zdrojů a otrok se dopustil podvodu, měl by být buď zbičován, nebo vydán jako náhrada škody. Pokud se však podvodu dopustil syn rodiny, měl být z tohoto důvodu vynesena rozsudek proti němu.

91. Restituce by měla být provedena tak, aby každý mohl získat zpět všechna svá práva. Proto v případech, kdy je restituce přiznána straně, která byla podvedena při prodeji pozemku, musí prétor nařídit, aby kupující vrátil pozemek i s úrodou a obdržel cenu, kterou za něj zaplatil; ledaže při placení nevěděl, že prodávající peníze promarní, jako v případech, kdy jsou peníze půjčeny osobě, aby je utratila. Restituce se však v případě prodeje nepřiznává tak volně, a to z toho důvodu, že kupující platí prodávajícímu dluh, který je povinen zaplatit, jako nikdo není povinen půjčovat peníze; neboť i když smlouva může být ve svém původu takové povahy, že by měla být zrušena, přesto, pokud je požadováno zaplacení kupní ceny, neměl by být kupující v žádném případě vystaven ztrátě.

92. Z tohoto ediktu nevyplývají žádné zvláštní kroky ani závazky, neboť vše závisí na zkoušce provedené prelátem.

93. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Není pochyb o následujícím, totiž že pokud nezletilý zaplatí něco, co nedluží, ve věci, kde občanské právo nepřipouští požadavek na vrácení, je oprávněn k prétorské žalobě na vrácení; protože takový požadavek je obvykle z řádných důvodů přiznán i osobám starším pětadvaceti let.

94. Pokud takový mladík, který má nárok na restituci, o ni požádá, měla by mu být přiznána na základě jeho žádosti nebo žádosti jeho zástupce, který byl výslovně pověřen, aby o ni požádal; pokud se však účastník řízení dovolává pouze obecného pověření k vyřizování záležitostí svého mandanta, neměl by být vyslechnut.

95. Paulus, O ediktu, kniha XI.

V případě pochybností o zvláštním pověření při uplatnění restituce lze věc vyřešit doložkou, že příkazce transakci potvrdí.

96. Pokud je osoba, které byl rozsudek uložen, nepřítomna, měl by její obhájce poskytnout záruku, že rozsudek bude splněn.

97. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Restituce by měla být za všech okolností přiznána otci ve prospěch jeho syna, i když s tím syn nesouhlasí, a to z toho důvodu, že otcí, který je odpovědný za žalobu De Peculio, hrozí riziko. Z toho je zřejmé, že ostatní příbuzní nebo příbuzní jsou v jiném právním postavení a neměli by být vyslyšeni, ledaže podají žádost se souhlasem nezletilého; nebo pokud je život nezletilého takový, že je důvod, aby mu bylo zakázáno nakládat s jeho majetkem.

98. Pokud si nezletilý vypůjčí peníze a promrhá je, měl by prokonzul odmítnout podat proti němu žalobu. Pokud však nezletilý půjčí peníze straně, která je v nouzi, nemělo by být zahájeno žádné jiné řízení, kromě toho, že by mělo být nezletilému nařízeno postoupit svému věřiteli ta práva na žalobu, která má vůči tomu, komu peníze půjčil. Pokud za tyto peníze koupil nějaký pozemek za vyšší cenu, než jaká měla být požadována, měla by být věc vyřešena tak, že se prodávajícímu nařídí, aby pozemek vzal zpět a vrátil cenu, aby věřitel mohl své peníze od nezletilého získat zpět, aniž by vznikla škoda jinému. Z toho se dozvídáme, jak se má postupovat v případě, kdy nezletilý koupí za své vlastní peníze něco za vyšší cenu, než jakou to má; ale v tomto, stejně jako v předchozím případě, musí prodávající, který vrátí kupní peníze, vrátit

také úroky, které získal nebo které měl získat z použití uvedených peněz, a obdrží zisk z pozemku, o který se nezletilý obohatil. Rovněž na druhé straně, prodá-li nezletilý nemovitost za nižší cenu, než jakou má, musí být kupujícímu uloženo, aby mu vrátil pozemek i s jeho výnosy, a nezletilý musí vrátit tolik z ceny, kolik mu připadlo na jeho zisk.

99. Pokud nezletilý mladší pětadvaceti let bezdůvodně propustí svého dlužníka, má právo na žalobu o navrácení do původního stavu nejen proti dlužníkovi, ale i proti jeho ručitelům, jakož i na žalobu o vrácení zástavy, která mu byla poskytnuta; a pokud měl dva hlavní dlužníky a jednomu z nich dal propustku, má právo na žalobu o navrácení do původního stavu proti oběma.

100. Z toho vyplývá, že pokud nezletilý provede obnovu smlouvy ve svůj neprospěch, například pokud za účelem novace převede závazek ze solventního dlužníka na dlužníka, který je v platební neschopnosti, musí mu být přiznána restituce vůči dřívějšímu dlužníkovi.

101. Restituce musí být přiznána i těm, proti nimž nelze vést řízení z důvodu podvodu, ledaže by se jednalo o osoby, na které se nevztahuje zvláštní zákon.

102. Celsus, Digesty, kniha II.

Pokud nezletilý mladší pětadvaceti let dosáhne restituce proti osobě, kterou žaloval z důvodu opatrovnictví, nemůže se mu z tohoto důvodu obnovit právo na vzájemnou žalobu z důvodu opatrovnictví.

103. Modestinus, Názory, kniha II.

I v případě, že lze prokázat, že nezletilému byla uložena povinnost otcem, který byl zároveň jeho poručníkem, a následně mu byl ustanoven poručník, nelze mu bránit v tom, aby jménem nezletilého požádal o úplnou restituci.

104. Pokud si svěřenkyň, proti níž byl vydán rozsudek ve věci založené na poručnictví, přála dosáhnout navrácení v předešlý stav, pokud jde o jednu část rozhodnutí, a protože se ukázalo, že uspěla, pokud jde o druhou část věci, žalobkyně, která byla plnoletá a zpočátku s rozhodnutím souhlasila, požadovala, aby byl povolen nový proces. Herennius Modestinus na to odpověděl, že pokud bod, ohledně něhož svěřenkyň požadovala úplnou restituci, nemá žádnou souvislost s ostatními, nebyl tvrzen žádný důvod, pro který by žalobce mohl požadovat, aby byl celý rozsudek zrušen.

105. Pokud nezletilý dosáhne úplné restituce z důvodu svého mládí a z tohoto důvodu odmítne majetek svého otce, přičemž žádný z jeho věřitelů není přítomen nebo nebyl guvernérem předvolán za účelem zahájení řízení, vyvstává otázka, zda je třeba restituci považovat za řádně přiznanou? Herennius Modestinus vyslovil názor, že vzhledem k tomu, že věřitelé nebyli předvoláni a restituční rozhodnutí bylo vydáno i bez toho, práva věřitelů nebyla ani v nejmenším dotčena.

106. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud se syn, který byl emancipován, nedostaví, aby se domáhal držby majetku, ale požádá o restituci, a po dosažení věku 25 let podá žalobu o dědictví na základě otcovy závěti, má se za to, že se vzdal věci, neboť pokud neuplynula lhůta pro získání držby majetku, přesto, když se rozhodl přijmout závěť zemřelého, je třeba mít za to, že odmítl výhodu zásahu préтора.

107. Týž, Názory, kniha IX.

V případě, že žena poté, co se stala dědičkou, dosáhla úplné restituce, aby jí bylo umožněno odmítnout majetek, vyjádřil jsem svůj názor, že otroci patřící k majetku, kteří byli manumitováni v řádné formě a na základě svěřenectví, mají nárok na zachování svobody a že nebudou nuceni platit dvacet aurei, aby si ji udrželi, neboť se zdá, že ji získali tím

nejschvalovanějším způsobem. Kdyby totiž některý z věřitelů od ní získal zpět své peníze dříve, než dosáhla restituce, nebyly by připuštěny nároky ostatních vůči těm, kterým bylo zapláceno, s cílem, aby si peníze mezi sebe rozdělili.

108. Paulus, Otázky, kniha I.

Nezletilý mladší pětadvaceti let, který se obrátil na guvernéra, ho podle svého vzhledu přesvědčil, že je plnoletý, což nebyla pravda, ale jeho kurátoři, protože věděli, že je nezletilý, pokračovali v jeho záležitostech. Mezitím, poté co byl prokázán jeho věk a než dovršil pětadvacátý rok, mu byly vyplaceny určité peněžní částky, které nezletilému náležely, a on je promrhal. Ptám se, kdo je za tuto ztrátu odpovědný; kdyby se totiž kurátoři zmýlili a v domnění, že dosáhl plnoletosti, se vzdali správy jeho majetku a skládali účty, museli by nést riziko za dobu, která uplynula po prokázání jeho věku? Odpověděl jsem, že ti, kteří své dluhy zaplatili, jsou ze zákona osvobozeni a nemohou být žalováni podruhé. Je zřejmé, že kurátoři, kteří věděli, že strana je nezletilá, setrvali na plnění svých povinností, neměli mu dovolit přijmout dlužné peníze; z tohoto důvodu by proti nim měla být podána žaloba. Pokud však sami přijali rozhodnutí guvernéra a přestali spravovat své svěřenství, nebo dokonce vystavili účet; jsou ve stejném právním postavení jako ostatní dlužníci, a proto by neměli být žalováni.

109. Aburnius Valens, Trusty, kniha VI.

Pokud je nezletilý mladší dvaceti pěti let požádán o manuminaci svého otroka, který má větší hodnotu než dědictví odkázané v závěti tomuto nezletilému, a on dědictví přijme; nemůže být nucen udělit otrokovi svobodu, pokud je připraven dědictví vrátit. Julianus byl toho názoru, že stejně jako nezletilí mají právo odmítnout odkaz, pokud nejsou ochotni manumitovat otroka; tak i nezletilý, pokud v tomto případě vrátí odkaz, je zbaven nutnosti manumitace.

110. Paulus, Sentence, kniha I.

Pokud nezletilý mladší pětadvaceti let půjčí peníze synovi rodiny, který je rovněž nezletilý, je postavení toho, kdo peníze utratí, lepší; ledaže by ten, kdo je obdržel, byl z tohoto důvodu shledán bohatším v době, kdy došlo ke spojení.

111. Pokud se nezletilí mezi sebou dohodli, že svůj případ předloží určitému soudci, a se souhlasem svého opatrovníka se zavázali, že se budou řídit jeho rozhodnutím, mohou právně žádat o úplné navrácení závazku tohoto druhu.

112. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Pokud při koupi nemovitosti v dražbě učiní jiná strana lepší nabídku než nezletilá osoba, musí být tato osoba vyslechnuta, pokud se prokáže, že měla na koupi nemovitosti zájem, například proto, že patřila jednomu z jejích předků; to však pouze za podmínky, že nabídne prodávajícímu částku, o kterou druhá strana překročila nabídku.

113. Paulus, Sentence, kniha V.

Nezletilý mladší pětadvaceti let, který neuspěl s nějakým tvrzením, tak může učinit pomocí úplné restituce.

114. Tryphoninus, Disputace, kniha III.

Pomoc poskytovaná v rámci úplné restituce nebyla stanovena pro ukládání sankcí, a proto pokud nezletilý jednou opomenul podat žalobu na náhradu škody, nemůže získat zpět právo tak učinit.

115. Pokud uplynulo šedesát dní, během nichž může muž obvinít svou manželku z cizoložství z titulu práva manžela, bude mu odepřena úplná restituce, a pokud by nyní chtěl získat zpět právo, které nevyužil, jak by se to lišilo od žádosti o zproštění od spáchání trestného činu, tedy od podání žaloby za účelem obtěžování. Jelikož je dobře zavedenou právní zásadou, že pretor by neměl přicházet na pomoc stranám, které se dopustily trestných činů nebo zahájily obtěžující řízení; úplná restituce

se za takových okolností neuplatní. V případě trestného činu nemá nezletilý mladší pětadvaceti let nárok na úplnou restituci, a to v každém případě, pokud se jedná o závažnější trestné činy; ledaže by soucit s jeho mládím mohl někdy způsobit, že soudce uloží mírnější trest. Ale pokud jde o Lex Julia, který se týká trestu za cizoložství, pokud se nezletilý přizná, že se dopustil cizoložství, nemůže se vyhnout trestu za tento trestný čin; a jak jsem již uvedl, nemůže tak učinit ani v případě, že se dopustí některého z těchto trestných činů, které zákon trestá stejně jako cizoložství; například když se vědomě ožení se ženou, která byla odsouzena za cizoložství; nebo nepropustí svou vlastní ženu, která byla přistižena při cizoložství; nebo když má prospěch z cizoložství své ženy; nebo přijme odměnu za utajení nezákonného styku; nebo dovolí, aby jeho dům byl použit ke smilstvu nebo cizoložství; neboť se nelze odvolávat na omluvu z mládí proti zákonným ustanovením tam, kde člověk, ačkoli se dovolává zákona, jej sám porušuje.

116. Paulus, Dekrety, kniha I.

Aemilius Larianus koupil od Obinia pozemek v Rutilii pod podmínkou, že jej zaplatí v určitý den, a zaplatil část kupní ceny; bylo srozuměno, že pokud do dvou měsíců od tohoto data nezplatí polovinu zbývající ceny, bude prodej považován za neplatný; a pokud nezplatí ani zbytek do dalších dvou měsíců, bude prodej rovněž považován za neplatný. Larianus zemřel před uplynutím prvních dvou měsíců a jeho dědičkou se stala nezletilá Rutiliana, jejíž poručníci opomněli zaplatit ve stanovené lhůtě. Prodejce poté, co opatrovníkům doručil několik výzev, po uplynutí jednoho roku prodal majetek Claudiovi Telemachovi; poté opatrovnice požádala o úplnou restituci a poté, co prohrála spor u pretoriána i u městského prefekta, se odvolala. Byl jsem toho názoru, že rozhodnutí je správné, protože smlouvu uzavřel její otec, a nikoli ona sama; císař však rozhodl, že jelikož den, kdy měla být podmínka splněna, nastal v době, kdy byla dívka svěřenkyní, je to pádný důvod, proč by podmínka prodeje neměla být dodržena. Uvedl jsem, že jí má být spíše přiznána restituce z toho důvodu, že prodávající tím, že oznámil její poručníky po době, kdy bylo dohodnuto, že prodej má být zrušen, a že požadoval kupní peníze, měl být považován za toho, kdo upustil od podmínky, která byla v její prospěch, a že na mě nemá vliv skutečnost, že doba později uplynula; stejně jako by na mě nemělo vliv, kdyby věřitel prodal zástavu po smrti dlužníka, když den splatnosti již uplynul. Přesto, protože se císaři zákon o podmíněném vyhnutí nelíbil, nařídil, aby byla poskytnuta úplná restituce. Vliv na to měla i skutečnost, že bývalí poručníci, kteří o restituci nepožádali, byli prohlášeni za podezřelé.

117. Pokud se uvádí, že se synovi rodiny po jeho emancipaci, pokud je ještě nezletilý, obvykle nepřiznává úleva ve věcech, které zanedbal, když byl pod otcovskou kontrolou, platí to pouze v případě, že by jinak nabyl majetek ve prospěch svého otce.

118. Scaevola, Digest, kniha II.

Pokud se nezletilí dostavili v řádné lhůtě ke guvernérovi, aby dosáhli úlevy, a požádali o úplné navrácení majetku a prokázali svůj věk, a rozsudek byl vydán z důvodu jejich nezletilosti; jejich odpůrci se za účelem zabránění dalšímu řízení před guvernérem odvolali k císaři a guvernér odložil další záležitosti, které měly být v žalobě rozhodnuty, dokud nebude zjištěn výsledek odvolání; vyvstala otázka, zda po ukončení projednávání odvolání a zamítnutí odvolání, kdy bylo zjištěno, že strany nabyly plnoletosti, mohou dovést věc do konce, neboť nebylo jejich vinou, že nebyla ukončena? Odpověděl jsem, že s ohledem na uvedenou otázku lze věc projednat stejně, jako kdyby strany byly stále nezletilé.

119. Lucius Titius koupil pozemek, který mu prodali kurátoři nezletilého, držel ho téměř šest let a značně ho zvelebil. Ptám se, zda má nezletilý právo na úplnou restituci vůči kupujícímu Titiovi, pokud jsou jeho kurátoři solventní? Ze všeho, co bylo uvedeno, se domnívám, že nezletilý by sotva měl nárok na restituci, ledaže by dal přednost náhradě všech výdajů, které nabyvatel v dobré víře prokazatelně vynaložil, a to tím spíše, že by mohl snadno získat úlevu, neboť jeho poručníci byli solventní.

120. Ulpianus, Názory, kniha V.

Nezletilý mladší pětadvaceti let získal rozsudek, který mu nařizoval vyplatit dědictví založené na svěřeneckém fondu; dal na něj výpověď a dlužník mu poskytl záruku, stejně jako kdyby si peníze půjčil. Za těchto okolností má nezletilý nárok na úplnou restituci; a to z toho důvodu, že získal právo podat žalobu o peníze z titulu rozsudku a novou smlouvou toto právo změnil na právo na zahájení řízení jiného druhu.

121. Nezletilý mladší pětadvaceti let se bez řádného uvážení vzdal pozemků, které patřily jeho otci, na úhradu dluhů, které podle účetnictví patřily do opatrovnictví jiných nezletilých, jejichž záležitosti vyřizoval jeho otec. Byla nařízena úplná

restituce, aby věci mohly být spravedlivě uvedeny do původního stavu, a částka úroků, která se jevila jako dlužná z titulu opatrovnictví, byla vypočtena a započtena proti částce obdržených zisků.

122. Julianus, Digest, kniha XLV.

Když soudce nařídí navrácení pozemku v případě, že nezletilý byl při prodeji přeplacen, a nařídí mu, aby vrátil kupujícímu jeho cenu, a ten nechce využít úplné restituce, protože si to rozmyslel; nezletilý má právo na námitku proti straně, která požaduje kupní peníze, jako v případě *res iudicata*; protože každý může odmítnout to, co bylo zavedeno v jeho prospěch. Kupující si také nemůže stěžovat, jestliže je vrácen do stejného stavu, do něhož byl uveden svým vlastním jednáním a který nemohl změnit, kdyby nezletilý nevyhledal pomoc préтора.

123. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha II.

Guvernér provincie může nezletilému přiznat úplnou restituci, a to i proti svému vlastnímu rozhodnutí nebo rozhodnutí svého předchůdce, protože nezletilí mohou vzhledem ke svému věku získat stejnou výhodu, jakou odvolání poskytuje osobám, které dosáhly plnoletosti.

124. Marcellus, O úřadu guvernéra, kniha I.

Věk účastníka, který uvádí, že je starší pětadvaceti let, musí být prokázán šetřením, protože tím může být zabráněno jeho úplné restituci, jakož i dalším záležitostem.

125. Ulpianus, Názory, kniha V.

Neplatné nejsou všechny úkony nezletilých mladších pětadvaceti let, ale pouze ty, u nichž se po prošetření zjistí, že byly učiněny v rozporu s dobrými mravy; jako například v případech, kdy byli donuceni jinými osobami nebo byli oklamáni vlastní důvěřivostí, nebo ztratili něco, co dříve měli, nebo nezískali nějaký zisk, který mohli získat, nebo se vystavili nějakému závazku, který neměli přijmout.

126. Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Labeo uvádí, že nenarozené dítě má nárok na restituční žalobu, pokud o něco přišlo úbytkem.

127. Císař Titus Antoninus ve svém reskriptu uvedl, že pokud nezletilý tvrdí, že jeho protivník byl zproštěn v důsledku podvodu jeho opatrovníka, a chce proti němu zahájit novou žalobu, může nejprve podat žalobu proti svému opatrovníkovi.

128. Paulus, Názory, kniha II.

Pokud se někdo dobrovolně zaváže obhajovat nezletilého v soudním řízení a ten svůj spor prohraje, může být proti němu podána žaloba na výkon rozsudku; a mládí strany, kterou obhajoval, mu nebude k ničemu při získávání náhrady, protože nemůže vznést námitky proti rozsudku. Z toho vyplývá, že mladistvý, na jehož úkor byl rozsudek proti němu vydán, nemůže proti tomuto rozhodnutí uplatnit restituční pomoc.

129. Scaevola, Názory, kniha I.

Opatrovník pod tlakem věřitelů v dobré víře prodal majetek svého svěřence a jeho matka proti prodeji kupujícím protestovala. Ptám se, jelikož byl majetek prodán na základě požadavku věřitelů a nelze důvodně tvrdit nic o korupci opatrovníka, zda měl opatrovanec nárok na úplnou restituci? Odpověděl jsem, že k tomu je třeba provést šetření, a proto, pokud by existoval oprávněný důvod pro restituci, neměla by být odmítnuta, protože opatrovník se nedopustil žádného trestného činu.

130. Opatrovník nezletilých dětí prodal určité pozemky, které držel společně se svými svěřenci a které měl na starosti. Ptám se, zda mají nezletilí nárok na úplnou restituci na základě nařízení přetora, nebo zda by měl být prodej zrušen pouze v rozsahu, v jakém měli na společném majetku podíl? Odpovídám, že by měl být zrušen v tomto rozsahu; ledaže by kupující chtěl, aby byla zrušena celá smlouva, protože nechtěl koupit pouze podíl na pozemku. Dále se ptám, zda má kupující obdržet od poručníků Seia a Sempronia kupní peníze i s úroky, nebo zda je má obdržet od dědice poručníka? Odpověděl jsem, že dědic kurátora by byl odpovědný, ale že žaloby by byly přiznány proti Seiovi a Semproniovi za podíly, které vlastnili na pozemku; v každém případě, pokud by obdržené peníze přišly do jejich rukou v této výši.

131. Paulus, Sentence, kniha I.

Pokud nezletilý získá úplnou náhradu ve věci, za kterou se stal ručitelem nebo dal mandát, nezbavuje se hlavního dlužníka.

132. Nezletilý prodal otrokyni; pokud ji kupující manumitoval, nemohl nezletilý získat úplnou restituci z tohoto důvodu, ale měl by nárok na žalobu proti kupujícímu v rozsahu svého podílu.

133. Pokud se stav ženy mladší pětadvaceti let zhorší kvůli smlouvě týkající se věna a pokud uzavřela takovou smlouvu, jakou by žádná žena, která dosáhla plnoletosti, nikdy neuzavřela, a z tohoto důvodu ji chce zrušit, měla by být vyslechnuta.

134. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Je-li zcizen majetek nezletilého nebo svěřence, jehož prodej zákon nezakazuje, je prodej platný. Vznikne-li však svěřenci nebo nezletilému velká škoda, i když nedošlo ke spolčení, může být prodej zrušen úplnou restitucí.

135. Pomponius, Dopisy a různé pasáže, kniha IX.

"Julius Diophantus, svému příteli Pomponiovi, Pozdrav. Nezletilý mladší pětadvaceti let s úmyslem obnovit smlouvu vstoupil ve prospěch povinné strany do řízení, které by bylo promlčeno uplynutím času, když do konce uvedeného času zbývalo ještě deset dní, a poté dosáhl úplné restituce. Mělo by být právo na restituci přiznáno věřiteli vůči bývalému dlužníkovi za deset dní, nebo za delší dobu? Já jsem se domníval, že by se mělo přiznat tolik času ode dne úplné restituce, kolik zbývalo, a přál bych si, abyste mi napsal, co si o tom myslíte." Odpověděl jsem: "Nepochybně se domnívám, že Váš názor, pokud jde o právo na žalobu závislé na době, do níž zasáhl nezletilý, je správnější, a proto zástava, kterou bývalý dlužník dal, zůstane i nadále zatížena.

Tit. 5. O změně stavu

136. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV. Capitis Minutio je změna stavu.

137. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Tento edikt se vztahuje na takové změny stavu, ke kterým dochází, aniž by byla dotčena občanská práva. Pokud však ke změně stavu dojde buď ztrátou občanství, nebo svobody, edikt se neuplatní a tyto osoby nemohou být za žádných okolností žalovány, ale je zřejmé, že žaloba bude přiznána těm, do jejichž rukou jejich majetek přešel.

138. Praetor říká: "Jestliže se tvrdí, že muž nebo žena utrpěli ztrátu občanských práv poté, co vykonali nějaký čin nebo uzavřeli nějakou smlouvu, dovolím, aby proti nim byla podána žaloba, jako by k takové změně stavu nedošlo."

139. Ti, jejichž stav se změnil, zůstávají přirozeně vázáni z důvodu, který existoval před zmíněnou změnou; pokud však vznikl později, každý, kdo souhlasí s tím, že zmíněným stranám zaplatí peníze, nebo s nimi uzavře smlouvu, bude vinit pouze sebe, pokud se týká podmínek tohoto ediktu. Někdy by však měla být žaloba přiznána, pokud je s nimi uzavřena smlouva po změně jejich stavu; a skutečně, pokud je strana arogována, není to žádná obtíž, neboť pak bude odpovědná stejně jako syn rodiny.

140. Nikdo není osvobozen od trestu za trestný čin, i když se jeho občanský stav změní.

141. Pokud si strana přisvojila svého dlužníka, právo na žalobu proti němu se neobnoví poté, co se stane jeho vlastním pánem.

142. Toto právo na žalobu je časově neomezené a je přiznáno jak dědicům, tak dědicům.

143. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Je prokázáno, že děti, které následují svého arogantního otce, ztrácejí občanská práva, protože se dostávají pod kontrolu jiného a mění svou rodinu.

144. Ke změně stavu zjevně dochází tam, kde je emancipován syn nebo jiné osoby, protože nikdo nemůže být emancipován, aniž by byl předtím uveden do fiktivního poddanského stavu. Zcela jinak je tomu v případě manumitace otroka, neboť otrok nepožívá žádných občanských práv, a proto nemůže změnit svůj stav:

145. Modestinus, Pandekty, kniha I.

Poprvé totiž získává občanský status dnem, kdy je manumitován.

146. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Změna stavu nastává ztrátou občanství, jako v případě zákazu ohně a vody.

147. Dezertéři ztrácejí svá občanská práva a říká se, že dezertéři jsou ti, kteří opouštějí osobu, již jsou podřízeni, a řadí se mezi nepřátele; to platí pro osoby, které Senát prohlásí za nepřátele nebo je takovými učiní svým nařízením v rozsahu, v němž ztrácejí občanství.

148. Nyní je třeba zvážit, co všechno se ztratí změnou občanského stavu, a to především s ohledem na ztrátu stavu, k níž dochází při zachování občanství, čímž se stanoví, že strana není zbavena svých veřejných práv; je totiž jisté, že hodnost soudce, senátora nebo soudce je zachována.

149. Ulpianus, O Sabinovi, kniha LI.

Jiné veřejné funkce totiž osoba, jejíž stav je takto změněn, neztrácí; změna stavu totiž člověka zbavuje určitých soukromých a domácích práv, ale nezabavuje ho občanských práv.

150. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Změna stavu nezabavuje osobu opatrovnických práv; s výjimkou případů, kdy jsou udělena stranám, které podléhají autoritě jiných osob; a proto opatrovníci jmenovaní ze závěti, ze zákona nebo na základě výnosu senátu jimi stále zůstávají; ale zákonní opatrovníci založení na právu dvanácti desek jsou zrušeni ze stejného důvodu jako zákonné dědictví, protože jsou uděleni agnátům, kteří jimi přestávají být, když se změní jejich rodina. Jak dědictví, tak poručenství založená na nových zákonech jsou obvykle udělována tak, že strany, které je přijímají, jsou určeny svými přirozenými příbuzenskými vztahy; jako například tam, kde dekrety senátu udělují dědictví matkám a synům.

151. Povinnosti vyplývající z úrazů a jednání vyplývající z trestných činů provázejí jednotlivce všude.

152. Je-li strana zbavena svobody, mění se v důsledku toho její stav, a proti otrokovi nelze přiznat žádné právo na restituci, protože otrok nemůže být zavázán tak, aby byl odpovědný i při žalobě v rámci pretoriánské jurisdikce; ale spravedlivá žaloba bude přiznána proti jeho pánovi, jak tvrdí Julianus, a pokud se nebude bránit o celou částku, musí mu být přiznán příkaz k zabavení majetku, který dříve držel.

153. Stejně tak v případě ztráty občanství není spravedlivé připustit restituci vůči straně, která přišla o svůj majetek a po opuštění města odchází do vyhnanství zbavena všeho.

154. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Je zřejmé, že povinnosti, které jsou chápány jako povinnosti plněné v souladu s přirozeným právem, nemohou změnou stavu zaniknout, protože žádné občanskoprávní pravidlo nemůže zničit přirozená práva; proto právo na žalobu na věno, které je založeno na tom, co je dobré a spravedlivé, zůstane i po změně stavu nedotčeno.

155. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Takže žena může podat žalobu i poté, co byla emancipována.

156. Modestinus, Rozdíly, kniha VIII.

Pokud je odkaz odkázán ke každoročnímu nebo měsíčnímu placení nebo je odkázáno bydlení, zaniká smrtí zůstavitele; pokud však dojde ke změně stavu, pokračuje bez přerušení, a to z toho důvodu, že odkaz tohoto druhu je spíše závislý na skutečnosti než na zákoně.

157. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Existují tři druhy změn stavu, největší, střední a nejmenší, stejně jako existují tři stavy, které můžeme mít, a to stav svobody, občanství a rodiny. Proto když ztratíme všechny tyto stavy, tedy svobodu, občanství a rodinu, nastává největší změna stavu; když však ztratíme občanství a ponecháme si svobodu, nastává střední změna stavu; a když si ponecháme svobodu a občanství a změní se pouze postavení rodiny, je stanoveno, že nastává nejmenší změna stavu.

Tit. 6. Jaké jsou důvody, na jejichž základě mají osoby starší pětadvaceti let nárok na úplnou restituci

158. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Nikdo neodmítne uznat, že základ tohoto ediktu je naprosto spravedlivý, neboť tam, kde byla práva člověka poškozena v době, kdy byl ve službách státu, nebo tam, kde ho postihlo nějaké neštěstí, poskytuje nápravu; a proti takovým osobám se také poskytuje úleva, takže cokoli se stalo, jim nebude ani ku prospěchu, ani ku škodě.

159. Následují podmínky ediktu: "Pokud byla část majetku strany poškozena v době, kdy byla pod nátlakem nebo, aniž by existoval podvod, nepřítomna ve službě státu nebo ve vězení nebo v otroctví nebo v moci nepřítele; nebo dovolila, aby uplynula doba pro zahájení žaloby, nebo pokud někdo získal majetek užíváním nebo získal něco a ztratil to neužíváním; nebo byl zproštěn odpovědnosti být žalován, protože uplynula doba, a protože byl nepřítomen, nebyl hájen; nebo byl v řetězech; nebo neučinil žádné opatření, kterým by mohl být žalován; nebo když nebyl zákonně předveden k soudu proti své vůli, nebyla za něj nabídnuta žádná obrana; nebo když bylo podáno odvolání k soudci nebo k někomu, kdo jedná jako soudce, a jeho právo na žalobu bylo ztraceno, s jakýmkoli podvodem z jeho strany; ve všech těchto případech vyhovím žalobě v průběhu roku, během něhož měla strana právo podat žádost. Kromě toho tam, kde se zdá, že existuje nějaký jiný oprávněný důvod, přiznám úplnou restituci, pokud to dovolují zákony, plebiscity, dekrety senátu nebo edikty a nařízení císařů."

160. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Tento edikt, pokud se týká osob, které jsou v něm zahrnuty, se v současnosti příliš nepoužívá, protože spravedlnost se v případě těchto osob vykonává mimořádným postupem na základě dekretů senátu a císařských ústav.

161. V rámci této položky se uleví hlavně těm osobám, které jsou nepřítomny ze strachu, to znamená, že je neodradilo znepokojení, které nemělo žádný důvod.

162. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Za nepřítomného ze strachu se považuje ten, kdo zůstal mimo domov z oprávněné obavy před smrtí nebo tělesným mučením, a to je třeba zjistit z jejího účinku na něj; nestačí totiž, že pod vlivem jakéhokoli strachu zůstal v hrůze, ale zjištění této skutečnosti je povinností soudce.

163. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Zahrnuti jsou ti, kteří bez podvodného úmyslu nebyli ve službách státu. Výraz "podvodný úmysl" je třeba chápat tak, že se vztahuje na případ, kdy osoba, která se může vrátit, tak neučiní a není osvobozena v případě, že v době její nepřítomnosti bylo vůči ní spácháno nějaké protiprávní jednání; jako například v případě, že by zůstala mimo zemi za účelem získání nějaké podstatné výhody pro sebe v době, kdy byla nepřítomna ve službě státu, byla by této výsady zbavena.

164. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Stejný případ by nastal, kdyby si nepřítomnost vymyslel nebo se o ni postaral, i když by tím nezískal žádný prospěch, nebo kdyby odešel příliš brzy, nebo kdyby důvod jeho nepřítomnosti měl původ v soudním sporu. Dodatek o podvodném úmyslu se týká stran, které jsou nepřítomny ve službách státu, a nikoli těch, které jsou nepřítomny z důvodu strachu, neboť tam, kde jde o podvod, strach neexistuje.

165. Strany, které jsou zaměstnány ve veřejných úřadech v Římě, se však nepovažují za nepřítomné ve službách státu:

166. Paulus, O ediktu, kniha XII. Jako například soudci.

167. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Je zřejmé, že vojáci, kteří jsou umístěni v Římě, musí být považováni za nepřítomné ve službě státu.

168. Paulus, Zkratky, kniha III.

Úlevu městským vyslancům poskytuje ústava císařů Marka a Commoda.

169. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úleva se poskytuje také každému, kdo je ve vězení, což se týká nejen těch, kdo jsou ve veřejných věznicích, ale také osob, které jsou drženy v zajetí zloději nebo lupiči nebo za použití násilí bez odporu. Výraz má širší význam, neboť za uvězněné jsou považováni i ti, kdo jsou uvězněni v kamenolomech, protože je jedno, zda jsou spoutáni zdmi, nebo okovy. Labeo se však domnívá, že tímto termínem je třeba rozumět pouze zákonné uvěznění.

170. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Ve stejném postavení jsou i osoby, které jsou hlídány vojáky, úředníky magistrátu nebo obecních úřadů, pokud se prokáže, že nejsou schopny si své záležitosti vyřídit samy. Za omezené na svobodě považujeme také ty, kteří jsou spoutáni do té míry, že nemohou bez ostudy vystupovat na veřejnosti.

171. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úleva se poskytuje také těm, kteří jsou v otroctví, ať už jako svobodní sloužili jako otroci v dobré víře, nebo byli pouze zadržováni.

172. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Také ten, kdo vede soudní spor týkající se jeho postavení, není zahrnut do tohoto ediktu, jakmile je případ předložen soudu; a proto se má za to, že je v otroctví pouze do té doby, dokud není zahájeno řízení tohoto druhu.

173. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Labeo velmi správně říká, že strana, která byla ustanovena dědicem a dostala svobodu, není zahrnuta do podmínek ediktu dříve, než se skutečně stane dědicem; předtím totiž nemůže držet majetek, a pretor mluví o lidech, kteří jsou svobodní.

174. Domnívám se však, že syn rodiny spadá do působnosti tohoto ediktu, pokud se jedná o jeho castrense peculium.

175. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Úleva se poskytuje také tomu, kdo je v moci nepřítele, tedy tomu, kdo byl nepřítelem zajat, neboť si nelze myslet, že by se poskytovaly nějaké výhody dezertérům, kterým je odepřeno právo na návrat. Lze však mít za to, že ti, kdo jsou v moci nepřítele, jsou zahrnuti do té části ediktu, v níž jsou zmíněny osoby, které byly v otroctví.

176. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Úleva se poskytuje osobám zajatým nepřítelem, pokud se vrátí na základě práva postliminium nebo pokud zemřou; protože nemohou jmenovat zmocněnce, zatímco ostatním výše uvedeným osobám lze snadno pomoci prostřednictvím zmocněnce; s výjimkou těch, kteří jsou drženi v otroctví. Domnívám se však, že pomoc může být poskytnuta straně, která je v moci nepřítele, pokud je ustanoven kurátor pro správu jejího majetku, což se obvykle děje.

177. Dítěti narozenému v ruku nepřítele se poskytuje úleva, pokud má právo na návrat, stejně jako dítěti, které bylo zajato.

178. Pokud je někomu svěřen dům vojáka, aby zabránil hrozící újmě, a pretorián udělí držbu komukoli, kdo je přítomen, nemá právo požadovat náhradu; pokud však byl opatrovník nepřítomen, je třeba rozhodnout, že má nárok na úlevu.

179. Tam, kde prétor v ediktu říká: "Nebo později", aniž by uvedl cokoli dalšího, je třeba rozumět tomu, že pokud držitel v dobré víře držel majetek před nepřítomností vlastníka a držba skončila po jeho návratu, měl by důvod požádat o restituci nikoli kdykoli, ale pouze tehdy, pokud se tak stalo brzy po jeho návratu, tj. během doby potřebné k nalezení ubytování, obstarání zavazadel a vyhledání advokáta; Neratius totiž uvádí, že ten, kdo žádost o restituci odkládá, nemá být vyslyšen.

180. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Úleva se neposkytuje osobám, které se dopustily nedbalosti, ale pouze těm, kterým v tom brání okolnosti. To vše je třeba odkázat na úsudek préтора; to znamená, že musí přiznat restituci pouze v případě, že se osoba nemohla připojit k vydání z důvodu nedostatku času, a nikoli v případě, že se provinila nedbalostí.

181. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Julianus ve čtvrté knize uvedl, že úleva může být poskytnuta nejen vojákovi proti straně, která má majetek v držbě, ale také proti těm, kteří jej od držitele koupili; takže pokud by voják majetek přijal, může jej získat zpět, ale pokud by jej nepřijal, promlčení by zřejmě pokračovalo i poté.

182. Pokud byl odkaz odkázán za těchto podmínek: Labeo uvádí: "Nebo za každý rok, který zůstane v Itálii"; restituce může být provedena tak, aby obdržel částku, jako kdyby byl v Itálii; a Julianus ve čtvrté knize a Pomponius ve třicáté knize tento názor schvalují; neboť právo na žalobu nezaniká uplynutím času, pokud se pomoc préтора stane nezbytnou, ale případ je podmíněný.

183. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Je třeba mít na paměti, že restituční pomoc přiznáváme po dosažení plnoletosti stran pouze v případě, že se snaží získat zpět svůj majetek, a nikoliv v případě, že si přejí, aby jim byla poskytnuta pomoc za účelem zisku nebo způsobení trestu či ztráty jiné osobě.

184. Papinianus, Otázky, kniha III.

Kromě toho, pokud je kupující před nabytím vlastnického práva na základě promlčení zajat nepřítelem, je stanoveno, že držba, která byla přerušena, se neobnovuje na základě práva postliminium, protože promlčení není účinné bez držby, neboť držba je obecně otázkou skutečnosti, a ta nespadá pod pravidlo postliminium.

185. Totéž, Otázky, kniha XIII.

Kupujícímu nelze přiznat praetorskou žalobu, neboť by bylo velmi nespravedlivé zbavit vlastníka něčeho, co nebylo odňato užíváním; za ztracené nelze považovat ani to, co nebylo odňato jiným.

186. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Praetor také říká: "Když někdo získá majetek užíváním nebo ho ztratí neužíváním, nebo je zbaven odpovědnosti, protože jeho právo na žalobu je promlčeno uplynutím času, kdy strana byla nepřítomna a nebyla za ni učiněna žádná obrana." Praetor vložil tuto klauzuli proto, aby stejně jako přišel na pomoc výše uvedeným osobám, aby jim zabránil v jejich zneužití, mohl zasáhnout i proto, aby zabránil zneužití jiných osob.

187. Je třeba poznamenat, že se prétor vyjadřuje úplněji tam, kde přiznává restituci nepřítomným, než tam, kde ji přiznává jim; v tomto případě totiž nevyjmenovává osoby, kterým přiznává úlevu, jak je uvedeno výše, ale přidává klauzuli, která zahrnuje všechny nepřítomné, kteří nejsou bráni.

188. Tato restituce se poskytuje také bez ohledu na to, zda ti, kteří jsou nepřítomni a nejsou bráni, získali vlastnické právo k nemovitosti na základě promlčení, a to buď sami, nebo prostřednictvím osob, které jsou pod jejich kontrolou, ale pouze v případě, že se nikdo z nich neobjevil jako obhájce; neboť pokud byl zástupce, jak máte někoho, kdo by podal žalobu, druhá strana by neměla být rušena. Navíc, pokud se žádný obhájce neobjevil, je zcela spravedlivé, aby byla poskytnuta úleva; a je pro to tím větší důvod, pokud někdo z těch, kdo nebyli obhajováni, zůstane skryt; neboť pretor v ediktu slibuje, že udělí

držbu nemovitosti, a pokud to případ vyžaduje, může být prodána; pokud však strany nezůstanou skryté, ačkoli se neobjeví nikdo, kdo by je obhajoval, slibuje pouze udělit držbu nemovitosti.

189. Za obhajobu účastníka se nepovažuje, pokud se někdo dobrovolně dostaví jako jeho zástupce, ale pokud je o to požádán žalobcem a nezanedbá obhajobu; úplnou obhajobou je třeba rozumět takovou obhajobu, kdy se účastník nevyhýbá soudnímu řízení a složí jistotu, že splní rozsudek.

190. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Je tedy třeba mít na paměti, že tento edikt je účinný pouze tehdy, když byli přátelé strany dotázáni, zda ji budou hájit, nebo když nebyl nikdo, kdo by mohl být požádán, aby tak učinil; neboť nepřítomná osoba se nepovažuje za obhájce, pokud ji žalobce sám od sebe vyzve a nikdo se nenabídne, aby vedl obhajobu, a musí tak být prokázána důkazy.

191. Proto jako si pretor nepřeje, aby strany utrpěly ztrátu, tak jim na druhou stranu nedovolí, aby získaly nějakou výhodu.

192. Labeo uvádí, že tento edikt se vztahuje také na choromyslné, nemluvňata a obce.

193. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Pretor říká: "Nebo byl ve vězení a neměl žádné opatření, kterým by mohl být žalován." Osoby tohoto druhu jsou doplněny s dobrým důvodem, neboť se mohlo stát, že strana mohla být uvězněna, a přesto být přítomna, ať už byla umístěna do vazby, úřady nebo soukromými osobami; je totiž dobře stanoveno, že osoba, která je uvězněna, může nabýt majetek užíváním, dokud není v otroctví. Restituce se neuplatní, pokud má strana, která je ve vězení, někoho, kdo vede její obhajobu.

194. Osoba, která je v moci nepřítele, nemůže nabýt vlastnictví pro sebe užíváním, ani nemůže po dobu, kdy je v zajetí, dokončit vlastnictví, které začalo běžet; ani pokud se vrátí na základě práva postliminium, nemůže obnovit nabytí vlastnictví užíváním.

195. Papinianus dále uvádí, že by měla být poskytnuta úleva osobě, která během zajetí ztratila vlastnictví pozemku nebo kvazi vlastnictví jeho užívání, a domnívá se, že je spravedlivé, aby zisky, které mezitím z užívání získal někdo jiný, byly zajatci po jeho návratu navráceny.

196. Je zřejmé, že ti, kdo jsou v zajetí, mohou nabývat majetek užíváním, prostřednictvím svého peculium; a bude spravedlivé, aby podle tohoto ustanovení byla poskytnuta úleva těm, kdo jsou přítomni; to znamená těm, kdo nejsou v zajetí, pokud něco nabyl jiný užíváním, když nebyli bráni. Ale tam, kde uplynula lhůta pro podání žaloby proti zajatci, bude úleva poskytnuta proti tomu, kdo ji podává.

197. Pretor dále dodává: "Nebo neuvádí žádné ustanovení, podle něhož by mohl být žalován"; a pokud by během toho bylo dokončeno nabytí užíváním nebo by se stalo něco jiného, co je uvedeno výše, měla by být poskytnuta náhrada. To má svůj důvod, neboť ne vždy stačí soudní rozhodnutí o uvedení účastníka do držby, protože někdy jsou takové podmínky, že držba majetku osoby, která se skrývá, nemůže být dána; jako například v případě, kdy je žaloba promlčena, zatímco účastník hledá advokáta, nebo se stane něco jiného, co zdrží soudní řízení.

198. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Edikt se vztahuje také na ty, kteří se v případě žaloby snaží žalobce uvést do rozpaků a snaží se zdržováním a lstí zabránit soudnímu řízení.

199. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Stejně tak říkáme, že se vztahuje na osobu, která se skrývá nikoliv za účelem vyhnoutí se žalobě, ale proto, že jí v tom brání obchodní tíseň.

200. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Pokud je však na vině pretorián, bude mu poskytnuta náhrada.

201. Pomponius říká, že restituce vůči člověku, který byl odsunut, bude přiznána podle obecných podmínek ediktu, ale nebude mu přiznána, protože mohl jmenovat zástupce. Přesto se domnívám, že v případě prokázání řádného důvodu by on sám měl nárok na odškodnění.

202. Pretor dále říká: "Nebo tam, kde nebylo dovoleno, aby byl předvolán proti své vůli, a nikdo se ho nezastal." Toto ustanovení se vztahuje na ty, kteří podle zvyklostí našich předků nemohli být se slušností předvoláni k soudu; například konzul, prétor a jiní, kteří vykonávají moc nebo autoritu; tento edikt se však nevztahuje na ty, které prétor zakazuje předvolat bez jeho svolení (protože žádostí u něj mohli získat svolení), například na patrony a rodiče.

203. Dále dodává: "To se vztahuje na všechny výše uvedené strany, kromě té, která v nepřítomnosti něco získala lichvou, protože tento případ byl již plně vyřešen výše.

204. Praetor také říká: "Nebo v případě, že jeho právo na žalobu bylo prohlášeno za ztracené v důsledku jednání soudce, aniž by z jeho strany došlo k podvodu." Co je předmětem tohoto tvrzení? Jde o to, že restituce může být přiznána, pokud bylo právo na žalobu odňato z důvodu průtahů způsobených soudcem. Opět platí, že pokud není po ruce žádný soudce, Labeo

říká, že restituce by měla být přiznána. Tam, kde bylo právo na žalobu "ztraceno zásahem soudce", musíme tomu rozumět tak, že se tak stalo, když odmítl povolit podání žaloby; ale jinak, když bylo provedeno šetření a on odmítl povolit podání žaloby, se restituce neuplatní; a tento názor zastává Servius. Kromě toho se zdá, že soudce nese vinu, jestliže žádost zamítl z důvodu přízně druhé strany nebo z důvodu korupce; v takovém případě bude platit tento oddíl, jakož i oddíl první, a sice "Nebo neučinil žádné opatření, kterým by mohl být žalován"; to totiž učinil účastník řízení, když soudce zkorumpoval, aby se vyhnul žalobě.

205. "Ztrátou práva podat žalobu" je třeba rozumět, že strana již nemohla podat žalobu.

206. Dodává také: "bez jakéhokoli podvodu z jeho strany", a to z toho důvodu, že pokud by se dopustil podvodu, nemohl by získat žádnou úlevu, protože pretor nepomáhá osobám, které se samy dopouštějí trestných činů. V důsledku toho, chce-li strana podat žalobu u příštího pretoriána a uplyne-li lhůta pro podání žaloby u tohoto pretoriána, nebude mít nárok na úlevu. Také pokud neuposlechl příkazu pretora, odmítne se jeho případem zabývat; a Labeo říká, že restituce by neměla být přiznána. Stejně pravidlo platí i v případě, že případ nebyl jím projednán z jiného závažného důvodu.

207. Pokud by byl stanoven nějaký neobvyklý svátek, například z důvodu nějaké šťastné události nebo na počest císaře, a z tohoto důvodu by pretorián odmítl případ projednat, Gaius Cassius v ediktu výslovně uvedl, že udělí restituci, protože se mělo za to, že to musel udělat pretorián, neboť k běžným svátkům se nemělo přihlížet, protože je žalobce mohl a měl předvídat, aby do nich nezasahoval; což je lepší názor, který přejímá i Celsus ve druhé knize Digest. Když však svátky odpovídají za uplynutí času, měla by být restituce přiznána pouze s ohledem na zmíněné dny, a ne na celý čas; a to uvedl Julianus ve čtvrté knize Digest, neboť říká, že v případě zrušení lichvy je třeba obnovit ty dny, během nichž chtěl žalobce jednat, ale zabránil mu v tom výskyt svátků.

208. Kdykoli osoba svou nepřítomností nevyklučuje nikoho z jednání po celou dobu; jako například, kdybych byl v držení vašeho majetku méně než jeden den lhůty stanovené pro nabytí lichvou, a pak jsem začal být nepřítomen ve veřejné službě, měla by mi být přiznána restituce pouze za jeden den.

209. Praetor také říká: "Pokud se zdá, že existuje nějaký jiný spravedlivý důvod, poskytnu úplnou náhradu." Tato klauzule je do ediktu vložena nutně, neboť se může vyskytnout mnoho případů, které by zakládaly důvod k restituci, ale které nelze samostatně vyjmenovat, takže jakmile spravedlnost vyžaduje restituci, lze se odvolat na tuto klauzuli. Například pokud strana vystupuje jako vyslanec města, je spravedlivé, aby získala restituci, i když není nepřítomna ve službách státu; a bylo opakovaně stanoveno, že má nárok na úlevu, ať už měla zmocněnce, nebo ne. Domnívám se, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy byl předvolán z té či oné provincie, aby vypovídal buď ve městě, nebo před císařem; v reskriptech se totiž velmi často uvádí, že by měl být osvobozen. Kromě toho by měly být poskytnuty úlevy těm, kteří byli v cizích zemích z důvodu nějakého soudního vyšetřování nebo odvolání. A obecně řečeno, jak často je strana nepřítomna z nutnosti, a nikoli dobrovolně, je třeba říci, že má nárok na úlevu.

210. Paulus, O ediktu, kniha XII.

A pokud někdo něco ztratí nebo nezíská zisk, měla by mu být přiznána náhrada, i když o nic ze svého majetku nepřišel.

211. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Rovněž v případě, že je osoba nepřítomna z nějakého rozumného důvodu, by měl pretor zvážit, zda má nárok na úlevu; jako například v případě, že její nepřítomnost byla způsobena studiem nebo tím, že její zástupce zemřel; záměrem je, aby nebyl poškozen, pokud jeho nepřítomnost byla způsobena nějakým dobrým důvodem.

212. Kromě toho, pokud osoba není ve vazbě nebo v poutech, ale složila jistotu s ručením, a pak z tohoto důvodu nemůže odejít a je znevýhodněna, má nárok na navrácení peněz; a navrácení peněz bude přiznáno i proti ní.

213. Pretor také říká: "Když to dovolují zákony, plebiscity, dekrety senátu, edikty a nařízení císařů." Tato klauzule neslibuje, že restituce budou uděleny, pokud to zákony dovolují, ale pokud to zákony nezakazují.

214. Pokud byla osoba ve službě státu velmi často nepřítomna, domnívá se Labeo, že doba, po kterou by měla mít možnost požádat o restituci, by se měla počítat od jejího posledního návratu. Pokud však všechny jeho nepřítomnosti dohromady činí jeden rok a každá zvlášť méně než jeden rok, je třeba zvážit, zda mu máme přiznat celý rok pro restituci, nebo jen tolik času, kolik trvala jeho poslední nepřítomnost, a já jsem toho názoru, že by měl být přiznán celý rok.

215. Pokud v době, kdy máte bydliště v provincii, pobýváte nějaký čas také ve městě, běží rok proti mně, protože mám právo podat proti vám žalobu? Labeo říká, že ne. Já jsem však toho názoru, že to platí pouze v případě, že protivník má právo požadovat, abys byl poslán do své provincie; jinak by mělo platit, že mám pravomoc podat žalobu, protože vydání může být spojeno i v Římě.

216. Výjimku má i osoba, která nebyla ve službě státu, stejně jako je jí přiznáno právo na zrušení smlouvy; například pokud by po získání majetku proti ní byla podána žaloba na jeho vrácení.

217. V případě rescissorní žaloby, kterou lze podat proti vojákovi, Pomponius uvádí, že je zcela spravedlivá, ale žalovaný by se měl vzdát zisku, který získal v době, kdy byl nepřítomen a nijak se nebránil; a proto by se na druhé straně měl vzdát zisku i voják, protože na žalobu mají právo obě strany.

218. Africanus, Otázky, kniha VII.

Důvodem je, že veřejná povinnost by neměla být pro nikoho zdrojem ztráty nebo zisku.

219. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Pokud voják, který nabyl právo na majetek lichvou, zemře a jeho dědic dokončí dobu k tomu potřebnou, je spravedlivé, aby to, co bylo nabyto po jeho smrti, bylo zrušeno; a stejné pravidlo by mělo být dodrženo v případě dědiců, kteří nastupují na základě práva na lichvu, protože držba zemřelého, která byla jakoby připojena k pozůstalosti, by měla přejít na dědice, a velmi často se právo stává úplným dříve, než bylo do pozůstalosti vstoupeno.

220. Pokud osoba, která byla nepřítomna ve službách státu, získala majetek lichvou a následně jej zcizila, měla by jí být přiznána restituce; a i když s její nepřítomností a nabytím vlastnictví nebyl spojen žádný podvod, mělo by jí být zabráněno, aby z nich měla prospěch. Rovněž ve všech ostatních případech by měla být restituce přiznána stejně, jako kdyby proti němu byl vydán rozsudek.

221. Týž, O ediktu, kniha LIII.

Pokud ten, jehož majetek někdo nabyl lichvou v době jeho nepřítomnosti ve službě státu, získá majetek, který takto nabyl, do vlastnictví a následně jej ztratí, bude mít nárok na věčné právo na žalobu, a nikoli na právo časově omezené.

222. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Osoba je považována za nepřítomnou ve službě státu, jakmile opustí město, i když ještě nedorazila do provincie; a když odjede, je považována za nepřítomnou, dokud se nevrátí do města. To platí pro prokonzuly a jejich zástupce, jakož i pro ty, kdo předsedají provinciím, pro císařské prokurátory, kteří zastávají funkce v provinciích, pro vojenské tribuny, prefekty a doprovod vyslanců, jejichž jména jsou zapsána v knihách státní pokladny nebo v císařských rejstřících.

223. Totéž, na vysvětlených případech.

Mezi osoby, které mají nárok na úlevu podle generální klauzule ediktu, patří i advokát státní pokladny.

224. Ti, kdo zaznamenávají rozhodnutí soudců, ve veřejné službě rozhodně nechybí.

225. Vojenští lékaři mají právo žádat o úlevu formou restituce, neboť funkce, kterou vykonávají, je veřejně prospěšná a neměla by jim být způsobena újma.

226. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Voják, který je doma na dovolené, se nepovažuje za nepřítomného ve službě státu.

227. Osoba, která poskytuje své služby pro výběr veřejných daní, které byly vyměřeny, není ve službách státu.

228. Paulus, O Lex Julia et Papia.

Strany, které jsou vyslány, aby vedly vojáky nebo je přivedly zpět, nebo mají na starosti nábor, chybí ve veřejné službě.

229. Tak je tomu i v případě, kdy jsou osoby vyslány za účelem blahopřání císaři.

230. Stejně tak císařský prokurátor, a to nejen ten, komu jsou svěřeny záležitosti provincie, ale i ten, kdo je pověřen vyřizováním některých záležitostí, které se jí týkají, ale ne všech. Proto tam, kde je několik císařských prokurátorů pověřených různými záležitostmi, se všichni považují za nepřítomné ve službě státu.

231. Prefekt Egypta je také nepřítomen ve službách státu; a také každý, kdo z jakéhokoli jiného důvodu odjede z města na veřejnou pochůzku.

232. Stejně pravidlo zavedl božský Pius i pro posádku města.

233. Byla položena otázka, zda strana, která je vyslána k potlačení pachatelů zla, chybí ve veřejné službě, a bylo zjištěno, že ano.

234. Stejně pravidlo platí i v případě, že se civilní osoba připojila k výpravě na příkaz důstojníka konzulární hodnosti a byla zabita v bitvě, neboť úleva by měla být poskytnuta jejímu dědici.

235. Osoba, která odjela do Říma na služební cestu pro stát, se považuje za nepřítomnou ve veřejné službě. Kromě toho, pokud by opustil svou vlastní zemi za obchodem pro vládu, i když má právo projíždět městem, je nepřítomen ve státní službě.

236. Stejně tak, když člověk, který se nachází v určité provincii, opustí svůj domov nebo zůstane ve své provincii za účelem vyřizování veřejných záležitostí, jakmile začne vykonávat své povinnosti, je považován za nepřítomnou stranu.

237. Člověk, který jede do tábora, stejně jako se z něj vrací, je nepřítomen ve službě státu; stejně jako každý, kdo se chystá sloužit jako voják, musí jet do tábora a vrátit se z něj. Vivianus říká, že Proculus zastával názor, že voják, který je na dovolené, je nepřítomen ve službě státu, když přichází domů a vrací se do vojska, ale když je doma, není nepřítomen.

238. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Za nepřítomné ve veřejných záležitostech považujeme pouze ty, kteří jsou nepřítomni nikoli z vlastního pohodlí, ale z nutnosti.

239. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Ti, kteří vykonávají funkci asesorů ve své provincii déle, než stanoví císařské ústavy, se nepovažují za nepřítomné ve veřejných záležitostech.

240. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Domnívám se, že je nepřítomen ve státních službách ten, komu císař jako zvláštní milost povolil působit jako asesor ve své provincii; pokud však takto nepůsobí s jeho svolením, musíme konstatovat, že se tím dopouští přestupku a nemá nárok na výsady těch, kdo jsou nepřítomni ve státních službách.

241. Strana je považována za nepřítomnou ve státních službách, dokud vykonává nějakou funkci, ale jakmile její funkční období skončí, přestává být nepřítomná ve veřejných záležitostech. Počítáme však dobu, která mu byla poskytnuta k návratu, ode dne, kdy přestal být nepřítomen ve veřejné službě, tedy tolik, kolik potřebuje k návratu do města, a bude přiměřeně poskytnout mu dobu, kterou zákon poskytuje ostatním vracejícím se úředníkům. Pokud se tedy z nějakých vlastních důvodů

odvrátí; není pochyb o tom, že takto spotřebovaná doba mu nebude přiznána, ale bude počítána s ohledem na dobu, ve které se mohl vrátit; a až tato doba uplyne, musíme říci, že přestal být nepřítomen ve státní službě. Je zřejmé, že pokud mu v pokračování v cestě brání nemoc, musí převážet humánní ohledy; stejně jako je to obvyklé v případě špatného počasí, potíží s plavbou a jiných věcí, které se náhodně přihodí.

242. Paulus, Sentence, kniha I.

Ten, kdo se chystá k veřejné nepřítomnosti a zanechal zmocněnce, jímž může být hájen, a žádá o úplné navrácení do původního stavu, nebude vyslechnut.

243. Ulpianus, Názory, kniha V.

Pokud je v moci vojáka zahájit trestní řízení v době, kdy se věnuje službě státu, není mu toto právo odepráno.

244. Pokud je osoba zadržena na ostrově v souladu s trestem, který jí byl uložen a kvůli němuž dosáhla restituce, a prokáže se, že část majetku, který jí nebyl odňat, si přivlastnil někdo jiný, musí jí být vrácen.

245. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Pokud někdo odkázal odkaz Titiovi za předpokladu, že v době smrti zůstavitele bude tento v Itálii, nebo jej ponechá splatný každý rok, dokud zůstane v Itálii; a dědic dosáhne úlevy na základě toho, že byl z odkazu vyloučen, protože byl nepřítomen ve veřejných záležitostech, je nucen plnit všechny svěřené úkoly. Marcellus se v poznámce ptá, zda v případě, kdy je vojákovi navrácen majetek, o který přišel, protože byl nepřítomen ve státních službách, může někdo pochybovat o tom, že právo na odkaz a svěřenství nebude narušeno?

246. Alfenus, Digest, kniha V.

Nelze správně říci, že je ve státních službách nepřítomen ten, kdo se připojil k velvyslanectví kvůli svým soukromým záležitostem.

247. Africanus, Otázky, kniha VII.

Pokud se někdo zaváže, že bude každý rok platit určitou částku, dokud on nebo ten, kdo slib učinil, zůstanou v Itálii, a jeden nebo druhý se ocitne v nepřítomnosti ve službách státu, je povinností préтора vyhovět spravedlivé žalobě. Domníváme se, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy je stipulováno následujícími slovy: "Pokud bude jistý muž příštích pět let v Římě"; nebo "Pokud nebude v Římě, souhlasíte s tím, že zaplatíte sto aurei? "

248. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ten, kdo je nepřítomen ve službě státu a je jakýmkoli způsobem poškozen, nebude odškodněn, pokud utrpěl škodu za okolností, kdy by mu škoda vznikla, i kdyby nebyl nepřítomen ve veřejné službě.

249. Scaevola, Pravidla, kniha I.

Všichni vojáci, kteří nemohou opustit své standardy bez rizika pro sebe, jsou považováni za nepřítomné ve službě státu.

250. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Osoba, která je nepřítomna ve službě státu, má nárok na náhradu škody vůči osobě, která je rovněž nepřítomna ve veřejné službě, pokud má oprávněný důvod ke stížnosti z důvodu utrpěné škody.

Tit. 7. O zcizení za účelem změny podmínek soudního řízení

251. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Prokonzul se snaží zabránit tomu, aby se právní postavení kohokoli zhoršilo v důsledku činu někoho jiného, a protože chápe, že výsledek soudního řízení nám někdy způsobuje mnohem větší potíže, když máme jiného protivníka, než jsme měli na začátku, zajistil se proti tomu tím, že uvedl: "že pokud by někdo převodem předmětné nemovitosti nahradil na svém místě protivníka jinou stranu a učinil tak úmyslně s podvodným úmyslem, bude odpovědný za žalobu in factum v rozsahu zájmu, který měla druhá strana na tom, že neměla jiného protivníka."

252. Pokud se tedy proti nám jako protivník postaví člověk z jiné provincie nebo člověk, který je silnější, bude za to zodpovědný;

253. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Nebo kdokoli, kdo pravděpodobně naštvete protivníka.

254. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Důvodem je to, že pokud zahájím řízení proti někomu, kdo patří do jiné provincie, jsem nucen tak učinit v jeho vlastní provincii, a tam, kde je druhá strana silnější, nemůžeme dělat nic na rovnoprávném základě.

255. Navíc, pokud člověk, kterého žalujeme, manumuje otroka, který je v žalobě uveden, je naše situace méně výhodná, protože pretoriáni dávají přednost svobodě.

256. Navíc, pokud jste postavili nějakou stavbu na pozemku, kde můžete podléhat soudnímu zákazu Quod vi aut clam; nebo v rámci žaloby podané proti osobě, která odvádí dešťovou vodu z jejího přirozeného toku, zcizujete uvedený pozemek, je náš stav chápán jako horší; protože pokud proti vám podám žalobu, budete nuceni odstranit stavbu na vlastní náklady, ale nyní jsem nucen podat žalobu proti jiné osobě, než která čin provedla, a budu nucen odstranit stavbu na vlastní náklady; a to z toho důvodu, že ten, kdo má v držení něco takového, co postavil někdo jiný, je v rámci tohoto řízení odpovědný pouze do té míry, že umožní stavbu odstranit.

257. Pokud vám oznámím novou stavbu a vy poté pozemek zcizíte a nabyvatel dílo dokončí, platí, že budete odpovědný za tuto žalobu, a to z toho důvodu, že proti vám nemohu podat žalobu na základě oznámení o nové stavbě, protože jste nic nepostavil; nemohu tak učinit ani proti osobě, na kterou jste pozemek převedl, protože jí nebylo nic oznámeno.

258. Z toho všeho je zřejmé, že vzhledem k tomu, že prokonzul slibuje úplnou restituci, může žalobce v tomto řízení na základě rozhodnutí soudu získat náhradu škody v rozsahu svého zájmu na tom, aby neměl jiného protivníka; například pokud by mu vznikly nějaké výdaje nebo utrpěl jiné nepříjemnosti v důsledku nahrazení jiného protivníka.

259. Co by se tedy stalo, kdyby osoba, proti níž může být podána pretoriánská žaloba, byla připravena ji bránit, stejně jako kdyby majetek stále vlastnila? V tomto případě se zcela správně soudí, že žaloba založená na tomto ediktu mu bude zamítnuta.

260. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Tentýž edikt se použije i v případě, že majetek nabyla strana, na kterou byl převeden, užíváním, takže od ní nemůže být podána žaloba na jeho vrácení.

261. Může se také stát, že držba je ukončena bez zlé víry, ale že se tak stalo za účelem změny podmínek procesu, a takových případů je celá řada. Na druhou stranu se může stát, že se strana podvodně vzdá držby a nejednala za účelem změny podmínek procesu; a pak nebude odpovědná podle podmínek tohoto ediktu, neboť nezcižuje majetek ten, kdo se pouze vzdá držby. Pretor však neschvaluje jednání strany, která se chtěla vzdát majetku tak, aby se kvůli němu nemusela neustále účastnit soudních sporů; a to je vlastně velmi skromné rozhodnutí toho, kdo nesnáší soudní spory, a nelze mu to vyčítat; ale pretor se zabývá pouze stranou, která si sice přeje ponechat majetek, ale přenáší svůj podíl na věci na jiného, aby tento místo sebe mohl svému protivníkovi působit potíže.

262. Pedius v deváté knize uvádí, že tento edikt se vztahuje nejen na převod vlastnictví, ale také na převod držby; jinak říká, že pokud žalobce podá věcnou žalobu a žalovaný se vzdá držby, nebude odpovědný.

263. Pokud však někdo z důvodu nemoci, stáří nebo nutných záležitostí převede své právo na žalobu na jiného, nejedná se o případ, kdy by byl odpovědný podle tohoto ediktu, protože v ediktu je zmínka o podvodu; jinak by totiž bylo zakázáno vést soudní spory prostřednictvím zástupců, protože vlastnictví se na ně obecně převádí, pokud k tomu existuje řádný důvod.

264. Tento edikt se vztahuje i na věcná břemena, pokud k jejich zcizení dojde podvodem.

265. Předmětem této žaloby je výše žalobcova podílu, a proto pokud mu majetek nepatřil nebo pokud zcizený otrok zemřel bez zavinění toho, kdo ho zcizil, žaloba není důvodná, ledaže by existoval nějaký další zájem žalobce.

266. Tato žaloba není trestní, ale slouží k navrácení majetku na základě soudního rozhodnutí, z tohoto důvodu se přiznává dědici a také proti dědici,

267. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Nebo kdokoli v podobné situaci;

268. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII. Nebo se po roce neuděluje.

269. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Protože se týká navrácení majetku, zdá se, že je stále poskytována z důvodu trestného činu.

270. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Osoba je podle tohoto ediktu odpovědná i v případě, že věc vydá, pokud ji po upozornění soudcem neuvede do původního stavu.

271. Pretor říká: "Nebo zcizení za účelem změny podmínek procesu"; to znamená podmínek budoucího procesu, a nikoli současného.

272. "Zcizit" znamená také prodat cizí majetek.

273. Pokud však osoba něco zcizí buď ustanovením dědice, nebo odkazem, edikt se nepoužije.

274. Pokud někdo zcizí majetek a vezme si ho zpět, nebude podle tohoto ediktu odpovědný.

275. Pokud kupující donutí svého prodávajícího, aby vzal prodanou věc zpět, nepovažuje se za zcizitele za účelem změny podmínek procesu.

276. Paulus, O ediktu kurulských aedilů, kniha I.

Z toho důvodu, že když je otrok vrácen, má vše zpětnou účinnost, a proto se nemá za to, že strana, která majetek vrátí, jej zcizila, aby změnila podmínky procesu; ledaže by otroka vrátila právě za tímto účelem a jinak by jej nevrátila.

277. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Neboť pokud jako dlužník vydám majetek, o který jsi mě chtěl žalovat, tento edikt se neuplatní.

278. Pokud opatrovník svěřence nebo opatrovník nepřičetné osoby zcizí majetek, bude žaloba podána, protože nelze předpokládat, že by opatrovník nebo nepřičetná osoba mohli mít úmysl spáchat podvod.

279. Totéž, Názory, Kniha V.

Když voják požádal o podání žaloby svým jménem, aby získal majetek, který mu byl podle jeho tvrzení darován; bylo mu řečeno, že pokud byl dar učiněn za účelem změny podmínek procesu, musí žalobu podat bývalý vlastník, aby se mohlo zdát, že majetek převedl na vojáka, a nikoliv žaloba.

280. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Pokud někdo zcizí svůj podíl na nemovitosti za účelem vyhnouti se žalobě o rozdělení, zakazuje mu Lex Licinia, aby sám podal žalobu o rozdělení, například proto, aby jej nějaký silnější kupec získal nižší nabídkou; a tímto způsobem jej může získat zpět. Ten, kdo se však zbavil svého podílu a chce poté podat žalobu na rozdělení, nebude vyslyšen; pokud však strana, která jej nabyla, chce zahájit řízení, je jí to zakázáno podle toho paragrafu ediktu, kterým se stanoví, že nesmí dojít ke zcizení za účelem změny podmínek procesu.

Tit. 8. O věcech postoupených jiným osobám k rozhodčímu řízení a o těch, kdo je přijímají za účelem vydání rozhodčího nálezu

281. Paulus, O ediktu, kniha II.

Rozhodčí řízení probíhá stejně jako soudní řízení a jeho cílem je ukončit soudní spor.

282. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Je stanoveno, že výjimka nemůže vzniknout z rozhodčího řízení, ale žaloba na uložení pokuty ano.

283. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Labeo říká, že pokud je vydán rozhodčí nález, jímž je strana zproštěna opatrovnické žaloby nezletilého mladšího pětadvaceti let, neměl by být potvrzen prétozem; stejně tak nebude vyhověno žalobě na vymáhání pokuty z jeho titulu.

284. I když pretor nikoho nenutí, aby se ujal rozhodčího řízení (protože to je dobrovolné a závisí na projevu vůle a je mimo jeho pravomoc), přesto, pokud se strana jednou ujala povinností úřadu, má pretor za to, že věc vyžaduje jeho péči a pozornost; ani ne tak proto, že by mu šlo o to, aby byly ukončeny právní spory, ale proto, aby nebyly zklamány osoby, které si vybraly k rozhodování mezi sebou někoho, kdo byl považován za spolehlivého člověka. Neboť předpokládáme, že by rozhodce poté, co byl případ jednou nebo vícekrát projednán a soukromé zájmy obou stran byly zveřejněny a tajemství obchodu odhalena, odmítl vydat rozhodnutí; ať už z důvodu projevu zaujatosti, nebo proto, že byl zkorumpován úplatkem,

nebo z nějakého jiného důvodu; může někdo popřít, že by nebylo zcela správné, aby pretor zasáhl a přinutil rozhodce plnit povinnosti úřadu, který přijal?

285. Praetor říká: "Strana, která se zaváže k rozhodčímu řízení, v němž se podrobí jeho nálezu pod peněžitou sankcí."

286. Nejprve se zamysleme nad osobností rozhodců. Praetor může donutit arbitra, ať už má jakoukoli hodnost, aby plnil povinnosti úřadu, který na sebe vzal, i když má konzulskou hodnost, ledaže by zastával nějakou magisterskou funkci nebo byl pověřen jinou pravomocí; jako například konzul nebo praetor, protože pak nemá žádnou pravomoc;

287. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Soudci totiž nemohou být vystaveni nátlaku, pokud mají vyšší nebo stejnou pravomoc, a nezáleží ani na tom, zda funkci rozhodčího přijali v době výkonu své funkce nebo dříve. Nižší úředníci však mohou být podrobena donucení.

288. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Syn rodiny může být také donucen jednat.

289. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Kromě toho může být syn rodiny jmenován rozhodcem ve věci, na které je zainteresován jeho otec, a mnozí se domnívají, že může být i soudcem.

290. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pedius v Deváté knize a Pomponius ve Třicáté třetí knize říkají, že je málo důležité, zda strana, která byla jmenována rozhodčím, je svobodně narozená, nebo je to svobodný člověk s dobrou pověstí, nebo byla poznamenána hanbou. Labeo říká, že otrok nemůže vykonávat funkci rozhodčího, a tento názor je správný.

291. Proto Julianus uvádí, že pokud je otázka k rozhodčímu řízení předložena Titiovi a otrokovi, nemůže být Titius nucen vydat náleze, protože se zavázal k rozhodčímu řízení s jiným; ačkoli uvádí, že neexistuje rozhodčí řízení otrokem. Jaký by tedy byl výsledek, kdyby Titius vydal rozhodčí náleze? V tomto případě by se mu pokuta neplatila, protože nevydal rozhodčí náleze v souladu s podmínkami, za nichž převzal úřad.

292. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud však podmínky rozhodčího řízení stanovily, že "platný je pouze rozhodčí náleze jedné ze stran", pak lze proti Titiovi použít sílu.

293. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud však byl otrok jmenován rozhodcem a vydá rozhodčí náleze poté, co se stal svobodným, domnívám se, že pokud tak učiní po získání svobody a strany s tím souhlasí, bude jeho akt platný.

294. Ani svěřenec, ani šílenec, ani hluchý či němý nemůže být jmenován rozhodčím, jak tvrdí Pomponius ve třicáté třetí knize.

295. Pokud je účastník řízení soudcem, nesmí podle Lex Julia působit jako rozhodce v téže věci, v níž má rozhodovat jako soudce, nebo sám sebe jmenovat; a pokud vydá rozhodčí nález, nelze vyhovět žalobě o uložení pokuty.

296. Jsou i jiní, které nelze k vydání rozhodčího nálezu donutit, například v případech, kdy je zřejmá korupce nebo podjatost rozhodce.

297. Julianus říká, že pokud strany sporu pomlouvají rozhodčího, pretor by ho v žádném případě neměl odvolat, ale pouze v případě, že se prokáže řádný důvod. Tentýž právník říká, že pokud strany zacházejí s autoritou rozhodce s pohrdáním a obrátí se na soud,

298. Paulus, O ediktu, kniha XIII. Nebo jinému rozhodčímu;

299. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

A poté, co se strany sporu vrátí k původnímu rozhodčímu, by ho pretor neměl nutit, aby rozhodoval mezi těmi, kdo s ním jednali urážlivě a odmítli ho, aby se obrátili na jiného.

300. Rozhodce nemůže být nucen k vydání rozhodčího nálezu, pokud nebylo rozhodčí řízení dohodnuto.

301. Tam, kde prétor říká: "Pod peněžitou pokutou", musíme rozumět, že se neplatí peněžita částka na obou stranách, ale že může být přislíben jiný majetek jako pokuta, pokud jedna ze stran nedodrží rozhodnutí; a to byl názor Pomponia. Co tedy, jestliže byl majetek složen u rozhodce pod podmínkou, že jej vydá straně, která věc získala, nebo jej vydá, jestliže jedna ze stran nedodrží nález; bude nucen vydat nález? Domnívám se, že ano. Stejně by tomu bylo v případě, kdy by mu byla za tímto účelem ponechána v rukou určitá částka. Pokud tedy jedna strana ve smlouvě slíbila vydat majetek a druhá zaplatit peníze, je předložení věci rozhodčímu soudu úplné a rozhodce může být nucen vydat rozhodčí nález.

302. Někdy, jak poznamenává Pomponius, může být podřízení se rozhodčímu řízení řádně provedeno pouhou dohodou; jako například v případě, kdy jsou obě strany dlužníky a dohodnou se, že pokud některá z nich nesplní rozhodnutí rozhodce, nebude mít právo vymáhat, co jí dluží.

303. Julianus navíc uvádí, že rozhodce nemůže být nucen vydat rozhodčí nález, pokud jedna strana něco slíbí a druhá ne.

304. Stejný názor zastává i v případech, kdy byla pokuta sjednána pod určitou podmínkou, jako např.: Pomponius říká totéž v Třicáté třetí knize o ediktu: "Kdyby se vrátila určitá loď z Asie, tolik a tolik tisíc", neboť rozhodce nemůže být nucen vydat nález, dokud není splněna podmínka, aby nebyl neplatný pro nesplnění podmínky.

305. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

V takovém případě bude snad jediným důvodem pro podání žádosti k pretoriánovi, pokud bude možné prodloužit dobu určenou pro slyšení, neboť pak se tak může stát.

306. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pomponius říká, že pokud je některá ze stran osvobozena od dohodnuté sankce, rozhodce by neměl být nucen vydat rozhodčí nález.

307. Dále uvádí, že pokud jsou rozhodčímu řízení předloženy pouze mé požadavky a já jsem stanovil, že pokutu zaplatíte vy, je třeba zvážit, zda se jedná o odkaz na rozhodčí řízení, či nikoliv. Nechápu však, v čem shledává nějakou obtíž; neboť pokud se ujednání stran týká pouze nároků jedné z nich, není v jeho tvrzení žádný důvod, neboť je zákonné, aby se rozhodovalo o jedné věci; pokud však má na mysli, že ujednání se týká pouze jedné strany, je to, co říká, rozumné. Je-li však stranou, která stipulaci učinila, ten, kdo podává žalobu, lze říci, že podřízení se rozhodčímu řízení je úplnější, a to z toho důvodu, že strana, která je žalována, je chráněna; jako například výjimkou založenou na smlouvě, a pokud nevyhoví rozhodčímu nálezu, může se ten, kdo podává žalobu, odvolat na stipulaci. Nedomnívám se však, že tento názor je správný; nestačí totiž, aby strana měla výjimku, neboť rozhodce může být nucen vydat rozhodčí nález.

308. Má se za to, že osoba přijala úřad rozhodce (jak říká Pedius v Deváté knize), když na sebe vzala povinnosti soudce a slíbila, že svým rozhodnutím urovná spory stran. Pokud však, jak říká, má rozhodce postupovat pouze tak, že zjišťuje, zda strany dovolí, aby byl jejich spor vyřešen jeho radou nebo autoritou, má se za to, že povinnosti rozhodce nepřevzal.

309. Rozhodce, který byl jmenován, není povinen vydat rozhodčí nález ve dnech, kdy soudce není povinen vydat rozhodnutí; ledaže by lhůta stanovená rozhodčím řízením měla brzy uplynout a nebylo by možné ji prodloužit.

310. Pokud tedy rozhodce naléhá na pretoriána, aby vydal nález, je zcela spravedlivé, aby mu byl poskytnut čas, pokud přísahá, že mu případ ještě není dostatečně jasný.

311. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XI.

Pokud je věc předložena rozhodčímu soudu, aniž by byl stanoven den jejího projednání, je naprosto nezbytné, aby rozhodce tento den stanovil, samozřejmě se souhlasem stran, a poté věc rozhodl; pokud by tak totiž neučinil, může být kdykoli donucen vydat rozhodčí nález.

312. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

I když by měl prétor v ediktu bezvýhradně prohlásit, že donutí rozhodce, aby vydal nález, přesto by měl někdy věnovat pozornost jeho důvodům a přijmout jeho omluvy, pokud se prokáže řádný důvod; jako například v případě, že je očerněn stranami sporu, nebo pokud mezi ním a jimi nebo jednou z nich vznikne smrtelné nepřátelství; nebo když ho věk nebo nemoc, kterou byl později napaden, osvobodí od plnění jeho povinností; nebo když je zaneprázdněn svými vlastními záležitostmi, nebo když je naléhavě nutné, aby se vydal na cestu; nebo když nějaký veřejný úřad vyžaduje jeho pozornost; a to je názor Labea.

313. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Nebo pokud je rozhodce vystaven jakýmkoli jiným nepříjemnostem poté, co přijal funkci. V případě nemoci nebo jiných událostí tohoto druhu však může být nucen projednání věci odložit, pokud je k tomu dán řádný důvod.

314. Rozhodčí by měl být omluven z jednání, pokud je zaneprázdněn případem ve svůj prospěch, ať už veřejným, nebo soukromým; v každém případě, pokud den jednání nelze odložit; ale pokud to lze, proč by ho prelát neměl donutit, aby jednání odložil, protože na to má právo, protože to lze někdy provést bez jakýchkoli nepříjemností pro rozhodčího? Pokud si však obě strany přejí, aby vydal nález, i když nebyla dána žádná záruka za odklad; přesto nemůže učinit jinak, pokud má vlastní žalobu, ledaže by souhlasil s tím, aby mu byla věc znovu předložena. To je samozřejmě podmíněno tím, že lhůta brzy uplyne.

315. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Kromě toho, pokud jedna ze stran sporu postoupila svůj majetek, Julianus ve čtvrté knize Digest uvádí, že rozhodce nemůže být nucen vydat nález, protože uvedená strana nemůže ani žalovat, ani být žalována.

316. Pokud se strany sporu vrátí k rozhodci po dlouhé době, Labeo uvádí, že není nucen vydat rozhodčí nález.

317. Pokud se úřadu ujalo více rozhodců, nelze k vydání nálezu donutit pouze jednoho z nich, ale musí tak učinit všichni, nebo žádný.

318. Z tohoto důvodu se Pomponius ve třicáté třetí knize ptá, zda v případě, kdy byla arbitráž dohodnuta tak, že cokoli Titius rozhodne, má rozhodnout Seius; kdo z obou by podléhal donucení? Jsem toho názoru, že arbitráž tohoto druhu, v níž rozhodce nemá dokonalou svobodu vydat své rozhodnutí, není platná.

319. Pokud však podmínky rozhodčího řízení stanoví, že o otázce rozhodne buď Titius, nebo Seius, Pomponius říká - a my s ním souhlasíme - že rozhodčí řízení je platné, ale rozhodce, který musí být donucen vydat nález, je ten, na němž se strany sporu dohodnou.

320. Pokud je rozhodčí řízení postoupeno dvěma osobám s podmínkou, že pokud se nedohodnou, mohou povolat třetí osobu; domnívám se, že takový odkaz není platný, protože se mohou neshodnout na osobě, na kterou se obracejí, ale pokud je podmínkou, že Sempronius bude připojen jako třetí strana, rozhodčí řízení bude platné, protože při jeho povolání nemůže dojít k neshodě.

321. Uvažujme o zvláštním případě, a sice: když je otázka předložena dvěma rozhodcům, měl by je prétor donutit, aby vydali nález; protože vzhledem k přirozenému sklonu lidí k neshodám by otázka mohla být téměř nesnadno řešitelná. Tam, kde je počet lichý, se rozhodčí řízení z tohoto důvodu udržuje nikoliv z toho důvodu, že by se všechny strany snadno dohodly, ale

proto, že pokud se neshodnou, existuje většina, na jejíž rozhodnutí se lze spolehnout. Obvyklé však je, že spor je předložen dvěma osobám, a pokud se nedohodnou, má prétor tyto rozhodce přimět, aby zvolili nějakou třetí osobu, jejíž autoritu lze uposlechnout.

322. Celsus ve druhé knize Digest uvádí, že pokud je spor předložen třem rozhodcům, stačí, když dva z nich souhlasí, pokud je třetí přítomen; pokud však není přítomen, i když zbývající dva souhlasí, nález nebude platný, protože rozhodčí řízení bylo předloženo více než dvěma a třetí by je svou přítomností mohl přimět k přijetí jeho vlastního názoru:

323. Pomponius, Listy a různé pasáže, kniha XVII.

Stejně jako když jsou jmenováni tři soudci a dva z nich vydají rozhodnutí na základě dohody v nepřítomnosti třetího, je rozhodnutí neplatné; z toho důvodu, že rozsudek je platný pouze tehdy, je-li vydán většinou, když je zřejmé, že všichni vydali nějaké rozhodnutí.

324. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Labeo říká, že prétor nezajímá, jaký nález rozhodce vydá, pokud uvede, jaký je jeho názor. Pokud by tedy byla věc postoupena rozhodci, aby vydal nějaké určité rozhodnutí, nejednalo by se o rozhodčí řízení; ani by nemohl být nucen k vydání nálezu, jak uvádí Julianus ve čtvrté knize Digest.

325. Musíme mít za to, že rozhodce vydává rozhodnutí, pokud tak činí s úmyslem, aby byla celá sporná věc vyřešena. Pokud se však jedná o rozhodčí řízení s odkazem na několik záležitostí, pokud nerozhodl o všech, které jsou předmětem sporu, nebude se mít za to, že vydal rozhodnutí, a přesto může být donucen praetorem, aby jednal.

326. Z tohoto důvodu je třeba zvážit, zda rozhodce může změnit své rozhodnutí, a dokonce byla vznesena otázka, zda v případě, kdy rozhodce nařídí vydat majetek a následně to zakáže, má platit to, co nařídil, nebo to, co zakázal. Sabinus se domnívá, že své rozhodnutí změnit může. Cassius podporuje názor svého mistra a říká, že Sabinus neměl na mysli rozhodnutí, které ukončilo rozhodčí řízení, ale pouze takové, které učinil během přípravy případu; například když nařídil, aby se strany sporu dostavily na kalendy a poté na idi; měl totiž právo změnit den. Pokud tedy vydal rozhodnutí v neprospěch žalovaného nebo v jeho prospěch, pak, protože by přestal být rozhodcem, nemohl své rozhodnutí změnit;

327. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Rozhodce totiž nemůže změnit své rozhodnutí, i když se při jeho vydání dopustil chyby.

328. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud však rozhodce, který byl jmenován pro řešení několika sporů, které spolu nijak nesouvisejí, vydá rozhodčí nález ohledně jednoho z nich, ale ne ohledně ostatních, co pak? Přestal být rozhodcem? Musíme tedy zvážit, zda má právo změnit rozhodnutí, které již vydal ve vztahu k prvnímu z nich. Je velký rozdíl v tom, zda měl rozhodnout o všech věcech, které mu byly předloženy k rozhodčímu řízení, najednou, neboť pokud měl rozhodnout s odkazem na všechny, mohl své rozhodnutí změnit, protože je ještě nevydal; pokud však měl rozhodnout o každé z nich zvlášť, bylo třeba rozhodnout takřikajíc o více věcech, a pokud jde o tuto konkrétní spornou věc, přestal být rozhodcem.

329. Pokud rozhodce rozhodne, že Titius zřejmě Seiovi nic nedluží, ačkoli nezakazuje Seiovi podat žalobu, přesto by se zdálo, že pokud by tak Seius učinil, odporoval by rozhodnutí rozhodce; v tomto bodě se shodují jak Ofilius, tak Trebatius.

330. Domnívám se, že rozhodce nemůže stanovit zvláštní lhůtu pro zaplacení, a zdá se, že tento názor zastává i Trebatius.

331. Pomponius říká, že pokud rozhodce vydá nejednoznačný nálezení, je neplatný; například: "Musíš mu zaplatit to, co mu dlužíš"; nebo "Musíš dodržet své rozdělení"; nebo "Musíš přijmout jako svůj podíl to, co jsi zaplatil svým věřitelům".

332. Kromě toho, když rozhodce zakáže podat žalobu na pokutu v souladu s podmínkami rozhodčího řízení, nacházím ve třicáté třetí knize Pomponiově, že je to neplatné, a má pravdu, protože podmínky rozhodčího řízení se netýkají vymáhání pokuty.

333. Papinianus ve třetí knize otázek uvádí, že pokud uplynula doba stanovená pro rozhodčí řízení, mohou se strany sporu dohodnout na novém rozhodčím řízení se stejným rozhodčím, ale pokud ten odmítne v druhém rozhodčím řízení jednat, nemůže být k tomu donucen; pokud ovšem nebyl zodpovědný za prodlení při výkonu své povinnosti; pokud by totiž byl viníkem prodlení, bylo by zcela správné, aby byl pretoriánem donucen znovu jednat jako rozhodčí. Tato otázka může vyvstat pouze v případě, že v prvním rozhodčím řízení nebylo učiněno žádné ujednání o prodloužení lhůty; pokud však takové ujednání učiněno bylo a on sám je prodloužil, bude nadále působit jako rozhodčí.

334. Termín "úplné rozhodčí řízení" se používá v případech, kdy je uzavřena dohoda o sporných věcech, neboť se vztahuje na všechny spory; pokud však dojde k rozporu týkajícímu se pouze jedné věci, ačkoli může být dohodnuto úplné rozhodčí řízení, zůstávají práva na žalobu v ostatních případech nedotčena; neboť v rozhodčím řízení jde pouze o věc, o níž bylo dohodnuto, že má být rozhodnuta. Je však bezpečnějším způsobem, pokud si někdo přeje, aby byla rozhodčím řízením vyřešena pouze určitá věc, výslovně se o ní zmínit při jejím předložení.

335. Pokud rozhodce nařídí provést nějaký nečestný úkon, nejsou strany sporu povinny se mu podřídít.

336. Pokud se strany dostaví k rozhodci ve stanovené lhůtě a ten jim nařídí, aby se dostavily po jejím uplynutí, nelze vymáhat žádnou pokutu.

337. Pokud se některá ze stran nedostaví z důvodu, že jí v tom zabránila nemoc, nepřítomnost ve veřejné záležitosti, povinnosti v nějakém soudním úřadě nebo z jakéhokoli jiného závažného důvodu, Proculus a Atilicinus se domnívají, že pokuta může být vybrána; pokud však byl připraven jmenovat stejného rozhodce pro nové rozhodčí řízení, žaloba proti němu nebude přípustná, nebo se může chránit výjimkou. To však platí pouze v případě, že rozhodce byl ochoten přijmout druhou arbitráž; Julianus totiž ve čtvrté knize Digest velmi správně uvedl, že jej k tomu nelze nutit, pokud nebyl ochoten, a v každém případě je strana od pokuty osvobozena.

338. Pokud například rozhodce nařídí, aby se k němu strany dostavily v provincii, ačkoli bylo dohodnuto, že se řízení bude konat v Římě, vyvstává otázka, zda je možné jej beztrestně neuposlechnout. Názor, který uvádí Julianus ve čtvrté knize, je lepší, totiž že místo obsažené v dohodě o předložení sporné věci je to, které bylo zamýšleno; a proto může být beztrestně neuposlechnut, pokud nařídí stranám, aby se dostavily jinam. Jaký postup je tedy třeba zvolit, jestliže není zřejmé, jaké místo bylo dohodnuto? Lepší je názor, že zamýšleno bylo to místo, kde byla uzavřena rozhodčí smlouva. Jak je však třeba postupovat, jestliže rozhodce nařídí, aby se dostavily na nějaké místo sousedící s městem? Pegas se domnívá, že příkaz by byl platný; já se však domnívám, že to platí pouze tam, kde je rozhodce mužem s takovou autoritou, že může vykonávat své povinnosti na vzdálených místech a strany sporu se mohou snadno dostavit na určené místo.

339. Pokud však rozhodčí nařídí, aby se strany odebraly na nějaké neslušné místo, například do hostince nebo nevěstince, jak říká Vivianus, lze ho beztrestně neuposlechnout; tento názor schvaluje i Celsus ve druhé knize Digest. V souvislosti s tím velmi správně klade otázku, zda v případě, že je místo takové povahy, že jedna ze stran sporu tam nemůže čestně jít, ale druhá ano, a ten, kdo tam mohl jít, aniž by ztratil úctu k sobě samému, tak neučinil, a druhý tam šel navzdory své potupě, může být pokuta dohodnutá v době rozhodčího řízení vybrána proto, že úkon nebyl vykonán? Velmi oprávněně se domnívá, že ji nelze vymáhat, neboť by bylo absurdní, kdyby příkaz byl platný ve vztahu k jedné straně a neplatný ve vztahu k druhé.

340. Je třeba zvážit, v jaké lhůtě by měla být podána žaloba na základě ustanovení, pokud strana nesplní rozhodnutí rozhodce. Celsus ve druhé knize Digest uvádí, že nebyla-li určena určitá lhůta, rozumí se lhůta přiměřená, a když tato uplynula, může být žaloba na pokutu podána ihned; nicméně říká, že pokud strana vyhoví nálezu dříve, než je ve věci připojena otázka, nemůže být žaloba na základě ustanovení podána:

341. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud žalobce neměl zájem na okamžitém vyplacení peněz.

342. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Celsus říká, že pokud rozhodce nařídí, aby byla platba provedena do zářijových kalend, a to se nemělo stát, i když byla nabídnuta později, přesto, když se trest rozhodčího řízení jednou stal splatným, právo na žalobu nezaniká, protože je pravda, že peníze nebyly zaplaceny před kalendami. Pokud však strana přijala platbu, když jí byla nabídnuta, nemůže podat žalobu na smluvní pokutu, ale bude jí bránit námitka z důvodu podvodu. Jinak je tomu v případě, kdy mu byla platba pouze nařízena.

343. Celsus také uvádí, že pokud mi nařídíš, abych ti zaplatil, a ty peníze nedostaneš kvůli nemoci nebo z jiného závažného důvodu, Proculus je toho názoru, že pokutu nelze vymáhat, i když ti zaplatím až po kalendách, ačkoli můžeš být připraven je přijmout. Velmi spravedlivě se také domnívá, že je třeba vzít v úvahu dva příkazy arbitra, jeden zaplatit určitou částku a druhý zaplatit ji před kalendami; proto, i když na tobě nelze vymáhat pokutu, protože jsi peníze nezaplatil před kalendami, protože jsi to nezavinil, budeš přesto odpovědný za tu část, kterou jsi nezaplatil.

344. Říká také, že slova "vyhovět rozhodčímu nálezu" neznamenají nic jiného, než že strana učiní vše, co je v jejích silách, aby se podřídila rozhodnutí rozhodce.

345. Celsus také říká, že pokud mi rozhodce nařídí, abych ti v určitý den zaplatil určitou částku peněz, a ty ji odmítneš přijmout, lze se bránit tím, že pokuta není podle zákona vymahatelná:

346. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Kdyby však byl později ochoten ji přijmout, nemohu ji beztestně odmítnout zaplatit, protože jsem ji předtím nezaplatil.

347. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Labeo uvádí, že pokud bylo v návrhu na rozhodčí řízení stanoveno, že rozhodce má vydat rozhodnutí o všech záležitostech, kterých se případ týká, ve stejný den a má pravomoc prodloužit lhůtu, a prodloužil lhůtu poté, co o některých záležitostech bylo rozhodnuto, zatímco o jiných nikoli; prodloužení bude platné, ale jeho rozhodnutí může být beztestně neuposlechnuto. Pomponius schvaluje názor Labeův, který se mi také zdá správný, protože rozhodce při vydání nálezů nesplnil svou povinnost.

348. Toto ustanovení také: "Může prodloužit lhůtu pro rozhodčí řízení" nedává rozhodci právo na nic jiného než na prodloužení lhůty, a proto nemůže zkrátit nebo změnit podmínky původní dohody; proto je vždy povinen rozhodnout i o ostatních záležitostech a musí vydat rozhodčí nález ve vztahu ke všemu.

349. Pokud byla záruka ručitele poskytnuta v první rozhodčí smlouvě, měla by být podle Labea nabídnuta i v druhé rozhodčí smlouvě. Pomponius však pochybuje o tom, zda by měl být předložen stejný nebo jiný ručitel, který je solventní; říká totiž, jaký by byl výsledek, kdyby stejní odmítli vystupovat jako ručitelé? Já se však domnívám, že kdyby odmítli vystupovat jako ručitelé, pak by měli být uvedeni jiní, stejně dobří jako oni:

350. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Aby nebylo v moci ručitelů, kteří se odmítnou znovu zavázat, aby způsobili vykonání trestu. Stejně pravidlo platí i v případě, že by zemřeli.

351. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Rozhodce může lhůtu prodloužit, ať už je přítomen, nebo tak učiní prostřednictvím posla či dopisem.

352. Pokud není uveden dědic nebo jiné strany zainteresované na rozhodčím řízení, rozhodčí řízení zaniká smrtí. Nepřijímáme názor Labea, který se domníval, že pokud rozhodce nařídí zaplacení peněžité částky a strana zemře před jejím zaplacením, může být pokuta vymáhána, i když je dědic připraven ji nabídnout.

353. Rozhodčí nález, který vydá ve věci sporu, je třeba dodržet, ať už je spravedlivý, nebo nespravedlivý, protože strana, která přijala rozhodčí nález, si za to může jen sama, jak je uvedeno v reskriptu božského Pia, a to následovně: "Strana se musí klidně podříditi rozhodčímu nálezu, i když není nikterak dobře odůvodněný."

354. Pokud existuje několik rozhodců a ti vydali rozdílné nálezy, není strana povinna se jimi řídit, ale pokud se na tom shodne většina, musí jejich nález platit; v opačném případě lze vymáhat pokutu. Proto se setkáváme s otázkou, kterou vznesl Julianus, když ze tří rozhodců jeden vydá nález na patnáct aurei, jiný na deset a další na pět, či rozhodnutí má platit? Julianus uvádí, že musí být zapláceno pět, protože na této částce se shodli všichni.

355. Pokud se některá ze stran sporu nedostaví, protože učinila vše, co mohla, aby zabránila vyřízení věci, může být uložena pokuta. Rozhodnutí vydané v době, kdy nebyly přítomny všechny strany sporu, tedy nebude platné, ledaže by v dohodě o předložení věci rozhodcům bylo výslovně uvedeno, že bez ohledu na to, zda byla nepřítomna jedna z nich nebo obě, může být rozhodnutí vydáno, ale ten, kdo se nedostavil, nese sankci, protože zavinil, že se rozhodčí řízení nekonalo.

356. Má se za to, že rozhodl v přítomnosti stran, pokud tak učinil před těmi, kteří jsou nadáni inteligencí; ale také se nemá za to, že tak učinil, pokud tak učinil v přítomnosti strany, která je nepřičetná nebo dementní. Stejně tak rozhodnutí vydané v přítomnosti svěrence, není-li přítomen jeho opatrovník, není učiněno zákonným způsobem. Stejně tvrzení ohledně všech těchto věcí uvádí Julianus ve čtvrté knize Digest.

357. Pokud některá ze stran brání rozhodci ve vydání rozhodnutí, může být pokuta vybrána.

358. Pokud v rozhodčím řízení nebyla uvedena žádná sankce, ale strana pouze slíbila, že splní rozhodnutí, může být proti ní podána žaloba o náhradu škody.

359. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Nezáleží na tom, zda je částka sjednaná jako smluvní pokuta jistá nebo neurčitá, jako například v případě, že byla sjednána na "tolik, kolik stála nemovitost".

360. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud je žaloba podána proti osobě, kterou rozhodce zakázal žalovat, jedná se o porušení jeho nálezu. Jak by se tedy mělo postupovat, pokud by byla podána žaloba proti jeho ručiteli, mohla by být pokuta vymáhána? Domnívám se, že by mohla, a Sabinus zastává stejný názor; žaloba je totiž prakticky podána proti hlavnímu povinnému. Pokud však byla uzavřena dohoda s ručitelem, že věc bude předložena rozhodčímu soudu, a žaloba je podána proti příkazci, nemůže být penále vybráno; ledaže by bylo v zájmu ručitele, aby žaloba nebyla podána.

361. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Když někdo předloží soudu věc, o níž bylo dohodnuto, že bude předložena k rozhodčímu řízení, některé autority říkají, že pretor nemůže zasáhnout a donutit rozhodce, aby vydal nález, protože nyní mu nevznikne žádná sankce, stejně jako kdyby

bylo rozhodčí řízení zamítnuto. Pokud by se však tento názor přijal, bude to mít za následek, že pokud strana souhlasila s rozhodčím řízením a změnil názor, bude se moci vyhnout postoupení věci. Proto může být žalován o smluvní pokutu a řízení může být zahájeno běžnou formou před soudcem.

362. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud je něco učiněno v rozporu s ujednáním, může být žaloba z tohoto důvodu podána pouze tehdy, pokud byl čin spáchán bez podvodu ze strany osoby, která dohodu uzavřela; neboť žaloba může být podána na základě ujednání pouze z toho důvodu, že nikdo nemůže mít prospěch z vlastního podvodu. Je-li však k rozhodčí smlouvě připojeno: "Bylo-li v této věci něco učiněno podvodně"; ten, kdo se podvodu dopustil, může být žalován na základě této doložky; a proto, jestliže někdo zkorumpuje rozhodce buď penězi, nebo nevhodným přemlouváním, nebo podplatí obhájce druhé strany, nebo někoho z těch, kterým svěřil svou vlastní věc, může být žalován na základě doložky týkající se podvodu, stejně jako v případě, kdy lstí získá to nejlepší ze svého protivníka. A v každém případě, jedná-li během procesu jakýmkoli způsobem podvodně, může být podána žaloba na základě doložky; pokud tedy jeho protivník chce podat žalobu z důvodu podvodu, neměl by tak činit, neboť má právo na žalobu založenou na doložce. Není-li však taková doložka v rozhodčí smlouvě obsažena, pak je žaloba z důvodu podvodu nebo výhrady přípustná. Toto podání k rozhodčímu soudu je úplné, protože je v něm uvedena doložka týkající se podvodu.

363. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Ve věcech předložených k rozhodčímu řízení nezkoumáme, zda je stanovená pokuta vyšší nebo nižší než dotčený majetek.

364. Rozhodce není nucen vydat rozhodčí nález v případě, že došlo k uložení sankce.

365. Pokud žena uzavře rozhodčí smlouvu jménem třetí osoby, nebude řízení o vymáhání peněz neplatné z důvodu jejího vystupování ve prospěch jiné osoby.

366. Z toho vyplývá, že prétor nemůže zasáhnout, pokud na počátku nebylo žádné podání k rozhodčímu soudu, nebo pokud bylo, není jisté, zda se jedná o podání, za které lze vymáhat trest, nebo trest již nelze vymáhat z toho důvodu, že právo na rozhodčí soud zaniklo buď uplynutím času, smrtí, propuštěním, soudním rozhodnutím nebo dohodou.

367. Pokud je rozhodce pověřen církevním úřadem, zvažme, zda může být nucen vydat nález, neboť shovívavost by měla být poskytnuta nejen důstojnosti osob, ale také Božímu majestátu, jehož služebníci by se měli věnovat výhradně posvátným záležitostem. Pokud však převzal úřad dodatečně, měl by za těchto okolností rozhodnout všemi prostředky.

368. Rozhodce by neměl být nucen vydat rozhodčí nález poté, co byla sporná záležitost kompromitována nebo otrok, který byl předmětem rozhodčího řízení, zemřel; ledaže v posledním případě mají strany na řízení stále určitý zájem.

369. Julianus nejednoznačně prohlásil, že pokud se omylem obrátí na rozhodčí soud v souvislosti s trestným činem, který je spojen s hanbou, nebo s nějakou záležitostí, která podléhá trestnímu stíhání, jako je například cizoložství, vražda a další zločiny tohoto druhu, měl by pretor zakázat vydání nálezu, a pokud by byl vydán, měl by odmítnout povolit jeho výkon.

370. Pokud je předložena rozhodčí otázka týkající se svobody, nelze rozhodce k vydání rozhodnutí nutit zákonem, protože přízeň, která náleží svobodě, vyžaduje, aby o věcech, které se jí týkají, rozhodovali soudci nejvyššího stupně. Stejně pravidlo platí, pokud se otázka týká buď svobody narození, nebo udělení občanství a pokud je uvedeno, že svoboda má být udělena na základě důvěry. Totéž je třeba říci o žalobě, která se týká porušení veřejného pořádku.

371. Pokud je jednou ze stran rozhodčího řízení otrok, Octavenus říká, že rozhodce by neměl být nucen vydat rozhodčí nález, a pokud tak učiní, že nelze udělit výjimku pro trest v žalobě De Peculio. Pokud však druhá strana, která je svobodným, s ním uzavře dohodu, uvažujme, zda by měla být udělena výjimka vůči svobodnému. Lepší názor je, že by neměla být udělena.

372. Kromě toho, pokud někdo souhlasí s rozhodčím řízením v Římě, a poté, co odjede, se tam vrátí jako člen velvyslanectví, rozhodce není nucen vydat rozhodčí nález, stejně jako by strana nebyla povinna vést řízení, kdyby se předtím připojila k věci; nezáleží ani na tom, zda byla v první řadě připojena k velvyslanectví, či nikoli. Pokud však nyní předloží otázku rozhodčímu soudu, domnívám se, že rozhodce může být k vydání nálezu donucen, protože pokud by strana dobrovolně spojila vydání věci v soudním řízení, mohla by být donucena pokračovat v řízení. Některé autority jsou však v tomto ohledu nerozhodné, ale ne správně; v každém případě by totiž nepochybovaly, kdyby věc, kterou strana souhlasila předložit rozhodčímu soudu, když byla na velvyslanectví, byla smlouvou, kterou uzavřela v době, kdy byla v takovém zaměstnání; a to z toho důvodu, že v takové věci by mohla být nucena k soudnímu řízení. V první řadě stojí za zvážení otázka, zda v případě, že před vyslancem vyslovil souhlas s rozhodčím řízením, mohl být rozhodce donucen vydat rozhodnutí, pokud o něj vyslanec sám požádal. A to by se podle prvního stanoveného pravidla mohlo jevit jako nespravedlivé, protože by bylo podřízeno kontrole samotné strany. To však bude spadat pod stejné pravidlo, jako kdyby chtěl podat žalobu u soudu, na což měl právo. Rozhodčí řízení tohoto druhu je třeba přirovnat k běžné žalobě u soudu; pokud si tedy strana přeje, aby rozhodce vydal rozhodčí nález, nebude vyslechnuta, pokud nepředloží obranu.

373. Pokud osoba, která se dohodla na rozhodčím řízení s někým, kdo zemřel, napadne dědictví po zemřelém, bude-li rozhodce vydat rozhodčí nález, bude tím poškozena pozůstalost, a proto je rozhodci zakázáno, aby tak zatím učinil.

374. Lhůta stanovená pro rozhodčí řízení může být prodloužena nikoliv dohodou stran, ale příkazem rozhodce, pokud je nutné ji prodloužit, aby nevznikla odpovědnost za pokutu.

375. Pokud se arbitr pokusí skrýt, má ho pretor nechat vyhledat, a pokud se dlouho neobjeví, má mu být uložena pokuta.

376. Pokud byla uzavřena dohoda o předložení otázky několika rozhodcům pod podmínkou, že pokud některý z nich vydá rozhodčí nález, strany se jím musí řídit; bez ohledu na nepřítomnost ostatních rozhodců může být jediný rozhodce, který je přítomen, nucen vydat rozhodčí nález. Je-li však rozhodčí řízení sjednáno pod podmínkou, že rozhodčí nález vydají všichni nebo že musí být schválen většinou; nelze každého z nich nutit, aby vydal rozhodnutí samostatně, neboť v takovém případě rozhodnutí jednoho rozhodce nezakládá odpovědnost za pokutu.

377. Pokud je rozhodce zjevně nepřitelem jedné ze stran z jiných důvodů a byl před svědky vyzván, aby nález nevydával, a přesto na něm trval, ačkoli ho k tomu nikdo nenutil; císař Antonín, k němuž byla podána žádost, odpověděl na stížnost strany, že má právo na výjimku z důvodu zlovolného podvodu. Tentýž císař, když se ho na radu zeptal soudce, u něhož strana podala žalobu na pokutu, odpověděl, že ačkoli odvolání nelze podat, žalobě na pokutu by bránila výjimka z důvodu zlovolného podvodu; výjimka tohoto druhu je tedy druhem odvolání, neboť poskytuje příležitost k opětovnému přezkoumání nálezu rozhodce.

378. Při pojednávání o povinnostech rozhodce je třeba mít na paměti, že celý předmět závisí na podmínkách rozhodčí smlouvy, neboť rozhodce nemůže zákonně vykonávat žádné jiné úkony než ty, které mu byly stanoveny; nemůže tedy rozhodovat o čemkoli, co se mu zlíbí, ani ve vztahu k jakékoli záležitosti, která se mu zlíbí, ale pouze o tom, co bylo stanoveno v rozhodčí smlouvě a v souladu s jejími podmínkami.

379. Bylo provedeno šetření ohledně udělení nálezu a bylo konstatováno, že jakýkoli druh nálezu nebude platný, ačkoli v některých otázkách existují rozdílné názory. Domnívám se totiž, že sankce nelze vymáhat, pokud rozhodce uvede, že strana v otázce tohoto druhu má zahájit nové řízení před soudcem, nebo sám nebo jiný rozhodce. Julianus se domnívá, že ho lze beztretně neuposlechnout, nařídí-li stranám, aby se dostavily k jinému rozhodci; pokud tak totiž učiní, nebude případ ukončen; pokud však rozhodl takto, totiž: že má být vydán pozemek nebo poskytnuta jistota se souhlasem Publia Maevia, je třeba se nálezu podřídit. Také Pedius zastává tento názor, aby se předešlo pokračování rozhodčího řízení a aby se zabránilo tomu, že bude někdy přeneseno na jiné rozhodce, kteří jsou stranám nepřátelští; a je nutné, aby rozhodce vydal svůj nález tak, aby spor skončil, neboť nebude ukončen, když bude rozhodčí řízení buď odloženo, nebo přeneseno na jiného rozhodce. Říká také, že rozhodčí nález je částečně závislý na druhu složené jistoty a na povaze ručitelů a že toto nelze přenést, ledaže by bylo dohodnuto, že rozhodce určí, či jistota má být složena.

380. Navíc, pokud rozhodce nařídí, aby se k němu někdo přidružil, a to nebylo zahrnuto v rozhodčí smlouvě, nejedná se o rozhodčí nález, neboť rozhodčí nález by měl odkazovat na věc uvedenou ve smlouvě, ale žádné takové ujednání nebylo učiněno.

381. Pokud se dva příkazci dohodli mezi sebou a chtějí, aby jejich zástupci vedli řízení před rozhodcem, může rozhodce nařídít, aby byli přítomni i příkazci.

382. Pokud je v rozhodčí smlouvě uveden dědic, může rozhodce nařídit, aby se rozhodčího řízení zúčastnil i tento dědic.

383. Povinností rozhodce je určit, jakým způsobem má být bezplatná držba vydána. Může také nařídit, aby byla poskytnuta záruka, že zmocnitel potvrdí úkony svého zástupce? Sextus Pedius se domnívá, že to není rozumné, neboť pokud zmocnitel úkon neratifikuje, může být žalován na základě ustanovení.

384. Rozhodce nemůže činit nic nad rámec toho, co je uvedeno v rozhodčí smlouvě, a proto je třeba dodat, že má právo prodloužit lhůtu stanovenou smlouvou; jinak by jeho příkaz mohl být beztrestně porušen.

385. Papinianus, Otázky, kniha I.

Rozhodce, který byl vybrán na základě rozhodčí smlouvy s tím, že může prodloužit lhůtu, tak může učinit; pokud však strany vnesou námitku, nemůže řízení odložit.

386. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud existují dva společní dlužníci nebo věřitelé a jeden z nich předloží otázku k rozhodčímu řízení a rozhodčí nález mu zakazuje podat žalobu nebo nebýt žalován, je třeba zvážit, zda vznikne sankce, pokud jedna strana podá žalobu nebo bude žalována druhou stranou. Stejná otázka vyvstává, jsou-li dva bankéři společnými věřiteli, a snad bychom je mohli postavit na roveň ručitelů, jsou-li společníky; jinak nelze podat žalobu proti tobě, ani já nemohu podat žalobu, ani žaloba nemůže být podána mým jménem, i když je podána proti tobě.

387. Domnívám se, že rozhodčí řízení je zcela ukončeno, pokud pokuta jednou vznikla, a nemůže vzniknout znovu, ledaže by se strany výslovně dohodly, že odpovědnost za ni vznikne tolikrát, kolikrát se naskytne příležitost.

388. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Pokud poručník uzavře rozhodčí smlouvu bez souhlasu svého opatrovníka, rozhodce není nucen vydat rozhodnutí, protože pokud je vydáno, poručník za pokutu neodpovídá, ledaže by poskytl záruku, od níž by bylo možné pokutu vymáhat žalobou; to byl i názor Juliána.

389. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Když rozhodce vydá rozhodčí nález z donucení přetora ve svátek a je podána žaloba o pokutu z důvodu rozhodčího řízení, je stanoveno, že výjimka není možná, ledaže by byl nějakým zákonem vyloučen svátek, kdy byl nález vyhlášen.

390. Celsus, Digesty, kniha II.

I když rozhodce zakázal jedné ze stran podat žalobu proti druhé straně a dědic navzdory tomu podá žalobu, bude odpovědný za pokutu; rozhodci se totiž neobracejí na rozhodce za účelem odložení sporu, ale za účelem jeho úplného ukončení.

391. Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Je-li podána žaloba na zaplacení pokuty vyplývající z rozhodčího řízení, je povinen ji zaplatit ten, komu vznikla povinnost ji zaplatit; nezáleží ani na tom, zda bylo v zájmu druhé strany, aby byl nález rozhodce dodržen, či nikoliv.

392. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Odpovědnost za pokutu vyplývající z rozhodčího řízení nevzniká ve všech případech, kdy není rozhodnutí rozhodce uposlechnuto, ale pouze v těch, které se týkají zaplacení peněz nebo poskytnutí nějaké služby. Javolenus také uvádí, že rozhodce může potrestat kontumaci strany sporu tím, že jí nařídí zaplatit peněžní částku jejímu protivníkovi; stranu však nelze zahrnout mezi kontumační osoby, pokud neuvedla jména svých svědků v souladu s rozhodnutím rozhodce.

393. Pokud rozhodce nařídí prodloužení lhůty stanovené pro rozhodčí řízení, pokud je mu to umožněno, neumožní prodloužení jedné ze stran, aby druhá strana vybrala pokutu.

394. Pomponius, Různé výpisky, kniha XI.

Rozhodce nařídil, aby se strany dostavily na Kalendy ledna, ale před tímto dnem zemřel a jedna ze stran se nedostavila. V tomto případě není pochyb o tom, že pokuta nevznikla, neboť Aristo říká, že slyšel Cassiuse tvrdit, že pokud se rozhodce sám nedostavil, není důvod k zaplacení pokuty, a Servius také říká, že pokud je stipulant vinen tím, že nedostal peníze, žádná pokuta nevznikla.

395. Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Stejně jako Lex Julia stanoví, že nezletilý mladší dvaceti let nemůže být nucen vykonávat funkci soudce; stejně tak nikdo nesmí zvolit nezletilého mladšího dvaceti let za rozhodce v rozhodčím řízení, a proto mu za žádných okolností nehrozí trest za jím vydaný rozhodčí nález. Mnohé autority uvádějí, že pokud je účastník starší dvaceti let a mladší dvaceti pěti let a neuváženě se zaváže k projednání věci v rozhodčím řízení, je třeba v takovém případě poskytnout úlevu.

396. Papinianus, Názory, kniha II.

Rozhodce nařídil, aby byli někteří otroci ve stanovené lhůtě vráceni, a protože vráceni nebyli, nařídil straně, aby v souladu s podmínkami rozhodčí smlouvy zaplatila do státní pokladny pokutu. Na základě takového nálezu nenabývá ministerstvo financí žádné právo, nicméně existuje odpovědnost za penále podle ujednání, protože rozhodnutí rozhodce nebylo uposlechnuto.

397. Scaevola, Názory, kniha I.

Lucius Titius a Maevius Sempronius uzavřeli dohodu, že všechny své spory předloží rozhodčímu soudu; Lucius Titius však omylem některé záležitosti do své žádosti nezahrnul a rozhodce o nich nevydal žádné rozhodnutí. Vystala otázka, zda tyto vynechané věci mohou být předmětem nové žádosti. Odpověď zněla, že tak lze učinit a že v důsledku rozhodčího řízení nevzniká žádná sankce; pokud by se však strana dopustila jednání se zlým úmyslem, ačkoli by skutečně mohla podat novou žádost, byla by povinna zaplatit pokutu.

398. Totéž, Digest, kniha II.

Mezi Castellianem a Seiem vznikl spor o hranice a byl zvolen rozhodčí, aby byla věc vyřešena jeho rozhodnutím, a ten vydal rozhodnutí za přítomnosti stran a stanovil hranice. Vystala otázka, zda v případě, že Castellianus nález nedodržel, vznikla odpovědnost za pokutu vyplývající z rozhodčího řízení? Odpověděl jsem, že pokuta vzniká v případě, že rozhodce nebyl uposlechnut ve věci, o níž rozhodl v přítomnosti obou stran.

399. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Pokud je v rozhodčí smlouvě uvedeno, že rozhodčí nález vydá určitá osoba, nelze toto ustanovení rozšířit na další osoby.

400. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Rozhodce může vydat rozhodčí nález ohledně záležitostí, účtů a sporů, které na počátku existovaly mezi stranami, které předložily své záležitosti rozhodčímu soudu, ale nikoliv ohledně záležitostí, které nastaly později.

401. Julianus, Digesty, kniha IV.

Pokud byla dohoda o rozhodčím řízení uzavřena v následujícím znění: "Jedna ze stran sporu zemřela a jako dědice zanechala nezletilého, rozhodčí nález není platný, pokud není udělen souhlas opatrovníka.

402. Stejně pravidlo se použije, pokud se jedna ze stran stane nepřičetnou;

48. Modestinus, Pravidla, kniha IV.

V tomto případě totiž rozhodce není nucen vydat rozhodnutí. 49. Julianus, Digesty, kniha IV.

A může mu být dokonce nařízeno, aby žádný nevydával, protože v přítomnosti nepřičetné osoby nelze nic legálně učinit. Má-li však duševně nemocný opatrovníka nebo je-li mu opatrovník ustanoven v době, kdy je případ projednáván, lze nález vydat v přítomnosti opatrovníka.

403. Rozhodce může nařídit, aby se strany dostavily buď prostřednictvím posla, nebo dopisem.

404. Pokud je zmínka o dědici učiněna pouze ve vztahu k jedné ze stran, rozhodčí řízení bude zrušeno smrtí jedné ze stran sporu, což by se stalo, pokud by zmínka o dědici jedné ze stran nebyla učiněna.

405. Alfenus, Digesty, kniha VII.

Na základě rozhodčí smlouvy byl vybrán rozhodce, který nemohl vydat rozhodčí nález ve lhůtě uvedené ve smlouvě, a proto nařídil prodloužení doby jednání. Jedna ze stran nebyla ochotna příkazu uposlechnout, a proto byla požádána o stanovisko, zda proti ní může být podána žaloba na zaplacení smluvní pokuty vyplývající z rozhodčího řízení? Odpověděl jsem, že to nelze, a to z toho důvodu, že rozhodci nebyla udělena pravomoc k prodloužení lhůty.

406. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Byl-li někdo jmenován rozhodcem ve věci, na níž je sám zainteresován, nemůže rozhodnout, protože by si sám sobě něco přikázal nebo si zakázal podat žalobu; nikdo si totiž nemůže přikázat, aby něco vykonal, nebo si zakázat, aby něco vykonal.

407. Totéž, Pravidla, Kniha IV.

Pokud rozhodce nařídí straně zaplatit peněžní částku v souladu s podmínkami rozhodčího řízení a strana tak neučiní, musí zaplatit pokutu podle dohody, ale pokud ji následně zaplatí, bude od pokuty osvobozena.

Tit. 9. Námořníci, hostinští a majitelé stáží musí vrátit svěřený majetek

408. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Praetor říká: "Když námořníci, hostinští a majitelé stáží dostali majetek do úschovy, podám na ně žalobu, pokud ho nevrátí."

409. Tento edikt je nesmírně užitečný, protože je velmi často nutné důvěřovat osobám tohoto druhu a svěřit jim péči o majetek. Nikdo by si neměl myslet, že jim tento edikt ukládá nějaké obtíže, neboť mají možnost kohokoli odmítnout přijmout; a pokud by toto pravidlo nebylo zavedeno, byla by jim dána příležitost spolupracovat se zloději proti těm, které přijímají jako hosty; neboť ani nyní se nezdržují podvodných činů tohoto druhu.

410. Zamysleme se tedy nad tím, kdo jsou ti, kteří jsou odpovědní. Pretor říká: "Námořníci". "Námořníkem" musíme rozumět toho, kdo má loď na starosti, ačkoli námořníky se nazývají všichni, kdo jsou na palubě lodi za účelem její plavby, ale Praetor má na mysli pouze majitele; Pomponius totiž říká, že ten by neměl být odpovědný za jednání veslaře nebo podvelitele, ale pouze za to, co sám dělá, nebo za jednání kapitána; ačkoli kdyby sám někomu nařídil, aby něco svěřil do péče námořníka, byl by nepochybně sám odpovědný.

411. Na palubách lodí jsou také osoby, které se starají o zboží, jako je námořní stráž a stevardi. Pokud by tedy někdo z nich něco obdržel, domnívám se, že by měla být podána žaloba proti majiteli lodi, protože ten, kdo jmenoval osoby tohoto druhu do funkce, dovoluje, aby jim byl svěřen majetek; i když kapitán nebo velitel dělá to, čemu se říká ceirembolon, tedy "bere majetek do svých rukou". Ale i když to neudělá, majitel lodi bude přesto odpovědný za to, co bylo přijato.

412. O těch, kteří mají na starosti vory nebo lodě, se nic neuvádí, ale Labeo říká, že pro ně platí stejné pravidlo, a taková je i naše praxe.

413. Pojmy "hostinský" a "stájník" rozumíme ty, kteří provozují hostinec nebo stáj, nebo jejich zástupce. Nepatří sem však osoby, které vykonávají podřadná zaměstnání, jako například vrátní, kuchaři a jim podobní.

414. Pretor říká: "Pokud přijali do úschovy majetek kohokoli", tedy jakýkoli předmět nebo jakékoliv zboží. Proto se u Viviana uvádí, že se tento edikt vztahuje i na věci, které nespádají pod pojem zboží; jako například oděv, který se nosí na lodi, a další věci, které osoby denně používají.

415. Navíc Pomponius ve třicáté čtvrté knize říká, že je malý rozdíl, zda přivezeme svůj vlastní majetek nebo cizí, máme-li zájem na tom, aby byl bezpečně uložen, neboť majetek by měl být vrácen spíše nám než těm, kterým patřil; a proto přijmu-li zboží jako zástavu za peníze půjčené na námořní riziko, bude majitel plavidla odpovědný spíše mně než dlužníkovi, pokud ode mne majetek předtím obdržel. (8) "Přijímá majetek do úschovy" pouze tehdy, když mu byl po umístění na palubu lodi svěřen, nebo pokud mu takto svěřen nebyl, má se stále za to, že jej za tímto účelem přijal, pokud byl pouze umístěn na palubě lodi? Domnívám se, že majetek přijímá do úschovy vždy, když je umístěn na palubě, a že by měl být odpovědný nejen za jednání námořníků, ale i za jednání cestujících:

416. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Stejně jako hostinský je odpovědný za jednání cestujících.

417. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Pomponius ve třicáté čtvrté knize říká totéž o úkonech cestujících. Dále žádá, aby v případě, že majetek ještě nebyl umístěn na palubě lodi, ale ztratil se na souši, nesl riziko majitel lodi, který jej nejprve převzal do své správy.

418. Praetor říká: Pokud ji neobnoví, podám na ně žalobu. Žaloba vyplývající z tohoto ediktu je žalobou in factum. Zvažme však, zda je to nutné, neboť se jedná o případ, v němž může strana postupovat na základě občanskoprávní žaloby; to znamená, že tam, kde se jedná o nějakou náhradu, bude podána žaloba na základě nájmu nebo pronájmu. Pokud však byla celá loď pronajata, může strana, která tak učinila, podat žalobu na tomto základě, a to i pro chybějící předměty; pokud však kapitán uzavřel smlouvu o přepravě zboží, může být proti němu podána žaloba na základě pronájmu; a pokud obdržel zboží bezplatně, Pomponius říká, že bude podána žaloba na základě zálohy. Proto se podivuje, že byla zavedena pretoriánská žaloba, protože se na ni vztahují civilní žaloby; ledaže, jak uvádí, to bylo proto, aby se vědělo, že pretor si přeje kontrolovat nepoctivost osob tohoto druhu, a protože v případech pronájmu a nájmu je osoba odpovědná za nedbalost, ale v případech zálohy pouze za podvod; podle tohoto ediktu je však ten, kdo majetek přijal, absolutně odpovědný, i když se zboží ztratilo nebo vznikla škoda bez jeho zavinění, ledaže by se stalo něco, co by způsobilo nevyhnutelnou škodu. Proto Labeo tvrdí, že pokud se něco ztratí v důsledku ztroskotání lodi nebo násilím pirátů, není nesprávné udělit vlastníkovu výjimku. Totéž je třeba říci v případě, kdy je použito neodolatelné síly ve stáji nebo v hostinci.

419. Hostinští a majitelé stájí jsou rovněž odpovědní, pokud v rámci své činnosti přebírají majetek; nejsou však odpovědní, pokud tak činí mimo rámec své činnosti.

420. Pokud syn rodiny nebo otrok obdrží majetek do úschovy a otec nebo pán k tomu dá souhlas, může být proti němu podána žaloba na celou částku. Kromě toho, pokud otrok majitele nádoby majetek ukradl nebo jej poškodil, nebude žaloba noxální, a to z toho důvodu, že majitel může být žalován přímo, protože majetek přijal; pokud však syn rodiny nebo otrok jednal bez souhlasu svých nadřízených, bude žaloba De Peculio přiznána.

421. Tato žaloba, jak uvádí Pomponius, má za cíl navrácení majetku, a proto se podává na dobu neurčitou a proti dědici.

422. Nakonec se zamysleme nad tím, zda lze pro tentýž majetek zahájit řízení na základě pretoriánské žaloby z titulu přijatého majetku a také z titulu krádeže. Pomponius má pochybnosti o tom, zda může, ale lepší názor je, že by se strana měla spokojit s jedním nebo druhým z obou řízení, tj. buď s žádostí k soudu, nebo s výjimkou z důvodu podvodu.

423. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Kapitán lodi, který na sebe převzal riziko, má však právo na žalobu z důvodu krádeže, ledaže by sám věc ukradl a poté mu byla odcizena, nebo ji ukradl někdo jiný, kdy kapitán není solventní.

424. Pokud kapitán lodi přijal do úschovy majetek jiného kapitána, majitel stáje majetek jiného majitele nebo hostinský majetek jiného hostinského, jsou všichni stejně odpovědní.

425. Vivianus uvádí, že tento edikt se vztahuje i na majetek, který se nachází na palubě poté, co bylo naloženo zboží, jehož přeprava byla dohodnuta, i když za jeho přepravu nic neplatí, jako například oděvy nebo potraviny denní spotřeby, a to z toho důvodu, že tyto věci jsou zahrnuty jako doplněk k věcem, za které byla zaplacená náhrada.

426. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Majitel lodi, hostinský a majitel stáje dostávají mzdu, ale ne za úschovu majetku; majitel lodi ji dostává za přepravu cestujících, hostinský za to, že dovolí cestujícím zůstat v jeho hostinci, majitel stáje za to, že dovolí, aby v jeho stáji byla ustájena tažná zvířata; všichni však odpovídají za úschovu majetku. Plnič nebo švec nedostávají mzdu za úschovu majetku, ale za svou práci; i oni jsou odpovědní za úschovu nájemní žalobou.

427. To, co jsme uvedli v souvislosti s krádeží, je třeba chápat jako stejně platné i pro škodu, neboť nelze pochybovat o tom, že osoba, která přijímá majetek do úschovy, tak činí proto, aby jej ochránila před krádeží, stejně jako před škodou.

428. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Ačkoli můžete být přepraveni na lodi bez poplatku nebo pohoštění v hostinci bez nároku na honorář, žaloba in factum vám nebude zamítnuta, pokud je váš majetek poškozen protiprávně.

429. Pokud vás můj otrok doprovází na palubě lodi nebo v hostinci a poškodí můj majetek nebo ho ukradne, budu sice oprávněn podat žalobu z důvodu krádeže nebo poškození majetku, ale v tomto případě může být žaloba, protože je in factum, podána proti vám, a to i z důvodu jednání mého otroka. Stejně pravidlo platí, je-li otrok naším společným majetkem; přesto, cokoli mi zaplatíte z důvodu toho, co mohl udělat, ať už jste byl odpovědný v rámci žaloby na rozdělení nebo žaloby na partnerství, nebo v případě, že jste si najal pouze podíl na zmíněném otrokovi, nebo ho celého, můžete mě činit odpovědným i na základě smlouvy.

430. Pokud se však na téže lodi nebo v hostinci dopustil nějaké újmy někdo jiný, jehož činy je prétor zvyklý vyšetřovat, Pomponius se nedomnívá, že by tato žaloba mohla být podána kvůli otrokovi.

431. Hostinský je rovněž odpovědný za žaloby in factum, a to z důvodu osob, které jsou v hostinci ubytovány, avšak toto pravidlo se nevztahuje na osoby, které jsou hosty hostince, jako například cestující.

432. Můžeme se také uchýlit k žalobě na krádež nebo na náhradu škody proti námořníkům, pokud se nám podaří prokázat jednání konkrétní osoby; měli bychom se však spokojit s jednou žalobou, a pokud budeme postupovat proti vlastníkovi plavidla, musíme mu postoupit své právo na žalobu; ačkoli žaloba založená na pronájmu bude v jeho prospěch podána proti druhé straně. Pokud se však vlastník v této žalobě zproští odpovědnosti a poškozená strana pak podá žalobu proti námořníkovi: tomu bude udělena výjimka, aby se zabránilo častým soudním procesům kvůli jednání téhož člověka. Na

druhou stranu, pokud je řízení zahájeno z důvodu jednání jednoho muže a následně je podána žaloba in factum proti vlastníkovi, bude udělena výjimka.

433. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Majitel lodi je odpovědný za činy všech svých námořníků, ať už jsou to svobodní lidé nebo otroci, a to ne bezdůvodně, neboť je sám najal na vlastní nebezpečí. Není však odpovědný, ledaže škoda byla spáchána na palubě lodi; stane-li se totiž mimo loď, i když ji spáchali námořníci, nebude za ni odpovědný. Kromě toho, pokud upozorní, že každý cestující musí být odpovědný za svůj majetek a že nebude odpovědný za škodu, a cestující s podmínkami upozornění souhlasí, nemůže být žalován.

434. Tato žaloba in factum se týká dvojí náhrady škody.

435. Pokud některý z námořníků způsobí škodu na majetku druhého, nemá to vliv na vlastníka lodi. Je-li však někdo zároveň námořníkem i obchodníkem, bude odpovědný, a je-li poškozeným jeden z těch, kterým se běžně říká nanlepibatae, tj. ten, kdo pracuje na své pasece, bude vlastník odpovědný i vůči němu; a bude odpovědný za jednání osoby tohoto druhu, protože je také námořníkem.

436. Pokud otrok námořníka způsobí škodu, ačkoli sám není námořníkem, je zcela spravedlivé přiznat praetorskou žalobu proti majiteli plavidla.

437. Majitel lodi je v tomto případě odpovědný svým jménem, to znamená, že sám nese vinu za to, že zaměstnává osoby tohoto druhu, a proto, i kdyby zemřel, nebude odpovědnosti zproštěn. Pokud se však stane odpovědným v důsledku chování svých vlastních otroků, může být podána pouze noxální žaloba; pokud totiž zaměstnává otroky jiných osob, musí se ujistit, zda jsou věrní a důvěryhodní, ale je omluvitelný z důvodu svých vlastních otroků, bez ohledu na to, jaký druh otroků zaměstnal za účelem obsazení své lodi.

438. Je-li vlastníků lodi více, může být každý z nich žalován do výše podílu, který na ní má.

439. Tyto žaloby, ačkoli jsou čestné, jsou stále věčné, ale nejsou přiznány proti dědici; proto, když otrok řídí loď a zemře, žaloba De Peculio nebude přiznána proti jeho pánovi, a to ani do jednoho roku; ale když otrok nebo syn řídí loď se souhlasem svého otce nebo svého pána, nebo má na starosti hostinec nebo stáj; jsem toho názoru, že budou nuceni bránit se žalobě na celou výši škody, za předpokladu, že převzali plnou odpovědnost za vše, co se může stát.

Kniha V

1. O soudech a o tom, kde by měl kdo podat žalobu nebo být žalován.
2. O nedobrych testamentech.
3. Ohledně žaloby o navrácení majetku.
4. Pokud jde o žaloby na vrácení části pozůstalosti.
5. O majetkových žalobách na navrácení majetku.
6. O žalobách na vymáhání svěřenského majetku.

Tit. 1. O soudních procesech a o tom, kde má kdo podat žalobu nebo být žalován

1. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Pokud se osoby dobrovolně dohodnou, že se podřídí příslušnosti určitého soudu, pak může být tato věc projednána kterýmkoli soudcem, který uvedenému soudu předsedá nebo je k němu příslušný, pokud jde o souhlasící strany.

(2) Týž, O ediktu, kniha III.

"Souhlasit" znamená, že strany, které si jsou vědomy toho, že nepodléhají pravomoci určitého soudce, přesto souhlasí s tím, že bude předsedat. Pokud se však domnívají, že je příslušný, nebude mu jen z tohoto důvodu příslušet; neboť (jak říká Julianus v první knize Digest) omyl stran sporu nezakládá dohodu; nebo, pokud se domnívají, že je pretoriánem osoba, která jím není, tento omyl rovněž nezakládá příslušnost, a příslušnost neexistuje ani v případě, že se jedna ze stran sporu odmítá podříditi rozhodnutí pretoriána a je k tomu násilím donucena.

1. Stačí, aby se soukromé osoby dohodly mezi sebou, nebo je nutný i souhlas prétorů? Lex Julia o soudních procesech říká: "Aby se soukromé osoby nemohly dohodnout". Pokud se tedy soukromé osoby dohodnou a pretor o tom neví a domnívá se, že má pravomoc, nemělo by se posuzovat, zda byly splněny požadavky zákona, či nikoli? A já se domnívám, že lze mít za to, že pravomoc má.

2. Je-li někdo jmenován soudcem na určitou dobu a všechny strany sporu souhlasí s tím, aby doba, kterou nařídil k projednání věci, byla prodloužena, může tak být učiněno; ledaže by prodloužení doby bylo císařským nařízením zvlášť zakázáno.

3. Poslancům se přiznává právo na přenesení případu do místa jejich bydliště, kde před jejich jmenováním uzavřeli nějakou smlouvu, a podobná privilegia se přiznávají i těm, kteří byli předvoláni k podání svědectví nebo byli vysláni či jmenováni, aby odjeli do některé provincie předsedat jako soudci. Pokud se strana sama odvolala, nemusí odpovídat v řízeních zahájených jinými v době jejího odvolání v Římě nebo jinde; Celsus totiž uvádí, že v tomto případě může být případ přenesen do místa jejího bydliště, protože do Říma přijela za jiným účelem. Tento Celsův názor je opodstatněný. Božský Pius totiž v reskriptu Plotiovi Celsiovi uvedl, že strana, kterou předvolal do Říma za účelem vyúčtování poručnictví, nemůže být nucena připojit se k vydání věci týkající se jiného poručnictví, v němž nebyla předvolána. V reskriptu Claudiovi Flavianovi také uvedl, že nezletilý mladší pětadvacetiletý, který podal žádost o úplnou restituci proti jistému Asinianovi, jenž přišel do Říma v nějaké jiné záležitosti, nemá právo být tam vyslechnut.

4. Všechny tyto osoby mohou být přeneseny do místa svého bydliště, pokud neuzavřely smlouvu v místě, kde proti nim byla podána žaloba. Pokud však smlouvu uzavřely tam, nemají právo na přestěhování; výjimkou jsou vyslanci, kteří sice mohli uzavřít smlouvu v Římě, pokud tak učinili před svou misí, ale nejsou nuceni se v tomto městě hájit, dokud tam zůstávají jako vyslanci. To zastával i Julianus a božský Pius to uvedl v reskriptu. Je zřejmé, že pokud zůstali v Římě po skončení své mise, pak, jak uvedl božský Pius v reskriptu, může být žaloba proti nim podána tam.

5. Navíc, pokud uzavřeli smlouvu mimo svou provincii, ale ne v Itálii, vyvstává otázka, zda mohou být žalováni v Římě? Marcellus uvádí, že mohou využít výsady přenesení věci do místa svého bydliště pouze tehdy, když smlouvu uzavřeli ve svém městě, nebo v každém případě ve své provincii; což je pravda. Pokud však sami podají žalobu, musí se bránit proti všem ostatním; ne však v případě, že podávají žalobu za újmu, která jim byla způsobena, nebo za krádež, nebo za škodu,

kterou utrpěli během své nepřítomnosti doma; jinak, jak velmi správně říká Julianus, by museli snášet urážky a ztráty, aniž by mohli dosáhnout nápravy; nebo by je kdokoli napadením měl moc podrobit jurisdikci, jakmile by se domáhali nápravy.

6. Pokud by však vznikly pochybnosti, zda někdo v takovém případě může být přenesen do místa svého bydliště, či nikoliv, měl by o této otázce po prošetření rozhodnout pretor. Pokud by rozhodl, že účastník má právo na přenesení věci do místa svého bydliště, musí se účastník dostavit k soudu, aby se mohl zúčastnit soudního jednání poté, co mu pretor určí den, kdy se má dostavit. Marcellus pochybuje, zda má pouze splnit pouhý slib, že se dostaví, nebo složit jistotu, že se tak stane, a mně se zdá, že by stačil pouhý slib, což uvedl i Mela; jinak by byl nucen připojit se k vydání, místo aby našel osoby, které by za něj složily jistotu.

7. Ve všech případech, kdy se lhůta prodlužuje, by se tak mělo stát, aniž by věřitelé utrpěli ztrátu v důsledku uplynutí lhůty.

8. Právo ukládat pokuty mají ti, kdo zastávají funkci veřejných soudců, a nikdo jiný, pokud jim to není zvlášť uděleno.

3. Týž, O ediktu, kniha IV.

Nepředpokládá se, že by se osoba skrývala za účelem vyhnouti se žalobě, pokud by ji ani v době, kdy byla přítomna, nebylo možné přimět, aby se připojila k žalobě.

(4) Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Na podání žaloby proti osobě, která je pod naší kontrolou, nemáme právní nárok, ledaže by se jednalo o castrense peculium.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Pokud je před pretoriána předvolána strana z jiné jurisdikce, musí se dostavit, jak uvádí Pomponius a Vindius, neboť je povinností pretoriána rozhodnout, zda má pravomoc, a ti, kdo jsou předvoláni, by neměli "autoritu pretoriána brát s despektem; neboť vyslanci a jiné osoby, které mají právo na přenesení svých případů do míst, kde pobývají, jsou v takovém postavení, že se musí po předvolání dostavit, aby uvedli svá privilegia.

6. Týž, O ediktu, kniha VI.

Slepec může vykonávat funkci soudce.

(7) Týž, O ediktu, kniha VII.

Pokud se někdo stal vojákem nebo podléhá jiné jurisdikci poté, co byl předvolán k soudu, nemá právo na to, aby jeho věc byla přenesena, protože byl jakoby předstižen.

8. Gaius, O provinčním ediktu, kniha II.

Pokud se někdo během své mise zaváže zaplatit závazek, který převzal předtím, než se stal vyslancem, nemůže být nucen k obhajobě v místě, kde slib učinil.

(9) Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Ostrovky patřící Itálii jsou součástí Itálie a přilehlé ostrovky jsou součástí jednotlivých provincií.

10. Týž, O ediktu, kniha X.

Strana "upustí od řízení" nikoli tehdy, když věc odloží, ale když od ní zcela upustí; upustit od řízení totiž znamená vzdát se jakéhokoli řízení, které zahájila za účelem obtěžování.

1. Je zřejmé, že pokud se někdo poté, co zjistí skutkový stav věci, vzdá žaloby, protože není ochoten pokračovat v žalobě, která je nespravedlivá a kterou nepodal za účelem způsobení nepřijemností, nemá se za to, že od ní upustil.

11. Týž, O ediktu, kniha XII.

Pokud je mnou arogován někdo, kdo se předtím připojil k žalobě, kterou podal proti mně nebo kterou jsem podal já proti němu, Marcellus ve třetí knize Digest říká, že případ je ukončen, protože na počátku mezi námi nemohla existovat žádná žaloba.

12. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Pokud pretor zakáže jedné z několika osob předsedat soudu, má se za to, že to ostatním povolil.

1. Tyto orgány mohou jmenovat soudce, kterému je toto právo přiznáno zákonem, ústavou nebo dekretem Senátu. Zákonem; například toto právo může být uděleno prokonzulovi. Může také jmenovat soudce, kterému byla svěřena pravomoc, jako například zástupcům prokonzulů. Kromě toho tak mohou učinit ti, jimž to bylo povoleno zvykem na základě císařské pravomoci, kterou požívají, například prefekt města a další magistráti v Římě.

2. Ti, kdo mají právo jmenovat soudce, je nemohou jmenovat bez rozdílu, neboť některým osobám brání stát se soudci zákon, jiným příroda a dalším zase zvyk. Přírozeností; jako osoby hluché, němé a nevléčitelně choromyslné, jakož i nezletilí chlupci, protože mají nedostatky v úsudku. Zákonem je vyloučena strana, která byla vyloučena ze senátu. Ženám a otrokům brání ve volbě zvyk, nikoli proto, že mají nedostatky v úsudku, ale proto, že bylo stanoveno, že nemohou vykonávat povinnosti náležející k občanským zaměstnáním.

3. Pokud jsou osoby způsobilé být soudci, je jedno, zda jsou pod kontrolou někoho jiného, nebo jsou svými vlastními pány.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V následujících třech žalobách, a to v žalobách na rozdělení pozůstalosti, na vypořádání společného jmění a na určení hranic, vyvstává otázka, kdo má být považován za žalobce, protože stav všech stran se zdá být stejný? Lepší je názor, že za žalobce je třeba považovat toho, kdo podá návrh soudu.

14. Ulpianus, Disputace, kniha II.

Pokud se však na soud obrátí obě strany, je obvyklé, že se otázka určí losem.

15. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Pokud je syn rodiny soudcem a rozhodne ve vlastní věci, je povinen uhradit částku rovnající se hodnotě jeho peculium v době, kdy vydal rozhodnutí.

1. Soudce je chápán tak, že si věc přivlastní, když zlovolně vydá rozhodnutí v rozporu se zákonem. Má se za to, že tak činí zlovolně, pokud je jasně prokázáno, že ho ovlivnila buď přízeň, nepřátelství, nebo dokonce korupce; za těchto okolností může být nucen zaplatit skutečnou částku sporné věci.

(16) Týž, O ediktu, kniha V.

Julianus se domnívá, že pokud soudce přijme věc za svou, může být žaloba podána proti jeho dědici; tento názor však není správný a byl mnoha autoritami odmítnut.

17. Týž, O ediktu, kniha XXII.

Julianus říká: Pokud jedna ze stran učiní soudce dědicem celého svého majetku nebo jeho části, musí se obrátit na jiného soudce, protože je nespravedlivé, aby se někdo stal soudcem ve své vlastní věci.

(18) Týž, O ediktu, kniha XXIII.

Pokud musí uplynout dlouhá doba, než bude moci jmenovaný soudce projednat případ, nařídí prétor jeho výměnu; to se stává například tehdy, když soudce zaměstnává nějaká záležitost a brání mu věnovat se soudnímu řízení; například když ho přepadne nemoc nebo je nucen odjet na cestu, nebo když je ohrožen jeho soukromý majetek.

1. Pokud si syn rodiny přeje zahájit řízení o náhradu škody, na kterou má jeho otec právo, umožňujeme mu podat žalobu pouze v případě, že neexistuje nikdo, kdo by tak mohl učinit jménem jeho otce; neboť podle Juliánova názoru, pokud je syn rodiny nepřítomen na vyslanectví nebo za účelem studia a utrpí krádež nebo nezákonnou škodu na svém majetku, je oprávněn podat pretoriánskou žalobu; kdyby totiž čekal, až žalobu podá jeho otec, zlý čin by zůstal nepotrestán, protože by se jeho otec nemusel dostavit nebo by se ten, kdo se dopustil křivdy, mohl před jeho příchodem vzdálit. Proto jsem vždy zastával názor, že pokud důvod žaloby nevyplývá ze zlého úmyslu, ale ze smlouvy, měl by syn podat pretoriánskou žalobu; jako například v případě, kdy chce získat zpět zálohu, žalovat na základě mandátu nebo o peníze, které mu půjčil; a v takovém případě, kdyby jeho otec byl v provincii a on by se náhodou nacházel v Římě za účelem studia nebo z jiného dobrého důvodu, a my bychom mu žalobu nevyhověli, byl by v důsledku toho beztretně ošizen a žil by v Římě v nouzi, protože by nezískal majetek, který jeho otec zamýšlel na své výdaje. A předpokládejme, že syn dotyčné rodiny je senátorem a má otce v provincii; nezvýšila by se spravedlnost tohoto případu jeho hodností?

(19) Týž, O ediktu, kniha LX.

Pokud je dědic nepřítomen, musí se hájit v místě, kde zůstavitel dluh uzavřel, a tam musí být žalován, pokud ho lze nalézt; nemůže se dovolávat žádného zvláštního privilegia jako osvobození.

1. Pokud někdo spravuje poručnictví nebo opatrovnictví nebo nějaký obchod nebo bankovníctví nebo cokoli jiného, z čeho vyplývají závazky, na určitém místě, musí se tam bránit, i když to není jeho bydliště; a pokud se nebrání a nemá tam bydliště, musí dovolit, aby mu byl majetek odebrán.

2. Stejně tak, pokud prodával zboží na určitém místě nebo s ním jinak nakládal nebo ho koupil, platí, že se tam musí bránit, pokud nebylo dohodnuto, že tak učiní jinde. Máme tedy říci, že strana, která nakoupila od cizího obchodníka nebo prodala zboží někomu, o němž věděla, že se chystá ihned odjet, nemá právo získat jeho majetek do vlastnictví, nýbrž musí následovat tohoto obchodníka do místa, kde bydlí; zatímco pokud někdo nakoupí od osoby, která si pronajala obchod nebo sklad na určitém místě, je v takovém postavení, že může být žalován tam? Tento závěr je rozumnější, neboť když strana přijde na nějaké místo s očekáváním, že je brzy opustí, můžete od ní učinit nákup stejně jako od pocestného nebo od toho, kdo se

vydává na cestu buď po souši, nebo po moři; a bylo by velkou obtíží, aby bez ohledu na to, kam člověk cestuje buď po moři, nebo po souši, mohl být žalován a byl nucen se bránit. Zůstane-li však kdekoli, nemám na mysli na základě bydliště, nýbrž proto, že si pronajal malý krámk nebo stánek, sýpku nebo skladiště či kancelář a prodává tam zboží, bude pak nucen se bránit na tomto místě.

3. Labeo vznáší otázku, zda má člověk patřící do provincie otroka, který jedná jako jeho zástupce za účelem prodeje zboží v Římě, musí být jakákoli smlouva uzavřená s uvedeným otrokem považována za smlouvu uzavřenou s jeho pánem, a proto se tato strana musí bránit v Římě.

4. Je třeba připomenout, že osoba, která je povinna platit v Itálii, pokud má bydliště v provincii, může být žalována na kterémkoli místě; tento názor zastává i Julianus a mnozí další.

20. Paulus, O ediktu, kniha LVIII.

Je třeba konstatovat, že každý závazek je třeba považovat za závazek založený smlouvou, takže kdekoli se někdo zaváže, má se za to, že uzavřel smlouvu, i když se nejedná o dluh vyplývající z půjčky.

21. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Pokud chci zahájit řízení proti dlužníkovi, je schválený postup takový, že pokud uzná, že dluží peníze, a prohlásí, že je připraven je zaplatit, musí být vyslechnut a musí mu být poskytnuta lhůta k zaplacení pod dostatečnou zárukou, neboť z prodloužení po přiměřenou dobu nemůže vzniknout žádná velká škoda.

1. Pod pojmem "přiměřená lhůta" je třeba rozumět lhůtu, která je žalovaným poskytnuta k zaplacení poté, co byl proti nim vynesena rozsudek.

22. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Pokud strana není nucena bránit se žalobě v určitém místě; pokud tam sama podá žalobu, může být nucena bránit se i žalobám a dostavit se k těmž soudci.

23. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Cokoli, co se objeví po připojení věci, nelze považovat za věc, která byla předložena soudu, a proto bude nutné podat novou žádost.

(24) Týž, O Plautiovi, kniha XVII.

Proti osobám, které tam císař předvolal, nebude v Římě podána žádná žaloba, s výjimkou případů, kdy během pobytu uzavřou smlouvu.

1. Vyslanci jsou nuceni zodpovídat se v Římě z přestupků, kterých se dopustili během výkonu své funkce, ať už se jich dopustili oni sami, nebo jejich otroci.

2. Pokud je podána věcná žaloba proti vyslanci a tato žaloba se zakládá na současné držbě, je třeba jí vyhovět? Cassius uvedl, že je třeba dodržet pravidlo, že pokud by žaloba způsobila, že vyslanec bude zbaven všech svých otroků, neměla by být

přijata; pokud se však týká pouze jednoho otroka z několika, neměla by být zamítnuta. Julianus říká, aniž by činil nějaké rozdíly, že žaloba by měla být zamítnuta, a to je rozumné, protože žalobě se nevyhovuje, aby se strana neodvrátila od povinností úřadu, který na sebe vzala.

25. Julianus, Digest, kniha I.

Pokud někdo na své misi koupí otroka nebo jiný majetek, nebo pokud se z jiného důvodu dostane do jeho vlastnictví, není neoprávněně povinen připojit se k žalobě týkající se tohoto majetku; v opačném případě budou vyslanci pod touto záminkou zmocnění odnést do svých domovů majetek jiných osob.

26. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Cassius o vyslanci, který vstoupil na nějaký majetek, tvrdí, že i když na něj vstoupí v Římě, nemůže být proti němu podána žaloba, aby nebylo narušeno jeho poslání; a to je pravda. Žaloba se proti němu nepřiznává ani odkazovníkům, ale ti mohou být uvedeni do držby majetku patřícího k pozůstalosti, pokud nesloží jistotu, přičemž toto pravidlo platí i pro věřitele pozůstalosti.

27. Julianus, Digest, kniha I.

Neboť co brání vyslanci ve výkonu jeho úřadu, když je v držení majetku panství zmocněnec, který se o něj stará?

(28) Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Pokud je mu však pozůstalost vydána na základě trebelského dekretu, nebude žaloba proti němu podána, ať už dědic vstoupil do pozůstalosti dobrovolně, nebo z donucení; je totiž jistě výhodnější, aby mu byla pozůstalost vydána; proto je třeba na ni pohlížet, jako by do ní vstoupil sám.

1. Na druhou stranu, pokud vyslanec v době své mise vstoupí do majetku a vydá jej, bude žaloba podána proti příjemci svěřenského fondu; ani výjimka podle trebelského práva nebude možná z důvodu postavení vyslance, protože se jedná o osobní prospěch vyslance.

2. V případech, kdy vyslanec není nucen připojit se k žalobě, nemůže být nucen složit přísahu, že není povinen platit, a to z toho důvodu, že jeho přísaha nahrazuje připojení se k žalobě.

3. Vyslanec musí slíbit náhradu za hrozící újmu, nebo povolit sousedovi, aby si budovu přivlastnil.

4. Pokud se blíží konec lhůty pro podání žaloby, povolí prétor, aby byla podána proti vyslanci, pokud je k tomu dán řádný důvod, aby bylo možné spojit věci a předat věc do místa vyslancova bydliště.

5. Pokud hlava rodiny zemře a zanechá syna a jeho vdova je těhotná, nemůže tento syn právně vymáhat od dlužníků polovinu půjčených peněz, i když se později narodí jeden syn, protože se jich mohlo narodit více, protože z povahy věci bylo jisté, že se narodí jedno dítě. Sabinus a Cassius jsou však toho názoru, že čtvrtá část dluhů by mohla být vybrána, a to z toho důvodu, že není jisté, zda se nenarodí tři, a že nemusíme věnovat pozornost povaze věcí tam, kde je vše jisté, neboť cokoli se má stát, stane se; měli bychom však vzít v úvahu svou vlastní nevědomost.

29. Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Strana, která podá návrh jako první, je žalobce.

30. Marcellus, Digest, kniha I.

Tam, kde je věc spojena, by měla být také ukončena.

31. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Pokud žalobce zemře a zanechá několik dědiců a jeden z nich zahájí řízení, není pravda, že vše, co se do té doby týkalo věci, je u soudu; nikdo totiž nemůže vést u soudu řízení, které již zahájil jiný, pokud s tím jeho spoludědic nesouhlasí.

32. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha I.

Pokud soudce určený k vydání rozhodnutí v určité lhůtě zemře a na jeho místo je jmenován jiný soudce, chápeme, že stejná lhůta je stanovena i pro tohoto soudce, i když to soudce při jmenování výslovně neuvedl; za předpokladu, že není překročena zákonem stanovená lhůta.

33. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Nemá se za to, že strana přijala určitého soudce, který požádá svého protivníka, aby před tímto soudcem uvedl povahu své věci.

34. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Když některá ze stran zemře poté, co v Římě vstoupila do dědictví, musí její dědic, i když bydlí za mořem, hájit věc v Římě, protože nastupuje na místo toho, kdo ho ustanovil dědicem.

35. Týž, Listy, kniha X.

Není pravda, že tak, jako může být závazek ručitele ponechán v závislosti na okolnostech nebo sjednán v budoucnu, tak může být i žaloba podmíněná, nebo za takových podmínek, že závazek může vzniknout později; nemyslím si totiž, že by někdo pochyboval o tom, že ručení může být přijato dříve, než vznikne závazek hlavního dlužníka, ale vydání nemůže být spojeno dříve, než vznikne nějaký dluh.

(36) Callistratus, Inquiries, Book I.

Někdy jsou jednání odročena z dobrých důvodů a kvůli některým účastníkům, například pokud se uvádí, že dokumenty týkající se případu jsou v držení osob, které budou nepřítomny z veřejných důvodů. Proto božští bratři v reskriptu uvedli následující: "Lidskost vyžaduje, aby bylo odročení povoleno z důvodu náhodných neštěstí; například když otec, který byl účastníkem řízení, ztratil syna nebo dceru; nebo žena svého manžela; nebo syn svého rodiče; a v podobných případech by mělo být jednání odročeno na přiměřenou dobu."

1. Pokud se senátor dobrovolně zaváže, že se bude starat o záležitosti jiného v provincii, nemůže odmítnout obhajobu žaloby z důvodu uzavřených obchodů; a Julianus říká, že musí žalobu obhajovat, protože tuto povinnost na sebe dobrovolně vzal.

(37) Totéž, Dotazy, kniha V.

Pokud se provádí šetření týkající se násilí a existence vlastnictví, musí být před posouzením vlastnictví majetku provedeno šetření ohledně násilí; v souladu s reskriptem božského Hadriána v řeckém jazyce adresovaným Thessalskému společenství.

38. Licinnius Rufinus, Pravidla, kniha IV.

Pokud je majetek odkázán odkazem a je podána žaloba na jeho vrácení in personam, musí být vydán tam, kde se nachází, ledaže by byl dědicem zlovolně odstraněn; pak musí být vydán tam, kde je o něj podána žaloba. Odkaz sestávající z předmětů, které lze zvážit, spočítat nebo změřit, musí být vydán tam, kde je o něj podána žaloba; ledaže by byla doplněna tato slova: "Sto měr obilí z takové a takové sýpky" nebo "tolik a tolik amfor z takového a takového sudu". Je-li však žaloba podána o dědictví na základě věcné žaloby, musí být rovněž podána tam, kde se majetek nachází. Je-li tento majetek movitý, bude žaloba na jeho vydání směřovat proti dědici, aby byl donucen jej vydat, neboť pak může být podána žaloba dědice na jeho vrácení.

39. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud je soudcem jmenován nepřičetný člověk, není soudní řízení znemožněno, protože v té době nemůže předsedat; takže když vydá rozhodnutí poté, co se mu navrátí schopnost používat své schopnosti, může obstát. Při jmenování soudce není nutná ani jeho přítomnost, ani jeho znalosti.

1. Přijede-li strana do Říma na služební cestu, může se stát ručitelem v každém případě, protože nemůže využít svého privilegia, když uzavře smlouvu v Itálii.

(40) Totéž, Otázky, Kniha IV.

Ne každý úkon, který může být proveden z moci soudce, podléhá omezením zákona.

1. Pokud soudce při výkonu své funkce zlovolně opomene něco, co je v rozporu s právními předpisy, dopouští se přestupku proti právu.

41. Totéž, Otázky, Kniha XI.

Ve všech dobrověrných žalobách, kdy nenastal den splatnosti peněz a kdokoli podá žádost o provedení kauce, bude tato kauce povolena, pokud je prokázán řádný důvod.

(42) Týž, Otázky, kniha XXIV.

Pokud se manželka vyslance rozvede v Římě, bylo rozhodnuto, že se její manžel musí hájit v Římě, pokud se jedná o navrácení jejího věna.

43. Týž, Otázky, kniha XXVII.

Pokud se někdo zaváže, že mu bude do určité doby postaven dům v Kapui, je stanoveno, že po uplynutí této doby může kdekoli podat žalobu na náhradu škody ve výši svého úroku.

44. Stejný, Názory, kniha II.

Do funkce soudce nezasahuje skutečnost, že po zahájení řízení proti všem opatrovníkům byli někteří z nich nepřítomni ve veřejné záležitosti, neboť správu těch, kteří jsou přítomni, lze odlišit a vyšetřit odděleně od správy těch, kteří nejsou obhajováni.

1. Pokud se později zjistí, že osoba, v jejíž prospěch podal žalobu zmocněnec, je otrokem, měl by být dlužník zproštěn; zmocnitel však z tohoto důvodu nebude vyloučen, pokud se následně rozhodne podat žalobu sám.

45. Týž, Názory, kniha III.

Bankéř musí být žalován v místě, kde s ním byla uzavřena smlouva, a v takovém případě se odklad povolí pouze z důležitého důvodu, například aby bylo možné přivést jeho účetní knihy z provincie. Stejně pravidlo platí pro opatrovnickou žalobu.

1. Pokud je poručníkům svěřenkyně v provincii vydáno rozhodnutí v jejich neprospěch, mohou být poručníci svěřenkyně nuceni vyhovět rozhodnutí v Římě, kde si matka svěřenkyně půjčila peníze a její dcera byla její dědičkou.

46. Paulus, Otázky, kniha II.

Pokud byl soudce jmenován, zůstává ve funkci, i když se stane nepřičetným, protože byl na počátku řádně jmenován soudcem; vážná nemoc ho však vylučuje z předsednictví, a proto by měl být někdo jmenován na jeho místo.

47. Kallistratos, Otázky, kniha I.

Je třeba dbát na to, aby soudcem nebyla jmenována osoba, o jejíž jmenování některá ze stran výslovně požádá, neboť božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že by to byl špatný precedens, pokud by to císař z úcty k tomu, o jehož jmenování bylo požádáno, zvláště nedovolil.

48. Paulus, Názory, kniha II.

Následuje část dopisu božského Hadriána: "Magistráti během roku svého úřadu nemohou sami zahájit žádné soudní řízení ani jako žalobci, ani jako žalovaní; nemohou ani úředně jednat v žádné záležitosti, na níž jsou zainteresováni z důvodu opatrovnictví nebo kurately. Jakmile však uplyne doba jejich soudcovského mandátu, bude spravedlivé a vhodné, aby byly podávány žaloby jak ve prospěch, tak proti nim".

(49) Týž, Názory, kniha III.

Prodávající, který byl kupujícím vyzván, aby ho obhajoval v žalobě podané osobou, která si nárokovala nemovitost jako vlastník, uvedl, že má právo mít svého soudce. Vyvstala otázka, zda může odejmout věc soudci, u něhož bylo zahájeno řízení mezi žalobcem a kupujícím, a přenést ji na svého soudce. Paulus odpověděl, že je obvyklé, aby prodávající vystupoval před soudcem kupujícího.

(50) Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Pokud je žaloba na splnění svěřenského fondu podána kýmkoli a žalovaný tvrdí, že větší část pozůstalosti se nachází jinde, nemůže být nucen svěřenský fond splnit; mnoho ústav stanoví, že pokud je podána žaloba na splnění svěřenského fondu, musí se tak stát tam, kde se nachází větší část pozůstalosti; ledaže se prokáže, že si zůstavitel přál, aby byl svěřenský fond splněn tam, kde byla podána žaloba.

1. V souvislosti s vypůjčenými penězi byla vznesena otázka, zda v případě, že se větší část dluhu nacházela v provincii, kde byla podána žaloba na vymáhání důvěry, mohla být žaloba přenesena na jiné místo, protože většina majetku se nacházela jinde. V tomto případě však bylo zjištěno, že skutečnost zadlužení není důležitá, neboť nezávisí na místě, ale na celém majetku pozůstalosti; dluh je totiž zmenšením celého majetku, a nikoli majetku v určitém místě. Co kdyby však tato část pozůstalosti byla zatížena nějakým břemenem, jako například poskytováním podpory, kterou zůstavitel nařídil poskytovat v Římě, nebo daněmi; nebo jiným nevyhnutelným břemenem; měla by v těchto případech strana nárok na převod věci? Domnívám se, že lze s velkou spravedlností říci, že ano.

2. V reskriptu však bylo uvedeno, že žaloba na vymáhání svěrenského fondu by měla být podána v místě, kde má dědic bydliště. Kdykoli však někdo začne platit v souladu s podmínkami trustu, nemůže následně tohoto prostředku využít:

51. Marcianus, Institutes, kniha VIII.

A to i přesto, že by měl majetek připadnout člověku, který má bydliště v provincii. Božský Severus a Antonín však v reskriptu uvedli, že pokud by strana souhlasila s tím, že se zproštění svěrenství uskuteční jinde, je povinna tak učinit na dohodnutém místě.

52. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Pokud však dědic v řízení o svěrenecké žalobě uplatní jiné námitky, ale tuto opomene, nemůže se jí později dovolávat, a to ani před vydáním rozhodnutí.

1. Pokud zůstavitel ve své závěti nařídí, aby byly pro jeho svobodné občany zakoupeny lístky na obilí, pak i když se větší část pozůstalosti nachází v provincii, musí být svěrenecký fond realizován v Římě, což je správný názor, neboť je zřejmé, že vzhledem k povaze nákupu bylo úmyslem zůstavitele, aby se tak stalo.

2. Navíc, pokud byste navrhli následující případ, totiž že určitá částka stříbra nebo zlata byla odkázána takovým a takovým významným osobám a v Římě je dostatek pozůstalosti, aby bylo možné plnit svěřenství, i když se větší část pozůstalosti nachází v provincii, mělo by se rozhodnout, že svěřenství musí být vyplaceno v Římě, neboť není příliš pravděpodobné, že by si zůstavitel, který chtěl prokázat čest těm, jimž odkázal tak skromné odkazy v rámci svěřenství, přál, aby byly vyplaceny v provincii.

3. Pokud je majetek zanechaný v rámci svěřenského fondu po ruce, je třeba mít za to, že každý, kdo o něj podá žalobu, nemůže být vyloučen z důvodu, že větší část majetku je jinde.

4. Pokud však majetek, který je předmětem svěřenství, nemá být žalován v místě, kde se nachází, ale má být poskytnuta jistota za splnění svěřenství, je třeba zvážit, zda se lze dovolávat výjimky (a já se domnívám, že nikoli), a dokonce i když se zde žádný majetek nenachází, musí být strana povinna poskytnout jistotu. Neboť čeho se má obávat, když v případě, že jistotu neposkytne, bude jeho protivník uveden do držby za účelem ochrany trustu?

53. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Existuje pouze několik případů, kdy je otrokům dovoleno vystoupit proti svým pánům, a jedním z nich je případ, kdy prohlásí, že určitá závěť, kterou jim byla podle jejich tvrzení odkázána svoboda, byla zrušena. Otrokům je také dovoleno podat informace proti svým pánům v případech, kdy tito zadržují dodávky obilí patřící římskému lidu, jakož i vrácení majetku za účelem zdanění a také za padělání. Kromě toho mohou zahájit řízení o získání svobody, která jim byla ponechána na základě svěřenství, a také v případech, kdy tvrdí, že byli vykoupeni za vlastní peníze a nebyli manumitováni, což je v rozporu s dobrou vírou smlouvy. Rovněž tam, kde byl otrok prohlášen za svobodného na základě vůle, když skládá účty, může se právně domáhat rozhodce proti svému pánovi za účelem přezkoumání svých účtů. Pokud někdo spoléhal na dobrou víru jiného s tím, že bude vykoupen za peníze prvního a bude manumitován, až je splatí, a strana prohlásí, že nechce přijmout peníze, až budou nabídnuty, je otrokovi dána pravomoc odhalit podmínky dohody.

54. Paulus, Názory, kniha I.

Otázka většího významu by neměla být předjímána otázkou menšího významu, neboť důležitější otázka přitahuje tu méně důležitou.

55. Totéž, O úřadu odhadců.

Předvolání vydané bývalým soudcem je třeba považovat za jedno ze tří předepsaných. Je zřejmé, že i v případě, že celý počet byl vyčerpán uvedeným soudcem, vyžaduje zvyk, aby jeho nástupce vydal další.

56. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Ačkoli je pravda, že skutečný zástupce může soudu předložit cokoli, přesto se má za to, že pokud se k věci připojí strana, která není zástupcem, a její zmocnitel následně potvrdí, co učinil, byla věc se zpětnou účinností řádně předložena soudu.

57. Týž, O Sabinovi, kniha XLI.

Proti synovi rodiny lze podat žalobu jak na smlouvy, tak na přestupky, ale pokud syn zemře po připojení potomků, přechází právo na žalobu na jeho otce; pouze však s ohledem na jeho peculium nebo jakoukoli výhodu, kterou mohl získat. Je zřejmé, že pokud se syn rodiny zaváže k obraně jako zástupce jiného, pak v případě jeho smrti přejde právo na žalobu na stranu, kterou bránil.

58. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Žaloba je ukončena, pokud strana, která požádala o její projednání, zakáže její projednání; nebo tak učiní kdokoli, kdo má v téže jurisdikci vyšší pravomoc; nebo dokonce pokud je soudce sám nadán pravomocí, která se rovná pravomoci toho, kdo ho jmenoval.

59. Ulpianus, O Sabinovi, kniha LI.

Není-li při jmenování soudce uvedeno místo, kde má vykonávat svou funkci, má se za to, že je jmenován k výkonu funkce v místě, kde ji může vykonávat, aniž by to bylo na obtíž účastníkům řízení.

60. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Když soudce zemře, musí jeho nástupce postupovat stejně jako jeho předchůdce.

(61) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Obvykle jsme zvyklí říkat, že před soudem se projednává věc, na které se strany sporu dohodly; Celsus však tvrdí, že je nebezpečné žádat žalovaného o informaci v této věci, protože vždy řekne, že k žádné dohodě nedošlo, aby se vyhnul prohře. Co se tedy má dělat? Lepší je tvrdit, že předmětem řízení není to, na čem se strany dohodly; předmětem řízení však není to, o čem bylo výslovně dohodnuto, že jím být nemá.

1. Soudce, který je příslušný pro případy loupeže, nemůže projednávat a rozhodovat žaloby, v nichž jde o peníze.

62. Týž, O ediktu, kniha LIX.

Žaloba nemůže být podána mezi dvěma stranami sporu, ledaže jedna z nich je žalobcem a druhá držitelem nemovitosti; musí totiž existovat někdo, kdo nese břemeno žalobce, a jiný, kdo požívá výhodu držby.

63. Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Oprávněná obrana je taková, kdy se strana připojí k věci sama nebo prostřednictvím jiného, ale vždy s poskytnutím jistoty; za oprávněnou obranu se nepovažuje nikdo, kdo nezplatí to, co mu nařídil soud.

(64) Týž, Disputace, kniha I.

Odhad škody za podvod neprovádí soudce s ohledem na zájem strany, která podává žalobu, ale vychází z toho, co odpřísáhne u soudu; a není pochyb o tom, že i zloděj má právo na žalobu z důvodu vkladu nebo půjčky k užívání.

1. Pokud se někdo chystá podat žalobu jednoho druhu a přijme záruku, že rozhodnutí bude splněno, a poté podá žalobu jiného druhu; žalobu nelze podat na základě tohoto ujednání, protože se zdá, že bylo učiněno s ohledem na něco jiného.

65. Týž, O ediktu, kniha XXXIV.

Žena musí podat žalobu o věno v místě, kde má její manžel bydliště, a nikoli v místě, kde byla uzavřena smlouva o dotaci; nejedná se totiž o takovou smlouvu, aby bylo nutné brát v úvahu místo, kde byla uvedena listina uzavřena, nýbrž místo, kam by se žena sama v souladu s podmínkami manželství vždy vracela jako do svého domova.

66. Týž, Disputace, kniha II.

Pokud někdo použije dvojsmyslný jazyk nebo je jeho úmysl pochybný, musí být chápán v tom smyslu, který je pro něj nejpříznivější.

67. Týž, Disputace, kniha VI.

Pokud otrok prohlásí, že byl zakoupen za vlastní peníze, a prokáže to, bude svobodný od okamžiku, kdy byl zakoupen; protože císařská ústava nenařizuje, že má být prohlášen za svobodného, ale nařizuje, že mu má být svoboda navrácena, proto lze po jeho pánovi požadovat, aby manumitoval otroka, který se zakoupil za vlastní peníze; pokud se však pán zatají, je třeba postupovat podle precedentů vyplývajících z dekretů Senátu týkajících se udělování svobody na základě důvěry.

68. Týž, Disputace, kniha VIII.

V případě předvolání je třeba dodržet následující pravidlo: strana, která podává žalobu, může požádat o jedno předvolání, pokud její protivník není přítomen, a následně o druhé předvolání:

69. Týž, O všech soudech, kniha IV. Po přestávce ne kratší než deset dní;

70. Týž, Disputace, kniha VIII.

A poté třetí; po jejich vydání může následně získat předvolání k soudu. Tento termín se používá proto, že ukončuje spor; to znamená, že nedovoluje protivníkovi delší průtahy.

71. Týž, O všech soudech, kniha IV.

V předvolání soudce, který jej vydává, oznamuje, že věc projedná a rozhodne i v případě nepřítomnosti druhé strany.

72. Týž, Disputace, kniha VIII.

Někdy je tato citace udělena až po třech předchozích, někdy až po vydání jedné nebo dvou a někdy je udělena najednou a je označena jako "jedna za všechny". Postup, který je třeba dodržet, určuje ten, kdo vykonává soudní pravomoc, a musí uspořádat pořadí citací nebo je upravit podle okolností případu, osoby nebo času.

73. Týž, O všech soudech, kniha IV.

Po obdržení předvolání a jakmile nastane den, který je v něm uveden, musí být nepřítomná strana předvolána; a ať už odpoví, nebo ne, věc musí pokračovat a musí být vydáno rozhodnutí, ale ne vždy ve prospěch přítomné strany; někdy totiž může nepřítomná strana zvítězit, pokud má dobré argumenty.

1. Pokud však strana, která obdržela předvolání, není v den stanovený pro jednání přítomna a je přítomna strana, proti níž bylo předvolání vydáno, musí být předvolání zrušeno a věc se neprojednává ani se nevydává rozhodnutí ve prospěch přítomné strany.

2. Pokud je citace zrušena, zvažme, zda může být žalovaný znovu žalován a zda právo na žalobu stále trvá, nebo zda je zrušeno pouze řízení týkající se této citace? Lepší názor je, že je pouze zrušeno a že strany mohou vést spor znovu.

3. Je třeba mít na paměti, že pokud je nepřítomnému účastníkovi vydán rozsudek v jeho neprospěch na základě dovolání a on se odvolá, nebude vyslechnut; to znamená, pokud byl nepřítomen z důvodu kontumace; pokud však nebyl, měl by být vyslechnut.

74. Julianus, Digest, kniha V.

Soudce může být nucen vydat rozhodnutí v jakékoli věci, kterou vzal na vědomí.

(1) Soudce určený k vydání rozhodnutí o určité konkrétní částce může rozhodnout i s odkazem na vyšší částku, pokud se na tom strany sporu dohodnou.

(2) Když jsem kdysi souhlasil s obhajobou nepřítomné strany a připojil se k věci, když žalovaný již byl mrtev, a byl jsem poražen a zaplatil jsem náhradu škody, vyvstala otázka, zda byl dědic zproštěn a také na jakou žalobu proti němu mám nárok. Odpověděl jsem, že rozhodnutí není platné, protože dlužník byl již mrtev, když byla připojena záležitost, a proto dědic nebyl osvobozen; pokud by však strana, která vedla obhajobu, zaplatila v souladu s rozsudkem, ačkoli by nemohla získat peníze zpět, přesto by v její prospěch mohla být podána žaloba proti dědici z důvodu uskutečněného obchodu; a dědic by se jistě mohl bránit námitkou založenou na zlém víře, pokud by proti němu byla žalobcem podána žaloba.

75. Týž, Digest, kniha XXXVI.

Pokud prétor nařídil straně, proti níž je podána žaloba o dluh, aby se dostavila; a počet citací je vyčerpán; a rozhodne, že nepřítomná strana dluží dluh, a je podána žaloba na výkon rozhodnutí; soudce, který případ projednává, nemůže přezkoumat dekret prétora, jinak by citace tohoto druhu a dekrety prétorů byly iluzorní. Marcellus v poznámce říká: "Tam, kde žalobce vědomě a nepravdivě uvádí cokoli se zlým úmyslem a je jasně prokázáno, že tímto způsobem získal od pretora rozsudek ve svůj prospěch; myslím, že soudce by měl připustit stížnost žalovaného." Paulus v poznámce uvádí, že pokud se žalovaný nemohl dostavit, protože mu v tom bránila nemoc, nebo byl zaměstnán v nějakém podniku pro stát, domnívá se, že v takovém případě by měla být žaloba na výkon rozhodnutí proti němu zamítnuta, nebo by pretor neměl povolit vydání exekuce.

76. Alfenus, Digest, kniha VI.

Byl navržen následující případ. Někteří soudci byli určeni k projednání téže žaloby, někteří z nich byli po jejím projednání vyloučeni, jiní byli určeni místo nich; vyvstala otázka, zda změna některých jednotlivých soudců ponechala věc ve stejném stavu, nebo ji postavila do jiného stavu? Odpověděl jsem, že se může vyměnit nejen jeden nebo dva, ale i všichni, a že žaloba zůstane nadále stejná, jaká byla předtím, a ve skutečnosti to nebyl jediný případ, kdy se stalo, že ačkoli se vyměnily jednotlivé části, přesto se věc sama považovala za stejnou, ale stalo se to v mnoha jiných případech. Vždyť legie je považována za tutéž, i když mnozí z těch, kdo k ní patří, byli zabiti a na jejich místa byli dosazeni jiní; a lidé jsou považováni za tytéž nyní jako před sto lety, ačkoli v současné době nemusí žít ani jeden z nich; a také tam, kde byla loď tak často opravována, že nezůstalo ani jediné prkno, které by nebylo nové, je stále považována za tutéž loď. A kdyby si někdo myslel, že když se vymění její části, stane se z předmětu jiná věc, výsledkem by bylo, že podle tohoto pravidla bychom my sami nebyli těmi samými osobami, kterými jsme byli před rokem, protože, jak nás informují filozofové, z našich těl se denně oddělují ty nejmenší částičky, z nichž se skládáme, a nahrazují je jiné zvenčí. Proto tam, kde vnější vzhled čehokoli zůstává nezměněn, je věc sama považována za stejnou.

77. Africanus, Otázky, kniha III.

V soukromém podnikání může otec jednat jako soudce, pokud je na tom zainteresován jeho syn, a naopak:

78. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI. Protože soudnictví je veřejným zaměstnáním.

79. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha V.

Pokud se prokáže, že účastník řízení předvolal svého protivníka k soudu bez závažného důvodu, bude mu povinen nahradit cestovní výdaje a náklady řízení.

1. Pokud jsou soudci v právních otázkách v rozpacích, je zvykem, že guvernéri vyjadřují své názory, ale pokud jsou konzultováni ve skutkových otázkách, nejsou k tomu nuceni a musí soudcům nařídit, aby rozhodli podle svého svědomí, protože pokud jsou za takových okolností vydávána stanoviska, někdy to vyvolává skandál a poskytuje to příležitost k zaujatosti nebo korupčnímu jednání.

(80) Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

V případě chyby ve jméně nebo příjmení soudce zastával Servius názor, že pokud byl soudce jmenován na základě dohody stran sporu, musí jednat jako soudce, kterého měly obě strany sporu na mysli.

81. Ulpianus, Názory, kniha V.

Soudcem nemůže být nikdo, kdo není pověřen soudní pravomocí, kdo není pověřen císařem, kdo není jmenován úředníkem, který má právo jmenovat soudce, kdo není vybrán dohodou pro rozhodčí řízení nebo kdo není potvrzen nějakým zákonem.

82. Týž, O úřadu prokonzula, kniha I.

Někdy mají soudci římského lidu ve zvyku výslovně jmenovat soudní přísedící arbitry, což by se mělo dít jen velmi zřídka a pouze v naléhavých případech.

Titula 2. O nedobrých testamentech

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Je třeba mít na paměti, že stížnosti jsou často podávány v souvislosti s nevhodnými závěťmi, neboť napadnout nevhodnou závěť je dovoleno všem osobám, ať už se jedná o rodiče nebo děti. Ti příbuzní, kteří jsou mimo stupeň bratrů, však udělají lépe, když se nebudou obtěžovat zbytečnými výdaji, neboť nemají naději na úspěch.

2. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Řízení se zahajuje v případě neplatné závěti z důvodu, že zůstavitel nebyl v době sepsání závěti příčetný. Tím se nerozumí, že zůstavitel byl v době sepsání závěti skutečně nepřičetný nebo dementní, ale že ji sepsal v souladu se zákonem, avšak nikoli v souladu s příkazem otcovské nebo synovské lásky; kdyby totiž byl skutečně nepřičetný nebo dementní, byla by jeho závěť neplatná.

3. Marcellus, Digest, kniha III.

Říci, že závěť je neúčinná, znamená tvrdit, že strana neměla být vyděděna nebo předána, protože se obvykle stává, že pokud jsou rodiče nesprávně ovlivněni, aby vydělili nebo předali své děti, je to způsobeno nepravdivými prohlášeními.

4. Gaius, O Lex Glitia.

Rodičům by nemělo být dovoleno svévolně křivdit svým dětem, protože to většinou dělají proto, že jsou zlovolně zaujati proti vlastní krvi lichocením a podněcováním macech.

(5) Marcellus, Digest, kniha III.

Také ti, kteří nejsou potomky zůstavitele v mužské linii, mají právo podat žalobu, neboť tak mohou učinit v případě závěti matky, a velmi často uspějí. Síla pojmu "neprávoplatný" spočívá v tom (jak jsem již uvedl), že se ukazuje, že účastník byl nezaslouženě, a proto nesprávně vyděděn, nebo dokonce vyloučen z dědictví, a u soudu se uvádí tvrzení, že zůstavitel se nezdá být při smyslech, když vykonal nespravedlivou závěť.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Posmrtný syn může tvrdit, že závěť je neúčinná, pokud zůstavitel byl tím, komu mohl být řádným nebo zákonným dědicem, pokud se v době smrti zůstavitele nenarodil. Má rovněž právo napadnout závěť příbuzných, neboť v tomto případě by mohl získat vlastnictví majetku v případě dědictví. Co tedy? Měl by být zůstavitel obviňován z toho, že nezemřel jako dědic? Nikdo by však nemohl získat souhlas soudce, pokud by byl takový návrh předložen; stranám tohoto druhu totiž není zakázáno pořizovat závěti. To mu však lze jednoznačně vytknout, a sice: neustanovení strany svým dědicem, neboť dědic,

kteřý byl ustanoven, může být uveden do držby v souladu s ustanovením, podle něhož může být držba přiznána matce nenarozeného dítěte; a pokud by se narodilo, mělo by nárok na držbu v souladu s ustanoveními závěti. Domnívám se, že obdobným způsobem může žalobu podat i účastník, který byl po sepsání závěti své matky vyňat z jejího lůna císařským řezem.

1. Pokud osoba, která nemá právo na dědictví ze závěti, zahájí řízení z důvodu, že závěť je neúčinná, a nikdo její právo nezpochybňuje, a náhodou uspěje, nebude její úspěch pro ni žádným přínosem, ale bude pouze přínosem pro ty, kteří mají právo na dědictví ze závěti, neboť učiní bývalou hlavu rodiny nesvéprávnou.

2. Pokud někdo zemře poté, co zahájil řízení z důvodu bezdůvodného obohacení, přechází jeho právo na stížnost na jeho dědice? Papinianus odpověděl (a to je také uvedeno v několika reskriptech), že pokud by strana zemřela poté, co již získala držbu majetku pozůstalosti, přechází právo na řízení o žalobě na dědice; a pokud není požadována držba majetku, ale spor již začal nebo se připravuje, nebo pokud by strana zemřela poté, co se dostavila za účelem podání stížnosti z důvodu neúčinnosti; myslím, že právo přechází na jejího dědice.

(7) Paulus, O jurisdikci septemvirů.

Uvažujme, jakým způsobem může být účastník řízení považován za připraveného, aby mohl převést právo na žalobu. Předpokládejme, že byl pod kontrolou zůstavitele, takže držba pozůstalosti by pro něj nebyla nutná a vstup do pozůstalosti by byl nadbytečný; a pokud pouze oznámil, že hodlá podat takovou žalobu, a přistoupil k doručení oznámení nebo k podání žaloby, přenese právo vést řízení na svého dědice; a to božský Pius uvedl v reskriptu s odkazem na doručení písemností a oznámení. Jaký postup je třeba zvolit v případě, že strana nebyla pod kontrolou zemřelého? Přešlo by právo na žalobu na jeho dědice? Pokud by učinil věci, které jsme uvedli výše, zdá se, že by svou věc řádně připravil.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Papinianus v páté knize otázek velmi správně říká, že otec nemůže zahájit řízení z důvodu nevlastnictví ve prospěch svého syna, pokud si to syn nepřeje, neboť křivda byla spáchána na synovi. Hned poté uvádí, že pokud by jeho syn zemřel poté, co získal držbu majetku s cílem regulérně pokračovat ve věci, žaloba pro nevlastnictví zaniká; nebyla totiž přiznána samotnému otci, ale na účet jeho syna.

1. Pokud se účastník řízení vzdá věci po zahájení řízení z důvodu svévole, nemůže být poté vyslechnut.
2. V reskriptech se velmi často uvádí, že pokud je císař ustanoven dědicem, může být závěť prohlášena za neúčinnou.
3. Papinianus ve Druhé knize názorů říká, že stížnost pro neúčinný testament může být podána proti hlavě rodiny, která je veteránem, i když jediný majetek, který vlastní, je ten, který získal ve vojenské službě.
4. Pokud voják sepíše závěť v době, kdy je v armádě, a zemře rok po propuštění, pochybuji, že bude připuštěna stížnost pro neúčinnost, protože jeho závěť je do této doby platná podle vojenského práva, a lze říci, že stížnost z důvodu neúčinnosti není možná.
5. Matka nemůže tvrdit, že závěť jejího nezletilého syna je neúčinná, protože ji za něj sepsal jeho otec; tento názor vyslovil Papinianus; nemůže tak učinit ani bratr jeho otce, protože je to závěť syna; nemůže tak tedy učinit ani bratr nezletilého, pokud neměl námitky proti závěti svého vlastního otce. Je-li však úspěšně napadena závěť otce, bude závěť jeho syna neplatná, ledaže byla porušena pouze s ohledem na otce, neboť pak zůstane platná zornicová část.
6. Pokud někdo daruje mortis causa svému synovi čtvrtý díl toho, na co by měl nárok, kdyby zůstavitel zemřel jako závětní dědic, jsem toho názoru, že jeho závěť je bezpečná.

7. Pokud muž poskytl svému nezletilému synovi náhradu sekundárním odkazem, nemůžeme z tohoto důvodu připustit, aby sám nezletilý podal stížnost pro neúčinnost.

8. Protože k vyloučení stížnosti postačí čtvrtý díl, který náleží, je třeba zvážit, zda má být zahrnuto i vyděděné dítě, které nic nenamítá, jako například v případě, kdy jsou vyděděni dva synové; bezpochyby by měl být zahrnut, jak uvádí Papinian; a pokud by druhý řekl, že závěť je neúčinná, nemůže požadovat celou pozůstalost, ale pouze její polovinu. Z téhož důvodu tedy v případě, že jsou vnuci, například potomci dvou synů, tři po jednom z nich a pouze jeden po druhém; syn, který je sám, bude ze stížnosti vyloučen tím, že získá tři dvacetiny pozůstalosti, a kterýkoli z ostatních tím, že získá jednu dvacetinu téhož.

9. Tento čtvrtý díl bude samozřejmě odhadnut po odečtení dluhů a pohřebních výdajů; je však třeba zvážit, zda testamentární udělení svobody tento čtvrtý díl nezmenší a zda jej zmenší? Je-li totiž někdo ustanoven jediným dědicem, nemůže tvrdit, že závěť je neúčinná, protože obdržel falcidiánský díl; Lex Falcidia se však nevztahuje na testamentární manumince a lze se domnívat, že čtvrtý díl se započte po odečtení toho, co se manumincací ztratilo; proto, když se stanoví, že čtvrtý díl se manumincací zmenšuje, bude výsledkem, že pokud majetek osoby sestává z otroků, jejich osvobozením se zamezí stížnosti na neúčinnou závěť; ledaže by snad jeho syn, pokud nebyl pod jeho kontrolou poté, co byl ustanoven dědicem svého otce, mohl řádně odmítnout pozůstalost a po jejím předání náhradníkovi zahájit řízení pro neúčinnost, aby získal pozůstalost na základě intestace, aniž by podléhal trestu stanovenému ediktem.

10. Pokud zůstavitel nařídil svému dědici, aby splnil nějakou podmínku, která se týkala jeho syna nebo jiné osoby, která měla právo podat stejnou stížnost, a on s tím vědomě souhlasil, je třeba zvážit, zda mu není znemožněno podat stížnost pro neúčinnost, protože přijal závěť zůstavitele. Stejný případ nastane, pokud osoba, která mu darovala, byla odkazovníkem nebo statuliberem; lze říci, že synovi je to znemožněno, a to zejména v případě, kdy zůstavitel nařídil dědici, aby dar učinil; ale pokud to byl odkazovník, nemůže platit, že pokud právo podat stížnost pro neúčinnost jednou vzniklo, nabídka ze strany odkazovníka ho nezruší? Neboť proč jsme tuto zásadu absolutně stanovili v případě dědice? Bylo to proto, že mu nevzniklo právo podat stížnost dříve, než vstoupil do dědictví. Domnívám se, že v tomto případě je třeba sledovat událost, takže pokud to, co bylo zanecháno, bylo nabídnuto synovi předtím, než bylo zahájeno řízení z jeho strany, pak se zdá, že má vše, na co má nárok, protože dar byl nabídnut v souladu s přáním zůstavitele.

11. Byl-li tedy někdo ustanoven dědicem, například poloviny pozůstalosti, když by mu připadla šestina z majetku zůstavitele, kdyby zemřel ze zákona, a byl vyzván, aby se po určité době pozůstalosti vzdal, lze se důvodně domnívat, že nemůže podat žalobu, neboť by mohl mít podíl, který mu náležel, a zisky z něj, neboť je dobře známo, že zisky jsou obvykle zahrnuty do falcidiálního podílu. Pokud tedy byl dědic na počátku ustanoven do poloviny pozůstalosti a poté je po uplynutí deseti let požádán, aby se vzdal svého dědictví, není důvod k podání žaloby, neboť během této doby mohl snadno získat podíl, který mu náležel, spolu s výnosy z něj.

12. Pokud účastník tvrdí, že závěť je neplatná, vadná a neúčinná, je třeba mu dát na výběr, který nárok chce uplatnit jako první.

13. Pokud je syn, který byl vyděděn, v držbě pozůstalosti a strana, která byla ustanovena dědicem, podá žalobu na její navrácení; syn může podat žalobu formou vzájemné žaloby, stejně jako by to udělal, kdyby nebyl v držbě, ale podal žalobu na navrácení.

14. Je třeba mít na paměti, že pokud strana nesprávně tvrdí, že závěť je neúčinná, a prohraje svůj spor, ztratí i to, co jí bylo závětí odkázáno, a může to získat zpět v rámci žaloby od ministerstva financí jako majetek, o který byl připraven, protože ho nebyl hoden. Je však zbaven pouze toho, co mu bylo odkázáno závětí, pokud bez jakéhokoli důvodu pokračoval v řízení až do vnesení rozsudku. Pokud však od toho upustil nebo zemřel před vnesením rozsudku, nebude zbaven toho, co mu bylo odkázáno. Pokud tedy v době jeho nepřítomnosti bylo vydáno rozhodnutí ve prospěch druhé strany, která byla přítomna, lze říci, že si může ponechat to, co mu bylo zanecháno. Strana však může něco ztratit pouze tehdy, pokud jí náleží požitky z toho, co užívá, a pokud je vyzvána, aby se toho vzdala ve prospěch jiného, neměla by jí být způsobena žádná újma. Proto Papinianus ve druhé knize názorů nikoli nesprávně uvádí, že tam, kde je strana ustanovena dědicem a je požádána, aby se vzdala majetku, a poté, co podá stížnost pro neúčinnost, neuspěje, ztrácí pouze to, co mohla získat podle Lex Falcidia.

15. V případě, že nezletilý byl arogován a je jednou z těch osob, které mohou podat stížnost na neúčinný testament, aniž by k tomu byly závislé na adopci nebo emancipaci; myslím, že bude vyloučen, protože má podle konstituce božského Pia nárok na čtvrtý díl pozůstalosti. Pokud však podá žalobu a nedosáhne rozsudku, ztratí tento čtvrtý díl? Domnívám se, že by mu nemělo být umožněno napadnout závěť z důvodu neúčinnosti, nebo jestliže by mu mělo být umožněno, i kdyby žalobu nezískal, aby mu byla čtvrtá část přiznána jako dluh, který mu náleží.

16. Pokud soudce vyšetřuje případ založený na neplatné závěti a vydá rozhodnutí proti závěti a není podáno odvolání, je závěť zrušena ze zákona a strana, která na ni naváže, se stane přímým dědicem nebo držitelem majetku v souladu s podmínkami rozhodnutí; testamentární udělení svobody se stane neplatným ze zákona; odkazy nebudou splatné; a pokud byly zaplaceny, může je získat zpět buď ten, kdo je zaplatil, nebo úspěšná strana sporu (prostřednictvím prétorské žaloby). Obecně však platí, že pokud byly zaplaceny před zahájením řízení, měl by úspěšný účastník řízení podat žalobu na jejich vrácení; jak uvedli božský Hadrián a božský Pius v reskriptu.

17. Je jisté, že pokud je po pěti letech z nějakého velmi spravedlivého důvodu uplatněn nárok na nevolnictví, manuminace, které již proběhly nebo které by mohly být požadovány, nemohou být zrušeny; ale dvacet aurei by měl každý osvobozený otrok zaplatit straně, která získala žalobu.

(9) Modestinus, O neúčinných testamentech.

Pokud někdo zahájí řízení do pěti let, manuminace neobstojí. Paulus však říká, že pokud je svoboda udělena na základě svěřenectví, bude povolena; v tomto případě ovšem musí každý jednotlivec zaplatit dvacet aurei.

10. Marcellus, Digest, kniha III.

Pokud v případě nespravedlivého závětu část soudců rozhodla proti němu a část pro něj, což se někdy stává, bude lidštější přijmout názor těch, kteří závěť podporovali, ledaže by bylo jasně zřejmé, že rozhodli nespravedlivě ve prospěch strany, která byla ustanovena dědicem.

(1) Je všeobecně známo, že ten, kdo přijme dědictví, nemůže řádně namítat, že závěť je neúčinná, ledaže by celé dědictví převedl na jinou osobu.

11. Modestinus, Názory, kniha III.

Uvedl jsem svůj názor, že i v případě, kdy strana uspěje na základě toho, že závěť je neúčinná, nejsou z tohoto důvodu zrušeny případné dary, které zůstavitel za svého života zřejmě učinil ve prospěch ustanoveného dědice, ani žaloba na vrácení části toho, co mu bylo darováno jako věno.

(12) Týž, O předpisech, kniha XII.

Nezáleží na tom, zda vyděděný syn přijme dědictví, které mu bylo odkázáno, nebo je získá prostřednictvím svého syna či otroka, jemuž bylo odkázáno; v obou případech se na něj vztahuje výjimka. Opět platí, že pokud je jeho otrok ustanoven dědicem a syn ho před tím, než mu nařídí, aby vstoupil do dědictví, manželsky zbaví, aby tak mohl učinit z vlastní vůle, a syn tak učiní s podvodným úmyslem, bude mu zabráněno v pokračování v žalobě.

1. Pokud syn, který byl vyděděn, požádá statutárního dědice o peníze, které mu náleží, má se za to, že přijal otcovu závěť.

2. Pokud syn podá žalobu na získání dědictví, které bylo zrušeno, a když neuspěje, odvolá se na stížnost pro neúčinnost, nebude mu bránit výjimka; ačkoli samotnou skutečností, že podal žalobu, závěť schválil, přesto je třeba zůstaviteli přičíst určitou vinu, takže nárok syna nelze důvodně odmítnout.

3. Pokud byl syn zůstavitele spolu s Titieusem dlužníkem určité peněžní částky a Titius byl na základě závěti zproštěn odpovědnosti, nebude syn zproštěn odpovědnosti z důvodu zproštění Titieuse; jeho právo podat žalobu na neplatnost závěti nebude promlčeno.

13. Scaevola, Názory, kniha III.

Titia ustanovila svou dceru dědičkou, odkázala synovi dědictví a v téže závěti stanovila, že: "Všechny věci, které jsem výše nařídila darovat nebo učinit, si přeji, aby byly darovány a učiněny jakoukoli osobou, která se stane mým dědicem nebo držitelem mého majetku, a to i v případě dědictví. Rovněž vše, co bych mohl nařídít, aby bylo později dáno nebo učiněno, přenechávám v důvěře uvedené osobě, aby se postarala o to, že to bude dáno a učiněno." Vystala otázka, zda v případě, že sestra získala věc u centumvirálního soudu, musí být svěřenectví provedeno v souladu s předchozí doložkou? Moje odpověď na dotaz, zda může strana zákonně uložit svěřenectví těm, o nichž se domnívá, že po ní nastoupí v případě dědictví, ať už jako dědicové, nebo jako držitelé jejího majetku, zněla, že tak učinit může. Paulus v poznámce uvádí, že schvaluje názor, že svěřenské fondy uložené stranou, která zemřela po smrti, nemusí být vykonány, protože by se zdálo, že je nařídila osoba nepřičetná.

14. Papinianus, Otázky, kniha V.

Otec vydědil svého syna a vnuka si ponechal pod svou kontrolou; syn měl následně dalšího syna a poté zemřel, když oba syny vydědil a v závěti se o svém otci nezmínil. Při zkoumání, zda závěť byla bezelstná, či nikoli, musí mít přednost zájem synů a k posouzení zůstává úmysl otce zemřelého; je-li však vynesena rozsudek v neprospěch synů, pak může být přezkoumána stížnost otce a ten může podat žalobu.

15. Totéž, Otázky, Kniha XIV.

Ačkoli rodiče nemají právo dědit po svých dětech, přesto by se z důvodu přání rodičů a jejich přirozené náklonnosti k dětem, když je narušen pravidelný řád smrtelnosti, měl majetek z důvodu náklonnosti ponechat neméně rodičům než dětem.

1. Pokud si účastník po podání žaloby na prohlášení závěti za neúčinnou svůj záměr rozmyslí a poté zemře, nebude jeho dědici vyhověno, neboť nestačí, aby bylo řízení zahájeno, pokud v něm žalobce nepokračuje.

2. Pokud syn podá žalobu na základě neúčinné závěti proti dvěma dědicům a dosáhne různých rozhodnutí soudců, kteří jednoho dědice porazí a druhý je poražen, může žalovat dlužníky pozůstalosti a sám může být žalován věřiteli v rozsahu svého podílu na ní a může získat zpět majetek a rozdělit pozůstalost; neboť je pravda, že je oprávněn podat žalobu na rozdělení, neboť se domníváme, že se stává dědicem ze zákona pro podíl na dědictví, a proto část dědictví zůstává předmětem podmínek závěti, a nezdá se absurdní, aby se mělo za to, že zůstavitel zemřel částečně bez závěti.

(16) Stejný, Názory, kniha II.

Pokud syn již podal žalobu z důvodu neplatnosti závěti své matky proti svému bratrovi, který byl ustanoven dědicem části pozůstalosti, a dosáhl svého; dcera, která žalobu nepodala nebo v ní neuspěla, se nemůže právem podílet na dědictví se svým bratrem.

1. Otec získal vlastnictví majetku svého syna na základě práva manumission, v rozporu s ustanoveními závěti, a podívejte se na držbu majetku; a poté dcera zesnulého, kterou vydědil, velmi správně podala žalobu z důvodu, že závěť byla neúčinná, a poté byla držba, kterou otec získal, zrušena; neboť v předchozím řízení bylo třeba rozhodnout o právním postavení otce, a nikoli o zákonnosti závěti, a proto bylo nutné, aby byl celý majetek navrácen dceři spolu s výnosy z něj.

(17) Paulus, Otázky, kniha II.

Pokud někdo, kdo má v úmyslu odmítnout dědictví, nenapadne závěť jako neúčinnou, podíl, na který má nárok, nebrání jiným osobám, které by za tímto účelem chtěly zahájit řízení. Proto když jedno ze dvou vyděděných dětí zahájí řízení o prohlášení závěti svého otce za neúčinnou - neboť bude-li závěť zrušena, bude mít druhý syn nárok na dědictví z důvodu vydědění, a proto nemůže legálně podat žalobu na vrácení celé pozůstalosti -, pokud by ve své věci zvítězil, může využít autority res iudicata, neboť centumviri, když prohlásili pořizovatele závěti za neúčinného, by se domnívali, že se jedná o jediného žijícího syna.

1. Pokud je vydáno rozhodnutí proti závěti z důvodu neúčinnosti, má se za to, že zůstavitel nebyl způsobilý závěť pořídit. S tímto názorem nelze souhlasit v případě, že je vydáno rozhodnutí ve prospěch žalobce a dědic se nebrání; v tomto případě se totiž nechápe, že právo je stanoveno rozhodnutím soudu, a proto se manka udržují a lze podat žaloby o dědictví.

18. Stejný, O neúčinných testamentech.

K tomuto tématu se dochovala konstituce Božských bratří, která takové rozlišení uznává.

19. Totéž, Otázky, Kniha II.

Matka, která měla zemřít, ustanovila cizího člověka dědicem tří čtvrtin svého majetku a jednu dceru dědičkou jedné čtvrtiny téhož majetku, přičemž druhou dceru vynechala; ta však podala žalobu na určení neplatnosti závěti a dosáhla svého. Ptám se, na jakou úlevu má nárok dcera, která byla ustanovena dědičkou? Odpověděla jsem, že dcera, která byla převedena, by měla podat žalobu na vrácení toho, co by obdržela, kdyby její matka zemřela ze zákona. Lze tedy říci, že ta, která byla převzata, i když podá žalobu na celou pozůstalost ze závěti a uspěje, bude mít nárok na výlučné dědictví, stejně jako kdyby se druhá dcera vzdala svého zákonného podílu. Nelze však připustit, aby první z nich byla vyslyšena proti své sestře, pokud podá žalobu z důvodu bezpodílového spoluvlastnictví.

1. Kromě toho je třeba říci, že sestra, která vstoupila do dědictví v souladu s ustanoveními závěti, není ve stejném postavení jako ta, která byla převedena, a proto musí tato sestra podat žalobu o vrácení poloviny dědictví od cizí osoby; a lze mít za to, že tímto způsobem může získat polovinu, protože jí náleží celá polovina. Podle toho se celá závěť nezruší, ale zůstavitelka se stane v určitém rozsahu nepominutelnou, i když soud prohlásí závěť za neplatnou, protože byla sepsána osobou, která byla nepřičetná.

2. Pokud by se však někdo domníval, že v případě, kdy dcera získá svůj případ, je celá závěť neplatná, je třeba konstatovat, že sestra, která byla ustanovena dědičkou ze závěti, může vstoupit do pozůstalosti, neboť jelikož vstupuje v souladu s podmínkami závěti, o níž se domnívala, že je platná, nelze mít za to, že odmítla svůj zákonný podíl na pozůstalosti, o němž ostatně nevěděla, že na něj má nárok; neboť pokud si jsou osoby vědomy svých práv, neztrácejí je, pokud zvolí postup, o němž se domnívají, že jej mohou realizovat. To se stává v případě, kdy patron, veden nesprávným názorem, přijme závěť zemřelého svobodného pána; neboť se nepovažuje za to, že by odmítl držbu pozůstalosti v rozporu se závětí. Z toho je zřejmé, že dcera, která byla propuštěna, nemůže právně podat žalobu o navrácení celého majetku, protože pokud by byla závěť zrušena, zůstává právo jednoho z ustanovených dědiců vstoupit do pozůstalosti nedotčeno.

20. Scaevola, Otázky, kniha II.

Pokud někdo chce, aby byla závěť prohlášena za neplatnou, ačkoli lze popřít, že je synem zůstavitele, nemá nárok na karbonářskou držbu majetku, neboť ta je přípustná pouze tehdy, pokud by byl účastník skutečně synem, byl by dědicem nebo zákonným držitelem pozůstalosti; takže pokud by mezitím získal držbu a byl podporován, jeho práva by nebyla poškozena žalobami, které by mohly být podány z jeho strany. Pokud strana uplatňuje nárok na nevlastnictví, nemůže podat žádnou žalobu kromě žaloby na získání pozůstalosti a nemá právo na podporu. Děje se tak proto, aby se nedostal do lepšího postavení, než kdyby ho jeho protivník uznal za syna zůstavitele.

(21) Paulus, Názory, kniha III.

Pokud účastník, který zahájil řízení z důvodu neúčinnosti závěti, upustí od žaloby z důvodu podvodného tvrzení ustanoveného dědice, který tvrdí, že je mlčky zavázán vydat mu třetinu pozůstalosti; má se za to, že se nevzdal svého práva na žalobu, a proto mu nelze zakázat pokračovat v řízení, které zahájil.

1. Bylo také dotazováno, zda by měl být vyslechnut dědic, který žádá, aby mu bylo vráceno to, co vyplatil před podáním žaloby na prohlášení závěti za neplatnou? Odpověď zněla, že ten, kdo, vědom si skutečností, vyplatil peníze na základě závěti, s níž neměl nic společného, nebude z tohoto důvodu oprávněn podat žalobu na jejich vrácení.

2. Tentýž právník zastával názor, že pokud je strana, která byla ustanovena dědicem, zbavena pozůstalosti žalobou na prohlášení závěti za neplatnou, mělo by vše probíhat stejně, jako kdyby k zápisu pozůstalosti nedošlo; a proto by ustanovený dědic měl plné právo žalovat stranu, která věc získala, na vymožení jakéhokoli dluhu, jakož i právo na započtení proti všem dluhům.

22. Tryphoninus, Disputace, kniha XVII.

Synovi není bráněno napadnout závěť své matky jako neúčinnou, pokud jeho otec obdržel dědictví ze závěti matky nebo vstoupil do pozůstalosti, i když byl uvedený syn stále pod kontrolou svého otce; a uvedl jsem, že otci není zakázáno napadnout závěť ve prospěch svého syna, neboť je mu způsobena újma.

1. Dále byla položena otázka, zda v případě, že syn neuspěje s útokem na závěť, propadne to, co zůstalo otci, státu? Jelikož by mu jeho úspěch neprospěl a v tomto případě se nijak nejednalo o povinnost otce, ale vše záviselo na zásluhách syna, musíme se přiklonit k názoru, že otec neztrácí to, co mu bylo zanecháno, pokud je rozhodnuto ve prospěch závěti.

2. Mnohem více to platí v případě, že mi zůstavitel zanechal dědictví a jeho syn poté, co zahájil řízení z důvodu neúčinnosti závěti, zemřel a zanechal mi svého dědice, a já přesto pokračuji v řízení o žalobě proti pozůstalosti a jsem poražen, neztrácím to, co mi bylo závětí zanecháno; pokud ovšem již zůstavitel zahájil řízení.

3. Kromě toho, jestliže adoptuji osobu poté, co již podala žalobu na prohlášení závěti za neúčinnou, kterou mi bylo odkázáno dědictví, a já vedu spor ve prospěch svého adoptovaného syna a neuspěji; neměl bych přijít o dědictví proto, že jsem se provinil něčím, za co bych měl být ministerstvem financí zbaven toho, co mi bylo odkázáno; žalobu jsem totiž nepodal svým jménem, ale z důvodu určitého druhu právního nástupnictví.

23. Paulus, O neúčinných testamentech.

Předpokládáte-li případ emancipovaného syna, který byl vyděděn, a jeho vnuka, který zůstal pod kontrolou zůstavitele a je ustanoven dědicem; syn může podat žalobu proti svému vlastnímu synovi, který je vnukem zůstavitele, o vlastnictví pozůstalosti, ale nemůže podat žalobu z důvodu, že závěť je neúčinná. Pokud však byl vyděděný syn vyděděn, může podat žalobu a může se pak připojit ke svému synovi a získá pozůstalost spolu s ním.

1. Pokud vyděděné děti koupily nemovitost nebo k ní patřící majetek od osob, které byly ustanoveny dědici, ačkoli věděly, že jimi jsou, nebo si od nich pronajaly pozemek či učinily něco podobného, nebo zaplatily dědicům dluhy, které měly vůči zůstaviteli, má se za to, že přijaly závěť zůstavitele, a jsou vyloučeny z podání žaloby.

2. Pokud jsou dva synové vydědění a oba podají žalobu z důvodu neúčinnosti závěti a jeden z nich se následně rozhodne nepokračovat v dědění, případně jeho podíl druhému z nich na základě přírůstku. Stejně pravidlo se použije v případě, že je vyloučen z důvodu uplynutí času.

(24) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

V souvislosti s žalobami pro nečinnost se často stává, že v jedné a téže věci jsou vydávána různá rozhodnutí. Neboť co když bratr, který podává žalobu, a ustanovený dědic jsou osoby, které zaujímají odlišné právní postavení? Pokud by tomu tak bylo, má se za to, že zůstavitel zemřel částečně ze závěti a částečně ze zákona.

25. Týž, Disputace, kniha II.

Je-li dar učiněn nikoli mortis causa, nýbrž intervivos, a v každém případě s tím, že bude zahrnut do čtvrtiny, lze říci, že žaloba nemůže být podána z důvodu neúčinnosti, pokud strana obdrží čtvrtinu daru; nebo, pokud obdrží méně, chybějící částka bude doplněna podle arbitráže některého dobrého občana; nebo za všech okolností to, co bylo darováno, musí být vloženo do společného fondu.

1. Pokud je osobě, která není oprávněna podat žalobu z důvodu neplatné závěti, umožněno tak učinit a pokusí se o částečné zrušení závěti a vybere si některého konkrétního dědice, proti němuž žalobu podá; je třeba říci, že vzhledem k tomu, že závěť je částečně platná a osoby, které měly přednost před žalobcem, jsou vyloučeny, podal žalobce žalobu řádně.

(26) Týž, Disputace, kniha VIII.

Pokud byl dědic ustanoven pod určitou podmínkou, například pokud by měl manumitovat Sticha a on ho manumitoval, a poté by byla závěť prohlášena za neúčinnou nebo nespravedlivou, je správné, aby získal úlevu, to znamená, aby od něj získal zpět hodnotu otroka po jeho manumitaci, aby o něj nepřišel úplně.

27. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud byla po napadení závěti jako neúčinné uzavřena mezi stranami dohoda o kompromisu a dědic podmínky kompromisu nedodrží, platí, že žaloba podaná z důvodu neúčinnosti zůstává nezměněna.

1. Pokud někdo tvrdí, že je synem zůstavitele, který to ve své závěti popřel, a přesto ho vydědil, důvod k žalobě pro neúčinnost závěti stále trvá.

2. Voják nemůže tvrdit, že vůle jiného vojáka je neúmyslná.

3. Pokud vnuk podal žalobu na základě toho, že určitá část závěti je neúčinná, proti svému strýci z otcovy strany nebo jiné osobě, která byla ustanovena dědicem, a věc vyhrál, ale závětní dědic se odvolal; mezitím bylo rozhodnuto, že vzhledem k chudobě nezletilého mu bude přiznán příspěvek na výživu v poměru k majetku pozůstalosti (o jehož část podal žalobu v rámci napadení závěti jako neúčinné) a že jeho protivník bude povinen mu až do skončení věci poskytovat prostředky nezbytné výživy.

4. Stížnost lze podat z důvodu neúčinnosti v případě závěti matky, která v domnění, že její syn zemřel, ustanovila jiného dědice.

(28) Paulus, O jurisdikci septemvirů.

Když se matka doslechla falešnou zprávu, že její syn, který byl vojákem, je mrtev, a ustanovila závěti jiné dědice, božský Hadrián rozhodl, že majetek má patřit synovi z toho důvodu, aby byla zachována testamentární udělení svobody a odkazy. To, co bylo dodáno s odkazem na udělení svobod a odkazů, je třeba pečlivě zaznamenat, neboť tam, kde je rozhodnuto, že závěť je neúčinná, není nic, co obsahuje, platné.

29. Ulpianus, Názory, kniha V.

V případě podezření dědiců, že existuje tajná dohoda mezi ustanovenými dědici a osobou, která podává žalobu proti závěti jako neúčinné, bylo stanoveno, že dědicové mají právo vystoupit a bránit závěť zůstavitele a mají rovněž právo podat odvolání, pokud je vydán rozsudek v neprospěch závěti.

1. Nemanželské děti mohou rovněž vznést námitku proti vůli své matky z důvodu nezpůsobilosti.

2. Pokud je závěť napadena z důvodu neúčinnosti, ačkoli může být případ vyřešen kompromisem, zůstává závěť stále v plné platnosti a účinnosti, a proto jsou v ní obsažené závěti i nadále platné v rozsahu povoleném zákonem Lex Falcidia.

3. Jelikož žena nemůže nikdy adoptovat syna bez souhlasu císaře, nemůže žádný muž zahájit řízení z důvodu nezl. proti vůli ženy, kterou mylně považoval za svou adoptivní matku.

4. Řízení o neplatnosti závěti musí být zahájeno v provincii, v níž mají dědicové bydliště.

(30) Marcianus, Institutes, kniha IV.

Přirozený otec může zákonně podat žalobu proti závěti svého syna, který byl dán k osvojení, z důvodu, že tato závěť je neúčinná.

1. Božští Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že poručníci mohou ve prospěch svých svěřenců zahájit řízení na základě toho, že závěť je neúčinná nebo zfalšovaná, aniž by riskovali, že přijdou o to, co jim bylo závětí odkázáno.

31. Paulus, O jurisdikci septemvirů.

Pokud osoba, která má právo napadnout závěť, nechce nebo nemůže tak učinit, je třeba zvážit, zda osoba, která je další v pořadí, může za tímto účelem podat žalobu; a bylo zjištěno, že může, neboť se jedná o dědictví.

(1) Pokud jde o žalobu pro nezpůsobilost k právním úkonům podanou dětmi nebo rodiči, není rozdíl v tom, kdo může být ustanoven dědicem, zda jedno z dětí, cizí osoba nebo osoba s trvalým pobytem ve stejném městě.

(2) Pokud bych se stal dědicem strany, která byla sama ustanovena dědicem na základě závěti, jejíž neúčinnost chci prokázat, nebude mi tato skutečnost bránit, zejména pokud nemám ve vlastnictví spornou část pozůstalosti nebo ji držím pouze ve svém vlastním právu.

(3) Říkáme, že případ je jiný, když mi strana odkázala majetek, který sama získala na základě závěti; pokud jej totiž přijmu, jsem vyloučen z napadení závěti.

(4) Co je tedy třeba říci, pokud bych závěť zůstavitele přijal jiným způsobem, například pokud bych po smrti svého otce na závěť napsal, že s ní souhlasím? V tomto případě je mi znemožněno ji napadnout.

32. Stejný, O neúčinných testamentech.

Pokud vyděděný syn vystupuje jako advokát nebo přebírá povinnost zmocněnce pro stranu, která podává žalobu o dědictví na základě závěti, nebude mu dovoleno napadnout závěť; neboť ten, kdo schvaluje jakékoli odkazy zůstavitele, se považuje za toho, kdo přijal jeho závěť.

(1) Pokud se vyděděný syn stane dědicem zůstavitele a podá žalobu na vydání dědictví, zvažme, zda mu není bráněno napadnout závěť, neboť závěť zůstavitele je určitá a na druhé straně je pravda, že mu závěť nic neodkázala. Bude však bezpečnější, pokud se zdrží podání žaloby na dědictví.

Tit. 3. O žalobě o navrácení pozůstalosti

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pozůstalost nám může náležet buď podle starého, nebo podle novějšího práva; podle starého práva v souladu s ustanoveními Dvanácti desek, nebo na základě legálně provedené závěti:

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Ať už se dědici staneme přímo svými vlastními činy, nebo činy druhých;

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Například když nařídíme nějaké osobě, která je pod naší kontrolou, aby přijala majetek, jehož dědicem byla jmenována. Stane-li se nějaká osoba dědicem Titiovým a sama je dědicem Seiovým, lze říci, že tak jako je dědicem Seiovým, může si nárokovat i pozůstalost Titiovu. Strana se může stát dědicem na základě dědictví, jako například v případě, že je přímým dědicem zemřelého nebo jeho agnát, nebo v případě, že zemřelého manumitoval nebo ho manumitoval jeho otec. Dědici podle nového práva se stávají osoby, které mají právo na dědictví odvozené z dekretů senátu nebo z císařských konstitucí.

4. Paulus, O ediktu, kniha I.

Pokud podám žalobu na vydání nemovitosti proti straně, která má v držbě pouze tu část nemovitosti, která je předmětem sporu, bude povinna vydat vše, co následně získá do držby.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že držitelé sporného majetku je zakázáno nakládat s jakoukoli jeho částí před zahájením řízení, ledaže by dal přednost složení jistoty za celou částku majetku nebo za restituci majetku, který k němu náleží. Pretorián však v ediktu uvedl, že: "V případě, že se jedná o majetek, který je v držbě, je třeba, aby byl zajištěn: "V případě, že se prokáže řádný důvod, povolí zcizení části majetku i v případě, že taková jistota nebyla složena, ale pouze obvyklý závazek po zahájení řízení; aby se nestalo, že pokud by bylo znemožněno nakládání s částí majetku pozůstalosti, mohlo by to tak či onak bránit přijetí jiných výhodných opatření; jako například, kdyby bylo něco zapotřebí na pohřební výdaje; (povoluje totiž zmenšení pozůstalosti z důvodu pohřebních výdajů), a učiní tak i v případě, že má být prodána zástava, pokud nebude do určité doby zaplacená určitá peněžní částka. Stejně tak se zmenšení majetku patřícího do pozůstalosti stává nezbytným k zajištění výživy pro rodinu a prétor musí povolit i prodej předmětů podléhajících rychlé zkáze, které by se v krátké době zničily.

1. Božský Hadrián v reskriptu Trebiovi Sergianovi prohlásil, že Aelius Asiaticus by měl dát záruku za majetek, aby ho získal zpět; žaloba byla podána proti němu, a pak může tvrdit, že závět' je zfalšovaná. Děje se tak z toho důvodu, aby řízení o vymáhání mohlo zůstat přerušeno, dokud bude probíhat vyšetřování obvinění z padělání.

2. Pravomoc žaloby podané za účelem navrácení pozůstalosti je taková, že jí nesmí být dotčeno žádné jiné soudní řízení.

6. Týž, O ediktu, kniha LXXV.

Pokud se tvrdí, že závěť je padělaná, a je podána žaloba o dědictví podle ní, musí být vyplaceno po složení kauce nebo musí být zahájeno šetření, aby se zjistilo, zda je splatné. Je-li závěť údajně padělaná, nesmí být straně, která ji z tohoto důvodu napadne, vyplaceno žádné dědictví, pokud byla věc předložena soudu.

7. Týž, O ediktu, kniha XIV.

Pokud někdo prohlásí, že má nárok na svobodu podle závěti, soudce by neměl rozhodovat o jeho svobodě, aby nepředjímal nějaké rozhodnutí vydané s odkazem na závěť; a tento zákon byl přijat Senátem. Božský Traján v reskriptu uvedl, že soud, který má rozhodnout o jeho svobodě, musí být odložen do doby, než bude žaloba z důvodu nesvobody zamítnuta nebo ukončena.

(1) Soudní řízení týkající se svobody je však přerušeno pouze v případě, že došlo ke spojení věci v rámci žaloby pro neúčinnost závěti, ale pokud se tak nestalo, soudní řízení o otázce svobody se neodkládá. To božský Pius uvedl v reskriptu, neboť když byl jistý Licinnianus předveden k soudu, aby se zjistil jeho stav, a aby se zabránilo příliš brzkému rozhodnutí o tom, jaký je, odmítl se dostavit k soudu, kde se měla projednávat otázka jeho svobody, s tím, že spojí otázku o neúčinnosti závěti, a pak podá žalobu na navrácení majetku; tvrdil totiž, že mu byla závěti udělena jak svoboda, tak majetek. Diviš Pius řekl, že kdyby byl Licinnianus v držení majetku, měl by větší právo být vyslechnut, protože pak by se mohl připojit k žalobě ve prospěch majetku a bylo na uvážení strany, která tvrdí, že je jeho pánem, zda bude postupovat na základě toho, že závěť je neúčinná; Licinnianus by však neměl zůstat pět let v otroctví pod záminkou neúčinnosti závěti, v níž se sám nepřipojil k žalobě. Nakonec císař povolil, aby soudce obecně určil, zda byl proces s odkazem na závěť požadován v dobré víře, a pokud by zjistil, že ano, aby mu byla poskytnuta přiměřená lhůta; a pokud by se otázka nepřipojila před jejím uplynutím, měl být soudce pověřen výkonem svých povinností v procesu zahrnujícím otázku svobody.

(2) Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že kdykoli je někdo nucen hájit případ, který se týká jeho vlastní svobody a dědictví majetku, ale netvrdí, že byl osvobozen na základě závěti, ale jiným způsobem - jako například, že byl manumitován zůstavitelem za jeho života - pak by se případ týkající se otázky svobody neměl odkládat, i když se předpokládalo, že bude podána žaloba s odkazem na závěť. V reskriptu jasně dodal: "Za předpokladu, že soudce, který má rozhodovat o otázce svobody, byl upozorněn, aby nevyslechl žádná prohlášení ve prospěch svobody, která se opírají o závěť".

8. Paulus, O ediktu, kniha XVI.

Osobě není zakázáno podat žalobu o navrácení zákonného majetku, protože plnila úmysl zůstavitele v době, kdy nevěděla, zda je závěť platná, či nikoli.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Mělo by být stanoveno pravidlo, že "jedinou osobou, která je povinna podat žalobu na vrácení pozůstalosti, je ten, kdo má právo buď jako dědic, nebo jako vlastník na část pozůstalosti."

10. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI. Bez ohledu na to, jak malá může být.

(1) Je-li tedy účastník řízení dědicem celé pozůstalosti nebo její části, tvrdí, že pozůstalost je jeho buď celá, nebo její část, ale pouze to, co mu bylo vydáno na základě rozhodnutí soudu, které měl v držbě jeho protivník; tedy celá pozůstalost, pokud je vůbec dědicem, nebo její část, na kterou má jako dědic nárok.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Osoba je v držbě "jako dědic", pokud se za dědice považuje. Lze se však zeptat, jak je to s tím, kdo ví, že není dědicem, a přesto drží jako dědic? Arrianus ve Druhé knize O interdikttech zastává názor, že je odpovědný; a Proculus uvádí, že taková je naše praxe, neboť se má za to, že držitel nemovitosti ji drží jako dědic.

(1) Depredátor má totiž majetek "jako držitel",

12. Týž, O ediktu, kniha LXVII.

Kdo na otázku, proč má nárok na vlastnictví, odpoví: "Protože jsem", a nebude tvrdit, že je dědicem, ani kdyby to bylo falešné tvrzení:

13. Týž, O ediktu, kniha XV.

Nebo kdokoli, kdo se nemůže dovolávat žádného práva na držbu; a proto zloději a lupiči podléhají žalobě na navrácení majetku.

(1) Tento titul "jako vlastník" je opět připojen a jakoby spojen se všemi ostatními tituly. Proto může být připojen k titulu "jako kupující"; jestliže totiž kupuji od nepřičetné osoby, ačkoli vím, že je takovou osobou, držím majetek "jako držitel". Také s ohledem na titul "jako dárce" vyvstává otázka, zda strana drží jako držitel, například manželka nebo manžel; a my přijímáme Juliánův názor, že kterýkoli z nich drží majetek jako držitel, a proto by byl odpovědný v žalobě o navrácení majetku. Titul "z práva věna" má opět formu držby; jako například v případě, kdy si vezmu dívku mladší dvaceti let a přijmu majetek jako věno, vědom si jejího věku. Kromě toho, je-li mi vyplaceno dědictví na základě důvodů, o nichž vím, že jsou nepravdivé, je jisté, že majetek držím "jako držitel".

(2) Ten, kdo odevzdá svěřenou nemovitost, však nemůže být činěn odpovědným v řízení o navrácení této nemovitosti, ledaže by jednal podvodně; to znamená, že by věděl, že nemovitost neměla být vydána, a přesto ji odevzdal; neboť i dříve spáchaný podvod je třeba zohlednit v řízení o navrácení nemovitosti, neboť strana se podvodně vzdala držby.

(3) Neratius v Šesté knize pergamenů říká, že žalobu o navrácení pozůstalosti lze podat proti dědici, i když nevěděl, že zemřelý držel pozůstalost buď jako dědic, nebo jako držitel. V sedmé knize uvádí, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy se dědic domníval, že nárokovaný majetek patří k nějakému majetku, na který měl nárok.

(4) Jak by to bylo, kdyby člověk koupil nemovitost? Měla by být proti němu podána praetorská žaloba o navrácení pozůstalosti, aby nebyl obtěžován samostatnými žalobami? Je jisté, že prodávající je odpovědný. Předpokládejme však, že se žádný prodávající neobjeví nebo že zcizil nemovitost za malou částku a byl držitelem v dobré víře; lze se domáhat regresu na nabyvateli? Gaius Cassius se domnívá, že by měla být přiznána pretoriánská žaloba.

(5) Stejně pravidlo je třeba použít i v případě, kdy dědic, který byl pověřen prodejem pozůstalosti za malou částku, ji prodal Titiovi. Papinianus se domnívá, že by mělo být rozhodnuto, že žaloba může být přiznána příjemci svěřenství, neboť není vhodné, aby byla žaloba podána proti dědici, pokud obdržel zanedbatelnou částku.

(6) Stejně pravidlo se uplatní, pokud byl dědic vyzván, aby se vzdal pozůstalosti poté, co si ponechal určitou částku. Je zřejmé, že pokud byl poté, co obdržel určitou částku, požádán, aby se vzdal zbytku, nemůže být proti němu podána žaloba na vrácení; (a tento názor zastává Papinianus), protože to, co dědic obdržel za účelem splnění podmínky, není jeho vlastnictvím. Sabinus však zastává jiný názor v případě otroka, který má být podmíněně svobodný, a to je lepší názor, protože peníze patří do pozůstalosti.

(7) Toto pravidlo se použije v případě, že si strana ponechá pouze výnosy z pozůstalosti a zároveň je povinna podat žalobu na vydání pozůstalosti.

(8) Pokud někdo vědomě koupí nemovitost, která patří jinému, a drží ji jako držitel, některé autority se domnívají, že proti němu může být podána žaloba na vrácení; ale nemyslím si, že tento názor je správný, protože nikdo není vyděračem, kdo zaplatí cenu, přesto, že je nabyvatelem celé nemovitosti, je odpovědný za praetorskou žalobu.

(9) Kromě toho, pokud někdo koupí od státní pokladny majetek s tím, že nemá vlastníka, je zcela správné, aby proti němu byla podána pretoriánská žaloba.

(10) Marcellus ve čtvrté knize Digest uvádí, že pokud žena daruje majetek jako věno, manžel jej má v držení z titulu věna, ale je povinen podat žalobu na jeho navrácení. Marcellus však říká, že žena sama podléhá přímé žalobě, zejména pokud již došlo k rozvodu.

(11) Je rovněž stanoveno, že dědic majetku, který měl zemřelý v držbě jako kupující, je odpovědný za žalobu na jeho navrácení, a to z toho důvodu, že dědic drží majetek "jako dědic", ačkoli je rovněž odpovědný za žalobu na majetek, který měl zemřelý v držbě, ať už v postavení dědice nebo v postavení držitele.

(12) Pokud někdo drží majetek jménem nepřítomné osoby a není jisté, zda tato osoba jeho úkony potvrdí či nikoliv, domnívám se, že žalobu o vrácení majetku lze podat jménem nepřítomné osoby, ale rozhodně ne na její vlastní účet; protože se nepovažuje za držitele "jako dědic" nebo pouze "jako držitel" ten, kdo drží majetek jako zástupce jiného; ledaže by někdo řekl, že vzhledem k tomu, že zmocnitel neratifikoval své jednání, je zástupce do jisté míry deprivantem, neboť pak může být odpovědný na vlastní účet.

(13) Žalobu o navrácení pozůstalosti lze podat nejen proti osobě, která vlastní majetek, který patří do pozůstalosti, ale i tehdy, když nevlastní nic; a je třeba zvážit, zda v případě, že nevlastní nic a sama se nabídne, že se bude bránit žalobě, nezpůsobí, že se stane odpovědnou. Celsus ve čtvrté knize Digest uvádí, že je odpovědný z důvodu podvodu; neboť každý, kdo sám nabízí obhajobu žaloby tohoto druhu, jedná podvodně. Tento názor obecně schvaluje Marcellus ve svých komentářích k Julianovi, neboť říká, že každý, kdo se dobrovolně přihlásí k obhajobě žaloby o navrácení majetku, je odpovědný stejně, jako kdyby jej vlastnil.

(14) Kromě toho, pokud se někdo dopustí podvodu, aby se vyhnul držbě, bude odpovědný za žalobu na navrácení majetku. Pokud však ztratím držbu podvodem a jiný ji získá a je připraven bránit se žalobou, Marcellus ve čtvrté knize Digest pojednává o tom, zda právo na náhradu škody nezaniká vůči straně, která přestala být v držbě; a také říká, že zaniká, pokud

žalobce nemá zájem na opačném rozhodnutí. Pozitivně uvádí, že pokud je strana připravena vydat věc, právo na žalobu o náhradu škody nepochybně zaniká; pokud je však ten, kdo se držby vzdá podvodně, žalován dříve než druhý, držitel se odpovědnosti nezbaví.

(15) Žalobu na vydání nemovitosti lze podat i proti dlužníkovi, a to na základě zásady, že je držitelem práva; je stanoveno, že žalobu na vydání nemovitosti lze podat proti držiteli práva.

14. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Nezáleží na tom, zda je osoba dlužníkem z důvodu nějakého trestného činu, který spáchala, nebo z důvodu smlouvy. Pod pojmem "dlužník pozůstalosti" se rozumí osoba, které vznikl nějaký závazek vůči otrokovi patřícímu do pozůstalosti, nebo osoba, která na něm způsobila nějakou škodu před jeho zápisem,

15. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Nebo někdo, kdo něco ukradl z pozůstalosti.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Pokud je však osoba, proti níž je podána žaloba na vydání nemovitosti, dlužníkem, který má být zaplacen v určité lhůtě a pod určitou podmínkou, neměl by být proti ní vydán rozsudek. Je zřejmé, že podle názoru Octavena, jak jej uvádí Pomponius, by měl soud při určování, zda nastal den splatnosti, přihlížet k době, kdy byl rozsudek vydán; tak by tomu bylo i v případě podmíněné podmínky. Pokud však den splatnosti nenastal, měl by žalovaný na základě příkazu soudce učinit opatření k zaplacení dluhu ve vhodnou dobu, nebo až bude podmínka splněna.

(1) Ten, kdo má v držení cenu majetku náležejícího do pozůstalosti nebo kdo vymáhal pohledávku za dlužníkem z pozůstalosti, je rovněž odpovědný za vymáhání pozůstalosti.

(2) Proto Julianus v šesté knize Digest uvádí, že žalobu o navrácení majetku lze podat proti straně, která si na něj rovněž činí nárok a která v soudním řízení vymohla náhradu škody.

(3) Žalobu na vydání pozůstalosti lze podat nejen proti dlužníkovi zemřelého, ale také proti dlužníkovi pozůstalosti. Jak Celsus, tak Julianus se domnívají, že ji může podat každý, kdo obchodoval s pozůstalostí; pokud však účastník obchodoval za dědice, nelze tak učinit, neboť žalobu na navrácení pozůstalosti nemůže podat nikdo, kdo je dlužníkem dědice.

(4) Julianus uvádí, že pokud je osoba, která je v držbě jako dědic, násilně vyhnána, může být žaloba podána jí jako držitelem práva proti pozůstalosti; a to z toho důvodu, že má nárok na interdikt Unde vi, který musí postoupit, pokud je poražen; ale strana, která ji vyhnala, je také odpovědná za žalobu na vrácení, protože je v držbě "jako držitel" majetku patřícího k pozůstalosti.

(5) Julianus dále říká, že pokud někdo prodává majetek patřící do pozůstalosti, ať už je v držení, nebo ať už obdržel kupní cenu či nikoliv, nebo má právo podat žalobu na totéž, je i v tomto případě povinen postoupit svá práva na žalobu.

(6) Říká také, že patron nemůže podat žalobu o pozůstalost proti osobě, na kterou jeho svobodný pán podvodně provedl převod, protože je odpovědný kalvinské žalobě na žádost uvedeného patrona, protože je jeho dlužníkem, a nikoli dlužníkem pozůstalosti. Proto proti tomu, na koho byl učiněn dar mortis causa, nebude žaloba na vrácení pozůstalosti přípustná.

(7) Julianus vždy říká, že pokud někdo převede majetek nebo vydá určité věci, které k němu patří, v souladu s důvěrou, může být proti němu podána žaloba na vrácení; protože má právo podat osobní žalobu na vrácení majetku převedeného z tohoto

důvodu a je jakoby držitelem práva. Rovněž uvádí, že pokud vyplatil kupní peníze za předměty, které prodal v souladu s trustem, může být proti němu podána žaloba na navrácení majetku, protože on sám může tyto peníze získat zpět. V takových případech však musí dědic pouze postoupit svá žalobní práva; protože majetek existuje a žalobce jej může vymáhat i žalobou in rem.

17. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pokud by držitel pozůstalosti zaplatil odkazy ze svých peněz z toho důvodu, že se domníval, že je dědicem ze závěti, a někdo ho o pozůstalost připraví z důvodu dědictví - ačkoli lze mít za to, že držitel je poškozen, protože se nepostaral o to, aby v případě, že pozůstalost získá jiná osoba, mu budou odkazy vráceny - přesto, protože se může stát, že zaplatil odkazy v době, kdy nebylo sporu o vlastnictví pozůstalosti, a z tohoto důvodu nezískal jistotu, je v takovém případě stanoveno, že pokud pozůstalost ztratí, měla by mu být přiznána žaloba na vrácení toho, co zaplatil. Pokud však nebyla poskytnuta jistota a taková žaloba je přiznána, hrozí nebezpečí, že nebude moci nic získat zpět z důvodu chudoby toho, komu bylo dědictví vyplaceno, a proto má podle usnesení senátu nárok na úlevu a může se vyplatit tím, že si ponechá majetek patřící do pozůstalosti; musí však postoupit svá práva na žalobu žalobci, aby mohl zahájit řízení na vlastní nebezpečí.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Je třeba také zvážit, zda v případě, že vlastník nemovitosti uskuteční prodej prostřednictvím zprostředkovatele a ten přijde o peníze, je povinen podat žalobu na vrácení peněz, protože nic nemá a nic nemůže získat? Labeo se domnívá, že je odpovědný, protože nerozumně důvěřoval zprostředkovateli na vlastní riziko. Octavenus však říká, že nesmí postoupit nic jiného než svá práva na žalobu, neboť je odpovědný za žalobu na jejich vrácení. Zdá se mi, že Labeův názor je správný v případě strany, která drží majetek ve zlé víře, ale že Octavenův názor je třeba přijmout v případě, kdy je držitel v dobré víře.

(1) Pokud je podána žaloba na navrácení majetku proti osobě, která v té době nebyla držitelem ani majetku, ani žádného práva, ale která následně získala držbu jednoho z nich, může být za takovou žalobu odpovědná? Celsus ve čtvrté knize Digest velmi správně uvádí, že rozhodnutí by mělo být vydáno proti němu, i když na počátku neměl nic v držení.

(2) Nyní se zamysleme nad tím, jaké věci jsou zahrnuty do žaloby o navrácení pozůstalosti. Má se za to, že žaloba tohoto druhu zahrnuje veškerý majetek patřící do pozůstalosti, ať už se skládá z práv nebo hmotného majetku.

19. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Zahrnuje totiž nejen hmotný majetek patřící do pozůstalosti, ale i takový, který není její součástí, ale který je přesto v riziku dědice; jako například předměty, které byly zesnulému dány do zástavy, půjčeny nebo uloženy u něj. Pokud jde o předměty zanechané v zástavě, existuje ve skutečnosti zvláštní žaloba na jejich vrácení, i když jsou zahrnuty do žaloby o pozůstalost, stejně jako předměty, které jsou předmětem publiciánské žaloby. Ale i když nelze snadno podat žalobu s ohledem na předměty, které byly zapůjčeny nebo uloženy, je přesto spravedlivé, aby byly navráceny, protože strany jsou vystaveny riziku na jejich účet.

(1) Pokud však lhůtu nutnou k nabytí vlastnictví lichvou jako kupující splnil dědic, tedy žalobce, nebude nemovitost zahrnuta do žaloby o navrácení pozůstalosti a držiteli nebude udělena žádná výjimka.

(2) Do žaloby o navrácení majetku jsou zahrnuty i ty předměty, které má držitel právo si ponechat, i když nemá právo na žalobu o jejich navrácení; například pokud zemřelý přísahal, že majetek nepatří žalobci, a poté zemřel, musí být i tento majetek navrácen. Ba co víc, pokud držitel majetku o něj přišel vlastní vinou, bude z tohoto důvodu odpovědný. Stejně pravidlo se uplatní i v případě vyvlastnitelů, ačkoli ten neodpovídá z důvodu nedbalosti, protože si neměl majetek ponechat.

(3) Uvedl jsem, že služebnosti nejsou zahrnuty do restituace majetku náležejícího k nemovitosti, neboť v rámci této položky není co vracet, jako je tomu v případě hmotných věcí a jejich užitků; pokud však vlastník pozemku neumožní druhé straně nerušený průchod, lze proti němu podat příslušnou žalobu.

20. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Do žaloby o vrácení pozůstalosti spadají i věci, které byly získány na účet pozůstalosti, jako například otroci, dobytek a vše ostatní, co bylo nutně získáno ve prospěch pozůstalosti. Pokud byly tyto věci skutečně pořízeny za peníze patřící do pozůstalosti, jsou do ní nepochybně zahrnuty. Pokud však peníze nebyly součástí pozůstalosti, je třeba zvážit, zda tomu tak je; domnívám se, že by měly být zahrnuty, pokud byly pro pozůstalost velmi výhodné a dědic musí všemi prostředky vrátit cenu, kterou za ně zaplatil.

(1) Vše, co bylo zakoupeno za peníze patřící do pozůstalosti, však není zahrnuto do žaloby na její vrácení. Julianus totiž v šesté knize Digest říká, že pokud držitel koupil otroka za peníze náležející k pozůstalosti a je proti němu podána žaloba na jejich vymáhání, bude otrok zahrnut do majetku pozůstalosti pouze tehdy, pokud bylo v jejím zájmu, aby byl koupen; pokud jej však držitel koupil pro vlastní potřebu, musí být zahrnuta cena, kterou za něj zaplatil.

(2) Stejně tak, pokud držitel prodal pozemek náležející k pozůstalosti bez jakéhokoli dobrého důvodu, bude do žaloby o navrácení pozůstalosti zahrnut nejen pozemek, ale i jeho úroda; pokud tak však učinil za účelem zaplacení dluhu z pozůstalosti, nebude zahrnuto nic jiného než cena, která byla zaplacená.

(3) Do žaloby o navrácení pozůstalosti je třeba zahrnout nejen majetek, který existoval v době smrti, ale i majetek, který do pozůstalosti přibyl později; pozůstalost totiž připouští jak přírůstek, tak úbytek majetku. Domnívám se, že cokoli, co přibýlo do pozůstalosti poté, co byla zapsána, - pokud to ve skutečnosti pochází ze samotné pozůstalosti -, by mělo být součástí pozůstalosti; pokud to však pochází z jiného zdroje, nepatří to do ní, protože takový majetek patřil držiteli osobně. Veškerá úroda rovněž představuje přírůstek pozůstalosti, ať už byla získána před vstupem do pozůstalosti, nebo po něm, a potomstvo otrokyň nepochybně zvyšuje objem pozůstalosti.

(4) Protože jsme se již dříve zmínili, že všechna práva náležející k pozůstalosti mohou být zahrnuta do žaloby podané na její vymáhání, vyvstává otázka, zda s sebou přinášejí svou vlastní povahu, či nikoliv; například pokud se výše škody v žalobě

zvýší popřením žalovaného, zahrnuje taková žaloba uvedené zvýšení, nebo je podána pouze na prostou náhradu škody, jako podle Lex Aquilia? Julianus v šesté knize Digest říká, že odpovědnost existuje pouze za prostou škodu.

(5) Stejná autorita velmi správně tvrdí, že pokud byl proti držiteli vynesena rozsudek ve prospěch zemřelého, nemůže být osvobozen odevzdáním toho, co škodu způsobilo; protože žalovaný má právo odevzdat majetek pouze za tímto účelem, dokud proti němu nebyla podána žaloba na výkon rozsudku; ale poté, co byla podána, se nemůže osvobodit takovým odevzdáním; a v tomto případě proti němu bylo takové řízení skutečně zahájeno podáním návrhu na vydání majetku.

(6) Vedle těchto bodů najdeme mnoho dalších, o nichž se hovoří v souvislosti s žalobami o navrácení majetku, s prodejem majetku zemřelých osob, se spáchaným podvodem a se ziskem. Jelikož však bylo pravidlo stanoveno nařízením senátu, bude nejlépe uvést obsah samotného nařízení jeho vlastními slovy a poté jej vyložit: "Den před březnovými idy učinili Quintus Julius Balbus a Publius Juventius Celsus, Titius Aufidius a Oenus Severianus jako konzulové prohlášení týkající se těch otázek, které císař Caesar, syn Trajana Parthika, vnuk božského Nery, Hadriana Augusta, největšího z panovníků, navrhl a zahrnul do písemného sdělení pátého dne březnových nocí, co si přeje, aby bylo učiněno, a poté přijali následující usnesení: Vzhledem k tomu, že dříve, než byla podána žaloba ze strany ministerstva financí na určitou část Rustikova majetku propadlého státu, ti, kteří se domnívali, že jsou dědici uvedeného majetku, jej prodali; rozhodli jsme, že z ceny prodaného majetku by neměly být účtovány úroky a že stejné pravidlo musí být dodržováno i v podobných případech. Kromě toho nařizujeme, že je-li vydán rozsudek proti stranám, které byly žalovány o navrácení pozůstalosti, musí jim být vrácena cena jakéhokoli majetku náležejícího do uvedené pozůstalosti, i když byl tento majetek zničen nebo ztratil na hodnotě před podáním žaloby o navrácení. Kromě toho, jestliže některé strany převzaly majetek z pozůstalosti, ačkoli věděly, že jim nepatří, i když se tak stalo před připojením věci, aby se vyhnuly jeho držbě, bude proti nim vydán rozsudek stejně, jako kdyby uvedený majetek držely; pokud však měly dobrý důvod se domnívat, že mají na uvedený majetek nárok, odpovídají pouze v rozsahu, v jakém měly ze svého jednání prospěch. "Senát byl toho názoru, že žaloba na navrácení majetku musí být považována za podanou ministerstvem financí, jakmile se strana dozvěděla, že byla žalována; to znamená, jakmile byla vyrozuměna nebo vyzvána buď dopisem, nebo výzvou." Nyní je třeba podat správný výklad jednotlivých podmínek usnesení senátu.

(7) Senát uvádí: "Předtím, než byla podána žaloba ministerstvem financí na určitou část majetku propadlého státu". Došlo k tomu, že ministerstvo financí podalo žalobu na určitou část majetku propadlého státu, ale pokud by byl uplatněn nárok na

celý majetek, použil by se rovněž dekret Senátu; a pokud by ministerstvo financí podalo žalobu na nevyzvednutý majetek nebo zboží, na které by mělo nárok z jiného závažného důvodu, použilo by se stejné pravidlo.

(8) Stejně usnesení Senátu se použije i v případě, že žalobu podá obec.

(9) Podá-li žalobu soukromá osoba, nikdo nepochybuje o tom, že se použije i usnesení Senátu, ačkoli je vydáno ve věci veřejné.

(10) Tento dekret Senátu používáme nejen v otázkách týkajících se pozůstalostí, ale také v otázkách týkajících se peculium castrense nebo jakéhokoli jiného souhrnu majetku.

(11) Pokud jde o ustanovení: "Žalobu na vydání nemovitosti je třeba považovat za podanou, jakmile" atd., znamená to, jakmile se strana dozví, že je po ní nemovitost požadována, protože jakmile se o tom dozví, okamžitě se stává držitelem ve zlém víře, tedy "jakmile byl vyrozuměn". Jak by tomu však bylo v případě, kdyby o tom věděl, a přesto mu to nikdo neoznámil? Vznikne mu povinnost vrátit úroky z peněz přijatých za prodej nemovitosti? Domnívám se, že ano, neboť pak se stává držitelem ve zlém víře. Předpokládejme však, že byl vyrozuměn, ale nevěděl o tom, protože oznámení nebylo doručeno jemu, ale jeho zástupci? Senát vyžaduje, aby byl vyrozuměn on sám, a proto nebude postižen, pokud ho neinformuje ten, komu bylo oznámení učiněno; ale pokud tak mohl učinit jeho zástupce, a neučinil tak, nebude odpovědný. Senát nestanovil, kdo musí být vyrozuměn, a proto ten, kdo tak učiní, učiní odpovědným toho, koho vyrozuměl.

(12) Tyto věci se týkají držitelů v dobré víře, neboť Senát zmínil ty, "kteří v domnění, že jsou dědici"; pokud však strana prodá nemovitost, o níž ví, že jí nepatří, pak je nepochybné, že do žaloby o navrácení jsou zahrnuty nejen kupní peníze za nemovitost, ale i samotná nemovitost a zisky z ní. Zdá se však, že císař Severus v epistole Celerovi aplikoval toto pravidlo i na držitele ve zlém víře; ačkoli senát zmiňoval pouze ty, kteří se považovali za dědice; ledaže bychom slova vztahovali na takové předměty, které bylo účelné prodat, protože byly spíše přítěží než užitek pro pozůstalost, takže by mohlo být na uvážení žalobce, aby si vybral, jaký účet může vystavit držiteli ve zlém víře; zda po něm bude požadovat nemovitost a zisky z ní, nebo kupní peníze a úroky po zahájení řízení.

(13) Senát sice zmiňuje ty, kteří se domnívají, že jsou dědici, nicméně pokud se považují za držitele nemovitosti nebo jiné oprávněné držitele, nebo jim byla nemovitost vydána, budou mít stejné postavení.

(14) Papinianus ve třetí knize otázek uvádí, že pokud držitel pozůstalosti nenakládá s penězi, které se nacházejí mezi jejím majetkem, nelze proti němu v žádném případě podat žalobu o úroky.

(15) Ve vyhlášce Senátu se uvádí: "Na kupní cenu získanou za prodaný majetek". Pod pojmem "obdržené kupní peníze" musíme rozumět nejen to, co již bylo získáno, ale také to, co mohlo být získáno, ale nebylo.

(16) Jak je třeba postupovat, pokud držitel prodal majetek poté, co byla podána žaloba na navrácení majetku? Pak bude zahrnuta samotná nemovitost a zisky z ní. Pokud by však byl majetek takové povahy, že by byl neproduktivní nebo by mohl být zničen uplynutím času, a byl prodán za svou skutečnou hodnotu, může se snad žalobce rozhodnout, že mu budou vydány kupní peníze a úroky z nich.

(17) Senát uvádí, že "je-li proti osobám podána žaloba o navrácení majetku a je-li proti nim vydán rozsudek, musí být kupní cena, kterou obdržely za prodej majetku náležejícího k uvedenému majetku, odevzdána, i když byl tento majetek zničen nebo se jeho hodnota snížila před podáním žaloby". Pokud držitel v dobré víře prodá majetek náležející do pozůstalosti, bez ohledu na to, zda obdržel kupní peníze, musí vrátit kupní cenu, protože má právo na žalobu; pokud však má právo na žalobu, postačí, když toto právo postoupí.

(18) Pokud však prodal majetek a na základě rozsudku za něj vyplatil skutečnému vlastníkovi to, co za něj obdržel, nepovažuje se za majetek, který mu připadl; i když by se dalo říci, že na počátku nebyly kupní peníze zahrnuty do žaloby, protože to, co bylo prodáno, nebylo součástí pozůstalosti. Ale i když se senát nezmiňuje o majetku, který patřil do pozůstalosti, nýbrž o věcech do ní zahrnutých, nebude nucen k restituci, protože mu nic nezůstalo v rukou. Julianus v šesté knize Digest

uvádí, že strana nebude povinna restituovat to, co vybrala a co ve skutečnosti nedluží; nebude mít ani nárok na započtení peněz, které zaplatila a které nebyly splatné.

(19) Pokud však byl majetek vrácen, je jistě součástí pozůstalosti a jeho cena, která byla vrácena, nebude zahrnuta do žaloby o navrácení pozůstalosti.

(20) Pokud je vlastník nemovitosti odpovědný kupujícímu z důvodu prodeje, je třeba rozhodnout, že je chráněn jistotou.

(21) Držitel je povinen zaplatit kupní cenu, ať už je majetek zničen nebo se jeho hodnota snížila. Je však povinen ji vrátit bez rozdílu, je-li držitelem v dobré víře, nebo dokonce ve zlé víře? Pokud nemovitost stále existuje a je v držení kupujícího a není zničena nebo snížena její hodnota, pak nepochybně držitel ve zlé víře musí vydat skutečnou nemovitost, nebo, pokud není absolutně schopen ji získat zpět od kupujícího, musí zaplatit tolik, kolik činí hodnota nemovitosti, na kterou je přísaha u soudu. Je-li však věc ztracena nebo znehodnocena, musí být zaplácena její skutečná hodnota, neboť kdyby žalobce věc zajistil, mohl by ji prodat a nemohl by přijít o její skutečnou hodnotu.

21. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Majetek se považuje za zničený, pokud přestal existovat, a za ztracený, pokud k němu bylo nabyto vlastnické právo zcizením, a proto byl vyňat z majetku pozůstalosti.

22. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Pokud držitel v dobré víře získal jak nemovitost, tak kupní cenu za tutéž věc; například proto, že koupil totožnou věc, měl by být vyslechnut, pokud chce raději vydat nemovitost, a ne kupní cenu? Domníváme se, že v případě vyvlastnění by měl mít

žalobce možnost volby; v tomto případě má však držitel lepší právo být vyslyšen, pokud si přeje vydat samotnou věc, i když může být znehodnocena; pokud si však žalobce přeje získat kupní peníze, neměl by být vyslyšen, protože přání tohoto druhu je drzé; nebo máme mít za to, že jelikož se kupující obohatil o věc zahrnutou do pozůstalosti, měl by ji vydat s přebytkem kupních peněz nad její současnou hodnotu? V jednom z projevů božského Hadriána se uvádí následující: "Otcové konšelé zkoumají, zda je spravedlivější, aby držitel nezískal zisk, ale aby se vzdal kupních peněz, které obdržel za prodej majetku patřícího jinému, neboť lze rozhodnout, že kupní peníze zaujímají místo majetku pozůstalosti, který byl prodán, a do jisté míry se stávají součástí majetku uvedené pozůstalosti." Držitel je proto povinen vydat žalobci nejen samotnou nemovitost, ale i zisk, který získal jejím prodejem.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Je třeba zvážit, zda je dobrověrný držitel povinen vydat všechny kupní peníze, nebo zda tak musí učinit pouze v případech, kdy se o ně obohatil; předpokládejme například, že je po jejich obdržení buď ztratil, utratil, nebo daroval. Klausule "přišel do jeho rukou" je pochybného významu, zda se vztahuje jen na to, co bylo na počátku, nebo i na to, co zůstalo; a domnívám se, že další klauzule v usnesení senátu je rovněž nejednoznačná a že nelze uplatňovat nárok jinak než v případě, kdy je účastník majetkově zvýhodněn.

(1) Pokud se mu tedy do rukou dostanou nejen kupní peníze, ale i penále vzniklé z důvodu prodlení s platbou, lze mít za to, že i to bylo zahrnuto, protože se účastník obohatil o celou tuto částku, ačkoli Senát zmiňuje pouze kupní peníze.

24. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Je-li držitel násilně vykázan, není povinen vydat vzniklou pokutu, protože žalobce na ni nemá právo. Rovněž není povinen vzdát se pokuty, kterou mu jeho protivník přislíbil, pokud by nebyl přítomen u soudu.

25. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Pokud navíc prodal část pozůstalosti na základě podmíněné smlouvy, musí být uvedeno, že platí stejné pravidlo a že se musí vzdát zisku, který za těchto podmínek získal.

(1) Pokud prodal majetek a za kupní peníze koupil jiný majetek, bude tento majetek zahrnut do žaloby o navrácení pozůstalosti, nikoli však majetek, který přidal ke svému majetku. Pokud však koupený majetek měl nižší hodnotu, než kolik za něj zaplatil, bude se mít za to, že se obohatil pouze do výše hodnoty uvedeného majetku, stejně jako kdyby jej spotřeboval, nebude se mít za to, že se obohatil do jeho plné hodnoty.

(2) Když Senát řekne: "Pokud se strany zmocnily majetku, o němž vědí, že jim nepatří, ačkoli tak učinily před zahájením řízení, aby se vyhnuly jeho držbě, bude proti nim vynesena rozsudek, jako by jej držely." tomu je třeba rozumět tak, že v žalobě o navrácení pozůstalosti lze namítat podvod, který byl spáchán, stejně jako nedbalost; a proto lze podat žalobu proti účastníkovi, který nevybral dluh z pozůstalosti od jiného, nebo dokonce od sebe, pokud byl uvolněn uplynutím času, tj. pokud byl schopen dluh vybrat.

(3) Co se týče toho, co říká Senát, totiž "pokud se zmocnili majetku", je zde odkazováno na lupiče, tedy ty, kteří vědí, že jim majetek nepatří, a přivlastní si jej; v každém případě tam, kde nemají dobrý důvod se jej zmocnit.

(4) Pokud však jde o zisky, dekret stanoví, že budou muset odevzdat nejen to, co získali, ale i to, co měli získat.

(5) V tomto případě Senát odkazuje na stranu, která si přivlastnila majetek patřící k panství za účelem jeho rozkradení. Pokud však měl na počátku dobrý důvod k tomu, aby se majetku zmocnil, a poté, co si uvědomil, že mu žádný majetek nepatří, jednal kořistnickým způsobem, Senát ho zřejmě nemá na mysli; přesto se domnívám, že záměr dekretu se vztahuje i na něj, neboť není velký rozdíl v tom, zda se člověk v souvislosti s majetkem choval podvodně na počátku, nebo tak začal činit později.

(6) Pokud jde o ustanovení "kdo ví, že mu majetek nepatří", má se to vztahovat na toho, kdo si je vědom skutečností, nebo na toho, kdo se zmýlil v právu? Mohl se totiž domnívat, že závěť byla řádně sepsána, ačkoli byla neplatná, nebo že má na majetek nárok spíše on než nějaký jiný jeho předchůdce. Nedomnívám se, že by měl být za loupežníka považován někdo, kdo nemá podvodný úmysl, i když se může mýlit s ohledem na právo.

(7) V dekretu se říká: "I kdyby tak učinili před připojením věci"; to bylo doplněno z toho důvodu, že po připojení věci jsou všichni držitelé odpovědní za zlou víru; a to skutečně platí i po zahájení řízení. Ačkoli je v senátním dekretu zmínka o spojení věci, přesto jsou všichni držitelé, jakmile bylo řízení zahájeno, ve stejném postavení a odpovídají jako plenitelé, a tohoto pravidla využíváme i v současné době. Proto jakmile je účastník řízení vyzván k odpovědnosti, dozví se, že majetek, který má v držbě, mu nepatří; a skutečně, je-li někdo lupičem, bude odpovědný z důvodu podvodu ještě před připojením vydání, neboť by se jednalo o druh podvodu, který již byl spáchán.

(8) "Proto", uvádí se dále v dekretu, "by měl být proti nim vynesena rozsudek, jako by byli v držbě". To je rozumné, neboť proti straně, která jedná podvodně, aby se vyhnula držbě, by měl být vydán rozsudek, jako kdyby byla skutečným držitelem; což je třeba chápat tak, že se podvodně vzdá držby nebo s podvodným úmyslem odmítne držbu převzít. Tato doložka se uplatní bez ohledu na to, zda je držitelem nemovitosti někdo jiný, nebo zda nemovitost zcela zanikla; proto, je-li držitelem někdo jiný, může být žaloba o navrácení nemovitosti podána proti kterékoli straně, a pokud držba přešla přes několik osob, budou odpovědné všechny.

(9) Odpovídá za zisk pouze ten, kdo je v držbě, nebo i ten, kdo jednal podvodně, aby se držbě vyhnul? Po nařízení Senátu je třeba říci, že odpovědní jsou oba.

(10) Tato slova dekretu umožňují složení přísahy i proti straně, která není v držbě; protože ten, kdo jednal podvodně, aby se vyhnul držbě, může u soudu odpřisáhnout částku stejně jako žalovaný, který je v držbě.

(11) Senát se snažil zvýhodnit držitele v dobré víře, aby jim nehrozila ztráta celé částky, a aby odpovídali jen do té míry, do jaké se obohatili; proto ať už způsobili pozůstalosti jakékoli výdaje, ať už tím, že něco z majetku promrhali nebo ztratili,

pokud se domnívali, že rozhazují to, co jim patří, nebudou nuceni k náhradě; a pokud něco rozdali, nebude se mít za to, že se obohatili, i když tím někomu uložili přirozenou povinnost je odškodnit. Je zřejmé, že pokud přijali nějakou protihodnotu, je třeba mít za to, že se obohatili do výše toho, co obdrželi; jednalo by se totiž o určitý druh směny.

(12) Pokud někdo užívá svůj majetek hojněji z důvodu, že má nárok na pozůstalost, Marcellus v páté knize Digest soudí, že nebude mít nárok na žádnou srážku z pozůstalosti, pokud z ní nic nepoužil.

(13) Stejně tak, pokud si půjčil peníze, jako by byl bohatý, a podváděl sám sebe, platí stejná zásada.

(14) Pokud však dal do zástavy některá aktiva pozůstalosti, mělo by se posuzovat, zda některá z těchto aktiv použil? Tuto otázku je obtížné zodpovědět, neboť za ni odpovídá on sám.

(15) Do té míry platí, že není odpovědný ten, kdo se neobohatil, že pokud někdo v domnění, že je jediným dědicem, promarní polovinu majetku bez podvodného úmyslu, Marcellus se při pojednání o tomto bodu ve čtvrté knize Digest ptá, zda je odpovědný; protože to, co si přivlastnil, pocházelo z majetku, který nepatřil jemu, ale jeho spoludědicům; pokud totiž člověk, který není dědicem, promarní vše, co měl pod kontrolou, nepochybně nebude odpovědný, protože se neobohatil. V navržené otázce jsou však zahrnuty tři názory; jeden první zmíněný; dále druhý, totiž že by se mohlo říci, že je povinen vydat veškerý majetek, který mu zůstal, protože promrhal svůj vlastní podíl; a třetí, že to, co bylo promrháno, by mělo být přičteno oběma; a říká, že něco by mělo být jistě vydáno, ale pochybuje, zda by měla být provedena restituce za vše nebo jen za část. Domnívám se však, že by se neměl odevzdat celý zůstatek, nýbrž pouze jeho polovina.

(16) Pokud někdo utratil část majetku, musí přijít o celý, nebo se část ztráty vezme z jeho dědictví? Jako například v případě, kdy někdo vypil celou zásobu vína patřící k panství; musí panství nést veškeré výdaje, nebo bude část z nich přičtena k jeho dědictví? To by bylo za předpokladu, že by byl považován za bohatšího o částku, kterou měl ve zvyku vydávat za víno předtím, než obdržel dědictví; takže pokud by byl ve svých výdajích kvůli dědictví štedřejší, nebyl by považován za bohatšího o částku přebytku, nýbrž by se mělo za to, že se obohatil, pokud jde o jeho pravidelné výdaje; protože pokud by to byla pravda, neměl by tak velké výdaje; nicméně by něco vydal na svou každodenní obživu. Božský Markus v případě jistého

Pýthodora, který byl požádán, aby se vzdal tolik majetku, kolik mu zůstalo pod kontrolou, rozhodl, že to, co bylo zcizeno bez úmyslu zmenšit svěřený majetek a o cenu čeho se nezvětšil Pýthodorův soukromý majetek, má být vráceno a má být započteno na soukromý majetek Pýthodora a na majetek, a nikoliv na majetek samotný. Proto je třeba zvážit, zda podle reskriptu božského Marka mají být běžné výdaje odvedeny z pozůstalosti, nebo ze soukromého majetku výše zmíněné strany; a lepší názor je, že výdaje, které by vynaložil, kdyby nebyl dědicem, musí být uhrazeny z jeho vlastního majetku.

(17) Kromě toho, prodal-li dobrověrný držitel majetek z pozůstalosti a neobohatil se o kupní cenu, má žalobce právo získat od kupujícího určité věci zpět, pokud k nim dosud nenabyl vlastnické právo na základě lichvy? A pokud podá žalobu na jejich navrácení, nemůže mu v tom bránit tato výjimka; ("Protože by pozůstalost neměla být poškozena žádnou otázkou, která vznikne mezi žalobcem a stranou, která prodej uskutečnila, z toho důvodu, že cena uvedených věcí není považována za zahrnutou v žalobě podané na navrácení pozůstalosti"), a i když kupující svůj spor prohraje, má právo na náhradu od strany, která prodej uskutečnila? Domnívám se, že nemovitost lze získat zpět, pokud se kupující nemůže obrátit na držitele v dobré víře. Co když je však strana, která prodej uskutečnila, připravena uplatnit obranu, aby se nechala žalovat, jako by byla v držbě? V tomto případě by se uplatnila výjimka na straně kupujícího. Je jisté, že pokud byla nemovitost prodána za nízkou cenu a žalobce ji získá zpět bez ohledu na to, jaká byla její výše, pak tím spíše lze říci, že mu bude bránit výjimka. Jestliže totiž držitel něco vybere od dlužníků pozůstalosti a zaplatí peníze žalobci, Julianus ve čtvrté knize Digest říká, že zmínění dlužníci jsou zproštěni odpovědnosti, ať už ten, kdo od nich dluhy vybral, byl držitelem v dobré víře, nebo lupičem, a že jsou zproštěni ze zákona.

(18) Žaloba na vydání nemovitosti, ačkoli se jedná o věcnou žalobu, stále zahrnuje některé osobní závazky; jako například zaplacení finančních prostředků přijatých od dlužníků, jakož i kupní ceny prodaného majetku.

(19) Ačkoli bylo toto nařízení Senátu přijato za účelem usnadnění řízení o navrácení majetku, je dobře známo, že se vztahuje i na žalobu o rozdělení majetku; jinak by se prosadila absurdní zásada, že žalobu lze podat za účelem navrácení majetku, ale nikoli za účelem jeho rozdělení.

(20) Mláďata stád a skotu jsou součástí přírůstku majetku.

26. Paulus, O ediktu, kniha XX.

A narodí-li se jehňata a z nich se pak narodí další, musí být i ta odevzdána jako přírůstek majetku.

27. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Výnosy otrokyň a potomků jejich dětí ženského pohlaví se nepovažují za zisky, protože není obvyklé, aby byly otrokyně pořizovány za účelem chovu; jejich potomci jsou nicméně přírůstkem pozůstalosti; a protože všechny tyto věci tvoří součást pozůstalosti, není pochyb o tom, že by je držitel měl vydat, ať už je skutečným držitelem, nebo po podání žaloby jednal podvodně, aby se vyhnul držbě.

(1) Kromě toho jsou do žaloby zahrnuty i nájmy, které byly vybrány od osob, které si pronajaly budovy, i když mohly být vybrány z nevěstince, neboť nevěstince se nacházejí v prostorách mnoha renomovaných osob.

28. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Podle dekretu Senátu je totiž třeba mít za to, že je třeba zahrnout každý druh zisku, ať už je získán od držitele v dobré víře, nebo od lupiče.

29. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Je zřejmé, že veškeré platby získané ze závěti je třeba považovat za zisk. Odměna za práci otroků patří do stejné třídy jako nájemné, stejně jako platby za přepravu loděmi a nákladními zvířaty.

30. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Julianus uvádí, že žalobce by se měl rozhodnout, zda bude požadovat pouze jistinu, nebo i úroky, a postoupení práva na žalobu přijmout na vlastní riziko. Podle toho však nepostřehneme to, co měl senát v úmyslu, totiž že držitel v dobré víře by měl odpovídat do výše částky, o kterou se obohatil; a co by se stalo, kdyby si žalobce zvolil, že si vezme peníze, které si žalovaný nemohl ponechat? Proto je třeba říci, pokud jde o držitele v dobré víře, že je povinen pouze zaplatit buď jistinu a úroky z ní, pokud je obdržel, nebo postoupit své právo na žalobu o vše, co mu z ní ještě náleží; samozřejmě však na riziko žalobce.

31. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Pokud držitel zaplatil nějakým věřitelům, má právo zahrnout tyto platby, i když ve skutečnosti nezprostil stranu, která podala žalobu na vymáhání; pokud totiž někdo provede platbu vlastním jménem, a nikoli za dlužníka, nezproští dlužníka. Proto Julianus v šesté knize Digest říká, že držitel může být za takových okolností započten pouze tehdy, když dá záruku, že bude hájit žalobce proti věřitelům. Je však třeba zvážit, zda je držitel v dobré víře povinen dát jistotu, že se žalobce bude bránit, protože se nezdá, že by se platbami, které provedl, obohatil; ledaže by měl právo podat žalobu na jejich vrácení, a v tomto ohledu se zdá, že se obohatil, protože může podat žalobu na vrácení peněz; například když se domnívá, že je dědicem, a zaplatil to, co bylo splatné na jeho vlastní účet. Zdá se mi, že Julianus měl na mysli pouze lupiče, který by měl poskytnout jistotu, a nikoliv držitele v dobré víře; ten však musí postoupit své právo na žalobu. Je-li žalobce žalován věřiteli, měl by využít výjimku.

(1) Pokud něco dlužil sám drancovník, neměl by to odečítat, zejména pokud se jednalo o dluh z přirozeného závazku. Ale co když byl žalobce zvýhodněn tím, že dluh zaplatil, protože vznikl s pokutou nebo z jiného důvodu? V tomto případě lze konstatovat, že zaplatil sám, nebo tak měl učinit.

(2) Oprávněný držitel by si nepochybně měl odečíst to, co mu náleží.

(3) Stejně jako si může odečíst výdaje, které vynaložil, tak, pokud měl výdaje vynaložit a neučinil tak, musí se zodpovídat ze své nedbalosti, pokud není držitelem v dobré víře; a pak, jelikož zanedbal svou vlastní činnost, jako by to bylo, nemůže být proti němu podána žaloba na navrácení nemovitosti dříve; ale po této době je sám lupičem.

(4) Je zřejmé, že lupič nemůže být volán k odpovědnosti za to, že místo okamžité žaloby umožnil dlužníkům, aby se zbavili odpovědnosti nebo zchudli, protože neměl právo podat žalobu.

(5) Podívejme se, zda je držitel povinen vrátit to, co mu bylo vyplaceno. Ať už byl držitelem v dobré víře, nebo ne, je stanoveno, že musí vrátit peníze, a pokud tak učiní, (jak uvádí Cassius a také Julianus v Šesté knize), jsou dlužníci ze zákona osvobozeni.

32. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Majetek nabytý prostřednictvím otroka musí být vydán dědici. Toto pravidlo se vztahuje i na pozůstalost svobodného člověka a na případy, kdy je zahájeno řízení z důvodu neplatné závěti, kdy je otrok prozatím zahrnut do majetku dědice:

33. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Ledaže by otrok uzavřel dohodu založenou na majetku zmíněného dědice.

(1) Julianus říká, že pokud držitel prodal otroka, pokud ho nepotřeboval, může být v žalobě o vrácení požádán, aby zaplatil kupní cenu, protože by mu byla uložena, kdyby ho neprodal; ale pokud byl otrok požadován pozůstalostí, musí být vydán on sám, pokud je naživu, ale pokud je mrtvý, snad by neměla být vydána ani cena za něj zaplacená; ale říká, že soudce, který má pravomoc v této věci, nedovolí držiteli, aby si přivlastnil kupní peníze, a to je lepší názor.

34. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Domnívám se, že pokud je majetek syna rodiny, který je vojákem, odkázán závětí komukoli, lze podat žalobu na jeho navrácení.

(1) Pokud má otrok nebo syn rodiny v držení majetek patřící do pozůstalosti, může žalobu na pozůstalost podat buď otec, nebo pán, pokud má strana pravomoc se majetku vzdát. Je zřejmé, že pokud pán získal kupní peníze za majetek patřící do pozůstalosti jako část otrokova peculium, že pak, jak se domnívá Julianus, může být žaloba na vrácení majetku podána proti pánovi jako držiteli práva.

35. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Julianus rovněž říká, že "žaloba o navrácení majetku může být podána proti pánovi jako držiteli práva, i když otrok ještě neobdržel kupní cenu majetku, a to z toho důvodu, že má právo žaloby, kterou může získat peníze zpět; toto právo žaloby může získat kdokoli, i když o tom neví".

36. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Pokud je podána žaloba o navrácení majetku proti vlastníkovi otroka nebo otci, který má kupní cenu, mělo by být řízení zahájeno do jednoho roku po smrti syna nebo otroka nebo po manumitaci otroka nebo emancipaci syna? Julianus uvádí, že lepší názor je (a v tom se shoduje i Proculus), že by měla být dána věčná žaloba a že není nutné, aby byl odečten vlastní dluh strany, protože řízení se netýká peculium, ale žaloba je podávána pro navrácení majetku. To je správné, pokud má kupní cenu otrok nebo syn; pokud je však žaloba podána proti vlastníkovi otroka, protože dlužník sám je otrokem, měla by být žaloba podána, jako by se jednalo o peculium. Mauricianus říká, že stejné pravidlo platí, i když otrok nebo syn peníze získané jako kupní cenu promrhá, ale lze je nahradit jiným způsobem z jeho peculium.

(1) Není však pochyb o tom, že žalobu o navrácení pozůstalosti lze podat proti synovi rodiny, protože má pravomoc ji vydat; stejně jako ji musí předložit soudu. S mnohem větším odůvodněním lze říci, že žalobu na navrácení majetku lze podat proti synovi rodiny, který, když byl hlavou domácnosti a měl v držení majetek, dovolil, aby si ho přivlastnil.

(2) Pokud držitel zabije otroka, který patří k nemovitosti, může být i tento zahrnut do žaloby na jeho navrácení; Pomponius však říká, že žalobce si musí vybrat, zda chce, aby byl vydán rozsudek v jeho prospěch proti držiteli, pokud dá záruku, že nebude postupovat podle Lex Aquilia, nebo zda dává přednost tomu, aby jeho právo na žalobu podle Lex Aquilia zůstalo nedotčeno a aby soud neprováděl ocenění majetku. Toto právo volby platí v případě, že otrok byl zabit před zápisem do dědictví; pokud by se tak totiž stalo později, pak se právo na žalobu stává jeho vlastním a nemůže být zahrnuto do žaloby o navrácení majetku.

(3) Pokud se plenítel podvodně vzdá držby a věc je zničena stejným způsobem, jakým by byla zničena, kdyby zůstal v držbě za stejných okolností; pak, s ohledem na slova senátního dekretu, je postavení plenítele výhodnější než postavení držitele v dobré víře; protože první z nich, pokud se podvodně vzdal držby, může být odsouzen stejně, jako kdyby byl stále v držbě, a to se v dekretu nepřidává: "Pokud by došlo ke zničení nemovitosti". Není však pochyb o tom, že postavení plenítele by nemělo být lepší než postavení držitele v dobré víře. Pokud tedy nemovitost vynesla více, než kolik stála, měl by mít žalobce právo volby, zda si kupní peníze vezme, či nikoliv; v opačném případě bude mít plenítel do jisté míry prospěch.

(4) Vyskytují se pochybnosti o tom, kdy se dobrověrný držitel obohatil; lepší je však názor, že v tomto případě je třeba vzít v úvahu okamžik, kdy bylo ve věci rozhodnuto.

(5) Pokud jde o zisky, rozumí se, že by měly být odečteny náklady vynaložené na výrobu, shromáždění a uchování samotných zisků, což je pozitivně požadováno nejen z důvodu přirozené spravedlnosti v případě držitelů v dobré víře, ale také v případě lupičů, jak to uvedl i Sabinus.

37. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Pokud osoba vynaložila výdaje a nerealizovala žádný zisk, je naprosto spravedlivé, aby byly výdaje zohledněny v případě dobrověrných držitelů.

38. Paulus, O ediktu, kniha XX.

V případě jiných nutných a užitečných výdajů je zřejmé, že je lze oddělit, takže držitelé v dobré víře mohou obdržet úvěr na tyto výdaje, ale lupič může vinit pouze sám sebe, pokud vědomě vynaložil peníze na cizí majetek. Je však shovívavější zastávat názor, že v tomto případě je třeba připustit vyúčtování jeho výdajů, neboť žalobce by neměl mít prospěch ze ztráty jiného a je součástí povinnosti soudce na to dbát; není totiž třeba výjimky z důvodu podvodu. Je zřejmé, že mezi stranami může existovat následující rozdíl, neboť držitel v dobré víře může za všech okolností odečíst své výdaje, ačkoli věc, v níž byly vynaloženy, již neexistuje, stejně jako opatrovník nebo poručník může získat příspěvek na své; to však nemůže učinit lupič, ledaže by se majetek díky výdajům stal lepším.

39. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Výdaje se považují za užitečné a nezbytné, pokud jsou vynaloženy na opravu budov nebo na školky stromů, nebo pokud se platí náhrada škody za otroky, protože je výhodnější zaplatit než se otroka vzdát; je jasné, že musí existovat mnoho dalších důvodů pro výdaje tohoto druhu.

(1) Prozkoumejme však, zda nemůžeme mít také výhodu výjimky z důvodu podvodu, pokud jde o výdaje na obrazy, sochy a jiné věci zakoupené pro potěšení, pokud jsme držiteli v dobré víře; neboť i když lze zcela správně říci, že lupič by neměl mít zbytečné výdaje na cizí majetek, přesto by měl mít vždy možnost odstranit to, co lze odejmout bez újmy na majetku samotném.

40. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Také výrok, který je obsažen v proslovu božského Hadriána, totiž: "že po spojení věcí musí být žalobci vydáno to, co by mu náleželo, kdyby mu byl majetek odevzdán v době, kdy podal žalobu", někdy přináší obtíže. Neboť co kdyby po připojení vydání zemřeli otroci, tažná zvířata nebo dobytek? V takovém případě musí strana v souladu s podmínkami Adresy odškodnit žalobce, protože ten je mohl prodat, kdyby se majetku vzdal. Proculus se domnívá, že by to bylo správné v případě, kdy je žaloba podána na vrácení konkrétních věcí, ale Cassius si myslí něco jiného. Názor Proculův je správný, jde-li o lupiče, a názor Cassiův je správný v případě držitelů v dobré víře; držitel totiž není povinen poskytnout jistotu pro případ smrti nebo z obavy před takovou náhodou nerozumně ponechat své vlastní právo bez ochrany.

(1) Lupič nemá nárok na žádný zisk, který získá, ale zvětšuje majetek, a proto musí vydat vše, co získá samotným ziskem. V případě držitele v dobré víře budou do restituce zahrnuty jako přírůstek pozůstalosti pouze ty zisky, kterými se držitel obohatil.

(2) Pokud držitel získal jakákoli práva, musí se jich vzdát, pokud je z nemovitosti vystěhován; například pokud mu byl udělen interdikt Unde vi nebo Quod precario.

(3) Na druhou stranu, pokud držitel poskytl záruku za odvrácení hrozící škody, musí být odškodněn.

(4) Noxální žaloby jsou rovněž zahrnuty do jurisdikce soudce, takže pokud je držitel připraven vydat otroka z důvodu nějaké škody, které se dopustil na majetku, nebo proto, že se provinil krádeží, bude zproštěn odpovědnosti, stejně jako je tomu v interdikt Quod vi aut clam.

41. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Jestliže v době, kdy byla podána žaloba proti držiteli nemovitosti, držel jen malý majetek, který k ní patřil, a později získal do držby větší množství, bude nucen vydat i tento majetek, pokud prohraje svůj spor, ať už jej získal do držby před nebo po spojení věci. Pokud záruky, které poskytl, nejsou dostatečné pro částku, o kterou se jedná, bude prokonzul požadovat, aby poskytl takové, které jsou vhodné. Na druhé straně, pokud získá do držby méně majetku, než měl na počátku, za předpokladu, že se tak stane bez jakéhokoli podvodu z jeho strany, měl by být zproštěn odpovědnosti, pokud jde o majetek, který přestal držet.

(1) Julianus říká, že je třeba zahrnout i zisky získané z majetku, který měl zemřelý v zástavě.

42. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

Odmítne-li dlužník pozůstalosti zaplatit nikoliv proto, že tvrdí, že je dědicem, ale z důvodu, že popírá nebo pochybuje o tom, že pozůstalost patří straně, která podává žalobu na její vrácení, nebude odpovědný podle žaloby na vrácení.

43. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Poté, co jsem od vás přijal dědictví, jsem podal žalobu na vrácení majetku. Atilicinus říká, že jisté authority rozhodly, že nemám nárok na žalobu na vrácení dědictví, pokud dědictví nevrátím. Přesto zvažme, zda je žalobce, který podá žalobu na

vrácení pozůstalosti, povinen vrátit odkaz pouze tehdy, když je mu dána jistota, že bude-li v dané věci vynesena rozsudek v jeho neprospěch, bude mu odkaz vrácen; neboť je nespravedlivé, aby si v tomto případě držitel ponechal odkaz, který zaplatil, a zvláště když jeho protivník nepodal žalobu za účelem obtěžování, ale z důvodu omylu; a Laelius tento názor schvaluje. Císař Antonín však v reskriptu uvedl, že pokud si někdo ponechá odkaz na základě závěti, měla by mu být žaloba o navrácení majetku zamítnuta, pokud se prokáže řádný důvod, tj. pokud je zřejmý úmysl způsobit nepříjemnosti.

44. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Pokud strana, která obdržela dědictví na základě závěti, podá žalobu na vrácení dědictví a dědictví není z nějakého důvodu vráceno, je povinností soudce rozhodnout o vydání dědictví žalobci po odečtení částky, kterou obdržel.

45. Celsus, Digesty, kniha IV.

Pokud se někdo dobrovolně přihlásí k obhajobě, aniž by měl majetek v držení, bude rozsudek vynesena proti němu; ledaže by mohl nejjasnějšími důkazy prokázat, že žalobce od počátku řízení věděl, že majetek nemá v držení; za těchto okolností totiž nebyl podveden, a ten, kdo se dobrovolně přihlásil k obhajobě žaloby o vrácení, bude odpovědný z důvodu podvodu; a škoda musí být samozřejmě vyčíslena podle toho, jaký zájem měl žalobce na tom, aby nebyl podveden.

46. Modestinus, Rozdíly, kniha VI.

Měl by být chápán jako lupič, který mlčky souhlasí s vydáním majetku někomu, kdo na něj nemá právo.

47. Týž, Názory, kniha VIII.

Jistý Lucius Titius neuspěl s žádostí o zrušení závěti svého příbuzného jako zfalšované; ptám se, zda by nemohl podat stížnost proti závěti jako nesprávně vyhotovené a nezapečetěné? Odpověď zněla, že mu nebude bráněno v tom, aby podal žalobu na prokázání toho, že závěť nebyla provedena v souladu se zákonem, jen proto, že se mu nepodařilo dosáhnout jejího zrušení jako padělané.

48. Javolenus, O Cassiovi, kniha IV.

Při oceňování hodnoty nemovitosti musí být zahrnuta kupní cena získaná za její prodej, jakož i přírůstek toho, co mělo jinou hodnotu, pokud se tak stalo z obchodního důvodu; pokud však byla zcizena v souladu s podmínkami svěření, nezahrnuje se nic víc než to, co strana nabyla v dobré víře.

49. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud chce dobrověrný držitel zahájit řízení proti dlužníkům z pozůstalosti nebo osobám, které drží majetek patřící do pozůstalosti, měl by být všemi prostředky vyslechnut, pokud hrozí nebezpečí, že v důsledku prodlení dojde ke ztrátě práva na žalobu. Žalobce však může podat věcnou žalobu na vydání nemovitosti, aniž by se obával, že mu bude vyhověno. Co však například v případě, že držitel nemovitosti je nedbalý nebo ví, že na ni nemá právní nárok?

50. Totéž, Otázky, Kniha VI.

Pozůstalost může podle zákona existovat, i když nezahrnuje nic hmotného.

(1) Pokud držitel v dobré víře postaví pomník zemřelé osobě za účelem splnění podmínky, lze říci, že protože je v této věci dodrženo přání zemřelého, že pokud náklady na postavení pomníku nepřesáhnou přiměřenou částku nebo více než částku, kterou zůstavitel nařídil vynaložit za tímto účelem, bude mít strana, od níž je pozůstalost vymáhána, právo ponechat si vynaloženou částku, a to na základě námitky založené na podvodu; nebo ji může vymáhat žalobou z důvodu uskutečněných obchodů, případně za obstarání záležitostí souvisejících s pozůstalostí. Ačkoli podle přísného pravidla zákona dědicové nepodléhají žádné žalobě, která by je nutila postavit pomník, přesto mohou být císařskou nebo papežskou autoritou donuceni vyhovět poslední vůli zesnulého.

51. Stejný, Názory, kniha II.

Dědic nepřičetné osoby bude nucen nahradit náhradníkovi nebo příbuznému v dalším stupni zisk z mezidobí, kterým se uvedená nepřičetná osoba zřejmě obohatila prostřednictvím svého opatrovníka; s výjimkou takových výdajů, které byly vynaloženy buď nutně, nebo prospěšně s ohledem na pozůstalost. Pokud však byly ve prospěch uvedené nepřičetné osoby vynaloženy nějaké nezbytné výdaje, musí být rovněž vyloučeny; ledaže by uvedená nepřičetná osoba měla jiný dostatečný majetek, z něhož by mohla být vyživována.

(1) Úroky ze zisku získaného po podání žaloby o navrácení pozůstalosti se nevyplácejí. Jiné pravidlo platí v případě, že byly získány před podáním žaloby na obnovu pozůstalosti, a z tohoto důvodu se jimi zvýšil majetek.

52. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Pokud držitel získal nepoctivé zisky z pozůstalosti, bude nucen je také vydat, aby mu přísný výklad nepřiznal prospěch z nepoctivě nabytých zisků.

53. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Zcizení majetku držitelem je nezbytné nejen pro zaplacení dluhů z pozůstalosti, ale i v případě, že držiteli vznikly výdaje na účet pozůstalosti nebo pokud hrozí, že majetek bude zmařen nebo znehodnocen v důsledku prodlení.

54. Julianus, Digest, kniha VI.

Pokud někdo koupí od státní pokladny určitý podíl na majetku nebo celý majetek, není nespravedlivé, aby mu bylo přiznáno právo na žalobu, kterou může podat žalobu na celý majetek; stejně jako je přiznáno právo na žalobu o navrácení majetku každému, komu byl majetek vydán na základě trebelského dekretu senátu.

(1) Není pochyb o tom, že dědic dlužníka může na základě žaloby na vydání pozůstalosti získat do vlastnictví předměty zastavené zesnulým.

(2) Pokud se budovy a pozemky znehodnotily v důsledku nedbalosti držitele; například pokud byly vinice, sady nebo zahrady obdělávány jiným způsobem, než jaký používal zemřelý vlastník; musí držitel umožnit, aby soud stanovil náhradu škody v rozsahu, v jakém se snížila hodnota majetku.

55. The Same, Digest, kniha LX.

Pokud byla pozůstalost získána zpět na základě žaloby, bude držitel v dobré víře nucen odevzdat vše, co vybral podle Lex Aquilia, a to nejen do výše prosté hodnoty, ale až do dvojnásobné výše; neměl by totiž mít zisk z toho, co vybral na účet pozůstalosti.

56. Africanus, Otázky, kniha IV.

Je-li podána žaloba o navrácení majetku, musí být vydány všechny zisky, které držitel získal, i když by je žalobce sám nezískal.

57. Neratius, Pergameny, kniha VII.

Pokud se tatáž strana brání dvěma žalobám proti téže nemovitosti a rozsudek je vydán ve prospěch jedné z nich, vzniká někdy otázka, zda by nemovitost neměla být poté vydána tomu, kdo žalobu získal, stejně jako by se tak stalo, kdyby proti druhé straně nebyla podána žádná obrana; takže ve skutečnosti, pokud by byl později vydán rozsudek ve prospěch druhé strany, byl by žalovaný zproštěn odpovědnosti; protože nebyl v držbě, ani nejednal podvodně, aby se držbě vyhnul, neboť se nemovitosti vzdal, když prohrál spor; nebo protože bylo možné, že by druhý žalobce mohl dosáhnout rozhodnutí v jeho prospěch, neměl by být žalovaný povinen vydat nemovitost, pokud mu nebude poskytnuta jistota, a to z toho důvodu, že byl nucen bránit se žalobě na vrácení nemovitosti proti druhé straně. Lepší je názor, že by mělo být povinností soudce vyjít poražené straně vstříc prostřednictvím jistoty nebo kauce, neboť tímto způsobem zůstává majetek ve prospěch toho, kdo se pomalu domáhá svých práv proti úspěšnému žalobci, který ho předešel.

58. Scaevola, Digest, kniha III.

Syn, kterého otec emancipoval v souladu s podmínkou matčiny závěti, vstoupil do majetku, který jeho otec vlastnil před emancipací syna a z něhož získal i výnosy, a část z nich vynaložil na počest svého syna, který byl senátorem. Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že otec byl připraven vzdát se pozůstalosti poté, co si vyhradil částku, kterou vynaložil ve prospěch svého syna, může být tento, pokud by stále trval na své žalobě o navrácení pozůstalosti, vyloučen námitkou z důvodu podvodu? Odpověděl jsem, že i kdyby otec této výjimky nevyužil, povinnost požadovaná po soudci by mohla věc dostatečně vyřešit.

Tit. 4. O žalobách na vrácení části pozůstalosti

1. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Po žalobě, kterou prétor slíbil vyhovět straně, která tvrdí, že jí patří celý majetek, vyplývá, že by měl vyhovět žalobě tomu, kdo požaduje podíl na majetku.

(1) Podá-li někdo žalobu o pozůstalost nebo o její část, nezakládá svůj nárok na částce, kterou držitel drží, nýbrž na svém vlastním právu; a proto, je-li jediným dědicem, bude požadovat celou pozůstalost, i když druhá strana může mít v držení jen jednu věc; a je-li dědicem jednoho podílu, bude požadovat podíl, i když druhá strana může mít v držení celou pozůstalost.

(2) Navíc, pokud jsou dvě strany v držbě nemovitosti a dvě další tvrdí, že jim náleží určité podíly, nemusí se tyto strany spokojit s tím, že své nároky vznesou proti dvěma držitelům; jako například první žalobce proti prvnímu držiteli nebo druhý proti druhému držiteli, nýbrž oba by měli podat žalobu proti prvnímu a oba proti druhému; neboť jeden nemá v držbě podíl, který tvrdí první, a druhý podíl, který tvrdí druhý, nýbrž oba mají v držbě podíly každého z ostatních v postavení dědiců. Mají-li držitel i žalobce v držbě nemovitost, přičemž každý z nich tvrdí, že má nárok na polovinu nemovitosti, musí podat žalobu jeden proti druhému, aby získali své podíly na nemovitosti; nebo, pokud nevznesou žádný spor z důvodu dědictví, musí podat žalobu na rozdělení nemovitosti.

(3) Pokud tvrdím, že jsem dědicem podílu na nemovitosti, a můj spoludědic spolu s cizí osobou je v držbě, protože můj spoludědic nemá více než svůj podíl, vyvstává otázka, zda musím podat žalobu na vrácení nemovitosti pouze proti cizí osobě, nebo i proti mému spoludědici? Pegas prý zastával názor, že mám podat žalobu jen proti cizinci a že on musí vydat vše, co

má v držbě; a snad by to měl soud na návrh nařídit. Rozum však napovídá, že bych měl podat žalobu o navrácení majetku proti oběma, tedy i proti mému spoludědici, a ten by měl podat žalobu proti držiteli, který je cizí. Pegasův názor je však spravedlivější.

(4) Pokud navíc tvrdím, že jsem dědicem poloviny pozůstalosti, a mám v držení třetinu pozůstalosti a chci získat zbývající šestinou, zvažme, jaký plán bych měl přijmout. Labeo uvádí, že bych měl podat žalobu proti každému z nich o polovinu, takže výsledkem bude, že od každého z nich získám šestinou a budu tedy mít dvě třetiny. To považuji za správné, ale já sám se budu muset vzdát jedné šestiny z třetiny, kterou jsem dříve vlastnil, a proto mi soudce při plnění své povinnosti musí nařídit, abych započtl to, co vlastním, jsou-li mými spoludědici strany, po nichž požaduji majetek.

(5) Praetor někdy povolí podat žalobu na část pozůstalosti, která není jistě zjištěna, pokud k tomu existuje řádný důvod; například když je syn zemřelého bratra a pozůstalé manželky jiných zemřelých bratrů jsou těhotné. V tomto případě není jisté, jakou část pozůstalosti může syn zemřelého bratra požadovat, protože není známo, kolik dětí ostatních zemřelých bratrů se narodí. Proto je zcela spravedlivé, aby nárok na podíl, který není znám, byl synovi přiznán; takže snad nebude příliš říci, že pokud má někdo důvodné pochybnosti o tom, jaký podíl má podat žalobu na jeho navrácení, mělo by mu být umožněno požadovat podíl, který je zatím nejistý.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pokud tatáž nemovitost náleží několika osobám, z nichž některé do ní vstoupí a jiné se rozhodnou ji přijmout, platí, že pokud ti, kteří do ní vstoupili, podají žalobu na vrácení nemovitosti, neměli by žalovat o větší podíl, než by jim náležel, kdyby do ní vstoupili ostatní; ani jim nebude ku prospěchu, pokud do ní ostatní nevstoupí. Pokud však ostatní nevstoupí, mohou pak podat žalobu na podíly těch druhých, pokud na ně mají nárok.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Starověké autority se tak snažily zachovat zájem nenarozeného dítěte, které mělo být po narození svobodné, že mu vyhradily všechna práva až do doby, kdy se mělo narodit. To je patrné z dědického práva týkajícího se těch, kteří jsou ve vzdálenějším stupni příbuzenského vztahu než nenarozené dítě a kteří nejsou připuštěni k dědictví, dokud není jisté, zda se dítě narodí, či nikoli. Pokud však existují další osoby ve stejném stupni příbuzenského vztahu jako nenarozené dítě, pak vyvstala otázka, jaký podíl na pozůstalosti má zůstat v nedohlednu, neboť není možné zjistit, kolik se jich může narodit; proto je v souvislosti s touto záležitostí uváděno tolik různých a neuvěřitelných zpráv, že jsou obvykle řazeny k bájím. Říká se, že jedné vdané ženě se při jediném porodu narodily čtyři dcery; a také někteří autoři, kteří nejsou nespolehliví, uvádějí, že jedné peloponéské ženě se při čtyřech různých příležitostech narodilo pět dětí a že mnoho egyptských žen mělo několik dětí najednou. Viděli jsme tři bratry, Horatii, senátory, z jednoho porodu, opásané k boji; a Laelius uvádí, že na Palatinu viděl svobodnou ženu, která byla přivezena z Alexandrie, aby byla ukázána Hadriánovi se svými pěti dětmi, z nichž čtyři prý porodila najednou a páté čtyři dny poté. K jakému závěru je tedy třeba dospět? Autoři vzdělaní v právu zvolili střední cestu, totiž že vzali v úvahu to, co se může nepříliš zřídka vyskytnout; a protože se může stát, že se při jedné příležitosti narodí tři, přisoudili čtvrtý podíl již narozenému synovi; neboť (jak říká Theofrastos) na to, co se stane jednou nebo dvakrát, zákonodárci neberou ohled, a proto, jestliže se žena skutečně chystá porodit pouze jedno dítě, bude mít žijící dědic nárok nikoli na polovinu pozůstalosti, ale pouze na čtvrtinu z ní:

4. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Pokud se jich narodí méně, jeho podíl se úměrně zvýší, a pokud se jich narodí více než tři, podíl, jehož se stal dědicem, se sníží.

5. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Je třeba mít na paměti následující, totiž že pokud žena není těhotná, ale má se za to, že je, je její syn mezitím jediným dědicem pozůstalosti, i když si toho není vědom.

(1) Stejné pravidlo platí i v případě cizí osoby, která je ustanovena dědicem určitého podílu pozůstalosti a posmrtné děti dědí zbytek. Pokud by se však stalo, že by jmenování dědiců bylo provedeno následujícím způsobem: V takovém případě může vzniknout pochybnost, zda nemůže vstoupit do pozůstalosti stejně jako ten, kdo nevěděl, na jaký podíl má podle závěti nárok: "Všechny děti, které se mi narodí, budou spolu s Luciem Titiem dědici rovným dílem". Je však výhodnější, aby mu bylo umožněno vstoupit do pozůstalosti, pokud neví, na jaký podíl z ní má nárok, za předpokladu, že neví o jiných věcech, které by vědět měl.

6. Ulpianus, Názory, kniha VI.

Pokud bylo rozhodnuto, že sestra je spolu se svými čtyřmi bratry spoludědičkou pozůstalosti po své matce, musí jí být přiznána pětínová část každého z podílů, které vlastnili, takže jí nedají více než pětínovou část každého ze čtyř samostatných podílů, o nichž se dříve domnívali, že na ně mají nárok.

(1) Pokud jsou výdaje oprávněně vynaloženy z důvodu pasiv pozůstalosti, musí být vypočteny poměrně vůči straně, která získala podíl na pozůstalosti z titulu patrona.

7. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Strana nemůže získat to, co si zajistila rozsudkem v řízení o vypořádání, prostřednictvím žaloby o navrácení nemovitosti, protože spoluvlastnictví bylo zrušeno; pravomoc soudce se totiž vztahuje pouze na to, že může nařídit, aby byl nerozdělený podíl na nemovitosti vydán straně, která o něj žádá.

8. Týž, Digest, kniha XLVIII.

Držiteli nemovitosti by mělo být umožněno bránit se žalobě, pokud jde o vzdání se podílu na ní; není mu totiž zakázáno držet celou nemovitost, neboť si je vědom, že mu patří polovina, a nevznáší žádný spor ohledně druhé poloviny.

9. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

Pokud bylo ustanoveno několik dědiců a jeden z nich byl v té době v Asii, jeho zástupce provedl prodej a peníze si ponechal jako podíl svého zmocnitele. Následně bylo zjištěno, že dědic, který byl v Asii, předtím zemřel poté, co ustanovil svého zástupce dědicem poloviny svého podílu a dalšího účastníka druhé poloviny; vyvstala otázka, jakým způsobem lze podat žalobu na vrácení peněz získaných z pozůstalosti? Odpověď zněla, že by měla být podána pro celou pozůstalost proti straně, která byla zmocněncem, protože peníze náležející do pozůstalosti se dostaly do vlastnictví uvedeného zmocněnce prodejem; nicméně musí podat žalobu proti tomuto spoludědici pro polovinu pozůstalosti. Výsledkem by pak bylo, že pokud by všechny peníze byly v držení strany, která byla zprostředkovatelem, mohli by od ní s pomocí soudu získat celou částku; nebo pokud by polovinu vrátil svému spoludědici, mohli by proti němu podat žalobu na polovinu a proti jeho spoludědici na druhou polovinu.

10. Papinianus, Otázky, kniha VI.

Pokud syn osoby, která byla ustanovena dědicem určitého podílu na pozůstalosti, nevěděl o tom, že jeho otec zemřel za života zůstavitele, staral se o podíl na pozůstalosti jménem svého otce, jako by byl nepřítomen, a po prodeji určitého majetku inkasoval kupní cenu za tento majetek; proti němu nelze podat žalobu na vrácení peněz, protože nedržel kupní peníze ani jako dědic, ani jako vlastník, ale jako syn, který pro svého otce obchodoval; žaloba z důvodu obchodování by však byla přiznána ostatním spoludědicům, kterým patřil podíl na majetku zůstavitele. Následující by tedy nemělo vzbuzovat obavy, tj. že by syn měl být činěním odpovědným vůči dědicům svého otce (jimiž byl snad vyděděn), protože se jakoby staral o jejich záležitosti, které souvisely s pozůstalostí; neboť věc, kterou se zabýval, nepatřila do pozůstalosti jeho otce; je totiž spravedlivé, že je-li žaloba na základě uskutečněných obchodů podána jménem jiného, mělo by být to, co bylo vybráno pro někoho jiného, vydáno tomu, kdo má na to nárok. V daném případě však podnik nepatřil otci, neboť zanikl, a nepatřil ani do otcovského dědictví, neboť vznikl z majetku jiného. Když se však syn stane dědicem svého otce a vyvolá spor o to, že jeho otec zemřel poté, co se stal dědicem; vzniká otázka, zda lze mít za to, že změnil charakter svého vlastnického práva? Nicméně vzhledem k tomu, že strana, která vykonávala činnost související s pozůstalostí a stala se z tohoto důvodu

dlužníkem a poté vyvolá spor s odkazem na dědictví, může být žalována jako držitel práva; je třeba konstatovat, že v tomto případě se stejné pravidlo vztahuje i na syna.

Tit. 5. O majetkových žalobách na navrácení majetku

1. Ulpianis, O ediktu, kniha XV.

Je obvyklé, že praetor považuje za dědice ty, které považuje za skutečné dědice, tj. ty, kterým je přiznána držba pozůstalosti poté, co byly dědicům navrženy občanskoprávní žaloby:

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

A prostřednictvím této žaloby na navrácení majetku získá držitel majetku právě tolik, kolik může získat a zajistit dědic prostřednictvím výše uvedených občanskoprávních žalob.

Tit. 6. O žalobách na vymáhání svěřenského majetku

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Další v pořadí je žaloba, kterou mohou podat strany, jimž byla pozůstalost vydána. Každý, kdo obdrží pozůstalost, která byla vydána v souladu s usnesením senátu, na jehož základě přechází právo na žalobu, může využít žalobu na vrácení pozůstalosti založené na svěřenském fondu:

2. Paulus, O ediktu, kniha XX.

A tato žaloba má stejný účinek jako občanskoprávní žaloba o navrácení majetku.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Nezáleží ani na tom, zda byla osoba vyzvána, aby majetek vydala mně, nebo tomu, jehož jsem dědicem; a pokud jsem vlastníkem majetku jiného nástupce osoby, které byl majetek svěřen, mohu postupovat prostřednictvím této žaloby.

(1) Je třeba mít na paměti, že tato žaloba není přípustná proti každému, kdo se vzdá pozůstalosti.

(2) Tyto žaloby, které mi byly přiznány, mohou být podány jak ve prospěch mého dědice, tak proti němu.

Knihá VI

1. Pokud jde o žaloby na navrácení konkrétního majetku.
2. Ohledně věcné žaloby.
3. O žalobách na navrácení pozemků, které byly pronajaty na dobu neurčitou (..)

*****_

Tit. 1. O žalobách na navrácení konkrétního majetku

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Po žalobách na vymáhání celé částky následuje žaloba na vymáhání určitého konkrétního majetku.

(1) Tato věcná žaloba na vrácení konkrétního majetku se vztahuje na všechny movité věci, a to jak na zvířata, tak na věci zbavené života, jakož i na věci, které se týkají pozemků.

(2) Prostřednictvím této žaloby se však nelze domáhat nároku na osoby, které jsou svobodné, ale nad nimiž máme nějakou kontrolu, jako například děti, které podléhají otcovské moci; proto se v jejich prospěch zahajují řízení buď vyšetřování soudcem, nebo interdikty, nebo žaloby podané u prétora; a jak říká Pomponius v třicáté sedmé knize: "leďaže strana uvede povahu svého nároku"; jako v případě, kdy tvrdí, že mu syn patří nebo že je pod jeho kontrolou v souladu s římským právem. V tomto případě se mi zdá, stejně jako Pomponiovi, že jeho způsob řízení je správný, neboť říká, že strana může podle práva upravujícího římské občanství podat žalobu na vymáhání, pokud uvede základ svého nároku.

(3) Pomocí této žaloby lze získat zpět nejen konkrétní majetek, ale Pomponius ve dvacáté páté knize pasáží říká, že žaloba může být podána i na stádo dobytka a na hřebčín koní, a lze říci, že i na všechna ostatní zvířata, která jsou chována společně v houfech. Stačí, když nám patří samotné stádo, i když jednotlivé hlavy z něj nemusí být naše, neboť se požaduje stádo, a nikoliv jednotlivci, kteří je tvoří.

2. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Pokud stejný počet kusů stáda náleží dvěma stranám, nemá žádná z nich právo podat žalobu na celé stádo, a dokonce ani na jeho polovinu. Má-li však jeden z nich větší počet než druhý, takže jsou-li mu odebrána ta, která mu nepatří, může si stále nárokovat stádo, přičemž ta, která mu nepatří, nebudou zahrnuta mezi ta, která mají být vydána.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Marcellus ve čtvrté knize Digest uvádí, že člověk měl stádo o třech stech kusech, z nichž o sto přišel, a stejný počet ostatních koupil od osoby, která je vlastnila nebo byla jejích dobrověrným držitelem, ačkoli patřila někomu jinému; i tato zvířata prý budou zahrnuta do žaloby o navrácení; a i když mu nezbyla žádná jiná, kromě těch, která byla koupena, může je přesto zahrnout do žaloby o navrácení stáda.

(1) Věci, které tvoří vybavení lodi, musí být žalovány samostatně a stejným způsobem musí být podána žaloba i na loď, která k lodi patří.

(2) Pomponius říká, že pokud jsou předměty téhož druhu tak smíšené a promíchané, že je nelze oddělit, musí být podána žaloba na vrácení ne všech, ale části téhož; jako například když se mé a tvé stříbro roztaví v jednu hmotu, bude to naše společné vlastnictví; a každý z nás může podat žalobu na vrácení částky úměrné hmotnosti, která nám patří v uvedené hmotě, i když může být nejisté, na jakou hmotnost má každý z nás nárok.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

V tomto případě může být podána i žaloba na rozdělení společného jmění, ale strana bude odpovědná jak za žalobu na krádež, tak za žalobu na vydání věci u soudu, pokud se jí podvodně podaří stříbro smísit; protože při žalobě na vydání věci je třeba vzít v úvahu vyšší hodnoty a při žalobě na rozdělení společného jmění nebo při žalobě na vydání věci získá nejvíce ta strana, jejíž stříbro mělo větší hodnotu.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pomponius také říká, že pokud bylo obilí patřící dvěma osobám smícháno bez jejich souhlasu, bude každý z nich oprávněn podat věcnou žalobu na takové množství hromady, které mu zřejmě náleží; pokud však bylo obilí smícháno s jejich souhlasem, bude se považovat za společné a bude možné podat žalobu na rozdělení společně vlastněného majetku.

(1) Říká také, že když se udělá směs z mého medu a tvého vína, některé autority se domnívají, že i ta se stává společným majetkem; já však zastávám lepší názor (a on sám se o něm zmínil), že směs patří tomu, kdo ji udělal, protože si nezachovává svůj původní charakter. Je-li však olovo smícháno se stříbrem, nestane se z toho důvodu, že je lze oddělit, společným vlastnictvím, ani nelze podat žalobu na rozdělení společného majetku; ale věcná žaloba bude na místě, protože kovy lze oddělit. Říká však, že pokud je nelze oddělit, jako například v případě, kdy jsou bronz a zlato smíchány, musí být žaloba na jejich vrácení podána v poměru k množství, o které se jedná; a to, co bylo uvedeno s ohledem na směs medu a vína, se neuplatní, protože i když jsou oba materiály smíchány, stále zůstávají.

(2) Také uvádí, že pokud váš hřebec oplodnil mou klisnu, hříbě nebude vaše, ale moje.

(3) S odkazem na strom, který byl přesazen na cizí pole a vyhnal kořeny, Varus a Nerva přiznali spravedlivou věcnou žalobu; pokud totiž ještě nezakořenil, nepřestal být můj.

(4) Pokud je zahájeno věcné řízení a strany se dohodnou ohledně žalované nemovitosti, ale dojde k omylu v jejím názvu, má se za to, že žaloba byla podána správně.

(5) Tam, kde je několik otroků stejného jména, například několik jménem Eros, a není zřejmé, kterého z nich se žaloba týká, nelze podle Pomponia rozhodnout.

6. Paulus, O ediktu, kniha VI.

Pokud někdo podává věcnou žalobu, je povinen označit věc a také uvést, že podává žalobu na celou věc nebo na její část, neboť slovo "věc" neznamena něco naturálního, ale konkrétní předmět. Octavenus s odkazem na to říká, že strana musí uvést hmotnost suroviny, a pokud je věc opatřena razítkem, počet, a pokud bylo zboží vyrobeno, jeho povahu.

(1) Rozměry musí být rovněž uvedeny, pokud lze předmět změřit. Podáme-li žalobu, v níž se domáháme, že určité oblečení je naše nebo že nám má být dodáno, jsme povinni uvést také počet kusů a barvu? Lepší názor je, že obě tyto věci by měly být provedeny; neboť by bylo obtížné nutit nás, abychom uvedli, zda je naše oblečení obnošené nebo nové.

(2) Občas se objevují potíže s domácím náčiním, totiž zda je nutné uvést pouze nádobí, nebo zda musíme dodat, zda je hranaté nebo kulaté, obyčejné nebo zdobené, protože je obtížné tyto dodatky do žaloby vložit; ani požadavky by neměly být tak přísné, ačkoli v žalobě na vrácení otroka by mělo být uvedeno jeho jméno a také to, zda je chlapec nebo dospělý muž, a to v každém případě, pokud je jich více. Pokud však neznám jeho jméno, musím použít nějaký jeho popis; jako například, že jde o část určitého majetku nebo o syna určité ženy. Stejně tak, podá-li někdo žalobu o pozemek, musí uvést jeho jméno a místo, kde se nachází.

7. Týž, O ediktu, kniha XI.

Pokud člověk, který se nabídne, že povede obhajobu žaloby o navrácení pozemku, prohraje svůj případ, má přesto oprávněný nárok na jeho navrácení od držitele, jak říká Pedius.

8. Týž, O ediktu, kniha XII.

Pomponius v šestatřicáté knize zastává následující názor. Jestliže ty a já vlastníme společně pozemek a ty a Lucius Titius jej máte v držbě, neměl bych podávat žalobu proti tobě na obě čtvrtiny, ale proti Titiovi, který není vlastníkem, na celou polovinu. Jinak by tomu bylo, kdybyste oba měli v držbě různé části zmíněného pozemku; pak bych totiž nepochybně byl nucen podat žalobu proti tobě a Titiovi za vaše podíly na celém pozemku; protože části pozemku byly v držbě odděleně, určitá část z nich musela nutně patřit mně; a proto bys ty sám musel podat žalobu proti Titiovi za čtvrtinu téhož pozemku. Toto rozlišení se nevztahuje na movitý majetek ani na žalobu o navrácení majetku; v těchto případech totiž nemůže existovat držba majetku pro rozdělenou část.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

V tomto případě by bylo povinností soudce zjistit, zda je žalovaný v držbě či nikoliv; není však důležité, na základě jakého titulu držbu vykonává, neboť pokud jsem prokázal, že je věc moje, bude držitel povinen ji vydat, pokud se nebude dovolávat nějaké výjimky. Některé authority, a mezi nimi i Pegasus, však zastávají názor, že jediný druh držby, o který se v této žalobě jedná, je ten, který se vztahuje na případy, kdy je uplatněn interdikt Uti possidetis nebo Utrubi; jak říká, že tam, kde je majetek u někoho uložen nebo je mu půjčen; nebo tam, kde si jej pronajal; nebo ji má v držbě za účelem zajištění výplaty dědictví nebo věna; nebo ve prospěch nenarozeného dítěte; nebo pokud nebyla poskytnuta záruka na odvrácení hrozící škody; protože žádný z těchto případů nepřipouští držbu, nelze podat žalobu na vrácení věci. Domnívám se však, že žalobu lze podat proti každému, kdo drží majetek a je oprávněn se ho vzdát.

10. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Když je podána žaloba na movitý majetek, kam má být doručen, tj. když není ve skutečnosti v rukou držitele? Není špatnou úpravou, je-li žalovanou stranou držitel v dobré víře, aby byl majetek vydán buď tam, kde se nachází, nebo tam, kde je

podána žaloba na jeho vrácení; musí se tak však stát na náklady žalobce, které vznikly cestou po zemi a po moři, kromě nákladů na údržbu,

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Ledaže by si žalobce přál, aby byl majetek vydán na jeho vlastní náklady a nebezpečí, pokud bude vydán rozsudek; pak bude vydán s jistotou.

12. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Pokud je žalovaný držitelem ve zlé víře, že věc získal na jiném místě, platí stejné pravidlo; pokud ji však odvezl z místa, kde byla vydána, a odvezl ji jinam, měl by ji na své náklady vydat na místě, odkud ji odvezl.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Nejenže musí být majetek vydán, ale soudce musí vzít v úvahu i jeho případné znehodnocení. Předpokládejme například, že je vydán otrok, který byl oslaben, zbičován nebo zraněn; soudce pak musí zvážit, do jaké míry se mohla snížit jeho hodnota, ačkoli držitel může být žalován žalobou podle Lex Aquilia. Proto vzniká otázka, zda by soudce neměl odhadnout výši způsobené škody, pokud se nevzdá práva na žalobu podle Lex Aquilia? Labeo se domnívá, že žalobce je povinen poskytnout záruku, že nepodá žalobu podle Lex Aquilia; a tento názor je správný.

14. Paulus, O ediktu, kniha XXI

Pokud však žalobce upřednostní žalobu podle Lex Aquilia, musí být držitel zproštěn odpovědnosti. Žalobci je tedy dána možnost volby získat nikoli trojnásobnou, ale dvojnásobnou náhradu škody.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud žalovaný vydá otroka poté, co byl zbičován, má podle Labea žalobce nárok na žalobu za újmu.

(1) Pokud někdo prodá majetek z nutnosti, bude snad povinností soudce ulevit mu tak, že bude nucen vydat pouze kupní cenu; pokud totiž sklídl úrodu a prodal ji, aby se nezkazila, nebude v tomto případě nucen vydat nic víc než cenu.

(2) Navíc, pokud existovalo pole, o které byla podána žaloba, a bylo přiděleno vojákům za malou částku zaplacenou vlastníkově, musí tento vydat i toto? Domnívám se, že tak musí učinit.

(3) Pokud je podána žaloba za otroka nebo za zvíře, které zemřelo, aniž by jeho smrt byla způsobena zlým úmyslem nebo nedbalostí držitele, několik autorit tvrdí, že cena by neměla být vyplacena. Lepší je však názor, že pokud by žalobce věc prodal, kdyby ji získal, pak by měla být cena zaplacená, pokud byla strana v prodlení, neboť pokud by ji vydala, mohla by ji druhá strana prodat a mít z ceny prospěch.

16. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Je však nepochybné, že i v případě úmrtí otroka je třeba rozhodnout o zisku a potomstvu otrokyně a uzavřít dohodu o vystěhování, neboť držitel po připojení potomstva jistě není odpovědný za neštěstí.

(1) Za nedbalost se nepovažuje, pokud držitel vyslal loď, která je předmětem sporu, ve vhodnou dobu přes moře, i když se mohla ztratit; ledaže by ji svěřil do péče nezpůsobilých osob.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Julianus v šesté knize Digest říká, že když koupím od Titia otroka, který patřil Maeviovi, a potom, když na mě Maevius podá žalobu, abych ho získal zpět, ho prodám a kupec ho zabije, je spravedlivé, abych Maeviovi zaplatil cenu, kterou za něj dostal.

(1) Julianus v téže knize také uvádí, že pokud je držitel v prodlení s vydáním otroka a ten zemře, musí se vzít v úvahu zisk, který vznikl do doby, kdy byl případ rozhodnut. Julianus také říká, že je třeba odevzdat nejen zisky, ale i vše, co souvisí s majetkem samotným; tedy i potomstvo otrokyně, stejně jako zisky z něj plynoucí. Tato zásada sahá tak daleko, že Julianus v sedmé knize uvádí, že pokud by vlastník nabyl právo na žalobu prostřednictvím otroka podle Lex Aquilia, měl by být nucen je postoupit. Pokud by se však držitel podvodně vzdal držby a někdo by otroka neoprávněně zabil, může být donucen buď k zaplacení hodnoty otroka, nebo k postoupení vlastního práva na žalobu, podle toho, čemu dá žalobce přednost. Musí se také vzdát veškerých zisků, které mohl získat od jiného držitele, neboť nemůže nic realizovat prostřednictvím otroka, o jehož vlastnické právo se vede spor. Není však povinen vzdát se zisků, které vznikly v době, kdy byl otrok v držení strany, která jej získala zpět v soudním řízení. To, co uvádí Julianus ohledně žaloby podle Lex Aquilia, platí v případě, že držitel nabyl právo k otrokovi lichvou, poté, co byla připojena emise, protože pak začíná mít dokonalý titul.

18. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud držitel získal právo na otroka na základě lichvy, musí se ho vzdát a poskytnout záruku, aby žalobce odškodnil za podvod, pokud jde o něj; hrozí totiž nebezpečí, že ho dal do zástavy nebo ho manumitoval.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Labeo říká, že žalovaný musí rovněž poskytnout záruku, že vše bylo řádně provedeno s ohledem na dotčený majetek; například pokud poskytl záruku za účelem zabránění hrozící škody.

20. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Držitel musí také vydat vše, co mohl získat prostřednictvím otroka po připojení vydání, ale ne to, co získal prostřednictvím svého vlastního majetku, do něhož patří dědictví a odkazy, které získal prostřednictvím otroka; nestačí totiž, aby bylo vydáno pouze jeho tělo, ale je nutné, aby bylo vydáno také vše, co s majetkem souvisí; to znamená, aby žalobce získal vše, co by získal, kdyby mu byl otrok vydán v době připojení vydání. Proto musí být potomci otrokyně vydáni, i když se mohli narodit poté, co držitel nabyl vlastnictví matky lichvou; to znamená poté, co bylo připojeno vydání; v takovém případě musí dojít k vydání a poskytnutí zajištění proti podvodu jak ve vztahu k potomkům, tak k matce.

21. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

V případě, že otrok uteče od dobrověrného držitele, můžeme se ptát, zda byl otrok takový, že měl být hlídán? Pokud se totiž zdálo, že měl dobrou pověst, takže neměl být hlídán, musí být držitel zproštěn odpovědnosti; pokud však mezitím získal vlastnictví k němu lichvou, musí postoupit svá práva na žalobce a vzdát se zisku získaného v době, kdy měl otroka v držení. Pokud však dosud nezískal vlastnictví k němu lichvou, musí být propuštěn, aniž by složil jistotu, takže se nemusí zavazovat žalobci, že bude otroka pronásledovat; neboť to může učinit sám žalobce; může se však mezitím, dokud je otrok na útěku, stát jeho vlastníkem lichvou? Pomponius ve třicáté deváté knize Ediktu říká, že to není nespravedlivé. Pokud by však byl otrok hlídán, ručí za něj držitel; takže i kdyby k němu nenabyl vlastnictví lichvou, musí mu žalobce postoupit svá práva na žalobu. Julianus se však domnívá, že v případech tohoto druhu, kdy je držitel otroka zproštěn odpovědnosti z důvodu jeho útěku, ačkoli není nucen poskytnout jistotu k jeho pronásledování, musí se zavázat, že pokud by ho zajistil, vydá ho. Tento názor schvaluje Pomponius ve třicáté čtvrté knize Různých pasází a je lepší.

22. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud otrok uprchne podvodem držitele, bude proti němu vynesena rozsudek, jako by byl v držení.

23. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Osoba je oprávněna podat věcnou žalobu, pokud se stala vlastníkem majetku buď podle práva národů, nebo podle občanského práva.

(1) Posvátná a náboženská místa nelze žalovat na základě věcných žalob, jako by byla majetkem fyzických osob.

(2) Když někdo připojí ke svému majetku něco, co patří jinému, takže se to stane jeho součástí; jako například když někdo přidá ke své soše ruku nebo nohu, která patří jinému, nebo rukojeť nebo dno k poháru, nebo reliéfní postavu ke svícnu, nebo nohu ke stolu, větší počet autorit velmi správně uvádí, že se stává vlastníkem celku a že může pravdivě říci, že socha nebo pohár jsou jeho.

(3) Navíc cokoli, co je napsáno na mém papíře nebo namalováno na mé tabuli, se okamžitě stává mým, ačkoli některé autority mají jiný názor vzhledem k hodnotě obrazu; ale tam, kde jedna věc nemůže existovat bez druhé, musí být nutně dána spolu s ní.

(4) Proto se ve všech těchto případech, kdy můj majetek přitahuje cizí majetek k sobě na základě nadřazenosti, stává mým; a pokud podám žalobu o jeho vrácení, mohu být donucen na základě námitky z důvodu podvodu zaplatit zvýšenou hodnotu věci.

(5) Cokoli je spojeno nebo připojeno k něčemu jinému, se stává jeho součástí v důsledku připojení, a vlastník nemůže podat žalobu o vrácení, dokud jsou tyto dva předměty připojeny; může však podat návrh na jejich předložení soudu, aby byly odděleny a aby byla podána žaloba o vrácení, samozřejmě s výjimkou případu, který uvedl Cassius, kdy jsou předměty svařeny dohromady; neboť ten říká, že je-li ruka přivařena k soše, k níž patří, je pohlcena jednotou větší části a že cokoli, co se jednou stalo majetkem jiného, se nemůže vrátit svému bývalému majiteli, i kdyby se to odlomilo. Stejné pravidlo neplatí pro cokoli, co je připájeno olovem; svařování totiž způsobuje smísení téhož materiálu, ale pájení to nedělá. Proto je ve všech těchto případech nutná žaloba in factum; to znamená tam, kde žaloba na vydání věci nebo in rem nepřísluší. Ale pokud jde o věci, které se skládají z oddělených předmětů, je zřejmé, že oddělené části si zachovávají svou zvláštní povahu; jako například oddělené otroky a oddělené ovce; a proto mohu podat žalobu na vrácení stáda ovcí jako takového, i když mezi nimi může být i váš beran, a vy sám můžete podat žalobu na vrácení svého berana. Pravidlo není stejné v případě, že se věc skládá ze souvislých částí, neboť připojíte-li ruku sochy nějaké jiné osoby k soše mé, nelze říci, že tato ruka je vaše, protože celá socha je zahrnuta v jednom pojetí.

(6) V případě, že stavební materiál jedné osoby byl použit v domě jiné osoby, nelze podat žalobu na jeho vrácení z důvodu zákona dvanácti tabulek; nelze ani podat žalobu na jeho výrobu, s výjimkou žaloby proti osobě, která vědomě použila materiál jiné osoby při stavbě svého vlastního domu; je však třeba použít starobylou žalobu nazvanou de tigno juncto, která se týká dvojnásobné náhrady škody a je odvozena ze zákona dvanácti tabulek.

(7) Kromě toho, když někdo postaví dům na svém pozemku z kamene, který patří jinému, může sice podat žalobu na vrácení domu; ale bývalý vlastník může podat žalobu na vrácení kamene, pokud je vyjmut, i když dům mohl být zbourán po uplynutí doby nutné k vydržení, po dni, kdy dům přejde do vlastnictví dobrověrného nabyvatele; jednotlivé kameny totiž nejsou nabyty vydržením, i když se budova stane vlastnictvím jiného uplynutím času.

24. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Strana, která hodlá podat žalobu na navrácení majetku, by měla zvážit, zda může získat jeho držbu prostřednictvím nějakého zákazu; protože je pro ni mnohem výhodnější, aby byla sama v držbě a donutila svého protivníka převzít břemeno žalobce, než aby sama podala žalobu, když je tento v držbě.

25. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Pokud se někdo ujme obhajoby bez jakéhokoli dobrého důvodu, protože není v držbě a nejednal podvodně, aby se vyhnul držbě, nemůže být podle Marcella věc zamítnuta, pokud žalobce není informován o skutečnostech, a tento názor je správný; to však za předpokladu, že došlo ke spojení věcí. Pokud však strana před spojením věci tvrdí, že není v držení, ačkoli ve skutečnosti není, a neklame žalobce a odchází, nelze mít za to, že se zavázala věc bránit.

26. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Pokud si je totiž žalobce vědom skutečností, pak není podveden jiným, ale sám sebou, a proto bude žalovaný zproštěn obžaloby.

27. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Jestliže však, když chci žalovat Titiuse, někdo prohlásí, že je v držení, a poté se dobrovolně přihlásí na obhajobu, a já to během soudního řízení prokážu svědectvím, musí být rozsudek nepochybně vynesena v neprospěch druhé strany.

(1) Strana by měla být v držení nejen v okamžiku spojení věci, ale také v okamžiku vydání rozhodnutí. Pokud byl v držbě v době, kdy byla tato otázka spojena, ale ztratil ji bez podvodu na své straně, když bylo o věci rozhodnuto, měl by být zproštěn odpovědnosti. Pokud zase nebyl v držbě v době, kdy byla věc spojena, ale měl ji v době, kdy bylo o věci rozhodnuto, je třeba

přijmout názor Proculuse, a sice: že v každém případě musí být rozhodnutí vydáno v jeho neprospěch, a tudíž všechny zisky od doby, kdy nabyl držbu, budou zahrnuty do rozsudku.

(2) Pokud se hodnota otroka, pro něhož je podána žaloba, snížila ze zlého úmyslu držitele a poté zemřel, nikoliv však vinou držitele, ale z jiné příčiny, nesmí se výše snížení jeho hodnoty odhadovat, protože to pro žalobce nemá žádný význam. To se však týká pouze věcné žaloby; neboť právo na žalobu podle Lex Aquilia trvá.

(3) Strana, která se před připojením věci podvodně vzdala držby nemovitosti, je odpovědná za věcnou žalobu; to lze dovodit z usnesení senátu, kterým se stanoví, jak jsme již uvedli, že dříve spáchaný podvod je zahrnut do žaloby o navrácení nemovitosti; neboť je-li spáchaný podvod zahrnut do takové žaloby, která je sama o sobě věcnou žalobou, je tedy absurdní, aby již spáchaný podvod byl zahrnut do věcné žaloby o navrácení určité konkrétní věci.

(4) Pokud je otec nebo vlastník otroka v držbě prostřednictvím svého syna nebo prostřednictvím otroka a jeden z nich je v době vynesení rozsudku nepřítomen, aniž by to bylo zaviněno uvedeným otcem nebo vlastníkem, je třeba buď poskytnout lhůtu, nebo poskytnout záruku za vydání držby.

(5) Pokud držitel vynaloží jakékoli náklady v souvislosti s majetkem, pro který byla podána žaloba, předtím, než je žaloba spojena, je třeba tyto náklady vyúčtovat prostřednictvím výjimky z důvodu podvodného úmyslu; pokud žalobce trvá na žalobě o navrácení svého majetku, aniž by nahradil náklady. Stejně pravidlo se uplatní v případě, kdy držitel brání otroka v žalobě proti noxám a po prohraném sporu zaplatí náhradu škody; nebo omylem postaví dům na neobydleném pozemku, který patří žalobci, pokud mu ten nedovolí stavbu odstranit. Některé orgány uvedly, že takto by měl postupovat i soud, který projednává věc o vrácení věna, jež se týká pozemku darovaného manželce. Pokud však dáváte svému otrokovi pokyny, dokud je ve vašem vlastnictví, Proculus se domnívá, že toto pravidlo by nemělo být dodržováno; neměl bych totiž být zbaven svého otroka a nelze použít stejný prostředek nápravy, který jsme uvedli výše v případě pozemku.

28. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Předpokládejme například, že jste ho učili být umělcem nebo kopistou; platí, že na základě žádosti k soudu nelze získat žádný odhad:

29. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Ledaže by měl otroka na prodej a chtěl za něj dostat lepší cenu vzhledem k jeho profesi;

30. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Nebo byl žalobce předem upozorněn na povinnost uhradit náklady a žalovaný ve snaze vyhnout se této povinnosti vznesl námitku z důvodu podvodu.

31. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Pokud je však požadován zisk v případě otroka, o jehož navrácení je podána žaloba, je třeba vzít v úvahu nejen dospělost otroka, ale také to, jaké služby by mohl poskytovat, i kdyby tohoto věku nedosáhl. Bylo by však nečestné, kdyby žalobce požadoval vyúčtování zisku, který mohl být získán díky dovednostem otroka, protože jej získal na úkor držitele.

32. Modestinus, Rozdíly, kniha VIII.

Pokud však otroka vyučil nějakému řemeslu, lze po dosažení věku 25 let započítat náklady, které mu v této souvislosti vznikly.

33. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Je třeba odhadnout nejen zisky, které byly vybrány, ale i ty, které mohly být poctivě vybrány; a proto, pokud by majetek, který je předmětem sporu, měl být ztracen buď podvodem, nebo nedbalostí držitele, Pomponius se domnívá, že lepší je názor Trebatia, totiž že je třeba vzít v úvahu zisky v rozsahu, v jakém by existovaly, kdyby majetek nebyl zničen, tj. do doby vydání rozhodnutí; a tento názor přijímá i Julianus. Podle tohoto pravidla, pokud vlastník pouhého vlastnictví podá žalobu a uživatelské právo je ztraceno v důsledku prodloužení, musí být účet zisků vypočítán od okamžiku, kdy bylo uživatelské právo odděleno od pouhého vlastnictví.

34. Julianus, Digesty, kniha VII.

Stejně pravidlo platí i v případě, že se pozemek připojí k jinému pozemku naplaveninou.

35. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Na druhou stranu, pokud by žalobce odkázal právo užívání určité nemovitosti poté, co došlo ke spojení, některé autority se zcela správně domnívají, že by se nemělo přihlížet k ziskům po okamžiku, kdy bylo právo užívání odděleno od nemovitosti.

(1) Když podám žalobu o pozemek, který mi nepatří, a soudce ve svém rozhodnutí uvede, že je můj, měl by také vynést rozsudek proti držiteli o výnosech; neboť mu musí být nařízeno vydat zisky stejným omylem, jako by se žalobce neměl vzdát

zisků ve prospěch držitele, který věc prohrál; jinak, jak říká Mauricianus, nemůže soudce rozhodnout, že je třeba vydat majetek; a proč by měl držitel držet to, co by nemohl držet, kdyby se držby vzdal hned?

(2) Žalobce, který přijal odhad nemovitosti, není nucen zajistit držitele proti vystěhování, neboť držitel si musí sám zavinit, že nemovitost neodevzdal.

(3) Pokud majetek nelze rozdělit, aniž by došlo k jeho zničení, je stanoveno, že lze podat žalobu na podíl na něm.

36. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Když někdo podává žalobu na vrácení věci, měl by se zajímat, zda žalovaný, proti němuž žalobu podává, je držitelem nebo zda se držby podvodně vzdal.

(1) Strana, která je žalována in rem, může být odsouzena také z důvodu nedbalosti; a držitel otroka, proti němuž byla podána žaloba na jeho navrácení, je vinen nedbalostí, pokud mu dovolí, aby se objevil v aréně, a on je zabit; a také v případě, že otrok byl uprchlík a on ho nezajistil a on utekl; nebo pokud je podána žaloba na loď a on ji vyslal za špatného počasí a ona ztroskotala.

37. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Julianus v osmé knize Digest říká, že pokud stavím na cizím pozemku, jehož jsem nabyvatelem v dobré víře, ale činím tak v době, kdy jsem věděl, že pozemek patří jinému, měli bychom se podívat, zda nemám nárok na výjimku; ledaže by někdo mohl říci, že mám nárok na výjimku z důvodu, že jsem očekával ztrátu. Domnívám se však, že takový účastník nemá právo

na výjimku; neboť jakmile si byl jist, že pozemek patří jinému, neměl stavbu postavit; mělo by mu však být uděleno povolení odstranit stavbu, kterou postavil, pokud tak učiní bez ztráty pro vlastníka pozemku.

38. Celsus, Digesty, kniha III.

Na cizím pozemku, který jste koupili, aniž byste ho prozkoumali, jste stavěli nebo sázeli, a pak jste byli vystěhováni. V tomto případě dobrý soudce rozhodne různě podle právního stavu stran a podle okolností případu. Předpokládejme, že vlastník učinil totéž, pak, aby získal zpět svůj pozemek, musí vám nahradit vaše náklady, ale pouze do výše, o kterou se jeho hodnota zvýšila; a pokud to, co k němu bylo přidáno, činí více než kupní cena, bude povinen zaplatit pouze to, co bylo vynaloženo. Předpokládejme, že strana je chudá, a je-li nucena toto zaplatit, musí obětovat své domácí potřeby a hroby svých předků; pak postačí, když vám bude dovoleno odstranit co nejvíce z toho, co jste postavili, za předpokladu, že se pozemek nestane horším, než by byl, kdyby na něm nebyla postavena žádná stavba na prvním místě. Rozhodli jsme však, že pokud je vlastník ochoten zaplatit vám částku rovnající se tomu, co by vlastník měl, kdyby tyto věci byly odstraněny, bude mít pravomoc tak učinit. Nesmíte si však počínat zlomyslně, jako například seškrabávat omítku, kterou jste nanесли, nebo poškozovat obrazy, což by nemělo jiný účinek než způsobit nepříjemnosti. Předpokládejme, že vlastníkem je strana, která očekává, že majetek prodá, jakmile jej získá zpět; pak, pokud nedodá částku, kterou jsme již uvedli, že musí dodat v prvním příkladu, musí být škoda, za kterou byl proti vám vynesena rozsudek, zaplácena po jejím odečtení.

39. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Zhotovitelé, kteří staví z vlastních materiálů, okamžitě převádějí vlastnictví těchto materiálů na ty, kteří vlastní pozemek, na němž stavbu postavili.

(1) Julianus ve dvanácté knize Digest velmi správně říká, že žena, která dá pozemek do zástavy jako záruku za cizí dluh, může jej získat zpět věcnou žalobou, i když byl pozemek věřitelem prodán:

40. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Protože se má za to, že věřitel prodal zástavu, která byla neplatná.

41. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Pokud někdo koupí nemovitost pod podmínkou, že pokud jiná strana nabídne více, vzdá se koupě, jakmile je podmínka splněna, nemůže již využít věcné žaloby; pokud však byl pozemek převeden na stranu pod takovou podmínkou, může využít věcné žaloby k jeho získání zpět předtím, než je nabídnuta vyšší cena, ale nemůže tak učinit později.

(1) Když mi otrok nebo syn rodiny prodá a odevzdá pozemek, jsem oprávněn podat věcnou žalobu na jeho vrácení, pokud měl volnou správu svého peculium. Stejně pravidlo platí, když otrok dodá majetek svého pána se souhlasem tohoto pána; stejně tak, když zástupce prodá nebo dodá majetek se souhlasem svého zmocnitele, budu mít nárok na věcnou žalobu.

42. Paulus, O ediktu, kniha XXVI.

Je-li podána věcná žaloba, bude dědic držitele - pokud sám není v držbě - osvobozen; pokud však vznikla nějaká osobní odpovědnost zemřelého, musí být v každém případě zahrnuta do rozsudku.

43. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

Cokoli je připojeno k náboženským předmětům, je samo o sobě náboženské, a proto kameny, které byly součástí náboženské stavby, nelze získat zpět ani poté, co byly odstraněny; žalobce však bude mít nárok na mimořádné odškodnění žalobou in

factum a ten, kdo kameny odstranil, bude nucen je vrátit. Pokud však byly kameny patřící jinému použity ke stavbě pomníku bez souhlasu vlastníka a před použitím pomníku byly odděleny a odstraněny, aby byly použity jinde, může je vlastník získat zpět. A i když byly odstraněny, aby byly nahrazeny v téže stavbě, je stanoveno, že vlastník téže stavby je může stejným způsobem získat zpět.

44. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIX.

Ovoce visící na stromě je považováno za součást půdy.

45. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Pokud je otrok vrácen žalobci poté, co byla podána žaloba na jeho navrácení, a učinil tak držitel v dobré víře, domnívám se, že by měl složit jistotu pouze proti zlému úmyslu, ale ostatní držitelé by měli složit jistotu i proti nedbalosti; a držitel v dobré víře musí být mezi ně zahrnut poté, co bylo připojeno vydání.

46. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud je majetek, o který je podána věcná žaloba, oceněn částkou, na kterou žalobce u soudu přísahá, přechází vlastnictví k němu ihned na držitele; má se totiž za to, že jsem s ním věc dohodl a vyřídil na základě, který sám stanovil.

47. Týž, O Plautiovi, kniha XVII.

Tak je tomu v případě, kdy je věc po ruce, je-li jinde, přechází, když ji držitel získá se souhlasem žalobce; a proto není v rozporu s pravidlem, že odhad soudce by měl být proveden pouze v případě, že žalobce poskytne záruku, "že neučiní nic, co by bránilo vydání věci".

48. Papinianus, Názory, kniha II.

Pokud držitel v dobré víře vynaložil náklady na pozemek, který zjevně patří jinému, nemůže podat žalobu na náhradu těchto nákladů proti tomu, kdo mu pozemek daroval, nebo proti jeho vlastníkov; ale s pomocí výjimky z důvodu podvodu mu mohou být uvedené výdaje nahrazeny na základě rozhodnutí soudu z důvodu spravedlnosti; to znamená, že pokud výdaje převyšují výši zisku získaného před připojením vydání, neboť v případě, že je povoleno započtení, bude vlastník povinen vrátit částku, o kterou výdaje převyšují zisk, pokud byl pozemek zvýhodněn.

49. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Jsem toho názoru, že půda, na níž stojí dům, je jeho součástí, a ne pouhou oporou, jako je moře pro loď.

(1) Cokoli z mého majetku, který mám právo získat zpět, je moje.

50. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Patří-li pole někomu na základě kupního práva, nemůže být řízení řádně zahájeno žalobou tohoto druhu dříve, než je pole vydáno a jeho držba ztracena.

(1) Dědic může správně podat žalobu o to, co mu náleží z pozůstalosti, i když ji dosud nezískal do vlastnictví.

51. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Pokud je podána věcná žaloba a rozhodnutí je vydáno v neprospěch dědice držitele, musí být při vynesení rozsudku zohledněna nedbalost a podvod dědice v dané věci.

52. Julianus, Digest, kniha LV.

Pokud se držitel pozemku podvodně vzdal jeho držby před jeho vydáním, nemohou být jeho dědicové nuceni k obraně v rámci věcné žaloby, ale měla by proti nim být podána žaloba in factum, kterou by byli nuceni vydat částku, na které se prostřednictvím pozemku obohatili.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXI.

Pokud držitel pozemek obdělal nebo osázel a pozemek je následně vrácen žalobou, nemůže odstranit to, co osázel.

54. Ulpianus, Názory, kniha VI.

Je velký rozdíl mezi povinnostmi advokáta a obhajobou vlastního případu; pokud účastník řízení dodatečně zjistí, že mu určitý majetek patří, neztratí k němu vlastnické právo, protože v době, kdy o této skutečnosti nevěděl, pomáhal jinému, který podal žalobu na jeho vrácení.

55. Julianus, Digest, kniha LV.

Pokud držitel pozemku zemře před jeho vydáním a zanechá dva dědice a žaloba o navrácení celé pozůstalosti je podána proti jednomu z nich, který byl držitelem, není pochyb o tom, že proti němu musí být vydán rozsudek pro celou pozůstalost.

56. Týž, Digest, kniha LXXVIII.

Žaloba na vrácení peculium nebude přípustná, jako je tomu v případě stáda, ale strana, které bylo peculium odkázáno, musí podat žalobu na jednotlivé předměty, z nichž se skládá.

57. Alfenus, Digest, kniha VI.

Strana, proti níž byla podána žaloba o vrácení pozemku, byla znovu žalována jiným žalobcem o tentýž pozemek; vyvstala otázka, jak by se vyhnula dvojí ztrátě, kdyby vydala pozemek jednomu ze žalobců na základě soudního rozhodnutí a poté by byl vyneset rozsudek ve prospěch druhého žalobce? Odpověděl jsem, že ať už soudce rozhodne o věci jako první, musí nařídít, aby byl pozemek vydán žalobci pod podmínkou, že se zaváže nebo poskytne držiteli záruku, že pokud druhá strana získá pozemek zpět, vydá jej.

58. Paulus, Epitomy z Alfenových Digest, kniha III.

Pokud byl muž žalován o navrácení otroka a také o krádež spáchanou tímto otrokem, vyvstala otázka, co by musel udělat, kdyby byl proti němu vyneset rozsudek v obou případech, pokud by mu byl nejprve navrácen otrok? Odpověď zněla, že

soudce by ho neměl nutit k vydání otroka, pokud by mu předtím nebyla poskytnuta záruka, že v případě, že mu byla uhrazena jakákoli škoda, bude mu tato škoda plně nahrazena, protože se připojil k případu týkajícímu se téhož otroka. Pokud však byl nejprve vynesena rozsudek ve věci týkající se krádeže a on vydal otroka jako náhradu škody a poté byl vynesena další rozsudek ve prospěch žalobce v žalobě o navrácení otroka; soudce by neměl provádět odhad škody, protože otrok nebyl vydán, protože účastníkovi nebylo možné přičítat nedbalost nebo zlý úmysl při nevydání otroka.

59. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Muž, který žil v domě patřícím jinému, do něj umístil okna a dveře, které majitel domu po roce odstranil. Ptám se, zda osoba, která je tam umístila, může podat žalobu na vrácení těchto dveří a oken? Odpověď zněla, že může, neboť cokoli je připojeno k budově jiného, tvoří její součást, dokud to tak zůstává, ale jakmile je to odstraněno, okamžitě se to vrací do původního stavu.

60. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud držitel, který je dítětem nebo nepřičetnou osobou, něco zničí nebo zkazí, nemůže být potrestán.

61. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Minicius, kde člověk použil materiál patřící jinému k opravě své vlastní lodi, když byl dotázán, zda loď zůstane stále majetkem téhož člověka, odpověděl, že ano, ale pokud to udělal při stavbě lodí, nebude tomu tak. Julianus v poznámce uvádí, že vlastnictví celé lodi se řídí polohou kýlu.

62. Papinianus, Otázky, kniha VI.

Pokud je podána žaloba na loď proti držiteli ve zlé víře, je třeba provést odhad zisku, stejně jako v případě obchodů a pozemků, které jsou běžně pronajímány. To není v rozporu s pravidlem, že dědic není nucen platit úroky z peněz, které byly uloženy, ale s nimiž nenakládá; neboť i když je pravda, že náklad, stejně jako úrok, nepochází z přírody, ale je vymahatelný ze zákona; přesto lze v tomto případě požadovat náklad, protože držitel lodi nemusí být žalobci odpovědný za riziko, ale peníze jsou půjčeny na úrok na riziko věřitele.

(1) Obecně však platí, že pokud vznikne otázka týkající se ocenění zisků, je třeba zkoumat nikoli to, zda je držitel ve zlé víře užíval, ale zda by je žalobce mohl užívat, kdyby mu bylo umožněno mít věc v držbě. Tento názor přijal i Julianus.

63. Totéž, Otázky, Kniha XII.

Pokud někdo ztratí držbu z nedbalosti, ale ne z důvodu podvodu, protože musí nechat udělat odhad, bude mít právo být vyslechnut soudem, pokud požádá, aby bylo jeho protivníkovi nařízeno postoupit jeho právo na žalobu; a protože mu pretor poskytne pomoc kdykoli, když je v držbě někdo jiný, nebude nijak zneužit. Měla by mu být poskytnuta pomoc, i když je v držení strana, která obdržela vyměřenou částku; a ta nebude snadno vyslyšena, pokud bude chtít vrátit peníze poté, co je jednou obdržela na základě rozhodnutí soudce na riziko žalovaného.

64. Stejně, otázky, kniha XX.

Při podání věcné žaloby je jisté, že zisk musí být vydán i v případě věcí, které jsou pouze uchovávány k užívání, nikoliv k požívání.

65. Stejný, Názory, kniha II.

Jestliže někdo, kdo koupil pozemek od někoho, kdo nebyl jeho vlastníkem, uplatní námitku z důvodu podvodu, nebude povinen vydat pozemek vlastníkovi, ledaže by peníze, které byly vyplaceny věřiteli, jenž držel pozemek v zástavě za dluhy, spolu s úroky za mezidobí získal zpět, tedy pokud úroky činí více než zisky, které získal před podáním žaloby, neboť ty mohou být započteny pouze na úroky nedávno splatné z jistiny; neboť je jen spravedlivé, aby byly povoleny výdaje jako v případě zlepšení pozemku.

(1) Pokud muž daroval své dceři, která byla otrokyní, nikoliv věno, ale část svého peculium, pak pokud jí neodkáže nic jako peculium, musí být otrok zahrnut do majetku pozůstalosti. Pokud však otec vydědil svou dceru s ohledem na její věno a peculium; a z tohoto důvodu jí v závěti buď nezanechal nic, nebo jí zanechal o to méně; obrana založená na úmyslu jejího otce bude dceru chránit.

66. Paulus, Otázky, kniha II.

Nemáme o nic menší právo podat žalobu na vrácení něčeho, co je naším vlastnictvím, protože se očekává, že o vlastnictví přijdeme, pokud bude splněna podmínka, na níž závisí odkaz nebo udělení svobody.

67. Scaevola, Názory, kniha I.

Muž, který koupil dům od poručníka nezletilého, poslal tesaře, aby ho opravil, a ten v něm našel peníze. Vystává otázka, komu tyto peníze patří? Odpověděl jsem, že pokud se nejedná o ukryté peníze, ale o nějaké, které se ztratily nebo které ten, komu patřily, omylem neodstranil, měly by přesto nadále patřit tomu, komu původně patřily.

68. Ulpianus, O ediktu, kniha LI.

Pokud je osobě nařízeno vydat majetek a osoba neuposlechne soudního příkazu s tím, že tak nemůže učinit; pokud skutečně majetek má, bude jí na základě žádosti soudce nuceně převedena držba a jediné rozhodnutí, které bude ve věci vydáno, se bude týkat zisku. Není-li však schopen nemovitost vydat a jednal-li podvodně, aby se tomu vyhnul, musí mu být uloženo zaplatit tolik, kolik jeho protivník přislíbil, bez jakéhokoli omezení; není-li však schopen nemovitost vydat a nejednal-li podvodně, aby se tomu vyhnul, může mu být uloženo zaplatit nejvýše to, co má hodnotu; to znamená výši úroků jeho protivníka. To je obecná zásada, která platí pro všechny případy, kdy má být majetek vydán na základě soudního rozhodnutí, ať už se jedná o zákazy nebo žaloby in rem či in personam.

69. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Pokud osoba jednala podvodně, aby se vyhnula držbě, může být potrestána tímto způsobem, a sice: žalobce není povinen poskytnout mu záruku, že na něj převede žalobní práva, která má ve věci:

70. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

A je stanoveno, že mu nemůže být přiznána ani publiciánská žaloba, aby nemohl získat majetek násilím a proti vůli vlastníka zaplacením přiměřené ceny.

71. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Pokud se držitel podvodně vzdal držby, ale žalobce není ochoten složit přísahu a dává přednost tomu, aby bylo jeho protivníkovi uloženo zaplatit skutečnou hodnotu nemovitosti, je třeba jeho přání vyhovět.

72. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud jste koupili Semproniovův pozemek od Titia a po zaplacení ceny vám byl vydán a poté se Titius stal Semproniovým dědicem a prodal a vydal tentýž pozemek jiné osobě, je spravedlivé, abyste byli upřednostněni vy; neboť i kdyby sám prodávající podal proti vám žalobu o navrácení majetku, můžete mu to vyloučit námitkou; pokud by však byl sám v držbě a vy byste proti němu podali žalobu, mohli byste využít replikaci proti námitce z důvodu vlastnictví.

73. Týž, O ediktu, kniha XVII.

V žalobě podané za účelem navrácení určitého majetku není držitel povinen uvádět, jaký podíl na něm mu náleží, neboť to je povinností žalobce, a nikoli držitele. Stejně pravidlo je dodržováno v případě publiciánské žaloby.

(1) Pro nadřízeného,

74. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

(Tedy ten, kdo má právo užívat pozemek patřící jinému pod podmínkou, že za něj platí určité nájemné),

75. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Praetor slibuje věcnou žalobu v případě, že je prokázán řádný důvod.

76. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Zásady, které byly uvedeny v souvislosti s žalobou na vrácení celé nemovitosti, je třeba chápat tak, že platí i pro vrácení jejího podílu, a je povinností soudce nařídit, aby věci, které mají být vydány, byly vydány v poměrné části současně s vydáním samotného podílu.

(1) Žalobě o vrácení dosud nezjištěného podílu bude vyhověno, pokud k tomu existuje závažný důvod. O dobrý důvod se jedná například v případě, kdy se v případě závěti použije Lex Falcidia z důvodu nejisté částky, která má být vyhrazena z odkazů, když soud neprovedl důkladné šetření. Pokud zůstavitel, jemuž byl odkázán otrok, vůbec neví, jaký podíl na uvedeném otrokovi má žalovat; žalobě tohoto druhu bude vyhověno. Rozumíme, že stejné pravidlo platí i pro jiné věci.

77. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Jistá žena darovala dopisem pozemek muži, který nebyl jejím manželem, a pak si od něj stejný pozemek pronajala. Mohlo by se tvrdit, že měl právo na věcnou žalobu, protože nabyt držbu jejím prostřednictvím, stejně jako prostřednictvím nájemce. Bylo konstatováno, že v době odeslání dopisu se skutečně nacházel na pozemku, který mu byl darován, a to postačovalo k tomu, aby se jednalo o odevzdání držby, i když k pronájmu pozemku nedošlo.

78. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha IV.

Pokud jste nesklidili úrodu na pozemku, který patří jinému a který máte pouze v držbě, nejste povinni dodat nic, co se na tomto pozemku urodilo. Paulus se naproti tomu ptá, zda se úroda stává vlastnictvím držitele, protože ji sklídl na vlastní účet? Sklizením úrody musíme rozumět nejen to, že je sklizena celá, ale i to, že toto sklizení začalo a pokračovalo do té míry, že úroda přestala být podporována pozemkem; jako například tam, kde byly sklizeny olivy nebo hrozny, ale nikdo nevyrobil víno nebo olej; v takovém případě se totiž má za to, že ten, kdo úrodu sklídl, ji od té doby získal.

79. Týž, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha VI.

Pokud proti mně podáte žalobu o vrácení otroka a ten zemře po vydání, musí se odhadnout zisk za dobu, kdy žil. Paulus říká: "Domnívám se, že to platí pouze v případě, kdy otrok ještě nebyl tak nemocný, aby jeho služby byly bezcenné; neboť i kdyby žil nadále v takovém špatném zdravotním stavu, nebylo by správné, aby se zisky odhadovaly po tuto dobu."

80. Furius Anthiannus, O ediktu, kniha I.

Nejsme nuceni snášet věcnou žalobu, protože každý může tvrdit, že není v držbě, takže pokud jeho protivník prokáže, že druhá strana je skutečně v držbě nemovitosti, může na základě soudního rozhodnutí převést držbu na sebe; i když neprokáže, že nemovitost je jeho.

Hlava 2. O veřejnoprávní žalobě in rem

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Praetor říká: "Pokud někdo chce zahájit řízení o navrácení majetku, který mu byl vydán z dobrého důvodu a jehož vlastnictví ještě nepřešlo lichvou, vyhovím mu."

(1) Pretor říká, a to velmi správně: "Pokud titul ještě nepřešel lichvou"; pokud se tak totiž jednou stalo, má právo na civilní žalobu a nepotřebuje čestnou.

(2) Proč se však zmínil pouze o doručení a užívání, když v zákoně existuje řada ustanovení, na jejichž základě může kdokoli nabýt vlastnictví, jako například v případě odkazu?

2. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Nebo darování mortis causal Pro publiciánskou žalobu lze podat v případě ztráty držby, protože se získává stejným způsobem jako dědictví.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

A existuje mnoho dalších ustanovení zákona, která mají stejný účinek.

(1) Praetor říká: "Může podat žalobu z dobrého důvodu"; a Publiciánskou žalobu může podat nejen nabyvatel v dobré víře, ale i jiné osoby; jako například ten, na koho byl převeden majetek věnem a který ještě nebyl nabyt lichvou; neboť velmi dobrý důvod k žalobě existuje bez ohledu na to, zda byl majetek darovaný věnem oceněn či nikoli. Stejně tak v případě, kdy je majetek převeden na základě rozsudku:

4. Paulus, O ediktu, kniha XIX. Nebo za účelem splacení dluhu,

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Nebo o vydání otroka místo náhrady škody, ať už k tomu byl dobrý důvod, nebo ne.

6. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Navíc v případě noxální žaloby, kdy nebyla podána žádná obrana, mohu otroka na příkaz préтора odvést, a pokud po odvedení ztratím jeho vlastnictví, mohu využít publiciánské žaloby.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud mi však byl majetek přisouzen, mohu podat publicistickou žalobu.

(1) Pokud je hodnota majetku odhadnuta u soudu, podobá se to otroku; a Julianus ve dvacáté druhé knize Digest říká, že pokud žalovaný nabídne částku odhadu, je žaloba publicisty oprávněná.

(2) Marcellus ve dvacáté sedmé knize Digest říká, že pokud někdo koupí majetek od nepřičetné osoby, aniž by věděl, že tomu tak je, může jej nabýt lichvou, a proto bude mít právo na Publiciánskou žalobu.

(3) Pokud někdo získá majetek darem, je oprávněn k publiciánské žalobě, která se bude vztahovat i na dárce, neboť žalobce je oprávněným držitelem, pokud přijme dar.

- (4) Pokud strana koupí majetek od nezletilé osoby, aniž by věděla, že je takovou osobou, má právo na publiciánskou žalobu.
- (5) Stejný postup platí i v případě, že byla provedena výměna.
- (6) Publiciánská žaloba není založena na otázce držby, ale na otázce vlastnictví.
- (7) Pokud mi nabídnete přísahu v žalobě, kterou jsem podal za účelem navrácení majetku, a já odpřísáhnu, že uvedený majetek je můj, mám nárok na Publiciánskou žalobu, ale pouze proti vám; neboť jediná osoba, která může být přísahou poškozena, je strana, která ji nabídla. Je-li však přísaha složena držiteli a ten přísahá, že majetek nepatří žalobci, může využít výjimku pouze vůči němu; nepůsobí totiž v tom smyslu, že by mu přiznávala právo na žalobu.
- (8) V případě veřejné žaloby je třeba dodržet všechna pravidla, která jsme uvedli u žaloby na navrácení majetku.
- (9) Tato žaloba je ve prospěch dědice i pretoriánských nástupců.
- (10) Pokud neuskutečním nákup, ale můj otrok ano, mám nárok na Publiciánskou akci. Stejně pravidlo platí i v případě, že nákup provede můj zástupce, poručník, kurátor nebo kdokoli jiný, kdo uzavírá obchody s mým otrokem.
- (11) Praetor říká: "Kdo kupuje v dobré víře"; není to tedy každá koupě, která může přinést zisk z žaloby, ale pouze ta, která byla učiněna v dobré víře; proto stačí, jsem-li kupujícím v dobré víře, i kdybych nekoupil od vlastníka, i když mi možná prodal s podvodným úmyslem; podvod prodávajícího mi totiž nebude na újmu.

(12) V této žalobě mi nebude na újmu, jestliže jsem nástupcem kupujícího a jednal jsem podvodně, jestliže strana, po níž jsem nastoupil, učinila koupi v dobré víře; a nebude mi na prospěch, jestliže jsem se nedopustil podvodu, jestliže se kupující, po němž jsem nastoupil, dopustil podvodu.

(13) Pokud však koupi provedl můj otrok, je třeba brát v úvahu jeho podvod, nikoliv můj, a naopak.

(14) Publiciánská žaloba se vztahuje k okamžiku koupě, a proto se Pomponius domnívá, že nic, co bylo podvodně provedeno před koupí nebo po ní, se nemůže stát předmětem vyšetřování v rámci této žaloby.

(15) Tato žaloba se týká pouze dobré víry kupujícího.

(16) Proto, aby bylo možné uplatnit Publiciánskou žalobu, musí existovat následující podmínky: osoba, která provedla koupi, musí jednat v dobré víře a koupený majetek jí musí být s tímto vědomím předán. I když však koupil v dobré víře, nemůže využít veřejnoprávní žalobu před doručením.

(17) Julianus v sedmé knize Digest uvedl, že předání nabytého majetku musí být provedeno v dobré víře, a proto pokud strana vědomě předstírá držbu něčeho, co patří jinému, nemůže využít publiciánské žaloby, protože nebude moci nabýt majetek lichvou. Nikdo si také nesmí myslet, že podle našeho názoru k tomu, aby nabyvatel mohl využít Publiciánské žaloby, stačí, aby na počátku dodávky nevěděl, že věc patří jinému, ale je nutné, aby byl v té době také dobrověrným nabyvatelem.

8. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Nic se však neuvádí o zaplacení kupní ceny, a proto je třeba se domnívat, že podle názoru prétora se nelze ptát, zda byla cena zaplacená, či nikoli.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Publiciánská žaloba je stejně dostupná bez ohledu na to, zda je majetek vydán kupujícímu nebo jeho dědici.

(1) Pokud strana koupí majetek, který u ní byl uložen nebo jí byl půjčen či zastaven, musí být považován za dodaný, pokud zůstane po koupi v jejím držení.

(2) Stejně pravidlo platí i v případě, že dodání předcházelo nákupu.

(3) Kromě toho, pokud koupím nějaký statek a bude mi vydán určitý majetek, který k němu patří a o který chci podat žalobu, Neratius uvádí, že budu mít nárok na publiciánskou žalobu.

(4) Pokud někdo prodá tutéž nemovitost odděleně dvěma dobrověrným kupujícím, podívejme se, kdo z nich má lepší právo na Publiciánskou žalobu: ten, komu byla nemovitost předána jako první, nebo ten, kdo ji pouze koupil? Julianus v sedmé knize Digest uvádí: "že pokud strany provedly koupi od téže osoby, která nebyla vlastníkem, bude mít přednost ten, komu bylo dodání provedeno jako prvnímu; pokud však koupily uvedenou nemovitost od různých osob, které nebyly vlastníky, je v lepším právním postavení ten, kdo ji drží, než ten, kdo podává žalobu; a tento názor je správný."

(5) Tuto žalobu nelze podat v případě majetku, který nelze nabýt zcizením, jako například v případě odcizených věcí nebo uprchlých otroků.

(6) Pokud otrok patřící do pozůstalosti koupí majetek před vstupem do pozůstalosti a po jeho vydání ztratí jeho držbu, má dědic zcela správně právo na Publiciánskou žalobu, jako by byl sám v držbě. Ve stejném postavení budou i členové obce, pokud byl majetek dodán jejich otrokovi;

10. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

At' už otrok koupil uvedený majetek s ohledem na své vlastní peculium, nebo ne.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud jsem provedl koupi a majetek byl na mou žádost vydán jiné straně, císař Severus v reskriptu uvedl, že mu má být přiznána publiciánská žaloba.

(1) Publiciánská žaloba se podává v případech, kdy je podána žaloba na vrácení užívacího práva, které bylo vydáno, a také v případech, kdy služebnosti městských nemovitostí byly zřízeny vydáním nebo trpěním; například když strana dovolila, aby byl přes její dům postaven vodovod. Stejně pravidlo platí i v případě venkovských služebností, neboť je stanoveno, že v tomto případě je chráněno doručení a strpění.

(2) Potomek ukradené otrokyně, který byl počat v době, kdy byla v držení nabyvatele v dobré víře, může být získán zpět prostřednictvím této žaloby, i když dítě nebylo v držení strany, která ho koupila; dědic zloděje však není oprávněn k této žalobě, protože je nástupcem vadného vlastnického práva zemřelého.

(3) Někdy však, i když matka, která byla ukradena, nebyla prodána, ale byla mi darována (o čemž jsem nevěděl), a ona poté počala a porodila, když byla v mém držení, jsem oprávněn podat veřejnou žalobu na navrácení dítěte, jak říká Julianus, za předpokladu, že v době podání žaloby nevím, že matka byla ukradena.

(4) Julianus také obecně tvrdí, že bez ohledu na to, jak jsem mohl získat matku lichvou, pokud nebyla ukradena, mohu stejným způsobem získat dítě, pokud jsem nevěděl, že matka byla ukradena. Ve všech těchto případech budu tedy oprávněn k publiciánské žalobě.

(5) Stejně pravidlo platí i v případě dítěte dcery otrokyně, i když se nenarodilo, ale po smrti matky bylo vyňato z jejího lůna císařským řezem; jak uvádí Pomponius ve Čtyřicáté knize.

(6) Rovněž uvádí, že pokud byl dům zakoupen a zničen, lze na základě žaloby tohoto druhu získat zpět veškeré přístavby, které byly na domě provedeny.

(7) Pokud se k pozemku přidá naplavenina, má stejnou povahu jako pozemek, k němuž byla přidána; a protože tedy samotný pozemek nelze získat zpět na základě publiciánské žaloby, nelze získat zpět ani přírůstek; pokud však ano, lze získat zpět i část přidanou naplaveninou; o tom se zmiňuje Pomponius.

(8) Dodává také, že v případě, kdy má být podána žaloba na části zakoupené sochy, které byly odstraněny, je možné podat podobnou žalobu.

(9) Dále uvádí, že pokud si koupím volný pozemek a postavím na něm dům, mohu řádně využít Publiciánskou akci.

(10) Říká také, že pokud postavím dům a pozemek se poté uvolní, mohu rovněž využít veřejnou žalobu.

12. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Pokud muž daroval otroka své snoubence a předtím, než vlastnické právo přešlo lichvou, ho dostal zpět jako věno, božský Pius v reskriptu uvedl, že pokud by se strany rozvedly, měl by být otrok vrácen, neboť dar mezi dvěma snoubenci je platný, a proto jí jako držitelce bude udělena výjimka; a pokud by došlo ke ztrátě držby, bude vyhověno Publiciánově žalobě, ať už je držitelem majetku cizí osoba nebo dárce.

(1) Pokud je někomu vydán majetek na základě trebelského dekretu senátu, i kdyby jej dotyčný nezískal do vlastnictví, může využít publiciánské žaloby.

(2) V případě nájemních smluv na dobu neurčitou a jiných nemovitostí, které nelze nabýt užíváním, je publiciánská žaloba k dispozici v případě, že došlo k předání pozemku v dobré víře.

(3) Stejně pravidlo platí i v případě, kdy jsem v dobré víře od osoby, která není vlastníkem, koupil dům, který s sebou nesl povrch pozemku.

(4) Pokud je majetek takové povahy, že nějaký zákon nebo ústava zakazuje jeho zcizení, nebude v tomto případě publiciánská žaloba přípustná, protože za takových okolností pretor neposkytuje nikomu ochranu, aby zabránil porušení zákona.

(5) Publiciánskou akci můžeme využít i v případě kojence-otroka mladšího jednoho roku.

(6) Pokud si někdo přeje získat zpět část nějakého majetku, může využít veřejnou žalobu.

(7) Tuto činnost může správně použít i ten, kdo ji má v držení pouze na okamžik.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V případě, že majetek, který jsme jakýmkoli způsobem legálně nabyli, ztratíme, bude nám tato žaloba poskytnuta za účelem navrácení uvedeného majetku.

(1) Někdy však publiciánskou žalobu nemohou podat osoby, které držbu získaly oprávněně; držba odvozená ze zástavy a nejistých darů je totiž oprávněná; v případech tohoto druhu se však právo na žalobu obvykle nepřipouští, a to samozřejmě z toho důvodu, že ani věřitel, ani strana, která má nejistý titul, nezíská držbu s tím, že se bude domnívat, že je vlastníkem.

(2) Pokud někdo nakupuje od nezletilého, musí prokázat, že tak učinil se souhlasem jeho opatrovníka, a nikoli v rozporu se zákonem. Pokud však provedl koupi na základě podvodu předstíraného opatrovníka, má se za to, že jednal v dobré víře.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Papinianus v šesté knize otázek uvádí, že pokud někdo zakáže vydání nebo dá výpověď a věc byla prodána jeho zástupcem na jeho žádost a zástupce ji přesto vydal, bude prétor chránit kupujícího, ať už je v držení, nebo podá žalobu na vrácení věci. Je-li však zástupce nucen zaplatit kupujícímu na základě žaloby založené na koupi, může se tento domáhat vrácení v rámci protinávrhu na mandátní žalobu; mohlo by se totiž stát, že by věc mohla být vrácena kupujícímu stranou, která dala příkaz k prodeji, protože z neznalosti nevyužil výjimku, kterou měl uplatnit, např: "Pokud strana, s níž jsem jednal, neuskutečnila prodej s vaším souhlasem".

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Pokud můj otrok na útěku koupí majetek od někoho, kdo není jeho vlastníkem, bude žaloba na ochranu osobnosti podána v můj prospěch, i když jsem jeho prostřednictvím nezískal vlastnictví dodaného majetku.

16. Papinianus, Otázky, kniha X.

Paulus v poznámce uvádí, že se lze dovolávat výjimky z důvodu zákonného vlastnictví, která brání veřejné žalobě.

17. Neratius, Pergameny, kniha III.

Publiciánská žaloba nebyla vymyšlena za účelem zbavení skutečného vlastníka jeho majetku (a to je prokázáno v první řadě na základě spravedlivých zásad a v druhé řadě použitím výjimky: "Pokud sporná věc nepatří držiteli"), ale z toho důvodu, aby v případě, že někdo něco koupí v dobré víře a získá to do držby, byl oprávněn držet to spíše on než jeho protivník.

Tit. 3. O žalobách na navrácení pozemků, které byly pronajaty na dobu neurčitou, tedy emfyteutických pozemků

1. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Některé pozemky patřící k městům se nazývají "vectigales", jiné nikoli. Jako vectigales se označují ty, které jsou pronajaty na dobu neurčitou, tj. na základě dohody, že dokud se za ně platí nájemné, není dovoleno je těm, kdo si je pronajali, ani jejich nástupcům odejmout. Pozemky, které se pronajímají k obdělávání za podmínek, za nichž jsme zvyklí je k tomuto účelu soukromě pronajímat, nejsou tohoto druhu.

(1) Pokud si strany pronajmou pozemek od obce na dobu neurčitou, ačkoli se nestávají jeho vlastníky, je stanoveno, že jsou přesto oprávněny podat věcnou žalobu proti držiteli, a to i proti samotným členům obce:

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII. Pokud však vždy platí nájemné.

3. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Stejně pravidlo platí i v případě, že uzavřeli nájemní smlouvu na dobu určitou a sjednaná doba ještě neuplynula.

Knihá VII

1. O užívání a jeho užívání a požívání.
2. Ohledně vzniku užívacího práva.
3. Kdy vzniká dědické právo.
4. Jakým způsobem dochází ke ztrátě užívacího práva nebo užívání.
5. O užívání věcí, které se užíváním spotřebovávají nebo zmenšují.
6. O žalobě na navrácení užívacího práva a o žalobě, kterou se toto právo popírá.

7. O službách otroků.

8. Ohledně užívání a bydlení.

9. Jakým způsobem musí uživatel poskytnout jistotu.

*****

Tit. 1. O užívání, užívání a požívání

1. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Obvyklé právo je právo užívat a požívat cizí majetek a zároveň zachovat jeho podstatu.

(2) Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Užívání je totiž právem k hmotné součásti věci, takže pokud je odstraněno, musí být odstraněno i samotné užívání.

3. Gaius, Deník aneb Zlaté záležitosti, kniha II.

Uživací právo může vzniknout k jakékoli nemovitosti na základě odkazu, takže dědicovi může být uloženo, aby uživací právo převedl na nějakou osobu; rozumí se, že ho převede, pokud dědice na pozemek zavede nebo mu umožní jej užívat či požívat. Pokud si někdo přeje zřídit uživací právo, může tak učinit prostřednictvím smluv a ujednání, aniž by sepsal závěť.

1. Uživací právo lze zřídit nejen k pozemkům a budovám, ale také k otrokům, tažným zvířatům a jinému majetku.

2. Aby se však pouhé vlastnictví nestalo absolutně bezcenným z důvodu trvalé existence uživacího práva, bylo rozhodnuto, že uživací právo může zaniknout různými způsoby a vrátit se k pouhému vlastnictví.

3. Kromě toho, ať už uživací právo vzniká a zaniká jakýmkoli způsobem, stejným způsobem může vzniknout a zaniknout i pouhé užívání.

(4) Paulus, O ediktu, kniha II.

V mnoha případech je uživací právo součástí vlastnictví a stojí samo o sobě, protože může být uděleno okamžitě nebo od určitého data.

5. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Uživací právo může být na počátku zřízeno s ohledem na podíl na nemovitosti, ať už je rozdělený nebo nerozdělený, a může být také ztraceno uplynutím doby stanovené zákonem; a na stejném principu může být zmenšeno působením Lex Falcidia. Zemře-li však ten, kdo uživací právo přislíbil, rozdělí se povinnost poskytnout je v poměru k podílům na nemovitosti; a musí-li být poskytnuto u pozemků ve společném vlastnictví a jeden z vlastníků je žalovaným v soudním řízení, provede se převod v poměru k podílu uvedeného žalovaného.

6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Uživací právo může vzniknout několika způsoby, například může být odkázáno jako dědictví. Samotné vlastnictví nemovitosti může být odkázáno formou odkazu a uživací právo může být vyhrazeno tak, aby užívání zůstalo dědici.

(1) Uživací právo může vzniknout také na základě žaloby o rozdělení pozůstalosti nebo žaloby o rozdělení společného jmění, kdy soud přizná jedné straně pouhé vlastnictví a druhé straně uživací právo.

(2) Užívání navíc nenabýváme pouze my sami, ale také osoby, které máme pod kontrolou.

(3) Nic nebrání tomu, aby byl můj otrok ustanoven dědicem a aby bylo holé vlastnictví odkázáno jako dědictví s výhradou užívání.

7. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud je užívací právo odkázáno jako dědictví, náleží veškeré zisky z nemovitosti uživateli. Lze odkázat právo užívání nemovitého nebo movitého majetku.

(1) Pokud je odkázán nemovitý majetek, jako například v případě odkázání užívacího práva k domu, náleží veškerý příjem z něj uživateli; a také vše, co plyne z budov, pozemků a dalších věcí, které k domu náleží. Proto bylo stanoveno, že uživatel může být uveden do držby přilehlé budovy s cílem zabránit hrozící újmě; a může si ponechat držbu uvedené budovy jako vlastník, pokud druhá strana vytrvale neposkytuje jistotu; ani po ukončení užívacího práva nic neztratí. Na základě této zásady Labeo uvádí, že vlastník nemovitosti nemá právo zvýšit svou budovu, pokud si to nepřejete; stejně jako v případě, že bylo odkázáno užívací právo k neobydlenému pozemku, nemůže na něm postavit dům; tento názor považuji za správný.

(2) Protože tedy veškerý užitek z nemovitosti náleží uživateli, může být, jak uvádí Celsus v osmnácté knize Digest, na základě žádosti u soudu donucen opravit dům, avšak jen do té míry, aby jej udržoval v dobrém stavu, ale pokud by se něco z něj zničilo stářím, nemůže být ani jedna ze stran donucena k opravě; přesto, pokud by tak dědic učinil, musí povolit uživateli, aby jej užíval; proto se Celsus ptá, do jaké míry musí být dům udržován v dobrém stavu? Pokud jsou některé části zničeny stářím, nemůže být nucen k jejich opravě, a proto je povinen pouze k mírným opravám, protože jelikož je mu ponecháno užívací právo, přebírá i jiná břemena, jako například daně, dávky, nájemné nebo rezervu na údržbu, která se na nemovitost vztahuje; a to Marcellus uvedl ve třinácté knize.

(3) Cassius také v osmé knize občanského práva říká, že k opravám může být uživatel donucen podáním žádosti k soudu, stejně jako je povinen vysadit stromy; a Aristo v poznámce uvádí, že je to správně. Neratius také ve čtvrté knize Paragrafů říká, že uživateli nelze zakázat provádět opravy ze stejného důvodu, jako mu nelze zakázat orat nebo obdělávat půdu; a nejenže může provádět nezbytné opravy, ale může také provádět úpravy za účelem užívání, jako jsou štuky, mozaiková dlažba a věci tohoto druhu; nemůže však budovy rozšiřovat nebo z nich odstraňovat něco užitečného:

8. Týž, O ediktu, kniha XL.

Přestože jeho záměrem je nahradit jej něčím lepším, a tento názor je správný.

9. Týž, O Sabinovi, kniha XVII.

Kromě toho, pokud bylo odkázáno užívací právo k půdě, vše, co z ní pochází a co z ní lze získat, je zahrnuto do zisku, který náleží zůstaviteli, ovšem pod podmínkou, že ji bude užívat tak, jak by to dělal řádný občan; Celsus v osmnácté knize Digest uvádí, že může být donucen, aby půdu vhodným způsobem obdělával.

1. Pokud jsou na pozemku včely, náleží mu i právo na jejich užívání.

2. Pokud se však na pozemku nacházejí kamenolomy a uživatel si přeje těžít kámen, nebo pokud se na něm nacházejí křídové či pískové jámy, má podle Sabina právo je všechny využívat, stejně jako by to dělal šetrný vlastník, což považuji za správný názor.

3. I v případě, že tyto lomy byly objeveny po odkázání užívacího práva, kdy bylo odkázáno užívací právo k celému poli, a nikoliv k jeho určitém částem, jsou zahrnuty do odkazu.

4. S tím úzce souvisí otázka, která byla často řešena v souvislosti s přírůstkem vlastnictví, a bylo zjištěno, že užívací právo k aluviální půdě náleží také uživateli. Pokud se však v řece naproti pozemku objeví ostrov, Pegas říká, že užívací právo k němu nepatří uživateli přilehlého pozemku, ačkoli se jedná o přistoupení k nemovitosti; jedná se totiž o jakousi zvláštní část nemovitosti, na jejíž užívání nemáte nárok. Tento názor není neopodstatněný, neboť tam, kde není přírůstek patrný, se užívací právo zvyšuje, ale tam, kde se objevuje samostatně, nepřispívá k prospěchu užívajícího.

5. Cassius v osmé knize občanského práva uvádí, že výnosy z odchytu ptáků a zvěře náleží uživateli, a tedy i výnosy z rybolovu.

6. Domnívám se, že výnos školky náleží také uživateli, takže má také právo prodávat a sázet; je však povinen mít záhon vždy připravený a obnovovat jej za účelem jeho opětovného osázení jako jakési nářadí, které má být použito ve prospěch pozemku, aby po skončení užívání mohl být vrácen vlastníkovi.

7. Stejně tak má právo na to, co tento nástroj pro dobro pozemku vyprodukuje, ale nemá právo jej prodat; pokud totiž bylo odkázáno užívací právo k pozemku a je zde pole, na kterém byl vlastník zvyklý získávat koly, osení nebo rákos pro užívání pozemku, jehož užívací právo bylo odkázáno; Domnívám se, že poživatel může užívat totéž, pokud z toho nic neprodá, ledaže by se stalo, že mu bylo odkázáno užívací právo na houštinu vrb nebo na les, kde se nacházely kůly, nebo na záhon rákosu; pak totiž může totéž prodat. Trebatius říká, že usufruktuář může kůly a rákos kácet právě tak, jak byl zvyklý činit vlastník pozemku, a může je prodat, i když ten nebyl zvyklý tak činit, nýbrž je sám užívat; protože podmínku usufruktuáře je třeba posuzovat s ohledem na množství, které má být užíváno, a nikoli na způsob užívání.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Uživatel si může vzít z houštiny kůly jako podpěry, ze stromů větve a z lesa, který není houštinou, si může vzít, co potřebuje pro svou vinici, pokud tím nezhorší hodnotu pozemku.

11. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book II. Ale tam, kde jsou stromy větší, je nemůže pokácet.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud jsou stromy vyvráceny nebo vyvráceny silou větru, Labeo říká, že je uživatel může získat zpět pro vlastní potřebu a pro potřebu své domácnosti, ale nesmí dřevo použít na palivové dříví, pokud má k tomuto účelu k dispozici jiné; a myslím, že tento názor je správný, jinak, pokud by celý pozemek postihlo toto neštěstí, mohl by uživatel odstranit všechny stromy. Labeo se však domnívá, že má právo pokácet tolik stromů, kolik je jich třeba k opravě domu; stejně jako můžete pálit vápno nebo kopat písek nebo si vzít cokoli jiného, co je pro stavbu nezbytné.

1. Pokud bylo právo užívání lodí odkázáno, domnívám se, že loď může být poslána na moře, i když může hrozit nebezpečí ztroskotání, protože loď je postavena za účelem plavby.

2. Uživatel může buď užívat nemovitost sám, nebo převést právo užívání na jiného, nebo ji může opustit, případně prodat; neboť ten, kdo ji pronajímá, a ten, kdo ji prodává, ji také užívá. Pokud jej však někomu přenechá do užívání nebo jej daruje, domnívám se, že jej užívá, a proto si ponechává uživatelské právo k němu; tento názor zastávali Cassius a Pegasus a Pomponius jej přejímá v Páté knize o Sabinovi. Neboť nejenže si ponechávám uživatelské právo, pokud jej pronajímám, ale i tam, kde si uživatelské právo pronajímá jiná osoba, která vykonává mou činnost, uvádí Julianus ve Třicáté první knize, že si jej stále ponechávám. Avšak tam, kde ji nepronajímám, ale zatímco jsem nepřítomen a nevím o tom, někdo, kdo vykonává mou činnost, ji užívá a požívá ji, si přesto ponechávám uživatelské právo, protože jsem nabyl právo jednání na základě vykonávané činnosti; a tento názor Pomponius v Páté knize schvaluje.

3. Pomponius je na pochybách ohledně následujícího případu, a sice zda v případě, že uprchlý otrok, v němž mám uživatelské právo, si něco sjedná s ohledem na můj majetek nebo něco obdrží na základě doručení, si za těchto okolností ponechám uživatelské právo na základě toho, že ho užívám? Plně připouští, že si ho ponechávám, neboť říká, že velmi často nemusíme otroky v daném okamžiku užívat, ale ponecháváme si na nich uživatelské právo; například když je otrok nemocný nebo je nemluvně a jeho služby nemají žádnou hodnotu, nebo když se stane sešlým stářím. Užívání si ponecháváme i tehdy, když zoráme pole, ačkoli je tak neúrodné, že nedává žádnou úrodu. Julianus však ve třicáté páté knize Digest uvádí, že i tam, kde uprchlý otrok nic nestanoví, je právo užívání stále zachováno; říká totiž, že na základě zásady, že vlastnictví zůstává vlastníkově tam, kde otrok uprchl, je na stejném principu zachováno i právo užívání.

4. Dále se zabývá následující otázkou, a sice zda v případě, že někdo získá vlastnictví otroka, musí dojít ke ztrátě uživatelského práva, stejně jako otrok přestává být ve vlastnictví pouhého vlastníka? A nejprve říká, že může platit, že uživatelské právo zaniká, ale i kdyby tomu tak bylo, musí také platit, že cokoli si otrok mohl stanovit s ohledem na majetek užívajícího, může v zákonem stanovené lhůtě nabýt užívající. Z toho lze prý vyvodit, že i když je otrok v držení jiné osoby, neztrácí se uživatelské právo, pokud si otrok něco stanovil pro mne; a je jen malý rozdíl, zda je v držení dědice nebo někoho jiného, komu byl majetek prodán nebo komu bylo odkázáno pouhé vlastnictví, nebo dokonce pleníte; neboť k zachování uživatelského práva postačí, pokud existuje vůle jej držet a otrok vykoná nějaký úkon ve prospěch uživatele; a tento názor se zdá být rozumný.

5. Julianus v pětatřicáté knize Digest předkládá následující otázku. Jestliže zloděj utrhne nebo uřízne zralé ovoce, které visí na stromě, kdo bude oprávněn podat proti němu žalobu o jeho vrácení: vlastník pozemku, nebo jeho uživatel? A domnívá se, že jelikož ovoce nepatří uživateli, pokud nebylo jím sklizeno, i kdyby bylo odděleno od pozemku jinou osobou, má vlastník lepší právo podat žalobu na jeho navrácení; ale uživatel má právo na žalobu pro krádež, neboť bylo v jeho zájmu, aby ovoce nebylo odstraněno. Marcellus je však ovlivněn skutečností, že pokud uživatel získá ovoce do vlastnictví později, stane se snad jeho vlastnictvím; a pokud se tak stane, podle jakého pravidla se tak stane, ledaže by mezitím patřilo pouhému vlastníkovi, neboť jakmile jej uživatel zajistí, stane se jeho, stejně jako v případě, kdy je majetek odkázán pod nějakou podmínkou a mezitím patří dědici, ale jakmile je podmínka splněna, přechází na zůstavitele; je totiž pravda, že pouhý vlastník je oprávněn podat žalobu na jeho vrácení. Avšak tam, kde je vlastnictví v suspenzi, jak říká sám Julianus v případě, kdy mláďata zvířat, kterým bylo dovoleno vyrůst, uhynula; a tam, kde otrok podléhající uživateli obdržel dodáním něco, za co ještě nebyla zaplacená cena, ale byla poskytnuta jistota; je třeba konstatovat, že právo na žalobu o její vrácení zůstává v suspenzi a že vlastnictví majetku je ještě více v suspenzi.

13. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

V případě, že bylo odkázáno uživateli právo k nějakému majetku, může vlastník požadovat zajištění majetku, a to na základě soudního rozhodnutí, neboť stejně jako má uživatel právo užívat a požívat, má i pouhý vlastník právo na zajištění svého majetku. To platí i pro každé uživateli právo, jak uvádí Julianus v třicáté osmé knize Digest. Pokud bylo usufructum odkázáno, neměla by být žaloba na jeho navrácení uzurpátorovi přiznána, pokud nedá jistotu, že jej bude užívat a požívat tak, jak by se to setkalo se souhlasem dobrého občana; a pokud je více dědiců, kterým je uvedené usufructum svěřeno, musí být jistota poskytnuta každému z nich zvlášť.

1. Proto se při podání žaloby týkající se uživateli práva nerozhoduje pouze o tom, co bylo učiněno, ale také o tom, jak má být uživateli právo užíváno v budoucnu.

2. Uživatel je odpovědný podle Lex Aquilia za škodu, která již byla spáchána, a může být držen pod interdiktum Quod vi aut clam, jak říká Julianus; a je jisté, že uživatel je odpovědný i za výše uvedené činy a také za činy krádeže, stejně jako každá

jiná strana, která se provinila tímto druhem trestného činu s ohledem na majetek jiného. Proto, když byl dotázán, jaký je prospěch z toho, že prétor přislíbil žalobu, když již existovala podle Lex Aquilia; Julianus odpověděl, že proto, že existují případy, kdy žaloba Aquilia nemůže být podána, a proto byl jmenován soudce, aby se strana mohla podřídit jeho rozhodnutí; neboť tam, kde někdo nerozbije pole nebo nevysadí vinnou révu nebo nechá zničit akvadukty, není odpovědný podle Lex Aquilia. Stejně zásady platí i v případě, kdy strana pouze užívá majetek.

3. Když dojde ke sporu mezi dvěma uživateli, Julianus v třicáté osmé knize Digest říká, že je naprosto spravedlivé, aby jim byla přiznána žaloba, jako je žaloba na rozdělení, nebo aby se vzájemně ujistili o tom, jak budou užívat svá užívací práva; neboť proč, ptá se Julianus, by jim měl prétor dovolit, aby přistoupili k použití ozbrojené síly, když je může omezit svou soudní mocí? Tento názor schvaluje i Celsus ve dvacáté knize Digest a myslím, že je správný.

4. Uživatel nemůže stav nemovitosti zhoršit, ale může jej zlepšit. Bylo-li užívací právo k pozemku odkázáno, neměl by užívající kácet ovocné stromy, bourat budovy nebo dělat cokoli jiného, co by poškodilo nemovitost. A pokud by se náhodou jednalo o nemovitost užívanou pro potěšení a disponující zahradami pro potěšení, uličkami nebo stinnými a příjemnými procházkami položenými pod stromy, které nenesou ovoce, neměl by je kácet za účelem zřízení kuchyňských zahrad nebo čehokoli jiného, co má přinést příjem.

5. Proto vyvstala otázka, zda může sám uživatel otevřít kamenolomy, křídové lomy nebo pískovny? Domnívám se, že může, pokud k tomuto účelu nepoužívá žádnou část pozemku potřebnou k něčemu jinému. Může tedy hledat místa pro lomy a výkopy tohoto druhu a může pracovat v jakýchkoli dolech na zlato, stříbro, síru, měď, železo nebo jiné nerosty, které otevřel původní vlastník; nebo je může otevřít sám, pokud to nepřekáží obdělávání půdy. A kdyby se stalo, že by tím získal větší příjem, než má z vinic, plantáží nebo olivových sadů, které tam již jsou, může je třeba vykácet, protože má dovoleno pozemek zvelebovat.

6. Pokud však činnosti zahájené uživatelem znečišťují ovzduší na pozemku nebo vyžadují velké množství dělníků nebo zahradníků, což je více, než může snést pouhý vlastník, nebude se mít za to, že vykonává své užívací právo tak, jak by měl pečlivý člověk. Nemůže na pozemku postavit ani jinou budovu než tu, která je nezbytná pro sklizeň úrody.

7. Tam, kde však bylo odkázáno užívací právo k domu, může podle syna Nervy dát okna, vymalovat stěny, přidat obrazy, mramory, sošky a vše ostatní, co zdobí dům; ale nebude mu dovoleno měnit pokoje, házet je dohromady nebo je oddělovat, obracet přední a zadní vchody nebo otevírat místa, která jsou stranou, nebo měnit halu či jakkoli upravovat zahrady pro potěšení; musí se totiž starat o všechno tak, jak to našel, aniž by měnil uspořádání budovy. Kromě toho Nerva říká, že strana, již bylo odkázáno užívací právo k domu, nemůže zvýšit jeho výšku, i kdyby tím nemělo být zastíněno žádné světlo, protože by se tím spíše narušila střecha; a to Labeo tvrdí i s ohledem na pouhého vlastníka. Labeo rovněž uvádí, že uživatel nemůže zakrýt světla.

8. Pokud je odkázáno užívací právo k domu, nemůže v něm uživatel pronajímat místnosti, ani jej rozdělit na byty, ale nepochybně jej může pronajímat, ale musí tak činit jako jedno obydlí; nemůže v něm ani zřídit veřejné lázně. Když se říká, že "nemůže v něm pronajímat pokoje", je třeba tím rozumět to, co se běžně označuje jako noclehárny pro počestné nebo obchody pro plniče. Jsem však toho názoru, že tam, kde je v domě lázeň pro potřeby domácnosti a nachází se na nějakém odlehlém místě a mezi příjemnými místnostmi, by uživatel nejednal správně nebo v souladu s úsudkem pečlivého člověka, kdyby ji pronajal jako veřejnou lázeň; stejně tak, jako kdyby dům pronajal jako místo, kde se chová dobytek, nebo tam, kde je v domě budova, která může sloužit jako stáj a kočárovna, by ji pronajal jako pekárnu.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

I když by tím měl získat mnohem menší příjem.

(15) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud však k domu provede nějakou přístavbu, nemůže ji později odstranit nebo oddělit, ačkoli je jasné, že jako vlastník může získat zpět vše, co bylo odděleno.

1. V případě, že odkázané užívací právo tvoří otroci, nesmí je zneužívat, ale musí je zaměstnávat v souladu s jejich stavem. Pokud totiž pošle kopiáře na venkov a nutí ho nosit koš s vápnem, nutí herce vykonávat povinnosti obsluhy lázní nebo zpěváka dělat vrátného nebo vezme otroka ze zápasnické arény a zaměstná ho, aby vyčistil klenby vodních skříní, bude se mít za to, že majetek využívá nevhodným způsobem.

2. Musí také otrokům poskytnout dostatek jídla a oblečení podle jejich postavení a hodnosti.

3. Labeo uvádí jako obecně platné pravidlo, že v případě movitého majetku jakéhokoli druhu musí uživatel dodržovat určitou míru zdrženlivosti, aby jej nepoškodil hrubým zacházením nebo násilím, jinak proti němu může být podána žaloba podle Lex Aquilia.

4. Je-li odkázáno právo užívání oděvu, přičemž toto právo se nevztahuje na množství, je třeba říci, že by ho měl užívat tak, aby se neopotřebovalo, ale nemůže ho pronajmout, protože dobrý občan by ho takto nevyužíval.

5. Proto, pokud je odkázáno právo užívání divadelních kostýmů, opon nebo jiných podobných předmětů, nesmí je užívat nikde jinde než na jevišti. Je třeba zvážit, zda je může pronajmout, či nikoliv; a domnívám se, že tak lze učinit, i když zůstavitel měl ve zvyku tyto předměty půjčovat, a nikoliv pronajímat. Přesto jsem toho názoru, že zůstavitel si může pronajmout divadelní kostýmy i takové, které se používají při pohřbech.

6. Pouhý vlastník věci nesmí do užívání zasahovat, pokud neužívá věc způsobem, který zhoršuje její stav. Pokud jde o některé předměty, vzniká pochybnost, zda mu zakazuje je užívat, zda tak může činit legálně; jako například v případě sudů, kde bylo odkázáno užívací právo k pozemku. Některé autority se domnívají, že pokud jsou sudy zakopány v zemi, může být jejich užívání zakázáno; totéž říkají o kádích, sudech, sklenicích a lahvích a také o okenních tabulích, pokud je odkázáno užívací právo k domu. Jsem však toho názoru, že vše, co patří k pozemku a domu, je zahrnuto, pokud neexistuje opačný úmysl.

7. Vlastník nemovitosti ji nemůže podrobit služebnosti, ani nemůže dovolit, aby o ni přišel, ale je zřejmé, že může služebnost nabýt, i když si to uživatel nepřeje, jak říká Julianus. Z toho vyplývá, že podle téhož pravidla nemůže poživatel nabýt služebnost na pozemku, ale může ji zachovat, a pokud existuje a měla by být ztracena tím, že ji poživatel neužívá, bude z tohoto důvodu odpovědný. Vlastník nemůže zřídit služebnost na pozemku, i když s tím uživatel souhlasí,

(16) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ledaže by se tím zhoršil stav poživajícího; jako například když vlastník udělí služebnost sousedovi, aby sám neměl právo zvýšit svůj dům.

17. Ulpianus, O Sabinovi, kniha III.

Se souhlasem poživatele může z místa učinit náboženské místo, což je ve prospěch náboženství dovoleno. Někdy však může vlastník nemovitosti učinit místo náboženským sám; předpokládejme totiž, že na něm pohřbí zůstavitele, když není jiné místo tak vhodné pro jeho pohřeb.

(1) Na základě zásady, že vlastník nesmí uvést uživatele do horšího stavu, se často klade otázka, zda může vlastník otroka potrestat? Aristo v poznámce ke Cassiovi uvádí, že má plné právo ho potrestat, pokud tak učiní bez zlého úmyslu; ačkoli lichvář nemůže nevhodnými či neobvyklými úkoly nebo znetvořením otroka jizvami zacházet s otrokem tak, aby snížil hodnotu jeho služeb.

(2) Vlastník se může otroka vzdát také z důvodu náhrady škody, kterou způsobil, pokud tak učiní bez zlého úmyslu; takové vzdání se totiž nezpůsobuje právní zánik užívacího práva, stejně jako zcizení majetku, ke kterému došlo po vzniku užívacího práva. Je zřejmé, že žaloba na navrácení užívacího práva musí být zamítnuta, pokud částka oceněná jako náhrada škody není nabídnuta uživatelem straně, která obdržela otroka, jako náhrada škody.

(3) Pokud by někdo zabil otroka, nikdy jsem nepochyboval o tom, že uživatel bude mít nárok na pretoriánskou žalobu stejným způsobem jako podle Lex Aquilia.

18. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

V případě, že odkázané právo užívání sestává z pole, je třeba nahradit odumřelé stromy jinými, které připadnou uživateli.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Proculus se domnívá, že užívací právo k domu může být odkázáno tak, že na něj může být uvalena služebnost ve prospěch jiného domu patřícího do pozůstalosti, a to následujícím způsobem: "Jestliže ten a ten slíbí mému dědici, že neučiní nic, čím by se určité budovy mohly zvýšit do výšky, pak mu dávám a odkazuji užívací právo k uvedeným budovám"; nebo takto: "Dávám a odkazuji tomu a tomu právo užívání takového a takového domu, dokud nebude postaven vyšší, než je nyní".

1. Pokud jsou stromy vyvráceny větrem a vlastník je neodstraní, čímž se užívání stává nepohodlným, nebo je zatarasena cesta, může být proti němu podána žaloba ze strany uživatele.

20. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud někdo učiní odkaz v následujícím znění: "Tato věta by měla být chápána stejně, jako kdyby bylo odkázáno užívací právo k majetku.

21. Týž, O Sabinovi, kniha XVII.

Je-li otrokovi odkázáno užívací právo, náleží mu vše, co vydělá vlastní prací nebo majetkem uživatele; ať už si to otrok vymění, nebo je mu vlastnictví odevzdáno. Pokud však byl otrok ustanoven dědicem nebo obdržel odkaz, Labeo rozlišuje v závislosti na tom, v čí prospěch byl ustanoven dědicem nebo obdržel odkaz.

22. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

Navíc, když je něco dáno otrokovi, na kterého má užívací právo někdo jiný, vyvstává otázka, co je třeba v tomto případě udělat? Ve všech takových případech, kdy je otrokovi něco zanecháno nebo darováno ve prospěch uživatele, to otrok nabývá pro něj, ale pokud je to darováno ve prospěch vlastníka, nabývá to pro něj, a pokud to bylo darováno ve prospěch samotného otroka, nabývá to vlastníku; nebereme totiž v úvahu, odkud ten, kdo dar učinil nebo odkaz zanechal, otroka poznal nebo jakou službu otrok vykonal, aby si to zasloužil. Pokud však otrok, u něhož existuje užívací právo, něco získá na základě splnění podmínky a je prokázáno, že podmínka byla vložena ve prospěch uživatele, je třeba rozhodnout, že tento má na to nárok; stejné pravidlo platí v případě donatio mortis causa.

(23) Týž, O Sabinovi, kniha XVII.

Ale stejně jako otrok stipulací získává majetek pro lichváře, stejně tak, jak uvádí Julianus ve třicáté knize Digest, může neformální smlouvou získat výjimku pro lichváře a také zajištěním propuštění pro něj může získat propuštění.

1. Již dříve jsme uvedli, že to, co je získáno prací otroka, náleží uživateli; je však třeba mít na paměti, že k práci může být donucen; Sabinus totiž vyslovil názor, že uživatel může ukládat mírné tresty, a Cassius v osmé knize Občanského zákona říká, že nemůže otroka mučit ani bičovat.

24. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud někdo, kdo se chystá dát dar poživateli, slíbí otroka, který je předmětem poživatelova práva na základě jeho vlastního ustanovení, bude vázán vůči poživateli; a to z toho důvodu, že je obvyklé, že otrok může uzavřít ustanovení ve prospěch poživatele.

25. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud však někdo pro sebe nebo pro Stichuse sjedná cokoli, co je předmětem užívacího práva, s úmyslem, že to za účelem jeho darování připadne uživateli; musí být uvedeno, že pokud budou otrokovi vyplaceny peníze, budou získány pro uživatele.

1. Někdy však otázka, pro koho tento otrok, který je předmětem užívacího práva, nabude, zůstává v pozadí; jako například v případě, kdy otrok koupí jiného otroka a obdrží ho dodáním, přičemž ještě nezplatí kupní cenu, ale pouze za ni poskytne záruku; mezitím vyvstává otázka, komu otrok patří? Julianus ve třicáté páté knize Digest uvádí, že vlastnictví otroka je v záloze a zaplacení kupní ceny rozhodne, komu patří; je-li totiž zaplacen z peněz uživatele, otrok mu bude patřit se zpětnou platností. Stejně pravidlo platí i v případě, že otrok například učiní ujednání o zaplacení peněz; samotné zaplacení totiž rozhodne o tom, v čí prospěch bylo ujednání uzavřeno. Z toho vyplývá, že vlastnictví je pozastaveno, dokud není zaplacená cena. Jak by tomu tedy bylo v případě, kdyby byla cena zaplacená až po zániku užívacího práva? Julianus ve třicáté páté knize Digest říká, že je třeba ještě zvážit, odkud má cena přijít; Marcellus a Mauricianus se však domnívají, že tam, kde zanikne užívací právo, nabude vlastnictví ten, komu majetek patří. Juliánův názor je však spravedlivější. Pokud by však měla být cena zaplacená z majetku patřícího oběma stranám, Julianus říká, že vlastnictví bude patřit oběma; samozřejmě v poměru částky zaplacené každou z nich. Předpokládejme však, že otrok platí z majetku obou současně; jako například kdyby dlužil deset tisíc sesterciu jako cenu a zaplatil deset tisíc z prostředků každého z nich; pro kterého z nich otrok vlastně nabývá vlastnictví? Jestliže zaplatí tak, že si peníze odečte, je důležité, kdo byl vlastníkem částky, která byla zaplacená jako první, neboť druhá strana může podat žalobu na vrácení toho, co bylo zaplacené později; nebo jestliže peníze již byly vynaloženy osobou, která je obdržela, může být podána osobní žaloba na jejich vrácení. Pokud však otrok zaplatil celou částku v pytlí, ten, kdo ji obdržel, nenabývá vlastnictví, a proto se vlastnictví nedrží, aby je někdo nabyl, protože pokud otrok zaplatí více, než je cena, nepřevádí peníze na příjemce.

2. Pokud takový otrok pronajme své vlastní služby a stanoví, že bude každý rok platit určitou částku, bude toto ustanovení po dobu, po kterou trvá užívací právo, ve prospěch uživatele, ale prospěch z ustanovení bude mít vlastník během následujícího roku, ačkoli na počátku bylo ve prospěch uživatele; přesto není obvyklé, aby ustanovení, které bylo jednou získáno ve prospěch někoho, přešlo na jiného, ledaže by přešlo na jeho dědice nebo na osobu, kterou je postoupeno. Proto, je-li užívací právo odkázáno na řadu let a otrok pronajímá své služby a stipuluje, jak je uvedeno výše, jakmile se užívací právo ztratí změnou stavu uživatele a následně se obnoví, přejde stipulát z jednoho na druhého a poté, co přejde na dědice, se vrátí zpět k uživateli.

3. Lze se ptát, zda to, co nemůže nabýt uživatel, může nabýt vlastník? Julianus ve třicáté páté knize Digest uvádí, že to, co nemůže nabýt poživatel, patří vlastníkov. Uvádí také, že pokud otrok stipuluje s ohledem na majetek uživatele pro vlastníka, a to výslovně nebo na jeho příkaz, nabývá pro něj; na druhou stranu však, pokud stipuluje pro uživatele nikoliv kvůli jeho majetku, ani za svou vlastní práci, je stipulace neplatná.

4. Pokud se otrok, který je předmětem užívacího práva, dohodne na převodu tohoto práva, ať už bez uvedení kohokoli, nebo výslovně pro svého vlastníka, nabývá jej pro tohoto vlastníka; stejně jako v případě otroka ve společném vlastnictví dvou stran, který se v dohodě dohodne pro jednoho ze svých vlastníků na majetku, který mu již patří, není dohoda platná; protože pokud se některá strana dohodne na tom, co jí patří, je dohoda neplatná, ale pokud se otrok dohodne pro druhého vlastníka, nabývá pro něj celý uvedený majetek.

5. Julianus také v téže knize uvádí, že pokud lichvář pronajímá služby otroka tomuto, je smlouva neúčinná, neboť říká, že pokud se někdo se mnou dohodne na mém vlastním majetku, je dohoda neplatná; to totiž není o nic účinnější, než když otrok patří jinému, který mi slouží v dobré víře, udělá totéž, získá majetek pro svého majitele. Stejně tak, říká, pokud si pronajme můj majetek ode mne, uživatele, nezakládá to mou odpovědnost. Obecná zásada, kterou stanoví, je, že tam, kde by někdo, kdo uzavírá smlouvu s jiným, nabyl majetek pro mne, pokud uzavře smlouvu se mnou, je jeho jednání neplatné; ledaže by, dodává Julianus, smlouvu uzavřel se mnou nebo si ji ode mne pronajal zvláště ve prospěch svého vlastníka.

6. Předpokládáte-li, že se jedná o dva poživatele a otrok učiní ujednání ohledně majetku jednoho z nich, vyvstává otázka, zda má nárok na celý majetek, nebo pouze na podíl, který má na poživateli? O tomto případě pojednává Scaevola ve druhé knize otázek, pokud jde o dva držitele v dobré víře, a říká, že obecně platí a je v souladu s rozumem, že pokud byla učiněna stipulace s odkazem na majetek jednoho z nich, pak část získává pouze on a část vlastník. Ale tam, kde je ustanovení výslovně učiněno, by nemělo být pochyb, je-li uvedeno jméno strany, že získá celou. Říká, že pravidlo je stejné tam, kde otrok stipuluje příkazem strany, neboť příkazem se rozumí nahrazení jména. Stejně pravidlo platí i v případě poživatelů; takže všude tam, kde poživatel nenabude celou věc, ji nabude pouhý vlastník, neboť jsme již ukázali, že ji může získat na základě titulu, který má odkaz na majetek poživatele.

7. Jak jsme již dříve uvedli, že poživatel může nabýt majetek tím, co vlastní, nebo prací otroka; je třeba vzít v úvahu, zda to platí pouze v případě, že poživatelské právo vzniká na základě odkazu, nebo pokud je získáno odevzdáním, ustanovením nebo jiným způsobem. Správný je Pegasův názor, kterého se Julianus držel v šestnácté knize, totiž že jej v každém případě nabývá poživatel.

(26) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Kdykoli otrok, který je předmětem užívacího práva, pronajme své služby a před uplynutím doby nájmu užívací právo zanikne, zbývající doba náleží vlastníkovi. Pokud si však otrok od počátku sjedná za výkon určitých služeb určitou částku a lichvář tím utrpí ztrátu občanských práv, platí stejné pravidlo.

27. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud zůstavitel zanechá na stromě viset ovoce, které již bylo zralé, má na ně poživatel nárok, pokud je ze stromu sebere v den, kdy na něj přechází dědictví; i stojící úroda totiž náleží poživateli.

1. Pokud byl vlastník zvyklý užívat prodejny k prodeji svého zboží nebo k provozování své živnosti, pak bude uživateli dovoleno je pronajmout i k prodeji jiného zboží; přitom je třeba dodržet pouze toto opatření, totiž že uživatel nesmí nemovitost užívat neobvykle nebo užívat ji způsobem, který by vlastníka urážel nebo poškozoval.

2. Pokud je odkázáno užívací právo na otroka a zůstavitel byl zvyklý ho různě zaměstnávat a uživatel ho vychová nebo ho vyučí nějakému řemeslu, může takto získané řemeslo nebo dovednost využít.

3. Tam, kde je třeba zaplatit něco jako daň za vybudování kanalizace nebo za koryto vodního toku, který protéká pozemkem, nese břemeno z toho plynoucí uživatel; a tam, kde je třeba zaplatit něco za údržbu dálnice, se domnívám, že i tento výdaj musí nést uživatel. Proto tam, kde se vybírá nějaký příspěvek na úrodu z důvodu průchodu vojska nebo náleží obci, protože držitelé nemovitostí jsou zvyklí odevzdávat obecním úřadům určitou část své úrody za nízkou cenu a také platit daně do státní pokladny, musí všechna výše uvedená břemena převzít uživatel.

4. Pokud je na pozemku zřízena jakákoli služebnost, bude ji uživatel nucen strpět, a proto se domnívám, že pokud je služebnost zřízena v důsledku ujednání, bude platit stejné pravidlo.

5. Pokud však byl otrok prodán a kupujícímu je pod sankcí zakázáno zaměstnávat ho k určitým účelům, musí uživatel, pokud je právo na užívání otroka odkázáno, tyto podmínky dodržet? Domnívám se, že je dodržovat musí; jinak nebude užívat a požívat svého práva způsobem, který by byl schválen dobrým občanem.

28. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Lze odkázat užívací právo na staré zlaté a stříbrné mince, které se obvykle používají na ozdoby.

29. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Celsus ve dvaatřicáté knize a Julianus v jednašedesáté knize Digest uvádějí, že lze odkázat užívací právo k celému majetku, pokud nepřesahuje tři čtvrtiny odhadní ceny, a to je lepší názor.

30. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud osoba, která má dva domy, odkáže právo užívání jednoho z nich, Marcellus říká, že dědic může zhasnout světlo jednoho z nich tím, že zvýší výšku druhého, protože dům může být obýván, i když je zatemněný. To musí být upraveno do té míry, že celý dům nesmí být zatemněn, ale musí mít určité množství světla, které bude pro obyvatele dostačující.

31. Týž, O Sabinovi, kniha X.

Výraz "na základě majetku uživatele" je třeba chápat tak, že se vztahuje na cokoli, co uživatel mohl otrokovi darovat nebo poskytnout, nebo pokud otrok něco získal v rámci své obchodní činnosti.

32. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud osoba převádí dům, který je jediný, který má, nebo pozemek, může si vyhradit služebnost, která je osobní, nikoliv praediální, jako například užívání nebo požívání. Pokud však učiní výhradu pastvy nebo práva bydlení, je platná; z pastvy mnoha lesních pozemků se totiž získávají zisky. Je-li vyhrazeno právo pobytu, ať už na určitou dobu, nebo do smrti toho, kdo si je vyhradil, má se za to, že jde o výhradu užívání.

33. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Pokud je užívací právo odkázáno Titiovi a pouhé vlastnictví Maeviovi a za života zůstavitele Titius zemře, nezůstane v rukou strany, která byla ustanovena dědicem, nic; a Neratius to také uvedl jako svůj názor.

(1) Je stanoveno, že v některých případech nelze užívací právo považovat za součást nemovitosti, a proto v případě, že je podána žaloba na část pozemku nebo užívacího práva a žalovaný věc získá, a poté je podána žaloba na vrácení jiné části, která byla získána přírůstkem, Julianus říká, že v žalobě na nemovitost na základě předchozího vydaného rozhodnutí lze uplatnit výjimku; ale v žalobě na užívání ji nelze uplatnit, protože část pozemku, která přibyla například naplaveninami, by patřila k původní části, ale zvýšené užívání by připadlo osobě.

34. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Kdykoli je užívací právo odkázáno dvěma osobám s tím, že "je mají užívat a požívat střídavě po dobu jednoho roku"; jako kdyby byl například odkaz učiněn "Titiovi a Maeviovi"; lze říci, že byl učiněn pro první rok Titiovi a pro druhý Maeviovi. Pokud však existují dvě strany stejného jména a podmínky odkazu jsou následující: "Dávám do užívání oběma Titium, a to na střídavé roky"; pokud se oba nedohodnou, který z nich bude užívat dříve, budou si navzájem překážet. Pokud však Titius nabude vlastnictví v průběhu roku, kdy užíval užívací právo, nebude mít mezitím odkaz, ale užívací právo bude náležet Maeviovi na střídavé roky; a pokud Titius majetek zcizí, bude mít stále nárok na své užívací právo; protože i kdyby mi bylo užívací právo odkázáno pod nějakou podmínkou a mezitím jsem nabyl vlastnictví od dědice, ale dokud podmínka nebyla splněna, majetek jsem zcizil, měl bych mít právo získat odkaz.

(1) Pokud odkážete nájemci užívací právo k pozemku, může podat žalobu na vrácení tohoto práva a může podat žalobu proti vašemu dědici na základě nájemní smlouvy, čímž se vyhne placení nájemného a získá zpět náklady, které vynaložil na obdělávání pozemku.

(2) Pokud jde o to, zda je odkázáno užívání celé nemovitosti nebo užívání určitých předmětů, domnívám se, že to platí v případě, že dům vyhořel, nelze podat žalobu na jeho užívání - je-li předmětem zvláštního odkazu; ale v případě, že bylo odkázáno právo užívání celé nemovitosti, bude žaloba o právo užívání pozemku přípustná; neboť se má za to, že každý, kdo odkáže právo užívání své nemovitosti, zahrnuje nejen právo užívání věci určitého druhu, které se tam nacházejí, ale také právo užívání celého svého majetku, a pozemek, na němž dům stál, je jeho součástí.

35. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Pokud bylo odkázáno užívací právo a osoba ustanovená dědicem záměrně otálí s nástupem do dědictví, aby nabytí dědictví odložila, je třeba to zohlednit, jak rozhodl Sabinus.

1. Bylo mi odkázáno užívací právo na otroka, a když jsem ho přestal užívat a požívat, bylo nařízeno, aby byl propuštěn, a já jsem následně od dědice získal odhadovaný ekvivalent dědictví v penězích. Sabinus byl toho názoru, že otrok se z tohoto důvodu nestane svobodným; lze totiž mít za to, že užívám užívací právo k němu, neboť jsem místo něj získal jiný majetek, a podmínka jeho svobody zůstává stejná, takže se stane svobodným po mé smrti, nebo pokud se změní můj občanský stav.

36. Africanus, Otázky, kniha V.

Zůstavitel odkázal právo užívání pozemku a postavil na něm dům, který byl za jeho života zbourán nebo vyhořel; bylo rozhodnuto, že právo užívání lze požadovat. Na druhou stranu by se stejné pravidlo neuplatnilo, pokud by bylo odkázáno užívací právo k domu a pozemek by byl následně zastavěn. Stejný případ by nastal, kdyby bylo odkázáno užívací právo k určitým pohárům, které by byly následně roztaveny do hmoty a podruhé přetvořeny v poháry; neboť ačkoli byl obnoven jejich dřívější stav jako pohárů, nebyly stejné jako ty, k nimž bylo odkázáno užívací právo.

(1) Dohodl jsem se s Titusem o Korneliánském panství, že si na něj vyhradím užívací právo; Titius pak zemřel a ptali se mě, co mi má jeho dědic vydat? Odpověď zněla, že hlavní bod se vztahuje k úmyslu, s nímž bylo užívací právo vyhrazeno, neboť

pokud bylo fakticky dohodnuto, že užívací právo má být zřízeno pouze v něčí osobě, musí dědic převést holé vlastnictví; pokud však bylo zamýšleno, že užívací právo má být vyhrazeno pouze pro slibujícího, musí jeho dědic převést vlastnictví bez jakéhokoli omezení. To, že je to pravda, je ještě zřetelněji patrné v případě odkazu, neboť pokud by dědic, kterému bylo odkázáno pouhé vlastnictví, po vyhrazení užívacího práva zemřel dříve, než bylo zahájeno řízení s odkazem na závěť, je ještě méně důvodů k pochybnostem, že dědic bude povinen převést úplné vlastnictví. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy je odkaz odkázán pod podmínkou a dědic zemře do jejího splnění.

(2) Titiovi bylo odkázáno užívací právo na otroka, a než ho dědic, který úmyslně neplnil své povinnosti, převedl, otrok zemřel. Nelze dospět k jinému závěru, než že odpovědnost dědice je úměrná výši zájmu zůstavitele, že nemělo dojít k prodlení, takže hodnota užívacího práva by měla být oceněna od data prodlení do doby, kdy otrok zemřel. Důsledkem toho by také bylo, že pokud by zemřel sám Titius, musela by být jeho dědici vyplacena také částka rovnající se hodnotě užívacího práva od doby, kdy začalo prodlení, do dne jeho smrti.

37. Totéž, Otázky, kniha VII.

Vyvstala otázka, kdybych se s vámi dohodl, že mi dáte do užívání pozemek na dalších deset let, a vy byste mi ho nedal a uplynulo by pět let, jaké by bylo právo? Dále, kdybych se s vámi dohodl, že mi dáte služebnost Stichus na dalších deset let, a uplynulo by pět let, jak je uvedeno výše, co potom? Odpověď zněla, že žaloba by mohla být správně podána jak na užívací právo, tak na služby otroka za dobu, kterou jste dovolil, aby uplynula, aniž byste je dal.

38. Marcianus, Institutes, kniha III.

Má se za to, že poživatel neužívá nic, pokud tak nečiní ani on, ani nikdo jiný jeho jménem; jako například v případě, kdy osoba poživatele koupila nebo pronajala, nebo jej obdržela darem, nebo s ním uzavřela obchod. Je zřejmé, že je zde třeba rozlišovat; jestliže totiž prodám užívací právo, pak, i když kupující věc neužívá, platí, že si stále ponechávám užívací právo:

(39) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Protože ten, kdo užívá kupní cenu, není o nic méně považován za držitele užívacího práva než ten, kdo užívá a užívá skutečnou věc:

40. Marcianus, Institutes, kniha III.

Pokud však daruji užívací právo, neponechávám si ho, pokud ho osoba, které bylo darováno, nevyužívá.

41. Týž, Institutes, kniha VII.

Ještě více je zřejmé, že lze odkázat právo užívání sochy nebo obrazu, protože předměty tohoto druhu mají určitý užitek, jsou-li uloženy na vhodném místě.

1. Ačkoli jsou některé majetky takového charakteru, že na ně vynaložíme více, než z nich získáme, přesto lze užívací právo k nim odkázat.

42. Florentinus, Institutes, kniha XI.

Pokud je jednomu člověku odkázáno užívání nějaké nemovitosti a druhému výnos z ní, získá uživatel to, co zbude po uspokojení nároků osoby oprávněné k užívání, ale sám bude mít určitý rozsah užívání za účelem požívání.

1. Je rozdíl, zda je vám odkázáno užívací právo k nemovitosti nebo její hodnota, neboť je-li vám odkázáno užívací právo k nemovitosti, musí se od něj odečíst jakýkoli předmět, který vám byl odkázán navíc, a vy budete mít nárok na užívací právo k tomu, co zůstane; je-li vám však odkázáno užívací právo k hodnotě v penězích, bude i to odhadnuto, neboť jde o dodatečný odkaz, neboť odkázáním téhož majetku vícekrát zůstavitel odkaz neztvětší; byl-li však odkázán jeden konkrétní předmět, můžeme odkaz zvtětšit tím, že odkážeme i jeho odhadní cenu.

43. Ulpianus, Pravidla, kniha VII.

Lze odkázat právo užívání pouze části pozůstalosti, a pokud není výslovně uvedeno, o jakou část se jedná, rozumí se tím polovina pozůstalosti.

44. Neratius, Pergameny, kniha III.

Uživateli není dovoleno dát na hrubé zdi novou omítku, protože i když by vylepšením domu zlepšil stav vlastníka, nemůže to udělat z vlastního práva, protože jedna věc je, aby se staral o to, co dostal, a druhá, aby dělal něco nového.

45. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Stejně jako náklady na výživu otroka, jehož právo užívání někomu náleží, musí platit tento otrok, tak je také zřejmé, že náklady na jeho nemoc musí přirozeně nést tento otrok.

(46) Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Pokud je dědicem ze závěti ustanoven cizí člověk a emancipovaný syn je odkázán do vlastnictví matce zemřelého, přičemž užívací právo je odepráno, pak pokud je podána žaloba o vlastnictví nemovitosti v rozporu se závětí, musí jí být celé vlastnictví z důvodu synovské povinnosti vůči matce vydáno.

(1) Pokud zůstavitel nařídí, aby jeho dědic opravil dům, jehož užívání odkázal, může uživatel na základě závěti podat žalobu, aby dědice přiměl k opravě.

47. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Pokud by však dědic tyto opravy neprovedl, a z tohoto důvodu by nemohl užívat nemovitost, bude mít dědic užívacího nárok na žalobu z tohoto důvodu na náhradu škody ve výši rozdílu, který by vznikl užívacímu, kdyby dědic uvedené opravy neprovedl; a to i přesto, že užívací právo zaniklo smrtí užívacího.

48. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Pokud dědic v době nepřítomnosti poživatele provede opravu jako osoba pověřená vedením jeho podniku, bude oprávněn podat žalobu proti poživateli z důvodu uskutečněného obchodu, i když dědic sledoval svůj budoucí prospěch. Je-li však uživatel připraven vzdát se užívacího práva, není povinen opravy provádět a je zproštěn žaloby na základě uskutečněného obchodu.

1. Pokud je houští vykáčeno, i když se tak stane v nevhodnou roční dobu, je považováno za součást výnosu pozemku; stejně jako jsou za součást úrody považovány olivy, které jsou sklizeny předtím, než dozrají, a tráva posekaná před vhodnou dobou.

49. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Pokud je právo užívání odkázáno mně a tobě na účet Sempronia a Mucia, dědiců zůstavitele, budu mít nárok na čtvrtinu z podílu Sempronia a na další čtvrtinu z podílu Mucia; a ty budeš mít stejně nárok na dvě čtvrtiny z jejich podílů.

50. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Titius odkázal toskulský majetek Maeviovi a jmenoval ho správcem, který na Titii převedl užívací právo k polovině uvedeného majetku. Maevius přestavěl dům, který byl stářím zničený a který byl potřebný pro sběr a uchování úrody. Vyvstala tedy otázka, zda je Titia povinna převzít část nákladů v poměru ke svému užívacímu právu? Scaevola odpověděl, že pokud by bylo nutné dům před převodem užívacího práva přestavět, nebyl by Maevius nucen jej vydat, ledaže by byla povolena žaloba na náhradu nákladů.

51. Modestinus, Rozdíly, kniha IX.

Z toho vyplývá, že odkaz užívacího práva Titiovi, "až zemře", je neplatný, protože se vztahuje k okamžiku, kdy musí přestat patřit dotyčné straně.

52. Totéž, Pravidla, kniha IX.

Pokud je užívání odkázáno závětí pod podmínkou placení daní z nemovitosti, není pochyb o tom, že je musí platit uživatel; ledaže se prokáže, že zůstavitel výslovně stanovil, že je má platit také dědic.

53. Javolenus, Listy, kniha II.

Je-li odkázáno užívací právo k domu, dokud z něj zůstane jakákoli část, má zůstavitel právo na užívání celého pozemku.

54. Týž, Listy, kniha III.

Užívání jistého pozemku bylo podmíněně odkázáno Titiovi, který ti byl svěřen jako dědicovi, a ty jsi mi tento pozemek prodal a předal po vyhrazení užívacího práva. Ptám se, kdyby se podmínka nesplnila, nebo kdyby se splnila a užívací právo by zaniklo, komu by patřilo? Odpověď zněla, jak jsem pochopil, že vaše otázka se týká užívacího práva, které bylo odkázáno; a proto, pokud byla splněna podmínka, na níž odkaz závisel, není pochyb o tom, že užívací právo bude náležet zůstaviteli; a pokud by mu náhodou zaniklo, vrátí se do vlastnictví pozůstalosti. Není-li však podmínka splněna, bude užívací právo náležet dědici, neboť se provedou všechna pravidla, která mají vztah k dědici, stejně jako se obvykle dodržují pravidla, která se týkají ztráty užívacího práva. Při prodeji tohoto druhu je však třeba vzít v úvahu to, co bylo dohodnuto mezi kupujícím a prodávajícím, takže pokud je zřejmé, že užívací právo bylo vyhrazeno z důvodu odkazu, i když podmínka nebyla splněna, měl by je prodávající vrátit kupujícímu.

55. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Pokud je odkázáno pouze užívání nemluvněte, i když do té doby není využíváno jeho služeb, přesto, jakmile dítě překročí věk kojeneckého věku, začíná být funkční.

56. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Byla vznesena otázka, zda by měla být žaloba z titulu užívacího práva přiznána obci? V tomto případě se zdá, že hrozí nebezpečí, že se užívací právo stane věčným, protože by nemohlo být ztraceno smrtí ani snadno změnou občanského stavu; z tohoto důvodu by bylo vlastnictví bezcenné, protože by od něj bylo vždy odděleno. Přesto bylo stanoveno, že žalobě by mělo

být vyhověno. Z toho vyplývá další pochybnost, a to, jak dlouho by měla být obec chráněna v užívání uživatelského práva? Bylo stanoveno, že bude chráněna po dobu sta let, protože to je doba nejdelsího lidského života.

57. Papinianus, Názory, kniha VII.

Vlastník nemovitosti odkázal závěti uživateli podíl, který na ní měl z titulu užívání, a tento majetek byl zůstavitel poté, co jej měl po určitou dobu v držbě, nucen odevzdat synovi zůstavitele, který úspěšně vedl řízení o nedobrovolné závěti; z toho, co se následně stalo, je zřejmé, že právo užívání zůstalo zachováno.

(1) Pokud byla úroda z určitých pozemků ponechána ve svěřeneckém fondu pro udržování svobody a některá ze stran, která má na ni nárok, zemře; zisky z jejich podílů se od nich vracejí pouhému vlastníkovi pozemku.

58. Scaevola, Názory, kniha III.

Žena, která měla uživatelské právo, zemřela v prosinci a veškerá úroda, která byla z pozemku získána, byla nájemci odvezena již v říjnu, vyvstala tedy otázka, zda má být nájemné vyplaceno dědici uživatelské, ačkoli zemřela před březnovými svátky, kdy bylo nájemné splatné, nebo zda má být rozdělena mezi dědice uživatelské a obec, které bylo vlastnictví odkázáno? Odpověděl jsem, že obec není oprávněna podat žalobu proti nájemci, ale podle toho, co bylo uvedeno, by měl dědic poživatele právo vybrat celé nájemné v den, kdy se stane splatným.

1. "Dávám a odkazuji Semproniovi jednu šestinu úrody zelí a pórku, kterou mám na poli Farrarii." Nabízí se otázka, zda se zdá, že je těmito slovy odkázáno uživatelské právo? Moje odpověď zněla, že uživatelské právo nebylo odkázáno, ale že byla odkázána konkrétní část sklizené úrody, která byla zmíněna v odkazu. Vyvstala také otázka, zda v případě, že se nejednalo o uživatelské právo, zůstavitel neodkázal šestou část úrody, která byla každoročně sklizena? Odpověděl jsem, že je třeba mít za to, že byla odkázána každý rok, pokud dědic výslovně neprokáže opak.

59. Paulus, Názory, kniha III.

V případech, kdy jsou stromy vyvráceny v důsledku vichřice, aniž by to uživatel zanedbal, bylo rozhodnuto, že není povinen je nahradit.

(1) Vše, co se na pozemku vypěstuje nebo co se z něj sklídí, náleží uživateli, stejně jako nájemné z již pronajatých polí, pokud jsou tyto věci výslovně zahrnuty. Ale stejně jako v případě prodeje, není-li nájemné výslovně vyhrazeno, může poživatel nájemce vypovědět.

(2) Cokoli se získá z kácení rákosu nebo kůlů, náleží uživateli, kdekoli bylo zvykem považovat to za část výnosu z pozemku.

60. Totéž, Názory, Kniha V.

Uživatel jakéhokoli druhu pozemku, pokud je mu bráněno v užívání pozemku nebo pokud je vyhnán, může podat žalobu o navrácení všeho, co bylo současně zabaveno; pokud však mezitím dojde k zániku užívacího práva v důsledku nějaké nehody, bude podána žaloba o navrácení úrody, která mohla být dříve sklizena.

1. Pokud pozemek, jehož užívání je předmětem žaloby, není ve vlastnictví vlastníka, bude žalobě vyhověno. Existuje-li tedy mezi dvěma stranami spor ohledně vlastnictví pozemku, je uživatel přesto oprávněn užívat pozemek; a musí mu být poskytnuta jistota držbou, je-li jeho vlastní právo sporné, "že tomu, komu bylo užívací právo odkázáno, nebude bráněno v jeho užívání, dokud se bude zabývat prokázáním svého vlastnického práva". Je-li však právo samotného poživatele sporné, zůstane jeho poživací právo v klidu; vlastník pozemku mu však musí poskytnout záruku, že mu vrátí veškerou úrodu, kterou z něj sklídl, nebo, odmítne-li tak učinit, bude poživateli dovoleno užívat pozemek.

61. Neratius, Názory, kniha II.

Uživatel nemůže ke zdi připojit nový okap; a pokud není budova dokončena, bylo rozhodnuto, že ji uživatel nemůže dokončit, i když bez toho nemůže tuto část budovy užívat. A skutečně se má za to, že nemá ani užívací právo k uvedené budově; ledaže by při jejím zřízení nebo odkázání bylo výslovně dodáno, že může učinit některou z obou výše uvedených věcí.

62. Tryphoninus, Disputace, kniha VII.

Velmi správně se má za to, že poživatel má právo lovit v lesích nebo na horách pozemku, k němuž má poživací právo; a pokud zabil divočáka nebo jelena, nebere nic, co patří vlastníkovu pozemku, ale vydává to, co nabyl buď podle občanského práva, nebo podle práva národů.

1. Pokud byla divoká zvířata chována v ohradách, může je po nabytí účinnosti užívacího práva užívající užívat, ale nemůže je usmrtit; pokud je však na začátku ohradí vlastním úsilím a jsou jím chycena do pastí, jsou právoplatně vlastnictvím užívajícího? Vzhledem k obtížnému rozlišování, které by vzniklo v souvislosti s nejistými právy poživatele ve vztahu k různým zvířatům, je však nejvhodnější rozhodnout, že při zániku poživacího práva postačí vydat vlastníkovu nemovitosti stejný počet různých druhů zvířat, který existoval v době, kdy se poživací právo stalo účinným.

63. Paulus, O soukromém právu.

To, co není naše, můžeme převést na jiné; například když má někdo pozemek, i když nemá užívací právo, může ho přece poskytnout jiné osobě.

64. Ulpianus, O ediktu, kniha LI.

Pokud je uživatel připraven vzdát se svého užívacího práva, nemůže být nucen k opravě domu, a to ani v případech, kdy by to bylo běžně požadováno po uživateli. Avšak poté, co byla otázka spojena a poživatel je připraven vzdát se poživacího práva, je třeba rozhodnout, že by měl být soudem zproštěn odpovědnosti.

65. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Protože je však poživatel povinen napravit vše, co bylo poškozeno jeho vlastním jednáním nebo jednáním někoho z jeho rodiny, neměl by být propuštěn, i když je ochoten se poživatelského práva vzdát; sám je totiž povinen učinit vše, co by učinila pečlivá hlava domácnosti ve vlastním domě.

1. Dědic není nucen opravovat majetek, který zůstavitel zanechal zničený věkem, o nic více, než kdyby jej zůstavitel někomu odkázal do vlastnictví.

66. Paulus, O ediktu, kniha XLVII.

Žalobu lze podat nejen proti uživateli podle Lex Aquilia, ale je odpovědný i za demoralizaci otroka, jakož i za škodu, pokud snížil hodnotu otroka jeho týráním.

67. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Každý, komu bylo právo užívání odkázáno, může toto právo prodat cizí osobě, a to i bez souhlasu dědice.

(68) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Ve starověku byla vznesena otázka, zda vydání otrokyně náleží uživateli? Převládá názor Brutův, totiž že na ni usufruktuár nemá právo, neboť jednu lidskou bytost nelze považovat za výplod jiné; z tohoto důvodu nemůže mít usufruktuár nárok na usufrukt v téže věci. Pokud by však bylo užívací právo ponecháno v dítěti před jeho narozením, měl by na něj nárok? Odpověď zní, že jelikož potomka lze odkázat, lze odkázat i užívací právo k němu.

1. Sabinus a Cassius jsou toho názoru, že přírůstek dobytka náleží uživateli.

2. Je zřejmé, že osoba, které je odkázáno právo užívání stáda, musí nahradit případnou ztrátu z přírůstku, tj. nahradit uhynulé kusy,

69. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Nebo dodat jiné místo těch, které jsou bezcenné, a ty se po záměně stanou majetkem uživatele, aby majitel neměl z celého počtu zisk. A protože ty, které jsou nahrazeny, patří ihned vlastníkovi, přestávají mu podle přirozeného výrobního zákona patřit i ty dřívější; jinak totiž přírůstek patří uživateli, a když ho nahradí, přestává mu patřit.

70. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Co je tedy třeba udělat, pokud uživatel nepostupuje, jak je uvedeno výše, a dobytek nenahradí? Gaius Cassius v desáté knize občanského práva říká, že je odpovědný vlastníkov.

1. Mezitím, co se odchovávají a nahrazují mrtvé, však vyvstává otázka, komu patří přírůstek? Julianus ve třicáté páté knize Digest tvrdí, že vlastnictví je v záloze; pokud jsou totiž používány k nahrazení jiných, patří vlastníkov; pokud však ne, patří uživateli; kterýžto názor je správný.

2. V souladu s tím, pokud mladí zemřou, bude to na riziko poživatele, a nikoliv na riziko vlastníka, a bude nutné, aby zajistil jiné. Proto Gaius Cassius v Osmé knize uvádí, že maso jakéhokoli uhynulého mláděte náleží uživateli.

3. Tam, kde je uvedeno, že poživatel musí zajistit další; to platí pouze v případě, že bylo odkázáno právo užívání stáda, hřebčina nebo hřebčina koní, tj. celého počtu, neboť pokud jsou zanechány pouze některé kusy, nebude mít co nahrazovat.

4. Navíc předpokládejme, že v době, kdy se mláďata narodila, se nestalo nic, čím by musel některá z nich nahradit, ale po jejich narození to bylo nutné; je třeba zvážit, zda je má nahradit z těch, která se narodila jako poslední, nebo z těch, která se narodila dříve? Domnívám se, že lepší je názor, že ta, která se narodila v době, kdy je stádo kompletní, náleží uživateli; a ta ztratí pouze z důvodu nějaké následné újmy na stádu.

5. Výměna je věcná záležitost a Julianus velmi správně říká, že znamená oddělit, vyčlenit a provést určité rozdělení, protože vlastnictví těch, kteří jsou vyčleněni, je ve vlastnictví vlastníka.

71. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Pokud někdo postaví dům na pozemku, na který má právo užívání jiná osoba, a dům je odstraněn před uplynutím doby, v níž právo užívání zanikne, musí být právo užívání obnoveno; podle názoru starých autorit.

(72) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud vlastník pouhého majetku odkáže právo užívání, je správné to, co uvedl Marcianus ve třetí knize otázek o svěrenských fondech, totiž že odkaz je platný; a pokud by se právo užívání spojilo s majetkem za života zůstavitele nebo před tím, než se do dědictví vstoupí, případně odkazovníkovi. Marcianus jde ještě dále, neboť se domnívá, že pokud se právo užívání spojilo po zápisu pozůstalosti, stává se právoplatným a náleží zůstaviteli.

73. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je-li mi odkázáno užívací právo k neobydlenému pozemku, mohu si na něm postavit chatu na ochranu osobního majetku.

74. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Je-li tvému otroku Stichovi a mému otroku Pamphilovi odkázáno užívací právo, je takový odkaz stejný, jako by byl učiněn mně i tobě, a proto není pochyb, že nám patří rovným dílem.

Hlava 2. O vzniku užívacího práva

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

V případě odkazu uživatelského práva existuje právo přírůstku mezi uživateli pouze tehdy, je-li uživatelské právo odkázáno společně; je-li však odkázáno každému z účastníků zvlášť, právo přírůstku nepochybně zaniká.

1. Proto se Julianus ve třicáté páté knize Digest ptá, je-li otrokovi ve společném vlastnictví zanecháno uživatelské právo, které nabyli oba majitelé, zda v případě, že jeden z nich uživatelské právo odmítne nebo ztratí, má ho druhý vlastnit celé? Domnívá se, že náleží druhému, a i když uživatelské právo nabyli vlastníci otroka nikoliv rovným dílem, ale podílem odpovídajícím jejich podílu na otrokovi, přesto je třeba brát v úvahu osobnost otroka, a nikoliv vlastníků, takže náleží jednomu z vlastníků a nepřipadá do pouhého vlastnictví.

2. Říká také, že pokud je uživatelské právo odkázáno otrokovi, který je ve společném vlastnictví, a Titiovi zvlášť, a druhý spoluvlastník o toto právo přijde, nebude náležet Titiovi, ale pouze zbývajícímu vlastníkovi, protože on jediný měl na něj společné právo; a tento názor je správný, protože dokud jen jeden užívá věc, lze říci, že uživatelské právo je v původním stavu. Stejně pravidlo platí, je-li uživatelské právo přenecháno dvěma osobám společně a další osobě samostatně.

3. Někdy však, i když strany nebyly společnými dědici, přechází odkázané uživatelské právo na jednoho z nich přírůstkem; jako například v případě, kdy je uživatelské právo k celé nemovitosti odkázáno zvlášť mně a stejně tak je odkázáno tobě. Neboť (jak uvádí Celsus v osmnácté knize a Julianus v pětatřicáté knize Digest), držíme podíly souběhem; a to by se také stalo, pokud jde o vlastnictví; kdyby je totiž jeden odmítl, měl by druhý nárok na celý majetek. Ale je tu ještě jedna věc navíc, pokud jde o uživatelské právo; protože bylo zřízeno a poté ztraceno, právo přírůstku přesto existuje, neboť všichni autoři citovaní Plautiem jsou tohoto názoru; a (jak velmi správně říkají Celsus a Julián) uživatelské právo vzniká a je odkazováno každý den, a ne, jako vlastnictví, pouze v okamžiku, kdy může být podána žaloba na jeho navrácení. Jakmile tedy některá ze stran nenajde nikoho, kdo by se s ní spojil, může sama užívat celé uživatelské právo; a nezáleží ani na tom, zda bylo odkázáno společně či nerozdílně.

4. Julianus také v pětatřicáté knize Digest uvádí, že pokud byli ustanoveni dva dědicové a bylo jim odkázáno pouhé vlastnictví, přičemž užívací právo bylo vyhrazeno, dědicové nemají právo na přírůstek, neboť se má za to, že užívací právo bylo zřízeno, nikoliv rozděleno souběhem;

2. Africanus, Otázky, kniha V.

Proto se jakákoli část užívacího práva, která byla ztracena, vrací zůstaviteli, který je vlastníkem samotného majetku.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Neratius v první knize názorů soudí, že za těchto okolností právo přírůstku zaniká, a s tímto názorem souhlasí i zásada, kterou uvádí Celsus, totiž že právo přírůstku existuje, pokud dvě strany mají celé užívací právo a je mezi ně rozděleno jejich sdružením.

(1) Proto Celsus v osmnácté knize uvádí, že když dva vlastníci nemovitosti převedou nemovitost poté, co si vyhradili užívací právo k ní, a jeden z nich o své užívací právo přijde, vrátí se k samotné nemovitosti, ale ne k celé; užívací právo každého z nich totiž připadá na podíl, který každý z nich převedl, a musí se vrátit k podílu, od kterého byl na počátku oddělen.

(2) Právo přírůstku však existuje nejen v případě, že je užívací právo odkázáno dvěma osobám, ale také v případě, že je odkázáno jedné osobě a pozůstalost druhé; pokud by totiž ten, komu bylo užívací právo odkázáno, o něj přišel, bude náležet druhé osobě spíše na základě práva přírůstku než na základě navrácení do vlastnictví; ani na tom není nic neobvyklého, neboť je-li užívací právo odkázáno dvěma osobám a je-li v držbě jedné z nich, splyne s pouhým majetkem, neztrácí právo přírůstku ani ten, s nímž bylo spojeno, ani ten, kdo je má ve prospěch druhého; a bez ohledu na to, jakým způsobem mohl ztratit své užívací právo před spojením, může je ztratit stejným způsobem i nyní. Tento názor zastávají Neratius a Aristo a schvaluje jej Pomponius.

4. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Pokud je samotný majetek v nemovitosti odkázán tobě a užívací právo k téže nemovitosti mně a Maeviovi, budeme mít ty, Maevius a já každý třetinu užívacího práva a druhá třetina bude sloučena s nemovitostí. Pokud bychom však já nebo Maevius ztratili svá občanská práva, bude třetí část rozdělena mezi tebe a jednoho nebo druhého z nás, takže ten, kdo neztratil svá občanská práva, bude mít polovinu užívacího práva a nemovitost spolu se zbývajícím polovinou užívacího práva bude patřit tobě.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

A pokud převedete nemovitost na někoho po vyhrazení užívacího práva, Julianus se domnívá, že právo přírůstku bude přesto existovat a že se nepovažuje za nabytí nového užívacího práva.

(6) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Stejně pravidlo platí i v případě, kdy je užívací právo sloučeno s majetkem v rukou jednoho ze tří uživatelů.

1. Pokud je však majetek někomu odkázán s výhradou užívání a část užívání je odkázána mně, je třeba posoudit, zda mezi mnou a dědicem existuje právo na přírůstek? Správný názor však je, že pokud někdo ztratí užívací právo, vrací se zpět do majetku.

2. Je-li užívací právo k nemovitosti přenecháno mně absolutně a vám pod určitou podmínkou, lze říci, že užívací právo k celé nemovitosti zatím náleží mně, a pokud bych ztratil svá občanská práva, celé užívací právo bude ztraceno; pokud je však podmínka dodržena, celé užívací právo bude náležet vám, pokud bych ztratil svá občanská práva, ale pokud si zachovám svůj stav, musí být užívací právo rozděleno mezi nás.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud někdo odkáže právo užívání Attiovi a jeho dědicům, bude mít Attius nárok na polovinu a jeho dědicové na zbývající polovinu. Kde však bude formulace znít: "Attiovi a Seiovi spolu s mými dědici", bude užívací právo rozděleno na tři části, z nichž jednu budou mít dědicové, jednu Attius a jednu Seius; není také žádný rozdíl v tom, zda je odkaz určen A a B s Maeviusem, nebo "A a B a Maeviusovi".

(8) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud je užívací právo odkázáno ženě "s jejími dětmi" a ona své děti ztratí, bude mít nárok na užívací právo; pokud však matka zemře, její děti budou mít přesto nárok na užívací právo z titulu přírůstku. Jak totiž poznamenává Julianus ve třicáté knize Digest, stejné pravidlo je třeba chápat tak, že platí i v případě, kdy zůstavitel ustanoví své děti svými jedinými dědici; i když je nejmenuje jako odkazovníky, ale chce pouze upřesnit, že matka bude užívat pozůstalost a její děti ji budou užívat s ní. Pomponius se však ptá: "Co když jsou děti a cizí dědicové smícháni dohromady?" ptá se. Říká, že děti je třeba chápat jako odkazovníky; a na druhé straně, pokud si zůstavitel přál, aby jeho děti užívaly pozůstalost spolu s matkou, je třeba rozhodnout, že matka by měla být chápána jako odkazovník; v tomto případě tedy bude účinek zákona v každém ohledu podobný tomu, který byl zmíněn dříve.

9. Africanus, Otázky, kniha V.

Pokud je samotný majetek pozůstalosti odkázán dvěma osobám a užívací právo jedné, nemají všechny z nich nárok na třetinové podíly na užívacím právu, ale dvě z nich berou polovinu a užívací právo druhou polovinu. Na druhou stranu stejné pravidlo platí, pokud jsou dva poživatelé a jeden dědic pozůstalosti.

(10) Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Někdy získá podíl na užívacím právu přírůstkem osoba, která nemá vlastní podíl, ale ztratila jej; je-li totiž užívací právo odkázáno dvěma osobám a jedna z nich po připojení vydání ztratí své užívací právo, a brzy poté ztratí své i jeho spoludědic, který nepřipojil vydání; pak ten, kdo se připojil k vydání proti osobě, která se nabídla, že bude bránit žalobu, získá od držitele pouze polovinu, kterou ztratil; neboť podíl jeho spoludědice mu bude náležet přírůstkem, nikoli však vlastníkovu nemovitosti; neboť užívací právo připadá osobě, i když mohlo být ztraceno.

11. Papinianus, Definice, kniha II.

Pokud je užívací právo k téže věci odkázáno různým osobám na účet různých dědiců, nejsou tyto uživatelé odděleni o nic méně, než kdyby bylo užívací právo k téže věci odkázáno oběma rovným dílem; proto se stává, že mezi nimi neexistuje žádné právo na přírůstek:

(12) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Protože každý dědic může podat žalobu na jednoho z dědiců, aby získal zpět užívací právo.

Tit. 3. Kdy vzniká dědické právo

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Ačkoli užívací právo spočívá v užívání, tj. v určitém úsilí, které vyvíjí ten, kdo právo užívá a užívá, přesto přechází pouze jednou, a to jinak, než když je něco odkázáno každý měsíc, každý den nebo každý rok, neboť pak přechází odkaz denně, měsíčně nebo ročně. Proto může vyvstat otázka, zda tam, kde je někomu odkázáno užívací právo na každý den nebo na každý rok, náleží pouze jednou? Domnívám se, že ne, ale tolikrát, kolikrát je uvedeno, takže jde o několik odkazů. Marcellus tento názor schvaluje ve čtvrté knize Digest, kde je užívací právo odkázáno komukoli na střídavé dny.

1. Pokud je tedy odkázáno užívací právo, které nelze užívat každý den, není odkaz neplatný, ale vzniká v den, kdy jej lze užívat.

2. Užívací právo, stejně jako užívání, však nevznikne dříve, než je do pozůstalosti vloženo, neboť užívací právo vzniká teprve tehdy, když jej někdo může bezprostředně užívat. Podle tohoto pravidla, je-li užívací právo odkázáno otrokovi tvořícímu součást pozůstalosti, Julianus zastává názor, že ačkoli ostatní odkazy mohou být nabyty pozůstalostí, v případě užívacího práva musíme čekat na osobu vlastníka, který jej může užívat a požívat.

3. Kromě toho, je-li užívací právo odkázáno od určitého dne, nenabude právní moci, dokud tento den nenastane; je totiž stanoveno, že užívací právo může být odkázáno od určitého okamžiku nebo do určitého okamžiku.

4. Nejenže užívací právo nevzniká před zápisem do dědictví, ale nevzniká ani právo na žalobu založené na užívacím právu; stejné pravidlo platí, je-li užívací právo odkázáno po určitém dni; proto Scaevola říká, že strana, která podá žalobu přede dnem vzniku užívacího práva, nic nezíská; ačkoli každé soudní řízení, které je zahájeno před řádným termínem, je neplatné.

Tit. 4. Jakými způsoby se ztrácí právo užívání

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Je prokázáno, že užívací právo nezaniká pouze ztrátou občanských práv, ale že zaniká i právo na žalobu založené na užívacím právu; a nezáleží na tom, zda bylo užívací právo zřízeno ze zákona nebo s pomocí préтора. Proto tam, kde je užívací právo vydáno nebo není zřízeno striktně ze zákona, ale prostřednictvím věčného nájmu nebo užívání povrchu pozemku, ztrácí se spolu se ztrátou občanských práv.

1. Užívání tedy může zaniknout ztrátou občanských práv pouze v případě, že již bylo zřízeno; pokud však někdo ztratí svá občanská práva před tím, než je majetek zapsán, nebo před tím, než užívání vznikne, platí, že nezaniká.

2. Pokud je vám od určitého dne odkázán pozemek a vy jste požádán, abyste mi vydal užívací právo, je třeba zvážit, zda pokud jsem ztratil svá občanská práva přede dnem uvedeným v odkaze pro vás, není mé užívací právo bezpečné; protože ztráta občanských práv musí nastat před tím, než mi vznikne užívací právo, což lze považovat za liberální výklad.

3. V takovém rozsahu je skutečnost, že ztráta občanských práv nejenže zničí již zřízené užívací právo, ale bylo-li užívací právo odkázáno na každý rok, měsíc nebo den, ztrácí se pouze to, co v daném okamžiku běží; a je-li například odkázáno na jednotlivé roky, ztrácí se užívací právo pouze na tento rok, a bylo-li odkázáno na jednotlivé měsíce, na tento měsíc, a bylo-li odkázáno na jednotlivé dny, na tento den.

2. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Pokud je právo užívání odkázáno dvěma osobám samostatně na střídavé roky, existuje majetek po léta bez práva užívání; zatímco pokud je odkázán pouze jednomu zůstaviteli, kterému je odkázáno právo užívání na každý druhý rok, případně celý majetek dědici po dobu, kdy právo užívání nenáleží zůstaviteli. Zemře-li však jeden z obou účastníků, bude právo na majetek po liché roky úplné, neboť nemůže dojít k přírůstku na druhou stranu), protože každý z nich měl své vlastní časy pro užívání celého užívacího práva, aniž by s ním byl spojen druhý.

(1) Pokud nedojde k úmrtí, ale ke ztrátě občanských práv, pak vzhledem k tomu, že se jedná o několik odkazů, zanikne užívací právo pouze na daný rok, pokud strana měla užívací právo pouze na tuto dobu; tato zásada by měla být zachována v případě zůstavitele, který obdržel užívací právo na určitý počet jednotlivých let, takže uvedení podmínek má za následek obnovení práva.

(2) Je-li užívací právo odkázáno určitým osobám na střídavé roky a tyto osoby se dohodnou, že ho budou užívat v témže roce, vzájemně si překážejí, neboť se nezdá, že by bylo zamýšleno, aby ho užívaly společně; je totiž velký rozdíl, zda je užívací právo odkázáno dvěma osobám společně na střídavé roky (protože pak nemůže trvat déle než první rok, stejně jako kdyby bylo odkázáno stejným způsobem jedné z nich), nebo je odkázáno jednotlivým osobám na střídavé roky; neboť pokud

by ji chtěly užívat společně, buď si budou navzájem překážet, protože by to bylo v rozporu s úmyslem zůstavitele, nebo, pokud tomu tak není, nebude užívací právo na každý další rok užívat nikdo.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Stejně jako lze užívací právo odkázat na jednotlivé roky, lze je také znovu odkázat, pokud zanikne ztrátou občanských práv, jako je tomu v případě, kdy je proveden dodatek: "Kdykoli ten a ten ztratí svá občanská práva, odkazuji mu je"; nebo takto: "Pak, pokud se ztratí ztrátou občanských práv, se bude považovat za obnovené. Pročež se diskutovalo o tom, zda v případě, kdy je užívací právo někomu odkázáno na dobu jeho života, musí být považováno za obnovené, jakmile dojde k jeho ztrátě? Marcianus zastává tento názor a já se domnívám, že musí být považováno za obnovené; proto je-li užívací právo odkázáno na určitou dobu, jako například na deset let, bude platit stejná zásada.

(1) V souvislosti s obnovením, k němuž dochází po ztrátě užívacího práva v důsledku ztráty občanských práv, vyvstává otázka, zda právo na přírůstek zůstává nedotčeno; například v případě, kdy bylo užívací právo odkázáno Titiovi a Maeviovi a Titius poté, co ztratil svá občanská práva, odkázal mu zůstavitel užívací právo podruhé; a byl vznesen dotaz, zda by v případě, že by Titius znovu získal užívací právo obnovením, zůstalo právo na přírůstek mezi stranami nedotčeno? Papinianus v sedmnácté knize otázek uvádí, že zůstává neporušeno, stejně jako kdyby Titius v užívání užívacího práva nahradila nějaká jiná osoba; tyto strany jsou totiž považovány za spojené fakticky, ne-li slovně.

(2) Papinianus se také ptá, zda kdyby zůstavitel poté, co odkázal užívací právo Titiovi a Maeviovi, v druhém odkazu téhož neodkázal celé užívací právo, ale pouze jeho část Titiovi, zda by se považovali za spojené? V odpovědi uvádí, že pokud by Titius ztratil svůj podíl, připadl by celý jeho společníkovi; pokud by však Maevius ztratil svůj, nepřipadl by celý, ale polovina by mu připadla a polovina by se vrátila do majetku. Tento názor je rozumný, neboť nelze tvrdit, že důvod, na jehož základě osoba ztratí užívací právo a vezme si ho zpět, ji bude opravňovat k jakémukoli přírůstku z užívacího práva; neboť podle našeho názoru ten, kdo ztratí užívací právo, nemůže přírůstkem z toho, co ztratí, nic získat.

(3) Není pochyb o tom, že právo užívání může zaniknout i smrtí, neboť právo užívání zaniká smrtí stejně jako každé jiné právo, které se váže k osobě.

4. Marcianus, Institutes, kniha III.

Pokud je odkazovník poživacího práva vyzván, aby ho vydal jiné osobě, měl by pretor stanovit, že v případě jeho ztráty by měla být postižena spíše osoba správce než odkazovníka.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Odkázané užívací právo lze obnovit bez ohledu na způsob, jakým bylo ztraceno, pokud nebylo ztraceno smrtí, ledaže by je zůstavitel za těchto okolností odkázal dědicům uživatele.

1. Pokud někdo zcizí pouze užívací právo k otrokovi, jehož prostřednictvím nabyt užívací právo, není pochyb o tom, že si ponechává užívací právo, které bylo nabyto jeho prostřednictvím.

2. Je stanoveno, že užívací právo zaniká změnou nemovitosti, k níž náleží; například bylo-li mi odkázáno užívací právo k domu a dům byl zbořen nebo shořel, užívací právo nepochybně zaniklo. Vztahuje se to i na pozemek? Je naprosto jisté, že tam, kde dům vyhořel, nezůstává žádné užívací právo ani k půdě, ani k materiálu; a Julianus je tohoto názoru.

3. Je-li odkázáno užívací právo k pozemku a na tomto pozemku je postaven dům, je prokázáno, že došlo ke změně vlastnictví a že užívací právo zaniklo. Je zřejmé, že pokud jej postavil pouhý vlastník, bude odpovědný za žalobu ze závěti nebo za žalobu z důvodu podvodu.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

A lichvář bude mít nárok i na interdikt Quod vi aut clam; 7. Julianus, Digesty, kniha XXXV.

Nebyla-li stavba odstraněna, udělí mi vlastník užívací právo k pozemku; to je tam, kde uplynula doba, po kterou užívací právo zaniklo.

8. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Je-li odkázáno užívací právo k nemovitosti, v případě zničení domu užívací právo nezaniká, protože dům je přírůstkem pozemku, stejně jako kdyby padly stromy.

(9) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ale stále jsem mohl využívat a těšit se z půdy, na které dům stál.

10. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Jak by tomu však bylo v případě, že by pozemek byl přírůstkem domu? Podívejme se, zda by v tomto případě nezaniklo i užívací právo k pozemku, a musíme zastávat stejný názor, totiž že by nezaniklo.

1. Užívání zaniká nejen tehdy, když byla stavba srovnána se zemí, ale i tehdy, když zůstavitel po zbourání domu postaví na jeho místě nový; je totiž zřejmé, že pokud opraví určité části domu, musíme stanovit jiné pravidlo, i když by měl být obnoven celý dům.
2. Pokud je odkázáno právo užívání pole nebo ohrady a dojde k jeho zaplavení, takže se z něj stane rybník nebo bažina, právo užívání nepochybně zanikne.
3. Kromě toho, pokud je právo užívání rybníka odkázáno a rybník vyschne, takže se z něj stane pole; změnou vlastnictví právo užívání zaniká.
4. Nedomnívám se však, že v případě, kdy je odkázáno užívací právo k orné půdě a jsou na ní vysázeny vinice, nebo naopak, že užívací právo zaniká. Je však jisté, že pokud je odkázáno užívací právo k lesu a stromy jsou vykáceny a na pozemek je zaseto osivo, že užívací právo zaniká.
5. Pokud je odkázáno užívací právo k masu kovu a jsou z ní vyrobeny nádoby nebo naopak, Cassius, jak cituje Urseius, říká, že užívací právo zaniká, a já tento názor považuji za správný.
6. Pokud tedy dojde ke zničení ozdoby nebo ke změně jejího tvaru, zaniká tím užívací právo k ní.
7. Sabinus také uvádí, že pokud se opraví některé části lodi, právo užívání nezaniká, ale pokud se loď rozebere, i kdyby byla znovu postavena z téhož dřeva a nebylo dodáno nic navíc, právo užívání zaniká; a tento názor považuji za lepší, protože pokud se přestaví dům, právo užívání zaniká.

8. Pokud je odkázáno užívací právo na čtyřspřeží koní a jeden z nich zemře, vzniká otázka, zda užívací právo zaniká? Domnívám se, že je velký rozdíl v tom, zda bylo odkázáno užívací právo ke koním, nebo ke spřežení; pokud se totiž jednalo o užívací právo ke koním, zůstane ostatním, ale pokud se jednalo o užívací právo ke spřežení, nezůstane, protože přestalo být spřežením:

11. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Ledaže by před předáním dědictví byl na místo zemřelého koně dosazen jiný kůň.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud je odkázáno právo užívání lázní a zůstavitel je přeměněn na byt nebo obchod nebo z nich udělá obydlí, je třeba konstatovat, že právo užívání zaniklo.

1. Pokud tedy někdo přenechá aktérovi užívací právo a poté ho převede na jiný druh služby, je třeba říci, že užívací právo zaniklo.

(13) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud uživatel sklídl úrodu a poté zemřel, Labeo říká, že úroda, která leží na zemi, patří jeho dědici, ale obilí, které ještě zůstalo na půdě, patří vlastníkovu pozemku; úroda se totiž považuje za sklizenou, když jsou posekány hlávky obilí nebo stébla trávy, nebo když jsou sklizeny hrozny, nebo když jsou olivy setřásány ze stromů, i když obilí ještě nemusí být semleto, olej vyroben nebo vinobraní dokončeno. Ačkoli však platí to, co uvedl Labeo v souvislosti s olivami setřásanými ze stromů,

pravidlo se netýká těch, které spadly samy od sebe. Julianus říká, že úroda se stává majetkem uživatele, když ji sklídl, ale že patří dobrověrnému držiteli, jakmile se jednou oddělí od půdy.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

S výjimkou ztráty občanských práv a smrti umožňují ostatní příčiny zániku uživatelského práva jeho částečnou ztrátu.

15. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Někdy může pouhý vlastník udělit otrokovi svobodu, například v případě, kdy bylo právo užívání odkázáno do doby, než bude otrok manumitován; právo užívání totiž zaniká, kdykoli vlastník zahájí manumitaci.

(16) Týž, Disputace, kniha V.

Pokud je mi odkázáno uživatelské právo pod určitou podmínkou a mezitím je v držení dědice, může tento dědic odkázat uživatelské právo někomu jinému, což má za následek, že pokud je splněna podmínka, na které závisí můj odkaz, zaniká uživatelské právo zanechané dědicem. Pokud bych však o uživatelské právo přišel, nevrátí se odkazovníkovi, kterému bylo dědicem absolutně odkázáno, protože právo společných odkazovníků nelze nabýt na základě různých závětí.

17. Julianus, Digest, kniha XXXV.

Je-li vám odkázáno uživatelské právo k pozemku absolutně a pouhé vlastnictví k němu je odkázáno Titiovi podmíněně, pak dokud není podmínka splněna, nabýváte pouhé vlastnické právo a po splnění podmínky bude Titius oprávněn k pozemku bez

jakéhokoli omezení; a nezáleží na tom, že pozemek byl odkázán po vyhrazení užívacího práva, protože když jste jej nabyli, ztratili jste veškeré právo na odkaz užívacího práva.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Pokud je otrokovi, který patří do pozůstalosti, odkázáno užívací právo před tím, než je pozůstalost zapsána, je lepší názor, že když je zapsána, užívací právo přechází na vás a nezaniká z důvodu změny vlastnictví, protože nepřešlo předtím, než jste se stali dědici.

(19) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Změnou vlastnictví nezaniká ani užívací právo, ani právo cesty, ani právo jízdy.

20. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Ponechá si osoba, která má užívací právo, když ho užívá jen proto, že se domnívá, že má na jeho užívání výhradní právo? Domnívám se, že pokud ví, že má na užívání nárok, a užívání pouze vykonává, musí se přesto mít za to, že užívání užívá; pokud to však neví, užívání ztratí, neboť jeho užívání se nezakládá na tom, co má, ale na tom, co si myslí, že má.

21. Modestinus, Rozdíly, kniha III.

Pokud je městu odkázáno užívací právo a jeho pozemek se poté promění v zorané pole, přestává být městem, jako tomu bylo v případě Kartága; proto přestává mít užívací právo, stejně jako v případě smrti.

(22) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Pokud je užívání domu odkázáno ženě a ona odjede za moře a je nepřítomna po dobu stanovenou zákonem pro ztrátu užívání, ale její manžel dům užívá, užívání je přesto zachováno; stejně jako kdyby zanechala ve svém domě otroky a sama cestovala po cizích zemích. To je třeba konstatovat ještě důrazněji, pokud manžel zanechá svou manželku doma, kde bylo užívání domu odkázáno samotnému manželovi.

23. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Pokud pole, jehož užívací právo nám náleží, zaplaví řeka nebo moře, užívací právo zaniká, protože v takovém případě zaniká i samotné vlastnictví; užívací právo si nemůžeme udržet ani rybolovem. Ale jako se vlastnictví obnoví, jestliže voda ustoupí se stejnou rychlostí, s jakou přišla, tak je také třeba říci, že se obnoví užívací právo.

24. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha III.

Mám-li užívací právo k zahradě a řeka ji přikryje a pak ustoupí, podle názoru Labea se obnoví i užívací právo, protože půda zůstala stále ve stejném právním stavu. Domnívám se, že to platí pouze v případě, že řeka zahradu zakryla z důvodu zaplavení; pokud se totiž její koryto změnilo a tekla tím směrem, domnívám se, že užívací právo zaniká, neboť půda bývalého koryta se stává veřejným majetkem a nemůže být navrácena do původního stavu.

(1) Labeo uvádí, že stejné právní pravidlo by mělo být dodržováno, pokud jde o právo cesty a silnice; já jsem však stejného názoru, pokud jde o tyto věci, jako pokud jde o právo užívání.

(2) Labeo říká, že i když je povrch půdy z mého pole odstraněn a nahrazen jinou půdou, nepřestává být půda z tohoto důvodu moje, stejně jako kdyby bylo pole pokryto hnojem.

25. Pomponius, Různé pasáže, kniha XI.

Je prokázáno, že užívací právo může zaniknout v důsledku jeho neužívání, ať už se jedná o podíl, nebo o nedělitelný podíl.

(26) Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Pokud je pole obsazeno nepřáteli nebo je jimi zajat otrok, který je posléze osvobozen, právo užívání se obnovuje na základě práva postliminium:

27. Stejně, Příručky, Kniha I.

Pokud je otrok, k němuž má jiná osoba užívací právo, odevzdán jako náhrada škody pouhým vlastníkem uživateli; služebnost splývá a užívací právo zaniká nabytím nemovitosti.

28. Týž, O Plautiovi, kniha XIII.

Pokud je užívací právo odkázáno na střídavé roky, nemůže být ztraceno tím, že se nevyužívá; protože existuje několik odkazů.

29. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pomponius klade následující otázku: Pokud si pouhý vlastník pozemku pronajme pozemek ode mne jako od uživatele a prodá jej Seiovi bez výhrady užívacího práva, zůstane mi užívací právo na základě jednání kupujícího? Odpovídá: Ačkoli mi pouhý vlastník může platit nájemné, užívací právo přesto zaniká, protože kupující jej neužívá mým jménem, ale svým. Je zřejmé, že pouhý vlastník mi odpovídá z titulu nájmu v rozsahu mého zájmu na tom, aby tak neučinil; ačkoli, jestliže si někdo ode mne užívací právo pronajme a pronajme je jinému, užívací právo zůstává zachováno; jestliže je však pouhý vlastník pronajme svým jménem, musí být považováno za zaniklé, neboť nájemce je neužívá mým jménem.

1. Pokud by však pouhý vlastník prodal užívací právo poté, co ho ode mne koupil, lze se zeptat, zda bych o něj přišel? Domnívám se, že bych ji ztratil, neboť kupující ji ani v tomto případě neužívá jako koupenou ode mne.

2. Pomponius se na to také ptá: Pokud jsem požádán, abych ti odevzdal užívací právo, které mi bylo odkázáno, mám ho užívat skrze tebe, aby nedošlo ke ztrátě užívacího práva? Odpověděl, že je v pochybnostech ohledně této otázky, ale lepší názor je, jak uvádí Marcellus v poznámce, že tato záležitost nijak nepoškozuje beneficiáře svěřenství, protože bude oprávněn k prétorské žalobě svým jménem.

30. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Maso a kůže mrtvého dobytka nejsou součástí produktu, protože právo užívání zaniká, jakmile je mrtvý.

31. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Pokud je právo užívání stáda odkázáno a jeho počet se sníží natolik, že jej nelze považovat za stádo, právo užívání zaniká.

Tit. 5. O užívání věcí, které se užíváním spotřebovávají nebo zmenšují

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Senát rozhodl, že "lze odkázat právo užívání veškerého majetku, o němž bylo zjištěno, že by mohl patřit do dědictví jednotlivce"; v důsledku tohoto senátního dekretu platí, že lze odkázat právo užívání těch věcí, které byly zničeny nebo zmenšeny užíváním.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V případě peněz je však nutné, aby byla poskytnuta jistota těm, kterým je právo užívání těchto peněz odkázáno.

1. Tímto dekretem Senátu nedošlo k tomu, že by skutečně existovalo právo užívání peněz, protože přirozený důvod nemůže být změněn autoritou Senátu; ale tam, kde je zaveden prostředek zajištění, bylo vytvořeno kvazi právo užívání.

(3) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Poté lze odkázat užívací právo k čemukoli. Vztahuje se to však na závazek? Nerva říká, že ne; lepší je však názor, který zastávají Cassius a Proculus, totiž že lze odkázat. Nerva navíc říká, že užívací právo lze odkázat samotnému dlužníkovi, a pokud se tak stane, musí být osvobozen od placení úroků.

4. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Proto od něj lze požadovat i zajištění.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Toto nařízení Senátu se vztahuje nejen na toho, kdo odkazuje právo užívání peněz nebo jiných věcí, které má, ale i na ty, které patří jiným.

1. Je-li odkázáno právo užívání peněz nebo jiných věcí, které spočívají ve spotřebě, a není-li poskytnuta jistota, je třeba při zániku práva užívání posoudit, zda lze peníze nebo jiné věci, které se spotřebovávají, získat zpět osobní žalobou? Dokud však existuje užívací právo, chce-li někdo podat žalobu na vynucení splnění závazku, lze konstatovat, že lze podat žalobu na neurčitou částku z důvodu opomenutého závazku; po zániku užívacího práva však Sabinus soudí, že lze zahájit řízení o vymáhání celé částky. Tento názor přejímá Celsus v osmnácté knize Digest a nezdá se mi, že by mu chyběla vynalézavost.

2. To, co jsme uvedli o užívání peněz nebo jiných předmětů, které se užívají spotřebou, platí i pro užívání těchto předmětů; neboť jak Julianus, tak Pomponius v Osmé knize stipulí uvádějí, že užívání a užívání peněz je totožné.

(6) Julianus, Digest, kniha XXXV.

Pokud vám bude odkázáno deset tisíc aurei a užívací právo k těm samým deseti tisícům mně, bude vám patřit celých deset tisíc, ale pět tisíc mi musí být vyplaceno pod podmínkou, že vám dám záruku, že "v okamžiku mé smrti nebo ztráty občanských práv vám budou vydány"; neboť pokud by vám byl odkázán pozemek a užívací právo k témuž pozemku mně, měli byste sice vlastnické právo k celému pozemku, ale část byste měl spolu s užívacím právem a část bez něj, a já bych měl dát jistotu, kterou by dobrý občan schválil vám, a nikoliv dědici.

1. Pokud je však právo užívání stejných deseti tisíc aurei odkázáno dvěma osobám, obdrží každá z nich pět tisíc a musí si navzájem poskytnout záruku a také dědici.

(7) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud je odkázáno právo užívání oleje, vína nebo obilí, měl by být majetek vydán zůstaviteli a ten by měl být povinen dát záruku, že "kdykoli zemře nebo ztratí svá občanská práva, budou mu vydány předměty stejné kvality"; nebo musí být první předmět oceněn a musí být dána záruka na určitou peněžní částku, což je výhodnější. Stejně pravidlo chápeme tak, že se vztahuje i na jiné věci, jejichž hodnota je zahrnuta v jejich použití.

8. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Když zůstavitel ustanovil tři dědice, odkázal Titiovi užívací právo na patnáct tisíc aurei a dvěma z dědiců nařídil, aby složili jistotu za zůstavitele. Bylo rozhodnuto, že se jedná o platný odkaz jistoty a že dekret senátu tomuto výkladu neodporuje, protože se nebránilo provedení závazku; a že jeden z odkazů se týkal určité částky a druhý částky, která byla nejistá, a proto mohla být podána žaloba na část peněz jako na lichvu proti dědici, který přijal jistotu od svého spoludědice; a že byl odpovědný za žalobu na nejistou částku, pokud sám jistotu neposkytl. Pokud však jde o dědice, který jistotu poskytl a který ji z důvodu prodlení svého spoludědice neobdržel, nebyl by mezitím podle usnesení senátu odpovědný za lichvu a nebyl by ani odpovědný za žalobu na nejistou částku, protože dal jistotu svému spoludědici. Jsme také toho názoru, že odkazovník může

být donucen k slibu; ale po zániku užívacího práva, pokud budou spoludědicové žalováni z důvodu svého ručení, nebudou oprávněni k mandátní žalobě, protože se k žádnému mandátu nikdy nezavázali, ale pouze se podřídili vůli zůstavitele, a zkrátka jsou zproštěni odkazu jistoty. Není třeba se pouštět do dlouhých diskusí s ohledem na následující otázku, totiž že druhý odkaz, tj. odkaz jistoty, nebyl zřejmě odkázán dědicům, nýbrž osobě, které bylo odkázáno právo užívání peněz a kterou chtěl zůstavitel zajistit a v jejímž zájmu se domníval, že nebude hledat ručitele na vlastní nebezpečí.

(9) Paulus, O Neratiovi, kniha I.

V ustanovení, které se týká obnovení užívacího práva k penězům, jsou rovněž zmíněny dvě události, a to smrt a ztráta občanských práv.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Protože použití peněz nelze ztratit jinak než zmíněnými událostmi.

1. Pokud je odkázáno pouze užívání peněz, protože v tomto konkrétním případě je třeba chápat, že pojem "užívání" zahrnuje také zisk, je třeba uzavřít ustanovení. Některé autority se domnívají, že ustanovení by nemělo být uzavřeno před vyplacením peněz; já jsem však toho názoru, že ustanovení bude platné, ať už bude uzavřeno před vyplacením peněz, nebo po něm.

11. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

V případě odkazu práva užívání vlny, parfémů nebo koření se má za to, že na tyto látky nevzniká právní nárok, ale je třeba se odvolat na nařízení senátu, které stanoví jejich zajištění.

(12) Marcianus, Institutes, kniha VII.

Tam, kde byly peníze odkázány Titiovi tak, že po smrti zůstavitele měly připadnout Maeviovi, božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že ačkoli bylo dodáno, že Titius má mít peníze k užívání, přesto mu byl odkázán majetek z nich, a že zmínka o užívání byla učiněna proto, že peníze měly být vyplaceny po jeho smrti.

Tit. 6. O žalobě na navrácení užívacího práva a o žalobě, kterou se toto právo popírá

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud je k pozemku, který je předmětem užívání, připojena služebnost, Marcellus v osmé knize, kterou cituje Julianus, schvaluje názor Labea a Nery, totiž že uživatel nemůže podat žalobu na vymáhání služebnosti, ale může podat žalobu na vymáhání užívání; a podle toho, pokud mu soused neumožňuje chodit nebo jezdit přes pozemek, je odpovědný, protože mu neumožnil užívat užívání.

1. Užívání vyžaduje, aby byly odkázány ty doplňky, bez nichž ho strana nemůže užívat; a proto, je-li odkázáno, je nutné, aby s ním byl spojen i přístup; to platí do té míry, že pokud někdo odkáže užívání určitého místa v takovém znění, že dědic nebude nucen povolit cestu, považuje se tento dodatek za neplatný; a také pokud je odkázáno užívání a je odepřeno právo cesty, je výhrada neplatná, protože právo přístupu vždy doprovází užívání.

2. Pokud je však odkázáno právo užívání a neexistuje právo přístupu k pozemku, který je jeho předmětem a je součástí pozůstalosti, může uživatel podat žalobu na základě závěti, aby získal právo užívání spolu s přístupem k němu.

3. Pomponius v páté knize pochybuje o tom, zda v případě odkázání užívacího práva má užívající pouze právo přístupu, nebo má právo i na cestu či vozovku? Velmi správně se domnívá, že by mu měly být poskytnuty prostředky, kterými může užívat své užívací právo.

4. Bude mu dědic povinen poskytovat i jiné výhody a služebnosti, jako například světlo a vodu, nebo ne? Domnívám se, že mu může být uloženo poskytnout pouze ty, bez nichž nemůže nemovitost vůbec užívat; pokud ji však může užívat, byť s určitými obtížemi, uvedené užitky nemusí být poskytnuty.

(2) Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud je podána žaloba o užívání pozemku na základě závěti proti dědici, který vykácel stromy, zbouřil dům nebo jakýmkoli způsobem snížil hodnotu užívání, ať už tím, že na pozemek uvalil služebnost, nebo tím, že uvolnil služebnost ze sousedního pozemku, je povinností soudce zjistit, jaký byl stav pozemku před připojením žaloby, aby mohl být uživatel chráněn v užívání toho, co mu náleží.

3. Julianus, Digesty, kniha VII.

Pokud strana, které bylo právo užívání předáno v souladu s podmínkami svěřeneckého fondu, přestala toto právo užívat na takovou dobu, že by jej ztratila, pokud by se stalo jejím právoplatným, neměla by jí být přiznána restituční žaloba; je totiž absurdní, aby strany, které získaly pouze držbu práva užívání, a nikoliv vlastnictví k němu, měly lepší právo.

(4) Týž, Digest, kniha XXXV.

Pozemek byl odkázán Titiovi, přičemž právo užívání bylo vyhrazeno, a právo užívání téhož pozemku bylo odkázáno Semproniovi pod určitou podmínkou. Řekl jsem, že mezitím bylo užívací právo spojeno s pozemkem, ačkoli je stanoveno, že při odkázání pozemku s výhradou užívacího práva zůstává užívací právo dědici, protože když zůstavitel odkáže pozemek s výhradou užívacího práva a užívací právo k němu jinému pod určitou podmínkou, nečiní tak s úmyslem, aby užívací právo zůstalo dědici.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Právo užívat a požívat nemovitost může uplatňovat pouze ten, kdo má k ní užívací právo; vlastník pozemku tak činit nemůže, protože ten, kdo nemovitost drží, nemá samostatné právo ji užívat a požívat, neboť jeho vlastní nemovitost nemůže být předmětem služebnosti v jeho prospěch; a je nutné, aby strana podala žalobu ve svém vlastním právu, a nikoli v právu jiného. Neboť ačkoli zákazová žaloba bude ve prospěch vlastníka proti uživateli, má se ještě více za to, že žaluje ve svém vlastním právu, a nikoli v právu jiného, když popírá, že uživatel má výsadu užívání proti jeho vůli, nebo tvrdí, že má právo mu to zakázat. Pokud se však stane, že strana, která podává žalobu, není vlastníkem nemovitosti, i když uživatel nemá právo ji užívat, bude mít přesto přednost, a to na základě zásady, že stav držitelů je lepší, i když nemusí mít žádné právní právo.

(1) Vystává otázka, zda má poživatel právo věcné žaloby pouze proti pouhému vlastníkovi, nebo také proti některému držiteli? Julianus v sedmé knize Digest uvádí, že je oprávněn k této žalobě proti kterémukoli držiteli; je-li totiž služebnost vázána na pozemek, který je předmětem užívání, měl by užívající podat žalobu proti vlastníkovi přilehlého pozemku nikoli na vrácení služebnosti, ale na vrácení užívání.

(2) Pokud je užívací právo zřízeno k části pozůstalosti, lze na něj podat věcnou žalobu, pokud si někdo nárokuje užívací právo k téže části nebo popírá, že by na něj měl nárok jiný.

(3) Ve všech žalobách, které jsou podány s odkazem na právo užívání, je zcela zřejmé, že se jedná o plodiny.

(4) Pokud je po připojení vydání v případě užívacího práva užívací právo ukončeno, lze následně požadovat nějakou úrodu? Domnívám se, že nikoli, neboť Pomponius ve čtyřicáté knize uvádí, že pokud by uživatel zemřel, jeho dědic by měl nárok na žalobu pouze na úrodu, která byla splatná před jeho smrtí.

(5) Všechno musí být vráceno tomu, kdo získal právo na užívání, a proto v případě, že je právo na užívání otroka odkázáno, musí držitel odevzdat vše, co získal z majetku uživatele nebo z práce otroka.

(6) Pokud však náhodou dojde ke ztrátě užívacího práva uplynutím času, kdy je jedna strana v držbě a druhá se dobrovolně brání žalobě, nestačí, aby druhá strana obnovila užívací právo, ale musí poskytnout záruku proti jeho navrácení vystěhováním. Co kdyby strana v držbě dala do zástavy otroka nebo pozemek za dluh a žalobci by osoba, která obdržela zástavu, zakázala užívat své právo? Proto bude mít rovněž nárok na zajištění.

(7) Stejně jako v případě, kdy musí být úroda vydána uživateli, který podává věcnou žalobu na své užívací právo, musí být vydána i samotnému vlastníkovu nemovitosti, pokud podává žalobu na zákaz. V každém případě však jde o tento případ pouze tehdy, pokud strana, která podává žalobu, není držitelem; držitel je totiž oprávněn k určitým žalobám; pokud je však některá ze stran držitelem, nezíská na úrodě nic. Je tedy povinností soudce umožnit uživateli, aby měl výsadu užívat úrodu v bezpečí, a zabránit tomu, aby byl vlastník nemovitosti rušen?

6. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Pokud se účastník řízení připojil ke sporu s odkazem na užívání, bude osvobozen, pokud se vzdá držby bez podvodu; pokud se však dobrovolně zavázal bránit věc a připojil se ke sporu, jako by byl držitelem, bude rozsudek vydán v jeho neprospěch.

Tit. 7. O službách otroků

1. Paulus, O ediktu, kniha II.

Služby se skládají z úkonů a z podstaty věci neexistují dříve, než nastane den, kdy mají být vykonány; stejně jako když se dohodneme na dítěti, které se má narodit z Arethusy.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Ztrátou občanských práv se neztrácejí služby otroka, které mu byly odkázány.

(3) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Do užívacího práva otroka jsou zahrnuty jeho služby i odměna za ně.

4. Týž, O městském ediktu týkajícím se svobody, kniha II.

Výrobek otroka se skládá z jeho služeb a na druhé straně služby otroka jsou tím, co produkuje. A jako se v jiných případech rozumí výrobkem to, co zůstane po odečtení nutných výdajů, je tomu tak i v případě služeb otroků.

5. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Pokud jsou služby otroka odkázány, vždy jsem se učil, a Julianus to tvrdí, že užívání se chápe jako darování.

(6) Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Je-li podána žaloba za služby otroka, který je řemeslníkem, musí být zapláceno v poměru k jejich hodnotě; v případě obyčejného dělníka to však bude záviset na druhu práce, kterou vykonává, což byl názor Mela.

1. Pokud je otrok mladší pěti let nebo je slabý nebo je to otrok, který není schopen vykonávat pro svého majitele žádnou práci, nesmí být hodnota jeho služeb odhadnuta.

2. Nesmí se také brát v úvahu žádné jejich hodnocení založené na potěšení nebo náklonnosti vlastníka, například když je na něm vlastník velmi závislý nebo ho zaměstnává ve svých zálibách.

3. Kromě toho se hodnota jeho služeb odhaduje po odečtení nezbytných výdajů.

Tit. 8. O užívání a bydlení

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Nyní se zabývejme užíváním a bydlením. Může vzniknout pouhé užívání, tj. bez úplného užívání, a to obvykle stejnými způsoby jako užívání.

(2) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Tam, kde je užívání ponecháno, může strana užívat, ale ne požívat. Nyní prozkoumejme některé případy.

1. Užívání domu je ponecháno buď manželovi, nebo manželce; pokud je dům přenechán manželovi, může v něm nejen sám bydlet, ale může v něm pobývat i se svými otroky. Vystala otázka, zda v něm může žít se svými propuštěnci. Celsus se domnívá, že tak nejen může učinit, ale že může také přijímat hosty; uvádí to totiž v osmnácté knize Digest, a tento názor Tubero schvaluje. Kromě toho si vzpomínám, že o tom, zda si může vzít nájemníka, pojednává Labeo v knize svých Posledních děl, který říká, že ten, kdo tam bydlí, si může vzít nájemníka a také přijímat hosty spolu se svými svobodnými lidmi,

3. Paulus, O Vitelliovi, kniha III. A jeho klienti.

4. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Takové osoby však nesmějí žít v domě bez něj. Proculus však v poznámce o nájemnících říká, že za nájemníka nelze správně označit toho, kdo s ním žije. V souladu s tím, jestliže osoba, která má užívání nemovitosti, vybírá nájemné tak dlouho, dokud sama v domě bydlí, nemělo by to být uváděno na její újmu; neboť předpokládejme, že užívání velkého domu bylo přenecháno člověku ve skromných poměrech, takže se spokojí s malou částí téhož? Opět může žít s osobami, které zaměstnává prací místo otroků, i když jsou svobodné nebo jsou otroky jiných.

1. Tam, kde je užívání přenecháno ženě, Quintus Mucius nejprve připustil, že může žít s manželem, protože jinak, pokud by chtěla dům užívat, by musela zůstat svobodná; na druhou stranu nikdy nebylo pochyb o tom, že žena může žít s manželem. Pokud je užívání odkázáno vdově, mohla by tato žena, pokud by po zřízení užívání uzavřela druhé manželství, bydlet v něm se svým manželem? A je pravda (jak tvrdí Pomponius v páté knize a Papinianus v devatenácté knize otázek), že její manžel s ní může žít, pokud se následně provdá. Pomponius jde ještě dále a říká, že s ní může žít i její tchán.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Kromě toho může tchán žít se svou snachou; v každém případě, pokud tam žije i její manžel.

(6) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

S ženou může žít nejen její manžel, ale také její děti a svobodní muži, stejně jako její rodiče. Aristo to uvádí v poznámce o Sabinovi. Vskutku můžeme jít tak daleko, že řekneme, že ženy mohou hostit tytéž osoby jako muži.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Žena však nemůže přijmout nikoho jako hosta, pokud nemůže žít slušně s tím, kdo má dům v užívání.

8. Ulpianus, o Sabinovi, kniha XVII.

Strany, které mají právo na užívání, nemohou prostory pronajmout a vzdát se v nich svého bydliště, ani nemohou jejich užívání prodat.

(1) Pokud však bylo užívání domu odkázáno ženě pod podmínkou, že se oddělí od svého manžela, může být od této podmínky osvobozena a může žít se svým manželem. Tento názor zastává i Pomponius v páté knize.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud je odkázáno užívání všeho ostatního, je třeba konstatovat, že manželka má právo užívat majetek společně se svým manželem.

(10) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud je právo na bydlení ponecháno, vyvstává otázka, zda je to totéž jako užívání? Papinianus v osmnácté knize otázek připouští, že odkaz užívání a bydlení mají prakticky stejný účinek; neboť odkazovník práva na bydlení se ho nemůže vzdát; může se bavit se stejnými osobami jako strana, která má užívání; nepřechází na dědice; neztrácí se ani nedostatkem užívání, ani ztrátou občanských práv.

1. Pokud je však ponecháno *crescitur*, je třeba zvážit, zda se jedná o užívání, a Papinianus v Sedmé knize názorů uvádí, že užívání je ponecháno, ale ne příjem.

2. Pokud je však ponecháno v následujícím znění: "Tomu a tomu, užívací právo k domu za účelem bydlení v něm", je třeba zvážit, zda má nárok pouze na bydlení, nebo i na užívací právo? Priscus a Neratius se domnívají, že je ponecháno pouze právo bydlení; což je správné. Je zřejmé, že kdyby zůstavitel řekl: "Užívání za účelem bydlení", nepochybovali bychom o tom, že je to platné.

3. Starověké úřady si kladly otázku, zda právo na roční pobyt trvá doživotně? Rutilius říká, že právo pobytu náleží straně, dokud žije, a Celsus v osmnácté knize Digest tento názor schvaluje.

4. Tam, kde je ponecháno užívání pozemku, je to mnohem méně než úroda, o čemž nikdo nepochybuje. Podívejme se však, co je s tímto odkazem spojeno. Labeo říká, že odkazovník může na pozemku bydlet a může zabránit vlastníkově, aby na něj vstoupil; nemůže však v tom zabránit nájemci nebo otrokům vlastníka, tedy těm, kteří jsou tam za účelem obdělávání půdy, ale pokud by tam vlastník poslal své domácí otroky, může jim zabránit ve vstupu, a to na stejném principu, jako v tom může zabránit samotnému vlastníkově. Labeo také uvádí, že pouze lichvář může využívat skladiště vína a oleje a že majitel je nemůže využívat, pokud si to nepřije.

11. Gaius, Deník aneb Zlaté záležitosti, kniha II.

Osoba oprávněná k užívání může zůstat na pozemku pouze tak dlouho, dokud neobtěžuje jeho vlastníka nebo neruší ty, kteří se zabývají zemědělskou činností, a nemůže právo, které má, nikomu prodat, pronajmout nebo bezplatně převést.

(12) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Má právo na plné užívání, pokud je mu ponechána usedlost a venkovské sídlo. Je zřejmé, že je jistě třeba konstatovat, že vlastník má právo přijít za účelem sklizně úrody a v době sklizně je třeba připustit, že tam může bydlet.

1. Kromě práva pobytu, na které má osoba, již bylo užívání povoleno, nárok, má také právo chůze a jízdy. Sabinus a Cassius uvádějí, že stejně tak má právo na palivové dříví pro každodenní potřebu a také na zahradu a na jablka, zeleninu, květiny a vodu, nikoliv však za účelem zisku, ale pouze k užívání a nikoliv k plýtvání. Nerva zastává stejný názor a dodává, že může užívat slámu, ale ne listí, olej, obilí nebo ovoce. Sabinus, Cassius, Labeo a Proculus jdou ještě dál a tvrdí, že si může vzít dost z toho, co se na půdě urodí, pro svou vlastní výživu a výživu své rodiny, a to v případech, kdy mu Nerva toto právo upírá. Juventius se domnívá, že může tyto věci užívat ve prospěch svých hostů a osob, které hostí, a tento názor se mi zdá být správný; neboť lichváři může být poskytnuta větší shovívavost z důvodu úcty, která náleží osobě, již bylo užívání přenecháno. Domnívám se však, že tyto věci můžete užívat pouze v době, kdy je v domě. Pokud jde o jablka, zeleninu, květiny a palivové dříví, je třeba zvážit, zda je může užívat pouze na tomto místě, nebo zda mu mohou být dodány do města; je však lepší přijmout pravidlo, že mu mohou být dodány do města, neboť to není příliš důležité, pokud je jich na pozemku dostatek.

2. Pokud je ponecháno užití stáda, například stáda ovcí, Labeo říká, že mohou být použity pouze pro svůj hnůj, protože nemůže použít vlnu, jehňata nebo mléko, protože ty mají být zařazeny do zisku. Já se domnívám, že může jít ještě dále a použít mírné množství mléka, neboť závěti zemřelých osob by neměly být vykládány tak striktně.

3. V případě odkázání stáda dobytka má zůstavitel nárok na jeho úplné užívání k orbě nebo k jiným účelům, k nimž je dobytek uzpůsoben.

4. Také v případě, že je odkázáno užívání hřebčína koní, zvažme, zda je zůstavitel nemůže přerazit do postroje a používat k tahu. Pokud je osoba, které je užívání uvedených koní odkázáno, vozataj, nemyslím si, že je může používat k závodům v cirkuse, protože by to mohlo být považováno za jejich pronájem; pokud si však zůstavitel při jejich odkázání byl vědom, že to je jeho povolání a způsob života, lze mít za to, že je chtěl k tomuto účelu používat.

5. Pokud je užívání otroka přenecháno komukoli, může ho užívat k obsluze sebe, svých dětí a manželky a nebude se mít za to, že přenechal své právo jinému, pokud spolu s nimi užívá uvedeného otroka; pokud je však užívání otroka přenecháno synovi rodiny nebo jinému otrokovi, protože to získá otec nebo majitel, může vyžadovat užívání pouze od něj samotného, a ne od těch, kteří jsou pod jeho kontrolou.

6. Zůstavitel nemůže pronajmout služby otroka, který je předmětem užívání, ani je nemůže převést na jiného; to je názor Labea. Jak totiž může člověk převést na jiného služby, které by měl sám užívat? Labeo však zastává názor, že pokud si strana pronajala statek, otrok, kterého má v užívání, na něm může pracovat; neboť jaký je rozdíl v tom, jakým způsobem jeho práci využívá? Pokud tedy strana oprávněná k užívání uzavře smlouvu o sprádnání vlny, může to nechat dělat otrokyně, které má v užívání; a také pokud uzavře smlouvu o tkaní oděvů nebo o stavbě domu či lodi, může využít práci otroka, kterého má v užívání. Tento názor není v rozporu s názorem Sabinovým, že v případě poskytnutí užívání otrokyně ji nelze poslat do továrny na vlnu ani za její práci obdržet odměnu, ale zůstavitel jí musí v souladu se zákonem nechat zpracovat vlnu pro sebe; má se totiž za to, že to pro něj dělá tam, kde si její práci nenajímá, ale vykonává práci, kterou se zavázal vykonat. Tento názor schvaluje i Octavenus.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Labeo se domníval, že otrok nebo otrokyně mohou být nuceni platit peníze místo práce.

14. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud něco určím nebo obdržím dodáním prostřednictvím otroka, kterého mám v užívání, vzniká otázka, zda něco získávám buď svým majetkem, nebo jeho prací? Nebude to platné, pokud je to založeno na jeho práci, protože nemám právo pronajmout si jeho služby, ale pokud to, co je nabyto, pochází z mého majetku, máme za to, že pokud otrok, kterého mám v užívání, buď něco stipuluje, nebo dostává dodáním, nabývá pro mě, protože využívám jeho práci.

(1) Nezáleží na tom, zda je odkázáno právo užívání nebo úroda, protože užívání je zahrnuto v úrodě, ale úroda nezahrnuje užívání; a zatímco úroda nemůže existovat bez užívání, užívání může existovat bez úrody. Proto, je-li vám úroda odkázána poté, co bylo vyhrazeno užívání, je odkaz neplatný, jak uvádí Pomponius v páté knize O Sabinovi; a také říká, že je-li odkázáno užívací právo, ale úroda je zadržena, je třeba považovat celý odkaz za zrušený. Je-li však úroda odkázána bez

užívání, má se za to, že byla zřízena, neboť mohla být zřízena na počátku. Avšak v případě, že je odkázáno užívání a užívání je zadrženo, Aristo uvedl, že nedochází ke zrušení. Tento názor je liberálnější.

(2) Pokud je užívání a následně úroda odkázána téže osobě, Pomponius říká, že je spojena s užíváním. Říká také, že pokud je užívání odkázáno tobě a úroda mně, držíme užívání společně, ale na úrodu budu mít nárok jen já.

(3) Užívání však může náležet jedné osobě, úroda bez užívání jiné osobě a samotný majetek ještě jiné osobě; například když osoba, která měla určitý pozemek, odkázala jeho užívání Titiovi a poté jeho dědic odkázal úrodu vám nebo ji na vás převedl jiným způsobem.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud je užívání pozemku odkázáno, může si oprávněný z něj vzít dostatečné zásoby, aby vystačily pouze na jeden rok, i když tím může být úroda mírného statku vyčerpána; ze stejného důvodu má právo užívat dům a otroka tak, aby nic, co lze klasifikovat jako produkci, nezůstalo pro jiného.

(1) Stejně jako ten, komu bylo užívání pozemku odkázáno, nemůže bránit vlastníkovi, aby na něj často docházel za účelem obdělávání půdy, neboť by mu jinak bránil v jejím užívání; stejně tak nemůže dědic jednat tak, aby bránil tomu, komu bylo užívání odkázáno, v užívání pozemku, jak by to měla činit pečlivá hlava domácnosti.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud je užívání pozemku odkázáno tak, že pozemek musí být vybaven věcmi, které jsou nezbytné k jeho obdělávání, náleží užívání těchto věcí zůstaviteli, jako by mu byly výslovně odkázány.

(1) Vlastník nemovitosti může nechat hlídat pozemek nebo dům lesníkem nebo správcem, i kdyby si to uživatel nebo osoba oprávněná k užívání nepřála; je totiž v jeho zájmu chránit hranice svého majetku. Všechny tyto věci platí bez ohledu na to, jakým způsobem bylo užívací právo nebo užívání zřízeno.

(2) Pokud máme nárok pouze na užívání otroka, a nikoliv na plody jeho práce, může mu být také něco od nás darováno, nebo může dokonce obchodovat s našimi penězi, takže vše, co tím získá, bude skrze nás patřit k jeho peculium.

17. Africanus, Otázky, kniha V.

Pokud je užívání domu odkázáno synovi rodiny nebo otrokovi, domnívám se, že tento odkaz je platný a že k jeho vymáhání lze použít stejnou metodu, jakou by bylo možné použít, kdyby byl odkázán i zisk z domu. Proto může otec nebo vlastník žít v domě stejně dobře, když je syn nebo otrok nepřítomen, jako když je přítomen.

18. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Je-li užívání domu odkázáno bez nájemného, je povinností dědice i osoby oprávněné k jeho užívání udržovat jej v dobrém stavu tak, aby byl uzavřen a chráněn před povětrnostními vlivy. Podívejme se však, zda v případě, že dědic obdrží nájemné, není sám povinen provádět opravy; pokud je však nemovitost, jejíž užívání je zanecháno, takového druhu, že dědic nemůže pobírat výnos z ní, bude zůstavitel nucen ji opravit; toto rozlišení je rozumné.

19. Týž, O Vitelliovi, kniha III.

Část užitku nelze odkázat, neboť část můžeme užívat, ale nemůžeme ji užívat.

20. Marcellus, Digest, kniha XIII.

Otrok, jehož užívání je mi odkázáno, nabývá pro mě, je-li mým zástupcem a já využívám jeho služeb v obchodě; nabývá totiž pro mě prodejem a nákupem zboží; a stejně tak nabývá, pokud přijímá majetek dodáním na můj příkaz.

21. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Užívání vody je osobním právem, a proto nemůže přejít na dědice oprávněné strany.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Když božský Hadrián odkázal užívání lesa určitým osobám, rozhodl, že jim musí být odkázány i jeho výnosy, protože pokud by jim nebylo dovoleno stromy kácet a prodávat, stejně jako to dělají uživatelé, nezískali by z odkazu nic.

1. I když se dědic, jemuž je odkázáno užívání domu, může nacházet v tak omezených poměrech, že nemůže užívat celou budovu; přesto však vlastník nemůže užívat část, která je volná, protože osoba oprávněná k užívání bude moci užívat celý dům v tom či onom okamžiku; stejně jako občas vlastník užívá určité části budovy a jiné neužívá, podle toho, jak to vyžadují okolnosti.

2. Pokud je odkázáno užívání a zůstavitel vykonává své právo ve větším rozsahu, než by měl, je povinností soudce určit, v jakém rozsahu může být užívání využíváno? Musí dohlédnout na to, aby ho neužíval jinak, než by měl.

23. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Neratius říká, že vlastník nemovitosti, která je předmětem užívání, nemůže nijak měnit její povahu. Paulus zastává názor, že nemůže zhoršit stav osoby oprávněné k užívání; může jej však zhoršit i v případě, že majetek zlepší.

Tit. 9. Jakým způsobem musí uživatel poskytnout jistotu

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XCVII.

V případě odkázání užívacího práva k čemukoli se prétorovi zdálo naprosto spravedlivé, aby odkazovník poskytl záruku za dvě věci: za první, že bude majetek užívat tak, jak se na dobrého občana sluší, a za druhé, že až mu užívací právo přestane patřit, vrátí, co z něj zbude.

(1) Toto ustanovení musí být uzavřeno bez ohledu na to, zda se jedná o movitý majetek, nebo o pozemek.

(2) Je třeba mít na paměti, že tento postup musí být použit i v případě svěrenských fondů; je totiž zřejmé, že pokud je užívací právo zřízeno na základě donatio mortis causa, musí být toto zajištění poskytnuto i v případě odkazů. Kromě toho, je-li užívací právo zřízeno jiným způsobem, uplatní se stejné pravidlo.

(3) Strana musí dát záruku, že "uživací právo bude užívat tak, jak by ho užíval řádný občan", tj. že se kvalita užívacího práva nezhorší a že bude dělat vše ostatní, co by dělal, kdyby mu nemovitost patřila.

(4) Dědic a zůstavitel udělají dobře, když si hned, jakmile začne zůstavitel užívat svého práva, nechají svědky zjistit, jaký je stav majetku v daném okamžiku, aby tak bylo zřejmé, zda a do jaké míry zůstavitel snížil hodnotu majetku.

(5) Bylo považováno za vhodnější, aby za těchto okolností byla poskytnuta jistota prostřednictvím ustanovení, aby v případě, že by někdo užíval nemovitost způsobem, který by dobrý občan nečinil, mohla být na základě ustanovení ihned podána žaloba, a proto nemusíme čekat, až právo užívání zanikne.

(6) Tento druh ujednání se vztahuje na dva případy; jeden, kdy strana užívá nemovitost způsobem, který by dobrý občan nečinil, a druhý, kdy musí být uživací právo obnoveno; první z nich nabývá účinnosti, jakmile dojde k nesprávnému užívání nemovitosti, a může k němu dojít mnohokrát; druhý nabývá účinnosti, když uživací právo zanikne.

(7) S ohledem na to, co jsme uvedli, totiž že "obnoví to, co z ní zbylo", však vlastník nestanoví, že se jedná o věc samotnou (protože by se mělo za to, že by zbytečně stanovil, že se jedná o jeho vlastní majetek), pouze stanoví, že to, co z ní zbylo, bude obnoveno. Někdy se však vkládá ustanovení o zhodnocení věci; například tam, kde to poživatel, který může zabránit úbytku, opomene udělat; zavazuje se totiž, že bude o věc pečovat s veškerou péčí:

2. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Uživatel totiž musí být zodpovědný za jeho bezpečnou úschovu.

(3) Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Do tohoto ustanovení jsou zahrnuty všechny případy, kdy může dojít ke ztrátě uživatelského práva.

1. Chápeme, že právo užívání "přestává patřit" uživateli, i když mu vůbec nezačalo patřit, ačkoli mu mohlo být odkázáno, a ustanovení se přesto stane účinným na základě zásady, že majetek přestává patřit osobě, které vlastnictví ještě nezačalo náležet.

2. V případě, že se uživatelské právo obnovuje odkazem "pokaždé, když se ztratí", bude toto ustanovení účinné, pokud nebude řádně sepsán dluhopis, ale bude vyžadována výjimka.

3. Pokud vám však někdo odkáže uživatelské právo a také vlastnictví nemovitosti pod podmínkou, že budete mít děti, a uživatelské právo by mělo být ztraceno; a žaloba může být podána na základě tohoto ustanovení, ale bude k dispozici výjimka.

4. Pokud dědic zcizí majetek a následně dojde ke ztrátě uživatelského práva, zvažme, zda může podat žalobu na základě ustanovení. Důrazněji lze konstatovat, že v souladu se striktními právními zásadami se stipulace nestává účinnou, protože majetek nemůže být vydán dědici nebo jeho nástupci; a osoba, které může být vydán - tedy ta, na kterou přechází vlastnictví - nebyla stranou stipulace. Ten však musí zajistit ochranu svých práv prostřednictvím dalšího závazku v době, kdy získá vlastnictví; pokud by tak však neučinil, bude přesto oprávněn k věcné žalobě.

4. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Získá-li poživatel nemovitost, přestane mu poživací právo náležet z důvodu splynutí; je-li však proti němu podána žaloba na základě ustanovení, je třeba konstatovat, že buď nepostupoval v souladu s přísnými zásadami práva, pokud se má za to, že se uplatní doktrína upravující chování řádného občana, nebo že strana musí využít výjimku založenou na tom, co se stalo.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

V tomto ustanovení je obsaženo ustanovení "že nedošlo ani nedojde k žádnému podvodu"; a protože se tato zmínka o podvodu vždy týká věcných záležitostí, má se za to, že zahrnuje zlou víru kterékoli ze stran, ať už se jedná o jednoho z dědiců nebo osvojitele.

(1) Pokud je odkázáno užívání bez požitku, nařídí prétor složení jistoty, přičemž požitek z produktů se vynechá. To je rozumné, neboť jistota se poskytuje pouze s ohledem na užívání, a nikoli na požívání.

(2) Proto bude ustanovení účinné, pokud bude požitek získán bez užívání.

(3) V případě, že je ponecháno právo bydlení, služby otroka nebo jiného zvířete, je tato podmínka nutná, i když tyto věci nejsou kopírovány z užívacího práva.

6. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Stejně pravidlo platí i pro výnosy z pozemků, jako například v případě odkázání úrody nebo sklizně; stejně jako majetek získaný na základě užívacího práva, je-li odkázán, přechází po smrti zůstavitele na dědice.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Pokud byl majetek vydán z titulu užívacího práva a nebyla poskytnuta jistota, může podle Procula dědic podat žalobu na vrácení majetku, a pokud je vznesena námitka z důvodu, že majetek byl vydán z titulu užívacího práva, bude mít nárok na replikaci. Tento názor je opodstatněný; lze však podat osobní žalobu, aby byl uzurpátor donucen k plnění závazku.

1. Při odkazu užívacího práva k peněžní částce musí být v ustanovení uvedeny tyto dva případy: "Bude vyplaceno, až zemřeš, nebo ztratíš svá občanská práva"; proto jsou uvedeny pouze tyto dva případy, protože užívání peněz nelze ztratit jinak než za těchto okolností.

8. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Je-li právo užívání odkázáno tobě a pouhé vlastnictví mně, musí být jistota poskytnuta mně; je-li však pouhé vlastnictví odkázáno mně pod podmínkou, některé autority, mezi nimi i Marcianus, jsou toho názoru, že jistota musí být poskytnuta jak dědici, tak mně; kterýžto názor je správný. Kromě toho, je-li majetek odkázán mně, a až mi přestane patřit, bude patřit jinému; i v tomto případě musí být dána jistota oběma, jak jsme stanovili v předchozím případě. Je-li užívací právo odkázáno dvěma osobám společně, budou povinny poskytnout jistotu jinému, jakož i dědici; podmínka je uvedena v následujících termínech: "Odevzdat užívací právo dědici, pokud nepatří spoludědici".

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LI.

Je-li mi odkázáno užívací právo a já jsem požádán, abych je vydal Titiovi, je třeba zvážit, kdo je povinen poskytnout záruku, zda Titius, nebo já, odkazovník? Nebo máme říci, že dědic může podat žalobu proti mně a že já musím žalovat příjemce odkazu? Je lepší se domnívat, že pokud mám nějaké očekávání vyplývající z užívacího práva, takže se může vrátit mně, tj. odkazovníkovi, pokud o něj přijdeš; otázka může být vyřešena tím, že mi dáš jistotu, a tím, že já dám jistotu pouhému

vlastníkovi nemovitosti. Pokud mi však bylo užívací právo zanecháno ve prospěch oprávněného a není naděje, že se mi vrátí, pak by měl oprávněný poskytnout jistotu přímo pouhému vlastníkovi nemovitosti.

(1) Je třeba mít na paměti, že ať už má strana užívací právo přímo ze zákona, nebo dokonce za pomoci préтора, měla by být přesto nucena složit jistotu nebo se bránit případným žalobám.

(2) Pomponius říká, že je zřejmé, že pokud je vlastnictví odkázáno komukoli od určité doby a užívací právo absolutně; musí platit, že uživatel je zproštěn odpovědnosti za svůj závazek, protože je jisté, že se majetek dostane do jeho rukou nebo do rukou jeho dědice.

(3) Pokud je odkázáno užívací právo k oděvu, Pomponius se domnívá, že ačkoli dědic mohl stanovit, že oděv má být vrácen po skončení užívacího práva, přesto slibující není odpovědný, pokud odevzdá oděv, který byl opotřebován bez zlého úmyslu.

(4) Je-li několik stran pouhými vlastníky majetku, může kterákoli z nich uzavřít dohodu o svém podílu na majetku.

10. Paulus, O ediktu, kniha XL.

Pokud vám odkáží užívací právo na otroka, kterého máme oba ve společném vlastnictví, musí být jistota poskytnuta mému dědici, neboť ten sice může zahájit řízení o rozdělení majetku, nicméně otázka užívacího práva, které patří vám, není zahrnuta do povinností soudce, který má rozhodovat.

11. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pokud je dům přenechán k užívání, musí být poskytnuta jistota, která by dobrému občanovi vyhovovala; na věci nic nemění ani to, že si otec přeje, aby jeho synové, kteří jsou jeho dědici, bydleli v domě s vdovou, která je zůstavitelkou.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

V případě ponechání užívacího práva k určitým plavidlům není nutná jistota stanovená nařízením Senátu, ale pouze ta, která stanoví, že "strana bude užívat a požívat tak, jak se na dobrého občana sluší". Proto tam, kde byla plavidla odevzdána za účelem jejich užívání, nikdo nepochybuje o tom, že vlastnictví k nim nepřechází na stranu, která je obdržela, neboť nebyla odevzdána za tímto účelem; ale aby je zůstavitel mohl užívat a požívat. Proto, jelikož se uvedené nádoby nestávají vlastnictvím zůstavitele, může je vlastník těchto nádob získat zpět, pokud není poskytnuta jistota. Je třeba zvážit, zda za těchto okolností bude možné podat osobní žalobu? Bylo rozhodnuto, že nikdo nemůže podat takovou žalobu na navrácení vlastního majetku, s výjimkou zloděje.

Kniha VIII

1. O služebnostech.
2. O služebnostech městských statků.
3. O služebnostech venkovských usedlostí.
4. Pravidla společná pro městské i rustikální statky.
5. Kde se podává žaloba o navrácení služebnosti nebo kde se popírá právo jiného na ni.
6. Jak se služebnosti ztrácejí.

Tit. 1. O služebnostech.

1. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Služebnosti jsou buď osobní, jako užívání a požívání, nebo věcné, jako služebnosti rustikálních a městských statků.

- (2. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Jeden z vlastníků domu drženého ve společném vlastnictví mu nemůže uložit služebnost.

3. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Některé služebnosti jsou vázány na půdu, jiné na povrch.

4. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Služebnosti nemohou být zřízeny přímým zákonem od určité doby nebo do určité doby, nebo pod podmínkou, nebo na určitou eventualitu; (například "dokud budu chtít"), nicméně pokud jsou takováto ustanovení přidána a strana podá žalobu na vymáhání služebnosti v rozporu s podmínkami smlouvy, může být vznesena námitka z důvodu, že nárok je v rozporu s tím, co bylo dohodnuto, nebo pro podvod, a to Cassius uvádí, že byl Sabinův názor, se kterým on sám souhlasil.

(1) Je stanoveno, že k služebnostem lze přidávat omezení; jako například s ohledem na to, jaké úkony budou nebo nebudou na cestě povoleny, jako například, že po ní smí jezdit jen kůň nebo že se smí přepravovat jen určitá váha nebo že se po ní smí vozit takové a takové stádo nebo že se smí vozit dřevěné uhlí.

(2) Pokud jsou uvedeny intervaly určitého počtu dnů a hodin, netýká se to otázky času, ale pouze způsobu, jakým má být služebnost zřízená v souladu se zákonem užívána.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Služebnosti udělené pro příjezd, cestu, průchod dobytka a vedení vody se zřizují téměř stejným způsobem jako ty, u nichž jsme uvedli, že se zřizuje užívací právo.

1. Užívání služebností může být omezeno s ohledem na čas; například když strana může užívat služebnost od třetí do desáté hodiny nebo ve střídavých dnech.

(6) Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Služebnost může být buď uvolněna, nebo zřízena s odkazem na určitou část pozemku.

7. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII. Právo vybudovat kanalizaci je služebností.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Nelze uložit služebnost, která by nám dovozovala trhat jablka, procházet se nebo jíst večeři na cizím pozemku.

(1) Mám-li služebnost na tvém pozemku, nebo stanu-li se vlastníkem části zmíněného pozemku a ty se staneš vlastníkem části mého, zůstane služebnost zachována na obou částech téhož; ačkoli na počátku nemohla být nabyta s ohledem pouze na část.

9. Celsus, Digesty, kniha V.

Je-li právo cesty přes cizí pozemek někomu pouze uděleno nebo odkázáno, bude mít právo přes něj chodit nebo jezdit, ale pouze řádným způsobem, to znamená přes jakoukoli část téhož; v běžném hovoru se totiž mlčky rozumí, že některé věci jsou vyloučeny. Nebude mu však dovoleno procházet domem nebo chodit či jezdit přes vinice, když by tak mohl činit stejně pohodlně jinde a s menší újmou pro pozemek, který je předmětem služebnosti. Neboť je stanoveno, že ať se nejprve vydá jakýmkoli směrem, musí jej poté použít i při chůzi a jízdě; a že nemá žádnou pravomoc jej následně změnit. Tento názor zastával i Sabinus, který v jedné argumentaci uvedl, že je dovoleno, aby strana nasměrovala vodní tok, kam se jí zlíbí, ale poté, co se tak stane, jej nemůže změnit; a je pravda, že toto pravidlo je třeba dodržovat i v případě práva cesty.

10. Týž, Digest, kniha XVIII.

Je-li odkázáno právo chůze přes pozemek, který nelze užívat, pokud nejsou provedeny určité práce, říká Proculus, že zůstavitel má právo zřídit cestu výkopem nebo podvrtem.

11. Modestinus, Differences, kniha VI.

Obecně se má za to, že služebnost nelze nabýt z části vlastnictví; a proto, když někdo, kdo má pozemek, si vymění právo cesty a později část uvedeného pozemku zcizí, v takovém případě zneplatňuje ujednání tím, že zavádí věci, pro které na počátku nemohlo být ujednání učiněno. Právo cesty s odkazem na část nelze ani odkázat, ani odvolat, a pokud se tak stane, nebude platný ani odkaz, ani odvolání.

12. Javolenus, Listy, kniha IV.

Nepochybují o tom, že pozemkovou služebnost lze řádně nabýt prostřednictvím otroka patřícího obci.

13. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XIV.

14. Pokud bylo uděleno právo cesty a místo určené pro tuto cestu je tak úzké, že na něj nemůže vjet ani vozidlo, ani tažné zvíře, bude se mít za to, že se nabývá spíše cesta než příjezd. Jestliže však tudy může být vedeno tažné zvíře, ale vozidlo nikoli, má se za to, že bylo získáno právo cesty pro dobytek.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Služebnosti rustikálních statků, i když jsou vázány na tělesný majetek, jsou nicméně netělesné, a proto nemohou být nikdy nabyty užíváním; mohou existovat služebnosti takového druhu, že nepřipouštějí jistou a nepřetržitou držbu, neboť nikdo nemůže mít trvalou a nepřetržitou držbu cesty takovým způsobem, aby bylo možno tvrdit, že není na nějakou dobu přerušena. Stejně pravidlo je třeba dodržovat i ve vztahu k služebnostem městských statků.

1. Služebnost cesty vedoucí k hrobce zůstává soukromým vlastnictvím, a proto může být vydána vlastníkovému pozemku, na který se služebnost vztahuje; a také ji lze nabýt i poté, co byla hrobka vložena do náboženského charakteru.

2. Pokud se mezi dvěma nemovitostmi nachází pozemek patřící veřejnosti nebo dálnice, lze zřídit služebnost k čerpání vody, ale nelze zřídit služebnost k vodnímu toku. Je však obvyklé žádat císaře, aby straně povolil, "aby vedla vodu přes dálnici takovým způsobem, aby to nezpůsobovalo žádné obtíže veřejnosti". Existence posvátných a náboženských míst mezi dvěma pozemky brání zřízení služebnosti cesty; nikdo totiž nemá právo na služebnost přes místa tohoto druhu.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Kdykoli nejsou služebnosti ani osobní, ani věcné, pak proto, že na nich sousedé nemají žádný zájem, nejsou platné; jako například ta, která stanoví, že nesmíš chodit ani stát na svém vlastním pozemku. Pokud mi tedy jako služebnost udělíš, že nebudeš mít právo užívat a požívat úrodu ze svého vlastního pozemku, je neplatná. Jinak by tomu však bylo, kdybyste mi udělili služebnost stanovující, že nebudete mít právo čerpat vodu na svém vlastním pozemku, a to za účelem zmenšení mých zásob vody.

1. Povaha služebností není taková, že by osoba měla být nucena k čemukoli (jako například k tomu, aby přemístila keře za účelem příjemnějšího výhledu, nebo aby za stejným účelem něco namalovala na svém vlastním pozemku), ale měla by pouze něco strpět nebo souhlasit s tím, že nebude vykonávat nějaký úkon.

(16) Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Pokud někdo obdržel nemovitost jako záruku, není nespravedlivé, aby mu byla přiznána praetorská žaloba na vymáhání služebnosti, již podléhá; stejně jako bude přiznána žaloba tohoto druhu na navrácení samotného pozemku. Je stanoveno, že stejné pravidlo musí být dodrženo ve vztahu ke straně, která má pozemek v trvalém nájmu.

17. Pomponius, Pravidla.

Podíl na právu cesty nebo stezky nebo příjezdové cesty pro dobytek nebo vodního toku nelze učinit předmětem závazku, protože užívání těchto věcí je nedělitelné; a proto zemře-li stipulant a zanechá-li několik dědiců, může kdokoli z nich podat žalobu na celé právo cesty; zemře-li slibující strana a zanechá-li několik dědiců, může být žaloba na celé právo podána proti kterémukoli z nich jednotlivě.

(18) Paulus, Otázky, kniha XXXI.

Papinianus v poznámce uvádí, že bylo stanoveno, že ve všech případech, kdy služebnosti zanikly vstupem dědice, bude dědici znemožněna výhrada z důvodu podvodu, pokud nedovolí, aby byly služebnosti znovu zřízeny.

19. Labeo, Poslední dílo, zkrácené Javolenem, kniha IV.

Domnívám se, že když někdo prodá pozemek, může na něm být zřízena služebnost, i když mu není k užítku; například tam, kde by strana neměla zájem na vodním toku, může být taková služebnost přesto zřízena, protože jsou určité věci, které můžeme mít, i když nám nepřinášejí žádný užitek.

(20) Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha V.

Jakmile se kupuje právo cesty nebo jiné právo váznoucí na pozemku, Labeo je toho názoru, že by měla být dána jistota, že nebude z vaší strany učiněno nic, co by kupujícímu bránilo v tom, aby svého práva využil, protože nemůže dojít k otevřenému vydání práva tohoto druhu. Domnívám se, že využívání takového práva je třeba považovat za rovnocenné odevzdání držby; a proto byly stanoveny zákazy odpovídající zákazům týkajícím se držby.

Hlava 2. Ohledně služebností městských statků.

1. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Tam, kde zasahuje pozemek patřící veřejnosti nebo silnice, nebrání to užívání služebností práva cesty, hnaní dobytka nebo zvyšování výšky domu; zasahuje to však do práva podpírat trám zdí nebo vyčnívající střechu a zasahuje to také do služebností pro tekoucí a kapající vodu, a to z toho důvodu, že nebe nad výše uvedeným pozemkem má být volné.

1. Je-li užívací právo k domu vaše a já mám k němu pouhé vlastnické právo a je předmětem podpory sousedovy stavby; může být proti mně podána žaloba o celou tuto částku, ale proti vám nemůže být zahájeno žádné soudní řízení.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Následují práva, jimž podléhají městské statky, totiž: právo zvednout dům a zastínit světla sousedovi nebo zabránit takovému zvednutí; právo dovolit kapání dešťové vody na střechu nebo na zem souseda; a také právo nedovolit vložení trámů do zdi souseda a právo vyčnívání budovy; a další jim podobná.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Existuje také služebnost stanovující zákaz bránit ve výhledu.

4. Paulus, Institutes, kniha II.

Tam, kde se zřizuje služebnost světla, se má za to, že se nabývá toho, že soused nesmí rušit naše světlo, ale pokud se zřizuje služebnost, která má zabránit zastínění světla, zdá se, že jsme nabyli zejména práva, aby soused proti naší vůli nezvýšil svou budovu tak, že by zmenšil množství světla v našem domě.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Neochotu kohokoli ve věcech týkajících se služebností musíme chápat tak, že neznamená, že tolik slovy namítá, ale že nesouhlasí. Proto Pomponius ve čtyřicáté knize uvádí, že o neochotě lze správně říci, že se týká i nemluvněte a nepřičetného člověka; tyto pojmy se totiž netýkají aktu, ale práva ukládat služebnosti.

(6) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Kromě toho tyto služebnosti stejně jako služebnosti rustikálních statků po uplynutí určité doby zanikají neužíváním; s tím rozdílem, že mezi nimi existuje tento rozdíl, totiž že nezanikají absolutně neužíváním, nýbrž pouze tehdy, když soused získá svobodu užíváním ve stejnou dobu. Například je-li tvůj dům služebný vůči mému tak, že nemůže být zvýšen, aby nepřekážel světlu mého domu, a já mám svá okna zavřená nebo zatarasena po dobu stanovenou zákonem; ztrácím své právo pouze tehdy, když jsi svůj dům nechal zvýšit a zůstal vyšší po dobu výše uvedenou; jinak, pokud nepostavíš nic nového, mi služebnost zůstane. Kromě toho, je-li váš dům zatížen služebností vložení trámu a já tento trám odstráním, ztrácím své právo pouze tehdy, když zasypete otvor, z něhož byl trám vyjmut, a ponecháte věci v tomto stavu po dobu stanovenou zákonem; pokud však neprovedete žádnou změnu, zůstává mé právo nedotčeno.

7. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Mucius říká k tomu, co je uvedeno o tom, že jsem získal svobodu pro svou stavbu lichvou, že bych ji nemohl získat tím, že bych na stejném místě zasadil strom; a to je správné, protože strom by nezůstal ve stejném stavu a na stejném místě jako zeď, a to kvůli přirozenému pohybu stromu.

8. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Tam, kde je zeď podle přirozeného práva společným vlastnictvím, nemá žádný ze dvou sousedů právo ji strhnout nebo opravit, protože není jejím jediným vlastníkem.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Pokud člověk tím, že si postaví vlastní dům, zhasne světlo sousedovi a nepodléhá služebnosti, která je na jeho stavbu uvalena, nelze proti němu podat žalobu.

10. Marcellus, Digesty, kniha IV.

Gaurus Marcellovi: Mám dva domy, jeden z nich jsem ti odkázal a můj dědic zvedl druhý a zaclonil ti světla; můžeš proti němu podat žalobu a myslíš, že je nějaký rozdíl v tom, zda dům, který zvedl, byl jeho vlastní, nebo ten, který zdědil? Chci se také zeptat, zda je dědic povinen umožnit přístup k majetku, který byl odkázán, přes dům patřící jinému; tento dotaz se totiž často činí v případě, že je odkázáno užívací právo k pozemku, k němuž se nelze dostat jinak než přes cizí pozemek. Marcellus odpověděl: Není pochyb o tom, že dědic může znemožnit přístup ke světlu k jednomu z nich tím, že vyzdvihne druhý; a totéž je třeba říci, pokud strana odkázala dům jednomu zůstaviteli a užívací právo k jinému domu jinému. Podobné pravidlo však nelze vždy uplatnit na právo cesty, protože bez přístupu je odkaz užívacího práva bezcenný; člověk však může bydlet v domě, kde bylo světlo zataraseno. Kromě toho, je-li odkázáno užívací právo k pozemku, měl by k němu být poskytnut také přístup, protože pokud bylo odkázáno privilegium čerpat vodu, mělo by být poskytnuto také právo cesty k tomuto účelu. Mělo by však být uvedeno, že dědic smí bránit světlu a zatemnit dům pouze v takovém rozsahu, aby světlo nebylo zcela odříznuto, ale aby ho bylo ponecháno tolik, kolik postačí pro běžné potřeby obyvatel domu během dne.

(11) Ulpianus, O úřadu konzula, kniha I.

(12) Pokud chce někdo odříznout sousedům světlo nebo udělat něco jiného, co by mohlo narušit jejich pohodlí, musí mít na paměti, že je povinen zachovat původní podobu a polohu budovy.

1. Pokud mezi tebou a tvým sousedem neexistuje dohoda o výšce budovy, kterou ses zavázal postavit, můžeš si nechat ustanovit rozhodčího.

12. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

13. Tam, kde je na budovy ujednána služebnost, že žádná jejich část nesmí být zvýšena, lze na nich nad tuto výšku vysadit keře; pokud se však služebnost týká výhledu a keře by mu bránily, nelze tak učinit.

13. Proculus, Listy, kniha II.

Jistý Hiberus, který vlastní budovu v zadní části mého skladiště, postavil proti zdi strany koupelny; ačkoli není nikomu dovoleno vést trubky podél zdi strany, stejně jako nemá právo stavět nad ní další zeď; a na trubky se zákon vztahuje s mnohem větší silou, protože jejich prostřednictvím může zeď shořet. Přál bych si, abyste o tom promluvil s Hiberem, abyste mu zabránil v tom, co je nezákonné. Proculus odpověděl: "Nemyslím si, že by Hiberus v tomto případě pochyboval o tom, že dělá něco, co není dovoleno, když umisťuje trubky podél zdi strany." A tak se Hiberus rozhodl, že se bude chovat podle zákona.

1. Podle názorů Capita je dovoleno obložit stěnu strany ozdobným štukem, neboť na stěně tohoto druhu mohou mít velmi cenné obrazy; pokud však můj soused stěnu zbourá a bude zahájeno řízení o zabránění hrozící škody, na základě ustanovení nelze obrazy tohoto druhu ocenit výše než obyčejnou omítku; a toto pravidlo je třeba dodržovat i s ohledem na ozdobné obložení.

14. Papirius Justus, O konstitucích, kniha I.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že vlastník nebo kdokoli jiný s jeho souhlasem má právo stavět na volném pozemku, který není předmětem služebnosti, pokud ponechá zákonný prostor mezi místem, kde staví, a sousedním domem.

15. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Jiná pravidla se dodržují ve vztahu k služebnostem, které stanoví, že se nesmí bránit světlům nebo bránit výhledu; protože pokud jde o výhled, má jako panující vlastník větší zájem na tom, aby měl příjemný a nerušený výhled; pokud však jde o světla, nesmí být učiněno nic, čím by mohla být zastíněna, a proto cokoli, co za tímto účelem učiní panující vlastník, může být zakázáno, pokud existuje služebnost; a oznámení o nové stavbě mu může být doručeno, pokud jedná tak, že brání světlu.

16. Paulus, Epitomy z Alfenových Digest, kniha II.

Světlo je schopnost vidět oblohu, přičemž mezi světlem a pohledem existuje rozdíl; lze totiž mít výhled na nižší místa, ale světlo nelze získat z místa, které je níže.

17. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud někdo zasadí strom tak, že překáží světlu, lze zcela správně konstatovat, že jedná v rozporu s uloženou služebností; neboť i strom činí oblohu méně dobře viditelnou. Pokud však to, co je tam umístěno, vůbec neruší světlo, ale pouze odřezává sluneční paprsky; pokud se tak děje na místě, kde bylo příjemnější být bez něj, lze říci, že se nedopustil žádného jednání v rozporu s uloženou služebností; pokud to však dělá tak, že odřezává sluneční světlo z místnosti nebo ze slunečních hodin, je třeba říci, že tím, že vytváří stín na místě, kde bylo sluneční světlo nezbytné, jedná v rozporu s uloženou služebností.

(1) Na druhé straně, odstraní-li člověk budovu nebo větev stromu, čímž místo, které bylo dříve ve stínu, vystaví slunci, neporušuje služebnost; musí totiž jednat tak, aby nebránil světlu, a v tomto případě mu nebrání, ale způsobuje příliš mnoho světla.

(2) Někdy však lze říci, že i tam, kde strana odstraní nebo sníží budovu, stále brání světlu; pokud například světlo vniklo do domu odrazem nebo odrazem nebo jiným způsobem.

(3) Následující ustanovení s odkazem na doručování: "Kapání ze střechy má zůstat tak, jak je nyní"; znamená, že sousedé jsou povinni umožnit kapání vody ze střechy, ale ne v takovém rozsahu, aby je kupující strpěl ze sousedních budov; a proto prodávající tvrdí, že má právo na služebnost kapání vody ze střechy, ale nepodléhá jí, pokud jde o někoho jiného.

(4) To, co zde bylo uvedeno ohledně kapání vody ze střechy, je třeba chápat tak, že se vztahuje i na všechny ostatní služebnosti, pokud není výslovně ujednáno něco jiného.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha X.

Pokud mi potrubí, jímž vedete vodu, které je připojeno k mému domu, způsobí škodu, jsem oprávněn podat žalobu in factum a mohu od vás také požadovat ujednání o zabránění hrozící škody.

(19) Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Proculus říká, že trubka připevněná ke zdi strany, která odvádí vodu z cisterny nebo z nebe, je něco, co nemůže právně existovat; ale že sousedovi nelze zabránit, aby měl koupelnu u takové zdi, i když by zeď mohla zvlhnout; stejně jako mu nelze zabránit, aby vyléval vodu ve své vlastní jídelně nebo ložnici. Neratius však říká, že sousedovi v tom lze zabránit, pokud byl byt používán k teplým koupelím, takže udržoval zeď neustále vlhkou, a to bylo zdrojem újmy pro souseda.

1. Je-li místnost z hliněného plechu postavena proti zdi strany, může legálně existovat, je-li postavena tak, že zůstane zachována i v případě odstranění zdi strany, pokud nepřekáží její opravě.

2. Sabinus velmi správně říká, že mohu mít schodiště proti stranické zdi, protože může být odstraněno.

20. Týž, O Sabinovi, kniha XV.

Služebnosti, které jsou spojeny pouze s povrchem země, se vydrží na základě držby; kdyby se totiž stalo, že bych měl trám vycházející z mého domu a zasunutý do tvého, pak, protože mám právo takového zasunutí, mám držbu výsady na základě zmíněného trámu. Stejný výsledek bude, budu-li mít na vašem pozemku balkon, který je něčím podepřen, nebo dovolím-li, aby na vašem pozemku kapala voda, neboť užívám něco, co vám patří, a mám tedy jakoby držbu z vlastního jednání.

1. Je-li můj dvůr vyšší než váš dům a vy jste mi udělili právo chodit nebo jezdit přes váš dvůr k mému domu a přes váš dvůr se k mému domu nepřibližuje žádná rovina; mohu legálně postavit schody nebo nakloněnou rovinu ke svým dveřím, pokud nezbořím nic víc, než je nutné ke zřízení práva cesty.

2. Je-li odstraněna budova, z níž kape voda ze střechy, aby tam mohla být postavena jiná stejného tvaru a povahy, veřejné blaho vyžaduje, aby se tato druhá budova chápala jako stejná stavba; jinak totiž při striktním výkladu bude budova později postavená na pozemku jiná; a proto při odstranění původní budovy dojde ke ztrátě užívacího práva, i když je místo stavby její součástí.

3. Je-li zřízena služebnost kapající vody, nemůže vlastník pozemku, na který se vztahuje, na místě, kam voda dopadá, legálně stavět.

4. Tam, kde voda odtékala nejprve ze střechy z tašek, nemůže následně odtékat ze střechy z došků nebo z jiného materiálu.

5. Ať už byla služebnost odkapávání vody nabyta jakýmkoli způsobem, může být odkapávání zvětšeno tím, že se stavba zvýší na vyšší úroveň, neboť tím bude služebnost snáze snášena, protože to, co padá z výšky, se děje mírněji a někdy se rozptýlí a nedosáhne místa, které je předmětem služebnosti; nemůže však být sníženo, protože tím by se služebnost stala tíživější, to znamená, že místo odkapávání by byl proud. Z téhož důvodu lze kapku odvést zpět, neboť v tomto případě začne

dopadat více na náš pozemek; nelze ji však přivést dopředu, protože pak by dopadala na jiné místo než na to, které je předmětem služebnosti; můžeme totiž cokoli učinit méně tíživým, ale nikoli více tíživým. A v každém případě je třeba mít na paměti, že stav souseda lze zlepšit, ale nikoli zhoršit, ledaže by v době, kdy byla služebnost uvalena, byla výslovně stanovena nějaká změna.

6. Staví-li někdo na pozemku, který je zatížen služebností odkapávání ze střechy, má právo zvýšit svou budovu až k místu, odkud odkapávání vychází; a skutečně, dopadá-li na budovu samotnou, může ji postavit ještě výše, pokud je však o odkapávání stále řádně postaráno.

(21) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Kde tvůj dům podléhá dvěma služebnostem ve prospěch budov, které mi patří, totiž že nesmí být zvýšen výše a musí přijímat vodu z mé budovy, a já ti uděluji právo zvýšit svůj dům bez mého souhlasu; musí platit, pokud se týká odkapávání mé vody, že pokud je tvůj dům zvýšen výše a není možné, aby na něj dopadala dešťová voda z mé budovy, nebude ti z tohoto důvodu dovoleno jej zvýšit výše, ale pokud odkapávání z mé budovy nebude bráněno, můžeš jej zvýšit výše.

22. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Člověk, který vlastní dům, může svému sousedovi uložit takovou služebnost, že ho donutí dát jistotu nejen s ohledem na světla, která existují v současné době, ale i s ohledem na všechna, která mohou být vytvořena později.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud je služebnost uložena takto: "Světla, která existují nyní, mají zůstat v současném stavu": má se za to, že to nezajišťuje nic ohledně budoucích světél; pokud však slova závazku zní: "Světla, která existují nyní, mají zůstat v současném stavu": "V takovém případě je toto ustanovení nejednoznačné a neuvádí, zda se má jednat o světla, která nyní existují, nebo zda jsou zahrnuta i další světla, která mohou být zřízena později. Příznivější výklad je, že doložka se vztahuje obecně na všechna světla, ať už existují v současné době, nebo budou zhotovena po uzavření smlouvy.

(1) I v případě, kdy je stavba již naplánována, ale dosud nebyla postavena, lze služebnost nabýt nebo jí uložit.

24. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Má-li někdo budovu, která je vyšší než budova jiného člověka, může svůj vlastní dům legálně zvýšit tak vysoko, jak si přeje, pokud tím na budovy pod ním nezaloží obtížnější služebnost, než jakou by měly snést.

25. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

To, co bylo řečeno o vkládání trámů do budovy, platí tam, kde jeden dům podpírá něco, co patří jinému; jinak nikdo nemůže nechat svou budovu spočívat na budově jiného,

1. Pokud tři domy stojí na svažitém pozemku a prostřední dům je předmětem služebnosti ve prospěch horního, ale nejnižší není předmětem služebnosti žádné, a zeď strany oddělující dolní a prostřední dům je zvýšena vlastníkem nejnižšího domu, Sabinus říká, že v tomto případě si zmíněný vlastník může legálně ponechat zeď, která byla zvýšena.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde je nemovitost ve společném vlastnictví, nemůže žádný z vlastníků na základě služebnosti bez souhlasu ostatních něco postavit nebo ostatním ve stavbě bránit; nikdo totiž nemůže mít služebnost vázanou na svůj vlastní majetek. Z důvodu nekonečných sporů, které z toho mohou vyplynout, se proto nemovitost obvykle rozděluje; prostřednictvím žaloby na rozdělení však může jedna ze zúčastněných stran zabránit provádění jakýchkoli prací nebo může přimět ostatní, aby odstranili něco, co již bylo postaveno, pokud je to ku prospěchu všech.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud jsme však my dva spoluvlastníky Tiziánova domu a něco je z něj nezákonně vloženo do mého vlastního domu, nepochybně budu mít z tohoto důvodu právo žalovat vás; neboť to, co bylo vloženo, musí být odstraněno. Stejně pravidlo platí i v případě, že za podobných okolností byla nějaká část vašeho domu vystrčena nad dům, který je ve společném vlastnictví vás a mne, neboť pouze já mám právo podat proti vám žalobu.

1. Pokud hodláte stavět na pozemku, který je ve společném vlastnictví, má váš spoluvlastník právo vám v tom zabránit, i když vám soused udělil stavební privilegium; nemáte totiž právo stavět na společném pozemku proti souhlasu druhého spoluvlastníka.

28. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

29. Je-li ve spodní části zdi místnosti nebo síně patřící jinému udělán otvor, který byl učiněn za účelem umytí podlahy; nepovažuje se to za důvod ke zřízení služebnosti k vodnímu toku ani za úkon, jímž lze nabýt právo uplynutím času. Je tomu tak proto, že na ono místo nepadá voda z nebe, neboť to, co je vykonáváno rukama, není trvalé; ale voda, která padá z nebe, ačkoli není trvalá, je nicméně způsobena přirozenou příčinou, a z tohoto důvodu je považována za trvalou. Opět platí, že

všechny služebnosti váznoucí na nemovitosti musí být založeny na věčných příčinách, a proto právo vést vodu, která má svůj zdroj v nádrži nebo rybníku, nemůže být uděleno jako služebnost. Právo nechat kapat vodu ze střechy musí rovněž záviset na přirozené a trvalé příčině.

29. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXII.

Pokud tedy soused utrpí škodu v důsledku takového otvoru, který byl zmíněn a u něhož neexistuje žádná služebnost; je třeba říci, že existuje dobrý důvod pro ustanovení zajišťující proti hrozící škodě.

(30) Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

(31) Když někdo koupí a obdrží odevzdáním dům, na němž je zřízena služebnost ve prospěch jeho vlastního, služebnost splyne a zanikne; a chce-li později dům prodat, musí být služebnost výslovně obnovena; jinak bude dům prodán volný.

(1. Získal-li jsem část nemovitosti, na níž mám zřízenou služebnost nebo k níž jsem povinen ji zřídit, stanoví se, že služebnost nesplynula; protože je zachována s ohledem na část uvedené nemovitosti. Je-li tedy můj pozemek služební k vašemu a já převedu svůj podíl na vás a vy převedete svůj podíl na mě, služebnost zůstane zachována. Kromě toho užívací právo nabyté k jednomu z obou pozemků nepřerušuje služebnost.

31. Týž, O ediktu, kniha XLVIII.

Pokud je dědicovi závětí uloženo, aby nepřekážel světlu souseda, ale udělil mu služebnost, a ten stavbu zbourá; měla by být zůstaviteli poskytnuta praetorská žaloba, kterou lze dědici zabránit v dalším postupu, pokud se poté pokusí stavbu zvýšit nad její původní výšku.

32. Julianus, Digesty, kniha VII.

Je-li můj dům služební k domům Lucia Titia a Publia Maevia, přičemž ustanovení zní, že mi nebude dovoleno postavit svůj dům výše, a já požádám Ticia o svolení zvýšit jej a udržím jej zvýšený po dobu stanovenou zákonem, získám osvobození od služebnosti lichevní žalobou proti Publiu Maeviovi; Titius a Maevius totiž neměli nárok na jednu služebnost dohromady, ale na dvě. Důkazem toho je, že kdyby mě některý z nich zprostil služebnosti, byl bych svobodný jen od toho jednoho a stále bych podléhal služebnosti ve prospěch toho druhého.

1. Svobody ze služebnosti se nabývá lichvou, je-li dům v držbě; a proto vzdá-li se strana, která svůj dům zvýšila, jeho držby před uplynutím doby stanovené zákonem, lichva se přerušuje; a každá jiná osoba, která později získá držbu téhož domu, získá

svobodu lichvou uplynutím celé doby stanovené zákonem. Povaha služebností je totiž taková, že je nelze držet, ale rozumí se, že strana, která dům drží, má služebnost v držbě.

33. Paulus, Epitomy z Alfenových Digest, kniha V.

Ten, kdo je povinen nahradit sloup, který podpíral sousední dům, je vlastníkem domu, který je předmětem služebnosti, a nikoli ten, kdo si přeje, aby to bylo učiněno; neboť tam, kde je v písemné smlouvě o prodeji domu uvedeno, že "zed' musí podpírat stejné břemeno jako nyní", je dostatečně jasný význam, že zed' musí existovat na věčné časy; neboť v těchto slovech není uvedeno, že zed' tam musí být navždy, neboť to se vskutku nemůže stát, nýbrž že má vždy existovat zed' tohoto druhu, která bude podpírat břemeno; stejně jako tam, kde se někdo zaváže jinému, že mu poskytne služebnost, aby podpíral jeho stavbu, a pokud by se dům, který je předmětem služebnosti a podpírá břemeno, zničil, bude na jeho místě postaven jiný.

34. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Má-li někdo dva volné pozemky, může převodem jednoho z nich podrobit služebnosti ve prospěch druhého.

35. Marcianus, Pravidla, kniha III.

36. Pokud vlastník dvou domů prodá jeden z nich a uvede, že má být zatížen služebností, ale při převodu se o služebnosti nezmíní; může podat žalobu na prodej nebo žalovat o náhradu škody v neurčité výši, aby mu byla služebnost zřízena.

36. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Jistý muž měl dva domy kryté jednou dřevěnou střechou; a odkázal je různým osobám. Řekl jsem, že vzhledem k tomu, že je stanoveno, že trámy budovy mohou patřit dvěma osobám, protože vlastní určité části téže stavby, budou v tomto případě trámy nad jejich domy patřit oběma osobám; nebudou totiž mít vůči sobě navzájem právo žalovat, aby zabránily vložení trámů do svých domů; a je jedno, zda jsou domy odkázány oběma absolutně, nebo jednomu z nich podmíněně.

37. Julianus, Digesty, kniha VII.

Stejně pravidlo platí v případě, že domy byly převedeny na dvě strany.

38. Paulus, Questions, kniha II.

Je-li můj dům od tvého tak vzdálen, že ani jeden z nich není vidět z druhého, nebo stojí-li mezi nimi hora a brání výhledu, nelze jednomu z nich uložit služebnost ve prospěch druhého.

39. Týž, Příručky, kniha I.

Nikdo totiž nemůže uvalit služebnost na svou vlastní budovu, ledaže by oprávněný a povinný měli budovy na dohled, takže by jeden mohl zasahovat do druhé.

40. Týž, Názory, kniha III.

Jako svůj názor jsem uvedl, že osoby, které k tomu neměly právo, jednaly v rozporu se zákonem, když udělaly otvory ve zdi strany a vložily do ní okna.

41. Scaevola, Názory, kniha I.

Zůstavitel za svého života odkázal právo bydlení a právo užívat sklad v témže domě společnosti Olympicus; k uvedenému domu přiléhala zahrada a horní místnost, které nebyly společnosti Olympicus odkázány, ale přístup do zahrady a místnosti vždy existoval přes dům, v němž bylo odkázáno právo bydlení. Vyvstala otázka, zda byl Olympicus povinen tento přístup umožnit? Odpověděl jsem, že se nejednalo o služebnost, ale že dědic mohl procházet domem do těch jeho částí, které byly zmíněny, pokud tím zůstavitele neobtěžoval.

(1) Lucius Titius, když otevřel zeď svého domu, udělal průchod vedoucí na pozemek, který patří veřejnosti, aniž by překročil to, co bylo předepsáno pro odkapávání vody ze střechy a vyčnívání okapů; ptám se, protože nepřekážel světlu souseda Publia Maevia, ani tomu, jaký prostor potřeboval pro svůj průchod, ani nepřekážel odkapávání dešťové vody z domu svého souseda, zda by měl zmíněný soused Publius Maevius právo mu v těchto věcech bránit? Odpověděl jsem, že podle toho, co bylo řečeno, by žádné právo neměl.

Tit. 3. Ohledně služebností rustikálních statků.

1. Ulpianus, Institutes, kniha II.

O služebnostech rustikálních statků, a to: právo chůze, hnaní dobytka, právo cesty a právo vedení vody. První je právo, které má člověk na průchod nebo chůzi, ale ne na hnaní dobytka. Druhé je právo řídit nákladní zvíře nebo vozidlo, a proto ten, kdo má právo chůze, nemá právo řídit dobytek; a ten, kdo má toto druhé privilegium, má také právo chůze i bez nákladního zvířete. Třetí je právo projíždět, jezdit nebo chodit, neboť všechny jsou zahrnuty v právu cesty. Posledním je právo vést vodu přes cizí pozemek.

1. Mezi rustikálními služebnostmi je třeba vyjmenovat právo čerpat vodu, jakož i právo hnát dobytek k vodě, právo pastvy, právo pálit vápno a kopat písek.

2. Je zřejmé, že vydání služebností a jejich strpění připouští zásah prétora.

2. Neratius, Pravidla, kniha IV.

Mezi služebnostmi rustikálních statků patří právo zvednout stavbu a zasahovat do obydlí souseda nebo mít pod domem či obydlím souseda kanalizaci nebo mít vyčnívající střechu.

(1) Právo k vodovodu nebo k čerpání vody, aby mohla být vedena přes stejné místo, může být uděleno i několika osobám; a to v různé dny nebo v různé hodiny.

(2) Je-li vodní tok nebo zásoba vody, která má být čerpána, dostatečná, může být právo k vedení vody přes totéž místo uděleno několika osobám, a to ve stejných dnech nebo ve stejných hodinách.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Kromě toho mohou být služebnosti zřízeny tak, že volí, jejichž prostřednictvím je pozemek obděláván, mohou být paseni na sousedních polích; Neratius ve Druhé knize pergamenů tvrdí, že takovou služebnost lze uložit.

1. Neratius také říká, že služebnost může být zřízena tak, že úroda může být sbírána na statku souseda a tam uchovávána; a že podpěry pro vinnou révu mohou být odebrány z pozemku souseda.

2. V téže knize říká, že tam, kde kamenolomy patřící sousedovi sousedí s tvým pozemkem, můžeš mu udělit právo, aby na ně házel hlínu, odpadky a kamení a nechával je tam, nebo aby nechal kameny válet na tvém pozemku a nechal je tam, dokud je neodstraníš.

3. Kde má někdo právo čerpat vodu, má se za to, že má také právo průchodu za tím účelem; a jak říká Neratius ve Třetí knize pergamenů, je-li mu uděleno právo čerpat vodu i právo přístupu za tím účelem, bude mít nárok na obojí; kde je však uděleno pouze právo čerpat vodu, je v tom zahrnuto i právo přístupu; nebo kde je udělen pouze přístup k prameni, je v tom zahrnuto i právo čerpat vodu. To se týká vody čerpané ze soukromého pramene. V případě veřejného potoka Neratius v téže knize uvádí, že právo přístupu k němu musí být uděleno, ale právo čerpat vodu není nutné, a pokud někdo udělí pouze právo čerpat vodu, bude udělení neplatné.

4. Papinianus, Názory, kniha II.

Služebnosti k pastvě dobytka a také k vodě, pokud hlavní příjem pozemku pochází z dobytka, se považují za vázané na pozemek, nikoli na osobu; pokud však zůstavitel určil nějakou určitou osobu, v jejíž prospěch chtěl služebnost zřídit, nepřechází z uvedené osoby na nabyvatele pozemku nebo na jeho vlastního dědice.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Proto podle něj lze služebnost získat zpět žalobou.

1. Neratius ve svém díle o Plautiovi říká, že právo čerpat vodu pro dobytek nebo hnát dobytek k vodě nebo kopat křidu nebo pálit vápno na cizím pozemku nemůže existovat, pokud strana nemá přilehlý pozemek; a uvádí, že Proculus a Atilicinus zastávají stejný názor. Říká však také, že ačkoli není pochyb o tom, že lze zřídit služebnost pálení vápna a kopání křidy, přesto ji nelze zřídit za větší částku, než vyžadují požadavky panujícího pozemku.

6. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Například když měl někdo hrnčířskou dílnu, kde se vyráběly nádoby, jejichž prostřednictvím se odváděla úroda z pozemku; stejně jako je na některých místech obvyklé, že se víno převáží v nádobách nebo se staví kádě nebo se vyrábějí dlaždice, které se používají při stavbě domu. Pokud by se však hrnčířství používalo k výrobě a prodeji nádob, existovalo by uživatelské právo.

1. Kromě toho právo pálit vápno, těžít kámen a kopat písek za účelem vybudování něčeho na pozemku se velmi liší od uživatelského práva; stejně tak právo kácet kůly pro vinnou révu, aby nechyběly opory. Jak by tomu však bylo v případě, kdyby tyto věci zlepšily stav pozemku? Nelze pochybovat o tom, že mají povahu služebností, a to Marcianus schvaluje do té míry, že se domnívá, že lze zřídit služebnost, která mi dovolí postavit na vašem pozemku chatu; ovšem za předpokladu, že budu mít služebnost pastvy nebo hnaní dobytka k vodě; abych měl kam se uchýlit, když bude špatné počasí.

7. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Tam, kde je někdo nesen na židli nebo na nosítkách, se říká, že má právo jít pěšky, a ne řídit; ale strana, která má pouze právo jít pěšky, nemůže řídit tažné zvíře. Má-li právo hnát dobytek, může řídit vůz nebo nákladní zvíře, ale ani v jednom případě nemá právo tahat kámen nebo dřevo. Některé autority se domnívají, že nemůže nést oštěp vzpřímeně, protože by to neudělal, kdyby šel pěšky nebo jel autem, a ovoce by se tím mohlo zranit. Strana, která má právo cesty, má také právo projít pěšky a jet; a větší počet autorit se domnívá, že může také táhnout předměty a nést oštěp vzpřímeně, pokud nepoškodí ovoce.

1. V případě rustikálních nemovitostí činí pole ležící mezi nimi, které není předmětem služebnosti, služebnost neúčinnou.

8. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Podle zákona dvanácti tabulek musí být šířka cesty, která je předmětem práva cesty, osm stop, pokud je rovná; ale tam, kde je zatáčka, tj. kde se cesta stáčí, musí být šestnáct stop.

9. Paulus, Sentence, kniha I.

Služebnost k vedení nebo čerpání vody z jiného místa než z pramene nebo zřídla nelze zřídit; v současnosti je však obvyklé, že se zřizuje z jakéhokoli místa.

(10) Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Labeo říká, že služebnost může být zřízena tak, že straně může být povoleno hledat vodu a převádět ji, pokud ji najde; neboť je-li zákonné zřídit služebnost týkající se domu, který ještě není postaven, proč by nemělo být stejně zákonné zřídit ji s ohledem na vodu, která ještě nebyla nalezena? Kromě toho, jestliže je pro nás zákonné zřídit služebnost pro stranu, aby hledala vodu, lze ji zřídit i pro stranu, aby ji vedla poté, co byla nalezena.

11. Celsus, Digesty, kniha XXVII.

Pokud právo průchodu nebo průjezdu přes pozemek náleží několika osobám, může mi být uděleno každou z nich zvlášť. Proto, přísně vzato, se toto právo nestane mým, pokud mi ho neudělí všichni; a když je uděleno poslední z nich, stanou se účinnými všechny dříve udělené. Příznivější konstrukcí však je, že než poslední osoba udělí grant, nemohou mi ti, kteří tak učinili dříve, bránit v užívání již uděleného práva.

12. Modestinus, Rozdíly, kniha IX.

Je rozdíl mezi právem hnát dobytek a právem průjezdu; tam, kde někdo může cestovat buď pěšky, nebo na koni, existuje toto druhé právo; ale tam, kde může hnát stádo dobytka nebo jet vozidlem, je implikováno právo první.

13. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Služebnost lze nabýt ve prospěch určitých druhů pozemků, jako jsou například vinice, protože by se vztahovala spíše k půdě samotné než k jejímu povrchu; takže kdyby byly vinice odstraněny, služebnost zůstane zachována. Pokud však v době vzniku služebnosti existoval jiný záměr, bude nutná výjimka z důvodu zlého úmyslu.

1. Je-li celé pole zatíženo služebností průchodu nebo průjezdu dobytka, nemůže vlastník na tomto poli činit nic, čím by služebnost mohla být narušena; je totiž tak rozšířena, že jí podléhá každá hrouda. Je-li však právo průchodu nebo hnaní dobytka odkázáno bez jakéhokoli omezení, musí být hranice stanoveny ihned, a kde budou stanoveny nejdříve, tam vznikne služebnost a zbývající části pole budou volné. Proto musí být určen rozhodce, který by měl v obou případech určit směr práva cesty.

2. Šířka příjezdové cesty pro dobytek a šířka cesty je ta, která byla určena, a pokud ohledně ní nebylo nic řečeno, musí ji stanovit rozhodce. V případě práva cesty je pravidlo jiné; není-li totiž šířka uvedena, je správná ta, která je stanovena zákonem.

3. Je-li místo určeno, ale šířka není uvedena, může strana uvedené místo překročit, kdekoli si přeje. Není-li však místo uvedeno a šířka není uvedena, lze zvolit právo cesty přes jakoukoli část pozemku, avšak její šířka musí být taková, jaká je stanovena zákonem; a v případě pochybností o směru je třeba využít služeb rozhodce, aby o tom rozhodl.

14. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXII.

Uděluje-li někomu právo cesty přes určité místo, nemohu přes totéž místo udělit vodní tok jinému; a uděluje-li vodní tok, nemohu prodat nebo udělit pěší cestu jinému přes totéž místo.

(15) Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Quintus Mucius říká, že tam, kde má strana právo vést vodu každý den nebo v létě nebo v delších intervalech přes pozemek jiného; má také právo umístit do koryta trubky z hlíny nebo z jiného materiálu, aby se voda více rozváděla, a že může v korytě dělat, co se mu zlíbí, pokud tím nezhorší hodnotu vodního toku pro vlastníka pozemku.

16. Callistratus, O soudních šetřeních, kniha III.

17. Božský Pius v reskriptu lovcům ptáků uvedl: "Nesluší se, abyste chytali ptáky na cizích pozemcích bez souhlasu jejich majitelů."

17. Papirius Justus, O konstitucích, kniha I.

18. Augustiniánští císaři Antoninus a Verus v Rescriptu uvedli, že "pokud je voda odebírána z veřejné řeky za účelem zavlažování polí, měla by být rozdělena úměrně jejich velikosti; ledaže by někdo prokázal, že mu na základě zvláštního privilegia náleží více". V reskriptu také uvedli, že "straně by mělo být povoleno vést vodu pouze tam, kde to lze provést bez újmy pro jiného".

(18) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIV.

(19) Je-li právo cesty zřízeno přes několik různých pozemků, jedná se stále o jedinou cestu, stejně jako je jediná i služebnost, a proto vzniká otázka: Pokud přes jeden pozemek projíždím, ale přes jiný ne po dobu nezbytně nutnou k zániku služebnosti, zůstává mi služebnost zachována? Lepší názor je, že se zcela ztrácí, nebo se zcela zachovává; pokud jsem tedy vůbec neužíval žádný z těchto pozemků, celá služebnost se ztrácí; pokud však užívám jeden z nich, celá služebnost se zachovává.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Pokud si jeden z několika spoluvlastníků vymění právo průchodu přes pozemek ve společném vlastnictví, je toto ujednání neplatné, protože mu toto právo nemůže být uděleno; pokud si však vymění všichni nebo tak učiní otrok, který je v jejich společném vlastnictví, může každý ze spoluvlastníků podat žalobu a žádat, aby mu bylo právo průchodu uděleno, protože to může být tímto způsobem uděleno všem; aby se nestalo, že pokud by vymínitel práva průchodu zemřel a zanechal několik dědiců, mohlo by se ujednání stát neúčinným.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud mi současně udělíš právo chůze a jízdy přes tvůj pozemek a také právo jej užívat a požívat, a já se pak vzdám svého práva užívání a požívání, nemůžeš pozemek užívat a požívat, pokud mi neponecháš neomezené právo průchodu nebo průjezdu. Kromě toho, mám-li právo vést vodu přes váš pozemek a vy nemáte právo na něm stavět bez mého souhlasu a já vám právo stavět uděluji, musíte mi přesto udělit služebnost, že nepostavíte žádnou stavbu jinak než tak, aby můj vodní tok zůstal nezměněn; a stav všeho musí být i nadále stejný, jako by byl, kdyby na počátku bylo učiněno pouze jediné udělení.

1. Služebnost může poškodit pozemek, který je jejím předmětem, přirozeně, a nikoliv něčím, co by bylo způsobeno lidským přičiněním; jako například kdyby se voda v korytě zvýšila dešťovými srážkami; nebo kdyby do něj tekla voda z přilehlého pole; nebo kdyby byl později podél koryta nebo v něm objeven pramen.

2. Pokud by k seianské nemovitosti přiléhal pramen, z něhož mám právo vést vodu přes uvedenou nemovitost, a nemovitost by se stala mou, služebnost zůstane zachována.

3. Právo čerpat vodu se neváže na osobu, ale na pozemek.

(21) Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud mi udělíš vodní tok přes svůj pozemek, aniž bys určil část, přes kterou ho mám vést, bude služebnosti podléhat celý tvůj pozemek.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pak by ale byly služebností postiženy pouze ty části pozemku, které byly v době udělení pozemku prosté budov, stromů nebo vinic.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Právo cesty může být uděleno širší nebo užší než osm stop, pokud je dostatečně široké, aby po něm mohlo projet vozidlo; jinak by se jednalo o právo průjezdu, a nikoliv o právo cesty.

(1) Je-li na vašem pozemku trvalé jezero, může být zřízena služebnost plavby po něm za účelem získání přístupu na přilehlé pozemky.

(2) Dojde-li ke konfiskaci služebného pozemku nebo pozemku, k němuž se služebnost váže, zůstává služebnost v obou případech nedotčena, protože pozemek, který je konfiskován, si zachovává svůj dřívější stav.

(3) Je-li služebnost spojena s nemovitostí, je spojena s každou její částí; a proto je-li nemovitost prodána po částech, služebnost následuje každou část; proto mohou jednotliví vlastníci řádně podat žaloby, v nichž uvedou, že mají právo cesty přes uvedený pozemek. Je-li však pozemek, na který se vztahuje služebnost, rozdělen na určité části mezi několik vlastníků, ačkoli se služebnost váže ke všem jeho částem, bude přesto nutné, aby ti, kdo vlastní podíly, které se nepřipojují k pozemku,

na který se vztahuje služebnost, měli zákonné právo průchodu přes ostatní části rozděleného pozemku; nebo jej překračovali, pokud to sousední vlastníci dovolí,

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Labeo s odkazem na můj vodní tok uvádí, že jej mohu propůjčit kterémukoli ze svých sousedů; Proculus však naproti tomu říká, že jej nelze použít ve prospěch žádné části mého pozemku kromě té, pro kterou byla služebnost nabyta. Správnější je názor Prokulův.

25. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Pokud ti prodám určitou část svého pozemku, bude ti náležet i právo na vodovod, i když bude převážně využíván ve prospěch jiné části; a ani výjimečnost půdy, ani využití vody by neměly být brány v úvahu, aby z nich vyplývalo, že právo na vedení vody se váže pouze k té části pozemku, která je nejcennější nebo obzvláště vyžaduje její využití; ale rozdělení vody musí být provedeno v poměru k množství vyhrazeného nebo zcizeného pozemku.

(26) Paulus, O ediktu, kniha XLVII.

(27) Je-li odkázáno právo cesty, právo pěšího průchodu, právo hnaní dobytka nebo právo vodovodu přes pozemek, je v moci dědice zřídit služebnost na kterékoli jeho části, kterou si přeje, za předpokladu, že z toho nebude mít zůstavitel s ohledem na služebnost žádný prospěch.

27. Julianus, Digesty, kniha VII.

28. Je-li na Sempronově statku zřízena služebnost ve prospěch pozemku, který je ve společném vlastnictví nás dvou, a my jej koupíme do společného vlastnictví, služebnost zaniká; protože právo každého vlastníka se stalo na obou statcích stejné, resp. Pokud však byl koupený pozemek předmětem mé a zároveň i vaší nemovitosti, služebnost zůstane zachována; protože služebnost k nemovitosti držené společně může být vázána na pozemek ve společném vlastnictví.

(28) Týž, Digest, kniha XXXIV.

Je-li právo průchodu přes pozemek odkázáno k nemovitosti ve společném vlastnictví dvou osob, pokud se obě nedohodnou na směru cesty, služebnost se ani nenabývá, ani neztrácí.

29. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book II.

Strana, která měla dva sousedící pozemky a prodala horní z nich. Ve smlouvě bylo uvedeno, že kupující má mít zákonné právo vypouštět vodu na spodní pozemek otevřeným příkopem. Vystala tedy otázka, zda v případě, že by kupující získal vodu z jiného traktu a chtěl by ji vypouštět na dolní trakt, může tak činit legálně, nebo ne? Odpověděl jsem, že nižší soused není povinen přijímat více vody, než je nutné k odvodnění pozemku kupujícího.

(30) Týž, Epitomy z Alfenových Digest, kniha IV.

Muž, který měl dva pozemky, si při prodeji jednoho z nich vyhradil vodu, která vytékala z pramene na pozemku, a také prostor deseti stop kolem něj. Vystala otázka, zda mu náleží vlastnictví k vyhrazenému pozemku, nebo zda má pouze právo přístupu k němu? Odpověď zněla, že "pokud to, co si ponechal, bylo deset stop široké kolem zmíněného pramene", je třeba rozhodnout, že prodávající měl pouze právo cesty.

31. Julianus, O Miniciovi, kniha II.

Tři pozemky, které spolu sousedily, patřily třem majitelům a majitel nejnižšího z nich získal pro svůj pozemek od nejvyššího z nich služebnost vodního toku, který se svolením majitele tohoto pozemku vedl na svůj pozemek přes pozemek, který s ním sousedil, a poté koupil nejvyšší pozemek a prodal nejnižší, na který vedl vodu. Byla položena otázka, zda nejnižší pozemek ztratil právo vést vodu, protože vzhledem k tomu, že se oba pozemky staly majetkem téhož vlastníka, nemohla mezi nimi existovat služebnost? Bylo popřeno, že by nejnižší pozemek ztratil služebnost, protože pozemek, přes který byla voda vedena, patřil jinému, a protože na nejvyšším pozemku nemohla být jiným způsobem zřízena služebnost, aby se voda mohla dostat na nejnižší pozemek, než vedením přes mezipozemek; nemohlo tedy dojít ke ztrátě téže služebnosti ve prospěch téhož pozemku, ledaže by současně přestal být vodní tok veden přes mezipozemek nebo ledaže by se všechny tři pozemky staly současně vlastnictvím jediného vlastníka.

32. Africanus, Otázky, kniha VI.

Pokud je pozemek ve společném vlastnictví tebe a mne a ty jsi mi převedl svůj podíl na něm a také právo cesty k uvedenému pozemku přes svůj vlastní sousední pozemek; bylo rozhodnuto, že služebnost byla tímto způsobem řádně zřízena; a že v tomto případě nelze použít běžné pravidlo, že služebnosti nelze ani zřídit, ani nabýt s ohledem na podíly; v tomto případě se totiž služebnost nenabývá s ohledem na podíl, ale nabývá se s ohledem na dobu, kdy mi bude patřit celý pozemek.

33. Týž, Otázky, kniha IX.

Pokud jsme vy a já měli ve společném vlastnictví dva pozemky, pozemky Titian a Seian, a při jejich dělení bylo dohodnuto, že pozemek Titian bude patřit mně a pozemek Seian tobě, a my jsme si navzájem převedli své podíly, a přitom bylo uvedeno, že každému z nás bude umožněno vést vodu přes pozemek druhého; bylo rozhodnuto, že služebnost byla řádně zřízena, zejména pokud bylo ke smlouvě připojeno ujednání.

1. Vedete vodu přes pozemky několika osob. Bez ohledu na to, jakým způsobem byla služebnost zřízena, pokud nebyla uzavřena smlouva nebo nebylo učiněno ujednání s odkazem na ni, nemůžete žádnému z vlastníků ani sousedům udělit právo čerpat vodu z kanálů, ale pokud byla uzavřena smlouva nebo ujednání, je obvyklé, že se to udělí; ačkoli žádný pozemek nemůže být předmětem služebnosti ve prospěch sebe sama, ani nemůže být zřízeno užívací právo služebnosti.

34. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Pokud jeden spoluvlastník pozemku dovolí, aby měl někdo právo přes něj chodit nebo jezdit, je udělení neplatné, a proto pokud se dva pozemky, které jsou navzájem služebné, stanou společným vlastnictvím vlastníků, pak, protože je stanoveno, že služebnosti mohou být zachovány s ohledem na podíl, nemůže být služebnost uvolněna jednou ze stran ve prospěch druhé; ačkoli každý spoluvlastník, jemuž služebnost náleží, požívá práva in severalty; přesto, protože předmětem služebnosti nejsou osoby, ale nemovitosti, nelze nabýt svobodu ani uvolnit služebnost s odkazem na část nemovitosti.

(1) Pokud pramen, z něhož mám právo vést vodu, vyschne a po uplynutí doby stanovené zákonem pro zánik služebnosti začne opět téct, vzniká otázka, zda právo vést vodu zaniklo?

35. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Atilicinus říká, že císař v reskriptu Statillovi Taurusovi učinil následující prohlášení: "Ti, kteří byli zvyklí získávat vodu ze Sutrinského panství, předstoupili přede mne a řekli, že nemohou vést vodu z pramene na Sutrinském panství, který používali po několik let, protože pramen vyschl; a že poté začala voda z uvedeného pramene téct, a žádali mě, aby jim bylo vráceno, protože ztratili své právo nikoliv vlastní nedbalostí, ale proto, že nemohli vodu získat. Protože se jejich žádost nezdála být nespravedlivá, rozhodl jsem, že jim bude vyhověno. Proto se nařizuje, aby jim bylo navráceno právo, které měli v první den, kdy se jim nepodařilo získat vodu."

36. Týž, Názory, kniha II.

Když si prodávající ponechá jednu ze dvou nemovitostí a je na ni jím uvalena služebnost vedení vody, bude služebnost nabytá pro nemovitost, kterou koupil, následovat stejnou, pokud dojde později k prodeji; nezáleží ani na tom, zda se

ujednání, jímž bylo sjednáno, že má být přislíbena pokuta, týkalo osoby kupujícího a obsahovalo určitá ustanovení pro případ, že by mu nebylo dovoleno služebnost užívat.

37. Týž, Názory, kniha III.

"Lucius Titius svému bratru Gaiovi Seiovi: Pozdravení: Z vody, která přitéká do nádrže, kterou můj otec postavil na isthmu, ti dávám a propůjčuji bezúplatně hloubku jednoho palce, abys ji mohl odvádět buď do domu, který máš na zmíněném isthmu, nebo kamkoli jinam, kde si budeš přát". Ptám se, zda podle těchto podmínek náleží užívání vody také dědicům Gaia Seia? Paulus odpověděl, že vzhledem k tomu, že užívání vody je osobní, nemůže být převedeno na Seiovy dědice, neboť ti zaujímají postavení stran oprávněných k jejímu užívání.

38. Týž, Manuály, kniha I.

Právo cesty může být uděleno přes místo, kde protéká řeka, pokud ji lze překonat brodem nebo je tam most; jiné je to však tam, kde se musí překonávat pomocí přívozů. To je případ, kdy řeka protéká pozemkem jedné ze stran; ale jinak je tomu, když se váš pozemek spojí s mým, a pak přichází řeka a pozemek Titiův, a pak dálnice, ke které chci získat právo cesty. Zvažme, zda vám něco brání v tom, abyste mi udělil právo cesty až k řece a já pak získal právo cesty od Titiuse až k dálnici. A znovu zvažme, zda se stejná právní zásada uplatní i v případě, že jste vlastníkem pozemku, který se nachází za řekou na této straně dálnice; právo cesty totiž může být úplné až po město, nebo po dálnici, nebo po řeku, kterou je třeba překonávat přívozem, nebo po pozemek patřící témuž vlastníkovi. V takovém případě se služebnost nepovažuje za přerušenu, i když veřejná řeka zasahuje mezi dva pozemky patřící téže osobě.

Tit. 4. Pravidla společná pro městské i venkovské pozemky.

1. Ulpianus, Institutes, kniha II.

Stavby označujeme jako městské statky, a tam, kde stavby patří k domu na venkově, mohou být zřízeny i služebnosti městských statků.

(1) O těchto služebnostech se říká, že patří ke statkům, protože bez nich nemohou vzniknout; nikdo totiž nemůže nabýt služebnost k městskému nebo rustikálnímu statku, pokud sám nemá statek.

2. Týž, O ediktu, kniha XVII.

Pokud jde o odvádění nebo čerpání vody z řeky, pomocí níž nebo kde někdo zřizuje služebnost nad nádrží, některé autority pochybovaly o tom, zda tyto služebnosti skutečně existují; v reskriptu císaře Antonína Tullianovi však bylo uvedeno, že i když služebnost nemusí být právně platná, přesto, pokud ji dotyčný nabyt na základě takové smlouvy nebo jiným legitimním způsobem, ten, kdo má takové právo, by měl být chráněn.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud vlastník dvou pozemků převede jeden z nich na základě dohody, že pozemek, který převedl, bude zatížen služebností ve prospěch toho, který si ponechal, nebo naopak; rozumí se, že služebnost byla zřízena oprávněně.

4. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Není možné stanovit, že pomník smí být postaven jen do určité výšky, protože to, co přestalo být řízeno lidským právem, nemůže být předmětem služebnosti; stejně jako nelze zřídit služebnost stanovující, že na jednom místě smí být pohřben jen určitý počet těl.

5. Týž, Listy, kniha II.

Prodávám pozemek, který patří pouze mně; mohu na něj uvalit služebnost v tom smyslu, že bude sloužit mně a mému sousedovi? Stejně tak prodám-li pozemek, který vlastním společně s jiným, mohu stanovit, že bude předmětem služebnosti ve prospěch můj a mého spoluvlastníka? Odpověděl jsem, že nikdo nemůže stanovit služebnost ve prospěch někoho jiného než mne; a proto je třeba dodatek souseda považovat za nadbytečný, neboť celá služebnost bude patřit tomu, kdo ji stanovil. A opět, když se prodává pozemek, který je ve společném vlastnictví, nemohu jej podrobit služebnosti ve prospěch svůj a svého spoluvlastníka, a to z toho důvodu, že služebnost nelze úkonem jednoho ze spoluvlastníků nabýt ve prospěch pozemku, který je ve společném vlastnictví.

6. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Má-li někdo dva domy a jeden z nich prodá, může v převodní smlouvě uvést, že dům, který neprodá, je zatížen služebností ve prospěch toho, který prodá; nebo naopak, že ten, který prodá, musí sloužit tomu, který si ponechá; a je přitom jedno, zda oba domy sousedí, či nikoli. Stejně pravidlo platí i v případě rustikálních nemovitostí, neboť má-li někdo dva pozemky, může převodem jednoho z nich zřídit služebnost ve prospěch druhého. Převádí-li však současně dva domy, nemůže k žádnému z nich zřídit služebnost ve prospěch druhého; nemůže totiž nabýt služebnost pro dům druhého ani ji k němu zřídit.

(1) Zcizuje-li někdo podíl na domě nebo na pozemku, nemůže ani k jednomu z nich zřídit služebnost, protože služebnost nelze zřídit ani nabyt s ohledem na podíl. Je zřejmé, že rozdělí-li pozemek na dva díly a střídavě vyměří jeden díl z toho, co bylo rozděleno, nemůže zřídit služebnost ani k jednomu z nich; protože ani jeden z nich není dílem nemovitosti, ale je nemovitostí samotnou. To lze konstatovat i v případě domu, kdy vlastník rozdělí jednu budovu na dvě tím, že postaví zeď uprostřed (jak to dělá mnoho lidí); v tomto případě je totiž třeba považovat ji za dva domy.

(2) Kromě toho předpokládejme, že jsme dva lidé, kteří vlastní dva společné domy, spojením se v převodu můžeme dosáhnout stejného výsledku, jakého bych mohl dosáhnout já sám, kdybych měl dva vlastní domy. Ale i když provedeme oddělené převody, dojde k témuž; je totiž stanoveno, že poslední převod činí účinným ten předchozí.

(3) Jestliže však jeden ze zmíněných domů patří jedné ze dvou osob a druhý je společným majetkem obou; pak Pomponius v Osmé knize o Sabinovi uvádí, že nemohu nabyt služebnost ve prospěch ani jedné z nich, ani jí ji uložit. Jestliže někdo v kupní smlouvě uvede, že dům, který prodává, bude zatížen služebností, není nutné, aby dům převedl bezplatně; proto může buď zřídit služebnost ve prospěch svého domu, nebo ji udělit svému sousedovi; pokud se tak stane před odevzdáním nemovitosti. Je jasné, že pokud uvedl, že služebnost má existovat ve prospěch Titieuse, a udělí služebnost Titiovi, je transakce uzavřena; pokud však udělí služebnost jiné osobě, je odpovědný z důvodu prodeje. To není v rozporu s tím, co říká Marcellus v šesté knize Digest, totiž že pokud někdo při převodu nemovitosti řekne, že je předmětem služebnosti ve prospěch Titieuse, zatímco ve skutečnosti tomu tak není, ale prodávající je povinen převést pozemek na Titieuse; může prodávající podat žalobu na prodej, aby donutil kupujícího povolit zřízení služebnosti na pozemku, který sjednal? Domnívá se, že lepší názor je ten, že by mu mělo být umožněno žalobu podat. Říká také, že pokud prodávající může prodat služebnost Titiovi, musí mu být přesto umožněno podat žalobu. To platí s tím, že prohlášení bylo učiněno v době předání za účelem zachování služebnosti; pokud se však, jak říká, prodávající obával, že Titius má na služebnost nárok, a proto si ji vyhradil, žaloba na prodej nebude přípustná, pokud se o služebnosti nijak nepostaral.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Převádí-li jeden dům strana, která má dva; popis služebnosti by měl být výslovně stanoven; je-li totiž pouze obecně uvedeno, že dům podléhá služebnosti, bude toto prohlášení neúčinné, protože není jisté, jakou služebnost si vyhradil, nebo může být uložena jakákoli služebnost.

(1) Pokud se mezi nimi nachází dům, který patří jiné straně, může být zřízena služebnost; jako například, že výška jednoho z nich může, ale nemusí být zvýšena; nebo dokonce v případě, že náleží právo cesty, že se stane účinným pouze tehdy, pokud by byla následně zřízena služebnost na zasahujícím domě; stejně jako může být zřízena služebnost na pozemcích patřících několika vlastníkům, a to i v různých dobách. Lze sice konstatovat, že mám-li tři pozemky, které spolu sousedí, a ten na

jednom konci převedu na vás, může být služebnost zřízena buď ve prospěch vašeho pozemku, nebo ve prospěch obou mých pozemků; je-li však zřízena pro pozemek od vás nejvzdálenější, který jsem si ponechal, služebnost ob stojí, protože mezilehlý pozemek je můj. Pokud však následně zcizím buď trakt, v jehož prospěch byla služebnost nabyta, nebo mezilehlý trakt, právo se přeruší, dokud nebude zřízena služebnost k mezilehlému traktu.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Mám-li dva domy a převádím-li je současně na dvě strany, je třeba zvážit, zda služebnost uvalená na některý z nich je platná, neboť služebnost nelze uvalit na dům jiného nebo ji nabýt pro dům jiného; pokud se tak však stane před odevzdáním, nabývá ten, kdo nemovitost převádí, služebnost pro svůj vlastní pozemek nebo ji uvaluje na svůj pozemek, a nikoli na pozemek jiného, a proto bude služebnost platná.

9. Týž, O Sabinovi, kniha X.

Jestliže jsem se stal dědicem někoho, jehož pozemek je zatížen služebností v můj prospěch, a prodal jsem pozemek tobě, musí být služebnost obnovena do původního stavu, protože se rozumí, že jsi takříkajíc dědicem.

10. Ulpianus, O Sabinovi, kniha X.

Cokoli si chce prodávající vyhradit pro sebe formou služebnosti, musí být vyhrazeno výslovně, neboť obecná výhrada, jako např: "Každá osoba oprávněná ze služebnosti si ji jistě může ponechat", se vztahuje na cizí osoby, a nikoli na prodávajícího za účelem zachování jeho práv, neboť on žádná práva nemá, protože mu nikdo služebnost nedluží. Opět platí, že pokud jsem byl oprávněn ke služebnosti a vlastnictví pozemku mi později připadlo, platí, že služebnost v důsledku toho zaniká.

11. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Právo přístupu se přiznává stranám oprávněným z takového privilegia za účelem provádění oprav na místech, která nejsou předmětem služebnosti, je-li takový přístup nezbytný, a v udělení služebnosti není výslovně uvedeno, jakým způsobem má být přístup umožněn. Vlastník pozemku tedy nemůže učinit pozemek náboženským podél řeky nebo nad ní; pokud by například voda měla být vedena pod zemí, aby služebnost nezanikla; a to je správné. Máte však právo vést vodu nižším nebo vyšším korytem, ledaže by bylo stanoveno, že tak činit nemáte.

(1) Mám-li výsadu vést vodu kanálem v blízkosti vašeho pozemku, vyplývají z toho následující práva: Mohu opravovat koryto; já a moji dělníci se můžeme za účelem opravy koryta přiblížit co nejbližší k místu; mohu také požadovat, aby mi

vlastník pozemku ponechal dostatečný prostor pro přiblížení se ke korytu na pravém i levém břehu koryta a pro navezení hlíny, hlíny, kamení, písku a vápna.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud je jeden pozemek zatížen služebností ve prospěch jiného pozemku a jeden z nich je prodán, přechází služebnost s pozemkem; a pokud jsou budovy zatíženy služebností ve prospěch pozemků nebo naopak, platí stejné pravidlo.

13. Ulpianus, Názory, kniha VI.

Prodejce geronského statku stanovil ve smlouvě o botrickém statku, který si ponechal, že v jeho blízkosti se nesmí provozovat lov ryb v tunelu. Ačkoli na moře nelze soukromou smlouvou uvalit služebnost, neboť je ze své podstaty přístupné všem, přesto, protože dobrá víra smlouvy vyžaduje, aby byly dodrženy podmínky prodeje, jsou osoby v držbě nebo ti, kteří převzali jejich práva, vázáni ustanoveními ustanovení nebo prodeje.

(1) Je-li známo, že na vašem pozemku jsou kamenolomy, nemůže tam nikdo bez vašeho souhlasu těžít kámen ani jako jednotlivec, ani ve veřejné službě, kde na to nemá právo; ledaže by v uvedených lomech existoval zvyk, že kdyby si z nich někdo chtěl vzít kámen, může tak učinit, pokud předtím zaplatí vlastníkovi obvyklou náhradu; a i pak může kámen vzít jen poté, co vlastníkovi poskytne záruku, že mu nebude bránit v užívání takového kamene, který potřebuje, a že výkonem jeho práva nebude zmařeno užívání majetku vlastníkem.

14. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Zřízení práva cesty se nebrání tím, že se uvede, že ji lze užívat pouze ve dne; protože ve skutečnosti je to v případě nemovitostí nacházejících se ve městech téměř nezbytné.

15. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha I.

Pokud jedna strana udělila druhé straně právo průchodu nebo průjezdu dobytka přes určité místo, je jisté, že může udělit kterékoli z těchto práv několika osobám přes totéž místo, stejně jako když někdo zřídil služebnost na svém vlastním domě ve prospěch svého souseda, může nicméně zřídil podobnou služebnost na témže domě ve prospěch tolika jiných osob, kolika chce.

16. Gaius, Diurnal, neboli Zlaté záležitosti, kniha II.

Zůstavitel může ve své závěti nařídít svému dědici, aby nezvyšoval výšku svého domu, aby nepřekážel světlu sousední budovy, nebo mu uložit, aby dovolil sousedovi vsadit do jeho zdi trám, nebo aby dovolil, aby dešťová voda padala na jeho pozemek z jeho střechy, nebo aby dovolil sousedovi chodit nebo jezdit přes jeho pozemek nebo z něj odvádět vodu.

17. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Pokud soused s tvým svolením postaví zeď přes tvůj pozemek, nelze proti němu postupovat pomocí interdiktů Quod precario habet; ani poté, co byla zeď postavena, se nerozumí, že je udělení služebnosti dokončeno; soused také nemůže právně tvrdit, že má právo držet zeď bez tvého souhlasu; protože stavba následuje po stavu pozemku, a to činí nárok neplatným. Pokud však strana, která byla předmětem služebnosti ve váš prospěch, postaví s vaším souhlasem zeď přes svůj pozemek, nezíská svobodu užíváním; a lze proti ní vést řízení na základě interdiktů Quod precario habet. Pokud byste mu však dovolili postavit zeď darováním, nemůžete žádat o interdikt a služebnost darováním zanikne.

18. Paulus, Manuály, kniha I.

Bylo stanoveno, že několik spoluvlastníků, i když se nepřipojí k převodu, může zřídit nebo nabýt služebnost z toho důvodu, že dřívější úkony jsou potvrzeny úkony novějšími; takže je to stejné, jako kdyby všichni učinili darování současně. Pokud by tedy ten, kdo první udělil služebnost, zemřel nebo se svého podílu zbavil jiným způsobem a poté by jeho spoluvlastník učinil udělení, bude celý úkon neplatný; když totiž poslední z nich učiní udělení, nepovažuje se služebnost za nabytou zpětně, ale má se za to, že je stejná, jako kdyby v době, kdy poslední z nich učinil udělení, tak učinili všichni; v důsledku toho zůstane poslední úkon v platnosti, dokud nový spoluvlastník neučiní udělení. Stejně pravidlo se uplatní, pokud je udělen grant jednomu ze spoluvlastníků a poté dojde k některé z výše uvedených událostí s odkazem na osobu dalšího spoluvlastníka. Z toho vyplývá, že na druhé straně, pokud by se některá z těchto skutečností stala jednomu ze spoluvlastníků, který dotaci neučinil, budou všichni nuceni učinit novou dotaci; je jim totiž přiznáno pouze tolik času, aby mohli dotaci učinit i v různých dobách, a proto nemůže být dotace učiněna jedné osobě nebo jednou osobou. Stejně pravidlo platí v případě, že jedna strana udělí služebnost a druhá ji odkáže závětí, neboť pokud všichni spoluvlastníci odkáží služebnost a jejich nemovitosti jsou zapsány ve stejnou dobu, lze říci, že služebnost je řádně odkázána; pokud však jsou nemovitosti zapsány v různou dobu, odkaz právně nevzniká; bylo totiž stanoveno, že úkony žijících osob mohou být pozastaveny, pokud jde o jejich působení, ale úkony zemřelých osob nikoli.

Tit. 5. Je-li podána žaloba na vrácení služebnosti nebo je-li popřeno právo jiného na ni.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Právo na žalobu ohledně služebností, ať už jsou rustikální nebo městské, náleží těm, kdo vlastní pozemek; ale naše hrobová místa nejsou předmětem našeho vlastnictví, i když se můžeme domáhat práva cesty k hrobce.

2. Týž, O ediktu, kniha XVII.

Jsme oprávněni k věcným žalobám na služebnosti (stejně jako v případě žalob týkajících se užívání), ať už jsou tyto žaloby příznávací, nebo negatorní; příznávací je ta, kterou používá strana, která tvrdí, že má právo na služebnost, a negatorní je ta, kterou může podat vlastník, který popírá, že služebnost existuje.

(1) Tato konfesorní věcná žaloba nesevřídčí nikomu jinému než vlastníkovu pozemku; nikdo totiž nemůže podat žalobu na vymáhání služebnosti kromě strany, která má vlastnické právo k sousednímu pozemku a tvrdí, že služebnost je s ním spojena.

(2) Neratius velmi správně uvádí, že je-li odkázáno užívací právo k pozemku nacházejícímu se uprostřed pozemku, musí být k němu připojeno i právo cesty; to znamená přes takové části uvedeného pozemku, přes které by ten, kdo udělil užívací právo, zřídil právo cesty v rozsahu nezbytném pro užívání užívacího práva; neboť je třeba mít na paměti, že pokud je právo cesty uděleno uživateli za účelem užívání, nejedná se o služebnost a služebnost nemůže existovat ve prospěch osoby oprávněné k užívání pozemku; je-li však k pozemku připojena, může ji uživatel užívat.

(3) Pomponius říká, že usufruktuár může požádat o interdikt pro právo cesty, pokud ho využil během roku; existují totiž dva druhy soudních šetření, jedno, které se týká právní otázky, to znamená v konfesorní žalobě; druhé, které se týká otázky skutkové, jako v tomto interdiktu: jak uvádí také Julianus ve čtyřicáté osmé knize Digest. Labeo na podporu Juliánova názoru říká, že i kdyby zůstavitel, který právo užívání odkázal, sám užíval právo cesty, mohl by být interdikt spravedlivě přiznán uživateli; stejně jako má na takový interdikt nárok dědic nebo nabyvatel.

3. Týž, O ediktu, kniha LXX.

Lze také konstatovat, že stejné pravidlo platí, když někdo koupí část nemovitosti.

4. Týž, O ediktu, kniha XVII.

Vlastní lokalita není součástí vlastnictví toho, komu náleží její služebnost; má však právo na cestu.

(1) Osoba, která má právo pěšího průchodu bez práva jízdy nebo má právo jízdy bez práva pěšího průchodu, může využít žalobu na zřízení služebnosti.

(2) Do žaloby na určení, která je podána s odkazem na služebnost, lze zahrnout i zisk. Uvažujme však, co jsou zisky ze služebnosti; s ohledem na to je lepší názor, že pod označení zisky lze zahrnout pouze zájem, (pokud existuje), který má žalobce na tom, aby nebyl vyloučen z užívání služebnosti. V případě negatorní žaloby (jak říká Labeo) se však zisky počítají s ohledem na zájem žalobce na tom, aby jeho protivník neužíval právo cesty přes jeho pozemek; a Pomponius s tímto názorem souhlasí.

(3) Patří-li pozemek, k němuž se váže právo cesty, několika osobám, je každá z nich oprávněna podat žalobu na celek; a to Pomponius stanoví ve čtyřicáté první knize. Při posuzování náhrady škody se však přihlédne k výši úroků, tj. k úrokům toho, kdo podává žalobu. Pokud se tedy jedná pouze o právo, může kterýkoli z účastníků řízení postupovat samostatně, a pokud získá svou věc, ostatní z toho budou mít prospěch; odhad však bude omezen výší jeho podílu; ačkoli služebnost nelze nabýt pouze prostřednictvím jednoho spoluvlastníka.

(4) Pokud pozemek, který je předmětem služebnosti, patří dvěma stranám, může být za tímto účelem podána žaloba proti kterékoli z nich (jak říká Pomponius v téže knize), a kdo z nich věc obhájí, musí ji celou obnovit, protože jde o něco, co nelze rozdělit.

(5) Pokud někdo nezpochybňuje mé právo chodit, jezdit nebo užívat cestu, ale nedovolí mi provést opravu nebo cestu zasypat kamenem, Pomponius v téže knize říká, že mám právo na konfesní žalobu; pokud má totiž soused strom, který převisá tak, že činí cestu nebo stezku neprůchodnou nebo nepoužitelnou, Marcellus v poznámce k Julianovi uvádí, že lze podat žalobu o právo průchodu nebo o navrácení práva cesty. Pokud jde o opravy cest, můžeme využít také interdiktu, tedy toho, který je k dispozici pro opravu cesty, resp. příjezdové cesty, ale toto řízení nelze zahájit tam, kde si strana přeje cestu zasypat kamenem, pokud to nebylo výslovně dohodnuto.

(6) K věcným žalobám jsme oprávněni také s ohledem na právo čerpat vodu, a to z toho důvodu, že se jedná o služebnost.

(7) Vlastník budovy je oprávněn k žalobě týkající se služebnosti také tehdy, když popírá, že je předmětem služebnosti ve prospěch svého souseda, když jeho dům není zcela volný, ale není předmětem služebnosti ve prospěch strany, proti níž je žaloba podána. Například mám dům sousedící s domy Seianů a Sempronů a jsem povinen služebností ve prospěch domu Sempronů, ale chci podat žalobu proti majiteli domu Seianů, protože mi brání zvýšit výšku mého domu. Musím proti němu podat věcnou žalobu, neboť ačkoli je můj dům předmětem služebnosti, přesto není předmětem služebnosti ve prospěch žalovaných stran; a proto tvrdím, že mám právo svůj dům ještě zvýšit, a to i proti jeho souhlasu, neboť můj dům je, pokud jde o něj, svobodný.

(8) Není-li někomu dovoleno zvýšit svůj dům výše, lze proti němu zcela správně podat žalobu s tvrzením, že nemá právo jej zvýšit. Tato služebnost může existovat i ve prospěch strany, která vlastní dům v určité vzdálenosti:

5. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

A proto, máš-li dům mezi mým a Titiovým, mohu na Titiův dům uvalit služebnost, abych mu zabránil zvýšit svůj dům výše, ačkoli na tvůj dům takovou služebnost uvalit nelze; dokud totiž nezvýšíš svůj, zůstává výhoda služebnosti zachována.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

A kdyby se náhodou stalo, že ten, kdo vlastní zasahující budovu, protože nepodléhá služebnosti, zvýší svůj dům ještě výš, takže nyní nemohu být odsouzen za to, že bych ti překážel ve světle, kdybich stavěl; marně budeš tvrdit, že nemám právo takto stavět bez tvého souhlasu; pokud by však soused ve lhůtě stanovené zákonem svou budovu zboural, tvé právo na žalobu se obnoví.

(1) Je však třeba mít na paměti, že s ohledem na tyto služebnosti může být držitelem práva i žalobce; a pokud jsem náhodou nezvýšil výšku své stavby; pak je držitelem práva můj protivník, neboť vzhledem k tomu, že nebylo učiněno nic nového, je v držbě a může mi ve stavbě zabránit, a to prostřednictvím občanskoprávní žaloby nebo interdiktů Quod vi aut clam. Výsledek bude stejný, pokud mi bude bránit tím, že mi hodí kamínek. Pokud však budu stavět, aniž by mi v tom bránil, stanu se pak sám držitelem.

(2) Kromě toho jsme oprávněni podat žalobu s odkazem na služebnost, která byla zřízena k vydržení věcného břemene, abychom donutili vlastníka služebnosti vydržet vydržení a opravit jeho stavbu způsobem, který byl stanoven při zřízení služebnosti. Gallus se domnívá, že služebnost nemůže být zřízena tak, že člověk bude nucen něco vykonat, ale že mi nebude bránit v provedení nějakého úkonu; v každé služebnosti totiž povinnost provádět opravy náleží tomu, kdo si právo nárokuje, nikoliv tomu, jehož nemovitost je předmětem této služebnosti. Serviův názor však převládl, takže v uvedeném případě si může každý nárokovat právo nutit svého protivníka k opravě zdi, aby tak podpořil věcné břemeno. Labeo však říká, že tato služebnost není vázána na osobu, nýbrž na nemovitost, a proto se vlastník může nemovitosti vzdát.

(3) Tato žaloba je skutečně spíše věcná než osobní a nebude přípustná ve prospěch nikoho jiného než vlastníka panujícího pozemku; a může být podána proti vlastníkovi služebného pozemku, stejně jako v případě jiných služebností.

(4) Papinianus ve třetí knize otázek pojednává o tom, zda v případě, že dům patří několika spoluvlastníkům, může být žaloba podána s ohledem na celou služebnost? Říká, že vlastníci mohou podat žalobu odděleně na celek, stejně jako to lze učinit v

případě jiných služebností s výjimkou užívacího práva. Dodává, že tato odpověď by neměla být dána v případě, že dům, který nese břemeno souseda, je ve společném vlastnictví.

(5) Povaha oprav, které mohou být předmětem této žaloby, závisí na tom, co bylo uvedeno při zřízení služebnosti; mohlo být dohodnuto, že strana provede opravu opracovaným kamenem nebo obyčejným stavebním kamenem nebo jiným druhem materiálu, který byl uveden při zřízení služebnosti.

(6) Při této žalobě se přihlíží k zisku, tj. k prospěchu, který by strana získala, kdyby její soused podpíral tíhu svého domu.

(7) Vlastník služebnosti má právo zed' vylepšit, než bylo ujednáno, když byla služebnost zřízena; pokusí-li se ji však zhoršit, lze mu v tom zabránit buď touto žalobou, nebo oznámením nové stavby.

7. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Výsledkem těchto žalob je, že žalobce, pokud věc získá, žádostí u soudce dosáhne buď přiznání úlevy, nebo poskytnutí jistoty. Úleva, která by měla být poskytnuta, spočívá v tom, že soudce musí nařídít žalovanému, aby opravil vadu zdi a uvedl ji do řádného stavu. Jistota spočívá v tom, že mu soudce nařídí, aby složil záruku za opravu zdi a aby v ní stanovil, že ani on, ani jeho nástupci nebudou bránit žalobci ve zvýšení zdi a že budou stavbu po jejím postavení udržovat; a pokud tuto jistotu složí, bude zproštěn odpovědnosti. Jestliže však buď nedovolí, aby mu byla poskytnuta úleva, nebo neposkytne jistotu, bude mu uloženo zaplatit náhradu škody ve výši, na kterou žalobce složí u soudu přísahu.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Jelikož je tedy povinností jednoho souseda opravit zed', není podpora budovy druhého souseda, který je oprávněn ze služebnosti, po dobu oprav součástí povinnosti vlastníka dolní budovy; pokud totiž vlastník horní nechce budovu sám podpírat, může ji zbourat a znovu postavit, až bude zed' obnovena. I v tomto případě, stejně jako v případě jiných služebností, se vyhoví odpůřčí žalobě; to znamená takové, v níž se stanoví, že nemáte právo použít proti mně donucení.

(1) Proti tomu, kdo mi udělí takovou služebnost, jako je následující, bude podána žaloba v můj prospěch, totiž že budu mít právo vložit do jeho zdi trámy a na těchto trámech (například) postavit galerii, na níž se bude proménádovat, a na vrchol zdi umístit sloupy za účelem podpírání střechy této galerie.

(2) Tyto žaloby se od sebe liší tím, že první lze použít k tomu, aby byl soused donucen opravit mou zed'; druhou však lze použít pouze k tomu, aby byl donucen přijmout moje trámy; to totiž neodporuje obvyklé povaze služebností.

(3) Pokud by však měla být položena otázka, která strana by měla zastávat postavení držitele a která žalobce; je třeba si uvědomit, že pokud jsou trámy již vloženy, je v postavení držitele ta strana, která tvrdí, že má právo na služebnost; pokud však vloženy nejsou, je držitelem ten, kdo toto právo popírá.

(4) A pokud by ten, kdo tvrdí, že mu služebnost náleží, měl být úspěšný, neměla by mu být služebnost přiznána, protože ji již má, pokud bylo rozhodnutí vydáno v souladu s právem; neměla by mu být přiznána ani tehdy, pokud bylo vydáno neprávem, a to z toho důvodu, že rozhodnutím neměla být služebnost zřízena, ale měla být prohlášena za existující. Je zřejmé, že pokud žalobce po spojení věcí ztratil služebnost tím, že ji nevyužíval v důsledku zlého úmyslu vlastníka budovy, musí mu být vrácena; stejně jako bylo rozhodnuto v případě vlastníka budovy.

(5) Aristo ve stanovisku, které poskytl Cerelliu Vitalisovi, uvádí, že se nedomnívá, že by kouř z továrny na sýr mohl být zákonně vypouštěn na budovy, které se nacházejí nad ní, pokud na uvedené budovy není uvalena služebnost tohoto druhu; a to se připouští. Říká také, že není legální vypouštět vodu nebo cokoli jiného z horní budovy na nižší budovu, protože strana má právo provádět na svých vlastních pozemcích pouze takové úkony, které nevypouštějí nic na pozemky jiné, a může dojít k vypouštění kouře stejně jako vody; proto může vlastník vyšší budovy podat žalobu proti vlastníkovi nižší budovy a tvrdit, že ten neměl právo to dělat. Závěrem uvádí, že Alfenus se domnívá, že lze podat žalobu, v níž se tvrdí, že strana nemá právo řezat kámen na svém vlastním pozemku takovým způsobem, aby jeho kusy padaly na můj pozemek. Proto Aristo říká, že člověku, který si pronajal sýrárnu od lidí z Mintern? by mohl majitel domu nad ní zabránit ve vypouštění kouře, ale lidé z Mintern? by byli odpovědní z pronájmu; a také říká, že tvrzení, které může vznést v žalobě proti straně, která vypouští kouř, je, že k tomu nemá právo. Proto bude na druhé straně podána žaloba, v níž lze tvrdit, že má právo vypouštět kouř, a to také Aristo schvaluje. Kromě toho se interdikt *Uti possidetis uplatni* v případě, že je straně bráněno v užívání jejího vlastního majetku způsobem, který se jí líbí.

(6) Pochybnost vznáší Pomponius ve čtyřicáté první knize pasáží, zda někdo může v žalobě tvrdit, že má právo, nebo že jiný nemá právo vypouštět lehký kouř; jako například ten z ohniště na vlastním pozemku. Má za to, že takovou žalobu nelze podat, stejně jako nelze podat žalobu, v níž by se tvrdilo, že strana nemá právo rozdělovat oheň, sedat si nebo se mýt ve vlastních prostorách.

(7) Schvaluje také opačné rozhodnutí, neboť říká, že v případě lázní, kde jistý Quintilla vybuodoval podzemní chodbu pro výpary, které byly vypouštěny na pozemek Ursus Julius, bylo stanoveno, že takovou služebnost lze zřídit.

9. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Jestliže stavíte na místě, přes které mám právo průchodu, mohu v žalobě tvrdit, že mám právo tam chodit a jezdit; a když to prokážu, mohu vám zabránit v práci. Julianus také říká, že pokud se můj soused stavbou na svém pozemku vyhýbá příjmu

kapek z mé střechy, mohu podat žalobu založenou na svém právu; to znamená na právu vypouštět vodu z mé střechy na jeho pozemek; stejně jako jsme to uvedli v souvislosti s právem průchodu. Pokud však ještě nestavěl, může druhá strana, ať už má užívací právo nebo právo cesty, uvést, že má právo chůze nebo jízdy a právo užívání; pokud však vlastník již stavěl, může ten, kdo má právo cesty, stále tvrdit, že mu toto právo náleží, ale uživatel tak učinit nemůže, protože ztratil užívací právo; a proto Julianus říká, že v tomto případě by měla být žaloba z důvodu podvodu uznána. Na druhou stranu, pokud stavíte přes právo cesty, kterému podléhá můj pozemek, ve váš prospěch, mohu správně tvrdit, že nemáte právo stavět nebo mít tam stavbu; stejně tak bych mohl učinit, kdybyste stavěli cokoli na neobydleném pozemku, který mi patří.

(1) Pokud byl někdo zvyklý užívat širší nebo užší cestu, než na jakou měl právo, zůstane mu služebnost zachována; stejně jako straně, která má právo užívat vodu a užívá ji smíšenou s jinou vodou, zůstává toto právo zachováno.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Pokud někdo získal právo vést vodu dlouhodobým užíváním a jakoby dlouhodobou držbou, není nutné, aby zákonem prokázal právo, které mu k užívání vody náleží; například aby prokázal, že je získal z dědictví nebo jiným způsobem; je však oprávněn spravedlivou žalobou prokázat, že uvedenou vodu užíval po určitý počet let a že toto právo nezískal násilím, lstí nebo trpěním.

(1) Tuto žalobu lze podat nejen proti osobě, na jejímž pozemku se zdroj vody nachází nebo přes jejíž pozemek je voda vedena, ale také proti všem osobám, které se mi snaží ve vedení vody zabránit; stejně jako v případě jiných služebností. Obecně řečeno mohu touto žalobou zahájit řízení proti komukoli, kdo se mi pokusí bránit ve vedení vody.

11. Marcellus, Digesty, kniha VI.

Byl vznesen dotaz, zda může jeden z několika spoluvlastníků legálně stavět na pozemku, který je v jejich společném vlastnictví, bez souhlasu ostatních; to znamená, že pokud mu to zmínění spoluvlastníci zakazují, může proti nim zahájit řízení a tvrdit, že má právo stavět; nebo mohou ostatní spoluvlastníci proti němu podat žalobu a tvrdit, že mají právo mu v tom bránit nebo že nemá právo stavět; a pokud je stavba již postavena, nemohou proti němu podat žalobu z důvodu, že za daných okolností nemá právo mít tam stavbu? Na to lze nejlépe odpovědět tím, že spoluvlastník má lepší právo bránit stavbě než stavět; protože ten, kdo se pokusí o takový úkon (jak jsem již uvedl), chce-li užívat společnou věc podle své libosti, jako by byl jejím jediným vlastníkem, přisvojuje si pro své individuální užívání právo, které náleží ostatním.

12. Javolenus, Listy, kniha III.

V žalobě jsem tvrdil, že žalovaný neměl právo nechat do mé zdi vložit své trámy; musí také dát záruku, že do ní později žádné nevloží? Odpověděl jsem, že se domnívám, že je součástí soudcovské pravomoci nutit ho, aby poskytl jistotu i s ohledem na budoucí práce.

13. Proculus, Listy, kniha V.

Mám potrubí, jímž vedu vodu na veřejnou komunikaci, a to, když prasklo, zaplavilo vaši zeď; myslím, že jste oprávněn podat proti mně žalobu, v níž můžete tvrdit, že nemám právo dovolit, aby voda z mých prostor tekla proti vaší zdi.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Patří-li mi zeď a já ti dovolím, abys do ní vložil trámy, které jsi tam měl předtím, a ty si pak přeješ vložit jiné, mohu ti v tom zabránit; mám totiž právo na žalobu, abych tě donutil odstranit trámy, které jsi tam nedávno vložil.

(1) Pokud by se stranová zeď, která je ve vašem a mém vlastnictví, v důsledku vámi provedených prací naklonila směrem k mému domu, mohu proti vám podat žalobu a tvrdit, že nemáte právo mít zeď v takovém stavu.

15. Ulpianus, Názory, kniha VI.

Osoba tím, že zvýšila svůj dům, způsobila, že brání světlu budovy, která patří nezletilému mladšímu pětadvaceti let nebo mladšímu puberty, jehož je poručníkem nebo opatrovníkem; a ačkoli v tomto případě by on sám a jeho dědicové byli žalovatelní, a to z toho důvodu, že neměl právo dopustit se jednání, kterému měl z titulu svého úřadu zabránit někomu jinému; přesto by měla být chlapci nebo nezletilému přiznána žaloba proti každému, kdo má uvedený dům v držení, aby ho přinutil odstranit to, co nebylo postaveno v souladu s právem.

16. Julianus, Digest, kniha XVII.

Jestliže si od tebe koupím povolení nechat dešťovou vodu kapat z mého domu na tvůj dům a později s tvým vědomím na základě této koupě dovolím, aby se tak dělo; ptám se, zda mohu být z tohoto důvodu chráněn nějakou žalobou nebo výjimkou? Odpověděl jsem, že mohu využít obou prostředků.

17. Alfenus, Digest, kniha II.

Pokud by mezi dvěma domy byla zeď, která vyčnívá půl stopy nebo více směrem k sousednímu domu, je třeba zahájit řízení s tvrzením, že žalovaný neměl dovolit, aby zeď takto vyčnívala nad pozemek žalobce bez jeho souhlasu.

(1) Určitá část pozemku Gaia Seia byla předmětem služebnosti ve prospěch domu Annia, která stanovila, že Seius nemá právo na tomto místě cokoli umístit; Seius tam však vysadil stromy a pod nimi uchovával umyvadla a jiné nádoby. Všechny osoby znalé práva radily Anniovi, aby podal na Seia žalobu s odůvodněním, že nemá právo mít na tom místě tyto věci bez jeho souhlasu.

(2) Jeden soused postavil u zdi druhé strany hnojiště, od něhož zeď zvlhla, a byl požádán o radu, jakým způsobem by mohl donutit svého souseda, aby hnojiště odstranil. Odpověděl jsem, že pokud by to udělal na veřejném místě, mohl by být donucen k odstranění pomocí interdiktu; pokud by to však bylo učiněno na soukromém místě, bylo by nutné podat žalobu s odkazem na služebnost; a pokud by byla uzavřena nějaká dohoda o zabránění hrozící újmy, mohla by strana využít této dohody, pokud by jí vznikla nějaká škoda v důsledku toho, co bylo učiněno.

18. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Otroci jistého muže zabránili sousedovi ve vedení vody, a když se odpovědná strana skryla, aby se vyhnula žalobě, která na ni byla podána, ptal se stěžovatel, co může dělat? Odpověděl jsem, že pretor musí po projednání případu nařídit, aby byl majetek žalovaného vzat do držby a nevydán, dokud nezjistí právo na vedení vody ve prospěch žalobce, pokud utrpěl nějakou škodu suchem, protože mu bylo bráněno ve vedení vody; jako například, pokud mu uschly louky nebo stromy.

19. Marcianus, Pravidla, kniha V.

20. Pokud někdo v žalobě vznese řádná tvrzení ohledně služebnosti, kterou užívá společně s ostatními, a věc nějakým způsobem prohraje kvůli vlastní nedbalosti, není spravedlivé, aby to způsobilo škodu ostatním spoluvlastníkům; pokud však kvůli tajné dohodě přenechá žalobu svému protivníkovi, měla by být ostatním přiznána žaloba z důvodu podvodu; jak říká Celsus a dodává, že to tvrdil i Sabinus.

20. Scaevola, Digesty, kniha IV.

Zůstavitelka vlastnila několik domů přiléhajících k pozemku, který odkázala; vyvstala otázka, zda v případě, že by tyto domy nebyly zahrnuty do pozemku a zůstavitel by podal žalobu na jejich vrácení, by se na uvedený pozemek vztahovala nějaká služebnost ve prospěch domů; nebo pokud by zůstavitelka požadovala, aby jí byl pozemek převeden v souladu s podmínkami svěřenského fondu, zda by si dědicové měli vyhradit služebnost ve prospěch domů? Odpověď zněla, že by tak měli učinit.

(1) Několik občanů města, kteří vlastnili různé nemovitosti, zakoupilo část lesních pozemků, které měly být ve společném držení za účelem výkonu práva pastvy, a toto ujednání bylo jejich nástupci realizováno; někteří z těch, kteří měli toto právo,

však následně prodali výše uvedenou samostatnou nemovitost. Ptám se, zda po prodeji následuje toto právo po zmíněných nemovitostech, neboť úmyslem prodávajících bylo disponovat i tímto právem? Odpověď zněla, že je třeba dodržet to, co bylo mezi smluvními stranami ujednáno; pokud však jejich úmysl nebyl zřejmý, že toto právo přechází i na kupující. Ptám se také, zda by v případě, že by část uvedených jednotlivých nemovitostí byla zůstaviteli převedena na někoho jiného, nesla s sebou část práva pastvy? Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že toto právo je třeba považovat za připojené k odkázanému majetku, přecházelo by i na zůstavitele.

21. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus.

Kde se dosud neobjevila voda, nemůže být zřízeno žádné právo cesty k ní ani žádný kanál pro její vedení. Paulus říká, myslím, že to v žádném případě není pravda, protože může být vydána dotace, která dovoluje hledat vodu, a pokud by se našla, vést ji.

Tit. 6. Jak se ztrácejí služebnosti.

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Služebnosti statků splývají, když se vlastníkem obou statků stane tatáž osoba.

Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Má-li někdo právo chůze i jízdy a užívá pouze právo chůze po dobu stanovenou zákonem, právo jízdy nezaniká, ale zůstává stále v platnosti; jak tvrdí Sabinus, Cassius a Octavenus; a strana, která má právo jízdy, může toto právo užívat i k chůzi.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Obecně se má za to, že služebnosti spojené s nemovitostmi nezanikají smrtí ani ztrátou občanských práv.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Právo přístupu k hrobovému místu se nikdy neztrácí tím, že se neužívá.

5. Týž, O ediktu, kniha LXVI.

Služebnost může být zachována v náš prospěch prostřednictvím spoluvlastníka, uživatele nebo držitele v dobré víře:

6. Celsus, Digesty, kniha V.

Stačí totiž, aby existovalo právo přístupu kvůli pozemku.

(1) Když máme my dva právo cesty přes pozemek souseda a já ho užívám, ale ty ho přestaneš užívat po dobu stanovenou zákonem, ztratíš své právo? A na druhé straně, pokud soused, který má právo cesty přes náš pozemek, chodí nebo jezdí přes mou část téhož, ale nevstupuje na vaši, uvolní to vaši? Celsus odpověděl, že pokud je pozemek rozdělen metráží mezi spoluvlastníky, pak, pokud jde o služebnost, na kterou má pozemek právo, je stejná, jako by byla od počátku připojena k oběma pozemkům, a každý z vlastníků může užívat svou služebnost a každý z nich může svou služebnost ztratit tím, že ji nebude užívat, a zájmy obou pozemků nejsou dále dotčeny; straně, jejíž pozemek je zatížen služebností, nevzniká žádná újma, ale ve skutečnosti se její stav zlepšuje, neboť jeden z vlastníků užíváním práva prospívá sobě, a nikoli celé nemovitosti.

Je-li však takto rozdělena nemovitost, která je předmětem služebnosti, je věc spojena s poněkud většími pochybnostmi; je-li totiž umístění práva cesty jisté a dobře vymezené, pak je-li nemovitost rozdělena v linii práva cesty, musí být vše dodrženo stejně, jako kdyby na počátku, kdy byla služebnost zřízena, existovaly dvě samostatné nemovitosti; je-li však pozemek rozdělen v linii práva cesty (a nezáleží příliš na tom, zda se tak stane rovnoměrně nebo nerovnoměrně), pak právo služebnosti zůstává stejné, jako když byl pozemek nerozdělen, a nic menšího než celé právo cesty nemůže být zachováno jeho užíváním nebo ztraceno jeho neužíváním; a pokud by se stalo, že vlastník užívá pouze takovou část cesty, která protíná jeden z pozemků, druhý se z tohoto důvodu nestane volným, neboť právo cesty je jedno, a tudíž nedělitelné.

Strany však mohou kteroukoli z nemovitostí od služebnosti osvobodit, pokud se na tom výslovně dohodnou; a v každém případě, pokud by strana, která je oprávněná ze služebnosti, po rozdělení koupila jednu z nemovitostí, zůstane služebnost, které podléhá druhý pozemek, v platnosti? Nevím, jak by z tohoto názoru mohlo vyplynout něco absurdního, když jedna z nemovitostí zůstává předmětem služebnosti; za předpokladu, že od počátku bylo zřízeno užší právo cesty, než bylo uvedeno ve smlouvě, a že na nemovitosti, ohledně níž nebyla služebnost uvolněna, zůstává ještě dostatečný prostor, aby právo cesty mohlo být využito; pokud však k tomuto účelu nezbyvá dostatečný prostor, pak by měly být obě nemovitosti uvolněny; jedna z důvodu koupě, druhá proto, že přes zbývající prostor nelze zřídit právo cesty.

Jestliže však bylo právo cesty zřízeno tak, že strana mohla volně chodit nebo jezdit přes jakoukoli část nemovitosti, kterou si zvolila; a nic jí nebránilo, aby čas od času změnila svůj směr, a poté byla nemovitost rozdělena; jestliže mohla chodit a jezdit stejně přes jakoukoli část, kterou si zvolila, pak musíme případ posuzovat stejně, jako kdyby na počátku byly na obě

nemovitosti zřízeny dvě služebnosti tak, že jedna by mohla být zachována a druhá ztracena pro nedostatek užívání. Vím dobře, že za těchto okolností by právo jedné ze stran bylo narušeno jednáním druhé strany, neboť dříve by stačilo, kdyby strana chodila nebo jezdila po části pozemku, aby si mohla zachovat stejné právo na zbytku pozemku; ale strana oprávněná z práva cesty si zajistila výhodu, že mohla chodit nebo jezdit po dvou cestách stejně; to znamená po dvou cestách, z nichž každá byla široká osm stop, pokud byla rovná, a šestnáct stop, pokud byla zakřivená.

7. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

Je-li právo vést vodu uděleno tak, že se tak může dít pouze v létě nebo po dobu jednoho měsíce, vyvstává otázka, jak může být ztraceno nedostatkem užívání; protože neexistuje žádný nepřetržitý termín, během něhož by ho strana mohla užívat, ale nečinila tak? Má-li tedy někdo právo užívat vodu střídavě po dobu jednoho roku nebo střídavě po dobu jednoho měsíce, ztrácí toto právo uplynutím dvojnásobku doby stanovené zákonem; a stejné pravidlo platí i ve vztahu k právu cesty. Má-li však strana právo, které může užívat střídavě ve dnech, nebo jen ve dne, nebo jen v noci, ztratí je uplynutím doby stanovené zákonem, protože jde jen o jedinou služebnost; Servius totiž říká, že má-li služebnost, kterou může užívat každou druhou hodinu, nebo jen jednu hodinu každý den, ztratí ji tím, že ji neužívá, protože to, co má, může užívat každý den.

8. Týž, O Plautiovi, kniha XV.

Mám-li právo nechat padat vodu ze své střechy na tvůj pozemek a dovolím-li ti tam stavět, ztrácím právo nechat padat vodu. Stejně tak, mám-li právo cesty přes tvůj pozemek a dovolím-li ti, abys na místě, přes které mám právo cesty, cokoli stavěl, ztrácím je.

(1) Má se za to, že osoba, která převede část cesty, k níž má právo, ji užívá celou.

9. Javolenus, O Plautiovi, kniha III.

Pokud voda vtéká do části kanálu, i když nedosáhne jeho krajního konce, má se za to, že se užívají všechny části uvedeného kanálu.

10. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Tam, kde já a můj svěřenec držíme pozemek ve společném vlastnictví, i když oba neužíváme právo cesty, které je k němu připojeno, ponechávám si právo cesty z důvodu užitku pro svěřence.

(1) Má-li strana právo užívat vodu v noci, ale užívá ji pouze ve dne po dobu stanovenou zákonem pro ztrátu služebnosti, ztrácí právo užívat ji v noci, protože nevyužila své výsady. Stejně pravidlo platí pro účastníka, který má právo užívat vodovod v určitých hodinách a užívá jej v jiných hodinách, přičemž v části uvedených hodin jej neužívá.

11. Marcellus, Digesty, kniha IV.

Pokud strana, která měla právo cesty nebo právo jízdy za předpokladu, že užívala vozidla určitého druhu, užívala vozidla jiného druhu; zvažme, zda neztratila služebnost a zda není případ jiný, pokud strana převážela těžší náklad, než na jaký měla právo; neboť lze mít za to, že ten druhý spíše nadměrně užíval svého práva cesty, než že by tak činil neoprávněně; stejně jako kdyby užíval širší cestu nebo vezl více nákladních zvířat, než měl, nebo si opatřoval vodu z jiného zdroje. Ve všech těchto případech tedy služebnost nezaniká, ale strana nesmí mít jako služebnost více, než je obsaženo ve smlouvě.

(1. Pokud byl pozemek odkázán jako dědictví pod podmínkou a dědic na něj uvalil určitou služebnost; pokud je podmínka dědictví splněna, služebnost zanikne. Uvažujme, zda by v případě, že by byly nabyté k pozemku, následovaly po odkazu ve prospěch zůstavitele, a lepší názor je, že ano.

12. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

Pokud strana v dobré víře koupí pozemek, který nepatřil prodávajícímu, a užívá právo cesty, které je s pozemkem spojeno, právo zůstane zachováno; a to i v případě, že je držitelem trpěným, nebo poté, co byl vlastník násilím vyhnán; neboť tam, kde je pozemek vložen s určitým charakterem tak, že je držen v držbě v tomto stavu, právo nezaniká; a nezáleží na tom, zda držitel, který jej drží tak, jak je, tak činí právně, či nikoliv. Proto lze ještě pozitivněji konstatovat, že teče-li voda kanálem sama od sebe, zůstává zachováno právo ji tam vést; tento názor velmi správně zastával Sabinus a zmiňuje se o něm Neratius ve čtvrté knize pergamenů.

13. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Pokud strana, která vlastní nemovitost oprávněnou k právu cesty přes sousední pozemek, prodá jeho část sousedící se služebným pozemkem, ale služebnost nezřídí, a před uplynutím stanovené doby, do které se služebnost ztrácí, znovu nabude část, kterou prodala, bude mít nárok na služebnost, kterou mu soused dlužil.

14. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Je-li místo, které je předmětem práva cesty nebo práva chůze či jízdy, rozvodněno řekou a před uplynutím doby stanovené pro ztrátu služebnosti je pozemek obnoven nánosem naplavenin, obnovuje se i služebnost do původního stavu. Uplyne-li však tolik času, že služebnost zanikne, může být vlastník pozemku nucen k jejímu obnovení.

(1) Je-li cesta zničena rozlitím řeky nebo zničením budovy, musí nejbližší soused poskytnout cestu.

15. Týž, Listy, kniha II.

Mám-li nárok na služebnost přes několik pozemků a získám-li jeden z pozemků, který se nachází mezi dvěma jinými, myslím, že služebnost zůstává zachována, neboť služebnost zaniká pouze tehdy, když strana, které náleží, ji nemůže užívat; pokud však získala pozemek mezi dvěma jinými pozemky, může být rozhodnuto, že má nárok na právo cesty přes první a poslední z nich.

16. Proculus, Listy, kniha I.

Několik osob z titulu práva bylo zvyklých vést stejným kanálem vodu, která pramenila na pozemku souseda, a to tak, že každý z nich v určitý den, který mu byl přidělen, vedl vodu od pramene příkopem, který byl ve společném vlastnictví, a pak jedním ze svých, přičemž každý vystřídal druhého, který byl bezprostředně nad ním; a jeden z nich nevedl žádnou vodu po dobu stanovenou zákonem pro ztrátu služebnosti. Domnívám se, že ztratil právo vést vodu, neboť ho nevykonávali ostatní, kteří ji vedli, a toto právo patřilo každému z účastníků jako jeho vlastní a nemohl je vykonávat jiný. Pokud však byl vodní tok připojen k pozemku, který patřil několika stranám, mohl jej jeden z nich užívat ve prospěch všech, kterým byl pozemek ve společném vlastnictví. Opět platí, že pokud jedna ze stran, která byla oprávněna k právu vést vodu a která ji vedla stejným korytem, ztratí toto právo tím, že svého privilegia nevyužila, nevznikne z tohoto důvodu žádné právo ostatním, kteří koryto používali; a prospěch z práva, které bylo ztraceno, pokud jde o podíl jedné strany tím, že jej nevyužívala, bude náležet tomu, přes jehož pozemek vodní tok vedl, a ten by požíval svobody od této velké části služebnosti.

17. Pomponius, Různé pasáže, kniha XI.

Labeo říká, že pokud by někdo, kdo má právo čerpat vodu, během doby, jejímž uplynutím služebnost zaniká, šel k prameni, ale žádnou vodu by nečerpal, ztratí i právo cesty.

18. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud někdo užívá jinou vodu než tu, která byla dohodnuta v době, kdy byla služebnost zřízena, služebnost se ztrácí.

(1) Doba, po kterou poslední vlastník pozemku, k němuž se služebnost váže, vodu neužíval, se započítává tomu, kdo nastupuje na jeho místo. Máte-li právo vložit trám do sousedního domu a váš soused jej v zákonem stanovené lhůtě nepostavil, a proto jej nemůžete vložit, neztrácíte z tohoto důvodu své právo; nelze totiž mít za to, že váš soused nabyt užíváním svobodu od služebnosti, které byl jeho dům podroben, neboť nikdy nepřerušil užívání vašeho práva.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Jestliže při prodeji části svého pozemku ve smlouvě stanovím, že budu mít právo vést vodu přes tuto část na zbytek svého pozemku, a uplyne-li zákonem stanovená doba, než vyhloubím příkop, neztrácím žádné právo, protože voda nemá kam odtékat, a mé právo zůstává neporušeno; kdybych však příkop vykopal a nepoužíval ho, své právo bych ztratil.

(1) Pokud vám odkážu právo cesty přes svůj pozemek a po vstupu na můj pozemek byste po dobu stanovenou zákonem pro ztrátu služebnosti zůstali v nevědomosti, že vám toto právo bylo odkázáno; ztratíte právo cesty tím, že ho nebudete využívat. Kdybyste však před uplynutím této doby prodali svůj pozemek, aniž byste se přesvědčili, že vám byla služebnost odkázána, právo cesty bude náležet kupujícímu, pokud by ho po zbývajících dobu užíval, protože ve skutečnosti již začalo být vaše, a mohlo by se stát, že byste nikdy neměli právo ani odmítnout odkaz, protože by vám pozemek nepatřil.

20. Scaevola, Pravidla, kniha I.

Služebnost je zachována užíváním, když ji užívá ten, kdo je k ní oprávněn nebo kdo ji má v držbě, nebo jeho nájemce, jeho host, jeho lékař nebo kdokoli, kdo k němu přijde na návštěvu, nebo jeho nájemce nebo uživatel:

21. Paulus, Sentence, kniha V.

A to i v případě, že by jej užíval svým jménem;

22. Scaevola, Pravidla, kniha I.

In fine, kdo užívá právo cesty, jako by k tomu byl oprávněn,

Paulus, Sentence, kniha V.

Ať už ji užívá k tomu, aby se přiblížil k našemu pozemku, nebo aby jej opustil,

24. Scaevola, Pravidla, kniha I.

I když může být držitelem ve zlé víře, služebnost bude zachována.

25. Paulus, Sentence, kniha V.

Strana není držena za to, že užívá služebnost, ledaže se domnívá, že vykonává právo, které jí náleží; a proto tam, kde ji někdo užívá jako dálnici nebo jako služebnost náležející jinému, nebude mít nárok na zákaz nebo na jiné právní řízení.

Kniha IX

1. O spáchání škody čtvernožcem.
2. O lex Aquilia.
3. O těch, kdo něco vylévají nebo házejí dolů.
4. O noxálních činech.

Tit. 1. O spáchání škody čtvernožcem.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud se tvrdí, že čtyřnožec způsobil škodu, může být podána žaloba, která vzešla ze zákona Dvanácti desek; tento zákon nařizuje, že buď musí být vydáno to, co škodu způsobilo, to znamená, že zvíře, které ji způsobilo, musí být vydáno, nebo musí být vyplacena peněžní částka odpovídající škodě.

- (1) Výrazem "noxia" se rozumí samotný trestný čin.
- (2) Toto jednání se vztahuje na každý druh čtyřnožce.

- (3) Praetor říká "pauperiem fecisse", což znamená škodu způsobenou bezprávně zvířetem, které se jí dopustilo, neboť zvíře se nemůže dopustit bezpráví, protože je nedostatečně rozumné.
- (4) Proto, jak uvádí Servius, je tato žaloba k dispozici tam, kde zvíře spáchá škodu poté, co byla vzbuzena jeho divokost; například když kůň, který má ve zvyku kopat, kopne, nebo vůl, který je zvyklý na zadek, tak učiní; nebo mezek spáchá škodu z důvodu extrémní divokosti. Jestliže však zvíře někomu rozrušilo náklad z důvodu nerovnosti terénu nebo nedbalosti kočího nebo proto, že zvíře bylo přetíženo; tato žaloba nebude přípustná, ale musí být zahájeno řízení o náhradu škody z nedbalosti.
- (5) Jestliže se však pes, když je někým veden, z důvodu své zloby utrhne a způsobí jinému škodu; pak, jestliže mohl být někým jiným bezpečněji držen nebo jestliže ho strana neměla vést přes toto místo, tato žaloba nebude přípustná a odpovědná bude strana, která měla psa na starosti.
- (6) Kromě toho tato žaloba nebude důvodná, pokud divoké zvíře způsobí škodu z podnětu jiného.
- (7) A obecně lze tuto žalobu podat vždy, když divoké zvíře způsobí nějakou škodu, která je v rozporu s jeho povahou, a proto, pokud kůň podrážděný bolestí kopne, tato žaloba nebude ležet; ale strana, která koně udeřila nebo zranila, bude odpovědná spíše žalobou in factum než podle Lex Aquilia, a to z jiného důvodu, než že strana nezpůsobila škodu vlastním tělem. Pokud však někdo koně pohladí nebo poplácá a ten ho kopne, bude zde důvod k této žalobě.
- (8) Pokud jedno zvíře vyprovokuje druhé a způsobí mu nějakou škodu, musí být žaloba podána s ohledem na to, které provokaci způsobilo.
- (9) Tato žaloba je k dispozici bez ohledu na to, zda zvíře způsobilo škodu vlastním tělem, nebo prostřednictvím něčeho jiného, s čím bylo v kontaktu; jako například když vůl někoho pohmoždí vozem nebo čímkoli jiným, co je rozrušeno.
- (10) Tato žaloba nebude k dispozici v případě divokých zvířat vzhledem k jejich přirozené divokosti; a proto pokud medvěd uteče a spáchá škodu, jeho bývalý majitel nemůže být žalován, protože když zvíře uteklo, přestal být jeho majitelem; a proto i kdybych ho zabil, mrtvola bude moje.
- (11) Pokud se dva berani nebo dva býci perou a jeden zabije druhého, Quintus Mucius činí rozdíl; domnívá se totiž, že žaloba nebude podána, pokud bude zabit ten, který byl útočníkem, ale pokud bude zabit ten, který nebyl viníkem provokace, může být žaloba podána; a proto musí vlastník buď zaplatit škodu, nebo místo ní vydat zvíře.
- (12) Také v případě čtyřnožců jde trestný čin za zvířetem; a tato žaloba může být podána proti tomu, komu zvíře patří, a ne proti tomu, komu patřilo, když se dopustilo škody.

(13) Je zřejmé, že pokud zvíře zemře dříve, než dojde k připojení vydání, právo na žalobu zanikne.

(14) Vydat zvíře z titulu náhrady škody znamená vzdát se ho, dokud je naživu. Pokud patří několika stranám, lze žalobu na náhradu škody podat proti nim jednotlivě, stejně jako v případě otroka.

(15) Někdy však nebude žalován vlastník, aby byl donucen vzdát se zvířete formou reparace, ale bude proti němu podána žaloba na celou částku; jako například v případě, kdy po dotazu u soudu, zda mu zvíře patří, odpoví, že ne, a pokud by se prokázalo, že je jeho, bude proti němu vydán rozsudek na celou částku.

(16) Pokud by zvíře někdo usmrtil po připojení vydání, protože proti vlastníkovi bude podána žaloba podle Lex Aquilia, bude se u soudu přihlížet k Lex Aquilia, protože vlastník ztratil moc vydat zvíře jako náhradu škody; a proto v případě, který byl uveden, musí nabídnout odhadovanou částku náhrady škody, pokud není připraven postoupit své právo na žalobu proti tomu, kdo zvíře usmrtil.

(17) Není pochyb o tom, že tato žaloba přejde na dědice a jiného právního nástupce poškozeného; a také o tom, že ji lze podat proti dědicům a jiným právním nástupcům nikoli z titulu dědického práva, ale z titulu vlastnictví.

2. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Tato žaloba bude přípustná nejen ve prospěch vlastníka poškozené věci, ale také ve prospěch kteréhokoli zájemce; jako například toho, komu byla věc půjčena, a také plátce, protože ti, kdo jsou odpovědní, jsou považováni za poškozené.

1. Když se někdo, kdo se snaží utéci před jiným, například před magistrátem, vydá do sousedního obchodu a tam ho pokousá divoký pes, některé autority tvrdí, že nemá právo na žalobu kvůli psovi; ale že by ho měl, kdyby byl pes volný.

(3) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Není pochyb o tom, že podle tohoto zákona lze podat žalobu ve prospěch osob, které jsou svobodné; jako například v případě, kdy zvíře poraní hlavu rodiny nebo syna rodiny, pokud se nebere ohled na znetvoření, protože kdokoli, kdo je svobodný, nepřipouští ocenění; lze však brát ohled na náklady vynaložené na léčení zranění a na ztrátu práce, kterou strana nemohla vykonávat z důvodu, že byla postižena.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Spravedlivá žaloba bude za těchto okolností k dispozici, pokud škodu nespáchal čtyřnožec, ale nějaké jiné zvíře.

5. Alfenus, Digesty, kniha II.

Když podkoní vedl koně do stáje hostince, kůň očichal mulu, ta kopl a zlomila podkonímu nohu. Byl jsem požádán o názor, zda lze podat žalobu na majitele muly z důvodu, že zranění způsobil on, a odpověděl jsem, že ano.

Tit. 2. O lex Aquilia.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

(2) Lex Aquilia zrušil všechny zákony dříve vydané s odkazem na náhradu nezákonné škody, ať už šlo o Dvanáct tabulek, nebo o jiné; které zákony není nutné v tuto chvíli uvádět.

1. Lex Aquilia je plebiscit; jeho uzákonění navrhl lidu tribun lidu Aquilius.

(2) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

(3) V prvním paragrafu Lex Aquilia se stanoví: "Pokud někdo neoprávněně zabije otroka mužského nebo ženského pohlaví, který patří jinému, nebo čtyřnožce zařazeného do třídy dobytka, nechť je povinen zaplatit částku rovnající se největší hodnotě, kterou měl v uplynulém roce."

1. A dále pak zákon stanoví, že "proti osobě, která zapře, může být podána žaloba o dvojnásobnou náhradu škody".

2. Zdá se tedy, že zákon řadí do stejné kategorie s otroky zvířata, která jsou zahrnuta pod hlavičku skotu a jsou chována ve stádech, jako například ovce, kozy, voly, koně, muly a osly. Vystává otázka, zda jsou vepři zahrnuti pod označení skotu, a Labeo velmi správně rozhodl, že ano. Psi však pod toto označení nespádají a zdaleka sem nepatří ani divoká zvířata, jako například medvědi, lvi a panterí. Sloni a velbloudi jsou jakoby smíšení, neboť vykonávají práci tažných zvířat, a přesto je jejich povaha divoká, a proto musí být zařazeni do prvního oddílu.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Tam, kde byl otrok mužského nebo ženského pohlaví nezákonně zabit, platí Lex Aquilia. Důvodně se dodává, že musí být zabit protiprávně, neboť nestačí, aby byl pouze zabit, ale musí se tak stát v rozporu se zákonem.

4. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud tedy zabiji tvého otroka, který je zloděj a v tu chvíli mě napadá, budu zbaven odpovědnosti, "neboť přirozený rozum dovoluje člověku, aby se chránil před nebezpečím".

1. Zákon dvanácti tabulek dovoluje každému zabít zloděje, který je přistižen v noci, avšak za předpokladu, že na to upozorní křikem; a dovoluje mu zabít zloděje ve dne, je-li přistižen a brání se zbraní, vždy však za předpokladu, že na to křikem upozorní ostatní.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud však někdo zabije jiného, který na něj útočí zbraní, nemá se za to, že ho zabil protiprávně; a pokud někdo zabije zloděje ze strachu před smrtí, není pochyb o tom, že není odpovědný podle Lex Aquilia. Pokud se ho však může zmocnit a raději ho zabije, je lepší názor, že se dopouští protiprávního jednání, a proto bude odpovědný i podle Lex Cornelia.

1. Pod pojmem "újmá" zde musíme rozumět nikoli nějakou urážku, jak to děláme s ohledem na žalobu na náhradu škody, ale něco, co bylo učiněno protiprávně, tj. v rozporu se zákonem; například když někdo zabije z nedbalosti, a proto někdy mohou být podány obě žaloby, totiž žaloba podle Lex Aquilia a žaloba na náhradu škody; ale v tomto případě budou existovat dvě posouzení, jedno pro škodu a druhé pro urážku, tudíž zde musíme chápat pojem "újmá" tak, že označuje škodu spáchanou z nedbalosti, a to i stranou, která neměla v úmyslu jednat špatně.

2. Proto se ptáme, zda bude žaloba podle Lex Aquilia přípustná v případě, že škodu způsobí nepřičetná osoba? Pegas popírá, že ano, neboť jak může být nedbalý někdo, kdo není při smyslech? To je naprostá pravda. Proto žaloba podle Lex Aquilia nebude podána; stejně jako v případě, kdy škodu způsobí zvíře nebo kdy spadne taška ze střechy. Opět platí stejné pravidlo, způsobí-li škodu dítě. Pokud ji však způsobí chlapec, který nedosáhl puberty, Labeo říká, že je odpovědný podle Lex Aquilia, protože by byl odpovědný za krádež; a myslím, že tento názor je správný, pokud je schopen spáchat porušení zákona.

3. Pokud učitel zraní nebo zabije otroka, když ho vyučuje, bude odpovědný podle Lex Aquilia z důvodu, že se dopustil protiprávní škody? Julianus říká, že podle Lex Aquilia byl odpovědný ten, kdo oslepil žáka na jedno oko, když ho vyučoval; a mnohem více by byl odpovědný, kdyby ho zabil. Předpokládá následující případ. Švec, když učil svému řemeslu chlapce, který byl svobodný a byl synem rodiny a který řádně nevykonával úkol, který mu zadal, udeřil ho posledním do krku a chlapci zničil oko. Julianus říká, že v tomto případě žaloba pro ublížení na zdraví nebude na místě, protože úder mu zasadil

nikoliv za účelem způsobit mu újmu, ale aby ho varoval a poučil. Přesto je na pochybách, zda žaloba na smlouvu bude ležet, protože se připouští pouze mírný trest pro osobu, která dává poučení. Nepochybuji však o tom, že žaloba může být podána podle Lex Aquilia;

6. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Jako extrémní přísnost ze strany instruktora se přičítá nedbalost.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Touto žalobou získá otec náhradu škody ve výši hodnoty služeb svého syna, o které přišel v důsledku zničení jeho oka, jakož i nákladů, které vynaložil na jeho léčbu.

1. Výrazem "usmrtit" musíme rozumět případy, kdy k tomu došlo buď mečem, kyjem nebo jinou zbraní, nebo rukama, pokud bylo použito škrcení, nebo kopnutím, úderem do hlavy nebo jakýmkoli jiným způsobem.

2. Lex Aquilia se uplatní tam, kde někdo, kdo byl příliš naložen, shodí svůj náklad a zabije otroka; bylo totiž v jeho moci, aby nebyl takto přetížen. Pegas říká, že pokud někdo uklouzne a rozdrťí svým nákladem otroka patřícího jinému, bude odpovědný podle Lex Aquilia, pokud se naložil více, než měl, nebo šel neopatrně po kluzkém místě.

3. Stejně tak, když někdo zraní jiného kvůli tomu, že do něj někdo strčil, Proculus tvrdí, že není odpovědný ani ten, kdo strčil, protože ho nezabil, ani ten, kdo byl strčen, protože se nedopustil protiprávního zranění; podle tohoto názoru by měla být žaloba in factum přiznána proti tomu, kdo strčil.

4. Pokud někdo v zápase nebo v zápase a boxu nebo tam, kde se utkají dva boxeři, zabije jiného; a učiní tak při veřejném vystoupení, Lex Aquilia se neuplatní, protože je třeba mít za to, že škoda byla spáchána pro slávu a odvahu, a nikoli s úmyslem způsobit škodu. To se však nevztahuje na případ otroka, protože svobodné osoby jsou zvyklé se takových soutěží účastnit, ale platí to v případě, kdy je zraněn syn rodiny. Je zřejmé, že pokud jedna strana způsobí zranění, zatímco druhá strana byla na ústupu, použije se Lex Aquilia; nebo pokud zabije otroka tam, kde nedošlo k soutěži, ledaže by se tak stalo na popud pána; pak se totiž Lex Aquilia nepoužije.

5. Pokud někdo lehce udeří nemocného otroka a ten zemře; Labeo se oprávněně domnívá, že bude odpovědný podle Lex Aquilia, neboť rána, která je pro jednoho člověka smrtelná, pro druhého často smrtelná nebude.

6. Celsus říká, že je velký rozdíl, zda strana skutečně zabije, nebo poskytne příčinu smrti, neboť ten, kdo poskytne příčinu smrti, není odpovědný podle Lex Aquilia, ale je k žalobě in factum. S odkazem na to uvádí případ strany, která podala jed jako lék a která podle něj poskytla příčinu smrti; stejně jako ten, kdo dá meč do rukou nepřítelny osoby, neboť ta by nebyla odpovědná podle Lex Aquilia, ale byla by k žalobě in factum.

7. Když však někdo shodí jiného z mostu, ať už ho zabije úder, který dostal, nebo ho potopí a utopí, nebo, přemožen silou proudu, vyčerpáním zemře; viník, jak říká Celsus, je odpovědný podle Lex Aquilia, stejně jako kdyby hochem mrštil o skálu. Proculus se domnívá, že pokud by lékař neodborně operoval otroka, bude žaloba podána buď na základě smlouvy, nebo podle Lex Aquilia.

(8) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

(9) Stejně pravidlo platí i v případě, že nesprávně užije lék; pokud však chirurg operuje správně a nepoužije žádná další léčebná opatření, nezbaví se odpovědnosti, nýbrž se má za to, že se provinil nedbalostí.

1. Kromě toho, pokud mežkař kvůli nedostatku dovedností není schopen omezit běh svých mul a ty rozdrť otroka patřícího jinému, obvykle se říká, že kočí je odpovědný z důvodu nedbalosti. Stejný názor se zastává, pokud nemůže ovládat své muly z důvodu nedostatku síly; nezdá se ani nespravedlivé, aby nedostatek síly byl důvodem k nedbalosti, protože nikdo by se neměl pouštět do něčeho, o čem ví nebo by měl vědět, že bude nebezpečné pro ostatní z důvodu jeho slabosti. Stejně právo platí v případě osoby, která kvůli nedostatku dovedností nebo sil nezvládá koně, na němž jede.

(9) Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

(10) Kromě toho v případě, kdy porodní bába podá ženě lék a ta v důsledku toho zemře, Labeo rozlišuje, a sice: pokud jej podala vlastníma rukama, má se za to, že ženu usmrtila, ale pokud jí jej podala proto, aby jej mohla užít, je třeba vyhovět žalobě in factum, a tento názor je správný, neboť spíše poskytla příčinu smrti, než že by ženu skutečně usmrtila.

1. Pokud někdo podá jinému drogu, ať už násilím nebo přesvědčením, ať už ústy nebo injekcí, nebo ho pomaže nějakou jedovatou látkou; bude odpovědný podle Lex Aquilia, stejně jako je odpovědná porodní bába, která podá drogu.

2. Když někdo zabije otroka hladem, Neratius říká, že je odpovědný za žalobu in factum.

3. Jede-li můj otrok na koni a ty tím, že splášíš koně, způsobíš, že otrok spadne do řeky, a on v důsledku toho přijde o život, Ofilius píše, že by se mělo vyhovět žalobě in factum; stejně jako kdyby byl můj otrok vtažen do léčky jedním mužem a zabit jiným.

4. Opět platí, že pokud je otrok zabit stranami, které pro zábavu cvičí s oštěpy, použije se Lex Aquilia; pokud však cvičí s oštěpy jiní a otrok přejde přes toto místo, Lex Aquilia se neuplatní, protože neměl zbrkle přejít přes pole, kde se toto cvičení konalo; přesto však, pokud na něj někdo úmyslně hodí oštěp, bude odpovědný podle Lex Aquilia.

(10) Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Nebezpečná hra by totiž měla být klasifikována jako čin z nedbalosti,

11. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Mela také říká, že pokud při hře několika osob v míč spadne míč po příliš prudkém úderu na ruku holiče, který v té době holí otroka, takovým způsobem, že mu břitva prořízne hrdlo; strana odpovědná za nedbalost je odpovědná podle Lex Aquilia. Proculus se domnívá, že vinu nese holič; a skutečně, pokud měl ve zvyku holit osoby na místě, kde se obvykle hraje míč nebo kde se hodně cestuje, je do jisté míry odpovědný; ačkoli nelze nesprávně tvrdit, že pokud někdo usedne na holičské křeslo na nebezpečném místě, nese vinu pouze on sám.

1. Pokud jedna strana drží otroka a druhá ho zabije, je strana, která ho držela, odpovědná za žalobu in factum, protože poskytla příčinu smrti.

2. Pokud však otroka udeřilo více osob, zvažme, zda budou všechny odpovědné, stejně jako kdyby ho všechny zabily? A je-li známo, čím ranou přišel o život, budou první z nich odpovědní za to, že ho zabili; není-li to však známo, Julianus říká, že všichni mohou být odpovědní za jeho smrt, a je-li zahájeno řízení jen proti jednomu, ostatní nemohou být zproštěni; podle Lex Aquilia totiž platí, že tam, kde jeden zaplatí, druhého nezproští, protože žaloba je trestní.

3. Celsus uvádí, že pokud někdo zasadí otrokovi smrtelnou ránu a jiný ho zbaví života, nebude první odpovědný za to, že ho zabil, ale pouze za to, že ho zranil, a to z toho důvodu, že zemřel na ránu způsobenou jiným, ale druhý bude odpovědný, protože ho zabil; tento názor zastává i Marcellus a je rozumnější.

4. Starověké autority rozhodly, že pokud několik osob shodí trám, který rozdrťí otroka, jsou všichni stejně odpovědní za žalobu podle Lex Aquilia.

5. Proculus také vyslovil názor, že osoba, která vyprovokovala psa a způsobila, že někoho pokousal, by byla odpovědná za žalobu podle Lex Aquilia, i když psa nedržela. Julianus však říká, že v tomto případě je odpovědný podle Lex Aquilia pouze

tehdy, pokud držel psa a způsobil, že pokousal druhou stranu; pokud ho však nedržel, měla by být proti němu podána žaloba in factum.

6. Žalobu podle Lex Aquilia může podat pán, tedy vlastník.

7. V případě neoprávněného poškození otroka, kterého jsem ti chtěl vrátit při předání ceny, Julianus říká, že mám právo na žalobu podle Lex Aquilia a že když začnu otroka vracet, musím ti ho postoupit.

8. Jestliže však otrok slouží v dobré víře nějaké osobě, která není jeho vlastníkem, bude mít tato osoba právo na žalobu podle Lex Aquilia? Lepší názor je, že by měla být přiznána žaloba in factum.

9. Julianus říká, že pokud je někomu zapůjčen oděv a dojde k jeho roztržení, nemůže tento podat žalobu podle Lex Aquilia, ale může tak učinit vlastník oděvu.

10. Julianus se zabýval otázkou, zda má právo žalovat podle Lex Aquilia poživatel nebo osoba oprávněná k užívání věci? Domnívám se, že lepší názor je ten, že v takovém případě by měla být přiznána žaloba prétora.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud pouhý vlastník majetku zraní nebo zabije otroka, v němž mám užívací právo, měla by mi být přiznána žaloba, jako podle Lex Aquilia, na náhradu škody v poměru k výši mého užívacího práva; a do vyčíslení uvedené škody musí být zahrnuta i ta část roku, která uplynula před mým užívacím právem.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Svobodník je oprávněn podat svým jménem prétorskou žalobu založenou na Lex Aquilia; nemůže však podat přímou žalobu, protože nikdo nemůže být považován za vlastníka svých vlastních údů. Pán však může podat žalobu kvůli uprchlému otrokovi.

1. Julianus říká, že pokud mi svobodný člověk slouží v dobré víře jako otrok, sám mi odpovídá podle Lex Aquilia.

2. Je-li zabit otrok patřící k panství, vzniká otázka, kdo může podat žalobu podle Lex Aquilia, protože neexistuje vlastník uvedeného otroka? Celsus říká, že záměrem zákona je, aby všechny škody byly nahrazeny vlastníkovi, a proto se za vlastníka bude považovat pozůstalost; proto když se do pozůstalosti vstoupí, může dědic podat žalobu.

3. Pokud je otrok, který byl odkázán, zabit poté, co bylo do pozůstalosti vstoupeno, právo žalovat podle Lex Aquilia náleží odkazovníkovi, ledaže by odkaz přijal až po smrti otroka; pokud by jej totiž odmítl, Julianus říká, že výsledkem bude, že se musí říci, že právo žalovat náleží dědici.

14. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Pokud však dědic sám zabije otroka, bylo stanoveno, že žaloba proti němu musí být přiznána odkazovníkovi.

(15. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

V důsledku toho, co bylo napsáno, je třeba konstatovat, že pokud je otrok, který byl odkázán, zabit před tím, než je pozůstalost zapsána, musí právo na žalobu podle Lex Aquilia zůstat dědici z důvodu, že bylo nabyto prostřednictvím pozůstalosti. Pokud však byl otrok zraněn před zápisem do pozůstalosti, pak ve skutečnosti právo na žalobu zůstalo jako součást aktiv pozůstalosti, ale dědic je povinen je postoupit zůstaviteli.

1. Je-li otrok smrtelně zraněn a poté ztratí život pádem budovy, ztroskotáním lodi nebo nějakým úderem dřívě, než by se tak stalo jinak; nelze podat žalobu z důvodu jeho smrti, ale pouze z důvodu jeho zranění. Pokud však byl manželstvím nebo prodejem zbaven a poté na následky zranění zemřel, lze podle Juliána podat žalobu jako za to, že ho někdo zabil. Tento rozdíl existuje proto, že jsi ho zabil v okamžiku, kdy jsi ho zranil, ačkoli to vyšlo najevo, až když zemřel; v předchozích případech však pád budovy neumožňoval zjistit, zda byl zabit, či nikoli. Pokud je otrok smrtelně zraněn a vy nařídíte, aby byl propuštěn, a ustanovíte ho svým dědicem, a on poté zemře, nemůže jeho dědic podat žalobu podle Lex Aquilia,

16. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Protože věc dospěla tak daleko, že právo podat žalobu nemohlo původně existovat.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud vlastník zabije svého vlastního otroka, bude odpovědný za žalobu in factum podanou držitelem v dobré víře nebo osobou, která držela otroka v zástavě.

1. (Pokud byl Stichus odkázán dvěma osobám společně a poté, co byl zabit, je odmítnut jedním z odkazovníků; domnívám se, že žalobu podle Lex Aquilia může podat pouze jeden z odkazovníků, protože se zdá, že vlastnictví na něj přešlo se zpětnou účinností).

(18) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud však strana, která obdržela otroka do zástavy, jej zabije nebo zraní, lze proti ní podat žalobu podle Lex Aquilia a také na základě zástavy, ale žalobce se musí spokojit s jednou z těchto žalob.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud však někdo zabije otroka drženého ve společném vlastnictví, je odpovědný podle Lex Aquilia, tak říká Celsus; a stejné pravidlo platí, pokud ho zraní:

20. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Tedy s ohledem na podíl, o který podává žalobu jako žalobce.

21. Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Zákon říká: "Největší hodnota otroka během tohoto uplynulého roku". Toto ustanovení odkazuje na odhad výše škody, která byla způsobena.

1. Rok se má počítat zpětně ode dne, kdy byl otrok zabit; byl-li však pouze smrtelně zraněn a zemřel po uplynutí delšího časového intervalu, pak podle Juliána musíme počítat rok ode dne, kdy byl zraněn; ačkoli Celsus zastává jiný názor.

2. Musíme však hodnotit pouze hodnotu těla otroka, když byl zabit, nebo nemáme spíše odhadnout, jaký byl náš zájem na tom, aby nebyl zabit? Současné pravidlo říká, že se má odhadnout, jakou hodnotu měl náš zájem.

22. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Jestliže jsi tedy zabil otroka, kterého jsem se zavázal vydat nějaké straně pod pokutou, musí se při projednávání případu zvážit prospěch, který z toho budu mít já.

1. Při odhadu je třeba vzít v úvahu také osobní vlastnosti otroka, jako například v případě, kdy někdo zabije otroka, který patřil k hereckému nebo pěveckému souboru; nebo jednoho z dvojčat; nebo jednoho ze spřežení čtyř koní; nebo samce či samici z páru mul; za takových okolností je totiž třeba odhadnout nejen hodnotu zničeného zvířete, ale je třeba vzít v úvahu také znehodnocení těch, která zůstala.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Proto Neratius uvádí, že pokud je zabit otrok, který byl ustanoven dědicem, musí se vzít v úvahu i hodnota majetku.

1. Julianus říká, že je-li zabit otrok, který byl osvobozen a ustanoven dědicem, nemůže ani náhradní dědic, ani dědic ze zákona získat zpět odhadní cenu pozůstalosti žalobou podle Lex Aquilia, protože ji otrok ještě nezískal; a tento názor je správný. Proto jediným odhadem, který lze provést, je odhad hodnoty otroka, neboť se má za to, že to je jediná věc, na které má náhradní dědic zájem; domnívám se však, že ani odhad jeho hodnoty by neměl být proveden, protože kdyby byl dědicem, byl by také svobodný.

2. Julianus dále říká, že pokud budu ustanoven dědicem s podmínkou, že manumituji Sticha, a Stichus bude zabit po smrti zůstavitele, odhadní částka, na kterou budu mít nárok, bude zahrnovat i hodnotu pozůstalosti; podmínka totiž nebyla splněna z důvodu smrti otroka; pokud však byl otrok zabit ještě za života zůstavitele, nelze k odhadní hodnotě pozůstalosti přihlížet, protože byla zpětně vzata v úvahu největší hodnota otroka v předchozím roce.

3. Julianus také říká, že odhad hodnoty otroka, který byl zabit, lze provést pouze s ohledem na dobu, kdy měl v daném roce největší hodnotu; a proto, pokud byl cennému umělci urýznut palec a během jednoho roku od doby, kdy se tak stalo, byl zabit; jeho majitel může podat žalobu podle Lex Aquilia a jeho hodnota musí být odhadnuta na částku, kterou měl předtím, než ztratil svou dovednost spolu s palcem.

4. Je-li však zabit otrok, který se dopustil velkých podvodů v mém účetnictví a kterého jsem hodlal podrobit mučení, abych z něj získal jména jeho spolupachatelů při těchto podvodech, Labeo velmi správně tvrdí, že hodnota otroka musí být odhadnuta ve výši zájmu, který jsem měl na odhalení podvodů jím spáchaných, a nikoli na základě ztráty způsobené samotným otrokem.

5. Pokud by však dobře vychovaný otrok změnil své návyky a byl do roka zabit, odhad jeho hodnoty by měl být proveden na základě toho, jakou měl hodnotu předtím, než ke změně došlo.

6. Stručně řečeno, musí platit, že jakákoli výhoda, která učinila otroka hodnotnějším kdykoli během roku, během něhož byl zabit, by měla být zahrnuta do odhadu jeho skutečné hodnoty.

7. Je-li zabit otrok, který ještě nedosáhl věku jednoho roku, je lepší názor, že ocenění jeho hodnoty by se mělo vztahovat na tu část roku, během níž žil.

8. Je stanoveno, že tato žaloba se přiznává dědici a dalším dědicům; nebude však přiznána dědici a dědicům druhé strany, protože je trestná; ledaže by se zmíněný dědic způsobilou škodou více obohatil.

9. Je-li otrok zabit ze zlého úmyslu, je stanoveno, že jeho vlastník může podat žalobu i podle Lex Cornelia, a pokud bude postupovat podle Lex Aquilia, jeho žalobě podle Lex Cornelia nebude bráněno.

10. Tato žaloba může být podána na náhradu občanskoprávní škody, pokud strana svou vinu přizná, a na dvojnásobnou náhradu škody, pokud ji popírá.

11. Pokud někdo přizná, že zabil otroka, který je stále naživu, a poté je připraven prokázat, že zmíněný otrok je stále naživu; Julianus říká, že Lex Aquilia se nepoužije, i když strana přizná, že ho zabila; protože tam, kde se žaloba zakládá na přiznání, žalobce nemusí prokázat, že strana, která zabila otroka, byla žalovaná, ale je nezbytné, aby byl otrok někým zabit.

(24) Paulus, O ediktu, kniha XXII.

(25) Tento bod se jasněji ukazuje v případě, kdy se tvrdí, že otrok byl zraněn; pokud by však žalovaný přiznal, že ho zranil, a přitom tomu tak nebylo, na jakém zranění máme založit hodnocení nebo k jakému datu se máme vztahovat?

25. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Proto, pokud otrok nebyl zabit, ale zemřel, je lepší názor, že žalovaný by neměl být odpovědný za mrtvého otroka, i když mohl přiznat, že ho zabil.

(1) Pokud se zmocněnec, poručník, kurátor nebo kdokoli jiný přizná, že jeho nepřítomný zmocněnec zranil otroka, měla by být proti zmíněné straně přiznána praetorská žaloba založená na tomto přiznání.

(2) Je třeba poznamenat, že v této žalobě, která je přiznána proti osobě, jež učinila přiznání, není soudce jmenován za účelem vydání rozhodnutí, ale za účelem posouzení škody; nemůže se totiž konat soudní řízení za účelem odsouzení osob, které se přiznaly.

26. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Předpokládejme například, že osoba, proti níž je podána žaloba, se přizná, že zabila otroka, a je připravena zaplatit jeho odhadní cenu, a její protivník učiní velmi vysoký odhad.

27. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

28. Pokud jeden otrok unese jiného, který patří jinému majiteli, a zabije ho, Julianus i Celsus se domnívají, že žaloba založená na krádeži stejně jako na neoprávněném poškození bude oprávněná.

1. Tam, kde je otrok ve společném vlastnictví, tj. patří tobě a mně, a on zabije jiného otroka, který patří mně, může být proti tobě podána žaloba založená na Lex Aquilia, pokud otrok jednal s tvým souhlasem; tento názor zastával i Proculus, jak tvrdí Urseius. Pokud však čin nespáchal s tvým souhlasem, žaloba noxal nebude ležet, aby nebylo v moci otroka, že patří jen tobě. Domnívám se, že toto tvrzení je správné.

2. Kromě toho, jestliže otroka, který je ve společném vlastnictví nás dvou, zabije otrok patřící Titiovi, Celsus říká, že pokud jeden z majitelů podá žalobu, buď získá poměrnou část vyměřené škody, nebo musí být otrok zcela vydán jako náhrada škody, protože jde o věc, kterou nelze rozdělit.

3. Vlastník je odpovědný na účet otroka, který spáchal vraždu, a ten, komu slouží jako otrok v dobré víře, není odpovědný; vyvstává však otázka, zda strana, jejíž otrok je uprchlík, je odpovědná na jeho účet podle Lex Aquilia? Julianus říká, že je odpovědný. To je naprostá pravda a stejný názor zastává i Marcellus.

4. Druhý oddíl tohoto zákona upadl v zapomnění.

5. Ve třetím oddílu Lex Aquilia se říká: "Jestliže někdo poškodí cizí majetek, kromě zabítí otroků nebo dobytka, ať už byla hodnota spáleného, rozbitého nebo poškozeného majetku jakákoli, a to během předchozích třiceti dnů; strana musí být nucena zaplatit tuto částku majiteli téhož".

6. Pokud by tedy člověk nezabil otroka nebo zvíře, ale spálil, rozbil nebo poškodil jakýkoli jiný majetek, mohlo by být nepochybně zahájeno řízení podle tohoto ustanovení zákona. Pokud tedy hodíte pochoděň na mého otroka a spálíte ho, budete mi odpovídat.

7. Kromě toho, pokud zapálíte mé stromy nebo můj statek, mám právo na žalobu podle Lex Aquilia.

8. Pokud by někdo zamýšlel zapálit můj dům a oheň by se rozšířil na dům mého souseda, bude odpovědný i vůči sousedovi podle Lex Aquilia; a neméně bude odpovědný i vůči nájemníkům, a to z důvodu zapálení jejich osobního majetku.

9. Jestliže otrok nájemce, který má na starosti pec, před ní usne a dům shoří; Neratius říká, že v případě žaloby z nájemní smlouvy musí nájemce nahradit škodu, pokud byl nedbalý při výběru osob ve své službě; ale když jedna osoba zapálila oheň

v peci a druhá byla nedbalá při jeho hlídání, bude odpovědný ten, kdo oheň zapálil? Ten, kdo měl oheň na starosti, se ničeho nedopustil a ten, kdo jej řádně rozdělal, byl bez viny; jaký je tedy závěr? Domnívám se, že praetorská žaloba bude směřovat jak proti tomu, kdo usnul před pecí, tak proti tomu, kdo zanedbal péči o ni, neboť nikdo by neměl říkat s ohledem na toho, kdo usnul, že jeho selhání bylo pouze lidské a přirozené, neboť měl oheň buď uhasit, nebo jej chránit tak, aby se nemohl rozšířit.

10. Pokud máš pec proti zdi strany, budeš odpovědný za neoprávněnou škodu? Proculus říká, že žaloba nemůže být podána, protože proti straně, která má krb, žádná žaloba nevznikne. Proto si myslím, že je spravedlivější, aby byla žaloba přiznána in factum, samozřejmě pokud zed' shoří; pokud jsi mi však ještě žádnou škodu nepůsobil, ale tvůj oheň je na takovém místě, že se obávám, že tak učiníš, myslím, že postačí záruka zajišťující proti hrozící škodě.

11. Proculus říká, že pokud otroci nájemce zapálí zemědělskou usedlost, bude nájemce odpovědný buď podle nájemní smlouvy, nebo podle Lex Aquilia, takže může otroky vydat jako náhradu škody; a pokud byl případ rozhodnut podle jedné z těchto žalob, nelze zahájit další řízení podle druhé. Tím se rozumí, že to platí pouze v případě, že se nájemce nedopustil nedbalosti; pokud však vlastnil otroky, kteří měli ve zvyku páchat trestnou činnost, bude odpovědný za protiprávní škodu za to, že měl otroky tohoto druhu. Uvádí, že stejné pravidlo je třeba dodržovat i ve vztahu k osobám, které v budově bydlí; a tento názor je opodstatněný.

12. Jestliže mé včely uletí k tobě a ty je spálíš, Celsus říká, že mám proti tobě právo žaloby podle Lex Aquilia.

13. Zákon říká "rozbít na kusy". Toto slovo téměř všechny starověké autority chápaly jako totéž co "zničit".

14. Proto Celsus provádí šetření, jestliže jsi zasel na cizí pšeničné pole kopřivu nebo plevel, může vlastník téhož nejen zahájit řízení podle interdiktů Quod vi aut clam (nebo je-li pozemek pronajat, může tak učinit nájemce), ale může také podat žalobu in factum; a pokud ji podá nájemce, musí dát záruku, že nebude zahájeno jiné řízení; to se ovšem děje proto, aby se vlastníkovu zabránilo v dalším obtěžování, neboť jedním druhem poškození je zničení nebo změna věci za účelem zavdání příčiny k žalobě podle Lex Aquilia; a jiným druhem poškození je, když, aniž by se změnila podstata věci samotné, se do ní zamíchá něco, co by bylo obtížné oddělit.

15. Celsus říká, že je zřejmé, že žaloba může být podána podle zákona Aquilia, když strana dá do vína špínu nebo ho rozlije, zkysne nebo ho jinak zkazí; neboť jak vylít, tak zksnutí jsou zahrnuty ve slovech "zničit".

16. A nepopírá, že "rozbít na kusy" a "spálit" jsou také zahrnuty ve slově "zničit"; ale že není nic nového tam, kde jsou určité věci v zákoně zvláště vyjmenovány, neboť obvykle přidává obecný výraz zahrnující tyto konkrétní věci. Tento názor je správný.

17. V každém případě musíme chápat, že výraz "rozbít na kusy" se vztahuje na případy, kdy strana poraní otroka nebo ho udeří holí, řemenem, pěstí, zbraní nebo čímkoli jiným, co by na těle kohokoli rozsekalo nebo zvedlo otok, ale pouze v rozsahu, v jakém je spácháno protiprávní poškození. Pokud však čin nesnižuje hodnotu otroka nebo ho nečiní méně užitečným, Lex Aquilia, není k dispozici a lze podat žalobu pouze na škodu; Lex Aquilia se totiž vztahuje pouze na taková zranění, která způsobila škodu. Pokud se tedy hodnota otroka nesnížila, ale byly vynaloženy náklady na jeho uzdravení a obnovení jeho užitečnosti, platí, že jsem v tomto rozsahu poškozen, a proto lze podat žalobu podle Lex Aquilia.

18. Pokud někdo roztrhne nebo znečistí oděv jiného, je odpovědný, stejně jako kdyby ho zničil.

19. Kromě toho, jestliže někdo hodí mé proso nebo pšenici do řeky, postačí žaloba podle Lex Aquilia.

20. A opět, když někdo smísí písek nebo něco jiného s mou pšenicí, takže bude obtížné ji oddělit, může být proti němu zahájeno řízení, jako by ji zničil.

21. Pokud mi někdo vyrazí mince z ruky, Sabinus je toho názoru, že žaloba pro neoprávněné poškození bude na místě, pokud se ztratí takovým způsobem, že se nemohou dostat do něčího vlastnictví, jako například když spadly do řeky, moře nebo kanálu; pokud se však dostanou do něčího vlastnictví, musí být zahájeno řízení pro krádež způsobenou pomocí a radou. Takový byl názor starověkých autorit. Sabinus říká, že lze vyhovět i žalobě in factum.

22. Udeříš-li ženu pěstí nebo dostane-li od tebe klisna ránu a dojde k potratu, Brutus říká, že jsi odpovědný podle Lex Aquilia za "rozbití na kusy", jak se říká.

23. A také pokud někdo přetíží mulu a zlomí jí některou z končetin, bude k dispozici Lex Aquilia.

24. Pokud někdo prorazí trup lodi naložené zbožím, Viviannus říká, že bude podána žaloba podle Lex Aquilia za "rozbití na kusy", jak tomu bylo.

25. Jestliže někdo sklídí olivy, které nejsou zralé, nebo sklídí obilí, které není zralé, nebo sklídí hrozny, které jsou zelené, bude odpovědný podle Lex Aquilia; jestliže však plodiny dosáhly zralosti, Lex Aquilia se neuplatní; nedošlo totiž k žádnému protiprávnímu jednání, neboť strana vám předložila výdaje, které by vznikly sklizní plodin tohoto druhu; jestliže však odstraní to, co bylo sklizeno, bude odpovědný za krádež. Octavenus říká s odkazem na hrozny: "leďaže by hrozny hodil na zem, takže by se rozsypaly".

26. Tentýž autor uvádí s odkazem na kácení dřeva, že pokud to, co je pokáceno, je nezralé, bude strana odpovědná podle Lex Aquilia; pokud to však odnese poté, co je to zralé, bude odpovědná za krádež, stejně jako za kácení stromů tajně.
27. Pokud odstraníte vzrostlé vrby tak, abyste nepoškodili kmeny stromů, Lex Aquilia není k dispozici.
28. Jestliže někdo vykastruje chlapce-otroka, a tím ho učiní cennějším, Vivianus říká, že Lex Aquilia se nepoužije, ale že lze podat žalobu za poškození, a to buď podle ediktu aediles, nebo za čtyřnásobnou náhradu škody.
29. Svěříte-li řemeslníkovi pohár k vyleštění a on jej z nedostatku zručnosti rozbije, bude odpovědný za neoprávněnou škodu; pokud jej však nerozbije z nedostatku zručnosti, ale měl praskliny, které jej zkazily, bude omluvitelný; a proto řemeslníci, když se jim svěřují věci tohoto druhu, mají obvykle ve zvyku zajistit smlouvou, že práce nebude na jejich riziko; a to vylučuje jakékoli právo na žalobu na základě smlouvy nebo podle Lex Aquilia.
30. Pokud manžel dá své ženě volné perly pro její vlastní potřebu a ona je bez souhlasu nebo vědomí svého manžela perforuje, aby je poté mohla nosit na šňůrce, bude odpovědná podle Lex Aquilia, a to buď po rozvodu, nebo ještě za trvání manželství.
31. Když někdo rozbije nebo násilím otevře dveře mého domu nebo rozboří samotný dům, bude odpovědný podle Lex Aquilia.
32. Tam, kde někdo zboří můj akvadukt, ačkoli materiál, z něhož se skládal, je mým majetkem, přesto, protože pozemek, přes který přivádím vodu, není můj, je lepší názor, že by měla být přiznána žaloba praetorianů.
33. Pokud z vozu spadne kámen a něco zničí nebo rozbije, má se za to, že řidič vozu je odpovědný za žalobu podle Lex Aquilia, pokud kameny naložil nejistě a z toho důvodu sklouzly.
34. Když někdo zaměstná otroka, aby vedl mezka, a svěřil mu mezka do péče; a on mu přiváže řemen ohlávky k palci a mezek se utrhne a utrhne otrokovi palec, a pak se sám zřítí z výšky; Mela říká, že pokud byl otrok, který nebyl zručný, najat jako zručný, může být podána žaloba proti majiteli otroka z důvodu zničení nebo zneškodnění mezka; pokud však byl mezek vyburcován úderem nebo vyděšením, bude majitel (tj. majitel mezka i majitel otroka) oprávněn k žalobě podle Lex Aquilia proti osobě, která mezka vyděsila. Zdá se mi však, že i v případě, kdy bude podána žaloba na základě smlouvy, může být podána také žaloba na základě Lex Aquilia.
35. Navíc, pokud svěříte kád' plnou vína k opravě štukatérovi a on v ní udělá díru, takže víno vyteče, Labeo říká, že žaloba in factum bude na místě.

(28) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud osoby kopou jámy za účelem chytání medvědů nebo jelenů a činí tak na silnici a něco do nich spadne a zraní se, budou odpovědné podle Lex Aquilia; nebudou však odpovědné, pokud jámy kopaly na jiném místě, kde se to běžně dělá.

1. Tato žaloba by však měla být podána pouze v případě, že je prokázán řádný důvod; to znamená v případě, že nebylo učiněno žádné oznámení a vlastník o tom nevěděl a nemohl se proti nehodě zajistit. A skutečně se setkáváme s mnoha případy tohoto druhu, kdy je žalobce vyloučen, pokud mohl nebezpečí zabránit;

29. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Stejně jako když nastražíš pasti na místě, kde nemáš právo je nastražit, a chytí se do nich sousedův dobytek.

(1) Jestliže mi odřízneš střechu, kterou jsem bez jakéhokoli práva dovolil vyčnívat nad tvůj dům; Proculus uvádí, že mám právo na žalobu proti tobě za neoprávněně způsobenou škodu, neboť jsi mě měl žalovat s tvrzením, že jsem neměl právo mít vyčnívající střechu; a není spravedlivé, abych utrpěl škodu tím, že jsi mi odřízl trámy. Opačné pravidlo lze nalézt v reskriptu císaře Severa, který v uvedeném reskriptu straně, přes jejíž dům byl veden akvadukt, aniž by existovala jakákoli služebnost, uvedl, že má právo jej sama zničit; a to se zdá být rozumné, neboť rozdíl je v tom, že v jednom případě člověk postavil střechu na pozemku, který mu patřil, a v druhém případě strana postavila akvadukt na pozemku někoho jiného.

(2) Pokud se vaše loď srazí s mou lodí a já budu poškozen, vyvstává otázka, na jakou žalobu mám nárok? Proculus říká, že pokud bylo v moci námořníků nehodě zabránit a došlo k ní jejich nedbalostí, lze proti nim podat žalobu podle Lex Aquilia, protože je jen malý rozdíl, zda škodu způsobíte tím, že loď najede na loď, nebo tím, že budete kormidlovat směrem k lodi, nebo způsobíte škodu vlastníma rukama; protože ve všech těchto případech utrpím škodu vašim přičiněním, ale tam, kde loď najela na loď kvůli přetrženému lanu nebo proto, že ji neměl kdo kormidlovat, nelze podat žalobu proti vlastníkovi.

(3) Labeo také říká, že pokud je loď hnána silou větru proti lanům připevněným ke kotvám jiné lodi a námořníci tato lana přerážnou; a loď nemůže být vyproštěna jiným způsobem než přerážnutím lan, neměla by být žaloba přiznána. Labeo a Proculus jsou téhož názoru, pokud jde o síť rybářů, do nichž se zapletla loď patřící jiným; je zřejmé, že pokud k tomu došlo v důsledku nedbalosti námořníků, měla by být podána žaloba podle Lex Aquilia. Pokud je však žaloba podána pro neoprávněně poškození sítí, neměly by být odhadovány ryby, které z tohoto důvodu nebyly uloveny; není totiž jisté, zda by nějaké byly uloveny. Stejně pravidlo se uplatňuje v případě lovců a chytačů ptáků.

(4) Pokud se jedna loď srazí s jinou, která se blíží opačným směrem, žaloba z důvodu neoprávněného poškození bude směřovat buď proti kormidelníkovi, nebo proti kapitánovi, tak říká Alfenus. Pokud však byla loď hnána příliš velkou silou, než aby mohla být ovládána, nelze žalobu proti majiteli přiznat; přesto, pokud k potížím došlo nedbalostí námořníků, myslím, že by stačila žaloba podle Lex Aquilia.

(5) Pokud někdo přeřízne lano, kterým je loď zajištěna, a v důsledku toho dojde ke ztrátě lodi, bude žaloba in factum přípustná.

(6) Podle tohoto oddílu zákona může být touto žalobou zahájeno řízení o újmě způsobené jakýmkoli zvířetem, které není klasifikováno jako dobytek, například psem; totéž pravidlo se uplatní, pokud jde o divokého kance nebo lva a jiné divoké šelmy a ptáky.

(7) Obecní úředníci, kteří se dopustili protiprávního poškození, mohou být činěni odpovědnými podle Lex Aquilia; pokud totiž některý z nich odvedl váš dobytek do exekuce a nechal jej zemřít hladu tím, že vám nedovolil dát mu potravu, měla by být žaloba in factum přiznána. Navíc tam, kde se domnívá, že exekuci vybírá v souladu se zákonem, ale ve skutečnosti tak nečiní a opotřebovaný a zničený majetek obnoví, se má za to, že se uplatní Lex Aquilia; a to lze ostatně konstatovat i tam, kde byla exekuce vybírána v souladu se zákonem. Pokud by se však magistrát dopustil násilí vůči straně, která se bránila, nebyl by odpovědný podle Lex Aquilia, neboť když někdo vzal otroka v exekuci a ten se oběsil, nebyla žaloba přiznána.

(8) Slova "jakoukoli hodnotu během posledních třiceti dnů" sice výslovně neuvádějí největší hodnotu, přesto je stanoveno, že se tak má rozumět.

30. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Pokud někdo zabije otroka jiného, který byl přistižen při cizoložství, nebude podle tohoto zákona odpovědný.

1. Byl-li otrok daný do zástavy později zabit, bude žaloba podána ve prospěch dlužníka; je otázkou, zda věřitel má právo na praetorskou žalobu z důvodu svého zájmu na otrokovi, protože dlužník není solventní; nebo proto, že ztratil právo na žalobu uplynutím času. Je však nespravedlivé, aby strana odpovídala jak vlastníkovi, tak věřiteli, ledaže by někdo mohl mít za to, že dlužník v tomto případě neutrpěl žádnou škodu, neboť se obohatil do výše dluhu, a cokoli nad tuto částku může vymáhat po věřiteli; nebo na začátku bude dlužníkovi přiznána žaloba na jakoukoli částku přesahující dluh. Tedy v těch případech, kdy by měla být žaloba přiznána věřiteli z důvodu chudoby dlužníka nebo proto, že ztratil právo na žalobu, bude věřitel oprávněn podat žalobu podle Lex Aquilia na částku dluhu, a to bude dlužníkovi v tomto rozsahu ku prospěchu; a žaloba podle Lex Aquilia bude ve prospěch dlužníka na částku zákonné náhrady škody nad rámec dluhu.

2. Pokud někdo spotřebuje víno nebo obilí, které patří jinému, nepovažuje se za osobu, která se dopustila protiprávního poškození; a proto by měla být žaloba praetorianů přiznána.

3. V žalobě, která vyplývá z tohoto oddílu, se trestá zlý úmysl a nedbalost. Proto když někdo zapálí své strniště nebo trní za účelem jejich spálení a oheň se zvětší a rozšíří tak, že poškodí pšenici nebo vinnou révu jiného; musíme se ptát, zda se tak stalo z jeho nedostatku dovednosti, nebo z jeho nedbalosti; pokud to totiž udělal za větrného dne, je vinen z nedbalosti, neboť se má za to, že ten, kdo poskytne příležitost ke spáchání škody, ji způsobil; a stejně tak je vinen, pokud neučinil opatření, aby zabránil rozšíření ohně. Pokud však učinil všechna potřebná opatření nebo pokud náhlý, prudký poryv větru způsobil rozšíření požáru, není vinen z nedbalosti.

4. Je-li otrok zraněn, ale ne smrtelně, a zemře z nedbalosti, lze podat žalobu za zranění, ale ne za usmrcení.

31. Týž, O Sabinovi, kniha X.

Tam, kde ořezávač stromů shodí větev nebo člověk pracující na vyvýšenině zabije kolemjdoucího, je odpovědný pouze tehdy, když shodil předmět na veřejném místě a nedal výstrahu, aby se nehodě dalo zabránit. Mucius však uvádí, že i kdyby se to stalo na soukromém pozemku, mohla by být podána žaloba pro nedbalost; protože o nedbalost jde tehdy, když nebylo učiněno opatření takovými opatřeními, jaká by učinil pečlivý člověk, nebo když bylo varování dáno až tehdy, když se nebezpečí nedalo vyhnout. Na základě této zásady není velký rozdíl v tom, zda poškozený procházel veřejným nebo soukromým pozemkem, neboť se velmi často stává, že mnoho osob prochází soukromým pozemkem. Není-li tam žádná vozovka, odpovídá strana za zlý úmysl pouze v případě, že něco shodí na někoho, kdo prochází; nemůže totiž odpovídat za nedbalost, protože by nemohla odhadnout, zda někdo tímto místem projde, či nikoliv.

32. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Tato otázka byla položena, totiž: zda by se při žalobě za neoprávněně způsobenou škodu nemělo dodržovat stejné pravidlo, které prokonzul přijal v případě krádeže spáchané několika otroky; to znamená, zda by právo na vymáhání pokuty nemělo být přiznáno s ohledem na každého jednotlivého otroka; ale postačí, aby byla uhrazena částka, která by musela být zaplácena, kdyby se krádeže dopustil jediný svobodný člověk. Zdá se, že lepší názor je, že by se mělo dodržovat stejné pravidlo, a je pro to důvod; neboť jako zásada, která platí v případě žaloby pro krádež, je, že majitel by neměl být zbaven celého souboru svých otroků kvůli jednomu přestupku; stejná zásada by měla podobně platit, pokud je podána žaloba pro neoprávněnou škodu, a měl by být proveden stejný druh ocenění, zejména proto, že někdy v případě tohoto druhu není přestupek závažné povahy; například pokud byla škoda spáchána z nedbalosti, a nikoli ze zlého úmyslu.

1. Zraní-li tatáž osoba otroka a poté ho zabije, je odpovědná jak za jeho zranění, tak za jeho zabití; jde totiž o dva trestné činy. Jinak je tomu v případě, kdy někdo při stejném útoku zabije otroka tím, že mu způsobí mnoho ran; pak lze totiž podat pouze jednu žalobu, a to za jeho zabití.

33. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Jestliže zabiješ mého otroka, nemyslím si, že by se mělo přihlížet k mé náklonnosti k němu; jako například kdyby někdo zabil tvého přirozeného syna, kterého bys byl ochoten koupit za vysokou cenu, kdyby patřil někomu jinému; jde však o to, jakou má obecně vzato cenu. Sextus Pedius říká, že cena majetku se neurčuje podle náklonnosti nebo prospěšného zájmu, ale podle obecných zásad; takže člověk, který má svého přirozeného syna v držení jako otroka, není o nic bohatší, protože kdyby ho měl v držení někdo jiný, byl by ochoten ho koupit za značnou částku peněz; a strana, která má v držbě cizího syna, nemá dostatečný majetek, který by se rovnal tomu, za co by mohla tohoto syna prodat jeho otcí; podle Lex Aquilia totiž můžeme vymáhat náhradu škody a bude se mít za to, že jsme přišli buď o to, co jsme mohli získat, nebo o to, co jsme byli nuceni vyplatit.

1. Žaloba in factum je přiznána s odkazem na škody, které nejsou zahrnuty v Lex Aquilia.

34. Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Strana odkázala Sticha Titiovi a Seiovi, a zatímco Seius uvažoval a poté, co Titius podal žalobu na vrácení dědictví, Stichus byl zabit a Seius pak dědictví odmítl. V tomto případě může Titius podat žalobu stejně, jako kdyby byl odkaz odkázán jemu samotnému.

35. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Z toho důvodu, že se má za to, že mu vlastnictví vzniklo zpětně;

(36) Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Neboť jako tam, kde je dědic oprávněn k žalobě, když odkazovník odmítne odkaz, stejně jako kdyby otrok nebyl odkázán; tak má Titius právo na žalobu, stejně jako kdyby byl otrok odkázán jemu samotnému.

(1) Pokud majitel otroka, kterého Titius smrtelně zranil, nařídí závětí, aby byl svobodný a stal se jeho dědicem, a následně se Maevius stane dědicem otroka, nebude Maevius oprávněn k žalobě podle Lex Aquilia proti Titiovi, podle názoru Sabina, který zastával názor, že právo na žalobu nepřechází na dědice tam, kde by zemřelý na toto právo neměl nárok; ale skutečně

by se zdálo absurdní, aby dědic získal náhradu škody v hodnotě osoby, která byla zabita a jejímž byl dědicem. Pokud však vlastník nařídil, aby byl svobodný a zároveň byl jeho dědicem na část jeho majetku, pak po jeho smrti může jeho spoludědic podat žalobu podle Lex Aquilia.

37. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

Pokud svobodný člověk spáchal škodu vlastníma rukama na příkaz jiného, může být žaloba podle Lex Aquilia podána proti tomu, kdo dal příkaz; za předpokladu, že měl právo rozkazovat; pokud ho však neměl, musí být řízení zahájeno proti tomu, kdo čin spáchal.

1. Pokud je čtyřnožec, kvůli němuž existuje právo na žalobu proti jeho vlastníkovi, protože se dopustil škody, usmrčen jinou stranou, proti níž je pak podána žaloba podle Lex Aquilia, musí být odhad hodnoty uvedeného zvířete proveden nikoli s ohledem na to, jakou má skutečně hodnotu, ale na okolnosti, za nichž existuje právo na žalobu o náhradu škody; a proti osobě, která zvíře usmrtila, musí být v rámci žaloby podle Lex Aquilia vydán rozsudek ve výši úroků, které měl žalobce na vyřešení věci tím, že zvíře vydal jako náhradu škody, a nikoli tím, že zaplatil odhadnutou škodu.

38. Týž, Listy, kniha IX.

Jestliže v době, kdy ti slouží můj otrok, kterého jsi koupil v dobré víře, je zraněn jedním z tvých otroků; bylo rozhodnuto, že mám v každém případě právo zahájit proti tobě řízení podle Lex Aquilia.

39. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVII.

Quintus Mucius říká, že když jedna klisna pásala na cizím pozemku, přišla o hříbě, když ji majitel pozemku vyháněl; a byla položena otázka, zda může majitel klisny postupovat podle Lex Aquilia proti tomu, kdo ji vyhnal, protože klisnu zranil tím, že ji udeřil, či nikoliv? A bylo rozhodnuto, že pokud ji udeřil nebo ji úmyslně odehnal s přílišným násilím, může podat žalobu.

1. Pomponius. I kdyby někdo našel cizí dobytek na svém pozemku, musí ho odehnat stejným způsobem, jako by odehnal svůj vlastní; protože pokud mu vznikla nějaká škoda tím, že se tam nacházel, má odpovídající právo na žalobu. Pokud tedy někdo najde cizí dobytek na svém vlastním pozemku, nemůže jej zákonně zavřít, ani jej nemá vyhánět jiným způsobem, než kdyby byl jeho vlastní (jak jsme uvedli výše), ale musí jej buď vyhnat, aniž by mu způsobil škodu, nebo upozornit vlastníka, aby jej odstranil.

40. Paulus, O ediktu, kniha III.

Podle Lex Aquilia, jestliže tvrdím, že směnka, která mi patří a v níž bylo uvedeno, že mi náleží určitá peněžní částka pod určitou podmínkou, byla znehodnocena; a mezitím jsem schopen to prokázat svědky, kteří možná nebudou moci vypovídat v době, kdy se podmínka splní, a uvedu tyto skutečnosti několika slovy u soudu a prokážu to ke spokojenosti soudce, měl bych uspět; ale k zaplacení částky, na kterou je vydán rozsudek, může dojít pouze tehdy, když bude splněna podmínka, na níž dluh závisel; a pokud by se tak nestalo, rozsudek nebude mít žádnou platnost ani účinek.

41. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Tam, kde někdo znehodnotí závěť, zvažme, zda žaloba na náhradu škody způsobené protiprávním jednáním nebude na místě? Marcellus v páté knize Digest s jistým váháním uvádí, že žaloba nemůže být podána; ptá se totiž, jakým způsobem lze zjistit výši škody? K Marcellovi jsem učinil poznámku, že to je skutečně pravda, pokud jde o zůstavitele, protože nelze odhadnout jeho zájem na věci; ale pokud jde o dědice nebo odkazovníky, je případ jiný, protože pokud jde o ně, závěť je téměř totéž jako písemné uznání dluhu; a Marcellus také říká, že pokud je směnka znehodnocena vymazáním, žaloba podle Lex Aquilia bude možná. Kromě toho, pokud by někdo zničil závěť, která je u něho uložena, nebo by ji četl v přítomnosti několika osob, je vhodnější podat žalobu in factum ?a také pro škodu ?pokud by strana zveřejnila tajná ustanovení závěti za účelem spáchání trestného činu.

1. Pomponius velmi správně uvádí, že se někdy stává, že se strana zničením závěti nestane odpovědnou za krádež, ale pouze za spáchání škody, například když ji nezničila s úmyslem spáchat krádež, ale pouze způsobit škodu; pak totiž nebude odpovědná za krádež, protože krádež zahrnuje nejen čin krádeže, ale i úmysl.

42. Julianus, Digesty, kniha XLVIII.

Pokud někdo poškodí závěť, která u něj byla uložena (nebo jinou listinu o převodu majetku), tak, že ji nelze přečíst, bude odpovědný za žalobu na uložení a také za předložení listiny soudu, protože buď vrátil, nebo předložil listinu ve zničeném stavu. Žaloba podle Lex Aquilia bude v takovém případě rovněž přípustná, neboť pokud strana zfalšuje listiny, velmi správně se říká, že je zničila.

43. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Jsi oprávněn podat žalobu podle Lex Aquilia z důvodu škody, která byla spáchána na pozůstalosti předtím, než jsi do ní vstoupil jako dědic, i když se tak stalo po smrti strany, jejímž jsi dědicem; Lex Aquilia totiž za vlastníka označuje nejen toho, kdo jím byl v době, kdy byla škoda spáchána; neboť za těchto okolností by na něj nemohlo přejít právo žaloby od strany,

jejímž byl dědicem, neboť by to byl stejný případ, jako když jsi byl v moci nepřítele a po návratu nemůžeš podat žalobu na základě práva postliminium za to, co se stalo během tvého zajetí; a žádné jiné pravidlo než toto nelze stanovit bez velké újmy pro posmrtné děti, které se stanou dědici svých rodičů. Domníváme se, že stejné pravidlo platí i ve vztahu ke stromům, které byly pokáceny pokoutně v téže době. Domnívám se, že to platí i pro řízení Quod vi aut clam, pokud se účastník dopustil jednání poté, co byl upozorněn, že tak nemá činit, nebo je zřejmé, že měl vědět, že by byl upozorněn stranami, kterým pozůstalost patřila, kdyby věděly, co se chystá učinit.

44. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Podle Lex Aquilia se bere v úvahu i sebemenší nedbalost.

1. Kdykoli otrok někoho zraní nebo zabije, není pochyb o tom, že jeho majitel je podle Lex Aquilia odpovědný.

(45) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

V tomto případě rozumíme vědomostí trpění, takže tam, kde strana může zabránit činu a neučiní tak, bude odpovědná.

1. Řízení může být zahájeno podle Lex Aquilia v případě, že je zraněný otrok vyléčen.

2. Pokud zabijete mého otroka v domnění, že je svobodný, budete odpovědní podle Lex Aquilia.

3. Když dva otroci skáčou přes hořící slámu a srazí se, oba spadnou a jeden z nich uhoří; v tomto případě nelze podat žalobu, když není známo, který z nich byl tím druhým svržen.

4. Tam, kde se strany dopustí škody, protože se nemohly jinak bránit, jsou bez viny; neboť všechny zákony a všechny právní zásady dovolují osobám odrazit sílu silou. Jestliže však hodím po protivníkovi kámen za účelem obrany a nezasáhnu jej, ale zasáhnu kolemjdoucího, budu odpovědný podle Lex Aquilia; neboť je dovoleno udeřit pouze osobu, která na tebe útočí, a to výhradně v případě, že tak činíš v obraně, a nikoli v případě, že se tak děje za účelem pomsty.

5. Odstraní-li strana zeď, která je užitečná, odpovídá jejímu vlastníkovvi za neoprávněnou škodu.

46. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

47. Pokud je v případě zranění otroka podána žaloba podle Lex Aquilia a otrok poté na následky zranění zemře, může být žaloba stále podána podle Lex Aquilia.

47. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Pokud však byl v první žalobě proveden odhad jeho hodnoty a poté by otrok zemřel, může jeho vlastník podat žalobu na jeho zabití, a pokud se setká s výjimkou založenou na zlomyslném podvodu, je třeba přijmout opatření, aby žalobce nemohl oběma žalobami získat více, než by získal, kdyby na začátku podal žalobu na zabití otroka.

(48) Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

(49) Pokud by se otrok dopustil škody na nemovitosti předtím, než do ní vstoupil, a poté, co byl osvobozen, by způsobil další škodu na nemovitosti, bude odpovědný za obě žaloby, protože tyto věci se týkají dvou různých činů.

49. Ulpianus, Disputace, kniha IX.

Pokud někdo zažene včely patřící jinému nebo je dokonce zabije tím, že je zakouří, má se za to, že spíše poskytl příčinu jejich smrti, než že by je skutečně zabil, a proto bude odpovědný za žalobu *in factum*.

1. Tam, kde se uvádí, že protiprávní škoda může být stíhána podle Lex Aquilia, je třeba tomu rozumět tak, že protiprávní škoda byla spáchána tehdy, když bylo spolu se škodou spácháno i protiprávní jednání, ledaže bylo spácháno pod nátlakem přemáhající síly; jak uvádí Celsus s odkazem na stranu, která zničila sousední dům za účelem zvládnutí požáru; neboť v tomto případě podle něj nelze podat žalobu podle Lex Aquilia, protože ten, kdo zničil sousední dům, byl k tomu donucen oprávněnou obavou, že by se oheň mohl dostat na jeho pozemek, a bez ohledu na to, zda se tak stalo, nebo zda byl požár předtím uhašen, se domnívá, že žalobu podle Lex Aquilia nelze podat.

50. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud někdo bez souhlasu vlastníka zbourá cizí dům a na jeho místě postaví lázně, pak bez ohledu na přirozené právo, které prohlašuje, že povrch patří vlastníkovu půdy, bude agresor odpovědný za žalobu z titulu způsobené škody.

51. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Otrok byl zraněn tak vážně, že bylo jisté, že na následky úderu zemře; mezitím však byl ustanoven dědicem a posléze zemřel na následky úderu, který mu zasadil někdo jiný. Ptám se, zda lze podat žalobu za způsobení jeho smrti podle Lex Aquilia proti oběma stranám, které ho zranily? Odpověď zněla, že obvykle se říká, že zabil každý, kdo jakýmkoli způsobem zavedl příčinu smrti; podle Lex Aquilia je však považován za odpovědného pouze ten, kdo zavedl příčinu smrti skutečným násilím,

a to jakoby vlastní rukou, přičemž výklad slova "occidere" je odvozen od výrazů "caedere" a "caedes". Kromě toho jsou podle Lex Aquilia odpovědní nejen ti, kteří otroka zranili tak těžce, že ho bezprostředně připravili o život, ale i ti, kteří mu způsobili takové zranění, že je jisté, že otrok později zemře. Pokud tedy někdo způsobí otrokovi smrtelné zranění a jiný jej před smrtí udeří takovým způsobem, že otrok zemře dříve, než by jinak zemřel v důsledku prvního zranění, mělo by se rozhodnout, že oba pachatelé jsou odpovědní podle Lex Aquilia.

1. To se shoduje s názorem starověkých autorit, které v případě, že byl otrok těžce zraněn několika osobami a nebylo zjištěno, na následky či rány zemřel; rozhodly, že všichni jsou odpovědní podle Lex Aquilia.

2. Náhrada škody za způsobení smrti nebude v tomto případě pro obě strany stejná; neboť ten, kdo ho zranil jako první, musí zaplatit částku rovnající se největší hodnotě otroka za uplynulý rok; a ta se zjišťuje tak, že se počítá tři sta šedesát pět dní od data zranění. Ten druhý bude povinen zaplatit částku rovnající se největší částce, kterou by otrok vynesl během roku přede dnem, kdy zemřel, a ta bude zahrnovat i hodnotu pozůstalosti. Jeden z nich tedy zaplatí větší částku a druhý menší částku za to, že zabil téhož otroka; a není na tom nic překvapivého, protože se má za to, že obě strany zabily otroka různým způsobem a v různém čase. Pokud by si někdo myslel, že toto naše rozhodnutí je absurdní, necht' se zamyslí nad tím, že ještě absurdnější by bylo, kdyby se rozhodlo, že žádná ze stran nebyla odpovědná podle Lex Aquilia, nebo že jedna z nich byla odpovědnější než druhá; protože trestné činy nesmí zůstat nepotrestány; ani není snadné určit, která z nich je podle zákona odpovědnější. Občanský zákoník totiž stanovil pro veřejné blaho četná pravidla, která jsou v rozporu se zásadami rozumného uvažování, což lze doložit nesčetnými příklady; spokojím se s odkazem pouze na jeden z nich. Pokud několik osob odnese trám patřící jinému s úmyslem jej ukrást, což by jednotlivě nemohly učinit, jsou všechny považovány za odpovědné za krádež; ačkoli na základě důmyslného argumentu nelze říci, že by byla odpovědná jedna z nich, protože je pravda, že ani jedna z nich trám neodnesla.

52. Alfenu, Digesty, kniha II.

Pokud otrok zemře na následky úderů a není to důsledek neznalosti lékaře nebo nedbalosti majitele, může být podána žaloba na náhradu škody za jeho smrt.

1. Majitel obchodu postavil v noci na ulici na kámen lucernu a kolemjdoucí mu ji vzal; majitel obchodu ho sledoval, požadoval lucernu a zadržel účastníka, který se snažil utéct. Ten začal majitele obchodu bít bičem, který držel v ruce a k němuž bylo připevněno železo, aby ho přinutil uvolnit sevření. Protože zápas nabyl vážnějšího rázu, vyrazil majitel obchodu straně, která mu vzala lucernu, oko a požádal o posudek, zda nelze mít za to, že nezpůsobil protiprávní škodu, protože byl nejprve udeřen bičem? Odpověděl jsem, že pokud mu nevyrazil oko úmyslně, nelze mít za to, že způsobil protiprávní škodu, protože vinu nese strana, která ho první udeřila bičem; pokud však nebyl první bit, ale popral se se stranou, která se mu snaží vzít lucernu, musí být majitel obchodu považován za odpovědného za tento čin.

2. Muly táhly dva naložené vozy na Kapitol a kočí tlačili první vůz, který byl nakloněn na jednu stranu, aby ho muly mohly snadněji táhnout; mezitím se horní vůz začal vracet, a protože kočí byli mezi oběma vozy, ustoupili, a poslední vůz byl prvním sražen a posunut zpět, přičemž rozdrtil otrokáře, který někomu patřil. Majitel toho chlapce se mě zeptal, na koho má podat žalobu? Odpověděl jsem, že to záleží na okolnostech, neboť pokud kočí, kteří se drželi prvního vozu, dobrovolně ustoupili z cesty a výsledkem bylo, že mezci neudrželi vůz a byli jeho vahou strženi zpět, pak by žaloba proti majiteli mezků nebyla možná, ale žaloba podle Lex Aquilia by mohla být podána proti mužům, kteří se drželi vozu; neboť pokud strana, která něco podpírala, tím, že dobrovolně uvolnila své držení, umožnila, aby to někoho zasáhlo, přesto se dopustila škody; jako například v případě, že někdo hnal osla a neudržel ho na uzdě; nebo pokud by někdo vypustil zbraň nebo vyhodil z ruky nějaký jiný předmět. Jestliže však mezci ustoupili, protože se splašili, a kočí, vedeni strachem, že budou rozdrčeni, uvolnili své sevření vozu, pak nelze vznést žalobu proti mužům, ale lze ji vznést proti majiteli mezků. A jestliže ani muly, ani muži nebyli příčinou nehody, ale muly neudržely náklad nebo při snaze o udržení nákladu uklouzly a spadly, což způsobilo, že se vůz vrátil zpět, a muži nebyli schopni udržet váhu, když byl vůz nakloněn na jednu stranu, pak nelze podat žalobu ani proti majiteli mul, ani proti mužům. Jisté však je, že bez ohledu na okolnosti by žaloba nemohla být podána proti majiteli mul, které byly vzadu, protože se nevrátily dobrovolně, nýbrž proto, že byly sraženy.

3. Jistý muž prodal několik volů pod podmínkou, že kupujícímu dovolí, aby je vyzkoušel, a poté je předal k vyzkoušení; a otrok kupujícího byl při jejich zkoušení udeřen rohem jednoho z volů. Vystala otázka, zda musí prodávající zaplatit kupujícímu náhradu škody? Odpověděl jsem, že pokud kupující držel voly jako již zakoupené, nemusí je platit; pokud je však nezískal s tímto vědomím, pak pokud by byl otrok z nedbalosti zraněn volem, škoda by se platit nemusela, ale pokud by to bylo způsobeno zlobou vola, musela by se platit.

4. Kde několik osob hrálo míč, jeden z nich strčil do malého otroka, když se snažil míč zvednout, a otrok upadl a zlomil si nohu. Vystala otázka, zda může majitel otroka podat žalobu podle Lex Aquilia proti osobě, která tím, že do něj strčila, způsobila jeho pád. Odpověděl jsem, že nemůže, neboť se zdá, že se tak stalo spíše nešťastnou náhodou než z nedbalosti.

53. Neratius, Pergameny, kniha I.

Zahnal jsi voly patřící jinému do úzkého místa, což způsobilo, že byli svrženi na zem a zraněni. Bude proti tobě podána žaloba podobná žalobě podané podle Lex Aquilia.

54. Papinianus, Otázky, kniha XXXVII.

Dlužník má nárok na žalobu podle Lex Aquilia, pokud strana, která se zavázala k dodání, a předtím, než dlužník nesplní své povinnosti, poraní zvíře, které bylo slíbeno; a stejné pravidlo platí, pokud by ho zabil. Pokud však strana, která se zavázala k

dodání, zabije zvíře po prodlení slibujícího, bude dlužník nepochybně osvobozen; v tomto případě však nebude mít právo zahájit řízení podle Lex Aquilia, neboť je třeba mít za to, že věřitel poškodil spíše sebe než jiného.

55. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Titiovi jsem slíbil, že mu dám buď Sticha, nebo Pamfila, přičemž Stichus měl hodnotu deseti tisíc sesterciů a Pamphilus dvaceti; a stipulant Sticha zabil dříve, než jsem se dostal do prodlení. Vystala otázka, zda lze podat žalobu podle Lex Aquilia? Odpověděl jsem, že vzhledem k tomu, že bylo řečeno, že byl zabit nejméně cenný otrok, to, co se má v tomto případě projednávat, se nijak neliší od případu mezi věřitelem a cizincem. Jaká tedy bude míra náhrady škody? Musí to být deset tisíc sesterciů, což je hodnota zabitého otroka, nebo to musí být částka, kterou musím zaplatit, tedy výše mého úroku? A co řekneme, kdyby Pamphilus zemřel, aniž bych se dopustil jakéhokoli pochybení? Sníží se cena Sticha, protože slibující je zproštěn? Stačí konstatovat, že hodnota otroka byla vyšší, když byl zabit, nebo během roku. Na základě této zásady je třeba mít za to, že Stichus měl větší hodnotu, i když byl zabit po Pamphilově smrti, ale během roku.

56. Týž, Sentence, kniha II.

Pokud žena poškodí majetek svého manžela, může být proti ní podána žaloba podle podmínek Lex Aquilia.

(57. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha VI.

(58) Půjčil jsem ti koně, a když jsi na něm jel, jelo s tebou několik dalších lidí a jeden z nich se srazil s tvým koněm a shodil tě, přičemž následkem nehody se tvému koni zlomily nohy. Labeo uvádí, že proti vám nelze podat žalobu, ale pokud k nehodě došlo z nedbalosti jezdce, lze jej žalovat, ale žalobu nelze podat proti majitelům koně; myslím, že je to správné.

Tit. 3. Ohledně těch, kdo něco vylévají nebo házejí dolů.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Praetor říká s ohledem na ty, kdo něco shazují nebo vylévají: Když je cokoli odkudkoli shozeno nebo vylito na místo, kde mají lidé ve zvyku procházet nebo stát, přiznám žalobu proti tomu, kdo tam bydlí, za dvojnásobek způsobené nebo způsobené škody. Je-li tvrzeno, že svobodný člověk byl zabit úderem čehokoli, co spadlo, přiznám žalobu na padesát aurei. Jestliže strana žije a tvrdí se, že jí byla způsobena škoda, vyhovím žalobě na částku, která by se soudci zdála spravedlivá, aby

byla straně, proti níž je žaloba podána, uložena zaplatit. Je-li tvrzeno, že otrok spáchal čin bez vědomí svého pána, doplním k žalobnímu petitu slova: "Nebo odevzdat otroka jako náhradu škody".

1. Nikdo nebude popírat, že tento pretoriánský edikt je nanejvýš prospěšný, neboť je pro veřejné blaho, aby osoby přicházely a odcházely přes cesty beze strachu a nebezpečí.

2. Je však velmi malý rozdíl, zda jde o místo veřejné nebo soukromé, pokud tam osoby běžně procházejí; pretor měl totiž na mysli osoby, které jdou svou cestou, a zvláštní pozornost nevěnoval dálnicím; neboť ta místa, jimiž lidé běžně procházejí, by měla mít stejnou bezpečnost. Pokud však byla doba, kdy osoby tou cestou běžně neprocházely, a něco je pak shozeno nebo vysypáno, dokud bylo místo ohrazeno, ale až poté, co se začalo používat k cestování; strana nebude odpovědná podle tohoto ediktu.

3. Tam, kde něco spadne, zatímco je zavěšeno, je lepší názor, že je třeba mít za to, že to bylo shozeno; proto tam, kde je něco vylito z nádoby, která je zavěšena, i bez přičinění kohokoli, je třeba říci, že se tento edikt použije.

4. Tato žaloba in factum se přiznává proti tomu, kdo v domě přebýval v době, kdy bylo něco shozeno nebo vylito, a nikoliv proti majiteli domu, protože vina se váže na toho prvního. Zmínka o nedbalosti nebo o tom, že žalovaný popírá tuto skutečnost, se neuvádí, aby bylo možné podat žalobu na dvojí náhradu škody, ačkoli obě tyto skutečnosti jsou uvedeny jako dobrý důvod pro žalobu na náhradu škody způsobené protiprávním jednáním.

5. V případě usmrcení svobodného člověka se náhrada škody nevyměřuje ve dvojnásobné výši, protože v případě svobodného člověka není možné ocenění jeho osoby, ale rozsudek bude znít na částku padesáti aurei.

6. Slova "je-li naživu a je řečeno, že je zraněn" se nevztahují na škody, které byly spáchány na majetku svobodníka; jako například pokud by byl roztrhán nebo zkažen jeho oděv nebo cokoli jiného, ale pouze na ta zranění, která byla způsobena na jeho těle.

7. Pokud si syn rodiny pronajal horní komoru a něco z ní bylo shozeno nebo vylito, žaloba De peculio se nepřiznává proti jeho otci, protože neexistuje žádný nárok vyplývající ze smlouvy, a proto musí být žaloba podána proti samotnému synovi.

8. V případě, že dům obývá otrok, bude žaloba noxal přiznána, protože ta se neuskutečňuje na základě uzavřeného obchodu; nebo může být podána žaloba De peculio, protože nelze uplatnit žádný nárok z důvodu provinění otroka? Nemůžeme správně tvrdit, že škoda byla způsobena otrokem, protože ten se nedopustil žádné újmy. Domnívám se však, že otrok by neměl být beztrestný, ale že by měl být napraven na základě mimořádné pravomoci soudce.

9. Říkáme, že strana obývá dům, ať už bydlí ve svém vlastním, nebo v tom, který je jí pronajat, nebo který získá bezplatně. Je zřejmé, že host nebude odpovědný, protože tam nebydlí, ale je pouze hostován, ale odpovědná je strana, která ho hostí; a mezi tím, kdo bydlí v domě, a hostem je stejný rozdíl jako mezi tím, kdo má bydliště, a pocestným, který žádné nemá.

10. Jestliže několik osob obývá tutéž místnost a něco z ní shodí, bude tato žaloba příznána proti kterékoli z nich;

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

(Protože je naprosto nemožné zjistit, kdo z nich to shodil nebo vylil) :

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

A žaloba může být podána na celou částku, ale pokud je podána proti jedné ze stran, ostatní budou osvobozeni:

4. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Pokud peníze nebyly přijaty při spojení vydání, budou ostatní nuceni na základě partnerství nebo spravedlivé žaloby vyplatit své podíly straně, která provedla vyrovnání.

(5) Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Pokud několik osob obývá byt, který si mezi sebou rozdělily, bude žaloba příznána pouze tomu, kdo obýval tu část, z níž bylo vylito.

1. Tam, kde někdo poskytuje bezplatně byt svému svobodnému muži a jeho klientům nebo klientům své manželky, říká Trebatius, že je odpovědný na jejich účet; a to je správné. Stejně pravidlo platí i tam, kde někdo rozděljuje malé byty mezi své přátele, neboť pronajme-li někdo byt a sám užívá jeho větší část, bude odpovědný jen on sám; pronajme-li však byt a ponechá si pro sebe jen malou část a zbytek pronajme několika osobám, budou všichni odpovědní jako uživatelé bytu, z něhož došlo k vyhození nebo vylití.

2. Někdy však, když žalobci nevznikne žádná újma, by měl praetor, ovlivněn spravedlivými pohnutkami, spíše vyhovět žalobě proti tomu, z jehož ložnice nebo vchodu byl předmět shozen, i když několik osob obývá tentýž byt; pokud by však bylo něco shozeno ze středu bytu, je lepší názor, že jsou odpovědni všichni.

3. Jestliže něco shodí nebo vysype správce skladu nebo to udělá někdo, kdo si sklad pronajal nebo si pronajal místo pouze k provedení nějaké práce nebo za účelem výuky, bude žaloba in factum přípustná; i kdyby to shodil nebo vysypal jeden z dělníků nebo učenců.
4. Pokud je však proti straně vydán rozsudek podle Lex Aquilia (protože její host nebo někdo jiný něco shodil z bytu), je rozumné, jak říká Labeo, že žaloba in factum by měla být přiznána proti straně, která to shodila, a to je pravda. Je zřejmé, že pokud pronajal místnost straně, která věc shodila, bude mít nárok na žalobu i z titulu smlouvy.
5. Tato žaloba, kterou lze podat na věci vysypané a shozené, je věčná a je k dispozici dědici, ale není přiznána proti dědici; ale ta, která bude moci být podána v případě, že se řekne, že byl zabit svobodný člověk, může být podána pouze do jednoho roku a není přiznána proti dědici ani ve prospěch dědice nebo podobných osob, neboť je to žaloba trestní a populární, a musíme mít vždy na paměti, že pokud chce několik osob podat žalobu tohoto druhu, měla by být přednostně přiznána někomu, kdo má na ní zájem nebo byl se zemřelým spřízněn buď manželstvím, nebo pokrevně. Pokud však byla újma způsobena svobodnému člověku, bude mít právo na žalobu na dobu neurčitou; pokud však bude chtít žalobu podat někdo jiný, nebude toto právo trvat déle než jeden rok; dědicové na něj nemají nárok ani jako na dědické privilegium; pokud totiž byla svobodnému člověku způsobena jakákoli újma na zdraví, nemůže být nárok dědickým právem přenesen na jeho nástupce, neboť se nejedná o žádnou finanční škodu, neboť žaloba se zakládá na spravedlnosti a rovnosti.
6. Praetor říká: "Nikdo nesmí mít nic uloženo na vyčnívající střeše nad místem, které se běžně používá jako průchod nebo kde lidé obvykle stojí; pokud to může někoho zranit svým pádem. Proti každému, kdo poruší tento zákon, podám žalobu in factum na deset solidů; a pokud se řekne, že to udělal otrok bez vědomí svého pána, nařídím, aby byla tato částka zaplácena, nebo aby byl zmíněný otrok vydán jako náhrada škody."
7. Toto ustanovení je součástí dříve zmíněného ediktu; bylo totiž jen důsledné, aby prétor zajistil i tento případ, aby v případě, že by na některé části domu bylo umístěno něco, co by bylo nebezpečné, nemohlo to způsobit újmu.
8. Pretor říká: "Nikdo" "na vyčnívající střeše". Tato slova "nikdo" se vztahují na všechny osoby, ať už obývají dům jako nájemníci nebo jako majitelé a ať už v něm bydlí nebo ne, pokud mají na těchto místech něco vystaveného.
9. "Kteří mají cokoli uloženo nad místem, které se obvykle používá jako průchod nebo kde lidé obvykle stojí." Výraz "uloženo" musíme chápat tak, že se vztahuje na ubytovací zařízení nebo byt, případně na skladiště nebo jinou budovu.
10. Osoba může být správně považována za osobu, která má něco "uloženo", i když to neumístila sama, ale dovolila, aby to udělal někdo jiný, a proto pokud by to umístil otrok a majitel by dovolil, aby to zůstalo na tomto místě, bude odpovědný nikoli za noxální jednání, ale na svůj účet.

11. Praetor říká: "Pokud může svým pádem někoho zranit." To znamená, že se může zranit. Z těchto slov je zřejmé, že prétor pouze stanoví, že škoda může být způsobena nikoliv vším, co může být umístěno v takové poloze, ale čímkoliv, co je umístěno tak, že může případně způsobit škodu, neboť nečekáme, až bude způsobena škoda, ale edikt se použije, pokud vůbec může škoda vzniknout; a strana, která předmět v jeho poloze ponechala, je potrestána bez ohledu na to, zda způsobil nějakou škodu tím, že tam byl umístěn, či nikoliv.

12. Pokud umístěný předmět spadne a způsobí škodu, bude žaloba směřovat proti straně, která jej tam umístila, nikoli však proti obyvateli domu, neboť tato žaloba není dostatečná, protože stranu, která předmět umístila, nelze rozhodně považovat za osobu, která jej udržovala na jeho místě, ledaže by byla buď vlastníkem, nebo obyvatelem domu. Když měl totiž umělec ve stánku vystavený štít nebo obraz, který spadl a zranil kolemjdoucího, Servius byl toho názoru, že by měla být přiznána žaloba odpovídající této žalobě; ta totiž podle něj zjevně nemůže být podána, protože obraz nebyl umístěn ani na okapu, ani na vyčnívající střeše. Uvedl, že stejné pravidlo by mělo být dodrženo v případě, kdy sklenice zavěšená na síti spadla a způsobila škodu; a to z toho důvodu, že chyběla jak právní, tak spravedlivá žaloba.

13. Tato žaloba je přístupná každému a přísluší dědici a jeho nástupcům, ale nepřísluší dědicům, protože je trestní.

6. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Tento edikt se neomezuje pouze na města a vesnice, ale vztahuje se i na všechny cesty, po nichž osoby běžně procházejí.

(1) Labeo říká, že tento edikt se vztahuje pouze na případy, kdy je nějaký předmět shozen ve dne, a ne v noci; přesto na některých místech lidé procházejí i v noci.

(2) Osoba, která obývá prostory, je odpovědná i za nedbalost své rodiny.

(3) Je-li něco vyhozeno z lodi, bude přiznána spravedlivá žaloba proti osobě, která má loď na starosti.

7. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pokud bylo tělo svobodného člověka poškozeno něčím, co bylo vyvrženo nebo vylito, musí soudce vzít v úvahu poplatky zaplacené lékaři a další výdaje vzniklé léčením jednotlivce, jakož i hodnotu jakéhokoli zaměstnání, které strana ztratila nebo může ztratit z důvodu, že byla postižena; nebudou však odhadovány jizvy nebo jiné znetvoření, protože tělo svobodného člověka nepřipouští ocenění.

Tit. 4. O škodlivých činech.

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha II.

Noxálními se nazývají ty žaloby, které jsou proti nám podány nikoliv s ohledem na nějakou smlouvu, ale v důsledku nějaké újmy nebo deliktu spáchaného otroky; síla a účinek takových žalob spočívá v tom, že pokud je proti nám vynesena rozsudek, můžeme se vyhnout zaplacení náhrady škody vydáním těla toho, kdo se dopustil deliktu.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud otrok někoho zabije s vědomím svého majitele, činí ho odpovědným za škodu v plné výši, neboť se má za to, že majitel sám spáchal vraždu; pokud se tak však stalo bez vědomí majitele, bude žaloba noxální, neboť majitel by neměl být kvůli provinění otroka odpovědný za nic víc než za jeho vydání jako náhradu škody.

(1) Pokud neudělal nic, aby zabránil zločinu, ať už zůstane vlastníkem, nebo jím přestane být, bude odpovědný za tuto žalobu; stačí totiž, byl-li vlastníkem v době, kdy činu nezabránil; a to v takovém rozsahu, že Celsus soudí, že pokud by měl být otrok zcela nebo zčásti zcizen nebo manumitován, škoda nenásleduje osobu, neboť otrok se nedopustil žádného trestného činu, protože uposlechl příkazů svého vlastníka. A to lze skutečně říci, pokud mu ten sice nařídil, ale pokud mu v tom pouze nezabránil, jak můžeme omluvit čin otroka? Celsus však rozlišuje mezi Lex Aquilia a Zákonem dvanácti tabulek, neboť podle antického práva, pokud by otrok spáchal krádež nebo způsobil jinou škodu s vědomím svého majitele, by noxální žaloba šla na vrub otroka a majitel by nebyl přímo odpovědný; říká však, že podle Lex Aquilia by byl odpovědný přímo majitel a nikoliv na vrub otroka. Poté uvádí princip každého z obou zákonů; záměrem zákona Dvanácti tabulek bylo, aby v takovém případě otroci neposlouchali své pány, ale v případě Lex Aquilia zákon omlouval otroka, který poslechl svého pána, protože kdyby tak neučinil, byl by usmrcen. Považujeme-li však za prokázané to, co uvádí Julianus v osmdesáté šesté knize, že "když otrok spáchá krádež nebo způsobil nějakou škodu", má to vztah i k novějším zákonům; lze říci, že noxální žaloba může být přiznána proti majiteli kvůli jeho otrokovi; takže tím, že je akvilijská žaloba přiznána proti majiteli, neomlouvá to otroka, ale je to pro majitele přítěží. Schvalujeme názor Juliánův, který je rozumný a který podporuje Marcellus, jak uvádí Julianus.

3. Týž, O ediktu, kniha III.

U všech noxálních činů, kde se vyžaduje vědomí vlastníka, je třeba tomu rozumět tak, že vlastník mohl zabránit špatnému jednání, ale neučinil tak; něco jiného je totiž přimět otroka ke spáchání trestného činu a něco jiného je trpět, aby tak učinil.

4. Paulus, O ediktu, kniha III.

Co máme v souvislosti s přestupky otroků chápat pod pojmem "vědomí majitele"? Znamená to, že čin byl spáchán na jeho radu, nebo že pouze viděl, že byl spáchán, ačkoli mu nemohl zabránit? Předpokládejme totiž, že otrok, který činil opatření, aby získal svobodu, spáchá čin s vědomím svého majitele, nebo že na svého majitele nebere ohled; nebo předpokládejme, že otrok je na opačné straně řeky a spáchá úraz, zatímco jeho pán ho vidí, ale udělá to proti jeho vůli? Lépe je však říci, že výrazu "vědomí" musíme rozumět tak, že znamená, že strana je schopna činu zabránit, a to je třeba chápat v celém ediktu, pokud jde o výraz "vědomí".

(1) Pokud se otrok patřící cizí osobě dopustí protiprávního činu s mým vědomím a já ho koupím; bude mi přiznána noxální žaloba, protože nelze tvrdit, že jednal s vědomím svého vlastníka, jelikož v té době jsem nebyl jeho vlastníkem.

(2) Pokud je vlastník odpovědný s vědomím, je třeba zvážit, zda by měla být žaloba přiznána i s ohledem na otroka; ledaže by prétor zamýšlel, aby byla od vlastníka vymáhána pouze jednorázová pokuta. Měla by tedy být zlovůle otroka beztrestná? To by bylo nespravedlivé, neboť vlastník je sice odpovědný oběma způsoby, nicméně když je vymáhán jeden trest, tedy ten, který si zvolí žalobce, druhý nemůže být vymáhán.

(3) Pokud není zmíněno vydání otroka jako náhrada škody a proti vlastníkovi je vedeno řízení z důvodu, že si byl vědom trestného činu, ačkoli ve skutečnosti si ho vědom nebyl, a věc je zamítnuta a soudní řízení ukončeno; žalobce bude vyloučen námitkou z důvodu *res iudicata*, pokud se pokusí pokračovat v řízení za účelem získání vydání otroka; z toho důvodu, že věc byla dříve uvedena v platnost v předchozím soudním řízení a nyní je ukončena. Ale dokud probíhá první soudní řízení, má žalobce právo změnit názor, pokud se snaží prokázat vědomost vlastníka, a uchýlit se k noxální žalobě. Na druhou stranu také, pokud přistoupil k noxální žalobě proti straně, která měla vědomost, nebude mu přiznána žádná další žaloba proti vlastníkovi, pokud vynechal vydání otroka z titulu náhrady škody; pokud však v průběhu soudního řízení přesto chce prokázat vědomost vlastníka, nelze mu v tom bránit.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Pokud otrok patřící několika osobám spáchá přestupek, o němž všichni nevědí, bude noxální žaloba přiznána proti kterékoli z nich. Pokud však o něm všichni věděli, bude kterýkoli z nich odpovědný bez ohledu na vydání otroka jako náhradu škody, stejně jako kdyby se všichni dopustili přestupku; ani jeden z nich nebude osvobozen, pokud by byl žalován druhý. Přesto v případě, že jeden z majitelů o tom věděl a druhý o tom nevěděl, bude žalován ten, který o tom věděl, aniž by se uvažovalo o vydání otroka, a ten, který o tom nevěděl, bude žalován s právem na jeho vydání.

1. Rozdíl mezi těmito dvěma řízeními spočívá nejen v tom, že vlastník, který věděl, je odpovědný za celou částku, ale také v tom, že pokud by ten, kdo věděl, otroka prodal nebo manumitoval a otrok by zemřel, bude odpovědný uvedený vlastník; pokud by však zemřel sám vlastník, jeho dědic odpovědný nebude.

(6) Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud však bude manumitován sám otrok, bude rovněž odpovědný.

7. Týž, O ediktu, kniha III.

Noxální žaloba se však neuděluje, pokud otrok není pod mou kontrolou, a pokud je, ačkoli nebyl pod mou kontrolou v době, kdy se dopustil přestupku, budu odpovědný já a můj dědic, pokud byl provinivší se otrok naživu.

(1) Pomponius říká, že pokud je žalován kupující otroka v noxální žalobě, nemůže být již žalován prodávající, který o činu věděl.

8. Týž, O ediktu, kniha XXXVII.

Pokud se otrok ve společném vlastnictví dopustí krádeže, je kterýkoli z jeho pánů odpovědný noxální žalobou za celou částku, a to je pravidlo i v současnosti. Strana, proti níž je žaloba podána, se však nemůže vyhnout zaplacení náhrady škody, ledaže by se otroka vzdala úplně; pokud by totiž byla ochotna vzdát se pouze podílu na něm, nebude to tolerováno. Je zřejmé, že pokud z tohoto důvodu nejsou ostatní vlastníci ochotni vzdát se otroka, měl by být pak povinen zaplatit celou částku a může proti druhému vlastníkovi zahájit řízení o rozdělení nebo o rozdělení podílu na otrokovi. Může však před vydáním připojit noxální žalobu a získat imunitu tím, že se vzdá svého podílu na otrokovi, takže nebude nutné, aby se bránil; i když někdo může uvést, že se může stát, že v případě převodu podílu na uvedeném otrokovi na stranu ztratí právo na žalobu; neboť když se stane vlastníkem podílu, nemůže zahájit řízení proti spoluvlastníkovi prostřednictvím noxální žaloby; a možná by nemohl podat žalobu v rámci rozdělení z důvodu trestného činu, který byl spáchán před vznikem spoluvlastnictví, a pokud tak nemůže učinit, zřejmě utrpí újmu. Zdá se mi však, že nejlepší bude rozhodnout, že žaloba na vypořádání společného jmění bude podána v jeho prospěch.

(9) Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

(10) Pokud se několik otroků držených společně nebo jeden sám dopustí krádeže s vědomím jednoho z majitelů, bude tento odpovědný jménem obou, a pokud bude proti němu podána žaloba, zproští to ostatní odpovědnosti; nemůže ani nic získat od

svého spolumajitele, protože si trest zasloužil kvůli svému vlastnímu činu. Pokud však ten, kdo o spáchání trestného činu nevěděl, zaplatí dvojnásobnou škodu, může od svého spoluvlastníka vymáhat prostou náhradu škody.

10. Týž, O ediktu, kniha XXII.

Kromě toho může kdokoli podat žalobu proti svému spoluvlastníkovi z důvodu, že znehodnotil hodnotu otroka; stejně jako by ji mohl podat proti komukoli jinému, kdo znehodnotil hodnotu majetku ve společném vlastnictví. Pokud však po odevzdání otroka nic společného nadržel, může podat žalobu na partnerství, nebo pokud nebyli společníky, může podat žalobu in factum.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Bona fide držitel otroka bude odpovědný za žalobu pro krádež na účet otroka, ale vlastník odpovědný nebude. Nemůže však tím, že se otroka vzdá, učinit jej majetkem žalobce, a pokud by vlastník podal žalobu na vrácení otroka, bude mu bránit námitka z důvodu podvodu, neboť druhá strana se může zajistit návrhem u soudu.

12. Paulus, O ediktu, kniha VI.

Pokud držitel v dobré víře propustí otroka, který byl za těchto okolností v jeho držení, aby se vyhnul řízení, které proti němu bylo vedeno v rámci noxální žaloby, bude podléhat žalobě, která je přiznána stranám, které mají otroka ve své moci nebo se dopustí podvodu, aby se vyhnuly tomu, že ho mají pod svou kontrolou, protože v tomto případě se má za to, že jsou stále v držení.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Noxální žaloba se přiznává nejen proti držiteli v dobré víře, ale i proti těm, kteří mají držbu ve zlé víře; zdá se totiž absurdní, aby strany, které jsou držiteli v dobré víře, byly nuceny bránit se žalobě a aby vykradači byli v bezpečí.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud je někdo žalován několika osobami z důvodu trestného činu spáchaného jeho otrokem nebo jednou osobou z důvodu několika trestných činů, pak nebude nutné, aby nabízel výši vyměřené škody těm, kterým nemůže otroka vydat, protože ho nemůže vydat všem. Jaké je tedy pravidlo, je-li žalován několika osobami? Pokud skutečně jeden z nich předešel ostatní, je jeho postavení lepší a má být otrok vydán pouze jemu? Nebo má být vydán všem, anebo musí žalovaný poskytnout záruku, že bude svého protivníka bránit proti ostatním stranám? Lepší je názor, že výhodnější je postavení strany, která předešla

ostatní. Proto by měl být otrok vydán nikoliv žalobci, který první zahájil řízení, ale tomu, kdo první získal rozsudek; a proto bude žaloba na výkon rozsudku odmítnuta straně, která získá svou věc později.

(1) Má-li otrok nárok na svobodu podmíněně a podmínka je splněna před odevzdáním; nebo má-li získat svobodu na základě svěřeneckého fondu, nebo je splněna podmínka, podle níž bylo vlastnictví otroka odkázáno jako dědictví a převedeno, musí být žalovaný propuštěn na základě soudního rozhodnutí; součástí povinnosti soudce je stanovit, že strana, které je otrok odevzdán, poskytne jistotu proti vymáhání otroka vystěhováním z důvodu jednání žalovaného.

15. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Praetor by měl nařídit, aby byla žaloba přenesena tak, aby byla vedena proti zmíněnému bývalému otrokovi, ale pokud v době soudního řízení svoboda otroka stále trvá, Sabinus a Cassius jsou toho názoru, že dědic je vzdáním se otroka zbaven odpovědnosti, protože tím postoupil všechna svá vlastní práva; a to je pravda.

16. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Pokud by se dědic kvůli zlomyslnému podvodu vzdal své moci nad uvedeným otrokem a z tohoto důvodu by se připojil k žalobě, která nedovoluje noxální vydání otroka, měl by být proti němu vynesena rozsudek, stejně jako kdyby byl otrok mrtvý; a to i v případě, že by byla splněna podmínka, na jejímž základě měl otrok nárok na svobodu.

17. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

18. Pokud otrok, který patří dvěma majitelům, spáchá trestný čin s vědomím jednoho z nich, ale bez vědomí druhého, je-li žaloba podána proti tomu, kdo o tom neví, a ten se otroka vzdá jako náhrady škody, je nespravedlivé, aby se vzdáním se bezcenného otroka druhý majitel zbavil odpovědnosti; proto může být žaloba podána i proti němu, a pokud se při pokusu o vymáhání náhrady škody získá něco navíc, bude na to mít žalobce nárok poté, co bude proveden výpočet hodnoty vydaného otroka. Spoluvlastníci by si však měli své nároky v žalobě na vypořádání společného jmění rozdělit tak, že pokud by ten, kdo o činu věděl, zaplatil, nebude mít nárok na část všeho, ale na část částky, kterou měl otrok hodnotu; a pokud druhý něco zaplatil, bude mít nárok na započtení svého podílu. Není spravedlivé, aby vlastník, který nařídil otrokovi spáchat trestný čin, získal cokoli od svého spoluvlastníka, neboť škoda, kterou utrpěl, je důsledkem jeho vlastního nesprávného jednání.

(1) Chce-li proti mně několik osob podat noxální žalobu kvůli témuž otrokovi nebo podá-li jedna strana žalobu v několika žalobách s odkazem na téhož otroka, přičemž on je ten, v němž máte užívací právo, a já pouhé vlastnické právo, je součástí povinnosti soudce, když se vzdám otroka z titulu náhrady škody, zajistit, abych na žalobce převedl i užívací právo v něm; ale já jako pouhý vlastník se mohu obrátit na prétora, aby vás přiměl přispět na odhadovanou škodu v poměru k hodnotě

užívacího práva, nebo abych vám toto právo postoupil, je-li to účelnější. Pokud však já, pouhý vlastník, odmítnu bránit žalobu podanou s odkazem na otroka, mělo by ti být dovoleno ji bránit, a pokud po jejím prohrání otroka vydáš, budeš proti mně chráněn.

18. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVIII.

Strana, která má užívací právo k otrokovi, má z tohoto důvodu právo žalovat za krádež proti pouhému vlastníkovi, stejně jako kdyby byl jakoukoli jinou osobou, ale žádné právo žalovat proti němu neexistuje, ačkoli otrok je v jeho službách; a proto, je-li vynesena rozsudek proti vlastníkovi, bude zbaven odpovědnosti tím, že otroka vydá uživateli.

19. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

V případě, že Titiův otrok způsobí nějakou škodu na majetku, který je ve společném vlastnictví nás dvou, a my proti Titiovi zahájíme řízení, bude podána noxální žaloba podle Lex Aquilia; a pokud žalobu prohraje, bude nucen nám odevzdat celého otroka zvlášť. Lze však konstatovat, že v případě, kdy škodu i pohledávku za ni získá pouze jedna osoba, by buď měly být peníze nabídnuty nám oběma, nebo by nám měl být otrok na základě soudního rozhodnutí odevzdán oběma současně. Nicméně pokud je otrok odevzdán jednomu z nás bez rozdělení vlastnictví, a z tohoto důvodu je vlastník zbaven odpovědnosti vůči oběma z nás, je zcela správné, že ten, komu byl otrok odevzdán, odpovídá druhému v rámci žaloby na rozdělení společného jmění, aby ho přinutil převést podíl na odevzdaném otrokovi, neboť se jedná o věc, která se dostala do rukou spoluvlastníka prostřednictvím společného jmění.

(1) Pokud pouhý vlastník otroka pronajímá služby toho druhého, v němž má užívací právo někdo jiný, ze slov ediktu vyplývá, že pokud bude vynesena rozsudek v jeho neprospěch, bude mít na výběr, zda se otroka vzdá formou náhrady.

(2) Pokud má váš otrok na starosti loď a jeho podřízený, který je rovněž námořníkem na zmíněné lodi, způsobí nějakou škodu, měla by být žaloba proti vám přiznána, stejně jako kdyby byl podřízený svobodný a otrok mu patřil; takže ti soud nařídí, abys uvedeného otroka vydal jako náhradu škody v rámci peculium tvého otroka; ačkoli pokud druhý otrok spáchal škodu na příkaz tvého otroka nebo s jeho vědomím a trpěním, měla by být proti tobě podána noxální žaloba kvůli tvému otrokovi. Stejný výsledek bude mít, pokud by tvůj otrok nařídil námořníkovi spáchat tento čin.

20. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Podá-li někdo v různých dobách několik žalob z důvodu různých deliktů a získá-li vlastnictví otroka na základě jednoho z uvedených deliktů, nebude mít nárok na žádnou další žalobu proti straně, která byla dříve vlastníkem, protože noxální žaloba následuje po jednotlivci; pokud však vlastník v době, kdy byl projednáván předchozí případ, dal přednost zaplacení

vyměřené škody, bude přesto odpovědný témuž žalobci nebo komukoli jinému, pokud podá žalobu z důvodu nějakého jiného deliktu.

21. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Kdykoli je vlastník žalován z důvodu spáchané škody a nechce se žalobě bránit, je v takovém postavení, že musí jako náhradu škody vydat otroka, kvůli němuž se odmítá žalobě bránit, nebo, pokud tak neučiní, je naprosto povinen se bránit; rozsudek však proti němu nebude vyneseno, pokud nemá otroka ve své moci nebo se mu nepodařilo vzdát se jeho držby podvodem.

(1) Je-li zahájeno řízení noxální žalobou z důvodu otroků, je stanoveno, že se lze bránit, i když jsou nepřítomni, ale učiní se tak pouze v případě, že zmínění otroci patří žalovanému, neboť pokud patří jinému, musí být přítomni; to platí i v případě, že existuje jakákoli pochybnost, zda jsou majetkem žalovaného nebo jiné strany. Domnívám se, že takto by mělo být chápáno pravidlo, pokud se prokáže, že slouží žalovanému pouze jako otroci v dobré víře, a to i v případě, že jsou nepřítomni.

(2) Praetor říká: "Jestliže ten, v jehož moci otrok údajně je, popře, že ho má ve své moci, buď mu nařídím, aby přísahal, že otrok v jeho moci není, nebo že podvodně nemanipuloval s tím, aby nebyl, anebo vyhovím žalobě bez vydání z titulu náhrady škody, podle toho, co si žalobce přeje."

(3) Slova "v jeho moci" bychom měli chápat tak, že žalovaný má možnost a moc otroka předvést; pokud by však tento byl na útěku nebo mimo zemi, nebude se mít za to, že je v jeho moci.

(4) Pokud žalovaný odmítne složit přísahu, je jeho postavení stejné jako postavení strany, která nechce nepřítomného otroka bránit ani ho předvést k soudu; a osoby tohoto druhu by měly být odsouzeny jako kontumační.

(5) Pokud existuje opatrovník nebo poručník, musí přísahat, že otrok není v moci svého majitele; pokud však existuje zástupce, je nutné, aby přísahal sám majitel.

(6) Pokud žalobce vymáhal přísahu a žalovaný ji přijal, a poté chce žalobce podat noxální žalobu, je třeba zvážit, zda by neměla být žalobci udělena výjimka z důvodu "přijaté přísahy"? Sabinus je toho názoru, že by neměla být udělena, protože přísaha byla složena s ohledem na jinou věc; to znamená, že strana přísahala, že otrok v té době nebyl v její moci, ale nyní, když se zjistilo, že v její moci je, může být žaloba podána na základě jeho činu. Neratius také uvádí, že poté, co byla přísaha vyžadována, může žalobce postupovat s vynecháním předání jako s náhradou škody, pokud tvrdí, že žalovaný začal mít otroka ve své moci až poté, co přísahal.

22. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Je-li otrok u někoho uložen nebo je mu zapůjčen, může být proti majiteli podána noxální žaloba, neboť se má za to, že mu otrok stále slouží, a pokud se týká tohoto ediktu, je v jeho moci; a to zejména tehdy, má-li prostředky k jeho navrácení.

(1) Ten, kdo obdržel otroka do zástavy nebo ho drží na základě trpění jeho vlastníka, není odpovědný v noxální žalobě, neboť i když strany mohou mít oprávněnou držbu, přesto nemají držbu jako vlastníci; proto se tito otroci chápou jako ti, kteří jsou v moci svého vlastníka, pokud má zmíněný vlastník prostředky, jak je získat zpět.

(2) Jaký je význam slov "má prostředky k jejich znovuzískání"? Znamená to, že má peníze, jimiž je může propustit, neboť by neměl být nucen prodávat svůj majetek, aby mohl zaplatit peníze a získat otroka zpět.

(3) Pokud majitel přizná, že otrok je v jeho moci, musí ho buď předvést před soud, nebo ho bránit, pokud je nepřítomen; a pokud neučiní ani jedno, bude potrestán stejně, jako kdyby otrok byl přítomen a on ho nevydal.

(4) Popírá-li vlastník, že otrok je v jeho moci, dovolí prétor žalobci, aby si zvolil, zda věc rozhodne pomocí přísahy, nebo zda bude vynesena rozsudek bez předání otroka; tímto způsobem uspěje, prokáže-li, že otrok je v moci žalovaného, nebo že jednal podvodně, aby v moci nebyl; strana, která neprokáže, že otrok je v moci jejího protivníka, však svou věc prohraje.

23. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pokud by se však jeho protivník později dostal do držby otroka, bude odpovědný z důvodu nové držby a výjimka mu bude odepřena.

24. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Je třeba zvážit, zda lze podat noxální žalobu pouze proti straně, která podvodem dokázala zabránit tomu, aby otrok byl v její moci, pokud by se díky jejímu podvodu stalo, že noxální žaloba nebude k dispozici; například když nařídila svému otrokovi, aby se dal na útěk; nebo zda přesto nelze podat žalobu proti některé jiné straně; což by byl případ, kdyby byl otrok prodán nebo manumitován? Druhý názor je lepší, neboť v tomto případě má žalobce možnost volby, zda bude postupovat proti kterékoli straně. Julianus však říká, že pokud je manumitovaný otrok připraven hájit svůj případ, měla by být udělena výjimka osobě, která ho manumitovala; a to je také názor Labea.

25. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Stejné pravidlo platí i v případě, kdy se nový vlastník otroka stane žalovaným v soudním řízení.

26. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Volba jednoho žalovaného osvobozuje druhého; neboť prétor zavedl toto právo proto, aby zabránil zmaření žaloby žalobce, a nikoli proto, aby získal nějaký zisk; a proto mu bude bránit výjimka, pokud podá druhou žalobu.

(1) Z toho vyplývá, že pokud se několika osobám podvodně podaří vyhnout se tomu, aby měly otroka ve své moci, musí si žalobce vybrat, kterou z nich chce raději žalovat.

(2) Opět platí, že pokud se z několika spoluvlastníků někteří ze zlých úmyslů podvodu vzdají držby svých podílů; žalobce si může vybrat, zda bude postupovat přímo proti tomu, kdo byl v držbě, nebo zda podá praetorskou žalobu proti tomu, kdo přestal být v držbě.

(3) Odpoví-li strana u soudu, že otrok, který patří jinému, je její, pak, zaplatí-li jeden z nich, bude druhý propuštěn.

(4) Jestliže otrok, jehož držby ses podvodně vzdal, zemře dříve, než je proti tobě podána tato žaloba, budeš propuštěn, protože tato žaloba nahrazuje přímou. Domníváme se, že případ je jiný, pokud jste v prodlení se spojením vydání.

(5) Žaloba nebude přiznána dědici ani proti dědici z toho důvodu, že zemřelý uvedl něco, co bylo nepravdivé, ani proti samotné straně po uplynutí neurčité doby; neboť každý může svobodně převzít obhajobu nepřítomného otroka, aby se vyhnul trestu stanovenému tímto ediktem, tj. aby byl žalován, aniž by měl právo vydat otroka jako náhradu. Proto popíráš-li, že otrok je v tvé moci, můžeš posléze přiznat, že je, ledaže by již došlo ke spojení věci proti tobě; pak bys totiž neměl být vyslechnut; jak říká Labeo. Octavenus však říká, že máš nárok na úlevu i poté, co došlo ke spojení s vydáním, pokud se prokáže důvod, v každém případě pokud je tvůj věk takový, že by ti měla být udělena shovívavost.

(6) Je-li otrok odveden v nepřítomnosti svého pána, nebo dokonce v jeho přítomnosti, a věci jsou stále v takovém stavu, že je možná úplná restituce, je povolena obhajoba kvůli odvedenému otrokovi; byla-li totiž podána žádost, aby byl předveden před soud za účelem obhajoby, měl by jí prétor vyhovět. Stejná úleva by měla být poskytnuta uživateli nebo tomu, komu byl otrok zastaven z důvodu dluhu, pokud je vlastník přítomen a odmítá se hájit, aby zlý úmysl nebo nedbalost jednoho člověka nepoškodily ostatní. Stejnou úlevu je třeba poskytnout i v případě, že je otrok držen společně a jeden z jeho vlastníků, který je přítomen, se odmítne hájit. V těchto případech má žalobce rovněž nárok na úlevu, protože je stanoveno, že právo na žalobu zaniká nabytím vlastnictví; když je totiž otrok odveden na příkaz prétora, stává se majetkem toho, kdo ho odvedl.

27. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

28. Je-li podána noxální žaloba s odkazem na otroka, který je držen jako zástava, nebo s odkazem na toho, v němž má jiná strana užívací právo; musíme mít na paměti, že pokud je přítomen buď věřitel, nebo uživatel a není ochoten se ujmout obhajoby, musí zasáhnout prokonzul a odmítnout prodej zástavy nebo žalobu, která má být podána pro užívací právo. V tomto případě lze říci, že zástava je uvolněna ze zákona, protože to není zástava, na jejímž základě nelze peníze vymáhat žalobou; ale užívací právo zůstává po právu, i když žaloba na jeho vymáhání může být zamítnuta, dokud neuplyne zákonem stanovená doba a nezanikne tím, že ho neuživatel ztratí.

(1) Z toho, co jsme uvedli v souvislosti s otrokem, kterého měl někdo v zástavě, nebo s otrokem, který má být pod určitou podmínkou svobodný, nebo s otrokem, na kterého má jiná strana užívací právo; je zřejmé, že pokud žalovaný u soudu uvede, že jeho otrok ve skutečnosti patří jinému; pak, i když je odpovědný za noxální žalobu, nemůže se přesto zbavit odpovědnosti ze zákona tím, že se otroka vzdá z titulu náhrady škody; protože strana není vlastníkem, nemůže převést vlastnictví na žalobce. Je však jisté, že pokud byl otrok z tohoto důvodu vydán a jeho vlastník poté podá žalobu na jeho navrácení, ale nenabídne náhradu škody vyměřenou v dané věci; lze mu oponovat námitkou z důvodu zlovolného podvodu.

28. Africanus, Otázky, kniha VI.

Obecně řečeno, pokud proti tobě podám noxální žalobu kvůli otrokovi třetí osoby, který ti slouží v dobré víře, a ty mi ho vydáš jako náhradu škody; a pokud pak, zatímco ho mám v držení, jeho majitel podá žalobu na jeho navrácení, mohu mu to zakázat námitkou z důvodu zlomyslného podvodu, pokud nenabídne náhradu škody, která byla vyměřena; pokud by však byl v držbě sám vlastník, jsem oprávněn k publiciánské žalobě, a pokud žalovaný využije výjimky "pokud žalovaný není jeho vlastníkem", lze v můj prospěch podat repliku založenou na zlomyslném podvodu. V souladu s tím mohu nabýt vlastnictví užíváním, ačkoli jsem si vědom, že jsem v držbě cizího majetku, a ve skutečnosti, pokud by bylo stanoveno jinak, výsledkem by bylo, že dobrověrný držitel by byl vystaven největší nespravedlnosti; protože zatímco z právního hlediska by byl odpovědný v případě noxální žaloby, je mu uložena nutnost podrobit se zaplacení škody vyměřené v daném případě. Stejná zásada platí i v případě, kdy se proti otrokovi nikdo nebrání a já ho na příkaz préтора odvedu; neboť i v tomto případě mám zákonný důvod držby.

29. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Ten, kdo nemá otroka ve své moci, nejenže může odmítnout odpovídat v noxální žalobě, ale může se žalobě vyhnout i tehdy, když ho má ve své moci, pokud ho ponechá bez obrany; v tomto případě však musí své právo převést na žalobce, stejně jako kdyby byl vynesena rozsudek proti němu.

30. Týž, O ediktu městského praetora, pod hlavou "zabránění hrozící újmě".

V případě noxálních žalob neztrácejí práva ti, kteří jsou v dobré víře nepřítomni, ale po jejich návratu je jim dána pravomoc podat obranu v souladu s tím, co je správné a spravedlivé, ať už jsou vlastníky nebo mají nějaké právo na sporný majetek, jako například věřitelé a uživatelé.

31. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Tam, kde prétor říká: "Když se řada otroků dopustí krádeže, bude žaloba příznána jen proto, aby žalobce mohl získat tolik, kolik by získal, kdyby zločin spáchal svobodný člověk," vzniká otázka, zda se to vztahuje na zaplacení peněz jako náhrady škody, nebo na vydání otroka jako náhradu škody; jako například v případě, kdy se z hodnoty vydaných otroků vybere dvojnásobná náhrada škody, zda budou další žaloby zakázány? Sabinus i Cassius se domnívají, že žalovanému by měla být připsána hodnota odevzdaných otroků. To Pomponius schvaluje a je to pravda, neboť je-li otrok odebrán, protože nebyla nabídnuta obrana, musí být majiteli započtena jeho hodnota. Julianus se domnívá, že je jisté, že se musí započítat nejen dvojnásobná škoda, ale i to, co by mohlo být vymoženo osobní žalobou; a pokud byla krádež spáchána několika otroky, musí se zkoumat doba, kdy k tomu došlo, aby se zjistilo, zda patřili k téže skupině; edikt se totiž nevztahuje na případy, kdy se ti otroci, kteří patří různým majitelům, stanou později majetkem pouze jednoho z nich.

32. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Pokud je otrok v moci někoho, kdo není jeho vlastníkem, a je řečeno, že se dopustil přestupku, pokud se nebrání, bude mu odebrán; a pokud je jeho vlastník přítomen, měl by ho vydat a dát záruku proti zlomyslnému podvodu.

33. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Nikdo nemůže být proti své vůli nucen hájit jiného v noxální žalobě, ale musí být zbaven toho, koho odmítá hájit, je-li jeho otrokem; je-li však strana, která je v moci jiného, svobodná, mělo by jí být dovoleno hájit se za všech okolností:

34. Julianus, On Urseius Ferox, kniha IV.

Neboť kdykoli se nikdo nechce ujmout obrany syna rodiny z důvodu porušení práva, je proti němu podána žaloba,

35. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

A je-li vynesena rozsudek proti synovi, musí se mu podřídit, neboť je rozhodnutím držen. Kromě toho je třeba uvést, že i jeho otec podléhá žalobě De peculio poté, co byl vynesena rozsudek proti synovi.

36. Týž, O ediktu, kniha XXXVII.

Pokud někdo koupí od dlužníka otroka, který byl zastaven a poté mu byl ukraden, bude kupující odpovědný z důvodu krádeže poté, co nabyl vlastnictví k otrokovi; a nelze namítat, že otrok jím může být získán zpět, a to prostřednictvím žaloby Servian. Stejně pravidlo platí i v případě, že strana provede koupi od nezletilého mladšího pětadvaceti let nebo vědomě za účelem oklamání věřitelů; neboť ačkoli tito mohou být zbaveni svého vlastnictví, přesto proti nim lze mezitím podat žalobu.

37. Tryphoninus, Disputace, kniha XV.

Pokud otrok, který patří jinému, ukradne můj majetek a poté se dostane do mých rukou jako vlastníka, právo na žalobu pro krádež, na kterou jsem měl nárok, zaniká, pokud ještě nebylo využito; a pokud bych se poté zbavil otroka, kterého jsem koupil před připojením emise, právo na žalobu pro krádež se neobnoví; pokud ho však koupím po připojení emise, může být proti prodávajícímu vydán rozsudek:

38. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Stejně jako kdyby ho prodal jiné straně, neboť je vskutku jedno, komu ho prodá, zda svému protivníkovi, nebo někomu jinému; a bude jeho vlastní vinou, pokud se bude muset podrobit placení vyměřené škody, neboť prodejem se zbavil možnosti vydat ho jako náhradu škody.

(1) Julianus však ve dvacáté druhé knize Digest uvádí, že pokud opustím otroka, který ukradl tvůj majetek, jsem zproštěn odpovědnosti, protože mi okamžitě přestal patřit; jinak by mohla být podána žaloba pro krádež na účet toho, kdo nemá vlastníka.

(2) Pokud můj otrok ukradne tvůj majetek a prodá jej a ty ho připravíš o peníze, které má u sebe a které získal jako část ceny uvedeného majetku, bude důvod k žalobě pro krádež na obou stranách; ty totiž můžeš podat noxální žalobu pro krádež proti mně kvůli otrokovi a já ji mohu podat proti tobě kvůli penězům.

(3) Kromě toho, když vyplatím peníze otrokovi svého věřitele, aby je mohl dát svému pánovi, bude zde rovněž důvod k žalobě pro krádež, jestliže si otrok obdržené peníze přivlastní.

39. Julianus, Digesty, kniha IX.

Pokud se otrok patřící několika osobám dopustí krádeže a všem jeho majitelům se podvodně podaří vyhnout se tomu, aby ho měli ve své moci, měl by prétor dodržet formu civilní žaloby a umožnit, aby spravedlivá žaloba, kterou v takovém případě slibuje, byla podána proti kterémukoli majiteli, kterého si žalobce vybere; a neměl by žalobci poskytnout větší výhodu, než mu umožnit podat žalobu, aniž by žalovaný měl právo vydat otroka jako náhradu škody; protože by mohl zahájit řízení o noxální žalobě, kdyby byl otrok předveden k soudu.

(1) Pokud někdo uzná, že otrok, který ve skutečnosti patří jinému, je jeho vlastnictvím, pak sice podléhá noxální žalobě, nicméně pokud je prokázán řádný důvod, může být nucen složit jistotu; pokud je však strana žalována kvůli svému vlastnímu otrokovi, neměla by být zatížena jistotou, protože není dobrovolně na obranu otroka patřícího jinému.

(2. Pokud někdo tvrdí, že vlastník otroka jednal podvodně, aby se vyhnul tomu, že má uvedeného otroka ve svém držení, a vlastník u soudu tvrdí, že žalobu by měl hájit někdo jiný, kdo by poskytl jistotu; je zde důvod pro výjimku z důvodu zlovolného podvodu.

(3) Pokud by se však po spojení vydání s vlastníkem otrok objevil, a protože nebyl hájen, byl by mu odebrán; vlastník bude zproštěn, pokud uplatní námitku z důvodu zlovolného podvodu.

(4) Jestliže však otrok zemře před připojením vydání, nebude vlastník v této žalobě vůbec odpovědný.

40. Týž, Digest, kniha XXII.

Je-li otrok odkázán jako dědictví a odcizí-li majetek budoucího dědice před přistoupením k dědictví; může dědic podat žalobu pro krádež proti odkazovníkovi, pokud dědictví přijme. Pokud si však tentýž otrok přivlastní majetek, který patří do pozůstalosti, žaloba pro krádež nebude přípustná, protože v tomto případě nemůže jít o krádež; lze však podat žalobu, aby byl donucen majetek předložit soudu.

41. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Pokud otrok ve společném vlastnictví způsobí jednomu ze svých majitelů protiprávní škodu, žaloba podle Lex Aquilia z tohoto důvodu nepřipadá v úvahu; protože pokud by způsobil škodu cizí osobě, mohla by být proti druhému spoluvlastníkovi podána žaloba na celou částku podle Lex Aquilia; stejně tak v případě, že se otrok ve společném vlastnictví dopustil krádeže, nemůže být podána žaloba na krádež proti druhému spoluvlastníkovi, ale musí být zahájeno řízení o rozdělení.

42. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

43. Pokud se strana, kvůli níž byla spojena žaloba na noxal, domáhá své svobody, mělo by být řízení přerušeno, dokud nebude rozhodnuto o jejím stavu; pokud by tedy bylo rozhodnuto, že je otrokem, bude žaloba na noxal pokračovat, ale pokud bude rozhodnuto, že je svobodný, bude považována za neúčinnou.

(1) Pokud se strana zaváže bránit noxální žalobě kvůli otrokovi, který je mrtvý, a o této skutečnosti neví, měla by být zproštěna odpovědnosti, protože přestalo platit, že by se měla něčeho vzdát kvůli uvedenému otrokovi.

(2) Tyto žaloby nejsou promlčeny uplynutím času a jsou k dispozici, dokud máme pravomoc vzdát se otroka; mohou být totiž podány nejen proti nám, ale i proti našim nástupcům, jakož i proti nástupcům strany odpovědné na prvním místě, nikoli proto, že by převzali jeho odpovědnost, ale z důvodu vlastnictví. Pokud se tedy otrok dostal do rukou jiné osoby, může být jeho nový vlastník žalován v rámci noxální žaloby z důvodu vlastnictví.

43. Pomponius, Listy, kniha VIII.

Otroci v případech, kdy odpovědnost za náhradu škody následuje po jednotlivci, by měli být bráni v místě, kde se tvrdí, že se dopustili protiprávního jednání, a proto je vlastník povinen předložit zmíněné otroky v místě, kde se údajně dopustili násilí, a může ztratit vlastnictví všech, pokud je nebrání.

Kniha X

1. O stanovení hranic.
2. O žalobě na rozdělení pozůstalosti.
3. O žalobách na vypořádání majetku ve společném jmění.
4. Ohledně žaloby na vydání věci.

Titul. 1. O zjišťování hranic.

1. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Žaloba na zřízení hranic je žalobou osobní; ačkoli se jedná o řízení o navrácení majetku.

(2. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Tato žaloba se vztahuje na rustikální statky, i když se mezi nimi nacházejí budovy; není totiž velký rozdíl v tom, zda strana vysadí stromy nebo postaví budovu na hraniční čáře.

1. Soudce smí v případě zjišťování hranic rozhodnout spor tak, jak se mu zdá nejlepší, pokud nemůže hranice stanovit; a pokud se soudce za účelem odstranění pochybností starobylého původu rozhodne nařídit, aby byly hranice stanoveny novým směrem, může tak učinit a nařídit vyplacení peněžní částky jako náhrady.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V každém případě, kdy je třeba, aby bylo vydáno rozhodnutí, jímž se pozemek jedné ze stran přenechává druhé straně, je ten, v jehož prospěch je rozhodnutí vydáno, povinen zaplatit druhé straně určitou peněžní částku jako náhradu.

(4) Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Existuje-li spor ohledně určitého pozemku, může být pozemek rozdělen na podíly prostřednictvím dekretu podle toho, jaký soudce shledá podíl stran na uvedeném pozemku.

1. V žalobě o určení hranic je třeba vzít v úvahu zájem stran; například pokud někdo získá nějaký prospěch z pozemku, o němž se zjistí, že patří sousedovi, bylo by nespravedlivé, aby se na tento účet požadovala platba? Kromě toho, pokud by byl zeměměřič zaměstnán jednou ze stran, druhá strana, která ho nezaměstnala, by byla povinna zaplatit svůj podíl na náhradě.

2. Poté, co byla ve věci připojena vydání, se přihlíží k zisku, neboť od té doby musí být nedbalost a zlý úmysl učiněny předmětem šetření, ale cokoli bylo vybráno před připojením vydání, nebude za žádných okolností bráno v úvahu, neboť buď to strana vybrala v dobré víře, a měla by jí být přiznána výhoda, pokud to spotřebovala; nebo, pokud to vybrala ve zlé víře, musí být proti ní podána žaloba na její vrácení.

3. Jestliže však někdo odmítne uposlechnout soudce tím, že pokácí strom nebo odstraní stavbu postavenou na hranici nebo na její části, bude muset zaplatit.

4. Pokud se tvrdí, že mezníky byly shozeny nebo rozkopány; soudce, který je příslušný, může projednat také žádost o stanovení hranic.

5. Tam, kde jeden pozemek patří dvěma osobám a jiný třem; soud může sporný pozemek přikázat jedné straně, i když zahrnuje několik vlastníků, neboť tam, kde se zjišťují hranice pozemků, se to chápe spíše ve prospěch nemovitosti než ve

prospěch osoby; v tomto případě však, protože rozhodnutí bylo ve prospěch několika stran, bude mít každá z nich nárok na stejný podíl, který má na nemovitosti a který bude společný.

6. Ti, kdo mají podíly na společném jmění, nebudou povinni si navzájem platit, neboť se zdá, že mezi nimi nevznikl žádný soudní spor.

7. Pokud máme s vámi společnou nemovitost a já sám vlastním sousední pozemek, můžeme podniknout soudní řízení o určení hranic? Pomponius uvádí, že nemůže, protože já a můj spoluvlastník nemůžeme být protivníky v žalobě tohoto druhu, ale máme za to, že zaujímáme místo jedné osoby. Pomponius také říká, že ani spravedlivá žaloba nemůže být přiznána, protože strana, která drží majetek ve svém vlastním právu, může zcizit buď to, co držela společně, nebo to, co držela samostatně, a pak zahájit řízení.

8. Žalobu na určení hranic lze podat nejen mezi dvěma statky, ale dokonce i mezi třemi nebo více, jako například v případě, kdy spolu sousedí jeden statek a několik dalších, dokonce až tři nebo čtyři.

9. Žalobu na určení hranic lze podat, pokud jsou pozemky předmětem věčného nájmu; nebo mezi osobami, které mají užívací právo k různým pozemkům; nebo mezi uživatelem a pouhým vlastníkem sousedního pozemku; nebo mezi stranami, které mají držbu z titulu nemovitosti dané do zástavy.

10. Tato žaloba je k dispozici, pokud se jedná o hranici mezi rustikálními usedlostmi; nepoužije se však v případě městských usedlostí; v posledně uvedeném případě totiž strany nejsou osobami, které mají stejnou hranici, ale spíše se říká, že jsou sousedy, a jejich usedlosti jsou většinou odděleny společnými zdmi. Proto tam, kde budovy sousedí, a to i na venkově, není důvod k této žalobě; a na druhé straně ve městě mohou být zahrady, které spolu sousedí, takže i zde lze podat žalobu na určení hranic.

11. Tam, kde zasahuje řeka nebo dálnice, se to nepovažuje za hranici; proto nelze podat žalobu na určení hranice.

5. Týž, O Sabinovi, kniha XV.

Protože dálnice nebo řeka tvoří spíše mou hranici než pozemek mého souseda.

(6. Týž, O ediktu, kniha XXIII.

Pokud však zasahuje soukromý potok, lze podat žalobu na určení hranic.

7. Modestinus, Pandekty, kniha X.

K určení rozměrů pozemků jsou určeni rozhodčí; a ten, o němž je uvedeno, že má větší část celého pozemku, bude nucen převést určitou část na ostatní, kteří mají menší; a to je uvedeno v reskriptu.

(8) Ulpianus, Názory, kniha VI.

Pokud inundace zničí hranice pole rozlitím vody tak, že poskytne příležitost komukoli, aby se zmocnil míst, na něž nemá právo; guvernér provincie musí nařídít, aby nezasahoval do majetku jiných a aby byl pozemek vlastníka navrácen a hranice byly stanoveny geodetem.

1. Součástí povinnosti magistrátu v případě, který se týká hranic pozemků, je vyslat zeměměřiče a jejich prostřednictvím vyřešit otázku hranic v souladu se spravedlností a zkoumáním na vlastní oči, pokud to příležitost vyžaduje.

9. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Případ stanovení hranic zůstává k projednání, i když společní vlastníci mohli podat žalobu na rozdělení nebo pozemek prodat.

10. Týž, Digesty, kniha LI.

Žaloba na rozdělení mezi spoluvlastníky nebo dědici nebo žaloba na určení hranic je takové povahy, že každá jednotlivá strana má dvojitě právo žalobce i žalovaného v řízení.

11. Papinianus, Názory, kniha II.

Pokud jde o šetření týkající se hranic, je třeba se řídit starými pamětními spisy a autoritou sčítání lidu, které bylo provedeno před podáním žaloby; za předpokladu, že se prokáže, že nedošlo ke změnám v důsledku řady dědictví a svévolným jednáním držitelů byly pozemky buď přidány, nebo odebrány a hranice následně změněny.

12. Paulus, Názory, kniha III.

V otázce týkající se vlastnictví je třeba věnovat pozornost těm hranicím, které osoba, jež byla vlastníkem obou pozemků, určila při prodeji jednoho z nich; není totiž nutné, aby byly dodrženy hranice, které dříve oddělovaly dva různé pozemky, ale pro stanovení nových hranic mezi uvedenými pozemky je třeba použít popisy sousedních vlastníků.

13. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha IV.

Je třeba mít na paměti, že při jednání o stanovení hranic je třeba dodržovat pravidlo, které se do jisté míry shoduje s plánem, který prý Solón vydal v Athénách, a to je následující: "Staví-li strana zeď sousedící s cizím pozemkem, nesmí překročit hranici; jde-li o zeď postavenou ze zdiva, musí ponechat stopu, jde-li o dům, dvě stopy. Kope-li hrob nebo příkop, musí ponechat volný prostor o šířce rovnající se hloubce téhož; kope-li studnu, o šířce kroku. Sází-li olivovník nebo fíkovník, musí jej umístit devět stop od sousedního pozemku, v případě ostatních stromů musí ponechat pět stop."

Tit. 2. O žalobě na rozdělení nemovitosti.

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Tato žaloba je odvozena ze Zákona dvanácti desek, neboť se považovalo za nutné, aby v případě, kdy se spoludědicové chtěli vzdát společného vlastnictví, byl stanoven nějaký druh žaloby, kterou by se mezi ně rozdělil majetek pozůstalosti.

1. Tuto žalobu může ve skutečnosti podat přímo strana, která není ve vlastnictví svého podílu. Pokud však ten, kdo je v držbě pozůstalosti, popírá, že žalobce je jeho spoludědicem, může mu to zakázat námitkou uvedenou níže: "Není-li dědictví dotčeno s ohledem na předmětnou věc". Má-li účastník řízení svůj podíl, i když může popírat, že je spoludědicem, nebude výjimka tohoto druhu překážkou; z toho vyplývá, že v tomto případě musí sám soudce, který věc projednává, určit, zda je účastník řízení spoludědicem, či nikoli; pokud totiž není, nebude mu nic přisouzeno a jeho protivník nebude povinen mu nic vyplatit.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Prostřednictvím žaloby na rozdělení pozůstalosti lze pozůstalost rozdělit bez ohledu na to, zda pochází ze závěti, nebo přechází dědictvím, a bez ohledu na to, zda je pozůstalost udělena zákonem dvanácti desek, nebo jiným zákonem, nebo dekretem senátu, nebo dokonce císařskou ústavou. Obecně lze říci, že pozůstalost lze rozdělit pouze mezi ty, po jejichž smrti lze podat žalobu na její vrácení.

(1) Pokud čtvrtina pozůstalosti připadne někomu, kdo byl arogován podle konstituce božského Pia, pak, protože se taková strana nestane ani dědicem, ani držitelem majetku, bude k rozdělení pozůstalosti nutná pretoriánská žaloba.

(2) Kromě toho, pokud se jedná o peculium syna rodiny, který je vojákem, lze silou tvrdit, že pozůstalost je vytvořena císařskými konstitucemi, a proto bude tato žaloba k dispozici.

(3) V žalobě na rozdělení pozůstalosti vystupuje každý z dědiců na straně žalovaného i žalobce.

(4) Opět nelze pochybovat o tom, že žaloba na rozdělení pozůstalosti může být podána v případě, že řízení zahájí pouze několik dědiců z mnoha.

(5) I když se v této žalobě neprojednávají pohledávky, přesto, pokud by byly uzavřeny dohody s odkazem na jejich rozdělení, takže by bylo ujednáno, že každá ze stran postoupí práva k žalobě druhé straně a ustanoví ji zástupcem pro vyřizování svých záležitostí, je třeba se rozdělení držet.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Je zřejmé, že někdy se stává povinností soudce dohlédnout na to, aby různé dluhy a pohledávky byly přiděleny různým dědicům v rámci solidárního dědictví, protože se často stává, že placení nebo vymáhání dluhů, které mají být rozděleny mezi různé podíly, způsobuje nemalé nepříjemnosti. Přesto toto postoupení nemá vždy za následek, že by jeden dědic odpovídal za celý dluh nebo že by mu vzniklo právo na vymáhání celého dluhu, ale výsledkem je pouze to, že pokud je zahájeno řízení, dědic je podává částečně svým jménem a částečně jako zmocněnec; nebo pokud je proti němu podána žaloba, je žalován částečně svým jménem a částečně jako zmocněnec. Ačkoli jsou věřitelé plně oprávněni podat žalobu proti každému jednotlivému dědici; ti mají stále plné právo nahradit na jejich místě takové strany, které by podle usnesení soudu měly nést břemeno žaloby.

(4) Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Do tohoto řízení je tedy zahrnuto vše kromě peněžitých nároků. Je-li však peněžitá pohledávka odkázána jednomu z několika dědiců, může ji uvedený dědic získat žalobou na rozdělení pozůstalosti.

1. Do této žaloby jsou zahrnuty škodlivé drogy a jedy; soudce by však v žádném případě neměl zasahovat do záležitostí tohoto druhu, neboť je jeho povinností vykonávat funkci dobrého a nevinného člověka. Stejně by měl postupovat i ve vztahu ke knihám, které není vhodné číst (například ty, které pojednávají o magii a podobných tématech); všechny by však měly být okamžitě zničeny.

2. Kromě toho, pokud bylo něco získáno spekulací nebo svatokrádeží nebo násilím, krádeží či agresí, nesmí to být rozděleno.

3. Soudce by měl nařídit, aby závěť byla svěřena do rukou toho, kdo je dědicem větší části majetku, nebo aby byla uložena v chrámu. Labeo říká, že v případě prodeje pozůstalosti by měl být uložen opis závěti a dědic by měl poskytnout kopii, ale originál závěti by si měl ponechat sám nebo jej uložit v chrámu.

(5) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud jsou do majetku pozůstalosti zahrnuty nějaké dědické závazky, měl by soudce dbát na to, aby zůstaly v držení strany, která je dědicem největšího podílu; ostatní mají nárok na kopie, které musí být ověřeny, a zmíněný dědic musí uzavřít závazek, že originály listin předloží, až to bude vyžadovat příležitost. Mají-li všichni dědicové nárok na stejné podíly a nedojde-li mezi nimi k dohodě o tom, komu mají být listiny zanechány, musí se losovat, nebo je třeba společným souhlasem či hlasováním zvolit přítele, u něhož mohou být listiny uloženy, nebo je třeba je uložit do úschovy v nějakém zasvěceném chrámu.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Řešení věci tím, že se podrobí soutěži, takže strana, která učiní nejvyšší nabídku, bude mít nárok na držbu závazků, patřících k pozůstalosti, neschvaluje ani Pomponius, ani já.

7. Venuleius, Stipulations, kniha VII.

Pokud by dědic v případě, kdy byl spoludědic přidělen pod podmínkou nebo je v rukou nepřítele, tvrdil, že on sám je dědicem, a po podání žaloby by ji získal, a poté by se splnila podmínka, na níž záviselo dědictví druhého dědice, nebo by se tento vrátil postliminiem; měl by se s ním druhý dědic dělit o výhody jeho vítězství? Nepochybně má nárok na žalobu na výkon rozhodnutí pro celou částku. V tomto případě by měla být spoludědici dána možnost volby, to znamená, že buď mu musí být přiznán podíl na pozůstalosti, nebo musí mít právo podat žalobu, neboť je tím, kdo se stal dědicem nebo se vrátil do města poté, co jeho spoludědic uspěl. Stejně pravidlo je třeba dodržet, narodí-li se posmrtně dítě. Tito účastníci nejsou vinni z důvodu svého mlčení, neboť získali právo na pozůstalost až poté, co jejich spoludědic ve věci zvítězil.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Pomponius říká, že pokud jsou účty odkázány jako přednostní dědictví jednomu z několika dědiců, nesmí mu být vydány dříve, než si jeho spoludědicové pořídí jejich opisy. Říká totiž, že pokud by byl odkázán otrok, který je správcem, neměl by být vydán, dokud nepředloží své účty. Měli bychom zvážit, zda by neměla být uzavřena záruka, která stanoví, že kdykoli budou požadovány účty nebo bude zmíněný správce odkázán, budou předloženy; protože je často nutné, aby originály účtů a

sám správce byly předloženy u soudu k vysvětlení záležitostí, které se následně objeví a v nichž je zahrnuta znalost správce; a je nutné, aby v této věci výše zmíněný dědic poskytl spoludědici záruku.

1. Pomponius také uvádí, že holubi, kteří mají ve zvyku opouštět holubník, jsou zahrnuti do žaloby na rozdělení pozůstalosti, protože jsou naším majetkem, dokud mají ve zvyku se k nám vracet; a proto, pokud by se jich někdo zmocnil, jsme oprávněni podat žalobu pro krádež. Stejně pravidlo platí i pro včely, protože jsou součástí našeho majetku.

2. Kromě toho, je-li některý z našich kusů dobytka unesen divokou zvěří, Pomponius se domnívá, že unikne-li zmíněné zvěři, má být zahrnut do žaloby na rozdělení majetku; říká totiž, že je lepší názor, že je-li něco uneseno vlkem nebo jinou divokou zvěří, nepřestává to být naše, dokud to není sežráno.

9. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Tato žaloba se vztahuje i na majetek, který dědicové nabyli lichvou, a to v případech, kdy byl odevzdán zemřelému, a také na majetek, který byl odevzdán dědicům a který zemřelý koupil.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Také nemovitosti, které patří do našeho dědictví, stejně jako pozemky držené na základě věčného nájmu nebo takové, které se týkají pouze povrchu. Stejně tak spadá pod toto pravidlo i majetek, který měl zemřelý v dobré víře, že je v držbě, i když patřil jinému.

(11) Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Dítě otrokyně, pokud se narodí po vstupu do majetku,

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

A dokonce i poté, co bylo připojeno vydání, může být, jak uvádí Sabinus, zahrnuto do žaloby na rozdělení pozůstalosti a být učiněno předmětem rozhodování.

1. Stejná zásada se uplatní v případě, kdy je cokoli darováno cizí osobou otrokům tvořícím část majetku pozůstalosti.

2. Majetek odkázaný pod podmínkou mezitím náleží dědicům, a proto je zahrnut do žaloby na rozdělení pozůstalosti a může být učiněn předmětem rozsudku; samozřejmě s výhradou omezení, která se k němu váží, takže pokud bude podmínka

splněna, bude odňat straně, které byl odkázán; nebo se při nesplnění podmínky vrátí těm, kterým byl odkázán. Stejně pravidlo platí v případě otroka, který má být podmíněně osvobozen, neboť zatím patří dědicům, ale po splnění podmínky získá svobodu.

13. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Nakládání s majetkem po připojení vydání je zakázáno, ale to se týká pouze takového, které je dobrovolné, a ne takového, které se stane nutným v důsledku nějaké dřívější odpovědnosti a má původ v nějakém právním požadavku.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Pokud však právo na lichvu začalo běžet před připojením vydání ve prospěch strany, která není dědicem, a je následně dokončeno, odstraňuje to majetek z případu.

(1) Vzniká otázka, zda je právo užívání zahrnuto do žaloby; jako například v případě, kdy bylo právo užívání vyhrazeno a pozemek byl přenechán jiným osobám než dědici:

15. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Nebo když bylo užívací právo odkázáno otrokovi, který patřil k pozůstalosti; protože užívací právo nemůže odejít od zúčastněné strany, aniž by bylo ztraceno.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Domnívám se, že je součástí povinnosti soudce, aby v případě, že se dědicové chtějí vzdát společného vlastnictví usufruktu, vyhověl jejich přání poté, co je přiměje, aby si navzájem poskytli jistotu.

1. Julianus říká, že pokud soud přisoudí pozemek jednomu dědici a užívací právo k němu druhému, nestává se užívací právo společným vlastnictvím.

2. Užívání může být přisouzeno od určité doby nebo do určité doby nebo na střídavé roky.

3. Pozemek, který řeka přidá naplaveninami k nemovitosti po vydání, je rovněž zahrnut do žaloby tohoto druhu.

4. Pokud se však jeden z dědiců dopustí zlovolného nebo nedbalostního jednání, jehož důsledkem je snížení hodnoty užívaného majetku, Pomponius říká, že to rovněž spadá do působnosti žaloby; neboť vše, co dědic zlovolně nebo z nedbalosti učiní ke škodě pozůstalosti, bude posuzováno ve všech žalobách na její rozdělení, vždy však za předpokladu, že se jednání dopustí jako dědic. Pokud tedy jeden z dědiců připravil zůstavitele o peníze za jeho života, nebude to zahrnuto do žaloby na rozdělení pozůstalosti, protože ještě nebyl dědicem; pokud však jednal jako dědic, i když by zúčastněná strana měla nárok na nějakou jinou žalobu, přesto, jak uvádí Julianus, je odpovědný za žalobu na rozdělení pozůstalosti.

5. Konečně říká, že pokud by některý z dědiců zničil účty patřící do pozůstalosti nebo je zfalšoval, bude podle Lex Aquilia odpovědný za jejich zničení a bude také odpovědný k žalobě na rozdělení pozůstalosti.

6. Kromě toho, pokud otrok, který patří do pozůstalosti, ukradne majetek jednoho z dědiců, Ofilius říká, že bude podána žaloba na rozdělení pozůstalosti, stejně jako žaloba na rozdělení majetku, který je ve společném vlastnictví, ale žaloba pro krádež nemůže být podána; a proto pokud dědic podá žalobu na rozdělení pozůstalosti, dosáhne rozsudku, kterým mu bude otrok vydán, nebo mu bude přiznána vyčíslená škoda, tj. prostá náhrada škody.

17. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V případě, že škodu spáchá jeden z dědiců, je vhodné uvést, že v žalobě o rozdělení pozůstalosti by měla být zohledněna prostá náhrada škody.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

V souladu s těmito pravidly Julianus říká, že pokud je dědiců několik a jednomu z nich je odkázán otrok obecně s právem výběru a zbývající dědicové tvrdí, že Stichus zfalšoval závěť nebo ji znehodnotil, a toto tvrzení učiní proto, aby se vyhnuli výběru otroka; a poté, co je vybrán, je podána žaloba na jeho vrácení, mohou, pokud jsou žalováni, využít výjimku z důvodu zlomyslného podvodu a podrobit otroka mučení.

1. Vystává otázka, zda v žalobě na rozdělení pozůstalosti mají dědicové právo použít mučení s ohledem na smrt zůstavitele nebo jeho manželky a dětí; Pomponius velmi správně říká, že tyto věci nemají žádný vztah k rozdělení majetku pozůstalosti.

2. Říká také, že pokud někdo v závěti stanoví, že otrok má být prodán, aby byl převezen na dálku, je povinností soudce dohlédnout, aby nebylo zmařeno přání zůstavitele. Pokud však zůstavitel nařídil, aby byl postaven pomník, lze podat žalobu na rozdělení pozůstalosti, aby bylo vynuceno, že se tak má stát. Navrhuje však, že vzhledem k tomu, že je to v zájmu dědiců ? protože budou mít právo na pomník ? může kterýkoli z nich podat výslovnou žalobu na postavení pomníku.

3. V případě, že jeden z dědiců nese náklady v dobré víře, může od spoludědice vymáhat úroky od doby, kdy je v prodlení, v souladu s reskriptem císařů Severa a Antonína.

4. Celsus také velmi vhodně dodává, že spoludědic, i když sám nezplatí, je přesto oprávněn žalobou na rozdělení pozůstalosti donutit spoludědice, aby zaplatil svůj podíl; protože jinak se věřitel nevzdá určitého majetku, pokud mu nebude plně zapláceno.

5. Pokud byl syn rodiny dědicem otcova podílu na pozůstalosti a byl žalován věřiteli o jeho peculium, přičemž byl připraven zaplatit vše, co mu náleželo, může pomocí výjimky z důvodu zlého úmyslu donutit věřitele, aby na něj postoupili svá práva na žalobu; a kromě toho je oprávněn k žalobě na rozdělení pozůstalosti proti svým spoludědicům.

6. Pokud jeden z dědiců vyplatil odkaz osobě, které soud nařídil, aby se ujala držby za účelem zachování odkazů; Papinianus se domnívá, a jeho názor je správný, že je oprávněn k žalobě na rozdělení pozůstalosti proti svým spoludědicům; protože odkazovník by se jinak nevzdal držby, kterou jednou získal a která se rovná jistotě, dokud by mu nebyl vyplacen celý odkaz.

7. Navíc, pokud by někdo zaplatil dluh Titiovi, aby se vyhnul prodeji zástavy, Neratius uvádí, že může podat žalobu na rozdělení pozůstalosti.

19. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Opět na druhou stranu by měl soudce podobným způsobem stanovit, že pokud některý z dědiců získal majetkový prospěch z pozůstalosti nebo uzavřel ustanovení v její neprospěch, nesmí být jediným, kdo z toho má mít prospěch. Toho může soudce dosáhnout buď tím, že nechá jednotlivé dědice vyúčtovat, nebo tím, že jim uloží, aby si navzájem poskytli jistotu, na jejímž základě se mezi ně rovnoměrně rozdělí zisky a ztráty.

20. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Když provdaná dcera, která byla povinna vnést své věno do společného fondu, z omylu svých spoludědiců dala závazek, že jim vyplatí v poměru jejich podílů vše, co získá od svého manžela; Papinianus říká, že bez ohledu na to musí rozhodce v žalobě o rozdělení rozhodnout, že i kdyby ona sama zemřela za trvání manželství, věno musí být vloženo; neznalost spoludědiců totiž nemůže změnit pravidla, jimiž se řídí soudní řízení.

(1) Pokud se syn rodiny stal povinným z příkazu svého otce, musí si z majetku vyhradit částku na zaplacení dluhu; a navíc, pokud vynaložil peníze na majetek patřící jeho otci, bude platit stejné pravidlo, a pokud je žaloba de peculio, vyhradí si peculium pro stejný účel; a to náš císař uvedl v reskriptu.

(2) Kromě toho, je-li syn rodiny ustanoven dědicem, může si vyhradit věno své manželky; ani to není nepřiměřené, protože musí nést peněžní břemena manželství. Proto si může ponechat celé věno a musí poskytnout záruku, že bude hájit své spoludědice, kteří mohou být na základě ustanovení žalování. Stejně pravidlo platí, pokud věno poskytla jiná strana a uzavřela stipulaci. To se vztahuje nejen na věno jeho vlastní manželky, ale i na věno manželky jeho syna, neboť se to týká i výdajů na manželství, za které odpovídá: je totiž povinen ručit za výdaje svého syna a snachy. Marcellus říká, že syn si musí ponechat věno nejen tam, kde bylo dáno jeho otci, ale i tam, kde bylo dáno jemu jako jeho synovi; v rozsahu, v jakém mu bylo dáno jako součást jeho peculium, nebo tam, kde bylo vynaloženo ve prospěch jeho otce.

(3) Tam, kde otec rozdělí svůj majetek mezi své syny bez jakéhokoli písemného prohlášení a rozdělí mezi ně břemeno svých dluhů v poměru k tomu, co vlastní; Papinianus říká, že to nemá být považováno za prosté darování, ale spíše za rozdělení majetku na základě poslední vůle. Je jasné, říká, že pokud věřitelé podají žalobu proti zmíněným dědicům v poměru jejich podílů na pozůstalosti a jeden z nich odmítne dodržet to, co bylo dohodnuto, lze proti němu podat žalobu ze zvláštních důvodů s tvrzením, že provedli výměnu podle určité dohody; samozřejmě pokud byl rozdělen veškerý majetek.

(4) Žalobu na rozdělení pozůstalosti nelze podat vícekrát, není-li prokázán řádný důvod; pokud totiž nějaký majetek zůstane nerozdělen, lze podat žalobu na jeho rozdělení.

(5) Papinianus říká, že pokud je jeden z dědiců povinen zaplatit dluh, aniž by to bylo zajištěno formou odkazu; pak bude dědic nucen soudcem, který předsedá žalobě o rozdělení pozůstalosti, převzít platbu, ale ne na větší částku než tři čtvrtiny svého podílu, aby mohl mít jednu čtvrtinu nezmenšenou; a proto musí poskytnout jistotu na ochranu svých spoludědiců.

(6) Dále říká, že pokud syn odpovídá za výdaje, které mu vznikly v souvislosti s veřejným úřadem, k jehož správě dal jeho otec souhlas, a je poté ustanoven dědicem podílu na pozůstalosti, může si vyhradit částku, kterou dluží, protože to byl jeden z dluhů jeho otce; pokud však spravoval nějaké úřady po smrti svého otce, nebudou jeho dědicové odpovídat za závazky vzniklé v souvislosti s uvedenými úřady.

(7) Neratius však vyslovil názor, že pokud člověk, který má několik synů, souhlasí s tím, aby se jeden z nich ujal úřadu funkcionáře, který má na starosti pořádání a regulaci veřejných her, a než začne vykonávat povinnosti tohoto úřadu, jeho otec zemře poté, co ustanovil všechny své syny svými dědici; vyvstává otázka, zda by zmíněný syn mohl žalobou na rozdělení pozůstalosti vymáhat to, co v této věci vynaložil; a odpověděl, že to nemůže vymáhat žádnou žalobou. Tento názor nebyl přijat, a to zcela oprávněně, neboť výdaje by měly být zahrnuty do žaloby na rozdělení pozůstalosti.

(8) Papinianus také říká, že pokud manžel nařídí jednomu z dědiců, aby převzal břemeno zaplacení věna, které je zahrnuto v ustanovení, a jeho vdova podá žalobu o věno proti oběma dědicům, musí dědic, kterému bylo nařízeno převzít břemeno, bránit svého spoludědice v žalobě. Pokud je však oběma dědicům uloženo zaplatit odkaz místo věna a vdova se rozhodne věno přijmout, odkaz si ponechají uvedení dědicové, ale nesmí to být ve prospěch spoludědice, který je osvobozen od placení dluhu; to znamená, že spoludědic, který převzal břemeno dluhu, by měl na základě rozhodnutí soudu získat odkaz; a to platí, pokud zůstavitel nestanovil jinak.

(9) Dále říká, že pokud otrok, který má být podmíněčně osvobozen, zaplatí ze svého peculium peníze jednomu z několika spoludědiců za účelem splnění podmínky, nebude to zahrnuto do této žaloby a nemělo by to být předmětem příspěvku.

21. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Stejně pravidlo platí v případě žaloby podané na rozdělení majetku ve společném jmění.

(22. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Labeo navíc říká, že pokud některý z dědiců vykope nějaký poklad, který zůstavitel zanechal, bude odpovědný za žalobu na rozdělení, stejně jako kdyby se o poklad rozdělil s cizí osobou, která o tom věděla.

1. Soudce v řízení o žalobě na rozdělení pozůstalosti může přikázat tutéž věc několika osobám pouze tehdy, když právo mít jednu věc bylo zanecháno několika osobám; (nebo když, jak říká Pomponius, existovala nutnost, aby podíly byly přikázány několika osobám); nebo když soudce přikáže každému ze spoludědiců určitou část majetku; může však přikázat majetek jednomu dědici poté, co byl vydražen všemi.

2. Kromě toho nikdo nepochybuje o tom, že může přikázat pozemek, který byl rozdělen v souladu s rozdělením, k němuž již došlo.

3. Opět platí, že při těchto přikázáních může zřídit služebnost tak, aby jeden pozemek, který přikázal, sloužil jinému; a pokud absolutně přikáže pozemek jednomu dědici, nemůže při přikázání dalšího pozemku zřídit služebnost prvnímu dědici.

4. Žaloba na rozdělení pozůstalosti se týká dvou věcí, a to nemovitosti a jejího vydání, přičemž se jedná o osobní žaloby.

5. Papinianus kritizuje Marcella za jeho názor týkající se majetku drženého nepřítelem, protože se nedomnívá, že převody majetku tohoto druhu jsou zahrnuty do žaloby na rozdělení pozůstalosti. Jak by totiž mohla existovat nějaká překážka žaloby na převod majetku, když je v ní zahrnut samotný majetek,

23. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Z důvodu naděje na postliminium? Samozřejmě, že by měla být dána záruka, protože by se strana nemusela vrátit; ledaže by byl učiněn pouze odhad události, která je nejistá.

24. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Tam, kde však majetek přestal existovat, může otázka převodu přesto vyvstat; a já souhlasím s Papinianem.

(1) Žaloba na rozdělení se vztahuje na držitele majetku pozůstalosti a také na stranu, které byla pozůstalost navrácena v souladu s trebelským dekretem senátu, a na další pretoriánské nástupce.

25. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Tuto žalobu mohou podat dědicové osoby, která zemřela v rukou nepřítele.

1. Pokud voják učiní jednu osobu dědicem svého kastrenského majetku a jinou dědicem zbytku svého majetku, není důvod k žalobě na rozdělení; protože majetek bude mezi dědice rozdělen podle císařské ústavy, stejně jako nelze podat žalobu na rozdělení pozůstalosti, pokud neexistuje žádný hmotný majetek, ale veškerý majetek tvoří pohledávky.

2. Pokud jde o to, zda je strana oprávněna převzít obranu v řízení o žalobě na rozdělení, není rozdíl v tom, zda má či nemá majetek v držbě.

3. Je-li několik nemovitostí ve společném vlastnictví různých osob na základě různých právních titulů, lze podat jedinou žalobu na rozdělení.

4. Pokud je Tiziův statek ve společném držení tebe a mne a statek Seiův je ve společném držení tebe, Tiziuse a mne, Pomponius říká, že může být podána jedna žaloba, jejímiž účastníky budou všechny tři osoby.

5. Kromě toho v případě, že je v našem společném držení několik statků, můžeme postupovat žalobou na rozdělení pouze ve vztahu k jednomu z nich.

6. Má-li zůstavitel majetek ve společném vlastnictví s cizí osobou nebo odkázal-li někomu část svého majetku; nebo jeho dědic před připojením vydání k žalobě na rozdělení zcizil svůj vlastní podíl; je povinností soudce nařídít, aby podíl, který byl majetkem zůstavitele, byl na někoho převeden.
7. Pokud má spoludědic majetek v držbě jako kupující nebo jej například obdržel darem; Pomponius popírá, že by mohl být zahrnut do žaloby na rozdělení pozůstalosti.
8. Říká také, že pokud se ty a já staneme dědici Titia a podáme žalobu proti Semproniovi o část pozemku, o němž všichni říkáte, že je zahrnut do pozůstalosti, a vy budete poraženi; a já pak koupím od Sempronia stejný podíl a ten na mě přejde a vy podáte žalobu na rozdělení, nejenže to nebude zahrnovat to, co mám v držení jako dědic, ale nebude to zahrnovat ani to, co mám v držení jako kupující; protože, jelikož z předchozího dekretu bylo zřejmé, že celý pozemek nebyl zahrnut do pozůstalosti, jak by mohl být zahrnut do žaloby na rozdělení pozůstalosti?
9. Je pochybné, zda ustanovení, jehož podmínky dávají každému z dědiců právo na žalobu na celou částku, je zahrnuto do žaloby tohoto druhu; jako například v případě, kdy strana zemře poté, co se dohodla na právu cesty, stezky nebo příjezdové cesty, a to z toho důvodu, že ustanovení tohoto druhu podle zákona dvanácti desek není dovoleno rozdělit, protože to nelze provést. Lepší názor však je, že se do žaloby nezahrnuje, ale že všichni dědicové mají právo podat žalobu na celou částku; a pokud právo cesty není opatřeno, mělo by být rozhodnuto proti žalovanému o peněžní částce v poměru k podílu žalobce na pozůstalosti.
10. Na druhou stranu, pokud osoba, která slíbila právo cesty, zemře poté, co ustanovila několik dědiců, závazek se nedělí; a není pochyb o tom, že nadále existuje, protože právo cesty může slíbit i strana, která nemá žádný pozemek. Protože tedy každý jednotlivý dědic odpovídá za celou částku, je povinností soudce požadovat, aby byly poskytnuty záruky, aby v případě, že některý z dědiců bude žalován a zaplatí soudem vyměřenou náhradu škody, mohl část částky vymáhat po ostatních.
11. Stejně pravidlo platí v případě, že zůstavitel odkáže právo cesty.
12. Také v případě jiného ustanovení, kdy zůstavitel slíbil, že on nebo jeho dědic neučiní nic, co by bránilo druhé straně v chůzi nebo jízdě, neboť pokud by tomu jeden ze spoludědiců bránil, může být na základě ustanovení podána žaloba na celou částku, je třeba chránit zájmy spoludědiců, aby jednání jednoho z nich nebylo na újmu ostatním.
13. Stejně právní pravidlo platí pro peněžní částku slíbenou zůstavitelem, pokud byla slíbena pod sankcí; neboť ačkoli tento závazek může být podle zákona dvanácti tabulek rozdělen; přesto to, že jedna strana zaplatí svůj podíl, nijak nepřispěje k tomu, aby se zabránilo sankci, přesto, pokud peníze nebyly zaplacené nebo nejsou splatné, je třeba se uchýlit k závazku, aby

bylo možné zajistit odškodnění ostatních stranou, která zavinila, že všechny peníze nebyly zaplacený; nebo musí každý z dědiců poskytnout záruku, že nahradí část tomu, kdo zaplatí celou částku; nebo pokud jeden z dědiců zaplatí celou částku slíbenou zůstavitelem, aby zabránil postihu, může od svých spoludědiců vymáhat jejich podíly v rámci žaloby na rozdělení.

14. Stejně pravidlo se dodržuje při umořování zástav, neboť pokud není nabídnuta celá dlužná částka, může věřitel zástavu legálně prodat.

15. Brání-li jeden z několika spoludědiců dědického otroka v noxální žalobě a nabídne částku odhadované škody, je-li to účelné, může touto žalobou získat zpět část toho, co bylo zaplaceno. Stejně pravidlo platí, pokud jeden ze spoludědiců poskytne jistotu s odkazem na dědictví, aby zabránil tomu, že se odkazovníci dostanou do držby. A obecně platí, že pokud nelze přijmout opatření k rozdělení, bude-li jedna ze stran jednat pod tlakem nutnosti, bude zde důvod pro žalobu na rozdělení.

16. Spoludědic je odpovědný nejen za zlý úmysl, ale i za nedbalost spáchanou s ohledem na majetek pozůstalosti, neboť se spoludědicem neuzavíráme smlouvu, ale náhodou na něj narazíme; přesto však spoludědic není povinen odpovídat s takovou pečlivostí, jakou by vynaložila pečlivá hlava rodiny, neboť měl dobrý důvod jednat kvůli svému vlastnímu podílu; a proto by neměl nárok na žalobu z důvodu uskutečněného obchodu, proto musí vynaložit stejnou pečlivost, jakou by projevil ve svých vlastních záležitostech. Stejně je tomu v případě, kdy je majetek odkázán dvěma dědicům; nešlo totiž o jejich souhlas, ale o okolnosti případu, které je spojovaly ve vlastnictví.

17. Je-li otrok odkázán neurčitě a zůstavitel poté zemře a jeden z dědiců uvedeného zůstavitele tím, že nedal souhlas, brání vyplacení odkazu, ten, kdo překážku způsobil, je nucen prostřednictvím této žaloby zaplatit ostatním to, co činí podíl každého z nich. Stejně pravidlo platí i v případě, že jeden z dědiců, jimž byl otrok obecně odkázán, a to takový, kterého by si sami vybrali, nechce dát souhlas k vydání otroka, jehož vydání by bylo pro všechny výhodné, a v důsledku toho jsou dědicové žalováni zůstavitelem a nuceni zaplatit z titulu náhrady škody vyšší částku, než jakou má otrok hodnotu.

18. Kromě toho je z důvodu nedbalosti odpovědný ten, kdo poté, co vstoupil na pozemek před ostatními, dopustil, aby služebnosti spojené s pozemky náležejícími k pozemku zanikly v důsledku jejich neužívání.

19. Je-li vydán rozsudek proti synovi, který bránil svého otce v soudním sporu, a on zaplatí částku rozsudku buď za života svého otce, nebo po jeho smrti; lze zcela správně konstatovat, že má právo podat žalobu na vymáhání proti svému spoludědkovi v rámci žaloby na rozdělení.

20. Soudce, který předsedá řízení o žalobě na rozdělení pozůstalosti, by neměl ponechat nic nerozděleného.

21. Musí také stanovit, aby těm, kterým nemovitost přikáže, byla poskytnuta jistota proti vymáhání nemovitosti vyklizením.

22. Jsou-li před rozdělením odkázány peníze, které nezůstaly v domě, aby byly vzaty, zda mají spoludědicové zaplatit celou částku, nebo jen to, co je v poměru k jejich podílům na pozůstalosti; stejně jako kdyby peníze byly zanechány mezi zbývajícím majetkem pozůstalosti, je otázka, ohledně níž existují určité pochybnosti; ale lepší názor je, že musí být zaplacená částka, která by byla zaplacená, kdyby se peníze našly.

(26) Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

(27) Součástí povinnosti soudce je nařídít prodej jedné nebo více věcí patřících do pozůstalosti a výtěžek z prodeje vyplatit kterékoli osobě, již byly uvedené peníze odkázány.

27. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

V této žalobě musí být vyneseno rozhodnutí proti každé straně, jinak musí být všichni zproštěni odpovědnosti; proto, je-li rozhodnutí opomenuto ve vztahu k některému z nich, nebude to, co soudce učiní ve vztahu k ostatním, platné; protože rozhodnutí nemůže být platné ve vztahu k jedné části sporné otázky a neplatné ve vztahu k jiné.

28. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud zůstavitel před rozdělením odkáže majetek, který má být převzat a který již zastavil věřiteli; je v pravomoci soudce, aby jej vykoupil ze společného fondu pozůstalosti a dohlédl, aby jej získal ten, komu byl takto odkázán.

29. Paulus, O ediktu, kniha IV.

30. Pokud byl majetek zesnulému dán do zástavy, je třeba říci, že je zahrnut do žaloby o rozdělení pozůstalosti; ale ten, komu byl přisouzen, by měl být povinen zaplatit za něj spoludědici v poměru k jeho podílu na pozůstalosti v rámci žaloby o rozdělení; nemusí však svému spoludědici dávat záruku, že bude odškodněn s ohledem na stranu, která nemovitost zastavila; a to z toho důvodu, že případ bude stejný, jako kdyby byla podána hypoteční nebo servilní žaloba a odhadní částka byla nabídnuta; takže strana, která nabídku učinila, může být chráněna výjimkou proti tomu, aby vlastník podal žalobu na vrácení nemovitosti. Opět na druhé straně, pokud si dědic, jemuž byla zástava přisouzena, přeje obnovit celou zástavu, měl by být vyslechnut, i když dlužník není ochoten. Stejně pravidlo neplatí, pokud věřitel koupí druhou část zastavené nemovitosti, protože je nutné rozhodnutí soudu, ale koupě je dobrovolná; ledaže by byla vznesena námitka, že věřitel nabídl nemovitost příliš horlivě. Důvod, proč se k tomu přihlíží, je ten, že to, co věřitel učinil, je třeba posuzovat, jako by to dlužník učinil prostřednictvím zástupce, a jakékoliv nutné náklady věřitel vynaložil, má právo na náhradu v žalobě vedle toho.

30. Modestinus, Názory, kniha VI.

Držím pozemek ve společném vlastnictví s nezletilou ženou, která je zároveň mou spoludědičkou, a na zmíněném pozemku jsou pohřbeny ostatky, k nimž nám oběma náleží úcta; jsou tam totiž pohřbeni rodiče nezletilé. Její poručníci však chtějí pozemek prodat, s čímž však nesouhlasím, neboť si raději ponechávám v držení svůj podíl, protože jej nemohu celý koupit, a chci splnit svou povinnost vůči mrtvým podle svého vlastního uvážení. Ptám se, zda mohu právoplatně požádat rozhodce v řízení o rozdělení uvedeného pozemku, nebo zda rozhodce, který je jmenován pro rozdělení pozůstalosti, může vykonávat funkci svého úřadu a také rozdělit uvedený majetek mezi nás podle práv každého z nás; zbývající majetek pozůstalosti se ponechává stranou. Herennius Modestinus odpověděl, že v tom, co bylo navrženo, není nic, co by bránilo tomu, aby strana jmenovaná arbitrem v žalobě o rozdělení pozůstalosti zahrnula do svých povinností i záležitost rozdělení zmíněného pozemku; náboženská místa však nemohou být do žaloby zahrnuta, protože práva ohledně nich náleží jednotlivým dědicům, kteří mají zájem na celé pozůstalosti.

31. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Pokud je zastavený otrok vykoupen jedním z dědiců, pak i kdyby později zemřel, úřad rozhodce bude přesto nadále existovat; existuje k tomu totiž dostatečný důvod z důvodu spoluvlastnictví, které existovalo dříve a existovalo by až do této doby, kdyby majetek nebyl zničen.

32. Týž, Názory, kniha II.

Majetek, který otec nerozdělil mezi své děti poté, co jim místo rozdělení udělil právo na žalobu, náleží uvedeným dětem v poměru k jejich podílům na majetku, pokud majetek, který nerozdělil, nedal obecně jednomu dítěti; nebo nebyl příslušenstvím majetku, který byl dán.

33. Týž, Názory, kniha VII.

Pokud otec rodiny při darování pozemků jednotlivým dědicům chtěl při dělení vystupovat v roli rozhodce; jeden ze spoludědiců nebude nucen vzdát se svého podílu, pokud za něj nezíská podíl, který je prostý zástavního břemene.

34. Týž, Názory, kniha VIII.

35. V případě, že je na otroky při dělení kladena cena spoludědiců, bylo rozhodnuto, že ceny jsou na ně kladeny nikoli za účelem koupě, ale za účelem dělení; proto pokud některý z nich zemře v době, kdy podmínka trvá, musí ztrátu nést jak dědic, tak oprávněný.

(35) Týž, Názory, kniha XII.

Pomponius Philadelphus převedl věnem určité pozemky na dceru, která byla pod jeho kontrolou, a nařídil, aby výnos z nich byl vyplácen jeho zeti. Vystala otázka, zda si dcera může ponechat majetek jako svůj vlastní, jestliže její otec ustanovil dědici všechny své děti. Odpověděl jsem, že by měla dobrý důvod k tomu, aby si jej ponechala v držbě, neboť její otec si přeje, aby jí byl dotyčný pozemek darován jako věno, a že manželství trvalo i po otcově smrti; v posuzovaném případě totiž dcera držela majetek podle přirozeného práva na základě věna, které byla schopna přijmout.

(36) Paulus, Otázky, kniha II.

Já, protože jsem měl dojem, že jsi mým spoludědicem, ačkoli to nebyla pravda, jsem proti tobě podal žalobu na rozdělení a soud vydal rozsudky a příkazy, aby nám oběma bylo vyplaceno. Ptám se, zda po zjištění pravdivosti skutečností bude podána osobní žaloba ve prospěch každého z nás, nebo žaloba na vrácení majetku; rovněž zda je třeba přijmout jedno pravidlo s ohledem na stranu, která je dědicem, a jiné s ohledem na stranu, která jím není. Odpověděl jsem, že pokud je osoba dědicem celé pozůstalosti a v domnění, že Titius je jejím spoludědicem, se s ním připojí k žalobě na rozdělení a je vydáno rozhodnutí nařizující platbu, provede platbu; pak, jelikož tak učinil v souladu s rozhodnutím soudce, nemůže podat žalobu na vrácení peněz. Vy však zřejmě zastáváte názor, že žaloba o rozdělení nemůže existovat jinak než mezi spoludědici; ale i když žaloba není zákonná, přesto stačí, aby se zabránilo žalobě na vrácení toho, o čem se účastník domníval, že je povinen zaplatit. Jestliže však ani jedna ze stran nebyla dědicem, a přesto spojila vydání v žalobě o rozdělení, jako by dědici byli, je třeba říci, že stejné pravidlo o navrácení majetku, které jsme dříve uvedli, že platí pro jednoho z nich, platí pro oba. Je zřejmé, že pokud si rozdělili majetek bez žádosti k soudu, lze konstatovat, že dědic, který se domníval, že druhá strana je jeho spoludědicem, má právo na žalobu na vydání majetku vydaného druhé straně; nelze totiž konstatovat, že mezi nimi došlo k nějakému kompromisu, neboť se domníval, že je jeho spoludědicem.

37. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Strana, která podává žalobu na rozdělení pozůstalosti, nepřipouští, že by její protivník byl jejím spoludědicem.

38. Paulus, Názory, kniha III.

Lucius a Titia, kteří byli bratr a sestra, poté, co byli svým otcem emancipováni, když dospěli, byli jim ustanoveni poručníci a ti je jednotlivě vybavili penězi, které byly společným majetkem, neboť byly získány z výnosu pozůstalosti. Následně si mezi sebou rozdělili celý majetek a po rozdělení podala Titia, sestra, žalobu proti svému bratrovi, v níž tvrdila, že dostal více než ona; ve skutečnosti však Lucius nedostal více než svůj podíl, ale dokonce méně než polovinu majetku. Ptám se, zda měla Titia právo podat žalobu proti svému bratrovi? Paulus odpověděl, že ano: "V souladu s uvedením případu, pokud Lucius neobdržel z výnosu společně drženého majetku více, než na co měl nárok z titulu svého podílu na majetku, nemá jeho sestra vůči němu žádné právo na žalobu". Stejně odpověděl i v případě, kdy bylo tvrzeno, že bratr obdržel na výživu od préтора větší částku než jeho sestra, ale stále ne více než polovinu.

39. Scaevola, Názory, kniha I.

40. Pokud byla určitá osoba ustanovena dědicem podílu na pozůstalosti, ohledně níž byla podána žaloba proti dědicům, protože nepomstili smrt zůstavitele, získala svůj případ a spoludědic poté podal žalobu na vymáhání svého podílu od druhého dědice, ale odmítl zaplatit svůj příděl nákladů vynaložených na obranu druhé žaloby. Vystala otázka, zda mu bude bránit námitka z důvodu podvodu? Odpověděl jsem, že pokud vznikly větší výdaje z důvodu obhajoby, kterou provedl ve prospěch zmíněného spoludědice sám, je třeba k těmto výdajům přihlídnout; pokud se však druhá strana nedovolává námitky z důvodu podvodu, může podat žalobu na náhradu části výdajů.

1. Muž, který zemřel ze závěti, rozdělil všechny své pozemky a další majetek mezi své děti pomocí kodícilů tak, že svému synovi odkázal mnohem více než své dceři. Vystala otázka, zda má sestra právo přinést své věno do společného fondu ve prospěch bratra? Odpověděla jsem, že podle skutkové věty, pokud zůstavitel nezanechal nic nerozděleného, je lepší názor, že právo vnést věno do společného fondu bylo zrušeno přáním zůstavitele.

2. Zůstavitel udělil svobodu otrokovi, kterému bylo patnáct let, až dosáhne věku třiceti let, a také uvedl, že si přeje, aby mu ode dne jeho smrti, dokud bude otrok žít, bylo dáváno deset denárů na jídlo a dvacet pět denárů na oblečení. Stichus zemřel dříve, než nadešel den, kdy se měl stát svobodným, a vystala otázka, zda je odkaz týkající se jídla a oblečení platný; a pokud platný není, zda jej dědic, který jej zaplatil, může vymáhat po svém spoludědici, s nímž otrok žil? Odpověděl jsem, že pokud peníze nebyly splatné, ale pokud to, co bylo dáno, bylo vynaloženo na jídlo, nelze je vymáhat.

3. Syn, který po smrti svého otce uzavřel smlouvu o dluhu vůči vládě, nemůže na svého bratra vztáhnout zmíněné dluhy v poměru k jeho podílu na majetku svého otce, pokud bratři nejsou společníky v celém svém majetku; i když drželi majetek svého otce společně a jejich otec plnil povinnost soudce v místě, kde bydlel, ve prospěch svého druhého syna.

4. Zůstavitel ustanovil své dva syny svými dědici a před rozdělením odkázal každému z nich určité otroky; mezi uvedenými otroky byl jednomu ze synů odkázán jistý Stephanus spolu s jeho peculium. Zmíněný otrok, který byl za života zůstavitele

manumitován, zemřel a poté zemřel i jeho otec. Vystala tedy otázka, zda to, co měl Stephanus ve svém peculium předtím, než byl manumitován, náleží oběma synům, nebo pouze tomu, kterému byl předtím odkázán spolu se svým peculium? Odpověděl jsem, že podle vyjádření případu to patřilo oběma.

5. Otec, který rozdělil svůj majetek mezi své syny a toto rozdělení potvrdil závětí, stanovil, že za jakýkoli dluh, který některý z nich uzavřel nebo by měl uzavřít, odpovídá pouze on. Když si jeden z jeho synů později půjčil peníze, objevil se otec a s jeho souhlasem byl pozemek, který byl převeden na uvedeného syna, zastaven za dluh a po otcově smrti ten samý syn, který měl pozemek v držení, zaplatil úroky, ptám se, zda by v případě, že by věřitel prodal zastavený pozemek, mělo být tomuto synovi něco vyplaceno spoludědicem, pokud by byla podána žaloba na rozdělení pozůstalosti? Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by nebyl povinen nic platit.

40. Gaius, Trusty, kniha II.

Pokud je někdo, kdo je ustanoven dědicem celé pozůstalosti, požádán, aby mi vydal určitou její část, například polovinu; může být mezi námi správně podána spravedlivá žaloba na rozdělení.

41. Paulus, Dekrety, kniha I.

Jistá žena se odvolala proti rozhodnutí soudce, protože, jak uvedla, v žalobě na rozdělení pozůstalosti mezi ní a spoludědicem rozdělil nejen majetek, ale i svobodné osoby, jakož i výživovací povinnost, kterou zůstavitel nařídil poskytovat určitým svobodným osobám; což, jak tvrdila, bylo něco, na co neměl právo. Na druhou stranu uvedla, že se strany dohodly na rozdělení a po mnoho let platily částky na výživné v souladu s podmínkami rozdělení. Bylo rozhodnuto, že se musí řídit ustanovením o výživném; soudce však dodal, že rozdělení svobodných manželů nemá žádný účinek.

42. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Je-li odkaz odkázán jednomu z několika dědiců s následujícími slovy: "Ať si ponechá, co mi dluží"; je povinností soudce v řízení o žalobě na rozdělení zabránit spoludědicům, aby vymáhali plnění od výše uvedeného dědice; je-li však jednomu z dědiců přikázáno, aby si ponechal, co dluží jinému, je povinností soudce požadovat, aby mu byla přikázána práva na žalobu v poměru k podílu spoludědice na pozůstalosti.

43. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Jedna osoba může požádat o jmenování rozhodce v řízení o rozdělení pozůstalosti; je totiž zřejmé, že jeden dědic se může obrátit na soudce, a proto může jeden dědic požádat o jmenování rozhodce, i když jsou ostatní přítomni a nedají k tomu souhlas.

44. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Řízení o rozdělení pozemku ve společném jmění spoludědiců lze zahájit tak, že se do něj zahrne pouze majetek, který je ve společném jmění, a věci, které se ho týkají a které jsou předmětem soudního řízení; pokud však jde o všechny ostatní věci, zůstává právo podat žalobu na rozdělení pozůstalosti nedotčeno.

1. Byla-li projednána žaloba o rozdělení pozůstalosti nebo o rozdělení majetku drženého ve společném jmění; praetor potvrdí všechna rozhodnutí učiněná soudem tím, že udělí výjimky nebo žaloby.

2. Pokud spoludědicové prodali majetek v době, kdy byl jeden z nich nepřítomen, a při této transakci se jim podařilo podvodně získat více, než na co měli nárok, mohou být donuceni k náhradě škody nepřítomné straně, a to buď žalobou na rozdělení pozůstalosti, nebo žalobou na vypořádání pozůstalosti.

3. Jakýkoli zisk, který si dědic vezme z prostředků pozůstalosti předtím, než do ní vstoupil, nebude podle Juliána muset vydat v rámci žaloby o rozdělení; ledaže by v době, kdy jej bral, věděl, že pozemek patří do pozůstalosti.

4. Strany, které podávají žaloby na rozdělení pozůstalosti nebo na rozdělení společného majetku nebo na určení hranic, jsou žalobci i žalovanými; musí tedy přísahat, že nezahájily řízení za účelem obtěžování a nepodávají obranu s úmyslem způsobit zbytečné potíže.

5. Pokud jeden z několika spoludědiců na základě ustanovení týkajícího se pozůstalosti provede platbu vlastním přičiněním, nemůže tuto částku vymáhat po svém spoludědici; jako například v případě, kdy zůstavitel slíbil, že se ani on, ani jeho dědic nedopustí žádného zlomyslného podvodu a že ani on, ani jeho dědic neučiní nic, co by někomu bránilo v chůzi nebo jízdě přes cestu; a ve skutečnosti i v případě, kdy se zbývající dědicové stali odpovědnými v důsledku jednání jednoho z nich, z důvodu splnění podmínky ustanovení týkajícího se pozůstalosti, budou oprávněni podat žalobu na rozdělení pozůstalosti proti osobě, prostřednictvím které se ustanovení stalo účinným.

6. Jestliže někdo stanoví, že Titius a jeho dědic ratifikují nějaký jeho úkon, a Titius zemře a zanechá několik dědiců, bude odpovědný pouze ten, kdo ratifikaci zanedbal; a z dědiců strany, která stanovila, může pouze ten, kdo byl žalován, podat žalobu na vymáhání odpovědnosti.

7. Je-li vdově odkázáno užívací právo "do doby, než jí bude vyplaceno věno", pak Cassius říká, že cokoli jí bylo vyplaceno jako věno za spoludědice, může být vymáháno na základě rozhodnutí rozhodce v řízení o rozdělení a spoludědic může být donucen zaplatit svůj podíl na věnu; a tento názor je správný.

8. Pokud bylo dvěma spoludědicům uloženo postavit sochu a jeden z nich to opomene udělat, ale druhý ji postaví; Julianus říká, že není nespravedlivé vyhovět žalobě o rozdělení, aby mohla být zaplacená část nákladů, jejichž výši by schválil dobrý občan.

45. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Pokud tvrdíš, že část nemovitosti je ve společném vlastnictví tvém a mém, kterou já z jiného důvodu prohlašuji za svou jedinou; to není zahrnuto do žaloby na rozdělení nemovitosti.

1. Podvod spáchaný otrokem dědice nespadá do podmínek žaloby na rozdělení pozůstalosti, ledaže by došlo k nedbalosti ze strany vlastníka otroka v tom, že zaměstnal otroka, který nebyl důvěryhodný, aby se staral o společný majetek.

(46) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Je-li manžel ustanoven svým otcem dědicem pod určitou podmínkou, je v mezidobí právo žaloby na věno manželky pozastaveno; je totiž zřejmé, že dojde-li k rozvodu po smrti tchána, ačkoli v době, kdy podmínka ustanovení strany dědicem ještě trvá, je třeba rozhodnout, že existuje důvod pro ponechání věna; protože po smrti otce některé věci přecházejí na syny ještě předtím, než se stanou dědici, jako například záležitosti týkající se manželství, dětí a opatrovnictví. Proto si syn, který nesl náklady spojené s manželstvím po smrti svého otce, může vzít věno před rozdělením; a to zastával i náš Scaevola.

47. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

V žalobě o rozdělení nemovitosti nebo o rozdělení majetku, který je ve společném jmění, vznikne-li během projednávání věci spor ohledně práva, které se váže k pozemku, je stanoveno, že všichni ti, s ohledem na které byl rozhodce určen, mohou podat žalobu i oznámit novou strukturu, každý v poměru ke svému podílu na nemovitosti; a když rozhodce vydá rozhodčí nález, je-li celá část pozemku přisouzena jedné straně, musí být poskytnuta záruka, že vše, co bude na základě žalob vymoženo, musí být vydáno a musí být uhrazeny veškeré náklady, které byly na jejich účet vynaloženy. A jestliže v době, kdy se věc nacházela u soudu, nebylo zahájeno žádné řízení týkající se uvedeného pozemku, náleží neporušené právo na žalobu tomu, komu byl celý pozemek přisouzen, nebo v poměru k podílu, pro který byl přisouzen.

1. Kromě toho, pokud existuje nějaký movitý majetek, který může být zahrnut do uvedených žalob, a mezitím by měl být odcizen, mohou řízení pro krádež zahájit strany, na jejichž riziko byl uvedený majetek.

48. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Byla-li podána žaloba buď na rozdělení pozůstalosti, na rozdělení majetku ve společném vlastnictví, nebo na určení hranic, a zemře-li jedna ze stran a zanechá-li několik dědiců, nelze věc rozdělit na části, ale všichni dědicové ji musí buď přijmout tak, jak je, nebo musí ustanovit někoho jako zástupce, proti němuž může být podána žaloba jako proti zástupci všech.

(49) Ulpianus, Disputace, kniha II.

(50) Jistý muž byl ustanoven dědicem podílu na pozůstalosti a poté, co mu pretorián nařídil pohřbít zůstavitele, prodal otroka, kterému byla závětí udělena svoboda, a slíbil kupujícímu dvojnásobnou náhradu škody v případě vystěhování, a když proti němu byla kvůli této záruce podána žaloba, peníze zaplatil. Vystala otázka, zda může v rámci žaloby na rozdělení pozůstalosti získat zpět částku, o kterou přišel z důvodu svého souhlasu s vyplacením dvojnásobku hodnoty otroka? Podívejme se nejprve, zda měl poskytnout záruku na dvojnásobek částky? Zdá se mi, že tak neměl učinit; neboť jistotu na dvojnásobek částky jsou povinni složit pouze ti, kdo prodej uskutečňují dobrovolně; pokud však strana, která prodej uskutečňuje, plní povinnost, neměla by být nucena slibovat více než v případě, kdy byl ten, kdo prodej uskutečňuje, pověřen prelátem, aby vykonal rozsudek; a ani tehdy není strana v takovém stavu, aby mohla být nucena k tomu, k čemu jsou nuceni ti, kdo prodávají z vlastní vůle; je totiž velký rozdíl mezi tím, kdo plní povinnost, a tím, kdo prodává dobrovolně. Proto v první řadě strana nebyla povinna učinit ujednání o dvojnásobné hodnotě, ale praetor by měl rozhodnout, že kupující má právo žalovat na prodej proti skutečnému dědici, pokud by prodaný majetek měl být získán zpět z důvodu vyššího titulu. Pokud se však dědic zmýlil a opatřil obligaci a otrok nabyl svobodu, může být žaloba podána na základě stipulátu; a pokud by se tak stalo, je jen spravedlivé, aby byla praetorská žaloba přiznána proti spoludědici (protože žaloba na rozdělení pozůstalosti nebude přípustná), aby se zabránilo tomu, že utrpí ztrátu. A skutečně, aby někdo mohl podat žalobu na rozdělení pozůstalosti, musí být nejen dědicem, ale musí také žalovat nebo být žalován kvůli nějakému úkonu, který učinil nebo neučinil poté, co se stal dědicem; jinak žaloba na rozdělení pozůstalosti nebude moci být podána. Pokud by tedy někdo učinil nějaký úkon ve vztahu k pozůstalosti předtím, než se dozvěděl, že je dědicem, nebude důvod k žalobě na rozdělení, protože se má za to, že strana nejednala s úmyslem dědice; a proto pokud někdo učiní úkon před tím, než byla pozůstalost zapsána, například pokud pohřbí zůstavitele, nebude mít nárok na žalobu na rozdělení, ale pokud tak učinil poté, co byla pozůstalost zapsána, máme v důsledku toho za to, že může žalobou na rozdělení vymáhat náklady, které mu vznikly pohřbem.

.50. Týž, Názory, kniha VI.

Spravedlnost nepřipouští, aby do podílu na majetku zůstavitele, který připadl uvedenému synovi, bylo zahrnuto cokoli, co otec poskytl svému emancipovanému synovi, který se zdržoval v zahraničí za účelem studia; je-li prokázáno, že otec poskytl uvedený majetek nikoli jako půjčku, ale proto, že ho k tomu vedla otcovská náklonnost.

51. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Pokud je pozemek předán tchánovi jako věno a zmíněný tchán ustanoví svého zetě dědicem jakékoli části svého majetku, měl by být pozemek před rozdělením vyhrazen v souladu s rozhodnutím rozhodce v řízení o rozdělení; takže stav syna bude stejný, jako by byl, kdyby bylo věno odkázáno, aby bylo ponecháno. Proto mu musí být vydány veškeré zisky nabyté po připojení vydání, poté co bylo provedeno vyúčtování výdajů; avšak ty, které byly nabyté před připojením vydání, náleží rovným dílem všem dědicům. I v tomto případě je třeba zohlednit výdaje, protože nemůže nastat žádný případ, který by tomuto odpočtu zabránil.

1. Chci-li já podat žalobu o pozůstalost proti tobě a ty chceš podat žalobu o rozdělení pozůstalosti proti mně, je třeba vyhovět přání nás obou, je-li k tomu řádný důvod; nebo mám-li já v držení celou pozůstalost a uznávám, že ty jsi dědicem její poloviny, ale já se chci vzdát spoluvlastnictví, měl bych získat žalobu o rozdělení pozůstalosti, protože ta nemůže být mezi nás rozdělena jiným způsobem. Kromě toho, pokud máte dobrý důvod pro podání žaloby na pozůstalost, a nikoliv žaloby na rozdělení pozůstalosti, pak vám musí být umožněno podat žalobu na pozůstalost, neboť v žalobě tohoto druhu jsou zahrnuty některé záležitosti, které nejsou zahrnuty v žalobě na rozdělení pozůstalosti; například pokud jsem dlužníkem pozůstalosti, nebudete vymáhat to, co jsem dlužil zemřelému, žalobou na rozdělení pozůstalosti, ale budete tak činit žalobou na pozůstalost.

52. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Maevius, který nás ustanovil dědici, držel majetek společně s Attiusem, a pokud bychom podali proti Attiovi žalobu o rozdělení a majetek by nám byl přisouzen, Proculus říká, že bude zahrnut do žaloby o rozdělení pozůstalosti.

1. Je-li otrok ponechán na svobodě a ustanoven dědicem, může být žalobou na rozdělení pozůstalosti donucen vyplatit spoludědici vše, co mu zůstalo v rukou a co vyplývá z účtů, které vedl pro zůstavitele.

2. Rozhodce, kterého jsme si vy a já vybrali v rámci žaloby o rozdělení, chtěl přikázat určitý majetek mně a nějaký jiný tobě a rozhodl, že s ohledem na tyto věci by měl být každý z nás odkázán, aby zaplatil tomu druhému; vyvstala otázka, zda nemůže započíst jeden účet proti druhému a nařídit straně, která dluží větší účet, aby zaplatila pouze přebytek? Bylo rozhodnuto, že rozhodce tak učinit může.

3. Je-li podána žaloba na rozdělení pozůstalosti nebo na rozdělení majetku ve společném jmění, musí být oceněn celý majetek, a nikoli podíly na různých věcech.

53. Ulpianus, Názory, kniha II.

Pokud emancipovaný syn půjčil peněžní částku, která měla být vyplacena jeho otci, bude tato částka následně zahrnuta do pozůstalosti otce pouze v případě, že tento měl vůči svému synovi právo na žalobu o uvedenou peněžní částku.

54. Neratius, Pergameny, kniha III.

My dva jsme byli spoludědici pozůstalosti po Luciu Titovi a já jsem prodal svůj podíl na pozemku, který k pozůstalosti patřil, a pak byla mezi námi podána žaloba na rozdělení pozůstalosti. V tomto případě se podíl, který patřil mně, do věci nezahrne, protože v okamžiku, kdy byl prodán, již nebyl součástí pozůstalosti; nepřihlíží se ani k tvému podílu, protože i když zůstal v původním právním stavu a patří k pozůstalosti; přesto prodejem mého podílu vlastnictví k němu přestalo být společné. Nezáleží na tom, zda jeden dědic svůj podíl neprodá nebo zda tak neučiní několik dědiců; za předpokladu, že určitý podíl, který byl zcizen jedním z dědiců, přestal být součástí pozůstalosti.

55. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Je-li podána žaloba na rozdělení pozůstalosti nebo na rozdělení majetku ve společném jmění a zdá se, že je téměř nemožné provést rozdělení; soudce může vydat rozhodnutí ve prospěch jedné strany a přisoudit jí celý majetek.

56. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Zisky, které jsou splatné po určitou dobu, jsou také zahrnuty nejen v žalobě na určení hranic, ale i v žalobě na rozdělení majetku.

57. Papinianus, Názory, kniha II.

I po přijetí rozhodce plní bratři, kteří se dohodou dělit o společný majetek, povinnosti, které vyžaduje přirozená náklonnost, a rozdělení by nemělo být zrušeno; i když rozhodce po skončení sporu nevydal rozhodnutí, ledaže by měla být poskytnuta úleva z důvodu nedostatku věku.

Tit. 3. O žalobách na rozdělení majetku ve společném vlastnictví.

1. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Žaloba na rozdělení majetku ve společném vlastnictví je nutná, protože žaloba na partnerství se týká spíše osobních převodů z jedné strany na druhou než rozdělení společného majetku. Stručně řečeno, žaloba na vypořádání společného jmění nebude přípustná, pokud se nejedná o společné jmění.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Nezáleží však na tom, zda je majetek držen společně mezi různými osobami s partnerstvím nebo bez něj; v obou případech bude žaloba na rozdělení společného majetku přípustná. Společné jmění existuje s partnerstvím, pokud například strany společně koupily tutéž věc; a společné bez partnerství je, pokud jim je například tatáž věc odkázána závětí.

(1) S ohledem na tři dvojí žaloby, a to; žalobu na rozdělení pozůstalosti, žalobu na vypořádání společného jmění a žalobu na určení hranic, vyvstává otázka, koho je třeba považovat za žalobce, protože postavení všech se zdá být stejné? Lepší je však názor, že za žalobce je třeba považovat toho, kdo podal návrh na zahájení řízení u soudu.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

V žalobě o rozdělení společného majetku se nepřihlíží k ničemu jinému než k rozdělení samotného majetku, který je ve společném vlastnictví; a to v případě, že je na uvedeném majetku způsobena jakákoli škoda nebo je na něm spáchán jakýkoli trestný čin, nebo v případě, že některému ze spoluvlastníků vznikla škoda, nebo v případě, že se do jeho vlastnictví dostalo něco, co pochází ze společného majetku.

1. Pokud strany samy mezi sebou uzavřely dohodu bez podvodu, musí soudce způsobit, aby byla v první řadě potvrzena v řízení o rozdělení nemovitosti nebo v řízení o rozdělení společného majetku.

4. Týž, O ediktu, kniha XIX.

Prostřednictvím této žaloby se provádí rozdělení hmotného majetku, jehož jsme vlastníky, nikoli však pozůstalosti.

1. Vyvstává otázka, zda lze podat žalobu na rozdělení společného majetku ve studni, a Mela říká, že to lze pouze tehdy, je-li půda, v níž je vykopána, předmětem spoluvlastnictví.

2. Tato žaloba je v dobré víře, a proto pokud něco zůstane nerozděleno, bude rozdělení všeho ostatního platné a žalobu na rozdělení lze podat s ohledem na to, co je ještě nerozděleno.

3. Protože samotné rozdělení majetku může být předmětem žaloby na rozdělení společného jmění, lze tímto způsobem vymáhat i dlužné platby a vzniklé výdaje, a proto pokud někomu vzniknou výdaje, může je vymáhat; pokud však nepodá žalobu proti druhému spoluvlastníkovi, ale proti jeho dědici, Labeo se velmi správně domnívá, že do žaloby lze zahrnout i výdaje a zisky, které pobírá zemřelý. Je zřejmé, že zisky vybrané předtím, než se nemovitost stala předmětem spoluvlastnictví, nebo jakékoli výdaje vynaložené před touto dobou by neměly být zahrnuty do žaloby na vypořádání společného jmění.

4. Julianus s odkazem na to říká, že pokud požádáme soud o nařízení držby, abychom zabránili hrozící újmě; a než nám bude nařízena držba, budovu podepřu, nemohu náklady s tím spojené vymáhat žalobou na vypořádání společného jmění.

5. Julianus, On Urseius Ferox, kniha II.

Pokud však věc nebyla obhájena a pretorián nám nařídí, abychom se ujali držby domu, a díky tomu jsme získali vlastnictví k němu; podle názoru Procula mohu žalobou na rozdělení společného jmění získat zpět část nákladů, které jsem vynaložil.

(6) Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Pokud někdo v domnění, že vlastní pozemek společně s Titiem, sklídí úrodu nebo mu vzniknou výdaje, ačkoli ve skutečnosti vlastní uvedený pozemek společně s jinou stranou; může podat pretoriánskou žalobu na rozdělení uvedeného majetku.

1. Proto, pokud by Titius prodal svůj podíl na pozemku, i když v tomto případě by nebyl důvod k žalobě na rozdělení společného majetku, protože společné vlastnictví přestalo existovat; přesto bude důvod k pretoriánské žalobě, která se podává s odkazem na platby, když majetek přestal být ve společném vlastnictví.

2. Pokud však jeden spoluvlastník získá ze společné věci nějaký zisk buď jejím pronájmem, nebo jejím obděláváním, bude odpovědný za žalobu na rozdělení; a pokud tak učinil jménem všech vlastníků, měl by buď získat zisk, nebo utrpět ztrátu; pokud však nejednal jejich jménem, ale získal zisk jako jednotlivec, je mnohem více důvodů, aby byl odpovědný i za ztrátu. Důvodem, proč musí odpovídat za zisk v případě žaloby na vypořádání společného jmění, je to, že se má za to, že nemohl snadno pronajmout svůj vlastní podíl. Nebude však důvod k žalobě na rozdělení společného jmění, ledaže (jak říká Papinianus) účastník provedl jen takové úkony, které byly nezbytně nutné k řádné správě jeho vlastního podílu; mohl-li však postupovat jinak, má právo na žalobu z důvodu uskutečnění obchodu a je odpovědný za stejnou žalobu.

3. Pokud po připojení vydání vzniknou nějaké náklady v žalobě na rozdělení společného majetku; Nerva správně tvrdí, že i ty jsou zahrnuty.
4. Sabinus a Atilicinus jsou toho názoru, že sem patří i potomci otrokyně.
5. Stejní autoři se domnívají, že tato žaloba zahrnuje rovněž přírůstky a úbytky.
6. Pokud strana uloží mrtvolu na společném pohřebišti, je třeba zvážit, zda činí zmíněné pohřebiště náboženským? Ve skutečnosti má každý vlastník individuální právo pohřbít na pohřebišti, ale žádný z nich nemůže sám učinit místo, které je volné, náboženským. Trebatius a Labeo, ačkoli se domnívají, že místo není učiněno náboženským, přesto zastávají názor, že lze podat žalobu in factum.
7. Pokud dáte jistotu na celou částku s odkazem na zabránění hrozící škody na domě, Labeo říká, že nebudete oprávněni k žalobě na rozdělení společného majetku, protože jste nebyli povinni dát jistotu na celou částku, ale stačilo, že jste ji dali na svůj podíl; tento názor je správný.
8. Pokud máme vy a já společný pozemek, ale můj podíl byl dán do zástavy, bude zahrnut do žaloby na vypořádání společného jmění, ale právo věřitele na to, co bylo dáno do zástavy, zůstane nedotčeno, i kdyby se to stalo předmětem rozhodnutí soudu; neboť jistota zůstane nedotčena, i kdyby jeden spoluvlastník převedl svůj podíl na druhého. Julianus říká, že rozhodce musí při žalobě na rozdělení společné věci ocenit podíl na tolik a tolik, protože věřitel může tuto část věci podle smlouvy prodat.
9. Julianus také říká, že pokud mi někdo, s nímž vlastním společného otroka, dá svůj podíl do zástavy, a pak zahájí žalobu na vypořádání společného jmění, může mu v tom zabránit výjimka z důvodu zástavy; pokud však této výjimky nevyužiji, bude povinností soudu poté, co přisoudí celého otroka dlužníkovi, donutit ho, aby mi vyplatil odhadní cenu mého podílu; protože mé právo na zástavu zůstává nedotčeno. Pokud by však soud přisoudil otroka mně, pak mě může pouze donutit, abych zaplatil to, co má zástava hodnotu nad rámec peněz, které byly půjčeny, a nařídí, aby byl dlužník zproštěn odpovědnosti vůči mně.
10. Soudci přísluší vydat takové rozhodnutí, aby pozemek byl přikázán jedné straně a užívací právo k němu druhé straně.
11. Další otázky týkající se tohoto předmětu jsou tytéž, o nichž jsme hovořili v souvislosti s žalobou na rozdělení pozůstalosti.

12. Urseius uvádí, že pokud soused oznámil, že na budově, která je ve společném vlastnictví, nebudou prováděny žádné nové práce, a jeden ze spoluvlastníků má z tohoto důvodu proti sobě vydán rozsudek, může po svém spoluvlastníkovi vymáhat náhradu škody v poměru svého podílu; Julianus však velmi správně poznamenává, že to platí pouze v případě, že bylo pro dům výhodné, aby se tak stalo.

7. Týž, O ediktu, kniha XX.

Žaloba na rozdělení pozemku ve společném vlastnictví je důvodná, pokud je předmětem věčného nájmu. Je třeba zvážit, zda lze pozemek, který je předmětem věčného nájmu, rozdělit na samostatné pozemky; obecně však platí, že soudce by se měl takovému rozdělení vyhnout, jinak dojde k záměně věčného nájmu.

(1) Neratius říká, že pokud rozhodce, který rozděluje nemovitost, jež není předmětem věčného nájmu, na dvě části, přisoudí je dvěma osobám, může zřídit služebnost, jako by šlo o dva samostatné pozemky.

(2) Mají-li strany právo podat publiciánskou věcnou žalobu, mohou podat i žalobu na rozdělení společného majetku.

(3) Žaloba na navrácení věci vlastníkovi za určitých okolností nepřisluší; přesto, existuje-li oprávněný důvod pro zachování držby, lze podat spravedlivou žalobu na rozdělení společné věci; například v případě, kdy je věc držena z důvodu zaplacení dluhu, který ve skutečnosti není splatný.

(4) U vyvlastňovatelů není důvod k této žalobě, stejně jako tam, kde strany drží držbu trpně nebo skrytě; to z toho důvodu, že tato držba je nespravedlivá, a i když je držba trpná ve skutečnosti oprávněná, neopravňuje k soudnímu řízení.

(5) Julianus uvádí, že pokud jeden držitel vznesе požadavek na rozdělení a druhý tvrdí, že drží násilím, nemělo by být této žalobě vyhověno, a to ani po uplynutí jednoho roku; je totiž stanoveno, že i po roce bude vydán interdikt proti tomu, kdo druhého násilím vyhnal. Říká také, že pokud se říká, že strana, která zahájila řízení, je v držbě na základě trpění, tato žaloba nebude připadat v úvahu, protože interdikt se uděluje i v takovém případě. Kromě toho, pokud se tvrdí, že žalobce drží držbu skrytě, je třeba konstatovat, že tato žaloba nebude oprávněná; dodává totiž, že interdikt lze získat rovněž v případě držby skryté.

(6) Existují-li dvě osoby, které obdržely majetek do zástavy, je zcela spravedlivé, aby jim byla přiznána spravedlivá žaloba na rozdělení.

(7) Kromě toho, vznikne-li mezi dvěma stranami spor s odkazem na užívací právo, měla by být tato žaloba přiznána.

(8) Opět platí, že pokud jsou dvě strany uvedeny do držby na základě příkazu préтора pro zachování odkazů, je dobrý důvod pro držbu z důvodu opatrovnictví; a proto, pokud jsou dvě nenarozené děti, bude platit stejné pravidlo, a to je rozumné.

(9) Je zřejmé, že pokud by někdo, kdo byl uveden do držby z důvodu prevence hrozící újmy, již dostal příkaz ujmout se držby, nebyl by oprávněn k spravedlivé žalobě ve svůj prospěch, neboť má právo podat žalobu na navrácení majetku.

(10) Je-li podána žaloba na rozdělení společného užívacího práva, musí soudce splnit svou povinnost buď tak, že každému z nich umožní užívat užívací právo v různých částech, nebo může užívací právo pronajmout jednomu z nich nebo třetí osobě; tímto způsobem mohou vybírat nájemné bez dalších neshod; nebo, je-li nemovitost movitá, může vymyslet, aby se strany mezi sebou dohodly a daly si navzájem jistotu užívání a požívání na určitou dobu, to znamená, že jim bude užívací právo náležet střídavě, přičemž každý z nich bude mít pro něj zvláštní lhůtu.

(11) K této žalobě nejsou oprávněni ani nájemci, ani osoby, které obdržely nemovitost do úschovy, ačkoli mohou držbu vykonávat v souladu s přirozeným právem.

(12) Pokud strany přijaly společnou zástavu, je třeba mezi ně provést rozdělení tak, aby podíl nebyl oceněn na svou skutečnou hodnotu, ale jen na tolik, kolik činí dluh na tomto konkrétním podílu; zástava by měla být přikázána jednomu z věřitelů, ale nesmí být dlužníkovi odepřeno povolení nabídnout částku, kterou dluží, a zástavu vyplatit. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy vlastník zástavy podá věcnou žalobu na umoření a strana, která má zástavu v držení, mu nabídne částku vyměřenou soudem.

(13) Pokud dlužník zastavil svůj podíl na pozemku ve společném vlastnictví a jeho věřitel je žalován vlastníkem druhého podílu nebo jiným věřitelem jiného dlužníka a učiní vyšší nabídku za předmětnou nemovitost a dlužník strany, které byla nemovitost přikázána, chce získat zpět svůj podíl na pozemku poté, co zaplatil to, co sám dlužil; zcela správně se má za to, že by neměl být vyslechnut, pokud není připraven získat zpět i to, co jeho věřitel nabyl na základě přikázání. Kdybyste totiž prodali podíl na pozemku, a než byste jej vydali kupujícímu, byla by proti vám podána žaloba na rozdělení a byl by vám přisouzen i druhý podíl; v důsledku toho se uvádí, že nelze podat žalobu z důvodu koupě, ledaže by byl žalobce připraven vzít si celý pozemek, protože tento podíl připadá prodávajícímu prostřednictvím jiného; a kupující může být žalován i z důvodu prodeje, aby byl donucen vzít si vše; a jedinou otázkou, kterou je třeba posoudit, je, zda se prodávající dopustil nějakého podvodu. Byl-li však zcizen jeden podíl a prodávající byl v nabídce poražen, bude povinen v žalobě na koupi vrátit cenu. Stejně pravidlo se dodržuje v mandátních a jiných případech tohoto druhu.

8. Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

I když si rozdělení nepřeje celá řada stran, které vlastní společnou nemovitost, ale jen některé z nich, může být tato žaloba podána mezi nimi.

1. Pokud není jisté, zda je k dispozici Lex Falcidia, lze podat žalobu na rozdělení mezi zůstavitelem a dědicem, nebo lze zahájit řízení o navrácení podílu, jehož hodnota není zjištěna. Stejně tak je tomu v případě odkázání peculium, protože není jisté, do jaké míry dluh vůči vlastníkovvi zmenšuje peculium.

2. Žaloba na rozdělení společného jmění zahrnuje také případ, kdy někdo snižuje hodnotu uvedeného jmění; například tím, že zraní otroka, zkazí jeho mravy nebo vykáčí stromy na pozemku.

3. Pokud spoluvlastník zaplatí za otroka na náhradě škody více, než měl, bude otrok oceněn a může získat zpět svůj podíl.

4. Kromě toho, pokud je jeden spoluvlastník žalován v rámci žaloby De peculio o celou částku závazku a je vynesena rozsudek v jeho neprospěch, bude mít právo na žalobu na rozdělení, aby mohl získat zpět část peculium.

9. Africanus, Otázky, kniha VII.

Pokud však bude proti jednomu spoluvlastníkovi z důvodu společně drženého otroka vydán rozsudek v žalobě De peculio na celou výši dluhu a majetek patřící do zmíněného peculium se ztratí, zatímco je v jeho rukou; přesto bude spravedlivá žaloba na rozdělení za účelem získání části peněz; neboť jinak by bylo nespravedlivé, kdyby celá věc způsobila ztrátu straně, která se bránila žalobě; protože by mělo být uloženo stejné riziko oběma vlastníkovvi s ohledem na majetek zahrnutý do peculium. Neboť pokud se někdo ujme obrany otroka na žádost jeho vlastníka, bude mu vráceno vše, co v dobré víře vynaložil, i kdyby se peculium následně ztratilo. To platí v případě, kdy se žádná ze stran nedopustila nedbalosti; je-li totiž podána žaloba De peculio proti vlastníkovvi a ten je ochoten vydat žalobci majetek zahrnutý v peculiu, má se za to, že by měl být vyslyšen, pokud se prokáže řádný důvod, samozřejmě pokud tak učinil bez zlého nebo podvodného úmyslu.

(10) Paulus, O ediktu, kniha XXIII.

Opět platí, že ačkoli žaloba podle Lex Aquilia nemůže být podána proti dědici; přesto musí dědic v rámci této žaloby zaplatit spoluvlastníkovi jakoukoli škodu, kterou zemřelý způsobil na společném majetku, kvůli níž vzniká právo na žalobu podle Lex Aquilia.

1. Máme-li pouze užívací právo, které nelze prodat ani pronajmout, uvažujme, jak lze provést rozdělení v rámci žaloby na vypořádání společné věci. Jestliže však praetor zasáhne a zařídí věci tak, že soud může přisoudit užívání jedné ze stran;

nebude se tvrdit, že druhá strana, která přijímá náhradu, neužívá nemovitost z toho důvodu, že ten, kdo ji zřejmě užívá, činí více než druhá strana; to totiž vyplývá z nutnosti případu.

2. V žalobě podané na rozdělení společného majetku by měl soudce tento majetek ocenit na jeho skutečnou hodnotu a měla by být také poskytnuta jistota proti vymáhání vyklizením.

11. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

V každém případě bychom měli mít na paměti, že pokud po zničení společného majetku ten, kdo má nárok na to, aby mu bylo něco vyplaceno z důvodu společného vlastnictví, chce podat žalobu z tohoto důvodu, bude mu vyhověno spravedlivou žalobou na rozdělení; například pokud žalobce vynaložil na společný majetek určité náklady nebo pokud z něj získal nějaký zisk pouze spoluvlastník ? jako například práci otroka nebo peníze zaplacené za něj ? v žalobě tohoto druhu se přihlíží ke všem těmto věcem.

(12) Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

(13) Je-li dům nebo zeď ve společném vlastnictví a je třeba je přestavět, zbořit nebo do nich něco vložit; lze podat žalobu na rozdělení společného majetku nebo můžeme zahájit řízení podle ediktu Uti possidetis.

13. Týž, O ediktu, kniha LXXV.

Do žaloby na vypořádání společného jmění je zahrnuto vše, ledaže by něco bylo výslovně vyloučeno společnou dohodou, aby to nebylo zahrnuto.

14. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Tato žaloba zahrnuje vše, co bylo učiněno nebo mělo být učiněno ke společnému prospěchu stranou, která věděla, že má spoluvlastníka.

(1) Jakékoli výdaje, které jsem však vynaložil, dokud jsem se domníval, že pozemek je můj, a které si v případě podání žaloby o navrácení části pozemku mohu samozřejmě ponechat tím, že uplatním námitku z důvodu podvodu; je třeba zvážit, zda si je mohu ponechat z důvodu spravedlnosti žaloby samotné, pokud by proti mně byla podána žaloba o rozdělení. Domnívám se, že lepší názor je, že tak mohu učinit, protože žaloba na rozdělení společného jmění je v dobré víře, ale to platí pouze v případě, že je žaloba podána proti mně; přesto, pokud bych se svým podílem disponoval, nezůstane nic, z čeho bych

si mohl ponechat náklady. Uvažujme, zda si je může ponechat nabyvatel ode mne, neboť pokud je podána žaloba na vymáhání podílu od něj, může si ponechat částku z důvodu výdajů, které jsem vynaložil, stejně jako bych to mohl udělat já sám? Lepší názor je, že v tomto případě si lze výdaje ponechat, a protože tomu tak je, je nanejvýš spravedlivé, aby mi byla přiznána spravedlivá žaloba proti mému spoluvlastníkovi z důvodu uvedených výdajů, i když spoluvlastnictví stále trvá. Jiné je však pravidlo v případě, kdy vydávám peníze na svůj vlastní majetek, který ve skutečnosti patří jinému nebo je ve společném vlastnictví; v tomto případě mám totiž pouze zadržovací právo, protože si nechci nikoho zavazovat; když se domnívám, že Titiovi patří majetek, který ve skutečnosti patří Maeviovi, nebo že je mým společným vlastnictvím s jinou osobou, která ve skutečnosti není mým spoluvlastníkem, činím tak proto, abych k sobě zavázal jinou osobu; a jako je mi přiznána žaloba z důvodu uskutečněného obchodu proti někomu, o jehož záležitosti jsem se staral v domnění, že jde o záležitost jiné osoby, tak je tomu i v posuzovaném případě. Kdybych tedy prodal pozemek jinému, z toho důvodu, že by věc byla taková, že bych měl nárok na žalobu, měla by mi být přiznána žaloba z důvodu uzavřeného obchodu (jak říká i Julianus).

(2) Pokud by bylo dohodnuto, že se neprovede žádné rozdělení, je zcela zřejmé, že taková dohoda by neměla žádnou platnost; pokud by však bylo dohodnuto, že se žádné neprovede v určitém čase, a to zajišťuje prospěch samotné nemovitosti, bude taková dohoda platná.

(3) Je-li mezi spoluvlastníky dohodnuto, že do určité doby nebude rozděleno spoluvlastnictví, není pochyb o tom, že strana, která je vázána dohodou tohoto druhu, může prodat; a proto kupujícímu od kohokoli, kdo podá žalobu na rozdělení společné věci, bude bránit stejná výjimka, kterou by byl vyloučen sám prodávající.

(4) Uzavře-li spoluvlastník dohodu, že nepodá žalobu o svůj podíl, spoluvlastnictví ve všech ohledech zaniká.

15. Týž, O Plautiovi, kniha V.

Je-li spoluvlastník žalován s ohledem na společně drženého otroka a je vynesena rozsudek v jeho neprospěch, může podat žalobu na rozdělení ještě předtím, než splní rozsudek; je-li totiž proti jednomu z nich podána noxální žaloba, může okamžitě podat žalobu proti svému spoludědici na vydání jeho podílu, přičemž současně poskytne záruku, že pokud mu otroka nevydá, podíl mu vrátí.

(16) Týž, O Plautiovi, kniha VI.

(17) V případech, kdy spoluvlastníci ruší své vlastnictví, je obvyklé, že se poskytuje jistota s odkazem na případný dluh, který je závislý na podmínce.

17. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Pokud jeden z řady spoludědiců koupí od věřitele pozemek, který dal zůstavitel do zástavy, neměl by být žalován svými spoludědici v žalobě na vypořádání společného jmění.

(18) Javolenus, Listy, kniha II.

Rozhodce nemůže rozhodnout, že pozemek patřící do pozůstalosti má být předmětem služebnosti váznoucí na pozemku, který není součástí uvedené pozůstalosti; a to z toho důvodu, že pravomoc soudce nemůže přesahovat rámec toho, co je předloženo soudu.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Strom, který roste na hraniční čáře, a také kámen, který se táhne přes dva pozemky, pokud jsou spojeny s půdou, patří oběma vlastníkům podle polohy, kterou zaujímají nad pozemkem každého z nich; a nebudou zahrnuty do žaloby na rozdělení společného majetku. Jakmile je však kámen odstraněn nebo strom vyvrácen či pokácen, stává se společným a nerozděleným majetkem a bude zahrnut do žaloby na rozdělení takového majetku; neboť to, co bylo dříve oddělenými částmi, nyní splývá. Proto tam, kde se smísí dvě masy jakékoli látky patřící dvěma vlastníkům, je celá masa společným vlastnictvím, i když některá část látky, jak byla na prvním místě, existuje odděleně; a stejně tak tam, kde se strom nebo kámen oddělí od půdy, vlastnická práva splynou.

1. Rozhodce za účelem rozdělení společného majetku by neměl být jmenován s ohledem na předsíň, která je společná dvěma domům, pokud si to některá ze stran nepřeje; protože tam, kde je někdo nucen nabídnout takovou předsíň, bude nutně někdy nucen zaplatit hodnotu celého domu, pokud nemá jiný vchod.

2. Tam, kde právo průchodu přes totéž místo patří dvěma z nás a jeden z nás v souvislosti s ním vynaložil nějaké náklady; Pomponius říká dosti tvrdě, že bude na místě buď žaloba na rozdělení, nebo žaloba na partnerství; neboť jak lze chápat spoluvlastnictví k něčemu, co strany užívají odděleně? Žaloba by měla být podána na základě uskutečněného obchodu.

3. Soudce, který předsedá žalobě o rozdělení společného jmění, stejně jako žalobě o rozdělení pozůstalosti, kde se otrok dal na útěk, musí nařídít stranám, které jsou před ním, aby učinily nabídku, a pak by měl přisoudit otroka tomu, kdo nabídne nejvyšší cenu; a nebude hrozit, že by kvůli usnesení senátu došlo k trestu předepsanému Lex Fabia.

4. O vodním toku Labeo říká, že nemá být zahrnut do žaloby o rozdělení společného majetku; buď je totiž součástí pozemku ? a tudíž by neměl být v procesu brán v úvahu ? nebo je od pozemku oddělen, ale dělí se buď s ohledem na množství, nebo na

dobu, kdy má být užíván. Někdy však mohou být práva oddělena od pozemku, a přesto se nedělí ani podle množství, ani podle doby užívání; jako například v případě, že strana, které patřila, zanechala několik dědiců, a když se tak stane, je vhodné, aby i tyto věci byly zahrnuty do žaloby na rozdělení; Pomponius totiž říká, že nevidí důvod, proč by neměly být zahrnuty do žaloby na rozdělení společného majetku stejně jako do žaloby na rozdělení pozůstalosti. Proto jsou v případech tohoto druhu zahrnuty i do žaloby na rozdělení společného jmění, stejně jako se výše uvedená práva dělí buď podle množství, nebo podle časových období.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Pokud se osoba, s níž máš společný pozemek, v případě přestupku nezodpovídá a z tohoto důvodu je dům zbořen nebo stromy na příkaz soudce vykáceny; náhradu škody můžeš vymáhat žalobou na rozdělení společného majetku, neboť vše, co se ztratí nedbalostí spoluvlastníka, je zahrnuto v tomto řízení.

21. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Pro všechny strany je velmi výhodné, když se soudce při dělení pozemků řídí tím, co je nejvýhodnější nebo čemu dávají přednost strany sporu.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Postavím-li zeď pro svého souseda a pro sebe s tím, že od něj budu moci vymáhat náklady na ni v poměru k jeho podílu; nebo postavím-li zeď formou daru, bude společným vlastnictvím.

(23) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXII.

Je-li mezi tebou a tvým spoluvlastníkem uzavřena dohoda o tom, že můžeš sklízet úrodu střídavě v jednotlivých letech, a tvůj spoluvlastník ti nedovolí, abys ji sklízel během svého roku; je třeba zvážit, zda bude na místě žaloba založená na smlouvě o pronájmu nebo žaloba na rozdělení společného majetku. Stejná otázka vyvstává v případě, kdy spoluvlastník, který se dohodl, že bude užívat úrodu každý druhý rok, obrátí dobytek a způsobí, že úroda na další rok, kterou měl jeho spoludědic právo sklízet, bude zničena? Domnívám se, že lepší názor je ten, že by měla být podána žaloba na rozdělení společného majetku, nikoliv žaloba na nájemní smlouvu (neboť jak může existovat nájemní smlouva, když se nejedná o nájemné?), nebo by měla být jistě přiznána občanskoprávní žaloba na nejistou náhradu škody.

24. Julianus, Digesty, kniha VIII.

Pokud otrok držný ve společném vlastnictví něco získá prostřednictvím majetku jednoho ze svých vlastníků, bude to přesto předmětem spoluvlastnictví; ale strana, prostřednictvím jejíhož majetku k nabytí došlo, může částku získat žalobou na rozdělení, protože je v souladu s dobrou vírou, aby každý měl přednostní zástavní právo na cokoli, co otrok získá prostřednictvím svého majetku.

(1) Jestliže mám v úmyslu podat proti tobě žalobu na rozdělení společného majetku a ty převedeš svůj podíl na Titiuse za účelem změny podmínek procesu; budeš mi odpovědný v rámci pretoriánské žaloby, protože jsi jednal tak, abys zabránil tomu, aby proti tobě byla podána žaloba na rozdělení.

25. Týž, Digesty, kniha XII.

Když Stichus, otrok, který je ve společném vlastnictví tebe a mne, má sám podřízeného otroka jménem Pamphilus, který má hodnotu deset aurei, a je proti mně podána žaloba De peculio, a já, když ji prohrají, zaplatím deset aurei; pak, i kdyby Pamphilus později zemřel, budeš přesto nucen mi zaplatit pět aurei v rozdělovací žalobě nebo v žalobě o partnerství, protože jsem tě zprostil dluhu v této výši. Tím spíše bych měl mít nárok na vrácení této částky, kdyby Stichus po Pamphilově smrti získal dalšího podřízeného.

26. Alfenus Verus, Digesty, kniha II.

Otrok ve společném vlastnictví, který byl v rukou jednoho z majitelů, si při práci zlomil nohu; vyvstala otázka, jakou žalobu může druhý majitel podat proti tomu, u něhož otrok v té době byl? Odpověděl jsem, že pokud byl společný majetek poškozen spíše z nedbalosti než v důsledku nehody, může vymáhat jakoukoli náhradu škody, kterou vyměří rozhodce v rámci žaloby na rozdělení společného majetku.

27. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha III.

28. Jeden spoluvlastník nemůže právně vydat otroka ve společném vlastnictví na mučidla, ledaže by šlo o nějakou věc, na které měli zájem všichni účastníci.

28. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Sabinus říká, že žádný spoluvlastník nemůže legálně provést jakýkoli úkon s ohledem na společný majetek bez souhlasu druhého, tudíž je zřejmé, že právo prevence existuje; a pokud jsou strany ve stejném postavení, je stanoveno, že ten, kdo vznáší námitky, má výhodu. Ale i když v případě společné věci může být jednomu spoluvlastníkovi zabráněno v postupu,

pokud je stavba v procesu výstavby, nemůže být nucen k jejímu odstranění, pokud mu druhý nezabránil ve výstavbě, ačkoli tak mohl učinit; a proto lze náhradu škody získat pouze prostřednictvím žaloby na vypořádání společné věci. Pokud však se zřízením stavby souhlasil, nebude mít nárok na žalobu na náhradu škody; pokud však jeden z účastníků v době nepřítomnosti svého spoludědice něco učinil ke škodě druhého, lze jej pak donutit k odstranění stavby.

29. Paulus, Otázky, kniha II.

30. Pokud někdo drží pozemek ve společném vlastnictví s Titiem a v domnění, že jej drží ve společném vlastnictví s Maeviem, na něj vydá peníze; velmi správně se má za to, že mu postačí žaloba na rozdělení společného majetku; to je totiž případ, kdy vím, že majetek je společný, ale nevím, kdo je můj spoludědic, protože nejednám s mým spoludědicem, ale spravuji svůj vlastní majetek; a žaloba vzniká spíše s ohledem na majetek, na který byly peníze vynaloženy, než na osobu spoludědice. Stručně řečeno, domníváme se, že tato žaloba je tou, na základě které by byl svěřenec povinen, při návrhu na soud, aby mu byla uložena povinnost nahradit náklady. Jinak je tomu v případě, kdy se člověk domnívá, že vydává peníze na svůj vlastní majetek, zatímco ve skutečnosti je tento majetek ve společném vlastnictví; v tomto případě nebude mít nárok na žalobu na rozdělení ani mu nebude přiznána spravedlivá žaloba; neboť každý, kdo ví, že majetek je ve společném vlastnictví nebo patří jinému, jedná s cílem učinit ho odpovědným vůči sobě, i když se může mýlit ohledně osoby.

(1) Pomponius říká, že kdokoli z řady spoluvlastníků může požadovat soudce; když však někdo z uvedených spoluvlastníků mlčí, může být proti němu správně podána žaloba na rozdělení společného majetku.

30. Scaevola, Názory, kniha I.

Žalobu na rozdělení společné věci lze řádně podat buď v případě, že žádná ze stran není v držbě, nebo v případě, že jeden ze spoluvlastníků není v držbě pozemku.

31. Paulus, Opinions, kniha XV.

V případě, že byli dva otroci vyhrazeni z majetku na základě příkazu prétora pro účely obsluhy některých nezletilých, bylo rozhodnuto, že nebyli rozděleni, ale zůstali společným majetkem všech.

Tit. 4. Ohledně žaloby na výrobu.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Tato žaloba je velmi potřebná, používá se každý den; a byla zavedena hlavně kvůli žalobám o navrácení majetku.

2. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

"Předvést" znamená dát majetek veřejně do moci jiného, aby ten, kdo podává žalobu, měl možnost jej vyzkoušet,

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

V tomto řízení by měl žalobce vědět vše a uvést všechny skutečnosti týkající se majetku, který je předmětem žaloby.

(1) Účastník řízení, který zahajuje řízení o vydání majetku, ve skutečnosti netvrdí, že je jeho vlastníkem, ani to není povinen dokazovat, neboť existuje mnoho důvodů pro podání žaloby tohoto druhu.

(2) Kromě toho je třeba u této žaloby poznamenat, že pokud je žalovaný kontumační, může být proti němu vydán rozsudek založený na přísaze žalobce, přičemž o jeho výši rozhodne soudce.

(3) Tato žaloba je osobní a je k ní oprávněn ten, kdo se chystá podat věcnou žalobu, bez ohledu na to, o jaký druh žaloby se jedná, zda o srbskou žalobu na zástavu, nebo o hypotekární žalobu, přičemž obě tyto žaloby mohou podat věřitelé.

(4) Pomponius však říká, že chystá-li se někdo podat žalobu na lichvu, je oprávněn k žalobě na vydání.

(5) Kromě toho tam, kde někdo, kdo se chystá podat žalobu na ručení, žádá, aby byl majetek předložen, musí být vyslechnut.

(6) Kromě toho, chci-li si vybrat otroka nebo jiný majetek, jehož právo výběru mi bylo odkázáno; je stanoveno, že mohu podat žalobu na vydání, a když je majetek vydán, že mohu podat žalobu na jeho vrácení.

(7) Chce-li někdo zahájit řízení prostřednictvím noxální žaloby, je nutná žaloba na předložení majetku; neboť ve skutečnosti, je-li vlastník otroka připraven podat obhajobu a žalobce nemůže určit otroka, pokud není přítomen, buď proto, že si na něj nevzpomíná, nebo nemá jeho jméno; není spravedlivé, aby mu byl předložen celý soubor otroků, aby mohl vybrat toho, kdo se dopustil trestného činu? Proto by se to mělo udělat, pokud je k tomu řádný důvod, aby po provedení prohlídky otroků mohla být určena strana, vůči níž je žaloba podána.

(8) Pokud si někdo kromě dědice přeje, aby byla předložena závěť nebo kodicily nebo cokoli jiného, co se týká závěti, mělo by se rozhodnout, že to nelze učinit prostřednictvím této žaloby, protože interdikty týkající se těchto věcí budou pro stranu dostačující; a to byl názor Pomponia.

(9) Je však třeba mít na paměti, že k žalobě na vydání věci jsou oprávněny nejen osoby, které jsme uvedli, ale také kdokoli, kdo má zájem na tom, aby byla věc vydána; soudce by tedy měl v první řadě zjistit, zda strana má zájem, a nikoli zda je vlastníkem předmětné věci; a poté by měl nařídit její vydání, nebo to odmítnout, protože strana nemá na věci zájem.

(10) Julianus dále uvádí, že i když nemám právo na žalobu na vrácení věci, mohu přesto podat žalobu na vydání věci, protože je v mém zájmu, aby se tak stalo; jako například v případě, kdy je mi zanechán otrok, kterého si Titius může vybrat, neboť mohu podat žalobu na vydání věci, protože mám zájem na tom, aby se tak stalo, aby si Titius mohl vybrat; a pak mám žalobu na vydání věci, i když nemám právo vybrat si otroka, který může být vydán.

(11) Je-li proti mně podána žaloba na výrobu majetku, nemohu podat žalobu za stejným účelem jen proto, že jsem byl žalován v uvedené žalobě; i když lze mít za to, že jsem na tom zainteresován, neboť jsem povinen otroka vrátit. To však nestačí, neboť jinak by v případě, že by se někdo dokázal podvodně vzdát držby, mohl podat žalobu na vydání, i když neměl v úmyslu podat žalobu na navrácení nebo postupovat prostřednictvím interdiktu; a to by mohl učinit buď zloděj, nebo lupič; což v žádném případě není pravda. Proto Neratius velmi správně uvádí, že soudce musí při žádosti o vydání pečlivě zkoumat, zda má strana oprávněný a pravděpodobný důvod žaloby, kvůli kterému chce, aby byl majetek vydán.

(12) Pomponius uvádí, že žalobu na vydání totožného otroka může právoplatně podat několik stran; například když otrok patří prvnímu, užívací právo k němu druhému a třetí tvrdí, že ho má v držení, a čtvrtý tvrdí, že mu byl dán do zástavy; proto jsou všichni oprávněni podat žalobu na jeho vydání, protože všichni mají zájem na tom, aby byl uvedený otrok vydán.

(13) Tentýž autor dodává, že soudce může z důvodu pravomoci, která mu byla svěřena z titulu této žaloby, také přezkoumat všechny výjimky, které držitel může vznést, a pokud některá z nich jasně prokáže, že žalobci brání, pak by měl být ten, kdo je v držbě, zproštěn; pokud by však výjimka byla nejasná nebo by se jednalo o důležitější věc, mělo by se to odložit, dokud neproběhne soudní řízení, a mělo by se nařídit, aby byl majetek předložen. Existují však určité výjimky, které by měl soudce, jenž má předsedat řízení o žalobě na vydání věci, všemi prostředky určit sám; například výjimky založené na neformální dohodě, na zlomyslném podvodu, na přísaze nebo na dříve vydaném rozsudku.

(14) Spravedlnost někdy vyžaduje předložení majetku, takže ačkoli žaloba za tímto účelem nemůže být podána, může být žaloba *in factum* přiznána; o této věci se zmiňuje Julianus. Říká, že otrok, který patřil mé ženě, vedl mé účty, ty máš zmíněné účty a já si přeji, aby byly předloženy. Dále říká, že pokud jsou zmíněné účty napsány na mém papíře, je tato žaloba důvodná, protože mohu podat žalobu o uvedené účty, protože pokud je papír můj, je mé i to, co je na něm napsáno; pokud

však papír není můj, protože nemohu podat žalobu o jeho vrácení, nemohu zahájit řízení o jeho předložení; proto bude žaloba in factum podána v můj prospěch.

(15) Je třeba mít na paměti, že touto žalobou lze zahájit řízení proti držiteli, a to nejen proti tomu, kdo má civilní držbu, ale i proti tomu, kdo má držbu přirozenou. Konečně je stanoveno, že věřitel, který obdržel majetek v zástavě, může být donucen k jeho vydání:

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Žalobu lze totiž podat proti tomu, u koho byl majetek uložen, komu byl zapůjčen nebo kým byl pronajat.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Celsus uvádí, že pokud někdo, kdo se zavázal odvézt zboží, jej umístí do skladu, lze proti němu podat žalobu na vydání zboží na základě jeho smlouvy; a navíc, pokud strana, která smlouvu uzavřela, zemře a zanechá dědice, lze žalobu podat proti němu. Není-li však dědic, lze žalobu podat proti provozovateli skladu; není-li totiž věc v držení nikoho, je prý zřejmé, že buď ji má v držení provozovatel skladu, nebo je v každém případě jisté, že ji může předložit. Dále se ptá: "Jak může mít v držení majetek strana, která se dohodla, že jej odstraní? Je tomu tak proto, že na ni měl zástavní právo?". Tento příklad ukazuje, že i ty osoby, které mají moc majetek vyrobit, jsou odpovědné za žalobu na jeho výrobu.

(1) Julianus však říká, že v souladu s tímto pravidlem je k žalobě na vydání věci povinen ten, kdo ji má v držbě za účelem uchování majetku nebo odkazu, a také ten, kdo drží věc z titulu užívacího práva, i když v tomto případě ji v žádném případě nemá v držbě. Proto se Julianus ptá, v jakém rozsahu mají takové strany produkovat zmíněný majetek? Odpověděl, že první tak musí učinit, aby žalobce mohl mít majetek v držbě, ale strana, proti níž byla podána žaloba, musí být v držbě, aby majetek zachovala; a ten, kdo má užívací právo, tak musí učinit, aby žalobce mohl majetek vlastnit, ale ten, proti němuž byla podána žaloba, jej mohl užívat a požívat.

(2) Dále Julianus říká, že kupující, který nevrátí částečně použité materiály, může být donucen je předložit; škoda se odhaduje podle částky, kterou jsem ochoten odpřisáhnout; ale na stejném místě dodává: "Jestliže kupující má držbu nebo se dopustil podvodu, aby se držbě vyhnul".

(3) Celsus také říká, že pokud jsi navrhl hnůj na můj neobsazený pozemek, můžeš žalobou na vydání věci dosáhnout povolení k jeho odstranění, ovšem pod podmínkou, že jej odstraníš celý, jinak to nemůžeš udělat.

(4) Kromě toho, pokud by loď byla přenesena silou řeky na pole jiné strany, Neratius tvrdí, že tato strana může být žalována o produkci. Proto se ptá, zda žalobce musí dát jistotu vlastníkovvi pozemku pouze s ohledem na budoucí škodu, nebo i za škodu minulou; a odpovídá, že musí být dána i za škodu již spáchanou.

(5) Je-li však něco ze spadlé budovy vrženo na váš pozemek nebo na váš dům, můžete být nuceni to předložit, i když to nemusí být ve vašem vlastnictví.

(6) Opět platí, že tam, kde někdo nemá moc něco vydat, ačkoli to má v držení, nebude povinen k žalobě na jeho vydání; jako například tam, kde je otrok na útěku, je zřejmé, že strana bude povinna dát záruku na vydání uvedeného otroka pouze tehdy, kdyby se kdykoli dostal do její moci. Pokud se však nedal na útěk, ale dovolíte mu žít tam, kde si přeje, platí stejné pravidlo; nebo pokud jste ho poslali na cestu nebo ho zaměstnáváte na svém pozemku, budete povinni poskytnout pouze jistotu.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Šperk, který je zasazen do zlata patřícího jinému, nebo jakákoli ozdoba připevněná ke svícnu patřícímu jiné straně, nemůže být požadována v žalobě na vrácení, ale může být podána žaloba na jejich vydání, aby byly odděleny. Pravidlo je odlišné, pokud je materiál použit v domě, neboť v tomto případě nebude možné podat ani žalobu na výrobu, protože zákon dvanácti tabulek zakazuje materiál oddělit; ale žaloba z důvodu použitého materiálu může být podána na dvojnásobek jeho hodnoty podle stejného zákona.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Pod pojmem tignum rozumíme v zákoně Dvanácti desek každý popis materiálu; jak se velmi správně domnívají některé authority.

(1) Připevníš-li mé kolo ke svému vozidlu, můžeš být donucen k jeho předložení - a to uvedl Pomponius -, ačkoli, přísně vzato, není právně v tvém držení.

(2) Stejně pravidlo platí, když připevníš mé prkno na svou hrud' nebo loď, nebo mé držadlo na svůj pohár, nebo mé ozdoby na svou mísu, nebo použiješ můj purpur na svůj oděv, nebo připojíš ke své soše ruku, která je moje.

(3) Kromě toho může být obec žalována za výrobu, protože má moc dodávat; bylo totiž stanoveno, že může držet a nabývat užíváním. Je třeba mít za to, že stejné pravidlo platí i pro spolky a jiné právnické osoby.

(4) Pokud strana není v držbě v době připojení věci, ale dostane se do držby před vydáním rozhodnutí; domníváme se, že by mělo být rozhodnuto, že rozsudek by měl být vydán proti ní, pokud nenavrátil majetek.

(5) Má-li někdo držbu v době, kdy je připojena emise, a poté ji přestane mít bez podvodného úmyslu, měl by být osvobozen; i když (jak říká Pomponius) je vinen, protože neprovedl ihned restituci, ale dovolil, aby proti němu byla připojena emise.

(6) Tentýž autor uvádí, že pokud strana, která byla v držbě v době, kdy byla připojena emise, později přestala být držitelem a poté se opět dostala do držby, ať už z téhož titulu nebo z jiného titulu; musí být proti ní vydán rozsudek, pokud nevydá majetek.

(7) Pomponius nikoli nevhodně dodává, že strana, která podává žalobu na vydání, musí mít v obou dobách zájem na tom, aby jí byl majetek vydán; to znamená v době, kdy byla spojena vydání, i v době, kdy bylo vydáno rozhodnutí. Tento názor zastává i Labeo.

8. Julianus, Digesty, kniha IX.

Pokud je žaloba na vydání věci podána proti straně, která nebyla v držbě ani se nedopustila podvodu, aby se vyhnula držbě, a po její smrti má majetek v držbě její dědic, může být tento donucen k jeho vydání; pokud totiž podám žalobu proti člověku o pozemek a jeho dědic jej získá do držby na základě stejného titulu, může být donucen k jeho vydání.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Julianus říká, že pokud někdo zabije otroka, který je v jeho držbě, nebo převede držbu na jiného, nebo zkaží majetek takovým způsobem, že jej nelze držet; bude podléhat žalobě na jeho vydání, protože jednal podvodně, aby se vyhnul držbě. Pokud tedy rozlije nebo zničí víno, olej nebo cokoli jiného, bude odpovědný za tuto žalobu.

(1) Žaludy z tvého stromu padají na můj pozemek a já na něj pouštím dobytek, aby se pásli. K jaké žalobě jsem povinen? Pomponius uvádí, že žaloba na výrobu bude na místě, jestliže jsem vyhnal dobytek s podvodným úmyslem, aby se mohl na žaludech napást; neboť i kdyby tam žaludy stále byly a já bych vám nedovolil je odstranit, budu odpovědný za žalobu na výrobu, stejně jako kdyby někomu nebylo dovoleno odstranit materiály, které byly umístěny na mém pozemku; a my přijímáme Pomponiův názor, ať už tam žaludy stále jsou, nebo byly spotřebovány. Jsou-li tam stále, budu mít nárok na interdikt, který mi dovolí žaludy sbírat, takže budu moci sbírat každý třetí den, pokud poskytnu záruku proti hrozící škodě.

- (2) Jestliže někdo způsobil, že se majetek dostal do držby jiného, má se za to, že jednal podvodně, aby se vyhnul držbě; pokud se tohoto jednání dopustil se zlým úmyslem.
- (3) Jestliže někdo vyrobí majetek, který je v horším stavu, než byl předtím, Sabinus říká, že je stále odpovědný za žalobu na výrobu. To jistě platí v případech, kdy byl majetek podvodně změněn do jiné podoby; jako například když z poháru vyrobí kovový ingot; neboť i když vyrobí ingot, bude odpovědný za žalobu na výrobu, protože tím, že změnil podobu, téměř zničil podstatu majetku.
- (4) Marcellus uvádí, že pokud ti bude odkázáno deset aureí pod určitou podmínkou a užívací právo k nim na mě absolutně, a pak dědic, dokud podmínka trvá, a aniž by požadoval jistotu, vyplatí zmíněných deset aureí mně, uživateli; bude odpovědný za žalobu na výrobu, protože jednal podvodně, aby se vyhnul držbě. Podvod spočívá v tom, že opomněl požadovat od uživatele jistotu, v důsledku čehož došlo ke ztrátě vašeho dědictví, neboť nyní nemůžete podat žalobu na vrácení peněz. Žalobu na vydání by však bylo možné podat pouze v případě, že by došlo ke stavu, na němž závisí odkaz. Mohli jste se však chránit podmínkou vyplacení odkazu, a pokud jste tak učinili, nebudete žalobu na vydání potřebovat. Pokud však dědic, který nevěděl, že vám byl odkaz odkázán, nevyžadoval od uživatele jistotu, Marcellus říká, že žaloba na vydání nebude na místě, samozřejmě proto, že nedošlo k podvodu; ale odkazovník bude mít právo na nápravu prostřednictvím žaloby in factum proti uživateli.
- (5) "Předvést", pokud jde o tento oddíl, znamená vystavit něco ve stejném stavu, v jakém to bylo v době vydání, takže strana, která má plnou moc k přezkoumání majetku, může pokračovat v žalobě, kterou zamýšlela podat, aniž by majetek, jehož vydání se domáhá, byl v jakémkoli ohledu poškozen; a to i přesto, že žaloba byla podána nikoli za účelem restituce, ale za účelem předložení.
- (6) Proto, jestliže když strana předloží majetek, stal se jejím majetkem na základě lichvy po připojení vydání, nelze mít za to, že jej vůbec předložila, protože žalobce prohrál svou věc, a proto žalovaný nesmí být zproštěn; ledaže je připraven odpovědět na žalobu, jak byla odkázána zpět na původní den, aby mohl být zisk odhadnut v souladu se zákonem.
- (7) Z toho důvodu, že v této žalobě žalobce získává vše, co závisí na majetku, který je předmětem žaloby, Sabinus se domnívá, že stejně tak by měl být vydán potomek otrokyně, ať už byla v té době těhotná, nebo počatá později; tento názor schvaluje i Pomponius.
- (8) Kromě toho by měl soudce vzít v úvahu i případné výhody, které mohly být ztraceny z důvodu, že majetek nebyl vydán, nebo proto, že byl vydán příliš pozdě; proto Neratius říká, že by se měla odhadovat výhoda pro žalobce, a ne skutečná hodnota majetku, a tato výhoda má podle něj někdy menší hodnotu než samotný majetek.

10. Paulus, O ediktu, kniha XXVI.

Pokud je právo volby přiznáno v určité lhůtě a soudní řízení se protáhlo tak dlouho, že předložení nebude mít žádný význam, výhoda, na kterou má žalobce nárok, musí být zachována; pokud však dědic nenese vinu, protože nepředložil majetek v době, kdy bylo připojeno vydání, měl by být zproštěn.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Pokud však dojde ke ztrátě pozůstalosti z důvodu nepředvedení otroka, bude zcela spravedlivé, aby soudce při stanovení náhrady škody přihlédl k újmě způsobené pozůstalosti.

(1) Uvažujme, kde musí být majetek předložen a na čí náklady se tak má stát. Labeo říká, že by měla být předložena tam, kde se nacházela v době, kdy byla spojena vydání, ale musí být převezena nebo přivezena na místo, kde bylo řízení zahájeno, na riziko a náklady žalobce. Říká, že je zřejmé, že strana, která má otroka v držení, ho musí vybavit jídlem a oblečením a postarat se o něj. Domnívám se, že to někdy musí činit i žalobce; například když byl otrok zvyklý žít se buď manuální prací, nebo nějakým řemeslem, a nyní je nucen být nečinný. Stejně tak v případě, kdy je otrok, který má být předveden, svěřen do péče soudu, musí strana, která si přála, aby byl předveden, odpovídat za jeho výživu, pokud mu ji jeho držitel nebyl zvyklý poskytovat; neboť pokud tak byl zvyklý činit, nemůže odmítnout platit za jeho výživu. Někdy je držitel povinen jej předvést na vlastní náklady; jako například v případě, kdy umístil majetek na nějakém tajném místě, aby jeho předvedení bylo pro žalobce nepříjemnější; v tomto případě totiž musí majetek předvést na vlastní náklady a riziko v místě, kde bylo zahájeno řízení, aby mu jeho zlá víra nemohla být ku prospěchu.

(2) Je-li někdo žalován s odkazem na několik věcí a měl-li v době spojení věci všechny v držbě, i když se později mohl držby některých z nich vzdát bez podvodného úmyslu; musí být vydán rozsudek proti němu, pokud nepředloží vše, co může.

12. Paulus, O ediktu, kniha XXXVI.

Pro tuto žalobu je důvod tam, kde má být předvedena strana, jejíž svobodu chce někdo prokázat.

(1) Syn pod otcovskou mocí podléhá této žalobě, pokud má moc předložit majetek.

(2) Julianus říká, že pokud je podáno několik žalob na předložení téhož majetku a děje se tak ze stejného důvodu, lze se dovolávat výjimky. Pokud však strana podá žalobu na vydání majetku a po připojení vydání obdrží majetek od jiné osoby, zavádí se nový důvod žaloby, a proto se nemůže dovolávat výjimky. Opět platí, že pokud se někdo chystá podat žalobu proti straně pro krádež a zahájí řízení o vydání věci a věc je odcizena podruhé, uplatní se stejná zásada. A konečně, pokud strana zahájí řízení o vydání věci, aby mohla být provedena volba, a po připojení vydání jí právo volby z vůle někoho jiného případně, může podat další žalobu na vydání věci.

(3) Pokud někdo vyrobí mošt z mých hroznů nebo olej z mých oliv nebo oděv z mé vlny, ačkoli si je vědom, že tyto věci patří jinému, bude odpovědný za žalobu na výrobu s ohledem na obojí, protože to, co je vyrobeno z našeho majetku, je jistě naše.

(4) Pokud otrok zemře po připojení vydání, i když se tak stane bez zlého úmyslu podvodu nebo nedbalosti držitele; přesto by někdy měl být proti němu vydán rozsudek ve výši rovnající se prospěchu, který by připadl žalobci, kdyby držitel neučinil nic, co by zabránilo tomu, aby byl otrok předveden k soudu při připojení vydání; a to tím spíše, pokud se ukáže, že zemřel v důsledku nějaké nehody, která by se nestala, kdyby byl v té době předveden.

(5) Nemůže-li být majetek z nějakého závažného důvodu předložen ihned, musí strana na základě rozhodnutí soudu poskytnout jistotu, že jej předloží v určitý den.

(6) Dědic může tohoto řízení využít vlastním jménem, nikoli však při jednání jako dědic. Dědic držitele odpovídá také na svůj účet. Nemá tedy smysl se ptát, zda lze žalobu přiznat buď dědici, nebo proti němu. Je zřejmé, že tato žaloba by měla být přiznána proti dědici v případě, že se zemřelý dopustil podvodu, pokud se majetek z tohoto důvodu stal hodnotnějším; například pokud dědic získal cenu majetku.

13. Gaius, O ediktu městského prétora; titul, Případy týkající se svobody.

14. Tam, kde se říká, že svobodný člověk je někým zadržován, je k dispozici interdikt proti tomu, kdo ho údajně zadržuje za účelem donucení k jeho předvedení; protože žaloba na jeho předvedení je v takovém případě považována za bezpředmětnou, protože se má za to, že je k dispozici pouze ve prospěch toho, kdo má peněžní zájem.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud manžel obdržel peníze darem od své manželky a s vědomím, že se nestaly jeho, je vyplatil na nákup nějakého předmětu, jednal podvodně, aby se vyhnul vlastnictví, a proto je odpovědný za žalobu na vydání.

15. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

Poklad, který mi patří, je zakopán ve vaší zemi a vy mi nedovolíte ho vykopat. Dokud jej neodstraníš z místa, kde se nachází, Labeo říká, že nemám právní nárok na žalobu pro krádež ani na žalobu na vydání z tohoto důvodu, protože jsi zmíněný poklad neměl v držení, ani jsi nejednal podvodně, aby ses vyhnul jeho držení, protože je možné, že nevíš, že poklad je na tvém pozemku. Nebylo by však nespravedlivé, kdybych přísahal, že tento nárok neuplatňuji za účelem obtěžování, kdyby byl vydán interdikt nebo rozsudek, že proti mně nesmíte použít sílu, abyste mi bránil ve vykopání, vyzvednutí a odvezení zmíněného pokladu, pokud nepodniknu žádné kroky, abych zabránil tomu, že vám bude poskytnuta jistota, abyste se vyhnul hrozící újmě kvůli mému jednání. Pokud je však poklad ukradeným majetkem, mám právo na žalobu pro krádež.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Má-li otrok něco v držení, je jeho vlastník povinen svým jménem podat žalobu na vydání; jestliže se však otrok bez vědomí svého vlastníka dopustí podvodu, aby se vyhnul tomu, že má něco v držení, měla by být na účet otroka podána noxální žaloba pro krádež nebo žaloba pro zlý podvod, ale nelze podat žalobu na vydání.

17. Ulpianus, O všech soudech, kniha IX.

18. Pokud strana vyrobí otroka, který je postižený nebo slepý, měla by být zproštěna odpovědnosti podle této žaloby, neboť ho vyrobila, a výroba tohoto druhu není překážkou přímé žaloby, neboť žalobce může stále podat žalobu podle Lex Aquilia za utrpěnou škodu.

18. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud se směnka stane bezcennou zaplacením a zástavy jsou uvolněny, může věřitel přesto podat žalobu na předložení dokumentů týkajících se smlouvy proti komukoli jinému než dlužníkovi.

19. Paulus, Epitomes of Alfenus, kniha IV.

Žalobu na předložení listin může podat kdokoli, kdo má na tom zájem. Jistá osoba se však dotázala, zda je možné touto žalobou vynutit předložení účtů jejího protivníka k nahlédnutí, neboť měla údajně velký zájem na jejich předložení. Odpověď zněla, že právo by nemělo být používáno k obtěžování a že pojmy by neměly být vykládány kapciózně, ale že je vhodné zvážit, s jakým úmyslem byla slova pronesena; v souladu s touto zásadou by totiž, pokud by někdo toužil po studiu nějakého oboru vědění, mohl prohlásit, že má zájem na tom, aby mu byly předloženy takové a takové knihy, protože pokud by byly předloženy, stal by se po jejich přečtení vzdělanějším a lepším člověkem.

20. Ulpianus, Pravidla, kniha II.

Pokud je žaloba na vydání podána z důvodu provinění otroků, může být použito mučení za účelem přimět je k odhalení jejich spolupachatelů.

Knihá XI

1. O výsleších, které by měly být kladeny u soudu, a o žalobách založených na výsleších.
2. O některých věcech, které se projednávají u téhož soudce.
3. Ohledně zkaženosti otroka.
4. Ohledně uprchlých otroků.
5. O hazardních hráčích.
6. Pokud zeměměřič podá nepravdivou zprávu s odkazem na měření.
7. O církevních místech, nákladech na pohřby a právu na jejich konání.
8. Ohledně převozu mrtvého těla a stavby hrobky.

Tit. 1. O výsleších, které mají být kladeny u soudu, a o žalobách založených na výsleších.

1. Callistratus, Monitory Edict, kniha II.

Dědic má být u soudu vyslýchán ohledně toho, jakou část pozůstalosti dědí, kdykoli je proti němu podána žaloba a žalobce má pochybnosti o tom, jakou část dědí osoba, kterou hodlá žalovat. Výslech je nutný vždy, když se jedná o žalobu in personam, kdy je žaloba podána na určitou částku, neboť jinak by žalobce nevěděl, na jaký podíl z pozůstalosti po zemřelém má jeho protivník jako dědic nárok, a někdy by mohl požadovat příliš mnoho a utrpět určitou škodu.

(1) V současné době však výslechové žaloby nepoužíváme, protože nikdo nemůže být nucen k tomu, aby na cokoli odpovídal s odkazem na svá práva před projednáním věci, a proto se tyto žaloby používají méně a upadly v zapomnění. Jako důkaz mohou účastníci řízení použít pouze věci, které protistrana uvedla u soudu, ať už se tyto věci týkají majetku nebo jiných věcí, které jsou předmětem soudního řízení.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Pretor vydal svůj edikt s odkazem na výslechy, protože věděl, že pro stranu, která podává žalobu proti dědici nebo držiteli majetku pozůstalosti, je obtížné prokázat, že někdo je dědicem nebo držitelem takového majetku;

3. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Z toho důvodu, že prokázání vstupu do pozůstalosti je většinou obtížné.

(4) Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Praetor chce žalovanou stranu zavázat její vlastní odpovědí učiněnou před soudem, aby v případě, že se přizná nebo řekne nepravdu, mohla nést následky; a zároveň aby mohl pomocí výslechu získat informace o tom, na jaký díl pozůstalosti má každý dědic nárok.

1. S odkazem na prohlášení préтора: "Ten, kdo odpovídá poté, co byl vyslechnut před soudem," je třeba to chápat tak, že to znamená v přítomnosti soudce římského lidu, guvernéra provincie nebo jakéhokoli jiného soudce, neboť výraz jus podle něj označuje pouze místo, kde se soudce náhodou nachází za účelem výkonu své funkce nebo vydávání rozhodnutí, ať už tak činí doma nebo na cestách.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Tam, kde je někdo vyslýchán, zda je dědicem nebo na jakou část majetku má nárok, nebo zda má pod svou kontrolou někoho, na jehož účet je podána noxální žaloba; měl by mít čas na rozmyšlenou, protože pokud učiní nesprávnou výpověď, bude vystaven nepříjemnostem.

(6) Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

A protože jako je v zájmu zemřelých, aby měli nástupce, tak je i v zájmu žijících, aby nebyli uspěchaní, pokud se řádně rozmyšlejí.

1. Někdy člověk, který je vyslýchán, zda je dědicem, není nucen odpovídat; jako například v případě, kdy je žalován jiným, je-li spor o majetek, (a to určil božský Hadrián); jinak by totiž, kdyby popřel, že je dědicem, poškodil svou věc; nebo kdyby tvrdil, že je dědicem, mohl by se zaplést tak, že by byl zbaven majetku.

(7) Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Je-li někdo u soudu vyslýchán, zda mu patří čtyřnožec, který způsobil škodu, a odpoví, že ano, bude za to odpovědný.

8. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Pokud někdo, kdo je vyslýchán ohledně otroka, který spáchal škodu, odpoví, že otrok je jeho, bude podle Lex Aquilia odpovědný jako vlastník; a pokud bude žaloba podána proti tomu, kdo odpoví, bude skutečný vlastník zproštěn odpovědnosti v uvedené žalobě.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Pokud někdo, aniž by byl vyslýchán, odpoví, že je dědicem, má se za to, že byl vyslýchán.

1. Výraz "vyslýchán" musíme chápat nejen tam, kde otázky klade pretorián, ale i tam, kde tak činí protivník.

2. Je-li však vyslýchán otrok, není to výslech o nic víc, než kdyby otázku položil otrok.

3. Jedna osoba by neměla být nucena odpovídat za druhou, zda je dědicem, neboť každý by měl být vyslýchán u soudu o sobě, to jest, když je proti němu podána žaloba.

4. Celsus v páté knize Digest uvádí, že když je strana, která obhajuje věc za jiného, u soudu vyslýchána, zda ten, za koho vystupuje, je dědicem, nebo na jakou část pozůstalosti má nárok, a odpoví nepravdivě, bude sama jako obhájce věci odpovědná protistraně; případ toho, za koho vede obhajobu, však nebude poškozen; a není pochyb o tom, že tento Celsův

názor je správný. Pokud tedy neodpovídá, nemělo by se zvažovat, zda má být považován za obhájce či nikoliv? Je pouze na místě říci, že není, protože ji neobhájuje v plném rozsahu.

5. Pokud někdo, kdo je tázán, odpoví, že je dědicem, ale nedodá, k jaké části pozůstalosti, je třeba mít za to, že odpověděl, že je dědicem celé pozůstalosti; ledaže by byl tázán například na to, zda je dědicem poloviny pozůstalosti, a odpověděl by: "Jsem dědicem," neboť pak bych se spíše domníval, že odpověděl na otázku, která mu byla adresována.

6. Byla položena otázka, zda může být někdo nucen odpovědět, zda je dědicem ze závěti, nebo zda majetek získal svým jménem, nebo prostřednictvím jiných osob, které podléhají jeho pravomoci, nebo prostřednictvím někoho, komu byl dědicem? Obecně by si tedy měl prétor při položení této otázky rozmyslet, zda je strana povinna odpovědět, jakým právem je dědicem, aby v případě, že zjistí, že jde o velmi důležitou věc, mohl nařídít, aby odpověděl obsírněji. Tato pravidla by měla být dodržována nejen ve vztahu k dědicům, ale také ve vztahu k pretoriánským nástupcům.

7. Konečně Julianus uvádí, že každý, komu byla pozůstalost odevzdána poté, co byl vyslechnut u soudu, je povinen odpovědět, zda mu byla pozůstalost odevzdána.

8. Je-li podána žaloba De peculio, není otec ani vlastník povinen odpovědět, zda má syna nebo otroka pod svou kontrolou; protože pouze tuto otázku lze položit, totiž zda je peculium v rukou strany, proti níž bylo zahájeno řízení.

10. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Když chceme uzavřít dohodu o zabránění hrozící škody, není cizí, aby strana byla u soudu vyslechnuta, zda její dům nebo místo, z něhož hrozí škoda, je její a jaký na něm má zájem; takže pokud popírá, že majetek je její, a odmítá dát záruku proti hrozící škodě, může být donucena buď ustoupit, nebo, pokud se raději brání, majetek vydat jako podvodník.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Někdy se také požaduje, aby strana při výslechu odpovídala s ohledem na svůj věk.

1. Když někdo, kdo není dědicem, po výslechu odpoví, že je dědicem podílu na pozůstalosti, může být žalován stejně, jako by byl dědicem podílu na téže pozůstalosti; bude totiž důvěřovat jako sám sobě.

2. Odpoví-li strana, která je dědicem čtvrtiny pozůstalosti nebo vůbec není dědicem, že je dědicem celé pozůstalosti, může být žalována v žalobě podané na celou pozůstalost.

3. Jestliže někdo, kdo je dědicem poloviny, tvrdí, že je dědicem čtvrtiny, ponese za svou nepravdu následující trest, tj. může být žalován o celou pozůstalost; neměl totiž lhát, když tvrdil, že je dědicem menšího dílu;
4. Někdy se však může důvodně domnívat, že je dědicem menšího podílu; například kdyby nevěděl, že nabyl část zmíněné pozůstalosti přírůstkem, nebo kdyby byl ustanoven dědicem nejistého podílu z ní; proč by tedy měla být jeho práva poškozena jeho odpovědí?
5. Kromě toho, když někdo mlčí v přítomnosti prétora, je v takovém postavení, že pokud je podána žaloba, může být žalován o celou částku, stejně jako kdyby popřel, že je dědicem; neboť když někdo vůbec neodpovídá, je kontumační. Za pohrdání musí nést následující trest, to znamená, že může být žalován o celou částku, stejně jako kdyby popřel, že je dědicem; protože se má za to, že se provinil pohrdáním prétorem.
6. Tam, kde pretor říká: "Vůbec neodpovídá", chápou posledně uvedené autority tento termín tak, že se má za to, že vůbec neodpověděl ten, kdo neodpovídá konkrétně na položenou otázku, slovo od slova. Je-li někdo dotazován na to, zda je jediným dědicem pozůstalosti, a odpoví, že je dědicem jejího podílu, pak, je-li dědicem poloviny, jeho odpověď není na újmu, neboť tento názor je mírnější.
7. Nezáleží na tom, zda strana při výslechu něco popře, mlčí nebo odpovídá nejednoznačně, takže ponechává vyslychajícího v nejistotě.
8. Nepochybujeme o tom, že když vyslychaná strana odpoví, bude mít nárok na úlevu, pokud se prokáže řádný důvod; nebo když je někdo vyslychán, zda je dědicem svého otce, a odpoví, že ano, a poté je předložena závěť, podle níž se zjistí, že byl vyděděn; je zcela spravedlivé, aby získal úlevu, a to uvedl Celsus. Ten to však zakládá na jiné zásadě, totiž že věci, které jsou dodatečně zjištěny, vyžadují úlevu; jako například závěť může být zatajena nebo odstraněna a později předložena; proč by to mělo poškodit stranu, která odpověděla na to, co se v té době zdálo být pravdivé? Domnívám se, že stejné pravidlo platí i v případech, kdy strana odpoví, že je dědicem, a závěť je následně prohlášena za podvrh nebo neúčinnou či neúčinnou, neboť neodpověděla nepoctivě, ale proto, že byla listinou oklamána.
9. Odpovídá-li vyslychaný člověk, je odpovědný stejně, jako kdyby byl zavázán smlouvou, na jejímž základě může být volán k odpovědnosti, za předpokladu, že je vyslychán svým protivníkem; je-li však vyslychán prétorem, nemá na věc vliv autorita prétora, nýbrž jde pouze o odpověď samotné strany nebo o případnou nepravdu, kterou může říci.
10. Pokud osoba, přivedená k rozumnému omylu, popře, že je dědicem, je hodna shovívavosti.

11. Pokud však strana odpoví nesprávně bez zlého úmyslu, ale z nedbalosti; je třeba rozhodnout, že by měla být zproštěna odpovědnosti, ledaže se nedbalost velmi podobá zlému úmyslu.

12. Celsus uvádí, že strana může svou odpověď odvolat, pokud z toho pro žalobce nevyplývá žádná újma; a to se mi zdá být naprosto pravdivé, a zvláště pokud by tak měla učinit poté, co získá více informací, protože je lépe informována o svých právech buď z listin, nebo z dopisů svých přátel.

12. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Pokud je syn, který odmítl otcův majetek, vyslýchán u soudu a odpoví, že je dědicem, bude za to odpovědný; neboť tím, že takto odpoví, se má za to, že jednal jako dědic. Je-li však vyslýchán syn, který pozůstalost odmítl, a mlčí, má nárok na osvobození; neboť pretor nepovažuje za dědice toho, kdo pozůstalost odmítl.

1. Jakoukoli námitku, kterou lze uplatnit v překážce žaloby podané u soudu proti žalovaným, může uplatnit i strana, proti níž bylo zahájeno řízení z důvodu její odpovědi; jako např. námitku založenou na neformální dohodě nebo předchozím rozhodnutí apod.

13. Týž, O Plautiovi, kniha II.

Osoby, které při odpovědi učiní nepravdivé doznání, jsou jím vázány pouze tam, kde má někdo právo podat žalobu proti jinému z důvodu věci, ohledně níž byl vyslýchán; protože tam, kde lze podat žalobu proti jiné straně, pokud by byla vlastníkem, činíme svým doznáním odpovědnými sami sebe. Proto tam, kde je někdo pod kontrolou svého otce a já odpovím, že je mým synem, budu odpovědný pouze tam, kde se jeho věk jeví takový, že může být mým synem; protože nepravdivé doznání musí souhlasit s tím, co je přirozené; a z tohoto důvodu by byl výsledek takový, že kdybych odpověděl jménem otce, nebudu odpovědný.

(1) Odpoví-li někdo, že hlava domácnosti je jeho otrokem, nebude odpovědný za noxální žalobu; a i když mi svobodný člověk slouží v dobré víře jako otrok, noxální žaloba proti mně nemůže být vznesena; a pokud by bylo zahájeno řízení, právo žaloby proti osobě, která se dopustila protiprávního jednání, zůstane nedotčeno.

14. Javolenus, O Cassiovi, kniha IX.

Když se rozhodne, že osoba, kvůli níž byla spojena záležitost s noxální žalobou, je svobodná, v průběhu soudního řízení by měl být žalovaný propuštěn; a výsledek nebude mít žádný přínos, protože byl proveden před soudem; neboť má-li někdo právo podat žalobu proti jinému na účet třetí osoby, nemůže přenést odpovědnost uvedené osoby na toho, kdo u soudu přizná, že je

jeho otrokem; jako například přizná-li, že otrok jiného je jeho vlastní; přesto, jelikož nelze podat žalobu proti jiné osobě na účet člověka, který je svobodný, nelze odpovědnost přenést prostřednictvím jakéhokoli výsledku nebo přiznání. Výsledkem v tomto případě je, že nelze řádně podat žalobu s odkazem na svobodného člověka proti někomu, kdo učinil přiznání.

(1) Obecně se přiznání posuzuje pouze tehdy, pokud to, co je v přiznání obsaženo, lze přijmout jako odpovídající zákonu a přirozenosti.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVIII.

Jestliže jsem před vstupem do statku odpověděl, že otrok patřící ke statku je můj, jsem za to odpovědný; protože statek se považuje za totéž co vlastník.

(1) Když strana, která je vyslýchána u soudu, přizná, že otrok je její, a otrok poté zemře, strana, která odpověděla, není odpovědná; stejně jako by nebyla odpovědná po smrti zmíněného otroka, kdyby jí patřil.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Když je otrok zajat nepřítelem a někdo po výslechu u soudu odpoví s odkazem na něj, že je pod jeho kontrolou; ačkoli právo postliminium nás může přimět k váhání, přesto si myslím, že není důvod k noxální žalobě, protože otrok není pod naší kontrolou.

1. Ačkoli se má za to, že je odpovědný ten, kdo přizná, že jiný otrok je jeho; přesto bylo velmi správně rozhodnuto, že je odpovědný pouze tehdy, pokud by otrok mohl být jeho vlastnictvím; pokud však k němu nemohl nabýt vlastnictví, není odpovědný.

17. Týž, O ediktu, kniha XXXVIII.

V případě, že otrok nepatří jedné osobě, ale několika, a všechny z nich nepravdivě prohlásí, že není pod jejich kontrolou, nebo tak některé z nich učinily, nebo jednaly podvodně, aby se vyhnuly tomu, že nad ním mají kontrolu; každá z nich bude odpovědná za celou výši škody, stejně jako by byla odpovědná, kdyby měla kontrolu nad uvedeným otrokem; ale jedna strana, která se nedopustila podvodu, aby se vyhnula tomu, že má kontrolu nad otrokem, nebo neučiní nepravdivé prohlášení, nebude odpovědná.

18. Julianus, On Urseius Ferox, kniha IV.

19. Když osoba, která byla dědicem poloviny pozůstalosti, chtěla bránit svého nepřítomného spoludědice, a aby se vyhnula břemenu složení jistoty, odpověděla, že je jediným dědicem, a byl proti ní vynesena rozsudek; žalobce se zeptal, zda vzhledem k tomu, že strana je insolventní, nemůže být předchozí rozsudek zrušen a žaloba přiznána tomu, kdo je skutečně dědicem. Proculus odpověděl, že rozsudek může být zrušen a žaloba podána, a to je správné.

19. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Tam, kde syn, který vystupuje ve prospěch svého otce, při výslechu mlčí, musí být dodrženo vše, jako by nebyl vyslýchán.

20. Paulus, Otázky, kniha II.

Odpoví-li strana, že otrok, který patří jinému, je její, a je proti ní podána žaloba v rámci noxální žaloby, bude skutečný vlastník propuštěn. Jinak je tomu však tam, kde někdo přizná, že zabil otroka, kterého zabil někdo jiný, nebo kde někdo odpoví, že je dědicem; v těchto případech totiž není propuštěn ten, kdo se činu dopustil, nebo ten, kdo je skutečným dědicem. Tyto věci si navzájem neodporují; v prvním případě jsou totiž dvě strany odpovědné kvůli osobě otroka, stejně jako říkáme, že jsou odpovědné tam, kde je otrok ve společném vlastnictví, a je-li žalován jeden, je propuštěn druhý; ale strana, která se přizná, že někoho zabila nebo zranila, je odpovědná na svůj účet, ani zločin osoby, která ho spáchala, by neměl zůstat nepotrestán na účet toho, kdo odpověděl, ledaže by strana, která se přiznala, jednala jako obhájce toho, kdo spáchal trestný čin, nebo dědice, a za tím účelem se dostavila k soudu; pak totiž bude udělena výjimka a žalobce bude vyloučen, protože ten první může získat zpět to, co zaplatil, žalobou buď na základě uzavřeného obchodu, nebo na základě mandátu. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy účastník prohlásí, že je dědicem na pokyn samotného dědice, nebo si z jiného důvodu přeje vystupovat na jeho obranu.

(1) Je-li někdo u soudu dotázán, zda má v držbě určitý pozemek; ptám se, zda může být nucen odpovědět, jakou část uvedeného pozemku má v držbě? Odpověděl jsem, že Javolenus uvádí, že držitel pozemku je povinen odpovědět, jakou část zmíněného pozemku má v držbě; takže pokud tvrdí, že má v držbě menší část, žalobce bude uveden do držby druhé části, ohledně které není vznesena obhajoba.

(2) Stejně pravidlo platí, když dáváme jistotu proti hrozící škodě; v tomto případě by totiž strana měla také odpovědět, jaká část pozemku jí patří, aby mohla sjednat stipulaci ohledně uvedené části; a sankcí v tomto případě, když strana neslíbí, je, že bychom se měli chopit držby; a proto je z tohoto důvodu nezbytné vědět, zda strana má uvedené prostory v držbě, či nikoliv.

21. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Všude tam, kde na soudce působí smysl pro spravedlnost, není pochyb o tom, že v zájmu spravedlnosti je třeba provést výslech.

22. Scaevola, Digesty, kniha IV.

23. Když císařský prokurátor prováděl výslech ohledně dluhu vůči státní pokladně, jeden ze synů zemřelého, který nezískal do vlastnictví majetek pozůstalosti a nebyl dědicem, odpověděl, že je dědicem; mohou ho ostatní věřitelé činit odpovědným za to, že odpověděl na výslech? Odpověď zněla, že strana nemůže být žalována z důvodu své odpovědi těmi, kteří ji nevyslechli u soudu.

Tit. 2. O některých věcech, které se projednávají u téhož soudce.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Je-li podána žaloba na rozdělení majetku a žaloba na rozdělení majetku ve společném vlastnictví nebo na určení hranic mezi několika osobami, je třeba zvolit téhož soudce; navíc by měli být všichni přítomni na stejném místě, aby se spoludědicové nebo spoluvlastníci mohli snáze shromáždit.

2. Papinianus, Otázky, kniha II.

Pokud je žalován jeden z několika poručníků, protože ostatní nejsou solventní, a tento o to požádá, mohou být všichni předvedeni před téhož soudce; a to je stanoveno v císařských reskriptech.

Tit. 3. O zkažení otroka.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

(2) Praetor říká: "Je-li někdo obviněn, že ukrýval otroka nebo otrokyni patřící jinému nebo že ho nebo ji zlomyslně naváděl k něčemu, co by znehodnotilo jeho nebo její hodnotu, vyhovím žalobě na dvojnásobek hodnoty majetku."

1. Podle tohoto ediktu nebude odpovědný ten, kdo koupí otroka v dobré víře, ani nemůže podat žalobu za zkažení otroka, protože nemá zájem na tom, aby otrok nebyl zkažen; a ve skutečnosti, pokud by někdo připustil, že je to pravda, výsledkem by bylo, že by žaloba za zkažení otroka byla podána ve prospěch dvou stran, což je absurdní. Jsme toho názoru, že tuto žalobu nemůže podat strana, které svobodný člověk v dobré víře slouží jako otrok.

2. Když praetor říká "ukrývá", rozumíme tomu tak, že to znamená, když někdo vezme pod svou ochranu otroka patřícího jinému; a to, správně řečeno, znamená poskytnout mu útočiště za účelem jeho ukrytí, a to buď na vlastním pozemku, nebo na místě či v budově patřící jinému.

3. "Přesvědčit" neznamena přesně nutit a donutit někoho, aby tě poslouchal, ale je to výraz s mírným významem; neboť každý může jiného přesvědčit buď dobrou, nebo špatnou radou, a proto prétor dodává "zlomyslně", čímž "snižuje hodnotu", tudíž se strana nedopouští přestupku, pokud nenabádá otroka k něčemu, čímž může být snížena jeho hodnota, a proto tam, kde strana nabádá otroka, aby buď něco udělal, nebo vymyslel něco, co je nečestné, má se za to, že podléhá tomuto ediktu.

4. Má však být odpovědná osoba, která dohání otroka s dobrými zvyky ke spáchání zločinu nebo navádí špatného otroka či mu ukazuje, jak se má činu dopustit? Lepší názor je, že i když ukázal špatnému otrokovi, jak spáchat trestný čin, bude odpovědný. A ve skutečnosti, pokud již otrok zamýšlel vzít se na útěk nebo spáchat krádež a uvedená osoba měla jeho úmysl schválit, bude odpovědná, neboť zloba otroka by se neměla zvyšovat tím, že ho pochválí; proto, ať už učinil dobrého otroka špatným nebo špatného ještě horším, stále bude považován za toho, kdo ho zkažil.

5. Horšího otroka učiní také ten, kdo ho přemlouvá, aby spáchal nějakou škodu nebo krádež, nebo ho navádí, aby se dal na útěk, nebo navádí otroka jiného, aby tyto věci dělal, nebo aby si pletl své peculium, nebo aby byl milovníkem žen, nebo aby se potuloval, nebo aby se věnoval kouzelnickým uměním, nebo aby byl příliš často přítomen na výstavách, nebo aby byl výtržníkem; nebo slovy či úplatkem přimět otroka, který je dvorním úředníkem, aby znetvořil nebo zfalšoval účty svého pána, nebo dokonce aby učinil účet, který mu byl svěřen, nesrozumitelným;

2. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Nebo ho přiměje k rozmařilosti či neposlušnosti nebo ho přesvědčí, aby se oddával hýření.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Doplněním výrazu "zlomyslně" má prétor na mysli podvod strany, která otroka přemlouvá, ale pokud by někdo snížil hodnotu otroka bez zlého úmyslu, nenese potupu; a není odpovědný, pokud to udělá z legrace.

1. Z tohoto důvodu vyvstává otázka, zda když někdo přemluví otroka, který patří jinému, aby vylezl na střechu nebo sestoupil do studny, a on, poslechnuv, vyleze nebo sestoupí a zlomí si nohu nebo jinou končetinu nebo přijde o život; bude strana odpovědná? Pokud to udělal bez zlého úmyslu, nebude odpovědný, ale pokud to udělal se zlým úmyslem, odpovědný bude;

4. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Vhodnější je však činit ho odpovědným za pretoriánskou žalobu podle Lex Aquilia.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Výraz "zlovolně" se vztahuje i na osobu, která ukrývá otroka, takže není odpovědná, pokud při tom nejednala zlovolně. Pokud však někdo ukrývá otroka, aby ho držel pro svého pána, nebo z lidskosti či soucitu či z jiného chvályhodného a spravedlivého důvodu, nebude odpovědný.

1. Pokud někdo zlomyslně přemluví otroka, o němž si myslel, že je svobodný, aby spáchal nějaký čin, zdá se mi, že by měl být odpovědný; neboť většího přestupku se dopouští ten, kdo v domnění, že je člověk svobodný, ho zkaží, a proto, je-li otrokem, bude strana odpovědná.

2. Tato žaloba se týká dvojnásobné škody, a to i proti straně, která se přiznává, ačkoli Lex Aquilia ukládá tento trest pouze tomu, kdo učiní zapření.

3. Pokud je řečeno, že se činu dopustil otrok nebo otrokyně, je žaloba přiznána s výsadou odevzdání otroka jako náhrady škody.

4. Tato žaloba se vztahuje k době, kdy byl otrok zkažen nebo ukrýván, a nikoli k současné době; a proto pokud by otrok zemřel nebo byl prodán či manumitován, může být žaloba přesto podána; a pokud právo jednou vzniklo, manumitací nezaniká;

6. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Odhad dřívější hodnoty se totiž provádí pro účely této žaloby;

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Protože špatní otroci snad mohou získat svobodu a někdy se mohou dodatečně objevit dobré důvody pro jejich manuminaci.

(8. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Dědic, jehož otrok byl zkažený, má nárok na tuto žalobu nejen v případě, že otrok nadále tvoří část pozůstalosti, ale i v případě, že jí přestal být; například byl-li odkázán.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

V deváté knize Digest si Julianus klade otázku, zda ten, kdo zkaží otroka ve společném vlastnictví mně a jemu, může být k této žalobě povolán; a říká, že může být povolán k odpovědnosti druhým spoluvlastníkem; a navíc, že proti němu může být podána žaloba na rozdělení společného majetku, a také z důvodu partnerství, pokud jsou spoluvlastníci společníky. Proč však Julianus zhoršuje postavení společníka, pokud podá žalobu jako takový, než v případě, kdy podává žalobu proti cizí osobě? Je-li žaloba podána proti cizinci, lze tak učinit bez ohledu na to, zda otroka ukrýval nebo zkažil, ale je-li žaloba podána z důvodu partnerství, děje se tak bez této alternativy, tj. bez tvrzení, že ho ukrýval; neboť Julianus se snad domníval, že se to netýká společníka, neboť nikdo nemůže ukrývat svého vlastního otroka; pokud tak však činil za účelem jeho zatajení, lze tvrdit, že je odpovědný.

(1) Mám-li já užívací právo k otrokovi a ty pouhé vlastnické právo a zmíněný otrok je mnou zkažen, můžeš proti mně zahájit řízení; pokud jsi však tento čin spáchal ty, mohu proti tobě postupovat prostřednictvím pretoriánské žaloby; tato žaloba se totiž vztahuje na všechny druhy zkažení a je v zájmu uživatele, aby otrok, u něhož toto právo užívá, měl dobré návyky. Uživatel má právo na pretorskou žalobu také v případě, že by jiná osoba otroka ukrývala nebo kazila.

(2) Tato žaloba se přiznává také na dvojnásobek hodnoty majetku.

(3) Je však stále otázkou, zda se má odhadovat pouze škoda, kterou otrok utrpěl na těle nebo na dispozicích, tedy výše snížení hodnoty otroka, nebo zda se mají brát v úvahu i jiné věci. Neratius uvádí, že strana, která se provinila zkažením otroka, by měla být nucena zaplatit náhradu škody ve výši, v jaké se snížila hodnota otroka v důsledku jeho zkažení.

10. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

V tomto případě je zahrnuto i ocenění majetku, který si otrok odnesl s sebou, neboť veškerá škoda se zdvojnásobuje, a je jedno, zda byl majetek odnesen obžalovanému nebo jinému, nebo byl dokonce spotřebován; je totiž spravedlivější, aby byl odpovědný ten, kdo byl hlavním pachatelem trestného činu, než aby byl hledán ten, komu byl majetek odnesen.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Neratius říká, že pokud jsou krádeže spáchány později, nemají být zahrnuty do odhadu. Tento názor považuji za správný, neboť slova ediktu "tolik, kolik činí hodnota majetku", zahrnují všechny škody.

1. Přemluvím otroka, aby znehodnotil bankovky dlužníků, a nepochybně za to budu odpovědný; jestliže však otrok kvůli zvyku páchat porušení práva, které uzavřel, ukradne, znehodnotí nebo zničí jiné dokumenty tohoto druhu, je třeba říci, že osoba, která ho zkorumpovala, není za tyto činy odpovědná.

2. Ačkoli žaloba bude podána pro zkažení otroků s odkazem na majetek, který byl odcizen, můžeme přesto podat žalobu pro krádež, neboť je třeba konstatovat, že předměty byly odstraněny s pomocí a radou osoby, která učinila podněcování; nestačí ani podat jednu z těchto žalob, protože použití jedné z nich nezpůsobuje, že by druhá byla vyloučena. Julianus říká totéž, pokud jde o stranu, která ukrývá a skrývá otroka a zhoršuje jeho stav; neboť trestné činy krádeže a zhoršení stavu otroka jsou odlišné. Kromě toho bude tato strana odpovědná za osobní žalobu o navrácení majetku; neboť i když druhá strana mohla získat otroka prostřednictvím žaloby tohoto druhu, stejně jako trest žalobou za krádež, přesto má nárok na žalobu za zkažení otroka do výše svého podílu:

(12) Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Z toho důvodu, že žalovaný je stále zavázán, ačkoli mu byl majetek navrácen.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Tato žaloba je věčná, není časově omezena a platí ve prospěch dědice a dalších nástupců; nebude však přiznána proti dědici, protože je trestná.

1. Této žalobě podléhá také strana, která zkaží otroka náležejícího k pozůstalosti; a odpovídá také při žalobě o pozůstalost jako vyděděnc,

(14) Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Takže žaloba o navrácení majetku může mít stejný rozsah jako tato žaloba.

1. Tento edikt se nevztahuje na případ zkažení syna nebo dcery pod otcovskou kontrolou, neboť žaloba byla zavedena pro zkažení otroka, který je součástí našeho majetku, a to takového, u něhož může vlastník prokázat, že se stal chudším, ačkoli čest a pověst jeho rodiny zůstaly nepoškozeny. Spravedlivá žaloba na náhradu škody však bude moci být podána na částku, o níž rozhodne soudce, neboť je v našem zájmu, aby mysl našich dětí nebyla zkažena.
2. Když otrok, který je ve společném vlastnictví mém a tvém, zkazí otroka, který je individuálně můj; Sabinus říká, že žaloba nemůže být podána proti spolumajiteli o nic více, než kdyby můj vlastní otrok zkazil jiného mého otroka. Kromě toho, pokud otrok ve společném vlastnictví zkazí otroka ve vlastnictví jiného, je třeba zvážit, zda lze podat žalobu proti oběma spolumajitelům, nebo proti každému zvlášť, stejně jako u jiných deliktů, které jsou předmětem noxálních žalob. Lepší je názor, že každý z vlastníků odpovídá za celou částku, ale pokud jeden z nich zaplatí, druhý bude osvobozen.
3. Pokud otrok, v němž mám užívací právo, zkazí otroka, který mi patří, mám právo žalovat pouhého vlastníka majetku.
4. Dlužník má právo na tuto žalobu kvůli otrokovi, který byl dán do zástavy za dluh.
5. V této žalobě se dvojnásobná škoda nehodnotí navíc k majetku, neboť to, co bylo zdvojeno, je utrpěná škoda.
6. Z toho vyplývá, že pokud se prokáže, že jsi mého otroka navedl, aby Titiovi něco ukradl; budeš odpovídat nejen za to, nakolik se otrok zhoršil, ale také za to, co budu povinen Titiovi zaplatit.
7. Opět mi budeš odpovídat nejen tehdy, když mi otrok způsobil ztrátu na základě tvé rady, ale také tehdy, když ji způsobil i někomu cizímu, protože jsem odpovědný podle Lex Aquilia; pokud však budu někomu odpovídat za pronájem, protože jsem mu pronajal otroka a on se tvým vlivem zhoršil, budeš odpovědný z tohoto důvodu a také za podobných okolností.
8. Odhad škody provedený v této žalobě závisí na tom, o kolik se snížila hodnota otroka, což je otázka, o níž rozhoduje soudce.
9. Někdy se totiž otrok stane bezcenným, takže není výhodné takového otroka mít. Může být v takovém případě strana, která ho ovlivnila, nucena zaplatit hodnotu otroka, a vlastník ho přesto držet a mít z toho prospěch; nebo by měl být vlastník nucen vzdát se otroka a přijmout jeho hodnotu? Lepší názor je, že vlastník by měl mít možnost volby, zda si raději ponechá otroka a obdrží náhradu škody ve výši dvojnásobku částky, na kterou byl otrok znehodnocen; nebo se otroka vzdá, pokud má možnost tak učinit, a přijme jeho hodnotu; a pokud nemá možnost tak učinit, měl by přesto přijmout jeho hodnotu a postoupit straně, která otroka navedla, své právo na žalobu na vrácení otroka na vlastní riziko. Cokoli bylo uvedeno s ohledem na předání

otroka, platí pouze v případě, že je otrok v době zahájení řízení naživu. Co když však bylo řízení zahájeno poté, co byl otrok manumitován? Žalovaný nebude soudcem snadno vyslyšen, pokud bude tvrdit, že manumitoval proto, že si ho nepřál mít ve svém domě, neboť chtěl získat peníze i osvobozeného.

15. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Mysl otroka je zkažená, pokud je přesvědčen, aby se choval ke svému pánovi s opovržením.

16. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

17. Majitel otroka, který ho zaměstnával jako správce, ho podrobil manumitu a následně ho přiměl, aby předložil své účty, a když zjistil, že nejsou správné, zjistil, že otrok utratil peníze za nějakou ženu. Vystala otázka, zda může na tuto ženu podat žalobu za zkažení otroka, protože otrok byl již svobodný? Odpověděl jsem, že může, a že to může udělat i pro krádež kvůli penězům, které jí otrok dal.

17. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Manželovi je přiznána žaloba proti jeho manželce z důvodu zkažení otroka, a to i za trvání manželství, ale pouze pro prostou náhradu škody z titulu manželství.

Tit. 4. O uprchlých otrocích.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Kdo ukrývá uprchlého otroka, je zloděj.

1. Senát nařídil, že uprchlí otroci nesmějí být vpuštěni na půdu a nesmějí být chráněni správci nebo zástupci vlastníků půdy, a stanovil pokutu. Pokud však někdo do dvaceti dnů navrátí uprchlé otroky jejich majitelům nebo je předvede před soudce, bude mu prominuto to, co předtím udělal; později však bylo v tomtéž dekretu senátu uvedeno, že imunita se přiznává každému, kdo uprchlé otroky vrátí jejich majitelům nebo je předvede před soudce ve stanovené lhůtě, když jsou nalezeni na jeho pozemku.

2. Tento dekret rovněž přiznával právo vstupu vojákovi nebo civilistovi na statky senátorů nebo soukromých osob za účelem pátrání po uprchlém otrokovi, a ostatně Lex Fabia i dekret senátu, který byl vydán v době, kdy byl Modestus konzulem, se na tuto záležitost odvolávaly. V něm se uvádí, že pokud chtějí strany pátrat po uprchlých otrocích, měly jim být předány dopisy adresované magistrátům, a byla stanovena pokuta sto solidů, kterou měli magistráti zaplatit, pokud by po obdržení dopisů odmítli pomoci stranám, které pátrají; stejný trest byl uložen každému, kdo odmítl umožnit pátrání na svém pozemku. Dochoval se obecný reskript boha Marka a Commoda, v němž je stanoveno, že všichni místodržitelé, magistráti, vojsko a posádky jsou povinni pomáhat osobám, které pátrají po uprchlých otrocích, a v případě jejich nalezení je vydat; a že strany, na jejichž pozemcích jsou otroci ukryti, budou potrestány, pokud budou do zločinu zapleteny.

3. Každá osoba, která zadrží uprchlého otroka, je povinna jej veřejně předvést.

4. A soudci jsou velmi správně upozorněni, aby je pečlivě zadržovali ve vazbě, aby se zabránilo jejich útěku.

5. Slovu "uprchlý" musíte rozumět tak, že zahrnuje otroka, který má ve zvyku utíkat. Labeo však v první knize o ediktu říká, že potomci uprchlé otrokyně nejsou do tohoto označení zahrnuti.

6. Veřejně produkovaným otrokem se rozumí otrok, který je vydán městským soudcům nebo úředníkům vlády.

7. Pečlivé opatrování dovoluje použití želez.

8. Otroci musí být drženi ve vazbě, dokud nejsou předvedeni před prefekta stráže nebo guvernéra. 9. Magistrátům musí být podány informace o jejich jménech a znacích, jakož i o adresách stran, k nimž některý z nich tvrdí, že patří; to proto, aby uprchlí otroci mohli být co nejdříve rozpoznáni a aby se o ně mohlo být požádáno. A ve slově "značky" jsou zahrnuty i jizvy. Stejně pravidlo platí i tam, kde se tyto věci dostanou na veřejnost tím, že se napíší na veřejném místě nebo v chrámu.

2. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha VI.

Otroci, kteří jsou pouhými uprchlíky, by měli být vráceni svým pánům; pokud však předstírají, že jsou svobodní, je zvykem je přísně trestat.

3. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha VII.

Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že chce-li někdo pátrat po uprchlém otrokovi na cizím pozemku, může požádat guvernéra, aby mu poskytl dopisy; a pokud to případ vyžaduje, také důstojníka, aby mu bylo dovoleno vstoupit a provést

prohlídku, a guvernér může také uložit trest tomu, kdo prohlídku nepovolí. Božský Markus v proslovu, který přednesl před senátem, udělil stranám, které chtějí pátrat po uprchlých otrocích, pravomoc vstupovat na císařskou půdu, jakož i na půdu senátorů a soukromých osob a pátrat po uprchlých otrocích a prohledávat ložnice a stopy těch, kdo je ukrývají.

(4) Paulus, Sentence, kniha I.

Celníci a policisté jsou povinni pečlivě zadržovat uprchlé otroky poté, co byli dopadeni. Městští magistráti musí také takové uprchlé otroky po jejich dopadení poslat řádně střežené do kanceláře guvernéra provincie nebo prokonzula.

(5) Tryphoninus, Disputace, kniha I.

Pokud se uprchlý otrok vydá do arény, nemůže uniknout moci svého pána tím, že se vystaví tomuto nebezpečí, které spočívá pouze v riziku smrti; božský Pius totiž v jednom reskriptu uvedl, že takový otrok musí být za každou cenu navrácen svému pánovi, ať už před bojem s divokou zvěří, nebo po něm; neboť někdy může zpronevěřit peníze nebo se dopustit jiného většího porušení zákona, takže se raději vydá do arény, než aby se podrobil vyšetřování nebo trpěl trestem za svůj útěk, a proto musí být vydán.

Tit. 5. O hazardních hráčích.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Praetor říká: "Tam, kde někdo bije člověka, v jehož domě se údajně konala hra v kostky, nebo ho nějak poškozuje, nebo kde bylo v té době něco tajně odneseno z domu, žalobě nevyhovím. Pokud někdo použije násilí kvůli hře v kostky, potrestám ho podle okolností."

1. Tam, kde se hráči navzájem okrádají, nebude žaloba odmítnuta z důvodu násilně odňatého majetku; žaloba je však zakázána pouze hostiteli, nikoli hráčům, i když se může zdát, že nejsou hodni shovívavosti.

2. Je třeba také poznamenat, že pokud byl majitel domu poražen nebo utrpěl ztrátu, nemůže podat žalobu bez ohledu na to, kdy a kde k tomu došlo, ale krádež může být beztrestně spáchána v domě v době, kdy probíhala hazardní hra, i když se

strana, která se dopouští některého z trestných činů, nemusela hry účastnit. Je jisté, že pod pojmem "dům" musíme rozumět obydlí a bydliště.

3. Pokud prétor odmítne vyhovět žalobě pro krádež, podívejme se, zda se to týká pouze trestní žaloby, nebo zda chce stěžovatel zavést řízení o vydání věci nebo podat žalobu o navrácení? Pomponius uvádí, že se odmítá pouze trestní žaloba, ale to nepovažuji za správné, neboť prétor říká jednoduše: "Pokud bylo něco tajně odneseno, žalobu nepřijmu.". Dále říká: "V případě, že někdo použije násilí kvůli hře s kostkami, potrestám ho podle okolností". Tato klauzule se vztahuje k potrestání účastníka, který nutí jiného ke hře, a znamená, že může být pokutován nebo odsouzen do kamenolomů nebo uvězněn v řetězech.

2. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Některé osoby totiž mají ve zvyku nutit jiné ke hře, někdy to dělají od začátku a někdy, když jsou samy bity, je nutí, aby zůstaly.

1. Dekret senátu zakazuje hrát za peníze, s výjimkou případů, kdy se strany utkávají s oštěpy nebo házením oštěpem, nebo při běhu, skoku, zápase či boxu, za účelem předvedení odvahy a oslovení:

3. Marcianus, Pravidla, kniha V.

V případech tohoto druhu jsou sázky povoleny podle zákonů Tiziana, Publia a Kornela, ale podle jiných zákonů nejsou přípustné, pokud se nejedná o soutěž za účelem předvedení dovedností.

4. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Tam, kde je při hostině něco na stole, je členům domácnosti dovoleno o to hrát.

1. Pokud otrok nebo syn podléhající otcovské kontrole prohraje, má jeho otec nebo jeho majitel právo na vrácení toho, co prohrál. Kromě toho, pokud otrok obdržel peníze, bude proti jeho pánovi podána žaloba De peculio, nikoli však žaloba noxální, protože se zakládá na uzavřeném obchodu; žalovaný však nebude nucen zaplatit více, než kolik je zahrnuto v peculiu.

2. Spravedlivá žaloba se podle tohoto ediktu přiznává proti hlavě domácnosti nebo patronovi za účelem vymáhání peněz prohraných při hrách v kostky.

Tit. 6. Pokud zeměměřič podá nepravdivou zprávu s odkazem na měření.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Praetor přiznává žalobu in factum proti zeměměřiči, neboť se jím nesmíme nechat oklamat, jelikož máme zájem na získání správné zprávy o měření; například tam, kde vznikl spor ohledně hranic nebo kde si kupující či prodávající přeje zjistit velikost prodáváného pozemku. Této žalobě vyhovuje z toho důvodu, že starověké autority nepovažovaly smlouvu uzavřenou s osobou tohoto druhu za smlouvu o pronájmu a nájmu, ale spíše za to, že její služby byly darovány jako laskavost, a proto to, co jí bylo poskytnuto jako odměna, bylo označeno za čestné; je-li však podána žaloba na pronájem a nájem, je třeba říci, že je podána bezúčelně.

1. Tato žaloba vyžaduje pouze existenci pozitivního zlého úmyslu. Bylo totiž rozhodnuto, že zeměměřič bude důkladně omezen, pokud může být žalován pouze z důvodu pozitivního zlého úmyslu, neboť není občanskoprávně odpovědný. Pokud tedy projevil nedostatek dovednosti, může ten, kdo ho zaměstnal, vinit pouze sám sebe, ale pokud se provinil nedbalostí, bude stejně zajištěn; a je zřejmé, že hrubá nedbalost se podobá zlému úmyslu. Pokud však dostane odměnu, bude podle podmínek ediktu odpovědný za každý druh nedbalosti; neboť pretorián nepochybně ví, že strany tohoto druhu pracují za mzdu.

2. Za tuto žalobu je odpovědný pouze ten, kdo podá oznámení; musíme však rozumět, že oznámení podá ten, kdo tak učiní prostřednictvím jiného;

2. Paulus, O ediktu, kniha XXV.

Nebo písemně.

1. Jestliže však já tobě, zeměměřiči, nařídím, abys vyměřil mé pole, a ty to předáš Titiovi, a on v průběhu práce něco provede z pozitivního zlého úmyslu, budeš odpovědný; protože jsi projevil pozitivní zlý úmysl, když jsi takovému člověku důvěřoval.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Pokud nařídím dvěma osobám, aby provedly průzkum, a obě se proviní zlým úmyslem, mohu proti nim podat žalobu jednotlivě na celou částku; pokud však jedna z nich poté, co byla zažalována, uspokojí můj nárok, musí být žaloba proti druhé zamítnuta.

(1) Tuto žalobu může podat každý, v jehož zájmu bylo, aby zpráva o nepravdivém měření nebyla vyhotovena; to znamená buď kupující, nebo prodávající, který byl zprávou poškozen.

(2) Pomponius však říká, že pokud na základě zprávy kupující zaplatí prodávajícímu příliš mnoho, nemůže být žaloba podána jím proti zeměměřiči, protože má právo žalovat na vrácení toho, co bylo zapláceno navíc; není to totiž v zájmu kupujícího, protože ten má právo žalovat na vrácení, ledaže by byl prodávající insolventní; pak totiž bude odpovědný zeměměřič.

(3. V případě, že prodávající, který byl podveden zeměměřičem, převede větší množství pozemků; Pomponius říká, že podle téhož pravidla nebude žaloba proti zeměměřiči přípustná, protože prodávající má právo na žalobu na prodej proti kupujícímu, ledaže by kupující nebyl solventní.

(4) Pomponius také uvádí, že pokud je zeměměřič najat na základě soudu a ve své zprávě mě podvede, bude odpovědný, pokud z tohoto důvodu získám rozsudkem méně. Je zřejmé, že pokud byl jmenován soudem a zlovolně podá zprávu proti mně, pochybuje o tom, zda mám právo jej činit odpovědným, nicméně se spíše domnívá, že mám.

(5) Pomponius říká, že tato žaloba by měla být přiznána dědici a dalším osobám stejného druhu, ale že by měla být odmítnuta vůči dědici a osobám tohoto druhu.

(6) Říká, že žaloba je spíše noxální než De peculio, pokud je podána s odkazem na otroka, ačkoli civilní žaloba De peculio může být k dispozici.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXV.

Tato žaloba je věčná, neboť důvod se neodvozuje od doby, kdy začala zlá víra, ale od data, kdy byl podnik zahájen.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

V případě, že zeměměřič nepředloží nepravdivou zprávu o měření, nýbrž se zprávou otálí, a výsledkem je, že prodávající je propuštěn poté, co slíbil převést nemovitost ve stanovené lhůtě, nelze tuto žalobu podat; a Pomponius říká, že spravedlivé žalobě by nemělo být vyhověno, a proto je třeba se uchýlit k žalobě založené na podvodu.

1. Je-li vyhotovena nepravdivá zpráva a kupující žaluje prodávajícího na základě jeho smlouvy, může žalovat i odhadce, ale pokud na tom neměl zájem, rozsudek nebude vydán proti odhadci. Nežaluje-li prodávajícího o celou chybějící částku, nýbrž o částku menší; Pomponius říká, a to velmi správně, že žaloba může být podána proti zeměměřiči o zbytek. Praetor rozšířil rozsah této žaloby ještě dále; neboť tam, kde je nepravdivě uvedena míra čehokoli jiného, je tato žaloba k dispozici; tedy tam, kde strana oklame svého zaměstnavatele při měření budovy nebo při měření obilí či vína;

(6) Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Nebo pokud jde o šířku cesty nebo o služebnost, která vyžaduje vložení trámů nebo vyčnívající střechu, když se za tímto účelem provádí šetření, nebo když se provádí měření dvora nebo materiálu či kamene a podává se nepravdivá zpráva;

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIV.

Nebo tam, kde jsou nepravdivě uvedeny rozměry čehokoli jiného, bude za to odpovědný.

1. Tato žaloba bude přiznána, pokud zeměměřič provede nepravdivé měření pomocí přístrojů.

2. Pomponius také uvádí, že k této žalobě je oprávněn každý proti někomu, kdo není zeměměřičem, ale dopustil se podvodu při měření.

3. Stejně tak by měla být žaloba přiznána proti architektovi, který se provinil podvodem; božský Severus totiž nařídil, aby byla žaloba přiznána proti architektovi nebo zhotoviteli.

4. Já sám se domnívám, že žaloba by měla být přiznána i proti účetnímu, který úmyslně provede falešný výpočet.

Tit. 7. O církevních místech, výdajích na pohřby a právu na jejich konání.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Pokud někdo něco vynaloží na pohřeb, má se za to, že uzavřel smlouvu se zemřelým, a ne s jeho dědici.

2. Týž, O ediktu, kniha XXV.

Aristo říká, že místo, na kterém byl pohřben otrok, je náboženské.

1. Strana, která umístila mrtvé tělo v prostorách jiného nebo způsobila, že se tak stalo, je odpovědná za žalobu in factum. Musíme však chápat, že "v prostorách jiného" znamená buď pole, nebo budovu; tato slova však přiznávají žalobu vlastníkov, nikoliv držitel v dobré víře; když je totiž uvedeno "v prostorách jiného", je zřejmé, že je míněn vlastník, tj. strana, které patří pozemek. I v případě, že zásah provede uživatel, bude odpovědný pouhému vlastníkov pozemku. Je sporné, zda je spoluvlastník odpovědný, pokud jednal bez vědomí svého spoluvlastníka; lepší je však názor, že může být žalován v rámci žaloby na rozdělení nemovitosti nebo v rámci žaloby na rozdělení společného majetku.

2. Praetor říká: "Pokud se říká, že tělo nebo kosti mrtvého byly odneseny do obyčejné země nebo na pohřebiště, na které strana neměla právo, ten, kdo tak učiní, je odpovědný za žalobu in factum a bude podroben peněžité pokutě."

3. "Unesení", které měl pretor na mysli, je takové, k němuž došlo za účelem pohřbení.

4. Jako "obyčejná" je označována půda, která není ani posvátná, ani zasvěcená, ani náboženská, nýbrž je to lokalita, na kterou se žádný z těchto přívlastků nevztahuje.

5. Pohřebiště je místo, kde jsou uložena lidská těla nebo kosti. Celsus však říká, že místo, které je určeno k pohřbení, se nestává náboženským úplně, ale pouze ta jeho část, kde je uloženo tělo.

6. Pomník je cokoli, co je postaveno za účelem uchování památky zesnulého.

7. Když má někdo užívací právo, nečiní to místo náboženským. Když však jedna strana má pouhé vlastnictví a druhá užívací právo, nemůže to druhé učinit místo náboženským, ani pouhý vlastník, ledaže by se stalo, že by tam pohřbil stranu, která odkázala užívací právo, protože by nemohl být tak pohodlně pohřben jinde; a to byl názor Juliána. Místo však nemůže být učiněno náboženským, pokud si to uživatel nepřije; pokud však souhlasí, je lepší názor, že se náboženským stává.

8. Nikdo nemůže učinit náboženským místo, které je předmětem služebnosti, pokud s tím nesouhlasí strana oprávněná ze služebnosti. Může-li však tato strana užívat služebnost neméně pohodlně na jiném místě, nelze tvrdit, že pohřeb byl proveden za účelem rušení služebnosti, a proto se místo stává náboženským; a to je skutečně rozumné.

9. Pokud někdo dal svůj pozemek do zástavy a pohřbí na něm někoho ze své rodiny, učiní jej náboženským; a pokud by tam měl být pohřben on sám, platí stejné pravidlo; nemůže však toto právo postoupit jinému.

3. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Veřejnému prospěchu spíše prospívá, že místo může být učiněno náboženským na základě souhlasu všech stran; to zastával i Pomponius.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Tam, kde strana, která byla ustanovena dědicem, pohřbí tělo hlavy rodiny předtím, než vstoupí do majetku, tím učiní místo náboženským, ale nikdo by si neměl myslet, že se tímto činem chová jako dědic; předpokládejme totiž, že ještě zvažuje, zda vstoupí do majetku. Já sám jsem toho názoru, že i kdyby dědic nepohřbil tělo, ale někdo jiný, a dědic se buď aktivně neúčastnil, nebo byl pouze nepřítomen, nebo se obával, že by mohl být považován za toho, kdo se chová jako dědic, přesto činí místo náboženským; neboť velmi často jsou zemřelí pohřbeni dříve, než se objeví jejich dědicové. V tomto případě se půda stává náboženskou pouze tehdy, pokud byla majetkem zemřelého, neboť je přirozené se domnívat, že místo, kde je člověk pohřben, mu patřilo; zejména je-li pohřben na místě, které si sám vybral. Toto pravidlo platí v takové míře, že i v případě, kdy je tělo pohřbeno dědicem do země odkázané odkazem, přesto pohřeb zůstavitele činí místo náboženským, pokud nemohl být pohřben stejně vhodně jinde.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIX.

"Rodinným pohřebištěm" se rozumí takové, které někdo vyčlenil pro sebe a svou domácnost; ale "dědičné pohřebiště" je takové, které člověk zajišťuje pro sebe a své dědice,

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Nebo tam, kde ho hlava domácnosti získala dědičným právem. V obou případech však mohou být legálně pohřbeni dědicové a jiní nástupci jakéhokoli druhu a mohou pohřbívat i jiné osoby, ačkoli mohou být dědici velmi malého množství buď ze závěti, nebo na základě dědictví, i když s tím ostatní dědicové nesouhlasí. Stejně privilegium se přiznává dětem obou pohlaví a potomkům jiných stupňů, jakož i emancipovaným osobám, ať už se staly dědici, nebo pozůstalost odmítly. Pokud však jde o vyděděné příbuzné, mohou být pohřbeni z pohnutek lidskosti, pokud to zůstavitel pod vlivem spravedlivé nenávisti výslovně nezakázal; nemohou však pohřbít jiné osoby kromě svých vlastních potomků. Svobodní nemohou být pohřbeni, ani nemohou za těchto okolností pohřbívat jiné, pokud se nestanou dědici svého patrona; ačkoli někteří patroni nápisy naznačili, že postavili pomníky sobě a svým svobodným. Tento názor zastával i Papinianus a byl opakovaně potvrzen rozhodnutími.

1. Dokud jde jen o pomník, může jej kdokoli prodat nebo darovat; stane-li se však kenotafem, je třeba konstatovat, že jej lze prodat; jako božští bratři v reskriptu uvedli, že stavba tohoto druhu není církevní.

7. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIX.

Ten, kdo pohřbí mrtvé tělo na pozemku patřícím jinému, může být žalobou in factum donucen buď k odstranění těla, které pohřbil, nebo k zaplacení ceny pozemku. Tuto žalobu může podat jak dědic, tak proti němu, a je věčná.

(1. Pokud někdo uložil mrtvé tělo do kamenné truhly, která patří jinému, do níž dosud nebylo uloženo žádné tělo; prokonzul proti němu přizná spravedlivou žalobu in factum, neboť nelze řádně říci, že by tělo uložil do hrobky nebo na pozemek patřící jinému.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Pokud byly kosti nebo tělo pohřbeny jinou osobou, která není příbuzná, je otázkou, zda je vlastník pozemku může vykopat nebo odstranit bez dekretu pontifiků nebo příkazu císaře; a Labeo říká, že je třeba získat povolení pontifiků nebo příkaz císaře, jinak bude proti tomu, kdo ostatky odstranil, podána žaloba za újmu.

1. Pokud se tvrdí, že místo, které je církevní, bylo prodáno jako profánní, pretor přiznává žalobu in factum ve prospěch osoby, která má na věci zájem, proti prodávajícímu; tato žaloba může být podána i proti dědici posledně jmenovaného, neboť se podobá žalobě z kupní smlouvy.

2. Pokud někdo pohřbil mrtvolu na místě určeném k veřejnému užívání, pretor proti němu vyhoví žalobě, pokud jednal ve zlém úmyslu, a měl by být potrestán mimořádnou autoritou soudu, ačkoli trest je mírný; pokud však jednal bez zlého úmyslu, musí být propuštěn.

3. V této žalobě se pojem "znesvěcené místo" vztahuje i na budovu.

4. Tuto žalobu může podat nejen vlastník, ale i každý, kdo má právo užívacího práva k pozemku, nebo ten, kdo má právo služebnosti k němu; protože i tyto strany mají právo zabránit tomu, aby se tak stalo.

5. Pokud je někomu bráněno v pohřbívání na místě, kde k tomu má právo, je oprávněn k žalobě in factum i k interdiktu, i když jemu samotnému bráněno nebylo, ale jeho zástupci ano; neboť za takových okolností se má za to, že jemu samotnému bylo bráněno.

9. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIX.

Pokud je někomu bráněno v pohřbení těla nebo kostí zemřelého, může ihned využít interdiktů, kterým je zakázáno použít proti němu násilí, nebo může pohřbít jinde a poté podat žalobu in factum, kterou jako žalobce získá náhradu škody ve výši svého zájmu na tom, že mu nebylo bráněno v pohřbení; a do výpočtu se zahrne cena pozemku, který koupil, nebo nájemné za pozemek, který si pronajal, nebo hodnota jeho vlastního pozemku, který by nikdo nezbožnil, pokud by k tomu nebyl donucen. Proto se divím, proč se zdá být rozhodnuto, že tato žaloba nemůže být přiznána ani ve prospěch, ani proti dědici; je totiž zřejmé, že jde o vyúčtování určité peněžní částky, která tvoří základ nároku; v každém případě může být žaloba podána kdykoli mezi samotnými stranami.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Pokud si prodávající pozemku vyhradí místo pro pohřbívání sebe a svých potomků a je mu bráněno v užívání cesty za účelem pohřbení člena jeho domácnosti, může podat žalobu; bylo totiž rozhodnuto, že právo cesty přes pozemek za účelem pohřbívání bylo vyhrazeno ve smlouvě mezi kupujícím a prodávajícím.

11. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud by však mělo být místo pro památku prodáno pod podmínkou, že tam nebude pohřben nikdo, kdo měl právo pohřbívát; taková dohoda nepostačí, ale musí být zajištěna prostřednictvím ustanovení.

(12) Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

(13) Tam, kde má někdo pohřební místo, ale nemá k němu právo cesty a brání mu v přístupu k němu jeho soused, císař Antonín a jeho otec v reskriptu uvedli, že je obvyklé žádat o cestu k pohřebnímu místu trpěním a obvykle se jí vyhová; a kdykoli neexistuje služebnost, lze tuto výsadu získat od strany, která vlastní sousední prostory. Tento reskript, který dává možnost získat právo cesty na základě žádosti, však neumožňuje podat občanskoprávní žalobu, ale lze o ni požádat v mimořádném řízení; guvernér je totiž povinen přimět stranu, aby cestu poskytla, pokud je za ni zaplácena přiměřená cena, a soudce musí také zkoumat, zda je místo vhodné, aby soused neutrpěl vážnou újmu.

1. Vyhláškou senátu je stanoveno, že užívání hrobového místa nesmí být znečišťováno úpravami, to znamená, že nesmí být využíváno k jiným účelům.

2. Pretor říká: "Pokud vzniknou nějaké výdaje z důvodu pohřbu, vyhovím žalobě na jejich náhradu proti tomu, kdo má na tom zájem."

3. Tento edikt je vydán z dobrého důvodu, totiž aby strana, která pohřeb vypravila, mohla podat žalobu o to, co vynaložila; výsledkem by tedy bylo, že těla nebudou ležet nepohřbená nebo že pohřeb vypraví nějaká cizí osoba.

4. Ten, koho si zesnulý vybral, musí pohřeb vypravit, ale pokud by tak neučinil, nebude mu hrozit žádná sankce, ledaže by mu k tomu účelu bylo odkázáno něco cenného; pak totiž, pokud nesplní vůli zesnulého, bude z odkazu vyloučen. Pokud však zesnulý o tom neučinil žádné opatření a povinnost nebyla na nikoho přenesena, případně dědicům, kteří byli ustanoveni, a pokud nikdo nebyl ustanoven, dědicům ze zákona nebo příbuzným, kteří nastupují v jejich řádném pořadí.

5. Výdaje na pohřeb se mají upravit podle prostředků nebo důstojenství a hodnosti zemřelého.

6. Praetor nebo městský soudce je povinen nařídit, aby se pohřební výlohy uhradily z peněz patřících do pozůstalosti, pokud nějaké jsou, a pokud žádné nejsou, musí nařídit prodej takového majetku, který by zanikl uplynutím času a jehož ponechání by bylo pro pozůstalost přítěží; a v případě, že to nelze provést, nařídí prodat nebo zastavit veškeré zlato nebo stříbro, které by mohlo být k dispozici, aby se zajistily potřebné prostředky.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIX.

Nebo může vybrat peníze od dlužníků panství, pokud tak může snadno učinit:

(14. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

A kdyby někdo překážel kupci, aby mu zabránil vydat zmíněný majetek, musí prétor zasáhnout a chránit takový úkon, kde se vyskytne nějaká překážka.

1. Pokud byl zemřelý buď nájemcem, nebo podnájemníkem a nezanechal nic, z čeho by se daly uhradit náklady na jeho pohřeb; Pomponius říká, že se musí uhradit z výtěžku věcí, které byly vneseny do podnájmu, a pokud je něco navíc, bude to odpovídat za nezaplacené nájemné. Kromě toho, pokud zůstavitel, o jehož pohřbu je řeč, odkázal nějaké dědictví a není nic, za co by ho bylo možné pohřbít, musí být zmíněné dědictví použito i k tomuto účelu; je totiž lepší, aby se pohřební náklady zůstavitele získaly z jeho vlastního majetku, než aby se jiným dostalo jejich dědictví. Pokud však byla pozůstalost zapsána, nesmí být prodaný majetek odebrán nabyvateli, protože ten, kdo něco přinesl na základě soudního rozhodnutí, je držitelem v dobré víře a má k tomu vlastnické právo. Nicméně odkazovník by neměl být zbaven svého dědictví, pokud jej dědic může odškodnit; pokud však nemůže, je lepší, aby odkazovník neměl žádný majetkový prospěch, než aby kupující utrpěl nějakou škodu.

2. Mela říká, že pokud zůstavitel někomu nařídí, aby se zúčastnil jeho pohřbu, a ten tak neučiní poté, co za tím účelem obdržel peníze, bude proti němu podána žaloba z důvodu podvodu; nicméně se domnívám, že může být donucen k vypravení pohřbu na základě mimořádného zmocnění přetora.
3. Jediný výdaj, který může vzniknout z důvodu pohřbu, je ten, bez něhož by pohřeb nemohl být proveden; jako například to, co vznikne při převozu těla, a také tam, kde jsou vynaloženy peníze na místo, kde má být tělo pohřbeno. Labeo říká, že je třeba mít za to, že jsou vynaloženy na účet pohřbu, protože musí být připraveno místo, na kterém může být tělo uloženo.
4. Výdaje každého, kdo zemře mimo domov a které jsou vynaloženy za účelem přivezení těla, jsou zahrnuty do výdajů na pohřeb, i když ještě není pohřben; a stejné pravidlo platí, pokud je cokoli učiněno za účelem střežení těla nebo jeho přípravy k pohřbu nebo pokud je cokoli vynaloženo na zajištění mramoru nebo oblečení.
5. Není však vhodné, aby s tělem byly pohřbeny jakékoli ozdoby nebo jiné předměty tohoto druhu, jak to mají ve zvyku osoby nižší třídy.
6. Tato žaloba, která se nazývá pohřební, se zakládá na tom, co je správné a přiměřené, a zahrnuje pouze to, co bylo vynaloženo s ohledem na pohřeb, ale žádné jiné výdaje. Pojem "přiměřený" je třeba chápat tak, že se vztahuje k postavení pohřbeného, k okolnostem případu, k času a k dobré víře; nelze tedy požadovat více, než kolik bylo skutečně vynaloženo, a dokonce ani to, co bylo skutečně vynaloženo, pokud to bylo nemírné. Proto je třeba vzít v úvahu prostředky strany, pro kterou byly peníze vynaloženy, jakož i samotný majetek, pokud byl bez dobrého důvodu vynaložen nemírně. Jak je však třeba postupovat v případě, kdy je výdaj stanoven vůlí zůstavitele? Na to je třeba odpovědět, že jeho vůle se nemá dodržovat, pokud by výdaje byly nadměrné, neboť by měly být v poměru k prostředkům zůstavitele.
7. Někdy však v případě, že člověk převzal úhradu pohřebních nákladů, nemůže je získat zpět, pokud byl veden synovským citem a neplatil s úmyslem získat zpět částku, kterou vynaložil; a to náš císař uvedl v reskriptu. Proto bude muset být proveden odhad rozhodcem a pečlivě zvážena pohnutka, s níž byl výdaj vynaložen; to znamená, zda se strana o tuto záležitost postarala kvůli zemřelému nebo jeho dědici, nebo zda ji k tomu vedla lidskost, soucit, synovská úcta či náklonnost. Nicméně stupeň soucitu lze rozlišit tak, aby bylo možné dospět k závěru, že strana, která pohřeb vypravila na vlastní náklady, tak učinila proto, aby zemřelý nezůstal nepohřben, a nikoliv proto, že tak učinila bezúplatně; a pokud by to bylo soudci jasné, neměl by žalovaného zprostit obžaloby; neboť kdo může pohřbít mrtvé tělo cizí osoby, aniž by ho k tomu vedl pocit povinnosti? Proto je vhodné, aby strana uvedla, koho pohřbila a z jakých pohnutek tak učinila, aby se vyhnula pozdějšímu výslechu ohledně této věci.
8. V případě mnoha synů, kteří vypravují pohřby svých rodičů, nebo jiných osob, které by mohly být ustanoveny dědici, tak činí, ačkoli z tohoto důvodu nelze předpokládat, že jednají jako dědicové nebo vstupují do pozůstalosti, přesto, aby nebylo

možné tvrdit, že nezbytní dědicové zasahovali, nebo že jiní jednali jako dědicové; je obvyklé, aby uvedli, že pohřební obřady způsobili z pohnutek povinnosti. Kdyby bylo učiněno něco nadbytečného, mělo by se za to, že se strany chránily, aby se nedomnívaly, že zasahovaly, a nikoliv proto, aby získaly zpět své výdaje; protože jasně uvedly, že jednaly z pohnutek povinnosti, musí však jít ve svých tvrzeních ještě dále, aby mohly získat zpět to, co vynaložily.

9. Snad někdo může říci, že existují případy, kdy lze získat zpět určitou část vynaložených výdajů, takže dotyčný jednatel tak učinil zčásti při vyřizování záležitostí pro jiného a zčásti proto, že ho k tomu vedl pocit povinnosti. To je pravda, a proto může získat zpět část výdajů, které nevynaložil s úmyslem darovat.

10. Když soudce projednává takový případ, který se opírá o důvody spravedlnosti, neměl by někdy připustit mírný výdaj, pokud například výdaje na pohřeb byly malé s úmyslem vrhnout odium na charakter zemřelého, který byl bohatým člověkem; soudce by v tomto případě neměl brát v úvahu účet tohoto druhu, protože je zřejmé, že pohřbením tímto způsobem byla úmyslně uražena jeho památka.

11. Pokud někdo pohřbí hlavu domácnosti, zatímco má dojem, že je sám jeho dědicem, nemůže podat žalobu na náhradu nákladů pohřbu; protože nejednal s úmyslem vyřídit záležitost jiného; a to je také názor Trebatia a Procula. Domnívám se však, že žaloba na náhradu nákladů pohřbu by mu měla být přiznána, pokud se prokáže řádný důvod.

12. Labeo říká, že kdykoli má někdo nějakou jinou žalobu za účelem vymáhání nákladů pohřbu, nemůže využít žalobu na pohřeb; a proto, je-li oprávněn k žalobě na rozdělení pozůstalosti, nemůže podat žalobu na pohřeb; je však jasné, že pokud již byla podána žaloba na rozdělení pozůstalosti, může podat žalobu na vymáhání nákladů pohřbu.

13. Labeo také říká, že pokud vypravíte pohřeb zůstavitele proti vůli jeho dědice, můžete podat žalobu na pohřeb, pokud je prokázán řádný důvod; ale co když osoba, které dědic zakázal jednat, byla synem zůstavitele? V tomto případě lze proti žalobci namítat: "Proto jste pohřeb vypravili z pocitu povinnosti." V tomto případě je možné pohřeb vypravit z důvodu, že jste ho nevypravili z důvodu povinnosti. Předpokládejme však, že jsem toto tvrzení učinil, pak budu oprávněn podat žalobu na pohřeb, neboť je správné, aby zemřelé osoby byly pohřbeny z prostředků získaných z jejich pozůstalosti. Co když vám zůstavitel nařídil, abyste pohřeb zařídil, a dědic vám to zakáže, a vy ho přesto provedete; není spravedlivé, abyste měl právo podat žalobu na náhradu nákladů pohřbu?" "Ne," odpověděl jsem. Obecně jsem toho názoru, že spravedlivý soudce se nebude rigidně držet pouhé žaloby založené na skutečném obchodu, ale bude vykládat pravidla spravedlnosti liberálněji, neboť mu to umožňuje povaha řízení.

14. Diviš Markus však v reskriptu uvedl, že každý dědic, který brání tomu, aby pohřeb vypravila strana, kterou si zůstavitel vybral, nejedná čestně; ačkoli není stanovena žádná sankce, kterou by mohl být potrestán.

15. Pokud někdo vypraví pohřeb na žádost jiného, nemá nárok na pohřební žalobu, ale jistě je to ten, kdo nařídil, aby se pohřeb konal, ať už náklady na něj zaplatil tomu, koho požádal, aby ho vypravil, nebo je ještě dluží. Pokud však poručník takovou žádost učiní bez zmocnění svého opatrovníka, měla by být praetorská žaloba na náhradu nákladů pohřbu přiznána dědici jménem toho, kdo je vynaložil; je totiž nespravedlivé, aby dědic tímto způsobem profitoval. Pokud však poručník nařídí, aby byl pohřeb, kterého by se měl sám zúčastnit, vypraven bez zmocnění jeho opatrovníka; domnívám se, že žaloba by měla být přiznána proti němu, pokud je on sám skutečným dědicem strany, která byla pohřbena, a pozůstalost je solventní. Na druhé straně, pokud někdo vypraví pohřeb na žádost dědice, nemůže podle Labea podat žalobu na pohřeb, protože je oprávněn podat žalobu na základě pověření.

16. Pokud však vypraví pohřeb jako ten, kdo vyřizuje záležitosti pro dědice, ačkoli ten tento úkon nemusel schválit, je podle Labea přesto oprávněn podat žalobu na náhradu nákladů pohřbu.

17. Tato žaloba je přiznána proti těm, kteří měli pohřeb vypravit, například proti dědici, držiteli majetku z pozůstalosti nebo jinému nástupci.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Patron, který podá žádost o držbu majetku pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, musí uhradit náklady pohřbu.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

17. Pokud někomu připadne nějaký majetek věnem, prétor proti němu přiznává pohřební žalobu; neboť starověké autority považovaly za naprosto spravedlivé, aby náklady na pohřeb žen byly hrazeny z jejich věna, stejně jako z jejich soukromého majetku, a aby muž, který má prospěch z věna při smrti ženy, přispěl na její pohřební náklady, ať už je otcem nebo manželem výše zmíněné ženy.

(17) Papinianus, Názory, kniha III.

Pokud však otec ještě věno nevrátil, může být žalován pouze syn, který může otci účtovat vše, co na tento účet zaplatil:

18. Julianus, Digesty, kniha X.

Výdaje na pohřeb jsou totiž dluhem věna:

19. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

A proto za tento dluh ručí věno.

(20) Týž, O ediktu, kniha XXV.

Neratius se ptá: Když muž, který dal věno za ženu, stanovil, že dvě třetiny věna se mu vrátí a druhá třetina zůstane manželovi, a dohodl se, že manžel nepřispěje ničím na pohřební náklady; bude za ně manžel odpovědný? Odpovídá, že pokud stipulant sám ženu pohřbil, bude dohoda platná a žaloba na pohřeb nebude mít žádný účinek; pokud však pohřeb vypravil někdo jiný, pak může být žalován manžel, protože takovou dohodou nelze porušit veřejné právo. Co kdyby však někdo dal věno za ženu pod podmínkou, že mu připadne, pokud by zemřela během manželství nebo pokud by manželství zaniklo jiným způsobem; nebyl by pak nucen přispět na náklady pohřbu? Jelikož se však věno vrací k němu v případě smrti ženy, lze konstatovat, že by měl přispět.

1. Pokud manžel z věna profituje, může být žalován o úhradu nákladů pohřbu, ale otec nikoli; s ohledem na tento případ se však domnívám, že pokud věno nestačí k úhradě nákladů pohřbu, protože je velmi nízké, měla by být žaloba na úhradu nedostatku přiznána otci.

2. Pokud zemře žena, která je svou vlastní paní, a její majetek není solventní, musí být její pohřební náklady uhrazeny pouze z jejího věna; a to uvedl Celsus.

21. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud osoba, jejíž pohřeb byl vypraven, byla pod otcovskou kontrolou, může být žaloba na pohřeb podána proti otci úměrně jeho postavení a majetkovým poměrům.

(22. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Celsus říká, že v případě úmrtí ženy by měly být náklady na její pohřeb uhrazeny z věna, které zůstalo v rukou jejího manžela, a poměrně ze zbytku jejího majetku.

23. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Například když má věno hodnotu sto aurei a její majetek dvě stě, musí dědic přispět dvěma třetinami a manžel jednou třetinou pohřebních nákladů:

(24) Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Julianus uvádí, že v tomto případě se odkazy nesmí odečítat.

25. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Nebo hodnota otroků, kteří byli manumitováni.

(26. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Ani dluhy se neodečítají.

Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Manžel a dědic jsou tedy nuceni přispívat na pohřeb poměrně.

1. Proti manželovi nemůže být podána žaloba na náhradu pohřebních nákladů, pokud zaplatil manželce věno během manželství, tak říká Marcellus; a tento názor je správný v těch případech, kdy je mu to zákonem dovoleno.

2. Kromě toho se domnívám, že manžel je povinen podat žalobu na náhradu pohřebních výloh jen do té míry, do jaké mu to dovolují jeho majetkové poměry; má se totiž za to, že se obohatil o částku, kterou by byl nucen zaplatit své manželce, kdyby ho žalovala.

28. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Není-li věno, pak Atilicinus říká, že otec musí zaplatit všechny náklady; jinak by tak měl učinit dědic ženy, pokud by byla emancipovaná. Pokud však nejsou dědicové a otec by neměl být solventní, lze podat žalobu na manžela v rozsahu jeho majetku, aby se nezdálo, že kvůli jeho špatnému chování zůstala jeho žena nepohřbena.

29. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIX.

30. Pokud se žena po rozvodu provdá za jiného muže a poté zemře; Fulcinius se nedomnívá, že by první manžel měl hradit náklady pohřbu, i když mohl mít prospěch z věna.

1. Tam, kde někdo vypraví pohřeb dcery pod otcovským dohledem, dříve než je její věno vráceno otci; může velmi správně podat žalobu na jejího manžela, ale tam, kde bylo věno vráceno, může činit odpovědným jejího otce; v každém případě však tam, kde je žaloba podána na manžela, by měl vrátit otci ženy o to méně.

(30) Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Na druhou stranu, cokoli otec vynaložil na pohřeb své dcery nebo zaplatil z důvodu žaloby na pohřeb, kterou proti němu podal někdo jiný, může získat zpět od manžela v rámci žaloby o věno.

1. Pokud však emancipovaná vdaná žena zemře během pokrývání, budou její dědicové nebo držitelé majetku z jejího majetku nuceni přispět, stejně jako její otec v poměru k výši věna, které obdržel, a její manžel v poměru k výši věna, kterým získal prospěch.

(31) Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

(32) Pokud je syn pod otcovskou kontrolou vojákem a má castrense peculium, domnívám se, že primárně odpovídají jeho nástupci a že poté je třeba se obrátit na jeho otce.

1. Každý, kdo pohrbí otroka nebo otrokyni patřící jinému, má právo žalovat jeho majitele o náhradu nákladů pohřbu.

2. Tato žaloba není omezena na jeden rok, nýbrž je věčná; je přiznána dědici a dalším nástupcům, jakož i vůči dědicům.

32. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud držitel pozůstalosti vypraví pohřeb a poté ztratí nárok na pozůstalost a při jejím vydání neodečte částku, kterou vynaložil, bude mít právo na pretorskou žalobu o náhradu nákladů.

1. Pokud manžel i manželka zemřou ve stejný časový okamžik, Labeo říká, že tato žaloba by měla být přiznána dědici manžela v poměru k výši věna, na které má nárok; protože samotný závazek na něj přešel z titulu věna.

33. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Tam, kde byl muž dříve dědicem, ale následně mu byl majetek odňat jako nehodnému; lepší názor je, že právo na vypořádání mu stále zůstává.

34. Paulus, O ediktu, kniha LXIV.

35. Je-li místo odkázáno pod podmínkou a mezitím dědic pohřbí zemřelého, nečiní to místo náboženským.

(35) Marcellus, Digesty, kniha V.

(36) Naši předkové byli velmi vzdáleni názoru, že by měl být oplakáván každý, kdo se přihlásil ke zničení své vlasti a k zabítí svých rodičů a dětí; proto tam, kde syn zabil svého otce nebo otec svého syna, pokud se některý z nich dopustil takového činu, měli za to, že tento čin je beztrestný; a že by strana měla být dokonce odměněna.

36. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Je-li místo obsazeno nepřitelem, přestává být buď náboženské, nebo posvátné, stejně jako svobodní lidé přecházejí do otroctví. Tam, kde jsou však taková místa z této pohromy osvobozena, jsou jakoby postliminiem navracena do původního stavu.

37. Macer, O právu dvacátém, které se týká dědictví, kniha I.

38. Pod pojmem "pohřební výdaje" je třeba rozumět vše, co je vynaloženo na účet těla; například při nákupu mastí, stejně jako cena místa, kde je zesnulý pohřben, a kde je třeba platit případný nájem, spolu s cenou sarkofágu, pronájmem vozidel a vším ostatním, co se spotřebuje na účet těla před jeho pohřbením; myslím, že by mělo být zahrnuto do pohřebních výdajů.

1. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že hrobovým pomníkem je vše, co je postaveno jako pomník, tj. k ochraně místa, kde je tělo uloženo; a proto pokud zůstavitel nařídil postavit velkou budovu, například několik portiků v kruhovém tvaru, tyto výdaje se na účet pohřbu nevynakládají.

38. Ulpianus, O všech soudech, kniha IX.

Povinností guvernéra provincie je dohlížet na to, aby těla nebo kosti zemřelých nebyly zadržovány, aby s nimi nebylo špatně zacházeno, aby nebylo bráněno jejich převozu na veřejné komunikaci nebo aby nebyly pohřbeny.

39. Marcianus, Institutes, kniha III.

Božští bratři ediktem nařídili, že tělo nesmí být rušeno poté, co bylo zákonně pohřbeno, tj. uloženo do země; má se totiž za to, že tělo je uloženo do země tam, kde je uloženo v truhle s úmyslem, aby nebylo přemístěno jinam. Nelze popřít, že je dovoleno přemístit samotnou truhlu na vhodnější místo, pokud to okolnosti vyžadují:

(40) Paulus, Otázky, kniha III,

Neboť pokud někdo pohřbil tělo s úmyslem, že ho následně přeneše na jiné místo, a dal přednost tomu, aby ho tam na nějakou dobu uložil, než aby ho trvale pohřbil, nebo aby mu zajistil jakoby místo posledního odpočinku; místo zůstane profánní.

41. Kallistratos, Institutes, kniha II.

Pokud místo, kam je tělo přineseno k pohřbení, vlastní několik osob, musí k tomu dát souhlas všechny, jde-li o ostatky cizí osoby; je totiž stanoveno, že každý ze spoluvlastníků sám může být na tomto místě řádně pohřben i bez souhlasu ostatních, zvláště když neexistuje jiné místo, kde by mohl být pohřben.

42. Florentinus, Institutes, kniha VII.

Obecně řečeno, pomník je něco, co se předává potomkům jako památka; a v případě, že by v něm bylo uloženo tělo nebo ostatky, stává se hrobkou; není-li v něm však nic takového uloženo, stává se pouhým pomníkem postaveným jako památka, který Řekové nazývají kenotafem, tedy prázdnou hrobkou.

(43) Papinianus, Otázky, kniha VIII.

(44) Jsou osoby, které sice nemohou z místa učinit náboženské místo, ale přesto mohou velmi správně podat žádost o interdikt s ohledem na pohřbení mrtvého těla; jako například v případě, kdy pouhý vlastník nemovitosti pohřbí nebo chce pohřbít mrtvolu na pozemku, jehož užívací právo má někdo jiný, neboť pokud ji tam pohřbí, neudělá z místa legální hrobku, ale pokud je mu v tom bráněno, může velmi správně podat žádost o interdikt, jehož prostřednictvím může být zahájeno šetření ohledně vlastnického práva. Stejná pravidla platí i v případě spoluvlastníka, který chce pohřbít mrtvé tělo do společně držené půdy proti souhlasu svého spoluvlastníka; z důvodu veřejného blaha a proto, aby mrtvoly neležely nepohřbené, jsme totiž ignorovali přísné pravidlo, od kterého se někdy upouští v pochybných otázkách týkajících se náboženských záležitostí; nejvyšší pravidlo ze všech je totiž to, které je příznivé pro náboženství.

44. Paulus, Otázky, kniha III.

Tam, kde se pohřbívá na různých místech, nestávají se obě náboženskými, a to z toho důvodu, že pohřbením jedné osoby nevznikají dva hroby; zdá se mi však, že náboženským by se mělo stát místo, kde je uložena hlavní část těla; to znamená hlava, z níž je vytvořena podoba, podle níž se poznáváme.

1. Když se však získá povolení k převozu ostatků, přestává být místo náboženské.

45. Marcianus, Trusty, kniha VIII.

Náklady na pohřeb jdou vždy na vrub pozůstalosti a je obvyklé, že mají přednost před všemi ostatními dluhy, je-li pozůstalost insolventní.

(46. Scaevola, Otázky, kniha II.

Pokud měl člověk několik pozemků a odkázal užívací právo ke všem zvláště, může být pohřben na kterémkoli z nich a dědic má právo výběru a možnost upřednostnit ostatní. Praetorská žaloba však bude přiznána uživateli proti dědici, aby mu umožnila vymáhat náhradu škody ve výši, v jaké se hodnota jeho užívacího práva snížila v důsledku výběru.

1. Pokud dědic ženy pohřbí její tělo na pozemku patřícím do jejího majetku, může od jejího manžela vymáhat částku, kterou by měl přispět na náklady pohřbu a která závisí na hodnotě pozemku.

2. Je-li někomu odkázáno oblečení a on je prodá za účelem úhrady nákladů pohřbu, má se za to, že by měla být proti dědici podána praetorská žaloba založená na přednostní pohledávce.

Tit. 8. O převozu mrtvého těla a stavbě hrobky.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Ať už má kdokoli právo kamkoli nebo jakkoli převážet mrtvé tělo bez tvého souhlasu, zakazují použít sílu, aby mu bylo zabráněno vzít tam zmíněné mrtvé tělo a pohřbít je tam."

(1) Má-li někdo právo pohřbít mrtvolu, nesmí mu v tom být bráněno, a má se za to, že mu v tom bylo bráněno, pokud mu někdo brání v dopravě mrtvolu na místo nebo mu brání na cestě.

(2) Pouhý vlastník pozemku může využít tohoto zákazu s ohledem na přepravu mrtvého těla; a skutečně je použitelný i v případě pozemku, který není církevní.

(3) Kromě toho, mám-li právo cesty k pozemku, na který chci odvézt mrtvolu k pohřbení, a je mi bráněno v užívání uvedeného práva cesty, bylo rozhodnuto, že mohu postupovat pomocí tohoto zákazu; protože když mi bylo zabráněno v užívání práva cesty, je mi zabráněno i v přepravě mrtvolu; a stejné pravidlo je třeba přijmout v případě, že mám právo na jakoukoli jinou služebnost.

(4) Je zřejmé, že tento zákaz je zákazem.

(5) Praetor říká: "Všude tam, kde má někdo právo odvézt mrtvolu bez tvého souhlasu, zakazují použít sílu, aby mu bylo zabráněno postavit na pozemku hrobku, pokud tak činí bez zlého úmyslu." (6) V případě, že se jedná o mrtvolu, je třeba, aby se na pozemku postavila hrobka.

(6) Tento edikt byl vyhlášen proto, že je v zájmu náboženství, aby se stavěly a zdobily pomníky.

(7) Nikomu nesmí být bráněno ve stavbě hrobky nebo pomníku na místě, kde má na to právo.

(8) Má se za to, že někomu je bráněno, když je mu bráněno v tom, aby si nechal dopravit materiál, který je nutný ke stavbě; a proto pokud někdo brání v příchodu dělníků, kteří jsou nutní, bude důvod k interdikt; a pokud někdo brání v umístění strojů, bude také k dispozici interdikt, pokud tak činí na místě, které je předmětem služebnosti; pokud se však pokusíte postavit své stroje na mém pozemku, nebudu podléhat interdikt, pokud mám právo vám v tom zabránit.

(9) Je třeba rozumět tomu, že osoba "staví" nejen tehdy, když zahajuje nové dílo, ale také tam, kde chce provádět opravy.

(10) Když člověk něco udělá tak, že se hrobka zřítí, podléhá tomuto interdikt. 2. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Královský zákon nedovoluje pohřbít ženu, která zemřela během těhotenství, dříve, než z ní bude odstraněno nenarozené dítě; kdo tento zákon poruší, má se za to, že pohřbením těhotné matky zničil naději na živé dítě.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Tam, kde někdo staví hrobku v blízkosti tvého domu, můžeš mu doručit oznámení o nové stavbě; ale po dokončení díla nebudeš mít proti němu právo žalovat jinak než prostřednictvím interdiktu Quod vi aut clam.

1. Je-li tělo pohřbeno v blízkosti domu, který patří jinému, ale v mezích stanovených zákonem, nemůže vlastník domu poté bránit téže straně, aby tam pohřbila jiné tělo nebo postavila pomník; pokud od počátku jednala s vědomím vlastníka.

(4) Ulpianus, Názory, kniha II.

Právo na hrobové místo nenabývá strana dlouholetou držbou, pokud jí právoplatně nepatří.

5. Týž, Názory, kniha I.

Jsou-li lidské ostatky uloženy v hrobce, o níž se říká, že je nedokončená, nepředstavuje to žádnou překážku pro její dokončení.

(1) Pokud však již bylo místo nábožensky upraveno, měli by pontifikové určit, do jaké míry lze vyhovět přání opravit stavbu, aniž by se porušila náboženská privilegia.

Knih XII

1. O věcech, které se připisují tam, kde je vznesen určitý požadavek (..)
2. O složení přísahy, ať už dobrovolné, povinné nebo soudní.
3. Ohledně přísahy složené u soudu.
4. O žalobě na navrácení majetku (..)
5. O žalobě na navrácení majetku, je-li protiplnění nemravné nebo nespravedlivé.
6. O žalobě na vymáhání peněz, které nejsou splatné.
7. O žalobě na vymáhání bezdůvodného obohacení.

Tit. 1. O věcech, které se započítávají, když je učiněna určitá žádost, a o žalobě na vymáhání.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Než přistoupíme k výkladu pojmu, je vhodné říci něco o významu samotného titulu. Protože Prétor pod tuto Hlavu vložil mnoho pravidel, která se týkají různých smluv, připojil proto k Hlavě slova "Věci, které se úvěrují", neboť sem patří všechny

druhy smluv, které uzavíráme, spoléhající na dobrou víru druhých; jak totiž uvádí Celsus v první knize Otázek, pojem "úvěrovat" je obecný, a proto Prétor pod touto Hlavou pojednává o majetku půjčeném a zastaveném. Neboť tam, kde spoléhající na dobrou víru druhých k něčemu přistoupíme a následně máme na základě této smlouvy něco obdržet, říká se, že poskytujeme úvěr. Praetor zvolil pojem "věc" také jako obecný.

(2) Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

Úvěr zvaný mutuuum uzavíráme tehdy, když za něj nemáme obdržet stejnou věc, kterou jsme dali (jinak by se jednalo o půjčku na užívání nebo zálohu), nýbrž něco stejného druhu; kdyby totiž šlo o nějaký jiný druh, jako například kdybychom měli dostat víno za obilí, nespadlo by to pod tuto hlavičku.

1. Dar mutuuum se vztahuje na předměty, které lze zvážít, spočítat nebo změřit, protože lidé jejich darováním mohou uzavřít úvěr; protože platbou v naturáliích plní smlouvu místo placení ve species. Nemůžeme totiž uzavřít úvěr s ohledem na jiné předměty, protože věřiteli nelze zaplatit tím, že mu dáme jednu věc výměnou za jinou, kde k tomu nedá souhlas.

2. Půjčka tohoto druhu se nazývá mutuuum. protože předmět se stává vaším namísto mého, a proto se nestává vaším, pokud závazek nevznikne.

3. Proto se úvěr liší od mutuuum právě tak, jako se rod liší od druhu; úvěr totiž může existovat odděleně od předmětů, které lze vážit, počítat nebo měřit, takže jde o úvěr tam, kde máme za něj obdržet tentýž předmět. Kromě toho mutuuum nemůže existovat v případě peněz, pokud nejsou peníze zaplacené, ale úvěr může někdy existovat, i když není nic zapláceno; jako například tam, kde je po svatbě slíbeno věno.

4. Při půjčce tohoto druhu musí být vlastníkem ten, kdo ji poskytuje, a nelze vznést žádnou námitku, protože synové pod otcovskou kontrolou a otroci mohou způsobit vznik závazku tím, že půjčí peníze, které jsou součástí jejich peculium; je to totiž totéž, jako kdybys zaplatil peníze na mou žádost, protože pak bych získal právo na žalobu, i když mi peníze nepatřily.

5. Úvěr můžeme poskytnout také slovy, kdy je nějaký úkon učiněn za účelem vzniku závazku, jako například ujednání.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Dáváme-li mutuuum, ačkoli nestanovíme, že nám má být vráceno to, co je stejně dobré, přesto není dovoleno, aby dlužník vrátil věc stejného druhu, ale horší, například aby vrátil nové víno místo starého; při uzavírání smlouvy je totiž třeba úmysl stran považovat za rovnocenný výslovné dohodě, a v tomto případě se úmyslem rozumí, že platba má být provedena věcí stejného druhu a stejné kvality jako ta, která byla půjčena.

(4) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Tam, kde strana nemá důvod ani úmysl půjčovat na úrok, ale ty, protože se chystáš koupit určitý pozemek, si přeješ půjčit peníze, ačkoli to nechceš udělat, dokud pozemek skutečně nekoupíš, a věřitel, který má snad nějakou naléhavou potřebu vydat se na cestu, ti uloží peníze pod podmínkou, že pokud koupíš skutečně, budeš ručit z titulu úvěru, je tento vklad na riziko strany, která jej přijala; neboť tam, kde někdo dostane něco za účelem prodeje, aby využil peněz z koupě, bude držet věc na vlastní riziko.

1. Je-li věc dána do zástavy a zálohované peníze jsou zaplacené, může být podána žaloba na jejich vrácení. 2. Opět platí, že pokud nájemce sklídí úrodu po uplynutí pětileté lhůty, je stanoveno, že ji lze získat zpět osobní žalobou, pokud nebyla sklizena se souhlasem vlastníka pozemku; pokud se tak totiž stalo, není pochyb o tom, že žaloba na její vrácení nebude přípustná.

2. Věci, které byly silou proudu vyneseny na břeh, lze rovněž získat zpět na základě osobní žaloby.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Jsi-li povinen mi něco vydat a později by se to ztratilo kvůli nějakému tvému jednání, které ti zabránilo mi to vydat, je stanoveno, že ztrátu musíš nést ty. Vystane-li však otázka, zda jste tento úkon provedl, je třeba zvážit nejen to, zda to bylo ve vaší moci či nikoli, ale také to, zda jste se provinil zlým úmyslem, abyste zabránil tomu, aby to bylo ve vaší moci; a také to, zda existoval nějaký spravedlivý důvod, proč jste měl vědět, že jste byl nucen mi věc vydat.

6. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

Článek se nazývá "určitý", když je druh nebo kvalita, které jsou předmětem závazku, konkrétně označeny buď jménem, nebo nějakým popisem, který plní funkci jména, a jejich kvalita a množství jsou zřejmé. Pedius v První knize stipulí uvádí, že je úplně jedno, zda je něco nazváno vlastním jménem, nebo na to je ukázáno prstem, nebo je to popsáno tolika slovy, protože tyto způsoby plní společné funkce, z nichž každý je stejně dobrý jako jiný.

(7) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

(8) Vše, co lze vložit do ustanovení, lze zahrnout i do půjčky peněz, a proto lze stanovit podmínky.

8. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Proto dar mutuuum někdy zůstává v záloze, aby byl potvrzen nějakým následným aktem; jako například když ti půjčím určitou částku peněz s tím, že pokud nastane určitá podmínka, stane se tvou a ty budeš povinen mi ji zaplatit. Stejně tak v případě, že dědic půjčí peníze, které mu byly odkázány jako odkaz, a zůstavitel je poté není ochoten převzít z důvodu, že se má za to, že peníze byly vlastnictvím dědice ode dne, kdy došlo k zápisu do dědictví, může podat žalobu na vrácení půjčených peněz. Julianus totiž říká, že i v případě, kdy dědic odevzdal majetek, je třeba se odvolávat na okamžik, kdy byla pozůstalost zapsána, ať už je odkaz odmítnut nebo přijat.

(9) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Zvláštní žaloba na vymáhání pohledávky bude přípustná z důvodu všeho a na základě jakéhokoli závazku, z něhož lze uplatnit pozitivní nárok; ať už se zakládá na výslovné smlouvě, nebo na smlouvě, která je nejistá, neboť takovou žalobu můžeme podat z důvodu každého druhu smlouvy, pokud existuje skutečný závazek; pokud je však vymáhání závazku omezeno určitým datem nebo závisí na nějaké podmínce, nemohu podat žalobu dříve, než nastane čas nebo se splní podmínka.

1. Tuto žalobu bude možné podat i z titulu odkazu nebo podle Lex Aquilia a řízení lze jejím prostřednictvím zahájit i v případě krádeže. Kromě toho, je-li řízení zahájeno na základě nařízení senátu, bude tato žaloba stále přípustná; jako například v případě, že strana, která chce podat žalobu, je tou, již má být vydán svěřený majetek.
2. Tato žaloba může být také řádně podána, pokud se někdo zavázal buď svým jménem, nebo jako zástupce druhého.
3. Jelikož je tedy tato zvláštní žaloba na plnění k dispozici ve všech smlouvách, ať už byla smlouva uzavřena jednáním, slovy nebo obojím dohromady, je třeba, abychom uvedli některé případy, v souvislosti s nimiž lze diskutovat o tom, zda bude tato žaloba vhodná pro uvedené nároky.
4. Vyplatil jsem vám deset aurei a stanovil jsem, že tato částka má být předána jiné straně; toto ustanovení je neplatné. Mohu se prostřednictvím této žaloby domáhat vrácení deseti aurei z toho důvodu, že existují dvě smlouvy, z nichž jedna byla uzavřena formou úkonu, tj. zaplacením peněz, a druhá byla uzavřena ústně, tj. neúčinně, protože jsem se nemohl dohodnout na jiném? Myslím, že mohu.
5. Stejný je případ, kdy jsem od svěřence přijal stipulaci bez zmocnění jeho opatrovníka a půjčil mu peníze se souhlasem jeho opatrovníka; neboť i v tomto případě budu mít nárok na žalobu o vrácení peněz na základě zaplacení peněz.

6. Stejný dotaz lze učinit, pokud jsem vám vyplatil určitou peněžní částku a stanovil jsem, že má být vrácena pod podmínkou, která je nemožná; protože žaloba na vymáhání bude stále k dispozici, protože ustanovení je neplatné.

7. Kromě toho, půjčím-li někomu peníze a na jeho majetek je poté uvalen zákaz a já s ním poté uzavřu stipulaci, domnívám se, že jeho případ se podobá případu svěřence; neboť i on nabývá práva stipulací.

8. Pokud vyplatím své vlastní peníze tvým jménem, přičemž ty jsi v té době nepřítomen a nevíš o tom, Aristo říká, že budeš mít právo podat osobní žalobu na vrácení peněz; a také Julianus, který byl ohledně toho konzultován, uvádí, že Aristův názor je správný a že není pochyb o tom, že pokud vyplatím své peníze tvým jménem s tvým souhlasem, závazek nabudeš ty, protože každý den žádáme, aby peníze byly půjčovány jinými osobami naším jménem těm, o nichž chceme, aby se stali našimi dlužníky.

9. Uložil jsem u tebe deset aureí a poté jsem ti dovolil, abys jich užíval; Nerva a Proculus jsou toho názoru, že budu oprávněn k osobní žalobě na vrácení peněz jako na mutuuum, a to ještě předtím, než jsi peníze odvezl, a to je správné a zdá se to tak i Marcellovi; neboť na základě tvého úmyslu ses již stal vlastníkem, a proto riziko přechází na toho, kdo o půjčku požádal, a může být žalován o její vrácení.

10. Týž, O ediktu, kniha II.

Jestliže jsem ti však na počátku, když jsem u tebe peníze uložil, dovolil, abys s nimi nakládal, kdybys chtěl, platí, že půjčka neexistuje dříve, než jsou peníze odstraněny, protože není jisté, že něco dlužíš.

11. Týž, O ediktu, kniha XXVI.

Když jsi mě požádal, abych ti půjčil peníze, a protože jsem je v té době neměl, dal jsem ti miskou nebo hroudu zlata, abys ji prodal a použil výtěžek; a ty jsi ji prodal, myslím, že peníze, které jsi za ni dostal, představují půjčku. Pokud jste však předtím, než jste miskou nebo hroudu zlata prodal, o ně přišel bez vaší nedbalosti, vyvstává otázka, zda ztráta připadá na mě, nebo na vás. Podle mého názoru je naprosto správné rozlišení, které učinil Nerva, který se domnívá, že je velký rozdíl, zda jsem měl mísu nebo hroudu zlata na prodej, či nikoli, a že pokud jsem ji měl, musím nést ztrátu stejně, jako kdybych ji dal někomu jinému k prodeji; pokud však nebylo mým záměrem ji prodat, ale jediným cílem prodeje bylo, abyste mohl využít výtěžek, musíte nést odpovědnost za ztrátu zejména tehdy, pokud jsem vám ji půjčil bezúročně.

1. Jestliže ti půjčím deset aureí s tím, že mi budeš dlužit devět, Proculus velmi správně říká, že mi právně nedlužíš více než devět. Jestliže ti však tuto částku půjčím s tím, že mi budeš dlužit jedenáct, Proculus se domnívá, že žalobu na vrácení částky vyšší než deset nelze podat.

2. Pokud ti uprchlý otrok půjčí peníze, vyvstává otázka, zda proti tobě může jeho majitel podat žalobu na jejich vrácení? A skutečně, půjčí-li ti můj otrok, kterému bylo svěřeno do správy jeho peculium, peníze, půjčka ob stojí; půjčí-li však uprchlý otrok nebo jakýkoli jiný otrok peníze bez souhlasu svého pána, nepřecházejí na stranu, která je přijala. Co je tedy třeba udělat? Peníze mohou být požadovány, pokud jsou stále dostupné, nebo pokud jste se podvodně vzdali jejich držby, může být zahájeno řízení o jejich vydání; pokud jste je však utratili bez podvodného úmyslu, může být proti vám podána žaloba o jejich vrácení.

12. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

13. Přijmeš-li peníze jako půjčku od nepřičetné osoby, o níž se domníváš, že je duševně zdravá, a peníze jsou vynaloženy ve tvůj prospěch, Julianus říká, že nepřičetná osoba bude mít právo podat žalobu na jejich vrácení; platí totiž pravidlo, že pokud právo na žalobu nabývá strana, která si toho není vědoma, nabývá ho za stejných okolností i ten, kdo je nepřičetný. Kromě toho, pokud někdo poskytne půjčku otrokovi a poté se stane nepřičetným a otrok utratí peníze ve prospěch svého pána, může být žaloba na vymáhání podána jménem nepřičetné osoby. A pokud někdo půjčí peníze jinému a následně se stane nepřičetným a peníze jsou utraceny, nabývá právo žalovat na jejich vrácení nepřičetná osoba.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Když ti zloděj přenechá peníze jako půjčku, nepřevádí na tebe vlastnictví k nim; ale pokud jsou peníze utraceny, vznikne ti právo podat žalobu na jejich vrácení.

1. Proto Papinianus v osmé knize Otázek říká: "Půjčím-li ti peníze, které patří někomu jinému, nejsi mi odpovědný za žalobu dříve, než je utratíš." V tomto případě se však jedná o žalobu, která je podávána na soud. A ptá se, jestliže ty peníze utratíš po troškách, zda mám právo žalovat o jejich vrácení stejným způsobem? Odpovídá, že mám, pokud mi bylo oznámeno, že peníze patří jinému, a já pak podám žalobu na jejich část; protože jsem ještě nezjistil, zda byla celá částka utracena.

2. Pokud otrok držený ve společném vlastnictví dvěma spoluvlastníky půjčí deset aurei, domnívám se, že bez ohledu na to, zda mu bylo uděleno právo hospodařit s vlastním peculium, či nikoliv, pokud jsou peníze utraceny, bude žaloba na pět aurei podána ve prospěch každého z vlastníků. Papinianus totiž v osmé knize otázek uvádí, že půjčím-li sto peněz, které vlastním společně s jiným, mohu podat osobní žalobu na vrácení padesáti, i když každá jednotlivá mince byla ve společném vlastnictví.

14. Týž, O ediktu, kniha XXIX.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou, který si vypůjčil peníze v rozporu s dekretem senátu, je vrátí, nelze se dovolávat žádné výjimky proti žalobě podané otcem na vrácení peněz; pokud však byly vynaloženy věřitelem, Marcellus říká, že osobní žaloba na vrácení peněz nebude přípustná, protože taková žaloba je přípustná pouze tehdy, pokud byly peníze vyplaceny za takových okolností, které by umožnily podat žalobu, kdyby vlastnictví přešlo na toho, kdo peníze obdržel, což však není případ navrhovaného případu. Konečně, pokud jsou peníze půjčeny v rozporu s nařízením senátu a jsou vráceny omylem, je lepší názor, že žaloba na jejich vrácení nebude přípustná.

15. Týž, O ediktu, kniha XXXI.

Existují jistá zvláštní pravidla, která byla přijata ve vztahu k půjčeným penězům; nařídím-li totiž svému dlužníkovi, aby ti vyplatil peníze, staneš se mi odpovědným, i když peníze, které jsi obdržel, nebyly moje. Proto je toto pravidlo zavedeno s ohledem na dvě osoby, musí být dodržováno i tam, kde je pouze jedna; takže pokud mi dlužíte peníze na základě mandátu a je mezi námi dohodnuto, že si je ponecháte jako půjčku, platí, že peníze byly vyplaceny mně a převedeny ze mě na vás.

(16) Paulus, O ediktu, kniha XXXII.

Pokud spoluvlastník peněz vyplatil své vlastní peníze jako půjčku, činí absolutní půjčku zmíněných peněz, i když s tím jeho spoluvlastníci nesouhlasili; pokud však vyplatil peníze, které byly ve společném vlastnictví, nečiní platnou půjčku, pokud s tím nesouhlasí i ostatní, protože má pouze právo nakládat se svým podílem.

17. Ulpianus, Disputace, kniha I.

Když syn pod dohledem rodičů, který byl v Římě za účelem studia, půjčil peníze, které byly součástí jeho cestovních výdajů; Scaevola vyslovil názor, že může získat úlevu prostřednictvím mimořádného řízení.

(18) Ulpianus, Disputace, kniha I.

Jestliže ti dám peníze jako dar a ty je přijmeš jako půjčku, Julianus říká, že to není dar; měli bychom však zvážit, zda to není půjčka. Já se však domnívám, že to půjčka není a že peníze se vlastně nestávají majetkem toho, kdo je přijímá, neboť tak učinil s jiným názorem. Pokud tedy peníze utratí, ačkoli je osobně odpovědný za jejich vrácení, může nicméně využít výjimku z důvodu podvodu, protože peníze byly vynaloženy v souladu s přáním strany, která je poskytla.

1. Pokud vám dám peníze jako vklad a vy je přijmete jako půjčku, nejedná se ani o vklad, ani o půjčku; stejné pravidlo platí, pokud vy dáte peníze jako půjčku ke spotřebování a já je přijmu jako půjčku k použití za účelem okázalosti; v obou

případech však, pokud byly peníze vynaloženy, bude důvod k osobní žalobě na jejich vrácení bez výjimky založené na podvodu.

(19) Julianus, Digesty, kniha X.

Platba peněz nezavazuje stranu, která je přijímá, vždy, ale pouze v případě, že je srozuměna s tím, že má být zavázána okamžitě. Neboť dá-li strana peníze mortis causa, vyplatí je, ale nezavazuje toho, kdo je přijímá, ledaže se stane něco, na čem závazek závisí, jako například když se dárce uzdravil nebo strana, která peníze přijala, zemřela dříve než on. A tam, kde jsou peníze dány proto, aby se něco stalo, dokud je pochybné, zda se to stane, nebo ne, závazek neexistuje; jakmile se však stane jistým, že se to nestane, strana, která peníze přijala, bude zavázána; například dám-li Titiovi deset aurei pod podmínkou, že manumituje Sticha před příštími kalendami, nebudu oprávněn k žádné žalobě před touto dobou; jakmile však tato doba uplyne, mohu pak podat žalobu, pokud otrok nebyl manumitován.

1. Půjčí-li poručník peníze nebo je zaplatí na úhradu dluhu bez zmocnění svého poručníka, má právo na žalobu o jejich vrácení, pokud byly peníze utraceny; nebo bude zproštěn dluhu, a to z jiného důvodu, než že se má za to, že se dostaly do rukou toho, kdo je přijal jedním poručníka; proto, jestliže ten, kdo peníze obdržel jako půjčku nebo na úhradu dluhu, je předá jiné straně jako půjčku nebo platbu, pak, pokud byly peníze utraceny, je tato strana odpovědná svěřenci, nebo ho musí zprostit odpovědnosti, a bude mít nárok vůči straně, které peníze vyplatil, nebo se vůči ní zprostit odpovědnosti. Vždyť ten, kdo vyplatí cizí peníze jako půjčku, bude mít v případě, že budou utraceny, pohledávku vůči straně, která je přijala; a stejně tak ten, kdo vyplatí peníze na úhradu dluhu, bude zproštěn odpovědnosti stranou, která je přijala.

20. Týž, Digest, kniha XVIII.

Když ti dám peníze, abys mi tytéž peníze půjčil, jde o půjčku? Odpověděl jsem, že v případech tohoto druhu nepoužíváme správná slova, neboť taková smlouva není ani darováním, ani půjčkou; není darováním, protože peníze nejsou darovány s úmyslem, aby zůstaly absolutně v rukou příjemce, a není půjčkou, protože se platí spíše za účelem vyhnout se dluhu než za účelem učinit jinou stranu odpovědnou. Jestliže tedy strana, která ode mne obdržela peníze pod podmínkou, že mi je půjčí, a obdržené peníze mi skutečně vyplatí, nebude se jednat o půjčku, neboť se spíše bude mít za to, že jsem obdržel to, co mi již patřilo. Takto je to třeba chápat, aby byl zachován přísný význam pojmů; liberálnější výklad však říká, že obě transakce jsou platné.

21. Týž, Digest, kniha XLVIII.

Některé autority se domnívaly, že člověk, který žaluje o deset aurei, nemůže být nucen přijmout pět a pak podat žalobu o zbytek; nebo, pokud by tvrdil, že určitý pozemek je jeho, že může být nucen podat žalobu pouze o jeho část; v obou

případech se však má za to, že prétor by byl shovívavější, kdyby donutil žalobce přijmout to, co se mu nabízí, protože je součástí jeho povinnosti zmenšit soudní spory.

22. Týž, O Miniciovi, kniha IV.

Byla poskytnuta půjčka vína a bylo zahájeno řízení o jeho vrácení; vyvstala otázka s ohledem na okamžik, kdy má být proveden odhad jeho hodnoty, zda v okamžiku, kdy bylo dodáno, kdy byla připojena záležitost k žalobě, nebo kdy bylo rozhodnuto ve věci? Sabinus odpověděl, že pokud bylo uvedeno, v jakém okamžiku má být věc vrácena, měl by být odhad proveden podle toho, jakou měla hodnotu k tomuto datu; pokud tomu tak nebylo, měla by být její hodnota odhadnuta v okamžiku, kdy byla podána žaloba. Zeptal jsem se, na jakém místě by měl být odhad proveden? Odpověď zněla, že pokud bylo dohodnuto, že má být obnovena na určitém místě, měl by být odhad proveden tam; pokud to však nebylo uvedeno, měla by být oceněna v místě, kde byla podána žaloba.

23. Africanus, Otázky, kniha II.

Jestliže se zmocním otroka, který je ti odkázán, a prodám ho stejně, jako by byl odkázán mně, a on zemře, pak, říká Julianus, že můžeš ode mne vymáhat kupní cenu, protože jsem se obohatil prostřednictvím tvého majetku.

24. Ulpianus, Pandects.

Pokud se strana zaváže k nějakému určitému majetku, nezískává na základě tohoto závazku právo na žalobu, nýbrž musí postupovat prostřednictvím osobní žaloby na vrácení, kterou se žaluje na nějaké konkrétní věci.

(25) Týž, O úřadu mužů konzulární hodnosti.

Pokud věřitel půjčí peníze na opravu budov, bude mít přednostní zástavní právo na peníze, které půjčil.

26. Týž, Názory, kniha V.

27. Půjčí-li zástupce vojáka peníze a vezme-li si za ně ručení, je stanoveno, že žaloba bude přiznána vojákovi, kterému peníze patřily; stejně jako v případě, kdy se poručník svěřence nebo poručník mladistvého zaváže k vrácení půjčených peněz, které patřily některému z nich.

27. Týž, O ediktu, kniha X.

Obecní korporace může být z půjčky zavázána, pokud jsou peníze vynaloženy v její prospěch; v opačném případě budou ti, kdo půjčku uzavřeli, odpovědni jako jednotlivci, a nikoliv korporace.

28. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Pokud věřitel nepřijal řádné zajištění, neztratí z tohoto důvodu právo vymáhat zaplacení částky dluhu, kterou zástava nestačila zajistit.

29. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

30. Pokud vlastník zaměstnává svého otroka jako svého zástupce, lze podle Juliana říci, že je odpovědný za osobní žalobu na vymáhání stejně, jako kdyby uzavřel smlouvu na základě příkazu strany, kterou byl jmenován.

(30) Týž, O Plautiovi, kniha V.

Jestliže strana, která má přijmout peněžní půjčku, slíbí svému budoucímu věřiteli, že mu ji vrátí, je oprávněna vyhnout se odpovědnosti tím, že peníze nepřijme.

31. Týž, O Plautiovi, kniha XVII.

Tam, kde byla podána osobní žaloba o navrácení pozemku nebo otroka, jsem toho názoru, že současná praxe je taková, že po spojení věci musí být vydáno vše, co přirostlo; to znamená vše, na co by měl žalobce nárok, kdyby bylo vydáno to, co bylo splatné v době spojení věci.

1. Koupil jsem tvého otroka v dobré víře od zloděje, aniž jsem si byl vědom skutečností, a otrok sám koupil otroka z peculium, které ti patřilo, a tento druhý otrok mi byl vydán. Sabinus a Cassius říkají, že můžeš proti mně podat osobní žalobu o navrácení druhého otroka; pokud jsem však obchodem, který uskutečnil, o něco přišel, budu zase já oprávněn k žalobě proti tobě. To je naprostá pravda, neboť Julianus říká, že je třeba zvážit, zda má vlastník nezrušitelné právo na žalobu vyrůstající z koupě, ale prodávající může podat osobní žalobu na vymáhání pohledávky proti dobrověrnému nabyvateli. Co se týče peněz získaných z peculium, pokud jsou stále přístupné, může vlastník podat žalobu na jejich vrácení, ale bude odpovídat prodávajícímu žalobou De peculio za zaplacení ceny; pokud však peníze utratí, právo na žalobu De peculio zanikne. Julianus však měl dodat, že prodávající odpovídá vlastníkovu otroka z titulu koupě pouze tehdy, pokud mu zaplatí celou cenu, jakož i to, co by mu náleželo, kdyby smlouvu uzavřel s člověkem, který je svobodný. Stejně pravidlo platí i v případě, že platím dobrověrnému držiteli, jsem-li připraven postoupit vlastníkovu jakékoli právo na žalobu, které bych mohl mít vůči uvedenému držiteli.

32. Celsus, Digesty, kniha V.

Jestliže požádáš Titiuse a mne, abychom ti půjčili peníze, a já přikážu svému dlužníkovi, aby ti slíbil, že ti je poskytne, a ty učiníš ujednání v domnění, že je dlužníkem Titiovým, budeš mi za to odpovídat? V této věci jsem na pochybách, jestliže jsi se mnou žádnou smlouvu neuzavřel, ale myslím, že je pravděpodobné, že jsi odpovědný; ne proto, že jsem ti půjčil peníze (neboť to nemůže být, ledaže by se strany dohodly), ale proto, že se mé peníze dostaly do tvých rukou, a proto je správné a spravedlivé, abys mi je vrátil.

33. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Císařskými konstitucemi je stanoveno, že ani ti, kdo vládou provinciím, ani jejich pomocníci nesmějí podnikat, ani půjčovat peníze na úrok či bez úroku.

34. Paulus, Sentence, kniha II.

Úředníci, kteří obsluhují guvernéra provincie, mohou poskytovat půjčky s úrokem nebo bez úroku.

1. Guvernérovi provincie není zakázáno půjčovat peníze na úrok.

35. Modestinus, Názory, kniha III.

Riziko závazků za půjčené peníze se váže na tu stranu, jejíž nedbalostí lze zjistit, že se riziko zvýšilo.

36. Javolenus, Listy, kniha I.

Dlužil jsi mi peněžní částku bez jakékoliv podmínky a na můj pokyn jsi slíbil Attiovi, že zmíněnou peněžní částku zaplatíš pod podmínkou. Dokud tato podmínka trvá, je tvůj závazek vůči mně stejný, jako kdybys mi peníze slíbil pod opačnou podmínkou; jestliže v době, kdy podmínka trvá, podám žalobu, bude to bez účinku? Odpověď zněla: Nepochybují o tom, že peníze, ohledně kterých jsem se s vámi absolutně dohodl, vám zůstanou jako půjčka, i kdyby podmínka týkající se Attiuse, který s mým souhlasem dohodl vyplacení zmíněných peněz pod podmínkou, nebyla splněna: právní stav je totiž stejný, jako kdyby žádnou dohodu neučinil, a dokud trvá splnění této podmínky, nemohu podat žalobu o peníze, protože není jisté, zda nebudou splatné podle dohody, a bude se mít za to, že jsem podal žalobu příliš brzy.

37. Papinianus, Definice, kniha I.

38. Pokud se podmínka vztahuje k době, kdy byl závazek sjednán, není doložka pozastavena, a pokud je podmínka skutečná, doložka platí, i když smluvní strany nevědí, že tomu tak je; např: "Slibuješ, že mi zaplatíš sto tisíc sesterciů, bude-li parthský král naživu?" (s. 1).

Stejné pravidlo platí i v případě, že se podmínka vztahuje k době, která již uplynula:

(38) Scaevola, Otázky, kniha I.

Je totiž třeba také zvážit, zda lze, nakolik je to v lidských silách, zjistit, že peníze budou splatné:

39. Papinianus, Definice, kniha I.

Doložka tedy nabývá platnosti podmínky pouze tehdy, když se vztahuje k budoucnosti.

(40. Paulus, Otázky, kniha III.

U soudu Aemilia Papiniana, pretoriánského prefekta a právníka, se četl závazek tohoto druhu: "Já, Lucius Titius, jsem písemně prohlásil, že jsem od Publia Maevia obdržel patnáct aureí jako půjčku, která mi byla vyplacena v jeho domě, a Publius Maevius stanovil a já, Lucius Titius, jsem slíbil, že zmíněných patnáct aureí v běžných mincích bude řádně vyplaceno na příští kalendy. Pokud ve výše uvedený den nebude zmíněná částka zaplacená zmíněnému Publiovi Maeviovi nebo komukoli, kdo má na ni právo, ani na ni nebude poskytnuta žádná záruka, pak za dobu, která uplynula po splatnosti, Publius Maevius stanovil a já, Lucius Titius, jsem slíbil, že za každých třicet dní a za každých sto denárů bude zaplacen jako pokuta jeden denár. Dále bylo mezi námi dohodnuto, že jsem povinen z výše uvedené částky zaplatit zmíněnému Publiu Maeviovi každý měsíc tři sta denárů z celé částky, a to buď jemu, nebo jeho dědici." Vystala otázka ohledně povinnosti platit úroky, neboť počet měsíců určených k placení již uplynul? Uvedl jsem, že vzhledem k tomu, že dohoda uzavřená v téže době se považuje za součást ujednání, vyplývá z toho, že je to stejné, jako kdyby strana, která stanovila placení určité peněžní částky každý měsíc, později připojila dohodu o úrocích úměrných prodlení s platbami; a proto by úroky z první platby začaly běžet na konci prvního měsíce a stejně tak by se po druhém a třetím měsíci zvyšovaly úroky z nezaplacených peněz, ale úroky by nemohly být vymáhány z nezaplacené jistiny, dokud by nemohly být samy vymáhány. Některé autority tvrdí, že ujednání, které bylo doplněno, se týká pouze splácení jistiny, a nikoliv také úroků, neboť ty byly jasně stanoveny ujednáním v prvním článku, a že ujednání by připouštělo pouze výjimku; pokud by tedy peníze nebyly zaplacený v uvedených termínech, byly by úroky splatné ode dne ujednání, stejně jako kdyby to bylo výslovně uvedeno. Pokud však byla doba pro vybrání jistiny odložena, bude výsledkem, že úroky budou rovněž narůstat ode dne, kdy se strana dostala do prodlení; a

pokud by, jak se domnívaly uvedené orgány, dohoda umožňovala pouze výjimku (ačkoli později převládl jiný názor), přesto by podle zákona nemohla být povinnost platit úroky vymáhána; strana totiž není v prodlení, pokud od ní nelze peníze vybrat, protože se může dovolávat výjimky, která nárok vylučuje. Když však stanovíme, že určité množství má být poskytnuto tam, kde má být splněna určitá podmínka, a mezitím je vybíráno, jako například v případě, kdy jde o úrodu; stejné ustanovení lze učinit i s ohledem na úroky, takže pokud peníze nejsou zaplacený do stanoveného dne, může být to, co má být zaplacený z titulu úroků, zaplacený ode dne, kdy bylo toto ustanovení uzavřeno.

41. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Když zůstavitel ustanovil svého otroka Sticha účetním v jisté provincii, byla v Římě přečtena jeho závěť, podle níž byl zmíněný Stichus propuštěn a ustanoven dědicem části pozůstalosti; Stichus, který o změně svého stavu nevěděl, nadále vybíral peníze zůstavitele a poskytoval půjčky, někdy uzavíral stipuláty a přijímal zástavy; byl požádán o názor, jaké je v tomto případě právo? Bylo konstatováno, že všichni dlužníci, kteří mu zaplatili, jsou zproštěni odpovědnosti, pokud také nevěděli, že majitel otroka zemřel; pokud však jde o peněžní částky, které se dostaly do rukou Sticha, jeho spoludědicové neměli právo podat žalobu na rozdělení pozůstalosti, ale měla jim být přiznána na základě uskutečněných obchodů; a pokud sám půjčil peníze, přešlo vlastnictví k nim pouze v poměru k částce, k níž byl sám dědicem. Tak je tomu v tomto případě, protože pokud ti dám peníze, abys je půjčil Stichovi, a já pak zemřu a ty, protože jsi o tom nevěděl, bys mu ty peníze dal, nepřeveď vlastnictví k nim; neboť bez ohledu na to, že může platit, že dlužníci po vyplacení jsou zproštěni odpovědnosti, není rozhodnuto, že má právo nakládat s vlastnictvím peněz tím, že je půjčí. Proto, nebyla-li uzavřena žádná dohoda o splacení, nemohla být podána žaloba na peníze, které byly půjčeny, v poměru k podílu spoludlužníka, ani nemohly být zástavy ponechány. Pokud však byla uzavřena dohoda o splacení, je důležité, za jakých podmínek byla uzavřena; například pokud ji uzavřel výslovně ve prospěch Ticia, svého majitele, který byl v té době mrtvý, není pochyb o tom, že by dohoda byla neplatná; jestliže však stanovil, že mu mají být peníze vráceny, je třeba mít za to, že z nich nabyl prospěch z pozůstalosti; stejně jako tam, kde nám svobodní lidé nebo otroci jiných osob slouží v dobré víře, vše, co získají prostřednictvím našeho majetku, patří nám; tak vše, co je získáno prostřednictvím části pozůstalosti, je učiněno ve prospěch samotné pozůstalosti. Pokud však do pozůstalosti vstoupili spoludědicové, nelze mít za to, že toto pravidlo platí stejně; v každém případě, pokud věděli, že Stichus byl ustanoven spoludědicem spolu s nimi, neboť v tomto případě nelze za dobrověrné držitele považovat ty, kteří neměli v úmyslu držbu držet. Pokud se však naznačený případ týká spoludědiců, kteří o skutečnostech nevědí, například proto, že sami byli nezbytnými dědici, lze stále vyslovit stejný názor; a v tomto případě bude výsledek takový, že pokud má zmíněný otrok spoludědice stejného stavu, budou všichni považováni za sloužící jeden druhému v dobré víře.

42. Celsus, Digesty, kniha VI.

Jestliže se zavážu, že budu od Titia požadovat deset aureí, a poté se zavážu od Seia na výši dluhu, který se mi případně nepodaří od Titia vymoci, pak pokud podám na Titia žalobu o deset aureí, Seius nebude zproštěn odpovědnosti, jinak bude jistota poskytnutá Seiem bezcenná; pokud však Titius splní rozsudek, Seius již nebude odpovědný. Pokud však budu postupovat proti Seiovi, jakákoli částka, kterou mohu od Titiusse vymoci, když se spojí vydání mezi Seiem a mnou, je nižší než závazek, tím méně mohu následně vymoci od Titiusse.

1. Labeo říká, že pokud stanovíš, že se strana postará o to, aby bylo zaplaceno deset aurei, nemůžeš z tohoto důvodu požadovat, aby ti bylo zaplaceno deset, protože slibující může být zproštěn tím, že najde bohatšího dlužníka; a to vlastně znamená, že strana nemůže být nucena ke spojení emise, pokud nabídne, že poskytne bohatšího dlužníka.

Tit. 2. O složení přísahy, ať už dobrovolné, povinné nebo soudní.

(1) Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

(2) Velmi důležitý prostředek k rychlému vyřizování sporů se začal používat, a to náboženský charakter přísahy, pomocí níž se spory rozhodují buď na základě dohody samotných stran, nebo z moci soudce.

2. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Složení přísahy má podobu kompromisu a má větší váhu než soudní rozhodnutí.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Praetor říká: "Tam, kde strana, proti níž je podána žaloba, po předložení určitých návrhů složí přísahu." 4. Přísaha je v tomto případě přísahou. Slovy "strana, proti níž je žaloba podána" musíme rozumět samotného žalovaného. Další slova "poté, co byly nabídnuty určité návrhy" jako by nebyla zbytečně přidána; pokud by totiž žalovaný složil přísahu, aniž by mu ji někdo nabídl, prétor neuznává přísahu tohoto popisu, protože strana pouze přísahá sama sobě; jinak by bylo pro každého, kdo se o přísahu příliš nestará, nesmírně snadné složit ji tam, kde mu ji nikdo nenabídl, a tím se zbavit břemene žaloby.

(1. Je-li strana žalována v jakémkoli druhu žaloby, složí-li přísahu, bude to pro ni výhodné, ať už jde o žalobu in personam, in rem nebo in factum, nebo jde-li o žalobu trestní či jiného druhu, nebo týká-li se řízení o interdikt.

(2) Je-li přísaha složena s ohledem na občanský stav osoby, prétor ji potvrdí; jako například když jsem ti nabídl přísahu a ty jsi přísahal, že nejsi pod mou kontrolou, přísaha musí být potvrzena.

(3) Proto Marcellus uvádí, že přísaha může být složena s odkazem na otázku, zda je určitá žena těhotná, či nikoli, a přísaha musí obstát. Konečně říká, že pokud se dotaz týká držby, musí přísaha obstát; například když si žena přeje, aby byla uvedena do držby majetku, protože je těhotná, a když to druhá strana zpochybňuje, pak musí buď přísahat, že je těhotná, nebo druhá strana musí přísahat, že těhotná není, neboť pokud sama přísahá, může vstoupit do držby bez obav; a na druhé straně, pokud je přísaha učiněna proti ní, nemůže tak učinit, i když může být skutečně těhotná; a proto Marcellus říká, že žena, která přísahu učiní, bude mít z ní prospěch a vyhne se soudnímu řízení z důvodu, že se ujala držby jménem nenarozeného dítěte za účelem podvodu; nemůže být ani vystavena násilí, když je v držbě. Ale zda bude přísaha výhodou do té míry, že zabrání tomu, aby se po narození dítěte vyšetřovalo, zda je potomkem toho, o němž se říká, že je jeho otcem, či nikoliv, o tom pojednává Marcellus a říká, že pravda by měla být zjištěna, protože přísaha nepřináší prospěch ani újmu jinému; proto přísaha matky nepřinese prospěch dítěti, ani nezpůsobí újmu, pokud ji matka složí a přísahá, že není těhotná s určitým mužem.

(4) Je nutné, aby strana přísahala v termínech, v nichž je přísaha skládána, ale pokud ji skládám za tebe, můžeš přísahat při Bohu a ty přísaháš při své hlavě,

4. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Nebo na hlavy svých synů,

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Přísaha tohoto druhu nebude mít žádný účinek. Kdybych však požadoval, abys přísahal na svou spásu, a ty bys tak učinil, musím to dodržet; neboť každý druh přísahy, který je vůbec zákonný a kterým chce někdo přísahat za sebe, je vhodný, a pokud je složen, pretorián ho podpoří.

1. Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že pokud byla přísaha složena v souladu s nějakou zvláštní pověrou, musí obstát.

2. Když byla přísaha složena, nesmí se ptát na nic jiného než na to, zda strana přísahala, a otázka, zda něco náleží, se nebere v úvahu, protože to je dostatečně prokázáno přísahou.

3. Když však strana složí nezákonnou přísahu, to jest přísahu týkající se náboženství, jehož vyznávání je veřejně zakázáno; podívejme se, zda se má na to hledět, jako by žádná přísaha nebyla složena; a to je, myslím, lepší názor.

4. Je-li přísaha složena a strana není zproštěna přísahy, je třeba mít za to, že věc nebyla nikdy předložena k rozhodnutí přísahou, a proto, kdyby se později chtěla nechat přísahat, nebude jí přísaha k ničemu; protože nebyla složena ve vztahu k věci, pro kterou byla složena.

6. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Strana se vzdává přísahy, která, když ji nabídne a její protivník projeví ochotu ji složit, omluví ho z toho, že je spokojena, protože druhá strana souhlasí s přísahou. Pokud ji však tato druhá strana nepřijala, ale později je ochotna tak učinit, a žalobce není ochoten ji složit; má se za to, že od ní neupustil, neboť od ní lze upustit pouze tehdy, když je přijata.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Praetor říká: "Pokud jde o věc, pro kterou byla nabídnuta přísaha, nevyhovím žalobě ani proti samotné straně, ani proti tomu, komu majetek patřil." Výraz "věc" je třeba chápat tak, že se vztahuje bez ohledu na to, zda byla přísaha složena s odkazem na celý dotčený majetek, nebo pouze na jeho část; pretor totiž slibuje, že s odkazem na to, na co byla složena přísaha, nevyhoví žalobě ani proti straně, která přísahu složila, ani proti těm, kteří jsou jejími nástupci, jimž byla přísaha složena,

8. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

A to i přesto, že se stali dědici majetku.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXI.

Neboť po složení přísahy se žaloba zamítá; a pokud by došlo k nějakému sporu, tj. pokud by bylo sporné, zda byla přísaha složena, či nikoliv, je důvod k výjimce.

1. Byla-li přísaha složena nebo bylo-li od ní upuštěno, bude mít žalovaný právo na výjimku jak pro sebe, tak pro ostatní; a žalobce získá právo na žalobu, v níž se bude posuzovat pouze to, zda přísahal, že mu má být něco vydáno, nebo kde byl připraven přísahat a od přísahy bylo upuštěno.

2. Je-li rozsudek vynesena proti straně po složení přísahy v případě, kdy se jedná o infamii; lepší názor je, že se stává infamií.

3. Jestliže mi strana, která je mi povinna v dočasné žalobě, nabídne přísahu takovým způsobem, že musím odpřisáhnout, že je povinna zaplatit, a já to odpřisáhnu; nebude zproštěna uplynutím času, a to z toho důvodu, že její závazek trvá i po připojení vydání.

4. Pokud někdo mladší pětadvaceti let složí přísahu a uvede, že při tom byl zneužit, měl by podat repliku jako odpověď na námitku založenou na přísaze; jak říká Pomponius. Já však zastávám názor, že tato replikace by nikdy neměla být udělena, ale že ve většině případů by měl sám pretor vyšetřit, zda byla na nezletilém získána výhoda, a udělit mu úplnou náhradu; neboť samotná skutečnost, že je nezletilý, neprokazuje, že byl podveden. Tato výjimka nebo šetření by navíc neměly předsáhnout dobu stanovenou zákonem poté, co nezletilý dosáhne pětadvacátého roku věku.

5. Kromě toho, pokud strana složí přísahu dlužníkovi v podvodu na jeho věřitele, a replika z důvodu podvodu by měla být věřitelům přiznána proti výjimce založené na přísaze; a kromě toho, pokud strana vinná z podvodu složí přísahu věřiteli, aby tento odpřisáhl, že mu zaplatí deset aurei, a poté, když byl jeho majetek prodán, chce podat žalobu; buď musí být žaloba zamítnuta, nebo se jí lze bránit výjimkou z důvodu podvedení věřitelů.

6. Julianus říká, že přísaha strany, která se hájí dobrovolně nebo je ustanovena advokátem, pokud ji protivník nabídne, bude dobrou obhajobou a poskytne zmocněnci výjimku. Proto je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy je zmocněnec ustanoven k podání žaloby a žalovaný po složení přísahy přísahá, že mi má být částka vyplacena; to mi totiž poskytuje právo podat žalobu. Tento názor je odůvodněný.

7. Pokud žalobce přísahal na základě přísahy složené stranou, která je v držení, že majetek je jeho, bude mít právo na žalobu; to však platí pouze pro stranu, která složila přísahu, a pro ty, kteří nastoupili na její místo; pokud by však chtěl využít výsady získané složením přísahy při žalobě proti jinému, nebude mu jeho přísaha k ničemu;

(10) Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Protože transakce mezi určitými stranami by neměla poškodit nikoho jiného.

(11) Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Je-li přísaha složena straně, která je v držbě, a ta odpřisáhne, že věc nepatří žalobci, pak dokud je v držbě, může využít výjimku založenou na přísaze proti straně, která ji složila; pokud by však o držbu přišla, nebude mít nárok na žalobu, a to ani v případě, že je v držbě strana, která mu přísahu složila; nepřisáhala totiž, že věc je její, ale pouze, že nepatří druhé straně.

1. Jestliže tedy žalobce, který mu nabídl přísahu, přísahal, že nemovitost je jeho, ačkoli je v držbě, máme za to, že i kdyby ztratil držbu a strana, která mu nabídla přísahu, by ji nabyla, měla by mu být žaloba in factum přiznána. Opět bylo stanoveno, že veškerá úroda, která mohla být sklizena z majetku, o němž jsem přísahal, že je můj, mi musí být vrácena, a že potomstvo otrokyň a mláďata dobytka musí být odevzdána poté, co byla přísaha složena.

2. Stejně tak, kdybych přísahal, že užívací právo k nějakému majetku je buď moje, nebo by mi mělo být odevzdáno, bude žaloba v můj prospěch přípustná, dokud budu mít právo na užívací právo k němuž; ale v těch případech, kdy by užívací právo zaniklo, nebudu mít právo na žalobu. Pokud však strana odpřísáhne, že má užívací právo nebo že má nárok na užívací právo k nemovitosti, k níž nelze užívací právo zřídit, protože by užíváním zaniklo; mám za to, že účinek přísahy musí být zachován, a proto i kdyby se mělo rozhodnout, že odpřísáhl rádne, myslím, že se na základě přísahy může domáhat užívacího práva, pokud bude poskytnuta jistota.

3. Existuje-li mezi vámi a mnou spor ohledně nemovitosti a já přísahám, že mi patří, mám právo získat vše, na co bych měl nárok, kdyby bylo vydáno rozhodnutí v můj prospěch v žalobě o nemovitost; a vy jste povinen vydat nejen majetek, který jste měl v té době v držbě, ale také vše, co jste získal do vlastnictví později; a přísaha musí být považována za stejně důležitou, jako kdyby byla prokázána moje věc, a proto bude spravedlivá žaloba v můj prospěch. Jestliže však mám majetek v držbě z titulu práva na majetek a vy se zavázete jej ode mne získat zpět a já proti vám učiním přísahu, budu mít právo na výjimku založenou na uvedené přísaze. Je jasné, že pokud proti mně nějaká jiná strana zahájí řízení o navrácení pozůstalosti, nebude pochyb o tom (jak říká Julianus), že přísaha mi nebude k ničemu.

12. Julianus, Digesty, kniha IX.

Stejně pravidlo platí v případě, že chci žalovat někoho, kdo má v držení majetek náležející k pozůstalosti; protože kdybych podal žalobu na navrácení pozůstalosti od tebe a prokázal, že je moje, nicméně kdybych podal žalobu proti jiné osobě, bylo by nutné, abych prokázal totéž.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Jsou-li dva patroni, a když jeden z nich složí přísahu a svobodný přísahá, že není jeho svobodným, bude mít druhý nárok na držbu celého majetku, na který mají patroni právo, nebo jen na polovinu? Jako odpověď se uvádí, že pokud strana, které byla přísaha složena, byla patronem, má druhý právo na držbu svého podílu majetku a nebude mu nic platné, že svobodník složil přísahu proti druhému; patron však bude mít mnoho ohledů a autority, pokud se obrátí na soudce ve snaze dokázat, že je jediným patronem, protože svobodník přísahal, že druhý není jeho patronem.

1. Julianus říká, že každý, kdo přísahá, že určitý pozemek je jeho, by měl mít po uplynutí dostatečné doby, která mu dává vlastnické právo na základě promlčení, také právo na praetorskou žalobu.
2. Julianus také říká, že pokud strana přísahá, že se nedopustila krádeže, má se za to, že přísahala ohledně všeho, co se týká této věci; a proto nebude odpovědná za žalobu z krádeže ani za osobní žalobu na navrácení, a to z toho důvodu, že za tuto druhou žalobu odpovídá pouze zloděj. Může tedy někdo, kdo přísahá, že se nedopustil krádeže, využít z tohoto důvodu výjimku, je-li proti němu podána osobní žaloba na vymáhání? Pokud strana, která podává žalobu, tvrdí, že je dědicem zloděje, nelze jí odepřít projednání a měla by jí být přiznána zvláštní žaloba na vymáhání pohledávky proti dědici zloděje a soudce jí nesmí povolit pokračovat v řízení, pokud se pokusí prokázat, že strana je zlodějem.
3. Pokud někdo odpřísáhne, že jsem mu něco prodal za sto aurei, může na základě koupě podat žalobu na splnění všeho, co je se smlouvou spojeno; to znamená na vydání věci a na zajištění proti vymáhání skutečným vlastníkem. Nemělo by se však zvážet, zda může být žalován na základě kupní smlouvy o vrácení kupní ceny? Pokud byla skutečně učiněna přísaha ohledně této skutečnosti, tj. že peníze byly zaplacený, nebude existovat žádné právo na žalobu na vymáhání těchto peněz; pokud však tato přísaha nebyla učiněna, bude v důsledku toho strana odpovědná za kupní peníze.
4. Říkáme, že stejné pravidlo platí, pokud někdo odpřísáhne, že vstoupil do partnerství; může být totiž stále žalován v rámci partnerské žaloby.
5. Marcellus říká, že tam, kde někdo přísahá, že dal svůj pozemek jako záruku za deset aurei, nemůže podat žalobu na zástavu, aniž by zaplatil deset aurei, ale dodává, že snad může být žalován o deset aurei z důvodu své přísahy; a to zcela schvaluje. Quintus Saturninus s tímto názorem souhlasí a využívá případu, kdy strana přísahala, že jí její bývalá manželka dala určitý majetek jako věno; říká totiž, že v tomto případě by jí měla být přiznána spravedlivá žaloba o věno, a já popírám, že tento názor překračuje požadavky spravedlnosti.
6. Tam, kde v peněžité transakci strana přísahá u génia císaře, že není povinna platit, nebo že její protivník má nárok na zaplacení, a krivě přísahá; nebo kde přísahá, že zaplatí v určité lhůtě, a neučiní tak; náš císař a jeho otec v reskriptu uvedli, že musí být poslán pryč, aby byl zbičován pruty, a připojili k němu následující oznámení, totiž "Nepřísahaňte neuváženě!"

14. Paulus, o ediktu, kniha III.

Kdykoli se přísaha skládá s ohledem na majetek, nelze od ní upustit ve prospěch rodiče nebo patrona, a přísaha se vyžaduje s ohledem na majetek; například když se půjčují peníze a žalobce přísahá, že mu mají být vyplaceny, nebo žalovaný přísahá, že není povinen platit. Stejně pravidlo platí, pokud je přísaha vyžadována s odkazem na pouhý slib zaplatit v určitém čase.

15. Týž, O ediktu, kniha VI.

Pro složení přísahy význačným osobám a těm, kterým nemoc brání dostavit se k soudu, musí být někdo vyslán do jejich domova.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Když si patron vezme svou svobodnou ženu, nemůže být nucen k přísaze při žalobě o odnětí majetku; pokud však sám složí přísahu své svobodné ženě, nebude nucen přísahat, že tak učinil za účelem obtěžování.

17. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud je přísaha složena mimosoudně v souladu s dohodou, nemůže být složena znovu.

1. Opatrovník musí složit přísahu se souhlasem svého poručníka, protože pokud ji složí bez něj, může být proti němu vznesena výhrada; má však právo na repliku, protože nemá zákonné právo starat se o své vlastní záležitosti.

2. Pokud opatrovník, který spravuje opatrovnictví, nebo kurátor nepřičetného či utrácujícího člověka složí přísahu, je třeba ji považovat za ratifikovanou; protože nakládají s majetkem a vydávají stvrzenky, pokud jsou vypláceny peníze, a mohou také věc předložit soudu prostřednictvím žaloby.

3. Kromě toho, když zmocněnec skládá přísahu, je třeba ji potvrdit, pokud má kontrolu nad veškerým majetkem svého zmocnitele, nebo pokud mu to bylo zvlášť nařízeno, nebo pokud je zmocněncem jednajícím vlastním jménem.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

19. Jinak by však agent, který se pokusí složit přísahu, neměl být vyslechnut, jak uvádí Julianus v desáté knize Digest, a žalovaný, který přísahu složil, nemůže být následně žalován zmocnitelem; a není pro něj příliš výhodné, pokud byla poskytnuta jistota, že zmocnitel tento akt potvrdí; neboť pokud by jej tento žaloval, bude žalovaný nucen prokázat, že přísahu složil zcela upřímně, pokud bude podána výjimka; pokud by však podal žalobu na základě ujištění, že úkon bude ratifikován, bude muset prokázat, že se křivé přísahy dopustil on sám.

19. Týž, O ediktu, kniha XXVI.

Pokud tedy bylo zmocněnci nařízeno, aby podal žalobu, a on složil přísahu, učinil něco, co mu nebylo nařízeno.

20. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud otrok složí přísahu nebo ji složí, bude přísaha zachována, pokud má správu svého peculium:

(21) Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Může totiž právoplatně přijmout zaplacené peníze a má právo obnovit závazek.

22. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

23. Některé autority se domnívají, že žaloba De peculio by měla být přiznána proti vlastníkovi, pokud otrok složí žalobci přísahu. Stejná pravidla platí i pro syna pod otcovskou kontrolou.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Pokud otrok přísahá, že jeho majitel není povinen platit, má tento nárok na výjimku a jeho protivník, který přísahu otrokovi složil, nemá vinu na nikom jiném než na sobě.

24. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

Mnohem více platí, že náboženské cítění syna je výhodné pro jeho otce, pokud proti němu může být podána žaloba. Ale tam, kde strany tohoto druhu přísahu odvolávají, nezhoršují právní postavení těch, jejichž autoritě podléhají.

(25) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Jestliže můj otrok, u něhož byla přísaha nabídnuta na prvním místě nebo mu byla nabídnuta zpět, přísahá, že určitý majetek patří jeho pánovi nebo mu má být vydán, myslím, že mám právo na žalobu nebo výjimku založenou na smlouvě, a to z důvodu posvátného charakteru přísahy a podmínek dohody.

26. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Tam, kde se říká, že někdo přísahal, nezáleží na tom, jakého je pohlaví nebo věku, neboť přísaha by měla být v každém případě zachována proti straně, která s ní byla spokojena, když ji skládala; ačkoli svěřenec se nikdy nepovažuje za toho, kdo křivě přísahal, protože se má za to, že se nemůže vědomě dopustit podvodu.

1. Jestliže otec přísahá, že jeho syn není povinen platit; Cassius uvedl jako svůj názor, že výjimka založená na přísaze by měla být udělena jak otci, tak synovi. Pokud otec přísahá, že v peculiu nic není, může být žaloba podána proti synovi; a může být podána i proti otci za účelem získání vyúčtování za případné peculium, které mohlo být následně nabyto.

2. Složení přísahy lze považovat za součást téže třídy jako obnovení nebo postoupení závazku, neboť vyrůstá z dohody; ačkoli má také určitou podobnost s rozsudkem.

27. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Přísaha také nahrazuje platbu.

28. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud dva společně zainteresovaní věřitelé uzavřou dohodu a přísahu složí jeden z nich, poškodí to i druhého.

1. Tam, kde přísahu skládá hlavní dlužník, prospívá to i ručiteli; a tam, kde je přísaha vyžadována od ručitele, prospívá to rovněž hlavnímu dlužníkovi, jak říkají Cassius a Julianus; protože totiž zaujímá místo platby, musí se na ni i v tomto případě pohlížet, jako by tak činila; za předpokladu, že přísaha byla zavedena s ohledem na smlouvu samotnou a majetek, o který jde, a nikoliv s ohledem na osobu, která přísahala.

2. Když někdo slíbí, že předvede mého dlužníka před soud, a já mu nabídnu přísahu, a on přísahá, že nikdy neslibil, že ho předvede, nemělo by to být pro mého dlužníka žádnou výhodou; jestliže však přísahá, že mi sám vůbec nic nedluží, mělo by se to rozlišit a řízení změnit pomocí repliky; ať už přísahal v tom smyslu, že po svém slibu stranu předvedl, nebo že ve skutečnosti zaplatil, co bylo splatné. Rozlišení stejného druhu lze provést i v případě ručení za dluh.

3. Pokud jeden ze dvou spoludlužníků určité peněžní částky složil přísahu; to by mělo prospět i druhému.

4. Výjimku založenou na přísaze lze použít nejen v případě, kdy strana podává žalobu z důvodu věci, pro kterou přísahu vykonala, ale také s odkazem na jinou věc, pokud se v tomto druhém řízení jedná o tutéž otázku; například když se přísaha vyžaduje v mandátní žalobě nebo v žalobě založené na uzavřeném obchodu, partnerství a dalších věcech stejného druhu; a pak lze podat zvláštní žalobu na vymáhání pohledávky založenou na týchž věcech z toho důvodu, že jedna žaloba je zrušena druhou.

5. Pokud někdo přísahá, že se nedopustil krádeže, nemělo by mu být dovoleno, aby ze své přísahy získal jakoukoli výhodu v žalobě pro krádež nebo v žalobě na navrácení ukradeného majetku; krádež je totiž jiný trestný čin, neboť může být spáchána tajně.

6. Pokud je proti nájemci podána žaloba na jeho nájemní smlouvu, například proto, že byly pokáceny stromy, a on přísahá, že je nepokácel, a poté je žalován podle zákona dvanácti desek za to, že pokácel stromy, nebo podle Lex Aquilia za neoprávněnou škodu, nebo je proti němu uplatněn interdikt Quod vi aut clam; může se bránit pomocí výjimky založené na jeho přísaze.

7. Pokud žena přísahá, že neodstranila majetek patřící jejímu manželovi z důvodu rozvodu, nemůže se bránit pomocí výjimky, pokud je proti ní podána žaloba na navrácení majetku, a pokud tvrdí, že je její, bude vyžadována další přísaha; na druhou stranu, pokud přísahala, že majetek byl její, může být tato přísaha použita jako obrana v žalobě na odstranění majetku, který byl odstraněn. A skutečně je třeba obecně poznamenat, že pokud se stejná otázka objeví v jiné žalobě, bude možné uplatnit námitku založenou na přísaze.

8. Pokud tedy účastník přísahá, že proti němu nebyl vydán rozsudek, ačkoli je žalován na základě rozsudku založeného na ustanovení, že rozhodnutí soudu bude vykonáno; může se bránit pomocí výjimky. Je-li však na druhé straně žalován na základě ujednání, že rozhodnutí soudu bude splněno, a poté odpřísáhne, že není povinen platit, nelze se řádně dovolávat výjimky proti straně, která podala žalobu na základě rozsudku; může se totiž stát, že ujednání nenabylo právní moci, ačkoli proti němu byl vydán rozsudek, ledaže by odpřísáhl, že tomu tak nebylo.

9. Pomponius navíc říká, že pokud někdo odpřísáhne, že část jeho majetku byla odcizena, nezískává tím okamžitě dobrý důvod k žalobě na navrácení majetku.

Protože podle tohoto paragrafu přísaha opět poskytuje důvod k žalobě i k výjimce, jestliže žalovaný složí přísahu mimo soud, kterou mu nabídne žalobce, a odpřísáhne, že není povinen platit; a pak žalobce na nabídku přísahy žalovaného odpřísáhne, že má právo vymáhat platbu, nebo naopak; poslední tvrzení podpořené přísahou bude mít větší váhu, ale to nebude mít vliv na to, zda se druhá strana dopustila krivé přísahy; nejde totiž o to, zda byl žalovaný povinen zaplatit, ale zda žalobce přísahal, že je povinen.

29. Tryphoninus, Disputace, kniha VI.

Kromě toho, jestliže ty složíš přísahu a já odpřísáhnu, že jsi nepřísahal, že jsem byl povinen ti zaplatit; pak se mohu na rozdíl od spravedlivé žaloby, kterou se má zjistit, zda jsi přísahal, že jsi měl právo požadovat zaplacení, dovolávat námitky založené na mé přísaze za účelem vyřešení otázky obsažené v žalobě.

30. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Pedius říká, že pokud člověk v žalobě, v níž se částka zvyšuje popřením žalovaného, odpřísáhne, že mu něco dluží, získává právo podat žalobu na prostou a nikoliv na dvojnásobnou náhradu škody; neboť bohatě postačí, aby byl žalobce zbaven nutnosti dokazování, neboť pomineme-li tuto část ediktu, zůstává jeho právo na žalobu o dvojnásobnou náhradu škody nedotčeno; a lze říci, že v případě tohoto druhu není hlavním důvodem žaloby předmět řízení, ale to, aby přísaha žalobce nabyla účinnosti.

1. Jestliže přísahám, že jste povinen mi vydat Sticha, a takový otrok neexistuje, nejste jako žalovaný povinen mi zaplatit jeho hodnotu, s výjimkou případu krádeže nebo z důvodu vašeho prodlení; v obou těchto případech totiž musí být uvedena hodnota otroka, a to i po jeho smrti.

2. Pokud žena odpřísáhne, že jí náleží deset aurei z titulu věna, musí být vyplacena celá tato částka; pokud však odpřísáhne, že zaplatila deset aurei jako věno, nebude se zkoumat samotná skutečnost, zda byla částka vyplacena, ale bude se považovat za vyplacenou, a jakákoli část by měla být vrácena, musí jí být vrácena.

3. V populární žalobě může být vymáhaná přísaha použita proti jiným pouze tehdy, byla-li požadována v dobré víře; pokud totiž někdo zahájí řízení, nebrání to veřejné žalobě, ledaže by řízení bylo zahájeno na základě tajné dohody.

4. Pokud svobodník poté, co mu jeho patron nabídl přísahu, odpřísáhne, že není jeho svobodníkem, musí být přísaha zachována; takže nelze uvažovat o žádném nároku na služby ani o nároku na držbu majetku z pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

5. Přísahám-li, že mám právo na to, aby na mne bylo převedeno užívací právo, mělo by se tak stát pouze tehdy, když dám záruku, že ho budu užívat způsobem, jakým by to dělal dobrý občan, a že až užívací právo zanikne, vrátím ho.

31. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXX.

Musíme si uvědomit, že někdy, i po vymožení přísahy, je císařskými konstitucemi povoleno uchýlit se k běžnému řízení, pokud zúčastněná strana tvrdí, že byly nalezeny nové dokumenty, které chce nyní teprve použít. Tyto konstituce jsou považovány za dostupné pouze v případě, že strana byla soudem zproštěna obhajoby; soudci totiž mají často ve zvyku po vyžádání přísahy vydat rozhodnutí ve prospěch strany, která byla pod přísahou; pokud však byla věc mezi stranami vyřízena pomocí přísahy, není dovoleno, aby byl tentýž případ znovu projednáván.

32. Modestinus, Rozdíly, kniha III.

Svěřenec se nemůže obejít bez přísahy.

33. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Když strana přísahá na svou spásu, ačkoli se má za to, že přísahá na Boha (neboť když přísahá tímto způsobem, má odkaz na božství), přesto, pokud by mu přísaha nebyla složena tímto zvláštním způsobem, má se za to, že nepřisahal; a proto bude nucen znovu přísahat v náležité formě.

(34) Týž, O ediktu, kniha XXVI.

(35) Přísaha může být použita jak ve vztahu k penězům, tak ke všem ostatním záležitostem, neboť přísaha může být složena i v žalobě za služby a protivník si nemůže stěžovat na žádnou újmu, která mu byla způsobena, protože může přísahu složit zpět. Co tedy dělat, jestliže žalovaný tvrdí, že je propuštěn, protože se domnívá, že Stichus, otrok, kterého slíbil, je mrtev? V takovém případě nemůže být chráněn tím, že přísahu složí zpět, a proto se Marcellus domnívá, a to velmi správně, že by měl být buď zproštěn složení přísahy, nebo že by mu měl být poskytnut určitý čas, aby mohl zjistit skutečnosti a pak složit přísahu.

1. Strana, která vystupuje na obranu obce nebo jakékoli právnické osoby, může složit přísahu, má-li k tomu příkaz.

2. Přísahu nelze složit svěřenci.

3. K přísaze nelze nutit ani zmocněnce, ani obhájce; Julianus totiž v deváté knize Digest uvádí, že obhájce nelze nutit k přísaze a že k úplné obhajobě postačí, je-li připraven připojit se k vydání věci.

4. Pokud strana skládá přísahu, musí nejprve sama odpřisáhnout, že tak nečiní s úmyslem způsobit nepříjemnosti, je-li to vyžadováno; a pak bude přísaha za ni přijata. Od této přísahy s odkazem na obtěžování se upouští v případě patrona nebo rodičů.

5. Pokud mezi stranami vzniknou pochybnosti o povaze přísahy, která má být složena, rozhodne o jejích podmínkách rozhodce, který případ projednává.

6. Praetor říká: "Toho, kdo je požádán o přísahu, donutím buď zaplatit, nebo složit přísahu." Žalovaný si tedy musí vybrat, zda zaplatí, nebo složí přísahu, a pokud nesloží přísahu, bude praetorem donucen zaplatit.

7. Žalovanému je však poskytnut další prostředek, totiž možnost nabídnout zpět přísahu, pokud tak chce učinit, a pokud ten, kdo podává žalobu, odmítne přijmout podmínky, za nichž musí přísahat, pretor nedovolí, aby se ve věci pokračovalo, a tím postupuje nanejvýš spravedlivě; podmínky, za nichž musí být přísaha složena, by totiž neměly být nepřijemné straně, která ji sama nabídla. Žalobce však nemůže nabídnout přísahu týkající se obtěžování žalovaného, který přísahu nabízí zpět, neboť to, že by žalobce očekával, že přísaha de calumnia bude přijata s odkazem na podmínky, které sám uložil, je něco, co by nemělo být tolerováno.

8. Není vždy vhodné, aby byla přísaha znovu složena za stejných podmínek jako poprvé; může se totiž stát, že z důvodu rozdílnosti věcí nebo osob se vyskytnou záležitosti, které způsobí, že mezi nimi bude existovat rozdíl, a proto pokud by se něco takového vyskytlo, měl by o podmínkách přísahy rozhodnout soudce.

9. Když se sporná věc týká přísahy, soudce propustí stranu, která přísahá, a vyslechne toho, kdo chce přísahu složit zpět, a pokud by žalobce přísahu složil, musí vynést rozsudek proti žalovanému; a pokud ten odmítne přísahat, ale zaplatí, musí ho propustit, a pokud nezaplatí, musí proti němu vynést rozsudek; a pokud žalobce po složení přísahy zpět odmítne přísahu přijmout, musí žalovaného propustit.

35. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

Když opatrovník svěřence nabídne přísahu tam, kde chybí všechny ostatní důkazy, musí být vyslechnut, neboť mohou existovat okolnosti, za nichž bude žaloba svěřenci odepřena.

1. Když opatrovník předloží přísahu, nesmí být vyslechnut, a totéž pravidlo platí i v jiných podobných případech; ať už totiž přísaha nahrazuje dohodu nebo dluh, zaplacení výkonu rozhodnutí, neměla by být povolena, ledaže by ji předložili ti, kdo jsou k takovým věcem náležitě kvalifikováni.

2. Strany, které nelze donutit, aby se připojily k vydání v Římě, nelze nutit, aby tam složily přísahu; jako například provinční vyslanci.

36. Ulpianis, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud žalobce složí přísahu ohledně peněz, které byly pouze přislíbeny, a žalovaný přísahá, může využít výjimku, pokud je proti němu podána žaloba na základě slibu; pokud je však žalován o jistinu ? tedy z důvodu předchozího závazku ? nelze se dovolávat výjimky, pokud nesložil přísahu i ohledně této částky poté, co mu žalobce složil přísahu.

37. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Pokud se přísahy nezřekl ten, kdo ji složil, a nebyla složena přísaha popírající, že řízení bylo zahájeno za účelem obtěžování, nebude v důsledku toho žalobě vyhověno; neboť vinu nese pouze ten, kdo přistoupil ke složení přísahy před tím, než bylo popření, že bylo obtěžování zamýšleno, odpřísáhnuto, takže je ve stejném postavení, jako kdyby se s přísahou rozešel.

(38) Paulus, O ediktu, kniha XXXIII.

(39) Pokud strana není ochotna ani přísahat, ani přísahu odevzdat, je to důkazem zjevné zkaženosti a rovná se to doznání.

39. Julianus, Digesty, kniha XXX.

40. Když se někdo dohodne se svým dlužníkem, že žaloba nebude podána pro peníze, pokud odpřísáhne, že "nevystoupil na Kapitol" nebo že udělal či neudělal něco jiného; a ten podle toho přísahá, měla by mu být udělena výjimka na základě přísahy, a pokud zaplatil, může peníze získat zpět; neboť dohoda je zákonná, pokud je v jakémkoli případě podmíněna přísahou.

40. Týž, Digest, kniha XIII.

Je-li od dlužníka vyžadována přísaha, má to za následek uvolnění zástavy; neboť se to podobá zproštění odpovědnosti za dluh a jistě to zakládá věčnou výjimku. Proto věřitel, který podá žalobu o smluvní pokutu, bude vyloučen výjimkou, a pokud byly peníze zaplacený, mohou být vymáhány zpět; stejně jako tam, kde je přísaha interpelována, končí veškerý spor.

(41) Pomponius, Pravidla.

Labeo uvedl, že od přísahy lze upustit ve prospěch nepřítomné nebo neznalé strany; lze se jí vzdát i dopisem.

42. Týž, Listy, kniha XVIII.

Pokud byla přísaha složena věřitelem, který zahájil řízení proti svěřenci o peníze, které mu byly půjčeny, ten přísahal, že není povinen platit, a poté věřitel podal žalobu proti jeho ručiteli o peníze; měla by mu být vyloučena výjimka založená na přísaze? Napište mi, jaký je váš názor. Julianus tento bod rozebírá podrobněji; říká totiž, že pokud spor, který vznikl mezi věřitelem a poručníkem, spočíval v tom, zda poručník peníze vůbec obdržel, a bylo dohodnuto, že celá otázka bude vyřešena, pokud poručník složí přísahu a odpřísáhne, že není povinen platit; přirozený závazek je touto dohodou zlikvidován, a pokud

byly nějaké peníze zaplacený, mohou být vymáhány. Pokud by však věřitel tvrdil, že půjčku poskytl, a poručník by se bránil pouze tím, že jeho poručník nezasáhl, a taková přísaha by byla složena; v tomto případě praetor neposkytne poručníkovi žádnou úlevu. Pokud však nelze jasně prokázat, jaká byla dohoda, a je pochybné (což se stává velmi často), zda spor mezi věřitelem a poručníkem byl otázkou skutkovou nebo právní; a věřitel poté, co nabídl přísahu, ji poručník přijal; musíme mít za to, že mezi nimi bylo ujednání, že pokud poručník odpřísáhne, že není povinen platit, spor je třeba považovat za ukončený a vyplacené peníze lze vymáhat; a domníváme se, že by měla být poručníkovi udělena výjimka.

1. Přísahá-li ručitel, že není povinen platit, je žalovaný chráněn výjimkou založenou na přísaze; pokud by však ručitel přísahal, že za požadovanou částku vůbec neručil, neměla by tato přísaha prospívat tomu, kdo slíbil.

2. Kromě toho, pokud žalobce složí přísahu a strana, která se dostaví na místo nepřítomného nebo přítomného žalovaného, odpřísáhne, že tento není povinen zaplatit; výjimka založená na přísaze se přizná tomu, v jehož prospěch byla přísaha složena. Stejně pravidlo platí, pokud někdo, kdo vystupuje na obranu ručitele, složí přísahu, aby byla udělena výjimka hlavnímu povinnému.

3. Stejně tak pokud příkazce složí přísahu, bude chráněn jeho ručitel; protože rozhodnutí ve prospěch jednoho z nich bude ku prospěchu druhého.

Tit. 3. O přísaze složené u soudu.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha LI.

Je-li předmětem soudního řízení majetek a přísaha je učiněna s odkazem na nárok, nepovažujeme jeho hodnotu za větší proto, že rozsudek může být na vyšší částku z důvodu opovázlivosti žalovaného, který majetek nevydal, neboť tím se nestává hodnotnějším; ale jeho hodnota se zvyšuje nad to, co má hodnotu z důvodu opovázlivosti žalovaného:

(2) Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

At' už žalujeme o něco, co je naše, nebo je zahájeno řízení o vydání věci.

1. Někdy se ocenění provádí pouze s ohledem na zájem žalobce na žalobě; například když má být potrestána nedbalost žalovaného, který nevydal nebo nepředložil věc; když však má být potrestán podvod nebo kontumace strany, která věc

nevydává nebo nepředkládá, musí být hodnota odhadnuta podle částky, na kterou žalobce přísahal u soudu s ohledem na nárok.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXX.

Pokud byly složeny peníze, soudce by neměl skládat přísahu, aby strana mohla odpřísáhnout výši svého zájmu, protože hodnota mincí je jistá; ledaže by měla odpřísáhnout, jaký byl její zájem na tom, aby jí byly peníze v určený den vráceny; neboť co kdyby musela zaplatit peněžní částku pod pokutou nebo z důvodu zástavy a zástava by byla prodána, protože druhá strana odmítla zaplatit peníze, které u ní byly složeny?

(4) Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Uvažujme, kdo může tuto přísahu složit, je-li zahájeno řízení proti opatrovníkovi, a proti komu tak může učinit. Sám opatrovanec ji totiž nemůže složit, pokud nedosáhl dospělosti, neboť to bylo velmi často publikováno v reskriptech. Božští bratři v jednom reskriptu uvedli, že samotný opatrovník nemůže být nucen k přísaze, aniž by to bylo dovoleno matce opatrovance, i když je připravena přísahat; bylo totiž považováno za vátnou věc, aby opatrovníci, kteří neznají skutečnosti, podstupovali riziko křivé přísahy ve prospěch jiného, a to proti svému souhlasu. Naším božským císařem a jeho otcem bylo také stanoveno, že poručníci svěřence nebo nezletilého nemohou být nuceni k přísaze s odkazem na žalobu; pokud však poručníci nebo poručníci chtějí projevit tolik náklonnosti k svěřencům nebo nezletilým, které mají na starosti, autorita zákona nebude bránit tomu, aby byly procesy ukončeny tímto způsobem, pokud byla mezi stranami spojena záležitost; neboť ocenění stanovené přísahou musí být provedeno nikoliv s ohledem na prospěch strany, která přísahala, ale na prospěch jejího zmocněnce, v jehož prospěch musí být vyúčtování opatrovnictví provedeno. Nezletilý však může být pod přísahou, pokud si to přeje.

1. Přísahu musí složit soudce, ale kdyby ji složil někdo jiný nebo kdyby byla složena, aniž by byla složena, nemá žádnou svátost a vlastně vůbec není přísahou; to je uvedeno v konstitucích našeho císaře a jeho božského otce.

2. Přísahat lze na jakoukoli částku; ale ptám se, zda může soudce stanovit hranici přísahy tak, že ji omezí na určitou částku, aby zabránil tomu, že strana využije příležitosti přísahat na obrovskou částku? Je stanoveno, že je na soudcově uvážení, zda přísahu složí, či nikoliv; a proto vzniká otázka, zda každý, kdo může odmítnout složení přísahy, nemůže také omezit částku, na kterou má být přísaháno; i to je na uvážení soudce jednajícího v dobré víře.

3. Kromě toho je třeba zvážit, zda soudce, který složil přísahu, není oprávněn odmítnout se jí řídit a buď věc zcela zamítnout, nebo vynést rozsudek na nižší částku, než na jakou byla složena přísaha; a lepší je názor, že pokud existuje nějaký mimořádně dobrý důvod a byly objeveny nové důkazy, může tak učinit.

4. Je dobře známo, že v případě, kdy došlo k nedbalosti, by se neměla skládat přísaha, ale soudce by měl provést ocenění.

5. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

U věcných žalob a žalob na vydání věci, jakož i v řízeních vedených v dobré víře se přísaha skládá s odkazem na nárok.

(1) Soudce však může stanovit určitou částku, do jejíž výše může účastník přísahat; měl totiž právo mu přísahu v první řadě nesložit.

(2) Kromě toho, je-li přísaha přijata, má soudce právo buď věc zamítnout, nebo vydat rozsudek proti žalovanému na nižší částku.

(3) Ve všech těchto případech však může být přísaha s ohledem na nárok přijata pouze v případě podvodu, a nikoliv z důvodu nedbalosti; soudce totiž provádí odhad toho, co spadá pod posledně uvedený případ.

(4) Není pochyb o tom, že někdy se přísaha s odkazem na pohledávku skládá v případě žaloby podle přísného práva; například když strana, která slíbila dodat Stichus, neplní své povinnosti a Stichus zemře; soudce totiž nemůže provést odhad hodnoty majetku, který již neexistuje, aniž by složil přísahu.

6. Paulus, O ediktu, kniha XXVI.

Jinak je tomu v případech, kdy se řízení vede na základě ustanovení nebo závěti, neboť tehdy není zvykem, aby se nárok osvědčoval přísahou.

(7. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

(8) Obecně se má za samozřejmé, že nikdo jiný než strana, která má nad případem kontrolu, nemůže složit přísahu s odkazem na nárok; Papinianus totiž říká, že tak nemůže učinit nikdo jiný než strana, která se připojila k vydání ve svůj prospěch.

8. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Pokud opatrovník, který má v držení majetek osoby, jež dosáhla plnoletosti, odmítne mu jej vydat; ptám se, zda má být proti němu vydán rozsudek na to, jakou má majetek hodnotu, nebo na výši nároku, na který přísahal žalobce? Odpověděl jsem, že není spravedlivé, aby se odhadovala pouze hodnota (tedy to, jakou má majetek hodnotu), ale že je třeba potrestat projevenou

opovázlivost; a že hodnota majetku by měla být spíše ponechána na posouzení jeho vlastníka tím, že pravomoc přísahat na pohledávku bude udělena žalobci.

(9) Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

(10) Je-li zahájeno řízení pro krádež, musí se přísahat na hodnotu majetku v době, kdy byla krádež spáchána, aniž by se přidávala slova "nebo více", protože má-li majetek větší hodnotu, má v každém případě stejnou hodnotu.

10. Kallistratos, Otázky, kniha I.

Pokud někdo nepředloží listiny, je žalobci dovoleno přísahat, aby mohl být vynesena rozsudek proti žalovanému o výši škody rovnající se zájmu žalobce na předložení listin; a to božský Commodus uvedl v Rescriptu.

11. Paulus, Názory, kniha III.

Vyšetřování není snadno přípustné, pokud se strana dopustí křivé přísahy v případě, kdy je ze zákona nucena odpřisáhnout nárok.

Tit. 4. O žalobě na vrácení majetku daného za úplatu, která se nekoná.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Jsou-li peníze vyplaceny na základě nějakého úkonu, který není nečestný, jako že syn bude emancipován nebo otrok manumitován nebo že bude upuštěno od žaloby; pak, je-li úkon proveden, žaloba na vrácení peněz nebude přípustná.

1. Zaplatím-li vám deset aurei za splnění podmínky a poté odmítnu pozůstalost nebo odkaz, mohu podat žalobu na vrácení peněz.

2. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Je-li však závěť prohlášena za zfalšovanou nebo neúčinnou, aniž by se ten, kdo peníze zaplatil, dopustil trestného činu, lze uvedených deset aurei získat zpět žalobou z důvodu neposkytnutí protiplnění.

(3) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Zaplatil jsem ti určitou sumu peněz, abych se vyhnul tomu, že bys mě postavil před soud, a proto jsem se této záležitosti jakoby zbavil. Mohu podat žalobu na vrácení peněz, když mi nebude poskytnuta záruka, že soudní řízení nebude zahájeno? Je pravda, že je velký rozdíl v tom, zda jsem peníze zaplatil pouze proto, abych se vyhnul soudnímu řízení, nebo proto, aby mi bylo přislíbena, že se tak nestane; pokud však šlo o tuto okolnost, totiž že mi to bude přislíbena, mohu podat žalobu na vrácení peněz, pokud tento slib nebyl dán; pokud však bylo sjednáno pouze to, že soudní řízení nebude zahájeno, nebude žaloba na vrácení peněz podána, dokud se tak nestane.

1. Stejně pravidlo bude platit, jestliže vám vyplatím peněžní částku pod podmínkou, že Sticha nemanualizujete; v souladu s výše uvedeným rozlišením lze totiž žalobě na vymáhání buď vyhovět, nebo ji zamítnout.
2. Jestliže vám však vyplatím peněžní částku pod podmínkou, že manumitujete Sticha, a vy tak neučiníte, mohu podat žalobu na její vrácení; nebo, pokud si to rozmyslím, mohu ji přesto podat.
3. Pokud jsem vám však vyplatil peníze pod podmínkou, že ho do určité doby manumitujete, co potom? Pokud tato doba ještě neuplynula, bude žaloba na vrácení peněz zamítnuta, pokud jsem si to nerozmyslel; pokud však již uplynula, žalobu lze podat. Jestliže je však Stichus mrtev, mohou být vyplacené peníze vymáhány zpět? Proculus říká, že pokud zemřel poté, co nastal čas, kdy mohl být manumitován, žaloba na vrácení bude možná, jinak ne.
4. A skutečně, jestliže jsem ti nic nezaplatil, abych tě přiměl manumitovat otroka, ale bylo dohodnuto, že ti zaplatím, můžeš podat žalobu, která vyplývá z takové smlouvy, tj. osobní žalobu na vrácení, i když je otrok mrtvý.
5. Pokud mi svobodný člověk, který mi sloužil jako otrok v dobré víře, zaplatí peníze pod podmínkou, že ho manumituji, a já tak učiním, a později se ukáže, že je svobodný; vzniká otázka, zda může proti mně podat žalobu na vrácení peněz? Julianus v jedenácté knize Digest říká, že manumitovaná strana má právo podat žalobu na jejich vrácení. Neratius také v Knize pergamenů uvádí, že jistý Paris, tanečník, který zaplatil Domitii, Neronově dceři, deset aurei, aby získal svobodu, podal proti ní žalobu na jejich vrácení, a nebylo vyšetřeno, zda je Domitia přijala s vědomím, že v té době byl svobodný.
6. Jestliže mi někdo zaplatí deset aurei s tím, že je otrokem, který očekává, že bude pod určitou podmínkou propuštěn, ačkoli mu to nebylo nařízeno; Celsus se domnívá, že může podat žalobu na vrácení deseti aurei.
7. Pokud otrok, kterému bylo podle závěti nařízeno, aby zaplatil dědici deset aurei a stal se svobodným, získal svobodu absolutně na základě kodicilu, ale protože o tom nevěděl, zaplatil dědici deset aurei; může podat žalobu na jejich vrácení? Uvádí, že Celsus, jeho otec, tvrdil, že je nemůže získat zpět; ale sám Celsus, ovlivněn pocitem přirozené spravedlnosti, se

domnívá, že žalobu o jejich vrácení podat lze. Tento názor je správnější, ačkoli je prokázáno (jak sám uvádí), že strana, která zaplatila peníze s očekáváním, že bude odměněna osobou, která je přijala, nebo že tato osoba k ní bude v budoucnu přátelštější, je nemůže získat zpět; protože byla oklamána falešným míněním.

8. Rozebírá zde také pěknější věc, totiž zda otrok, který se domníval, že bude podmíněně svobodný, nepřevodl vlastnictví k penězům, které zaplatil, na osobu, která je přijala; protože je zaplatil dědici v domnění, že patří dědici, a nikoli jemu, ačkoli peníze byly jeho, neboť je obdržel poté, co mu byla na základě závěti udělena svoboda. Domnívám se, že pokud je zaplatil pod tímto dojmem, nestaly se majetkem dědice; neboť i v případě, že vám vyplatím své peníze, jako by byly vaše, nečiním je vašimi. Jak by tomu tedy bylo v případě, kdyby je výše uvedená osoba nevyplatila dědici, ale někomu jinému, o kom se domnívala, že mu bylo přikázáno je vyplatit? Pokud by totiž peníze zaplatil ze svého peculium, nestal by se majetkem strany, která je obdržela; pokud by je však za něj zaplatil někdo jiný nebo by je zaplatil on sám poté, co se stal svobodným, staly by se majetkem osoby, která je obdržela.

9. Ačkoli otrok osvobozený pod podmínkou smí zaplatit peníze ze svého peculium při splnění nějaké podmínky, přesto, pokud si je dědic přeje ponechat, může mu zakázat, aby je zaplatil; výsledkem pak totiž bude, že otrok získá svobodu stejně, jako kdyby splnil podmínku, kterou mu bylo zakázáno splnit, a peníze se neztratí. Strana, které zůstavitel chtěl peníze vydat, však může podat žalobu in factum proti dědici, aby ho přiměla splnit příkaz zůstavitele.

(4) Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

Pokud věřitel propustí svého dlužníka poté, co se zavázal poskytnout někomu, kdo by slíbil zaplatit místo něj, a ten tak neučiní; lze mít za to, že strana, která byla propuštěna, je povinna podat žalobu na vrácení peněz.

5. Týž, Disputace, kniha II.

Pokud obdržíte peníze pod podmínkou, že pojedete do Capuy, a pak v době, kdy jste připraveni se vydat na cestu, vám v tom zabrání stav počasí nebo váš zdravotní stav; zvažme, zda lze podat žalobu na vrácení peněz z důvodu, že jste se na cestu nevydali? Jelikož jste nezavinili, že jste neodjeli, lze konstatovat, že žaloba na vrácení peněz nebude na místě; jelikož však strana, která peníze zaplatila, má právo si to rozmyslet, není pochyb o tom, že to, co bylo zapláceno, může být žalobou vráceno, ledaže by bylo ve váš prospěch, kdybyste peníze za tímto účelem neobdrželi; nebo pokud je stav věcí takový, že jste sice ještě nevyrazili, nicméně jste své záležitosti uspořádali tak, že jste nuceni odjet, nebo že jste již vynaložili nezbytné náklady na cestu, takže je například zřejmé, že jste vynaložili více, než jste obdrželi, žaloba na vrácení peněz není oprávněná; pokud jste však vynaložili méně, lze žalobu podat, avšak za předpokladu, že vám bude nahrazeno to, co jste vynaložili.

1. Pokud jedna strana předá otroka druhé straně s tím, že bude do určité doby manumitován, a ten, kdo otroka předal, si to rozmyslí a sdělí to druhé straně; a otrok by měl být manumitován poté, co si to rozmyslel, ten, kdo otroka předal, bude přesto oprávněn podat žalobu, protože si to rozmyslel. Je však zřejmé, že pokud druhá strana manumitaci otroka neprovede, stane se ústava účinnou a učiní otroka svobodným, pokud si to strana, která jej za tímto účelem vydala, dosud nerozmyslela.

2. Kromě toho, když někdo dá Titiovi deset aurei, aby za tyto peníze koupil otroka a manumitoval ho, a později si to rozmyslí; pokud otrok ještě nebyl koupen, změna názoru mu dá právo na žalobu na vrácení peněz, pokud to Titiovi jasně sdělí, aby otroka později nekoupil a neutrpěl ztrátu. Pokud však již byl otrok zakoupen, změna názoru nepoškodí toho, kdo ho koupil, ale místo deseti aurei, které obdržel, musí odevzdat otroka, kterého koupil; nebo pokud by v navrhovaném případě otrok předtím zemřel, nemusí nic platit, pokud jeho smrt nezpůsobil. Pokud však otrok uprchl a strana, která ho koupila, to nezavinila, nebude muset nic platit; je však jasné, že musí slíbit, že ho vrátí, pokud by se někdy dostal do její moci.

3. Jestliže však obdržel peníze za účelem manumitace otroka a ten uteče dříve, než je manumitován; zvažme, zda to, co obdržel, lze získat zpět osobní žalobou? Pokud se totiž chystal zmíněného otroka prodat a neučinil tak proto, že obdržel peníze na jeho manumitaci, nemůže být proti němu podána žaloba na vrácení. Je však zřejmé, že musí poskytnout záruku, že pokud se otrok dostane do jeho rukou, vrátí to, co obdržel, po odečtení případné snížené hodnoty, kterou otrok mohl utrpět v důsledku svého útěku. Není pochyb o tom, že pokud si strana, která platbu provedla, stále přeje, aby byl otrok manumitován, ale druhá strana si to nepřeje, protože se jí nabízí z důvodu jeho útěku, musí vrátit celou částku, kterou obdržela. Pokud se však strana, která mu zaplatila deset aurei, rozhodne, aby jí byl otrok sám vydán; výsledek bude takový, že buď jí musí být otrok vydán, nebo jí musí být vráceny peníze, které zaplatila. Pokud však strana neměla v úmyslu otroka prodat, pak musí být vráceno to, co obdržela, ledaže by ho, kdyby nedostala peníze na manumit, střežila s větší péčí; v tomto případě totiž není spravedlivé, aby byla zbavena otroka a také celé ceny.

4. Pokud však přijal peníze za účelem manumitace otroka a otrok zemřel; pak, pokud byl v prodlení s manumitací, musíme rozhodnout, že má vrátit to, co přijal; pokud však nebyl v prodlení, neboť se vydal na cestu za guvernérem provincie nebo jiným soudcem, u něhož by bylo možné zahájit řízení o manumission, a otrok během cesty zemřel, je lepší názor, že pokud měl v úmyslu otroka prodat nebo ho sám využít k nějakému účelu, je třeba rozhodnout, že není povinen nic vracet; neboť pokud neměl v úmyslu tyto věci učinit, musí nést ztrátu vyplývající ze smrti otroka, neboť ten by zemřel, i kdyby jeho majitel nedostal peníze na jeho manumitaci, ledaže by cesta podniknutá za účelem jeho manumitace byla příčinou jeho smrti; jako například kdyby byl zabit lupiči nebo rozdrčen pádem stáje či přejetím vozidlem nebo by přišel o život jiným způsobem, a to by se nestalo, kdyby cesta za účelem jeho manumitace nebyla podniknuta.

6. Týž, Disputace, kniha III.

Když cizinec dá věno za ženu a je dohodnuto, že ať už manželství skončí jakýmkoli způsobem, věno mu bude vráceno a k uzavření manželství nedojde; pak, protože se dohoda týkala pouze záležitostí, které se staly po uzavření manželství, a manželství nebylo uzavřeno, vyvstane otázka, zda má žena právo na žalobu na vrácení věna, nebo zda na ni má nárok ten, kdo věno dal? Je však pravděpodobné, že i v tomto případě měla strana, která věno poskytla, na mysli svůj vlastní zájem; neboť ten, kdo věno daroval z důvodu uzavření manželství, může v případě, že manželství nebylo uzavřeno, podat žalobu na vrácení jakoby z důvodu nedostatku protiplnění, ledaže by žena byla schopna co nejpřesvědčivějšími důkazy prokázat, že tak učinil spíše pro její prospěch než pro svůj vlastní prospěch.

1. Když však otec dá věno pro svou dceru a dojde k takové dohodě; pak, pokud úmysl nebyl zjevně jiný, Marcellus říká, že otec má právo podat osobní žalobu na jeho vrácení.

7. Julianus, Digesty, kniha XVI.

Někdo, kdo se domníval, že dluží ženě určitou částku peněz, slíbil jejímu snoubenci na její žádost, že mu ji vyplatí jako věno, a učinil tak; poté se sňatek neuskutečnil. Vyvstala otázka, zda může peníze získat zpět ten, kdo je zaplatil, nebo zda tak může učinit žena? Nerva a Atilicinus odpověděli, že jelikož se strana domnívala, že peníze dluží, a mohla se bránit námitkou založenou na podvodném úmyslu, mohla sama podat žalobu; pokud si však byla vědoma, že ženě nic nedluží, a dala slib, měla by právo žalovat žena, protože peníze by patřily jí. Pokud by však byl skutečně jejím dlužníkem a peníze zaplatil před uzavřením manželství a k uzavření manželství by nedošlo; může podat žalobu na vrácení peněz a ženě by nezůstalo žádné jiné právo na zaplacení dluhu než to, že by dlužník mohl být nucen postoupit jí své právo na žalobu na vrácení dluhu a nebyl by dále odpovědný.

(1) Je-li pozemek převeden jako věno a k uzavření manželství nedojde, lze jej získat zpět osobní žalobou a lze žalovat i úrodu. Stejně pravidlo platí pro otrokyni a její děti.

8. Neratius, Pergameny, kniha II.

S odkazem na to, co uvádí Servius ve své knize o věnech; to znamená, že pokud došlo ke sňatku mezi osobami, z nichž ani jedna ještě nedosáhla příslušného věku, lze vymáhat vše, co bylo mezitím dáno jako věno; musíme tomu rozumět tak, že pokud dojde k rozvodu předtím, než některá z osob dosáhne zákonného věku, mohou být peníze vráceny, ale dokud zůstávají ve stavu manželském, nemůže být majetek vrácen více než v případě, že jej snoubenka dala jako věno svému snoubenci, dokud mezi nimi existuje spojení; Je-li totiž něco z tohoto důvodu darováno před uzavřením manželství, pak (protože je to darováno tak, že se to může stát věnem) to nelze získat zpět, dokud je možné, že se tak stane.

9. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Pokud mám v úmyslu dát ženě peníze a vyplatit je jejímu snoubenci jako věno podle jejího pokynu, ale ke sňatku nedojde, má žena právo podat žalobu na jejich vrácení. Jestliže jsem však uzavřel smlouvu s jejím snoubencem a dal mu peníze s tím, že pokud se sňatek uskuteční, věno získá žena, ale pokud se neuskuteční, má mi být vráceno; je dáno jakoby za něco, a pokud k tomu nedošlo, mohu je vymáhat po snoubenci.

1. Když někdo omylem slíbí nastávajícímu manželovi ženy podle jejího pokynu peníze, které mu nenáleží, a ke sňatku dojde, nemůže se dovolávat výjimky z důvodu podvodného úmyslu; protože manžel uzavíral svůj vlastní obchod, není vinen podvodem a neměl by být podveden, což by se stalo, kdyby byl nucen vzít si ženu, která neměla věno. Proto má výše uvedená strana právo podat proti ženě žalobu na vrácení peněz a může v ní po ní požadovat to, co dal jejímu manželovi, nebo aby byl zproštěn odpovědnosti, pokud dosud nezaplátil. Pokud by však manžel podal žalobu na vrácení peněz po zániku manželství, měla by být výjimka překážkou pouze s ohledem na částku, kterou by žena obdržela.

10. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Pokud žena, která chce dát věno muži, za něhož se hodlá provdat, jej zproští odpovědnosti za peníze, které jí dluží, a manželství se neuskuteční, může proti němu zcela správně podat žalobu na vrácení peněz; protože je jedno, zda mu byly skutečně vyplaceny, nebo zda za ně získal zproštění odpovědnosti, protože je obdržel bez protiplnění.

11. Julianus, Digest, kniha X.

Pokud dědic, kterému bylo rozhodnutím svobodného pána uloženo postavit pomník za určitou částku, zaplatí peníze svobodnému pánovi a ten, poté co je obdržel, pomník nepostaví, bude odpovědný za žalobu na vrácení peněz.

(12) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Pokud někdo podá žalobu pro donatio mortis causa na uzdravení strany z nemoci, může požadovat také výnosy darovaného majetku, děti otrokyň a cokoli jiného, co mohlo připadnout k darovanému majetku.

13. Marcianus, Pravidla, kniha III.

14. Když syn přinese nějaký majetek do horké komory pro svého bratra, jako by se chystal zahájit řízení o vlastnictví majetku, a neučiní tak; Marcellus v páté knize Digest říká, že je oprávněn podat žalobu na jeho navrácení.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud strana zaplatí peníze, které nedluží, tomu, kdo se falešně vydává za zástupce, nelze peníze od zástupce vymáhat, pokud jeho údajný zmocnitel transakci neratifikuje; jak však uvádí Julianus, odpovědný by byl sám zmocnitel. Pokud však zmocnitel úkon neratifikuje, pak pokud by vyplacené peníze byly skutečně splatné, lze je vymáhat po samotném údajném zástupci; protože žaloba na vrácení vyplacených peněz, kde nebyl žádný dluh, se nezakládá na této skutečnosti, ale na tom, že byly vyplaceny na základě něčeho, co se neuskutečnilo, a nebyla provedena ratifikace; nebo může být žaloba podána proto, že se falešný zástupce dopustil krádeže peněz, protože může být žalován nejen pro krádež, ale i v rámci osobní žaloby na vrácení peněz.

(15) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Když byl jeden z tvých otroků podezřelý z krádeže jistým Attiusem a ty jsi vydal otroka k mučení pod podmínkou, že ti bude vrácen, pokud se ukáže, že je neviný; a Attius ho pak vydal prefektovi stráže jako toho, kdo byl přistižen při činu, a prefekt stráže mu uložil krajní trest; máš právo podat žalobu proti Attiovi z toho důvodu, že byl povinen ti otroka vydat, protože to byl povinen učinit před svou smrtí. Labeo říká, že máš nárok na žalobu na vydání, protože Attius je odpovědný za to, že zabránil jeho vydání. Proculus však říká, že aby byl Attius povinen otroka vydat, musel jsi ho učinit svým otrokem, a v takovém případě bys nemohl podat žalobu na jeho výrobu; kdyby však stále zůstal tvůj, mohl bys proti Attiovi podat žalobu pro krádež, protože užíval cizí majetek takovým způsobem, že si musel být vědom, že tak činí proti vůli vlastníka, nebo že kdyby si toho byl vědom, zakázal by to.

16. Celsus, Digesty, kniha III.

Zaplatil jsem ti peněžní částku pod podmínkou, že mi vydáš Stichus; je tento druh smlouvy smlouvou o neúplné koupi a prodeji, nebo z ní nevyplývá jiný závazek, než by vyplýval z vlastnictví daného za něco, co se neuskutečnilo? Přikláním se spíše k poslednímu názoru; a proto, kdyby Stichus zemřel, mohl bych získat zpět částku, kterou jsem dal pod podmínkou, že mi Stichus vydáte. Předpokládejme například, že Stichus patřil někomu jinému, ale ty jsi mi ho přesto vydal; mohu po tobě vymáhat peníze, protože jsi nepřevděl vlastnictví otroka na toho, kdo ho přijal; a opět, pokud je Stichus tvým majetkem a ty nejsi ochoten poskytnout záruku proti jeho navrácení někým, kdo má lepší vlastnické právo, nebudeš propuštěn, takže nemohu podat žalobu na vymáhání peněz po tobě.

Tit. 5. O žalobě na vymáhání, je-li protiplnění nemravné nebo nespravedlivé.

1. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Všechno, co se dává, se rozděluje buď za nějakým účelem, nebo za úplatu; a pokud se dává za nějakým účelem, může to být buď nemravné, nebo čestné, a pokud je to nemravné, může se nemravnost vztahovat buď na dárce, a ne na obdarovaného, nebo se může vztahovat na obdarovaného, a ne na dárce, nebo se může vztahovat na oba.

(1) Je-li tedy něco poskytnuto k čestnému účelu, lze podat žalobu na jeho vrácení pouze tehdy, nebyl-li splněn účel, k němuž bylo poskytnuto.

(2) Je-li však nemravným jednáním vinen obdarovaný, i když účel byl splněn, lze podat žalobu na vrácení daru.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Předpokládejme například, že jsem ti něco daroval, abych tě přiměl nepáchat svatokrádež nebo krádež nebo nezabít člověka. V tomto případě Julianus říká, že pokud jsem ti to dal, abys nezabil člověka, lze podat žalobu na jeho navrácení.

1. Kromě toho platí stejné pravidlo, pokud jsem ti něco dal pod podmínkou, že mi vrátíš majetek, který jsem u tebe uložil, nebo mi vrátíš určité listiny.

2. Pokud jsem ti však něco dal pod podmínkou, že soudce rozhodne v můj prospěch v dobré věci, bylo sice uvedeno, že bude důvod k žalobě na vrácení, ale ten, kdo tak učiní, se dopouští zločinu, neboť se má za to, že soudce korumpuje; a nedávno náš císař rozhodl, že má svůj případ prohrát.

(3) Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Tam, kde se nemorálního jednání dopustí jak dárce, tak obdarovaný, se domníváme, že žaloba na vrácení daru nemůže být podána; jako například v případě, kdy jsou peníze vyplaceny proto, aby mohl být vynesena nespravedlivý rozsudek.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Stejně pravidlo platí i v případě, kdy jsou peníze zaplacené za prostituci nebo kdy si strana, která byla přistižena při cizoložství, koupí imunitu, neboť žaloba na vrácení daru nebude podána; takový je názor Sabina a Pegase.

1. Dále tam, kde zloděj platí, aby se vyhnul vydání, neboť v tomto případě, jelikož se obě strany provinily nemravností, nebude žaloba na vymáhání nároku na náhradu škody přípustná.

2. Kde je však nemravným jednáním vinen pouze příjemce, může být podle Celsa žaloba na vymáhání podána; například tam, kde ti platím, abys mi neublížil.

3. Peníze vyplacené nevěstce však nelze vymáhat, jak uvádí Labeo a Marcellus; princip však není stejný, neboť nejde o to, zda nemravnost existuje na obou stranách, ale že existuje pouze na straně dárce; jako žena jedná nemravně, protože je nevěstka, ale není nemravná, když peníze přijímá, protože je nevěstka.

4. Jestliže ti něco dám výměnou za informaci, například abys mi prozradil, kde se nachází můj uprchlý otrok, nebo mi sdělil, kde lze nalézt zloděje, který mi ukradl majetek; nelze podat žalobu za to, co mám, protože ty ses při přijímání neprovinil nemravností. Jestliže však přijmete peníze od mého uprchlého otroka, abyste mi zabránili podat o něm informace, mohu proti vám podat žalobu na vrácení uvedených peněz, stejně jako kdybyste byl zloděj; a jestliže sám zloděj nebo společník zloděje či uprchlého otroka přijal ode mne peníze výměnou za informace; domnívám se, že bude důvod k žalobě na jejich vrácení.

(5) Julianus, On Urseius Ferox, kniha III.

Pokud někdo dostane od mého otroka peníze, aby mu zabránil podat informace o krádeži, kterou spáchal, ať už tyto informace podá, nebo ne, Proculus říká, že žaloba na vymáhání těchto peněz bude oprávněná.

6. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Sabinus vždy schvaloval názor antických autorit, totiž že pokud je něco v rukou strany nezákonně, lze to získat zpět osobní žalobou; s tímto názorem souhlasí i Celsus.

(7) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Pokud byly peníze získány na základě ustanovení, které bylo vynuceno násilím, je stanoveno, že žaloba na jejich vrácení bude přípustná.

8. Paulus, Otázky, kniha III.

Kdybys Titiovi něco slíbil za nemravnou úplatu, můžeš mu to zakázat výjimkou z důvodu zlomyslného výmyslu nebo in factum; nicméně pokud bys to dal, nemůžeš podat žalobu na její vymáhání; protože novější událost, tj. stipulace, je zlikvidována, protože se stala neúčinnou z důvodu výjimky, a dřívější událost, tj. nemravnost, zůstává. A kromě toho, je-li nemravné postavení jak dárce, tak příjemce, je výhodnější postavení držitele; a proto žaloba na vrácení peněz nebude přípustná, i když peníze byly vyplaceny na základě ustanovení.

9. Týž, O Plautiovi, kniha V.

Půjčím-li ti šaty, aby ti sloužily, a poté zaplatím peníze za jejich vrácení, bylo rozhodnuto, že mohu správně postupovat prostřednictvím osobní žaloby na vrácení; protože ačkoli peníze byly zaplacený za určitým účelem a účel byl splněn, přesto byly zaplacený neoprávněně.

1. Jestliže jste ode mne přijal peníze jako pobídku k tomu, abyste vrátil majetek, který vám byl pronajat, prodán nebo svěřen do úschovy, budu oprávněn podat proti vám žalobu na základě pronájmu, prodeje nebo mandátu; jestliže jsem vám však peníze zaplatil, abyste mi vydal něco, co jste mi dlužil na základě závěti nebo ustanovení, bude existovat pouze právo podat žalobu na vrácení peněz, které vám byly za tímto účelem vyplaceny; jak uvedl Pomponius.

Tit. 6. O žalobě na vrácení peněz, které nejsou splatné.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Nyní se zabývejme případem peněz, které byly zaplacený, aniž by byly splatné.

1. A skutečně, jestliže někdo z nevědomosti zaplatí, co není splatné, může to získat zpět prostřednictvím této žaloby; jestliže však zaplatil, jsa si vědom toho, že to nedluží, žaloba na jejich vrácení nebude přípustná.

2. Týž, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud někdo zaplatí s tím, že pokud by se ukázalo, že peníze nebyly splatné, nebo že se na ně vztahuje Lex Falcidia, budou vráceny; bude možné podat žalobu na jejich vrácení, neboť mezi stranami byla uzavřena dohoda.

1. Pokud je něco zaplacený v souladu s podmínkami závěti, ale závěť se později ukáže jako zfalšovaná, neúčinná nebo neplatná, nebo by měla být zrušena, může to být vráceno; a pokud by po dlouhé době vyšel najevo dluh nebo by byly předloženy dlouho utajované dodatky, které obsahují odvolání již zaplacených odkazů, nebo by se odkazy zmenšily, protože byly odkázány jiným; platí stejné pravidlo. Je tomu tak proto, že božský Hadrián v reskriptu uvedl, že v případě existence neúčinné nebo zfalšované závěti by měla být žaloba příznána straně, v jejíž prospěch bylo vydáno rozhodnutí týkající se pozůstalosti.

3. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Stejně by se mělo postupovat i v případě, že po vyplacení odkazů nějaká nová nebo neočekávaná událost převede pozůstalost na jiné; například když se posmrtně narodí dítě, o němž dědic nevěděl, že je v matčině lůně, nebo když se vrátí syn, který byl v rukou nepřítele a kterého jeho otec mylně považoval za mrtvého; neboť císař Titius Antoninus v reskriptu uvedl, že by měla být přiznána pretoriánská žaloba posmrtnému synovi nebo tomu, komu byl majetek přiznán, proti stranám, které přijaly odkazy, protože držitel v dobré víře odpovídá za částku, o kterou se obohatil, a riziko nároků tohoto druhu se nevztahuje na stranu, která provede platbu, aniž by se provinila nedbalostí.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že stejné pravidlo bude platit, pokud bude předložena jiná závěť.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVI.

Není žádnou novou doktrínou, že pokud jedna strana zaplatí, může druhá strana podat žalobu na vrácení peněz; pokud totiž nezletilý mladší pětadvaceti let bez řádného protiplnění vstoupí do pozůstalosti a získá úplnou restituci po vyplacení odkazů, pak, jak je uvedeno v Rescriptu Arriovi Tizianovi, právo na žalobu na vrácení peněz nepřísluší jemu, ale straně oprávněné k majetku z pozůstalosti.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Jestliže tvůj zástupce zaplatí dluh, který nebyl splatný, a ty jeho úkon neratifikuješ, pak, jak uvádí Labeo v knihách nazvaných "Poslední díla", může být podána žaloba na vrácení peněz, ale pokud byly splatné, Celsus říká, že je nelze vymáhat; protože tam, kde někdo jmenuje zástupce, aby vyřizoval jeho záležitosti, se má za to, že mu také nařizuje, aby zaplatil jeho věřiteli; a není nutné poté čekat, až své úkony ratifikuje.

(1) Labeo také říká, že pokud jsou peníze, které nejsou splatné, vyplaceny zástupci a jeho zmocnitel jeho úkon neratifikuje, může být podána žaloba na jejich vrácení.

(2) Celsus říká, že každý, kdo zaplatí dluh agentovi, je ihned propuštěn a o ratifikaci není třeba uvažovat; pokud však agent obdrží to, co není splatné, pak se ratifikace vyžaduje, protože by se mělo za to, že nedal pokyn k tomu, aby bylo něco učiněno s ohledem na vymáhání této pohledávky, a proto, není-li jeho úkon ratifikován, musí být podána žaloba na agenta o její vrácení.

(3) Julianus říká, že ani opatrovník, ani zmocněnec nemohou podat žalobu na vymáhání peněz poté, co je vyplatili; a že nezáleží na tom, zda vyplatili své vlastní peníze nebo peníze svěřence či zmocnitele.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud jsou omylem vyplaceny peníze, které nejsou splatné, může být podána žaloba na vrácení týchž peněz nebo stejné částky.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Pokud třetí osoba zaplatí manželce na účet manžela, který je v platební neschopnosti, nemůže podat žalobu na vrácení peněz, protože se jedná o dluh, který má manželka ve všech ohledech.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVI.

Neboť i když manžel, když je naprosto neschopen splácet své dluhy, dá své ženě věno, je v takovém postavení, že nemůže podat žalobu na jeho vymáhání.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Kdo se zavázal zaplatit dluh v určitý den, je dlužníkem v takovém rozsahu, že pokud dluh zaplatí před stanovenou dobou, nemůže podat žalobu na vrácení peněz.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Pokud by strana, proti níž je podána žaloba De peculio, z nedbalosti zaplatila více, než je v peculiu, nemůže podat žalobu na jeho vrácení.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Kdybych ti dal do užívání svůj pozemek v mylném domnění, že ti ho dlužím, a zemřel bych před podáním žaloby na jeho vrácení, právo podat žalobu přejde na mé dědice.

13. Týž, O Sabinovi, kniha X.

I otrok může být zavázán přirozeným závazkem; proto pokud by za něj někdo zaplatil dluh nebo by tak učinil sám otrok poté, co byl manumitován (jak říká Pomponius), nemůže tyto peníze vymáhat z peculium, jehož svobodnou správu požívá; a z tohoto důvodu bude ručit ručitel, který byl za otroka přijat, a zástava daná na jeho účet bude ponechána; pokud však otrok, který má správu svého peculium, dá něco do zástavy za to, co dluží, měla by mu být přiznána praetorská žaloba na vrácení.

(1) Kromě toho, pokud si svěřenec půjčí peníze bez zmocnění svého poručníka, čímž se obohatí, a po dosažení dospělosti je splatí, nemůže podat žalobu na jejich vrácení:

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Je totiž pouze v souladu s přirozenou spravedlností, aby nikdo neměl majetkový prospěch z újmy druhého.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Právo vymáhat cokoli, co nebylo splatné, se zakládá na přirozeném právu, a proto se žaloba bude vztahovat na jakýkoli přírůstek majetku, například na dítě narozené z otrokyně nebo na jakoukoli půdu přidanou naplaveninami; a skutečně se vztahuje i na úrodu, kterou v dobré víře nasbírala strana, jíž bylo dodáno.

(1) Kromě toho, pokud byly vyplaceny peníze patřící jiné osobě, bude žaloba podána za účelem získání jejich držby; stejně jako kdybych já, pracující v mylném dojmu, vám vydal držbu určitého majetku v domnění, že jsem k tomu povinen, mohl bych podat žalobu na jeho navrácení. Kdybych vám však držbu předal, takže byste nemohl být zbaven majetku z důvodu promlčení, i tehdy bych mohl řádně podat žalobu na vrácení peněz, které byly zaplacený, aniž by byly splatné.

(2) I kdyby užívací právo k dodané nemovitosti patřilo jinému, mohl bych proti vám podat žalobu na vrácení s vynecháním užívacího práva.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Je-li dluh závislý na podmínce zaplacen omylem, pak dokud podmínka trvá, může být podána žaloba na jeho vymáhání; jestliže však podmínka nastala, nemůže být žaloba na její vymáhání podána.

(1) Má-li však být něco vydáno v neurčitým čase, nelze to vymáhat poté, co tento čas uplynul.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Jestliže totiž slíbím, že něco vydám, až zemřu, a vydám to před touto dobou, Celsus říká, že nemám nárok na žalobu o navrácení; a tento názor je správný.

18. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Je-li něco dlužno pod podmínkou, která se musí nevyhnutelně splnit, nelze to vymáhat žalobou poté, co to bylo vydáno; ačkoli kdyby to mělo být vydáno pod jinou podmínkou, jejíž splnění je nejisté, mohla by být podána žaloba na její vymáhání, i kdyby to bylo vydáno dříve.

19. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Je-li dlužník zproštěn závazku tím, že je uložena pokuta osobě, již má být dluh zaplacen, zůstává přirozený závazek nedotčen; a proto jsou-li peníze zaplaceny, nelze je vymáhat.

(1) I když strana může přijmout platbu dluhu, který jí náleží, přesto, jestliže ten, kdo platí, dává to, co nedluží, bude existovat právo na žalobu o jeho vrácení; například když se někdo mylně domnívá, že je dědicem nebo držitelem majetku z pozůstalosti, zaplatí věřiteli téhož, v tomto případě nebude skutečný dědic propuštěn a strana, která zaplatila, může podat žalobu na jeho vrácení; neboť i když někdo může přijmout něco, co mu náleží, přesto, pokud strana, která platí, dává to, co jí nenáleží, bude mít právo podat žalobu na jeho vrácení.

(2) Mám-li mylný dojem, že dlužím nějakou částku, a zaplatím ji v mincích, z nichž část patří jinému a část mně, mohu podat žalobu na polovinu částky, a nikoli na polovinu každého podílu.

(3) Domnívám-li se, že jsem povinen vydat buď Stichus, nebo Pamphilus, zatímco ve skutečnosti jsem povinen vydat Stichus a vydávám Pamphilus; mohu podat žalobu na vydaný majetek, který nebyl splatný; nelze totiž tvrdit, že jsem vydal na úhradu toho, co dlužím.

(4) Jestliže dva dlužníci, kteří dlužili deset aurei, zaplatili dohromady dvacet, Celsus říká, že každý z nich může podat žalobu na vrácení pěti; protože jelikož dlužili deset a zaplatili dvacet, to, co oba zaplatili nad rámec toho, co bylo dlužné, mohou oba žalovat na vrácení.

20. Julianus, Digesty, kniha X.

Jestliže se dlužník a ručitel spojí při placení dluhu, neliší se v tomto případě od dvou dlužníků, kteří slibují; proto vše, co bylo řečeno o druhých, lze použít i na první.

21. Paulus, Otázky, kniha III.

Je zřejmé, že tam, kde uvádíte, že jsou dvě strany vázány stejným závazkem nikoliv k zaplacení stejné peněžní částky, ale k provedení nějakého jiného úkonu; například dodání Sticha nebo Pamphila, a ti dva byli dodáni společně ? nebo třeba tóga, nebo tisíc denárů ? nelze říci, že by se na ně vztahovalo stejné pravidlo, pokud jde o žalobu na vymáhání pohledávky, tedy že mohou podat žalobu na oddělené podíly; protože na počátku nemohli splnit závazek tímto způsobem. V tomto případě má tedy věřitel právo zvolit si, které ze stran bude plnění vydávat, aby druhé straně zabránil v podání žaloby.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Kromě toho, jestliže se domnívám, že jsem něco slíbil tobě nebo Titiovi, ačkoli ve skutečnosti nebyl dán slib ani jednomu z nich, neboť Titius nebyl osobně zahrnut do ujednání, a dodám věc Titiovi, jsem oprávněn podat žalobu, abych ji od něj získal zpět.

(1) Jestliže jsem v důsledku omylu převedl pozemek jako volný, ačkoli jsem si měl vyhradit právo cesty; jsem oprávněn podat žalobu na vymáhání nejisté částky, aby mi bylo přiznáno právo cesty.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pomponius předkládá tuto pěknou otázku, totiž: Když někdo tuší, že byl uzavřen kompromis stranou, jejímž je dědicem, nebo někým, jehož je zmocněncem, a vydá majetek v souladu s podmínkami domnělého kompromisu, zatímco ve skutečnosti žádný nebyl uzavřen; je důvod k žalobě na vrácení? Tvrdí, že ano, neboť k vydání majetku došlo z důvodu, který se mylně předpokládal. Domnívám se, že stejné pravidlo platí v případě, kdy kompromis nebyl splněn s ohledem na věc, kvůli níž bylo vydání provedeno, a stejná zásada bude platit v případě, kdy je kompromis zrušen.

(1) Pokud strana uzavře kompromis po vydání rozhodnutí a zaplatí v souladu s ním, může podat žalobu na vymáhání, protože bylo rozhodnuto, že kompromis je neplatný; to totiž císař Antonín spolu se svým božským otcem uvedl v reskriptu. Nicméně vše, co bylo zaplaceno v souladu s podmínkami takového kompromisu, může být ponecháno a započteno v žalobě podané k výkonu rozhodnutí. Jak by to tedy bylo v případě, kdyby bylo podáno odvolání nebo kdyby nebylo jisté, zda bylo rozhodnutí vydáno a zda je platné? Lepší názor je, že kompromis zůstává v platnosti; je totiž třeba mít za to, že důvod pro tyto zápisy existuje pouze tehdy, pokud se kompromis vztahuje na zcela jisté rozhodnutí, které nelze za žádných okolností změnit.

(2. Kromě toho, pokud byla provedena platba na základě kompromisu týkajícího se ustanovení o výživném zanechaného závětí, je zřejmé, že lze podat žalobu na vrácení toho, co bylo vyplaceno, protože kompromis je zrušen usnesením senátu.

(3) Jestliže je někomu poté, co uzavřel kompromis, přesto vydán rozsudek proti němu; ačkoli je to skutečně učiněno neprávem, přesto je rozsudek platný. Strana se však může dovolávat výjimky z důvodu podvodu proti každému, kdo chce připojit vydání? když skutečně učinil kompromis před připojením vydání? ale pokud se tak stalo později, může přesto využít výjimku z důvodu zlé víry spáchané později; podvodně totiž jedná ten, kdo navzdory kompromisu pokračuje v řízení a stále požaduje zaplacení; a proto, pokud je proti žalovanému vydán rozsudek, může podat žalobu na vrácení toho, co zaplatil v souladu s kompromisem. Je jisté, že to zaplatil za úplatu, a když je něco za úplatu zaplaceno, není obvyklé, aby byla podána žaloba, pokud se úplata uskuteční; v tomto případě však nelze tvrdit, že se úplata uskutečnila, protože strana nedodržela kompromis. Vznikne-li pak právo na žalobu na vrácení plnění, není důvod pro námitku založenou na kompromisu, neboť žaloba na vrácení plnění a námitka nemohou být účinné obě.

(4. Pokud nějaký zákon na začátku předepisuje, že bude podána žaloba na dvojnásobnou nebo čtyřnásobnou náhradu škody; je třeba konstatovat, že žaloba může být podána na vrácení peněz, které byly vyplaceny pod falešným dojmem, že to bylo zákonem povoleno.

24. Týž, O Sabinovi, kniha XLVI.

Když strana, která se mohla chránit věčnou výjimkou, slíbí něco dát, aby byla propuštěna, ačkoli věděla, že může této výjimky využít; nemůže podat žalobu na vrácení.

25. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Když se dvě strany staly ručiteli za dlužníka za deset aureí a dlužník poté zaplatil tři a každý z ručitelů pak zaplatil pět, bylo rozhodnuto, že ten, kdo zaplatil poslední, může podat žalobu na vrácení tří aureí; a to je rozumné, protože poté, co dlužník zaplatil tři, zůstalo splatných sedm, a když byly zaplacený, byly zaplacený tři, které nebyly splatné.

26. Týž, O ediktu, kniha XXVI.

Když někdo nezaplatí jistinu, ale zaplatí úroky, které nejsou splatné, nemůže podat žalobu na jejich vymáhání, pokud jistina, z níž zaplatil úroky, byla splatná; pokud by však zaplatil více, než je zákonná sazba, pak božský Severus v reskriptu (jímž se řídí praxe současné doby) uvedl, že nemůže podat žalobu na jejich vymáhání, ale bude mu poskytnut úvěr na jistinu; a pokud poté jistinu zaplatí, může být podána žaloba jako na vymáhání jistiny, která není splatná. Pokud by tedy měla být nejprve

zaplacená jistina, mohou být veškeré úroky nad zákonnou sazbu, které byly vybrány, vymáhány jako jistina, která nebyla splatná. Jak by tomu bylo v případě, kdyby byly obě částky zaplacené současně? Lze říci, že i v tomto případě by existoval důvod pro žalobu na vrácení.

- (1) Úroky nad dvojnásobek jistiny, neboli složené úroky, však nelze vložit do ujednání ani je vymáhat, a pokud byly zaplacené, lze je vymáhat žalobou; stejně jako lze vymáhat úroky z budoucích úroků.
- (2) Pokud strana v mylném domnění, že dluží určitou částku jako jistinu, zaplatí z ní úroky; může podat žalobu na jejich vrácení a není považována za osobu, která vědomě zaplatila, co neměla.
- (3) Platbou peněz, které nejsou splatné, rozumíme nejen to, co není vůbec dlužné, ale i to, co nelze vymáhat z důvodu věčné výjimky; proto i v tomto případě lze podat žalobu na jejich vymáhání, ledaže by strana, která je zaplatila, v té době věděla, že je chráněna výjimkou.
- (4) Jestliže dlužím sto aurei a převedu pozemek, který má hodnotu dvou set, stejně jako kdybych byl dlužníkem této částky; Marcellus ve dvacáté knize Digest uvádí, že žaloba na vrácení pozemku bude přípustná a ustanovení o sto aurei zůstane v plné platnosti; neboť ačkoli je stanoveno, že je-li místo peněz vydán majetek, může to působit jako zproštění závazku, přesto, je-li omylem vydán majetek větší hodnoty kvůli dluhu, nevzniká mezi podílem na majetku a peněžní částkou nerozlučné spojení, neboť nikdo není nucen proti své vůli přijmout spoluvlastnictví; zůstává však právo žalovat na vrácení celého majetku a závazek zůstává nedotčen; pozemek však bude zachován, dokud nebudou zaplacené dlužné peníze.
- (5) Kromě toho Marcellus říká, že pokud strana, která dluží peníze, dodá ropu větší hodnoty, než je dluh, jako by dlužila větší částku, nebo pokud dá ropu, jako by dlužila větší množství, může podat žalobu na vrácení přebytku ropy, ale ne celé; a že z tohoto důvodu její závazek zaniká.
- (6) Marcellus také říká, že pokud mám nárok na část pozemku a je provedeno ocenění, jako bych měl nárok na celý pozemek, a je mi vyplacena částka v penězích rovnající se hodnotě celého pozemku, nelze vymáhat celou částku kupní ceny, ale pouze hodnotu té části pozemku, na kterou jsem neměl nárok.
- (7) V takovém rozsahu dává věčná výjimka právo na žalobu o navrácení, jak uvádí Julianus v desáté knize, že pokud kupující pozemku nařídí svému dědici, aby zprostil prodávajícího závazku vyplývajícího z prodeje, a poté prodávající, protože o tom nevěděl, pozemek převede, bude mít právo na žalobu o navrácení pozemku. Stejně pravidlo platí, pokud zůstavitel nařídí zproštění svého dlužníka a ten, aniž by o tom věděl, dluh zaplatí.

(8) Pokud někdo, kdo je dlužníkem s odkazem na peculium syna pod otcovskou kontrolou, dluh zaplatí, bude osvobozen, pokud nevěděl, že tento byl zbaven svého peculia; pokud to však věděl a platbu provedl, nebude oprávněn k žalobě na vrácení dluhu, protože vědomě zaplatil to, co nebylo splatné.

(9) Pokud si syn pod otcovskou kontrolou vypůjčí peníze v rozporu s ustanoveními makedonského dekretu senátu a zaplatí je a poté, co se stal dědicem svého otce, podnikne kroky k jejich navrácení; bude mu znemožněno na základě výjimky podat žalobu na navrácení.

(10) Pokud někdo provede platbu omylem v domnění, že proti němu byl vydán rozhodčí nález, může podat žalobu na vrácení peněz.

(11) Jsou-li vyplaceny peníze, které nejsou splatné, buď dědici, nebo držiteli pozůstalostního majetku, lze podat žalobu na jejich vrácení, pokud strana hájí své právo k pozůstalosti; pokud tak však neučiní, lze podat žalobu i na vrácení vyplacených peněz, které byly splatné.

(12) Svobodník, který se nesprávně domníval, že je povinen svému patronovi poskytnout služby, je poskytl, ale Julianus v desáté knize Digest uvádí, že není oprávněn podat žalobu na jejich vrácení, i když služby poskytl v domnění, že je k tomu povinen; svobodník má totiž přirozenou povinnost poskytovat služby svému patronovi. Pokud však služby tohoto druhu pro patrona nevykonal, ale ten ho požádal o splnění nějaké povinnosti, dohodl se s patronem na peněžní částce a zaplatil ji, nemůže podat žalobu na její vymáhání. Pokud však pro svého patrona neprováděl služby, které by bylo možné zařadit pod pojem povinnost, ale jednalo se o služby umělce; například malování obrazů a jiné věci tohoto druhu, je třeba zvážit, zda je oprávněn podat žalobu na jejich vymáhání, neboť se domníval, že je povinen je provést. Celsus v šesté knize Digest soudí, že důvody pro vykonání služeb jsou takového rázu, že nemohou být vykonány pro tutéž osobu nebo touž osobou; neboť velmi často síla člověka nebo čas, jakož i okolnosti změny důvod pro jejich vyžadování; a proto strana nemusí být schopna je vykonat, i kdyby byla ochotna tak učinit. Dále uvádí, že služby tohoto druhu podléhají ocenění; a někdy je nám dovoleno poskytnout jednu věc a podat žalobu na vymáhání jiné; jako například předpokládejme, že vám převedu pozemek, který jsem nebyl povinen převést, a podám žalobu na vymáhání úrody; nebo vám dám otroka, kterého jsem vám nebyl povinen dát, a vy jste ho prodal za malou částku bez podvodného úmyslu; jste jistě povinen vrátit jen tolik kupní ceny, kolik jste mohl mít; nebo předpokládejme, že jsem zvýšil hodnotu otroka na vlastní náklady; neměly by tyto věci připustit ocenění? Říká také, že v navrhovaném případě lze podat žalobu na vrácení částky, za kterou mohly být služby otroka najaty. Marcellus se ve dvacáté knize Digest ptá, zda v případě, kdy byla patronem postoupena pohledávka za služby z důvodu povinnosti, není osvobozený povinen tyto služby poskytnout? Říká, že k tomu není povinen, ledaže se týkají obchodu a měly by být vykonány pro jiného, pokud to patron nařídí, ale tam, kde svobodník vykoná služby z titulu povinnosti, jejichž pohledávka mu byla postoupena, nemůže podat žalobu na vymáhání pohledávky proti věřiteli, pro kterého takové služby vykonal (pokud to bylo

učiněno s odkazem na jiného a věřitel obdržel to, na co měl nárok), ani nemůže podat žalobu proti svému patronovi, protože služby mu náležely z přirozené povinnosti.

(13) Když se se mnou někdo dohodne na deseti aureích nebo stichách a já mu zaplatím pět, vyvstává otázka, zda mohu podat žalobu na jejich vrácení? Tato otázka závisí na skutkovém stavu, zda nejsem uvolněn na částku pěti aurei; neboť pokud jsem, žaloba na vymáhání nebude na místě; pokud však nejsem uvolněn, může být taková žaloba podána? Bylo však zjištěno (jak uvádí Celsus v šesté knize a Marcellus ve dvacáté knize Digest), že nárok na polovinu závazku nemůže být zrušen; takže zaplatí-li strana pět aurei, otázka, zda bude propuštěna, musí zůstat v klidu a může být žalována o zbývajících pět aurei nebo Stichus. Pakliže zaplatí zbývajících pět aurei, je třeba konstatovat, že se původního dluhu zprostil, a pokud dodá Stichus, může podat žalobu na vrácení pěti aurei jako nedlužné částky. Jeho pozdější platba tedy určí, zda v době, kdy bylo zapláceno prvních pět, byly splatné, či nikoli. Jestliže si však po zaplacení pěti aureí a dodání Sticha raději ponechám pět aureí a vrátím Sticha, ptá se Celsus, zda mám být vyslyšen? Domnívá se, že v takovém případě je důvod k žalobě na vrácení pěti aureí, neboť i když mohlo dojít k zaplacení i předání otroka současně, mělo by mi být dovoleno ponechat si to, čemu dávám přednost.

(14) Říká také, že pokud jsou dva dědicové stipulanta, že pět aurei nelze dát jednomu z nich a podíl na Stichus druhému. Stejně pravidlo platí, pokud jsou dva dědicové slibujícího; podle toho nedojde k propuštění, pokud se každému z nich nedá buď pět aurei, nebo podíl ve Stichus.

27. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

28. Když někdo v domnění, že je povinen zaplatit na určitém místě, zaplatí něco, co není splatné, může podat žalobu na vrácení peněz kdekoli, kde si to sám zvolí; zvláštní právo žaloby na vrácení peněz se totiž neřídí mylným názorem toho, kdo platí.

28. Týž, O ediktu, kniha XXXII.

Když soudce nesprávně propustil stranu a ten, kdo je propuštěn, zaplatí dluh dobrovolně, nemůže podat žalobu na vrácení peněz.

29. Ulpianus, Disputace, kniha II.

Někdy osobní stav strany zakládá důvod k vymáhání; například když opatrovanec bez oprávnění svého opatrovníka nebo osoba šílená nebo ta, které bylo zakázáno spravovat svůj majetek, provede platbu; obecně totiž není pochyb o tom, že za

těchto okolností je důvod k žalobě; a pokud nějaké peníze zůstanou, může být podána žaloba na jejich vrácení, ale pokud byly utraceny, bude důvod k osobní žalobě.

30. Týž, Disputace, kniha X.

Je-li někdo věřitelem i dlužníkem v případě, v němž nelze připustit započtení, a zaplatí dluh; nemá právo na žalobu o vrácení peněz, protože byly zaplacený, když nebyly splatné, ale může podat žalobu o svůj vlastní dluh.

31. Týž, Názory, kniha I.

Pokud někdo v důsledku omylu učiní opatření, aby věřiteli byla vyplacena vyšší částka, než odpovídá jeho podílu na pozůstalosti, má právo podat žalobu na vymáhání z důvodu slibu učiněného za účelem zaplacení toho, co nebylo splatné.

32. Julianus, Digest, kniha X.

Je-li někdo povinen vydat Pamphila nebo Sticha a vydá oba současně a poté se stane, že buď oba, nebo jeden z nich zemře, nemůže nic vymáhat; neboť to, co ještě zbude, bude použito na úhradu závazku.

(1) Uzavře-li ručitel dohodu, že proti němu nebude podána žaloba o dlužné peníze, ale z nedbalosti je zaplatí, může podat osobní žalobu na stipulanta, aby je získal zpět, a proto hlavní dlužník zůstane odpovědný, ale on sám bude chráněn svou výjimkou; nezáleží ani na tom, zda zaplatí ručitel nebo jeho dědic. Pokud by se však hlavní dlužník stal dědicem ručitele a dluh zaplatil, nemůže podat žalobu na vymáhání peněz a bude osvobozen.

(2) Domnívá-li se žena, že je povinna převést majetek jako věno, a dá něco jako věno, nemůže podat žalobu na jeho vrácení; ponecháme-li totiž stranou její mylný názor, zůstává otázka povinnosti, a to, co je z tohoto důvodu zaplacené, nelze vymáhat žalobou.

(3) Pokud strana obecně slíbí, že dodá otroka, je to stejný případ, jako když je někdo povinen dát otroka nebo zaplatit deset aureí; a proto pokud dodá Sticha v domnění, že to slíbil, může podat žalobu na jeho vrácení a bude osvobozen tím, že dá jakéhokoli jiného otroka.

33. Týž, Digesty, kniha XXXIX.

Jestliže já postavím na tvém neobydleném pozemku a ty jej později získáš do držby, nebude důvod k žalobě na vymáhání, protože mezi námi nebyla uzavřena žádná obchodní smlouva; neboť ten, kdo platí peníze, které mu nenáleží, tímto úkonem

do jisté míry uzavírá obchod, ale když vlastník pozemku převezme do držby budovu, kterou na něm postavil někdo jiný, k žádnému obchodnímu úkonu nedochází; neboť ve skutečnosti, i kdyby osoba, která postavila na cizím pozemku, sama vydala držbu, neměla by právo na žalobu o vrácení, protože by v žádném ohledu nepřevedla majetek na toho, kdo jej přijal, neboť vlastník by pouze získal do držby to, co již bylo jeho. Proto je stanoveno, že pokud by strana, která se považovala za dědice, měla dům, který byl součástí pozůstalosti, podepřít, nemohla by mu být náhrada nákladů poskytnuta jiným způsobem než tím, že si nemovitost ponechá.

34. Týž, Digest, kniha XL.

Pokud byl někomu svěřen celý majetek a kromě toho i pozemek, pokud by měl dědici zaplatit deset aurei, a dědic prohlásí, že má pochybnosti o solventnosti majetku, a vzdá se ho v souladu s Trebelliovým dekretem senátu; výše uvedená strana nebude mít důvod mu peníze vyplatit, a proto může žalobou získat zpět vše, co dal za účelem splnění podmínky.

35. Týž, Digesty, kniha XLV.

Zaplatí-li někdo peněžní částku z důvodu, že nebyla podána obrana proti žalobě na její vrácení, i když by byl následně připraven podat obranu, nemůže získat zpět to, co zaplatil.

36. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, kniha V.

Otrok jisté strany bez vědomí svého pána půjčil mísu a strana, které ji půjčil, ji dala do zástavy a utekla, a ten, kdo ji dostal do zástavy, řekl, že ji nevrátí, dokud nedostane peníze; ty mu otrok zaplatil a mísu vrátil. Vystala otázka, zda proti němu lze podat žalobu na vrácení peněz? Odpověď zněla, že pokud ten, kdo přijal mísu do zástavy, věděl, že patří jinému, učinil se odpovědným za krádež; a proto pokud přijal peníze od otroka za účelem vykoupení ukradené věci, může být proti němu podána žaloba. Pokud však nevěděl, že věc, která u něj byla uložena, patří jinému, není zlodějem; a kromě toho, pokud mu byly peníze vyplaceny otrokem jménem osoby, od níž přijal zástavu, nemohla být proti němu podána žaloba na jejich vrácení.

37. Julianus, On Urseius Ferox, kniha III.

Já, protože jsem o tom nevěděl, jsem od tebe koupil svého vlastního otroka a zaplatil jsem ti za něj peníze. Jsem naprosto přesvědčen, že jsem oprávněn podat proti tobě žalobu o vrácení peněz a že taková žaloba může být za tímto účelem proti tobě podána, ať už jsi věděl, že otrok je můj, nebo jsi o tom nevěděl.

38. Africanus, Otázky, kniha IX.

Když dva bratři byli pod kontrolou téže strany a jeden z nich si od druhého vypůjčil peníze a po smrti svého otce mu je vyplatil, vyvstala otázka, zda je lze získat zpět žalobou? Odpověď zněla, že není pochyb o tom, že žaloba může být podána na výši podílu, na který měl dědic nárok po svém otci; ale pokud jde o podíl, který měl zdědit jeho bratr, může podat žalobu pouze v případě, že se tato částka dostala do rukou bratra z jeho vlastního peculium; neboť se mělo za to, že existující přirozený závazek byl odstraněn právě tím, že jeho bratr získal část jeho peculia, a proto, pokud bylo peculium předtím odkázáno synovi, tj. tomu samému, který byl svému bratrovi dlužen, mohl si tento odečíst tuto částku. To se přesně shoduje s názorem, který schvaluje Julianus, že pokud by strana něco dlužila cizímu člověku a bylo by to od něj vybráno po smrti jeho otce; měl by právo na žalobu na rozdělení pozůstalosti, aby získal od svých spoludědiců částku v rozsahu, který by od nich věřitel mohl získat žalobou De peculio. Proto, je-li zahájeno řízení o žalobě na rozdělení pozůstalosti, je spravedlivé, aby se peculium rozdělovalo jen tak, že strana bude odškodněna svým spoludědicem s ohledem na určitou část; a proto, jako se mohl bránit proti cizí osobě, tím spíše by měl být odškodněn za to, co dlužil svému bratrovi.

(1) Byla položena otázka, zda v případě, že otec půjčí peníze svému synovi a ten je po svém osamostatnění vrátí, může podat žalobu na jejich vrácení? Odpověď zněla, že pokud žádná část peculium nezůstane v držení otce, nemůže syn podat žalobu, a to, co dokazuje, že přirozený závazek stále existuje, je, že pokud cizí osoba podá do jednoho roku žalobu De peculio, může si otec odečíst to, co mu syn dluží.

(2) Na druhou stranu, pokud otec dlužil synovi peníze a vyplatil mu je poté, co byl emancipován, nemůže je získat zpět; stejným argumentem se totiž dokazuje, že přirozený závazek v tomto případě stále existuje, protože pokud by cizí osoba podala žalobu De peculio do jednoho roku, rozhodlo by se, že peculium zahrnuje to, co mu otec dluží. Stejně pravidlo platí v případě, kdy cizí dědic vyplatí vyděděnému synovi to, co mu dlužil jeho otec.

(3) Dostal jsem záruku za dědictví, když mi ručitel zaplatil, ukázalo se, že na dědictví nemám právo; a bylo rozhodnuto, že ručitel může peníze získat zpět žalobou.

39. Marcianus, Institutes, kniha VIII.

Když někdo, když si může nechat poskytnout jistotu od příjemce svěřenství, tak neučiní; božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že může podat žalobu na vrácení všeho, co zaplatil nad rámec částky.

40. Týž, Pravidla, kniha III.

Pokud má někdo nárok na věčnou výjimku, má právo podat žalobu na vrácení všeho, co zaplatil omylem; to však neplatí univerzálně, neboť pokud je výjimka udělena ve prospěch strany, proti níž bylo řízení zahájeno, může podat žalobu na

vracení toho, co zaplatil, jako se to stává v případě cenných papírů podle dekretu senátu; ale tam, kde je výjimka udělena ze zášti vůči straně, jíž peníze náleží, nelze vymáhat to, co bylo neoprávněně zapláceno; například když si syn pod dohledem rodičů vypůjčí peníze proti makedonskému dekretu senátu a poté, co se stane svým vlastním pánem, je zaplatí, nemůže podat žalobu na jejich vrácení.

(1) Je-li část domu od určitého dne ponechána ve svěřenectví a před okamžikem, kdy svěřenectví přechází na dědice, shoří a dědic jej na vlastní náklady znovu postaví, je stanoveno, že náklady na ně musí být odečteny od částky zahrnuté do svěřenectví; a pokud dědic odevzdá dům, aniž by uvedené náklady odečetl, může být podána žaloba na vrácení nejisté částky z důvodu, že dědic zaplatil více, než mu náleželo.

(2) Uzavře-li patron se svým svěřencem dohodu, že proti němu nebude podána žaloba za služby, a bylo-li by později svěřencem něco zapláceno, může být podána žaloba na vymáhání této částky.

41. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Pokud svěřenec bez souhlasu svého poručníka slíbí ve smlouvě, že zaplatí, a učiní tak, bude mít právo podat žalobu na vymáhání; a to z toho důvodu, že peníze nedlužil ani podle přirozeného práva.

42. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Není obvyklé, aby se zaplácené peněžní částky vymáhaly žalobou.

43. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Pokud strana odpřísáhne, že není povinna platit, je veškerý spor ukončen a je třeba konstatovat, že v tomto případě lze vymáhat peníze, které byly zapláceny.

44. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Žalobu na vrácení peněz nelze podat proti tomu, kdo přijal to, co mu patří; i když platbu provedla jiná osoba než skutečný dlužník.

45. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Pokud strana prodala nemovitost a převedla ji na kupujícího, ale nezachovala to, co jí zemřelý dlužil, může podat žalobu na její vrácení; protože vše, co bylo zapláceno nad rámec toho, co je dlužné, může být správně vráceno osobní žalobou.

46. Týž, O Plautiovi, kniha IV.

Strana, která zaplatí jménem dědice a penězi patřícími dědici odkazy, které nejsou splatné, nemůže sama podat žalobu na vrácení toho, co zaplatila; pokud však zaplatila peníze dědice bez jeho vědomí, pak vlastník peněz, jak se soudí, může řádně podat žalobu na jejich vrácení. Stejná pravidla platí pro hmotný majetek všeho druhu.

47. Celsus, Digesty, kniha VI.

Z omylu jsi slíbil zaplatit peníze, které nebyly splatné, a strana, která byla tvým ručitelem, je zaplatila. Domnívám se, že pokud je ručitel zaplatil tvým jménem, budeš pak odpovědný ručiteli a stipulant bude odpovědný tobě; nelze totiž očekávat, že bys nejprve ratifikoval jeho jednání, neboť může být konstatováno, že jsi dal ručiteli pokyn, aby platbu provedl tvým jménem. Pokud však ručitel zaplatil svým jménem částku, kterou nedlužil, může podat žalobu proti stipulantovi jako proti tomu, kdo zaplatil peníze, které podle práva národů nebyly splatné; pokud však existuje nedostatek částky, kterou může vymáhat po tom, komu zaplatil, může ji vymáhat po vás na základě mandátní žaloby; za předpokladu, že tomu, kdo podával žalobu v nevědomosti o skutečnostech, by neměla bránit výjimka.

48. Týž, Digest, kniha VI.

Jestliže někdo slíbí, že když něco vykoná nebo když to bylo vykonáno, zaplatí deset aurei, a zaplatí částku, kterou slíbil, dříve než je úkon vykonán; nebude se mít za to, že vykonal, co slíbil, a proto může podat žalobu na vrácení peněz.

49. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Žalobu na vrácení peněz lze podat pouze proti těm, jimž byly peníze nějakým způsobem vyplaceny, nikoli proti těm, jimž platba přináší prospěch.

50. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Pokud někdo vědomě zaplatí to, co nedluží, s úmyslem podat později žalobu o vrácení, nemá právo na žalobu.

51. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

V těch případech, kdy máme právo zadržet majetek, ale nemáme právo podat žalobu na jeho vrácení, pokud uvedený majetek vydáme, nemůžeme podat žalobu na jeho vrácení.

52. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXVII.

Platbu provádíme buď z dobrého důvodu, nebo za nějakým účelem, přičemž důvod může záviset na tom, co již proběhlo, například když platím proto, že jsem od tebe něco získal nebo že něco bylo tebou vykonáno, takže i když důvod neexistuje, žaloba na vrácení peněz nebude podána; ale platba za účelem se provádí tam, kde má být vykonán nějaký úkon, a pokud k němu nedojde, žaloba na vrácení peněz bude podána.

53. Proculus, Listy, kniha VII.

Pán dal svému otrokovi svobodu na základě závěti pod podmínkou, že zaplatí deset aurei, a otrok, aniž by věděl, že závěť je neplatná, mi zaplatil deset aurei; vzniká otázka, kdo má právo podat žalobu na vrácení peněz? Proculus odpověděl, že pokud otrok zaplatil peníze ze svého peculium, ačkoli mu k tomu jeho pán neudělil svolení, zůstávají peníze majetkem jeho pána a ten může podat žalobu na jejich vrácení prostřednictvím žaloby in rem. Pokud mi však jiná strana na žádost otroka vyplatila jeho vlastní peníze, stávají se mými a vlastníkem otroka, na jehož účet byly vyplaceny, může podat žalobu na jejich vrácení; shovívavějším a také praktičtější způsobem by však bylo, kdyby strana, která peníze vyplatila, sama vymáhala to, co jí patří, přímo ode mne.

54. Papinianus, Otázky, kniha II.

Tam, kde je platba provedena omylem, z důvodů, které nejsou právně platné nebo nemají žádnou platnost či účinek, může být podána žaloba na vrácení peněz.

55. Týž, Otázky, kniha VI.

56. Pokud vykradač pronajímá městské statky, nemůže to, co obdrží jako nájemné, vymáhat žalobou ten, kdo to zaplatil, ale vykradač bude odpovědný vlastníkově. Stejně pravidlo platí i pro peníze zaplacené za přepravu na lodích, které si taková osoba pronajala nebo ovládala, jakož i pro náhradu otrokům, jejichž služby si pronajala; pokud totiž otrok, který není pronajat, zaplatí cenu za své služby narušiteli, jako by byl jeho vlastníkem, nestávají se zaplacené peníze vlastnictvím příjemce. Pokud taková strana obdrží peníze za přepravu loděmi, které si pronajala jako vlastníkem, nebo nájemné nájemců, bude odpovědná za zaplacené peníze, které jí nenáležely, a strana, která platí, se tím nezabývá odpovědností; proto se obvykle má za to, že lze podat žalobu na vrácení zisku od pachatele, a to pouze v případě, že zisk patřil vlastníkově.

56. Týž, Otázky, kniha VIII.

Stačí prokázat, že peníze nejsou splatné, pokud není jisté, zda je obrana založená na výjimce dočasná nebo trvalá. Jestliže totiž strana uzavře dohodu, že žaloba proti ní nebude podána, dokud se Titius nestane konzulem, pak vzhledem k tomu, že výjimka se může stát věčnou, pokud Titius zemře, což v případě, že Titius získá konzulát, bude dočasná, lze zcela správně konstatovat, že cokoli je mezitím zaplacené, může být vráceno. Neboť jako dohoda o penězích, které mají být zaplacené v určitém čase, nezakládá o nic více nárok na vymáhání, než kdyby dlužník zaplatil v určeném čase; tak je zřejmé, že tam, kde existuje zákonná obrana, která se zakládá na nejistém důvodu, existuje podmíněný závazek.

57. Týž, Názory, kniha III.

Pokud jde o další platbu jménem chlapce, který nedosáhl puberty, má tento právo podat žalobu na vrácení peněz.

(1) Když věřitel nařídí, že dluh má být zaplacen jeho zástupci, bude v tomto případě, pokud bude zaplacené více peněz, než bylo splatné, zástupce odpovědný za žalobu na zaplacení toho, co nebylo splatné; pokud však věřitel při jmenování někoho, kdo má platbu přijmout, výslovně uvedl větší částku, která mu má být zaplacená, bude žaloba na vrácení zaplacených peněz, které nebyly splatné, podána proti tomu, kdo ho jmenoval, a právo na žalobu nebude považováno za odňaté, pokud bude žaloba proti uvedenému zástupci podána marně.

58. Týž, Odpovědi, kniha IX.

Zůstavitel odkázal manumitovanému otrokovi svěřenecký fond tak, že na základě závěti získal svobodu; poté, co obdržel peníze, aniž by se obrátil na soud, byl prohlášen za svobodného. Jelikož peníze zanechané na základě svěření nebyly splatné, bude podána žaloba na jejich vrácení.

59. Týž, Definice, kniha II.

Pokud ručitel, který je právně osvobozen, zaplatí peníze omylem, nebude mu bráněno podat žalobu na jejich vrácení; pokud by však hlavní dlužník později sám omylem zaplatil, nemůže podat žalobu na jejich vrácení, protože první platba, která byla neplatná, nezrušuje přirozený ani občanský závazek, pokud za něj hlavní dlužník odpovídal.

60. Paulus, Otázky, kniha III.

Julianus popírá, že by dlužník, který skutečně dluží peníze, mohl podat žalobu na jejich vrácení poté, co byla spojena otázka a dokud žaloba ještě probíhá; protože by nemohl podat žalobu, kdyby byl propuštěn nebo kdyby byl vynesena rozsudek proti

němu, neboť i kdyby byl propuštěn, stále by zůstal dlužníkem podle přirozeného práva; a uvádí, že jeho případ by byl podobný případu strany, která slíbila, že zaplatí, ať už určitá loď připluje, nebo nepřipluje z Asie, protože příležitost k zaplacení vzniká z obou důvodů.

(1) Pokud však strana, která dluží peníze absolutně, slíbí, že je zaplatí pod určitou podmínkou s úmyslem obnovit smlouvu; mnohé autority se domnívají, že pokud jsou peníze zaplacené v době, kdy probíhá obnovení smlouvy, lze podat žalobu na jejich vrácení, protože stále není jisté, pod jakým závazkem zaplatí; a domnívají se, že stejné pravidlo platí, pokud předpokládáme, že dvě různé osoby slíbí tytéž peníze, jedna absolutně a druhá pod určitou podmínkou s úmyslem smlouvu obnovit. Tyto případy si však nejsou podobné; neboť v případě absolutního a podmíněného závazku je jisté, že bude dlužníkem tatáž strana.

61. Scaevola, Názory, kniha V.

Opatrovníci svěřence vyplatili některé věřitele jeho otce z jeho majetku, ale poté, když se ukázalo, že majetek nestačí, způsobili, že svěřenec majetek odmítl; a vzniká otázka, zda by věřitelé byli povinni vrátit přebytek, který jim opatrovník vyplatil, nebo zda musí vrátit vše, co dostali? Odpověděl jsem, že pokud nedošlo k žádnému podvodu, opatrovníkům ani opatrovance nic nepřisluší, ale že jsou povinni ostatním věřitelům vrátit částku přebytku dluhů, které byly vyplaceny.

62. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Pokud byl do ustanovení vložen svěřenský dluh, i když nebyl splatný, přesto, protože byl slíben za účelem splnění závazku stranou, která o těchto skutečnostech věděla, je splatný podle práva.

63. Gaius, Případy.

Neratius hovoří o možném případě, kdy strana, která nemohla žalovat o vrácení toho, co dala, z důvodu, že splnila dluh, přesto není propuštěna; například když byla povinna vydat určitého otroka a dá toho, který měl být pod určitou podmínkou volný; v tomto případě totiž není propuštěna, protože nečiní zmíněného otroka absolutním vlastnictvím stipulanta; přesto ho nemůže získat zpět, protože platila dluh.

64. Tryphoninus, Disputace, kniha VII.

Pokud pán dlužil svému otrokovi peníze a zaplatil mu je až po jeho manumitaci, nemůže podat žalobu na jejich vrácení; i když zaplatil v domnění, že ho k tomu může donutit soudní řízení, protože uznal přirozený dluh. Protože svoboda existuje

podle přirozeného práva a nadvláda osob byla zavedena právem národů, musí být otázka, zda dluh existuje, či nikoli, spolu s právem na žalobu o jeho vymáhání posuzována s ohledem na přirozené právo.

65. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Abychom mohli o navrácení majetku podle práva hovořit obecně, je třeba si uvědomit, že majetek je buď vydáván na základě kompromisu, nebo za minulou úplatu, nebo při splnění nějaké podmínky, nebo za nějaký úkon, který má být vykonán, nebo v případě, že neexistuje žádný dluh; a ve všech těchto případech vyvstává otázka s odkazem na navrácení majetku.

(1) A ve skutečnosti, pokud jde o jeho vydání na základě kompromisu, není-li k němu dobrý důvod, nebude žaloba na jeho navrácení podána, neboť pokud došlo ke sporu, má se za to, že skutečnost, že od sporu bylo upuštěno, je dobrým důvodem; je-li však odhalen zjevný podvod a kompromis je neplatný, bude žalobě na navrácení vyhověno.

(2) Kromě toho, je-li něco darováno za minulou úplatu, například proto, že jsem se domníval, že mi dotyčná osoba pomáhá v mém podnikání, ačkoli to nebyla pravda; pak z důvodu, že jsem mu chtěl poskytnout dar, přestože jsem pracoval v mylném dojmu, žaloba na vymáhání daru nebude důvodná.

(3) Mohu však postupovat na základě osobní žaloby z důvodu podmínky, na níž závisí vyplacení odkazu nebo převod nemovitosti, i když mi žádný odkaz nebyl zanechán, a pokud ano, byl jsem o něj připraven, takže mohu podat žalobu na vrácení toho, co jsem daroval; protože jsem to nedal s úmyslem uzavřít smlouvu a protože cíl, kvůli němuž jsem dar učinil, nebyl splněn. Stejně pravidlo platí, jestliže jsem buď nechtěl, nebo nemohl vstoupit do nemovitosti. Nelze však říci, že se použije v případě, kdy byl můj otrok ustanoven dědicem pod podmínkou a já něco daruji a poté, co byl otrok manumitován, vstoupí do pozůstalosti; v tomto případě je totiž cíle dosaženo.

(4) To, co je dáno za úkon, který má být vykonán, zakládá právo na žalobu v souladu s tím, co je řádné a spravedlivé; jako například když ti něco dám, abys vykonal nějaký úkon, a ty ho nevykonáš.

(5) Podá-li strana žalobu na vrácení něčeho, co jí nepřísluší, musí být po odečtení všech výdajů vrácen i zisk a potomstvo otrokyň, které byly dány.

(6) Bylo-li dodáno obilí, které nebylo splatné, musí se přihlídnout k jeho kvalitě; a pokud je strana spotřebovala, lze podat žalobu na jeho hodnotu.

(7) Podobně tam, kde bylo poskytnuto ubytování, mohu podat žalobu na peníze, ne sice na částku, za kterou jsem je mohl pronajmout, ale na částku, za kterou byste je pronajali.

(8) Pokud jsem ti vydal otroka, kterého jsem ti nedlužil, a ty jsi ho manumitoval, pokud jsi to udělal vědomě, budeš odpovědný za jeho hodnotu, ale pokud jsi to udělal nevědomě, nebudeš odpovědný; musíš však nahradit hodnotu jeho služeb jako propuštěnce a převést případný majetek, který jsi jeho prostřednictvím získal.

(9) Platba není splatná nejen tam, kde se absolutně nedluží, ale také tam, kde se dluží jinému a platí se třetí osobě, nebo tam, kde to, co jeden dluží druhému, platí, jako by to dlužil sám.

66. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Tato žaloba, založená na spravedlnosti a rovnosti, se obvykle používá k vymáhání majetku, který patří jedné straně a nachází se v držení druhé strany, aniž by na něj měla právo.

67. Scaevola, Digesty, kniha V.

Stichus, který získal svobodu na základě závěti strany, o níž se domníval, že je jejím vlastníkem, pod podmínkou, že po dobu deseti let po smrti této strany bude platit deset aurei ročně jeho dědicům, platil předepsanou částku po dobu osmi let, jak mu bylo nařízeno; poté zjistil, že se narodil svobodný, a po zbývajících roky neplatil žádné platby, a byl také soudně prohlášen za svobodně narozeného. Vystala otázka, zda může zahájit řízení o vrácení peněz, protože mu nenáležely, a pokud ano, jakou žalobou? Odpověď zněla, že pokud peníze, které zaplatil, nezískal ani vlastní prací, ani prostřednictvím majetku toho, komu v dobré víře sloužil, lze podat žalobu na jejich vrácení.

(1. Opatrovník zaplatil věřiteli svého svěřence vyšší částku, než mu náležela, a nepřiznal si ji, když podal opatrovnickou žalobu; ptám se, zda by měl právo podat žalobu na vrácení peněz proti věřiteli? Odpověď zněla, že ano.

(2) Titius, který měl mnoho věřitelů, mezi nimiž byl i Seius, poté, co soukromě převedl svůj majetek prodejem na Maevia s tím, že ten uspokojí jeho věřitele, vyplatil Maevius Seiovi, jako by mu byl dlužen, peníze, které již zaplatil Titius; a vystala otázka, zda, když byly později u Titiuse nalezeny stvrzenky týkající se dluhů, které byly částečně zaplacené, kdo má právo podat žalobu na vrácení peněz, které byly zaplacené, aniž by byly splatné, zda Titius jako dlužník, nebo Maevius, který byl jmenován zástupcem za sebe? Odpověď zněla, že v souladu s tím, co bylo uvedeno, má právo žalovat ten, kdo zaplatil jako poslední.

(3) Tentýž jednotlivec se zeptal, zda dohoda, kterou bylo zvykem vkládat do vyúčtování, totiž že mezi stranami nebude žádný další spor vyplývající z uvedené smlouvy, brání žalobě na vymáhání. Odpověď zněla, že není uvedeno nic, co by ji činilo překážkou.

(4) Lucius Titius půjčil Gaiovi Seiovi, který byl mladší pětadvaceti let, určitou peněžní částku a obdržel od něj určitou částku jako úrok. Dědic nezletilého Gaia Seia dosáhl u guvernéra provincie nařízení úplné restituce proti Publiu Maeviovi, aby se vyhnul zaplacení dluhu vůči pozůstalosti; před guvernérem však nebyla podána žádná zmínka o žalobě na vymáhání úroků z jistiny, kterou Seius, jemuž nebylo dvacet pět let, zaplatil, ani nebyl vydán žádný rozsudek, který by se týkal této částky. Ptám se, zda dědic Gaia Seia, uvedeného nezletilého mladšího pětadvaceti let, může podat žalobu na vymáhání úroků, které tento zaplatil věřiteli, dokud žil? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by žaloba na vrácení toho, co zemřelý zaplatil jako úroky, nebyla přípustná. Ptám se také, jelikož se domníváte, že žaloba na vrácení nemůže být podána, zda si dědic může ponechat úroky z nějakého jiného dluhu. Odpověď zněla: "Ne, ani to ne".

Tit. 7. Ohledně žaloby na vymáhání bezdůvodného obohacení.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Existuje také následující druh osobní žaloby na vymáhání pohledávky, když někdo dá slib bez protiplnění nebo když zaplatí něco, co nebylo splatné. Pokud někdo učiní slib bez protiplnění, nemůže podat žalobu na částku, kterou nedal, ale pouze na samotný závazek.

(1) Ale i když mohl slíbit za úplatu, ale úplata nenabyla účinnosti, je třeba mít za to, že by byl důvod k žalobě na vrácení.

(2) Ať už byl slib učiněn bez protiplnění na počátku, nebo za protiplnění, které zaniklo, nebo nenabyla účinnosti, je třeba říci, že bude důvod pro žalobu na vymáhání.

(3) Je stanoveno, že žalobu na vymáhání lze podat proti straně pouze tehdy, pokud se majetek dostal do jejího vlastnictví bez platné protihodnoty nebo za nějakou protihodnotu, která přestala být platná.

2. Týž, O ediktu, kniha XXXII.

Jestliže plnič uzavřel smlouvu o vyčištění nějakých šatů a tyto šaty se ztratily, byl žalován na základě smlouvy a zaplatil jejich hodnotu vlastníkově a vlastník poté šaty našel; jakou žalobu musí plnič podat, aby získal zpět částku, kterou zaplatil? Cassius říká, že může podat nejen žalobu na základě smlouvy, ale také žalobu na vrácení peněz proti vlastníkově. Domnívám se, že v každém případě má právo podat žalobu na základě smlouvy, ale pokud jde o žalobu na vymáhání pohledávky, je zde

otázka, protože nezaplatil, co mu nenáleželo; ledaže bychom skutečně mohli tvrdit, že žalobu na vymáhání pohledávky lze podat z toho důvodu, že peníze byly zaplacený bez jakéhokoli protiplnění, neboť se zdá, že oblečení bylo nalezeno.

3. Julianus, Digest, kniha VIII.

Pokud se strany zaváží bez jakéhokoli důvodu, mohou dosáhnout zproštění prostřednictvím žaloby podané pro neurčitou částku, a je jedno, zda strana sjednala celý závazek bez jakéhokoli důvodu, nebo větší, než bylo nutné; pokud se ovšem řízení zahájené za účelem zproštění od každého závazku vůbec neliší od řízení zahájeného za účelem zproštění odpovědnosti za část závazku; například když strana slíbila zaplatit deset aureí, neboť neměla-li důvod slib učinit, může žalobou na nejistou částku dosáhnout zproštění od celého ujednání; jestliže však slíbila zaplatit deset aureí, ačkoli měla slíbit pouze pět, může si žalobou na nejistou částku zajistit zproštění od zaplacení pěti.

4. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Nezáleží na tom, zda bylo něco dáno na počátku bez úplaty, nebo zda to bylo dáno za úplatu, která se neuskutečnila.

5. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Když žena, která se měla provdat za strýce z matčiny strany, dala jako věno určitou peněžní částku, ale neprovdala se za něj, vyvstala otázka, zda může podat žalobu na vrácení peněz? Řekl jsem, že tam, kde byly peníze vyplaceny za nějakou nemravnou protihodnotu, která se dotýkala jak dárce, tak příjemce, žaloba na vrácení peněz není na místě, a tam, kde jsou oba stejně vinní, má výhodu ten, kdo je má; a že každý, kdo by přijal tuto zásadu, by snad odpověděl, že žena nemůže podat žalobu na vrácení peněz; ale na druhé straně by bylo možné oprávněně tvrdit, že je třeba posoudit ani ne tak otázku, zda bylo plnění nemravné, jako spíše otázku, zda vůbec žádné plnění neexistovalo; protože peníze, které byly vyplaceny, nemohly být přeměněny na věno, protože nebyly vyplaceny za účelem nezákonného soužití, ale z důvodu manželství.

(1) Nevlastní matka zaplatila peněžní částku jako věno za sňatek se svým nevlastním synem a snacha tak učinila rovněž za sňatek se svým tchánem, přičemž ani jeden ze sňatků se neuskutečnil. Na první pohled by se mohlo zdát, že žaloba na vrácení peněz nebude přípustná, protože svazek tohoto druhu je podle práva národů incestem; přesto je v takových případech lepší názor, že za poskytnutí věna nebylo žádné protiplnění, a proto bude žaloba na jeho vrácení přípustná.

Knihá XIII

1. O žalobě na navrácení odcizeného majetku.
2. O žalobách o navrácení podle zákona.
3. Ohledně tristní žaloby.
4. O majetku, který musí být vydán na určitém místě.
5. Ohledně žaloby na přislíbené peníze.
6. Ohledně žaloby na půjčku k užívání a protižaloby.
7. Ohledně žaloby na zástavu a protižaloby.

Tit. 1. O žalobě na vrácení odcizené věci.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Je-li majetek odcizen, může žalobu na jeho navrácení podat pouze vlastník.

(2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Jak nepřičetné osoby, tak nemluvňata jsou odpovědné za žalobu založenou na krádeži, pokud se staly nutnými dědici, ačkoli žaloba nemůže být podána proti nim osobně.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Je-li žalován otrok v žalobě založené na krádeži, je jisté, že lze požadovat náhradu škody ve výši žalobcova podílu; jako například v případě, kdy byl ustanoven dědicem a jeho pánovi může hrozit ztráta majetku; tohoto názoru je i Julianus. Navíc, je-li žaloba podána za otroka, který je mrtvý, získá žalobce hodnotu pozůstalosti.

4. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Pokud se otrok nebo syn pod otcovskou kontrolou dopustí krádeže, může být proti vlastníkovi otroka podána žaloba na to, co se mu dostalo do rukou; a pokud jde o zbytek, může se vlastník otroka vzdát jako náhrady škody.

(5) Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Žalobu vyplývající z krádeže lze podat proti synovi pod otcovskou kontrolou, neboť za žalobu tohoto druhu nikdy neodpovídá nikdo jiný než ten, kdo se krádeže dopustil, nebo jeho dědic.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Proto i v případě, že je krádež spáchána s pomocí a radou jiné strany, nebude tato strana odpovědná za tuto žalobu, ačkoli bude odpovědná za žalobu pro krádež.

7. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Pokud strana nahradila ztrátu jako zloděj, je naprosto jisté, že to není překážkou žaloby na navrácení majetku; neboť zaplacením ztráty zaniká právo na žalobu pro krádež, nikoli však právo na žalobu na navrácení ukradeného majetku.

(1) Žaloba pro krádež se podává pro zákonnou pokutu, ale žaloba na navrácení samotného majetku; a výsledkem je, že ani právo na žalobu pro krádež nezaniká tou pro navrácení, ani žaloba na navrácení tou pro krádež. Strana, která je obětí krádeže, má tedy právo na žalobu pro krádež, právo na žalobu na náhradu škody a právo na žalobu na vymáhání a má také právo na

žalobu na vydání věci. Žaloba na navrácení ukradeného majetku, protože zahrnuje řízení o získání samotného majetku, činí odpovědným i dědice zloděje, a to nejen za života ukradeného otroka, ale i po jeho smrti. Pokud však otrok, který byl ukraden, přišel o život v době, kdy byl v držení dědice zloděje ?nebo dokonce v době, kdy nebyl v jeho držení ?po smrti zloděje; je třeba říci, že žaloba bude nadále směřovat proti dědici. To, co jsme uvedli s odkazem na dědice, platí stejně i pro všechny ostatní dědice.

8. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

V případě odcizeného majetku lze podat žalobu na vrácení samotných předmětů; lze tak však učinit pouze po dobu, kdy ještě existují, nebo kdy již přestaly existovat? Pokud je zloděj skutečně odevzdal, pak není pochyb o tom, že žalobu na jejich navrácení nelze podat; pokud je však neodevzdal, právo na žalobu na navrácení jejich hodnoty stále trvá, neboť samotné předměty nelze vydat.

(1. Je-li podána žaloba na navrácení odcizených věcí, vyvstává otázka, v jakém okamžiku by mělo být provedeno ocenění jejich hodnoty? Je však stanoveno, že je třeba vzít v úvahu dobu, kdy měl majetek největší hodnotu, jakou kdy měl, a to zejména proto, že zloděj nebude osvobozen vydáním majetku, který je znehodnocen; má se totiž za to, že zloděj je vždy v prodlení.

(2) Konečně je třeba říci, že v této žalobě je zahrnut i zisk.

9. Týž, O ediktu, kniha XXX.

V žalobě o navrácení odcizeného majetku odpovídá strana nejen za částku, která se jí dostala do rukou, ale i za celou, je-li jediným dědicem; je-li však dědicem podílu, odpovídá za stejný podíl takového podílu na odcizeném majetku, jaký jí náleží na pozůstalosti.

10. Týž, O ediktu, kniha XXXVIII.

Zloděje lze žalovat o navrácení ukradeného majetku, ať už je zjevným zlodějem, nebo nezjevným. Manifestní zloděj však bude odpovědný za žalobu na navrácení majetku pouze tehdy, pokud vlastník nezískal držbu ukradeného majetku; nikdo totiž není odpovědný za žalobu na navrácení majetku poté, co se vlastník ujal držby majetku. Proto Julianus, aby mohl pokračovat v diskusi o žalobě na navrácení v případě zjevného zloděje, předpokládá, že zloděj poté, co byl chycen, buď zabil, rozbil na kusy, nebo rozlil to, co si neoprávněně přivlastnil.

1. Také osoba, která je odpovědná za krádež s násilím, (tak uvádí Julianus ve dvacáté druhé knize Digest), může být žalována žalobou na navrácení majetku.

2. Důvod k žalobě na navrácení věci je dán jen potud, pokud vlastník neztratil vlastnictví věci svým vlastním jednáním; a proto, pokud ji převede na jiného, nemůže podat žalobu na její navrácení.

3. Proto Celsus ve dvanácté knize Digest uvádí, že pokud vlastník odkáže ukradený majetek zloději absolutně, nemůže proti němu dědic podat žalobu na jeho navrácení; a pokud odkaz nebyl učiněn zloději samotnému, ale jinému, platí stejné pravidlo a žaloba na navrácení není oprávněná, protože vlastnictví bylo ztraceno úkonem zůstavitele; to znamená vlastníka.

11. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

Žalobu na ochranu osobnosti nemůže podat ani sám zůstavitel, neboť tu může podat pouze osoba, jejíž majetek byl odcizen, nebo její dědic; zůstavitel má však právo získat zpět majetek, který mu byl odkázán, prostřednictvím jiné žaloby.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

V důsledku toho Marcellus v sedmé knize velmi správně uvádí, že pokud ukradený majetek stále zůstává tvůj, můžeš podat osobní žalobu na jeho navrácení; pokud však ztratíš vlastnictví jiným způsobem než svým vlastním činem, můžeš stejně tak podat žalobu na jeho navrácení.

1. Proto velmi výstižně říká, že tam, kde je majetek ve společném vlastnictví, je rozdíl, zda jste proti svému spoluvlastníkovi zahájili řízení žalobou na rozdělení, nebo zda on podal žalobu proti vám, a pokud jste zahájili řízení za tímto účelem, ztratíte právo podat osobní žalobu na navrácení, ale pokud tak učinil on, toto právo mu stále zůstane.

2. Neratius v Knize pergamenů uvádí, že podle Arista platí, že ten, komu byl majetek zastaven, může v případě jeho krádeže podat žalobu na náhradu škody v neurčité výši.

13. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

14. Pokud byly z ukradeného stříbra zhotoveny poháry, Fulcinius říká, že lze podat osobní žalobu, a proto by v řízení o jejich navrácení měl být proveden odhad hodnoty případného rytí, které bylo provedeno na náklady zloděje; stejně jako když je ukradeno dítě-otrok a vyroste, provede se odhad jeho hodnoty, když vyroste, i když bylo vychováno v péči a na náklady zloděje.

14. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Pokud byl ukradený otrok odkázán pod určitou podmínkou, pak dokud podmínka trvá, má dědic právo na žalobu o jeho navrácení, ale pokud by se podmínka splnila po připojení vydání, musí být věc zamítnuta; stejně jako kdyby byl tentýž otrok zůstavitelem nařízen jako svobodný pod určitou podmínkou a podmínka byla splněna po připojení vydání; žalobce totiž již nemá zájem na zajištění otroka a majetek přestal být jeho, aniž by došlo k podvodnému jednání ze strany zloděje. Je-li rozsudek vydán v době, kdy podmínka nebyla splněna, musí soudce provést odhad částky, kterou by otrok měl, kdyby se našel kupec.

1. V tomto řízení však žalobce není povinen poskytnout žalované straně jistotu.

2. Je-li ukraden a zabit vůl, může být podána osobní žaloba na vymáhání vlastníka vola, kůže a masa; to znamená, že pokud bylo při krádeži nakládáno s kůží a masem, může být podána i žaloba na vymáhání rohů. Pokud však vlastník získá hodnotu vola osobní žalobou na navrácení a poté podá podobnou žalobu na některou z výše uvedených věcí, může být nepochybně vyloučen výjimkou. Na druhé straně, pokud by podal žalobu na kůži a získal její hodnotu a poté podal žalobu na vrácení vola a zloděj by nabídl hodnotu vola po odečtení hodnoty kůže, bude žalobce vyloučen výjimkou z důvodu podvodného úmyslu.

3. Stejně pravidlo platí v případě krádeže hroznů, neboť mošt a pecky lze získat zpět osobní žalobou.

(15) Celsus, Digesty, kniha XII.

4. Pokud otrok ukradne cizí majetek, odpovídá za krádež vlastním jménem, pokud se stane svobodným; nelze však proti němu podat osobní žalobu na vymáhání, pokud s majetkem nenakládal poté, co se stal svobodným.

16. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXVIII.

Pokud se někdo dopustí krádeže tím, že užívá věc, která mu byla půjčena nebo u něj uložena, může být donucen k tomu, aby se z toho zodpovídal, a to osobní žalobou na navrácení také z důvodu krádeže, a ta se liší od žaloby na navrácení půjčeného majetku, protože i kdyby byl majetek zničen bez jeho zlého úmyslu nebo nedbalosti, bude přesto podléhat osobní žalobě na navrácení; zatímco v případě žaloby na vrácení zapůjčeného majetku nebude snadno odpovědný, ledaže by se provinil nedbalostí, a v případě žaloby na vrácení zálohy by nebyl odpovědný vůbec, ledaže by byl prokázán zlý úmysl.

(17) Papinianus, Otázky, kniha X.

(18) Pokud jde o ztrátu práva na žalobu na vrácení, je jen málo podstatné, zda poté, co byl otrok ukraden, byla učiněna nabídka na jeho vrácení, nebo zda je věc podřazena pod jinou třídu či jiný druh závazku; podle mého názoru totiž nezáleží na tom, zda je otrok přítomen, nebo ne, neboť prodlení, které vzniklo krádeží, je zlikvidováno jakýmsi postoupením pohledávky.

18. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Když strana vědomě přijme peníze, které jí nepřísluší, protože to je totéž jako krádež, je třeba zvážit, zda když zástupce provede platbu svými vlastními penězi, nedopouští se krádeže na sobě? Pomponius v osmé knize Listů říká, že zmocněnec má právo na žalobu na vrácení peněz na základě krádeže; a že i já mám takové právo, jestliže schválím platbu peněz, které nejsou splatné; ale tam, kde je podána jedna žaloba, právo podat druhou zaniká.

(19) Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Julianus říká s odkazem na dceru, která odvezla majetek patřící jejímu manželovi, že osobní žaloba na vymáhání by měla být příznána proti jejímu otci v rozsahu jejího peculium.

20. Tryphoninus, Disputace, kniha XV.

Předpokládejme, že zloděj je připraven bránit se osobní žalobě podané proti němu na navrácení ukradeného majetku; dokud majetek existuje, mám právo podat žalobu, ale pokud je později zničen, starověké autority tvrdily, že právo stále zůstává, protože podle jejich názoru, pokud člověk na počátku nakládal s majetkem bez souhlasu vlastníka, je vždy v prodlení s jeho navrácením, protože jej neměl odnést.

Hlava 2. O žalobách o navrácení podle zákona.

1. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Tam, kde je povinnost zavedena novým zákonem a v uvedeném zákoně není stanoveno, jakou žalobou máme postupovat, je třeba postupovat podle tohoto zákona.

Tit. 3. Ohledně tritikářské žaloby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Ten, kdo podává žalobu o určitou peněžní částku, musí využít žalobu, na kterou odkazuje klauzule "je-li vznesen určitý požadavek": avšak strana, která žaluje o jakýkoli jiný druh majetku, tak musí učinit prostřednictvím tritikářské žaloby. A obecně platí, že majetkem, o který má být žalováno v rámci této žaloby, je cokoli kromě určité peněžní částky, ať už je stanovena podle váhy nebo míry a ať už se jedná o movité věci nebo o část půdy. Proto můžeme podat žalobu i na část pozemku, ať už je v trvalém nájmu, nebo ať už si někdo vymínil právo, jako je například užívací právo nebo služebnost váznoucí na některém z druhů nemovitostí.

1. Nikdo nemůže prostřednictvím této žaloby podat žalobu na svůj vlastní majetek, s výjimkou případů, kdy je mu to v určitých případech povoleno; jako například v případě žaloby založené na krádeži nebo v případě, kdy byl movitý majetek násilím odňat.

2. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

Sabinus uvádí, že pokud někdo násilím vyhnal jiného z jeho pozemku, může být žalován o jeho navrácení; stejný názor zastává i Celsus, ale toto pravidlo platí pouze v případě, že strana, která byla vyhnána a podává žalobu, je vlastníkem; pokud jím však není, Celsus uvádí, že přesto může podat žalobu o navrácení držby.

3. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud je v této žalobě položena otázka, k jakému okamžiku by se mělo datovat ocenění majetku, pro který je žaloba podána; lepší názor je, jak říká Servius, že by se mělo přihlížet k okamžiku, kdy byl vynesena rozsudek proti žalovanému. Jestliže totiž majetek přestal existovat v okamžiku smrti, musíme podle Celsa připustit určitou volnost a neprovádět odhad od posledního okamžiku života, aby se nesnížil na velmi malou částku; například v případě, kdy je otrok smrtelně zraněn. V obou případech však, pokud se majetek po nesplnění povinnosti zhorší, Marcellus ve dvacáté knize uvádí, že odhad musí být proveden z částky, na kterou se majetek zhoršil, tedy pokud strana vydala otroka, který po nesplnění povinnosti přišel o oko, není propuštěn; a proto se odhad musí počítat od data nesplnění povinnosti.

(4) Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Je-li podána žaloba na nějaký druh zboží, které mělo být vydáno v určitý den, například víno, olej nebo obilí; Cassius říká, že škoda by měla být odhadnuta podle toho, jakou hodnotu by měl majetek v den, kdy měl být vydán, nebo pokud den nebyl dohodnut, pak podle jeho hodnoty v době, kdy bylo vydání spojeno. Stejně pravidlo platí s ohledem na místo, takže ocenění by mělo být nejprve provedeno s ohledem na místo, kde měl být majetek vydán, ale pokud nebylo nic dohodnuto s ohledem na místo, pak by se mělo vzít v úvahu místo, kde byla žaloba podána. Toto právo se vztahuje i na další věci.

Tit. 4. O majetku, který musí být vydán na určitém místě.

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Dříve se mělo za to, že strana není oprávněna podat žalobu na jiném místě, než kde stanovila, že má být vydán majetek, který je předmětem žaloby; ale protože by to bylo nespravedlivé, kdyby se slibující nikdy nedostavil na místo, kde podle toho, co slíbil, měl být majetek vydán, (buď proto, že tak neučinil úmyslně, nebo z důvodu, že se nevyhnutelně zdržel jinde), a tudíž by stipulant nemohl získat to, co mu náleží; zdálo se proto vhodné, aby byla pro tento účel stanovena spravedlivá žaloba.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Arbitrážní žaloba může být ve prospěch buď žalobce, nebo žalovaného; a pokud je ve prospěch žalovaného, je rozsudek vydán na menší peněžní částku, než jaká je požadována, a pokud je ve prospěch žalobce, je vydán na vyšší částku.

1. Tato žaloba může vyplývat z ujednání, kde se s vámi dohodnu, že mi zaplatíte deset aureí v Efezu.

2. Podá-li někdo žalobu na základě ujednání, že mu má být vyplaceno deset aurei v Efezu nebo že mu má být vydán otrok v Kapui, neměl by při zahájení řízení vynechat jedno z těchto dvou míst, aby žalovaného nepřipravil o výhodu místní příslušnosti.

3. Scaevola v patnácté knize otázek říká, že to, co mlčky existuje ve stipulaci, sice není vždy pod kontrolou žalovaného a ten může podle svého úsudku rozhodnout, co má udělat, ale že není v jeho moci rozhodnout, zda je zavázán, či nikoli. Proto když strana slíbí vydat Sticha nebo Pamfila, může si vybrat, kterého z nich vydá, dokud jsou oba naživu; když však jeden z nich zemře, jeho právo volby zaniká, jinak by bylo v jeho moci rozhodnout, zda je či není zavázán, kdyby nebyl ochoten vydat živého otroka, kterého jediného byl povinen vydat. Proto podle uvedených skutečností, kdyby strana slíbila něco dodat buď v

Efezu, nebo v Kapui, nemohla by proti ní být podána žaloba, kdyby měla právo volby místa, kde by měla být žalována, neboť by si vždy vybrala druhé místo, a výsledkem by bylo, že by měla pravomoc rozhodnout, zda je vůbec zavázána. Proto se Scaevola domnívá, že žaloba proti němu může být podána na kterémkoli místě, a to bez jakéhokoli dodatku místa; a proto dáváme volbu místa žaloby žalobci. Scaevola obecně uvádí, že žalobce je oprávněn zvolit si, kde bude žalovat, a žalovaný, kde zaplatí, samozřejmě před podáním žaloby. Proto říká, že existuje jak alternativa žaloby, tak alternativa místa, což nutně dává žalobci možnost volby ohledně žaloby z důvodu jeho práva volby místa; v opačném případě, chcete-li vyhradit volbu žalovanému, zbavujete žalobce pravomoci podat žalobu.

4. Tam, kde někdo stanoví následující: "V Efezu a v Kapui", Scaevola říká, že může podat žalobu na část pohledávky v Efezu a na část v Kapui.

5. Pokud někdo stanoví, že má být postaven dům, a neuvede místo, je ustanovení neplatné.

6. Kdo se dohodne, že deset aurei má být zaplaceno v Efezu, a podá žalobu přede dnem, kdy se může dostavit do Efezu, postupuje nesprávně před časem; neboť podle názoru Juliána se v ujednání tohoto druhu mlčky rozumí určité datum; proto si myslím, že názor Juliána je správný a že tam, kde se strana dohodne v Římě, že dodávka má být provedena v Kartágu téhož dne, je ujednání neplatné.

7. Julianus dále pojednává o následující otázce, totiž: když si strana vymínila, že platba má být provedena v Efezu buď jí, nebo Titiovi, a pokud má být Titiovi zaplaceno jinde, zda může přesto požadovat, aby platba byla provedena jí; a Julianus říká, že zde není žádné zproštění odpovědnosti za dluh, a že tedy může být podána žaloba na výši úroků strany. Marcellus však tuto otázku rozebírá samostatně a v poznámce k Julianovi uvádí, že lze mít za to, že existuje zproštění dluhu, i když mi bude zaplaceno jinde, ačkoli nemohu být nucen, abych to přijal, když si to nepřěji; a že je zřejmé, že pokud neexistuje zproštění, je třeba mít za to, že zůstává právo žalovat celou částku; stejně jako když někdo postaví dům na jiném místě, než kde slíbil, že ho postaví, nebude zproštěn žádné části svého závazku. Zdá se mi však, že zaplacení peněžní částky je něco jiného než stavba domu, a proto může být tato žaloba podána pouze na částku, na které má strana zájem.

8. Nyní se musíme zabývat povinností soudce, který této žalobě předsedá; to znamená, zda se má striktně držet částky, o kterou se jedná ve smlouvě, nebo zda ji má zvýšit či snížit, takže pokud by bylo v zájmu žalovaného, aby platba byla provedena v Efezu, a nikoli v místě, kde byla žaloba podána, lze to vzít v úvahu. Julianus v návaznosti na Labeův názor zohlednil také postavení žalobce, který může mít někdy zájem na tom, aby platba byla vymožena v Efezu; proto je třeba vzít v úvahu také prospěch žalobce. Předpokládejme totiž, že půjčil peníze na základě námořní smlouvy, která měla být splacena v Efezu, kde sám dlužil peníze pod pokutou nebo na základě zástavy, a zástava byla prodána nebo pokuta vznikla z důvodu vašeho prodlení? Nebo předpokládejme, že dlužil státní pokladně a majetek stipulanta byl prodán za mimořádně nízkou cenu? V arbitrární žalobě je třeba zohlednit výši úroků, které měl na věci, a to skutečně lze učinit tak, aby zahrnovala vyšší

úrokovou sazbu, než je zákonná. Jak by tomu bylo v případě, kdyby byl zvyklý kupovat zboží; nemělo by se přihlídnout k zisku, a nikoli pouze ke ztrátě, kterou utrpěl? Domnívám se, že by měl být zohledněn zisk, kterého nedosáhl.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Tato žaloba se předkládá k rozhodnutí soudci z toho důvodu, že ceny předmětů se v různých městech a provinciích liší, a to zejména ceny vína, oleje a obilí; a pokud jde o peníze, i když by se mohlo zdát, že mají všude stejnou moc, přece jen se v některých lokalitách získávají snáze a za nižší úrok než v jiných, kde je těžší je získat a úroková sazba je vysoká.

(4) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Je-li žaloba podána v Efezu, lze požadovat pouze skutečnou částku a nic víc, ledaže by si to žalobce vymínil, nebo by šlo o časovou výhodu.

1. Někdy by měl soudce, který je příslušný k projednání této žaloby, protože je arbitrární, propustit žalovaného poté, co od něj požadoval, aby poskytl záruku za zaplacení peněz tam, kde byla slíbena. Neboť dejme tomu, že je uvedeno, že peníze byly žalobci nabídnuty nebo uloženy nebo že tam mohly být snadno vyplaceny; neměl by soudce někdy žalovaného zprostit? Stručně řečeno, soudce určený k projednání žaloby by měl mít vždy před očima spravedlnost.

5. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

Tam, kde je dědicovi zůstavitelem nařízeno, aby něco zaplatil na určitém místě, bude arbitrární žaloba oprávněná.

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Nebo tam, kde byly peníze půjčeny s tím, že mají být splaceny na určitém místě.

7. Paulus, O ediktu, kniha XXVIII.

V případech bona fide, i když bylo ve smlouvě dohodnuto, že něco má být dodáno na určitém místě, lze podat žalobu na koupi, prodej nebo vklad, ale arbitrážní žaloba nebude přípustná.

1. Pokud si však strana ujednala, že věc dodá na určitém místě, musí být tato žaloba použita.

8. Africanus, Otázky, kniha III.

Poté, co jsi sjednal, že ti bude vyplaceno sto aurei v Capui, jsi přijal ručení; řízení o vrácení peněz by mělo být zahájeno proti ručiteli stejně jako proti samotnému slibujícímu; to znamená, že pokud je žaloba podána na jiném místě než v Capui, měla by být arbitrární a škoda musí být vyčíslena ve výši rovnající se úroku, který by měl buď žalobce, nebo žalovaný z toho, že by peněžní částka byla vyplacena v Capui, a ne jinde. Závazek ručitele by se neměl zvyšovat ani proto, že vinou hlavního dlužníka nebyla celá částka sto aurei zaplacená v Capui; tento případ totiž nelze správně srovnávat se závazkem na zaplacení úroků, neboť tam jsou dvě ujednání, ale v tomto případě je pouze jedno na půjčené peníze, a s ohledem na jeho plnění musí být výše náhrady škody ponechána na uvážení soudu. Domnívám se, že velmi jasným důkazem rozdílu mezi těmito dvěma případy je skutečnost, že pokud je část peněz zaplacená poté, co je strana v prodlení, a žaloba je podána na zbytek, je povinností soudce odhadnout úrok, který má žalobce na zaplacení v Kapuce pouze částky, o kterou se jedná v žalobě.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Slíbí-li někdo, že zaplatí na určitém místě, nemůže tak učinit na jiném místě než na tom, na které slíbil, není-li stipulant ochoten.

10. Paulus, Otázky, kniha IV.

Kdyby po nezaplacení v Kapui chtěl věřitel podat arbitrážní žalobu a nejprve by si vzal na účet zmíněné žaloby ručení, uvažme, zda nějaká částka, která by se rozhodnutím soudu mohla přičíst k původnímu dluhu, nebude splatná a nebude zahrnuta do závazku, takže nyní, kdyby byla jistina zaplacená nebo žaloba podána v Kapui, pravomoc soudu by zanikla; ledaže by někdo například řekl, že soudce měl vydat rozhodnutí na sto dvacet aurei, a sto z celé částky by bylo zaplacené, mělo by se to považovat za zaplacené na celkovou částku, tj. z jistiny a penále; takže žalobce by měl právo žalovat na částku, která ještě zbývá k zaplacení z původního dluhu, jakož i na penále, které přirostlo za nezaplacení této částky. Domnívám se však, že toto nelze přijmout jako správné; tím spíše, že se má za to, že věřitel prominul penále, když obdržel peníze.

Tit. 5. Ohledně žaloby na přislíbené peníze.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

(2) V tomto ediktu prétor upřednostňuje přirozenou spravedlnost, neboť chrání sliby učiněné na základě dohody, protože porušení dobré víry je vážnou věcí.

1. Praetor říká: "Když někdo dá slib na peněžní částku, která je splatná." V případě, že někdo dá slib na peněžní částku, která je splatná. Výrazem "osoba" je třeba rozumět kohokoli vůbec, neboť za sliby zaplatit ručí i ženy, pokud nevystupují jako ručitelky.
2. Ačkoli se v tomto ediktu nic neuvádí ve vztahu k nezletilému, přesto není odpovědný za slib bez zmocnění svého opatrovníka.
3. Vystává otázka, zda v případě, že syn pod otcovskou kontrolou učiní takový slib, bude odpovědný? Domnívám se, že je pravda, že bude odpovědný, a že jeho otec bude rovněž odpovědný v rozsahu synova peculium.
4. Pokud někdo učiní ujednání, které je neplatné, ale měl v úmyslu učinit ujednání, a nikoli slib zaplatit; je třeba konstatovat, že věřitel nemůže zahájit řízení z důvodu učiněného slibu, protože dlužník nejednal s úmyslem učinit slib, ale uzavřít ujednání.
5. Byla položena otázka, zda může být slib učiněn na něco jiného než na to, co je splatné? Protože však již bylo stanoveno, že jedna věc může být dodána místo jiné, nic nebrání tomu, aby byl slib učiněn za něco jiného, než co bylo splatné; například když strana, která dluží sto aurei, slíbí obilí této hodnoty, myslím, že slib je platný.
6. Zaplacení dluhu lze slíbit bez ohledu na to, jaká je protihodnota; to znamená bez ohledu na to, jaká je smlouva, zda je na určitou nebo neurčitou částku, a zda strana dluží kupní peníze splatné při prodeji nebo peníze dlužné z titulu věna nebo z titulu opatrovnictví nebo z důvodu jakékoli jiné smlouvy.
7. Postačí i dluh splatný podle přirozeného práva.
8. Osoba, která je povinna podle pretoriánského práva, ale ne podle práva občanského, je povinna za slib; má se totiž za to, že to, co je splatné podle pretoriánského práva, je dluh. Jestliže tedy otec nebo majitel otroka učiní slib, pro který proti němu může být podána žaloba De peculio, bude odpovědný za částku, která byla v peculiu v době, kdy byl slib učiněn; jestliže však svým jménem slíbil více, nebude za přebytek zavázán.

(2) Julianus, Digesty, kniha XI.

Pokud však slíbí za svého syna, že zaplatí deset aurei, i když by jich v peculium mělo být jen pět, bude z tohoto slibu ručit za deset.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud manžel slíbil větší věno, než je schopen dát, protože uzavírá smlouvu o dluhu, ručí za vše, co slíbil; rozsudek však bude vydán ve prospěch manželky na částku, kterou je schopen zaplatit.

1. Jestliže někdo slíbí peněžní částku, kterou dluží podle občanského práva, ale nedluží podle práva pretoriánského, tj. protože má nárok na výjimku; vzniká otázka, zda je odpovědný z důvodu slibu? Je pravda (jak uvádí Pomponius), že není odpovědný, protože peníze, které byly slíbeny, nejsou splatné podle pretoriánského práva.

2. Pokud je někdo, kdo dluží peníze podle občanského i pretoriánského práva, vázán závazkem, který má nabýt účinnosti v budoucnu, bude odpovědný na základě slibu? Labeo říká, že ano, a Pedius jeho názor schvaluje. Labeo dodává, že tento druh slibu byl zaveden hlavně kvůli těm peněžním závazkům, pro které ještě nemohly být podány žaloby, a já nejsem ochoten tento názor přijmout; výhodná je totiž zásada, že strana, která je zavázána od určitého okamžiku tím, že slíbí, že v tomto okamžiku zaplatí, bude odpovědná.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Pokud však slíbí zaplatit před touto dobou, bude rovněž odpovědný.

(5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud někdo slíbí zaplatit v Efezu a zároveň slíbí zaplatit na jiném místě, je stanoveno, že bude odpovědný.

1. Julianus se domnívá, že vyslanec, který slíbil splatit v Římě něco, co obdržel v provincii, tam může být žalován, a tento názor je správný; jestliže však slíbil zaplatit v Římě, nikoliv když tam byl, ale když byl ještě v provincii, bude žaloba na základě tohoto slibu zamítnuta.

2. To, co jsme uvedli, totiž že v případě dluhu se musí slib zaplatit vztahovat na samotný majetek, v žádném případě nevyžaduje, aby strana, které byl slib učiněn, již byla věřitelem; neboť slíbíte-li, že zaplatíte to, co dlužím, budete odpovědný, a je-li mi dán slib zaplatit to, co vám náleží, vzniká závazek.

3. Julianus také říká v jedenácté knize: "Titius mi napsal dopis tohoto znění: 'Písemně jsem pod vedením Seia prohlásil, že kdyby se prokázalo, že ti něco dluží, dám ti záruku za dluh a zaplatím ho bez jakéhokoli sporu.' " Titius tedy ručí za zaplacení slíbených peněz.

4. Kde však někdo slíbí, že jiný zaplatí, a ne že tak učiní za jiného, není odpovědný; a to Pomponius uvádí v osmé knize.
  5. Kromě toho, slíbíš-li, že mi zaplatíš, budeš odpovědný; slíbíš-li však, že zaplatíš Semproniovi, nebudeš odpovědný.
  6. Julianus v jedenácté knize Digest říká, že slib může být dán zmocněnci; a to je podle Pomponia třeba chápat tak, že můžeš slíbit, že zaplatíš zmocněnci, ale ne zmocniteli.
  7. Kromě toho lze slib učinit opatrovníkovi svěřence a zástupci obce, jakož i kurátorovi nepřičetného.
  8. Tyto osoby budou ručit i za sliby, které samy učiní.
  9. Je-li dán slib zástupci obce nebo opatrovníkovi svěřence nebo kurátorovi nepřičetné osoby nebo nezletilé osoby takovým způsobem, že má být zapláceno obci nebo svěřenci nebo nepřičetné osobě nebo nezletilé osobě, domnívám se, že by měla být obci nebo svěřenci nebo nepřičetné osobě nebo výše uvedené nezletilé osobě přiznána spravedlivá žaloba.
  10. Je také stanoveno, že slib může být učiněn i otrokovi, a pokud je učiněn v tom smyslu, že platba bude provedena buď vlastníkovi otroka, nebo otrokovi samotnému, otrok získá určitý závazek za svého pána.
6. Paulus, Sentence, kniha II.
- Stejné pravidlo platí, pokud je slib dán někomu, kdo mi slouží jako otrok v dobré víře.
- (7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.
- I tam, kde je slib dán synovi pod rodičovskou kontrolou, je platný.
1. Jestliže stanovím, že platba má být provedena mně nebo Titiovi, Julianus říká, že slib nemůže být učiněn Titiovi na jeho vlastní účet, protože nemá právo žalovat na vrácení peněz, ačkoli platba mu může být provedena.
8. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.
- Jestliže však slíbíš, že zaplatíš buď mně, nebo Titiovi, mám právo podat žalobu; ačkoli poté, co jsi dal slib, že zaplatíš jen mně, zaplatíš Titiovi, budeš přesto odpovědný mně.
9. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Titius však bude povinen podat osobní žalobu na vrácení peněz, které mu nepřísluší, aby to, co mu bylo neprávem vyplaceno, bylo vráceno tomu, kdo to zaplatil.

10. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Stejné pravidlo platí i v případě, kdy jsou dva věřitelé na základě ujednání a jednomu z nich je dán slib zaplatit a následně je zapláceno druhému; protože strana, které byl slib dán, by měla být považována za stranu, která již byla zaplácena.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Proto bude slib platný také tak dlouho, dokud to, co je slíbeno, je skutečně splatné, i když se mezitím neobjeví nikdo, kdo by něco dlužil; jako například tam, kde předtím, než je vniknuto do majetku dlužníka, nebo v době, kdy je v zajetí nepřítele, někdo slíbí, že zaplatí; Pomponius totiž uvádí, že slib tohoto druhu je platný, protože peníze, které jsou slíbeny, jsou ve skutečnosti splatné.

1. Když někdo, kdo dluží sto aurei, slíbí, že zaplatí dvě stě, bude ručit jen za sto, protože to je výše dlužných peněz; a proto když někdo slíbí zaplatit jistinu spolu s úroky, které nejsou splatné, bude ručit jen za jistinu.

12. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Kromě toho, je-li splatných deset aurei a strana slíbí zaplatit deset a dodat Stichovi, lze říci, že odpovídá pouze za deset aurei.

13. Týž, O ediktu, kniha XXIX.

Tam, kde někdo, kdo dluží dvacet aurei, slíbí zaplatit deset, bude ručit.

(14. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Tam, kde někdo slíbí zaplatit, bude odpovědný, ať už uvede určitou částku, nebo ne.

(1) Slíbí-li někdo, že dá zástavu, pak, vznikne-li nutnost zástavy, musí být i takový slib připuštěn.

(2) Slíbí-li někdo, že nějaká určitá osoba bude jednat jako jeho ručitel, Pomponius uvádí, že přesto bude ručit; ale co když strana odmítne jednat jako ručitel? Domnívám se, že ten, kdo dal slib, bude odpovědný, ledaže by došlo k nějakému jinému

ujednání, ale co když ručitel zemře dříve? Pokud by došlo k prodlení, je spravedlivé, aby strana, která slib učinila, ručila buď do výše úroků věřitele, nebo aby nabídla jako ručitele nějakou jinou osobu, která by nebyla méně solventní; pokud však k prodlení nedošlo, spíše si myslím, že ručit nebude.

(3) Slib platby můžeme učinit bez ohledu na to, zda jsme přítomni nebo nepřítomni; stejně tak můžeme uzavřít smlouvu prostřednictvím posla nebo ve vlastních řádných osobách a za jakýchkoli podmínek, které si zvolíme.

15. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

A i když strana, jejímž prostřednictvím vám slibují platit, může být svobodná, nebude to překážkou, protože můžeme nabýt majetek prostřednictvím osoby, která je svobodná, protože v tomto případě se má za to, že strana pouze nabízí své služby.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Pokud se dva z nás zaváží k zaplacení jako dva hlavní dlužníci, může být žaloba na celou částku podána proti kterémukoli z nás.

1. Každý může učinit slib zaplatit na určitém místě nebo v určitém čase a žaloba může být podána nejen na místě uvedeném ve slibu, ale kdekoli, jako v případě arbitrážní žaloby.

2. Praetor říká: "Kdyby se ukázalo, že ten, kdo slib učinil, dluh nezaplatil ani neučinil to, co učinit měl, a žalobce by nebyl vinen tím, že úkon, který byl slíben, nebyl vykonán."

3. Nebylo-li to tedy vinou žalobce, bude existovat právo na žalobu, i když mu v tom zabránila povaha okolností; lepší je však názor, že žalovaný má právo na úlevu.

4. Existuje jistá příležitost k pochybnostem, pokud jde o slova prétorů: "Dlužník neučinil, co měl učinit", zda se jeho slova vztahují k době uvedené v příslibu, nebo zda je máme vztahovat k datu, kdy byla spojena vydání; a já se domnívám, že se vztahují k době uvedené v příslibu.

17. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Ale tam, kde nabízí, že zaplatí v jiný den, a žalobce není ochoten to přijmout, ačkoli nemá žádný dobrý důvod, proč to odmítá, je jen spravedlivé, aby žalovanému byla poskytnuta úleva, a to buď výjimkou, nebo správným výkladem, takže až do

doby soudu bude jednání žalobce poškozovat; a že výklad slov "nesplnil" může být takový, že nesplnil, co slíbil, až do data, které uvedl, nebo kdykoli později.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

19. Určité pochybnosti opět vzbuzují i pretoriánova slova: "Žalobce se neprovinil". Pomponius je nejistý, kde žalobce nebyl odpovědný za to, že slib nebyl splněn v uvedené době, ale byl, ať už předtím, nebo později. Domnívám se, že i tato slova je třeba považovat za odkaz na dobu uvedenou ve slibu. Pokud se tedy neobjeví, že žalobce, kterému bylo zabráněno násilím, nemocí nebo špatným počasím, musí nést následky sám, uvádí Pomponius.

1. S odkazem na to, co je doplněno, totiž "A že peníze, jejichž zaplacení bylo přislíbeno, byly skutečně splatné", to vyžaduje úplnější vysvětlení; především to totiž znamená, že pokud byl dluh splatný v době, kdy byl slib učiněn, ale ne nyní, slib přesto platí, protože právo žalovat je zpětné. Proto, jak uvádějí Celsus a Julianus, je-li strana vázána závazkem, na jehož základě proti ní může být podána žaloba pouze v určité době, a slíbí-li zaplacení, měla by být odpovědná; i když doba, během níž mohla být žaloba podána, uplynula po učinění slibu. Proto i když slíbí, že zaplatí poté, co uplynula doba jeho závazku, Julianus se domnívá, že se stále uplatní stejné pravidlo; protože v době, kdy slib učinil, měl závazek, ačkoli jej vztahoval k datu, kdy by nebyl odpovědný.

2. Zde je na místě zvážit, zda tato žaloba zahrnuje pokutu, nebo je podána pouze pro vymožení pohledávky, a lepší je názor, jak se domnívá sám Marcellus, že je podána pouze pro vymožení pohledávky.

3. Dříve se pochybovalo o tom, zda strana, která podala tuto žalobu, ztratila nárok na žalobu pro hlavní pohledávku; nejbezpečnější názor je, že když se v takovém případě zaplatí, dojde ke zproštění odpovědnosti, a nikoliv když se připojí vydání, protože platba prospěje oběma závazkům.

19. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Je-li něco splatné pod určitou podmínkou a je učiněn slib, který to činí splatným buď absolutně, nebo v určitém čase, zůstane to pod stejnou podmínkou v prodlení; takže pokud bude podmínka splněna, bude strana odpovědná, ale pokud nebude, zaniknou obě práva na žalobu.

1. Pokud však někdo dluží absolutně a dá slib k zaplacení pod podmínkou, Pomponius říká, že proti němu může být podána spravedlivá žaloba.

2. Tam, kde otec nebo majitel otroka slíbí, že zaplatí do výše toho, co je obsaženo v peculium, se peculium nezmenší z toho důvodu, že se takto zavázal; a i když se peculium mohlo ztratit, přesto nebude zbaven odpovědnosti:

20. Týž, O Plautiovi, kniha IV.

Neboť ani zvýšení, ani snížení peculium nebude mít vliv na právo žaloby ze slibu.

21. Týž, O ediktu, kniha XXIX.

Když strana slíbí vydat Stichus a Stichus zemře poté, co je v prodlení, pokud slíbí zaplatit jeho hodnotu, bude odpovědný.

1. Jestliže učiníš slib, aniž bys uvedl dobu zaplacení, lze říci, že nebudeš odpovědný, ačkoli podmínky ediktu lze vykládat široce; jinak může být řízení zahájeno neprodleně, ledaže by ses připravil zaplatit právě tak rychle, jak jsi slíbil, ale měla by ti být poskytnuta přiměřená doba, například ne kratší než deset dní, než bude možné pohledávku vymáhat.

2. V této žalobě, stejně jako v jiných dobrověrných žalobách, stejná přísaha zatěžuje jeho závazek, pokud pouze nabídne jistotu; pokud však slíbí, že dá jistotu, a nabídne ručení nebo zástavu, nebude odpovědný, protože je jedno, jakým způsobem jistotu poskytne.

22. Týž, Zkratky, kniha VI.

Jestliže poté, co ti byla přislíbena určitá peněžní částka, odevzdáš majetek na základě trebelského dekretu senátu; pak, protože jsi převedl na jiného právo podat žalobu o původní dluh, bude ti žaloba o peníze, které ti náleží na základě slibu, zamítnuta. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy držitel pozůstalosti ji ztratí ve prospěch toho, kdo má lepší právní titul; žaloba by však v tomto případě měla být přednostně přiznána beneficentovi svěřenství nebo tomu, kdo žalobu získal.

(23) Julianus, Digesty, kniha XI.

Pokud se slibující zaváže dodat otroka a otrok zemře, když první z nich zavini, že nebyl dodán; i když slíbil dodat otroka, bude stále odpovědný za slib zaplacení peněz, a proto musí zaplatit hodnotu otroka.

24. Marcellus, Názory.

Titius poslal Seiovi dopis v následujícím znění: "V mých rukou zůstává padesát aurei tvé půjčky z titulu smlouvy mých svěřenců, které ti budu povinen zaplatit v běžných penězích o květnových idách, a pokud uvedenou částku nezaplatím ve

výše uvedený den, budu ti pak dlužít tolik jako úrok." Ptám se, zda Lucius Titius tímto závazkem nastoupil na místo svých svěřenců jako dlužník? Marcellus odpověděl, že kdyby byla uzavřena stipulovaná smlouva, vzal by ji na sebe. Chtěl bych také vědět, jestli, pokud to neudělal, je odpovědný za svůj slib zaplatit? Marcellus odpovídá, že ručí za jistinu, neboť to je liberálnější a výhodnější výklad.

25. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Jistý člověk mi dlužil buď jednu ze dvou věcí a slíbil jednu z nich dodat; vyvstala otázka, zda může dodat tu, kterou neslíbil? Odpověděl jsem, že by neměl být vyslyšen, kdyby nyní chtěl porušit věc s ohledem na to, co bylo slíbeno.

1. Když vám byl nabídnut slib a vy přísaháte, že vám něco náleží, když už máte kvůli tomu právo na žalobu, můžete správně postupovat na základě slibu zaplatit; jestliže jsem však přísahu nesložil dobrovolně, nýbrž učinil jsem tak z donucení, že jsem vám ji musel složit zpět, není v tom žádný rozdíl, i když nutnost složit ji zpět vznikla z důvodu vaší ochoty a mého respektu; nikdo totiž nepochybuje o tom, že strana jedná zdrženlivěji, když složí přísahu zpět, než když ji sama skládá.

(26) Scaevola, Názory, kniha I.

Jistý muž napsal svému věřiteli následující dopis: "Deset aureí, které Lucius Titius obdržel jako půjčku z tvé truhly, mám v držení a jsou ti k dispozici, s výjimkou částky úroků." (1. Mojžíšův dopis. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností je strana odpovědná za žalobu na základě slíbených peněz.

27. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Je jen malý rozdíl, zda někdo slíbí zaplatit v přítomnosti nebo v nepřítomnosti dlužníka. Pomponius jde ve čtyřiatřicáté knize ještě dále a tvrdí, že každý může učinit slib platby i bez souhlasu dlužníka, a proto považuje za nesprávný názor Labea, který se domnívá, že pokud by poté, co strana učinila slib na účet někoho jiného, mu příkazce oznámil, že nezaplatí, měla by mu být udělena výjimka *in factum*; a Pomponius v tom není nerozumný; neboť je-li strana, která slib učinila, jednou zavázána, nemělo by jí jednání dlužníka umožnit vyhnout se odpovědnosti.

28. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Tam, kde někdo slíbil, že zaplatí, za jiného, zůstane ten, za něhož tento slib učinil, stále zavázán.

29. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Osoba, která je odpovědná za žalobu buď za škodu, krádež, nebo loupež, bude odpovědná na základě slibu zaplatit.

30. Týž, Sentence, kniha II.

Když někdo slíbí zaplatit peníze jedné ze dvou osob, například tobě nebo Titiovi; pak, ačkoli podle přísného práva zůstává vázán řádnou žalobou na slíbené peníze, i kdyby zaplatil Titiovi, bude mít stále právo na výjimku.

31. Scaevola, Digesty, kniha V.

Lucius Titius zemřel v době, kdy byl dlužníkem Seiů, a ti přesvědčili Publia Maevia, že mu majetek patří, a přiměli ho, aby jim napsal dopis, v němž uvedl, že je jejich dlužníkem, a to takovým způsobem, aby připustil, že je dědicem svého strýce z otcovy strany; v tomto dopise dodal, že dlužná částka byla zapsána v jeho účtech. Vyvstala otázka, zda vzhledem k tomu, že Publius Maevius z pozůstalosti Lucia Titia nic nedostal, zda může být žalován o peníze slíbené ve výše uvedeném dopise a zda může využít výjimku z důvodu podvodu. Odpověď zněla, že z tohoto důvodu nelze podat občanskoprávní žalobu, ale že podle uvedených skutečností nelze podat ani žalobu na vymáhání slíbených peněz. Dále byl vznesen dotaz, zda lze podat žalobu na vrácení vyplacených úroků z výše uvedeného důvodu? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností ano.

Tit. 6. Ohledně žaloby na půjčku za užívání a vzájemné žaloby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Praetor říká: "Cokoli se o někom řekne, že půjčil, na to poskytnu žalobu." 2. V případě, že někdo půjčí, na to bude podána žaloba.

1. Výklad tohoto ediktu není obtížný; je třeba si povšimnout pouze jedné věci, a to, že strana, která edikt sepsala, se zmiňovala o půjčce, zatímco Pacuvius se zmiňoval o užívání něčeho. Labeo však říká, že mezi půjčkou a něčím, co bylo dáno k užívání, je stejný rozdíl jako mezi rodem a druhem; neboť movitý majetek může být půjčen, ale to, co patří k půdě, půjčeno být nemůže, ačkoli to, co patří k půdě, může být dáno k užívání. Je však také zřejmé, že o půdě lze zcela správně říci, že je půjčena, a stejného názoru je i Cassius. Vivianus jde ještě dále a říká, že lze půjčit i byt.

2. Strany, které nedosáhly věku puberty, nejsou odpovědné za žalobu o přenechání do užívání, protože půjčka tohoto druhu nemůže existovat s ohledem na svěřence bez zmocnění jeho opatrovníka; a tato zásada platí do té míry, že i když se chlapec po dosažení puberty dopustí podvodu nebo se proviní nedbalostí, nebude odpovědný za žalobu, protože na počátku byla půjčka neúčinná.

2. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Ani žaloba na půjčku k užívání by neměla být přiznána proti nepřičetné osobě, nýbrž žaloba na vydání by měla být přiznána proti oběma; aby, až bude věc vydána, mohla být podána žaloba na její vrácení.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Zdá se mi však, že pokud má svěřenec peněžitý prospěch, měla by být proti němu přiznána spravedlivá žaloba na půjčku, podle reskriptu božského Pia.

1. Jestliže se půjčený předmět vrátí, ale vrátí se znehodnocený, nebude se vůbec považovat za vrácený, protože se znehodnotil, ledaže by se ztráta nahradila; správně se totiž říká, že se předmět nevrací, jestliže se vrátí ve znehodnoceném stavu.

2. V této žalobě, stejně jako v jiných žalobách podaných v dobré víře, je třeba složit stejnou přísahu s odkazem na nárok, a pokud jde o hodnotu věci, je třeba vzít v úvahu dobu, kdy bylo o věci rozhodnuto; ačkoli podle přísného práva je třeba vzít v úvahu dobu, kdy byla věc spojena.

3. Dědic strany, která obdržela půjčku, může být žalován o stejný podíl, který má na majetku, ledaže by náhodou měl pravomoc vrátit celý majetek a neučinil tak; pak totiž bude proti němu vydáno rozhodnutí o celé částce, neboť by to bylo v souladu s rozhodnutím dobrého soudce.

4. Je-li půjčka poskytnuta synovi pod otcovskou kontrolou nebo otrokovi, musí být žaloba podána pouze pro peculium, ale věřitel může mít přímou žalobu i proti samotnému synovi. Navíc, pokud strana poskytla půjčku otrokyni nebo dceři pod otcovskou kontrolou, může být podána pouze žaloba De peculio.

5. Otec nebo vlastník nebude mít nárok na vydání rozsudku pouze z důvodu protiprávního jednání syna nebo otroka, neboť v úvahu přichází pouze podvod ze strany samotného otce nebo vlastníka; toto rozlišení provádí Julianus s odkazem na žalobu ze zástavy v jedenácté knize.

6. Nemůže jít o půjčku věci, která se spotřebovává používáním, ledaže by si ji osoba vypůjčila za účelem okázalosti nebo honosnosti.

4. Gaius, O ústních závazcích, kniha I.

Půjčky peněz se často uzavírají za tím účelem, aby mohly nahradit platbu.

(5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Je-li uzavřena dohoda, že půjčený předmět bude vrácen na určitém místě nebo v určitou dobu, je povinností soudce vzít v úvahu uvedené místo nebo dobu.

1. Pokud někdo podá tuto žalobu a přijme odhad škody, který je nabízen, činí půjčený předmět vlastnictvím strany, která peníze nabízí.

2. Nyní musíme prozkoumat, co je to, co je třeba vzít v úvahu při žalobě na půjčku za užívání, zda podvod nebo nedbalost, nebo každý druh rizika; a skutečně, ve smlouvách se někdy dopouštíme podvodu a někdy nedbalosti; z podvodu v případě úschovy, protože vzhledem k tomu, že strana, u níž je věc uložena, z toho nebude mít žádný prospěch, je rozumné, aby se přihlíželo pouze k podvodu, ledaže se stane, že dojde k náhradě škody, neboť pak (jak bylo uzákoněno) je zahrnuta i nedbalost; nebo pokud bylo na počátku dohodnuto, že strana, u níž byla věc uložena, odpovídá jak za nedbalost, tak za náhodu. Pokud se však v případě prodeje, pronájmu, věna, zástavy nebo partnerství jednalo o prospěch obou stran, přichází v úvahu odpovědnost jak za podvod, tak za nedbalost. Pokud jde o půjčku, veškerý prospěch, který z ní plyne, je zpravidla na straně, které je majetek půjčen, a proto je správnější názor Quinta Mucia, který se domníval, že tato strana musí být odpovědná za nedbalost a musí také vynaložit péči.

3. A pokud byl majetek před jeho předáním oceněn, musí celé riziko převzít ten, kdo se zavázal odpovídat za výši ocenění.

4. Ale tam, kde dojde ke zhoršení stavu, ať už v důsledku stáří nebo nemoci, nebo kde je majetek ukraden zloději, nebo kde se stane něco podobného; je třeba říci, že strana, která obdržela půjčku, nemá být viněna za žádnou z těchto věcí, ledaže by z její strany došlo k nějaké nedbalosti. Pokud tedy vznikla nějaká škoda požárem nebo pádem budovy nebo došlo k nějaké nevyhnutelné ztrátě, strana nebude odpovědná; ledaže, když mohla zachránit majetek, který byl půjčen, dala přednost záchraně svého vlastního.

5. Je nepochybné, že musí vynaložit pečlivou péči s ohledem na zapůjčený majetek.

6. Ale o tom, zda musí vynaložit tuto péči, pokud byl zapůjčen otrok, měly starověké autority pochybnosti; někdy je totiž třeba otroka hlídat, jako když je při zapůjčení připoután nebo když jeho věk vyžaduje, aby byl hlídán; ale pokud bylo jisté, že bylo sjednáno, že strana, která o něj požádala, ho má hlídat, musí se mít za to, že se tak má stát.

7. Někdy však ztrátu způsobenou smrtí musí nést strana, která o půjčku požádala; neboť půjčím-li vám koně, abyste si ho vzal do své vily, a vy si ho vezmete do války, budete odpovědný za žalobu z půjčky; a stejné pravidlo platí i v případě otroka. Je však jasné, že kdybych ti koně půjčil proto, aby sis ho mohl vzít do války, riziko by bylo na mé straně, neboť Nanus říká, že půjčím-li ti otroka na omítání zdi a on spadne z lešení, riziko je na mé straně. Domnívám se však, že to platí pouze v případě, kdy jsem ti ho půjčil za účelem práce na lešení; kdyby však měl svou práci vykonávat na zemi a ty jsi způsobil, že se dostal na lešení, nebo kdyby se tak stalo kvůli nějaké vadě tohoto lešení, které nebylo řádně postaveno, i když nebylo dotyčnou stranou upevněno, nebo kdyby se tak stalo kvůli stáří lan či tyčí; říkám, že za nehodu, která se stala jeho nedbalostí, musí odpovídat sama strana, která o půjčku požádala. Mela uvedl, že byl-li kameníkovi zapůjčen otrok, který se zabil pádem lešení, je řemeslník odpovědný za žalobu o zapůjčení, protože lešení postavil nedbale.

8. Kromě toho, užije-li někdo zapůjčenou věc jiným způsobem, než bylo určeno, odpovídá nejen za žalobu z výpůjčky, ale i za žalobu z krádeže; jak uvádí Julianus v jedenácté knize Digest. Říká také: "Půjčím-li ti prázdnou knihu a ty přiměješ svého dlužníka, aby do ní napsal poznámku k zajištění, a já ji pak vymažu; půjčil-li jsem ti knihu proto, abys byl zajištěn, jsem ti odpovědný z protižaloby." V případě, že ti půjčím prázdnou knihu a ty přiměješ svého dlužníka, aby do ní napsal poznámku k zajištění, jsem odpovědný z protižaloby. Pokud tomu tak však není a vy jste mi neoznámil, že směnka byla napsána, budete mi odpovědný i v žalobě na půjčku, a dokonce prý budete odpovědný i v žalobě na krádež; protože jste zapůjčenou věc užíval jiným způsobem, než jste měl, stejně jako je někdo odpovědný za krádež, užívá-li koně nebo oděv k jinému účelu, než k jakému byl zapůjčen.

9. V takové míře musí být pečlivost uplatňována vůči majetku zapůjčenému k užívání, že musí být použita i vůči všemu, co následuje po dotyčném majetku; jako například když jsem ti zapůjčil klisnu, k níž bylo přivázáno hříbě, starověké autority tvrdily, že jsi povinen použít náležitou péči i při zacházení s hříbětem.

10. Je zřejmé, že někdy ten, kdo požádal o půjčku, bude odpovědný pouze za zlý úmysl projevený ve vztahu k půjčenému majetku, jako například tam, kde někdo uzavřel dohodu v tomto smyslu, nebo tam, kde strana poskytla půjčku pouze pro svůj vlastní prospěch; například tam, kde ji poskytl své snoubence nebo své manželce, aby byla lépe oblečena, až ji k němu přivedou; nebo tam, kde pretor vystavoval hry a poskytl půjčku hercům, nebo někdo dobrovolně půjčil věci za tímto účelem pretorovi.

11. Nyní musíme prozkoumat, v jakých konkrétních případech bude k dispozici žaloba na půjčku; a starověké autority měly pochybnosti, pokud jde o případy tohoto druhu.

12. Dal jsem ti něco, abys to dal do zástavy svému věřiteli; dal jsi to do zástavy; ale nevykoupil jsi to, abys mi to vrátil. Labeo říká, že v tomto případě bude platit žaloba na půjčku, a já se domnívám, že tento názor je správný, ledaže bych dostal nějakou náhradu, a pak by šlo o žalobu in factum na smlouvu o nájmu a pronájmu. Je zřejmé, že pokud dám věc do zástavy na váš účet a s vaším souhlasem, bude ležet žaloba na mandát. Labeo také velmi správně říká, že pokud se nedopustím nedbalosti při zpeněžení zastavené věci, ale věřitel ji odmítne vrátit; pak budete mít právo na žalobu z půjčky pouze v rozsahu, v jakém jsem na vás mohl postoupit svá práva na žalobu proti němu. Kromě toho bude platit, že se nedbalosti nedopustím, pokud jsem peníze již zaplatil nebo jsem připraven je zaplatit. Je zřejmé, že náklady řízení a případné další výdaje musí podle spravedlnosti uhradit strana, která půjčku obdržela.

13. Pokud mě požádáš, abych ti půjčil otroka s nádobím, a otrok nádobí ztratí, Cartilius říká, že musíš převzít riziko, protože se má za to, že nádobí bylo půjčeno, a proto musíš být odpovědný i za nedbalost ve vztahu k němu. Je zřejmé, že pokud se otrok i s nádobou dá na útěk, strana, která obdržela půjčku, nebude odpovědná, ledaže by se v souvislosti s útekem otroka dopustila nedbalosti.

14. Jestliže mě požádáte, abych pro vás vybavil jídelnu i talířem k obsluze, a já to udělám; pak mě požádáte, abych následující den udělal totéž, a protože nemohu pohodlně odnést stříbro do svého domu, nechám ho tam a ono se ztratí; jaká žaloba může být podána a kdo musí převzít riziko? Labeo s odkazem na riziko uvádí, že je velký rozdíl, zda jsem někoho umístil, aby majetek hlídal, nebo ne, neboť pokud jsem tak učinil, riziko je moje; pokud jsem tak však neučinil, odpovídá ten, komu byl majetek zanechán. Domnívám se však, že žaloba na výpůjčku bude přípustná, avšak strana, u níž byla věc zanechána, musí zajistit její bezpečnou úschovu, pokud nebylo výslovně dohodnuto jiné ujednání.

15. Pokud je vozidlo půjčeno nebo pronajato dvěma osobám, Celsus, syn, v šesté knize Digest říká, že může vyvstat otázka, zda každá z nich odpovídá za celou částku, nebo jen za její část? Uvádí, že celé vlastnictví čehokoli nemůže náležet dvěma osobám, ani nemohou mít celé vlastnictví, ani jedna strana nemůže být vlastníkem části věci, neboť může mít pouze částečné vlastnictví celé věci prostřednictvím nedělitelného podílu. Užívání lázně, portiku nebo pole však může náležet každé straně v celém rozsahu, neboť neužívám věc o nic méně proto, že ji užívá i jiná osoba; je-li však vozidlo zapůjčeno nebo pronajato, užívám jeho část fakticky proto, že nezabírám celý prostor vozidla; ale říká, že je lepší názor, že budu odpovědný za podvod a nedbalost, stejně jako za pečlivost a opatrnost, pokud jde o celou věc; proto budou obě strany považovány za solidární dlužníky, a pokud jedna z nich, poté co byla zažalována, zaplatí škodu, druhá bude zproštěna a obě budou oprávněny k žalobě pro krádež:

6. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Takže pokud jeden z nich podá žalobu, právo druhého na žalobu proti zloději zanikne.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Vyvstává tedy otázka, zda v případě, že jedna ze stran podá žalobu pro krádež, má být žalována pouze půjčka? Celsus říká, že pokud by měla být žaloba podána proti druhé straně, totiž proti tomu, kdo žalobu pro krádež nepodal, a on je připraven na to, aby první z nich ? tedy ten, kdo kvůli tomu, že podal žalobu pro krádež, měl z půjčeného předmětu prospěch ? byl žalován na své riziko, měl by být vyslechnut a zbaven odpovědnosti.

1. Má-li půjčitel právo žalovat druhého spoludlužníka podle Lex Aquilia, je třeba zvážit, zda by je neměl postoupit, pokud se druhý dopustil nějaké škody, kterou může být žalovaná strana nucena nahradit žalobou na půjčku; neboť i kdyby měl věřitel proti němu právo na žalobu podle Lex Aquilia, je naprosto spravedlivé, aby při podání žaloby z půjčky zbavil druhého práva na žalobu; ledaže by někdo mohl tvrdit, že podáním žaloby podle Lex Aquilia získá méně, než získal z titulu půjčky; a to se zdá být rozumné.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Ponecháváme si jak držbu, tak vlastnictví majetku zapůjčeného k užívání.

(9. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Nikdo totiž tím, že něco půjčí, nečiní z toho vlastnictví toho, komu to půjčuje.

10. Týž, O Sabinovi, kniha XXIX.

Tam, kde člověk, který něco obdržel jako půjčku, to používá pouze k účelu, pro který si to vypůjčil, jistě nebude muset nic platit, pokud věc v žádném ohledu nezhorší, a to vlastní nedbalostí; pokud ji totiž svou nedbalostí zhorší, bude za to odpovědný.

1. Pokud někomu dám věc, aby ji mohl prozkoumat, vyvstává otázka, zda má stejné právní postavení jako ten, komu je věc půjčena? Pokud jsem mu ji skutečně dal na vlastní účet, protože jsem si přál, aby zjistil její hodnotu, bude mi odpovědný pouze za podvod; pokud jsem mu ji však dal na vlastní účet, bude odpovědný i za její úschovu, a tudíž bude oprávněn podat žalobu pro krádež. Jestliže však věc ztratí při jejím vracení a já jsem mu nařídil, kdo ji má vrátit, bude riziko na mé straně; jestliže ji však svěřil do opatrování někomu, koho si sám vybral, bude mi odpovědný i za nedbalost, jestliže ji dostal na vlastní účet;

(11) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Protože si nevybral vhodnou osobu, aby ji mohl bezpečně přenášet.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud ji však obdržel na můj účet, bude odpovědný pouze za podvod.

1. Otok, který byl poslán, aby si vyžádal zapůjčený předmět, utekl poté, co jej obdržel. Pokud jeho pán nařídil, aby mu byl vydán, musí nést ztrátu; pokud však poslal otroka za účelem upozornění vypůjčovatele, aby vrátil půjčený předmět, bude za ztrátu odpovědný ten, komu byl půjčen.

13. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Pokud je proti osobě, která obdržela půjčku, vynesena rozsudek v řízení o půjčce z důvodu, že věc zmizela; musí mu být poskytnuta záruka, že pokud ji majitel najde, vydá mu ji.

(1. Když strana dostane něco za účelem vyzkoušení, jako například nákladní zvířata, a ta jsou jí pronajata, a ona z tohoto užívání má zisk; musí vrátit skutečnou částku, kterou získala, tomu, kdo jí zvířata na zkoušku přenechal; nikomu totiž nesmí být dovoleno, aby měl z něčeho zisk dříve, než to bude držet na své riziko.

(2. Půjčím-li věc svobodnému člověku, který mi v dobré víře sloužil jako otrok, podívejme se, zda mám právo na žalobu z půjčky proti němu. Celsus, syn, říká, že kdybych mu něco přikázal, mohl bych proti němu postupovat buď žalobou na mandát, nebo žalobou na uzavření smlouvy, a proto by se stejné pravidlo mělo uplatnit i v případě půjčky. Je úplně jedno, zda pokud uzavřeme smlouvu se svobodným člověkem, který nám slouží v dobré víře jako otrok, nečiníme tak s úmyslem uložit mu závazek, neboť se často stává, že vedle toho, co je v daném okamžiku zamýšleno, vznikne i mlčky vyjádřený závazek; jako například v případě, kdy jsou omylem zaplacené peníze, které nejsou splatné, za účelem splnění dluhu.

14. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Jestliže ti můj otrok půjčí věc, která mi patří, a ty jsi v té době věděl, že si nepřeji, aby ti byla půjčena; žaloba na půjčku, stejně jako žaloba na krádež, bude v můj prospěch a já budu oprávněn podat žalobu na vrácení věci také z důvodu krádeže.

15. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Můžeme půjčit i cizí majetek, který je v našem vlastnictví, i když víme, že patří jinému:

(16. Marcellus, Digesty, kniha V.

Takže i když zloděj nebo vykradač půjčí majetek, bude mít nárok na žalobu z půjčky.

17. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

V případě výpůjčky není platná dohoda, že schovatel nebude odpovědný za zlou víru.

1. Protižalobu na půjčku lze podat i bez přímé žaloby, stejně jako ostatní, které jsou označeny jako protižaloby.
2. Je-li žaloba na půjčku podána z důvodu jednání dědice, bude proti němu vydáno rozhodnutí o celé částce, i když může být dědicem pouze podíl.
3. Stejně jako je poskytnutí půjčky k užívání aktem svobodné vůle nebo laskavosti, nikoliv nutnosti, tak je také právem strany, která poskytuje laskavost, stanovit podmínky a omezení s ohledem na ni. Pokud se tak však stalo (tj. po poskytnutí půjčky), pak předepisování podmínek a vracení se zpět a bezdůvodné zbavení strany půjčené věci zasahuje nejen do projevené laskavosti, ale také do závazku vzniklého poskytnutím a přijetím věci. Na transakci se totiž podílejí obě strany, a proto na obou stranách vznikají práva na žalobu; je tedy zřejmé, že to, co bylo původně aktem velkorysosti a dobré vůle, se mění ve vzájemné závazky a občanská práva na žalobu, jako se to děje v případě strany, která se začala starat o záležitosti někoho nepřítomného; nemůže totiž dopustit, aby byla záležitost beztretně zanedbána, protože kdyby se jí neujala, možná by to udělal někdo jiný, neboť převzetí mandátu závisí na vůli, ale vykonat jej je věcí nutnosti. Půjčíte-li mi tedy tabulky, aby mi můj dlužník mohl dát jistotu, nemůžete správně požadovat, aby byly vráceny v nevhodnou dobu; kdybyste mi je totiž odmítl půjčit, buď bych si koupil jiné, nebo bych si opatřil svědky. Stejně pravidlo platí, když jste mi půjčili trámy, jimiž jste podepřeli dům, a pak jste je odvezli, nebo jste mi dokonce vědomě půjčili některé, o nichž jste věděli, že jsou ztrouchnivělé; neboť z poskytnuté laskavosti bychom měli mít prospěch, a ne být klamáni. V případech tohoto druhu je třeba mít za to, že lze podat i protižalobu.
4. V případě, že byly zapůjčeny dva předměty, Vivianus uvádí, že žaloba na zapůjčení může být řádně podána na kterýkoli z nich, a to, co uvádí Pomponius, se zdá být pravdivé, pokud se jedná o samostatné předměty; pokud totiž strana zapůjčila například vůz nebo nosítka, nemůže řádně podat žalobu na jednotlivé části téhož.

5. Ztratil jsem věc, kterou jsi mi půjčil, a dal jsem ti místo ní její hodnotu, a pak se věc dostala do tvých rukou. Labeo říká, že při opačné žalobě mi musíte buď věc vydat, nebo mi vrátit to, co jste ode mne dostal.

(18) Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Pokud je majetek zapůjčen, je třeba zachovávat stejnou pečlivost, jakou uplatňuje každá velmi pečlivá hlava domácnosti ve vztahu k vlastnímu majetku, takže není odpovědný za nehodu, s výjimkou těch, kterým se nelze bránit; jako je například smrt otroků, k níž dojde bez zlého úmyslu nebo nedbalosti z jeho strany, útoky lupičů a nepřátel, úskoky pirátů, ztroskotání lodí, požáry a útěk otroků, které není obvyklé hlídat. S ohledem na to, co jsme uvedli o lupičích, pirátech a ztroskotání lodí, tomu musíme rozumět tak, že tam, kde byl majetek někomu půjčen tak, že si jej může vzít s sebou na cestu; pokud však někomu půjčím stříbrný talíř, protože řekl, že se chystá pozvat nějaké přátele na večeři, a on si jej vezme s sebou ze země, není pochyb o tom, že bude odpovědný za vše, co se stane v důsledku činů pirátů a lupičů nebo v důsledku ztroskotání lodí. To je případ, kdy byl majetek zapůjčen pouze jako laskavost pro vypůjčitele, ale pokud to bylo učiněno ve prospěch obou stran, například když jsme pozvali společného přítele na večeři a vy jste se ujal řízení této záležitosti a já vám půjčil talíř; jsem si vědom, že některé autority zastávají názor, že jste odpovědný pouze za zlou víru, ale je třeba zvážit, zda nejste odpovědný také za nedbalost, neboť určení nedbalosti se obvykle provádí na stejné zásadě jako v případech, kdy je majetek dán do zástavy nebo jako věno.

1. Je-li majetek dán do zástavy, půjčen nebo uložen a dojde-li k jeho znehodnocení jednáním toho, kdo jej přijal, budou na místě nejen žaloby, které jsme uvedli, ale také žaloba podle Lex Aquilia; je-li však podána některá z nich, právo na ostatní zaniká.

2. Může existovat dobrý důvod pro podání žaloby proti osobě, která věc půjčila; jako například v případě, že se tak stalo kvůli výdajům, které vznikly kvůli zdraví otroka, nebo kvůli jeho hledání a přivedení zpět poté, co utekl; ale výdaje na jeho výživu musí nést strana, která ho přijala, aby ho mohla užívat v souladu s přirozeným právem. Pokud však jde o to, co jsme uvedli ohledně jakýchkoli výdajů vzniklých z důvodu zdraví nebo útěku otroka, týká se to pouze výdajů, které jsou většího rozsahu; lepší je totiž názor, že mírné výdaje, jako například výdaje na jeho výživu, musí nést tatáž osoba.

3. Kromě toho, půjčí-li někdo nádoby, které jsou vadné, a víno nebo olej, který je do nich nalit, se zkazí nebo vyteče, musí být z tohoto důvodu vynesena rozsudek proti němu.

4. Opět platí, že kdekoli může někdo něco získat zpět vzájemnou žalobou, může si to ponechat na základě práva na započtení, i když je proti němu podána přímá žaloba. Může se stát, že to, co může strana vymáhat na své straně, je vyšší částky; nebo soudce může odmítnout vzít započtení v úvahu; nebo proti němu není zahájeno řízení o navrácení půjčené věci, protože byla zničena náhodou nebo byla vrácena bez soudního řízení; proto říkáme, že je nutná vzájemná žaloba.

(19) Julianus, Digesty, kniha I.

Není pochyb o tom, že strany, které se dohodnou, že něco bezpečně uschovají nebo přijmou k užívání, neodpovídají za protiprávní škodu způsobenou jiným; neboť jak se můžeme zajistit buď péčí, nebo starostlivostí proti tomu, aby nám někdo způsobil protiprávní škodu?

20. Týž, O Urseius Ferox, kniha III.

Dám-li stříbro, které jsi mi půjčil, svému otroku, aby ti je vydal, který je tak spolehlivý, že nikdo nepomyslí, že by se mu vnucovaly nějaké osoby se zlými úmysly, a jestliže se takové osoby zmocní stříbra, škoda nebude moje.

(21) Africanus, Otázky, kniha VIII.

(22) Půjčil jsi mi nějaký předmět a potom jsi mi ho vzal; podal jsi žalobu na půjčku a já jsem nevěděl, že jsi ten předmět vzal; soudce vydal rozhodnutí v můj neprospěch a já jsem ho zaplatil. Později jsem zjistil, že jste předmět odvezl, a vyvstala otázka, jakou žalobu bych proti vám mohl podat? Odpověď zněla, že nelze podat žalobu pro krádež, ale že bych měl nárok na protižalobu z titulu půjčky.

1. V době, kdy jsem byl ve vojsku, jsem dal svým druhům k užívání jistá pravidla na společné riziko a můj otrok, který je ukradl, dezertoval k nepříteli a později byl nalezen bez pravidel. Je stanoveno, že budu mít právo na žalobu proti svým společníkům z důvodu půjčky, a to za jejich podíly, ale oni mohou proti mně postupovat pro krádež, a to z důvodu činu mého otroka, neboť nárok na náhradu škody jde za osobou. A jestliže vám půjčím věc, kterou budete užívat na vlastní nebezpečí, a můj otrok ji odcizí, můžete proti mně podat žalobu pro krádež z důvodu jednání otroka.

22. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

V případě, že otrok, kterého jsem ti půjčil, spáchá krádež, vyvstává otázka, zda postačí protižaloba z půjčky, stejně jako by tato spočívala v případě, že bys vydal nějaké peníze na léčení otroka, nebo zda můžeš podat žalobu pro krádež? A není pochyb o tom, že strana, která požádala o půjčku, může podat noxální žalobu pro krádež a že věřitel je odpovědný za protižalobu na půjčku, neboť půjčku poskytl s vědomím, že otrok je nepoctivý, zatímco druhá strana o této skutečnosti nevěděla.

23. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXII.

Půjčím-li ti koně, který má být použit k cestě na určité místo, a bez tvé nedbalosti se hodnota koně cestou sníží, nebudeš odpovědný za žalobu z půjčky; já sám jsem však byl nedbalý, protože jsem na tak dlouhou cestu půjčil koně, který nemohl vydržet únavu.

Tit. 7. Ohledně zástavní žaloby a protižaloby.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Zástavní smlouva může být uzavřena nejen odevzdáním, ale i pouhou dohodou, i když k odevzdání nedojde.

1. Uvažujme tedy, kde byla zástava uzavřena pouhou dohodou, zda když někdo vystaví nějaké zlato, jako by ho chtěl dodat jako zástavu, a dodá mosaz, zaváže se k zástavě zlata? Pokud z toho vyplývá, že se zaváže za zlato, ale ne za mosaz, protože strany neuzavřely dohodu ohledně mosazi.

2. Když však někdo při předání mosazi do zástavy uvede, že je to zlato, a dá ji do zástavy, je třeba zvážit, zda nedává mosaz do zástavy a zda vzhledem k tomu, že byla uzavřena dohoda o tom, co má být předáno, nemůže být považována za zástavu? To je lepší názor; přesto bude strana, která ji dala, odpovědná za protižalobu na zástavu, aniž by se přihlíželo k podvodu, kterého se dopustila.

(2) Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Když dlužník prodal a odevzdal věc, kterou dal do zástavy, a ty jsi mu půjčil peníze, které vyplatil věřiteli, jemuž dal do zástavy, a uzavřel jsi s ním dohodu, že věc, kterou již prodal, má být zastavena tobě; je prokázáno, že váš úkon je neplatný, protože jste přijal do zástavy věc, která patřila jinému; podle této dohody totiž kupující získal do svého vlastnictví věc, která byla uvolněna ze zástavy; a je úplně jedno, že zastavená věc byla uvolněna použitím vašich peněz.

3. Týž, O Sabinovi, kniha XVIII.

Když poté, co tě tvůj dlužník ujistil, že peníze, které ti dluží, dostaneš ihned, vrátíš mu zastavenou věc a on ji předá oknem někomu, koho tam úmyslně umístil, aby ji přijal; Labeo říká, že můžeš proti svému dlužníkovi podat žalobu pro krádež a také

žalobu na vydání věci; a pokud podáte odpůřící žalobu na zástavu a dlužník vznesse námitku z důvodu, že zastavená věc byla vrácena, lze podat repliku na základě zlé víry a podvodu; neboť se má za to, že věc nebyla vrácena, ale byla odstraněna lstí.

(4) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Je-li uzavřena dohoda s odkazem na prodej zastavené věci, ať už na prvním místě nebo později; pak je nejen prodej platný, ale kupující okamžitě získává vlastnictví věci. I když však nebylo nic ujednáno ohledně prodeje zastavené věci, přesto platí, že ji lze prodat, pokud nebyla uzavřena dohoda, která by tomu bránila; byla-li však uzavřena dohoda, že se věc neprodá, a věřitel ji poté prodá, bude odpovědný za žalobu pro krádež, ledaže byl dlužník třikrát upozorněn, aby zaplatil, a neučinil tak.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Stejně právní pravidlo platí bez ohledu na to, zda bylo dohodnuto, že k prodeji vůbec nedojde, nebo pokud bylo něco učiněno v rozporu s dohodou, ať už se to týká částky, podmínky nebo místa, kde měla být věc prodána.

6. Týž, O Sabinovi, kniha XXXV.

I když může být uzavřena dohoda, že můžeš svobodně prodat pozemek, který je ti dán do zástavy, přesto nemůžeš být nucen jej prodat, i když osoba, která ti jej dala do zástavy, může být insolventní; protože záruka byla dána na tvůj účet. Atilicinus však říká, že pokud je prokázán řádný důvod, může být věřitel donucen k prodeji; neboť co když je dlužná částka mnohem nižší než hodnota zastaveného majetku a ten může být v současnosti prodán za více, než kolik vynese později? Bylo by však lepší říci, že ten, kdo dal zástavu, ji může prodat a zaplatit, co dluží, až obdrží kupní peníze; za předpokladu, že věřitel může být požádán, aby vystavil zastavenou věc, pokud je movitá, pokud mu dlužník předtím poskytl dostatečnou záruku, aby ho odškodnil; bylo by totiž utlačující, kdyby byl věřitel nucen prodat věc proti své vůli.

1. Prodá-li věřitel pozemek, který byl u něho zastaven, za vyšší částku, než je dluh, a půjčí-li přebytek na úrok, musí úrok získaný z těchto peněz vyplatit tomu, kdo mu dal zástavu; a jestliže on sám přebytek použije, musí z něho také zaplatit úrok; ponechá-li si jej však jako zálohu, nebude k tomu povinen.

7. Paulus, Sentence, kniha II.

Pokud věřitel po uplynutí určité doby obnoví přebytek, který držel v záloze, pak by měl být z důvodu prodlení nucen zaplatit dlužníkovi úroky z téhož z důvodu prodlení.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Jestliže mi vzniknou nějaké nutné výdaje kvůli otrokovi nebo pozemku, který jsem dostal do zástavy, budu oprávněn nejen si je ponechat, ale také podat protižalobu na zástavu; neboť dejme tomu, že otrok byl nemocný a já jsem vyplatil peníze lékařům a otrok zemřel; nebo dejme tomu, že jsem podepřel nebo opravil budovu a poté ji zničil požár a já neměl nic, co bych mohl mít jako zástavu.

(1) Je-li dáno do zástavy několik otroků a věřitel některé z nich prodá za určitou částku peněz s tím, že se zaručí za jejich vlastnické právo kupujícímu, a ten z výtěžku zaplatí svůj dluh; může si ponechat zbývající otroky, dokud mu nebude poskytnuta jistota, že bude odškodněn s ohledem na to, co slíbil kupujícímu jako záruku za vlastnické právo k ostatním otrokům.

(2) Pokud jeden z dědiců dlužníka zaplatí svůj podíl na dluhu, může být celý majetek daný do zástavy stále prodán, stejně jako kdyby dlužník sám zaplatil část dluhu.

(3) Stanovím-li, že peníze budou zaplacený na konci jednoho, dvou a tří let, a obdržím-li zástavu a dohodnu-li se, že nebudou-li peníze zaplacený v každém z uvedených časů, budu mít právo zastavený majetek prodat; je stanoveno, že jej nemohu prodat dříve než v den, kdy jsou všechny částky splatné; a to proto, že těmito slovy jsou označeny všechny platby a není pravda, že peníze nejsou zaplacený v každém dni, který je k tomu určen, dokud nenastanou všechny dny. Když však uplynou všechny lhůty k zaplacení, pak, i kdyby nebyla zaplacena jen jedna část, může být zastavený majetek prodán. Pokud však bylo písemně stanoveno, "že pokud by některá z plateb nebyla provedena v den k tomu určený", může pak věřitel podat žalobu na základě smlouvy ihned.

(4) Smlouva týkající se prodeje zastaveného majetku by měla být sepsána tak, aby v ní byly zahrnuty všechny strany; pokud by se však měla týkat pouze samotného věřitele, může majetek legálně prodat i jeho dědic, pokud nebylo dohodnuto nic jiného.

(5) Pokud lze zástavu prodat na základě dohody, lze tak učinit nejen z titulu nesplacené jistiny, ale i z titulu dalších věcí, jako jsou například úroky a peníze vynaložené na nemovitost.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Pokud mi dlužník dal do zástavy majetek, který patří jinému, nebo jednal ve zlé víře s ohledem na zástavu, je třeba říci, že protižaloba bude oprávněná.

1. Zástava může být dána nejen kvůli penězům, ale také kvůli jakékoli jiné věci; jako například když strana dá jinému do zástavy, že se stane jeho ručitelem.

2. Správně označujeme jako zástavu něco, co se odevzdává věřiteli; a tam, kde na věřitele nepřechází ani vlastnictví, to nazýváme hypotékou.

3. Aby bylo možné použít zástavní žalobu, musí být zaplaceny všechny peníze nebo musí být poskytnuto uspokojení s ohledem na ně. Pod pojmem "uspokojení" rozumíme takové uspokojení, které si věřitel přeje, i když nemusí být zaplaceno; ať už si přál, aby mu bylo poskytnuto zajištění jinými zástavami, aby se mohl vzdát té, kterou má, nebo ručením, nebo poskytnutím jiného dlužníka, nebo zaplacením peněz, nebo pouhou dohodou, vznikne žaloba na zástavu. A obecně řečeno, kdykoli se věřitel chce vzdát zástavy, má se za to, že byl uspokojen, jestliže obdržel takové zajištění, jaké si přál, i když mohl být s ohledem na něj podveden.

4. Každý, kdo dal do zástavy cizí majetek, může postupovat na základě zástavní žaloby, pokud dluh zaplatil.

5. Podá-li strana žalobu na zástavu před zaplacením, ačkoli při tom nepostupovala řádně, přesto, nabídne-li peníze u soudu, má právo získat zpět zastavenou věc a také své úroky.

10. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Je-li však ochoten nezaplatit, ale poskytnout zadostiučinění jiným způsobem, například chce-li dát místo sebe jiného dlužníka, nebude mu to nic platné.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Za platbu se nepovažuje, pokud je vydání spojeno s dlužníkem s odkazem na dluh, nebo pokud je žalováno ručení.

1. Tam, kde se závazek dluhu obnoví, zaniká tím zástava, ledaže by bylo dohodnuto, že se zástava obnoví.

2. Přijmu-li od vás zástavu s tím, že vám zaplatím peníze, a nezaplatím-li je, budu odpovědný za žalobu ze zástavy; ačkoli k žádné platbě nedošlo. Stejně pravidlo bude platit, pokud bylo vydáno potvrzení o přijetí půjčených peněz nebo pokud neměla být splněna podmínka, kvůli níž byla zástava poskytnuta, nebo pokud byla uzavřena zákonná dohoda, že peníze nebudou požadovány.

3. Pokud byla nemovitost zastavena pouze s odkazem na jistinu nebo úroky, lze žalobu na zastavení podat, pokud byly peníze, s odkazem na které byla nemovitost zatížena, vyplaceny. Ale ať už byly úroky ve smlouvě výslovně uvedeny, nebo ne, pokud byla nemovitost zastavena i s odkazem na ně, žaloba na zastavení není přípustná, dokud je něco z toho splatné. Jinak je tomu v případě, kdy se strana zavázala platit úroky nad zákonnou míru, neboť to je naprosto nezákonné.

4. Zanechal-li věřitel několik dědiců a jednomu z nich je vyplacen jeho podíl, neměli by ostatní dědicové věřitele utrpět žádnou újmu, ale poté, co nabídli dlužníkovi to, co vyplatil jejich spoludědici, mohou prodat celou nemovitost. Tento názor není nepřiměřený.

5. Peníze se rozumějí vyplacené nejen tehdy, když byly dány tomu, komu byl majetek zastaven, ale i tehdy, když byly s jeho souhlasem vyplaceny někomu jinému, nebo tomu, jehož je dědicem, nebo jeho zmocněnci, nebo otrokovi určenému k vymáhání pohledávek. Jestliže tedy pronajímáš dům a jeho část pronajímáš mně a já platím nájem tvému pronajímateli, mohu proti tobě postupovat žalobou ze zástavy; Julianus totiž říká, že mu může být zaplacen. A jestliže platím část nájemného tobě a část jemu, je třeba říci, že platí stejné pravidlo. Je zřejmé, že majetek, který jsem do domu vnesl, bude ručit pouze za výši nájmu mého pokoje, neboť je neuvěřitelné, že by byla uzavřena dohoda, že mé věci nepatrné hodnoty budou ručit za nájem celého domu. Má se za to, že s majitelem objektu bylo mlčky dohodnuto, že smlouva majitele ubytovacího domu nebude ve prospěch prvního, ale že jeho vlastní dohoda bude ve prospěch druhého.

6. Závazek ze zástavy prostřednictvím svobodné osoby nenabýváme; a v takové míře platí tato zásada, že jej nelze nabýt prostřednictvím zmocněnce nebo opatrovníka, a proto mohou být sami žalováni v zástavní žalobě. Na tom nic nemění ani to, co nařídil náš císař, totiž že držbu lze nabýt prostřednictvím svobodné osoby; to totiž platí jen proto, abychom mohli získat do držby majetek, který nám byl zastaven, ale samotný závazek za nás svobodná osoba vždy nenabude.

7. Pokud však můj zástupce nebo opatrovník dá majetek do zástavy, může sám podat žalobu na zástavu, a to platí pro zástupce, pokud mu již bylo nařízeno dát zástavu:

(12) Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Nebo pokud mu byla svěřena správa celého majetku nebo strany, která byla zvyklá půjčovat peníze do zástavy.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

14. Jestliže při prodeji zástavy byla mezi věřitelem a kupujícím uzavřena dohoda, že pokud dlužník zaplatí kupní peníze kupujícímu, má právo na vrácení svého majetku; Julianus říká, že v reskriptu je také uvedeno, že na základě této dohody je

věřitel povinen žalobou na zástavu převést na dlužníka svou žalobu na prodej proti kupujícímu. Dlužník však může sám podat žalobu na vrácení majetku nebo žalobu in factum proti kupujícímu.

1. Předmětem této žaloby může být jak zlý úmysl, tak nedbalost, stejně jako v případě půjčky na užívání. Zahrnuta je i úschova, ale neodolatelné násilí do jejího rozsahu nespadá.

(14) Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

(15) Proto se od věřitele vyžaduje stejná pečlivost, jakou je pečlivá hlava domácnosti zvyklá vykonávat ve svých vlastních záležitostech.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Když věřitel vrací zástavu, měl by dlužníkovi poskytnout jistotu proti podvodu, a pokud byl zastaven pozemek, musí mu poskytnout jistotu s odkazem na jeho vlastnické právo, pokud služebnosti náhodou zanikly tím, že je věřitel nevyužil.

16. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Pokud poručník dá do zástavy majetek svého svěřence, aniž by tím porušil zákon, musí být zástava zachována; to znamená, že pokud dostane peníze ve prospěch svěřence. Stejně pravidlo platí i v případě poručníka nezletilé nebo nepříčetné osoby.

(1) Je jisté, že zástavní věřitel je oprávněn podat odpůří žalobu. Pokud tedy dlužník poskytne majetek, který patří jinému nebo který je zastaven třetí osobě nebo státu, bude odpovědný, ačkoli je zároveň vinen trestným činem podvodu. Je tomu tak pouze v případě, že si je vědom skutkové podstaty, nebo i v případě, že o ní nevěděl? Pokud jde o trestný čin, bude nevědomost dostatečnou omluvou; ale s ohledem na protiaksi Marcellus v šesté knize Digest uvádí, že nevědomost neomlouvá. Když věřitel vědomě přijme majetek, který patří někomu jinému nebo je zastaven jinému, nebo který je poškozen, nebude protižaloba v jeho prospěch přípustná.

(2) I pozemek, který je předmětem věčného nájmu, může být zastaven stejně jako ten, jehož se týká pouze povrch; v současné době se totiž odpůří žaloby přiznávají stranám, kterým náleží právo k povrchu.

17. Marcianus, O hypoteční formulí.

Diviš Severus a Antoninus však v reskriptu uvedli, že zástava bude závazná, aniž by to mělo vliv na nájem pozemku.

18. Paulus, O ediktu, kniha XXIX.

Jestliže jsme se ty a já dohodli, že pohledávka vůči mému dlužníkovi bude zastavena tobě, musí tuto dohodu podpořit pretor, aby chránil tebe, kdybys podal žalobu o peníze, a dlužníka, kdybych já podal žalobu proti němu. Pokud tedy šlo o peněžitý závazek, musíš svou pohledávku započíst proti vybraným penězům; pokud však šlo o nějaký konkrétní majetek, vše, co obdržíš, si ponecháš místo zástavy.

(1) Je-li zastaveno pouhé vlastnictví, bude k zástavě přičteno i užívací právo, které následně vznikne, a stejné pravidlo platí i pro náplavy.

(2) Je-li prodána nemovitost, která je v zástavě, podmínka zástavy stále zůstává, neboť pozemek přechází spolu s tím, co je s ním spojeno; jako například v případě dítěte narozeného z otrokyně po uskutečnění prodeje.

(3) Pokud strana stanovila, že se jí dává do zástavy dřevo, Cassius říká, že loď postavená z tohoto materiálu nemůže být touto smlouvou zastavena, protože materiál je jedna věc a loď druhá, a proto by se při udílení zástavy mělo výslovně dodat: "Cokoli, co je z tohoto dřeva vyrobeno nebo z něj pochází".

(4) Pokud otrok dává do zástavy majetek patřící k jeho peculiu, musí být tato transakce zachována, pokud měl volnou správu peculia; může totiž takový majetek také zcizit.

19. Marcianus, O hypoteční formuli.

Stejná pravidla musíme chápat i pro syna pod otcovskou správou.

20. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Majetek třetí osoby může být dán do zástavy se souhlasem vlastníka; a pokud je dán bez jeho vědomí a on tento akt ratifikuje, bude zástava platná.

(1) Je-li majetek dán do zástavy několika osobám současně, mají všechny stejné právo.

(2) Jestliže věřitel zavínil, že nebylo zapláceno, může být žaloba na zastavení řádně podána.

(3) Někdy, i když byly peníze zapláceny, je třeba žalobu na zástavu zamítnout; například pokud věřitel svou zástavu od dlužníka koupil.

21. Týž, Zkrácené vydání, kniha VI.

Je-li dán do zástavy dům, ručí se i pozemkem, neboť je součástí domu; na druhé straně právo k půdě následuje za stavbou.

(22) Ulpianus, O ediktu, kniha XXX.

(23) Pokud byla zástava odcizena a věřitel podá žalobu pro krádež, Papinianus je toho názoru, že musí na dluh započíst vše, co získá zpět; a to je správné, i když ke krádeži došlo z nedbalosti věřitele. Mnohem více by to mělo platit s ohledem na to, co získá žalobou na vymáhání pohledávky. Uvažujme však, zda to, co dlužník sám zaplatil věřiteli na základě žaloby pro krádež nebo žaloby na vymáhání, má být započteno na dluh; a skutečně bylo často konstatováno a judikováno, že není povinen mu vrátit to, co sám zaplatil na základě žaloby pro krádež. Totéž říká Papinianus v Deváté knize otázek.

1. Papinianus také říká, že pokud věřitel veden strachem vrátil dlužníkovi otroka, který byl zastaven a kterého za tím účelem v dobré víře získal, platí stejné pravidlo; pokud totiž zahájí řízení proto, že tak učinil z donucení, a získá čtyřnásobnou náhradu škody, nevrátí nic z toho, co získal, ani to nezapočte na dluh.

2. Dá-li zloděj majetek do zástavy, může jím být podána žaloba na zástavu i na zisk, ačkoli zisk nemůže učinit svým; zloděj totiž může být žalován nejen na zisk z existujícího majetku, ale i na vrácení hodnoty toho, co bylo spotřebováno; a proto skutečnost, že věřitel byl dobrověrným držitelem, bude pro něj výhodou.

3. Jestliže se po prodeji zástavy dlužník, který získal držbu nemovitosti trpěním nebo který ji pronajal, držby nevzdá, bude vystaven odpůrcí žalobě.

4. Pokud věřitel při prodeji zastavené nemovitosti slíbil dvojnásobnou náhradu škody (neboť to je obvyklé, a poté, co byl žalován ve věci vyklizení, byl proti němu vydán rozsudek), měl by právo na protižalobu na zástavu? Lze říci, že by takové právo měl, pokud by prodej uskutečnil bez podvodu nebo nedbalosti a obchod by provedl tak, jak by měl učinit pečlivý vedoucí domácnosti. Pokud však takový prodej nebyl v žádném případě výhodný, ale strana jej prodala za tolik, kolik by mohla získat, i kdyby slib nedala, nemůže se této žaloby dovolávat.

23. Tryphoninus, Disputace, kniha VIII.

Neboť nebude moci od dlužníka vymáhat více, než kolik činí dluh. Pokud však byla uzavřena dohoda o úrocích a například po pěti letech od obdržení ceny zastavené nemovitosti věřitel, který prohrál svůj spor, provede restituci vůči kupujícímu, může od dlužníka vymáhat úroky za mezidobí, protože je zřejmé, že mu nic nebylo vyplaceno takovým způsobem, že o ně

nemůže být připraven. Pokud však zaplatil pouze přijatou cenu, bude mu na základě výjimky z důvodu podvodu znemožněno požadovat úroky, neboť měl k dispozici kupní peníze, které od kupujícího obdržel.

24. Ulpianus, O ediktu, kniha XXX.

Byla mi položena pěkná otázka; jestliže věřitel získal od císaře dekret, že má mít zástavu v držení, a byl o ni připraven lepším titulem, bude mít právo na protižalobu ze zástavy? Zdá se mi, že závazek plynoucí ze zástavy zanikl a že došlo k odstoupení od smlouvy; ba co víc, existuje spravedlivý nárok plynoucí z koupě, kterého může využít, stejně jako kdyby mu byla nemovitost vydána za úplatu, aby se uspokojil z částky dluhu nebo z podílu, který na věci měl; a věřitel by měl právo na započtení, pokud by proti němu byla podána žaloba na zástavu nebo žaloba založená na jiném důvodu.

1. Vystává otázka, zda někdo, kdo zaplatil věřiteli padělanými penězi, může podat žalobu na zástavu, protože peníze byly zaplacený? Je stanoveno, že nemůže podat žalobu na zástavu, ani nebude osvobozen od dluhu, protože padělané peníze nezbavují toho, kdo je zaplatil; a skutečně by mu měly být peníze vráceny.

2. Když věřitel prodá zástavu za vyšší cenu, než byla dlužná, ale ještě nevymohl cenu od kupujícího, může být žalován žalobou na zástavu o zaplacení přebytku? Nebo musí dlužník čekat, až kupující zaplatí, nebo na sebe nechat převést práva ze žaloby proti němu? Domnívám se, že věřitel by neměl být nucen k zaplacení, ale že dlužník by měl vyčkat, nebo pokud tak neučiní, že by na něj měla být převedena žalobní práva vůči kupujícímu, avšak na riziko prodávajícího. Pokud však již peníze obdržel, musí se přebytku vzdát.

3. Jestliže věřitel špatně zacházel s majetkem, který byl dán do zástavy, nebo poškodil otroky, musí se k tomu přihlídnout v zástavní žalobě. Je však zřejmé, že pokud proti nim použil násilí kvůli jejich špatnému chování, nebo je spoutal, nebo je předvedl před prefekta či guvernéra; je třeba říci, že věřitel není odpovědný za žalobu na zástavu, proto pokud prostituoval otrokyni nebo ji nutil k jinému nevhodnému jednání, je zástava tohoto otroka ihned uvolněna.

25. Týž, O ediktu, kniha XXXI.

Pokud věřitel dal zástavním otrokům návod k různým řemeslům, bude protižaloba přípustná, pokud již získali znalosti v těchto věcech nebo pokud byl návod dán se souhlasem dlužníka. Pokud však nešlo o žádný z těchto případů a řemesla byla nutná, bude odpůřčí žaloba oprávněná, ale ne do té míry, že by dlužník byl nucen o otroky přijít kvůli výši nákladů; neboť stejně jako věřiteli není dovoleno zanedbávat majetek ze zlého úmyslu a nedbalosti, tak mu také není dovoleno uvést to, co je zastaveno, do takového stavu, že by jeho vymáhání bylo pro dlužníka obtížné; jako například v případě, kdy je velký pozemek dán do zástavy člověkem, který jej sotva může vyplatit, a dokonce jej ani neobdělává, a vy, poté co jste jej přijal do zástavy, jej obděláváte tak, že má velkou hodnotu; není totiž spravedlivé, abych byl nucen hledat jiné věřitele nebo prodat to,

co jsem chtěl získat zpět, nebo to ponechat ve vašich rukou z důvodu chudoby. Tyto věci by měl zvážit soudce, který by měl zvolit střední cestu, aby neposlouchal malicherné námitky dlužníka ani utlačovatelské nároky věřitele.

26. Týž, Disputace, kniha III.

Není nic překvapivého na tom, že zástava vzniká tam, kde soudce z jakéhokoli důvodu uvede stranu do držby; neboť náš císař spolu se svým otcem v Reskriptech velmi často uváděl, že zástavu lze zřídit i na základě vůle.

1. Je třeba mít na paměti, že tam, kde se zástava zřizuje na základě příkazu magistrátu, se tak právně děje až poté, co se věc skutečně dostane do držby.

27. Týž, Názory, kniha VI.

V případě, kdy věřitel požadoval půjčené peníze a dlužník je neměl u sebe, dal mu určité zlaté předměty, aby je mohl dát do zástavy jinému věřiteli. Má-li je ten, kdo je od dlužníka obdržel, v držení i poté, co byly uvolněny zaplacením, lze mu nařídit, aby je předložil; jsou-li však stále v držení věřitele, platí, že ručí se souhlasem vlastníka; řádnou žalobu však může podat vlastník věci proti svému věřiteli, aby si vynutil jejich vydání, jakmile budou uvolněny.

28. Julianus, Digesty, kniha XI.

29. Pokud věřitel obdržel majetek do zástavy a poté, co ztratil jeho držbu, postupuje na základě serviturní žaloby a vymáhá náhradu škody; a dlužník poté podá žalobu o tentýž majetek, bude mu to znemožněno výjimkou, pokud mu nenabídne to, co za něj bylo zapláceno.

(1) Pokud otrok obdrží zástavu na účet svého peculium, může dlužník podat žalobu na zástavu proti svému pánovi.

29. Týž, Digest, kniha XLIV.

Jestliže v dobré víře koupíš cizí majetek a dáš mi ho do zástavy a požádáš o jeho vrácení, abych ho držel trpně; a pak mě vlastník uvedeného majetku jmenuje svým dědicem, přestane být zástavou a přetrvá pouze trpný nárok; a proto bude tvé užívání přerušeno.

30. Paulus, Epitomy Digest Alfenus Verus, kniha V.

Strana, která půjčila peníze majiteli lodi, zadržela loď v řece z vlastního pověření, protože peníze nebyly zaplacený ve stanoveném čase; řeka poté vystoupila a loď odnesla. Názor byl takový, že pokud věřitel zadržel loď proti souhlasu vlastníka, byla loď na jeho nebezpečí; pokud však dlužník dobrovolně souhlasil s tím, že si ji ponechá, měl by být odškodněn pouze za nedbalost, a nikoli za vyšší moc.

31. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Pokud se otrok daný do zástavy dopustí krádeže vůči věřiteli, má dlužník právo se otroka vzdát tím, že ho vydá za náhradu. Jestliže mi ho však dal do zástavy, ačkoli věděl, že je zloděj, ačkoli je ochoten mi ho odevzdat jako náhradu, budu mít přesto právo na zástavní žalobu, abych byl odškodněn. Julianus říká, že stejná pravidla je třeba dodržovat i v případě, kdy je otrok uložen nebo zapůjčen a dopustí se krádeže.

32. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Věřitel může podat odpůrčí žalobu na zástavu proti dlužníkovi, který dal do zástavy cizí majetek, i když dlužník může být solventní.

33. Týž, O hypoteční formuli.

Pokud dlužník zaplatil peníze, může využít žalobu na zástavu, aby získal zpět majetek daný v anmcrhoiV, neboť jelikož existuje zástava, může využít tento termín.

34. Marcellus, Názory.

Když Titius půjčil Semproniovi peníze a dostal za ně zástavu a věřitel se chystal zástavu prodat, protože peníze nebyly zaplacený; dlužník ho požádal, aby koupil pozemek za určitou cenu, a když tak učinil, napsal dopis, v němž označil, že zmíněný pozemek prodal věřiteli. Rád bych věděl, zda může dlužník tento prodej odvolat tím, že nabídne dlužnou jistinu a úroky? Marcellus odpověděl, že podle uvedených skutečností jej odvolat nemůže.

35. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Je-li něco splatné jak na jistině, tak na úrocích od strany, která dluží peníze zajištěné zástavami, musí být vše, co se získá z prodeje zástav, připsáno na úroky, o nichž se zjistí, že jsou v daném okamžiku splatné, a pak, pokud něco zbude, musí to být připsáno na jistinu. Dlužník by neměl být vyslyšen, pokud si v době, kdy si je dobře vědom toho, že je sotva solventní, přeje, aby si vybral, na kterou pohledávku chce raději uvolnit zástavu.

(1) Zástavní smlouvou se na věřitele pouze převádí vlastnictví majetku, který zůstává dlužníkovi; ten však může svůj majetek užívat na základě trpění a také na základě nájmu.

36. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Vyvstává otázka, jak může být odpovědný ten, kdo věřiteli místo zlata odevzdá do zástavy měď? Sabinus v tomto případě nejspíše uvádí, že pokud tam, kde bylo dáno zlato, strana nahradí mosaz, je odpovědná za krádež; pokud však, když bylo dáno zlato, nahradila mosaz, je vinna z ničemného činu, ale není zlodějem. Domnívám se však, že i v tomto případě bude žaloba zástavní, a Pomponius říká totéž. Navíc může být soudně potrestán na základě podvodu, jak bylo velmi často uvedeno v reskriptech.

(1) Opět platí, že pokud mi někdo vědomě a úmyslně dá do zástavy majetek, který patří jinému, nebo pokud mi zatíží majetek, který je již zatížen ve prospěch jiného, a neoznámí mi tuto skutečnost, může být potrestán pro stejný trestný čin. Je zřejmé, že pokud má majetek značnou hodnotu a je zastaven pouze za malou peněžní částku, je třeba říci, že trestný čin podvodu neexistuje, a také že žaloby na zástavu a na podvod nebudou ležet, protože strana, která obdržela majetek jako druhou zástavu, nebyla nijak zneužita.

37. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Pronajmu-li vlastníkovi zástavu, která mi byla odevzdána, zachovám si jejím pronájemem její držbu, protože předtím, než ji dlužník pronajal, ji neměl v držbě, zatímco já mám úmysl si ji ponechat a strana, která ji pronajímá, nemá úmysl ji nabýt.

38. Modestinus, Differences, kniha I.

Autorita opatrovníka je nutná pro svěřence, který dostává majetek do zástavy, a to z důvodu nebezpečí žaloby na zástavu.

39. Týž, Názory, kniha IV.

Gaius Seius dal svůj pozemek Luciu Titovi do zástavy za půjčené peníze a poté bylo mezi nimi dohodnuto, že věřitel bude mít zástavu po určitou dobu v držení, a to formou zápočtu na své peníze. Než však tato doba uplynula, věřitel ve své poslední vůli stanovil, že jeden z jeho synů bude mít zmíněný pozemek, a dodal: "který jsem koupil od Lucia Titia", ačkoli ho ve skutečnosti nekoupil. Gaius Seius, který byl dlužníkem, spolu s dalšími tuto závěť podepsal. Ptám se, zda tím, že ji podepsal, nějak poškodil sám sebe, protože nebyla předložena žádná listina dokládající prodej, ale pouze dohoda, že věřitel bude mít po

určitou dobu nárok na úrodu? Herennius Modestinus odpověděl, že zástavní smlouva nebyla dotčena, protože dlužník podepsal závět' věřitele, v níž uvedl, že zástavu koupil.

40. Papinianus, Názory, kniha III.

Dlužník nemůže legálně koupit zástavu, kterou dal věřiteli, protože koupě vlastního majetku je neplatná; pokud ji totiž koupí za nižší částku, než je výše pohledávky, a požaduje ji, nebo podá žalobu na určení vlastnictví, věřitel mu není povinen vrátit vlastnictví, pokud nenabídne zaplacení celého dluhu.

(1) Syn dlužníka, který je pod kontrolou svého otce, nemůže získat držbu zástavy od věřitele za peníze patřící do jeho vlastního peculium; a proto pokud patron dlužníka získal držbu majetku pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, získá polovinu vlastnictví; neboť zástava se uvolní penězi, které syn zaplatil jako cenu z majetku patřícího jeho otci.

(2) Po zaplacení peněz by měl věřitel obnovit držbu zástavy, která byla skutečně v jeho rukou; dlužníka nelze ani nutit, aby zaplatil něco navíc. Jestliže tedy věřitel mezitím sám poskytl zástavu jako záruku a její vlastník zaplatil peníze, které dlužil, nebude žaloba s odkazem na druhou zástavu přiznána, ani zadržovací právo nezůstane zachováno.

41. Paulus, Otázky, kniha III.

Dal jsi cizí věc do zástavy a poté ses stal jejím vlastníkem; věřiteli se přizná spravedlivá žaloba ze zástavy. Stejně pravidlo neplatí, stane-li se dědicem Titius, který zatížil můj majetek bez mého souhlasu; za těchto okolností se totiž právo na vrácení zástavy věřiteli nepřiznává; k uplatnění spravedlivé žaloby ze zástavy v žádném případě nestačí, aby vlastníkem byla tatáž osoba, která také dluží peníze. Pokud se však s ohledem na zástavu dohodl, takže lze zjistit jeho podvod, nemůže se řádně bránit podání spravedlivé žaloby proti němu.

42. Ulpianus, Názory, kniha III.

Věřitel je ze zákona povinen odevzdat přeplatek ceny spolu s úroky, a to v případě žaloby podané ve vztahu k poskytnutí zástavy; neměl by být vyslyšen, pokud chce nahradit kupujícího, neboť při prodeji, který se uskutečňuje na základě dohody, věřitel uzavírá vlastní obchod.

43. Scaevola, Digest, kniha V.

Strana zatížila volný pozemek jako záruku pro věřitele a doručila mu kupní listinu. Když chtěl na uvedeném pozemku stavět, vznikl spor se sousedem ohledně šířky pozemku, a protože ji nemohl jinak prokázat, požádal věřitele, aby předložil listinu o

vlastnictví, kterou mu doručil, a protože tak neučinil, postavil menší budovu, a tím mu vznikla škoda. Vystala otázka, zda v případě, že věřitel požaduje peníze nebo podá žalobu na vrácení zástavy a je podána námitka založená na podvodu, měl by soudce k této škodě přihlídnout? Odpověď zněla, že pokud věřitel neměl v úmyslu dlužníka zatížit tím, že by ho připravil o předložení listiny, může dlužník podat žalobu na zástavu, až budou peníze vyplaceny; pokud se tak však stalo úmyslně, bude žaloba podána proti věřiteli na výši jeho úroků v té době a před vyplacením peněz.

(1) Titius obdržel od Gaia Seia půjčku peněz pod zástavou kožených pytlů; a zatímco Seius měl tyto pytle ve své sýpce, centurion, který byl vyslán z úřadu komisaře, pytle odnesl, aby je použil ve veřejné službě; později byly na žádost věřitele Gaia Seia získány zpět. Ptám se, zda má být za opotřebení vzniklé jejich používáním odpovědný Titius, dlužník, nebo Seius, věřitel? Odpověď zní, že podle uvedených skutečností věřitel neodpovídal za škodu vzniklou opotřebením pytlů.

Book XIV

1. Concerning the action against the owner of a ship.
2. Concerning the Rhodian Law of jettison.
3. Concerning the Institorian Action.
4. Concerning the Tributorian Action.
5. Concerning transactions said to have taken place with a person under the control of another.
6. Concerning the Macedonian Decree of the Senate.

Tit. 1. Concerning the action against the owner of a ship.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

There is no one who is ignorant of the benefit of this Edict, for sometimes we enter into agreements with the masters of vessels concerning the necessities of the voyage, without being aware of their civil status or character; and it was only just that the party who appointed the master of a ship should be liable, just as one who has placed an agent in charge of a shop or a business; since, in fact, there is greater necessity in making the contract with the master than with an ordinary agent, as circumstances permit anyone to make an investigation of the standing of an agent, and contract with him accordingly; but this is not the case with a master of a ship, for frequently neither the place nor the time permits a satisfactory decision to be reached.

(1) We must understand the master of a ship to be a person to whom the charge of the entire ship is committed.

(2) But if the contract is made with one of the sailors, an action will not be granted against the ship-owner; although one will be granted against him on account of any offence perpetrated by one of those who are on board the vessel for the purpose of navigating the same; for the cause of action on a contract is one thing, and that arising out of an offence is another; since the party who appoints a master permits contracts to be made with him, but he who employs sailors does not allow contracts to be made with them, but he should take care that they are not guilty of negligence or fraud.

(3) Masters are appointed for the purpose of leasing vessels either for the transportation of merchandise or of passengers, or for the purpose of buying stores, but if a master is appointed for the purchase or sale of merchandise, he will render the owner liable also on this ground.

(4) It makes no difference what the civil condition of such a master is, whether he is free or a slave, and whether, if he is a slave, he belongs to the owner or to another person, nor will it make any difference what his age is, as the party who appointed him has himself only to blame.

(5) We consider the master to be not only the person whom the owner appointed, but also him whom a master appointed; and Julianus, having been consulted with reference to this matter, gave this opinion in a case where the owner was ignorant of the appointment; where, however, he knows of it, and allows the individual designated to discharge the duties of the master of the ship, he himself is held to have appointed him. This opinion seems to me to be reasonable; for he who appointed him must be responsible for all the acts of the master, otherwise, the contracting parties will be deceived; and this should be admitted the more readily for the sake of the public welfare in the case of a master than in that of another agent. How then if the owner appointed the master in such a way that the latter would not be permitted to appoint anyone else; should it be considered whether we ought to admit the opinion of Julianus in this instance? For suppose he expressly forbade him as follows, "You shall not employ Titius as master." It must be said, however, that the welfare of those who make use of ships demands that the rule should be applied to this extent.

(6) We must understand the word "ship" to mean vessels and even rafts, employed for navigating the sea, rivers, or lakes.

(7) The Praetor does not grant a right of action against an owner for every cause, but only with reference to the particular thing for which the master was appointed; that is to say, if he was appointed for a certain kind of business, for instance,

where a contract was made for the transportation of merchandise; or where an agreement was entered into or money expended for the purpose of repairing the ship; or where the sailors demand payment on account of their services.

(8) What if the master should borrow a sum of money, will this be held to be included in his powers? Pegasus thinks that if he borrowed the money with reference to the matter for which he was appointed, an action should be granted, and this opinion I think to be correct; but what if he borrowed it for the purpose of equipping or fitting out the ship, or for the employment of sailors?

(9) Wherefore, Ofilius asked if the master borrows the money for the purpose of repairing the ship, and converts it to his own use, will an action be granted against the owner? He says that if he received it with the understanding that he would expend it on the ship, and afterwards changed his mind, the owner will be liable, and can only blame himself for appointing a person of this kind. If, however, from the very beginning, he had the intention to defraud the creditor, and did not expressly state that he received the money on account of the ship, the contrary rule will apply. Pedius approves of this distinction.

(10) Where, however, the master is guilty of deceit with reference to the price of things which are purchased, the owner, and not the creditor, must suffer the loss.

(11) Moreover, where the master borrows money from another party, and with it satisfies the claim of him who lent him money for the purpose of repairing the ship; I think an action should be granted to the first-mentioned creditor, just as if he had lent the money to be expended on the ship.

(12) Therefore, the appointment prescribes certain terms to be observed by the contracting parties; and hence if the owner appointed the master of the ship only for the purpose of collecting the freight, and not that he might lease the ship, (although he may have actually leased it) the owner will not be liable if the master did this; and the same rule will apply where it was

understood that he could only lease the ship but could not collect the freight; or if he was appointed for the purpose of contracting with passengers but not to offer the use of the ship for merchandise, or vice versa; then, if he exceeds his instructions, he will not bind the owner. But if the master was appointed only to lease the ship for the transportation of certain merchandise, for instance, vegetables, or hemp, and he should lease it to transport marble or other materials, it must be held that he will not be bound. For certain ships are designed for freight and others (as is generally stated) are for the transportation of passengers, and I know that a great many owners give directions not to transport passengers, and also that business must be transacted only in certain regions and in certain waters; for example, there are ships which carry passengers to Brundisium from Cassiopa or from Dyrrachium, but are not adapted for freight, and some also are adapted to river navigation, but are not suitable for the sea.

(13) Where several masters are appointed, and their duties are not divided, any transaction entered into with one of them will bind the owner; but if their separate duties are designated, as, for instance, one has charge of leasing the vessel, and another is to collect freight, then the owner will be bound by the acts of any one of them provided he is in the discharge of his duty.

(14) If, however, the party made the appointment, as is often done, in such a way that one of them is not to transact any business without the other, he who contracts with one alone will only have himself to blame.

(15) When we make use of the word "exercitor," we understand by it the party into whose hands all receipts and payments come, whether he is the owner of the ship, or whether he has leased it from the owner for a fixed amount for a certain time, or permanently.

(16) It makes but little difference whether the party who has control of the ship is a man or a woman, the head of a household, a son under paternal control, or a slave; but for a ward to have control of a ship we require the consent of his guardian to be granted.

(17) We have also the choice whether we would prefer to sue the person having control of the ship, or the master of the same.

(18) But, on the other hand, an action is not promised by the Praetor against those who contracted with the master, because he did not need the same assistance; he can, however, sue the master on the contract of hiring, if he is furnishing his labor for compensation; or, if he is doing this gratuitously, he can bring an action of mandate against him. It is clear that the prefects, on account of the administration of supplies, and, in the province, the Governors, who are accustomed to aid them by the exertion of extraordinary powers, can do so where contracts are made by the masters of vessels.

(19) If the party who has control of a ship is in the power of another, and manages the vessel with his consent, an action will be granted on account of business transacted with the master, against the party in whose power he is who has the management of the ship.

(20) But although an action is granted against the person under whose control he is who has the management of a ship, still, this is only done where he acts with the consent of the latter. Therefore, those who have control of the party having the management are liable for the entire amount, on account of their consent; because the ownership of vessels is a matter of the greatest importance to the public welfare. The employment of agents is not so advantageous, for the reason that they who have transacted business, with a knowledge of the owner, using capital belonging to the peculium, only have a right to their share in the distribution of the same. But if the owner was only aware of the fact, and did not give his consent when the contract was made with the master, shall we grant a right of action for the entire amount, as in the case where the party consented; or shall we only give one resembling the tributorian action? Therefore, the question being doubtful, it is better to adhere strictly to the words of the Edict, and not make the mere knowledge of the father or master in the case of ships an excuse for oppression, nor, in the case of merchandise purchased with the money of the peculium, extend mere consent so as to cause an obligation to be contracted for the entire amount. Pomponius also seems to indicate adherence to the principle that where one person is under the control of another and carries on business with his consent, he will be liable for the entire amount, but if he does not, that he will only be liable for the amount of the peculium.

(21) We must understand the term "under the control" to apply to both sexes, sons and daughters, and male and female slaves.

(22) Where a slave, who is part of a peculium, acts as the manager of a ship with the consent of a son under paternal control of whose peculium he forms a part, or where, a sub-slave manages a ship with the consent of the latter, the father or master who did not give his consent will only be liable for the amount of the peculium, but the son himself will be liable in full. It is clear if they manage the ship with the consent of the master or father, they will be liable for the entire amount, and, moreover, the son, if he gave his consent, will also be liable in full.

(23) But, although the Praetor only promises the action where the business is transacted with the master of the ship, still, (as Julianus has stated) the father or the master will be liable in full, even though the contract was entered into with the manager of the ship himself.

(24) This action is granted against the owner on account of the master of the ship, and therefore if suit has been brought against either of them, none can be brought against the other; but if any of the money has been paid, and this has been done by the master, the obligation is diminished by operation of law. If, however, it was paid by the manager in his own behalf, that is on account of the honorary obligation, or is paid in behalf of the master, the obligation is diminished; since where another party pays for me he releases me from the debt.

(25) Where several parties have joint-ownership of a vessel, suit can be brought against any one of them for the entire amount;

2. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

In order that a person who contracted with one may not be obliged to divide his claim among several adversaries,

3. Paulus, On the Edict, Book XXIX.

Nor does it make any difference what share each of them has in the vessel, for the party who paid will recover from the others in the action on partnership.

(4) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where, however, several persons have the management of a ship between them, they must be sued in proportion to their shares in the same, for they are not regarded as masters for one another.

1. Where several persons having the management of a ship appoint one of their number to be the master, they can be sued on his account for the entire claim.

2. Where a slave belonging to several persons manages a ship with their consent, the same rule applies as where there are several managers. For it is clear that if he acted with the consent of any one of them, the latter will be liable for the entire amount; and therefore I think that in the case above mentioned all of them are liable in full.

3. If a slave who had control of a ship with the consent of his owner should be alienated, the party who alienated him will, nevertheless, be liable. Hence he would also be liable if the slave should die, for the owner of the ship will be liable after the death of the master.

4. These actions are granted without limitation of time both in the favor of heirs, and against them. Hence, if a slave who has control of a ship with the consent of his master should die, this action will be granted after the expiration of a year, although an action *De peculio* is not granted after a year has elapsed.

5. Paulus, On the Edict, Book XXIX.

If you have, as the master of your ship, someone who is under my control, an action will also lie in my favor against you if I enter into any contract with him. The same rule applies where he is owned in common by us. You will, however, be entitled to an action on lease against me, because you hired the services of my slave, as, even if he had contracted with another, you could proceed against me to obtain a transfer of the rights of action which I held on his account, just as you could have done against a freedman had you employed one; but if the services were gratuitous, you can bring an action on mandate.

(1) Moreover, if my slave has control of a ship, and I make a contract with his shipmaster, there will be nothing to prevent me from instituting proceedings against the shipmaster by an action which I can bring either under Civil or Praetorian Law; for this edict does not prevent anyone from suing the master, as no action is transferred by this edict, but one is added.

(2) Where one of the owners of a ship makes a contract with the master, he can bring an action against the others.

6. Paulus, Abridgments, Book VI.

Where a slave has control of a ship without the consent of his master, if he is aware of this, a tributorian action will be granted; but if he is ignorant of the fact, an action *De peculio* will be available. Where a slave owned in common has control of a ship with the consent of his masters, an action for the entire amount will be granted against them individually.

(7) Africanus, Questions, Book VIII.

Lucius Titius appointed Stichus the master of a ship, and he, having borrowed money, stated that he received it for the purpose of repairing the ship. The question arose whether Titius was liable to an action on this ground only where the creditor proved that the money had been expended for the repair of the ship? The answer was that the creditor could properly bring an action if, when the money was lent, the ship was in such a condition as to need repairs; for, while the creditor should not be compelled to, himself, undertake the repair of the ship, and transact the business of the owner (which would certainly be the case if he was required to show that the money had been spent for repairs); still, it should be required of him that he know that he makes the loan for the purpose for which the master was appointed; and this certainly could not happen unless he also knew that the money was needed for repairs. Wherefore, even though the ship was in such a condition as to need repairs, still, if much more money was lent than was necessary for that purpose, an action for the entire amount should not be granted against the owner of the ship.

1. Sometimes it should be considered whether the money was lent in a place in which that for which it was advanced could be obtained; for, as Africanus says, what would be the case if someone lent money for the purchase of a sail in an island of such a description that a sail could not be obtained there under any circumstances? And, in general, a creditor is obliged to exercise some care in the transaction.

2. Almost the same rule applies where inquiry is made with reference to the institorian action; for, in this instance also, the creditor must know that the purchase of the merchandise for which the slave was appointed was necessary; and it will be sufficient if he made the loan to this end, but it should not also be required that he should himself undertake the task of ascertaining whether the money was spent for this purpose. The principle of tenancy in common extends not only to the ship but also to the cargo, unless otherwise provided for; the master, being regarded as the confidential agent of the owners, is held to be tacitly invested with authority to bind them without their consent in all matters having reference to the general management and navigation of the ship; a rule of unknown antiquity, but which is obviously derived from the earliest ages of commercial intercourse. He is personally liable for his contracts, from which responsibility, however, he may obtain exemption by special agreement. As in the case of a part-owner, he can sell or hypothecate all, or a portion of the cargo, as well as the ship, if any sudden against the others whose merchandise was saved, so that the loss may be distributed proportionally. Servius, indeed, answered that they should proceed against the master of the ship under the contract for transportation to compel him to return the merchandise of the others, until they make good their share of the loss. Even though the master does retain the merchandise, he will, in any event, be entitled to an action under the contract for transportation against the passengers.

Tit. 2. Concerning the Rhodian Law of jettison.

1. Paulus, Sentences, Book II.

It is provided by the Rhodian Law that where merchandise is thrown overboard for the purpose of lightening a ship, what has been lost for the benefit of all must be made up by the contribution of all.

2. The Same, On the Edict, Book XXXIV.

What is to be done if there are passengers who have no baggage? It evidently will be more convenient to retain their baggage, if there is any; but if there is not, and the party has leased the entire ship, an action can be brought on the contract, just as in the case of passengers who have rented places on a ship; for it is perfectly just that the loss should be partially borne by those who, by the destruction of the property of others, have secured the preservation of their own merchandise.

1. If the merchandise is saved, and the ship is damaged, or has lost part of her equipment, no contribution should be made, for the condition of the things provided for the use of the ship is different from that on account of which the freight has been received; since, if a blacksmith breaks an anvil or a hammer, this will not be charged to him who hired him to do the work. Where, however, the loss occurred with the consent of the passengers, or on account of their fear, it must be made good.

2. Where several merchants collect different kinds of goods in the same ship, and, in addition, many passengers, both slaves and freemen, are travelling in it, and a great storm arises, and part of the cargo is necessarily thrown overboard; the question was with respect to the following point, namely, whether it was necessary for all to make good what was thrown overboard; and whether this must also be done by those who had brought on board such merchandise as did not burden the ship; as, for instance, precious stones and pearls, and if this was the case, what portion of the same must be contributed; and whether it was necessary for anything to be paid for freemen, and by what kind of an action proceedings could be instituted? It was held that all those to whose interest it was that the goods should be thrown overboard must contribute, because they owed that contribution on account of the preservation of their property, and therefore even the owner of the ship was liable for his share. The amount of the loss must be distributed in proportion to the value of the property; no appraisement can be made of the persons of freemen; and the owners of the lost property have a right to proceed on the contract for transportation against

the sailor, that is the master. An agreement also arose as to whether an estimate was to be made of the clothing and rings of each person, and it was held that this should be done, and that everything should be taken into account for contribution, except what had been brought on board for the purpose of consumption, in which would be included all kinds of provisions; and there is all the more reason in this, for if, at any time during the voyage, such articles should be lacking, each one would contribute what he possessed to the common stock.

3. If the ship has been ransomed from pirates Servius, Ofilius, and Labeo state that all should contribute; but with reference to what the robbers carried away, the loss must be borne by the party to whom it belonged, and no contribution should be made to him who ransomed his property.

4. The share is generally contributed in accordance with the valuation of the property which is saved, and of that which is lost; and it makes no difference if that which was lost might have been sold for a higher price, since the contribution relates to loss and not to profit. With reference, however, to those things on account of which contribution must be made, the estimate should be based upon not what they had been purchased for, but upon what they could be sold for.

5. No estimate should be made of slaves who are lost at sea, any more than where those who are ill die on the ship, or throw themselves overboard.

6. If any of the passengers should be insolvent, the loss resulting from this will not be suffered by the master of the vessel; for a sailor is not obliged to inquire into the financial resources of everybody.

7. Where property which has been thrown overboard is recovered, the necessity for contribution is at an end; but if it has already been made, then those who had paid can bring an action on the contract for transportation against the master, and he can proceed under the one for hiring, and return what he recovers.

8. Any articles thrown overboard belong to the owner of the same, and do not become the property of him who obtains them, because they are not considered as abandoned.

3. Papinianus, Opinions, Book XIX.

Where a mast, or any other part of the equipment of a ship is thrown overboard for the purpose of removing a danger common to all, contribution is required.

4. Callistratus, Questions, Book II.

If, for the purpose of lightening an overloaded ship because she could not enter a river or reach a harbor with her cargo, a certain portion of the merchandise is placed in a boat to prevent the vessel from being in danger outside the river, or at the entrance of the harbor, or in the latter, and the boat is sunk, an account should be taken between those who have their merchandise preserved on the ship and those who lost theirs in the boat, just as if the latter had been thrown overboard. Sabinus also adopts this view in the Second Book of Opinions. On the other hand, if the boat is saved with part of the merchandise, and the ship is lost, no account should be taken with reference to those who lost their property in the ship, because jettison necessitates contribution only where the ship is saved.

1. But where a ship, which has been lightened in a storm by throwing overboard the goods of a merchant, is sunk in some other place, and the goods of certain merchants are recovered by divers for compensation; Sabinus also says an account must be taken between the party whose goods were thrown overboard during the voyage for the purpose of lightening the ship, and those who subsequently recovered their goods by means of divers. But, on the other hand, no account must be presented by

the party whose merchandise was thrown overboard during the voyage to those whose merchandise was not thereby preserved, if any of it was recovered by divers; for it cannot be held to have been thrown overboard for the purpose of saving the ship which was lost.

2. But where jetsam is made from the ship, and the merchandise of anyone which remained on board, is damaged; it is a matter for consideration whether he should be compelled to contribute, since he ought not to be oppressed by the double loss of contribution and deterioration of his property. The point, however, may be maintained that he should contribute in proportion to the present value of his property. Thus, for example, where the merchandise of two persons was each worth twenty aurei, and that of one of them became only worth ten, on account of having been wet; the party whose property was not damaged should contribute in the proportion of twenty and the other in the proportion of ten. An opinion can, however, be given in this instance, if we make a distinction as to the cause of the deterioration; that is to say, whether the damage resulted on account of the exposure resulting from throwing the merchandise overboard, or for some other cause; for example, where the merchandise lay somewhere in a corner, and the waves reached it. In this instance the owner will be compelled to contribute, but in the former one, ought he not to be released from the burden of contribution because the jetsam also injured him? Or ought he to be liable even if his goods were deteriorated by the splashing of water on account of the jetsam? A still finer distinction should be made, namely, as to whether the greater loss is sustained through the damage, or through the contribution; for example, if the merchandise is worth twenty aurei, and the contribution is assessed at ten, the damage, however, amounts to two, and this having been deducted because of the loss, must the owner contribute the remainder? How then if the damage amounted to more than the contribution? For example, if the property was damaged to the amount of ten aurei, and the contribution amounted to two, there is no doubt that the party should not bear both burdens. But here let us see whether a contribution should not be made to him; for what difference does it make whether I lose my property by its being thrown overboard, or have it deteriorated by being exposed? For just as relief is granted to a party for the loss of his property, so, also, it should be granted to him whose property has become deteriorated on account of the jetsam. Papirius Fronto also stated this in an opinion.

5. Hermogeniamis, Epitomes of Law, Book II.

The contribution of those who saved their merchandise from shipwreck does not indemnify anyone for the loss of the vessel; for it is held that the equity of this contribution is only admitted when, by the remedy of jetsam, during the common danger, the interest of the others is consulted, and the ship is saved.

1. If the mast is cut away in order that the ship with its merchandise may be freed from danger, there will be an equitable claim for contribution.

(6) Julianus, Digest, Book LXXXVI.

A ship beaten by a storm and with her rigging, mast, and yards burned by lightning, was carried into Hippo. Having been provided while there with a hasty and temporary equipment, she sailed for Ostia, and discharged her cargo uninjured. The question was asked whether those to whom the cargo belonged were obliged to contribute to the master of the ship in proportion to the loss? The answer was that they were not obliged to do so, as the expense was incurred rather for the purpose of equipping the ship, than to preserve the cargo.

7. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

Where a ship is sunk or stranded, the opinion was given that whatever each one saves out of his own property he can keep for himself, just as in case of fire.

(8) Julianus, On Minicius, Book II.

Those who throw any property overboard for the purpose of lightening a ship, do not intend to consider it as abandoned; since if they should find it they can carry it away, and if they have any idea of the place where it has been cast by the sea, they can claim it; so that they are in the same condition as anyone who oppressed by a burden throws it down on the road, expecting to return presently with others and remove it.

9. Volusius Marcianus, On the Rhodian Law.

A petition of Eudaimon of Nicomedia to the Emperor Antoninus; "Lord Emperor Antoninus, having been shipwrecked in Icaria we have been robbed by farmers of the revenue inhabiting the Cyclades Islands." Antoninus answered Eudaimon as follows: "I am, indeed, the Lord of the World, but the Law is the Lord of the sea; and this affair must be decided by the Rhodian law adopted with reference to maritime questions, provided no enactment of ours is opposed to it." The Divine Augustus established the same rule.

(10) Labeo, Epitomes of the Probabilities of Paulus, Book I.

If you have made a contract for the transportation of slaves, freight is not due to you for a slave who died on the ship. Paulus says that, in fact, the question is what was agreed upon, whether freight was to be paid for those who were loaded on the ship, or only for those who were carried to their destination? And if this cannot be established, it will be enough for the master of the ship to prove that the slave was placed on board.

1. If you hired a ship on condition that your merchandise was to be transported by her, and the master of the ship, without being compelled by necessity, placed your property on an inferior vessel, being aware that you did not wish this to be done; and your merchandise was lost, together with the ship in which it was last transported, you will be entitled to an action on the contract of leasing and hiring against the master of the first ship. Paulus, on the other hand, says that this is not true, provided

both ships were lost on the voyage, since it occurred without the malice or negligence of the sailors. The rule is the same if the first master, having been detained by public authority, was prevented from sailing with your merchandise. This rule is also applicable if he entered into a contract with you under the condition that he would pay you a certain penalty if he did not, by a day agreed upon, land your goods in a place to which he had agreed to transport them, and he was not to blame if he did not wait; even though the penalty was remitted to him. We must observe the same rule in a similar imaginary case, where it is proved that the master, having been prevented by illness, was unable to sail, if his ship became unfit for navigation without any malicious intent or negligence of his.

2. If you hire a ship capable of transporting two thousand jars and place jars on board, you are liable for the freight of two thousand jars. Paulus says that the fact is, if you hire the entire capacity of the ship, the freight for two thousand jars will be due, but if the freight was agreed upon according to the number of jars placed on board, the contrary rule will apply; for you owe for the transportation of as many jars as you placed on board.

Tit. 3. Concerning the Institorian Action.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

It appeared just to the Praetor that, as we obtain advantages from the acts of agents, so also we should be bound by, and liable to be sued on, contracts made by them. He does not, however, provide the same with reference to the party who is appointed an agent, so that he also may institute proceedings. When, indeed, he employs his own slave as agent, he can be secure, as the rights of action are acquired for him; if, however, he employs either the slave of another or some freeman, he will not be entitled to an action, but he can sue the agent himself or his master, either on the ground of mandate, or on that of business transacted. Marcellus, however, says that an action should be granted to the party who appointed the agent against those who have made contracts with him,

2. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

In the same form in which the agent made the contract, provided he cannot protect himself in any other way.

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

An agent is so called because he interposes in the transaction of business, and does it make much difference whether he is appointed to conduct a shop, or to engage in any other kind of employment:

4. Paulus, On the Edict, Book XXX.

As they sometimes take goods to the houses of honorable persons, and sell them there. The place where the property is sold or purchased does not change the cause of action, since in each instance it is true that the agent has bought or sold.

5. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

Therefore, no matter what business he has been appointed to transact he will be properly styled an agent.

(1) For Servius also, in the first book on Brutus, says that where any business is transacted with a person who has charge of a house, or with some one who has been appointed to superintend the building or to buy grain, he will be liable for the entire amount.

(2) Labeo also stated that where anyone has appointed a person to lend money at interest, to cultivate land, to engage in commerce, or to make contracts, he is liable in full.

(3) Moreover, where anyone has appointed his slave to have charge of a broker's table, he will be liable on his account.

(4) It is also settled that those who are appointed by clothing merchants or weavers of linen to go about for the sale of clothing, whom we ordinarily call circitores, should also be designated as agents.

(5) Anyone may also properly call muleteers agents,

(6) As well as those who are appointed by fullers and tailors. Stable-keepers should likewise be considered as occupying the place as agents.

(7) Labeo also says that if a shop-keeper despatches his slave to a distance for the purpose of purchasing merchandise and sending it to him, he must be considered to occupy the place of an agent.

(8) He also says that, if an undertaker has a slave whose duty it is to prepare corpses for burial, and he robs a corpse; a proceeding similar to the Institorian Action should be granted against him, although the suit for theft and that for injury will both lie.

(9) Labeo also says that, where a baker was accustomed to send his slave to a certain place for the purpose of selling bread, and he, having accepted money to deliver bread to certain parties every day, neglected to do so; there is no doubt that the baker will be liable, if he permitted the money to be given to him in this manner.

(10) Where a fuller, being about to start on a long journey, requested that directions should be given to his apprentices, to whom he had delivered his shop thoroughly equipped; and, after his departure, an apprentice had received clothing and taken to flight; the fuller will not be liable if the slave was left as an ordinary agent, but if this was done in a way to make him the manager of the business he would be liable. It is evident that if he stated to me that I might trust his workmen, he will not be liable to an Institorian Action, but to one on a contract for hiring.

(11) It is not, however, everything which is transacted with the business-agent which will bind the party who appointed him, but only where the contract was made with respect to the matter on account of which he was appointed, that is to say, only that for which he was appointed.

(12) Hence, if I appoint anyone to sell merchandise, I shall be liable on his account to the action on purchase; and likewise, if I should happen to have appointed him for the purchase of merchandise, I shall be liable to the action on sale; but a party will not be bound if the appointment was made to purchase and he sells, nor if he was appointed to sell and he purchases; and this opinion is approved by Cassius.

(13) But where anyone lends money to a business-agent appointed to purchase merchandise, there is ground for the Institorian Action, and, in like manner, if he was appointed to pay the rent for the shop; and I think that this is true unless he was forbidden to borrow.

(14) Where, however, a loan of oil is made to a party whom I have appointed to buy and sell oil, it must be said that the Institorian Action will lie.

(15) Likewise, if an agent, when he sold oil, received a ring as earnest, and does not return it, his master is liable to an Institorian Action; for the contract relates to the business which he was appointed to transact, unless he should have been directed to make sales for cash. Wherefore, if the agent should have accepted a pledge instead of money, an Institorian Action will lie.

(16) Moreover, the Institorian Action can be brought by a surety who had interposed in behalf of the agent, for this is a result of the transaction.

(17) If an agent has been appointed by anyone, and he who appointed him should die, leaving an heir who employs the same agent; there is no doubt that he will be liable. Again, if a contract was made with him before the estate was entered upon, it is but just that the Institorian Action should be granted to one who is ignorant of the facts.

(18) If, however, my agent, guardian, or curator, should appoint a business manager, it must be said that an Institorian Action ought to be granted, just as if he had been appointed by me.

6. Paulus, On the Edict, Book XXX.

The Institorian Action should also be granted against the agent himself, if he was one appointed for the transaction of all kinds of business.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

Moreover, if anyone who is transacting my business makes an appointment, and I ratify it, the same rule will apply.

1. It makes little difference who the business-agent may be, whether male or female, freeman or slave, your own slave, or that of another. It is also of no consequence who appointed him; for if a woman made the appointment, the Institorian Action will lie, just as the Exercitorian Action against the party having control of a ship; and if a woman is appointed, she herself will be liable. Again, if a woman under parental control, or a female slave is appointed, the Institorian Action can be brought.

2. When the business-agent is a minor, he will bind the person who appointed him by the Institorian Action, as he must blame himself for appointing him.

8. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

For many persons appoint boys and girls for the management of shops.

(9) Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

But where a minor himself makes the appointment, he will be liable if this was done with the consent of his guardian, otherwise not.

10. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

An action will, nevertheless, be granted against him to the extent that he has pecuniarily profited by the transaction.

11. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

Where, however, a minor becomes heir to the party who made the appointment, it is perfectly just that the minor should be liable so long as he retains his appointment; for he ought to have been removed by his guardians if they were unwilling to make use of his services.

1. But if he who made the appointment was under twenty-five years of age, he can only claim relief on account of his age after proper investigation has been made.

2. A party is not deemed to occupy the position of one appointed to take charge of a business, if notice has been publicly given that no contracts shall be made with him, for it should not be permitted to transact business with him as an agent, and anyone who does not wish contracts to be made with him may prohibit it; but the party who appointed him will be bound by the appointment itself.

3. To give public notice we understand to mean that it shall be made in plain letters, so as to be easily read from the ground; that is to say, in front of the shop or place where the business is carried on, not in a retired place, but in one which is conspicuous. Shall the notice be in Greek or in Latin letters? I am of the opinion that this depends upon the character of the place, so that no one can plead ignorance of the letters. It is certain that if anyone alleges that he is unable to read, or did not observe the notice, as many persons can read, and the notice was conspicuously posted, he will not be heard.

4. It is essential that the notice should be permanently posted; for if the contract was made before the notice was set up, or it was concealed, the Institorian Action will be available. Hence, if the owner of merchandise posted a notice, but someone removed it, or through age, rain, or something of this kind, the result was that there was no notice, or it did not appear; it must be said that the party who made the appointment will be liable. If, however, the agent himself removed it for the purpose of deceiving me, his malicious act should prejudice the party who appointed him, unless he who made the contract also participated in the fraud.

5. Any condition upon which the appointment depended must also be considered, for what must be done if the party desired business to be transacted with him under a certain condition, or through the intervention of a certain person, or under a pledge, or with reference to a certain matter? It is perfectly just that whatever the party was appointed for should be taken into account. Likewise, where the principal has several agents, and desired contracts to be made with all of them at once, or

with one alone; and if he warned anyone not to contract with him, he should not be liable to the Institorian Action, for we can forbid either a certain person or a certain class of men or merchants from making a contract, or we can permit certain persons to do so. But where the principal has forbidden a contract to be made, sometimes with one man and sometimes with another, the changes being continual, the action should be granted to all of them against him, as parties who make contracts should not be deceived.

6. Where the principal absolutely prohibited any contract to be made with him, he is not considered to occupy the position of an agent appointed for business purposes, since he is rather occupying the position of a custodian than of an agent, and therefore he cannot sell merchandise, not even the most paltry article, out of the shop.

7. Where the Institorian Action has been properly brought, the Tributorian Action is excluded by operation of law, for the Tributorian Action with reference to the merchandise of the owner will not be available. If, however, the party was not the business-agent for the owner's goods, the Tributorian Action will survive.

8. Where I hire from your slave the services of his slave, and make him the business agent for my merchandise, and he sells you any goods, this constitutes a purchase; for when a master buys from his slave it is a purchase, even though the master may not be liable, to the extent that the master can, as a purchaser, possess and acquire property by usucaption.

12. Julianus, Digest, Book XI.

Therefore an Institorian equitable action can be brought by you against me; or, on the other hand, I can sue you either for the peculium of the slave who is managing the business, and also on the contract for hiring, if I desire to do so; or for the peculium of the sub-slave, because I gave him directions to sell the goods, and the price at which you made the purchase may be held as having reference to your affairs for the reason that you became a debtor to your own slave.

13. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

A certain man appointed a slave for the management of an oil business at Aries, and authorized the said slave to borrow money, and he did so. The creditor, supposing the money had been borrowed on account of the business, brought the action of which we are treating, but was unable to prove that the slave had received it for that purpose. Although the right of action is extinguished, and he could not proceed further as being authorized to obtain loans of money, still, Julianus says that an equitable action will lie in his favor.

1. It is important to remember that the master is only liable to the Institorian Action where no one renews the obligation, whether this be done by the agent or by some other party who stipulates with the intention of renewing it.

2. Where two or more persons are conducting a shop, and they appoint as business-agent a slave whom they own in unequal shares, Julianus asks whether they are liable in proportion to their shares in the slave, or equally, or in proportion to their shares in the merchandise, or indeed, for the entire amount? He says that the better opinion would seem to be, as in the case of parties who have control of a ship, as well as the action *De peculio*, that any of them can be sued for the entire indebtedness, and that whatever he who is sued has paid, he can recover by the action on partnership, or by that for the partition of property held in common. This opinion we have also approved above.

14. Paulus, On Plautius, Book IV.

The same rule will apply if a slave belonging to another has been appointed to manage a business owned in common; for an action for the entire amount should be granted against either of the owners, and what either of them has paid he can recover a

share of, either by the action on partnership, or by that for the partition of property held in common. It is certain that, wherever the action on partnership or that for the division of common property does not lie, it is established that each party can only have judgment rendered against him for his share; as, for example, where one to whose slave money was lent, having appointed two heirs, gave the slave his freedom; for each heir can only be sued for his share, because the action for the division of property held in common cannot be brought between them.

15. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

In conclusion, it should be remembered that these actions are granted without reference to time, and both in favor of and against heirs.

(16) Paulus, On the Edict, Book XXIX.

Where a contract is made with the steward of anyone, an action is not granted against his master, for the reason that a steward is appointed for the collection of revenue, and not for profit. If, however, I have a steward who is also appointed for the sale of merchandise, it is not unjust that I should be liable to an action similar to the institorian one.

17. The Same, On the Edict, Book XXX.

Where anyone is appointed for the purpose of purchasing and selling slaves, beasts of burden, or cattle, not only the Institorian Action will lie against the party who appointed him, but also the action for rescission of contract, as well as that on the stipulation for double or single damages for the entire amount should be granted against him.

(1) If you have the slave of Titius as your business-manager, I can proceed against you under this Edict, or against Titius under the Edicts hereinafter mentioned; but if you have forbidden any contracts to be made with him, suit can only be brought against Titius.

(2) Where a child under puberty becomes the heir of a father who had business-agents, and then contracts are made with them; it must be held that an action can be granted against the child for the sake of the benefit of ordinary commerce; just as where, after the death of a guardian with whose consent an agent has been appointed, business is transacted with him.

(3) Pomponius also stated that an action should certainly be granted on account of a contract which was concluded before the estate was entered upon, even though the heir should become insane; for he is not to blame who, being aware that the principal is dead, contracts with the agent managing the business.

(4) Proculus says that if I notify you not to make a loan to a slave appointed by me, the exception, "If he did not notify him not to lend to that slave," may be granted. But if he has any property of his own, or anything arising from the contract has been employed in my business, and I am not willing to make payment to the amount to which I have been pecuniarily benefited, a replication based on malicious intent should be filed, for I must be held to be guilty of malicious intent through attempting to profit by the loss of another.

(5) It is true that a personal action for recovery will also be available in this instance.

18. The Same, Various Passages.

A business-agent is one who is appointed to take charge of a shop or a place to purchase or sell, or one who is appointed for such a purpose without any place being designated.

19. Papinianus, Opinions, Book III.

A praetorian action will be granted, as in the case of an Institorian Action, against a party who appointed an agent to borrow money; and this also is the case where the agent, who promised money to a party entering into a stipulation, is solvent.

1. Where a master had a slave as business-manager at a table for receiving money, and after he had given him his freedom carried on the same business by his freedman, the fact of responsibility will not be removed by the change of civil condition.
2. Where a son who was appointed by his father to have charge of his shop, borrowed money for the purpose of the business, and his father became his surety; he can be proceeded against by means of the Institorian Action, since, by becoming surety, he connected the act of borrowing the money with the business of the shop.
3. A slave appointed solely for the purpose of lending money at interest does not, in the capacity of business manager, render his master liable in full, under Praetorian Law, by assuming a debt as surety; but so far as money which he promised to another (in consideration of the substitution of liability) at interest is concerned, an action can properly be brought against the master on the ground of money lent to the party who made the substitution.

(20) Scaevola, Digest, Book V.

Lucius Titius had a freedman appointed to take charge of a money-broker's table, which he was conducting; and the said freedman gave an obligation to Gaius Seius in these words: "Octavius Terminalis transacting the business of Octavius Felix to Domitius Felis, Greeting. You have a thousand denarii in the bank of my patron, which I shall be bound to pay you the day before the Kalends of May." The question arose whether Lucius Titius having died without an heir, and his property having been sold, Terminalis could lawfully be sued on account of this letter? The answer was that he was not legally bound by these words, nor was there any ground of equity on which he could be sued; as he wrote this in the performance of his duty as a business agent, for the purpose of maintaining the credit of the bank.

Tit. 4. Concerning the Tributorian Action.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The advantage of this Edict is far from being of trifling importance, as a master, who, otherwise, enjoys a privilege in the case of contracts made by a slave (since he is liable only for the amount of the peculium, the estimate of which is made after what is due to the master has been deducted), is, nevertheless, called upon by this Edict to contribute like any other creditor, if he was aware that the slave was transacting business with property belonging to the peculium.

1. Although the term "merchandise" is one of limited signification, and does not apply to slaves who are fullers, tailors, weavers, or dealers in slaves, still, Peditus says in the Fifteenth Book that the Edict must be held to embrace transactions of every description.

2. Merchandise of the peculium we do not understand to mean the same as the peculium itself, for the latter is considered to indicate the remainder after what has been due to the master has been deducted; but merchandise of the peculium renders a master liable to the Tributorian Action, even though there may be nothing whatever in the peculium, only however, where the business is transacted with his knowledge.

3. In this instance we understand the word "knowledge" to signify that which includes consent, but (as I think) not merely consent but tolerance, for the master need not wish it, but he must not be unwilling. Hence, if he is aware of the facts, and does not protest and evince opposition, he will be liable under the Tributorian Action.

4. The term "control" must be extended to both sexes, and also to all such as are subject to the power of others.

5. The Tributorian Action will be applicable not only to slaves, but also to such as are serving us in good faith, whether they are free born, the slaves of others, or those in whom we have an usufruct,

(2) Paulus, On the Edict, Book XXX.

Provided that the merchandise which is handled with the money of the peculium belongs to us.

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where, however, a slave is held in common, and both owners are aware of the fact, an action will be granted against either of them, but if one of them knows and the other is ignorant, an action will be granted against the one who knows; and whatever is due to the one who was ignorant will be deducted in full. But if anyone should sue the owner who is ignorant, since proceedings are brought against him on the peculium, what was due to the party who knew will be deducted, and, indeed, in full; for if he himself was sued in the action on the peculium, what is owing to him would be deducted in full. This Julianus stated in the Twelfth Book of the Digest.

1. If the slave of a ward or of an insane person, with the knowledge of his guardian or curator, employs the funds of the peculium in business transactions, I am of the opinion that the fraud of the guardian or of the curator should not prejudice the ward, or the insane person, nor should it be a source of gain to him; and hence he ought not to be liable to the Tributorian Action, on account of the fraud of the guardian, only so far as he may have derived any advantage from it. I think that the same rule applies to an insane person, although Pomponius, in the Eighth Book of Epistles, stated that if a guardian is solvent, his ward is liable on account of his fraud, and it is evident that he will be liable to such an extent that he must assign the right of action which he has against his guardian.

2. Again, if fraud was committed by the ward himself, and he is of such an age as to be capable of it, it has the effect of rendering him liable; although his knowledge may not be sufficient for the transaction of business. What course must then be pursued? The knowledge of the guardian and curator should furnish ground for this action, and I have shown to what extent fraud may cause injury.

4. Paulus, On the Edict, Book XXX.

If the ward, whose guardian was aware of the facts, is guilty of fraud after reaching puberty, or the insane person when he becomes of sound mind, they will be liable under this Edict.

5. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Pomponius does not doubt, however, neither do we, that the knowledge and the malicious intent of an agent prejudice the principal.

1. Where the sub-slave of my slave transacts business, and I am aware of the fact, I shall be liable to the Tributorian Action, but if I am not aware of it, and the chief slave is, Pomponius states in the Sixtieth Book, that an action De peculio should be granted, and that nothing should be deducted from the peculium of the sub-slave for what he owes to the chief slave, while what is due to me should be deducted. But if both of us were aware of the facts, he says that both the Tributorian Action and the one on the peculium will lie; the Tributorian Action on account of the sub-slave, and that on the peculium on account of the chief slave; but the plaintiff must decide under which action he would rather proceed, but in such a way that contribution shall be made of both what is due to me and what is due to the chief slave, while if the latter was ignorant of the facts, whatever was due to him from the sub-slave should be deducted in full.

2. Moreover, where a female slave transacts business, we hold that the Tributorian Action will lie.

3. Again, it makes little difference whether the contract is entered into with the slave himself or with his business manager.

4. The terms, "On account of the business," are added with good reason, in order to prevent every kind of transaction carried on with him from affording ground for the Tributorian Action.

5. By means of this action it is established that everything connected with the merchandise, or which has been received on account of it, shall be subject to contribution.

6. Those who have slaves under their control are called upon to contribute, together with the creditors of the business.

7. The question arose, however, whether the master has a right to share in the division of the merchandise only to the extent of what is due to him on account of the same; or whether he can do so on account of other matters? Labeo says that this is the case where money is due to him for any reason whatsoever; and that it makes very little difference whether the slave became indebted to him before or after the business was transacted, for it is sufficient that he has lost the privilege of deduction.

8. What would be the case, however, if those who contracted with the slave received the merchandise itself by way of pledge? I think that it should be said that they will be preferred to the master by the right of pledge.

9. Whether the debt is owing to the master or to those who are under his control, contribution must be made in every instance.

10. Where there are two or more masters, contribution should be made to each of them in proportion to his debt.

11. The entire peculium, however, is not subject to contribution, but only that which is connected with the business, whether it consists of merchandise, or whether the price of the latter has been received and placed in a peculium.

12. Again, if money was due for merchandise from parties to whom the slave was accustomed to make sales, this also will be subject to contribution to the extent of the receipts.

13. If, in addition to merchandise, this slave has in the shop utensils belonging to the business, are these also subject to contribution? Labeo says that they are, and this is perfectly just, for generally, and in fact always, such tools are derived from the stock. Other articles, however, which he had in the peculium will not be liable to contribution, as for instance, if he had silver or gold, except where he acquired them with money obtained from trade.

14. Moreover, if he employed slaves in the business who had been acquired with the proceeds of the same, these also will be subject to contribution.

15. If the slave had several creditors, but some of them were engaged in certain branches of commerce, are all of them to be brought in and called upon to share in the contribution; for example, if he was engaged in two kinds of business, such as cloak making and the weaving of linen, and had separate creditors? It is my opinion that they should be called upon separately to share in the contribution, for each of them gave credit rather to the business than to the party himself.

16. Moreover, if he had two shops devoted to the same kind of business, and I, for example, purchased goods at the shop in the Bucinum, and someone else made purchases in that across the Tiber; I think it would be perfectly just that the contributions should be made separately, to avoid having one set of creditors indemnified out of the property of the other, and the latter suffer loss.

17. It is evident that if merchandise is offered for sale in the same shop, even if what was there had been obtained with the money of one of the creditors, it will all be subject to contribution, unless it was pledged to the creditor.

18. If, however, I have delivered my merchandise to be sold, and it is still in existence, let us consider whether it will not be unjust that I should be called upon for contribution? If, however, I have only a claim against the slave, there will be ground for contribution, but if this is not the case, for the reason that property which is sold does not cease to belong to me, even though I have disposed of it, unless the money has been paid, or a surety furnished, or satisfaction made in some other manner; it must be said that I can bring an action for recovery.

19. Contribution, however, is made in proportion to the amount which is due to each one; and therefore if one creditor appears asking for contribution, he will obtain his share in full, but since it may happen that there is one other or several other creditors of the business conducted with a peculium, this creditor must furnish security that he will refund pro rata if other creditors should appear.

6. Paulus, On the Edict, Book XXX.

For this action does not, like that on the peculium, make the condition of the prior claimant the better, but it makes that of all of them the same, no matter when they file their claims.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

He should also furnish security that, if anything else should be found to be due to the master, he will refund it to him pro rata; for suppose that a conditional debt is about to be due, or that there is one which has been concealed; this also must be admitted, for the master should not suffer injury, even though he may be called to share in the contribution.

1. What, however, must be done if the master refuses to make contribution, or to take this trouble, but is prepared to surrender the peculium or the goods? Pedius states that he should be heard, and this opinion is equitable; and generally, the Praetor should appoint an arbiter, by whose intervention the goods belonging to the peculium may be distributed.

2. Where, through the malicious contrivance of anyone, the result is that the proper contribution was not made, the Tributorian Action is granted against him, in order to compel him to make good the amount by which what was contributed is less than it should have been. This action acts as a restraint upon the malicious intent of the master. It is held that too little is contributed, if nothing is contributed. Where, however, he, being ignorant of what the slave has invested in merchandise, contributes too little, he is not held to have acted with malicious intent; but if, having ascertained the facts, he neglects to make proper contribution, he is now not free from fraud. Hence if he obtains payment to himself out of the merchandise, he is, in fact, held to have fraudulently contributed too little.

3. Again, if he permitted the property to be destroyed, or to be converted to an improper purpose, or intentionally sold it at too low a price, or did not require payment from the purchasers; it must be held that he will be liable to the Tributorian Action, if fraudulent intent existed.

4. Moreover, if the master denies that anything is due to anybody, it should be considered whether there is ground for the Tributorian Action. The opinion of Labeo that this action will lie is the better one; otherwise it will be expedient for the master to set up a denial.

5. This action is both perpetual and granted against the heir, but only for the amount which comes into his hands:

(8) Julianus, Digest, Book XI.

Because the proceeding is not based upon fraud, but includes the prosecution of a claim, and therefore, even if the slave is dead, the master, as well as his heir, should be held perpetually liable for the act of the deceased; although the action will not lie except where fraud has been committed.

(9) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

What we state with respect to the heir will also apply to other successors.

1. A party must elect by what kind of an action he will proceed, whether by the one on the peculium, or by the Tributorian Action, since he knows that he can not have recourse to the other. It is clear that if anyone desires to bring the Tributorian Action for one claim, and the one De peculio for another, he should be heard.

2. Labeo says that if the peculium is bequeathed to a slave manumitted by will, the heir should not be liable to the Tributorian Action, as neither has obtained anything nor has been guilty of fraud. Pomponius, in the Sixtieth Book, states that the heir is liable to the Tributorian Action, unless he took care to obtain security for himself from the slave, or deducted from the peculium what should have been contributed. This opinion is not unreasonable, since he who acted in such a way as to avoid contribution is himself guilty of malicious contrivance. For the action against the heir with reference to what comes into his

hands will be granted by us, as often as he is sued on account of the fraud of the deceased, but not when he is sued on account of his own.

10. Paulus, On the Edict, Book XXX.

The action De peculio can also be brought against a purchaser of the slave; but the Tributorian Action can not.

11. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

It is sometimes more expedient for parties to bring suit by the action De peculio than by the Tributorian Action, for in the one of which we are treating that alone is subject to division which forms part of the merchandise with which the business is transacted, and whatever has been received on account of the same; but, in the action De peculio the entire amount of the peculium (in which also the merchandise is included) must be taken into consideration, and it may happen that the business is being conducted perhaps with a half, or a third, or even a smaller portion of the peculium; and it also may happen that nothing is owing by the party to his father or owner.

12. Julianus, Digest, Book XII.

One man brings a suit against the master on account of the slave, only on the peculium, another institutes proceedings under the Tributorian Action; the question arises whether the master ought to deduct from the peculium what he will have to make good to the plaintiff in the Tributorian Action? The answer is that proceedings can be instituted under the Tributorian Action only where the master, in distributing the value of the merchandise, did not comply with the terms of the Praetor's Edict; that

is, when he has deducted a greater part of his own debt than he has apportioned among the creditors; as, for instance, where the merchandise was worth thirty aurei of which he himself had lent fifteen, and two other creditors had lent thirty, he deducted the entire fifteen, and gave the creditors the remaining fifteen, when he should only have deducted ten, and have given each of the creditors ten. Therefore, when he has acted in this way, it is not to be understood that he has released the slave from liability to him, for the reason that he still must pay five aurei on his account in the Tributorian Action. Wherefore, if he institutes proceedings with reference to the peculium, (if by chance there should be other peculium than that invested in the business) he has a right to deduct five aurei as being still a creditor of the slave.

Tit. 5. Concerning transactions said to have taken place with a person under the control of another.

1. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

The Proconsul takes every precaution to enable one party who has contracted with another that is under the control of a third, where the above mentioned actions (that is to say the exercitorian, the institorian, and the tributorian) do not apply, to still obtain his rights, so far as circumstances permit, on the grounds of equity and justice. For if the business was transacted by the order of the party under whose control the person in question is, he promises an action for the entire amount with reference to the same; but if this did not take place under his direction, but he, nevertheless, profited by it, the Proconsul introduces an action to the extent to which this has been done, and if neither of these conditions exist, he establishes an action for the amount of the peculium.

2. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The Praetor says: "After proper cause is shown I will grant an action for the amount that the party is able to pay against anyone who is emancipated or disinherited, or who has rejected the estate of the person under whose control he was at the time the former died; whether the business was transacted on his own responsibility, or with the consent of the party to whose control he was subject; and whether this was done for the benefit of his own peculium, or for that of the estate of him under whose control he was."

1. Further, if he had become his own master without emancipation, or was given in adoption and his natural father afterwards died, and, moreover, if he had been appointed heir to a very small share of the estate, it is perfectly just that, after investigation, an action should be granted against him for the amount that he is able to pay.

3. The Same, Disputations, Book III.

Should it be discussed in this instance whether what is due to others should be deducted? And, indeed if the parties who contracted with him when he was under the control of another are creditors, it may properly be held that the position of the prior claimant is the preferable one; except where there is a privileged creditor, for, not without reason consideration will be paid to this prior creditor. But if there are creditors who contracted with him after he became his own master, I think that they should be considered.

4. The Same, On the Edict, Book XXIX.

But where the son is appointed heir of a larger portion of the estate, it is in the choice of the creditor whether he will sue him for the share of the estate to which he is entitled, or for the entire amount of the claim. In this instance also it is the duty of the judge to decide whether he should be sued only for the amount which he is able to pay.

1. Sometimes, however, if the son is disinherited or emancipated, an action will be granted against him for the entire amount; for example, if, when the contract was made with him, he denied that he was the head of the household; for Marcellus stated in the Second Book of the Digest that an action can be brought against him on account of his falsehood, even if he is not able to pay.

2. Although an action can be brought against him on his contracts only for the amount that he is able to pay, still, he may be sued for the entire amount on account of his offences.

3. Relief is granted to the son alone, and not to his heir also; for Papinianus states in the Ninth Book of Questions that an action for the entire indebtedness should be granted against the heir of the son.

4. But ought not the lapse of time be considered, so that, if proceedings are instituted without delay against the son, the action may be granted for what he is able to pay, but if many years have elapsed he should not be indulged in this way? It seems to me that it ought to be considered, for the investigation of the case will include this.

5. Where a party brings suit on the peculium when he could have brought an action on the ground of having been expressly authorized, he is in the position of not being able subsequently to bring an action on the ground of special authority given;

and this is the opinion of Proculus. But if the plaintiff, having been deceived, brings the action De peculio, Celsus thinks that he is entitled to relief, and this opinion is reasonable.

5. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where a son under paternal control is sued and has judgment rendered against him during the lifetime of his father, an action on the judgment should be granted against him to the extent of his ability to pay, if he has been subsequently emancipated or disinherited.

1. If the estate of his father has been restored to a disinherited son under the Trebellian Decree of the Senate, judgment should not be rendered against him to the extent of his capacity to pay, but for the entire amount, because, in fact, he is, in some respects, an heir.

2. But if, having been forced to do so, he has interfered with the estate for the purpose of transferring it, the same proceedings should be taken as if he had rejected it.

(6) Ulpianus, Disputations, Book II.

Marcellus states that a person who pretends to be the head of a family and enters into a stipulation under the direction of any one, is liable to an action on mandate, even though he cannot make good the amount; and, in fact, it is true that he should be liable, because he has been guilty of fraud. This also can be said with reference to all actions based on good faith.

7. Scaevola, Opinions, Book I.

A father allowed his son to borrow money, and directed the creditor by letter to lend it to him, and the son became an heir to his father for a very small portion of the estate. I answered that the creditor could decide whether he would prefer to sue the son, to whom he had lent the money, for the entire amount, or the heirs, each in proportion to the share to which he had succeeded. Judgment was rendered against the son to the extent of his capacity to pay.

8. Paulus, Decrees, Book I.

Titianus Primus appointed a slave for the purpose of lending money and taking pledges; and the said slave was also accustomed to bind himself for, and to pay the obligations of persons who dealt in barley. The slave having run away, and the party to whom he had been substituted to pay the price of the barley having sued his master on account of the business manager, he denied he could be sued on this ground, because he had not been appointed for the transaction of this business. But as it was proved that the same slave had transacted other business and had rented granaries, and paid money to many people, the Prefect of Subsistence rendered a decision against the master. We stated that he appeared to be a kind of surety, since he was paying the debts of another, for he assumed payment in behalf of others, but that it was not usual for an action to be granted against a master for a reason of this kind, nor did it appear that the master had directed him to do this. But as he seemed to have appointed the slave to act in his behalf in all these transactions, the Emperor confirmed the decision.

Tit. 6. Concerning the Macedonian Decree of the Senate.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The words of the Macedonian Decree of the Senate are as follows: "Whereas, among the other causes of crime which nature bestowed upon him, Macedo also added indebtedness, and as he who lends money on doubtful security (without saying any more) often furnishes material for wrong-doing to parties who are evilly disposed; it is hereby decreed that no action or claim shall be granted to anyone who has lent money to a son under paternal control, even after the death of the parent to whose authority he was subject, so that those who, by lending money at interest, set an extremely bad example, may learn that the obligation of no son under paternal control can become a valid claim by waiting for the death of his father."

(1) If the question as to whether the son is under parental control is in abeyance, for instance, because his father is in the hands of the enemy, the question as to whether the Decree of the Senate has been violated is itself in abeyance; for if he should again come under parental control, the Decree of the Senate will become operative, but if he does not, it will not apply; and therefore in the meantime an action should be refused.

(2) It is certain that if a party who has been arrogated borrows money and afterwards obtains restitution, so that he can be emancipated, the Decree of the Senate will be available, for he was a son under paternal control.

(3) Any office held by a son under paternal control will not cause the Macedonian Decree of the Senate to become inoperative; for even though he be Consul, or hold any other office, the Decree of the Senate applies, unless he should have *castrense peculium*, for in this instance the Decree of the Senate will not be applicable.

2. The Same, On the Edict, Book LXIV.

To the extent that this has reference to the *castrense peculium*, since sons under paternal control perform the functions of heads of families, so far as the *castrense peculium* is concerned.

3. The Same, On the Edict, Book XXIX.

Where anyone believed an individual to be the head of a family, not having been deceived by vain folly or ignorance of law, but because he was publicly considered by most persons to be such, and acted, made contracts, and performed the duties of offices as the head of a household, the Decree of the Senate will not be applicable.

1. Wherefore, Julianus states in the Twelfth Book of the Digest that the Decree of the Senate will not apply in the case of a party who was accustomed to farm out the public revenues, and this has been frequently decided by the Emperor.

2. Hence, where a person could not know whether another was a son under paternal control or not, Julianus says, in the Twelfth Book, that the Decree of the Senate will not be applicable; as, for instance, in the case of a ward or a minor under twenty-five years of age. But so far as the minor is concerned, relief should be granted by the Praetor after investigation, but in the case of the ward, he should say that the Decree of the Senate was not operative for another reason, that is, because the money which the ward pays without the authority of his guardian does not become a loan; just as Julianus himself states in the Twelfth Book of the Digest, that if a son under paternal control makes a loan the Decree of the Senate is not applicable, since the money does not become a loan even if he had the unrestricted management of the *peculium*. For the father, when he granted him the management of the *peculium*, did not give him permission to waste it, and therefore he says the right to bring suit for the recovery of the money remains with the father.

3. Only he, however, violates the Decree of the Senate who lent money to a son under paternal control, not one who contracted otherwise, for example, one who has sold, leased, or entered into a contract of another kind, for it was the giving of money which was held to be dangerous to their parents. And therefore, even though I have become the creditor of a son under paternal control, either because of purchase, or on account of some other contract in which I have not paid down any money, but in which I made a stipulation; although the transaction has become a loan, still, as the payment of money did not take place, the Decree of the Senate will not be applicable. This, however, can only be said where no fraud on the Decree of the Senate is intended; so that the party who could not lend money preferred to sell to him, in order that he might have the price of the property instead of a loan.

4. If I entered into a stipulation with a son under paternal control, and lent him money after he became the head of the household, whether his change of civil status had occurred through the death of his father, or he had become his own master in some other way without affecting his civil rights; it should be held that the Decree of the Senate is not operative, because the loan was made to one who was already the head of a family;

4. Scaevola, Questions, Book II.

For what is commonly stated, namely: that it is not lawful to lend to a son under paternal control, does not relate to the terms of the transaction, but to the payment of the money.

5. Paulus, Questions, Book III.

Therefore, in this instance, judgment will be rendered against him for the entire amount, and not for what he is able to pay.

6. Scaevola, Questions, Book II.

On the other hand, it is very properly stated that, if you have entered into a stipulation with the head of a family, and afterwards lend the money to him when he has become a son under paternal control, the power of the Decree of the Senate should be exercised, because the substantial part of the obligation was completed by the payment of the money.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Also, if a son subject to paternal control becomes a surety, Neratius states in the First and Second Book of Opinions that the Decree of the Senate is not applicable. Celsus says the same thing in the Fourth Book, but Julianus adds that if a pretext is sought, in order that a son under paternal control, who was about to receive a loan, may become a surety, another party appearing as the principal debtor; the fraud committed against the Decree of the Senate causes prejudice, and that an exception should be granted to the son under paternal control as well as to the principal debtor, since relief is granted also to the surety of a son.

1. He also says that if I accept two debtors, a son under paternal control and Titius, when the money was to come into the hands of the former, but I accept Titius as the principal debtor, in order that, as surety, he might not take advantage of the Decree of the Senate; an exception based upon this fraudulent act should be granted.

2. Moreover, if a son under paternal control when his father had been exiled or was absent for a long time, promised a dowry for his daughter, and gave property of his father in pledge; the Decree of the Senate will not apply, and the property of the

father will not be liable. It is evident that if the son becomes the heir of his father, and brings an action to recover the pledge, he will be barred by an exception on the ground of fraud.

3. It should be considered whether we ought to hold that a loan is not only the payment of money, but, in fact, the delivery of everything which can be lent. The words, however, seem to me to refer to money paid, for the Decree of the Senate says, "Has lent money." But if a fraud has been committed on the Decree of the Senate, for example, where grain, wine, or oil is lent, so that, these things having been sold, the money obtained from them may be used, relief should be granted to a son under paternal control.

4. Where the son was under the control of one party when the loan was made, and is now under that of another, the intention of the Decree of the Senate remains, and an exception will therefore be granted.

5. But if it was not the death of the father, but something else which happened to him, through which his civil status was changed, it must be said that the Decree of the Senate will be operative.

6. The action should be denied not only to the party who lent the money, but also to his successors.

7. Hence, if one person paid the money and another made the stipulation, the exception would be granted against the latter, even though he did not make the payment. But if one or the other of them was not aware that he was under the control of his father, the severe rule that the rights of both are prejudiced, is applicable. This is also the case where two debtors enter into the stipulation.

8. Moreover, if I accepted two sons under paternal control as debtors, but thought that one of them was the head of a family; it will make a difference which of them got the money, so that, if I was aware that the one to whom the money went was a son under paternal control, I shall be barred by an exception; but if I did not know into whose hands it came, I will not be barred.

9. The Decree of the Senate will apply whether the money was lent at interest, or without it.

10. Although the Senate does not state to whom it grants the exception, still, it must be remembered that the heir of a son under paternal control, if he dies the head of a family, and his father, if he dies under paternal control, can make use of the exception.

11. Sometimes, however, even though there is ground for the Decree of the Senate, still, an action will be granted against a third party; as, for instance, if a son under paternal control, who is a business manager, borrowed money; for Julianus states in the Twelfth Book that the business manager himself can make use of the exception based on the Decree of the Senate, if suit is brought against him; but the Institorian Action will lie against the party who appointed him. He further says that if the father himself had appointed him to carry on his business, or he was permitted to manage his own peculium the Decree of the Senate would not be available, since he would be held to have contracted with the consent of the father; for if the latter knew that he was transacting business, he may be held to have permitted this also, if he did not expressly forbid it.

12. Thus, if he has borrowed money and employed it in his father's business, the Decree of the Senate will not apply, for he borrowed it for his father and not for himself. But if in the beginning he did not borrow it for this purpose, but afterwards employed it in the business of his father, Julianus says in the Twelfth Book of the Digest that the Decree of the Senate does not apply, and that he must be understood to have received it in the first place with the intention of employing it in his father's business. He will not, however, be held to have employed it in this manner if he pays to his father, for the settlement

of his own debt, money which he has borrowed; and therefore, if his father was not aware of it, the Decree of the Senate will still be operative.

13. Where it is stated that the Decree of the Senate does not apply in the case of a person who, being absent for the purpose of prosecuting his studies, borrowed money; it will be applicable if he, when borrowing the money, did not exceed a moderate limit, or, at all events, the amount with which his father was accustomed to provide him.

14. If a son has borrowed money in order to satisfy someone who, if he should bring suit could not be barred by an exception, an exception based on the Decree of the Senate will not be available.

15. Again, the Decree of the Senate will not apply if the father begins to pay what the son has borrowed, just as if he ratified the act.

16. If, after he has become the head of a family, he pays part of the debt, the Decree of the Senate will not apply, and he cannot recover what he paid.

8. Paulus, On the Edict, Book XXX.

If, however, payment has been made through ignorance by a curator, the amount can be recovered.

9. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

But if, when he has become the head of a family, he gives property by way of pledge, it must be said that the exception based on the Decree of the Senate should be refused him, to the extent of the value of the pledge.

1. Where the son pays the creditor money which has been given to him, can a father claim said money as belonging to him, or can he recover it by a personal action? Julianus says that if, in fact, the money was given to him on the condition that he should pay it to the creditor, it must be held to have passed immediately from the donor to the creditor, and to have become the property of him who received it, but if it was merely given to him, the son had no right to dispose of the money, and therefore, if he paid it, an action for its recovery will lie in behalf of the father, in any event.

2. This Decree of the Senate has reference also to daughters under paternal control, nor does it signify if they are said to have obtained ornaments with the money; for an action is refused by a Decree of the most eminent Order of the State to a party who has lent money to a son under paternal control; and it makes no difference whether the coins have been consumed, or still exist as part of the peculium. Much more, therefore, should a party who has lent money to a daughter under paternal control have his contract disapproved by the severity of the Decree of the Senate.

3. Relief is not only granted to a son under paternal control and to his father, but also to his surety, and to the party under whose direction he acted, and who themselves may have recourse to the action on mandate, unless they have intervened with the intention of making a gift; for then, as they have no recourse to him, the Decree of the Senate will not be applicable. If, however, the parties intervened, not with the intention of making a gift, but at the wish of the father, the entire contract will be held to have been approved by the latter.

4. Those also have intervened in behalf of a son under paternal control without the consent of the father, cannot recover after they have made payment; for this was decreed also by the Divine Hadrian, and it may be said that they will not recover their

money. Still, however, they are protected by a perpetual exception, and so is the son himself, but he does not recover, for the reason that those only cannot regain what they have paid who are released from an action by way of penalty on the creditors, and not because the law intended that they should be absolutely discharged from liability.

5. Although they cannot recover after having paid,

(10) Paulus, On the Edict, Book XXX.

because the natural obligation remains;

11. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Still, if not having pleaded an exception, they have judgment rendered against them, they can make use of the exception based on the Decree of the Senate. Julianus stated this in the case of a son who was himself under paternal control, just as in the case of a woman who becomes a surety.

12. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where money is lent to a son with the mere knowledge of his father, it must be said that the Decree of the Senate is not applicable. But if the father directed the loan to be made to the son, and afterwards changed his mind without the creditor

being aware of the fact, there will be no ground for the Decree of the Senate, as the beginning of the contract should be considered.

13. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

If we enter into a stipulation with a son under paternal control, for the payment of a loan made to a third party for the purpose of renewal, Julianus says that the Decree of the Senate will be no impediment.

14. Julianus, Digest, Book XII.

I have a son, and a grandson by him; a loan was made to my grandson under the direction of his father, the question arose whether this was done in violation of the Decree of the Senate? I stated that even though sons are included in the terms of the Decree of the Senate, still, the same rule should be observed also in the case of a grandson; but the direction of his father will not prevent the loan of the money from being considered as made in violation of the Decree of the Senate, as he himself is in such a position that he cannot borrow money if his father is unwilling.

15. Marcianus, Institutes, Book XIV.

It makes no difference who has made a loan to a son under paternal control, whether it is a private individual or a city; for the Divine Severus and Antoninus stated in Rescript that the Decree of the Senate is also operative in the case of a city.

(16) Paulus, Opinions, Book IV.

If a son under paternal control during the absence of his father, borrows money as having received a mandate from his father, and enters into an obligation, and sends letters to his father to pay the money in a province; his father, if he disapproves of the act of his son, should immediately send a statement of his wish to the contrary.

17. The Same, Sentences, Book II.

Where a son under paternal control borrows money for the purpose of giving it as a dowry for his sister, his father will be liable to an action for property employed in his affairs; for he will have a right to recover the dowry if the girl dies during marriage.

18. Venuleius, Stipulations, Book II.

Julianus states that the creditor of a son under paternal control cannot receive a surety after the death of the latter, because no civil or natural obligation with which the surety is connected survives; but it is evident that a surety can be properly received from the father on account of the action on the peculium which may be brought against him.

(19) Pomponius, Various Passages, Book VII.

Julianus states that an exception based on the Macedonian Decree of the Senate offers no hindrance to anyone except to a party who knew, or could have known, that he to whom he made the loan was a son under paternal control.

20. The Same, On the Decrees of the Senate, Book V.

If a person to whom money was lent while he was under the control of his father, after he himself becomes the head of the family, through ignorance makes a promise of the money in such a way that a new obligation is created, and suit is brought on the stipulation, an exception founded on the facts should be filed.

Book XV

1. Concerning the action on the peculium.

2. When the action on the peculium is limited to a year.

3. Concerning the action based on the advantage derived by a father or a master (..)

4. Concerning the action based on the authorization of the father or the master.

Tit. 1. Concerning the action on the peculium.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The Praetor judged it to be the proper way to first explain the contracts of those who are subjected to the authority of another which give a right of action for the entire amount, and then to come to the present one, where an action is granted on the peculium.

(1) This Edict, moreover, is threefold, for from it arises an action on the peculium, one for property employed in the affairs of another, and one based upon the order of another.

(2) The words of the Edict are as follows: "Whatever business is transacted with him who is under the control of another."

(3) Mention is made of him and not of her, still, however, an action is granted by this Edict on account of one belonging to the female sex.

(4) Where a contract is made with a son under paternal control or a slave who has not yet reached puberty, the action on the peculium is granted either against the master or the father, if the peculium of either of them has been increased in value.

(5) The word "control" is understood to be applicable both to the son and to the slave.

(6) The ownership of slaves should not be given greater consideration than the right of having authority over them; for we may be sued not only on account of our own slaves but also on account of those who are held in common, as well as of those who serve us in good faith as slaves, whether they are freemen, or the slaves of others.

2. Pomponius, On Sabinus, Book V.

The action arising out of the peculium and the other praetorian actions are only granted against the person entitled to the usufruct or use, where the slave subject to usufruct or use would generally acquire, and in other cases against the owner of the property.

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Although the Praetor promises this action where business was done with a party who is under the control of someone, still, it must be remembered that the action on the peculium is granted even if he is under the control of no one; for instance, where a contract is made with a slave belonging to an estate before the estate is entered upon.

(1) Wherefore Labeo says that if a slave is substituted in the second or third degree, and a contract is made with him while the heirs of the first degree are deliberating, and, afterwards, when they reject the estate, he himself becomes free and an heir, it may be said that an action can be brought against him on the peculium, as well as on the ground of property employed in the affairs of another.

(2) It is of little importance whether a slave belongs to a man or a woman, for a woman can also be sued in an action on the peculium.

(3) Pedius states that even owners under puberty can be sued in the action on the peculium, for the contract is not made with the minors themselves, and the authority of the guardian must be considered. He also says that a ward cannot give his peculium to a slave without the authority of his guardian.

(4) We say also that the action on the peculium should be granted against the curator of an insane person; for even the slave of the latter may have a peculium, not where it has been conceded that he should have it, but where he was not prohibited from having it.

(5) It has been discussed, whether if a son under paternal control or a slave becomes surety for anyone, or incurs liability in any other way, or gives a mandate, an action on the peculium will lie? The better opinion is that in the case of a slave the cause for giving the security or the mandate should be considered; and Celsus in the Sixth Book approves of this opinion in the case of a slave who is a surety. Therefore, where a slave intervenes as surety, and not as managing property belonging to the peculium, his master will not be bound on account of the peculium.

(6) Julianus also stated in the Twelfth Book of the Digest that where a slave directs that a payment be made to my creditor, it should be ascertained what reason he had for giving this mandate. If he directed him to make payment to the party as to his own creditor, the master will be liable on the peculium, but if he only performed the duty of a voluntary surety, the master will not be liable on the peculium.

(7) What the same Julianus stated agrees with the following, namely; if I accept a surety from my son, whatever I receive from the said surety I shall be compelled to make good, not on the ground of property employed for my benefit, but in an action on mandate to the amount of the peculium. You may understand that the same rule applies in the case of the surety of a slave, and where another person pays me in behalf of my son who is my debtor. He also stated that if my son was not my debtor, the surety will be entitled to make use of an exception on the ground of fraud, and to bring a personal action for recovery if he has made payment.

(8) Where a slave who is assuming to be a freeman, consents to arbitration, the question arises whether an action on the peculium should be granted for the penalty for non-compliance with the award, this being, as it were an instance of voluntary agency, just as it is granted in the case of a maritime loan? The better opinion seems to both Nerva, the son, and myself to be that an action on the peculium arising from a reference to arbitration by a slave should not be granted, since an action is not granted against him if the slave is condemned in court.

(9) Where a son is accepted as a surety, or is voluntarily bound in any way, the question arises whether he makes his father liable on the peculium? The correct opinion is that of Sabinus and Cassius, who think that the father is always liable on the peculium, and that the son differs in this respect from the slave.

(10) Wherefore, the father will always be liable where a reference to arbitration is made. Papinianus also makes a similar statement in the Ninth Book of Questions; and he says that it makes no difference what point was referred to arbitration, whether it was one on which a party could have brought an action on the peculium against the father, or one on which he could not have done this, as suit is brought against the father on the stipulation.

(11) He also says that the father is liable to an action on a judgment to the amount of the peculium, and this view Marcellus likewise holds, even in a case on account of which a father would not be liable to a suit on the peculium; for just as in a stipulation a contract is made with the son, so also a contract is made in a case in court; hence the origin of the proceeding should not be considered as the source of the obligation, but the liability under the judgment. Wherefore, he is of the same opinion where the son, acting as a defender of another, has a decision rendered against him.

(12) It is established that a personal action for recovery on the ground of theft can be brought against a son under paternal control. The question arises, however, whether the action on the peculium should be granted against the father or the master,

and the better opinion is that the action on the peculium should be granted for the amount by which the master has been pecuniarily benefited by the theft which was committed. Labeo approves of this opinion, for the reason that it is most unjust that by the theft of the slave, the master should profit without being accountable. For the action on the peculium will also lie in a case where property has been carried away, and an action is brought on account of a son under paternal control to the amount which has come into the hands of the father.

(13) If a son under paternal control who is a duumvir, did not take care that security be given to insure the safety of the property of a ward, Papinianus says in the Ninth Book of Questions that the action De peculio will lie. I do not think that the question whether the son was made a decurion with the consent of his father changes anything, for the father was obliged to provide for the public welfare.

4. Pomponius, On Sabinus, Book VII.

The peculium is not what the slave keeps an account of separately from his master, but is what the master himself has set aside, keeping a distinct account from that of the slave; for since the master can take away the entire amount of peculium from the slave, or increase or diminish it, the question to be considered is not what the slave, but what the master has done for the purpose of creating a peculium for the slave.

1. I think this to be true, however, where a master wishes to release the slave from a debt, so that if the master has remitted what the slave owed by his mere will, the slave ceases to be his debtor, but if the master keeps his accounts in such a way that he makes himself appear indebted to the slave, when in fact he is not his debtor, I think that the contrary opinion is correct, for a peculium should be increased not by words but by business matters.

2. From these rules it is apparent that not what a slave has without the knowledge of his master belongs to the peculium, but whatever he has with his consent, otherwise what a slave steals from his master will become a part of the peculium, which is not true.

3. It often happens, however, that the peculium of a slave suffers diminution without the knowledge of his master; for example, where a slave damages his property, or commits theft.

4. If you commit theft against me with the aid of my slave, this must be deducted from the peculium to the amount by which it is less than what I can recover on account of the stolen property.

5. If the peculium of the slave is exhausted by the debts due to the master, the property nevertheless remains in the condition of peculium; for if the master should give a debt to the slave, or some other party should pay the master in the name of the slave, the peculium will be filled up, and there will be no need of a new grant by the master.

6. Not only is that to be included in the peculium of any slaves of which they keep an account separate from the master, but also that which they have separate from the property of a slave to whose peculium they belong.

(5) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The father or master can be sued on account of a deposit only to the extent of the peculium, and where advantage has been taken of me through any wrongful conduct of theirs.

1. Moreover, the father or master is liable only to the amount of the peculium, where any property has been delivered to a son under paternal control, or to a slave to be held on sufferance.

2. Where a son under paternal control has tendered an oath, and it has been taken, an action on the peculium should be granted, as if a contract had been entered into; but it is different in the case of a slave.

3. The peculium is so called on account of its being a trifling sum of money or a small amount of property.

4. Tubero, however, defines peculium to be (as Celsus states in the Sixth Book of the Digest) what the slave has separate and apart from his master's accounts with the permission of the latter, after deducting therefrom anything which may be due to his master.

(6) Celsus, Digest, Book VI.

Labeo says that the definition of peculium which Tubero gave does not include the peculium of sub-slaves, but this is not correct, for, by the very act that a master has granted peculium to his slave it must be understood that he has also granted it to the sub-slave.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Celsus himself approves of this opinion of Tubero.

1. And he adds that a ward of an insane person cannot grant a peculium to his slave, but the peculium which has been previously granted (that is before the insanity occurred, or where it was created by the father of the ward), will not be taken away by these conditions. This opinion is correct, and agrees with what Marcellus added in a note on Julianus, namely: that it can happen that where a slave has two masters he may have a peculium with reference to one, but not with reference to the other; for instance, where one of the masters is insane or a ward, if, as he says, some hold that a slave cannot have a peculium unless it is granted by his master. I think, however, that in order for the slave to have a peculium, it is not necessary that it should be granted by his master, but that it cannot be taken away. The free administration of the peculium is a different matter, for this must be explicitly granted.

2. It is evident, however, that it is not necessary for him to know all the details of the peculium, but to be generally informed as to them; and Pomponius inclines to this opinion.

3. Pedius states in the Fifteenth Book that a minor, as well as a son and a slave, can have a peculium, since he says that in this instance, everything depends upon the grant of the master, and therefore if the slave or the son should become insane, he will retain the peculium.

4. Property of all kinds, both chattels and land, may be included in the peculium; the party may also have in his peculium sub-slaves as well as the peculium of the latter, and, in addition to this, even claims due from their debtors.

5. Moreover, if anything is owing to the slave in an action of theft or in any other action, it is counted as part of the peculium, and as Labeo says, an estate and a legacy likewise.

6. Again, he will have in his peculium whatever his master owes him, for suppose he has expended money in the business of his master, and the latter is willing to remain his debtor, or his master has brought suit against one of his debtors. Wherefore, for example, if the owner has recovered double damages for eviction on account of a purchase by the slave, the amount must be turned into his peculium, unless the master should happen to have had the intention that this should not form part of the peculium of the slave.

7. In like manner, if a fellow-slave owes him anything, it will belong to the peculium, provided he has a peculium, or shall acquire one afterwards.

8. Paulus, On Sabinus, Book IV.

Any of his own property which the master desires to belong to the peculium, he does not at once render such, but only after he has delivered the same, or, if it was in the possession of the slave, has treated it as delivered; for property requires actual delivery. On the other hand, however, whenever he manifests unwillingness, the possessions of the slave cease to be peculium.

9. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

But if the master causes any damage to his slave, this will not be credited to the peculium, any more than if he stole it.

1. It is clear that if a fellow-slave has committed any damage to property, or stolen it from the other, this will be considered to form part of the peculium, and Pomponius holds the same opinion in the Eleventh Book, for if the master either has

recovered or can recover anything from a party who has stolen property from the peculium, this, Neratius says, in the Second Book of Opinions, must be credited to him.

2. The peculium, however, is to be computed after what is due to the master has been deducted, for the master is presumed to have been more diligent, and to have proceeded against his slave.

3. To this explanation Servius adds: "Where anything is due to those who are under his control," for no one doubts that this also is owing to the master.

4. Moreover, that also will be deducted which is due to those persons who are under the guardianship or care of the master or father, or whose business he is attending to, provided he is free from fraud; since if he destroys or diminishes the peculium by fraudulent acts, he will be liable; for if the master is always presumed to be more diligent and to bring suit, why may he not be said also to have proceeded against himself in this instance, in which he would be liable either on the ground of guardianship, or of business transacted, or in an equitable action? For, as Pedius very properly says, the amount of the peculium is diminished by what is owing to the master or father, because it is not probable that the master would consent to the slave having in his peculium what is owing to him. And, indeed, since, in other instances, we say that one who is attending to business for another or who is administering a guardianship, has recovered money from himself, why should he not in this case of peculium also have recovered what he ought to have done? Therefore this opinion may be defended, just as if he had paid the amount to himself, where anyone attempts to bring an action on the peculium.

5. The creditor of the slave who has become the heir of his master, also deducts from the peculium whatever is owing to him, if he is sued, whether the slave has received his freedom or not. The same rule applies if the slave is bequeathed absolutely; for he can deduct what is due to him in this way, as if he had appeared and proceeded against himself, although he had, at no time, the ownership of the slave who was manumitted or bequeathed unconditionally; and this Julianus states in the Twelfth Book of the Digest. Julianus says in the same place, more positively, that it is certain if the slave has received his freedom on

some condition, the heir can make the deduction, for he has become the master. To confirm his opinion, Julianus also states that if I become the heir of a party who, after the death of the slave or the son, could have been sued within a year on the peculium, there is no doubt that I can deduct what is owing to me.

6. The master will make the deduction, whether the slave owes anything to him on a contract, or on accounts which remain unpaid. And also if he owes him because of some offence, as, for instance, on account of a theft which he has committed, the deduction will be made. It is a question, however, whether the amount of the theft itself, that is, only the loss which the master has sustained, shall be deducted, or in fact only so much as could be demanded if the slave of another had committed the offence; that is to say, with the penalties for theft. The former opinion is the more correct one, namely, that only the amount of the theft itself can be deducted.

7. Where a slave has wounded himself, the master should not deduct this damage, any more than if he had killed himself or thrown himself over a precipice; for even slaves have a natural right to inflict injuries upon their bodies. But if the master has cared for the slave who has been wounded by himself, I think that he is indebted to his master for the expenses incurred; although if he had cared for him when he was ill, he would rather have been seeing after his own property.

8. Again, if a master has bound himself on account of a slave, or, having done so has made payment, this will be deducted from the peculium; so, likewise, if money has been lent to him by the direction of his master; for Julianus states in the Twelfth Book of the Digest that this should be deducted. I think that this is true only where what was received did not come into the hands of the master or father, otherwise, he ought to charge this against himself. If, however, he becomes security for his slave, Julianus states in the Twelfth Book of the Digest, that this should be deducted; Marcellus, however, says that, in both instances, if the master has not yet lost anything, it is better that the money should be paid to the creditor, provided he gives security to refund it, if the master is sued on this account and pays anything; than that the deduction should be made in the first place, so that the creditor, in the meantime may profit by the interest on the money. Where, however, the master, having been sued, has judgment rendered against him, a deduction should be made in a subsequent action on the peculium, as the master or father has become liable on the judgment; for, if not having had judgment rendered against him, he should have paid the creditor anything on account of the slave, he could deduct this also.

10. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

If, however, the first action on the peculium is still in suspense, and judgment is rendered in the subsequent action, no account of the first action should be taken in any way in the decision of the second; because the position of the first creditor in an action on the peculium is the better one, for, not he who first joined issue, but he who first obtained a decision of the court, is held to be entitled to the preference.

11. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where a master who has been sued in a noxal action has paid the damages assessed, this ought to be deducted from the peculium; but where he surrendered the slave by way of reparation, nothing should be deducted.

1. Moreover, if the master bound himself to pay something on account of the slave, this should be deducted; just as if the slave had promised to assume the obligation of a debtor to his master. The same rule applies if he has assumed an obligation to his master in consideration of his freedom, he, having become, to a certain extent, a debtor of his master, but only where suit is brought against him after he has been manumitted.

2. Where, however, a slave has exacted payment from a debtor of his master, the question arises whether he has made himself a debtor to his master? Julianus, in the Twelfth Book of the Digest, says that the master will not be entitled to make a deduction, unless he ratified the collection of the money, and the same must also be said in the case of a son under paternal control. I think that the opinion of Julianus is correct, for we take into account natural debts in deductions from the peculium;

for natural equity requires that a son or a slave should be released from liability because he seems to have exacted what was not due.

3. It is a question, however, whether, what the master has once deducted, when he has been sued, he should again remove from the peculium, if suit is brought against him; or whether, where deduction has once been made, it should be held that he has been satisfied. Neratius and Nerva think, and Julianus also states in the Twelfth Book of the Digest, that if he really removed it from the peculium it should not be deducted, but if, in fact, he left the peculium in the same condition he should make a deduction.

4. He further says that, if a slave has in his peculium a sub-slave worth five aurei, and he owes the master five, on account of which the master deducted the sub-slave, and the latter having afterwards died, the slave purchased another of the same value; he does not cease to be a debtor to the master, just as if the sub-slave had been a loss to the latter, unless he happened to die after he had taken him away from the slave and had paid himself.

5. The same author very properly says that, if when the sub-slave was worth ten aurei, the master having been sued on the peculium paid five on account of the slave, because five were due to himself, and that afterwards the sub-slave died; the master can deduct ten aurei against another plaintiff on the peculium, because he had made the slave his debtor with reference also to the five aurei which he had paid on his account. This opinion is correct, unless he took the sub-slave away for the purpose of paying himself.

6. What we have said, however, that is, that what is due to him who is sued on the peculium should be deducted, must be understood to mean if he could not recover this in any other way.

7. Julianus then says that if a vendor who has sold a slave together with his peculium, is sued on the peculium, he should not deduct what is due to him, for he could have deducted this from the account of the peculium; and he can now bring a personal action to recover it as not having been due, since what is owing to the master is not to be included in the peculium. He can also, so he says, bring an action on sale. This is to be approved where there was so much in the peculium when it was sold that the master could satisfy his debt, but if afterwards there was an addition made to his claim, and the condition of the debt having been fulfilled, which debt the master has not satisfied, the contrary opinion must be held.

8. He also asks, if anyone has obtained a slave on account of whom he had an action on the peculium, can he deduct what is owing to him since he is entitled to an action *De peculio* against the vendor? He says very properly that he can, for any other person, likewise, can choose whether he will bring suit against the vendor or the purchaser, and this party therefore selects deduction instead of suit. I do not see what the creditors have to complain of, since they themselves can sue the vendor if they think that perhaps there may be something in the peculium.

9. But, not only what is owing to the party who is sued should be deducted, but also what may be owing to his partner, and Julianus holds this opinion in the Twelfth Book of the Digest; for, accordance with the same principle on which either may be sued for the entire amount, he has a right to deduct what is due to the other. This opinion is accepted:

12. Julianus, Digest, Book XII.

For the reason that in this instance proceedings can be instituted against the one with reference to whom there is no peculium.

(13) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

But that neither party can deduct what is due to the other is not true in the case of purchaser and vendor, of usufructuary and the mere owner, and in that of others who are not partners, as well as the sole proprietor and the bona fide purchaser; and this Julianus states in the Twelfth Book.

14. Julianus, Digest, Book XII.

Moreover, where it is directed by a will that a slave shall immediately become free, suit on the peculium should be brought against all the heirs, and none of them can deduct more than is due to himself.

(1) Again, where the slave died during the lifetime of his master, and the master then died within the year, leaving several heirs, both the action on the peculium and the right of deduction are divided.

15. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

But if there are two bona fide possessors, it must still be said that neither can deduct more than is due to him; and the same rule applies where there are two usufructuaries, because they have no partnership between them. The same rule sometimes also applies to the case of partners, if they should happen to have separate peculia among themselves, so that one of them cannot be sued on account of the peculium of the other. Where, however, the peculium is in common, they may be sued for the entire amount, and what is owing to each one of them shall be deducted.

(16) Julianus, Digest, Book XII.

What then would be the case where the peculium of a common slave belongs to one of his masters alone? In the first place, if any one sells a half share in a slave, and grants him no peculium, and then, if any one gives money or property of any description to a slave owned in common, in such a way as to retain the ownership of said property, but to grant the slave the management of the same; Marcellus says in a note that this is an instance where one owner has taken away the peculium, or where an owner has actually granted one, but the grant is applicable to the obligations of his debtors.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

If my ordinary slave has sub-slaves, can I deduct from the peculium of my ordinary slave what the sub-slaves owe me? And the first question is, whether their peculia are included in that of the ordinary slave. Proculus and Atlicinus think that as the sub-slaves belong to the peculium together with their own peculia, and indeed, what their owner (that is to say the ordinary slave) owes me can be deducted from their peculium, but that, however, which the sub-slaves themselves owe, can only be deducted from their own peculium. Moreover, if they are indebted, not to me but to the ordinary slave, the amount due will be deducted from their peculium as owing to a fellow-slave. That, however, which the ordinary slave owes to them will not be deducted from the peculium of the former, because their peculium is included in his. Servius was of this opinion, but I hold that their peculium will be increased, just as if a master is indebted to his slave.

18. Paulus, Questions, Book IV.

The result of this is that if his own peculium is left to Stichus, and he brings suit under the will, he will not be compelled to surrender what his sub-slave owes to the testator, unless the sub-slave has a peculium.

19. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Hence the question arises whether, if an action is brought on a peculium on account of the ordinary slave, proceedings can also be instituted with reference to the sub-slave, and I think this cannot be done. But where an action has been brought on the peculium of a sub-slave, one can also be brought on the peculium of the ordinary slave.

1. There may be in my hands a peculium held by two different legal titles; as, for instance, if there is a dotal slave, he may have a peculium in which I am interested, and he may also have one in which my wife is interested, for what he has obtained through the business of the husband, or by his labor, belongs to the husband; and hence, if he has been appointed an heir, or a legacy has been bequeathed to him with reference to the husband, Pomponius says that he is not obliged to give it up. Therefore, if an action is brought against me on a contract in which I am interested, can I deduct everything that is owing to me, whether connected with my own business or with that of my wife? Or do we separate the cases of the husband and wife so far as the two peculia are concerned, to enable the origin of the debt for which suit is brought to be considered; so that if, in fact, proceedings are instituted with reference to the peculium in which the wife is concerned, I can deduct what is due from that contract, if on a contract in which I am interested I can deduct what belongs to me? This question is more clearly treated in the case of an usufructuary, whether suit on the peculium can be brought against him only on the contract which concerns him, or whether it can be brought on any contract? Marcellus states that the usufructuary is also liable, and on any contract, for he who makes the contract considers the entire peculium of the slave to be his own property. He says that it is evident that it must be admitted, in any event, that when the party who is interested in the matter has been first sued, he who has not obtained anything may be sued for the remainder. This opinion is the more reasonable one, and is approved by Papinianus. It must also be held in the case of two bona fide purchasers. But in the case of the husband, it is better to say simply that he is liable to the action on the peculium. If, however, the husband had paid something on account of a slave of this kind, can he deduct it as against the wife bringing an action on account of her dowry? And he says that if what was paid to the creditor relates to the peculium of each kind, it should be deducted pro rata from the peculium of both, and from this it may be understood that if the contract had reference to either peculium, there will be, on the one hand, a deduction made for the wife alone, and on the other, none will be made, if the contract had reference to that peculium which remained with the husband.

2. Sometimes an action on the peculium is granted to the usufructuary himself against the master; as, for instance, if the slave has a peculium with reference to the former but with reference to the latter he has none, or less than what is due to the usufructuary. Conversely speaking, the same thing takes place, although in the case of two owners an action on partnership or one for the partition of common property will be sufficient;

20. Paulus, On the Edict, Book XXX.

For partners cannot bring the action on peculium against one another.

21. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The Praetor has also, for the best of reasons, charged to the peculium whatever the master had done with malicious intent through which the peculium is diminished. We must, however, understand malicious intent to signify where he has deprived him of the peculium, and also where he has permitted him to involve the affairs of the peculium to the prejudice of creditors; and Mela writes that this is an act performed with malicious intent. Moreover, if when anyone entertains the idea that some other party is going to bring an action against him, and transfer the peculium to someone else, he is not free from fraud. If, however, he pays the debt to a third party, I have no doubt that he is not liable, as he pays a creditor, and it is lawful for a creditor to be diligent in recovering what belongs to him.

(1) If the act is committed through the fraud of a guardian, the curator of an insane person, or an agent, it should be considered whether the ward, or the insane person, or the principal should be sued on the peculium? I think that if the guardian is solvent, the ward should make good what has been lost through his fraud, and especially is this the case if anything has come into his hands; and so Pomponius states in the Eighth Book of the Epistles. The same must be said in the case of a curator or an agent.

(2) A purchaser will not be liable for the fraud of the vendor, nor will the heir or other successor, except to the extent that property has come into his hands by reason of it.

(3) Whether the fraud has been committed before or after issue has been joined, it comes within the jurisdiction of the court.

(4) If the master or father refuses to answer in the action on peculium, he should not be heard, but he must be compelled to join issue as in the case of any other personal action.

22. Pomponius, On Sabinus, Book VII.

If the master has given security against threatened injury with reference to a house which is part of the peculium, this should be taken into account, and therefore security should be furnished by the party who is bringing suit on the peculium.

23. The Same, On Sabinus, Book IX.

The party giving security against threatened injury with reference to a house belonging to the peculium, must furnish it for the entire amount, just as a noxal action on account of a sub-slave must be defended for the full amount, because the plaintiff, if the defence is not properly made, removes the property, or holds it in possession as a pledge.

24. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVI.

The curator of an insane person can both give and refuse the management of the peculium to the slave, as well as to the son of the said insane person.

25. Pomponius, On Sabinus, Book XXIII.

Any clothing is included in the peculium which the master has given for the slave to make use of permanently, and has delivered it to him with the understanding that no one else shall use it, and that it will be kept by him in compliance with these conditions. Clothing, however, which the master had given to the slave for temporary use and only to be employed for certain purposes at certain times, for example, when he is in attendance upon him, or waits upon him at the table, does not become part of the peculium.

(26) Paulus, On the Edict, Book XXX.

If the master has once, in a case of this kind, that is to say, where he has been guilty of fraud, made good the amount of the peculium after he has been sued; he will not be compelled to pay anything to others on the same ground. And, moreover, if the slave owes him as much as that by which he has fraudulently diminished the amount, judgment should not be rendered against him. It follows from what has been said that also where the slave has been manumitted or alienated, he will be liable also on the ground of fraud, within the year.

27. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

The action on the peculium is granted on account of both female slaves, and daughters under paternal control, and especially where the woman is a tailoress or a weaver, or conducts any ordinary trade, this action can be brought against her. Julianus says that the action on deposit, and also that on loan for use, should be granted with reference to them, and that the contributory action should be granted if they have transacted business with merchandise belonging to the peculium to the knowledge of the father or the master. This is still more certain where property has been employed for the benefit of the father or master, and the contract was made under his direction.

1. It is established that the heir of the master should also deduct such property belonging to the estate as the slave, on whose account suit on the peculium is brought against him, had either removed, consumed, or damaged before the estate was entered upon.
2. Where a slave has been alienated, although the Praetor promises an action on the peculium within a year, against the party who alienated him, still, an action is granted against the new master; and it makes no difference whether he has acquired another peculium with him, or whether he has granted to the same slave what he bought or received as a gift along with him at the time.
3. It has also been decided (and Julianus approves of it) that creditors are, in any event, to be allowed to bring suit either for shares against individuals, or against any one party for the entire amount.
4. Julianus, however, does not think that the party who sold the slave should be permitted to bring an action on the peculium against the purchaser with reference to what he lent to the slave before the sale.

5. Moreover, if I make a loan to the slave of another, and buy him, and then sell him, he also does not think that an action should be granted me against the purchaser.

6. He holds, however, that an action should be granted to me against the vendor, but only within a year to be computed from the day of the purchase, for the amount which I loaned him while he still belonged to another, that being deducted from what the slave has, as peculium, with reference to me.

7. But as Julianus does not think that when he has been alienated, an action should be granted to me against the purchaser, with reference to what I myself have lent to my own slave; so also he denies that I should be allowed to institute proceedings against the purchaser on account of what my own slave has lent to another of my own slaves, if he to whom the loan was made has been alienated.

8. Where anyone has contracted with a slave belonging to two or more persons, he should be allowed to bring suit for the entire amount against anyone of the owners he wishes; for it is unjust that he who contracted with one should be obliged to divide up his action against several adversaries, and an account should be taken not only of the peculium which the said slave has with reference to the party against whom proceedings are instituted, but also of that in which the other owner or owners are interested. No loss, however, will result from this to the party against whom judgment was rendered, as he can himself recover from his partner or partners by the action of partnership, or by that for the division of common property, whatever he has paid over and above his share. Julianus says that this will apply where the other owner was entitled to any peculium, for, in this instance, each one, by paying, will be held to have released his partner from debt; but where there is no peculium in which the other is interested, the contrary rule applies, because he is not understood to release him from debt in any way.

28. Julianus, Digest, Book XI.

Wherefore, if no one has become the heir or possessor of the estate of the partner, he against whom the action was brought should have judgment rendered against him for the amount of whatever peculium he may be entitled to in addition to as much as he can obtain out of the estate.

29. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

Where anyone has, by will, ordered that a slave shall be free, and has left as heirs persons who have contracted with said slave, the coheirs may proceed against one another by the action De peculio, for each one is liable to anyone else who brings suit for the amount of the peculium to which he is entitled.

1. Even though a master prohibits a contract to be made with a slave, an action on the peculium will lie against him.

30. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The question arises whether the action on the peculium may be brought, even if there is nothing in the peculium when proceedings are instituted, provided only there is something in it at the time that judgment was rendered? Proculus and Pegasus say that it will, nevertheless, lie, for the claim is properly set forth, even though there may be nothing in the peculium. It has been established that the same rule applies with reference to an action for production, and an action in rem. This opinion is also approved by us.

1. Where the action is brought against one who is heir to a share of the estate of his master or father, judgment must be rendered against him only to the amount of the peculium to which the heir who is sued is entitled. The same rule applies

where property has been employed for his benefit, proportionately, unless he has used something for the benefit of the heir himself, nor can the heir be sued like one of the joint-owners, but only for his share.

2. But if the slave himself is appointed heir to a share, the action may also be brought against him, in like manner.

3. Where, however, the son is appointed, although only for a share, he will, nevertheless, be liable to an action for the entire amount, but if he wishes to obtain the proportionate obligation of his co-heir, he should be heard; for what if the property has been employed for the benefit of the father? Why should not the son recover from his co-heir what is included in the estate of his father? The rule is the same where the peculium, is very valuable.

4. He who has once brought an action on the peculium, can again bring suit for the remainder of the debt if the peculium has been increased.

5. Where a creditor has been beaten by a vendor by means of an exception grounded on the lapse of a year, relief should be granted him against the purchaser; but if this has been effected by any other exception, he should only be relieved to the extent that, where the amount which he could have obtained from the vendor has been deducted, he may recover the remainder from the purchaser.

6. Where fraud is alleged, account must be taken of the time, for the Praetor might not permit fraud to be pleaded in bar after the term for bringing an action on fraud has elapsed, since this action is not granted after the expiration of the time established by law.

7. In the case of the heir, however, the clause relating to fraud ought to be drawn up with reference to what has come into his hands, and not for more than this.

31. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where, however, the heir himself has committed fraud he must make good the entire amount.

(32) Ulpianus, Disputations, Book II.

Where one of two or more heirs of a party who could have been sued within a year, has an action brought against him, and the slave has been manumitted, or this has been directed to be done, or he has been sold or died, all the heirs will be released from liability; even though the party who is sued may not have judgment rendered against him for a larger amount than that of the peculium which he has in his hands, and this Julianus also stated. The same rule applies where the property was employed for the benefit of any of the heirs. Where, however, there are several usufructuaries or bona fide possessors, and one is sued, he releases the others, although he should not have judgment rendered against him for a greater amount of the peculium than that which he has in his possession. But although this takes place in accordance with the strict rule of law, still, equity demands that an action should be granted against those who are released by an accident of the law, so that recovery rather than the bringing of the suit should discharge them; for he who makes the contract with the slave has in his mind, as his property, the entire amount of his peculium, wherever it may be.

1. But although in this action the former one is restored, still, an account should be taken of both the increase and the decrease; and, therefore, whether at present there is nothing in the peculium or something has accrued to it, the present state of the peculium must be considered. Hence, so far as both the vendor and the purchaser are concerned, this seems to us to be the better opinion, namely: that we can recover from the purchaser what has accrued to the peculium and the claim of the

purchaser is not to be regarded as retroactive, to the time when the vendor was sued, and as included in the same legal proceeding.

2. If the vendor of the slave sells him along with the peculium, and delivers the peculium, suit cannot be brought against him on the same, even within a year; for, as Neratius has stated, this price of the slave is not peculium.

(33) Javolenus, On Cassius, Book XII.

But where anyone has sold a slave with the understanding that he was to receive a price for the peculium, the peculium is held to be in the hands of the party to whom the price of the same was paid.

34. Pomponius, Various Passages, Book XII.

And not in the hands of him who holds the property constituting the peculium.

35. Javolenus, On Cassius, Book XII.

But where the heir was directed to deliver the peculium on receipt of a certain sum, the peculium is not held to be in the hands of the heir.

36. Ulpianus, Disputations, Book II.

It is a question whether, in contracts entered into in good faith, the father or master should be liable merely for the peculium, or for the entire amount; just as had been discussed in the action on dowry, where a dowry is given to a son, whether the father can only be sued for the amount of the peculium? I, however, think that the action can be brought not only for the amount of the peculium, but also to the extent that the woman has been deceived and defrauded by the malicious contrivance of the father; for, if he holds the property and is not ready to surrender it, it is only just that he should have judgment rendered against him for the amount that it is worth; for Pomponius said that what is expressly stated in a case of a slave to whom property has been given in pledge must also be understood to apply to other bona fide actions. For if property has been given in pledge to a slave, the action can be brought not only for the peculium, and for what has been employed in the business of the master, but it has also this additional sentence: "To the extent that the plaintiff has been deceived and defrauded by the malicious contrivance of the master." The master is held to have acted fraudulently if he is unwilling to make restitution when he has the power to do so.

(37) Julianus, Digest, Book XII.

If a creditor of your son appoints you his heir, and you sell the estate, you will be liable for the peculium under this clause of the stipulation, namely: "Whatever sum of money derived from the estate that shall come into your hands."

1. If you permit your slave to purchase a sub-slave for eight aurei, and he purchases him for ten, and writes to you that he has bought him for eight, and you allow him to pay eight out of your money, and he pays ten, you can recover only two aurei on this ground, and these will be made good to the vendor only to the amount of the peculium of the slave.

2. I sold to Titius a slave which I held in common either with him or with Sempronius. Before an action De peculio was brought against me because of said slave, the question arose whether, in a suit on the peculium against Titius or against Sempronius, an account should be taken of the peculium which was in my hands? I stated that, if the action was brought against Sempronius, under no circumstances, should an account be taken of the peculium in my hands, because he would have no right of action against me by which he could recover what he had paid. Moreover, if an action should be brought against Titius more than a year after I have made the sale, in like manner, the peculium in my hands should not be considered, for an action De peculio cannot now be brought against me. If, however, the action is brought within the year, then an account ought also to be taken of this peculium, for it is established that where the slave has been alienated, the creditor should be permitted to proceed against both the vendor and the purchaser.

3. Where an action on the peculium has been brought against a party who has an usufruct in the slave, and the creditor has recovered less than the amount due to him, it is not unjust that he should obtain what he is entitled to out of the entire peculium, whether this is in the hands of the usufructuary or of the owner. It makes no difference whether the slave has hired his own services from the usufructuary, or has borrowed money from him. Therefore, an action should be granted him against the owner of the property, and that should be deducted which the slave has, as peculium, with reference to the usufructuary.

38. Africanus, Questions, Book VIII.

I deposited ten aurei with a son under paternal control, and I bring an action of deposit on the peculium. Although the son owes the father nothing, and holds these ten aurei he thought, nevertheless, that judgment should no more be rendered against the father than if there was no peculium besides this, for as this money remains mine, it is not included in the peculium. He also says that if any other person whosoever brings suit for the peculium, there should not be the least doubt that it must not be computed. Therefore I ought to bring an action for production, and when the property is produced, bring one to recover it.

(1) Where a girl who is about to marry a son under paternal control promises him a certain sum of money as dowry, and a divorce having been obtained, she brings an action for the whole amount against the father; should she be released from the entire promise, or ought what the son owes the father be deducted? He answered that she should be released from the entire promise, since if an action was brought against her on the promise, she could certainly protect herself by the exception based on malicious intent.

(2) Stichus has in his peculium Pamphilus, who is worth ten aurei, and the said Pamphilus owes the master five aurei. If an action on the peculium is brought on account of Stichus, it was held that the value of Pamphilus should be estimated, and, indeed, the entire value, without deducting what Pamphilus owes to the master, for no one can be understood to be himself in his own peculium; and therefore in this instance the master will suffer a loss, just as he would if he had made a loan to any other of his slaves who had no peculium. He says that it will appear more evident that this is true, if it is stated that the peculium was left to Stichus, who, if he brings suit under the will, will certainly not be compelled to suffer a deduction for the amount that his sub-slave owes, unless this is taken out of his own peculium; otherwise the result will be that if the sub-slave owes the master just as much, and he himself will be understood to have nothing in the peculium, which is certainly absurd.

(3) I lent money to a slave whom I had sold to you. The question arose whether the action De peculio should be granted to me against you, in order that what remained in my hands out of the peculium should be deducted. This, in fact, is not in the slightest degree true, nor will it make any difference whether I institute proceedings within a year from the time that I made the sale, or afterwards; for, indeed, an action against me will not be granted to others who contracted with him at that time. Again, on the other hand, where those who had contracted previously with this slave bring an action against me, I cannot deduct what he began to owe me afterwards. From this it is apparent that the liability of the peculium which remained in my hands is not, in any way, affected by contracts made at a later date.

39. Florentinus, Institutes, Book XI.

The peculium also consists of what anyone has saved by his own economy, or what he has, by the performance of any service, merited as a gift from someone, where the donor intended that the slave should have this as his own property.

40. Marcianus, Rules, Book V.

The peculium is created, grows, decreases, and dies, and therefore Papirius Fronto very properly says that the peculium resembles a man.

1. The question arose how a peculium is created. The ancients made a distinction in this respect, for if the slave has acquired what the master was not bound to furnish, this is peculium, but if he has acquired tunics or anything of this kind with which the master is bound to provide him, it is not peculium. Therefore peculium is created in this way, it grows when it is increased, it decreases when sub-slaves cease to exist or property is destroyed, it dies when it is taken away.

41. Ulpianus, On Sabinus, Book XLIII.

A slave cannot owe anything, nor can anything be due to a slave; but when we make a misuse of this word we are rather indicating a fact, than referring the obligation to the Civil Law. Hence the master can rightfully demand from strangers what is owing to a slave, and with respect to what the slave himself owes, an action for this cause is granted against the master, on the peculium; and also to the extent that property has been employed in the affairs of the master.

42. The Same, On the Edict, Book XII.

Some authorities very properly hold that an action on the peculium should be granted against an arrogator; although Sabinus and Cassius think that an action on the peculium should not be granted on account of business previously transacted.

43. Paulus, On the Edict, Book XXX.

If, after I have brought an action against you on the peculium, and, before the case has been decided, you have sold a slave; Labeo says that judgment ought to be rendered against you with reference also to the peculium which he has acquired while in the hands of a purchaser, and that relief should not be granted you; for this happened through your own fault since you sold the slave.

44. Ulpianus, On the Edict, Book LXIII.

Where anyone has made a contract with a son under paternal control, he has two debtors, the son for the entire amount, and the father only to the amount of the peculium.

45. Paulus, On the Edict, Book LXI.

And, therefore, if the father has taken the peculium away from the son, the creditors can, nevertheless, bring suit against the son.

(46) The Same, On the Edict, Book LX.

He who grants the management of the peculium is understood to permit generally what he would be willing to permit specifically.

(47) The Same, On Plautius, Book IV.

Whenever a notice is placed in a shop as follows: "I forbid any business to be transacted with my slave Januarius," it is established that the master has only obtained a release from liability under the Institorian Action, and not under that on the peculium.

1. Sabinus gave the opinion that where a slave had become a surety, an action De peculio should not be granted against the master, unless the security had been furnished for the business of the master, or concerning property belonging to the peculium.

2. If the action De peculio has once been brought, although when judgment is rendered there is found to be less in the peculium than he owes, it has, nevertheless, been established that there is no ground for giving security with reference to a future increase in the peculium, as this takes place in the action on partnership, because the partner owes the entire amount.

3. Where a creditor of the slave has recovered a portion of the debt from the purchaser, Proculus says that an equitable action can be brought against the vendor for the remainder, but the plaintiff must not be allowed, in the beginning, to divide the action, so as to proceed at the same time against the purchaser and the vendor; since it is enough that this alone should be granted to him; so that when, having selected one defendant, he recovers less than the debt, an action will be granted him against the other, the former action having been rescinded. This is the modern practice.

4. Not only any creditor whosoever can institute proceedings against the vendor on account of business previously transacted, but the purchaser himself can also do so, (and this opinion was held by Julianus), although he himself can make a deduction against another plaintiff, provided he makes allowance for what he has in his hands.

5. Where a slave is sold without his peculium, the result is that the vendor can make use of the deduction; and if, after the sale, the slave becomes indebted to the vendor, this does not diminish the peculium, because he does not owe his master.

6. What we have stated with reference to purchaser and vendor is the same as if ownership was changed in any other way, as by a legacy or by the gift of a dowry; for the peculium of the slave, wherever it may be, is understood to resemble the property of a freeman.

48. The Same, On Plautius, Book XVII.

The free management of the peculium does not remain in the case of a fugitive or of a slave who has been stolen, nor in case of one who is not known to be either alive or dead.

1. Anyone, to whom the management of the peculium has been given, can substitute his own debtor.

49. Pomponius, On Quintus Mucius, Book IV.

Not only is that peculium which an owner has granted to his slave, but also whatever has been acquired without his knowledge, but which, if he had known of it, he would have permitted to be in the peculium.

1. If my slave, without my knowledge, transacts my business, he will be considered to be my debtor to the same extent as he would have been liable, if, being a freeman, he had attended to it.

2. In order that a slave may be considered a debtor to the master or the master to the slave, attention must be paid to the regulations of the Civil Law; and therefore, if the master has stated in his account that he is indebted to his slave, when, in fact, neither had he borrowed money, nor had any other cause for debt previously existed, the mere statement of account does not render him a debtor.

50. Papinianus, Questions, Book IX.

At the time when there is nothing in the peculium, the father conceals himself, I, being about to bring an action De peculio against him, cannot be placed in possession of his property for the purpose of preserving it, because he who would be entitled to be discharged from liability if he had joined issue, is not concealing himself for the purpose of committing fraud. Nor does it make any difference if it should happen that a judgment against him may result; for, also, if a debt is due at a certain time, or under some condition, the party is not held to conceal himself on account of fraud, although he may be unjustly condemned by the judge. Julianus, however, thinks that a surety given at the time when there is nothing in the peculium is liable, since the surety can be accepted for a future right of action if he is accepted in this way.

1. If a creditor appoints as heir a father who is liable on the peculium, since the time of death is regarded with a view to the operation of Lex Falcidia, the peculium in existence at that time will be taken into consideration.

2. Even after the master has been sued on the peculium, a surety can be taken in behalf of the slave; and therefore, for the same reason as that for which if a slave should pay the money after issue has been joined in an action, he cannot recover it any more than if issue had not been joined, a surety will be held to have been lawfully accepted, because the natural obligation, which even a slave is held to incur, is not made an issue in the controversy.

3. A slave belonging to another, while he was serving me in good faith, paid me money borrowed from Titius, in order that I might manumit him, and I did so; the creditor asked whom he could sue on the peculium. I said that, although in other instances the creditor would have the choice, yet in the one stated suit should be brought against the master, and he could bring an action against me for production of the money which had been obtained by him, and had not been alienated on account of the transaction which was said to have taken place with reference to the civil condition of the slave; nor should the distinction of those be admitted who think that if I do not manumit the slave, the money should belong to his master, but if the manumission takes place, the money is deemed to have been acquired by me, since it is given to me, rather on account of my business, than as being derived from my property.

51. Scaevola, Questions, Book II.

With reference to what is due to a slave from strangers, the master should, by no means, have judgment rendered against him for the amount of the debt, where anyone brings suit on the peculium; since both the expense incurred in bringing the action and the result of the execution may be uncertain, and the delay of time granted to those who have been held judicially liable, or that consumed in the sale of the property, should be considered, if this is the better thing to do; therefore, if the party is ready to assign his rights of action he will be discharged. What is said where an action is brought against one of several partners, namely: that the entire peculium must be computed, because the proceeding is against the partner, will have the same result if the party is ready to assign his rights of action; and, in the case of all those whom we say are liable on this account since they have a right of action, the substitution takes the place of legal payment.

52. Paulus, Questions, Book IV.

A question is asked with reference to an actual occurrence, namely: where a party who was administering a guardianship as a freeman was pronounced to be a slave, whether, if his master was sued by the ward whose claim has been stated by rescript to be preferable to those of other creditors of the slave, what is owing to the master should be deducted from the peculium. And if you think it can be deducted, whether it makes any difference if he became indebted to the master while he was still enjoying his freedom, or afterwards; and will the action on the peculium lie in favor of a boy who has not reached puberty? I answered that no privileged claim could take preference over that of the father or master, if he was sued on the peculium on account of the son or the slave. It is evident that in the case of other creditors account should be taken of privileged claims, for what if a son has received a dowry or has managed a guardianship? This has been very properly stated in a rescript, with reference to a slave who was acting as guardian, and, for the reason that the position of the more diligent creditor is usually better than that of the others, so far as they are concerned, the action will be barred. Clearly if he has loaned money out of property belonging to the ward or has deposited money in a chest, an action for the recovery of the same will be granted him, as well as an equitable action against the debtor; that is to say, if they have used up the money, for he had no power to alienate it. This also should be held in the case of any guardian. Nor do I think it makes any difference whether, when he became indebted to the master, he was in possession of his freedom, or whether this happened subsequently; for if I make a loan to the slave of Titius, and then become his master, I can deduct what I have previously lent him, if suit is brought against me on the peculium. What course must then be pursued? Since proceedings cannot be instituted on the peculium, an equitable action founded on that on guardianship, should be granted against the master, so that what this party had as his own property may be understood to be his peculium.

1. If a dowry is given to a son under paternal control, or he has administered a guardianship, an account should be taken of the privileged claims in an action on the peculium, and, in the meantime, continuance having been granted in the action of other creditors, or security furnished, if those who have no privilege institute proceedings first, what they have received shall be restored, if suit on the privileged claim is afterwards brought against the father.

53. The Same, Questions, Book XI.

If Stichus was not deprived of the peculium when he was manumitted, it is held to have been granted; he cannot, however, sue debtors unless the rights of action have been assigned to him.

54. Scaevola, Opinions, Book I.

A testator bequeathed to one of his heirs, in addition to his share, certain lands already equipped, together with the slaves; these slaves were the debtors of the master. The question arose whether an action on the peculium would lie against him in favor of the other heir? The answer was that it would not.

55. Neratius, Opinions, Book I.

He whom I was suing on the peculium was forcibly carried away by you; what was the peculium at the time that you removed him by force must be considered.

(56) Paulus, On Neratius, Book II.

What my slave has promised to pay to me for one of my debtors should be deducted from the peculium, and is, nevertheless, due from the debtor. But let us see whether the obligation of him for whom the promise was made should not be held to

become a part of the peculium. Paulus says that if, when anyone brings an action on the peculium the master wishes to deduct this, he undoubtedly makes the claim part of the peculium.

57. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

Where a son or a slave, with reference to whom an action on the peculium alone has been brought, dies before the case is terminated, that peculium will be taken into consideration which any of the parties possessed when he died.

1. Julianus says that where anyone by his will directs that his slave shall be freed, and bequeaths to him his peculium, he is understood to bequeath it at the time when he becomes free; and therefore all increase of the peculium, of whatever description, acquired before the estate was entered on, will belong to the manumitted slave.

2. But where anyone bequeaths the peculium of the slave to a stranger, the question is as to the supposed intention of the testator; and the more probable opinion is, that whatever was in the peculium at the time of his death is bequeathed, with the understanding that any accessions which may be made to the property of the peculium when the estate is entered upon, as, for instance, the offspring of female slaves and the increase of flocks, are owing, but that whatever was given to the slave or he acquires by his own labor, does not belong to the legatee.

58. Scaevola, Digest, Book V.

A party left to one of his heirs certain lands as they were equipped, together with slaves and other property, and whatever was there. These slaves were indebted to the master with reference to their monthly accounts, as well as for other reasons. The

question arose whether the action on the peculium would lie in favor of the other heirs against him for the money owed by them? The answer was that it would not lie.

Tit. 2. When the action on the peculium is limited to a year.

(1) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

The Praetor says: "After the death of him who was under the control of another, or after he has been emancipated, manumitted, or alienated, I will grant an action only to the amount of the peculium, within a year from the time when proceedings could first have been instituted with reference to the matter, where anything has been done through the malicious intent of him under whose control the party was, on account of which the value of the peculium is diminished."

1. So long as the slave or the son is under control, the action on the peculium is not limited by time, but after his death, or after he has been emancipated, manumitted, or alienated, it becomes limited by time, that is to say to a year.

2. The year will, however, be computed to the extent that it is available, and therefore Julianus says that if the obligation is conditional, the year must be computed, not from the time when the party was emancipated, but from that at which, if the condition was complied with, suit could be brought.

3. The Praetor, with good reason, made the action temporary in this instance, for, as the peculium is extinguished by death or alienation, it is sufficient for the obligation to be extended for a year.

4. Alienation and manumission, however, relate to slaves, and not to sons, but death refers to slaves as well as sons, emancipation, however, to sons alone. Moreover, if he ceases to be under control in some other way, without emancipation, the action will only lie for the term of a year. Also if the son becomes his own master through the death or deportation of his father, the heir of his father, or the Treasury, will be liable to the action on the peculium within a year.

5. In case of alienation, a vendor is undoubtedly included, who is liable to an action on the peculium within a year.

6. But also, if he has given away the slave, or exchanged him, or bestowed him by way of dowry, he is in the same position.

7. So, likewise, is the heir of one who has bequeathed the slave, but not with his peculium; for if he had bequeathed him with his peculium, or had directed him to be free, a question might arise; and it seems to me to be the better opinion that the action *De peculio* should not be granted against a manumitted slave, nor against him to whom the peculium was bequeathed. Will the heir then be liable? Caecilius says that he will be liable, because the peculium is in the hands of him who released himself from obligation by delivering it to the legatee. Pegasus, however, says that security should be furnished to the heir by him to whom the peculium has been bequeathed, because the creditors apply to him, and therefore if he delivers it without security, suit can be brought against him.

8. Where the heir is asked to deliver up the estate the slave and the peculium being reserved, and an action on the peculium is brought against him, he cannot make use of the Trebellian exception; as Marcellus, when discussing this point, admits. He, however, to whom the estate is delivered, is not liable, as Scaevola says, since he has not the peculium, nor has committed any fraudulent act to avoid having it.

9. Pomponius also, in the Sixty-first Book, says that if an usufruct is extinguished, the action should be granted against the usufructuary within a year.

10. The question was raised by Labeo whether if you, during the lifetime of the son whom you believed to be dead, brought an action, and, because the year had elapsed, were defeated by an exception; you should be permitted to again institute proceedings after the mistake had been discovered? He says you should be permitted to do so only for the amount of the peculium, but not for what had been employed for the benefit of the property of the other party; for in the former case the action with reference to any advantage which had been obtained by its employment was properly brought, because the exception based on the lapse of a year relates to the peculium, and not to what had been used for the benefit of the property.

2. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Since, after the death of a son under paternal control, an action, limited to a year, will lie against the father, just as a perpetual action will lie during the lifetime of the son; therefore, if an action *De peculio*, in a case involving a rescission of contract, is brought, it must be within six months after the death of the son; and the same should be said with reference to all other actions which are of a temporary character.

1. Where a slave, to whom money has been loaned, is in the hands of the enemy, the action on the peculium against the master is not limited to a year, so long as the slave can return under the law of postliminium.

3. Pomponius, On Quintus Mucius, Book IV.

The term peculium must sometimes be employed even if the slave has ceased to exist in the course of nature, and the Praetor grants an action on the peculium within a year; for, in this instance also, both increase and diminution are to be taken into consideration, as belonging to the peculium, although it has ceased to exist, as such, through the death or manumission of the slave; so that there may be an accession to it as to a peculium, by crops, or by the yield of flocks, or by the offspring of female slaves, and a diminution, as, for instance, where an animal has died, or has been lost in any other way.

Tit. 3. Concerning the action based on the advantage derived by a father or a master with reference to his property.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where those who are under the control of another have nothing in the peculium, or have something, but not the entire amount; the persons having them under their control are liable if what was received has been used for the benefit of their property, the contract being held to have been rather made with them.

1. Nor does the action having reference to the employment of property in the affairs of another, seem to have been promised without effect, as that on the peculium would be sufficient; for Labeo very properly says that the property may be so applied, and the action on the peculium not be applicable; for what should be done if the owner had taken away the peculium without malicious intent? What if the peculium is put an end to by the death of the slave, and the year in which the suit can be brought has elapsed? For the suit having reference to the employment of property in the affairs of another is perpetual, and will lie whether the party has taken away the peculium without malicious intent, or the action on the peculium is terminated by the lapse of a year.

2. Moreover, if several are bringing suits on the peculium, he should be benefited whose money has been employed in the business of the master, so that he will have the more profitable action. If someone has come forward and brought an action on the peculium, it should certainly be considered whether the action founded on the employment of property for another's benefit will not lie. Pomponius states that Julianus is of the opinion that the action on the ground of the employment of property for another's benefit is destroyed by the action on the peculium, because what has been employed for the benefit of the master and paid on account of the slave, has been bought into the peculium, just as if it had been paid by the master to the slave himself, but only so far as the master has paid in the action on the peculium what the slave had used in his affairs; otherwise, if he has not paid it, the action based on the employment of the property remains.

2. Javolenus, On Cassius, Book XII.

The action founded on the employment of property for another's benefit cannot be brought against anyone who has liberated a slave in consideration of money received; because, by granting him his freedom, he is not enriched by the money.

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

If, however, the slave pays his master a certain sum of money which he has borrowed from me, in order that he may be manumitted, the said sum of money should not be computed as forming part of the peculium, but there is held to have been employed in the business of the master any amount in excess of the value of the slave which the latter paid.

1. Property is held to have been employed in the business of the master, if the slave uses in his master's business the very article which he received; as, for instance (where he received wheat and used it up as food for the slaves of his master) or where he pays to one creditor of his master money which he has borrowed from another creditor. But if he made a mistake in paying, and thought a party to be a creditor who was not one, Pomponius says in the Sixty-first Book that this also is property employed for the benefit of the master, so far as the right of the latter to recover it as not being due is concerned; or where the slave, for the sake of transacting or managing the business of his master, performed any act (for example, if he borrowed money for the purpose of purchasing grain for the maintenance of his slaves, or in order to clothe them) or, when, having borrowed for the peculium, he afterwards uses the money for his master's benefit; for the law which is at present in force provides that there may be an action on the ground of property employed for another's benefit, even though he employs it at first for the benefit of the peculium, and afterwards in the business of his master.

2. We state, as a general rule, that an action founded on the employment of property in the business of another will lie in those cases in which an agent would be entitled to an action on mandate, or a person who had transacted business without being empowered to do so, could bring suit on the ground of voluntary agency; and wherever the slave has consumed anything in order that the property of the owner might be improved, or not deteriorated.

3. Thus, if a slave has obtained money in order to support, feed, and clothe himself, according to the custom of his master, that is to say, to the extent to which his master was in the habit of furnishing him with these necessaries; Labeo states that he will be held to employ the money for his master's benefit and therefore this will be the case with reference to a son.

4. But where, having borrowed money, he adorns his master's house with stucco work and certain other things which are more for the purpose of pleasure than for that of utility, he will not be held to have employed the money in this manner; for the reason that an agent could not have charged this, unless he had happened to have the order of the master or his consent, nor should the master be burdened on account of what he himself would not have done. What course then should be pursued? The master should permit the creditor to remove these things ?of course without injury to the house ? lest the owner should be forced to sell it in order to make good the amount by which its value had been increased.

5. Labeo also says that if a slave having borrowed money from me lends it to another, the owner is liable to the action based on property used for another's benefit, because an obligation has been acquired by him; and this opinion is approved by Pomponius, if he did not make the obligation a liability of the peculium, but treated it as acquired on the account of his master. For which reason the master will be bound to the extent that if he did not think it was advantageous to himself to hold the obligation of the debtor, he could assign the rights of action to his creditor, and make him his agent.

6. Labeo says that it is also an instance of the employment of property for the business of the master where a slave, having borrowed money, uses it with his master's consent to purchase articles of luxury, for example, ointments, or anything which he may have obtained for pleasure, or for some dishonorable purpose; for we do not consider whether what was consumed was for the good of the master, but whether it was employed in his affairs.

7. Hence, it is very properly said also that if a slave has procured grain for the purpose of feeding the slaves of his master, and has deposited the same in his master's granary, and it has been destroyed, or spoiled, or burned, it is held to have been employed in the affairs of the master.

8. Moreover, if he purchased a necessary slave for his master, and the slave died, or he propped up a building and it fell down; I should say that an action for property employed for the benefit of another will lie.

9. Where, however, he received it for the purpose of employing it in the affairs of his master, but did not do so, and deceived the creditor; it is not held to be so employed, nor is the master liable, lest the credulity of the creditor prejudice the master or the craftiness of the slave injure him. What, however, would be the case if the slave was one who was in the habit of employing what he received in the affairs of his master? Even in this instance, I do not think that this injures a master if the slave receives it with a different intention, or if he received it with this intention but afterwards employed it for another purpose; since the creditor should be careful to ascertain the way in which it was employed.

10. If the slave borrowed money for the purpose of purchasing clothing and the money is lost, who can bring the action for property employed for the benefit of another, the creditor or the vendor? I think, however, that if the price has been paid, the creditor will be entitled to the action based on the ground of property employed for another's benefit, even though the clothing has been destroyed; but if the price has not been paid, but the money was given for the purpose that clothing should be purchased, and the money was lost, but the clothing has been divided among the slaves, the creditor will undoubtedly be entitled to the action for money employed in the business of another. But has not the vendor also a right of action, because his property has been used in the affairs of the master? Reason demands that he should be liable, hence the result is that the master will be liable to two parties on account of one transaction. Therefore, even if both the money and the clothing have been destroyed, it must be said that the master will be liable to both, since both intended to employ the articles in his affairs.

4. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

But it must be said that the position of the more diligent party should be the better one, for it is unjust that the master should have judgment rendered against him in favor of both on the ground of the employment of property for his benefit.

5. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

If a slave purchases articles, which are not necessary, as if they were required by his master, as, for instance, slaves; Pomponius says that they will be held to have been employed in his affairs to the extent of the true value of the slaves; but if he should purchase articles which were really necessary, the master will be held liable for the entire amount for which they were sold.

(1) He also says that, whether the master ratifies the contract of the slave or not, the action on the ground of property employed for his benefit will lie.

(2) An action based on his order can be brought for what the slave purchased for his master, if he did so at his desire, but if he did not make the purchase at his desire, but the master indeed ratified his act; or, on the other hand, if he purchased something necessary or beneficial to the master, an action for property employed for his benefit will lie; but if none of these conditions exist, an action on the peculium will lie.

(3) It is established that not only the money which passes at once from the creditor to the master is employed for the benefit of the latter, but also that which was in the peculium in the first place. This, however, is true in every instance in which the slave transacting his master's business makes him more wealthy with the money of the peculium. Otherwise, if the master deprives the slave of the peculium, or sells him along with it, or disposes of the property belonging to the peculium and collects the price of the same, this is not held to be employed in the business of the master.

6. Tryphoninus, Disputations, Book I.

For, if this were true, he would be liable to the action for property employed for his benefit, even before he sold what composed the peculium; because by this very fact that the slave had the property in the peculium he would become more wealthy, which is manifestly false.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

And, therefore, also, if the slave gives his master things forming part of the peculium, the action for property employed in his affairs will not lie; and this is true.

1. It is evident that, if the slave should borrow money, and pay it to his master with the intention of giving it to him; provided he does not wish to make him a debtor to the peculium, an action for property employed in the affairs of the master can be brought.

2. What Mela says is not true, namely, that if you give silver to my slave in order that he may make cups out of any silver he chooses, and then, after the cups have been made, the slave dies; you will be entitled to an action for property employed for the benefit of another against me, since I can bring an action to recover the cups.

3. What Labeo says is entirely true, that is, if the slave purchases perfumes and ointments and uses them at a funeral which concerned his master, he will be held to have employed them in his master's business.

4. He also says that if I purchase from your slave an estate which belonged to you, and I pay money to the creditors, and then you deprive me of said estate, I can recover it by an action on purchase; for it would be held that it was employed in your affairs. Moreover, if I purchase an estate from a slave in order that I may set off what is due to me from said slave, even though I paid nothing, still I can recover in an action on purchase what has come into the hands of the master. I, however, do not think that the purchaser is entitled to an action for property employed in the business of another, unless the slave had the intention of employing it in his master's affairs.

5. If a son under paternal control, having borrowed money, gives it as dowry for his daughter, it is held to have been employed in the affairs of his father to the extent that the grandfather was about to give the dowry for the granddaughter. This opinion seems to me to be correct, only where he gave the money with the intention of transacting the business of his father.

8. Paulus, On the Edict, Book XXX.

And Pomponius says that it makes no difference whether he gives it for his daughter, or his sister, or a granddaughter, the issue of another son. We shall, therefore, say the same where a slave has borrowed money, and given it as dowry, on account of the daughter of his master.

9. Javolenus, On Cassius, Book XII.

If, indeed, the father was not about to give a dowry, it is not held to have been employed in his business.

(10) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where a son has become surety for his father and has paid the creditor, he is held to have employed the money in the affairs of his father, because he released the latter from liability.

1. What Papinianus states in the Ninth Book of Questions is an instance similar to this, namely: where a son undertook the conduct of a case as the voluntary defender of his father, and judgment was rendered against him, his father is liable to an action for property employed in his behalf, for the son released him from liability by undertaking his defence.

2. Papinianus also discusses the case in which I stipulated with the son for what the father was compelled to pay, and then I brought suit against the son; for, in this instance, also, an action will lie for money employed for another's benefit, unless the son, when he bound himself, intended to make a gift to his father.

3. Wherefore, it can be said that if he appears in an action on the peculium as the defender of his father, the latter will be liable to the action for property employed for his benefit, to the extent of the peculium; and the benefit to be derived from this opinion will be that if the action *De peculio* should be terminated, he can be sued in that for money employed for his benefit. I think that the father is liable to an action for money employed for his benefit, even before an adverse decision was rendered, after issue has been joined in behalf of the father.

4. Property is held to have been employed in the affairs of a father to the extent that any use of the same is made; and hence if a part has been employed, an action can be brought for that part.

5. But will the master be held liable only for the principal, or for the interest as well? And, indeed, if the slave promised interest, Marcellus states in the Fifth Book of the Digest that the master must pay it, but if he did not promise it, it certainly is not due, because it was not included in the agreement. It is evident that if I, having the master in mind, paid money to a slave who was not managing his master's business, but I myself was managing it, I shall be able to institute proceedings to collect the interest also, by an action based on voluntary agency.

6. We understand property to be employed in the business of a master when it continues to be so employed; and hence an action on the ground of property employed in his affairs will only lie where payment has not been made by the master to the slave or the son. If, however, this has been done to the prejudice of the creditor, that is to say, if the money has been paid to the slave or the son who is liable to lose it, since it has been paid, it ceases to have been employed for this purpose; but it is perfectly just that the action on the ground of malicious intent should lie either against the father or the master; for a debtor to the peculium, also, is not released from liability, if he fraudulently pays the slave what he owed him.

7. Where the slave is a debtor of the master, and, having borrowed money from another pays him; he does not employ it in the business of the latter to the extent to which he is indebted to him, but he does so as far as the excess is concerned. Hence, if, when he owed his master thirty aurei, having borrowed forty, he paid the sum to his creditor, or spent it on the slaves; it must be said that an action for the employment of money in the business of another to the amount of ten aurei will lie; but if he owes the whole amount, it is not held to have been employed in this manner; for, (as Pomponius says), it is considered that relief is granted against the profit of the master, and therefore, if he was indebted to the master when he used the property in his affairs, it is held that nothing was employed for that purpose, but if afterwards he became indebted to him, it ceases to be employed for that purpose; and the same rule will apply if he should pay him. He says moreover, that if a master makes him a present of an amount equal to that which he paid the creditor in his behalf, and this was done with the intention of remunerating him, the money will not be held to have been employed for his benefit. If, however, he gave it to him in any other way, the use of the money for this purpose will still exist.

8. He also makes the following inquiry. If he employed ten aurei in the business of his master, and afterwards borrowed the same amount from the latter, and, in addition to this, he has a peculium of ten aurei, should it be considered that the

employment of the money in his master's affairs has ceased? Or shall we, indeed, not take away the right of action for property employed in his affairs, as there is peculium from which the debt can be paid; or should we preferably make the deduction from each, pro rata? I think, however, that the action for money employed for the benefit of the master has ceased to be available, since he has become a debtor to the master.

9. He also asks whether, if he has employed money in your affairs, and has become your debtor, and then your creditor for the same amount that he owed you, the action based on the employment of money for the benefit of another is revived, or whether it cannot be reestablished retroactively? The latter opinion is correct.

10. He also discusses the point whether a son can employ property in the affairs of his father in accordance with what may transpire; for example, if the father and son are co-debtors, and the son, having borrowed money, pays it in his own behalf; or if you have lent money to the son under the direction of the father, and the son has paid you the debt. It seems to me that if the money had actually come into the hands of the father, it will be held to have been employed in his business; but if this was not the case, and the son paid while transacting his own affairs, an action on the ground of property employed in the business of another will not lie.

11. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Whatever a slave has borrowed for this purpose, namely, in order to pay it to his own creditor, will not be employed in his master's business, although the latter is released from liability to an action on the peculium.

(12) Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

If a son under paternal control or a slave purchases land for his father or master, this will be held to have been employed in his affairs; but in this way, that, if it was worth less than the sum for which it was purchased, it would be held to have been employed in his business to the amount of what it is worth; if, however, it is worth more, no greater sum will be held to have been employed for that purpose than that for which it was purchased.

13. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

If property has been used in the business of one of two masters, the question arises whether he alone for whose benefit it was employed can be sued, or his partner as well? Julianus says that he alone should be sued in whose affairs the money was employed, just as where he alone directed the contract to be made; and I think this opinion to be correct.

14. Julianus, Digest, Book XI. ?Note by Marcellus.

Sometimes, also, the action for property employed in the affairs of another can be brought against one joint-owner; for the reason that such employment of property has taken place, and he, having been sued, can recover from his partner the amount for which judgment has been rendered against him. What shall we say, however, if the slave has been deprived of the peculium by one of the owners? Paulus says that this question only arises where an action on the peculium does not lie.

15. Ulpianus, Disputations, Book II.

Where a son under paternal control has agreed to pay what his father owed, it should be considered whether the action for the employment of property in the affairs of another ought to be granted. He did not, however, release his father, for he who makes such an agreement binds himself, indeed, but does not discharge his father from liability. It is evident that, if he pays after making the agreement, although he may be held to have done so in his own behalf, that is on account of his having made the agreement, he will, nevertheless, be properly said to have employed the property in the affairs of his father.

(16) Alfenus, Digest, Book II.

A certain party leased a tract of land to his slave for cultivation, and gave him oxen, and as these oxen were unsuitable for the work, he ordered them to be sold and others to be obtained by means of the money received. The slave sold the oxen, and bought others, but did not pay the money to the vendor, and afterwards became financially embarrassed. He who sold the oxen brought suit against the master in an action on the peculium, and for money which had been employed in his business, as the oxen on account of which the money was demanded were in possession of the master. The answer was, that no peculium was held to exist, except what remained after what the slave owed to the master had been deducted, and that it seemed to him that the oxen were, in fact, employed in the master's affairs, but that he had paid on this account the amount that the first oxen had been sold for; and that judgment should be rendered against the master for the excess of the value of the last oxen.

17. Africanus, Questions, Book VIII.

A slave, having borrowed money for the business of his master, lost it without negligence; it was held that, notwithstanding this, an action for money employed in the business of another could be brought against the master. For, in like manner, if my agent, being about to spend money in my business, and having borrowed money lost it without negligence, he can properly bring an action against me on the ground of mandate, or on that of business transacted.

1. I entered into a contract with Stichus the sub-slave of your slave Pamphilus; the action on the peculium and that for property employed in the affairs of another ought to be granted in such a way that whatever had been employed in your business or with reference to the peculium of Pamphilus, should be included in the same; that is to say, even if it was brought after Stichus had died, or been alienated. If, however, I bring suit after the death of Pamphilus, the better opinion is that, even though Stichus may be living, still, with reference to what has been employed for the benefit of the peculium of Pamphilus, the action should not be granted, except within a year from the time when he died; for I should then be held to be, as it were, instituting proceedings with reference to the peculium of Pamphilus, just as where I brought suit for what I lent by his direction. It should not concern us that Stichus, on whose peculium suit is brought, is living, since this property cannot be in his peculium, unless that of Pamphilus still remains. The same principle will compel us to hold that what has been employed for the benefit of the peculium of Pamphilus, must be made good in such a way that what Pamphilus owes you shall first be deducted, but what has actually been used in your business shall be made good even if what Pamphilus owes you had not been deducted.

(18) Neratius, Parchments, Book VII.

Although you have become surety for my slave in a contract which was made with reference to my business, for example, if where a slave had purchased grain for the maintenance of the entire body of slaves, you gave security to the vendor of the grain; still, the better opinion is that you may bring the action *De peculio* on this account, but not an action based on the employment of property in the affairs of another; so that an action on the latter ground will lie in any contract solely in favor of the person who loaned the very property which has been employed in the affairs of the matter.

19. Paulus, Questions, Book IV.

A son under paternal control purchased a toga; and afterwards, having died, his father being ignorant of the fact, and supposing it to be his, used it at his funeral. Neratius states in the Second Book of Opinions that this is held to be employment of property in the affairs of the father, but that, in the action on the peculium, what does not exist should be computed only in one instance, that is where this is occasioned by the malicious fraud of him against whom suit is brought. If, however, the father was obliged to purchase a toga for his son, it was employed in the affairs of his father, not now when it was used at the funeral, but at the time he purchased it, for the funeral of the son is a debt of the father. Neratius, also, who thought that the father was liable on the ground of property employed in his business, explains that this transaction (that is to say the burial and the funeral of the son) constitute a debt of the father and not of the son. He, therefore, having become a debtor to the peculium, although the property is not in existence, can also be sued on the peculium; and in this action is also included what has been employed in his affairs; which addition is, however necessary, after a year has elapsed from the death of the son.

20. Scaevola, Opinions, Book I.

A father promised a dowry for his daughter and agreed that he would support her; and, as he did not keep his promise, the daughter borrowed money from her husband, and died during marriage. I gave it as my opinion that, if what had been lent had been expended for something without which she could not support herself, or could not maintain her father's slaves, an equitable action should be granted on the ground of property employed in the business of the father.

(1) The slave of a party who was absent on public business lent money to the slaves of a ward, the guardian signing the stipulation, which stated that the latter was responsible for the contract. The question arose whether an action would lie against the ward? I answered that, if the property was given for the business of the ward it was employed for that purpose; and although, in order that the contract with reference to the slaves might be the better confirmed, the guardian had made the promise, it should, nevertheless, be said that an action for property employed in the business of another might be brought against the ward.

21. The Same, Digest, Book V.

A man married a girl under paternal control, the father having promised a dowry, and it was agreed between all the parties that either the father, or she herself, should meet the expenses of her support. The husband lent her money, as he very properly thought that the father would give her an allowance to the amount that he had proposed to give his daughter. She used this money for necessary purposes for herself and for the slaves which she had with her, and the management of his domestic affairs having been committed to her, she used a certain amount of the money of her husband for the same purpose. Then, before the father had paid the allowance, the daughter died, the father refused to pay the expenses, and the husband retained the property of his wife. I ask whether an action for money employed for his benefit will lie against the father? The answer was that if what was lent was expended for articles without which she could not maintain herself, or support the slaves of her father, an equitable action for property employed for another's benefit should be granted.

Tit. 4. Concerning the action based on the authorization of the father or the master.

(1) Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

An action is very properly granted against a master for the entire amount, on the ground that he has authorized a contract; for, to a certain extent, a contract is entered into with the party who ordered it to be made.

1. Authority must, however, be understood, whether anyone gives it in the presence of a witness, or by a letter, or verbally, or by a messenger, or whether the authority was given in a specified contract, or in general terms; and therefore, if a party made a statement as follows: "Transact what business you desire with my slave Stichus, at my risk," he is held to have directed that everything be done, unless a special agreement prohibits something.

2. I ask, however, whether he can revoke this sanction before a debt is incurred. I think that he can do so, just as if he had given a mandate, and afterwards, having changed his mind, before the contract had been made, he had revoked the mandate and notified me.

3. Also, if a father or a master has given a mandate, he is held to have conferred authority.

4. And, moreover, if a master has signed the written contract of the slave, he will be liable in the proceeding aforesaid.

5. But what if he becomes surety for the slave? Marcellus says that he is not liable to this action, for he intervened as a stranger; and he does not say this for the reason that the master is liable on the ground of security, but because to give authority is one thing, and to become surety is another; and he further says that even though the security may be worthless, he will not be liable on account of having given authority; and this is the more correct opinion.

6. If anyone should ratify a transaction made by his slave or his son, an action on this ground will be granted against him.

7. Where a ward, who is the owner, grants authority, he is undoubtedly not liable, unless he did so with the consent of his guardian.

8. Where a contract is entered into with a slave by authority of the usufructuary, or with that of a person whom he is serving in good faith as a slave; Marcellus thinks that this action should be granted against him, and I also approve this opinion.

9. Where a contract is entered into with a slave by authority of the curator of a minor, or of an insane person, or of a spendthrift; Labeo thinks that the action should be granted against the party whose slave he was, and the same applies to a veritable agent. If, however, the latter is not a genuine agent, Labeo also says that the action should preferably be granted against the party himself.

(2) Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where a loan is made to the slave of a ward, with the sanction of his guardian, if the loan was for the benefit of the ward, I think that an action on the ground of the guardian's sanction should be granted against the ward.

1. Where a loan is made by the authority of the master of a female slave, or by that of the father of a girl, an action on this ground should be granted against him.

2. If a contract is made with a slave of another by my authority, and I afterwards purchase the slave, I will not be liable to this action; lest a proceeding which, in the beginning, was of no effect, be rendered valid by the occurrence.

3. Ulpianus, Opinions, Book II.

A master who has directed money to be loaned to his slave at six per cent interest, is liable for the amount which he has authorized; and an obligation of pledge does not affect lands which a slave has encumbered without the consent of his master.

4. The Same, On the Edict, Book X.

If any business is transacted with a slave belonging to a city, by the authority of the official appointed for the management of its affairs, Pomponius says that an action on this ground can be brought against him.

5. Paulus, On Plautius, Book IV.

If a master, or a father, being about to receive a loan of money, directs it to be paid to his slave or his son, there is no doubt that a personal suit for recovery can be brought against him, himself; and it is certain that, in this instance, the present action will not lie.

1. Where one of the masters of a slave directed a contract to be entered into with him, he alone will be liable; but if two directed this to be done, an action can be brought against either of them for the entire amount, because they resemble two parties who have given a mandate.

Book XVI

1. On the Velleian Decree of the Senate.
2. Concerning set-off.
3. Concerning the direct and contrary actions on deposit.

Tit. 1. On the Velleian Decree of the Senate.

1. Paulus, On the Edict, Book XXX.

The Velleian Decree of the Senate very fully provides that women cannot become sureties for anyone.

(1) For as, by our customs, women are deprived of civil office and very many things which they do are void by mere operation of law, much more should they be deprived of the power to perform an act in which not only their services and the mere employment of the same are involved, but also the risk of their entire private property.

(2) It seems to be just to come to the relief of a woman in this manner, so that an action should be granted against an old debtor, or against a party who had rendered a woman liable in his behalf, for the reason that he, rather than the creditor, had taken advantage of her.

2. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

In the first place, during the reign of the Divine Augustus, and subsequently during that of Claudius, it was forbidden by Imperial Edicts that women should become sureties for their husbands.

1. Afterwards, a Decree of the Senate was enacted by which relief was granted in the most perfect manner to all women. The terms of this Decree of the Senate are as follows: "Whereas, Marcus Silanus and Velleius Tutor, Consuls, have made statements concerning the obligations of women who have become responsible for the debts of other persons, and have given advice on this subject, as to what was necessary to be done; and, whereas this matter relates to securities and the making of loans in behalf of others for whom women had become bound, and although it appears to have been formerly decided by law

that no demand, on this account, could be made upon them, nor any action be brought against them when they performed the duties of men, and as it is not just for them to be liable to obligations of this description; therefore, the Senate has decreed that those to whom application is made in court must act properly and in conformity with the established mode of procedure, and exert themselves so that the will of the Senate with respect to this matter may be observed."

2. Therefore, let us examine the terms of this Decree of the Senate, after having previously eulogized the forethought of this most distinguished body of men which has brought relief to women on account of the weakness of their sex, in many supposed, as well as actual instances.

3. Relief is only granted to them, however, where they have not been guilty of deceit, and this the Divine Pius and Severus stated in a Rescript, for assistance is rendered to those who have been deceived, but not to such as are guilty of fraud; and this is set forth in the Rescript of Severus, written in the Greek language, which says that this Decree of the Senate is not for the purpose of aiding women who are guilty of deception, for it is the infirmity of women, and not their cunning, that deserves assistance.

4. Every kind of obligation is included in the Velleian Decree of the Senate, whether women have rendered themselves liable verbally, by the delivery of property, or by any other contract whatsoever.

5. Where a woman even appears voluntarily in defence of anyone, there is no doubt that she binds herself in his favor, for she assumes the obligation of another, since she exposes herself to have judgment rendered against him in a matter of this kind. Hence a woman is not permitted to undertake the defence of her husband, her child, or her father.

(3) Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where, however, a woman appears for the defence of a party who, if he has judgment rendered against him, will have recourse against her, (as, for instance, where she appears in defence of the vendor of an estate which she has sold to him or to a surety of hers) she is not held to have bound herself in his behalf.

4. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

If, however, I make a contract in the beginning, when I am ignorant for whom she wishes this to be done, the Decree of the Senate undoubtedly will not apply; and this the Divine Pius and our present Emperor stated in a Rescript.

1. Hence, if when she wished to make a gift to Titius, she borrowed a sum of money from me, and gave it to Titius, the Decree of the Senate will not apply; but if she was about to give it to you, and pays the money to your creditor, she does not bind herself, for the Senate intended to give relief to a woman who had obligated herself, and not to one who had made a donation; and this was done for the reason that a woman incurs an obligation with more facility than she makes donations.

(5) Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

It makes no difference whether the woman has paid the money for the purpose of discharging the debt, or has given in payment any of her property whatsoever, for even if she had sold her property and either paid the price received for the same in behalf of another, or substituted the purchaser to another creditor, I do not think that the Decree of the Senate will be operative, so far as the creditor of another party is concerned.

6. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Where persons bind themselves as sureties in behalf of the defender of a son who is absent, by the direction of his mother; the question arises whether relief will be granted them also by this Decree of the Senate? Papinianus says, in the Ninth Book of Questions, that they can make use of an exception, nor does it make much difference that they have given security for the defender, since they did so having in mind the direction of the mother. He says that it is evident that, if the party who accepted the said sureties was ignorant that the mother directed them to assume the obligation, the exception based on the Decree of the Senate can be met with a reply on the ground of fraud.

(7) Papinianus, Questions, Book IX.

Therefore, although the surety, having filed a replication on the ground of fraud, loses the defence based on the exception, he will, nevertheless, not be entitled to a replication as against the woman, because he cannot allege ignorance of the facts. It would not be unjust, however, for an action on the ground of business transacted to be granted against a defender; because it is established by the Decree of the Senate that a proceeding on the ground of mandate is void, and he is released by payment of the money by the surety.

8. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

Although the giving of a pledge establishes an obligation, still, Julianus states in the Twelfth Book of the Digest that the restoration of a pledge does not constitute the giving of security, if a woman, who is the creditor, releases to the debtor the property which she received in pledge.

1. Where a woman appears before the guardians of her son to prevent them from selling his land, and promises to indemnify them; Papinianus, in the Ninth Book of Questions, does not think that she bound herself as surety, for she did not accept either the old or new obligation with reference to another, but she herself contracted this obligation.

2. Where a woman binds herself to Primus in behalf of Secundus, and afterwards binds herself in behalf of Primus to his creditor; Julianus states in the Twelfth Book of the Digest that she has bound herself twice, once for Primus to Secundus, and again for Primus to his creditor, and therefore she has contracted an obligation both for Primus, and against him. Marcellus, however, notes that a difference exists here, that is, whether it must be understood that the woman, in the beginning, has been substituted in the place of another, and has undertaken to assume the burden of the debtor from whom the creditor desired the obligation to be transferred; or whether she was substituted as a debtor, so that, if this was the case, there is but one giving of security. Hence, in accordance with this distinction, which existed at first sight where she has, so to speak, been substituted as a debtor, Marcellus will not grant her an exception based on the Decree of the Senate. However, after having judgment rendered against her, or even before this takes place, she will certainly be entitled to a personal action against the party by whom she has been substituted.

3. Sometimes a suit for recovery will lie in favor of a woman who gives security, to recover what she has paid, or if she has not yet paid anything, to obtain her release from liability, for example, where, having bound herself in violation of the Decree of the Senate, she substitutes her debtor; as, in this instance, a personal action for recovery will lie in her favor against her creditor, just as if she brought suit for money which she had paid, for anyone who substitutes a debtor makes payment.

4. But if he who has been substituted by the woman is not indebted to her, he can avail himself of the exception based on the Decree of the Senate, as he could have done if he had been her surety.

5. It is evident that if a woman, being about to bind herself, substitutes her debtor, the Decree of the Senate will not apply, because, even though she paid the money, it will not be applicable; for the woman is granted relief by the Decree of the Senate, but does not make restitution of property which has been lost.

6. If, however, she has substituted some one who was not her debtor, a fraud is held to have been committed against the Decree of the Senate, and therefore an exception will be granted.

7. Where a woman becomes bound for a debtor, the former action is granted against him, even though he may have been discharged from liability by a release before the woman obligated herself.

8. Where a creditor has agreed with his debtor that the latter shall provide some one in his place, and this proposition having been accepted, he is thereupon released, and he then gives a woman as surety who can have recourse for aid to the Decree of the Senate, a personal action can be brought against him, just as if he had not given any surety; for what difference is there between not giving any, and giving one of this kind? Therefore, a praetorian action will not be necessary, since a personal action for recovery will lie.

9. Marcellus also states that, if a creditor releases a woman after she has become a surety, an action for restitution should, nevertheless, be granted to the creditor, for he has released an obligation which is void.

10. If a woman, after having become a surety, makes payment in such a way that she cannot recover, the former debtor can very properly refuse to defend an action brought against him; but, as the principal debtor is released, and the woman makes payment in such a way that she cannot recover, he cannot recover from her either, if he should pay, and the creditor should release him in the same manner.

11. Although the action is restored against all those who are released, this is, however, not done in favor of all creditors; as, for instance, where there are two creditors who enter into a stipulation, and a woman becomes surety to one of them, the obligation is restored in the case of him alone to whom she became surety.

12. Where a creditor becomes the heir of a woman who has assumed an obligation of this kind, it should be considered whether the action for restitution will not be available. Julianus says in the Twelfth Book that he is, nevertheless, entitled to the action for restitution, and this is not unreasonable, as he in fact succeeded to a woman not legally bound, and therefore this debt will not be taken into account in the administration of the Lex Falcidia.

13. It is evident that, if you propose to me the case of a woman who has succeeded as heir to an original debtor, it must be said that she can be sued in an action for restitution as well as in a direct action, for it makes no difference whatever under which action proceedings are brought.

14. If, when I am about to make a contract with you, a woman appears, and I prefer to make a contract with her, she is held to have bound herself as surety, and, in this instance, an action will be granted against you, the effect of which is rather to originate than to restore an obligation; so that, in consequence, you will be bound by the same kind of an obligation as that by which the woman is bound; for example, if the woman is bound by a stipulation, you also can be sued as under a stipulation.

15. It should be considered whether, if a woman offered herself as a surety for a party who was not bound when a contract was made with him, he should be liable to this action; as, for instance, where a woman became surety for a ward without the sanction of his guardian. I think that the ward would not be bound unless he profited pecuniarily by the contract. Moreover, he for whom the woman became a surety, if he is under twenty-five years of age, can demand complete restitution, or if,

while a son under paternal control, he entered into a contract in violation of the Decree of the Senate, he will be entitled to the same privilege.

9. Paulus, Rules, Book VI.

Where a woman becomes surety for the slave of another, the action will be restored against the master, just as it would have been against the head of the family as the principal debtor.

10. Ulpianus, On the Edict, Book XXIX.

These actions which are granted against those in whose behalf a woman has become surety, and against their heirs, are perpetual; for they have in view the recovery of the property, and they will be granted also in favor of praetorian successors as well as against them.

11. Paulus, On the Edict, Book XXX.

Where a woman borrows money under the pretext of using it for her own purposes, but in fact with the intention of lending it to another; there is no ground for the application of the Decree of the Senate, otherwise, no one would contract with women, because he would be ignorant what their intentions were.

12. The Same, Abridgments, Book VI.

The Decree of the Senate will, however, certainly be operative when the creditor is aware that the woman has become a surety.

13. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

Sometimes, although a woman may have assumed an obligation in behalf of another, she is not assisted by this Decree of the Senate, which happens when a woman assumes an obligation which, at first sight, appears indeed to be that of another, but is, in reality her own; as for instance, where a female slave has provided another debtor on account of an agreement connected with her freedom, and, after her manumission, assumes the very obligation which the debtor owes; or where a woman purchases an estate, and assumes the debts of the estate herself, or where she becomes the guarantor of her own surety.

1. A creditor has no need of a new action with reference to the pledges of a former debtor, as the Servian Action (which is also designated the hypothecary action) is available in instances of this kind; since it is true that an agreement has been made with reference to pledges, and that the money has not been paid.

2. If a woman appears as surety for another party under a certain condition, or with reference to a certain time; while the condition is pending, an action for restitution should be granted to the creditor against the former debtor, if he wishes it; for what advantage will it be to wait for the fulfillment of the condition, or for the expiration of the time, since the former debtor is in such a position that he must, by all means, defend the action brought against him?

14. Julianus, Digest, Book XII.

Where a woman has become surety for another in violation of the Decree of the Senate, it is but just that the action should be restored for the benefit of the creditor not only against the original debtor, but also against his sureties; for when the responsibility of the woman was taken away from the creditor on account of the Decree of the Senate, the former cause of action should be restored unimpaired.

(15) The Same, Digest, Book XV.

Where I pay a woman what I owe you, and I stipulate with her that you will ratify her act, and you do not do so; I can institute proceedings based on the stipulation, and the exception founded on the Decree of the Senate which was enacted with reference to the obligations of women, will not be of any advantage to her; for she cannot be considered as refusing to assume the obligation of another, when I remain bound for the debt, and she herself profits by the transaction; and she may rather be held to have returned what was not due, than to have paid it out in behalf of another.

16. The Same, On Urseius Ferox, Book IV.

If a woman has become surety for me to Titius, in violation of the Velleian Decree of the Senate, and Titius sues her for the money which I have paid her, she cannot avail herself of the exception based on the Decree of the Senate, for she was in no danger of losing the money, since she already has it in her possession.

(1) If I have accepted a surety for a woman who has bound herself in violation of the Decree of the Senate, Gaius Cassius answered that an exception should be granted to the said surety, only to the extent that the woman had asked him to be responsible for her. Julianus, however, thinks very properly that an exception should be granted to the surety, even though he

is not entitled to an action on mandate against the woman; for the reason that the Senate disapproves of the entire obligation, and the liability of the former debtor to the creditor is reestablished by the Praetor.

17. Africanus, Questions, Book IV.

A husband, desiring to make a present to his wife, sold her property at a very low price, and substituted her for that price to one of his creditors. The answer was that the sale was of no force or effect, and if the creditor sued the woman for the money, an exception would be available, even if the creditor has thought that the woman was the debtor of her husband. This does not seem to be contrary to the established principle, in accordance with which if a woman has borrowed money for the purpose of lending it to her husband, an exception cannot be interposed if the creditor was ignorant with what intention she borrowed it; since, indeed, it makes a great deal of difference whether anyone contracts with a woman in the first place, or transfers the obligation of another to her, for then the creditor should be more diligent.

(1) If a woman should say that she had received certain property in pledge to secure her dowry as well as the payment of a sum of money, and a creditor who was about to take the same property in pledge, should see that the dowry was paid, and, being in possession, opposes her when she brings the Servian Action on the ground that the pledge had not been given with her consent; a replication, based on the Decree of the Senate, will be of no advantage to the woman, unless the creditor was aware that other money, exclusive of that of the dowry, was also due to her.

(2) A woman and Titius borrowed money for the purpose of expending it upon property belonging to them in common, and they became joint-debtors for the said money. I said that the woman could not, by any means, be held to have given security for the share of her partner; for if they had borrowed money for a purpose for which the creditor did not lend it, the woman would sustain the greater loss, (as, for instance, where a house jointly owned by them was not propped up, or where a tract of land held in common was confiscated) and it should rather be considered that there was no ground for the application of the Decree of the Senate. But where the borrowed money was obtained for some purchase, then she would be held to have

become surety for her share, and therefore the creditor could only collect part of the money from her; because, if he claimed the entire amount, he would be barred by an exception with reference to a portion of the same.

18. Paulus, On Plautius, Book VIII.

The same rule applies where Titius and the woman become sureties, as two debtors, for my debtor.

19. Africanus, Questions, Book IV.

The guardian of a ward died after having appointed Titius his heir. The latter hesitated to accept the estate, because the guardianship was supposed to have been badly administered, and the mother of the ward having persuaded Titius to enter upon the estate at her risk, he did so, and made an agreement with her that she would indemnify him against any loss he might sustain. If Titius should be compelled to pay anything to the ward on account of the estate, and should sue the mother, it was denied that an exception based on the Decree of the Senate would be available, for it is scarcely to be supposed that any woman would become surety for a party in his presence.

1. A proposition not unlike the one above mentioned was proposed, namely: A certain man of praetorian rank died leaving two sons, one of whom had not arrived at puberty, and the other who was the legal guardian of the first. The former wished to reject his father's estate, but was prevailed upon to accept it by the wife of the deceased, who was the mother of the ward, the latter having refused it. Julianus says that he would have given a similar opinion if the guardian had had judgment rendered against him in a case brought by the ward on this account; and that he would not have been prevented by the Decree of the Senate from recovering damages from the woman.

2. In this connection, the following point should be discussed, that is, if he who had entered upon the estate by the direction of the woman, suffers any loss because the debtors of the estate are insolvent, would the Decree of the Senate be applicable, since the woman had, to a certain extent, assumed their obligations? The better opinion is, however, that the Decree of the Senate would not be available on this ground, since she did not intend to become surety for them, but her intention was to guarantee the guardian against the ward, and perhaps the estate against other creditors.

3. Finally, if we suppose that the woman suffered some loss on account of the purchase of the estate, because the debtors of the same were not solvent; I do not think that there can be any doubt that the Decree of the Senate will not apply, even though she was obliged to pay a certain amount to the creditors.

4. But what if Titius should hesitate to enter upon the estate, because the obligations of the debtors seem to be of doubtful value; and the woman promised that she, herself, would make good whatever he failed to collect from any of said debtors? It is probable that, in this instance, she has become liable.

5. You have Titius for your debtor, and the woman desires to become surety for him, and you did not accept her on account of the Decree of the Senate; whereupon she applied to me for the purpose of borrowing money with which to pay you, and I, being ignorant of the reason for her making the loan, she made a promise to me to pay it, and directed me to pay you the money. Then, for the reason that I did not have the sum on hand, I bound myself to pay it to you. The question arose whether I could collect that money from the woman, or whether an exception based on the Decree of the Senate could be effectually pleaded by her? The answer was, that it should be considered whether it might not reasonably be said that I could be held liable in the place of the party who had become surety for the woman, and that, just as an exception is granted against a creditor, although he may be ignorant that a woman has become security for him, lest an action on mandate may be available against the woman, so a valid exception can be granted against you, and an action against the woman will be refused me, since this obligation would be at her risk. This can the more readily be stated if, before I had paid you the money, I should discover that the woman had become the surety; but if I should have previously paid you, it should be considered whether or not, an exception would, nevertheless, be granted the woman against me, and I can bring a personal action against you to recover the money; or whether, in fact, it should be held that in the beginning I had lent the money to the woman, and

afterwards you had made a loan to me. This indeed was held to be the better opinion, so that there was no ground for the Decree of the Senate, just as where a woman substitutes her debtor there is no ground for considering this as security. The authority states that these two examples cannot properly be compared with one another, since, when the substitution of the debt is made, the woman is not bound; but in the case stated she transfers the obligation of another to herself, which it is certain the Senate did not wish to be done.

20. The Same, Questions, Book VIII.

If a woman becomes surety for one debtor, where there are two, the action is restored to the creditor as against both.

21. Callistratus, Institutes, Book III.

Where a woman becomes surety for another party, and what has been paid is employed for her benefit, the exception based on the Decree of the Senate will not apply, because she has suffered no loss.

1. Likewise, a woman will not be protected by the Decree of the Senate, if she has committed a generous act; as, for instance, where she binds herself for her father to prevent his being annoyed by the payment of a judgment which has been rendered against him, for the Senate gives relief to the burdens of such persons.

(22) Paulus, Rules, Book VI.

If I give money to a woman in order that she may pay my creditor, or she promises to pay the debt; Pomponius states that where she makes such a promise the Decree of the Senate will not be available, because she has rendered herself liable to an action on mandate, and is held to have bound herself with reference to her own affairs.

23. The Same, On the Velleian Decree of the Senate.

Where a woman interrogated in court answered that she was the heir, and she did so well knowing that she was not the heir; she will, by no means, be held to have bound herself to another, because she was guilty of deception; but if she thought that she was the heir, and, being deceived as to this, answered in this way; many authorities are of the opinion that an action will be granted against her, but that she can have recourse to an exception based on the Decree of the Senate.

24. The Same, Concerning the Obligations Contracted by Women for Others.

Where a woman who was substituted as a debtor by a creditor, made a promise in behalf of the party for whom she was substituted, she cannot avail herself of an exception,

1. But if she promised to pay money in order to avoid being substituted, she is held to have obligated herself, and can do so.

2. In a case where the benefit of the Decree of the Senate is available, the question arises whether an action will lie against the former debtor at the time when the woman obligated herself, or whether the latter can bring suit for the recovery of what was paid? I think that this can be done at once, and that it is not necessary to wait for payment.

3. Where a woman binds herself for a party who was liable to an action limited by time, this temporary action will be restored to the creditor, so that the time will run after the date of the restitution of the action growing out of the preceding circumstances, although he could have availed himself of it at the very instant that the woman became surety.

25. Modestinus, On Undertakings.

Where a woman orders credit to be given to her slave, she will be liable to a praetorian action.

(1) If she has given security for him, and suit has been brought against her, she can protect herself by means of the exception under the Velleian Decree of the Senate, unless she did this on account of some affair of her own.

26. Ulpianus, On the Edict, Book XXXVII.

Where a woman, with the intention of obligating herself for another, states in court that the slave of someone else belongs to her, she can avail herself of the aid of the Decree of the Senate on the ground of having bound herself for another. It is evident that if she made this answer with reference to one who was serving her as a slave in good faith, she will not be considered to have bound herself for another.

27. Papinianus, Opinions, Book III.

Where a party having made a contract with a woman in good faith proceeds against her because the money which he borrowed has been employed in transactions between husband and wife; he will not be barred by an exception based on the Decree of the Senate.

1. Where slaves who have been appointed for the transaction of business, in contracting with another, bring suit against a woman whose obligation they think to be valid, an exception based on the Decree of the Senate will bar their owner; nor will the position of the latter be held to be prejudiced by the act of the slave, for nothing has been obtained by the owner, any more than when a slave buys land which is in litigation, or a man who is free.

2. A wife substituted another woman as her debtor to her husband, and the husband paid the money to her creditor. If she guaranteed the solvency of the woman who was substituted to her husband, the exception based on the Decree of the Senate will not be available, because the woman is transacting her own business.

28. Scaevola, Opinions, Book I.

Seia bought some slaves, and having borrowed money with her husband as surety, paid the vendor. Her husband afterwards died insolvent, and, for the purpose of defrauding his creditor, stated in his will that he owed the entire amount; and the question arose whether the woman could be held to have bound herself in behalf of another? I answered, that in accordance with the facts stated, she had not bound herself. A husband, in order to secure a lease, pledged to Sempronius a tract of land belonging to his wife. The woman having afterwards borrowed money from Numerius on her own account, with the encumbrance of the same tract of land, immediately paid Sempronius for her husband. The question arose whether she contracted this obligation in violation to the Decree of the Senate. I answered that, if Numerius was aware that she had obligated herself for another, the Decree of the Senate would apply in the case stated.

29. Paulus, Opinions, Book XVI.

A certain man wished to contract with the heirs of Lucius Titius and to lend them money, but as he suspected that they were not solvent, he preferred to lend it to the widow of the testator, and take a pledge for her. The woman lent the same money to the heirs, and took a pledge from them. I ask whether she is held to have obligated herself for another, and whether the pledges which she took are liable to the creditor? Paulus answers that if the creditor who desired to make a contract with the heirs of Lucius Titius avoided doing so with them, and preferred to have the widow as his debtor, the Decree of the Senate which was enacted with reference to the obligations contracted by women for others, will be available against him, and that the pledges given by her will not be liable. The property which the woman received by way of pledge from those in whose behalf she became bound will be liable to the creditor of the woman, and the Praetor will not act unreasonably if he grants an action against the principal creditors, for the purpose of relieving the woman from responsibility, as well as against the property which had been encumbered by them to her.

1. Paulus states that everything which can be proved to have been planned to evade the provisions of the Decree of the Senate enacted with reference to the obligations incurred by women for others, should not be considered valid.

30. The Same, Sentences, Book II.

Where a woman becomes surety for another with the intention to deceive, or when she knew that she could not be held liable, an exception based on the Decree of the Senate will not be granted her; for the most Noble Order of the Senate does not exclude the action which will lie on account of fraud committed by a woman.

1. If an agent obligates himself for another by the direction of a woman, he can have recourse to the exception based on the Velleian Decree of the Senate, lest, otherwise, the right of action may be extinguished.

(31) The Same, On Neratius, Book I.

Paulus says if a woman does not wish to recover what she paid on account of her becoming bound to another, but prefers to bring an action on mandate, and to reimburse herself for indemnifying the debtor, she should be heard.

32. Pomponius, Decrees of the Senate, Book I.

Where a woman enters upon the estate of anyone in order to assume payment of the debts due from it, it will be difficult for her to obtain relief, unless this has been contrived by the fraud of the creditors; for a woman ought not to be considered as, in every respect, occupying the position of a minor under twenty-five years of age who has been overreached.

(1) When a woman wishes to recover property given in pledge by her at the time she became surety for another, she should also receive the crops and the offspring of slaves, and, if the property has been deteriorated, a larger sum should be paid on this account. Where, however, the creditor who received the pledge to secure the obligation has sold it to a third party, the true opinion is that of those who think that an action should be granted to her, even against a purchaser in good faith; because the position of a purchaser should not be better than that of the vendor.

(2) Likewise, if a woman sells a tract of land to the creditor of her husband, and delivers it on condition that the purchaser will apply the money received to the payment of her husband's debt, and she brings suit to recover said land, she can be met by an exception on the ground of property sold and delivered; but she can reply that the sale has been made against the provisions of the Decree of the Senate. This can be done whether the creditor himself purchases the property, or whether he

has employed someone else to do so, in order that the woman may be deprived of it in this manner. The same rule applies where the woman has transferred her property, not in behalf of her husband, but in behalf of some other debtor.

(3) Where a woman, to avoid binding herself for another, directs a third party to do this for her, will the Decree of the Senate apply to this person who has acted at the request of the woman? The entire substance of the Decree of the Senate has reference to the denial of the suit against the woman herself, and I think a distinction should be made here; as, for instance, where a creditor, to whom I have bound myself at the direction of a woman, has devised this plan for the purpose of evading the Decree of the Senate, as the woman does not seem to have bound herself in violation of that Decree, but offered someone else; he should be barred by an exception based on fraud committed against the Decree of the Senate. If, however, he should be ignorant of the facts, but I should be aware of them, then, if I bring an action on mandate against the woman, I will be barred, but I will still be liable to the creditor.

(4) Where a woman is ready to join issue in behalf of the party for whom she obligated herself, in order that an action may not be granted against the first debtor, as she can plead the exception based on the Decree of the Senate, she must give security that she will not avail herself of the exception, and then proceed to trial.

(5) A woman is also understood to bind herself for another, even when she does this for one who cannot be bound; as, for instance, where she obligates herself for a slave belonging to another, but her obligation will be extinguished if the action should be restored against the master of the slave.

Tit. 2. Concerning set-off.

1. Modestinus, Pandects, Book VI.

Set-off is a contribution made between a debt and a credit.

2. Julianus, Digest, Book XC.

Any one can bar his creditor, who is also his debtor, when he brings an action against him if he is prepared to set off his claim.

3. Pomponius, On Sabinus, Book XXV.

Set-off is therefore necessary, because it is more to our interest not to pay, than to bring an action to recover what has been paid.

(4) Paulus, On Sabinus, Book III.

The opinion of Neratius, which is also held by Pomponius, is correct, namely: that what the principal debtor can retain as set-off the surety is released from liability for, by operation of law, in every contract; just as if when I bring suit for the entire amount against a debtor I do not proceed properly, and thus the security is not liable in strict law for a larger amount than the principal debtor can be compelled to pay as a judgment.

5. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

Where a claim is demanded from a surety, it is perfectly just for the latter to choose whether he prefers to set off what is due to himself or what is due to the principal debtor. He should also be heard if he wishes to make a set-off against the claims of both,

6. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Whatever is due in consequence of a natural obligation can also become the subject of set-off.

(7) The Same, On the Edict, Book XXVIII.

What is due at a certain time cannot be set off before the time arrives, even though it may be necessary for it to be paid.

1. Where the judge does not consider the set-off, the right of action is saved to the creditor, for an exception based on the ground of a decision rendered cannot be interposed. I hold that the case is different if the judge has refused to consider the set-off on the ground that no debt existed; for then an exception based on a decision rendered will prejudice my case.

8. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

That also is included in a set-off for the recovery of which suit has already been brought against the plaintiff, in order to prevent the condition of the more diligent party from becoming worse if the set-off should be refused him.

9. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

Where a partnership has been contracted with a son under paternal control or a slave, and the father or the master brings suit, we include the whole amount in a set-off; although if we should bring suit, only that which has reference to the peculium must be made good.

1. But where suit is brought against a son under paternal control, the question arises whether the son can, by way of set-off, claim, what is owing to the father? It is better to hold that he can, because there is only one contract, but this should be done under the condition that he gives security that his father will ratify his act, that is to say, that he will not, in the future demand what his son has set off.

10. Ulpianus, On the Edict, Book LXIII.

Where two of us, being partners, have been guilty of the same negligence in matters affecting the partnership, it must be said that we cease to be bound to one another, set-off for the negligence in this instance, taking place by operation of law. In like manner, it is held that, where one partner has appropriated something which belongs to the common property and the other has been guilty of such negligence that it may be estimated at the same amount, set-off is held to have taken place, as well as the release of liability of both parties to one another by operation of law.

1. Therefore, where anyone, being able to make a set-off pays, he can bring suit to recover the money as having been paid when it was not due.

2. Whenever a right of action arises from a breach of the law, as, for instance, from theft and other offences, if only a suit involving money is brought, a set-off can be admitted. The same rule applies where an action is brought for the recovery of stolen property. But if a party is sued in a noxal action, he can claim a set-off.

3. Set-off can also take place in stipulations which resemble certain forms of action, that is to say, praetorian ones; and, according to Julianus, set-off can be claimed as well with reference to a stipulation itself, as in the action based upon it.

11. The Same, On the Edict, Book XXXII.

When one party owes another a sum of money without interest, and the latter owes the other a sum bearing interest; it was decreed by the Divine Severus that interest was not due on the sums owed to one another by the two parties respectively.

12. The Same, On the Edict, Book LXIV.

This law is applicable not only to the affairs of private individuals, but also those connected with the Treasury. Where, however, the money borrowed by the parties from one another bears interest, but the interest is at different rates, a set-off can, nevertheless, take place with reference to the sums due to the parties respectively.

(13) The Same, On the Edict, Book LXVI.

Labeo says, and not without reason, that where a set-off is expressly intended to be made against a certain claim, opposition should not be made to its application to other claims.

(14) Javolenus, On Cassius, Book XV.

Any claim that can be destroyed by an exception cannot be included in a set-off.

15. The Same, Epistles, Book II.

I stipulated for a certain sum of money to be paid by Titius at a certain place, he demands of me a sum of money which I owe him; I ask whether the interest I had in having the amount paid to me in a certain place, as aforesaid, should be included in the set-off? The answer was, that if Titius makes the demand, the sum also which he promised to pay in a certain place must be included in the set-off; but this must be done with reference to his case also, that is to say, the interest Titius had in having the sum of money owing to him paid in a place agreed upon must be taken into consideration.

16. Papinianus, Questions, Book III.

Where a soldier has two heirs, one of whom inherits his peculium castrense, and the other the remainder of his property, a party who is indebted to one of the heirs, who wishes to set off what is due to him from the other, shall not be heard.

1. Where a party against whom judgment has been rendered in favor of Titius, brings an action against the same Titius within the time granted for the execution of the judgment, who, himself, had previously had judgment rendered against him in favor of the other party, set-off will be admitted; for it is one thing for the day of the obligation not to arrive, and another to grant time for payment through motives of humanity.

17. The Same, Opinions, Book I.

An aedile, who has had judgment rendered against him because he distributed a smaller supply of provisions during his term of office than he should have done, cannot be held to be a debtor for money spent for grain; he will therefore be entitled to set-off.

18. The Same, Opinions, Book III.

Where an agent is appointed to conduct his own case in court, and, after issue has been joined, suit is brought against him for a loan, he will justly be entitled to a set-off.

1. A creditor is not obliged to set off what he owes to anyone else than his debtor, even though the creditor of him in whose behalf the party is sued for his own debt may desire to make use of a set-off.

19. The Same, Opinions, Book XI.

Where a debtor who has paid a tax to a public slave, but without the consent of those to whom he should properly have paid the debt, the former obligation will continue to be in force; but a set-off will be granted to the extent of the peculium which the public slave has in his possession.

20. The Same, Opinions, Book XIII.

Where a person having charge of furnishing supplies to troops in an expedition, has judgment rendered against him on this account, it is held that he cannot retain the money by the right of set-off, as it is not subject to it.

21. Paulus, Questions, Book I.

Since it has generally been held that what persons owe one another is set off by mere operation of law, if the agent of a person who is absent is sued, he need not give security that his act will be ratified, because nothing can be set off, but a smaller sum can be demanded from him in the beginning.

22. Scaevola, Questions, Book II.

If you owe anyone ten thousand sesterces or a slave, whichever he may choose, set-off of the debt will be admitted, if he states openly which he prefers.

23. Paulus, Opinions, Book IX.

Where a guardian makes a demand in the name of his wards for what is due to them, the debtor cannot ask that his debt be set-off against one that the guardian himself owes him.

24. The Same, Decrees, Book III.

The Emperor ordered that a party should be heard who desired to prove that an amount was owing to him from the Treasury equal to that for which he himself was sued.

Tit. 3. Concerning the direct and contrary actions on deposit.

(1) Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

A deposit is what is given to another for safe-keeping. It is derived from the word ponere, to place, and the preposition de adds to the meaning of the term, and indicates that everything which pertains to the safe-keeping of the article in question is entrusted to the good faith of the party.

1. The Praetor says: "Where property has been deposited, I will grant an action for simple damages, for any other cause than a tumult, a fire, the ruin of a building, or a shipwreck. I will grant one for double damages against the depositary in those cases which are mentioned above. I will grant one for simple damages against the heir of him who is alleged to have been guilty of bad faith with reference to the property deposited, and I will grant an action for double damages where the heir himself has been guilty of fraud."

2. The Praetor, very properly placed by themselves those cases of deposit which result from necessity occasioned by accidental circumstances, and which do not depend upon the will of the party making the same.

3. A person is understood to have made a deposit on account of a tumult, or of a fire, or for other causes, when he has no other reason to make it than the imminent danger arising from the above mentioned catastrophes.

4. This distinction of causes is reasonable, since when anyone relies upon the faith of the depositary, and the deposit is not returned, he should be content with an action for the mere recovery of the property, or its value. When, however, he makes a deposit through necessity, the crime of perfidy increases in its seriousness, and the public welfare demands retribution, for it is injurious to violate a trust in cases of this kind.

5. The accessories to property which is deposited are not included; as, for instance, where a slave who is clothed is deposited this does not apply to his garments, nor is a halter deposited with a horse, for the horse alone is deposited.

6. If it is agreed upon that the party shall be responsible for negligence with reference to the deposit, the agreement is valid, for the law of contracts depends upon the agreement.

7. It will not be held that damage resulting from fraud shall not be made good, even if this should be agreed upon; for a contract of this kind is contrary to good faith and good morals, and therefore should not be observed.

8. Where clothing given to the keeper of a bath to be taken care of is lost, if he received no compensation for the care of it, I am of the opinion that he will be liable for the deposit only where he has been guilty of bad faith; but if he received compensation, an action can be brought against him on the ground of hiring.

9. Where anyone compels a slave, who has been entrusted to him for safe-keeping, to work in a mill, and he receives any remuneration for guarding him, I think that an action on hiring will lie against the miller. If, however, I myself received pay for the slave whom the miller took into the mill, suit can be brought against me for leasing him. Where the labor of the slave was set off against the compensation for his custody, a certain kind of leasing and hiring arises, but because no money is paid, an action will be granted on the terms of the contract. If, however, the party furnished the slave nothing else but food, and no agreement was made with reference to his labor, an action on deposit will lie.

10. In leasing and hiring, and in matters in which an action should be granted on the terms of the contract, the parties who received the slave will be responsible for fraud and negligence; but, if they only furnished him with food, they will merely be

responsible for fraud, since, (as Pomponius says), we must follow what was prescribed or agreed upon, provided we know what it is; and if anything was prescribed, the parties who received the slave will only be responsible for any fraud which is involved in the deposit.

11. If I request you to take some article of mine to Titius, in order that he may take care of it; Pomponius asks by what action I can institute proceedings against you? He thinks that I would be entitled to an action on mandate against you, but to one on deposit against the party who received the property; if, however, he received it in your name, you and he will be liable to me in an action on mandate, and he will be liable to you in an action on deposit, and this right of action you can assign to me when I sue you on mandate.

12. Where I have given you any property on condition that you will take care of it if Titius should not be willing to receive it, and he does not receive it; it should be considered whether merely an action on deposit, or also one on mandate will lie. Pomponius is in doubt on this point, but I think that an action on mandate will lie, because the mandate is of greater scope with reference to the condition of safe custody.

13. Pomponius also asks if I direct you to keep safely some property received from another in my name, and you should do this, will you be liable to an action on mandate, or to one on deposit? He rather holds that there should be an action on mandate, because this is the first contract.

14. Pomponius also asks, where you are willing for me to make a deposit with you, and you direct it to be made with your freedman, whether I can proceed against you by an action on deposit? He says if I had deposited the property in your name, that is to say, with the understanding that you are to take charge of it, I will have an action against you on deposit, but if you persuade me that I should rather make a deposit with the freedman, no action will lie against you, since the action on deposit must be brought against him; or will you be liable on mandate because I was transacting my own affairs? But if you directed me to make the deposit with the freedman at your risk, I do not see why an action on mandate will not lie. Labeo says that it

is evident that if you have given security, the surety will, by all means be liable, not only if the party who received the deposit was guilty of fraud, but even if he is not, the property is still in his hands; for what if he, with whom the deposit was made, should become insane, or a ward, or should die without leaving an heir, a possessor of, or a successor to his estate? He will, therefore, be liable to make good what is customary in an action on deposit.

15. The question arises whether an action on deposit can be granted against a ward with whom a deposit has been made without the authority of his guardian? It must be held that he can bring an action on the ground of fraud, if the deposit was made with him when he was old enough to be guilty of the offence, for an action will be granted against him for the amount by which he would have been pecuniarily benefited if he had not been guilty of fraud.

16. Where the property deposited is returned in a deteriorated condition, an action on deposit can be granted, just as if it had not been returned at all; for when property is returned in a worse condition than it was in the first place, it can be said that it has not been returned at all on account of fraud.

17. If my slave has made a deposit, I will, nevertheless, be entitled to an action on deposit.

18. If I make a deposit with a slave, and bring suit against him after he has been manumitted, Marcellus says that the action will not lie; although we are accustomed to hold that anyone should be liable for fraud committed even in servitude, because both crimes and damages follow the person of the guilty, and therefore, in this instance recourse must be had to other actions which can be brought.

19. This action will lie in favor of the possessor of property and other possessors, as well as in favor of him to whom restitution of an estate is granted under the Trebellian Decree of the Senate.

20. Not only is fraud previously committed involved in an action on deposit, but also that which may be committed subsequently, that is to say, after issue has been joined.

21. Hence, Neratius states that if property which has been deposited is lost without fraudulent contrivance, and is recovered after issue has been joined, the defendant will nevertheless, properly be required to make restitution, and that he should not be released from liability unless he does so. Neratius also says that even though the action on deposit may have been brought against you at a time when you did not have power to make restitution, as, for instance, when the warehouses were closed; still, if you had power to make restitution before judgment was rendered against you, you should be condemned unless you do so, because the property is in your hands; for inquiry should then be made whether you acted in bad faith since you did not have the property.

22. It is stated by Julianus in the Thirteenth Book of the Digest, that anyone who deposits property can immediately bring an action on deposit, since he who received it is guilty of an act of bad faith because he does not return it when demanded. Marcellus, however, stated that he who does not return it to the person who claims it, cannot always be held to have acted fraudulently; for what if the property was in the province, or in a warehouse which could not be opened at the time judgment was rendered, or the condition upon which the deposit depended had not been fulfilled?

23. There is no doubt that this action is a bona fide one.

24. And, for this reason, the crops, all accessories, and the yield of flocks should be embraced in this action, lest only the bare article itself should be included.

25. If you sold the property which was deposited, and you subsequently purchased it on account of the deposit, even if it should afterwards be destroyed without bad faith on your part, you will be liable for the deposit, because you once acted fraudulently when you sold the property.

26. In an action on deposit also, a judicial oath is taken with reference to the value of the property.

27. It seems to be perfectly just that I should be granted this action, not only if my slave, but if one who is serving me as a slave in good faith, deposited the property, if he deposited it as belonging to me.

28. In like manner, I can bring this action if I have an usufruct in a slave, and what he deposited was part of his peculium, which belonged to me or was my property.

29. Moreover, if a slave belonging to an estate makes a deposit, the heir, who afterwards enters upon the estate, can bring the action.

30. Where a slave makes a deposit, whether he lives or dies, the master can properly bring this action; if, however, the slave is manumitted he cannot bring it. But if the slave should be alienated, he who owned him at the time when the deposit was made will still have a right of action, for the beginning of the contract must be taken into account.

31. Where a slave belonging to two parties makes a deposit, each of his masters can bring an action on deposit for his share.

32. If you restore property to Titius which has been deposited with you by a slave of whom you thought Titius to be the master, when he was not; you will not be liable to an action on deposit, so Celsus says, because there is no fraud on your part; but the master of the slave can bring an action against Titius to whom the property was delivered. If he produces the property, it can be recovered by an action, but if he used it up when he knew it belonged to someone else, judgment will be rendered against him, because he acted fraudulently to avoid remaining in possession.

33. The following question is very appropriately asked by Julianus. If a servant deposited money with me in order for me to pay it to his master for his freedom, and I paid the money, will I be liable to an action on deposit? He states in the Thirteenth Book of the Digest that if I pay money in this manner which was, as it were, deposited with me for this purpose, and I notify you of the fact, you will not be entitled to an action on deposit, because you, knowing the fact, received the money, and therefore I have not been guilty of fraud; but if I pay the money, as if it was mine, for the purpose of obtaining the freedom of the slave, I will be liable. This opinion appears to me to be correct; for, in this instance, not only did the depositary not restore the property without bad faith, but he did not restore it at all, for it is one thing to restore it, and another to pay it out as if it was one's own.

34. Where money has been deposited with you with the understanding that you can use it, if you think best, you will be liable to an action on deposit before you make use of it.

35. It frequently happens that property or money which is deposited, is left at the risk of the party to whom it is entrusted, for example, where the parties have especially agreed to this. Julianus states, however, that if anyone has offered himself as a depositary, he assures the risk of the deposit, so that he must be responsible not only for fraud, but also for negligence and safe-keeping, but not for accidents.

36. Where money is deposited in a bag which is sealed, and one of the heirs of the person who made the deposit appears and claims it; it should be considered in what way the depositary must satisfy him. The money ought to be taken out of the bag

either in the presence of the Praetor, or in that of respectable persons, and the claimant paid in proportion to his share of the estate. If, however, the depositary breaks the seal, this will not be done contrary to the intention of the deposit, since it took place by the authority of the Praetor, or in the presence of respectable persons. So far as to what remains in his hands is concerned, if he wishes to retain it after new seals have been placed upon it either by the Praetor or by the parties in whose presence the other seals were broken he can do so; or if he refuses to retain it, it may be deposited in a temple. Where, however, the property is such that it cannot be divided, the depositary should deliver it all to the claimant, after he has given proper security that he will be responsible for all above his share; but where security is not furnished, the depositary should place the property in a temple, and be released from liability to any action.

37. Another example is given by Julianus in the Thirteenth Book of the Digest. He says that if the depositor dies, and two persons appear disputing with each other, each one asserting that he is the sole heir, the property should be delivered to him who is ready to defend it against the other claimant, that is to say, he who has received the deposit. If, however, neither will accept this responsibility, he says that it is most convenient that he should not be compelled by the Praetor to undertake the defence. Therefore, it is necessary for the property to be deposited in some temple until the right to the estate is judicially decided.

38. Where anyone, in the presence of several persons reads a will which has been deposited with him, Labeo says that an action on deposit can properly be brought against him on account of the will; but I am of the opinion that an action for injury can also be brought, if the contents of the will were read in the presence of those parties with the intention that the secret provisions made by the testator should be divulged.

39. If a depredator or a thief makes a deposit, Marcellus states in the Sixth Book of the Digest that either of them will lawfully be entitled to an action on deposit; for it is to his interest to have it, because he may be held liable.

40. Where anyone demands a deposit of gold or silver should the article only be designated or should the weight also be included? The better opinion is that both should be included; as, for instance, the dish, or cup, or bowl should be mentioned, and the material and weight should be added. Where, however, the article is purple which has not been used, or wool, the weight should in like manner be added; except where uncertainty exists as to the amount of the weight, and recourse is had to an oath.

41. Where a chest which has been sealed is deposited, but the chest alone is claimed, should its contents be included? Trebatius says that the chest can be claimed, and that an action should not be brought for the individual articles of the deposit; but if the property is first exhibited and then deposited, the description of the clothing must be added. Labeo, however, says that the party who deposited the chest is held to have also deposited the separate articles contained therein, and therefore we must bring suit for the property. Then what if the party who received the deposit was ignorant that the property was there? It does not make much difference, since he received the deposit; and I think that an action can be brought for the property forming the deposit, even though the chest was sealed when placed in the hands of the depositary.

42. It is established that a son under paternal control is liable for a deposit, because he is liable to other actions; but suit can also be brought against his father, but only with reference to the son's peculium. The same rule applies to a slave, for he can be sued along with his master. It is evident, as Julianus stated and as it appears to us, that if suit is brought on account of persons who are under the control of anyone, the case may be tried; so that if any deceit or fraud has been committed by him under whose authority they are, or by the parties with whom the contract was made, their bad faith may become apparent.

43. Where property is deposited with two persons, an action can be brought against either of them, nor will one of them be released if suit is brought against the other, for they are discharged from liability not by the choice of the depositor but by payment. Hence, if both are guilty of fraud, and one of them pays the amount of the claim, the other cannot be sued; just as in the case of two guardians. Where, however, one of them can either not pay anything, or an amount less than the claim, recourse can be had to the other. The same rule applies where one of them was not guilty of fraud, and therefore was discharged, for, in this instance, recourse can be had to the other.

44. Where, however, two parties made a deposit, and both of them bring suit, if, indeed, they made the deposit with the understanding that one could remove all of it, he can bring an action for the entire amount; but if the understanding was that only the share in which each of them was interested could be removed by him, then it must be said that judgment should be rendered against a depositary for the share of each.

45. If I make a deposit with you with the understanding that it shall be returned after your death, I can bring an action on deposit against you, and against your heir, for I can change my mind, and claim the deposit before your death.

46. Hence, if I make a deposit with you to be returned after my death, both I and my heir can bring an action on deposit, if I have changed my mind.

47. For the reason that only bad faith is involved in this proceeding, the question arose whether, if the heir sold the property deposited with the testator or lent to him for use, he being ignorant that the said property had been deposited or lent, will he be liable. For the reason that he did not act in bad faith, he will not be liable for the property. Will he, nevertheless, be liable at least for the price of it which came into his hands? The better opinion is that he will be liable, for he was guilty of bad faith in not giving up what came into his hands.

2. Paulus, On the Edict, Book XXXI.

But what if he had not yet collected the purchase-money, or had sold the property for a smaller sum than he should have done? He must only assign his rights of action.

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

It is clear that, if he could buy the property back, and return it, and does not wish to do so, he is not free from negligence; just as if he was unwilling to return it if it had been bought back or had come into his possession in any other way, alleging as an excuse that he sold it once while ignorant of the facts.

(4) Paulus, On Plautius, Book V.

Even if the person is not the heir, but thinks that he is, and sells the property, the profit he has obtained must be wrested from him in the same way.

5. Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

The counter action of deposit is granted in favor of the party with whom the deposit is alleged to have been made, and in this action it is not necessary for an oath to be taken as to the amount; for proceedings are instituted, not on account of broken faith, but in order that the party who received the deposit may be indemnified.

1. An action on deposit can be brought against a sequestrator, if, however, an agreement is made with the latter that he should produce the property deposited, at a certain place, and he does not do so, it is clear that he will be liable. But, if the agreement had reference to several places, it is in his discretion at which of them he will produce it, but where no agreement was made, he must be notified to produce the property before the Praetor.

2. If the sequestrator wishes to relinquish his office, what course must be taken? Pomponius says that he must appear before the Praetor and having with his consent notified the parties who selected him, he must return the property to the one who appeared. I do not think, however, that this is always correct, for he frequently should not be allowed to relinquish an office which he has once undertaken, which would be contrary to the understanding with which the deposit was made, unless a very just cause arises; and when it is permitted, the property should be very rarely restored to the party who appears, but it ought to be deposited in some temple in accordance with the decision of a court.

6. Paulus, On the Edict, Book II.

A deposit is properly made with a sequestrator which is delivered in its entirety by several persons, to be kept safely and returned under a certain condition.

7. Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

Where a slave is deposited with a sequestrator in order that he may be put to the torture, and because of his being chained or confined in an uncomfortable place, he, induced by pity, released him; I am of the opinion that this act very nearly resembles fraud, for, as he knew the purpose for which the slave was destined, he displayed his compassion at an improper time, since he should rather not have undertaken such a task than to have been guilty of deceit.

1. The action on deposit is granted for the whole amount against an heir on account of the bad faith of the deceased, for even though we are not usually liable for the fraudulent act of a deceased person, except with reference to that portion of the estate which comes into our hands; still, in this instance, the bad faith descends from a contract which gives rise to an action to

recover the property, and therefore a single heir will be liable for the entire amount, but where there are several heirs, each one will be liable for his share.

2. Whenever bankers become bankrupt, the accounts of the depositors must, in the first place, be considered; that is to say, those of such as have money on deposit which they have not placed at interest with the said bankers, or left with them to make use of. Therefore, if the property of the bankers is sold, the depositors will be entitled to their money before the privileged creditors; but this will only be done where the parties have not afterwards received interest, as they will be considered to have renounced their deposits.

3. The question also arises whether the order in which the parties made their deposits shall be considered, or whether all the deposits together shall be taken into account. And it has been established that they were all on the same footing, for this has been settled by an Imperial Rescript.

8. Papinianus, Questions, Book IX.

The depositary can exercise his privilege, not only with reference to the remainder of the deposit which may be found among the assets of the banker, but also with reference to all other property of the banker who has been guilty of fraud; and this rule has been adopted on the ground of public utility. It is evident that the expenses necessarily incurred are always preferred claims, for, after they have been deducted, it is customary to make an appraisement of the property.

9. Paulus, On the Edict, Book VII.

Where, in the action on deposit, suit is brought against one of several heirs on account of an act of the deceased, I must sue him for his share of the estate; but if, on account of an offence which he has committed, I do not sue him for a share, this is reasonable, because the measure of damages has reference to the act of bad faith which the heir himself committed.

10. Julianus, On Minicius, Book II.

The action on deposit does not lie against co-heirs who are not guilty of fraud.

11. Ulpianus, On Sabinus, Book XLI.

Where a slave makes a deposit, the party with whom it is made is authorized by good faith, and most justly, to return the property to the slave; for it is not consistent with good faith to refuse to deliver what anyone has received, but it should be returned to him from whom he obtained it, and this should be done in such a way as to restore it without any bad faith, that is to say, that there may not be even a suspicion of negligence. Sabinus further explains this, by adding that there should be no cause for the depositary to think that the master was unwilling for the property to be returned to the slave; and this is correct, unless he was influenced by some good reason to suspect the slave, but it is sufficient if he displayed good faith. If, however, the slave had previously been guilty of theft, and the party with whom the deposit was made was ignorant of the fact, or believed that the master was not unwilling for the delivery of the property, he will be released from liability, for good faith is always required. Not only will the depositary be released by returning the property to the slave if the latter remained in servitude, but also if he was manumitted or alienated, provided he did so for good and sufficient reasons; for instance, if he returned it not knowing that the slave had been manumitted or alienated. Pomponius states that the same rule should be observed in the case of all debtors.

12. Pomponius, On Sabinus, Book XXII.

Where a deposit was made in Asia to be returned at Rome, it is held that the intention was that this should be at the expense of the party who made the deposit, and not at that of him with whom it was placed.

1. A deposit should be returned to the place in which it is found, without any fraudulent act of the party with whom the property was deposited. It, indeed, makes no difference where the deposit was made. The same principles apply generally to all bona fide actions. It must be said, however, that if the plaintiff wishes the property to be transported to Rome at his expense and risk, he should be heard; for this is also done in the action for production.

2. An action on deposit can properly be brought against a sequestrator, and it is also granted against his heir.

3. Just as where property which must be delivered in compliance with the terms of a stipulation or a will, is destroyed after issue has been joined; so, also, a deposit from the day on which it was made will be at the risk of the party in whose hands it was placed, if, at the time issue was joined, the defendant could have restored it, but did not do so.

(13) Paulus, On Sabinus, Book XXXI.

Where a person refuses to return property, not to the owner of the same but to someone who demands it, and whom he does not think to be the genuine agent or heir of the person who made the deposit, he is not guilty of bad faith. However, if he should afterwards learn that the claimant had authority, an action can be brought against him, since he now begins to be guilty of bad faith, if he refuses to return the property.

1. A personal action for recovery will also lie on account of property deposited, but not before fraud has been committed; for no one is liable to a personal action for recovery merely because he has received the deposit, but only when he has been guilty of fraud.

14. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

Where there are several heirs of the party who made the deposit it is held that if the majority of them appear the property should be returned to those who are present. The majority should be understood to mean, not the larger number of persons, but the greater amount of the shares of the estate, and proper security must be furnished.

1. Whether proceedings are instituted against him with whom the property was deposited or against his heir, and the property naturally perished before a decision is rendered, for instance, if a slave whose ownership was in dispute should die; Sabinus and Cassius say that the party against whom the action was brought ought to be discharged, because it is only just that the natural loss of the property should be borne by the plaintiff, since it would have perished even if it had been returned to him.

15. Julianus, Digest, Book III.

He who allows his own property to be deposited with him or requests permission to use it, is not liable to an action on deposit or on one of loan for use, just as in the case of a party who rents his own property, or asks to hold it by sufferance, for he is not liable in either instance.

16. Africanus, Questions, Book VII.

If he with whom you deposit property makes a deposit of the same with another, and the latter is guilty of fraud; he with whom you deposited the property will be liable for the bad faith of him with whom it was subsequently deposited, to the extent that he must assign his rights of action to him.

(17) Florentinus, Institutes, Book VII.

It is lawful for several persons, just as it is for one, to make a deposit; nevertheless, only several persons can make one with a sequestrator, for this is done when property is in dispute, and therefore, in this instance, each one is held to have made the deposit in its entirety. The case is otherwise where several joint-owners deposit property held in common.

1. Ownership of the article deposited remains with the depositor, as well as possession, unless it is deposited with a sequestrator; for then the latter has possession; for in making the deposit it is the intention that neither shall have possession during the time that it is so held.

18. Neratius, Parchments, Book II.

In case a deposit is made on account of a tumult, a fire, the destruction of a house, or a shipwreck, the action brought against the heir on account of the fraud of the deceased is for his share of the estate, and for simple damages, and it also must be brought within a year; but where it is brought against the heir himself it is granted for the entire amount, for double damages, and without reference to time.

(19) Ulpianus, On the Edict, Book XVII.

Julianus and Marcellus are of the opinion that a son under paternal control can properly bring an action on deposit.

20. Paulus, On the Edict, Book XVIII.

If you, without having been guilty of fraud, have lost property which has been deposited with you, you will not be liable to an action on deposit, nor should you give security to return the property if you should again obtain possession of it. If, however, it should come into your hands a second time, you will be liable to an action on deposit.

21. The Same, On the Edict, Book LX.

Where property has been deposited with a son under paternal control, and he still retains it after having been emancipated, the father cannot be sued on the peculium within a year, but the son can be.

1. Trebatius goes still farther, for he thinks that if the deposit was made with the slave, and he, having been manumitted, retains the property, an action should be granted against him, and not against his master; although an action is not granted against a manumitted person ?in other cases.

(22) Marcellus, Digest, Book V.

Where two heirs fraudulently interfere with property which has been deposited with the deceased, they will, in some instances, only be liable for a portion of the same, for if they divide ten thousand aurei which were deposited with the deceased, and misappropriate five thousand of them, and both are solvent, they will each be liable for half, because the plaintiff has no further interest. But where they have melted a plate or permitted this to be done by someone else, or have committed any other kind of fraud, they can be sued for the entire amount, just as if they themselves had been charged with the safekeeping of the property; for it is certain that each one of them is guilty of fraud, and unless they were liable for the whole amount, restoration of the property could not take place. Nor does it appear absurd for one to think that unless restitution of the entire property is made, he against whom suit has been brought cannot be released but must have judgment rendered against him, if the property was not restored in proportion of the share of the estate to which he was heir.

23. Modestinus, Differences, Book II.

Where anyone is sued in an action on deposit, he can properly institute proceedings before the same judge on account of food which has been furnished a slave.

24. Papinianus, Questions, Book IX.

Lucius Titius to Sempronius Greeting: "I notify you by this letter written by my own hand, that the hundred pieces of money which you loaned to me this day, and which have been counted by the slave Stichus, your agent, are in my hands, and that I will pay them to you on demand, when and where you desire me to do so." The question arises whether any increase by way of interest is to be considered? I answered that an action on deposit will lie, for what is the loaning of anything for use but the depositing of it? This is true, if the intention was that the very same coins should be returned, for if it was understood that

only the amount should be paid, the agreement exceeds the limits of the deposit. If, in the case which has been stated, an action on deposit will not lie, since it was only agreed to pay the same sum, and not the identical coins, it is not easy to determine whether an account of the interest should be taken. It has, in fact, been established that, in bona fide actions, it is the duty of the judge to decide that, with reference to interest, only such can be paid as the stipulation provides for. But is contrary to good faith and the nature of a deposit, that interest should be claimed before the party who granted the favor by receiving the money, is in default in returning it. If, however, the agreement was that interest should be paid from the beginning, the condition of the contract shall be observed.

(25) The Same, Opinions, Book III.

Where a father received the presents given to his daughter, who was her own mistress, on the day of her betrothal, or afterwards, his heir can properly be sued in an action on deposit to compel him to produce the property.

1. Anyone who converts to his own use money which had been deposited with him, but not sealed up, with the understanding that he should return the same amount, and should have judgment rendered against him, in an action on deposit, for the interest from the time when he was in default.

26. Paulus, Opinions, Book IV.

Publia Maevia, when about to depart to visit her husband, entrusted to Gaia Seia a closed box containing clothing and written documents, and addressed her as follows: "If I come back safe and sound you will return this to me, but if anything should happen to me, give it to my son whom I had by my first husband." The woman having died intestate, I wish to know to whom the property which she had entrusted to the other should be delivered, to her son, or to her husband? Paulus answered, to her son.

(1) Lucius Titius made the following statement: "I have received, and have in my hands as a deposit the sum of ten thousand denarii of silver, and I promise and bind myself to return all the said amount, as agreed upon between us; and, in accordance with the contract entered into, I will pay you every month four oboli for each pound by way of interest, until payment of the entire sum has been made." I ask whether interest can be demanded? Paulus answers that the contract to which reference has been made exceeds the limit of a deposit of money, and therefore, in accordance with the agreement, interest can be claimed in an action on deposit.

(2) Titus, to the members of the family of Sempronius, Greeting: "I have received from you the weight of about ten pieces of gold, two discs, and a sealed sack, on which you owe me ten pieces, which you have deposited with Titius, and you also owe ten to Trophimas; and you also owe ten on an account of your father, and something more besides." I ask whether any obligation arises from a written paper of this kind, and especially anything which has reference to this money? The answer was that, in fact, no obligation seems to have arisen from the letter which was the object of the inquiry, but that it could only serve to prove that a deposit of property was made. The judge must determine whether the party, who bound himself for ten pieces of gold in the same letter, can prove what he wrote.

27. The Same, Opinions, Book VII.

Lucius Titius had a daughter named Seia under his control, he gave her in marriage to a slave named Pamphilus, who did not belong to him, and he gave the latter the dowry, taking an acknowledgment from him that it was only left in his hands by way of deposit; and then, the master of the slave not having been notified of said deposit, the father died, and soon afterwards Pamphilus, the slave, also. I ask, by means of what action can Seia recover the money, as she was the heir of her father? Paulus answered that, since the dowry was not actually constituted, the money could be recovered by an action De peculio on the ground of a deposit.

(28) Scaevola, Opinions, Book I.

Quintus Caecilius Candidus wrote a letter to Paccius Rogatianus in the following terms: "Caecilius Candidus to his friend Paccius Rogatianus, Greeting. I notify you by this letter that I have received and entered in my account-book the receipts of the twenty-five pieces of money which you have remitted to me, and at the first opportunity I will take care that this money shall not be idle, that is to say, that you will receive interest thereon." The question arose whether interest can also be collected on account of this letter. I answered that interest will be due in a bona fide action, if the party collected it, or used the money for his own purposes.

29. Paulus, Sentences, Book II.

If I make a deposit of silver in a bag or sealed, and the person with whom I deposited the same makes use of it without my consent, I will be entitled to an action on deposit, as well as one for theft against him.

(1) If he with whom the deposit was made uses it with my permission, he will be compelled to pay me interest on this account, just as in other bona fide actions.

30. Neratius, Opinions, Book I.

If your surety has judgment rendered against him for damages on account of property deposited with you, the said property becomes yours.

31. Tryphoninus, Disputations, Book IX.

Good faith, which is required in contracts, demands the greatest degree of equity; but should we estimate that equity with reference to the Law of Nations, or in accordance with civil and praetorian precepts? For instance, a party accused of a capital crime deposited a hundred aurei with you, he was banished, and his property confiscated. Should the deposit of this money be returned to him, or be placed in the Public Treasury? If we only have in view the Law of Nature and of Nations, it should be returned to him who gave it; but if the Civil Law and the provisions of legal enactments are considered, it must be turned over to the Public Treasury, for he who has deserved ill of the people should be oppressed by poverty, in order to serve as an example to others for the prevention of crime.

1. Another point comes up here for examination, that is, whether we should hold that good faith ought to be limited to the parties who have contracted with one another, without paying any attention to other persons who are interested in the matter under consideration. For example, a thief deposited with Seius, who was not aware of his criminality, some plunder which he had taken from me, should Seius restore the property to the thief, or to me? If we only consider the giver and the receiver, good faith requires that he who gave the property in charge of another should receive it; but if we look at the equity of the matter which is due to all the persons concerned in this transaction, that should be returned to me of which I have been deprived by a most wicked act. I believe that to be justice which gives to every one his own, in such a way that any person who has a better claim may not be deprived of it. Therefore, if I do not appear to claim the property, it must, nevertheless, be returned to him who deposited it, even though he did so after having wrongfully obtained it. Marcellus states the same thing with reference to a depredator and a thief. Where, however, the thief, not being aware who was the father or master of the son or the slave from whom he took the property, deposits it with either of them, they being ignorant of the facts, this does not constitute a deposit according to the Law of Nations; because the character of a deposit is such that a man's own property must be given as that of another, for safe keeping, to some person who is not its owner. If a thief deposits with me my own property, which he took without my knowledge, I being ignorant of his crime, it is rightly held that no deposit is made; for it is not in accordance with good faith for an owner to be compelled to surrender his own property to a thief. But where, in a case of this kind, property placed on deposit is given up by its owner who was not aware of the facts, a personal action for the recovery of something that was not due will lie.

32. Celsus, Digest, Book XI.

While a statement of Nerva that gross negligence is fraudulent, is not accepted by Proculus, it seems to me to be perfectly true. For, even if anyone is not as diligent as human nature requires, still, he will not be free from fraud if he does not display that solicitude with respect to a deposit which is customary with him; for good faith will not be maintained if he shows less diligence with reference to said deposit than he exhibits concerning his own property.

33. Labeo, Last Epitomes of Javolenus, Book VI.

Your slave deposited, in sequestration, a certain sum of money with Attius at the house of Maevius, on condition that it should be delivered to you if you proved that it was yours, but if you did not, that it should be delivered to Attius. I stated that suit could be brought for an unascertained amount against him with whom the money was deposited, that is, for its production, and having been produced, an action could be brought for its recovery, because your slave, in making the deposit, could not prejudice your rights.

(34) The Same, Probabilities, Book II.

You can bring an action on deposit against anyone who refuses to return your deposit on any other terms than that you pay him money, even though he may be willing to return it, on this condition, without delay and uninjured.

Book XVII

1. Concerning the action on mandate and the counter action.

2. Concerning the action on partnership.

Tit. 1. Concerning the action on mandate and the counter action.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

The obligation of mandate is based upon the consent of the contracting parties.

(1) Hence a mandate can be received by means of a messenger, as well as by a letter.

(2) Moreover, an action on mandate will lie where the party either says I ask, or I wish, or I direct, or where he puts it in writing in any other language whatsoever.

(3) The obligation of mandate can also be contracted to become operative at a certain time, and under a certain condition.

(4) A mandate is void unless it is gratuitous, as it derives its origin from duty and friendship, hence compensation is opposed to duty; for, where money is involved, the transaction rather has reference to leasing and hiring.

2. Gaius, Diurnal or Golden Matters, Book II.

The obligation of mandate is contracted between us whether I entrust you only with my business, or whether I charge you only with that of another party, or with his along with mine, or with my business and yours or with yours and that of another. Where I direct you to attend to a matter which concerns you alone, the mandate is superfluous, and no obligation whatever arises from it.

1. A mandate only has reference to an affair of mine where, for instance, I direct you to transact my business, or to purchase a tract of land for me, or to become my surety.

2. It only has reference to the affairs of another where, for example, I direct you to transact the business of Titius, or to purchase a tract of land for him, or to become his surety.

3. It has reference to my affairs and those of another, where, for example, I direct you to transact the business of Titius and myself, or to purchase a tract of land for myself and Titius, or to become surety for him.

4. It has reference to your affairs and mine where, for instance, I direct you to lend money at interest to someone who is negotiating a loan on my account.

5. It has reference to your affairs and those of another, where, for instance, I direct you to lend money at interest to Titius, but if I direct you to lend it to him without interest, the obligation of mandate is only contracted in favor of a third party.

6. The obligation of mandate is only contracted in favor of you, where, for instance, I direct you to rather spend your money for the purchase of land than to lend it at interest; or, on the other hand, to rather lend it at interest than to invest it in land. A charge of this kind is, properly speaking, rather advice than a mandate, and on this account it is not obligatory, for the reason that no one is bound by advice, even though it may not be beneficial to the party to whom it is given; because every one is free to investigate whether the advice will be advantageous to him or not.

(3) Paulus, On the Edict, Book XXXII.

Moreover, in the case of mandate, it happens that sometimes the condition of the party giving it may not be improved, and sometimes when it may be improved, but it can never become worse.

1. In fact, if I directed you to purchase something for me, and did not say anything about the price, and you purchase the article, there will be a right of action on both sides.

2. If I fixed the price, and you bought the article for more, certain authorities deny that you will be entitled to an action on mandate, even though you are ready to pay the amount of the excess; for it is unjust that I should have an action against you if you were unwilling to make the payment, but that you should have one against me if you are willing to do so.

4. Gaius, *Diurnal or Golden Matters*, Book II.

Proculus, however, thinks that he can bring an action for the amount of the established price; and this opinion is indeed the more indulgent one.

(5) Paulus, *On the Edict*, Book XXXII.

Therefore, the limits of the mandate must be diligently observed, for a party who exceeds them is held to have done something else than what he was directed to do.

1. And if he does not execute what he undertook, he will be liable.

2. Hence, if I direct you to buy the house of Seius for a hundred aurei, and you buy that of Titius for a much larger price, or for a hundred aurei, or even for a smaller sum; you will not be held to have executed the mandate.

3. Again, if I direct you to sell my land for a hundred aurei, and you sell it for ninety, and I bring an action to recover the land, I will not be barred by an exception, unless you pay me the balance which is lacking on the mandate, and indemnify me for all loss.

4. Moreover, if a master directs his slave to sell property for a certain amount, and he sells it for less, the master can also bring an action to recover it; nor will he be barred by an exception, unless he is indemnified.

5. The position of the mandator can be improved, for example, if I direct you to purchase Stichus for ten aurei, and you purchase him for less, or for the same amount and receive some accession to the slave; as, in either instance, you have made the purchase not for more than the price agreed upon, but within that price.

(6) Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

If an honor is bestowed by way of remuneration, an action on mandate will lie.

1. Where anyone has been directed to transact certain business, he can be sued by means of this action, and proceedings on the ground of voluntary agency cannot properly be instituted against him, for he is only bound to the extent that he transacted the business; but in this instance, because he accepted the mandate he will be liable, even if he did not transact the business.

2. Where I permitted anyone to become my surety, or to intervene in any other way for my benefit, I am liable to an action on mandate. And, unless a party bound himself for another who was unwilling that he should do so, or with the intention of making him a present, or of transacting his business, an action on mandate will lie.

3. There can be no mandate of a dishonorable transaction, and therefore proceedings cannot be instituted by this action.

4. If I direct you to attend to something with which I have no concern, as, for instance, to become surety for Seius, or to make a loan to Titius, I will have a right of action on mandate, as Celsus states in the Seventh Book of the Digest, and I will be liable to you.

5. It is evident that if I direct you to do something in which you are interested the action on mandate will not lie, unless I, also, have an interest in the matter; or, if you would not have transacted the business unless I had directed you to do so, even if I had no interest in it, an action on mandate will, nevertheless, be available.

6. The question is asked by Julianus in the Thirteenth Book of the Digest, whether, if a principal directs his agent to take a certain sum of money and lend it at interest at his risk, provided he pays the said principal certain interest, and the agent can lend it at a higher rate, he himself will be entitled to the profit; for, as Julianus says, he is held to have received the money as a loan. It is evident, however, that if he was charged with the administration of the entire business he would also be liable to an action on mandate, just as a debtor who transacts the business of his creditor, is ordinarily held liable to an action on mandate.

7. A certain Marius Paulus became surety for a party named Daphnis, and it was agreed that he should be compensated for doing so. It was also provided that a certain sum of money should be paid to him, under another name, in case of a favorable termination of the suit. He was ordered by Claudius Saturninus, the Praetor, to pay a much greater amount than that above mentioned, and the same Saturninus forbade him to appear in court as an advocate. It seemed to me that he had given security for the payment of the judgment, and that he appeared as the purchaser of the suit, and Marius Paulus seemed to desire that an action on mandate should be brought against Daphnis for the amount for which judgment has been rendered against him. The Divine Brothers, however, most properly stated in a Rescript that, on account of his deceitful conduct, he was not entitled to an action, because he had agreed, for a pecuniary compensation, to assume the responsibility. On the other hand, Marcellus says with reference to the party who had made a promise in consideration of the money that if, in fact, the intention was to bind himself at his own risk, he could not bring an action, but if this was not the intention, a praetorian action could more properly be brought. This opinion seems to conform to the public welfare.

7. Papinianus, Opinions, Book II.

Where an attorney is appointed to conduct a case, and demands a larger fee, it must be considered whether his client desired to remunerate him for his services, and, in this instance, he must comply with what had been agreed upon; or whether the attorney had purchased the right of action with the expectation of realizing a larger sum of money, which is contrary to good morals.

8. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

If I appoint an attorney, and he does not return to me the documents relating to the case, in what action will he be liable to me? Labeo thinks that he will be liable to an action on mandate, and that the opinion of those who think that on this ground an action on deposit can be brought, is not the correct one; for the origin of every contract and its cause should always be taken into consideration.

1. But where the adversary of the attorney is released through collusion, the latter will be liable to an action on mandate; but if the attorney is not solvent, then he says that an action on the ground of fraud should be granted against the party who was released through collusion.

2. It is established that where an attorney does not proceed with a case which he undertook to conduct, he is liable to an action on mandate.

3. Where one person directs another to transact the business of him who himself had charged him to do so, he will be entitled to an action on mandate, because he himself is also liable; for, although it is commonly stated that one attorney cannot appoint another before issue is joined, still an action on mandate will lie, for he can only do this for the purpose of conducting the case.

4. Where certain guardians directed their fellow-guardian to purchase a slave for their ward, and he does not do so, will an action on mandate be available? And will one on mandate only lie, or can one also be brought on guardianship? Julianus makes a distinction here, as he says that the kind of slave which the guardians directed one of their number to purchase should be taken into consideration, for if the slave was superfluous, or even burdensome, the guardian will be liable only to an action on mandate, and not to one on guardianship. Where, however, the slave was necessary, he will then be liable to an action on guardianship, and not only himself but the others as well; for if they did not direct him to make the purchase, they will be liable to an action on guardianship, for the reason that they did not purchase a slave who was necessary for their ward; they are therefore not released for having commissioned their fellow guardian, because they should have made the purchase themselves. It is evident that they will, nevertheless, be entitled to an action on mandate, because the mandate was not complied with. Julianus also says that, on the other hand, a guardian who makes a purchase, will be entitled to an action on mandate against his fellow-guardians.

5. Where a man who is free and is serving as a slave in good faith, directs Titius to buy him, and gives him money from his peculium for that purpose, which peculium should follow him, and ought to be left in the hands of a bona fide purchaser; and Titius, after the price was paid, manumitted the freeman who subsequently was judicially declared to have been born free; Julianus says he will be entitled to an action on mandate against the party whom he directed to buy him; but that all he can gain in this action on mandate will be to compel the party to transfer to him the rights of action which he possesses against him from whom he purchased the slave. It is evident that, if he gave him money derived from the peculium belonging to a bona fide purchaser, he cannot transfer any rights of action to him (so Julianus says), because he has none, since the purchaser gave him his money; and he says further that he is bound on account of the sale, and this action is of no effect, for the reason that whatever he recovered he would have to make good in an action on sale.

6. The action on mandate will then lie when the interest of the person who gave it begins to exist, but if he has no interest, the action will be inoperative, for it will lie only to the extent of his interest; as, for instance, where I directed you to purchase a tract of land for me, since, if I had an interest in making the purchase, you will be liable, but if I myself purchased the same land or another party did so for me, as I have no interest, the action on mandate will not be available. I ordered you to transact my business, but even though no one transacted it, if no loss resulted, an action will not lie, but if someone else transacted the business properly, the action on mandate will not be available. This same rule is applicable in similar cases.

7. Where sureties, who were not aware that their debtor had made payment, or had been released by means of a receipt, or under an agreement, have again paid the claim due from the debtor, they will not be liable to an action on mandate.

8. This also applies to the action to which the surety is entitled, which can be ascertained from a Rescript of the Divine Brothers, addressed to Catullus Julianus as follows: "If the parties who have become your sureties have judgment rendered against them for a larger amount than the debt claimed; and if they, being intelligent and informed of the facts, neglected to take an appeal, you can protect your-self by having recourse to the equity of the court, if they bring an action on mandate." Therefore, if they were ignorant of the facts, their ignorance is excusable, but if they were aware of them, it was incumbent upon them to take an appeal, and they were guilty of bad faith in not doing so. But what if they were prevented by poverty?

Their indigence should then be their excuse, but if they had made an agreement with the principal debtor, in the presence of witnesses, that he should take an appeal if he thought it was advisable, I am of the opinion that they have acted properly.

9. He is held to have acted in bad faith who does not return what he has the power to restore.

10. Hence, if I directed you to purchase a slave, and you did so, you will be liable for his delivery. But if you fraudulently neglected to purchase him, (or, perhaps, having received money for that purpose, you gave it to another that he might make the purchase) or if you were guilty of gross neglect (for instance, if induced by favor, you should permit another to purchase him) you will be liable. If, however, the slave whom you purchased should run away, you will be responsible, if this occurred through your bad faith. But if neither bad faith or negligence existed, you will not be liable except to the extent that you must furnish security to deliver up the slave if he should come into your power. But if you should deliver him up, you must give me possession of him; and if security is furnished against his recovery by eviction, or you have a right to ask that security should be furnished to you, I think that it will be sufficient if you assign this right of action to me, so that you may appoint me your agent to act in my own affairs, and you will not be obliged to make good any more than you actually will obtain.

9. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

You should also furnish security with reference to your acts.

10. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

The same rule also applies to real-property, where the agent purchases a tract of land; for the party who appointed him is not responsible for anything more than good faith.

1. Where, however, security is given to the agent with reference to the health of a slave, or such security can be given, or where it is done with reference to other defects, the same rule will apply; or the party will have judgment rendered against him, if, through negligence, he does not provide for security.

2. Where crops are gathered from land which my agent has purchased for me, it is the duty of the judge to compel these also to be made good.

3. Where my agent has money belonging to me in his hands, he will owe me interest from the date of his default in paying it. Where, however, he has lent money on interest, and has collected the interest, we hold, in consequence, that he is obliged to make good any profit which he has obtained from it; whether I directed him to lend said money or not, because it is required by good faith that he should not profit by the property of another. If, however, he did not make use of the money, but appropriated it for his own use, he can be sued for the interest at the legal rate customary in that district. Finally, Papinianus says that, even if the agent should collect interest and appropriate it for his own use, he must make it good.

4. If anyone should direct Titius to borrow money from those who employ him, an action on mandate cannot be brought against him, (as Papinianus states in the Third Book of Opinions) because he is liable on account of the loan, and therefore he cannot be sued for interest as it were on the ground of mandate, if this was not expressly set forth in the stipulation.

5. Papinianus also says in the same Book that, where a surety who assumed responsibility because his principal directed him as his agent to borrow the money, has judgment rendered against him; an equitable action in the nature of an institorian proceeding should be granted, because he may be held, as it were, to have appointed him for the purpose of making the loan.

6. Where I direct anyone to stipulate for a sum from Titius, I can bring an action on mandate against the party whom I directed to do this, in order to compel him to release him, if I desire to do so; or, if I prefer, I can bring an action to compel him to make a substitution to me, or to anyone else that I may wish. Papinianus states in the same Book that, if a mother gives a dowry in behalf of her daughter, and then, under the direction of her daughter, makes a stipulation at that time, or even afterwards; she will be liable to an action on mandate, although she herself is the one who gave the dowry.

7. Where anyone asserts that the business which he has directed his agent and his slave to transact will only be ratified if Sempronius is present when this is done, and a bad debt should be contracted, Sempronius, who was not guilty of fraud, will not be liable; and it is true that he who attends to the affairs of another without the intention of acting as an agent, but solely through motives of affection and friendship, for the purpose of advising agents and stewards and directing them by his counsel, is not liable to an action on mandate; but if he should be guilty of bad faith, he will be liable, not to an action of mandate, but to one on the ground of fraud.

8. If I direct my agent to lend my money to Titius without interest, and he does not lend it to him without interest, let us examine whether he should refund the interest to me? Labeo states that he should refund it, even though I directed him to lend the money without interest; although if he lent the money at his own risk, Labeo says that an action to recover the interest will not lie.

9. Labeo also says, and it is correct, that this action also permits reimbursement, and as a party who acts as agent is required to deliver the crops, he can also deduct any expense which he may have incurred in gathering them; but if he expended anything for transportation while he was going over the land, I think that such expense should also be made good to him, unless he was employed on a salary, and it was agreed that he shall pay his own expenses on journeys of this kind, that is to say, he should pay them out of his salary.

10. He also says that if an agent incurs any expense for the sake of pleasure, outside his mandate, his principal should permit him to remove the object for which it was incurred, if this can be done without injury to him, unless the principal wishes him to be accountable for said expense.

11. Sureties and mandataries are entitled to an action on mandate, even though they have made payment without the institution of judicial proceedings.

12. Julianus says that, generally speaking, if a surety has neglected to interpose an exception which was a personal one, and of which the principal debtor could not avail himself, he will still be entitled to an action on mandate; if, indeed, the exception could not have been honorably employed. If he did this knowingly in a case in which the principal debtor could have made use of the proceeding, he will not be entitled to an action on mandate, provided that he had the power of settling the matter, and of asking the party whether he preferred to undertake the defence of the case in his own behalf, or by means of an attorney.

13. Where a receipt is given by a creditor to a surety by way of gift, I think that if the creditor desired to remunerate the surety, the latter would be entitled to an action on mandate; and much more would this be the case if the creditor gave him the receipt on account of death, or bequeathed him a release.

11. Pomponius, On Plautius, Book III.

If I should subsequently become the heir of a party in whose favor judgment has been rendered against me on account of security, I will be entitled to an action on mandate.

12. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

If, however, not for the sake of remuneration, but mainly as a gift, a creditor dismisses the suit against a surety, the latter will not be entitled to an action against the debtor.

(1) Marcellus, however, holds that where anyone, with the intention of making a gift to a surety, pays a creditor in his behalf, the surety will be entitled to an action on mandate.

(2) It is evident, he says, that where a son under paternal control or a slave is the surety, and I make payment for him, I give him a present; and neither the father nor the master can bring an action on mandate. This is the case because the party who made the payment did not intend to make a donation to the father.

(3) It is clear that if a servant, who is a surety, should pay the creditor, his master will be entitled to an action on mandate.

(4) Marcellus also says, in the same place, that where a son under paternal control became security without the authority of his father, an action on mandate will not lie, if there is nothing in the peculium; but if he became security by the order of his father, or payment was made out of the peculium, there is still more reason that his father should be entitled to an action on mandate.

(5) If I directed a son under paternal control to make payment for me, Neratius says that his father would be entitled to an action on mandate, whether he himself made payment, or his son did so out of the peculium, and this is reasonable, for it makes no difference to me who pays my debts.

(6) If I direct a son under paternal control to make payment for me, and he does so after being emancipated, it is true that an action in factum should be granted to the son, but the father will be entitled to an action on the ground of voluntary agency, if he pays after the emancipation of his son.

(7) They proceed by the counter action who have accepted the mandate; as, for instance, those who have undertaken the agency of matters in general, or of a single transaction.

(8) Hence Papinianus asks whether a patron who has bought a tract of land and paid two thirds of the purchase-money, and ordered the said land to be delivered to his freedman, so that he may pay the remainder, and, after this has been done, and the freedman has consented that the land shall be sold by the patron, can the freedman recover the third of the purchase-money? He says if the freedman accepted the mandate in the beginning, he did not receive a gift, and he can recover the third of the purchase-money by means of the counter action after having deducted the profits which he had collected in the meantime; but if the patron bestowed this as a gift upon his freedman, the latter will be held to have afterwards donated it to his patron.

(9) If you have directed me to purchase something for you, and I purchase it with my own money, I will be entitled to an action against you to recover the price of the same; but if I pay for it with your money, and there is still some bona fide balance due for the purchase of the article, or if you refuse to receive it after it has been bought, the contrary action on mandate will lie. The case will be similar if you direct me to do anything else, and I incur expense for that purpose; for I can not only recover the amount which I have disbursed but also interest on the same. The interest, moreover, should not only begin to run from the time of the default, but the judge should also make an estimate of the expense, if a party demands payment from his debtor and the latter pays, where he obtains a very high rate of interest (for it is perfectly just that reason should be considered in matters of this kind), or where the debtor himself has borrowed money at a high rate of interest and pays it. If, however, the agent did not release the principal debtor from the payment of interest, but the interest itself is lost; or if he released him from a low rate of interest, and, in order to execute his trust, received a higher rate; I have no doubt that he

can recover the interest by an action on mandate, and, (as has already been determined) a judge should decide all this in accordance with the principles of equity and good faith.

(10) I gave you money in order that you might pay my creditor, you did not do so, and you will owe me interest; in this instance, my creditor can recover the money due from me with interest, as was stated by the Emperor Severus in a Rescript directed to Hadrianus Demonstratus.

(11) If a dissolute young man directs you to become security for a harlot, and you, having knowledge of her character, undertake to carry out the mandate, you will not be entitled to an action on mandate; because the case is similar to the one where you lend money to a party being well aware that he will lose it. But if he still further directly charges you to lend money to a harlot, you will not be bound by the mandate, as it was given contrary to good faith.

(12) Where a certain man wrote a letter to his friend as follows: "I ask you to consider Sextilius Crescens, my friend, as recommended to you," he will not be liable to the action of mandate, because the letter was written rather for the purpose of recommending the man than on account of the mandate.

(13) Where one party directs another to lend money to a son under paternal control, the latter should not be considered as borrowing it in violation of the Decree of the Senate; but, for the reason that the father will be liable either to an action on the peculium, or for money expended for his own benefit, or on the ground of an act performed by his order, the mandate will be valid. I further say, that if I should be in doubt as to whether he was accepting the loan in opposition to the Decree of the Senate, or not, and I refuse to lend him the money in violation of the Decree of the Senate, and someone should then appear who alleges that this is not the case, and he also says to the creditor, "Make the loan at my risk, you will make a good loan." I think that there is ground for a mandate, and that the party will be liable to the action.

(14) If I direct the creditor to make a loan after the money has already been lent; Papinianus says, very properly, that there is no mandate. It is evident that if I direct you to grant a delay to the debtor, in order that you may wait and not urge him to payment, and I state that the money will be at my risk; I think it is true that the entire risk of the claim should attach to the party giving the mandate.

(15) He also says that if a guardian directs that an obligation which he has incurred shall be accepted or approved, he will be liable to an action of mandate, that is, to one who has been his ward, or to his curator.

(16) If I direct money to be collected, and then change my mind, can an action on mandate be brought against me or against my heir? Marcellus says that the action on mandate will not lie, because the mandate is extinguished by the change of mind. If, however, you direct the money to be collected, and then forbid this to be done, and it is, nevertheless, collected; the debtor will be released.

(17) Marcellus also says that if anyone directs a monument to be erected to himself after his death, his heir can proceed in an action on mandate. But if the party who received the mandate erected the monument with his own money, I think that he can bring an action on mandate, even if he was not charged to erect the monument with his own money; for the action will also lie in his favor against him who directed him to employ his own money in constructing the monument, and especially is this the case if he had already made preparations for that purpose.

13. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

The rule is the same if I have directed you to purchase a tract of land from my heirs after my death.

(14) Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

There is no doubt that the heir of a surety is entitled to an action on mandate, if he has made payment. If, however, he has sold the estate, and the purchaser has made payment, the question arises, will he be entitled to an action on mandate? Julianus says, in the Thirteenth Book, that the heir can bring such an action, because he is liable to be sued on the ground of purchase, to compel him to assign his rights of action, and therefore an action on purchase will lie, since he has the power to do so.

1. Where a surety leaves two heirs, and one of them purchases the estate from his co-heir, and then pays to the stipulator all that the deceased became surety for, he can hold his co-heir liable either on the stipulation, or on the purchase. He will therefore be entitled to an action of mandate.

(15) Paulus, On Sabinus, Book II.

If I direct you to purchase a tract of land, and afterwards write to you not to do so, and you have made the purchase before you learned that I had countermanded it; I will be liable to you in an action on mandate, because he who undertook to execute the mandate should not suffer loss.

16. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

If anyone should direct me to incur some expense on my own property, and I do so, the question arises whether an action on mandate will lie. Celsus says, in the Seventh Book of the Digest, that he gave the following opinion, when Aurelius Quietus is said to have directed a physician with whom he lodged, to build, at his own expense, a tennis-court, a hot bath, and other

buildings for his health in the gardens which he had at Ravenna, to which he was accustomed to repair every year. Celsus therefore held, that, after having deducted whatever had a tendency to render his buildings more valuable, an action on mandate could be brought against him to recover the balance.

17. Paulus, On Sabinus, Book VII.

If I direct you to collect ten aurei from Titius, and before they are collected, I bring an action on mandate against you, and you collect ? the amount before the case is decided; it is established that judgment should be rendered against you.

18. Ulpianus, On Sabinus, Book XL.

Where anyone allows himself to be directed by another to lend him money, he is understood to have received a mandate.

19. The Same, On Sabinus, Book XLIII.

If my slave directs someone to purchase him in order that he may be ransomed; Pomponius very aptly discusses the question whether he who has ransomed the slave voluntarily, can bring an action against the vendor to compel him to take him back; since the action of mandate is a reciprocal one. Pomponius says, however, that it is most unjust to compel me to take back a slave on account of the act of said slave, whom I wish to dispose of permanently; nor should I be liable to an action of mandate in this instance, any more than if I had sold him to you.

20. Paulus, On Sabinus, Book XI.

He who has undertaken to carry out a mandate cannot profit to any extent on account of it; just as he ought not to suffer any loss if he could not collect money lent at interest.

1. An action on the ground of business transacted may be brought by a surety if he bound himself for a party who was absent, for an action on mandate will not lie when the mandate did not precede it.

(21) Ulpianus, On Sabinus, Book XLVII.

If I become surety for you by the direction of another, I cannot bring an action on mandate against you, just as happens when someone makes a promise having in view the mandate of another. But if I do this with reference, not to the mandate of one person but to that of two, I will also be entitled to an action of mandate against you, just as, if two parties had directed me to lend you money, I would be entitled to an action against both.

22. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

If I direct you to become surety for me for a certain time, and you do so absolutely, and make payment; the proper answer will be that you will not be entitled to an action on mandate until the time has expired.

1. It has also been discussed whether, if you become security by my direction for a certain time, for a sum which I owed during that time, and you pay it before the period has elapsed, will you at once be entitled to an action on mandate? Certain authorities think that the right of action is immediately acquired, but for less than the amount of my interest in having payment made on the day when it was due. It is better, however, to say that, in the meantime, the action on mandate for this sum cannot be brought, when it is not convenient for me to pay it before the appointed time.

2. It happens, sometimes, that if I transact my own business I will also be entitled to a praetorian action on mandate; for instance, where my debtor substitutes one of his own in my favor at his own risk, or where I institute proceedings against the principal debtor at the request of the surety; for although I am collecting my own debt, still, I am transacting his business, and therefore what I fail to collect I can recover by an action on mandate.

3. Where persons, whose property has been given in pledge and sold, introduce fraudulent purchasers, and direct them to buy the property, the mandate is understood to have been given, although a mandate does not exist under circumstances of this kind; because, when you buy your own property, such a purchase is null and void.

4. Julianus said that the obligation of mandate also has reference to the property of him who undertook its performance, and, on this account, should by all means, be proved; because if I direct one of several heirs, who are making a sale, to purchase for me the property of the estate, the said heir will be liable to an action on mandate for the share of the estate to which he is entitled, and the obligation will be reciprocal; for, in fact, if he, on this account, (that is, because he has undertaken the performance of the mandate) will not surrender the property to another bidder, good faith requires that he should pay him the price for which it could be sold. On the other hand, if the purchaser was not present at the sale for the purpose of buying property which he needed, as he had instructed the heir to purchase it for him; it will be perfectly just that he should have an action on mandate to indemnify himself for the interest he had in having the property purchased.

5. A person whose property has been confiscated can direct anyone to purchase it, and if he should do so, an equitable action on mandate will lie, if he does not keep faith. This rule has been established because, where property has been confiscated and anything is afterwards acquired, it does not go to the Treasury.

6. Where anyone has undertaken to carry out a mandate directing him to rob a temple, or wound or kill a man, he cannot recover anything in an action on mandate, on account of the infamous nature of the mandate.

7. If I give you a hundred aurei in order that you may give them to Titius, and you do not do so, but use them yourself; Proculus says that you will be liable both to an action on mandate, and to one of theft; but if I should give them to you in such a way that you can turn them over to anyone you please, only an action on mandate will lie.

8. If I direct your slave to pay, on my account, a sum of money which I owe you; Neratius says that, although the slave may have borrowed the money and entered the payment on your books as having been received from me, still, if he did not receive it from the creditor to be placed to my credit, I will not be released, and you cannot bring an action on mandate against me; but if he borrowed it with the understanding that he was to pay it on my account, on the other hand both these circumstances will take place; for it makes no difference whether some other slave, or the same one, received the money to be paid on my account in your name, and this is the more correct, since whenever the creditor receives his own money, the release of the debtor does not occur.

9. A fugitive slave of mine, while in the hands of a thief, obtained some money and purchased other slaves with it, whom Titius received by delivery from the vendor. Mela says that I can cause Titius to make restitution to me by an action on mandate, because my slave is held to have directed Titius to receive the slaves by delivery, provided that he did so at the request of the slave. But if the vendor made the delivery to Titius without his consent, I can then bring an action on purchase to compel the vendor to deliver the slaves to me, and the vendor will have a personal action for recovery against Titius for the delivery of slaves which he did not owe him, although he believed that he did.

10. Where the curator of property makes a sale, but does not pay the proceeds of the same to the creditors, Trebatius, Ofilius, and Labeo are of the opinion that an action on mandate will lie against him in favor of those creditors who appear, and that an action on the ground of business transacted can be brought by those creditors who are absent; but if, having executed the mandate of those who are present, he proceeds with the sale, an action on the ground of business transacted cannot be brought by the absent creditors, unless perhaps against those who directed the curator to sell the property, just as if they had transacted the business of the former. But if they directed him to do this, believing that they were the only creditors, an action in factum should be granted in favor of the absent creditors against those who gave the mandate.

11. However, just as one is free not to accept a mandate, so if it is accepted it must be executed, unless it is revoked. Moreover, it can be revoked in such a way that the right will be reserved unimpaired to the party giving the mandate to conveniently dispose of the matter, either by himself or by someone else; or where he who undertook the performance of the mandate might be taken advantage of. And if the party to whom the mandate was given to purchase something does not do so, and does not state that he will not purchase it, he will be responsible for his own negligence, and not for that of another; and it is settled that he will be liable to an action on mandate. He will still further be liable (as Mela also has said) if he should fraudulently revoke the mandate at a time when he could not properly make the purchase.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

If, however, the mandatary alleges as an excuse for not complying with the mandate the existence of illness, or the deadly enmity of his adversary.

24. Paulus, Sentences, Book II.

Or that the actions brought against the debtor will be of no force or effect.

(25) Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Or any other just cause, he should be heard.

26. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

The death of the person giving the mandate is included among the causes for negligence to comply with it, for a mandate terminates with death. If, however, it is executed by a party ignorant of this fact, it is held that the action will lie for the sake of convenience. Julianus also stated that a mandate was terminated by the death of the party who gave it, but that the obligation arising therefrom sometimes continued to exist.

1. Where a party directed his debtor to pay Titius for him, and the debtor paid the money after the death of Titius; although he was ignorant of the fact, he must be released.

2. Money is understood to have been lost by a surety, where a debtor has been substituted by him for the benefit of the creditor, even though he was not solvent; because the creditor who accepts a debtor who has been substituted, makes the security good.

3. Where a party who wishes to make a present to a surety discharges his creditor, who is his own debtor, the surety can immediately bring suit on mandate, as it makes no difference whether he paid the money to the creditor or released the latter from his obligation.

4. It should also be borne in mind that a surety cannot recover more in an action on mandate than he has paid.

5. I became your surety for the amount of ten aurei, by your direction, and I paid the agent of the creditor. If the latter was the true agent, I am immediately entitled to an action on mandate, but if he was not, I can bring an action for recovery against him.

6. A mandator cannot make a charge of all the expenses which he may have incurred; as, for instance, where, because he has been robbed by thieves, or has lost property by a shipwreck, or he, or the members of his family, have been attacked by disease, he has been compelled to incur expense; for these things should be rather attributed to accident than to mandate.

7. Where, however, a slave steals from you what you had purchased by my direction, Neratius says that you can bring an action on mandate to compel the slave to be surrendered to you by way of reparation, if this happened without your fault; but if I knew that the slave was dishonest, and did not warn you, so that you could provide against it, I must then make good to you the amount of your interest.

8. A workman, by the direction of a friend, bought a slave for ten aurei, and taught him his trade; he then sold him for twenty aurei, which he was compelled to pay by an action on mandate. Afterwards, he had judgment rendered against him in favor of the purchaser, on the ground that the slave was not sound. Mela says that the mandator will not be obliged to make good to him what he paid, unless, after he made the purchase, the slave became unsound without bad faith on his part. If, however, he had given him instructions by order of the mandator, the contrary would be the case, for then he could recover what he had

expended, as well as what had been paid for the maintenance of the slave, unless he had been asked to instruct him gratuitously.

27. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

If anyone should write to another to release his debtor, and that he himself will pay him the money which he owes him, he will be liable to an action on mandate.

1. If I have delivered to you a slave with the understanding that you will manumit him after my death, the obligation will be established. Moreover, I will, myself, be entitled to an action against you, if, having changed my mind, I should wish to recover the slave.

2. Where a party has undertaken the performance of a mandate, and can execute it, he should not fail to do what he has promised, otherwise, judgment will be rendered against him for the amount of the interest of the mandator. If, however, he is aware that he cannot perform the service, he should notify the mandator of that fact, as soon as he can, that the former may employ some one else if he should desire to do so. If he failed to notify him when he could have done so, he will be liable for the amount of interest of the mandator, but if, for some reason he was unable to notify him, he will be secure.

3. A mandate is terminated by the death of the party to whom it was given, if he died without having, in any way, complied with it; and his heir, even though he may have executed the mandate, will not be entitled to an action on mandate on this account.

4. The expenses incurred through the performance of the mandate, if they were incurred in good faith, should by all means be paid; and it makes no difference if he who gave the mandate would have paid less if he had been transacting the business himself.

5. If you make a loan to Titius by my direction, and bring an action of mandate against me, I should not have judgment rendered against me, unless you assign to me the rights of action which you have against Titius. But if you should sue Titius, I myself will not be released, but I shall be liable to you only to the extent that you have not been able to recover from Titius.

28. Ulpianus, On the Edict, Book XIV.

Papinianus says, in the Third Book of Questions, that the mandator of a debtor who pays does not release the principal debtor by operation of law; for he pays on account of his own mandate in his own behalf, and therefore he thinks that the rights of action against the principal debtor should be assigned to the mandator.

29. The Same, Disputations, Book VII.

Where suit has been brought against a surety, and he, not being aware that the money has not been actually delivered to the debtor, makes payment on account of his suretyship; the question arises whether he can recover the amount that he has paid in an action on mandate? And if, indeed, being aware of the facts, he neglects to file an exception on the ground of fraud, or because the money was not paid, he will be held to have participated in the fraud, for gross negligence very nearly resembles fraud. Where, however, he was ignorant of the facts, no responsibility can attach to him. On the same principle, if a debtor is entitled to an exception, for instance, on the ground of an agreement, or for some other reason, and he, not knowing this, does not avail himself of this exception; it must be said that he will be entitled to an action on mandate, for the principal debtor could have warned his surety, and ought to have done so, in order to prevent him from ignorantly paying what was not due.

1. It is a point susceptible of discussion, where a surety, not being aware that he has bound himself illegally, makes payment, whether he will have an action on mandate? If, indeed, he was ignorant of the facts, his ignorance will be an excuse, but if he was ignorant of the law the contrary opinion must be held.

2. If the surety, not being aware that the debtor has paid, makes payment himself, I think that he will be entitled to an action of mandate; for he should be excused if he had not divined that the debtor has paid, for the latter should notify his surety as soon as he has paid, to prevent the creditor from overreaching him, and, by taking advantage of his ignorance, obtain from him the amount for which he became surety.

3. This also should be discussed with reference to the surety, namely: if when he paid he did not notify the principal debtor, and the latter then satisfied the obligation, which he should not have done. I think that when he could have notified him, and did not do so, if the surety brings suit on mandate he should be barred; for if he did not notify the debtor after he made payment, he is guilty of an act resembling fraud. Moreover, the principal debtor should assign his right of action to the surety, to prevent the creditor from receiving double payment.

4. Even though the surety should fail to perform certain acts, he is not guilty of fraud; as, for example, where he neglects to avail himself of an exception based on agency, whether he knew, or was ignorant of his right. For, in this instance, good faith is concerned, and it is not agreeable to it, to quibble concerning nice distinctions of the law, but only to ascertain whether the party is a debtor or not.

5. In all the examples above mentioned, where the creditor has received money which was not actually lent to the debtor, or has been paid a second time, an action for recovery will lie against him, unless the money was paid to him on a judgment;

for, in this instance, an action for recovery will not lie on account of the authority of the judgment, but he himself, because of his duplicity, should be punished for the crime of swindling.

6. If a surety who is released by lapse of time, nevertheless, pays the creditor, he will legally be entitled to an action against the principal debtor; for, although he has already been released by keeping faith, he has released the debtor. Therefore, if he is ready to defend the principal debtor against his creditor, it is perfectly just that he should recover what he paid by an action on mandate. And this opinion was also held by Julianus.

30. Julianus, Digest, Book XIII.

If I give you a slave with the understanding that you will manumit him, and afterwards my agent should forbid you to manumit him, can I bring an action on mandate, if you grant him his freedom?

(1) I answered that, if the agent had good reason for preventing the manumission of the slave whom I had received for the sole purpose of manumitting him; for instance, if he should have subsequently ascertained that he had forged accounts, or that he had plotted against the life of his former master, I will be liable, if I do not pay attention to the notice of the agent. But, if the notice was given by the agent without any good reason, but merely in order to prevent the manumission of the slave, an action cannot be brought against me, even though I should give him his freedom.

31. The Same, Digest, Book XIV.

If I commit the transaction of my business to a party who is liable to me in an action for quadruple damages (within a year), and, after the lapse of the year, for only simple damages; even though I should begin suit against him on mandate after the year has elapsed, he will be bound to pay me quadruple damages; because a party who undertakes the management of another's business is required to pay him what he would have been compelled to pay others.

(32) The Same, On Urseius Ferox, Book III.

If I should be unwilling to enter upon an estate unless security is furnished me that I will be indemnified for any loss, and, under such circumstances, a mandate is given; I think that an action on mandate will lie. If, however, a party has directed another not to reject a legacy, the case is very different; for where a legacy is acquired, it cannot cause any loss to the person receiving it, but the acceptance of an estate is sometimes injurious. In a word, whenever such contracts are made, and every time a surety is bound in behalf of the parties, I think that the obligation of mandate is established; for it does not make much difference who the individual is, who, after being interrogated, became surety, or whether one who is absent directs this to be done. Moreover, it is proper to notice that it is a matter of common occurrence for estates thought to be insolvent, to be entered upon by the direction of creditors; and there is no doubt that this creates liability to an action on mandate.

33. The Same, On Minicius, Book IV.

Where a party is asked to become a surety, and obligates himself for a smaller sum, he is legally liable; but if he becomes bound for a larger sum, Julianus very properly thinks ?and this is also the opinion of many authorities ?that he will not be liable to an action on mandate for a larger amount than he was asked to become surety for, but only for the sum contained in the request; because he did what he was directed to do; since it is held that the party who requested him relied upon his good faith to the extent to which he was asked to be responsible.

34. Africanus, Questions, Book VIII.

A man was in the habit of transacting the business of Lucius Titius, as his agent, and, after he had collected money from the debtors of the former, he sent him a letter in which he stated that a certain sum derived from his management of his business remained in his hands, and that he himself had borrowed the same, and was indebted for it with interest at six per cent. The question arose whether an action could be brought for this money, as lent, under these circumstances, and whether interest could be collected? The answer was that the money was not lent, otherwise it could be alleged that money would be considered loaned in every contract where there was no consideration. This case is not similar to the one where an agreement is made that you shall have, as a loan, money which has been deposited with you, and it is lent, because then the money which was mine becomes yours. Moreover, if I order you to borrow money from my debtor, it becomes a loan, for this is the indulgent interpretation; and the proof of this is that where a party who wishes to loan money to another gives him silver to be sold, he cannot legally bring an action for money loaned, and nevertheless, the money obtained for the silver will be at the risk of the party who received the silver. In the case stated, it must therefore be held that the agent will be liable to an action on mandate, so that, although the money was at his risk, he must still pay the interest which was agreed upon.

1. I directed you, being heir to a share of an estate, to purchase for me a tract of land belonging to said estate at a specified price, and you did so. There is no doubt that an action on mandate will lie between us with reference to the shares of the other co-heirs. So far as your share is concerned, however, a doubt may arise whether an action on purchase or on mandate should be brought, for it is not unreasonable to believe that the purchase was made conditionally with regard to this share; because, in fact, the question is very important whether, if I should die before the bargain was concluded, and you, being aware of my death, refused to sell to another on account of my mandate, my heir would be liable to you on this account? And, on the other hand, if you should sell to another party, would you be liable to my heir? For if the purchase should be held to have been made under a condition, proceedings can be instituted in the same way as where any other condition had been complied with after death. If, however, proceedings had been begun under mandate, for example, if I had directed land belonging to someone else to be purchased, and death had taken place, as you were aware of this fact, and the mandate having been

terminated, no action in your favor could be brought against my heir; but if action had been taken under the mandate, the course of procedure would be the same as in a case of purchase.

(35) Neratius, Parchments, Book V.

If I directed you to purchase for me a tract of land in which you have a share, it is true that, in compliance with this mandate, you are also required to deliver me your share, after the remaining shares have been purchased. If, however, I should direct you to purchase the said shares at a certain price, and you have bought some of them at any price whatsoever, your share of the proceeds will be subject to diminution, so that the total amount will not exceed that for which I directed the property to be purchased. But if I directed you to make the purchase without fixing any price, and you buy the shares of the other parties at different prices, you should also sell your shares for a sum which would be approved by the judgment of a good citizen.

36. Javolenus, On Cassius, Book VII.

A person of this kind should bring all the amounts, large and small, together, and in that way ascertain the share to be paid by the party who received the mandate. Many authorities adopt this rule.

1. In like manner, in the following instance, where I directed you to purchase something for me at a certain price, and you transacted the business profitably with reference to the other joint-owners, and made the purchase at a low figure, you will have for your share the amount of your interest, provided it is within the sum contained in the mandate; but what if the parties who held the land in common with you were compelled to dispose of it at a low price, either on account of the bad condition of their affairs, or for some other reason? You should not make the same sacrifice, nor should you profit by this circumstance, as a mandate ought to be gratuitous, nor should you be permitted, on this account, to prevent the sale, because you knew that the purchaser was more anxious to obtain the property than he was at the time he directed you to purchase it.

2. If I should direct you to purchase for me a tract of land, which is sold by certain parties, in such a way, however, that I shall not be bound by the mandate unless you purchase the entire tract, and you are unable to purchase it all; you will be transacting your own business with reference to the shares you have bought, whether you have an interest in the land or not. The result will also be that he to whom a mandate of this kind has been given, will, in the meantime, purchase the different shares at his own risk, and, unless he buys them all, they will remain in his hands, even though he does not want them. It is more probable that, since a party can undertake the execution of a mandate attended with such inconveniences, and has done so voluntarily, he should discharge his duty by purchasing the different shares, just as he ought to do in purchasing all of them together.

3. If I direct you to purchase a tract of land for me, and do not add that I shall not be liable under the mandate unless you buy it all, and you purchase one, or several portions of the same; we will then undoubtedly be entitled to actions on mandate against one another reciprocally, even though you could not purchase the remaining portions of the land.

(37) Africanus, Questions, Book VIII.

I became surety for you that a certain slave should be delivered, and I complied with the agreement. When I bring an action of mandate against you, reference should be had to the time when I made payment, and not to that when the action was brought; and therefore, even though the slave should afterwards die, an equitable action will, nevertheless, lie.

1. The rule is different in the case of a stipulation, for then the time when the action was brought is considered, unless it should happen that the promisor is responsible for not having made payment at the proper time, or the creditor neglected to receive it, for the failure of neither of the parties should benefit him.

38. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius permitted Publius Maevius, his son, to mortgage a house held in common to his son's creditor, but not with the intention of making him a present of the same; and afterwards Maevius, having died leaving a minor daughter, the guardians of the latter joined issue against Titius, as Titius did in proceedings instituted to collect a loan. I ask whether the part of the house which Titius permitted his son to encumber should be released by a decision of court? Marcellus was of the opinion that the judge should determine whether it should be released, by taking into consideration the character of the debtor and the intention of the contracting parties, as well as the time when the property in dispute was hypothecated, for, the disposal of a legal question of this kind depends upon a judicial decision.

1. There is a point which is not dissimilar, and which very frequently arises, that is, whether a surety can institute proceedings to obtain his release before he has made payment. One should not always wait until he makes payment, or until judgment is rendered against him after issue has been joined; as, if the principal debtor has delayed payment for a long time, or wasted his property, and especially if the surety has not the money in his hands ready to be paid to the creditor, he may then proceed against the debtor by an action of mandate.

39. Neratius, Parchments, Book VII.

It was held by both Aristo and Celsus, the father, that property could be deposited, and the performance of a mandate assumed, under the following condition, namely: "That the property should be at the risk of the party who received the deposit, or undertook the performance of the mandate." This appears to me to be correct.

40. Paulus, On the Edict, Book IX.

If I should become surety for you in your presence, and in spite of you, neither an action on mandate, nor one on the ground of business transacted will lie. Some authorities hold that an equitable action should be granted, but I do not agree with them, and think that the opinion held by Pomponius is correct.

41. Gaius, On the Provincial Edict, Book III.

An action on mandate can sometimes only be granted on one side; for if the party who undertook to perform the mandate exceeds its limitations, he will not be entitled to an action on mandate, and the one who gave him the mandate will be entitled to an action against him.

42. Ulpianus, On the Edict, Book XI.

If I direct you to investigate the circumstances of an estate, and you purchase it from me, representing that it is of less value than it actually is; you will be liable to me in an action on mandate. This will also be the case if I direct you to ascertain the financial condition of a party to whom I am about to make a loan, and you falsely represent to me that he is solvent.

43. The Same, On the Edict, Book XXIII.

A person who undertakes the performance of a mandate, "To place money for a certain time," and does so, can be sued on the mandate, and must assign any rights of action acquired by delay.

(44) The Same, On the Edict, Book LXII.

It is a fraudulent act for anyone to refuse to proceed against a debtor whom he can sue, or where he does not require payment when it can be exacted.

(45) Paulus, On Plautius, Book V.

If you have purchased a tract of land by my direction, can you bring an action on mandate against me, after you have paid the purchase money, or before you do so, in order to avoid selling your own property? It is rightly held that an action on mandate will lie, in this instance, to compel me to assume the obligation by which you are bound to the vendor; for I myself could bring an action against you to force you to assign your rights of action against the vendor.

1. If, by my direction, you have undertaken the defence of a case which is still in court, you cannot take legal measures to transfer the defence to me, without good reason, for you have not yet executed the mandate.

2. Moreover, if, while you are transacting my business, you bind yourself to one of my creditors, it must be said that before you make payment, you will be entitled to an action against me to compel me to assume the obligation, and if the creditor refuses to change the obligation, I will be obliged to furnish security to defend you against him.

3. If I give an undertaking that you will appear in court, and I do not produce you, or, if I have assumed your liability, I can bring an action on mandate to compel you to release me before I make payment.

4. If I should direct you to pay my creditor, and you should bind yourself to do so, and, in consequence, have judgment rendered against you; the more humane opinion is that, in this instance, an action of mandate will lie in your favor against me.

5. Wherever we have stated that an action on mandate can be brought before the money has been paid, the mandatary will not be liable for non-payment, but only for his act; and as it is just that, where we have obtained a right of action against a mandatary, we should be compelled to assign it to the mandator; so, on the same principle, we should be bound in an action of mandate to release him from liability.

6. If the surety should, on account of reasonable expenses incurred, pay a larger sum than that for which he bound himself, he for whom he became surety must make good the entire amount.

7. I entered into an agreement with your debtor for the payment of what you owe me, at your risk. Nerva and Atilicinus say that I can bring an action on mandate against you with reference to what I have not previously been able to collect from him, even though the mandate had reference to your affairs. This is reasonable, for then he who substituted the debtor is not released if his creditor follows the claim, and it is not stipulated by him that this is at the risk of the debtor.

8. The rule is the same if I should bring an action against the principal debtor by the direction of the surety, because, through executing the mandate, the surety would be released from his former liability.

46. The Same, On the Edict, Book LXXIV.

Where anyone binds himself for a party who promises as follows, namely: "If I do not deliver Stichus, I will pay a hundred thousand sesterces," and he purchases Stichus at a lower price and makes payment, in order that the stipulation for a hundred thousand sesterces, may not take effect; it is established that he can bring an action on mandate. It is, therefore, most convenient that the proper form should be observed in all cases of mandate, so that whenever the mandate is certain, its terms should not be violated; but when it is uncertain, or includes several alternatives, then, although its provisions may have been carried out by the performance of other acts than those prescribed by the mandate itself, still, if this was advantageous to the mandator, the action on mandate will lie.

47. Pomponius, On Plautius, Book III.

Julianus says that, if a wife promises her dowry to her surety, because she is indebted to him on account of his suretyship, after the marriage has taken place the husband can at once bring an action on mandate against the debtor; for the reason that he is understood to have lost money by means of which he could have paid expenses incurred during marriage.

1. Where a party has become surety to deliver a slave for you, and he delivers another slave to the stipulator, he will not himself be released, nor will he release you; and therefore he will not be entitled to an action on mandate against you. But if the stipulator has obtained the said slave by usucaption, Julianus says that it must be held that there has been a release, and, in consequence of this, an action of mandate will lie, but only after usucaption has taken place.

48. Celsus, Digest, Book VII.

Quintus Mucius Scaevola says that if anyone has given security for money lent at interest, and the principal debtor, having been sued, attempts to deny that the money was lent at interest, and the surety, by paying the interest, deprives the principal debtor of the opportunity of refusing payment, he cannot recover this money from the principal debtor. If, however, the latter had notified the surety that he would refuse to pay what is due with interest, and the surety was not willing to refuse payment on account of his reputation, he can recover from the principal debtor whatever he paid on this account. This opinion Scaevola thought to be well founded; for, in the former instance, the surety paid but little attention to good faith, when he appeared to deprive the principal debtor of the power to avail himself of his right; but, in the latter instance, he should not have been a source of injury to the surety if he had had any regard for his own sense of honor.

1. If I direct you to transact business for me by lending money, with the understanding that you are to transfer the claim to me at my risk, and that the profit, if any, will be mine; I think that the mandate will stand.

2. But if I direct you to transact the business for yourself, so that the claim will remain in your possession; that is to say, that you may lend money to anyone you please, and receive the interest, and that I alone will assume the risk; this transaction is outside the terms of the mandate, just as if I should direct you to purchase any kind of a tract of land for me.

49. Marcellus, Digest, Book VI.

I purchase a slave of Titius in good faith, and have possession of him. Titius sold him by my direction, not being aware that he really belonged to him; or, on the other hand, I myself sold him at the direction of Titius, who became the heir of the party who purchased him; the question arises whether an action on the ground of superior title, and one on mandate will lie? I am of the opinion that Titius, although he made the sale as agent, is liable to the purchaser; and that he would not be entitled to an action for recovery, even if he had delivered the property, and therefore that an action on mandate will lie, if he was interested in the slave not being sold. On the other hand, the mandator, if he wishes to receive the property from him, will be

barred by an exception on the ground of fraud, and will be entitled, as heir, to an action based on the purchase of the testator, who left him the property, against the vendor.

50. Celsus, Digest, Book XVIII.

If anyone who is transacting the business of a surety, paid the stipulator with the understanding that he would release the debtor and the surety from liability, and he does this in compliance with law, he can hold the surety liable in an action on the ground of voluntary agency; nor does it make any difference whether or not the surety has ratified his act, for he will, nevertheless, be entitled to an action on mandate, as soon as he does ratify it, and even before he pays the money to the agent.

1. Where a certain amount of grain is due, and the surety delivers African grain, or, impelled by the necessity of payment, he gives something of greater value than the price of the property to be delivered, or he transfers Stichus, and the latter dies, or becomes worthless either through weakness or vice; the amount can be recovered by an action of mandate.

51. Javolenus, On Cassius, Book IX.

A surety, although he may have paid the money by mistake before it is due, can not, nevertheless, bring suit against the creditor; nor can he, indeed, bring an action on mandate to which he may be entitled against the principal debtor, before the day of payment arrives.

52. The Same, Epistles, Book I.

Where a party has become surety for another for a certain quantity of wheat, without any reference to its quality; I think that he will release the principal debtor by furnishing any kind of wheat whatsoever, but he cannot recover any other kind of wheat from the principal debtor, except that of the most inferior quality, by the delivery of which he could have released himself from the claim of the stipulator. Therefore, if the principal debtor is prepared to give to the surety the same kind of wheat, by giving which to the creditor, he himself could have been released, and the surety brings an action for the same kind of wheat which he furnished, that is to say, grain of superior quality, I think that he can be barred by an exception on the ground of fraud.

53. Papinianus, Questions, Book IX.

Where anyone becomes surety for another, relying on the honor of a third party who is present and does not object; he can hold both of them liable to an action on mandate. But if, in compliance with a mandate of one of the parties, he becomes surety unwillingly or in ignorance of the facts, he can only sue the one who gave him the mandate, and not him who incurred the obligation. It does not affect me, because the principal debtor is released by the money of the surety, for this happens even if you make payment in behalf of another by my direction.

(54) The Same, Questions, Book XXVII.

Where a slave directs someone to purchase him, the mandate is void. But if the mandate was given for the purpose of manumitting the slave, and the party in question does not manumit him, the master and vendor can sue for the recovery of the purchase-money, and an action on the ground of affection can be brought, for suppose that the slave was a natural son, or a brother. It was held by persons learned in the law that, in bona fide cases, attention should be paid to the consideration of affection. Where the purchaser paid the price out of his own money, (for, otherwise he could not be released from liability to an action on sale), it is frequently asked whether he can properly bring an action on the peculium? The more correct and

judicious opinion seems to be that the Praetor did not have in mind contracts of this kind made by slaves, by which they attempted to escape the bad treatment of their masters.

1. If a freeman serving in good faith as a slave should direct someone to ransom him, and this is done with the money of the purchaser, it is established that the contrary action on mandate will lie; provided, however, that the rights of action which the purchaser has against the vendor are assigned, supposing that the purchaser did not manumit the free person aforesaid.

55. The Same, Opinions, Book I.

An agent who does not appropriate property which is locked up, but fails to return after it has been delivered to him, is liable to an action of mandate, but not to one of theft.

56. The Same, Opinions, Book III.

Where anyone has directed money to be loaned, the mandatary can sue the mandator without having recourse to the principal debtor, and without selling the pledges, and the creditor can even have recourse to him, if it is stated in the letter that he has a right to do so, even if the pledges are sold; for whatever is inserted in a contract for the purpose of removing all doubt, does not in any way restrict the effect of the Common Law.

(1) Where a surety has tendered the money in court, and, on account of the age of the party who is bringing the suit, has sealed it up, and publicly deposited it, he can immediately proceed by an action on mandate.

(2) It is none the less necessary to investigate the good faith of the mandatary during the entire time, where the owner of the property returns to the province after five years absence, having been compelled to leave on business for the State; although he may have renewed the mandate without having received an accounting. Hence, as it is the duty of the agent to transfer all that has been done during the first administration of the business into the account of the second, he will combine the matters attended to during the first period with those of the second.

(3) A salary which is dependent upon an uncertain promise cannot legally be collected by a resorting to extraordinary proceedings, nor have you the right to have it established by means of an action on mandate.

(4) It is necessary for an action on mandate to be brought for the recovery of bona fide expenses necessarily incurred; even though the agent may not have finished the business entrusted to him.

57. The Same, Opinions, Book X.

It is settled that a mandate for the sale of slaves is terminated by the death of the party who undertook the execution of the same; still, although the heirs, through mistake, and not with the intention of theft, but of performing a duty which the deceased had imposed upon himself, should sell the slaves, it is held that they could be acquired by the purchasers through usucaption, but that after the slave-dealer had returned from the province, he could not legally avail himself of the Publician Action, where, on proper cause shown, an exception would be granted him on the ground of his legal ownership of the slaves; for it is not proper that he who had relied upon the good faith of a certain individual, should sustain loss on account of the mistake or inexperience of the heirs.

58. Paulus, Questions, Book IV.

If you defend Titius in accordance with a mandate which has previously been given you, even if he were dead and you were ignorant of the fact; I think that you will be entitled to an action on mandate against the heir of Titius, because a mandate is terminated by the death of the mandator, but the action on mandate is not. If, however, you undertook the defence of the case without any mandate, you began, as it were, to transact the business of the deceased, and you will be entitled to an action against him on the ground of voluntary agency, just as if you had released him from liability. It can also be said that his heir will be liable to the same action.

1. Lucius Titius gave a mandator to his creditor, the debtor having afterwards died and the majority of the creditors having consented, it was decreed by the Praetor that they should receive a portion of their claims from the heir, the creditor in whose behalf the mandator had been given, being absent at the time. I ask if this mandator were sued would he be entitled to the same exception as the heir of the debtor? I answered that, if he himself had been present before the Praetor, and had given his consent, the agreement would be held to have had proper foundation, and that this exception should be granted to both the surety and the mandator. But, as in the case stated he was absent, it is unjust to deprive him of his right of choice, since, if he had been present, he could have demanded his pledge or privilege, and refused to accept the decree of the Praetor. For no one can say that, if the creditor were barred, the heir would be benefited, but the mandator or the surety would be, as he would be compelled to make good to them the same portion in an action on mandate. But if the creditor had received his share of the indebtedness from the heir, would there be any doubt that he would be permitted to bring an action against the surety for the remainder? By the mere fact of bringing suit against the heir he would be held to have consented to the decree.

59. The Same, Opinions, Book IV.

If Calpurnius stipulated for the payment of money which had been lent by the direction of Titius, but had not been given with the intention of making a present of the same, an action on mandate can be brought against him by the heir of Titius, to compel him to assign his rights. The same rule applies where the money was exacted from Calpurnius.

1. Paulus held that, if the surety purchased from the creditor property given in pledge by the debtor, an action on mandate could be brought against him by the heir of the debtor for its recovery, and that he could be compelled to surrender the profits together with the entire debt; for he should not be considered as resembling a stranger who had become the purchaser, since he was required to display good faith in every contract.

2. Paulus also gave it as his opinion that, when the day on which Lucius Titius stated in writing that he would deliver the property is inserted in the mandate, this offers no obstacle to the bringing of an action on mandate against him after the time has elapsed.

3. He also says that one of two mandataries who are bound for the entire amount can be selected, even if this has not been mentioned in the mandate; but that, after judgment has been rendered against both, execution can, and should be issued against each one of them for only half of the judgment.

4. A creditor sold a pledge; I ask, if the purchaser was deprived of possession under a superior title, whether the creditor can have recourse to the mandator? And does it make any difference whether he made the sale under his right as creditor, or guaranteed the title in accordance with the Common Law? Paulus gave it as his opinion that if the creditor could not realize enough from the sale of the pledges to discharge the indebtedness, the surety would not seem to be released. From this opinion it is apparent that he will not be liable on the ground of eviction, but that this will contribute to his release.

5. So-and-So to So-and-So, Greeting: "I direct you to lend eight aurei to Blaesius Severus, my relative, under such-and-such a pledge, and I will be accountable for the said sum, as well as any addition to it by way of interest; and you will be indemnified for the same as long as Blaesius Severus lives." The mandator having been afterwards frequently sued, did not answer, and I ask whether he will be released by the death of the debtor? Paulus replied that the obligation growing out of the

mandate was a perpetual one, although it may have been inserted in the mandate that, on account of it the mandatary would be indemnified for the amount as long as Blaesius Severus lived.

6. Paulus also stated that a person was not held to have complied with the conditions of a mandate, when it was inserted in the latter that proper security should be required of the debtor, if neither surety nor pledges had been received.

60. Scaevola, Opinions, Book I.

A creditor sued a mandator, and judgment having been rendered against the latter he appealed. The question arises whether the debtor can be sued by the creditor while the appeal is pending? I answered that he could be.

1. Titius wrote to a party who was about to be married, as follows : "Titius to Seius, Greeting. You know the conditions of my mind toward Sempronia, and therefore, since you are about to marry her with my approbation, I wish that you may be satisfied that you are contracting marriage in accordance with your rank. And although I am aware that Titia, her mother, will promise the girl a suitable dowry, still, I do not hesitate to become your surety in order to better secure your friendship toward my household. Therefore, take notice that I will indemnify you for whatever you may have stipulated with her on this account, and that I have ordered this to be done in accordance with my good faith." In this manner, Titia, who had not directed Titius to do what he had promised in writing, nor had afterwards ratified it, promised a dowry to Seius. I ask whether, if the heir of Titius should make payment, he would be entitled to an action on mandate against the heir of Titia? I answered that, according to the facts stated, he would not be entitled to the action. The question also arose whether he would have a right of action on the ground of business transacted? I answered that he could not bring an action on this ground, for it was evident that Titius had given the mandate, not so much in behalf of Titia, as because he has consulted his own inclination. The inquiry was also made whether, if the husband should bring an action against the mandator, he would be barred by an exception? I answered that nothing had been stated by which he could be barred.

2. The question arose, where anyone has authorized two persons to transact his business, whether each of them can be sued for the entire amount in an action on mandate? I answered that each of them could be sued separately for the entire amount, provided no more was recovered from both than was due.

3. Where it was agreed upon, or tacitly understood, between a husband and his father-in-law, that the burden of the support of the wife should be borne by the husband, if the father paid interest on the dowry; the husband will have no action for the recovery of what he had not consumed, but if the father of the girl proves that he had directed his son-in-law to support his daughter, an action on mandate will lie.

4. Lucius Titius committed the management of his business to his brother's son, in the following words: "Seius to his son, Greeting. I think that, in accordance with nature, a son should transact business for his father and his brother, without any express concession. I, however, give you authority to transact all of my business that you may wish, where any necessity arises, whether you desire to make sales, or enter into agreements, or make purchases, or attend to anything else whatsoever; just as if you were the owner of all my property, and I will ratify all that you have done, without opposing you in any of your acts." The question arose whether, if the party should alienate property or give a mandate, not with the intention of transacting the business, but fraudulently; would his act be valid? I answered that he who had given the mandate in question had certainly allowed great latitude, but that he had expected that the business would be conducted in good faith. I also ask whether, when Seius had contracted obligations in performing the duties of a magistrate, Lucius Titius could be sued on that ground, or whether his property would be liable on account of the above-mentioned words of the letter? I answered that he could not be sued, and that his property would not be liable.

61. Paulus, On Neratius, Book II.

If I have directed a son under paternal control to bring an action for a debt, and, having been emancipated, he collects it; I can properly bring an action on the peculium within a year; but Paulus says the action must be brought against the son himself.

62. Scaevola, Digest, Book VI.

Where a controversy has arisen with reference to the estate of a deceased person between the appointed heir on the one hand, and Maevius, the paternal uncle, and the paternal aunts of the testator on the other; Maevius stated in a letter which he wrote to his sisters that whatever he obtained in case of a favorable judgment, would belong to all of them in common; but no stipulation was entered into in accordance with the terms of the letter. The question arose whether, if Maevius had made an agreement with the heir in such a way that certain real estate and other property would come into his hands as the result of the same, a suit based on his letter could be brought against him by his sisters? The answer was that it could.

1. I gave a mandate in the following words: "Lucius Titius to his friend Gaius, Greeting. I beg and direct you to offer yourself as surety to Sempronius in behalf of Publius Maevius, and whatever is not paid to you by Publius I will make good; and I notify you by this letter written with my own hand." I ask whether, if Gaius should not become surety, but should merely direct the creditor, and act differently from what was set forth in the mandate, he would be liable in an action on mandate? The answer was that he would be liable.

Tit. 2. Concerning the action on partnership.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

A partnership can be formed either perpetually, that is, to say during the life of the parties, or for a certain time, or to begin at a certain time, or under some condition.

(1) In the formation of a general partnership, the entire property of the partners immediately belongs to them all in common.

2. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Because, although delivery does not actually take place, still, it is tacitly presumed to do so.

3. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

The existing debts remain in the same condition, but the rights of action should be reciprocally assigned.

1. When a general partnership has been expressly entered into, estates, legacies, donations, and property acquired in any way whatsoever, are acquired in common.

2. The question arises, when a lawful estate falls to any of the partners to be held in common, what is meant by the term "lawful estate"? Must this be understood to be one that descends to a party by law, or one which is bequeathed by will? It is more probable that it only refers to an estate which descends by law.

3. Where a partnership is contracted fraudulently, or for the purpose of committing fraud, it is void by operation of law, because good faith is opposed to fraud and deceit.

4. Modestinus, Rules, Book III.

There is no doubt that a partnership can be formed by delivery of the property, verbally, and by means of a messenger.

1. Partnerships are dissolved by renunciation, by death, by the forfeiture of civil rights, and by poverty.

(5) Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

Partnerships are formed either generally, where all the property is held in common, or specially, for some particular kind of business, for the collection of taxes, or even for a single transaction.

1. Moreover, a valid partnership can be formed by parties who have not the same means; since frequently one who is less wealthy, makes up by his labor what he lacks in property.

2. A partnership cannot legally be contracted for the purpose of making a donation.

6. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

If you form a partnership with me with the understanding that you are to have control of the shares of the partnership, this control should be such as would be exercised by a good citizen, and should be according to the judgment of one, as we may not be equal partners; for instance, where one of us has placed more labor, industry, or capital in the partnership.

(7) Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

It is lawful to contract a simple partnership, and then, if no other provision is made, it is held to be one including everything acquired by gain, that is to say, where any profit is obtained from purchase, sale, leasing, and hiring.

8. Paulus, On Sabinus, Book VI.

Profit is understood to be whatever is derived from the industry of each of the partners.

9. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Sabinus does not add that such a partnership should include an inheritance, a legacy, a donation mortis causa, or non mortis causa, and this is perhaps for the reason that these things do not come without a cause, but are granted on account of merit.

10. Paulus, On Sabinus, Book VI.

And for the reason that very often an inheritance passes to us as a debt from a parent or from a freedman.

(11) Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Quintus Mucius renders the same opinion with reference to inheritances, legacies, and donations.

12. Paulus, On Sabinus, Book VI.

A debt due to a partner is not included in the capital of the partnership, unless it is derived from the profit obtained by one of the partners.

13. The Same, On the Edict, Book XXXII.

If it is stated in the articles of partnership that the gains and profits shall be in common, it is clear that this is to be understood only to apply to such profits as come from the efforts of the partners.

(14) Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

If it is agreed by the partners that the property in common shall not be divided until a certain period has elapsed, they are not held to have agreed not to withdraw from the partnership before that time has passed. What would be the effect, however, if an agreement was made not to withdraw? Would it be valid? Pomponius very properly states that such an agreement would be void, for if it were not made, and one of the partners should withdraw at an inopportune time, an action on partnership will lie against him; and even if an agreement is made not to withdraw from the partnership within a certain period, and a partner should withdraw before it had elapsed, his withdrawal would be valid; nor would he be liable in an action on partnership who withdrew on the ground that the condition was not fulfilled under which the partnership was formed, or that his partner had caused him so much injury and loss that it was not advantageous for him to endure it;

15. Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

Or because it was not possible for him to enjoy the property on account of which the business of the partnership was undertaken.

16. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

The same rule applies where a partner withdraws from the partnership because he, even against his will, is obliged to be absent for a considerable time in the public service; although sometimes he can be opposed, since he may be able to conduct the transactions of the partnership through another person, or charge his partner with it; still, this cannot be done unless his

partner is especially qualified for the business, or another can be easily obtained for the management of the partnership, by the partner who is obliged to be absent.

(1) Therefore, where it is agreed that the partnership property is not to be divided, unless some good reason arises, it cannot be sold, or disposed of in any other way so that a division may be made. And, in fact, it may be said that a sale is not absolutely forbidden, but an exception can be filed against the purchaser if he divides the property before the vendor had a right to do so.

17. Paulus, On Sabinus, Book VI.

A partner who alienates property under such circumstances violates the agreement relative thereto, and is liable to an action on partnership, or for the division of property held in common.

(1) If a partnership is dissolved in the absence of a partner, the ownership remains in common until the latter ascertains what he who withdrew from the partnership has acquired, for any loss should be borne by him alone who withdrew; but what the absent partner may have acquired belongs exclusively to him, and any loss resulting therefrom must be apportioned in common.

(2) In the formation of a partnership, nothing is gained by the partner giving security not to withdraw; because an inopportune withdrawal causes liability for damages by operation of law, in an action on partnership.

18. Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

Where a slave forms a partnership, it will not be sufficient for him to be ordered by his master to withdraw from it, but his partner must be notified of his renunciation of the same.

(19) Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Where anyone is admitted into a partnership he alone is his partner who admitted him. This is perfectly proper, for, since a partnership is formed by consent, he cannot be my partner whom I am unwilling should be such. What would be the case, however, if my partner should admit him? He would be his partner alone;

20. The Same, On the Edict, Book XXXI.

For the partner of my partner is not mine.

21. The Same, On Sabinus, Book XX.

And whatever such a partner may obtain from our partnership he will share with the one who admitted him; for we will not hold our share in common with him, and he who admitted him will be responsible for him to the partnership; that is to say, the said partner will have a right of action against him, and will pay to the partnership whatever he recovers.

22. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

On the other hand, he who has admitted him will be responsible to him for the acts of the other partners as well as for his own, because he himself has a right of action against them. It is also certain that there is nothing to prevent proceedings in an action on partnership from being instituted between the partner who admitted him and him who was admitted, before this is done between the other partners and the one who admitted him.

23. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Pomponius is in doubt as to whether it will be sufficient for the said partner to assign to his associates the right of action which he has against the newcomer, in case of loss, if the latter should not prove to be solvent, or whether he should fully indemnify them. I think that he who admitted the new partner will be liable to indemnify them entirely, because it would be difficult to deny that he was to blame for doing so.

1. He also asks whether any profits which may have accrued on account of the admission of the said partner can be set off against a loss which was caused by his negligence? He answered that they should be set off, which is not correct; for Marcellus states, in the Sixth Book of the Digest, that, if the slave of one of several partners having been placed in charge of the affairs of the partnership by his master, conducts them in a negligent manner, he who placed him in charge must make good the loss to the partnership; nor can any profits which may have accrued to the partnership through the slave be set off against the loss. He also says that the Divine Marcus decided that one partner could not say to another: "Relinquish the profits which have accrued through your slave, if you desire to be indemnified for the loss."

(24) The Same, On the Edict, Book XXXI.

It is evident that if two partners place the slave of one of them in charge of the business of the partnership, the master of said slave will not be responsible except to the extent of the peculium; for both of them should be liable to the same risk, as they both appointed him.

25. Paulus, On Sabinus, Book VI.

A partner is none the less liable for any loss suffered by his fellow-partners on account of his negligence; even though the value of the partnership property may have been increased in many other ways by his industry. The Emperor Antoninus rendered this decision in a case brought before him on appeal.

(26) Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

And, therefore, if a partner transacts business relating to the partnership in a negligent manner, but in many respects benefits the partnership pecuniarily, the profit will not be set off against the negligence; as Marcellus stated in the Sixth Book of the Digest.

27. Paulus, On Sabinus, Book VI.

All debts contracted during the existence of the partnership must be paid out of the common fund, even though payment was not made until after the partnership has been dissolved. Therefore, if a partner entered into a contract under a condition, and

the condition took place after the partnership had been dissolved, the indebtedness must be discharged out of the common property. Hence, if the partnership is dissolved in the meantime, security should be furnished to one another by the partners.

28. The Same, On the Edict, Book LX.

If we are partners, and one of us owes a sum of money payable within a certain time, and the partnership is dissolved; the partner cannot deduct this sum as if it was due at that time, but it must be divided among all the partners, who should give security to defend their other partner when the day of payment arrives.

29. Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

Where the apportionment of shares is not mentioned in the formation of the partnership, it is held that they are equal. If, however, it should be agreed upon that one should have two shares, or three, and another, one, will this be valid? It is established that it will be, provided that the parties have furnished more money or labor to the partnership, or where any other good reason whatsoever exists.

1. Cassius holds that a partnership can be formed in such a way that, while one of the partners will not be liable for any loss, the profit will be common to all. This, however, will only be valid (as Sabinus says) where the value of the services of the partner will be equal to the loss; for it frequently happens that the industry of one partner is of greater advantage to the partnership than the capital invested. The same rule applies if one partner alone makes a voyage by sea or land, as only he is exposed to danger.

2. Aristo states that Cassius was of the opinion that a partnership could not be formed in such a way that one partner would take the profit and the other assume the loss, and a partnership of this description is usually called a "leonine" one. We, also, think that a partnership of this kind is void, where one of the partners takes the profit, and the other does not receive any gain at all, but sustains the loss; a partnership is extremely unjust where one partner suffers the loss, and receives no benefit whatever from it.

30. Paulus, On Sabinus, Book VI.

Mucius states in the Fourteenth Book, that a partnership cannot be formed in such a way that one partner will suffer a certain part of the loss, and another receive a different share of the profit. Servius says in his Notes on Mucius, that such a partnership cannot legally be formed, for that only is understood to be profit which remains after all loss has been deducted, nor does loss exist unless all the profit has been previously deducted. A partnership can, however, be formed in such a way that different amounts of the profits remaining in the funds of the partnership, after all loss has been deducted, can be paid to the partners; and, in like manner, where loss has been sustained, different shares of it may be apportioned among the several partners.

(31) Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

In order for an action on partnership to be brought, the partnership must intervene in the proceedings, for it is not sufficient for the property to be in common, unless the partnership appears as a party to the suit, for an action can be brought in common even outside the partnership; as, for instance, where we happen to own property together without the intention of forming a partnership, which occurs where property is bequeathed to two parties, and also where an article is bought by two persons at the same time; or where an estate or donation passes, or is given to us in common, or where we purchase separately the shares of two joint-owners, without the intention of becoming partners:

32. The Same, On the Edict, Book II.

For when a partnership is formed by express agreement, an action on partnership will lie; but where there is no agreement, an action can be brought with reference to the property itself, and the business is held to have been transacted in common.

33. The Same, On the Edict, Book XXXI.

As in the case of farmers of the revenue, as well as where there are several purchasers; for where they are unwilling to contend with one another, they are accustomed to purchase the property in common by means of messengers, and this is very different from a partnership. Therefore, where a ward enters into a partnership without the authority of the guardian, he will still be liable to an action on the ground of business transacted in common.

34. Gaius, On the Provincial Edict, Book XX.

In those instances where one party happens to have expended money on the common property, or collected the crops or profits of the same, or has diminished its value, there is no ground for an action on partnership; but among co-heirs an action for partnership of the estate will lie, and among others an action for the division of property owned in common. An action for the division of property held in common can also be brought between those to whom it belongs by hereditary right.

35. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

No one can enter into a partnership in such a way that his heir may become a partner therein. An action, however, can be brought against the heir of a partner to compel him to fulfill the obligation of the deceased;

36. Paulus, On Sabinus, Book VI.

And he must also make good the effects of any negligence of the party of whom he is the lawful successor, even though he himself may not be a partner.

(37) Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

It is clear that, if the heirs of partners have the intention of forming a partnership in the estate by new consent, whatever they afterwards do will furnish ground for an action on partnership.

38. Paulus, On Sabinus, Book VI.

The arbiter in an action on partnership should see that security is given for future loss or gain during the existence of the partnership. Sabinus thinks that this should be done in all bona fide cases, whether they are in general terms, for example, such as arise from partnership, or from voluntary agency, or from guardianship; or whether they are of a special character, as, for instance, where they are based on mandate, on loan for use, or on deposit.

1. If you and I have formed a partnership, and the property derived from it is held in common, Proculus says that I can recover any expense I may have incurred on account of said property, and any profit you may have obtained from the same, by an action on partnership, or by one for the division of common property; and that one of these actions puts an end to the other.

(39) Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

Where you and I own a field in common, and you bury a dead body therein, I can bring an action on partnership against you.

40. The Same, On Sabinus, Book XVII.

The heir of a partner, although he is not a partner, should nevertheless finish what has been left incomplete by the deceased; and, in this instance, any bad faith of which he may be guilty can be taken into consideration.

41. Ulpianus, On the Edict, Book XX.

Where one partner has entered into a stipulation with another with reference to a penalty, he cannot bring an action on partnership if the amount of the penalty was only equal to that of his interest.

(42) The Same, On Sabinus, Book XLV.

If, however, he has obtained the penalty of the stipulation after the action on partnership has been brought, he will be entitled to that much less, as the penalty will be charged against him to the principal.

43. The Same, On the Edict, Book XXVIII.

Where suit has been brought for the division of property held in common, the right of action on partnership is not extinguished, for the latter has reference to the partnership and the obligations thereby contracted, and does not admit of adjudication; but if, an action on partnership is afterwards brought, less will be recovered by it than by the former one.

44. The Same, On the Edict, Book XXXI.

If I should give you pearls to be sold, with the understanding that if you dispose of them for ten aurei you must pay me ten, but if you sell them for more, you can have the surplus; it seems to me that if this was done with the intention of forming a partnership, an action on partnership will lie, otherwise, one on a verbal contract can be brought.

(45) The Same, On Sabinus, Book XXX.

An action for theft on account of common property can be brought against a partner where, either through fraud or malicious intent, he has removed said property or disposed of it for the purpose of concealment, but he will also be liable to the action on partnership, for one action does not destroy the other. The same rule is applicable to all bona fide actions.

46. Paulus, On Sabinus, Book VI.

The same rule also applies to a tenant, and to a party who is transacting the business of another, as well as to one who is executing a mandate of ours, and to a guardian.

47. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

If I bring suit for the recovery of stolen property, the right of action on partnership is extinguished, unless I have still further interest in the matter.

(1) Where a partner has caused damage to property held in common, Celsus, Julianus, and Pomponius say that he will be liable under the Lex Aquilia;

48. Paulus, On Sabinus, Book VI.

But he will, nevertheless, also be liable to an action on partnership,

(49) Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

If he has injured the partnership by his act; as, for example, if he has wounded or killed a slave belonging to it and who transacted its business.

50. Paulus, On Sabinus, Book VI.

The result of bringing the action on partnership is that the partner must be satisfied with one or the other of the two proceedings; because both have in view the recovery of the property, and not, as in an action for theft, merely the collection of the penalty.

51. Ulpianus, On Sabinus, Book III.

It is also very properly added: "That an action for theft will only lie if the partner removed the property fraudulently, and with malicious intent," because if he did so without malicious intent he would not be liable to an action for theft. And, indeed, it is generally held that a party who owns a share of the property would prefer to lawfully enjoy the same, rather than to form an intention to steal it.

1. Therefore, let us see whether he will be liable under the Lex Fabia; and, although reason suggests that he should not be held responsible, still, if he has kidnapped the slave, or concealed him, he will be liable under the Lex Fabia.

52. The Same, On the Edict, Book XXXI.

Where a tract of land adjoining two others is to be sold, and one of the parties asks another to purchase it so that he can transfer to him that part which joins his own premises, and soon after he himself purchases the tract, his said neighbor not being aware of the transaction; the question arises whether the neighbor has any right of action against him. Julianus stated that this involved a perplexing question of fact, for if the intention was that the neighbor should buy the land of Lucius Titius, and convey it to me, the neighbor would have no right of action against me who made the purchase; but if the intention had really been that a purchase of common property was to be made, I would be liable to an action on partnership to compel me to transfer to you the remainder of the land after having deducted that portion which I directed you to buy.

1. Good faith is an important element in this action on partnership.

2. The question arises whether a partner is only liable for fraud, or whether he is also liable for negligence? Celsus states in the Seventh Book of the Digest, that partners are responsible to one another for negligence as well as fraud. And he says that, if, in forming a partnership, one of them promised to furnish his skill and labor, as, for instance, where a flock held in common is to be pastured; or we give a field to a party to be improved, and from which the crops are to be gathered in common; in this case he will surely be liable for negligence, for the consideration is the value of his labor and skill. Where a partner damages the common property, it is held that he is also liable for negligence.

3. Partners are not responsible for unforeseen accidents, that is to say, for those that are unavoidable. Therefore, if a flock, after having been appraised, is delivered to a partner and it is lost through an attack by robbers, or by fire, the loss must be borne in common, if no fraud or negligence attaches to the party who received the said flock after it had been appraised. Where, however, it was stolen by thieves, the loss must be sustained by the party to whom it was entrusted, because he who received the flock after its valuation was obliged to take care of it. These opinions are correct, and an action on partnership will lie, provided that the flock, even though it had been appraised, was delivered to be pastured with the intention of forming a partnership.

4. Two parties formed a partnership in the business of manufacturing soldiers' cloaks. One of them, having undertaken a journey for the purpose of purchasing materials, fell among thieves, and his money was taken, his slaves were wounded, and he lost his private property. Julianus says that the loss must be borne in common, and that, therefore, the partner will be entitled to an action on partnership for half of the loss not only of the money, but also of the other property which the partner did not take with him, unless he made the journey for the purpose of purchasing merchandise on account of the partnership. Julianus very properly holds that if any expense was incurred for physicians the other partner is liable for his share. Hence, if property is lost by shipwreck, and merchandise was involved which it is not customary to transport by vessel, both parties must sustain the loss; for it, as well as the profits must be divided in common when it does not occur through the negligence of a partner.

5. Where two bankers are partners, and one of them profits by a transaction separately, and appropriates the gain therefrom, the question arises whether the gain should be divided? The Emperor Severus gave the following reply in a Rescript to Flavius Felix: "Where a partnership to carry on a banking business has been expressly formed for that purpose, any profit which a partner obtains in any way not connected with said banking business, has been determined by law not to belong to the partnership."

6. Papinianus also says in the Third Book of Opinions: "Where brothers retain undivided the estates of their parents, in order to share among themselves the profits and losses of the same, any acquisitions which they obtain from any other source do not belong to the common fund."

7. He likewise states in the Third Book of Opinions that, having been consulted with reference to certain facts, he gave the following opinion: "An agreement was made between Flavius Victor and Vellicus Asianus that land having been purchased with the money of Victor, certain buildings should be erected by the labor and skill of Asianus, and, after the said buildings were sold, Victor should receive the money which he had invested and a certain sum besides, and Asianus, who had contributed his labor to the partnership, should be entitled to the remainder." In this instance an action on partnership will lie.

8. Papinianus also states in the same Book that where a voluntary partnership was formed between two brothers, the salaries and other compensations should be brought into the common fund of the partnership; although a son who is emancipated would not be compelled to give what he obtained in this way to his brother who remained under the control of his father, because, he says, even if he should remain under paternal control, these things would still be his private property.

9. He also gave it as his opinion that a partnership could not last beyond the death of the partners; and therefore that anyone could not be deprived of the power of testamentary disposition, or of transferring his estate to a more distant cognate than others who were more nearly related.

10. Papinianus also gave it as his opinion that, where a partner repaired certain parts of a building belonging to the partnership which was falling into ruin, or had become dilapidated, that he could, as a privileged creditor, either recover the principal expended together with the interest within four months after the work had been completed, or he could acquire said building as his own after that time, and that he had a right, nevertheless, to bring an action on partnership for the recovery of his interest; for example, if he preferred to obtain what belonged to him rather than the ownership of the property. An Address of the Divine Marcus fixed the term of four months for the interest to cease, because, after that time, the partner would acquire the ownership.

11. Where persons form a partnership in order to purchase something, and afterwards the property is not purchased on account of the fraud or negligence of one of them, it is established that an action on partnership will lie. It is clear that if this condition is added, namely, "If the property is sold within a certain time," and the period elapses without the partner being guilty of negligence, the action on partnership can not be brought.

12. Cassius stated that the action on partnership is also available for the recovery of expenses incurred by one of the partners in repairing a water-course owned in common.

13. Mela also says that where two neighbors each contributed half a foot of land for the purpose of constructing a party-wall together, which was intended to support buildings belonging to each of them, and after said wall was built, one of them would not permit the other to use its support, an action on partnership would lie. The same authority held that, where two parties purchased a vacant lot to avoid their light being shut off, and it was delivered to one of them who would not allow the other to have what was agreed upon, an action on partnership can be brought.

14. Where several partnerships are formed by the same persons, it is established that one judgment will be sufficient to decide all controversies which may arise with reference to them.

15. Where one partner makes a journey connected with the business of the partnership, as for instance, for the purchase of merchandise, he will only be reimbursed for the expenses incurred by him on account of the partnership. He can, therefore, properly charge reasonable travelling expenses he incurred for hotel accommodations, for beasts of burden and the hire of vehicles, as well as for the transport of himself and his bales of goods, including the price of the same.

16. Neratius says that where anyone is a general partner, he should place all his property in the partnership fund; and therefore he gives it as his opinion that the partnership will be responsible, under the Aquilian law, for any injury inflicted upon himself, or where any personal wrong has been inflicted upon him or his son.

17. He also says that a partner, who has entered into a general partnership, is not required to bring into the common fund anything which he has acquired by unlawful means.

18. On the other hand, it is also discussed by the ancient authorities whether a general partner who had had judgment rendered against him in an action for injury committed, could, by means of legal proceedings, compel the partnership to make good the judgment? Atilicinus, Sabinus, and Cassius answered that if he had been unjustly condemned, he would be entitled to recourse of this kind; but if the said injury resulted from some illegal act of his own, he himself alone must sustain the loss; which agrees with what Aufidius states was the opinion of Servius, that is, where there were two general partners, and one of them had judgment rendered against him for not appearing in court, he could not recover the amount of the judgment out of the partnership property; but if he, while present, suffered an unjust decision, he must be reimbursed from the partnership fund.

53. The Same, On Sabinus, Book XXX.

It is clear that the proceeds of a theft or of any other breach of the law should not be placed in the partnership property, because a partnership in crime is base and dishonorable. Still, it is evident that if property obtained in this way becomes a part of the common fund, the gain must be divided:

54. Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

For the reason that where a partner places the proceeds of a crime in the partnership fund, he cannot recover it, except where he is compelled to surrender it by a judicial decision.

55. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Therefore, if a party who committed an illegal act is sued, he can either surrender only what he misappropriated, or he can do this with a penalty. He can give up the property, which was taken, alone, in case the other partner was ignorant that he had placed it with that of the partnership. If, however, he was aware of the fact, he, also, will be liable to the penalty, for it is but just that he who participated in the profit should also share the loss.

56. Paulus, On Sabinus, Book VI.

Nor does it make any difference whether the partner is compelled to surrender the property obtained by theft while the partnership is still in existence, or after it has been dissolved. The same rule applies to all actions which arise from dishonorable conduct, as, for instance, those based on injury, robbery with violence, the corruption of slaves, and others of this kind, as well as to all pecuniary penalties imposed in prosecutions for crime.

57. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

Pomponius says the fact must not be lost sight of that these rules only apply where a partnership has been formed for an honorable and lawful purpose; for if it has been formed in order to break the law, it will be void, as it is generally held that there can be no partnership in matters which are dishonorable.

58. The Same, On the Edict, Book XXXI.

It should be considered whether an action on partnership can be brought where the property which one of the partners brought into the common fund has been lost. This point was discussed by Celsus in the Seventh Book of the Digest, with

reference to a letter of Cornelius Felix as follows: "You have three horses, and I have one; we form a partnership with the understanding that you will take my horse, sell the four horse team and pay me one-fourth of the proceeds." Therefore, if my horse dies before the sale is concluded, Celsus says that he does not think that the partnership will continue to exist, and that no portion of the value of your horses is due, for the partnership was not entered into to form a team of four horses, but to sell one. But if the intention of the parties was stated to be the formation of a four horse team, and the holding of the same in common, and that you should be entitled to a three fourths interest, and I to a one fourth interest in the same, there is no doubt that we are partners to that extent.

(1) Celsus also discusses the point, where we have contributed money for the purchase of merchandise, and my money has been lost, at whose risk would this be? He says that if the money was lost after it had been placed in the partnership fund, which would not have taken place unless the partnership had been formed, both parties must bear the loss; just as in the case where money is lost which was being taken to some distant place for the purchase of goods. If, however, the money was lost before it had been placed in the common fund, but after you had destined it for that purpose, he says that you can recover nothing on that ground, because it did not belong to the partnership when it was lost.

(2) Where a son under paternal control enters into a partnership, and is afterwards emancipated by his father, the question is asked by Julianus whether the same partnership continues to exist? Julianus states in the Fourteenth Book of the Digest, that the partnership does continue to exist, for the reason that in contracts of this kind the beginning of the transaction must be considered. There is ground, however, for two actions, one against the father, and the other against the son. The one against the father should be brought for what he ceased to be liable for on the day before the emancipation, for he is not liable for the time the partnership existed after the emancipation; the one against the son, however, includes both periods, that is to say, the entire time embraced by the partnership; for he says that if the partner of the son was guilty of any fraudulent act after the emancipation of the latter, an action on that ground should be granted to the son and not to the father.

(3) If my slave form a partnership with Titius, and it continues after the alienation of the slave, it can be said that the first partnership was terminated by the alienation of the slave and that an entirely new one began, and, therefore, that an action on partnership will lie both in my favor and in that of the purchaser of the slave. An action should also be granted against me as

well as against the said purchaser, for any causes which arose before the alienation of said slave; but with reference to anything which took place afterwards, an action should be granted against the purchaser alone.

59. Pomponius, On Sabinus, Book XII.

To such an extent is a partnership dissolved by death, that we cannot even admit that an heir may succeed to the partnership. Sabinus states that this applies to private partnerships, but in such as have for their object the collection of taxes, the partnership, nevertheless, continues to exist after the death of a partner; but only provided that the share of the deceased has been transferred to the heir, so that the other partner also must divide with the heir, and this also depends upon circumstances; for what if he on account of whose services the partnership was especially formed, or without whom its affairs could not be managed, should die?

(1) What a partner loses by gambling, or as the result of adultery, cannot be charged to the partnership property, but if a partner has lost anything on account of our fraudulent acts he can recover it from us.

60. The Same, On Sabinus, Book XIII.

Labeo says that a partner who fails to report to the partnership the profit which he has obtained, or one who uses the money for his own benefit, must pay interest on it, not as ordinary interest, but by way of indemnity for what his partner has suffered by reason of his default. If, however, he did not make use of the money, or was not in default, the contrary rule applies. Moreover, after the death of a partner, no estimate of damages can be made on account of any act of his heir, because the partnership was dissolved by the death of the partner.

(1) A partner, while attempting to prevent slaves, who formed part of the stock of the partnership from escaping, was wounded; Labeo says that the expense which he incurred for medical services, in consequence, cannot be recovered by an action on partnership, because it was not actually caused by the partnership business, although it was done on account of it; just as if where someone had avoided appointing a party an heir, or had passed him by in bequeathing a legacy, or had managed his property more negligently on account of a partnership, for any gain which he himself had obtained on account of the partnership he would not be obliged to place in the common fund; as, for example, if he had been appointed an heir on account of the partnership, or anything had been given to him for this reason.

61. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

According to Julianus, however, he can recover what he paid out for himself for medical services in a case of this kind; and this is true.

62. Pomponius, On Sabinus, Book XIII.

If Titius, with whom I have formed a partnership should die, and I am of the opinion that his estate belongs to Seius, and I sell the common property and take half of the proceeds of the sale, and Seius takes the other half; you, who are in reality the heir of Titius, cannot recover from me, in an action on partnership, the money which I have paid out; as was held by Neratius and Aristo, because I have only received the value of my share. Nor does it make any difference whether I dispose of my share separately, or together with that which the other party alleges is his. Otherwise, the result would be that, even if two partners should sell the property of the partnership, either one of them would be liable to the other in an action on partnership for half of whatever had come into his hands. But you would not be obliged to make good to me in a suit for the estate anything that you might have obtained from Seius, because what came into his possession was the price of your share, and nothing could be recovered from him by me, since I have already obtained what was mine.

63. Ulpianus, On the Edict, Book XXXI.

The opinion of Sabinus is correct, namely, that if the parties are not general partners, but only associated for a particular purpose, or where they have acted in bad faith to avoid responsibility, they can still have judgment rendered against them to the extent of their resources. This is perfectly reasonable, as a partnership in some respects resembles a fraternity.

(1) It should be considered whether only the surety of a partner should be indemnified, or is this, indeed, a personal advantage to all? I think the latter to be the better opinion; if, however, the surety should undertake to defend the action of the partner, he can profit by it; for Julianus says, in the Fourteenth Book of the Digest, that the defender of the partner can only have judgment rendered against him to the extent of the resources of said partner. And he adds that the same rule applies to one who acts as a defender of a patron. This rule is also generally applicable to all those who are sued to the amount of the means which they possess.

(2) This exception, however, should not be granted to the father or master of a partner, if the partnership was contracted by the direction of either; because it will not be granted to the heir and other successors of the partner, for the reason that we do not accord the same privilege to heirs or successors not to have judgment rendered against them beyond the extent of their resources.

(3) But how can an estimate of the financial resources of a partner be made? It has been established that the indebtedness of the partner should not be deducted; and this Marcellus stated in the Seventh Book of the Digest; unless, as he says, the debts had been contracted with reference to the partnership itself.

(4) It must also be considered whether the partner should, in a case of this kind, furnish security for what he cannot pay, that is to say, make a bare promise to do so. I think that this is the better opinion.

(5) If, where there are three partners, one of them should bring an action against one of the others, and recover his entire share, and then another should bring an action against the remaining partner, but is unable to recover his entire share because the said partner is not solvent; the question arises whether he who failed to obtain all that he was entitled to, can bring an action against the one who received the entire amount of his share, for the purpose of making a division, that is to say, of placing all the shares upon the same footing, since it is unjust that one should obtain more and the others less from the same partnership? This opinion is founded upon equity.

(6) In order to determine whether a partner is able to pay the amount which he owes, we must take into account the time when the judgment was rendered.

(7) Anyone is held to be able to make payment who has committed a fraudulent act in order to avoid doing so, for it is not just for anyone to profit by his own fraud. This should be understood to apply to all those against whom suit is brought to the extent of their resources. If, however, a party is unable to make payment, not on account of fraud, but because of his own negligence, it must be held that judgment should not be rendered against him.

(8) An action on partnership can also be brought against the heir of the partner, even though he may not be a partner, for even if he is not one, he is, nevertheless, the successor to the profits of the partnership. We observe the same rule with reference to partnerships for the collection of taxes and others of the same kind, namely that the heir is not a partner unless he has been admitted to the partnership; still, all the profits of the partnership belong to him, to the same extent that he is responsible for the losses which may occur either during the lifetime of the partnership in the collection of taxes, or afterwards. This rule is not applicable in the case of voluntary partnerships.

(9) If one of two masters bequeaths a legacy, without his freedom, to a slave held in common, this legacy belongs entirely to the surviving partner. Nevertheless, the question arises whether he can bring an action on partnership, for the division of the legacy, against the heir of the deceased partner? Julianus says that Sextus Pomponius states that the opinion of Sabinus is that the legacy cannot be divided. Julianus says, that there are good grounds for this opinion, for what has been acquired has not been done by reason of the partnership, but on account of the share of the partnership in the slave. It is not necessary for a division to be made of what a partner does not acquire through the partnership, but by means of his own property.

(10) A partnership is terminated by the non-existence of those who compose it; by loss of its property; by the will of the partners; and by legal proceedings. A partnership, therefore, is held to be dissolved when either the persons composing it, the property belonging to it, the agreement of the partners, or judicial proceedings relating to it, come to an end. The partners cease to exist, through the alteration of civil rights either in its greatest, intermediate, or least degree, or by death. The property is held to be lost where none remains, or its condition is changed; for no one can be a partner in property which is no longer in existence, nor in such as has been consecrated for religious purposes, or forfeited to the State. A partnership is terminated by the will of the parties, by withdrawal.

64. Callistratus, Questions, Book I.

Hence, if partners begin to act separately, and each one of them transacts business on his own account, there is no doubt that the partnership is dissolved.

65. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

It is terminated by legal proceedings when the purpose for which it was formed is changed, either by stipulation or judicial decision; for Proculus says that a partnership is dissolved whether it be general or special, whenever legal steps are taken for the purpose of putting an end to it.

(1) Labeo says that a partnership is dissolved where the property of one of the partners is sold by his creditors.

(2) Labeo also says that if the partnership was formed for the purpose of purchasing or leasing something, that then, any profits which may have accrued, or any loss which may have taken place, must be divided in common after the death of one of the partners.

(3) We have stated that a partnership can be dissolved by the dissent of the parties, that is, if all of them are of one mind in this respect. But, what if only one of them should withdraw? Cassius stated that he who retires from the partnership releases his partners from responsibility, so far as he himself is concerned, but does not release himself from liability to them. This rule, however, should only be observed where the withdrawal is made from fraudulent motives; as, for instance, if we form a general partnership, and afterwards an inheritance passes to one of the partners and he retires on this account; if the inheritance should be productive of any loss, this must be borne by the partner who withdrew from the partnership, but he can be compelled by an action on partnership to share with the others any profits arising from the same. If he should acquire any property after his withdrawal, it will not be shared with the other partners, because fraud has not been committed with reference to it.

(4) Moreover, if we form a partnership for the purchase of certain property and afterwards you wish to purchase it yourself, and for this reason you withdraw from the partnership, you will be liable to the extent of my interest in said property. But if you withdraw because the purchase was displeasing to you, you will not be liable even if I purchase it; because in this instance no fraud exists. These opinions were also held by Julianus.

(5) Labeo also stated in his work on recent cases, that if one partner should withdraw from the partnership at a time when it was the interest of the other for it not to be dissolved; he will be liable to the action on partnership; for if we form a partnership for the purchase of slaves, and, after doing so, you withdraw from the association at a time which is not favorable for the sale of the slave, in this case, you will be liable to an action on partnership, because you have rendered my position worse. Proculus holds this opinion to be correct only where it is the interest of the partnership not to be terminated; for greater consideration is usually shown to what is beneficial to the partnership, than for the private advantage of one of the partners. These rules are only applicable where nothing has been agreed upon with reference to these matters, when the partnership was formed.

(6) Where a partnership has been formed for a certain time, one of the partners, by withdrawal from it before the time has elapsed, releases his partner from liability to himself, but he does not release himself from liability to his partner. Hence, if any profit is obtained after his withdrawal, he will not be entitled to any share of it; but if any expenses have been incurred, he must also pay his share, unless his withdrawal took place on account of some necessity. When, however, the time has elapsed, either party is free to withdraw, because this can be done without fraudulent intent.

(7) We can also withdraw from a partnership by the agency of others, and therefore it is held that an agent can also withdraw in behalf of his principal. Let us consider, however, whether what has been stated on this point applies to him to whom the general management of the partnership property has been entrusted, or to him to whom special directions on this subject have been given; or can the withdrawal legally be made in either instance? The latter is the more correct opinion, unless the principal expressly forbade the agent to withdraw.

(8) It is also settled that my partner can give notice of his withdrawal to my agent. Servius says in a note on Alfenus that it is in the power of the principal, when notice of withdrawal is given to his agent, to ratify or reject it at his pleasure; therefore, he will be held to be released from liability to whose agent notice of withdrawal was given; but he, also, who gave notice to

the agent of his withdrawal, will be released if he so desires; as we have stated with reference to one partner who personally notifies the other of his withdrawal.

(9) A partnership is dissolved by the death of one of the partners, even though it was formed with the consent of all, and several survive, unless some other arrangement was made when the partnership was formed; nor can the heir of a partner succeed to the partnership, but he can share in the profits of it afterwards. Moreover, any loss resulting from fraud or negligence in transacting the business before the death of the partner, must be made good to the heir, as well as by him.

(10) Moreover, a partnership formed for any special purpose is terminated when the business for which it was entered into is finished. If, however, one of the partners should die, while the affairs of the partnership were still unchanged, and the reason for the formation of the partnership should only appear after his death, we must then make the same distinction as in the case of a mandate; namely, that if the death of one of the partners was unknown to the other, the partnership will continue to exist; but if it was known, it will be dissolved.

(11) Just as the partnership does not pass to the heirs of a partner, so also it does not pass to an arrogator; lest, otherwise, a partner might become associated with persons against his will. The party who was arrogated will, however, remain in the partnership, for even if a son under paternal control should be emancipated, he will still continue to be a partner.

(12) We have stated that a partnership can also be dissolved by the confiscation of property, which is held to relate to the forfeiture of all the property of a partner to the State, for the latter is considered as dead when another partner succeeds him.

(13) If any expense should be incurred with reference to the partnership property, after the partnership has been dissolved, a partner cannot recover said expense in an action on partnership, because it is not true that this was done in behalf of the other partner, or on account of the partnership interest; but, in an action for the division of property held in common, account must

be taken of this expense, for although the partnership may have been dissolved, the division of the property nevertheless remains.

(14) Where money belonging to a partnership is in the hands of one of the partners, and the capital of one of the latter is, to a certain extent, diminished; suit should only be brought against the partner who has possession of the money; and, after what is due to him has been deducted, all of them can bring suit for the balance which is due to each one.

(15) It is sometimes necessary to bring an action on partnership while the partnership is still in existence; as, for instance, where the latter was formed for the purpose of collecting taxes; if on account of various contracts it is to the advantage of neither partner to withdraw from the partnership, and one of them fails to place what he has collected in the common fund.

(16) Where one of the partners is married, and the partnership is dissolved during the marriage, the said married partner can take the dowry of his wife out of the partnership property, in preference to any other claim; because it should be in the hands of him who sustains the burdens of marriage. If, however, the partnership is dissolved after the marriage has ceased to exist, he should receive the dowry on the very day when it should be paid.

66. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

If at the time when the partnership property is divided, circumstances exist which make it certain that the dowry, or even a portion of the same, should not be given up; the judge should order it to be divided among the partners.

67. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

Where one of the partners sells the property of the partnership with the consent of the others, the price ought to be divided, and security furnished to indemnify him for the future; and if the said partner has already suffered any loss, it must be made good to him. If, however, the purchase-money is divided without any security being given, and the partner who made the sale was compelled to pay something on account of it; can he recover from some of the partners what he has not been able to collect from the others, where all of them are not solvent? Proculus thinks that this burden should be sustained by the others, if it cannot be collected from some of them; and that this can be defended on the ground that when the partnership was formed, a community of profit as well as loss was established.

(1) Where one of several partners, who did not belong to a general partnership, lent money which belonged to all of them, and collected the interest, he should only divide the interest if he lent the money in the name of the partnership; for if he did this in his own name, since he ran the risk of losing the principal, he is entitled to retain the interest.

(2) Where a partner incurs some necessary expense with reference to the business of the partnership, he can bring an action on partnership for the interest, if he should have borrowed the money at interest. But where he used his own money for this purpose, it is held, and not without reason, that he has a right to claim the same amount of interest which he could have collected if he had lent the money to anyone else.

(3) Judgment cannot be rendered against a partner to the extent of his resources, unless he acknowledged that he is a partner.

68. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

No partner, even though the partnership is a general one, can alienate a larger amount than that which composes his share.

(1) The question arises whether a party is held to have committed an act to avoid making payment of the amount for which he is responsible, who disposes of his property fraudulently to avoid a future suit, or who does not make use of an opportunity for profit on this account? The better opinion is that, in this instance, the Proconsul had in mind a party who had disposed of his property, and this we can infer from the interdicts in which the sentence, "Because you have committed fraud in order to avoid being in possession," is inserted.

69. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

When a partnership is formed for the purpose of making purchases, and it is agreed upon that one of the partners shall furnish the others with provisions, and shall leave the transaction of the business to them, if he does not provide them with supplies, an action on partnership, as well as one on sale, can be brought against him.

70. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

A perpetual partnership cannot be formed.

71. The Same, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

Two persons formed a partnership to teach grammar, and to share among themselves any profits that might be obtained from this profession. After having agreed in the articles of partnership on what they wished to be done, they then stipulated with one another as follows: "Whatever is written above must be carried out, and cannot be opposed, and if the said provisions are

not complied with, then twenty thousand sesterces shall be paid." The inquiry arose whether if any of these provisions was violated, an action on partnership could be brought? The answer was that if, after their agreement had been made with reference to the partnership, they had stipulated as follows: "Do you promise that these provisions shall be observed as herein set forth?" The result would be that if the parties had done this for the purpose of changing their contract, an action on partnership would not lie, but the whole matter would be considered to have become a stipulation. But if they had not stipulated in these terms, "Do you promise that these provisions shall be observed as herein set forth?" but, as follows, "If these provisions are not observed, then ten aurei shall be paid;" it was held by him that the matter had not become a stipulation, but only what related to the penalty had been altered, because the party promising had not bound himself to do both things, that is, he would make payment and also perform the agreement, and that if he did not do so he would suffer the penalty; and therefore an action on partnership would be available.

(1) Two fellow freedmen formed a partnership for the purpose of sharing all "gains, profits, and emoluments," and afterwards one of them, having been appointed an heir by his patron, a legacy was left to the other. The answer was that neither of them was obliged to place what he received in the partnership fund.

72. Gaius, *Diurnal*, or *Golden Matters*, Book II.

One partner is liable to another on the ground of negligence, that is to say of failure to act and lack of diligence. Negligence in this instance, however, is not understood to mean want of the most exact diligence, for it is sufficient for him to employ the same diligence in the partnership affairs as he is accustomed to do in his own; because where anyone takes a partner who displays very little diligence he has only himself to blame.

73. Ulpianus, *Opinions*, in *Answer to Maximin*, Book I.

Where persons form a partnership of their entire property, that is to say of whatever property either one may subsequently acquire, an estate which falls to either of them must be placed in the common fund.

(1) He also stated to Maximin that, where persons form a partnership of their entire property in such a way that whatever is expended or gained shall be to the common profit or expense; any sums which may be expended for the children of either must be charged to both.

74. Paulus, On the Edict, Book LXII.

Where anyone has formed a partnership, and makes a purchase, it belongs to him individually, and not to the common fund, but he can be compelled by an action on partnership to make it common property.

75. Celsus, Digest, Book XV.

Where a partnership has been formed with the understanding that Titius shall have the regulation of the shares, and Titius dies before he renders a decision, the partnership is void; because the intention was that no other partnership should exist than that which is subject to the decision of Titius.

76. Proculus, Epistles, Book V.

You formed a partnership with me under the condition that Nerva, our common friend, should decide with reference to the shares thereof; and Nerva decided that you should be a partner to the extent of one-third, and I to the extent of two-thirds of the capital. You ask whether this should be ratified in accordance with the rights of the partnership, or whether we are equal partners, nevertheless? I think that it would have been better for you to have made the inquiry whether we were partners to the extent of the shares which he had established, or whether to the extent of those which would have been apportioned by a good citizen; for there are two kinds of arbiters, one whose award we should obey whether it be just or unjust, which rule must be observed when recourse is had to arbitration by common consent of the parties. There is another kind, whose award must be compared with that which would be rendered by a good citizen, although the party who is to give it has been expressly selected;

77. Paulus, Questions, Book IV.

For instance, when the intention of a lease is involved, and the decision of the lessor is required.

78. Proculus, Epistles, Book V.

I think that, in the case stated, the judgment of a good citizen should be followed, and all the more so, because a decision in an action on partnership is one where good faith is concerned.

79. Paulus, Questions, Book IV.

Wherefore, if the award of Nerva is so improper that its manifest injustice is apparent, it can be corrected by a judgment on the ground of good faith.

80. Proculus, Epistles, Book V.

What would be the result if Nerva decided that one party should be a partner to the extent of one thousand shares, and the other to the extent of two thousand shares? The decision of a good citizen could not fail to be that we are not partners to the same extent; for example, just as if one of us should bring into the partnership more labor, skill, credit, and money than the other.

81. Papinianus, Questions, Book IX.

Where a partner promised a dowry in behalf of his daughter, and, before he paid it, died, having left her his heir, and she afterwards brought an action against her husband for her dowry; she was released by a receipt from her husband. The question arose whether, if she brought an action on partnership, she ought to receive the amount of the dowry as a preferred claim, if it had been agreed between the partners that the dowry should be taken out of the common fund? I say that the contract was not an unjust one, provided that the girl had not made it merely with reference to one of the partners; for, if the agreement was reciprocal, it did not make any difference if only one of the partners had a daughter. Moreover, if the father should recover the dowry which he had given after the death of his daughter during marriage, the money ought to be returned to the partnership, for we should interpret the contract equitably in this way. If, however, the marriage should be dissolved by a divorce during the existence of the partnership, the dowry would be recovered with its accessories, so that it could again be given to another husband. But if the first husband was not able to restore the dowry, another could not be taken from the funds of the partnership, unless this had been expressly agreed upon. In the example proposed, however, it seems to be most probable that the dowry was actually paid, or at least promised. For if the daughter had received the dowry by operation of law, after she became the heir of her father, the money ought not to be placed in the partnership fund, because she would be entitled to it, even if there should be another heir. But, if she was released by a receipt from her husband, money should not be credited to the partnership which had not been paid.

82. The Same, Opinions, Book III.

One partner is not bound for the debts contracted by another, according to the law of partnership, unless the money was deposited in the common chest.

83. Paulus, Manuals, Book I.

The question arose whether, where a tree which grows on the boundary line, or a stone which extends on each side of the line of two contiguous tracts of land, will belong proportionately to the owner of each tract; or, if the tree is cut down, or the stone removed, it will remain undivided; as occurs where two masses of metal belonging to two owners are melted together the entire mass becomes the common property of both; and thus, in this instance where a tree is separated from the soil, there is all the more reason for considering it to belong to both owners, than is the case with a mass of metal; since it only forms one body composed of the same substance. It is in accordance with natural reason, however, that, after the separation of the stone or the tree, each of the two owners should have the same share of the same to which he was entitled while it remained in the earth.

84. Labeo, Abridgments by Javolenus, Book VI.

Whenever a partnership is formed by the direction of anyone, either with the son of the latter or with another person, a direct action can be brought against the one who was in view when the partnership was formed.

Book XVIII

1. Concerning the contract of purchase and agreements between purchaser and vendor (..)
2. Concerning a conditional sale during a certain time.
3. Concerning the condicional annulment of a sale.
4. Concerning the sale of an estate, or of a claim.
5. Concerning the rescinding of a sale, and when it is permitted to withdraw from a purchase.
6. Concerning the risk and advantages attaching to property sold.

7. Concerning the removal of slaves (..)

Tit. 1. Concerning the contract of purchase and agreements between purchaser and vendor, and what things cannot become the objects of the same.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

The origin of purchase and sale is derived from exchanges, for formerly money was not known, and there was no name for merchandise or the price of anything, but every one, in accordance with the requirements of the time and circumstances exchanged articles which were useless to him for other things which he needed; for it often happens that what one has a superabundance of, another lacks. But, for the reason that it did not always or readily happen that when you had what I wanted, or, on the other hand that I had what you were willing to take, a substance was selected whose public and perpetual value, by its uniformity as a medium of exchange, overcame the difficulties arising from barter, and this substance, having been coined by public authority, represented use and ownership, not so much on account of the material itself as by its value, and both articles were no longer designated merchandise, but one of them was called the price of the other.

(1) But while it may be doubted whether a true sale can be made to-day without the employment of coin, as, for instance, if I gave a toga and received a tunic instead; Sabinus and Cassius think that, in this case, there is a veritable purchase and sale,

but Nerva and Proculus are of the opinion that this is an exchange, and not a purchase. Sabinus gives Homer as an example, who relates that the army of the Greeks purchased wine with copper, iron, and slaves, as follows: "The long haired Greeks here purchased wine, some of them with copper, others with glittering iron, others with hides, others again with cattle, and still others with slaves." These verses, however, seem to indicate an exchange and not a purchase, like the following: "Jupiter, the son of Saturn, obscured the faculties of Glaucus until he changed arms with Diomedes, the son of Tydeus." In support of the opinion of Sabinus, the following can be quoted with greater effect, that is, where the same poet says, "He purchased with his possessions." The opinion of Nerva and Proculus is, however, the better one, for it is one thing to sell, and another to purchase; one thing to be a purchaser, and another a vendor; just as the price is one thing, and the merchandise another; but in an exchange it cannot be ascertained which is the purchaser and which is the vendor.

(2) Purchase is derived from the Law of Nations, and therefore it is accomplished by consent, and can be contracted between parties who are absent, by a messenger, as well as by letters.

2. Ulpianus, On Sabinus, Book I.

A purchase cannot be contracted between father and son, except where it has reference to castrense peculium.

1. No sale can take place without a price. It is not, however, necessary for the purchase-money to be actually paid, but an agreement perfects the sale without having been reduced to writing.

(3) The Same, On Sabinus, Book XXVIII.

Where an article is sold with the understanding that if it does not please the purchaser it shall not be considered to have been bought, it is settled that it is not sold under a condition, but that the purchase may be annulled conditionally.

4. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

A purchase is understood to take place where the object of it is a freeman, or a sacred or religious place, which is not susceptible of sale, if it is bought by a party who is ignorant of the fact:

5. Paulus, On Sabinus, Book V.

Because a freeman is not easily distinguished from a slave.

(6) Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Celsus, the son, says that you cannot purchase a man whom you know to be free, nor any other property if you know that it is not subject to alienation; as, for instance, sacred and religious places, or such as are not the object of commerce, but are public property, which, while they do not absolutely belong to the people, are used for public purposes, as, for instance, the Campus Martius.

1. Where a tract of land has been sold on three annual payments, with the understanding: "That if the money is not paid at the times indicated, the sale of the land shall be void, and if the purchaser should, in the meantime, cultivate said land and

harvest the crops from the same, they shall be returned if the sale is annulled, and the purchaser must make good to the vendor the amount of the price which is lacking, if he should fail to sell the property afterwards to someone else;" if the money is not paid at the stated times, it is established that the vendor will be entitled to an action of sale on this ground. We should not consider it confusing that where a purchase has been annulled, an action of sale can take place, for in the case of both purchase and sale consideration must rather be paid to the intention of the parties than to the language employed; and, according to what has been said with reference to the intention, it is evident that the understanding merely was that the vendor should not be bound to the purchaser if the money was not paid at the appointed time, and not that the mutual obligations of both purchaser and vendor should be released.

2. A condition established at the beginning of a contract can afterwards be changed by a different agreement; just as both parties can absolutely rescind a sale, where the acts which were to be performed by both of them have not yet been executed.

(7) Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Where the sale of a slave was made in the following terms, namely: "After he has rendered his accounts, according to the will of his master," it is conditional. Conditional sales are only concluded after the conditions have been complied with. In the condition of sale above-mentioned, does the master himself form his judgment according to his own will, or, in fact, should this be considered to have reference, in general terms, to the judgment of a good citizen? For if we understand the will of the master to be meant, the sale is void; just as if anyone made a sale under the condition, "If he should be willing," or where a party promises a stipulator, "I will pay ten aurei if I wish to," for it ought not to depend on the will of the debtor whether he is bound or not. It was therefore held by the ancient authorities that this clause rather had reference to the judgment of a good citizen, than to that of the owner of the slave. Hence, if the latter could have accepted the accounts of the slave, but did not do so or, if he did accept them, and pretends that he did not, the condition of the sale is fulfilled, and the vendor can be sued in an action on sale.

1. A purchase made in the following terms: "I will buy this of you at the same price you paid for it, or I will give the amount which I have in my chest," is valid. For the price is not uncertain, as the amount paid at the sale can readily be ascertained, as more doubt exists as to the sum for which the article was purchased, than there does with reference to the property itself.

2. Where anyone makes a purchase in the following terms: "I will purchase your land for a hundred aurei, and as much more as I can sell it for," the sale is valid, and is at once concluded: for the price, a hundred aurei is certain, that is, this price, however, will be increased if the purchaser should sell the land for a larger sum.

8. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Neither a purchase nor a sale can be held to take place without property which can be sold; nevertheless, crops, and the yield of cattle can properly be made the object of purchase; and when the births have taken place, as the transaction is complete, the sale is understood to be concluded. If, however, the vendor contrived that the crops should not be raised, or the cattle not be born, an action on purchase will lie.

1. A sale is, however, sometimes understood to be contracted without property being the object of the same, as, for instance, where a purchase is made dependent upon chance; which occurs where fish or birds which are yet to be caught, or money to be thrown to the populace, is bought. A purchase is also contracted even if nothing happens, because it relates to the expectation. Where the purchase has reference to money thrown to the populace, and the purchaser is deprived by eviction, of what he had secured, no obligation on the ground of purchase will be incurred; for the reason that this is understood to have been the intention of the parties.

9. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

It is clear that the consent of both parties is necessary in all sales and purchases. But if they differ either as to the price, or as to something else connected with the sale, it will be incomplete. Therefore, if I thought that I was purchasing the Cornelian Field, and you thought that you were selling me the Sempronian Field, for the reason that we disagree as to the object of the transaction, the sale will be null and void. The same rule applies where I was under the impression that you had sold me Stichus, and you believed that you had sold me Pamphilus, who was absent; for when there is a disagreement with reference to the object, it is apparent that the sale is of no effect.

1. If we disagree with reference to the name, but there is no dispute as to the object, the transaction of purchase and sale is undoubtedly valid; for a mistake in the name is of no consequence, when the property itself is agreed upon.

2. Hence, the question arises, where no mistake is made as to the object itself, but there is one as to the substance of which it is composed; as, for instance, if vinegar is sold for wine, copper for gold, or lead for silver or something else which resembles silver, whether there is a purchase and sale. Marcellus says, in the Sixth Book of the Digest, that, in this case, there is a purchase and sale, because the object was agreed upon, although there was an error with reference to the matter of which it was composed. I am of the same opinion, so far as the wine and vinegar are concerned; for, as they are very nearly the same thing, that is to say, the same substance, provided the wine becomes sour, but if it did not become sour but was so in the beginning, that is, if it contained vinegar, it will be held that one thing has been sold for another. In the other instances, however, I think the sale was null, whenever a mistake was made with reference to the substance of which the articles were composed.

10. Paulus, On Sabinus, Book V.

The case would be different where a party had actually sold gold, and the purchaser thought that it was a metal of less value, for then the sale will be valid.

11. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Otherwise, what can we say where a blind man was the purchaser, or where a mistake was made in the substance, or where he was unskilled in detecting the nature of substances; shall we hold that the parties have agreed as to the property? And how can he agree to it, who has not seen it?

1. If I think I am buying a virgin slave, when she, in fact, is a woman, the purchase will be valid; for there is no mistake as to her sex. If, however, I should sell you a woman, and you thought that you were buying a boy, for the reason that there is a mistake in the sex, the purchase and sale will be void.

12. Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

In all the questions above stated, the personality of the purchasers and vendors should be considered, and not that of those through whom the right of action on contract is acquired; for if my slave or my son who is under my control, makes a purchase in his own name, in my presence, the inquiry is not what my opinion is, but what the party who made the contract thinks.

(13) The Same, On Sabinus, Book IX.

If you sell a slave, knowing that he has the habit of running away, either to one of my slaves, or to a party whom I have directed to purchase him, and the latter is ignorant of the fact, and I am not; it is certain that you will not be liable to an action on purchase.

14. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

But what shall we say where both parties are mistaken as to both the substance and the nature of the object of the sale; as, for instance, where I think I am selling gold, and you think that you are purchasing gold, when, in fact, the metal is brass; or where, for example, two co-heirs sell a bracelet which is said to be of gold, at a high price to another co-heir, and it is discovered that it is, for the most part, copper? It is held that this is a sale, because the bracelet contained some gold, for if the article is gilt, even though I think it to be gold, the sale will be valid, but where copper is sold for gold the sale will not be valid.

(15) Paulus, On Sabinus, Book V.

Even though the parties may agree upon the article which is the object of the sale, still, if, in accordance with the course of nature, it ceases to exist before the sale is concluded, the purchase will be void.

1. A purchaser can take advantage of his ignorance, provided it is not that of an extremely careless man.

2. If you sell me my own property, and I am ignorant of the fact, and you deliver it to another by my direction, Pomponius does not think that my ownership passes, since it was not intended that mine should pass to the other party, but that yours

should do so. Therefore, the same rule applies where I intend to give some property of mine to another, and you deliver it to him under my direction.

(16) Pomponius, On Sabinus, Book IX.

The purchase of my own property is not valid, whether I made it knowingly or not, but if I buy it while unaware of the fact, I can recover what I paid, because no obligation arose.

1. It is no impediment to the sale, however, that only the usufruct of the property in question has been enjoyed by the purchaser.

17. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

It is, nevertheless, the duty of the judge, in a case of this kind, to reduce the price.

18. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Where the property purchased is jointly owned by the buyer and some one else, it should be said that the price must be diminished in proportion, and that the purchase will be valid with respect to a part of the property, and void with reference to the remainder. Where a slave, by the order of his master, in showing the boundaries of a field which has been sold, either by mistake or through fraud, includes more land than is embraced in the tract, it must be understood that he pointed out the

boundary-lines where his master intended he should do so. Alfenus states the same opinion where possession is delivered by a slave.

19. The Same, On Quintus Mucius, Book XLI.

What I have sold does not become the property of the purchaser, unless the price has been paid to me, or security has been furnished for payment, or unless we rely upon the good faith of the purchaser without any security.

20. The Same, On Sabinus, Book IX.

Sabinus gave it as his opinion that, if we wish anything to be made for us; as, for instance, a statue, a vase, or a garment, with the understanding that we shall give nothing but money for it; it is held that this is a true sale, and that it cannot be considered a hiring, if the material is not provided by the party for whom the article is to be made. The case is different where I furnish the ground upon which you are to build a house; since, in this instance, what constitutes the substance of the structure is provided by me.

21. Paulus, On Sabinus, Book V.

Labeo says that the ambiguity of an agreement should rather prejudice the vendor who mentioned the terms, than the purchaser; because the former could have stated them more clearly before anything had been done.

(22) Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

It is not superfluous to insert the following sentence in a contract of sale, namely: "If the property is, in any respect, sacred or religious, it will not be included," as this is only applicable to certain tracts of land of limited extent; for if the entire tract is religious, sacred, or public, the purchase will be void.

23. Paulus, On Sabinus, Book V.

The purchaser can revoke what he has paid on the ground of its not having been due.

24. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

An action on purchase will lie in the case of small portions of a tract, as above stated; because, while the place may not be expressly sacred or religious, still, it is included with the greater part of what is bought, as an accessory.

25. The Same, On Sabinus, Book XXXIV.

If the sale is made in the following terms: "Either this or that property," the purchase will apply to whichever property the vendor may select.

1. The person who sells the property is not required to transfer it to the purchaser, as he who makes a promise of land to a stipulator is compelled to do.

(26) Pomponius, On Sabinus, Book XVII.

If I, knowingly, purchase anything from a person whose property is forbidden to be sold, or from one to whom time has been granted to decide whether or not he will accept an estate, in such terms that he has no authority to diminish the assets of the estate; I will not become the owner of said property. The case will be different, however, if I purchase property from a debtor knowing that his creditor was being defrauded.

27. Paulus, On Sabinus, Book VIII.

He who buys property from anyone whomsoever, thinking that it belongs to him, buys it in good faith; but he who buys anything, from a ward, without the authority of his guardian, or where he is instigated by an impostor, whom he knows is not his guardian, will not be considered a bona fide purchaser; and this opinion was also held by Sabinus.

28. Ulpianus, On Sabinus, Book XLI.

There is no doubt whatever that anyone can sell property belonging to another, for there is a sale and purchase in this case, but the purchaser can be deprived of the property by legal process.

29. The Same, On Sabinus, Book XLIII.

When a slave is sold, his peculium is not sold with him, and therefore he is not held to be sold with his peculium, whether this has not been reserved, or whether it has been specifically stated that the sale did not include the peculium. Hence, if anything forming part of the peculium has been stolen by the slave, it can be recovered by an action, just like any other stolen property; provided the said property has come into the hands of the purchaser.

30. The Same, On the Edict, Book XXXII.

I think that the vendor is, nevertheless, entitled to an action for production, as well as to one on sale.

31. Pomponius, On Sabinus, Book XXII.

If any accessions have subsequently been made to the peculium, they must be returned to the vendor; as, for instance, the offspring of a female slave, and anything which has been obtained through the labor of a sub-slave.

32. Ulpianus, On the Edict, Book XLIV.

Where anyone sells shops used for banking purposes, or others which are built on public land, he does not sell the ground, but only the right; for as these are public shops, the use of them alone belongs to private individuals.

33. Pomponius, On Sabinus, Book XXXIII.

Where the following clause was inserted in a contract of sale: "The water-courses and gutters shall remain as they now are," and it is not added what water-courses or gutters are meant; the intention of the parties must, first of all, be considered. If this is not apparent, the construction will then be adopted which is prejudicial to the vendor, for the language is ambiguous.

34. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

If, in a sale of a tract of land, it is stated that: "The slave Stichus is included," and it cannot be ascertained which one is intended, where there are several slaves of that name and the purchaser had one in mind and the vendor another; it is established that the sale of the land will, nevertheless, be valid. Labeo, however, says that that Stichus should be delivered whom the vendor had in mind, and it does not make much difference what the value of the slave was, whether he was worth more or less than the property in which he was included, for we sometimes purchase property because of its accessories, for example, where a house is purchased on account of the marbles, statues, and paintings which it contains.

(1) A sale can legally be made of all the property which anyone has either in his possession, or which he may subsequently acquire; but there can be no sale of that which either the Law of Nature or of Nations, or the customs of the State, have removed from commerce.

(2) We cannot knowingly purchase a free man, nor can a purchase or stipulation based on the assumption that he may become a slave be admitted; although we have stated that property which is not yet in existence can be purchased; for it is not right to anticipate such a contingency.

(3) Moreover, if the purchaser and the vendor both know that the property sold has been stolen, no obligation will be contracted on either side. If the purchaser alone is aware of the fact, the vendor will not be liable; still, he cannot recover anything on the ground of the sale, unless he voluntarily furnishes what he agreed to do. Where, however, the vendor was aware that the property had been stolen, but the purchaser was ignorant of the fact, an obligation is contracted on both sides; and this also was stated by Pomponius.

(4) The purchase of one's own property is valid, only where the purchaser intended from the beginning to obtain possession of it from the vendor, and could obtain it by no other means.

(5) It is one thing to taste, and another to measure anything which is offered for sale; for the taste is an advantage, by giving the buyer his own opportunity to reject it; but the measure only enables him to ascertain the amount of the purchase, and not whether the article is sold for too large or too small a sum.

(6) If a purchase is made in the following terms: "Either Stichus or Pamphilus is purchased by me," the vendor has the right to deliver whichever one he pleases, as is the case in stipulations; but if one of them should die, the survivor must be delivered, and hence the risk of the first slave attaches to the vendor, and that of the second to the purchaser. But if both of them should die, the price will still be due, for the one who survives the other is always at the risk of the purchaser. The same must be said if the purchaser had the right to select which one he wished to have; provided it was only left to him which one he would purchase, and not whether he would make any purchase at all.

(7) A guardian, cannot buy the property of a ward. The same rule extends to similar cases, that is, to those of curators, agents, and persons who transact the business of others.

35. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Because earnest is often given where purchases are made, it does not follow that where this is not done the agreement is void; but only that it can be more easily proved that the price was agreed upon.

(1) It is settled that a transaction is imperfect when the vendor says to a party who wishes to buy: "You can purchase this for whatever price you wish to give, or for whatever you think just, or for whatever you consider the article to be worth."

(2) Certain authorities hold that a contract cannot be made for the purchase of deadly poison, because neither a partnership nor a mandate has any force in a case where criminality is involved. This opinion can, indeed, very properly be held with reference to substances which cannot be rendered useful to us, even with the addition of something else. Concerning substances, however, which, after having been mixed with others, lose their harmful nature to such an extent that antidotes and other healthful drugs can be made of them, a different opinion must be given.

(3) If anyone should direct a friend of his, who was about to take a journey, to look for his fugitive slave, and if he found him, to sell him; he cannot be said to have acted in violation of the Decree of the Senate, because he did not sell him, nor can his friend, if he sold him when he was present. A purchaser, also, if he buys a slave who is present, is understood to have engaged in a legal transaction.

(4) If property which is purchased is lost by theft, it must first be considered what had been agreed upon between the parties with reference to its safe-keeping. If no agreement appears to have been entered into, the same care in its custody should be required of the vendor as a good head of a household would exercise with regard to his own property. If he used such care, and the property was nevertheless, lost, he will be secure, for he can assign his right of action to recover it, as well as his right of personal action to the purchaser. Wherefore, we must consider the legal position of him who sells property belonging to

another, since he is not entitled to an action to recover it, or to a personal action either. On this account he should have judgment rendered against him, because if he had sold his own property, he would have been able to assign these rights of action to the purchaser.

(5) With reference to articles which are determined by weight, number, and measure (as, for instance, grain, wine, oil, and silver) the sale is held to be perfected in these instances as well as in others, only when an agreement has been made with reference to the price; and sometimes, even when an agreement has been made as to the price, the sale is not considered to have been perfected, unless the articles have been measured, weighed, or counted. For where all the wine, oil, grain, or silver, no matter how much there may be, is sold for a certain price, the same rule applies as in the case of other property. If, however, the wine was sold in separate jars, and the oil in separate vessels, the grain in separate measures, and the silver in separate weights, a certain price being fixed for each; the question arises at what time was the purchase perfected? This question might also be asked with reference to articles which are counted, where the price was fixed according to a certain number of said articles. Sabinus and Cassius hold that the purchase became complete when the articles were counted, measured, or weighed; because the sale is considered to have been made under the condition that you should measure them in individual vessels, or weigh them pound by pound, or count them one by one.

(6) Therefore, if a flock is sold as a whole, for a certain amount, the sale is held to be perfect after the price has been agreed upon; but if the animals are sold by the head at a certain price for each one, the rules which we have just laid down will apply.

(7) Where wine is sold from a wine-cellar, for example, a hundred measures, it is perfectly true, (and this also seems to be settled) that it will be entirely at the risk of the vendor before it is measured. It makes no difference whether a price has been fixed for the hundred measures, or where one has been agreed upon for each of them.

(8) Where anyone, in selling a tract of land, conceals the name of his neighbor from the purchaser, and the latter, having learned it, should not purchase the property, we hold that the vendor will be liable.

36. Ulpianus, On the Edict, Book XLIII.

Where anyone, in making a sale, puts a price on the property which he does not expect to demand, because he intends to donate said property, he is not held to have sold it.

37. The Same, Disputations, Book III.

Where anyone sells a tract of land which has descended to him by hereditary right, in the following terms: "You may purchase this land for the same amount for which it was bought by the testator," and it is subsequently ascertained that it was not purchased by the testator at all, but that it was given to him; it is held that the sale was made without any price, and therefore that it resembled one made under a condition, which is void if the condition did not take place.

38. The Same, Disputations, Book VII.

Where anyone sells property at a low price for the purpose of making a donation of the same, the sale will be valid; for we hold that a sale made of the entire amount of anything is not valid where this is done solely for the sake of making a donation, but when the property is sold at a lower price on account of a donation, there is no doubt that the sale will be valid. This rule applies to transactions between private individuals; but when a sale is made at a low price on account of a donation between husband and wife, it is of no force or effect.

(39) Julianus, Digest, Book XV.

Where a debtor has redeemed property pledged to his creditor, he will not be liable to an action on sale as the purchaser of his own property, and all the rights of his creditor will remain unimpaired.

1. It is probable that where anyone sells olives which are still hanging on the trees, and stipulates for ten pounds of the oil to be obtained from the same, that he intended to be paid by what is obtained therefrom up to ten pounds of oil. Therefore, if the purchaser can only extract five pounds of oil from said olives, it is held by several authorities that he will not be liable for more than the five pounds of the oil which he has obtained.

40. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book IV.

A man who sold a tract of land stated in the contract: "That the purchaser should measure the land within the next thirty days, and should give him notice of the measurement, and if he did not do so Within that time, the vendor should be released from his obligation." The purchaser gave notice of the measurement within the stated time, Which was found to be less in extent than he supposed, and on this account he received money from the vendor. He afterwards sold the land, and when he himself was measuring it for his own purchaser, he found that there was very much less land in the tract than he thought there was. The question arose whether the amount of the deficiency could be recovered from his vendor. The answer was that the terms of the contract should be examined. For if it had been stated "That the purchaser should measure the land within the next thirty days, and notify the owner how much was lacking in the measurement," and he notified him after the thirtieth day had passed, it would be of no advantage to him; but if it had been set forth in the agreement "That the purchaser should measure the land within the next thirty days, and notify him of the measurement of the same," even though he notified him that the

tract was smaller in size than had been supposed, he could, even after several years, bring an action to recover the value of the deficiency.

(1) In a contract for the sale of land the vendor granted the right to obtain water; and the question arose whether a right of way to the water was also included. The answer was that this seemed to have been the intention of the parties, and therefore that the vendor was compelled to grant a right of way.

(2) A party who sold a field, stated that it contained eighteen jugera, and stipulated that after it had been measured he should receive a certain price for each jugerum. The field was found to contain twenty jugera, and it was held that payment for twenty was due.

(3) The vendor of a tract of land reserved the grain that had been sowed with the hand, and on the tract a crop had grown from grain which had fallen from the stalk. The question arose whether this was included in the contract. The answer was that the intention should be carefully considered, but, according to the terms of the agreement, the intention seemed to be that what had fallen from the stalk should not be included, any more than if it had fallen from the sack of the sower, or had grown from seeds dropped by birds.

(4) Where a party sold a tract of land and reserved the entire crop of the same, it was held that reeds and wood that were cut were included in said crop.

(5) A slave stated that casks which were on land belonging to his master were accessory to the same. It was held that the casks, which had been bought by the slave who had cultivated the land, and which formed part of his peculium, should be delivered to the purchaser.

(6) The wheel also by which the water is drawn is a part of the building as well as the bucket.

41. Julianus, On Urseius Ferox, Book III.

A certain person attempted to purchase a tract of land from another who had encumbered it, with the understanding, "That it should be considered to be purchased by him, if the vendor released the land, provided he did so before the Kalends of July." The question arose whether he could properly bring an action of purchase founded on such an agreement, to compel the vendor to remove the encumbrance from the land. The answer was that we should ascertain the intention of the purchaser and vendor, for if it had been intended that the vendor should remove the lien from the land absolutely, before the Kalends of July, the action on purchase should be brought to compel him to do so, and that the purchase was not understood to be made under a condition; as, for instance, if the purchaser had addressed the vendor as follows: "I will buy your land if you will remove the lien on the same before the Kalends of July," or "If you will redeem it from Titius before that date." Where the purchase was made under a condition, proceedings cannot be instituted until the condition has been complied with.

1. You sold me a table plated with silver, with the understanding that it was solid, neither of us being aware that it was not. The sale is void, and the money paid on account of it can be recovered.

42. Marcianus, Institutes, Book I.

Masters cannot, either themselves or by their agents, dispose of slaves, even if they have been guilty of criminality, for the purpose of having them fight with wild beasts. The Divine Brothers also stated this in a Rescript.

43. Florentinus, Institutes, Book VIII.

Whatever is stated, while sales are being made, in praise of the property, will not bind the vendor, if the truth be clearly apparent; as, for example, where the vendor says that a slave is handsome, or a house well constructed. If, however, he should allege that the slave is well educated, or a skilled artisan, he must make his statements good, for he sold the property for a higher price by reason of them.

1. There are certain promises which do not bind the vendor if the property is in such a condition that the purchaser cannot be ignorant of it; as, for instance, where anyone buys a slave whose eyes have been torn out, and the vendor stipulates with regard to his soundness, for he is held to have stipulated for every other part of his body, with the exception of that in which he deceives himself.

2. The vendor should warrant that he is not guilty of fraudulent intent; and this not only applies where he speaks ambiguously for the purpose of deceit, but also where he treacherously and artfully dissimulates.

44. Marcianus, Rules, Book III.

Where anyone buys two slaves at the same time for one and the same price, and one of them dies before the sale is concluded, the purchase of the one who survives is void.

45. The Same, Rules, Book IV.

Labeo states in the Book of Recent Cases that, where anyone purchases, as new, clothing which has been renovated, it is held by Trebatius that the purchaser must be indemnified to the extent of his interest, if he ignorantly bought the renovated clothing. Pomponius also approves of this opinion, in which Julianus concurs, for he says that if the vendor was ignorant that the clothing was not new, he will be liable only for the value of the property itself, but if he was aware of the fact, he will also be liable for damages sustained by the purchaser on that account, just as if he had ignorantly sold a vase plated with gold for a solid one, for he must make good the gold which he sold.

46. The Same, On Informers.

It is not lawful for anyone holding a public office to purchase property belonging to the same, either himself or by any other person; otherwise, he will not only lose the property, but he can also be sued for fourfold damages, in accordance with the Constitution of Severus and Antoninus. This rule applies to the Steward of the Imperial Household. It can only be enforced, however, where permission to make such a purchase has not been expressly granted to the official in question.

(47) Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

If the servitude of a water-course is attached to a field, the right to take the water passes to the purchaser, even though nothing had been said with reference to it; just as the pipes through which the water is conducted also do,

(48) Paulus, On Sabinus, Book V.

Even though they are outside the house.

49. Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

And even though the right to take the water does not follow, for the reason that it has been lost; still, the pipes and the ditches, so long as they are connected, belong to the purchaser as a part of the premises. This Pomponius also stated in the Tenth Book.

50. The Same, On the Edict, Book XI.

Labeo writes that if you sell me a library on condition that the Campanian Decurions will sell me a site on which I can build it, and I am not to blame for not obtaining the latter, there is no doubt that an action De praescriptis verbis can be brought to force me to comply. I think that an action on sale can also be brought, just as if the condition had been fulfilled, since the purchaser is responsible for its not having been done.

51. Paulus, On the Edict, Book XXI.

The banks contiguous to a tract of land which has been sold, are not embraced in the measurement of the latter, because they do not belong to anyone, but are open to all by the Law of Nations; and this also applies to highways, and religious and sacred places. Therefore it is customary to provide for any advantage of the vendor, by expressly stating that highways, the banks of streams, and public places are not included in the measurement of the property.

52. The Same, On the Edict, Book LIV.

The Senate decreed that no one should demolish a building in town or country, with a view to obtaining more for it, and that no one should buy or sell any of the materials of the same in the course of trade. The penalties fixed for those who violate this Decree of the Senate are, that he who made the purchase will be compelled to pay twice the amount of the price into the Public Treasury, and with reference to him who sold the materials, the sale shall be considered void. It is clear that if you pay me the purchase-money, since you are required to pay double the amount into the Treasury, you can recover the same from me because the sale is void, so far as I am concerned. This Decree of the Senate becomes operative, not only where a party sells his country seat or his town residence, but also where he sells one belonging to another.

53. Gaius, On the Provincial Edict, Book XXVIII.

In order for the property to vest in the purchaser, it is not material whether the price is paid, or a surety given on this account. What we have stated with reference to a surety must be understood to be of wider application where security is given to the vendor for the purchase-money in any way whatsoever; for example, by means of another debtor, or by the delivery of a pledge; and in these instances it is the same as if the price had been actually paid.

54. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Where property is sold in good faith, the sale should not be annulled for a trifling reason.

55. The Same, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

A sale without consideration and imaginary, is considered not to be made at all, and therefore the alienation of the property is not taken into consideration.

56. The Same, On the Edict, Book L.

Where anyone sells a female slave under the condition that she shall not be prostituted, and if this is violated he shall have a right to take her back; he will have power to do so, even if the slave has passed through the hands of several purchasers.

57. Paulus, On Plautius, Book V.

I purchased a house, both the vendor and myself being ignorant at the time when the sale was made that it had been burned. Nerva, Sabinus, and Cassius say that nothing was sold, even though the site remained, and that the money which had been paid could be recovered by suit. If, however, any part of the building was left, Neratius says that, in questions of this kind, it is important to ascertain how much of it escaped being consumed, and if the greater portion of the same was burned, the purchaser cannot be compelled to perfect the contract, and can even recover whatever he may have paid. If, however, half of the house, or even less than half, has been burned, the purchaser will be compelled to comply with the conditions of the sale, after an appraisement of the property had been made in accordance with the judgment of a good citizen; and whatever diminution of value was found to have been occasioned by the fire should be deducted from the amount to be paid by the purchaser.

1. But if the vendor knew that the house had been burned, and the purchaser was ignorant of the fact, the sale will not stand, if the entire building was destroyed before the transaction took place. If, however, any part of the building remains, the sale will be valid, and the vendor must refund to the purchaser the amount of his interest in what was destroyed.

2. In like manner, also, the question should be discussed from the opposite point of view, that is, where the purchaser was aware that the house had been burned, but the vendor was ignorant of it; and in this case the sale must stand, and the entire price be paid by the purchaser to the vendor, if this has not already been done, for if it has been paid it cannot be recovered.

3. Where both purchaser and vendor knew that the house had been entirely, or partially destroyed by fire, the transaction is of no effect, on account of fraud being set off on both sides, and a contract which depends upon good faith cannot stand where both parties are guilty of deceit.

58. Papinianus, Questions, Book X.

The purchase of land is not held to have been contracted for where the trees situated thereon have been overthrown by the wind, or consumed by fire, if it was made in consideration of said trees (as, for instance, in the case of olive trees), and this is true, whether the vendor was aware of the fact, or was ignorant of it. For whether the purchaser was aware of it or not, or whether both parties were aware of it, the same rule prevails which, in previous instances, have been laid down with reference to buildings.

59. Celsus, Digest, Book VIII.

When you sell a tract of land and do not state that it is in the very best possible condition, the opinion held by Quintus Mucius is correct, namely, that the vendor must deliver the property not free from all encumbrances, but as it was at the time. The same must be said to apply to urban estates.

(60) Marcellus, Digest, Book VI.

It was included in the terms of a sale of land that the purchaser should be entitled to sixty casks as accessory to the same, and as there were a hundred of these, it was held that the vendor had the power to select those which he wished to furnish.

61. The Same, Digest, Book XX.

I think that I can purchase my own property under a condition, because a case might arise where it would cease to be mine.

62. Modestinus, Rules, Book V.

Where a person administers a public office in a province, or serves there as a soldier, he cannot purchase land in said province, unless Where property which belonged to his ancestors is sold by the Treasury.

1. Where a party ignorantly purchases sacred, religious, or public places, supposing them to belong to private individuals, it is held that the purchase is void; and an action on sale can be brought against the vendor by the purchaser, to recover the amount of the interest he had in not being deceived.

2. Where property is purchased in bulk, it is done at the risk of the purchaser, provided the vendor is not guilty of fraud, even if the property has not been transferred.

(63) Javolenus, On Cassius, Book VII.

Where a master orders his slave to sell property to a certain person, and he sells it to another, the sale will not be valid. The same rule applies to a person who is free, since a sale cannot be made to a party to whom the owner was unwilling that the property should be sold.

1. Where the contents of a tract of land have been described, it is superfluous to mention the boundaries of the adjacent tracts. If they are mentioned, it is also necessary to state the names of the vendors of the same, if any of them should happen to have adjoining land.

64. The Same, Epistles, Book II.

"The tract of land is purchased for myself and Titius." I ask whether the sale includes a portion of said land, or the whole of it, or whether it is void? I answered: I think that the mention of Titius is superfluous, and therefore that the purchase of the entire tract is mine.

65. The Same, Epistles, Book XI.

An agreement was made between you and myself that you would sell me a certain number of tiles at a special price. What would you do in a case of this kind, would you consider it to be a sale or a lease? The answer was that, if it was agreed I should furnish you with the material for the tiles to be made on my land, I think it would be a purchase, and not a lease; for a lease only exists where the material of which anything is made always remains the property of the same party, but whenever it is changed and alienated, the transaction should be understood to be rather a purchase than a lease.

66. Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

In the sale of a tract of land certain things should be guaranteed, even though they may not be contained in the agreement; for example, that the purchaser will not lose the land or the usufruct of the same by the assertion of a superior title. Again, there are certain things which the vendor is not compelled to provide unless they are expressly mentioned; as, for instance, a right of way, a pathway, a road on which to drive cattle, and a water-course. This rule also applies to urban servitudes.

1. Where land which is sold is entitled to a servitude, and the vendor did not mention the fact, but, being aware of it, kept silent, and on this account the purchaser of the property, by not making use of the servitude through ignorance during the time established by law, lost it; certain authorities very properly hold that the vendor is liable to an action of purchase on the ground of fraud.

2. Quintus Mucius says that anyone who mentions raw materials as not appurtenant to a house or a tract of land, states the same thing twice, for raw materials are things which belong neither to a house nor to land.

67. The Same, On Quintus Mucius, Book XXXIX.

Where an alienation of property is made, we transfer the ownership of the same to the other party, together with its accessories, that is, in the same condition as if the property had remained in our hands; and this rule applies to all cases under the Civil Law, unless something to the contrary has been expressly stated.

68. Proculus, Epistles, Book VI.

If, when you sell a tract of land, you state in the contract that whatever you collect from the lessee as rent, shall belong to the purchaser; I think that you should not only show good faith, but also exercise diligence in the collection of said rent; that is to say, that you shall not merely avoid all fraudulent intent but also all negligence.

1. Some persons are accustomed to add these words, "The vendor is without fraudulent intent," and, even if this is not added, there should be no fraudulent intent.

2. The vendor is not held to be free from fraudulent intent if he performs any act, or anything is done, to prevent the purchaser from obtaining possession of the land. In this instance, therefore, an action on purchase can be brought, not to compel the vendor to deliver the mere possession, since it might happen for many reasons that he could not do so, but in order that, if he has been guilty, or is now guilty of bad faith, an appraisalment of damages for the same may be made.

69. The Same, Epistles, Book XI.

Rutilia Polla bought the lake at the corner of the Sabatine estate, and ten feet of ground around said lake. I ask if the lake should become larger, whether the ten feet of land due to Rutilia Polla are those which are under water, or the ten feet around the water, after the lake has increased in size? Proculus answered: "I think that the lake which Rutilia Polla bought was sold to her in the condition that it was at the time, with the ten feet of land which then surrounded it, and because the lake afterwards increased in size she should not be entitled to the possession of more ground than she purchased."

70. Licinius Rufinus, Rules, Book VIII.

Many authorities held that the purchase of a freeman could be made, provided the transaction took place among parties ignorant of the facts. It has been decided that the same rule applies even if the vendor knows that this is the case, and the purchaser is ignorant of it; for if the purchaser, knowing a man to be free, buys him, the purchase will be void.

71. Papirius Justus, Constitutions, Book I.

The Emperors Antoninus and Verus made use of the following words in a Rescript addressed to Sextus Verus: "It is in the power of the contracting parties to fix the price and the measure of the wine with reference to which they are negotiating, for no one can be compelled to sell if he is not content with the price or the measure of the article; especially where there is no violation of the custom of the country."

(72) Papinianus, Questions, Book XII.

Where, after the contract is made, the parties deduct something from the property purchased, this is considered to be included in the original contract, but where they make additions, we do not think that these form part of the contract. This takes place where something is added which supports the purchase; for instance where a bond for double the amount is furnished, or where a bond is furnished together with a surety. But in case the purchaser brings an action where the agreement is not valid, and

the vendor also brings one, he will also have the right to avail himself of an exception. The question has very reasonably been asked whether the same rule applies where the price has been subsequently increased, or diminished; since the substance of the purchase consists of the price. Paulus states in a note that where everything remains in its original condition, and an agreement is afterwards made with reference to the increase or diminution of the price, the parties are held to have withdrawn from their former contract, and a new purchase to have been made.

1. Papinianus says that where a sale is made in the following terms, namely: "This sale shall be void if it has reference to anything sacred, religious, or public," and the property is not in public use, but belongs to the Treasury, its sale will be valid, and the vendor cannot avail himself of an exception because it will not be operative.

73. The Same, Opinions, Book III.

If a temple is destroyed by an earthquake, the site of the building is not profane, and therefore cannot be sold.

1. Where ground has been used for a garden, or for some other kind of cultivation, within the wall enclosing a tomb, it is profane and belongs to the purchaser, if the vendor did not expressly except it.

74. The Same, Definitions, Book I.

Possession is held to have been transferred where the keys of a warehouse containing merchandise have been delivered, provided they are given up at the said warehouse; and when this is done, the purchaser immediately acquires ownership, and possession of the same, even though he does not open the warehouse; and if the merchandise does not belong to the vendor, the right of usucaption begins immediately to run.

75. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Where anyone sells a tract of land, under the condition that he himself should hold it under a lease or payment of a certain sum, or that the purchaser cannot sell it to anyone else but the vendor himself, or where some similar provision is agreed upon; the vendor has a right to bring an action on sale to compel the purchaser to comply with his contract.

(76) Paulus, Opinions, Book VI.

Casks which are buried in warehouses are held to have been transferred with the sale of the former, unless they are expressly excepted.

1. The person who succeeds to the rights of a purchaser can avail himself of the same defence which the purchaser himself could have employed, including even that of prescription based on long possession, if the possession of both purchasers has lasted during the time established by law.

77. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book IV.

In a contract for the sale of land, the quarries on said land, wherever they might be, were reserved, and after a long time quarries were found on said land. Tubero gave it as his opinion that they belonged to the vendor; Labeo held that the intention should be considered, and if this could not be ascertained, the said quarries could not be held to have been reserved, for no one would sell or reserve something which was not in existence, and no quarries are in existence unless they are visible and are worked. In case a different interpretation should be given, the entire tract would constitute a quarry if there should happen to be stone under all of it. I approve this opinion.

(78) Labeo, Last Works, Epitomes of Javolenus, Book IV.

It was stated in a contract that certain water-pipes referred to in a sale belonged to the purchaser. The question arose whether the building from which the water was conducted by the pipes was an accessory? I answered that it appeared that the intention was that it should be an accessory, although this was not contained in the written instrument.

1. You purchased a tract of land from a certain person, the guardianship of whose son you afterwards administered, but you did not obtain possession of said land. I stated that possession could be delivered to you by causing the ward and his family to leave the premises, and that then you could enter into possession of the same.

2. A man purchased a tract of land under the condition that possession of it should be delivered to him as soon as the price was paid. He died leaving two heirs, if one of them should pay the entire sum, he could retain his share in an action in partition; but if he only paid a part of the price, he could not bring an action on purchase against the vendor, since a debt contracted in this way cannot be divided.

3. Where you sell grain which is uncut, and agree to make good any loss sustained by force, or by bad weather, and the said grain is destroyed by snow; if the fall was very great, and more than what usually took place at that season, an action on purchase can be brought against you.

79. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book V.

You sold half of a tract of land on condition that the purchaser would lease you the other half, which you reserved for the term of ten years at a certain rent, payable annually. Labeo and Trebatius deny that an action on sale can be brought, to compel the purchaser to comply with what he agreed to. I am of the contrary opinion, even if you sold the land at a very low price in order that this lease might be made to you; for this is held to be part of the price of the land, since it was sold under this agreement. This is the law at the present time.

80. Labeo, Last Works, Epitomes of Javolenus, Book V.

Where a vendor in a sale reserves all crops which have been sowed by hand, those which have been permanently planted are not held to have been reserved, but only such as are usually sowed every year, in order that their yield may be gathered; for, if this was interpreted otherwise, all vines and trees would be held to have been reserved.

(1) I stated that a purchase could not be made of property in the following terms, namely: "I shall enjoy the right to have my house project over yours," and that on this account an action on purchase can be brought.

(2) The right to cut wood was sold for the term of five years, and the question arose to whom the acorns which might fall would belong? I am aware that Servius gave it as his opinion that what appeared to be the intention of the parties must be followed in this instance. If, however, this cannot be ascertained, any acorns which fell from trees, which were not cut down will belong to the vendor, and those which remained on the trees which were cut down, will be the property of the purchaser.

(3) No one can be held to have sold property whose ownership is in question, unless it was delivered to the purchaser; for this is either a lease, or some other kind of a contract.

81. Scaevola, Digest, Book VII.

Titius, when he borrowed a certain sum at interest, pledged or hypothecated lands, and gave Lucius as surety, whom he promised to release from liability within the next three years, and, if he did not do so at the appointed time, and the surety paid the debt, he directed him to hold, as purchaser, the lands which he had encumbered to his creditors. I ask if Lucius, as surety, should not be released by Titius and should pay the creditor, whether he would be the purchaser of the aforesaid lands? The answer was that if the surety was to have the land as a purchase, and not on account of the obligation, the purchase was made under a condition, and an obligation was contracted.

1. Lucius Titius promised to furnish a hundred thousand measures of grain annually from his own land to that of Gaius Seius. Lucius Titius afterwards sold his land, and inserted the following words in the contract: "The land of Lucius Titius is sold today, and is to be held subject to the same rights and the same conditions as it is now held by the vendor." I ask whether the purchaser is responsible to Gaius Seius for the delivery of the grain. The answer was that, according to the facts stated, the purchaser is not bound to furnish it.

Tit. 2. Concerning a conditional sale during a certain time.

(1) Paulus, On Sabinus, Book V.

A conditional sale during a certain time is made as follows: "Such-and-such a tract of land is considered to be purchased by you, unless before the first Kalends of next January, I can obtain better terms by which I can relinquish the ownership of the same."

2. Ulpianus, On Sabinus. Book XXVIII.

Whenever land is sold for a certain period, it should be determined whether the sale is absolute, or under some condition, and inquiry should be made whether it is not undoubtedly conditional. It seems to me to be the better opinion that the interpretation of the contract depends upon what was the intention of the parties, for if it was understood that the sale should be annulled if more advantageous terms were offered, the purchase is absolute, and will be rescinded if the condition takes place. If, however, the intention was that the purchase should be perfected if better terms were not offered, the purchase will be a conditional one.

1. Therefore, where, in accordance with the distinction which we have made, the sale is absolute, Julianus states that he to whom the property was sold under such conditions, can acquire it by usucaption, and has a right to the crops and all the accessories, and the loss will be his if the property should be destroyed.

(3) Paulus, On Sabinus, Book V.

Since, after the destruction of the property the condition of the vendor cannot be improved.

4. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Where a sale is conditional, Pomponius denies that the purchaser has the right of usucaption, and that the crops do not belong to him.

(1) Julianus asks the following question in the Fifteenth Book, namely: If during the time appointed for the sale the property should be destroyed, or a female slave should die, can the addition of her offspring or of the profits be allowed on this account? Julianus denies that this can be done, because it is not customary for the addition of property, other than of that which was sold, to be allowed.

(2) Julianus also asks in the same Book. If two slaves have been sold for twenty aurei conditionally, for a certain time, and one of them flies, and afterwards a purchaser appears to buy the surviving slave, and makes an offer of more than twenty aurei, will the first contract be annulled? He says that this example is different from the one relative to the offspring of the slave, and therefore, that, in this instance, the first purchase is rescinded, and the second may be concluded.

(3) Marcellus, however, states in the Fifth Book of the Digest that, where a tract of land is sold subject to the condition of a better offer, and the latter is made, if the purchaser has pledged the property, it will cease to be encumbered; for which it may be inferred that the purchaser is the owner during the intermediate time, otherwise the pledge will not be valid.

(4) Julianus also says in the Eightieth Book of the Digest, that he who purchases land dependent upon better terms being offered within a certain time, can avail himself of the interdict *Quod vi aut clam*, for he is entitled to this interdict whose interest it is that such an event should not take place. He says, however, that where land is sold under such a condition, both its advantages and disadvantages belong to the purchaser before a sale is made to a third party; and therefore that, if any forcible or clandestine act is performed, the first purchaser will be entitled to an interdict, even though better terms had been offered; but he also says that he can bring this action, just as he can claim the crops which he has gathered from the property sold.

(5) Therefore, where the sale is annulled after having been absolutely made, or where the condition under which it was contracted is not complied with, if better terms are offered, (on the supposition that there is a spurious buyer), Sabinus very properly states that the property belongs to the first purchaser, because better terms do not seem to be offered, as another genuine purchaser did not appear. Where, however, another purchaser appears, but does not offer better terms than the former one, it must also be said that everything remains in the same condition as if he had not appeared.

(6) Better terms are held to be offered where an addition is made to the price. If, however, the price is not increased, better terms are held to be offered if the payment of the price is rendered more easy, or is made sooner. Again, if a more convenient place for payment is mentioned, better terms are also held to have been offered, and this Pomponius stated in the Ninth Book on Sabinus. He also says that better terms are likewise held to have been offered if a more solvent party presents himself as a purchaser. Hence, if another purchaser is willing to give the same price, but agrees to buy the property under less onerous conditions, or does not require security, better terms are held to be offered. The same opinion must be approved if he is ready to purchase the property for a lower price, but releases the vendor from conditions which were burdensome to him in the first transaction.

5. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

For whatever contributes to the convenience of the vendor should be considered as affording more advantageous terms.

(6) Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Moreover, what has been stated, namely, that the crops gathered in the meantime belong to the first purchaser, is only true so long as a purchaser does not appear who offers better terms, or where one who does appear is proved to be false. If, however, another purchaser appears, it is settled that the first one must return the crops to the vendor; and this Julianus stated in the Forty-eighth Book of the Digest.

1. Where anyone appears who offers better terms, and then the first purchaser bids against him, and the property remains in his hands; it may be doubted whether he is entitled to the crops, as he would have been if no better terms were offered; or whether they belong to the vendor, even though the first purchaser is the one who made the better offer. I think that the last conclusion seems to be reasonable, but still, it is important, as Pomponius says, to ascertain what was the intention of the parties.

7. Paulus, On Sabinus, Book V.

The vendor can adjudge the property to the last purchaser, where better terms are offered, unless the former is ready to bid a larger sum.

8. The Same, On the Edict, Book XXXIII.

The vendor is required to notify the first purchaser, where better terms are offered, so that, if the other has increased the price, he can do so likewise.

9. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Sabinus says that the vendor can reject the better terms offered, and adhere to the first proposal, if he considers it preferable, and we have adopted this rule. But what should be done, if the intention of the parties had been expressly stated to be that the purchaser could withdraw his offer in case a better one was made? It must be said that the first purchase is annulled, even if the vendor does not accept the second one.

10. Julianus, Digest, Book XIII.

Where, however, a pledge has been sold by a creditor in the case of a conditional sale, he cannot be held to have acted in good faith, if he does not accept the increased price. But what if the new purchaser was poor, and had intervened only for the purpose of preventing the sale? The creditor can adjudge the property to the first purchaser without incurring any risk.

(11) Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

The opinion of Sabinus, namely, that land cannot be sold a second time where it is subject to a condition of this kind, he defends by the following argument. He holds that the land at once became the property of the first purchaser, just as if better terms were not offered when it was not adjudged positively to the second purchaser, but only with the view to another

bidding up the price. Julianus, however, says in the Fifteenth Book of the Digest, that the intention of the contracting parties is a matter of much importance, and that there is nothing to prevent the land from being frequently transferred, provided this is done by the vendor after the first, second, or third bid.

1. Sabinus also says that, where of three vendors two adjudge the property to the last purchaser, but one did not consent that this should be done, the share of the latter will belong to the first purchaser; and this is true where the vendors sold their shares to different parties,

(12) Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Even though the shares of the vendors were unequal.

13. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Where all three parties sold their shares at the same price, it must be said that the entire property belongs to the first purchaser; just as if someone had sold me an entire tract of land for a time under this condition, and afterwards had adjudged half of it to another party at a higher price. Celsus states in the Eighth Book of the Digest, that Mucius, Brutus, and Labeo were of the same opinion as Sabinus. Celsus also approves this opinion, and he adds that he is surprised that it had been remarked by no one that if a first purchaser had made a contract with the understanding that he was unwilling to make the purchase unless the entire property was included, he could not be compelled to buy that portion which one of the joint-owners refused to adjudge to a subsequent purchaser.

1. It is true, however, that one of the vendors can himself offer better terms, because we can also purchase our share along with the remainder of the entire property.

14. Paulus, On Sabinus, Book V.

If a vendor pretends that better terms have been offered, while, in fact, the price was lower; and he should sell the property to the party for this, or for the same that had been previously offered, he will be liable to both purchasers for the entire amount.

1. Where the purchaser provides another who is not solvent, and the land is adjudged to him, Sabinus says, "I do not see how the property can be purchased by the former, since another and a genuine sale has subsequently been made." It is true, however, that where the vendor has been deceived, he will be entitled to an action on sale against the first purchaser, to the extent that he was interested in not having this done. By means of this action, the vendor will recover the crops which the first purchaser gathered, as well as damages to the extent that the property was deteriorated by the negligence or fraudulent acts of the latter. This opinion was also held by Labeo and Nerva.

2. But where neither of the parties provided the new purchaser, but the land was adjudged to him on account of the larger amount which he offered, even though he may not be solvent, the first purchase is annulled; because what the vendor approved is understood to be more advantageous, since he had the right not to adjudge the property to the last purchaser.

3. Where, however, a ward purchases property at a higher bid, without the authority of his guardian, if the vendor accepts his bid the first purchase will be annulled; and the same rule applies to the case of a slave belonging to another. It would be otherwise, however, if the vendor, through mistake, should adjudge the property to his own slave, or to his son who is under his control, or to the owner of the property himself, because there can be no sale under such circumstances. On the other

hand, if he should adjudge the property to the slave of another whom he believed to be free, he would be liable; and the case will be similar to that of an insolvent debtor.

4. Where a purchaser offers better terms, he acquires nothing except the property which is sold.

5. Still, however, better terms are not offered where another party is willing to pay the same price, because he does not obtain the crops which belonged to the first purchaser, since these are not the object of the transaction between a second purchaser and the vendor.

15. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Where land has been sold conditionally in this manner, and the vendor dies before the expiration of the time, or his heir appears afterwards, or does not appear at all, the land will belong to the first purchaser; because it cannot be understood that better terms have been offered which would be accepted by the owner, since he who sold the property is no longer living. Where, however, the heir appears before the expiration of the time, better terms can be offered to him.

(1) When a tract of land is sold subject to a condition of this kind, and more has been paid for it with the understanding that such accessories as have not been received by the first purchaser shall be delivered to the second; if these accessories are not less in value than the increase of price of the second sale, the former sale will be valid, because, if they are less, the terms of the second sale will not be more advantageous than those of the first. A similar estimate should also be made where a longer time for - payment is granted the second purchaser, in order that the calculation of the interest may be made for the additional time.

16. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

The Emperor Severus stated in a Rescript: "Just as where a house is sold under a condition in this manner, the profits must be restored to the vendor, in case of a better offer; so he will be entitled to retain the income from the property where he shows that it is not sufficient to pay the necessary expenses which the first purchaser proves that he has incurred in the meantime." I think that the Emperor had the action on sale in his mind.

17. Julianus, Digest, Book XV.

Where two slaves have been thus conditionally sold separately for ten aurei, and someone appears who says that he will pay thirty for both; it should be ascertained whether he wishes to add ten to the price of one, or five to the price of each. In the first instance, the slave to whose price the addition is made, will not be bought by the first purchaser, and, in the second instance, both slaves will belong to the second. If it is uncertain to the price of which one an addition is made, it will be held that the first purchase is not annulled.

18. Africanus, Questions, Book III.

Where a tract of land has been sold conditionally in this manner to two partners, and one of them increases the price, it is very properly held that the first sale is annulled, even with reference to the share of the party who increases the amount.

19. Javolenus, On Plautius, Book II.

Where a tract of land has been sold dependent upon a better offer being made, and a higher price is subsequently offered, and the vendor adjudges the said tract to the second purchaser, together with another adjoining it, and does this without fraudulent intent; he will not be liable to the former purchaser, even though he not only sold him what was included in the offer at a higher price, but also another tract; still, if the vendor was not guilty of fraud, the transaction with the first purchaser is at an end, for it should only be considered whether the transfer to the second purchaser was made in good faith.

20. Papinianus, Opinions, Book III.

The first purchaser, after better terms have been offered by another, cannot bring an action against the second for the money paid to the vendor, unless in compliance with the terms of the stipulation a substitution was made of the second purchaser for payment.

Tit. 3. Concerning the conditional annulment of a sale.

(1) Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Where a tract of land is sold conditionally on the payment of the purchase-money, it is held rather to be annulled under a condition, than to be contracted under one.

2. Pomponius, On Sabinus, Book XXXV.

Where the vendor of a tract of land provides in a contract that if the money is not paid at the appointed time the property shall not be considered sold, the latter clause is understood to mean if the vendor wishes that it should not be sold, because this provision is made for his benefit. For if it was understood in another sense, and the house which was purchased should be burned, the purchaser would have it in his power, by not paying the money, to annul the sale of property which was at his own risk:

3. Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

As the clause relative to the annulment of the sale in case of non-payment, which is inserted in the contract, is dependent upon the will of the vendor, for, if unwilling to do so, he cannot be compelled to carry it into execution.

(4) Paulus, On the Edict, Book XXXII.

Where a tract of land has been sold conditionally upon payment of the purchase-money, that is to say, that the sale will be void if the price is not paid within a certain time; let us consider in what way the vendor can proceed with reference to the land as well as the profits which he has received therefrom, and also in case the land has become deteriorated through the act of the purchaser. The purchase, indeed, is at an end, but it has already been decided that an action on sale will lie, as is stated in the Rescripts of the Emperor Antoninus and the Divine Severus.

1. What Neratius says is, however, reasonable, namely, that sometimes the purchaser is entitled to the profits when he loses the price which he paid. Therefore, this opinion of Neratius, which is just, applies when the purchaser has paid a certain portion of the purchase-money.

2. Papinianus very properly says in the Third Book of Opinions that as soon as the clause in the contract becomes operative, the vendor must determine whether he wishes the sale to be annulled, or whether he will demand the price; for if he chooses to annul the sale, he cannot afterwards adopt a different course.

3. It is customary in a sale of this kind to also agree, "That if the vendor should sell the same tract of land, he can collect from the first purchaser the amount of the deficiency in the price." Hence, in this instance, an action on sale can be brought against a first purchaser.

4. Marcellus, in the Twentieth Book, is in doubt whether a contract of this kind is operative where he who is notified to pay does not do so, or where, in fact, he does not tender the money. I think the better opinion is that he should tender it, if he wishes to be released from liability on the contract of sale. If, however, no one should appear to whom he can tender it, he will be secure.

5. Neratius, *Parchments*, Book V.

Where it is stated in the contract for the sale of land that if the price is not paid within a certain time, the property will not be considered sold; it must be understood to be the intention that the purchaser shall, in the meantime, be entitled to the crops of said land, but if it is restored to the vendor, Aristo is of the opinion that an action for the recovery of the crops should be granted to him against the purchaser, because nothing derived from the property should remain in the hands of the party who has not complied with his contract.

(6) Scaevola, Opinions, Book II.

Having been interrogated with reference to a contract for the sale of land dependent upon payment, I answered that, if anything was done by the purchaser to prevent the execution of the contract, and the vendor wishes to enforce it, the land would remain unsold; and whatever had been paid by way of earnest, or for any other reason, should remain in the hands of the vendor.

1. The same opinion was given that, where the land remained unsold on account of non-compliance with the contract, whatever might be classed as accessories should not remain in the possession of the purchaser.

2. A vendor received the remainder of the purchase-money after the day mentioned in the contract of sale. The opinion was that the vendor should be considered to have renounced the privilege of the contract, if he did not enforce its execution, and receive the balance of the money due after the day fixed for its payment.

7. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

If the vendor demands the price, after the time mentioned in the contract for its payment has elapsed, he is held to have renounced the benefit of said contract, for he cannot do otherwise and have recourse to the contract.

(8) Scaevola, Opinions, Book VII.

A woman sold certain lands to Gaius Seius, and received a sum of money by way of earnest, a time having been fixed for the payment of the remainder of the amount; and it was agreed that if the purchaser should not comply with the terms of the contract he should lose the earnest, and that the property should remain unsold. Upon the appointed day the purchaser, in the presence of witnesses, offered to pay the balance of the purchase-money, and sealed the bag containing the same with the seals of all the parties, but the vendor was not present. The next day the purchaser was notified by the Treasury, in the presence of witnesses, not to pay the woman until a claim of the Treasury was satisfied. The question arose whether, in this instance, the lands should not be recovered by the vendor in accordance with her agreement.

1. The answer was that, in accordance with the facts stated, the purchaser had not committed any act in violation of the contract of sale.

Tit. 4. Concerning the sale of an estate, or of a claim.

1. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

If the right to inherit an estate is sold during the lifetime of the party who owns it, or if it is sold where it is worthless, the sale is void, because there was nothing in existence which could be sold.

(2) Ulpianus, On Sabinus, Book XLIX.

The vendor of a right to an estate is not compelled to give security against recovery by a better title, for the implied understanding between the purchaser and the vendor is that the former should have nothing more or less than the heir would be entitled to. It is clear that the vendor can be compelled to give security for what actually comes into his hands.

1. Where a right of succession is sold, should it be considered whether an account is to be taken of the amount of the estate at the time of the death, or when the estate was entered upon, or of the assets when the sale took place? The better opinion is that the intention of the parties should be carried into effect, and it is generally held that the intention was that whatever formed part of the estate at the time when the sale was concluded is considered to be sold.

2. It may also be asked whether, when the person who sold the estate of the testator was himself substituted for a minor heir, what came into the hands of him who sold the estate from the inheritance of the minor heir would afford ground for an action on purchase. The better opinion is that it would not be included, because the estate of a minor is different from that of his father, for, although there is but one will, there are, nevertheless, two estates. It is evident that if this was the intention, it must be held that the estate of the minor is also included in the sale; above all, if the right of inheritance was sold while the succession of the minor was still intact.

3. A question arises as to the construction of this clause, namely: "Whatever has come into the hands of the heir who sells his right of inheritance." It is my opinion that it applies to a case where the vendor has not yet obtained any of the property belonging to the estate, and that he has only acquired the privilege of assigning his rights of action to the purchaser, for where he has obtained possession of the property of the estate, or has collected debts due to the same, it is held that the property has come into his hands in a broader sense. Where, however, he has obtained the price of property sold before the sale of his right of inheritance, it is clear that the price of said property has come into his hands. This should be retained by him, since it seems to have actually come into his possession, and not at first sight would merely appear to have done so; and therefore what he has paid by way of legacies is not considered to have come into his hands. Moreover, where there is any indebtedness, or other burden of any kind attaching to the estate, it is very properly said not to have come into his hands. The

demands of equity, however, require the heir to pay to the purchaser the value of any property belonging to the estate which he gave away before the sale.

4. Again, not only what has come into the hands of the vendor of the right to a succession, but also whatever has come into the hands of his heir from the estate must be delivered to the purchaser; and not only what he has already obtained, but also whatever may, at any time hereafter, come into his possession must be given up.

5. Moreover, where any act has been committed through the fraudulent intent of the parties to prevent property from coming into the hands of the heir, this also must be made good to the purchaser. He is held to have been guilty of malicious intent to prevent property from coming into the hands of the heir who alienates any of the assets of the estate; or releases a debtor from liability by means of a receipt; or fraudulently prevents possession thereof from being acquired, where this can be done. A party is also liable not only where he has committed an act with fraudulent intent, but also where he has been guilty of gross negligence. Anything, however, that has been lost or depreciated without fraudulent intent on the part of the vendor, will not have to be made good.

6. The question has been asked whether the vendor of the right of succession to an estate should be accountable to the purchaser for a debt due from his son who was under his control, or from his slave, to the party, the right to whose estate he sold? It is held that he should account to him only for what was ascertained to have belonged to the peculium of his son, or was used for the benefit of his own property.

7. The question is often asked whether, where the vendor of the right to an estate has obtained any profit by reason of the same, he must make this good to the purchaser? This point is discussed by Julianus in the Sixth Book of the Digest. He says that the heir can retain whatever he may have collected that was not due, and that he will not be held accountable where he has paid what was not due; for the rule that the heir is not required to make good to the purchaser a debt which he collected that was not due must be observed, and that he cannot collect from him anything which he paid when it was not owing. If,

however, the heir should make payment after judgment has been rendered against him, it will be sufficient for him that he suffered an adverse decision without any fraud on his part, even though the creditor was not the party in whose favor the decision was rendered. I concur in this opinion.

8. It must be said that the heir should assign to the purchaser not only any rights of action belonging to the estate, but also such obligations as the heir himself has contracted for his own benefit, and which he derived from the estate; therefore, if the heir has accepted a surety from a debtor to the estate, he should assign to the purchaser any claim which he may have against said surety. Where, however, he has renewed the obligation, or instituted judicial proceedings with reference to it, he must assign the right of action which he has obtained.

9. As all the profits of the succession to an estate are acquired by the purchaser, so also he must bear any loss growing out of the same.

10. Hence, if an heir should sell the right of succession to an estate, and, in consequence, should have judgment rendered against him, he will not be entitled to an action against the purchaser; as the decision was rendered against him, not because he was the heir, but for the reason that he had made the sale. Let us see, however, if he pays to the purchaser of the succession the price received for the property sold, whether there will be ground for an action on sale. I think that there will be.

11. Where the vendor himself gave something on behalf of the estate, or his agent, or anyone else who was transacting his business did so, there will be ground for an action on sale; provided anything was paid out of the property of the vendor of the right of succession. If, however, the vendor was at no expense on his own account, it must be held, in consequence, that an action in his favor will not lie.

12. It is stated by Julianus that, if the vendor of a right of succession reserves a slave without his peculium, and an action De peculio is brought against him on account of said peculium, or he is sued for money expended for the benefit of the property of the deceased; that can only be recovered which he would have paid on account of said peculium and would have passed to the purchaser, or the amount which had actually been expended on the property of the deceased; for, in these instances, he has paid the debts of the purchaser, and, in all others, the vendor will have judgment rendered against him in his own name.

13. What then, if the vendor of the right of succession to an estate should reserve a slave together with his peculium and an action was brought against him on the peculium, would he be compelled to pay? Marcellus holds in the Sixth Book of the Digest, that this cannot be recovered from him, provided the intention of the parties was that the vendor should be entitled to what remained of the peculium, after Payment of the claim. If, however, the intention was different, he very properly says that the purchaser can bring an action against him for its recovery. Where nothing was expressly agreed upon between the Parties, but mention was only made of the peculium, it is established that an action on sale will not lie.

14. Where the vendor of the right of succession to an estate reserves a house, on account of which security has been given for the prevention of threatened injury, the intention of the parties is a matter of importance; for if the reservation was made in such a way that he must sustain the burden of the loss, as well as that of the security against injury, nothing can be recovered from the purchaser; but if the intention was that the purchaser should pay this debt, the burden of the stipulation will rest upon him. If the intention cannot be ascertained, the probability is that it was understood that the responsibility for any injury which occurred before the sale was made will rest upon the purchaser, but that what may occur at any other time must be assumed by the heir.

15. If Titius should sell to Seius his right of succession to the estate of Maevius, and, having afterwards been appointed the heir of Seius, sells his right of succession to Attius, can an action be brought against Attius on the ground of the former sale? Julianus says that whatever the vendor of the right of succession can recover from any foreign heir, he can recover from the purchaser of the right of succession. It is clear that if another heir of Seius should appear, whatever the vendor has paid on account of the estate of Maevius he can recover from the said heir in an action on sale; for if I have stipulated with Seius for

double the amount of the value of a slave, and I become his heir, and sell the estate to Titius, and the slave is acquired by someone else through a better title, I will have to make good the property to Titius.

16. Where the vendor of the right of succession to an estate has paid anything by way of public taxes, it must consequently be said that the purchaser will be required to make this good to him, for these are burdens constituting a charge on the estate. And if the heir should happen to pay anything on account of duties, the same rule will apply.

17. If, after the funeral has taken place, the heir should sell his rights to the estate, can he recover the funeral expenses from the purchaser? Labeo says that the purchaser must refund the funeral expenses, because they, also, are part of the liability of the estate. Javolenus thinks that this opinion is correct, and I agree with him.

18. Where anyone becomes the heir to a debtor, he ceases to be a creditor, through confusion. If, however, he should sell his right of succession to the estate, it is held to be perfectly just that the purchaser should occupy the place of the heir, and therefore be liable to the vendor either for what the testator owed at the time of his death, (although his indebtedness ceased when the vendor entered upon the estate), or for what was owing within a certain time, or under some condition, after the condition had been complied with; provided, nevertheless, that an action will lie against the heir of the debtor, for an action should not be brought against a purchaser on any ground on which it could be brought against an heir.

19. Where an appointed heir loses any servitudes, through entrance upon an estate, he can bring an action on sale against the purchaser to compel him to restore said servitudes.

20. If, however, the vendor has not yet paid anything, but has bound himself in any way whatsoever on account of the estate, he can, nevertheless, proceed against the purchaser.

(3) Pomponius, On Sabinus, Book XXVII.

Where the vendor of an estate loses money belonging to the latter which he has collected, without being guilty of fraud or negligence, it is held that he will not be liable to the purchaser.

4. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Where a claim is sold, Celsus states, in the Ninth Book of the Digest, that the vendor is not obliged to guarantee the solvency of the debtor, but only that he is a lawful debtor; unless something else has been agreed upon.

5. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

And this is the case without any exception, unless the intention was otherwise. If, however, a party is alleged to be a debtor for a certain sum, the vendor will be liable for that amount; but if the sum is said to be uncertain, and nothing is due, he will be liable to the amount of the interest of the purchaser,

6. The Same, Questions, Book V.

The right of action for the recovery of a pledge should also be assigned to the purchaser, even where the pledge has been received by the vendor after the sale; for the advantages of the vendor must accrue to the purchaser.

7. The Same, On Plautius, Book XIV.

Where a party sells the right of succession to an estate, there must actually be an estate in order that a purchase may take place; for, in this instance, a purchase is not made by chance, as in hunting, and other cases of this kind; since, where there is no property, a contract for purchase cannot be made, and therefore the price can be recovered by an action.

8. Javolenus, On Plautius, Book II.

Where the vendor has no right of succession to an estate, in order to ascertain how much he should pay the purchaser, a distinction must be made, namely: where a right of succession, in fact, exists, but does not belong to the vendor, it should be appraised; but if there is no right of succession at all, with reference to which the agreement appears to have been made, the purchaser can recover from the vendor only the price which he paid, and any expenses which he incurred on account of the property.

9. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

And whatever interest the purchaser had in having the sale concluded.

10. Javolenus, On Plautius, Book II.

If it was agreed upon in the sale of the succession to an estate that any rights of the vendor should be sold, but that afterwards nothing should be guaranteed by him, and even though the right of succession did not belong to the vendor, he would, nevertheless, not be liable on this account, because it was manifestly the intention that as any profit arising from the transaction would belong to the purchaser, he must also bear the risk.

11. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

For it is admitted that a sale of the right of succession to an estate can be made in the following terms: "If I have any rights in the estate they are sold to you," just as if the expectation of a right was purchased; for a sale in this way can be made of anything that is uncertain, as for instance, of whatever may be caught in a net.

12. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

But this should be understood to be operative only where a party is not aware that he had no right to the succession which he sold; for if he did, he would be liable on the ground of fraud.

13. Paulus, On Plautius, Book XIV.

If a right to a succession exists, although it has not been agreed upon that the purchaser shall be entitled to all the rights which the vendor possessed, then the latter must guarantee that he is the heir. If this is inserted in the contract, the vendor will be released, if it should be ascertained that he has no right to the succession.

14. The Same, On the Edict, Book XXXIII.

Where anyone sells claims against a son under paternal control, he must also assign any rights of action which he has against the father of the debtor.

(1) Where the right of succession to an estate is sold, the vendor shall deliver the property belonging to the same; and it makes no difference what its value is.

15. Gaius, On the Provincial Edict, Book X. Unless the vendor has stated the amount.

16. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

Where you, as an heir, sell the right of succession to an estate, since the estate must be restored to you in accordance with the Trebellian Decree of the Senate, you will be liable to the extent of the purchaser's interest.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XLIII.

We are accustomed both to purchase and sell claims due from debtors under certain conditions, or which are payable within a certain time; for this is property which can be purchased and sold.

18. Julianus, Digest, Book XV.

If one of several heirs should pay all of a sum of money which was due from the testator under a penalty, before the other heirs had entered upon the estate, and should afterwards sell his right of succession to said estate, and he is unable to recover anything from his co-heirs on account of their property, he can properly proceed against the purchaser of the right of succession, either on the ground of the stipulation, or on that of sale, since it is manifest that all the money was paid by him on account of the estate, for the same principle applies as in a suit for partition, by which each of the heirs can recover nothing more than what he expended in the capacity of heir.

19. The Same, Digest, Book XXV.

It makes a great deal of difference whether a claim is sold under some condition, or whether the obligation is incurred under a condition and the sale is absolute. In the first instance, if the condition is not fulfilled, the sale is void; in the second, the sale is made as soon as contracted; for, if Titius owes you ten aurei under some condition, and I purchase his note from you, I can immediately bring an action on sale to compel you to release him.

20. Africanus, Questions, Book VII.

If you should sell me your right to the succession of Lucius Titius, and you afterwards become the heir of his debtor, you will be liable to an action on sale.

(1) This is much more simple in the case where a party becomes the heir of his creditor, and sells his right of succession to the estate.

21. Paulus, Questions, Book XVI.

A vendor sold to a party his right of succession to an estate, and agreed by a stipulation to transfer to him everything belonging to the estate. The question arose as to what he ought to deliver in accordance with the stipulation; for a stipulation is, by no means, doubly binding, so that both the property and the price are due. And, in fact, if the party afterwards sold the property, and the stipulation was entered into, we think that the price is included in the stipulation. If, however, the stipulation was made beforehand, and the party then obtained the property, in this instance, he will owe the property. If he should sell a slave, and the latter died, would he owe the price of said slave? If he who had promised Stichus should sell him, the slave being dead at the time, he would not owe the price if he had not been in default. Where, however, I sold the right of succession to an estate, and afterwards disposed of property belonging to the same, it will be held that I was transacting the business of the purchaser, rather than that of the estate. But this does not apply to a case where any particular property is concerned, for if I sell you a slave, and, before he is delivered, I sell him again to a third person, and receive the price, and the slave dies; let us consider whether I do not owe you something on account of the purchase, since I was not in default in making delivery, for the price of the slave that was sold to the second purchaser was not collected on account of the property, but on account of the transaction; and hence the result is just as if I had not sold the slave to another, for I will owe you the property, and not the right of action against the second purchaser. Where, however, a right to the succession of an estate is sold, it is held to be tacitly agreed that if I do anything as heir, I must make it good to the purchaser, in the same way as if I was transacting his business; just as the vendor of a tract of land is obliged by considerations of good faith to surrender the crops, even though he were not at all to blame for neglecting to harvest crops belonging to another, unless he could be called to account for negligence. But what if I sold property while another party was in possession, and I accepted the damages appraised, would I owe the party the property or the price of the same? I would certainly owe him the property, for I would

not be compelled to transfer to him my rights of action but the property itself. If I was deprived of the property by force, or had been condemned to pay double damages on account of an action for theft, this would not in any way affect the purchaser, for if the vendor ceased to hold possession of the property without his fault, he would be obliged to assign his rights of action and also the damages he received, but not the property; and in case a building was consumed by fire, he ought to transfer the ground on which it stood.

22. Scaevola, Opinions, Book II.

The vendor of the right of succession to an estate received a portion of the price, but the purchaser did not pay him the remainder. The question arose whether the property belonging to the succession could be held on the ground of pledge? I answered that there was nothing in the facts stated to prevent it from being so held.

23. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

The vendor of a claim which he has against a principal debtor is obliged to transfer every right of action arising out of the same, not only against the debtor himself, but also against the sureties of said claim, unless it was otherwise agreed upon.

(1) The vendor of a claim is compelled to deliver intact to the purchaser whatever he has obtained, either by way of set-off, or through collection.

24. Labeo, Last Works, Epitomes of Javolenus, Book IV.

You sold your right of succession to the estate of Cornelius; then Attius (to whom Cornelius bequeathed a legacy with which you, as heir, were charged) before he received the legacy from the purchaser, died, making you his heir. I think that an action on sale can properly be brought by you in order that payment of the legacy may be made to you, because the right of succession was sold at a lower price in order that the purchaser might pay the legacy; nor does it make any difference whether the money was due to Attius, who appointed you his heir, or to the legatee.

25. The Same, Probabilities, Book II.

Where the right of succession to an estate is sold with the exception of a tract of land belonging thereto, and then the vendor acquires something on account of said tract of land, he must surrender it to the purchaser of the right of succession. Paulus says that, in an instance of this kind, inquiry must always be made as to the intention of the parties. If, however, this cannot be ascertained, the vendor must transfer the property which has been acquired by him in this way to the purchaser; for it appears to have come into his hands on account of the succession, and not otherwise; just as if in disposing of the succession he had not excepted the said tract of land.

Tit. 5. Concerning the rescinding of a sale, and when it is permitted to withdraw from a purchase.

1. Pomponius, On Sabinus, Book XV.

Celsus, the younger, was of the opinion that if a son under paternal control should sell me property which formed part of his peculium, even though an agreement was made that the sale should be annulled, it ought to be entered into between the father, the son, and myself; for if I made the agreement with the father alone, the son would not be released from liability; and it was asked whether such a contract would not be absolutely void, or whether, in fact, I would not be released and the son remain bound; as, for instance, in the case where a ward made a contract without the authority of his guardian, he himself would be released, but the party with whom he made the contract would not be. For what Aristo stated is not true, namely, that a contract could be entered into so that only one of the contracting parties would be liable, because one of them cannot annul an agreement for a sale; therefore, if the contract is renewed by one party, it is held that such an agreement is not valid. It must, however, be said that where a father makes a contract, and the other party is released from liability, the son will also be released at the same time.

2. The Same, On Sabinus, Book XXIV.

If, after I have purchased something from you, I again purchase it from you at a higher or a lower price, we are understood to have annulled the first sale; for the sale is still held to be incomplete by our agreement while matters remain unchanged, and thus the subsequent sale will stand, just as if no other had preceded it. But we cannot apply the same principle if the sale is renewed after the price was paid, because after it was paid we could not render the sale incomplete.

3. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

Purchase and sale are contracted by common consent, and so they can also be rescinded by common consent before the transaction has been concluded. Therefore, the question arose as to whether the obligation could be rescinded by the mere will of the parties, if the purchaser has accepted a surety, or the vendor had entered into a stipulation. Julianus says that then, indeed, an action on sale would not lie, because exceptions based on the contract are included in a bona fide agreement. It should be considered, however, whether an exception would be available to release the surety. I am of the opinion that if the

principal should be released, the surety will be also. The same rule applies where, if the vendor institutes proceedings on the ground of the stipulation, he can be barred by an exception. The law is also the same where the purchaser has included the delivery of the property in the stipulation.

4. Paulus, Notes on the Digest of Julianus, Book VIII.

Where a contract was for the purchase of a toga, or a dish, and the vendor agreed that one of said articles should not be sold, I think that only the obligation with reference to said article is rescinded.

5. Julianus, Digest, Book XV.

Where the purchaser released the vendor or the vendor released the purchaser from liability, it seems to be the intention of both parties that the transaction should be at an end; and the result is the same as if it had been agreed between them that neither should claim anything from the other. It is, in this case, however, more evident, that the release is not valid on account of its nature, but through the force of the agreement.

(1) A sale is annulled by the mere agreement of the parties, if the transaction has not been concluded.

(2) Where a slave that has been sold dies, the sale is held to be in the same condition as if he had been delivered; that is to say, the vendor is released from liability, and the loss of the slave must be borne by the purchaser. Wherefore, unless some other lawful agreement has been entered into, actions on purchase and sale will lie.

6. Paulus, On the Edict, Book II.

If it was agreed between the parties that the property which was sold be returned within a certain time, if it did not suit, Sabinus thinks that an action on purchase will lie, or that one in factum, resembling an action on purchase, should be granted.

7. The Same, Questions, Book V.

If I purchase a second time, under a condition, something which I have already purchased absolutely, the subsequent purchase is void.

(1) Where a ward personally makes a contract without the authority of his guardian, and afterwards makes a purchase with his consent, although the vendor is already bound by a contract with him, still, because the ward is not liable, the sale is renewed in order that they may be mutually bound. If the authority of the guardian was interposed in the first place, and afterwards the ward made a purchase without his authority, the second purchase is void. The question may also be raised if the purchase can be annulled, where an agreement was entered into by the ward without the authority of his guardian, since such an agreement has the same effect as if the ward had, in the first place, made the purchase without the authority of his guardian, and therefore he himself is not liable; but if he brings an action for the property, can the vendor retain it until it is paid for? It may reasonably be held, however, that since the purchase was properly contracted for in the beginning, it is hardly consistent with good faith that an agreement should be adhered to if, by means of it, the other party should be taken at a disadvantage; and this is especially the case if the latter was misled by a plausible error.

8. Scaevola, Opinions, Book II.

Titius, the agent of Seius, was appointed the heir of the latter at his death, and Titius, not being aware that he was dead, sold a tract of land through a slave belonging to the estate, and signed his name as agent. The question arose whether the agent could have annulled the sale, if he had known of the death before the purchase was concluded? The answer was that if Titius himself had not sold the property, he would not be liable to a civil action, for the reason that he signed the contract of the slave who made the sale, but that he would be liable to a praetorian action in the name of said slave.

9. The Same, Digest, Book IV.

A certain tract of land which belonged to Lucius Titius was sold on account of a public tax. Lucius Titius, having acknowledged that he was the debtor, said that he was ready to pay the whole of the tax; and, as the sale of the property was not sufficient to pay the entire amount, the Governor of the province rescinded the sale, and ordered the land to be restored to Lucius Titius. The question arose whether, after the decision of the Governor and before the land was restored, it was included in the property of Lucius Titius? The answer was that this was not the case before the price had been refunded to the purchaser, or if the price had not yet been paid by him before the claim for taxes was satisfied.

10. The Same, Digest, Book VII.

Seius bought a tract of land from Lucius Titius under the condition that the property would remain unsold if payment was not made by a certain time. Seius, having paid a portion of the price at once, and the vendor having died, he was appointed guardian of the minor children of Titius, along with others, but did not pay the remainder of the price to his fellow-guardians, in compliance with the contract, and did not place the amount among the assets of the guardianship. The question arose whether the purchase was void. The answer was that, in accordance with the facts stated, the sale was held to be of no effect.

(1) The purchaser of certain lands, suspecting that Numeria and Sempronia would raise a controversy with reference to the sale of the same, agreed with the vendor that a certain portion of the price should remain in his hands until a surety should be furnished him by the vendor. The vendor afterwards inserted the following provision into the contract, namely: "That if all the money was not paid by a certain time, and the vendor did not wish the lands to be sold, they would remain unsold." In the meantime, the vendor gained his case against one of his female adversaries, and made a compromise with the other, so that the purchaser might obtain possession of the lands without any dispute. The question arose, as no surety was furnished, and the entire sum of money was not paid at the appointed time in accordance with the terms of the contract, whether the land remained unsold? The answer was that if the agreement had been that the money should not be paid before a surety had been furnished on account of the sale, and nothing had been done by the purchaser to prevent the execution of the contract, the latter portion of the same could not be enforced.

Tit. 6. Concerning the risk and advantages attaching to property sold.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

If wine should become sour after having been sold, or should undergo any other defect, the purchaser must bear the loss; just as if it had been spilled on account of the vessels in which it was contained being broken, or for some other reason. If, however, the vendor assumes the risk, he must do so for the time during which he subjects himself to it; but where he did not designate the time, the wine will be at his risk until it is consumed, because, when this is done, the sale is then entirely concluded. Therefore, whether it is agreed that the wine shall be at his risk or not, he will be responsible for it until it is used

up. If, however, before it is consumed, the vessels or cask containing it are sealed by the purchaser, we hold that the wine will still be at the risk of the vendor, unless some other agreement is made.

(1) The vendor must also be responsible for the safe-keeping of the wine until it is measured, for before it is measured it is, to a certain extent, not considered to be sold. After the measurement has been made, it ceases to be at the risk of the vendor, and, even before it is measured, he will be released from responsibility if he did not sell it by measure, but sold it by jars or by casks.

(2) Where a cask has been sealed by the purchaser, Trebatius says that it is held to have been delivered to him; Labeo, however, holds the contrary. The opinion of the latter is correct, for it is customary to seal a cask in order that the wine may not be changed, rather than to consider that it is delivered at the time.

(3) The vendor has a right to pour out the wine if he appointed a certain time for it to be measured, and this is not done on the day which was designated. He should not, however, pour it out before notifying the purchaser, in the presence of witnesses, either to remove the wine, or warning him that if he does not do so he will pour it out. It will be more praiseworthy, however, if he should not pour it out when he had a right to do so. Hence he can demand some compensation for the use of the casks, but only if it is to his interest for the casks which contained the wine to be empty; as, for example, if he was about to lease them, or if it was necessary for him to lease others instead. It is, however, more convenient to lease other vessels, and not to deliver the wine until the rent of the others has been paid by the purchaser, or to sell the wine in good faith; that is to say, to manage to do everything without inconveniencing one's self, so that the least possible loss may result to the purchaser.

(4) If you buy wine in casks, and nothing has been agreed upon as to the time of its delivery, the intention will be held to be that the wine shall be drawn off before the casks will be needed for the next vintage. If they are not emptied by that time, the course adopted by the ancients should be taken; that is to say, the vendor should measure the wine by means of a basket, and

let it run away, for the ancient authorities established this rule on account of the measurement, so that the amount of the measurement would not be apparent, but that the loss sustained by the purchaser would be known.

2. Gaius, Daily Occurrences, Book II.

The following also is true, namely: if the vendor has need of the vessels for the new vintage, and he is a merchant who is in the habit of purchasing and selling wine, the time must be considered when the wine can conveniently be removed from the possession of the vendor.

(1) Moreover, let us see in what way the vendor must take care of the wine before the time appointed to measure it arrives; must he exercise exact or ordinary diligence, or is he only liable for fraud? I think that the vendor should merely exercise ordinary diligence, and is excusable in case of unavoidable accident or the display of superior force.

3. Paulus, On Sabinus, Book V.

The vendor must exert the same care that he should do where articles are loaned for use; that is to say, he must exercise more exact diligence than he would with reference to his own property.

4. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

If anyone should sell his wine, and state that it must be tasted within a certain time, and he, afterwards, was to blame for this not being done; should the vendor bear the risk of the sourness or mould of the wine, only for the time which had passed before the day which was fixed? Or would he also be liable after the time had elapsed; or, if the wine was spoiled after that time, must the vendor assume the risk? Or should it rather be held that the sale was concluded, since it had been made under a condition, that is to say, that the wine should be tested before a certain date? The intention of the parties is a matter of importance. I think, however, that if the intention cannot be ascertained, it should be held that the purchase still subsists, and that the vendor must assume the risk even after the day appointed for tasting the wine has gone by, because this was caused by himself.

(1) If the wine is sold in bulk, the vendor is only responsible for its custody; and from this it is apparent that if it is not sold under the condition of being tasted, the vendor will not be held liable for its sourness, or its mould, but the purchaser must bear the entire risk. It is, however, unusual for anyone to purchase wine without tasting it; and therefore if no day has been appointed for that purpose, the purchaser can taste it when he pleases, and up to the time when he does so, the vendor must be responsible for its sourness or mould; for when the day for tasting it has been fixed, it renders the condition of the purchaser better.

(2) Where wine has been sold in bulk, its custody ceases when the time for its removal arrives; and this must be understood to apply when the time is mentioned. If, however, it should not be mentioned, it must be considered whether the vendor is required to take care of it indefinitely. The better opinion is (in accordance with what we have explained above) that either the intention of the parties with reference to the time should be ascertained, or the purchaser should be notified to remove the wine. It is certain that the wine ought to be removed before the casks are required for the vintage.

5. Paulus, On Sabinus, Book V.

If it was the fault of the purchaser that the wine was not removed at the appointed time, the vendor is not obliged to be responsible for it afterwards, unless the delay was caused by fraudulent intent on his part. If, for example, a hundred jars of wine in a certain cellar were sold, the vendor must bear the risk until they are measured, unless the purchaser was to blame for the delay.

6. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

If I purchase certain wine, that which is sour and mouldy being excepted, Proculus says that, although this exception is made for the benefit of the purchaser, if he is willing to accept wine that is acid, still, acid and mouldy wine will not be included in the sale; for whatever the purchaser is not willing to accept, he should not be compelled to take, for this is unjust, and the vendor should not be permitted to sell the wine to another.

7. Paulus, On Sabinus, Book V.

If, after a sale, an addition is made to land by alluvial deposit, or its amount is diminished from the same cause, the purchaser will enjoy the advantage, or suffer the inconvenience. For if, after the sale, the entire field is covered by a river, the purchaser must bear the loss, and therefore, in the same manner, he is entitled to any benefit arising therefrom.

(1) Everything that is sold must be conveyed with the land, unless it has been agreed upon that this should not be done. Whatever cannot be measured must also be transferred, if this was the understanding; as, for instance, highways, boundaries, and groves adjoining the premises. Where, however, nothing was said on the subject, these need not be transferred; and therefore it is customary to expressly provide that groves, and public highways which are in the tract of land shall all be measured, and included in the transfer.

8. The Same, On the Edict, Book XXXIII.

It is necessary to ascertain when the sale is complete, for we will then know who must be responsible for the risk; as, when the sale has been perfected, the purchaser must assume it. If the quality and quantity of the property to be sold are determined, as well as the price of the same, and it is sold without any condition, the transaction is complete. If, however, it is sold under a condition, and the condition should not be complied with, the sale is void, just as in the case of a stipulation. Proculus and Octavenus say that the property is at the risk of the purchaser as soon as the condition is complied with, and Pomponius approves this opinion in the Ninth Book. If, however, while the condition is still pending, either the purchaser or the vendor should die, it is established that if the condition is fulfilled, their heirs will also be bound, just as if the transaction had been concluded with reference to some time that had passed. But, if the property is delivered while the condition is pending, the purchaser, as such, cannot acquire it by usucaption, and he can recover any of the price which he may have paid, while the crops gathered during the intermediate time will belong to the vendor; in the same way as stipulations and conditional legacies are terminated if, the property should be destroyed while the condition remains unfulfilled. It is clear that if the property survives, although in a damaged condition, the purchaser must bear the loss.

(1) Where a sale is made in the following terms: "This slave is sold whether a certain ship does, or does not arrive from Asia." Julianus is of the opinion that the sale is instantly concluded, since it is certain that the contract is complete.

(2) If you sell me the usufruct of certain property, it makes a difference whether you merely dispose of the right of using and enjoying it, which alone belongs to you, or whether, if you own the property, you sell me the usufruct of the same; for, in the first instance, even if you should immediately die, your heir will owe me nothing, but if you live, the right will pass to my heir. In the second instance, nothing will pass to my heir, but your heir will incur the obligation.

9. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

If, after the examination of a tract of land, and before the contract of sale is made, the trees on said tract are overthrown by the force of the wind, the question arises whether they, also, should be delivered to the purchaser? The answer is that they should not, because he did not purchase them, since before he bought the land they ceased to be a part of it. Where, however, the purchaser was not aware that the trees had been overthrown, but the vendor knew it and did not inform him, he will be liable for damages to the amount of interest of the purchaser, provided the sale takes place.

10. Ulpianus, Disputations, Book VIII.

Where, in a conditional sale, it was also agreed that the property should remain at the risk of the purchaser, I think that the agreement will be valid.

(1) Scaevola says in a note on the Seventh Book of Julianus, that a purchaser cannot bring an action for the recovery of land which has been sold, when, before its measurement was taken, a portion of said land was destroyed by an inundation, or by an earthquake, or by any other accident.

11. Alfenus Verus, Digest, Book II.

Where a house which has been sold is burned, as a fire cannot take place without someone being responsible, what is the law? The answer is that, because a fire can take place without the fault of the head of the household, if it was not caused by the negligence of his slaves, the master will not necessarily be to blame. Hence, if the vendor exercises the same diligence in

taking care of the house as thrifty and diligent men are accustomed to do, and any accident should happen, he will not be responsible.

12. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

The aedile broke up some beds which a party had purchased, and which had been left on the highway. If they had been delivered to the purchaser, or if he was to blame for their not having been delivered, he must bear the loss.

13. Julianus, On Urseius Ferox, Book III.

The purchaser would be entitled to an action under the Lex Aquilia against the aedile, if he acted illegally; or he will certainly have an action on sale against the vendor, to compel him to assign to him the rights of action which he has against the Aedile.

14. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

If the beds had not been delivered, and the purchaser had not prevented their delivery by delay, the loss must be borne by the vendor.

(1) Where materials that have been purchased are lost by theft, after delivery, it is held that the purchaser must bear the loss; otherwise, the vendor must do so. Timbers are considered to have been delivered as soon as the purchaser has marked them.

15. Gaius, Daily Occurrences, Book II.

Where wine in casks is sold, and it is spoiled on account of its nature, before it is removed by the purchaser, and the vendor has vouched for the good quality of the wine, he will be liable to the purchaser; but if he said nothing with reference to this, the purchaser must bear the loss, either because he did not taste the wine, or, if he did taste it, he formed an incorrect opinion, and has only himself to blame. It is clear that if the vendor knew that the good quality of the wine would not last until the day when it was to be removed, and did not notify the purchaser, he will be liable to the extent of the interest of the latter in being warned.

16. Javolenus, On Cassius, Book VII.

Where the purchaser of a slave asks permission to hire him until he can pay his price, he will acquire nothing through the services of said slave, since he is not held to be delivered whose possession is retained by the vendor through hiring him. The purchaser will be responsible for the slave, where anything happens to him without the fraud of the vendor.

17. Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

It must be noted that, as soon as the purchaser begins to be in default, the vendor will be responsible, not for negligence, but only for fraud. If both vendor and purchaser should be in default, Labeo says that the purchaser will be more prejudiced thereby than the vendor. It must, however, be considered, whether the party who is last in default, is not the more prejudiced, for what would be the case if I notify the vendor, and he does not deliver the property which I bought, and then, when he afterwards tenders it, I refuse to accept it? It is clear that, in this instance I should be the one to suffer by the default. But if

the default was caused by the purchaser, and then, while everything was intact, the vendor should be in default when he was able to make the delivery, it is only just that he should suffer by the later delay.

18. Papinianus, Opinions, Book III.

Where the obligation of furnishing a lodging to freedmen is terminated by their death, the purchaser of the property will not be liable to the vendor on this account; if no other agreement was made than that a lodging should be furnished the freedmen in compliance with the will of the deceased, in addition to the price paid.

(1) Where a controversy arises, with reference to the ownership of property, before the price is paid; the purchaser is not compelled to pay it, unless solvent securities against his eviction are furnished by the vendor.

19. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Where the purchaser is in default to the vendor for the payment of the price, he must only pay him interest, and he will not be liable for anything that the vendor might have obtained, if there had been no delay; as, for instance, if the vendor was a merchant, and the price having been paid, he could have gained more from the sale of his merchandise than from the interest.

Tit. 7. Concerning the removal of slaves, and where a slave is sold under the condition of being manumitted, or the contrary.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Where a slave is sold under the condition that he is not to remain in a certain place, the party who sold him under this condition can remit that part of the contract, and allow him to remain at Rome. Papinianus says in the Third Book that this condition is to be observed on account of the safety of the master, to prevent his being exposed to danger.

2. Marcianus, Public Affairs, Book II.

Where a slave is sold on condition of his being removed from Italy, he can remain in a province unless this was expressly prohibited.

3. Paulus, On the Edict, Book L.

Where a slave is sold under the condition that he shall be manumitted within a certain time, if he is not manumitted, he becomes free; notwithstanding that the party who sold him may still adhere to his original intention. It is not necessary to ascertain the wish of the heir.

4. Marcellus, Digest, Book XXIV.

If a minor under twenty years of age sells you a slave and delivers him, under the condition that you will manumit him, the transfer is of no effect; even though he may have delivered him with the intention that, when he had reached the age of twenty, you should manumit him; for it makes very little difference if the date of his freedom is deferred, for the law opposes a provision of this kind as not being well founded.

5. Papinianus, Questions, Book X.

Where a slave is forbidden by an agreement with the vendor to reside in the suburbs of a certain city, he is also held to be forbidden to reside in the city itself. And, indeed, although this has been prescribed by the Edicts of the Emperors, its meaning is obvious, for he who is deprived of a residence in the less important parts of a city, cannot enjoy one in the more important parts of the same.

6. The Same, Questions, Book XXVII.

Where a vendor takes security from a purchaser that he will not manumit a female slave, or subject her to prostitution, and, if any act is committed in violation of this provision she can be recovered by her master or considered free, and a penalty be demanded on the ground of a stipulation; certain authorities hold that an exception based on bad faith can be pleaded, but Sabinus thinks that this cannot be done. Reason, however, suggests that a stipulation cannot legally stand, if the condition, "That she should not be manumitted," is left out, for it is incredible that one should have intended to have manumitted a slave, and not have had in mind an act which would accomplish it. But where it is provided that the slave shall not be subjected to prostitution, there is no reason why the penalty should not be sued for and collected, as the purchaser would have brought disgrace upon the slave and impugned the intentions of the vendor at the same time; for, leaving the stipulation out of consideration altogether, it has been established that an action on sale will lie.

(1) Where a purchaser either commits, or does not commit an act contrary to the provisions governing the sale, we have sometimes decided that the vendor cannot bring an action on sale to have him punished, unless the vendor had a pecuniary interest in the matter, as, for example, because he himself had promised a penalty; but it is not expedient to believe that a good citizen would hold that it was to the interest of the vendor to have his rage appeased in this way. The opinion of Sabinus, however, induces me to hold the contrary, for he thinks that an action can properly be brought, as the slave seems to have been sold for a lower price on account of the condition.

7. The Same, Questions, Book X.

A slave was sold under the condition that he should not remain in Italy, and it was agreed between the parties, without a stipulation, that if the condition was not complied with the purchaser should pay a penalty. It is difficult to conclude that the vendor can bring an action on this ground through a desire for vengeance; but he can properly do so if the condition is not observed, and liability for the penalty promised should attach. The result of this will be, that he can only bring suit for what the purchaser is obliged to pay, for whatever is in excess of that is a penalty, and not an attempt to recover the property. If, however, the agreement had been that the slave should not be removed by way of penalty, an action can properly be brought on the ground of affection; nor do these two cases seem to be antagonistic, since it is the interest of one man that another should be benefited; for, in fact, the indignity of the penalty which is not inflicted possesses only the attribute of cruelty.

8. The Same, Questions, Book XXVII.

The question arose whether, where a man sold his own slave, and directed that he should be manumitted within a certain time, and afterwards changed his mind, and the purchaser, nevertheless, manumitted him, he would be entitled to any action on this ground. I stated that the right of action on the ground of sale was extinguished if the slave was manumitted, or the vendor changed his mind.

9. Paulus, Questions, Book V.

Titius sold a slave on condition that if he remained at Rome he would be permitted to arrest him. The purchaser sold him to another party under the same condition, and the slave escaped from the second purchaser, and remained at Rome. I ask whether he could be arrested, and if this was the case, by whom? I answered, there was no doubt that, as he was a fugitive, nothing would be held to have been done contrary to the condition, as he had no right to leave his master; nor, merely because he was a fugitive, could he establish his residence at Rome. If, however, he remained there with the consent of the second purchaser, the party who imposed the condition should be preferred, and the second vendor is only held to have had recourse to it for the purpose of warning the purchaser, and releasing himself from liability; for he could, in no way deprive his vendor of the benefit given by the condition, as if he promised to pay a penalty he would be liable even though he himself had also stipulated for the same penalty. But where a penalty is promised, two actions will lie, and the slave can be arrested. If, however, the first vendor made the sale under the condition that if the slave became a prostitute she should be free, and the second one that she could be seized; freedom will be preferred to the right of arrest. It is clear that if the first condition included the right of seizure, and the last one that of freedom, it must be held that the one granting her freedom will have the preference; since both conditions are added for the benefit of the slave, and, as arrest by the vendor releases her from harm, so freedom produces the same effect.

10. Scaevola, Digest, Book VII.

A certain man sold Pamphilus and Stichus, and inserted in the contract of sale that, as he had sold the said slaves at a low price, they should be subject to no servitude but that of Seius, and that, after his death, they should remain in freedom. The question arose whether the slaves, concerning whom this agreement had been made between the purchaser and the vendor, would become free by mere operation of law, after the death of the purchaser? The answer was that, in accordance with the Constitution of the Divine Hadrian, promulgated with reference to this point, if Pamphilus and Stichus, the slaves in question, were not manumitted, they would not become free. Claudius says that the Divine Marcus decided that where a condition of freedom was inserted in the contract of sale, the slaves would become free in six months, even if they were not manumitted, although the vendor had deferred their freedom until the death of the purchaser.

Book XIX

1. Concerning the actions of purchase and sale.
2. Concerning leasing and hiring.
3. Concerning the actions for the estimation of the value of property.
4. Concerning the exchange of property.
5. Concerning actions praescriptis verbis, and in factum.

Tit. 1. Concerning the actions of purchase and sale.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

If the property sold is not delivered, the purchaser will be entitled to an action to recover the amount of his interest in having this done. This interest sometimes is greater than the price of the property itself, where it is worth more to the buyer than the value of the property, or what it was purchased with.

(1) If the vendor knew that the property was subject to a servitude, and concealed the fact, he cannot avoid an action on purchase, provided the buyer was ignorant that this was the case; for everything which is done in violation of good faith is included in an action on purchase. We understand the vendor to be aware of the encumbrance, and to conceal it, not only where he does not notify the purchaser, but also where he denies that the said servitude is due, when questioned on the subject. If you suggest, as an instance, that the vendor said: "No servitude is due, but in case one should unexpectedly appear, I will not be liable," I think that he will be liable to an action on purchase, because the servitude was owing, and he knew it. If, however, the vendor took measures to prevent the purchaser from ascertaining that a servitude was due, I hold that he will be liable to an action on purchase. And, generally speaking, I should say that, if he acted fraudulently in concealing the existence of the servitude, he should be held liable, but not after he has consented to furnish the security. These principles are correct, when the purchaser did not know that the servitudes existed, because he is not considered to have concealed anything where the other party is aware of it, nor should he be informed who is not ignorant of the facts.

2. Paulus, On Sabinus, Book V.

Where the dimensions of a tract of land are mentioned at the time of the sale, and the amount is not delivered, an action on purchase will lie. Full possession of property is not understood to be transferred to a purchaser, if any legatee or trustee appointed for its preservation is in possession of the same, or any creditors hold it. The same must be said where an unborn child is in possession, for the term full possession also applies to this case.

3. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

The delivery of possession which should be made by the vendor is of such a nature that if anyone can legally deprive the purchaser of it, possession will not be understood to have been delivered.

(1) Where the purchaser stipulates for full delivery of possession, and brings an action on the stipulation, the profits will not be included in said action; because when anyone stipulates for the delivery of land, it is understood that full possession of the same must be delivered, and the delivery of the crops is not embraced in such a stipulation, as nothing more should be included in it than the mere transfer of the land; but an action on purchase for the delivery of the crops will lie.

(2) If I purchase a pathway, a driveway for cattle, a general right of way, or the right to conduct water through your premises, there is no delivery of mere possession; and therefore you should furnish me security that nothing will be done by you to prevent the exercise of my right.

(3) When a vendor of wine is in default with reference to its delivery, he should be condemned to pay the highest price for said wine, either at the time of the sale, or when the damages were assessed in court, and also its greatest value either at the place where the sale was made, or where the suit was brought.

(4) When the purchaser is responsible for the default, the value of the wine must be estimated at the time when the action was brought, and with reference to the lowest price of the same at the place where this was done. Default is said to occur where the vendor is prevented by no difficulty from delivering the wine, especially if he has always been ready to deliver it. Moreover, it is not necessary to consider the price of the wine at the place where suit is brought, but where the wine is to be delivered, for if wine is sold at Brindisi, even though the contract may have been made elsewhere, it must be delivered at Brindisi.

4. Paulus, On Sabinus, Book V.

If you sell me a slave, being aware that he is a thief or has committed some damage, and I am ignorant of the fact, even though you may have promised me double damages, you will be liable to me in an action on purchase to the amount of what my interest would have been in knowing the character of the slave; because I cannot bring an action against you on the ground of the stipulation, before I myself have actually lost something.

1. Where the measurement of a field is found to be less than had been stated, the vendor will be liable for the amount of the deficiency; because where the measurement falls short, the quality of ground which does not exist cannot be ascertained. And not only will the purchaser be entitled to an action where the measurement of a field falls short in its entirety, but also with reference to any portion of the same; as, for instance, if it were stated that there are so many jugera in a vineyard, or an olive-orchard, and the amount is found to be less. Therefore, in these instances, an estimate should be made with reference to the good quality of the soil.

(5) The Same, On Sabinus, Book V.

When an heir is charged by will to sell property belonging to the estate, and he does so, an action can be brought against him either on sale or on account of the will, for all the accessories belonging to the property purchased.

1. Where, however, he, erroneously believing that he is charged with the sale of the property, sells it; it must be held that an action on sale cannot be brought against him, since he can be barred by an exception on the ground of fraudulent intent; just as if he, laboring under a mistake, having promised that he will deliver property subject to such a charge, can bar the other party if he brings an action, by pleading an exception based on fraudulent intent. Pomponius even holds that he can bring an action for an indeterminate amount, in order to obtain his release.

(6) Pomponius, On Sabinus, Book IX.

A vendor will be liable to an action on sale, even if he was not aware that the measurement of the field was less than had been represented.

1. If I should sell you a house for a certain amount, under the condition that you will repair another house belonging to me, I can bring an action on sale to compel you to repair it. If, however, it had only been agreed upon that you should repair said house, a purchase and sale, as Neratius says, is not held to have been made.

2. Moreover, if I sold you a vacant lot for a certain price, and delivered it, on the condition that after you had built a house you will re-convey half of the same to me; it is certain that I am entitled to an action on sale to compel you to build, and also to make the transfer to me after the building has been completed; for so long as any condition relative to the property sold is not complied with by you, it is established that I am entitled to an action on sale.

3. If you purchase ground for a burial-place, and a house is built by the vendor near said place, before any interment is made there, you can have recourse to an action against him.

4. If you sell me a vessel of any kind, and state that it is of a certain capacity, or of a certain weight, if it is deficient in either respect, I can bring an action on sale against you. But if you sell a vase to me, and guarantee it to be perfect, and it should prove not to be so, you must make good to me any loss which I may have sustained on that account; but if it is not understood that you guarantee it to be perfect, you will only be liable for fraud. Labeo is of a different opinion, and thinks it should only be held that the party must guarantee that the vase is perfect, where the contrary had not been agreed upon; and this opinion is correct. Minicius states that Sabinus gave it as his opinion that a similar guarantee should be understood to be made where casks were hired.

5. If I sell you a right of way, you can only notify me to prove my title to the same where the land for which you wish to acquire the servitude is yours; for it would be unjust for me to be liable, if you could not acquire the servitude because you were not the owner of the adjoining land.

6. If, however, I should sell you a tract of land, and state that a right of way was attached to the same; I will certainly be liable on account of the right of way, because I am bound as the vendor of both these rights of property.

7. If a son under paternal control sells and delivers property to me, he will be liable, just as if he were the head of a household.

8. If the vendor has committed any fraudulent act with reference to the property sold, the purchaser will be entitled to an action of purchase on that ground. For it is necessary to consider any fraud in the trial of the case, and whatever the vendor has promised to furnish he must deliver to the purchaser.

9. If the vendor knowingly sells property which is encumbered, or which belongs to another, and it is set forth in the contract that he binds himself for nothing on this account, it is necessary to take into consideration his fraudulent conduct which ought always to be absent in the transaction of a sale which is one of good faith.

7. The Same, On Sabinus, Book X.

When you sold me a tract of land of which the usufruct was reserved, you stated that the said usufruct belonged to Titius, when, in fact, it remained in your hands. If you should bring an action to recover possession of said usufruct, I cannot have recourse to you as long as Titius is living; and he is not in such a situation that even if the usufruct was his, he would lose it, for then, (that is to say, if Titius should forfeit his civil rights, or die) I could have recourse to you as the vendor. The same rule of law applies if you should state that the usufruct belongs to Titius, while, in reality, it belongs to Seius.

8. Paulus, On Sabinus, Book V.

If I should deliver to you a field free of all encumbrance, when, in fact, I ought to have delivered it as subject to a servitude; I will have the right to bring an action for the recovery of an unascertained amount, in order to compel you to permit the servitude which is due to be imposed.

1. If I transfer a field subject to a servitude, which I should transfer to you as free; you will be entitled to an action on purchase, in order to release said servitude, which you ought not to be burdened with.

9. Pomponius, On Sabinus, Book XX.

If he who purchased stones on a tract of land refuses to remove them, an action on sale can be brought against him to compel him to do so.

10. Ulpianus, On Sabinus, Book XLVI.

It is not unusual for one person to be liable to two obligations with reference to the same matter, at the same time; for when one who has a vendor bound becomes heir of another to whom the same vendor is liable, it is established that there are two concurrent rights of action united in the same person, one which he has as his own, and the other which is derived from the estate; and the appointed heir, if he wishes for his own convenience to avail himself of the two actions separately, must bring his own against the vendor before he enters on the estate, and then, after he has done so, bring the one which is derived from the latter. If he should first enter upon the estate, he can only bring one action, but he can do this in such a way as to obtain the greatest advantage from both contracts. On the other hand, if one vendor should become the heir to the other, it is clear that he must guarantee the purchaser doubly against eviction.

11. The Same, On the Edict, Book XXXII.

He who makes a purchase can avail himself of the action on purchase.

1. In the first place, it must be remembered that, in a case of this kind, there should only be introduced what can properly be the subject of a guarantee, for since this is a bona fide action, there is nothing more consistent with good faith than that what

was agreed upon between the contracting parties should be carried out. If, however, nothing was specially agreed upon, they will then be liable to one another for whatever naturally comes within the scope of the transaction.

2. First, the vendor must transfer the property itself, that is to say, deliver it; and the ownership of said property will pass to the purchaser, if, in fact, it belonged to the vendor. If it did not belong to him, the vendor will only be bound in case of eviction, provided the price was paid, or security furnished for the same. The purchaser, however, can be compelled to pay the purchase-money to the vendor.

3. Both Labeo and Sabinus hold that the restitution of the price in case of a defective title is also embraced in the transaction of purchase; and we approve their opinion.

4. The vendor should also guarantee the soundness of animals and he who sells beasts of burden usually promises that they will eat and drink as they should do.

5. Where anyone thinking that he is purchasing a female slave as a virgin, when she is a woman, and the vendor knowingly permits him to make this mistake; an action for the restitution of the price will, however, not lie in this instance, but an action can be brought on purchase for the rescinding of the contract, and when the price is refunded, the female slave should be returned.

6. Where a person purchases wine, and pays a certain sum by way of earnest, and afterwards it is agreed that the purchase shall be void; Julianus says that an action on purchase can be brought for the recovery of the earnest, and that an equitable action on purchase will also lie for the purpose of annulling the sale. I propose the following question, namely: Suppose a ring is given by way of earnest, and that the sale is concluded, the price paid and the property delivered, but the ring is not returned; what proceeding should be instituted? Should it be a personal suit for recovery, where something has been given for

a certain purpose and the purpose has been accomplished; or ought an action on sale to be brought? Julianus says that an action on sale will lie. It is certain that a personal action for recovery can be brought, for the ring is now in the hands of the vendor without any reason.

7. Neratius says that the vendor will be liable to the purchaser, if he sells him a slave as not being in the habit of running away, even if he is not aware of the fact.

8. Neratius says that the same rule applies, even if you should sell a slave belonging to another, and that you are obliged to guarantee him to be free from liability to prosecution for theft, or damages of any kind; and that it has generally been held by all authorities that an action on purchase will lie, to enable the buyer to be furnished security to hold the slave without interference, and, also, that possession may be delivered to him.

9. He also says that if the vendor does not deliver the slave, judgment shall be rendered against him for the amount of the interest of the purchaser; and if he does not furnish security, judgment must be rendered against him for the largest amount for which a vendor can be liable.

10. Neratius also says that, in all these instances, security must be given for the greatest amount that can be recovered; that is to say, in case of subsequent action, the damages must be assessed after deduction has been made of the amount of the security.

11. He also very properly holds that if security is not furnished for one article, when it has been done for others, judgment must be rendered without any deduction.

12. He also says in the Second Book of Opinions: "Where a purchaser has judgment rendered against him in a noxal action, he can only recover in an action on purchase the least amount for which he could be released." He likewise holds that, if an action on stipulation was brought by the purchaser, whether the latter has defended the noxal action or not, for the reason that it was evident that the slave had committed damage, he can, nevertheless, proceed by an action on stipulation, or by one on purchase.

13. Neratius also says that a vendor should, in delivering the property, place the purchaser in such a position that he will have the advantage in a contest for its possession. Julianus, however, in the Fifteenth Book of the Digest, states that the property should not be held to be delivered, if the better title to possession is not enjoyed by the purchaser. Therefore, an action on purchase will lie unless this advantage is conferred.

14. Cassius says that a party who has obtained an assessment of damages founded upon a double stipulation cannot recover anything on account of other property, with reference to which it is customary to provide security in the case of sales. Julianus thinks that where there is no double stipulation, an action on purchase should be brought.

15. Finally, he says in the Tenth Book on Minicius, "That if anyone sells a slave under the condition that he will pay double damages within thirty days if the title is not good, and that he shall not, after that time, be liable for anything," and the purchaser does not require the amount to be paid within the designated period, the vendor will not be liable, provided he ignorantly sold a slave belonging to another; for, in this instance, he is only compelled to guarantee the purchaser that the title will not be disputed by himself or by his heirs. Where anyone knowingly sells a slave belonging to another, he holds that the vendor is not free from fraud and therefore will be liable to an action on purchase.

16. I think that the opinion of Julianus with reference to pledges is also perfectly correct; for where the creditor lawfully sells a pledge, and afterwards the purchaser is deprived of it by someone with a better title, he will not be liable, and he cannot be sued in an action on purchase for the recovery of the price; for this point has been settled by several Imperial Constitutions. It

is clear that the vendor must give a guarantee against fraud; for he expressly binds himself in this respect, but even though he does not do so, and sells the property, being aware that he had no claim on it, or that it did not belong to the party who pledged it to him; he will be liable to an action on purchase, because we have shown that he should be responsible for bad faith.

17. If anyone should sell property, and should state at the time that its accessories will pass to the purchaser, everything which we have said with reference to the sale of property will apply in this instance, except that the vendor will not be liable for double damages in case of eviction, but will only be required to maintain the purchaser in possession, and this not only applies to himself but to all others.

18. Where a person who makes a sale agrees to maintain the purchaser in possession, let us see to what extent he becomes liable. I think that it makes considerable difference whether he promises that the purchaser shall not be disturbed either by him or by persons descended from him, or whether he agrees that his possession shall not be disputed by anyone whomsoever; for where he makes the promise for himself he is not held to warrant the title against others. Hence, if the property is recovered by someone with a better title, or a stipulation is entered into, the vendor will not be liable under the stipulation; or, if one should not be made, he will not be liable on the ground of purchase. Julianus, however, states in the Fifteenth Book of the Digest that, even if the vendor plainly states that the purchaser shall have undisturbed possession, so far as he and his heirs are concerned; the defence can be made that the party is not liable on purchase for the amount of the interest of the buyer, but will only be liable for the refunding of the price. He also says that the same rule applies where it is clearly stated in the contract of sale that no warranty is given against eviction, and, that in case eviction takes place, the vendor will be liable for the price paid, but not for any indemnity, as contracts made in good faith do not permit an agreement to be entered into by which the purchaser may lose the property, and the vendor retain the price; unless, as he says, anyone should consent to abide by all the agreements above mentioned, just as is the case where the vendor receives the money and the merchandise does not come into the hands of the purchaser; as, for instance, where we buy a future cast of a net by a fisherman, or whatever game may be taken in snares laid by a hunter, or any birds caught by a fowler; for even if nothing is taken, the purchaser will, nevertheless, be required to pay the price. The contrary, however, must be held with reference to the agreements above mentioned, unless the vendor knowingly sold the property of another; for then, in accordance with the

opinion of Julianus quoted above by us, it must be held that he will be liable to an action on purchase, for the reason that he committed a fraudulent act.

12. Celsus, Digest, Book XXVII.

If I purchase the cast of a fisherman's net, and the latter refuses to cast his net, the uncertainty of the result must be taken into account in assessing the damages. If the fisherman refuses to deliver to me the fish which he has caught, an estimate should be made of what he did catch.

(13) Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Julianus, in the Fifteenth Book, makes a distinction with reference to rendering a decision in an action on purchase between a person who knowingly sold the property, and one who ignorantly did so; for he says that anyone who sold a flock which is diseased, or a defective beam, and did so ignorantly, must make the claim good in an action on purchase, to the extent that the buyer would have paid less if he had been aware of said defects. If, however, he was aware of them, and kept silent, and deceived the purchaser, he will be obliged to make good all the loss which the purchaser sustained from said sale. Therefore, if a building should fall down on account of the defect in the price of the timber aforesaid, its entire value must be estimated in assessing damages; or if the flock should die through the contagion of the disease, the purchaser must be indemnified to the extent of the interest he had in the sale of the property in good condition.

1. Moreover, where anyone sells a slave who is a thief, or one who has the habit of running away, and does this knowingly, he should indemnify the purchaser to the amount of his interest in not being deceived. If, however, he was ignorant of this when he sold him the slave, he will be liable with respect to a slave who has the habit of running away to the extent of the lesser amount which the purchaser would have paid if he had known that he had such a habit; but he will not be liable at all,

where the slave is a thief. The reason for this distinction is, that a fugitive slave cannot be kept in custody, and the vendor is held liable, as it were, on the ground of eviction; but we can restrain a slave who is a thief.

2. A great deal is included in the clause which we mentioned, namely: "To the amount of the interest of the purchaser in not being deceived," as, for instance, if he had solicited others to run away with him, or had stolen property at the time he fled.

3. What would be the case, however, if the vendor was not aware that the slave was a thief, and had given the assurance that he was frugal and faithful, and sold him at a high price? Let us see if he would be liable to an action on purchase. I think that he would be liable, but suppose that he was ignorant of the character of the slave? He ought not to assert so positively something that he did not know. There is then a difference between this instance and that where the vendor knew the character of the slave, for he who knows should warn the purchaser that he is a thief, but in the other instance, he should not be so ready to make a rash statement.

4. Where the vendor committed a fraudulent act in order to sell the property at a higher price; for example, if he lied concerning the skill of the slave, or with reference to his peculium, he will be liable in an action on purchase, for the additional amount which he was paid for the slave on the assumption that he had private property, or was skilled in some trade.

5. On the other hand, Julianus also says that Terentius Victor died leaving his brother his heir, and that a steward abstracted from the property of the estate certain articles, documents, and slaves, and after these were taken away, the estate was easily made to appear to be of little value; and the steward persuaded the heir to transfer to him his rights in the same. Would he be liable to an action on sale? Julianus says that an action on sale will lie only for the extent to which the estate would have been more valuable if the said property had not been removed.

6. Julianus also says that the vendor is usually responsible for fraud, and he explains this by means of the following case. Where a vendor knew that the land which he offered for sale was charged with legacies to several municipalities, and stated in the advertisement that it was only indebted to one municipality, but afterwards inserted in the contract of sale that, if any tributes, taxes, or anything by way of imposts, or for the repair of highways, should be due, the purchaser must make payment, perform said acts, and be responsible; the vendor will be liable to an action on purchase as having deceived the purchaser. This opinion is correct.

7. But as it was, in fact, suggested that certain guardians had acted in this way who sold property belonging to a ward, he says that the question is whether the ward should be held liable for the fraud of his guardians? If, indeed, the said guardians sold the property, there is no doubt whatever that they are liable to an action on purchase. Where, however, the ward sold the property by their authority, he will only be liable for the amount by which he profited by the transaction, and judgment should be rendered against the guardians for the remainder, without reference to limitation of time, because liability for fraudulent acts of his guardians does not attach to the ward after he arrives at puberty.

8. When the buyer brings an action on purchase, the price should be tendered by him; and therefore, even though he only tenders a portion of the price, an action on purchase will not lie, for the vendor has a right to retain the property which he sold, by way of pledge.

9. Wherefore, the question arises where part of the price is paid and the property is delivered, but is afterwards lost through proof of a superior title, can the purchaser proceed by an action on purchase to recover the entire price of the property, or merely what he paid? I think the better opinion is that he can recover only what he paid; otherwise, he would be met by an exception on the ground of fraud.

10. Where a field is sold on which the crops have already matured, it is settled that they must also be delivered to the purchaser; unless some other agreement has been made.

11. If, however, the field was leased, the rent must be paid to the party who leased it. The same rule applies to urban estates, unless some express agreement is made to the contrary.

12. Where, however, the vendor had acquired any rights of action for injury committed against the property; for instance, for the prevention of threatened injury, or for the care of rainwater, or under the Lex Aquilia, or an interdict against clandestine or violent possession, they must be assigned to the purchaser.

13. Again, where any profit has been obtained from the labor of slaves, or from transportation by beasts of burden, or ships, it must be turned over to the purchaser, as well as any increase of the peculium of the slaves; but not, however, where any gain has been acquired by means of the property of the vendor.

14. Titius sold a tract of land containing ninety jugera, and it was stated in the contract of sale that there were a hundred jugera in said tract, and before the measurement was taken ten jugera were added to it by alluvial deposit; I concur in the opinion of Neratius, who held that if the vendor was aware of the deficiency when he sold the land, an action on purchase could be brought against him, even though ten jugera had been added to the tract; because he was guilty of fraud which was not removed by the addition. If, however, he made the sale ignorantly, an action on purchase will not lie.

15. If you sell me a tract of land belonging to another, and it afterwards becomes mine by a good title, I will, nevertheless, be entitled to an action on purchase against you.

16. With respect to those things, however, which it is customary to furnish with the property purchased, I think that the vendor will not only be liable for fraud but also for negligence; as Celsus states in the Eighth Book of the Digest that, when it

is agreed that the vendor shall collect any rent which is past due, and pay it to the purchaser, in case of his failure to do so, he will not only be liable for fraud but also for negligence.

17. Celsus also says in the same book: You sold your share of a tract of land which you held in common with Titius, and before you delivered possession you were compelled to join issue in an action in partition. If the tract of land was entirely adjudged to your fellow-owner, you can recover from Titius on this account the amount which you are obliged to pay to the purchaser; but if the entire tract is adjudged to you, he says that you can transfer it all to the purchaser, in such a way, however, that he must pay to Titius the amount for which judgment has been rendered against you in this matter, and that you must provide security against eviction with reference to the part which you sold; but so far as the remainder is concerned, you will only be responsible for fraud. For, indeed, it is only just that the purchaser should be placed in the same position as if the action for partition had been brought against him. If, however, the judge divided the tract between you and Titius by certain boundaries, there is no doubt that you must deliver to the purchaser whatever has been adjudged to you.

18. Where a vendor has given anything to a slave who was sold before his delivery took place, this also must be turned over to the purchaser, as well as any estates, and all legacies acquired by the slave; nor shall any distinction be made with reference to him by whom these things were left. Moreover, whatever has been obtained by the labors of the slave must be delivered to the purchaser, unless the day of delivery has been deferred by agreement, in order that the proceeds of the labors of the slave may belong to the vendor.

19. The vendor is entitled to an action on sale to recover from the purchaser all that the latter is obliged to give him.

20. All the matters hereinafter stated are included in this action; first, the price for which the property was sold, as well as the interest on the same after the day of delivery, for when the purchaser enjoys the property, it is perfectly just that he should pay interest on the purchase-money.

21. We must understand delivery of possession to take place to mean even where the possession is precarious; for we should only consider whether the purchaser has the power to gather the crops.

22. Again, the vendor can also recover any expenses incurred with reference to the property sold, by bringing an action on sale; for example, if something was expended on the buildings which were disposed of; as Labeo and Trebatius both say that an action on sale can be brought on this ground. The same rule applies where expense has been incurred for the cure of a sick slave before his delivery, or where anything has been expended in instruction, which it is probable that the purchaser would wish to be so expended. Labeo goes still further, and says, that where anything has been expended on the funeral of a dead slave, it must be recovered in an action on sale, provided the slave died without any blame attaching to the vendor.

23. Moreover, if, when the property was sold, it was agreed that a solvent debtor should be furnished by the purchaser, the vendor can proceed by an action on sale to compel him to do this.

24. If it was agreed between the purchaser and the vendor of certain lands, that, if the purchaser or his heir should sell said lands for a higher price than he had paid, that he would refund to the vendor half the amount of the excess; and the heir of the purchaser should sell said lands at a higher price, the vendor can, by means of an action on sale, recover the amount of his share of the excess for which the property had been sold.

25. If an agent should make the sale and furnish security to the purchaser; the question arises whether an action should be granted in favor of the owner, or against him? Papinianus, in the Third Book of Opinions, thinks that an equitable action on purchase can be brought against the owner in the same way as an Institorian Action, provided the owner directed the property to be sold. Hence, on the other hand, it must be said that an equitable action on purchase can be brought by the owner.

26. Papinianus says in the same place, that he gave it as his opinion that, where it had been agreed upon that if the price was not paid at the appointed time, double the amount should be paid to the vendor, such a provision seemed to have been added in violation of the constitution, because it exceeded the lawful interest; and he also stated that the case of a conditional rescission of a sale was different from this one; for, in that instance, illegal interest is not agreed upon, and the terms of the contract are not considered dishonorable.

27. Where anyone, acting in collusion with my agent, makes a purchase from him, can he bring an action on purchase against me? I think he can, to the extent of compelling me either to abide by the purchase, or annul it.

28. Where anyone takes advantage of another under the age of twenty-five, we will grant him an action on purchase, to the same extent as that which we mentioned in the former instance.

29. Where anyone makes a purchase from a ward without the authority of his guardian, the contract is only valid on one side; for he who makes the purchase is liable to the ward, but he does not make the ward liable to him.

30. Where a vendor reserves a lodging, for instance, that it shall be permitted for a tenant to reside in the house, or that a tenant, who was a farmer, shall have a right to the crops for a certain time; Servius thinks the better opinion to be that an action on sale will lie. Finally, Tubero says that, if the said tenant causes any damage, the buyer, by bringing an action on purchase, can compel the vendor to proceed against the tenant in an action on lease, and pay the purchaser whatever he recovers.

31. Where a house is sold or devised, we are accustomed to state that everything is included in the house which is considered to be part of the same, or is used for the benefit of it; as, for instance, the stone edge of a well.

(14) Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

That is to say by means of which use of the well is obtained.

15. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Well-ropes and basins, projecting gutters, and also the pipes connected with the latter, although they may project a considerable distance beyond the building, belong to the latter as well as the gutters. Fish, however, which may be in a reservoir, do not belong either to the house or to the land;

(16) Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

Any more than the chickens or other animals on the premises.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Nothing belongs to the land unless it is attached to the soil. It must not be forgotten that many things form part of a building which are not attached to the same, as for instance, locks, keys, and bolts. There are also many things buried in the earth

which do not belong to the land, or to a farm-house, for example, wine-vats and presses, for since these are rather considered implements, they also are attached to the buildings.

1. Moreover, it is settled that wine, and crops which have been gathered, do not belong to the house.

2. Where a tract of land is sold or devised, the manure-heaps and straw belong to the purchaser or the legatee, the wood, however, belongs to the vendor or the heir; for the reason that the former do not constitute part of the land, even though they may have been collected for the benefit of the same. With reference to the manure-heaps, a distinction is made by Trebatius, who holds that if they have been prepared for the purpose of fertilizing the ground, they belong to the purchaser, but if for the purpose of sale, the vendor is entitled to them, unless some other agreement has been made; and that it makes no difference whether the manure remains in a stable or has been placed in a heap.

3. Any paintings attached to the wall, as well as any marble encrusted upon the same, belong to the house.

4. Nets about the columns and couches around the walls, as well as hangings of haircloth, are not parts of the house.

5. Moreover, anything which has been prepared for a house but has not yet been finished, even though it may be placed in the building, is, nevertheless, not considered to be a part of it.

6. Where, in a sale, reservation is made of everything which has been taken out, or cut down; sand, lime, and other things of this kind are held to have been taken out, and trees which have been felled, charcoal, and other similar articles are considered to have been cut. Gallus Aquilius, however, whose opinion is given by Mela, states very properly that a provision with

reference to articles which have been taken out and cut down is included, without effect, in a contract of sale; because if they are not expressly sold, an action can be brought to compel them to be produced; as a vendor is not required to give security with reference to any material which has been cut, or for stone or sand, any more than he is for other things which are more valuable.

7. Labeo states, as a general proposition, that whatever is in a building for its perpetual use belongs to it, but that which is only for temporary use does not; as, for instance, pipes which are only attached to it for a time, do not belong to the house, but if they are fastened to it permanently, they form a part of it.

8. Reservoirs lined with lead, wells, and the covers of the latter which are placed upon the land, but are not attached to it, it is settled belong to the house.

9. It is also settled that small images, columns, and figures through the mouths of which water is accustomed to flow, belong to the house.

10. Anything which has been removed from a building with the intention of being replaced, forms a part of it; but whatever has been prepared to be placed upon it does not.

11. Stakes which have been prepared for a vineyard do not form part of the land before they have been placed in position, but they do belong to it if they have been purchased with the understanding that they shall be so placed.

18. Javolenus, On Cassius, Book VII.

Granaries, which are usually made of boards, belong to the building, if their foundations are in the earth; but if they are above ground, they should be classed as movable property.

1. Tiles which have not yet been placed upon buildings, although they have been brought there for that purpose, are included in the class of personal property. A different rule applies to those which have been removed with the intention of being replaced, for they are accessories to the house.

19. Gaius, On the Edict of the Praetor, Title "Publicans."

The ancients, in speaking of purchase and sale, made use of these terms without distinction.

20. The Same, On the Provincial Edict, Book XXI. The same rule applies to cases of leasing and hiring.

21. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

Where a female slave is sold with her offspring, and she proves to be sterile, or more than fifty years of age, and the purchaser was ignorant of the fact, the vendor will be liable to an action on sale.

(1) Where the vendor of a tract of land knowingly refrains from mentioning any tax which is due upon the same, he will be liable to an action on purchase. But, if he did not give notice of it through ignorance, because, for instance, the land belonged to an estate, he will not be liable.

(2) Although we stated above that, while we may agree with reference to the object of a sale, but differ as to its quality, a sale will take place; still, the vendor should be liable for the amount of the interest the purchaser had in not being deceived, even if the vendor also is ignorant of the facts; as, for example, where tables are sold as being made of cedar-wood, when in fact they are not.

(3) When the vendor is to blame for not delivering the property, all the interest of the purchaser in its delivery, which merely has reference to the property itself, should be taken into consideration; where, for instance, he could have profited by the sale of wine, this need not be taken into account any more than if he had purchased wheat, and, because it had not been delivered, his slaves suffered from hunger; for the value of the wheat, and not that of the slaves about to die of hunger, was the object of the claim. Nor does the obligation become greater, where proceedings are instituted subsequently, even though the wine may have increased in value. This is reasonable, because if the wine had been delivered, the purchaser would have possession of it; but where this has not been done, the vendor is at all events obliged to deliver at present what he should have delivered long before.

(4) If I sell you a tract of land on condition that I can lease it from you for a certain sum, I will be entitled to an action on sale, because this transaction is, as it were, a part of the price.

(5) Even though I sold you a tract of land on condition that you would not sell it to anyone but myself, for this reason an action on sale will lie if you should sell it to another.

(6) A man sold a house and reserved for himself a lodging therein as long as he lived, or in consideration of the payment of ten aurei every year. The first year, the purchaser preferred to pay the ten aurei, the second year, he furnished the lodging.

Treatius says that he had the right to change his mind, and could comply with either one of the conditions every year, and as long as he was ready to do so there would be no cause of action.

22. Julianus, Digest, Book VII.

If the vendor makes a false statement as to the quality of the land, but not as to its amount, he will still be liable to the purchaser. For suppose that he alleged that there were fifty jugera of vineyard and fifty of meadow, and it was ascertained that there were less than this in the vineyard, and more in the meadow, there would, nevertheless, be one hundred jugera in all.

23. The Same, Digest, Book XIII.

If anyone should manumit a slave, after he had sold him together with his peculium, he will be liable not only for the peculium which the slave had at the time when he was manumitted, but also for what he acquired afterwards; and he must, in addition, furnish security to restore anything which might come into his hands from the estate of the freedman. Marcellus says in a note that the vendor is compelled, in an action on sale, to deliver whatever the purchaser would have obtained if the slave had not been manumitted. Therefore, nothing is included which he would have acquired if the slave had not been manumitted.

24. Julianus, Digest, Book XV.

Where a slave in whom you had an usufruct purchases a tract of land, and, before the purchase-money is paid, you lose your civil rights, even though you may have paid the price, you will not be entitled to an action on purchase, because of your loss of civil rights, but you can bring suit against the vendor to recover money which was not due. It makes no difference whether you, or the slave, have made payment out of the peculium belonging to you, where this is done before your loss of civil rights, for, in both instances, you will be entitled to an action on purchase.

1. I purchased your slave from a thief in good faith, not knowing that he had been stolen, and the said slave bought another with the peculium belonging to you, and delivered him to me; Sabinus says that you can bring a personal action against me to recover the latter slave. If, however, I have lost anything by the transaction, which he negotiated, I can, on the other hand, bring an action on the ground of the peculium against you. Cassius states that this opinion of Sabinus is correct, with which I also agree.

2. Where one slave, having sold another, furnishes a surety, the latter should guarantee the validity of the sale by which he will be bound to the same extent as if he were giving security for a freeman; as an action is granted to the purchaser against the master for the purpose of recovering everything which he could have recovered if the sale had been made by a freeman; but the master cannot have judgment rendered against him for an amount above the value of the peculium.

(25) The Same, Digest, Book LIV.

When anyone purchases a vintage which is not yet harvested, and is forbidden by the vendor to gather the grapes, he can avail himself of an exception against him if suit is brought for the purchase-money, and not for the recovery of the property which was sold, but not delivered. But if, after delivery has been made, the purchaser is forbidden to press the grapes which have been gathered, or to remove the new wine, he can bring an action for production, or for injury committed, just as if he were forbidden to remove any other property whatsoever which belonged to him.

26. Alfenus Verus, Digest, Book II.

If anyone, when he sold a tract of land, stated that there were a hundred casks on the premises, which were accessory to the same; even though there was but one cask there, he will, nevertheless, be compelled to furnish a hundred casks to the purchaser.

27. Paulus, Epitomes of Alfenus, Book III.

Whatever the vendor states is an accessory must be delivered sound and in good condition; as, for instance, where he says that a certain number of casks are an accessory to the land, he must furnish them whole and not broken.

28. Julianus, On Urseius Ferox, Book III.

You sold me certain lands, and it was agreed between us that I should perform some act, and that, if I did not do so, I should be liable to a penalty. The opinion was given that the vendor can bring an action on sale before suing for the penalty under the stipulation, and if he should recover an amount equal to that fixed as a penalty, he will be barred by an exception on the ground of fraud, if he brings an action on the stipulation. If you should recover the penalty by an action on the stipulation, you will be prevented by operation of law from bringing an action on the sale, unless the amount of the judgment is less than the interest of the vendor in having the agreement executed.

29. The Same, On Minicius, Book IV.

Where property has been left to someone under a condition, and the latter, ignorant of the fact, buys it from the heir, the purchaser can recover the price by an action on purchase, because he has not possession of the property as derived from the legacy.

30. Africanus, Questions, Book VIII.

A slave that you purchased from me together with his peculium, committed a theft against me before he was delivered to you. Although the property which he stole has been destroyed, I will, nevertheless, have the right to retain its value out of the peculium, that is to say, the act of the slave diminishes the peculium to the extent to which he has become my debtor on account of his crime. For even if he should steal something from me after his delivery, or I should not be entitled to an action for recovery from the peculium on that ground, or I should be entitled to it to the extent that the peculium was increased by the addition of the stolen property; I would still have a right, in the proposed case, to retain the peculium, and I could bring a personal action for recovery on the ground that I had paid more than was due, if the entire risk attached to you. In accordance with this, it must be held that if the said slave had stolen any money from me, and you, being ignorant of the fact that it had been stolen, should take and use it as a part of the peculium; I will be entitled to an action for recovery against you on the ground that property belonging to me had come into your hands without any consideration.

1. If you should knowingly sell me property belonging to another, while I was ignorant of the fact, Julianus holds that I can properly bring an action on purchase against you, even before I am deprived of the property on the ground of a better title, for an amount equal to my interest in having it become mine; for although, on the other hand, it is true that the vendor is only liable for the delivery of the property to the purchaser, and not to transfer the title to him, still, for the reason that he should guarantee that he is not committing fraud, he who knowingly sells the property of another to one who is ignorant that it is not his, is liable. This rule is especially applicable if he should manumit a slave, or sell property which was to be given in pledge.

31. Neratius, Parchments, Book III.

If the property which I am obliged to deliver in accordance with the contract of sale is taken from me by force, although I am required to be responsible for its safe-keeping, it is still more proper that I should only be required to transfer to the purchaser my rights of action for the recovery of said property; because its safe custody is of very little advantage where violence is employed. I should assign to you not only the rights of action which relate to profit, but also such as have reference to loss, so that you may obtain all the gain as well as be responsible for the expense.

1. I should assign to you not only what I myself have acquired by means of the said property, but also what the purchaser would have acquired if the slave had been delivered to him at once.

2. Two of us purchased the same property from a party who was not the owner, the purchase and sale were concluded without bad faith. and the property was delivered. Whether we both made the purchase from the same person, or from two different ones, he must be protected who first acquired his right; that is to say, the one to whom delivery was first made. Where one of two parties makes a purchase from the owner of the property, he must by all means be protected.

(32) Ulpianus, On the Edict, Book XI.

If anyone should buy oil from me, and accept it after having employed false weights in order to deceive me, or the purchaser is taken advantage of by the vendor through the use of weights that are too light, Pomponius says that the vendor will be entitled to an action to compel the purchaser to pay the value of the excess; which is reasonable. Hence the buyer will also be entitled to an action on purchase for the purpose of obtaining satisfaction.

33. The Same, On the Edict, Book XXIII.

Where several articles are purchased for a single price, an action on purchase and sale can be brought with reference to each one of them.

(34) The Same, On the Edict, Book XVIII.

Where a tract of land is sold, and fraud is committed with reference to the quality of the jugera, an action on purchase will lie.

35. The Same, On the Edict, Book LXX.

Where anyone purchases a tract of land presumed to be free from rights of way, and he is forbidden to pass through it, and is defeated in court; he will be entitled to an action on purchase. For although no stipulation with reference to eviction was made, because the judgment rendered with reference to the servitude is not final, so far as the property itself is concerned, still it must be said that an action on purchase will lie.

36. Paulus, On Plautius, Book VII.

The vendor of a house should enter into a stipulation relative to threatened injury before he conveys it, for the reason that he is obliged to exercise proper care and diligence before he delivers the possession of the property, and it is a part of said care and diligence to make such a stipulation, and therefore if he neglects to do so he will be liable to the purchaser.

37. The Same, On Plautius, Book XIV.

Since, as it is only just that a purchaser in good faith should not be injured by the fraud of another, so it is unjust that the vendor himself should profit by his own fraud.

(38) Celsus, Digest, Book VIII.

Where the vendor of a slave stated that his peculium consisted of ten aurei, that he would not deprive him of any of it, and that if it included more, he would surrender it all; if it is more than that, he must give it all, unless the intention was that he should only deliver the ten aurei; if it is less than that, he must pay the ten, and give a slave who is possessed of a peculium of that amount.

1. Where the purchaser is to blame for the non-delivery of the slave to himself, Sextus Aelius and Drusus have stated that he can be compelled by arbitration to indemnify the vendor for the maintenance of the slave; and this opinion appears to me to be perfectly just.

2. Firmus asked of Proculus whether the pipes which conduct water from a leaden reservoir under ground into a brazen vessel built around the sides of a house are to be considered part of the latter? Or are they to be considered as personal property, united and stationary, which do not belong to the house? He answered that the intention of the parties should be taken into account. But what if neither the purchaser nor the vendor had paid any attention to the subject, as very frequently occurs in cases of this kind? Would it not seem to be better if we should hold that what is inserted and enclosed in a building forms a portion of the same?

39. Modestinus, Rules, Book V.

I ask if anyone should sell a tract of land under the condition that all should be considered to be sold which he possessed within certain boundaries, and the vendor, nevertheless, well knew that he did not possess a certain part of said land, and did not notify the purchaser of the fact; would he be liable to an action on sale, since this general rule ought not to apply to those portions of the land which the party who sold them knew did not belong to him, and yet did not except them? Otherwise, the purchaser would be taken advantage of, who if he had known this, would perhaps not have purchased the property at all; or would have bought it at a lower price if he had been notified with reference to its true amount; as this point has been settled by the ancient authorities, with respect to a person who made an exception, in the following terms, "Any servitudes that are due, shall remain due." For persons learned in the law gave it as their opinion that, if a vendor, knowing that servitudes were due to certain persons, did not notify the purchaser, he would be liable to an action on purchase; for this general exception does not refer to matters which the vendor was aware of, and which he could and should expressly except, but to things of which he was ignorant, and concerning which he could not notify the purchaser. Herennius Modestinus was of the opinion that if the vendor in the case stated did anything for the purpose of deceiving the purchaser, he could be sued in an action on purchase.

(40) Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

Quintus Mucius stated the following case. The owner of a tract of land sold the standing trees on the same, and, after having received the money for the property, refused to deliver it. The purchaser asked what course he should take, and feared that the said trees would not be considered to belong to him. Pomponius replied that the trees standing upon the land were not separate from the latter, and therefore the purchaser could not bring suit to recover the trees as the owner of the same, but he would be entitled to an action on purchase.

41. Papinianus, Opinions, Book III.

In a contract of sale, nothing was stated with reference to the annual payment due for an aqueduct passing under a house at Rome. The buyer having been deceived would be entitled to an action on purchase on this ground; and therefore, if he should be sued in an action on sale for the price, the unexpected burden imposed upon him should be taken into consideration.

42. Paulus, Questions, Book II.

If the vendor of two tracts of land should make statements with reference to the measurements of each, and then deliver both for a single price, and the full amount should be lacking to one of the tracts, but the other should contain more; for example, if he stated that one of them contained a hundred jugera, and the other two hundred, it would be of no advantage to him if one of them was found to contain two hundred, and the other fell short ten. A decision on this point is given by Labeo. But can it be doubted that an exception on the ground of bad faith will be available by the vendor? For instance, if a very small portion of woodland was lacking, and the tract included a larger extent of vineyard than had been promised, would not he who availed himself of his perpetual right be guilty of fraud? For in the case where the amount of land is found to be greater than had otherwise been stated, this is not for the benefit of the vendor, but for that of the purchaser; and the vendor is liable whenever the measurement is ascertained to be short. Let us see, however, whether the vendor has no cause of complaint with reference to the same land, where the vineyard is found to include more than the meadow, and the measurement of the whole is correct. The same question may arise in the case of two tracts of land, as where anyone sells two slaves conditionally entitled to their freedom, for one price, and says that one was ordered to pay ten aurei when he should have paid fifteen; for he will be liable to an action on sale, even if the purchaser should have received twenty aurei from the two. It is more just, however, in all the above mentioned cases, for the profit to be set off against the loss, and if anything is lacking to the purchaser, either in the measurement or the quality of the land, he should be indemnified for the same.

43. The Same, Questions, Book V.

When Titius died, he left Stichus, Pamphilus, and Arescusa in trust to Seia, and directed that all of them should be given their freedom after the lapse of a year. As the legatee was unwilling to accept the trust, and still could not release the heir from the claim which she had against him, the heir sold the said slaves to Sempronius, without mentioning that their freedom had been bequeathed by the terms of the trust. The purchaser, after having made use of the labor of the aforesaid slaves for several years, manumitted Arescusa; and when the other slaves, having ascertained the intentions of the deceased, demanded their freedom granted under the trust, and brought the heir before the Praetor, the slaves were manumitted by the former on the order of the Praetor. Arescusa answered that she was unwilling to have the purchaser for her patron. When proceedings were instituted by the purchaser in an action on purchase to recover from the vendor the price paid for the slaves including Arescusa; an opinion of Domitius Ulpianus was read, in which it was held that if Arescusa declined to have the purchaser for her patron, her act was justified by a rescript of the Imperial Constitutions, but that the purchaser, after her manumission, could not recover anything from the vendor. I remember that Julianus held, with reference to this opinion, that the right to an action on purchase continued to exist even after the manumission, and I ask which opinion is correct? In this proceeding it was petitioned in the name of the purchaser, that the expenses which he had incurred in the instruction of one of the slaves should be refunded to him. I also ask, since Arescusa refused to have the purchaser as her patron, by whose act she was liberated, and whether she could have either the legatee who did not liberate her, or the heir as her patron, for the other two slaves were manumitted by the heir. I answered that I have always approved the opinion of Julianus, who thought that the right of action was not extinguished in this way by manumission. But with reference to the expenses which the purchaser incurred in the instruction of the slave, there is a point to be considered, for I think that an action on purchase will be sufficient in a case of this kind, since not only is the price involved, but all the interest of the purchaser in not being deprived of the slave by eviction. It is clear that if the expense incurred in the case you suggest exceeds the price to such an extent that the vendor would not have thought that it would amount to so much; as, for instance, if we suppose that the slave was purchased for a small sum and instructed as a charioteer or an actor, and the owner was afterwards deprived of him by eviction, it would seem to be unjust for the vendor to be liable for a larger amount.

44. Africanus, Questions, Book VIII.

And suppose that the vendor was only in moderate circumstances, he cannot be compelled to pay more than double the price.

45. Paulus, Questions, Book V.

Africanus states that Julianus held the same opinion, and this is just, as the amount to be paid will be diminished if the value of the slave has depreciated while in the hands of the purchaser, when he is recovered by a better title.

1. The following is held to be more convenient, namely, if you should sell me a vacant lot belonging to another, and I should build upon it, and the owner of the property should recover it by eviction; for since the latter, in bringing an action to recover said property, can be barred by an exception on the ground of bad faith unless he pays the cost of the buildings, the better opinion is that the vendor is not responsible for this. It must also be held in the case of a slave that, if he is recovered under a better title, while he is still in slavery and not after he has been set free, the owner must make good any outlay and expenses incurred on his account. If the buyer is not in possession of the building or the slave, he will be entitled to an action on purchase. In all these instances, if anyone knowingly sells property belonging to another he will, unquestionably, be liable.

2. There still remains the third point, that is to say, who shall be the patron of the freedwoman Arescusa, who refused to accept the purchaser as such? It is held, and not without reason, that she ought to become the freedwoman of the person by whom she is sold, that is to say, of the heir, because he himself is liable to an action on purchase. This only applies where Arescusa does not select the purchaser as her patron, for if she does, she will remain his freedwoman, and he will not be entitled to an action on purchase, because he has no longer any interest since he has her as his freedwoman.

46. The Same, Questions, Book XXIV.

Where anyone sells property belonging to another, and, in the meantime, becomes the heir to the owner of said property, he will be compelled to conclude the sale.

47. The Same, Opinions, Book VI.

Lucius Titius, having received money in payment for materials sold under a fixed penalty, with the understanding that if they were not delivered in good condition within a designated time, the penalty could be collected, died, after a part of the materials had been delivered. Then, since the testator has become liable for the penalty, and his heir will not produce the remaining materials, can he be sued for the penalty and interest, especially when the purchaser had borrowed the money at a very high rate of interest? Paulus answered that, under the contract as stated, the heir of the vendor could be sued for the penalty, and that, also, in an action on purchase, the court would take into consideration the interest from the day when the vendor began to be in default.

(48) Scaevola, Opinions, Book II.

Titius, the heir of Sempronius, sold a tract of land to Septicius as follows: "I sell you the field which belonged to Sempronius, together with any rights enjoyed by Sempronius in the same, for so much money." He delivered the mere possession of said land, but did not point out the boundaries of the same. The question arose, whether he could be compelled in an action on purchase to show by documents belonging to the estate what rights the deceased had in said land, and to point out its boundaries? I answered that everything should be done under this written contract, which the parties understood to have been intended. If this cannot be ascertained, the vendor must produce the documents relating to the land, and point out its boundaries, for this is consistent with the good faith of the contract.

(49) Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Where anyone, for the purpose of deceiving the purchaser, produces a false tenant who is in collusion with him, he will be liable to an action on purchase; nor can he defend himself by stating that he assumes the responsibility for the tenant, and the rent for five years, if, by this means, he contrived more readily to conceal the fraud.

1. Where the principal of the price has been paid, although this has been done after default, interest on it cannot be claimed, because it is not included in the obligation, but depends upon the decision of the Court.

50. Labeo, Later Epitomes by Javolenus, Book IV.

Good faith does not tolerate that, where a buyer, through the indulgence of some law, is not compelled to pay the price of the property purchased before it is delivered to him, the vendor shall be compelled to deliver it, and relinquish possession of the same. Where, however, possession has already been delivered, the result will be that the vendor will lose the property; for example, where the purchaser opposes the vendor, who claims the property, with an exception on the ground of sale and delivery; and hence the case will be the same as if the claimant had not either sold or delivered the property to him.

51. The Same, Later Epitomes by Javolenus, Book V.

Where the purchaser and the vendor are both in default with reference to the delivery and acceptance, the result will be the same as if the purchaser alone was responsible. For the vendor cannot be held to be in default with reference to the purchaser, when the latter himself is also guilty of delay.

1. Where you purchased a tract of land under the condition that you would pay the purchase-money on the Kalends of July; even though, when the time had expired, the vendor was at fault for the money not being paid to him, and afterwards you were to blame for not paying it; I stated that the vendor could avail himself of the condition stated in the contract, as against you; because in making the sale it was the intention of the parties that if the purchaser was in default for non-payment of the money, he would be liable for the penalty mentioned in the contract. I think this opinion to be correct, unless the vendor was guilty of fraud in the transaction.

52. Scaevola, Digest, Book VII.

A creditor held a tract of land which was encumbered to him, and also had in his possession receipts for taxes previously paid by the debtor which had been deposited with him; and he sold the land to Maevius on the condition that the purchaser should pay any taxes which might become due. The said land was sold by the collector of taxes of the district in which it was situated, on account of the taxes that had already been paid; the same Maevius bought it and paid the amount. The question arose whether the buyer could sue the vendor in an action on purchase, or in any other action, and compel him to surrender the receipts for the payments above mentioned. The answer was that the buyer could proceed, by an action on purchase, to compel the documents in question to be produced.

1. A father having given to his daughter, by way of dowry, a certain tract of land whose value had been appraised, the said land was found to be encumbered to a creditor. The question arose whether a son, who had accepted the estate of his father, would be liable to an action on purchase to obtain a release from the creditor, and furnish the property free of encumbrance to the husband, as the daughter, content with her dowry, had declined to accept her share of the estate. The answer was that he would be liable.

2. It was agreed between the vendor and the purchaser of an office in the army, that the salary due to the former should be paid to the purchaser. The question arose as to the amount which the purchaser should demand, and what the vendor should

pay to the purchaser in a transaction of this kind? The answer was that the vendor should assign the extraordinary right of action which he held on this account.

3. A party who had a house on the sea-shore built a wall so that the shore, as well as the house, was enclosed by it, and then sold the house to Gaius Seius. I ask whether the shore which was enclosed with the house by the vendor also belonged to the buyer by the right of purchase? The answer was that the house would be sold in the same condition in which it was before the sale was concluded.

53. Labeo, Probabilities, Book I.

Where it is stated in a contract that the rent of a house shall belong to the purchaser; whatever the said house is rented for should be paid to the purchaser. Paulus says that this is not altogether true, for if you rent an entire house to one tenant for a certain sum, and the tenant sublets it for a larger amount, and, in selling the house, you state that the rent is to be paid to the purchaser, that only is included which the tenant owes you for the entire house.

1. If you sold a tract of land in which you have a burial-place and do not expressly except it, you will have no security on this account. Paulus says that this opinion is, by no means, just, provided a public highway runs by the side of the burial-place.

2. If, where a house is sold, lodgings in the same are reserved for the occupants under the terms of the sale, such a reservation is properly made with reference to all the occupants of said house, with the exception of the owner. Paulus, however, says that if you had given free lodgings to anyone in the house which you sold, and you should make the reservation in such a way that the occupants, or any one of them, will have rent to pay at a certain time, you will not properly provide for this; for it is necessary to make an express reservation with reference to them. Therefore, the purchaser can, with impunity, prevent the occupants from lodging in the house.

54. The Same, Probabilities, Book II.

Where a slave whom you have sold breaks a leg in doing something by your order, the risk is not yours, if you directed him to perform some act which he was accustomed to perform before the sale, and if you ordered him to do something which you would have ordered him to do, even if he had not been sold. Paulus says that this opinion is by no means correct; for if the slave had been accustomed to perform some dangerous task before the sale, it will be held that you were to blame for this; as, for instance, if you had been accustomed to compel your slave to go down into a vault, or into a sewer. The same rule of law applies if you were accustomed to order him to do something which the wise and diligent head of a family would not order his slave to do. What if this should be made the ground of an exception? He can, nevertheless, direct the slave to perform some new task which he would not have ordered him to perform if he had not been sold; for example, if he should order him to go to the home of the purchaser, who lived in a distant place, for certainly this would not be at your risk. Therefore, the entire matter merely has reference to the fraud and negligence of the vendor.

1. Where it is stated in the contract that there were eighty casks buried in the ground, which were accessory to the land, and there are more than this; the vendor must give to the purchaser the above mentioned number, making his selection from all the others as he wishes, provided he delivers such as are sound. Where there are only eighty of them, they belong to the purchaser, just as they are; and the vendor will not be obliged to pay him anything for those that are not perfect.

55. Pomponius, Epistles, Book X.

Where a slave who has been purchased or promised is in the power of the enemy, Octavenus thinks that the better opinion is that the sale and stipulation are valid, because it is a transaction entered into between the purchaser and the vendor; for the

difficulty exists rather in furnishing what was agreed upon, than in the nature of the transaction, for even if the delivery of the slave should be ordered by the judge, it should be deferred until it can take place.

Tit. 2. Concerning leasing and hiring.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXIV.

Leasing and hiring is a natural transaction common to all nations, and it is contracted not by words but by consent, just like purchase and sale.

(2) Gaius, Daily Events, Book II.

Leasing and hiring resembles purchase and sale, and is established by the same rules of law. For as purchase and sale is contracted by an agreement as to the price to be paid, so also is leasing and hiring understood to be contracted where an agreement is made as to the rent.

1. Purchase and sale is held to bear such a resemblance to leasing and hiring that, in some instances, it is customary to make the inquiry as to whether the transaction is one of purchase and sale, or one of leasing and hiring; for example, if I have a contract with a goldsmith to make me some rings of a certain weight, and of a designated form, and he agrees to make them

for three hundred aurei; is this a purchase and sale, or a leasing and hiring? It is held that it is only a single transaction, and is rather a purchase and sale than a leasing and hiring. If, however, I furnish him the gold, and compensation for his work is agreed upon, there is no doubt that this is a leasing and hiring.

3. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Where a tract of land is leased, and the tenant receives the implements for its cultivation after they have been appraised, Proculus says that the intention of the parties is that the tenant should have the implements, as being purchased; just as when any property, after having been appraised, is given by way of dowry.

4. The Same, On Sabinus, Book XVI.

A lease, or a precarious tenancy is made in the following terms, namely: "As long as he who leases or gives the property may be willing," and it is terminated by the death of the owner of the property.

(5) Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

If I rent you a lodging and afterwards remit the rent, an action on leasing and hiring will lie.

6. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Where anyone has rented property, he is not required to surrender what he recovered on account of said property in an action for theft.

7. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

If I rent you a house belonging to another for fifty aurei, and you rent the same house to Titius for sixty, and Titius is forbidden by the owner to occupy it; it is established that you can bring an action on hiring against me, to recover sixty aurei, because you yourself are liable to Titius for sixty.

8. Tryphoninus, Disputations, Book IX.

Let us see whether neither sixty nor fifty aurei should be paid, but an amount equal to the interest the tenant has in the enjoyment of the property leased, so that the second lessor can only recover the sum that he owes to the party who rented the property from him; and since the profit of the lease is to be computed according to the amount of the higher rent, the result is that the sum recovered should be greater. The first lessor will still have a right to claim the fifty aurei which he would have collected from the first tenant, if the owner had not forbidden the last tenant to occupy the house. This is our practice.

9. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

If anyone rents me a house or a tract of land which has been purchased in good faith, and he is evicted from the same without fraud or negligence on his part; Pomponius says that the lessor will, nevertheless, be liable to an action on lease, in order that

the lessee may be enabled to enjoy the property rented to him. It is clear that if the owner will not allow him to occupy the premises, and the lessor is ready to furnish him another house which is just as convenient, he says that it would be perfectly just for the lessor to be released from his obligation.

1. What Marcellus stated in the Sixth Book of the Digest may be added, namely: "If an usufructuary rents a tract of land subject to an usufruct, for five years, and dies; his heir will not be liable to permit him to enjoy the same, any more than a lessor would be liable to a lessee after a house has been destroyed by fire. But whether the lessee will be liable to an action on the lease to collect the rent during the time he was in the enjoyment of said property, is a question asked by Marcellus; just as he would have been compelled to pay, if he had leased the services of a slave subject to an usufruct, or a lodging. He states that the better opinion is that he will be liable; and this is perfectly just. He also asks if the lessee should incur any expense on account of the land through the expectation of enjoying it for five years, whether he can recover the same. He says that he cannot do so, because he should have foreseen that this would take place. But what if the usufructuary had not leased the land to him as such, but as the owner of the same? He will certainly be liable, for he deceived the lessee; and this the Emperors Antoninus and Severus stated in a Rescript. They also stated that, where the house has been destroyed by fire, the rent must be paid for the time that the building stood.

2. Julianus says in the Fifteenth Book of the Digest, that, where anyone leases land on the condition that if anything should happen to it through the exertion of irresistible force, he will be responsible for the same; he must abide by the contract.

3. Where, in the terms of a lease of land, the lessee was notified to be careful about fire, and some accident caused a conflagration, he will not be compelled to make good the loss. But where damage is caused by the negligence of the lessee, for which he was responsible, he will be liable.

4. The Emperor Antoninus, together with his father, stated in a Rescript with reference to a flock of goats, which a party had hired, and which had been stolen from him, "If it can be proved that the robbers drove away the goats without any fraud on

your part, you will not be compelled to be responsible for the occurrence in an action on lease, and you can recover any rent for the time following the theft as being money paid which was not due."

5. Celsus also states in the Eighth Book of the Digest that want of skill should be classed with negligence. Where a party rents calves to be fed, or cloth to be repaired, or an article to be polished, he must be responsible for negligence, and whatever fault he commits through want of skill is negligence, because he rents the property in the character of an artisan.

6. If you lease me a house belonging to another, which has been bequeathed or given to me, I am not liable to you for the rent in an action on lease. Let us see, however, whether anything is due for the time which has elapsed before the bequest was made. I think that the rent should be paid for that time.

10. Julianus, On Urseius Ferox, Book III.

And I can properly bring an action on hiring, or for the purpose of compelling you to release me from the contract.

11. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Let us see whether the tenant is liable for the negligence of his slave, and of those to whom he has sublet the property, and also to what extent he is responsible; shall he surrender the slave by way of reparation, or will he be liable in his own name; and, with reference to those to whom he has sublet the premises, must he only assign to the owner any rights of action which he may have against them, or will he be accountable just as if the negligence was his own? It is my opinion that he is responsible in his own name for the negligence of his sub-tenants, even though nothing had been agreed upon with reference

to this: provided, however, he committed negligence in subletting the property to such persons, either his own slaves or tenants. Pomponius approves this in the Sixty-third Book On the Edict.

1. If it was agreed upon at the time of the lease that the tenant could not have fire, and he, nevertheless, has it, he will be liable, even though an accident may cause a conflagration, because he had no right to have it. The rule is different where he is permitted to have fire which will not cause injury, for, in this instance, he is allowed to have it provided it causes no damage.

2. The lessee must also be careful not to injure the property, or any right attaching to the same, nor to permit this to be done.

3. Where a party hired his services for the transportation of wine from Campania, and then, a controversy having arisen between himself and another, he sealed the casks with his own seal and that of the other person, and placed the wine in a warehouse; he will be liable to an action on hiring to return the possession of the wine to his employer, without any dispute, unless the employee was guilty of negligence.

4. It was agreed upon between a lessor and a lessee that hay should not be placed in a building in a city. It was, nevertheless, placed there, and a slave, having afterwards set fire to the hay, killed himself. Labeo says that the lessee is liable to an action, because he himself was the cause of the disaster, by bringing in the hay in violation of the terms of the lease.

12. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Moreover, even if some stranger had kindled the fire, the lessee would be liable for the damage caused.

13. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

The question is also asked, where the driver of a vehicle, while trying to pass others, overturns one, and injures or kills a slave, what course must be pursued? I think that an action on hiring will lie against him, for he should have been more careful. Moreover, a praetorian action under the Lex Aquilia will be granted him.

1. If the master of a ship should receive a cargo to be taken to Minturn?, and, as his ship was unable to ascend the river, he should transfer the merchandise to another which was lost at the mouth of the river; in this instance, the first master will be liable. Labeo says that if he was not guilty of negligence, he will not be liable; but if he acted against the consent of the owner, or transferred the cargo at a time when he should not have done so, or loaded it in a vessel which was less seaworthy than his own; an action on hiring can be brought against him.

2. Where the master of a ship takes it into a river without a pilot, and, a storm having arisen, he cannot manage the ship and loses it; the owners of the cargo will be entitled to an action on hiring against him.

3. If anyone leases a slave for the purpose of instructing him, and takes him to a foreign country where he is either captured by the enemy, or loses his life, it is held that an action on hiring will lie, provided he did not hire him for the purpose of taking him into a foreign country.

4. Julianus also says in the Eighty-sixth Book of the Digest that if a shoemaker, being dissatisfied with a boy employed by him should strike him on the neck with a last so hard as to destroy his eye, an action on hiring can be brought by his father; for although masters are permitted to inflict light punishment, still, this is immoderate. We have stated above that an action under the Lex Aquilia will also lie. Julianus denies that an action on injury can be brought, because the party did not commit the act for the purpose of causing injury, but in the course of instruction.

5. Where a precious stone has been given to an artisan for the purpose of being set or engraved, and it is broken; if this was caused by any defect in the stone, an action on hiring will not lie, but where it occurred through want of skill, it can be brought. It must be added to this opinion, "unless the workman assumed the risk," for then, even if the accident was caused by a defect, an action on hiring will lie.

6. If a fuller should receive clothing to be cleaned, and mice gnaw it, he will be liable to an action on hiring, because he ought to have provided against this. If a fuller changes cloaks, and gives one to one person which belongs to another, he will be liable to an action on hiring, even though he did so ignorantly.

7. A tenant left the premises on the approach of an army, and the soldiers afterwards removed the windows and other things from the house; if the tenant did not notify the owner when he left, he will be liable to an action on hiring. Labeo says that if he could have resisted, and did not do so, he will be liable; and this opinion is true. But if he could not notify the landlord, I do not think he would be liable.

8. Where anyone rents measures, and a magistrate orders them to be destroyed; if they were false, Sabinus makes a distinction where the lessee was aware of the fact, and where he was not. If he knew that they were false, an action on hiring will lie, otherwise not. If the measures were correct, he will only be liable where he was to blame for the act of the Aedile. This opinion is also held by Labeo and Mela.

9. Two lessees can be held liable for the entire amount involved.

10. Where it is included in the contract for the hire of labor, that if the article is not completed by a certain time it may be given to someone else, the first lessee will not be liable to an action on hiring unless the article is given to someone else under the same contract; nor can this be done until the day fixed for its completion shall have passed.

11. Where, after the term of his lease has elapsed, the tenant remains on the premises, not only is a renewal of the lease held to have been made, but also any pledges which have been given as security are still considered to be encumbered. This, however, is only true where another party had not encumbered the property at the time of the original lease, otherwise his fresh consent will be necessary. The same rule applies where lands have been leased to the government. What we have stated, namely, that the tenant is held to have made a new lease through the silence of both parties, must be understood to mean that where they were silent, the lease is renewed for a year, but this does not apply to ensuing years, even though the term of the lease should, in the beginning, have been five years. Moreover, if no contrary agreement was made during the second year after the end of the term of five years, the lease will be considered to be renewed for that year, as the parties are held to have consented for the year during which they kept silent. This rule must also be observed afterwards for every ensuing year. Another rule is applicable to urban estates, however, for a tenant is liable for all the time he occupies the premises, unless a certain term fixing the duration of the lease is mentioned in the written instrument.

(14) The Same, On the Edict, Book LXXI.

Where anyone rents land for a certain time, he remains a tenant even after it has expired; for it is understood that where an owner allows a tenant to remain on the land he leases it to him again. A contract of this kind does not require either words, or writing to establish it, but it becomes valid by mere consent. Therefore, if the owner of the property should become insane or die in the meantime, Marcellus states that it cannot be held that the lease is renewed; and this is correct.

15. The Same, On the Edict, Book XXXII.

The action on hiring is granted to the lessee.

1. Moreover, the action will, to a certain extent, lie in the following cases; for instance, where the party is unable to enjoy the property which he has leased, perhaps because possession of an entire field or of a portion of the same has not been given him; or a house, or a stable, or the place where flocks must be kept, has not been repaired; or where something is not furnished which was agreed upon under the terms of the lease; an action on hiring will lie.

2. Let us consider whether the lessor is obliged to do anything for the lessee, where bad weather has caused the latter loss. Servius says that the lessor must indemnify the lessee for any violence which could not be resisted; as, for instance, that caused by the overflow of rivers, by birds of different kinds, or by any similar accident, or where an invasion of enemies takes place. If any defect should arise with reference to the property itself, the loss must be borne by the tenant; as, for example, where wine becomes sour, or the crops are ruined by weeds. If, however, an earthquake occurs, and destroys all the crops, the loss will not be sustained by the tenant, for he cannot be compelled to pay the rent of land in addition to the loss of the seed. Where, however, the olive crop has been spoiled by fire, or this has taken place through the unusual heat of the sun, the owner of the land must bear the loss; but if nothing extraordinary happens, the tenant will be responsible for it. The same must be said where an army that was passing by removed anything in mere wantonness. But if a field should be so ruined by an earthquake that nothing remains of it, the loss must be borne by the owner, for he is obliged to furnish the land to the lessee in such a condition that he can enjoy it.

3. Where a tenant alleged that a fire had taken place on the land, and asked that the rent be remitted; it was stated in a Rescript, "If you cultivated the land, you are entitled to reasonable relief on account of the occurrence of an unexpected fire."

4. Papinianus says in the Fourth Book of Opinions that where a landlord has remitted the rent to a tenant for one year on account of sterility, and there was a great yield during the following year, the landlord has lost nothing on account of remitting the rent, and he can even claim the rent for the year which he remitted. He gave the same opinion with reference to the loss under a perpetual lease. If, however, the landlord remitted the rent for a year on account of sterility, as a gift, the same rule will apply, as this is rather an agreement than a donation. But what if he remitted the rent because of sterility during the last year of the lease? It is held to be more correct that, if the preceding years were fruitful, and the landlord was aware of the fact, he should not call the tenant to account for the one which was sterile.

5. It is stated in a Rescript of the Divine Antoninus that no attention should be paid to a tenant who complains of the smallness of the crops. It is also stated in another rescript, "You are claiming something unusual, when you ask that the rent shall be remitted to you on account of the age of the vines."

6. Again, where a certain individual, in the case of the loss of a vessel, demanded what he had paid for transportation on the ground that it was a loan; it was stated in a Rescript by the Emperor Antoninus that the Imperial Procurator had not improperly demanded the freight from the owner of the vessel, since he had not performed his duty in transporting the property. This rule must likewise be observed in the case of all other persons.

7. Wherever there is any ground for the remission of rent for the above-mentioned reasons, the lessee cannot recover any interest to which he may be entitled, but he will be released from the payment of rent in proportion to the time. Finally, it has been already stated that the loss of the seed must be borne by the tenant.

8. It is clear that if the owner of the property does not allow the lessee to enjoy it, either because he himself has leased it, or for the reason that someone has leased the property of another acting as his agent, or as if it was his own, he must indemnify the lessee to the extent of his interest. Proculus held this opinion where a party pretended to be an agent.

9. Julianus says in the Fifteenth Book of the Digest that sometimes an action on hiring is brought for the purpose of releasing the parties to the contract; as, for instance, where I leased land to Titius, and he died after appointing a ward his heir, and, as the guardian had caused the ward to reject the inheritance, I leased the said land to another party at a higher rent; and afterwards the ward obtained possession of the estate of his father. In an action on hiring, he can recover nothing more than to be discharged from liability on his contract, for I had a good reason for again leasing the property:

16. Julianus, Digest, Book XV.

Since, at the time, no right of action was granted me against the ward.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

He also says that the ward is entitled to an action against his guardian, if he ought not to have rejected the estate.

18. Julianus, Digest, Book XV.

There will also be included in this action any profits which the ward could have obtained from the lease of the land.

(19) Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

But you should add to the opinion of Julianus that if I was in collusion with the guardian I would be liable to an action on hiring to the extent of the interest of the ward.

1. Where anyone rents defective casks, not knowing that they are such, and the wine afterwards leaks out, he will be liable to the amount of the party's interest, and his ignorance will not be excusable. This opinion was held by Cassius. The case is different if you rented a tract of land for pasturage in which poisonous herbs grew; for, in this instance, if any of the cattle died, or were depreciated in value, and you knew of the existence of the herbs, you must indemnify the lessee to the amount of his interest; and if you were ignorant of their existence, you cannot collect the rent. This was also held by Servius, Labeo, and Sabinus.

2. We must consider where anyone leases a tract of land what implements he must furnish the lessee, and if he does not do this, whether he will be liable in an action on lease. A letter of Neratius to Aristo upon this point is extant which states that casks must be furnished the tenant, as well as a wine-press and an olive-press, equipped with ropes, and if they are lacking, the owner must provide them, and he must likewise repair a press if it is out of order. If any of the implements become damaged through the fault of the tenant, he will be liable to an action on lease. Neratius says that the tenant is also required to provide the vessels which we use for pressing the olives. If the oil is pressed out by means of baskets, the owner must furnish the press, the windlass, the baskets, the wheel, and the pulleys by which the press is raised. He must also furnish the brazen kettle in which the oil is washed with warm water, as well as the other necessary utensils for handling the oil, together With the wine-casks, which the tenant must cover with pitch for present use. All these things shall be provided in this manner, unless some other special agreement has been made.

3. Where the landlord inserted in the lease that he should be entitled to a specified amount of grain at a certain price, and he refuses to accept it, and is unwilling to make any deduction from the rent, he can bring an action to recover the entire amount; but the result will be that, in the discharge of his duty, the judge must take into account the interest which the lessee had in

delivering the grain, rather than in paying money by way of rent. The same must likewise be held where an action on the lease is brought.

4. What action will lie where a tenant adds a door or anything else to a house? The better opinion is that held by Labeo, namely, that an action on lease will lie to permit the tenant to remove it; provided, however, that he gives security against threatened injury, lest he may render the house of less value in some respect when he removes what he added, but only that he will restore the building to its original condition.

5. If a tenant should bring a metal chest into a house, and the owner subsequently makes the entrance smaller; it is a fact that an action on lease, as well as one for the production of property will lie against the owner, whether he was aware or ignorant of the fact. It is the duty of the judge to compel him to furnish a passage to enable the tenant to remove the chest, of course at the expense of the landlord.

6. If anyone should lease a house for a year, and pay the rent for the entire term, and, six months afterwards, the house falls down, or is consumed by fire; Mela very properly says that he will be entitled to an action on lease for the recovery of the rent for the remaining time, but not to one for the recovery of money which was not due; for he did not pay more by mistake, but that he might be benefited with reference to the lease. The case is different where anyone leases property for ten aurei and pays fifteen; for if he paid this sum by mistake, being under the impression that he had rented the property for fifteen aurei, he will not be entitled to an action on lease, but can only sue for the recovery of the money; for there is a great deal of difference between one who pays by mistake, and one who pays the entire rent in advance.

7. Where anyone makes a contract for the transportation of a woman by sea, and afterwards a child is born to her on the ship, it has been established that nothing is due on account of the child; for the transportation was not more expensive, nor did the child consume anything which was provided for the use of those navigating the vessel.

8. It is clear that an action on hiring can also pass to an heir.

9. Where a certain copyist leased his services and the party who had contracted for them died; the Emperors Antoninus and Severus stated the following in a Rescript, in answer to an application of the copyist: "Since, as you allege that you are not to blame for not having furnished the services for which you were hired to Antoninus Aquilia, it is only just that, if you did not receive any salary from another during the year, the contract should be carried out."

10. Papinianus states in the Fourth Book of Opinions that, where an envoy of the Emperor dies, his attendants must be paid their salaries for the remainder of their time of service; provided the said attendants were not, during that time, in the employ of others.

20. Paulus, On the Edict, Book XXXIV.

A lease, like a sale, can be made under a condition.

(1) It cannot, however, be contracted by way of donation.

(2) Sometimes the lessor is not bound, but the lessee is; as, for instance, where the buyer rents a tract of land until he pays the purchase-money.

21. Javolenus, Epistles, Book XI.

When I sold a tract of land, the agreement was that, until the entire amount was paid, the purchaser should lease it for a certain rent. When the money is paid, should a receipt be given for the rent? The answer was that good faith requires that what was agreed upon should be done, but that the purchaser should not be responsible to the vendor for a larger sum than the rent of the property would amount to during the time when the money was not paid.

22. Paulus, On the Edict, Book XXXIV.

Moreover, where it is inserted in the contract that if the price is not paid, the property shall not be purchased, an action on lease will lie.

1. As often as any work is given to be performed, it is a lease.

2. Where I contract for the construction of a house, with the understanding that the person I employ is to be responsible for all of the expense, he transfers to me the ownership of all the material used, and still the transaction is a lease; for the artisan leases me his services, that is to say, the necessity for performing the labor.

3. Just as in a transaction of purchase and sale it is naturally conceded that the parties can either purchase or buy something more or less, and hence mutually restrain one another, so the rule is the same in leasing and hiring.

(23) Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

And, therefore, a contract of lease when once made cannot be rescinded under the pretext that the compensation was too low, where no fraud by the opposite party can be proved.

24. Paulus, On the Edict, Book XXXIV.

Where it is included in the contract of lease that the work shall be approved by the owner, it is considered that this means in accordance with the judgment of a good citizen. The same rule is observed where recourse is to be had to the judgment of any other person whomsoever; for good faith demands that such judgment should be afforded as befits a good citizen. Judgment of this kind has reference to the quality of the work, and not to the extension of the time prescribed by the contract, unless this itself was included in the agreement. The result of which is that where the approval of the work has been obtained by the fraud of the party employed, it is of no effect, and an action on lease can be brought.

1. Where a tenant rents a tract of land, the property of a subtenant is not bound to the owner, but the crops remain in the condition of a pledge, just as if the first tenant had gathered them.

2. Where a house or a tract of land is rented for the term of five years, the owner can at once bring an action against the tenant, if he abandons the cultivation of the soil, or vacates the house.

3. He can, also, bring suit with reference to those things which the tenant ought to do without delay; as, for instance, some labor which he should perform, like the planting of trees.

4. Where a tenant is unable to enjoy the property, he can legally bring an action at once for his entire term of five years, although the owner may have allowed him to enjoy it for the remaining years, as the owner will not always be released for the reason that he permitted the tenant to enjoy the property for the second or third year. For where the tenant has been ejected under the lease, and has betaken himself to another farm, he will not be able to cultivate both, nor will he be compelled to pay the rent, and he can recover the amount of the profit which he would have obtained if he had been unmolested; for permission to enjoy the property comes too late where it is offered at a time when the tenant, being occupied with other matters, cannot take advantage of it. If the landlord prevents his enjoyment of the property, and then changes his mind, the affairs of the tenant are held to be unaltered; and the delay of a few days does not lessen the obligation to any extent. Again, a party can properly bring an action on lease, to whom certain articles have not been furnished in accordance with the agreement, or where he is prevented by the owner from enjoying the property, or where this is done by a stranger whom the owner can control.

5. If a landlord rents a tract of land for several years, and charges his heir by his will to release the tenant, and the heir does not permit the latter to enjoy the property for the remainder of his term, an action on lease will lie. If he allows him to do so, but does not remit the rent, he will be liable to an action under the will.

(25) Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Where rent has been promised in general terms, to be decided by a third party, a lease is not held to have been made. But where it is stated that the amount of the rent shall be estimated by Titius, the lease will be valid subject to this condition; and if the party mentioned fixes the rent, it must, by all means, be paid in accordance with his estimate, and the lease will become

operative. If, however, he refuses to do this, or is unable to fix the rent, the lease will be of no effect, just as if the amount of the rent had not been determined.

1. Where a man has leased anyone a tract of land to be cultivated, or a house to be occupied, and, for some reason or other, he sells the land or the house, he must see that the purchaser permits the tenant to enjoy the land or occupy the house, in accordance with the terms of the same contract; otherwise, if he is prevented from doing so, he can bring an action on lease against the vendor.

2. Where a neighbor, in building a house, cuts off the light from a room, the landlord will be liable to the tenant. There is certainly no doubt that the tenant can give up the lease in a case of this kind; and also, where an action is brought against him for the rent, compensation must be taken into account. We understand that the same rule applies where the landlord does not repair any doors or windows which may have been damaged or destroyed.

3. The lessee should do everything in accordance with the terms of the lease, and, above all things, he should be careful to perform the labors on the farm at the proper time, lest cultivation out of season cause the soil to be deteriorated. He should also take care of the buildings in order to prevent them from being damaged.

4. He will also be considered to be to blame if his neighbor, through enmity, cuts down the trees.

5. If he himself cuts them down, he will not only be liable to an action on lease, but also to those under the Lex Aquilia and the Law of the Twelve Tables with reference to cutting trees by stealth, and to the interdict based on a violent or clandestine act. It is, undoubtedly, a part of the duty of the judge who hears the case on lease, to see that the lessor abandons the other actions.

6. Superior force, which the Greeks call "Divine Power," should not cause any loss to the tenant where the crops are injured in an unusual degree, otherwise, he must endure any moderate damage with untroubled mind, where he is not deprived of any extraordinary profit. It is evident, however, that we are speaking of a tenant who pays his rent in cash; on the other hand, where he divides the crops, as in the case of a partnership, he must also share the loss and gain with the owner of the land.

7. Where anyone takes charge of the transportation of a column, and it is broken when it is raised, or while it is being carried, or when it is unloaded, he will be responsible for the damage, where this happened through his fault, or that of any of the workmen whom he employs. He will not be to blame, however, if all precautions are taken which a very diligent and careful man should take. We, of course, understand that the same rule applies where anyone agrees to transport casks or lumber, as well as other things which are to be conveyed from one place to another.

8. If a fuller or a tailor should lose clothing, and satisfy the owner of the same, the latter must assign to him his rights of action to recover the property.

26. Ulpianus, Disputations, Book II.

Where anyone has hired his services to two employers at the same time, he must satisfy the one who has first employed him.

(27) Alfenus, Digest, Book II.

It is not always necessary to make a deduction from the rent in the case where tenants have been put to a little inconvenience, with reference to a part of their lodgings; for the tenant is in such a position that if anything should fall on the building, and by reason of this the owner be compelled to demolish a portion of the same, he ought to bear the slight inconvenience resulting therefrom; but, in doing so, the owner must not open that part of the house of which the tenant is accustomed to make the most use.

1. Again, the question is asked, if a tenant should leave on account of fear, will he be obliged to pay the rent, or not? The answer is that, if he had good reason to be afraid, even though there was not actually any danger, he will not owe the rent; but if there was no just cause for fear, it will still be due.

(28) Labeo, Later Epitomes by Javolenus, Book IV.

Where, however, the tenant still makes use of the house, he must pay the rent.

1. Labeo thinks that the rent is due, even if the house is out of repair.

2. The same rule of law applies where the tenant has the power to lease the house and pay the rent. If, however, the landlord does not give the tenant authority to rent the house in which he lives, and he, nevertheless, does rent it, Labeo thinks that he must indemnify him for all that he has paid without fraudulent intent. But if the tenant was occupying the house gratuitously, a deduction should be made in proportion to the unexpired time of the lease.

(29) Alfenus, Digest, Book VII.

The following was inserted in the contract of a lease: "The lessee shall neither cut down trees, nor girdle nor burn them, nor permit anyone to girdle, cut down, or burn the same." The question arose whether the lessee should prevent anyone whom he saw doing something of this kind, or whether he should keep such a watch upon the trees that no one could do this. I answered that the word "permit" includes both significations, but that the lessor seemed to have intended that the lessee should not only prevent anyone whom he saw cutting down trees, but should also be careful and take such precautions that no one could cut them down.

30. The Same, Digest of Epitomes by Paulus, Book III.

A man who rented a house for thirty aurei, sub-let the separate rooms on such terms that he collected forty for all of them. The owner of the building demolished it, because he said that it was about to fall down. The question arose what the amount of damages should be, and whether the party who rented the entire house could bring an action on lease. The answer was that if the building was in such a bad condition that it was necessary to tear it down, an estimate should be made, and the damages assessed in proportion to the amount for which the owner had leased the premises, and that the time when the tenants were unable to occupy them should also be taken into consideration. If, however, it was not necessary to demolish the house, but the owner did so because he wished to build a better one, the judgment must be for the amount of the interest which the tenant had in his sub-tenants not being compelled to leave the premises.

1. An aedile rented baths in a certain town for the term of a year, in order that they might be used gratuitously by the citizens. The baths having been destroyed by fire after three months, it was held that an action on lease could be brought against the proprietor of the baths, that a part of the price should be refunded in proportion to the time during which the baths were not available.

2. Inquiry was made as to the action to be brought where a man hired mules to be loaded with a certain weight, and he who hired them injured them with heavier loads. The answer was that the owner could legally proceed either under the Lex Aquilia or in an action on lease, but that, under the Lex Aquilia, he could only sue the party who had driven the mules at the time; but, by an action on lease, he could properly proceed against him who hired them, even if someone else had injured them.

3. A man who contracted for the building of a house stated in the agreement: "I will furnish the stone necessary for the work, and the owner shall pay to the contractor seven sesterces for each foot, and as much for the stone as for the labor." The question arose whether the work must be measured before, or after it was completed. The answer was that it should be measured while it was still unfinished.

4. A tenant received a house under the condition that he would return it uninjured, except so far as damage might result through violence or age. A slave of the tenant burnt the house, but not accidentally. The opinion was given that this kind of violence would not appear to have been excepted; and that it was not agreed that the tenant should not be responsible if a slave burnt it, but that both the parties intended that violence exerted by strangers should be excepted.

31. The Same, Epitomes of the Digest by Paulus, Book V.

Several persons loaded the ship of Saufeius with grain without separating it; Saufeius delivered to one of them his grain out of the common heap, and the vessel was afterwards lost. The question arose whether the others could bring an action against the master of the ship with reference to their share of the grain on the ground that he had diverted the cargo. The answer was that there are two kinds of leases of property, one of them where the article must itself be returned, as where clothing is entrusted to a fuller to be cleaned, or where something of the same kind must be given back; as, for instance, where a mass of silver is given to a workman to be made into vases, or gold is given to be made into rings. In the first instance, the property still belongs to the owner; in the second, he becomes the creditor for its value. The same rule of law applies to deposits, for

where a party has deposited a sum of money without having enclosed it in anything, or sealed it up, but simply after counting it, the party with whom it is left is not bound to do anything but repay the same amount of money. In accordance with this, the grain seems to have become the property of Saufeius, and he very properly gave up a portion of it. If, however, the grain of each of the parties had been separately enclosed by means of boards, or in sacks, or in casks, so that what belonged to each could be distinguished, it could not be changed; for then the owner of the wheat which the master of the ship had delivered could bring an action for its recovery, and, therefore, the authorities do not approve of actions on the ground of the diversion of the cargo in this case, because the merchandise which was delivered to the master was either all of the same kind and at once became his, and the owner became his creditor (for it is not held that there was a diversion of the cargo since it became the property of the master); or the identical article which was delivered must be restored, and in this instance, an action for theft would lie against the master, and hence an action on the ground of the diversion of the cargo would be superfluous. Where, however, the merchandise was delivered with the understanding that the same kind should be returned, the party receiving it would only be liable for negligence, as liability for negligence exists where the contract is made for the benefit of both parties, and no negligence can exist where the master returned to one of the owners a portion of the grain, since it was necessary for him to deliver his share to one of them before the others, even though he would be in a better condition than the others by his doing so.

32. Julianus, On Minicius, Book IV.

A man who leased a tract of land to be cultivated for a term of several years died, and devised the said land. Cassius denied that the tenant could be compelled to cultivate the land, because the heir had no interest in it. If, however, the tenant desired to cultivate it, and was prevented from doing so by the party to whom the land had been left, he would be entitled to an action against the heir, and the loss must be borne by the heir; just as where anyone sells something and bequeaths it to another before he delivers it; for, in this instance, the heir will be liable both to the purchaser and to the legatee.

33. Africanus, Questions, Book VIII.

Where a tract of land which you have leased to me is confiscated, you will be liable to an action on lease to permit me to enjoy it, even though it is not your fault that I cannot do so; just as it is held if you contract for the building of a house, and the ground on which it is to be erected is destroyed, you will, nevertheless, be liable. For if you should sell me a tract of land, and it should be confiscated before delivery, you will be liable to an action on purchase; and this is true to the extent that you must return the price, and not that you will be obliged to indemnify me for anything more than my interest in having the vacant tract of land delivered to me. Hence, I think that the rule also applies to a lease, so that you must return the rent that I have paid for the time I was not able to enjoy the property, but you cannot be compelled to do this by any other action on lease; for if your tenant is prevented from enjoying the land either by you, or by another party whom you have the power to hinder from doing so, you must indemnify him to the extent of his interest in enjoying the property, and in this his profit is also included. If, however, he is hindered by anyone whom you cannot control, on account of his superior force or authority, you will not be liable to him for anything but to release the rent which has not been paid, or to refund that which has been paid.

(34) Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Just as if this had happened through an attack of robbers.

35. Africanus, Questions, Book VIII.

This distinction corresponds to that which was introduced by Servius, and has been approved by almost all authorities; that is to say, where a landlord prevents a tenant from enjoying the use of the house by making repairs upon it, it must be considered whether or not the house was demolished through necessity; for what difference would it make whether the lessor of a building is compelled to repair it on account of its age, or where the lessor of land is compelled to endure injury from a party whom he cannot prevent from inflicting it? It must be understood, however, that we make use of this distinction with reference to a person who has leased his land to be enjoyed, and has transacted the business in good faith; and not to one who

has fraudulently leased land belonging to another and is unable to resist the owner of the same, when he prevents the tenant from enjoying it.

(1) When we hold land in common, and it is agreed upon between us that we shall have the renting of the same during alternate years for a certain amount, and you, when your year has expired, purposely destroy the crop of the ensuing year, I can proceed against you by means of two actions, one based on ownership, and the other on the ground of a lease; for my share is involved in the action on ownership, and yours only in the action on lease. Then, it is asked, will it not be the fact that, so far as my share is concerned, the loss sustained by me on your account must be made good by means of an action in partition? This opinion is correct, but, nevertheless, I think that that of Servius is also true, namely: "That where I make use of either one of the above-named actions the other will be destroyed." This question we may ask more simply, if it is suggested that, where it has been agreed upon between two parties who have separate tracts of land belonging to them, each shall have a right to lease the land of the other, with the understanding that the crops shall be delivered by way of rent.

36. Florentinus, Institutes, Book VII.

Where work is to be done under a contract, it is at the risk of the contractor until it is accepted. But, indeed, if it has been contracted for to be paid by feet or measure, it will be at the risk of the contractor, until it is measured; and in both instances the risk must be borne by the employer if he was to blame for the work not being accepted or measured. If, however, the work should be destroyed by superior force, before being accepted, it will be at the risk of the employer, unless some other agreement has been made. The contractor is not obliged to be responsible to the employer for anything more than he could have accomplished by his care and labor.

37. Javolenus, On Cassius, Book VIII.

If a work is destroyed by superior force before it has been accepted by the employer, he must bear the loss, if the work was of such a character that he should have accepted it.

38. Paulus, Rules.

A man who has hired his services is entitled to compensation for the entire time for which he was employed, if he was not to blame for failing to do the work.

1. Advocates, also, are not compelled to return their fees, if they are not to blame for not trying a case.

39. Ulpianus, On the Edict, Book II.

A lease does not usually change the ownership of property. 40. Gaius, On the Provincial Edict, Book V.

He who receives compensation for the safe-keeping of any property is responsible for the custody of the same.

41. Ulpianus, On the Edict, Book V.

Julianus, however, says that an action cannot be brought against one person for an injury committed by another; for by what degree of care can he prevent unlawful damage from being caused by someone else? Marcellus, however, says that this can

sometimes be done where the party could have taken such care of the property that it could not have been injured, or where he himself, having charge of it, committed the damage. This opinion of Marcellus should be approved.

(42) Paulus, On the Edict, Book XIII.

If you steal a slave that has been leased to you, one of two actions is available against you: the action on lease, and the one for theft.

43. The Same, On the Edict, Book XXI.

If you wound a slave that has been leased to you, the action under the Lex Aquilia or the one on lease can be brought on account of the wound, but the plaintiff must be content with one or the other of these; and this is a part of the duty of the judge before whom proceedings based on the lease are instituted.

44. Ulpianus, On the Edict, Book VII. No one can lease a servitude.

45. Paulus, On the Edict, Book XXII.

If I lease you a house and my slaves cause you any damage, or commit a theft, I am not liable to you on the lease, but in a noxal action.

1. If I lease you a slave to be employed in your shop, and he commits a theft, it may be doubted whether an action on hiring will be sufficient in this instance; for it is far from being in accordance with the good faith implied by the contract that you should suffer any loss on account of the property which you have hired; or should it be stated that, in addition to the right of action based on the hiring, there is also one on the ground of the crime of theft, and that this offence gives rise to a peculiar right of action of its own? This is the better opinion.

46. Ulpianus, On the Edict, Book LXIX.

Where anyone leases property for a coin of trifling value the lease is void, for this resembles a donation.

47. Marcellus, Digest, Book VI.

When it is ascertained that a purchaser or a lessee has sold or leased the property to several other parties, in such a way that each of them is responsible for the entire amount, they can only be compelled to pay their shares where it is established that they are all solvent; although, perhaps, it would be more just that, even where they are all solvent, the claimant should not be deprived of the right of suing any one of them that he wishes, if he does not refuse to assign the rights of action which he has against the others.

(48) The Same, Digest, Book VIII.

If I contract with anyone to perform some labor which I myself have agreed to do, it is settled that I will be entitled to an action on lease against him.

1. Where a party refuses to restore to me a slave, or any other movable property which I have leased to him, judgment shall be rendered against him for the amount of damages sworn to by me in court.

49. Modestinus, Excuses, Book VI.

Where guardians or curators have been appointed, they are forbidden to rent any property belonging to the Emperor before they have rendered their accounts. And if anyone, concealing the fact, should appear for the purpose of renting lands belonging to the Emperor, he shall be punished as a forger. This decision the Emperor Severus also sanctioned.

(1) As a result of this, persons who are administering a guardianship or a curatorship are forbidden to rent anything from the Treasury.

50. The Same, Pandects, Book X.

Where anyone ignorantly leases property to a soldier, believing him to be a civilian, it is settled that he can collect the rent from him, for since he was not aware that he was a soldier, he is not guilty of violation of military discipline.

51. Javolenus, Epistles, Book XI.

I leased a tract of land under the condition that, if it was not cultivated in compliance with the terms of the lease, I should have the right to lease it again to another, and that the tenant should indemnify me for any loss which I might sustain. In this instance, it was not agreed that, if I rented the land for more money, the excess should be paid to you; and, as no one was cultivating the land, I, nevertheless, leased it for more. I ask whether I should give the amount of the excess to the first lessee. The answer was that, in obligations of this kind, we should pay particular attention to what was agreed upon between the parties. It is held, however, that in this instance, it was tacitly agreed that nothing should be paid if the land was rented for more money; that is to say, this provision was inserted in the agreement only for the benefit of the lessor.

(1) I hired work to be done under the condition of paying a certain amount every day for said work to the party employed. The work being badly done, can I bring an action against him on the lease? The answer was, if you hired this work to be done on condition that the party employed to do it should be liable to you for its being properly performed, even though it was agreed upon that a certain sum of money should be paid for each piece of work, the contractor will still be responsible to you if the work was badly done. For, indeed, it makes no difference whether the work is performed for one price, or whether payment is made for each portion of the same, provided the whole of it must be performed by the contractor. Therefore, an action on lease can be brought against him who performed the work badly, unless payment was arranged for separate portions of it, so that it might be performed according to the approval of the owner; for then the contractor is not considered to guarantee to the owner the excellence of the entire work.

52. Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXI.

If I lease you a tract of land for ten aurei, and you think that I am leasing it to you for five, the contract is void. If, however, I think that I am leasing it to you for less, and you think that you are leasing it for more, the lease will not be for a larger sum than I thought that it was.

53. Papinianus, Opinions, Book XI.

Where a surety appears for a tenant of public lands before an officer having charge of the same, and which the said officer has leased to the tenant, he will not be liable to the government; but the crops, in this instance, will remain as a pledge.

(54) Paulus, Opinions, Book V.

I ask whether a surety who appears for a lessee will also be liable for interest on rent which has not been paid, or whether he can take advantage of the constitutions by which it is provided that those who pay money for others are only obliged to be responsible for the principal that is due. Paulus answered that even if the surety bound himself for everything relating to the lease, he also will be obliged to pay interest; just as the tenant is compelled to do, where he is in default for the payment of the rent. For, in contracts made in good faith, even though interest may not so much arise from the obligation, as it is dependent upon the decision of the judge, still, where the surety renders himself responsible for everything relating to the contract of the lessee, it seems but just that he also should bear the burden of interest, if he obligated himself as follows: "Do you bind yourself to the amount of a judgment justly rendered?" Or in these words: "Do you promise to indemnify me?"

1. It was agreed by the lessor and the lessee of a tract of land that the tenant, Seius, should not be ejected against his will during the term of the lease, and if he was ejected, the lessor, Titius, should pay him a penalty of ten aurei; or, if the lessee, Seius, should desire to withdraw during the term of the lease, he should be compelled to pay ten aurei to the lessor, Titius, and the parties reciprocally stipulated with reference to this. I ask, as the lessee, Seius, did not pay the rent for two consecutive years, whether he could be ejected without Titius fearing to incur the penalty. Paulus answered that although nothing was stated in the penal stipulation with reference to the payment of the rent, still, it is probable that it was agreed that the tenant should not be ejected during the term of the lease, if he paid the rent, and cultivated the land, as he should do; so that if he understood to bring suit for the penalty, and had not paid the rent, the lessor could avail himself of an exception on the ground of bad faith.

2. Paulus gave it as his opinion that, where anyone assigns a slave to his tenant after estimating his value, he will be at the risk of the tenant; and therefore, if he should die, his value, as appraised, must be made good by the heir of the tenant.

55. The Same, Sentences, Book II.

Where a granary has been broken into and plundered, the owner will not be liable, unless he was charged with the safe-keeping of its contents. But the slaves of the person with whom the contract was made can be demanded for the purpose of being tortured, on account of the knowledge of the building which they possess.

(1) Where a tract of land is leased and the lessee makes some addition to the same, by means of his labor, which is either necessary or useful, or erects a building, or makes some improvement which had not been agreed upon, he can proceed by an action on lease against the owner of the property for the recovery of the amount which he has expended.

(2) Where a lessee, contrary to the provisions of his lease, abandons the land without just or reasonable cause before his term has expired, he can be sued in an action on lease for the payment of the rent for the entire term, and for the indemnification of the lessor to the extent of his interest.

56. The Same, On the Duties of the Prefect of the Night-Watch.

Where the proprietors of magazines and warehouses desire them to be opened on account of the nonappearance of the lessees, and their failure to pay the rent during the term of the lease, and wish to have an inventory of the contents made by

the public officials whose duty it is to do so, they shall be heard. The time to be considered in cases of this kind should be two years.

(57) Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book IX.

A man who owned a house leased an empty space adjoining the same to his next neighbor. The said neighbor, while building upon his own ground, threw the dirt for the excavation upon the said vacant space, and heaped it up higher than the stone foundation of the lessor; and the earth, having become wet by constant rains, weakened the wall of the lessor with moisture to such an extent that the building collapsed. Labeo says that only an action on lease will lie, because it was not the heaping up of the earth itself, but the moisture arising therefrom that subsequently caused the injury, but that an action on the ground of unlawful damage will only lie where the damage has not been produced by some outside cause. I approve this opinion.

58. Labeo, Later Epitomes by Javolenus, Book IV.

You leased an entire house for a gross sum, and then sold it under condition that the rent of the tenants should belong to the purchaser. Even though the lessee may have sub-let the said house for a larger amount, it, nevertheless, will belong to the purchaser, because the lessee owed it to you.

1. It was stated in a contract for labor that it should be performed before a certain day, and then, if this was not done, the lessee should be liable to an amount equal to the interest of the lessor. I think that this obligation is contracted to the extent that a good citizen would fix the damages with reference to the time; because the intention of the parties seems to have been that the work should be completed within the time during which it could be done. A certain individual rented a bath in a town for forty drachmae a month, and it was agreed that he should be furnished a hundred drachmae for the repair of the furnace,

the pipes, and other portions of the bath, and the lessee demanded the hundred drachmae. I think that they were owing to him, if he gave security that the money would be expended for repairs.

59. Javolenus, On the Lost Works of Labeo, Book V.

Marcus was employed to build a house by Flaccus. After the work was partly done the building was destroyed by an earthquake. Massurius Sabinus says that if the accident took place through some force of nature, as for instance, an earthquake, Flaccus must assume the risk.

60. Labeo, Last Epitomes by Javolenus, Book V.

Where a house is rented for several years, the lessor must not only permit the lessee to occupy it from the Kalends of July of each year, but also to sub-let the same during the term of his lease, if he desires to do so. Therefore, if the said house remains in a dilapidated condition from the Kalends of January to the Kalends of July, so that no one can occupy it, and it cannot be shown to anyone; the lessee will not be obliged to pay any rent to the lessor. Nor, indeed, can he be compelled to occupy the house, if it has been repaired after the Kalends of July, unless the lessor was ready to furnish him another house suitable for his residence.

1. I think that the heir of a lessee, even though he may not be a tenant, will, nevertheless, hold possession for the owner of the property.

2. If a fuller loses your clothing, and you have the means to recover it, but do not wish to avail yourself of them; you can, nevertheless, bring an action on lease against the fuller. The judge, however, must decide whether it will not be better for you to bring an action against the thief and recover your property from him; of course, at the expense of the fuller. But if he should consider this to be impossible, he must then render judgment in your favor against the fuller, and compel you to assign your rights of action to him.

3. An agreement having been entered into, a house was contracted for under the condition that it should be subject to the approval or disapproval of the owner, or his heir. The contractor, with the consent of the other party, made certain changes in the work. I have it as My opinion that the work did not seem to have been performed in compliance with the terms of the contract, but since the changes had been made with the consent of the owner, the contractor should be released.

4. I directed you to make an estimate of the amount you would ask to build a house, and you answered me that you would build it for two hundred aurei. I gave you the contract for a certain sum, and I afterwards ascertained that the house could not be built for less than three hundred aurei. I had already paid you a hundred, a part of which you had expended, and I then forbade you to proceed with the work. I held that if you continued to do the work, I would be entitled to an action on lease against you, to compel you to refund to me the remainder of the money.

5. You remove a harvest, while the tenant is looking on, when you are aware that it belongs to someone else. Labeo says that the owner can sue you for the grain, and that the tenant has a right, under his lease, to bring an action against the owner to compel him to do so.

6. The lessor of a warehouse had posted upon it that he would not receive deposits of gold, silver, or jewels at his own risk, and afterwards he, knowingly, allowed articles of this kind to be left in said warehouse. Hence, I stated that he would be liable to you just as if the clause in the notice had been erased.

7. You employed a slave of mine who was a muleteer, and you lost a mule through his negligence. If he hired himself, I hold that I must make good the damage to you on the ground of property employed for my benefit, but only to the extent of the peculium of the slave. If, however, I myself leased him, I will not be responsible to you for anything else than fraud and negligence. But if you leased a muleteer from me without the designation of his person, and I deliver to you the one by whose negligence the animal perished, I say that I must be responsible to you for negligence, because I selected the slave who caused you loss of this kind.

8. You hired a vehicle to carry your baggage and make a journey, and when a bridge was crossed, and the keeper demanded toll, the question arose whether the driver should pay toll for his carriage alone. I think that, if he knew when he hired his vehicle that he would cross the bridge, he should pay the toll.

9. I hold that the lessee of an entire warehouse should not be responsible to the proprietor of the same for the custody of property, for which the proprietor himself should be liable to those who rented of him, unless it was otherwise agreed upon in the lease.

61. Scaevola, Digest, Book VII.

A tenant, although it was not included in the terms of his lease that he should plant vines, nevertheless, did plant them on the land, and, on account of the yield of the same, the field was rented for ten aurei more every year. The question arose whether the owner could sue the tenant, who had been ejected from the land for non-payment of rent, on the ground that rent was due; or whether he could recover the expense profitably incurred by planting the vines where an exception on the ground of fraud was filed. The answer was that he could either recover the expense, or that he would be liable for nothing more.

1. A man leased for a certain sum a vessel to sail from the province of Cyrene to Aquileia, it being loaded with three thousand measures of oil and eight thousand bushels of grain. It happened, however, that the vessel, while loaded, was detained in said province for nine months, and the cargo was confiscated. The question arose whether the freight agreed upon could be collected by the owner of the vessel from the party who hired it, in accordance with the contract. The answer was that, in conformity to the facts stated, this could be done.

62. Labeo, Probabilities, Book I.

If you make a contract for digging a canal, and complete it, and, before it is accepted, it is destroyed by accident, the risk will be yours. Paulus says that, even if the accident occurred through some fault of the ground, the party hiring the work to be done must be responsible; but if it happened because the work was defective, you must bear the loss.

Tit. 3. Concerning the actions for the estimation of the value of property.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

The action for the estimation of the value of property was invented for the purpose of removing doubt. For when property which had been appraised was given to another to be sold, it was doubtful whether an action on sale based on the estimated value would lie; or whether one on lease would be available, as I seemed to have leased the property for the purpose of sale; or whether one on hiring could be brought, since I hired the services of the party to sell it, or whether recourse could be had

to an action on mandate? It, therefore, seemed to be better to be delivered as rent was required to be specifically indicated, and not merely a share of what might be produced.

(1) The estimate of property, however, is made at the risk of the person who receives it, and hence he must either restore the property itself in an undamaged condition, or pay the amount of the appraisal agreed upon.

2. Paulus, On the Edict, Book XXX.

This action is an equitable one, and involves compensation.

Tit. 4. Concerning the exchange of property.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXII.

Just as it is one thing to sell, and another to buy, and as a difference exists between purchaser and vendor, so the price is one thing, and the property another. In an exchange, however, it cannot be ascertained which is the purchaser and which the vendor. Exchanges differ greatly, for a purchaser is liable to an action on sale, unless he pays the purchase-money to the vendor; and it is sufficient for the vendor to bind himself in case of eviction, to deliver possession and be free from fraud, and therefore, if the property sold is not lost by a better title, he owes nothing. In an exchange, however, if the property of each

party is regarded as the price of that of the other, the title to each article must pass, but if it is considered as merchandise, neither is required to transfer the ownership. But, while in a sale there must be both property and a price, it cannot be ascertained in an exchange which is the property, and which is the price, nor does reason permit that the same thing shall be at once the property sold and the price of what is purchased.

(1) Wherefore, if one of the articles which I have received or given is afterwards taken away through a better title, it is held that an action in factum should be granted.

(2) Moreover, purchase and sale is contracted by the mere will of the parties consenting to the same; an exchange, however, gives rise to an obligation by the delivery of the property. Otherwise, if the property was not delivered, we hold that an obligation could be contracted by mere consent, which is only applicable to agreements of this kind which have their own specific designations, as purchase, sale, lease, and mandate.

(3) Therefore Peditius says that where a party gives property which belongs to another an exchange is not contracted.

(4) Hence, where delivery is made by one party, and the other refuses to deliver his property, we cannot institute proceedings for the reason that it is to our interest to have received the article concerning which the agreement was made; but there will be ground for a personal suit for recovery to compel the property to be restored to us, just as if the transaction had not taken place.

2. The Same, On Plautius, Book V.

Aristo says that an exchange resembles a sale in a case where a guarantee must be given that a slave is sound, and free from liability to arrest for theft or damage committed, and that he is not a fugitive who must be surrendered on this account.

Tit. 5. Concerning actions praescriptis verbis, and in factum.

1. Papinianus, Questions, Book VIII.

It sometimes happens that existing and common actions will not lie, and we cannot find the proper name for the proceeding; so we readily have recourse to those designated in factum. In order that examples may not be wanting, I will give a few.

(1) Labeo states that a civil action in factum should be granted to the owner of merchandise against the master of a ship, where it is uncertain whether he leased the ship, or hired the services of the master, for the transportation of his goods.

(2) Likewise, where anyone delivers property to another for examination in order to establish the price of the same, a transaction which is neither a deposit nor a loan for use, and the party does not show good faith, a civil action in factum can be brought against him.

2. Celsus, Digest, Book VIII.

For when common and ordinary causes of action are lacking, proceedings must be instituted under that available for the explanation of the terms of the contract.

3. Julianus, Digest, Book XIV.

It is necessary to have recourse to this action wherever contracts exist, the names of which have not been stated by the Civil Law:

4. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

For it arises from the nature of things, that there are more business transactions than terms to designate them.

5. Paulus, Questions, Book V.

My natural son is in your service, and your son is in mine. It is agreed between us that you shall manumit mine, and that I shall manumit yours. I did so, but you did not. The question arose as to under what action you will be liable to me. In the consideration of this point every kind of transaction relative to the delivery of property must be taken into account which is shown in the following example, namely: I either give to you that you may give to me, or I give to you that you may perform some act, or I perform some act that you may give to me, or I perform some act for you that you may perform another for me. In these cases it may be asked what obligation arises.

(1) If, in fact, I give money that I may receive some property in return, the transaction is one of purchase and sale. If, however, I give an article in order to receive another, for the reason that it is not held that an exchange of property is a purchase, there is no doubt that a civil obligation arises on account of which an action can be brought, not to compel you to return what you have received, but that you may indemnify me to the extent of my interest in receiving the article which was the subject of the contract; or if I prefer to receive my property, an action can be brought to recover what was given, because property was given on one side but not on the other. If, however, I gave you certain cups in order that you might give Stichus to me, Stichus will be at my risk, and you will be responsible only for negligence. This is the explanation of the agreement, "I give in order that you may give."

(2) But where I give in order that you may perform some act, and the act is such that it can be hired; for example that you may paint a picture, and money is paid, it will be a hiring, just as a purchase was made in the former instance. Where the transaction is not a hiring, a civil action either arises with reference to my interest, or a suit for the recovery of the property will lie. But if the act is such that it cannot be the subject of a contract for hire, as, for instance, that you manumit a slave, whether a certain time is added within which he must be manumitted, and when he could have been manumitted the time elapsed during the lifetime of the slave; or whether the time had not elapsed, but a sufficient period had passed when he could and should have been manumitted, an action can be brought for his recovery, or one for the construction of the contract. What we have already stated is applicable to these cases. If, however, I gave you a slave in order that you might manumit your slave, and you did so, and the one that I gave you is lost through a better title; if I gave him to you knowing that he was the property of another, Julianus says that an action based on fraud should be granted against me. If I was ignorant of the fact, a civil action in factum can be brought against me.

(3) If I perform some act in order that you may give me something, and after I have performed the act, you refuse to give it; a civil action will not lie, and therefore one on the ground of bad faith will be granted.

(4) If I perform some act in order that you may perform another, this includes several transactions. For if you and I agree that you can collect a claim from my debtor at Carthage, and that I can collect one from yours at Rome, or, that you may build a house on my land, in order that I may build one on yours, and I build mine, you fail to build yours; it is held that, in the former example, a mandate is given, as it were, without which money cannot be collected in the name of another. For even though expenses should be incurred on both sides, still, we are each doing a service for one another, and a mandate founded on an agreement may extend beyond its natural limits. For I can direct you to be responsible for the safe-keeping of the property, and, order that, in collecting the debt, you shall not spend more than ten aurei. Where we both spend the same amount, there can be no cause for dispute, but if only one performs the act, so that in this instance a mandate seems to have been given, for example, that he should refund to one another the expenses incurred by each, I give you no mandate with reference to your own property. It will, however, be safer both in the construction of houses and in the collection of debts, to hold that an action should be granted for the interpretation of the contract, which resembles an action on mandate, just as in the former cases a resemblance exists between the action on hiring and the one on sale.

(5) Hence, if these things are true, where it has been agreed upon by both parties to perform reciprocal acts, the same can be said with reference to the question proposed; and it necessarily follows that judgment must be rendered against you to the extent of my interest in the slave that I manumitted. Should a deduction be made because I now have a freedman? This, however, cannot be taken into consideration.

6. Neratius, Opinions, Book I.

I sold you a house on condition that you would repair another. The opinion was given that there was no sale, but that a civil action could be brought for an uncertain amount of damages.

7. Papinianus, Questions, Book II.

If I gave you ten aurei in order that you might manumit Stichus, and you failed to do so; I can at once bring an action praescriptis verbis to force you to pay the amount of my interest; and if I have no interest, I can bring an action against you to compel you to restore the ten aurei.

8. The Same, Questions, Book XXVII.

Where a master, after having stated the value of his slave, delivered him up to be put to torture when he was accused of theft, and he was not found guilty, and he to whom he was delivered would not return him, a civil action can be brought against him on this ground; although, under certain circumstances, a party to whom a slave has been delivered can retain him. For he can retain a slave if the owner prefers to receive the money instead, or where he has been caught committing a crime; for then the amount at which he has been appraised must be paid by his master. But the question, however, arises, by what action the money can be recovered, if the master chooses to receive the appraised value of the slave? I stated that, although what was agreed among the parties was not prescribed by the terms of a stipulation, still, if the intention of the contract was not obscure, an action praescriptis verbis could in this case be brought, and that it should not be held that a mere agreement without consideration had been made, since it could be proved that the property was given under a certain condition.

9. The Same, Opinions, Book XI.

Where anyone is released from liability on condition that he will delegate his obligation to Titius, as debtor, and he does not comply with the condition of the contract, he will be liable to an action for an uncertain amount of damages. Hence it is the duty of the judge, not to see that the old obligation is restored, but that the promise shall be fulfilled, or judgment be rendered.

10. Javolenus, Epistles, Book XIII.

A certain man bequeathed the usufruct of a third of his estate. The property of his heir was sold by his creditors, and the woman to whom the bequest was made received, in the place of the usufruct, the amount of the appraisement of the third part of the estate, and, through ignorance, the ordinary stipulation was omitted. I ask whether suit can be brought by the heir of the woman for the money which was given her, instead of the enjoyment of the usufruct, and if so, what kind of a suit? I answered that an action in factum should be granted.

11. Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXXIX.

For the reason that the number of actions is not sufficient in every instance, recourse, in general, is had to those in factum. So far as actions prescribed by the laws are concerned, where one is just and necessary, the Praetor supplies it, if no provision for the case has been made by legislation. This he does under the Lex Aquilia, by granting actions in factum adapted to the purpose, which the utility of said law requires.

12. Proculus, Epistles, Book XI.

Where a man sold certain lands to his wife, and an agreement was entered into at the time that, if the marriage was dissolved, the wife should transfer to her husband the said lands for the same price, if he desired her to do so, I think that an action in factum ought to be granted, and that this rule should also be observed with reference to other persons.

13. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

If I give you property to be sold for a certain price, with the understanding that if you sell it for more you can keep the surplus, it is held that neither an action on mandate, nor one on partnership will lie, but that one in factum should be brought, as in the case of voluntary agency; for the reason that a mandate should be gratuitous, and a partnership is not held to be formed with reference to a person who does not admit you as a partner in the sale, but reserves a certain portion of the proceeds for himself. Julianus states in the Eleventh Book of the Digest: "If I give to you the ownership of an unoccupied tract of land belonging to me, on condition that after having built a house thereon, you will convey to me a share in the same; this transaction is not a sale, because I receive a part of my own property instead of the price; nor is it a mandate, because it is not gratuitous, nor a partnership, for the reason that no one, in entering into a partnership, ceases to be the owner of his own property." But if I give you said land for the purpose of instructing a boy, or to pasture a flock, or for the support of a boy with the understanding that if it should be sold after the lapse of a certain number of years, the purchase-money shall be divided between us; this is a very different transaction from that relative to the unoccupied land, because in this case he who formerly owned the property does not cease to be the proprietor of the same, and therefore an action on partnership will lie. If, however, I should transfer to you the ownership of a young slave, the same rule will apply, as in the case of the land, because the ownership ceases to vest in the former proprietor. What, then, is the rule? Julianus thinks that an action in factum should be granted, that is to say, one for the interpretation of the contract. Hence, if the party does not transfer the ownership of the land, but permits you to build upon it with the understanding that either the land, or the price of the same, if sold, shall be divided, this will be a partnership. The same principle applies where the proprietor transfers the ownership of a portion of the land, reserving that of the remainder, and permits a house to be built under the same condition.

14. The Same, On Sabinus, Book XLI.

Where anyone throws merchandise belonging to another into the sea for the purpose of saving his own, he will not be liable to any action. If, however, he does this without any reason, he will be liable to an action in factum; and if he should do so with malicious intent, he will be liable to an action on that ground.

(1) If anyone should strip a slave belonging to another, and he dies of cold, an action on the ground of the theft of his clothing as well as one in factum on account of the slave can be brought; the right to proceed criminally against the thief remaining unimpaired.

(2) If anyone should throw into the sea a silver cup belonging to another, Pomponius, in the Seventeenth Book on Sabinus, says that neither an action of theft, nor one on the ground of unlawful damage will lie, but that one in factum can be brought.

(3) Where acorns fall upon my land from a tree belonging to you, and I permit my cattle to feed upon them, Aristo says that he knows of no legal action whereby I can proceed, because suit with reference to the pasturage of the cattle cannot be brought under the Law of the Twelve Tables, as they did not pasture upon your premises, nor one for trespass, nor one for unlawful damage. Hence an action in factum should be brought.

15. The Same, On Sabinus, Book XLII.

Persons who know where fugitive slaves are concealed should inform their masters, and this does not render them guilty of theft; for it is usual for them to receive a reward for doing so, if they disclose the hiding place of said slaves, and the gift in this instance is not deemed unlawful; therefore, the party who receives the reward need not fear a suit for its recovery, because he received it for a good reason, and not for one which is dishonorable. Where, however, nothing was paid, but an agreement was entered into with reference to the information, that is to say, that a certain sum should be given to the party if he disclosed the hiding-place of the slave, and the latter is apprehended, let us see whether an action can be brought. In fact,

this is not an agreement without consideration, from which it may be held that an action will not arise, but it includes a certain transaction, and therefore can become the ground for a civil action; that is, one praescriptis verbis, unless someone may say that, in this case, a suit on the ground of fraud will lie, where bad faith can be established.

16. Pomponius, On Sabinus, Book XXII.

You permitted me to dig chalk on your land on condition that I would fill up the place from whence I took it. I took away the chalk, but did not fill up the excavation. The question arose, what action are you entitled to? It is certain that a civil action for an unascertained amount of damages will lie. Where, however, you sold me the chalk, you can proceed by an action on sale. If, after taking out the chalk, I should fill up the excavation, and you do not allow me to remove the chalk, I will then have a right of action for production against you, because it belongs to me, as I dug it with your consent.

(1) You gave me permission to sow grain on your land, and to remove the crop. I sowed it, but you did not allow me to remove the grain. Aristo says that a civil action will not lie, and it may be a question whether an action in factum should be granted, but that one on the ground of bad faith will certainly be available.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XXVIII.

If I give you a gratuitous lodging in my house, can I proceed against you on the ground of a loan for use? Vivianus says that I can; but it is safer to bring suit for the construction of the contract.

(1) If I give you a jewel the value of which has been appraised, on condition that you will restore it to me, or pay me the price of the same; and it should be destroyed before the sale was concluded, who must bear the loss? Labeo says, and Pomponius also holds that if I, as the vendor, ask you to dispose of it, the risk will be mine, but if you ask me to do so, it will be yours; and if neither one asks the other but we merely make an agreement, you will only be liable for fraud and negligence, and, in this instance, an action praescriptis verbis will certainly lie.

(2) Papinianus states in the Eighth Book of the Questions: "If I gave you an article for the purpose of examining it, and you allege that you have lost it, an action for the construction of the contract will lie only if I am ignorant where the article is. For if I know that it is in your possession, I can bring an action of theft, or one for the recovery of the property, or one for its production. Hence, if I have given the article to anyone to be examined, or for his own benefit, or for the benefit of both of us, I hold that he must be responsible to me for fraud and negligence, because of the advantage accruing to him; but not for its loss. Where, however, I have given the article to him for my own advantage, he will only be responsible for fraud, because this transaction closely resembles a deposit."

(3) Where my neighbor and myself each have an ox, and it is agreed between us that I shall lend mine to him for ten days, and that he shall lend me his for the same space of time, for the purpose of doing our work; and either of the oxen should die while in possession of the other party, an action on loan for use will not lie, because the loan was not gratuitous, but proceedings for the construction of the contract can be instituted.

(4) Where, when you intended to sell me clothing, I requested you to leave it with me that I might show it to others more skilled in such matters than myself, and it was destroyed by fire, or by some other irresistible force; I will not be in the least responsible to you for its value. From which it is manifest that I am liable only for the want of ordinary care.

(5) Where anyone receives rings to be held as security for a wager, and does not surrender them to the one who wins it, an actio praescriptis verbis can be brought against him. The opinion of Sabinus, who thinks that, in this instance, an action for

recovery, and one on the ground of theft, will lie, should not be adopted. For how can he bring an action on theft with reference to property whose possession or ownership he has never enjoyed? It is clear, however, that if the wager was dishonorable, the successful party can only recover his own ring.

18. The Same, On the Edict, Book XXX.

If I deposit a sum of money with you for you to give to Titius if he brings back my fugitive slave, and you do not give it to him because he did not restore said slave, and you fail to return me the money, the best method is to proceed by an action for the construction of the contract, since the pursuer of the fugitive slave and myself did not deposit said money, as is done in sequestration.

19. The Same, On the Edict, Book XXXI.

You asked me to loan you money, and as I did not have it, I gave you certain property to be sold that you might make use of the proceeds. If you did not sell said property, or you did sell it and did not take the price received as a loan, it is safer to proceed, as Labeo says, by an action for the interpretation of the contract, as if there had been a certain agreement entered into between us.

(1) If I should mortgage a tract of land for your benefit, and it should afterwards be agreed upon between us that you will furnish me a surety, and you do not do so; I say that the better plan will be to bring an action for the interpretation of the contract, unless some compensation is involved, for if it is, an action on lease will lie.

20. The Same, On the Edict, Book XXXII.

It is asked by Labeo, "If I give you horses that I have for sale to be tried, under the condition that you will return them within three days if they do not please you, and you, being a performer in the circus, ride said horses and win the prize, and then refuse to buy them; can an action on sale be brought against you?" I think the better opinion is that an action should be brought for the construction of the contract, for it was agreed upon between us that you should take said horses for the purpose of trying them gratuitously, and not that you should enter them in a race.

(1) The following question is asked by Mela: "If I let you have some mules for the purpose of trying them, with the understanding that if they please you you will buy them, but if they do not please you that you will pay me a certain sum for each day, and the mules are stolen by robbers within the time given for the trial; what must be made good, the money and the mules, or the mules alone?" Mela says that it makes a difference whether the purchase had already been concluded, or was to be concluded afterwards, for if the transaction was complete, suit can be brought for the price; but if not, it can only be brought for the mules. He does not mention, however, what actions are available, but I think that if the purchase was perfected, an action on sale will lie; but if this were not the case, that one can be brought like that granted against the circus-performer.

(2) If when you wish to purchase silver plate, and a silversmith brings some to you and leaves it, and, as it does not suit you, you give it to your servant to be returned, and it is lost without fraud or negligence on your part; the loss must be borne by the silversmith, because it was sent for his benefit as well as yours. Labeo says that it is certain that you are responsible for the negligence of those to whom the articles have been committed for safe-keeping and delivery; and I think that an action for the construction of the contract will lie in this instance.

21. The Same, Disputations, Book II.

Wherever an ordinary action or exception will not lie, a praetorian action or exception will be available.

22. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

If I give you clothing to be cleaned or repaired, and you undertake to do the work gratuitously, an obligation on mandate arises; but if compensation has been given or agreed upon, the transaction is one of leasing and hiring. If, however, you did not undertake it gratuitously, and compensation was neither given at the time nor promised, but the transaction was entered into with the understanding that afterwards payment should be made to the amount agreed upon between us; it is settled that an action in factum should be granted, as in the case of a new transaction, that is to say a suit for the interpretation of the contract.

23. Alfenus, Epitomes of the Digest of Paulus, Book III.

Two persons were walking along the Tiber; one of them having asked the other to show him his ring, he did so, and, while he was examining it, it fell from his hands and rolled into the Tiber. The opinion was given that an action in factum was available.

24. Africanus, Questions, Book VIII.

Titius lent Sempronius thirty aurei, it being agreed upon between them that, on the return of the money, Sempronius should pay the taxes which Titius owed, the interest being computed at six per cent; and in case the interest amounted to more than

the taxes, Sempronius should return the surplus of said interest to Titius, and where the taxes were more than the interest, the excess should be deducted from the principal; but if the amount of the taxes should exceed both principal and interest, Titius should make good the amount to Sempronius; and no formal stipulation with reference to the matter was made between the parties. Titius asked for an opinion as to what action he could bring in order to recover from Sempronius the remainder of the interest, after payment of the taxes. The answer was that interest on the money lent was not actually due unless a stipulation had been entered into concerning the same; but in the case stated it should be considered whether the transaction should not be held to be a mandate agreed upon between the parties, rather than a loan at interest, unless the interest collected exceeded six per cent. The action for the recovery of the principal would not, indeed, be based on money loaned; for if Sempronius had either lost the money without bad faith, or had kept it unemployed, it must be said that he would not be at all liable on that ground. Wherefore, it is the safer plan for an action in factum to be granted for the construction of the contract, especially where it is also agreed that if the amount of the taxes exceeds the interest it should be deducted from the principal, which goes beyond the provisions of the law and the terms of the contract for money loaned.

25. Marcianus, Rules, Book III.

Where anyone furnishes the services of his slave, who is an artisan, to another, in exchange for those of a similar slave belonging to the latter, for the same length of time, proceedings can be instituted by an *actio praescriptis verbis*, just as in the case where a party gives cloaks in return for tunics. Nor is this inapplicable, if services which were not due should be rendered by mistake, as these cannot be recovered; for in giving one thing in return for another we contract an obligation under the Law of Nations, but where something is given which is not due, either restitution should be legally demanded, or an equal amount of the same thing should be returned, and by neither of these methods can the services above mentioned be recovered.

26. Pomponius, On Sabinus, Book XXI.

If I gave you some cups with the understanding that you were to return them to me, an action on loan for use will lie. If, however, I gave them to you on condition that you would deliver to me their weight in silver, whatever that might be; a demand for the recovery of this weight must be made by means of an action for the construction of the contract, as well as one for silver of the same fineness as that of which the cups were composed. But, if it was agreed that you should return the cups, or an amount of silver equal to their weight, the same rule will apply

Book XX

1. Concerning pledges and hypothecations and the manner in which they are contracted (..)
2. In what cases a pledge of an hypothecation is tacitly contracted.
3. What property cannot legally be pledged or hypothecated.
4. Which creditors are preferred in cases of pledge or hypothecation (..)
5. Concerning the sale of property pledged and hypothecated.
6. In what ways the lien on property pledged or hypothecated is released.

Tit. 1. Concerning pledges and hypothecations and the manner in which they are contracted, and the agreements by which they are made.

1. Papinianus, Opinions, Book XI.

A general agreement in pledging property, even such as is afterwards obtained, is valid. In a case, however, where an agreement has been made with reference to property belonging to another which was not due to him who pledged it, but the ownership of it is afterwards acquired by the debtor, the creditor will hardly be entitled to an equitable action, if he was not ignorant that the property belonged to someone else, but the retention of the property in his possession will be the better mode of procedure.

(1) Where a slave is given by way of pledge, the creditor cannot sell his peculium, unless an agreement has been expressly entered into on this point. It makes no difference when the slave or his master acquired the peculium.

(2) Where a tract of land is given in pledge, and it is expressly agreed that the crops thereof shall also be pledged and a bona fide purchaser has consumed said crops, he cannot be compelled to restore them by an equitable action under the Lex Servia; for it is held that the lien of the pledge is not removed by usucaption, as the question of the pledge is distinct from the intention of the owner. The case is unlike the one involving the crops, since they never belonged to the debtor.

(3) It was agreed in a contract that, if interest on a debt was not paid when due, the crops of the property hypothecated should be set off against the interest, to the limit of that which was lawful. Although matters of less importance were included in the stipulation when it was made, it is held that the agreement is not void; since, if the lower rate of interest should not be paid at the appointed time, the parties could properly agree to pay more than the legal rate of interest.

(4) Where a woman had given a tract of land to her husband and he had pledged it, and after a divorce, the woman recovered possession of her land, and gave it in pledge to the creditor on account of the debt, in this instance the pledge seems to have been only properly made with reference to the money for which she was indebted to her husband for having improved the land; that is to say where he had incurred greater expense than the value of the crops which he had taken from it; for the woman is held only to have transacted her own business to that amount, and not to have undertaken to transact that of another.

2. The Same, Opinions, Book III.

Where a surety who has had pledges or mortgages assigned to him after he has paid a debt for money loaned, proceeds against the debtor by way of mandate, or brings suit against him on the ground of being his creditor; if he has been guilty of negligence with reference to the pledges, this must be taken into consideration. He cannot, however, sue him by means of the direct action on pledge.

3. The Same, Questions, Book XX.

Where a debtor who brought suit for his property lost his case because he did not prove that the property belonged to him; the Servian Action will also be granted to the creditor where he proves that the This applied to all loans of personal property where the return was made in specie, otherwise it was a sale. Property was in the hands of the debtor at the time that the contract for the pledge was made. Where, however, the debtor who claimed an estate is defeated, the judge who presides in the Servian Action without paying attention to the decision rendered with reference to the estate, must examine the grounds on which the property was pledged. It is held to be different in cases which have reference to legacies and freedmen, where a decision is rendered in favor of him who claimed a lawful inheritance. Still, a creditor cannot properly be compared in every respect with a legatee, since legacies, in fact, are not valid unless the will is also decided to be so; for it may happen that a pledge may be properly taken, and the suit with reference to the same be improperly brought.

(1) A man who brought suit for the recovery of his property was defeated by an unjust decision, and afterwards pledged the property. The creditor cannot have any more right in this property than the party who gave it in pledge; therefore he will be barred by an exception on the ground that the case has already been disposed of, although the party who gained the case can by no means institute proceedings to recover what is not his own, for in this instance it must be taken into consideration not what he did not have, but what right the debtor would have in the property pledged.

4. Gaius, On the Hypothecary Formula.

Hypothecation is contracted by means of an informal agreement, where a party consents that his property shall be encumbered under a mortgage on account of some obligation. It does not matter in what terms the agreement is stated, as is the case in obligations contracted by the consent of the parties; and hence, if it is agreed without an instrument in writing that property shall be hypothecated, and this can be proved, the property will be bound to the extent of the agreement. Documents are drawn up with reference to these matters to enable the intention of the parties to be the more easily established, and what

was agreed to is valid without them if it can be proved, just as a marriage is valid although there may be no written evidence of the same.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

It must be remembered that property can be hypothecated for any kind of an obligation whatsoever where money is lent, a dowry bestowed, a purchase or sale made, a leasing and hiring concluded, or a mandate given; also where the obligation is absolute, or where it is for a certain time, or under some condition, or where it is assumed in pursuance of an agreement, or to secure a present indebtedness, or one previously contracted. Property can also be hypothecated on account of an obligation to be contracted hereafter, it can be done not only to secure the payment of an entire sum of money but also only a portion of the same, and it is also available in civil or praetorian obligations, as well as in those which are merely natural. Hypothecation in a conditional obligation is not binding, however, unless the condition is complied with.

(1) The difference between a pledge and an hypothecation is only one of words.

(2) A party can hypothecate property not only for an obligation of his own, but also for that of another. 6. Ulpianus, On the Edict, Book LXXIII.

By a general obligation, affecting all property which the party now has or may have hereafter, those things are not included which it is probable that one would not have been likely to especially encumber, as for instance, household goods. Clothing must also be left with the debtor, and among the slaves those which he uses so much that it is certain that he would not have given them in pledge, because their services are very necessary to him, or he values them on account of the affection which he entertains toward them.

7. Paulus, On the Edict, Book LXVIII.

The Servian Action is not available with reference to articles which are in daily use.

(8) Ulpianus, On the Edict, Book LXXV.

Finally, it is settled that a concubine, natural children, and apprentices, or any other attendants of this kind, are not included in a general obligation.

9. Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

This rule also should be observed with reference to property belonging to the debtor at the time when the agreement was made. Whatever is capable of purchase and sale can also be made the object of a pledge.

10. Ulpianus, On the Edict, Book LXXV.

Where a debtor pledges his property to two persons at the same time, so that it is entirely bound to each of them, both can avail themselves of the Servian Action for the entire amount against other persons. When a dispute arises between them, the condition of the possessor is the better one, and he will be entitled to the exception, "You could have the property, if it had

not been agreed that it should also be pledged to me." If, however, it was the intention of the parties that the property should be encumbered to each one equally, an equitable action will lie as between themselves and against third parties, by means of which they each may obtain possession of half the property.

11. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where he who has charge of property belonging to the government borrows money for it, he can encumber the property.

1. Where an agreement is entered into that the use of whatever is pledged can be made by the creditor, and some one is placed in charge of the land or of the house, he can retain possession of the same instead of the pledge, until the money is paid to him; since he can take the profits instead of interest, either by leasing them, or by himself collecting them, or by occupying the premises. Hence, if he should lose possession of the property, it is customary to make use of an action in factum.

2. The question arose whether an usufruct can be given by way of pledge or mortgage, if the owner of the property agrees to this, or only he who is entitled to the usufruct gives his consent? Papinianus, in the Eleventh Book of Opinions, says "that the creditor must be protected, and if the proprietor desires to institute proceedings against him to prevent his using the right of usufruct against his consent, the Praetor will protect him by an exception, if it had not been agreed between the creditor and the party to whom the usufruct belonged, that the usufruct should be pledged; for as the Praetor protects the purchaser of the usufruct, why should he not also protect the creditor?" On the same principle, an exception can be filed against the debtor.

3. The servitudes of urban estates cannot be given in pledge, and therefore an agreement cannot be made for their hypothecation.

12. Paulus, On the Edict, Book LXVIII.

Pomponius says that it should be held that an agreement can be made to pledge a right of a pathway, and the right to drive cattle, or to conduct water in such terms that, if the money is not paid the creditor can make use of such servitudes, provided he has adjoining land; and if the money should not be paid within a certain time, he can sell said servitudes. This opinion should be adopted on account of its benefit to the contracting parties.

13. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where a flock is liable by way of pledge, any future increase of the same will also be liable. If, however, the entire flock should be renewed through the death of those previously pledged, it will still be liable as pledged.

1. A slave who is to be free conditionally can be pledged, although the right to the pledge, as security, will be extinguished as soon as the condition is fulfilled.

2. As it is held that property in pledge can also be encumbered by the creditor, so long as both debts are due the pledge will be bound to the second creditor, and an exception as well as an equitable action should be granted him. If, however, the owner should pay the debt, the pledge will also be released. It may be doubted, however, whether or not an equitable action should be granted to the creditor on the ground that money has been paid. For what if the obligation has been discharged? What Pomponius wrote in the Seventh Book of the Edict is correct, namely, that if he who gave the property in pledge owes money, after it has been collected he should pay his own creditor with it. If, however, he owed some article, and delivered it, it should remain with the second creditor by way of pledge.

3. A creditor can lawfully claim whatever stands upon the surface of the land, against any possessor whomsoever; whether a mere informal agreement with reference to its encumbrance was entered into, or whether possession of it was delivered which was subsequently lost.

4. Even if the creditor obtains a judgment against his debtor, the mortgage still continues to exist, because an hypothecary action has its own condition; that is to say, it remains effective where the money is not paid or security given. If I institute proceedings personally against the defender of an action, even though he may have given me security and lost his case, the hypothecation still remains in force. With much more reason, therefore, where proceedings are instituted personally either against the principal debtor, or against the surety, or against both together, even though judgment has been rendered against them, the hypothecary obligation still continues operative. By this it appears that the creditor has not been satisfied, because he has obtained a right of action on the judgment.

5. Where property is conditionally encumbered on account of a debt, it must be held that proceedings cannot properly be brought before the condition has been fulfilled; since nothing is owing in the meantime. But where the condition upon which the debt is dependent arrives, if it had been contracted under a condition, the party can then bring suit. If, however, the debt is due immediately, and the hypothecation was made under a condition, and the creditor has brought the hypothecary action before the condition was fulfilled, it is, indeed, true that the money has not been paid, but it would be unjust for the lien to be released. Therefore, a bond should be executed by order of the court, providing that if the condition is fulfilled and the money is not paid, the property hypothecated should be given up, if it is in existence.

6. If the hypothecation was made to secure the interest also, the interest should be paid. We say that the same rule applies with reference to a penalty.

14. Ulpianus, On the Edict, Book LXXIII.

The question arose whether it would be permitted, if the day of payment had not yet arrived, to take action with reference to the pledges? I think that permission to do this should be granted, because the party has an interest in doing so. Celsus also gives the same opinion.

1. In those instances where a natural obligation exists, it is settled that the pledge remains encumbered.

(15) Gaius, On the Hypothecary Formula.

Property which is not yet in existence but which will come into existence hereafter, can be hypothecated, as for instance, fruits on the trees, the offspring of a female slave, the increase of flocks, and other things which may be produced, are subject to hypothecation. The same rule should be observed whether the owner of land makes an agreement either with reference to the usufruct of the same, or concerning anything which may come into existence thereon, or whether he who has the usufruct does so; as Julianus stated.

1. When it is stated that the creditor must prove that the article in question was included in the effects of the debtor when the contract was made, this refers to an agreement expressly entered into, and not to the one which it is usual to insert into undertakings every day; namely, that where certain property has been specifically hypothecated, whatever else now remains in possession of the debtor, or whatever he may hereafter acquire, shall be liable; just as if the said property had been explicitly encumbered.

2. Where parties who have already encumbered their property also bind themselves to a second creditor, in order that the risk may be avoided which those are accustomed to run who hypothecate the same thing several times, it is usual for them to provide that the property is hypothecated to no one else except Lucius Titius, for instance; and that it is liable to such an extent that the encumbrance will exceed the prior obligation, so that it will be pledged to the amount of the excess, or for the entire amount, when the property is released from the lien for the first debt. In this instance, it should be considered whether the property is thus encumbered if such an agreement has been made, or whether it has been simply agreed that only the surplus shall be subject to hypothecation. It is presumed that the entire property is included in the agreement after it has been released by the first creditor. Is there not still a portion of the same encumbered? The opinion which we have first stated is the better one.

(16) Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where land which has been hypothecated is afterwards increased by an alluvial deposit, it is all liable.

1. If property is hypothecated without the knowledge of the owner, and the latter afterwards ratifies the transaction, it must be held that what he ratified he intended to have a retroactive effect to the time of the agreement; but the wishes of those only will be observed who have a right to pledge the property.

2. Where property is hypothecated, and its form is afterwards changed, an hypothecary action will still lie; just as where a house is hypothecated, and its site afterwards becomes a garden. The same rule applies where the agreement was made with reference to a vacant lot, and a house is subsequently built upon it; or where vines have been planted upon ground which was without them when it was hypothecated.

3. The question is asked, where an action is brought for the recovery of a pledge, whether he who is sued is in possession of the property which is the subject of the action. For, if he is not in possession of it, and has not committed fraud to avoid being in possession, he should be discharged. If, however, he should be in possession, and either pays the debt, or surrenders the property, he should also be discharged, but if he does neither of these things, judgment should be rendered against him. Where he is willing to give it up, but cannot do so because it is not at hand, or is at a distance, or in a province, it is customary for security to be furnished, since, if the party should give security to deliver it, he will be discharged. But if he has ceased to hold possession through fraud, and though, having made every exertion, he is unable to deliver the property, judgment shall be rendered against him for the amount to which the plaintiff will swear in court, as in other real actions; for if judgment should be rendered against him for the amount that is due, of what advantage would a real action be, as he could recover the same amount by bringing a personal one?

4. The judge should sometimes decide with reference to the profits obtained by the person from the property which is the subject of the action, and render judgment against him for the profits from the time that issue was joined. But what if the land should be of less value than the debt? For he could not decide anything with reference to the profits previously obtained, unless they were still in existence, and the property was not sufficient to satisfy the claim.

5. The question is asked, "How can a creditor obtain for himself the property hypothecated which has been adjudged to him by a decree of court?" He cannot bring an action to recover its ownership, but he can bring an hypothecary action; and if he is met by the possessor with an exception on the ground that the case has already been decided, he can reply that "that decision is favorable to me."

6. Where a debtor has had judgment rendered against him for a larger sum than the principal and interest together, because he refused to surrender the pledge; and if he only pays the amount of the debt, will the hypothecation be released? I do not approve of this, so far as it relates to the subtlety of the law and the authority of the opinion; for the entire obligation seems to be transferred to the decision, and hence the money is due; but I think it is more equitable for the hypothecation to be released, if the party only pays the amount which he actually owes.

7. The property of another can be legally hypothecated under the condition that it will become the property of the debtor.

8. Where two creditors enter into an agreement with reference to hypothecated property, the question arises to what extent has each one a lien on the same; whether for the entire amount of the debt, or for an equal portion with the other? It is the better opinion that each one has a lien on the pledge for the amount of the debt. But how would it be if both of them should institute proceedings against the possessor; will the property be encumbered for the amount due to each one, or for the entire amount, as if it was bound for the whole to each of them? It must be held that they can only bring an action for a portion, if the property was pledged separately to both of them on the same day. If, however, the understanding was that it should be encumbered to both of them at the same time, each of them can legally proceed with reference to the entire property; otherwise each one can only bring suit with reference to a share of it.

9. A pledge or an hypothecation can be made as follows, "If the debt is not paid within a certain time, the creditor may hold possession of the property by the right of a purchaser, and an estimate of the value of the same must then be made at a just price." In this instance the transaction is held to be a species of conditional sale. The Divine Severus and Antoninus stated this in a Rescript.

(17) Ulpianus, On the Edict, Book XV.

The right to avail himself of his pledge gives the creditor an action in rem.

18. Paulus, On the Edict, Book XIX.

If I receive property in pledge from anyone who can make use of the Publician Action, because he has not the ownership of the same, the Praetor will protect me by the Servian Action to the same extent as he will the debtor by the Publician.

19. Ulpianus, On the Edict, Book XXI.

Where a party receives several articles in pledge, he is not compelled to release one of them, unless he receives the entire amount that is due to him.

20. The Same, On the Edict, Book LXIII.

When it is agreed that a party who has lent money for the repair of a house shall receive from the rents, by way of pledge, the money which was loaned, he also is entitled to an equitable action against the tenants; just as in the case of security which the debtor has given to the creditor by way of pledge.

21. The Same, On the Edict, Book LXXIII.

If an agreement is made between a tenant and my agent with reference to a pledge, and I ratify the agreement, or direct it to be made; it is held that it is entered into between the tenant and myself.

1. Where a debtor purchases in good faith a slave from some one who is not his master, and pledges him, and retains possession of him, there is ground for the Servian Action; and if the creditor proceeds against him, he can meet the exception by a reply on the ground of fraud. This was the opinion of Julianus, and it is reasonable.

2. Any other advantage or disadvantage accidentally arising with reference to the pledge must be enjoyed, or sustained by the debtor.

3. If the property pledged is not returned, damages must be assessed in court against the possessor; but it is evident that the amount will not be the same where the proceeding is instituted against the debtor, as where this is done against any other possessor; for, so far as the debtor is concerned, a creditor cannot collect more than the former owes, because he has no greater interest, but from other possessors he can recover the value of the pledge over and above the amount of the debt, and he must return the same to the debtor, if an action on pledge is brought against him.

22. Modestinus, Differences, Book VII.

Where anyone, without my knowledge, pledges my property to Titius, his creditor, and I become the heir of Titius, the pledge, which indeed was not valid at first, does not immediately become so, but an equitable action on pledge will be granted to the creditor.

(23) The Same, Rules, Book III.

A creditor can legally lease lands hypothecated to him by way of pledge.

1. The obligation of pledge can also legally be contracted between parties who are absent.

24. The Same, Rules, Book V.

Where anyone is forbidden to purchase property within certain limits, he is not prohibited from receiving such property in pledge.

25. The Same, Opinions, Book VIII.

Where the contract for a pledge is void or worthless, there is no ground for the retention of the pledge by the creditor, not even if the property of the latter belongs to the Treasury.

26. The Same, Opinions, Book IV.

A surety obtained permission from the court that, before he paid the debt, he could obtain possession of the pledges, provided he satisfied the creditors. He did not satisfy them, and then the heir of the debtor offered to pay the creditors. I ask whether the surety can be compelled to return the pledges; and Modestinus answered that he can be compelled to do so.

1. A father easily persuaded his emancipated son, Seius, who has borrowed a sum of money from Septicius, to write an acknowledgment of indebtedness with his own hand, because he himself was unable to do so at the time, for the purpose of giving a house belonging to his said son by way of pledge to his creditor. The question arose whether Seius could legally retain possession of this house with his other property, since he had renounced the estate of his father, and could be interfered with for the sole reason that he had written the said document with his own hand, by the direction of his father, as he did not give his consent to his father either under his own seal or by any other statement in writing. Modestinus answered that when Seius wrote with his own hand that his house would be hypothecated, it was evident that he gave his consent to the obligation.

2. Lucius Titius hypothecated certain lands and the slaves that were attached to them. His heirs having divided the lands between them, substituted other slaves for those who died. The creditor afterwards sold the land together with the slaves; and the question arose whether the purchaser could properly bring an action to recover the slaves which had recently been placed upon the land. Modestinus answered that if the slaves were not themselves pledged, and were not the offspring of female slaves who had been encumbered, they were, by no means, bound to the creditor.

(27) Marcellus, Digest, Book V.

A certain man gave a slave in pledge, and then placed him in chains for some trifling offence, and afterwards released him; and, because the debtor did not pay the debt, the creditor sold the slave for a lower price than he was worth when pledged. Can an action be brought by the creditor against the debtor because the suit on the loan was not sufficient to enable him to recover the deficiency? What if the debtor should have killed or blinded the slave? If he had killed him, he would be bound to produce him in court, but if he had blinded him, we should grant an action for malicious injury to the amount of the interest of the creditor; because by disabling or confining the slave the debtor had diminished the value of the pledge. Let us suppose that no action will lie on the ground of a loan, for the reason that the case has been lost. I do not think that the matter is unworthy of the attention and assistance of the Praetor. Ulpianus says, in a note, that if the debtor put the slave in chains in order to injure the creditor, he will be liable; but if he did so because he deserved punishment, he will not be.

28. Paulus, Questions, Book III.

Where a legacy was left to a son under paternal control on a certain condition, his father received his own property from the heir by way of pledge. The father being dead, or the son emancipated, and the condition upon which the legacy was based having been fulfilled, the legacy becomes due to the son. The father could not legally bring an action to recover the pledge, nor could the son, who had now begun proceedings for that purpose, do so; nor could he have any right to the pledge which was acquired during the preceding time; just as has been stated in the case of a surety.

29. The Same, Opinions, Book V.

Paulus was of the opinion that a general agreement covering all the property of the debtor was sufficient to establish the obligation of pledge; but that such property as was not included in that of the deceased, but was afterwards acquired by the heir in some other manner, could not be recovered in an action by a creditor of the testator.

1. Where female slaves are pledged, the children born of them are also considered to be encumbered. Still, what we have stated with reference to their children being liable, whether an express agreement was made with reference to them or not, only applies where their ownership is acquired by the person who encumbered them, or to his heir. If, however, the children were born while the female slaves were in the possession of another master, no liability will attach to them under the pledge.

2. A house which was given in pledge was burned; Lucius Titius purchased the ground on which it had stood, and erected a building thereon. The question arose as to what became of the pledge? Paulus answered that the right to the pledge still remained, and therefore the right of the soil was held to follow the usufruct; that is to say, so far as the right of pledge was

concerned; but the bona fide possessors will not be compelled to surrender the house, unless the builder should receive the expenses incurred in its construction, to the extent that the property was rendered more valuable.

3. Where a slave, with the knowledge and consent of his master, enters into an agreement that all the property of the latter shall be hypothecated, the slave himself, who made the contract, will form part of the property pledged.

30. The Same, Opinions, Book VI.

The risk of a claim secured by pledge which is sold by the creditor, must be assumed by the purchaser, if the former proves that the property was actually encumbered.

31. Scaevola, Opinions, Book I.

The condition under which certain land subject to the payment of rent to the State was, that if, after a certain time, the rent should not be paid, the land would revert to the owner. It was afterwards given in pledge by the possessor, and the question arose whether this could legally be done? The answer was that the pledge was good where the payment of money was involved. It was also asked where the debtor, as well as the creditor, were in default for the payment of the rent, and for this reason a judicial decree had been rendered that the land belonged to the owner in compliance with the terms of the contract, whose position was preferable? The answer was that, according to the facts stated, as the rent had been paid, the owner might avail himself of his privilege, and the right to the pledge was extinguished.

32. The Same, Opinions, Book V.

A debtor agreed that everything belonging to his land and everything added to it, placed upon it, brought to it, born upon it, or derived from it, should be encumbered. A portion of the said land was without tenants, and the debtor, for this reason, gave it to his steward to be cultivated, and furnished him at the same time with the slaves necessary for that purpose. The question arises, whether the slave, Stichus, who was the steward, and the other slaves designated for the cultivation of the land, as well as the underslaves of Stichus, were encumbered. The answer was that only those who were brought there with the intention of the master that they should remain permanently, and not such as were employed temporarily, were subject to the pledge.

33. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

Where anyone promises to pay either you or Titius, he cannot recover what he has paid to Titius; but if he has given him a pledge, and the latter received it before payment, he can recover it.

34. Scaevola, Digest, Book XXVII.

Where a debtor gave a shop in pledge to his creditor, the question arose whether the transaction was void, or whether it should be held that under the designation of "shop" all of the property contained therein was pledged. And if the party should sell the said merchandise, from time to time, and purchase other goods and place them in said shop, and then should die, could the creditor recover by an hypothecary action everything found there, as the merchandise had been changed, and other articles substituted? The answer was that whatever was found in the shop at the time of the death of the debtor was held to have been pledged.

(1) It was also asked, where a letter, such as the following, was sent, namely: "When I borrowed five hundred denarii of you, I requested you not to take a surety but to accept a pledge from me, for you know absolutely and with certainty that my shop and my slaves are not encumbered to anyone else but yourself, and that you have confidence in me as an honest man." Is the obligation of a pledge incurred? Or is this letter of no force, because it has no date, and no reference to the consul? The answer was that, as an agreement with reference to pledges seems to have been made, the obligation derived from a pledge is not void, merely for the reason that the date and the name of the consul do not appear, and no seals are attached to the document.

(2) A creditor accepted from a debtor, by way of pledge, all the property which he had or might have subsequently. The question arose whether the money which the said debtor had borrowed from the other party, as it was included in his property, would be bound to the creditor by way of pledge? The answer was that it would.

35. Labeo, Probabilities of the Epitomes, by Paulus, Book I.

If a house which you have a right to sell under the terms of a contract of pledge is consumed by fire, and is afterwards rebuilt by your debtor, you will have the right with reference to the new building.

Tit. 2. In what cases a pledge of an hypothecation is tacitly contracted.

(1) Papinianus, Opinions, Book X.

By a decree of the Senate enacted under the Emperor Marcus, the pledge of a house given to a creditor who had lent the money to repair the building, will also extend to him who furnished the money, at the direction of the owner, to the workman who made the repairs.

2. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Pomponius, in the Fortieth Book of Various Extracts, said that, "Everything brought into a house by a lessee was pledged, not only for the rent but also for any deterioration of the property caused by neglect of the tenant, on account of which the owner would be entitled to an action on lease against him."

3. Ulpianus, On the Edict, Book LXXIII.

Neratius thinks that where a warehouse is leased, whether the agreement refers to other things or only to the space occupied, a tacit agreement exists with reference to whatever is placed therein, and that the rule also applies in this instance; which is correct.

4. Neratius, Parchments, Book I.

It is our practice that whatever is placed on urban estates is considered to be pledged, as it were, by tacit agreement; in rustic estates, however, the contrary rule is observed.

(1) Can it be doubted whether stables which are not joined to other buildings should be considered as being included in these estates? And, indeed, there is no question with respect to urban estates, since they are separated from other buildings. However, with reference to a tacit pledge of this kind, they do not differ greatly from urban estates.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Pomponius states, in the Thirteenth Book of Various Extracts, that if a lessee gives me a gratuitous lodging in a house which he has rented, any personal property brought there by me will not be considered to be tacitly pledged to the other of the house.

1. He also says that it should be considered that a pledge can be brought in by the consent of the owner in such a way that it may be liable for a portion of the indebtedness.

2. Where anyone becomes a surety, and his property has been given in pledge by the debtor for whom he became responsible, it is certainly understood by this act of giving security that he has, so to speak, directed his property to be liable for the debt. If, however, his property is hypothecated subsequently to his becoming surety, it will not be legally encumbered.

(6) Ulpianus, On the Edict, Book LXXIII.

Although, in the case of urban estates, it is customary to understand that a tacit agreement was entered into to the effect that the property which is brought or placed in the house is liable, just as if an express contract had been made with reference thereto; it is certain that a pledge of this kind does not affect the freedom of a slave. This opinion Pomponius approves, for he says that it does not, in any way, hinder manumission, where the pledge is liable for the rent.

7. Pomponius, Various Extracts, Book XIII.

The crops produced upon rustic estates are understood to be tacitly pledged to the owner of the land which is leased, even if there is no express agreement to that effect.

1. Let us consider whether everything that has been brought or placed in a house is pledged, or only such property as has been brought to be kept there. The latter is the better opinion.

8. Paulus, Sentences, Book II.

If a debtor uses money lent to him without interest, the creditor can retain for himself the profits of the encumbered property to the amount of the legal rate of interest.

9. The Same, On the Duties of the Prefect of the Night Watch.

A difference exists between property tacitly liable for rent and such as is encumbered by agreement on account of a manifest pledge; for we cannot manumit slaves which have been pledged, but we can manumit those residing in a house who are tacitly liable for the rent; provided we do this before they are seized on account of nonpayment of rent, for then we cannot liberate slaves which have been detained by way of pledge. Nerva, the jurist, deserves to be ridiculed for stating that slaves who have been detained as security for rent can be liberated by merely showing them at a window.

10. Scaevola, Digest, Book VI.

The heir of a guardian entered into an agreement with the heir of the ward, and when he had paid the greater amount of the debt, he gave a pledge for the remainder. The question arose whether the property was legally encumbered under the original contract. The answer was that, in accordance with the facts stated, it was encumbered.

Tit. 3. What property cannot legally be pledged or hypothecated.

1. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

A ward cannot hypothecate property without the authority of his guardian.

1. Where a son under paternal control, or a slave, encumbers property belonging to his peculium for another person, it must be said that the property is not liable even though he may have the free management of his peculium, just as such persons are not allowed to give away their peculium; for neither of them has unrestricted management of his property. This, however, involves a question of fact, as to how far each of them seems to have been permitted to manage his peculium.

2. The Divine Pius stated in a Rescript addressed to Claudius Saturninus, that any property which a party cannot purchase because it is not an object of commerce, cannot be taken in pledge. But what if any one should receive by way of pledge land, the title to which is in litigation, would he be barred by an exception? Octavenus was of the opinion that an exception would be available even in a case of pledge. Scaevola says, in the Third Book of Various Questions, that this is the method of procedure, as an exception is available wherever the property, the title to which is in dispute, is movable.

2. Gaius, On the Hypothecary Formula.

If anyone hypothecates property in behalf of a woman who has become surety for another, or in behalf of a son subject to paternal control to whom money has been lent in violation of the Decree of the Senate, the question arises, is he entitled to relief? In the case where he encumbered his own property for the woman, it can readily be said that he is entitled to relief, just as an exception is granted to the surety of such a woman. Where, however, the party hypothecated his property in behalf of a son under paternal control, the same rules must be laid down which apply to the surety of a son under such circumstances.

(3) Paulus, Questions, Book III.

Aristo wrote to Neratius Priscus that even where a contract was made with a party to whom money was loaned to be paid to another on behalf of the creditor, he would not succeed to the right of pledge, unless he expressly agreed that the same property should be encumbered to him; for the second creditor should not succeed to the rights of the first, who himself made no agreement with reference to a pledge; and, in this instance, the position of the purchaser becomes preferable. Finally, if the first creditor contracted with the debtor with reference to the sale of the pledge, and the second one neglected to secure the same privilege of sale, not through forgetfulness, but because it was understood that the pledge could not be sold; let us see if the right of the first creditor will pass to the second so as to permit him to sell the pledge. I think that this should be admitted, for it often happens that a person can claim by means of a third party something to which he is not personally entitled.

(4) The Same, Opinions, Book V.

Titius, when he was about to borrow money from Maevius, executed an undertaking and indicated certain property to be given by way of pledge, and then, after he had sold some of the said property, he received the money. The question arose whether the property sold was liable to the creditor? The answer was that, since it was in the power of the debtor, after security had been given, not to receive the money, the obligation appeared to have been contracted with reference to the pledge at the time when the money was paid; and therefore the property which the debtor had in his possession when the money was paid should be taken into account.

5. The Same, Sentences, Book V.

A creditor who knowingly accepts a son under parental control as a pledge from his father shall be sentenced to relegation.

Tit. 4. Which creditors are preferred in cases of pledge or hypothecation, and concerning those who are subrogated to prior creditors.

1. Papinianus, Questions, Book VIII.

A certain man who promised a dowry for a woman accepted a pledge or an hypothecation to secure the restitution of the dowry to himself. Having paid a portion of it, the husband afterwards gave the same property in pledge to another party, and afterwards the remainder of the dowry was paid. A question arose with reference to the pledge. Since the party who promised the dowry is required to pay the entire amount on account of his promise, the times of payment should not be taken into account, but the date when the obligation was contracted. It cannot properly be said that it is in the power of the party not to pay the remainder of the money, because, under these circumstances, the woman would not seem to be endowed.

1. The case of him who receives a pledge is different, when this is done to secure the payment of a debt within a certain time; where, for instance, the property was pledged to another before the money was paid.

2. The Same, Opinions, Book III.

He who, in general terms, has received the property of a debtor by way of pledge, is in a better position than he to whom a tract of land forming part of the property of the debtor is subsequently hypothecated. If, however, the agreement was made

with the first creditor that other property shall only be liable by way of pledge where his right to that which he has accepted under a general hypothecation is not sufficient to secure the debt, and the second agreement fails, the second creditor will be found to be the sole, rather than the preferred one, so far as the pledge subsequently given is concerned.

3. The Same, Opinions, Book XI.

Where a creditor received pledges which had also been received by a second creditor in accordance with the terms of another agreement, and a renewal having afterwards been made, he added other pledges to the former ones, it was held that the advantage of priority remained with the first creditor, as he had practically been subrogated to himself.

1. Where a tract of land was due to Titius on account of a mandate, and he for whom the business had been transacted pledged it before possession of the same had been delivered to him, and after it had been delivered, he pledged the same land again to another party, the position of the first creditor appears to be preferable, if the second creditor did not pay the price of the land to the party who transacted the business, and it would be held that his position would be preferable, dependent upon the amount that he paid and the interest on the same, unless the first creditor offered to return him the money. If, however, the debtor should pay money derived from some other source, the first creditor should be preferred.

2. After a division of a tract of land by certain boundaries had been made, it was agreed between two brothers that, if one of them should not release his undivided share of the land, which had been given to a creditor by way of pledge, the other brother could sell half of the share of his brother obtained by the division. I thought that a contract of pledge should be understood to have been concluded, but that the first creditor ought not to be preferred to the second, since the second pledge seemed to apply to that portion which the brother could not encumber beyond his own share, without the consent of his joint-owner.

4. Pomponius, On Sabinus, Book XXXV.

If a debtor, before redeeming his pledge from his first creditor, should pledge the same property to another for money lent, and, before he pays what is due to either creditor, sells other property to the first creditor for the purpose of setting off the debt against the price of the property sold; it must be held that this has the same effect as if the money had been paid to the first creditor, for it makes no difference whether he discharged the debt by payment, or by set-off, and therefore the position of the second creditor is preferable.

5. Ulpianus, Disputations, Book III.

Sometimes the position of the second creditor is preferable to that of the first; for example, where the money which the second creditor borrowed has been spent for the preservation of the property itself; as for instance where a ship was pledged, and I lent money for the purpose of equipping or repairing it.

6. The Same, On the Edict, Book LXXIII.

Hence, the money of the second creditor insures the safety of the entire pledge. This is also the case where money is lent for the support of the sailors, without which the ship could not safely arrive at its destination.

1. Moreover, where anyone has lent money on merchandise pledged to himself either for its preservation or to defray the expenses of transportation, he will be preferred, even though he may be a second creditor; for the expenses of transportation are a prior lien.

2. The same rule applies where the rent of a warehouse, or of land, or of transportation of merchandise by beasts of burden is due; for, under such circumstances, this creditor will be preferred.

7. The Same, Disputations, Book III.

The same rule applies to property purchased with the money of a ward. Wherefore, if the property was purchased with the money of two wards, each of them will have a right in the pledge in proportion to the sums expended for the purchase. If, however, the property was not entirely bought with the money of one creditor, each creditor will be entitled to participate, that is, the first creditor and the one with whose money the property was purchased.

1. If I should encumber to you any property which I may hereafter obtain, and expressly hypothecate to Titius a certain tract of land, provided I should, in time, acquire its ownership, and I subsequently do acquire it; Marcellus holds that both creditors have a right to the pledge. For it is not of much importance whether or not the debtor paid for the land out of his own funds, since, as it was bought with money obtained on pledge, the property is not to be considered pledged merely because the money was obtained from such a source.

(8) The Same, Disputations, Book VII.

Where the government expressly takes property by way of pledge, it must be said that it will be preferred to the Treasury, if the debtor afterwards becomes bound to the Treasury; because private individuals would, in an instance of this kind, be preferred.

9. Africanus, Questions, Book VIII.

A certain man rented a bath from the next Kalends, and it was agreed that the slave Eros should be held by the lessor in pledge until the rent was paid. The lessee gave the same Eros in pledge to another person for money loaned before the Kalends of July. Advice having been taken as to whether, when this creditor brought suit for the recovery of Eros, the Praetor should protect the lessor, the opinion was that he should; for although the slave was given by way of pledge at a time when no rent was due, because at that time Eros had begun to be in such a position that the right of pledge attaching to him could not be released without the consent of the lessor, his position should be considered preferable.

1. The authority goes still farther and holds that, where money is lent under a condition, a creditor should be protected against a subsequent creditor, provided the condition is not one which cannot be complied with without the consent of the debtor.

2. If, however, an heir should make an agreement pledging his property on account of legacies bequeathed under a condition, and he afterwards pledges the same property already encumbered on account of money borrowed, and the condition upon which the legacies are dependent is subsequently fulfilled; it is held that, in this instance, he to whom the pledge was first given must be protected.

3. Titia gave a tract of land which was not hers in pledge to Titius, and subsequently pledged it to Maevius, and then, having become the owner of the property, she bestowed it upon her husband as a dowry, after its value had been appraised. It was decided that if the money was paid to Titius, Maevius would have no better claim to the pledge for that reason; for where the right of the first creditor was released, that of the second was confirmed, since the property was found to belong to the debtor. In the case proposed, however, the husband occupies the position of a purchaser, and therefore, since neither when the property was encumbered to Maevius, nor when payment was made to Titius, it was owned by the woman, at no time could

the pledge to Maevius be valid. This, however, is only true where the husband accepted the land as dowry after it had been appraised, and did so in good faith; that is to say, if he was not aware that it was hypothecated to Maevius.

10. Ulpianus, Opinions, Book I.

If, after sentence has been pronounced, a pledge should be taken in a case by the authority of someone who can order this to be done, the heir of the party to whom the pledge was given will be preferred through the privilege of priority of time.

(11) Gaius, On the Hypothecary Formula.

In the case of a pledge, the creditor who first lent the money and accepted the hypothecation, is to be preferred; even though the debtor had previously agreed with another that if he borrowed money from him the same property should be bound, even if he subsequently did receive the money from him; for notwithstanding he had previously agreed to do so, he was not obliged to take the money.

1. Let us see whether the same principle applies where a stipulation is made under a condition, and a mortgage executed; and, while the transaction was pending, another creditor made a loan absolutely, and received the same hypothecated property as security; and then, if the condition of the first stipulation should be fulfilled, will the creditor who afterwards lent money be entitled to the preference? I fear, however, that another view must be taken in this instance; for, when the condition has once been complied with, the result will be that it will have the same effect as if no condition was prescribed at the time the stipulation was entered into. This is the better opinion.

2. Where a tenant agrees that everything brought upon the land or originating therein shall be pledged, and, before bringing anything there, he hypothecates his property to another, and then brings it upon the land, that creditor will be preferred who absolutely and expressly received the pledge; for the reason that the property is not liable under the first agreement, but under that where it is brought upon the land, which was done in the later transaction.

3. When a contract is made with reference to the hypothecation of property to come into existence hereafter, as, for instance, with reference to the offspring of a female slave; the question arises whether the slave was included in the property of the debtor at the time of the execution of the contract; and with reference to crops, where it is agreed that they shall be subject to pledge, it also should be ascertained whether the land or the right of usufruct belonged to the debtor when the agreement was entered into.

4. Where the second creditor is ready to pay the first one what is owing to him, let us see whether he will be entitled to the Hypothecary Action, if the first creditor refuses to accept the money. We hold that the action cannot be brought by the first creditor, since he was responsible for the money not having been paid.

12. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where a first creditor has received property in pledge, or is in possession of the same, and another sues to receive it by means of the Hypothecary Action; the first creditor can lawfully avail himself of the exception: "If the property had not previously been encumbered to me by pledge or hypothecation. Or, where the other party is in possession, the first creditor can bring suit to recover the property by means of the Hypothecary Action, and if he is opposed by the exception," "If the agreement had not been made that the property should be encumbered to him," he can reply in the manner above mentioned. Where, however, the second creditor proceeds against another party in possession, he can do so legally, and the property hypothecated can be adjudged to him, but in such a way that the first creditor can deprive him of it by an action.

1. Where a possessor has had judgment rendered against him in the manner previously stated, because he did not return the property pledged, and also has been ordered to pay the damages assessed; the question arises whether he will still be liable to the second creditor, even if the money has been paid to the first? I think that this opinion should be adopted.

2. Where the first creditor lent money without security, and the second one did the same thing, but took security, and then the first one received the same property in hypothecation for his debt; there is no doubt that the second creditor is entitled to the preference. Wherefore, if a contract was made with reference to the hypothecation of property to the first creditor within a certain time, his claim will undoubtedly be preferred; even though, before the time elapsed, the debtor entered into an absolute agreement hypothecating the same property to the other creditor.

3. Where the same creditor lends two sums of money at different times, that is to say, before and after the second creditor, he will be preferred to the second creditor, and in the other instance he will be the third.

4. If a debtor hypothecates property to you and then encumbers the same property to another with your consent, the second creditor will be preferred. The question very properly arises, where the money is paid to the second creditor, is the property still encumbered to you? A question of fact which depends upon the intention of the parties is here involved; for, when the first creditor permitted the property to be encumbered to another, the point is whether it was entirely released from the lien, or whether the usual order should be observed, and the first creditor should take the place of the second.

5. Papinianus states in the Eleventh Book that if the first creditor, after a renewal of the obligation, takes the same pledges together with others, he is then subrogated to himself; but if the second creditor does not tender him the money, he can sell the pledge in such a way as only to obtain the first money expended, and not what he subsequently lent; and any excess above the first loan which he receives he must pay to the second creditor.

6. It must be borne in mind that, even if the debtor is unwilling, the property will be liable to the second creditor, not only for his own debt, but also for that of the first creditor, as well as for the interest, and what he has paid to the first creditor; but where the second creditor paid the interest due to the first, he does not recover his own interest, for he was not transacting the business of another, but really his own. Papinianus also states this in the Third Book of Opinions, and it is correct.

7. Where a simple hypothecation has been agreed upon by the second creditor, he can recover the hypothecated property from any other possessor except the first creditor and anyone who purchases it from him.

8. A man having borrowed money from Titius, made an agreement with him that his land should be either pledged or hypothecated to him. He afterwards borrowed money from Maevius, and agreed with him that, if the said land should cease to be encumbered to Titius, it should be encumbered to him. Then a third party lends the debtor money on condition that he shall pay Titius, and enters into an agreement with him that the same land shall be either pledged or hypothecated to him, and that he shall be subrogated to Titius. The question arises whether the second creditor is to be preferred to the third, who agreed that, the money having been paid to Titius, the condition should be carried out, and the third creditor should only blame himself for his own negligence. In this instance, the third creditor should be preferred to the second.

9. Where a third creditor permits property pledged to him to be sold, in order that the proceeds may be paid to the first creditor, and that he may be subrogated to the first with reference to other pledges; Papinianus says, in the Eleventh Book of Opinions, that he will be subrogated to him, and in fact the second creditor has no other right, except to pay the claim of the first, and succeed to his place.

10. Where property is hypothecated to the first creditor, but nothing has been agreed upon with reference to its sale, and an agreement has been made with a subsequent creditor for the sale of the same; it is the better opinion that the claim of the first

creditor should be preferred. For it is settled with reference to a pledge, that where an agreement is made with the first creditor, even though the property should be delivered to the second, the former is entitled to priority.

13. Paulus, On Plautius, Book V.

I sold you a house, with the understanding that the rent of the first year should belong to me, and that of the ensuing years should belong to you, and that the right of each of us should be dependent upon the pledges given by the tenant. Nerva and Proculus hold that unless the pledges are sufficient to secure the rent due to both vendor and purchaser, the right to all the pledges first belongs to me, because nothing has been clearly stated as to whether or not the sums shall be divided pro rata with reference to all the pledges, and if there is any surplus remaining after the first year it will belong to you. Paulus says this is a question of fact, but it is probable that the intention of the parties was that the right in the pledges should follow the first rent that is due.

14. The Same, On Plautius, Book XIV.

If anyone, who is not the owner, should pledge the same property to two persons at different times, the first one is entitled to the preference; although where we receive a pledge from different parties who are not the owners, the position of the possessor of said property is the better one.

15. The Same, On the Edict, Book LXVIII.

A building erected upon the ground of another can be given in pledge, in such a way, however, that the claim of the owner of the ground shall be preferred, if the title to the same has not been transferred by him.

16. Paulus, Questions, Book III.

Claudius Felix hypothecated the same tract of land to three different persons, first to Eutychna, then to Turbo, and finally to a third creditor. Eutychna having been sued by the third creditor, contended for her rights in court, and having been defeated did not appeal, while Turbo, who also lost his case before another judge, appealed. The question arose whether the third creditor, who had obtained a judgment against the first, should also defeat Turbo, or if she were removed from the case, whether Turbo ought to take preference over the third creditor. It is clear that when the third creditor pays the first one out of his own money, he will be subrogated to him to the amount which he paid. There were some authorities who held that, in this instance also, the third creditor should be entitled to the preference, but this does not seem to me to be at all just. For, suppose that the first creditor had brought an action against the third, and had been defeated by means of an exception, or in some other way, could the third creditor who had defeated the first avail himself of an exception on the ground of a judgment rendered against Turbo, who had lent the money in the second place? Or, on the other hand, if, after the first decision by which the first creditor had been defeated by the third, the second creditor should obtain a judgment in his favor against the third, could he avail himself of an exception, on the ground of a decision rendered, against the first creditor? By no means, in my opinion; and therefore the third creditor is not subrogated to the first whom he defeated, for where a matter has been decided between two parties, it can neither benefit nor injure a third, but his entire right remains unimpaired to the second creditor, without any prejudice resulting to the first decree.

17. The Same, Opinions, Book VI.

Where anyone purchases land which has been encumbered by the debtor to another, he should be protected only to the extent to which the proceeds of the sale have come into the hands of the first creditor.

18. Scaevola, Opinions, Book I.

Lucius Titius lent money at interest and received pledges, and Maevius lent money to the same debtor on the same pledges. I ask whether Titius should not be preferred, not only so far as the principal and the interest which accrued before Maevius made his loan are concerned, but also with respect to that which subsequently accrued. The answer was that Lucius Titius was entitled to the preference with reference to all that was due to him.

19. The Same, Opinions, Book V.

A woman gave a tract of land, which had been pledged as dowry to her husband, and by her will she appointed, as heirs, her husband and her children by him and by a former husband. The creditor, although he could have brought suit against the heirs, who were solvent, had recourse to the land. I ask whether, if a lawful possessor should tender him the amount of the debt, he would be compelled to transfer to him his rights of action. The answer is that what was asked does not seem to be unjust.

20. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

The question arose if, after you had made a contract with a party and before you lent him any more money, Seius should lend the same debtor fifty aurei, and the debtor should encumber to him the property to an amount exceeding the value of what had been pledged to you, and then you should lend to the same creditor, for instance, forty aurei, which was the excess of the value of the property which you lent in the first place; would the surplus of the pledge be liable to him for the fifty aurei, or to you for the forty which you lent? Suppose that Seius was ready to tender you the amount loaned in the first place. I held that

the result would be that Seius would be preferred with reference to the surplus value of the pledge, and if the sum lent in the first place, together with the interest, was tendered by him, he would be preferred to the first creditor, so far as the amount which he had subsequently lent to the same debtor is concerned.

(21) Scaevola, Digest, Book XXVII.

Titius hypothecated to Seia all the property which he possessed or might subsequently acquire, on account of a judgment that had been rendered against him for a sum of money which he owed because of his guardianship. Afterwards, having borrowed money from the Treasury, he encumbered all his property to it, and paid Seia a portion of what was due to her, and promised to pay her the remainder after having renewed the obligation; and as before, an agreement was made concerning pledges. The question arose whether Seia should be preferred to the Treasury both with reference to the property which Titius had at the time of the first obligation, as well as to that which he had acquired after said obligation was contracted, until his entire indebtedness was discharged. The answer was that there was nothing in what was stated to prevent her from being preferred.

1. A creditor made a loan to a dealer in marble on a pledge of tombstones, the price of which had been paid to the vendors out of the money furnished by the creditors. The debtor was the lessee of certain warehouses belonging to the Emperor, and, as the rent for the same had not been paid for some years, the officer charged with its collection proceeded to sell the tombstones. The question arose whether the creditor had a right to retain them on account of the pledge. The answer was that, in accordance with the facts stated, he had that right.

Tit. 5. Concerning the sale of property pledged and hypothecated.

1. Papinianus, Questions, Book XXVI.

A creditor received certain lands by way of pledge, and afterwards another creditor lent the same debtor money, and entered into an agreement by which the entire property of the debtor was pledged; then the first one made the latter execute a similar obligation with reference to all his property to secure either another, or the same contract. Before the second creditor was paid, the first one sold the other property on the ground of its having been pledged, without having any right to do so; and on this account a personal action would not lie against the debtor in favor of the creditor, nor could an equitable action be granted him to recover his pledges. Nor could he properly be sued in an action of theft, with reference to the personal effects, because the creditor, in instituting proceedings, acted in his own behalf, being mistaken with respect to the order which should be observed in the sale of the article; especially as the other creditor did not lose, by theft, the possession of property which was never in his hands. The second creditor cannot institute proceedings for production, because the first is not in possession, and did not act fraudulently in order to avoid being in possession. It follows, then, that the second creditor must sue those in possession of the property.

2. The Same, Opinions, Book II.

Where a surety was sued, he obtained an order of court to hold the land hypothecated to the creditor, by the right of purchase. A second creditor who had subsequently made a contract with reference to the same pledge, will, nevertheless, have the privilege of tendering the money which the surety had paid, together with the interest which, in the meantime, had accrued; for a sale of this kind, which is concluded for the purpose of transferring the possession of property pledged, is usually made on account of the requirements of the law.

3. The Same, Opinions, Book III.

Where the first creditor sells the pledge in compliance with the terms of the agreement, it is settled that the second creditor has no right to tender the money.

1. Where, however, the debtor sells a pledge without consulting his creditors, and pays the price of the same to the first creditor, the second creditor can offer to the purchaser the amount paid to the first, together with the interest which has accrued in the meantime; for it makes no difference whether the debtor sells the property pledged, or pledges it a second time.

(4) The Same, Opinions, Book XI.

Where the time for the payment of the money is prolonged by consent, it is held to have been agreed that the power to sell the pledge shall not be exercised before the time has elapsed.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where a second creditor, having paid the claim of the first, is subrogated to him, he can lawfully sell the pledge on account of the money which he has paid and lent.

1. Where a second creditor, or a surety, having paid the debt, receives the pledges given for the same, the debtor can properly tender him the amount paid, even though the pledges are held under the title of purchase.

(6) Modestinus, Rules, Book VIII.

Where a second creditor purchases a pledge from the first, he is understood not to have paid him the money for the purpose of acquiring the ownership of the same, but to hold the property in pledge for his own benefit; and therefore the money can be tendered to him by the debtor.

7. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Where a creditor sells a pledge, or land which has been hypothecated, under the condition that he shall have a right to refund the money and recover the pledge; can he do this if the debtor is ready to pay the money? Julianus states in the Eleventh Book of the Digest that the pledge, indeed, seems to have been regularly sold, but that the debtor can bring suit against the creditor to compel him to assign to him any rights of action which he may have. What Julianus says with reference to a pledge also applies to hypothecation.

1. It must be considered whether, where property hypothecated is sold, the debtor should be permitted to recover it by paying the money to the purchaser. If, in fact, it was sold under the condition that the purchase should be rescinded, if the money is refunded by the debtor within a certain time, and it is paid within that time, he can recover the hypothecated property. But if the time has elapsed, and this matter has not been arranged by agreement, the sale cannot be rescinded, unless the debtor is under twenty-five years of age, or is a ward, or is absent on public business, or some other cause exists on account of which relief is granted by the Edict.

2. The question is asked, where an agreement has been exacted by the creditor that the debtor shall not be permitted to sell property which has been hypothecated or pledged, what the law is, and whether an agreement of this kind is void having been made contrary to law, and therefore the property can be sold. It is certain that the parties must abide by such an agreement, and that a sale made in violation of it will be void.

8. Modestinus, Rules, Book IV.

The creditor has a right to sell any of the pledges on which he has a claim that he pleases, in order to obtain what is due to him.

(9) Paulus, Questions, Book III.

The question arose whether the debtor would be released where the creditor could not obtain the price of the pledge from the purchaser. I think that if the creditor was in no way to blame, the debtor would still remain liable; because a sale does not necessarily release the debtor, unless the purchase-money was received.

1. Moreover, Pomponius says in the Second Book of Extracts that, where pledges are given it is customary to add, namely, that when a pledge is sold and the price does not satisfy the claim, the debtor must make up the deficiency, is superfluous; because this takes effect by operation of law, and therefore should not be added.

10. The Same, Opinions, Book VI.

Although a person who purchases property subject to the condition of the pledge cannot have recourse to the vendor in case he is deprived of it by a better title; still, the creditor who sold the land should not be heard, if he attempts to institute proceedings on some other ground with reference to the same property.

(11) Scaevola, Opinions, Book I.

An arbitrator appointed for the partition of an estate, in the division of the property belonging to the same assigned certain claims, as a whole, which were due separately by debtors to the estate. The question arose, whether, if the debtors did not pay, each of the heirs could sell the property pledged in order to obtain the entire price. I answered that he could.

12. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

It was stated in a Rescript by the Emperor, in reply to an application made by Papinianus, that a creditor could purchase a pledge from his debtor, because it still belongs to the debtor.

1. Where property belonging to another has been pledged, and the creditor sells it, let us see whether the price received by the creditor will release the debtor from liability to a personal action on the ground of money loaned. And, indeed, it might be answered that is true if the sale was made on condition that no obligation would be incurred in case of eviction, because the price paid under such circumstances would certainly rather benefit the debtor, and also be a source of profit to the creditor, where this arises out of any contract made, or obligation assumed by the debtor; the debtor will, however, be released only so far as the creditor is concerned, but he will still be liable to the owner of the property where the pledge has not yet been lost through eviction, or he will be liable to the purchaser, after eviction, in an equitable action to prevent his profiting by the loss

of another. If, for instance, a creditor, while proceeding against a possessor of the property pledged, deprives him of a greater amount of the crops than he is entitled to, he should receive them by way of satisfaction of what is owing to him. And where, on account of an unjust judicial decision, a creditor has deprived the owner of property which did not belong to the debtor, under the pretense that it was encumbered to him; and the question was asked whether; if the claim was paid it should be restored to the debtor, our Scaevola held that it should be restored. If, however, the creditor who sold the property did not do so in a way that he would be absolutely sure of keeping the price, but would be compelled to return it under certain circumstances, I think that, in the meantime, nothing can be recovered from his debtor, but that his release would remain in abeyance. But if the creditor is sued in an action on sale and must indemnify the purchaser, he can recover the amount of the debt from the debtor, because it is evident that he was not released.

(13) Paulus, Decrees, Book I.

A creditor who, availing himself of his privilege, sells a pledge, is obliged to assign his rights; and if he is in possession of a pledge he must certainly transfer it.

14. Scaevola, Digest, Book VI.

Arbitrators appointed for the partition of an estate among heirs, having divided the property of the same, assigned certain claims in bulk to the heirs individually, which were due to several heirs to the estate. The question arose; where the share of a debtor which had been assigned to an heir was not paid, whether the said heir could sell the pledge given by the debtor, in order that the price might be credited on the total amount of the claim. I answered that he could do so.

Tit. 6. In what ways the lien on property pledged or hypothecated is released.

(1) Papinianus, Opinions, Book XI.

The friend of an absent debtor took charge of his business, and, with his own money, released the pledges without their having been offered for sale. It is held that the owner was restored to his former condition, and therefore the party who transacted his business cannot justly ask that he shall be granted a praetorian action under the Lex Servia. If, however, he is in possession of the property which was pledged, he can protect himself by an exception on the ground of bad faith.

1. Where a vendor sold a tract of land, and received it by way of pledge as security for a portion of the purchase-money, and afterwards presented the remainder of the price to the purchaser by a letter sent to him, the vendor having died, it was decided that a donation made in this way was void. The Treasury, which succeeded to the vendor, appeared as claimant, but was not permitted to bring suit for the land on the ground that it had been pledged, because it was held that the lien on it had been released by the will of the party who made the donation, as the law makes the donation of money void where there is no ground for the release of a pledge.

2. A party who appeared in defence of another who was absent, gave an undertaking that he would execute the judgment. The conduct of the case having been afterwards transferred to the principal party himself, the sureties given by him who appeared for the defence to insure the execution of the judgment, will not be liable, nor will the pledges which they gave be liable either.

(2) Gaius, On the Provincial Edict, Book IX.

If a creditor should bring suit to recover a pledge from the possessor under the Servian Action, and the possessor should obtain an appraisal of the property in court, and the debtor brings an action against him for the recovery of the property; he will not be permitted to do this, unless he first pays what is owing to the creditor.

3. Ulpianus, Disputations, Book VIII.

Where property has been sold under the condition that, unless a better offer is made for it, the sale shall stand, and the property is delivered, and the purchaser, before the time for the offer of a better price has passed, pledges the said property, Marcellus says in the Fifth Book of the Digest that the right to the pledge is extinguished, if better terms should be offered; although where the property is sold on condition that it will please the purchaser, he does not think that the right to the pledge is extinguished.

4. The Same, On the Edict, Book LXXIII.

Where a debtor, all of whose property was pledged, restores as unsound a slave that he had purchased; does the Servian Action cease to be available? The better opinion is that it does not, unless this has been done with the consent of the creditor.

1. Where a creditor consents to the sale of a pledge, or that the debtor may exchange the property, donate it, or give it by way of dowry, it must be said that the pledge is released, unless he consented to the sale, or to other things, with the exception of

the property pledged; for many creditors are accustomed to give their consent with this reservation. Where, however, the creditor himself sells the property, with the understanding that he will not release the pledge unless he is satisfied; it must be held that an exception will not prejudice him. But if he does not consent that the pledge shall be sold, but ratifies the sale after it has been made, the same opinion should be adopted.

2. A nice question arises in the case of a sale of property especially encumbered: whether it is valid, or whether the transaction should prejudice the creditor, because he gave his consent; for instance, where some principle of law prevents the sale. It must be held that the sale will be valid.

5. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Property subject to hypothecation is released where the creditor either renounces his right, or agrees that he will not claim the money; unless it is alleged that an agreement has been made that the debt shall not be collected personally from the debtor. But what course should be pursued if another person happens to be in possession of the property hypothecated? Where, however, an agreement gives rise to a perpetual exception, it can also be said in this case that the party has renounced his right to the property hypothecated.

1. If the creditor should consent not to demand the money within a year, it is understood that the agreement also applies to the property hypothecated.

2. Where it is agreed between the parties that a surety shall be furnished instead of an hypothecation, and this is done, it will be held that satisfaction is given to the creditor, and that the lien on the property hypothecated is released. The case is different where the creditor sells his right to the claim and receives the money; for, in this instance, all the obligations remain unimpaired, because the money is received as the price of the claim, and not by way of payment.

3. It is understood that the creditor has been satisfied if an oath has been tendered, and the party swears that the property was not hypothecated.

(6) Ulpianus, On the Edict, Book LXXIII.

A pledge is also released where the debt is either paid, or the creditor is satisfied with reference to it. Moreover, we must say that the same rule applies where the pledge is released by lapse of time, or the obligation is extinguished in any manner whatever.

1. Where the party is ready to pay, there is good reason to assume that the pledge has been released; but the case is different where he is not prepared to pay, but is willing to satisfy his creditors in some other way. It is, therefore, advantageous to the debtor to have satisfied his creditor, because the latter must blame himself if he accepts satisfaction in lieu of payment. He, however, is not to be blamed who declines to accept any other satisfaction, but demands payment.

2. With reference to security, we do not adopt the opinion of Atilicinus, who held that if a debtor gave anyone security for money loaned, the latter should be considered to have released his pledges.

(7) Gaius, On the Hypothecary Formula.

Where a creditor consents to the sale of the property hypothecated, the lien on the latter is released. In such instances, however, the consent of a ward should not be considered unless he has given it by the authority of his guardian, who was

present, or unless the guardian himself consented; provided the judge thinks that any advantage will be gained, or the claim be satisfied, by the sale of the property.

1. Let us see if a general agent, or a slave who has the management of his master's affairs, to whom payment can be made and who has been appointed for that purpose, can consent. It must be held that his consent is not sufficient, unless he has been expressly authorized to act.

2. Again, where an agreement is made with the agent of the debtor that certain property should not be encumbered, it must be held that the debtor can avail himself of an exception on the ground of fraud. But when an agreement of this kind is made with his slave, he can plead an exception based upon the agreement itself.

3. If it should be agreed between the parties that half of the undivided property pledged shall be alienated, and the property involved is certain, it can be said that proceedings must be instituted with reference to the remaining portion in the beginning, and that an exception cannot be interposed to prevent it.

4. It must be held that where anyone hypothecates his undivided share of property held in common, and a division of the same is made with his joint-owner, not merely that portion which falls to him who gave it in pledge is encumbered, but half of the share of each joint-owner is subject to the lien.

8. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

Just as property, as well as its usufruct, ceases to exist, so also is the right of pledge or hypothecation extinguished for the same reason.

1. A creditor can agree that the property encumbered shall no longer be subject to pledge or hypothecation, and, therefore, if this agreement was made with the heir, it will also benefit him to whom the estate is delivered under the terms of the Trebellian Decree of the Senate.

2. Where the agent of the debtor enters into an agreement of this kind with reference to his property, I do not think it can be doubted that the agreement will prejudice the creditor. And, also, if an agent, acting in his own behalf, appears for the creditor, and makes a contract, he will render the hypothecary action void to such an extent that I think it can be rightly held that, in this instance, the exception will prejudice the case of the principal.

3. If it should be agreed between the parties that the undivided half of the property in question should cease to be liable by way of pledge, and any portion whatever of the land referred to should be claimed in an action against any possessor whomsoever, suit can only be brought for half of the same.

4. Where several joint-owners of one piece of property pledge their undivided shares in the same, and the creditor agrees with one of them that his share shall not be hypothecated, and he afterwards brings suit for it, even if he with whom he made the agreement is in possession of the entire undivided tract of land, because the creditor made an agreement with reference to a portion of the same, he cannot be excluded from proceeding against the whole of it.

5. Let us consider whether a son under paternal control or a slave who has the free management of his peculium can make an agreement with a debtor that property pledged shall be released, which property they received as being specially hypothecated. Or, since they cannot give away their peculium, are they also prohibited from agreeing that property pledged to

them shall not be released? It must be held that they can make such an agreement, provided they received a consideration for doing so, just as if they had sold the property pledged.

6. If the land which was encumbered is sold with the consent of the creditor, the latter cannot honestly claim that it is still liable for the debt, if the sale is effected; for if it is not concluded, the creditor will not be deprived of his rights, merely because he gave his consent that the property should be sold.

7. It is superfluous to inquire whether a tract of land specially hypothecated was sold with the consent of the creditor, if the debtor had possession of the property at the time; unless it might happen that the debtor sold it with the permission of the creditor, and then afterwards redeemed it in good faith from the purchaser, or someone else to whom the property had passed by the right of succession; even if the debtor himself should have become the heir of the purchaser. Still, if the money was not paid, a suspicion of bad faith will arise, which will extend to the present time, so that the creditor will have a right to interpose a reply on the ground of fraud.

8. Let us examine the following case. If Titius, who was a debtor, should sell property which was pledged to Maevius, with the consent of his creditor, or to someone else from whom Maevius purchased it, and afterwards Maevius should become the heir of Titius, and the creditor should proceed to collect the debt from him, what is the law? It would be unjust for the purchaser to be deprived of the property by the creditor, as he obtained it, not by the right of succession, but in another way. It can, however, be said that as Titius was guilty of bad faith in the matter, by preventing the creditor from collecting the money from the possessor, it is very unjust that he should be made game of in this manner.

9. If, however, the land in the possession of Maevius should be encumbered by him to anyone whose claim had not yet been satisfied, an exception can then be properly interposed on the ground that the property was not sold with the consent of the creditor; for although the debtor was guilty of bad faith in not making payment, still, the second creditor, who received the property in pledge, should be preferred.

10. It is the safer plan, however, where a debtor requests his creditor to permit him to sell the pledge in order that he may the more readily pay him, to compel the prospective purchaser to give an undertaking to pay the creditor the price of the property sold, to the amount of the debt.

11. We should understand the term "sale," in a general sense, so that if the creditor permits the debtor to bequeath the property pledged, what he has granted may be valid; and this must be understood in such a way that if the legacy should be rejected, the pledge will still remain in force.

12. Where a debtor sells property, but has not yet delivered it, shall the creditor be prevented from bringing an action on the ground that the property still forms part of the possessions of the debtor; or, indeed, since he is liable to an action on purchase, is the right to the pledge extinguished? The latter is the better opinion. But what if the vendor has not received the price, and the purchaser is not ready to pay it? In this instance the same can be said.

13. If, however, the creditor permitted the property to be sold, but the debtor gave it away; will he be barred by an exception? Or is this rather a question of fact, he having consented that the property should be sold, in order that the price having been paid, the transaction would be an advantage to him? In this instance, his consent should not prejudice him. But, if he gave the property by way of dowry, he will very properly be held to have sold it on account of the burdens of matrimony. On the other hand, if the creditor permitted him to give away the property, and the debtor sells it, the creditor will be barred from prosecuting his claim; unless it may be said that he permitted a gift to be made because the party to whom the property was given was a friend of the creditor.

14. If the creditor gave his consent for the property to be sold for ten aurei, and the debtor should sell it for fifteen, it must be held that the creditor is not prevented from prosecuting his claim. On the other hand, there is no question that he sold it legally, if he obtained more by the transaction than the creditor permitted him to sell it for.

15. The creditor will not be held to have given his consent if the debtor should sell the property with his knowledge; as he only suffered him to do so because he was aware that his right to the pledge would be preserved under all circumstances. If, however, he signed the bill of sale, he will be held to have given his consent, unless it is perfectly evident that he was deceived. This rule should also be observed where he gave his consent without signing any document.

16. Where permission to sell was granted the debtor, and his heir sold the property, a question of fact may arise as to what was the intention of the creditor. It must be said that the sale was properly made, for these subtleties are not considered by the courts.

17. Where a debtor having obtained permission to sell the property pledged ceases to be in possession of the same, and a new possessor sells it, will the right to the pledge continue to exist, just as if the creditor had personally given permission to the debtor? This is the better opinion, for if the creditor had given permission to the new possessor to sell the property, and had not given it to the debtor by whom it was hypothecated to him, it must be held that he will be barred by an exception.

18. If, however, the creditor should consent for the property to be sold within a year, or within two years, and it should be sold after that time; the creditor will not be deprived of his right to the pledge.

19. Where a creditor has availed himself of the hypothecary action, and has recovered damages from the possessor, and afterwards claims the debt from the debtor; I think that he can be barred by an exception on the ground of fraud.

9. Modestinus, Opinions, Book IV.

Titius pledged a tract of land to Sempronius, and afterwards pledged it to Gaius Seius; and then Titius sold the identical land to the said Sempronius and Gaius Seius in its entirety, to each of whom he had formerly pledged it as a whole. I ask whether the right of pledge was extinguished through the sale having taken place, or if, on this account, only title by purchase remains in both creditors? Modestinus answered that, by the right of purchase, the ownership vests in the parties mentioned; since, according to the facts stated, both of them had consented to the sale, but that they would not have the right of action on pledge against one another.

1. Titius loaned money to Seius on a pledge of land, the said land having been previously encumbered to the State; the second creditor paid the money due to the State, but Maevius appeared and asserted that the land had been mortgaged to him before it had been encumbered to the State. It was, however, ascertained that Maevius had been present and had signed the undertaking executed by Seius to the government, by which instrument Seius guaranteed that the land was not encumbered to anyone else. I ask whether any action with reference to the property can be brought by Maevius. Modestinus answered that he could, by no means, retain any right to the pledge in question, after he had consented to the above mentioned transaction.

(10) Paulus, Questions, Book III.

A debtor sold a pledge with the consent of his creditor, and afterwards it was agreed between him and the purchaser that the sale should be rescinded. The right to the pledge remained unimpaired with the creditor, for just as the former rights were restored to the debtor, so also were they restored to the creditor. For the creditor did not absolutely release his claim to the pledge, but only to the extent that the purchaser should retain the property, and not return it to the vendor. Therefore, if in the course of judicial proceedings, the vendor should be discharged, or if judgment should be rendered against him to the amount of the purchaser's interest, because he did not deliver the property, it must be held that the right of the creditor to the pledge will remain unimpaired; for this may happen even where the property was not sold with the consent of the creditor.

1. Where, also, a creditor sells a pledge, and the sale is rescinded, or the slave which was the object of it is returned as unsound, the ownership reverts to the debtor. The same rule applies in all cases in which permission is given to sell property belonging to another, for the parties do not receive their rights from the hands of the purchaser, merely because they have transferred the ownership, but the property returns to its former condition, when the sale is rescinded.

11. The Same, Opinions, Book IV. Lucius

Titius was indebted to his wife, Gaia Seia, for money loaned on a pledge, or on land which was hypothecated; and, together with his wife, he gave the same land by way of dowry to Sempronius, who was about to marry Seia Septitia, their daughter. Lucius Titius, having died, his daughter, Septitia, declined to accept the estate of her father, and I ask whether her mother could claim the property which was hypothecated to her? Paulus answered that Gaia Seia was held to have released the obligation of the pledged land which she had consented that her husband should give as dowry to their daughter, when the said property was given in behalf of the said daughter, but that the personal liability continued to exist; the action, however, could not be granted against her who had refused to accept her father's estate.

12. The Same, Opinions, Book V.

Paulus gave it as his opinion that where Sempronius, a first creditor, consented that the debtor should encumber the same property pledged to him to a third creditor, he is held to have released his right to the pledge, but that the third creditor was not subrogated to him, and therefore the position of the second creditor was improved. The same rule should be observed where the Government lends money as a third creditor.

1. Where anyone prosecutes his claim to property by the right of pledge, it is usual for him to be barred from an action for the recovery of the property pledged, where the possessor makes him a tender of the amount of his claim; for no inquiry should be made with reference to the title of the possessor, when the right of the plaintiff is extinguished by the release of the pledge.

13. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

Where a debtor, after the oath has been tendered by his creditor, swears that he should not be obliged to pay, the pledge is released, because this proceeding has the same effect as if the debtor had been discharged from liability in court, for if he has been discharged by the judge, even though this was done unjustly, the pledge will, nevertheless, be released.

(14) Labeo, Later Epitomes by Javolenus, Book V.

Where it is agreed upon between you and your tenant that whatever property he brings upon your land shall be considered pledged until the rent is paid to you, or you are satisfied in some other way, and you then accept a surety from the tenant for the payment of the rent, I think that you are satisfied, and therefore that the personal property brought on your land by the tenant ceases to be encumbered.

15. Scaevola, Digest, Book VI.

The estate of a first creditor who had received certain land by way of security, and those of a second one to whom also some of the land had been mortgaged, passed by inheritance to the same person. The debtor offered to pay to the said heir the amount which he had borrowed from the second creditor. The opinion was given that he should be compelled to accept the money, his right to the pledge under the first contract remaining unimpaired.

Book XXI

1. Concerning the Edict of the Aediles (..)
2. Concerning evictions, and the stipulation for double damages.
3. Concerning the exception on the ground of property sold and delivered.

Tit. 1. Concerning the Edict of the Aediles, and the actions to compel the vendor to take back the property where he has received more than it was worth.

1. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Labeo states that the Edict of the Curule Aediles has reference to sales of property, whether it consists of land, portable articles, or of such as moves itself.

(1) The Aediles say: "Those who sell slaves should notify the purchasers if they have any diseases or defects, if they have the habit of running away, or wandering, or have not been released from liability for damage which they have committed. All of these things must be publicly stated at the time that the slaves are sold. If a slave should be sold in violation of this provision, or contrary to what has been said and promised at the time the sale took place, on account of which it may be held that the purchaser and all the parties interested should be indemnified, we will grant an action to compel the vendor to take back the said slave. If, however, after the sale and delivery, the value of said slave shall have been diminished by the act of the slaves of the purchaser, or of his agent; or where a female slave has had a child after the sale; or, if any accession has been made to the property growing out of the sale; or if the purchaser has obtained any profit from said property, he must restore the whole of it. Moreover, if he himself made any additions to the property, he can recover the same from the vendor. Again, if the slave has committed an unlawful act punishable with death, if he has been guilty of any act against the life of some one, or if he has been introduced into the arena for the purpose of fighting wild beasts; all these things must be stated at the time of the sale; for in these instances we will grant an action for the return of the slave. Further, we will also grant an action where a party is proved to have knowingly, and in bad faith, sold a slave in violation of these provisions."

(2) The reason for the promulgation of this Edict was to prevent the frauds of vendors, and to provide relief for such purchasers as have been deceived by vendors. We must, however, understand that the vendor, even if he was ignorant of those things which the Aediles ordered to be observed, will still be liable; and this is not unjust, for a vendor can readily

obtain knowledge of these matters, nor does it make any difference to the purchaser why he is deceived, whether through the ignorance, or the cunning of the vendor.

(3) It must be remembered that this Edict does not have reference to sales made by the Treasury.

(4) Where, however, the Government makes the sale, this Edict will apply.

(5) It is also applicable to the sale of property belonging to wards.

(6) Where the defect, or the disease of a slave is apparent, as is very frequently the case, where defects are manifest from certain indications, it can be said that the Edict does not apply. Provision should only be made to prevent the purchaser from being deceived.

(7) It should be noted that disease is defined by Sabinus to be some condition of the body which renders it less able to perform the functions for which Nature has bestowed upon us corporeal health. In some cases, disease affects the entire body, in others only a portion of the same, for instance consumption, that is to say, a wasting; a fever is a malady of the entire body; blindness, for example, is the malady of a part, although a man may be born in this condition. There is a great difference between a defect and a disease, as where someone is a stammerer, for this is rather a blemish than a state of ill-health. I think that it is for the sake of removing all doubt on this subject, that the Aediles have made use of the term "the same," in order that no uncertainty may remain.

(8) Hence, if the defect or disease is such as to interfere with the use and services of the slave, it will afford ground for the action to compel him to be taken back; but we must remember that any very trifling affection or fault cannot cause the slave to be considered sickly or unsound. Therefore, a slight feverishness, or an old quartan fever, which at the time is about to disappear, or a trifling wound will not cause the vendor to be considered at fault, because he did not call attention to it; for things of this kind can be passed over. We will now give some examples of slaves who are diseased and unsound.

(9) It is asked by Vivianus, whether a slave who did not always manifest signs of insanity, and sometimes spoke rationally, should still be considered sane. Vivianus says that he is sane, nevertheless; for we should understand that some persons are of sound mind although they may sometimes exhibit mental defects; otherwise, he states that the result would be that we would deny an infinite number of persons to be sane in accordance with this principle, as, for instance, those who are giddy, superstitious, irascible, and insolent, as well as others who have similar mental defects. More, however, is guaranteed with reference to soundness of body than respecting mental defects. For he asserts that a corporeal defect will sometimes extend to and vitiate the mind, for example, where a man is said to have his mind affected as the result of fever. What must be done in a case of this kind? If the mental defect is such that attention should have been called to it by the vendor, and he did not do so when he was aware that it existed, he will be liable to an action on purchase.

(10) Vivianus also holds that although a slave may have run around temples in a distracted manner, and given oracular answers; still, if he was not accustomed to act in this manner at the time when he was sold, this is no defect; nor will an action lie because he occasionally conducted himself in this way; just as none will lie where he formerly had had a fever. But if he continues to be addicted to this vicious habit, and is accustomed to run distractedly around temples, and give oracular answers, as if demented; even if he does this through sport, it is a defect, but a defect of the mind, and not of the body, and therefore he cannot be returned; as the Aediles only mention corporeal blemishes; nevertheless, an action on purchase can be brought against the vendor.

(11) He also says that the same rule applies with reference to slaves who are beyond measure timid, greedy, avaricious, or irascible,

2. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I. Or melancholy,

3. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Or insolent, humpbacked, crooked, or affected with some skin disease, or with the itch, or dumb or deaf:

4. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

And he denies that a slave can be returned on account of these defects, but he grants an action on purchase.

(1) If, however, a bodily defect influences the mind, for instance where a slave speaks disconnectedly on account of fever, or makes ridiculous speeches in public, like an insane person, where the mental defect is caused by a corporeal one, he can be returned.

(2) Pomponius says that certain authorities held that slaves who are gamblers and given to wine are not included in the Edict, just as those who are gluttons, impostors, liars, or quarrelsome, are not included.

(3) Pomponius also says that although the vendor is not compelled to guarantee that his slave is very intelligent, still, if when he sells him he is so stupid or foolish that no use can be made of him, this will be considered a defect. We see that the rule is adopted that the terms "defect" and "disease" are only applicable to the body, but the vendor is not required to guarantee a slave to be free from a mental defect, unless he specially stated the fact, otherwise, he will not be liable; and hence an express

exception was made with reference to slaves who are wanderers, and accustomed to run away, for these are mental and not bodily defects. Wherefore, some authorities hold that animals that are timorous and in the habit of kicking should not be classed with such as are unsound, for these are mental and not physical defects.

(4) In a word, no matter how serious the mental defect may be, it will not afford ground for a return of the property, unless it was represented not to exist, when in fact it did. An action on sale, however, can be brought where the vendor knowingly concealed the mental defect, but where the defect is a corporeal one alone, or affects both the body and the mind, the property can be returned on this account.

(5) It should be noted that mention is made in general terms of disease, and not of any dangerous ailment. Pomponius says that this should not seem extraordinary, for nothing there has reference to matters to which a disease of this kind is a hindrance.

(6) He also says that it is not every disease which affords a ground for the return of property, as, for instance, an insignificant running of the eyes, or a trifling pain in the teeth or the ear, or a small sore, nor, in fact, does any slight fever come within the scope of this Edict.

5. Paulus, On Sabinus, Book XI.

There is as much difference between these blemishes which the Greeks call "defectiveness" and disorders, or diseases, or illness, as there is between such corporeal imperfections and ailments which render a slave incapable of service.

6. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Pomponius very properly says that this Edict has reference not only to chronic diseases, but also to such as are temporary in their character.

(1) Trebatius says that tetter is not a disease, if the slave can make use of the limb upon which it appears as well as he can of the other. This opinion of Trebatius appears to me to be correct.

(2) A slave who has been castrated is not, I think, diseased or defective, but sound; just as one who has but one testicle, who is still capable of reproduction.

7. Ulpianus, On Sabinus, Book XI.

Where, however, a slave has been castrated in such a way that any part of his body required for the purpose of generation is absolutely absent, he is considered to be diseased.

(8) Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

It has been asked whether a slave whose tongue has been cut off is to be considered sound. This inquiry is put by Ofilius with reference to a horse, and he says that the horse should not be held to be sound.

9. The Same, On Sabinus, Book XLIV.

Sabinus says that a dumb person is diseased, for it is evident that to be deprived of speech is a disease. A person who speaks with difficulty, however, is not diseased, any more than one is whom it is hard to understand; and it is clear that one whose words are without any meaning is diseased.

10. The Same, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Ofilius also says that where a finger of the slave has been cut off, or any portion of one of his members lacerated, even though he should recover from the injury, still, if his services are less available on this account, he is not held to be sound.

1. I read also that Cato said that: "Where a finger has been cut off from the hand, or a toe from the foot of a slave, he is diseased." This is correct, according to the distinction above mentioned.

2. Moreover, where a slave has more than the ordinary number of fingers or toes, and his movements are not impeded in any way by their number, there is no ground for his return; because the number of his fingers or toes should not be taken into account, but whether he is able to make use of a larger or smaller number without any difficulty.

3. The question has been asked whether a near-sighted slave is sound, and I think that he should be returned.

4. Partial blindness is held to be a disease, that is to say, where a slave cannot see either in the morning or evening, which species of ailment the Greeks call weakness of eyesight. Some persons think that this affection is the same as that where a man sees nothing when a light is brought near him.

5. It has been asked whether a stammerer, one who lisps or speaks inarticulately, or very slowly, or who is knock-kneed or bow-legged is sound, and I think that he is.

11. Paulus, On Sabinus, Book XI.

He who has lost a tooth is not diseased, for the greater portion of mankind have lost some teeth, and are not for that reason considered diseased, especially since we are born without teeth, and are not less sound on that account, until we have them; otherwise no old man would be considered healthy.

12. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Anyone who has a tumor is diseased, as well as one who has a polypus,

1. Pedius says that a slave who has one eye or one cheek larger than the other, if he can use them just as well, is considered sound; for he states that any inequality of the cheeks, eyes, or arms, if they detract nothing from the services of the slave, do not afford ground for his return. But where one side is smaller, or one leg shorter, it may offer some impediment, and therefore, in this instance, the slave can be returned.

2. Where a slave is born with a goiter, or has prominent eyes, he is considered sound.

3. It also should be remembered that a left-handed slave is not diseased or defective, unless he uses his left hand more frequently on account of the weakness of his right, but he is then not left-handed, but crippled.

4. The question arose whether a slave who has a bad breath is sound. Trebatius says that a person whose breath smells is not diseased any more than one who smells like a goat, or who squints; for this may happen to anyone on account of a filthy mouth. But, however, where this occurs through some bodily defect, for example, from the liver or the lungs, or from any other similar cause, the slave is diseased.

13. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I. A slave who is lame is also considered diseased.

14. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

The question was asked whether a female slave was diseased who always brought forth dead children.

Sabinus says that if this was caused by an uterine affection, she must be so considered.

1. Where a female slave, who is pregnant, is sold, it is held by all the authorities that she is sound, for it is the greatest and most important function of a woman to conceive and preserve a child.

2. A woman in child-birth is also sound, provided nothing else happens which would cause her some bodily illness.

3. Caelius says Trebatius makes a distinction in a case of sterility, for if a woman is sterile by nature, she is healthy, but if this occurs through some defect of the body she is not.

4. The question also arises with reference to one who suffers from incontinence of urine, and Pedius says that a man is not less healthy on this account if he passes urine in bed, while overcome with sleep or wine, or where this occurs through sluggishness in rising. Where, however, he cannot hold back the collected fluid through some defect of his bladder, a slave can be returned, not because he passed his urine in bed, but for the reason that he has a defective bladder; and this opinion is correct.

5. Pedius also says that if the uvula of anyone is amputated, it prevents rather than calls for the return of a slave, because the morbid condition is diminished. I think that if the morbid condition disappears, there will be no ground for the return, but if the defect remains, there will be ground for it.

6. Where anyone is born with fingers that are united, he is not considered to be sound, if he is prevented from using his hands.

7. Where the vagina of a female slave is so narrow that she cannot become a woman, it is settled that she should not be considered sound.

8. Where a slave has enlarged tonsils, the question arises whether he can be returned as being unsound. If this is understood in the sense in which I think it is, that is, if the condition has existed for so long a time that the tumors of the throat which have been formed cannot now be removed, the slave is unsound.

9. Where a vendor expressly states that the slave has a certain disease but is sound in other respects, the parties must abide by what was agreed upon, for where their rights of action have been relinquished they cannot be permitted to resume them, unless the vendor knowingly and deliberately concealed the disease; for, in this instance, a reply should be granted on the ground of fraud.

10. Where the existence of a blemish was not expressly mentioned by the vendor, but it was of such a character that it would be apparent to everyone; for example, if the slave was blind, or had a manifest and dangerous scar on his head, or on some other part of his body, Caecilius says that the vendor will not be liable on this account, any more than if he had expressly mentioned the defect, for it is held that the Edict of the Aediles has only reference to such diseases and defects as the purchaser was, or could be ignorant of.

15. Paulus, On Sabinus, Book XI.

A female slave who has her periods twice a month is not healthy. The same rule applies to one who has no such discharge, unless this is due to age.

(16) Pomponius, On Sabinus, Book XXIII.

Where a slave is thoroughly cured, so that he is restored to his former condition, he must be considered as having never been diseased.

17. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Ofilius defines a fugitive slave to be one who remains outside the house of his master for the purpose of taking to flight, or to conceal himself.

(1) Caelius says that a fugitive slave is one who leaves his master with the intention of not returning to him, even though, having changed his mind, he does return; for he says that in an offence of this kind repentance does not remove guilt.

(2) Cassius, also, states that a fugitive slave is one who leaves his master with a deliberate intention not to return.

(3) It is also stated by Vivianus that a slave is understood to be a fugitive more on account of his intention than through the fact of his flight, for a slave who runs away to escape from an enemy or a robber, or to avoid a fire or the destruction of a house, although it is true that he is taken to flight, still he is not a fugitive. Again, a slave who has fled from a teacher to whom he has been delivered for the purpose of instruction is not a fugitive, if, perchance, he took to flight because he was badly treated by him. He holds the same opinion where a slave runs away from a party to whom he was lent, if he did so for the same reason. Vivianus holds the same opinion if the slave runs away because he has been treated with too much severity. This, however, only applies where he runs away from those persons and returns to his master, but if he does not return to his master he says that there is no doubt that he should be considered a fugitive.

(4) Proculus, having been interrogated with reference to a slave who had concealed himself in the house of his master for the purpose of finding an opportunity to escape, says that although one who remains in the house cannot be held to have run away, he is, nevertheless, a fugitive. If, however, he concealed himself only for the purpose of waiting until his master's anger had subsided, he is not a fugitive; just as where one whom his master intends to whip betakes himself to a friend in order to induce him to intercede for him. Nor is he to be considered a fugitive who went away for the purpose of committing suicide; otherwise anyone could call a slave a fugitive who ascended to the top of the house for the purpose of throwing himself down therefrom, since he should rather be classed with those intending to commit suicide; for he says that the opinion held by many unreasoning persons, namely, that he is a fugitive slave who remains away for a night without his master's consent, is not correct; as the offence must be determined by the intention of the slave.

(5) Vivianus also says that, where a young slave left the house of his master and returned to his mother, and the question is asked whether or not he is a fugitive; he is one if he went away for the purpose of concealing himself to avoid returning to his master; but if he did so in order the more readily to obtain pardon for some offence by means of his mother, he is not a fugitive.

(6) Caelius also stated that if you purchase a slave who had thrown himself into the Tiber, and who had only left his master with the intention of committing suicide, he is not a fugitive. If, however, he had the intention to run away in the first place, and afterwards, having changed his mind, he threw himself into the Tiber, he is a fugitive. He holds the same opinion in the case of a slave who hurled himself down from a bridge. All these opinions given by Caelius are correct.

(7) He also says that if your slave should run away and take with him his sub-slave, and the latter unwillingly, or being ignorant of his design, accompanies him, and having obtained an opportunity to return to you, neglects to do so, he is not considered to be a fugitive. Where, however, he understood what was taking place at the time he took to flight, or subsequently learned the intention of the slave, and could have returned to you, and was unwilling to do so, it is another thing. He also holds that the same rule should apply to the case of a slave stolen by a thief.

(8) Caelius also says that if a slave who was on the land of his master abandons the house with the intention of running away, and someone seizes him before he leaves your land, he is to be considered a fugitive; for it is the intention which renders a slave a fugitive.

(9) He also says that a slave who has only taken one or two steps in attempting to escape, or has even begun to run, is not a fugitive, if he cannot in his flight escape from his master who is in pursuit of him.

(10) He also very properly says that flight is a species of liberty, in other words, that, for the time, he is free from the power of his master.

(11) Where a slave is given in pledge, he still has the debtor as his master; but if, after the creditor has exercised his right to obtain possession of him, he runs away from him, he can be considered a fugitive.

(12) It is asked by Labeo and Caelius, if the slave flees to a place of asylum, or betakes himself to one where slaves are accustomed to be sold or exposed for sale, whether he is a fugitive. I think that one who acts in this way is not a fugitive, because it is held to be lawful to do so publicly. Nor, indeed, do I think that he is a fugitive who betakes himself to the statue of the Emperor for refuge, for he does not do this with the intention of running away. I also hold the same opinion with reference to one who takes refuge in some asylum or other place, because he does not do this with the intention of running away. If, however, he ran away in the beginning, and afterwards betook himself to the asylum, he is none the less a fugitive on this account.

(13) Caelius also says that it is settled that he is a fugitive who withdraws to some place from whence his master will not be able to recover him, and that he is still more a fugitive who betakes himself to some place from which he cannot be removed.

(14) Labeo defines a wandering slave as a little vagabond; and, on the other hand, a fugitive as a great wanderer. We correctly define a wandering slave as one who, in fact, does not run away, but frequently roams about, without any reason, and, after having wasted his time in trifling matters, returns home late.

(15) It was stated by Caelius that a freedman lived with his patron, the entire house being occupied by both. The slave of the freedman went away with the intention of not returning to him, but remained concealed during the entire night in the lodging of the patron, and Caelius says that he is a fugitive. Caelius says it is evident that if the entire house was not in charge of both persons, and the freedman lived in an apartment which was used as a common and promiscuous passage for all the rooms, the contrary opinion should be held; and Labeo approves this.

(16) Caelius also states that where a slave was sent into a province by his master, and having heard that the latter was dead, and that he had been liberated by his will, remained in the same employment, and began to conduct himself as a freedman, he is not a fugitive; for he says he did not become a fugitive by falsely stating that he was free, because he did this without the intention of taking to flight.

(17) Where the Aediles say: "When the slave has not been released from liability for damage committed," this should be understood to mean that the vendor is not obliged to state that he has committed no damage, but merely that he is free from liability for damage committed; that is to say, that he is not subject to a noxal action. Hence, if the slave committed some damage which has been made good, he is held to have been released from liability for the same.

(18) We should understand that damages committed against individuals are such as result from offences which are not public crimes, and are those from which noxal actions arise, since provision is especially made for capital crimes by the Edict; but

private injuries give rise to pecuniary damages, where a party refuses to surrender the slave by way of reparation, and prefers to pay the damages assessed by the court.

(19) Where the slave is one who cannot be manumitted in accordance with the Imperial Constitutions; or if he has been sold by his master under the condition that he shall be kept in chains; or where he has been condemned by someone in authority; or if he is to be sent out of the country; it is perfectly just that this should be stated at the time when he is sold.

(20) Where anyone asserts that a slave has some good traits which in fact he has not, or that he is free from bad habits and this is not the case; as, for instance, if he should say that he was not a thief, and he is one, or if he should say that he is a skilled workman, and he is not; for parties of this kind who do not furnish what they agree to do, are held to have acted contrary to their statements and promises.

18. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Where a vendor asserts that a slave has some good quality, and the purchaser complains that this is not true, he will be entitled to an action for the return or the appraisal of the slave, in order to recover the deficiency in his value; for example, if he should say that the slave is steady and industrious, swift of foot, or vigilant, or that he had increased his peculium on account of his frugality; and he, on the contrary, is ascertained to be changeable, insolent, lazy, given to sleep, and a glutton. All these things are considered to signify that what the vendor had asserted cannot be rigorously exacted from him, but that he must be treated with some degree of moderation; so that, for instance, if he declared that the slave was steady, such gravity and constancy as would be shown by a philosopher ought not to be expected from him; and if he asserted that he was industrious and vigilant, constant labor by day and night should not be required of him; but all these qualities he should be expected to possess to a certain extent, according to what is proper and just. We understand the same rule to apply to any other statements which the vendor may make.

(1) Where the vendor says that the slave is an excellent cook, he must furnish one of the very best belonging to that calling. If, however, he should merely say that he was a cook, he is held to have complied with his statement if he furnishes a cook of moderate ability. The same rule applies to other skilled laborers.

(2) Again, if anyone should merely assert that the slave has a peculium, it is sufficient if he has only a very small peculium.

19. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

It must, however, be remembered that there are certain things that the vendor is not obliged to furnish, even though he may state that they exist, for example, such as relate to the mere commendation of the slave; for instance, if he should say that he is frugal, honest, and attentive; for, as Pedius says, there is a good deal of difference where the vendor makes a statement in praise of the slave, and where he promises that he will furnish what he said he would.

1. It is evident that if he should say that the slave was not a gambler or a thief, and had never fled for refuge to the statue of the Emperor, he must make good these statements.

2. There is this difference between a statement and a promise, for we understand a statement to be merely what is uttered in speech and terminated by the words themselves; a promise, however, may be either a bare assurance that something will be done, or one that can be exacted, or one based on an agreement. In accordance with this, he who promised anything to a party stipulating for it in a case of this kind can either be sued in an action on stipulation, or in one for the return of the property, which is not unusual; since a party who can be sued in an action on purchase can also be proceeded against by means of an action to recover the property.

3. Those things are only to be considered as stated or promised which are spoken in order to form the basis of an obligation, and not by way of praise.

4. It must be noted that where a party promises a slave who is a skilled workman, or states that the slave is such, he is by no means required to furnish one who is perfect, but one who is, to a certain extent dexterous; so that you will not be led to believe that he is either highly accomplished, or, on the other hand, that he has no knowledge of his trade. Therefore, it will be sufficient if the slave belongs to the class commonly called artisans.

5. The Aediles further say, "We will grant an action to the purchaser and to all those whom this matter concerns." Thus they promise an action to the purchaser and to his successors who are entitled to all his rights. We should consider the purchaser to be the party who buys the property for a price; where, however, anyone makes an exchange, it must be said that he occupies the position of both purchaser and vendor, and both can proceed under this Edict.

6. The time fixed for the return of the property is six available months. If, however, the slave is not returned, but an action is brought for the deficiency in his value, this can be done within a year. Moreover, the time allowed for the return begins to run from the day of the sale, or, where anything has been stated or promised, from the day on which the statement or promise was made.

20. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

If, however, the statement was made some time before the sale, and then a stipulation was entered into several days afterwards, Caelius Sabinus says that the purchaser can institute proceedings on this ground from the day when the slave was sold.

21. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

To return property is to cause the vendor to take back what he had in the first place, and because this is effected by giving it up, this is called a surrender, or restitution of the property, so to speak.

1. Pomponius says that where a slave is returned to the vendor by the purchaser, the latter must promise to make good any loss resulting from his bad faith; and therefore security is necessary to provide against the slave having been given in pledge by the purchaser, or his having been ordered to commit theft from, or cause some injury to, him to whom he was given up.

2. Pomponius also says that security should sometimes be given on both sides, not only for the past but also for the future; as, for example, where the purchaser, or his agent, joins issue on behalf of the slave who is returned; or where proceedings are instituted against the slave; or where he himself brings suit in his own name. He says, moreover, that security must be given where the purchaser has judgment rendered against him without any bad faith on his part, or makes payment, as, in these instances, it is no more than proper for him to furnish a guarantee; or where he acquires anything from the legal proceedings which he instituted; or where he has been guilty of fraud or negligence to prevent property from coming into his hands, this should be delivered to the vendor at the same time.

3. He also says that the purchaser should give security for the future to him who knowingly sold him a slave who was accustomed to run away, if the slave took to flight without the fault of the purchaser, and the vendor, notwithstanding, had

judgment rendered against him, for the purchaser must then give security that he will pursue the slave, and, if he recovers him, return him to the vendor:

22. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

And that neither he nor his heir will do anything to prevent the vendor from recovering his slave.

(23) Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Moreover, when the return is made of the slave, if the latter has been injured in mind or body by the purchaser, he must make good the damage to the vendor; as, for example, if the slave has been corrupted, or has become a fugitive through the cruel treatment of the purchaser. Therefore, as Pomponius says, it must be determined by the judge to what extent the slave has been depreciated in value, and the amount must be made good to the vendor. If, however, the slave was returned without resorting to judicial proceedings, and the purchaser refuses to give up the other property which we have mentioned, an action on sale will be sufficient to secure the rights of the vendor.

1. The Aediles direct all accessions to the sale also to be returned, and any additions which the vendor himself has furnished must likewise be made good; so that neither party, if the sale is rescinded, will obtain anything more than he would have had if the sale had not been made.

2. Where a slave has committed a capital crime, this also must be mentioned. To commit a capital crime is to be guilty of an offence which is punishable with death, for the ancients were accustomed to put the crime for the penalty. We understand a

capital crime to be one perpetrated through fraud and malicious intent, but where anyone commits an offence by mistake or accident, the Edict does not apply. Wherefore, Pomponius says that a person who has not reached puberty, or one who is insane, cannot be held to have committed a capital crime.

3. Where a slave has made an attempt to put an end to his own life, this also must be mentioned. He is considered a bad slave who has committed some act for the purpose of terminating his existence; as, for example, one who has made a noose out of a rope, or taken some poisonous drug, or thrown himself down from a high place, or does something else by which he expects his death will be caused; since he is one who will probably try to do another what he attempted against himself.

4. Where the party who sold an unsound slave is either himself a slave, or a son under paternal control, an action de peculio, based upon the Edict of the Aediles, will lie against the master or the father, for although these actions seem to be penal ones, still, as they arise out of a contract, it must be said that they can be brought in the name of those who are under the control of others. Hence, where a son subject to paternal authority, or a female slave, made the sale, it must also be held that the actions established by the Edict of the Aediles will be available.

5. The actions arising from this Edict can also be brought against all kinds of heirs.

6. Although men who are free may be serving us in good faith as slaves, or slaves belonging to another may have made the sale, it can be stated that they also are included in this Edict.

7. Julianus says that the judgment in a case involving the return of property restores both parties, that is to say the vendor, as well as the purchaser, completely to their former condition.

8. Wherefore, where the slave steals something either from the purchaser or from someone else on account of which theft the purchaser may be compelled to make restitution, he will not be ordered to return the slave to the vendor unless the latter indemnifies him. But what, said Julianus, if the vendor should refuse to receive the slave? He holds that he would not be forced to indemnify him to any extent, any more than to have judgment rendered against him for the price; and that the purchaser must suffer this loss through his own negligence, because when he could have delivered up the slave by way of reparation, he preferred to pay the damages assessed by the court. It seems to me that the opinion of Julianus is the more equitable one.

9. If, where the slave is returned, anything has come into the hands of the purchaser by means of said slave, or did not come into his hands through his own fault, it must be returned; and this includes not only profits which he may have obtained, or any wages he may have received from the slave, or from anyone to whom the latter has been hired, but also whatever he may have acquired from the vendor himself, because he was slow in delivering him the slave; but also if the purchaser has received any profits from any other possessor whatsoever he must surrender them all. Moreover, he must give up what he may have obtained by way of profit, as well as any legacy or estate which may have fallen to the slave; and it is not taken into account whether the vendor could or could not have acquired these things if he had not sold the slave; for if we suppose that the vendor was such a person as could not receive anything by will, this fact will in no way prejudice him. Pedius, indeed, thinks that it should not be considered whether the testator, when he appointed the slave his heir or bequeathed him a legacy, had this fact in view; because the sale itself will stand, and this fact will not benefit the purchaser. On the other hand, he says that if the heir had been appointed in consideration of the vendor, we will still hold that the purchaser should not restore the estate to the latter, if he was unwilling to return the slave.

24. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Generally speaking, it must be held that whatever the slave has acquired from the purchaser otherwise than in managing his property, it seems to be just should be returned.

25. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

The Aediles also desire that the purchaser should indemnify the vendor for any depreciation of the value of the slave, but only where this took place after sale and delivery. But if it happened before this, it would not come under this proceeding.

1. Therefore, if the purchaser himself, or a member of his household, or his agent, was responsible for the deterioration, he will be liable to the action.

2. All who are in servitude are embraced in the term "household," not only freemen who are serving in good faith as slaves, but also the slaves of others; those persons who are under the control of the purchaser we understand also to be included in this definition.

3. Mention is made in this action of an agent. Neratius, however, says that in this instance not every kind of an agent is to be understood, but one who has charge of the entire business of the purchaser, or who has the management of that branch of it through which the deterioration of the slave was caused.

4. Pedius states that it is but just that the purchaser should be responsible for the act of his agent and household only where the slave could not have suffered the damage if he had not been sold to him. But where he would have suffered it even if he had not been sold, in this instance the purchaser had the right to deliver up the slave by way of reparation for the damage committed, and he says that, with reference to the injury committed by the agent, the purchaser is only compelled to assign to the vendor the rights of action which he has against his agent.

5. But what if the slave had been deteriorated through the negligence, but not through the fraud of the purchaser? He will have judgment rendered against him also in this case.

6. The deterioration sustained by the slave has reference not only to his body but also to the debasement of his mind; as, for instance, where he has become corrupted by the example of his fellow-slaves of the household of the purchaser, and has become a gambler, a drunkard, or a vagabond.

7. It must, however, be noted that the purchaser is not permitted for reasons of this kind to surrender the slave by way of reparation, for he is not personally liable for the acts of his slave or for those of his agent.

8. It also should be remembered that he must make good all those things which are mentioned in the Edict of the Aediles, if they have taken place before issue has been joined, for it is necessary for them to be enumerated, in order that they may be taken into account, if any of them occurred before issue was joined in the case. After issue has been joined, however, the entire question of the restitution of the slave must be determined in court, and any profits which have accrued, as well as the fact of the deterioration of the slave, and all other matters, will be included. For just as soon as the judge obtains jurisdiction of the case it becomes his duty to decide everything relating to it. Those questions, however, which have arisen before issue was joined do not properly come under his jurisdiction, unless they were expressly assigned to him for his decision.

9. It is also added in the Edict: "The money paid for the slave to the vendor and whatever was surrendered on the ground of accessories shall not be returned, and the party who is liable for the payment of said money shall not be released."

10. The Aediles established the regulation that the purchaser should deliver to the vendor all those things which have been mentioned above, and that then he must refund him the purchase-money.

(26) Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Let us see whether it is not unjust for the purchaser to be compelled to surrender the property, and have recourse to the action on judgment, if he could not recover anything on account of the property of the vendor; and should not matters be so arranged that the purchaser can give security to restore the slave if the purchase-money is refunded to him within a certain time?

27. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

The purchaser should receive the money which he paid for the slave, as well as everything else under the head of accessories. We should understand by this not only the price which was paid to the vendor, as, for instance, the purchase-money and the interest on the same, but also whatever has been expended on account of the sale. This, however, should only be paid where the expense was incurred with the consent of the vendor, but where anything was given voluntarily, the purchaser will not be entitled to credit for it, for he should not exact from the vendor what he gave of his own free will. But what if money had been paid by way of tax, which in fact follows the purchaser? We hold that this also should be returned, for the purchaser should depart indemnified.

28. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Where a vendor does not furnish security with reference to the matters mentioned in the Edict of the Aediles, they promise an action against him for the return of the property within two months; or one to the extent of the interest of the purchaser, within six months.

29. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

It must be understood that if the purchaser does not furnish the vendor with all that is required by this action, he cannot have judgment rendered against the vendor in his favor. If, however, the vendor does not furnish the purchaser with what is required, judgment shall be rendered against him.

1. Again, the purchaser must be released from liability for the money which was due to him, whether he was responsible to the vendor himself or to someone else.

2. Moreover, judgment is rendered against the vendor to the extent of the interest of the purchaser. Therefore, let us see whether this may exceed the price or not. And, in fact, the judgment includes the purchase-money as well as the accessories; but should the purchaser also recover the interest on the price on the ground that he is entitled to it as a portion of what is due to him, especially as he restores any profits which he may have acquired? It is settled that he is entitled to it.

3. Where the purchaser has sustained any damage, or has expended any money on account of the slave, he can recover it by the decision of the court in such a way, however (as Julianus says), that the vendor shall not have judgment rendered against him on account of these things; but the purchaser shall not be compelled to surrender the slave to the vendor, unless he indemnifies him.

30. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Moreover, if the purchaser, in an action for the return of a slave, joins issue, or he himself brings suit in his own name, security must be furnished by both parties that the vendor will pay the amount of the judgment rendered against him, where there is no bad faith on his part, and that the purchaser will deliver to the vendor anything that comes into his hands or which on account of his bad faith he has been unable to obtain by means of the action which he has brought in behalf of the slave.

1. The purchaser shall be entitled to any necessary expenses incurred by him on account of the illness of the slave after issue has been joined, and Pedius says that expenses previously incurred should be specifically mentioned; but Aristo holds that food for the slave should not be taken into account, for the reason that nothing is demanded for the time that the slave was in service.

31. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

If the vendor refuses to take back the slave, he should not have judgment rendered against him for a larger amount than the price; hence, with reference to the damage which the purchaser has sustained on account of the slave, we only grant the right to retain his person, and the vendor will be able to avoid liability for this if he refuses to accept the slave, but by doing so he will not escape liability for the purchase-money, as well as the accessories of the same.

1. Where the vendor either stated or guaranteed that the slave was not a thief, he will be liable on his guarantee if the slave commits a theft; for, in this case, he must be understood to be a thief, not only if he steals from a stranger, but also if he appropriates the property of his master.

2. If a female slave is returned, any children which have been born to her after the sale must also be given up, whether there is one, or more of them.

3. Where, however, the usufruct has been added to the mere ownership of the property, it undoubtedly must also be returned.

4. Where the slave has acquired a peculium while in the possession of the purchaser, what shall we say with reference to it? If, indeed, it was obtained by managing the property of the purchaser, it must be held that it shall remain with the latter, but if it was obtained from some other source, it must be surrendered to the vendor.

5. Where the purchaser leaves several heirs, let us see whether all of them must consent to the return of the slave. Pomponius says that the consent of all is not required, and that they can appoint an agent to act for them, in order that the vendor may not sustain any injury if he receives the share of the slave owned by one party, and have judgment rendered against him for the shares of the others to the amount of the deficiency in value of the slave.

6. He also says that if the slave is dead, or has been taken back by the vendor, each one of the heirs can properly bring an action for his respective share. Moreover, they will receive their proportionate shares of the purchase-money and accessories as well as the profits of the crops and their accessories; and in case the slave should be deteriorated, each one of them will be liable pro rata unless it may happen that a division cannot be made; as, for instance, in the case of the offspring of a female slave; for then the same rule will be observed which applies where the mother herself is sold, since we have denied that she herself can be partially returned.

7. Marcellus also states that if a slave held in common himself purchases a slave, and, in case he is to be returned, one of his masters can not bring suit to compel the vendor to take back his share of the slave, any more than where a purchaser leaves several heirs, and all of them do not give their consent for the return of a slave.

8. Marcellus also says that one of two joint-owners of a slave cannot bring an action on purchase to compel the vendor to surrender to him his half of the slave, if he pays him his share of the price; and he adds this rule must be observed in the case of purchasers, for the vendor who sells property which is pledged has a right to retain the same until the buyer pays for it.

9. Pomponius holds that if an heir of the purchaser, or his family, or his agent, either through neglect or malicious intent, commits any act which diminishes the value of the property, it is but just that he should be liable for the entire amount by a decision of court. Moreover, it is more advantageous for all the heirs to appoint a single agent to bring suit for them; for if the slave is deteriorated by the fault of one of said heirs, this will be made good by all, and the others will be entitled to an action in partition against him, because they sustained the loss on his account, and were prevented from returning the slave.

10. Where the vendor leaves several heirs, the slave can be returned to each one, in proportion to his share in the estate. The same rule applies where the slave is sold to several parties. For if an individual has purchased a slave from several owners or several have purchased from one, or several slaves have been bought from a single owner, the better opinion is that if there are several vendors, each one of them is absolutely bound to take back the slave; but where different shares in the slave are purchased from the individual holders, it may properly be held that one of them can be compelled to take back his share, and an action can be brought against another to recover the excess of value paid for the slave. Again, where several persons purchase a slave from one vendor, then each one of them can institute proceedings for his respective share; but if they purchase the slave conjointly, each can bring an action for the return of the slave as a whole.

11. If the slave who is to be returned should die, the question arises whether he lost his life through the fault of the purchaser, or his family, or his agent; as, if this was the case, he is considered to be still alive, and everything must be transferred to the vendor which would have been required if the slave had lived.

12. We understand negligence to mean not only that which is gross, but also that on account of which it must be held that the purchaser was responsible for having, in any way, occasioned the death of the slave; as, for instance, if he did not provide a physician in order that the slave might be cured, or if, through his own fault, he provided one who was incompetent.

13. We hold this rule to be applicable where the slave dies before issue has been joined, but if his decease took place after issue had been joined, then the judge must decide how the slave died; for, in the opinion of Pedius, everything that happens after issue has been joined in an action must be determined by the wisdom of the judge.

14. What we have stated with reference to an agent also applies to the case of guardians, curators, and others whose duty it is to appear for others. This is also the opinion of Pedius, and he adds that it is not unjust to make the principal responsible for the negligence of those to whom the management of his business has been entrusted.

15. Pedius also says that children subject to paternal control are also included in the term "household," since the action for the return of property renders all members of the household responsible for their acts.

16. Where anyone brings an action to recover damages for the diminished value of a slave, on account of his having taken to flight, and afterwards sues because the slave is unsound; for what amount should judgment be rendered? There is no doubt that the action for damages because of the flight of the slave can be brought several times. Julianus, however, says that care must be taken to prevent the purchaser from making a profit, and recovering the appraisement of the same property twice.

17. An action in factum for the recovery of the price will lie in case the slave is returned; in which instance inquiry is not made whether there was good reason for the return of the slave, but merely where he has been returned. This is not unreasonable, as it would be unjust, after the vendor by taking back the slave had acknowledged that there was cause for

doing so, for the question to be asked is whether he should or should not have been returned, nor is any inquiry made as to whether the return took place within the time established by law.

18. It is evident that this action requires the slave to be taken back. Otherwise, if he was not taken back, the action would fail, even though it was agreed by the mere consent of the parties that he should be returned. Hence, it is not the agreement to take him back which establishes the ground for this proceeding, but the return itself.

19. Everything which went with the slave at the time of the sale should also be restored by means of this action.

20. As the stipulation for double damages is perpetual, it is therefore held that an action on sale can be brought, even if the vendor has not given security for double the value of the slave; for matters of usage and custom should always be included in bona fide actions.

21. Persons who sell slaves should always state their nationality, at the time of the sale, for very frequently the place of the nativity of a slave either attracts or deters the purchaser, and hence it is to our interest to know in what country he was born; for it is presumed that some slaves are good because they are sprung from a nation which has not an evil reputation, and others are considered to be bad because they are derived from a nation which is rather disreputable than otherwise. If the origin of the slave was not mentioned, an action on this ground will be granted to the purchaser and to all those interested in the matter, by means of which the purchaser can compel a slave to be taken back.

22. Where property is sold with the understanding that if it does not suit it may be returned within a specified time, this agreement is held to be valid. Where, however, nothing was agreed upon with reference to the time, an action in factum will be granted to the purchaser within sixty available days, to compel the property to be taken back; but not beyond that period. But, if it should be agreed that the property can be returned without reference to time, I think that this contract will be valid.

Again where the period of sixty days fixed for the return of the article has elapsed, an action will be granted to the purchaser if proper cause be shown.

23. In this investigation of cause it should be ascertained whether the vendor was responsible for the delay, or whether he was not present, so that the slave could be returned to him; or whether there was any other good reason for not delivering the slave within the time designated because he was not satisfactory.

24. The same rule must be observed in these actions as in the case of the offspring of a female slave, as well as in that of profits, and other accessories which have been mentioned where a slave to be returned dies before this is done.

25. It is held by those learned in the law that any accession to the purchase is a part of the sale.

(32) Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Therefore, as has been stated above, the vendor is required to notify the purchaser of any disease, defect, or other fault, included in the Edict; and as it is therein set forth that he must guarantee that the slave has none of these defects, so also, when a slave is transferred to another party as an accessory to property, the vendor is compelled to make the same declaration and guarantee. This should be understood to be necessary, not only where it has been expressly stated that the slave Stichus is an accessory to the land conveyed, but also where, in general terms, all the slaves on the land constitute an accessory to the sale.

33. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Hence Pomponius says that it is but just that where anything is alleged to be accessory to a sale, it must be furnished in as perfect a condition as should have been done if it had been the principal object sold; for, according to the Civil Law, an action on purchase will lie to compel property said to be accessory to be furnished in good condition; for example, where certain casks are mentioned as accessory to land. This rule, however, only applies where anything is expressly set forth as being accessory; for if a slave is sold together with his peculium, the vendor will not be compelled to guarantee the soundness of the slaves forming part of said peculium, because he did not specify any certain property as being accessory, and it was only necessary to furnish the peculium in whatever condition it might be; and just as he was not obliged to furnish a certain amount of peculium, so likewise, he was not compelled to give this guarantee. Pomponius says that the same rule should be observed where either an estate or the peculium of a slave is sold; for the Edict of the Aediles does not apply to property belonging to an estate or a peculium. He is of the same opinion where a tract of land is sold with all the means of cultivating it, and slaves are included in this designation. I think that this opinion is correct, unless it is stated that the parties had some other express intention.

(1) Where property which has been sold is returned, a slave who is an accessory to the same must also be returned; even though he had no defect.

34. Africanus, Questions, Book VI.

Where several things of the same kind are sold at the same time, as, for instance, slaves, comedians, or singers, it is held that it must be ascertained whether one price was paid for all of them, or whether payment was made for each individually, since sometimes one sale, and then again, several, are understood to have been made. It is important for this to be asked, so that if any of said slaves happens to be diseased or unsound, it may be determined whether all of them should be returned at the same time.

1. Sometimes, although prices have been fixed for each head, there is still but one purchase, so that all of them can be, or should be returned on account of the defect of a single one; for instance, where it is evident that the intention was to purchase or to sell them all together, as frequently occurs where slaves are actors; or where four-horse teams, or a pair of mules, are sold; so that it may be advantageous for the parties to have all, or none of them.

35. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

It frequently happens that slaves who are sound are returned with others that are diseased, where they cannot be separated without being inconvenienced, or without doing violence to natural affection; for what if the purchaser preferred to retain a son and return his parents, or vice versa? It is necessary to observe the same rule with reference to brothers, and to slaves united in marriage.

(36) Pomponius, On Sabinus, Book XXIII.

Where several slaves are sold for one price, and we bring the action under the Edict of the Aediles with reference to one of them, an estimate of the value of said slave is only made where the price was fixed for the entire number indiscriminately. But if, after the price had been fixed for each one of the slaves, all of them were sold for an amount equal to the combined prices of the different individuals, we must then adopt the combined price made for each slave, whether he is worth more or less.

37. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

The Aediles direct that a slave who has grown old in service shall not be sold as one unaccustomed to servitude. This provision of the Edict was framed to avoid the tricks of vendors, for, in every instance, they take care that purchasers shall not be deceived by vendors. For example, as many vendors are accustomed to sell slaves as novices, who are not such, in order that they may dispose of them for more money, since it is presumed that slaves who are inexperienced will be more straightforward, better adapted to service, more tractable and skillful for every kind of work, while those that are experienced and have grown old in servitude are hard to change, and adapt to one's customs. Hence, because slave-dealers know that persons are rather inclined to the purchase of slaves who are novices, they, for this reason, mingle those who are experienced with them and sell them all for the novices. The Aediles provide by this Edict that this shall not be done; and, therefore, where a slave is sold in this manner to a purchaser who is ignorant of the facts, he can be returned.

38. The Same, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

The Aediles say: "Those who sell beasts of burden shall state openly and fairly if they have any disease or defect; and if they have been splendidly caparisoned for the purpose of selling them, they shall be delivered to the purchasers in this condition. If this has not been done, we will grant an action for the return of the ornaments, or for the return of the animals on account of the ornaments, within sixty days; or where the sale should be rescinded by reason of any disease or defect, within six months; or for the return of the purchase-money where the animals were worth less than they were sold for within a year. If a pair of beasts of burden are sold at the time, and one of them is in such a condition that he should be returned, we will grant an action to enable both of them to be returned."

(1) The Aediles mention the return of beasts of burden in this Edict.

(2) The reason for the promulgation of this Edict is the same as the one which prompted that for the return of slaves.

(3) Substantially the same rules are to be observed with reference to them as with respect to slaves, so far as diseases and defects are concerned. Therefore what we have already said on this point is also applicable here, and if the animal should die, he can be returned in the same way as is done in the case of a slave.

(4) But let us see whether all kinds of cattle are included under the head of beasts of burden. It is difficult to include them all, for the term "beasts of burden" means one thing, and that of cattle means another.

(5) Hence a clause has been added to this Edict, the words of which are as follows: "In the case of all kinds of cattle, vendors must observe the same rules which we have laid down with reference to the soundness of beasts of burden."

(6) Wherefore a doubt can no longer exist whether oxen are included in the terms of this Edict, for although they are not embraced in the designation of beasts of burden, it is certain that they are included in the term cattle.

(7) There are certain things which are classed as diseases in men which are not considered such in animals; as, for example, where a horse is castrated, it is neither considered a disease nor a defect; because this does not detract either from his strength or his usefulness, although he will never be fit for reproduction. Caelius also stated that all animals which have been castrated are not defective on this account, unless they have become weaker through the operation, and therefore a mule is not unsound. He says that Ofilius entertained the same opinion, namely, that a castrated horse is sound, just as an eunuch is also sound; but if the buyer was ignorant of this and the vendor knew it, an action on purchase will lie. What Ofilius states is correct.

(8) The question arose, if a mule is such that it cannot be changed when harnessed, whether it is sound. Pomponius says that it is, for very many carriage animals are such that their position in harness cannot be changed.

(9) He also says that if an animal is born with such a disposition or form of body that it cannot be harnessed with another, it is not sound.

(10) An animal can be returned not only on account of some disease, but also where there is ground for doing so because it does not conform to the representations or guarantee of the vendor; just as in the case of slaves.

(11) Caelius says that the rule with reference to the adornment of horses for the purpose of making a better sale does not apply where this has been done before the time of the sale, that is to say, two days before; but at the very time the sale was made, or, when offered for sale, it is exhibited caparisoned in this manner to those to whom it is expected to sell it. And every time that such decoration takes place, it is stated both in the action and in the Edict that the animals have been produced, caparisoned for the purpose of selling them, as an animal can be produced, caparisoned for the purpose of making a journey, and afterwards be sold.

(12) Where several animals have been sold, all of them will not be subject to return on account of the trappings of one of them; for although one team may be defective, the other should not be returned on this account.

(13) Where a pair of mules is disposed of, one of which is unsound, the value of the latter is not to be taken into consideration in estimating the difference; but the value of the team should be taken into account; for where both were sold for the same price this must not be divided in two, but the loss of value of both of them together must be considered, and not merely the deterioration of the one which is blemished.

(14) Where a pair of match-horses is sold, it is stated in the Edict that if there is cause for the return of one of them both should be returned; in which instance the interest of the purchaser as well as that of the vendor should be considered, since the animals are not separated. Likewise, where a team of three horses, or one of four is sold, all of them should be returned. Where, however, there are two pairs of mules, and one mule is unsound, only the pair to which it belongs shall be returned, and not the others. But if they are not divided into pairs, but four mules are merely sold for one price, there will be the return of one mule, and not of all, as, where a number of horses are sold for breeding purposes, we hold that if one of them should be unsound, it is not necessary for all of them to be returned. We hold the same opinion where several slaves are sold for one price, unless they cannot be separated; as, for instance, where they are actors, or buffoons.

39. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I. Or brothers;

40. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

For these should not be separated.

1. Next, the Aediles say, "That a dog, a hog, a small wild boar, a wolf, a bear, a panther, a lion,"

41. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

And, generally speaking, "Or any other animal likely to commit injury, whether it be at large or tied, but incapable of being restrained so as not to cause damage,"

42. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Cannot be kept in a place where people are constantly passing, and where the said animal may injure anyone, or cause any damage. If these provisions should be violated, and a freeman lose his life in consequence, two hundred solidi shall be paid; and if a freeman should be injured, the party responsible shall have judgment rendered against him for a sum which may seem in the wisdom and justice of the judge to be proper; and where any other person or any property is injured, the said party shall be compelled to pay double the amount of the damage caused.

43. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

Most authorities say that an ox which strikes with its horns is vicious, just as is the case with mules that kick. Horses, also, which are frightened without any cause and run away, are also said to be vicious.

1. A slave who takes refuge with a friend of his master, in order to obtain his intercession with the latter, is not a fugitive; not even if he has the intention of not returning home if he does not obtain pardon. He is not yet a fugitive, for the reason that the term "flight" does not merely apply to design but also to the act itself.

2. Where a slave, through being instigated by another to leave his master, takes to flight, he is a fugitive; even though he would not have run away if it had not been for the advice of the person who persuaded him.

3. If a slave of mine who was serving you in good faith runs away, he is a fugitive, whether he knows that he belongs to me or is ignorant of the fact, unless he did so with the intention of returning to me.

4. A slave attempts suicide who does so on account of wickedness, bad habits, or some crime which he has committed; but not where he takes such a step because he is unable to endure bodily suffering.

5. Where anyone purchases a slave, and is deprived of him by force, he can recover fourfold damages on the ground of robbery, and he can afterwards return the slave, and the vendor must refund the price which he received. Where, however, he suffered injury through his slave, and has instituted proceedings on that account, he cannot return him to the vendor, unless the purchaser should bring an action against the party who has beaten the slave with a whip, or subjected him to torture.

6. A slave should sometimes be returned, even though we may have brought an action for his appraisement, that is to say, the estimate of the excess of the price above his true value. For if he is worthless, so that it is not to the advantage of his master to have such a slave, as, for instance, where he is subject to fits of rage, or is insane, even though an action for his appraisement may have been instituted, it is, nevertheless, the duty of the judge to cause the purchase-money to be repaid after the slave has been returned.

7. If anyone should cause the return of a slave with the intention of defrauding his creditors, and would not have returned him unless he had intended to defraud them; the vendor will be liable to the creditors for the value of the slave.

8. When a slave is pledged, he will remain bound even though he be returned; just as where he, or the usufruct in him, has been disposed of, he cannot lawfully be returned unless he is redeemed and restored free from the liability contracted under the pledge.

9. Where a slave is purchased under a condition, and proceedings with a view to his return are instituted before the condition has been fulfilled, they will be void, because the purchase is not yet complete, and cannot be set aside by the decision of a judge; and therefore if an action on purchase or sale, or one for the return of property is filed before the condition has been fulfilled, suit can afterwards be brought a second time.

10. In some instances even where an absolute sale has taken place, it remains in abeyance on account of a condition of law; as for example, where a slave in whom one party has the usufruct and the other the ownership, buys something; for as long as it is uncertain out of whose property he pays the price, the title to the property will be in suspense, and therefore neither of the parties can bring an action for the return of the slave.

44. The Same, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

The Aediles, with great justice, refuse to permit a slave to be accessory to property of less value than himself, in order to avoid fraud being committed either against the Edict or against the Civil Law, and also, as Pedius says, against the dignity of mankind; otherwise the same rule would apply as in the other matters, since it would be ridiculous for a tract of land to be considered accessory to a tunic. Anything, however, may be permitted to be accessory to the sale of a slave, for very frequently the peculium is more valuable than the slave himself, and sometimes a sub-slave, classed as an accessory, is worth more than the principal slave who is sold.

1. An action is granted under this Edict against the party who had the greatest interest in the sale of the slave, because dealers in slaves generally form partnerships, so that whatever they do is held to be transacted in common; for it seemed just to the Aediles that the actions which they established should be brought either against the party who owned the greater share of the property ?or at least who did not own less than the others ?in order that the buyer might not be compelled to engage in litigation with many persons; although an action on purchase can be brought against each individual partner in proportion to his share; for this kind of men are much inclined to gain, as well as to the commission of dishonorable acts.

2. In an action for the return of property, or for its appraisal, a doubt arises whether a party who has sold a slave belonging to another will be liable, at the same time, on the ground of eviction, or because of unsoundness, or on account of the flight of the slave. For it may be said that the purchaser has no further interest where he has been deprived of the possession of the slave by a better title, whether he is sound or a fugitive; but it is to the interest of the purchaser that he should have been sound when he possessed him on account of his services, and the obligation does not increase because of what may have subsequently happened, for just as soon as the slave is delivered, the stipulation relating to the interest of the purchaser becomes operative.

45. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

An action for the return of a slave has a twofold effect, for sometimes the vendor will have judgment rendered against him for double damages, and sometimes merely for simple damages. For if he refuses to refund either the price of the slave or any accessories attaching to him, and will not release him from the liability incurred on his account, he will be ordered to pay double the amount of the price and the accessories. Where, however, he returns the price and the accessories or releases the slave from the obligation incurred for his benefit, judgment for simple damages should be rendered against him.

(46) Pomponius, On Sabinus, Book XVIII.

When you return a slave to me, you are not obliged to guarantee that he is not liable for any thefts or damages, except where he has committed them by your order, or by that of the party to whom you may have sold him.

(47) Paulus, On Sabinus, Book XI.

If you manumit a slave whom you have purchased, Labeo says that you will neither be granted an action to return him, nor one to recover the amount of the excess of his value which you have paid; just as the right of action for double damages is extinguished. Therefore the right of action founded on something which has been represented or guaranteed will also be lost.

1. The actions arising from the Edict of the Aediles continue to exist even after the death of the slave;

48. Pomponius, On Sabinus, Book XXIII.

Provided the slave dies without the fault of the purchaser, or of his family, or of his agent.

1. He who complains of unsoundness or disease in a slave that he has purchased, and wishes to retain him until satisfaction is given him, should be heard.

2. The rights of the purchaser shall not be prejudiced where, having been barred from bringing an action for the return of the slave within six months, he desires to institute proceedings for the appraisal of his value within a year.

3. It is just that the Edict of the Aediles should not apply to anyone who has sold a slave in chains, for it is far more effective to do this than merely to state that he has been in chains.

4. In actions founded on the Edict of the Aediles, it is no more than proper that the vendor should be permitted to plead an exception if the purchaser was aware that the slave was in the habit of running away, or had been in chains, or had any other similar faults which would entitle the vendor to be released.

5. The action founded on the Edict of the Aediles will lie both in favor of an heir and against him; but inquiry should, nevertheless, be made as to any acts subsequently committed by the heirs, and as to whether they had a right to institute such proceedings.

6. These actions can be brought not only with reference to slaves, but also concerning every kind of animals, so that they will lie against me, even if I had only purchased the usufruct of a slave.

7. When suit for the return of a slave because of his soundness is brought, it is permitted to proceed and make allegations as to one defect, and if any other should afterwards appear, a second action with reference to it can be instituted.

8. It is not customary, in the case of simple sales, to make use of the action for the return of property.

49. Ulpianus, Disputations, Book VIII.

There is no doubt that proceedings for the return of property can also be brought in the case of the sale of a tract of land, as, for example, where land is sold which is injurious to health; for it should be returned. And it is but equitable to hold that the purchaser is not liable for the taxes at any time after the return of the property.

50. Julianus, On Minicius, Book IV.

A slave with varicose veins is not sound.

51. Africanus, Questions, Book VIII.

Where one slave buys another who is diseased or unsound, and his master brings an action on purchase, or one for the return of the slave; it should be ascertained, not whether the master, but whether the slave was aware of these defects, so that it makes no difference whether he purchased the slave to be added to his peculium, or acquired him in the name of his master; or whether he purchased any particular slave, or one in general, by the order of his master; for then it becomes a question of good faith, whether the slave has not been deceived by the party with whom he transacted the business; and, on the other hand, whether the offence which the slave committed in making the contract should prejudice his master. If, however, the slave purchased the sub-slave by the order of his master, and the latter knew that he was unsound, the vendor will not be liable.

1. Where such a transaction is made with an agent, there is no doubt that if the latter knew the slave to be diseased or unsound, he cannot bring an action on this account; although he himself will, nevertheless, be liable to an action based on voluntary agency. Where, however, the agent himself did not know that the slave was unsound, and purchased him by the direction of his principal, who was aware of it; and he brings an action before the return of the slave in the name of his principal, it is held that a valid exception cannot be interposed against him.

52. Marcianus, Rules, Book IV.

If a slave should commit a theft against his master, it is not necessary to state this at the time of the sale of the slave, for a return will not be granted for this reason. But if he said that this slave was not a thief, he will be liable on the ground of making such a representation and guarantee.

53. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book I.

Where a slave has tertian or quartan fever, or gout or epilepsy, he is not held to be legally sound, even on days when he is free from these diseases.

54. Papinianus, Opinions, Book IV.

There is no ground for an action for the return of a slave where one has been purchased for a good consideration, and runs away, if he had not done so previously.

55. The Same, Opinions, Book XII.

Six available months from the time that proceedings should have been instituted are granted in which to file an action for the return of a slave, and the power to proceed will not be held to have existed where the party was ignorant that he was in the habit of running away, and this fault had been concealed. Still, the gross ignorance of the purchaser on this point must not be excused.

56. Paulus, Questions, Book I.

Latinus Largus: "I ask whether a slave can be returned to a surety of the vendor." I answered that if the surety was taken with reference to everything connected with the sale, Marcellus thinks that the slave can be returned to the surety.

57. The Same, Questions, Book V.

Where one slave purchases another, and his master brings an action for his return, the vendor is not obliged to pay him, unless he delivers to him everything included in this action, the whole amount in fact, and not merely what has reference to the peculium; for if the master brings an action on sale, unless he pays the entire purchase-money, he will not accomplish anything.

1. Where, however, a slave or a son makes a sale, an action for the return of the slave will involve his peculium, and the ground for the return is also included in the peculium. Nor does it concern us that the slave was not part of the peculium before he was returned, for a slave cannot belong to the peculium who is still the property of the purchaser, but the ground for the return itself is considered to be part of the peculium. Therefore, if a slave purchased for ten thousand sesterces is only worth five thousand, we say that the latter sum belongs to the peculium. This is the case if he owes his master nothing, or has not been deprived of the peculium. If, however, he owes his master more, the result will be that he must surrender the slave, and will not recover anything.

(58) The Same, Opinions, Book V.

I ask, if a slave has fled from the purchaser, and it has been decided that good cause for his return exists, whether the vendor should not pay the appraised value of the property carried away by the slave, before the latter is returned to him. Paulus answered that the vendor should be compelled not only to pay the price of the slave, but also the appraised value of what was stolen by him, unless he is ready to deliver up the slave by way of reparation for the property taken.

1. I also ask if the vendor refuses to pay the appraised value of the property and the purchase-money, whether the slave should be retained, and an action on the peculium granted, or whether double the price of the slave sought to be returned should be demanded on the ground of a stipulation. Paulus answered that an action will lie for the recovery of the price of the slave, and also for double his value on account of the stipulation. An opinion has already been given with reference to the property stolen by the slave.

2. I purchased a slave under the stipulation of double his value if he was returned, and he then ran away with some of my property. Having afterwards been found, and interrogated in the presence of respectable men as to whether he had previously run away from the house of the vendor, he answered that he had. I ask whether this answer of the slave is entitled to consideration. Paulus replied that if other proofs of his former flight are not lacking, then the answer of the slave should be believed.

59. Ulpianus, On the Edict, Book LXXIV.

Where a slave is sold in such a condition that he should be returned, it is unjust that the vendor should receive his price.

1. Where anyone purchases two slaves for one price, and one of them is in such a condition that he ought to be returned, and the vendor then brings an action for the entire amount, an exception should be filed by way of defence. Where, however, suit is brought for a portion of the price, the better opinion is that an exception will not be a bar, unless the facts are such that both slaves should be returned on account of the unsoundness of one of them.

(60) Paulus, On the Edict, Book LXIX.

After the return of the slave has been made, everything should be placed in its former condition just as if there had been no sale.

61. Ulpianus, On the Edict, Book LXXX.

Whenever a servitude is in question, and the vendor is defeated, he should refund to the purchaser the amount of the excess paid by the latter, if he was aware that the said servitude had been imposed upon the property.

62. Modestinus, Differences, Book VIII.

It must be held that the Edict of the Curule Aediles has no reference to property which is donated. For why should the donor bind himself to take back anything when no price is involved in the transaction? But what if the property has been improved by the party to whom it was given? Can the donor be sued for the value of the improvements? It must be said that this is by no means the case, for the donor should not suffer a penalty on account of his liberality. Therefore, where anything is given away, it will not be necessary for those guarantees to be given which the Aediles require where property is sold. It is clear

that the donor ought to bind himself (and he usually does so) with reference to fraud, in order that he may not, with fraudulent intent, revoke what he bestowed by way of kindness.

63. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book I.

It should be noted that this Edict has reference solely to sales, not only those of slaves, but also those of every other kind of property. It seems strange that nothing was stated with reference to leases. The reason given for this is that they were never included in the jurisdiction of the Aediles, or because leases and sales are not contracted under the same circumstances.

64. Pomponius, Epistles, Book XVII.

Labeo says that if you purchase several slaves for one price, and you wish to bring an action with reference to one of them, an appraisalment of all the slaves should be made, just as is done in appraising land when suit is brought because of the loss of a portion of said land by eviction.

1. He also says that if you sold several slaves for one price, and guaranteed them to be sound, and only a part of them are sound, an action can properly be brought with reference to all, because of the representation and guarantee.

2. He also says that a beast of burden can wander away and escape, but proceedings cannot be instituted on the ground that it is a wanderer or a fugitive.

65. Venuleius, Actions, Book V.

It is a mental rather than a physical defect, for a slave to wish to constantly be present at exhibitions, or to carefully examine paintings, or even to be untruthful, or to have similar faults.

1. Whenever a chronic disease is mentioned, Cassius says this means one which is harmful. The word, however, should be understood to signify an affection which is constant, and not ended by time. A chronic disease is held to be one which attacks a man after his birth, for the word chronic means continuous.

2. A slave can be styled experienced, or a novice. Caelius says that an experienced slave should be valued, not on account of the time he has been in servitude, but because of his ability and qualifications; for where anyone, at a sale, purchases a slave who is a novice and employs him in some service, he is immediately included in the number of those who are experienced, since inexperience is understood to be dependent, not upon the undeveloped state of the mind, but upon the condition of servitude. It makes no difference whether he understands Latin or not, for a slave is not held to be experienced merely because he happens to be learned in the liberal arts and sciences.

Tit. 2. Concerning evictions, and the stipulation for double damages.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

Where a purchaser loses the entire property which he bought or only a part of it, on account of a better title, he has recourse to the vendor. Where he loses a portion of it, or an undivided part of land, he has recourse for the amount which he has lost. If, however, he loses a certain portion of the tract, and not an undivided share of the same, he is entitled to recourse according to the quality of the land of which he has been deprived. But what if he should be deprived of either the best, or the worst part of the land? The quality of the land should be ascertained, and he will be entitled to recourse in proportion to its value.

2. Paulus, On Sabinus, Book V.

If double damages are not promised, and an action is brought on the ground of eviction; judgment for double damages should be rendered against the defendant.

3. The Same, On Sabinus, Book X.

In the sale of a slave, his peculium is always understood to be reserved. Where a slave who was sold took away with him a certain portion of his peculium, and an action of theft is brought against the purchaser on this account, the latter cannot have recourse to the vendor for double damages on the ground of a stipulation, because the vendor, at the time of the sale, should guarantee the slave to be free from liability for theft, or damage. This right of action, however, only originates after the sale has taken place.

4. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

The question arises whether he who sold the slave should give a surety against eviction, who is commonly called a second surety. It has been settled that he need not do so, unless it has been agreed upon.

(1) Where a guardian makes a sale in the name of a minor, and eviction follows, Papinianus says in the Third Book of Opinions that an equitable action will be granted against him for whose benefit the guardianship is being administered. He adds, however, that this only applies to what was included in his property at the time. Let us see whether the ward will be liable for the entire amount if the guardian should not be solvent. This I think to be the better opinion, for a contract made with a guardian is not void.

5. Paulus, On the Edict, Book XXXIII.

The vendor of a slave stated that his peculium was an accessory. If a sub-slave was taken away by eviction, Labeo says that the vendor will not be liable on this account, for if the slave did not form part of the peculium he would not constitute an accessory, but if he did, the purchaser sustained an injury through the decision of the judge; but the case is different if the vendor had expressly stated that the slave was an accessory, for, in this instance, he would be obliged to guarantee that the slave borrowed part of the peculium.

6. Gaius, On the Provincial Edict, Book X.

Where a tract of land is sold, it is necessary to furnish security against eviction, according to the custom of that part of the country where the transaction took place.

7. Julianus, Digest, Book XIII.

Where a party buys from a ward a slave who was substituted for him, he can bring an action on purchase against the substitute, as well as one under the stipulation on the ground of eviction; but he will be entitled to neither of these actions against the ward himself.

8. The Same, Digest, Book XV.

The vendor of a slave must guarantee the purchaser to the amount of the interest that the latter had that the slave should belong to the vendor. Wherefore, if the purchaser should lose, by eviction, the offspring of a female slave or an estate which the slave had entered upon by his order, he can bring an action on purchase. And just as the vendor is bound to deliver to him the slave which he sold him, so he is bound to make good to the purchaser everything that he could have acquired through the slave, if he had not been deprived of him.

9. Paulus, On the Edict, Book LXXVI.

If you should sell me a slave belonging to Titius, and Titius should afterwards appoint me his heir; Sabinus says that, in case of eviction, the right of action is lost, since the slave cannot be taken from me, but that recourse must be had to an action on purchase.

(10) Celsus, Digest, Book XXVII.

If anyone should sell and transfer to me a right of way which he has in common with another, as if he were the sole owner of the same, he will be liable to me on the ground of eviction, if the other party refuses to transfer to me his right.

11. Paulus, Opinions, Book VI.

Lucius Titius bought lands in Germany, beyond the Rhine, and paid a portion of the purchase-money. When suit was brought against the heir of the purchaser for the remainder, the latter set up a counterclaim alleging that these possessions had been partially sold by order of the Emperor, and partly distributed as rewards among veteran soldiers. I ask whether this risk must be assumed by the vendor? Paulus answered that future cases of eviction, which occur after the sale has been contracted, do not affect the vendor; and, therefore, according to the facts stated, suit could be brought for the remainder of the price of the land.

1. The vendor cannot be sued for either double or simple damages, on account of such offences as are usually punished by public prosecution, where the following words are inserted in a stipulation, namely: "The slave in question is free from liability for damage committed."

(12) Scaevola, Opinions, Book II.

A certain individual having been appointed heir to half an estate sold all the land belonging to the same, and his co-heirs accepted the price. The land having been lost by eviction, I ask whether the coheirs will be liable to an action on purchase. I answer that if the coheirs were present, and did not dissent, each one of them was held to have sold his share.

13. Paulus, On Sabinus, Book V.

Proculus very justly held that where part of a tract of land is lost by eviction, an estimate of its quality should be made at the time when it was sold, and not when the purchaser was deprived of it;

14. Ulpianus, On the Edict, Book XVIII.

And that half of the amount of the price should not merely be taken into consideration.

15. Paulus, On Sabinus, Book V.

If, however, the land subsequently received any accession by way of alluvial deposit, the time when this took place should be taken into account.

(1) Where an usufruct is lost by eviction, an estimate should be made of the value of the crops.

(2) Where, however, a slave is lost to the purchaser by eviction, the extent to which the land is diminished in value on this account must be estimated in court.

16. Pomponius, On Sabinus, Book IX.

Where the property sold has been recovered by anyone having a better title, an action on purchase can be brought with reference to anything which has been added to it, just as where those things which are expressly stated to be accessories to land which is purchased must simply be made good by the vendor if they are lost by eviction.

1. A stipulation for double damages is said to be operative at the time the property is restored to the claimant; or where he has judgment rendered against him for the value of the property; or when the possessor, having been sued by the purchaser, is released.

2. Where a slave, on account of whom we have stipulated for the payment of double damages is lost by us because of his being a fugitive, or not being sound; the question arises can we, nevertheless, institute proceedings? Proculus says that it should be considered whether a difference does not exist where he was not mine at the time eviction took place, and where he had become mine at that time; for, in the case where he became my property, I immediately acquired an interest in the amount to which he was deteriorated, for this reason; and I at once acquired a right of action on the stipulation, which I cannot lose either by eviction, or by the death, manumission, or flight of the slave, or for any other similar reason. But if he had not become part of my property, I am none the poorer, because the slave is a fugitive; since he was not included in my estate. If, however, I stipulated that he was sound, and not accustomed to wander about, my interest only has reference to the present use, although it may be undetermined; just as if it was unknown how long I should have him, and whether anyone would recover him by eviction either from me, or from the person to whom I sold him and to whom I likewise gave a guarantee. The conclusion of Proculus is that I could only be sued on the stipulation after it had become operative, to the extent of my interest that the said slave should not be in the habit of running away.

(17) Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

No one doubts that a vendor who attempts to recover property which he himself has sold can be barred by an exception on the ground of fraud, even though he may have obtained ownership of it under another title; for he is dishonorably attempting to obtain property which has been disposed of by him. Moreover, the vendor should determine whether he prefers to retain the property by arresting the proceedings by means of an exception; or, if he has been deprived of the property, bring an action for double damages under the stipulation.

18. Paulus, On Sabinus, Book V.

Even though an exception may not have been pleaded, or if, having been successfully opposed, the purchaser is, nevertheless, evicted; the vendor can still be sued for double damages under the stipulation, for an action on purchase can be brought against him.

19. Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

Where, however, no stipulation was entered into, we hold the same opinion with reference to an action on purchase.

(1) Where a freeman, who was serving Titius in good faith as a slave, is sold to me, and Titius makes him his heir, as if he was free, and he joins issue with me on this account; I will be entitled to hold him liable as the heir of Titius.

20. Pomponius, On Sabinus, Book X.

I encumbered a tract of land belonging to me, and afterwards sold it to you under the condition that you would not encumber it. If I should afterwards purchase the said land from you, and you execute a bond to me providing against eviction, it should be stated in the bond that the land was encumbered on my account, because if this is not done, and I bring an action against you on this ground I can be barred by an exception based on fraud.

(21) Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

Where a slave, who has been sold, dies before he is recovered by someone having a better title, the stipulation does not become operative, because no one recovered him, and what occurred is but the fate of mankind. Still, if any fraud existed, the purchaser can bring an action on that ground.

1. Hence Julianus very properly lays down in the Forty-third Book that the stipulation for double damages becomes operative whenever the property is lost in such a way that the purchaser will not be entitled to it on account of the eviction itself.

2. Therefore, he says where a controversy arises with reference to the ownership of a slave, and the purchaser appoints the vendor his agent, and the latter having been defeated, becomes liable for damages; the stipulation for double the amount does not become operative, because the vendor, who is at the same time an agent of the purchaser, has no right of action on mandate to enable him to recover the amount of the damages from the purchaser. Hence, since the purchaser has lost neither property nor money, there is no necessity for the stipulation to be enforced; although, if he had been defeated after issue had been joined, and had paid the damages assessed, it is held that the stipulation would become operative; and this Julianus himself stated in the same book, for the buyer is not considered to have in his possession a slave of whom he would have been deprived by his adversary if he had not paid the price. For the buyer acquires the right to the slave rather through the second purchase, that is to say, through the payment of his estimated value in court, than by the first transaction. Julianus also

says in the same book, that if, where issue has been joined in a case, and the slave escapes through the negligence of the possessor, the latter should have judgment rendered against him; but he cannot immediately have recourse to the vendor, and must proceed under the stipulation for double damages, because, in the meantime, he was not entitled to the slave through having security against eviction, but on account of his flight. It is evident, he says, that when he obtained possession of the fugitive, the stipulation became operative. For if the slave had escaped without the fault of the possessor, he would then be released, if security was given, and the stipulation would not become operative, unless he should restore the slave after he had been caught. Therefore, where he tenders the amount of damages, this will be sufficient to enable him to hold the slave, but where he gives security, this cannot be done before he returns him.

(22) Pomponius, On Plautius, Book I.

Where a guardian pays damages assessed on account of property purchased for his ward, not out of the money belonging to the latter, but out of his own property; a stipulation against eviction becomes operative in favor of the ward as against the vendor.

1. Where a woman takes security against eviction from a tract of land which she purchased, and gives the same land by way of dowry, and someone afterwards deprives her husband of it by means of an action; the woman can immediately proceed against the surety on the ground of purchase, as having reduced the amount of her dowry, or rendered it worthless; provided the husband tendered to the claimant the value of the said property.

23. Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

Where, however, the land is lost by eviction after the death of the woman, recourse must be had to the stipulation for double damages, because the husband can bring an action based on the promise of the dowry, against the heirs of the woman, and they themselves can proceed on the ground of the stipulation.

24. Africanus, Questions, Book VI.

Still, we cannot say that the result will be that the stipulation becomes operative if the woman is about to marry the true owner of the slave, and gives him as dowry, even though she will, in this instance, not have any dowry; since, indeed, while it is true that she has no right to the slave, yet it is not a fact that she has been deprived of him by a judicial proceeding; and she will, nevertheless, be entitled to an action on purchase against the vendor.

25. Ulpianus, On Sabinus, Book XXIX.

If you manumit a slave on whose account you have stipulated for double damages, you can recover nothing on account of the stipulation; because you are not deprived of anything to which you are entitled, since you yourself have voluntarily relinquished it.

26. Paulus, On Sabinus, Book V.

The purchaser will be entitled to an action on sale, on the ground that he did not make him his freedman, if the vendor was aware that he was selling a slave belonging to another. Where, however, the purchaser was compelled to manumit the slave on account of a trust, he will be entitled to an action on purchase.

(27) Pomponius, On Sabinus, Book XI.

We adopt the rule that where exceptions are interposed against the purchaser, and they prevail, the vendor will not be liable; but where they have reference to the act of the vendor, the contrary rule applies. For it is certain that the purchaser will have no right to an action either on purchase, or under the stipulation for double, or even simple damages, where an exception based on his own act is successfully pleaded.

28. Ulpianus, On the Edict, Book LXXXI.

But if exceptions based on the acts of both vendor and purchaser are pleaded, it is a matter of importance to ascertain on account of which exception the judge will render his decision, and hence whether the stipulation is operative or not.

(29) Pomponius, On Sabinus, Book XI.

If you should sell me property belonging to another, and I should repurchase it from the true owner; Celsus, the son, says that the opinion of Nerva is not correct; namely, that you, in bringing an action on sale, can recover the price from me; because I was, as it were, entitled to the property, since it is not agreeable to good faith that I should hold property under a title belonging to someone else.

1. Where a stipulator for double damages instead of being the possessor becomes the claimant and loses his case, if he had been in possession of the property he could have retained it, but he cannot legally bring suit to recover it, as the promisor of

double damages will be secure by operation of law, or he can undoubtedly protect himself by an exception on the ground of fraud. This, however, is the case only where possession was lost through the negligence, or with the consent of the stipulator for double damages.

2. The vendor can be notified to appear at any time whatsoever when the matter is brought up in court, because a certain date is not fixed by this stipulation; provided, however, this is not done before the time that judgment is rendered.

30. The Same, On Sabinus, Book XIX.

Where he who stipulated with the purchaser that the slave was free from liability for theft or damages, and he from whom the slave stole the property becomes the heir of the purchaser, he will immediately be entitled to an action under the stipulation, just as if he himself had made good the amount of a theft committed against someone else.

31. Ulpianus, On Sabinus, Book XLII.

Where anyone makes a promise to the stipulating party "That the slave is sound, is not a thief, is not a violator of graves, etc.," the stipulation seems to some authorities to be void, because if the slave is of this character what is promised is impossible, and if he is not, the promise is without effect. I think that the following stipulation is more correct, namely: "That the slave is not a thief, is not a violator of graves, and is sound," and this is in conformity with law, for it contains what it is for the interest of the purchaser of the slave to have and not to have. But if a guarantee is added to any of these statements the stipulation will be still more valid; otherwise the stipulation introduced by the Aediles will be void, because no rational man would approve of it.

32. The Same, On Sabinus, Book XLVI.

For the reason that it is held that, where several matters are set forth in one stipulation, there are several stipulations; let us see whether this applies to one calling for double damages, for example, where anyone stipulates that the slave is not in the habit of running away, and is not a wanderer, and the other things which are mentioned in the Edict of the Curule Aediles; is there one stipulation, or several, in this instance? It is reasonable to hold that there are several.

1. Hence what Julianus states in the Fifteenth Book of the Digest is correct. For he says that, where a purchaser brings an action for the depreciation in value of a slave because he was in the habit of running away, and then brings another on account of some disease with which he was afflicted; care must be taken to prevent the purchaser from obtaining a profit, and recovering damages twice for the same defect. Let us suppose that a slave was purchased for ten aurei, and that the buyer could have acquired him for at least two less, if he had only known that he was in the habit of running away; and, after recovering this sum because of said habit, he afterwards discovers that he is not sound, and that he could have purchased him for two aurei less, if he had been aware that he was diseased. He should, therefore, again recover two aurei, for if he had brought suit at the same time on both causes of action, he could have recovered four, since he could have purchased the slave who was not sound, and who was in the habit of running away, for only six aurei. In accordance to principle, he can proceed frequently under the stipulation, for he does not do so merely on account of one stipulation, but on account of several.

(33) The Same, On Sabinus, Book LI.

If I purchase a slave and sell him, and afterwards have judgment rendered against me in favor of the purchaser, because I could not deliver the slave on account of eviction, the stipulation becomes operative.

34. Pomponius, On Sabinus, Book XXVII.

If you buy a female slave on condition that she shall not be prostituted, and if she is she shall become free, and you violate the condition of the sale, the slave will obtain her freedom, and you will be in the same position as if you had manumitted her, and therefore you will have no recourse against the vendor.

1. Where proceedings have been instituted against me for the partition of property in a slave, and the latter is adjudged to my adversary for the reason that he proved that the said slave was held in common, I will be entitled to an action for double damages under the stipulation, because it makes no difference by what kind of a judgment eviction is obtained, if I have no right to the property.

2. A stipulation for double damages does not merely include eviction where anyone claims and recovers the ownership of property, but also applies where proceedings are instituted under the Servian Action.

35. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Property is held to have been obtained by a creditor through eviction, where the expectation of holding it has been almost lost by the purchaser. Therefore, where eviction took place under the Servian Action, the stipulation in fact becomes operative; but as, where the money is paid by the debtor, the purchaser can hold the slave when the pledge is released, if the vendor is sued, he can avail himself of an exception on the ground of bad faith.

36. The Same, On the Edict, Book XXIX.

Where a ship or a house has been purchased, the stones of the foundation and the different planks are not understood to have been separately bought; and therefore the vendor will not be liable on the ground of eviction, as he would be in case a portion of the ship or of the house had been recovered through proof of a better title.

37. Ulpianus, On the Edict, Book XXXII.

Double the amount of the price must be promised by the vendor to the purchaser, unless some other arrangement is made, still, it is not necessary for him to give security, unless a special agreement is entered into to that effect, but the vendor will only be liable.

(1) Moreover, where he stated that double damages must be promised, it should be understood that this does not apply to every kind of transaction, but only to such where the articles sold are of great value; as, for instance, jewels, or precious ornaments, or silken garments, or anything else which is not sold at a low price. By the Curule Edict the vendor is also ordered to furnish security in the case of the sale of a slave.

(2) Where the buyer through mistake stipulates for simple instead of double damages, and he is deprived of the property by eviction, Neratius says that he can recover the deficiency in the stipulation by means of an action on purchase, provided the buyer does everything required by the stipulation. For if he does not do so, he can, only in an action on purchase, compel the vendor to promise him what was omitted in the stipulation in the first place.

38. The Same, Disputations, Book II.

Where a creditor has sold a pledge it may be considered whether, in case of eviction, the vendor can in a suit based on the sale, be compelled to assign the right of action which he has against the debtor. He is, however, entitled to a counter-action on pledge, and the better opinion is that he must make the assignment, for does it not seem more just to him that the purchaser should at least obtain this advantage, which he can do without causing any expense to the creditor?

39. Julianus, Digest, Book LVII.

A minor under twenty-five years of age sold a tract of land to Titius, and Titius sold it to Seius. The minor alleged that he had been overreached in the sale, and obtained a judicial inquiry, not only against Titius, but against Seius as well. Seius asked the Praetor to grant him an equitable action on the stipulation, against Titius, on account of the eviction. I thought it should be granted, and gave it as my opinion that Seius only demanded what was proper, for if the land should be taken away from him by a decision of the Praetor, it would be but just for restitution to be given him in case of eviction by the same Praetor.

(1) If your slave should buy another, and then sell him to Titius, after promising double his value in case of eviction, and you also should stipulate with the vendor of the slave, and Titius should claim the slave, and having brought suit is defeated on the ground that your slave could not transfer property in another slave without your consent, Titius would be entitled to the Publician Action, and on this account a stipulation for double damages would not become operative as far as he was concerned. Wherefore, if you bring suit under the stipulation, you can be barred by an exception, on the ground of bad faith, interposed by your vendor. The case would be different, however, if the said slave purchased another, and, after stipulating for double damages, sold him; for if the purchaser was deprived of him by eviction, the owner will be entitled to an action against the vendor to recover the entire sum, but he will only have a right of action against the purchaser to the extent of the peculium. Moreover, the purchaser should notify the slave and not his master, of the eviction, for where he is deprived of the slave through a better title, he can lawfully bring an action on the peculium. If, however, the slave should die, then his master must be notified.

(2) If you purchase two-thirds of a tract of land from me, and one-third from Titius, and then someone claims half of the land from you, if the half which is claimed from you is included in the two-thirds which you have received from me, Titius will not be liable. Where, however, the claim is for the third which Titius has sold you, and the sixth is included in the two-thirds which you have received from me, Titius will be liable to you for a third, and I for a sixth, in case of eviction.

(3) A father, aware of his responsibility, sold his son whom he had under his control to a purchaser who was ignorant of the fact, and the question arose whether he was liable in case of eviction. The answer was where anyone knowingly or ignorantly sells a freeman as a slave, he is liable in case of eviction. Hence the father who sold his son as a slave is liable on the ground of eviction.

(4) Where a party sells and delivers a slave who is to become free under some condition, and does not state that this is the case, he will be liable in case of eviction, without reference to lapse of time.

(5) Where anyone sells and delivers a slave, and states that the usufruct in him belongs to Seius, while, in fact, it belongs to Sempronius, and Sempronius claims the usufruct; he will be liable just as if in delivering the property he had stated that he was not liable to Seius on account of the usufruct, and if the usufruct actually should belong to Seius, but was bequeathed in such a way that when it ceased to belong to him, it would become the property of Sempronius, and Sempronius should sue for it, he will be liable; but if Seius should bring the action he could legally escape responsibility.

40. The Same, Digest, Book LVIII.

Where a party who has taken security from me against eviction bequeaths the land to me as heir, the sureties will be immediately released, because even though he to whom it was bequeathed has to a certain extent been evicted, still, no action against the sureties will lie.

41. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Where I sold a slave and promised double his value to the purchaser in case of eviction, and he had already bound himself to me by the same stipulation; and I afterwards become his heir, and the slave is lost through a superior title, the stipulation in no respect becomes operative. I am not held to have been deprived of him by eviction, since I sold him, nor was he evicted from the party to whom I made the guarantee, since I could, with very little propriety, be said to be liable to pay myself double damages.

(1) Again, if the purchaser should become the heir of the owner of the slave, as the slave cannot be evicted from him, nor can he be held to evict him from himself, the stipulation for double the amount of his value will not become operative. Therefore, in these cases an action on sale should be brought.

(2) Where anyone purchases a tract of land, and takes security against eviction, and sells the said land to a purchaser who becomes his heir; or, on the other hand, the purchaser becomes the heir of the vendor, in case the land is lost by eviction, the question arises whether suit can be brought against the sureties. I think that, in either case, the sureties will be liable, since when a debtor becomes the heir of his creditor, a kind of an account is opened between the heir and the estate, and the estate is understood to have become larger for the debtor, since the money which was owing to the estate has been paid and the property of the heir is diminished to that extent. On the other hand, when a creditor becomes the heir of his debtor, the assets of the estate are held to be diminished, just as if the estate itself had paid the creditor. Therefore, whether he who had taken security against eviction himself made the sale to the purchaser, or whether the latter becomes the heir of the vendor, the sureties will be liable; and if the estates of the vendor and the purchaser should pass into the hands of the same person, he can bring an action against the sureties.

42. Paulus, On the Edict, Book LIII.

Where a female slave, who is pregnant, is sold and delivered, and her offspring is evicted, the vendor cannot be sued on the ground of eviction because the offspring was sold.

43. Julianus, Digest, Book LVIII.

The purchaser of a cow, whose calf born after the sale was evicted, cannot bring an action for double damages under the stipulation, because neither the property itself, nor the usufruct in the same, was evicted; for where we say that a calf is the fruit of the cow, we mean, not the right, but the thing itself, just as we rightly designate grain and wine as the fruit of land, since it is settled that these things are not properly called usufruct.

(44) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book II.

It is held that a boat is no part of a ship and has no connection with it, for a boat is itself a little vessel; but everything which is attached to a ship, as, for instance, the rudder, the mast, the yards and the sails, are, as it were, the members of the ship.

45. The Same, Epitomes of the Digest by Paulus, Book IV.

Where a person sold and delivered a tract of land containing a hundred jugera, he showed a tract of much greater extent to the purchaser, if the latter should, in consequence, be evicted from a part of the land, the vendor will be obliged to make good the amount in proportion to the quality of the soil; even though the remaining portion may include a hundred jugera.

46. Africanus, Questions, Book VI.

You sold me a tract of land the usufruct of which belonged to Attius, but you did not mention that he was entitled to the usufruct. I sold the said tract to Maevius, after having reserved the usufruct. Attius was deprived of his civil rights, and it was held that the usufruct reverted to the property, for it could not vest in me at a time when it belonged to someone else. I could, however, bring suit against you, as vendor, on the ground of eviction, because it is just that I should be in the position in which I had a right to be, if the usufruct was then separated from the land.

(1) If you should grant me a right of way through the premises of another, it is held that you are liable in case of eviction; for wherever a right of way is granted through property belonging to the party who gives it, or whether it is granted through the land of another, he assumes liability for eviction.

(2) If I should sell you Stichus, and state that he is to be free on a certain condition, and that his manumission was dependent on the arrival of a ship from Asia, while the condition really was that if Titius should become consul he should be manumitted; the question arises if the ship should first come from Asia, and Titius should afterwards become consul, and the ownership of the slave should be lost through his obtaining his freedom; would I be liable on the ground of eviction? The answer was that I would not be liable, because the purchaser was guilty of bad faith, as the condition was fulfilled before he lost the property by eviction.

(3) Moreover, if I stated that a slave would be free after two years, while, in fact, he ought to become free at the end of a year, and after the lapse of two years he obtains his freedom; or if I should say that he was entitled to his freedom on the payment of five aurei, while, in reality, he had been ordered to pay ten, and, the ten having been paid, he gains his freedom; the better opinion is that in these instances I will not be liable.

47. The Same, Questions, Book VIII.

If I purchase two slaves from you, each for five aurei, and one of them is evicted, there is no doubt that I can lawfully proceed against you in an action of purchase, on the ground of eviction, even though the remaining slave is worth ten aurei; nor does it make any difference whether I purchase them separately, or both at once.

(48) Neratius, Parchments, Book VI.

Where a tract of land is bought as being absolutely unincumbered, and the purchaser obtains anything from the vendor on account of some servitude to which the land was subject, and afterwards the entire tract is evicted, the vendor should refund the amount remaining from the double damages, on account of said eviction. For, if we do not observe this rule, the vendor can recover more than double the sum paid for the land, in case of eviction; in the first place, on account of certain servitudes, and afterwards on the ground of ownership.

49. Gaius, On the Provincial Edict, Book VII.

Where an usufruct is demanded from the purchaser, he ought to notify the vendor of it; just as he should do from whom a portion of the property is sought to be recovered.

50. Ulpianus, On the Edict, Book XXV.

Where pledges are sold by officers of the Praetor, in consequence of extraordinary judgments, no one has ever said that an action should be granted against them on the ground of eviction. If, however, they fraudulently permitted the property to be sold for an insignificant sum, then an action will be granted against them in favor of the owner of the property, on the ground of fraud.

51. The Same, On the Edict, Book LXXX.

Where the purchaser of property loses his case through the ignorance or mistake of the judge, we deny that the vendor shall suffer the loss, as what difference does it make whether the property was lost through the baseness or folly of the judge? For the vendor should not suffer the injury done to the purchaser.

1. If Titius should sell Stichus, who was to be free after his death, and Stichus obtains his freedom in consequence, will a stipulation made with reference to eviction be valid? Julianus says that the stipulation becomes operative, and even if the purchaser was unable in this instance to notify Titius of the eviction, he can still notify his heir.

2. Where anyone sells a tract of land, and the vendor himself is buried there by his heir, with the consent of the purchaser, an action on eviction cannot be brought; for under these circumstances the purchaser will lose the property.

3. It is not strange, however, that, where a slave is evicted, the heir should be liable on account of the eviction, although the deceased may not have been called to account in this way; for, in some instances, a greater obligation will arise either against or in favor of the heir than would have affected the deceased; as, for example, where a slave was appointed heir after the death of the purchaser, and entered upon the estate by order of the heir of the latter, for he must surrender the estate in an action on purchase, although a praetorian action could only have been brought against the deceased in order to compel the slave to be delivered.

4. Where several parties are liable to me for the entire amount in case of eviction, and then, after eviction has taken place, I proceed against one of them, Labeo says that, if I sue the others, I should be barred by an exception.

52. The Same, On the Edict, Book LXXXI.

It must be remembered that where a stipulation for double damages has been entered into, it makes no difference whether it can become operative on account of the sale, or because of any other transaction.

53. Paulus, On the Edict, Book LXXVII.

If any portion of land which has been transferred should be evicted, and each jugerum of the same has been sold for a certain price, then whatever has been evicted should be made good, not with reference to its quality, but in proportion to the amount for which it was sold, even if the parts which have been evicted are better than the remainder.

1. If when the purchaser could have notified the vendor, he did not do so, and he should be defeated in court because he did not obtain information which he required, he will be held to have been guilty of bad faith on this account, and he cannot proceed under the stipulation.

54. Gaius, On the Provincial Edict, Book XXVII.

Where anyone sells property belonging to another after title by prescription or usucaption has been acquired through lapse of time, he ceases to be liable to the purchaser for eviction.

(1) If an heir should sell a slave who was ordered to be free under the condition of paying a certain sum of money, and he states that the amount mentioned in the condition is greater than he was directed to pay, he will be liable to an action on purchase, provided the condition is such that it would have passed to the purchaser, that is to say, if the slave was directed to pay the heir; for if he was directed to pay anyone else, even though he may have stated the amount of money correctly, still, if he did not notify the purchaser that he was directed to make payment to another, he will be liable on the ground of eviction.

55. Ulpianus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Where judgment was rendered against a purchaser because he failed to appear, the stipulation does not become operative, and he is held to have been defeated rather on account of his absence, than because he had a bad case. But what if he against whom judgment was rendered was not present at the trial, but another party was present and conducted his case? What shall we decide? For example, where issue has been joined with a ward who was granted authority by his guardian, but the ward being absent, the guardian conducted the suit, and judgment was rendered against him; why should we not in this instance hold that the stipulation was operative, for it is evident that the case was tried? It is sufficient if the case was tried by the party who had the right to do so.

(1) The vendor should be notified if he is present, but if he is absent, or if, being present, he does something to prevent his being notified, the stipulation will become operative.

56. Paulus, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

Where it was stated to the vendor that he must bind himself to pay either simple, triple, or quadruple damages, he can be sued in an action on purchase without reference to lapse of time; for he who pays double damages is not compelled to give security, as is generally supposed, but the mere promise is sufficient, unless something else should be agreed upon.

(1) If I submit a question to arbitration, and an award is rendered against me, an action on the ground of eviction should not be granted me against the vendor, for I have not acted from necessity.

(2) Where a slave is sold under a stipulation for double damages, if he should be evicted, an addition with reference to the eviction of a share of said slave will be necessary, for a slave cannot be held to be evicted where only a share in him is involved.

(3) If the purchaser was able to acquire title by usucaption and does not do so, he is considered to have done this through his own fault, and hence, if the slave is evicted, the vendor will not be liable.

(4) If notice is given to the agent of the promisor (and the latter is present at the time), and has bound himself with reference to eviction, and is not ignorant of the fact, the promisor will still be liable.

(5) He also will be liable who took measures to avoid being notified.

(6) Where, however, the purchaser was not able to ascertain the whereabouts of the vendor, although the latter did nothing to conceal himself, the stipulation will, nevertheless, become operative.

(7) Trebatius says that it has been established as equitable that, in case of a stipulation for double damages, a ward can be notified without the authority of his guardian, if the latter does not appear.

57. Gaius, On the Edict of the Curule Aediles, Book II.

A purchaser is held to have a right to possession of the property where the party who deprived him of the same by eviction dies without leaving a successor, before the property is taken away or removed, provided it does not belong to the Treasury, or is not liable to be sold by private creditors; for then the purchaser would not be entitled to any action under the stipulation, because he has a right to hold the property.

(1) Since this is the case, let us see whether it must also be held that an action does not arise on account of the stipulation, where the property was donated or bequeathed to the purchaser by the party who defeated him. This is certainly the case where he donated or bequeathed the property before he removed it; otherwise, when the stipulation has once become operative it cannot be annulled.

58. Javolenus, On Plautius, Book I.

An heir delivered a slave who was not expressly bequeathed, and gave a guarantee against fraud and the slave was afterwards evicted. The legatee could bring an action on the will against the heir, even though the latter was ignorant that the slave was the property of another.

59. Pomponius, On Plautius, Book II.

Where property which I purchased from Titius is bequeathed by me, and the legatee is sued by the owner of the same, he cannot notify my vendor of the eviction, unless the rights of action should be assigned to him, or where he has the property secured by hypothecation.

60. Javolenus, On Plautius, Book II.

Where it is not stated at the time of the sale to what extent the vendor should be liable in case of eviction, he will not be liable on this ground for more than simple damages, and for the amount of the interest of the purchaser dependent upon the nature of the action of sale.

61. Marcellus, Digest, Book VIII.

Where I purchased something from you, and sold it to Titius, and you deliver it to Titius with my consent, it is settled that you will be liable to me in case of eviction, just as if I had received the property and had delivered it myself.

62. Celsus, Digest, Book XXVII.

If I should sell you any property which is in your possession, it is settled that I will be liable on the ground of eviction, for the reason that it is considered the same as delivered.

(1) Where several heirs are left by a party who sold me property, the obligation with reference to eviction applies to all of them and all of them should be notified, and all ought to defend the suit. If they purposely do not appear in court, or one of them appears for all in the case, all of them will be successful, or will be defeated on account of the effect of the notice, and the absence above mentioned, and I can legally proceed against the others, because they were defeated on the ground of eviction.

(2) If you should sell me a tract of land with the reservation of the usufruct in the same, and the said usufruct belonged to Titius, to whom it had been left during his lifetime, and I am ignorant of the fact, and Titius should forfeit his civil rights, but afterwards having recovered them, should bring suit claiming that he was entitled to the right of the use and enjoyment of the property, an action under the stipulation, on the ground of eviction, will lie in my favor against you; although if what you stated to me at the time of the sale were true, I could very properly deny that Titius was entitled to the use and enjoyment of said property.

63. Modestinus, Digest, Book V.

Herennius Modestinus was of the opinion that the purchaser, in bringing an action on sale, would not be barred because notice of the eviction had not been served upon him, if the necessity for notifying him had been released by the agreement.

(1) Gaia Seia purchased a tract of land from Lucius Titius, and proceedings having been instituted against her in the name of the Treasury, she had recourse to the vendor, and eviction having taken place, she was deprived of the land which was adjudged to the Treasury, the vendor being present at the time. The question arises, as the purchaser did not appeal, whether she can sue the vendor? Herennius Modestinus answered that if the land belonged to another when it was sold, or if it was hypothecated at the time it was evicted, there is no reason why the purchaser should not be entitled to an action against the vendor.

(2) Herennius Modestinus gave it as his opinion that if the purchaser appealed, and lost a good case through prescription by his own fault, he cannot have recourse to the vendor.

64. Papinianus, Questions, Book VII.

A river swept away two hundred jugera from a tract of land which contained a thousand when it was transferred. If two hundred jugera of the undivided remainder should afterwards be evicted, the stipulation for double damages will apply to the fifth, and not to the fourth part of said land; for the loss of what was swept away must be borne by the purchaser, and not by the vendor. Where the entire tract which was diminished by the river is evicted, the obligation providing for eviction will not be lessened by law, any more than if a tract of land or a slave should become depreciated in value through neglect; as, on the other hand, the amount for which the vendor is liable, in case of eviction, will not be increased if the property should have been improved.

(1) Where the amount of land which was transferred remains unimpaired, and two hundred jugera are added to the same by alluvion, and afterwards a fifth part of the entire undivided tract is evicted, the fifth part alone must be made good by the

vendor; just as would be the case if two hundred jugera of the thousand which had been delivered were evicted, because the vendor does not guarantee any loss due to alluvial deposit.

(2) Where two hundred jugera were lost out of a thousand which have been conveyed, and afterwards two hundred more were added by alluvium to another part of the tract, and then an undivided fifth part of the entire tract should be evicted; the question arose for what proportion will the vendor be liable. I stated that, according to what has been previously laid down, the vendor will not be liable either for the fifth part, or the fourth part of the thousand jugera, on the ground of eviction; but will only be liable if merely a hundred and sixty out of the eight hundred jugera should be evicted, for the remaining forty which have been taken away from the entire tract should be understood to belong to the addition to the land, pro rata.

(3) Again, where a certain part of a tract of land, which is separate, is evicted, although a certain number of jugera were conveyed, still, the amount evicted must be made good, not in proportion to the quantity of the land, but with reference to its quality.

(4) Where a party who owned a half interest in an undivided jugerum of land, sold and delivered it, he did not, according to the opinion of the authorities, convey the entire ownership, but only the undivided half of the same; just as if he had transferred a certain tract of land or a field in this way.

65. The Same, Questions, Book VIII.

Certain heirs sold property belonging to the estate, which had been pledged, and bound themselves to the extent of their respective shares in case of eviction. One of them released the pledge so far as his share was concerned, and the creditor acquired the property by eviction; the question then arose whether suit could be brought against both heirs. This was held to be the case, on account of the indivisible nature of the pledge, and there did not seem to be any remedy which could be

applied, in order that, by interposing an exception on the ground of fraud, the rights of action might be assigned to the heir who paid the money to the creditor; because it could be asserted that both the parties had become liable for the entire indebtedness, but they would be entitled to an action for partition of the estate on this account. For what difference does it make if one of heirs should entirely release the pledge, or whether he should only do so with reference to his share, since the negligence of one heir should not be injurious to his co-heir?

66. The Same, Questions, Book XXVIII.

If the vendor should notify the purchaser to institute proceedings under the Publician Action, or under the action which has been framed with reference to land subject to tax, and the purchaser has neglected to do this, his bad faith will only injure himself, and the stipulation will not become operative. This rule does not apply to the Servian Action, for although it is a real action, still, it deprives the party of the bare possession, and after the money has been paid to the vendor it will be disposed of; wherefore, the result is that the purchaser cannot bring it in his own name.

(1) Where anyone who is absent on public business brings suit to recover a tract of land, the possessor can avail himself of an equitable action in case of eviction. This principle also applies where a party who has been deprived of his property by a soldier brings suit, for the same equity demands that the action for restitution, in case of eviction, should be granted to the purchaser.

(2) If the second purchaser of a slave should appoint the vendor, who was himself the first purchaser, his attorney to conduct the case, and the slave was not given up, and a decision was rendered against him; whatever the said attorney may have paid on the judgment, just as if he was acting in his own behalf, cannot be recovered under the stipulation, but, for the reason that the loss resulting from eviction must be personally borne by the purchaser, who could recover nothing in an action on mandate, he can legally bring an action on sale for the recovery of the amount of damages assessed by the court.

(3) Where partition has been effected among co-heirs and the agent of one who is absent appears for him, and the principal of the latter ratifies his act; the same action will be granted against the principal, in case the land is evicted, which would have been granted against him who transacted his business while he was absent, and the plaintiff can recover the amount of his interest, that is to say, the amount by which the property was diminished or increased, based upon what it was worth at the time the partition was made, according as the land was rendered more or less valuable.

67. The Same, Opinions, Book X.

After the eviction of a slave whom the real owner took away from the purchaser, the vendor cannot properly make a defence by afterwards offering the same slave to avoid indemnifying the purchaser for his interest.

68. The Same, Opinions, Book XI.

Where a pledge is sold under the condition that the creditor will not be liable for anything in case of eviction, even though the purchaser should not pay the price, but gives security to the vendor; if eviction takes place, the purchaser will not be entitled to an exception to avoid paying the price of the property.

(1) Where a creditor has preferred to take a claim owned by the debtor by way of substitution for the money due, and the pledges taken by the former creditor are evicted; he will be entitled to no action against the debtor whom he released.

69. Scaevola, Questions, Book II.

Where the vendor reserves the question of freedom in the sale of a slave, he will not be liable on the ground of eviction, if at the time that the slave was delivered he should become free, or should obtain his liberty when a condition prescribed by will is fulfilled.

(1) Where a vendor, in delivering a slave, states that he is to be free on a certain condition, it is understood that only the kind of freedom is referred to which can result from the fulfillment of a condition already prescribed by a will, and therefore if freedom was conferred at once by the will, and the vendor says that the slave will be liberated under a condition, he will be liable in case of eviction.

(2) On the other hand, where anyone sells a slave who has the prospect of freedom, and states the condition under which he will be entitled to be free, and in doing so causes his condition to be considered worse, because he would not be held to have excepted every condition under which the slave would be free, but only that which he indicated; as, for instance, if anyone should say that the slave was ordered to pay ten aurei to become free, and he should obtain his liberty after the lapse of a year, because his freedom had been granted in the following terms: "Let Stichus be free after a year," the vendor will be liable in case of eviction.

(3) But what if a slave whom the vendor had declared would be free on the payment of twenty aurei had been, in fact, ordered to pay ten; would the vendor be considered to have told a falsehood with reference to the condition? It is true that he made a false statement with reference to the condition, and therefore certain jurists have held that, in this instance also, the stipulation would become operative in case of eviction. The authority of Servius, however, prevailed, who thought that under these circumstances an action on purchase would lie; because it was his opinion that he who stated that the slave had been ordered to pay twenty aurei had excepted the condition which depended upon the payment.

(4) A slave was ordered to be free after his accounts had been rendered; the heir sold and delivered him, and stated that he had been directed to pay a hundred aurei for his freedom. If nothing remained which the slave was obliged to pay when he rendered his accounts, he therefore became free as soon as the estate was entered upon, and liability for eviction was contracted for the reason that a man who was free was sold as one whose liberty was dependent on a condition. If the slave was a defaulter to the amount of a hundred aurei, it may be held that the heir did not tell a falsehood; and as the slave was ordered to render his accounts, it is understood that he was directed to make good the amount of money collected which remained unpaid. The result of this is, that, if he was in default for less than a hundred aurei, for example, only fifty, so that he would obtain his freedom when he paid this sum, the purchaser will be entitled to an action on sale to recover the remaining fifty aurei.

(5) Where anyone, at the time of the sale, states indefinitely that a slave will be conditionally free, but conceals the condition of his freedom, he will be liable to an action on sale if the purchaser is not aware of the fact; for, in this instance, it is settled that he who says that a slave has a prospect of freedom, and does not mention any condition, will indeed not be liable on the ground of eviction, if the condition is fulfilled, and the slave obtains his freedom; but he will be liable to an action on sale provided he concealed the condition which he knew had been prescribed; just as where a party sells a tract of land, and being aware that a certain servitude was due from it, stated indefinitely, "that all rights of way of every description would continue to be enjoyed by those entitled to them," is properly held to have released himself from liability for eviction, but, because he deceived the purchaser, he will be liable to an action on sale.

(6) Where the amount stated to be included in a tract of land which is sold falls short, a part of the price is deducted in proportion to the value of all the jugera which the land was alleged to contain.

70. Paulus, Questions, Book V.

Where property is evicted an action on purchase will not only lie for the recovery of the price, but also for the amount of the interest of the buyer. Hence, if the property has become less valuable, the loss must be sustained by the buyer.

71. The Same, Questions, Book XVI.

A father gave a tract of land to his daughter by way of dowry. This having been evicted, a doubt arises (and not without reason) as to whether an action on purchase will lie, or one for double damages based on the stipulation; just as if the father himself had suffered loss. For as the dowry belongs to the woman, it cannot be said to be the property of the father, nor can she be compelled, during the continuation of the marriage, to share with her brothers the dowry which is derived from him. Let us see, however, whether it can not be said with greater probability that under these circumstances the stipulation becomes operative; for it is to the interest of the father that his daughter should be endowed, and if she remains under his control, he may have the expectation of sometime recovering the dowry. But if she has been emancipated, it can hardly be maintained that the stipulation immediately becomes operative, because in one instance the dowry may revert to him. Therefore, can he bring an action against the vendor, since, if his daughter should die during marriage, he will be able to recover the dowry in case the land should not be evicted? Or, in this case, has the father an interest in having his daughter endowed, so that he can at once bring suit against the promisor? This opinion is the better one, as paternal affection is involved in the matter.

72. Callistratus, Questions, Book II.

Where several tracts of land are sold and expressly and specifically described in one and the same instrument of sale, each of these is not held to be a part of any other, but all the tracts are included in a single purchase. And, just as if anyone should sell several slaves by a single bill of sale, the action for eviction will include each head of said slaves individually; and just as also where a single purchase is made of several other articles, and only one bill of sale is drawn up, there are, however, as many actions for eviction as there are different kinds of property included in the purchase; so, in the case stated, the

purchaser certainly will not be prohibited from bringing suit against the vendor if one of said tracts is evicted, because the transaction included several pieces of land conveyed by one instrument of sale.

73. Paulus, Opinions, Book VII.

Seia gave, by way of dowry, the Maevian and Seian estates, together with others. Her husband, Titius, during the life of Seia, kept possession of said tracts without any dispute arising, but after the death of Seia, Sempronia, who was her heir, raised a question as to the ownership of the land. I ask, as Sempronia herself was the heir of Seia, whether she could legally make such a claim? Paulus answered that she could do so in her own right, but could not, as the heir of Seia, claim the property in question; but if the land was evicted, the heir of Seia could sue Sempronia, or she could be barred by an exception on the ground of bad faith.

74. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

If it should be agreed that more or less than the price should be paid, in case of eviction, the parties must abide by this agreement.

(1) If, by order of court, a pledge taken to secure the execution of a judgment is sold, and it is afterwards evicted, an action on purchase will be granted against the defendant who was released by payment of the price, not for the amount of the interest of the buyer, but for the price alone and the interest on the same to be paid out of the profits, provided the buyer was not required to refund this money to him who obtained the property by eviction.

(2) Where a claim is formally made, the vendor can be sued, not for the recovery of the purchase-money, but to force him to defend the action.

(3) Where anyone sells a claim without a guarantee, he can only be compelled to show that it exists, and not that anything can be collected on it, but he will be responsible for fraud.

75. Venuleius, Stipulations, Book XVI.

With reference to rural servitudes, where they tacitly follow the land, and are recovered by a third party, Quintus Mucius and Sabinus hold that the vendor cannot be held liable for eviction, for no one is liable on this ground in cases where there is a tacit accession to property; unless the land is conveyed as absolutely and entirely unincumbered, for then it should be warranted to be free from all servitudes. If, however, the purchaser demands a right of way or a driveway, the vendor cannot be held liable, unless he expressly stated that a right of way of some description was accessory to the property, for then he who made the statement will be liable. The opinion of Quintus Mucius, who stated that a party who conveys land as absolutely and entirely unincumbered warrants it to be free from every servitude, is correct; for other servitudes are not due unless it has been expressly stated by the vendor that they are accessories.

76. The Same, Stipulations, Book XVII.

If you sell me property belonging to another, and I abandon the same, it is settled that my power to act, that is to say, my right to bring suit on account of eviction, is lost.

Tit. 3. Concerning the exception on the ground of property sold and delivered.

1. Ulpianus, On the Edict, Book LXXVI.

Marcellus says that if you sell a tract of land belonging to another, and afterwards, it having become yours, you bring suit against the purchaser for its recovery, you will very properly be barred by this exception.

(1) The same rule must be held to apply to the owner of the land, if he becomes the heir of the vendor.

(2) Where anyone sells property of mine under my direction, and I bring an action to recover the same, I will be barred by this exception; unless it is proved that I directed that the property should not be delivered before the purchase-money was paid.

(3) Celsus says if anyone should dispose of my property for a smaller sum than I directed it should be sold for, it is held not to be alienated, and if I bring suit to recover it, I cannot be barred by this exception, and this is correct.

(4) If a slave purchases merchandise with money belonging to his peculium, and his master orders him to become free by his will before he obtains the ownership of the property, and bequeaths to him his peculium, and the vendor brings suit to recover the merchandise from the slave; an exception in factum can be pleaded, on the ground that he was a slave at the time he made the contract.

(5) Where anyone purchases property which was not delivered to him, but of which he obtained possession without fraud, he will be entitled to an exception against the vendor, unless the latter should have good reason for bringing suit to recover the property; for even if he had delivered possession, and he had just cause of action for recovery, he could avail himself of a reply to the exception.

2. Pomponius, On Plautius, Book II.

If you purchase a tract of land from Titius, which in fact belonged to Sempronius, and after the price was paid he delivers it to you, and Titius then becomes the heir of Sempronius, and sells and delivers the same land to Maevius; Julianus says that it is more equitable, for you have the prior lien, because if Titius himself had attempted to recover the land from you, he would have been barred by an exception; and if Titius himself had held possession of it, you could have recourse to the Publician Action.

3. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book VI.

The exception on the ground of property sold and delivered is available, not only by him to whom it was delivered, but also by his successors, as well as by a second purchaser, even if it was not delivered to him, for it is to the interest of the first purchaser that the second should not be deprived of the property by eviction.

(1) On the same principle, the successors of a vendor can be barred, whether they have succeeded to all his rights, or merely to that which has reference to the property involved.

Book XXII

1. Concerning interests, profits, additions, and all accessories and default.
2. Concerning maritime interest.
3. Concerning proofs and presumptions.
4. Concerning the authenticity of instruments and their loss.
5. Concerning witnesses.

6. Concerning ignorance of law and pact.

Tit. 1. Concerning interests, profits, additions, and all accessories and default.

1. Papinianus, Questions, Book III.

Where a judgment is rendered in good faith, the rate of interest is determined by the decision of the court, according to the custom of the place where the contract was made, provided the amount does not exceed that fixed by law.

(1) If a partner should have judgment rendered against him on account of his having misappropriated the funds of the partnership, and converted them to his own use, he must, by all means, pay interest on the same, even if he was not in default.

(2) However, a judge who is to preside in a bona fide action cannot properly order security to be given by the defendant that, if he loses the case, he will pay interest until the judgment is satisfied, since it is in the power of the plaintiff to cause execution to be issued. Paulus states in a note that it is not part of the duty of the judge to concern himself with what takes place after a decision has been rendered.

(3) Papinianus says a broader interpretation should be given with reference to restitution made by a guardian in favor of his ward. For no one now doubts that when a guardian renders his account he must pay interest up to the time that he makes restitution, whether the judge receives it up to the day that the decision was rendered, or whether this is done out of court. It is clear that where the ward declines to institute proceedings in an action on guardianship, and the guardian voluntarily enters into an agreement with him, tenders him the money, and deposits it in a sealed bag, he will not be liable for interest from that time.

2. The Same, Questions, Book VI.

It is generally settled that although a personal action may be brought after issue has been joined, liability attaches to all the accessories to the property. The reason for this opinion is, that the property ought to be delivered in the same condition in which it was when suit was brought for its recovery, and therefore, that all crops that have been obtained, and any offspring born of slaves must be surrendered.

3. The Same, Questions, Book XX.

In the case of a demand made upon a surety where an heir was in default after a judicial decision had been rendered, the Emperor Marcus Antoninus ordered that where the time established by law in favor of parties who had lost their cases had elapsed, the surety could recover everything which had been acquired by his principal up to the time of the judgment. This decree must be understood to apply where the party had not been in default before the decision of the judge, although it cannot readily happen that recourse may be had to the court where default has not previously taken place; for instance, where the principle of the Lex Falcidia becomes applicable. If, however, the heir is in default before application is made to the judge, he being liable for the delivery of the profits from that time; for which reason, as he has already lost the case, will he be released from liability for the profits after the lapse of the time fixed by law, since that period is granted him for the purpose of satisfying the judgment, and not for obtaining any advantage for himself?

(1) In proceedings of this kind which are not subject to arbitration, and are not bona fide actions, after issue has been joined, everything connected with the property for which suit is brought must be delivered to the plaintiff, up to the time of the judgment. It is certain that the party will be free from liability for the profits after a decision has been rendered.

(2) It sometimes happens that although the profits of an estate or the interest on money is not expressly bequeathed, it is, nevertheless due; as, for example, where anyone requests that any of his property should be left after his death, it shall be delivered to Titius; for as diminutions made in good faith are not included in this trust, if proportionate diminutions of other property should have taken place, any remaining profits must be given up in accordance with the will of the testator.

(3) Pollidius, having been appointed heir to one of his female relatives, was asked by her to deliver to the daughter of the woman, when she had reached a certain age, any property belonging to her estate which might come into his hands; and the mother stated in her will that she had decided upon this step to prevent the property from being placed under the control of guardians, and that she preferred that a near relative should have charge of it. She directed the said Pollidius to retain a certain tract of land for himself, and I stated to the Praetorian Prefect that all the profits which had been acquired in good faith from the property of the deceased by Pollidius should be delivered, not only because the mother had left to him the tract of land, but also for the reason that she had preferred this method of creating a trust to the less reliable one of guardianship.

(4) Where manufactured gold or silver is left in trust, and default takes place, a discussion usually arises as to whether an estimate of interest should be made. It is evident that if the testator left the metal of which the articles were composed with the intention that it should be sold, and the trust discharged by means of the money obtained, or that maintenance should be furnished; it must be held that any fraudulent conduct of the heir should not go unpunished. If, however, the testator left the vases to be used by his heir, it would be improper for interest to be demanded, and therefore it can not be exacted.

4. The Same, Questions, Book XXVII.

If you make a stipulation, "For property to be given to you, and complete possession of the same to be delivered," reason suggests that you should afterwards obtain the profits of said property which have been collected by having recourse to a general action on stipulation, on account of the last words of the clause. It should be considered whether the same rule will apply to the offspring of a female slave in a case of this kind; for, with reference to the first words of the clause, whether they relate to the fact of the property being promised, or to the effect of the delivery by the transfer of ownership, offspring is not included. But if the purchaser, with the intention of renewing the obligation, stipulated with the vendor in this way, the fact of the delivery was understood to be agreed upon, for the reason that it is not probable that the vendor promised more than he would be compelled to furnish in an action on purchase. Still, on account of the words, "And complete possession to be delivered," it can be held that the accounting for the offspring becomes operative on account of the stipulation being general in its character; for after the female slave has been delivered, the party to the stipulation would be entitled to include any child subsequently born on his premises.

1. Where a child is born to a female slave after the sale has been contracted, but before the stipulation has been entered into, or any property is acquired by the vendor through the agency of the slave, he can recover it by means of an action on purchase; but he cannot do so by means of an action based on the stipulation, for whatever is not transferred to a new obligation can be recovered under the former right.

(5) The Same, Questions, Book XXVIII.

It is proper to generally state that, in a bona fide action, no guarantee which is contrary to good morals will be accepted.

6. The Same, Questions, Book XXIX.

Where a controversy arose with an heir, which had reference to a transaction involving the property of a father or master, and the question of interest was discussed, the Emperor Antoninus decided that interest should be paid, for the reason that the master himself or the father had paid it for a long time.

(1) Our Emperor Severus also ordered that the sum of ten thousand sesterces should be paid out of the Treasury by way of dowry, to the daughter of Flavius Athenagoras, whose property had been confiscated, because she alleged that her father had paid her interest on her dowry.

7. The Same, Opinions, Book II.

A debtor, who owed a sum of money bearing interest, tendered the amount to his creditor, and when the latter refused to accept it, he placed it in a bag, and sealed and deposited it. Reason demands that from this day there should be no interest due. If, however, suit should afterwards be brought to compel the debtor to pay, and he should fail to do so, the money will not be idle from that time.

8. The Same, Opinions, Book VII.

Where horses have been left in trust, after default, the first foal must be furnished as profit, but a second one as accessory, just as in the case of the offspring of a female slave.

9. The Same, Opinions, Book XI.

Where money was lent at interest, and double the amount was contracted for if it should not be paid within a certain time; I gave the opinion that the debtor is not liable for anything more than the legal rate of interest; hence the stipulation will be operative in proportion to the time which has elapsed after a deduction has been made of the surplus interest.

1. The stipulation for interest becomes operative even though the debtor may not be sued; nor is a stipulation for legal interest held to be void where it is made under the condition that it will be due if interest at a lower rate should not be paid at the appointed time, for it is not a penalty, but a higher rate of interest that is promised for a lawful reason. Where, however, there was no one to whom the money could be paid after the death of the creditor, it is established that the debtor is not in default during that time. Therefore, if a higher rate of interest is demanded, and was agreed upon in the first place, an exception on the ground of bad faith can properly be interposed.

10. Paulus, Questions, Book II.

The possessor should surrender a child born to a female slave after issue has been joined, but he is not obliged to give it up if it was born before proceedings were instituted for the recovery of the mother, unless the plaintiff expressly brought the suit for said child.

11. The Same, Questions, Book XXV.

Gaius Seius, who was in the habit of transacting public business, lent money belonging to the Government at the ordinary rate of interest, but the custom existed to exact a higher rate where the interest was not paid within a certain time. Some of the debtors were in default in paying their interest, others paid more than they owed, and the result was that everything due

by way of interest was made up, even that of those who had failed to pay anything. The question arose whether the surplus interest which was collected from some of the debtors, by way of penalty, according to the prevalent custom, should profit Seius himself, or should enure to the benefit of the Government? I answered that if Gaius Seius stipulated for interest from the debtors, that alone must be paid to the Government which, according to the rule, it was customary to collect from them, even though all the claims were good.

1. What if a public slave should have obtained an obligation bearing interest for the benefit of the Government? It is just that, although by law this interest should be due to the Government, still, on account of certain claims which are bad, a set-off of the surplus interest should be made, if the Government was not prepared to seize the property of all the debtors. Marcellus states almost the same opinion with reference to guardians.

12. The Same, Opinions, Book XII.

Seia borrowed money from Septitius, and it was agreed with reference to the interest: "That unless the above-mentioned interest was paid at the different times specified, or within three months, Seia would then be liable for a higher rate, and afterwards, at each payment, if the interest was not forthcoming in accordance with the prescribed condition, the said condition should be observed until the entire sum due was paid." I ask whether the following words, "And afterwards, at each payment, if the interest is not forthcoming, in accordance with the prescribed condition, the said condition shall be observed," mean that even though the first stipulation may become operative, still, the debtor cannot be sued for a larger amount of interest than was due at the time appointed for the first payment, when she was in default. Paulus answered that the stipulation contains several conditions, and that it is subject to the payment of a higher rate of interest; that is to say, that the condition should be considered with reference to each payment of a lower rate of interest which should have been, but was not made at the proper time, and therefore that the penalty for subsequent payment could be avoided.

13. Scaevola, Opinions, Book I.

Where a debtor promised to pay interest at six per cent, and for many years paid interest at a lower rate, and the heir of the creditor brought suit for six per cent, although the debtor had done nothing to avoid payment at the lower rate, I ask whether an exception on the ground of bad faith, or one based on the contract can be interposed? I answered that, if the debtor had not been in default in paying the lower rate of interest, according to his custom, for so long a time, an exception could be interposed in accordance with the facts stated.

(1) The question arose whether an agent should pay interest on idle money, if his principal was not in a habit of lending money at interest, where an action has been brought on the ground of voluntary agency, or on that of mandate? The answer was that, if he had held the money on deposit and had done this in accordance with the custom of the mandator, he would not be obliged to pay anything by way of interest.

14. Paulus, Opinions, Book XIV.

Paulus gave it as his opinion that where a party is in default in discharging a trust, the offspring of female slaves must be given up.

(1) An heir was requested to surrender the estate to someone without the income from the same after his death. The question arose whether the offspring of female slaves, even if born during the lifetime of the heir, should be given up, on account of the words of the will by which the testator intended to indicate that the income alone of the estate should be reserved. Paulus answered that any children born to female slaves before the trust became operative, were not included therein. Neratius also says in the First Book that where an heir was requested to deliver a female slave he is not required to deliver her offspring, unless the child was born while he was in default in discharging the trust. Nor do I think that it makes any difference whether the female slave was the special object of the trust, or whether she was merely a part of the estate left in trust.

15. The Same, Opinions, Book XVI.

Paulus holds that it is not necessary to pay interest on any profits acquired after issue has been joined, and which the judge, in the discharge of his duty, directs to be turned over, nor on those which have been collected before that time, and which are stated to have been fraudulently obtained by the possessor.

(16) The Same, Decrees, Book I.

Interest is not exacted on money given to the Government by way of liberality.

1. When interest on the price of a tract of land was demanded of a party who had purchased it from the Treasury, and the purchaser denied that possession had been delivered to him; the Emperor ruled that it was unjust for interest to be exacted of one who had not gathered the crops.

17. The Same, On Interest.

Where a man bound himself to pay interest at the rate of five per cent per annum, and if he failed to do so for any one year, he would then pay six per cent on the entire sum of money from the day on which he borrowed it, and after paying the interest for some years the stipulation finally became operative; the Divine Marcus stated in a Rescript addressed to Fortunatus: "Go to the Governor of the province who will reduce to the measure of its just requirements the stipulation whose

injustice you complain of." This Constitution far exceeds the proper limit. What course should then be pursued? The matter must be adjusted so that, in the future, the interest will only increase from the day of default.

1. The Divine Pius stated in a Rescript: "You are claiming accrued interest due with very little justice, as the interval of a long time indicates that you have neglected to collect it, for the reason that you intended, by not demanding it from your debtor, to render yourself more agreeable to him."

2. In the case of an implied trust, the Divine Pius stated in a Rescript that the heir should be deprived of all profits, and that they should be turned over to the debtor; and therefore that the heir should be deprived of the benefit of the interest.

3. Where a trust cannot be executed for the benefit of a ward because he has no guardian, the Divine Pius stated in a Rescript that the heir is not considered to be in default. Therefore, nothing is due to him who has been absent on public business, or has been prevented by any other just cause from bringing an action for restitution. For how can a party be to blame who cannot pay, even if he wishes to do so? The same principle does not apply in this case as in that where relief is given to minors who have failed to obtain an advantage, for interest is not imposed on account of the gain to the plaintiff, but because of the delay of those who should make payment.

4. Where a party makes a contract with reference to a lease, unless it is agreed that interest shall be due on rent which is not promptly paid, the lessee will not be obliged to pay interest except in case of default.

5. The Treasury does not pay interest on account of any contract entered into by it, but collects it; as is customary in the case of the keepers of public privies who are slow in paying their rent; and also in the case of those from whom taxes are due. But where the Treasury takes the place of a private individual, it is the custom for it also to pay interest.

6. Where debtors pay interest under six per cent, and they then become debtors to the Treasury, after their obligations have been transferred to the Treasury, they will be compelled to pay six per cent.

7. It is very well known that those who are sued on account of their mismanagement of public funds are liable to the payment of interest. The same rule is observed where persons have charge of public works, if money remains in their hands; but with reference to what they have paid to contractors, even though they paid it negligently, the interest will be remitted to them. This is the case, however, where no fraud exists, otherwise interest will also be due.

8. Where no definite time has been specified by persons who have bequeathed statues or paintings to be erected or hung in some public place, the time shall be fixed by the Governor; and if the heirs do not comply, they must pay to the Government interest at the rate of one-third of one per cent a month.

18. The Same, Opinions, Book III.

If it was agreed in the beginning that, in case of the eviction of certain lands, the vendor shall refund the price, interest must also be paid after eviction, even though the purchaser may have paid to his adversary all the profits collected after the action for the ownership of the property was begun; as any inconvenience sustained during the intermediate time must be borne by the purchaser.

1. Where the vendor dies after possession has been delivered, and it is uncertain who his successor will be, the interest on the price must be paid if it was not placed on deposit.

19. Gaius, On the Law of the Twelve Tables, Book VI.

Let us see whether judgment will also be rendered against the possessor in every case where suit is brought for the profits. For what if he should bring an action for silver, clothing, or anything else of this kind, or for the usufruct, or for the mere ownership of the property where the usufruct belongs to another? For no profit, to which this term can rightly be applied, can be understood to be derived from the mere ownership; nor, on the other hand can the usufruct properly be considered as profit. But what if an action is brought to recover the mere property? The profits will be included in the claim from the day that the usufructuary lost his usufruct. Moreover, if suit is brought for the usufruct, Proculus says that the defendant will have judgment rendered against him for all the profits which have been collected. Again, Gallus Aelius holds that if suit is brought for clothing, or a cup, whatever could be collected by way of rent, if the articles were leased, should be classed as profit.

(1) Where suit is brought to recover a right of way, it will be difficult for any profits resulting therefrom to be estimated, unless some advantage which the plaintiff could have enjoyed from the servitude should be classed as profits, if he was not prevented from doing so at the time that he brought the action; and this should be admitted as correct.

20. Paulus, On Sabinus, Book XII.

It is settled that, where illegal interest is united with the principal, the said interest will not be due, but this does not affect the principal.

21. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

It must be remembered that not everything which is done for a good reason in order to postpone payment should be considered as default. For what if the debtor desires his friends to be present, or his sureties to be summoned at the time that the debt is paid, or intends to offer some exception? It is not held that he is guilty of default;

22. Paulus, On the Edict, Book XXXVII.

Provided this is not done deceitfully for the purpose of committing fraud.

23. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

Where a debtor is suddenly compelled to be absent on public business, and cannot entrust his defence to anyone, he is not held to be in default; and this is the case where he is in the power of the enemy.

(1) Sometimes it is customary for a party to be considered to be in default where there is no one against whom suit can be brought.

24. Paulus, On the Edict, Book XXXVII.

Where anyone delays in making payment, but is ready to join issue in the suit, he is not held to be in default, at least if he has just cause for applying to the court.

1. Where the principal debtor is in default, the surety is also liable.

2. A debtor is in default to his creditor where he does not make payment either to the creditor himself or to someone whom he has directed to receive the money, or to him who is in the habit of transacting his business. In this instance it is not held that he acquires, anything through a free person, because these parties are only discharging their duties; just as where anyone arrests a thief in the act of stealing from me, he is transacting my business, and acquires for me a right of action for manifest theft. Again, where an agent makes a demand for a slave upon a promisor, he renders the stipulation perpetual.

25. Julianus, Digest, Book VII.

A party who is aware that a tract of land is jointly owned by himself and another, and who gathers the crops from the same without the knowledge or consent of his fellow-owner, does not acquire a right to any greater portion of them than his interest in the land entitles him to. Nor does it make any difference whether he or his fellow-owner, or both of them, sow the seed, for the ownership of every kind of crop is acquired, not through the right to the seed, but through that to the soil; and just as where a party who knowingly has possession of a tract of land belonging to another, cannot acquire the ownership of any part of the crop, no matter in what way the land has been sown; so also, he who has possession of land belonging to himself and another, will acquire no right to the crop on that portion of the land which belongs to his fellow-owner.

1. I sowed wheat on land belonging to another which Titius had bought in good faith; will Titius, the bona fide purchaser, have a right to the crop after it has been harvested? I answered that the profits obtained from a tract of land should be understood to closely resemble those which slaves acquire by their labor; for in gathering crops more consideration is paid to

what produces them than to the seed from which they are derived, and therefore no one can ever doubt that if I should sow your wheat on my own ground, the crop and whatever may be collected from the harvest will belong to me. Again, a possessor in good faith has the same right to harvest the crop which is granted to the actual owner of the land. Besides, since crops of every kind, no matter by whom they have been sowed, belong to the usufructuary, much more does this apply to bona fide possessors who have a still better right to the crops, since they do not belong to the usufructuary until they have been gathered by him, but they belong to the bona fide possessor, without reference to how they may have been separated from the soil; just as in the case of a party who holds land on the condition of paying a tax, the crops become his as soon as they are separated from the soil.

2. A bona fide purchaser sowed land of which he was in possession, and, before he harvested the crop, ascertained that the land belonged to someone else. The question arises, will he be entitled to the crop after it is harvested? I answered that a bona fide purchaser should be understood to have a right to harvest the crop, provided the land has not been evicted, for whatever a slave belonging to another, and whom I purchased in good faith, acquires for me by means of my property or by his own labor, is mine, so long as he is not evicted.

26. The Same, On Minicius, Book VI.

Julianus denies that game constitutes the profit of land, unless the profit of the land consists of game.

27. Africanus, Questions, Book VIII.

Where a debtor is in default to the head of a household, no inquiry is made as to whether he is in default to his heir; because the right passes to the next heir by inheritance, and is therefore also transmitted to all others in succession.

28. Gaius, Daily Occurrences, Book II.

The yield of flocks, such as milk, hair, and wool, is also considered profit. Therefore lambs, kids, and calves, at birth, immediately become the absolute property of a bona fide possessor, or an usufructuary.

1. The offspring of a female slave is not, however, considered to be profit, and therefore belongs to the owner of the property. For it would seem absurd for a man to be classed under the term "profit," when Nature has prepared the fruits of everything for the benefit of the human race.

(29) Marcianus, Institutes, Book XIV.

It is settled that where anyone has stipulated for interest above the legal rate, or for compound interest, what is unlawfully added is not held to be added at all, and legal interest can be collected.

30. Paulus, Rules.

The interest on money lent by municipalities will be due to them, even under a contract without consideration.

(31) Ulpianus, Opinions, Book I.

Where the following has been added to a stipulation, "and interest, if any is due," it will be void if the rate of interest is not mentioned.

32. Marcianus, Rules, Book IV.

Default is understood to apply, not to the property, but to the person; that is to say, where the party, after having been notified at the proper place, does not make payment; and this should be investigated by the court, for, as Pomponius says in the Twelfth Book of Epistles, the definition of this term is difficult. The Divine Pius stated in a Rescript addressed to Tullius Balbus, that the meaning of the word "default" cannot be determined by reference to any Constitution, nor by inquiry of legal authorities, since it is rather a question of fact than of law.

1. Proof of default is not sufficient where notice is served upon a slave of the absent debtor by the creditor, or the agent of the latter; since it is held that the master himself must be notified. But, if subsequently, when the creditor has the power to do so, he should neglect to prosecute the action instituted for the recovery of the debt, the debtor will not be understood to be in default from that time forward.

2. In bona fide contracts, interest becomes due through default.

3. But what if a son under paternal control and his father, to whom the liability of the former has passed, owe a debt which has been contracted by order of the father; or if the money has been expended for his benefit; or if it has become a part of the peculium of the son; which one of the parties must be considered to be in default? If only the father is sued on account of being in default, he cannot be held liable; still, an action will be granted against the son for the benefit of the creditor, to

compel him to pay what the creditor has failed to collect from the father. Where, however, the son is in default, the creditor then can sue him for the entire sum, or he can sue his father only for the amount of the peculium.

4. But where two debtors have bound themselves jointly, the default of one does not prejudice the rights of the other.

5. Moreover, if a surety alone is in default, he will not be liable; just as if he had killed his slave Stichus, whom he had promised to deliver, but a praetorian action will be granted against him.

33. Ulpianus, On the Duties of the Curator of the Government.

Where the money of the Government has been well placed, the debtor should not be uneasy on account of the principal, and especially is this the case where the money bears interest; or if it does not do so, the Governor of the province should provide for the security of the Government, only he must not show himself to be a harsh and insulting collector, but he must act with moderation, and be kind and efficient, and humane and firm; for there is a great deal of difference between disdainful insolence and diligence which is not prompted by ambition.

(1) Again, he should take care that the public money is not lent without good pledges or security.

34. The Same, On the Edict, Book XV.

Interest takes the place of produce, and therefore should not be separated from it; hence in legacies and trusts, in actions on guardianship, and in all other bona fide actions, this rule is observed. Wherefore we say that the same principle applies to all other accessions.

35. Paulus, On the Edict, Book LVII.

Interest runs after issue has been joined in a case.

36. Ulpianus, On the Edict, Book LXI.

The rents of urban estates are considered to be profits.

(37) The Same, On the Edict, Book X.

Interest is included in the counter-action based on the ground of voluntary agency, where I borrow money in order to pay your creditor, because he was either to be placed in possession of your property, or about to sell your pledges. But what if, having the money at home, I paid the debt for one of the above-mentioned reasons? I think that it is true that interest should be paid where I have freed you from such a great inconvenience, but only such as is customary in that part of the country should be considered due; that is, such as has been established in the case of bona fide actions. But if I should pay money after borrowing it, the interest which I myself have paid can be collected; provided that, by doing so, I have been of greater benefit to you than the value of this interest.

38. Paulus, On Plautius, Book VI.

Let us consider, in a general way, where the produce of property is included in a personal action.

1. And, in fact, where a tract of land is transferred for some consideration or other, as, for instance, by way of dowry, or that a marriage may be renounced, the crops should also be given up, that is to say those which have been gathered during the time that the marriage contract lasted; but, so far as those which have been gathered afterwards are concerned, if there was any default with reference to the property on the part of him whose duty it was to surrender it, they should by all means be included. Even if it was the woman's fault that the marriage was not solemnized, the better opinion is that the crops should be given up. The reason for this is that if the woman's betrothed was not compelled to surrender the crops, he would have been able to neglect the land.

2. Moreover, if I have paid money which was not due for land, and I bring suit to recover it, I ought also to recover the crops.

3. The same rule applies where land is given mortis causa, and the party who gave it regains his health, and therefore a right to a personal action for its recovery arises.

4. In both the Fabian and Paulian Actions, by means of which property which has been disposed of for the purpose of defrauding creditors, is recovered, the produce of said property must also be returned; for the Praetor uses his authority to place everything in the same condition as if nothing had been alienated; and this is not unjust, for the words, "you shall return," which the Praetor makes use of in this matter, have a broad signification, so that the produce of the property must also be surrendered.

5. And, therefore, when the Praetor agrees to the restitution, the produce must also be given up; as in proceedings under the interdict based upon the commission of violence.

6. Moreover, if, induced by force or fear, I give up property, it is not held to be restored to me unless the produce of the same is also restored; nor can my default deprive me of any of my rights.

7. If I am entitled to an action to recover something which is not mine, as, for example, on a stipulation; I cannot recover the produce, even if the other party is in default. But if issue has been joined, then Sabinus and Cassius hold that, according to the principles of equity, any profits which may have afterwards accrued must be delivered up, in order that the case may be placed in its original condition. I think that this opinion is very correctly stated.

8. The profits of property must also be restored in the case of a purchaser.

9. In a partnership, however, the profits must be divided among the partners.

10. Where I revoke the natural possession of property it remains mine; but let us see whether this applies to the profits. And, in fact, in cases of deposit and loan for use, the profits must be given up, as we have already stated.

11. Again, in proceedings under an interdict based on force and clandestine action, the better opinion is that all accessions and profits should be returned.

12. Crops gathered from land before marriage become part of the dowry, and should be returned along with it.

13. The same principle applies to the profit of urban estates.

14. Moreover, if I wish to divide a tract of land with you and you refuse, and I cultivate the land, should the crops from it be divided after the expenses have been deducted? I think that they should be divided.

15. The profits should always be delivered in other bona fide actions.

16. Where a dowry is left by a husband to his wife, the profits of the same obtained before marriage are included in the legacy.

39. Modestinus, Differences, Book IX.

Where mares have been left in trust, their foals are also due after the heir is in default. Where a number of horses have been left, even though there be no default, their offspring belongs to the increase of the drove.

40. The Same, Rules, Book IV.

The calculation of interest is legally made up to the day when the creditor sells his pledges.

41. The Same, Opinions, Book III.

Judgment having been rendered against a guardian, he delayed the execution of the judgment by taking an appeal. Herennius Modestinus gave it as his opinion that the judge who had jurisdiction of the appeal could also hold him responsible for interest during the intermediate time, if he ascertained that the appeal was fraudulently interposed for the purpose of delay.

1. Lucius Titius, who owed the sum of a hundred aurei and interest on the same for a certain time, tendered and sealed up a smaller sum than he owed. I ask whether Titius did not owe interest on the money which he sealed up. Modestinus answered that if it was not agreed at the time of the loan that the debtor should be permitted to pay what he had borrowed by instalments, the payment of interest for the entire debt would not be affected; if, when the creditor was ready to receive the whole amount, the debtor who failed to make the payment of the entire sum only deposited a part of it.

2. Gaius Seius borrowed a certain sum of money from Aulus Agerius on the following note: "The undersigned says that I have received, and I acknowledge having received from him, borrowed money to the amount of ten aurei, which I promise to pay to him on the Kalends of next July, together with the interest on the same that is agreed upon between us." I ask whether interest can be collected on this instrument, and if so, how much. Modestinus answered that if it does not appear how much interest was agreed upon, it cannot be collected.

42. The Same, Opinions, Book XI.

Herennius Modestinus gave it as his opinion that crops taken from land after the ownership of the same had been acquired by means of a trust, belonging to the beneficiary; even though the greater part of the year had elapsed before the trust became operative.

43. The Same, Opinions, Book XVIII.

Herennius Modestinus held that a party who institutes proceedings in behalf of the Treasury can collect interest which was not included in the stipulation, after he has collected what is due to the Treasury for the time during which the debtor was in default.

(44) The Same, Pandects, Book X.

No one can stipulate for a penalty instead of interest above the lawful rate.

(45) Pomponius, On Quintus Mucius, Book XXII.

A wife, or a husband, acquires the right to the produce of property which has been given by one to the other, that is to say, what either has been acquired by his or her labor, for example, by sowing; but if an apple should be plucked, or a tree cut down, it does not become the property of the party responsible for the act, just as it would not belong to any bona fide possessor, because the produce is not derived from his or her personal exertion.

46. Ulpianus, On the Edict, Book LXII.

There is no doubt that whatever has been expended in gathering the crops should be deducted from the crops themselves.

47. Scaevola, Digest, Book IX.

It is held that where a party is ready to join issue in a case, and his adversary fails to file his complaint, he will not be held to be in default.

48. The Same, Digest, Book XXII.

A husband bequeathed to his wife the usufruct of the third part of his property, and the ownership of the said third part if she should have children. The heirs accused the wife of forging the will and of other crimes, by which they were prevented from claiming the legacies. In the meantime, a son was born to the woman, and the condition of the legacy was thereby fulfilled. The question arose, if it was established that the will was not forged, should the crops be delivered to the owner? The answer was that they should be.

49. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book II.

The power of giving property in pledge is a product of the same.

Tit. 2. Concerning maritime interest.

1. Modestinus, Pandects, Book X.

Money is transported which is carried across the sea. If, however, it is expended in the same place where it was lent, it cannot be designated as transported. Let us see, however, whether merchandise purchased with this money will be considered to occupy the same position. It makes a difference whether the merchandise is carried at the risk of the creditor, for then the money will be transported.

2. Pomponius, On Plautius, Book III.

Labeo says if there is no one who can be notified on the part of the promisor with reference to money which is to be transported, an instrument should be drawn up in the presence of witnesses, which will take the place of a notification.

3. Modestinus, Rules, Book IV.

In the case of money transported by sea, it is at the risk of the creditor from the day on which it is agreed that the ship will sail.

4. Papinianus, Opinions, Book III.

It makes no difference whether the money to be transported is not at the risk of the creditor when it is received, or whether it ceases to be at his risk after a certain time, or upon the fulfillment of a certain condition; and therefore in either instance a higher rate of interest than is legal will not be due. In the first instance, a higher rate can never be demanded; in the second, when the risk has ceased to exist, neither pledges nor hypothecations can be retained for the purpose of collecting a higher rate of interest.

1. If slaves should be sent with the money transported, for the purpose of collecting it when due, interest for every day mentioned in the stipulation will be payable to the limit of twelve per cent; but more than twice the amount cannot be collected. Where it was separately stated in the stipulation, with reference to the interest, when the money would be no longer at the creditor's risk, whatever lawful interest was lacking in one clause will be supplied by the effect of the other.

5. Scaevola, Opinions, Book VI.

The price is for the risk incurred, and resembles the case where you are entitled to receive what you paid and something besides, under a condition (even though it be a penal one) which was not fulfilled, provided it does not depend upon chance; for instance, one from which personal actions are accustomed to arise, as, "If you manumit a slave, if you do not perform a certain act, if I do not recover my health," etc. There will be no doubt that if, in order to equip a fisherman, I give him a

certain sum of money on condition that he will repay me if he makes a good catch; or if I furnish money to an athlete in order that he may exhibit himself and practice his profession; on condition that, if he is successful, he will repay it.

1. In all these instances, however, where an agreement is made without a stipulation, it causes the obligation to increase.

6. Paulus, Questions, Book XXV.

A broker who lent money at maritime interest, received certain merchandise which was in the ship by way of pledge, under the condition that if this was not sufficient to discharge the entire debt, he could have recourse to other merchandise loaded in different vessels, and which had already been pledged to other brokers with the understanding that if anything remained after they were satisfied, it would be considered pledged to the first broker. The question arose, if the first ship which contained sufficient merchandise to pay the entire debt should be lost, whether the loss should be borne by the creditor if the ship was destroyed within the days appointed to make the voyage; or whether he would still have a claim upon the merchandise which remained in the other ships. I answered that in other cases the diminution of the property pledged is at the risk of the debtor, and does not concern the creditor, but when money to be transported is paid on such a condition that the creditor will have no claim unless the vessel arrives safely at its destination within the specified time, the obligation of the loan itself, where the condition is not fulfilled, is held to be at an end; and therefore the right of the creditor to even those pledges which were not lost will be extinguished. If the ship should be lost within the specified time, and the condition of the stipulation is held not to have taken place, no question can then be raised with reference to the availability of the pledges which were in the other vessels. But when can the creditor claim possession of the other pledges? He will certainly be able to do so when the condition of the obligation is fulfilled; or the pledges which he first received have been lost by some accident, or sold at too low a price; or if the vessel should be lost after the time has passed during which he was bound to assume the risk.

(7) The Same, On the Edict, Book III.

There are certain contracts by which interest is due, just as in the case of a stipulation. For if I give ten aurei to be transported by sea, on condition that if the ship arrives safely I will be entitled to the principal together with a certain amount of interest, it must be held that I can receive the principal and interest.

8. Ulpianus, On the Edict, Book LXXVII.

Servius says that a penalty for money transported by sea cannot be demanded, if the creditor was to blame for not receiving it within the specified time.

9. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, Book V.

If a penalty for failure to pay money transported by sea is promised, as is customary, even though on the first day when it is payable no one should be living who owed the said money, still, the penalty can be exacted, just as if there was an heir to the debtor.

Tit. 3. Concerning proofs and presumptions.

1. Papinianus, Questions, Book III.

Whenever a question is raised with reference to the family or race of any person, he must prove whether he belongs to it or not.

(2) Paulus, On the Edict, Book LXIX.

Proof is incumbent upon the party who affirms a fact, not upon him who denies it.

3. Papinianus, Opinions, Book IX.

Where an implied trust is charged upon a party who is appointed heir for an equal or a larger share of the estate, by both a first and a second will, the proof of changed intention on the part of the testator devolves upon him against whom suit is brought; for often a motive of secrecy induces owners of property to appoint persons heirs in whose good faith they have confidence.

4. Paulus, Opinions, Book VI.

The purchaser must prove that the slave in question had taken to flight before he purchased him.

5. The Same, Opinions, Book IX.

Where anyone alleges that his adversary is deprived of some right by a particular law or constitution, he must prove it.

1. Paulus also holds that where anyone denies that emancipation has been legally accomplished, he must furnish proof of his statement.

6. Scaevola, Opinions, Book II.

A patron must clearly show that his freedman has given something for the purpose of cheating him, in order to be able to revoke a portion of what has been fraudulently bestowed.

7. Paulus, Sentences, Book II.

Where evidence of former flight is lacking, a slave shall be believed, if put to the torture, for he is held to be interrogated in his own behalf, and not for or against his master.

8. The Same, On Plautius, Book XVIII.

If a son under the control of his father denies the fact, the Praetor must direct the son to first prove his allegation, and this rule has been established on account of the affection which he ought to manifest for his father, and because the son practically alleges that he is free. Hence anyone who asserts his right to freedom is in the first place, ordered to prove it.

9. Celsus, Digest, Book I.

Where an agreement is made in which there is no mention of an heir, the question arises whether this has been done in order that only the person of the party himself may be considered. But although it may be true that he who makes use of an exception must establish good ground for doing so; still, the plaintiff, and not he who pleaded the exception, must prove that the agreement merely had reference to himself, and did not include his heir, because in such cases, we generally provide for our heirs as well as for ourselves.

10. Marcellus, Digest, Book III.

The Senate decreed that the registers of the Censor and the public records are better evidence than that of witnesses.

11. Celsus, Digest, Book XI.

A ward is not compelled to prove that the sureties furnished by his guardian were not solvent when they were accepted, for proof of this must be required of those whose duty it was to watch over the ward, and provide security for him.

12. The Same, Digest, Book XVII.

Fifty aurei were bequeathed to you by will, and the same legacy was included in codicils which were subsequently executed. It is important to ascertain whether the testator intended to double the legacy, or merely to repeatedly mention it, or did so, having forgotten that he had already made the bequest in his will. From which party then must proof of the intention of the testator be exacted? At first sight, it would appear more just that the plaintiff should prove what he claims, but there is no doubt that proof is sometimes required of the defendant; for if I bring suit for a claim and the defendant answers that the money has been paid, he himself is required to establish this. Therefore, in the present instance, if the plaintiff exhibits two instruments, and the heir alleges that the last one is void, the latter must prove this in court.

(13) The Same, Digest, Book XXX.

Where an inquiry was made with reference to the age of a man, our Emperor issued the following Rescript: "It is both hard and unjust, when a question arises with reference to a party's age, and different statements are made, that one should be accepted which is prejudicial; but in the trial of a case the truth should be considered, and his age should be computed according to the document which seems to be most credible, and to deserve the greatest confidence in the investigation of the matter."

14. Ulpianus, On the Office of the Consul, Book II.

Inquiries should be made with reference to a person who, having passed as a freedman, now alleges that he is freeborn and desires to proceed as plaintiff. If, indeed, he occupies the position of a freedman, there is no doubt that he must bring an

action to have himself declared freeborn, and establish that this is the case. But if he enjoys the reputation of having been born free, and he is alleged to be a freedman (of course by him who is responsible for the controversy), he who says that he is his freedman must prove it. For what difference does it make whether anyone asserts that he is his slave or his freedman? Where, however, a party has sufficient confidence in his claim of freedom of birth as voluntarily to undertake to produce proofs of it for the purpose of obtaining a decision declaring him freeborn (that is to say that he was born free as he alleges), it may be asked whether he should be permitted to do so. I am of the opinion that this should be done, and that he should have an opportunity to prove that he is freeborn, and have a decision rendered in his favor, as no one can be taken at a disadvantage by such a judgment.

15. Modestinus, Opinions, Book XII.

A certain man, asserting that he was the son of Seia and Gaius, seized the estate of Gaius, although the latter had brothers, and discharged certain trusts in favor of these brothers, as if by the direction of the deceased, and took a receipt. They, having afterwards ascertained that the alleged son was not their brother, asked whether they could bring an action against him to recover the estate, on account of the receipt which they had given him as the son of the deceased. Modestinus answered that the position of the party to whom the receipt had been given in discharge of the trust, and who could be proved by the brothers of the deceased not to be his son, was not in the slightest degree established by this fact, but that proof must be submitted by the brothers.

16. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book III.

The statement of a mother as to the birth of her children, as well as that of a grandfather, must be accepted.

17. Celsus, Digest, Book VI.

When a question is raised with reference to the Lex Falcidia, the heir must prove that this law is applicable, because if he cannot do so, judgment will properly be rendered against him.

18. Ulpianus, Disputations, Book VI.

Whenever services are demanded of a freedman, proof of his right to do so is required from the party who alleges that he is his patron; therefore Julianus holds that, although in a matter which is in controversy the patron is held to be entitled to possession, he who is said to be the freedman should not take the part of plaintiff, but he who asserts that he is the patron should do so.

(1) Where anyone alleges that some fraudulent act has been committed, he must prove the fraud, even though he may have made this statement in an exception.

(2) The plaintiff should be compelled to prove the truth of an interrogatory which is made, that is, where it is alleged that a party who was interrogated in court answered that he was the sole heir; or if, having been interrogated, he is said to have remained silent, the same rule must be held to apply; and the blame must be placed not upon him who stated in his exception that he did not answer, but upon the plaintiff.

19. The Same, Disputations, Book VII.

It must be said, with reference to exceptions, that the defendant is required to perform the part of plaintiff, and he himself prove his exception, just as the plaintiff must prove his claim; for instance, where he pleads an exception on the ground of a contract entered into, he must show that the contract was actually made.

1. Where anyone who promised to appear in court alleges as a reason for not doing so that he has been absent on public business, or that some malicious act of his adversary prevented him from appearing, or his health, or a storm hindered him, he must prove it.

2. Where a party makes use of an exception on the ground that the appointment of the attorney of his adversary is not valid, because his adversary could not appoint, or be appointed an attorney, he must prove the truth of the exception which he has interposed.

3. The same rule will apply where suit is brought for a sum of money which is alleged to have been paid.

4. Again, where an exception is pleaded on the ground of a decision rendered; or because an oath is said to have been tendered with reference to the property for which suit now is brought, or because the matter in controversy has reference to a game of chance, the party who filed the exception must prove all these allegations.

(20) Julianus, Digest, Book XLIII.

Where anyone seizes a freeman by force, and keeps him in chains, he is most unworthy of the advantages enjoyed by a possessor, because it cannot be proved that, at the time that proceedings were first instituted, the man was free.

21. Marcianus, Institutes, Book VI.

I think that the better opinion is that he who brings the action, that is to say the legatee, must prove that the testator knew that the property bequeathed belonged, or was encumbered to another, and that the heir is not required to prove that it belonged to someone else, or was encumbered, because the necessity of proving his allegations always rests upon the plaintiff.

22. Ulpianus, Opinions, Book I.

He who says that he has changed his mind must prove it.

23. Marcianus, On the Hypothecary Formula.

It must be proved, before everything else, that it was agreed between the plaintiff and the debtor, that the property should be pledged or hypothecated. After the plaintiff has proved this, he must also establish the fact that the property belonged to the debtor at the time the pledge was agreed upon, or that the hypothecation was made with his consent.

(24) Modestinus, Rules, Book IV.

Where a promissory note has been cancelled, although the presumption is that the debtor has been released, still, he can lawfully be sued for the amount which the creditor can show by manifest evidence is still due to him.

25. Paulus, Questions, Book III.

Where a question arises with reference to money which is not due, who must prove this? The matter should be adjusted so that if he who is said to have received the property denies that the money is not owing, and he who paid it proves its payment by competent evidence, then he who denies absolutely that he received the money, if he wishes to be heard, must be compelled to furnish proof that the money was lawfully due to him; for it would be absurd if he who, in the beginning, denied that he had received the money, and afterwards was shown to have received it, should require proof from his adversary that it was not owing to him. If, however, in the first place, the plaintiff should acknowledge that he had received the money, but should assert that it was due to him, the presumption undoubtedly will lie in favor of the party who received it, for he who pays is never so negligent as to throw away his money without hesitation, and pay it when it is not due; and especially is this the case where the party who alleges that he paid what was not due is the diligent and careful head of a household, for it is incredible that a person of this kind should be so easily deceived. Therefore he who alleges that he has paid money which was not due will be required to produce evidence that the said money was paid through the fraud of the party who received it, or on account of some just cause of ignorance, and unless he shows this he will have no right to recover it.

1. Where, however, he who complains of the payment of money which was not due is a ward, a minor, or a woman, or, indeed, a man of full age but a soldier, or a cultivator of the soil and inexperienced in public business, or fond of a simple life and given to idleness; then he who receives the money must show that he actually did so, and that it was due and payable to him, and if he fails to do this he must refund it.

2. This only applies where the party who paid the money contends that the entire sum was not due. Where, however, he complains of the payment of only a portion, on the ground that only a part of the money paid was not due; or that it was due

in the beginning, but the debt was afterwards discharged, and he ignorantly paid it a second time; or that, being protected by an exception, he paid the money through mistake; he, himself, must, by all means, establish that he either paid more than was due, or that he paid money a second time through mistake, or that, being protected by an exception, he ignorantly paid the money; in accordance with the general rule which requires those to furnish proof who state that they have exceptions to offer, or who allege that they have paid the debt.

3. In all the instances which we have suggested, permission should be granted to him upon whom rests the burden of proof to tender the oath to his adversary, with reference to the truth of the matter, before tendering him the oath pro calumnia; so that the judge may regulate his decision according to the confidence which he has in the oath of the plaintiff, the right to the defendant to tender the oath back to his adversary being reserved.

4. This point relates to the payment of money which is not due. Where, however, a written promise to pay is said to have been made for money which is not due, and the terms of the instrument are indefinite, then the party in whose favor the note was executed will be compelled to prove that the sum mentioned in it is due to him, unless he who made the note has explicitly stated his reasons for doing so; for then he must abide by his admission, unless he is ready to show by conclusive documentary evidence that he made the promise to pay money which he did not owe.

(26) Papinianus, Questions, Book XX.

Procula, to whom a large sum of money was due from her brother under the terms of a trust, wished to set off this sum proportionately against his heirs after his death; and in opposition to this it was alleged that she had never demanded the money of her brother during his lifetime, but that she herself had paid him certain sums of money for various reasons growing out of accounts which they had with one another. The Divine Commodus, in deciding the case, did not admit the set-off, but held that she had tacitly released her brother from the execution of the trust.

27. Scaevola, Digest, Book XXXIII.

A man made a will, and bequeathed a lawful share of his estate to one who was only entitled to receive a certain amount, and he then provided as follows: "I give and bequeath one hundred aurei to Titius, which he has placed in my hands, but of which I have not given him any written evidence, because I have held all the fortune and property which he received from his mother in my possession without any note. Moreover, I desire that there should be delivered and paid to Titius a hundred and fifty aurei out of my estate, which I have received as the rent of land, being the proceeds of crops harvested and sold, as well as any sums shown on my books to have been received by Titius from his mother, and which I have appropriated to my own use." I ask whether Titius can collect this money. The answer was that if Titius can prove that the property had come into the hands of the testator in accordance with the above-mentioned statement, he can do so; for it is held that in a case where a party is not entitled to receive more than a certain amount by a legacy, such provisions are added to a will in violation of law.

28. Labeo, Epitomes of Probabilities, by Paulus, Book VII.

Where it is the duty of an arbiter to decide a case, should he inquire whether a memorandum of the labor performed exists, or whether anyone remembers that the labor has been performed? Paulus says that when inquiry is made in a case of arbitration, as to whether a memorandum of the labor performed is in existence or not, it ought not to be asked whether anyone remembers the time, or under what consul the work was done, but whether it can be proved in any way whatsoever when it was done. And this should be accomplished, as the Greeks are accustomed to state, in a general way, for it cannot be retained in the memory that the work has been done; for example, within a certain year, since, in the meantime, no one will probably remember under what consuls it was performed. But where the opinion of all persons is that they did not hear of the work being done, or see it, or learn of it from any who might have seen it, or heard of it, and, no matter how far back one may go, no memorandum of the work performed can be found; this will be sufficient.

(29) Scaevola, Digest, Book IX.

The Emperors Antoninus and Verus stated in a Rescript to Claudius Apollinaris the following, namely: "It is decreed that proofs given with reference to children shall not consist of the mere statements of witnesses, but also of letters which are alleged to have been sent to wives, if their authenticity is established, and they can be introduced as documentary evidence."

1. A wife, who had been repudiated while pregnant, brought forth a son during the absence of her husband; and, in the course of the proceedings instituted in consequence, confessed that the child was illegitimate. The inquiry arose whether the son was under the control of his father, and if when his mother died intestate, he could enter upon her estate by order of his father, or whether the confession made by his angry mother would prejudice his rights. The answer was that, in cases of this kind an opportunity always existed for ascertaining the truth.

(30) Labeo, Opinions, Book I.

Labeo's opinion given to Festus was that a female slave could not offer, as proof of the freedom which she claimed, either a trust left to her by will, or the fact that provision for her maintenance had been bequeathed to her as the nurse of the testator.

31. The Same, to Mactorius Sabinus, Book II.

The mention of money in a note, which is alleged to be due for some other reason, does not possess the force of an obligation.

Tit. 4. Concerning the authenticity of instruments and their loss.

(1) Paulus, Sentences, Book IV.

All those things by means of which legal proceedings can be instituted should be classed under the head of instruments, and therefore evidence, as well as persons, are placed in that category.

2. The Same, Opinions, Book V.

Where anyone is sued by the Treasury, this must be done, not by means of an extract or the copy of any written document, but on the original itself, so that the truth of the contract may be established. It is not proper that a forged document should have any force or effect in court.

3. The Same, Opinions, Book III.

Paulus stated that: "An obligation should not be antedated, but the parties who have agreed to this are not considered to be guilty of forgery, since the act was performed in the presence and with the consent of the parties, and the debtor is guilty of a greater offence than the creditor."

4. Gaius, On the Hypothecary Formula.

Where property is hypothecated, it does not matter in what terms this may be effected, as in the case in those obligations which are contracted by consent. Therefore, if it is agreed that property shall be hypothecated without this being done in writing, and this can be proved, the property with reference to which the agreement was made will be encumbered; for written instruments are drawn up in these matters in order that what has been agreed upon may be more easily established. The transaction will be valid, however, without them, if the evidence is forthcoming; just as marriage is valid where testimony exists without any written instruments having been executed.

5. Callistratus, Questions, Book II.

Where a transaction shows that it has actually been concluded without any documentary evidence, it will be none the less valid because no written instrument with reference to it exists.

6. Ulpianus, On the Edict, Book L.

Where a question arises with reference to the deposit of a will, and there is some doubt with whom this should be done, we prefer that it should always be left with an old, rather than with a young person, with one of high rather than with one of inferior rank, with a man rather than with a woman, and with a freeborn person rather than with a freedman.

Tit. 5. Concerning witnesses.

(1) Arcadius, also called Charisius, On Witnesses.

The employment of witnesses is frequent and necessary, and the testimony of those whose integrity is established should especially be taken.

1. Witnesses can also be produced not only in criminal cases, but also in actions involving money, in accordance with the circumstances, and those can give evidence who are not forbidden to do so, or are excused from testifying by any law.

2. Although a considerable number of witnesses is prescribed by certain laws, still, according to the Constitutions of the Emperors, this requirement is confined to a sufficient number of the same, in order that the judges may regulate it, and permit

only that number of witnesses to be called which they deem necessary, lest a superfluous multitude may, through unrestricted power, be summoned for the purpose of annoying the parties to the suit.

(2) Modestinus, Rules, Book VIII.

The rank, the integrity, the manners, and the gravity of witnesses must be taken into consideration, and therefore those who make contradictory statements, or who hesitate while giving their evidence, should not be heard.

3. Callistratus, Concerning Judicial Inquiries, Book IV.

The integrity of witnesses should be carefully investigated, and in consideration of their personal characteristics, attention should be, in the first place, paid to their rank; as to whether the witness is a Decurion or a plebeian; whether his life is honorable and without blame, or whether he has been branded with infamy and is liable to censure; whether he is rich or poor, lest he may readily swear falsely for the purpose of gain; whether he is an enemy to him against whom he testifies, or whether he is a friend to him in whose favor he gives his evidence. For if the witness is free from suspicion, either because his personal character is beyond reproach, for the reason that he is neither influenced by the expectation of gain, nor by any inducements of favor or enmity, he will be competent. Therefore, the Divine Hadrian stated in a Rescript addressed to Vivius Verus, the Governor of Cilicia, that he who hears a case has the best means of judging how much confidence should be reposed in witnesses. The following are the terms of the Rescript : "You are best qualified to ascertain how much faith should be placed in witnesses, who they are, what is their rank and reputation, whether they seem to speak sincerely, whether or not they have agreed upon and planned the same statements together, and whether they, without hesitation, return suitable answers to the questions put to them."

1. Another Rescript of the same Emperor, addressed to Valerius Verus, on the subject of ascertaining the confidence to be placed in witnesses, is extant, and is in the following words: "It cannot be laid down with precision what evidence will be sufficient for the proof of any matter, just as it is not always essential to establish the existence of any fact by means of public documents, although this is frequently done. Otherwise, the number of witnesses, as well as their rank and authority, and their general reputation, would tend to confirm the proof of the subject under investigation. "I can only say to you in general terms, that a judicial inquiry should not be confined merely to one kind of evidence, but that it is necessary for you to form your opinion as to what you believe to have been proved, or what you may think has not been satisfactorily established, through the exercise of your own judgment."

2. The Divine Hadrian also stated in a Rescript to Julius Rufinus, Proconsul of Macedonia, that he must pay more attention to the witnesses than to their evidence. The words of the Rescript on this point are as follows: "Alexander accused Aper of certain crimes before me, but he did not prove them, or produce any witnesses; but he desired to use evidence which I am unwilling to admit, for I am accustomed to examine witnesses, and I have sent him back to the Governor of the province that he may make inquiry with reference to the credibility of the witnesses, and unless he proves what he alleges, he shall be sent into exile."

3. The same Emperor stated the following in a Rescript to Gabinius Maximus: "The weight to be attached to the oral evidence of witnesses who are present is one thing, and that of written testimony which is to be read is another. Therefore deliberate carefully whether you desire to retain them, and if you do, allow them their costs."

4. It is proved by the Lex Julia relating to violence, that those shall not be permitted to give testimony against a defendant who has been freed by him or by his father; or who have not yet arrived at puberty; or anyone who has been condemned for a public crime, and has not been restored to his former condition, or who is in chains, or in prison, or has hired himself out to fight with wild beasts; or any woman who openly prostitutes herself, or has already done so; or anyone who has been sentenced or convicted of having received money for giving or withholding testimony. For, indeed, certain persons should not be allowed to testify on account of the reverence due to their position; others on account of the unreliability of their judgment; and still others because of the notorious infamy of their lives.

5. Witnesses should not hastily be summoned from a long distance, and still less should soldiers be called away from their standards or their stations for the purpose of giving evidence; and this the Divine Hadrian stated in a Rescript. The Divine Brothers also stated in a Rescript that: "With reference to the summoning of witnesses, the judge should carefully ascertain what is the custom in the province over which he presides; for if it should be proved that witnesses are frequently summoned to another city for the purpose of testifying, there is no doubt that those can be summoned whom the judge may decide are necessary to be called in the case."

4. Paulus, On the Lex Julia et Papia, Book II.

It is provided by the Lex Julia having reference to public prosecutions, that a man, if unwilling, cannot be compelled to give testimony in court against his father-in-law, his son-in-law, his step-father, his stepson, his cousin, whether male or female, his cousin's child, or any of those who are related in a nearer degree. Nor can the freedman of anyone, or of his children, his parents, his or her wife or husband, be permitted to testify against him, if he is accused. The same rule applies to a patron, and a patroness, for neither of them can be compelled to give testimony against their freedman, nor a freedman against his patron.

5. Gaius, On the Lex Julia et Papia, Book IV.

In the laws where the exception is made that neither a son-in-law nor a father-in-law, if unwilling, can be compelled to give testimony; it is held that the betrothed of the daughter is included in the term "son-in-law," and also that the father of the betrothed woman is included in the term "father-in-law."

6. Licinius Rufinus, Rules, Book II.

Those witnesses are not considered to be competent who can be commanded to testify.

(7) Modestinus, Rules, Book III.

The evidence of a slave must be believed when there is no other way of ascertaining the truth.

8. Scaevola, Rules, Book IV.

Old men, invalids, soldiers, magistrates who are absent on business for the State, and such persons as are forbidden to appear, cannot be compelled to testify, if unwilling to do so.

9. Paulus, On Sabinus, Book I.

A father is not a competent witness for his son, nor a son for his father.

10. Pomponius, On Sabinus, Book I.

No one is held to be a competent witness in his own case.

11. The Same, Decrees, Book XXXIII.

A party who has not been summoned as a witness is allowed to testify for the purpose of proving a transaction.

12. Ulpianus, On the Edict, Book XXXVII.

Where the number of witnesses is not specified by law, two are sufficient, for the term "several" is embraced in the number two.

(13) Papinianus, On Adultery, Book I.

I know that the question has arisen whether those who have been convicted of calumny in public trials can testify in a public prosecution. They are not, however, forbidden to do so by the Lex Remmia; and the Lex Julia relating to violence, extortion, and peculation, does not prohibit such persons from giving evidence, nevertheless, what is omitted by the laws should not be omitted by the conscientious judge, whose duty it is to carefully weigh the credibility of the witness and determine whether he gives his testimony as a man of integrity should do.

14. The Same, On Adultery.

I am aware that it has also been discussed whether one who has been convicted of adultery can give evidence for the purpose of proving a will; and it is clear that he is justly forbidden from testifying in court. Therefore I think that a will which must be proved by a witness of this kind is not valid, either by the Civil Law, or by the Praetorian Law which follows it; so that neither an estate can be entered upon, nor the possession of the property of the deceased be granted on such testimony.

15. Paulus, Sentences, Book II.

A person who has been convicted of extortion cannot testify in the case of a will, or in a judicial proceeding.

(1) For an hermaphrodite to be qualified to testify in a case of a will it must be proved which sex is predominant.

16. The Same, Sentences, Book V.

Those who testify falsely, or give conflicting evidence, or betray both sides, can be punished by competent judges.

17. Ulpianus, Rules.

A father, and a son who is under his control, and also two brothers, subject to the authority of the same father, can be witnesses in the case of a will, or in the same transaction; since there is nothing to prevent several witnesses belonging to one household from testifying in a matter in which another party is interested.

(18) Paulus, On Adultery, Book II.

Since the Lex Julia de Adulteriis prohibits a woman who has been convicted of adultery from testifying, it follows that even women have the right to give evidence in court.

19. Ulpianus, On the Office of Proconsul, Book VIII.

Farmers of the revenue cannot be compelled to testify; nor can anyone who has not absented himself to avoid giving testimony; nor anyone who may be employed in furnishing provisions to the army.

(1) Nor can wards be required to testify.

20. Venuleius, On Public Prosecutions, Book II.

An accuser should not call as a witness one who has been convicted of a crime, or who is under twenty years of age.

(21) Arcadius, also called Charisius, On Witnesses.

A person who has been convicted of having written a libellous poem is incompetent to testify.

1. It is also undeniable that, where the case demands it, not only private individuals, but even magistrates, if they are present, can be forced to testify. The Senate also decreed that a Praetor must also give his evidence in a case of adultery.

2. Where the circumstances are such that we are compelled to accept a gladiator, or some person of this kind as a witness, his evidence is not to be believed, unless he is subjected to torture.

3. When all the witnesses are of equal integrity and reputation, and the nature of the transaction, as well as the opinion of the court, coincides with their assertions, all their testimony should be accepted. Where, however, some of them make statements different from those made by the others, even the smaller number of them may be believed. Moreover, if the evidence corresponds with the nature of the transaction, and no suspicion of either hostility or favor exists, the judge must confirm the impressions of his mind by the arguments and testimony which are most applicable to the case, and which he ascertains to be nearest to the truth. For it is not necessary to take into consideration the number of the witnesses, but rather their sincerity, as well as such evidence as appears to be more illuminated with the light of truth.

22. Venuleius, On the Office of Proconsul, Book II.

The magistrates of every district should be careful to afford facilities to all who wish to make wills, and themselves be witnesses and sign wills with others, by means of which matters may be more easily explained, and the proof of facts be secure.

(23) The Same, On Public Prosecutions, Book I.

A witness cannot be produced against a defendant who has already given evidence against him.

24. Paulus, Sentences, Book V.

It has been decided that witnesses whom an accuser brings from his own house shall not be examined.

(25) Arcadius, also called Charisius, On Witnesses.

It is provided by the Imperial Mandates that Governors shall see that patrons do not testify in cases which they are conducting; and this rule must also be observed in the case of those who are transacting the business of others.

Tit. 6. Concerning ignorance of law and pact.

1. Paulus, On the Edict, Book XLIV. Ignorance is either of fact or of law.

1. For where anyone is not aware that he to the possession of whose property he is entitled is dead, time does not run against him. Where, indeed, he is aware that his relative is dead, but he does not know that his estate belongs to him on account of his being the next of kin, or, where he is aware that he has been appointed an heir, but does not know that the Praetor grants the possession of the property of a deceased person to those who have been appointed his heirs; time will run against him because he is mistaken with respect to the law. The same rule applies where the brother of the deceased thinks that his mother has the preference.

2. If anyone does not know that he is related to the deceased, sometimes he is mistaken concerning the law, and sometimes with reference to the fact; for if he is aware that he is free, and who his parents were, but does not know that he is entitled to the rights of relationship, he is mistaken as to the law. Where anyone who is a foundling does not know who his parents are, and serves another as a slave, thinking that he himself is a slave, he is mistaken rather as to the fact than as to the law.

3. Moreover, where anyone knows that another is entitled to the possession of the property of an estate, but does not know that the time during which he should have taken possession of the same has elapsed, he is mistaken as to the fact. The same rule applies where he thinks that he has obtained possession of the property. Where, however, he knows that he has not claimed the estate, and that he has allowed the time to elapse, but is ignorant that he is entitled to the possession of the property on the ground of succession, time will run against him because he is mistaken with respect to the law.

4. We hold the same where a man is appointed heir to an entire estate, but does not think that he has a right to demand possession of the same before the will is opened; but if he is ignorant that there is a will, he will be mistaken with reference to the fact.

2. Neratius, Parchments, Book V.

Error in law should not, in every instance, be considered to correspond with ignorance of the fact; since the law can, and should be definitely settled, but the interpretation of the fact very frequently deceives even the wisest men.

3. Pomponius, On Sabinus, Book III.

There is a great deal of difference whether anyone is not informed regarding the case and acts of another, or whether he is ignorant of the law which affects himself.

1. Cassius states that Sabinus holds that it should be understood that ignorance, in this instance, does not refer to a person of abandoned character, or to one who, through negligence, thinks himself secure.

4. The Same, On Sabinus, Book XIII.

It is denied that ignorance of the law is of any advantage in usucaption, but it is established that ignorance of fact is a benefit.

5. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book II.

It seems to be most unjust that knowledge should injure another rather than its possessor, or that the ignorance of one person should profit another.

6. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book XVIII.

Neither gross ignorance of the facts should be tolerated, nor scrupulous inquiry be exacted, but such knowledge should be demanded that neither excessive negligence, too great unconcern, nor the inquisitiveness that characterizes informers may be exhibited.

7. Papinianus, Questions, Book XIX.

Ignorance of the law is not advantageous to those who desire to acquire it, but it does not injure those who demand their rights.

8. The Same, Definitions, Book I.

An error of fact does not, indeed, prejudice the rights of men where they seek to obtain property, or to avoid losing it; and ignorance of the law is no advantage, even to women, when they attempt to acquire it. A mistake in law, however, does not injure any person in an attempt to avoid the loss of property.

9. Paulus, On Ignorance of Law and Fact.

The ordinary rule is, that ignorance of law injures anyone, but ignorance of fact does not. Therefore, let us examine to what instances this rule is applicable, for it may be stated, in the first place, that minors under twenty-five years of age are permitted to be ignorant of the law; and this also is held with respect to women in certain cases, on account of the weakness of the sex; hence, so long as no crime has been committed, but only ignorance of the law is involved, their rights are not prejudiced. On the same principle, if a minor under the age of twenty-five lends money to a son under his father's control, relief is granted him, just as if he had not lent the money to a son subject to paternal authority.

(1) Where a son under paternal control, who is a soldier, is appointed heir by a comrade-in-arms, and does not know that he can enter upon the estate without the permission of his father, he can ignore the law in accordance with the Imperial Constitution; and therefore the time prescribed for the acceptance of the estate does not run against him.

(2) Ignorance of the fact, however, does not injure anyone unless he should be guilty of gross negligence; for example, what if every one in the town knew what he alone does not? Labeo very properly says that neither the knowledge of the most inquisitive, or the most negligent man, should be understood to be meant, but that of him who can obtain it by diligent inquiry.

(3) Labeo, however, thinks that ignorance of the law ought not to be considered excusable unless the party should not have access to a magistrate, or is not intelligent enough to easily ascertain that ignorance of the law is a detriment to him, which is very rarely the case.

(4) Where anyone does not know that the vendor is the owner of the property sold, more attention should be paid to the transaction itself than to the opinion of the purchaser; and therefore, although he may believe that he bought the property from someone who was not its owner, still, if it is delivered to him by the owner, it will belong to him.

(5) Where a party who is ignorant of the law does not avail himself of the Lex Falcidia, a Rescript of the Divine Pius says that his rights will be prejudiced. Moreover, the Emperors Severus and Antoninus stated the following in a Rescript, namely: "Where, in discharging a trust, money is paid which is not due, it cannot be recovered, unless it was paid by mistake. Wherefore, the heirs of Cargilianus, when they paid over money left by will for the purpose of building an aqueduct for the Republic of Cirta, not only did not require the bonds which are usually executed to compel the repayment by municipalities of any excess which they might receive above what was permitted by the Lex Falcidia; but they even stipulated that the said sum of money should not be applied to any other purpose, and knowingly and deliberately suffered the said money to be used for the construction of the aqueduct, hence they had no right to demand that anything should be returned to them by the Republic of Cirta, on the ground that they paid more than was due; since there would be injustice on both sides, for the money to be recovered which had been given for the purpose of building an aqueduct, and for the Republic to be compelled to pay out of the funds belonging to it for a work which entirely represented the glory derived from the liberality of another. "If, however, the heirs thought that the claim for the recovery of said money was well founded, for the reason that they failed, through lack of information, to profit by the provisions of the Lex Falcidia, they should know that ignorance of fact would be of advantage to them, but ignorance of law would not; and that relief is granted, not to fools, but to those who are honestly mistaken with reference to the facts." Although municipalities are mentioned in this Rescript, still, the same rule should be observed with reference to all kinds of persons. And while, in the case stated, mention is made of money left for the purpose of constructing an aqueduct, in this instance alone it must be held that an action for its recovery will not lie, for the beginning of this constitution is of general application, as it shows that if, through mistake, the trust was not discharged, any money paid which is not due cannot be recovered. Moreover, that section is also of general application which sets forth that parties are not entitled to recover who, through ignorance of the law, did not avail themselves of the benefit of the Lex Falcidia; and,

according to this, it can be stated that if money which was left in trust and had been paid, had not been left for some specified purpose, even though it had not been expended but remained in the hands of the person to whom it was paid, an action to recover it will not lie.

10. Papinianus, Opinions, Book VI.

Youths who have not arrived at puberty and act without the authority of their guardians are not considered to know anything.

Book XXIII

1. Concerning betrothals.

2. Concerning the ceremony of marriage.

3. Concerning the law of dowry.

4. Concerning dotal agreements.

5. Concerning land given by way of dowry.

Tit. 1. Concerning betrothals.

Florentinus, Institutes, Book III.

A betrothal is the mention and promise of a marriage to be celebrated hereafter.

(1) Ulpianus, On Betrothals.

"Betrothal" is derived from the word "promise," for it is customary among the ancients to stipulate and promise wives to one another.

2. Florentinus, Institutes, Book III.

From this source the term betrothed, applicable to both sexes, is derived.

3. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXV.

Mere consent is sufficient to contract a betrothal.

(1) It is settled that parties who are absent can be betrothed, and this takes place every day. 5. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

Provided that the absent parties are aware of the betrothal, or that they subsequently ratify it. 6. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

If the guardians of a girl send a notice of the termination of a betrothal, I do not think that this will be sufficient to destroy the expectation of marriage, any more than it would be sufficient, of itself, to establish it; unless all this is done with the consent of the girl.

4. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

In case of a betrothal, it makes no difference whether witnesses are present, or whether the party makes a verbal promise.

0. In betrothals, the acquiescence of those persons who must consent to the marriage is required. Julianus says that the father is always understood to consent, unless it is clear that he refuses to do so.

(1) Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

It is perfectly evident that insanity is an impediment to betrothal, but if it occurs afterwards, it will not annul it.

6. Ulpianus, On the Edict, Book XXXV.

Inquiry is made by Julianus whether a marriage contracted before the twelfth year takes the place of a betrothal. I have always approved the opinion of Labeo, who held that if a betrothal had preceded a marriage, it would still continue to exist, even after the girl had begun to live with her husband; but if it had not been contracted previously, and the girl had been brought to the house of her husband, the betrothal could not be considered to have been made. Papinianus also concurs in this opinion.

(1) The Same, Disputations, Book III.

Where a daughter is under the control of her father, he can send a notice to her affianced, annulling the betrothal; but if she has been emancipated, he can neither do this, nor bring an action for property given by way of dowry, because the daughter herself, by marriage, constitutes the dowry, and extinguishes the right to recover the same which results from the fact that the marriage has not been consummated; unless it may suggest that the father gave the dowry in behalf of his emancipated daughter, under the condition that if he should not consent to the marriage, and, indeed, whether the marriage was contracted or not, he could recover what he gave; he will then be entitled to a personal action for its recovery.

7. Julianus, Digest, Book XVI.

A betrothal, like a marriage, is made with the consent of the contracting parties, and therefore, as in the case of marriage, a son under paternal control must agree to it.

0. Ulpianus, On Betrothals.

A girl who evidently does not resist the will of her father is understood to give her consent. A daughter is only permitted to refuse to consent to her father's wishes, where he selects someone for her husband who is unworthy on account of his habits or who is of infamous character.

9. Paulus, On the Edict, Book V.

Where a son under paternal control refuses his consent, a betrothal cannot take place, so far as he is concerned.

0. Modestinus, Differences, Book IV.

In contracting a betrothal, there is no limit to the age of the parties, as is the case in marriage. Wherefore, a betrothal can be made at a very early age, provided what is being done is understood by both persons, that is to say, where they are not under seven years of age.

23. The Same, Selected Cases.

A guardian cannot himself marry his own ward, nor can he unite her in marriage with his son. It must be noted, however, that although we are treating of marriage, this rule also applies to betrothals.

23. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

A Rescript of the Emperors Antoninus and Commodus which forbade Senators to marry certain persons, did not mention anything with reference to betrothals; still, it is properly held that betrothals made under such conditions are void by operation of law; in order to supply what is lacking in the Rescript.

23. Gaius, On the Lex Julia et Papia, Book I.

Just and necessary reasons often exist for protracting a betrothal, for one, two, three, or four years, and even for a longer time; as, for instance, the illness of either of the parties, the death of their parents, accusations of capital crimes, or long journeys made through necessity.

14. Ulpianus, On the Edict, Book VI.

It makes little difference, in the contracting of betrothals, whether this is done by the parties in the presence of one another, or by means of an intermediary, or in writing, or in some other way; and very frequently the conditions of marriages are settled by the agency of others than those chiefly interested.

Tit. 2. Concerning the ceremony of marriage.

0. Modestinus, Rules, Book I.

Marriage is the union of a man and a woman, forming an association during their entire lives, and involving the common enjoyment of divine and human privileges.

(23) Paulus, On the Edict, Book XXXV.

Marriage cannot take place unless all the parties consent, that is to say those who are united, as well as those under whose authority they are.

16. The Same, On Sabinus, Book I.

If I have a grandson derived from one of my sons, and a granddaughter derived from another, under my control, Pomponius says that my consent will be sufficient to enable marriage to be contracted between them; which is correct.

(1) Pomponius, On Sabinus, Book III.

Where a girl under twelve years of age is married, she will not be a lawful wife until she has reached that age while living with her husband.

0. The Same, On Sabinus, Book IV.

It is settled that a woman can be married to a man who is absent either by means of a letter, or through a messenger, if she is afterwards conducted to his house. If she remains absent, however, she cannot be married, either by letter or by messenger; for she must be brought, not to her own house, but to that of her husband, since this is, as it were, the domicile of matrimony.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXV.

Finally Cinna says that, where a man marries a woman who is absent and then, returning from a banquet on the other side of the Tiber, loses his life; it is held that his wife should mourn for him.

2. Paulus, On the Lex Falcidia.

Therefore, it could happen in this instance that a virgin might be entitled to her dowry and an action to recover the same.

3. Pomponius, On Sabinus, Book V.

A freedman cannot marry either his mother or his sister, who has been liberated from slavery, because the rule forbidding this is founded upon good morals and not upon law.

4. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVI.

Where a grandfather is insane and his grandson wishes to marry, the consent of his father will be absolutely necessary; but if his father should be insane, the consent of his grandfather will be sufficient, if the latter is of sound mind.

5. A son can marry if his father is in the hands of the enemy, and does not return within three years.

10. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

It is doubtful what course to pursue where the father is absent, and it is not known where he is, or even whether he is still alive. If three years should elapse from the time when the father's whereabouts or whether he was living began to be unknown, his children of both sexes will not be prevented from legally contracting marriage.

6. Julianus, Digest, Book LXIII.

Where the child of a man who is in captivity or who is absent marries before the three years of captivity or absence have elapsed, I think that the marriage will be legally contracted; provided that either the son or the daughter should marry a person whose condition will certainly not be offensive to the father.

7. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVI.

If I have a wife, and, after having been repudiated by me, she marries Seius, whom I subsequently adopt, the marriage is not incestuous.

8. A legal marriage cannot be contracted between me and a woman betrothed to my father, although she cannot properly be said to be my stepmother.

9. On the other hand, a woman who is betrothed to me cannot marry my father, although she cannot properly be called his daughter-in-law.

10. If my wife, after having been divorced, should marry another man, and have a daughter by him, Julianus thinks that the latter is not my stepdaughter, still, I must not marry her.

11. I can marry the daughter of my adopted sister, for she is not my relative, as no one becomes an uncle by adoption. Those relationships are only formed by adoption which are legitimate, that is to say, which possess the rights of agnation. On the same principle, I can marry the sister of my adoptive father, if she was not born of the same mother as he.

12. The Same, On Sabinus, Book XXXV.

Where a patroness is so degraded that she even thinks that marriage with her freedman is honorable, it should not be prohibited by a judge to whom application is made to prevent it.

13. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

Where an adopted son is emancipated, he cannot marry the widow of his adoptive father, because she occupies the position of a stepmother.

14. The same rule applies where anyone adopts a son, for he cannot marry his widow, as she occupies the position of a daughter-in-law even after the emancipation of his son.

15. Servile relationships must also be taken into consideration under this head; hence a slave who is manumitted cannot marry his mother, and the same rule applies to the case of a sister and her daughter. On the other hand, it must be said that a father cannot marry his daughter, if both of them have been manumitted, even though it is doubtful whether the alleged father is her parent. Wherefore, a natural father cannot legally marry his daughter born out of wedlock, since, in contracting marriage, natural law and modesty must be considered, for it is contrary to modesty for a man to marry his own daughter.

16. The same rule that is applicable to servile blood-relationship must also be observed in cases of servile affinity; as, for example, I cannot marry a woman with whom my father lived in concubinage, for she occupies, to some extent, the position of a stepmother; and, on the other hand, a father cannot marry a woman who lived in concubinage with his son, because she occupies, as it were, the position of a daughter-in-law. Neither can anyone marry the mother of a woman with whom he lived in slavery, since she is, so to speak, his mother-in-law; and as servile cognation is recognized, why should not affinity be governed by the same rule? Where any doubt exists, it is always better and more decent to avoid marriages of this kind.

17. Now let us see what is the meaning of the terms stepmother, stepdaughter, mother-in-law, and daughter-in-law, in order that we may ascertain whom it is illegal to marry. Certain authorities understand a stepmother to be the wife of the father, a daughter-in-law the wife of the son, and a stepdaughter the child of the wife by a former husband. So far, however, as the present subject is concerned, it is more correct to hold that a man cannot marry the wife of his grandfather, or his great-grandmother, therefore there are two, or even several, stepmothers whom he cannot marry. This is not to be wondered at, for an adopted son cannot marry the widow of his natural, or adoptive father. Where his father has had several wives, he cannot marry any of them. Therefore the term "mother-in-law" not only applies to the mother of my wife, but also to her grandmother, and great-grandmother, and I cannot marry either of them. The term "daughter-in-law" is not only applicable to the wife of a son, but also to the wife of a grandson, and great-grandson, although certain authorities designate these as grand-daughters-in-law. A stepdaughter is understood to be not only the daughter of my wife, but also to refer to her granddaughter and great-granddaughter; and I can marry none of them. Augustus decided that I cannot marry a woman whose mother has been betrothed to me, for she has occupied the position of my mother-in-law.

18. Papinianus, Opinions, Book IV.

A man cannot marry the former wife of his stepson, nor can a woman marry a man who was formerly the husband of her stepdaughter.

19. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

It is provided by a Rescript of the Divine Marcus that, if the daughter of a Senator should marry a freedman, the marriage will be void; and this was followed by a Decree of the Senate to the same effect.

20. A son should consent to the marriage of the grandson, but where the granddaughter is to be married, the consent and authority of the grandfather will be sufficient.

21. Insanity prevents the contraction of marriage, because consent is necessary; but it does not annul it after it has been legally contracted.

22. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Where the relationship of brother and sister has been acquired by adoption, it will be an impediment to their marriage while the adoption lasts; therefore I can marry a girl whom my father adopted and afterwards emancipated. We can also be united in matrimony if I have been emancipated, and my father has retained her under his control.

23. Hence, a man wishing to adopt his son-in-law was advised to emancipate his daughter; and, in like manner, one who wishes to adopt his daughter-in-law is advised to emancipate his son.

24. We also forbid anyone to marry his paternal or maternal aunt, or his paternal or maternal great-aunt; although the former are related to him in the fourth degree. We also forbid a man to marry his paternal aunt and great-aunt even though they are connected with us by adoption.

25. Julianus, Digest, Book XVI.

Marriage contracted between these persons is not legal, unless the relatives consent to it.

26. Marcianus, Institutes, Book XVI.

In the Thirty-fifth Section of the Lex Julia, persons who wrongfully prevent their children, who are subject to their authority, to marry, or who refuse to endow them, are compelled by the Proconsuls or Governors of provinces, under a Constitution of the Divine Severus and Antoninus, to marry or endow their said children. They are also held to prevent their marriage where they do not seek to promote it.

27. Paulus, On the Rescript of the Divine Severus and Commodus.

It must be remembered that it is not one of the functions of a curator to see that his ward is married, or not; because his duties only relate to the transaction of business. This Severus and Antoninus stated in a Rescript in the following words: "It is the duty of a curator to manage the affairs of his ward, but the ward can marry, or not, as she pleases."

28. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book III. A son under paternal control cannot be forced to marry.

29. Celsus, Digest, Book XV.

Where a son, being compelled by his father, marries a woman whom he would not have married if he had been left to the exercise of his own free will, the marriage will, nevertheless, legally be contracted; because it was not solemnized against the consent of the parties, and the son is held to have preferred to take this course.

30. The Same, Digest, Book XXX.

It is provided by the Lex Papia that all freeborn men, except Senators and their children, can marry freedwomen.

31. Modestinus, Rules, Book I.

Where a man lives with a free woman, it is not considered concubinage but genuine matrimony, if she does not acquire gain by means of her body.

32. The Same, Rules, Book II.

A son who has been emancipated can marry without the consent of his father, and any son that he may have will be his heir.

33. The Same, Opinions, Book V.

Modestinus says that women accused of adultery cannot marry during the lifetime of their husbands, even before they have been convicted.

34. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

Where a man of Senatorial rank has as a wife a woman who has been manumitted, although, in the meantime, she may not legally be his wife, still, she occupies such a position that if he should lose his rank she will become his wife.

35. Marcianus, Institutes, Book X.

A patron cannot marry his freedwoman against her consent.

36. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

It is stated that Ateius Capito, during his consulate, issued a decree of this kind. It must be observed, however, that this rule does not apply where a patron emancipated a female slave in order to marry her.

37. Gaius, On the Lex Julia et Papia, Book II. A pretended marriage is of no force or effect.

38. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book VI.

Where a Senator is permitted to marry a freedwoman by the consent of the Emperor, she will be his lawful wife.

39. Marcellus, On the Lex Julia et Papia, Book I.

It should be noted that where a freedman gives himself to be adopted by a man who is born free, although he obtains the rights of a freeborn person in the adoptive family, being a freedman, still, he will not be permitted to contract marriage with the daughter of a Senator.

40. The Same, On the Lex Julia et Papia, Book III.

Many authorities hold that when a woman, after separation, returns to her husband, this is the same marriage. I assent to this opinion, provided they are reconciled before a long time has elapsed, and neither of them has married anyone in the meantime, and especially if the husband has not returned the dowry.

41. Papinianus, Opinions, Book IV.

Where a general commission has been given to a man by someone to seek a husband for his daughter, this is not sufficient ground for the conclusion of a marriage. Therefore it is necessary that the person selected should be introduced to the father, and that he should consent to the marriage, in order for it to be legally contracted.

42. Where a man has accused his wife of adultery in accordance with his right as a husband, he is not forbidden, after the annulment of the marriage, to marry again. If, however, he does not accuse his wife as her husband, it will be held that the marriage which has been contracted will remain valid.

43. Marriage can be contracted between stepchildren, even though they have a common brother, the issue of the new marriage of their parents.

44. Where the daughter of a Senator marries a freedman, this unfortunate act of her father does not render her a wife, for children should not be deprived of their rank on account of an offence of their parent.

45. The Same, Opinions, Book VI.

A son under paternal control, who is a soldier, cannot contract matrimony without the consent of his father.

46. Paulus, Questions, Book V.

A guardian or a curator cannot marry a grown woman who is committed to his care, unless she has been betrothed to, or intended for him by her father, or where the marriage takes place in accordance with some condition mentioned in his will.

47. The Same, Opinions, Book VII.

The freedman of a curator must be prevented from marrying the ward of the latter.

48. The Same, Sentences, Book II.

While anyone is discharging the duties of an office in a province, he cannot marry a woman who has either been born or resides therein, although he is not forbidden to betroth himself to her; but if, after his term of office has expired, the woman refuses to marry him, she can do so, after having returned any nuptial gifts which she may have received.

49. Where anyone discharges the duties of an office, he can marry a woman to whom he has previously been betrothed, if the dowry given is not about to be confiscated.

50. He who exercises a public office in a province is not prevented from marrying his daughters there, and bestowing dowries upon them.

51. The Same, On Plautius, Book VI.

I cannot marry the granddaughter of my sister, because I stand in the relation of a parent to her.

52. If anyone should take as a wife a woman whom he is forbidden by good morals to marry, he is said to commit incest.

53. Pomponius, On Plautius, Book IV.

Aristo gave it as his opinion that a man could not marry the daughter of his stepdaughter, any more than he could his stepdaughter herself.

54. Marcellus, Digest, Book XXVI.

It is understood that disgrace attaches to those women who live unchastely, and earn money by prostitution, even if they do not do so openly.

55. If a woman should live in concubinage with someone besides her patron, I say that she does not possess the virtue of the mother of a family.

56. Modestinus, On the Rite of Marriage.

In unions of the sexes, it should always be considered not only what is legal, but also what is decent.

57. If the daughter, granddaughter, or great-granddaughter of a Senator should marry a freedman, or a man who practices the profession of an actor, or whose father or mother did so, the marriage will be void.

58. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book I.

We hold that a woman openly practices prostitution, not only where she does so in a house of ill-fame, but also if she is accustomed to do this in taverns, or in other places where she manifests no regard for her modesty.

59. We understand the word "openly" to mean indiscriminately, that is to say, without choice, and not if she commits adultery or fornication, but where she sustains the role of a prostitute.

60. Moreover, where a woman, having accepted money, has intercourse with only one or two persons, she is not considered to have openly prostituted herself.

61. Octavenus, however, says very properly that where a woman publicly prostitutes herself without doing so for money, she should be classed as a harlot.

62. The law brands with infamy not only a woman who practices prostitution, but also one who has formerly done so, even though she has ceased to act in this manner; for the disgrace is not removed even if the practice is subsequently discontinued.

63. A woman is not to be excused who leads a vicious life under the pretext of poverty.

64. The occupation of a pander is not less disgraceful than the practice of prostitution.

65. We designate those women as procuresses who prostitute other women for money.

66. We understand the term "procuress" to mean a woman who lives this kind of a life on account of another.

67. Where one woman conducts a tavern, and keeps others in it who prostitute themselves, as many are accustomed to do under the pretext of employing women for the service of the house; it must be said that they are included in the class of procuresses.

68. The Senate decreed that it was not proper for a Senator to marry or keep a woman who had been convicted of a criminal offence, the accusation for which could be made by any of the people; unless he was prohibited by law from bringing such an accusation in court.

69. Where a woman has been publicly convicted of having made a false accusation, or prevarication, she is not held to have been convicted of a criminal offence.

70. Where a woman is caught in adultery, she is considered to have been convicted of a criminal offence. Hence if she is proved to have been guilty of adultery, she will be branded with infamy, not only because she was caught flagrante delicto, but also because she was convicted of a criminal offence. If, however, she was not caught, but was, nevertheless, found guilty, she becomes infamous because she was convicted of a criminal offence; and, indeed, if she was caught but was not convicted, she would still be infamous. I think that even if she should be acquitted after having been caught, she will still remain infamous, because it is certain that she was taken in adultery, and the law renders the act infamous and does not make this dependent upon the judicial decision.

71. It is not mentioned here, as in the Lex Julia on adultery, by whom or where the woman must be caught; hence she is considered infamous whether she was caught by her husband or by anyone else. She will also be infamous according to the terms of the law, even if she was not caught in the house of her husband or her father.

72. Paulus, On the Lex Julia et Papia, Book I.

It is provided by the Lex Julia that: "A Senator, or his son, or his grandson, or his great-grandson by his son, or grandson, shall not knowingly or with malicious intent become betrothed to, or marry a freedwoman, or a woman whose father or mother practices, or has practiced the profession of an actor. Nor shall the daughter of a Senator, or a granddaughter by his son, or a great-granddaughter by his grandson marry a freedman, or a man whose father or mother practices, or has practiced the profession of an actor, whether they do so knowingly, or with malicious intent. Nor can any one of these parties knowingly, or with malicious intent become betrothed to, or marry the daughter of a Senator."

73. Under this head a Senator is forbidden to marry a freedwoman whose father or mother has, at any time, exercised the profession of an actor. A freedman is also forbidden to marry the daughter of a Senator.

74. If the grandfather or grandmother of the woman belonged to the theatrical profession, this will not be an obstacle to the marriage.

75. No distinction is made whether the father has the daughter under his control or not. But Octavenus says that it must be understood that the father is legitimate, as well as the mother, even if the child is illegitimate.

76. Again, it makes no difference whether the father is a natural or an adoptive one.

77. Would it be an obstacle if the father had belonged to the theatrical profession before he made the adoption, or if the natural father had been connected with this profession before his daughter was born? Where a man of this degraded rank adopts a child, and afterwards emancipates her, can he not marry her, just as would be the case where a natural father dies? Pomponius very properly thinks that, in this instance, the opinion is contrary to the meaning of the law, and that children of this kind cannot be classed with the others.

78. If the father or mother of a freeborn woman, after the marriage of the latter, should begin to exercise the profession of the stage, it would be most unjust for the daughter to be repudiated by her husband, as the marriage was honorably contracted, and children may already have been born.

79. It is evident that if the woman herself becomes a member of the theatrical profession, she should be repudiated by her husband.

80. Senators cannot marry women whom other freeborn men are forbidden to take as wives.

81. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

In that law which provides that where a freedwoman has been married to her patron, after separation from him she cannot marry another without his consent; we understand the patron to be one who has bought a female slave under the condition of

manumitting her (as is stated in the Rescript of our Emperor and his father), because, after having been manumitted, she becomes the freedwoman of the purchaser.

82. This rule does not apply to anyone who has sworn that he is the patron of the woman.

83. Nor should he be considered her patron who did not purchase the woman with his own money.

84. It is clear that we must not doubt that a son under paternal control, who is a soldier, acquires this right if he manumits a female slave by means of his castrense peculium; for he becomes her patron in accordance with the Imperial Constitutions, and this privilege does not belong to his father.

85. This section of the law has reference only to a freedwoman who is married, and does not apply to one who is betrothed; hence, if a freedwoman, who has been betrothed, notifies her patron of her repudiation of the contract, she can contract matrimony with another, even if her patron should be unwilling.

86. The law says in the next place: "If her patron should be unwilling," and we should understand the term "unwilling" to refer to a party who consents to a divorce, and therefore she who is divorced from an insane husband, is not exempt from the consequences of this law; nor where she does so while the latter is ignorant of the fact, for her patron is more properly said to be unwilling than one who dissents.

87. Where a patron is captured by enemies, I apprehend that she can marry just as would be the case if her patron was dead. Those who adopt the opinion of Julianus hold that she could not contract marriage, for he thinks that the marriage of a

freedwoman lasts even during the captivity of her patron, on account of the respect which she owes him. It is evident, however, that if her patron should be reduced to any other kind of servitude, the marriage would unquestionably be dissolved.

88. Gaius, On the Lex Julia et Papia, Book VIII.

Can it be doubted whether this law will apply where a patron marries a freedwoman in whom another party jointly has rights? Javolenus denies that it does apply, because she is not properly held to be the freedwoman of one man who also is that of another. On the contrary, others hold that it cannot be denied that she is the freedwoman of one man, because she is also the freedwoman of another; and this opinion the majority of jurists have approved as correct.

89. Paulus, On the Lex Julia et Papia, Book II.

The daughter of a Senator who has lived in prostitution, or has exercised the calling of an actress, or has been convicted of a criminal offence, can marry a freedman with impunity; for she who has been guilty of such depravity is no longer worthy of honor.

90. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book VIII.

The same legal rights are accorded to the son of a patron, in the marriage of a freedwoman belonging to his father, as are granted to the patron himself. This rule applies where the son of one patron, during the lifetime of another, marries the freedwoman of both.

91. It is settled that where a patron marries his freedwoman who has disgraced herself, he will not be entitled to the advantages conferred by this law, because he married her in violation of its provisions.

92. Where one son marries a freedwoman who has been allotted by will to another, the former will not be entitled to the same rights as a patron. And, in fact, he will have no control over her, because the Senate transferred all the rights belonging to a patron to him for whom his father intended her.

93. Marcellus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

It should be observed that men of inferior station can marry women with whom others of higher rank are forbidden by law to contract matrimony, on account of their superior dignity. On the other hand, men of exalted rank cannot take as wives women whom it is not lawful for those who are of inferior station to marry.

94. The Same, On the Lex Julia et Papia, Book III.

It is said to have been recently decided that where a man marries his freedwoman whom he manumitted in compliance with the terms of a trust, she can contract matrimony with another without his consent; and I think this is correct, because he should not enjoy the privilege of a patron who was obliged to manumit the woman and did not do so voluntarily, as he rather gave her the freedom to which she was entitled, than conferred any benefit upon her.

95. Licinius Rufinus, Rules, Book I.

When a female slave has been manumitted for the purpose of matrimony, she cannot marry anyone else than the party by whom she was set free, unless her patron renounces the right of marriage with her.

96. Where, however, a son under paternal control manumits a female slave by order of his father, for the purpose of matrimony, Julianus thinks that she is in the same position as if she had been manumitted by the father, and therefore that he can marry her.

97. Paulus, On Sabinus, Book VI.

Incestuous marriages confer no right of dowry, and therefore the husband can be deprived of everything which he receives, even though it comes under the head of profits.

98. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Marriage cannot take place between parties who stand in the relationship of parents and children, or in the next degree, or in any more distant degrees, ad infinitum.

99. Scaevola, Opinions, Book I.

It makes no difference whether the relationship is derived from lawful marriage, or not; for a man is forbidden to marry his illegitimate sister.

100. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

It is also considered abominable to marry an adopted daughter, or granddaughter, and this rule of law is of such force that it still remains applicable even where the adoption has been dissolved by emancipation.

101. I cannot marry the mother of my adoptive father, nor his maternal aunt, nor his granddaughter the issue of his son, as long as I remain in the family. After I have been emancipated, however, there is no doubt that nothing will prevent me from marrying any one of them, because I shall not be considered as related to them after emancipation.

102. Ulpianus, Disputations, Book III.

Where a man keeps the daughter of his sister as a concubine, even though she be a freedwoman, he is guilty of incest.

103. Marcianus, Institutes, Book II.

Anyone who administers an office in a province cannot consent to the marriage of his son in said province.

104. Marcianus says in a note, in the Second Book on Adultery by Papinianus, that the Divine Marcus and Lucius, Emperors, stated in a Rescript addressed to Flavia Turtulla, by means of Mensor, a freedman : "We are induced, by the length of time

during which you, being ignorant of the law, have lived in matrimony with your uncle, and also because you have been married with the consent of your grandmother, as well as on account of your numerous offspring, to decide, taking all these circumstances into account, that the legal status of your children, the issue of a marriage contracted forty years ago, shall be confirmed, and that they shall, therefore, be considered legitimate."

105. Marcianus, Rules, Book IV.

It is stated in a Rescript by the Divine Pius that, if a freedwoman, representing herself to be freeborn, should deceive a Senator and marry him, an action should be granted against her, just as in the case of the Praetorian Edict, for the reason that she can derive no advantage from her dowry, as it is void.

106. Paulus, Concerning the Assignment of Freedmen.

By the Decree of the Senate, in which it is provided that a guardian cannot either give his ward in marriage to his son, or marry her himself, his grandson also is meant.

107. The Same, On the Address of the Divine Antoninus and Commodus.

Where anyone is not actually a guardian, but the responsibilities of guardianship, nevertheless, attach to him, is he included in the terms of the Address; as, for instance, where his female ward is captured by the enemy, or where he withdraws from the guardianship by means of false allegations, so that he still remains subject to the responsibilities of the trust under the

Sacred Constitutions? It must be said that these instances also come under the Decree of the Senate; for it has been established that liability of this kind existed in a case involving three guardianships.

108. Where, however, anyone is charged with responsibility for the person of another, let us see whether this may not be beyond the scope of the Decree of the Senate; for example, if a magistrate incurs responsibility in case of guardianship, or a party becomes surety for a guardian or a curator; because under such circumstances, these things will not be considered to apply to a third guardianship, and it must be approved in consequence.

109. But what if an honorary guardian is appointed, as such a guardianship is not included among the three, will this same question arise? Reason indicates the contrary, because it is stated that an honorary guardian must assume the responsibility if he suffers the guardianship to be improperly administered.

110. There is no doubt that a party who, after having been appointed guardian, does not attend to the administration of the trust, comes within the scope of the Address, because he is liable under the Sacred Constitutions just as if he had administered it.

111. But what if the guardian desired to be excused for some reason, and could not produce any proof at the time, so that the investigation of his excuse was deferred; and meanwhile his female ward should grow up, would the Decree of the Senate be applicable to him? The question is dependent on whether, after the ward had arrived at puberty, and the guardianship was at an end, his excuse could be accepted. For if it was accepted, and he should be discharged, he can marry her with impunity; but if it ought not to be accepted after his trust is terminated, he cannot legally marry her. Papinianus says in the Fifth Book of Opinions that where the office of a guardian is terminated, his excuse must not be accepted; and therefore he is responsible for the time which has elapsed. This opinion, however, is by no means satisfactory to me, for it is unjust for the guardian not to be excused, or for his marriage to be prevented where his excuse has been accepted, on account of delay which did not take place through fraud, but from necessity.

112. Although it is provided by the terms of the Address that a guardian cannot marry his ward, it must still be understood that he cannot even be betrothed to her; for she, generally speaking, cannot be betrothed to a person to whom she cannot be married, since she who can be married can be legally betrothed.

113. But what if the adopted son of a guardian should illegally marry the ward, and afterwards be emancipated? It must be believed that the Senate did not have reference to the adoption of children who had been emancipated, because, after emancipation, the adoptive family is left entirely out of consideration.

114. The natural children of a guardian, even though they may have been given in adoption, are included in the Decree of the Senate.

115. But what if a guardian, after having been appointed, should appeal, and his heir is subsequently defeated, must he be responsible during the time which has elapsed? And if the heir is the son of the guardian, and should lose his case, will he come within the scope of the Address? It follows that he would, since he has an account to render.

116. Papinianus, Questions, Book LII.

Where a dowry is confiscated on account of an unlawful marriage, the husband must pay all that he would be compelled to do, in an action on dowry, with the exception of the necessary expenses which usually diminish the dowry by operation of law.

117. The Same, Opinions, Book IV.

Although the father was willing that the marriage of their daughter should be left entirely to the judgment of the mother, she will not be permitted to select the guardian; for the father is not presumed to have the appointment of a guardian in mind; since he especially deferred to the wishes of the mother in order to prevent her giving the daughter in marriage.

118. There is impropriety in a woman marrying the freedman of her husband and patron.

119. Where a guardian renders his accounts to a curator, he cannot marry his ward before the time appointed by law; not even if, in the meanwhile, she has become a mother through having contracted another marriage.

120. The Same, Definitions, Book I.

Where the prefect of a cohort or of cavalry, or a tribune, marries a woman of the province in which he is stationed, this being prohibited by law, the marriage will be void. This case is similar to that of a ward, as the marriage is forbidden on account of the authority exercised. But is there room for doubt that where a virgin marries, she can be deprived of what was left to her by will? As in the case of a ward married to her guardian, the wife can acquire everything that is bequeathed to her; still, any money which has been left by way of dowry must be given up to the heir of the woman.

121. Callistratus, Questions, Book II.

The Senate decreed that a freedman, who was also the guardian of his patron's daughter, should be banished because she married him, or his son.

122. I think that the foreign heir of a guardian should be included in the terms of the Decree of the Senate by which guardians and their sons are forbidden to marry their female wards; since marriages of this kind are prohibited to prevent wards from being cheated by those who are compelled to account to them for the administration of their guardianship.

123. A guardian is not forbidden to give his daughter in marriage to his ward.

124. Paulus, Opinions, Book VII.

Persons who administer public offices in their native provinces are not held to violate the law by marrying in said provinces; and this is also provided by certain Imperial Decrees.

125. Paulus says in the same place: "I am of the opinion that, even though a marriage is contracted in a province contrary to law, still, after the term of office has expired, if the parties continue to be of the same mind, the marriage will become lawful, and therefore any children born subsequently will be legitimate, as in the case of a legal marriage."

126. The Same, Sentences, Book II.

Where a guardian or a curator marries his ward before she has reached the age of twenty-six (if she has not been betrothed by her father, or allotted by him to anyone in his will), or if he gives her in marriage to his son; both parties will become infamous on this account, and shall be arbitrarily punished, depending upon the rank of the ward. It makes no difference, in this case, whether the son is his own master, or is under the control of his father.

127. It is very improper for the freedman of a curator to marry a ward of his patron who is administering the affairs of the curatorship.

128. Tryphoninus, Disputations, Book IX.

The son of a guardian is forbidden to marry his ward, while his father is compelled to render an account of the guardianship; whether he does so during the lifetime of the guardian, or after his death. I do not think that it makes any difference whether the son becomes his heir; or whether he rejects the estate of his father; or whether he does not become his heir because he was disinherited; or, having been emancipated, he was passed over in the will; for it might be compelled to surrender property belonging to the guardianship which has been fraudulently given to him by his father.

129. There is one point with reference to which doubt may arise; for instance, where a grandfather is administering the guardianship of his granddaughter born to an emancipated son, can he give her in marriage to a grandson by another son, whether he is emancipated or still remains under his control, as his affection for both of them will remove any suspicion of fraud? Although the Decree of the Senate, in its strict interpretation, applies to all kinds of guardians, still, in consideration of the great affection entertained by a grandfather, a marriage of this kind should be permitted.

130. Where a son under paternal control is the guardian or curator of a girl, I think that there is still more reason that she should not be allowed to marry his father. Should she be allowed to marry his brother, who is under the control of the same father?

131. Let us see if the son of Titius should marry a girl who was your ward, and you then adopt Titius, or his son, whether the marriage will be annulled, as is settled in the case of an adopted son-in-law, or whether the adoption will constitute an impediment to the marriage. The latter is the better opinion, even if the curator, while he is administering his office, should adopt the husband of the girl whose curator he is; for, as soon as the guardianship is terminated, and the girl is married to someone else, I think that, in order to prevent the adoption of her husband, it would be necessary to show that it was contrived to prevent the rendering an account of the guardianship, which the Address of the Divine Marcus included as a cause for the prevention of marriages of this description.

132. Where a curator is appointed for the property of an unborn child, he will be subject to the prohibition of this Decree of the Senate, for he also must render an account. The time consumed in the administration of a curatorship should not be considered by us, because, whether it be long or short, the time required to carry out such a trust by the person charged with its performance is of no consequence.

133. While Titius was administering the guardianship of a female ward, or as her curator was transacting her business, she died, and left a daughter as her heir, before an account had been rendered. The question arises whether Titius could give her in marriage to his son. I said that he could do so, because the account due to the estate was merely a simple debt; otherwise, every debtor who was liable to him for any reason whatsoever would be forbidden to marry her himself, or give her in marriage to his son.

134. Where a guardian causes his ward to reject the estate of her father, he should give her a good reason for doing so, for he might happen to have judgment rendered against him on this ground if he acted without proper deliberation; even if he did

not avail himself of the aid of the Praetor, after taking proper advice, because the father of the girl died insolvent. Nevertheless, as it is necessary for this to be proved in court, the marriage will be hindered; for he who has administered a guardianship advantageously and with fidelity, will still be prohibited from contracting such a marriage.

135. Paulus, On the Turpilian Decree of the Senate.

Where any man marries a female relative, either in the ascending or descending line, he commits incest according to the Law of Nations. He who marries a female relative in the collateral line, (where this is expressly forbidden), or some woman is connected with him by affinity, and he does this publicly, he will incur a lighter penalty, but if he commits such an act clandestinely, he will incur a more severe one. The reason for this difference with reference to marriage improperly contracted with a relative in the collateral line is, that those who publicly commit the offence are not subjected to a more grievous penalty because they are considered to be ignorant, but those who commit it secretly are punished severely as being contumacious.

Tit. 3. Concerning the law of dowry.

136. Paulus, On Sabinus, Book XIV.

The right to a dowry is perpetual, and, in accordance with the desire of the party who bestows it, the contract is made with the understanding that the dowry will always remain in the hands of the husband.

137. The Same, On the Edict, Book LX.

It is to the interest of the State that women should have their dowries preserved, in order that they can marry again.

138. Ulpianus, On the Edict, Book LXIII.

The term dowry does not apply to marriages which are void, for there cannot be a dowry without marriage. Therefore, where the name of marriage does not exist, there is no dowry.

139. Paulus, On Sabinus, Book VI.

When the usufruct is added to the mere ownership given by way of dowry, it is held that this is an increase of the dowry and not a second one; just as where there is an accession made by alluvion.

140. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

A profectitious dowry is one derived from either the property or the act of a father, or some other ancestor.

141. Hence where an ancestor, or his agent, gives a dowry or orders another to give it, or when anyone who is transacting his business gives it, and the ancestor ratifies his act, this is a profectitious dowry.

142. Where anyone who is desirous of making a gift to a father gives the dowry, Marcellus says in the Sixth Book of the Digest that this dowry also comes from the father, and is profectitious, which is correct.

143. Moreover, if the curator of an insane person, or of a spendthrift, or of anyone else, gives a dowry, we say that it also is profectitious dowry.

144. If, however, we suppose that the Praetor or Governor of a province issues a decree stating how much of the property of a father, who is held in captivity either by the enemy or by robbers, shall be given to his daughter by way of dowry, this also is held to be profectitious.

145. Julianus says that a dowry is not profectitious where a father rejects an estate for the purpose of providing a dowry, because the husband of his daughter has been substituted, or where he would be able to claim the estate ab intestato. If, however, the father should reject a legacy in order that it might remain in the hands of his son-in-law, who was the heir, by way of dowry, Julianus holds that this was not derived from his property, because the father did not pay out any money belonging to himself, but merely declined to acquire the legacy.

146. Where a father, not in the capacity of a parent, but because he has become surety for another, promises a dowry, and, as surety, is compelled to pay, Neratius says that this dowry is not profectitious, although the father cannot recover from the principal debtor what he has paid.

147. But if the father promises the dowry, and provides a surety or another debtor in his behalf, I think that the dowry will be profectitious; for it is sufficient for the father to be liable either to the principal debtor or to the surety.

148. Where a son under paternal control borrows money and charges his creditor to give a dowry for his daughter, or if he receives the money and gives it, the dowry is held to be derived, as Neratius says, from the grandfather; inasmuch as the latter will be obliged to endow his granddaughter, for the transaction seems to have been made with reference to the property of the grandfather.

149. Julianus states in the Seventeenth Book of the Digest that where anyone gives a certain sum of money to his father, with the understanding that he is to give it to his daughter by way of dowry, this is not a profectitious dowry; for the father is bound to give the money, and if he does not do so, he will be liable to an action for its recovery. He says that this same rule applies to a mother, since, if she gives a sum of money to her husband under the condition that he shall pay it to his son-in-law by way of dowry for his daughter, the wife is not held to have donated the money to her husband; therefore, he says very properly, that this gift is not one of those prohibited by the Civil Law, as she did not give it to her husband in order that he might keep it, but for him to pay it to her son-in-law, that he might expend it for the benefit of her daughter; hence if he should not employ it for that purpose, he will be liable to an action for its recovery. Therefore Julianus says that this dowry is adventitious, and we hold it to be such.

150. Where a son under paternal control promises a dowry, and gives it after having become his own master, it is profectitious, for he does not pay the money as a debt of the estate of his father, but as a debt of his own contracted when he was under paternal control, from liability for which he is released through having become the head of a household.

151. If a father should give a dowry in behalf of his emancipated daughter, no one doubts that it is none the less profectitious, for not the right of authority, but the title of parent renders a dowry profectitious. This is only true where the father gives the dowry, but if where he owes it to his daughter, and gives it with her consent, the dowry becomes adventitious.

152. Papinianus says in the Tenth Book of Questions that where a father, being the curator of his daughter who is her own mistress, constitutes a dowry for her, he will be held to have done so rather as her father than in the capacity of curator.

153. Julianus says in the Nineteenth Book of the Digest that an adoptive father has the right to recover a dowry, if he himself bestowed it.

154. Where anyone promises a dowry for the daughter of another, and her father becomes the heir of the promisor, Julianus says that a distinction exists if the father becomes the heir and gives the dowry before marriage, and if he does so subsequently. If this took place before marriage, the dowry is held to be profectitious, for he would be able, by serving notice, to recover it; if, however, it occurred after marriage, it would not be profectitious.

155. Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

Relief is granted to the father by law where, having lost his daughter, he is entitled to the return of the dowry which came from him, and this is done by way of solace, in order that he may not suffer both the loss of his daughter and that of the money.

156. Where a father gives, by way of dowry, land belonging to another but which he purchased in good faith, the dowry is understood to be profectitious.

157. If, in the bestowal of the dowry, either of the parties has been imposed upon, relief is granted, even to one who is over twenty-five years of age; because it is not consistent with what is proper and just for one person to profit by the loss of another, or to suffer loss through the gain of another.

158. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

Equity demands that the profits of a dowry shall belong to the husband, for, as he sustains the burdens of matrimony, it is but just that he should receive the profits.

159. The profits received during marriage do not belong to the dowry, but where they are received before marriage they become part of it; unless there was some other agreement made between the future husband and wife; for then the profits will not be returned, because they are considered to be a donation.

160. Where an usufruct is given by way of dowry, let us see whether or not the profits of the same must be returned. Celsus says in the Tenth Book of the Digest that it must be ascertained what the intention of the parties was; and where there was no agreement to the contrary, he thinks that the right of usufruct alone constitutes the dowry, and that the profits derived from it are not included therein.

161. Where property is given by way of dowry, I think that it becomes part of the estate of the husband, and that the accession of time derived from his wife should be granted to her husband. Property thus given belongs to the husband, if it is bestowed, by way of dowry during the existence of the marriage. But what if it was given before marriage? If, indeed, the woman gave it with the understanding that it should immediately become his, it will do so. If, however, she gave it under the condition that it would become his when the marriage took place, we can undoubtedly say that it will belong to him when the nuptials are celebrated. Hence, if the marriage should not take place on account of repudiation, and the woman gave the

property with the understanding that it should immediately belong to the husband as soon as notice of repudiation is served, she will have a right to recover it. But if she gave it under the condition that it would become his as soon as the marriage was performed, and notice of repudiation is given, she can immediately recover the property. If she brings suit to recover it before notice of repudiation is served, an exception on the ground of bad faith, or in factum, can be pleaded in bar, for suit should not be brought for the recovery of property intended for a dowry.

162. Callistratus, Questions, Book II.

Where, however, it is evident that such action has not been taken, it must be held to be understood that the property immediately passes to the betrothed, and unless the marriage is solemnized it must be returned.

163. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

If I give certain property to Seia, in order that she herself may give it in her own behalf by way of dowry, it becomes hers, even though it should not be bestowed by way of dowry; but she will be liable to an action for its recovery. If I give anything in her behalf before marriage, it makes a difference under what condition I gave it, whether it was to belong to her husband at once, or after the marriage had been performed. If it was given to become his immediately, and notice of repudiation is served, I will have a right to recover it; but if this is not the case, I can claim it on the ground that the property still belongs to me. Wherefore, if the marriage cannot take place on account of some illegal impediment, in the second instance, the property will remain mine.

164. If I deliver property to anyone to become a dowry after marriage has taken place, and I die before the marriage is celebrated, does the property constitute the dowry if the marriage is afterwards performed? I am in doubt as to whether it will pass to the person to whom it is given, because he who gave it is divested of the ownership, after death, as the donation was

pending until the day of the marriage; and when the condition of the marriage is fulfilled, the ownership of the property will have already passed to the heir, and it must be held that he cannot be deprived of the same without his consent. The more equitable opinion is the one in favor of the dowry, and for the heir to be required to consent to the act of the deceased; or, if he should defer his decision, or be absent, or be unwilling, the ownership should be transferred to the husband by operation of law, in order that the woman may not remain without any dowry.

165. We must understand that property given on account of a dowry is that which is given as dowry.

166. Again where property is given as what the Greeks call parapherna and the Gauls peculium, let us see whether the right to it at once vests in the husband. I think that if it is given to become his, it at once passes to the husband; and if the marriage should be dissolved, the woman cannot claim it as hers, but should bring a personal action for its recovery, and not institute proceedings by an action on dowry as the Divine Marcus, our Emperor, and his father, stated in a Rescript. It is evident that if a schedule of the property of the wife is given to her husband, as is generally done at Rome, for a wife is accustomed to place in a schedule the property which she is to make use of in the house of her husband, and which she does not give as a dowry, in order that he may sign it, as having received said property, and that she may retain possession of the document which contains a description of what she brought into his house. Let us consider whether this belongs to the husband. I do not think that it does, not for the reason that it is not delivered to him, for what difference will it make whether it is delivered to him or not, if it is brought into his house with his consent; but because I do not believe that it was agreed between husband and wife that the ownership of said property would be transferred to him, but rather as it is certain that, in case of a separation, this cannot be denied; and because frequently the husband assumes responsibility for such articles unless they are left in charge of his wife. Let us see whether, if such articles should not be returned, the woman can bring an action on the ground of property removed, or on deposit, or on mandate. Where the safe-keeping of the effects was entrusted to the husband, she can bring an action on deposit, or mandate; otherwise, an action for property removed will lie, if the husband retains it with the intention of appropriating it, or suit for production can be brought, if he has not attempted to remove the property.

167. The Same, On Sabinus, Book XXXIV.

It is generally to the interest of the husband that the property which he receives as dowry should not be appraised, in order that he may not be compelled to be responsible for the same; and especially if he receives animals, or woman's garments by way of dowry. For if the latter are appraised, and the wife wears them out, the husband will, nevertheless, be liable for the amount at which they were estimated. Therefore, whenever property is given as dowry, without having been appraised, if it is increased in value she will profit by it, but if it is depreciated she must bear the loss.

168. Where land which has not been appraised receives some accession, this will be for the benefit of the woman, and if it loses anything in value the loss will be hers.

169. Where slaves are given by way of dowry, and have children, this profit does not belong to the husband.

170. The increase of cattle given by way of dowry, however, belongs to the husband, because it is considered as profit; still, as it is necessary before everything else, for the property to be kept up, and where any animals die, the same number of head must be replaced with their offspring, the husband is only entitled to the remainder by way of profit, because the profit derived from the dowry belongs to him.

171. Where property to be given by way of dowry is appraised before marriage, this appraisal is, as it were, conditional, for it depends upon whether the marriage takes place. Therefore, where the nuptials are celebrated, the appraisal of the property is perfected, and a genuine sale is made.

172. Hence it may be asked whether the woman must bear the loss if slaves who have been appraised should die before her marriage. On this point it must be said that, as the sale is conditional, if death occurs while the condition is pending, it annuls the sale; and it must be held in consequence that the loss should be borne by the woman, for the reason that the sale was not yet complete, because the appraisement takes the place of a sale.

173. If property is given by way of dowry, even though it may have been appraised, but an agreement is made that either the amount of the appraisement or the property itself shall be returned, and this clause is added, namely: "Whichever the wife may desire," she herself can choose whether she prefers to demand the property or the value of the same. If, however, this clause is added, namely: "Whichever her husband wishes," he will have the right of selection, or where nothing is said about the selection, the husband will be entitled to choose whether he would rather surrender the property or pay the price of it; for where one thing or another is promised, the party has a right to select which he will give, but where the property is no longer in existence, the husband must, by all means, pay its appraised value.

174. Paulus, On Sabinus, Book VII.

It is certain that the husband can return the property, even though it may be deteriorated.

175. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIV.

Where the property is appraised after the marriage has been contracted, and this is approved as a donation, the appraisement is void, because property cannot be sold for the purpose of making a donation, as such a transaction has no force as between man and wife; therefore the property will still remain as part of the dowry. Where a similar donation is made before marriage, the better opinion is that it is to be referred to the time when the marriage takes place, and therefore it will not be valid.

176. Where a woman states that she has been deceived in the appraisalment of her property, because it is too low; as, for instance, if she has been deceived with reference to the value of a slave whom she has given, it must be ascertained whether she has been taken advantage of in the delivery of the slave, in which case the slave should be returned to her; or whether she has been overreached in the appraisalment, since, if she was only deceived in the appraisalment, the husband will have the choice as to whether he will prefer to pay her the actual value of the slave, or surrender the slave himself. This rule applies if the slave is living, but if he is dead, Marcellus says that the husband must pay his value, not his true value but that which was established by his appraisalment, because the woman ought to congratulate herself that the slave was appraised. Where, however, the woman simply, gives the slave, there is no doubt that the risk remains with her, and not the husband; and Marcellus holds the same opinion where a minor has been deceived. It is evident that if the wife has a purchaser who is willing to pay a just price, then it must be said that a proper appraisalment should be made; and Marcellus states that this ought only to be done where the wife is a minor. Scaevola, however, holds with reference to the husband that, if there is bad faith on his part, a just appraisalment must be made, and I think that what Scaevola says is perfectly correct.

177. Where a wife agreed with her husband, who was her debtor, that he should have as dowry what he owed her, I think that she can bring an action on dowry; for although he will not be released from liability for a former debt by operation of law, still, he will be entitled to an exception.

178. Modestinus, On the Difference in Dowries.

Where a woman, after a divorce, returns to her husband before bringing an action on stipulation to recover her dowry, it may be positively stated that the action on stipulation will be barred by an exception on the ground of bad faith, as long as the marriage lasts.

179. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

Where a woman gives, by way of dowry, property which has been appraised, and afterwards is in default in delivering the same, and the property ceases to exist, I do not think that she will be entitled to an action.

180. Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

Where she is not to blame, she will be entitled to the price, just as if she had delivered the property, because anything that happens will be at the risk of the purchaser.

181. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIV.

Whenever property which has been appraised is given by way of dowry, and is then evicted, the husband can bring an action on purchase against his wife, and whatever he recovers on that ground he must surrender to his wife in an action on dowry, if the marriage should be dissolved. Wherefore, if double the amount should come into the hands of the husband, the whole of it must be given up to his wife. This opinion is equitable because, as the transaction is not an ordinary sale but made on account of the dowry, the husband should not profit by his wife's loss, for it is sufficient for him to be indemnified, and not to acquire any gain.

182. Paulus, On Sabinus, Book VII.

In matters relating to the dowry, the husband is responsible for fraud as well as negligence, because he received the dowry for his own benefit; he must, also, exercise the same diligence which he manifests in his own affairs.

183. Where property which has been appraised was given by way of dowry, and the marriage does not take place, it must be considered what can be recovered, the property itself, or the valuation of the same. It seems to have been the intention of the parties that the appraisement should only be made if the marriage takes place, because there was no other consideration for the contract. Hence the property should be recovered, and not its value.

184. Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

If you have received, as dowry, certain slaves whose value has been appraised, and an agreement was entered into that, in case of a divorce, you would return other slaves appraised at the same value, Labeo says that the offspring of these slaves will be yours, because the slaves were at your risk.

185. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIV.

Even if the dowry is given to another person by order of the husband, the latter will still be obliged to return it.

186. Paulus. On Sabinus, Book VII.

Julianus says that the following stipulation is valid, namely: "You will give me such-and-such a sum by way of dowry when you die," because it is customary to make an agreement that the dowry shall not be given by the wife during her lifetime. I did not hold that this is a similar instance, for it is one thing to postpone the collection of what is due, and another to stipulate in the beginning for it to be paid at a time when the marriage would not exist. This opinion conforms to that of Aristo, Neratius, and Pomponius.

187. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXV.

It is settled that a stipulation made on account of a dowry, and which contains the condition, "If the marriage should take place," can only be a ground for legal proceedings where the marriage is solemnized; even though the condition may not have been stated. Wherefore, if notice of repudiation is served, the condition of the stipulation is said not to have been fulfilled.

188. Paulus, On Sabinus, Book VII.

And even if the woman should afterwards marry the same man, the stipulation will not recover its force.

189. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXV.

But, for the reason that it is not necessary to insert this addition in the stipulation for the dowry, we hold also that it is not necessary to mention it when the dowry is delivered.

190. Pomponius, On Sabinus, Book XV.

Where a daughter under paternal control, who is about to marry, gives a dowry to her future husband out of her own peculium, of which she has the management; and then, while the peculium remains in the same condition, a divorce takes place, the dowry can be lawfully repaid to her, just as a debt from the peculium of any other debtor.

191. Paulus, On Sabinus, Book VII.

A woman who was about to marry a man who owed her Stichus, the slave, made an agreement with him as follows: "Instead of Stichus whom you owe me, consider that ten aurei are given you by way of dowry," in accordance to the rule that has been established that one kind of property can be given for another, and the parties be released from liability; the ten aurei will be deemed to have been bestowed by way of dowry, because a change of dowries can be made by agreement.

192. Modestinus, Rules, Book I.

We hold that a dowry can be changed while the matrimonial condition exists, only where it will be an advantage to the woman, if the money is changed into property, or property is changed into money. This rule is generally adopted.

193. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

When this is done, the land or the personal property becomes dotal.

194. Paulus, On Sabinus, Book VII.

A father cannot render the condition of his daughter worse after marriage, because the dowry cannot be returned to him without his consent.

195. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

Where a father promises a dowry for his daughter, and bequeaths it, if he leaves it to her husband should it be considered whether the legacy is valid or not? I do not think that it is valid, for when a debtor bequeaths to a creditor what he owes him, the legacy is void. If, however, he makes the bequest to his daughter, the legacy is valid, for the dowry was due to the husband on account of the promise, and the legacy is due to the daughter. If the daughter should prove that the testator intended to double the legacy, she will be entitled to both, the dowry which her husband has a right to collect and the legacy on account of the bequest. But if the testator intended that she should have one or the other of these, and the woman claims the legacy, and is met by an exception on the ground of bad faith, the heir will not be compelled to pay her the legacy, unless she indemnified him, on this account against her husband bringing an action based on the promise made. Where, however, the husband institutes proceedings, it will not be necessary for her to indemnify the heir, but where the woman brings an action after him, she can be barred by an exception because the dowry has already been paid.

196. Paulus, On Sabinus, Book VII.

It must be held that a dowry given at the time of a former marriage does not become one where a subsequent marriage takes place, unless this is the intention of the parties; still, we always presume that this was their intention, unless some other agreement is proved to have been made.

197. Papinianus, Opinions, Book IV.

Where no divorce, but only a quarrel occurs, a dowry of the same marriage will continue to exist.

198. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

If a husband should, with the consent of his wife, sell stone obtained from quarries on the dotal land, or trees which are not classed as profits, or buildings situated on the premises, the money received from the sale will be considered as forming part of the dowry.

199. Ulpianus, On Sabinus, Book VI.

Where a stranger who promised a dowry becomes insolvent, the husband will be to blame for not having brought suit against him, especially if he promised the dowry through compulsion, and not voluntarily. For if he donated the property, the husband should be excused for not having pressed the donor for payment, against whom he could have obtained a judgment, to the extent of his resources, if he had brought suit; for the Divine Pius stated in a Rescript that where persons are sued on account of their liberality, they should have judgment rendered against them for the full amount that they are able to pay. But if the father, or daughter herself made the promise, Julianus says in the Sixteenth Book of the Digest that, even if the father

made it the risk must be borne by the husband, which opinion should not stand. Therefore, the woman should bear the risk, for no judge will patiently listen to a woman who alleges that her husband did not press her father, who had promised her a dowry out of his property, for the payment of the same; and still less, where he did not bring an action against her. Hence Sabinus very properly holds that where the father or the woman herself promised a dowry, the risk should not be borne by the husband; but where the debtor makes the promise, the risk must be borne by the husband; and where someone else does so, by way of donation, the party who was benefited will be responsible. We understand, however, that the advantage will accrue to the woman to whom the benefit of the property belongs.

200. The Same, On Sabinus, Book XXXIII.

A mother gave an utensil of gold for the use of her daughter; the father then gave the said utensil by way of dowry to the husband of the girl; and her mother afterwards died. If the father gave the article by way of dowry, without the knowledge or consent of his wife, it will belong to the heir of the mother, and he can bring an action to recover it; and because the property is evicted it is held that that much less of the dowry has been given by the husband, who will be entitled to an action against his father-in-law.

201. The Same, On Sabinus, Book XXXV.

Where a husband, for the purpose of renewing an obligation makes a stipulation with reference to a dowry promised by a father, or by anyone else, the dowry begins to be at his risk, just as it was formerly at the risk of the woman.

202. The Same, On Sabinus, Book XLVIII.

The debtor of a woman, by her order, bound himself to pay the money to her husband, and the latter then released him by order of his wife. The loss was sustained by the woman. In what way should we understand this? Should it be on the ground of the dowry, or for some other reason? The decision seems to have been made with reference to the debtor, who gave the promise to pay the dowry. It must be ascertained whether this was done before or after the marriage; for it is held to be a matter of importance whether the discharge was given after the marriage took place, since if the dowry was already constituted, the husband will lose it by discharging the debtor. If, however, this was done before the marriage was celebrated, the dowry is held not to have been constituted.

203. Paulus, On Sabinus, Book XII.

The woman does not lose her right of action unless the marriage took place, for if it did not, the debtor will remain liable to her.

204. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVIII.

It certainly should be considered whether the woman will be liable to her husband if she ordered him to discharge her debtor. And I think she will be liable to an action on mandate, and that this right is transformed into a dowry, because the woman is liable to the said action, and because she is held to have lost her property in consequence. If, however, she desires to bring an action on dowry, she ought to set off against her own claim what she has ordered her husband to do.

205. The Same, On the Edict, Book XXXII.

If a female slave should give property, as dowry, to a male slave, and afterwards, during their marriage, both of them obtain their freedom, without being deprived of their peculium, and continue in the marriage relation; the matter will be arranged in such a way that if anything remains of what was bestowed as dowry while they were in servitude, it will be held to have been tacitly converted into dotal property, so that the appraised value of the same will be due to the woman.

206. Where a woman marries an eunuch, I think that a distinction should be made where he has been absolutely castrated, and when he has not, for if he has been absolutely castrated, you may say that the dowry does not exist; but where this has not been done, for the reason that marriage can exist, the dowry is valid, and an action to recover it will lie.

207. The Same, On the Edict, Book XXXIV.

The Divine Severus stated in a Rescript to Pontius Lucrianus that: "If a woman who has given a dowry, returns to her husband after having been divorced, without the annulment of the marriage contract, the magistrate before whom the matter is brought should have no hesitancy in deciding in her favor; as she certainly did not intend to return to the matrimonial condition without being endowed, and he must discharge his judicial duty just as the dowry had been renewed."

208. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

Where a dowry is promised, all the parties are liable, no matter to what sex or condition they may belong.

209. Where the marriage does not take place, suit cannot be brought on the stipulation, for the acts, rather than the words of the parties, should be considered.

210. A dowry is also constituted by the release of a creditor, when the husband, who is a debtor, is discharged for the purpose of constituting a dowry.

211. Where a dowry is promised, under a condition, by a debtor of the woman, and afterwards, before the husband can demand the dowry, the debtor ceases to be solvent, it is settled that the loss must be borne by the wife, for the husband is not held to have accepted the claim at a time when he could not collect it. If, however, the debtor was insolvent at the time that he made the promise under a condition, the loss must be sustained by the husband; because he is held to have knowingly accepted the claim as it was at the time when the obligation was incurred.

212. Where a debtor promises a dowry to a woman, and afterwards makes her his heir; Labeo holds that the circumstances are the same as if the woman herself had promised the dowry. Julianus also approves this opinion; for he says it would not be just for a judgment to be rendered against him on account of money which she herself owes, and it is sufficient that she should be released from liability.

213. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Where property which can be weighed, counted, or measured, is given by way of dowry, this is done at the risk of the husband, because it is given to enable him to sell it at his pleasure; and when the marriage is dissolved, he must return articles of the same kind and quality, or his heir must do so.

214. Ulpianus, Disputations, Book III.

Although a dowry may be constituted by the release of the husband from liability for a debt; still, if this was ante-nuptial, and the marriage did not take place; Scaevola says that, having been made in consideration of marriage, which did not occur, the release is void, and therefore the obligation remains unimpaired. This opinion is correct.

215. Whenever a stranger releases a debtor for the purpose of constituting a dowry, and the marriage does not take place, the release will be of no effect, unless it was made because the creditor wished to donate the entire sum to the woman; for then it must be held that it was received by her through a fictitious delivery and then transferred to her husband. The right to a personal action for its recovery cannot, however, be acquired by the woman through the agency of a free person.

216. It is clear that, if the marriage takes place and is afterwards dissolved, the woman will have the right to claim the dowry, unless the stranger has released the husband from liability; and he himself will be entitled to an action for recovery, if the marriage should for any reason be dissolved, for then the woman will not have a right to any such action. In accordance with this, where a dowry is constituted by the release of the husband from liability, and the marriage takes place, the result of the suit for the recovery of the dowry will be that, if the obligation from which the husband is released is unconditional, it will not be restored to its former condition; but the dowry must be paid in accordance with what is customary. But where the obligation was limited to a certain time, it should be restored to its former condition, if the time to which it is limited did not elapse before the marriage was dissolved, and if the debt was secured the security should be renewed. In like manner, if the obligation which was turned into a dowry is conditional, and a divorce takes place while it was pending, the better opinion is that the obligation ought to be restored under the same condition. Where, however, the condition was fulfilled during the existence of the marriage, the time during which the money can be demanded should date from the day of the divorce.

217. Julianus, Digest, Book XVI.

If a father should promise a dowry for his daughter, and emancipates her before the marriage takes place, he will not be released from his promise; for even if the father should die before the celebration of the marriage, his heirs will still remain liable on account of his promise.

218. Where a woman has a son under paternal control as her debtor, and she promises a dowry to his father as follows: "What you owe me, or what your son owes me, shall be yours as my dowry," she is not bound; but the result will be that anything that she can recover from the father in an action De Peculio will be included in her dowry. Marcellus says that if, after this, she wishes to bring an action either against the son or the father, she will be barred by an exception on the ground of a contract entered into; but if she should bring an action on dowry, she can recover whatever was found to be in the peculium when the dowry was promised, and if it was promised after the marriage took place, the appraisement of the peculium must be made at the time that the nuptials were celebrated.

219. Tryphoninus, Disputations, Book VIII.

Where a woman who is about to marry a son under paternal control, who is her debtor, promises, by way of dowry only the right of action which she has for his peculium, the amount that is due to her on this account at the time of the marriage must be taken into consideration.

220. Where, however, being about to marry another person, she directs the said son, who is her debtor, to promise her dowry out of his peculium; the time when the dowry is promised must be taken into account so that the amount of the peculium may be estimated.

221. Julianus, Digest, Book XVI.

Just as where a slave, having made a stipulation, acquires property for his master without the consent of the latter, so an obligation will be acquired for his master, if he permits a dowry to be promised in his master's name. The latter, however, will not be responsible for any risk, or for negligence, if the debtor of the woman promises the dowry. A dowry is also constituted by the delivery of the dotal property to a slave or a son under paternal control, but neither the master nor the father will be liable either for risk or for negligence. Therefore, I say that this dowry will be at the risk of the woman, until either the master or the father ratifies the promise or donation; and therefore during the continuance of the marriage the property which was delivered can be recovered by a personal action. Moreover, it can be recovered by an action for an indeterminate amount, in order that the party may be released from his promise.

222. If a woman, who is about to marry her debtor, promises him a dowry in the following words: "You shall have, as my dowry, what you owe me, or the Sempronian estate," whichever of these the woman selects will be her dowry, and if she prefers that the debt shall remain in the hands of her husband, by way of dowry, she can protect herself by an exception against him if he brings an action for the estate. And if she gives the estate, she can collect the money due her from her husband.

223. Where a father, erroneously thinking that he is indebted to his daughter, promises her a dowry, he will be liable.

224. The Same, Digest, Book XVIII.

Where a slave bestowed by way of dowry before marriage has any property which was given or bequeathed to him previously, the dowry will be increased in the same manner as in the case of the crops of a tract of land delivered before marriage.

225. The Same, On Urseius Ferox, Book II.

A stipulation was entered into in the following terms: "You promise to pay ten aurei, by way of dowry, during the next year." The question arose from what date the year should be reckoned, whether from the day the stipulation was made, or from that when the dowry took effect, that is, the day of the marriage. The answer was that the year should be reckoned from the day of the marriage, for if we held otherwise, and the marriage did not take place within the year, the dowry could be considered to be due on account of the obligation.

226. A father-in-law made a bequest to his son-in-law as follows: "My heir shall give a hundred aurei to Lucius Titius on account of my daughter." The son-in-law should claim this money, and when it is collected it ought to be received as a legacy; but Proculus is of the opinion that if a divorce takes place, it must be restored to the woman by means of an action on dowry; and, nevertheless, it becomes a part of the dowry. Julianus states in a note that an action of this kind should not even be refused a daughter, if she wishes to bring it.

227. The Same, On Minicius, Book V.

A certain man entered into a stipulation with a party concerning a sum of money which the latter wished to give as a dowry to his wife, and he then released him from liability for the same. The question arose whether or not this money constituted part of the dowry. The answer was that, if the husband had not released the promisor and he had become insolvent, we should inquire whether the money was not collected on account of the negligence of the husband, but as the husband released the debtor, he must, by all means, assume the entire responsibility; for the case is the same as if he had received the money, and then presented it to the promisor.

228. Africanus, Questions, Book VIII.

A woman gave a tract of land as her dowry, and, a divorce having taken place, she returned to her husband, and agreed with him that he should receive ten aurei by way of dowry, and give her back the land. The ten aurei were paid, but she died during marriage before the land was returned. The matter is one involving good faith, and, in compliance with the contract, the land can be recovered, since it was held by the husband without any consideration.

229. This point will seem perfectly clear if reference be had to the action on pledge. For if I should transfer to you the Cornelian estate by way of pledge, and afterwards convey to you the Titian estate, under the agreement that you will restore the Cornelian estate to me, I think that there is no doubt whatever that I can immediately and properly bring an action on pledge against you, for the recovery of the Cornelian estate.

230. Ulpianus, Opinions, Book II.

Where property which a father has given to his emancipated daughter is afterwards given for her by way of dowry, with her consent, the dowry is held to have been given by the daughter, and not by the father.

231. Marcianus, Rules, Book III.

Whenever a husband returns property to his wife in a suit for the recovery of her dowry, he must surrender whatever he obtained in this way, not only where the land given as dowry was appraised, but also where it was not, because the land was included in the dowry; and likewise if she promised to pay double damages in case of eviction, even where she was not obliged to do so.

232. Neratius, Parchments, Book III.

A man wished to make a present to his wife, and a debtor of hers, who was not solvent, promised her a dowry. The husband will only be responsible to the extent that the debtor was solvent, and if the latter should acquire anything which might enable him to meet his obligations, the responsibility will increase in proportion to the amount which he acquired. And it will continue to exist, even if he afterwards became more indigent because when the dowry was promised, the donation consisted only of what could not be collected from the debtor, and when the latter became solvent, the obligation still persisted, on account of the donation; since the matter is in the same condition as it would be if the debtor had been wealthy at the time when the dowry was promised.

233. Gaius, On the Edict of the Urban Praetor; Title, "Purchasers of Estates." Property purchased with money belonging to a dowry is held to be dotal.

234. Paulus, On Plautius, Book I.

Where liability is incurred by reason of a dowry, a surety given on this account will be liable.

235. The Same, On Plautius, Book VI.

A man, who owed the slave Stichus to a woman, was delegated by her to constitute her dowry, and, before the debtor made payment, Stichus died. As the debtor was not to blame in making payment, and the husband was not in default in taking action, the loss caused by the death of Stichus must be borne by the woman; although, even if her husband had been in

default in making a demand for him, and if Stichus had died while in the hands of her husband, he would not be liable to an action on dowry.

236. The dowry should be under the control of him who sustains the burdens of marriage.

237. After the death of the father, the burdens of marriage immediately pass to the son, just as the children and the widow become subject to his authority.

238. When it is said that the dowry is diminished by the necessary expenses under operation of law, this only applies where a tract of land given by way of dowry partially ceases to be dotal, but where the expenses are not refunded, a portion of the land, or all of it, may be retained. Where, however, expenses which amount to the value of the land are incurred at different times, Scaevola says that it ceases to be dotal, unless the woman should voluntarily tender to her husband the amount of the expenses within a year. If both money and land are included in the dowry, and necessary expenses have been incurred on account of the land, Nerva says that the expenses should be deducted from the money forming part of the dowry. But what if the woman should pay the expenses to her husband, will the dowry be increased, or will it be held to have been given intact? Where the dowry consists of land, the injustice of this would seem to be greater, according to the opinion of Scaevola; for if it ceases to be dotal the husband could alienate it. Again, how can money paid in this way become dotal, or will not the money already be considered as part of the dowry? The better opinion is that the land will revert to its former condition of dowry, and that its alienation in the meantime will be prohibited.

239. Javolenus, On Plautius, Book I.

Where a woman is about to marry a son under paternal control, and promises a dowry to her father-in-law in the following terms: "Whatever your son owes me shall be yours as my dowry," I think that it makes a difference whether the obligation of

the son or the right of action which the woman has against the father for property employed for his benefit, is referred to in the promise; for if what the son is required to pay is meant, all the money for which he is liable is included in the promise of the dowry. If, however, what the father must pay out of the peculium for property employed for his benefit is referred to, an estimate should be made of how much that was at the time when the promise was given, and this sum will be considered to form the dowry for which judgment can be rendered against the father, in the name of the son, at the above-mentioned date. If, however, it is not perfectly clear which obligation the woman had in mind, the presumption is that she had reference to the debt of the son, unless it is perfectly evident that the contrary is the case.

240. Celsus, Digest, Book XIX.

If the betrothal has not yet been made, and you promise a dowry to Titius in behalf of Seia, at a time when she refused to marry him, and she should, notwithstanding, marry him afterwards, you will owe the dowry, unless another marriage should have taken place in the meantime.

241. Where a woman entered into a stipulation with Titius for the female slave Pamphila, and, afterwards, being about to marry him, she permitted him to take as dowry what he owed her; even though Pamphila did not belong to him, would Pamphila, nevertheless, be included in the dowry, and would she be at the risk of the woman in case of her death? Or in case she should have a child, must it be returned to the woman? If the first stipulation remained in force, the offspring of the slave should not be given up, unless it made a difference whether the husband had possession of the property which he owed at the time that the dowry was constituted (for it could be held that the property itself came into his hands), or did not have possession of it; as, if the latter was the case, the better opinion is that the release from the obligation should rather be considered to have come into his hands than the property itself, and therefore that the offspring of the slave is not due to the woman.

242. Marcellus, Digest, Book VII.

If a woman should promise a dowry as follows: "Ten aurei shall belong to you or to Titius as my dowry," in this instance, it may be said that she can give the sum to Titius, but her husband will always be liable for the dowry, just as if he had ordered it to be given to Titius. There is nothing extraordinary about this, since a woman who intends to promise a dowry to a man can be substituted by him to make the promise to another, although it is usually held that a woman will not be liable for her dowry to anyone else than to her husband, as in these instances the dowry is acquired by the husband; for we do not believe that she would have made such a promise when she was thinking about her marriage with Titius.

243. When an heir is appointed to an entire estate, and is asked to deliver three-fourths of the same to a woman, and, under her direction, promises her husband, by way of dowry, what he owes her, I apprehend that he will not be liable. He will be liable, however, in the delivery of the estate, to assign to the woman all rights of action, both those in his favor and those for which he is bound; but he cannot assign these rights to anyone else than the party to whom he owes them on account of the trust. Another might say that the husband could bring an action against him for an uncertain sum, to compel him to pay the estimated amount due under the trust. I cannot agree to this, for it is just that the debtor of the woman should only be liable for the amount which the husband can receive out of what is due. Still, in order that she may not be without a dowry, it must be said that a share of the estate left to her should be restored to her under the Trebellian Decree of the Senate, so that she herself may give her husband this as her dowry, because the trust and all its liabilities belong to her, and, on account of the extreme subtlety and necessity of the case, the substitution will be of no force or effect.

244. You gave ten aurei, by way of dowry, for a woman who was thought to be free, and in this instance you will be entitled to an action to recover what you have given; just as if you had done this in behalf of a free woman, and the marriage did not take place. If the woman should marry, after having been manumitted, what you gave will only be a dowry, if you gave it with the intention that it should become a dowry when the marriage ceremony was performed. Therefore, if you gave the property as a present to the woman, her master will have a right to recover it; just as where a party is about to give something to a woman, and the latter orders it to be given to her husband.

245. Celsus, Digest, Book XI.

I ask what sum a curator should consent to be given as dowry by his ward to a woman who is grown. The answer was that this depends upon the amount of his means as well as upon the rank of the woman and her husband, as reason may suggest.

246. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book III.

A curator may be appointed for the general management of property, or for the purpose of giving a dowry, and where a larger dowry is promised than is justified by the estate of the woman, the promise will be void by operation of law, because an authorization fraudulently granted is not held to be confirmed by the law. Still, the question should be asked whether the entire obligation is annulled, or only what was promised in excess of what should have been. It is more equitable to hold that that only is annulled which is superfluous.

247. The said curator should deliver the property bestowed as dowry, but he cannot sell it to anyone, and give the price of the same, by way of dowry. But it may be doubted whether this is correct, for what if the ward cannot marry honorably unless she gives money as dowry, and this will be more advantageous to her? However, property which is given by way of dowry can very frequently be alienated, and the money become the dowry. In order that this question may be determined, if the husband prefers to receive the property as dowry, it is not necessary to inquire any farther; but if he is not willing to contract marriage unless money is given, as dowry, it then becomes the duty of the curator to appear before the judge who appointed him, so that, if proper cause is shown, even though the man is absent, he may permit the dowry to be constituted by the proceeds of the sale of the property.

248. Modestinus, Opinions, Book V.

Titia, a minor under twenty-five years of age, exchanged the fourth part of the estate of her mother, which she held in common with her brothers, and received a tract of land instead of her share, just as if a sale had taken place. This land, together with other property, she gave as dowry. I ask if complete restitution should be granted to her, and if she should receive her share of one-fourth of the estate; and should she return the land, what course must her husband pursue, or ought he to be content with the other property given by way of dowry? I also ask, if he should die, and her heirs, as her representatives, should bring suit for complete restitution, and some of them should demand a fourth part of the estate, and others the land, whether the husband would be compelled to return the land, and remain satisfied with the other property of the dowry as his profit. Modestinus answered that there is nothing in the case proposed to justify the husband being deprived of the dowry, but the woman or her heirs should have judgment rendered against them for the actual value of the land, and the appraisement of the same should be made with reference to what it was worth at the time it was given by way of dowry.

249. The Same, On Discoveries.

When a stipulation for the return of a dowry is made by a stranger, it becomes operative the moment the divorce takes place, and the right of action obtained by the stipulator is not extinguished if the marriage should be renewed. Therefore, if the woman has no dowry at the time of the second marriage, the stipulator must again consent for the constitution of the dowry; provided that the said dowry which another party stipulated for with her permission is not derived from the woman herself, for then his consent will not be necessary.

250. Javolenus, On Cassius, Book IV.

Where a husband made no subsequent provision with reference to a dowry, if, after a divorce has taken place, the woman should marry another man, and afterwards, having again been divorced, return to her first husband, the dowry will be tacitly restored to him unimpaired.

251. Pomponius, On Quintus Mucius, Book V.

If either through a legacy or by inheritance, property of some kind should be acquired by a slave who is given as dowry, and the testator was unwilling for the said property to belong to the husband, it must be returned to the wife if the marriage is dissolved.

252. The Same, On Quintus Mucius, Book VIII.

If the usufruct of land, the ownership of which does not belong to my wife, is given to me by way of dowry by the owner of the same, it would be difficult, after a divorce, to determine how the right of usufruct could be returned to the woman; as we have stated that it cannot be transferred by the usufructuary to anyone but the owner of the property, and if it is transferred to a stranger, that is to say, to one who does not own the property, nothing passes to him, and the usufruct reverts to the owner of the land. Therefore, certain authorities very properly hold that, by way of remedy, the husband should be permitted to rent the usufruct to his wife, or to sell it to her for a nominal consideration, so that the right itself will remain with the husband, but the power to gather the crops will belong to the wife.

253. Proculus, Epistles, Book VII.

Proculus to his grandson, Greeting. Where a female slave marries, and gives her husband money, as dowry, whether she knows that she is a slave or not, she cannot make her husband the owner of said money, and it will still remain the property of the person to whom it belonged before it was given as dowry to her husband, unless he should have obtained it by usucaption. And not even after the woman has become free, while living with the same man, will she be able to change the condition of this money. Hence, not even after a divorce has taken place, can she legally bring an action based on her right of dowry, or a personal action to recover the money, but the party to whom it belongs can legally sue for it. But if the husband has obtained a right to said money through usucaption after having had it in his possession, of course because he thought that the woman was free, I am confirmed in my belief that he has profited by the transaction, provided he obtained the right to the money by usucaption, before the marriage. I am of the same opinion where he obtained anything by means of said money before it became the dowry, provided he was not in possession of it, and was not guilty of fraud to avoid being in possession.

254. Papinianus, Questions, Book X.

The promise of a dowry is none the less valid where the father was ignorant in the beginning that the marriage had been performed, if he should afterwards consent to it; since every promise of a dowry is understood to be founded on the tacit condition under which the marriage is to take place. For where a girl less than twelve years of age has been married, as if she was older, her husband can demand the dowry when she, while still living with him, attains the age of twelve years. While it is commonly stated that the promise of a dowry only has reference to first marriages, and that the obligation does not continue to exist if the woman marries the man to whom she promised the dowry after he has married someone else, it will then be operative when another marriage has intervened.

255. The Same, Opinions, Book IV.

Where a woman, after a divorce, with the knowledge of her husband, promises as dowry lands of which she has been in possession for a long time, it is held to have been tacitly agreed that the dowry which has been promised shall not be claimed; and if the husband should bring suit for it, he can be barred by an exception on the ground of contract pleaded by the wife.

256. Where a woman gave money due to her from Seius, together with the interest to accrue in the future, as dowry that has been promised, it is reasonable that any interest which may have accrued after the marriage should also form a portion of the dowry.

257. It was decided, where it had been stipulated after a divorce, that the money constituting the dowry with the interest should not be paid after the date of the second marriage, because only the payment of the principal could be collected; that the interest for the intermediate time would be due.

258. Where a woman was married during the absence of her husband, and conducted to his house, and in the meantime incurred no expense chargeable to the property of her husband, the latter cannot honorably demand interest on the dowry which was promised to reimburse him for the support of his wife.

259. A son-in-law stipulated with his father-in-law for a dowry to be paid upon a certain day in accordance with the wishes of the latter, without having mentioned the property, or the amount of the same. It is established that the stipulation would be valid, without considering the wishes of the father-in-law; nor should the case be held to be similar to the one where a tract of land is not mentioned, and it is held that a bequest, or a stipulation of said land is void; as a great difference exists between the manner of constituting a dowry, and the uncertainty of the property to which it has reference, for the amount of the dowry can always be established in accordance with the resources of the father and the rank of the husband.

260. Where a girl is formally contracted in marriage to the son of her guardian, with the consent of her father; a dowry can legally be constituted by the guardian in proportion to the wealth of the former, and the rank and birth of the girl.

261. Where a dowry has been legally promised in behalf of a freedwoman by her patroness, the latter cannot retain the same if the freedwoman should prove ungrateful.

262. Where a marriage is dissolved, and property which has been appraised and given by way of dowry is to be returned, the amount must be stated, but a sale is not contracted. Therefore, where the property is evicted, if the woman gave it in good faith, her husband will have no right of action; otherwise, she will be liable for fraud.

263. Where property has been appraised and delivered by way of dowry, even though the woman may continue to use it, the ownership will be held to have passed to the husband.

264. It is proper that the offspring of female slaves, given as dowry, should be considered a portion of the same; and therefore an agreement with the husband that the said offspring shall be held in common by him and his wife is void.

265. Paulus, Questions, Book VI.

Where doubtful questions arise, it is better to decide in favor of the dowry.

266. The Same, Questions, Book XXXII.

When a stranger promises a dowry in behalf of a woman, the latter must assume the risk. If, however, the husband takes charge of the claim, and collects the interest, it is held that the risk will be his.

267. The Same, Opinions, Book VIII.

A woman gave all her property as dowry. I ask whether her husband, as her heir, is obliged to be responsible for the debts of her estate? Paulus answers that where anyone retains all the property of a woman on account of a dotal obligation, he cannot be sued by her creditors, but that the promise of the property only applies to what remains after the debts have been deducted.

268. Paulus holds with reference to dotal property, that even the father of the husband is responsible for fraud and negligence.

269. Paulus also holds that, where a woman gives a dowry out of her own property, and causes her mother to make stipulations, she can afterwards alter the dotal instrument.

270. The Same, Sentences, Book II.

A person who is dumb, deaf, or blind, is liable on account of a dowry, because each of them can contract a marriage.

271. While marriage exists, the dowry can be returned to the wife for the following reasons, provided she does not squander it, namely: in order that she may support herself and her children, or may purchase a suitable estate, or may provide sustenance for her father banished to some island, or may relieve her brother or sister who is in want.

272. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book V.

Where a betrothed woman gives a dowry, and does not marry, or where a girl, in order to become a wife, gives it before she reaches the age of twelve years; it is held that the privilege which applies to personal actions should, by way of favor, as in the case of a regular dowry, be extended to include a personal action for recovery.

273. Tryphoninus, Disputations, Book VI.

Although the dowry becomes a part of the property of the husband, it nevertheless, in fact, belongs to the wife. It has, with reason, been decided that if she gave land which was not appraised as dowry, and, on account of this, a stipulation for double damages was provided, and the land should be evicted from the husband, the latter can immediately bring an action on the stipulation. Moreover, as it is to her interest that the property given by way of dowry should not be evicted, and because she herself suffers from the eviction because she ceases to possess what constituted the dowry; it is held that she is also entitled to the profits of the same while the marriage continues to exist, even though the ownership of the property is in the husband, and he sustains the burdens of matrimony.

274. The Same, Disputations, Book IX.

Where a father promises a dowry to his daughter by a donation mortis causa, the promise will be valid, for he will be bound just as if he had made it at the time of his own death. If, however, he should recover, why should he not be released from the obligation by means of a personal action, just as would be the case where someone else entered into a stipulation, or promised a dowry in behalf of another? The case is similar where a personal action will lie to recover money which has been given, or to compel a party to release an obligation incurred mortis causa. The same cannot be said with reference to a woman, if she promised a dowry mortis causa, because a dowry is void, unless it can be used to defray the expenses of marriage.

275. The Same, Disputations, Book X.

Where a woman about to marry her debtor who owes her money at interest promises him, by way of dowry, what he owes her; the interest which has become due after the marriage has taken place does not constitute part of the dowry, because the entire obligation is cancelled; just as if all the debt had been paid to the woman, and she had given it by way of dowry.

276. The Same, Disputations, Book XI.

Where a woman having a right of usufruct in land belonging to her husband gives to him by way of dowry, although the usufruct no longer is hers, still, the husband is not entitled to it, because he is using his own land, as owner; but, by means of the dowry, he obtains the complete title to said land, and does not hold it separate from the usufruct, and he cannot lose it by non-user. Still, in case of a divorce, he must reestablish the usufruct in said land for the benefit of his wife. If, however, she should die during marriage, the husband is held not to have profited by reason of the dowry, because even if he had not married the woman, the usufruct, having been terminated by her death, would revert to the land, and therefore he would not be compelled to contribute to the funeral expenses of his wife.

277. It is evident that if a father, who has a usufruct in a tract of land, gives it to his son-in-law by way of dowry, for his daughter, and she dies during marriage, he will have a right of action against his son-in-law for the re-establishment of the usufruct.

278. If a woman constitutes a dowry for her husband by giving him the usufruct in her land, then the usufruct will, properly speaking, be attached to the person of her husband, and he will lose it by non-user. If this should happen, let us see whether the woman will still be endowed. If, indeed, the ownership of the land is in the woman, and the usufruct reverts to the same, nothing now remains of the dowry which can be recovered by him in an action on dowry, because he cannot be blamed for having lost the usufruct by non-user, since she herself has profited by it, and hence she will remain without a dowry. But if the wife should alienate the property, and it should become more valuable without any advantage to her, she will still retain the right to her dowry, because the husband, who, when he could have enjoyed the usufruct, lost it by non-user, will be liable to an action on dowry. If, however, the usufruct continued to exist until the divorce took place, its restitution will be for the benefit of the woman, because although it does not immediately pass to her, still, it reverts to the property either for some price or consideration, and without any disadvantage to the owner. But where the husband did not lose the usufruct, his right to it will not be extinguished by the death of the wife. But where a divorce takes place, let us see, in the first and second instances, whether the profits should be divided in proportion to the time of the year which has elapsed. This opinion should be adopted. The restitution of the usufruct, however, ought to be made so that it will be transferred to the woman who owns the land, and be united with the ownership of the same. Even if the woman is not the owner of the land, an action on dowry will, nevertheless, lie to compel the husband to relinquish the usufruct; for the wife will be liable to an action on sale to compel her to deliver it, whether she expects to obtain a certain price for it from the purchaser, or prefers to do him a favor, rather than leave the right with someone who is unfriendly to her, and to whom it has been transferred; which she is allowed to do by law.

279. A wife gave an usufruct to her husband by way of dowry, and during the marriage she sold him the tract of land. The question arose what she would be entitled to recover in an action on dowry, if a divorce took place. I replied that it was important to inquire how much the land had been sold for; as, if an appraisement of the mere property was made, the woman, in an action on dowry, was entitled to recover the price of the usufruct. But what if the husband should die before issue was joined? His heirs would not be liable for anything. For even if anyone else appeared as purchaser of the property, the heir of

the husband would be liable to the woman for nothing, and the usufruct would revert to the land. If, however, the whole tract was sold for as much as it was worth, and the usufruct was not understood to have been reserved, it would be held that the woman was entitled to the dowry during the existence of the marriage.

280. Where a tract of land held in common was given by way of dowry, and the other joint-owner brought an action against the husband for partition, and the land was adjudged to him, the amount of the judgment against the joint-owner in favor of the husband would be the dowry, but if the land was adjudged to a stranger without any bidding, the dowry would be a part of the price for which the land was sold. But this would not be considered to take the place of the property, and, in case of a divorce, it would not be necessary to pay it all at once, but it should be paid within a specified time. If, however, the land should be adjudged to the husband, that portion of it which had been given by way of dowry, would still remain dotal; but if a divorce took place, the other portion, on account of which the first, as dowry, came into the hands of the husband, must be returned; that is to say, he will receive as much, by way of price, from his wife as he had paid to her joint-owner on account of the judgment which was rendered against him. If either of the parties should attack this as being unjust, neither should be heard, not the woman if she objects to receiving the other part of the land, nor the husband if he refuses to surrender it; but let us see whether, as long as the marriage is in existence, only that portion of the land which was given by way of dowry is dotal, or whether the other portion is not so likewise. Julianus says that only one of the portions is dotal, and I stated in court that only one of them should be considered such.

281. Where anyone who is protected by an exception binds himself, through mistake, in a stipulation with a husband to pay him a sum of money by way of dowry, and does not do so, he can be compelled to pay him; and he will be entitled to a personal action for recovery against the woman or her father, dependent upon which of them substituted him on account of the amount which he did not owe, and which he either promised, or paid to the husband.

282. Labeo, Epitomes of the Last Works of Javolenus, Book VI.

A grandfather gave a dowry for his granddaughter, the daughter of his son, to his son-in-law, and then died. Servius denies that the dowry reverts to the father, and I agree with him, because it cannot be held to be derived from him, as he never owned any of the property.

283. A father promised a hundred aurei to his daughter, by way of dowry, on condition that it should be paid when perfectly convenient. Ateius says that Servius gave it as his opinion, that the father should pay the dowry as soon as he could do so without subjecting himself to dishonor and infamy.

284. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

If the debtor of a woman should promise a dowry to her betrothed, the woman can bring an action for the money against her debtor before the marriage; and Labeo says that the debtor will not be liable to the husband upon this ground afterwards. This opinion is incorrect, because the promise is in suspense as long as the obligation remains in this condition.

285. Papinianus, Questions, Book VIII.

A father gave as dowry for his daughter a certain sum of money which he had borrowed, or for which he had incurred liability. As soon as this money was expended the dowry became profectitious.

286. Proculus, Epistles, Book V.

Where a woman directed her husband to give a certain sum of money which he owed her as dowry for their common daughter, and he did so, I think it should be considered whether he gave the dowry in his own, or his wife's name. If he gave it in his own name, he will still owe the money to his wife, but if he gave it in his wife's name, he will be released from liability to his wife.

287. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

If the debtor of a woman should promise her betrothed a dowry, she cannot collect the money from her debtor before the marriage, because the promise is in suspense as long as the obligation remains in this condition.

288. Labeo, Epitomes of Probabilities by Paulus, Book VI.

Where the promise of a dowry is involved, judgment should be rendered against the party who made it, without reference to his pecuniary resources. Paulus says that this is always true with reference to a stranger, but where a son-in-law claims the promised dowry from his father-in-law, while the connection between them exists, judgment will be rendered against the father-in-law in accordance with the amount which he is able to pay. If he brings an action after the marriage has been dissolved, I think that the amount to be paid will depend upon the circumstances and personal character of the parties. For what if the father-in-law had imposed upon his son-in-law by giving him reason to expect a dowry, when he knew that he was unable to furnish it, and had done this for the purpose of deceiving his son-in-law?

289. Scaevola, Digest, Book VIII.

A father gave a tract of land as dowry for a daughter, and, having died, left the daughter the sole heir of his estate. She, having been pressed by the creditors, decided that it would be better to sell the tract of land which had been given by way of dowry, because it was less productive, and to retain the other tracts belonging to the estate, because they yielded a larger income. The husband gave his consent to this, provided there was no fraud in the transaction. I ask whether that part of the dowry which was included in this tract of land could be lawfully transferred to the woman during the marriage. The answer was that it could be, if the price of the same was paid to a creditor.

Tit. 4. Concerning dotal agreements.

290. Javolenus, On Cassius, Book IV.

It is lawful for an agreement to be made after marriage, even if none has previously been, entered into.

291. Agreements made for the purpose of returning a dowry should be entered into by all the parties who have either a right to recover the dowry, or from whom it can be recovered, in order that one of them, who is not a party to the proceedings, will not be able to obtain any advantage from the magistrate who may be called upon to enforce the agreement.

292. Ulpianus, On Sabinus, Book XIX.

Where an agreement has been made that the dowry shall remain in the hands of the husband, no matter in what way the marriage may be dissolved, provided there are any children, Papinianus stated to Junianus, the Praetor, that in case the marriage was terminated by the death of the husband, it must be held that no agreement had taken place for the retention of the dowry, and that, under such circumstances, an agreement which was prejudicial to the dowry, should not be observed when the death of the husband takes place.

293. Paulus, On Sabinus, Book III.

Where an agreement is entered into which has reference to the time of a divorce, and a divorce does not take place, the agreement will not become operative.

294. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

If it should be agreed that the profits of property should be converted into a dowry, will the agreement be valid? Marcellus says in the Eighth Book of the Digest that such an agreement is not valid, for a woman by a contract of this kind almost becomes unendowed. He, however, makes the distinction that if a woman should give a tract of land as dowry, under the condition that her husband shall deliver to her the profits of the same, such an agreement is void; and the same rule applies if she gave an usufruct as dowry under a similar agreement. If, however, a contract should be made with reference to giving the profits, that is to say, that any profits which may be obtained shall compose the dowry, and the land, or the usufruct of the same is delivered in compliance with it, not with the understanding that the profits are to become dotal, but that the husband can collect the profits which will become a part of the dowry; he can be compelled by an action on dowry to deliver said profits. The profits will, therefore, form the dowry, and he can enjoy the interest obtained from them, as well as acquire what is added to the principal. I think that, in both instances, consideration should be paid to the intention with which the dowry was given, so that if the wife gave a large dowry because she wished the income of the same to constitute it, and expected the husband to be content with the interest it might yield; it can be said that the agreement will be valid, for then the dowry is not

unprofitable. Suppose, for example, that the husband receives an annual income of forty aurei by way of dowry, while if such an agreement had not been entered into he would have received more than three hundred, would not it be of great advantage to him to obtain so profitable a dowry? And what shall we say if the agreement has been drawn up in such terms that the husband can turn the profits into a dowry, and that the wife must maintain herself and her family, and provide for them, and pay all their expenses? Why can you not hold that an agreement of this kind will be valid?

295. Paulus, On Sabinus, Book VII.

A contract cannot be made which will prevent the husband from taking action in case of the immorality of his wife, or which will permit him to collect more or less than the law allows under such circumstances; for the right to inflict public punishment cannot be annulled by a private agreement.

296. Agreements of this kind should not be observed where reference is had to the recovery of property given or removed, because in the first instance, women are invited to steal, and in the second, the Civil Law is violated.

297. If it should be agreed that the husband shall not bring suit for necessary expenses incurred, the agreement should not be observed, because expenses of this kind diminish the dowry by operation of law.

298. Ulpianus, On the Edict, Book IV.

Pomponius says that a husband cannot contract to give a guarantee only against fraud with reference to the dowry, which is provided for the benefit of married persons, although he can agree that he shall not be responsible for the claim of a debtor, who has promised him a dowry. Pomponius holds that he can agree that the dowry will be at the risk of the wife; and, on the other hand, stipulate that the dowry which is at the risk of the wife shall be at the risk of the husband.

299. Pomponius, On Sabinus, Book XV.

Where a dowry is given in behalf of a daughter, it is best for the son-in-law to make an agreement with both parties; although, in the beginning, when a dowry is given, the father can impose any condition which he wishes, without considering the person of the woman. But if, after the dowry has been given, he wishes to make an agreement, both parties must be considered when this is done, since the dowry has already been acquired by the woman. In this instance, the father either makes the agreement without his daughter, or alone, or he does so after having called his daughter in, and the agreement will either benefit or injure no one but himself. If, however, the daughter alone enters into a contract by which the condition of her father becomes improved, it will also benefit him, since he can acquire property by means of his daughter, while a daughter cannot do this through her father. But where the contract made by the daughter is injurious, while it may prejudice her rights, it will in no way be disadvantageous to the father, unless he institutes proceedings together with his daughter. It must be said that the daughter can never, by making any agreement, cause the condition of her father to become worse, as in case she should die during marriage the dowry will revert to her father.

300. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Where a son under paternal control marries while his father is insane, or is in the hands of the enemy, or where his daughter marries under similar circumstances, an agreement having reference to a dowry entered into with either must be made with each individually.

301. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

When an agreement is entered into providing that if a daughter should die during the lifetime of her father-in-law, her entire dowry shall be given to the latter, and if he should die, to his son, and if his son should also die, to the heir of the father-in-law; such a stipulation by an indulgent construction can be upheld as equitable.

302. The Same, On Sabinus, Book XXVI.

A grandfather, in providing a dowry for his granddaughter, agreed that it should never be claimed by himself, or his son, but that it could be claimed by any other heir than his son. The latter will be protected by an exception based on the contract, as we are permitted to provide for our heirs, and there is nothing to prevent our doing so for any certain person, if he should be our heir; but this does not apply to other heirs. Celsus held the same opinion.

303. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

Where a father promised a dowry, and agreed that it should not be claimed by him while he was living, nor, in any event, so long as the marriage continued to exist, the Divine Severus decreed that the agreement should be interpreted just as if it had contained the addition, "While he was living." For this is to be understood to have reference to paternal affection, and the wishes of the contracting parties, in such a way that the latter part of the agreement will be held to have reference to the lifetime of the father, as a different construction would separate the profits of the dowry from the expenses of marriage, which would be intolerable; and the result would be that the woman would be held to have no dowry. Hence it was brought about by this Rescript, that if the daughter should die while her father was living, or should be divorced without any blame

attaching to her, the dowry could, by no means, be claimed by her husband, but that he could claim it if the father should die while the marriage existed.

304. Paulus, On the Edict, Book III.

Where a father gave a dowry, and agreed that if his daughter died during marriage, the dowry should remain in the hands of her husband; I think that the agreement must be observed, even if no children had been born.

305. Among the agreements which are usually entered into before and after marriage, some are voluntary, as, for instance, where it is stated that the woman shall support herself with the promised dowry; and, as long as the marriage continues, the dowry cannot be demanded of her by her husband; or she can furnish him a certain sum for his support; or some other provisions similar to these may be made. There are other agreements which relate to the law, for example, those which prescribe the way in which a dowry shall be returned when it is claimed; and, in cases of this kind, the will of the contracting parties is not always observed. If, however, it should be agreed that the dowry, under no circumstances, can be claimed, the woman will remain unendowed.

306. Where a woman agrees that no more than half of the dowry can be demanded of her, and she stipulates for a penalty; Mela says that she should be content with one or the other of two things; either with an exception based upon the agreement with a release of the obligation of a penalty, or if she proceeds under the stipulation, she should be denied the right to an exception.

307. Where a tract of land which has been appraised is given by way of dowry, and the woman agrees that if it brings any more when sold, the surplus shall become part of her dowry; Mela says that such an agreement must be carried out, just as, on the other hand, she can agree to be liable for the deficiency in case the land should sell for less.

308. If a wife should agree that whether a tract of land given by way of dowry sells for either more or less than the appraisement, the price that it brings shall constitute her dowry, this agreement must be executed; but if the property should sell for less, through the fault of the husband, the wife can recover the deficiency from him.

309. Julianus, Digest, Book XVII.

Moreover, if the land should not be sold, the appraisement of the same should be furnished.

310. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

With reference to the time when the dowry should be returned, the law permits an agreement to be made fixing the day when this may be done, provided that the condition of the woman is not rendered any worse thereby:

311. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI. That is to say, it may be returned sooner.

312. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

An agreement cannot be made for the dowry to be returned at a later date than that established by law; any more than it can be agreed that it shall not be returned at all.

313. Proculus, Epistles, Book XI.

Atilicinus to his friend Proculus, Greeting: "Where an agreement was made between a man and his wife before marriage, that, in case a divorce took place, the same time should be granted for the return of the dowry that was given for its bestowal; the woman gave the dowry to her husband five years after marriage. A divorce having taken place, I ask whether the husband should restore the dowry to his wife within five years, or whether he must do so within the time fixed by law? Proculus answered with reference to the time of returning the dowry: "I think that by an agreement the condition of the woman can be improved and cannot be made worse; therefore, if it is provided that the dowry shall be returned in a shorter time than that established by law, it should be carried out, but if it is agreed to return it after a longer time, such a contract is not valid." As to this opinion, it is proper to state that if it is proved by the agreement that, after divorce, there should be the same delay for the return of the dowry as there was for its delivery after marriage, and if this delay in returning it was shorter than that authorized by law, the agreement will be valid, but if it is longer, it will not be.

314. Julianus, Digest, Book XVIII.

Although, during the continuance of the marriage, the husband and wife may be unable to agree to defer the restoration of the dowry for a longer time than is authorized by law; still, after a divorce, if there was good reason for the agreement, it should be kept.

315. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book III.

It is different where a father, in promising a dowry for his daughter, agrees that it shall be paid by him in one, two, three, four, and five years; and states that it shall be returned in the same manner, if the marriage should be dissolved, for this

agreement will be valid if the daughter should become the heir of her father, and if she was present at the time when the contract was made.

316. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

An agreement made on account of property given or appropriated by the wife, or expenses incurred, will be valid; that is to say after a divorce has taken place.

317. Where a stranger is about to give a dowry out of his own property, he can stipulate for and agree to anything that he chooses even without the knowledge of the woman; for he is imposing conditions upon what belongs to him, but after he has given the dowry, he can only enter into an agreement concerning it with the consent of the woman.

318. If it should be agreed that the dowry cannot be demanded either from the wife or from the father, the heir of either of them will not be entitled to an exception. If, however, the agreement was that it should not be claimed during the marriage, in the lifetime of the father, it can be claimed immediately after his death; and if the husband should not claim it, he will be liable on the ground of negligence if the dowry could be exacted; unless the marriage was dissolved before he had the power to demand it.

319. Julianus, Digest, Book XVII.

Where a woman promises a certain sum of money, by way of dowry, and, instead of it, gives slaves under the condition that they shall be at her risk, and if any children are born to them they shall belong to her, the agreement must be carried out; for

it is settled that a contract can be made between husband and wife setting forth that a dowry consisting of a sum of money may be changed and transferred to other property, if it will be advantageous to the woman.

320. The Same, On Urseius Ferox, Book II.

A certain man received a tract of land from his wife by way of dowry, and it was agreed between them that the husband should give the rent of said land to his wife as annual income. The husband afterwards leased the land to the mother of the woman to be cultivated for a certain amount of rent, and she died without having paid it, leaving her daughter her sole heir, and then a divorce took place. Her husband brought suit against the woman for the rent which her mother owed him, and it was decided that an exception should not be granted her, as if the agreement had not been made between her and her husband that the said rent should be given to her for her maintenance; since, under some circumstances, donations may legally be made between husband and wife, for what is given by way of annual income is a species of gift.

321. Africanus, Questions, Book VII.

A father, at the time that he gave a dowry to his daughter, agreed that if she should die leaving one or more children, the dowry should be returned to him, after deducting the third part of the same; or, after his death, that it should be given to one or the other of the children who were under his control. This was afterwards expressly stipulated. After the death of the father, the woman died during marriage, leaving children. The question arose whether the children could claim two-thirds of the dowry, in accordance with the stipulation. I answered that they could, for the effect of the stipulation was that if the woman should die during marriage, her dowry should be returned to her father, and the same rule applies as where a stipulation was entered into in the following terms: "If a ship comes from Asia, do you agree to pay me a certain sum of money, or, after my death pay it to Lucius Titius?" for if the ship should arrive after the death of the stipulator, the money will be due to my heir.

322. Florentinus, Institutes, Book III.

Where it was agreed between husband and wife that a certain portion of the dowry, or all of it, should be retained in case of the birth of one or more children; the agreement must be carried into effect, even on account of children who had been born before the dowry was given or increased, for it is sufficient for them to be born during the marriage with reference to which the dowry was bestowed.

323. Ulpianus, Opinions, Book I.

With reference to the return of a dowry, where it was agreed to do so if the girl died before marriage, it is also held that the husband agreed not to claim it, and that the father had obtained the right to transmit to his heir an exception on the ground of contract.

324. Papinianus, Opinions, Book IV.

It was agreed between a father-in-law and his son-in-law that if the daughter should die leaving a child one year old, the dowry would belong to her husband, but if the child should die during the lifetime of its mother, the husband could retain only a portion of the dowry where the wife died during marriage. The woman lost her life by shipwreck at the same time as her child, who was one year old. For the reason that it appeared probable that the child died before its mother, it was decided that the husband could retain a portion of the dowry.

325. A husband can retain a dowry granted to a daughter by an agreement, and if he should fail to do so through mistake, the daughter, who is the sole heir to her father and an heir to a part of her mother's property, can, if it is not wrongly held, assert a preferred claim to the dowry improperly paid by her father, in case of the partition of her mother's estate.

326. Where it is agreed between a father and a son-in-law that the dowry shall be returned to the father, in case the daughter should die during marriage without leaving any children, it must be understood to have been agreed between the parties that if the daughter should die leaving children, the dowry shall be retained, and that no portion of the same shall be separated from it on account of any addition which has been made thereto, if no agreement to the contrary was made.

327. It was agreed that a wife should be transported at the expense of her husband wherever she went, and therefore in strict pursuance of this agreement the woman followed her husband, and sought him in the province where he was serving as centurion. If the husband did not keep the agreement, although a direct action would not lie, still an equitable action in factum should be granted.

328. Where a daughter, who was promising a dowry for herself, inserted in the contract that if she should die during marriage without leaving any children, her dowry should be paid to her mother; this agreement of her daughter confers no right of action upon the mother. Still, if the heir of the daughter should pay the money composing the dowry, and the husband should bring suit for it, an exception can be pleaded against him for claiming the dowry in violation of his own agreement.

329. A father stipulated for the dowry to be given to him, if his daughter should die during marriage. While the marriage was still in existence, the father was convicted of a capital crime. The condition of the stipulation would not take effect if a divorce took place, or the marriage was dissolved by the death of the husband. If, however, the woman should die during marriage, the right to an action on dowry arising from the stipulation would be acquired by the Treasury. But if the parties should be remarried after a divorce, the stipulation would not become operative for the benefit of the Treasury, even though the daughter died during the second marriage, as it had reference to the first marriage.

330. The Same, Definitions, Book I.

If a woman who has children should return to her husband through duplicity, after a quarrel; as for instance, where, through venal motives, she agrees that she shall not be endowed; this agreement being contrary to custom ought not to be enforced, in accordance with the circumstances of the case.

331. Paulus, Questions, Book V.

The question is asked whether, where a woman, either before or after marriage, agrees that her creditor shall be satisfied with the crops of land which she gave by way of dowry, will the agreement be valid? I say that it will be valid, if it is made before marriage and that in this way the dowry will be diminished; but if it is made after marriage, as the profits of the dowry are intended to relieve the matrimonial burdens, the husband practically consents to pay the creditor out of his own property, and the transaction will be a mere gift.

332. Scaevola, Opinions, Book II.

Where a husband received certain lands which had been appraised, by way of dowry, and, during the existence of the marriage, with the intention of deceiving his wife, agreed that the said lands should not be considered as appraised, so that he could render them less valuable without running any risk; the question arose whether the lands which had been appraised should remain so according to the dotal estimate, and the husband be liable to their deterioration. I answered that the contract would not be affected by what was proposed, because this was done during marriage, provided the dowry was not diminished

in value; still, if the land should be deteriorated after the contract was made, the woman would be entitled to a dotal action on this ground against her husband.

333. Titius gave a dowry for a woman, and made a stipulation with reference to it in case of death or divorce. A divorce having taken place, Titius died without claiming the dowry, and the woman renewed her marriage with the consent of the heir. The question arose whether the heir could demand the dowry on the ground of the stipulation. I answered that the heir of Titius would be barred by an exception on the ground of contract, if he had given his consent that the amount which he could recover on account of the stipulation should become the dowry of his mother, when the marriage was renewed.

334. A woman, who gave property as dowry, agreed that if she died during marriage it should be returned to her brother, and the latter made a stipulation to that effect. The wife, at her death, bequeathed certain dotal property to her husband, as well as to others, and she also manumitted certain slaves who formed a part of the dowry. The question arose whether the husband was liable to the brother for the property which the woman bequeathed, and the slaves which she manumitted. I answered that there was nothing in the facts stated why he should not be, as the heirs of the deceased, as well as the legatees were liable on account of the manumission.

335. Tryphoninus, Disputations, Book X.

Baebius Marcellus promised Baebius Maryllus a hundred aurei, by way of dowry for his daughter, and it was agreed between them that the dowry should not be claimed during the existence of the marriage; or, if the daughter should die during marriage without leaving any children, after the death of her father, half of the dowry should remain in the hands of Maryllus, and half of it should be returned to the brother of the woman; and these matters were also set forth in a stipulation. Marcellus having died leaving a son and a daughter, and having bequeathed the entire dowry to his daughter, Maryllus divorced his wife by whom he had a daughter, and his wife died, leaving her brother and her daughter heirs to equal shares of her estate. Maryllus brought suit before Petronius Magnus, the Praetor, for the entire dowry, against the son of Marcellus, who was his

heir, on the ground of the promise of the same; alleging that it had been agreed upon between the two parties that if the woman died without leaving any children, half of the dowry should remain in the hands of her husband, and that the proper construction of the agreement was that the entire dowry should belong to him if the woman should have a son or a daughter. On the other hand, it was held that the exception based on the common agreement was also advantageous to the heir, but that, in the case proposed, the heir being, as it were, the representative of the deceased, could not protect himself by means of an exception on the ground of contract; but that, if he himself had been sued for the dowry during the lifetime of the woman, he might have barred Maryllus by this exception, because a divorce had taken place, and he could interpose the same defence, even after the death of his sister. Therefore it was decided that the heir must be released from liability for the said claim, but that there should be nothing in this opinion to prevent the assertion of the claim based on the trust, under the terms of which Maryllus was entitled to half of the estate as the heir of his wife, obtained through his daughter by hereditary right.

336. Scaevola, Questions, Book III.

If it is agreed between husband and wife that the profits of the last year of marriage, which have not yet been obtained, shall be applied for her benefit, a contract of this kind is valid.

337. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

A wife gave to her husband, by way of dowry, land appraised at a hundred aurei, and then made an agreement with him to return the land to her at the same price in case of a divorce. The husband afterwards sold the said land for two hundred aurei, with the consent of his wife, and then a divorce took place. Labeo thinks that the husband should have the privilege of paying her two hundred aurei, or of returning the land, whichever he may choose; and that the obligation arising from the agreement

should not be released. I think that Labeo gave this opinion because the land had been sold with the consent of the woman, otherwise it should, by all means, be returned.

338. If a father promises a certain sum of money as a dowry for his daughter, and it is agreed that he shall not be compelled to pay it against his consent, I think that nothing can be collected from him; because the clause contained in the contract which stated that he could not be compelled to pay it, should be held to refer to the dowry.

Tit. 5. Concerning land given by way of dowry.

339. Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

The Lex Julia, having reference to land given by way of dowry, sometimes does not apply; for instance, where the husband fails to make provision against threatened injury, and the neighbor is placed in possession of the premises given as dowry, and is afterwards directed to return the same. In this case the neighbor becomes the owner, because the alienation is not a voluntary one.

340. But it is possible for the entire title to the land to pass to another, as, for instance, to the heir of the husband, but still, with the same condition that it cannot be alienated.

341. Ulpianus, On Adultery, Book V.

If a husband should be reduced to slavery, cannot his owner alienate his land? I think the better opinion is that he cannot.

342. Wherefore, if the property of the husband should be confiscated, the sale of the land would, nevertheless, be prevented; even though the Treasury is always held to be a good and solvent successor.

343. Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

Where a tract of land is devised to slaves who form part of the dowry, according to the Lex Julia it also becomes dotal.

344. Land given as dowry cannot be alienated whenever the wife is entitled to a dotal action, or where one should by all means be brought.

345. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

The Lex Julia, which has reference to land given by way of dowry, and provides that a husband cannot encumber or alienate it, ought to be more broadly interpreted, so as to apply as well to a betrothed person as to a husband.

346. Ulpianus, On All Tribunals, Book II.

Julianus states in the Sixteenth Book of the Digest that a husband cannot lose any servitude attaching to the land, or impose any new ones upon it.

347. The Same, On Adultery, Book V.

Freedom from a servitude due to an urban estate subject to dowry cannot be granted by the husband, for fear that by this the condition of the property may be deteriorated.

348. Julianus, Digest, Book XVI.

Where a husband acquires a tract of land that belongs to Titius, and which is subject to a servitude for the benefit of real estate subject to dowry, the servitude becomes confused. But if he returns the said land to Titius, without renewing the servitude, the husband will be to blame, and, in this instance, he must pay such damages as may be assessed by the court. Where, however, the husband is not solvent, praetorian actions will be granted against Titius in favor of the woman for the re-establishment of the servitude.

349. When, however, a woman gives as her dowry land to which a tract belonging to her husband owes a servitude, it comes into the hands of the husband without the servitude; and therefore it cannot be held that the rights attaching to said land have become deteriorated through the act of the husband. What then should be done? It is the duty of the judge, who is to decide with reference to the dowry, to order the land to be returned to the woman, or to her heir, and the servitude to be re-established.

350. Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book III.

A certain man requested his wife to cut down an olive plantation which was on the dotal land, in order to replace it with a new one. The man afterwards died after bequeathing the dowry to his wife, and it was decided that the wood which had been cut from the olive trees should be returned to her.

351. Africanus, Questions, Book VIII.

If a woman promises, by way of dowry, to her husband who is her debtor, land for which he owes her, the said land becomes dotal.

352. Where she promises him, as dowry, either the land or ten aurei which he owes her, he will have the right to decide of which of these the dowry shall consist.

353. But if the husband owed Stichus, a tract of land, and his indebtedness was promised to him as dowry, and Stichus should die, the dowry will then consist of the land.

354. Julianus says that the result of all this would be that if either the Cornelian or the Sempronian estate for which he was indebted was promised to him as dowry, whichever of these he selected would constitute the dowry; and it is evident that if he wished to alienate either of them he could not alienate the other. If, however, he afterwards should purchase the one that he alienated, he would still have the power to alienate the one which he had retained, if he desired to do so.

355. Paulus, Questions, Book V.

The application of this law is therefore indefinite, because the obligation was dotal. Hence where the husband was able to alienate one tract of land could he also alienate the other, because he had the right to repurchase the first, even if this had not yet been done? Or should this not be allowed, for fear either one of them might compose the dowry? It is certain that one of them would be held to have been lawfully alienated, if the other was afterwards redeemed.

356. Africanus, Questions, Book VIII.

Where a tract of land given as dowry is appraised in order that the woman may have the right of choice, it is held that the land cannot be alienated. The contrary rule, however, prevails, if this depends upon the will of the husband.

357. Papinianus, On Adultery, Book I.

Even though the marriage should be dissolved, the land is still understood to be dotal.

358. The consent of a father-in-law to the sale of land belonging to a dowry is of no force or effect.

13. Ulpianus, On Adultery, Book V.

We should understand dotal land to include both that situated in town and country, for the Lex Julia had reference to every kind of buildings.

359. The term "land" also applies to a portion of the tract, hence, whether the entire tract has been given as dowry, or only a part of the same, it cannot be alienated. This is the law at present.

360. We understand the term "dotal land" to refer to that of which the ownership is acquired by the husband, so that then only is he forbidden to alienate it.

361. The same relief is granted by the law to the heir of the wife, as is granted to the wife herself.

362. Where a wife is appointed heir to her husband, and the land belonging to the dowry is bequeathed, if, after the deduction of the legacy, the woman should have an amount of interest in the estate equal in value to the dowry, the legacy will be valid. The question arises whether it will be valid if the amount should be less. Scaevola says that a portion can be recovered, if not all of it, if a certain amount is lacking to make up the dowry; and that only that much will remain in the hands of the woman which is required to supply the deficiency.

363. Paulus, On Adultery, Book III.

Where a woman, who was about to marry Titius, transferred to Maevius, with the consent of her husband, the land which she had given as dowry; the dowry will be in the same condition as if she had transferred it to Titius herself.

364. If anyone should give a tract of land as dowry for a woman, it becomes dotal; for it is considered to have come into the hands of the husband on account of his wife.

365. Where a husband owes his wife land belonging to another, and she promises it to him by way of dowry, it will be in suspense, and will become dotal when it comes into his hands.

366. If a woman rejects land which has been devised to her by way of dowry, or even if she fails to accept an estate or a legacy, where her husband was substituted, the land will become dotal.

367. Papinianus, Opinions, Book I.

It has been decided that dotal land, the possession of which was retained by the husband after letters which he sent to his wife, in which he stated that the land would not become dotal, can be retained by the husband after the wife had died during marriage, for the reason that she would not be entitled to an action on contract.

368. Tryphoninus, Disputations, Book XI.

Where a woman gave her husband, by way of dowry, a tract of land of which Titius had possession in good faith, and had a right to claim for himself on the ground of prescription, and her husband neglected to bring suit for said land when he could have done so, he will be responsible. For although the Lex Julia, which forbids dotal land to be alienated, also has reference to an acquisition of this description, it does not, however, interrupt possession which has existed for a long time, if this had

already begun before the land was rendered dotal. It is evident that if a very few days are lacking to establish the prescriptive right, the husband will not be at all to blame.

369. Marcianus, Digest, Book VII.

A husband sold and delivered land forming part of a dowry. If his wife died during marriage, and the dowry was a source of profit to the husband, the purchaser cannot be deprived of the land.

370. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

A husband opened marble quarries on dotal land. A divorce having taken place, the question arose to whom the marble which had been taken out but which had not yet been removed, belonged; and whether the wife or the husband should bear the expense incurred in working the quarries. Labeo said the marble belonged to the husband, but he denied that anything should be paid to him by the wife, because the expense was not necessary, and the land had been rendered less valuable. I think that not only necessary expenses but also those that are useful should be paid by the wife, and I do not believe that the land was decreased in value, if the quarries were of such a kind that the quantity of stone in them would, in time, be increased.

371. If the wife should be in default, where an agreement was made that she should receive the land after paying the appraised value of part of the same to her husband; Labeo says that any profits collected in the meantime belong to the latter. I think that the better opinion is that the husband should be entitled to a proportionate share of the profits, and that the remainder should be refunded to the woman; which is the law at present.

Book XXIV

1. Concerning donations between husband and wife.
2. Concerning divorces and repudiations.
3. In what way the dowry can be recovered after the marriage has been dissolved.

Tit. 1. Concerning donations between husband and wife.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

In accordance with the custom adopted by us, gifts between husband and wife are not valid. This rule has been adopted to prevent married persons from despoiling themselves through mutual affection, by setting no limits to their generosity, but being too profuse toward one another through the facility afforded them to do so.

(2) Paulus, On Sabinus, Book VII.

Another reason is that married persons might otherwise not have so great a desire to educate their children. Sextus Caecilius also added still another, namely, because marriage would often be dissolved where the husband had property and could give it, but did not do so; and therefore the result would be that marriage would become purchasable.

3. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

This reason is also derived from a Rescript of the Emperor Antoninus, for it says: "Our ancestors forbade donations between husband and wife, being of the opinion that true affection was based upon their mutual inclination, and also taking into consideration the reputation of the parties who were united in matrimony, lest their agreement might seem to be brought about for a price, and to prevent the better one of the two from becoming poor, and the worse one from becoming more wealthy."

1. Let us see between what persons donations are prohibited; and, indeed, if a marriage is solemnized in accordance with our customs and laws such a donation will not be valid. It will be valid, however, if any impediment should arise so that marriage cannot be contracted. Therefore, if the daughter of a Senator marries a freedman in violation of the Decree of the Senate, or if a woman in a province, in opposition to the Imperial Decree, marries an official who is discharging his duties there, the donation will be valid, because such a marriage is void. But it is not right that donations of this kind should be valid, nor that the condition of those who are guilty of an offence should be improved; still, the Divine Severus, in the case of the freedwoman of Pontius Paulinus, a Senator, rendered a different decision because the woman had not been treated with the affection to which a wife was entitled, but rather with that due to a concubine.

2. Those who are under the control of the same person are forbidden to make gifts to one another; as, for instance, the brother of a husband who is under the control of the father-in-law of the wife.

3. We apply the term "control" not only to children but also to slaves, for it is the better opinion that those who are subject to the husband by any law cannot make such donations.

4. Hence, if a mother makes a gift to her son who is under the control of his father, the gift will be of no effect because he acquires it for his father. If, however, she gives it to him while he is a soldier and is about to leave for the camp, it is held that the gift will be valid, because it is acquired by the son, and forms part of his castrense peculium. Wherefore, if a son or

stepson, or any other person subject to the authority of the husband, makes a gift out of his castrense peculium it will not be void.

5. Therefore a person who is under the control of the father-in-law is prohibited from making presents to the wife and the daughter-in-law, provided the husband is under the control of the father.

6. The wife and daughter-in-law, on their part, are forbidden to make gifts to a husband or a son-in-law. Moreover, a gift will not be valid where it is given to those under their control or under the control of the parties to whose authority they are subject; provided the husband and father-in-law are under the control of the same person, or the husband is under the control of the father-in-law. Moreover, where the husband belongs to another family, neither the father-in-law nor anyone under his control, nor anyone subject to the authority of the latter, is forbidden to receive a gift from the wife.

7. A mother-in-law is not prohibited from bestowing gifts upon her daughter-in-law, or vice versa, because in this instance the right of paternal authority is not involved.

8. If my slave, in whom another enjoys the usufruct, gives a present to my wife out of his peculium which does not belong to me, or a freeman who is serving me in good faith as a slave does this; the question arises, will such a donation be valid? In the case of a free person, indeed, a donation can be permitted to a certain extent, but others have no right to alienate their peculium by giving it away.

9. Not only are husband and wife themselves not permitted to make donations, but other persons cannot do so.

10. Moreover, it should be remembered that gifts between husband and wife are forbidden to such an extent that they are void by operation of law. Hence, if a certain article is to be given, its delivery will not be valid, and if a promise is made to a party making a stipulation, or if he is released from liability for a debt, the transaction will not be valid; for, by operation of law, any transaction entered into by husband and wife with reference to a donation will be of no effect.

11. Therefore, if a husband gives money to his wife, it will not become her property, because it is evident that she cannot acquire the ownership of the same.

12. If, however, a husband should order his debtor to pay the obligation to his wife, in this instance, the question arises whether the money becomes hers, and whether the debtor will be released. Celsus states in the Thirteenth Book of the Digest that it would seem that it cannot be held that the debtor is released, and that the money becomes the property of the husband and not of the wife. For if the donation is not prohibited by the Civil Law, the result of the transaction will be that the money would come into your hands from your debtor, and then pass from you to your wife; since through the rapidity with which the two acts are united, one of them is obscured. It does not appear, however, to be either novel or strange for a debtor to pay a creditor and the creditor to pay his wife, because it is understood that you yourself receive what you obtain at the hands of another. For in case anyone who pretends to be the agent of your creditor receives money from your debtor under your direction, it is settled that you will be entitled to an action for theft, and that the money itself is yours.

13. This opinion confirms what Julianus stated in the Seventeenth Book of the Digest, namely: that if I should direct someone who is about to make me a present to give to my wife, the transaction will be of no effect, for it would be considered just as if I had received it myself, and, having become my property, I gave it to my wife. This opinion is correct.

(4) Julianus, Digest, Book XVII.

The same rule applies if I should direct a person who is about to make a donation mortis causa, to me, to make it to my wife; nor does it make any difference whether the donor recovers, or dies. Nor should it be held that, if we say that this donation is valid, I would become any the poorer, because if the donor recovers, I will be liable to a personal action; but if he dies, I will cease to have the property which otherwise would have been included among my possessions, because of my having donated it.

5. Ulpianus, On Sabinus, Book II.

Where a man who desires to make a gift to his betrothed gives it to Titius, in order that he may bestow it upon the woman, and Titius delivers it after the marriage has taken place; if the husband employed him as an intermediary, the donation made after the marriage took place will not be valid. When, however, the woman employed him, and the donation has already been made for some time, that is before marriage, therefore, although Titius delivered it after the marriage was celebrated, the donation will be valid.

1. Where a husband had two debtors, Titius and his wife, and he releases the wife from liability by way of a gift, neither party will be released because the discharge of the woman is void. This Julianus also states in the Seventeenth Book of the Digest. It is evident that if you suppose that Titius is discharged, he will indeed be released from liability, but the woman will still be liable.

2. Generally speaking, it must be held that any transaction involving a gift which has reference to married persons themselves, or to others that are interposed, will not be valid. If the affair is mixed, and concerns other property and persons in such a way that the components cannot be separated, the donation will not be prevented; but if they can be separated, the other parts of the transaction will be valid, but the donation will not be.

3. Where a debtor of the husband, by the direction of the latter, promises his wife the money which he owes, the promise is void.

4. Where a wife, for the purpose of making a donation to her husband, promises to pay his creditor and gives a surety; Julianus says that the husband will not be released, or the wife or her surety be liable, and the result will be just as if she had not made any promise.

5. Julianus also says with reference to sales, that where one is made of property for a price less than its value, by either husband or wife, it will be of no effect. Neratius, however (whose opinion Pomponius does not reject), says that where a sale is made between husband and wife as a donation, it is of no effect; provided that the husband did not have the intention of selling the property, but merely pretended to do so, in order that he might donate it. For, in fact, if he had the intention of selling it and remitted a portion of the price to the woman, the sale would be valid, but the remission of the price will be void to the extent of the profit which accrues to the woman. Hence, if property which is worth fifteen aurei is sold for five, and its value is only ten, the woman must refund only five aurei, because she is considered to have profited by that amount.

6. Where a wife, or a husband, fails to make use of a servitude by way of a donation, I think that the servitude is lost; but, after a divorce, it can be recovered by an action.

7. Where a wife, or a husband, consents to be barred by an exception for the purpose of making a donation, a decision rendered by a judge granting a release will be valid; but an action can be brought against the party who has obtained the advantage.

8. A donation of a burial-place is permitted, for it is settled that a husband can give a burial-place to his wife, and, on the other hand, that she can give one to him. If the party who receives it buries anyone there, the place will become religious.

This arises from the fact that it is usually stated that a donation only is forbidden which has a tendency to make the giver poorer, and the receiver richer. Hence, in this instance, a party is not held to become more wealthy by the acquisition of property dedicated to religious purposes. Nor should the statement have any weight that the woman would have purchased another burial-place, if she had not received this one from her husband; for although she would have become poorer if her husband had not given it to her, still, she does not become more wealthy, for the reason that she is at no expense.

9. This also affords ground for the opinion that if a husband should donate land for a burial-place to his wife, it is understood that it only becomes hers when a dead body is buried therein. For, before the place becomes religious, it remains the property of the donor, and therefore if the woman should sell it, it will, nevertheless, continue to remain his property.

10. According to this, if a husband should give his wife a monument of great value, which had not been used, the donation will be valid, but it would only be valid when it became religious.

11. Even if the woman herself should be buried there, although the marriage was terminated by her death, still, the place would become religious through favorable interpretation.

12. Hence, if a husband should give his wife something as an offering to God, or land upon which she has promised to erect some public work, or to build a public temple, the place will become sacred. If, however, he should give her anything to be donated or consecrated to God, there is no doubt that the gift will be valid. Wherefore, if he furnished her with oil to be used in a temple, the donation will be valid.

13. Where a husband is appointed an heir, and rejects the estate for the purpose of making a donation to his wife; Julianus says in the Seventeenth Book of the Digest that the donation is valid. For he does not become any the poorer by not acquiring

the property, for he only does so who loses his own patrimony. The rejection of the estate by the husband benefits the wife if she should be substituted, or should become heir ab intestato.

14. In like manner, if a husband rejects a legacy, we hold that the donation is valid if the woman is substituted with reference to the legacy, or even if you suppose that she was appointed the heir.

15. Where anyone is asked to deliver an estate to his wife after reserving a certain amount of it for himself, and he delivers it without any deduction, Celsus says in the Tenth Book of the Digest that the husband is considered rather to have acted with a more conscientious sense of his duty in the delivery of the property than to have donated the same. Celsus gives a very just reason for this opinion, for a great many persons, in a case of this kind, rather consider that they are discharging their duty than that they are donating anything, and that where they make a more ample delivery of property belonging to another, than they are required to do, they are complying with the wishes of the deceased, and are not paying out anything of their own; and it is not without reason that we often think that the deceased desired something to be done which he did not request. This opinion is more applicable to a case where a man was asked to deliver an estate, and did not reserve the fourth to which he was entitled, but still discharged his trust, after neglecting to take advantage of what was granted by the Decree of the Senate. For he, indeed, discharged his trust having carried out the wishes of the testator. This is the case where he did not make an error in the calculation, but there is no doubt that he would be entitled to an action for the recovery of money which was not due, and which he had paid in the execution of the trust.

16. Therefore, when nothing is paid out of the property, it is rightly held that a donation between husband and wife will be valid; for it is valid where the party who makes the donation does not diminish his or her means; and the donation will still be valid even if the property should be diminished, provided the one who receives it does not become more wealthy thereby.

17. Marcellus asks in the Seventh Book of the Digest whether the donation will be valid where a woman received money from her husband and expended it in behalf of one of her relatives who held the rank of centurion. He says that it will be

valid, for the woman did not become more wealthy by the transaction, any more than if she had borrowed the money in order to pay it in behalf of her relative.

18. Moreover, with reference to donations forbidden by the Civil Law, the gift may be revoked in such a way that, if the property is still in existence, it can be recovered from him or her to whom it was given. But if it has been consumed, a personal action will lie to recover the amount to which either of the parties has been enriched.

(6) Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Whatever is retained by reason of a donation which is not permitted by law, is understood to be retained without any reason, or unjustly; in either of which instances a right of action for recovery will ordinarily arise.

7. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

Moreover, what time should be considered in order to determine whether the parties have profited pecuniarily: should it be the date when issue was joined, or that when judgment was rendered? The time when issue was joined should be taken into consideration, and this our Emperor and his father stated in a Rescript.

(1) Where a husband gives his wife money for the purchase of perfumes, and she pays it to his creditor, and afterwards purchases perfumes with her own money; Marcellus says in the Seventh Book of the Digest that she will not be held to have profited by the transaction. He also says that if he should give her a dish for the same purpose, and she should keep it, and

purchase perfumes with her own money; the husband would not be entitled to an action to recover the dish, because the wife has not become any the more wealthy, as she spent an equal sum for something which was perishable.

(2) Where a man and his wife give one another the sum of five aurei and the husband keeps his, and the wife spends hers, it was very properly decided that there was a set-off of the two gifts; and this the Divine Hadrian decreed.

(3) Marcellus also says that if a man should give money to his wife, and she should purchase land with it, an estimate should be made as to how much the woman had profited by the transaction. Hence, if the land was of very little value at present, we must hold, in consequence, that its value at the time issue was joined should be taken into consideration. It is evident that if the land is of great value, only the amount which was paid must be refunded, and not the interest of the price.

(4) A nice question arises where a woman purchases land for fifteen aurei, and her husband does not pay the entire price but only two-thirds of the same, that is to say, ten aurei; and his wife pays five out of her own money; and at the present time the said land is only worth ten aurei, how much will the husband be entitled to recover? The better opinion is that he should recover two-thirds of ten, and that what is lost of the price should be equally borne by the husband and wife.

(5) Where a husband alleges that he has increased the value of property which he received as dowry, for the purpose of benefiting his wife, our Emperor and his father stated a remedy for this in a Rescript as follows: "As you say that the price of the property was increased for the purpose of benefiting your wife, the magistrate who has jurisdiction of the matter shall decide that if you refuse a certain proportion of the money, you must return the land itself, after having deducted the reasonable expenses which you have incurred." It is therefore left to the choice of the husband to deliver whichever he prefers. The same rule of law applies if, on the other hand, the woman makes complaint of a diminution in the value of the property. The principle is the same as that ordinarily followed where property is lent for use after appraisement; as Pomponius states in the Fourth Book of Various Extracts.

(6) Where a wife purchases from her husband lands which she had received as security for the return of her dowry, and the said purchase is said to have been made for the purpose of benefiting her, the transaction will be void. But our Emperor and his father stated in a Rescript that the obligation of pledge will continue to exist. I give the words of this Rescript in order that it may be established that a bona fide sale made between husband and wife cannot be annulled. "If your husband sold you pledges given to secure your dowry and money which had been loaned him, not for the purpose of benefiting you, and the transaction was concluded in good faith, it will be valid. But if it is shown that this was only done under pretext of making a donation, and consequently the sale will be held to be void, your right to the property pledged will remain unimpaired by public law."

(7) If a wife buys an article, and her husband pays the purchase money for it, it is sometimes held that the entire property can be recovered from the woman as she has become pecuniarily benefited with reference to the whole of it; just as where a woman purchases property and owes the price of the same, and her husband releases her from the claim of the vendor. For what difference does it make whether he pays her creditor or the vendor?

(8) A certain man gave a slave to his wife under the condition that she would manumit him within a year. If the woman should not comply with the wish of her husband, does not the Constitution of the Divine Marcus confer freedom upon the slave, whether the husband is still living, or whether he is dead? Papinianus says, as the opinion of Sabinus has been accepted, who thinks that the slave only begins to become the property of the party to whom he was given at the moment when freedom was granted him, that therefore the woman cannot manumit him after the specified time has elapsed, even if she should desire to do so; that the Imperial Constitution is not applicable, nor can the will of the husband render it applicable, since he could manumit his own slave. I also approve this opinion, because neither the vendor nor the donor desires to, or can impose any condition upon himself, but he can do so upon the party who receives the slave. Therefore the ownership remains with him, and the Constitution is not operative.

(9) A donation made for the purpose of manumission is valid; although this may be done, not with the understanding that freedom shall be granted immediately but within a certain time. Hence, if a husband gives his wife a slave to be manumitted after a specified period, the slave does not become hers until she begins to manumit him, after the expiration of the said period. Wherefore, if he should be manumitted before that time her act will not be valid, for it must be remembered that if anyone gives his wife a slave to be manumitted within a year, and she does not manumit him within the year, but does so afterwards, her act will be void.

8. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

If, before the slave is manumitted, the marriage should be dissolved by death or divorce, the donation will be annulled; for it is held to be a condition of such a donation that the slave should be manumitted during the marriage.

9. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

If a husband gives his wife a slave under the condition that he shall never be granted his freedom, it must be held that a donation of this kind is absolutely void.

1. Where a woman, having received money from a slave, manumits him or imposes certain services upon him as a condition of his freedom, Julianus says that these services are legally imposed, that the obligation will stand, and that the woman is not held to have profited by the property of the husband, since the slave promises his services as freedman. Where, however, the woman receives the money of the slave for his manumission, and manumits him on this account; if he paid the money out of his peculium, it will still remain the property of the husband, but if anyone else paid it for the slave it will become the property of the woman. This opinion is founded upon justice.

2. Donations mortis causa can take place between husband and wife,

10. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

For the reason that the event of the donation extends to a time when the parties cease to be husband and wife.

11. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIII.

In the meantime, however, the property does not immediately pass to the person to whom it is given, but only when death takes place, and therefore, during the intermediate time, it remains in the hands of the donor.

1. What is said with reference to the validity of donations mortis causa between husband and wife is so true that, according to Julianus, not only a donation made with the intention that the property shall belong to the wife or husband will be valid when death takes place, but also every donation mortis causa will confer ownership of the object of the same upon him or her.

2. Therefore, when a donation is not retroactive difficulties arise, as Marcellus states in the following instance: "A husband wished to make a certain donation mortis causa to his wife, and the latter interposed a son under paternal control who was to receive the donation and give it to her; then, after the husband died, he who received the gift became his own master. Is the delivery valid?" He says that the delivery must be held to be valid, because the son became his own master at the time to which the delivery was deferred, that is to say, when the husband died.

3. He also says that he knew that it was the opinion of Sabinus, that where a husband delivered property to his wife mortis causa while she was under paternal control, the donation with all its advantages would belong to her if she should become independent during the lifetime of her husband. This opinion is also approved by Julianus in the Seventeenth Book of the Digest.

4. Hence, if a wife should give property mortis causa to her husband while he was under paternal control, and he should become his own master, we say, without hesitation, that the property will be his.

5. Moreover, on the other hand, if a wife should make a donation mortis causa to her husband while he is the head of the household and, at the time of her death, he should be subject to paternal control, the entire benefit of the donation will be acquired by the father.

6. Consequently Scaevola states in a note on Marcellus that if a woman interposes a slave for the purpose of delivering to her a donation mortis causa, and he delivers the property to the woman, and he should afterwards be free at the time of the death of the husband, the same rule must be held to apply.

7. Marcellus also holds that if he who was interposed should die after he has given the property to the woman, while the donor is still living, the donation will be extinguished, because it should for some space of time become the property of the person interposed, and from him pass to the woman. This occurs where the woman to whom the property is given, and not the donor, causes the interposition of the third party. For if he was interposed by the husband, the title to the property immediately vests in him, and if he should deliver it before the death of the husband and then die, the delivery would be effective to a certain extent, but it would still be in suspense until the death of the donor took place.

8. If a wife gives property to Titius in order that he may deliver it to her husband mortis causa, and, after her death, Titius should deliver the property to the husband against the consent of the heirs, it makes a difference whether Titius was interposed by the woman, or by the husband to whom the property was donated. If he was interposed by the wife, he will be liable to a personal action for recovery, if he delivered the property to the husband; but if he was interposed by the husband at the death of the wife, ownership of the land immediately vests in him whom the husband interposed, and the latter will be entitled to a right of action against him.

9. If a wife gives property which she has received from her husband mortis causa to anyone else, such a gift will be void, because the title does not vest in the woman until the last moment of the life of her husband. It is clear that in those cases in which it is agreed that the donation shall be retroactive, a delivery made by the wife will be in abeyance.

10. If a husband makes a gift to his wife, and she is afterwards divorced, will the donation be annulled? Julianus says that the donation will be void, and is not dependent upon any condition.

11. He also says that a donation made on account of a divorce is valid:

12. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Provided, however, that the donation was made at the very time of the divorce, and not after deliberation, while the parties were contemplating a divorce.

13. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

If, however, death did not result, the property would not be held to belong to the woman, because the donation had been made with reference to another event.

1. Hence, if a husband makes a donation mortis causa to his wife, and suffers banishment; let us consider whether the donation will be valid. It is held that a donation made to become operative in the case of banishment is valid, just as in the case of divorce. Therefore, as marriage is not dissolved by banishment, and the woman is in no way to blame, it is only in accordance with humanity that a donation mortis causa made in the first place to be confirmed by an exile of this kind should be valid, just as it would be if the husband should die. This is true, however, only to the extent that the husband may not be deprived of the right to revoke it, because it is necessary to wait for his death in order for the donation to have complete effect; whether he revoked it at the time of his death, or whether he still remains subject to the penalty.

2. Where anyone receives property for the purpose of building on his own ground, it cannot be recovered from him, because it is considered to have been a gift. This was also the opinion of Neratius, who says: "When property has been given for the purpose of building a house or for sowing land, anything else that he who receives it fails to do will come within the scope of the donation." Therefore gifts of this kind will be forbidden between husband and wife.

(14) Paulus, On the Edict, Book LXXI.

Where a husband gives money to his wife for the rebuilding of a house belonging to her, which has been destroyed by fire, the donation is only valid to the amount required for the construction of the house.

15. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

What a husband gives to his wife, by the year or by the month, can be revoked to the extent of the surplus, if it exceeds the bounds of moderation, that is to say, if it amounts to more than the income of the dowry.

(1) If a husband should give money to his wife and she collects the interest from it, she will profit by it. Julianus in the Eighteenth Book of the Digest stated this opinion with reference to a husband.

16. Tryphoninus, Disputations, Book X.

But what if out of a sum of a hundred aurei, which a husband presented to his wife, fifty should be lost through a debtor, and the wife should have the other fifty doubled by the interest? The husband cannot recover more than fifty from her on account of the said donation.

(17) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

Let us also consider with reference to the crops of land which are donated, where the woman profits pecuniarily, whether they form part of the donation. Julianus says that the crops, as well as the interest, constitute a lawful gift.

(1) Where a slave who is donated acquires any property, it will belong to him who donated him.

18. Pomponius, On Various Extracts, Book IV.

Where either a husband or a wife uses the slaves or the clothing belonging to the other, or lives gratuitously in the house of the other, such a donation is valid.

19. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

Where a wife gives a slave to her son who was under the paternal control of her husband, and the said slave then acquired a female slave, the title to the latter will vest to the woman. Julianus says that it makes no difference with whose money the said female slave was purchased, because nothing can be acquired, even with his own property, through the slave by the donee, for this privilege is granted only to bona fide possessors. Where, however, he knows that the slave belongs to another, he is not his bona fide possessor.

1. He also asks, where the female slave was purchased with the property of the husband, whether the latter can, by means of an exception, retain the price of said slave against his wife when bringing an action for her dowry. It must be said that, according to the opinion of Marcellus, the husband is entitled to an exception where he is sued for the dowry, and, according to Julianus, if he should pay it, he can bring suit for the recovery of the purchase-money.

20. Javolenus, Epistles, Book XI.

If a slave, who is given mortis causa to a wife before her husband dies, should enter into some stipulation, I think that the effect of the obligation would remain in abeyance until the husband is either dead, or is free from the danger of death on

account of which he made the donation, and if either of these events takes place by which the donation is annulled or confirmed, this also will either confirm or annul the stipulation.

21. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXII.

Where a husband pays for his wife a sum which she owes on account of a journey taken by her, has he a right to collect the amount on the ground that she was pecuniarily benefited thereby; or can it be held that this is not a donation? I think that the better opinion is that this is not prohibited, especially if she took the journey for the sake of her husband; for Papinianus states in the Fourth Book of Opinions that a husband cannot recover the travelling expenses of his wife and her slaves where the journey was undertaken in his behalf. A journey is held to have been made in behalf of a husband, when his wife comes to seek him; and it makes no difference whether anything had been agreed upon in the marriage contract with reference to travelling expenses or not, for he does not make a donation who meets necessary expenses. Hence, if the wife made the journey with the consent of her husband, on account of the requirements of his business, and the husband gives her something for expenses, it cannot be recovered.

1. Where a wife promises a dowry to her husband, as well as the interest on the same, it must undoubtedly be held that he can collect the interest; because this is not a donation, as the interest is demanded to meet the expenses of marriage. What would be the case, however, if the husband should remit the claim for interest to his wife; would the same question remain with reference to the legality of the donation? Julianus says that it would, which is correct. It is evident that if it should be agreed that the wife shall support herself and her slaves, and her husband permits her to enjoy her dowry for the purpose of maintaining herself and the members of her household, the question will be disposed of; for I think that her husband could not demand of her, as a donation, what had already been set off.

(22) The Same, On Sabinus, Book III.

A man gave a slave mortis causa to his wife, and then appointed him his heir with the grant of his freedom. The question arises, is such an appointment valid? I think that if he appointed him his heir because he said that he changed his mind, the appointment will be valid, and the slave will become the necessary heir of his master. But if after he appointed him his heir, he gave him away, the donation will have greater weight; or if he gave him away before he did this, but still did not grant him his liberty with the intention of depriving him of it, the result will be the same.

23. The Same, On Sabinus, Book VI.

Papinianus very properly thinks that the Rescript of the Divine Severus relates merely to the donation of property; hence if the husband bound himself by a stipulation for the benefit of his wife, he does not hold that the heir of the husband can be sued, even though the husband should die without having changed his mind.

24. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Where a donation is made between persons who are not married, and who are united before the time prescribed by law for acquiring the ownership of property; or, on the other hand, if a donation is made between husband and wife, and before the above-mentioned time has elapsed, the marriage is dissolved; it is settled that the time of the prescription, nevertheless, continues to run, because, in the first instance, possession is transferred without any defect, and in the second the defect which existed is removed.

25. Terentius Clemens, On the Lex Julia et Papia, Book V.

Where, however, during the existence of the marriage, property belonging to someone else is given by a husband to his wife, it must be said that the wife is immediately permitted to begin to hold it by usucaption, because, although it was not given to her mortis causa, its usucaption will not be prevented. For the law, as established, has reference to those donations by which the wife is enriched, and the husband becomes poorer; and therefore a donation mortis causa may take place ?just as is understood to be made between persons who are not married ?with reference to property which can be acquired by usucaption, because it belongs to another.

26. Paulus, On Sabinus, Book VII.

If I order someone who has sold me property to give it to my wife as a donation, and he transfers possession of the same to her under my direction, he will be released from liability; because, although under the Civil Law she will not be understood to have possession of said property, it is evident, nevertheless, that the vendor has nothing which he can deliver.

(1) Neratius says that the same reasons which permit donations to take place between husband and wife, also render legitimate those made between a father-in-law and a son, or a daughter-in-law. Therefore, a father-in-law can make a donation to his son-in-law in expectation of death or divorce, and a son-in-law also, can make one to his father-in-law in view of the occurrence of either of these events.

27. Modestinus, Rules, Book VII.

A donation made before marriage between parties who are about to contract matrimony is valid by law, even if the marriage should take place upon the same day.

28. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Where the property donated is destroyed or consumed, the loss must be borne by the donor. This is reasonable, because the property still belongs to him who gave it, and he loses what is his own.

1. Where a husband incurs any expense with reference to children born of female slaves who constitute the dowry of his wife, either on account of instruction or support; this will be of no advantage to the husband, because he himself is making use of their services. He can, however, keep an account of whatever was given to their nurse for rearing them, because he is providing something for the preservation of their lives; just as if he had ransomed slaves forming part of the dowry from robbers.

2. Where slaves of the husband have performed services for the wife, or vice versa, the better opinion is that no account should be taken of what they have done; and, indeed, the law applying to prohibited donations should not, in this instance, be strictly construed, as among individuals who are hostile to one another; but this should be done as among persons united by the greatest affection, and who are merely apprehensive of want.

3. When a woman purchases a slave for ten aurei, which have been given to her by her husband, and the slave is only worth five, it is held by Plautius that only five can be recovered; just as where, if the slave should die, nothing can be recovered. If, however, the slave was worth fifteen aurei, the husband cannot claim more than ten, since he has only become poorer to that amount.

4. But if the woman purchased two slaves, and one of them should die, and the other is worth ten aurei, the question arises, what shall be done? Pomponius, and the greater number of authorities, think that it makes a difference whether the two slaves were sold for one price, or each for a different one. If they were sold for one price, the entire ten aurei can be recovered, just as where an article which has been bought becomes deteriorated, or where a flock or a vehicle is sold, and any portion of the same is destroyed; but if the slaves were sold for different prices, that amount can only be recovered for which the surviving slave was purchased.

5. Pomponius states that Julianus was of the opinion that, where a wife acquires anything through a slave who had been purchased with money given to her by her husband, whether it be a legacy, an estate, or children born of female slaves, the husband will also have a right to recover it on this ground.

6. It is settled that if a wife, before receiving her annual income from her husband, spends any of his money, or any which has been borrowed, she will be held to have taken the amount expended out of her annual income.

7. Celsus says that it was very properly decided that, where a wife has stipulated for annual interest on her dowry, although the interest may not be due because the arrangement was made for yearly payments, the woman cannot bring an action on dowry, but the parties can set off their claims. Therefore, we hold that the same rule will apply to any agreement which is entered into with reference to annual payments.

29. Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

If a woman should sell a slave purchased with money given to her by her husband, and then buy another, Fulcinius held that the woman must be responsible for the loss of the last slave. This is not true, even though the second slave was not purchased with money belonging to the husband.

1. Where a husband gives wool to his wife and she makes clothing for herself out of it; Labeo says that the clothing belongs to the wife.

30. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Still, the husband will be entitled to an equitable action.

31. Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

Where, however, a husband makes clothing for his wife out of his own wool, although this is done for his wife and through solicitude for her, the clothing, nevertheless, will belong to the husband; nor does it make any difference whether the wife assisted in preparing the wool, and attended to the matter for her husband.

1. Where a wife uses her own wool, but makes garments for herself with the aid of female slaves belonging to her husband, the garments will be hers, and she will owe her husband nothing for the labor of the slaves; but where the clothing is made for her husband, it will belong to him, if he paid his wife the value of the wool. Where, however, the wife did not make the clothing for her husband, but gave it to him, the donation will not be valid; as it will only be valid when the clothing is made for her husband, and she will never be permitted to render a bill for the labor of her husband's female slaves.

2. If a husband should give a lot to his wife in order that she may erect a house upon it, there is no doubt that the house will belong to the husband; but it is settled that the woman will be entitled to her expenses, for if the husband should claim the house, the wife can retain the expenses she incurred in building.

3. Where there were two slaves, each of them worth five aurei, but both of them together were sold for five by a husband to his wife for the purpose of benefiting her, or vice versa; the better opinion is that they are held in common by the two parties in proportion to the price; for indeed it is not to be considered what the slaves are worth, but how much of the price has been remitted by way of donation. There is no doubt that either a husband or a wife can purchase property from one another for less than it is worth, if there is no intention of making a donation.

4. If a husband should sell anything to his wife for its true value, or vice versa, and for the sake of making a donation, and they agree that the vendor shall not furnish any guarantee with reference to the property, it should be considered what the agreement was with reference to the sale, whether the property was actually sold and the entire transaction was a valid one, or, indeed, if only the latter part of the agreement was void; just as if it would be when the purchase had been concluded, the agreement had been made after a change of mind. The better opinion is that only the latter part of the agreement is void.

5. We hold that the same rule will apply if, for the purpose of making a donation, the parties agree that the vendor shall not guarantee that a slave is in the habit of running away, or is a vagabond; that is to say, the rights of action under the Edict of the Aediles and on purchase shall remain unimpaired.

6. Where a man owes his wife a sum of money payable at a certain time, he can pay it at once without fear of it being considered a donation, although if he had retained the money until the time it was due, he could have enjoyed the advantage of its use.

7. If you are about to bequeath me a legacy, or leave me a portion of your estate, and are requested to do so, you can leave it to my wife, and this will not be considered a donation, because my property is in no way diminished; and Proculus says that the principal reason why our ancestors came to the aid of the donor was in order that one of the parties might not be despoiled through affection for the other; but they were not so evil disposed as to wish to prevent one of them from becoming wealthier.

8. Where a husband makes his wife a very valuable gift on the Kalends of March or on her birthday, this is a donation; but if his wife should incur any expense by which she may be more honorably maintained, the contrary opinion must be held.

9. A wife is not considered to have become any more wealthy if she spends money given to her by her husband for banquets, for perfumes, or for food for her slaves.

10. Provisions which a husband furnishes for the slaves or the horses of his wife, and which belong to them in common, cannot be > recovered by him. I think that the contrary rule should be observed, however, where he supports the domestic slaves of his wife, or those which are kept for sale.

(32) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIII.

This was the condition of the laws with reference to donations between husband and wife, as we have previously stated, when our Emperor Antoninus, before the death of his father the Divine Severus, in an Address delivered to the Senate during the consulship of Fulvius Aemilianus and Nummius Albinus, caused the Senate to relax to some extent the strictness of their provisions.

1. The Address of our Emperor with reference to the confirmation of donations not only has reference to property obtained by a husband in the name of his wife, but also to all donations made between a husband and wife; so that by operation of law, the property belongs to the party to whom it is donated, gives rise to a civil obligation, and comes within the scope of the Lex Falcidia, where this can become operative. I think that this law will apply, because what is donated is, as it were, confirmed by will.

2. The Rescript says: "It is wrong for anyone who makes a donation to change his mind, but it would be hard and avaricious for the heir to take the property, when this, perhaps, would be contrary to the will of the party who donated it."

3. We should understand this to refer to the change of mind of the donor in his last moments, for if he had made a donation to his wife and then changed his mind, and afterwards changed it again, it must be said that the donation is valid, as we are considering the man's last wishes, just as we are accustomed to do with reference to trusts, when we discuss an exception interposed on the ground of fraud, as the will of the party may be undetermined up to the last moment of his existence.

4. Where, however, the donor changes his mind only once, we grant his heir the right of revocation, if it is perfectly evident that the deceased changed his mind. But if this is doubtful, the judge should rather incline to confirm the donation.

5. If a husband should pledge the property he donated, we are inclined to hold that he has changed his mind, although he still retains the ownership of the property. What course, however, should be pursued if it was his intention for the donation to continue to exist? Suppose that the property remained in the possession of the woman under a precarious title, and that she was ready to satisfy the creditor? It must then be held that the donation is valid. For if the husband gave the property to her in the first place with this intention, I should say that the donation was valid, so that if the woman was prepared to satisfy the

creditor, she will be entitled to an exception on the ground of bad faith; and, moreover, if she should pay the debt, she could, by means of an exception on the ground of bad faith, cause the right of action of the creditor to be assigned to her.

6. Where the donor becomes the slave of a private individual, it must be said that the donation is not perfected, but is destroyed, although servitude is compared to death. Hence if the woman to whom the donation is made should be reduced to slavery, the donation will be extinguished.

7. Where a husband made a donation to his wife, and, on account of remorse for some crime, committed suicide, or, even after death, his memory was rendered infamous, the donation will be revoked; though gifts which he made to others will be valid where he did not make such donations *mortis causa*.

8. Likewise, where a husband who is in the army, makes a donation out of his *castrense peculium*, and afterwards is convicted of a crime; for the reason that he will be permitted to testify with reference to property of this kind even after having been convicted, provided he obtains the right to do so, the donation will be valid; for he who is permitted to give evidence can make a donation *mortis causa*.

9. The Rescript says, "Has consumed," and this term we must understand to mean that he who received the donation has not become any more wealthy thereby. If, however, he has been pecuniarily benefited, the advantage conferred by the Rescript will not be applicable. But if he has not become any more wealthy, and has given an amount equal to the donation to the other party, it must be said that if the one who died was enriched, the other can recover what he gave, and is not obliged to set off what he has consumed, although where a divorce takes place, a set-off of this kind can be made.

10. If a divorce should take place after the donation, or if the party who made the gift should die first, the ancient law must be observed; that is to say, the donation will be valid if the husband desires the wife to have it, but if he does not, it shall be

extinguished; for many married persons separate well disposed toward one another, and many others cherish anger and hatred.

11. But what if a divorce takes place, and the marriage is afterwards re-established, and the mind of the donor is either changed during the divorce, or remains the same; or, when the marriage is re-established, the wish of the donor becomes as it was in the first place; will the gift remain valid if the donor should die while the marriage is still in existence? It can be maintained that it will be valid.

12. If, however, a divorce should not take place, but only a slight misunderstanding should arise, it is certain that the donation will be valid if the misunderstanding is removed.

13. Where a wife and her husband have lived for a long time separated, but still preserve the matrimonial bond (which we know sometimes happens with persons of consular rank), I think that donations will not be valid, since the union has always existed; for marital affection, and not coition, constitutes marriage. Where, however, the donor dies first, the donation will then be valid.

14. What shall we say where both parties, the one who made the donation and the one to whom it was made, are captured by the enemy? And before I venture to discuss this question, the Address of the Emperor which decided that a donation is of no force or effect if the party to whom it is given should die, must be considered. Therefore, if both parties should die, either through shipwreck, or the fall or the burning of a house, what shall we say? Where, indeed, it can be established which one of them died first, the question is readily disposed of, but if this cannot be proved, the question becomes difficult, and I am rather of the opinion that the donation will be valid, as we gather from the words of the Address, for it says: "If the party who received the donation should die first." But when both of them die at the same time it cannot be held that the one who received the donation was the first to depart from life. Hence, it is very properly held that, where they have made donations to one another, both of these will be valid if the parties die at the same time, because, although neither one survived the other,

the Address did not contemplate the death of both together. Where, however, neither survived the other, the mutual donation will be valid, for it must be said with reference to mutual donations mortis causa that an action for recovery can be granted to neither of the parties, and therefore that the heirs of both profit by the donations. In accordance with this view, if both parties are captured by the enemy at the same time, and both die while in captivity at different times, must the date when they were taken captive be considered to enable us to hold that the donations are valid; just as if both had died at once? Or shall we say that neither donation is valid, because the marriage was terminated during the lifetime of the party in question? Or shall we ascertain which one of them died first, in order to decide that the donation with reference to him was not valid; or whether, if the other should return to his country, his will be valid? It is my opinion that where the parties do not return, the time when they were taken captive should be considered, just as if they had died then; but if one of them should return, he will be held to have survived because he did so.

15. When a husband bequeaths certain property out of that which he had already donated, but fails to donate the rest, he is not held to have been unwilling that the remainder should belong to his wife; for frequently a party makes a bequest, and afterwards a donation, or some other reason may have existed for his making the bequest.

16. The Address not only includes husband and wife, but also other parties who are also prohibited from making donations on account of marriage; as for instance, where a father-in-law makes a donation to his daughter-in-law, or vice versa; or a father-in-law to his son-in-law, or vice versa; or one of two fathers-in-law who have the parties united in marriage under their control makes a donation to the other; for, in accordance with the spirit of the Address, all these persons are permitted to make donations under the same circumstances. This was also held by Papinianus in the Fourth Book of Opinions, for he said: "A father-in-law made a donation to his daughter-in-law, or to his son-in-law, and afterwards, one or the other of them died during marriage. Although the defect in the donation continues to exist, still, if the father-in-law did not raise any question with reference to said donation, the terms of the Address will be held to operate against his heirs after his death, for the same reason which prohibits a donation of this kind demands that the benefit be afforded." Therefore, in order that such a donation may be valid, Papinianus requires that the son of the party who made the donation shall die before him, and that the father-in-law shall die afterwards, without having changed his mind.

17. Where a son under paternal control, who has a castrense, or a quasi castrense peculium, makes a gift to his wife, we must take into account the person of the son, and his death.

18. If a daughter-in-law makes a donation to her father-in-law, we must consider her death and the continuance of her will until her last moments. Where, however, her father-in-law dies first, we hold that the donation will be extinguished. But if the husband should live, and survive his wife, must we admit that the donation will take effect? If indeed, the husband becomes the sole heir of his father-in-law, a new donation can be said to have been made for the benefit of the husband, so that where the former ends, the other begins; and where the son is not the heir of his father, the donation will be terminated for another reason.

19. If the father-in-law repudiates his daughter-in-law, the donation will be void, even though the marriage, when the husband and wife agree, still continues to exist, in accordance with the Rescript of our Emperor; but the marriage will be at an end with reference to the parties among whom the donation is made.

20. Hence if two fathers-in-law make donations to one another, the same rule will apply if they repudiate their son and daughter-in-law, and the donations they make to one another will be void. Where, however, a donation of this kind is made between fathers-in-law, the death of him who made it during the marriage and while the right of paternal control existed is required to render the donation valid. The same rule also applies to those who are under the control of the said parties.

21. Where one father-in-law makes a donation to another, and one, or both of them emancipate the persons who are united in marriage, it must be held that this donation has no reference to those mentioned in the Address, and therefore it becomes void.

22. Where a man makes a donation to his betrothed which is to take effect at the time of the marriage, although the donation is not considered to have been made between man and wife, and the words of the Address do not expressly apply to it, still, the donation must be said to come within its scope, and it is valid if the will of the party continues the same until his death.

23. The donation will become operative whether the property was actually donated, or an obligation was released; as for instance, where a man releases his wife from liability for what she owes him, by way of a donation, it can be said that the release itself is not in suspense, but that its effect is. Generally speaking, all the donations which we have mentioned as being prohibited, will be valid according to the terms of the Address.

24. Where a partnership is contracted between husband and wife by way of donation, it is void according to the ordinary rule of law, nor does the liberal construction of the Decree of the Senate grant such an advantage that it can be held that an action on partnership will lie; still, the property which they hold in common cannot be revoked in accordance with the terms prescribed by their agreement. Therefore, an action on partnership will not be available, because that is not a partnership which is interposed for the purpose of the advantage of only one of the parties, even where this is done by others; and for this reason it does not become operative between husband and wife.

25. The same must be said where a purchase is made by way of donation, for it is void.

26. It is evident that if, for the purpose of making a donation, property is sold for less than it is worth, or if the price should afterwards be remitted, we must concede that the donation is valid, in accordance with the Decree of the Senate.

27. Where a man had a betrothed and afterwards married her when it was not lawful for him to do so; let us see whether donations made, so to speak, during betrothal, are valid. Julianus discusses this question with reference to a minor of twelve years of age who had been brought to the home of her so-called husband while she was still too young to be married; and he

says that she is his betrothed, but she is not his wife. The better opinion, however, is the one held by Labeo, by myself, and by Papinianus in the Tenth Book of Questions, which is that if the betrothal preceded the alleged marriage it will continue to exist, although the party who married the girl may think that she is his lawful wife. Where, however, it did not precede the marriage, there can be no betrothal, as it did not take place, nor did any marriage, because it could not be celebrated. Therefore, where the betrothal came first, the donation is valid, but where it did not, it is void because the party did not make the donation, as it were, to a stranger, but to his supposed wife, and therefore the Address will not apply.

28. Where, however, a Senator betroths himself to a freedwoman, or a guardian to his ward, or any other of those persons who are forbidden to contract marriage does so, and afterwards marries the girl; will a donation made, as it were, during betrothal, be valid? I think that such betrothals should be rejected, and whatever property has been donated should be seized and confiscated by the Treasury, as having been bestowed upon persons who are unworthy to hold it.

(33) The Same, On Sabinus, Book XXXVI.

Where a husband agrees to pay his wife a certain sum annually, she cannot bring an action on the stipulation during the marriage. But, if while the marriage is still in existence, the husband should die, I think that, because the donation has reference to an annual payment, the stipulation can be enforced under the Decree of the Senate.

1. On the other hand, where a wife makes an agreement with her husband to pay him a certain sum every year, this can be refunded to her, and she can bring an action to recover what remains. I think that she can also bring a personal action for the amount to which her husband is enriched; because the annual allowance which a husband pays to his wife is not as important as that which a wife pays to her husband, for this is inconsistent, and contrary to the nature of the sex.

2. If the husband stipulated with his wife for annual payments, and the woman should die during marriage, it must be said that the donation will become valid under the Address.

34. The Same, On Sabinus, Book XLIII.

If the wife should either give property to her husband and he should bestow it by way of dowry on behalf of their common daughter, or if she should permit him to give it by way of dowry for their daughter, after having made a donation to her husband; it can be held, in accordance with justice, that although the donation is of no force or effect, still, the gift of the dowry becomes valid by the subsequent consent of the wife.

35. The Same, On the Edict, Book XXXIV.

If the divorce did not take place in accordance with the prescribed lawful formalities, donations made after such a divorce are of no effect, since it can not be held that the marriage was dissolved.

(36) Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

Where property which has been donated is still in existence, it can also be recovered by a suit; but for the reason that a donation carries with it the right of possession, if the property is not returned, an appraisal for its just value can be made, and security against eviction should be furnished to the possessor for the amount that the property is worth. This opinion was also adopted by Pedius.

1. A man sent a ring which belonged to another as a gift to his betrothed, and after the marriage he gave her one of his own instead of it. Certain authorities (Nerva for instance), think that this ring became the property of the woman, because the donation which had been made is held to have been confirmed, and not a new one given. This opinion I think to be correct.

37. Julianus, Digest, Book XVII.

Where a woman committed fraud to prevent the preservation of property given to her by her husband, or to avoid its production in court, he can bring an action against her for injury committed, if she did this after a divorce had taken place.

(38) Alfenus, Epitomes of the Digest by Paulus, Book III.

Where a slave, held in common by a husband and his brother, gave a young slave to the wife of the brother, it was held that the gift was not valid so far as the share belonging to the husband, which the slave had given, was concerned.

1. The law will be the same where one of three brothers has a wife and gives her property held in common by them all, for one-third of the gift will not belong to the wife; but with reference to the other two-thirds, if the brothers knew that they were given, or, after this was done, they confirm the act, the woman will not be obliged to make restitution.

39. Julianus, On Minicius, Book V.

A husband who wished to give a sum of money to his wife, permitted her to make a stipulation with his debtor. She did so, but before having received the money, she divorced herself from her husband. I ask whether the latter can recover the entire amount, or whether an action based on the promise will be void on account of the donation. I answered that the stipulation will be of no effect. If, however, the promisor, not being aware of the facts, should pay the woman, and the money has not been expended, the debtor can recover it. But where he is ready to assign his rights of action to the husband, he will be protected by an exception on the ground of fraud, and therefore the husband can recover this money by an action in the name of the debtor. If, however, the money is not in existence, and the woman has become more wealthy on account of it, the husband can claim it; for it is understood that the woman has become more wealthy through having received property belonging to her husband, since the debtor can protect himself by an exception on the ground of fraud.

40. Ulpianus, Opinions, Book II.

Where property is given to a husband by his wife for the purpose of obtaining some office, the donation will be valid to the extent that it was necessary to provide the office for her husband.

41. Licinius, Rufinus, Rules, Book VI.

For the Emperor Antoninus decided that a wife could give property to her husband for the purpose of furthering his interests.

42. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Another reason for a donation has been recently introduced through the indulgence of the Emperor Antoninus, which we say is done for the sake of honor; for example, where a wife makes a donation to her husband to enable him to seek admission into the Senatorial, or Equestrian Order, or for the purpose of exhibitions.

43. Paulus, Rules.

A donation can be made between husband and wife in case of exile.

44. Neratius, Parchments, Book V.

Where a stranger gives property belonging to a husband to the wife of the latter, both of them being ignorant of this fact, and where the husband also does not know that he has donated property belonging to himself, the woman can lawfully acquire said property by usucaption. The same rule of law will apply where anyone who is under the control of the husband, believing himself to be independent, makes a gift to his father's wife. If, however, the husband should ascertain that the property was his before its title by usucaption vests, he can recover it, and her possession will be interrupted; even though the husband does not wish for this to be done, and the woman becomes aware that it is his; because this is an instance where the woman herself knows that the donation was made by her husband. It is more proper to hold that no impediment to the acquisition of the ownership of the property by her exists; for women are not absolutely prohibited from acquiring the property of their husbands, except where donations are made to them by the latter.

45. Ulpianus, On the Edict, Book XVII.

Marcellus states in the Seventeenth Book of the Digest that the husband can even remove his property without injury to his wife, and without fear of the Decree of the Senate, where the transaction which has taken place between them is illegal.

(46) The Same, On the Edict, Book LXXII.

Possession of property does not necessarily imply a donation of the same between husband and wife.

(47) Celsus, Digest, Book I.

The question as to whether the husband, in the discharge of his duties while transacting the business of his wife, has incurred expenses with reference to her property, is one of fact, and not of law. A conjecture based on the amount and character of the expenses incurred by him will not be difficult.

48. The Same, Digest, Book IX.

Whatever a husband gives to his wife still remains his property, and he can recover it, nor does it make any difference if he has been left large bequests by his wife.

49. Marcellus, Digest, Book VII.

Sulpicius to Marcellus. A woman who wished that, after her husband died, her land should pass to the common son of her and her husband who was under the control of his father, transferred the land to her husband, in order that he might leave it to his son after his death. I ask whether you think that the donation is of such a character as to render the transaction void, or whether, if it is valid, the woman will have the power to revoke it, if she is unwilling to allow it to stand? The answer was, if a pretext or an excuse (so to speak), is sought for the gift, the delivery will not be valid; that is, if the wife expected that her husband would reap any advantage from it in the meantime. Otherwise, if she only made use of the services of her husband, and he gave them so that she might be able to revoke the donation; or, in order that the property with all its emoluments might pass through the father to the son, why should it not be considered valid, just as if the transaction had taken place with a stranger, that is to say, if the property had been delivered to him under the same circumstances?

50. Javolenus, Epistles, Book XIII.

Where a woman buys a slave for twenty aurei, and her husband pays five to the vendor at the time of the purchase, if a divorce takes place, he can certainly recover this sum. It makes no difference whether the slave has become deteriorated in value, or even if he should be dead, the husband will still be entitled to demand the five aurei; for the question arises, as to whether the woman has become enriched by the property of her husband, at the time when the question as to the return of the dowry arose. She is, in this instance, understood to have been pecuniarily benefited by having been released by the intervention of her husband from liability for a debt, which she would still have owed, if her husband had not paid the money. Nor does it make any difference for what reason the woman owed the money, that is to say, whether it was borrowed, or whether she owed it on account of some purchase.

1. Where the woman did not buy the slave, but received the money from her husband in order to buy him, then, in case the slave should die, or become depreciated in value, the loss must be borne by her husband, because, as she would not have purchased the slave if she had not received the money from her husband, he who gave it must bear the loss, provided the slave died; nor is the woman considered to have become enriched who was not released by her creditor, and is not in possession of what she purchased with her husband's money.

51. Pomponius, On Quintus Mucius, Book V.

Quintus Mucius says that when a controversy arises as to whether anything has come into the hands of a wife, it is better and more honorable to hold that the property came into her hands through her husband, or through someone who is under his control, where it is not proved from what source she obtained it. Quintus Mucius appears to have adopted this opinion, for the purpose of avoiding any disgraceful inquiry with reference to a wife.

52. Papinianus, Questions, Book X.

Where a man, for the purpose of benefiting his wife, leases property to her for a very small sum, the transaction is void. Where, however, a deposit takes place between the parties at a low appraisement, for the purpose of benefiting one of them, it will be valid. These opinions are different, because the lease cannot be made without a certain rent, but a deposit can be made without any valuation of the property.

1. A wife provided that the crops of a tract of land should be given to her husband by her heir, and if this should not be done, she promised a certain sum of money mortis causa. The husband, having died during the life of the wife, the stipulation was extinguished, as well as the delivery which was made mortis causa by the direction of the latter; for in an instance where a personal action for the recovery of property will lie among strangers, this will not take place among married persons.

53. The Same, Opinions, Book IV.

It is settled that a father-in-law cannot make a donation to either his son-in-law or his daughter-in-law mortis causa, because if the father-in-law should die, the marriage will not be dissolved; nor does it make any difference whether the father disinherited his son or his daughter, or not. In case of divorce the rule is different for the same reason.

1. A woman made use of property which had been given by way of dowry, after it had been appraised with the consent of her husband. If the said property becomes deteriorated by use, a set-off of the damage will not be permitted. Nor can the woman maintain that the property has been, as it were, left to her under the terms of the will, by which bequests were made to her by her husband; since an assumption of this kind does not seem to have given her, or deprived her of the said property.

54. The Same, Opinions, Book VIII.

A husband stipulated for the interest on a promised dowry, but did not claim it. As he had maintained his wife and her slaves for the entire time of the marriage, at his own expense, and left her the dowry as a preferred legacy, as well as confirmed by the ordinary legal formalities of a trust the donations which he had given her, it was held that the interest of the dowry was not included in the legacy, but had been remitted by the terms of the donation.

55. Paulus, Questions, Book VI.

A wife gave a sum of money to her husband, and the latter purchased either personal or real property with this money which had been given him, and, as he was not solvent, and the property was still in existence, I ask, if the wife should desire to revoke the donation, whether she can legally proceed by a personal action for recovery; for the husband, although he is insolvent, seems to have profited by the donation, since the property acquired with the money of his wife was still in his possession. I answered that it could not be denied that he had profited by the donation, for we do not inquire what property he may have released from liability from debt by means of it, but what property of his wife he has in his possession. For he does

not differ from one to whom her property has been given, except in the mere fact that in this instance, the property still belongs to the wife, and she can recover it by means of a direct action. The condition of the husband will be worse if suit is brought against him for the sum that the property is worth, and not for the amount in excess of the gift, than if he should be sued in an action on dowry. There is nothing, however, to prevent the woman from also bringing an equitable real action for the recovery of her own property.

56. Scaevola, Questions, Book III.

If I wish to give my wife absolutely, something which another person desires to give her mortis causa, what I order to be given to her will be void; because if the aforesaid party should regain his health, I will be liable to a personal action for recovery, and if he should die, I will, nevertheless, become poorer, for I will not have what I ought to be entitled to.

(57) Paulus, Opinions, Book VII.

Where a woman received from her husband a sum of money by way of a donation, and wrote to him in the following terms: "When, at my request, my dearest lord, your indulgence granted me twenty aurei for the purpose of despatching certain business of mine; which sum was paid to me under the condition that if, through any fault or bad conduct of mine, our marriage should be dissolved during our lifetime; or if I should leave your house without your consent; or should repudiate you without any cause of complaint; or if it should be proved that a divorce was obtained on my account; I promise that, in any of these instances, I will repay and return to you without any delay, the twenty aurei, which you have this day consented to give me by way of donation." I ask whether in case this woman should repudiate her husband, Titius, she must refund the money. Paulus was of the opinion that the money which the husband gave to the wife in accordance with the terms set forth in the stipulation can be recovered, if the condition was fulfilled, since then it is transformed from a donation into a loan. Where, however, the condition of the stipulation is not shown to have taken place, only that amount can be recovered by which the wife is proved to have been enriched by the donation which was made.

58. Scaevola, Opinions, Book II.

Where lands and slaves were given to Seia during concubinage, and were afterwards returned by her at the time of her marriage, and others received in their stead, what is the law? The answer was that, according to the facts stated, a business transaction seems rather to have been concluded than a donation to have been made.

1. Also, when a question arises with reference to the food of slaves, the answer was that sustenance given during the time of concubinage cannot be recovered, nor even such as was furnished during the time of marriage, if the slaves were used by the wife as well as the husband.

2. Where a son was accustomed to transact the affairs of his mother, and slaves and other property were purchased with her money by her consent, and he drew up the bills of sale in his own name, and died while still under the control of his father; the question arose whether his mother could institute proceedings against her husband, and if she could, what action she could make use of. The answer was that if the mother intended that her son should be liable for said money, she would be entitled to an action De peculio against the father under whose control the son was, within a year after the latter died; and if she donated the property, she could recover it to the extent that the father profited by the said donation.

59. Paulus, Opinions, Book II.

Where anyone makes a donation to his wife under the condition that she shall receive what he gives her by way of dowry, and he dies, the donation will become valid.

(60) Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

A stepfather and a stepson are not forbidden to make donations to one another on the occasion of marriage.

1. Donations are permitted between husband and wife in case of divorce; for this often happens either on account of the husband entering the priesthood, or because of sterility,

61. Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

Or where marriage cannot conveniently exist on account of old age, illness, or military service,

62. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

And for these reasons the marriage is dissolved with a friendly disposition.

1. A donation made between husband and wife, or between patron and freedwoman, is not confirmed where a divorce takes place or marriage is not solemnized. If a donation has been made, and a divorce has taken place between the parties, it is not shared between them, where the woman is not permitted to obtain a divorce from her husband against his consent. Hence the donation is considered as if it had not been given, where a divorce occurs under such circumstances.

63. Paulus, On Neratius, Book III.

Where materials belonging to a wife are joined to a building of her husband in such a way that if removed they can be of any use, it must be held that the woman can bring an action, for the reason that none is authorized by the Law of the Twelve Tables, although it is not probable that the Decemvirs did not have in mind parties by whose consent their property was joined to the buildings of others. Paulus remarks that, in this instance, proceedings can only be instituted in such a way that a suit for the recovery alone of the property when removed from the building will lie in favor of the wife, and not one for double damages in accordance with the Law of the Twelve Tables; for whatever is included in the building with the knowledge of the owner of the same is not stolen.

64. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

A man gave something to his wife after a divorce had taken place, to induce her to return to him; and the woman, having returned, afterwards obtained a divorce. Labeo and Trebatius gave it as their opinion in a case which arose between Terentia and Maecenas, that if the divorce was genuine, the donation would be valid, but if it was simulated, it would be void. However, what Proculus and Caecilius hold is true, namely, that a divorce is genuine, and a donation made on account of it is valid, where another marriage follows, or the woman remains for so long a time unmarried that there is no doubt of a dissolution of the marriage, otherwise the donation will be of no force or effect.

65. Labeo, Epitomes of Last Works, by Javolenus, Book VI.

Where a man makes a donation to a woman who is not yet marriageable, I think that it will be valid.

66. Scaevola, Digest, Book IX.

Seia, when about to marry Sempronius on a certain day, before she was conducted to his house, and before the marriage contract was signed, gave him a certain number of aurei. I ask whether this donation is valid. I answered that strict attention should not be paid to the time, that is, whether the donation was made before she was conducted to his house, or before the marriage contract was signed, as very frequently this is done after the marriage has been celebrated; for unless the donation was made before the marriage was contracted, which is understood to have been done by the consent of the parties, it will not be valid.

1. A girl was conducted to the country-seat of her intended husband three days before the ceremony took place, remaining in a separate room from that of her husband, and upon the day of the marriage before she passed under his control, and before she was received under the rite of water and fire, that is to say, before the nuptials were celebrated, he offered her ten aurei as a gift. The question arose that if a divorce took place after the marriage was solemnized, whether the sum donated could be recovered. The answer was that what had been donated as a gift before marriage could not be deducted from the dowry.

67. Labeo, Epitomes of Probabilities, by Paulus, Book II.

If a wife should purchase a slave with money given to her by her husband, or by someone who is under his control, and after the slave becomes her property, she should deliver him to her husband as a donation, the delivery will be valid, even though this is done with the same intention with which other donations are made, and no action for recovery can be granted her on this account.

Tit. 2. Concerning divorces and repudiations.

1. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

Marriage is dissolved by divorce, death, captivity, or by any other kind of servitude which may happen to be imposed upon either of the parties.

(2) Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

The word divorce is derived either from diversity of opinion, or because those who dissolve their marriage go different ways.

1. In cases of repudiation, that is to say, in renunciation of marriage, the following words are employed: "Retain your property" or "Retain the management of your property."

2. For the purpose of dissolving betrothals, it is certain that a renunciation must be made, in which case the following words are used, namely: "I will not accept your conditions."

3. It makes no difference whether the renunciation takes place in the presence or in the absence of the person under whose control one of the parties may be, or of him who is under said control.

3. Paulus, On the Edict, Book XXXV.

It is not a true or actual divorce unless the purpose is to establish a perpetual separation. Therefore, whatever is done or said in the heat of anger is not valid, unless the determination becomes apparent by the parties persevering in their intention, and hence where repudiation takes place in the heat of anger and the wife returns in a short time, she is not held to have been divorced.

4. Ulpianus, On Sabinus, Book XXVI.

Julianus asks in the Eighteenth Book of the Digest whether a woman who has become insane can repudiate her husband, or be herself repudiated; and he says that an insane woman can be repudiated, because she is in the position of a person who has no knowledge of anything, but that she cannot repudiate her husband on account of her madness, nor can her curator do so, but her father can repudiate him. He would not have treated the question of repudiation unless it had been established that the marriage would continue to exist even though the woman was insane. This opinion seems to me to be correct.

5. The Same, On the Edict, Book XXXIV.

If a girl who has been emancipated should obtain a divorce in order that her husband may profit by her dowry, and defraud her father who could claim it as profectitious if she should die during marriage, relief should be granted the father to prevent

him from losing the dowry, for the Praetor must come to the aid of the father just as much as to that of the husband. The right to claim the dowry should therefore be granted to the father, just as if his daughter had died during marriage.

6. Julianus, Digest, Book LXII.

The wives of those who are in the hands of the enemy can be considered to always retain the place of married women, solely on the ground that others cannot rashly marry them. And, generally speaking, it must be said that, so long as it is certain that the husband is in captivity and is living, his wife has not the right to form another matrimonial connection, unless she herself has given some cause for repudiation. But if it is uncertain whether the husband who is held by the enemy is living or dead, then, if the term of five years has passed from the time when he was taken captive, his wife will have the right to marry again, so that the first marriage will be held to have been amicably dissolved, and each one of the parties will have their respective rights annulled. The same rule must be observed where a husband remains at home, and his wife is taken captive.

(7) Papinianus, On Adultery, Book I.

Where one party who has given the other notice of divorce repents, and the other is ignorant of the change of mind, the marriage must be held to continue to exist; unless the one who received the notice and is aware of the change of mind, himself or herself desires to dissolve the marriage, for then it will be dissolved by the one who received the notice.

8. The Same, On Adultery, Book II.

The Divine Hadrian exiled for the term of three years a man who, while on a journey, took the wife of another man to his house, from which she sent to her husband a notice of repudiation.

9. Paulus, On Adultery, Book II.

No divorce is valid unless it takes place in the presence of seven Roman citizens, who are of age, in addition to the freedman of the party who institutes proceedings for that purpose. We understand the freedman to be one who has been manumitted by the father, the grandfather, the great-grandfather, and other ascendants interested in the proceedings above mentioned.

(10) Modestinus, Rides, Book I.

A freedwoman, who has married her patron, cannot separate from him without his consent, unless she has been manumitted under the terms of a trust, for then she can do so even though she is his freedwoman.

11. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book III.

Where the law says: "The right of a freedwoman, who is married to her patron, to obtain a divorce shall not be allowed," this is not held to have made the divorce ineffective, because marriage is ordinarily dissolved by the Civil Law; therefore we cannot say that the marriage exists, as a separation has taken place. Again, Julianus says that a wife is not under such circumstances entitled to an action to recover her dowry; hence it is reasonable that when her patron desires her to remain his wife she cannot marry anyone else. For, as the legislator understood that the marriage was, to a certain extent, dissolved by the act of the freedwoman, he prevented her marriage with another, wherefore if she should marry anyone else, she will be

considered as not married. Julianus, indeed, goes farther, for he thinks that such a woman cannot even live in concubinage with anyone except her patron.

1. The law says: "As long as the patron desires her to remain his wife." This means that the patron wishes her to be his wife, and that his relationship towards her should continue to exist; therefore where he either ceases to be her patron, or to desire that she should remain his wife, the authority of the law is at an end.

2. It has been most justly established that the benefit of this law terminated whenever the patron, by any indication of his will whatsoever, is understood to have relinquished his desire to keep the woman as his wife. Hence, when he institutes proceedings against his freedwoman on the ground of the removal of property, after she had divorced him without his consent, our Emperor and his Divine Father stated in a Rescript that the party was understood to be unwilling that the woman should remain his wife, when he brings this action or another like it, which it is not customary to do unless in case of divorce. Wherefore, if the husband accuses her of adultery or of some other crime of which no one can accuse a wife but her husband, the better opinion is that the marriage is dissolved; for it should be remembered that the wife is not deprived of the right to marry another except where the patron himself desires to retain her in that capacity. Hence, whenever even a slight reason indicates that the husband does not desire her to remain his wife, it must be said that the freedwoman has already acquired the right to contract marriage with another. Therefore, if the patron has betrothed himself to, or destined himself for some other woman, or has sought marriage with another, he must be considered to no longer desire the freedwoman to be his wife. The same rule will apply where he keeps the woman as his concubine.

Tit. 3. In what way the dowry can be recovered after the marriage has been dissolved.

1. Pomponius, On Sabinus, Book XV.

The cause of the dowry always and everywhere takes precedence, for it is to the public interest for dowries to be preserved to wives, as it is absolutely necessary that women should be endowed for the procreation of progeny, and to furnish the state with freeborn citizens.

(2) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXV.

Where marriage is dissolved, the dowry should be delivered to the woman. The husband is not compelled, in the beginning, to promise it by stipulation to another, unless this will not in any way prejudice his rights; for it must be held that if he has reason to apprehend anything that may inconvenience himself, he should not be compelled to promise the dowry to anyone else but his wife. This is the case where the woman is her own mistress.

1. But if she is under the control of her father, and the dowry comes from him, it belongs to him and to his daughter. Hence the father cannot, either in his own proper person or by an agent, claim the dowry without the consent of his daughter; and therefore Sabinus says that it should be promised in this manner. Hence, it ought to be promised to whomever both parties direct this to be done. Again, if the father alone orders this, the right to bring suit for the dowry will not be taken away from his daughter after she becomes her own mistress. Moreover, if the father alone makes a promise with the consent of his daughter, the right of action will remain unimpaired so far as he is concerned. But can he act alone, or can he institute proceedings conjointly with his daughter? I think that the right of action to which the father, conjointly with his daughter, is entitled, is not lost; but if the daughter becomes her own mistress, this stipulation will prejudice him.

2. When the father brings an action on dowry should we understand the consent of the daughter to mean that she expressly consents, or that she does not offer any opposition? It is stated in a Rescript of the Emperor Antoninus that a daughter is held

to give her consent to her father where she does not clearly manifest opposition. Julianus states in the Forty-eighth Book of the Digest that a father is considered to institute proceedings with the consent of his daughter, when the latter is insane; for where she cannot manifest opposition on account of insanity, he thinks very reasonably that she gives her consent. But where the daughter is absent, it must be said that her father does not act with her consent, and he must furnish security that she will ratify what he does. Where the daughter is in possession of her senses, we require her to have knowledge of the proceedings, in order that it may appear that she does not oppose them.

3. Paulus, On Sabinus, Book VII.

The consent of both father and daughter is required, not only in demanding the dowry, but also in the payment of it, as both have a common interest in the same, and neither of them can make the condition of the other worse. Where, however, the money which the daughter received comes into the hands of the father, both are deprived of the right of action on dowry.

(4) Pomponius, On Sabinus, Book XV.

Where a father collects a dowry from the husband of the daughter without her consent, and gives it to her second husband in her name, and the father, having died, the daughter brings an action against her first husband, she will be barred by an exception on the ground of fraud.

5. Ulpianus, On Sabinus, Book XXX.

With reference to the division of the dowry during the year in which the divorce took place, the question arises whether the time shall be computed from the day of marriage or from that on which the property was delivered to the husband. Therefore, where the profits are to be retained by the husband, neither the day when the dowry was constituted nor the day of the marriage should be taken into consideration, but that on which the land given by way of dowry was first delivered, that is to say when possession was given.

6. Paulus, On Sabinus, Book VII.

If the land was delivered before marriage, the year must be reckoned from the day of the marriage to the same day of the following year. This rule must be observed for all other years until the divorce takes place, for where the land has been delivered before the marriage, and the crops have been gathered from the same when a divorce takes place, these must be returned as forming part of the dowry.

(7) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXI.

It is held that the profits are what remains after deducting the expenses, and Scaevola applies this to those incurred by both husband and wife. For if the wife gave her dowry the day before the vintage, and, after the vintage was removed by the husband, he obtains a divorce, Scaevola does not think that the profits only of the eleven months should be refunded, but that also the expenses which were incurred should be deducted before dividing the profits. Therefore, if the husband spends anything for this year, the expenses of both parties should be considered. Thus, if an account is taken of the expenses incurred by the woman during several years of marriage, it will be necessary to compute them from the first year, before the land was given by way of dowry.

1. Papinianus, however, says in the Eleventh Book of Questions that where a divorce takes place, the profits should be divided, not from the day when the property was leased, but that an account should be taken of the preceding time during which the marriage existed. For if the land was given as dowry at the time of the vintage, and the husband leased it to be held from the Kalends of November, and the divorce took place on the last day of the month of January, it is not just for him to be able to retain at the same time the profits of the vintage and the fourth part of the rent for the year when the divorce took place; otherwise, if the divorce was obtained upon the day before the vintage, the husband would retain the entire profits. Hence, if the divorce took place at the end of the month of January, and the marriage had existed for four months, the profits of the vintage and the fourth part of the rent for the present year should be consolidated, and out of this money a third part should be paid to the husband.

2. The same rule must also be observed in the opposite case. For if a woman, immediately after the vintage has been gathered, gives a tract of land by way of dowry to her husband, and the latter rents the same land from the Kalends of March, and the divorce takes place on the Kalends of April, the husband can retain not only the twelfth part of the rent, but also a proportionate amount of the rent which will be due for the entire number of months during which the land was held as dowry.

3. Moreover, if the crops during the year when the divorce was obtained belonged to the tenant in compliance with the terms of the lease, and the marriage is dissolved before the vintage, the money derived from the crops must be computed with reference to the expected yield of the next vintage.

4. It is therefore apparent, from what has been stated, that those profits which the woman collected before she was married should not be included in the division.

5. Set-offs can be made on account of donations, as well as because of what may have been appropriated out of such profits as have been collected after the divorce.

6. What has been mentioned with reference to a year also applies to the term of six months, where two crops are gathered annually, as is the case where land is irrigated.

7. The same rule applies where profits are collected only once in several years, as where trees are cut down.

8. Moreover, if the lease of land is of such a character that something in addition to the annual rent must be paid at the end of five years, we must take into account the amount of the excess in proportion to the part of the five years which has elapsed.

9. We hold that the same principle applies not only to land but also to cattle, so that the wool of sheep and the increase of flocks must be delivered. For if the husband accepts, by way of dowry, certain ewes about to have young, or which are soon to be sheared, will he be obliged to return nothing if a divorce should take place immediately after the lambs have been born, or the sheep sheared? In this instance, we must take into account the profits for the entire time during which the animals were taken care of, and not merely that when they were collected.

10. With reference to a slave, the entire year must be taken into account if his services have been leased for that term, so that they will belong to the husband for the time previous to the divorce, but after it to the wife.

11. The same rule also applies to the rents of urban estates as to the crops of farm lands.

12. Where a wife gives land to her husband by way of dowry, and he cuts down the trees, if these are understood to be profits, their value in proportion to that part of the year which has elapsed must be refunded. I think, however, that if the trees

which were cut down formed a thicket, or were small, they must be classed as crops. Where, however, they were not of this description, the husband should be held liable as having caused a deterioration of the land. But if the trees have been overthrown by the force of a storm, it must be said that their value should be paid to the woman, and that they should not be classed as crops, any more than when a treasure is found it is not reckoned as part of the crop, but half of it should be restored to the wife, just as in the case where a treasure is found on the land of another.

13. If a husband should find marble quarries upon the land of his wife given by way of dowry, and they render the land more profitable, the marble which has been taken out, but not removed, will belong to the husband, but the expenses he has incurred shall not be made good to him, because the marble is not part of the yield of the land, unless it is of such a character that the stone is renewed, as is the case in certain quarries in Gaul and Asia.

14. The yield of chalk pits, however, as well as of mines of gold or silver or any other kind of metal, or of sand pits, is considered to be part of the produce of the land.

15. Security is sometimes given to the husband by his wife for the profits, and he retains nothing, if the woman receives the land while the crops are still standing. Sometimes the husband keeps the crops and restores nothing, which occurs where there is no more than he has a right to retain as his share. Sometimes, indeed, he must return the crops, when he has collected more than he is entitled to retain. The same rule applies where proceedings are instituted with reference to the dowry against a father-in-law, or against the heir of either of the joint-owners of the property.

16. Pomponius says that whatever has been expended in the cultivation and the planting of the ground is to be considered as expended for the gathering of the crops, as well as whatever has been laid out for the preservation of buildings, or in caring for a sick slave; that is to say, where any profits are obtained from the said building or slave. These expenses, however, cannot be claimed where the husband retains the entire profit for the year, because the expenses should in the first place be provided for out of the income. It is evident that where the husband built a new house which was necessary, or rebuilt the old

one which had entirely fallen into ruin without his fault, he will be entitled to present a bill for the expense. In like manner, if he uses a hoe upon the land, the same rule will apply; for such expenses are either necessary or beneficial to the property, and give rise to an action in favor of the husband.

(8) Paulus, On Sabinus, Book VII.

Where a tract of land is given by way of dowry, and stone is taken therefrom, it is settled that the profit of the quarries will belong to the husband; because it is clear that the woman gave the said tract of land with the intention that the profit of the same should belong to him, unless she stated the contrary in the bestowal of the dowry.

1. Whatever is expended in the sowing of grain can be deducted from the vintage, in case of the failure of the crop; because the yield of the entire year is considered to be the same.

(9) Pomponius, On Sabinus, Book XIV.

If a woman should be in default in receiving her dowry, her husband shall only be responsible for bad faith, and not for negligence with reference to the matter, in order to avoid his being compelled by the act of his wife to cultivate her land indefinitely; but the crops which have come into the hands of the husband must be given up.

10. The Same, On Sabinus, Book XV.

Where a married daughter who was captured by the enemy, and who had a dowry obtained from her father, died in captivity, I think it should be held that the same principle applies as if she had died during marriage; so that, even if she was not under the control of her father, the dowry will revert to him from whom it had been derived.

1. Proculus says that where a man kills his wife, an action on dowry should be granted to her heir; and this is perfectly proper, for it is not just that a husband should expect to make a profit out of the dowry as the result of his own crime. The same rule should be observed in the opposite case.

11. The Same, On Sabinus, Book XVI.

If a woman should knowingly give as dowry property which belongs to another, it must be delivered to her husband, just as if she had given him something that was her own, as well as the crops for the proportionate part of the year during which the divorce took place.

12. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

It is established that the husband can have judgment rendered against him for the amount which he is able to pay, but this privilege cannot be granted to his heir;

13. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Because a privilege of this kind is a personal one, and is extinguished by the death of the party directly interested.

(14) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

The case is different where a defender appears, for it is held that he properly defends the husband if he merely gives to the wife the amount which she could have recovered if she had brought suit against her husband himself.

1. Pomponius very properly asks, in the Sixteenth Book On Sabinus, where a husband had made an agreement with his wife that judgment should not be rendered against him to the extent of his resources, but for the entire amount; whether such an agreement should be observed. He denies that it should be observed. This opinion seems to me to be correct, for it is better to hold that such an agreement was made contrary to good morals, as it is apparent that it was entered into in violation of the respect which a woman should show to her husband.

(15) Paulus, On Sabinus, Book VII.

In order to determine the amount of the pecuniary resources of the husband, consideration must be paid to the time when the case was decided.

1. Although the heir of the husband may have judgment rendered against him for the entire amount of the dowry, he will still be entitled to any set-off having reference to pecuniary obligations of the wife, in order to reduce his liability; as, for instance, where donations have been made by the husband of property appropriated by his wife, or expenses incurred, but he will not have the right to punish her for bad behavior.

2. The same privilege will be enjoyed by the father-in-law; that is to say, he may have judgment rendered against him to the extent of his resources, when his daughter-in-law brings an action of dowry against him;

16. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

For the reason that a father-in-law occupies the place of a parent.

17. Paulus, On Sabinus, Book VII.

On the other hand, if a father-in-law is sued by the husband on his promise, the question may be asked whether he will be entitled to this same privilege. Neratius and Proculus state in the Book of Parchments that this is just.

1. Moreover, where the wife is sued on her promise, the better opinion is that she can protect herself by an exception. Proculus also says the same thing; just as is the case where an exception is granted her when she belongs to a partnership, although she is liable under the Civil Law.

2. Neratius and Sabinus hold that where, in an action on dowry, a judge, through ignorance of the law, renders a decision against a husband for the entire amount, he can make use of an exception on the ground of fraud, and that he will be protected by it.

18. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

Labeo says that the children of a woman who are the heirs of their father also can have judgment rendered against them only to the extent of their resources.

(1) Although in matters relating to the dowry, a husband is not only liable for fraud but also for negligence; still, when, in an action on dowry inquiry is made as to his pecuniary responsibility, fraud is only taken into consideration, because in the management of his own affairs he is not liable for negligence. I think that, although fraud can only affect him if he is not solvent, this merely applies to his inability to pay the amount due to his wife, and not to the fraud of which he may have been guilty toward anyone else. Ofilius, however, says that if the dotal property should be lost through the bad faith of the husband, and he is in other respects insolvent, even though he has not committed fraud to render himself insolvent, still, judgment should be rendered against him solely for the amount of the dotal property with respect to which he has acted fraudulently; just as if it was by bad faith that he had rendered himself pecuniarily responsible. If, however, the husband was not guilty of either fraud or negligence with reference to the loss of the dotal property, only those rights of action to which the husband would be entitled on this ground should be assigned to his wife; as, for instance, those for theft, or unlawful damage.

19. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

But if a woman obtains a divorce, and issue is joined in an action on dowry, and she returns to her husband, the marriage having been re-established, the action will be terminated, and everything will remain in its former condition.

20. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Although a woman may have received her dowry during marriage not for the purpose of paying her debts, or buying certain desirable lands, but in order that she might assist her children by a former husband, or her brothers, or her parents, or ransom them from the hands of the enemy, for the reason that these objects are just and honorable, the dowry will not be held to have been improperly received, and therefore, in accordance with justice, it was rightly paid to her. This rule also must be observed with reference to a daughter under paternal control.

21. Ulpianus, Disputations, Book III.

Where a husband has expended money belonging to the dowry for the purpose of ransoming from robbers any slaves necessary for the service of his wife, or in order that the woman may release from imprisonment one of her necessary slaves, he will be liable for what has been expended; and if only a portion of the dowry has been used, he will be liable for that portion, but if all of it has been consumed, the action on dowry will be extinguished. This rule applies with much more force where a father-in-law brings an action on dowry, for an action must be rendered for what has been expended for his benefit, whether the husband himself has done this, or whether he gave the money to the daughter in order that she might do it. If, however, the father should not institute proceedings, but, after his death, his daughter alone brings an action to recover her dowry, it must be held that the same rule will apply; for since an exception on the ground of fraud is included in an action on dowry, as in other bona fide actions; for it may be said (as is also held by Celsus) that this expense is included in an action on dowry, especially if it was incurred with the consent of the daughter.

22. The Same, On the Edict, Book XXXIII.

Where a father gives the dowry, or a stranger who does so contracts for it subject to a certain contingency, as for instance, if a divorce or death should take place, it must be said that the woman will, in any event be entitled to the action which was not mentioned in the agreement.

1. If, after the marriage has been dissolved, the wife, being under paternal control, uses up the dowry jointly belonging to herself and her father without the consent of the latter, the father will be entitled to an action to obtain the delivery of the dowry to himself, whether his daughter be living or dead. This rule also applies where the dowry is given to a woman who is likely to waste it. If, however, it was given for good reasons to one who will not be likely to squander it, no action will lie, and after the death of the father, neither his heirs nor the woman can institute proceedings to recover it.

2. If, after the marriage has been dissolved, the woman, having been deceived, accepts by novation a debtor who is insolvent, she will, nevertheless, be entitled to an action on dowry.

3. Where a father, during the absence of his daughter, institutes proceedings to recover the dowry, even though he fails to give security for the ratification of his act, the right to sue should be denied the daughter, whether she becomes her father's heir, or whether she receives from him, by way of legacy, an amount equal to her dowry. Therefore, Julianus stated in several places, that what was given her by her father should be set off against her dowry, and that it would be to her profit if she received as much from him as was due from her husband as dowry, and which he had paid her father.

4. If the father should not be permitted to remain at Rome, where the suit is brought for the dowry, on account of some sentence imposed upon him, the amount of the dowry must be paid to the daughter, provided she furnishes security that her father will ratify her act.

5. It is necessary for the daughter to give her consent to her father bringing the action, at the time when issue was joined. In accordance with this, if she says that she consents, and, before issue is joined she should change her mind, or even be emancipated, the action brought by her father will be of no effect.

6. We also agree with Labeo that sometimes an action should be refused the father, if his character is so degraded that it is to be feared that he will squander the dowry after receiving it; therefore the authority of the judge should be interposed, as far as he can do so, to protect the best interests of both daughter and father. If, however, the daughter conceals herself in order to avoid giving her consent to a father of this kind, I certainly think that an action should be granted the father, but only after proper cause has been shown. For what if the daughter, through motives of filial reverence, should agree with her father to be absent, why should we not hold that an action should not be granted him? But if the father is such a person that his daughter ought by all means to give her consent, that is to say, is a man of an excellent reputation, and his daughter is a woman of fickle character, or very young, or too much under the influence of an undeserving husband; it must be said that the Praetor should rather favor the father and grant him an action.

7. Where either a husband or a wife becomes insane during marriage, let us consider what should be done. And, in the first place it should be observed that there is no doubt whatever that the one who is attacked by insanity cannot send notice of repudiation to the other, for the reason that he or she is not in possession of their senses. It must, however, be considered whether the woman should be repudiated under such circumstances. If, indeed, the insanity has lucid intervals, or if the affliction is perpetual but still endurable by those associated with the woman, then the marriage ought by no means to be dissolved. And where the party who is aware of this fact, and of sound mind, gives notice of repudiation to the other who is insane, he will, as we have stated, be to blame for the dissolution of the marriage; for what is so benevolent as for the husband or the wife to share in the accidental misfortunes of the other? If, however, the insanity is so violent, ferocious, and dangerous that no hope of recovery exists, and it causes terror to the attendants; then, if the other party desires to annul the marriage either on account of cruelty which accompanies the insanity, or because he has no children and is tempted by the desire of having offspring, the said party, being of sound mind, will be permitted to notify the other, who is insane, of repudiation; so that the marriage may be dissolved without reproach attaching to either, and neither party will suffer any damage.

8. Where, however, the woman is affected with the most violent form of insanity, and the husband, through crafty motives, is unwilling to annul the marriage, but treats the unfortunate condition of his wife with scorn, and shows no sympathy for her, and it is perfectly evident that he does not give her proper care, and makes a wrongful use of her dowry; then, either the curator of the insane woman or her relatives have the right to go into court in order to require the husband to support her, furnish her with provisions, provide her with medicine, and omit nothing which a husband should do for his wife, according to the amount of the dowry which he received. If, however, it is evident that he is about to squander the dowry, and not enjoy it as a man ought to do, then the dowry shall be sequestered, and enough taken out of it for the maintenance of the wife and her slaves, and all dotal agreements made between the parties at the time of the marriage shall remain in their former condition, and be dependent upon the recovery of the wife, or the death of either of the parties.

9. Moreover, the father of the woman who has become insane can legally begin an action for the restoration of the dowry to himself, or to his daughter; for although she, being insane, cannot give notice of repudiation, it is certain that her father can do so.

10. If after the marriage has been dissolved, the father should become insane, his curator can bring suit to recover the dowry with the consent of his daughter; or, where there is no curator, his daughter will be allowed to bring it, but she must give security for the ratification of her act.

11. It must also be held that, where the father is taken captive by the enemy, an action to recover the dowry should be granted to the daughter.

12. Let us now pass to another subject, and inquire against whom the action on dowry will lie. It is clear that it will lie against the husband himself, whether the dowry was given to him, or to another with his consent, whether the latter was subject to his

control or not. Where, however, the husband is subject to paternal authority, and the dowry is given to his father-in-law, then suit must be brought against the father-in-law. It is evident that if it was given to the son, or has been given by the direction of his father-in-law, the latter will still be absolutely liable. But if it is given to the son, but not by the direction of the father, Sabinus and Cassius gave it as their opinion that an action could, nevertheless, be brought against the father, because the dowry is held to have come into the hands of him who has the peculium. It will, however, be sufficient for judgment to be rendered against him for the amount of the peculium, or to the extent to which the property of the father has been benefited. If, however, the dowry has been given to the father-in-law, he cannot institute proceedings against the husband unless the latter becomes the heir of the father.

13. When a woman makes a mistake as to the condition of her husband, and thinks that he is a freeman while, in fact, he is a slave, some preference must be shown her with respect to the property of her husband; for example, if there are other creditors, she must be preferred in case an action de peculio is brought, and if the slave owes anything to his master, the woman shall not be preferred to him, except with reference to what was either given by way of dowry, or purchased with money forming part of it, since property of this kind is dotal.

(23) Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

And where anything has been expended on property belonging to the dowry, and no account is given of the same by the woman, an exception on the ground of bad faith will be available.

24. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIII.

If, during the existence of the marriage, the wife desires to institute proceedings on account of the impending insolvency of her husband, what time must we fix for her to claim the dowry? It is settled that it can be demanded from the time when it is perfectly apparent that the pecuniary resources of the husband are not sufficient for the delivery of the dowry.

1. If the wife should institute proceedings after her husband has been disinherited, the better opinion is that the demand for the dowry should begin to date from the time that the heir entered upon the estate of the father of her husband.

2. Whenever security should be given to a wife for the payment of her dowry, after a certain date, if her husband cannot furnish security, then the advantage arising from the enjoyment of the dowry during the intermediate time having been deducted, judgment should be rendered against him for the remainder. If, however, the husband should refuse to give security when he is able to do so; Mela says judgment should be rendered against him for the entire amount, and no account should be taken of any deduction growing out of the benefit obtained during the intermediate time. It is, therefore, a part of the duty of the judge to release the husband if security is furnished, or to render judgment against him, after having taken the set-off into consideration. This, indeed, is the practice at present, nor is a woman permitted to say that she prefers to suffer delay rather than submit to a reduction in the amount to be paid.

3. Whether the dowry is at the risk of the husband or the wife, the husband must, nevertheless, pay it within the time established by law.

4. Where a husband, with the consent of his wife, manumits slaves forming a part of the dowry, even if his wife intended to donate the slaves to him, he will not be liable for the expenses incurred in giving them their freedom; but if this was a business transaction carried on between them, he will be compelled by the court to give security to restore to his wife anything which comes into his hands from the property or the obligations of the freedmen.

5. If the husband should be cruel to the dotal slaves, let us see whether an action can be brought against him on this account. And, in fact, if he is only cruel to the slaves of his wife, it is settled that he will be liable on this account; but if he is by nature cruel to his own slaves, it must be said that his immoderate severity should be checked by an order of court; for although a wife cannot require from her husband greater diligence than he employs in his own affairs, still, such cruelty as is reprehensible when exhibited with reference to his own property must be restrained with reference to that of others, that is to say, with respect to the slaves composing the dowry.

6. Where a wife lends property belonging to her husband, and it is lost, it should be considered whether she must permit this to be set off against her dowry; and I think that if her husband forbade her to lend it, the deduction should at once be made; but if he did not permit her to do so, the judge can grant her a reasonable time to return it, if she gives security.

7. When a portion of the property of a wife should be confiscated, she will have a right of action to recover the remainder of her dowry. I also hold that if a portion of the dowry has been confiscated after issue has been joined, it will be sufficient for the judge to issue an order compelling the husband to restore the remainder. If, however, the entire dowry has been confiscated, the right of action will be extinguished.

(25) Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

Where a dowry is given to a son under paternal control without the order of his father, an action de peculio will lie; but where expenses have been incurred by the son, or an account of property given by him, or because of articles belonging to the peculium having been appropriated by the wife, the peculium is increased; as the father acquires a right of action derived from the person of his son, and hence everything included in the peculium must be given to the wife, if there still remains anything due to her.

1. The husband, when restoring the dowry, must furnish security against fraud and negligence. If he has acted fraudulently to avoid making restitution, judgment shall be rendered against him for the amount which the woman swears to in court, because no one should retain property belonging to us against our consent.

2. If the dotal property becomes deteriorated after a divorce, and the husband is in default in returning the dowry, he shall, under all circumstances, be liable for the depreciation in value.

3. Where slaves that constitute part of the dowry take to flight, the husband must give security to pursue them, as a good citizen should do, and to restore them.

4. Where a husband rents a tract of dotal land for five years, and after the first year a divorce takes place; Sabinus says that he is not obliged to return the land to his wife, unless she gives security to indemnify her husband if judgment should be rendered against him for anything that occurs after the first year of the lease; and he must give security to his wife to pay to her everything which he obtained under the lease, except the rent of the first year.

26. The Same, On the Edict, Book XXXVII.

Where the husband has once been in default, and his wife refuses to accept a dotal slave after he has been tendered by him, and the slave afterwards dies; neither the husband nor his heir will be liable for the value of said slave, nor will he be liable for damages, because his wife refused to accept the slave after her husband had tendered him.

(27) Gaius, On the Provincial Edict, Book XI.

If the wife should die after a divorce, and her heir should bring an action for the dowry against her husband, or his father, it is held that the same rules will apply with reference to the restoration of the dowry, as are ordinarily applicable where the woman herself institutes proceedings.

28. Ulpianus, Institutes, Book I.

It is held that the husband can also act when he has a right to recover anything from his wife; for instance, if he has lost money on her account either because he has expended it for her, or paid it out under her direction. But if he has not lost anything thus far, for example, where he is conditionally liable, he is not yet considered qualified to proceed.

29. The Same, Disputations, Book III.

Whenever a father gives a dowry and stipulates for its return, he does not transfer the right of action for the dowry to her person unless it was agreed that this shall be continuous. But if he intended to stipulate for the intervening time, he cannot do so without the consent of his daughter, even though she may be under his control; because he cannot make the condition of the dowry worse unless she consents. It is clear that if he gave the dowry before marriage, he can stipulate with reference to the interval, even before marriage, and without the consent of his daughter.

(1) Where anyone gives a dowry in behalf of a woman, and agrees that it shall be paid to him when the marriage is dissolved, no matter in what way this is done, and the husband afterwards pays the wife her dowry, it is most justly held that an action for the recovery of the dowry will, nevertheless, lie against the husband in favor of the party who gave it.

30. Julianus, Digest, Book XVI.

A woman who is married a second time is not prevented from instituting proceedings against her first husband for the recovery of her dowry.

1. Whenever, through the fault of the husband, it happens that the dowry is not demanded from the father-in-law, or from anyone else who promised it in behalf of the wife; or where the daughter died during marriage, or where, having become the mother of a family, she appointed as heir the party who promised the dowry for her; it is well settled that the husband is not liable for anything more than to release them from the obligation.

(31) The Same, Digest, Book XVIII.

If the husband has been convicted of a criminal offence, and a part of his property is confiscated, the Treasury must pay his creditors, among whom his wife is included.

1. Where a father, having promised two hundred aurei to his daughter as a dowry, agreed that no more than a hundred should be demanded of her, and the marriage having been dissolved, he brings suit for the hundred aurei, concerning which the agreement was made that they should not be claimed, they are not understood to form part of the dowry. Where, however, after the death of the father, the husband brings an action against his heir, this sum will also be included in the dowry.

2. If an agent appointed by the father should bring an action for the dowry with the consent of the daughter, and the father should die after a judgment has been obtained, the right of action to enforce the judgment will vest to the daughter rather than in the heirs of the father.

3. Where the dowry has been given to the father, and one of the sons of the latter has been appointed heir to a certain portion of his estate under a condition, and while the condition is pending his co-heirs pay the dowry to the woman in proportion to their respective shares, the said son will be released from liability for payment of his part of the dowry, as he will not be entitled to an action against his co-heirs for the recovery of his share of the money.

4. Where a woman receives a tract of land as her dowry, but no account of the crops have been taken in proportion to the time during the year when she was not married, she can, nevertheless, bring the action, because she received by way of dowry less than she was entitled to, for this has reference to an increase of dowry; just as if she had not received the offspring of slaves, or any legacies or inheritances, which had been acquired by her husband through dotal slaves after a divorce had taken place.

(32) The Same, On Urseius Ferox, Book II.

If a former husband, as a debtor of his wife, should promise the delivery of the dotal property to her second husband by way of dowry, the amount of the dowry will not be any more than the pecuniary resources of the first husband will justify.

33. Africanus, Questions, Book VII.

A woman promised a certain sum of money by way of dowry, and produced parties who stipulated that a portion of it should be paid to them, in case the marriage was dissolved. The woman died before any dowry had been given, after appointing her husband her heir, and he entered upon her estate, which proved to be unprofitable. He will, nevertheless, be liable to the parties with whom the stipulation was made, as, by entering upon the estate of the woman who was his debtor he is understood to have repaid himself; and it makes no difference, so far as he is concerned, that the estate was insolvent, since he is liable to the other creditors.

34. The Same, Questions, Book VIII.

Titia obtained a divorce from Seius. Titius stated that she was under his control, and demanded that the dowry should be delivered to him, while she asserted that she was her own mistress, and wished to bring an action for the recovery of the dowry. The question arose what course the judge ought to take. I answered that he should refuse an action to the father, unless he could prove that his daughter was not only under his control, but had also given her consent to the suit, just as he should be refused even though he was able to prove that his daughter was under his control.

35. Marcianus, Institutes, Book X.

A freedwoman, who is divorced from her patron with his consent, can bring an action against him for the recovery of the dowry which she gave him.

36. Paulus, On Adultery, Book II.

Where the husband is not pecuniarily able to pay the dowry and it is confiscated, judgment should be rendered against him in favor of the Treasury for the amount which he is able to pay, in order that the woman may not be punished to the injury of the husband.

37. Ulpianus, Opinions, Book II.

A father is held to have received the dowry with the consent of his daughter, when the latter has no good reason to advance in opposition to his claim, and especially if she has afterwards been endowed by him with a larger sum.

38. Marcellus, Opinions.

Lucius Titius, while under paternal control, married Maevia with the consent of his father, and the latter received the dowry. Maevia then served notice of repudiation on Titius, and his father afterwards, in the absence of his son who had been repudiated, entered into an engagement of betrothal with her in the name of his said son. Maevia then served notice of the repudiation of the betrothal, and married another man. I ask if Maevia should bring an action for the recovery of her dowry against Lucius Titius, her former husband, to whom the dowry was left as heir to his father, and it should be proved that the marriage was dissolved through the fault of the woman, whether the dowry could be retained by the husband on the ground that she was to blame? Marcellus answered that even if Lucius Titius should be sued as the heir appointed by his father, still, if he had not consented to the betrothal, the fault of the woman should be punished by a fine.

39. Papinianus, Questions, Book XI.

Where a husband and a wife accuse one another in court of bad conduct, and the judge declares that both of them have given cause for repudiation, the decision should be understood to mean that, as both had treated the law with contempt, neither can claim its benefit, as the offence of each is atoned for by that of the other.

40. The Same, Questions, Book XXVIII.

After the dowry was given and the marriage contracted, the father, with the consent of his daughter, stipulated that the dowry should be returned to him in case of divorce. If the condition of this stipulation was complied with, and the daughter should afterwards die without issue, the father would not be prevented from suing on the stipulation; but if he wished to do so during the lifetime of his daughter, he could be barred by an exception.

41. The Same, Questions, Book XXXVII.

Where a father, ignorant that his daughter has been divorced, pays the dowry to her husband in compliance with his promise, the money can be recovered, not by the action for the payment of what was not due, but by the action on dowry.

42. The Same, Opinions, Book IV.

Where a father who has given a dowry for his daughter is banished to an island, an action for its recovery can be brought by the daughter. Moreover, if the father has been convicted after a divorce has taken place, the action on dowry can also be brought by the woman, where the father has not already brought it with her consent.

(1) It is held that the crops of land given by way of dowry and gathered in good faith, and which have been used to pay the expenses of marriage, before the question as to the freedom of the wife has been raised, even though it should afterwards be established that she was a slave, cannot be recovered. It is proper that expenses which are necessary and useful, and which have been incurred with reference to land which appeared to belong to the dowry, should be set off against the profits, and that anything in excess should be restored.

(2) Where a father, after the death of his daughter during marriage, brings an action under a stipulation, to collect the interest on money which has been paid by way of dowry, it is held that his son-in-law, who stipulated for the interest on the remaining part of the dowry, can justly claim a set off against the amount which is due, if he supported his wife at his own expense; otherwise, if she was supported by her father, the stipulation for the interest, being void, will not secure to the son-in-law the benefit of the set-off.

(3) If, after a divorce, the wife returns to her husband, the judgment obtained on a stipulation which a stranger who gave the dowry entered into will not be annulled, nor can a release be ordered by the court.

43. Scaevola, Questions, Book II.

Where a husband has judgment rendered against him for a sum which he is able to pay, and he has claims equal to, but not greater than the amount of the dowry, he will not be compelled to assign his rights of action.

44. Paulus, Questions, Book V.

If a father-in-law, appointed heir by his son-in-law, enters upon his estate, and the father dies, his daughter can bring an action on dowry, so Nerva and Cato hold; and this opinion is also stated by Sextus Pomponius in the Fifth Book of the Digest of Aristo. Pomponius, in the same place, agrees with Aristo. I, however, will say that if the father should emancipate his daughter, he also can be sued by her.

(1) Lucius Titius promised Gaius Seius a hundred aurei by way of dowry for his daughter, and it was agreed between Gaius Seius and Lucius Titius, the father of the woman, that the dowry could not be demanded of the husband during the lifetime of Lucius Titius, that is, the father of the woman. The marriage was afterwards dissolved by a divorce through the fault of the husband, and the father of the woman, having died, appointed other heirs, after disinheriting his daughter. I ask whether the husband could collect the dowry from the heirs of his father-in-law since he was obliged to return it to the woman? I answered that since the daughter was entitled to an action to recover her dowry, as other heirs had been appointed by her father, her husband would be required either to surrender the actual dowry to her, or assign her his rights of action, and that the heirs of the father-in-law would not have a right to plead an exception against him; since it would be absurd for a party to be considered guilty of bad faith when he demands a sum of money to be refunded, not to him whom he sued, but to another. On the other hand, if the divorce had taken place after the death of the father, and before the dowry had been demanded, the husband would be excluded from bringing an action for the dowry, which should not be admitted. But even if the daughter had been appointed heir to a part of her father's estate, the husband should bring suit against her co-heirs for their individual proportions of the dowry, and either return to the woman what he collects, or assign to her his rights of action.

45. The Same, Questions, Book VI.

Gaius Seius, the maternal grandfather of Seia, who was under paternal control, gave a certain sum of money by way of dowry to Lucius Titius, her husband, and inserted in the dotal instrument the following agreement and stipulation: "If a divorce should take place between Lucius Titius, the husband, and Seia, without her fault, all the dowry shall be returned to Seia, his wife, or to Gaius Seius, her maternal grandfather." I ask, if Seius, the maternal grandfather, should die immediately after making this agreement, and Seia should subsequently, without being to blame, be divorced during the lifetime of her father, under whose control she was, in favor of whom an action would lie under the agreement in the stipulation, the heir of the

maternal grandfather, or of his granddaughter. I answered that the stipulation would seem to be void, so far as the granddaughter personally was concerned, as the maternal grandfather made the stipulation in her favor; for, since this is true, a right of action would be held to lie in favor of the heir of the stipulator, whenever the woman was divorced. It must be said, however, that the dowry can be paid to Seia, even though no action will lie directly in her favor; just as if her grandfather had stipulated that it should be given to him, or to someone else. The granddaughter ought, however, on account of the agreement of her grandfather, to be permitted to bring an equitable action to prevent her from being defrauded of the benefit of the dowry; or recourse to this proceeding should be had because of the favor conceded to marriage, and especially on account of the affection existing between the parties.

46. The Same, Questions, Book XIX.

Where a person promised a dowry to a wife by a stipulation, and bequeathed certain property to her by a will, but under the condition that she should not claim the dowry from his heir, she was unable to receive the property bequeathed to her. I answered that an action on dowry against the heirs should not be denied the woman.

47. Scaevola, Questions, Book XVII.

Where a woman commits adultery through the agency of her husband, he can retain none of her dowry; for why should a husband disapprove of acts which he himself either previously corruptly caused, or subsequently assented to? If, however, anyone should maintain that, according to the spirit of the law, a husband who afforded an opportunity to his wife to prostitute herself cannot accuse her, his opinion must be held to be correct.

48. Callistratus, Questions, Book II.

If it was stipulated in the dotal instrument that the dowry should remain in the hands of the husband for the benefit of the children, it can also be retained by him for the benefit of the grandchildren.

49. Paulus, Opinions, Book VII.

Maevia, among other property constituting her dowry, also delivered to her husband an instrument calling for ten solidi, which a certain Otacilius had executed in favor of the said Maevia, stating that he would give her ten thousand solidi when she was married; and the husband made no claim to this obligation because he could not do so. The question arose if the dowry should be demanded of the husband, whether he could be compelled also to refund that sum which was included in the said obligation. I answered that the husband could sue the debtor, as his wife's rights of action had been transferred to him, but that if he could not claim the money without being guilty of bad faith or negligence, he could neither be sued on account of the dowry, nor in an action on mandate.

(1) A tract of land, after having been appraised and given by way of dowry, was taken by a prior creditor on account of its having been pledged. The question arose whether the woman, in case she claimed the value of the dowry from her husband, should be barred by an exception; for it is held that she is not bound, because her father gave her the dowry for herself and she was not his heir. Paulus answered that where the land was evicted without either the bad faith or negligence of her husband, the latter could interpose an exception on the ground of fraud against the woman, claiming the amount of the dowry, as it would evidently be unjust for her to recover the value of the land, as the fraud of the father should only injure the daughter herself.

50. Scaevola, Opinions, Book II.

Certain property, after having been appraised, was given by way of dowry, and an agreement was drawn up stating that if the dowry was to be returned for any reason whatsoever, the identical property should be given up, and an account taken of its increase or diminution in accordance with the judgment of a good citizen; and so far as any property which was no longer in existence was concerned, its value should be estimated in accordance with its original valuation. The question arose whether, in case certain property which the husband had sold was still in existence, it should belong to the woman in accordance with the agreement. I answered that if such property was in existence, and had been sold without the consent of the woman or her subsequent ratification, it must be returned; just as if no appraisal had taken place.

51. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Where property has been appraised, it is at the risk of the husband, even though it may have become deteriorated by the use of the wife.

52. Tryphoninus, Disputations, Book VII.

A husband, after a divorce, through mistake paid a dowry which he had not received. He can recover it, because he can prove that it had not been paid to him, for it can not be exacted from him.

53. The Same, Disputations, Book XII.

If a dowry should be given to a son under paternal control, he himself will be liable to an action on dowry; his father, however, will be liable to one to the amount of the peculium. It makes no difference whether or not the party has the property in the peculium, or holds it as dowry, but judgment should be rendered against him to the extent of his ability to make payment. It is understood, however, that his ability to pay is dependent upon the amount of the peculium which he had at the time the judgment was rendered against him. But if an action is brought against the father, whatever the son owes the latter or other persons under his control must be deducted from the peculium; but if an action is brought against the son himself, no deduction can be made of any other debt, when taking into consideration the amount that the son is able to pay.

54. Paulus, On Individual Rights.

The ability of a husband to pay is estimated without the deduction of any debt; and the same rule applies to a partner, a patron, and a parent. Where, however, anyone is sued on account of a donation, her pecuniary resources are estimated after all his debts have been deducted.

55. The Same, On Plautius, Book III.

When a woman brings an action for the recovery of her dowry, after her marriage has been dissolved, she must indemnify her husband where he has given security against the infliction of threatened injury, if she wishes to recover her dowry, so that she may secure her husband against any risk.

56. The Same, On Plautius, Book VI.

If anyone stipulates with a husband as follows: "If, for any reason, Titia ceases to be your wife, you must surrender her dowry"; by this general statement the stipulation becomes effective, whether the woman is taken captive by the enemy, or whether she is banished or reduced to slavery, for in such a clause all such accidents are included. If, however, the terms of the stipulation are strictly construed, will this apply where the woman dies, or is divorced? It is held to be more equitable that it should apply in case of death.

57. Marcellus, Digest, Book VII.

Where an usufruct is given by way of dowry, and a divorce takes place, the ownership of the property will not vest in either the husband or the wife, and where the restitution of the dowry is to be made, the husband must give security that, as long as he lives, the woman and her heirs will be allowed to enjoy the usufruct. I doubt whether this addition with reference to the heirs is correct, for it makes a difference in what way the usufruct was given, as dowry; since if the woman is to have the profits, the usufruct at her death will pass to her husband, to whom the ownership of the property belongs, and she will leave no right in the same to her heir, for the usufruct will then be due to her husband; as it is not customary for it to pass to the heir. But if the woman granted the usufruct with the land to her husband, it must be restored by him to her heirs, since it passes along with property to her heirs, if her husband was not in default in surrendering it. But, if the property has been alienated, or anyone had given the usufruct of his land, by order of the wife, to her husband as dowry, it must first be considered in what way it can be restored to the woman. This may be accomplished either by means of security given by the husband, or he can assign his rights to his wife as far as he is able to do so, and allow her to enjoy the property; or he can make some arrangement with the owner of the same, so that, with the consent of the latter, the usufruct can be transferred to the woman, as he can either grant her the usufruct of the land or give her something instead of it, as may be agreed upon between them. For, suppose that the woman should sell the usufruct to the owner of the property; in this instance, it would not be inequitable for the husband to be compelled to transfer the usufruct, since he can even be sued by the heir of the woman, for if he had not been in default in making the transfer, she could have left the price of the usufruct to her heir. If, however, she did not have the power to sell the usufruct to the owner of the property, the husband would be forced to allow the heir to gather the crops, which privilege he was obliged to grant to the woman herself.

58. Modestinus, On Discoveries.

Where a dotal slave is appointed heir by anyone, he can either enter upon the estate, or reject it, by order of the husband. But in order to avoid the husband from being liable to an action on dowry, either through too readily rejecting an estate, or rashly accepting it, when its condition is unknown, it is advised that the woman should be asked, in the presence of witnesses, whether she wishes to reject or accept the estate. If she should say that she rejects it, the slave can very readily repudiate it, by the order of her husband. If, however, she prefers to accept it, the slave must be restored by the husband to the wife under the condition that when, by her order, he enters upon the estate, he shall again be transferred to her husband. In this way provision is made for any anxiety the husband may experience, and the wish of the wife will be complied with.

59. Julianus, On Urseius Ferox, Book II.

The husband of my daughter, who was emancipated, and ill at the time, sent her a notice of repudiation, so that, after her death, he could the more readily deliver her dowry to her heirs than to me. Sabinus said that an equitable action should be granted me for the recovery of the dowry, and Gaius holds the same opinion.

60. Proculus, Epistles, Book V.

Where a daughter under paternal control, who was married, dies, and her father pays her funeral expenses, he can immediately recover them by means of an action, even though the son-in-law was obliged to return the dowry after a certain date; and after he has received the expenses of the funeral, the remainder of the dowry can be paid at the time agreed upon.

61. Papinianus, Questions, Book XI.

A husband manumitted a dotal slave without the consent of his wife. He was then appointed sole heir by the freedman to a share of the estate which he could, and should have acquired as patron, and ought have returned to his wife; the remaining portion, however, she will be entitled to recover by means of a dotal action, provided she was opposed to the manumission of the slave.

62. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIII.

If a husband should manumit dotal slaves with the consent of his wife, it is just as if she intended to donate them to him, and he will not be liable to any claim on account of having given them their freedom.

63. Paulus, On the Lex Julia et Papia, Book II.

In this instance, the slave ceases to be a part of the dowry, as where anyone is permitted to donate a slave for the purpose of manumitting him, it is the same as if the slave was donated, because permission was given to manumit him.

64. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book VII.

Where, however, a husband who is transacting the business of his wife, with her consent, manumits a dotal slave, with her permission, he must restore to his wife whatever may have come into his hands through the said slave.

(1) If he imposes any conditions upon the slave in consideration of his freedom, he must be responsible for this to his wife.

(2) It is evident if any services should be performed by the freedman for the husband, and no appraisalment of them should be made, it will not be just for the husband to pay anything to the wife on this account.

(3) But if any charge was imposed upon the freedman after manumission, this must be accounted for to the wife.

(4) Where, however, the freedman is the debtor of the husband, or has rendered himself liable for any other obligation, he must assign the claim which he holds against him to his wife.

(5) He is also compelled to deliver to his wife any of the property of the freedman, which may come into his hands, provided he acquired it in the capacity of patron. If, however, he acquires it in any other way, he is not compelled to transfer it, for he is not liable to his wife for anything which the freedman gives to him gratuitously, but only for what he acquires, or can acquire under his rights as patron. It is evident that if he is appointed heir by the freedman to the greater portion of the debt which the latter owes him, he will not be responsible for the excess; and if the freedman should constitute him his heir when he is not indebted to him, he will not be bound to give anything to his wife.

(6) He must, however (as the law declares), give "whatever may come into his hands". We understand this to mean whatever he collects, or can collect, because a right of action to do so is granted him.

(7) It is added in the law that the husband shall be liable where he has committed any fraudulent act to prevent the property from coming into his hands.

(8) If a patron disinherits his son, and the property of the freedman should be obtained by the latter, it must be considered whether the heir will be liable on this ground. And, also, where nothing comes into the hands of the patron himself, or into the hands of his heir, how can he become liable on this account?

(9) The law only speaks of the husband and his heir. Nothing is mentioned in it with reference to a father-in-law and his successors; and Labeo notices this as having been omitted. In these instances, therefore, the law is defective, and not even a praetorian action can be granted.

(10) Where the law says that the husband shall give up the money which he has received, it is evident that it did not intend that he should surrender the estate itself, but only the value of the same, or of the property of the freedman; unless the husband should prefer to surrender the property itself, and this should be admitted as the more favorable construction.

65. Scaevola, Questions Publicly Treated.

This action can be brought by the wife even during marriage.

66. Javolenus, On the Last Works of Labeo, Book VI.

Servius says that the husband is responsible for fraud and negligence with reference to all the property belonging to the dowry, which he has received, excepting money. This is also the opinion of Publius Mucius, for he decided in the case of Licinnia, the wife of Gracchus, whose dotal property had been lost in the sedition in which Gracchus was killed; as he held that the property should be restored to Licinnia, for the reason that Gracchus was to blame for the sedition.

(1) A husband gave money to his wife's slave for the purchase of clothing, and this having been procured, a divorce took place within a year. It was held by Labeo and Trebatius that the clothing should be returned to the husband in the condition in which it was after the divorce. The rule of law would be the same if the husband had purchased the clothing and given it to the slave. If, however, the clothing should not be returned, the price of it can be set off by the husband against the dowry.

(2) A father ordered his daughter, who was under his control, to return her dowry to her father-in-law, a divorce having taken place; and after a part of the dowry had been paid, the father died. Labeo and Trebatius think that the remainder, if it had not been delegated or promised to be renewed to the father-in-law, should be paid to her; and this is correct.

(3) You received, by way of dowry, certain slaves whose value had been appraised, and an agreement was then entered into that, in case of a divorce, you should return slaves of equal value, but no mention was made of the offspring of female slaves forming part of the dowry. Labeo says that this offspring will belong to you, because it should be yours on account of the risk of losing the slaves which you are obliged to assume.

(4) A woman had a hundred aurei in the hands of her husband, as dowry, and a divorce having taken place, she stipulated through a mistake of her husband that he should be liable to her for two hundred. Labeo thinks that her husband will only be responsible for the dowry, whether the woman stipulated for the amount honestly or dishonestly. I adopt this opinion.

(5) A wife, after her divorce, received part of her dowry, and left part in the hands of her husband, and afterwards married another man, and then, having become a widow, she returned to her first husband, to whom she gave a hundred aurei, by way of dowry, without mentioning the money which remained out of the former dowry. If another divorce should occur, Labeo says that the husband will be compelled to return the remainder of the first dowry, under the same terms that he would have returned it if the first divorce had not taken place between them, as the remainder of the former dowry was transferred to the obligation of the second one. This I think to be correct.

(6) When a husband, without the order of his wife, during marriage, releases his father-in-law from the dowry which he had promised, Labeo says that this will be at the risk of the husband, even though it was done on account of the poverty of the father-in-law. This is true.

(7) Where anyone promises a dowry to a husband in behalf of his wife, and then, after having appointed the woman his heir, dies, Labeo says that the woman must assume the risk of that part of the dowry for which the husband was liable, for the reason that it would not be just for her to be enriched at the expense of her husband, and to hold him responsible for what he could not have exacted from her. I think that this is correct.

67. Pomponius, Epistles, Book XX.

Whatever a husband must restore to his wife out of the peculium of a slave will form part of the dowry which is to be given up, and therefore the husband will be liable for fraud and negligence in the acquisition or preservation of the said peculium; and the profits obtained from the same, just as those of any other dotal property will belong to the husband.

Book XXV

1. Concerning expenses incurred with reference to dotal property.
2. Concerning the action to recover property which has been removed.
3. Concerning the recognition and maintenance of children, parents, patrons, and freedmen.
4. Concerning the examination of pregnant women (..)
5. Where a woman is placed in possession of the estate of her husband (..)

6. Where a woman is said to have obtained possession of the estate of her husband (..)

7. Concerning concubines.

Tit. 1. Concerning expenses incurred with reference to dotal property.

1. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXIX.

Expenses are either necessary, useful, or incurred for purposes of pleasure.

(1) Those expenses are called necessary which are made through necessity. Where, however, no necessity exists, they come under another head.

(2) With reference to necessary expenses, it must be remembered that they only decrease the dowry when they are incurred on account of it. When, however, they are not incurred with reference to the dowry, they cannot be taken out of it.

(3) Labeo says that dikes built in the sea or river come under the head of necessary expenses. Where a mill or a granary, which is required, is built, it should be included among necessary expenses. Hence Falcinius says that if the husband should rebuild a house which was useful to his wife, and which was falling into ruin; or if he should replant an olive-orchard, where the trees had blown down; or if he should enter into a stipulation providing against the occurrence of threatened injury:

2. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Or should expend money for the cure of slaves who are ill;

3. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

Or if he should plant vines, or takes care of trees or nurseries for the benefit of the land, he will be held to have incurred necessary expenses.

(1) Generally speaking, we make a distinction, and in fact there is much difference where expenses are incurred to the permanent advantage of the land, and where this is done only for the present time, or on account of the crop for the present year. In the latter instance, the expenses ought to be set off against the crop, but where they have not been incurred temporarily, they should be reckoned among those that are necessary.

4. Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

Upon the whole the judge shall hold the husband responsible for whatever was omitted by him, to the extent that it was to the interest of his wife to have such expenses incurred, as they are included in those that are necessary, but with this difference, namely: an account of the expenses will be allowed, if the property has not been preserved, and he will not be responsible where they were not incurred, unless the property was destroyed in consequence. Therefore, if he should support a house which is about to fall, and it is burned, he can recover the expenses; but if he did not do this, and the house should be burned, he will not be liable for anything.

5. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

Where it is stated that necessary expenses diminish the dowry, this (as Pomponius says) must be understood to mean not that the property itself is actually diminished, as for instance, land or any other dotal property, for it is absurd to hold that any diminution of the same can occur on account of money expended; but it signifies that the said property ceases to become dotal either wholly, or in part. Hence the husband will remain in possession of it until his claim is satisfied, for no diminution of the same is effected, by operation of law, but merely a diminution of the dowry takes place. When, therefore, shall we admit that a diminution of the dowry occurs by operation of law? This will be the case where the dowry consists of other property than money, for it is reasonable to admit that a diminution of money can take place. Hence, if certain property, after being appraised, is given by way of dowry, the dowry will be diminished by operation of law to the amount of the necessary expenses incurred. This is said to be applicable to expenses incurred with reference to the dowry itself, but if they are made with reference to other matters they do not diminish the dowry.

(1) Where the wife pays such necessary expenses, can we say that the dowry is increased, or should it be held to remain unimpaired? Where the dowry consists of money, I have no doubt that it should be held to have increased.

(2) Where the entire dowry is paid without any account having been taken of expenses, it must be considered whether the amount which it is customary to set off against necessary expenses can be recovered by a personal action. Marcellus holds that there is ground for such action, and although many authorities deny that this is the case, still, on account of equity, the opinion of Marcellus should be upheld.

(3) Useful expenses are those which the husband incurs for the benefit of the property, and which improve the property of the wife, that is to say, her dowry.

6. Paulus, On Sabinus, Book VII.

For instance, where a new plantation is made on the land, or where the husband adds a bakery or a shop to the house, or teaches the slaves some trade.

(7) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

Expenses for the purpose of pleasure are those which the husband incurs to that end, and which are an ornament to the property.

1. Such expenses do not diminish the dowry by operation of law, as those which are useful do, nevertheless, they can be demanded.

8. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Certain authorities hold that a deduction should be made on the ground of useful expenses only where they are incurred with the consent of the wife; for it would be unjust for her to be compelled to sell the property in order to pay the expenses incurred with reference to it, if she is unable to meet them otherwise. This opinion is based upon the highest principles of justice.

9. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

The husband is permitted to demand from his wife expenses incurred for pleasure, if she does not permit him to remove what caused them. For, if the wife desires to retain such improvements, she should refund the amount expended by her husband; or if she does not wish to retain them, she should permit him to remove them, provided they admit of separation. If, however, they cannot be separated, they should be left; for the husband is not allowed to take away any ornaments which he has added to the property, unless by doing so he can make them his own.

10. Paulus, On the Edict, Book XXXVI.

If the property on account of which the expenses were incurred is for sale, such expenses are not classed under the head of pleasure, but of utility.

11. Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

Aristo, however, says with reference to expenses incurred for pleasure, that the husband cannot demand them, even if they have been made with the consent of his wife.

1. Sabinus very properly holds that gifts which are prohibited between husband and wife also extend to expenses incurred on account of the dowry.

12. Paulus, On Sabinus, Book VII.

A judge should not pay any attention to moderate expenses incurred for the purpose of building houses, or for planting and cultivating vines, or for the treatment of slaves who are ill; otherwise a judicial decision would rather seem to have reference to the transaction of business than to matters connected with the dowry.

13. The Same, Abridgments, Book VII.

A husband cannot collect from his wife any tax or tribute paid on account of dotal lands, for these charges should be paid out of the crops.

14. Ulpianus, Rules, Book V.

Necessary expenses are those through which the dowry is diminished, as, for instance, those incurred for the building of dikes, the diversion of streams, the supporting and repairing of old houses, and the replacing of trees where others have died.

(1) Useful expenses are, for example, such as placing cattle in fields for the purpose of manuring them.

(2) Expenses incurred for pleasure are, for instance, the construction of baths.

15. Neratius, Parchments, Book II.

Where it is stated that necessary expenses incurred with reference to dotal property diminish the dowry, this must be understood to mean where anything is expended on such property over and above what is necessary for its preservation, that is to say, for its benefit. For a man should preserve dotal property at his own expense; otherwise, provisions furnished to dotal slaves, and any moderate repairs of buildings, or even the cultivation of the soil, would diminish the dowry; for all these things are included under the head of necessary expenses. The property itself, however, is understood to yield a certain income, so that you appear not to have expended money upon it, but, after having deducted the expenses, you have received a smaller return therefrom. It is not easy, generally speaking, to decide in accordance with this distinction what expenses should be deducted from the dowry, but they can be estimated in detail according to their nature and amount.

(16) The Same, Parchments, Book VI.

And, by all means, any expenses incurred by the husband in harvesting the crops must be paid by him out of his own purse, even though these expenses may have been incurred for the purpose of cultivating the land; and therefore not only those made in gathering the crops are included but also such as are necessary for preserving the property itself, and the husband is entitled to no deduction from the dowry on this account.

Tit. 2. Concerning the action to recover property which has been removed.

1. Paulus, On Sabinus, Book VII.

The action having reference to property which has been removed is a peculiar one, and is brought against a woman who was formerly the wife of the plaintiff, for it was not held to be advisable that an action for theft should be brought against her; and certain authorities, like Nerva and Cassius, have thought that she did not commit a theft, because the partnership of married life rendered her, to a certain extent, the owner of the property in question. Others, such as Sabinus and Proculus, hold that she does, in fact, commit a theft, just as a daughter can steal from her father, but that no action for theft is established by law. Julianus very properly adopts this opinion.

(2) Gaius, On the Work Entitled, The Edict of the Praetor; Title, Decisions.

For, on account of the honor attaching to marriage, an action against the wife implying infamy is refused.

3. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Therefore, if, after a divorce a woman should appropriate the same property, she will also be liable for theft.

1. Moreover, we can bring an action for theft against a woman where her slave has committed the theft.

2. It is also possible to bring an action for theft against a woman, if we should become the heir to the party from whom the property was stolen, or if she had stolen from us before we married her. Still, on account of the respect due to persons under such circumstances, in both cases, we hold that only an action for theft to recover the property will lie, and not a penal one based on that offence.

3. It is also true, as Ofilius says, that all property which the woman has consumed, sold, donated, or used up in any way whatsoever, at the time of the divorce, should also be included in the suit for property appropriated by her.

4. Where a daughter under paternal control fraudulently appropriates property, Mela and Fulcinius say that an action *de peculio* should be granted, because it was not considered advisable that she should be liable for theft, or that an action should be brought against her on the ground of property wrongfully appropriated. If, however, a father, together with his daughter, brings an action on dowry, an action should not be granted him, unless he gives security to defend his daughter for the entire amount, in a suit for property improperly appropriated. But where the daughter is dead, Proculus says that an action should

not be granted against the father, on the ground of property wrongfully appropriated, unless to the extent that he has been pecuniarily benefited by the transaction,

4. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

Or where he has been guilty of fraud in order to prevent the property from coming into his possession.

5. Papinianus, Questions, Book XI.

All equitable actions to recover property wrongfully appropriated, which has come into his hands, can be brought against the father even during the lifetime of his daughter.

6. Paulus, On Sabinus, Book VII.

Atilicinus and Fulcinius say that this action can be granted to a father-in-law against his daughter-in-law.

1. Whenever a dowry is given to a son under paternal control, the father-in-law cannot bring an action for theft, where property has been appropriated by reason of a divorce.

2. This action for property wrongfully appropriated is also granted against the husband if he is a son under paternal control, but shall such an action be granted directly against him, or merely with reference to the peculium? We repeat here the same rule which we have already stated applies to a daughter under paternal control.

3. If the husband should die after the divorce, his heir can bring the action for the recovery of property fraudulently appropriated.

4. The heir of the woman is also liable in an action of this kind, just as he would be in one for the recovery of stolen property.

5. Where the marriage is dissolved by the death of the husband, his heir can recover the property either by an action for the partition of the estate, or by one for its production in court. Aristo thinks very properly that he can bring a personal action for restitution against the woman, because the property is unjustly in her possession.

6. Where a woman appropriates property after the death of her husband, she does not commit theft, because a theft of property belonging to an estate which is not yet in the possession of anyone cannot be committed; and therefore the heir can bring suit to recover the property, or can file a petition claiming the estate.

(7) Ulpianus, On Sabinus, Book XXXVI.

A wife is entitled to an action against her husband for the recovery of property fraudulently appropriated, and she can set off the claim in her action against that made by the husband, where he brings suit for the same cause.

8. Pomponius, On Sabinus, Book XVI.

If, when the dowry is paid to the wife or security is given to insure its payment, it should not be stated that the husband shall have a right to bring an action for the recovery of property wrongfully appropriated, he can, nevertheless, bring such an action; for he has a right to do so even where there is no dowry to be returned.

1. Sabinus says that if a wife does not return the property which she has wrongfully appropriated, judgment shall be rendered against her for the amount which her husband will swear to in court.

9. Paulus, On the Edict, Book LVII.

For it is not just that the husband should be compelled to sell his own property, even for its full value, if he is unwilling to do so.

10. Pomponius, On Sabinus, Book XXXVI.

Therefore, he should not be obliged to furnish any guarantee against eviction, because the affair took place through the obstinacy of his wife.

(11) Ulpianus, On the Edict, Book XXXIII.

Marcellus stated in the Eighth Book of the Digest that whether a husband drove his wife, or a wife her husband, from the house, and removed the property, either would be liable to an action for the recovery of property wrongfully appropriated.

1. Where anyone institutes proceedings for the recovery of property wrongfully appropriated, if he prefers to tender an oath, his adversary will be compelled to swear that nothing was appropriated at the time of the divorce; provided whoever tenders the oath himself or herself first takes the oath de calumnia.

2. The husband, as well as the wife, is compelled to take the oath with reference to property wrongfully appropriated. But the father of him or her who appropriated the property is not obliged to be sworn, as it would be unjust for anyone to take an oath relating to the act of another. That party, therefore, is compelled to take the oath who is said to have appropriated the property, and hence the heir of him or her who is said to have wrongfully appropriated it is not compelled to be sworn.

3. Where anyone desires to tender back the oath which has been tendered him, it has been decided that the Praetor shall not permit this to be done.

12. Paulus, Abridgments, Book VII.

Any more than where someone tenders an oath to a party whom he is suing to recover stolen property, in order to ascertain whether he himself is the thief.

13. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIII.

Therefore, Labeo states that a woman is not permitted to tender back an oath; and the Edict of the Praetor is held to establish this.

14. Paulus, On the Edict, Book XXVIII.

In an action for the recovery of property which has been wrongfully appropriated, the husband or the wife shall be permitted to tender the oath with reference to certain property, and to confirm what has been testified to with reference to any other.

15. Ulpianus, On the Edict, Book III.

In a case of this kind it makes no difference whether the parties are living together or separately; since an action for property wrongfully appropriated can even be brought against a woman who has taken it into a house in which she is not living with her husband.

1. A wife, a daughter-in-law, or the wife of a grandson can steal from her husband, her father-in-law, and the grandfather of her husband, but still she will not be liable for theft unless the son is not emancipated; for, in this instance, the daughter-in-law commits a theft against her father-in-law, and is liable to an action for theft.

16. Hermogenianus, Epitomes of Law, Book II.

Where the property of a husband is confiscated, the wife can only be sued for the simple value of what has been unlawfully appropriated; although, in all other cases, judgment can be rendered against her for fourfold damages.

17. Ulpianus, On the Edict, Book XXX.

Where a concubine wrongfully appropriates property, it is the practice to hold her liable for theft. Consequently, we say that whenever a marriage is void, as, for instance, where a ward marries her guardian, or where matrimony is contracted, contrary to the laws, and in any other case where it is not valid, the action to recover property wrongfully appropriated will not lie, for the reason that it can only be brought where a divorce takes place.

(1) When we speak of property wrongfully appropriated, we have reference not only to that which the woman removes when she forms the intention of obtaining a divorce, but also to such as she removes while she is still married, if, when she leaves her husband, she conceals the property.

(2) Julianus says that not only property which is in existence is included in a suit for wrongful appropriation, but also such as has already ceased to exist. He says that, under these circumstances, a personal action can also be brought for its recovery.

(3) Where a woman wrongfully appropriates property which has been given in pledge to her husband, she will be liable to this action.

18. Paulus, Questions, Book VI.

A personal action for the recovery of such property will also lie in favor of the owner of the same, but he is allowed to choose whether he will bring this, or a real action.

(19) Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

If a woman, at the time of the divorce, introduces thieves into the house of her husband, and removes property by their agency, even if she herself does not handle it, she will be liable to an action for its wrongful appropriation. It is therefore true, as Labeo states, that a wife is liable to this action, even if the property does not come into her possession.

20. Marcellus, Digest, Book VII.

Where a wife herself removes, or makes use of the services of the thief to remove property which her husband purchased in good faith, and does this with the intention of obtaining a divorce, judgment shall be rendered against her in an action for the recovery of property wrongfully appropriated.

21. Paulus, On the Edict, Book XXXVII.

If a woman, despairing of the life of her husband, after having surreptitiously removed some of his property, should obtain a divorce, and her husband should recover, an equitable action for the recovery of property wrongfully appropriated should be granted him.

1. Where a slave belonging to a wife removes property of her husband by order of his mistress who intends to obtain a divorce, Pedius thinks that she is not guilty of theft, since she does not obtain anything to his own advantage; nor is she held to have rendered any aid to the slave committing the offence, as the woman herself did not commit it, although the slave should not obey his owner when ordered to commit a crime; but an action on the ground of property wrongfully appropriated will lie.

2. Still, if a slave given as dowry steals from the husband, and the wife knew that he was dishonest, she must make good the entire loss to her husband; but if she was not aware of the bad character of the slave, she will then not be liable beyond the surrender of the slave by way of reparation.

3. The action to recover property wrongfully appropriated is brought for reparation of the injury, even though the exaction of the dowry can only subsequently be demanded.

4. If, where property has been wrongfully appropriated by his wife, the husband has been deprived of some advantage, this must be taken into consideration.

5. Although this action arises from the commission of a crime, it still includes the claim for the property, and therefore is not prescribed after the expiration of a year, as is the case in a personal action for the recovery of stolen goods. Moreover, it will lie in favor of heirs.

6. In this action, neither the husband nor the wife can obtain any benefit from insolvency, because it is based upon theft.

(22) Julianus, Digest, Book XIX.

If a man brings an action against his wife on the ground of property wrongfully appropriated by her, and the valuation of the same is made in court, and the amount is paid, will she be entitled to bring suit to recover possession of the property, if she has lost it? A difficulty arises here, because she obtained possession by fraud. I answered that where anyone pays the amount of the appraisal of the property in court, he should be considered to occupy the position of a purchaser. Therefore, if the woman, against whom an action has been brought on the ground of property wrongfully appropriated, pays the appraised value of the same in court, she will be entitled to an exception against the husband, or his heir, if either should bring suit to recover the said property; and if she has lost possession of the same, a real action should be granted her.

1. Where a woman wrongfully appropriated property in anticipation of the death of her husband, and he then dies, the heir can recover whatever had been appropriated by an action for the estate, or by one for the production of property in court.

23. Africanus, Questions, Book VIII.

Where marriage is re-established after a second divorce has taken place, it is held that a right of action continues to exist on account of property appropriated at the time of the first divorce, as well as on account of expenses incurred or donations made during the previous marriage.

(24) Ulpianus, Rules, Book V.

The husband is entitled to an action for recovery as well as the personal action against his wife on the ground of property wrongfully appropriated by her, whether it belongs to him or is included in the dowry; and it is in his power to make use of whichever action he chooses.

25. Marcianus, Rules, Book III.

The action for property wrongfully appropriated is available where it was removed with the intention of obtaining a divorce, and the divorce actually followed; but if the wife appropriates the property of her husband during marriage, although this action will not lie, the husband can, nevertheless, bring a personal action to recover the said property; for, in accordance with the Law of Nations, I hold that property can always be recovered by a personal action from parties who hold possession of it unjustly.

26. Gaius, On the Provincial Edict, Book IV.

The action for property wrongfully appropriated is a personal one.

27. Papinianus, Opinions, Book IV.

The action for property wrongfully appropriated does not differ from that in which the woman is accused of the crime of adultery.

28. Paulus, Questions, Book VI.

Where a wife steals property belonging to her husband from a person to whom the former lent it, the latter will be entitled to an action for theft against her, although her husband can not bring such an action.

29. Tryphoninus, Disputations, Book XI.

The valuation of property wrongfully appropriated should be calculated with reference to the time when it was taken, for the woman is in reality guilty of theft, although she is punished with more leniency. For this reason property thus wrongfully appropriated cannot be acquired through usucaption by a bona fide possessor; but where it increases in value and is not returned, the appraisement will also be increased; as is the case in an action for the recovery of stolen property.

30. Papinianus, Questions, Book XI.

Where an action is brought against a woman on the ground of property wrongfully appropriated after the marriage has been dissolved, the action is extinguished in case the marriage should be re-established.

Tit. 3. Concerning the recognition and maintenance of children, parents, patrons, and freedmen.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

The Decree of the Senate enacted with reference to the recognition of children is in two parts, one of which has reference to the recognition of children by their parents, and the other to those who substitute spurious offspring.

1. The Decree permits the woman herself, or her father under whose control she is, or anyone who is directed by either of them, in case she believes herself to be pregnant, to notify her husband, or her father under whose control she is, within thirty days after the divorce; or to leave the notice at his residence if there is no opportunity for personal service.

2. We should understand the term "residence" to mean the lodging of the husband, if he lives in a city, but if he does not, but resides in a country house, or in a provincial town, the place where the parties have established their domicile during marriage.

3. The wife should merely notify the husband that she is pregnant by him. She does not give this notice in order that her husband may send guards to watch her, for it is sufficient for her to inform him that she is pregnant. The husband should then either send persons to watch her, or should notify her that she is not pregnant by him; and it is permissible for this notification to be made by the husband himself, or by another party in his name.

4. The penalty of the husband, if he does not send persons to watch, or does not notify the woman that she is not pregnant by him, is that he shall be compelled to recognize the child; and if he should not do so, to be punished with extraordinary severity. Therefore, he should answer the notice, or it should be answered in his name, that the woman is not pregnant by him. If this is done, it will not be necessary for him to recognize the child, unless it is really his own.

5. It should be remembered that the notice does not proceed from the husband, but from the woman.

6. If, however, the husband should offer guards to watch his wife, and she should not allow this; or if she does not give him notice of her condition; or if she should give him notice, but not consent to accept the guards appointed by the court, the husband or his father is at liberty to refuse to acknowledge the child.

7. Where a woman does not give notice of her pregnancy within thirty days, but does so afterwards, she should be heard after proper cause is shown.

8. If, however, she should entirely neglect to give the notice, Julianus says that this does not in any way prejudice the child.

9. We should understand the thirty days subsequent to the divorce to be continuous, and not available days.

10. In the Nineteenth Book of the Digest by Julianus, the following nice point is suggested. If the woman should not notify her husband of her condition within thirty days, but should be delivered of a child within that period, will the Decree of the Senate apply? He says that, in this instance, the Plautian Decree of the Senate will not be applicable, because it was not

considered to have reference to a child who was born within thirty days, for the Senate appointed the thirty days for the notification of the pregnancy. I think, however, that this would not in any way prejudice the child.

11. Just as, on the other hand, if the husband, after receiving notice from his wife, should send guards, this would not cause any prejudice to himself. He will, therefore, be permitted to deny that the child is his, nor will it prejudice him, because he placed a watch over the woman. This opinion is also stated by Marcellus in the Seventh Book of the Digest, for he says that if a party denies that a woman is his wife, or that she is pregnant by him, he can, without any prejudice to himself, very properly send persons to watch her, especially if he makes protest at the time that he does so.

12. Julianus says in the Nineteenth Book of the Digest, that it is stated in the Decree of the Senate that if the woman should notify her husband that she had conceived by him, and he, after having been notified, should not send persons to watch or examine her, and does not declare in the presence of witnesses that she is not pregnant by him, he will be compelled to recognize the child when it is born; but it does not follow from this that if he says that the child is his, he must make it his heir if it was begotten by someone else. Still, he holds that when the case is heard in court, the admission of the father will establish a strong presumption in favor of the child.

13. He also says that, on the other hand, where the woman, after a divorce has taken place, does not comply with what was prescribed by the Decree of the Senate, the father has the right not to acknowledge the child; and that it does not follow from this that, after the child is born, it cannot be declared to be his, but merely that the father will not be compelled to support it, if it should be proved to be his own offspring.

14. Julianus also says that if a woman notifies her husband that she is pregnant, and he does not deny it, it must not be concluded from this that the child is his, although he can be compelled to support it. It would, however, be very unjust if, where a man has been absent for a long time, and having returned, finds his wife pregnant, and for this reason repudiates her, and he neglects to comply with any of the provisions of the Decree of the Senate, the child should be his heir.

15. It is apparent from what has been said, that the child is in no way prejudiced, if the wife should fail to observe any of the provisions of the Decree of the Senate, when the child in fact belongs to her husband ?and this not merely has reference to its rights, nor indeed to its maintenance, according to a Rescript of the Divine Pius; or if the husband has neglected to do what is prescribed by the Decree of the Senate, he can certainly be compelled to support the child, but he can repudiate it.

16. It is clear that, if, after the woman has notified her husband, he should deny that she is pregnant by him, even though he may not send persons to watch her, he cannot prevent an examination being made to ascertain whether the woman is pregnant by him, or not. If this case is brought into court, and a decision be rendered on the point as to whether or not the woman is pregnant by her husband, the child must be recognized by the husband, whether it belongs to him, or not.

(2) Julianus, Digest, Book XIX.

This applies to all cases, and therefore the child will be related by blood to its brothers.

(3) Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

If, on the other hand, the judge should decide that the child does not belong to the husband, even though it is really his, it is settled that a decision of this kind is equivalent to law. This opinion Marcellus approves in the Seventh Book of the Digest, and we make use of it at the present time.

1. For the reason that the Plautian Decree of the Senate has reference to children born after a divorce, another Decree of the Senate was enacted during the reign of the Divine Hadrian, which prescribed that children born during marriage must be recognized by their parents.

2. But what if a child should be born after the death of its father, and during the lifetime of its grandfather, under whose control it would be placed, if it should be proved that the said child is the issue of the son of the grandfather? It should be considered what must be held in this instance. The opinion should be adopted that the question of its recognition should be left to its grandfather.

3. But what if, in this case, the question should arise whether the child was born during marriage, or subsequently? It must be said that proceedings should be taken in accordance with the Decree of the Senate for the determination of this point.

4. And what should be done if it was denied that the woman was the wife of the alleged husband? Julianus informed Sextus Caecilius Africanus that there was ground for a preliminary inquiry.

5. It must be held that these Decrees of the Senate are not applicable after the death of the father, if there is no relative under whose control the child can be placed. What claim to the estate could a child in this instance assert? Could he make such a claim, whether he was begotten by the person whose estate he demands, or not? What Julianus wrote in the Nineteenth Book of the Digest is true to the extent that, if proceedings for the recognition of the child had been begun during the lifetime of the father, and the latter should die before a decision was rendered, recourse must be had to the Carbonian Edict.

6. These decrees of the Senate also have reference to children who are born their own heirs. The better opinion is, however, that they are not applicable where the child, whose recognition is in question, was not under the control of the party instituting the proceedings.

4. Paulus, Opinions, Book II.

Not only he who smothers a child is hold to kill it, but also he who abandons it, or denies it food, as well as he who exposes it in a public place for the purpose of exciting pity, which he himself does not feel.

5. Ulpianus, On the Duties of Consul, Book II.

Where anyone asks support of his children, or where children can be supported by their father, a judge should take cognizance of the matter.

1. Should a father be compelled to support only such children as are under his control, or should he support those who are already emancipated, or who, for any other reason, have become independent, is a question for consideration. I think the better opinion is that even where the children are not under paternal control, they must be supported by their parents, and that, on the other hand, their parents should also be supported by them.

2. Let us see whether we are obliged to support only our fathers, our paternal grandfathers, our paternal great-grandfathers and other relatives of the male sex; or whether we are obliged to support our mothers, and our other ascendants in the maternal line. The better opinion is, that in every instance, the judge should interpose for the purpose of giving relief to the necessities of some and the infirmities of others; and since this obligation is derived from justice, and from the attachment due to blood, the judge should carefully weigh the claims of each of the parties.

3. It must be said that the same rule applies to the maintenance of children by their parents.
4. Therefore we compel a mother to support her illegitimate children, and them to support her.
5. The Divine Pius also intimates that a maternal grandfather is obliged to support his grandchildren.
6. He also stated in a Rescript that a father must support his daughter, if it should be proved in court that he had actually begotten her.
7. Where a son can support himself, the court should decide not to compel maintenance to be furnished him. Hence the Emperor Pius stated in a Rescript: "The competent judges and before whom you will appear, must order that you shall be supported by your father in proportion to his means; provided that you allege that you are an artisan, and that by reason of ill health, you cannot maintain yourself by your own labor."
8. Where a father denies that a party asking for support is his son, and therefore contends that he should not furnish it; or where a son denies that an applicant for maintenance is his father, the judges must decide the case summarily, and if it is established that the petitioner is a son, or a father, they must then order him to be supported. If, however, this should not be proved, they shall not decide that maintenance shall be furnished.
9. But it must be remembered that if the judges hold that support should be furnished, still, this does not prejudice the truth, for they do not decide that the party is a son, but merely that he should be supported. This the Divine Marcus also stated in a Rescript.

10. If anyone should refuse to provide support, the judges must determine the amount to be furnished in proportion to his means, and if he still fails to provide it, he can be compelled to comply with the judgment by taking his property in execution and selling the same.

11. The judge must also determine whether a relative or a father has any good reason for refusing to support his children. There is a rescript addressed to Trebatius Marinus which states that a father can properly refuse to support his son if the latter has informed against him.

12. It is stated in certain rescripts that a father can be compelled by a judge not only to furnish provisions, but also all other necessities to his children.

13. Where a son has been emancipated before arriving at puberty, he can be compelled to support his father, if the latter is in poverty; for anyone would say with reason that it is most unjust for a father to remain in want, while his son was in prosperous circumstances.

14. Where a mother who furnished provisions to her child, brings suit against its father, she should be heard under certain conditions; for the Divine Marcus stated in a Rescript addressed to Antonia Montana: "The judges will estimate how much shall be paid to you by the father of your daughter in proportion to the amount of necessary provisions which you have furnished her for her support; but you cannot obtain as much as you would have expended for your daughter through maternal affection, even if she had been driven away by her father."

15. Filial affection requires that parents should be supported by a son who is in the military service, provided he has the means to do so.
16. It is stated in a rescript that, although a parent should, according to the dictates of nature, be supported by his son, still the latter ought not to be required to pay his debts.
17. There is also a rescript which states that the heirs of the son, if unwilling, are not compelled to furnish such assistance to their father that a son while living would provide him with through motives of filial duty, unless the father is in the greatest poverty.
18. Judges are also accustomed to decide between patrons and freedmen, where the question of their maintenance arises. Therefore, if the patrons deny that the claimants are their freedmen, the judges must make inquiry, and if it is proved that they are their freedmen, then they must order them to be supported. The decree for support does not, however, prevent the freedman (if he denies that he is such) from contending for his rights against his patron.
19. Support must be furnished by freedmen to their patrons who are in poverty in proportion to their means. If, however, the latter are able to support themselves, the authority of the judge need not be interposed.
20. The question may be asked whether only patrons are to be supported, or whether their children must also be maintained. I think that, upon proper cause being shown, judges should decree that the children of patrons should also be supported, not indeed as readily as patrons, but sometimes; for freedmen should show reverence not only to their patrons but also to the children of the latter.

21. The freedman of a woman is compelled to support her children.

22. If anyone should desire to be supported by a freedman of his freedman, or by a slave whom he has manumitted by reason of a trust, or by one whom he has redeemed from slavery with his own money, he should not be heard. For, as Marcellus says, he should be compared with one who, by exacting a reward, loses thereby the rights he has in a freedman.

23. If the son of his patron has accused the freedman of his father of a capital crime, he denies that the latter is required to support him.

24. A freedwoman is also obliged to support her patron.

25. An arbiter is usually appointed to decide with reference to the support of a patron, and he must ascertain the value of the resources of the freedman, in order that the amount of the maintenance may be determined, and this must be provided as long as the freedman is able to do so, and the patron requires it.

26. Freedmen are compelled to furnish support for the father and mother of their patron, where the patron and his children are no longer living, if they are in need, and the freedmen have the means to do so.

6. Modestinus, Concerning Manumissions.

The patron, by refusing to furnish support at the request of his freedman, forfeits the privileges imposed in his favor upon the latter on account of his manumission, and he is punished by the loss of the estate of the freedman; but he is not required to furnish support, even if he is able to do so.

1. A Constitution of the Emperor Commodus contains the following: "Where it is proved that a patron has been rudely treated by his freedman, or severely beaten by him, or abandoned while in poverty or while suffering from bodily illness; he must first be brought again under the control of his patron, and compelled to render services to him as his master, and if he does not take warning by this proceeding, he shall be sold to a purchaser under the authority of a magistrate, and his price given to his patron".

7. The Same, Opinions, Book V.

If he who is alleged to have been the husband of a woman denies that the marriage was contracted, for the reason that he is ready to prove that she who claims to be his wife is a slave, he shall be compelled to support her children in the meantime; but if it should be established that she was a slave, he who was charged with their support will not be prejudiced on this account.

8. Marcellus, On the Lex Julia et Papia, Book I.

The children of our male children are under our care, but this is not the case with those descended from females; for it is evident that a child whom a daughter brings forth is under the care of her father, and not of her grandfather, unless the father is not living, or is in want.

9. Paulus, On the Right of Patronage.

Patrons and their children have no right to the property of their surviving freedmen, unless they prove to the court that they are so weak or poor that they should be assisted with monthly contributions of food by their freedmen. This rule has been established by many Imperial Constitutions.

Tit. 4. Concerning the examination of pregnant women, and the precautions to be taken with reference to their delivery.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXIV.

In the time of the Divine Brothers a husband appeared who stated that his wife was pregnant, but she denied it, and the Emperors having been consulted on the subject, addressed a Rescript to Valerius Priscianus, the Urban Praetor, in the following terms. "Rutilus Severus seems to ask for something extraordinary in applying for a custodian for his wife, who is divorced from him, and who asserts that she is not pregnant. Therefore, no one will be surprised if We also suggest a new plan and a remedy. If the husband persists in his demand, it will be most convenient for the house of a respectable woman to

be chosen into which Domitia may go, and that three midwives, experienced in their profession and trustworthy, after having been selected by you, shall examine her. And if all of them, or only two, announce that she seems to be pregnant, then the woman must be persuaded to receive a custodian, just as if she herself had requested it. If she does not bring forth a child, her husband will know that he will incur dishonor, and that his reputation will be involved, and he will not unreasonably be held to have contrived this in order to injure his wife. If, however, all of said women, or the majority of them, declare that the woman is not pregnant, there will be no reason for the appointment of a custodian."

1. It is perfectly evident from this rescript that the Decrees of the Senate relating to the recognition of children will not apply, if the woman pretended that she was pregnant, or even denied that this was the case. Nor is this unreasonable, for the child is a part of the woman, or of her entrails, before it is born. After it is born, however, it is clear that the husband can, in accordance with his rights, by means of an interdict, demand that the child shall be produced in his presence, or that he shall be permitted by an extraordinary proceeding to remove it. Therefore the Emperor comes to his relief when it is necessary.

2. In accordance with this rescript, a woman may be summoned before the Praetor and, having been interrogated as to whether she believes that she is pregnant, can be compelled to answer.

3. What must be done in case she should not answer, or should not appear before the Praetor? Shall we apply the penalty fixed by the Decree of the Senate, namely, that the husband shall have the right not to acknowledge the child? But suppose that the husband is not content with this, and that he should prefer to be a father rather than be deprived of his son? Then the woman shall be compelled by the authority of the Praetor to come into court, and if she does come, to answer; and if she refuses, her property shall be taken in execution, and sold, or she shall be punished by a fine.

4. But what if, having been interrogated, she should say that she is pregnant? The course prescribed by the Decree of the Senate must then be followed. If, however, she should deny that she is pregnant, then, in accordance with this rescript, the Praetor must summon midwives.

5. It should be noted that neither the husband nor the wife is permitted to summon midwives, but they must all be summoned by the Praetor.

6. The Praetor also must select the house of the respectable matron to which the woman must go, in order that she may be examined.

7. What must be done if the woman will not permit herself to be examined, or refuses to go to the house? Under these circumstances, the authority of the Praetor must also be invoked.

8. If all, or a majority of the midwives, declare that the woman is not pregnant, can she bring an action on the ground of injury committed? I think that the better opinion is, that she can bring such an action, provided, however, that her husband, by taking this course, desired to cause her injury. But if he had no intention to injure her, but, indeed, actually believed that she was pregnant, having been influenced by an extreme desire to have children, or because she herself induced him to think so, having during marriage pretended that this was the case, it will be perfectly just for the husband to be excused.

9. Moreover, it should be remembered that no time has been fixed by the rescript, although in the Decrees of the Senate relating to the recognition of children, the term of thirty days was established for the woman to announce her pregnancy. What then should be done? Shall we say that the husband can always summon his wife before the Praetor or shall we appoint thirty days for him to do so? I think that, where proper cause is shown, the Praetor should also hear the husband after thirty days have elapsed.

10. With reference to the examination of a pregnant woman, and the precautions to be taken at the time of delivery, the Praetor says: "If a woman, after the death of her husband, declares that she is pregnant, she must take care to notify the parties interested or their agent, twice within the month subsequent to his death, so that they may send persons to examine her, if they wish to do so. Free women to the number of five shall be sent, and all of them shall make the examination at one time, but none, while they are making the examination, shall touch the belly of the woman without her consent. The woman shall be delivered in the house of a respectable matron, whom I will appoint. Thirty days before she expects to be confined, she shall notify the parties interested or their agents to send persons to be present at her delivery, if they should desire to do so. There shall only be one entrance to the room where the woman is to be delivered and if there are more, they shall be closed by means of boards. Before the door of this room, three freemen and three freewomen, together with two companions, shall keep watch. Every time that the said woman enters this room, or any other, or goes to the bath, the custodians can previously make an examination of it, if they wish to do so, and also search any parties who may enter therein. The custodians who are placed in front of the room may search all persons who enter it or the house, if they so desire. When the woman begins to bring forth her child, she must notify all the parties interested, or their agents, in order that they may send persons to be present at her delivery. Freewomen to the number of five shall be sent, so that in addition to two midwives there shall not be present in the said room more than ten freewomen, nor more than six female slaves. All those who are to be present in the room shall be searched, for fear one of them may be pregnant. There shall not be less than three lights in said room, for the reason that darkness is better adapted for the substitution of a child. When the child is born, it shall be shown to the parties interested, or to their agents, if they desire to inspect it. It shall be brought up by whomever its father shall designate. If the father gives no directions in this respect, or the person by whom he desires it to be brought up will not take charge of it, this shall be done by someone appointed by me, after proper cause is shown. The person by whom the child is to be reared shall produce it, after it has reached the age of three months, twice every month until it is six months old; and then once a month, and from the time it is six months old until it has attained the age of a year, it shall be produced every other month; and after it is a year old, until it can speak, he shall exhibit it once every six months, wherever he wishes to do so. If the parties interested are not permitted to examine the woman, and to watch her, or to be present at her delivery, and anything is done to prevent what is set forth above, I will not grant permission for the possession of the child after I have taken cognizance of the case, nor will I do so where the child is not allowed to be examined, as is hereinbefore provided. Where it seems to me that a good reason exists, I will not grant those actions which I promise to those to whom the possession of property has been given in accordance with my Edict."

11. Although the Edict of the Praetor is perfectly clear, still its interpretation should not be neglected.

12. Hence, the woman should give notice to the parties interested, that is to say, to those whose interest it is that she should have no children, or to those who are entitled to the entire estate or a part of the same, whether as heirs at law, or under a will.

13. If, however, a slave has been appointed heir, and there are no children; Aristo states that in this case it is in the power of the Praetor to permit him to take not all, but some of the precautions with reference to the delivery. I think that this opinion is correct. For it is to the interest of the public that there should be no substitution of a child, in order that the honor of persons of rank, as well as that of families, may be preserved. Therefore, where a slave of this kind has been appointed with the expectation of the succession, he should be heard; no matter what his standing is, since he is acting both in the public interest and his own.

14. Moreover, those also must be notified who are next in the line of succession; as, for instance, the heir appointed in the first degree, but not one who has been substituted; and if the head of the family died intestate, those should be notified who hold the first place in the line of succession. Where, however, there are several who have the right to succeed at the same time, all of them should be notified.

15. Again, where the Praetor says that he will not grant possession after having taken cognizance of the case, or that he will refuse certain actions, this has reference to a case where, through ignorance, some provision has been neglected of those which the Praetor wished to be observed; but this does not prejudice the rights of the child. For what kind of a rule would it be if one of the trifling formalities which the Praetor declares must be observed should not be carried out, and the possession of the property be refused to the child? The custom of the neighborhood must be followed, and in accordance with it the woman must be examined, and the delivery and the child watched.

2. Julianus, Digest, Book XXIV.

The Edict having reference to the inspection of pregnant women conflicts with the one granted in accordance with the provisions of the Carbonian Decree.

(1) Sometimes, however, the Praetor should dispense with these formalities, where the examination of the woman does not take place, or her delivery is not watched, and this occurs not through her malice but through her ignorance.

3. Paulus, On Plautius, Book XIV.

Where anyone is substituted for an unborn child, or is appointed heir in case there are no children, and he wishes to have the woman watched, he should be heard.

4. Scaevola, Digest, Book XX.

A certain man by whom it was provided that, if he died without issue, whatever came into his hands should be left in charge of his sister as trustee, died after having appointed a posthumous heir, to whom he substituted others. The question arose whether the sister or her agent should be permitted to examine the woman, and watch over her delivery, in accordance with the terms of the Edict, since the wife of the deceased declared herself to be pregnant. I answered that in a case of the kind with reference to which the inquiry was made, it could be held that the solicitude manifested by the person charged with the trust ought to be respected, and that the request should be granted, if proper cause was shown.

Tit. 5. Where a woman is placed in possession of the estate of her husband in the name of her unborn child, and this possession is said to have been fraudulently transferred to another.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

The Praetor has most properly provided by this Edict that the possession which he promises in favor of an unborn child shall not give occasion to the depredations of others.

(1) He, therefore, establishes an action against a woman who fraudulently transfers this possession to another. For not only does he exercise his authority over the woman herself, but also over anyone under whose control she may be; that is to say, where another is allowed to obtain possession through their fraudulent acts, and he promises an action against them to the extent of the interest of the party who institutes the proceedings.

(2) The Praetor necessarily adds that where anyone has fraudulently obtained possession of the property he shall be compelled to relinquish it. He will, however, compel him to do this not through the authority of his office, or by means of his

subordinates, but he attains his object better, and more in accordance with the Civil Law when, by means of an interdict, he compels the party in question to have recourse to the ordinary procedure.

(3) It is to the interest of him who institutes the proceedings, that another should not be allowed to obtain possession when the latter has consumed the income collected in good faith, or when a depredator has obtained possession, and the income cannot be recovered from him, for the reason that he is insolvent.

(4) This action will be granted even after the expiration of a year, because its object is the recovery of the property.

(5) If the woman who has committed the fraud is under paternal control, an action will be granted against her father, if any of the property has come into his hands.

2. Paulus, On the Edict, Book XXXVII.

A woman acts fraudulently who does not prevent another party from obtaining possession; or for the purpose of defrauding anyone, places another in possession clandestinely, and by means of some artifice.

1. If fraud is proved to have been committed by the father and the daughter, an action can be brought against either of them whom the plaintiff may select; because it is granted in favor of the party in interest. Therefore he can recover anything which he may have lost from the woman who is under paternal control, but this action will not be available to him beyond the expenses incurred by the prosecution of the case.

Tit. 6. Where a woman is said to have obtained possession of the estate of her husband in the name of her unborn child, by having made a false statement.

1. Ulpianus, On the Edict, Book XXXIV.

Where possession is demanded by a woman in the name of her unborn child, and the oath having been tendered by the heir she swears that she is pregnant, the oath must be upheld, and she will not be liable on the ground that she has obtained possession through a false statement, nor shall any compulsion be applied to her after she has been sworn. If, however, she should bring forth a child, an inquiry can be made as to whether it is true that she was pregnant by her husband; for where an oath is taken between two persons, it cannot profit a third party, nor prejudice the rights of the others. Nor, under such circumstances, will the rights of the child be prejudiced.

1. This Edict is based upon the same principle as the former one, for the Praetor, as it is easy to grant the woman possession of the estate in the name of her unborn child, should not fail to punish her false statement.

2. A woman is held to have obtained possession fraudulently, who attempts to obtain possession being well aware that she is not pregnant.

3. The Praetor promises this action within the available year, but not beyond it, because it is of the nature of a penal one.

4. In like manner, in this instance the Praetor promises an action for the recovery of the amount of the interest of the plaintiff.

5. The Praetor also promises this action against the father of the woman, provided it was by his act that she fraudulently obtained possession.

6. This action can be brought by anyone whose interest it is that a woman should not be placed in possession of the estate; as, for example, either by a co-heir, who is waiting for a child to be born, or a person who has been substituted, or one who would inherit ab intestato if the woman should die.

7. The interest of the plaintiff is, first of all, held to have reference to the maintenance which is claimed by the woman on the ground of her pregnancy; for nothing can be recovered on this account, unless the woman obtained possession of the estate through fraudulent representation. If, however, there was no fraudulent representation, she will not be compelled to pay anything, because she obtained support, without any reason, under the pretext of her pregnancy.

8. Sometimes, the amount of the interest is increased, where, for instance, the heir being in doubt as to the woman's pregnancy, is excluded from the estate. For Julianus says that this action should be granted to the heir who is excluded, if it was to his interest that the woman should not fraudulently obtain possession; because if this were not the case, the appointed

heir, by entering upon the estate, would leave a more valuable inheritance to his own heir. The woman could also be blamed for the diminution of the value of the estate, as the heir did not accept it on account of the prospect of the birth of a child.

9. Julianus also says in the Nineteenth Book of the Digest, that if an heir, who has been substituted, should die while the woman is in possession of the estate, his heir can collect its value from the woman by means of the same action.

10. But it should be considered whether the legacies and other charges of the estate should be relinquished by the woman; and it seems to me that it can be held that the legatees have a right to avail themselves of this action against her, because it is to their interest that the estate should be entered upon.

11. It is clear that relief must be given to slaves who have been liberated, as against the party who has brought this action in behalf of the estate; that is to say, that he shall be compelled to discharge the trust, as he has received their value. I think, however, that the Praetor should come to the relief of those who have been directly manumitted, and by his intervention should maintain their freedom.

12. Where fraud exists on the part of a woman under paternal control, and her father has participated in it, he will be liable in his own name.

Tit. 7. Concerning concubines.

1. Ulpianus, On the Lex Julia et Papia, Book II.

Where a freedwoman is living in concubinage with her patron, she can leave him without his consent, and unite with another man, either in matrimony or in concubinage. I think, however, that a concubine should not have the right to marry if she leaves her patron without his consent, since it is more honorable for a freedwoman to be the concubine of a patron than to become the mother of a family.

1. I hold with Atilicinus, that only those women who are not disgraced by such a connection can be kept in concubinage without the fear of committing a crime.

2. Where a man keeps in concubinage a woman who has been convicted of adultery, I do not think that the Lex Julia de Adulteriis will be applicable, although he will be liable if he should marry her.

3. If a woman has lived in concubinage with her patron, and then maintains the same relation with his son or grandson, I do not think that she is acting properly, because a connection of this kind closely approaches one that is infamous, and therefore such scandalous conduct should be prohibited.

4. It is clear that anyone can keep a concubine of any age unless she is less than twelve years old.

2. Paulus, On the Lex Julia et Papia, Book XII.

Where a patron, who has a freedwoman as his concubine, becomes insane, it is more equitable to hold that she remains in concubinage.

3. Marcianus, Institutes, Book XII. The freedwoman of another can be kept in concubinage as well as a woman who is born free, and this is especially the case where she is of a low origin, or has lived by prostitution; otherwise if a man prefers to keep a woman of respectable character and who is free born in concubinage, it is evident that he can not be permitted to do so without openly stating the fact in the presence of witnesses; but it will be necessary for him either to marry her, or if he refuses, to subject her to disgrace.

1. Adultery is not committed by a party who lives with a concubine because concubinage obtains its name from the law, and does not involve a legal penalty; as Marcellus states in the Seventh Book of the Digest.

4. Paulus, Opinions, Book XIX.

The woman must be considered a concubine even where only the intention to live with her is manifested.

5. The Same, Opinions, Book II.

An official who is a resident of the province where he administers the duties of his office can keep a concubine.

Knihá XXVI

1. O opatrovnicktví.
2. O testamentárním opatrovnicktví.
3. O potvrzení opatrovníka nebo poručníka.
4. Ohledně zákonných opatrovníků.
5. O opatrovnících a poručnících, kteří jsou jmenováni těmi, kdo na to mají zákonné právo (..)
6. Ohledně těch, kteří mohou požadovat opatrovníky nebo kurátory, a kde tak lze učinit.
7. O správě a odpovědnosti opatrovníků a poručníků (..)
8. Ohledně pravomoci a souhlasu opatrovníků a kurátorů.
9. Kdy mohou nezletilí žalovat nebo být žalováni z důvodu jednání svých opatrovníků nebo poručníků.
10. Ohledně podezřelých opatrovníků a poručníků.

Tit. 1. O opatrovnicktví.

1. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Opatrovnictví je (jak tento pojem definuje Servius), autorita a moc nad svobodnou osobou, udělená za účelem ochrany toho, kdo se vzhledem ke svému věku není schopen chránit sám; a tato autorita je udělována nebo přiznávána občanským právem.

(1) Opatrovníci jsou ti, kdo touto autoritou a mocí disponují, a jejich název je odvozen od samotného úřadu. Proto se nazývají strážci, neboť jsou jakoby ochránci a obránci, stejně jako se nazývají strážci chrámu ti, kdo jsou pověřeni jeho péčí.

(2) Osoba, která je němá, nemůže být jmenována strážcem, protože nemůže vykonávat svou autoritu.

(3) Mnozí právníčtí autoři, mezi nimi Pomponius (v šedesáté deváté knize o ediktu), se domnívají, že hluchý člověk nemůže být ustanoven opatrovníkem, protože opatrovník by měl nejen umět mluvit, ale také slyšet.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Nezletilý by neměl být povinen žádat, aby mu byl ustanoven opatrovník, nebo ho jít hledat.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Má-li svěřenec mužského nebo ženského pohlaví opatrovníka a stane se nepřičetným, zůstane i v tomto stavu pod opatrovnictvím. To je názor Quinta Mucia, který schválil Julianus, a my přijímáme pravidlo, že opatrovnictví zaniká tam, kde věk vyžaduje opatrovnictví. Mají-li tedy poručníci poručníky, nejsou z důvodu své nepřičetnosti postaveni pod kuratelu; a nemají-li žádné a nepřičetnost by je přepadla, mohou přesto mít poručníky, protože zákon dvanácti tabulek se chápe tak, že se nevztahuje na poručníky obou pohlaví.

(1) Avšak z toho důvodu, že nedovolujeme, aby agnāti byli kurátory nezletilých, jsem se domníval, že i když nezletilý mladší pětadvacetiletý může být nepřičetný, měl by mu být ustanoven kurátor; ne proto, že je nepřičetný, ale z toho důvodu, že je nezletilý, stejně jako kdyby existovala překážka věku. Toto rozlišení činíme v případě osoby, jejíž věk ji podrobuje kurátorství nebo opatrovnictví a není nutné jí ustanovit opatrovníka z důvodu její dementnosti. To uvedl císař Antonín Augustus v reskriptu, neboť ustanovení je třeba učinit spíše s ohledem na věk než na nepřičetnost, a to po určitou dobu.

(2) Chce-li opatrovanec obojího pohlaví zahájit řízení proti svému zákonnému opatrovníkovi, nebo chce-li tak učinit spolu s ním, a je vznesen požadavek na ustanovení opatrovníka, má být ustanoven na žádost opatrovance, nebo na žádost jeho odpůrce? Je třeba mít na paměti, že opatrovník může být jmenován bez ohledu na to, zda opatrovanec žaluje nebo je žalován, ale nelze tak učinit, pokud o to nepožádá ten, pro koho má být opatrovník jmenován. Proto Cassius v šesté knize uvádí, že nikdo nemůže být za takových okolností jmenován kurátorem, pokud není přítomen a pokud strana, která o jeho jmenování žádá, není také u soudu. Kurátor tedy nemůže být ustanoven pro nemluvně. Cassius říká, že pokud si nezletilý nepřeje požádat o kurátora, aby se předešlo tomu, že proti němu bude podána žaloba, měl by být donucen k tomu, aby žádost o jeho jmenování podal pretorián.

(3) Pomponius v šestnácté knize uvádí, že kurátor tohoto druhu může být ustanoven na jakémkoli místě a kdykoli.

(4) Pokud nezletilý požádá o takového kurátora a neuvede, za jakým účelem si ho přeje, má být jmenován pro všechny spory, do nichž může být nezletilý zapleten? Celsus říká, že Servius rozhodl, že kurátor má být považován za ustanoveného pro vyřizování všech záležitostí.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Tam, kde se uvádí, že kurátor je jmenován bez rozdílu, má se za to, že byl určen pro vedení všech sporů, a to se týká případů, kdy je podána žaloba proti poručníkovi o rozdělení majetku nebo o rozdělení majetku ve společném jmění nebo o stanovení hranic; a pokud je jmenování takto obecně formulováno, má se za to, že kurátor je oprávněn jednat nejen v případech, kdy je žalobcem poručník, ale na druhé straně i v případech, kdy je žaloba podána proti němu.

23. Lze požádat o jmenování několika kurátorů místo několika opatrovníků nebo jednoho místo několika opatrovníků nebo jednoho kurátora místo jednoho opatrovníka, a to buď pro vedení jednoho soudního řízení, nebo pro vedení několika soudních řízení.

(23) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud byl kurátor tohoto druhu jednou požádán, zůstane ve funkci až do vyřízení žaloby a v témže řízení nelze požádat o jiného kurátora.

6. A je-li například požádáno o jmenování Titia jako proti Seiovi, může být tentýž Titius jmenován k vedení věci proti jinému poručníkovi, takže v různých případech jeden kurátor nahradí dva. To se ostatně může stát i s ohledem na téhož poručníka, pokud je tentýž kurátor jmenován pro vedení různých případů v různých obdobích.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

(2) Je pravda, že opatrovník může být ustanoven nezletilým, kteří jsou němí a nedosáhli puberty. Nelze však pochybovat o tom, zda mohou být zmocnění svým opatrovníkem? Může-li opatrovník zmocnit opatrovance, který je němý, může zmocnit i toho, kdo je němý. Je však naprosto pravdivé (jak uvádí Julianus ve dvacáté první knize Digest), že opatrovník může zmocnit svého svěřence k jednání, i když je němý.

0. Je stanoveno, že opatrovník nemůže být guvernérem provincie jmenován podmíněně, a pokud by byl jmenován, jeho jmenování nebude mít žádný účinek. To je také názor Pomponia. Pokud však guvernér jmenuje za následujících podmínek: "To znamená, že mu nebude dovoleno vykonávat činnost vyplývající z jeho úřadu, aniž by složil záruku na ochranu majetku." V takovém jmenování není obsažena podmínka, nýbrž upozornění, že poručenství mu nebude uděleno, pokud nesloží záruku; to znamená, že mu nebude dovoleno vykonávat činnost vyplývající z jeho úřadu, aniž by složil záruku na ochranu majetku.

1. Jmenování poručníka není císařskou výsadou ani výsadou spojenou s magisterskou pravomocí, nýbrž náleží pouze tomu, komu bylo toto právo svěřeno zákonem, dekretem senátu nebo samotným císařem.

2. Nezletilému, který je hluchý, může být ustanoven opatrovník.

3. Je jasné, že opatrovník nemůže být ustanoven nezletilému, jehož otec je v rukou nepřítele. Pokud by však měl být jmenován, lze se ptát, zda jmenování nemůže zůstat pozastaveno. Domnívám se, že takové jmenování není platné, neboť po návratu otce se nezletilý opět dostane pod jeho kontrolu, jako by jeho otec nikdy nebyl zajat nepřítelem. Přesto by měl být ustanoven kurátor pro správu majetku, aby se mezitím neztratil.

8. Ulpianus, Disputace, kniha II.

Pokud je syn pod otcovskou kontrolou jmenován prétozem poručníkem a jeho otec s tímto jmenováním souhlasí, měl by být odpovědný za celou částku, pokud však nesouhlasí, bude odpovědný pouze za částku peculium. Bude se mít za to, že se jmenováním souhlasí, pokud sám vyřizuje záležitosti spojené s poručenstvím nebo souhlasí s tím, aby tak činil jeho syn, nebo pokud se jakýmkoli způsobem zabývá tímto úřadem. Proto v případě, kdy muž napsal svému synovi, aby pečlivě vykonával opatrovnictví, a řekl: "Vždyť víš, že jsme za to odpovědní"; měl jsem za to, že je třeba mít za to, že jmenování schválil. Je zřejmé, že pokud svému synovi pouze radí, nemělo by se mít za to, že dal svůj souhlas.

9. Týž, Názory, kniha I.

Patron, který je zároveň poručníkem svého svěřence, by měl plnit své smlouvy, a pokud jakýmkoli způsobem zpronevěří věřitele svěřence, který je jeho svěřencem, zákon dovoluje jeho jmenování zrušit.

0. Marcianus, Institutes, kniha III.

Mimořádný trest se ukládá těm, kterým se prokáže, že opatrovnictví získali zaplacením peněz; nebo poskytli své služby za peněžitou odměnu, aby si zajistili jmenování nesolventního opatrovníka; nebo při pořizování soupisu úmyslně zmenšili výši majetku opatrovance; nebo jej zjevně zcizili s podvodným úmyslem.

65536. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Opatrovníkem může být ustanoven i člověk, který nemá bydliště v daném městě, pokud je opatrovanec, jemuž je ustanoven, občanem daného místa.

131072. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Má-li být opatrovníkem ustanoven nepřičetný člověk, je třeba chápat, že toto ustanovení bylo učiněno pod podmínkou, že se stane přičetným.

23. Týž, Názory, kniha X.

Vyvstala otázka, zda strany, které jsou jmenovány opatrovníky místo jiného, který je nepřítomen ve službách vlády, budou pokračovat ve své funkci, pokud první z nich zemře; nebo zda by měla být podána žádost o jmenování jiných? Paulus odpovídá, že pokud jsou jmenováni na místo toho, kdo je nepřítomen, a ten se nevrátí, budou pokračovat ve svém úřadu, dokud svěřenec nedosáhne věku dospělosti.

23. Pomponius, Enchiridion, kniha II.

24. Někdy je zvykem, že poručníkovi, který má opatrovníka, je ustanoven kurátor, a to buď z důvodu jeho špatného zdravotního stavu, nebo z důvodu jeho stáří; rozumí se však, že je to spíše obchodní správce než skutečný kurátor.

15. Praetor má ve zvyku povolit opatrovníkům, aby si ustanovili pomocníka při správě opatrovnictví, pokud ho nemohou uspokojivě spravovat sami, ale tento pomocník je ustanoven na vlastní riziko opatrovníka.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Tam, kde jsou nezletilí arogováni nebo deportováni, přestávají mít poručníky.

16. Opatrovnictví zaniká také tam, kde je opatrovanec uveden do otroctví.

17. Opatrovníci přestávají vykonávat svůj úřad z několika dalších důvodů, například když je buď opatrovanec, nebo opatrovník zajat nepřítelem.

18. Je-li opatrovník ustanoven na určitou dobu, uplynutím této doby přestává vykonávat svůj úřad.

19. Kromě toho opatrovník přestává zastávat svůj úřad, je-li odvolán z důvodu podezření.

20. Je-li opatrovník jmenován pod určitou podmínkou, stává se také, že po splnění této podmínky přestává být opatrovníkem.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Tam, kde strážce není zajat nepřítelem, ale je vyslán jako velvyslanec, ať už je přijat, nebo dezertér, z toho důvodu, aby se nestal otrokem, zůstává stále strážcem, ale mezitím bude guvernérem ustanoven jiný strážce.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XII.

Opatrovnictví je obecně úřad, jehož povinnosti vykonávají muži.

3. Je třeba si uvědomit, že poručnictví nepřechází na jiného dědičným právem. Zákonné poručnictví rodičů však přechází na děti mužského pohlaví, které jsou plnoleté, jiné však nepřechází.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Bylo vydáno několik senátních dekretů, které stanovily, že místo šílených, němých a hluchých mají být ustanoveni jiní poručníci.

5. Neratius, Pravidla, kniha III.

Ženy nemohou být jmenovány poručníky, protože tento úřad náleží mužům, pokud nezískají poručnictví nad svými dětmi výslovnou žádostí u císaře.

Tit. 2. O testamentárním poručnictví.

6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XI.

Zákon dvanácti desek dovoluje rodičům ustanovit svým dětem ženského nebo mužského pohlaví opatrovníky ze závěti, pokud jsou pod jejich kontrolou.

7. Měli bychom také pamatovat na to, že rodičům je dovoleno ustanovit testamentární poručníky svým posmrtným dětem, vnukům nebo jakýmkoli jiným potomkům, pokud by v případě, že by se tyto děti narodily za života zůstavitele, byly pod jeho kontrolou a neporušily by závěť.

8. Nemělo by se také zapomínat na to, že pokud má někdo syna a také vnuka od uvedeného syna pod svou kontrolou a ustanoví svému vnukovi opatrovníka, musí se mít za to, že ho ustanovil správně, pokud se vnuk po jeho smrti nedostane opět pod kontrolu svého otce, což by se stalo, pokud by jeho syn přestal být pod jeho kontrolou za života zůstavitele.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha II.

V reskriptu božských bratří bylo uvedeno, že voják nemůže ustanovit poručníka svým vnukům, pokud by se mohli opět dostat pod kontrolu svého otce.

10. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Za testamentární poručníky bychom měli považovat osoby, které jsou uvedeny v kodícilu potvrzeném závětí.

11. Za testamentární poručníky by však neměli být považováni ti, kteří jsou jmenováni ze zákona. 4. Modestinus, Rozdíly, kniha VII.

Otec může svému synovi ustanovit opatrovníka bez ohledu na to, zda ho ustanovil svým dědicem, nebo ho vydědil. Matka to však učinit nemůže, pokud svého syna neustanovila svým dědicem, neboť se má za to, že opatrovník byl ustanoven spíše s ohledem na majetek než na osobu. Je nutné, aby strana ustanovená z vůle matky byla potvrzena až po přezkoumání, neboť v případě, že ji ustanovil otec ?i když se tak stalo s opomenutím některých právních formalit ?bude stejně potvrzena bez jakéhokoli přezkoumání, ledaže by se důvod jejího ustanovení jevil jako změněný; například když se z přítele stal nepřítel nebo když poté, co byl dříve bohatý, zchudl.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde někdo ustanoví opatrovníka svým dcerám nebo synům, má se za to, že ho ustanovil i posmrtné dceři, protože pojem "posmrtná" je zahrnut v pojmu dcera.

13. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Předpokládejme však, že existují vnuci, musí platit, že jim je ustanoven opatrovník pod názvem "děti"? Lepší názor je, že opatrovník je ustanoven i pro ně, pokud zůstavitel použil slovo "děti". Pokud však použil slovo "synové", nebudou zahrnuti, neboť pojem syn je jedna věc a pojem vnuk druhá. Je zřejmé, že pokud ustanovil opatrovníka svým posmrtným dětem, budou potomci těchto dětí, stejně jako ostatní děti, zahrnuti.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Opatrovníci neodvozují svou pravomoc od dědice, nýbrž přímo od zůstavitele, a jsou jí nadáni, jakmile se objeví dědic; nebo může být opatrovníkem ustanoven sám dědic a opatrovník může být právoplatně ustanoven až po smrti dědice.

15. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je-li ustanoven opatrovník, může být jeho jmenování odvoláno buď jinou závětí, nebo kodicilem.

16. Pokud je opatrovník jmenován za určitých podmínek a podmínka se nesplní, je jmenování neplatné.

17. Kromě toho může být opatrovník jmenován od určité doby a do určitého data, stejně jako pod podmínkou a do splnění podmínky.

18. Při jmenování opatrovníka se musí brát v úvahu, zda je podmínka nejsnadněji splnitelná, nebo nejpozději; jako například v případě odkazu, kdy je opatrovníkem jmenován Titius, když je schopen jednat, nebo kdy je jmenován, kdyby měla připlout loď z Asie? Julianus ve dvacáté knize Digest velmi správně uvádí, že je třeba vzít v úvahu nejzazší podmínku, která je uvedena.

19. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Tam, kde nikdo nevstoupí do pozůstalosti, není nic z toho, co je uvedeno v závěti, platné. Pokud však na ni vstoupí jeden z několika dědiců, bude ustanovení opatrovníka platné a nebude nutné čekat, až pozůstalost přijmou všichni dědicové.

20. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Jestliže pozůstalost ještě není zapsána a podle závěti, která s ní disponuje, se očekává jmenování opatrovníka, je lepší názor, že může být jmenován jiný opatrovník, stejně jako kdyby žádný nebyl a ani se žádný neočekával.

21. V případě testamentárního opatrovnictví se dbá na poslední vůli zůstavitele, a pokud ustanovil více opatrovníků, akceptujeme posledního uvedeného.

22. Měl-li člověk syna a po něm vnuka a ustanovil-li opatrovníka vnukovi, může vzniknout otázka, zda ustanovení za takových okolností nebude platné; například předpokládáme-li, že syn zemřel ještě za života svého otce, a z toho důvodu se vnuk stane dědicem svého děda ještě za jeho života. Je třeba pozitivně konstatovat, že takové opatrovnictví je potvrzeno Lex Junia Velleia. Pomponius v šestnácté knize o Sabinovi uvedl, že jmenování takového poručníka je platné. Jelikož je totiž platná závěť, bude v důsledku toho platné i jmenování opatrovníka v ní učiněné; to znamená v případě, kdy je vnuk buď ustanoven dědicem, nebo výslovně vyděděn.

23. Je-li nepřičetná osoba ustanovena opatrovníkem na základě závěti, Proculus se domnívá, že toto ustanovení je učiněno správně, je-li uvedeno, že bude působit, až přestane být nepřičetná. Je-li však jmenován bezpodmínečně, Proculus popírá, že by jmenování bylo platné. Správnější je to, co říká Pomponius, totiž že se má za to, že jmenování bylo řádně provedeno a že opatrovník může jednat, až se mu vrátí rozum.

24. Otok patřící jinému může být ustanoven opatrovníkem, kde je uvedeno, že bude jednat, až se stane svobodným. A i kdyby měl být otrok ustanoven bez jakékoli podmínky, nabytí svobody se považuje za podmínku, na níž závisí jeho ustanovení. Je-li však ustanoven otrok, který patří jinému, může kdokoli tvrdit, že mu tím zůstavitel odkázal svobodu prostřednictvím svěření. Neboť jaký je rozdíl v tom, zda jmenuje svého vlastního otroka, nebo otroka jiného, když v

zájmu poručníka a s ohledem na veřejné blaho se předpokládá svoboda toho, kdo je jmenován poručníkem? Proto lze tvrdit, že svoboda prostřednictvím svěřenectví byla udělena otrokovi, pokud není zcela zřejmé, že to nebylo úmyslem zůstavitele.

25. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Pokud někdo ustanoví opatrovníka pod určitou podmínkou nebo od určitého data, měl by být mezitím ustanoven jiný opatrovník, i když opatrovanec již může mít zákonného opatrovníka; je totiž třeba mít na paměti, že zákonné opatrovnictví není funkční, dokud se očekává ustanovení testamentárního opatrovníka.

26. Tam, kde úřad opatrovníka přechází na toho, kdo byl ustanoven závětí, a testamentární opatrovník je poté z výkonu funkce omluven; v tomto případě můžeme říci, že na místo omluveného by měl být ustanoven jiný a že úřad se nevrací zákonnému opatrovníkovi.

27. Rovněž říkáme, že pokud by byl opatrovník odvolán, platí stejné pravidlo; neboť odstupuje proto, aby mohl být jmenován jiný.

28. Pokud by však testamentární opatrovník zemřel, úřad se vrátí původnímu opatrovníkovi, protože v tomto případě se dekret senátu neuplatní.

29. Je zřejmé, že pokud jsou ustanoveni dva nebo více testamentárních poručníků a jeden z nich zemře nebo ztratí svá občanská práva, může být na jeho místo ustanoven jiný; pokud však žádný z nich nepřežije nebo si nezachová svá občanská práva, bude ustanoven zákonný poručník.

30. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Opatrovník nemůže být ustanoven z vůle pro správu určitých záležitostí, aniž by zahrnoval správu majetku.

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

A pokud by byl někdo jmenován za takových podmínek, bude celé jmenování neplatné:

32. Marcianus, Institutes, kniha II.

Z toho důvodu, že opatrovník je jmenován proto, aby měl na starosti osobu, a ne pouze pro péči o určitý majetek nebo vyřizování nějakých záležitostí.

33. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Je-li však opatrovník ustanoven pro majetek, který se nachází v Africe nebo Sýrii, bude ustanovení platné, neboť taková je naše praxe.

34. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Pokud by někdo jmenoval opatrovníka následujícím způsobem: "Jmenuji toho a toho opatrovníkem svých dětí", bude se mít za to, že jmenování bylo učiněno jak pro syny, tak pro dcery zůstavitele, neboť dcery jsou zahrnuty v pojmu děti.

35. Pokud by člověk ustanovil opatrovníka svému synovi a měl by více synů, bude se mít za to, že ho ustanovil pro všechny? Pomponius má v tomto bodě pochybnosti; lepší názor však je, že se bude mít za to, že jmenoval pro všechny.

36. Pokud někdo ustanoví opatrovníka pro své děti nebo jen pro své syny, bude se mít za to, že ustanovil opatrovníka pro všechny, které má a kteří jsou v zajetí nepřítele, pokud není jasně prokázáno, že úmysl zůstavitele byl jiný.

37. Kdyby někdo ustanovil poručníka svým dětem, aniž by věděl, že Titius je jeho dítě; bude se mít za to, že ustanovil poručníka jen pro ty, o nichž věděl, že jsou pod jeho kontrolou, nebo i pro toho, o němž nevěděl, že je jeho syn? Lepší názor je, že by neměl být považován za toho, kdo jmenování učinil pro posledně jmenovaného, ačkoli je zahrnut do počtu jeho synů; ale z důvodu, že ho v té době neměl na mysli, je třeba říci, že jmenování se ho netýká.

38. Stejně pravidlo se tedy uplatní i v případě, kdy si byl člověk jistý, že jeho syn je mrtvý, zatímco ve skutečnosti žil; má se totiž za to, že neurčil opatrovníka tomu, o němž se domníval, že je mrtvý.

39. Pokud někdo ustanoví opatrovníka svým posmrtným dětem a ty se narodí ještě za jeho života, bude toto ustanovení platné? Lepší názor je, že bude platné, i kdyby se zmíněné děti narodily ještě za jeho života.

40. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Je naprosto jisté, že testamentární poručníci by neměli být nuceni dávat jistotu za zachování majetku svých svěřenců. Přesto, když jeden z několika nabídne, že poskytne jistotu, že bude úřad spravovat sám, měl by být vyslyšen, jak je stanoveno v Ediktu. Kromě toho se prétor velmi správně dotáže ostatních, zda jsou také ochotni poskytnout jistotu, neboť pokud jsou ochotni tak učinit, neměli by být nabídkou prvního z nich vyloučeni; pokud však jistotu poskytnou všichni, mohou svěřenství spravovat všichni, takže ten z nich, který dá přednost přijetí jistoty před jeho správou, bude v bezpečí.

41. V žádném případě však nelze vždy upřednostnit opatrovníka, který nabízí poskytnutí jistoty. Neboť co kdyby to byl podezřelý člověk nebo někdo, kdo je nechvalně známý, jemuž by opatrovnictví nemělo být svěřeno, i kdyby dal jistotu? Nebo kdyby se při výkonu opatrovnictví již dopustil mnoha trestných činů, neměl by být raději odvolán a vyloučen ze svého úřadu, než aby jej mohl vykonávat sám? Ti, kdo nesloží jistotu, by neměli být unáhleně odmítnuti, neboť obecně platí, že osoby, které mají dobrou pověst, jsou solventní a poctivé, by neměly být vyloučeny z funkce opatrovníka, i když nesloží jistotu, ba dokonce by jim nemělo být nařízeno, aby ji složily.

42. Proto má zkoumání zavedené prétozem dvojí povahu; na jedné straně je třeba zjistit, kdo a jaká je osoba, která nabízí složení jistoty, a na druhé straně je třeba prozkoumat charakter a kvalifikaci jejího spoluopatrovníka. Je totiž nutné zjistit, jaké je jejich postavení a poctivost, aby nebyli vystaveni urážce, že jsou nuceni poskytnout jistotu.

43. Callistratus, O monitory ediktu, kniha III.

Je-li několik poručníků připraveno poskytnout záruku, je třeba dát přednost nejschopnějšímu z nich, aby bylo možné porovnat poručníky a jejich záruky.

44. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

45. Pokud se žádný z poručníků dobrovolně nepřihlásí k poskytnutí jistoty, ale objeví se nějaká osoba, která není poručníkem, a požádá, aby ji poručníci poskytli, nebo pokud tak neučiní, aby mu bylo poručenství svěřeno, protože je připraven jistotu poskytnout; neměla by být vyslechnuta. Opatrovnictví by totiž nemělo být svěřováno cizí osobě a testamentární opatrovníci by neměli být nuceni k poskytnutí jistoty v rozporu se zákonem.

45. Tento edikt s odkazem na poskytnutí jistoty se vztahuje na testamentární poručníky. Tam, kde jsou však opatrovníci jmenováni po zkoušce, se podle Marcella tento edikt vztahuje i na ně, což naznačuje i adresa božských bratří. Vztahuje se na ně tedy stejné pravidlo, tudíž pokud se tak rozhodne většina poručníků, vykonává poručenství ten, koho většina vybere, ačkoli se podmínky Ediktu vztahují výslovně na testamentární poručníky.

46. Je-li opatrovník ustanoven závětí pro posmrtné dítě, nemůže úřad vykonávat, dokud se posmrtné dítě nenarodí. Žaloba z důvodu dobrovolného zastoupení však bude náhradnímu poručníkovi přiznána, pokud jde o poručníka. Pokud se však dítě narodí a opatrovník je odvolán z funkce dříve, než začne plnit své povinnosti, bude podléhat stejné žalobě. Pokud však bude vykonávat jakoukoli činnost po narození dítěte, bude odpovědný za opatrovníckou žalobu i s ohledem na všechny záležitosti, které předtím vyřizoval, a celá jeho správa bude zahrnuta do této žaloby.

47. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Člověk, jehož jméno nebo stav jsou nejisté, nemůže být ustanoven opatrovníkem.

48. Opatrovníkem můžeme z vůle ustanovit kohokoli, i kdyby to byl pretor nebo konzul, protože to povoluje zákon dvanácti desek.

49. Týž, Zkratky, kniha VIII.

50. Testamentárními opatrovníky mohou být jmenováni ti, kdo jsou způsobilí k pořízení podle závěti.

50. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Kdyby někdo ustanovil poručníkem svého syna otroka v domnění, že je svobodný, ačkoli ve skutečnosti byl otrokem, nesmí se stát ani svobodným, ani působit jako poručník podle ustanovení závěti.

51. Africanus, Otázky, kniha VIII.

Jmenování poručníka není právně provedeno v následujících podmínkách: "Titius bude opatrovníkem toho a toho z mých dětí, podle toho, kterému dá přednost". Vždyť co bychom mohli říci, kdyby se Titius odmítl rozhodnout, kterému z dětí dává přednost, aby byl opatrovníkem?

52. Opatrovník však může být správně ustanoven následujícími slovy: "Jmenuji Titia opatrovníkem toho a toho, mého syna, pokud si to přeje".

53. Javolenus, O Cassiovi, kniha V.

Je-li opatrovníků více, je zbytečné žádat pretora o jmenování opatrovníka za účelem vedení soudního řízení proti jednomu z nich, protože opatrovanec může zahájit řízení z pověření jiného opatrovníka.

54. Modestinus, Pandekty, kniha IV.

Je-li poručník ustanoven dvěma nezletilým, i když se může zprostit poručnictví nad jedním z nich, zůstane i nadále poručníkem druhého, pokud je majetek nezletilých oddělen.

55. Papinianus, Názory, kniha IV.

V souladu s našimi zákony nelze z vůle otce přenechat matce opatrovnictví jejich společných dětí, a pokud by guvernér provincie z neznalosti rozhodl, že se má vykonat vůle otce, nemůže jeho nástupce řádně přijmout jeho rozhodnutí, což naše zákony nedovolují.

56. Za poručníka se nepovažuje čestný poručník, kterého otec ustanovil za účelem přijímání účtů od jiných poručníků, kterým nařídil, aby vyřizovali záležitosti jeho dětí.

57. Pokud byl vyděděnému synovi ustanoven opatrovník poslední vůlí jeho otce a ten chce zahájit řízení proti závěti jako neúčinné, musí být jmenování opatrovníka potvrzeno prétozem; výsledek žaloby určí, zda získal své oprávnění z otcovy závěti, nebo z nařízení prétora.

58. Tryphoninus, Disputace, kniha XIV.

Stejně pravidlo platí v případě, kdy je jménem svěřence vznesena obhajoba, že jeho otec zemřel intestátně, nebo kdy je jménem svěřence vzneseno tvrzení, že závěť je zfalšovaná; a pokud žije strýc z otcovy strany, stane se zákonným opatrovníkem ab intestato, protože opatrovník nemůže být ustanoven svěřenci, který je již opatrovníkem opatřen. Je však vhodnější, aby opatrovníka uvedeného v závěti jmenoval praetor, aby zákonný zástupce mohl opatrovance zmocnit k dalšímu postupu, aniž by to bylo na újmu věci.

59. V případě, že strýc z otcovy strany, o němž opatrovanec prohlašuje, že by měl být jeho zákonným opatrovníkem, jej obviňuje, že je domnělým dítětem, a tvrdí, že mu majetek právoplatně patří; Julianus je toho názoru, že by měla být podána žádost o jmenování jiného opatrovníka.

60. Papinianus, Názory, kniha IV.

Pokud se testamentární poručník nechce ujmout povinností spojených s úřadem a uvede důvody, pro které by měl být zproštěn, má být zbaven všech odkazů, které mohly být jeho dětem odkázány závětí; za předpokladu, že si tyto odkazy nezasloužily kvůli zvláštní náklonnosti, ale kvůli svému otci.

61. Pokud byl otrok manumitován na základě svěřeneckého fondu, nemůže mu být ze zákona ustanoven opatrovník ze závěti. Proto poté, co mu byla udělena svoboda, může být povolán k opatrovnictví v souladu s přáním zůstavitele.

62. Patron nemůže ustanovit opatrovníka svému propuštěnci ze závěti, ale prétor může jeho přání splnit, pokud po prozkoumání shledá, že charakter jmenovaného je vhodný.

63. Týž, Názory, kniha XV.

Podle podmínek liboňského dekretu senátu nemůže jednat osoba, která se sama ustanovila testamentárním poručníkem svěřence. Protože úmysl otce není pochybný, neboť jej uvedl v listině vlastní rukou, vyslovil jsem názor, že by měl být jmenován poručníkem, i když mohou existovat jiní poručníci. V tomto případě by neměla být připuštěna omluva, na kterou by měl podle zákona nárok, neboť se má za to, že se zavázal, ani nemůže být odvolán z důvodu podezření.

64. Paulus, Otázky, kniha VI.

Titius jsou jmenovány dvě osoby, otec a syn; Titius je ustanoven opatrovníkem, ale není zřejmé, kterého z nich měl zůstavitel na mysli. Ptám se, jaké je v tomto případě právo? Odpověď zněla, že má být ustanoven ten, koho měl zůstavitel na mysli. Není-li jeho úmysl zřejmý, právo není vadné, ale chybí důkazy. Proto ani jeden z nich nemůže vykonávat funkci opatrovníka.

65. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Pokud by otec ustanovil opatrovníky dceři, kterou vydědil, a závěť by byla prohlášena za porušenou z důvodu narození posmrtného dítěte, bude nejlepší, aby zmínění opatrovníci byli ustanoveni svěřenkyni za účelem uplatnění nároku na dědictví po zůstaviteli.

66. Paulus, Názory, kniha IX.

Ptám se, zda může někdo ustanovit jako testamentární poručníky občany, kteří nebydlí ve stejném městě jako poručník. Paulus odpověděl, že tak může učinit.

67. Paulus také uvádí jako svůj názor, že člověk, který byl ustanoven opatrovníkem na základě svých znalostí určitých záležitostí, může být právně žalován s ohledem na vše, co se týká výkonu úřadu, stejně jako ostatní opatrovníci ustanovení stejnou závětí.

68. Lucius Titius ustanovil své nezletilé děti svými dědici a jmenoval jim opatrovníky následujícími slovy: "Gaius Maevius a Lucius Eros budou poručníky mých dětí". Erosovi, který byl otrokem, však svobodu neodkázal. Ten však nedosáhl věku pětadvaceti let, a proto se ptám, zda si mohl nárokovat svobodu. Paulus vyslovil názor, že vzhledem k tomu, že bylo rozhodnuto, že otrok, který byl svým pánem ustanoven poručníkem, se považuje za člověka, který si svobodu zaslouží, měl

by být i on, na něhož se dotazuje, považován za člověka ve stejném postavení, a proto by měl být svobodný, jakmile vstoupí do dědictví, a měl by mít nárok na poručenství, jakmile dosáhne zákonného věku.

69. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha VIII.

Někteří poručníci byli jmenováni následovně: "Opatrovníkem ustanovuji Lucia Titia, a kdyby nebyl naživu, pak ustanovuji Gaia Plautia". Titius žil, vykonával poručnictví a poté zemřel. Trebatius popírá, že by poručenství náleželo Plautiovi; Labeo zastává opačný názor a Proculus s ním souhlasí; já jsem však přijal názor Trebatia, protože slova zůstavitele se vztahují k době smrti.

70. Scaevola, Digesty, kniha X.

Zůstavitel ustanovil kodícilem jiné poručníky, protože ti, které ustanovil závětí, buď zemřeli, nebo nabídli dobré výmluvy, proč odmítli přijmout poručenství. Mají pozůstalí poručníci, kteří se nevymluvili, zůstat ve funkci? Odpověď zněla, že z uvedených skutečností nevyplývá nic, co by jim bránilo pokračovat ve funkci.

Tit. 3. Ohledně potvrzení opatrovníka nebo poručníka.

71. Modestinus, Výmluvy, kniha VI.

Abychom nenechali nic, co se týká potvrzování poručníků, neprobrané, uvedeme k tomuto tématu několik poznámek.

72. Někteří poručníci jsou správně ustanovováni z vůle, to znamená tam, kde to činí ti, kdo k tomu mají právo, a pro ty, kdo je musí přijmout, a způsobem a na místě, kde se to má stát. Otec může právoplatně ustanovit opatrovníka svým dětem nebo vnukům, kteří jsou pod jeho kontrolou, ale musí to učinit závětí. Pokud však jmenuje opatrovníka osoba, která tak nemůže učinit, jako například matka, patron nebo cizí osoba, nebo pokud je opatrovník jmenován někomu protiprávně; například když otec jmenuje opatrovníka svému synovi nebo dceři, kteří nejsou pod jeho kontrolou, nebo pokud by řekl "V těchto případech říšské ústavy umožňují, aby vše, co by mohlo chybět, dodaly konzulární úřady a opatrovníci byli potvrzeni v souladu s úmyslem zůstavitele.

73. A pokud by otec skutečně ustanovil poručníka, aniž by provedl úplné a důkladné šetření ohledně jeho charakteru a kvalifikace, bude potvrzen bez obřadu. Jmenuje-li však opatrovníka někdo jiný, musí být provedeno šetření, zda je pro toto místo vhodný.

74. Je také třeba vědět, že ačkoli opatrovník nemůže být právně jmenován z vůle, přesto, pokud je jmenován, je zvykem, aby byl potvrzen.

75. Neratius, Pravidla, kniha III.

Žena nemůže právoplatně ustanovit opatrovníka závěti, ale pokud by tak učinila, musí být potvrzen dekretem préтора nebo prokonzula po provedené zkoušce; a nesmí být požadováno, aby opatrovanci poskytli záruku za zachování jeho majetku.

76. Pokud by měl být ustanoven poručník z vůle matky pro její děti, bude toto ustanovení potvrzeno dekretem po provedeném šetření.

77. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Pokud je opatrovník ustanoven otcem v závěti, která není řádná nebo neodpovídá zákonu, musí být potvrzen za účelem správy opatrovnictví, stejně jako kdyby byl ustanoven opatrovníkem podle závěti; to znamená, že bude zproštěn povinnosti složit jistotu.

78. Paulus, O omluvách z opatrovnictví.

Když patron nebo cizinec ustanoví opatrovníka nezletilému, kterého jmenoval svým dědicem, a opatrovanec nemá žádný jiný majetek; je dobré se domnívat, že jeho přání by mělo být splněno, protože se znal s osobou, kterou chtěl mít za opatrovníka, a byl k nezletilému natolik připoután, že ho učinil svým dědicem.

79. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Praetor nařizuje soudcům, aby potvrdili opatrovníky jmenované z vůle otcovského strýce. Měli by také přijmout záruku, ani přání strany, která nemohla ustanovit opatrovníka, neomlouvá nedbalost magistrátu. Konečně pretor nemůže vydat svůj dekret dříve, než budou opatrovníci na základě zkoušky prohlášeni za způsobilé. Z toho vyplývá, že pokud by v době ustanovení opatrovnictví nebyli solventní, bude proti magistrátům podána žaloba na částku, kterou nelze nahradit z majetku opatrovanců.

80. Týž, Názory, kniha V.

Pokud otec ustanoví poručníka synovi, který dosáhl puberty, nebo ustanoví poručníka tomu, který této puberty ještě nedosáhl, má ho praetor potvrdit bez jakéhokoli šetření.

81. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Opatrovníka nemůže zákonně ustanovit otec svému přirozenému synovi, kterému nic nezůstalo, ani ho nemůže potvrdit bez šetření.

82. Pokud se klade otázka, zda je opatrovník po vyšetření jmenován právoplatně, je třeba vzít v úvahu následující čtyři věci, a to: zda strana, která jmenování provedla, měla na to právo; zda ten, kdo byl jmenován, přijal; zda byla pravomoc jmenovat druhou stranu svěřena jí; a zda bylo usnesení o potvrzení vydáno soudem.

83. Tryphoninus, Disputace, kniha XIV.

V případě potvrzení opatrovníka by měl prétor zjistit, zda úmysl otce nadále trvá. To se snadno provede v případě, že ten v době své smrti nezákonně ustanovil buď poručníky, nebo kurátory; pokud je totiž ustanovil před několika lety a mezitím došlo ke zmenšení majetku jím nezákonně ustanovených osob nebo se zjistila jejich špatná povaha, která byla dříve zatajena nebo neznámá, nebo pokud vzniklo nepřátelství vůči otci;

84. Paulus, O soudním vyšetřování.

Nebo když jim vznikl nějaký závazek vůči státní pokladně na základě smlouvy,

85. Tryphoninus, Disputace, kniha XIV.

Pretor se má řídit zájmem poručníků a ne se neústupně držet podmínek závěti nebo kodicilu, jak by měl brát v úvahu úmysl otce, pokud mu nebyly známy ty věci, které se sám pretor dozvěděl o poručnících. A konečně, co kdyby poté, co otec nezákonně ustanovil opatrovníka závětí nebo kodicilem, řekl, že si nepřeje, aby působil jako opatrovník? Pak by pretor skutečně neměl plnit první přání otce, od kterého následně upustil.

86. Scaevola, Digesty, kniha XX.

Babička ustanovila opatrovníka svým vnoučatům poté, co jim odkázala určitý majetek do opatrovnictví. Vystala otázka, zda může být kurátor donucen k jednání? Odpověď zněla, že nebyl zákonným poručníkem, ale protože mu bylo něco dáno závětí, byl by odpovědný podle svěřenství, i kdyby se poručenství neujal, ledaže by odmítl přijmout to, co mu bylo dáno, nebo byl připraven se toho vzdát.

87. Vystala také otázka, zda je takový kurátor povinen poskytnout vnoučatům jistotu. Odpověděl jsem, že ne, ale protože od něj může být požadováno vzdání se poručenství, měl by poskytnout záruku za jeho věrnou správu.

Tit. 4. O zákonných poručnících.

88. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIV.

Podle Zákona dvanácti desek se zákonní poručníci udělují agnátům a pokrevním příbuzným, jakož i patronům, tj. osobám, které mohou být připuštěny k zákonnému dědictví. Toto pravidlo bylo zavedeno nanejvýš moudře, aby ti, kdo očekávají dědictví, mohli chránit majetek a zabránit tak jeho zmaření.

89. Někdy se stává, že očekávání dědictví náleží jedné osobě a poručenství jiné; jako například tam, kde je poručníkovou pokrevní příbuzná ženského pohlaví, neboť dědictví ve skutečnosti náleží ženské příbuzné, ale na poručenství má nárok mužská příbuzná. Stejně pravidlo platí i v případě svobodných pánů, kde je poručník ženského pohlaví a syn poručníka mužského pohlaví, neboť druhý jmenovaný získá poručenství a první jmenovaný pozůstalost. To platí i v případě, kdy je dcera patrona a jeho vnuk.

90. Pokud je bratr poručníka v rukou nepřítele, poručenství se neuděluje agnátovi dalšího stupně; a pokud je patron v rukou nepřítele, poručenství se neuděluje synovi posledně jmenovaného, ale dočasné jmenování provede prétor.

91. Někdy se také zřizuje poručnictví bez dědictví a někdy dědictví bez poručnictví; jako například v případě strany, která se skrývá poté, co byla požádána o manumit svého otroka, neboť božský Pius v reskriptu Aureliu Bassovi uvedl jako obecné pravidlo, že strana nebude mít nárok na právo patronátu, následujícími slovy: "Je zřejmé, že neochota osob, které se chtějí vyhnout udělení svobody předepsané svěřenectvím, se trestá tím, že jim není dovoleno nabýt patronátní právo nad tím, koho

nechtějí osvobodit." Stejně pravidlo bude platit i v případě, kdy bude svobodný člověk přidělen dceři patrona, neboť poručnictví zůstane jejím bratrům, jak uvádí Marcellus, a zákonné dědictví bude patřit jejich sestře.

92. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVII.

Není pochyb o tom, že zákonné poručenství zaniká změnou občanského stavu poručníka, i kdyby neztratil občanství.

93. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Zákonné poručenství, které je patronům přiznáno zákonem Dvanácti desek, není ve skutečnosti přiznáno výslovně nebo specificky, nýbrž v důsledku dědického práva přiznaného patronům tímž zákonem.

94. Proto se člověk, který manumitoval otroka, stává poručníkem podle Zákona dvanácti desek, ať už jednal dobrovolně, nebo ho manumitoval, protože k tomu byl zavázán podmínkami trustu.

95. Ale i kdyby koupil otroka za účelem jeho manumitace, podle tohoto zákona a na základě ústavy božského Marka, adresované Ofiliovi Victorinovi, by měl získat jeho svobodu, musí být považován za poručníka zmíněného otroka.

96. Je zřejmé, že pokud otrok získá svobodu v souladu s rubriánským dekretem senátu, nebude mít za poručníka osobu pověřenou jeho manumisí, ale poté, co byl osvobozen z vůle svého pána, bude patřit do rodiny tohoto pána. V tomto případě bude poručnictví, které nepatří patronovi, náležet jeho dětem. Toto pravidlo se vztahuje na všechny svobodné muže manumitované z vůle.

97. Pokud manumitují otroka dvě nebo více osob, stávají se jeho poručníky všechny. Pokud by však mezi těmi, kdo ho manumitovali, byla žena, musí platit, že jeho poručníky budou pouze muži.

98. Zemře-li jeden z několika patronů, poručnictví zůstává pozůstalým, i když zemřelý mohl zanechat syna. Je-li však patron zajat nepřitelem, zůstávají jeho spolupatroni jedinými poručníky, dokud není propuštěn. Stejně tak, je-li jeden z nich uvržen do otroctví, je zřejmé, že ostatní zůstávají poručníky.

99. Pokud však všichni patroni zemrou, opatrovnictví pak připadne jejich dětem.

100. Jestliže tedy jeden ze dvou patronů zanechá syna a druhý vnuka, připadne poručnictví pouze synovi, nebo také vnukovi, a to z toho důvodu, že ten je nejbližším příbuzným v rodině svého otce? Tato otázka by měla být vyřešena v souladu s

pravidlem upravujícím zákonné dědictví, neboť zákonné dědictví náleží pouze synovi, a proto opatrovnictví přechází pouze na syna a po synovi na vnuka.

101. Lze se ptát, zda by poručenství mělo být uděleno vnukovi, pokud je syn patrona buď odvolán, nebo zproštěn služby. Marcellus uvádí, že je toho názoru, že vnuk nemůže být následníkem, a proto musí být z poručnictví vyloučen a na jeho místo jmenován jiný, aby v takových případech nebylo povoleno dědictví.

102. Dědictví by mělo být v zákonném poručnictví povoleno nejen v případech, kdy dojde k úmrtí, ale i v případech, kdy dojde ke ztrátě občanských práv. Proto tam, kde nejbližší příbuzný ztratí svá občanská práva, nastupuje do správy opatrovnictví ten, kdo je nejbliže v pořadí.

103. Pokud otec emancipuje svého syna nebo dceru, vnuka nebo vnučku nebo jiné nezletilé potomky, které podřídil své moci, zaujímá místo jejich zákonného opatrovníka.

104. Modestinus, Rozdíly, kniha IV.

Pokud člověk zemře a zanechá děti, které dosáhly plnoletosti, stávají se svěrenskými poručníky svých sourozenců.

105. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Zákonné poručníky nikdo nejmenuje, neboť je jimi ustanovuje Zákon dvanácti desek.

106. I když je však jisté, že by měli být nuceni složit záruku, mnohé autority tvrdí, že i patron a jeho syn, stejně jako jeho další potomci, mohou být nuceni složit záruku za zachování majetku svých svěrenců. Je lépe ponechat na rozhodnutí přetora, aby po řádném prošetření rozhodl, zda patron a jeho děti mají složit jistotu, či nikoliv; takže pokud je dotyčná strana poctivá, může být jistota prominuta, a to zejména tehdy, je-li majetek malé hodnoty. Je-li však patron nižšího postavení nebo pochybné bezúhonnosti, je třeba v tomto případě rozhodnout, že je důvod k vyžádání jistoty, pokud by její složení vyžadovala buď výše odpovědnosti, nebo postavení osoby, nebo jiný závažný důvod.

107. V případě zákonných poručníků a poručníků jmenovaných soudci vyvstává otázka, zda může být poručenství uděleno pouze jednomu z nich. Labeo říká, že opatrovnictví může být správně uděleno jednomu z nich, neboť se může stát, že ostatní jsou buď nepřítomni, nebo nepřičetní. Tento názor by měl být přijat z důvodu jeho užitečnosti a správa opatrovnictví udělena jedné ze stran.

108. Mohou tedy tito opatrovníci zahájit řízení jeden proti druhému v souladu s výše uvedeným pravidlem? Lepší je názor, že pokud všichni z nich nesložili jistotu nebo pokud uplynula lhůta k jejímu složení (neboť někdy se od nich jistota nevyžaduje nebo nebyla dostatečná nebo ji obecní soudci, kterými byli ustanoveni, buď nemohli vymáhat, nebo nebyli ochotni ji vymáhat), lze ve vztahu k nim říci, že řízení lze zahájit, pokud jistota nebyla složena.

109. Lze totéž říci o patronech, zejména pokud nebyla složena jistota? Domnívám se, že v případě patronů nelze zahájit řízení, ledaže by k tomu existoval závažný důvod, aby nikdo nesnížil očekávání dědictví. Neboť pokud by opatrovnictví nebylo uděleno jednomu patronovi, bude stále odpovědný za případnou škodu způsobenou jeho spolupatronem, který sám nesprávně spravuje záležitosti svěřence.

110. Ztratí-li opatrovník svá občanská práva, je třeba říci, že již nemá právo jednat, a protože opatrovnictví zaniklo, je důvod pro jmenování opatrovníka soudem.

111. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Pokud rodič zemře bez závěti, je opatrovnictví uděleno jeho nejbližším příbuzným. Má se však za to, že osoba zemřela intestátně nejen tehdy, když nese-psala závěť, ale i tehdy, když svým dětem neustanovila opatrovníky, jako v tomto případě, zemře intestátně, pokud jde o opatrovnictví. Domníváme se, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy závětní poručník zemře v době, kdy svěřenec ještě nedosáhl věku dospělosti, neboť v tomto případě přechází jeho poručnictví na nejbližší příbuzné z otcovy strany.

112. Gaius, Institutes, kniha I.

To jsou agnáti, kteří jsou příbuzensky spojeni s osobami mužského pohlaví, stejně jako kognáti z otcovy strany; jako například bratr zplozený stejným otcem, syn bratra nebo vnuk vzešlý z posledně jmenovaného; a podobně strýc z otcovy strany, syn posledně jmenovaného nebo vnuk vzešlý z něho.

113. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Zanechám-li syna nedospělého, můj bratr a vnuk z jiného syna budou oba poručníky mého řečeného syna, pokud dosáhli plnoletosti, protože jsou ve stejném stupni příbuznosti.

114. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XII.

Tam, kde je více agnátů, získá poručnictví nejbližší příbuzný z nich, ale tam, kde je jich více ve stejném stupni, budou na něj mít nárok všichni.

115. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Žena, která je nejbližší příbuznou ze strany otce, nemůže zabránit tomu, aby jiný příbuzný ve vzdálenějším stupni získal poručnictví nad dítětem, které nedosáhlo puberty; a proto bude strýc z otcovy strany zákonným poručníkem syna svého bratra, i když ten mohl zanechat sestru. Ani teta z otcovy nebo mateřské strany nemůže zabránit tomu, aby se poručníkem stal prastrýc nebo jeho synovci.

116. Osoba, která je hluchoněmá, se nemůže stát zákonným opatrovníkem, ani nemůže být ustanovena závětí nebo jiným způsobem, aby její jmenování bylo platné.

Tit. 5. O opatrovnících a poručnících, kteří jsou jmenováni těmi, kdo k tomu mají zákonné právo, a kteří mohou být jmenováni výslovně a za jakých okolností.

117. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Prokonzul, guvernér a prefekt Egypta nebo ten, kdo dočasně zastává úřad prokonzula provincie, ať už z důvodu smrti guvernéra, nebo proto, že mu byla správa provincie svěřena guvernérem, může jmenovat opatrovníka.

118. V souladu s reskriptem božského Marka může zástupce prokonzula rovněž jmenovat opatrovníka.

119. Pokud je však guvernérovi provincie dovoleno jmenovat opatrovníka, může tak učinit pouze těm, kteří se v uvedené provincii narodili nebo v ní mají bydliště.

120. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Tam, kde jsou jmenováni někteří poručníci a někteří z nich nejsou přítomni, božský Pius v reskriptu uvedl, že má být jmenován dočasný poručník, který bude vykonávat povinnosti úřadu.

121. Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Právo jmenovat opatrovníky je svěřeno všem obecním magistrátům a taková je i naše praxe; jmenovaný však musí mít bydliště v téže obci nebo na jejím území a podléhat její jurisdikci.

122. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Praetor nemůže sám sebe jmenovat opatrovníkem, stejně jako soudce nemůže sám sebe jmenovat do soudního úřadu nebo rozhodce ustanovit svým vlastním rozhodnutím.

123. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XII.

Vždy bylo stanoveno, že místodržitel může ustanovit opatrovníka, ať už je tento nepřítomen, nebo přítomen, svěřenci, který je buď přítomen, nebo nepřítomen;

124. Ulpianus, O všech tribunálech, kniha VIII.

I když by o tom opatrovanec nevěděl a nechtěl.

125. Týž, O všech soudech, kniha I.

Nejenže musí být ustanoven poručník dívce, která se má vdát, aby jí bylo uděleno věno, ale musí být ustanoven i nezletilý dívka, která je již vdaná. Kurátor se také jmenuje za účelem zvýšení věna nebo proto, aby mohla být provedena nějaká změna týkající se věna.

126. Týž, O všech soudech, kniha VIII.

Jiná osoba nemůže ustanovit poručníka, a to ani na pokyn guvernéra.

127. Pokud prétor nebo guvernér provincie jmenuje opatrovníka v době, kdy je nepřičetný nebo dementní, nemyslím si, že toto jmenování bude platné; neboť i když může nadále zůstat prétozem nebo guvernérem a jeho nepřičetnost ho nezavazuje soudcovské funkce, přesto jím provedené jmenování nebude mít žádnou platnost ani účinek.

128. Opatrovník může být jmenován v kterýkoli den.

129. Opatrovník nebo kurátor může být jmenován pretorem nebo guvernérem pro osobu obojího pohlaví, která se mohla stát nepřičetnou, a pro osobu, která je němá a hluchá.

130. Marcianus, Institutes, kniha IX.

Je-li k tomu řádný důvod, může být ustanoven opatrovník nezletilému, který nedosáhl dospělosti, aby mu bylo umožněno vstoupit do majetku.

131. Týž, Pravidla, kniha V.

Je-li podána žádost o jmenování opatrovníka nezletilému, který má opatrovníka nepřítomného, je jmenování, provedené, jako by žádného neměl, neplatné. Neboť kdykoli je z neznalosti skutečností podána taková žádost o jmenování opatrovníka, jmenování nebude platné, zejména od vyhlášení konstituce bratří božích týkající se této věci.

132. Celsus, Digesty, kniha XI.

Opatrovník nesmí být jmenován nezletilému muži nebo nezletilé ženě, pokud by měl být přítomen jeho opatrovník.

133. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha III.

Prokonzul musí ustanovit kurátora těm osobám, které jsou v takovém stavu, že nemohou samy spravovat své záležitosti.

134. Není pochyb o tom, že syn může být jmenován kurátorem svého otce, ačkoli opak tvrdí Celsus a mnohé jiné autority, které se domnívají, že je neslušné, aby se otec podřizoval autoritě svého syna; přesto božský Pius, když oslovil Justia Celeria, a také božští bratři v Reskriptech uvedli, že je lepší, aby kurátorem svého otce byl jmenován syn, který se dobře chová, než aby jím byl cizinec.

135. Božský Pius vyhověl žádosti jedné matky o jmenování kurátora pro její marnotratné děti následujícími slovy: "Není nic nového na tom, že některé osoby, i když se zdají být zdravého rozumu, pokud jde o jejich konverzaci, přesto rozhazují svůj majetek takovým způsobem, že pokud jim nebude poskytnuta úleva, upadnou do chudoby. Proto by měl být vybrán někdo, kdo by je mohl svými radami ovládat, neboť je spravedlivé, abychom se postarali o ty, kdo se, pokud jde o jejich majetek, chovají jako osoby nepřičetné."

136. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Pokud je otrokovi mladšímu puberty udělena svoboda a majetek prostřednictvím poručenství a ustanovený dědic odmítne majetek přijmout, senát rozhodl, že k tomu může být donucen, pokud je to požadováno jménem nezletilého; stejně tak může být nezletilému muži nebo ženě ustanoven poručník někým, kdo má právo na jmenování, a ten si poručenství ponechá, dokud nebude majetek vydán a dědic nesloží záruku za zachování majetku. Božský Hadrián následně v reskriptu uvedl, že stejné pravidlo je třeba dodržovat i v případech otroka, jemuž byla přímo odkázána svoboda.

137. Ačkoli jistotu za zachování majetku nezletilého nelze snadno vymáhat od patrona, přesto si senát přál, aby byl považován za cizí osobu, která nezletilého otroka zbavila svobody, pokud to bylo v jeho moci, a aby nebyl zbaven práva nad osvobozeným, které mu náleželo, protože ho manumitoval v souladu s podmínkami svěřenství; opatrovnictví mu však nemělo být svěřeno bez uzavření závazku. Co když však záruku nesložil? Není pochyb o tom, že patron by si opatrovnictví nemohl ponechat.

138. Když dívka dovrší dvanáctý rok, poručník přestává vykonávat svou pravomoc; přesto, jak je obvyklé, že poručníci jsou nezletilým ustanovováni, když o to požádají; pokud by si přála, aby byl poručníkem ustanoven její patron, jeho dobrá víra, která byla zjištěna šetřením, nahradí záruku.

139. Týž, Otázky, kniha XII.

Svobodný člověk nemůže být nucen, aby se stal poručníkem dětí kohokoli jiného než dětí svého patrona nebo patronky, ledaže by očekávali, že na ně přejdou jejich práva.

140. Paulus, O ediktu, kniha II.

Místo poručníka by měl být ustanoven kurátor, který by řídil veškeré záležitosti nezletilého, pokud je nepřítomen na služební cestě pro stát.

141. Týž, O ediktu, kniha LXXIII.

Opatrovník za těchto okolností nepřestává zastávat svůj úřad. Takové je právo s ohledem na všechny poručníky, kteří jsou dočasně omluveni.

142. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Pomponius uvádí, že opatrovník může být ustanoven nezletilému, který vede soudní spor, za účelem zjištění jeho občanského stavu. To je správné, ale jmenování bude platné pouze tehdy, pokud by se zjistilo, že nezletilý je svobodný.

143. Týž, O ediktu, kniha LXI.

Pokud se provádí, šetření za účelem jmenování opatrovníka, mělo by se tak stát i v případě senátora, který se má stát opatrovníkem. Tento názor Severus uvedl v reskriptu.

144. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

V případě nepřítomnosti těch autorit, které mají právo jmenovat opatrovníky, je nařízeno, aby je jmenovali dekurioni, pokud s tím většina souhlasí. Není pochyb o tom, že mohou jmenovat někoho ze svého středu.

145. Není pochyb o tom, že jeden ze dvou obecních soudců může jmenovat svého kolegu opatrovníkem.

20. Modestinus, Rozdíly, kniha VII.

Opatrovníka nenarozenému dítěti římské magistráti jmenovat nemohou, ale kurátora ano; to totiž stanoví edikt týkající se jmenování kurátora. Právní norma nebrání tomu, aby byl ustanoven další kurátor osobě, která již jednoho kurátora má.

146. Týž, Výmluvy, kniha I.

Soudci by měli být informováni o tom, že nemohou jmenovat kurátory nezletilých žen.

147. Kdyby matka ustanovila své děti svými dědici pod podmínkou, že budou zbaveny moci svého otce, a ony by se z tohoto důvodu staly svobodnými a dědici, nemůže být jejich otec ustanoven jejich poručníkem, i kdyby si to přál; aby se zabránilo tomu, co zůstavitelka nechtěla, aby se stalo. Toto pravidlo zavedl božský Severus.

148. Tam, kde bylo někomu rodiči nezletilého zakázáno být poručníkem, nemůže být jmenován soudci, a pokud by byl jmenován, může mu být zabráněno vykonávat funkci poručníka, aniž by to bylo na újmu jeho pověsti.

149. Soudci nemohou jmenovat opatrovníky nebo poručníky osoby, které jsou na vyslanectví; protože po dobu, kdy jsou takto zaměstnány, se na ně nevztahuje opatrovnická odpovědnost.

150. Pokud vrchní magistrát v Římě jmenuje opatrovníkem člověka z provincie, který je zaměstnán na vyslanectví, musí být propuštěn.

151. Je nutné, aby magistrát mimo jiné zkoumal mravy stran, které mají být ustanoveny poručníky, neboť ani jejich majetek, ani jejich postavení nestačí k tomu, aby potvrdily jejich bezúhonnost nebo nahradily laskavé úmysly a přívětivé způsoby.

152. Magistrát by měl být zvláště opatrný, aby nejmenoval ty, kteří se za tímto účelem sami prosazují nebo nabízejí úplatky; bylo totiž zjištěno, že takové osoby podléhají trestu.

153. Týž, Výmluvy, kniha V.

Osoby, které nemají konzulskou nebo senátorskou hodnost, mohou být jmenovány opatrovníky pro osoby s touto hodností; stejně jako osoby s konzulskou nebo senátorskou hodností mohou být jmenovány pro osoby, které tuto hodnost nemají.

154. Týž, Pandekty, kniha IV.

Může být jmenováno několik poručníků současně.

155. Paulus, Názory, kniha IX.

Božský Marcus a Verus Korneliovi Prokulovi: "Kdykoli se ve městě, jehož jsou nezletilí rodáky, nenajdou vhodné osoby, které by mohly být jmenovány poručníky, je povinností magistrátů pátrat v sousedních městech po osobách vynikající pověsti a poslat jejich jména guvernérovi provincie, ale sami si nemohou nárokovat právo je jmenovat."

156. Týž, Názory, kniha XII.

Pokud je kurátor jmenován nezletilému z jakéhokoli důvodu, bude vykonávat kurátorství až do doby, kdy nezletilý dosáhne věku dospělosti. Po této době by měl nezletilý požádat, aby mu byl ustanoven jiný kurátor.

157. Scaevola, Názory, kniha II.

Dekretem prétora byl Seiovi, který dovršil dvanáctý rok věku, po provedeném šetření ustanoven poručník, stejně jako v případě nezletilého. Ptám se, zda by měl být omluven? Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností není omluva nutná a že nemůže být činěn odpovědným za to, že nepřevzal opatrovnictví.

158. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Praetor může ustanovit opatrovníka pro vyřizování záležitostí v Římě, pokud má nezletilý majetek v provincii, stejně jako v Římě; a guvernér provincie může ustanovit opatrovníka pro správu jeho záležitostí v provincii.

159. Svobodní by měli být jmenováni poručníky pro jiné svobodné, ale i kdyby byl jmenován svobodný muž, bude nadále poručníkem, ledaže by mohl uvést pádný důvod pro zproštění.

160. Paulus, Dekrety, kniha II.

Romanus Appulus přijal odvolání od soudce, který tvrdil, že jeho kolega neměl být jmenován spolu s ním opatrovníkem, a to z toho důvodu, že tento byl jmenován jím, když vykonával funkci soudce, na jeho vlastní odpovědnost, aby se vyhnul dvojí odpovědnosti, vyrůstající z jednoho opatrovnictví. Císař rozhodl, že tatáž osoba může ručit za poručníka, a přesto být jmenována poručníkem. Proto byl v poručnictví ponechán.

161. Týž, týkající se soudních šetření.

Jsou-li osoby, které jsou jmenovány opatrovníky nebo poručníky, vzdáleny; božský Marek v reskriptu stanovil, že je mají soudci o jejich jmenování vyrozumět, a to do třiceti dnů.

Tit. 6. O těch, kdo mohou požadovat opatrovníky nebo kurátory, a kde to lze učinit.

162. Modestinus, Rozdíly, kniha VII.

Projednává se žádost matky o jmenování opatrovníka pro její děti, nikoli však o jmenování kurátora pro ně; ledaže se žádá o jmenování kurátora pro dítě mladší než pubertální věk.

163. Týž, Výmluvy, kniha I.

Pokud nezletilí nemají nikoho, kdo by za ně mohl právně jednat jako obhájce, a potřebují opatrovníky vzhledem ke svému věku, mohou žádat, aby jim byli ustanoveni opatrovníky jejich nejbližší příbuzní nebo ti, kdo jsou s nimi spřízněni příbuzenským vztahem, nebo členové rodiny jejich příbuzných mužského nebo ženského pohlaví; o to mohou žádat i přátelé jejich rodičů a učitelé samotných dětí.

164. Cizí osoby tedy mohou dobrovolně požádat o jmenování opatrovníků, ale jsou určité osoby, které jsou povinny požádat, aby tak bylo učiněno; jako například matka a svobodní, neboť první by utrpěli ztrátu a druhí by se vystavili trestu, kdyby nepožádali o jmenování těch, kteří mohou podle zákona jednat jako ochránci. Matka by totiž byla vyloučena ze zákonného dědictví po svém synovi, protože by byla považována za nehodnou zákonného dědice jeho majetku, protože by zanedbala žádost o ustanovení opatrovníka. A to nejen v případě, že by o jmenování vůbec nepožádala, nebo kdyby jen proto, aby vyhověla požadavkům zákona, požádala o jmenování někoho, kdo může být propuštěn, a poté by byl propuštěn nebo odvolán; a pak by nepožádala o jmenování jiného nebo by úmyslně usilovala o jmenování osob špatného charakteru. Kromě toho mohou být svobodní lidé, kteří jsou z tohoto důvodu obviněni před guvernérem, potrestáni, pokud by se ukázalo, že buď z nedbalosti, nebo ze zlého úmyslu nepožádali o jmenování opatrovníka.

165. To, co bylo právě uvedeno s ohledem na matku, je uvedeno v epistole božského Severa, jejíž podmínky jsou následující: "Božský Severus Cuspiovi Rufinovi. Přeji si, aby všechny osoby věděly, že věnuji zvláštní pozornost úlevě svěřencům, neboť jde o záležitost, která se týká veřejného blaha. A proto tam, kde matka nepožádá o jmenování vhodných poručníků pro své děti nebo kde ti, kteří byli dříve jmenováni, byli omluveni nebo odmítnuti, a nepožádá ihned o jmenování jiných, nebude mít právo požadovat majetek některého ze svých dětí, které by zemřely v důsledku závěti."

166. Pokud někdo, například věřitel nebo dědic nebo jiná osoba, shledá, že je třeba zahájit řízení proti nezletilému, nemůže sám požádat, aby byl jmenován opatrovník pro uvedeného nezletilého; může však podat žádost těm, kteří mohou o takové jmenování požádat, a pokud to opomenou, může se pak dostavit k guvernérovi a uvést mu skutečnosti, takže po dodržení zákonných požadavků může proti uvedenému nezletilému postupovat.

167. Tolik s odkazem na poručníky. Nezletilí mohou sami požádat o jmenování poručníků, pokud jsou přítomni; pokud by však některý z nich nebyl přítomen, může žádost podat prostřednictvím zmocněnce.

168. Vyvstává otázka, zda může o jmenování opatrovníka pro nezletilého požádat jiná osoba. Důstojný Ulpianus uvádí, že jiná osoba takovou žádost podat nemůže, ale že ji musí podat sám nezletilý. A Paulus v deváté knize názorů uvádí, že o jmenování kurátora nemůže zákonně žádat opatrovník, pokud o tom svěřenkyně neví nebo to nedá najevo, a že ten, kdo takovou žádost podá, bude zcela správně nucen odpovídat za obchody, které nezákonně jmenovaný kurátor provedl. V jiné části téže knihy uvádí jako svůj názor, že pokud by císař na žádost matky ustanovil poručníka její dceři, musí převzít odpovědnost za jeho správu poručenství.

169. Ti, kdo jsou zproštěni poručnictví z jakéhokoli důvodu, nejsou povinni žádat o jiného poručníka pro své svěřence; jak je uvedeno v Severově a Antonínově ústavě.

170. Paulus, Názory, kniha X.

Uvedl jsem jako svůj názor, že sám soudce může být jmenován usnesením dekurionů.

171. Tryphoninus, Disputace, kniha XIII.

Je třeba mít za to, že žena spadá do působnosti ústavy, když nežádá, aby opatrovníci, kteří byli nezletilým dětem právoplatně ustanoveni závětí nebo kodícilem jejich otce, byli potvrzeni magistrátním dekretem.

172. Když však bylo ustanoveno několik vhodných poručníků a jeden z nich buď zemře, nebo je omluven, a matka nepožádá o jmenování jiného místo něj, protože počet těch, kteří zůstali, je dostatečný pro správu poručenství; to sice spadá do působnosti ústavy, ale bude jí to prominuto, pokud se přihlíží k duchu této.

173. Pokud je opatrovník obviněn z toho, že je podezřelý, a bylo vydáno nařízení, že se k němu mají přidružit další opatrovníci, měla by matka podat žádost, aby se tak stalo, a pokud tak neučiní, bude odpovědná podle zmíněné ústavy.

174. Taková matka bude vyloučena z nároku na jakýkoli majetek svých dětí, které by mohly zemřít ze závěti. Pokud však její manžel pověřil svého syna svěřenským řízením a jeho matka nepožádá o jmenování opatrovníka s podmínkou, že zemře bezdětný nebo že zemře pořízením pro případ smrti; neztrácí právo nárokovat si majetek ze svěřenského řízení, protože toto je odvozeno od jednání jiné osoby.

175. Pokud však matka netvrdí, že opatrovník je podezřelý, nenese odpovědnost za trest podle litery ani ducha ústavy, protože dospět k takovému závěru a názoru je doménou mužského rozumu; a matka může dokonce přehlížet provinění opatrovníka, neboť stačí, aby požádala o jmenování toho, kdo se jí po prošetření prétozem jevil jako vhodný, a proto její úsudek nestačí k tomu, aby si mohla opatrovníka vybrat, ale šetření musí být provedeno i v případě, že by svým dětem ustanovila opatrovníka z vůle pro správu celého svého majetku.

Tit. 7. O správě a odpovědnosti opatrovníků a poručníků, zda vykonávali činnost, kterou jim svěřili, či nikoliv, a o žalobách a soudních řízeních, která mohou být podána proti jednomu z nich nebo proti všem.

176. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Opatrovník může být mimořádným řízením přinucen vykonávat a spravovat opatrovnictví.

Z toho může opatrovník zjistit, že pokud otál s výkonem své funkce poté, co byl ustanoven, činí tak na vlastní nebezpečí. Boť Marcus totiž rozhodl, že pokud strana ví, že byla ustanovena opatrovníkem, a ve lhůtě stanovené zákonem nenabídne rozumnou omluvu, pokud ji má, bude odpovědná za svou nečinnost.

178. Stačí, aby opatrovník svého svěřence zcela hájil, ať už se k tomu zaváže sám, nebo podle jeho pokynů. Opatrovníci by neměli být nuceni skládat jistotu za účelem vedení obhajoby svých svěřenců. Je jim tedy dovoleno, aby sami zahájili řízení, ať už tak raději učiní na vlastní odpovědnost, nebo předvedou své svěřence před soud; sami však mohou postupovat pouze v případech, kdy jsou jejich svěřenci nemluvnata nebo jsou nepřítomni; pokud však dovršili sedmý rok věku a jsou přítomni, mohou je k tomu zmocnit jejich opatrovníci.

179. V případě nezletilých mohou ti, kdo proti nim podávají žaloby, buď předvolat k soudu samotného nezletilého, aby ho žalovali se souhlasem jeho poručníka; nebo mohou postupovat proti samotnému poručníkovi, aby mohl vést řízení. Není-li však nezletilý přítomen, musí být žaloba v každém případě podána proti jeho poručníkovi.

180. Při plnění svých povinností by však opatrovníkům ani kurátorům nemělo být upíráno právo podat osobní žalobu proti dlužníkům svěřenců nebo nezletilých, ani by jim nemělo být upíráno právo dát souhlas k podání takové žaloby.

181. Týž, O ediktu, kniha IX.

Pokud by opatrovník žalobu získal nebo prohrál, měla by být žaloba na výkon rozhodnutí přiznána ve prospěch nebo v neprospěch opatrovance; a to zejména v případě, kdy se opatrovník nedostavil dobrovolně k soudu nebo kdy nemohl zmocnit svého opatrovance k jednání, ať už z důvodu jeho nepřítomnosti, nebo z důvodu jeho mládí; a toto pravidlo božský Pius uvedl v reskriptu. V mnoha reskriptech je také stanoveno, že žaloba na výkon rozhodnutí by měla být vždy přiznána proti opatrovanci, pokud opatrovník věc prohrál, ledaže by opatrovanec odmítl majetek svého otce; pak totiž bylo v reskriptech

opakovaně stanoveno, že tak nelze učinit ani proti opatrovníkovi, ani proti opatrovanci, a že majetek opatrovance nelze zabavit v exekuci.

182. Marcellus jde ve dvacáté knize Digest ještě dále a říká, že pokud opatrovník poskytne jistotu a opatrovanec následně pozůstalost odmítne, musí být poskytnuta úleva i jeho ručitelům. Pokud však opatrovanec pozůstalost neodmítne, musí být ručitelům poskytnuta úleva ve stejném rozsahu jako samotnému opatrovníkovi, zejména pokud poskytl jistotu z důvodu nepřítomnosti nebo nezletilosti svého opatrovance.

183. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Tam, kde bylo ustanoveno několik poručníků, Pomponius v šedesáté osmé knize O ediktu uvádí, že i to, co učinil kterýkoli z nich, má být ratifikováno. V případě kurátorů nepřičetné osoby totiž může prétor udělit správu kurátorství jednomu z nich, aby nepřičetná osoba nepřišla o žádnou výhodu, a ratifikuje každou jeho transakci, která není podvodná.

184. Pokud dědeček nebo otec osoby, která je pod jeho dohledem, určí závěti, který z poručníků má poručenství spravovat, rozhodl prétor, že tak má činit ten druhý. A je rozumné, aby se přihlédl k přání rodiče, který se pouze poradil o nejlepším zájmu svého syna. Stejným pravidlem se praetor řídí i ve vztahu k těm, které rodič určil ve své závěti, a sám je potvrzuje v jejich funkci; takže pokud by rodič uvedl osobu, kterou si přeje, aby opatrovnictví spravovala, spravuje je pouze ona.

185. Ostatní poručníci tedy nebudou spravovat poručenství, ale budou tím, co běžně nazýváme "čestnými poručníky". Ať si však nikdo nemyslí, že se na ně nevztahuje žádná odpovědnost, neboť je stanoveno, že i proti nim může být podána žaloba poté, co se vyčerpá majetek spravujícího opatrovníka; byli totiž ustanoveni, aby působili jako pozorovatelé a dohlíželi na jeho jednání, a budou odpovědní, pokud ho neudají jako podezřelého, když kdykoli upozorují, že si počíná nevhodně. Proto od něj musí vytrvale vyžadovat účetnictví a pečlivě dbát na to, jak si počíná, a pokud je třeba uložit peníze, musí dohlédnout na to, aby se tak stalo za účelem nákupu půdy. Klamou se ti, kdo se domnívají, že čestní poručníci nejsou v žádném ohledu odpovědní, neboť jsou odpovědní v souladu s tím, co jsme uvedli výše.

186. Ačkoli prelát může prohlásit, že jistě udělí poručenství osobě určené zůstavitelem, přesto se tomu někdy vyhne, jako například v případě, kdy otec jednal bez náležitého protiplnění; nebo když byl nezletilý mladší dvaceti pěti let; nebo když se opatrovník v době jmenování jevil jako člověk dobrých a šetrných návyků, ale později se dopustil špatného chování, o němž zůstavitel nevěděl; nebo když byla poručenství svěřena straně na základě jejich dobrých poměrů a ta byla později zbavena svého majetku.

187. Pak tam, kde otec ustanovil pouze jednoho poručníka, se k němu někdy přidruží kurátoři. Náš císař totiž spolu s otcem v reskriptu stanovil, že tam, kde někdo jmenuje jako poručníky své dva svobodné muže, jednoho pro správu majetku v Itálii a druhého pro správu majetku v Africe, mají být s nimi spojeni kurátoři; přání otce nebylo splněno.

188. To, co bylo uvedeno u poručníků, je třeba dodržet i v případě kurátorů, které otec ustanovil na základě závěti a kteří měli být potvrzeni prétozem.

189. Je tedy zřejmé, že praetor by měl dbát na to, aby poručenství nespravovalo více osob; neboť i když otec nemusel určit žádnou konkrétní osobu, která by poručenství spravovala, přesto musí praetor zajistit, aby tak činila pouze jedna osoba. Je totiž snazší, aby jeden opatrovník podával žaloby i je obhajoval a aby správa opatrovnictví nebyla rozdělena mezi více osob.

190. Nebyl-li opatrovník zůstavitelem zvolen nebo není-li ochoten jednat, pak spravuje poručenství ten, kdo je jmenován většinou opatrovanců. Praetor jim tedy musí nařídit, aby se sešli, a pokud tak neučiní, nebo když se sejdou, nedospějí k žádnému závěru; po řádném šetření sám určí, kdo má opatrovnictví spravovat.

191. Je zřejmé, že pokud poručníci nepřijmou rozhodnutí prétoze, ale všichni si přejí spravovat poručenství, protože nemají důvěru k osobě, která byla vybrána, a nechtějí, aby na jejich riziko byla nahrazena cizí osobou; je třeba konstatovat, že prétoz může povolit, aby poručenství spravovali všichni.

192. Navíc, pokud si poručníci přejí rozdělit poručenství mezi sebe, musí být vyslechnuti, aby mezi ně mohla být rozdělena jeho správa.

193. Týž, O ediktu, kniha IX.

To se může dít buď na podíly, nebo na obvody. Je-li rozděleno tímto způsobem, může být některý z nich vyloučen výjimkou mající vztah k podílu nebo k okresu, v němž poručenství nespravuje.

194. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Důvod pro složení peněz (pokud je lze vybrat) je pouze tam, kde je lze použít na koupi pozemku; lze-li totiž snadno prokázat, že poručenství má tak malý peněžní význam, že za vybrané peníze nelze pro poručníka koupit pozemek, není třeba složit zálohu. Uvažujme tedy, jaká by měla být hodnota majetku, který je předmětem opatrovnictví, aby byla odůvodněna záloha. A pokud je jako důvod vkladu uvedeno zakoupení pozemku pro svěřence, je zřejmé, že by se nemělo jednat o zanedbatelné peněžní částky. Částku nelze uvádět obecně, neboť v případě prokázání řádného důvodu je snadnější provést šetření v

jednotlivých případech. Neměla by totiž být odnímána pravomoc žádat někdy o složení i malých částek, pokud se opatrovníci jeví jako podezřelí.

195. Má se za to, že opatrovník vykonává své funkce, pokud jednal jakýmkoli způsobem, který se vůbec týká jeho svěřence, i když by to mělo být nedůležité; a v tomto případě se nevyžaduje zásah těch, kteří jsou zvyklí nutit opatrovníky, aby spravovali své svěřené věci.

196. Pokud poté, co opatrovník jednou jednal, přestane plnit své povinnosti, lze proti němu postupovat jako proti podezřelému.

197. Když někdo nařídí, aby opatrovnictví bylo spravováno jeho jménem, a to učiní ten, kdo byl k tomu pověřen, bude důvod k žalobě na opatrovnictví; má se totiž za to, že je spravoval sám ten, kdo je spravuje prostřednictvím jiného. Pokud ten, komu byl pokyn udělen, nekoná, může být opatrovník žalován prostřednictvím pretenční žaloby.

198. Pokud dlužník otce spravuje opatrovnictví syna, bude odpovědný za žalobu na opatrovnictví, a to i z důvodu toho, co dlužil otcí.

199. Kdyby poručník neoznámil svému svěřenci, který dosáhl puberty, aby si sám požádal o kurátory (jak to tomu, kdo spravuje poručenství, nařizují posvátné konstituce), bude odpovědný za žalobu na poručenství? Domnívám se, že lepší názor je, že žaloba na poručenství bude dostačující, neboť nutnost podat oznámení je součástí povinnosti spojené s poručenstvím, i když může být podána až po dosažení puberty.

200. Pokud po dovršení pětadvacátého roku nezletilého nebyly předloženy účty ani dokumenty týkající se již zahájené žaloby, týká se to dobré víry a poctivosti opatrovníků, aby pokračovali v žalobě zahájené na základě jejich rady. Proto, pokud se nepostarají o tyto věci, které se od nich vyžadují, myslím, že lepší názor je, že žaloba založená na dobrovolném zastoupení bude dostačující, i když doba kurately uplynula; za předpokladu, že nebylo předloženo žádné vyúčtování této záležitosti.

201. Julianus navrhuje ve dvacáté první knize Digest následující. Jistý muž po své smrti ustanovil svým dětem poručníky a dodal: "A přeji si, aby se od nich nevyžadovalo skládání účtů". Julianus říká, že tito poručníci by měli být činěni odpovědnými, pokud neprokázali dobrou víru při správě svého svěřenství, ačkoli v závěti bylo uvedeno, že nemají být odpovědni; ani, jak říká Julianus, by neměl být nikdo z tohoto důvodu stíhán kvůli svěřenství. A tento názor je správný, neboť nikdo nemůže prostřednictvím ustanovení tohoto popisu osvobodit jiného od aplikace veřejného práva nebo změnit formu zavedenou v dávných dobách. Kdokoli však může odkázat jinému nebo mu prostřednictvím svěřenství odkázat náhradu za nějakou křivdu, kterou utrpěl z důvodu poručnictví.

202. Papinianus v páté knize názorů uvedl následující případ. Otec nařídil, aby opatrovnictví jeho dětí bylo spravováno podle rady jejich matky, a s tímto cílem propustil opatrovníky. Povinnost poručníků se z tohoto důvodu nijak nezmenší, ale je vhodné, aby dobří občané přijali prospěšnou radu matky, ačkoli ani propuštění poručníků, ani přání otce, ani zásah matky nijak nezmenší jejich odpovědnost.

203. Opatrovníci mohou do jisté míry nerespektovat pokyny otce; jako v případě, kdy tento stanovil, že žádný z jeho majetku nesmí být prodán nebo že nesmí být zcizeno nic z jeho otroků, oděvů, domů nebo jakéhokoli jeho majetku, který podléhá zkáze; nemohou brát na toto přání otce žádný ohled.

204. Opatrovník se tímto upozorňuje, že odpovědnost za svěření se na něj váže od okamžiku, kdy se dozví, že je opatrovníkem. Postačí, pokud se o tom dozvěděl jakýmkoli způsobem, a není nutné, aby mu to bylo oznámeno za přítomnosti svědků; pokud se totiž o této skutečnosti dozvěděl z jakéhokoli zdroje mimo závěť, není pochyb o tom, že se odpovědnost bude vztahovat i na něj.

205. Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Opatrovník však musí prokázat, že opatrovník o svém jmenování věděl.

206. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Opatrovník, který nesestaví seznam majetku, běžně nazývaný inventář, se považuje za podvodníka, ledaže lze tvrdit nějaký nutný a spravedlivý důvod, proč tak neučinil. Pokud tedy někdo podvodně neprovede soupis, je v postavení, kdy je povinen nahradit opatrovanci celý jeho podíl na věci, což lze zjistit přísahou složenou před soudem. Proto by opatrovník neměl před provedením soupisu uzavírat žádné obchody, ledaže by se jednalo o něco, co nepřipouští ani nepatrný odklad.

207. Zavíní-li opatrovník prodlení při prodeji rychle se kazícího majetku, činí tak na vlastní nebezpečí, neboť by měl ihned plnit povinnosti vyplývající z jeho úřadu. Ale co když řekne, že čekal na své kolegy poručníky, kteří se buď nedostavili, nebo se chtěli omluvit; měl by být omluven? Nebude snadno omluven, neboť by měl plnit své povinnosti, a to skutečně neukvapeně, ale bez zbytečných průtahů.

208. Žaloba na opatrovnictví bude podána proti opatrovníkům, pokud uzavřeli škodlivou smlouvu; například pokud z korupce nebo z prospěchu koupili majetek, který nebyl v dobrém stavu. Ale co když nejednali nepoctivě nebo neprojevovali nepatřičnou přízeň, ale pouze nevybrali majetek, který byl v dobrém stavu? V tomto případě by se dalo velmi správně říci, že by měli být odpovědní pouze za hrubou nedbalost.

209. Pokud by po složení peněz poručníci zanedbali nákup nemovitosti, začínají být odpovědní za úroky. Neboť ačkoli musí být k nákupu donuceni prétozem; přesto, pokud tak neučiní, měli by být nuceni zaplatit úroky z prodlení, ledaže by nebyli odpovědní za to, že nemovitost nekoupili.

210. Poručníci musí platit zákonné úroky z peněz patřících jejich svěřencům, které převedou na vlastní potřebu, ale pouze v případě, že je jasně prokázáno, že je použili pro vlastní účely. Pokud však opatrovník peníze nepůjčil na úrok nebo je neuložil, nepovažuje se za to, že je přeměnil pro vlastní potřebu. Božský Severus v tomto smyslu vyhlásil dekret, proto musí být prokázáno, že opatrovník peníze převedl pro vlastní potřebu.

211. Nemáme za to, že peníze převedl k vlastní potřebě poručník, který, jsa dlužníkem otce svého svěřence, mu je posléze nevyplatil; neboť v takovém případě bude odpovědný za stejné úroky, které slíbil zaplatit otci.

212. Půjčí-li opatrovník peníze svého svěřence na úrok svým jménem, může být nucen zaplatit úroky, které sám vybral, pouze tehdy, je-li svěřenec ochoten převzít riziko dalších půjček.

213. Bylo-li třeba složit peníze na koupi pozemku a k tomu došlo, úroky neběží. Pokud však k tomu nedošlo a nebyl dán pokyn k provedení vkladu, pak musí být zaplacen pouze úroky splatné z peněz náležejících svěřenci, ale pokud byl takový pokyn dán a svěřenec se jím opomene řídit, je třeba zvážit, jaká sazba úroků bude platit. Pretoriáni mají ve zvyku upozorňovat poručníky, že nebude-li vklad složen nebo bude-li složen po stanovené lhůtě, mohou být vymáhány zákonné úroky. Pokud tedy bylo toto varování vysloveno, musí se soudce příslušný k projednání případu kdykoli řídit nařízením prétoza.

214. Pretoriáni mají ve zvyku dávat stejné varování s ohledem na ty poručníky, kteří popírají, že mají něco v rukou na výživu svých svěřenců; aby, pokud by se zjistilo, že něco mají, mohly být vyplaceny vyšší úroky; a je jasné, že soudce musí kromě uložení jiného trestu postupovat i tímto způsobem.

215. Opatrovník musí platit úroky ze všech peněžních částek, které mu zůstaly v rukou.

216. Je třeba si uvědomit, co je to úrok, který je označen jako "pupillar". Zdá se, že tato sazba je zákonný úrok, který musí poručník zaplatit z peněz, které převedl na vlastní potřebu; pokud však popírá, že má v rukou nějaké peníze, a prétoz vydá rozhodnutí v jeho neprospěch, musí zaplatit zákonný úrok; nebo pokud se provinil prodlením při ukládání peněz a prétoz proti němu vydal rozhodnutí o zákonném úroku. Pokud však popírá, že by měl v rukou nějaké opatrovancovy peníze, a vnucuje opatrovanci nutnost vypůjčit si peníze se zákonným úrokem za účelem úhrady svých výdajů, bude opatrovník odpovědný za zákonný úrok. Stejně pravidlo platí, pokud vybírá zákonný úrok od dlužníků opatrovance. Bude také

odpovědný za úroky z jiných důvodů podle zvyklostí v provincii; to znamená buď za pět procent, nebo za čtyři procenta, nebo za jakoukoli nižší sazbu, pokud je to v provincii obvyklé.

217. Úroky se od poručníků nevybírají ihned, ale jejich vybrání nebo investování je třeba vyžadovat po určité době, tj. po dvou měsících. Toto pravidlo je obvyklé dodržovat v opatrovnické žalobě. Tento odklad nebo odpustek by neměl být poskytnut těm, kdo převádějí peníze svěřenců nebo nezletilých pro vlastní potřebu.

218. Pokud si opatrovník nebo poručník ponechá pro vlastní potřebu úroky, které vybral, měl by být za tyto úroky odpovědný, neboť je jistě velmi malý rozdíl, zda zpronevěří buď jistinu, nebo úroky svého svěřence.

219. Dědicové poručníka budou odpovídat za úroky z peněz uložených v truhle, dokud nepodají žádost o jmenování jiného poručníka na místo zemřelého.

220. Je-li proti poručníkovi vydán rozsudek z důvodu jednání jeho spolusprávce, vzniká otázka, zda má být povinen platit také úroky. Je stanoveno, jak je uvedeno v mnoha reskriptech a jak se domnívá Papinianus ve dvanácté knize otázek, že musí být povinen zaplatit také úroky, pokud svého spolusprávce neudal jako podezřelého. A skutečně by měl být nucen zaplatit úroky, k nimž je povinen z titulu své správy.

221. Je třeba poznamenat, že poručník dluží úroky z peněz, které mu zůstaly v rukou po skončení jeho funkce, a to až do dne, kdy se poručenství vzdal.

222. Týž, O ediktu, kniha XXIII.

Pokud opatrovanec, jehož opatrovnictví je spravováno, podá opatrovnickou žalobu, je třeba říci, že by měl někdy počkat na určitý den pro vyplacení půjčených peněz; například pokud půjčil peníze jménem opatrovance a den pro jejich vyzvednutí ještě nenastal. Je zřejmé, že se to týká pouze peněz, které opatrovník mohl a měl půjčit, ale pokud je nepůjčil, opatrovanec nebude muset čekat.

223. Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Kdykoli poručník půjčuje peníze patřící svěřenci na úrok, je třeba uzavřít ustanovení následujícím způsobem: poručník nebo některý z jeho otroků se zaváže, že peníze vyplatí. Pokud však poručník není ve věku, kdy by mohl uzavřít smlouvu, a nemá žádného otroka, měl by smlouvu uzavřít poručník, pod jehož dohledem se nachází. V tomto případě Julianus velmi správně uvádí, že by měla být opatrovanci přiznána spravedlivá žaloba. Pokud by však tento nebyl přítomen, není pochyb o tom, že opatrovník může stipulovat jeho jménem.

224. Dá-li hlava rodiny svému synovi jako poručníkovi osobu, za kterou se stal jistotou, je povinností poručníka zaplatit dluh věřiteli, jakmile nastane den splatnosti; proto pokud tak neučiní a jeho svěřenec by měl po dosažení nezletilosti zaplatit dluh z důvodu jistoty, kterou mu dal jeho otec, může proti svému poručníkovi postupovat nejen žalobou mandátní, ale také žalobou opatrovnickou; neboť poručník je odpovědný za nezaplacení dluhu. Pokud se však opatrovník stal dlužníkem až po uplynutí určité doby, podle některých autorit to nespadá pod opatrovnickou žalobu, pokud den splatnosti nastal až po zániku opatrovnictví. Pokud však tento den nastane během existence poručnictví, mají za to, že nepochybně bude zahrnut do žaloby. Domnívám se, že obě tato rozhodnutí jsou správná, pokud se opatrovník může stát nesolventním, ale pokud by byl solventní, nebude to spadat do působnosti opatrovnické žaloby. Nikdo by se také neměl domnívat, že to nebude mít žádný účinek; pokud by totiž bylo řečeno, že je zahrnuta do žaloby, a byl by důvod k tomu, aby byla žaloba upřednostněna, ručitelé budou odpovědni, pokud byl dán závazek k zachování majetku.

225. Kromě toho, pokud by měl být opatrovník odpovědný za žalobu, která bude promlčena uplynutím času, musí být řečeno, že existuje důvod pro zahrnutí pohledávky do opatrovnické žaloby, aby se žaloba mohla stát věčnou.

226. A obecně řečeno, pokud jde o to, za co opatrovník odpovídá svému svěřenci vůči třetí osobě, odpovídá také vůči sobě, pokud dluh dluží, a možná ještě více; nemůže totiž nutit k placení jiné, vůči nimž nemá právo žalovat, ale může tak učinit, pokud jde o něj samotného.

227. Dluží-li poručník otci svého svěřence peníze s vyšší úrokovou sazbou, než je žakovská sazba; je třeba zvážit, zda je vůči němu za něco odpovědný. A skutečně, pokud zaplatil jistinu, není za nic odpovědný, neboť mohl zaplatit a nezatěžovat se úroky; pokud však nezaplatil jistinu, může být nucen zaplatit úroky, které by měl vymáhat sám od sebe.

228. Stejně jako by měl poručník zaplatit, co dluží, může také od svěřence vymáhat, co mu náleží, je-li věřitelem otce prvního; může totiž zaplatit sám, pokud měl v rukou nějaké peníze, jimiž by to mohl učinit; a pokud by úroky, které mu náleží, byly ve vyšší sazbě, bude za ně svěřenec zproštěn odpovědnosti, protože poručník mohl zaplatit sám, stejně jako mohl a měl zaplatit jiným.

229. Není nutné, aby v případě, že je zařalován, platil ať po vynesení rozsudku; a proto, není-li opatrovancova žaloba opodstatněná, měl by ho na to upozornit. Proto císař Antonín a jeho otec zakázali poručníkům, aby učinili poručníka odpovědným za výdaje, pokud se zbytečně brání, byla-li žaloba podána věřitelem; poručníkům totiž není zakázáno uznat pohledávku v dobré víře.

230. Nejenže může opatrovník platit sám sobě, ale může také provést zápis o penězích, které si půjčil, jak uvádí Marcellus v osmé knize Digest; a může se učinit odpovědným za peníze vypůjčené od svého svěřence tím, že ve svém rejstříku uvede, že byly půjčeny jemu.

231. Je stanoveno, že pokud je opatrovník jmenován s odkazem na zvětšení majetku (jako například z důvodu pozdějšího přírůstku do majetku jeho matky nebo s odkazem na jiné zvětšení), není obvyklé, aby spravoval majetek patřící k dřívějšímu opatrovnictví. Pokud však prvního poručníka neoznámil jako podezřelého nebo od něj nepožadoval jistotu, bude potrestán.

232. Na druhé straně však v případech, kdy je poručník nebo opatrovník pouze ustanoven nezletilému, bude odpovědný za případné navýšení majetku, k němuž by mohlo později dojít, ačkoli je obvyklé, že je ustanoven opatrovník, který má navýšení na starosti; to se však nedělá z toho důvodu, že uvedené navýšení nemá žádnou souvislost s péčí o to, co již bylo nabyto, neboť pokud jde o to, je třeba brát v úvahu i obecný zájem svěřence. Proto v případě, že je jmenován nový poručník, je tato odpovědnost sdílena s poručníkem, nebo pokud není jmenován, je za řádnou správu poručenství nutně odpovědný dříve jmenovaný.

233. Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Obecně platí, že opatrovanec není považován za řádně opatrovaného, pokud není jeho jménem učiněno to, co by učinila každá dobrá hlava domácnosti. Pokud tedy poručník zanedbá zaplacení dluhu nebo nesplní svou povinnost při obraně v soudním řízení nebo při ustanovení, nepovažuje se za řádně chráněného svého svěřence.

234. Týž, O ediktu, kniha XXXIII.

Božský Pius v reskriptu s odkazem na svěřence, jehož opatrovníkem byl podle soudního rozhodnutí otrok, uvedl, že jeho vlastník nemá právo na výsadu odečíst si to, co mu náleží, z majetku, který otrok koupil za peníze svěřence. Toto pravidlo je třeba dodržovat i v případě poručníka.

235. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Spravuje-li poručenství několik poručníků, nemůže být žádnému z nich přiznána žaloba jménem poručníka proti jeho spoluporučníkům.

236. Podle Trajánových a Hadriánových reskriptů by mělo být ratifikováno vyřizování všech záležitostí opatrovníkem v dobré víře. Proto nemůže opatrovanec podat žalobu na navrácení majetku, který byl jeho opatrovníkem legálně prodán, neboť by nemělo být opatrovanci ku prospěchu, kdyby správa majetku nebyla schválena, neboť za takových okolností by nikdo nic

nekoupil. Nezáleží ani na tom, zda je opatrovník solventní či nikoli, neboť pokud byla transakce provedena v dobré víře, měla by být schválena; pokud však byla podvodná, převod nebude platný.

237. Bylo by přílišné udělit opatrovníkovi svolení k úhradě výdajů z majetku jeho svěřence z důvodu zachování jeho dobré pověsti, pokud by takové výdaje nemohl čestně uhradit ze svého vlastního majetku.

238. Protože poručník je ustanoven nejen proto, aby se staral o majetek svého svěřence, ale také aby vykonával dohled nad jeho mravy, měl by v první řadě platit svým vychovatelům ne nejmenší platy, jaké může, ale úměrně hodnotě majetku a postavení svěřence; měl by také poskytovat podporu svým otrokům a propuštěncům a někdy i cizím lidem, pokud to bude svěřenci ku prospěchu. Může posílat obvyklé dary rodičům a příbuzným, ale nemůže dát věno sestře, která je potomkem jiného otce, i když by se jinak nemohla vdát; neboť to sice může být učiněno čestně, nicméně je to projev liberálnosti, který by měl záviset na vůli svěřence.

239. Pokud poručník nemohl půjčit peníze patřící jeho svěřenci, protože nebylo nikoho, komu by je mohl půjčit, musí poručník nést ztrátu úroků.

240. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XII.

Opatrovník by měl rozdělit počet otroků, kteří se mají starat o jeho svěřence, podle jeho postavení a prostředků.

241. Opatrovník by neměl být vyslyšen, když tvrdí, že neinvestoval peníze svého svěřence, protože k tomu nemohl najít vhodné místo, pokud se prokáže, že během té doby investoval své vlastní peníze se ziskem.

242. Při vyplácení odkazů a plnění svěřenských fondů by měl opatrovník dbát na to, aby nevyplácel nikomu, komu nic nepřísluší. Neměl by také dávat svatební dary matce nebo sestře svého svěřence. Jiná věc však je, aby opatrovník vybavil matku nebo sestru svého svěřence nezbytnými životními potřebami, pokud nejsou schopny se samy uživit, neboť to by mělo být schváleno; je totiž velký rozdíl, pokud se za tímto účelem vynakládají peníze, a pokud se vynakládají výdaje na dary nebo odkazy.

243. Paulus, Zkratky, kniha VIII.

Jeden poručník je odpovědný za jednání druhého, pokud ho mohl a měl udat jako podezřelého, a někdy i pokud ho mohl donutit k poskytnutí jistoty; pokud však ten, kdo je solventní, náhle ztratí svůj majetek, nelze jeho kolegovi přičítat žádnou vinu.

244. Týž, Názory, kniha II.

Pokud osoba, která je ustanovena opatrovníkem, nepodá žalobu proti těm, o nichž zjistí, že jsou dlužníky jejích svěřenců, a z toho důvodu je dotčena jejich solventnost; nebo pokud neinvestuje peníze patřící jeho svěřenci do šesti měsíců po svém jmenování, může být sama žalována o dlužné peníze, jakož i o úroky z toho, co neinvestovala.

245. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Když v opatrovnické žalobě vyvstane otázka, jaké půjčky, které opatrovník pro svého svěřence poskytl, mají být uznány; Marcellus se domnívá, že pokud opatrovník půjčil peníze patřící jeho svěřenci a stanovené jeho jménem, budou pohledávky, které se považují za dobré, patřit svěřenci, a ty, které jsou špatné a nesprávně sjednané, budou patřit opatrovníkovi. Domnívá se však, že je lepší názor, aby opatrovník ponechal volbu na nezletilém, aby ten mohl buď přijmout, nebo odmítnout vše, co opatrovník učinil ohledně pohledávek, takže to bude stejné, jako kdyby opatrovník obchod uzavřel sám. Toto pravidlo se uplatní i v případě, že opatrovník půjčil peníze jménem svého svěřence.

246. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud opatrovníkovi nařídí vykonávat opatrovnictví někdo, kdo je k tomu oprávněn, a on příkaz nesplní, měl by svého svěřence odškodnit od tohoto data, a nikoli od doby, kdy byl ustanoven opatrovníkem.

247. Ulpianus, Digesty, kniha XXI.

Pokud opatrovník vyřizoval záležitosti svého svěřence, ačkoli ho k žádnému jednání nemusel zmocnit, není pochyb o tom, že bude odpovědný za opatrovnickou žalobu; neboť co může zabránit tomu, aby bylo učiněno takové nakládání s majetkem svěřence, že nebude nutné vyřizovat žádné záležitosti, do nichž by měla zasahovat opatrovníkova pravomoc?

248. Jsou-li dva opatrovníci a žaloba je podána proti jednomu z nich, druhý nebude zproštěn odpovědnosti.

249. Ulpianus, Názory, kniha I.

Opatrovník není nucen skládat účty ze svých úkonů svému společníkovi, ale pokud se s ním nepodílí na správě nebo nevykonává svou důvěru v dobré víře, může být odsouzen jako podezřelý.

250. Týž, týkající se úřadu prokonzula.

Opatrovník nebo kurátor, jehož odvolání bylo prohlášeno za nerozumné nebo kde nebylo přijato, bude odpovědný od doby, kdy se měl ujmout správy svého úřadu.

251. Marcellus, Názory.

Lucius Titius ustanovil Gaiuse Seia, který byl pod otcovskou kontrolou, opatrovníkem svého syna na základě závěti. Gaius Seius vykonával opatrovnictví s vědomím a souhlasem otce. Ptám se, zda po smrti Gaia Seia bude možné podat žalobu na opatrovnictví proti jeho otci, a pokud ano, na jakou částku. Marcellus odpověděl, že podle uvedených skutečností bude otec odpovědný za žalobu de peculio, stejně jako za žalobu na majetek použitý v jeho prospěch; a že v tomto případě se nezdá, že by vědomí a souhlas otce měly za následek, že by byl odpovědný za celou částku, ledaže by se objevil spoluopatrovník nebo jiná strana, která by ho chtěla učinit podezřelým, a převzala by riziko.

252. Paulus, O ediktu, kniha III.

Opatrovník může obnovit závazek ve prospěch svého svěřence a může podat žalobu k soudu, ale dary jím učiněné nejsou na újmu svěřence.

253. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Obecně se připouští, že opatrovník nemusí dávat záruku, že opatrovanec jeho úkon ratifikuje, a to z toho důvodu, že sám má právo předložit věc soudu. Co kdyby však vznikly pochybnosti o tom, zda je opatrovníkem, zda jím bude i nadále, nebo zda mu byla věc svěřena? Je spravedlivé, aby jeho protivník nebyl klamán. Stejně pravidlo platí i v případě kurátora, jak uvedl Julianus.

254. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Je obvyklé, že zmocněnec je ustanoven na riziko poručníka, a to na základě nařízení přetora, kdykoli je poručenská činnost široce rozptýlena nebo kdykoli to vyžaduje hodnost, věk nebo zdravotní stav poručníka. Kde však opatrovanec ještě není schopen sám za sebe mluvit a ustanovit zmocněnce, nebo kde je nepřítomen, pak musí být nutně ustanoven zmocněnec.

255. Tam, kde byl opatrovanec svěřen do správy současně dvěma opatrovníkům, ať už rodiči, spoluopatrovníky nebo soudci, je třeba rozumět, že bude povoleno jednat jednomu z nich, protože dva současně jednat nemohou.

256. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Když nezletilý s pomocí svých poručníků podá žalobu proti svým poručníkům na menší částku, než na jakou měl nárok, a z tohoto důvodu pak žaluje své poručníky a je proti nim vynesena rozsudek o výši úroku, který měl na tom, že poručníci nebyli odsouzeni kvůli nedbalosti poručníků; nelze od zmíněných poručníků získat náhradu? Papinianus ve druhé knize názorů říká, že restituce může být přesto provedena. Pokud tedy kurátoři dosud nezaplátili rozsudek a podají odvolání, lze jim vyhovět námitkou z důvodu podvodu, aby byli nuceni postoupit svá práva na žalobu proti kurátorům. Jak však postupovat v případě, že opatrovníci již rozsudek zaplatili? To bude pro poručníky výhodou, neboť v tomto případě nezletilý nic neztratí, neboť se bude zdát, že mu jde spíše o zisk než o nápravu jeho újmy; pokud ovšem není ochoten postoupit svá práva na žalobu na poručníky.

257. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Proti kurátorovi a tomu, kdo zastává místo poručníka, lze zahájit řízení i během trvání jeho správy.

258. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Opatrovník, který spravuje své svěřenství, by měl být považován za toho, kdo zaujímá místo vlastníka, a to s ohledem na vše, co se týká zájmů jeho svěřence.

259. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Opatrovník, který je předvolán k soudu, skládá jistotu v obvyklé formě. Pokud mezitím chlapec dospěje do puberty, nelze ho nutit, aby věc vedl.

260. Opatrovník, který se vzdal správy záležitostí svého svěřence poté, co tento dosáhl puberty, neodpovídá za úroky z peněz, které má v rukou a které již odevzdal. Zdá se mi však spravedlivější, aby nebyl nucen platit úroky, pokud nebyl odpovědný za to, že se nevzdal správy poručníka, když to po něm bylo požadováno. (Ulpianus říká, že nestačí, že peníze odevzdal, ledaže by je zapečetěné uložil na nějakém bezpečném místě).

261. Týž, Digesty, kniha VIII.

To platí zejména v případě dědice poručníka, neboť by bylo krajně nespravedlivé, aby si někdo, kdo překročil věk dvaceti let nebo je starší, vzal do hlavy, že bude požadovat to, co mu náleží z titulu poručenství, a také požadovat úroky.

262. Týž, Digest, kniha XXI.

Hlavní povinností opatrovníka je nenechat svého svěřence bez ochrany.

263. Modestinus, Výmluvy, kniha I.

"Božský Severus a Antonín, císaři, Sergiovi Julianovi: Pravidlo, podle něhož jednotliví poručníci někdy odpovídají v plné výši, pokud každý z nich spravoval poručenství, platí pouze před dosažením věku dospělosti a není k dispozici, pokud správa pokračuje po této době." (srov.

264. Týž, Názory, kniha VI.

Opatrovník zemřel, aniž by zanechal dědice. Ptám se, když byl opatrovník ustanoven svému poručníkovi a poručník nepředložil žádný soupis ani žádný jiný dokument, zda lze uvedeného poručníka žalovat na základě ustanovení o výši podílu poručníka? Modestinus odpověděl, že ručitel může být žalován o stejnou částku, o kterou lze žalovat opatrovníka.

265. Modestinus byl toho názoru, že poručník nebude v žádném případě odpovědný tam, kde se nedopustil nedbalosti, pokud by poručenec utrpěl nějakou újmu proto, že nebyly nalezeny stvrzenky o zaplacených daních.

266. Modestinus zastával názor, že opatrovník by měl své svěřenkyni vystavit účet za všechny příjmy, které mohl v dobré víře vybrat z pozemků, které jí patřily.

267. Rovněž uvedl, že pokud poručník vybral od otroka, který mu byl svěřen do správy pozemku, méně, než měl vybrat v dobré víře, může si z tohoto důvodu ponechat tolik peculium uvedeného otroka, kolik byl povinen zaplatit svěřenkyni, a že to bude pro uvedeného poručníka výhodou; za předpokladu, že nesvěřil správu majetku marnotratnému otrokovi.

268. Nezletilý se souhlasem svého poručníka prodal pozemek Titiovi a poté, co zjistil, že byl podveden, dosáhl úplné náhrady a bylo mu nařízeno, aby byl majetek svěřen do držby. Ptám se, jelikož z uvedeného prodeje neměl žádný prospěch a nebylo prokázáno, že by získal nějakou výhodu ohledně svého majetku, zda by cena neměla být vrácena kupujícímu? Modestinus odpověděl, že vzhledem k tomu, že cena pozemku prodaného kurátorem nepřidala k jeho peněžním prostředkům a v době, kdy soud nařídil restituci, nebylo s ohledem na ni nic rozhodnuto, kupující by svůj nárok předkládal marně.

269. Rovněž vyslovil názor, že nezletilý by neměl být povinen vyúčtovat žádné náklady, které kupující vynaložil kvůli ozdobě; pokud by však bylo možné od budovy oddělit vylepšení tak, aby mohla být ponechána v původním stavu (tj. v takovém, v jakém byla před prodejem), musí být kupujícímu umožněno, aby je odstranil.

270. Lucius Titius byl spoludědicem a poručníkem své sestry, a protože byl obyvatelem okresu, v němž bylo zvykem, že břemena daní, jakož i dočasné příspěvky nesli vlastníci pozemků, a nikoli nájemci, řídil se touto praxí a zvyklostí, která byla vždy dodržována, a platil daně za společný a nerozdělený majetek. Ptám se, zda, když jeho účty byly předloženy kurátorem, mohla být proti nim vznesena námitka, že zmíněné výdaje nevyňaložil právoplatně, pokud jde o podíl jeho sestry. Modestinus odpověděl, že kurátor měl právo vystavit nezletilé účet za to, co bylo předmětem stížnosti, protože ona sama by byla nucena provést zmíněnou platbu, kdyby spravovala své vlastní záležitosti.

271. Dva poručníci poté, co provedli prodej majetku patřícího jejich svěřenci, si peníze mezi sebou rozdělili; po tomto rozdělení byl jeden z nich poslán do vyhnanství po dobu existence poručnictví. Vystala otázka, zda v případě, že si poručník ve vyhnanství ustanovil zástupce, může na něm jeho spolusprávce požadovat svůj podíl na penězích náležejících poručenci. Modestinus odpověděl, že ano: "Pokud by otázka zněla, zda v případě, že je poručník vyhnán, může jeho spoluporučník podat žalobu na poručenství, jsem toho názoru, že může." V případě, že je poručník vyhnán, může jeho spoluporučník podat žalobu na poručenství.

272. Callistratus, Concerning Investigations, kniha IV.

Od poručníků a kurátorů nezletilých se vyžaduje stejná pečlivost, pokud jde o správu jejich záležitostí, jakou by měla svědomitě vykonávat hlava rodiny při vyřizování svých vlastních záležitostí.

273. Povinnosti poručníka končí jmenováním kurátora, a proto jsou všechny započaté záležitosti svěřeny k dokončení kurátorovi. To uvedl božský Marcus spolu se svým synem Commodem v reskriptu.

274. Dědicové poručníků mají stejné právo zvolit si, proti jakému poručníkovi chtějí postupovat, stejně jako to mohou učinit ti, jejichž poručenství je spravováno.

275. V císařských konstitucích se uvádí, že se musí vyúčtovat všechny výdaje, které vznikly v dobré víře při správě poručenství, nikoli však takové, které poručníci vynaložili pro sebe; ledaže by strana, která je ustanovila, stanovila určitou náhradu.

276. Julius Aquilia, Názory.

Otrok opatrovanců by měl být vyslýchán pro informaci soudu a na podporu zájmu opatrovanců.

277. Papinianus, Otázky, kniha II.

Poručník nebo poručník je povinen přijmout od bývalého poručníka nebo poručníka jakékoli úvěry, které nepovažuje za dobré, ale není povinen převzít riziko jejich vybrání.

278. Týž, Otázky, kniha III.

Opatrovnictví se dělí mezi opatrovníky. Spravedlnost, která zavedla pouhé právo na náhradu škody, nepřestává platit z důvodu úřadu a osobnosti opatrovníka, který podává žalobu; rozdělení opatrovnictví totiž není otázkou práva, nýbrž příslušnosti, a stanoví míru správy, ale vztahuje se pouze na samotné opatrovníky a nemělo by být překážkou pro strany, které chtějí zahájit řízení proti opatrovanci.

279. Týž, Otázky, kniha XI.

Sabinus a Cassius zastávají názor, že opatrovník, který spravuje opatrovnictví, se stává odpovědným za své jednotlivé úkony v různých dobách, stejně jako v různých případech je odpovědný.

280. V souladu s tímto názorem, je-li otrok pověřen prodejem majetku nebo vymáháním dluhů svého pána a poté, co se stane svobodným, pokračuje ve stejném zaměstnání; může být proti němu právně podána žaloba založená na dobrovolném zastoupení z důvodu minulých transakcí; i když nemohl být činěn odpovědným v době, kdy byl v otroctví (alespoň pokud jde o takové záležitosti, které souvisely se záležitostmi, které uskutečnil po získání svobody), neboť v případě poručníka se má za to, že může podat žalobu na základě poručenství z důvodu jakýchkoli obchodů, které byly uskutečněny po dosažení jeho dospělosti, pokud jsou nedávné úkony spojeny s dřívějšími a nelze je rozdělit tak, aby byly uloženy na samostatných účtech.

281. Proto vzniká otázka, která se obvykle projednává s ohledem na syna pod otcovskou kontrolou, jemuž byl na základě závěti ustanoven opatrovník, a protože byl po skončení opatrovnictví emancipován, opatrovník nadále vykonává svůj úřad. Z názoru Sabina a Cassia vyplývá, že zmíněný syn může být žalován o celou částku, která se týká obchodů uskutečněných po jeho emancipaci; pokud však jde o to, co se odehrálo před touto dobou, zda nebyl zbaven svého peculium, nebo zda o něj byl připraven, bude odpovědný pouze za částku, kterou je schopen zaplatit. Pokud by poručník dal přednost žalobě de peculio proti svému otci, založené na dřívější správě (neboť disponibilní rok se bude počítat od doby, kdy poručenství začalo), aby otec nemohl být zvýhodněn počítáním celé doby, započte se pouze doba, po kterou syn pod otcovskou správou poručenství spravoval.

282. Týž, Otázky, kniha XII.

Pokud existuje několik poručníků, kteří poručenství nespravovali, a všichni jsou solventní; bude mít poručník právo vybrat si, kterého z nich zažaluje, protože nedošlo ke správě poručenství; nebo by měli všichni poručníci sdílet odpovědnost společně, protože jsou dlužníky stejné peněžní částky? Druhý názor je rozumnější.

283. Pokud někteří z uvedených poručníků nejsou solventní, budou nepochybně odpovědní i ostatní; ani to není nespravedlivé, neboť každý z nich se svou nesolventností stává odpovědným za celou ztrátu, kterou poručenec utrpěl.

284. Proto vyvstala otázka, zda je opatrovanec povinen postoupit všechna svá žalobní práva opatrovníkovi, kterého jediného zažaloval, nebo alespoň jejich část? Jelikož však má být kontumace každého z nich potrestána, s jakou slušností to lze požadovat?

285. Týž, *Názory*, kniha V.

Poručníci, kteří si po určení poručenství omylem nadále ponechají správu jeho záležitostí, nebudou nuceni odpovídat za pohledávky, které byly dobré po dosažení zletilosti svěřence, neboť nemohou podat žalobu na jejich vymáhání.

286. Opatrovník ustanovený z vůle otce se z omylu zabýval záležitostmi nezletilého. Poté, co byli praetorem jmenováni jiní poručníci, neponese první z nich žádnou odpovědnost, pokud po jejich jmenování nevyřizoval žádné záležitosti.

287. Nezákonně ustanovený testamentární poručník vyřizoval záležitosti nezletilého v souladu s přáním jeho otce. Po odhalení omylu bude nejlepším postupem, aby pretor ustanovil jiného poručníka, aby se vyhnul odsouzení prvního z důvodu podvodu nebo nedbalosti, pokud by zanechal správy, kterou již započal. Stejně pravidlo neplatí, pokud se někdo dobrovolně ujme správy cizího podniku, protože je zcela na místě, aby se o zájmy vlastníka staral svým úsilím přitel v každé jednotlivé transakci.

288. Dědic byl ustanoven bez substituta, a než vstoupil do pozůstalosti, kterou byl povinen vydat nezletilému, zemřel. Jelikož se pozůstalost nacházela v Itálii a ustanovený dědic zemřel v provincii, měli by být podle mého názoru poručníci, kteří byli pověřeni správou majetku v provincii, odsouzeni z důvodu nedbalosti, pokud, vědomi si podmínek závěti, nedohlédli na zájmy nezletilého; kdyby totiž byla poručenství splněna v provincii, byla by práva dědice chráněna a správa pozůstalosti by připadla těm, kteří se ujali správy poručenství v Itálii.

289. Právo na žalobu proti poručníkovi nesmí být odepřeno věřiteli, který uzavřel smlouvu se samotným poručníkem, pokud tento způsobil, že jeho svěřenec odmítl pozůstalost; i když poručník mohl peníze použít ve prospěch nezletilého.

290. Opatrovníci nezletilého si navzájem poskytli zajištění s odkazem na svůj společný závazek a za tímto účelem vydali vzájemné zástavy. Budou-li v době, kdy budou zproštěni funkce, solventní, nebude mít poskytnutá jistota další účinky a bude zřejmé, že zástavy budou uvolněny.

291. Strana, která byla ustanovena opatrovníkem, se odvolala proti svému vlastnímu ustanovení. Jeho dědic, který jej následně porazil, bude odpovědný za všechny dříve vzniklé ztráty, a to z toho důvodu, že se má za to, že je mírně řečeno nedbalostí, když v rozporu se zákonem odmítne přijmout úřad opatrovníka poté, co bylo někomu nařízeno, aby jej převzal.

292. Opatrovníci, kteří mají v péči majetek nacházející se v provincii a vykonávají činnost spojenou s odvoláním nezletilých ve městě, by měli požádat o jmenování kurátorů pro majetek uvedených nezletilých v Itálii, neboť je to jejich povinnost. Pokud tak neučiní, měl by soud před jejich návratem do provincie vynést rozsudek proti nim z důvodu jejich podvodu nebo nedbalosti v tomto ohledu.

293. Strýc z otcovy strany byl ustanoven testamentárním poručníkem syna svého bratra, který pobýval v Itálii, a převzal odpovědnost za správu majetku v Itálii i v provincii; peníze získané z prodeje majetku v Římě pak převedl do provincie a uložil je na účet svěřence. Pokud by ho v Římě nahradil jiný poručník, nelze ho nutit, aby se ujal správy těchto peněz, které nepatří do majetku jeho poručenství.

294. Tam, kde kurátoři nebo opatrovníci, nesprávně jmenovaní ze závěti, kteří nebyli potvrzeni dekretem préтора, provozují obchody; budou nuceni převzít jeden za druhého odpovědnost za případné ztráty, které mohou nastat, protože se dobrovolně ujali úřadu bez opory v zákoně; a každý z nich, který je solventní, by měl požádat préтора o dekret o jmenování kurátorů nebo opatrovníků.

295. V případě, že solventní poručníci zemřou, nebudou jejich dědicové vzájemně ručit za nic, co se nestalo za existence poručenství.

296. Je stanoveno, že spravedlivá žaloba může být přiznána opatrovníkovi, který odmítá plnit povinnosti svého úřadu, poté, co byli zařalováni jiní, kteří je plnili. Přesto, pokud škoda vzniklá z důvodu opatrovnictví není přičitatelná těm, kteří vykonávali činnost, ale vznikla nedbalostí všech; pak se odpovědnost vztahuje na všechny stejně, bez ohledu na pořadí nahrazení.

297. Někteří poručníci poté, co jejich svěřenec dosáhl puberty, z důvodu obeznamenosti se skutečnostími případu stíhali odvolání, které bylo zahájeno na základě nařízení konšelů. Pokud by se jim nepodařilo dosáhnout výkonu rozhodnutí, nebudou odpovědní za nedbalost.

298. Nemůže-li opatrovanec požívat výhod restituce, může být jeho nárok založený na údajné nedbalosti jeho opatrovníka zproštěn dohodou; a to se nepovažuje za dar, ale za obchodní transakci.

299. Pokud je ztráta určitých pohledávek, které nesou vysoký úrok a které získal otec, přičítána nedbalosti opatrovníků, bude svěřenkyně nucena postoupit jim svá práva na žalobu; může si však bez náhrady ponechat všechny úroky, které mohly být vybrány během trvání opatrovnictví.

300. Pokud nezletilý, který zažaloval své poručníky, od nich nemohl vybrat vše, co mu náleží, bude mít právo na žalobu na celou částku proti poručníkům, kteří z nedbalosti nepřevedli poručenství na sebe; toto právo nezanikne ani rozhodnutím o poručenství z toho důvodu, že poručník má právo na žalobu proti osobám zastávajícím jiný úřad.

301. Opatrovník, který odmítne podat jménem svého svěřence žalobu proti dědici bývalého opatrovníka, který byl solventní, bude odpovědný za případnou ztrátu; stejně jako v případě, kdy někdo opomene udat jako podezřelého svého spolusvěřence, který se stal nesolventním.

302. Výkon rozhodnutí o opatrovnictví by tedy neměl být odkládán z toho důvodu, že tentýž opatrovník současně spravuje opatrovnictví bratra a spoludědice opatrovance.

303. Výši peculium otroka, který působí jako zmocněnec a kterého nezletilý manumitoval a ponechal si ho nebo si ho mohl ponechat poté, co začal spravovat jeho záležitosti, musí opatrovník vyúčtovat při podání svého prohlášení u soudu.

304. Týž, *Názory*, kniha VI.

Centurion jmenoval kurátora pro svého nezletilého syna, ale jeho jmenování nebylo potvrzeno dekretem přetora. Jestliže kurátor neuskutečnil žádnou záležitost, nemůže být činěn odpovědným ani za kontumaci, ani za nedbalost; výsada vojáků se totiž nevztahuje na křivdy spáchané na jiném a neznalost s ohledem na jiné není omluvitelná, pokud se jedná o poslední vůli, s výjimkou případů majetku vojáků. Opatrovnictví dětí se ve skutečnosti řídí právem otcovské kontroly, a nikoli výhodou spojenou s vojenskou službou.

305. Týž, *Názory*, kniha VIII.

Pokud poručník, který má více poručníků, zakáže jednomu z nich, který je nesolventní, skládat účty; to nepůsobí jako zproštění ostatních s ohledem na to, co mohl podvodně vybrat nebo na co uzavřel smlouvu během poručenství, a jeho spolusoudruzi, kteří ho opomněli udat jako podezřelého, mohou být právně žalováni z důvodu nedbalosti; neboť testamentární poručník není odpovědný za nedbalost, od které byl zproštěn závětí.

306. Týž, Definice, kniha I.

Soudce rozhodl, že jeden opatrovník z několika je odpovědný za celou částku. Ten, kdo byl předmětem nařízení, může jednat jako zmocněnec s ohledem na své vlastní záležitosti, ale nebude mít nárok na výsadu opatrovance, protože ta se nepřiznává ani dědici opatrovance a úleva se poskytuje nikoliv věci, ale osobě opatrovance, který si zaslouží zvláštní přízeň.

307. Paulus, Otázky, kniha VII.

Opatrovník je zproštěn odpovědnosti v případě, že se pohledávka stane po smrti opatrovance nedobytnou.

308. Muž, který byl poručníkem dcery svého bratra, slíbil dát jejímu manželovi čtyřicet aurei jako věno. Ptám se, zda by měl nárok na úlevu, kdyby se později zjistily dluhy svěřenkyně a zjistilo se, že slíbené věno převyšuje výši jejího majetku; v listině bylo totiž uvedeno, že ten a ten, strýc a poručník, slíbil stipulantovi určitou částku? Potíž vyplývá z toho, že kurátor nepředpokládal, že věno poskytne ze svého majetku, ale učinil slib v době, kdy se domníval, že prostředky svěřenkyně jsou dostatečné, aby se od něj mohlo upustit. Kromě toho lze zvážit, zda v případě, že poručník učinil slib v době, kdy si byl vědom toho, že její majetek není dostatečný, má být považován za osobu, která částku darovala, nebo zda má vzhledem k tomu, že jednal podvodně, nárok na úlevu. Odpověděla jsem, že si nemyslím, že vzhledem k tomu, že kurátor, jda mimo svou povinnost, se dobrovolně učinil odpovědným, měla by mu být přiznána úleva od prétora, stejně jako kdyby slíbil vyplatit peníze věřiteli dívky. Pokud by však strana, o níž je řeč, přislíbila věno nikoli s úmyslem jej darovat, ale pouze z obchodního hlediska, mohla by za něj žena ručit; a dalo by se říci, že by byla zavázána po dobu trvání manželství, dokud má věno, jak je tomu v případě vkladu majetku; a po rozvodu by jistě ručila bez ohledu na to, zda bylo věno vyplaceno, nebo zda pohledávka za něj stále existuje; protože v tomto případě by výsledkem bylo jeho zproštění odpovědnosti za něj. Pokud však žena není schopna uhradit svému poručníkovi to, co slíbil dát jako věno nad rámec majetku, může být poručník zproštěn odpovědnosti za přebytečnou částku na základě výjimky; a žena by měla dát svému manželovi záruku na tuto částku, aby v případě, že během manželství zbohatne, mohla zbytek věna svému manželovi vyplatit.

309. Týž, Otázky, kniha XIII.

Ti, kdo přijímají pohledávky, které byly schváleny dřívějšími poručníky nebo opatrovníky, přebírají odpovědnost za jejich zaplacení.

310. Pokud opatrovanec obdrží účet svého poručníka poté, co dosáhne puberty, a poté, co ho zažaluje o zůstatek, přijme úroky, neztrácí právo na případný prodaný majetek svého poručníka, neboť toto právo by mu měl zachovat praetor.

311. Týž, Otázky, kniha XIV.

Jestliže opatrovanec po dosažení puberty propustil jednoho ze svých opatrovníků, dopustí se nečestného jednání, jestliže se pokusí volat druhého k odpovědnosti za jednání toho prvního, kterého propustil. Říkáme, že stejné pravidlo platí v případě dvou soudců, kteří jsou kolegy, a vláda podá žalobu na jednoho z nich. V tomto případě mám na mysli případ, kdy jsou dva soudci společně odpovědní, neboť tato zásada se neuplatní vždy, neboť jsou-li oba solventní, není důvod pro volbu při zahájení řízení. Strana, která je osvobozena v důsledku uplynutí času, není jako ta, která nemá nic, protože má prostředky k tomu, aby se postavila proti straně, která podává žalobu na pohledávku.

312. Týž, Názory, kniha IX.

Lucius Titius, kurátor Gaia Seia, v době svého kurátorství pronajal kornelijský statek Semproniovi, který neplatil nájemné. Nezletilý, který dosáhl plnoletosti, jmenoval bývalého nájemce Sempronia svým zástupcem. Ptám se, zda se má za to, že nezletilý kvůli tomu, že jednal jako zmocněnec, převzal celý dluh, a tudíž zprostil svého kurátora. Paulus odpověděl, že z toho důvodu, že si strana poté, co dosáhla plnoletosti, přála, aby její bývalý nájemce jednal jako její agent, by se nemělo mít za to, že ho zprostil odpovědnosti za zbytek dlužného nájemného.

313. Stát se na příkaz místodržitele zmocnil majetku Sempronia, který se na základě slibu stal dlužníkem svého rodného města, a magistrát tohoto města jmenoval tři kurátory, které Řekové nazývají epimelytai a kteří si poté na vlastní odpovědnost a bez souhlasu obce rozdělili správu Sempronia majetku. Jeden z nich se stal insolventním a ostatní, kteří byli solventní, se zároveň vzdali správy svěřenství. Poté Semproniův nezletilý dědic, který pozůstalost odmítl, dosáhl od císaře navrácení majetku svého otce. Ptám se, zda by měl být nezletilý odškodněn z majetku kurátorů, kteří byli solventní, neboť jim byla soudci uložena individuální odpovědnost za správu kuratoria. Paulus odpověděl, že pokud by bylo rozhodnuto, že opatrovanci může být přiznána žaloba proti kurátorům, musí žalovat magistráty o podíl kurátorů, kteří nebyli solventní, protože správa kurátorů je jedna věc a správa těch, kteří mají na starosti státní záležitosti, je věc druhá.

314. Poručník, který půjčil peníze svého svěřence, i když tak učinil svým jménem, nejedná podle názoru soudu v rozporu s ústavami, které zakazují, aby peníze svěřence byly převedeny do užívání poručníka.

315. Vystala otázka, zda by měl být opatrovník nucen platit úroky z peněz svého svěřence, které používal po skončení svého opatrovnictví až do dne, kdy byl proti němu vynesena rozsudek. Paulus odpověděl, že po skončení jeho správy by se úroky měly počítat stejně jako v případě rozsudku o opatrovnictví.

316. Paulus také uvedl svůj názor, že pokud poručník poskytl záruku za zachování majetku svého svěřence, neodpovídá za úkony, které poručník učinil po dosažení zletilosti svěřence a které nebyly způsobeny nutností, ale volbou.

317. Opatrovník, který byl zažalován v opatrovnické žalobě, předložil svůj účet, a když byl proti němu vynesena rozsudek, provedl platbu v souladu s jeho podmínkami; a když si poté opatrovanec přál získat dlužné peníze od některých dlužníků svého otce, jejichž jména nebyla uvedena v účetní knize, byly od uvedených dlužníků předloženy stvrzenky opatrovníka. Vystala otázka, zda by žaloba mohla být podána v jeho prospěch proti opatrovníkovi, nebo proti dlužníkům. Paulus odpověděl, že pokud dlužníci zaplatili opatrovníkovi v době, kdy spravoval svěřenský fond, byli by ze zákona zproštěni odpovědnosti vůči opatrovanci; pokud by však byla podána žaloba proti opatrovníkovi, mohl by opatrovanec podat žalobu i proti němu a využít odpovědi z důvodu podvodu, a to v rozporu s námitkou založenou na předchozím rozhodnutí ve věci.

318. Pokud byli opatrovanci ustanoveni dva testamentární poručníci a jeden z nich zemřel, byl na žádost matky opatrovance na jeho místo magistrátem ustanoven jiný, a to na pokyn guvernéra provincie, a od tohoto druhého poručníka magistrát vymáhal jistotu za zachování pozůstalosti. Testamentární poručník udal druhého, následně jmenovaného, jako podezřelého. Vystala tedy otázka, do jaké míry může být činěn odpovědným. Paulus odpověděl, že testamentární poručník by měl být žalován o podíl na majetku, který spravoval, a že pokud jde o podíl jeho spolusprávce, mělo by být řízení zahájeno nejprve proti těm, kteří se stali jeho ručiteli, a poté proti soudcům, kteří ho jmenovali. Poté, pokud by poručník nemohl získat vše, na co měl nárok, mělo by být provedeno šetření chování druhého poručníka, aby se zjistilo, zda by neměl být prohlášen za podezřelého, zejména proto, že údajně obvinil druhého poručníka z podezřelého jednání. Za jiných okolností však v případech, kdy soudci ustanoví několik opatrovníků, nemá opatrovanec možnost se proti nim odvolat, dokud není vyčerpán majetek všech opatrovníků. V uvedeném případě, kdy byl magistráty jmenován jeden opatrovník, se má za to, že není vhodné, aby byl testamentární opatrovník, který obvinil druhého z podezřelého jednání, žalován dříve než jeho kolega; proto je třeba mít za to, že každý z nich byl jmenován opatrovníkem pro správu poloviny pozůstalosti.

319. Opatrovníkům je dovoleno vybírat dlužné peníze od dlužníků svých svěřenců, aby mohli být právoplatně zproštěni; nemohou jim však předkládat své pohledávky ani s nimi uzavírat žádná ujednání za účelem jejich snížení. Pokud tedy dlužník zaplatí poručníkovi menší částku, než mu náleží, může ho poručník zažalovat o zbytek.

320. Scaevola, Názory, kniha II.

Jistý muž ustanovil opatrovníky Titiusa a Maevia a přidal následující ustanovení: "Přeji si a žádám, aby vše bylo učiněno s radou mého bratra Maevia a aby vše, co bylo učiněno bez ní, bylo neplatné". Titius sám vymáhal dluhy od dlužníků; byli tito zproštěni odpovědnosti? Odpověděl jsem, že pokud zůstavitel svěřil celou správu Maeviovi, platba nebyla provedena právoplatně.

321. "Marina a Januaria stanoví částku, která bude stačit na denní výdaje mého syna". Ptám se, zda by se poručníci měli spokojit s rozhodnutím těchto dvou žen. Odpověděl jsem, že výše výdajů by měla být stanovena na základě posudku nějakého dobrého občana.

322. Opatrovníci jmenovaní ke správě pozůstalosti v Itálii našli v Římě jisté závazky dlužníků, kteří mají bydliště v provincii, k zaplacení peněz v Římě nebo kdekoli jinde, kde by mohly být požadovány. Jelikož dlužníci nebyli v Itálii, ani se tam nenacházely žádné jejich pozemky, ptám se, zda vymáhání těchto pohledávek patřilo k povinnostem poručníků pozůstalosti v Itálii. Odpověděl jsem, že pokud byla smlouva uzavřena v provincii, netýkalo se jich to, ale že bylo součástí jejich povinnosti nedovolit, aby ti, kdo byli pověřeni správou pozůstalosti v provincii, zůstali v nevědomosti o existenci uvedených pohledávek.

323. Pokud testamentární poručník, jmenovaný matkou, považující se za skutečného poručníka, prodal jak mateřský, tak otcovský majetek poručenkyně a zemřel v platební neschopnosti, vyvstala otázka, zda může poručenka podat žalobu na navrácení majetku. Odpověděl jsem, že pokud majetek stále patří opatrovanci, může jej získat zpět.

324. Prefekt legie vložil do své závěti následující ustanovení: "Přeji si, aby bylo ponecháno na uvážení poručníků mého syna, zda z peněz patřících do mého majetku bude vyplácen pouze jednaprocentní úrok ročně, aby se zabránilo jejich rozptýlení". Ptám se, pokud by se zjistilo, že peníze byly uvedenými opatrovníky půjčeny na úrok, zda by v opatrovnické žalobě odpovídali pouze za úrok ve výši jednoho procenta, nebo za úrok, který stanovili. Odpověděl jsem, že pokud se rozhodli zaplatit částku úroku v souladu s vůlí zůstavitele a nepůjčili peníze na úrok jménem opatrovance, budou odpovědět pouze za částku uvedenou zůstavitelem.

325. Lucius Titius si vypůjčil peníze od poručníka a dal mu do zástavy majetek, na který měl nárok z dědictví, a po třech letech, kdy poručník, jehož poručenství bylo spravováno, dosáhl puberty, byl majetek zesnulého zkonfiskován, protože jeho dědic nepomstil jeho smrt. Vyvstala otázka, zda může opatrovník odmítnout projednání výše uvedeného nároku. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností odpovědnost za uvedenou pohledávku opatrovníkovi nevznikla.

326. Jeden ze dvou bratrů, spojených v majetkové a obchodní společnosti, zemřel a zanechal svého syna jako dědice; strýc posledně jmenovaného, který byl jeho opatrovníkem, poté, co prodal veškeré zboží patřící firmě, je sám koupil a vedl obchod vlastním jménem. Vyvstala otázka, zda bude povinen vyplatit opatrovanci jeho podíl na zisku z podnikání, nebo pouze úroky z peněz. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi musí svěřenci vyplatit úroky a nebude mu povinen poskytnout podíl na zisku.

327. Opatrovník pozůstalosti v Itálii, který byl žalován provinčním věřitelem, mu vyplatil v místě, kde měl opatrovanec majetek. Vyvstala otázka, zda to může zahrnout do žaloby na opatrovnictví. Odpověděl jsem, že v uvedených skutečnostech není nic, co by mu v tom bránilo.

328. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Je velký rozdíl mezi opatrovníkem majetku bez vlastníka a nenarozeného dítěte a opatrovníkem nepřičetného, utrácujícího nebo svěřence, neboť u posledně jmenovaných je zřejmé, že jde o skutečnou správu; prvním dvěma je však svěřeno pouze opatrování a prodej majetku, který se může zhoršit.

329. Paulus, Názory, kniha II.

Pokud poručník není schopen nahradit škodu kvůli své tvrdohlavosti, když neukládá peníze svého svěřence na úrok, nebo kvůli tomu, že nekoupil pozemek, musí být potrestán s neobvyklou přísností.

330. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Pokud se majetek poručníka ztratí v důsledku útoku lupičů nebo pokud bankéř, kterému poručník svěřil peníze v době, kdy měl dobrou pověst, nemůže všechny peníze vrátit, nebude za těchto okolností poručník za nic odpovědný.

331. Venuleius, Stipulations, kniha VI.

Spravují-li poručenství dva nebo více poručníků, ručení každého z nich ho učiní odpovědným za celou částku. Je-li však poručenství mezi ně rozděleno podle obvodů, což se obvykle děje, a jeden z nich se stará o záležitosti ve městě a druhý o záležitosti mimo město, pak stipulace zavazuje nebo nezavazuje jednoho z ručitelů podle odpovědnosti jednoho z nich; neboť ačkoli jsou všichni poručníky a spravují poručenství, přesto, je-li některý z nich žalován s ohledem na majetek, který je mimo jeho obvod, nebo je-li postaven před soud, stipulace ho nebude zavazovat, pokud mu nebyla správa poručenství zcela svěřena. Nebyla-li správa celého opatrovnictví svěřena opatrovníkovi, má stejný účinek, jako kdyby mu nebyla svěřena s ohledem na majetek, o který se jedná.

332. Neratius, Názory, kniha I.

Opatrovník by měl nejen dát věno za nezletilého, ale měl by také zaplatit výdaje vzniklé sňatkem.

333. Paulus, Dekrety, kniha II.

Aemilius Dexter zanedbal vyžadování jistoty od poručníků jmenovaných v době jeho magistrátu, a protože někteří z nich byli omluveni, byl Dexter sám jmenován poručníkem jinými magistráty, kteří nastoupili po něm. Po jeho jmenování na něj byla podána žaloba na celou částku, a to ze dvou důvodů: za první proto, že jmenoval opatrovníky v době, kdy byl magistrátem, a za druhé proto, že od nich nepožadoval jistotu. Na druhé straně bylo řečeno, že ačkoli jistota nebyla požadována, přesto byli opatrovníci v době, kdy bylo opatrovnictví ukončeno, solventní a že nedbalost opatrovníků by neměla být zdrojem újmy pro opatrovníky. Bylo konstatováno, že pokud byli opatrovanci solventní v době, kdy opatrovnictví skončilo, i když jistota nebyla vyžadována, odpovědnost se bude vztahovat na kurátory, v opačném případě se bude vztahovat na opatrovníky a soudce; to znamená, že bude odpovědný ten, kdo neoznámil svého kolegu jako podezřelého nebo nevyžadoval jistotu, když se po skončení opatrovnictví zjistilo, že opatrovník je nesolventní.

334. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Nemyslím si, že by měl být za vyšší úrok odpovědný poručník, který si půjčil peníze patřící jeho svěřenci od svého kolegy poručníka a poskytl záruku a slíbil úrok, který obvykle platí jiní dlužníci svěřencům, protože si peníze nepřivlastnil pro vlastní potřebu a zmíněné peníze tajně nebo marnotratně nerozhazoval, jako by byly jeho vlastní, a kdyby mu půjčku za tento úrok neposkytl jeho kolega poručník, mohl si je opatřit jinde. Je velký rozdíl, když se poručník veřejně a otevřeně vydává svému svěřenci za dlužníka, stejně jako by to udělal každý cizí člověk, a když pod záminkou správy poručnictví ve prospěch svého svěřence tajně těží z jeho peněz.

335. Týž, Disputace, kniha XLII.

Jistému svěřenci byli ustanoveni tři poručníci; jeden z nich spravoval poručenství a stal se insolventním; druhý svěřil poručenství do péče Titiovi, který vyřizoval některé záležitosti; a třetí se nijak nezabýval správou. Vyvstala otázka, do jaké míry je každý z nich odpovědný. Jelikož se na poručníky při správě jejich svěřenského fondu váže společná odpovědnost, odpovídali by všichni za celou částku. Je zřejmé, že pokud by mezi ně byly rozděleny peníze patřící opatrovanci, nebude každý z nich odpovědný za větší částku, než obdržel.

336. Pokud však opatrovníci sami odcizili majetek svěřence, zvažme, zda každý z nich bude odpovědný za celou částku, a to v rámci žaloby na dvojnásobnou náhradu škody stanovené zákonem dvanácti desek. A i kdyby jeden z nich zaplatil dvojnásobek hodnoty majetku, přesto budou odpovědní i ostatní; neboť je-li více zlodějů, kteří ukradli stejný předmět, nejsou ostatní zproštěni trestu z toho důvodu, že byl vymáhán na jednom z nich. Opatrovníci však z důvodu, že jim byla svěřena správa, jsou spíše považováni za osoby, které jednaly proradně, než za osoby, které se zmocnily majetku bez souhlasu vlastníka. Konečně nikdo nemůže říci, že jeden opatrovník je v případě žaloby tohoto druhu odpovědný za dvojnásobek škody a že by byl jakoby prostřednictvím druhu žaloby na navrácení také nucen buď vydat samotný majetek, nebo zaplatit jeho hodnotu.

337. Proto se má za to, že opatrovník spravoval opatrovnictví nejen tehdy, když nařídil jinému, aby tak činil za něj; ale také tehdy, když přijal od svého druhu-opatrovníka záruku za zachování majetku a poté mu svěřil správu celého opatrovnictví. Nemůže se bránit ani prostřednictvím ústavy, která nařizuje, že žalován má být nejprve ten, kdo svěřenství spravoval.

338. Kromě toho v případě, že se nikdo nezabýval některou částí správy, nebude ten, kdo spravoval ostatní věci, které se k ní vztahují, odpovědný za to, co bylo zanedbáno, ale odpovědnost za vše se bude vztahovat na poručníky společně. Odpovědnost za jiné věci, o které se nestaral, však nelze požadovat pouze od jednoho, ledaže by byly takové povahy, že by je po zahájení měl dokončit, nebo pokud byly natolik spojeny s věcmi, které měl na starosti, že od nich neměly být odděleny.

339. Když se však říká, že poručníci jsou odpovědní v případě, kdy se jejich spolužadatel stane insolventním nebo nebyl solventní v době svého jmenování, podívejme se, jak tomu rozumět, tj. zda bude stačit, když se prostředky jejich spolužadatele od doby jeho jmenování nijak nezmenšily, ale výše jeho otcovského majetku zůstala stejná? Nebo, i kdyby se následně nestalo nic, co by zjevně způsobilo zmenšení majetku, měl by opatrovník přesto zkoumat majetek svého druhu? To by však mělo dostat jinou konstrukci závislou na postavení osoby a na době, která uplynula od vykonání závěti; pokud je totiž strana notorickým rozhazovačem nebo někým, jehož majetek byl prodán, nemělo by mu být dovoleno, aby jeho spoluopatrovník spravoval poručenství, i kdyby ho, který vzal praetora na vědomí, jmenoval dekretem a jeho otec ignoroval jakoukoli náhodu, která se mu mohla stát po vykonání závěti, nebo měl v úmyslu změnit svou vůli, ale neučinil tak.

340. Scaevola, Digesty, kniha IV.

Opatrovník prodal majetek a zvířata patřící jeho svěřenci, ale některá zvířata si ponechal a ponechal ve svém vlastnictví z toho důvodu, že kupující za ně nezaplatili; a cenu zapsal jako zaplacenou do účetnictví opatrovance. Z nich se pak vyprodukovala další zvířata, a protože poručník zemřel, spravoval jeho dědic stejnou poručenskou správu a zvířata si ponechal ve svém držení po několik let. Vystala otázka, zda nezletilý, jehož opatrovnictví bylo předmětem správy, mohl po dovršení čtrnácti let věku právoplatně požadovat uvedená zvířata? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností si je opatrovanec nemohl nárokovat.

341. Týž, Sborník, kniha X.

Protože písemné závazky některých dlužníků byly zničeny požárem, mohou opatrovníci žalovat uvedené dlužníky o zaplacení peněz z důvodu, že závazky byly uvedeny v soupisu; nebo je mohou donutit, aby je obnovili, i když tak učinili za podobných okolností u jiných dlužníků, ale opomněli tak učinit ve vztahu k závazkům opatrovance, a pokud ho tímto opomenutím nějak poškodili, lze proti nim vést řízení o opatrovnické žalobě? Odpověď zněla, že pokud se prokáže, že opatrovníci nejednali v důsledku podvodu nebo nedbalosti, budou z tohoto důvodu odpovědní vůči opatrovanci.

342. Opatrovanec s pověřením svých poručníků koupil pozemek od strany, která byla vypovězena a jejíž majetek byl zkonfiskován výnosem místodržitele, a poté, co získal povolení císaře k odvolání, soudce odmítl odvolání přijmout, a protože bylo prohlášeno za neopodstatněné, byl pozemku zbaven. Vystala otázka, zda může opatrovanec vymáhat cenu pozemku po svých poručnících v opatrovnické žalobě. Odpověď zněla, že pokud vědomě provedli koupi od osoby, která byla v takovém stavu, že byla odpovědná za předchozí nařízení, mohou být odpovědni v rámci žaloby na opatrovnictví.

343. Týž, Digest, kniha XI.

Jistý muž obchodoval prostřednictvím Pamphila a Diphila, svých bývalých otroků a poté propuštěnců, a svou závětí je ustanovil poručníky svého syna s tím, že obchod bude provozován stejným způsobem jako za jeho života; zmínění poručníci spravovali svěřený majetek nejen během nezletilosti syna svého patrona, ale i poté, co dosáhl puberty. Diphilus předložil svůj účet spolu s výkazem zisků z podnikání; Pamphilus se však domníval, že není nutné předkládat výkaz zisků, ale pouze vypočítat výši úroků, které se obvykle vymáhají v opatrovnické žalobě. Vystala otázka, zda měl Pamphilus předložit svůj účet stejným způsobem jako Diphilus, aby vyhověl úmyslu zůstavitele. Odpověď zněla, že tak měl učinit. Claudius Tryphoninus říká, že tak měl učinit, aby nezískal z poručenství žádnou finanční výhodu.

344. Když jeden ze dvou poručníků zemřel dříve, než jeho svěřenec dosáhl dospělosti, druhý poručník, který podal jménem svěřence žalobu proti jeho dědici, získal zpět i s úroky vše, co se dostalo do rukou zemřelého poručníka z poručenství. Vystala otázka, zda v opatrovnické žalobě, kterou podal opatrovanec poté, co dosáhl puberty, mají být vyplaceny úroky pouze z té části peněz, která se dostala do rukou zemřelého opatrovníka z opatrovnictví od počátku, nebo zda mají být vyplaceny i úroky z jistiny a z úroků, které se nahromadily v rukou pozůstalého po smrti prvního z nich, a převedeny spolu s jistinou. Odpověď zněla, že pokud opatrovník použil peníze ve svůj prospěch, měly by být vyplaceny úroky z celé částky; pokud však peníze zůstaly na účtech ve prospěch opatrovance, měly by být vyplaceny pouze ty, které vybral nebo mohl vybrat v dobré víře, a protože je mohl půjčit na úrok, opomněl to udělat; protože pokud by opatrovník obdržel jistinu a úroky od jakéhokoli jiného dlužníka, vše by tvořilo nebo mělo tvořit jistinu v jeho rukou.

345. V případě, kdy se ukázalo, že závěť byla porušena, přestali testamentární poručníci jednat při správě svěřenství a poručník pro svěřence byl jmenován guvernérem. Opatrovníkům ustanoveným závětí však bylo nařízeno, aby opatrovnictví spravovali společně s tím, kdo byl guvernérem vybrán, aby tuto funkci vykonával. Vystala otázka, zda stejní závětní opatrovníci budou odpovědní po dobu, která předcházela jmenování druhého opatrovníka, ode dne, kdy byla závěť otevřena, nebo ode dne, kdy jim bylo nařízeno, aby se podíleli na správě. Odpověď zněla, že v žádném případě neodpovídají za úkony učiněné v době předcházející uvedenému jmenování.

346. Otec, který ustanovil svého nezletilého syna svým dědicem, odkázal své vyděděné dceři dva tisíce aurei a oběma ustanovil stejné poručníky. Vystala otázka, zda by opatrovníci svěřenkyně odpovídali v opatrovnické žalobě za úroky z částky ode dne, kdy mohly být zmíněné dva tisíce aurei odděleny od ostatního majetku pozůstalosti, pokud by je zanedbali investovat. Odpověď zněla, že by byli odpovědní.

347. Vystala otázka, zda by úroky z peněz patřících poručníkovi, které jsou splatné od poručníků, měly být počítány jako jistina, když jsou převedeny na poručníka, a zda by poručník odpovídal za úroky z celé částky. Odpověď zněla, že všechny peníze, které se dostanou do rukou kurátorů, podléhají stejnému pravidlu, protože se všechny stávají jistinou.

348. Týž, Digest, kniha XXVII.

Když byl majetek otce zatížen dluhy a zdálo se, že majetek je v takovém stavu, že by svěřenkyně měla odmítnout přijmout dědictví; jeden z poručníků uzavřel dohodu s několika věřiteli, že budou uspokojeni určitou částkou z toho, co jim náleží, kterou obdrželi. Opatrovníci dívky po jejím příchodu do puberty uzavřeli stejnou dohodu s některými věřiteli, kteří peníze rovněž obdrželi. Vystala otázka, zda v případě, že jeden z poručníků byl náhodou věřitelem nebo otcem svěřenkyně a celou dlužnou částku i s úroky si vyplatil z majetku svěřenkyně, mohou ho poručníci nezletilé donutit, aby přispěl stejným dílem jako ostatní věřitelé. Odpověď zněla, že poručník, který přiměl ostatní, aby snížili své pohledávky, by měl být uspokojen stejným procentem jako on.

349. Pomponius, Listy, kniha VIII.

Pokud dědic poručníka uzavřel transakci, kterou poručník zahájil, bude z tohoto důvodu odpovědný za žalobu na poručenství.

350. Týž, Listy, kniha XX.

Aristo uvádí, že pokud opatrovanec ztratí držbu nějaké části pozůstalosti vinou svého poručníka, není pochyb o tom, že bude za tuto částku ručit žalobou na pozůstalost, pokud byla opatrovanci poskytnuta jistota. Kromě toho se má za to, že jistota byla poskytnuta, i když je opatrovník solventní, takže opatrovanec od něj může získat zpět částku, o níž je proti němu vydáno rozhodnutí v rámci žaloby. Není-li však opatrovník solventní, je třeba zvážit, zda škodu utrpí opatrovanec, nebo žalobce z pozůstalosti; proto je třeba rozhodnout, jako by majetek byl ztracen náhodou, a stejně tak, jako kdyby opatrovanec, který je bez viny, sám zmenšil, zničil nebo ztratil majetek patřící do pozůstalosti. Toto šetření lze provést také s ohledem na držitele, který je nepřičetný, pokud se některý z majetků ztratil z důvodu jeho nepřičetnosti. Jaký je váš názor na tento bod? Pomponius říká: "Domnívám se, že Aristův názor je správný. Proč však pochybuješ o tom, kdo by měl utrpět ztrátu, kdyby se ukázalo, že opatrovník je nesvéprávný; neboť stejně jako lze velmi správně říci, že opatrovanec může být nucen převést žalobní práva, která má vůči opatrovníkovi, pouze na prodávajícího nemovitosti, tak i dědic nebo držitel nemovitosti, pokud

by bez své viny (například pokud by byl násilně vyhnán z pozemku patřícího k nemovitosti nebo pokud by otrok tvořící její součást byl někým bez viny držitele zraněn) byl povinen převést žalobní práva, která mu z tohoto důvodu náleží. Je třeba říci, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, kdy k nějaké ztrátě dojde nedbalostí nebo podvodem opatrovníka nepřičetné osoby, stejně jako v případě, kdy opatrovník nebo kurátor uzavřel smlouvu nebo prodal majetek patřící do pozůstalosti. Rovněž se domnívám, že by mělo být připuštěno, aby cokoli, co se stane v důsledku nepřičetnosti kohokoli, zůstalo beztrestné; stejně jako kdyby to bylo způsobeno nějakou nehodou a bez jednání žalované strany."

Tit. 8. O pravomoci a souhlasu poručníků a opatrovníků.

351. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ačkoli je pravidlem občanského práva, že opatrovník nemůže být ustanoven k vyřizování vlastních záležitostí, přesto může opatrovník využít své pravomoci k tomu, aby přiměl svého svěřence k přijetí majetku, který je mu zadlužen; i když se tím svěřenec stane jeho dlužníkem. Prvním důvodem pro uplatnění jeho pravomoci je totiž v tomto případě to, že se jeho svěřenec může stát dědicem, v důsledku čehož se stane jeho dlužníkem. Nemůže však výkonem své pravomoci donutit svého svěřence, aby s ním uzavřel dohodu. Pokud někdo využije své autority k tomu, aby přiměl svou schovanku uzavřít stipulaci se svým otrokem, božský Antonín Pius v jednom reskriptu uvedl, že schovanka nebude právně odpovědná, ale bude proti ní podána žaloba na částku, kterou transakcí získala. Pokud poručník způsobí, že svěřenec něco daruje svému synovi, bude takové uplatnění jeho pravomoci neplatné, neboť je zřejmé, že majetek nabývá vlastním jednáním.

352. Je-li opatrovník nucen násilím a proti své vůli setrvat, nebude platný žádný úkon, který učiní; nestačí totiž jeho pouhá tělesná přítomnost, neboť by se mohlo mít za to, že dal souhlas v případě, že mlčel z důvodu, že spal, nebo proto, že ho přepadla epilepsie.

353. Týž, O Sabinovi, kniha XXIV.

Není rozdílu v případech, kdy se autorita opatrovníka nezasahuje, a kdy je vykonávána nesprávně.

354. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Tam, kde opatrovník vykoná nějaký úkon, aniž by o to byl požádán, bude výkon jeho pravomoci platný, řekne-li, že schvaluje to, co se děje, neboť tím zmocňuje k jeho vykonání.

355. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Ačkoli tam, kde je více poručníků, postačí zmocnění jednoho z nich; přesto, pokud by je udělil ten, kdo nebyl pověřen správou poručenství, neměl by je ratifikovat prétor. Proto se domnívám, že lepší je názor Ofilia, který zastával názor, že pokud provedu koupi od poručníka z pověření poručníka, který poručenství nespravuje, ačkoli jsem si vědom, že je spravuje jiný, nemohu se stát vlastníkem prodané věci. Stejně pravidlo platí, pokud bych takovou koupi provedl z pověření opatrovníka, který byl z funkce odvolán, neboť taková transakce by neměla být ratifikována.

356. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Opatrovanec se nemůže právně zavázat svému opatrovníkovi z jeho pověření. Je zřejmé, že pokud je opatrovníků více, je třeba mít za to, že autorita jednoho z nich je dostatečná k tomu, aby se opatrovanec mohl zavázat jinému, ať už mu půjčí peníze, nebo s ním uzavře smlouvu. Pokud však existuje pouze jeden poručník a ten svému svěřenci půjčí peníze nebo s ním uzavře stipulaci, nebude se svěřenec vázat k poručníkovi, ale bude mu přirozeně odpovídat částkou, o kterou byl peněžně obohacen. Božský Pius totiž v jednom reskriptu uvedl, že by měla být opatrovníkovi, a vlastně komukoli jinému, přiznána žaloba ve prospěch opatrovance o částku, o kterou se na jeho úkor touto transakcí obohatil.

357. Opatrovník, který provede nákup nebo prodej bez zmocnění svého poručníka, bude odpovědný pouze za částku, o kterou se na jeho úkor obohatí.

358. Kromě toho opatrovník nemůže se svým svěřencem uzavřít smlouvu o závazku kupujícího ani prodávajícího. Má-li však opatrovanec spoluporučníka, bude jeho zmocnění nepochybně dostačující k tomu, aby ho zmocnil ke koupi. Je-li však transakce podvodná, nebude mít žádný účinek, a proto nelze nabýt majetek lichvou. Pokud však poručník po dosažení zletilosti koupi potvrdí, bude smlouva platná.

359. Pokud by opatrovník koupil majetek svého svěřence na základě zásahu třetí osoby, bude koupě provedená za takových okolností neplatná, neboť se zdá, že transakce nebyla uzavřena v dobré víře. To bylo také uvedeno v reskriptu božského Severa a Antonína.

360. Pokud však dotyčný provede koupi otevřeně a uvede jiné jméno, nikoliv podvodně, ale bez zatajování, jak to mají ve zvyku dělat vysoce postavené osoby, které si nepřejí, aby se jejich jména objevila v záznamech, bude koupě platná. Pokud však provede koupi lstivě, bude platit stejně, jako kdyby ji provedl prostřednictvím jiné osoby.

361. Pokud by věřitel poručníka prodal jeho majetek, může jej jeho poručník koupit v dobré víře.

362. Kdyby měl opatrovancův syn nebo jiná osoba pod jeho kontrolou koupit majetek, bude to stejné, jako kdyby ho koupil on sám.

363. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Bylo rozhodnuto, že opatrovníci, kterým nebyla správa svěřena dekretem, mohou od svěřence legálně nabýt majetek, stejně jako to mohou udělat cizí osoby.

364. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Když říkáme, že poručník nemůže udělit svému svěřenci oprávnění k obchodům s ním; to platí pouze v případě, že ustanovení nabyt on sám nebo osoby pod jeho kontrolou. Nic však nebrání tomu, aby svou pravomoc vykonával při uzavírání jakýchkoli obchodů, z nichž bude mít jeho svěřenec prospěch.

365. Jsou-li dva věřitelé a jeden z nich stanoví, že dluh zaplatí svěřenec s pravomocí jednoho poručníka, a druhý stanoví, že jej zaplatí svěřenec s pravomocí jiného poručníka, je třeba konstatovat, že ustanovení je platné, pokud je pravomoc jednoho poručníka dostatečná; pokud však dostatečná není, je třeba říci, že ustanovení je neplatné.

366. Pokud jsou otec a jeho syn, který je pod jeho dohledem, oba opatrovníci a otec stipuluje s autoritou syna, bude stipulace neúčinná, a to proto, že syn nemůže autorizovat žádnou transakci, na které se podílí jeho otec.

367. Týž, O Sabinovi, kniha XLVIII.

I v případě, že je smlouva s poručníkem podmíněná, měl by být souhlas poručníka absolutní; jeho autorita totiž musí být nikoli podmíněná, ale absolutní, aby mohla být podmíněná smlouva potvrzena.

368. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XII.

Opatrovanec se nemůže zavázat žádnou smlouvou bez autority svého poručníka; může však pro sebe nabýt majetek na základě ustanovení, stejně jako na základě doručení, bez autority svého poručníka, ale nemůže se zavázat půjčkou peněz, protože nemůže nic zcizit bez autority svého poručníka.

369. S ohledem na pravidlo, že poručník nemůže zcizit žádný majetek bez autority svého opatrovníka, je zřejmé, že nemůže manumitovat své otroky bez jeho souhlasu, a i kdyby manumitoval otroka s autoritou svého opatrovníka, musí v souladu s Lex Aelia Sentia uvést dobrý důvod, proč tak činí, a to v přítomnosti rady.

370. Pokud poručník z jakéhokoli důvodu provede platbu bez zmocnění svého opatrovníka, je jeho úkon neplatný, protože nemůže převést vlastnictví k čemukoli. Pokud však věřitel v dobré víře utratí peníze splacené opatrovancem, bude tento propuštěn.

371. Opatrovanec nemůže vstoupit do nemovitosti bez souhlasu svého opatrovníka, i kdyby to pro něj bylo výhodné, a neutrpí tím žádnou škodu.

372. Podle Trebelliova senátního dekretu nemůže svěřenec přijmout dědictví bez souhlasu svého opatrovníka.

373. Opatrovník by měl být přítomen a povolit transakci a jeho souhlas nebude mít žádný účinek, bude-li dán dodatečně nebo sdělen dopisem.

374. I kdyby strana, která uzavírá smlouvu s poručníkem, nevěděla, že jí bylo uděleno zmocnění poručníka, přesto, lze-li to prokázat písemným důkazem, bude transakce platná; například prodám-li nebo pronajmu něco dopisem poručníkovi, který je nepřítomen, a on dá svůj souhlas poté, co byl zmocněn svým poručníkem.

375. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Opatrovník, který z důvodu nemoci, nepřítomnosti nebo jiného závažného důvodu nemůže zmocnit svého svěřence k nějakému úkonu, nebude odpovědný.

376. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Je-li opatrovanec nebo nepřičetná osoba oprávněna k držbě pozůstalosti za účelem urychlení záležitostí, je stanoveno, že při přijetí nebo odmítnutí pozůstalosti musí být konzultováno přání opatrovníka nebo kurátora; a je jasné, že pokud učiní něco, co je v rozporu se zájmy uvedeného opatrovance nebo nepřičetné osoby, bude odpovědný za žalobu na opatrovnictví nebo kurátorství.

377. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Pokud by otrok, který je ve společném vlastnictví tebe a Titia, získal s tvým souhlasem od tvého svěřence nějaký majetek předáním, Marcellus uvádí, že jeho vlastnictví případně výhradně Titiovi; neboť tam, kde něco nemohou získat všichni vlastníci otroka, starověké autority rozhodly, že to bude v plném rozsahu patřit tomu, kdo to může získat.

378. Týž, Digesty, kniha XXI.

Nezletilí jsou vázáni autoritou svých poručníků, i když sami mlčí. Neboť když si půjčí peníze, i když třeba nic neřeknou, budou za to ručit, pokud se do toho vloží autorita jejich opatrovníka. Proto v případech, kdy jsou těmto osobám vyplaceny peníze, které nejsou splatné, i kdyby mlčely, postačí zásah autority jejich opatrovníka k tomu, aby byly odpovědné za jejich vrácení osobní žalobou.

379. Same, Digest, kniha XXXI.

Nezáleží příliš na tom, zda je opatrovník nepřítomen, když se s jeho svěřencem vyřizují nějaké záležitosti, nebo zda, je-li přítomen, neví, co se děje.

380. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Tentýž opatrovník může udělit svou pravomoc dvěma opatrovancům v případě, kdy jeden je žalobcem a druhý žalovaným. V případě, že by však měl jednat v tomto dvojím postavení, postačí za těchto okolností jediné zmocnění pro oba svěřence? Pomponius má v tomto bodě pochybnosti, ale lze rozhodně tvrdit, že jediné zmocnění postačí.

381. Paulus, O Lex Aelia Sentia.

I kdyby opatrovník oslepl, může zmocnit k úkonům svého svěřence.

382. Týž, O ediktu, kniha VI.

Pokud opatrovník není ochoten udělit svému svěřenci oprávnění, neměl by ho k tomu praetor nutit; jednak proto, že by bylo nespravedlivé, i kdyby to nebylo účelné, nutit ho k udělení souhlasu; a pak, i kdyby to účelné bylo, může opatrovanec podat opatrovnickou žalobu z důvodu škody, kterou utrpěl.

383. Týž, O Plautiovi, kniha I.

Opatrovanec může se souhlasem svého poručníka převést svého dlužníka na Titiusse. Je-li však opatrovník svému svěřenci dlužníkem, je třeba říci, že jej nelze převést, ani nelze ustanovit zástupce, který by jednal proti opatrovníkovi s jeho zmocněním; jinak by se opatrovník zbavil odpovědnosti svým vlastním jednáním.

384. Týž, Názory, kniha IX.

Opatrovník může být ustanoven i pro kohokoli, kdo ještě nedosáhl věku dospělosti, ale pro vyřízení všech záležitostí, které se týkají právních formalit, je nutný opatrovník.

385. Scaevola, Digesty, kniha X.

Rozdělení majetku svého otce provedli někteří svěřenci za přítomnosti svého poručníka, který však listinu o rozdělení nepodepsal. Vystala otázka, zda se jím musí řídit. Odpověď zněla, že pokud to opatrovník schválil, musí rozdělení platit, i když listinu nepodepsal.

386. Týž, Digest, kniha XXVI.

Opatrovanec, který byl odsouzen kvůli smlouvě uzavřené s jeho otcem, poté, co se ho zastal jeho poručník, přijal kurátora, mezi nímž a věřitelem došlo v přítomnosti císařova správce k následující transakci: Priscus, císařský správce, řekl: "Novellius, kurátor, řekl: Priscus, císařův správce, řekl: "Nařizuji, aby správce odmítl pozůstalost." Císařův správce Priscus řekl: "Odpověď jsi, víš, co máš dělat". Vystala otázka, zda se má v důsledku tohoto postupu mít za to, že nezletilý odmítl pozůstalost svého otce. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by se mělo mít za to, že jej odmítl.

387. Labeo, Pravděpodobnost, kniha V.

Pokud by něco, co opatrovanec učiní, směřovalo ke zproštění jeho opatrovníka odpovědnosti vůči němu, nemůže opatrovník právoplatně souhlasit s tím, aby to učinil.

Tit. 9. Kdy mohou nezletilí žalovat nebo být žalováni z důvodu jednání svých opatrovníků nebo poručníků.

388. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Aristo říká, že opatrovanec, který je v držení, může být odsouzen z důvodu podvodu nebo nedbalosti svého opatrovníka; nemyslím si však, že by náhrada škody měla být stanovena ve výši, na kterou žalobce složí přísahu u soudu. Nicméně by tomu tak bylo v případě, že opatrovanec může od svého opatrovníka získat zpět hodnotu majetku.

389. Ulpianus, Názory, kniha I.

Pokud opatrovník nebo poručník půjčí peníze nezletilého, jehož záležitosti spravuje, a on sám učiní ustanovení nebo koupí pozemek svým jménem, bude straně, které peníze patří, přiznána spravedlivá žaloba na jejich vrácení nebo na vymáhání půjčky.

390. Papinianus, Otázky, kniha XX.

Podvodné jednání poručníků nemůže jejich svěřence ani poškodit, ani jim přinést prospěch. Když se běžně říká, že podvodné jednání opatrovníka nemůže poškodit svěřence, myslí se tím případ, kdy tento nemá z podvodného jednání opatrovníka majetkový prospěch. Proto Sabinus velmi důvodně tvrdí, že opatrovanec může být žalován tributární žalobou z důvodu podvodu, kterého se dopustil jeho opatrovník; například pokud by zvýhodnil zájem svého opatrovance nespravedlivým rozdělením majetku. Stejně pravidlo platí i v případě žaloby na vklad a také v případě žaloby na pozůstalost, pokud se prokáže, že to, o co žalobce podvodem opatrovníka přišel, bylo připsáno na účet opatrovance.

391. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIV.

Pokud by se však opatrovník dopustil podvodného jednání s ohledem na vnější záležitosti, opatrovanec by neutrpěl žádnou újmu.

392. Papinianus, Názory, kniha V.

Po smrti nepřičetného nebude žaloba na výkon rozhodnutí přiznána proti kurátorovi, který spravoval jeho záležitosti, stejně jako proti poručníkovi; za předpokladu, že po vzdání se jeho úřadu bude prokázáno, že k obnovení nedošlo s jeho souhlasem a že závazek přešel buď na kurátora, nebo na poručníka.

393. Opatrovník, který se zavázal zaplatit peněžní částku, o níž byl vydán rozsudek proti otci jeho svěřence, může právoplatně odmítnout tak učinit, pokud je proti němu podána žaloba po ukončení jeho opatrovnictví. Bylo rozhodnuto, že stejné pravidlo se neuplatní v případě, kdy si opatrovník vypůjčil peníze svým jménem a zaplatil jimi rozsudek za svého svěřence, ledaže by věřitel uzavřel smlouvu proto, aby peníze mohly být použity k uspokojení rozsudku.

394. Týž, Definice, kniha II.

Opatrovník v souladu s dekretem přetora zanechal zmocněnce pro správu záležitostí svého svěřence. Je-li vydán rozsudek ve prospěch uvedeného agenta, přechází žaloba na jeho výkon na poručníka, stejně jako kdyby jej opatrovník získal sám.

395. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Opatrovníkovi, který brání malé dítě, se přiznává úleva, aby žaloba na výkon rozhodnutí mohla být přiznána svěřenci.

396. Týž, Názory, kniha V.

Opatrovník, který byl zároveň spoludědicem svého svěřence, měl proti sobě podanou žalobu na výkon svěřenství a zavázal se k úplnému zaplacení. Vyvstala otázka, zda by měla být proti opatrovanci, poté co dosáhl zletilosti, podána spravedlivá žaloba na vymáhání jeho podílu na částce. Odpověď zněla, že by měla být přiznána.

Tit. 10. Ohledně podezřelých poručníků a opatrovníků.

397. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Téma, o němž budeme hovořit, je časté a nesmírně důležité, neboť poručníci jsou každý den obviňováni z podezřelosti.

398. Prozkoumejme tedy především, jak toto obvinění z podezřívavosti vzniká, před kým může být opatrovník nebo kurátor obviněn z podezřívavosti, a konečně, kdo a kým a z jakých důvodů může být odvolán a jaký je trest pro podezřelého opatrovníka.

399. Je třeba připomenout, že obvinění z podezření je odvozeno ze Zákona dvanácti desek.

400. Právo odvolávat podezřelé poručníky dáváme v Římě pretoriánům a v provinciích místodržícím tamtéž.

401. Dříve panovaly pochybnosti, zda podezřelý poručník může být obviněn před zástupcem prokonzula. Císař Antonín spolu s božským Severem v reskriptu prokonzulovi Afriky Braduovi Maurikovi uvedli, že to lze, protože když byla delegována pravomoc prokonzula, přešla na něj veškerá povinnost vykonávat spravedlnost. Jestliže tedy prétor deleguje svou jurisdikci, je třeba říci, že podezřelý poručník může být stejně tak obžalován před tím, na koho byla pravomoc přenesena; neboť ačkoli se tento reskript týká pouze provincií, může se případem podezřelého poručníka zabývat i ten, na koho byla jurisdikce delegována prétozem.

402. Ukázali jsme, kdo může vzít na vědomí obvinění z podezření; nyní se podívejme, jací poručníci mohou být podezřelí. A ve skutečnosti mohou být jako podezřelí udáni všichni poručníci, ať už jsou testamentární, nebo ne, nebo jiného druhu. Tudíž zákonný poručník může být obviněn, ale co když je poručníkem patron? Stále bude platit stejné pravidlo, pokud si uvědomíme, že patronovi je třeba projevovat přízeň.

403. Další věcí v pořadí je zjistit, kdo může obvinit patrona jako podezřelého. A je třeba mít na paměti, že jde o veřejnou akci, to znamená, že je přístupná všem.

404. Kromě toho mohou takové obvinění vznést i ženy, ale mohou tak učinit pouze ty, které k tomu nutně vede náklonnost, jako například matka, chůva a babička. Také sestra může udat poručníka jako podezřelého (dochoval se totiž Reskript božského Severa s odkazem na sestru). A pretorián skutečně dovolí, aby takové obvinění vznesla jakákoli jiná žena, o jejíž upřímné náklonnosti ví, že existuje, která nepřekračuje skromnost svého pohlaví a která má k opatrovanci takovou úctu, že nesnese, aby mu byla způsobena újma.

405. Je-li někdo plebejské hodnosti obviněn před prétozem z nějakých krutých činů spáchaných během jeho poručnictví, bude poslán k prefektovi města, aby byl přísně potrestán.

406. Týž, O všech tribunálech, kniha I.

K prefektovi města bude poslán k potrestání také svobodný pán, pokud se prokáže, že podvodně vykonával poručnictví nad dětmi svého patrona.

407. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Opatrovník může také obvinit svého spolusvěřence z podezření, a to buď v průběhu svého mandátu, nebo poté, co se ho vzdal, a dokud jeho spolusvěřenec stále pokračuje ve správě. To uvedl božský Severus v jednom reskriptu. Božský Pius šel v reskriptu adresovaném Caeciliovi Petinovi ještě dále a uvedl, že poručník, který byl odvolán pro podezřelost, může vznést stejné obvinění proti svým kolegům.

408. Svobodní poručníci budou jednat vděčně, pokud udají jako podezřelé poručníky nebo kurátory zmíněných poručenství, pokud nevhodně vedou záležitosti svých patronů nebo jejich dětí. Chtějí-li však obvinit svého vlastního patrona z podezřelého vedení opatrovnictví, je lepší jejich obvinění odmítnout z obavy, že by se při vyšetřování mohlo prozradit něco závažnějšího; právo vznést takové obvinění je totiž otevřeno všem osobám.

409. Nejen poručník nezletilého, ale i poručník nepřičetného nebo marnotratného může být odvolán z důvodu podezření.

410. Kromě toho každý, kdo vykonává dohled nad zájmy nenarozeného dítěte nebo nad majetkem bez vlastníka, není zbaven nebezpečí, že bude tímto řízením volán k odpovědnosti.

411. Opět se podívejme, zda lze podezřelého opatrovníka zbavit funkce bez jakéhokoli obvinění. Lepší názor je, že by měl být propuštěn, pokud by se prétorovi z přesvědčivých důkazů o skutečnostech ukázalo, že je podezřelý. Tomu je třeba rozumět tak, že je to ve prospěch poručníků.

412. Nyní se zamysleme nad tím, z jakých důvodů mohou být podezřelí poručníci odvoláni. A je třeba poznamenat, že je přípustné obvinit opatrovníka z podezřelosti, jestliže z důvodu, že se během svého opatrovnictví dopustil podvodu, zanedbal své povinnosti nebo jednal podlým způsobem či jakkoli poškodil svého svěřence; nebo při správě svěřenství zpronevěřil něco z jeho majetku. Pokud se však něčeho takového dopustil před nástupem do funkce, i když se to týkalo majetku svěřence nebo správy opatrovnictví, nelze mu vytýkat podjatost, protože k trestnému činu došlo před jeho jmenováním. Pokud by tedy odcizil něco z majetku opatrovance předtím, než se stal jeho opatrovníkem, měl by být obviněn z trestného činu rozkrádání majetku, jinak z krádeže.

413. Lze se zeptat, zda někdo, kdo byl opatrovníkem svěřence a poté byl jmenován jeho poručníkem, může být obviněn z podezření z důvodu trestných činů spáchaných během opatrovnictví. A protože žalobu na opatrovnictví proti němu mohou podat jeho kolegové, vyplývá z toho, že je třeba rozhodnout, že obvinění z podezření nemůže být podáno z toho důvodu, že žaloba na opatrovnictví bude podána poté, co se tohoto úřadu vzdá a převezme povinnosti jiného.

414. Stejná otázka může vyvstat tam, kde se uvádí, že ten, kdo přestal být poručníkem, se znovu ujme tohoto úřadu; jako například tam, kde byl jmenován na určitou dobu nebo pod nějakou podmínkou a je jmenován podruhé, buď na základě

splnění nějaké testamentární podmínky, nebo na základě rozhodnutí pretora; neboť může být pak obviněn z podezření? A protože jsou dva poručníci, pokud je někdo, kdo proti němu může podat poručenskou žalobu, bylo by zcela správné tvrdit, že obvinění pro podezření nebude ležet.

415. Jestliže však existuje pouze jeden poručník, protože nelze provést šetření jeho správy, měl by být odvolán ze správy poručenství jako podezřelý, protože se provinil nevhodným chováním během svého předchozího poručenství. Proto lze říci, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy byl po skončení opatrovnictví jmenován jediný opatrovník.

416. Pokud by byl ustanoven opatrovník, který by vykonával svůj úřad, dokud zůstane v Itálii nebo dokud nevypluje za moře, může být obviněn z podezřelosti kvůli nějakému činu, který vykonal předtím, než vyplul za moře? Lepší názor je, že obviněn být může, protože poručenství zůstává stejné tam, kde má přestávky.

417. Pokud někdo, kdo se chystá odjet na služební cestu pro stát, požádá, aby byl místo něj ustanoven jiný opatrovník, může být po návratu obviněn z podezřelosti kvůli nějakému úkonu, který se stal před jeho odjezdem? Jelikož může být žalován v pretoriánské žalobě z důvodu své předchozí správy, nemůže být toto obvinění vzneseno.

418. Pokud se strana, která byla jmenována poručníkem nenarozeného dítěte nebo neobsazeného majetku, dopustila podvodného jednání a poté se stane poručníkem zmíněného dítěte, je možné pochybovat o tom, že může být obviněna z podjatosti kvůli podvodu, kterého se dopustila během svého poručenství? Má-li sice nějaké spoluporučníky, nemůže být obviněna, a to z toho důvodu, že proti němu může být podána žaloba, ale nemá-li žádné, může být z funkce odvolán.

419. Pokud je opatrovník nepřítelem svěřence nebo jeho příbuzných, a obecně řečeno, pokud existuje nějaký pádný důvod, který by přiměl preláta, aby mu nedovolil vykonávat opatrovnictví, měl by ho odmítnout.

420. Severus a Antoninus v reskriptu Epikúriovi uvedli, že: "...: "Pokud by poručníci prodali majetek, s nímž je zakázáno nakládat bez dekretu, bude prodej neplatný; pokud však podvodně zcizí uvedený majetek, musí být odvoláni."

421. Opatrovník, který neprokáže schopnost živit svého svěřence, je podezřelý a může být odvolán.

422. Pokud se však neskrývá, ale je přítomen, tvrdí, že proti němu nemůže být vydán žádný dekret, protože opatrovanci jsou chudí; a pokud je opatrovník po ustanovení obhájců pro opatrovance usvědčen ze lži, má být poslán před městského prefekta; není také rozdíl, pokud to někdo dělá proto, aby byl sám ustanoven opatrovníkem na základě podvodné zkoušky, nebo pokud poté, co byl ustanoven v dobré víře, má v úmyslu zcizit cizí majetek. Proto by neměl být odvolán pro podezření, ale měl by být poslán k magistrátu, aby se podrobil trestu, který se obvykle ukládá těm, kdo si opatrovnictví koupí tím, že zkorumpovali úředníky pretoriána.

423. Poručníci, kteří neprovedli soupis nebo kteří tvrdošijně odmítají použít peníze poručníka na nákup pozemků nebo je uložit, dokud se nenajde příležitost k jejich investování, mají být uvězněni a navíc mají být považováni za podezřelé. Je však třeba mít na paměti, že takto přísně by se nemělo zacházet se všemi, ale pouze s těmi, kdo mají nižší postavení; nemyslím si totiž, že by osoby s vysokým postavením měly být z tohoto důvodu zavírány do vězení.

424. Opatrovník, který bez náležitého protiplnění nebo podvodem přiměje svého svěřence k odmítnutí pozůstalosti, může být obviněn jako podezřelý.

425. Je-li opatrovník odvolán z důvodu lenosti, zahálčivosti, hlouposti nebo neschopnosti, vzdává se opatrovnictví nebo kurately, aniž by mu byla vytýkána bezúhonnost. Když však není odvolán z úřadu z důvodu podvodu, ale pouze proto, aby k němu byl připojen kurátor, nebude mít špatnou pověst z toho důvodu, že mu nebylo nařízeno vzdát se opatrovnictví.

426. Týž, O všech soudech, kniha I.

Existují důvody, proč se někdo může vzdát poručnictví nebo kurately a zachovat si dobrou pověst.

427. Proto je třeba v dekretu uvést důvod jeho odvolání, aby bylo známo, že pověst opatrovníka neutrpí.

428. Ale co když soudce ve svém dekretu neuvedl důvod odvolání? Papinianus říká, že by to nemělo mít vliv na dobré jméno opatrovníka; což je správné.

429. Jestliže prétor svým rozhodnutím neodvolá poručníka z úřadu, ale zakáže mu vykonávat jeho povinnosti, je třeba říci, že lepší názor je, že přestává být poručníkem.

430. Ti, kdo nespravovali žádnou z poručenských záležitostí, nemohou být obviněni z podjatosti; mohou však být odvoláni z důvodu nečinnosti, nedbalosti nebo podvodu, pokud jednali nepoctivě.

431. Týž, Disputace, kniha III.

Jako podezřelý může být odsouzen i ten, kdo poskytl jistotu nebo kdo ji nabízí; pro svěřence je totiž výhodnější mít svůj majetek v bezpečí než držet nástroje, které pouze zajišťují jeho ochranu. Stejně tak nelze tolerovat kolegu strážce, který neoznačil svého kolegu za podezřelého, protože dal svému svěřenci jistotu,

432. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha IV.

Z toho důvodu, že jistota nemění špatné dispozice opatrovníka, ale dává mu příležitost snadněji uloupit majetek svěřence.

433. Ulpianus, O všech soudech, kniha I.

Dětem mladším puberty není dovoleno udávat své poručníky jako podezřelé; je však jasné, že nezletilí mohou takto udávat své poručníky, pokud si to přejí; za předpokladu, že jednájí na radu svých blízkých příbuzných.

434. Pokud se opatrovník nedopustil podvodu, ale hrubé nedbalosti, která se podvodu velmi podobá, měl by být jako podezřelý odvolán.

435. Při projednávání tohoto předmětu byla učiněna určitá dodatečná ustanovení reskriptem našeho císaře a božského Severa, adresovaným Atriovi Cloniovi; neboť nařídili, aby v případech, kdy se poručníci nedostaví k rozdělování zásob svým svěřencům, byli zbaveni svého majetku a aby byl poručníkovi svěřen majetek toho, kdo byl dekretem prohlášen za podezřelého, a to za účelem jeho uchování, a pokud by se jednalo o věci podléhající rychlé zkáze nebo takové, jejichž hodnota by mohla být snížena prodlením, bylo nařízeno, aby byly po jmenování kurátora prodány.

436. Kromě toho, nedostaví-li se opatrovník poté, co byl jmenován, je zvykem jej předvolat několika vyhláškami, a konečně, nedostaví-li se, měl být pro své nedostavení se odvolán z funkce. K tomuto postupu by se mělo přistupovat jen velmi zřídka a po pečlivém prošetření.

437. Týž, O ediktu, kniha LXI.

Za podezřelého považujeme poručníka, jehož chování je takové, že je předmětem nedůvěry; neboť poručník, ať je jakkoli špatný, by neměl být odvolán z důvodu podezření, pokud je důvěryhodný a pilný.

438. Modestinus, Vynálezy.

Je-li poručník spojen se svým svěřencem nějakým příbuzenským nebo příbuzenským svazkem, nebo když poručník spravuje poručenství svého svěřence s právy a má být z úřadu odvolán, je nejlepším řešením, aby se k němu připojil kurátor, než aby byl odvolán s pošramocným charakterem a pověstí.

439. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Když je opatrovník z důvodu podezření odvolán na základě nařízení prétorů, nemusí mít obavu z odpovědnosti pro budoucí čas, neboť by bylo nespravedlivé, aby byl někdo odvolán z opatrovnictví nebo kurátorství, a přesto nebyl zajištěn pro budoucnost.

440. Týž, *Názory*, kniha V.

Poté, co opatrovnictví zaniklo, končí i vyšetřování podezřelého opatrovníka, i když opatrovnictví zaniklo jako první.

441. Julius Aquila, *Názory*.

Při vyšetřování podezření není v uvedených skutečnostech nic, čím by opatrovník mohl zabránit prétorovi, aby využil otroka opatrovance k odhalení podvodu opatrovance.

Knihá XXVII

1. O výmluvách poručníků a kurátorů.
2. Kde má být poručník vychováván nebo kde má pobývat (...)
3. O žalobě na vyúčtování opatrovnictví (..)
4. Ohledně protižaloby na opatrovnictví a pretoriánské žaloby.
5. Ohledně toho, kdo uzavírá obchody jako zastupující opatrovník nebo poručník.
6. Ohledně obchodů uzavíraných z pověření nepravého opatrovníka.
7. O ručení opatrovníků a poručníků a těch, kteří je nabídli (..)
8. Ohledně žalob na soudní úředníky.
9. O majetku těch, kteří jsou pod poručenstvím nebo kuratelou (..).
10. Ohledně jmenování kurátorů pro nepřičetné osoby a jiné osoby, které nejsou nezletilé.

Titul: Zákon o poručnících a opatrovnících. 1. O omluvách opatrovníků a kurátorů.

1. Modestinus, O omluvách, kniha I.

Herennius Modestinus Ignáci Dexterovi, Pozdrav. Sestavil jsem knihu, kterou jsem nazval "O výmluvách poručníků a kurátorů", která se mi zdá být velmi užitečná a kterou ti posílám.

(1) Udělám vše, co je možné, aby nauka o těchto věcech byla srozumitelná, a zároveň přeložím právní termíny do řečtiny, ačkoli jsem si vědom, že nejsou snadno přizpůsobeny překladu.

(2) K vyprávění o věcech, o nichž se má mluvit, přidám také shodnou frazeologii zákonných ustanovení, kde to bude nutné, aby ti, kdo je potřebují, měli současně k dispozici právní nauky a jejich komentáře, a měli tak zákony v celé jejich celistvosti a užitečnosti.

(3) Proto je třeba na prvním místě uvést, jaké osoby nemají být jmenovány.

(4) Poručníci nemají jmenovat svobodné poručníky nebo kurátory nezletilým, kteří jsou svobodní, ledaže by v místě, kde má být jmenování provedeno, byl naprostý nedostatek svobodných; reskript Božího Marka totiž nařizuje, že poručníky pro emancipované svěřence mají být jmenováni pouze svobodní, kteří mají bydliště v téže lokalitě. Tam, kde je však ustanoven někdo jiný, božský Severus s ohledem na zájmy nezletilých v reskriptu uvedl, že strana bude pod poručenstvím odpovědná, pokud nebude moci uvést důvody, proč jej nepřijala v souladu se zákonem.

(5) Manžel nemůže působit jako opatrovník své manželky (jak stanovil senát), a pokud by byl ustanoven, musí být zproštěn funkce.

2. Týž, Výmluvy, kniha II.

Osoby, které dosáhly věku sedmdesát let, jsou zproštěny povinností opatrovníka a poručníka. Je však nutné, aby v době svého jmenování dovršily sedmdesát let, a to buď v době, kdy dědic vstoupil do dědictví, nebo v době, kdy byla splněna zákonem stanovená podmínka, a nikoli ve lhůtě stanovené pro platnost omluvy.

1. Kromě toho se věk zjišťuje buď rodným listem, nebo jiným zákonným důkazem.

2. Velký počet dětí je dobrou záminkou pro zproštění povinností opatrovníka nebo poručníka.

3. Všechny děti však musí být legitimní, i když nemusí být pod otcovskou kontrolou.
4. Je nutné, aby děti žily v době, kdy je jejich otec jmenován poručníkem, neboť děti, které již dříve zemřely, nejsou zahrnuty mezi ty, které mají nárok na zproštění; na druhou stranu ani děti, které zemřely později, nejsou na újmu právům svého rodiče. To je také stanoveno v konstituci božského Severa.
5. Ačkoli se zdá, že se to skutečně týká zvláště testamentárního poručníka, přesto se to vztahuje na všechny ostatní.
6. Ačkoli je dítě v lůně své matky podle mnoha ustanovení zákona považováno za již narozené, přesto to ani v tomto případě, ani s ohledem na jiná občanská zaměstnání nemůže působit na osvobození otce. Toto pravidlo bylo rovněž stanoveno v konstituci božského Severa.
7. Opět platí, že nejen synové a dcery mají za následek propuštění otce z poručnictví, ale také vnuci, a to jak mužského, tak ženského pohlaví, kteří jsou potomky synů. Navíc teprve když jejich otec zemře, mohou na jeho místo nastoupit jejich dědové. Pak je jedno, kolik vnoučat se narodí jednomu synovi, počítají se pouze jako jedno dítě. To lze také zjistit z těch konstitucí, které pojednávají o dětech; nikdy totiž není snadné zjistit, kde se konstituce vztahuje k synům, ale lze to snadno udělat tam, kde se vztahuje k dětem, neboť tento přívrstev zahrnuje i vnuky.
8. Je nutné, aby strana, která je jmenována, měla v té době počet dětí předepsaný konstitucemi, neboť pokud by se zrodily až po jejím jmenování, nebude jí to na omluvu nic platné, jak stanoví Severova a Antoninova konstituce.
9. Osoby, které jsou povolány do poručnictví nebo kurátorství, mohou být omluveny, pokud již mají na starosti tři poručnictví nebo kurátorství; nebo pokud jsou tři poručnictví a tři kurátorství spojena a stále trvají; to znamená, pokud nezletilí ještě nedosáhli plnoletosti. Je-li však někdo poručníkem nikoliv nezletilého, nýbrž nepřičetného nebo marnotratného, zahrnuje se taková poručnictví do počtu těch, která umožňují osvobození, jak je uvedeno v Severově a Antonínově konstituci. Významný Ulpianus uvádí stejný názor v případě osob, které mají správu tří poručenství.

(3) Ulpianus, O povinnostech přetora majícího soudní pravomoc nad poručenstvím.

Správa tří poručenství nabízí dobrou záminku. Třemi poručenstvími se nerozumí to, že počet poručníků dává vzniknout různým poručenstvím, ale to, že jde o samostatné a odlišné majetky. Proto je-li opatrovník ustanoven třem bratrům, kteří mají nárok na nerozdělený majetek, nebo je-li ustanoven opatrovník dvěma z nich a kurátor ostatním, má se za to, že se ujal pouze jednoho opatrovnictví.

4. Modestinus, Výmluvy, kniha II.

Uvedli jsme, že strany pověřené správou tří poručenství nejsou povinny přijmout čtvrté. Proto vyvstává otázka, zda se někdo, kdo spravuje dvě poručenství a poté, co byl vyzván k přijetí třetího, odvolá a v průběhu odvolacího řízení je jmenován čtvrtým poručníkem, může ze čtvrtého poručenství omluvit tím, že se zmíní o třetím, nebo zda se ho může zcela zříci. Zjistil jsem, že božský Severus a Antonín určili, že strana, která se odvolala z ustanovení třetího poručenství, nemůže být obviněna ze čtvrtého; ale že dokud trvá její žádost o omluvu z třetího ustanovení, musí vyčkat jejího vyřízení, aby se zjistilo, zda bude obviněna ze čtvrtého ustanovení, či nikoli. K tomu je dobrý důvod, neboť pokud by se někdo ujal správy čtvrtého opatrovnictví a stalo by se, že jeho odvolání ze jmenování do třetího opatrovnictví bylo nesprávně přijato a jmenování by obstálo, byl by obviněn ze správy čtyř opatrovnictví, což je v rozporu se zákonem.

1. Má-li otec správu tří poručenství nebo kurátorství, nesmí být jeho syn obtěžován správou dalšího, jak rozhodli božští Severus a Antoninus. Toto pravidlo platí i v případě syna, neboť poručenství syna způsobí propuštění jeho otce, a to v případě, kdy poručenství spravují společně oba, to znamená, kdy jedno spravuje syn a dvě otec, nebo naopak. Stejně pravidlo platí i v případě, že správní povinnosti vykonává jedna domácnost, a nikoli odděleně. Stejný názor zastával i významný Ulpianus.

(5) Ulpianus, O povinnostech prétora, který má pravomoc nad poručenstvím.

Stačí, aby strany obviněné ze tří poručenství patřily k téže rodině. Je-li tedy správou tří poručenství pověřen otec, syn nebo bratr někoho, kdo je pod stejnou kontrolou, bude otec odpovědný z toho důvodu, že jsou spravována s jeho souhlasem. To bude dobrou záminkou pro to, aby byli všichni zproštěni jakéhokoli dalšího opatrovnictví. Pokud však nespravují poručenství se souhlasem otce, bylo v reskriptech často uvedeno, že to nebude možné použít jako omluvu.

6. Modestinus, Výmluvy, kniha II.

Pokud by někomu, kdo již byl pověřen správou dvou poručenství, byla současně uložena dvě další, bude mu k dispozici to, které je třetí v pořadí, aby dosáhl zproštění od čtvrtého poručenství; a to i přesto, že čtvrté poručenství mohl jmenovat sám císař, nebo třetí, pokud předtím, než se dozvěděl o císařově nařízení, byl jmenován do správy druhého poručenství. Pokud však nebyl příkaz dodržen, ale obě jmenování byla provedena různými dopisy ve stejný den, vybere si ten, kdo jmenování provedl, a nikoli jmenovaný, které poručenství má spravovat.

(1) Gramatikové, sofisté, rétoři a lékaři s aktivní praxí mají nárok na osvobození od poručenství a kurately, stejně jako od jiných veřejných zaměstnání.

(2) V každém městě je opět určitý počet rétorů a také někteří filosofové uvedení v zákonech, kteří jsou osvobozeni od výkonu veřejných povinností, což je uvedeno v reskriptu Antonína Pia napsaném pro provincii Asie, který však platí pro celý svět a jehož obsah je následující: "Malá města mají nárok na pět lékařů, tři sofisty a stejný počet gramatiků, kteří jsou osvobozeni od poručenských povinností; větší města mají nárok na sedm těch, kteří provozují léčitelské umění, a po čtyřech z těch, kteří vyučují v obou výše uvedených oborech vzdělání. Největší města mají nárok na deset lékařů, pět rétorů a stejný počet gramatiků. Největší město však nemůže udělit výjimku většímu počtu. Je vhodné, aby hlavní města zemí byla zahrnuta do počtu největších měst; aby ta, která mají buď tribunál, nebo místo, kde se projednávají a rozhodují věci, byla zahrnuta do druhé třídy; a všechna ostatní do třetí."

(3) Není přípustné, aby byl tento počet výjimek překročen ani dekretem Senátu, ani z jiného důvodu; počet však může být snížen, neboť je zřejmé, že toto opatření bylo přijato ve prospěch státní služby.

(4) Těmto osobám navíc tato výjimka nepřísluší, pokud nebyly pravidelně registrovány dekretem Senátu a nejsou ve své praxi nedbalé.

(5) Paulus uvádí, že od poručnictví jsou osvobozeni také filosofové; říká totiž, že filosofové, řečníci, gramatici a ti, kdo veřejně vyučují mládež, jsou zproštěni výkonu jeho povinností. Podobně se vyjadřuje i Ulpianus ve čtvrté knize o úřadu prokonzula.

(6) Náš císař a jeho otec v reskriptu adresovaném Laeliovi Bassovi uvedli, že lékař může být obcí odmítnut, i když již získal licenci.

(7) V téže konstituci božského Pia se s odkazem na filosofy uvádí, že jejich počet nebyl úředně stanoven, protože k této profesi patří skutečně jen velmi málo lidí. Domnívám se však, že ti, kdo jsou obdařeni velkým bohatstvím, dobrovolně přispějí svým majetkem ve prospěch své země. Pokud však hovoří především o svém světském majetku, je z této skutečnosti zřejmé, že se nejedná o skutečné filosofy.

(8) V reskriptu Antonína Pia je zmíněna část ústavy císaře Commoda, z níž je patrné, že filosofové požívají osvobození od poručenských povinností. Je to vyjádřeno následujícími slovy: "Navíc v souladu s tím vším, jakmile můj božský otec nastoupil na trůn, potvrdil konstituci všechny dosavadní pocty a imunity, přičemž uvedl, že filozofové, rétoři, gramatici a lékaři jsou osvobozeni, když vedou kněžské školy, a že nemohou být nuceni dodávat zásoby obilí, vína nebo oleje nebo je kupovat; že nemohou být nuceni předsedat soudu, působit jako poslanci, být zařazeni do armády nebo proti svému souhlasu vykonávat jakoukoli jinou veřejnou službu. "

(9) Je třeba také připomenout, že na toto osvobození má nárok každý, kdo ve své zemi vyučuje nebo provozuje lékařskou praxi, neboť pokud někdo z Komany vyučuje nebo provozuje lékařskou praxi v Cesareji, nebude v Komaně osvobozen. Toto pravidlo vyhlásili také božští Severus a Antoninus.

(10) Paulus totiž píše, že božský Pius a Antoninus nařídili, aby osoby vynikající učeností byly osvobozeny, i kdyby překročily počet již zapsaných; pokud si zřídily bydliště v jiném okrese.

(11) Božský Severus a Antoninus vyhlásili, že každý, kdo vyučuje filozofii v Římě buď s platem, nebo bez něj, má požívat stejného osvobození, jako kdyby vyučoval ve své zemi. Jako důvod takového nařízení lze uvést, že vzhledem k tomu, že císařské město je považováno za společnou zemi všeho lidu, měl by ten, kdo se tam poctivě činí užitečným, požívat osvobození ne méně než v místě svého narození nebo bydliště.

(12) Ve skutečnosti učitelé, kteří vyučují v kterémkoli okrese, nemají nárok na osvobození, ale ti, kteří vyučují v Římě, jsou osvobozeni od poručnictví a kurately.

(13) Ulpianus ve své knize o povinnostech prétora, který má poručenskou pravomoc, píše následující: "Atleti mají nárok na osvobození od poručnictví, ale pouze ti, kteří byli korunováni na posvátných hrách." (14) V tomto případě se jedná o poručníky, kteří jsou korunováni na posvátných hrách.

(14) Guvernerství provincií, jako například Asie, Bithýnie, Kappadokie, uděluje osvobození od poručnictví; to platí, dokud strany zastávají tento úřad.

(15) Opatrovnictví není veřejným zaměstnáním ani zaměstnáním, s nímž je spojen plat, nýbrž občanským úřadem; a platí, že správa opatrovnictví nemůže být vykonávána mimo provincii.

(16) Magistráty měst jsou zproštěny poručnictví a kurately.

(17) Nepřátelství vyplývající z obvinění z hrdelního zločinu, které projevil jmenovaný vůči otci poručníka, rovněž umožňuje zproštění od poručnictví, ledaže se ukáže, že poručník byl jmenován dodatečně na základě závěti, nebo po sepsání závěti již rozpory způsobené hrdelním obviněním neexistovaly; nebo nepřátelství předcházelo vykonání závěti; a je zřejmé, že poručník byl jmenován za účelem vystavení se odpovědnosti a nepříjemnostem vyrůstajícím z výkonu činnosti. To také vyplývá z reskriptu císaře Severa.

(18) Kromě toho může být kdokoli zproštěn opatrovnických povinností, když je vznesena otázka s ohledem na stav opatrovance, a zdá se, že se tak nestalo ze zlého úmyslu, ale z pohnutek dobré vůle. Toto pravidlo vyhlásili božští Marcus a Severus.

(19) Paulus píše následující s odkazem na osoby žijící na venkově, které jsou skromného postavení a negramotné: "Nižší hodnost a buranství mohou být někdy uváděny jako omluva, podle reskriptů božského Hadriána a Antonína." Výmluva strany, která uvádí, že nezná písmo, by neměla být přijata, pokud není nezkušená v obchodě.

7. Ulpianus, O výmluvách.

Chudoba totiž poskytuje dobrou výmluvu, pokud někdo může prokázat, že není schopen zvládnout břemeno, které je mu uloženo; a to je obsaženo v Reskriptu božských bratří.

8. Modestinus, Výmluvy, kniha III.

Vojáci, kteří si čestně odsloužili dobu odvodu, však mají v současné době nárok na osvobození od poručnictví jakýchkoli jiných osob, ať už je to kdokoli. Pokud však jde o poručnictví dětí těch, kdo sloužili ve stejné hodnosti, nebo těch, kdo byli dříve vojáky, jsou jejich druhové osvobozeni během prvního roku po propuštění. Po uplynutí této doby však nebudou mít nárok na osvobození; neboť rovnost vojenských vyznamenání se vždy jeví silnější než výsada spojená se službou, ledaže by snad měli jiné závažné důvody pro osvobození od poručnictví; jako například počet jejich let nebo cokoli jiného tohoto druhu, pro co je obvyklé, že jsou soukromé osoby osvobozeny od všech podobných povinností. Toto pravidlo se však vztahuje na syny, nikoli však na vnuky těch, kdo byli dříve vojáky, neboť vnuci veteránů mají stejné postavení jako ostatní soukromé osoby.

1. Ti, kteří byli potupně propuštěni, jsou totiž považováni za osoby, které nikdy nebyly ve vojsku, a z tohoto důvodu sami nemají nárok na výsady vojáka; a pokud by jiní, kteří byli dříve ve službě, byli jmenováni poručníky svých dětí, nebudou povinni sloužit.

2. Někdy se však stává, že vojáci nedokončí svou službu, a přesto mají nárok na osvobození od poručnictví; to však není stejné osvobození, na jaké mají nárok ti, kteří odsloužili celou dobu. Ten, kdo byl ve vojenské službě déle než dvacet let, má stejné postavení jako ten, kdo sloužil jako voják po celou dobu.

3. Ten, kdo byl za tuto dobu propuštěn, nemá nárok na věčné osvobození od poručnictví, ale pouze na osvobození po určitou dobu; stejně jako je tomu u jiných civilních zaměstnání. 4. Je-li někdo propuštěn z vojenské služby do pěti let, nesmí pro sebe požadovat žádné osvobození; a ten, kdo sloužil pět let, má nárok na osvobození na jeden rok; ten, kdo sloužil osm let, má

nárok na osvobození na dva roky; ten, kdo sloužil dvanáct let, na tři roky; ten, kdo sloužil šestnáct let, na čtyři roky; a ten, kdo sloužil dvacet let, má, jak jsme uvedli výše, nárok na osvobození vždy.

4. Kdo sloužil v Římské noční hlídce, má nárok na osvobození pouze na jeden rok.

5. To, co jsme uvedli, platí také pro osoby, které byly čestně propuštěny nebo které obdržely propuštění z důvodu nemoci, neboť to je také čestná omluva; kdo však byl propuštěn hanebně, nemá nárok na osvobození.

6. Za veterána se považuje ten, kdo sloužil nejen v legii, ale sloužil v jakékoli vojenské funkci, pokud byl čestně propuštěn. Může však být ustanoven poručíkem dětí jiného vojáka; neboť ten, kdo sloužil v legii, může být ustanoven poručíkem dětí jiného, který sloužil v noční hlídce.

7. Bývalý voják může být rovněž ustanoven poručíkem nezletilého ve službě, pokud jeho otec zemřel, nebo i tehdy, byl-li emancipován.

8. Existují ústavy, které všechna tato pravidla stanovují.

9. Ulpianus rovněž uvádí tytéž věci. Ti, kdo byli beze cti propuštěni, jsou zřejmě vyloučeni z opatrovnictví ve městě, a to z toho důvodu, že je pro ně nezákonné do něj vstupovat. Každý, kdo sloužil v městských kohortách, i když byl propuštěn dříve, než uplynulo dvacet let, má stále nárok na věčné osvobození od poručnictví.

10. Vystala však otázka, zda mají bývalí vojáci přijmout poručenství najednou, nebo zda během téže doby nemohou vykonávat povinnosti úřadu vícekrát, takže po skončení prvního poručenství se mohou znovu domáhat svého privilegia jiným způsobem než soukromé osoby, které vykonávaly poručenství. Z toho nebudou mít prospěch ti, kdo na toto privilegium nemají nárok, ani je nelze počítat mezi tři, které poskytují osvobození; stejně jako v případě těch, kdo byli dříve ve vojenské službě, není žádnou výhodou, že byli jmenováni poručíky. Toto bylo vyhlášeno v kurii, jak dokládá konstituce božského Severa a Antonína.

11. Je jedno, z jakého důvodu děti spolubojovníka potřebují opatrovníka nebo kurátora; zda proto, že jsou emancipované, nebo proto, že jejich otec zemřel. Centurioni první roty triariů mají podle císařských konstitucí nárok na osvobození od všech ostatních poručenství, neboť tito kapitáni slouží jako poručníci dětí ostatních. Za centuriony první roty triariů se však považují ti, kteří vykonávají funkci tohoto úřadu. Pokud však jeden z nich zemře, aniž by plnil své vojenské povinnosti, nesmí být poručíkem jeho dětí ustanoven jiný důstojník tohoto druhu.

9. Ulpianus, O povinnostech préтора majícího poručenskou pravomoc.

Poté, co tribun slouží v pretoriánských kohortách, je zproštěn poručnictví nad dětmi svých kolegů, a to na základě privilegia uděleného božským Severem a našim císařem.

10. Modestinus, Výmluvy, kniha III.

Avšak nejen ti, kteří sloužili v hodnostech, jakož i v ostatních oddílech triariů, ale i ti, kteří byli z důvodu nějaké nutnosti nepřítomni ve veřejných záležitostech ve prospěch římského lidu, mají nárok na osvobození po dobu jednoho roku po svém návratu.

1. Tato lhůta jednoho roku se poskytuje nejen těm, kteří dokončili běžnou dobu vojenské služby, když byli zaměstnáni v záležitostech pro stát, ale také těm, kteří plnili povinnosti jakéhokoli druhu vyžadované veřejnou službou a vrátili se, i když při tom spotřebovali méně času, než jim bylo přiděleno.

2. Pokud však tyto osoby před svým odjezdem vykonávaly poručnictví a z tohoto důvodu se ho vzdaly, protože byly nepřítomny ve veřejných záležitostech, musí se po návratu ihned znovu ujmout svých povinností, aniž by využily rok osvobození, neboť tento rok se vztahuje na budoucí a nová poručnictví, a nikoli na ta, která by měla být obnovena.

3. Rok ukončených dnů se počítá od okamžiku, kdy strana, která se vrací, zvolí nebo by měla zvolit nejpřímější cestu, a nikoliv cestu okružní.

4. Navíc opatrovníci, kteří jsou jmenováni z vůle, mohou právně odmítnout převzít správu majetku nacházejícího se v jiné provincii, jak ukazuje následující konstituce božského Severa: "Božský Severus a Antonín, císaři, Valerioví. Pokud jsi byl ustanoven závětním poručníkem, musíš se dostavit ve stanovené lhůtě a požádat o zproštění správy majetku nacházejícího se v jiné provincii."

5. Pokud se někdo, kdo ukončil službu jako první centurio triariů, ujal poručnictví nad synem některého ze svých spolubojovníků a byl do svého postavení navrácen z vojenské nutnosti, musí se vzdát péče o poručnictví.

6. Stejně tak musí být ustanoven kurátor nezletilých na místo poručníka, pokud se tento stal kolegou otce zmíněných nezletilých; jak je uvedeno v konstituci božského Severa; a to platí pro všechny podobné případy, takže kurátor může být ustanoven na místo takového poručníka, když je dočasně propuštěn.

7. Tam, kde je svobodný člověk, který nedosáhl dospělosti, ustanoven svým patronem poručníkem svých dětí, nebo tam, kde je ustanoven jakýkoli nezletilý mladší dvaceti pěti let, dokud nedosáhl věku dospělosti, není povinen vykonávat své

povinnosti, ale mezitím je na jeho místo ustanoven kurátor. Stejně pravidlo platí i v případě, že zákonný zástupce je nezletilý, neboť na jeho místo je mezitím jmenován kurátor.

8. Je-li opatrovník nemocen, ale není nutné, aby byl trvale zproštěn výkonu opatrovnictví, je na čas ustanoven místo něj kurátor, a až se uzdraví, opět pokračuje ve výkonu svých povinností. Obdobné pravidlo platí i v případě, že se opatrovník stane nepřičetným. Ulpianus k tomu píše následující: "Nemoc je platnou omluvou, ale musí to být taková překážka, která někomu brání v tom, aby se věnoval svým vlastním záležitostem"; což náš císař spolu se svým otcem také uvedl v reskriptu.

11. Paulus, O omluvách poručníků.

Toto pravidlo jim nejen brání v tom, aby se ujali poručenských povinností, ale mělo by způsobit jejich zproštění i tam, kde tyto povinnosti již byly převzaty.

12. Modestinus, Výmluvy, kniha III.

Ulpianus říká totéž. V tomto reskriptu se však dodává, že je obvyklé, aby opatrovníci byli propuštěni buď dočasně, nebo trvale podle povahy nemoci, kterou jsou postiženi. Navíc nepřičetnost nezpůsobuje absolutní propuštění, ale způsobuje dočasné jmenování poručníka.

1. Existují také jiní, kteří, ačkoli již vykonávají funkci poručníků nebo kurátorů, mohou být přesto okamžitě zproštěni jakékoli zbývající odpovědnosti; jako například ti, kteří na základě císařova reskriptu změnili své bydliště, přičemž císař věděl, že jsou poručníky, a dal k této změně výslovné svolení, přičemž tato skutečnost byla uvedena v císařských listech.

(13) Týž, Výmluvy, kniha IV.

(14) Je třeba poznamenat, že ani opatrovníci jmenovaní z řádné moci, ani testamentární opatrovníci nejsou povinni se odvolávat, jak uvádí konstituce božského Severa a Antonína. Toto pravidlo je třeba dodržovat i s ohledem na jmenování kurátora, neboť kurátoři se od poručníků liší jen ve velmi málo ohledech. Mají však povolení odvolat se proti rozhodnutím, která jsou proti nim podána, když nabídnou omluvu.

1. Je však nutné, aby bylo dodrženo mnoho formalit, aby opatrovníci a kurátoři mohli prokázat oprávněné důvody pro své zproštění. Především jsou povinni podat žádost soudu v zákonem stanovené lhůtě, která je následující. Ten, kdo se nachází ve stejném městě, kde byl jmenován, nebo do sté míle od uvedeného města, musí podat omluvu do padesáti dnů, neboť po uplynutí této lhůty tak nebude moci učinit, ale bude povinen vykonávat své povinnosti; pokud nedodrží některou z těchto náležitostí, bude ve stejném postavení, jako by se provinil nedbalostí, a nezbude mu žádná možnost, jak svou omluvu

předložit. Pokud však bude vzdálen od města více než sto mil, bude mít nárok na dvacet mil za každý den od toho, kdy obdržel oznámení o svém jmenování (a toto oznámení mu musí být doručeno guvernérem buď osobně, nebo v místě jeho bydliště), a kromě výše uvedených dvaceti dnů bude mít nárok na dalších třicet, aby mohl nabídnout svou omluvu. Toto pravidlo se obdobně vztahuje na všechny určené závěti, ať už jde o poručníky nebo kurátory, jejichž jmenování je zvykem nechat si potvrdit magistrátem.

2. V dekretu božského Marka nacházíme také další ustanovení, které je hodno prozkoumání. Zákonodárce totiž opatrovníkovi, který se nachází ve městě, v němž byl jmenován, nebo který je od něj vzdálen do sta mil, poskytuje lhůtu padesáti dnů, ale tomu, kdo bydlí za vzdáleností sta mil, poskytuje jeden den za každých dvacet mil a kromě toho mu poskytuje třicet dnů na předložení omluvy. Z toho vyplývá, že pokud je bydliště osoby vzdálené sto šedesát mil, měla by nárok na lhůtu třiceti osmi dnů, tj. osm dnů za sto šedesát mil nebo jeden den za každých dvacet mil a třicet dnů navíc, během nichž může podat žádost o omluvu. Proto ten, jehož bydliště je vzdálenější, je na tom hůře než ten, kdo bydlí ve vzdálenosti do sta mil nebo v samotném městě, neboť posledně jmenovanému je skutečně vždy poskytnuta lhůta padesáti dnů, ale prvnímu je povolena lhůta kratší. Ačkoli by však výrazy zákona, pokud by byly vykládány přísně, měly být chápány tímto způsobem, přesto byl úmysl zákonodárce zcela jiný; neboť Cerbidius Scaevola, Julius Paulus a Domitius Ulpianus, autority nejvýznamnější a nejučenější v oblasti práva, zastávali názor, že je tomu tak, a uváděli, že je třeba dodržovat pravidlo, že nikdo nemá nárok na lhůtu kratší než padesát dní, pokud doba počítaná na cestu připočtená ke třiceti dnům, které zákon povoluje na nabídnutí omluvy, přesahuje padesát dní; například pokud bychom řekli, že někdo bydlí čtyři sta čtyřicet mil od města, bude mít nárok na dvacet dva dny na cestu a dalších třicet dní na předložení žádosti o prominutí.

3. Toto pravidlo musí s ohledem na čas dodržovat všichni, kdo si z jakéhokoli důvodu přejí být zcela nebo zčásti zproštěni povinností poručníka nebo kurátora.

4. V důsledku toho bylo rozhodnuto, že pokud si někdo přeje využít jakoukoli omluvu, nebude vyslyšen, pokud nepodá žádost ve stanovené lhůtě; ledaže by byl občanem nějakého jiného státu.

5. Je tak nutné, aby byla dodržena předepsaná lhůta, že pokud se tak nestane a strana, která předložila svou omluvu, by měla být propuštěna, nebude propuštěna; jak uvádí božský Severus a Antonín v jedné ze svých konstitucí, která nařizuje, že ten, kdo byl ustanoven na místo opatrovníka, nesmí být ponechán ve funkci z toho důvodu, že není dovoleno, aby byl ustanoven druhý opatrovník tam, kde již jeden je.

6. Postačí, když opatrovník ve stanovené lhůtě požádá o zproštění; neboť kdyby poté, když si to rozmyslí, od toho upustil, nebude mu to na újmu. Pokud se tedy někdo pouze dostaví a poté nezůstane, aby nabídl svou omluvu, po uplynutí předepsané lhůty mu bude bráněno v tom, aby se omluvil. To je uvedeno v konstituci císařů Severa a Antonína.

7. Pokud se někdo z důvodu nemoci nebo jiné nutnosti (například kvůli nebezpečí na moři, kruté zimě, útokům lupičů nebo jiné podobné překážce) nemůže dostavit ve stanovené lhůtě, je třeba mu udělit odpustek, neboť jeho dobrá víra je dostatečně prokázána přirozenou spravedlností; jak stanoví konstituce císařů Severa a Antonína.

8. Opět je třeba mít na paměti, že nestačí, aby se opatrovník pouze dostavil k soudu, ale je povinen podat důkazy s odkazem na důvod, pro který žádá o zproštění, a pokud má k dispozici více důvodů, které mohou zproštění usnadnit, musí je všechny vyjmenovat; a pokud tak neučiní, bude se podobat straně, která se nikdy nedostavila, nebo pokud se dostavila, neprokázala dobré důvody pro své zproštění.

9. Výše uvedených padesát dnů se počítá nepřetržitě, počínaje okamžikem doručení oznámení jmenované straně.

10. Je třeba, aby důvody pro zproštění byly předloženy ústně u soudu nebo prostřednictvím žádosti. Strana může své důvody také omezit na písemnou formu, jak prohlašují titíž císaři.

11. Toto jsou pravidla mající vztah k zákonem stanovené lhůtě, která musí být dodržena. Nyní se věnujme těm, kteří tato pravidla dodržovat nemusí. Opatrovníci, kteří nebyli jmenováni zákonně (to znamená, že byli jmenováni stranami, které k tomu neměly právo; nebo kde nebyli způsobilí; nebo kde byli opatrovníci zodpovědní za nezákonnost; nebo v případě, že nebyly dodrženy řádné právní formalities) a nebyli potvrzeni a nespravovali poručenství, budou zproštěni funkce a nikdo nemůže vznést námitku, že při žádosti o zproštění nedodrželi zákonem stanovenou lhůtu, neboť takovou žádost nejsou povinni podat, jak dokazují níže uvedené ústavy, které jsem předložil jako příklad a které se skutečně vztahují na všechny případy. "Božský Severus a Antonín, císaři, Narcisovi: Poté, co byl dědeček svěřence z matčiny strany ustanoven opatrovníkem, nejsi povinen podávat žádost o prominutí, neboť nejsi právně odpovědný, a proto když nebudeš zasahovat do správy majetku, budeš v bezpečí." Podobně opět platí, že pokud soudní úředníci ustanoví opatrovníka nebo poručníka, který nepodléhá jejich jurisdikci, nebude muset dodržet zákonem stanovenou lhůtu, neboť není ani občanem, ani obyvatelem města.

(14) Týž, Výmluvy, kniha V.

Tam, kde se ve věcech týkajících se omluv poručníků a kurátorů mluví o svobodném člověku, je třeba poznamenat, že se tím rozumí nejen svobodný člověk otce poručníka, ale i svobodný člověk jeho matky.

1. A protože hovoříme o dětech poručníka, je třeba poznamenat, že tento pojem se vztahuje nejen na potomky v prvním stupni, tj. na syny a dcery, ale také na vnuky z obou stran, jakož i na ty, kteří po nich dědí.

2. A i když může svobodný člověk získat právo nosit zlatý prsten, stále si zachovává hodnost svobodného člověka, v souladu s tím, co nařídil Marcus Antoninus.

3. Pokud se otrok koupí za vlastní peníze a je manumitován, nesmí být nikdy zařazen mezi ostatní svobodné.

4. Tam, kde je více svobodníků, je jeden z nich ustanoven poručníkem všech dětí svého patrona a nesmí být propuštěn, i když již spravuje tři poručenství.

(15) Týž, Výmluvy, kniha VI.

Opatrovníkem může být ustanoven i eunuch, který se nemůže odvolávat na svou slabost jako na omluvu, jak je uvedeno v konstituci císařů Severa a Antonína.

1. Ten, kdo slíbil, že bude vykonávat funkci poručníka dětí kohokoli, nemůže být z poručenství omluven, i když by jinak měl zákonný důvod pro své zproštění.

2. Je třeba mít na paměti, že obsazení úřadu není pro nikoho rozumnou omluvou. Proto, je-li strana senátorem, může být poručníkem osob nižšího postavení, stejně jako dětí senátora, jak uvedli božští Marcus a Commodus v reskriptu.

3. Je-li však někdo poručníkem nebo kurátorem svěřence, který není senátorské nebo jiné význačné hodnosti, a stane-li se poté senátorem, musí být okamžitě propuštěn. K jeho propuštění však nedojde, pokud děti, jejichž poručnictví nebo kuratelu spravuje, mají senátorskou hodnost.

4. Stejně tak nebude propuštěn nikdo, kdo má nižší hodnost, z opatrovnictví nebo poručnictví svěřenců, kteří zastávají vyšší postavení než on sám.

5. Císařské konstituce uvádějí, že ani vážení, ani účetní (které obvykle označujeme jako aritmetiky), nemají nárok na osvobození.

6. Kromě toho mohou být Židé poručníky svěřenců, kteří nejsou Hebrejci, stejně jako mohou spravovat majetek patřící jiným svěřencům; konstituce totiž předepisují, že mají zůstat nerušení, s výjimkou okolností, kdy by mohlo dojít k znečištění veřejné bohoslužby.

7. Účet splatný obci se v žádosti o osvobození nezařazuje mezi jednotlivé poručenství.

8. Svobodníci manželek senátorů nejsou osvobozeni od poručnických povinností, i když mohou vyřizovat záležitosti svých patronek; tato výsada je totiž přiznána pouze svobodníkům mužů senátorské hodnosti.
9. Jestliže guvernér města, tedy magistrát, na sebe jmenováním bere odpovědnost poručníka, nemůže ji za účelem zproštění zahrnout mezi ostatní poručenství; stejně jako to nemohou učinit poručníci poručníka nebo ti, kteří jsou jmenováni čestnými poručníky z vůle.
10. Ten, kdo vybírá daně pro stát, nesmí být zproštěn poručnictví.
11. Byla položena otázka, zda může být omluven ten, kdo je schopen uvést několik důvodů, proč by měl být zproštěn, z nichž žádný sám o sobě není dostatečný. Například pokud člověk nedosáhl věku sedmdesáti let a nespravuje tři poručnictví a nemá pět dětí nebo nemůže uvést žádný jiný zákonný důvod pro zproštění, ale spravuje dvě poručnictví, má dvě děti a je mu šedesát let; nebo pokud uvede několik dalších důvodů, které samy o sobě neposkytují absolutní důvod pro zproštění, ale které by ve svém souhrnu zřejmě postačovaly k tomu, aby mohl být zproštěn, bylo rozhodnuto, že nemůže být zproštěn.
12. Pokud osoba dostává nebo má nárok na osvobození od civilního nebo veřejného zaměstnání, nebude z tohoto důvodu zproštěna opatrovnictví nebo kurately.
13. Byl-li někdo zproštěn opatrovnictví nebo kurately, nemůže za žádných okolností využít důvodů uvedených v dokumentech k tomu, aby byl zproštěn dalšího opatrovnictví nebo kurately, pokud nepředloží jiné důvody pro uvedené zproštění.
14. Kdo uvede, že nebyl znám otci nebo matce opatrovance, nemůže být z tohoto důvodu zproštěn.
15. Kromě toho, pokud někdo vykonává správu tří poručenství nebo opatrovnictví, nemá právo být zproštěn správy čtvrtého; například pokud projevil přání jej přijmout. Má se však za to, že takové přání projevil pouze opatrovník, který spravuje mírný majetek.
16. Ulpianus ve svém díle o výjimkách uvádí, že pokud strana spravuje jako jednoho ze tří poručníků poručenství svého emancipovaného syna: "Vím, že vznikla pochybnost, zda to lze tvrdit v jeho prospěch, když žádá, aby byl zproštěn čtvrtého". Konstatuji však, že existuje reskript, kde je pro tento účel povoleno zahrnout opatrovnictví emancipované dcery mezi ostatní opatrovnictví.
17. Pokud je někdo pod otcovskou kontrolou ustanoven poručníkem a jeho otec odmítne stát se jeho ručitelem, zákony nařizují, aby se poručníkem stal sám otec a aby se do zajištění poručenství nijak nezasahovalo, jak je uvedeno v konstituci

božského Hadriána, která zní takto: "V případě, že se poručníkem stane někdo, kdo je pod otcovskou kontrolou, je poručníkem otec: "Císař Hadrián Bitrasiovi Polliovi, zástupci v Lyonu. Jestliže se Claudius Macer, ačkoli je synem pod otcovskou kontrolou, jeví jako vhodná osoba pro poručníka a jeho otec není ochoten poskytnout mu záruku, aby mohl syna zbavit poručnictví, a nadále projevuje tohoto proradného ducha, myslím, že můžeš tomuto podvodu náležitě čelit tím, že donutíš jeho syna i jeho samotného, aby spravovali poručnictví nad Klimentovými dětmi." A tak se stalo.

16. Týž, Názory, kniha II.

Gaius svou závětí ustanovil Nigidia poručníkem svého syna a také ho jmenoval kurátorem, dokud jeho syn nedosáhne pětadvaceti let. Ptám se, protože je dovoleno Nigidia zprostit kurátorství bez odvolání, od kterého dne se má počítat lhůta stanovená Božím Markem, kterou je třeba dodržet při žádosti o zproštění; zda ode dne, kdy byla závěť otevřena, nebo ode dne, kdy byl opatrovník vyzván k jednání, tj. po dovršení čtrnáctého roku opatrovance? Modestinus odpověděl, že žádost o zproštění poručenství musí být podána v době, kdy byl poručník potvrzen dekretem pretora nebo guvernéra.

17. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha IV.

Je třeba vzít v úvahu nejen hodnotu majetku, který má být zapsán a jehož správy se má ujmout v případě tří již existujících poručenství, ale také věk poručníků. Pokud se totiž věk prvních poručníků blíží pubertě, takže zbývá pouze šestiměsíční lhůta, nebo pokud věk těch, o jejichž převzetí poručnictví jde, není daleko od puberty, nebude omluva povolena. Tuto záležitost upravují císařské konstituce.

1. Úplná výjimka byla již dávno udělena Trojanům, a to jak dekrety senátu, tak konstitucemi císařů, a to z důvodu proslulé vznešenosti jejich města a jejich spojení s původem Říma, pokud jde o svěřence, kteří nejsou Trojané. To božský Pius uvedl v reskriptu.
2. O těch, kteří patří k určitým sdružením, jako například ke sdružení řemeslníků, prohlašujeme, že mají nárok na osvobození, neboť mohou být zproštěni správy poručenství osob, které nejsou členy jejich organizace, aby byli nuceni vykonávat jiné veřejné zaměstnání, i když se jejich majetek dodatečně zvětšil. To je také stanoveno v říšských ústavách.
3. Všechny orgány nebo spolky však nemají právo být zproštěny opatrovnických povinností, ačkoli nesmějí být nuceny přijímat obecní úřady, pokud jim tato výsada nebyla výslovně udělena.
4. Ten, kdo vykonává povinnosti aedila, může být jmenován poručníkem; úřad aedila je totiž zařazen mezi magistráty, jejichž nositelé jsou podle reskriptu božského Marka osvobozeni od soukromých zaměstnání.

5. Je totiž třeba poznamenat, že bylo stanoveno, že ti, kdo jsou pověřeni veřejným úřadem, jsou osvobozeni od povinností poručníka. Zproštění jsou ti, kdo jsou již v úřadě a jsou povoláni k tomu, aby se ujali povinností poručnictví; je však třeba také poznamenat, že ti, kdo se již podíleli na výkonu jeho povinností, nejsou zproštěni ani po dobu výkonu svého úřadu.

6. Zdá se, že kapitáni lodí mezi svými dalšími výsadami nepožívají té, že by byli osvobozeni od poručnictví. To uvedl božský Traján v jednom reskriptu.

7. Ti, kdo bydlí v táborech, jsou obvykle osvobozeni od poručnictví, s výjimkou poručnictví stran, které samy bydlí v témže táboře a jsou ve stejném stavu.

18. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XX.

Pokud se děti ztratí ve válce, poskytuje tato skutečnost platnou záminku pro osvobození od poručnictví. Vystala však otázka, kdo jsou tyto děti, zda jsou to ty, které jsou zabity v bitvě, nebo zda zahrnují všechny ty, které jsou rodičům odebrány z důvodu války; jako například ty, které jsou ztraceny při obléhání. Upřednostňuje se názor, že pouze ti, kteří byli zabiti v bitvě, bez ohledu na jejich pohlaví nebo věk, by měli být platným důvodem pro propuštění, neboť ztratili život za svou vlast.

19. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Je zvykem, že ti poručníci, kteří mají své bydliště v Itálii, jsou zproštěni správy provinčních záležitostí.

(20. Julianus, Digesty, kniha XX.

Když strýc svěřence tvrdí, že byl tento vyděděn a že on sám byl ustanoven dědicem, je spravedlivé, aby byla přijata strýcova omluva a aby byl svěřenci ustanoven opatrovník; nebo, pokud není ochoten požádat o zproštění, má být zbaven opatrovnictví, aby se urychlil spor ohledně pozůstalosti.

21. Marcianus, Institutes, kniha II.

Nikdo nemůže být zproštěn opatrovnictví z důvodu soudního sporu, který vede se svým svěřencem, pokud se spor netýká celého jeho majetku nebo jeho větší části.

1. Pokud si strana přeje být omluvena a má k tomu několik důvodů, které může uvést, a některé z nich není schopna prokázat; není jí zakázáno využít ostatních ve lhůtě stanovené zákonem.

2. I když byl opatrovník ustanoven pro správu celého majetku opatrovance, může přesto podat žádost, aby byl zproštěn správy opatrovnictví majetku nacházejícího se za stým milníkem; ledaže je veškerý majetek opatrovance v uvedeném kraji. Z tohoto důvodu guvernér provincie jmenuje opatrovníka uvedeného majetku.

3. Senátoři také nemohou být nuceni spravovat opatrovnictví za stým milníkem.

4. Opatrovník může být jmenován opatrovníkovi, který již opatrovníka má, ale musí to být pro správu jiného majetku.

22. Scaevola, Pravidla, kniha I.

Zeměměřiči nejsou zproštěni opatrovnických povinností.

1. Ti, kterým císař svěřil vyřizování nějakých záležitostí, mohou být zproštěni opatrovnictví, dokud je vyřizují.

(23) Ulpianus, Názory, kniha II.

Již jsem uvedl, že osoba nemá platnou omluvu pro zproštění poručenství z důvodu nějakého magistrátního úřadu, jehož povinnosti by měla vykonávat v obci.

1. Uvedl jsem jako svůj názor, že pokud voják slouží v táboře, má právo být zproštěn, je-li ustanoven opatrovníkem někomu, kdo neslouží v témže táboře.

24. Papinianus, Otázky, kniha XI.

V žádném případě se nelze domnívat, že by byl zbaven výsady být omluven ten, kdo získal svobodu prostřednictvím poručenství; neboť téměř ve všech případech tohoto druhu nezískává strana, která manumituje otroka, žádné právo jako poručník vůči osobě osvobozeného, kromě toho, že jej tento nemůže předvolat k soudu bez příkazu prétora.

25. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha II.

Opatrovník nemůže v žádosti uvést důvody, pro které by měl být zproštěn.

26. Paulus, O omluvách.

27. Z reskriptu božského Marka a Antonína adresovaného prefektovi vyživovací povinnosti vyplývá, že měřiči obilí mají právo být zproštěni poručenství.

27. Marcianus, Pravidla, kniha V.

Je-li odkazovník pověřen, aby odevzdal celé své dědictví jinému, a přeje si být zproštěn odpovědnosti za opatrovnictví, získá své dědictví za účelem jeho odevzdání příjemci; tento případ je podobný případu dědice, který podá žalobu s tvrzením, že závěť je neplatná, a svůj spor prohraje.

28. Papinianus, Názory, kniha V.

Pokud opatrovník požádá o potvrzení a přede dnem vydání dekretu získá nějaké privilegium udělující osvobození, nemůže právně vzít zpět žádost, kterou již podal.

1. Je-li majetek zanechán rodičem opatrovníkům jako odměna za jejich dobrou víru, bylo rozhodnuto, že si jej mohou ponechat dědicové, i když jsou cizí, poté, co byli zmínění opatrovníci zproštěni. To však neplatí pro syna, kterého paní otec ustanovil spoludědicem a opatrovníkem svého nezletilého bratra; syn má totiž nárok na odkaz po otci z důvodu svého příbuzenského vztahu, a nikoliv jako opatrovník.

2. Pokud byl poručník po určitou dobu ve vyhnanství, nemůže se na to odvolávat jako na omluvu, ale po dobu jeho vyhnanství by měl být na jeho místo ustanoven poručník.

29. Marcianus, Institutes, kniha II.

Je zřejmé, že pokud je poručník odsouzen k věčnému vyhnanství, může být propuštěn.

(1) Navíc nevědomost vyhnance bude tím snadněji omilostněna, protože nemohl zjistit podezřelou povahu svého spoluopatrovníka.

30. Papinianus, Názory, kniha V.

Naši vznešení a ctihodní císaři rozhodli, že osoby vzdělané v právu, které se ujaly správy poručnictví, mají být omluveny tam, kde se staly členy císařské rady, neboť musí být stále v jejich přítomnosti a pocta jim vzdávaná nebude omezena ani časem, ani místem.

(1) Pokud si rodák z provincie stanoví své bydliště v Římě, ujme se správy jeho majetku na obou místech jeho kurátor, jmenovaný dekretem místodržitele a prétora. Bylo rozhodnuto, že se nepovažuje za správce dvou kurátorství, protože je zřejmé, že dva majetky by neměly být považovány za svěřené téže osobě.

(2) Ten, kdo požívá výhody osvobození, nemůže být nucen převzít poručnictví svého bratra.

(3) Patron ustanovil svou závětí některé ze svých svobodných poručníků poručníky jiného svobodného poručníka, který ještě nedosáhl dospělosti. I když lze konstatovat, že tyto osoby jsou solventní, přesto je lze v souladu s veřejným právem z potvrzení dekretem omluvit.

31. Paulus, Otázky, kniha VI.

Pokud by byl někdo při výkonu tří poručenství různými dekrety ustanoven poručníkem dalších dvou svěřenců, může být omluven; a pokud by předtím, než uvede důvody, proč by měl být omluven, jeden ze svěřenců, jejichž poručenství vykonával, zemřel, od té doby nebude jeho omluva k dispozici a bude ihned vázán prvním dekretem; což je stejné, jako kdyby čtvrté poručenství nahradilo třetí, protože byl poručníkem v souladu s právem předtím, než byl omluven. Proto může být zproštěn opatrovnictví ten, kdo nyní zaujímá čtvrté místo, a protože nebyl zproštěn, musí nutně převzít i povinnosti druhého, tj. třetího opatrovnictví. Nevyvolává to podle mého názoru žádné obtíže, pokud by někdo tvrdil, že opatrovník není povinen vykonávat toto opatrovnictví, neboť je třeba posoudit, zda jeho výkon zaniká smrtí opatrovance. Kromě toho se domnívám, že za opatrovnictví bude také odpovídat, pokud převezme odpovědnost za to, že ho nebude spravovat.

1. K tomu může dojít i v případě, kdy je opatrovník ustanoven dvěma různými závětí v době, kdy již spravuje tři další opatrovnictví; v tomto případě je třeba vzít v úvahu nikoliv dobu, kdy byly závěti otevřeny, kdy vzniká otázka, které opatrovnictví bylo uděleno jako první, ale dobu, kdy byla pozůstalost zapsána nebo kdy byla splněna podmínka, na níž jmenování záviselo.

2. Tento rozdíl existuje i mezi opatrovnictvím, o němž jsme pojednali, kdy se jedná o třetí a čtvrté jmenování, ačkoli opatrovník je nejprve odpovědný za správu čtvrtého, protože právě toto, tj. čtvrté, je mu přikázáno spravovat, a musí nést odpovědnost za druhé ode dne, kdy byl jmenován.

3. Domnívám se, že opatrovník, který způsobil, že jeho svěřenec odmítl majetek svého otce, by měl být ponechán ve čtvrtém opatrovnictví, přičemž to první je jakoby odmítnuto.

4. Kromě toho si myslím, že prétor bude jednat v souladu se zákonem, pokud se domnívá, že postačí pouze jedno poručenství; pokud je tak rozsáhlé a zahrnuje tolik obchodních požadavků, že se rovná několika. Proto by bratři, kteří mají

nárok na stejné podíly z pozůstalosti, neměli být považováni za osoby podléhající několika poručenstvím; nebo i když poručníci nejsou bratři, tam, kde mají stejné dědictví a poručník musí podat jediný účet o správě, bude platit stejné pravidlo. Na druhou stranu, pokud existují dva různé majetky patřící bratrům, musí být ustanoveni dva poručníci; neboť, jak jsem již uvedl, je třeba vzít v úvahu nikoli počet poručníků, ale obtížnost sestavení a předložení účtů.

32. Týž, Otázky, kniha VII.

Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi. Matka ustanovila svého nezletilého syna svým dědicem, nebo nějaký cizinec ustanovil nezletilého, který byl rovněž cizincem, svým dědicem na základě závěti a zanechal odkaz Titiovi a ustanovil ho opatrovníkem zmíněného svěřence. Titius byl po potvrzení zproštěn opatrovnictví. Ptám se, zda přijde o svůj odkaz. A jak by tomu bylo v případě, kdy opatrovník nebyl ustanoven závětí, ale přijal odkaz, a poté, co byl ustanoven opatrovníkem přetorem, je omluven; může být spravedlivě zbaven odkazu; nebo je nějaký rozdíl, když je opatrovník ustanoven nezletilému, který byl emancipován, nebo opatrovník dítěti, které dospělo do puberty, jeho otcem? Odpověděl jsem, že tam, kde byl poručník nebo kurátor nezákonně ustanoven otcem a byl potvrzen přetorem, má být zbaven odkazu, pokud chce raději využít výsady, že je omluven, a to rozhodl i Scaevola; neboť ve skutečnosti přetor, který potvrdil poručníka, pouze plnil přání zemřelého. Stejně pravidlo je třeba považovat za platné i pro závěť matky. Následující případ je podobný případu matky, a sice když cizí osoba ustanoví nezletilého svým dědicem a přeje si ustanovit mu opatrovníka, jako je tomu u dětí, které jsme vychovali. Proto bylo zcela správně rozhodnuto, že ten, kdo odmítne učinit to, co požaduje zůstavitel, by měl být zbaven toho, co mu tento dal. Nedomnívám se však, že ten, kdo se zřekl povinností opatrovníka, může být vždy zbaven svého odkazu, ale pouze v případě, kdy je zřejmé, že mu byl odkaz odkázán proto, že ho strana pověřila opatrovnictvím svých dětí, a nikoliv v případě, že by mu ho odkázala v každém případě, i kdyby opatrovnictví neměl. To lze zjistit, pokud vložíte odkaz do závěti a následně ustanovíte opatrovníka kodicilem; v tomto případě totiž nelze říci, že mu byl odkaz odkázán proto, že si zůstavitel přál, aby působil jako opatrovník.

(33) Týž, Otázky, kniha XXIII.

Toto rozlišení se však zdá být příliš jemné a nemělo by být připuštěno, ledaže by otec jasně uvedl, že si přeje odkázat odkaz, i kdyby zůstavitel neměl vykonávat opatrovnictví; vždy se totiž předpokládá, že odkaz byl odkázán za tímto účelem, ať už předchází jmenování opatrovníka nebo následuje po něm.

34. Týž, Otázky, kniha VII.

Z toho je zřejmé, že ten, koho praetor jmenuje opatrovníkem, by neměl být zařazen do stejné třídy s takovými odkazovníky; může totiž využít svého práva být omluven, neboť nečiní nic, co by bylo v rozporu s vůlí zůstavitele, neboť jelikož ten ho opatrovníkem nejmenoval, nemůžeme říci, že si přál, aby spravoval opatrovnictví jeho syna.

35. Týž, Otázky, kniha XXIII.

Co když však opatrovník nebyl omluven, ale odmítl spravovat majetek s tvrzením, že ostatní opatrovníci jsou solventní? Lze proti němu podat žalobu, pokud opatrovanec nemůže získat plnění od ostatních. Neměl by však získat odkaz a jeho neústupnost by měla být potrestána, protože se do jisté míry pokusil ospravedlnit. Mnohem spíše by měl být prohlášen za nehodného otcovy štědrosti někdo, kdo byl zbaven poručnictví, protože byl podezřelý.

(36) Týž, Názory, kniha IX.

Rodiče mají ve zvyku vybírat si za poručníky svých dětí své nejdražší a nejvěrnější přátele, a proto je obdarovávají odkazy, aby je přiměli převzít břemeno poručnictví. Pokud však taková osoba získala odkaz na základě závěti a zároveň byla nahrazena opatrovancem, není pravděpodobné, že by zůstavitel zamýšlel, aby byla nahrazena, pokud by se ujala opatrovnictví, a proto by dotyčná strana měla být zbavena odkazu, pokud je opatrovanec naživu; nemůže však být vyloučena z nahrazení, neboť v tomto případě by i v případě, že by se opatrovnictví ujala, bylo ukončeno.

1. Lucius Titius měl ze tří synů jednoho, který byl emancipovaný a ve věku, který ho opravňoval mít poručníka. Ptám se, zda se může zmíněný Titius, když zmíněný emancipovaný syn požádal, aby jeho otec byl jmenován prétozem jeho poručníkem, odvolat k veřejnému právu a požadovat osvobození kvůli svým třem synům. Odpověděl jsem, že tuto výsadu nelze otci upřít z toho důvodu, že na ni má nárok vzhledem k počtu svých dětí, ale že když je žádán, aby byl kurátorem svého syna, bude jednat v rozporu s instinkty přírody, pokud by se pokusil využít výmluvu tohoto druhu.

37. Scaevola, Názory, kniha II.

38. Jeden testamentární poručník v přítomnosti prétoza prohlásil, že má tři děti, a dodal, že nezletilý má strýce, který je jeho zákonným poručníkem, a že on sám byl ustanoven neoprávněně. Pretoriánův výnos zněl takto: "Pokud jste byl ustanoven opatrovníkem nezletilého, který má zákonného zástupce, není nutné, abyste žádal o zproštění." V tomto případě byl ustanoven opatrovníkem nezletilého, který má zákonného zástupce. Ptám se, když skutečně neexistuje takový strýc, který by mohl být opatrovníkem nezletilého, zda jmenování závětního opatrovníka přesto obstojí. Odpovídám, že podle uvedeného případu, i když může mít účastník řízení dobré důvody pro to, aby byl zproštěn, přesto nemůže být zproštěn z důvodu nesprávnosti svého jmenování.

1. Ptám se také, zda v případě, že opatrovník souhlasí s usnesením, lze proti němu podat spravedlivou žalobu z důvodu, že nevykonával opatrovnickou činnost. Odpovídám, že pokud nevykonával opatrovnictví spíše z omylu, protože tvrdil, že je ze

zákona zproštěn z důvodu svých tří dětí, a domníval se, že by měl být zproštěn, než ze zlého úmyslu, spravedlivá žaloba by neměla být přiznána.

38. Paulus, Názory, kniha II.

Dříve uvedená padesátidenní lhůta se vztahuje pouze na zpochybnění tvrzených důvodů pro osvobození, neboť pro vyřízení věci jsou určeny čtyři nepřetržité měsíce.

39. Tryphoninus, Spory, kniha XIII.

40. Pokud opatrovník sám formuluje a předkládá omluvy a jeho propuštění prétozem brání průtahy způsobené kontradikcí, mohou být jeho důvody pro zproštění právně prokázány.

40. Paulus, Názory, kniha II.

Jestliže se opatrovník po převzetí poručenství stane slepým, hluchým, němým, šíleným nebo chronickým invalidou, může se poručenství vzdát.

1. Chudoba, která činí opatrovníka neschopným práce a břemene opatrovnictví, obvykle umožňuje zproštění.

41. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Osoby, které vykonávají veřejné záležitosti díky přízni císaře, jsou po dobu jejich správy osvobozeny od opatrovnictví, stejně jako kurátorství, i když za tímto účelem nebyly vydány zvláštní listy.

(1) Stejně pravidlo platí pro ty, kdo mají na starosti prefekturu vyživovací povinnosti nebo velí noční hlídce.

(2) Osoby, které jsou nepřítomny ve veřejné službě a jejichž počet je předepsán, jsou zproštěny účasti na opatrovnictví, do něhož byly případně jmenovány, a to buď v době nepřítomnosti, nebo před svým odjezdem; nemohou se však vzdát opatrovnictví, pokud již bylo převzato.

(3) Osoby, které mají nárok na osvobození z důvodu svého spojení s některým orgánem společnosti nebo sdružením, k němuž patří, nejsou zproštěny opatrovnictví svých kolegů nebo svých dětí, s výjimkou těch, jimž je tato výsada výslovně přiznána.

(42) Paulus, Ohledně soudních šetření.

Je zřejmé, že nejsou nuceni přijmout opatrovnictví dětí svých kolegů, pokud bydlí více než sto mil od města.

43. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Svobodník senátora, který spravuje poručnictví nad jeho dětmi, nebude zproštěn jiných poručnictví.

44. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

V souladu s dekretem božského Marka, kde svobodný člověk ustanovený poručníkem toho, kdo je emancipován, měl právo být zproštěn, náš císař spolu se svým otcem, božským Severem, v reskriptu uvedl, že stejný důvod pro zproštění může uplatnit i ten, kdo získal právo nosit zlatý prsten.

1. Je-li tedy emancipovanému svěřenci, který má právo nosit zlatý prsten, ustanoven svobodný poručník nebo kurátor, má to za následek, že žádost o prominutí, kterou nabídne z důvodu rozdílných poměrů, by neměla být přijata.

2. Pokud by však předtím, než svěřenec nebo nezletilý mladší dvaceti pěti let získá právo nosit zlatý prsten, měl být Lucius Titius, který byl jmenován jeho opatrovníkem, omluven z důvodu, že je svobodný, může být podruhé jmenován opatrovníkem nebo kurátorem uvedeného nezletilého poté, co toto privilegium získá; z téhož důvodu bylo rozhodnuto a v reskriptu uvedeno, že bude omluven opatrovník, který byl jmenován do jednoho roku poté, co se vrátil ze zaměstnání ve veřejné službě, a po uplynutí této doby může být jmenován na své místo.

3. A ačkoli svobodný člověk, který působí jako zmocněnec pro vyřizování záležitostí svého patrona, senátora, má platnou omluvu pro to, aby nepřevzal opatrovnictví jiných, přesto ten, kdo získal právo nosit zlatý prsten a tímto způsobem přechází mezi svobodné osoby, nemůže využít omluvu tohoto druhu.

45. Týž, Disputace, kniha III.

"Ustanovuji Titia poručníkem svých dětí, dokud není nepřítomen na služební cestě pro stát." Titius spravuje opatrovnictví udělené závětí a poté odjíždí na služební cestu pro stát a přestává tyto povinnosti vykonávat. Má být omluven z důvodu své nepřítomnosti na služební cestě, stejně jako kdyby mu bylo nyní svěřeno nové poručnictví? Nebo by neměl být omluven, protože závěť předcházela jeho nepřítomnosti ve státních službách a poručenství již částečně vykonával? Co kdyby se mu však mezitím narodilo dost dětí na to, aby se mohl domáhat dalšího práva na zproštění? Lepší názor je, že se jedná pouze o

jediné poručenství, a proto nemá nárok na zproštění; a že proti němu nelze podat žalobu z poručenství z důvodu předchozí doby jeho správy.

1. Pokud se však v závěti objevila následující doložka: "Ustanovuji opatrovníkem Titiuse, a dokud bude nepřítomen ve službě vládě, nebude opatrovníkem, ale po návratu jím bude". Podívejme se, co se musí konat s ohledem na jeho nepřítomnost z důvodu státní služby nebo na podporu jiné záminky, která se může později objevit. Nejprve však přichází na řadu jiná otázka, a to, zda testamentární opatrovníci, kteří byli jmenováni k určitému dni nebo pod určitou podmínkou, musí nabídnout svou omluvu před uplynutím doby nebo splněním podmínky, a zejména zda lhůta padesáti dnů, v níž mají uvést důvody své omluvy, začíná běžet ihned. Je pravda, že účastník se nestává opatrovníkem před uplynutím lhůty, neboť nemůže plnit své povinnosti dříve, než je pozůstalost sepsána. Proto z důvodu, že opatrovnictví bylo spravováno v souladu s podmínkami téže závěti a opatrovník byl omluven, protože se chystal být nepřítomen ve veřejné záležitosti; poté, co se vrátil, stává se okamžitě zainteresovaným na správě dříve přijatého opatrovnictví, i když by to mělo být do jednoho roku. V tomto případě však přestává být opatrovníkem podle téže závěti, a tudíž může být zproštěn druhého opatrovnictví.

2. Pokud je opatrovník ustanoven přetorem pro nepřítomného nebo němého člověka nebo pro nenarozené dítě, může být zproštěn z důvodu počtu svých dětí.

3. V Římě bychom měli chápat jako opatrovníky pouze ty, kteří jsou jmenováni buď prefektem města, nebo přetorem, nebo v závěti sepsané v Římě, nebo v domech přilehlých k městu.

4. V případě, že je svobodný člověk kvůli tělesné nebo duševní nemoci zbaven možnosti vyřizovat své záležitosti, takže se nemůže věnovat svým vlastním záležitostem, je třeba zvážit nezbytnost případu, aby se zabránilo tomu, že povinnosti opatrovníka, které nemůže vykonávat, budou na svobodného člověka uvaleny k nepříjemnostem a nevýhodě opatrovance.

46. Paulus, O soudních šetřeních.

Členové cechu mlynářů jsou zproštěni povinností opatrovníka, pokud skutečně vykonávají tuto činnost; nemyslím si však, že by měli být zproštěni ti, kteří jsou pouze zařazeni do jejich řad.

1. Mlynáři sídlící ve městě jsou zproštěni funkce poručníků, a to i pro děti svých kolegů.

2. Pokud někdo uvede, že jeho bydliště se nenachází v místě, kde byl ustanoven opatrovníkem, lze to rovněž tvrdit jako platnou omluvu. Na tento bod upozornil císař Antonín a jeho božský otec.

Tit. 2. Kde má být opatrovanec vychováván nebo kde má bydlet, a ohledně podpory, která mu má být poskytována.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIV.

Praetor je často vyzýván, aby určil, kde mají být děti vyživovány nebo kde mají bydlet, a to nejen takové, které jsou po smrti, ale všechny druhy dětí.

1. Je obvyklé, že po zvážení osob, jejich postavení a doby opatrovnictví rozhoduje, kde mohou být svěřenci nejlépe podporováni, a někdy jde prétor proti vůli otce. Proto v případech, kdy jistý člověk ve své závěti stanoví, že jeho syn má být vychováván osobou, kterou on sám dosadil, císař Severus v reskriptu uvedl, že pretor má v přítomnosti blízkých příbuzných dítěte rozhodnout, zda se tak má stát; pretor má totiž jednat tak, aby svěřenec mohl být podporován a vychováván někým, na koho se nemůže vázat žádné zlé podezření.

2. I když pretor neslibuje, že ten, kdo odmítne vychovávat svěřence v jeho domě, bude k tomu donucen, přesto vyvstává otázka, zda v případě neochoty může být donucen; jako například v případě, kdy byl ustanoven svobodný člověk, rodič nebo někdo z příbuzných či příbuzných svěřence. Lepší názor je, že někdy by se tak mělo učinit.

3. Není nesprávný názor, že pokud odkazovník nebo dědic odmítne vychovávat svěřence, jak mu bylo uloženo závětí, musí mu být odepřeno právo na žalobu; stejně jako v případě testamentárního opatrovníka. To však platí pouze v případě, že odkaz byl učiněn s tímto vědomím, neboť pokud zůstavitel v době, kdy odkaz učinil, věděl, že odkazovník odmítne opatrovance vychovávat, právo na žalobu mu nebude odepřeno. Toto pravidlo často uváděl božský Severus.

2. Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Povinností soudce, který má pravomoc rozhodovat o opatrovnictví, je povolit opatrovníkovi výdaje, pokud nejsou nepřiměřené; například pokud tvrdí, že je vynaložil na výživu nebo výuku opatrovance.

1. Výše výdajů povolených praetorem by měla být dodržena v souladu s jeho nařízením; pokud ji však neurčí, měl by o ní rozhodnout soudce v poměru k prostředkům opatrovance; opatrovníkovi by totiž nemělo být dovoleno předložit nárok na to, co vynaložil, je-li to více, než je spravedlivé.

2. A kromě toho, i když poručník určil částku, která má být vynaložena na výživu, a ta je nad možnosti poručencovy, jestliže poručník neinformoval poručníka o výši majetku, který patří poručenci, neměl by být povolen účet za celou částku vynaloženou na jeho výživu; z toho důvodu, že kdyby poručníka informoval, buď by se povolená částka snížila, nebo by tak vysoká částka nebyla povolena dekretem.

3. Pokud otec sám předepsal částku, která má být vynaložena na výživu jeho dětí, které v době, kdy tak učinil, ustanovil svými dědici, může opatrovník podat vyúčtování, ledaže by částka uvedená zůstavitelem přesahovala možnosti dědiců; pak totiž bude opatrovník odpovědný za to, že nepožádal praetora o snížení příspěvku.

3. Totéž, na všech tribunálech.

Praetor má právo určit částku, která má být přidělena na výživu poručníků; a sám musí rozdělit částku, kterou poručníci nebo kurátoři vynaloží na výživu poručníků nebo nezletilých.

(1) Při rozhodování o výživném musí prétor přihlédnout k hodnotě majetku a stanovit příspěvek s takovou mírou zdrženlivosti, aby nebylo možné vynaložit na výživu svěřence celý příjem z majetku; příspěvek však musí být vždy stanoven tak, aby zůstal zůstatek z příjmu.

(2) Při rozhodování musí mít na zřeteli otroky, kteří mají svěřenci sloužit, jejich příjmy, jakož i výdaje na jejich ošacení a ubytování; je třeba vzít v úvahu i věk těch, jimž se výživné přiznává.

(3) Přesto by se v případě velkých statků měla míra příspěvku řídit nikoliv celou jejich hodnotou, ale tím, co bude stačit k tomu, aby svěřenec mohl žít hospodárně.

(4) Pokud se však opatrovník a ten, kdo chce, aby mu byl přiznán příspěvek na výživu, neshodnou na tom, jaké má opatrovanec prostředky, mělo by být zahájeno šetření a výživné by nemělo být přiznáno unáhleně, aby nedošlo ke křivdě na jedné či druhé straně. Nejprve by však měl praetor požadovat, aby opatrovník sdělil, jakou částku má k dispozici, a upozornit ho, že bude nucen platit vysoké úroky ze všeho, co přesahuje částku uvedenou v tomto prohlášení.

(5) Pretor má také ve zvyku povolit určitou částku na vzdělání svěřenců a svěřenkyň neboli nezletilých, kteří jsou mladší dvaceti let; tato částka se má řídit výší jejich prostředků a věkem těch, kteří mají být vyučováni.

(6) Pokud jsou však svěřenci chudí, není poručník nucen je vydržovat ze svého majetku, a pokud by se některý ze svěřenců dostal do nouze poté, co mu byla povolena výživa, má být tato snížena, stejně jako je obvyklé ji zvýšit, když se zvýšila hodnota majetku.

4. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Jistý muž ustanovil svého syna dědicem a své dceři odkázal dvě stě aurei jako věno, až se provdá; nic jiného jí však nezanechal a opatrovníkem zmíněných dětí ustanovil Sempronia. Ten byl předvolán před soudce příbuznými a příbuznými svěřenkyně a bylo mu nařízeno, aby poskytoval zmíněné svěřenkyni výživné a také peníze, aby se mohla vyučit svobodným uměním, přičemž tyto peníze měly být vyplaceny jejím učitelům na účet zmíněné svěřenkyně. Mužský svěřenec, který dosáhl puberty, zaplatil své sestře, která již dosáhla tohoto věku, dvě stě aurei jako plnění odkazu. Vyvstala otázka, zda může v opatrovnické žalobě vymáhat to, co bylo vynaloženo na její výživu, a částku, kterou opatrovník vyplatil na účet opatrovnictví. Odpověděl jsem: Myslím, že ačkoli opatrovník mohl sestře své svěřenkyně poskytovat výživu bez nařízení soudce a také jí zajistit výuku svobodných umění, protože nemohl učinit jinak, neměl by být v opatrovnické žalobě povinen z tohoto důvodu nic platit ani své svěřenkyni, ani nikomu, kdo ho zastupuje.

5. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Pokud vznikne spor o to, kde má opatrovanec bydlet nebo být vychováván, a bylo zahájeno soudní šetření, má o této otázce rozhodnout příslušný orgán. Při takovém vyšetřování je třeba se vyhnout těm stranám, které mohou využít svého postavení k porušení čistoty nezletilého.

6. Tryphoninus, Disputace, kniha XIV.

Když je poručník nepřítomen a svěřenec žádá o výživné a je mu přičítána nedbalost a nedostatek péče při správě jeho svěřených věcí a na podporu toho je prokázáno, že z důvodu jeho nepřítomnosti byly záležitosti svěřence zanedbány a opuštěny, byli předvoláni příbuzní a přátelé poručníka a bylo zahájeno soudní vyšetřování i v nepřítomnosti poručníka, vydá prétor dekret, aby ten, kdo se zdá být hoden takového označení potupy, byl odvolán nebo aby k němu byl připojen kurátor; a ten, kdo je jmenován, musí opatrovanci poskytovat výživu. Pokud však byla nepřítomnost poručníka nutná a stala se náhodou (například když se náhle vydal na cestu, aby byl přítomen soudnímu vyšetřování ve prospěch císaře; a nemohl se postarat o svůj majetek nebo se věnovat zájmům svého poručníka) a očekává se jeho návrat a on je solventní, není vhodné, aby se k němu jako poručník připojil někdo jiný; pokud však poručník požaduje výživu ze svého majetku, může být poručník zákonně jmenován pouze za tímto účelem, totiž aby poskytoval poručníkovi výživu ze svého majetku.

Tit. 3. O žalobě na vyžádání účetnictví pro poručenství a o spravedlivé žalobě založené na poručenství.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVI.

(2) V této žalobě musí opatrovník podat účet ze všeho, co učinil, z každého úkonu, který neměl učinit, i z těch, které nevykonal; odpovídá za zlý úmysl, nedbalost a nedostatek takové pečlivosti, jakou by vynaložil ve svých vlastních záležitostech.

1. Z tohoto důvodu si Julianus ve dvacáté první knize Digest klade otázku, zda opatrovník odpovídá za opatrovníckou žalobu v případě, že povolil svému svěřenci učinit dar mortis causa. Tvrdí, že odpovědný bude, neboť říká, že se to podobá vykonání závěti, což je právo, které se opatrovancům nepřiznává, a proto by jim nemělo být dovoleno činit donace mortis causa.

2. Pokud však poručník dovolí svému svěřenci učinit dar, který není mortis causa, Julianus uvádí, že existuje mnoho autorit, které tvrdí, že dar není platný, a to je obecně pravda, ale mohou se vyskytnout některé případy, kdy poručník může bez viny dovolit svému svěřenci zmenšit jeho majetek; například když to povoluje dekret přetora, jako když poručník poskytl podporu matce nebo sestře svěřence, které nemají jiné prostředky k obživě. Říká totiž, že vzhledem k tomu, že rozsudek v takovém případě je vydán v dobré víře, nikdo nemůže tolerovat, aby si opatrovanec nebo jeho náhradník stěžovali proto, že osoby, které jsou mu tak blízce příbuzné, byly zaopatřeny výživou. Na druhé straně se domnívá, že proti opatrovníkovi lze podat žalobu na opatrovnictví, pokud zanedbá plnění tak prosté povinnosti.

3. Opatrovník je povinen vést účty o své správě a poskytovat je svému opatrovanci. Pokud tak totiž neučiní nebo je nepředloží poté, co byly vyhotoveny, bude z tohoto důvodu odpovědný za žalobu na opatrovnictví. Bylo zjištěno, že otroci mohou být vyslýcháni a podrobeni výslechu, aby získali informace, a to je součástí povinnosti soudce; božský Severus totiž nařídil, aby v případě, že nebude předložen ani soupis, ani vyúčtování prodeje, bylo použito tohoto prostředku, aby bylo možné získat účty od otroků, kteří obchod prováděli; a pokud by poručníci tvrdili, že tyto účty byly otroky podvodně sestaveny, aby tito mohli být také vyslechnuti poté, co byli podrobeni mučení.

4. Kromě toho, pokud poručník poskytl podporu matce svěřence, Labeo se domnívá, že nebude odpovědný. Lepší názor však je, že pokud ji neposkytoval výživu, když byla v naprosté nouzi, nebude odpovědný tam, kde je majetek svěřence velký. Musí tedy existovat obě tyto podmínky, tedy že matka musí být v nouzi a že syn vlastní značný majetek.

5. Pokud by však poručník dal matce v době jejího druhého sňatku svatební dar, Labeo uvádí, že za něj nebude vůči svěřenci odpovědný. A přitom dar tohoto druhu není v žádném případě nutný.
6. Když otec ustanoví svým dětem několik poručníků a mezi nimi jednoho ze svých svobodných a přeje si, aby poručenství spravoval on, a ostatní poručníci se dohodnou na určité částce, která mu má být vyplacena, protože jinak by se nemohl sám živit, Mela je toho názoru, že by měl být vystaven účet o tom, co bylo povoleno.
7. A proto tam, kde byl opatrovník ustanoven po vyšetření zahájeném za účelem zjištění stavu majetku opatrovance a jeho spoludopatrovníci mu povolili výživu, měli by o tom vydat účet, protože k tomu existuje dobrý důvod.
8. Jestliže však opatrovník poskytl zaopatření otrokům nebo propuštěncům, kteří byli skutečně potřební pro vyřizování záležitostí opatrovance, je třeba říci, že o tom musí být vydán účet. Stejně pravidlo platí i v případě svobodných osob, pokud existuje dobrý důvod pro vystavení účtu.
9. Kromě toho musí opatrovník vyúčtovat náklady soudního řízení a cestovní výdaje, pokud bylo při výkonu jeho povinností nutné, aby někam jel nebo vykonal cestu.
10. Nyní se musíme zabývat případy, kdy záležitosti svěřence spravuje více opatrovníků, a za jaký podíl by měl být každý z nich žalován.
11. A vskutku, pokud všichni spravovali opatrovnictví současně a všichni jsou solventní, je naprosto spravedlivé, aby se žaloba mezi ně rozdělila rovným dílem, stejně jako v případě ručitelů.
12. Pokud však všichni nejsou solventní, měla by být žaloba rozdělena mezi ty, kteří solventní jsou, a každý z nich může být žalován v poměru své peněžité odpovědnosti.
13. Tam, kde poručník, který byl uznán odpovědným za čin svého spolusprávce, provede platbu, nebo tam, kde tak učiní v případě společné správy, a práva žaloby mu nebyla přidělena, bylo božským Piem, jakož i naším císařem a jeho otcem rozhodnuto, že zmíněnému poručníkovi má být přiznána praetorská žaloba proti jeho spolusprávci.
14. Je zřejmé, že v případě, kdy opatrovník, který byl žalován z důvodu podvodu spáchaného jím a jeho kolegy, provede platbu, neměla by mu být postoupena práva žaloby, ani mu nebude přiznána praetorská žaloba, protože trpí trest za svůj vlastní trestný čin, což ho činí nehodným vymáhat cokoli od ostatních účastníků podvodu. Zákon totiž neuznává žádné sdružení pachatelů trestného činu a ze spáchání trestného činu nemůže vzniknout žádný právní příspěvek za škodu.

15. Proto tam, kde jsou poručníci solventní, nelze se obracet na jejich spoluporučníky, protože v první řadě je třeba podat žádost na soudce, kteří je jmenovali, nebo na jejich ručitele; a toto pravidlo náš císař uvedl v reskriptu Ulpiu Proculovi. Marcellus totiž v osmé knize Digest říká to, co bylo velmi často uvedeno v Reskriptech, totiž že když je jeden ze dvou poručníků solventní, nelze se obrátit na magistráta, který je jmenoval; to je však třeba chápat tak, že to platí pouze v případě, že spolusprávce nebyl odvolán, protože se vystavil podezření, nebo když druhý nepožadoval, aby poskytl záruku.
16. Je stanoveno, že tato žaloba bude moci být podána i proti dědici opatrovníka.
17. Může ji podat i dědic opatrovance a podobné osoby.
18. Opatrovník se může domáhat, aby mu byla postoupena práva na žalobu proti svému spoludědkovi, na jehož účet byl vynesena rozsudek, a to nejen před jeho odsouzením, ale i po něm.
19. V případě žaloby na vyžádání vyúčtování jsou odpovědni nejen zákonní opatrovníci, ale i všichni ti, kteří v této funkci zákonně spravují pozůstalost.
20. Má se při této žalobě posuzovat, zda se má zaplatit pouze dvojnásobná náhrada škody, nebo i částka, na které má opatrovanec zájem, navíc? Domnívám se, že lepší je názor, že v této žalobě nejde o zájem poručníka, ale pouze o hodnotu majetku.
21. Je stanoveno, že v rámci opatrovnictví existují dvě práva na žalobu vyplývající z jednoho závazku, a proto, je-li podána žaloba na opatrovnictví, nebude podána žaloba na vyúčtování; na druhé straně však zaniká právo na opatrovnickou žalobu, která se týká této věci.
22. Papinianus však říká, že opatrovník, který si přisvojil peníze svého svěřence, je rovněž odpovědný za žalobu pro krádež. A pokud je po podání této žaloby uznán odpovědným za krádež, nezbaví se odpovědnosti k žalobě za krádež, neboť závazky vzniklé krádeží a opatrovnictvím nejsou totožné; lze tedy říci, že pro tentýž skutek mohou být podány dvě žaloby a stejně tak existují dva závazky, neboť odpovědnost vzniká jak z opatrovnictví, tak z krádeže.
23. Je třeba poznamenat, že tato žaloba je věčná a je přiznána dědici a jeho nástupcům, aby získali zpět vše, co bylo opatrovanci odcizeno za jeho života. Nebude však přiznána proti dědici a jeho nástupcům, protože je trestní.
24. Tato žaloba pak může být podána vždy, když je podána opatrovnická žaloba, tedy když je opatrovnictví ukončeno.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Nikdo není povinen podat žalobu na vyúčtování za přivlastnění majetku, pokud jej opatrovník nezczil během výkonu opatrovnictví.

1. Pokud jednal s úmyslem krádeže, bude rovněž odpovědný k trestní žalobě pro krádež. Odpovídá tedy současně oběma žalobám a jedna z nich ho nezbavuje druhé. Žaloba na navrácení věci z důvodu krádeže bude rovněž přípustná, a pokud by jejím prostřednictvím svěřenec získal zpět odcizené věci, toto právo na žalobu zanikne, a to z toho důvodu, že svěřenec nic neztratil.

2. Ačkoli je tato žaloba podána na dvojnásobnou částku, zpětné získání majetku je pouze poloviční, a proto není trest dvojnásobný.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je-li podána žaloba na opatrovnictví, založená na dobrovolném zastoupení, a částka, kterou má opatrovník nebo poručník od svého protivníka dostat, je nejistá, měla by být na příkaz soudce složena jistota, aby se z tohoto titulu nahradila jeho ztráta.

4. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Žalobu na opatrovnictví nelze podat, dokud toto není ukončeno. Zaniká nejen dospělostí, ale i smrtí opatrovníka nebo svěřence.

1. Julianus se domnívá, že syn, který byl emancipován, může být činěn přímo odpovědným, pokud spravoval poručenství.

2. Pokud ještě nedosáhl věku puberty, když spravoval poručenství, jsou jeho úkony neplatné.

3. Proti opatrovníkovi nepřičetné osoby nelze podat opatrovnickou žalobu, nýbrž je třeba podat žalobu z důvodu dobrovolného zastoupení, která bude podána, dokud ještě vykonává opatrovnictví; v této žalobě totiž neplatí stejné pravidlo jako v opatrovnické žalobě, dokud ten, jehož opatrovnictví je vykonáváno, nedosáhl zletilosti.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pokud poručník nevrátí majetek, který mu otec uložil nebo půjčil k užívání, je odpovědný nejen za žalobu z půjčky nebo vkladu, ale i z poručenství; a pokud obdržel peníze, aby ho přiměl k navrácení majetku, je podle mnoha autorit možné

uvedené peníze získat zpět buď žalobou z vkladu nebo půjčky, nebo žalobou osobní. Tento názor je opodstatněný, neboť majetek byl získán nepoctivě.

6. Týž, O ediktu, kniha XXXI.

Když syn pod otcovskou kontrolou spravoval poručenství a po osvobození se provinil podvodným jednáním; vzniká otázka, zda žaloba na poručenství z tohoto důvodu bude moci být podána proti otci. Je spravedlivé, aby otec odpovídal za podvodné jednání svého syna pouze v případě, že se ho syn dopustil před svým osvobozením.

7. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud se jeden svěřenec stane dědicem jiného, jehož svěřenství spravoval jeho vlastní poručník, bude oprávněn podat žalobu proti svému poručníkovi z důvodu dědictví.

1. Když se opatrovanec dostane do rukou nepříteli z toho důvodu, že se rozumí, že opatrovnictví zaniklo, může být právně podána žaloba proti jeho poručníkům, kteří se učinili odpovědnými za zachování majetku, a proti každému, kdo se objeví jako jeho obhájce a je připraven vést věc, ať už je ustanoven opatrovníkem jeho majetku kdokoli;

8. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

A to i přesto, že opatrovník může být obnoven ve svém dřívějším opatrovnictví na základě práva postliminium.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Pokud je opatrovník mimo službu státu a z tohoto důvodu byl po dobu své nepřítomnosti omluven, je zde důvod k žalobě na opatrovnictví. Pokud však přestane být ve službách státu a je v důsledku toho propuštěn, může být žalován žalobou na poručenství kdokoli, kdo je ustanoven na jeho místo.

(1) Byl-li ustanoven opatrovník dvěma bratry, kteří nedosáhli plnoletosti, a jeden z nich se dostane pod zákonného opatrovníka bratra, který dosáhl plnoletosti, Neratius říká, že ustanovený opatrovník přestává vykonávat svůj úřad. Proto z důvodu, že již není opatrovníkem, bude žaloba na opatrovnictví podána proti němu jménem opatrovance, ačkoli kdyby byl ustanoven závětí, nepřestal by být opatrovníkem nezletilého, který ještě nedosáhl puberty, protože testamentární opatrovnictví má vždy přednost před opatrovnictvím zákonným.

(2. Je-li opatrovník ustanoven závětí pod určitou podmínkou a mezitím je po šetření ustanoven jiný, je třeba konstatovat, že po splnění podmínky je důvod k žalobě na opatrovnictví, a to z toho důvodu, že opatrovník jím přestává být.

(3) Stejně pravidlo je třeba mít za to, že platí i v případě, kdy byl opatrovník ustanoven na určitou dobu.

(4) A obecně vzato platí to, co bylo vydáno, totiž že opatrovanec nemůže podat opatrovnickou žalobu proti svému opatrovníkovi, pouze tam, kde existuje stejné opatrovnictví; bylo by totiž absurdní, aby bylo požadováno vyúčtování za správu opatrovancových záležitostí, pokud je opatrovník stále vykonával; nicméně tam, kde opatrovník přestal vykonávat tuto činnost, ale podruhé se ujme správy opatrovnictví, bude vůči opatrovanci odpovědný za své dřívější jednání během opatrovnictví stejně, jako kdyby si půjčil peníze od jeho otce. Uvažujme, jaký by byl důsledek tohoto názoru. Je zřejmé, že pokud existuje pouze jeden opatrovník, nemůže žalovat sám sebe a musí ho žalovat opatrovník k tomu ustanovený; ale předpokládejme, že by měl jít jiného opatrovníka, kdo by mohl podat opatrovnickou žalobu proti svému kolegovi a vést ji? Nejenže tomu tak je, ale pokud by mezitím přestal být solventní, může být jeho kolega opatrovník činěním odpovědným, protože proti němu nepodal žalobu na prvním místě.

(5) Je-li opatrovník přidán k poručníkovi, ačkoli ten mohl být udán jako podezřelý, nebude nucen bránit se žalobě na poručenství, protože poručník je stále ve funkci.

(6) Byl-li však majetek poručníka zabaven, je stanoveno, že žaloba proti státní pokladně by měla být přiznána tomu, kdo byl jmenován poručníkem na jeho místo, nebo jeho spoluporučníkům.

(7) Ostatní žaloby, s výjimkou žaloby opatrovnické, budou směřovat proti opatrovníkovi, i když stále spravuje poručenství; jako například žaloby na krádež, škodu, újmu a na vrácení konkrétního majetku.

10. Paulus, O zkrácení ediktu, kniha VIII.

Tyto žaloby nejsou opatrovanci přiznány, dokud opatrovník spravuje poručenství, ačkoli jeho smrtí zanikají. Opatrovník však bude mít stále nárok na své žaloby vůči dědici, protože je povinen mu platit.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

12. Pokud syn pod dohledem rodičů vykonává poručenství a poté je emancipován; Julianus říká, že stále zůstává poručníkem, a když jeho svěřenec dospěje, může být proti němu podána žaloba na to, co byl schopen zaplatit v době před emancipací, a po emancipaci na celou částku; jeho otec však může být žalován pouze v rozsahu peculium. Žaloba de peculio proti němu totiž

bude moci být podána i poté, co dosáhne dospělosti; neboť rok od emancipace, během něhož je žaloba de peculio přiznána, nezačne běžet dříve, než bude opatrovnictví ukončeno.

12. Paulus, O zkrácení ediktu, kniha VIII.

Syn, který je poručníkem, však z tohoto důvodu nemůže podat žalobu proti svému otci před dosažením puberty; to po něm totiž nelze požadovat ani po skončení poručenství.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud poručník spravuje záležitosti svého svěřence po dosažení puberty, bude odpovědný za žalobu na poručenství pouze za částku, bez níž by jeho správa nemohla být vedena. Pokud však opatrovník svěřence po dosažení puberty prodá jeho majetek nebo koupí otroky a pozemky; účet za uvedený prodej nebo koupí nebude zahrnut do opatrovnické žaloby; je pravda, že do řízení tohoto druhu se zahrnují pouze ty záležitosti, které souvisejí s opatrovnictvím. Je také pravda, že pokud opatrovník pokračuje ve správě opatrovnických záležitostí poté, co byly ukončeny, žaloba na opatrovnictví splývá s žalobou na dobrovolné zprostředkování; je totiž nutné, aby opatrovník od sebe vymáhal to, co mu náleží z důvodu opatrovnictví. Je-li však kdokoli po výkonu opatrovnictví ustanoven opatrovníkem nezletilého, je třeba říci, že může být žalován z titulu dobrovolného zastoupení.

14. Gaius, O provinčním ediktu. Kniha XII.

Pokud by se opatrovník po dosažení puberty vzdal správy, byť na velmi krátkou dobu, a poté ji obnovil, není pochyb o tom, že může být žalován jak v rámci žaloby na opatrovnictví, tak v rámci žaloby na dobrovolné zastoupení.

(15) Ulpianus, Disputace, kniha I.

Pokud opatrovanec uzavře obchod s jedním ze svých dvou poručníků, což má za následek jeho ztrátu, nebude z této transakce mít prospěch druhý poručník, pokud se oba provinili podvodem; není to ani nepřiměřené, protože každý z nich musí zaplatit trest za své podvodné jednání. Pokud však jeden z nich, poté co byl zažalován, zaplatí opatrovanci to, co mu náleží, osvobodí to druhého opatrovníka, proti němuž žaloba nebyla podána; neboť i když jsou oba vinni podvodem, přesto stačí, aby platbu provedl jeden z nich; a platí stejné pravidlo jako v případě, kdy je majetek půjčen nebo uložen u dvou osob, jimž byl svěřen do péče.

16. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Je-li žaloba na ustanovení podána proti opatrovníkovi, když ještě spravuje svěřený majetek, nebo proti těm, kdo ho zastupují, vznikne pochybnost, zda nelze podat žalobu na opatrovnictví a zda žaloba na ustanovení nebude přípustná. Mnoho autorit se domnívá, že i tato žaloba by měla být z důvodu vhodnosti odložena.

1. Žalobu lze podat i proti opatrovníkovi poručníka nebo nezletilého, a to i v době, kdy opatrovnictví ještě trvá.

(17) Týž, O povinnostech konzula, kniha III.

Císaři Severus a Antoninus v reskriptu uvedli následující: "Protože vyvstává otázka, zda ti něco náleží od poručníků nebo kurátorů, je tvá žádost nerozumná, neboť si přeješ, aby ti poskytli peníze na náklady spojené s žalobou."

18. Papinianus, Otázky, kniha XXV.

Pokud opatrovník, který spravuje záležitosti svěřence, jenž ještě nedosáhl puberty, přiměje svěřence, aby odmítl majetek svého otce, obvykle vzniká diskuse, zda lze svěřenci přiznat spravedlivou žalobu poté, co byl majetek jeho otce prodán. Má se za to, že žaloba by měla být rozdělena mezi opatrovance a věřitele otce tak, že případný schodek na účtu majetku, který vznikl zprostředkováním opatrovníka, bude věřiteli dorovnan. Avšak jakákoli škoda, která vznikla buď podvodem, nebo nedbalostí opatrovníka, který způsobil, že jeho svěřenec neoprávněně odmítl majetek, má být ponechána chlapci, aby ji vymáhal žalobou. Výše uvedená žaloba nepochybně nebude podána dříve, než svěřenec dosáhne puberty, ale je věřitelům přiznána ihned.

19. Ulpianus, Názory, kniha I.

Byla-li pohledávka splatná od dlužníka schválena posledním poručníkem, nemůže být poručník o tuto pohledávku žalován.

20. Papinianus, Opinions, kniha II.

Bylo rozhodnuto, že nezletilý dědic jednoho ze dvou kurátorů má nárok na úplnou restituci, pokud byl rozsudek vydán na celou částku. Tento postup neposkytne důvod k žalobě na vrácení peněz proti druhému kurátorovi, protože byl povinen zaplatit menší částku, než měl zaplatit, pokud žalobce není ve věku, kdy může získat úlevu ze zákona; ale z důvodu spravedlnosti by mu měla být poskytnuta úleva prostřednictvím žaloby na ochranu před nezákonným zásahem v rozsahu, v jakém byl druhý kurátor zproštěn odpovědnosti.

(1) Proto žaloba, která je po dovršení věku dvaceti pěti let v zákonem stanovené lhůtě přiznána na navrácení v předešlý stav proti poručníkovi, proti němuž byl vydán rozsudek v opatrovnické žalobě, nebude zbytečná; a to z toho důvodu, že proti

nezletilým poručníkům byl vydán rozsudek z důvodu tohoto zanedbání. Pokud tedy opatrovníci tento rozsudek nesplnili, mohou si prostřednictvím námitky z důvodu podvodu vynutit, aby na ně byla převedena žalobní práva opatrovance.

21. Totéž, Definice, kniha I.

Když opatrovanec převede své právo na žalobu z opatrovnictví na opatrovníka, proti němuž byl vydán rozsudek v plném rozsahu, aby bylo vymáháno na jeho spoluopatrovníkovi, právo na žalobu nezanikne, i když se tak stane po uspokojení rozsudku, protože platí, že se nevydává účet za podíl poraženého opatrovníka, ale že byla vyplacena částka pohledávky.

22. Paulus, Otázky, kniha XIII.

Pokud obhájce opatrovance prohraje spor, nezbavuje tím opatrovance jeho výsady, protože ten s ním dobrovolně neuzavřel smlouvu.

(23. Týž, Názory, kniha IX.

Pokud byl dědic opatrovance žalován v opatrovnické žalobě, jeho opatrovník není považován za osvobozeného ze zákona, ani mu nebude udělena výjimka z důvodu *res iudicata*. Stejné pravidlo se dodržuje i ve vztahu k dědicům poručníků.

24. Týž, Rozhodnutí, kniha II.

Je-li opatrovník ustanoven posmrtně narozenému dítěti, které se ještě nenarodilo, nebude žaloba na opatrovnictví přípustná z toho důvodu, že zde není žádný opatrovanec, ani nebude odpovědný jako strana jednající jako opatrovník, protože takové řízení nemá žádný význam, ani nemůže být žalován z důvodu dobrovolného zastoupení, protože se nepovažuje za osobu, která spravuje záležitosti jednotlivce, který se nenarodil, a proto bude proti němu přiznána spravedlivá žaloba.

25. Hermogenianus, *Epitomes of Law*, kniha V.

26. Výsada opatrovnictví se přiznává nejen ve prospěch opatrovance vůči majetku opatrovance, ale také vůči majetku toho, kdo jednal místo něho, jakož i v případě opatrovnictví svěřence mužského nebo ženského pohlaví nebo nepřičetného muže či ženy, pokud z tohoto důvodu nebyla poskytnuta jistota.

Tit. 4. O protižalobě na opatrovnictví a o prétorské žalobě.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVI.

(2) Praetor udělil protižalobu na poručenství a zavedl ji proto, aby poručníci tím ochotněji přijali správu poručenství; byl si totiž vědom toho, že poručníci budou k nim vázáni i v důsledku jejich správy. Neboť ačkoli opatrovanci nejsou bez souhlasu svých poručníků odpovědni, ani poručník nemůže svého svěřence nutit, aby zatížil jeho majetek ve svůj prospěch; přesto se připouští, že opatrovanec může být svému poručníkovi občanskoprávně odpovědný v důsledku své správy. Na opatrovníky je totiž třeba naléhat, aby je přiměli zaplatit něco ze svého majetku ve prospěch svých svěřenců, ačkoli vědí, že to, co vynaložili, jim bude vráceno.

1. Tato žaloba bude moci být podána nejen proti opatrovníkovi, ale také proti každému, kdo jeho jménem uzavírá obchody.

2. Kromě toho je třeba říci, že pokud je opatrovníkem buď svěřenec, nezletilý, nepřičetný nebo utrácející, měla by být protižaloba přiznána i jemu. Stejně pravidlo bylo stanoveno s ohledem na opatrovníka nenarozeného dítěte. To byl názor Sabina, který se domníval, že protižaloba by měla být ze stejných důvodů přiznána i ostatním kurátorům.

3. Domníváme se, že tato žaloba je k dispozici opatrovníkovi po uplynutí jeho funkčního období, ale dokud trvá, nebude přípustná. Pokud však osoba vykonává činnost jménem opatrovníka, nebo dokonce spravuje opatrovnictví, je důvod k této žalobě bezodkladně, neboť v tomto případě lze žalobu podat okamžitě i proti ní.

4. Kromě toho, je-li někdo žalován v opatrovnícké žalobě, může do svého účtu zahrnout vše, co jménem svého opatrovance vynaložil. Bude tedy na jeho volbě, zda bude požadovat započtení, nebo zda podá žalobu na náhradu svých výdajů. Ale co když soudce nebude ochoten přijmout vyúčtování jeho zápočtu, může využít protižalobu? Nepochybně tak může učinit. Pokud však bylo jeho vyúčtování odmítnuto a on s ním souhlasil, pokud podá vzájemnou žalobu, soudce by neměl rozhodnout, že mu bude uhrazeno to, co vynaložil.

5. Vystává otázka, zda se do řízení tohoto druhu má zahrnout nejen to, co bylo vynaloženo ve prospěch opatrovance nebo jeho majetku, ale i to, co opatrovníkovi náleží z jiných důvodů (jako například otcí opatrovance, pokud by mu něco náleželo). Domnívám se, že lepší je názor, že vzhledem k tomu, že žaloba podaná opatrovníkem je nesporná, nemělo by se k protižalobě přihlížet.

6. Podívejme se však, jak by se mělo postupovat v případě, kdy opatrovník odložil úhradu z titulu své funkce, a proto nevybral, co mu náleží. Může být odškodněn prostřednictvím protižaloby na opatrovnictví? Druhý názor se zdá být nejvhodnější, neboť stejně jako lze protižalobou vymáhat vše, co opatrovník vynaložil ve prospěch svého svěřence, měl by i on vymáhat to, co mu náleží, nebo získat dostatečnou jistotu pro svou pohledávku.

7. Domnívám se, že vznikne-li závazek z nějakého důvodu, který je promlčen, bude protižaloba na opatrovníka oprávněná.

8. Domnívám se, že této žalobě by mělo být vyhověno i v případě, že žaloba nebyla podána v rámci opatrovnické žaloby, neboť někdy opatrovanec není ochoten zahájit řízení o opatrovnictví z důvodu, že mu nic nedluží, nebo na druhé straně bylo v jeho prospěch vynaloženo více nákladů, než mělo být vynaloženo; v takovém případě by opatrovníkovi nemělo být bráněno v podání protižaloby.

(2) Julianus, Digesty, kniha XXI.

Ještě více důvodů pro vyhovění této žalobě existuje v případě, kdy je žaloba podána pro zpronevěru majetku opatrovníkem.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVI.

Co když však opatrovník utratí na svého svěřence více peněz, než kolik činí jeho majetek? Podívejme se, zda to může získat zpět. Labeo uvádí, že může. Tento názor by však měl být přijat pouze v případě, kdy je v zájmu opatrovance, aby byl opatrovnictví spravováno tímto způsobem. Není-li účelné, aby se tak stalo, je třeba říci, že opatrovník opatrovance musí být zproštěn funkce, neboť opatrovnictví by nemělo být spravováno tak, aby došlo ke zničení opatrovance. Proto soudce, který projednává odpůří žalobu, musí vzít v úvahu výhodnost pro opatrovance a to, zda opatrovník vynaložil náklady v souladu s povinnostmi svého úřadu.

(1) Je třeba zvážit, zda protižaloba, která má opatrovníkovi umožnit získat od opatrovance osvobození, bude oprávněná. Nikdo nerozhodl, že opatrovník může podat protižalobu, která mu umožní zprostit se žaloby na opatrovnictví; ale pouze s odkazem na zproštění se odpovědnosti za cokoli, o co mohl přijít v důsledku výkonu své důvěry. Může však vymáhat peníze, pokud k tomuto účelu použil nějaké své vlastní, spolu s úroky, avšak pouze ve výši tří procent nebo ve výši obvyklé v dané části země; nebo za takový úrok, za jaký byly peníze půjčeny, pokud bylo nutné je půjčit, aby byl opatrovanec z nějakého dobrého důvodu osvobozen; nebo za úrok, od jehož placení opatrovance osvobodil; nebo za takový úrok, na který má opatrovník nárok, pokud bylo pro opatrovance velmi výhodné, aby byl zbaven svých závazků.

(2. Je zřejmé, že pokud je opatrovník povinen půjčit na úrok určité peníze, které patří jeho svěřenci, a má za něj také zaplatit určitou částku, nemůže sám od něj vybírat úroky, ani mu nebude povinen platit úroky.

(3) Proto pokud si присvojil pro vlastní potřebu nějaké peníze patřící jeho svěřenci a poté stejnou částku vynaloží na majetek svého svěřence, přestává tyto peníze používat ve svůj prospěch a nebude povinen platit z nich úroky. Pokud předtím vynaložil peníze na majetek patřící jeho svěřenci a poté si присvojí jakékoli jeho finanční prostředky, nebude se mít za to, že použil ve prospěch svého svěřence částku rovnající se částce, která mu náleží, a nebude povinen platit úroky z této částky.

(4) Podívejme se, zda opatrovník může vymáhat úroky z peněz, které mu byly vyplaceny předem během jeho opatrovnictví, nebo dokonce po jeho skončení; nebo zda je může vymáhat až po prodlení s jejich vyplacením. Lepší je názor, že může vymáhat dlužnou částku, neboť jeho peníze by neměly být nečinné.

(5) Je však třeba konstatovat, že pokud má být vymáhaná částka vybrána z majetku opatrovance, nemůže od něj vymáhat úroky.

(6) Co když se však opatrovník nemůže odškodnit z majetku svého svěřence, protože peníze byly uloženy, aby byly použity na koupi pozemku? Jestliže však opatrovník nepožádal přetora o vyplacení peněz nebo o povolení vyhradit si pro sebe to, co mu náleželo z částky, která měla být uložena, a jestliže o to požádal, ale nepodařilo se mu to získat, je třeba konstatovat, že pokud podá protižalobu, o své úroky nepřijde.

(7) Stačí, aby opatrovník řádně a pečlivě spravoval záležitosti svého svěřenského fondu, i když jeho transakce mohly skončit nepříznivě.

(8) Do protižaloby na opatrovnictví se zahrnuje vše, co bylo vynaloženo ve prospěch majetku opatrovance, a to jak před opatrovnictvím, tak i po něm; je-li prokázáno, že tyto výdaje souvisely se záležitostmi opatrovnictví za jeho trvání, ať už strana pouze působila jako opatrovník a později byla opatrovníkem ustanovena, nebo byla opatrovníkem nenarozeného dítěte. Pokud však nevykonával činnost jako úřadující opatrovník, může získat vše, co předtím vynaložil; neboť veškeré výdaje, které mohl vynaložit s ohledem na majetek opatrovance, musí být odečteny od částky rozsudku v opatrovnícké žalobě; avšak za předpokladu, že tyto výdaje byly vynaloženy v dobré víře.

(9) Je zřejmé, že tato žaloba je věčná a že se přiznává jak ve prospěch, tak proti dědici, jakož i ve prospěch a proti případným dalším dědicům, kteří mají na věci zájem.

4. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Opatrovník, který byl odvolán z funkce, by měl být považován za osobu ve stejném postavení jako ta, jejíž opatrovnictví zaniklo, a proto je odpovědný za žaloby stejným způsobem, jako kdyby svěřenec dosáhl dospělosti; takže v případě

protižaloby, pokud něco ztratil, je oprávněn podat žalobu na vrácení, neboť nic nebrání tomu, aby podezřelý opatrovník získal zpět to, co zálohoval a co by neměl ztratit, i když možná vynaložil příliš velkou částku ve prospěch svého svěřence.

5. Ulpianus, Názory, kniha I.

Uvedl jsem jako svůj názor, že dědic poručníka, pokud zaplatil částku, za kterou byli jeho svěřenci povinni, má právo na protižalobu proti nim.

6. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Pokud by se poručník zavázal za svého svěřence, má nárok na protižalobu, a to ještě předtím, než dluh zaplatil.

Tit. 5. O tom, kdo uzavírá obchody jako zastupující opatrovník nebo poručník.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVI.

Praetor z nutnosti ustanovil činnost, která měla nahradit činnost poručníka. Velmi často totiž není jisté, zda strana vykonávala opatrovnictví jako skutečný opatrovník, nebo pouze jako ten, kdo zastává jeho místo, a proto předepsal žalobu, která je k dispozici v obou případech; takže ať už by byl opatrovník skutečným tím, kdo se účastnil obchodů, nebo by jím nebyl, stále by byl odpovědný za žalobu. Často totiž vzniká velká nejistota, takže nelze snadno zjistit, zda ten, kdo spravoval svěřenský fond, byl skutečně opatrovníkem, nebo zda jím nebyl, ale pouze v této funkci vykonával povinnosti.

1. Jako opatrovník jedná člověk, který vykonává povinnosti opatrovníka ve vztahu k záležitostem nezletilých, buď když se za opatrovníka považuje, nebo když ví, že jím není, a přesto se za něj vydává.

2. Proto, pokud otrok jedná jako opatrovník, božský Severus v reskriptu uvedl, že na základě jednání otroka by měla být proti jeho pánovi podána spravedlivá žaloba.

3. Není pochyb o tom, že lze podat žalobu proti osobě, která jednala s nezletilým v postavení poručníka, a to i předtím, než tento dosáhne dospělosti, a to z toho důvodu, že ve skutečnosti poručníkem není.
4. Proto, pokud někdo, kdo vystupuje jako opatrovník, uzavírá obchody nezletilého po skončení jeho opatrovnictví, bude odpovědný.
5. Pokud by někdo vykonával poručenství jako předstíraný poručník před svým jmenováním a poté jako skutečný poručník, bude odpovědný i za úkony, které učinil v době, kdy poručenství vykonával bez zákonného zmocnění, ačkoli uvedené úkony budou zahrnuty do žaloby na poručenství.
6. Pokud někdo vykonává povinnosti opatrovníka s ohledem na záležitosti nezletilého, který již dosáhl věku dospělosti, a který proto nemůže mít opatrovníka, žaloba tohoto druhu nebude přípustná. Stejně pravidlo platí i v případě nezletilého dítěte, neboť pokud někdo vykonává funkci opatrovníka, je nutné, aby osoba, kterou zastupuje, byla ve věku, kdy může mít opatrovníka, tj. ve věku do dosažení puberty. Žaloba z důvodu dobrovolného zastoupení však bude v tomto případě přípustná.
7. V případě, že za nezletilého jedná kurátor jmenovaný prelátem, vyvstává otázka, zda bude odpovědný jako ten, kdo zastává místo opatrovníka. Lepší názor je, že tato žaloba nebude přípustná, protože strana vykonávala povinnosti kurátora. Pokud však opatrovník neexistuje a někdo je buď pretoriánem, nebo guvernérem donucen, aby za něj jednal, a v domnění, že je opatrovníkem, vykonává opatrovnictví, je třeba zjistit, zda je odpovědný za své jednání v postavení opatrovníka. Lepší názor je, že by měl být odpovědný i přesto, že jednal pod nátlakem, a to z toho důvodu, že vykonával činnost s úmyslem být opatrovníkem, i když jím ve skutečnosti nebyl. Výše uvedený opatrovník však obchod neuzavíral jako opatrovník, ale jako opatrovník.
8. V žalobě proti osobě, která jednala jako opatrovník, je zahrnut i zájem.
9. Má osoba, která jednala jako opatrovník, odpovídat pouze za obchody, které uzavřela, nebo i za ty, o které měla pečovat? A skutečně nebude odpovědný za nic, co se netýkalo opatrovnictví, ani za žádnou záležitost, která s ním neměla mít souvislost, když působil jako opatrovník. Pokud vyřizoval určité záležitosti, je třeba zvážit, zda může být odpovědný za to, čemu se nevěnoval, a bude odpovědný v rozsahu, v jakém by byl odpovědný jiný, kdyby je vyřizoval on. Jestliže však s vědomím, že není opatrovníkem, upustil od vyřízení svěřené věci, podívejme se, zda může být činěn odpovědným, jestliže neupozornil blízké příbuzné svěřence, aby mu ustanovili opatrovníka. Lepší názor je, že odpovědný bude.

(2) Celsus, Digesty, kniha XXV.

Pokud někdo podniká jako poručník, zatímco tento úřad nevykonává, a prodá majetek svěřence, který následně nenabyl užíváním; ten může podat žalobu o uvedený majetek, i když mu byla poskytnuta jistota, a to z toho důvodu, že správa záležitostí svěřence osobou, která vystupuje jako poručník, není stejná jako správa skutečného poručníka.

3. Javolenus, Listy, kniha V.

Ptám se, zda ten, kdo byl ustanoven opatrovníkem na základě závěti, ale o této skutečnosti neví, může být činěn odpovědným za to, že se stará o záležitosti svěřence jako skutečný opatrovník, nebo za to, že uvedené záležitosti vyřizuje jako ten, kdo jedná jako opatrovník. Odpověděl jsem, že se nedomnívám, že může být činěn odpovědným jako skutečný opatrovník, protože musí vědět, že je opatrovníkem, aby mohl vykonávat povinnosti vyplývající z funkce se stejným duchem, s jakým by měl jednat opatrovník.

(4) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVI.

Ten, kdo vykonává činnost jako zastupující opatrovník, by měl projevovat stejnou dobrou víru a pečlivost jako skutečný opatrovník.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Ten, kdo uzavíral obchody, když vystupoval jako opatrovník, má právo na protiplnění.

Tit. 6. Ohledně obchodů uzavřených z pověření falešného poručníka.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Spravedlnost tohoto ediktu není v žádném ohledu dvojznačná, neboť byl formulován tak, aby zabránil oklamání smluvních stran zásahem falešného poručníka.

1. Edikt obsahuje tyto podmínky: "Co se děje z moci (říká pretor) toho, kdo nebyl poručníkem".

2. V podmínkách ediktu chybí mnoho věcí. Neboť co kdyby strana, která byla poručníkem, neměla právo vykonávat svou autoritu, například kdyby byla nepřičetná nebo byla ustanovena pro nějakou jinou provincii.
3. Pomponius však ve Třicáté knize uvádí, že někdy, i když byla záležitost uzavřena z pověření někoho, kdo nebyl opatrovníkem, se tato část ediktu neuplatní. Neboť co kdyby existovali dva poručníci, z nichž jeden by byl falešný a druhý pravý, a oni by měli schválit nějaký úkon, byla by transakce platná?
4. Pomponius ve třicáté knize říká, že i když tento edikt výslovně nezmiňuje více než jednoho falešného poručníka, přesto se vztahuje na úkony několika z nich.
5. Pomponius také říká, že i když poručník uzavírá obchody pod vedením osoby, která vystupuje jako poručník, tento edikt se přesto použije, ledaže by prétor rozhodl, že ratifikuje to, co bylo učiněno pod takovým vedením, neboť pak bude úkon platný, a to z důvodu podpory prétora, a nikoliv ze zákona.
6. Praetor říká: "Kdyby svěřenec nevěděl, že jeho opatrovník není pravý, poskytnu mu úplnou náhradu". Nepřizná úlevu opatrovanci, který si byl vědom skutečnosti, což je rozumné, protože se dobrovolně klame.

2. Paulus, O ediktu, kniha XII.

"Kdyby opatrovanec nevěděl, že jeho opatrovník není pravý", Labeo se domnívá, že to platí v případě, kdy byl opatrovanec o této skutečnosti informován a v dobré víře tomu odmítl uvěřit.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Je zřejmé, že taková vědomost není na újmu straně, která pomoc nepotřebuje; jako například v případě, kdy jeden opatrovanec uzavírá obchod s jiným, neboť jelikož je tento úkon neplatný, jeho vědomost mu není na újmu.

(4) Paulus, O ediktu, kniha XII.

Úleva se poskytuje nezletilému mladšímu pětadvaceti let, který měl vědomost.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Někdy však, ačkoli vědomost může způsobit újmu, by měla být restituce poskytnuta, pokud byla strana nucena připojit se k vydání na příkaz préтора.

6. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Při jakékoli transakci by se nemělo přihlížet k vědomostem svěřence, ale pouze k vědomostem jeho opatrovníka. Proto se má za to, že i když byla opatrovanci poskytnuta jistota, je lepší, aby mu byl majetek vrácen, než aby byl závislý na nejistém výsledku jistoty. Tento názor Julianus vyslovil v každém případě, kdy byl svěřenec podveden.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Nakonec prétor říká: "Vyhovím žalobě proti straně, o níž se říká, že nebyla opatrovníkem a podvodně schválila jednání svěřence; a bude proti ní vydán rozsudek o hodnotě dotyčného majetku".

1. Opatrovník nemůže být žalován vždy, nestačí ani, aby vědomě schválil určitý úkon, ale musí také jednat ve zlé víře. Jaký by byl výsledek, kdyby byl k udělení svého oprávnění donucen nebo byl k němu přiměn strachem: neměl by být za takových okolností omluven?

2. Tam, kde prétor říká: "Hodnota dotyčného majetku". Domnívám se, že se zde nemluví o trestu, ale pouze o skutečné ztracené částce.

3. Pomponius ve třicáté knize velmi správně uvádí, že do rozsudku je třeba zahrnout i vyúčtování výdajů, které byl žalobce nucen vynaložit podáním této žaloby.

4. Pokud existuje několik nepravých poručníků a restituce je provedena jedním z nich, ostatní budou osvobozeni, ale toho se nedosáhne pouhým výběrem jednoho z nich žalobcem.

8. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Proto Sabinus říká, že pokud žalobce nevymohl celou částku od jednoho z nich, neměl by mu být odepřen regres vůči ostatním za nedostatek.

(9) Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

(10) S odkazem na tuto žalobu Pomponius ve třicáté první knize uvádí, že může být přiznána proti každému, kdo jedná ve zlé víře, aby přiměl jiného, který o tom neví, ke schválení transakce svým svěřencem.

1. Labeo říká, že žaloby tohoto druhu in factum mohou podávat dědicové a jejich nástupci, ale že proti nim nebudou moci být podány, ani nemohou být podány po uplynutí jednoho roku, protože trestají čin a zakládají se na podvodu; a že se stávají noxálními žalobami, když jsou podány proti stranám, které jsou podřízeny pravomoci jiných.

10. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Je-li podána žaloba proti poručníkovi z důvodu falešného poručníka a mezitím uplynula zákonem stanovená lhůta nebo byl majetek získán lichvou, musí viník nést všechny nepříjemnosti, které mohou vzniknout, stejně jako kdyby byl skutečným poručníkem a žaloba proti němu byla podána ve stanovené lhůtě.

(11) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

(12) Falešný poručník, který udělí nezletilému dvanáctiletému nebo čtrnáctiletému zmocnění k uzavření smlouvy, podléhá žalobě in factum z důvodu podvodu bez ohledu na to, v jakém je stavu, zda je sám sobě pánem, nebo je pod kontrolou jiného.

1. Ten, kdo podvodně udělí zmocnění nezletilému, bude odpovědný podle tohoto ediktu.

2. Dále je odpovědný ten, kdo zmocní dceru pod otcovskou kontrolou k uzavření smlouvy. Stejně právní pravidlo platí i v případech, kdy kdokoli, kdo jedná jako poručník, zmocní otrokyni k půjčce peněz; ve všech těchto případech je totiž smluvní strana podvedena prostřednictvím poručníka, neboť bez zásahu poručnickovy autority by s nezletilým smlouvu neuzavřela.

3. Julianus ve dvacáté první knize Digest pojednává o tom, zda by tato žaloba měla být přiznána otci, který dal svou dceru za ženu, dokud jí nebylo dvanáct let. Podle váhy autority je třeba omluvit otce, který chtěl uvést svou dceru příliš brzy do rodiny jejího manžela, neboť se má za to, že při tom jednal spíše z přemíry citu než ze zlého úmyslu.

4. Julianus se však domnívá, že pokud by dcera zemřela před dosažením dvanácti let věku poté, co obdržela věno, a ten, kdo na něj měl nárok, jednal ve zlé víře, může být manželovi při žalobě o věno zabráněno výjimkou z důvodu podvodu, a to v případech, kdy by byl zvýhodněn v rozsahu celého věna nebo jeho části, kdyby byl sňatek platný.

12. Týž, Názory, kniha XII.

Pokud strana po výslechu u soudu odpoví, že je opatrovníkem, nebude za toto prohlášení odpovědná. Pokud však nebyl opatrovníkem a nezletilý byl jeho odpovědí jakkoli podveden, měla by být proti němu podána spravedlivá žaloba.

Tit. 7. O ručení opatrovníků a poručníků a těch, kteří je nabídli, a dědiců prvních.

(1) Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Ačkoli dědic poručníka nenastupuje na jeho místo, záležitosti zemřelého, které zůstaly nedokončené, musí vyřídit dědic, pokud je mužského pohlaví a plnoletý, a za takových okolností se může dopustit podvodu.

1. Dědic musí odevzdat poručníkovi vše, co bylo v rukou poručníka. Pokud by si dědic vzal něco, co zanechal zemřelý v rukou opatrovance, nebude zbaven trestní odpovědnosti; to totiž nemá nic společného s opatrovnictvím a může být praetorskou žalobou donucen to vydat.

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Žádost o ustanovení opatrovníka se považuje za podanou, i když je to učiněno prostřednictvím jiného; a stejné pravidlo platí i pro jeho jmenování, neboť ten, kdo jej učiní prostřednictvím jiného, činí totéž.

(3) Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Bylo stanoveno, že jak poručník, tak jeho dědicové jsou nuceni zaplatit stejnou výši úroků, jaká se požaduje od samotného poručníka.

4. Týž, O ediktu, kniha XXXVI.

Protože jsme ukázali, že v opatrovnické žalobě může být žalován i dědic, je třeba zvážit, zda lze do případu zahrnout i podvod spáchaný samotným dědicem, nebo pouze způsob, jakým spravoval své svěřenství. Dochoval se názor Servia, který tvrdil, že pokud dědic po smrti opatrovance pokračoval v obchodech opatrovance nebo utratil peníze opatrovance, které našel

v jeho truhlici, nebo vybral peníze, které opatrovanec smluvně převzal, může být v opatrovnické žalobě odpovědný vlastním jménem; neboť vzhledem k tomu, že je přípustné, aby byl dědic zavázán k přísaze s ohledem na hodnotu majetku, o který přišel v důsledku svého podvodného jednání, je zřejmé, že může být v opatrovnické žalobě činěn odpovědným za zlou víru na své straně.

1. Je zřejmé, že dědic nebude odpovědný za svou vlastní nedbalost.

2. Dědic opatrovance musí platit úroky z peněz opatrovance, které investoval, a soudce rozhodne podle zásad práva a spravedlnosti o výši úroků a o době, po kterou musí být placeny.

3. Pokud se ručitelé, kteří byli opatrovníkem jmenováni, dostaví a není jim odporováno a jejich jména je povoleno zapsat do veřejných listin, je spravedlivé, aby ručili ve stejném rozsahu, jako kdyby byla opatrovnická smlouva uzavřena právoplatně. Zdá se, že stejné pravidlo platí i pro ty, kteří se za poručníky zaručují, tedy pro ty, kteří prohlašují, že jsou solventní, neboť zaujímají místo ručitelů.

(5) Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Je-li proti poručníkům poručníka podána žaloba založená na ustanovení, že majetek poručníka bude zajištěn, mají právo přijmout stejná opatření na svou obranu, jaká má poručník.

6. Papinianus, Názory, kniha II.

Opatrovanec podal žalobu proti svým opatrovníkům a jejich ručitelům. Soudce, který měl případ na starosti, zemřel dříve, než se dostal k projednání, a proti poručníkům byl ustanoven jiný soudce sám. Je povinností soudce, který má pravomoc rozhodnout, aby za větší část rozsudku osobně odpovídali poručníci, pokud jsou solventní a správa poručenství nebyla oddělená, ale společná.

(7) Též, Stanoviska, kniha III.

Když ručitelé, kteří se zavázali dohlížet na to, aby majetek svěřence zůstal v bezpečí, žádají, aby tento podal žalobu proti svému poručníkovi, dříve než se obrátí na ně, a slibují, že pokud tak učiní, nahradí mu to, co nemůže vymáhat od poručníka, je rozhodnuto, že žaloba na vymáhání zbytku se rozdělí mezi ručitele, kteří jsou solventní; protože se má za to, že závazek převzali oni, jako když jsou peníze půjčeny pod vedením několika osob, žaloba se mezi ně rozdělí rovným dílem. Neboť tam, kde to, co bylo dáno jedním, slouží k uvolnění druhého, proč by zvláštní povaha žaloby měla vylučovat spravedlivé rozdělení?

8. Paulus, Názory, kniha IX.

Dědicové osoby, která nebyla pravidelně ustanovena opatrovníkem nebo poručníkem a nepřevzala správu svěřenství, neodpovídají ani za zlou víru, ani za nedbalost.

1. Paulus je toho názoru, že žaloba tohoto druhu by měla být podána proti dědici opatrovníka, stejně jako by jí byl vystaven zemřelý. To platí do té míry, že dědice neomlouvá, pokud tvrdí, že nenašel listiny týkající se opatrovnictví; protože jako dědic ve všech žalobách podaných v dobré víře odpovídá za zlou víru zemřelého, domnívám se, že stejné pravidlo by mělo být dodrženo i v případě žaloby na opatrovnictví. Úlevu z důvodu neznalosti dědiců však říšské ústavy přiznávají. Toto pravidlo je třeba dodržet i v případě, kdy je dědic žalován po smrti poručníka, nikoli však v případě, kdy zemřel po připojení vydání; připojením vydání se totiž přenášejí trestní žaloby na dědice obou stran i proti nim a práva na žalobu, která obvykle časem zanikají, se zachovávají.

Tit. 8. O žalobách proti soudcům.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVI.

Subsidiární žaloby se nepřipouštějí proti řádu obecně, ale zejména proti magistrátům, a nelze je podat proti jejich ručitelům, neboť ti se zavázali za bezpečnost majetku vlády, a nikoliv za majetek svěřence. Z tohoto důvodu tedy neodpovídají ti, kdo magistráty jmenovali, ale pouze magistráti. Pokud však řád sám převzal odpovědnost, je třeba konstatovat, že odpovědní jsou ti, kteří byli přítomni; je totiž malý rozdíl, zda jmenovali opatrovníka, nebo se za něj stali ručiteli, nebo zda odpovědnost převzali sami. Proto bude proti nim podána pretoriánská žaloba. Je-li však opatrovník jmenován městskými magistráty, neplatí, že byl vybrán celým řádem.

1. Pretor ani nikdo jiný, komu bylo svěřeno právo jmenovat opatrovníka, není z této žaloby odpovědný.

2. Pokud si guvernér provincie přeje, aby magistráti pouze předložili prohlášení o prostředcích opatrovníka, aby on sám mohl jmenovat, podívejme se, do jaké míry jsou odpovědní, pokud vůbec. Zachoval se reskript božského markraběte, jímž rozhodl,

že ti, kdo podají zprávu guvernérovi s odkazem na tuto záležitost, nejsou odpovědní, jako by jmenování provedli sami; pokud se však provinili podvodem tím, že podali nepravdivé prohlášení na základě pobídky buď přízně, nebo peněz, budou odpovědní. Je zřejmé, že pokud jim guvernér provincie nařídí, aby požadovali jistotu, nepochybujeme o tom, že budou odpovědní, i když mohl jmenovat opatrovníka.

3. Pokud guvernér provincie poté, co obdržel od jiných osob jména osob, které mají být jmenovány opatrovníky, zašle tato jména městským soudcům, aby si o nich opatřili informace, a poté, co je obdrží, jmenuje opatrovníky; vyvstává otázka, zda mají být soudci odpovědní stejným způsobem jako ti, kteří poskytují informace pretoriánovi. Nabízí se otázka, zda je nějaký rozdíl v tom, zda jména, která jsou vybrána, poskytnou guvernérovi sami magistráti, nebo zda je obdrží od někoho jiného? Domnívám se, že v obou případech budou magistráti odpovědní, pokud se dopustili podvodu nebo hrubé nedbalosti.

4. Vedlejších žalob mohou využít nejen svěřenci, ale i jejich právní nástupci.

5. Pokud byli jmenováni poručníci, kteří nejsou zcela solventní, je třeba říci, že magistráti jsou odpovědní, pokud guvernér jmenování provedl na jejich návrh nebo z řad jimi schválených jmen. Pokud jim však guvernér zašle jména ke jmenování nebo tak učiní po jmenování, aby od nich požadoval složení jistoty, odpovědnost se váže na magistráty.

6. Magistráty nesou odpovědnost i v případě, že opatrovník nebo kurátor vůbec není jmenován, ale odpovědnost ponесou pouze tehdy, pokud po oznámení o jmenování neučiní. Soudci tedy budou nepochybně odpovědní za jakoukoli křivdu, kterou v mezidobí utrpí buď nezletilí, nebo mladiství, pokud poté, co jim to bylo nařízeno, nevykonali své povinnosti.

7. Opět je třeba poznamenat, že pokud obecní magistráty úmyslně odloží jmenování opatrovníka až do doby, kdy jim vyprší funkční období, nebo pokud úmyslně odloží poskytnutí jistoty až do doby, kdy jejich nástupci nastoupí do funkce, nebude jim to nijak ku prospěchu.

8. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že žaloba by měla být přiznána i proti straně, která byla vybrána, aby prozkoumala hodnotu jistot nabízených opatrovníkem.

9. Tam, kde existovalo ujednání mezi magistráty, že opatrovníci budou jmenováni pouze na riziko jednoho z nich, božský Hadrián v Rescriptu uvedl, že taková smlouva by neměla být na újmu právům opatrovance; neboť veřejné právo nemůže být změněno pouhou dohodou duumvirů; Domnívám se však, že by se mělo nejprve odvolat k tomu, kdo převzal závazek, a jakmile se jeho prostředky vyčerpají, měl by být volán k odpovědnosti jeho společník, stejně jako v případě, že by jmenování provedl jeden sám, bychom se domnívali, že by se mělo nejprve odvolat k němu a poté k jeho společníkovi.

10. Pokud se ve městě, kde se svěřenci narodili, nenacházejí osoby, které se zdají být solventní, je povinností magistrátů vyhledat v sousedních městech nějaké důkladně poctivé osoby a poslat jejich jména guvernérovi provincie, ale sami si nemohou nárokovat právo na jmenování.
11. Pokud magistrát jmenuje poručníka, který byl v té době solventní, a nepožaduje od něj záruku, nebude to stačit; pokud však záruku požaduje a strana je solventní, i když se následně poručník nebo jeho ručitelé stanou insolventními, nemůže se na toho, kdo jmenování provedl, vztahovat žádná odpovědnost; magistráti by totiž neměli být poručníkovi odpovědní za budoucí události a nehody.
12. Pokud soudce nevyžadoval jistotu a opatrovník byl solventní v době, kdy mohla být podána opatrovnická žaloba, bude to postačovat.
13. Nevyžaduje se důkaz opatrovance, že ručitelé nebyli solventní v době, kdy byli přijati; ale soudci musí prokázat, že v té době solventní byli.
14. Opatrovník není přednostním věřitelem, pokud jde o majetek magistrátu, ale bude mít právo podílet se s ostatními věřiteli.
15. Magistrát bude požadovat jistotu takovým způsobem, že otrok svěřence nebo on sám, pokud je k tomu oprávněn a je přítomen, může stanovit s poručníky, jakož i s jejich ručiteli, že jeho majetek bude v bezpečí; nebo pokud není nikdo, kdo by takové ustanovení uzavřel, musí za bezpečnost majetku svěřence stanovit veřejný otrok, nebo tak musí učinit sám magistrát.
16. Pokud veřejný otrok nebo sám soudce učiní takové ujednání, je zřejmé, že je třeba rozhodnout, že spravedlivá žaloba by měla být svěřenci přiznána.
17. Vyvstává otázka, zda v případě, kdy je magistrát synem pod otcovskou kontrolou a neučiní opatření k zajištění svěřence nebo kdy jeho vinou není poskytnuto řádné zajištění, má být žaloba přiznána jeho otci, a pokud ano, na jakou částku? Julianus říká, že žaloba by měla být podána proti otci do výše peculium, ať už se syn stal dekurionem s jeho souhlasem, či nikoliv; neboť i když vykonával magistrát se souhlasem svého otce, přesto by tento neměl být žalován o částku převyšující peculium, a to z toho důvodu, že člověk, který dá souhlas k tomu, aby se jeho syn stal dekurionem, se tím pouze zavazuje, že majetek vlády zůstane v bezpečí.

2. Týž, Disputace, kniha III.

Byl navržen případ, kdy dva poručníci, kteří byli jmenováni městskými magistráty, aniž by byla požadována jistota, jeden z nich zemřel v chudobě a druhý poté, co ho poručník zažaloval, zaplatil celou částku. Vystala otázka, zda by tento opatrovník byl oprávněn podat žalobu proti obecním magistrátům, když věděl, že jistota nebyla od jeho druha-opatrovníka požadována. Uvedl jsem jako svůj názor, že vzhledem k tomu, že pohledávka opatrovance vůči opatrovníkovi byla tímto opatrovníkem uspokojena, nemá ani opatrovanec, ani opatrovník vůči magistrátu žádný další opravný prostředek, neboť opatrovník nikdy nemá právo podat žalobu proti magistrátu, neboť vyhláška senátu poskytuje opatrovanci úlevu; a to zejména v případě, kdy je opatrovníkovi kladeno za vinu, že od svého kolegy nepožadoval jistotu nebo ho neudal jako podezřelého, jestliže podle uvedených skutečností věděl, že jistotu na příkaz magistrátů nesložil.

3. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Pokud se z tohoto důvodu opatrovníkovi nepřičítá žádná vina, nebude nespravedlivé, aby mu byla přiznána žaloba proti soudcům.

4. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Dědicové magistrátů nejsou odpovědní stejným způsobem jako magistráti, neboť dědic opatrovníka není odpovědný z důvodu nedbalosti zemřelého; magistrát totiž skutečně přebírá veškerou odpovědnost a jeho dědic je odpovědný pouze v případě podvodu nebo nedbalosti, která se podvodu podobá.

5. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Dva poručníci si mezi sebou rozdělili správu poručnictví a jeden z nich zemřel, aniž by zanechal dědice. Vystala otázka, zda má být opatrovanci přiznána žaloba proti soudci, který nedohlédl na to, aby byla složena jistota, nebo proti druhému opatrovníkovi. Odpověděl jsem, že je spravedlivější, aby žaloba byla přiznána druhému poručníkovi než magistrátu; neboť ten, když věděl, že poručenci nebyla poskytnuta jistota, měl převzít veškerou správu; a pokud jde o tu část, kterou svěřil do péče druhého poručníka, podobal se tomu, kdo se nestará o vyřizování některých záležitostí svého poručníka. Ačkoli totiž mohl vyřídit určitou část záležitostí svého svěřence, bude stále odpovědný za to, že zanedbal péči o to, co měl vyřídit.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Zachoval se reskript božského Pia, který se týká dědice magistrátu a uvádí, že po prokázání řádného důvodu by měla být proti němu podána žaloba; pokud by totiž nedbalost magistrátu byla tak velká, že by způsobil, že by nepřijal žádnou záruku, je jen spravedlivé, že by měl zaujmout postavení ručitele, takže by mohl být odpovědný i jeho dědic. Pokud však přijal jistotu a ručitelé byli v té době solventní, ale později přestali být; stejně jako může sám magistrát velmi správně odmítnout

odpovídat v takové žalobě, tak jeho dědic může odmítnout s ještě větší spravedlností. Konečně by nemělo být vyhověno žalobě proti dědici soudce, pokud není zřejmé, že soudce přijal ručitele, kteří nebyli dokonale solventní.

7. Celsus, Digesty, kniha XI.

Žádám vás, abyste si v případě magistrátů, kteří ustanovili poručníka, pečlivě povšimli, zda má být žaloba proti nim přiznána na stejné částky, nebo zda má být u poručníka dobrovolně žalovat kteréhokoli z nich, který se mu zlíbí. Odpověď zněla, že pokud magistráti jednali podvodně, takže opatrovanci nebyla poskytnuta dostatečná jistota, měla by být opatrovanci přiznána žaloba na celou částku proti komukoli, koho si zvolí; pokud se tak však stalo pouze jejich nedbalostí a nevyplývalo to ze zlé víry, myslím, že by bylo spravedlivější, aby byl každý z nich žalován o svůj podíl, za předpokladu, že tímto způsobem bude zachován majetek opatrovance.

8. Modestinus, Názory, kniha VI.

Soudci vymáhali od poručníků nezletilého jistotu za zachování jeho majetku, přičemž jeden z nich zemřel, aniž by zanechal dědice. Ptám se, zda jeho kolega bude povinen nahradit poručníkovi celou částku. Modestinus odpověděl, že není důvod, proč by to neměl být povinen učinit.

9. Týž, Pandekty, kniha IV.

Vyvstala otázka, zda v případě, že je žaloba přiznána proti soudcům, má být jistina vymáhána spolu s úroky, nebo zda lze úroky nepožadovat, neboť bylo rozhodnuto, že úroky z pokut nelze vymáhat. V reskriptu božského Severa a Antonína bylo uvedeno, že úroky mohou být vymáhány, protože proti magistrátům je přiznána stejná žaloba jako proti poručníkům.

Tit. 9. O majetku těch, kdo jsou pod poručenstvím nebo kuratelou, a s ohledem na zcizení nebo zatížení jejich majetku bez nařízení.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Poručníkům a kurátorům je dekretem císaře Severa zakázáno nakládat s pozemky svěřenců a dalších osob, které jsou pod jejich péčí, ať už se nacházejí na venkově, nebo ve městě.

(1) Tento dekret byl zveřejněn v senátu za konzulátu Tertylla a Klementa.

(2) Jeho ustanovení jsou následující: "Kromě toho, otcové konšelé, zakazují poručníkům a kurátorům prodávat buď venkovské, nebo městské statky, pokud rodiče nestanovili závěti nebo kodícilem, že se tak může stát. Existují-li však dluhy v takové výši, že nemohou být uhrazeny z výnosů jiného majetku, pak lze podat žádost u slavného městského praetora, který podle svého uvážení určí, které pozemky mohou být zcizeny nebo zatíženy, a pro poručníka bude vyhrazeno právo žaloby, pokud by se následně zjistilo, že praetor byl nucen. Pokud je nemovitost ve společném vlastnictví s jiným a spoluvlastník požádá o rozdělení, nebo pokud se věřitel, který obdržel pozemek do zástavy od otce svěřence, domáhá svých práv, domnívám se, že by neměl být vydán nový dekret."

(3) Pokud měl zůstavitel majetek, který mohl být prodán za jeho života, ale v závěti nestanovil, že se tak má stát, neměl by být prodej tohoto majetku proveden; neboť i kdyby si zůstavitel přál majetek prodat, nemusel myslet na to, že by se s ním mělo nakládat po jeho smrti.

(4) Pokud nezletilý mladší dvaceti pěti let koupí pozemek pod podmínkou, že bude zastaven ve prospěch prodávajícího, dokud nebude zaplacen jeho cena, nemyslím si, že je zástava platná, neboť kdykoli vlastnictví k nemovitosti nabude nezletilý, přestává být odpovědný.

2. Paulus, O nařízení božského Severa.

Zde však vzniká potíže, a to z toho důvodu, že zástava nabývá účinnosti současně s nabytím vlastnictví a závazek se stává součástí transakce od samého počátku. Ale co když nezletilý provedl koupi z pokladny? V tomto případě není pochyb o tom, že by zástavní právo zůstalo nedotčeno. Pokud tedy takový případ nastane při prodeji soukromému prodávajícímu, je třeba podat žádost císaři, aby zástavu potvrdil reskriptem.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud by však jeden svěřenec koupil pozemek za peníze jiného a ten by byl vydán svěřenci nebo nezletilému, má ten, za jehož peníze byl zmíněný pozemek koupen, nárok na závazek nebo zástavu? Lepší názor je, že zástavní právo zůstává v souladu s ústavou našeho císaře a jeho božského otce nedotčeno ve prospěch svěřence, za jehož peníze byl pozemek zakoupen.

(1) Pozemek náležející svěřenci může být nicméně zabaven a prodán na příkaz soudce, guvernéra nebo jiného úředníka, který má pravomoc. Opět platí, že kdokoli může být prelátem uveden do držby majetku svěřence; zástavní právo může být uzavřeno buď za účelem zachování dědictví, nebo k zajištění proti hrožící újmě, a prelát může nařídít, aby byl majetek převzat podle jeho rozhodnutí. Tyto závazky nebo zcizení se uskutečňují prostřednictvím soudců, nikoli se souhlasem poručníka nebo kurátora.

(2) Lze si také položit otázku, zda v případě, kdy je opatrovníkem požadována restituce pozemku náležejícího opatrovanci, působí nabídka jeho hodnoty u soudu jako zcizení. Lepší názor je, že tak působí, neboť takové zcizení nezávisí na vůli opatrovníka.

(3) Totéž je třeba říci v případě, kdy je požadován pozemek, který patřil opatrovanci, a opatrovník jej vrátí v rozporu s opatrovancem; v tomto případě bude totiž zcizení platné z důvodu autority vydaného rozhodnutí.

(4) Pokud opatrovanec požívá právo trvalého nájmu nebo držby, podívejme se, zda s ním mohou jeho opatrovníci nakládat. Lepší názor je, že nemůžeme, i když vlastnické právo druhé strany k pozemku může být lepší.

(5) Zcizit nelze ani užívací právo, i když samotné užívací právo náleží opatrovanci. Je tedy třeba vycházet z toho, že právo zaniká neužíváním, pokud k němu opatrovník dal příležitost? Je jasné, že by mělo být obnoveno. Je-li však opatrovanec vlastníkem nemovitosti, nemůže zcizit ani užívací právo, ani jeho užívání, ačkoli ve vyhlášce není uvedeno nic ohledně užívacího práva. Stejně tak lze říci, že na pozemek svěřence nebo nezletilého nelze uvalit služebnost, ani ji nelze zrušit. Toto pravidlo je stanoveno i s odkazem na dotované pozemky.

(6) Má-li okrsek doly na hliník, kov nebo jinou látku, křídové jámy, stříbrné doly nebo cokoli jiného tohoto druhu,

4. Paulus, O dekretu božského Severa. Které mají právo vlastnit soukromé osoby:

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Domnívám se, že lepší názor je ten, že zcizení nelze provést v souladu s duchem dekretu.

(1) Je třeba se domnívat, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, kdy svěřenec vlastní solné jámy.

(2) Pokud poručník v dobré víře vlastní pozemek, který patří jinému, myslím, že je třeba rozhodnout, že jej jeho poručníci nemohou zcizit; neboť pokud se prodá něco, co zdánlivě patří poručníkovi, nebude prodej platný.

- (3) Pokud byl svěřenci zastaven pozemek, mohou jej jeho opatrovníci prodat? Domnívám se, že mohou, neboť se jedná takřka o majetek dlužníka, to znamená, že prodávají to, co patří jinému. Pokud však opatrovanec nebo jeho otec získá právo vlastnit majetek na základě vlastnictví, je třeba v důsledku toho říci, že s ním nelze nakládat, protože se považuje za pozemek patřící opatrovanci. Stejně pravidlo platí, pokud bylo svěřenci nařízeno, aby se ujal držby majetku za účelem zabránění hrozící újmě.
- (4) Pokud byl pozemek odkázán nebo svěřen svěřenci, který byl ustanoven dědicem, aby byl převeden na Seia, mohou jeho opatrovníci vydat "uvedený pozemek bez pravomoci přetora? Domnívám se, že pokud zůstavitel odkázal svůj vlastní majetek, dekret se nepoužije; pokud se však odkaz vztahuje na majetek svěřence, mělo by platit, že spadá pod podmínky dekretu a že jej nelze zcizit bez souhlasu přetora.
- (5) Pokud by poručník uzavřel stipulaci, může bez zmocnění přetora zaplatit vypůjčené peníze. Lepší názor je, že tak učinit nemůže; jinak by získal záminku ke zcizení majetku svěřence.
- (6) Pokud by však otec stipulací přislíbil pozemek a svěřenec by po něm převzal jeho závazek, lze říci pozitivněji, že se může pozemku vzdát bez pravomoci přetora. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy poručník dědickým právem nastupuje po jiném, který se zavázal.
- (7) Na základě stejné zásady, pokud by se otec nebo kdokoli jiný, po němž svěřenec nastoupil, zavázal prodat pozemek, lze říci, že svěřenec může uzavřít všechny ostatní podmínky prodeje, aniž by se obrátil na praetora.
- (8) Opatrovanec nemůže odmítnout odkaz pozemku bez zmocnění přetora; nikdo totiž nepochybuje o tom, že se jedná o zcizení, neboť majetek patří opatrovanci.
- (9) Opatrovníkům by nemělo být přiznáno právo prodávat majetek svěřence bez rozdílu pod záminkou úhrady dluhů; tento způsob nakládání s takovým majetkem by totiž neměl být povolen. Senát proto ponechal rozhodnutí v této věci na přetorovi, jehož povinností bylo v první řadě věc prozkoumat a zjistit, zda peníze za účelem úhrady dluhu nelze získat jinde. Měl tedy zjistit, zda svěřenec nemá nějaké prostředky, ať už v hotovosti, nebo ve směnkách, na jejichž základě by mohla být podána žaloba, nebo podíl na uskladněných plodinách, nebo zda neočekává, že získá nějaký příjem nebo jiný majetek. Musí rovněž zjistit, zda kromě pozemku existuje ještě něco jiného, co lze prodat a z jehož výtěžku lze pohledávku uspokojit. Pokud pak zjistí, že dluh nelze splnit jinak než prodejem pozemku, musí to povolit; za předpokladu, že věřitel trvá na zaplacení nebo že úroková sazba, za níž byl dluh sjednán, nabízí pobídku k jeho úhradě.
- (10) Praetor by měl také rozhodnout, zda pro něj bude výhodnější povolit prodej pozemku, nebo jeho zatížení. Stejně tak musí velmi dbát na to, aby zatížením pozemku nebyla vypůjčena větší částka, než jakou považuje za nezbytnou k úhradě

dluhu, nebo aby v případě prodeje pozemku nebyla zcizena jeho značná část za účelem splnění mírného závazku. Je-li však poručník vlastníkem pozemku menší hodnoty nebo pozemku, který je pro něj méně užitečný, je pro pretora výhodnější nařídit prodej tohoto pozemku než pozemku většího a užitečnějšího.

(11) V první řadě je tedy třeba, aby se pretor, kdykoli se na něj někdo obrátí s žádostí o povolení nakládat s pozemkem, informoval o majetku svěřence a příliš nedůvěřoval tvrzení poručníků nebo kurátorů, kteří mají někdy ve zvyku v zájmu vlastního prospěchu ujist'ovat pretora, že je nutné pozemek svěřence prodat nebo zatížit. Musí se proto dotázat blízkých příbuzných poručníka nebo jeho rodičů, případně některého z jeho věrných svobodných pánů nebo kohokoli jiného, kdo je obeznámen s majetkem poručníka, a pokud nikoho takového nenajde nebo pokud ti, kteří byli nalezeni, podléhají podezření, musí nařídit, aby byly předloženy účty a také aby byl sepsán zápis o majetku poručníka, a ustanovit mu obhájce, který by mohl pretorovi poradit, zda má souhlasit s prodejem nebo zatížením majetku.

(12) Lze se ptát, zda je tento akt platný, pokud pretor poté, co byl požádán, povolí prodej majetku nacházejícího se v provincii. Domnívám se, že je platný za předpokladu, že poručenství je vykonáváno v Římě a poručníci jsou pověřeni správou majetku.

(13) Aby se však zabránilo nesprávnému použití peněz, které si opatrovníci vypůjčili kvůli údajnému dluhu opatrovance, je třeba, aby pretor dohlédl na to, že vypůjčené peníze budou vyplaceny věřitelům, a s ohledem na to vydal nařízení a jmenoval soudního úředníka, který mu podá zprávu, že peníze byly použity k účelu, pro který bylo zcizení nebo zatížení požadováno.

(14) Pokud není třeba platit dluhy, ale poručníci tvrdí, že je účelné některé pozemky prodat, jiné koupit nebo se jiných zbavit, je třeba zvážit, zda by to měl praetor povolit. Lepší názor je, že to udělat nemůže, neboť pretoriánovi není udělena plná pravomoc nakládat s majetkem patřícím poručníkovi, ale pouze v případě, kdy je třeba zaplatit dluh. Pokud by tedy v případě, kdy se nejedná o žádný dluh, povolil prodej pozemku, máme v důsledku toho za to, že k prodeji nedošlo a že dekret je neplatný, neboť pretoriánovi není uděleno povolení nakládat s majetkem svěřence bez rozdílu, ale pouze v případě, kdy je naléhavě třeba zaplatit dluhy.

(15) Poručník si zachovává právo na žalobu, pokud může dodatečně prokázat, že byl pretor oklamán. Je však třeba zvážit, zda mu máme přiznat žalobu skutečnou, nebo osobní. Lepší je názor, že by měla být přiznána reálná žaloba, stejně jako osobní žaloba proti jeho poručníkům nebo kurátorům.

(16) Společně drženými pozemky bychom měli rozumět takové, které jsou ve společném držení a nerozdělené. Jsou-li však drženy společně, ale podíly jsou odděleny, je důvod pro soudní rozhodnutí, neboť se na ně nevztahuje dekret.

6. Týž, O všech soudech, kniha II.

Pokud jedna osoba užívá pozemek ve vlastnictví a druhá osoba v užívání, je lepší názor, že se ta část dekretu, která se týká rozdělení majetku, nepoužije, neboť neexistuje skutečné společné vlastnictví.

7. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Pokud jsou pozemky ve společném vlastnictví svěřenců, kteří mají různé poručníky, podívejme se, zda právo zcizení náleží každému z nich. A protože je k tomu nutná žádost o povolení, domnívám se, že zcizení bude zabráněno, neboť žádná ze stran o to nemůže požádat a každá musí počkat na žádost druhé strany. Opět platí, že pokud mají stejné opatrovníky, je ještě větší důvod tvrdit, že ke zcizení nemůže dojít.

(1) Pokud poručník dává pozemek do zástavy se svolením přetora, není pochyb o tom, že zcizení uvedeného pozemku lze zabránit. Je však třeba říci, že věřitel může své právo uplatnit, ale bude bezpečnější, pokud nejprve podá žádost u přetora.

(2) Je-li poručníkem dítěte otec nebo příbuzný, musí se obrátit na přetora, chce-li zatížit pozemek? Lepší názor je, že by se tak mělo učinit; pretor by však měl být více nakloněn souhlasu s požadavky otce než s požadavky kohokoli jiného.

(3) Pokud praetor povolí poručníkům prodat pozemek a oni jej zatíží, nebo naopak, bude takové jednání platné? Můj názor je, že tam, kde strana učiní něco jiného, než co bylo povoleno přetorem, je takový úkon neplatný.

(4) Ale co když pretor vydá následující nařízení: "Povolím, aby nemovitost byla prodána nebo zatížena"? Bude mít opatrovník právo činit, co se mu zlíbí? Lepší názor je, že ano, pokud budeme mít na paměti, že přetor nesplnil řádně svou povinnost, neboť by měl určit a vybrat, zda je pro něj lepší povolit zatížení, nebo prodej majetku.

(5) Pokud poručník zatíží majetek bez nařízení, ačkoli závazek není platný, bude přesto důvod pro výjimku založenou na podvodu, pokud by poručník zaplatil peníze, které mu byly půjčeny, věřiteli, který má pozemek v zástavě.

(6) Je třeba také zvážit, zda opatrovník může nemovitost zatížit ve svůj prospěch. Je třeba říci, že pokud obdrží stejnou jistinu a úroková sazba není vyšší, bude závazek platný a práva prvního věřitele přejdou na druhého.

8. Týž, O všech soudních řízeních, kniha II.

Není pochyb o tom, že osoby, které nejsou zákonnými poručníky nebo opatrovníky, ale uzavírají obchody, když jako takové vystupují, nemohou v této funkci nakládat s majetkem svěřenců nebo nezletilých.

(1) Je třeba zvážit, zda za těchto okolností bude prodej platný podle starého práva, nebo zda se toto nařízení vztahuje na případ kurátora nepřičetné osoby nebo kohokoli jiného, kdo není nezletilý. Protože se císař zmiňuje o opatrovnících a povinnosti kurátorů se chápou jako spojené s povinnostmi opatrovníků, domnívám se, že je třeba mít za to, že se na všechny vztahuje stejné pravidlo v souladu se záměrem dekretu.

(2) Vystává otázka, zda lze zatížit společný majetek, na němž má opatrovanec zájem. A nemyslím si, že to lze učinit bez soudního rozhodnutí; neboť to, co je v dekretu vyloučeno, se týká pouze zániku společného vlastnictví, a nikoliv zvětšení jeho obtíží.

9. Týž, Názory, kniha V.

Ačkoli bývalý guvernér mohl povolit prodej pozemku náležejícího svěřenci a jeho opatrovník by jej poté koupil pro sebe prostřednictvím jiného kupce; přesto, pokud by nástupce uvedeného guvernéra zjistil, že se opatrovník dopustil podvodu a zlé víry v rozporu s dekretem senátu, musí příkladmo určit, do jaké míry má takové podvodné jednání potrestat.

10. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud byl pozemek opatrovance nebo nezletilého prodán protiprávně a v rozporu s Dekretem senátu a z tohoto důvodu je v opatrovnické žalobě nebo ve spravedlivé žalobě vyměřena náhrada škody a vyměřená částka byla zaplácena, je navrácení pozemku zakázáno zásadami spravedlnosti.

11. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Pokud by byla podána žádost o prodej pozemku náležejícího nezletilé osobě starší pětadvaceti let, po řádném prošetření by to měl guvernér provincie povolit. Stejně pravidlo by se mělo dodržovat i v případě majetku nepřičetného, marnotratného nebo kohokoli jiného, jehož pozemek chtějí jeho kurátoři zcizit.

12. Marcianus, O hypoteční formulí.

Dekret senátu není porušen, pokud opatrovník svěřence zaplatí věřiteli otce tohoto svěřence, aby mu mohl být postoupen.

13. Paulus, O dekretu božského Severa.

Je-li pozemek patřící svěřenci buď neplodný, kamenitý, nebo zamořený morem, je třeba zvážit, zda jej opatrovník může zcizit, či nikoli. Císař Antonín a jeho božský otec uvedli v reskriptu s odkazem na tento předmět následující: "Skutečnost, že

tvrdíte, že půda, kterou chcete prodat, je neúrodná, pro nás nemá žádnou váhu, protože za ni lze získat cenu pouze v poměru k úrodě, kterou přinese."

(1) Ačkoli poručník nemůže prodat ani zatížit pozemek patřící jeho svěřenci, přesto Papinianus v páté knize názorů uvádí, že poručník nemůže legálně nakládat s pozemkem svého svěřence bez nařízení přetora. Říká však, že pokud poručník z neznalosti prodá pozemek a zaplatí za něj obdrženou cenu věřiteli otce nezletilého a ten následně podá žalobu na vrácení pozemku i s výnosy od vlastníka; lze se řádně dovolávat námitky z důvodu podvodu, pokud nezletilý nepředloží cenu a úroky za mezidobí, které náležely věřiteli, pokud dluh nemohl být uhrazen z majetku patřícího poručníkovi. V tomto bodě jsem uvedl, že i když mohl nezletilý zaplatit dluh z jiného majetku a ten byl zachráněn, je třeba říci, že námitka z důvodu podvodu může být uplatněna, pokud se nezletilý snažil získat prospěch ztrátou jiného.

14. Týž, Názory, kniha IX.

Paulus vyslovil názor, že i kdyby otcova závěť byla následně prohlášena za neplatnou, přesto se má za to, že opatrovníci nebo poručníci jeho syna se nedopustili žádného jednání proti dekretu božských císařů, pokud v souladu s přáním zemřelého vyjádřeným v jeho závěti, pozemek náležející svěřenci, který se nacházel v zemi.

Tit. 10. O jmenování kurátorů pro nepřičetné osoby a jiné osoby, které nejsou nezletilé.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Podle zákona Dvanácti desek je rozhazovačnému člověku zakázána správa jeho vlastního majetku. Toto ustanovení bylo dříve zavedeno zvykem. V naší době však, když se přetoři nebo guvernéri setkají s takovým člověkem, který nebere ohled ani na čas, ani na omezení, pokud jde o výdaje, ale plýtvá svým majetkem tím, že ho rozhazuje a rozhazuje, ustanoví mu kurátora stejně jako šilenci a oba jsou pod kuratelou tak dlouho, dokud se šílenec nevzpamatuje nebo dokud se rozhazovačný člověk nebude chovat řádně. Kdykoli k tomu dojde, přestávají být strany ze zákona pod dohledem svých kurátorů.

(1) Kurátorství toho, kdo měl zakázáno nakládat se svým majetkem, bylo dříve odepřeno jeho synovi. Zachoval se však reskript božského Pia, v němž prohlašuje, že kurátorství má být přednostně uděleno synovi, je-li jeho otec nepřičetný, za předpokladu, že je to bezúhonný člověk.

2. Paulus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Prokonzul musí jmenovat nebo nařídit, aby byli jmenováni kurátoři pro jiné osoby, které se nemohou starat o své vlastní záležitosti; a nebude váhat jmenovat syna kurátorem jeho otce.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXI.

Praetor jmenuje kurátora pro pozůstalost v době, kdy se jmenování dědicové rozmýšlejí, zda ji přijmou.

4. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Kurátorství nepřičetné matky náleží jejímu synovi, neboť oběma rodičům náleží stejná synovská náklonnost, i když jejich autorita není stejná.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Kurátor je jmenován na základě dekretu senátu v případě, že se jedná o osobu význačnou, jako je tomu v případě senátora nebo jeho manželky, a je důvod, aby byl jejich majetek prodán, aby z něj mohli být pokud možno poctivě vyplaceni jejich věřitelé; kurátora jmenuje buď praetor, nebo guvernér provincie za účelem nakládání s majetkem.

6. Ulpianus, O všech soudech, kniha I.

Praetor si musí dávat pozor, aby kurátora nejmenoval unáhleně a bez co nejdůkladnějšího prošetření případu, neboť mnoho osob předstírá šílenství nebo nepřičetnost, aby se jmenováním kurátora mohly snáze vyhnout svým občanským povinnostem.

7. Julianus, Digesty, kniha XXI.

Nejen majetek, ale i osoba a bezpečnost toho, kdo je nepřičetný, musí být chráněny radou a úsilím jeho kurátora.

(1) Jednomu nepřičetnému byl ustanoven kurátor a vydán dekret, který mu ukládal složit jistotu, což nečinil, a přesto zcizil určitý majetek nepřičetného v souladu se zákonnými formalitami. Dědicové uvedené nepřičetné osoby podali žalobu na

navrácení majetku, který kurátor zcizil, a byla vznesena námitka z důvodu, že kurátor majetek neprodal. V tomto případě je třeba vyhovět výtce, že majetek prodal, aniž by poskytl jistotu v souladu s vyhláškou. Pokud však kurátor vyplatil věřitelům nepřičetné osoby cenu, kterou za majetek obdržel, trojí námitka z důvodu zlé víry zajistí držitele.

(2) Pokud prokonzul odvolal kurátora nepřičetné osoby ze správy jejího majetku z důvodu, že nesložil jistotu a nesprávně vykonával svěřenské záležitosti, a nahradil jej jiným kurátorem, podal tento kurátor, který sám jistotu nesložil, žalobu založenou na dobrovolném zastoupení proti odvolanému kurátorovi, a poté, když dědicové uvedené nepřičetné osoby podali žalobu na základě dobrovolného zastoupení proti druhému kurátorovi, přičemž tento se dovolával námitky založené na vypořádání věci mezi nimi a jeho předchůdcem, mělo být dědicům přiznáno právo odpovědět, že on sám při podání žaloby jistotu nesložil. Soudce však musí určit, zda by taková odpověď byla pro kurátora přínosem, neboť pokud druhý kurátor použil peníze, které získal na základě rozsudku proti prvnímu, ve prospěch majetku nepřičetné osoby, lze namítat triplicitu z důvodu podvodu.

(3) Vystala otázka, zda může být platba jednomu z kurátorů nepřičetné osoby provedena legálně a zda může jeden z nich zcizit její majetek. Odpověděl jsem, že taková platba by byla legální a že strana, která s náležitými formalitami koupí jakýkoli pozemek patřící nepřičetné osobě od jednoho z několika kurátorů, může k němu získat právo na základě promlčení; protože platba, prodej a vydání jsou spíše věcmi faktickými než právními, a proto postačí úkon jednoho z kurátorů z toho důvodu, že druhý je srozuměn se souhlasem. Proto, je-li přítomen druhý kurátor a odporuje-li platbě, resp. vydání, není dlužník zproštěn odpovědnosti a kupující nemůže nabýt majetek promlčením.

8. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VI.

Pro majetek nenarozeného dítěte musí být ustanoven kurátor a prokonzul, aby byl v bezpečí, požaduje, aby poskytl takovou záruku, jakou by přijal spolehlivý člověk. To platí v případě, že jmenování není provedeno po vyšetřování, neboť pokud se vyšetřování uskuteční, jistota nebude nutná.

9. Neratius, Pergameny, kniha I.

Když senát povolí jmenování kurátorů pro prodej majetku, neopravňuje věřitele, aby s ním nakládali, i kdyby ho po udělení této výsady raději prodali; neboť ti sice mají právo vybrat si, koho chtějí, přesto se však poté, co si vybrali jednoho kurátora, nesmí obrátit na jiného. Mnohem spravedlivější je, aby toto pravidlo bylo dodržováno v případě, kdy kurátor poté, co byl jmenován pro prodej majetku, zemře před uzavřením transakce; v tomto případě totiž musí být pro vyřízení celé záležitosti jmenován jiný kurátor a dědic prvního kurátora nemůže být pověřen, neboť se může stát, že dědic nebude pro tuto záležitost vhodný, ať už z důvodu pohlaví, nebo slabého věku, nebo vyššího či nižšího postavení bývalého kurátora; a navíc může být

dědiců prvního kurátora více a nemusí být vhodné, aby tuto činnost vykonávali všichni, nebo může být tvrzen nějaký důvod, proč by měl být touto povinností pověřen jeden z nich a ne ostatní.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Julianus říká, že ti, jimž byla správa jejich majetku pretoriánem zakázána, nemohou na nikoho nic převést, protože nad majetkem nemají žádnou kontrolu, protože jsou vyloučeni z výkonu svých občanských práv.

(1) Kurátor nepřičetné osoby může legálně vydat svůj vlastní majetek jako majetek patřící zmíněné nepřičetné osobě a převést vlastnictví k němu; pokud by však vydal majetek nepřičetné osoby jako majetek patřící jemu samotnému, je třeba říci, že nepřevádí vlastnictví, protože tak neučinil při vyřizování záležitostí nepřičetné osoby.

11. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Zástava daná kurátorem nepřičetné osoby je platná, pokud se tak stalo proto, že to vyžadoval prospěch této osoby.

12. Marcellus, Digesty, kniha I.

Je stanoveno, že majetek nepřičetné osoby nemůže být věnován na náboženské účely agnátům nebo jiným kurátorem této osoby; agnát nepřičetné osoby totiž nemá absolutní právo zcizit její majetek, ale může tak učinit pouze tehdy, vyžaduje-li to správa jejich záležitostí.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Kurátorství šíleného nebo marnotratného člověka je podle zákona Dvanácti tabulek často svěřeno jiné osobě než příbuznému a pretor může svěřit správu jeho majetku jinému; a to v případě, že se osoba určená zákonem jeví jako nevhodná pro správu svěřeného majetku.

14. Papinianus, Názory, kniha V.

Manžel nesmí být ustanoven poručníkem své manželky, pokud je nepřičetná.

15. Paulus, Sentence, kniha III.

Ženě, která žije rozmařile, lze zakázat správu vlastního majetku.

(1) Privilegium nad majetkem kurátora je vyhrazeno ve prospěch nepřičetné osoby obojího pohlaví. Příživníci a všechny ostatní osoby, i když se o nich edikt nezmiňuje, mají podle dekretu nárok na podobné privilegium ve vztahu k majetku kurátora.

16. Tryphoninus, Disputace, kniha XIII.

17. Pokud otec svou závětí jmenuje kurátora svému synovi, který je nepřičetný, i když mu může být více než dvacet pět let, měl by ho pretor potvrdit v souladu s přáním jeho otce; právo jmenovat kurátora tohoto druhu totiž náleží pretorovi, jak je uvedeno v reskriptu božského Marka.

(1) Z toho vyplývá, že pokud otec určí kurátora pro svého syna, který je marnotratný, měl by pretor respektovat jeho přání a jmenovat téhož kurátora. Existuje jistá pochybnost, zda se toto pravidlo vztahuje na všechny případy; neboť pokud otec neučinil žádné opatření závětí, měl by praetor zakázat zmíněnému synovi spravovat jeho majetek, zvláště když tento marnotratník sám má děti?

(2) Otec má nicméně i jiný způsob, jak zaopatřit své vnuky, když je ustanoví svými dědici a své syny vydědí; může jim totiž odkázat určitou část svého majetku, která bude stačit na výživu jeho synů, přičemž uvede nutnost a důvod, který ho k tomuto kroku vedl; nebo pokud nemá pod kontrolou vnoučata, protože se narodila až po emancipaci syna, může je ustanovit svými dědici pod podmínkou, že budou emancipováni svým rozhazovačným otcem.

(3) Ale co když spendthrift otec nedá souhlas k jejich emancipaci? Vůle zůstavitele musí být za všech okolností dodržena, aby si soudce nemyslel, že ten, koho otec po řádné úvaze považoval za rozhazovačného, je navzdory svému selhání mužem s dobrými obchodními schopnostmi.

17. Gaius, O manumisích, kniha I.

Kurátor duševně chorého nemůže v žádném případě udělit svobodu jeho otrokovi, protože to je věc, která nepatří do jeho správy; při nakládání s majetkem duševně chorého jej totiž zcizuje pouze v případě, že se to týká správy jeho svěřenských záležitostí, a proo zcizí-li nějaký majetek darováním, nebude mít převod žádný účinek, ledaže by tak učinil z důvodu nějaké velké výhody, kterou to duševně chorému poskytuje, a to po prošetření soudem.

Knihá XXVIII

1. Kdo může sepsat závěť a jakým způsobem má být provedena.
2. O ustanovování a vydědění dětí a posmrtných dědiců.
3. O nezákonných, neplatných a porušených závětech.
4. Ohledně výmazu, zrušení nebo doplnění závěti.
5. Ohledně ustanovení dědiců.
6. Ohledně obyčejných a pupilárních substitucí.
7. Ohledně podmínek jmenování.
8. Ohledně práva na projednávání.

Tit. 1. Kdo může činit závěti a jakým způsobem mají být vykonány.

0. Modestinus, Pandects, kniha II.

Závěť je zákonné vyjádření našich přání ohledně toho, co si kdo přeje, aby bylo učiněno po jeho smrti.

(23) Labeo, Zkrácení posledních děl Javolenových, kniha I.

Od zůstavitele se v době, kdy sepisuje závěť, vyžaduje zdravá mysl, ale tělesné zdraví není nutné.

2. Papinianus, Otázky, kniha XIV.

Provedení závěti není soukromým právem, ale věcí veřejného práva.

3. Gaius, Institutes, kniha II.

4. Pátráme-li po tom, zda je závěť platná, měli bychom nejprve zjistit, zda ten, kdo ji sepsal, měl právo tak učinit, a pokud ano, pak bychom měli zjistit, zda byla sepsána v souladu s pravidly občanského práva.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha VI.

Uvažujme, v jakém věku mohou muži či ženy sepsat závěť. Lepší názor je, že muži musí dosáhnout věku čtrnácti let a ženy dvanácti let, aby splnili zákonné požadavky. Postačí k sepsání závěti, aby strana dosáhla věku čtrnácti let, nebo musí tento věk překročit? Předpokládejme, že osoba narozená o Kalendách ledna pořídí závěť v den svých čtrnáctých narozenin, bude taková závěť platná? Domnívám se, že bude platná, a jdu ještě dále a tvrdím, že pokud by svou závěť učinil v den předcházející Kalendám ledna po šesté hodině noční, byla by jeho závěť platná, neboť podle Marciana se má za to, že tehdy dovršil čtrnáctý rok.

4. Gaius, O provinčním ediktu, kniha LXX.

Tam, kde je jedinec pod kontrolou svého otce, nemá právo sepsat závěť; a to v takové míře, že i kdyby mu otec udělil svolení, přesto nemůže právoplatně sepsat závěť.

5. Osoby, které jsou hluché a němé, nemohou sepsat závěť, ale pokud někdo v důsledku nemoci nebo jiné nehody oněmí nebo ohluchne poté, co byla závěť sepsána, bude stále platná.

(0) Aemilius Macer, O dvacetiprocentním dědickém právu, kniha I.

Pokud nemá nebo hluchá osoba získá od císaře svolení k sepsání závěti, bude platná.

5120. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Závěť sepsaná osobou, která byla v moci nepřítele, není platná, i kdyby se vrátila.

(23. Tam, kde byl někomu zakázán oheň a voda, nebude platná žádná závěť, kterou sepsal dříve nebo později, a jakýkoli majetek, který vlastnil v době svého odsouzení, bude zkonfiskován; nebo, pokud se nezdá být dostatečně cenný, aby se tak mohlo stát, bude ponechán jeho věřitelům.

(24) Ve stejném postavení jsou osoby, které byly deportovány na ostrov.

(25) Ti, kdo byli odsunuti na ostrov, a ti, kterým bylo zakázáno zůstat v Itálii nebo ve vlastní provincii, si však zachovávají právo pořídit závěť.

(26) Kromě toho ti, kdo byli odsouzeni k boji v aréně nebo k předhození divoké zvěři nebo k práci v dolech, ztrácejí svobodu a jejich majetek je konfiskován; z toho je zřejmé, že ztrácejí právo sepsat závěť.

0. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Pokud někdo obviněný ze zločinu zemře ve vězení dříve, než bude odsouzen, bude jeho závěť platná.

23. Paulus, Názory, kniha III.

Tam, kde člověk přišel o ruce, může sepsat závěť, i když není schopen psát.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha X.

Rukojmí nemohou sepsat závěť, pokud jim k tomu není dáno svolení.

10. Julianus, Digesty, kniha XLII.

Podle Lex Cornelia jsou závěti těch, kteří zemřeli v době, kdy byli v moci nepřítele, potvrzeny, stejně jako kdyby ti, kdo je vykonali, nikdy nebyli v rukou nepřítele, a jejich majetek přechází na toho, kdo na něj má podle testamentárních ustanovení nárok. Proto v případě, že je otrok ustanoven dědicem po osobě, která zemřela, zatímco byla v moci nepřítele, stane se svobodným a dědicem zůstavitele, ať už je k tomu ochoten, nebo ne; ačkoli se nesprávně říká, že je nutným dědicem, neboť

syn člověka, který zemřel, zatímco byl v rukou nepřítele, musí převzít závazek pozůstalosti, i když k tomu není ochoten, ačkoli nelze říci, že je jeho dědicem, protože v době jeho smrti nebyl pod jeho kontrolou.

11. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Ti, kteří byli zajati lupiči, protože zůstávají svobodní, mohou sepsat závěť.

0. Kromě toho mohou závěť sepsat i ti, kteří vykonávají povinnosti vyslanců v cizích zemích.

1. Když se někdo, kdo byl odsouzen za hrdelní zločin, odvolá a mezitím pořídí závěť, zatímco probíhá odvolací řízení, a pak zemře, je jeho závěť platná.

13. Paulus, Pravidla, kniha II.

14. Pokud otrok manumitovaný na základě závěti svého pána neví, že tento zemřel a že dědic vstoupil do jeho majetku, nemůže sepsat závěť, i když už může být otcem rodiny a svým vlastním pánem; neboť ten, kdo si není jistý svým stavem, nemůže učinit absolutní testamentární dispozici s majetkem.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Ti, kdo mají pochybnosti ohledně svého stavu nebo se v něm mýlí, nemohou sepsat závěť; jak uvedl božský Pius v jednom reskriptu.

15. Pomponius, Pravidla.

Platí, že syn pod otcovskou kontrolou, otrok jiného, posmrtné dítě a hluchý mají právo pořizovat na základě závěti; neboť ačkoli ji nemohou vykonat, přesto mohou nabývat majetek na základě závěti, ať už pro sebe, nebo pro jiné.

(1) Marcellus podotýká, že i nepřičetná osoba má právo pořizovat na základě závěti, ačkoli ji nemůže vykonat; proto se rozumí, že strana má toto právo, protože může pro sebe nabýt buď odkaz, nebo svěcenství, neboť právo podat osobní žalobu nabývají i strany, které si toho nejsou vědomy, ale jsou při smyslech.

16. Paulus, Sentence, kniha III.

Pokud strana ztratí rozum z důvodu tělesné nemoci, nemůže pořádit závěť, dokud tento stav trvá.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ten, komu je ze zákona zakázáno spravovat vlastní majetek, nemůže sepsat závěť, a pokud by ji sepsal, nebude právně platná. Pokud však závěť sepsal před svým zákazem, bude platná. Proto je rozumné, že nemůže být navržen jako svědek závěti, protože nemá právo ji sám sepsat.

0. Pokud byl někdo odsouzen za veřejné urážky na cti, je v dekretu senátu uvedeno, že nemůže sepsat závěť; nemůže ji tedy ani vykonat, ani být nabídnut jako svědek k prokázání závěti jiného zůstavitele.

(1) Modestinus, Pandects, kniha V.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou, svěřenec nebo otrok sepíše závěť a zapečetí ji, nemůže být vlastnictví majetku v ní uvedeného přiznáno odkazovníkům, i kdyby zůstavitel byl synem, který je samostatný, nebo svěřencem, který dosáhl věku dospělosti, nebo otrokem, který by se v době své smrti stal svobodným; a to z toho důvodu, že závěť sepsaná někým, kdo k tomu nemá právo, je neplatná.

18. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Je-li dědic ustanoven závěti, nemůže být jejím svědkem. Opačné pravidlo platí pro odkazovníka a pro toho, kdo je ustanoven opatrovníkem, neboť tyto osoby mohou vystupovat jako svědci, pokud neexistuje jiná překážka; jako například v případě, že strana nedosáhla puberty nebo byla pod kontrolou zůstavitele.

0. Pojem "ovládání" se vztahuje nejen na děti, které jsou v moci svého otce, ale také na toho, koho zůstavitel vykoupil z rukou nepřítele, ačkoli je stanoveno, že taková osoba není otrokem, ale je pouze držena na uzdě, dokud nezaplatí částku výkupného.

1. Na druhé straně si lze položit otázku, zda může být otec navržen za svědka závěti, kterou jeho syn nakládá se svým peculium castrense. A Marcellus v desáté knize Digest uvádí, že může být svědkem a že jím může být i jeho bratr.

2. Navíc to, co jsme uvedli s odkazem na to, že svědectví těch, kteří jsou pod kontrolou zůstavitele, je znemožněno svědčit o závěti, se vztahuje na všechny případy, kdy se uzavírá jakýkoli obchod, jehož prostřednictvím se nabývá majetek.

3. Jako svědek nemůže být navržena ani nepřičetná osoba, neboť není přičetná. Má-li však intervaly jasného vědomí, může svědčit během jejich trvání; závěť, kterou sepsal předtím, než se stal nepřičetným, bude platná; a měl by mít nárok na vlastnictví majetku v souladu s podmínkami závěti.

4. Domnívám se, že ten, kdo byl odsouzen za zpronevěru, nemůže být svědkem závěti, neboť jeho svědectví u soudu je zakázáno.

5. Žena nemůže vystupovat jako svědek závěti, ačkoli může být svědkem u soudu; jak stanoví Lex Julia de Adulteriis, který zakazuje svědkovi, který byl odsouzen za cizoložství, vypovídat nebo podat výpověď.

6. Otok se nemůže účastnit formalit spojených s vykonáním závěti, a to zcela správně, neboť nemá žádný podíl na právech přiznaných občanským právem, ba ani na právech přiznaných pretoriánským ediktem.

7. Starověké autority se domnívaly, že ti, kdo jsou předvoláni k účasti na slavnostních formalitách závěti, by měli zůstat, dokud není dokončena poslední atestace.

8. Nevyžadujeme však, aby svědek rozuměl jazyku zůstavitele; božský Marek to totiž v reskriptu adresovaném Didiovi Julianovi uvedl s ohledem na svědka, který neznal latinský jazyk; stačí totiž, když svědek svými smysly vnímá, za jakým účelem byl předvolán.

9. Tam, kde jsou svědci zadrženi proti svému souhlasu, se autority domnívají, že závěť není platná.

23. Týž, O Sabinovi, kniha II.

Jméno dědice má být vysloveno jasně, aby bylo slyšet. Zůstavitel tedy smí dědice buď jmenovitě uvést, nebo jejich jména zapsat, ale pokud je uvede, musí tak učinit zřetelně. Co znamená výraz "zřetelně"? Neznačí to, že se tak musí stát veřejně, ale tak, aby jména slyšeli, a to skutečně ne všichni, ale svědci závěti; a je-li svědků více, postačí, aby je slyšel zákonem stanovený počet.

23. Chce-li zůstavitel svou závěť změnit, je stanoveno, že vše musí být provedeno znovu od začátku. Vystává však otázka, zda může po splnění zákonných formalit vysvětlit slovy nebo písemně cokoli, co by náhodou bylo v jeho závěti nejasné. Jako například tam, kde odkazuje Stichovi, když má několik otroků tohoto jména, a neuvedl, na kterého z nich odkazuje; nebo tam, kde odkazuje Titiovi, když má několik přátel, kteří se jmenují Titius; nebo tam, kde se spletl buď ve jméně, titulu nebo příjmení strany, ale nespletl se s odkazovaným předmětem; může dodatečně uvést, co měl na mysli? Domnívám se, že může, neboť tím nic neprozradí, ale pouze poukáže na to, co bylo uvedeno. Pokud by však následně k odkazu připojil poznámku, ať

už ústně, nebo písemně, nebo přidal určitou částku, nebo uvedl jméno odkazovníka, které dosud nevyplnil, nebo uvedl druh peněz, jimiž má být odkaz vyplacen, bude jednat v souladu se zákonem? Domnívám se, že i druh peněz, které mají být vyplaceny, může být určen dodatečně, neboť tam, kde tak neučinil, bude nutné to určit s ohledem na odkaz, a to buď z listin sepsaných v téže době, nebo v souladu se zvyklostmi jeho rodiny nebo provincie.

24. V případě závěti, kdy jsou svědci požádáni, aby se dostavili za účelem jejího potvrzení, se má za to, že pokud byli předvoláni za jiným účelem, nebudou k tomu způsobilí; v tomto případě je třeba chápat, že i když mohli být požádáni, aby se dostavili, nebo byli shromážděni za jiným účelem, a předtím, než budou vystupovat jako svědci, byli informováni, že mají být použiti k tomuto účelu, mohou právně vystupovat jako svědci.

25. Závěť musí být sepsána pouze s ohledem na sebe samu, a to v případě, že není zavedeno nic cizího, co by bylo účelem této listiny; pokud je však proveden jakýkoli úkon související se závětí, není tím dotčena její platnost.

23. Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

Aby byl současně získán zákonný počet svědků, mohou být předvoláni otec, syn a další osoby, které jsou pod jeho kontrolou.

23. Abychom zjistili stav svědků, měli bychom brát v úvahu dobu, kdy připojili své pečeti k závěti, a ne dobu, kdy zůstavitel zemřel. Pokud tedy v době, kdy připojili své pečeti, byli způsobilí tak učinit, nelze platnost závěti zpochybnit, pokud by se svědkům později něco stalo.

24. Vezmu-li prsten od samotného zůstavitele a použiji-li ho k zapečetění jeho závěti, bude tato platná, stejně jako kdybych ji zapečetil jiným prstenem.

25. Pokud by pečeť porušil sám zůstavitel, závěť nebude považována za zpečetěnou.

26. Pokud jeden ze svědků nepodepsal své jméno, ale přesto připojil svou pečeť, je to stejné, jako kdyby nebyl přítomen; a pokud ji podepsal (jak to mnozí dělají), aniž by připojil svou pečeť, domníváme se, že platí stejné pravidlo.

27. Můžeme připojit pečeť pouze pomocí prstenu, nebo pokud nepoužijeme prsten, můžeme tak učinit pomocí jakéhokoli jiného předmětu, jak to lidé často dělají? Lepší je názor, že pečeť lze přitisknout pouze pomocí kroužku, neboť musí mít nějakou formu a musí na ní být vyryto nějaké zařízení.

28. Není pochyb o tom, že závěť lze zapečetit v noci.

29. Závěť je třeba považovat za zapečetěnou, když byly pečeti vtisknuty do látky, do níž je zabalena.

(1) Týž, Disputace, kniha IV.

(30) Jestliže zůstavitel pečeti závěti porušil a závěť byla podruhé zapečetěna jím samým a sedmi svědky, nebude neplatná, ale bude platná jak podle pretoriánského, tak podle občanského práva.

0. Florentinus, Institutes, kniha X.

Každý může pořídit několik opisů téže závěti, a skutečně je to někdy nutné; například když se zůstavitel chystá na cestu po moři a chce závěť zanechat za sebou a vzít si s sebou její opis.

23. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha V.

Tam, kde někdo, kdo sepisuje závěť poté, co uvedl první dědice, ztratí řečnickou schopnost dříve, než může uvést druhé, je lepší názor, že spíše začal sepisovat závěť, než že ji sepsal; tento názor, jak uvedl Verus v první knize Digest, zastával Servius; proto první jmenovaní dědicové nemohou podle takové závěti brát. Proto Labeo soudí, že je to správné, pokud by se zjistilo, že zůstavitel, který závěť sepsal, měl v úmyslu ustanovit několik dědiců. Já se nedomnívám, že Servius zamýšlel něco jiného.

23. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Kdykoli je někdo zákonem prohlášen za nezpůsobilého stát se svědkem, znamená to, že jeho svědectví nemůže být přijato, a navíc (jak tvrdí některé authority), že v jeho prospěch nemůže být předloženo žádné svědectví.

3584. Celsus, Digesty, kniha XV.

"Domitius Labeo svému příteli Celsovi, Pozdravení. Ptám se, zda má být zařazen mezi svědky, kteří poté, co byli požádáni o sepsání závěti, připojili k ní svou pečeť, když tak učinili." "Jubentius Celsus svému příteli Labeovi, Pozdravení. Bud' nerozumím bodu, v němž se se mnou chceš poradit, nebo je tvá žádost o radu jistě pošetilá, neboť je směšné pochybovat o tom, zda taková osoba může vystupovat jako svědek, když sama sepsala závěť."

(1) Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Otrokovi, i když patří jiné osobě, není zakázáno sepsat závěť na příkaz zůstavitele.

0. Paulus, Názory, kniha XIV.

Na základě písemné listiny, která byla sepsána jako závěť, se nelze ničeho domáhat, pokud nebyla právně dokončena, a to ani v případě, že bylo něco odkázáno z titulu svěřenství.

29. Následujícími slovy, která hlava domácnosti připojila k písemné listině, totiž: "Všichni, kdož jsou v domácnosti, jsou v domácnosti." (srov: "Přeji si, aby tato závěť byla pokud možno platná"; zřejmě měl v úmyslu, aby každý odkaz, který zanechal prostřednictvím uvedené listiny, byl platný, i když by mohl zemřít bez závěti.

0. Týž, Názory, kniha III.

Je vhodné, aby se každý svědek závěti podepsal vlastní rukou, stejně jako se podepsala strana, k jejíž závěti připojil svou pečeť.

23. Týž, Názory, kniha V.

Státní pokladna nemůže zabavit majetek nikomu, kdo veřejně oznámí, že se chystá učinit císaře svým dědicem.

Tit. 2. Ohledně ustanovení a vydědění dětí a posmrtných dědiců.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Uvažujme, co se rozumí pod pojmem "konkrétní vydědění". Musí být uvedeno jméno, titul a příjmení, nebo postačí, když bude uvedeno některé z nich? Je stanoveno, že postačí, aby byl uveden jeden z nich.

33. Týž, Pravidla, kniha VI.

Platí, že syn je výslovně vyděděn následujícími slovy: "Ať je vyděděn můj syn", i když není výslovně uvedeno jeho jméno, má-li zůstavitel pouze jednoho syna; má-li jich totiž více, zastává většina autorit v souladu s blahodárnějším výkladem názor, že žádný ze synů nebude vyděděn.

34. Týž, O Sabinovi, kniha I.

Tam, kde zůstavitel nezmíní svého syna jménem, ale pouze uvede, že se narodil ze Seie, ho ze zákona vydědí. A pokud se o něm zmíní v termínech vydědění, jako např: "Ten, který nemá být mnou zmiňován" nebo "Ten, který není mým synem, který je lupičem a gladiátorem", je lepší názor, že syn je právně vyděděn. Stejně pravidlo platí i tam, kde se o něm mluví jako o zrozeném z cizoložného styku.

35. Julianus se domnívá, že syn by měl být bezpodmínečně vyděděn, což je názor, který jsme přijali.

36. Syn může být právoplatně vyděděn mezi oddělenými jmenováními dvou dědiců, a v tomto případě bude vyňat z každého stupně dědictví, ledaže by ho zůstavitel vydědil jen jako jednoho ze svých dědiců; pokud to totiž učiní, bude vydědění vadné, stejně jako kdyby se vyjádřil následujícími slovy: "Ať je mým synem kdokoli, vyděďuji ho." Neboť (jak říká Julianus) vydědění tohoto druhu je vadné, protože zůstavitel chce, aby byl jeho syn vyloučen poté, co vstoupil do dědictví, což je nemožné.

37. Syn, který je vyděděn před ustanovením dědice, je vyloučen ze všech stupňů.

38. V souladu s názorem Scaevola, který považuji za správný, je-li syn vyděděn mezi dvěma dědickými stupni, je vyloučen z obou.

39. Mauricianus se správně domnívá, že tam, kde se mísí dva dědické stupně, bude akt vydědění platný, např: "Prvnímu dědici určuji polovinu mého majetku; není-li prvního dědice, dědí druhý dědic polovinu mého majetku a třetí druhou polovinu. Vydědím svého syna, není-li třetího dědice, ustanovuji na jeho místo čtvrtého"; syn je totiž v tomto případě vyloučen z každého stupně.

40. Pokud otec sepíše závěť tak, že svého syna v prvním stupni pomine a vydědí ho až ve druhém, Sabinus, Cassius a Julianus zastávají názor, že po vyřazení prvního stupně začíná závěť platit od toho stupně, z něhož byl syn vyděděn. Tento názor je třeba schválit.

(0) Týž, O Sabinovi, kniha III.

Je stanoveno, že každý člověk může ustanovit posmrtné dítě svým dědicem, ať už je ženatý, nebo ne. Manžel se totiž může zříci své manželky a ten, kdo neuzavřel manželství, tak může učinit dodatečně; a pokud manžel ustanoví posmrtného dědice, platí, že se to netýká pouze dítěte, které se narodilo ze současné manželky zůstavitele, ale i toho, které se nenarodilo, a může se skutečně narodit z kterékoli manželky, ať už je to kterákoli.

36. Javolenus, O Cassiovi, kniha I.

Proto v případě, že muž ustanovil posmrtného dědice a po vykonání závěti se znovu ožení, platí, že byl ustanoven ten, kdo je potomkem z následného manželství.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha III.

Vyvstala otázka, zda člověk, který nemá úplnou reprodukční schopnost, může ustanovit posmrtného dědice. Cassius a Javolenus tvrdí, že tak může učinit, protože může uzavřít manželství a adoptovat děti. Labeo a Cassius uvádějí, že ten, kdo je dočasně impotentní, může rovněž ustanovit posmrtného dědice, protože v tomto případě nelze věk ani neplodnost považovat za překážku.

23. Pokud však byl dotyčný jedinec vykastrován, Julianus se v návaznosti na Proculův názor domnívá, že nemůže ustanovit posmrtného dědice. Taková je moderní praxe.

24. Hermafrodit může ustanovit posmrtného dědice, pokud v jeho tělesné stavbě převažují mužské orgány.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

24. Pokud by syn, který je pod otcovskou kontrolou, byl v otcově závěti předán a zemřel ještě za jeho života, závěť není platná, a pokud existuje dřívější závěť, nebude porušena. Takové pravidlo platí i v současné době.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Vydědím-li svého syna ustanovením dědice v prvním stupni, ale nevydědím-li ho z druhého stupně náhradního dědictví, a jestliže v době, kdy první ustanovený dědic váhá, zda do pozůstalosti vstoupí, či nikoliv, syn zemře, druhý dědic podle pravidla, které jsme přijali, nebude mít ze závěti žádná práva z důvodu, že byl na počátku nesprávně ustanoven, neboť syn nebyl vyděděn z druhého stupně. Pokud by k tomu došlo v případě posmrtného dítěte, takže by se narodilo ještě za života otce, jímž bylo vyděděno, a poté by zemřelo, je třeba mít za to, že stejné pravidlo platí i ve vztahu k náhradnímu dědici, neboť v době, kdy se toto dítě narodilo, zaujímal místo toho, který přežil.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

(24) Pokud někdo, kdo z důvodu věku nebo špatného zdravotního stavu nemůže mít děti, ustanoví posmrtné dědice, je dřívější závěť porušena, protože je třeba brát v úvahu spíše přirozenost člověka a schopnost plození než dočasnou vadu nebo nemoc, kvůli níž je člověk zbaven schopnosti plodit.

40. Pokud však muž ustanoví za svého dědice posmrtné dítě, které se má narodit z manželky jiného, nebude toto ustanovení právně platné z toho důvodu, že je nečestné.

41. Vydědím-li svého syna a přenechám-li svého vnuka narozeného zmíněnému synovi a ustanovím-li svým dědicem jinou osobu a můj syn přežije, i kdyby zemřel dříve, než bude můj majetek zapsán, nemůže můj vnuk přesto porušit mou vůli; tak se domnívají Julianus, Pomponius a Marcellus. Jinak je tomu v případě, kdy je můj syn v rukou nepřítelů a tam zemře, neboť v tomto případě může můj vnuk porušit mou závěť, protože když jeho děd zemřel, právo syna bylo v pozastavení a nezaniklo jako v prvním případě. Pokud však ustanovený dědic pozůstalost odmítne, bude vnuk zákonným dědicem, neboť tato slova "kdyby zemřel bez závěti" se vztahují k okamžiku, kdy závěť přestala platit, a nikoli k okamžiku, kdy strana zemřela.

42. Pokud však ustanovím posmrtného dědice, který se narodí ze ženy, s níž je špatné se oženit, Pomponius se nedomnívá, že by závěť byla porušena.

43. Mám-li adoptovanou sestru, mohu její posmrtné dítě ustanovit svým dědicem z toho důvodu, že pokud bude adopce zrušena, mohu se s ní oženit.

41. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Dítě, které se ještě nenarodilo, může být velmi vhodně ustanoveno dědicem, a to za následujících podmínek: "Narodí-li se mi za mého života nebo po mé smrti dítě, ustanovuji ho svým dědicem"; nebo to lze učinit absolutně, bez zmínky o obou dobách. Pokud je některá z těchto eventualit vynechána a dítě se narodí, pokud jde o tu, která je vynechána, bude závěť porušena, protože se má za to, že se uvedené dítě nenarodilo pod podmínkou, za níž bylo závěti ustanoveno dědicem.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha II.

(2) V případě řádných dědiců je zcela zřejmé, že právně zůstává zachováno pokračování vlastnictví, takže se zdá, že nedošlo k nástupnictví; za vlastníky pozůstalosti by totiž měli být považováni ti, kteří byli již za života svého otce považováni za vlastníky tohoto postavení. Proto je syn rodiny takto nazýván, stejně jako je otec nazýván otcem rodiny, takže pouze

přívlastkem se rodič odlišuje od dítěte. Proto se po smrti otce nepovažuje, že děti získaly dědictví, ale že získaly volnou správu majetku. Z tohoto důvodu jsou vlastníky, i když nebyly ustanoveny dědici, neboť není důvod, proč by neměl mít právo vydědit ty, které měl dříve právo usmrtil.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IX.

Když se říká, že narozením dítěte se ruší závěť, je třeba pod pojmem "narození" rozumět i případy, kdy bylo dítě vyňato z matčina lůna chirurgickým zákrokem. V tomto případě totiž dítě vůli porušuje, pokud se narodilo pod otcovskou kontrolou.

0. Ale co když se dítě narodí deformované, ale stále zdravé; byla by v tomto případě vůle porušena? Je třeba se domnívat, že ano.

0. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

V závěti bylo uvedeno následující: "Narodí-li se mi dítě, ustanovuji ho dědicem dvou třetin mého majetku a svou ženu ustanovuji dědičkou zbývajících třetin; narodí-li se mi však dcera, ustanovuji ji dědičkou jedné třetiny mého majetku a svou ženu dědičkou zbývajících dvou třetin." V závěti bylo uvedeno: "Pokud se mi narodí dítě, ustanovuji ho dědicem dvou třetin mého majetku a svou ženu ustanovuji dědičkou zbývajících třetin." V případě, že se narodí syn i dcera, je třeba rozhodnout, že pozůstalost bude rozdělena na sedm dílů, z nichž syn bude mít nárok na čtyři, manželka na dva a dcera na jeden díl. V souladu s vůlí zůstavitele by tedy měl syn dostat dvakrát tolik co manželka a manželka dvakrát tolik co dcera, a ačkoli podle přísného pravidla práva by se mohlo konstatovat, že závěť byla porušena; přesto, protože si zůstavitel přál, aby jeho manželka měla něco v případě, že se narodí některé z uvedených dětí, bylo k tomuto výkladu přistoupeno z pohnutek lidskosti a byl také jasně přijat Juvenciem Celsem.

45. Pravidlem občanského práva bylo stanoveno, že jednou udělený majetek nelze odejmout; proto v případě, že je otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným a dědicem, i kdyžby ho jeho pán stejnou závětí zbavil svobody, má přesto nárok jak na svobodu, tak na majetek.

46. Je-li závěť formulována následujícím způsobem: "Po smrti mého syna ať je mým dědicem Titius a já svého syna vyděd'uji", je to bez účinku, protože syn je vydeděn po smrti zůstavitele, a z tohoto důvodu může získat držbu pozůstalosti v rozporu se závětí svobodných pánů svého otce.

46. Africanus, Otázky, kniha IV.

Pokud bylo posmrtně vyděděné dítě vyděno v prvním stupni a přešlo ve druhém stupni, ačkoli se narodilo v době, kdy pozůstalost patřila dědicům ustanoveným v prvním stupni, platí, že závěť je porušena s ohledem na druhý stupeň, takže pokud se ustanoveným dědicům nepodaří vstoupit do pozůstalosti, stane se dědicem samo. Ba co víc, jestliže dědicové, kteří byli ustanoveni, nevstoupí do pozůstalosti po její smrti, nemohou tak učinit náhradní dědicové. Jestliže tedy posmrtné dítě, které bylo v prvním stupni vyděděno, ve druhém stupni předáno a ve třetím stupni vyděděno, zemře v době, kdy první dědicové zvažují, zda pozůstalost přijmou, či nikoliv, lze se ptát, zda v případě, že první dědicové pozůstalost odmítnou, případně těm, kteří jsou ustanoveni ve třetím stupni, nebo náhradním dědicům. I v tomto případě se má za to, že je spravedlivější, aby patřila zákonným dědicům. Neboť v případě, kdy byli ustanoveni dva dědicové a za každého z nich byla provedena substituce a posmrtné dítě bylo v prvním stupni vyděděno a ve druhém stupni přešlo, pokud by některý z ustanovených dědiců nepřijal pozůstalost ? i když posmrtné dítě mohlo být vyloučeno ? přesto nelze připustit substituovaného dědice.

47. Ačkoli se běžně tvrdí, že pravidlo mající odkaz na stupeň, v němž dítě přešlo, neplatí, není to pravda ve všech případech; byl-li totiž syn ustanoven dědicem v prvním stupni, neměl by být vyděděn v náhradním dědictví. Proto v případě, že syn a Titius byli ustanoveni dědici a Maevius byl nahrazen Titiem, přičemž Titius pozůstalost odmítl, může na ni Maevius vstoupit, i když syn nemusel být vyděděn ve druhém stupni.

48. Pokud by někdo ve své závěti učinil následující prohlášení: "Pokud se prokáže, že osoba, o níž se hovoří, je synem zůstavitele, nebude mít taková doložka žádnou platnost ani účinek, neboť syn se nepovažuje za vyděděného jen proto, že se o něm jeho otec tehdy vyjádřil hanlivě a dodal, že ho vydědil z tohoto důvodu, a prokáže se, že se otec mýlil, pokud jde o jeho motiv, proč ho vydědil.

48. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Stejně pravidlo platí, pokud by zůstavitel řekl: "Vydědil jsem Toho a Toho, syna Toho a Toho".

a omylem mu přisoudil cizoložného otce.

49. Africanus, Otázky, kniha IV.

Je-li syn ustanoven dědicem svým otcem, který přenechá posmrtné dítě, a jeho vnuk, který je synem zmíněného dědice, je poté nahrazen jeho dědicem, a syn mezitím zemře a posmrtné dítě by se nenarodilo, zmíněný vnuk bude dědicem svého otce i děda. Není-li však syn nikým nahrazen a dědicem je ustanoven pouze on, pak z toho důvodu, že v době, kdy syn zemřel, začíná být jisté, že nebude žádný dědic podle závěti, se syn sám stane dědicem svého otce, pokud ten zemře ze zákona; stejně

tak se často stává, že syn, který je pod kontrolou svého otce, je ustanoven dědicem pod nějakou podmínkou a zemře dříve, než ji splní.

(1) Florentinus, Institutes, kniha X.

Syny lze také vydědit za následujících podmínek: "Nechť je můj syn vyděděn"; "Můj syn bude vyděděn".

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

(2) Mnozí otcové vydědí své děti nikoliv z důvodu nějaké potupy nebo proto, aby jim ublížili, ale s ohledem na jejich vlastní prospěch (jako například ti, kteří nedosáhli puberty), a odkazují jim svůj majetek do úschovy.

51. Paulus, O Vitelliovi, kniha I.

Jistý muž ustanovil svou dceru jedinou dědičkou svého majetku a svému synovi, který byl pod jeho kontrolou, odkázal deset aureí a dodal: "Můj syn bude vyděděn, pokud jde o zbytek mého majetku." (V. V.). Vystala otázka, zda může být považován za vyděděného ze zákona. Scaevola odpověděl, že se nezdá, že by byl řádně vyděděn, a při projednávání tohoto bodu dodal, že vydědění je neplatné, neboť dítě nemůže být právoplatně vyděděno, když se to týká pouze určitého pozemku; a že případ je jiný, je-li někdo ustanoven dědicem, a to z toho důvodu, že se má za to, že ustanovení podléhá nejvolnějšímu výkladu, ale vydědění by se nemělo podporovat.

52. Modestinus, Pandects, kniha II.

Tam, kde je syn ustanoven dědicem pod nějakou podmínkou a v době, kdy podmínka trvá, se dá arogantně vydědit, přestane být nutným dědicem.

53. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Kdybych vydědil svého syna jménem a poté ho ustanovil svým dědicem, bude mým dědicem.

54. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVII.

Je-li posmrtné dítě ustanoveno dědicem pod nějakou podmínkou a tato podmínka je splněna před jeho narozením, závěť se narozením zmíněného posmrtného dítěte neruší.

55. Papinianus, Otázky, kniha XII.

56. Pokud otec po emancipaci, kterou udělil svému synovi, nad ním opět obnoví vládu arogancí, uvedl jsem, že vydědění, které předtím učinil jeho otec, bude na újmu jeho právům; neboť téměř v každém právu je vhodné dodržovat, že adoptovaný syn nemůže být nikdy chápán tak, že má tento vztah ke svému skutečnému otci, aby se zabránilo tomu, že pravda přirozenosti bude zastřena pouhou formalitou; takže se má za to, že syn nebyl uveden do péče svého otce, ale že byl vrácen pod jeho kontrolu. V naznačeném případě se domnívám, že není velký rozdíl v tom, zda otec svého vyděděného syna povýšil buď na svého syna, nebo na svého vnuka.

56. Je-li Titius ustanoven dědicem a přijat na místo vnuka a poté syn, který byl považován za otce zmíněného vnuka, zemře, není závěť porušena nástupnictvím vnuka, pokud jde o toho, kdo byl ustanoven dědicem.

57. Paulus, Otázky, kniha IX.

Pokud se posmrtné dítě, které bylo ustanoveno dědicem pod nějakou podmínkou, narodí v době, kdy tato podmínka trvá, a za života svého otce, porušuje to závěť.

58. Týž, Názory, kniha XII.

Titius ustanovil dědice ze závěti, a když měl syna, vydědil ho takto: "Nechť jsou všichni ostatní moji synové a dcery vydědění." Paulus byl toho názoru, že syn byl zřejmě vyděděn právoplatně. Poté, co byl dotázán, zda syn, o němž se otec domníval, že je mrtvý, mohl být považován za vyděděného, odpověděl, že v souladu s uvedeným případem byli synové a dcery výslovně vydědění, ale s ohledem na případ otce, který se mýlil s odkazem na smrt svého syna, by měl tuto otázku určit soud.

59. Lucius Titius při sepsání své poslední vůle ve Městě měl vnučku od své dcery, která byla v té době na venkově a byla těhotná, uvedl, že její nenarozené dítě má být dědicem části jeho majetku. Ptám se, zda v den, kdy Titius sepsal ve městě závěť, kolem šesté hodiny, porodila jeho vnučka Maevia na venkově dítě mužského pohlaví; zda je takové určení platné, neboť v době sepsání závěti bylo dítě již na světě? Paulus odpověděl, že podmínky závěti se zřejmě vztahovaly na pravnuka, který se měl narodit až po sepsání závěti; pokud se však, jako v uvedeném případě, vnučka zůstavitele narodila téhož dne, kdy byla závěť sepsána, a před jejím sepsáním, i když zůstavitel o této skutečnosti možná nevěděl, přesto je třeba považovat jmenování za právoplatně učiněné; a tento názor je v souladu se zákonem.

60. Paulus, Rozhodnutí, kniha III.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou slouží v armádě, měl by být, stejně jako každý civilní občan, ustanoven dědicem, nebo by měl být svým otcem jmenovitě vyděděn; neboť edikt božského Augusta, kterým bylo stanoveno, že otec nesmí svého syna vydědit, když je v armádě, byl zrušen.

61. Týž, O Neratiovi, kniha III.

Otec může ustanovit za svého dědice posmrtně narozené dítě, které vzešlo z něj a z kterékoli vdovy, ať už je to kdokoli.

62. Tryphoninus, Disputace, kniha XX.

Syn, který byl svým otcem ustanoven dědicem v době, kdy byl pod jeho kontrolou, závislý na určité podmínce, s níž neměl nic společného, a který byl vyděděn, když podmínka nebyla splněna, zemřel v době, kdy ještě trvala podmínka jeho ustanovení, jakož i jeho vydědění. Rozhodl jsem, že syn byl po své smrti dědicem svého otce ze závěti, neboť za jeho života nebyl ani dědicem ze závěti, ani nebyl vyděděn. Je-li syn ustanoven dědicem určitého podílu na pozůstalosti, může být po jeho smrti ustanoven jeho spoludědic.

(1) Syn pod otcovou kontrolou, který byl ve vojenské službě, pořídil závěť, kterou disponoval svým peculium castrense, přičemž měl současně syna pod svou kontrolou. Poté, co opustil vojenskou službu a jeho otec, který byl zároveň dědečkem, zemřel; vyvstala otázka, zda byla jeho závěť porušena. Ve skutečnosti nikoho neadoptoval, ani se mu v poslední době nenarodil žádný syn, ani mu nebyl odebrán nejbližší dědic, aby na jeho místo mohl nastoupit další v pořadí; přesto začal mít pod svou kontrolou osobu, která předtím v tomto postavení nebyla, a zároveň se stal hlavou rodiny a jeho vlastní syn se stal podřízeným jeho autoritě. Jeho vůle je tedy porušena. Kdyby však byl zmíněný syn jeho vůlí buď jmenován, nebo vyděděn, nebyla by porušena; z toho důvodu, že moc nezískal nějakou inovací z jeho strany, ale přirozeným chodem věcí.

(2) Ustanoví-li strana dědice, který se má narodit z určité její manželky, vystavuje se riziku porušení své závěti, narodí-li se mu děti z nějaké jiné ženy.

(3) Ustanoví-li zůstavitel za dědice dítě, které se má narodit z určité ženy, která v té době nemohla být jeho manželkou, a on se s ní posléze mohl právoplatně oženit; vzniká otázka, zda dítě narozené za takových okolností může být dědicem ze závěti. Kdybyste například dnes ustanovil za dědice dítě, které se narodilo vám a Titii, a Titia je v té době otrokyní nebo nezletilou osobou mladší pětadvaceti let, nebo proto, že váš otec vykonával její poručnictví, nebo jste ho vykonával vy sám, a Titia by se později stala vaší zákonnou manželkou, buď proto, že získala svobodu, nebo dosáhla věku pětadvaceti let, své zákonné plnoletosti, nebo byly vyřízeny vaše účty jako poručníka; bylo by vaše dítě, které se z ní narodilo, vaším dědicem? Jistě nikdo nebude pochybovat o tom, že takové dítě narozené poté, co jste se s ní oženil, by bylo vaším dědicem, i kdyby vzhledem ke svému věku nemohlo být v době sepsání závěti právoplatně provdáno. A obecně řečeno, kdykoli se dědic

ustanovený závěti narodí po jejím sepsání, má právo vstoupit do pozůstalosti bez ohledu na to, v jakém stavu se žena, která se následně provdala za zůstavitele, mohla nacházet v době sepsání závěti.

(4. Co kdyby však zůstavitel ustanovil za své dědice syna a dceru, kteří se narodí po jeho závěti, syna za dvě třetiny a dceru za jednu třetinu svého majetku, aniž by ustanovil nějakého spoludědice nebo nahradil jednoho za druhého? Dítě, které se narodilo, by bylo jediným dědicem podle závěti.

63. Scaevola, Otázky, kniha VI.

Gallus uvedl, že posmrtní vnuci mohou být ustanoveni dědici za následujících podmínek, a to: "Kdyby můj syn zemřel za mého života a do deseti měsíců po mé smrti se jeho manželce narodili vnuci, ať už mužského nebo ženského pohlaví, ať jsou mými dědici."

64. Některé autority zastávají názor, že ustanovení dědiců bude zákonné, i když otec nezmíní smrt syna, ale prostě ustanoví svá vnoučata svými dědici; neboť z jeho slov lze vyvodit, že v takovém případě bude ustanovení platné.

65. Je třeba se také domnívat, že Gallus zastával stejný názor s ohledem na vnuky, když zůstavitel říká: "Kdyby můj vnuk zemřel za mého života, pak můj pravnuk, který je jeho potomkem" atd.

66. Pokud by však vnuk zemřel za života syna a zanechal by svou těhotnou manželku a zůstavitel by pořídil závěť; může říci: "Vnuk je můj vnuk: "Kdyby můj syn zemřel za mého života, pak můj pravnuk, který z něho vzešel, bude mým dědicem."

67. Dokud zůstavitelův syn a vnuk ještě žijí, může zůstavitel zajistit dědictví pro svého pravnuka za předpokladu, že oba zemřou ještě za jeho života? I to je třeba připustit, aby se předešlo tomu, že závěť bude porušena dědickým řízením, pokud by ve skutečnosti zemřel vnuk a po něm syn.

68. Co kdyby zůstavitel předvídal pouze případ smrti svého syna, a jaký by byl výsledek, kdyby zůstavitel utrpěl zákaz vody a ohně? Co kdyby vnuk, otec pravnuka ustanoveného dědicem, jak jsme uvedli, byl emancipován? Tyto případy, stejně jako všechny případy, kdy se zákonný dědic narodí po smrti svého dědečka, nemají žádnou souvislost s Lex Velleia. V souladu s duchem Lex Velleia by však všechny tyto případy měly být brány v úvahu, stejně jako by měly být připuštěny jiné případy, například když dojde k úmrtí.

69. Jaký postup je třeba zvolit v případě, že osoba, která pořizuje závěť, má syna v rukou nepřítele? Proč nebylo rozhodnuto, že pokud by syn zemřel před návratem ze zajetí, ale po smrti svého otce, pak by vnuk, který se narodil za jejich života, nebo dokonce po smrti svého děda, nemohl závěť porušit? Tento případ nemá žádnou souvislost s Lex Velleia. Lepší je tedy názor,

že z důvodu pohodlnosti, a zejména po vydání Lex Velleia, který řešil mnoho případů, kdy bylo možné závěť porušit, by měl být přijat výklad, že pokud zůstavitel jmenuje svého vnuka, který se narodil po jeho smrti, má se za to, že ho jmenoval právoplatně. A bez ohledu na to, za jakých okolností se vnuk narozený po zůstavitelově smrti může stát jeho dědicem, kdykoli byl v závěti předán, může ji porušit. I když jsou její ustanovení uvedena obecně, např: "Všechny děti, které se mi narodí po mé smrti, nebo kdokoli, kdo se narodí po mé smrti, bude ustanoven mým dědicem"; za předpokladu, že se takové dítě narodí jako jeho dědic.

70. Když má někdo syna a ustanoví svého vnuka narozeného z uvedeného syna svým dědicem, a jeho snacha, která je těhotná, je zajata nepřitelem, a zatímco je v jeho rukou, a za života děda a jeho syna porodí dítě, a ten se po smrti svého otce a děda vrátí; je tento případ zahrnut do Lex Velleia, nebo je třeba se odvolat na starověké právo, aby vnuk, který je ustanoven, nemohl porušit vůli ani podle starověkého práva, ani podle Lex Velleia? Tuto otázku lze položit, pokud po smrti syna dědeček ustanoví vnuka svým dědicem a ten se po smrti dědečka vrátí. Pokud však závěť nemůže porušit ten, kdo byl ustanoven, je jedno, zda je z dědictví vyloučen podle starého práva nebo podle Lex Velleia.

71. Někdo by snad mohl pochybovat, zda v tomto případě, kdyby se vnuk narodil po vykonání závěti a za života svého otce a děda, může být ustanoven dědicem, protože jeho otec nebyl ustanoven ze zákona. Z tohoto důvodu by neměly být žádné obavy, neboť vnuk se narodil zákonnému dědici po smrti svých předků.

72. Pokud tedy pravnuk, který se narodil z vnuka, může být připuštěn k dědictví, pokud by poté žil jeho syn, bude mít nárok na dědictví i syn, který se mu narodil.

73. Ve všech těchto případech je třeba poznamenat, že pouze syn, který je pod rodičovskou kontrolou, může být ustanoven dědicem jakéhokoli podílu pozůstalosti, neboť jeho vydědění po smrti zůstavitele bude neplatné. Není však nutné, aby byl syn vyděděn, pokud je v rukou nepřitele a zemře tam; a rozhodně s ohledem na vnuka a pravnuka nikdy nevyžadujeme jejich jmenování, pokud jsou dědici jmenováni jejich děti, protože mohou být předáni.

74. Prozkoumejme nyní Lex Velleia. Předepisuje, že děti narozené za našeho života podobným způsobem nemohou porušit naši závěť.

75. První část zákona se týká těch, kteří se po narození stanou řádnými dědici. Ptám se, kdybys měl syna a ustanovil za svého dědice vnuka po zmíněném synovi, který se ještě nenarodil, a tvůj syn by zemřel a tvůj vnuk by se narodil za tvého života, jaký bude výsledek? Ze slov zákona je třeba usoudit, že závěť není porušena, jak se uvádí v prvním oddíle nejen tehdy, je-li vnuk ustanoven v době, kdy syn neexistoval, ale také tehdy, narodí-li se za života svého otce. Proč by se v tomto případě mělo přihlížet k době, kdy byla závěť vykonána, když stačí dodržet dobu, kdy se vnuk narodil? Vždyť ve skutečnosti jsou

slova zákona následující: "Ten, kdo sepisuje závěť, může ustanovit za dědice všechny děti mužského pohlaví, které budou jeho řádnými dědici"; a také "i když se mohly narodit ještě za života svého otce".

76. V další části zákona není stanoveno, že ti, kteří nastoupí na místo dětí, mohou porušit závěť; a to je třeba vykládat tak, že pokud máš syna, vnuka a pravnuka a po smrti prvních dvou byl tvůj vnuk ustanoven a nastoupil na místo zákonného dědice, neporuší závěť. Bylo velmi správně rozhodnuto, že slova: "Kdyby některý z jeho dědiců přestal být jeho dědicem"; se vztahují na všechny ty případy, na které jsme uvedli, že se vztahuje formulace Gallus Aquilius; neboť nejen v případě, že vnuk zemře za života svého otce, pravnuk, který je nástupcem svého zemřelého dědečka, neporušuje závěť, ale také v případě, že přežije svého otce a poté zemře, pokud byl buď ustanoven dědicem, nebo byl vyděděn.

77. Je třeba zvážit, zda slovy tohoto posledního oddílu, tj: "Kdyby některý z jeho dědiců přestal být jeho dědicem, stanou se jeho děti dědici na jeho místě", lze vykládat tak, že pokud, máje syna v rukou nepřítel, ustanovíš svého vnuka po zmíněném synovi svým dědicem, a to nejen v případě, že tvůj syn zemře za tvého života, ale dokonce i po tvé smrti a předtím, než se vrátí ze zajetí, neporušuje tím dědictví, neboť zůstavitel nepřidal nic, čím by mohl být určen čas, ledaže bys mohl spíše unáhleně tvrdit, že přestal být zákonným dědicem ještě za života svého otce (ačkoli zemřel až po jeho smrti), protože se nevrátil a nemohl vrátit.

78. Následující případ je obtížný. Máš-li syna a ustanovíš-li svého vnuka, který se ještě nenarodil, svým dědicem, a ten se narodí ještě za života svého otce, a pak jeho otec zemře, není jeho dědicem v době, kdy se narodil, ani později, neboť se má za to, že svým dědictvím ten, kdo se již narodil, nesmí porušit závěť. Proto je podle prvního oddílu zákona dovoleno ustanovit za dědice ty děti, které se ještě nenarodily a které po narození budou řádnými dědici. Podle druhého oddílu není povoleno jejich jmenování, ale zákon jim zakazuje porušit závěť; ani z tohoto důvodu by neměl být druhý oddíl považován za méně významný. Dítě, které se v době svého ustanovení ještě nenarodilo, by však mělo nastoupit na místo svého otce (což ve skutečnosti ze zákona učinit nemohlo), stejně jako kdyby bylo ustanoveno ze zákona. Julianus však zastával názor, že oba zmatené oddíly zákona lze sladit tak, aby se zabránilo porušování závěti.

79. Po přijetí Juliánova názoru však prozkoumejme, zda pokud se vnuk narodí ještě za života svého otce a je následně emancipován, může dobrovolně vstoupit do pozůstalosti. Tento názor je třeba schválit, neboť emancipací se strana nemůže stát řádným dědicem.

65. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Mezi dalšími věcmi, které jsou nutně stanoveny při provádění závěti, se jedna z nejdůležitějších týká ustanovení nebo vydědění dětí jako dědiců; aby po jejich přechodu nebyla závěť porušena; závěť je totiž neplatná, pokud je převeden syn, který je pod otcovskou kontrolou.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Je-li syn v zajetí v rukou nepřítele, může jeho otec legálně sepsat závěť a převést ho; pokud však byl syn pod otcovskou kontrolou, je závěť neplatná.

66. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Pokud byl syn po svém osamostatnění vyděděn a na jiného, který je pod otcovou kontrolou, přechází dědictví, a ten, který je osamostatněn, závěť napadne, bude jeho akt neplatný; neboť jak řádný dědic, tak syn, který je osamostatněn, budou mít nárok na dědictví ab intestato.

Tit. 3. O nezákonných, neplatných a porušených závětech.

67. Papinianus, Definice, kniha I.

O závěti se říká, že nebyla sepsána v souladu se zákonem, pokud chybí zákonné náležitosti; nebo že je neplatná a neúčinná, pokud je syn, který je pod kontrolou svého otce, pominut; nebo porušena jinou pozdější závětí, pokud je podle podmínek této závěti zřízen dědic nebo dojde k narození řádného dědice; nebo pokud nenabude účinnosti, protože se do dědictví nevstoupí.

68. Ulpianus, O Sabinovi, kniha II.

Proto je první závěť zrušena, když je řádně vykonána druhá, ledaže by druhá byla vykonána v souladu s vojenským právem nebo pokud v ní zůstavitel uvedl, kdo by byl oprávněn dědit ab intestato; v tomto případě je totiž první závěť zrušena druhou, i když nemusí být dokonalá.

69. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Posmrtné děti, které pocházejí z rodu mužského pohlaví, jsou vyděděny podle jména stejně jako živé děti zůstavitele, pokud svým narozením závěť neporuší.

70. Stylizujeme pouze ty děti "posmrtné", které se narodily po smrti svého otce; těm, které se narodily po vykonání závěti, je v souladu s Lex Velleia zakázáno porušit závěť, kde jsou vyděděny jménem.

71. Proto mohou být děti také vyděděny buď před ustanovením dědice, nebo mezi ustanovením několika dědiců, nebo mezi různými stupni dědictví; božský Marek totiž nařídil, aby se ve vztahu k posmrtnému dítěti dodržovalo stejné pravidlo jako v případě dítěte živého, neboť nelze uvést žádný důvod pro stanovení rozdílu.

72. Z těchto záležitostí je zřejmé, že existuje rozdíl mezi žijícími a dodatečně narozenými dětmi. Ty první vždy činí závěť nezákonnou, ty druhé ji porušují, a když se narodí, nenacházejí se vyděděné.

73. Existuje-li dřívější závěť, kterou je vyděděno posmrtné dítě, je stanoveno, že je porušena, ať už se dítě narodí po smrti zůstavitele, nebo za jeho života; první je porušena druhou a druhá narozením posmrtného dítěte.

74. Posmrtné dítě se také považuje za výslovně vyděděné tam, kde zůstavitel řekne: "Ať je vyděděno jakékoli dítě, které se mi narodí, ať už ho porodila Seia, nebo je ještě nenarozené." V případě, že se dítě narodí po smrti zůstavitele, je vyděděno. Pokud však řekne: "Ať je vyděděno mé posmrtné dítě" a narodí se buď po smrti, nebo za života zůstavitele, závěť se tím neporuší.

75. Avšak i když posmrtné dítě, které bylo vyděděno, svým narozením porušuje závěť, přesto se někdy stává, že je porušena pouze část závěti; jako například v případě, kdy posmrtné dítě bylo vyděděno v prvním stupni a vyděděno ve druhém; v tomto případě totiž bude jmenování v prvním stupni platné, jestliže to ve druhém stupni je neplatné.

71. Týž, Disputace, kniha IV.

Pakliže dědicové jmenování v prvním stupni úmyslně přijmou pozůstalost, nemohou ji získat ti, kteří byli jmenováni ve druhém stupni, protože tím, že je druhý stupeň porušen a oslaben, nelze již pozůstalost z tohoto zdroje nabýt.

72. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Tam, kde je někdo ustanoven dědicem pod nějakou podmínkou, kterou není posmrtné dítě vyděděno, přesto je stupeň přerušen, dokud podmínka trvá, jak uvedl Julianus. Je-li však někdo nahrazen, i když není splněna podmínka, na níž závisí jmenování v prvním stupni, nebude nahrazený dědic připuštěn k dědictví, z něhož nebyl posmrtný dědic vyděděn. Domnívám

se proto, že pokud je splněna podmínka, na níž závisí jmenování v prvním stupni, bude mít přednost posmrtný dědic. Narození posmrtného dítěte po nesplnění podmínky však nezničí jmenování v prvním stupni, protože to se stává neplatným. Porušením závěti si posmrtné dítě vytvoří místo pro sebe, i když syn způsobí, že druhý stupeň, z něhož byl vyděděn, se stane platným. Pokud se však posmrtné dítě, které bylo v prvním stupni vynecháno a ve druhém vyděděno, narodí v době, kdy žije jeden z ustanovených dědiců, je celá závěť porušena, neboť zničením prvního stupně si v dědictví vytváří místo.

73. Týž, O Sabinovi, kniha X.

Když někdo poté, co vydědil svého syna, zemře a zanechá svou snachu těhotnou, a ustanoví cizího člověka svým dědicem pod nějakou podmínkou, a zatímco podmínka trvá a po smrti otce nebo zatímco dědic uvažuje, zda vstoupí do dědictví, vyděděný syn zemře a narodí se vnuk, poruší to závěť? Říkáme, že závěť porušena není, neboť vnuk by neměl být takto vyděděn svým dědečkem, který v dědictví předcházel jeho otci. Je jasné, že pokud by ustanovený dědic odmítl přijmout dědictví, není pochyb o tom, že tento dědic bude dědit po svém dědečkovi ab intestato. Oba tyto případy se zakládají na dobrých a dostatečných důvodech, neboť posmrtné dítě porušuje závěť svým narozením, pokud ho v době smrti zůstavitele nikdo nepředcházel, a dědí ab intestato, pokud dědictví nebylo uděleno nikomu před ním. Je zřejmé, že v tomto případě nebylo dědictví uděleno synovi, neboť zemřel v době, kdy ustanovený dědic zvažoval přijetí dědictví. To je však pravidlem pouze v případě, že vnuk nebyl v době smrti svého děda ještě na světě; Marcellus totiž říká, že kdyby byl počat po této době, nemohl by být přijat do dědictví ani jako řádný dědic, ani jako vnuk, ani jako kognát, ani by neměl nárok na prétorskou držbu pozůstalosti.

74. V případě, že otec vnuka, který byl v době dědečkovy smrti v rukou nepřítele a zemřel v zajetí, uvedený vnuk tím, že získá dědictví po smrti svého dědečka, porušuje závěť, protože jeho výše zmíněný otec mu nebyl na překážku; jelikož totiž zemřel v zajetí, nepovažuje se za živého v době, kdy zemřel jeho dědeček, a i kdyby se zajatý otec vrátil, učinilo by to závěť jeho otce nezákonnou, protože v ní byl pominut.

75. Pokud byl vnuk počat buď ve vlastní zemi, nebo mezi nepřáteli, protože právo postliminium je přiznáno i nenarozeným dětem, závěť se jeho narozením ruší.

76. Proto ti, kdo dědí po řádných dědicích, neporušují závěť, ať už jsou ustanoveni dědici nebo vydědění ve stupni, v němž je dědictví uděleno, pokud je toto platné.

77. Avšak bez ohledu na to, jakým způsobem mohou otcové stojící na prvním místě v dědictví přestat být pod otcovskou kontrolou, ať už v důsledku zajetí, smrti nebo uložení nějakého trestu, jejich děti, které po nich nastoupí a které jsou buď ustanoveny dědici, nebo vyděděny na základě závěti, ji nemohou porušit.

78. Závěť se stává neplatnou, kdykoli se něco stane samotnému zůstaviteli; například když ztratí svá občanská práva tím, že se náhle dostane do otroctví, například když je zajat nepřítelem; nebo když, jsa starší dvaceti let, dovolí, aby byl prodán za účelem uskutečnění obchodu svého kupce nebo aby se podílel na své vlastní ceně.

79. Je-li však někdo odsouzen za hrdelní zločin k předhození divoké zvěři nebo k boji jako gladiátor nebo je mu uložen nějaký jiný trest, který ho zbaví života, jeho vůle pozbývá platnosti nikoli od doby, kdy byl potrestán, ale od data vynesení rozsudku, neboť pak se okamžitě stává trestním otrokem; ledaže by byl jako voják odsouzen za nějaký vojenský trestný čin, neboť za takových okolností je obvyklé, že mu je dovoleno sepsat závěť, jak uvedl božský Hadrián v jednom reskriptu; a myslím, že ji může sepsat v souladu s vojenským právem. Na základě této zásady, když je mu tedy dovoleno, aby po svém odsouzení sepsal závěť, měla by být závěť, kterou dříve vykonal, považována za platnou, pokud mu bylo dovoleno ji sepsat, nebo by měla být považována za neplatnou z důvodu trestu poté, co byla sepsána? Není pochyb o tom, že pokud má právo sepsat závěť podle vojenského práva a přeje si, aby první závěť byla platná, bude se mít za to, že ji vykonal.

80. Závěť osoby, která byla odsouzena, se nestává neplatnou okamžitě, ale až poté, co císař potvrdí rozsudek, neboť pak ten, kdo byl odsouzen, ztrácí svá občanská práva. Pokud se však jedná o potrestání dekuriona nebo jeho syna či vnuka a guvernér případ postoupí císaři, nemyslím si, že se odsouzený stává ihned trestným otrokem, ačkoli je zvykem ho uvěznit do úschovy. Proto se jeho vůle nestává neplatnou dříve, než císař vydá nařízení, že musí strpět trest. Proto i kdyby zemřel dříve, než se tak stane, bude jeho závěť platná, pokud si sám nesáhne na život; podle císařských konstitucí jsou totiž závěti těch, kdo jsou si vědomi své viny, neplatné, i když mohou zemřít, když mají svá občanská práva. Avšak tam, kde někdo z únavy života nebo proto, že nemůže snášet utrpení nemoci, nebo z touhy po proslulosti spáchá sebevraždu, jak to činí někteří filosofové, toto pravidlo neplatí, neboť závěti takových osob jsou platné. Toto rozlišení učinil božský Hadrián také s ohledem na závěť vojáka, když v dopise adresovaném Pomponiovi Falcovi uvedl, že pokud někdo patřící k armádě dá přednost sebevraždě, protože se provinil vojenským zločinem, jeho závěť bude neplatná; pokud tak však učiní proto, že je unaven životem nebo z důvodu utrpení, bude platná, a pokud by zemřel bez závěti, mohou se jeho majetku domáhat jeho příbuzní, nebo pokud žádné nemá, jeho legie.

81. Všechny ty osoby, o nichž jsme uvedli, že jejich závěti pozbývají platnosti z důvodu jejich odsouzení, neztrácejí svá občanská práva, pokud se odvolají proti rozhodnutí tribunálu; a proto se všechny závěti, které mohly dříve vykonat, nestávají neplatnými, a velmi často bylo rozhodnuto, že stále mohou pořídit závěť. Má se za to, že se nepodobají těm, kteří mají pochybnosti o svém stavu a nemají testamentární způsobilost, neboť jsou si svým stavem jisti a nejistí jsou si pouze po dobu, kdy probíhá odvolací řízení.

82. Ale co když guvernér odvolání nepřijal, ale odložil uložení trestu, dokud jej nepotvrdil císař? Domnívám se, že by si dotyčný mezitím také zachoval svůj stav a jeho vůle by se nestala neplatnou. Neboť (jak bylo uvedeno v Řeči božského Marka) v případě, že odvolání, které bylo podáno přímo stranou nebo někým, kdo za ni jedná, nebylo přijato, musí uložení

trestu zůstat odloženo, dokud císař neodpoví na dopis guvernéra a nevrátí mu své rozhodnutí spolu s dopisem; ledaže by obviněný byl známým lupičem, provinil se podněcováním vzpoury nebo se dopustil krveprolití nebo pokud existuje jiný závažný důvod, který může guvernér uvést ve svém dopise a který nepřipouští odklad, nikoliv za účelem urychlení trestu, nýbrž aby se zajistilo nebezpečí pro společnost; za takových okolností je mu totiž dovoleno uložit trest a poté sdělit skutečnosti císaři.

83. Podívejme se, zda tam, kde byl někdo nezákonně odsouzen a trest nebyl vykonán, bude jeho vůle neplatná. Předpokládejme například, že dekurz byl odsouzen k předhození divoké zvěři, ztratí svá občanská práva a jeho závěť se stane neplatnou? Domnívám se, že tomu tak nebude, neboť rozsudek ho nemůže právně zavazovat. Pokud tedy soudce shledá vinným někoho, kdo nepodléhá jeho jurisdikci, jeho závěť nebude neplatná, jak bylo často rozhodnuto.

84. Neplatné jsou závěti těch, jejichž památka je odsouzena po jejich smrti, například z důvodu velezrady nebo nějakého podobného trestného činu.

85. S odkazem na to, co jsme uvedli, totiž že závěť každého, kdo byl zajat nepřítelem, se stává neplatnou, je však třeba dodat, že závěť znovu získává svou platnost díky právu postliminium, pokud se zůstavitel vrátí; nebo pokud zemře v zajetí, je potvrzena Lex Cornelia. Pokud je tedy někdo odsouzen za hrdelní zločin a díky císařově shovívavosti mu jsou navrácena občanská práva, jeho závěť se opět stává platnou.

86. Bylo stanoveno, že závěť syna pod otcovskou kontrolou, který si odsloužil vojenskou službu a smrtí otce se stal svým vlastním pánem, není neplatná; když totiž syn disponuje svým castrense peculium závětí, musí být považován za hlavu domácnosti, a proto je jisté, že závěť vojáka nebo veterána se nestává neplatnou jeho emancipací.

75. Ulpianus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud by voják sepsal závěť podle občanského práva a ustanovil dědice v prvním stupni, k čemuž je oprávněn podle vojenského práva, a ve druhém stupni by někoho nahradil jako dědice, což může učinit podle zvykového práva, a zemřel by rok po svém propuštění, první stupeň se stává neplatným a závěť začíná druhým.

76. Týž, O Sabinovi, kniha XI.

Je pravda, že závěť se ruší buď adopcí, nebo arogancí syna či dcery, stejně jako se běžně ruší narozením dědice.

(1) Jsou-li dcera a vnuk osvojeni, závěť se tím neporuší, protože jsou z otcovské moci vyňati jediným prodejem.

77. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Tam, kde je otec zajat nepřitelem a jeho syn si ponechá občanství, není otcova závěť jeho návratem porušena.

78. Týž, O Vitelliovi, kniha I.

Syn vracející se ze zajetí také neporušuje otcovu vůli právem postliminium, což je názor, který zastává Sabinus.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Jsou-li předloženy dvě závěti sepsané v různé době a každá z nich je zapečetěna pečetěmi sedmi svědků a po otevření poslední z nich se ukáže, že je prázdná, tj. bez jakéhokoli písma, není první závěť porušena z toho důvodu, že druhá je neplatná.

2. Týž, Disputace, kniha IV.

Posmrtně narozené dítě, které bylo předáno, se narodilo a zemřelo za života zůstavitele. Ačkoli přísným výkladem zákona a za použití přílišné lstivosti může být závěť považována za porušenou, přesto, pokud byla řádně zapečetěna, dědic, který měl nárok na vlastnictví majetku v souladu s podmínkami závěti, jej získá; jak uvedl božský Hadrián a náš císař v Reskriptech. Z tohoto důvodu budou mít odkazovníci, stejně jako beneficianti trustu, zajištěno vlastnictví toho, co jim bylo zanecháno. Totéž je třeba říci s ohledem na závěť nesprávně vykonanou nebo neplatnou, kdy držba pozůstalosti byla přiznána tomu, kdo ji mohl získat ab intestato.

3. Pokud civilní osoba, která již jednu závěť pořídila, pořídí druhou a v té druhé stanoví, že dědic bude pověřen provedením první závěti, je první závěť nepochybně porušena. Poté, co byla porušena, lze se ptát, zda by neměla být platná jako kodicil. Vzhledem k tomu, že slova zůstavitele v druhé závěti odkazují na svěření, nepochybně se všechny záležitosti v ní obsažené týkají svěření, a to nejen odkazy a majetek zanechaný ke svěrenské správě, ale také všechna manka, jakož i ustanovení dědice.

4. Gaius, Institutes, kniha II.

K posmrtným dětem patří i ti, kteří se tím, že nastoupili na místo řádných dědiců, stali svým narozením zákonnými dědici svých rodičů. Mám-li například syna a jemu narozeného vnuka nebo vnučku, kteří jsou všichni pod mou správou, protože syn má v dědictví přednost o stupeň, má pouze on právo přímého dědice, i když vnuk a vnučka, kteří jsou jeho dětmi, jsou také pod mou správou. Kdyby však můj syn za mého života zemřel nebo se z jakéhokoli důvodu vymanil z mé kontroly, nastoupí

na jeho místo v dědictví zmíněný vnuk a vnučka, a tím se jejich práva přímých dědiců nabudou jakoby narozením, ale můj testament nebude tímto způsobem porušen, stejně jako kdybych svého syna ustanovil nebo vydědil jako svého dědice; ani nemohu legálně pořídit závěť takovým způsobem, že by bylo nutné, abych ustanovil za dědice nebo vydědil svého vnuka nebo svou vnučku, ledaže by můj syn zemřel za mého života a můj vnuk nebo vnučka by nastoupili na jeho místo v dědictví, čímž by se závěť porušila, stejně jako se to děje narozením; a to Lex Julia Velleia stanovil.

5. Paulus, Ohledně postoupení svobodných lidí.

Kde se vydědění vyjadřuje takto: "Narodí-li se dítě mužského nebo ženského pohlaví, necht' je vyděděno"; a narodí-li se obě, závěť se neporuší.

6. Javolenus, Listy, kniha IV.

Muž, jehož žena byla těhotná, padl do rukou nepřítele. Ptám se, kde se narodil syn, v jaké době byla porušena závěť vykonaná zůstavitelem, který tam požíval svých občanských práv, a pokud by syn zemřel dříve než otec, zda budou mít závětní dědicové nárok na majetek. I odpověděl jsem, že si nemyslím, že by v souladu s korneliánským zákonem, který byl vydán pro potvrzení závětí těch, kdo zemřeli v zajetí, mohlo být pochyb o tom, že pokud se narodí syn, bude závěť zůstavitele, který byl v rukou nepřítele, porušena. Z toho tedy vyplývá, že majetek nebude na základě této závěti nikomu náležet.

7. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Když v druhé závěti ustanovíme dědice, který je naživu, ať už se tak stane absolutně, nebo podmíněně, a podmínka může být splněna, i když k tomu nemusí dojít, je první závěť porušena. Je však velký rozdíl v tom, jaká byla uložená podmínka; neboť každá, kterou si lze představit, se vztahuje buď k minulosti, přítomnosti, nebo budoucnosti. Člověku je vnučena s odkazem na minulost např: "Byl-li Titius konzulem"; a je-li tato podmínka pravdivá (tj. byl-li Titius skutečně konzulem), bude dědic ustanoven tak, že první testament bude porušen, neboť se z tohoto důvodu stane dědicem. Pokud však Titius konzulem nebyl, první závěť nebude porušena. Pokud se podmínka uložená s odkazem na jmenování dědice vztahuje k současnosti, jako např: "Bude-li Titius konzulem", bude výsledek stejný, takže bude-li konzulem, může se strana stát dědicem a dřívější závěť bude porušena. Pokud však konzulem není, strana se nemůže stát dědicem a dřívější závěť nebude porušena. Jsou-li podmínky uloženy s odkazem na budoucí čas a jsou možné a mohou být splněny, i když se nemusí uskutečnit, způsobí, že dřívější závěť bude porušena. Jsou-li však nemožné, jako například: "Ať je Titius mým dědicem, pokud se prstem dotkl nebe", platí, že tato podmínka je stejná, jako kdyby nebyla předepsána, protože je nemožná.

8. Papinianus, Názory, kniha V.

V případě, že syn, který byl pod otcovou správou, byl odkázán, nejsou platná žádná manka ani odkazy udělené závětí, pokud se odkázaný syn nedomáhá svého podílu na pozůstalosti od svých bratrů. Odmítne-li však přijmout jakýkoli díl otcova majetku, ačkoli v souladu se striktním výkladem zákona lze závěť považovat za neplatnou, přesto bude přání zůstavitele na základě zásad spravedlnosti a rovnosti vyhověno.

9. Scaevola, Otázky, kniha V.

Pokud někdo, koho zůstavitel ustanovil dědicem, je jím arogován, lze říci, že pro něj učinil dost, protože předtím, než ho adoptoval, bylo jeho ustanovení pouze ustanovením cizí osoby.

10. Týž, Otázky, kniha VI.

Kdybychom byli Titius a já ustanoveni dědici a našim ustanovením by bylo vyděděno posmrtné dítě nebo by nebylo vyděděno z důvodu našeho zastoupení za dědice a Titius by zemřel, nemohu vstoupit do dědictví; neboť závěť je porušena z důvodu ustanovení osoby, kterou je vyděděno posmrtné dítě a která je povolána k dědictví jako náhradní dědic, jímž není posmrtné dítě vyděděno.

11. Pokud jsme však Titius a já navzájem substituováni, ačkoli posmrtné dítě nemuselo být vyděděno v té části závětí, v níž se o substituci hovoří, a Titius buď zemře, nebo pozůstalost odmítne, myslím, že mohu vstoupit do dědictví a stát se dědicem celé pozůstalosti.

12. Avšak v prvním případě, i když Titius může žít, nemohu vstoupit do pozůstalosti bez něj, ani on beze mne, a to z toho důvodu, že není jisté, zda závěť nebude porušena tím, že jeden z nás odmítne přijetí, a proto bychom měli vstoupit do pozůstalosti oba společně.

13. Týž, Digest, kniha XIII.

Lucius Titius, dokud byl zdravého rozumu a v dobrém zdravotním stavu, sepsal závěť řádným způsobem, poté onemocněl a v nepřičetnosti listinu znetvořil. Ptám se, zda dědicové určené zmíněnou závětí mohou vstoupit do pozůstalosti. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi jim v tom bude zabráněno.

Tit. 4. Ohledně výmazů, zrušení nebo doplnění závěti.

14. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde byla nějaká slova v závěti neúmyslně vymazána nebo přeškrtnuta, takže je lze ještě přečíst, budou přesto platná; to však neplatí v případě, že to bylo učiněno úmyslně. Pokud bylo cokoli smazáno nebo vymazáno bez příkazu zůstavitele, je to neúčinné. Výrazu "přečíst" je třeba rozumět tak, že neznamená, že lze zjistit smysl, ale že to, co bylo napsáno, lze vnímat očima. Pokud však lze význam zjistit z jiného zdroje, slova se nepovažují za čitelná. Postačí však, aby byla čitelná, pokud je zůstavitel nebo někdo jiný proti své vůli bezmyšlenkovitě vymazal. Slovo "smazaný" je třeba chápat tak, že slova jsou zastřena.

15. Proto tam, kde bylo něco takového učiněno neúmyslně a písmo lze přečíst, je to stejné, jako by to nebylo učiněno vůbec. Jestliže tedy na konci závěti (jak je obvyklé) bylo napsáno: "Pokud by zůstavitel napsal, že všechny výmazy, vsuvky a změny zde obsažené provedl neúmyslně, slova zůstanou zachována, a pokud je učinil nečitelnými, nebudou se za taková považovat.

16. Pokud slova tohoto druhu nelze přečíst a byla neúmyslně vymazána, je třeba konstatovat, že jimi není nic uděleno; ovšem za předpokladu, že se tak stalo před dokončením závěti.

17. Pokud však byla slova úmyslně vymazána, budou strany, které si podle nich činí nárok, vyloučeny z výhrady, ale pokud to bylo učiněno neúmyslně, nebudou vyloučeny, ať už slova lze, nebo nelze přečíst; protože pokud neexistuje celá závěť, je stanoveno, že vše, co je v ní obsaženo, bude platné. Jestliže zůstavitel skutečně závěť znetvořil, budou žaloby stranám v ní uvedeným odepřeny; to však nebude platit v případě, kdy znetvoření bylo provedeno proti souhlasu zůstavitele.

18. Byl-li dědic zbaven části pozůstalosti nebo celé pozůstalosti a byl-li ustanoven náhradník, bude úkon považován za právoplatně provedený; nebude se však mít za to, že pozůstalost byla dědici odňata, ale že mu nikdy nebyla dána, neboť tam, kde byla pozůstalost jednou udělena, není snadné ji odejmout.

19. Když někdo potvrdil své kodicily závěti a přidal něco v kodicilu, který později vymazal, ale který je stále čitelný; vznikne tím nějaký závazek? Pomponius říká, že kodicil, který byl vymazán, je neplatný.

20. Týž, Disputace, kniha IV.

Jistý jedinec zrušil nebo vymazal svou závěť a uvedl, že tak učinil kvůli jistému dědici, a tatáž závěť byla posléze zpečetěna svědky. Vystala otázka týkající se platnosti této listiny a té její části, o níž zůstavitel prohlásil, že ji zrušil kvůli zmíněnému dědici. Rozhodl jsem, že pokud zůstavitel vymazal jméno jednoho z dědiců, zbytek závěti by byl nepochybně platný a právo na žalobu by bylo zmíněnému dědici zcela odepřeno; pokud mu však bylo výslovně uloženo dědictví, bylo by splatné, pokud bylo úmyslem zůstavitele zrušit pouze jeho jmenování dědicem. Pokud by však vymazal jméno ustanoveného dědice a ponechal jméno dědice náhradního, neměl by ten, kdo byl ustanoven, z pozůstalosti nárok na nic. Pokud by však (jako v uvedeném případě) zůstavitel vymazal všechna jména a tvrdil by, že tak učinil z důvodu své nelibosti vůči jedinému dědici, myslím, že je velký rozdíl v tom, zda chtěl uvedeného dědice pouze připravit o dědictví, nebo zda kvůli němu chtěl zrušit platnost celé závěti; takže i když byl důvodem výmazu pouze jeden dědic, byli by tím poškozeni všichni. Pokud však chtěl pouze jediného dědice připravit o jeho dědický podíl, nebude výmaz poškozovat ostatní, stejně jako kdyby zůstavitel v úmyslu vymazat jméno jednoho dědice neúmyslně vymazal i jméno jiného dědice. Pokud se zůstavitel domníval, že by měla být zrušena celá jeho závěť, protože jeden z dědiců se o ni nezasloužil, bude právo na žalobu odepřeno všem. Lze si však položit otázku, zda by právo na žalobu mělo být odepřeno také dědicům ze závěti. Pokud jde o tuto pochybnou otázku, je třeba rozhodnout, že dědictví je splatné a že ustanovení spoludědice není neplatné.

21. Marcellus, Digest, kniha XXIX.

Nedávno byl císaři předložen případ, kdy jistý zůstavitel vymazal jména dědiců a pozůstalost byla prohlášena za propadlou ve prospěch státní pokladny. Dlouho panovaly pochybnosti, jak naložit s dědictvím, zejména s tím, které bylo odkázáno těm, jejichž jmenování dědici bylo vymazáno. Několik autorit rozhodlo, že odkazovníci by měli být vyloučeni, a já jsem se domníval, že tento postup by měl být přijat, pokud zůstavitel zrušil celou svou závěť; jiní byli toho názoru, že to, co bylo vymazáno, bylo zrušeno ze zákona, ale že celý zbytek je platný. Jaký postup by tedy měl být zvolen? Nemohlo by se někdy stát, že zůstavitel, který vymazal jména svých dědiců, si byl vědom toho, že bude ve stejném postavení, jako kdyby zemřel bez závěti? V případě pochybností je neméně spravedlivé než bezpečné řídit se shovívavějším výkladem. Následuje rozhodnutí císaře Antonína Augusta za konzulátu Pudense a Pollia: "Jelikož Valerius Nepos, když změnil názor, znetvořil svou závěť a vymazal jména svých dědiců, zdá se, že jeho majetek v souladu s ústavou mého božského otce nepatří dědicům v ní uvedeným." V tomto případě se jedná o rozhodnutí císaře Antonína Augusta, který se rozhodl, že dědicové, kteří jsou v závěti uvedeni, budou mít právo na dědictví. Rovněž uvedl, že obhájcem státní pokladny: "Máte své vlastní soudce". Vivius Zeno řekl: "Prosím, pane císaři, abys mě trpělivě vyslechl, co rozhoduješ s ohledem na dědictví?". Císař Antonín odpověděl: "Zdá se ti, že zůstavitel, který vymazal jména svých dědiců, chtěl, aby jeho závěť zůstala v platnosti?" Cornelius Priscianus, obhájce Lva, řekl: "Zůstavitel pouze vymazal jména svých dědiců". Calpernius Longinus, obhájce pokladnice, odpověděl: "Žádná závěť nemůže být platná, v níž není jmenován dědic". Priscianus dodal: "Manumitoval některé otroky a odkázal dědictví". Císař Antonín, když nechal všechny strany odejít, zatímco věc zvažoval, a nařídil, aby byly znovu přijaty, řekl: "Zdá se, že tento případ připouští shovívavý výklad, takže se domníváme, že zůstavitel Nepos chtěl zrušit pouze tu část své

závěti, kterou vymazal." Ve skutečnosti vymazal jméno otroka, kterého nařídil osvobodit. Antonín v reskriptu uvedl, že otrok bude přesto osvobozen. Takto rozhodl kvůli přízni, kterou přiznal svobodě.

22. Papinianus, Názory, kniha VII.

23. Zůstavitel slavnostně vyjádřil své přání v závěti, jejíž několik opisů bylo pořízeno současně; některé z nich, které byly uloženy na veřejném místě, později odstranil a vymazal. Jakákoli ustanovení, která byla v uvedené závěti učiněna právoplatně a která mohla být prokázána ostatními kopiemi závěti, jež zůstavitel neodstranil, nebyla považována za zrušená. Paulus uvádí, že pokud zůstavitel znehodnotil závěť, aby mohl zemřít ab intestato, a pokud by ti, kteří chtěli dědit ab intestato, byli schopni to prokázat, dědicové uvedení v závěti by byli zbaveni majetku.

Tit. 5. Ohledně ustanovení dědiců.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ten, kdo provádí závěť, by měl zpravidla začít s ustanovením dědice. Může také začít vyděděním výslovně učiněným; božský Traján totiž v jednom reskriptu uvedl, že syn může být vyděděn jmenovitě, a to ještě před ustanovením dědice.

24. Říkáme také, že dědic byl ustanoven tam, kde zůstavitel nenapsal, ale pouze uvedl své jméno.

25. Dědicem může být ze zákona ustanoven i člověk, který je němý, nebo ten, kdo je hluchý.

26. Tam, kde se zůstavitel nechystá odkázat žádné dědictví nebo někoho vydědit, může závěť pořídit pěti slovy, když řekne: "Mým dědicem ať je Lucius Titius". Tuto formuli může použít i ten, kdo svou závěť nesvěřuje písemné formě a může závěť pořídit i třemi slovy, jako když řekne: "Ať je Lucius dědicem"; slova můj a Titius jsou totiž nadbytečná.

27. Je-li někdo ustanoven jediným dědicem pozemku, bude toto ustanovení platné, aniž by se o pozemku zmiňoval.

28. Pokud by někdo napsal následující: "Lucius dědicem", ačkoli nesmí dodat "necht' je", máme za to, že jde spíše o nunciaturu než o písemnou závěť. A pokud by napsal: "Lucius je dědicem po svém otci, který má právo na dědictví: "Necht' je Lucius", máme za to, že by to znamenalo totéž. Pokud by tedy měl napsat pouze "Lucius", Marcellus se domnívá, a ne bezdůvodně, že tato forma by v současné době nebyla přijata. Božský Pius však v případě, kdy zůstavitel, který rozděloval určité části pozůstalosti mezi své dědice, pouze řekl: císař v reskriptu prohlásil, že toto určení je platné, a tento názor přijal i Julianus: "Ten a ten ke všem těmto dílům a ten a ten ke všem těmto dílům", ale nedodal "Ať je dědicem".

29. Božský Pius v reskriptu rovněž uvedl, že jmenování je platné, pokud bylo učiněno následujícími slovy: "Necht' je mou manželkou", i když v něm chybělo slovo "dědic".

30. Julianus se nedomnívá, že jmenování učiněné takto: "Tak a tak má být dědicem" je platné, protože něco chybí. Toto jmenování však bude platné, protože se rozumí slovy "nařizují".

31. Týž, O Sabinovi, kniha II.

Tam, kde zůstavitel užívá slov: Marcellus si nemyslí, že se dědici stávají tam, kde jim nebyly přiděleny žádné podíly, stejně jako kdyby byli určeni následujícími slovy: "Ustanovuji za dědice toho a toho a toho podle jejich podílů"; s ohledem na ty, kdo jsou ustanoveni za dědice, se jimi stávají tam, kde jim nebyly přiděleny žádné podíly: "Kdybych určil jejich podíly". Lepší je názor, že tam, kde se nepřihlíží k přání zůstavitele, je třeba každé jmenování chápat např: "Ustanovuji je dědici pro podíly z pozůstalosti, které jim určím, ale ne pro stejné podíly"; stejně jako kdyby bylo učiněno dvojí ustanovení. Tento názor schvaluje Celsus v šestnácté knize Digest. Myslí si však něco jiného v případě, kdy je jmenování provedeno následujícím způsobem: "Necht' je Seius mým dědicem téhož podílu, jehož dědicem mě ustanovil Titius"; jestliže totiž nebyl ustanoven Titius, nebude jím ustanoven ani Seius. Tento názor není neopodstatněný, neboť v tomto případě jde o podmínku. Marcellus se však domnívá, že jde o podobné případy.

32. Je rozdíl, když strana napíše: "Z těch podílů, které jsem mu přidělil", nebo "Které mu přiděluji", neboť v prvním případě lze říci, že tam, kde nejsou určeny podíly, nedochází ke jmenování; stejně jako Marcellus rozhodl v případě, kdy bylo jmenování provedeno takto: "Ať jsou dědici těch podílů, k nimž byli ustanoveni závětí své matky, ten a ten a ten", a pokud by jejich matka zemřela po smrti, nebudou ustanoveni ze zákona.

33. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Otrok, který zcela nebo zčásti patří jinému, může být ustanoven dědicem zůstavitele, aniž by mu byla udělena svoboda.

34. Ustanovím-li svého otroka za absolutního dědice, ale poskytnu mu svobodu pod určitou podmínkou, bude jeho ustanovení odloženo do doby, kdy mu bude poskytnuta svoboda.

35. Pokud strana uvedla ve své závěti: "Bude-li mým dědicem Titius, nechť je mým dědicem Seius a nechť je mým dědicem Titius"; čeká se na přijetí Ticia jako na podmínku, aby se Seius mohl stát dědicem. A to je vskutku rozumné a zdá se to tak i Juliánovi a Tertyllianovi.

36. Pokud dědic přijal svěřenství, kterým je otrokovi podmíněně udělena svoboda, může být zmíněný otrok ustanoven dědicem prvním s absolutním udělením svobody, aniž by čekal na splnění podmínky, a získá jak svobodu, tak majetek. Mezitím bude nutným dědicem a po splnění podmínky se stane dobrovolným dědicem, takže nepřestane být dědicem, ale dědické právo se změní, pokud jde o něj.

37. Opožděné otevření závěti nemá vliv na práva nutného dědice, jak jsme zvyklí zastávat v případě, že je někdo nahrazen nezletilým. Bylo totiž stanoveno, že pokud se náhradník dá nezletilým postoupit jako syn zůstavitele, stane se jeho nutným dědicem.

38. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Prímý dědic může být ustanoven také pod podmínkou. Syn zůstavitele však musí být vyňat, protože nemůže být ustanoven pod žádnou podmínkou. Může být sice ustanoven pod podmínkou, kterou je v jeho moci splnit, a na tomto názoru se shodují všechny autority; ale nabude ustanovení účinnosti, pokud podmínku splní, nebo se tak stane, pokud by ji nesplnil a zemřel? Julianus se domnívá, že pokud byl syn ustanoven dědicem pod takovou podmínkou, nemůže být z dědictví vyňat, i kdyby podmínku nesplnil, a proto když je takto ustanoven a má spoludědice, ten není povinen čekat, až syn podmínku splní; protože ačkoli ten nesplněním podmínky může učinit svého otce nepominutelným, není pochyb o tom, že spoludědic má čekat. Tento názor se mi zdá být správný, takže pokud je syn ustanoven pod podmínkou, jejíž splnění závisí na jeho vůli, nemůže svým vyhýbáním učinit svého otce nesvéprávným.

39. Obecně se domnívám, že v případě, kdy podmínka závisí, nebo nezávisí na moci syna ji splnit, jde o skutkovou otázku. Pro podmínku, jako je tato: "Kdyby jel do Alexandrie", nezávisí na vůli syna, pokud by bylo nepříznivé počasí, ale může na ní záviset v případě, že podmínka byla uložena osobě, která bydlela jen jednu míli od Alexandrie. Následující podmínka: "Pokud by zaplatil deset aureí Titiovi, představuje to problém, pokud by byl Titius nepřítomen na dlouhé cestě. Proto je třeba se uchýlit k obecné definici podmínky, kterou může dotyčná strana splnit.

40. Pokud však zůstavitel poté, co ustanovil svého syna dědicem pod podmínkou, kterou byl tento schopen splnit, nebo pokud ustanovil cizí osobu, domnívám se, že náhradník se nemůže stát dědicem za života syna, ale může se jím stát po jeho

smrti; a není nutné, aby byl syn ustanovením náhradníka vyděděn. A i kdyby k vydědění došlo, bylo by neplatné; jinde jsme totiž ukázali, že pokud k němu dojde po smrti syna, je neplatné. Proto jsme toho názoru, že pokud byl syn ustanoven pod takovou podmínkou a je pod kontrolou svého otce, nemusí být vyděděn z následujících stupňů; jinak by musel být vyděděn i ustanovením spoludědice.

41. Marcellus, O Juliánovi, ve dvacáté deváté knize Digest, poznamenává, že: "Dědictví se uděluje na základě dědictví:

Je-li podmínka, za níž byl syn ustanoven dědicem, takového rázu, že je jisté, že v posledním okamžiku jeho života nemůže být splněna, a zatímco trvá, syn zemře, stane se dědicem svého otce stejně, jako kdyby ten byl intestátem; např: "Kdyby odešel do Alexandrie, ať je mým dědicem". Pokud však může být podmínka splněna v posledních hodinách života, například: "Pokud zaplatí deset aurei Titiovi, ať je mým dědicem", domnívám se, že platí opak.

42. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Tam, kde je v podmínce zmíněn určitý čas, např: "Pokud se do třiceti dnů dostaví na Kapitol", lze říci, že pokud podmínku nesplní, bude syn vyloučen a k dědictví bude připuštěn náhradník. To je výsledek názoru Juliána a mého.

43. Vnuci a jiní nástupci zůstavitele, kteří, když jsou ustanoveni, neporušují závěť podle Lex Velleia, mohou být ustanoveni pod jakoukoli podmínkou, ačkoli zaujímají postavení syna.

44. Jsme zvyklí říkat, že cokoli, co se stane v mezidobí, nemá na dědice škodlivý vliv; například když je ustanovená strana římským občanem a stane se cizincem ještě za života zůstavitele a poté získá zpět římské občanství, to, co se s ním mezitím stalo, není na újmu jeho právům. Je-li dědicem ustanoven otrok patřící jinému a poté je vydán jinému otrokovi patřícímu do pozůstalosti a poté jej získá cizinec na základě lichvy, není jeho ustanovení dědicem zrušeno.

45. Když pán ustanoví otroka, kterého vlastní společně s jiným, svým dědicem s udělením svobody a vykoupí ho od jeho spoluvlastníka, stává se nutným dědicem. Když však otroka nahradí nezletilý a ten koupí podíl druhého spoluvlastníka, Julianus říká, že zmíněný otrok se nestává nutným dědicem.

46. Julianus se ptá, zda tento otrok, ustanovený dědicem s udělením svobody, může být následně této svobody zbaven prostřednictvím kodicilu. Má za to, že v případě, kdy se zmíněný otrok stane nutným dědicem, nebude jakékoli zbavení jeho svobody platné, neboť by byl nucen zbavit se jí sám; neboť tam, kde je otrok ustanoven dědicem, získává svobodu sám od sebe. Tento názor je rozumný, neboť jako si nemůže svobodu odkázat, tak se jí také nemůže zbavit.

47. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Je-li otrok ve společném jmění ustanoven dědicem pod nějakou podmínkou a získá-li svobodu ještě za života zůstavitele, může vstoupit do pozůstalosti, dokud trvá podmínka, pod kterou má získat svobodu ze závěti.

48. Opět bude mít právo na pozůstalost na základě příkazu svého pána, i když ho zůstavitel zcizil za svého života nebo tak dědic učinil po smrti zůstavitele.

49. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Dva společníci svou závětí nařídili, aby jistý otrok, kterého vlastnili společně, byl jejich dědicem a svobodným, a oba současně zahynuli pádem domu. Několik autorit uvedlo jako svůj názor, že v tomto případě se otrok stal dědicem a získal svobodu od obou z nich; a tento názor je správný.

50. Pokud dva společníci nařídí, aby se otrok, který je v jejich společném vlastnictví, stal svobodným a jejich dědicem, a to pod stejnou podmínkou, a tato podmínka je splněna, uplatní se stejné pravidlo práva.

51. Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

Kdykoli zůstavitel, který chce ustanovit dědice, ustanoví jinou osobu v důsledku chyby v osobě (jako například: "Můj bratr, můj patron"), je stanoveno, že ani jeden z nich nebude jeho dědicem; ani ten, který je uveden, z toho důvodu, že nebylo úmyslem zůstavitele ustanovit jej; ani ten, kterého měl v úmyslu ustanovit, protože nebyl uveden.

52. Stejně tak, pokud by se zůstavitel dopustil omylu ohledně majetku (například pokud by zanechal šaty, zatímco měl v úmyslu zanechat nádoby), nebude dlužníkem ani jeden z nich. Toto pravidlo platí bez ohledu na to, zda zůstavitel sepsal závět' sám, nebo ji nadiktoval k sepsání jinému.

53. Pokud se však zůstavitel nespletl, pokud jde o samotný článek, ale pouze pokud jde o část toho, co mělo být odkázáno (například pokud při diktování uvedl, že určitá strana má být ustanovena dědicem poloviny jeho majetku, zatímco ve skutečnosti byla ustanovena pouze čtvrtina), Celsus ve dvanácté knize otázek a jedenácté knize Digest říká, že lze tvrdit, že strana je dědicem poloviny majetku, protože byla uvedena větší částka, ale napsána menší; a tento názor podporují i některé obecné reskripty. Stejně pravidlo se uplatní, pokud zůstavitel sám zapíše menší částku, ačkoli měl v úmyslu zapsat částku větší.

54. Pokud však osoba, která závěť sepsala, zapsala větší částku nebo (což je věc obtížněji dokazatelná) tak učinil sám zůstavitel, jako například polovinu místo čtvrtiny, Proculus se domnívá, že dědic bude mít nárok pouze na čtvrtinu, protože čtvrtina je obsažena v polovině. Tento názor schvaluje i Celsus.

55. Pokud však zůstavitel napíše dvě stě za sto číslicemi, uplatní se stejné právní pravidlo, protože jak částka, kterou zamýšlel, tak to, co k ní bylo přidáno, byly napsány současně. Tento názor není nerozumný.

56. Marcellus rozebírá stejný bod s odkazem na stranu, která v úmyslu vložit do závěti podmínku, tak neučinila; a domnívá se, že dědic by neměl být považován za řádně ustanoveného. Pokud však podmínku přidal, aniž by to měl v úmyslu, bude zrušena a dědic bude připuštěn k dědictví; neboť cokoli je napsáno v rozporu s úmyslem zůstavitele, se nepovažuje za jím uvedené. Tento názor přejímá Marcellus a my jej schvalujeme.

57. Pojednává také o tom, že pokud osoba, která sepisuje závěť, podmínku proti vůli zůstavitele vynechá nebo ji změní, dědic nebude mít nárok na dědictví a bude se mít za to, že nebyl ustanoven.

58. Pokud však zůstavitel, který měl v úmyslu ustanovit jednoho dědice k polovině svého majetku, ustanoví prvního i druhého dědice, bude za jeho dědice považován výhradně první dědic a za jediného ustanoveného k polovině majetku.

59. Pokud zůstavitel neuvede jméno svého dědice, ale označí ho nějakým označením, které nepřipouští pochybnosti a které se jen málo liší od uvedení jeho jména, aniž by však přidal nějaký epiteton, který by mu mohl způsobit újmu, bude jmenování platné.

60. Nikdo nemůže ustanovit dědice, aniž by ho označil s jistotou.

61. Když zůstavitel řekne: "Kterýkoli z mých bratrů, Titius a Maevius, který si vezme Seiu, ať je mým dědicem tří čtvrtin mého majetku, a ten, který si ji nevezme, ať je mým dědicem zbývající čtvrtiny"; v tomto případě je jisté, že jmenování je provedeno právoplatně.

62. Je zřejmé, že jmenování učiněné v následujícím znění, tj: "Ať je mým dědicem ten z mých výše uvedených bratrů, který si vezme Seiu", spadá pod stejné pravidlo. Domnívám se, že toto jmenování je platné, neboť bylo učiněno pod podmínkou.

63. Dědicové jsou zákonnými nástupci, a je-li jich ustanoveno několik, musí mezi ně zůstavitel rozdělit jejich příslušná práva; pokud tak totiž neučiní, budou se všichni dědit rovným dílem jako dědicové.

64. Jsou-li ustanoveni dva dědicové, jeden na třetinu korneliánského majetku a druhý na dvě třetiny téhož majetku, Celsus přejímá velmi vhodný Sabinův názor, že ponecháme-li zmínku o pozemcích stranou, mají dědicové, jejichž jména jsou uvedena v závěti, nárok na majetek stejně, jako kdyby jejich příslušné podíly nebyly uvedeny; za předpokladu, že je zcela zřejmé, že vůle zůstavitele nebyla opomenuta.

65. Pokud zůstavitel ve své závěti uvede: "Labeo, Neratius a Aristo se domnívají, že pokud by bylo vynecháno slovo "poté", otrok získá svobodu a pozůstalost zároveň.

66. Jestliže někdo ustanoví dědice na třetinu svého majetku a jiného také na třetinu, a v případě, že by nebyl druhý dědic, ustanoví ještě jiného dědice na dvě třetiny; v tomto případě, kdyby druhý dědic odmítl majetek, bude mít třetí ustanovený dědic nárok na dvě třetiny nejen z titulu práva substituce, ale také z titulu práva jmenování; to znamená, že bude mít jednu třetinu majetku z titulu substituce a jednu třetinu z titulu práva jmenování.

67. Pokud je otrok ustanoven dědicem s udělením svobody a poté je zcizen, může vstoupit do pozůstalosti na základě příkazu strany, na kterou byl převeden. Pokud by ho však zůstavitel vykoupil, bude jeho jmenování platné a stane se nutným dědicem.

68. Pokud by otrokovi byla udělena svoboda s datem od určité doby a byla mu zanechána pozůstalost absolutně a on by byl poté zcizen nebo manumitován, podívejme se, zda bude jeho jmenování platné. A skutečně, pokud by nebyl zcizen, lze tvrdit, že jeho jmenování bude platné, takže se stane nutným dědicem, jakmile nastane den, kdy obdrží svobodu, a který oddálí jeho právo na pozůstalost.

69. Pokud je mu však svoboda udělena od určitého okamžiku a pozůstalost je mu přenechána pod určitou podmínkou, pokud by tato podmínka byla splněna poté, co nastane den jeho svobody, stane se svobodným i dědicem.

70. Když byl otrok ustanoven dědicem bez podmínky a jeho svoboda se má datovat od určité doby, pokud by byl buď zcizen, nebo manumitován, je třeba říci, že se může stát dědicem.

71. Pokud však není zcizen samotný otrok, ale pouze užívací právo na něm, bude jeho jmenování platné, ale bude odloženo do doby, kdy užívací právo zanikne.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Když někdo ustanoví dědice k různým částem různých pozemků, bude to stejné, jako kdyby nebyli ustanoveni k určitým částem téhož; není totiž snadné zjistit, jaké budou jejich podíly na různých pozemcích. Proto je vhodnější, jak říká Sabinus, aby se mělo za to, že zůstavitel neuvedl ani pozemky, ani podíly, na které mají nárok.

73. Javolenus, Listy, kniha VII.

"Attius ať je mým dědicem kornelijského majetku a dvě osoby jménem Titius ať jsou mými dědici takového a takového domu." (J. J.). Osoby jmenované Titius budou mít nárok na polovinu majetku a Attius na zbývající polovinu. Tento názor zastává Proculus; co si o něm myslíte vy? Odpověď zní, že Proculův názor je správný.

74. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pokud zůstavitel odkázal nerovnoměrné podíly na pozůstalosti a dodal: "Dědicové, kterým jsem přidělil nerovnoměrné podíly, ať se dělí rovným dílem"; mělo by platit, že se dělí rovným dílem, pokud byla tato doložka vložena před dokončením závěti.

75. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Někdy tento dodatek: "Moji dědicové ať se dělí rovným dílem" vyjadřuje úmysl zůstavitele; jako např.: "Ať se první a synové mého bratra dělí rovným dílem"; tento dodatek totiž naznačuje, že všichni dědicové jsou určeni ke stejným dílům, jak uvádí Labeo; a pokud je vynechán, první bude mít nárok na polovinu majetku a synové zůstavitelova bratra na druhou polovinu.

76. Otec rodiny může svůj majetek rozdělit na libovolný počet dílů, ale pravidelné rozdělení pozůstalosti se provádí na dvanáct podílů, tzv. unciae.

77. Pokud tedy zůstavitel rozdělí svůj majetek na menší počet, než je tento počet, použije se toto pravidlo ze zákona; například když zůstavitel ustanoví dva dědice, každého na čtvrtinu svého majetku, neboť v tomto případě se zbytek majetku rozdělí tak, že se má za to, že každému dědici bylo ustanoveno šest podílů.

78. Je-li však jeden dědic ustanoven pro čtvrtinu pozůstalosti a druhý pro polovinu, přidá se zbývající čtvrtina v poměru k podílům, které dědí v tomto pořadí.

79. Pokud by zůstavitel rozdělal pozůstalost na více než dvanáct podílů, provede se pak poměrné zmenšení, jako například: pokud mě ustanovil dědicem na dvanáct podílů a tebe na šest, budu mít nárok na osm podílů z pozůstalosti a ty na čtyři.

80. Když zůstavitel ustanoví dva dědice pro celou pozůstalost a dva jiné pro dvanáct dílů z ní, dotazuje se Labeo ve čtvrté části svých Posledních prací, zda má být provedeno rovné rozdělení. A zastává názor, že ti první mají nárok na polovinu pozůstalosti a ti, kteří jsou ustanoveni pro dvanáct dílů, budou dědici druhé poloviny. Domnívám se, že tento názor by měl být přijat.

81. Kdyby však zůstavitel ustanovil dva dědice pro celou pozůstalost a pak ustanovil třetího pro polovinu a šestinu téže pozůstalosti, Labeo v téže knize říká, že celá pozůstalost by měla být rozdělena na dvacet dílů, z nichž první dva dědicové budou mít dvanáct a ten, kdo byl ustanoven pro polovinu a šestinu, bude mít nárok na osm.

82. Labeo rovněž uvádí jako příklad: "Titius nechť je ustanoven pro třetinu mého majetku"; a poté, co byl celý majetek rozdělen, bylo dodáno: "Týž Titius nechť je ustanoven pro šestinu". Trebatius říká, že tento majetek má být rozdělen na čtrnáct dílů.

83. Javolenus, O Cassiovi, kniha I.

Kdyby někdo ustanovil dědice takto: "Dědicové jsou: Titius ať je dědicem prvního dílu, Seius druhého, Maevius třetího a Sulpicius čtvrtého", budou jmenovaným náležet stejné podíly na pozůstalosti; z toho důvodu, že se má za to, že je zůstavitel jmenoval spíše proto, aby ukázal pořadí jejich jmenování, než aby předepsal způsob rozdělení pozůstalosti na podíly.

84. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Julianus v Třicáté knize uvádí, že pokud zůstavitel ustanovil své dědice takto: "Titius ať je dědicem poloviny mého majetku a Seius poloviny a z části, kterou jsem zanechal Seiovi, ať je Sempronius mým dědicem ve stejné výši"; lze pochybovat, zda zůstavitel zamýšlel rozdělit svůj majetek na tři podíly, nebo zda zamýšlel spojit Seia a Sempronia jako dědice na stejnou polovinu. Druhý názor je lepší, a proto se má za to, že tito dva byli ustanoveni dědici stejného podílu pozůstalosti; výsledkem tedy je, že Titius bude mít nárok na polovinu pozůstalosti a každý z ostatních na čtvrtinu téhož.

85. Stejná autorita v téže knize uvedla, že pokud zůstavitel řekl: "Je-li první dědicem poloviny, bude druhý dědicem druhé poloviny; kdyby však první nebyl dědicem, nechť je třetí nahrazen dědicem tří čtvrtin mého majetku". To je sice věcná otázka, ale lze velmi správně říci, že pokud první dědic vstoupí do pozůstalosti, budou mít ostatní nárok na stejné podíly z ní; pokud ji však odmítne, musí být rozdělena na patnáct dílů, z nichž třetí dědic bude mít nárok na devět a druhý na šest.

86. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Třetí dědic totiž zaujímá postavení toho, kdo byl ustanoven i nahrazen, neboť se má za to, že byl ustanoven na tři díly pozůstalosti a nahrazen na šest.

87. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Sabinus říká, že tam, kde podíl nebyl přidělen jednomu z dědiců, je třeba to vyšetřit. Například když zůstavitel ustanovil dva dědice, každého na čtvrtinu pozůstalosti, ale třetímu nic nepřidělil, bude mít tento nárok na zbytek. Tento názor zastává i Labeo.

88. Stejná autorita se touto otázkou zabývá: "Jestliže zůstavitel ustanovil dva dědice k jedenácti dílům pozůstalosti a dva bez jakéhokoli podílu a poté jeden z těch, kterým nebyl přidělen žádný podíl, dědictví odmítl, bude dvacátá čtvrtá část, na kterou měl nárok, náležet všem dědicům, nebo jen tomu, kterému nebyl přidělen žádný podíl? Tuto otázku neurčuje. Servius však říká, že podíl bude náležet všem dědicům, a já se domnívám, že tento názor je lepší; neboť pokud jde o právo na přírůstek, ti, kteří byli ustanoveni bez jakéhokoli podílu, nejsou spoludědici s ostatními. Tento názor přejímá Celsus v šestnácté knize Digest.

89. Sabinus také zastává názor, že pokud zůstavitel disponoval celou pozůstalostí a ustanovil dva dědice, aniž by jim přidělil jakýkoli podíl, nebude žádný z nich spoludědicem s ostatními.

90. Jestliže však poté, co se zbavil celé pozůstalosti, ustanoví dalšího dědice bez jakéhokoli podílu, bude mít tento nárok na polovinu dvojnásobku původních podílů na uvedené pozůstalosti. Jinak tomu však bude, pokud by zůstavitel po vypořádání celé pozůstalosti ustanovil: "Dědicem zbytku ať je ten a ten", neboť vzhledem k tomu, že nic nezůstalo, nemůže být dědic ustanoven na žádný podíl.

91. Pokud by však po vypořádání celé pozůstalosti byli uvedeni dva dědicové, aniž by jim byly určeny nějaké podíly, vyvstává otázka, zda se tyto dva dědicové spojí ve zdvojení pozůstalosti, nebo pouze v jejím jediném rozdělení? Labeo se domnívá, a to je lepší názor, že budou mít nárok na podíl v jediném dělení; neboť v případě, že byl ustanoven jeden dědic bez přidělení jakéhokoli podílu a poté jsou ustanoveni dva společně, aniž by jim byl přidělen jakýkoli podíl, Celsus v šestnácté knize říká, že pozůstalost nemá být rozdělena na tři díly, ale pouze na dva.

92. Jestliže však zůstavitel po zdvojnásobení podílů pozůstalost rozdělí mezi dva dědice a třetího ustanoví bez jakéhokoli podílu, počet původních podílů se neztrojnásobí, ale zmíněný třetí dědic bude mít nárok na třetinu téhož, jak uvedl Labeo ve Čtvrté knize svých Posledních prací, a na tento názor se Aristo ani Paulus neodvolávají, snad proto, že jej považovali za správný,

93. Paulus, O Vitelliovi, kniha I.

Sabinus říká: "Vyvstává otázka, kdy zůstavitel rozdělil mezi své dědice větší počet podílů, než vyžaduje obvyklé dělení pozůstalosti, a ustanovil jednoho dědice bez jakéhokoli podílu; bude mít tento nárok na polovinu dvojího dělení, nebo jen na to, co chybí ze čtyřadvaceti podílů?". Domnívám se, že správnější je druhý názor, takže stejný poměr bude dodržen i v případě, že dojde k rozdělení dvojnásobného nebo jiného většího počtu podílů, než je tomu při obvyklém rozdělení pozůstalosti. Paulus: "Při druhém dělení musí být dodržen stejný poměr jako při prvním".

94. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Pomponius a Arrianus tvrdí, že vznikla diskuse s ohledem na následující bod, totiž když člověk zanechal část svého majetku nerozdělenou a pak stanovil: "Kdyby Seius" (kterého neurčil) "neměl být mým dědicem, ať je mým dědicem Sempronius", zda tento může vzít tu část majetku, která nebyla nikomu přidělena. Pegas se domnívá, že by na tuto část měl nárok. Aristo je opačného názoru, protože mu byl přidělen podíl, který neexistoval. Javolenus, Pomponius a Arrianus schvalují tento názor, který v současnosti převládá.

95. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Není rozdíl v tom, na jaké místo je dědic, jemuž nebyl přidělen žádný díl pozůstalosti, připsán, zda na první, prostřední nebo poslední.

96. Pokud byla čtvrtina pozůstalosti odkázána osobě, která již zemřela, a zbývající tři čtvrtiny jinému, a třetí část byla uvedena, aniž by mu byl přidělen jakýkoli podíl na pozůstalosti, Labeo říká, že ten, kdo byl ustanoven dědicem bez jakéhokoli podílu, bude mít nárok na polovinu zdvojených podílů na pozůstalosti, a že to byl úmysl zůstavitele. Tento názor schvaluje i Julianus a je správný.

97. V případě, že osoba, která je naživu, a osoba, která je mrtvá, jsou ustanoveny spoludědici poloviny pozůstalosti a třetí osoba druhé poloviny; říká, že budou mít nárok na stejné podíly, protože podíl přidělený zemřelému se považuje za nezminěný.

98. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Treatatius říká, že není správně uvedeno následující: "Kdokoli bude mým dědicem, ať je Stichus svobodný a můj dědic", ale že otrok se přesto stane svobodným. Labeo se domnívá, a to velmi správně, že bude také dědicem.

99. Domnívám se, že je velmi pravděpodobné, že svoboda může být otrokovi udělena absolutně a že majetek může být zároveň odkázán pod určitou podmínkou, ovšem tak, že obě ustanovení budou záviset na podmínce.

100. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Po splnění podmínky se otrok stane svobodným a dědicem; bez ohledu na to, v jaké části závěti mu byla svoboda udělena. Pokud však podmínka splněna nebyla, má se za to, že svoboda mu byla udělena bez pozůstalosti.

101. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Je-li dědic ustanoven na dobu, která je buď jistá, nebo nejistá, může se domáhat držby pozůstalosti a může s ní nakládat jako dědic.

102. Pokud by se však nedomáhal držby majetku, ale odkládal by splnění podmínky, kterou může velmi snadno splnit (například pokud by podmínka zněla, že má manumitovat otroka, který je pod jeho kontrolou, ale on tak neučiní), je v takovém případě povinností pretora vydat svůj edikt, v němž určí lhůtu, v níž má dědic vstoupit do majetku.

103. Stejně tak, pokud dědic nemůže podmínku splnit, protože to není v jeho moci (například když spočívá v tom, že něco má udělat někdo jiný, nebo závisí na nějaké nejisté události, např: "stane-li se konzulem"); a pretor by pak na žádost věřitelů rozhodl, že pokud nebude pozůstalost přijata a zapsána do určité doby, nařídí zmíněným věřitelům pozůstalosti, aby se ujali držby majetku zemřelého, a mezitím nařídí, aby byl veškerý majetek, s nímž je třeba nakládat, prodán agenty k tomu určenými.

104. Pokud je však dědic ustanoven pod podmínkou a zadlužení pozůstalosti je značné a může se zvýšit uložením pokut, a zejména pokud existuje veřejný dluh, měl by být dluh uhrazen prostřednictvím zmocněnce, stejně jako v případě, kdy je v držení pozůstalosti nenarozené dítě nebo je zde nezletilý dědic, který nemá opatrovníka.

105. A proto říká, že by mělo být provedeno šetření s ohledem na ty dědice, kteří jsou nepřítomni, aniž by úmyslně neplnili své povinnosti, ale kterým buď akutní, nebo chronická nemoc brání dostavit se k soudu a nemají nikoho, kdo by se dostavil na jejich obranu.

106. Celsus, Digesty, kniha XVI.

"Mým dědicem necht' je Titius a Seius nebo pozůstalý po jednom z nich." Domnívám se, že pokud přežijí oba, budou dědici oba, ale pokud zemře jeden z nich, bude dědicem celého majetku ten, kdo přežije:

107. Ulpianus, Pravidla, kniha VI.

Z toho důvodu, že se zdá, že v ustanovení je zahrnuta tichá substituce.

108. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Senát tuto otázku řešil i v případě, že byl stejným způsobem odkázán odkaz.

109. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

110. Jestliže tě ustanovím absolutním dědicem poloviny svého majetku a do druhé poloviny ustanovím jiného dědice pod nějakou podmínkou a pak ustanovím náhradníka za tebe, Celsus říká, že pokud podmínka nebude splněna, bude náhradník dědicem této části majetku.

110. Jestliže tě však ustanovím svým dědicem bezpodmínečně a poté tě ustanovím pod nějakou podmínkou, druhé ustanovení nebude platné, protože první má přednost před druhým.

111. Pokud však bylo učiněno několik jmenování na stejný podíl pozůstalosti za různých podmínek a první podmínka je splněna, bude výsledek stejný, jaký jsme uvedli výše, pokud bylo jmenování učiněno absolutně a zároveň pod podmínkou.

112. Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

Pokud by byl někdo ustanoven dědicem následujícím způsobem: "Nechť je mým dědicem Titius, jestliže Secundus nechce být mým dědicem", a poté řekne: "Nechť je mým dědicem Secundus", je rozhodnuto, že Secundus je ustanoven v prvním stupni.

113. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pod pojmem "bud" jsou míněni všichni dědicové, a proto Labeo říká, že kdyby bylo do závěti vloženo následující, totiž: "bud", nebo "bud": "Titius a Seius ať jsou mými dědici do té míry, do jaké mě některý z nich ustanovil svým dědicem". Pokud by oba nepovolali zůstavitele za svého dědice, nebude ani jeden z nich jeho dědicem, neboť věta odkazuje na úkon všech; v tomto případě se však domnívám, že je třeba vzít v úvahu úmysl zůstavitele. Je tedy spravedlivější, aby ten, koho by zůstavitel určil k dědění svého majetku, byl jeho dědicem v tomto rozsahu, a aby ten, koho by neurčil, nebyl připuštěn k podílu na jeho majetku.

114. Ulpianus, O ediktu, kniha XXI.

Císař Severus v reskriptu uvedl, že v případě, kdy je otrok v zástavě, může být nezbytným dědicem svého pána, pokud je připraven předem uspokojit věřitele.

115. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Za dědice můžeme ustanovit nejen otroky, ale i svobodné lidi, pokud otroci patří stranám, které sami můžeme ustanovit, protože sepsání závěti s ohledem na otroky je právo odvozené od autority jejich pánů.

116. Oprávnění ustanovit otroka, který je součástí pozůstalosti před tím, než byla pozůstalost zapsána, je založeno na zásadě, že pozůstalost se považuje za vlastníka otroka a zaujímá místo zůstavitele.

117. Týž, O testamentech; O ediktu městského praetora, kniha I.

Ustanovení dědice, jak následuje: "Ti, které si Titius přeje", je vadné z toho důvodu, že závisí na přání jiného. Starověké autority totiž velmi často rozhodovaly o tom, že platnost závěti musí být odvozena od nich samých a nesmí záviset na přání jiných.

118. Kdokoli, kdo je v rukou nepřítele, může být právoplatně ustanoven dědicem, protože podle práva postliminum zůstávají všechna jeho osobní občanská práva pozastavena a nejsou zrušena. Pokud se tedy vrátí ze zajetí, může vstoupit do dědictví. Jeho otrok může být rovněž právoplatně ustanoven dědicem, a pokud se jeho pán vrátí ze zajetí, může mu být nařízen vstup do pozůstalosti. Pokud by však zemřel, stane se jeho zákonný nástupce jeho dědicem na základě úkonu otroka.

119. Týž, O závětech; O ediktu městského praetora, kniha II.

Kdyby někdo do závěti napsal následující, totiž: "Titius ať je dědicem poloviny mého majetku a tentýž Titius ať je dědicem druhé poloviny, pokud připluje loď z Asie", protože dědic vstupuje do majetku na základě bezpodmínečného jmenování, ačkoli podmínka druhého jmenování může ještě trvat, stává se dědicem celého majetku, i kdyby se podmínka nesplnila, protože její splnění mu nijak neprospěje; neboť není pochyb o tom, že je-li strana ustanovena dědicem poloviny pozůstalosti a neobjeví-li se později žádný jiný dědic, má se za to, že byla ustanovena dědicem celé pozůstalosti.

120. Papinianus, Definice, kniha I.

Pozůstalost nemůže být právně odkázána od určité doby nebo do určité doby, ale protože vada s odkazem na dobu byla ignorována, jmenování dědice ob stojí.

121. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

V uvedeném případě jistý zůstavitel ustanovil dva dědice, jednoho na svůj majetek nacházející se v provincii, druhého na svůj majetek nacházející se v Itálii; a protože bylo jeho zvykem vozit do Itálie zboží, poslal do provincie peníze za účelem nákupu nějakého zboží, a toto zboží bylo zakoupeno buď za jeho života, nebo po jeho smrti, ale ještě nebylo dovezeno do Itálie. Vystala otázka, zda uvedené zboží patřilo dědici, jemuž byl odkázán majetek v Itálii, nebo zda na něj měl nárok ten, komu byl majetek v provincii odkázán? Uvedl jsem, že je stanoveno, že dědici mohou být ustanoveni pro různé druhy majetku a že toto ustanovení není neplatné, ale že je povinností soudce příslušného k rozdělení pozůstalosti dohlédnout na to, aby žádný dědic, jemuž byla zanechána určitá část pozůstalosti, nedostal více, než na co má podle závěti nárok. Tomu je třeba rozumět následovně: předpokládejme například, že byli ustanoveni dva dědicové, jeden na korneliánský statek, druhý na liviánský statek, a že jeden z těchto pozemků tvoří tři čtvrtiny pozůstalosti a druhý zbývající čtvrtinu; uvedení dědicové pak zdědí stejné části pozůstalosti, stejně jako kdyby byli ustanoveni bez jakéhokoli určení svých podílů; povinností soudu však bude dohlédnout na to, aby každému z nich byl přisouzen nebo přidělen pozemek, který mu byl odkázán.

122. Jsem si tedy vědoma toho, že vyvstává otázka, za jakou část dluhů pozůstalosti bude každý z těchto dědiců odpovídat. Papinianus, jehož názor jsem sám schválil, se domnívá, že každý z nich by měl odpovídat za dluhy pozůstalosti v poměru ke svému dědickému podílu, tj. za polovinu; neboť se má za to, že tyto pozemky byly přijaty jako přednostní dědictví. Pokud tedy byl dluh tak velký, že po jeho uhrazení nezůstane nic; v důsledku toho máme za to, že taková jmenování učiněná s odkazem na nakládání s určitým konkrétním majetkem nemají žádnou platnost ani účinek. Pokud by uplatnění falcidiánského práva způsobilo zmenšení odkazů, bude pak povinností soudce tyto přednostní odkazy zmenšit, aby žádný z dědiců nemohl obdržet více, než na co by měl nárok, kdyby získal odkaz nebo jiný majetek, nebo dokonce uvedené odkazy. Pokud by však vznikly pochybnosti o uplatnění falcidiánského práva, bude zcela správné, když soudce bude požadovat, aby si strany navzájem poskytl jistotu.

123. Vzhledem k tomu by nemělo být jmenování, které posuzujeme, odmítnuto jako neplatné, pokud byl jednomu dědici zanechán majetek nacházející se v provincii a druhému majetek nacházející se v Itálii. Bude povinností soudce přidělit každému z dědiců tu část majetku, která mu byla odkázána. Nicméně každý z uvedených dědiců bude mít nárok na polovinu pozůstalosti, protože jim zůstavitel žádný podíl nepřidělil. Z toho vyplývá, že pokud by se na jednom místě nacházelo více určitého majetku pozůstalosti než na jiném (například více v Itálii než v provincii) a splacení dluhů by bylo naléhavé, musí platit, že musí být provedeno stejné zmenšení, které jsme uvedli výše. Z toho vyplývá, že v případě odkázání pozůstalosti jiným osobám by měl být příspěvek na jejich úhradu proveden dědici.

124. Nyní je třeba zjistit, co se rozumí majetkem nacházejícím se v Itálii nebo v provinciích. Tento bod musí určit úmysl zůstavitele, neboť je třeba vzít v úvahu, co měl na mysli. Nicméně je třeba chápat, že pod pojmem "majetek v Itálii" jsou zahrnuty všechny ty věci, které tam zůstavitel vždy měl a zařídil, aby tam zůstaly. Opět platí, že pokud majetek dočasně přenesl z jednoho místa na druhé nikoliv za účelem, aby si jej tam ponechal, ale s cílem vrátit jej na původní místo, nezvýší se tím majetek v místě, kam jej přenesl, ani se nezmenší majetek v místě, odkud jej vzal; jako například, kdyby ze svého italského majetku poslal do provincie (jako v Galii) některé otroky buď za účelem splacení dluhu, nebo za účelem nákupu zboží, kteří by se po nákupu vrátili, není pochyb o tom, že je třeba říci, že nadále patří k italskému majetku; jak uvedl Mucius v případě, že byl odkázán pozemek, a to buď se všemi prostředky k obdělávání, nebo s majetkem, který se na něm nachází. Mucius totiž říká, že když byl otrok jménem Agaso poslán svým pánem na venkovský statek, nepatřil k odevzdanému pozemku, protože tam nebyl poslán, aby tam zůstal natrvalo; proto když je otrok poslán na venkovský statek, aby tam zůstal po určitou dobu, protože se provinil proti svému pánovi; je jakoby dočasně vyhnán a platí, že netvoří součást odevzdaného statku. Proto otroci, kteří jsou zvyklí pracovat na jednom statku a kteří jsou posláni na jiný statek, jsou jakoby zapůjčeni z jednoho pozemku na druhý, netvoří součást odkázaného majetku, protože se nezdá, že by byli trvale připoutáni k pozemku. V daném případě je třeba konstatovat, že majetek nacházející se v Itálii je takový, který zůstavitel zamýšlel, aby tam zůstal trvale.

125. Proto když někdo pošle do provincie peníze za účelem nákupu zboží, které ještě nebylo zakoupeno, říkám, že peníze, které tam byly poslány, aby se získalo zboží, které mělo být přivezeno do Itálie, musí být považovány za součást italského majetku; neboť pokud zůstavitel poslal do provincie peníze, které byl zvyklý používat v Itálii, a byly vzaty a vráceny z jednoho místa na druhé, měly by být považovány za součást italského majetku.

126. Proto jsem uvedl, že výsledkem bude, že uvedené zboží, které bylo zakoupeno, aby bylo dopraveno do Říma, ať už bylo přepraveno za života zůstavitele, nebo se tak ještě nestalo, a ať už zůstavitel věděl, nebo nevěděl, že tomu tak je, bude patřit tomu dědici, kterému byl italský majetek odkázán.

127. Týž, Disputace, kniha VIII.

Kde někdo ustanoví dědice takto: "Ať je Titius dědicem té části mého majetku, ke které jsem ho ustanovil kodícilem", bude stále dědicem, protože byl ustanoven bez určitého podílu, i když jeho podíl nebyl v kodícilu uveden.

128. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

Když zůstavitel učiní ve své závěti následující dispozice: "Kdyby můj syn zemřel za mého života a vnuk, který se mu narodí po mé smrti, ať je mým dědicem", existují dva stupně dědictví, neboť za žádných okolností nelze oběma přiznat podíl na

pozůstalosti. Z toho je zřejmé, že pokud by Titius nahradil vnuka a syn by byl dědicem svého otce, Titius nemůže být dědicem svého syna, a to z toho důvodu, že je nahrazen nikoli v prvním, ale ve druhém stupni.

129. Následující doložka: "Publius, Marcus, Gaius, náhradníci jeden za druhého, necht' jsou mými dědici", je třeba chápat tak, že zůstavitel zřejmě několika slovy ustanovil tři dědice a nahradil je navzájem, stejně jako kdyby napsal: "Necht' jsou mými dědici ustanoveni a nahrazeni ten a ten, ten a ten a ten".

130. Když má člověk tři syny a do závěti napíše: V první části závěti se má za to, že ustanovil za dědice pouze dva ze svých synů: "Mými dědici necht' jsou moji synové a můj syn Publius necht' je vyděděn".

131. Týž, Digesty, kniha XXX.

Pokud zůstavitel odkázal otroka jménem Pamphilus svému vyděděnému synovi, nezletilému, může stejným způsobem ustanovit zmíněného otroka dědicem části svého majetku po smrti svého syna, stejně jako každý, kdo odkázal otroka Semproniovi, může zmíněného otroka ustanovit dědicem části svého majetku po smrti Sempronia.

132. Když je otrok bezpodmínečně ustanoven dědicem závěti, ale není nařízeno, že má být svobodný, pokud nezaplatí deset aurei před Kalendami prosince, a následně získá svobodu absolutně na základě kodicilu, nebude ani svobodný, ani dědic, pokud nezaplatí deset aurei před Kalendami prosince; pokud by tak však neučinil, stane se svobodným na základě kodicilu.

133. Pokud by zůstavitel absolutně ustanovil otroka za svého dědice, ale poskytl mu svobodu pod podmínkou a prodal ho v době, kdy podmínka trvá, může otrok vstoupit do pozůstalosti na základě příkazu svého kupce, protože ustanovení je platné a kupec má právo dát otrokovi příkaz.

134. Když byl otrok zcizen poté, co došlo k nedodržení podmínky, nemůže vstoupit do nemovitosti na příkaz kupujícího, protože v době, kdy přešel do jeho rukou, bylo jmenování, poté co se stalo neplatným, neúčinné.

135. Pokud je tedy otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným pod určitou podmínkou, a obdrží odkaz absolutně, a v době, kdy podmínka trvá, je buď manumitován, nebo zcizen, bude mít nárok na odkaz nebo jej získá pro svého pána, i když v době smrti zůstavitele nebyla splněna podmínka, na níž jeho podmínka závisela. Pokud však byl manumitován nebo zcizen poté, co došlo k nesplnění podmínky, stane se odkaz neplatným.

136. Nařídí-li prodávající otrokovi, který byl ustanoven dědicem části majetku kupujícího před jeho odevzdáním kupujícímu, aby přijal odkaz, bude povinen vrátit to, co obdržel, spoludědici otroka, protože by neměl mít prospěch z práva otroka,

kterého prodal. Je zřejmé, že není povinen vrátit vše, co obdržel, ale pouze poměrnou část, kterou měl otrok společnou se spoludědicem.

137. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Tedy polovinu otroka a čtvrtinu pozůstalosti, jak poznamenává Marcellus ve třicáté knize Juliánových Digest, a domnívá se, že by ji měl odevzdat, protože prodávající by ji nemohl získat zpět, kdyby byl otrok odevzdán dříve, než vstoupil do svého podílu na pozůstalosti, což je správný názor.

138. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Hlava rodu ustanovila za svého dědice Titia, o němž se domnívala, že je svobodný, a nahradila ho Semproniem, pokud by nebyl jeho dědicem; a když Titius, který byl otrokem, vstoupil na příkaz svého pána do pozůstalosti, lze se domnívat, že Sempronius by měl být připuštěn k podílu na pozůstalosti; protože tam, kde člověk ví, že někdo je otrokem, ustanoví ho za svého dědice, přičemž mu dá náhradníka, jak následuje: "Kdyby Stichus neměl být mým dědicem, ať je mým dědicem Sempronius," rozumí se, že tím chce říci, že kdyby Stichus nebyl dědicem, nemůže vlastnictví převést na nikoho jiného. Pokud však někdo ustanoví za svého dědice osobu, o níž se domnívá, že je svobodná, má se za to, že těmito slovy, totiž: "Kdyby neměl být mým dědicem", nemíní nic jiného, než že pokud by měl získat majetek pro sebe nebo by se jeho stav změnil, nemůže ustanovit za svého dědice jiného. Tento dodatek se vztahuje na ty, kteří jsou ustanoveni dědici hlavy rodiny a poté upadnou do otroctví; proto se v tomto případě pozůstalost rozdělí na dva díly, z nichž polovina připadne tomu, kdo byl pánem otroka ustanoveného dědicem, a druhá polovina náhradníkovi.

139. Pomponius, Různé pasáže, kniha XII.

Tiberius Caesar vydal toto rozhodnutí s ohledem na Parthenia, který byl ustanoven dědicem jako svobodný a který vstoupil do majetku v době, kdy byl otrokem císaře; jak totiž vypráví Sextus Pomponius, majetek byl rozdělen mezi Tiberia a osobu, která byla za Parthenia dosazena.

140. Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Nesolventní muž ve své závěti nařídil, aby dva otroci jménem Apollonius byli svobodní a jeho dědici. Protože jeden z uvedených otroků zemřel před otevřením závěti, nelze nesprávně tvrdit, že by se pozůstalý stal svobodným a jediným a nezbytným dědicem zůstavitele. Pokud by však žili oba, bylo by ustanovení neplatné v souladu s Lex Aelia Sentia, který zakazuje ustanovení více než jednoho nutného dědice:

141. Paulus, O zákonu Aelia Sentia, kniha I. Pak si totiž vzájemně stojí v cestě.

142. Alfenus, Digesty, kniha V.

Hlava rodu ustanovila závěti dva dědice a přikázala jim, aby mu do určité doby postavili pomník, který poté vložil do závěti: "Ten, kdo to neudělá, nechť je vyděděn. Jeden z dědiců odmítl vstoupit do dědictví a druhý, vzhledem k tomu, že pomník sám postavil, požádal o posudek, zda nebude mít nárok na dědictví, protože jeho spoludědic odmítl pomník přijmout. Odpověď zněla, že nikdo nemůže být zavázán k pozůstalosti nebo zbaven pozůstalosti na základě úkonu jiného; ale pokud někdo splnil podmínku, stane se dědicem pozůstalosti, i když žádný z ostatních dědiců do ní nevstoupil.

143. Týž, O epitomech Digest, Paulus, kniha II.

"Kdyby žila má matka Maevia a má dcera Fulvia, nechť se mým dědicem stane Lucius Titius." Servius byl toho názoru, že kdyby zůstavitel nikdy neměl dceru a jeho matka by žila, Titius by byl přesto jeho dědicem, protože tam, kde je do závěti vloženo něco nemožného, nemá to žádnou platnost.

144. Africanus, Otázky, kniha II.

Jistá osoba, která si přála učinit syna pod otcovskou kontrolou svým dědicem, ale takovým způsobem, aby žádný majetek nepřípadl jeho otci, uvedla své přání synovi. Ten, obávaje se urazit svého otce, požádal zůstavitele, aby jej ustanovil svým dědicem pod podmínkou, že bude otcem emancipován, a získal jeho souhlas, aby ustanovil dědicem jednoho z jeho přátel, a tak byl přítel syna, který byl zůstaviteli neznámý, ustanoven jeho závětním dědicem a nebylo po něm nic požadováno. Vyvstala otázka, zda v případě, že by zmíněný přítel nebyl ochoten vstoupit do dědictví, nebo pokud by se ho poté, co do něj vstoupil, odmítl vzdát, zda by po něm mohlo být požadováno, aby se stal správcem dědictví, nebo zda by proti němu mohla být podána nějaká žaloba, případně zda by byla podána proti otci, nebo proti synovi. Odpověď zněla, že i když je zřejmé, že jmenovaný dědic je pouze správcem, přesto po něm nelze pozůstalost požadovat, pokud se neprokáže, že ho v tomto světle považoval sám zůstavitel. Jestliže však přítel poté, co byl synem pod otcovou kontrolou požádán, souhlasil se vstupem do pozůstalosti a s jejím odevzdáním poté, co se stal jeho vlastním pánem, nelze nesprávně tvrdit, že by mohla být podána mandátní žaloba a že by taková žaloba nebyla oprávněná ve prospěch otce, protože dobrá víra nevyžadovala, aby mu bylo vydáno to, co zůstavitel nechtěl, aby se dostalo do jeho rukou. Ani běžná mandátní žaloba nebude synovi k dispozici, ale praetorská žaloba ano; neboť bylo rozhodnuto, že by měla být příznána straně, která se, dokud byla synem pod otcovskou kontrolou, stala někomu ručitelem a poté, co se stala svým vlastním pánem, je povinna zaplatit.

145. Týž, Otázky, kniha IV.

Tam, kde je v závěti uvedeno: "Ať je mým dědicem Titius, nikoli Seius", panoval názor, že dědicem bude pouze Seius. Kde jsou však použita následující slova: Pokud se v závěti uvádí: "Ať je mým dědicem Titius, nikoliv Seius", platí stejné pravidlo.

146. Jistý zůstavitel ustanovil své dědice následujícím způsobem: "Pokud se mi za mého života nebo po mé smrti narodí nějaké děti, pak ať jeden nebo více narozených dětí mužského pohlaví zdědí polovinu a čtvrtinu mého majetku a jeden nebo více narozených dětí ženského pohlaví ať jsou dědici čtvrtého dílu mého majetku."; zůstaviteli se posmrtně narodilo dítě mužského pohlaví a byl dotázán, jakou část majetku zdědí. Odpověď zněla, že pozůstalost má být rozdělena na sedm dílů a že dcera bude mít nárok na čtyři z nich a posmrtné dítě na tři; důvodem bylo, že celá pozůstalost byla odkázána dceři a tři čtvrtiny posmrtnému dítěti, takže dcera měla nárok na čtvrtinu více než posmrtné dítě. Pokud se tedy narodila i posmrtná dcera, měla by mít první dcera nárok na tolik, kolik obě posmrtné děti dohromady. Proto v uvedeném případě, jelikož celý majetek připadl dceři a tři čtvrtiny posmrtnému dítěti, měl by být rozdělen na dvacet jedna podílů, aby dcera mohla mít dvanáct podílů a syn devět.

147. Pokud bylo v závěti uvedeno následující ustanovení: "Lucius Titius ať je dědicem šesti podílů mého majetku, Gaius Attius jednoho podílu, Maevius jednoho podílu a Seius dvou podílů", vyvstala otázka, jaké by bylo v tomto případě právo. Odpověď zněla, že závěť by měla být vykládána tak, že Lucius Titius by měl mít jednu šestinu a ostatní, protože byli ustanoveni bez konkrétních podílů, by měli být dědici zbytku pozůstalosti, která by měla být rozdělena tak, že Seius by měl obdržet pět podílů a Attius a Maevius zbývajících pět mezi ně.

148. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Jmenování dědice je právně provedeno, když je vyjádřeno následujícím způsobem: "Necht' je Titius majitelem mého majetku."

149. Následující jmenování je platné: "Necht' je mým dědicem můj nejnepřirozenější syn, který se o mě tak špatně zasloužil"; je totiž absolutně ustanoven dědicem, i když ve smyslu výčitek, a všechna ustanovení tohoto druhu jsou přijata.

150. Někdy není otrok právoplatně ustanoven dědicem s udělením svobody od své paní, jak je uvedeno v konstituci božského Severa a Antonína, která má následující znění: "Je rozumné, aby otrok obviněný z cizoložství nebyl před vynesením rozsudku právoplatně obdarován stejnou ženou, s níž byl zapleten, je-li obviněna ze stejného zločinu. Z toho vyplývá, že jeho jmenování dědicem jeho milenkou nemá žádnou platnost a účinek."

151. Pokud zůstavitel učiní nepravdivé prohlášení s odkazem na otce, státní příslušnost nebo jakýkoli podobný vztah svého dědice, bude ustanovení platné, pokud bude zjištěna totožnost označené strany.

Florentinus, Institutes, kniha X.

Pokud bych nařídil, aby otrok patřící jinému byl svobodný a mým dědicem, a otrok by se poté stal mým, nebude ani jedno z těchto ustanovení platné, a to z toho důvodu, že svobodu nelze právně udělit cizímu otrokovi.

153. Pokud jde o cizí dědice, je třeba dodržet pravidlo, že pokud mají všichni dědickou způsobilost, ať už jsou dědici ustanoveni oni sami, nebo jsou ustanoveni jiní, kteří jsou pod jejich kontrolou, má ustanovení vztah ke dvěma různým časům, a to k okamžiku sepsání závěti, aby mohlo být ustanovení učiněno, a k okamžiku smrti zůstavitele, aby mohlo nabýt účinnosti. Kromě toho bude mít provedení listiny odkaz na přijetí pozůstalosti, ať už byl dědic ustanoven absolutně, nebo pod určitou podmínkou; s ohledem na právo dědice je totiž třeba věnovat zvláštní pozornost okamžiku, kdy pozůstalost nabývá. Změna v právu dědice, pokud k ní došlo v mezidobí, tj. v intervalu mezi sepsáním závěti a smrtí zůstavitele nebo splněním podmínky jmenování, mu nebude na újmu, protože, jak jsem uvedl, musíme brát v úvahu tato tři různá data.

154. Ulpianus, Pravidla, kniha VI.

Kdybych za svého života prodal svého otroka, kterého jsem ustanovil svým dědicem s udělením svobody, osobě, která neměla testamentární způsobilost, a poté bych zmíněného otroka vykoupil, může být mým dědicem podle závěti; ani mezidobí, během něhož byl v rukou jiného pána, nezruší ustanovení, protože je jisté, že byl můj v obou dobách, totiž v době vykonání závěti i v době smrti. Proto kdyby zůstal v rukou jiného pána, jmenování by se stalo neplatným; nebo kdyby byl převeden na někoho, kdo měl testamentární způsobilost, nabyl by můj majetek pro tohoto posledně jmenovaného tím, že by na něj vstoupil jeho pokynem.

155. Jestliže podmínka, na níž záviselo jmenování dědice, stanovila, že nějaký úkon nemá být vykonán, a to bylo nemožné, bude jmenovaná osoba dědicem podle názoru všech autorit, stejně jako kdyby byla jmenována bezpodmínečně.

156. Pozůstalost se obecně dělí na dvanáct dílů, které jsou zahrnuty v odvolání jako. Všechny tyto části mají svá vlastní jména od uncia po as, např: "Šestina, čtvrtina, třetina, pět dvanáctin, polovina, sedm dvanáctin, dvě třetiny, tři čtvrtiny, pět šestin, jedenáct dvanáctin, as".

157. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Některé autority se domnívaly, že následující jmenování není platné: "Nechť je Stichus svobodný, a pokud by se stal svobodným, nechť je mým dědicem." Božský Markus v reskriptu uvedl, že toto jmenování je platné, stejně jako kdyby dodatek "stane-li se svobodným" nebyl učiněn.

158. Tam, kde někdo učiní v závěti následující ustanovení, totiž: "Kdyby mi Stichus po mé smrti stále patřil, ať je svobodný a je mým dědicem.". Je-li Stichus zcizen, nemůže vstoupit do pozůstalosti na příkaz pořizovatele, ačkoli, i kdyby to zůstavitel neprohlásil za svůj úmysl, otrok se nemůže stát svobodným a dědicem, ledaže byl v době jeho smrti pod jeho kontrolou. Pokud by ho však za svého života manumitoval, Celsus v patnácté knize Digest říká, že Stichus se stane jeho dědicem; je totiž zřejmé, že zůstavitel neměl v úmyslu tento případ vyloučit, a jeho slova si vůbec neodporují, neboť i když už není jeho otrokem, je jistě jeho svobodným.

159. Paulus, Pravidla, kniha II.

Otrok patřící do pozůstalosti může být ustanoven dědicem za předpokladu, že měl se zůstavitelem testamentární způsobilost, i když tomu tak nemuselo být, pokud jde o dědice ustanoveného zůstavitelem.

160. Marcellus, Názory.

Lucius Titius poté, co ustanovil Seia a Sempronia za rovnocenné dědice svého majetku a jeho ostatní synové byli vydědění, nahradil každého z uvedených dědiců druhým a poté odkázal určité odkazy a manumitoval určité otroky a poté přidal následující: "Kornelius, Sallustius a Varo ať jsou dědici stejných dílů mého majetku, a já jsem je nahradil jeden druhému." Ptám se, jakou část pozůstalosti mají mít první dědicové, kteří jsou ustanoveni na celou pozůstalost, a jakou část poslední dědicové? Marcellus odpověděl, že je pochybné, zda zůstavitel zamýšlel ustanovit Kornelia, Sallustiuse a Varoa svými dědici prvního, druhého a třetího stupně; podle uvedených podmínek závěti se však zdá, že pozůstalost byla po zdvojení podílů přidělena všem dědicům.

161. Neratius, Pergameny, kniha I.

Otec nahradil svého otroka jako dědice svému nezletilému synovi a zároveň mu udělil svobodu a nezletilý prodal zmíněného otroka Titiovi. Titius, který již jednu závěť sepsal, v druhé nařídil, aby byl otrok svobodný a jeho dědicem. První Titiova závěť byla porušena, protože zmíněný otrok mohl být jeho dědicem; a protože první závěť byla porušena, postačí, že ta následně sepsaná stanovila, že jí ustanovený dědic má v určité eventualitě nastoupit po zůstaviteli. S odkazem na účinek tohoto ustanovení bude výsledek takový, že dokud může dědic následovat nezletilého z důvodu této substituce, nemůže získat svobodu a majetek podle Titiovy závěti. Pokud by dědic získal vládu nad sebou samým, získal by pak svobodu a pozůstalost podle podmínek Titiovy závěti, stejně jako kdyby nebyl nezletilého nahradil; a pokud by se stal dědicem nezletilého, je nejlepší důvod k závěru, že by mohl být také dědicem Titiovým, pokud by chtěl.

162. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Pokud by nesolventní člověk ustanovil na prvním místě svým dědicem Sticha s udělením svobody a na druhém místě jiného otroka, jemuž udělil svobodu na základě podmínek trustu, Neratius říká, že otrok ustanovený na druhém místě bude dědicem, protože se nepovažuje za manumitovaného za účelem ošizení věřitelů.

163. Týž, O druhých závětích.

Každý může ustanovit dědice následujícím způsobem: "Zemřu-li ve svých sedmdesáti letech, ať je mým dědicem ten a ten.". V tomto případě by se nemělo mít za to, že osoba provádějící závěť je částečně závětní, ale že jmenování provedla pod podmínkou.

164. Týž, O ediktu, kniha LI.

Pokud někdo, kdo je insolventní, ustanoví svého otroka s udělením svobody svým dědicem a nahradí ho svobodným člověkem, bude mít tento náhradník první nárok na pozůstalost, neboť Lex Aelia Sentia potvrzuje svobodu otroka pouze v případě, že nebyl ustanoven dědicem za účelem oklamání věřitelů, pokud neexistuje nikdo jiný, kdo by mohl být dědicem podle závěti.

165. Týž, O Vitelliovi, kniha IV.

Nikdo nepochybuje o tom, že dědic může být právoplatně ustanoven následujícím způsobem: "Ať je mým dědicem", je-li přítomna označená strana.

166. Není-li osoba bratrem zůstavitele, ale chová k němu bratrskou náklonnost, může být zákonně ustanovena jeho dědicem, uvede-li své jméno s přívlastkem bratr.

167. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Člověk, který je svobodný, ale slouží ti jako otrok, když byl ustanoven dědicem, vstupuje na tvůj příkaz do dědictví. Trebatius říká, že je dědicem, ale Labeo tvrdí, že jím není, pokud jednal z nutnosti, a ne naopak proto, že se chtěl zavázat.

168. Pokud by někdo ustanovil dědice takto: "Ať je Titius mým dědicem v části, v níž je se mnou společníkem v pronájmu solných jam," některé autority tvrdí, že pokud by toto prohlášení učinil zůstavitel po rozdělení celého majetku, i když byl Titius společníkem ve velmi velkém rozsahu, jmenovaný by nebyl dědicem; pokud by však existoval určitý podíl, který nebyl odkázán, byl by dědicem v něm. Tento názor je absurdní a nesprávný, neboť co brání zůstaviteli, aby po vypořádání celého

majetku v rámci běžného rozdělení učinil Titius ze zákona svým dědicem pro čtvrtý díl, což byla možná částka, na které měl jako společník zájem?

169. "Ať je Titius mým dědicem a Seius a Maeuius ať jsou také mými dědici." (srov. Je pravda, jak tvrdí Proculus, že majetek měl být rozdělen na dva díly, z nichž jeden měl připadnout dvěma dědicům, kteří byli ustanoveni společně.

170. Pokud jeden z několika dědiců, který nebyl ustanoven společně s někým jiným, odmítne přijmout podle závěti, případně jeho podíl všem ostatním v poměru k jejich dědickým podílům; a nezáleží na tom, zda byl některý z nich ustanoven na prvním místě, nebo je nahrazen někým jiným.

171. Byl-li ustanovený dědic římským občanem v době, kdy byla závěť vykonána, a poté byl interdikován z vody a ohně, stane se dědicem, jestliže se vrátí mezi dobou svého odsouzení a dobou smrti zůstavitele, nebo jestliže byl ustanoven dědicem pod určitou podmínkou a vrátí se v době, kdy byla podmínka splněna. Stejně pravidlo se vztahuje i na odkazy a na pretoriánskou držbu statků.

172. "Titius ať je mým dědicem poloviny mého majetku, Seius čtvrtiny a Titius druhé čtvrtiny, pokud nastoupí na Kapitol." V případě, že se Titius stane dědicem poloviny mého majetku, Seius se stane dědicem čtvrtiny mého majetku. Pokud se bude chovat jako dědic předtím, než nastoupí na Kapitol, bude mít nárok na polovinu majetku; pokud by tak učinil později, bude dědicem čtvrtiny téhož; nebude totiž nutné, aby dal najevo, že to přijímá, protože už je dědicem.

173. Pokud je v závěti uvedeno následující: "Titius ať je mým dědicem třetiny mého majetku a Maeuius ať je mým dědicem další třetiny a Titius ať je mým dědicem zbývající třetiny, pokud by do tří měsíců připlula loď z Asie." Uvidíme, zda se Titius nestane ihned dědicem poloviny mého majetku, neboť byli ustanoveni dva dědicové. Titius bude buď dědicem poloviny, nebo dvou třetin, takže šestina majetku bude v záloze, a pokud by se podmínka splnila, bude Titius dědicem dvou třetin majetku, ale pokud by se nesplnila, připadne šestina Maeuiovi. Pokud by však Titius zemřel před splněním podmínky a ta by se splnila později, šestina pozůstalosti, která zůstala v záloze, nepřipadne dědici Titiovi, ale Maeuiovi; Titius totiž zemřel v době, kdy ještě bylo pochybné, zda na uvedenou šestinu bude mít nárok on nebo Maeuius, neboť se nedalo rozumět, že by byla dána tomu, kdo v době, kdy měla být přidělena, již neexistoval.

174. Kdyby Attius ustanovil Ticia, Maevia a Seia dědici stejných dílů svého majetku a mezitím by Titius jako jediný přijal a ustanovil Seia svým dědicem, Seius by vstoupil do majetku Ticia a mohl by buď přijmout, nebo odmítnout majetek Attiův; ale než by přijal nebo odmítl majetek Attiův, byl by stále dědicem jeho poloviny. Pokud by Seius vstoupil do Attiova majetku, byl by Titius dědicem pouze jeho jedné třetiny a dědictvím by se do rukou Seia dostala pouze třetina Attiova majetku, ale na další třetinu by měl nárok na základě svého jmenování. Ale co kdyby Titius a Seius, poté co byli ustanoveni dědici Attiovými, vstoupili do pozůstalosti a Seius by se stal dědicem Titiovým, mohl, nebo nemohl by odmítnout

pozůstalost Attiovu, nebo by se nutně stal dědicem celé pozůstalosti? Protože nebyl ustanoven nikdo jiný než osoba, která již byla dědicem určité části pozůstalosti, je to stejné, jako kdyby byl Titius ustanoven jediným dědicem.

175. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Muž, který byl nesolventní, ustanovil za své dědice na prvním místě jednoho otroka a na druhém místě jiného. Pouze ten, kdo byl ustanoven na prvním místě, má nárok na pozůstalost, neboť Lex Aelia Sentia stanoví, že jsou-li dva nebo více ustanoveni stejným způsobem, stává se dědicem ten, který je uveden jako první.

176. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Zůstavitel, který chtěl vydědit svou dceru, vložil do závěti následující ustanovení: "Pokud jde o tebe, má dcero, vydědil jsem tě, protože jsem si přál, aby ses spokojila se svým věnem." Ptám se, zda byla vyděděna právně. Modestinus odpověděl, že v uvedeném případě není nic, co by bránilo tomu, aby byla vyděděna na základě vůle zůstavitele.

177. Týž, Pandekty, kniha II.

Jde o laskavé jednání, aby byl dědic ustanoven na dobu, po kterou může získat užitek z dědictví, jako např.: "Necht' je Lucius Titius mým dědicem po dobu, kdy může získat můj majetek." Stejně pravidlo platí i pro odkazy.

178. Kdykoli není zřejmé, kdo je ustanoveným dědicem, nebude ustanovení platné; a to se může stát v případě, že zůstavitel měl několik přátel téhož jména a při určení toho, koho ustanovil, použil pouze jediné jméno; ledaže by bylo nejjasnějším důkazem odhaleno, koho měl zůstavitel na mysli.

179. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Tam, kde jsou dědicové ustanoveni bez určení jejich podílů, je důležité zjistit, zda jsou ustanoveni společně, nebo odděleně; protože pokud by některý z těch, kteří byli ustanoveni společně, zemřel, jeho podíl nebude náležet všem dědicům, ale pouze těm zbývajícím, kteří jsou ustanoveni spolu s ním; pokud však zemře jeden z těch, kteří byli ustanoveni odděleně, jeho podíl bude náležet všem dědicům ustanoveným podle závěti.

180. Týž, Listy, kniha VII.

Labeo často uvádí, že otrok osoby narozené po mé smrti může být ustanoven mým dědicem. Pravdivost tohoto tvrzení lze snadno prokázat, a to z toho důvodu, že otrok tvořící součást pozůstalosti může být ustanoven dědicem před zápisem do pozůstalosti, i když v době sepsání závěti nikomu nepatřil.

181. Týž, Listy, kniha XII.

Statek nemůže za žádných okolností patřit Statiovi Primusovi, protože nebyl ustanoven dědicem, a nebylo by pro něj žádným přínosem, kdyby byl pověřen vyplacením dědictví nebo kdyby mu byl svobodný muž zemřelého svěřen do péče na základě testamentárního ustanovení; protože zůstane otrokem po celou dobu, pokud by nebyl manumitován.

182. Pomponii, O Quintovi Muciovi, kniha I.

Pokud by někdo ustanovil dědice takto: "Ať je Titius mým dědicem a Gaius a Maevius ať jsou dědici stejných dílů mého majetku"; ačkoli slovo "a" je spojka; přesto, pokud by některá ze stran zemřela, nepřipadne její podíl pouze druhému, ale všem spoludědicům v poměru k jejich podílu na majetku; protože se má za to, že zůstavitel nechtěl oba dědice spojit, ale chtěl je uvést konkrétněji.

183. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Kde bylo do závěti vloženo následující: "Tithasus ať je mým dědicem, pokud nastoupí na Kapitol; Tithasus ať je mým dědicem"; druhá věta bude mít větší účinek, neboť je úplnější než první.

184. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha VII.

Jistý muž ustanovil Sempronia svým dědicem pod následující podmínkou: "Kdyby Titius nastoupil na Kapitol." I když se Sempronius nemohl stát dědicem, pokud by Titius nevystoupil na Kapitol, a to naprosto závisí na Titiově náklonnosti, z toho důvodu, že v závěti není výslovně zmíněno Titiovo přání, bude jmenování platné. Kdyby však zůstavitel řekl: "Pokud si to Titius přeje, ať se mým dědicem stane Sempronius"; jmenování by bylo neplatné. Neboť některé věci, které jsou v závěti zmíněny, nemají žádnou platnost ani účinek, pokud jsou zastřeny slovy, mají stejný význam, jako kdyby byly vyjádřeny, a mají určitou váhu; například vydědění syna bude platné tam, kde je dědic, a přesto nikdo nepochybuje o tom, že pokud by zůstavitel vydědil svého syna následujícím způsobem: "že vydědění tohoto druhu nemá žádnou platnost, ať je mým dědicem Titius, a když je mým dědicem, ať je vyděděn můj syn.

185. Proculus, Listy, kniha II.

"Ať se mým dědicem stane Kornelius nebo Maevius, podle toho, kdo z nich si bude přát můj majetek". Trebatius se domnívá, že dědicem není ani jeden z nich, ale Cartilius tvrdí, že dědici jsou oba. Čí názor přijmeš ty? Procule, souhlasím s Cartiliem a domnívám se, že dodatek: "Kterýkoli z nich by si přál mít můj majetek", je nadbytečný; kdyby totiž tento dodatek nebyl učiněn, výsledkem by bylo, že ten z nich, který by si přál vzít podle závěti, by byl dědicem, a ten, který by si to nepřál, by jím nebyl. Kdyby však tyto strany byly zahrnuty do počtu nutných dědiců, pak by tato klauzule nebyla přidána zbytečně; a nejenže by zabránila vzniku, ale měla by i účinek podmínky; přesto bych řekl, že oba by byli dědici, kdyby chtěli.

186. Papinianus, Názory, kniha VI.

Když senát neschvaloval závětní ustanovení dědiců, která byla získána intrikami, neměl na mysli taková, která byla diktována vzájemnou náklonností, ale taková, v nichž byla podmínka stanovena za účelem tajného získání výhody prostřednictvím vůle jiného.

187. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Následující jmenování nespadá do kategorie takových, která jsou korupčně vyhledávána; například když zůstavitel jmenuje dědice takto: "Ať je Maevius mým dědicem na stejný díl, na který mě Titius ustanovil svým dědicem"; a to z toho důvodu, že toto ustanovení se vztahuje k minulosti, a nikoli k budoucnosti.

188. Lze se však zeptat, zda by se stejné pravidlo stanovené senátem mělo dodržovat v případě, kdy se zůstavitel snaží zajistit majetek pro nějakou jinou osobu; například kdyby řekl: "Ať je Titius mým dědicem, pokud může prokázat a doložit, že Maevius byl jeho závětí ustanoven jeho dědicem". Není pochyb o tom, že to spadá pod podmínky dekretu senátu.

189. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Pokud je někdo, kdo byl ustanoven dědicem celého majetku, z nějakého právního důvodu neschopen jej nabýt a byl ustanoven stranou, která zemřela v platební neschopnosti, Julianus je toho názoru, že může zdědit celý majetek, neboť zákon se nevztahuje na majetek toho, kdo byl v platební neschopnosti.

190. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Je-li dědic ustanoven pod podmínkou a nahradíme-li ho jiným, pokud při tom neopakujeme tutéž podmínku, bude se nahrazení dědice chápat jako absolutní.

191. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha II.

Pokud by někdo ustanovil dědice následujícím způsobem: "Ať je mým dědicem s výjimkou pozemku a užívacího práva", bude to podle občanského práva stejné, jako kdyby byl dědic ustanoven bez majetku; a toto pravidlo bylo stanoveno autoritou Gaia Aquilia.

192. Papinianus, Otázky, kniha XII.

V případě, že je syn nahrazen dědicem, který byl vyděděn, bude mít nárok na majetek na základě závěti, a nikoliv z důvodu, že jeho otec zemřel bezděky; kdyby totiž byl nahrazen někdo jiný a syn byl vyděděn, závěť by začala platit od stupně, v němž byl syn vyděděn.

193. Týž, Otázky, kniha XV.

Je-li otrok darován manželem jeho manželce mortis causa, zůstává majetkem manžela, jak se domníval Julianus. Navíc, pokud obdrží svobodu a majetek zároveň, bude nezbytným dědicem manžela, protože mu nemůže být nic odkázáno, aniž by mu byla udělena svoboda.

194. Týž, Otázky, kniha XVII.

Když nebyl rozdělen celý jeho majetek, vložil zůstavitel do závěti: "Ať je dědicem ten, koho ustanovím svým kodícilem.". Kodícilem ustanovil svým dědicem Titiose. Toto jmenování je platné, neboť ačkoli pozůstalost nelze odkázat kodícilem, přesto se v tomto případě má za to, že byla odkázána závětí. Dědic však bude mít nárok pouze na tu část pozůstalosti, která ještě nebyla zcizena.

195. Týž, Názory, kniha VI.

Muž, který nebyl v armádě, ustanovil svého svobodného pána dědicem jistého majetku pocházejícího od jeho matky, který vlastnil v Panonii, a ustanovil Titia dědicem jeho otcovského majetku, který držel v Sýrii. Zákonem je stanoveno, že každý z dědiců by měl nárok na polovinu jeho majetku; soud, který měl pravomoc k jeho rozdělení, se však řídil poslední vůlí zůstavitele a každému z dědiců přisoudil to, co jim zanechal, poté, co od nich požadoval, aby poskytli záruku pro případné řízení, které by mohlo být zahájeno podle falcidiánského práva; to znamená, aby si vyhradili právo ponechat si čtvrtinu odkazu, takže vše, co by každý z nich musel zaplatit, by mohlo být započteno pomocí výjimky z důvodu zlé víry.

196. Lucius Titius a Publius Maevius, kteří byli ustanoveni dědici, první ke dvěma dílům pozůstalosti a druhý ke třem dílům téže pozůstalosti, jsem vyslovil názor, že úmyslem bylo, aby pozůstalost byla rozdělena na devět dílů, a to z toho důvodu, že hodnota dvou dílů byla zůstavitelem odečtena od hodnoty ostatních tří. Stejně tak starověké autority rozhodly, že v případě, kdy byla Titiovi odkázána určitá peněžní částka a druh mince nebyl specifikován, lze to zjistit zkoumáním ostatních odkazů, které zůstavitel odkázal.

197. Pokud byly děti ustanoveny dědici stejných dílů pozůstalosti a poté byl syn bratra ustanoven za dva podíly, bylo rozhodnuto, že úmyslem bylo, aby převážilo obvyklé rozdělení pozůstalosti; a proto měly děti obdržet deset podílů z téhož. Má se za to, že odkaz byl učiněn s cílem zdvojnásobit počet podílů, pokud byl majetek výslovně odkázán nebo bylo rozděleno dvanáct podílů, zbývající podíl nelze nalézt. Nezáleží však na tom, na jakém místě byl dědic ustanoven bez podílu, pokud se zdá, že obdržel zbytek pozůstalosti.

198. Seius ustanovil Maevia dědicem části svého majetku, kterou mohl podle zákona přijmout, a dědicem zbytku ustanovil Ticia. Kdyby Maevius mohl vzít celý majetek, Titius, který byl k němu přidán nebo ho nahradil, by nebyl dědicem.

199. Týž, Definice, kniha I.

Pokud by se o zbytku nemluvílo a počet podílů by se zdvojnásobil, měl by Maevius nárok pouze na tolik, kolik by měl Titius nárok na prvním místě.

200. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud by však Maevius nebyl schopen přijmout podle závěti, měl by náhradník nárok na celou pozůstalost.

201. Paulus, Otázky, kniha IX.

Clemens Patronus ve své závěti stanovil, "že pokud se mu narodí syn, bude jeho dědicem; pokud se mu narodí dva synové, budou jeho dědici na stejných částech jeho majetku; pokud se mu narodí dvě dcery, bude provedeno stejné rozdělení; pokud se narodí syn a dcera, dvě třetiny majetku připadnou synovi a jedna třetina dceři". Když se narodili dva synové a dcera, vyvstala otázka, jak bychom měli provést rozdělení pozůstalosti v uvedeném případě? Jelikož synové dědí rovným dílem, měl by každý z nich dostat dvakrát tolik co jejich sestra; pozůstalost by tedy měla být rozdělena na pět částí, z nichž čtyři by měly připadnout mužským dědicům a jedna dědičce.

202. Zůstavitel vložil do své závěti následující text: "Sempronius ať je mým dědicem podílu, jehož dědicem mě ustanovil Titius a o který se osobně přihlásím." Toto jmenování nespadá pod hledání po pozůstalosti; je totiž zřejmé, že jmenování

bude neplatné, pokud závěť Titius nenabídne sám zůstavitel, čímž bylo odstraněno veškeré podezření, že se jedná o jmenování pro zájmové účely.

203. Scaevola, Otázky, kniha XV.

Pokud zůstavitel jmenuje dědice takto: "Pokud můj zákonný dědic odmítne přijmout můj majetek", domnívám se, že podmínka závěti není splněna, pokud by se dědic o majetek ucházel.

204. Týž, Otázky, kniha XVIII.

Pokud jiný zákon než zákon Aelia Sentia nebo dekret senátu, nebo dokonce císařská ústava brání udělení svobody otrokovi, nemůže se tento stát nutným dědicem, i když je zůstavitel třeba insolventní.

205. V době božského Hadriána senát nařídil, že pokud zůstavitel nebyl v době své smrti solventní a udělil svobodu dvěma nebo více otrokům a nařídil, aby jim byl jeho majetek vydán, pokud ustanovený dědic řekne, že má podezření, že by mu majetek ukládal břemena, bude nucen jej přijmout, aby otrok, který je v závěti uveden jako první, mohl získat svobodu a majetek mu byl vydán. Stejně pravidlo je třeba dodržet v případě těch, jimž byla svoboda udělena na základě svěřenectví. Pokud si tedy dědic jmenovaný na prvním místě přeje vstoupit do pozůstalosti, nevzniknou žádné obtíže; pokud však otroci uvedení později tvrdí, že by měli být také svobodní, a požadují, aby jim byla pozůstalost odevzdána, musí prétor provést šetření ohledně solventnosti pozůstalosti a musí zajistit, aby byla odevzdána všem uvedeným otrokům, kteří se stanou svobodnými. Pokud však první otrok není přítomen a později uvedený chce vstoupit do statku, nesmí být vyslechnut, protože pokud si první přeje, aby mu byl statek vydán, musí být upřednostněn a druhý musí zůstat otrokem.

206. Paulus, Otázky, kniha XXIII.

Byla-li otrokovi udělena svoboda na základě svěřenství a dědic ustanovil téhož otroka svým vlastním dědicem s udělením svobody, vyvstala otázka, zda se uvedený otrok stal nutným dědicem. Je spravedlivější a více v souladu se zásadami spravedlnosti, aby se nestal nutným dědicem, neboť ten, kdo si mohl vynutit udělení svobody, i když si to zůstavitel nepřál, když mu nařídil svobodu, zřejmě nezískal od zůstavitele velkou přízeň, a skutečně se má za to, že spíše získal svobodu, na kterou měl nárok, než že by mu byla udělena přízeň.

207. Stejná zásada platí i v případě otroka, kterého zůstavitel koupil pod podmínkou, že ho manumituje, pokud bude ustanoven dědicem; neboť ponechá-li se přízeň zůstavitele stranou, může získat svobodu v souladu s ústavou Božského Marka.

208. Stejně pravidlo platí pro otroka, kterého koupil jiný za své vlastní peníze, neboť i on může téhož zůstavitele donutit, aby mu poskytl svobodu.

209. Scaevola, Názory, kniha II.

Lucius Titius, který měl bratra, učinil ve své závěti následující ustanovení: "Můj bratr Titius ať je dědicem celého mého majetku. Kdyby Titius nechtěl být mým dědicem, nebo (což si nepřeji) kdyby zemřel před vstupem do mého majetku, nebo kdyby se mu nenarodil syn či dcera, pak ať jsou Stichus a Pamphilus, moji otroci, svobodní a dědici stejných dílů mého majetku". Ptám se, kdyby Titius přijal pozůstalost a neměl by v té době děti, zda se Stichus a Pamphilus mohou stát svobodnými a dědici na základě substituce. Ptám se také, pokud se nemohou stát svobodnými ani dědici na základě zmíněné substituce, zda mohou být považováni za spoludědice části pozůstalosti. Odpověď zněla, že je zřejmé, že úmyslem zůstavitele nebylo ustanovit žádného spoludědice se svým bratrem, kterého zjevně určil za dědice celého svého majetku. Pokud tedy bratr vstoupí do pozůstalosti, Stichus a Pamphilus nebudou dědici, a to z toho důvodu, že si to zůstavitel nepřál, pokud by jeho bratr zemřel a zanechal děti před jejím přijetím. Je třeba si povšimnout moudrého rozhodnutí zůstavitele, neboť nejenže dal přednost bratrovi před náhradníky, ale také bratrovým dětem.

210. Marcianus, Trusty, kniha VII.

Již není prostor pro pochybnosti o tom, že dědice lze ustanovit za následující podmínky, a sice: "Chtějí-li být dědici, a nechtějí-li být, musí být na jejich místo dosazen jiný, který se zdá být přijatelný.". V tomto případě bylo popřeno, že je nutné vydědit syna pod opačnou podmínkou; především proto, že je to nutné pouze tehdy, když je podmínka v jeho ? moci, nebo je dědicem svého otce, a její splnění závisí na nějakém vnějším vlivu a musí se čekat; za druhé proto, že bez ohledu na to, jaká podmínka byla uložena, by měl být syn vyděděn pod opačnou podmínkou, a v uvedeném případě k vydědění nemůže dojít; a jistě, kdyby to bylo vyjádřeno slovy, bylo by to absurdní, neboť jaké jiné podmínky si lze představit, které by byly v rozporu s touto podmínkou: "Chce-li, ať je mým dědicem", než tyto: "Není-li ochoten být mým dědicem, nechť je vyděděn"? Každému je jasné, že takové ustanovení je směšné.

211. Nezdá se, že by bylo cizí k tématu dodat zde jako doplněk, že když jsou dědicové ustanoveni pod podmínkou: "Chce-li být dědicem", nemělo by jim být dovoleno odmítnout pozůstalost z toho důvodu, že tam, kde jsou ustanoveni pod touto podmínkou, nejsou nutnými dědici, ale stávají se jimi dobrovolně. Rovněž jim nepřísluší právo odmítnout dědictví za jiných podmínek, které jsou schopni splnit a které splnili.

212. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Byl-li dědic ustanoven jako první v pořadí na polovinu pozůstalosti, druhý na dvě třetiny a třetí na zbývající část, nebo byl-li ustanoven, aniž by bylo uvedeno, co má obdržet, bude mít zmíněný třetí dědic nárok na pět dvanáctin pozůstalosti; je-li totiž rozdělena na dvacet čtyři dílů, podle pravidel výpočtu mu připadne deset dvacetin, což odpovídá pěti podílům.

213. Gaius, O případech.

Pokud se stane, že zůstavitel, který je nesolventní, má kromě otroka, který byl ustanoven jeho dědicem s udělením svobody, ještě dalšího dědice, například když zůstavitel při ustanovení otroka svým dědicem s udělením svobody dodal: "Titius se totiž nemůže stát dědicem dříve, než se jím podle závěti stane Stichus, a protože se otrok stal dědicem najednou, nemůže se ten, kdo byl přidán, podílet na pozůstalosti; takže tam, kde se otrok stane dědicem, přestává jím být i ten druhý.

214. Paulus, Manuály, kniha II.

Pokud je partner ustanoven jediným dědicem pozůstalosti a odkaz je odkázán otrokovi, který je ve společném vlastnictví obou partnerů, aniž by mu byla udělena svoboda, je tento odkaz neplatný. Je zřejmé, že odkaz může být právně odkázán pod podmínkou a bez udělení svobody, neboť odkaz může být právně odkázán vlastnímu otrokovi a dědic může být pověřen jeho provedením pod podmínkou. Proto tam, kde je dědicem ustanoven partner, může být jeho spoludědicem ustanoven i otrok, aniž by mu byla udělena svoboda, jako například tam, kde patří jinému; otrok totiž může být ustanoven dědicem poté, co již byl ustanoven jeho pán.

215. Tryphoninus, Disputace, kniha XXI.

Tam, kde je otrok ustanoven dědicem s udělením svobody, ale podmíněně, na základě závěti svého pána; a zatímco tato podmínka ještě trvá, odhalí vrahy svého pána a prétor rozhodne, že si zaslouží svobodu, i když by podmínka závěti měla být později splněna, stane se zmíněný otrok svobodným, a to z jiného důvodu, totiž že bude osvobozen za odměnu, a nikoliv na základě závěti. Není tedy nutným dědicem svého pána, i když může vstoupit do pozůstalosti, pokud si to přeje.

216. Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

Je odporné, aby někdo ustanovil císaře svým dědicem za účelem vedení soudního sporu, neboť není vhodné využívat císařskou autoritu za účelem povzbuzení nepříjemných sporů.

217. Týž, O první ze šesti knih týkajících se císařských rozhodnutí; neboli Druhá kniha rozhodnutí.

Pactumeius Androstheneš ustanovil Pactumeiu Magnu, dceru Pactumeia Magna, dědičkou celého svého majetku a nahradil jí jejího otce. Protože byl Pactumeius Magnus zabit a rozšířila se fáma, že jeho dcera je také mrtvá, změnil zůstavitel svou závěť a ustanovil svým dědicem Novia Rufa s touto preambulí: "Novius Rufus nechť je mým dědicem z toho důvodu, že jsem si nemohl ponechat ty dědice, které jsem si přál mít." Pactumeia Magna se obrátila na naše císaře a po projednání případu bylo rozhodnuto, že má nárok na úlevu, neboť to bylo v souladu s přáním zůstavitele; a i když existoval určitý důvod pro ustanovení druhého dědice, přesto, protože byl špatně odůvodněný, nemohl být právně zakročen. Proto bylo rozhodnuto, že pozůstalost náleží Magně, ale že bude nucena zaplatit odkazy odkázané druhou závětí, stejně jako kdyby byla sama ustanovena dědičkou zmíněnou závětí.

Tit. 6. Ohledně obyčejné a pupilární substituce.

218. Modestinus, Pandects, kniha II.

Říká se, že dědicové jsou buď ustanoveni, nebo substituováni. Ti, kteří jsou ustanoveni, patří do prvního stupně, ti, kteří jsou substituováni, do druhého, případně třetího stupně.

219. Existují dva druhy substitucí, jednoduché, jako např.: "Ať je mým dědicem Lucius Titius, a kdyby Lucius Titius nebyl mým dědicem, ať je mým dědicem Seius; kdyby nebyl mým dědicem nebo kdyby byl a zemřel před dosažením dospělosti, ať je mým dědicem Gaius Seius." (srov. např.

220. Můžeme nahradit dědice za jiné, kteří byli ustanoveni, stejně jako za ty, kteří se vydělili; a můžeme nahradit dědice, který již byl ustanoven, nebo kohokoli jiného.

221. Otec nemůže nahradit dědice za své děti, ledaže by ho ustanovil sám sobě; bez ustanovení dědice totiž žádné ustanovení závěti není platné.

222. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VI.

Byl zaveden zvyk, že pokud někdo sepsal závěť pro své děti mladší než pubertální, byla platná jen do doby, než jeho synové dosáhli věku čtrnácti let a jeho dcery dvanácti let. To je však třeba chápat tak, že to platí, pokud jsou děti pod jeho kontrolou. Nemůžeme nahradit emancipované děti jinými dědici, ale je zřejmé, že tak můžeme učinit v případě posmrtně narozených dětí, stejně jako vnoučat a jejich nástupců, pokud nejsou povinni znovu přejít pod otcovu správu. Pokud však předcházejí své rodiče, mohou je nahradit pouze v případě, že byli ustanoveni dědici nebo vyděděni; podle Lex Velleia totiž dědickou posloupností neporušují závěť svého dědečka, neboť je-li porušena hlavní závěť, nemůže obstát ani závěť pupilární. Ustanoví-li však někdo za svého dědice dítě, které ještě nedosáhlo dospělosti, může za něj ustanovit náhradníka, pokud ho adoptoval místo svého vnuka, nebo ho aroguje, a jeho syn ho předchází.

223. Pokud někdo pořídí závěť ve prospěch dítěte, které nedosáhlo puberty, musí ji poříditi také pro sebe. Nemůže však poříditi závěť pouze ve prospěch svého syna, ledaže by byl náhodou vojákem; pokud tedy nepořídí závěť také ve svůj prospěch, nebude platná, a pokud nebude zapsán majetek otce, nebude mít pupilární závěť žádný účinek. Je zřejmé, že nebude-li pozůstalost podle hlavní závěti dotčena, případně dědici ab intestato, a je třeba konstatovat, že pupilární substitutece bude zachována.

224. Někdy lze za účelem zjištění platnosti pupilární substitutece jmenovaného dědice donutit, aby vstoupil do pozůstalosti, nebo to lze učinit za účelem zachování důvěry v druhou závěť; například v případě, že nezletilý již zemřel. Pokud však ještě žije, je podle Juliána opovržením hodný ten, kdo se uchází o pozůstalost ještě za života vlastníka.

225. Domnívám se, že tam, kde je nezletilému mladšímu pětadvaceti let přiznána restituční z důvodu, že vstoupil do pozůstalosti, že to potvrdí druhou závěť a umožní prétorovi přiznat náhradníkovi spravedlivou žalobu.

226. Zůstavitel by měl nejprve uvést svého vlastního dědice a teprve potom může ustanovit náhradníka za svého syna a toto pořadí ustanovení nesmí zvrátit. Julianus si také myslí, že by měl nejprve ustanovit dědice pro sebe a poté pro svého syna. Pokud by však nejprve ustanovil závěť pro svého syna a poté pro sebe, nebudou jeho úkony platné. Tento názor je přijat v reskriptu našeho císaře adresovaném Viriovi Luppovi, guvernérovi Británie, neboť je zřejmé, že existuje pouze jedna závěť, ačkoli existují dva statky, takže pokud někdo ustanoví potřebné dědice pro sebe, ustanoví je také pro svého syna a člověk může nahradit svého syna, který ještě nedosáhl věku dospělosti, svým posmrtným dítětem.

227. Pokud zůstavitel ve své závěti uvedl: "Kdyby můj syn zemřel před dosažením čtrnácti let věku, ať je mým dědicem Seius", a poté dodal: "Ať je mým dědicem můj syn"; substitutece bude platná, i když ustanovení vložil v obráceném pořadí.

228. Ale tam, kde řekl: "Kdyby můj syn nebyl mým dědicem, ať je mým dědicem Seius, ať je mým dědicem můj syn"; Seius je ustanoven dědicem druhého stupně; a kdyby se jeho syn stal jeho dědicem, není pochyb o tom, že Seius bude dědicem

syna; jestliže se však syn stane dědicem a zemře před dosažením věku pohlavní dospělosti; má se za to, že Seius byl řádně připuštěn k dědictví, neboť je třeba vzít v úvahu nikoli pořadí dodržené v závěti, ale pořadí dědictví.

229. Když tedy bylo řečeno, že za každé z dětí lze provést substituci, bylo to dodáno proto, aby se ukázalo, že otec by neměl začínat závětí syna, který ještě nedosáhl věku puberty.

230. Modestinus, Rozdíly, kniha I.

Kde otec provedl záměnu za svého syna, který ještě nedosáhl puberty, takto: "Otec se rozhodl, že bude mít syna, který ještě nedosáhl puberty: "Kdo se stane mým dědicem, ať je také dědicem mého syna, který ještě nedosáhl věku pohlavní dospělosti"; bylo rozhodnuto, že k podílu na pozůstalosti mají být připuštěni pouze takoví dědicové, kteří byli s odkazem na tuto substituci uvedeni v závěti. Proto se pán, který prostřednictvím svého otroka získal část pozůstalosti, nemohl stát dědicem na základě substitute za dítě, které nedosáhlo věku pohlavní dospělosti, pokud otrok již nebyl pod jeho kontrolou.

231. Totéž, pokud jde o vynálezy.

V současné době se řídíme konstitucí božského Marka a Veruse, která stanoví, že kdykoli otec učiní substituci za své dítě nedosahující věku puberty namísto jiného, kde jsou dva, bude se mít za to, že učinil substituci v obou případech; to znamená v případě, že jeho syn nebyl jeho dědicem nebo byl jeho dědicem, ale zemřel před dosažením věku puberty.

232. Má se za to, že toto privilegium by mělo být rozšířeno i na třetí druh substitute. Jestliže totiž otec ustanoví za své dědice své dva syny, kteří nedosáhli věku puberty, nahrazuje je navzájem, a božský Pius rozhodl, že se má rozhodnout, že substitute je v obou případech vzájemná.

233. Pokud však dvě děti, z nichž jedno dosáhlo věku pohlavní dospělosti a druhé nikoliv, jsou vzájemně nahrazeny běžnou formulí: "Císaři Severus a Antoninus rozhodli, že v tomto případě se má za to, že byla provedena pouze obvyklá substitute, neboť se zdálo být neslučitelné, aby se dvojí substitute uskutečnila s ohledem na jednoho z dědiců, ale aby, pokud jde o druhého, byla stanovena pouze obvyklá substitute; proto měl otec v tomto případě provést substituci za každého z nich zvlášť, takže pokud by dítě, které dosáhlo puberty, nebylo jeho dědicem, nahradil by ho ten, který puberty nedosáhl; pokud by však ten, který puberty nedosáhl, byl jeho dědicem a zemřel by před dosažením tohoto věku, mohl by jeho bratr nahradit podíl svého spoludědice. Za těchto okolností se bude mít za to, že bratr byl nahrazen oběma způsoby; protože kdyby nebyl nahrazen běžným způsobem za dědice, který nedosáhl puberty, vyvstala by otázka, jaký byl úmysl otce a zda byl srozuměn s tím, že měl na mysli pouze jedno nahrazení za obě své děti, protože jedno nahrazení se chápe jako zahrnuté v druhém pouze tehdy, pokud si přání rodiče neodporují; nebo jestli měl za zvláštním účelem, aby se vyhnul sporu, v každém případě nahradit

bratra za dítě, které nedosáhlo puberty, jak je uvedeno níže: "Ať už se nestane mým dědicem, nebo se jím stane, ale zemře před dosažením puberty."

234. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Tam, kde bylo několik dědiců uvedených v závěti za někoho nahrazeno, takto: "Dědicem se stává dítě: "Kdyby neměl být mým dědicem, ať dědí jeho podíl z mého majetku ten, kdo jím bude", je stanoveno, že každý dědic bude povolán k podílu dědice toho, který chybí; a není rozdíl v tom, zda ten, kdo se stane dědicem většího podílu majetku, tak činí na základě svého jmenování, nebo zda jej získal na základě nějakého zákona, kterým mu byl přiznán podíl jiného.

235. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

V případě, že někdo, kdo není schopen nabýt celý majetek zůstavitele, je nahrazen jeho synem, který ještě nedosáhl věku dospělosti, může nabýt celý majetek z toho důvodu, že jej získává prostřednictvím nezletilého. Náš Julianus se domnívá, že toto stanovisko je třeba vykládat tak, že dotyčná osoba nebude mít nárok na celý majetek zůstavitele. Pokud by však nezletilý následně něco nabyl z jiného zdroje nebo pokud by byl vyděděn, nebude náhradníkovi bráněno v nabytí pozůstalosti, neboť ji získá od nezletilého.

236. Papinianus, Názory, kniha VI.

V souladu s podmínkami občanského práva není dovoleno provést substituci po čtrnáctém roce. Stranu, která nemůže být připuštěna jako náhradník, nelze připustit jako dědice, aby syn proti vůli zůstavitele mezitím nezískal to, co mu otec odkázal závětí.

237. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud otec ustanoví náhradníka za své děti, které nedosáhly věku dospělosti, činí tak obvykle absolutně nebo pod nějakou podmínkou. Učiní tak absolutně, když řekne: "Kdyby můj syn zemřel před dosažením věku pohlavní dospělosti, ať se mým dědicem stane Seius.". Buď je zde Seius ustanoven dědicem a je ustanoven náhradníkem nezletilého bez jakékoli podmínky, nebo je pouze nahrazen. Jestliže však zůstavitel nahrazuje dědice, který byl ustanoven, tedy takto: "Kdyby byl mým dědicem", nestává se dědicem z důvodu substituce, ledaže by byl dědicem na základě ustanovení. Taková substituce se podobá následující substituci, totiž "Kdokoli by byl mým dědicem v souladu s tím, co bylo dříve stanoveno"; tato substituce totiž obsahuje podmínku podobnou té předchozí.

238. Tato slova: "Ať je dědicem mého nedospělého syna ten, kdo by byl mým vlastním dědicem", mají následující význam, že za substituenta nelze považovat každého, kdo by mohl být dědicem otce, ale pouze testamentárního jmenovaného. Proto není k substituci připuštěn ani otec, který se stane dědicem prostřednictvím svého syna, ani pán, který se jím stane prostřednictvím svého otroka; nemůže být připuštěn ani dědic dědice, protože tyto osoby nemají nárok na pozůstalost z vůle zůstavitele. Náhradníci mají právo na stejné podíly, na které by měli nárok z pozůstalosti samotné hlavy rodiny.

239. Labeo, Zkrácené vydání posledních Javolenových děl, kniha I.

Pokud otec nahradil svého syna mladšího věku stejnými osobami, které ustanovil svými vlastními dědici, a navíc tebe, budeš mít nárok na polovinu majetku syna a ostatní dědicové otce budou mít nárok na druhou polovinu, takže nerozdělená polovina bude patřit tobě a rozdělení zbývajících poloviny bude provedeno v poměru k podílům na majetku jejich otce, na které by ostatní měli nárok z dědictví.

240. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Kde však bylo několik stran nahrazeno takto: "Kdokoli bude mým dědicem v souladu s tím, co bylo dříve uvedeno", a pak někteří z nich zemřou poté, co se stali dědici svého otce, mohou pozůstalí dědicové v souladu se substitucí přijmout pouze ten díl pozůstalosti, na který mají poměrný nárok na základě svého ustanovení, a nikdo na něj nebude mít nárok jako zástupce zemřelých dědiců.

241. Ty, které mohu ustanovit svými nezbytnými dědici, mohu také nahradit jako dědice svého syna, svého otroka nebo svého bratra, i když se ještě nenarodili. Proto může být posmrtně narozené dítě nezbytným dědicem svého bratra.

242. Jistý muž byl zůstavitelem nahrazen dítětem, které ještě nedosáhlo puberty a které bylo ustanoveno dědicem celého majetku. Stane-li se syn dědicem svého otce, může substitut oddělit obě pozůstalosti, aby mohl převzít pozůstalost syna, ale ne pozůstalost otce? Nemůže tak učinit; musí totiž buď přijmout, nebo odmítnout pozůstalost obou, protože jsou nerozdělené.

243. Stejně pravidlo platí, kdyby mě otec ustanovil dědicem jedné části svého majetku a jeho syn dědicem druhé části, a já bych odmítl otcův odkaz, protože nemohu mít ten synův.

244. Je-li někdo ustanoven jediným dědicem pozůstalosti, a poté, co byl nahrazen vyděděným synem, odmítne pozůstalost otce, protože nebyl nahrazen, nemůže nabýt pozůstalost syna; závěť syna totiž nebude platná, pokud nepřijal pozůstalost svého otce, neboť k prokázání platnosti nahrazení musí být závěť sepsána tak, aby dědic mohl do pozůstalosti vstoupit.

245. Cokoli se dostane do rukou žakovského substituta po smrti zůstavitele, patří jemu, neboť zůstavitel ho nenahradil za svůj majetek, nýbrž za majetek nezletilého; neboť kdokoli může učinit substituci za vyděděného syna, ledaže byste uvedli jako příklad případ vojáka, který nahradí dědice za svého syna s úmyslem, že substitutu bude patřit pouze takový majetek, který by se dostal do rukou syna.

246. Rovněž se domníváme, že v případě nezletilého, který byl arogován, nebude jeho náhradníkovi náležet majetek, na který by měl nárok, kdyby k tomu nedošlo, nýbrž pouze ten, který mu dal sám arogátor; ledaže bychom rozlišovali, že čtvrtý díl, který je podle podmínek reskriptu božského Pia povinen mu zanechat, nemůže náhradník nabýt. Scaevola však v Desáté knize otázek zastává názor, že by to arogátorovi mělo být dovoleno, což je názor rozumný. Já však jdu ještě dále a domnívám se, že náhradník bude mít nárok na jakýkoli majetek, který nabyl z důvodu adopce, jako například v případě, kdy přítel nebo příbuzný arogátora něco odkázal dědici.

247. Nikdo, kdo je jmenován a zároveň se stane náhradníkem, nic nezíská, aniž by došlo ke změně stran; k tomu však dochází, když je jen jeden stupeň. Kde jsou však stupně dva, lze říci, že substitute bude platná, jak se domnívá Julianus ve třicáté knize Digest. Proveďte-li zůstavitel ustanovení dědice, když je Titius jeho spoludědicem, za následujících podmínek: "Kdyby Stichus nebyl mým dědicem, ať je svobodný a stane se mým dědicem", substitute nebude platná. Pokud by však řekl: "Kdyby Titius neměl být mým dědicem, ať je Stichus svobodný a je dědicem svého podílu", existují dva stupně substitute, a proto pokud by Titius odmítl svůj podíl na pozůstalosti, Stichus se stane svobodným a dědicem zůstavitele.

248. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Pokud je strana, která je ustanovena dědicem, substituována synem, nebude jí bráněno v přijetí podle substitute, pokud tak může učinit po smrti syna. Na druhou stranu může být opět podroben určitým sankcím podle závěti nezletilého, ačkoli podle závěti otce žádným sankcím podléhat nemusí.

249. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud syn, který byl ustanoven dědicem svého otce a poté se stane dědicem svého bratra na základě substitute, odmítne majetek svého otce, ale raději si ponechá majetek svého bratra, měl by být vyslyšen. Domnívám se totiž, že je spravedlivější, aby prétor povolil rozdělení majetku bratra a otce; má totiž právo rozhodnout, že děti mají být zbaveny břemen majetku, který dobrovolně nepřijaly, ale žádné právo je nevylučuje z majetku proti jejich vůli; a zvláště když, ponecháme-li substituci stranou, by měl na majetek nárok substituovaný bratr. Proto by mělo být vyplaceno pouze dědictví v souladu se substitucí a mělo by být dodrženo pravidlo dělení stanovené falckým právem, a to nikoliv s ohledem na majetek otce, jak je obvyklé, ale s ohledem na majetek dítěte, které ještě nedosáhlo puberty.

250. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIII.

Není rozdíl v tom, v jakém stupni může být dědic nahrazen dětmi.

251. Týž, O Sabinovi, kniha II.

Při pupilární substituci, i když mohla být stanovena delší doba, substitute přesto skončí ve věku puberty.

252. Papinianus, Názory, kniha VI.

Centurion přímo nahradil dědice za svého syna: "Kdyby zemřel bez potomka před dosažením věku dvaceti pěti let.". Náhradník za syna by nabyl jeho majetek podle zvykového práva, pokud by tento zemřel před dovršením čtrnáctého roku věku; po dosažení tohoto věku však nemohl podle vojenského privilegia nabyt nic víc než majetek otce a zisky z něj plynoucí, které se nacházely mezi majetkem syna.

253. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Pokud by někdo odkázal otroka závětí a poté nařídil náhradníkovi, kterého určil za svého syna, aby zmíněného otroka osvobodil, stane se tento svobodným, stejně jako kdyby byl odkaz z dědictví zrušen; pokud jde totiž o odkaz, musí se brát v úvahu to, co bylo v těchto závětích uvedeno jako poslední, jak se to děje v případě téže závěti nebo tam, kde byly kodicily potvrzeny závěti.

254. Pokud zůstavitel poté, co pořídil závěť, dodatečně pořídí závěť pro svého syna za přítomnosti příslušných svědků, bude tento úkon přesto platný a závěť otce bude platit; pokud by však otec pořídil závěť pro sebe i pro svého syna a poté závěť pouze pro sebe, bude porušena jak závěť, tak i nejprve pořízená substitute. Pokud však otec pořídil druhou závěť a ustanovil svého dědice, jak je uvedeno níže: "Kdyby jeho syn zemřel za jeho života", pak lze říci, že první závěť není porušena z toho důvodu, že druhá, v níž byl syn postoupen, je neplatná.

255. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Kdokoli může být nahrazen dítětem, i kdyby se měl narodit až po smrti dítěte, za které byl nahrazen jako dědic.

256. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud je otrok, vlastněný společně s jiným, nahrazen za syna, který ještě nedosáhl puberty, spolu s udělením svobody, a zůstavitel by ho koupil, stane se nutným dědicem nezletilého; pokud by ho však koupil on, nebude jeho nutným, ale dobrovolným dědicem; jak uvádí Julianus ve třicáté knize Digest. Ať už ho však koupil otec, nebo nezletilý, spravedlnost naznačuje, že on sám, nabídne-li cenu podílu svého pána, může získat jak svobodu, tak pozůstalost.

257. Je-li otrok odkázán Titiovi, může být nahrazen nezletilým synem zůstavitele s udělením svobody; stejně jako tam, kde je odkázán a ustanoven dědicem, a dědictví zanikne, když je splněna podmínka, na níž závisí nahrazení.

258. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Stejné pravidlo platí v případě, kdy je otrok nahrazen po smrti zůstavitele.

259. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVI.

Závěť otce a závěť syna se v souladu s pretoriánským právem považují za jednu; neboť (jak uvádí Marcellus v deváté knize Digest) stačí, aby byla otcova závěť zapečetěna, je-li zapečetěna i závěť syna; a stačí sedm pečeti svědků připojených k otcově závěti.

260. Pokud otec sepíše písemnou závěť pro sebe a ústní závěť pro svého syna nebo naopak, budou platit obě.

261. Týž, O ediktu, kniha XLI.

Pokud by zůstavitel učinil substituci následujícím způsobem: "Kdyby můj syn zemřel před dovršením desátého roku, ať je mým dědicem Seius"; a syn by zemřel po desátém roce, ale před dovršením čtrnáctého roku, je lepší názor, že substitut nemůže požadovat držbu pozůstalosti, neboť se má za to, že v tomto případě nebyl ustanoven substitutem.

262. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Pokud se syn domáhá držby pozůstalosti svého otce v rozporu s podmínkami jeho závěti a byl zmíněnou závětí ustanoven náhradníkem za svého bratra, který nedosáhl věku dospělosti, bude ze substituce vyloučen.

263. Papinianus, Názory, kniha VI.

Pokud zůstavitel ustanovil několik dědiců a řekl: "Všechny je vzájemně nahrazuji" a po jeho smrti vstoupili do pozůstalosti někteří z nich, přičemž jeden z dědiců zemřel, pokud se splní podmínka, na níž záviselo nahrazení, a jiný dědic odmítne svůj

podíl, bude celá pozůstalost náležet pozůstalým, protože se má za to, že byli navzájem nahrazeni s ohledem na celou pozůstalost. Pokud však zůstavitel ustanoví dědice a řekne: "Nahrazuji je vzájemně", bude se mít za to, že byli nahrazeni ti, kteří pozůstalost přijali.

264. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Je-li ustanoveno několik dědiců pro různé podíly pozůstalosti a všichni jsou navzájem substituováni, měli by být obecně považováni za substituované pro tytéž podíly, pro které byli ustanoveni dědici; například byl-li jeden ustanoven dědicem na jednu dvanáctinu, druhý na jednu osminu a třetí na čtvrtinu pozůstalosti a odmítne-li tento poslední svůj podíl, rozdělí se čtvrtina na devět dílů, z nichž na osm bude mít nárok ten, kdo byl ustanoven dědicem na dvě třetiny, ledaže by úmyslem zůstavitele bylo, aby ten, kdo byl ustanoven dědicem na jednu dvanáctinu, obdržel jeden podíl, a tomu lze stěží věřit, pokud to nebylo výslovně uvedeno.

265. Julianus, Digesty, kniha XXIV.

V případě, že otec vzájemně nahradil své dva nedospělé syny a Titius toho, který zemře jako poslední; převládal názor, že pouze bratři mají nárok na držbu pozůstalosti a že v tomto případě existují takřkajíc dva stupně jmenování, takže nejprve měli být bratři nahrazeni jeden druhému, a pokud by nebyli dědici, pak měl být k dědictví povolán Titius.

266. Týž, Digesty, kniha XXIX.

Pokud by otec ustanovil za dědice svého syna, který nedosáhl věku dospělosti, a za jeho náhradníka ustanovil posmrtně narozené dítě, a dítě by se narodilo ještě za života svého otce, závěť by byla porušena, pokud by druhé dítě žilo. Pokud by se však uvedené dítě narodilo ještě za života svého otce, ale po smrti svého bratra, bude jediným dědicem svého otce.

267. Týž, Digest, kniha XXX.

Pokud by měl být Titius nahrazen svým spoludědicem a Sempronius by měl být poté nahrazen jím, myslím, že lepší názor je, že Sempronius byl nahrazen oběma podíly na majetku.

268. Týž, Digesty, kniha XXX.

Lex Cornelia, který potvrzuje závěti těch, kdo zemřeli v rukou nepřítele, se netýká pouze majetků osob, které učinily závěť, ale všech majetků, které mohou někomu připadnout na základě testamentárního zřízení, i kdyby nepadly do rukou nepřítele. Proto pokud otec zemřel v zajetí a zanechal ve své zemi syna mladšího než dospělý a ten zemřel před dosažením tohoto věku,

náležel majetek náhradníkovi; stejně jako kdyby otec nebyl padl do zajetí nepřítele. Pokud však otec zemřel doma a jeho nezletilé dítě zemřelo v rukou nepřítele, protože bylo zajato po otcově smrti, nebude správné rozhodnout, že jeho majetek náleží náhradníkovi podle podmínek uvedeného zákona? Pokud však syn padne do rukou nepřítele ještě za života svého otce, nemyslím si, že se Lex Cornelia použije, protože nestanoví, že ten, kdo nezanechal žádný majetek ve své zemi, má mít nějaké dědice. Proto i kdyby syn, který dosáhl dospělosti, byl zajat za života otce a poté zemřel, když byl v rukou nepřítele, po smrti svého otce doma, bude majetek jeho otce patřit jeho nejbližším příbuzným na základě zákona Dvanácti desek, ale majetek syna mu nebude patřit na základě podmínek Korneliova zákona.

269. Scaevola, Otázky, kniha XV.

Pokud byl otec i jeho syn zajat nepřítelem a oba zemřou v zajetí; i když otec může zemřít první, korneliánský zákon nepotvrzuje substituci, ledaže by nezletilý zemřel po návratu domů; ačkoli pokud by oba zemřeli doma, bude mít substitut nárok na pozůstalost.

270. Julianus, Digesty, kniha LXXVIII.

Jistý muž ustanovil svou závětí dědicem čtvrtiny svého majetku Procula a zbývajících tří čtvrtin Quietuse; poté nahradil jako dědice Quietuse Floruse a Procula Sosias; kdyby se pak dědici nestali ani Florus, ani Sosias, nahradil dědici tři čtvrtin kolonii Leptitianů a několik dědiců na částku převyšující zbývajících čtvrtinu. Proculus a Sosias zemřeli ještě za života zůstavitele a do dědictví vstoupil Quietus. Vystala otázka, zda čtvrtina odkázaná Proculovi má patřit Quietovi, nebo těm, kteří byli nahrazeni ve třetím stupni. Odpověděl jsem, že úmyslem zůstavitele zřejmě bylo, aby ti dědicové, které nahradil ve třetím stupni, měli právo na dědictví pouze v případě, že se zřekli celého majetku, a že tento úmysl je zřejmý z toho, že mezi náhradníky rozdělil více než dvanáct podílů, a že tedy čtvrtý díl pozůstalosti, o který se jedná, bude náležet Quietovi.

271. Týž, O nejasnostech.

Substituce byla provedena následujícím způsobem: "Ať je mým dědicem ta samá osoba, která bude mým dědicem, jak je uvedeno výše." Vystává otázka, jaký dědic se tím má rozumět, zda by to byl kdokoli a jakkoli, nebo pouze strana, která by byla dědicem v době, kdy syn zemře? Muži znali práva rozhodli, že to bude dědic, který může kdykoli nastoupit po zůstaviteli; neboť i kdyby ustanovený dědic zemřel ještě za života nezletilého a závěť byla napadena jako neúčinná s ohledem na určitou část, mělo by se rozhodnout, že dědicem podle substituce je stále ten druhý.

272. Nelze říci, že by toto pravidlo platilo i v následujícím případě: například když má zůstavitel dva syny, Gaia, který dosáhl puberty, a Lucia, který ji nedosáhl, a provede substituci takto: "Dědic, který dosáhl puberty, se stane zůstavitelem: "Právní

orgány totiž vykládají tuto podmínku tak, že podmínka substitute by se měla vztahovat na smrt syna, který nedosáhl dospělosti, a Gaius by nebyl mým dědicem.

273. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Když zůstavitel ustanovil několik dědiců, mezi nimiž byl i Attius, k nerovným podílům na svém majetku, a kdyby Attius nepřijal, nahradil ostatní dědice v poměru jejich podílů, a pak dodal, že Titius má být spoludědicem těch, kteří byli nahrazeni. Vystala otázka, na jaký podíl bude mít Titius nárok a na jaký ostatní. Odpověděl jsem, že Titius bude mít nárok na jeden podíl a ostatní na podíly v poměru k jejich právům na pozůstalosti; například kdyby byli tři, Titius by měl čtvrtý díl Attiova podílu a ostatní dědicové by měli zbývající tři čtvrtiny v poměru k podílům, na které měli nárok na základě jmenování. Pokud by však zůstavitel přidal nejen Tituse, ale i další dědice, měli by tito nárok na podíl rovnající se podílu náhradníka; například předpokládejme, že by byli nahrazeni tři spoludědicové a přidání dva cizí dědicové, tito by měli nárok na pět dílů Attiova podílu a zbývající spoludědicové by obdrželi zbytek v poměru svých podílů.

274. Africanus, Otázky, kniha II.

Pokud matka sepíše závěť a ustanoví svého syna svým dědicem, jakmile dosáhne věku čtrnácti let, a v případě, že by nebyl jejím dědicem, ustanoví za něj jiného na základě pupilární substitute, bude to platné.

275. Pokud je syn ustanoven dědicem a jeho vlastní posmrtný syn dalším, v souladu s pravidlem Galla Akvilia, a Titius je nahrazen vnukem, pokud by nebyl dědicem, pokud se syn stane dědicem svého otce, byl vysloven názor, že Titius by měl být absolutně vyloučen; to znamená, i kdyby se vnuk nenarodil.

276. Týž, Otázky, kniha IV.

Zůstavitel, který měl dva syny, kteří ještě nedospěli do puberty, nahradil určitou osobu jako dědice pozůstalého. Kdyby oba zemřeli současně, bylo rozhodnuto, že náhradník bude dědicem obou, protože pozůstalým se rozumí nejen ten, kdo přichází po druhém, ale také ten, po němž nikdo nenastupuje; stejně jako se na druhé straně prvním rozumí nejen ten, kdo přichází před druhým, ale také ten, kdo nemá nikoho před sebou.

277. Zůstavitel ustanovil za dědice syna, který ještě nedosáhl dospělosti, a Titia. Za Titia dosadil Maevia a za svého syna dosadil některého ze svých dědiců, které předtím uvedl. Titius pozůstalost odmítl, Maevius do ní vstoupil. Protože syn poté zemřel, bylo rozhodnuto, že majetek nezletilého, který byl odvozen od substitute, případně Maeviovi jako jedinému dědici, který vstoupil do majetku otce.

278. I když může být podána žádost o vlastnictví pozůstalosti v rozporu s otcovou vůlí, bude pupilární substituce stále platná a všechna dědictví odkázaná na základě uvedené substituce by měla být vyplacena.

279. Týž, Otázky, kniha V.

V případě, že o praetorskou držbu pozůstalosti požádá nezletilý v rozporu s otcovou vůlí, měla by být žaloba na zaplacení odkazů stále příznána proti substituentovi; a z důvodu, že syn nedluží žádné odkazy odkázané cizím osobám, se odkazy poskytnuté v rámci substituce zvýší; stejně jako v případě odkazů odkázaných v rámci substituce, pokud se synovi dostane do rukou více díky praetorské držbě pozůstalosti, než by jinak obdržel, tak i on bude dlužit více osobám, které jsou privilegované. Domnívám se, že důsledkem toho bude, že v případě, kdy je syn, který nedosáhl dospělosti, ustanoven dědicem celé pozůstalosti a je o polovinu pozůstalosti připraven prostřednictvím pretoriánské držby, bude substitut osvobozen od povinnosti zaplatit polovinu odkazů, stejně jako část, která přibude získáním držby pozůstalosti, zvyšuje odkazy, tak i v tomto případě je částka, která se ztratí, snižuje.

280. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Každý může v závěti stanovit několik stupňů dědiců, např: "Nestane-li se mým dědicem ten a ten, ať se nestane mým dědicem ten a ten", a ustanovím několik dalších v pořadí, takže na posledním místě je jako nutný dědic s výhradou ustanoven otrok.

281. Několik dědiců může být nahrazeno místo jednoho, nebo jeden místo několika, nebo konkrétní dědicové místo každého z nich, nebo ti, kteří byli ustanoveni dědici, mohou být nahrazeni navzájem.

282. Florentinus, Institutes, kniha X.

Dědic může být nahrazen za každé ze zůstavitelových dětí nebo za jedno z nich, které může přežít; za každé z nich, pokud si zůstavitel nepřeje, aby některé z nich zemřelo ze zákona, za přeživšího, pokud si přeje, aby právo na zákonnou dědickou posloupnost zůstalo neporušeno.

283. Paulus, O žakovských substitucích.

Má-li člověk více dětí, může nahradit dědice za kterékoli z nich a není nutné, aby tak učinil za všechny; stejně tak může učinit substituci za jednoho z nich.

284. Může tedy provést substituci na krátkou dobu za života svého dědice; například: "Kdyby můj syn zemřel před dosažením věku deseti let, ať je jeho dědicem Titius".

285. Kromě toho bude substituce připuštěna, jestliže ustanoví několik dědiců na různá období věku syna, jako např.: "Kdyby zemřel před dosažením věku deseti let, ať je jeho dědicem Titius; kdyby zemřel po desátém roce, ale před dosažením čtrnáctého roku, ať je jeho dědicem Maevius".

286. Pokud dědic ustanovený otcem, který byl pověřen odevzdáním pozůstalosti, do ní vstoupí poté, co k tomu byl donucen beneficiářem závěti, ačkoli ostatní odkazy uvedené v závěti mohou být tímto přijetím potvrzeny, jako například odkazy a udělení svobody; přesto, pokud se závěť stala podle občanského práva neúčinnou, se v ní obsažená pupilární substituce neobnovuje; jak rozhodl Quintus Cervidius Scaevola. Mnohé autority jsou však jiného názoru, a to z toho důvodu, že pupilární substituce je součástí dřívější závěti; a taková je i současná praxe.

287. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha I.

Jistý muž měl po svém synovi dva vnuky, kteří byli v pubertě, z nichž jeden byl pod jeho kontrolou a druhý ne. Přál si, aby zdělili stejné díly jeho majetku, a stanovil, že pokud některý z nich zemře před dosažením puberty, jeho podíl přejde na druhého; a v souladu s radou Labea, Ofilia, Cascellia a Trebatia ustanovil svým jediným dědicem vnuka, který byl pod jeho kontrolou, a pověřil ho, aby předal polovinu jeho majetku druhému vnukovi, až dosáhne puberty, a nahradil druhého dědice tím, který byl pod jeho kontrolou, pokud by ten zemřel před dosažením tohoto věku.

288. Za syna, který nedosáhl věku puberty, můžeme za různých podmínek nahradit dva dědice; například jednoho z nich lze nahradit, pokud by syn neměl žádné děti a druhé dítě by se narodilo a zemřelo před dosažením věku puberty.

289. Jistý zůstavitel ustanovil čtyři dědice a všechny kromě jednoho nahradil jinými, přičemž ten, za kterého nebyl ustanoven žádný náhradník, stejně jako jeden z ostatních, zemřel ještě za života otce. Ofilius a Cascellius rozhodli, že podíl toho, za něhož nebyl nikdo ustanoven, náleží také náhradníkovi zemřelého dědice; tento názor je správný.

290. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Zemřel dědic, který nedosáhl věku dospělosti a který byl po řádném šetření postoupen. Stejně jako v případě zákonných dědiců musí být z císařského pověření předložena kauce, tak i v případě, že přirozený otec nahradil svého syna nedosáhnuvšího věku puberty, je třeba se obrátit na náhradníka; zákonným dědicům totiž mohou být přiznány pouze pretoriánské žaloby.

291. Týž, Názory, kniha VI.

Dědic byl substituován za svého spoludědice, ale zemřel dříve, než vstoupil do dědictví, nebo než se splnila podmínka, na níž substitute závisela. Oba podíly na pozůstalosti budou náležet tomu, kdo byl substituován, ať už před substitucí dědice, nebo po ní; nezáleží ani na tom, zda substitut zemře po nebo před ustanoveným dědicem.

292. Následujícími slovy: "nahrazuji je navzájem" připadne podíl, který odmítl jeden z dědiců, těm, kteří jsou uvedeni v závěti, v poměru k tomu, co sami získali svým ustanovením, nebo k tomu, co nabyla osoba, jejíž kontrole podléhají.

293. Učiní-li otec substituci za svou dceru nebo za vnuka, který zaujímá místo jeho syna nebo který je zastával po vykonání závěti, stává se pupilární substitute neplatnou, pokud by některý z nich nepatřil do rodiny zůstavitele v době jeho smrti.

294. Ustanoví-li otec svého syna svým dědicem a požádá-li ho, aby v případě, že zemře před dosažením zletilosti, odevzdal svůj majetek Titiovi, bylo stanoveno, že zákonný dědic syn je nucen vzdát se majetku svého otce, s výjimkou práva přiznaného Lex Falcidia, stejně jako kdyby byl majetek po jeho smrti svěřen dědici zmíněného nezletilého. Stejně pravidlo je třeba dodržet, pokud je podmínka, na níž závisí substitute, vyjádřena nejednoznačně a přesahuje věk puberty. To však bude platit pouze v případě, že otcova závěť je právně platná; pokud totiž listina, kterou sepsal jako svou závěť, není platná, nebude uznána jako kodícil, pokud to nebude výslovně uvedeno, a ani majetek náležející synovi nebude vázán svěřenstvím. Pokud tedy otec syna vydědil a nic mu nezanechal, bude svěřenský fond neplatný. V opačném případě, pokud syn obdržel od otce buď odkaz, nebo svěřenský fond, bude svěřenský fond majetku, který je mu svěřen, splatný v poměru k majetku, který obdržel, bez ohledu na poměr, který připouští falcidiánské právo.

295. Pokud zůstavitel odkázal různé podíly odděleně několika dědicům a poté, co tak učinil, řekl: "Nahrazuji své dědice navzájem", má se za to, že nahradil ty, kteří se připojili na prvním místě, vzájemně, a pokud nepřijmou své podíly, měli by být připuštěni všichni ostatní spoludědicové.

296. Pokud zůstavitel ustanovil otce a jeho syna dědici podílu na svém majetku a nahradil je jeden za druhého, a poté odkázal zbytek svého majetku jejich spoludědicům a poté s celým majetkem naložil takto: "V této souvislosti vyvstala otázka, jaký byl jeho úmysl a zda uvedením všech dědiců zahrnul do náhrady spoludědiců i otce a syna, nebo zda chtěl, aby se závěť vztahovala pouze na všechny ostatní dědice. Druhý názor se zdá být pravděpodobnější vzhledem ke zvláštnímu nahrazení, které učinil s odkazem na otce a syna.

297. Je-li spoludědicem ustanoven syn, který ještě nedosáhl věku dospělosti a který byl také substituován, bude povinen zaplatit veškeré odkazy odkázané v rámci substitute, stejně jako kdyby část pozůstalosti obdržel absolutně a jinou část podmíněně. Stejně pravidlo se neuplatní v případě substitute jiného, neboť ten přivodí aplikaci Lex Falcidia, stejně jako

kdyby byl dědic zjevně ustanoven podmíněně na prvním místě; ačkoli spoludědic daný synovi by měl jistě nárok na celou čtvrtinu jeho podílu, neboť v případě, že byl odkaz závěti udělen Titiovi a tentýž majetek byl substitucí udělen Semproniovi, bude se Sempronius o majetek dělit s Titiem.

298. Když otec, který měl dvě dcery, obě nedosáhly věku puberty, učinil substituci za tu, která měla přežít, a dcera, která nedosáhla puberty, zemřela, protože ji přežila její sestra, která tohoto věku dosáhla, bylo rozhodnuto, že substituce je neplatná, a to jak ve vztahu k první výše uvedené dceři, protože nezemřela poslední, tak i ve vztahu k druhé, protože dosáhla věku puberty.

299. Bylo konstatováno, že substituce vyjádřená následujícími slovy: "Kdyby můj syn zemřel před dosažením věku pohlavní dospělosti, což se, jak věřím, nestane, pak ať je Titius mým dědicem místo něj a na jeho podíl", není vadná o nic více, než kdyby mu nařídil, aby byl substituován jako jeho dědic, poté co stanovil určitou podmínku; neboť je-li někdo ustanoven dědicem určitého majetku a spoludědic nebyl ustanoven, bude mít nárok na celý majetek.

300. Týž, Definice, kniha I.

Když muž zanechal jako dědice dvě děti, které ještě nedosáhly věku dospělosti, a učinil za ně následující substituci: "Kdyby oba zemřeli" a oba zemřeli současně, po smrti svého otce, budou oba statky náležet náhradníkovi; kdyby však zemřeli v různé době, náhradník nalezne v pozůstalosti chlapce, který zemřel poslední, pozůstalost jeho bratra, který zemřel dříve, ale podle podmínek falcidiánského práva nebude zahrnuta pozůstalost prvního chlapce; náhradník si nemůže nárokovat více než osminu pozůstalosti podle závěti; a odkazy, jejichž rozdělením byl pověřen náhradník syna, který zemřel jako první, pozbývají platnosti.

301. Paulus, Otázky, kniha IX.

Otázka vyvstává v následujícím případě. Jistý muž, který měl syna po dosažení věku dospělosti, jenž byl hluchý, získal od císaře povolení ustanovit za něj náhradníka a nahradil jím Titiose. Zmíněný hluchý syn se po smrti svého otce oženil a narodil se mu syn. Ptám se, zda byla vůle porušena. Odpověděl jsem, že knížata sama mají ve zvyku vysvětlovat práva, která udělila, ale pokud se v tomto případě zkoumá úmysl knížete, lze říci, že měl v úmyslu pouze přiznat právo otci, dokud jeho syn zůstane ve stejném stavu; a že stejně jako podle občanského práva končí žakovská substituce pubertou, tak císař napodobil toto pravidlo v případě syna, který nebyl schopen sepsat závěť kvůli své slabosti. Kdyby totiž provedl substituci za syna, který byl nepřičetný, řekli bychom, že závěť by přestala platit, jakmile by syn nabyl zdravého rozumu, protože pak by mohl sám sepsat závěť; a skutečně by se privilegium udělené císařem stalo nespravedlivým, kdybychom měli za to, že závěť je platná i poté, neboť by to člověka, který je zdravý, zbavilo práva sepsat vlastní závěť. Proto je třeba konstatovat, že substituce je zrušena také narozením zákonného dědice, protože je jedno, zda syn sám následně ustanovil jiného dědice, nebo

zda ho dostal ze zákona; není totiž pravděpodobné, že by otec nebo císař v tomto případě měli na mysli vydědění syna, který se později narodil. Nezáleží ani na tom, jakým způsobem může privilegium udělené císařem zasahovat do výkonu závěti, ani na tom, zda se vztahuje na jednu, nebo na více osob.

302. Ptám se také, kde je provedena substituce následujícím způsobem: "Kdyby můj syn zemřel ve věku do deseti let, ať je mým dědicem Titius; kdyby zemřel ve věku do čtrnácti let, ať je mým dědicem Maevius", a syn zemřel ve věku osmi let, bude Titius na základě substituce jeho jediným dědicem, nebo jím bude i Maevius, protože je jisté, že syn zemřel ve věku do deseti let, stejně jako ve věku do čtrnácti let. Odpověděl jsem, že otec měl právo učinit substituci za svého syna po celou dobu, než dosáhl věku puberty, ale pubertou toto právo skončilo. Lepší názor je, že je třeba dodržet dobu stanovenou pro každou stranu zvlášť, pokud není jasně zřejmé, že vůle zůstavitele tomu odporovala.

303. Lucius Titius, ačkoli měl děti pod svou správou, ustanovil svou manželku svou dědičkou a nahradil jí děti. Vyvstala otázka, zda jmenování manželky nemá platnost nebo účinek z toho důvodu, že děti nebyly v tomto stupni vyděděny. Odpověděla jsem, že stupeň, v němž děti přešly, nemá žádný význam, protože jako náhradníci byli ustanoveni titíž účastníci, kteří byli dědici podle závěti, tedy proto, že děti nezrušují celou závěť, ale pouze uvedený stupeň, který nebyl od počátku platný; stejně jako bylo stanoveno, že pokud dítě přejde v prvním stupni, je vyděděno v druhém. Nezáleží však na tom, z jakého důvodu je institut druhého dědice platný, zda proto, že syn byl vyděděn jeho ustanovením, nebo proto, že syn sám byl ustanoven náhradníkem.

304. Julius Longinus, otec, nahradil svým dětem dědice, které ustanovil sám sobě, takto: "Kdokoli bude mým dědicem." Jeden z ustanovených dědiců mlčky souhlasil s tím, že podíl z toho, co obdržel, dá osobě, která nebyla schopna jej přijmout, protože byla připuštěna k substituci syna nedosahujícího věku dospělosti; jaký podíl mu měl být povolen, ten, za nějž byl ustanoven, nebo ten, který přijal, aby se jeho podíl při substituci zvětšil. Odpověděl jsem, že ten, kdo souhlasí s podvodem proti zákonu tím, že vstoupí do dědictví, se stává dědicem a nepřestává jím být, i když je zbaven majetku, který mu byl za takových okolností odkázán. Proto může být dědicem na základě žakovské substituce pouze k podílu, k němuž byl ustanoven, neboť je dostatečně potrestán za to, co učinil v rozporu se zákonem; a vlastně bych řekl totéž, i kdyby přestal být dědicem. Stejně pravidlo je třeba chápat tak, že se vztahuje na každého, kdo poté, co byl ustanoven dědicem a vstoupil do dědictví, upadne do otroctví a následně je mu darována svoboda, a je mu dovoleno, aby byl připuštěn k substituci, kterou mu zanechala závěť; neboť i když ztratil dědictví, na které měl nárok na základě svého ustanovení dědicem, přesto může na základě substituce obdržet stejný podíl, který ztratil.

305. Týž, Otázky, kniha X.

Marcianus uvádí, že hlavní závěť nemůže být ani zcela, ani částečně potvrzena pupilární substitucí.

306. Týž, Názory, kniha XII.

Lucius Titius ustanovil za své dědice svého legitimního syna a přirozeného syna a vzájemně je nahradil. Legitimní syn Titius, kterého jeho otec zanechal teprve roční, zemřel po smrti svého otce, aniž by dosáhl věku dospělosti, přičemž ho přežila jeho matka a jeho přirozený bratr, který byl rovněž jeho spoludědicem. Ptám se, zda jeho majetek připadne na základě substituce jeho přirozenému bratrovi, nebo zda případně jeho matce. Odpovídám, že předmětná substituce se týká prvního případu, kdy jmenované strany nejsou dědici, a nikoliv druhého, kdy jeden z dědiců zemřel později nedosáhl věku puberty; protože v osobě přirozeného syna nemůže existovat dvojí substituce, a proto pozůstalost bude náležet matce legitimního syna ab intestato.

307. Paulus vyslovil názor, že "kdyby se všichni jmenovaní dědicové navzájem nahradili, podíl jednoho z nich, který po smrti některých spoludědiců odmítl svůj podíl, bude na základě substituce náležet pouze tomu dědici, který byl v té době naživu".

308. Týž, Názory, kniha XIII.

Otec rodiny, který ustanovil svým testamentem za dědice své posmrtné dítě, nahradil svého bratra Gaia Seia, nebo svého syna, pokud by zemřel před dosažením věku dospělosti, a poté nahradil Gaia Seia Titusem, a poté řekl: "To je pravda: "Pokud by můj bratr Gaius Seius, kterého jsem nahradil na prvním místě, měl být mým dědicem, pak ustanovuji správcem Titia." Ptám se, zda v případě, že by syn byl dědicem svého otce a po jeho smrti před dosažením zletilosti by se jeho bratr stal dědicem zůstavitele na základě substituce, musí být svěřenství zrušeno, když bylo vytvořeno takto: "Pokud by se mým dědicem stal můj bratr Gaius Seius"? Odpověděl jsem, že bratr zůstavitele, který byl v obou případech ustanoven nebo zastoupen, musí vydat majetek, který zůstavitel odkázal, pokud by syn zemřel před dosažením věku dospělosti, a že význam následujících slov nelze zpochybnit: "Pokud by byl Gaius Seius mým dědicem, pak si přeji, aby byl majetek vydán", neboť je skutečností, že byl dědicem zůstavitele.

309. Scaevola, Názory, kniha II.

Jistý člověk měl syna a dceru, oba nedosáhli věku puberty, a když ustanovil svého syna dědicem, vydědil svou dceru a nahradil ji svým synem, "kdyby ten zemřel nedosáhl věku puberty"; a pak ustanovil svou manželku a svou sestru jako náhradnice za svou dceru, kdyby zemřela před svatbou. Ptám se, zda v případě, že by dcera zemřela jako první, poté co dosáhla věku pohlavní dospělosti, a její bratr až poté, před dosažením tohoto věku, by majetek syna z titulu práva substituce připadl manželce a sestře zůstavitele. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností by jim nenáležel.

310. Totéž, otázky veřejně projednáváné.

Vlastníme společného otroka; je ustanoven dědicem; a Maeuius je za něj substituován pro případ, že by nebyl dědicem. Otroka přijímá dědictví na pokyn pouze jednoho z pánů a vzniká otázka, zda je důvod pro přijetí náhradníka, či nikoliv. Lepší názor je, že důvod pro jeho přijetí existuje.

311. "Ať je Titius mým dědicem. Sticha dávám a odkazuji Maeuiovi. Ať je Stichus mým dědicem, pokud by se Stichus nestal mým dědicem, ať je Stichus svobodný a můj dědic." V tomto případě je třeba nejprve zjistit, zda se jedná o jeden stupeň nebo dva a zda se mění podmínka substituce, nebo zůstává stejná. A skutečně, často se objevuje otázka, zda může být strana nahrazena sama sebou, a odpověď zní, že tam, kde se mění podmínka jmenování, může být nahrazena. Je-li tedy Titius ustanoven dědicem, a pokud by nepřijal, je mu nařízeno, aby se stal dědicem, nemá substituce žádnou platnost ani účinek. Je-li však strana ustanovena dědicem pod určitou podmínkou, ale je nahrazena absolutně, případ se mění, neboť podmínka, na níž závisí ustanovení, nemusí být splněna a nahrazení může přinést dědici určitou výhodu. Pokud by však podmínka splněna byla, jedná se o dvě absolutní jmenování a substituce nebude mít žádnou platnost ani účinek. Na druhou stranu, pokud někdo jmenuje dědice absolutně a pak ho nahradí pod nějakou podmínkou, je toto podmíněné nahrazení neúčinné a ani se nerozumí, že by se něco změnilo, protože pokud by podmínka byla splněna, jednalo by se o dvě absolutní jmenování téže osoby. V souladu s tím je uvedená otázka následující: "Ať je Titius mým dědicem, dávám a odkazuji Sticha Maeuiovi; ať je Stichus mým dědicem, kdyby Stichus nebyl mým dědicem, ať je svobodný a je mým dědicem". Víme, že vzhledem k tomu, že Stichus byl odkázán a obdržel svobodu na základě téže závěti, bude mít jeho svoboda přednost, a pokud se tak stane, odkaz nebude splatný a nemůže vstoupit do pozůstalosti z příkazu zůstavitele, a proto Stichus není dědicem a na základě slov, která následují, má nárok na svobodu; neboť se má za to, že existuje pouze jeden stupeň ustanovení. Ale co když Titius pozůstalost nepřijme? Stichus by začal být svobodný a dědicem na základě substituce. Proto dokud nevstoupí do pozůstalosti na příkaz odkazovníka, rozumí se, že se nestává vlastnictvím odkazovníka z titulu odkazu, a proto je jisté, že není dědicem; ale stává se svobodným a dědicem na základě následujících slov: "Kdyby se neměl stát mým dědicem, ať je Stichus svobodný a je mým dědicem." Náš názor schvaluje ve svých dílech i Julianus.

312. Jestliže nezletilý zcizí otroka, který byl za něj substituován, a nabyvatel zmíněného otroka ho ustanoví svým dědicem s udělením svobody, bude mít substituovaný otrok nárok na celý majetek nezletilého z důvodu substituce? Pokud nezletilý dosáhne věku dospělosti, stane se otrok nutným dědicem nabyvatele na základě jeho závěti, pokud však nezletilý zemře před dosažením tohoto věku, stane se otrok svobodným a jeho dědicem z důvodu substituce a stane se rovněž nutným dědicem otce nezletilého, ten však bude dobrovolným dědicem nabyvatele.

Tit. 7. O podmínkách jmenování.

313. Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

Je stanoveno, že jmenování učiněné pod podmínkou, která je nemožná, nebo v důsledku omylu, není neplatné.

314. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Kde bylo uvedeno v závěti: "Nechť je jistý otrok, pokud by byl můj" nebo "Pokud by byl můj v době mé smrti, ať je mým dědicem", vzniká otázka, jak se má rozumět výrazu "můj". Pokud by zůstavitel zcizil užívací právo k otrokovi, bude mu tento otrok přesto patřit; je však otázkou, zda by podmínka jmenování zanikla, pokud by zcizil část svého vlastnictví k uvedenému otrokovi. Lepší názor je, že podmínka by nepadla, ledaže by se na základě nejjasnějších důkazů ukázalo, že úmyslem zůstavitele, když vkládal slova týkající se podmínky, bylo, aby mu zůstalo celé vlastnictví otroka, neboť pak, pokud by v něm byla zcizena jakákoli část, podmínka by nebyla splněna.

315. Pokud však existují dva otroci, kteří jsou ustanoveni dědici následujícími slovy: Celsus se velmi správně domnívá, že tento jazyk je třeba chápat stejně, jako kdyby zůstavitel ustanovil otroky svými dědici samostatně a pod stejnou podmínkou: "Pokud by mi první a druhý uvedený otrok patřili v době mé smrti, ať jsou svobodní a jsou mými dědici", a jeden z nich by byl zcizen.

316. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Pokud jsem ustanoven dědicem pod touto podmínkou: "Zaplatím-li deset aurei" a strana, které je nařízeno peníze zaplatit, je odmítne přijmout, má se za to, že podmínka byla splněna.

317. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Pokud by byli někteří dědicové ustanoveni následujícím způsobem: "Zůstanou-li společníky mého majetku, dokud nedosáhnou věku šestnácti let, ať jsou mými dědici", Marcellus říká, že ustanovení učiněné jazykem tohoto druhu je neplatné. Julianus však zastává názor, že takové jmenování je platné, neboť partnerství může být vytvořeno za nějakým budoucím účelem, než se vstoupí do dědictví. To je správné.

318. Julianus také říká, že tam, kde někdo ustanoví dědice pod podmínkou: "Pokud nezciží určitého otroka patřícího k pozůstalosti", že podmínka je splněna, když dědic poskytne svému spoludědici jistotu. Kde je však uveden pouze jeden dědic, má se za to, že byl ustanoven pod nemožnou podmínkou, což je názor správný.

319. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pokud je dědici uloženo několik podmínek dohromady, musí být splněny všechny, a to z toho důvodu, že jsou považovány za jednu; pokud jsou však uloženy samostatně, musí být splněna každá z nich sama o sobě.

320. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IX.

Tam, kde byl dědic ustanoven pod podmínkou: "Má-li postavit zůstaviteli pomník do tří dnů po jeho smrti" a pomník nemůže být do tří dnů dokončen, je třeba říci, že podmínka zanikla jako nemožná.

321. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud by někdo ustanovil dědice pod podmínkou: "Dají-li si navzájem jistotu, že zaplatí odkazy zanechané závětí", je stanoveno, že jsou zproštěni povinnosti podmínku splnit, protože byla učiněna v rozporu se zákony, které zakazují určitým osobám přijímat odkazy; ačkoli i kdyby jistota byla poskytnuta, dědici by byli chráněni výjimkou v soudní žalobě.

322. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Cokoli, co zůstavitel odkáže pod podmínkou složení přísahy, pretorián neschvaluje. Dbá totiž na to, aby nikdo, kdo přijme nějaký majetek pod podmínkou složení přísahy nebo tím, že podmínku nesplní, nepřišel o majetek nebo o odkaz, nebo aby nebyl nucen hanebně složit přísahu pod podmínkou, že dostane to, co mu bylo odkázáno. Praetor tedy dbá na to, aby každý, komu byl majetek odkázán pod podmínkou složení přísahy, jej mohl získat stejně jako ti, jimž žádná podmínka složení přísahy uložena nebyla, a v tomto případě postupuje velmi správně, neboť jsou lidé, kteří jsou pro své pohrdání náboženstvím vždy ochotni přísahat, a jsou jiní, kteří jsou ze strachu před božstvem bázliví až pověřiví; proto pretorián nejmoudřeji zasahuje svou autoritou, aby ani ti druzí, ani ti první nezískali, ani neztratili to, co jim bylo tímto způsobem ponecháno. Neboť ten, kdo by chtěl vlivem náboženství omezit ty, jimž zanechal majetek pod podmínkou složení přísahy, by nemohl dosáhnout svého záměru, kdyby tak neučinili; neboť strany, které by podmínku splnily, by byly připuštěny k dědictví, nebo kdyby ji nesplnily, byly by vyloučeny pro nesplnění podmínky.

323. Tento edikt se týká také odkazů, a nikoli pouze ustanovení dědiců.

324. Pokud jde o svěřenství, je také nutné, aby ti, kdo mají pravomoc nad svěřenstvím, dodržovali edikt prétorů; a to z toho důvodu, že svěřenství se vylučuje stejným způsobem jako odkazy.

325. V případě darování mortis causa je třeba říci, že existuje důvod pro použití ediktu; pokud by například někdo stanovil, že strana musí odevzdat vše, co obdržela, pokud nepřisáhá, že vykoná nějaký úkon. Proto bude nutné, aby se závazku vzdala.

326. Byl-li někdo jmenován pod podmínkou složení přísahy, jakož i pod nějakou jinou podmínkou, je třeba zvážit, zda může být zproštěn plnění podmínky. Lepší je názor, že by měl být zproštěn podmínky přísahy, ačkoli může být povinen splnit jinou podmínku.

327. Pokud však byl dědic ustanoven pod podmínkou složení přísahy nebo zaplacení deseti tisíc aurei, tj. že je povinen buď zaplatit peníze, nebo složit přísahu, je třeba zvážit, zda by neměl být osvobozen od jedné podmínky, protože může být zajištěn splněním druhé. Lepší názor je, že by měl být osvobozen od první podmínky, aby nebyl nějakým způsobem donucen přísahu složit.

328. Kdykoli je dědici zůstavitelem nařízeno, "aby něco dal nebo vykonal nějaký úkon", který není nečestný, nebude mít nárok na žalobu, pokud nedá nebo nevykoná to, co mu bylo nařízeno přísahou.

329. Byl-li dědic ustanoven pod podmínkou, že přísáhá manumitovat Sticha, a Stichus zemřel nebo byl manumitován ještě za života zůstavitele, nebude podmínka považována za porušenou; i když je pravda, že dědic by byl nucen manumitovat otroka, kdyby žil. Stejně pravidlo platí v případě, kdy byl dědic ustanoven následujícím způsobem: "Ať je Titius mým dědicem, aby mohl manumitovat Sticha" nebo "Odkazuji sto aurei Titiovi, aby mohl manumitovat Sticha". Kdyby totiž Stichus zemřel, nikdo nemůže říci, že dědicovi bude znemožněno přijmout odkaz, neboť se nepovažuje za to, že nesplnil podmínku, když tak nemohl učinit, a vůle zůstavitele musí být vykonána, pokud to lze učinit.

330. Není nutné dostavit se k prétorovi za účelem zproštění této přísahy, neboť je-li zproštění jednou uděleno prétořem, je platné po celou dobu; a zproštění není povinné v každém jednotlivém případě. Proto se má za to, že zproštění se uděluje ode dne, kdy byl odkaz splatný, i když ustanovený dědic o této skutečnosti nevěděl. Proto se v případě dědice zůstavitele velmi správně stanoví, že pokud zůstavitel zemře po dni určeném k vyplacení odkazu, musí jeho dědic využít žalobu de legato, stejně jako kdyby byl odkaz bezpodmínečně odkázán tomu, po kom nastoupil jako dědic.

331. Paulus, O ediktu, kniha XLV.

Zproštění se poskytuje i od podmínek, které jsou v rozporu s dobrými mravy, například "kdyby nevykoupil svého otce od nepřítele"; nebo "kdyby neposkytoval podporu svým rodičům nebo svému patronovi".

332. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Jmenování jako následující: "Ustanovím-li Seia svým dědicem kodicilem, ať je mým dědicem", není neplatné, pokud jde o ustanoveného dědice, s výjimkou případu, kdy je tímto dědicem syn; jedná se totiž o podmíněné ustanovení a majetek se nepokládá za odkázaný kodicilem, což je zákonem zakázáno, ale jde o podmíněné ustanovení učiněné závětí. Pokud tedy zůstavitel řekne: "Ať je mým dědicem ten, jehož jméno uvedu v kodcilu", je třeba ze stejného důvodu konstatovat, že toto jmenování bude platné, neboť tomu nebrání žádný zákon.

333. Učiníme-li jmenování následujícím způsobem: "Ať je mým dědicem ten a ten, pokud ho ustanovím dědicem kodicilem", bude jmenování platné, a to i s odkazem na syna, který je pod otcovskou kontrolou, protože podmínka není stanovena pokaždé, když se odkazuje na minulost nebo současnost; např: "Kdyby žil parthský král"; "Kdyby byla loď v přístavu".

334. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

Tam, kde strana učiní jmenování na základě vůle, jako např: "Můj syn ať se stane mým dědicem, pokud adoptuje Tituse, a pokud ho neadoptuje, ať je vyděděn"; a pokud je syn připraven ho adoptovat, ale Titius není ochoten být arogován, syn se stane dědicem, stejně jako kdyby byla splněna podmínka.

335. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Následující slova: "Publius Maevius ať je mým dědicem, pokud bude chtít", stanoví podmínku s odkazem na nutného dědice, takže se nestane dědicem, pokud nebude chtít; tato slova jsou totiž zbytečně přidána s odkazem na dobrovolného dědice, neboť i kdyby nebyla přidána, jmenovaný by se nestal dědicem proti své vůli.

336. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Pokud někdo obdrží pozůstalost nebo odkaz pod podmínkou: "Pokud zaplatí deset aurei", nemůže pozůstalost ani odkaz nabýt, pokud po splnění podmínky nesplní buď jako dědic, nebo odkazovník právní formality, kterými se pozůstalost nebo odkaz obvykle nabývá.

337. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Jsou-li předepsány podmínky, které jsou v rozporu s císařskými edikty nebo proti zákonům nebo v rozporu s tím, co nabývá právní moci, nebo které odporují dobrým mravům nebo naznačují posměch nebo jsou takové, které by pretoriáni neschválili,

má se za to, že nebyly sepsány, a pozůstalost nebo odkaz přejdou na dědice nebo odkazovníka, jako by podmínka nebyla předepsána.

338. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Je-li syn pod otcovou kontrolou ustanoven dědicem pod podmínkou, kterou senát nebo císař netoleruje, činí to otcovu závěť neplatnou, stejně jako kdyby syn podmínku nemohl splnit; neboť tam, kde nějaké úkony škodí naší zbožnosti, pověsti nebo sebeúctě a obecně řečeno odporují dobrým mravům, se má za to, že je nemůžeme vykonat.

339. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Julianus uvádí, že následující jmenování je neplatné, totiž: "Má-li být Titius mým dědicem, ať je Seius mým dědicem; má-li být Seius mým dědicem, ať je Titius mým dědicem", protože podmínka se nemůže uskutečnit.

340. Florentinus, Institutes, kniha X.

Bylo-li několik ustanovení dědiců k témuž podílu na pozůstalosti učiněno za různých podmínek, podmínka, která se splní jako první, udělí ustanovení přednost.

341. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Tam, kde byla otrokovi udělena svoboda absolutně a dědic byl ustanoven pod podmínkou a bylo stanoveno, že pokud by tento druhý nebyl dědicem, měl by nárok na odkaz, božský Pius v reskriptu uvedl, že podmínky byly zřejmě v odkazu zopakovány.

342. S ohledem na to Papinianus uvedl, že pokud babička ustanovila svého vnuka dědicem části svého majetku pod podmínkou, že bude emancipován, a poté mu kodicilem odkázala vše, co mu jako dědici nezanechala, byla podmínka emancipace rovněž považována za opakovanou v odkazu; ačkoli při odkazu neprovedla žádnou substituci, stejně jako když mu odkázala podíl na svém majetku.

343. Týž, Institutes, kniha VIII.

Kde bylo stanoveno v závěti: "Ať je Titius mým dědicem, a kdyby byl Titius mým dědicem, ať je Maevius mým dědicem", pokud by Titius přijal pozůstalost, u níž bylo podezření, že je nesolventní, může ji Maevius dobrovolně přijmout a ponechat si čtvrtinu z ní.

344. Labeo, Epitomy posledních Javolenových děl, kniha II.

Žena, která dlužila svému muži peníze, jež mu slíbila jako věno, ho ustanovila svým dědicem "pod podmínkou, že nebude požadovat ani vymáhat peníze, které slíbila jako věno". Domnívám se, že pokud by manžel oznámil ostatním dědicům, že není ochoten vydat to, co mu náleželo jako věno, stane se okamžitě dědicem. Pokud by však byl ustanoven dědicem pod takovou podmínkou, domnívám se, že se přesto stane dědicem okamžitě, protože splnění podmínky je nemožné a jakákoli taková podmínka se musí považovat za neuloženou.

345. Pokud by někomu bylo nařízeno manumitovat otroka náležejícího k pozůstalosti a stát se dědicem, i kdyby ho manumitoval a provedl úkon, který je neplatný, přesto se stane dědicem; neboť i když je pravda, že manumitoval otroka, svoboda, která mu byla udělena po zápisu pozůstalosti, se stane platnou v souladu s přáním zůstavitele.

346. Pokud by tě někdo ustanovil dědicem pod podmínkou, že ho ustanovíš ty, nebo mu něco odkážeš, je jedno, v jakém stupni byl tebou ustanoven dědicem nebo co mu bylo odkázáno, pokud můžeš prokázat, že jsi tak učinil v jakémkoli stupni.

347. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Otrok patřící jinému může být ustanoven dědicem, "až se stane svobodným"; ale otrok patřící zůstaviteli takto ustanoven být nemůže.

348. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Protože rozum napovídá, že ten, kdo může darovat svobodu, by ji měl sám udělit buď v současné době, nebo po určité době, nebo pod nějakou podmínkou, a nemá pravomoc ustanovit otroka svým dědicem v případě, že by získal svobodu jakýmkoli jiným způsobem.

349. Marcellus, Digesty, kniha XII.

"Ten z mých bratrů, který se ožení s naší sestřenicí, ať je mým dědicem tři čtvrtin mého majetku, a ten, který se s ní neožení, ať je mým dědicem jedné čtvrtiny téhož." (srov. Zmíněná sestřenice se buď provdá za jiného, nebo se nechce provdat za nikoho. Bratr, který si sestřenicí vezme, bude mít nárok na tři čtvrtiny pozůstalosti a zbývající čtvrtina bude patřit tomu druhému. Pokud si však ani jeden z nich dívku nevezme, ne proto, že by si to nepřál, ale proto, že ona se odmítla vdát, budou mít oba nárok na stejné podíly z pozůstalosti; obecně totiž platí podmínka: "Pokud by si vzal ženu; pokud by zaplatil peněžní

částku; pokud by vykonal nějaký úkon", je třeba to chápat tak, že není jeho vinou, pokud si ženu nevezme, nezaplátí peníze nebo nevykoná úkon.

350. Papinianus, Názory, kniha VI.

"Ten z mých bratrů, který se ožení se svou sestřenicí Titii, ať je dědicem dvou třetin mého majetku, a ten, který se s ní neožení, ať je dědicem zbývajících třetin téhož." (srov. Pokud by sestřenice zemřela ještě za života zůstavitele, budou mít oba bratři nárok na stejné podíly z jeho pozůstalosti, protože je pravda, že byli ustanoveni dědici, ale v případě, že došlo ke sňatku, měli nárok na různé podíly.

351. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Je-li otrok ustanoven dědicem pod určitou podmínkou, nemůže tuto podmínku splnit bez příkazu svého pána.

352. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Je-li nezletilý ustanoven dědicem pod určitou podmínkou, může podmínku splnit i bez příkazu svého poručníka. Stejně pravidlo platí i v případě, že mu byl odkázán majetek pod nějakou podmínkou, protože po splnění podmínky je ve stejném postavení, jako kdyby mu byl majetek nebo odkaz odkázán bezpodmínečně.

353. Modestinus, Názory, kniha VIII.

Jistý muž ustanovil dědice závětí pod podmínkou: "Pokud hodí mé ostatky do moře". Protože dědic podmínku nesplnil, vyvstala otázka, zda by měl být vyloučen z dědictví po zůstaviteli. Modestinus odpověděl: Modestus odpověděl: "Spíše by měl být pochválen než odsouzen dědic, který ostatky zůstavitele nehodil do moře v souladu s jeho vůlí, ale dal je pohřbít na památku povinnosti, která náleží lidstvu." Nejprve je třeba zvážit, zda člověk, který si klade podmínku tohoto druhu, je přičetný, a proto, pokud toto podezření není odstraněno přesvědčivými důkazy, nemůže zákonný dědic nijak zpochybnit právo na pozůstalost s dědicem, který byl ustanoven.

354. Zůstavitel svým kodícilem uložil podmínku svému dědici, kterého svou závětí ustanovil absolutně, ptám se, zda je nutné, aby ji splnil. Odpovídá Modestinus: "Pozůstalost nelze kodícilem ani udělit, ani odejmout". V tomto případě se však má za to, že zůstavitel měl na mysli vyloučení dědice z dědictví v případě, že podmínku nesplní.

355. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Má-li být syn ustanoven dědicem pod podmínkou a vnuci jím nahrazeni; protože nestačí, aby byl syn ustanoven dědicem pod jakoukoli podmínkou, je závěť považována za platnou pouze tehdy, je-li splnění podmínky v moci syna. Uvažujme tedy, zda záleží na tom, jaká podmínka byla uložena, zda šlo o takovou, která nemůže být splněna, pokud syn zemře, jako například: "Kdyby můj syn odešel do Alexandrie, ať je mým dědicem", a on zemře v Římě; nebo zda jde o takovou, která může být splněna v poslední chvíli jeho života, například: "Kdyby zaplatil deset aurei Titiovi, ať je můj syn mým dědicem", neboť tuto podmínku může jménem syna splnit jiná osoba. První druh výše uvedené podmínky připouští vnuky k dědictví ještě za života otce, který, pokud by neměl náhradníka, se po smrti svého otce stává jeho zákonným dědicem. To je doloženo tím, co uvádí Servius, neboť vypráví, že jistá osoba byla ustanovena dědicem pod podmínkou: "Nastoupí-li na Kapitol, a i kdyby tak neučinil, bude mu dán odkaz", a dědic zemřel dříve, než nastoupil na Kapitol. S odkazem na to Servius vyslovil názor, že podmínka smrti dědice odpadla, a proto v okamžiku jeho smrti začal mít nárok na odkaz. Jiný druh podmínky však nepřipouští, aby se vnuci dostali k dědictví za života syna, který by, pokud by nebyl nahrazen, byl dědicem svého dědečka ze závěti; neboť by se mělo za to, že syn jim nestál v cestě, neboť po smrti otce se jeho závěť stává neúčinnou; stejně jako kdyby syn byl vyděděn, byli vnuci ustanoveni dědici v době, kdy syn zemřel.

Tit. 8. O právu projednávání.

356. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Pokud by byl otrok ustanoven dědicem, nemůžeme mu poskytnout čas na rozmyšlenou, ale je poskytnut tomu, komu otrok patří; a to z toho důvodu, že otroky považuje prétor za bezvýznamné. Navíc, pokud otrok patří několika pánům, poskytujeme čas na rozmyšlenou všem.

357. Pretorián říká: "Pokud někdo požádá o čas na rozmyšlenou, poskytnu mu ho".

358. Když prétor říká, že poskytne čas, ale neříká, kolik, má nepochybně na mysli, že je v pravomoci příslušného soudu stanovit lhůtu, která má být poskytnuta.

359. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

A nemělo by být poskytnuto méně než sto dní.

360. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Je třeba poznamenat, že někdy se na rozmyšlenou poskytuje jedna lhůta a někdy více, když je prétor přesvědčen, že doba, kterou poskytl při první žádosti, nebyla dostatečná.

361. Týž, O ediktu, kniha LXI.

Tento odpustek by neměl být udělen, ledaže by k tomu existoval velmi dobrý důvod.

362. Týž, O ediktu, kniha LXX.

Aristo říká, že pretor by měl vyjít vstříc nejen věřitelům, ale i ustanovenému dědici, a že by mu měli předložit opis svých pohledávek, aby se mohl přesvědčit, zda je v jeho zájmu pozůstalost přijmout, či nikoliv.

363. Pokud je pozůstalost poměrně cenná a v době, kdy o ní dědic uvažuje, existuje majetek, který je její součástí a který by se časem zkazil, může na základě žádosti podané pretoriánovi osoba, která o ní uvažuje, prodat uvedený majetek za přiměřenou cenu, aniž by tím byla poškozena; může také prodat jakýkoli majetek, který je příliš drahý na to, aby si jej ponechal, jako například tažná zvířata nebo otroky, kteří byli na prodej; stejně jako takové předměty, které se zkazí prodlením. Měl by se také postarat o to, aby byl zaplacen každý dluh, který je splatný, nebo který podléhá pokutě, nebo který je zajištěn cennými zástavami.

364. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

Tedy pokud víno, olej, pšenice nebo peníze tvoří část majetku, měly by být použity k zaplacení dluhů. Není-li nic z těchto předmětů, musí se peníze vybrat od dlužníků pozůstalosti, a pokud nejsou žádní dlužníci nebo zpochybují pohledávky vůči nim, měl by se prodat veškerý nadbytečný majetek.

365. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Pretor říká: "Je-li jménem nezletilého muže nebo ženy požádáno o čas na rozmyšlenou, zda mu nebo jí bude prospěšné ponechat si pozůstalost, a tento je poskytnut, pokud se zdá, že je dobrý důvod mezitím zmenšit majetek pozůstalosti, zakážu to udělat, ledaže by to po důkladném prozkoumání doporučila zpráva váženého občana."

366. Týž, O ediktu, kniha LXI.

Tam, kde řádný dědic po odmítnutí pozůstalosti žádá o čas na rozmyšlenou, podívejme se, zda by ho měl dostat. Lepší názor je, že by jej měl získat, pokud je prokázán řádný důvod a majetek pozůstalosti ještě nebyl prodán.

367. Paulus, O ediktu, kniha LVIII.

Zatímco se syn rozmýšlí, měl by být podporován na úkor pozůstalosti.

368. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Když je ustanoveno několik stupňů dědiců, pretor říká, že je bude zkoumat jednoho po druhém v pravidelném sledu podle času, který je každému z nich poskytnut na rozmyšlenou; aby v době, kdy pozůstalost přechází z prvního stupně na následující, mohl co nejdříve najít dědice, který může uspokojit věřitele zemřelého.

369. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IV.

Bývalý otrok měl syna, který byl svobodný a kterého ustanovil svým dědicem, a toho pak vložil do své závěti: Damas, otrok, ať je svobodný," napsal v této listině a dodal: "Kdybych neměl syna, který by se stal jeho vlastním pánem. Nezletilý syn zůstavitele byl osvobozen. Vyvstala otázka, zda má být Damas svobodný. Trebatius prohlašuje, že by neměl, protože v přívlastku syn je obsažen i pojem svobodný. Labeo zastává opačný názor, protože v tomto případě je třeba rozumět skutečného syna. Přijímám názor Trebatia pro případ, že by se ukázalo, že zůstavitel měl na mysli zmíněného syna.

Knihá XXIX

1. O závěti vojáka.
2. Ohledně nabytí nebo odmítnutí statků.
3. Jakým způsobem mají být závěti otevírány, zkoumány a opisovány.
4. Kde kdo odmítnutím svého ustanovení za závětního dědice (..)
5. O silanských a klaudiánských dekretch senátu (..)
6. Kde někdo brání jinému prom sepsání závěti nebo ho k tomu nutí.
7. Ohledně práva kodicilů.

Tit. 1. O závěti vojáka.

0. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Božský Julius Caesar byl první, kdo vojákům udělil svobodnou moc k sepsání závěti, ale tento ústupek byl pouze dočasný. První po něm tuto moc udělil božský Titus a po něm Domitianus. Božský Nerva následně udělil vojákům v tomto ohledu největší shovívavost a Trajánus následoval jeho příkladu. Od té doby bylo do císařských ediktů vkládáno následující ustanovení: "Doneslo se mi, že byly často předkládány závěti sepsané našimi spolubojovníky, které by byly předmětem sporů, kdyby byly zákony přísně uplatňovány a vymáhány; proto jsem v souladu s dobročinnými podněty své mysli s ohledem na své vynikající a nejvěrnější spolubojovníky usoudil, že by měla být rozšířena shovívavost na jejich nezkušenost, takže bez ohledu na to, jakým způsobem sepsají své závěti, budou potvrzeny. Ať je tedy sepsání v jakékoliv formě, jakou si přejí, nejlepším způsobem, jakého jsou schopni, a pouhé přání zůstavitelů bude stačit k rozdělení jejich majetku."

(1) Výraz "voják" se chápe jako odvozený od slova milice, tedy duritia, tedy útrapy, které pro nás vojáci snášejí, nebo od slova "zástup", tedy od slova "zlo", před nímž nás vojáci zvyknou chránit, nebo od tisíce mužů z řeckého tanma, neboť Řekové tímto výrazem označují tisíc mužů shromážděných pohromadě, přičemž každý z nich se nazývá tisícovkou z celého počtu, odkud se sám vůdce nazývá ciliarcou. Slovo exercitus (vojsko) odvozuje svůj název od cvičení.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Praetor vydal samostatný edikt s odkazem na závěti vojáků, a to z toho důvodu, že si byl dobře vědom toho, že podle císařských konstitucí byla stanovena zvláštní a mimořádná práva s odkazem na jejich závěti.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha II.

Pokud by voják, který hodlal sepsat závěť podle běžného práva, zemřel dříve, než by ji nechal potvrdit: Pomponius má pochybnosti o její platnosti. Proč by však neměl schválit závěť takto sepsanou vojákem bez dodržení běžných formalit? Je to snad proto, že se domnívá, že voják, který hodlal vykonat svou závěť v souladu s obyčejným zákonem, se tím zřekl svých vojenských výsad? Lze věřit tomu, že by si někdo vybral určitý způsob sepsání závěti za účelem její neplatnosti; a není pravděpodobnější, že by raději využil obou způsobů provedení své závěti vzhledem k nehodám, kterým byl vystaven; stejně jako civilisté, když sepsávají své závěti, mají ve zvyku dodávat, že si přejí, aby byly platné alespoň jako kodicily; a v tomto případě by někdo řekl, že pokud je závěť nedokonalá, měla by platit jako kodicil? Božský Marek v jednom reskriptu vyslovil názor, který se shoduje s naším.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha I.

Je stanoveno, že hluchoněmý člověk může sepsat vojenskou závěť v době, kdy je v armádě, a předtím, než byl kvůli svému postižení propuštěn.

4. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Vojáci mohou učinit substituci za své dědice, ale pouze ohledně takového majetku, který nabyli závětí.

0. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Pokud voják ustanoví jediného dědice určitého pozemku, má se za to, že zemřel ze závěti, pokud jde o zbytek jeho dědictví. Voják totiž může zemřít zčásti závětí a zčásti pozůstalostí.

(23) Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Je-li závěť sepsána v souladu s vojenským právem, i když zůstavitel třeba neví, že jeho manželka byla těhotná, nebo, jsa si této skutečnosti vědom, činí tak s úmyslem, že pokud by se mu narodilo dítě, bude vyděděno, závěť není porušena.

256. Marcellus, Digest, kniha X.

Stejně pravidlo platí i v případě, že voják postoupí syna nebo jeho vnuk získá dědictví místo syna.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha IX.

Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy voják, kterému se za života narodil syn, dal přednost smrti, aniž by provedl jakoukoli změnu své závěti; podle vojenského práva se totiž má za to, že obnovil svou závěť.

0. Toto bylo uvedeno v reskriptu božského Pia s odkazem na muže, který vykonal závěť v době, kdy byl civilistou, a poté se stal vojákem; tato závěť byla totiž podle vojenského práva platná, pokud si to voják přál.

5888. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Kdo je v moci nepřítele, nemůže sepsat závěť ani podle vojenského práva.

0. Týž, O ediktu, kniha XLV.

Ti, kdo jsou odsouzeni k smrti za nějaký vojenský zločin, mohou sepsat pouze závěť, kterou disponují majetkem získaným během služby; vyvstává však otázka, zda tak mohou učinit podle vojenského, nebo podle občanského práva? Lepší názor je, že mohou sepsat závěť podle vojenského práva; protože právo na závěť je člověku přiznáno z důvodu, že je vojákem, je třeba

se domnívat, že z toho vyplývá, že ho může vykonávat z důvodu svého vojenského privilegia. To je však třeba chápat tak, že se to vztahuje na případy, kdy neporušil svou přísahu.

10. Je-li voják v pochybnostech, zda je či není svým vlastním pánem, a sepíše závěť, je v takovém postavení, že bude platná v každém případě. Pokud totiž sepíše závěť, aniž by si byl jist, zda jeho otec žije, bude platná.

11. Pokud syn pod otcovskou kontrolou, aniž by věděl, že jeho otec je mrtev, sepíše závěť, kterou disponuje svým castrense peculium v době, kdy je ve službě, nebude dědici náležet majetek jeho otce, ale pouze takový majetek, který syn nabyt v době, kdy byl vojákem.

11. Papinianus, Názory, kniha VI.

Vojáci zanechávají závěti pouze takový majetek, který vlastní.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Stejně pravidlo platí i v případě, kdy se voják rozhodl změnit závěť nikoliv proto, že by chtěl ustanoveného dědice připravit o majetek nabytý ve službě, ale proto, aby sepsal závěť, kterou by disponoval s majetkem svého otce, a ustanovil jiného dědice.

0. Pokud by však voják zemřel poté, co byl propuštěn ze služby, celý jeho majetek, včetně majetku získaného od otce, případně dědici peculium castrense; jak říká Marcellus v jedenácté knize Digest. Neboť ten, kdo již není ve vojsku, nemůže závěťmi disponovat pouze částí svého majetku.

1. Osoby, které byly deportovány, a téměř všichni ti, kteří nemají testamentární způsobilost, mohou být ustanoveni dědici vojáka. Pokud by však ustanovil svým dědicem někoho, kdo se stal trestancem, nebude toto ustanovení platné. Pokud by však dědic v době smrti zůstavitele měl mít státní občanství, začne ustanovení nabývat účinnosti, stejně jako kdyby byl majetek právě odkázán. A obecně lze říci, že v každém případě, kdy voják ustanoví svého dědice, začne ustanovení nabývat platnosti, pokud v době smrti zůstavitele byla strana v takovém stavu, že mohla být ustanovena dědicem vojáka.

2. Pokud voják ustanoví za svého dědice svého vlastního otroka, o němž se domníval, že je svobodný, aniž by mu udělil svobodu, nebude ustanovení platné.

3. Pokud voják svou závěti udělil svobodu svému otrokovi a zanechal mu svůj majetek ve svěřeneckém fondu, přičemž jeho vydáním pověřil prvního dědice a náhradníka, i když první dědic a náhradník zemřeli před vstupem do majetku, zemřelý nezemře pořízením závěti, jak uvedl náš císař a božský Severus v reskriptu; je však třeba mít za to, že případ se podobá tomu,

kdy byla zmíněnému otrokovi přímo udělena jeho svoboda a majetek; a nelze popřít, že úmyslem zůstavitele bylo, aby získal obojí.

14. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Vznikla diskuse o tom, zda by stejný odpustek měl být udělen s ohledem na závěti civilistů. Bylo konstatováno, že v tomto případě existuje rozdíl, neboť pokud by strany zemřely za života zůstavitele a ten by si byl této skutečnosti vědom, nebylo by třeba nic nového, ale pokud si toho vědom nebyl, musí být úleva v každém případě poskytnuta po jeho smrti.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Voják nemůže ustanovit více než jednoho nezbytného dědice, pokud je zřejmé, že se tak děje za účelem ošizení jeho věřitelů.

(1) Stejně jako může voják nakládat se svým majetkem pouhým prohlášením svého přání, tak jej může i odejmout. Proto pokud zruší nebo roztrhá svou závěť, nebude mít tato závěť žádnou platnost ani účinek. Pokud by však svou závěť zrušil a poté si přál, aby byla platná, bude platná díky tomuto poslednímu projevu jeho vůle. Proto v případě, kdy voják poté, co svou závěť vymazal, ji následně zapečetil prstenem, musí soud příslušný k projednání věci přihlídnout k úmyslu zůstavitele, který při tom projevil; pokud by se totiž prokázalo, že svého rozhodnutí litoval, bude se závěť chápat jako obnovená. Pokud to však učinil s úmyslem, aby to, co bylo v závěti napsáno, nebylo čteno, bude se mít za to, že tak učinil za účelem zrušení závěti.

(2) Božský Pius v reskriptu uvedl, že závěť sepsaná vojákem před vstupem do armády je platná podle vojenského práva za předpokladu, že zůstavitel zemřel ve službě a nezměnil poté své rozhodnutí.

(3) Pokud někdo, kdo sepisuje závěť vojáka, do ní vloží své vlastní jméno jako dědice, nebude zproštěn trestu předepsaného dekretem senátu.

(4) Voják může ustanovit dědice na určitou dobu a po této době jiného, nebo může ustanovit jednoho při splnění určité podmínky, nebo jiného po jejím splnění.

(5) Voják také může podle vojenského zákona pořídit závěť nejen pro sebe, ale i pro svého syna, a to pouze pro svého syna, i když pro sebe závěť nepořídí, a taková závěť je platná, pokud by otec zemřel ve službě nebo do jednoho roku po propuštění.

(6) Papinianus ve čtrnácté knize otázek uvádí, že žádost o držbu majetku pozůstalosti nelze podat po době stanovené ediktem, protože toto ustanovení je obecné.

23. Paulus, O ediktu, kniha XLIII.

24. Pokud by voják někomu odkázal dotální majetek, nebude odkaz podle Lex Julia platný.

(23. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Pokud voják ustanoví dědice k určitému majetku, jako například jednoho k určitému majetku ve městě, jiného k určitým pozemkům na venkově a dalšího k jinému majetku, budou tato ustanovení platná, neboť se bude mít za to, jako by uvedené dědice ustanovil, aniž by jim určil jejich podíly na pozůstalosti, a že celý svůj majetek rozdělil tak, že každému z nich přednostně odkázal.

0. Julián také říká, že pokud zůstavitel ustanoví jednoho dědice pro svůj majetek získaný v době, kdy byl vojákem, a jiného dědice pro zbytek pozůstalosti, je třeba to chápat jako zcizení dvou různých majetků, které jako by patřily dvěma různým lidem, takže za dluhy, které voják způsobil v době, kdy byl ve službě, odpovídá pouze ten dědic, který byl ustanoven pro majetek získaný v době, kdy byl ve službě, a pouze ten, který byl ustanoven dědicem pro zbytek pozůstalosti, je povinen zaplatit případné dluhy vzniklé mimo službu. V tomto případě se zdá být správné rozhodnout, že pokud vojákově něco náleží z jakéhokoli zdroje, bude to ze zákona náležet buď prvnímu, nebo druhému dědici. Pokud by však některý z podílů na majetku nepostačoval k úhradě dluhů, za které je povinen ručit, a z tohoto důvodu strana ustanovená dědicem tento podíl nepřijme, musí být druhý, který jej přijal, nucen buď převzít obranu celého majetku, nebo zaplatit věřitelům v plné výši.

1. Pokud voják v téže závěti ustanoví určitou osobu svým dědicem a poté ji vydědí, bude se mít za to, že byla zbavena pozůstalosti, zatímco na základě závěti civilní osoby nelze pozůstalost odejmout pouhým vyděděním tohoto druhu.

2. Pokud by otec ustanovil dědicem *castrense peculium* svého syna pod otcovským dohledem, který slouží v armádě, a ten by nevyužil závěti a měl část majetku v držbě nebo se ho podvodně vzdal, aby se vyhnul držbě, bude proti němu zůstaviteli příznána žaloba.

3. Pokud by voják pořídil závěť v době, kdy je v armádě, a kodicil po uplynutí doby služby a zemřel by do jednoho roku po propuštění, mnoho autorit se domnívá, že kodicil by měl být považován za pořizovaný v souladu s pravidlem občanského práva; protože nebyl proveden vojákem, nemělo by být rozhodnuto, že je potvrzen závětí. Proto není prostor pro použití *falcidiánského* práva v případě jakýchkoli odkazů odkázaných závětí, ale toto právo se vztahuje na takové odkazy, které jsou obsaženy v kodicilu.

(23) Tryphoninus, Disputace, kniha XVIII.

Pokud však odkazy udělené závětí i odkazy udělené kodícilem dohromady tvoří více než tři čtvrtiny pozůstalosti, vyvstává otázka, do jaké míry by měly být zmenšeny ty, na které se vztahuje falcidiánské právo. Bylo by však nejvhodnější, aby bylo rozhodnuto, že odkazy, které voják odkázal závětí, byly po úplném vyplacení z majetku celé pozůstalosti rozděleny mezi dědice a ty, jimž byly odkazy uděleny kodícilem, v poměru tří čtvrtin k prvním a jedné čtvrtiny k druhým.

23. Co kdyby však odkazy odkázané závětí pohltily celou částku pozůstalosti, měli by ti, kterým byl majetek odkázán kodícilem, na něco nárok, nebo ne? Protože pokud by voják učinil tyto odkazy ještě ve službě, podléhaly by všechny příspěvku a ta část, kterou odkázal nad rámec svého majetku, by musela být odečtena poměrně od všech odkazů, musí být totéž provedeno i v tomto případě. Poté, co byla výše odkazů odkázaných kodícilem zjištěna ze zjištěné dlužné částky (pokud odkazy patří do stejné skupiny), může dědic odečíst svou čtvrtinu pouze z těch odkazů, které byly odkázány kodícilem.

24. Pokud však byly do výpočtu zahrnuty všechny odkazy a to, co zůstane v rukou dědice, by nestačilo k doplnění čtvrtiny jeho podílu na uvedených odkazech, musí se to, co chybí, odečíst pouze z těch odkazů, které byly odkázány kodícilem.

23. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Vyvstala otázka, pokud voják, který již jednu závěť sepsal, sepíše druhou a v té druhé pověří svého dědice jako správce, aby provedl ustanovení první závěti, jaká by byla v tomto případě právní norma? Odpověděl jsem: "Voják smí pořídit několik závětí, ale ať už je pořídí všechny najednou, nebo každou zvlášť, budou platné pouze tehdy, pokud zůstavitel výslovně uvedl, že si to přeje; první závěť nebude zrušena ani tou poslední, protože může ustanovit dědice k části svého majetku, to znamená, že může zemřít částečně závětí a částečně odkázáním. A opět, pokud v první závěti pořídil kodícil, může to zařídit tím, že v závěti, která následuje, stanoví, že kodícil může mít účinek jmenování a může učinit účinným přímé jmenování, které bylo dříve nejisté; proto řeknu, že v uvedeném případě, pokud voják zamýšlel, aby první porízená závěť byla platná, musí platit to, co stanovil, a důsledkem je, že budou existovat dvě závěti. Pokud je však provedení první závěti svěřeno dědici jako správci, je zřejmé, že neměl v úmyslu, aby byla platná ze zákona, ale spíše prostřednictvím úkonů správce, tj. že změnil účinek první závěti na účinek svěřenectví a kodícilu.

23. Vyvstává však otázka, zda je celá závěť přeměněna na kodícil, tj. zda je v ní zahrnuto ustanovení dědice, nebo ve skutečnosti pouze odkazy, svěřenství a udělení svobody. Zdá se mi, že nejen ostatní záležitosti, s výjimkou jmenování dědice, ale i samotné jmenování je zahrnuto do závěti, pokud se neprokáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

24. Pokud byl někdo ustanoven vojákovým dědicem na určitou dobu a jiná osoba dědicem na dobu následující, vzniká otázka, zda by měl být poslední dědic odpovědný za rozdělení odkazů, které nerozdělil první dědic. Domnívám se, že tato povinnost na něm neleží, pokud se neprokáže, že úmysl vojáka byl jiný.

23. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Vojenský tribun učinil kodícil během pobytu v táboře poté, co dorazil jeho nástupce, a poté zemřel. Protože po příchodu svého nástupce do tábora přestal zastávat funkci vojáka, je třeba jeho kodícil považovat za vykonaný podle obecného práva, kterým se řídí římský občané.

23. Pokud někdo po sepsání závěti vstoupí do vojenské služby, považuje se tato závěť za určitých okolností rovněž za závěť vojáka; jako například pokud závěť otevřel, přečetl a podruhé ji zpečetil svou pečeti; a ještě více, pokud část závěti vymazal, počmáral nebo v ní provedl nějaké dodatky či opravy. Pokud však k ničemu z toho nedošlo, jeho závěť nebude požívat žádných výsad, které se váží k závěti vojáka.

23. Africanus, Otázky, kniha IV.

Rozhodnutí, že závěť sepsaná během vojenské služby je platná i rok po propuštění zůstavitele z armády, zřejmě svými podmínkami ukazuje, že této výsady mohou požívat pouze ti, kteří jsou pravidelně propuštěni. Proto na ni nebudou mít nárok ani prefekti, tribuni nebo jiní důstojníci, kteří přestanou sloužit, když nastoupí jejich nástupci.

(1) Marcianus, Institutes, kniha IV.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou, který slouží jako voják, ztratí svá občanská práva, je emancipován nebo je dán otcem k adopci, bude jeho závěť platná, stejně jako kdyby byla provedena nová.

24. Tertullianus, O kastrenském pekuliu.

Stejně pravidlo platí i v případě, kdy hlava domácnosti v době, kdy je vojákem, disponuje svým peculium castrense pouze závětí a následně se dává arogantovat. Pokud by tak však učinil poté, co již byl propuštěn, jeho závěť nebude platná.

385875968. Florentinus, Institutes, kniha X.

Božský Trajánus v reskriptu adresovaném Statilioví Severovi uvedl, že: "Všichni, kdož se rozhodnou pro tento úkon, jsou povinni se vzdát svého práva: "Privilegium přiznané osobám sloužícím v armádě, které propůjčuje platnost jejich závětem bez ohledu na to, jakým způsobem byly vykonány, je třeba chápat následovně, totiž že na prvním místě musí být prokázáno, že závěť byla vykonána, což lze učinit i bez toho, aby byla svěřena písemně, což platí i pro ostatní, kteří nejsou vojáky. Pokud tedy voják, s ohledem na jehož pozůstalost byla u vás podána žádost, svolal osoby, které byly svědky jeho závěti, a v

jejich přítomnosti prohlásil, koho si přeje za svého dědice a jakému otrokovi chce udělit svobodu, lze mít za to, že tímto způsobem sepsal závěť, aniž by ji omezil na písemnou formu, a jeho přání musí být provedeno. Pokud by však (což se často stává) někomu řekl: "Ustanovuji tě svým dědicem nebo ti odkazuji svůj majetek", nelze to považovat za závěť. Ani pro jiné osoby než pro ty, jimž je toto privilegium uděleno, nemá větší význam, aby takové nakládání s majetkem nebylo povoleno; jinak by totiž nebylo obtížné najít po smrti vojáka svědky, kteří by tvrdili, že slyšeli, jak tento říká, že svůj majetek odkázal těm, jimž chce prospět, a tak by byly závěti vojáků vyvráceny."

26. Marcellus, Názory.

Titius, než se stal legionářským tribunem, sepsal závěť a po získání úřadu zemřel, aniž by ji změnil. Ptám se, zda by taková závěť měla být považována za vojenskou. Marcellus odpovídá: Závěť, kterou učinil předtím, než se stal tribunem, by podléhala pravidlům obecného práva, ledaže by se po jejím vykonání prokázalo, že zůstavitel prohlásil, že si přeje, aby byla platná. Podle císařských konstitucí se totiž nepotvrzují závěti vojáků, nýbrž závěti, které vojáci učinili během služby v armádě. Je však zřejmé, že za vojáka, který sepsal závěť, je třeba považovat toho, kdo jakýmkoli způsobem prohlásí, že si přeje, aby jím dříve sepsaná závěť byla platná.

27. Macer, Vojenské závěti, kniha II.

Závěti vojáků, kteří byli propuštěni beze cti, přestávají být podle vojenského práva okamžitě platné; toto privilegium je však na dobu jednoho roku rozšířeno na závěti těch, kteří získali čestné propuštění nebo propuštění z nějakého dobrého důvodu.

(1) Právo disponovat castrense peculium závětí, které se přiznává synům pod otcovskou kontrolou sloužícím v armádě, se nepřiznává těm, kteří byli propuštěni beze cti, protože tato výsada se uděluje pouze jako odměna jiným, kteří si ji zaslouží.

28. Papinianus, Názory, kniha VI.

Jistý setník v druhé závěti ustanovil své posmrtné děti svými dědici, ale neurčil za ně žádné náhradníky; a protože žádní nebyli uvedeni, uvedl, že je třeba se odvolávat na jeho první závěť. Bylo rozhodnuto, že vše, co bylo obsaženo v druhé závěti, je neplatné, kromě jmenování posmrtných dědiců; ledaže by poté, co odkázal na svou první závěť, výslovně potvrdil vše, co bylo obsaženo v druhé závěti.

29. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

30. Když syn pod otcovou správou zemřel během služby ve vojsku poté, co ustanovil za svého dědice svého syna, který ještě nedosáhl věku dospělosti, a také mu ustanovil náhradníka i poručníky, zatímco byl pod správou svého děda, božští bratři v

reskriptu uvedli, že náhradník je platný, ale že ustanovení poručníků nikoliv, a to z toho důvodu, že voják při nakládání se svým majetkem může učinit jakoukoliv náhradu, kterou si přeje, ale nemůže učinit nic, co by poškozovalo práva jiného.

30. Marcellus, Digesty, kniha X.

Pokud by vojákem ustanovený dědic dobrovolně přijal pozůstalost a poté, co byl o to požádán, se jí celé vzdá, přechází na něj práva na žalobu vyplývající z Trebelliova dekretu senátu.

0. Pokud voják z vlastní vůle manumituje otroka, kterému Lex Aelia Sentia ani jiný zákon nedovoluje udělit svobodu, je jeho akt neplatný.

1. Edikt přetora, podle něhož jsou jmenovaní dědicové i odkazovníci zproštěni přísahy, se vztahuje i na závěti vojáků, stejně jako v případě trustu. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy je podmínka nečestná.

2. Je stanoveno, že otcí, který osobně emancipoval svého syna, by měla být přiznána pretoriánská držba podílu na pozůstalosti, na který měl nárok, což se děje v rozporu s ustanoveními jeho závěti, s výjimkou takového majetku, který syn nabyt během služby a s nímž mohl volně nakládat v závěti.

23. Paulus, Otázky, kniha VII.

Božský Pius Antonín totiž v reskriptu uvedl, že pretoriánská držba majetku syna sloužícího jako voják by neměla být udělena v rozporu s jeho vůlí, pokud jde o majetek získaný během služby v armádě.

23. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Když voják odkázal otroka Titiovi a Seiovi, a zatímco Seius zvažoval, zda odkaz přijme, či nikoli, Titius otroka manumitoval a Seius poté odkaz odmítl, říkám, že otrok by měl být svobodný, a to z toho důvodu, že pokud dědic manumituje otroka odkázaného komukoli a odkazovník poté odkaz odmítne, otrok se stane svobodným.

0. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Není-li pozůstalost vojáka uzavřena v souladu se zjevným přáním zůstavitele, nebudou mít dědicové nárok na jeho majetek nabytý během služby.

7680. Tertullianus, O kastrenském pekuliu.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou během služby v armádě sepíše závěť podle vojenských zvyklostí a následně se mu po smrti otce narodí posmrtné dítě, je jeho závěť porušena. Pokud je však stále stejného smýšlení a přeje si, aby zmíněná závěť zůstala platná, může ji učinit platnou, stejně jako kdyby pořídil jinou; za předpokladu, že sloužil jako voják až do doby, kdy se posmrtné dítě narodilo.

(1) Pokud však syn pod otcovskou správou, který slouží jako voják, sepíše závěť a poté se mu za jeho života a za života jeho děda narodí posmrtné dítě, jeho závěť nebude porušena, protože zmíněné dítě se nedostane pod jeho správu a nebude považováno za narozeného řádného dědice. Tento posmrtný vnuk se ostatně ani nemůže, jelikož se narodil za života syna, stát najednou řádným dědicem svého dědečka, a proto dědečkova závěť není porušena; neboť i když se najednou dostane pod kontrolu svého dědečka, syn bude mít přesto právo na přednost.

(2) Z toho vyplývá, že pokud syn pod otcovou kontrolou sepíše závěť během služby vojáka a omylem, a nikoli proto, že by ho chtěl vydědit, opomene uvést posmrtné dítě; a pokud by se uvedené posmrtné dítě narodilo po smrti dědečka, ale ještě za života syna, tedy jeho vlastního otce, bude jeho závěť zcela jistě porušena. Pokud by se však narodilo poté, co se jeho otec stal občanem, platnost závěti, která byla porušena, se neobnoví. Pokud by se však narodilo v době, kdy je jeho otec ještě v armádě, pak, pokud si tento bude přát, aby závěť byla platná, stane se takovou, jako by byla vykonána podruhé.

(3) Narodí-li se však posmrtné dítě ještě za života svého dědečka, neporuší to ihned otcovu závěť, ale pouze v případě, že přežije svého dědečka, zatímco jeho otec ještě žije, neboť se nyní poprvé stává dědicem posledně jmenovaného. Je tomu tak proto, že nikdy nemůže porušit dvě vůle najednou, tj. vůli svého otce a vůli svého dědečka.

0. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že závěť vojáka, který raději zemřel, než aby trpěl bolestmi nebo nepříjemnostmi života, je platná a že jeho majetku se mohou domáhat ti, kdo na něj mají nárok ze zákona, pokud zemřel jako závětní dědic.

(1) Voják, který byl propuštěn, začal během roku sepisovat závěť, ale nebyl schopen ji dokončit. Lze říci, že na základě tohoto zákona pozbyla závěť, kterou sepsal v době, kdy byl v armádě, platnosti, pokud byla sepsána v souladu s vojenským právem; jinak by nebyla právně zrušena, pokud by byla platná podle common law.

(2) Toto rozlišení se nevztahuje na závěť vojáka, kterou vykonal během služby, neboť ať už pořídil závěť jakýmkoli způsobem, pozbývá platnosti následnou závěť, neboť přání vojáka, ať už je vyjádřeno jakkoli, je závěť.

0. Týž, Otázky, kniha XIX.

Zanechá-li voják nedokonalou závěť, má tato listina, je-li nabídnuta, účinky dokonalé závěti, neboť závěť vojáka je dokonalá pouhým vyjádřením jeho přání. Pokud někdo pořídí několik závětí v různých dnech, má se za to, že závěť pořizuje často.

23. Týž, Názory, kniha VI.

Pozůstalost se považuje za právoplatně odkázanou také v případě, že je sepsán kodícil k závěti; odkáže-li tedy zůstavitel kodícilem polovinu svého majetku, dědic, který byl závětí ustanoven do celého majetku, bude mít nárok na polovinu a případné odkazy zanechané závětí musí být rozděleny společně, až budou vyplaceny.

39. Voják poté, co ustanovil různé dědice, některé k tomu, co získal ve službě, a jiné k majetku nabytému jinak, následně ustanovil ještě další dědice pro svůj majetek získaný ve službě. Má se za to, že z první závěti vzal to, co obdaroval druhou, ale nemá se za to, že by změnil svou první závěť, i když tím byl ustanoven jen jeden dědic.

40. Voják, který při sepisování závěti nevěděl, že jeho manželka je těhotná, se o nenarozeném dítěti nezmínil. Protože se mu po smrti narodila dcera, zdálo se, že závěť byla porušena a že dědictví není splatné. Pokud by však mezitím ustanovený dědic odkazy vyplatil, byly by dceři z důvodu této neočekávané události přiznány pretoriánské žaloby na navrácení majetku a ustanovený dědic, protože byl držitelem v dobré víře, nebude povinen nahradit nic, co nemůže získat z pozůstalosti.

41. Propuštěný voják si v době své smrti přál, aby závěť, kterou pořídil v souladu se zvykovým právem během své služby, byla neplatná, a dal přednost smrti ze závěti. Bylo rozhodnuto, že ustanovení dědiců a jejich náhradníci zůstanou nezměněni, ale že těm, kteří se domáhají odkazu podle závěti, bude bránit výjimka z důvodu zlé víry v souladu se zvykovým právem a že síla této výjimky bude upravena podle postavení osob, které požadavek vznesly; jinak, při rovnosti všech ostatních věcí, se upřednostňuje stav držitele.

42. Voják, který pořídil závěť podle Common Law, následně pořídil závěť podle vojenského práva, kterou disponoval veškerým svým majetkem rok po propuštění ze služby. Bylo rozhodnuto, že platnost první závěti byla zničena a nelze ji obnovit.

(1) Paulus, Otázky, kniha VII.

Voják, který byl svobodníkem, ustanovil svou závětí dva dědice, a protože jeden z nich odmítl přijmout, bylo rozhodnuto, že zůstavitel zemřel v závěti, pokud jde o tento konkrétní podíl, a to z toho důvodu, že voják může zemřít částečně v závěti a pretorské vlastnictví může nabýt patron ab intestato; pokud totiž nebylo prokázáno, že úmyslem zůstavitele bylo, aby v případě, že jeden z dědiců odmítne svůj podíl, připadl celý majetek druhému dědici.

40. Týž, Otázky, kniha VIII.

Když se říká, že pokud voják zemře do jednoho roku po svém propuštění, je jeho závěť, kterou sepsal v souladu s vojenským právem, platná; to platí i v případě, že podmínka jeho jmenování má být splněna po uplynutí roku, za předpokladu, že zemře do dvanácti měsíců. Pokud by tedy ustanovil náhradníka za svého syna, který byl jeho dědicem, nebude záležet na tom, kdy syn zemře, neboť postačí, pokud jeho otec zemře během roku.

41. Voják sepsal závěť a poté, když byl propuštěn bez hanebného důvodu, znovu narukoval do jiného vojenského sboru; vyvstala otázka, zda závěť, kterou sepsal během služby, bude platná. Ptám se, zda ji vykonal v souladu s vojenským právem, nebo se zvykovým právem. Pokud ji vykonal podle zvykového práva, není pochyb o tom, že by byla platná; pokud ji však sepsal jako voják, považoval jsem za vhodné se zeptat, kdy narukoval podruhé, poté co byl propuštěn, zda během roku, nebo později. Zjistil jsem, že narukoval během roku, a proto, jelikož jeho závěť byla stále platná podle vojenského práva a on mohl sepsat další podle téhož práva, byla by jeho závěť platná i po uplynutí roku, kdyby zemřel? V tomto bodě mám jisté pochybnosti, a to z toho důvodu, že jeho další služební období bylo novější. Je však lepší zastávat názor, že závěť je platná, neboť obě služebnosti jsou takříkajíc sjednoceny. Nenarážím na toho, kdo poté, co podruhé narukoval, prohlásil, že si přeje, aby jeho závěť byla platná; v tomto případě ji totiž sepsal takříkajíc během druhého období služby, a to stejným způsobem, jako když ji sepiše civilista a poté se stane vojákem.

(1) Týž, Otázky, kniha IX.

Tam, kde byl syn pod otcovskou správou během služby ve vojsku zajat a zemřel v rukou nepřítele, říkáme, že korneliánský zákon se vztahuje i na jeho závěť. Můžeme se však zeptat, zda jeho otec zemřel dříve než on doma, a pokud by se mu narodil vnuk od zmíněného syna, zda by byla otcova závěť porušena stejně. Je třeba konstatovat, že vůle nebude porušena, a to z toho důvodu, že se má za to, že zemřel právě v době, kdy byl zajat.

42. Týž, Názory, kniha XI.

Voják Lucius Titius nadiktoval svému sekretáři závěť, aby ji sepsal z poznámek, a než byla zcela sepsána, zemřel. Ptám se, zda toto diktování může být platné. Odpověděl jsem, že je vojákům přiznáno, aby sepsali závěť jakýmkoli způsobem a jakýmkoli způsobem, pokud se tak stane tak, aby mohla být prokázána zákonnými důkazy.

43. Rovněž bylo rozhodnuto, že pokud má otrok nárok na dědictví (i když pod podmínkou), může na základě závěti sepsané v souladu s vojenským právem požadovat i svobodu.

44. Stejně tak byl vysloven názor v následujícím případě. Lucius Titius, voják, uvedl ve své závěti: Tullius v závěti uvedl: "Pamphila ať je dědicem celého mého majetku", a pak dalším ustanovením odkázal stejný odkaz Seproniovi, jednomu ze svých druhů, a uložil mu, aby zmíněného otroka manumitoval. Ptám se, zda by Pamphila byla jeho dědičkou, stejně jako kdyby získala svobodu přímo z rukou zůstavitele? Odpověď zněla, že tomu je třeba rozumět tak, že voják v době, kdy ustanovil svou otrokyni svou dědičkou, nevěděl, že na základě tohoto ustanovení získá svobodu, a proto později neměl důvod žádat svého druhu, aby ji manumitoval, neboť se stala svobodnou a jeho dědičkou na základě prvního ustanovení, a protože odkaz neměl žádnou platnost ani účinek, úmysl zůstavitele nebyl narušen.

0. Tryphoninus, Disputace, kniha XVIII.

Voják může ustanovit dědice následujícím způsobem: "Dokud žije Titius, ať je mým dědicem, a po jeho smrti ať je mým dědicem Septicius". Pokud však řekne: "Protože voják může ustanovit dědice od určité doby a do určité doby, má to za následek, že dříve než nastane doba, kdy ustanovený dědic může být připuštěn k dědictví, stane se dědicem intestátním; a protože voják smí odkázat část svého majetku, může na základě stejného privilegia zůstat intestátním po značně dlouhou dobu.

1. Žena, která je podezřelá ze zhýralosti, nemůže podle závěti vojáka nic přijmout, jak uvedl božský Hadrián v jednom reskriptu.

2. Voják nemůže ustanovit poručníka nezletilému, který je pod kontrolou jiného.

3. Pokud by voják vydědil svého syna, nebo, ačkoli by věděl, že je jeho synem, by ho mlčky přešel, vyvstává otázka, zda může pověřit náhradníka vyplacením odkazu. Rozhodl jsem, že tak učinit nemůže, i když vyděděnému synovi zanechal rozsáhlý odkaz.

4. Voják může nahradit vyděděného syna kýmkoli; ten však může své právo uplatnit pouze s ohledem na majetek, který přešel z otce na syna, a to pokud jde o majetek, který již vlastnil nebo který později nabyt. Pokud totiž za života syna nebo ještě za života dědečka provedl substituci, nikdo nemůže říci, že majetek získaný od dědečka bude náležet substitutovi. V případě, že do pozůstalosti voják nevstoupil, vyvstává otázka, zda substituce, kterou provedl za nezletilého, bude platná. Výsledkem je, že musí být považována za platnou, protože voják může pořídit závěť za svého syna, i když ji nemůže pořídit za sebe.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Každý může podle vojenského práva sepsat závěť ode dne, kdy vstoupil do služby, ale nemůže tak učinit dříve; proto ti, kdo ještě nejsou skutečně zařazeni do armády, i když mohli být odvedeni a cestovat s ní na veřejné náklady, nejsou ještě považováni za vojáky, neboť aby jimi byli, musí být zařazeni do řad.

6. Papinianus, Názory, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou, který patří k jezdeckému řádu a je zařazen do družiny císaře, jakmile dostane rozkaz vstoupit do armády, může sepsat závěť, kterou disponuje svým castrense peculium.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Reskripty císařů prozrazují, že pokud se někdo, kdo patří do třídy, jejíž příslušníci nesmějí sepsat závěť podle vojenského práva, náhodou ocitne v nepřátelské zemi a zemře tam, může sepsat závěť jakýmkoli způsobem, který si přeje, a to jakýmkoli způsobem, ať už je to guvernér provincie, nebo někdo jiný, kdo nemá právo na závěť podle vojenského práva.

Hlava 2. O pořízení nebo odmítnutí pozůstalosti.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Kdo má právo nabýt celý statek, nemůže jeho rozdělením přijmout pouze jeho část.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Je-li někdo ustanoven dědicem několika částí téhož majetku, nemůže některé z nich přijmout a jiné odmítnout.

10. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Dokud může do pozůstalosti vstoupit první dědic, který byl ustanoven, nemůže tak učinit náhradník.

11. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Dědic, který nemá právo vstoupit do pozůstalosti, se nepovažuje za dědice, který to odmítl.

12. Týž, O Sabinovi, kniha I.

Je stanoveno, že osoba, která je němá nebo hluchá, i když se tak narodila, může jednat jako dědic a zavázat se za pozůstalost.

13. Rovněž je stanoveno, že každý, komu je zákonem zakázáno nakládat se svým majetkem, pokud by byl ustanoven dědicem, může vstoupit do pozůstalosti.

14. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Kdo podléhá moci jiného, nemůže toho, pod jehož kontrolou je, zavázat za dluhy pozůstalosti bez jeho souhlasu, ledaže by za dluhy ručil otec.

15. S ohledem na držbu majetku je stanoveno, že za ratifikované se považuje to, co syn uznal v rozporu s vůlí svého otce, když byl pod jeho kontrolou.

16. Pokud však majetek matky přechází na jejího syna jako na zákonného dědice v souladu se sirotčím dekretem Senátu, je třeba přijmout stejné pravidlo.

17. Pokud syn pozůstalost nepřijal, ale přesto zůstal v jejím držení po delší dobu, je třeba mít za to, že ji přijal; jak uvedl božský Pius a náš císař v reskriptu.

18. V případě, že ten, kdo se domníval, že je synem pod otcovskou kontrolou, vstoupí do pozůstalosti na příkaz svého otce; má se za to, že zmíněnou pozůstalost nenabyl ani on, ani jeho otec, který mu přikázal ji přijmout, i když otec mohl zemřít poté, co tak učinil, pokud vstoupil do pozůstalosti po otcově smrti, a tím se zavázal za její dluhy; jak uvádí Julianus ve třicáté první knize Digest. Když je totiž někdo na pochybách, zda je synem pod otcovskou kontrolou, a smrtí otce se stane svým vlastním pánem, je lepší názor, že může vstoupit do pozůstalosti.

19. Někdy syn pod otcovskou kontrolou nabývá pozůstalost bez přijetí od toho, pod jehož kontrolou je; například když je vnuk ustanoven dědicem místo vyděděného syna a jeho otec ho ustanoví svým dědicem, a dokonce svým nezbytným dědicem, aniž by formálně přijal pozůstalost.

20. Pokud je někdo ustanoven dědicem po vyděděném synovi, nečiní ho svým nutným dědicem, ale měl by mu nařídít, aby vstoupil do pozůstalosti, protože v době jeho smrti nebyl pod jeho kontrolou; nikdo se totiž nemůže stát nutným dědicem na základě úkonu strany, která sama nemůže pozůstalost nabýt.

21. Celsus v patnácté knize Digest uvedl, že tam, kde někdo ze strachu před tělesným trestem nebo z donucení jiného druhu předstírá, že přijímá pozůstalost; je-li svobodný, nepovažuje se za dědice, a je-li otrokem, nečiní svého pána dědicem.

22. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Pokud někdo ustanoví za dědice syna pod otcovskou kontrolou a poté řekne: "Pokud se zmíněný Titius, syn pod otcovskou kontrolou, nestane mým dědicem, ať se mým dědicem stane Sempronius"; a syn vstoupí do pozůstalosti na příkaz svého otce, bude náhradník vyloučen.

23. Pokud by syn, dříve než se dozvěděl, že je nutným dědicem svého otce, zemřel a zanechal syna jako svého nutného dědice, měl by vnuk právo odmítnout pozůstalost svého děda z toho důvodu, že toto privilegium by bylo uděleno i jeho otci.

24. V každé dědické posloupnosti platí, že každý, kdo je dědicem strany, která je dědicem Titiovým, je také sám považován za dědice Titiova, ani nemůže odmítnout jeho pozůstalost.

25. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

V souladu se zvyklostmi naší země se ani mužský, ani ženský svěřenec nemohou zavázat bez autority svého poručníka. Je však zcela zřejmé, že přijetí pozůstalosti, i když není solventní, nás činí odpovědnými za její dluhy. V tomto případě máme na mysli pozůstalost, na kterou strany nenastupují jako nutní dědicové.

26. Dítě, které nedosáhlo věku pohlavní dospělosti, které je pod kontrolou jiného a vstoupí do pozůstalosti na příkaz tohoto jiného, ji nabývá, i když není právně způsobilé k obmyšlení.

27. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Je-li svěřenec způsobilý jednat sám za sebe, i když je třeba v takovém věku, že není schopen pochopit význam přijetí pozůstalosti (ačkoli se předpokládá, že chlapec v tomto věku neví a není schopen o ničem rozhodovat o nic víc než nepřičetný člověk), může přesto nabýt pozůstalost z pověření svého poručníka; toto privilegium se totiž svěřencům uděluje z důvodu jejich zvýhodnění.

28. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Pokud dědic celého majetku hodlá přijmout pouze jeho část, má se za to, že jednal jako dědic celého majetku.

29. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Dětem mladším puberty se přiznává pravomoc absolutně odmítnout pozůstalost po otci, ale ti, kteří dosáhli puberty, tak mohou učinit pouze v případě, že se do záležitostí pozůstalosti nevměšovali.

30. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Když se dítě nevměšovalo do záležitostí otcova majetku, ať už je plnoleté nebo nezletilé, není nutné, aby podalo žádost k pretoriánovi, ale stačí, když se nezabývalo záležitostmi majetku. V reskriptu v Semestrii Viviovi Soterovi a Victorinovi bylo uvedeno: "Není nutné provádět úplnou restituci svěřenců z důvodu smlouvy uzavřené jejich dědečkem, pokud jejich otec zamýšlel, aby nepřijali jeho pozůstalost, kde nebylo nic učiněno, ani nebyly vyřizovány žádné záležitosti ve prospěch dědice."

31. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Strana, která byla ustanovena dědicem, nebo ta, již pozůstalost připadla ze zákona, ji ztrácí tím, že ji odmítne. To platí pouze v případě, že pozůstalost je v takovém stavu, že do ní lze vstoupit, ale pokud je dědic ustanoven pod podmínkou a odmítne pozůstalost dříve, než se podmínka splní, bude jeho úkon neplatný bez ohledu na to, jaká je podmínka, a to i v případě, že je závislý na jeho vůli.

32. Je-li dědic v pochybnostech, zda zůstavitel žije, či nikoli, a odmítne pozůstalost, je jeho úkon neplatný.

33. Stejně tak, odmítne-li náhradník pozůstalost dříve, než se ustanovený dědic ohledně ní rozhodne, nebude jeho odmítnutí platné.

34. Odmítne-li pozůstalost syn pod otcovskou správou nebo otec, ani jeden z nich nebude na újmu právům druhého, ale oba ji mohou odmítnout společně.

35. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Stejně pravidlo platí i v případě, že pozůstalost přechází ze zákona na děti.

36. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Ten, kdo si myslí, že je nutným dědicem, když je dobrovolným dědicem, nemůže odmítnout pozůstalost; v tomto případě se totiž přikládá větší váha názoru než pravdě.

37. Týž, O ediktu, kniha XXIV.

A na druhé straně, kdo si myslí, že je nutným dědicem, nemůže se stát dobrovolným dědicem.

38. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Ani ten, kdo si myslí, že závěť je neplatná nebo zfalšovaná, ji nemůže odmítnout. Je-li však jisté, že závěť, o níž se říká, že je zfalšovaná, taková není; protože vstupem do pozůstalosti ji může nabýt, tak ji také odmítnutím ztratí.

39. Jestliže ustanovený dědic, který je zároveň zákonným dědicem, odmítne pozůstalost z důvodu svého ustanovení, nemůže být připuštěn k dědictví z důvodu, že je zákonným dědicem; jestliže by však jako zákonný dědic odmítl pozůstalost, ačkoli by zároveň věděl, že byl ustanoven jejím dědicem, mělo by se za to, že ji odmítl v obou svých postaveních. Pokud o svém jmenování nevěděl, jeho odmítnutí mu nebude na újmu ani v jednom ohledu, a to ani s ohledem na dědictví ze závěti, neboť to neodmítl, ani s ohledem na dědictví ze zákona, neboť to mu ještě nebylo přiznáno.

40. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Každý, kdo může nabýt pozůstalost, ji může také odmítnout.

41. Týž, O ediktu, kniha LIX.

Chce-li někdo vstoupit do pozůstalosti nebo se domáhat jejího praetorského vlastnictví, musí si být jist, že zůstavitel zemřel.

42. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Za dědice se považuje ten, kdo něco činí v postavení dědice. A obecně Julianus uvedl, že v postavení dědice jedná pouze ten, kdo jako takový provádí nějakou činnost; jednat jako dědic však není ani tak otázkou skutečnosti, jako spíše úmyslu, neboť musí mít v úmyslu provést úkon jako dědic. Pokud však něco činí z důvodu synovské náklonnosti nebo ochrany majetku

pozůstalosti nebo pokud jedná nikoli jako dědic nebo vlastník, ale na základě nějakého jiného práva, je zřejmé, že by neměl být považován za jednajícího jako dědic.

43. A proto děti, které jsou nutnými dědici, mají ve zvyku tvrdit, že tam, kde vykonávají nějakou činnost pro pozůstalost, činí tak pouze z důvodu přirozené náklonnosti nebo z důvodu ochrany majetku, nebo proto, že je jejich; jako například tam, kde dítě pohřbívá svého otce nebo dělá pouze to, co je spravedlivé a co se od něj vyžaduje. Pokud však postupuje s úmyslem stát se dědicem, jedná v jeho postavení, neboť pokud, vedeno synovskou úctou, udělá cokoli, nebude se mít za to, že jedná jako dědic. V případech tohoto druhu zajišťuje výživu pro otroky patřící k panství nebo pro tažná zvířata, případně je prodává. Pokud tak činí jako dědic, jedná jako dědic, a pokud tak nečiní, ale pouze se snaží zachovat majetek, protože se domnívá, že je jeho; nebo, zatímco zvažuje, jaký postup má zvolit, pouze činí opatření, aby majetek pozůstalosti byl zachován; a pokud by dospěl k závěru, že se nebude chovat jako dědic, je zřejmé, že nelze mít za to, že jednal v tomto postavení. Pokud tedy buď pronajal nebo opravil pozemky nebo domy patřící k pozůstalosti, nebo učinil cokoli jiného podobného, nikoli s úmyslem jednat jako dědic, ale pouze ve prospěch substituce nebo dědice ab intestato, nebo prodává majetek, který je pomíjivý; není v postavení osoby, která jedná v postavení dědice, protože to neměla v úmyslu.

44. Pokud by si však jako dědic nárokoval nějaký majetek, který nepřechází na cizího dědice, podívejme se, zda se stává odpovědným za dluhy pozůstalosti; například když si nárokuje služby svobodného pána svého otce, které si cizí dědic nemůže nárokovat, ale může je získat tím, že je bude požadovat; je prokázáno, že nejedná jako dědic; takový požadavek totiž mohou vznést věřitelé, a to zejména za budoucí služby, které mají být poskytnuty.

45. Syn, který pohřbí mrtvolu do rodinné hrobky svého otce, by neměl být tímto činem považován za osobu, která se stala odpovědnou věřitelům svého otce; tento názor zastává Papinianus a je spravedlivější, ačkoli Julianus tvrdí opak.

46. Papinianus říká, že některé authority zastávají názor, že pokud byl syn ustanoven dědicem svého otce a odmítne přijmout pozůstalost, pokud přijme peníze od otroka, který měl být pod podmínkou zaplacení svobodný, mohou ho věřitelé pozůstalosti žalovat, ať už zaplacené peníze byly, nebo nebyly součástí peculium otroka; protože byly přijaty jakoby na přání zemřelého za účelem splnění podmínky. Julianus se domnívá, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, že syn pozůstalost nepřijal. Konečně Papinianus říká, že vystupuje v postavení dědice pouze tam, kde je jediným dědicem, ale pokud by měl spoludědice a ten by vstoupil do pozůstalosti, syn, který obdržel peníze od otroka, by neměl být nucen bránit se žalobám podaným věřiteli; protože odmítl pozůstalost jako syn, měl by mít podle pretoriánského práva také nárok na práva, která požívá emancipované dítě, které odmítlo dědictví. Pokud tedy otrokovi zůstavitel výslovně nařídil, aby peníze synovi vyplatil, mohl získat svobodu, i když mu nezaplatil. Říká se tedy, že jednal v postavení dědice, neboť získal to, co nemohl získat, aniž by přijal jméno a práva dědice.

47. Pokud syn podá žalobu proti osobě, která porušila hrobku, ačkoli patří do pozůstalosti, nepovažuje se, že by zasahoval do jejich záležitostí, neboť z pozůstalosti svého otce nic nebere; předmětem této žaloby je totiž spíše pokuta a trest než navrácení majetku.

48. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Má-li cizí osoba v držení majetek patřící do pozůstalosti, který si přivlastnila nebo ukradla, nejedná v postavení dědice, neboť její jednání svědčí o opačném úmyslu.

49. Někdy pouhý úmysl dědice způsobuje, že je za pozůstalost odpovědný; jako například když v postavení dědice užívá nějaký majetek, který mu nepatří.

50. Přesto nikdo nemůže nabýt pozůstalost jednáním v postavení dědice, pokud mu již připadla. Říkáme však, že v těch případech, kdy jsme rozhodli, že odmítnutí pozůstalosti je neplatné, je třeba poznamenat, že pokud strana jedná jako dědic, bude její přijetí rovněž neplatné.

51. Tam, kde někdo neví, k jaké části pozůstalosti byl ustanoven dědicem, Julianus říká, že mu to nebrání v tom, aby jednal v této funkci. Tento názor schvaluje i Cassius, pokud strana věděla o podmínce, pod kterou byla ustanovena; za předpokladu, že tato podmínka byla splněna. Ale co když nevěděl, že podmínka byla splněna? Domnívám se, že může vstoupit do pozůstalosti stejným způsobem, jako kdyby nevěděl, že podíl spoludědice, za kterého byl dosazen, byl zvětšen odmítnutím tohoto spoludědice.

52. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pokud by někdo oprávněný k zákonnému dědictví v domnění, že zemřelý byl jeho otrokem, měl v důsledku toho získat jeho peculium, platí, že nebude odpovídat za pozůstalost. Říkáme tedy (jak se domnívá Pomponius), že stejné pravidlo platí, pokud by se zmocnil pozůstalosti toho, o němž se domníval, že je jeho svobodným otrokem, ačkoli ten byl ve skutečnosti svobodný. Protože totiž každý tím, že jedná v postavení dědice, činí sám sebe odpovědným za pozůstalost, měl by zjistit, na základě jakého titulu mu zmíněná pozůstalost náleží; například je-li nejbližší příbuzný ustanoven dědicem na základě platné závěti, a to dříve, než je tato závěť předložena, a přestože se domnívá, že zůstavitel zemřel bez závěti, i kdyby se choval v každém ohledu jako vlastník, přesto nebude dědicem. Stejně právní pravidlo se uplatní i v případě, že je dědic ustanoven dědicem na základě závěti, která nebyla řádně sepsána, a poté, co byla tato závěť předložena, se domnívá, že je zákonná, přesto pozůstalost nenabude, i kdyby spravoval veškerý majetek, který k ní náleží, jako jeho vlastník.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Když někdo odmítá pozůstalost nebo odkaz, musí si být jist svými právy.

54. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

55. Vystala otázka, zda se má za to, že jako dědic jednal ten, kdo obdrží peněžní částku jako náhradu za odmítnutí pozůstalosti. Bylo rozhodnuto, že ten, kdo obdržel peníze za to, že se zřekl pozůstalosti, nejednal jako dědic, ale že by přesto podléhal trestu uloženému ediktem přetora. Ať už tedy přijal peníze od náhradníka, nebo od zákonného dědice, má se za to, že je přijal mortis causa. Stejně pravidlo se uplatní, pokud peníze neobdržel, ale byly mu pouze přislíbeny, neboť je získává na základě ustanovení mortis causa.

55. Týž, O Sabinovi, kniha VIII.

Když otrok patřící jinému, který mi slouží v dobré víře, vstoupí na statek na můj příkaz, dopustí se neplatného úkonu a zmíněný statek pro mě nenabude, ani takový úkon nebude platný, pokud jej učiní otrok, jehož jsem uživatelem.

56. Otrok patřící obci, korporaci nebo dekurzu, který je ustanoven dědicem, může vstoupit do majetku poté, co byl manumitován nebo zcizen.

57. Pokud zmíněný otrok patří státní pokladně, může vstoupit na panství na příkaz císařského správce, jak bylo často uvedeno v reskriptech.

58. Pokud je zřejmé, že se někdo stal trestním otrokem tím, že byl odsouzen k boji s gladiátory nebo divokými zvířaty nebo k práci v dolech, a je ustanoven dědicem, bude jeho ustanovení považováno za neuskutečněné, jak uvedl božský Pius v jednom reskriptu.

59. Příkaz člověka, který má jiného pod svou kontrolou, se nepodobá autoritě poručníka, který může zasáhnout až po dokončení transakce, ale měl by přijetí předcházet; jak říká Gaius Cassius ve Druhé knize občanského práva. Ten se také domnívá, že tento příkaz lze sdělit prostřednictvím posla nebo dopisem.

60. Měl-li by však být příkaz dán obecně, a to takto: "Jakýkoli majetek na vás může přejít", nebo konkrétně? Lepší názor je (jak se domnívá Gaius Cassius), že by měl být dán konkrétně.

61. Vystává také otázka, zda může být příkaz dán výslovně s odkazem na majetek člověka, který ještě žije. Domnívám se, že pokud je vydán s odkazem na majetek osoby, která ještě žije, neměl by být uposlechnut. Je zřejmé, že pokud byla aktuální

zpráva, že Lucius Titius zemřel, nebo pokud závěť ještě nebyla otevřena a stále nebylo jisté, zda byl dědicem ustanoven syn, mohla být strana ustanovená dědicem pověřena vstupem do pozůstalosti.

62. Ale co když by měl být vydán příkaz "nabýt pozůstalost"? Bylo by rozhodnuto, že straně bylo nařízeno, aby do ní vstoupila? Co kdyby mu bylo nařízeno, aby "požádal o praetorskou držbu pozůstalosti" nebo "prodal majetek, který k ní patří"? Nebo co kdyby syn vstoupil do pozůstalosti poté, co otec ratifikoval jeho žádost o její pretoriánskou držbu? Nebo co kdyby syn vstoupil do pozůstalosti poté, co mu bylo nařízeno jednat jako dědic? Lze pochybovat o tom, že by se mělo za to, že vstoupil do dědictví na příkaz svého otce? Vskutku je lepší názor, že ve všech těchto případech je třeba upozornit na vstup do pozůstalosti.

63. Jistý otec napsal svému synovi následující dopis: "Vím, můj synu, že budeš obezřetně dohlížet na majetek Lucia Titia, který ti byl svěřen". Domnívám se, že syn vstupuje do pozůstalosti na příkaz svého otce.

64. Co kdyby nařídil, jak následuje: "Vejdí na statek, je-li to pro tebe vhodné"; "Pokud se ti zdá vhodné vstoupit na statek, učiň tak"? Vstup na pozůstalost bude na příkaz otce.

65. Pokud by otec nařídil svému synovi vstoupit na pozůstalost: "V přítomnosti Ticia" nebo se souhlasem Lucia Ticia, myslím, že příkaz je vydán v souladu se zákonem.

66. Pokud je však příkaz vydán synovi jako dědici celé pozůstalosti a mělo by se zjistit, že je dědicem pouze její části; nemyslím si, že na základě takového příkazu může do ní vstoupit. Pokud mu však otec nařídí, aby přijal pouze část pozůstalosti, může ji přijmout celou. Jinak je tomu v případě, kdy mu nařídí, aby do ní vstoupil jako ab intestato, a on tak učiní na základě závěti, neboť se domnívám, že pak jeho úkon není platný; pokud však bylo nařízeno, aby do pozůstalosti vstoupil na základě závěti, může tak syn učinit rovněž ab intestato; neboť tím nezhorší stav svého otce. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy otec nařídí synovi, aby vstoupil do pozůstalosti jako ustanovený dědic, a zjistí se, že je náhradníkem, nebo naopak.

67. Pokud však otec nařídí svému synovi, aby vstoupil do pozůstalosti, přičemž se jedná o náhradníka dítěte mladšího věku, nebude toto nařízení dostačující.

68. Je zřejmé, že pokud by příkaz zněl takto: "Pokud na tebe přejde nějaký majetek ze závěti Lucia Titia", lze tvrdit, že na něj může vstoupit na základě příkazu tohoto druhu.

69. Pokud by však po vydání příkazu změnil názor dříve, než syn do pozůstalosti vstoupí, a on tak učiní, bude jeho úkon neplatný.

70. Stejně tak, kdyby dal synovi příkaz k aroganci dříve, než tento vstoupí na pozůstalost, pozůstalost jím nebude nabyta.

71. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Jestliže jsem ustanoven dědicem spolu se svým otrokem nebo synem a nařídím svému synovi nebo otrokovi, aby vstoupil do pozůstalosti, Pomponius říká, že se okamžitě stanu dědicem svým vlastním ustanovením. Marcellus i Julianus s jeho názorem souhlasí.

72. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Labeo říká, že nikdo nemůže vystupovat jako dědic za života osoby, o jejíž správu pozůstalosti se jedná.

73. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Aristo si myslí, že by měl prétor dát dědici, který jedná s ohledem na přijetí pozůstalosti, právo vstoupit do ní, aby si vyžádal listiny zemřelého od strany, u níž byly uloženy.

74. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Pokud někomu, kdo byl ustanoven dědicem, brání jiný dědic, který byl ustanoven spolu s ním a již vstoupil do pozůstalosti, v nahlédnutí do listin zesnulého, z nichž může zjistit, zda je má přijmout, či nikoliv, má se za to, že nejednal v postavení dědice.

75. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

V případě, že člověk nepřítomný na vyslanectví nemůže nařídít svému synovi, který byl ustanoven dědicem a nachází se v provincii, aby vstoupil do dědictví; božský Pius v reskriptu adresovaném konzulům uvedl, že by mu měla být poskytnuta úleva, když jeho syn zemřel, a to z toho důvodu, že byl nepřítomen na služební cestě pro stát.

76. Kde se říká, že: "Nejbližší příbuzný posmrtně narozeného dítěte nemůže vstoupit do pozůstalosti, dokud je žena těhotná nebo se má za to, že je těhotná, ale pokud ví, že těhotná není, může do ní vstoupit"; rozumí se, že se to vztahuje na nejbližší příbuzné nenarozeného dítěte, které, až se narodí, bude řádným dědicem zemřelého. Tato slova se vztahují nejen na osoby umírající ze závěti, ale také na dědice ze zákona. A totéž je třeba chápat tak, že se vztahují na nenarozené dítě, které bude buď řádným dědicem, nebo pokrevním příbuzným; neboť první z nich se v okamžiku smrti považuje za již narozené, pokud

jde o odložení dědictví vzdálenějších dědiců a vytvoření si místa v něm, pokud by se narodilo. Stejně pravidlo platí i pro držbu majetku uděleného pretoriánským ediktem. Nakonec pretorián uvede nenarozené dítě do držby majetku.

77. Pokud se tedy domnívám, že žena je těhotná, nebo pokud skutečně těhotná je, a dítě, které má porodit, bude řádným dědicem zemřelého, nemohu vstoupit do pozůstalosti, neboť závěť může být narozením dědice porušena, ledaže předpokládáte případ, že nenarozené dítě je buď ustanoveno dědicem, nebo vyděděno.

78. Výrok "pokud se domnívá, že je těhotná" je třeba chápat tak, že pokud tvrdí, že je v takovém stavu. Ale co když nebude tvrdit, že je těhotná, ale bude to popírat, a ostatní budou tvrdit, že v tomto stavu je? V takovém případě nelze vstoupit do dědictví, i když lze předpokládat, že porodní asistentky potvrdí existenci jejího těhotenství. Co když si dědic sám myslí, že žena je těhotná? Pokud má dobrý důvod si to myslet, nemůže do pozůstalosti vstoupit; pokud se však jeho názor shoduje s názorem mnoha jiných, může tak učinit.

79. Ale co když žena těhotná byla a dědic si myslel, že těhotná není, a vstoupil do pozůstalosti, a poté došlo k potratu? Není pochyb o tom, že jeho úkon bude neplatný. Proto bude tento názor dědici ku prospěchu, pokud se shoduje s pravdou.

80. Je-li však dědicem ustanovena sama žena, která předstírá, že je těhotná, nabude pozůstalost tím, že do ní vstoupí. Na druhou stranu ji nenabude, pokud si myslí, že je těhotná, a přitom tomu tak není.

81. Je jisté, že řádný dědic má nárok na celou pozůstalost, i když si myslí, že žena je těhotná, i když to není pravda. Jaký postup je třeba zvolit, je-li těhotná jednoho dítěte? Bude dědicem poloviny pozůstalosti, ať už předpokládáte případ ustanovení posmrtného dítěte, nebo že otec zemřel ze zákona? Tento názor, který uvádí Tertulián ve čtvrté knize otázek, zastával Sextus Pomponius; domníval se totiž, že když žena není těhotná, má řádný dědic nárok na celou pozůstalost; když je totiž těhotná pouze s jedním dítětem, nemůže podle přirozenosti lidského rodu vzniknout druhé, neboť k tomu dochází až po určité době po početí, a již narozený dědic, i když o tom nevěděl, bude mít nárok na polovinu, a ne na čtvrtinu pozůstalosti, jak se domnívá Julián.

82. Když je dědicem ustanoven syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok, má se přijmout vědomí nebo názor pána nebo otce ohledně těhotenství? Předpokládejme, že otec se domnívá, že žena je těhotná, a syn je přesvědčen, že tomu tak není, a v souladu se svým přesvědčením vstoupí do pozůstalosti, získá ji? Domnívám se, že ano, ale v opačném případě se domnívám, že tak neučiní.

83. Jsem-li si jist, že závěť není padělaná, neplatná nebo porušená, ačkoli se o ní tvrdí, že je, mohu vstoupit do pozůstalosti.

84. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

85. Je-li dědic ustanoven spolu s posmrtným dítětem, případně zbytek pozůstalosti odkázané tomuto druhému dědici, je-li jisté, že žena není těhotná, i když o tom dědic nemusí vědět.

85. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Ustanovený dědic nemůže vstoupit do pozůstalosti, pokud se domnívá, že zůstavitel žije, i když již může být mrtev.

86. Ale i když ví, že byl ustanoven dědicem, ale neví, zda jeho ustanovení bylo absolutní nebo podmíněné, nemůže vstoupit do pozůstalosti, i když mohl být ustanoven dědicem absolutně, nebo pokud byl ustanoven pod podmínkou, i když ji mohl splnit.

87. Pokud si však dědic není jistý, jaký byl zůstavitelův stav, konkrétně zda byl hlavou domácnosti nebo synem pod otcovskou kontrolou, nemůže vstoupit do pozůstalosti, i když jeho stav byl ve skutečnosti takový, že mu umožňoval pořídit závěť.

88. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Je-li dědic na pochybách, zda zemřelý zemřel v rukou nepřítelů, nebo jako římský občan doma, protože v obou případech má právo vstoupit do pozůstalosti a je ve stavu, který mu to umožňuje, je třeba říci, že do ní vstoupit může.

89. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Pokud má někdo pochybnosti o svém stavu a o tom, zda je synem pod otcovskou kontrolou, bylo již řečeno, že může nabýt majetek. Proč však může vstoupit do pozůstalosti, když neví o svém vlastním stavu, ale když neví o stavu zůstavitele, nemůže tak učinit? Důvodem je to, že ten, kdo nezná zůstavitelův stav, neví, zda je jeho závěť platná, či nikoli; kdo však zná svůj vlastní, má jistotu o platnosti závěti.

90. Byl-li dědic ustanoven absolutně, ale domnívá se, že byl ustanoven pod podmínkou, a po jejím splnění vstoupí do pozůstalosti, může ji nabýt? Z toho vyplývá, že do ní může vstoupit legálně, zvláště když názor, který zastává, mu neklade žádnou překážku a nezpůsobuje mu žádné riziko. To by se snadněji připustilo, kdyby se někdo, kdo byl absolutně jmenován, domníval, že byl jmenován pod podmínkou a že podmínka, která závisela na nějaké události, byla splněna; tento názor totiž nepředstavuje žádnou překážku pro jeho přijetí pozůstalosti.

91. Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud byl někdo ustanoven dědicem části pozůstalosti a poté byl nahrazen Titusem, svým spoludědicem, a jednal v postavení dědice předtím, než mu pozůstalost připadla na základě nahrazení; bude dědicem i z důvodu nahrazení; protože podíl spoludědice mu připadl bez jeho souhlasu. Domnívám se, že stejné pravidlo se uplatní, pokud syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok na příkaz svého otce nebo pána vstoupí do pozůstalosti a poté, co byl emancipován nebo manželsky zbaven svéprávnosti, ji nabude z důvodu substituce, neboť se stanou dědici v důsledku předchozího jmenování.

92. Pokud otec, který byl vyloučen z důvodu nesplnění podmínky, která mu byla uložena, nařídí svému synovi, aby vstoupil do pozůstalosti, je třeba konstatovat, že tímto způsobem nemůže získat svůj podíl.

93. Když však nařídí jednomu ze dvou synů, aby vstoupil do pozůstalosti, musí to nařídít i druhému.

36. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Má-li otec nebo pán vstoupit do svého podílu na pozůstalosti, musí přikázat svému synovi nebo otrokovi, který je jeho spoludědicem, aby do ní vstoupil také.

94. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Dědic přechází na každé právo zemřelého, nejen na vlastnictví určitého majetku, neboť na něj přecházejí i případné závazky, které byly sjednány.

95. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIII.

96. Existují-li dva nutní dědicové, z nichž jeden odmítne přijmout svůj podíl na pozůstalosti a druhý se po odmítnutí prvního zabývá jejími záležitostmi; je třeba konstatovat, že nemůže odmítnout převzít všechny závazky pozůstalosti, neboť buď věděl, nebo mohl zjistit, že když druhý odmítne, bude odpovídat za dluhy, a má se za to, že vstoupil do pozůstalosti pod touto podmínkou.

96. Týž, O ediktu, kniha XLVI.

Dokud je možné vstoupit do pozůstalosti na základě závěti, nesestupuje jako odúmrt'.

97. Týž, Disputace, kniha IV.

98. Vystala otázka, zda v případě, že syn nezískal žádnou část otcova majetku, ale přesto něco obdržel nebo vykonal nějaký úkon v souladu s otcovou vůlí, může být nucen ručit otcovým věřitelům, stejně jako kdyby byl nahrazen synem nedospělým? V takovém případě Julianus ve dvacáté šesté knize Digest napsal, že by se na něj vztahoval edikt, kdyby se vměšoval do záležitostí nezletilého majetku, neboť když se někdo postaví proti vůli rodiče, neměl by z jeho majetku nic získat. Marcellus však v tomto případě velmi pěkně rozlišuje, neboť je velký rozdíl, zda byl syn závěťmi svého otce ustanoven dědicem celého jeho majetku, nebo pouze jeho části; pokud by totiž byl dědicem pouze části, mohl by získat majetek nezletilého poté, co byl oddělen od majetku otce.

98. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Pokud by syn odmítl pozůstalost svého otce a jednajíc v postavení dědice zasáhl do pozůstalosti svého vyděděného bratra, může tuto pozůstalost získat na základě substitute.

99. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Julianus ve dvacáté první knize Digest říká, že pokud nezletilý odmítne majetek svého otce a někdo se objeví jako jeho dědic, nemůže být tento nucen ručit otcovým věřitelům, ledaže by byl nahrazen zmíněným nezletilým; přiklání se totiž k názoru, že v tomto případě musí být nahrazený odpovědný za otcovy dluhy. Tento názor Marcellus velmi správně odmítá, neboť je v rozporu se zájmy nezletilého, který sám v každém případě může mít nástupce; neboť každý by vstupoval do dědictví s velkou neochotou, kdyby se obával, že bude ručit za otcovy dluhy. V opačném případě, říká, kdyby měl bratra, který by odmítl závěť, aby získal pozůstalost jako zákonný dědic, mohl by tak učinit beztretně; neboť by se nedalo říci, že měl v úmyslu obejít edikt, který to stanoví, aby se zabránilo zatížení pozůstalosti nezletilého dluhy otce. To, co bylo uvedeno s ohledem na bratra, je však podle mého názoru třeba chápat tak, že se vztahuje na bratra zůstavitele, a nikoliv na bratra nezletilého. Pokud by však nezletilého nahradil jiný bratr, byl by nepochybně jeho nezbytným dědicem.

100. Pokud by syn po smrti svého otce nadále patřil do téže firmy, jejímž členem byl za života svého otce, Julianus velmi správně říká, aby to rozlišil, že je rozdíl, zda pouze dokončí nějaký podnik, který začal jeho otec, nebo sám dělá něco zcela nového; neboť pokud zahájí něco zcela nového, co souvisí s partnerstvím, k němuž patří, nebude se mít za to, že zasáhl do majetku svého otce.

101. Pokud syn manumituje otroka, který patří jeho otcovi, bude se nepochybně mít za to, že zasáhl do majetku svého otce.

102. Byl navržen následující případ, a sice: Syn koupil od svého otce otroky za své castrense peculium a byl svým otcem ustanoven dědicem a pověřen manumitací uvedených otroků. Vystala otázka, zda pokud by odmítl otcův majetek a

manumitoval otroky, bude se mít za to, že zasáhl do majetku svého otce? Říká, že pokud by nebylo zřejmé, že je manumitoval v době, kdy jednal jako dědic, neměl by se obávat, že bude činěn odpovědným za to, že zasáhl do pozůstalosti.

103. Julianus, Digesty, kniha XXX.

Dědic nemůže prostřednictvím otroka náležejícího k pozůstalosti nabýt podíl na uvedené pozůstalosti nebo jakýkoli majetek, který je její součástí.

104. Týž, Digesty, kniha XLVII.

Kdykoli je nezletilý dědicem svého otce a odmítne přijmout jeho pozůstalost, ačkoli majetek zemřelého přechází do rukou jeho věřitelů, přesto by mělo být potvrzeno vše, co nezletilý učinil v dobré víře. Pokud tedy někdo koupí pozemek od svěřence se souhlasem jeho poručníka, měla by mu být poskytnuta úleva; a je jedno, zda je svěřenec solventní, či nikoliv.

105. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Přijetí pozůstalosti není zahrnuto do služebnosti otroka.

106. Pokud by tedy dotální otrok vstoupil do majetku, může jej manželka získat zpět žalobou na věno, i když majetek získaný prací dotálních otroků patří jejímu manželovi.

107. Je-li uzavřeno partnerství za účelem zisku a výdělku, musí každý ze společníků odvést do společného fondu vše, co vydělá svou prací, ale každý z nich může nabýt majetek pro sebe.

108. Kromě toho otrok, na kterého má někdo užívací právo, nemůže vstoupit do majetku na příkaz toho, kdo užívá zmíněné užívací právo.

109. Některé autority vyslovily názor, že pokud by svobodný člověk, který mi slouží jako otrok v dobré víře, byl ustanoven dědicem na můj účet, může vstoupit do pozůstalosti z mého příkazu. To je pravda, pokud se rozumí, že nenabývá majetek jako výsledek své vlastní práce, ale z titulu toho, že má na starosti můj majetek; stejně jako tím, že učiní ustanovení a přijme dodávku, nabývá majetek pro mě na základě toho, že vykonává mou činnost.

110. Africanus, Otázky, kniha I.

O závěti se říká, že je zfalšovaná, i když je dědic sám obviněn z toho, že ji zfalšoval, neboť musí mít jistotu, že se falšování nedopustil, aby mohl právoplatně vstoupit do pozůstalosti; je-li však obviněn někdo jiný, že tak učinil bez vědomí dědice, nemůže vstoupit do pozůstalosti, existuje-li pochybnost o pravosti závěti.

111. Týž, Otázky, kniha VI.

Jistý muž nařídil svému otrokovi, který byl ustanoven dědicem, aby přijal pozůstalost, a než tak učinil, pán se zbláznil. Říká se, že otrok nemůže právoplatně vstoupit do pozůstalosti, protože pozůstalost nelze nabýt bez souhlasu jeho pána, a nepřičetný člověk nemůže dát souhlas.

112. Paulus, Manuály, kniha I.

Pokud jedna osoba nařídí druhé, aby pro ni požadovala praetorskou držbu nemovitosti, pokud by to považovala za vhodné, a poté, co je požadavek vznesen, se stane nepřičetnou, získá přesto držbu nemovitosti. Jestliže se však před vznesením požadavku stane nepřičetným ten, komu nařídil, aby jej vznesl, je třeba říci, že držbu nemovitosti ihned nenabude. Proto by měl být požadavek na praetorskou držbu potvrzen ratifikací.

113. Africanus, Otázky, kniha IV.

Platí, že opatrovanec, který vstoupí do pozůstalosti i se souhlasem svého opatrovníka, jenž s ním neobchoduje, se stává odpovědným.

114. Modestinus, O vynálezech.

Pokud poručník dopisem nařídí otrokovi svého svěřence vstoupit do pozůstalosti a zemře poté, co jej podepsal, dříve než otrok vstoupil do pozůstalosti v poslušnosti dopisu, nikdo nemůže říci, že by svěřenec následně ručil za dluhy pozůstalosti.

115. Africanus, Otázky, kniha IV.

Pokud je dědic ustanoven dvěma závěťmi sepsanými týž zůstavitelem a je na pochybách, zda poslední z nich není zfalšovaná, platí, že nemůže vstoupit do pozůstalosti na základě žádné z nich.

116. Syn pod otcovskou kontrolou, který byl ustanoven dědicem, oznámil svému otci, že se mu pozůstalost jeví jako solventní. Jeho otec mu odpověděl, že byl informován, že existuje pochybnost o její solventnosti, a proto by ji měl pečlivěji prozkoumat a přijmout, pokud zjistí, že je solventní. Syn poté, co obdržel dopis svého otce, vstoupil do pozůstalosti. Byly

pochybnosti, zda tak učinil v souladu se zákonem. Lze říci, že je pravděpodobnější, že pokud by nebyl důkladně přesvědčen, že pozůstalost je solventní, jeho otec by nebyl odpovědný.

117. Pokud by někdo řekl: "Je-li pozůstalost solventní, přijmu ji", je takové přijetí neplatné.

118. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Dědicem byl ustanoven syn, který byl pod kontrolou svého otce, který byl nepřičetný; božský Pius v reskriptu prohlásil, že bude shovívavý a že pokud zmíněný syn vstoupí do pozůstalosti, bude to považováno stejně, jako kdyby tak učinil jeho otec, a že mu dovolí manumitovat otroky patřící k uvedené pozůstalosti.

119. Je-li někdo ustanoven dědicem jedné části pozůstalosti absolutně a zbývající části pod podmínkou, vstoupí-li do pozůstalosti v době, kdy podmínka ještě trvá, stane se dědicem celé pozůstalosti; a to z toho důvodu, že bude dědicem za všech okolností, pokud nebude mít náhradu za tu část pozůstalosti, která závisí na splnění podmínky.

120. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Pokud byl dědic ustanoven ke dvěma dílům pozůstalosti, k jednomu absolutně a k druhému podmíněně, a přijme díl, který mu byl ponechán absolutně, a poté zemře a podmínka se následně splní, bude jeho dědici náležet i ten díl pozůstalosti, který je na něm závislý.

121. Stane-li se někdo dědicem jednoho podílu pozůstalosti, nabude i bez svého souhlasu podíly svých spoludědiců, kteří je odmítnou přijmout; to znamená, že jejich podíly mu připadnou mlčky, a to i v rozporu s jeho vůlí.

122. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Vstoupí-li dědic do pozůstalosti, rozumí se, že nastoupil po zemřelém ode dne jeho smrti.

123. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Když nutný dědic odmítne pozůstalost svého otce, může jeho spoludědic, ať už je řádným dědicem, nebo cizím, buď přijmout celou pozůstalost, nebo ji odmítnout; a pokud ji nemůže odmítnout sám, může tak učinit z důvodu jejího odmítnutí spoludědicem. Pokud by však věřitelé řekli, že se spokojí s jeho podílem, protože se nemůže zprostit odpovědnosti, pokud mu nebude umožněno učinit volbu, měli by se vzdát podílu druhého, aby práva na žalobu z něj plynoucí mohla být postoupena žalovanému spoludědici.

124. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Pokud jeden ze dvou dědiců zasáhne do pozůstalosti a zemře, a poté jej druhý odmítne, bude mít jeho dědic právo na stejnou volbu, jakou by měl sám zemřelý; to je názor Marcella.

125. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

Prokonzul dává nutným dědicům ? nejen těm, kteří nedosáhli věku puberty, ale i všem starším tohoto věku ? pravomoc odmítnout pozůstalost; takže ačkoli jsou podle občanského práva odpovědni věřitelům téhož, přesto se proti nim nepřipouští žaloba, pokud se chtějí pozůstalosti zříci. A skutečně, tuto výsadu uděluje těm, kteří nedosáhli věku puberty, i když se zabývali záležitostmi pozůstalosti, ale uděluje ji i těm, kteří tento věk překročili, pokud tak neučinili.

126. Nicméně pokud se nezletilí mladší dvaceti pěti let neuváženě vměšovali do záležitostí insolventní pozůstalosti svého otce, může jim být poskytnuta úleva podle obecných podmínek ediktu s ohledem na nezletilé, kteří jsou mladší tohoto věku; pokud by totiž jako cizinci vstoupili do insolventní pozůstalosti, může jim být poskytnuta úplná restituce v souladu s ediktem.

127. Toto privilegium se však nepřiznává otrokům, kteří jsou nezbytnými dědici, ať už jsou starší, nebo mladší než věk dospělosti.

128. Paulus, Pravidla, kniha II.

Je-li otrok ustanoven dědicem části pozůstalosti a jeho spoludědic ještě nevstoupil do pozůstalosti, stává se svobodným a nutným dědicem, protože svobodu nedostává od svého spoludědice, ale od sebe; ledaže by jeho ustanovení bylo provedeno následujícím způsobem: "Když se někdo stane mým dědicem, ať je Stichus svobodný a je mým dědicem."

129. Neratius, Pergameny, kniha II.

130. Stane-li se někdo dědicem svého otce a zároveň je ustanoven náhradníkem dítěte mladšího věku, nemůže odmítnout jeho majetek. To je třeba chápat tak, že to platí, i kdyby dědic zemřel ještě za života nezletilého a pak by zemřel i sám nezletilý; neboť ten, kdo se stane dědicem, bude nutně také dědicem nezletilého. Pokud se totiž druhý dědic zaváže proti své vůli, je třeba konstatovat, že pozůstalost nezletilého je spojena s pozůstalostí otce a na základě práva na přírůstek ji nabývá ten, kdo se stane dědicem otce.

130. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha I.

Jistý otec ustanovil svého emancipovaného syna svým jediným dědicem a nařídil, že pokud by se nestal jeho dědicem, měl by se jeho otrok stát svobodným a být jeho dědicem. Syn se domáhal pretoriánského držení otcova majetku z důvodu dědictví, přičemž tvrdil, že je nepřičetný, a tímto způsobem se ho zmocnil. Labeo říká, že pokud se prokáže, že jeho otec byl v době sepsání závěti přičetný, bude syn jeho dědicem na základě závěti. Domnívám se, že tento názor je nesprávný, neboť pokud emancipovaný syn odmítne přijmout majetek, který mu byl odevzdán závětí, přechází okamžitě na náhradního dědice; nelze ani tvrdit, že by jednal v postavení dědice, který se domáhá pretoriánské držby podle jiného paragrafu ediktu, aby se vyhnul využití svých práv ze závěti. Paulus: "Proculus nesouhlasí s názorem Labea a přejímá názor Javolenův".

131. Macer, O povinnostech guvernéra, kniha I.

V případě, že nezletilý po přijetí pozůstalosti získá úplnou restituci, božský Severus rozhodl, že jeho spoludědic není povinen převzít odpovědnost za dluhy svého podílu na pozůstalosti, ale že má být věřitelům přiznáno pretorské vlastnictví.

132. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha I.

Antistius Labeo říká, že pokud je dědic ustanoven následujícím způsobem: "Ať se stane mým dědicem, jestliže složí přísahu", nestane se přesto dědicem ihned, i kdyby měl složit přísahu dříve, než vykoná nějaký úkon v této funkci; protože se má za to, že složením přísahy pouze prozradil svůj úmysl. Domnívám se však, že jednal v postavení dědice, pokud přísahu jako takovou složil. Stejný názor zastává i Proculus a taková je i naše praxe.

133. Je-li otrok ustanoven dědicem a zcizí-li se poté, co mu jeho pán nařídil přijmout pozůstalost, je předtím, než tak učiní, vyžadován nový příkaz jeho druhého pána, a nikoli příkaz jeho starého pána.

134. Poznámky Marcella, O Pomponiových pravidlech.

Nepřičetný člověk nemůže na základě závěti nabýt pro sebe prospěch z pozůstalosti, pokud není nutným dědicem svého otce nebo dědicem svého pána; může však pozůstalost nabýt prostřednictvím jiného, jako například prostřednictvím otroka nebo někoho, koho má pod kontrolou.

135. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Otrok dvou pánů byl ustanoven dědicem a bylo mu přikázáno vstoupit do majetku; pokud tak učinil na příkaz jednoho z nich a poté byl manumitován, mohl se sám stát dědicem poloviny zmíněného majetku tím, že do něj vstoupil.

136. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Proto, pokud byl tentýž otrok dán náhradníkem za následujících podmínek: "Kdyby se neměl stát mým dědicem, ať se mým dědicem stane ten a ten", bude tento náhradník z dědictví vyloučen.

137. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Pokud se otrok ve společném vlastnictví stane nutným dědicem jednoho, několika nebo všech svých pánů, nemůže odmítnout přijetí dědictví po některém z nich.

138. Týž, Pravidla, kniha I.

Je-li otrok ve společném vlastnictví ustanoven dědicem cizí osobou a vstoupí do pozůstalosti na příkaz jednoho ze svých pánů; to z něj mezitím nečiní dědice větší částky, než na jakou má nárok jeho pán. Pokud mu však ostatní páni nepřikáží, aby pozůstalost přijal, případnou mu jejich podíly mlčky ze zákona.

139. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je-li otrok ustanoven jediným dědicem, tak jako může současně vstoupit do pozůstalosti na příkaz všech svých pánů, tak může také právně vstoupit do pozůstalosti na příkaz každého z nich, a to v různých dobách; protože totiž vstupuje do pozůstalosti často, má se za to, že tak činí z pohodlnosti a z důvodu práva svých pánů, a nikoliv na základě závěti, aby právo jednoho z nich nebylo poškozeno nepřiměřeným spěchem druhého.

140. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Dokud je ustanovený dědic oprávněn být připuštěn k dědictví, není pro náhradníka místo, neboť nemůže nastoupit, dokud nebude ustanovený dědic vyloučen; výsledkem tedy bude, že se stane nutným prostředek praetora, a to jak s ohledem na odmítnutí úkonů dědici, tak i na poskytnutí času náhradníkovi, protože ten nemůže přijmout pozůstalost ani učinit žádný úkon jako dědic ve lhůtě, která byla zákonem poskytnuta tomu, kdo byl ustanoven. Avšak náhradník ustanovený ve třetím stupni, pokud druhý dědic zemře v době, kdy první dědic projednává, může sám dědit. Proto čekáme na každého z nich, aby na ně pozůstalost přešla, poté, co k tomu dojde, čekáme po stanovenou dobu, a pokud v této době strany nevstoupí do pozůstalosti ani neučiní žádné úkony jako dědicové, odepřeme jim právo jednat.

141. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

S ohledem na různé stupně dědiců je třeba dodržovat následující pravidlo: je-li předložena závěť, má přednost ustanovený dědic; pak přecházíme k těm, kterým pozůstalost náleží ze zákona, i kdyby byl jen jeden dědic, který na ni má nárok podle obou hlav; toto pořadí je totiž třeba dodržet, aby dědic mohl nejprve odmítnout pozůstalost, která mu byla zanechána závětí, a poté tu, která mu byla dána ze zákona. Stejně pravidlo platí i pro praetorskou držbu, aby mohl dědic ze závěti odmítnout pozůstalost, a ten, kdo na ni měl nárok ze zákona, z důvodu dědictví ze zákona.

142. Je-li však straně, již pozůstalost náleží ze zákona, stanovena podmínka, nemůže dojít k žádnému závěru dříve, než uplyne doba stanovená pro splnění podmínky. Proto je třeba v tomto případě říci, že pokud odpoví, že si nepřeje, aby mu pozůstalost náležela z žádného titulu, bude jeho věřitelům přiznána praetorská držba pozůstalosti po zemřelém.

143. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Kdyby někdo vykoupil od nepřítele otroka patřícího jinému a ustanovil ho svým dědicem s darem svobody, přikláním se k názoru, že bude svobodný a nezbytný dědic zůstavitele. Ten ho totiž, když mu udělil svobodu, osvobodil z jeho otroctví a dal mu moc užívat práva postliminia, aby se znovu nestal otrokem strany, jíž patřil předtím, než byl zajat (neboť to by bylo krajně bezbožné), ale aby mu umožnil nabídnout svému bývalému pánovi cenu výkupného nebo mu zůstat zavázán, dokud ji nebude moci zaplatit; toto ustanovení bylo zavedeno ve prospěch svobody.

144. Kdyby byl otrok podle tohoto zákona vykoupen, aby byl do určité doby manumitován, a byl ustanoven dědicem s udělením svobody, podívejme se, zda bude mít nárok na úlevu, pokud odmítne majetek přijmout. Lepší názor je, že dokud neuplyne stanovená doba, může se stát nutným dědicem zůstavitele a nemůže pozůstalost odmítnout; pokud však tato doba uplynula, stává se pak nikoliv nutným, ale dobrovolným dědicem a může ji odmítnout stejným způsobem, jakým to může učinit ten, komu svoboda náleží podle podmínek svěřenství.

145. Kdyby otrok dal svému pánovi peníze, aby mohl být manumitován, myslím, že by mu měla být všemi prostředky poskytnuta úleva.

146. Praetor říká: "Kdyby se mužský nebo ženský dědic dopustil činu, jímž byl z pozůstalosti odňat nějaký majetek." To je pravda.

147. Pokud by řádný dědic prohlásil, že si nechce ponechat pozůstalost a odvezl z ní jakýkoli majetek, který k ní náleží, nebude mít výsadu odmítnutí.

148. Praetor to neřekl: "Pokud by dědic něco odnesl", ale: "Pokud by se mužský nebo ženský dědic dopustil jednání, kterým byl z pozůstalosti odnesen nějaký majetek.". Pokud by tedy dědic sám odnesl něco z majetku nebo způsobil, že se tak stalo, edikt se uplatní.

149. To, že někdo odnesl majetek patřící do pozůstalosti, chápeme tak, že uvedený majetek ukryl, zpronevěřil nebo promrhal.

150. Pretor říká: "kterým byl jakýkoli majetek z pozůstalosti odňat", a edikt se použije bez ohledu na to, zda byl odňat jeden předmět nebo několik, nebo zda dotyčný majetek tvoří část pozůstalosti nebo je s ní spojen.

151. Osoba se nepovažuje za osobu, která se zmocnila majetku, pokud nejednala s podvodným nebo zlým úmyslem. Rovněž se nepovažuje za pachatele ten, kdo byl v omylu ohledně majetku a nevěděl, že patří do pozůstalosti. Proto pokud ji vzal bez úmyslu ji zpronevěřit nebo způsobil pozůstalosti škodu, ale v domnění, že jí nepatří, je třeba mít za to, že si ji nepřivlastnil pro vlastní potřebu.

152. Tato slova ediktu se vztahují na toho, kdo nejprve vzal část majetku a poté majetek odmítl; pokud jej však nejprve odmítl a poté si majetek přivlastnil, podívejme se, zda se edikt použije. Domnívám se, že v tomto případě je lepší přijmout názor Sabinův, totiž že dědic bude odpovídat věřitelům pozůstalosti v rámci žaloby pro krádež; neboť v případě, že dědic pozůstalost odmítl, stává se poté odpovědným z titulu trestného činu.

153. Paulus, O Plautiovi, kniha I.

Pokud by měl být dědic ustanoven následujícím způsobem: "Nechť vstoupí do pozůstalosti v určité lhůtě, a pokud by tak neučinil, nechť je nahrazen jiným", a první dědic zemře před vstupem do pozůstalosti, nikdo nemůže pochybovat o tom, že náhradník nebude povinen čekat do posledního dne stanoveného pro přijetí.

154. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Pokud někdo, kdo nejedná jako dědic, ale jako syn svého patrona, je v nouzi, požádá o podporu svobodného pána svého patrona, není pochyb o tom, že tím nezasahuje do správy majetku svého otce. Tento názor velmi správně zastává i Labeo.

155. Týž, O Plautiovi, kniha XII.

Pokud se dědic domnívá, že mu bylo nařízeno zaplatit deset aurei, zatímco ve skutečnosti mu bylo nařízeno zaplatit pět, a on zaplatí deset, stane se dědicem tím, že vstoupí do pozůstalosti.

156. Jestliže si však myslí, že mu bylo nařízeno zaplatit pět, ačkoli mu bylo nařízeno zaplatit deset, a zaplatí pět, nesplní podmínku. To však pro něj bude mít určitou výhodu, neboť pokud by zaplatil zbytek, bude se mít za to, že podmínka byla splněna zaplacením zbývajících pěti aurei.

157. Pokud svobodný člověk slouží jako otrok v dobré víře a vstoupí na panství na příkaz svého domnělého pána, nestane se odpovědným.

158. Postavení otroka, který má být osvobozen pod určitou podmínkou, je podobné jako v případě, kdy mu dědic nařídí vstoupit na panství a on tak učiní poté, co byla splněna podmínka, na niž závisí jeho svoboda, i když si toho není vědom.

159. Pokud byl otrok někým ustanoven dědicem, existuje určitá pochybnost, zda má nárok na svobodu na základě vůle svého pána, když neví, zda podmínka, na niž závisí jeho svoboda, byla splněna, či nikoliv; nebo pokud byla pozůstalost přijata, zda se může stát dědicem tím, že do ní vstoupí. Julianus říká, že se dědicem stane.

160. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Titius byl ustanoven dědicem poloviny majetku a omylem se domáhal držby pouze jeho čtvrtiny. Ptám se, zda takový požadavek není neplatný, nebo zda jsou všechna jeho práva zachována stejně, jako kdyby čtvrtinu majetku neuvedl. Odpověď zněla, že lepší názor je ten, že požadavek je neplatný a neúčinný, stejně jako když v případě, že strana byla ustanovena dědicem poloviny pozůstalosti, omylem přijme pouze čtvrtinu z ní.

161. Javolenus, Listy, kniha IV.

Jestliže jsi byl ustanoven dědicem jedné šestiny pozůstalosti pod určitou podmínkou a Titius, kterého jsi nahradil, odmítne přijmout svůj podíl a ty na základě tohoto nahrazení pozůstalost přijmeš a podmínka, podle níž jsi měl nárok na šestinu, je splněna, ptám se, zda bude nutné, abys vstoupil do pozůstalosti, abys nepřišel o svou šestinu. Odpověď zněla, že je jedno, zda se do pozůstalosti vstoupí na základě substituce, nebo na základě prvního jmenování, neboť v obou případech postačí jediné přijetí. Proto šestý díl, který mi byl udělen pod podmínkou, patří pouze mně.

162. Navíc, pokud nepřijmeš šestinu pozůstalosti, jejímž dědicem jsi byl ustanoven, myslíš si, že přijetím na základě substituce získáš nárok na část Titiova podílu? Nepochybuji o tom, že pokud se mohu stát dědicem přijetím podle prvního jmenování, bude v mé moci buď odmítnout, nebo si nárokovat jakoukoli část pozůstalosti, kterou si budu přát.

163. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Může vzniknout pochybnost, zda poté, co jsem byl ustanoven dědicem ze závěti osoby, jejíž majetek, i kdyby zemřela ze zákona, by mi patřil jako dědici ze zákona, mohu odmítnout oba tituly k majetku současně z toho důvodu, že mi majetek nepatřil ze zákona, než jsem jej odmítl jako odkázaný ze závěti. Je pravda, že se má za to, že jsem odmítl současně pozůstalost odkázanou závětí i pozůstalost udělenou ze zákona, stejně jako kdybych chtěl, aby mi patřila ta druhá, když jsem věděl, že mi byla odkázána také závětí; proto se má za to, že jsem nejprve odmítl pozůstalost ze závěti a tímto způsobem jsem nabyt tu udělenou ze zákona.

164. Týž, o Quintovi Muciovi, kniha XXXV.

Dva bratři drželi svůj majetek společně, jeden z nich, který zemřel ze závěti, nezanechal žádného přímého dědice a jeho bratr, který ho přežil, odmítl být jeho dědicem. Byla položena otázka, zda se tento druhý bratr stal odpovědným za dluhy pozůstalosti, protože užíval společný majetek poté, co věděl, že jeho bratr zemřel. Odpověď zněla, že pokud uvedený majetek neužíval proto, že si přál být dědicem, nebyl by odpovědný. Proto by si měl dát pozor, aby nevykonával vlastnické právo na větší část majetku, než na jakou měl nárok jako na svůj podíl.

165. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Je stanoveno, že kdykoli je majetek nebo cokoli jiného nabyt prostřednictvím nějaké osoby, která je pod kontrolou jiné osoby, nabývá jej tato osoba okamžitě a nezůstává ani na okamžik v držení toho, kdo jej nabyt, a tudíž jej získává přímo oprávněná strana.

166. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Kdybych byl ustanoven jediným dědicem několika podílů na pozůstalosti, nemohu jeden podíl odmítnout a nezáleží ani na tom, zda mám či nemám náhradníka za zmíněný podíl.

167. Domnívám se, že stejné pravidlo bude platit i v případě, že jsem byl ustanoven společně s jinými dědici nebo jsem byl ustanoven dědicem několika podílů, protože přijetím jednoho z podílů nabudu všechny, pokud by byly odmítnuty.

168. Kromě toho, byl-li jeden z mých otroků absolutně ustanoven dědicem určitého podílu pozůstalosti a podmíněně ustanoven k jinému podílu, maje například spoludědice, a vstoupí-li do pozůstalosti na můj pokyn a poté, co byl manželsky přijat, je splněna podmínka, na níž závisí druhý podíl pozůstalosti; lepší názor je, že první podíl nenabývám já, ale následuje sám otrok. Vše by totiž mělo zůstat ve stejném stavu v době, kdy byla splněna podmínka druhého podílu, aby jej mohl nabyt ten, kdo měl nárok na první podíl.

169. Proto se domnívám, že pokud otrok zůstane pod kontrolou svého původního pána, musí vstoupit do pozůstalosti podruhé, pokud by se měla splnit podmínka; a když jsme uvedli, že dědic má vstoupit do pozůstalosti pouze jednou, vztahuje se to na samotného dědice osobně a neplatí to v případě, kdy je pozůstalost nabyta zásahem jiného.

170. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Má se za to, že ustanovený dědic vyjádřil své přijetí i v případě substituce, kdykoli může nabýt majetek pro sebe; pokud by totiž zemřel, nepřevede substituci na svého dědice.

171. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVI.

Pokud by byl dědicem ustanoven otrok osoby, která není schopna nabývat podle závěti, a před vstupem do dědictví by byl na příkaz svého pána manumitován nebo zcizen a nedopustil by se žádného jednání za účelem obejití zákona, bude sám připuštěn k dědictví. Pokud však jeho pán může převzít pouze určitý podíl pozůstalosti, bude se stejné pravidlo vztahovat i na tu část, kterou nemůže převzít na základě závěti. Obecně vzato totiž není rozdíl v tom, kde je vznesena otázka, zda někdo nemůže podle závěti vzít nic, nebo zda může vzít pouze část pozůstalosti.

172. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Pokud by byl někdo mlčky vyzván, aby se vzdal ve prospěch jiného celého podílu na pozůstalosti, jejímž dědicem byl ustanoven, je zřejmé, že nemůže přírůstkem nic získat, protože se nepovažuje za osobu, která má na pozůstalost nárok.

173. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Pokud se přechází na nenarozené dítě a dědicem je ustanoven emancipovaný syn nebo cizí osoba, dokud může být závěť porušena narozením dítěte, nemůže být pozůstalost převedena v souladu s podmínkami závěti. Pokud se však ukáže, že žena těhotná nebyla, a dokud to není jisté, zemře syn, který v rodině zůstal, rozumí se, že byl dědicem; a ať už je to emancipovaný syn nebo cizinec, nemůže dědictví nabýt, pokud neví, že žena těhotná nebyla. Pokud by tedy žena skutečně byla těhotná, nebylo by nespravedlivé, kdyby syn, který mezitím zemřel, nemohl svému dědici nic odkázat? Proto by měla být synovi přiznána úleva podle dekretu, protože ať už se mu narodí bratr, nebo ne, stále bude dědicem svého otce. Ze stejného způsobu uvažování je zřejmé, že úleva by měla být přiznána také emancipovanému synovi, který bude mít v obou případech jisté nárok na vlastnictví pozůstalosti.

174. Týž, Otázky, kniha XXX.

Pokud by někdo, veden strachem, vstoupil do pozůstalosti, bude výsledkem to, že protože se stane dědicem proti své vůli, může mu být přiznána pravomoc odmítnout pozůstalost.

175. Týž, Názory, Kniha VI.

Pannonius Avitus, když působil jako císařský správce v Kilikii, byl ustanoven dědicem, ale zemřel dříve, než se o svém ustanovení dozvěděl. Jeho dědicové jako zástupci zemřelého požádali o úplnou restituci, protože v této funkci nemohli převzít majetek, na který si nyní činí nárok jeho zástupce a na který podle přísného výkladu zákona neměl nárok; Avitus totiž zemřel ve lhůtě stanovené pro jeho přijetí. Marcellus v Knize otázek uvádí, že božský Pius vydal opačné rozhodnutí s ohledem na stranu, která byla v Římě jako člen vyslanectví, kde se jeho synovi, který byl nepřítomen, nepodařilo získat do vlastnictví majetek, který pocházel po jeho matce, a že bez ohledu na tento rozdíl existoval důvod k restituci. Toto pravidlo by se mělo v zájmu spravedlnosti uplatnit i v tomto případě.

176. Emancipovaný syn osoby obviněné z velezrady, který si je jistý nevinou svého otce, může získat jeho majetek, dokud probíhá vyšetřování případu.

177. Je prokázáno, že syn jednal v postavení dědice, když v době své smrti věděl, že jeho matka zemřela bez závěti, a v kodícilu žádá svého dědice, aby manumitoval otroka patřícího do majetku jeho matky a postavil sobě a svým rodičům pomník na pozemku, který je součástí jejího majetku.

178. Týž, Názory, kniha X.

Má se za to, že syn zasahuje do majetku svého otce, pokud se zdá, že jedná v postavení dědice, kde byly rodinné vazby přerušeny. Proto se má za to, že syn, který přijme pozůstalost své matky a získá pozemek patřící do pozůstalosti svého otce, jehož se ujme, aniž by věděl, že je součástí pozůstalosti jeho matky, neztratil právo pozůstalost odmítnout.

179. Bylo rozhodnuto, že smíšené žaloby by měly být přiznány nezletilým, kteří, jak bylo rozhodnuto, musí být zproštěni odpovědnosti za dluhy pozůstalosti.

180. Paulus, Otázky, kniha I.

V postavení dědice jedná osoba, která dává najevo svůj úmysl přijmout pozůstalost, i když se nedotýká žádného majetku, který je její součástí. Pokud by tedy držel dům, který jako by patřil k pozůstalosti, ale který byl dán do zástavy, a jehož držba

byla jakýmkoli způsobem v držení pozůstalosti, bude se mít za to, že jednal jako dědic. Stejně pravidlo se uplatní, pokud by si ponechal v držbě jakýkoli jiný majetek jako součást pozůstalosti.

181. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Odmítne-li nezletilý pozůstalost, musí být poskytnuta úleva jím poskytnutým ručitelům, pokud by proti nim byla podána žaloba z důvodu nějaké smlouvy týkající se pozůstalosti.

182. Paulus, Názory, kniha XII.

Paulus zastává názor, že pozůstalost nelze nabýt zásahem kurátora.

183. Rovněž uvádí jako svůj názor, že pokud by vnuk vstoupil do pozůstalosti svého otce, který pořídil závěť, již disponoval svým castrense peculium z příkazu svého děda, nabude ve prospěch svého děda vše, čím mohl jeho otec disponovat na základě závěti; protože castrense přestává být takovým majetkem změnou osob.

184. Totéž, názory.

Paulus zastává názor, že pokud se prokáže, že syn, který odmítl přijmout pozůstalost po svém otci, nabyt tuto pozůstalost zásahem kohokoli, mohou ho věřitelé pozůstalosti žalovat, stejně jako kdyby se sám ujal její správy.

185. Týž, Názory, kniha XVII.

Syn pod otcovskou správou se oženil; jeho manželka zemřela a zanechala děti; ty vstoupily do pozůstalosti své matky z příkazu svého otce, a nikoliv z příkazu svého děda. Ptám se, zda pozůstalost nabyt dědeček? Paulus odpovídá, že v souladu s uvedeným případem je tento akt neplatný.

186. Týž, Rozhodnutí, kniha III.

Pokaždé, když otec nařídí svému synovi, aby vstoupil do pozůstalosti, musí si být jistý, zda je jeho syn dědicem části, nebo celé pozůstalosti, a také zda jeho právo pochází z ustanovení za dědice, nebo ze substitute, nebo na základě závěti, nebo z dědictví.

187. Tam, kde je otec nebo pán němý, je lepší názor, že pokud byl syn nebo otrok ustanoven dědicem, může mu kývnutím nařídít, aby vstoupil do pozůstalosti; za předpokladu, že má dostatečnou inteligenci, která mu umožní legálně nabýt pozůstalost, což lze tím snadněji zjistit, umí-li psát.

188. Otroek, který je němý a jedná jako dědic na pokyn svého pána, činí tohoto pána odpovědným za dluhy pozůstalosti.

189. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Tomu, kdo odmítá přijmout majetek žijící osoby, není zakázáno vstoupit do jejího majetku nebo požadovat jeho prétorskou držbu po její smrti.

190. Paulus, Rozhodnutí, kniha IV.

Pozůstalost lze odmítnout nejen slovy, ale i jakýmkoli úkonem nebo jiným projevem vůle.

191. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Pokud někdo, kdo se mylně domnívá, že je nezletilý, ačkoli ve skutečnosti dosáhl dospělosti, jedná jako dědic, nebudou jeho práva takovým omylem dotčena.

192. Paulus, Dekrety, kniha III.

Clodius Clodianus po sepsání závěti ustanovil posléze téhož dědice jinou závětí, která byla sepsána tak, že neměla žádnou platnost ani účinek. Ustanovený dědic, domnívaje se, že druhá závěť je platná, chtěl na jejím základě vstoupit do dědictví, ale později bylo zjištěno, že je neplatná. Papinianus rozhodl, že odmítl majetek udělený první závětí a nemůže jej přijmout podle druhé závěti. Já jsem se domníval, že první závěť neodmítl, neboť se domníval, že druhá závěť je platná. Nakonec bylo rozhodnuto, že Clodianus zemřel bez závěti.

193. Scaevola, Digesty, kniha XXVI.

Jistá žena slíbila Semproniovi jménem své vnučky, kterou měla od své dcery Seia, peněžní částku jako věno a vyplatila mu určitou částku jako úrok na výdaje na domácnost. Poté zemřela, Seia byla její dědičkou spolu s dalšími, proti nimž Sempronius podal žalobu, a jednotliví dědicové byli uznáni odpovědnými za své podíly na majetku, mezi nimiž byla i Seia, která spolu s ostatními dala Semproniovi záruku, že zaplatí částku, o níž byl každý z nich odsouzen, se stejným úrokem, který zaplatila zůstavitelka na výživu rodiny. Poté ostatní dědicové, s výjimkou Seia, odmítli majetek díky císařově

shovívavosti a ten zcela připadl Seiovi. Ptám se, zda by měla být proti Seiovi, který byl nyní jediným dědicem a jako takový spravoval všechny záležitosti pozůstalosti, podána pretoriánská žaloba na vymožení výše podílů těch, kteří díky císařově shovívavosti mohli pozůstalost odmítnout. Odpověď zní, že žaloby týkající se podílů těch, kteří odmítli přijmout pozůstalost, se obvykle přiznávají proti straně, která ji přijala a upřednostňuje vypořádání závazků celé pozůstalosti.

194. Pomponius, Dekrety senátu, kniha I.

Aristo uvedl s odkazem na Frontovy dekrety: Dvě dcery byly nutnými dědičkami svého otce; jedna z nich odmítla přijmout jeho pozůstalost a druhá převzala otcův majetek a byla připravena zprostit se všech jeho závazků. Ctihodný pretor Cassius po projednání případu velmi správně rozhodl, že pretoriánské žaloby mají být přiznány té, která otcův majetek přijala, ale mají být odeprény druhé dceři, která jej odmítla.

Tit. 3. Jakým způsobem mají být závěti otevírány, zkoumány a opisovány.

195. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Praetor slibuje, že udělí privilegium nahlédnout do závěti a opsat ji všem, kdo si ji budou přát prohlédnout nebo opsat. Je zřejmé, že toto oprávnění udělí každému, kdo si to přeje buď svým jménem, nebo jménem jiného.

196. Důvod pro přijetí tohoto ediktu je zřejmý, neboť bez soudní autority nelze provést ustanovení závěti a ani soud nemůže zjistit pravdu v těch sporech, které vznikají z výkladů závětí, jinak než zkoumáním a zkoumáním jazyka v nich obsaženého.

197. Pokud někdo odmítne uznat svou pečeť, nebrání to otevření závěti, ale stává se z tohoto důvodu podezřelou.

198. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Listina obsahující ustanovení závěti nepatří jedné osobě, tedy dědici, nýbrž je majetkem všech, jimž bylo něco odkázáno; a skutečně je to spíše veřejná listina.

199. Správně se říká, že je to závěť, která je právně bezvadná; nesprávně však nazýváme závěťmi i některé listiny, které jsou padělané, nezákonné, neplatné nebo porušené, a také jsme zvyklí označovat jako závěť takové, které jsou vadné.

200. Platí, že cokoli bylo učiněno s odkazem na závěť, podléhá stejným pravidlům jako závěť samotná, bez ohledu na to, na jakém materiálu byla sepsána; za předpokladu, že obsahuje poslední vůli zesnulého a že závěť samotná, stejně jako nahrazení, je zahrnuta do ediktu.

201. Pokud si někdo přeje předložit několik závětí, je třeba udělit oprávnění k předložení všech.

202. Pokud by existovala pochybnost, zda osoba, jejíž závěť si někdo přeje nechat přezkoumat nebo opsat, je živá nebo mrtvá, je třeba rozhodnout, že o tom rozhodne pretorián po řádném šetření, takže pokud se prokáže, že zůstavitel žije, nedovolí závěť přezkoumat; v opačném případě může žadateli povolit, aby si prohlédl písmo, pečeti a cokoli jiného, co k listině patří a co by si přál prohlédnout.

203. K nahlédnutí do závěti patří i její prostudování.

204. Pretorián nedovolí opsat nebo zkoumat datum závěti ani jméno konzula, za jehož správy byla sepsána, aby se zabránilo příležitosti k podvodu; neboť i jejich zkoumání může poskytnout materiál pro spáchání padělků.

205. Může prétor nařídít, aby pravomoc k přezkoumání nebo opsání závěti byla udělena neprodleně, nebo má poskytnout čas k jejímu předložení osobě, která ji má v držení, pokud si to přeje? Lepší názor je, že by měl poskytnout určitou lhůtu závislou na obtížnosti komunikace a vzdálenosti místa.

206. Jestliže někdo nepopírá, že má závěť v držení, ale nedovolí, aby byla přezkoumána a opsána, měl by k tomu být všemi prostředky donucen. Jestliže však popírá, že závěť vlastní, je třeba říci, že je třeba využít interdiktů, který stanoví předložení závěti.

207. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Dědic je nicméně oprávněn podat žalobu na vrácení závěti, stejně jako v případě majetku náležejícího do pozůstalosti, a z tohoto důvodu může podat žalobu, aby si vynutil předložení závěti.

208. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Když má být závěť otevřena, je povinností prétora požadovat, aby se dostavili svědci a potvrdili své pečeti,

209. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Nebo popřít, že závěť zapečetili; je totiž vhodné, aby poslední vůle lidí byla uskutečněna.

210. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Najde-li se většina svědků, může být závěť otevřena a přečtena v jejich přítomnosti.

211. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Pokud by jeden ze svědků nebyl přítomen, musí se mu závěť poslat, ať je kdekoli, aby mohl potvrdit svou pečeť. Bylo by totiž obtížné nutit ho, aby se za tímto účelem vrátil, neboť často nám působí velké nepříjemnosti, když jsme za takových okolností odváděni od své práce; a bylo by nespravedlivé, aby někdo utrpěl újmu za to, že splnil svou povinnost. Nezáleží ani na tom, zda je nepřítomen jeden nebo všichni svědci. Kdyby se stalo, že by všichni nebyli přítomni a z toho či onoho důvodu by bylo naléhavě nutné závěť otevřít, měl by se prokonzul postarat o to, aby byla otevřena v přítomnosti mužů s vynikající pověstí; a poté, co byla v jejich přítomnosti opsána a prozkoumána, musí být zapečetěna stejnými stranami, před nimiž byla otevřena, a poté odeslána na místo, kde jsou svědci, aby mohli potvrdit své pečeti.

212. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Praetor nedovolí otevřít zornici, i když na ní není žádný přípis, který by to zakazoval; přesto, pokud zůstavitel zanechal závěť částečně zapečetěnou, může praetor povolit její otevření, pokud se prokáže řádný důvod.

213. Paulus, O ediktu, kniha XLV.

Je-li ženě svěřen do pretoriánské držby majetek jménem jejího nenarozeného dítěte, měla by být zornice závěti otevřena, aby bylo možné zjistit, komu byla poručena kuratela dítěte.

214. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Pokud existují dva opisy závěti a jeden z nich zůstane nezapečetěný, má se za to, že závěť má být otevřena.

215. Tam, kde je samotná závěť odpečetěna, není pochyb o tom, že by měla být považována za otevřenou; nepátráme totiž po tom, kým má být otevřena.

216. Pokud by závěť nebyla předložena nebo byla spálena, vyplývá z toho, že by měla být odkázaným osobám poskytnuta úleva; a stejné pravidlo platí, pokud byla závěť potlačena nebo skryta.

217. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Stejně jako je kodiciel považován za součást závěti, tak je za součást závěti považována i pupilární substituce.

218. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Pokud někdo pořídí závěť a zároveň její kopii a kopie je otevřená, závěť se nepovažuje za otevřenou; pokud je však otevřený originál závěti, vše ostatní je na tom stejně.

Tit. 4. Když někdo odmítnutím svého ustanovení závětním dědicem získá vlastnictví pozůstalosti na základě závěti nebo jiným způsobem.

219. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Praetor se pokouší plnit přání zemřelých osob a staví se proti lstivosti těch, kteří odmítnutím přijetí podle závěti získávají držbu pozůstalosti nebo její části na základě intestace; aby ošidili odkazovníky, kterým by mohlo něco náležet podle závěti zůstavitele, kdyby pozůstalost nezískali ab intestato; a slibuje, že proti nim podá žalobu.

220. Nezáleží na tom, zda dotyčná strana nabývá pozůstalost sama, nebo prostřednictvím někoho jiného; neboť ať už tak může učinit jakýmkoli způsobem, pokud ji nenabude na základě závěti, je v postavení, které může být postiženo ediktem préтора.

221. Má se za to, že dědic opomenul využít výhod, které mu byly poskytnuty závětí, kdo, když může někomu nařídít, aby vstoupil do pozůstalosti, to odmítne.

222. Ale co když jeho otrok, když mu přikázal vstoupit na pozůstalost, po obdržení příkazu neuposlechne? Otrok však k tomu může být donucen, a proto jeho pán spadá do působnosti ediktu.
223. Pokud však pán nebyl svým otrokem informován o jeho jmenování dědicem a on sám poté získá držbu pozůstalosti na základě dědictví; nebude odpovědný podle ediktu, ledaže by předstíral neznalost těchto skutečností.
224. Je-li navrhovaným případem, že tatáž strana byla současně ustanovena dědicem a substitutem a opomněla využít svého ustanovení; vzniká otázka, zda spadá do působnosti ediktu. Domnívám se, že nikoli, neboť zůstavitel, který jej ustanovil náhradníkem, mu udělil privilegium odmítnutí.
225. Odmítne-li někdo pozůstalost, ztrácí veškerá práva, která mu mohou podle závěti náležet.
226. Pokud se děti podléhající pravomoci svého otce stanou okamžitě dědici na základě jeho závěti, není důvod, proč by nemohly odmítnout jeho pozůstalost. Pokud však do něj následně zasáhnou, považují se za dědice na základě závěti, ledaže se zdrží přijetí podle ní a domáhají se držby majetku na základě dědictví; v tomto případě se totiž na ně vztahují podmínky ediktu.
227. Pokud je dědic ustanoven pod podmínkou a je schopen ji splnit, ale neučiní tak, pokud je podmínka taková, že závisí na souhlasu uvedeného dědice, a ten poté získá držbu majetku na základě intestace, měl by být odpovědný podle ediktu; z toho důvodu, že podmíněné ustanovení tohoto druhu by mělo být považováno za absolutní.
228. Když strany, které odmítly pořízení ze závěti, získají pozůstalost na základě dědictví, nezkoumáme, zda ji nabyly do držby jako dědicové ze zákona, či nikoliv, neboť ať už nabyly držbu pozůstalosti nebo její části z jakéhokoliv titulu, mohou být žalovány podle ediktu, pokud ji nenabyly na základě jiného důvodu; například když někdo odmítne pozůstalost a získá ji na základě svěřenectví a je uveden do držby za účelem splnění svěřenectví; nebo pokud byste uvedli, že získal držbu za účelem zachování nároku; protože v tomto případě nemůže být nucen odpovídat v žalobě podané dědici. Proto se edikt přetora uplatní vždy, když se někdo drží držby jako zákonný dědic nebo získá pozůstalost na základě dědictví, nebo ji drží jako vyděděnc, předstírající, že má nějaký nárok na držbu na základě dědictví; neboť bez ohledu na to, jakým způsobem může mít z nabytí pozůstalosti peněžní prospěch, musí zaplatit odkazy.
229. Zůstavitelé však musí poskytnout jistotu, že v případě, kdy by byl dědic zbaven pozůstalosti na základě lepšího titulu, budou mu odkazy vráceny; a i kdyby strana nemusela mít pozůstalost v držbě, ale jednala ve zlé víře, aby se vyhnula držbě, výsledkem je, že bude odpovědná, stejně jako kdyby vstoupila do pozůstalosti.

230. Za osobu jednající ve zlé víře, aby se vyhnula držbě, se považuje ten, kdo podvodně převede držbu na někoho jiného, aby odkazovníci a ostatní, kteří něco obdrželi na základě závěti, byli zbaveni toho, co jim bylo odkázáno.

231. Byla položena otázka, zda by neměl být považován za jednajícího ve zlé víře ten, kdo, aby se vyhnul tomu, že je v držbě, se jí podvodně vzdá poté, co ji nějakou dobu držel; nebo zda je odpovědný i ten, kdo tak učinil se zlým úmyslem, aby se vyhnul získání držby na prvním místě. Labeo říká, že se mu zdá, že ten, kdo se vyhnul získání držby na prvním místě, není méně vinen než ten, kdo se jí podvodně vzdá poté, co ji získal. To je jeden z převládajících názorů.

232. Pokud někdo podvodně odmítne pozůstalost, aby mohla připadnout zákonnému dědici, bude odpovědný za žalobu podanou dědici ze závěti.

233. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Ačkoli ten, kdo se vzdá pozůstalosti za zaplacení peněžní částky, nemůže být považován za toho, kdo se ujal role dědice, přesto by proti němu měla být podána žaloba, jako v případě strany, která poté, co odmítla přijmout pozůstalost na základě závěti, získá ji do vlastnictví na základě dědictví, jak uvedl božský Hadrián v reskriptu. Z tohoto důvodu bude moci být žalován odkazovníky a dalšími příjemci pozůstalosti.

234. Ale má být žaloba podána proti němu na začátku a pak se má odvolat k dědici; nebo máme změnit pořadí? Spravedlivější se mi zdá názor, že řízení by mělo být nejprve zahájeno proti držiteli pozůstalosti, zejména je-li pro něj držba pozůstalosti výhodná.

235. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Pokud obdržíš od náhradníka peníze za to, že se vzdáš nároku na pozůstalost, a on do ní vstoupí, lze pochybovat o tom, zda by měla být žaloba přiznána odkazovníkům. Domnívám se, že pokud se náhradník rovněž vzdá svého nároku z důvodu, že mu pozůstalost připadne ze zákona, a on ji získá do držby, budete odpovědni oba; a žaloba bude přiznána ve prospěch toho, komu byl odkaz odkázán, proti tomu z vás, koho se rozhodne žalovat.

236. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

V případě, že by dědic nepřijal žádné peníze, ale odmítl by je přijmout podle závěti, protože by chtěl udělit službu buď náhradníkovi, nebo zákonnému dědici, bude důvod pro použití ediktu? Bylo by pro něj neúnosné, kdyby mohl zabránit výkonu závěti zůstavitele; a proto pokud se jasně prokáže, že se tak stalo s cílem poškodit odkazovníky ? i když žádné peníze

neobdržel, ale tento čin byl veden přílišnou zaujatostí ? je třeba říci, že bude důvod pro spravedlivou žalobu proti straně, která je v držení pozůstalosti.

237. Velmi správně se má za to, že kdykoli chce někdo poskytnout jinému, který se stane dědicem, milost tím, že odmítne pozůstalost, a on by ji neodmítl, kdyby neměl v úmyslu poskytnout milost, a zejména pokud tak učinil za účelem zabránit výkonu závěti, je třeba v tomto případě říci, že žaloba bude podána proti držiteli pozůstalosti, avšak s tím rozdílem, že pokud byly přijaty peníze, dědic pozůstalost odmítl, můžeme za těchto okolností říci, že žaloba by měla být podána proti němu; ale pokud jednal zaujatě a s cílem ošidit ty, kterým bylo něco odkázáno, měl by být držitel pozůstalosti žalován v rámci praetorské žaloby.

238. Ačkoli se zdá, že prétor má na mysli jmenované dědice, přesto se toto ustanovení vztahuje i na ostatní; například tam, kde je odkazovník, který byl pověřen svěřenstvím, a on svým podvodným jednáním způsobí, že pozůstalost je odmítnuta, měla by být žaloba podána proti němu.

239. Pokud někdo prodá své právo na pozůstalost, má se za to, že zůstává v její držbě a že nejednal podvodně, aby se vyhnul držbě.

240. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Za omluveného se považuje patron, který odmítne ustanovení dědicem, když byl ustanoven dědicem svým svobodným pánem jiným způsobem, než měl být. Byl-li totiž jeho otrok ustanoven jediným dědicem majetku a z důvodu nějaké nehody nemohl na příkaz svého pána do něj vstoupit, může beztrestně odmítnout přijmout majetek, který mu byl závětí svěřen.

241. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Z toho důvodu, že strana, která má pozůstalost v držení na základě závěti, může být žalována, pokud se vzdá svých práv vyplývajících ze závěti, vyvstala otázka, zda může být nucena k platbě, pokud se jich zřejmě vzdala v souladu s přáním zůstavitele. Například člověk ustanovil bratra svým dědicem a poté uzavřel dodatek, v němž žádal svého bratra, aby v případě, že mu pozůstalost připadne ze zákona, plnil ve prospěch určitých osob; a proto je třeba posoudit, zda poté, co se vzdal svých práv ze závěti a získal vlastnictví pozůstalosti z důvodu dědictví, bude vůči odkazovníkům odpovědný. Julianus ve třicáté první knize Digest uvádí, že může být nejprve donucen k vyplacení odkazů, a poté, když budou vypořádány, pokud by něco zbylo ze tří čtvrtin pozůstalosti, lze po něm požadovat, aby se zprostil svěřenství. Pokud však odkazy vyčerpají tři čtvrtiny pozůstalosti, pak se ze svěřenského fondu nevyplatí nic, neboť zákonný dědic musí mít čtvrtinu neztenčenou. Proto bylo Juliánem stanoveno pořadí, podle něhož se nejprve vypořádají odkazy a ze zbytku se vyplatí svěřenský fond s tím, že

čtvrtina zůstane nedotčena. Domnívám se, že by měl být přijat Julianův názor, aby v případě odmítnutí pozůstalosti podle závěti, aby mohla být získána ab intestato, měla být strana všemi prostředky donucena k vyplacení odkazů, a to z toho důvodu, že zůstavitel, který mu zanechal svěřenství, jež má být vyplaceno v případě dědictví ze závěti, ho neoprávnil k odmítnutí pozůstalosti za takových okolností.

242. Pokud je však zřejmé, že ho zůstavitel výslovně zmocnil, aby tak učinil, nestane se odpovědným podle ediktu, protože využil výsady, kterou mu zůstavitel udělil. Pokud mu však zůstavitel podle závěti výslovně neudělil privilegium odmítnout pozůstalost, je třeba postupovat podle Juliánem předepsaného pořadí.

243. Co však říci v případě, kdy jsou závěť a svěřenské fondy v případě odkazu zanechány téže osobě a navíc jsou svěřenské fondy zanechány dalším osobám? Máme se řídit stejným pořadím, které stanovil Julianus, nebo máme všechny svěřence podrobit příspěvku, jako by si byli rovni? Lepší názor je zjistit, zda je velký rozdíl v tom, zda dědic podle ediktu ručí, nebo ne, neboť pokud ručí, mají být upřednostněni ti, kterým bylo něco odkázáno závětí; ale pokud se tak nestane, protože bylo přáním zůstavitele udělit mu privilegium dědění ab intestato nebo protože byl připuštěn z jiného důvodu, který v souladu s tím, co jsme uvedli výše, není v rozporu s ediktem, je třeba říci, že všichni svěřenci by měli přispívat, jako by byli všichni postaveni na stejnou úroveň.

244. Praetor neslibuje, že vyhoví žalobě bez rozdílu, ale jen tam, kde se prokáže řádný důvod; kdyby totiž zjistil, že zůstavitel byl původcem tohoto ujednání a sám povolil dědici, aby dědil ab intestato, nebo kdyby zjistil, že pro odmítnutí pozůstalosti existuje jiný řádný důvod, žalobu proti němu odkazovníkům nevyhoví.

245. Rovněž pokud by prétor zjistil, že majetek patří jinému, žalobě nevyhoví, pokud na rozhodnutí prétora nemá vliv podezření ze spolčení.

246. Má-li však osoba, která může být zbavena pozůstalosti, v držení nějakou její část a vzdá-li se jejího držení, aniž by se dopustila podvodu, je lepší názor, že přestává být žalovatelná.

247. Jakou dobu tedy máme brát v úvahu, když zkoumáme, zda je v držbě, či nikoli? Je třeba vzít v úvahu dobu, kdy došlo ke spojení vydání.

248. Je zřejmé, že pokud je někdo v držbě majetku z nepřevzaté pozůstalosti a uplynula lhůta čtyř let, lze proti němu nepochybně podat žalobu podle tohoto oddílu ediktu, a to jak z toho důvodu, že odmítl převzetí podle závěti, tak proto, že je v držbě z důvodu nepřevzetí, a dokonce i proto, že se stal bezpečným z důvodu promlčení z důvodu uplynutí čtyř let.

249. Je-li patron ustanoven dědicem podílu z pozůstalosti, na který má nárok, a spolu s ním je ustanoven spoludědic, a on odmítne ustanovení na svůj podíl, protože to, co mu náleží, již bylo vyčerpáno, a spoludědic rovněž odmítne svůj podíl; a pak patron získá držbu celé pozůstalosti ab intestato, ze zákona; Celsus v šestnácté knize Digest říká, že by proti němu měla být podána stejná žaloba, jaká mohla být podána proti spoludědici Titiovi, a že postačí, když patron získá pro sebe celý podíl, na který měl zákonný nárok. To je však správné pouze v případě, že se spoludědic spolčil s patronem, neboť jinak nemůže být tento donucen k vyplacení odkazů, neboť není zakázáno, aby někdo odmítl pozůstalost, pokud tak učiní, aniž by se provinil podvodem.

250. Lepší názor je, že tento edikt se vztahuje i na praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, takže pokud se strana ujme držby pozůstalosti v rozporu se závětí, musí zaplatit odkazy dětem a rodičům, a pokud by se jí nepodařilo získat držbu pozůstalosti a nabyla by jí do držby na základě intestace, může být nucena zaplatit vše, co by zaplatila, kdyby získala držbu pozůstalosti v rozporu se závětí.

251. Byla-li otrokovi udělena svoboda pod podmínkou, že zaplatí deset aurei, a dědic se vzdá svých práv ze závěti, nebude otrok osvobozen, pokud nebude tato podmínka splněna.

252. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Jistý muž ustanovil za své dědice Titia a Maevia a odkázal Titiovi sto aurei a oba se vzdali svých práv ze závěti a vstoupili do majetku jako zákonní dědicové. Titius nemůže řádně podat žalobu na vrácení svého dědictví. Stejně pravidlo se uplatní v případě, že zůstavitel odkázal dědictví oběma dědicům.

253. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Pokud se někdo stane dědicem pod podmínkou zaplacení deseti aurei nebo pod jinou podmínkou, která spočívá buď v tom, že něco dá, nebo v tom, že něco udělá, a dědic, který se vzdal svých práv ze závěti, získá vlastnictví pozůstalosti na základě dědictví, je třeba zvážit, zda by měla být poskytnuta úleva tomu, v jehož prospěch byla podmínka uložena, či nikoliv. Lepší názor je, že nemá nárok na úlevu, neboť není dědicem.

254. Paulus, O ediktu, kniha XLV.

Pokud však strany mají ještě čas podmínku splnit, nebude podle této části ediktu odpovědný.

255. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Tam, kde ten, kdo se vzdal svých práv ze závěti, není sám, ale spolu s další stranou má v držení pozůstalost, Julianus velmi správně říká, a jeho názor schvaluje Marcellus, že by měla být přiznána spravedlivá žaloba i proti němu ve prospěch odkazovníků, neboť by neměl namítat, že ho úkon ustanoveného dědice poškozují, protože z něj měl také prospěch. To je však správné v případě, že osoba, která se vzdává svých práv ze závěti, za to neobdržela žádné peníze, neboť pak bude odpovídat za celou částku.

256. Pokud byly odkazy zanechány k plnění ustanovenými dědici ve prospěch náhradníků a uvedení dědicové i náhradníci získali držbu pozůstalosti z důvodu odúmrti poté, co se vzdali svých práv ze závěti, božský Pius v reskriptu uvedl, že ustanovení dědicové mohou čestně odmítnout vyplatit odkazy odkázané náhradníkům; neboť mohou zcela správně odmítnout vyplatit jakýkoli odkaz nebo svěřenství náhradníkovi, který si na ně činí nárok, pokud mohl svobodně vstoupit do pozůstalosti a získat veškerý majetek, který k ní náležel, aniž by požadoval zproštění svěřenství.

257. Jsou-li dva dědicové, z nichž jeden byl ustanoven a druhý nahrazen, a oba, kteří se vzdali svých práv ze závěti, získají držbu pozůstalosti ab intestato; vzniká otázka, zda mohou být oba nuceni zaplatit odkazy a zda je každý z nich povinen zaplatit ty odkazy, které mu byly uloženy, nebo zda mají oba zaplatit odkazy společně. Domnívám se, že by mělo být vyhověno žalobě ve prospěch dědiců proti každému z nich o zaplacení všech odkazů; zvažme však, zda je každý z nich povinen zaplatit ty odkazy, kterými byl pověřen sám, nebo také ty, kterými byl pověřen druhý dědic. Předpokládejme také, že jmenovaný dědic byl sám držitelem pozůstalosti: bude odpovědný za žalobu na zaplacení odkazů, které byly uloženy jemu, nebo bude odpovědný i za ty, které byly uloženy náhradníkovi? Je třeba konstatovat, že bude odpovědný pouze za odkazy, kterými byl pověřen náhradník, v případě, že by se pozůstalost dostala do rukou dědiců ustanovených na základě závěti z důvodu zlé víry náhradníka, kdy nebyly vyplaceny žádné peníze; pokud by totiž náhradník nějaké peníze obdržel, měl by být žalován on sám. Kromě toho, pokud je v držení pozůstalosti pouze náhradník a ustanovený dědic by ji odmítl s ohledem na to, že obdržel peněžní částku, říkáme, že on bude odpovídat svým odkazovníkům a náhradník svým; pokud však nebyly vyplaceny žádné peníze, vyhovíme žalobě proti náhradníkovi. Jsou-li však v držbě obě strany, je lepší názor, že každá z nich bude odpovídat svým odkazovníkům.

258. Javolenus, Listy, kniha VII.

Pokud mi byl odkázán tentýž majetek, který mají vydat jak jmenovaní, tak náhradní dědicové, a oni, poté co se vzdali svých práv ze závěti, mají majetek v držbě ze zákona, náleží mi celý odkaz od obou; přesto, pokud jsem jej získal od jednoho, nemohu jej vymáhat od druhého, tudíž mohu postupovat proti kterémukoli z nich, kterého si zvolím.

259. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

V tomto případě vyvstala také otázka týkající se udělení svobody, zda je správné, aby je udělovali oba dědicové, když jejich výkonem byl pověřen jak ten, který byl jmenován, tak i náhradník. Lepší názor je, že se účinnými stávají jak ty, které byly uděleny přímo, tak ty, které byly uděleny v důvěře.

260. Je stanoveno, že dědic někoho, kdo se vzdal svých práv ze závěti, aby získal vlastnictví pozůstalosti z důvodu odkázanosti, je odpovědný při žalobě podané odkazovníky za vymáhání celé částky; řízení se totiž týká spíše navrácení majetku než sankce, a proto je žaloba věčná. Tak tomu však nebude, pokud je dědic žalován z důvodu zlé víry zůstavitele, neboť pak proti němu může být podána žaloba na majetek, který se mu dostal do rukou.

261. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

I kdyby se dědic nedostal do držení celého majetku nebo jeho velké části na základě dědictví, ale jen velmi malé části toho, pro co byl ustanoven, a také v případě, že drží jen jediný předmět, který k němu patří, bude podle tohoto ediktu odpovědný.

262. Týž, O testamentech; O ediktu městského prétora, kniha II.

Ačkoli, správně řečeno, jediný artikl není chápán jako součást pozůstalosti.

263. Týž, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Neboť to není nespravedlivé, protože osoba trpí tuto nepříjemnost vlastní vinou,

264. Týž, O testamentech; O ediktu městského prétora, kniha II.

Jelikož totiž může být pozůstalost nárokována na základě dědického práva osobou, která má v držení jediný k ní náležející předmět, nelze pochybovat o tom, že to, co jsme uvedli, je pravda.

265. Týž, O zemském ediktu, kniha XVII.

Pokud by někdo, kdo se vzdal svých práv ze závěti, neměl v držení celý majetek, jsou odkazovníci vyloučeni; každý by totiž měl mít možnost odmítnout i výnosné dědictví, i když tímto způsobem mohou být zrušeny odkazy a udělení svobody. V souvislosti s pozůstalostmi odkázanými do svěřenského fondu však bylo stanoveno, že pokud by ustanovený dědic odmítl pozůstalost přijmout, může být k tomu donucen příkazem prétora a odevzdat ji beneficiům svěřenského fondu; této výhody však nepožívají ti, jimž byly odkázány jednotlivé předměty do svěřenského fondu, stejně jako ji nepožívají odkazovníci.

266. Týž, O testamentech; O ediktu městského prétora, kniha II.

Pokud dva jmenovaní dědicové, kteří se oba zřekli svých práv ze závěti, získají držbu pozůstalosti na základě odkazu, pak se podle pretoriánského práva bude mít za to, že oba vstoupili do pozůstalosti na základě závěti, a proti každému z nich bude podána žaloba na jeho příslušný podíl.

267. Měli bychom poznamenat, že výhoda Lex Falcidia musí být přiznána dědici, proti němuž je žaloba přiznána ve prospěch odkazovníků podle tohoto oddílu ediktu.

268. Totéž; O provinčním ediktu, kniha XVII.

Kromě toho, pokud byl patron ustanoven dědicem celé pozůstalosti a zřeknutím se svých práv ze závěti získá držbu ab intestato, měl by mít vždy nárok na užitek z podílu, který mu náleží a který by získal, kdyby vstoupil do pozůstalosti na základě závěti.

269. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Pokud byl tentýž majetek odkázán různým osobám a jeho vydáním byli pověřeni jak ustanovený dědic, tak náhradník, nemají nárok na vrácení oba zmínění odkazovníci, ale pouze ten, který jej přijal od ustanoveného dědice.

270. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Kdyby byl můj syn ustanoven svou matkou dědicem a já, poté, co jsem se vzdal svých testamentárních práv, bych se domáhal držby pozůstalosti jménem svého řečeného syna, měla by být žaloba ve prospěch odkazovníků proti mně přiznána, stejně jako kdybych byl sám ustanoven dědicem a poté, co jsem se vzdal svých práv ze závěti, získal držbu majetku pozůstalosti na základě dědictví.

271. Týž, Digest, kniha XXXI.

Kde bylo do závěti vloženo následující ustanovení: "Ať je Titius mým dědicem, a stane-li se Titius mým dědicem, ať se Maevius stane mým dědicem"; a Titius, který se vzdal svých práv ze závěti, získá držbu pozůstalosti jako dědic ze zákona, nemělo by být žádosti o navrácení pozůstalosti vyhověno proti němu ve prospěch Maevia za podíl na pozůstalosti, na který by měl nárok, kdyby se Titius nevzdal svých dědických práv. Protože dědic získá vlastnictví pozůstalosti, když se vzdá testamentárních práv, musí se přihlížet k odkazům a udělením svobody, protože jinak je nemůže udělit jinak než dědic.

Praetor však nemůže zasáhnout v případě, kdy je pozůstalost zcizena tímto způsobem, neboť zůstavitel nese vinu za to, že část pozůstalosti odkázal pod touto podmínkou, ačkoli ji mohl odkázat absolutně.

272. Pokud tedy bylo do závěti vloženo následující ustanovení: Pokud se v závěti uvádí: "Ať je Titius mým dědicem, a pokud se některá z výše uvedených osob, které jsem ustanovil, stane mým dědicem, ať je Stichus svobodný a je mým dědicem", a Titius, který se vzdal svých práv ze závěti, získá vlastnictví pozůstalosti, nemůže prétor ujistit Sticha o jeho svobodě, ani mu nemůže přiznat žalobu na navrácení pozůstalosti.

273. Pokud někdo sepíše závěť následujícím způsobem: "Ať je mým dědicem Titius, a kdyby se Titius mým dědicem nestal, ať je mým dědicem Maevius, a kdyby se některý z dědiců, které jsem předtím ustanovil, stal mým dědicem, odkazují sto aurei Maeviovi, kdyby se nestal mým dědicem". Titius se vzdal svých práv ze závěti a získal majetek do vlastnictví ze zákona a vyvstává otázka, zda by měla být žaloba na navrácení majetku přiznána Maeviovi, v jehož moci bylo jej celý nabýt tím, že do něj vstoupil na základě substitute. Bylo rozhodnuto, že Maevius by byl oprávněn k žalobě, protože mu nic nebránilo v tom, aby měl dobrý důvod nezapojit se do záležitostí pozůstalosti.

274. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Tam, kde byl dědicem ustanoven syn, který je pod kontrolou svého otce, a také dcera, získal emancipovaný bratr, který byl předán, držbu majetku v rozporu se závětí. Tímto způsobem dědicové získali majetek svého otce na základě intestace a zaplatili všechny odkazy. Dcera se však se svým bratrem o věno nerozdělila, neboť bylo rozhodnuto, že má nárok na svůj podíl na pozůstalosti jako ustanovená dědička.

275. Paulus, O ediktu, kniha LX.

Pokud se svěřenec vzdá svých testamentárních práv na základě podvodných prohlášení svého opatrovníka a získá majetek jako zákonný dědic, měly by být žaloby na vrácení odkazů přiznány proti svěřenci, ale pouze v rozsahu, v jakém majetek získal. Co když však získal pozůstalost do vlastnictví spolu s jiným?

276. Mnohé autority se domnívají, že toto pravidlo by mělo být dodržováno pouze s ohledem na mladíka, který dosáhl dospělosti, a že by měl být odpovědný pouze za podíl na pozůstalosti, který je v jeho držení; i když prétor proti němu přizná žalobu stejně, jako kdyby se ujal pozůstalosti.

277. Celsus, Digesty, kniha XVI.

Člověk, za něhož byl nahrazen jeho vlastní otrok, mu nařídil vstoupit na pozůstalost. Pokud tak učinil za účelem vyhnout se placení odkazů, musí je zaplatit všechny, a to jednak z toho důvodu, že je dědicem, jednak proto, že poté, co se vzdal svých práv ze závěti, má na základě substituce v držbě pozůstalost, s výjimkou části vyhrazené falckým zákonem.

278. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Julianus říká, že pokud otec nařídil své dceři, která byla ustanovena náhradníkem za něj, aby přijala pozůstalost; bude podle podmínek ediktu nucen zaplatit odkazy, které mu byly uloženy, protože jeho dcera byla nahrazena místo svého otce a ten neměl právo volby. Pokud však různé odkazy činí více než tři čtvrtiny pozůstalosti, je třeba vzít v úvahu především ty, které byly uloženy dceři, neboť otci bude přičítán podvod, pokud poté, co odmítl jemu udělenou čest, dá přednost ustanovení jiného dědice z důvodu výhod, které mu z toho mohou plynout.

279. Julianus se domnívá, že pokud otec, který je nahrazen svou dcerou, vstoupí do dědictví, nebude vinen zlou vírou, neboť se nepovažuje za nikoho, kdo by nahradil dceru proti vůli rodiče, ale proto, aby mohl učinit volbu.

280. Týž, Názory, kniha VI.

Je-li matka nahrazena za svého syna mladšího věku, je důvod pro použití ediktu, jestliže po vzdání se svých testamentárních práv získá vlastnictví majetku svého syna ze zákona. Stejně pravidlo platí, pokud by byla ustanovena dědicem a zároveň náhradníkem svého syna.

281. Má se za to, že do terra ediktu, pokud jde o odkazy, nespadá bratr, který neemancipoval svého syna, jenž byl nahrazen chlapcem nedosahujícím věku puberty na základě závěti svého bratra; získá však jeho prostřednictvím držbu majetku pozůstalosti na základě dědictví ze zákona.

282. Žalobě ve prospěch odkazovníků bude vyhláškou prétora vyhověno proti osobě, která nebyla ustanovena závětním dědicem, pokud se účastnila podvodné dohody s ustanovenými dědici, aby získala výlučnou držbu pozůstalosti ze zákona.

283. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Pokud pán prodá otroka, kterého ustanovil svým dědicem a který byl sám pověřen svěřenstvím, a učiní tak dříve, než mu nařídí vstoupit do pozůstalosti, měl by se zprostit svěřenství, protože získáním ceny otroka získal i hodnotu pozůstalosti.

284. Je-li strana ustanovena dědicem a je vyzvána k vydání pozůstalosti a poté, co se vzdá svých testamentárních práv, získá držbu pozůstalosti ze zákona, není pochyb o tom, že může být nucena k vydání pozůstalosti a také odkazů a jiného majetku

zanechaného ve svěřenství, jakož i k vykonání jakéhokoli udělení svobody přímé i nepřímé. Pokud je mu však uloženo manumitovat otroky patřící jiným osobám, měl by je vykoupit a ten, komu byl majetek odevzdán, i ten, kdo se ho vzdává, se musí oba podílet na ztrátě.

285. Ulpianus, Trusty, kniha V.

Pokud někdo, kdo se vzdal svých práv ze závěti, získá majetek do vlastnictví na základě dědictví, musí otroky obdarovat svobodou, ani tento čin toho, kdo se vzdal práva ze závěti, jim nemůže způsobit újmu, protože se stávají jeho svobodnými.

286. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Pokud dědic, který se vzdal svých práv ze závěti, získá držbu nemovitosti jako kupec nebo na základě věna, darování nebo z jiného titulu než z titulu dědice nebo držitele, nebude odpovědný za žalobu podanou odkazovníky.

Titul. 5. O silanských a klaudiánských dekretch senátu, podle jejichž ustanovení nelze otevřít závět'.

287. Ulpianus, O ediktu, kniha XXX.

Protože žádná domácnost nemůže být bezpečná, pokud otroci nejsou nuceni pod hrozbou nebezpečí života chránit své pány nejen před osobami patřícími k jeho rodině, ale i před cizími lidmi, byly vydány určité dekrety senátu s odkazem na to, aby v případě násilné smrti jejich pána byli všichni otroci patřící k domácnosti podrobeni veřejnému mučení.

288. Do označení pán je zahrnuta osoba, která má vlastnické právo k otrokům, i když užívací právo k nim může náležet někomu jinému.

289. Pokud někdo vlastní otroka v dobré víře, ale ve skutečnosti je svobodný, není zahrnut do označení pán; stejně tak ten, kdo má pouze užívací právo k otrokovi.

290. Otrok daný do zástavy je, pokud jde o smrt dlužníka, v každém ohledu považován za otroka, jako by nebyl dán do zástavy.
291. Do označení otroků jsou zahrnuti i ti, kteří jsou odkázáni pod určitou podmínkou; do té doby totiž patří dědici, a protože po splnění podmínky mu přestanou patřit, vyplývá z toho, že do té doby by neměli být považováni za součást jeho majetku. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě otroka, který má být pod určitou podmínkou osvobozen.
292. Zachoval se reskript Diviše Pia Jubentiovi Sabinovi, který se týká otroka, jemuž náležela nepodmíněná svoboda podle podmínek svěření; z toho je zřejmé, že při mučení otroka, který má nárok na svobodu podle svěření, by se nemělo příliš spěchat, a lepší názor je, že by neměl být trestán z toho důvodu, že žije pod jednou střechou se zůstavitelem, pokud se nepodílel na zločinu.
293. Je třeba říci, že ten, kdo má pouze podíl na vlastnictví otroka, je také zahrnut do označení pán.
294. Synové pod otcovskou kontrolou a jiné děti, které jsou v moci svého otce, jsou také zahrnuti do apelace pán; neboť silanský dekret senátu se vztahuje nejen na hlavy rodin, ale také na děti.
295. Co však máme říci, jestliže děti nepodléhají moci svého otce? Marcellus ve dvanácté knize Digest vyjadřuje v tomto bodě nejistotu. Domnívám se, že dekret senátu je třeba vykládat co nejliberálněji, aby se vztahoval i na děti, které nejsou pod otcovskou kontrolou.
296. Nedomníváme se, že dekret Senátu se vztahuje na případ syna, který byl dán k adopci, i když se může vztahovat na adoptivního otce.
297. Dekret Senátu se nepoužije v případě, kdy je usmrcen mladistvý, který je svěřen do výchovy.
298. Týrání se neprovádí na otrocích matky, pokud byl zabit syn nebo dcera.
299. Scaevola velmi správně říká, že tam, kde byl otec zajat nepřítelem a jeho syn byl zabit, mají být otroci otce podrobeni mučení a potrestání. Schvaluje, aby se tak stalo i po smrti otce, pokud byl syn zabit dříve, než se stal řádným dědicem.
300. Scaevola také říká, že lze jednotně tvrdit, že tam, kde byl syn ustanoven dědicem a byl zabit před vstupem do dědictví, mohou být otroci podrobeni mučení a potrestání, i když byli bezpodmínečně odkázáni nebo manumitováni. Neboť ačkoli i kdyby žil a stal se dědicem, otroci by mu nepatřili, a proto když zemře, protože jak odkazy, tak i udělení svobody zaniknou, domnívá se, že je důvod pro použití dekretu senátu.

301. Pokud je otec zabit, mělo by se mučení týkat otroků syna, pokud jsou součástí castrense peculium? Lepší názor je, že otroci syna by měli být vystaveni mučení a podrobeni trestu, i když syn není pod kontrolou svého otce.

302. V případě vraždy muže a jeho manželky by měli být jejich otroci podrobeni mučení, ačkoli, správně řečeno, otroci manžela nepatří manželce ani její otroci jemu, ale z toho důvodu, že obě skupiny otroků jsou smíšené a existuje jen jedna domácnost, senát rozhodl, že by měl být uložen trest, jako kdyby otroci patřili oběma stejně.

303. Ale tam, kde byla zabita manželka nebo manžel, senát nenařídil, aby otroci tchána byli podrobeni mučení. Marcellus však ve dvanácté knize Digest velmi správně říká, že to, co bylo stanoveno s ohledem na otroky manžela, platí i pro otroky tchána.

304. Labeo uvádí, že pod pojmem "zabitý" se rozumí ti, kdo byli usmrceni násilím nebo zavražděni; například tím, že jim bylo podříznuto hrdlo, byli uškrceni nebo svrženi z nějaké výšky, udeření kamenem nebo palicí nebo zbavení života použitím jakékoli jiné zbraně.

305. Tam, kde je člověk zabit například jedem nebo jiným prostředkem, který je zvykem používat tajně, se tento dekret Senátu nebude vztahovat na pomstu za jeho smrt; a to z toho důvodu, že otroci jsou trestáni vždy, když nepomáhají svému pánovi proti někomu, kdo se vůči němu provinil násilím, ačkoli jsou toho schopni. Co by však mohli vykonat proti těm, kdo zákeřně používají jed nebo jiný způsob tohoto druhu?

306. Je zřejmé, že dekret senátu se uplatní tam, kde je jed podán násilně.

307. Proto vždy, když je použita taková síla, která obvykle způsobuje smrt, je třeba mít za to, že existuje důvod pro použití Dekretu Senátu.

308. Ale co když byl pán usmrcen jedem, a ne násilím, zůstane tento čin bez trestu? V žádném případě. Neboť ačkoli nelze použít silanský dekret senátu, ani mučení a trest na ty, kdo jsou pod jednou střechou, přesto musí být potrestáni všichni, kdo o zločinu věděli nebo se na něm podíleli, a do pozůstalosti lze vstoupit a závěť otevřít ještě před mučením.

309. Tam, kde někdo vztáhne násilné ruce na sebe, není vskutku důvod pro uplatnění dekretu senátu; přesto by měla být jeho smrt pomstěna. Například pokud se činu dopustil v přítomnosti svých otroků a ti mu mohli zabránit, měli by být potrestáni, ale pokud mu zabránit nemohli, budou zproštěni odpovědnosti.

310. Pokud někdo na sebe vztáhne násilné ruce ne z lítosti nad nějakým zločinem, který spáchal, ale proto, že je unaven životem nebo není schopen snášet bolest, nebrání způsob jeho smrti tomu, aby byla jeho závěť otevřena a přečtena.
311. Je třeba také poznamenat, že pokud není prokázáno, že byl člověk zabit, neměli by být jeho otroci mučeni. Proto musí být pozitivně zjištěno, že účastník vděčí za svou smrt zločinu, aby bylo možné použít dekret senátu.
312. My však pod pojmem mučení rozumíme nejen to, že byli podrobeni výslechu, ale každé vyšetřování a obhajobu, které mohou být provedeny při vyšetřování smrti pána.
313. Tento dekret senátu opět trestá bez výjimky všechny otroky, "kteří žijí pod jednou střechou"; ale ti, kteří nejsou pod jednou střechou, ale ve stejném sousedství, nebudou potrestáni, ledaže by o zločinu věděli.
314. Uvažujme, co je třeba rozumět pod pojmem "pod stejnou střechou"; zda to znamená ve stejných zdech, nebo mimo ně, ve stejném ohrazení, ve stejném bytě, nebo ve stejném domě, nebo ve stejné zahradě, nebo v celém sídle. Sextus říká, že bylo často rozhodnuto, že kdekoli otroci byli, pokud mohli slyšet hlas svého pána, budou potrestáni stejně, jako kdyby byli pod stejnou střechou; ačkoli některé osoby mají hlasy hlasitější než jiné a všechny nelze slyšet z jednoho místa.
315. V souvislosti s tím se zdá, že božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl také následující: "Kdykoli mohou otroci poskytnout pomoc svému pánovi, neměli by dávat přednost vlastnímu bezpečí před jeho. Navíc otrokyně, která je se svou paní v těžce místnosti, jí může poskytnout pomoc, ne-li svým tělem, pak jistě tím, že vykřikne, aby ji slyšeli ti, kdo jsou v domě, nebo sousedé; a to je zřejmé, i kdyby tvrdila, že jí vrah vyhrožoval smrtí, pokud vykřikne. Měla by tedy podstoupit trest smrti, aby si ostatní otroci nemysleli, že se mají radit o své bezpečnosti, když je jejich pán v nebezpečí."
316. Tento reskript obsahuje mnoho ustanovení, neboť nešetří nikoho, kdo je ve stejné místnosti, a neomlouvá otroka, který se bojí smrti, a vyžaduje, aby otroci přivolali pomoc svým pánům křikem.
317. Je-li pán zabit, když je na jednom ze svých statků na venkově, bylo by krajně nespravedlivé, kdyby všichni otroci, kteří jsou v sousedství, byli vystaveni mučení a trestu, je-li zmíněný statek velmi rozsáhlý. Pak postačí, aby byli mučeni ti, kteří byli s ním v době, kdy měl být údajně zabit, a kteří se zdají být podezřelí, že vraždu spáchali nebo o ní věděli.
318. Pokud byl pán zavražděn na cestě, měli by být potrestáni otroci, kteří s ním byli v době, kdy přišel o život, nebo ti, kteří s ním byli a dali se na útěk. Pokud však s ním v době, kdy byl zabit, nikdo nebyl, tyto dekrety senátu se nepoužijí.
319. Otrok mužského nebo ženského pohlaví, který ještě nedosáhl věku pohlavní dospělosti, do této kategorie nepatří, neboť jeho věk si zaslouží omluvu.

320. Máme otrokovi, který ještě nedosáhl puberty, udělit odpustek pouze s ohledem na trest, nebo se to týká i mučení? Lepší názor je, že mučení by nemělo být prováděno otrokům mladším puberty; a kromě toho se běžně dodržuje zvyk, že nezletilí nemají být podrobováni mučení, ale pouze zastrašování nebo bičování prutem či koženým řemenem.

321. Omlouvá se otrokům, kteří získali pomoc bez podvodného úmyslu; neboť kdyby někdo předstíral pomoc nebo ji přinesl jen pro zdání, nebude mu to k ničemu.

322. Má se za to, že otrok poskytl svému pánovi pomoc nejen tehdy, když ho uchránil před újmou, to znamená, když mohl vynaložit svou sílu do té míry, aby ho zachránil, ale také tehdy, když, ačkoli udělal vše, co mohl, nedokázal zabránit tomu, aby byl jeho pán zabit; například když křičel, aby získal pomoc, nebo když zastrašil osoby, které na jeho pána útočily, nebo když shromáždil dav lidí, nebo když se svým tělem postavil mezi ně a svého pána, nebo když mu poskytl ochranu jiným způsobem pomocí svého těla.

323. Otrok, který vykřikne, však není vždy považován za toho, kdo svému pánovi pomohl; neboť co, když mohl nebezpečí před ním odvrátit, rozhodl se vykřiknout zbytečně? Měl by být nepochybně potrestán.

324. Co když však budou otroci zraněni, zatímco budou chránit svého pána? Je třeba říci, že by měli být omluveni, pokud si nezpůsobili zranění úmyslně, aby se vyhnuli trestu; nebo pokud nedostali zranění dostatečně vážná na to, aby jim zabránila nadále pomáhat svému pánovi, kdyby si to přáli.

325. Pokud pán, který byl smrtelně zraněn, přežije určitou dobu, aniž by si kdokoli z jeho otroků stěžoval, i kdyby s ním byli pod jednou střechou, musí být ušetřeni.

326. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha V.

Božský Marcus Commodus uvedl v reskriptu Piso následující: "Jelikož ti bylo prokázáno, milý Piso, že Julius Donatus se po poplachu, který mu způsobili blížící se lupiči, uchýlil do svého venkovského domu, kde byl zraněn, a poté, co vykonal závěť, projevil náklonnost ke svým otrokům, neměla by ani jeho úcta k nim, ani starostlivost dědice dovolit, aby byli potrestáni ti, které sám pán osvobodil." (Piso, Piso, str. 1.).

327. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Pokud otrok, který trpěl vážnou nemocí, nemohl svému pánovi poskytnout pomoc, musí mu být poskytnuta úleva.

328. Jestliže někdo při umírání řekne, že byl zabit svým otrokem, je třeba mít za to, že pánovi se nemá věřit, pokud toto prohlášení učinil v okamžiku smrti, pokud to nelze prokázat jinak.
329. Kdyby manžel zabil svou ženu nebo žena zabila svého manžela v noci, když byli spolu v ložnici, otroci nebudou podléhat trestu podle dekretu senátu; pokud však slyšeli výkřiky a neposkytli pomoc, budou potrestáni, a to nejen pokud patří manželce, ale i pokud patří manželovi.
330. Pokud však manžel zabije svou manželku přistiženou při cizoložství; z toho důvodu, že on sám je omluven, je třeba konstatovat, že jeho otroci, stejně jako otroci jeho manželky, jsou osvobozeni od odpovědnosti, pokud nekladli odpor svému pánovi, když se snažili o spravedlivou nápravu křivdy.
331. Je-li napadeno několik pánů, kteří vlastní společného otroka, a otrok pomáhá pouze jednomu z nich, má být omluven, nebo dokonce potrestán za to, že nepomáhal všem? Lepší názor je, že by měl být potrestán, pokud by mohl pomáhat všem, ale pomáhal jen jednomu. Pokud však nemohl pomáhat všem současně, musí být omluven, protože poskytl pomoc pouze jednomu, neboť by bylo kruté tvrdit, že když otrok nemohl chránit dva své pány, že se provinil zločinem, protože se rozhodl chránit pouze jednoho z nich.
332. Proto pokud by otrok patřící manželce pomáhal spíše svému manželovi než své paní, nebo naopak, je třeba říci, že by měl být omluven.
333. Omluvit je třeba ty otroky, kteří byli v době, kdy byl jejich pán nebo paní zavražděni, zavřeni, aniž by měli zlou vůli, takže nemohli vyrazit ven, aby poskytl pomoc nebo aby se zmocnili těch, kdo vraždu spáchali. Nezáleží ani na tom, kým byly zavřeny, pokud se tak nestalo úmyslně, aby jim bylo zabráněno přinést pomoc. Termínem "zavřeni" jsme rozuměli i to, kde jsou spoutáni, za předpokladu, že byli spoutáni tak, že se nemohou osvobodit a poskytnout pomoc.
334. Omluveni jsou také ti, kteří jsou neschopní z důvodu věku.
335. Mezi ty, kteří jsou nemohoucí nebo nežijí pod jednou střechou, je třeba zařadit také hluchého otroka, protože jako ten druhý nemůže nic slyšet kvůli vzdálenosti, tak ten první nemůže nic slyšet kvůli svému postižení.
336. Také slepý otrok si zaslouží být omluven.
337. Stejně tak musíme vyjmout němého otroka, ale pouze v případě, že by mohl poskytnout pomoc svým hlasem.
338. Není pochyb o tom, že otroci, kteří jsou nepřičetní, by měli být vyňati.

339. Pokud někdo vědomě přijme nebo podvodem ukryje otroka nebo otrokyni, kteří patřili zemřelému a kteří podléhají trestu z toho důvodu, že mu neposkytli pomoc v době spáchání zločinu, je ve stejném postavení, jako kdyby se dopustil zločinu, jak je předepsáno zákonem vydaným s ohledem na vrahy.

340. Pokud je otrok povinen na základě ustanovení a prozradí, kdo spáchal vraždu jeho pána, a z tohoto důvodu je nařízeno, aby byl propuštěn na svobodu za odměnu, žaloba založená na ustanovení se nepřizná ustanoviteli, neboť by se nepřiznala, kdyby byl otrok podroben trestu. Pokud však otrok nežil se svým pánem pod jednou střechou, bude věřiteli přiznána spravedlivá žaloba založená na stipulaci, aby získal zpět odhadovanou hodnotu otroka.

341. Vztahuje se však toto ustanovení pouze na otroka, který zřejmě uvedl nebo prokázal, kdo spáchal zločin, pokud tak učinil dobrovolně; nebo se do něj zahrne i ten, kdo, když byl obviněn, hodil odpovědnost za zločin na jiného? Lepší je názor, že nárok na odměnu má ten, kdo se dobrovolně přihlásil s obviněním.

342. Také ti otroci, kteří by jinak nemohli získat svobodu, například tam, kde byli prodáni pod podmínkou, že nikdy nebudou manumitováni, se mohou stát svobodnými na základě takového aktu, protože to přispívá k veřejnému blahu.

343. Také otrokům, kteří byli manumitováni z vlastní vůle, musí být uložen trest stejně jako ostatním otrokům.

344. Mučení a tresty musí být ukládány také všem otrokům, kteří se před otevřením závěti svého zavražděného pána nebo paní dají na útěk a u nichž se poté, když je závěť otevřena, zjistí, že jim byla ponechána svoboda, stejně jako u ostatních otroků. Je totiž naprosto spravedlivé, aby laskavost jejich pánů nestála v cestě jejich pomstě, a čím více se otrok těšil jejich přízni, tím závažnější trest si za svůj zločin zaslouží.

345. Ediktem je stanoveno, že pokud bylo něco odkázáno závětí osobou, o níž se říká, že byla zabita, nikdo, kdo o tom ví, nesmí závěť otevřít, přečíst nebo opsat, dokud nebudou otroci mučeni a viník nebude potrestán v souladu s dekretem senátu; jinak se proviní zlou vírou.

346. Má se za to, že závěť otevřel ten, kdo ji otevře běžným způsobem, ať už je zapečetěná, nebo není upevněná šňůrou, ale pouze uzavřená.

347. Výrazu "otevřít" musíme rozumět tak, že je zakázáno otevírat závěť v přítomnosti kohokoli, veřejně nebo tajně; zakázáno je totiž každé otevření.

348. Pokud někdo, kdo o vraždě nevěděl, závěť otevře, neměl by být podle tohoto ediktu činen odpovědným.

349. A pokud by věděl o smrti zůstavitele, ale neotevřel by závěť ve zlé víře, nebude také odpovědný, nebo pokud tak učiní z nezkušenosti, nebo z buranství si není vědom existence Ediktu přetora, nebo Dekretu senátu.
350. Pokud někdo neotevře závěť běžným způsobem, ale přeřízne šňůru, kterou je svázána, bude omluven, protože se neproviní zlou vírou ten, kdo neotevře samotnou závěť.
351. Tam, kde se neotevře celá závěť, ale jen její část, je třeba říci, že osoba, která ji otevře, spadá pod podmínky ediktu, neboť je jen malý rozdíl, zda se otevře celá závěť, nebo jen její část.
352. Pokud někdo otevře kodícil, ale neotevře závěť, stává se odpovědným podle ediktu, protože kodícil tvoří část závěti.
353. Existuje důvod pro výkon ediktu bez ohledu na to, zda je otevřená závěť platná, či nikoli.
354. Stejně pravidlo platí pro ty záležitosti, které se týkají záměny, pokud se tvrdí, že byl zabit nezletilý muž nebo nezletilá žena.
355. Když jedna osoba závěť otevře a druhá ji veřejně přečte a třetí ji opíše, všichni, kdo tyto věci vykonali odděleně, budou odpovědní podle Ediktu.
356. Tento edikt se vztahuje nejen na testamentární pozůstalosti, ale i na dědictví ze závěti, aby se zabránilo tomu, že někdo vstoupí do pozůstalosti nebo bude požadovat praetorské vlastnictví majetku, který k ní patří, dříve, než bylo provedeno mučení otroků, aby dědic nemohl zatajit zločin svých otroků pro svůj vlastní prospěch.
357. Scaevola velmi správně říká, že kdokoli převede na svého dědice právo podat pretoriánskou žalobu, pokud by náhodou zemřel před vstupem do majetku, a mělo by se zjistit, že tak neučinil proto, že se obával, že se stane odpovědným podle dekretu senátu a ediktu.
358. Pokud bych nařídil splnění podmínky v době mezi určitým dnem a mou smrtí a dědicové by ji nesplnili z neznalosti, a z důvodu této neznalosti by závěť nemohla být otevřena, aniž by se vystavili trestu podle dekretu Senátu; dědicům by měla být poskytnuta úleva, která by jim umožnila podmínku splnit.
359. Pokud existuje jiná překážka než obava z porušení Dekretu Senátu, která brání vstupu do pozůstalosti nebo otevření závěti, nebude ta, která vyplývá z Dekretu Senátu, pokud existuje, dědici nijak ku prospěchu; jako například pokud byla

manželka zavražděného těhotná nebo se dokonce předpokládalo, že je v takovém stavu, a z tohoto důvodu nemohl jmenovaný dědic vstoupit do pozůstalosti.

360. Papinianus, Názory, kniha VI.

Muž ustanovil své posmrtné děti svými dědici, a pro případ, že by se žádné nenarodily, nahradil svou ženu, přičemž byl údajně zabit svými otroky a jeho žena zemřela; dědicové ženy požádali, aby jim byl majetek na základě tohoto nahrazení vydán. Vyjádřil jsem názor, že by měli být vyslechnuti pouze v případě, že se prokáže, že manželka nebyla těhotná, a odmítl jsem vstoupit do dědictví z důvodu nařízení senátu. Pokud by však zemřela v těhotenství, nebylo by možné si stěžovat, že jim byla způsobena nějaká újma.

361. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Domnívám se, že nezbytní dědicové jsou zahrnuti do ediktu, pokud zasahují do záležitostí pozůstalosti.

362. Pretor nedovoluje, aby se za těchto okolností požadovala držba pozůstalosti; a já se domnívám, že edikt se vztahuje na veškerou pretoriánskou držbu.

363. Majetek náležející k panství nesmí být konfiskován, ledaže by bylo prokázáno, že hlava domácnosti byla zabita a že dědic vstoupil na panství dříve, než byli otroci postaveni před soud, a potrestán.

364. Pokud někdo zemře z nedbalosti nebo zradou lékaře, lze na jeho majetek vstoupit; povinnost pomstít jeho smrt však přechází na dědice.

365. Paulus, O ediktu, kniha XLVI.

I kdyby byl vrah dobře znám, musí být přesto provedeno mučení, aby byl odhalen strůjce zločinu. Kromě toho musí být sám vrah všemi prostředky postaven před soud a ostatní otroci musí být rovněž potrestáni.

366. Ačkoli otroci nesmějí být mučeni s výjimkou případů, kdy je jejich pán obviněn z hrdelního zločinu; přesto lze mučení řádně provést i v případě, že je obviněn dědic, ať už cizí, nebo řádný dědic.

367. Pokud se jeden ze dvou pánů nedostaví, musí být společně držení otroci podrobeni výslechu, aby se zjistilo, co se mu stalo; jsou totiž mučeni spíše proto, aby se něco zjistilo ohledně osudu pána, který se nedostavil, než aby se pomstili za jeho smrt nebo získali informace, které by mohly přítomného pána usvědčit z hrdelního zločinu.

368. V případě, že byl pán napaden, ale nebyl zabit, není dekretem senátu nic stanoveno, neboť on sám může potrestat svého vlastního otroka.

369. Týž, O silanském dekretu senátu.

A v tomto případě bude požívat mimořádné výsady ve vztahu ke svému propuštění.

370. Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Pisonský dekret senátu stanoví, že: "V případě, že otrok podléhá nějakému trestu a má být potrestán, vrátí prodávající kupujícímu cenu, kterou za něj zaplatil." Senát to uzákonil proto, aby kupujícímu nevznikla žádná újma.

371. Pokud je zabit syn pod otcovskou kontrolou, který učinil testamentární dispozici se svým castrense peculium, je třeba nepochybně tvrdit, že za těchto okolností případně majetek zemřelého státní pokladně, pokud jeho dědicové vstoupili do jeho majetku a nepomstili jeho smrt; stejně jako v podobném případě propadne i majetek hlavy domácnosti.

372. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Když je majetek zesnulého zabaven státní pokladnou, protože jeho smrt nebyla odvrácena, je proti němu podána žaloba ve prospěch odkazovníků a všechna udělení svobody otrokům se zdokonalí; to znamená těch, kteří jsou vyňati z ustanovení dekretu senátu.

373. Paulus, O silanském dekretu senátu.

Pokud je vyděděný syn zabit dříve, než je zapsána pozůstalost po jeho otci, je třeba přihlédnout k tomu, co se stane, aby v případě přijetí pozůstalosti otroci nepatřili jinému; pokud by se však závěť stala neplatnou, je třeba přijmout opatření, jako kdyby byl syn jejich pánem, protože by mu patřili, kdyby žil.

374. Konstitucí božského Trajána bylo stanoveno, že svobodní, které zemřelý manumitoval, mohou být postaveni před otázkou.

375. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Stejně pravidlo bude platit i pro ty, kteří získali právo nosit prsteny.

376. Paulus, O silanském dekretu senátu.

Pokud byl otrok odkázán zůstavitelem, který byl zavražděn, a prétor rozhodne, že měl právo na svobodu za odměnu, je třeba říci, že jeho svobodě nelze bránit.

377. Venuleius Saturninus, O veřejných žalobách, kniha II.

Za Taurusova a Lepidova konzulátu byla dekretem senátu stanovena pětiletá lhůta pro zahájení trestního řízení v případech, kdy byla v rozporu s dekretem senátu otevřena závěť člověka, o němž se tvrdilo, že byl zabit svými otroky, toto ustanovení se však vztahuje pouze na cizince, neboť podle téhož dekretu senátu mohou být ti, kdo podléhají trestu za parricidu, obžalováni vždy bez ohledu na uplynutí času.

378. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha XI.

Otroci, kteří nedosáhli věku pohlavní dospělosti, jsou vyňati z působnosti silanského dekretu senátu. Poslanec Trebius Germanus však nařídil, aby byl potrestán otrok mladší puberty, což nebylo bezdůvodné, protože chlapec byl jen o málo mladší než tento věk a v době, kdy byl zabit, spal u nohou svého pána a ani později neprozradil, že byl zavražděn. Protože bylo prokázáno, že mu nemohl pomáhat, bylo také jisté, že poté mlčel; a bylo rozhodnuto, že chlapci mladší než dospělý věk mohou být podle dekretu senátu zproštěni odpovědnosti pouze v případě, že byli pouze pod jednou střechou se svým pánem, ale pokud tito otroci byli hlavními pachateli nebo spolupachateli zločinu a byli takového věku, že chápali, co dělají (i když možná nedosáhli věku dospělosti), neměli by být zproštěni odpovědnosti za vraždu svého pána o nic více než za cokoli jiného.

379. Marcianus, O informátorech.

Mají-li náhradníci pomstít smrt zůstavitele, má na ně být pozůstalost převedena? Papinianus říká, že nikoli, neboť trest prvního stupně by neměl být odměnou druhého.

380. Když byl odkázán dědici, který byl ustanoven na část pozůstalosti, a ten nepomstil smrt zesnulého, božští Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že má být zbaven části pozůstalosti, která mu byla odkázána.

381. Majetek odkázaný závětí, stejně jako majetek pocházející z dědictví ze závěti, musí být odňat dědicům, kteří zanedbali pomstu za smrt zesnulého (i když vystupují jako patroni), ačkoli mohou mít nárok na dědictví jako přímí dědicové.

382. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Pokud byl pán zabit jedním ze svých otroků a otrok, který byl ve společném vlastnictví zesnulého a dalšího účastníka, odhalil zločince, měl by být osvobozen z důvodu přízně náležející svobodě, ale společníkovi by měl být vyplacen jeho podíl na hodnotě otroka.

383. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Otroci by měli být nejprve podrobeni mučení, a pokud se přiznají, měli by být poté vyslechnuti, aby se zjistilo, na čí popud zločin spáchali.

384. Týž, Pravidla, kniha IX.

Není zakázáno stěžovat si na nespravedlivý testament a zároveň pomstít smrt zesnulého. Tento názor vyslovil Paulus.

385. Týž, Pandekty, kniha VIII.

Když je pán napaden, jeho otroci se mu mají snažit pomoci zbraněmi a rukama, křikem a zásahem svého těla. Pokud by někdo neposkytl pomoc, když je toho schopen, bude z tohoto důvodu po zásluze potrestán.

386. Papinianus, Názory, kniha II.

Dědicovi, který zahajuje trestní stíhání pro otrávení, není zakázáno vyřizovat naléhavé záležitosti týkající se pozůstalosti, pokud si ponechá všechny důkazy a svědectví o zločinu.

387. Týž, Názory, kniha VI.

Lhůta pro uplatnění nároku na vydání majetku z pozůstalosti se neprodlužuje z důvodu jakýchkoli otázek vyplývajících z otravy; nárok může být řádně uplatněn, dokud je důkaz o zločinu v průtazích. Senát rozhodl jinak v případě, kdy bylo řečeno, že pán byl zabit svými otroky, protože bylo nutné, aby jim svoboda zmíněných otroků nebyla udělena ihned, aby mohli být vystaveni mučení. Vnučka, která se domáhala vlastnictví majetku své babičky, vědoma si toho, že byla zabita, nepomstila její smrt. Bylo rozhodnuto, že svěřenectví, které babička dlužila své vnučce na základě závěti jiného, by nemělo být odečteno z majetku babičky, když byl zabaven státní pokladnou, neboť zlá víra dědice musí být potrestána.

388. Pokud však žena ztratila prospěch ze závěti z pouhé nedbalosti, je spravedlivé, aby byla důvěra odečtena, přičemž právo na závazek zůstává nedotčeno.

389. Pokud byly osoby vinné vraždou zproštěny v důsledku nespravedlnosti guvernéra, má se za to, že dědicové by neměli být zbaveni pozůstalosti, pokud řádně splnili svou povinnost, i když se proti rozhodnutí neodvolali.

390. Paulus, Názory, kniha XVI.

Gaius Seius si ve slabém stavu stěžoval, že byl otráven svými otroky, a poté zemřel. Jeho sestra Lucia Titia se stala jeho dědičkou a po jeho smrti zanedbala stíhání jeho vraha. Sama zemřela deset let poté a někdo dal oznámení, že majetek Gaia Titia podléhá propadnutí. Ptám se, zda trestní stíhání zaniklo smrtí Titiovou. Paulus odpověděl, že v uvedeném případě se nezdá, že by smrtí nevděčného dědice zaniklo, neboť se jednalo o peněžitý trest.

391. Marcianus, Concerning Trusts, kniha XIII.

Pokud by se závěť otevřela dříve, než by bylo známo, že zůstavitel byl zabit, a poté by se zjistilo, že byl spáchán zločin, myslím, že v případě prokázání řádného důvodu by měl být ustanovený dědic nucen vstoupit do majetku, o němž prohlásil, že je nesplatný, a provést restituci v souladu s trebelským dekretem senátu.

392. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

Pokud je někdo nucen vstoupit do majetku, o němž má důvodné podezření, že je insolventní, nebude podle ediktu odpovědný.

393. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVII.

Korneliánský zákon s ohledem na odměnu, na kterou má nárok žalobce, který vypátrá a podá informace o tom, kde se nacházejí otroci, kteří uprchli před použitím mučení, stanoví, že za každého usvědčeného otroka obdrží pět aurei z pozůstalosti zemřelého, nebo pokud tuto částku nelze z tohoto zdroje získat, bude vyplacena ze státní pokladny. Tato odměna se neposkytuje za dopadení a odsouzení každého otroka, který byl se zemřelým pod jednou střechou a na stejném místě, ale pouze za ty, kteří byli shledáni vinnými z vraždy.

394. Rovněž se stanoví s ohledem na ty otroky, kteří uprchli před použitím mučení, že pokud by se po otevření závěti zjistilo, že jim tím byla poskytnuta svoboda, bude vynesena rozsudek podle zákona týkajícího se vrahů: takže se nemohou bránit poté,

co byli uvězněni, a pokud budou odsouzeni, budou potrestáni stejně jako otroci a z pozůstalosti bude jako odměna odebráno deset aurei a předáno straně, která je usvědčila.

395. Podle tohoto ediktu se zahajuje řízení proti osobě, o níž se říká, že v rozporu s ustanoveními ediktu préтора otevřela závěť nebo se dopustila nějakého jiného činu, který je porušuje; neboť (jak je zřejmé z toho, co bylo uvedeno dříve) existuje mnoho věcí, kvůli nimž může být uložen trest předepsaný ediktem. Je zřejmé, že tento čin je populární a jeho trestem je sto aurei, které se odeberou z majetku odsouzeného; pretor slibuje, že polovina zmíněné částky bude odevzdána jako odměna tomu, jehož přičiněním byl zločinec shledán vinným, a druhá polovina bude odevzdána do státní pokladny.

396. Scaevola, Digesty, kniha XXXIV.

Gaius Seius dlužil Titiovi majetek na základě svěřenectví zřízeného závětí jeho bratrance a Titius jej obdržel od Seiových dědiců. Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že dědicové Gaia Seia nepomstili jeho smrt, může Titius přesto tyto dědice obvinít, že nejsou hodni získat majetek, protože nepomstili jeho smrt, a zda mu nebude stát v cestě skutečnost, že od nich obdržel svěřenský fond, na který měl nárok podle závěti svého bratrance, zemřelého. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi není důvod, aby to bylo považováno za překážku.

397. Kallistratos, O právech pokladníka, kniha I.

Je-li dědiců více a závěť je otevřena proti souhlasu některých z nich nebo bez jejich vědomí, ti, kteří jsou bez viny, neztratí své podíly na pozůstalosti.

Tit. 6. Kde někdo brání jinému prom sepsání závěti nebo ho k tomu nutí.

398. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVIII.

Božský Hadrián nařídil, že pokud by někdo při snaze získat do vlastnictví majetek, na který má nárok buď z dědictví, nebo ze závěti, bránil ve vstupu osobě, která byla vyslána, aby buď sepsala závěť, kterou chtěl zůstavitel vykonat, nebo aby změnila již sepsanou, bude mu odepřeno právo podat jakoukoli žalobu, a když se tak stane, bude mít na majetek nárok pokladnice.

399. Pokud pán jednající ve zlé víře zabráni změně závěti, kterou byl jeho otrok ustanoven dědicem, ačkoli by po manumitaci měl vstoupit do pozůstalosti, budou mu odepřena veškerá práva na žalobu a jeho děti, pokud jim bylo něco odkázáno, rovněž ztratí svá práva, i když nejsou pod jeho kontrolou. Pokud však bylo pánovi zanecháno dědictví ve svěřeneckém fondu a on je požádán o jeho vyplacení, je třeba říci, že může dědictví přijmout, neboť sám na něj nemá nárok, ale musí být převedeno na jiného.

400. Bylo-li ustanoveno několik dědiců a všichni se provinili zlou vírou, když zabránili změně závěti, je třeba říci, že práva na žalobu je třeba odepřít všem, protože všichni jednali podvodně.

401. Paulus, O ediktu, kniha XLIV.

Pokud někdo jedná ve zlé víře, aby zabránil vystoupení svědků závěti, a tím ztratí moc pořídit závěť, musí být straně odpovědné za podvod odepřena všechna práva na žalobu, ať už je zákonným dědicem, nebo byla ustanovena podle dřívější závěti.

402. Jednání bratra však za těchto okolností nepoškozuje jeho bratra.

403. Pokud byl ten, kdo se dopustil podvodného jednání, obviněn z převodu pozůstalosti, propadne tato pozůstalost se všemi závazky, takže státní pokladna získá výhodu falciidiánského práva a příjemce svěřenství obdrží tři čtvrtiny pozůstalosti.

404. Papinianus, Názory, kniha XV.

Pokud manžel nezasáhne za použití násilí nebo podvodu, aby zabránil své manželce změnit kodicilem závěť, kterou učinila v jeho prospěch, ale (jak se často stává), pouze se pokouší utišit hněv své manželky manželskými remanencemi; uvedl jsem jako svůj názor, že se nedopustil žádného přestupku a neměl by být zbaven toho, co mu bylo dáno závětí.

Tit. 7. O právu kodicilů.

405. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

V reskriptech a císařských konstitucích se velmi často uvádí, že pokud měl zůstavitel dojem, že pořídil závět' (která však byla jako taková neplatná), a neměl v úmyslu, aby byla platná jako kodícil, má se za to, že kodícil neprovedl. Proto to, co je obsaženo v závěti tohoto druhu, nebude splatné, ačkoli by to bylo splatné, kdyby to bylo obsaženo v kodícilu.

406. Julianus, Digest, kniha XXXVII.

Pokud se dítě narodí po sepsání závěti a před sepsáním kodícilu a cokoli mu bude kodicilem odkázáno do svěřenství, bude to platné.

407. Jestliže však ten, komu bylo něco odkázáno, zemře po vykonání závěti a před sepsáním kodícilu, v němž je odkaz učiněn, bude se mít za to, že nebyl sepsán.

408. Pravidlo, které je vlastní kodícilu, spočívá v tom, že cokoli je v něm obsaženo, má stejný účinek, jako kdyby to bylo obsaženo v závěti. Proto není právně přiznána svoboda otrokovi, který byl v době sepsání závěti majetkem zůstavitele, ale v době sepsání kodícilu patřil jinému. A na druhou stranu, pokud otrok v době sepsání závěti patřil jinému a v době provedení kodícilu se stal majetkem zůstavitele, pak se svoboda chápe tak, že byla udělena otrokovi, který patřil jinému; a proto, i když nemůže být přímo darována, přesto se lze odvolat na svěřenství.

409. Nepříčetná osoba není chápána jako osoba oprávněná k sepsání kodícilu z toho důvodu, že není považována za způsobilou k žádnému jinému úkonu; neboť při uzavírání jakýchkoli obchodů se má za to, že je v postavení nepřítomného nebo toho, kdo se na transakci nepodílí.

410. Je-li pozůstalost bezvýsledně odkázána závětí, nelze ji potvrdit kodicilem, ale lze se jí domáhat na základě svěřenství s výhradou částky přiznané Lex Falcidia.

411. Týž, Digest, kniha XXXIX.

Pokud někdo, kdo nese-psal závět', zřídí svěřenský fond kodicilem, jak je uvedeno níže: "Kohokoli, kdo bude mým dědicem nebo praetoriánským držitelem mého majetku, tomu ho přenechávám jako správci", musí být částky zanechané v rámci trustu vyplaceny, protože hlava domácnosti, která měla pravomoc sepsat závět' a sepsala kodícil, je ve stejném postavení, jako kdyby všichni ti byli jeho dědici, do jejichž rukou se majetek dostane buď prostřednictvím descendance, nebo prostřednictvím držby podle praetoriánského práva.

412. Narodí-li se dítě po provedení kodicilu a je nejbližším příbuzným nebo přímým dědicem, nebude povinno platit žádné částky zanechané v závěti, neboť se rovněž chápe jako ustanovený dědic, a proto by nemělo být považováno za to, že porušilo kodicil.

413. Byla-li sepsána závěť, i kdyby jí nebyl potvrzen kodicil, získá přesto kodicil veškerou platnost a účinnost ze závěti. Opět platí, že pokud se do pozůstalosti nevstoupí na základě závěti, nebude mít svěřenectví vytvořené kodicilem tohoto druhu žádnou platnost.

414. Týž, Digest, kniha LXIII.

Bylo rozhodnuto, že zůstavitel, který byl v době sepsání kodicilu solventní, může právoplatně udělit svobodu svým otrokům, i když v době sepsání závěti nemusel být solventní.

415. Papinianus, Názory, kniha VII.

Kodicil, který předchází závěti, není platný, pokud není potvrzen závětí nebo druhým kodicilem vyhotoveným později, nebo pokud jsou jeho ustanovení stanovena nějakým jiným projevem vůle zůstavitele; ale jakékoli odlišné dispozice, které zůstavitel může učinit později, neobstojí.

416. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že v případě, kdy matka ustanovila své děti za své dědice absolutně, ale v kodicilu přidala podmínku emancipace, je její akt neplatný; protože nemohla uložit podmínku dědici, který byl ustanoven, nebo přímo provést substituci podle kodicilu.

417. Každý může sepsat několik kodicilů a není nutné, aby je psal nebo pečetil vlastní rukou.

418. Ačkoli při potvrzení kodicilu mohla hlava domácnosti dodat, že nebylo jeho úmyslem, aby byl platný, pokud nebyl zapečetěn a podepsán jeho vlastní rukou; přesto bude jím učiněný kodicil platný, i kdyby nebyl podepsán ani zapečetěn jeho vlastní rukou, neboť pozdější dispozice ruší ty, které jim předcházely.

419. Kodicil může pořádit pouze ten, kdo je způsobilý pořádit závěť.

420. Pokud by někdo kodicilem odkázal dědictví osobě, která zemřela poté, co sepsal závěť, bude se mít za to, že odkaz nebyl učiněn, i když kodicil mohl být potvrzen závětí.

421. Týž, Pravidla, kniha II.

Existují určité dispozice, které se netýkají potvrzování kodícilů; jako například když někdo potvrdí kodícil předtím, než je zajat, a v zajetí napíše kodícil, neboť takový kodícil nebude platný. Stejně pravidlo platí i v případě, že osoba tak či onak ztratí testamentární způsobilost.

422. Kromě toho v otázkách, které jsou spíše otázkami skutkovými než právními, se na to, co je obsaženo v kodícilu, nemá pohlížet, jako by to bylo napsáno v době, kdy byl kodícil potvrzen; například pokud by mělo být v kodícilu uvedeno: "Že se odkazuje takový a takový oděv, který mi patří", měl by se brát v úvahu čas, kdy byl kodícil napsán, a nikoliv čas, kdy byl potvrzen. Opět platí, že pokud je v kodícilu učiněn odkaz Seiovi ve znění: "Pokud je Titius naživu" nebo "Pokud je mu tolik a tolik let", mělo by se brát v úvahu datum sepsání kodícilu, a nikoli datum sepsání závěti.

423. Paulus, O právu kodícilů.

Kodícily se sepisují čtyřmi způsoby: buď totiž mají být potvrzeny v budoucnu; nebo byly potvrzeny v minulosti; nebo jsou sepsány prostřednictvím trustu, pokud byla závěť sepsána; nebo pokud závěť neexistuje.

424. Ti, kdo dědí pozůstalost ab intestato, mohou být zatíženi svěřenstvím, neboť se má za to, že jim zemřelý dobrovolně zanechal majetek, na který měli nárok ze zákona.

425. Kodícil je platný vždy, když osoba, která jej uzavřela, byla způsobilá pořídit závěť. Nesmíme to však chápat tak, že vyžadujeme, aby byl způsobilý k sepsání závěti v době, kdy kodícil sepsal. (Neboť co kdyby nebyl schopen sehnat dostatečný počet svědků?) Je však nezbytné, aby byl oprávněn závěť sepsat.

426. Kdyby někdo svou závěti potvrdil kodícil, který má být sepsán později, a pak se nabídl k aroganci, a poté sepsal závěť a zemřel emancipovaný; vzniká otázka, zda mají být vyplaceny odkazy odkázané kodícilem, protože závěť je platná? On však provedl kodícil v době, kdy neměl testamentární způsobilost; a tento případ se nepodobá případu něměho, který může právně potvrdit kodícil; neboť, i když není způsobilý k sepsání závěti, přesto závěť, kterou sepsal před tím, než oněměl, zůstává ve stejném stavu; ale závěť této strany je neplatná a, on jejím prostřednictvím určitým způsobem nakládá s majetkem jiných. Domníváme se však, že kodícil je platný, neboť i kdyby narozením posmrtného dítěte došlo k porušení závěti a ono poté zemřelo, kodícil bude stále platný.

427. Pokud voják sepiše závěť před vstupem do armády a po svém nástupu sepiše kodícil, vyvstává otázka, zda bude kodícil platný podle vojenského práva, neboť závěť sepsaná za takových okolností je podle common law platná pouze tehdy, pokud

ji voják nezapečetil nebo k ní neprovedl nějaký dodatek během trvání vojenské služby. Je jisté, že kodícil učiněný během vojenské služby by neměl být zpětně odkazován na závěť, aby byla stanovena jeho platnost, ale je platný podle vojenského práva.

428. Je-li kodícilem udělena svoboda otrokovi, který rovněž obdržel odkaz ze závěti, říkáme, že odkaz je platný, jako by tomu tak bylo od počátku.

429. Tam, kde někdo potvrdí kodícil určitého druhu, například "ten, který vykonám jako poslední", nebudou ustanovení obsažená v jakémkoli kodícilu považována za platná ihned, dokud mohou být učiněna jiná; a proto, pokud by později byla učiněna jiná, budou všechna udělení odkazů dřívějšími neplatná.

430. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Aristo popírá, že by kodícil byl platný, pokud by jej učinila osoba, která nevěděla, zda je hlavou rodiny, či nikoli. Ulpianus v poznámce uvádí: "Ledaže by sloužil v armádě, neboť pak je jeho závěť platná".

431. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Názor, že pozůstalost nelze odkázat kodícilem, se traduje z dřívějších dob a důvodem je snaha zabránit tomu, aby se závěť, která získává veškerou svou platnost z ustanovení dědiců, jevila jako potvrzená kodícilem, jehož platnost je sama o sobě závislá na závěti.

432. Týž, Otázky, kniha XIX.

Jistý muž, který nevěděl, že jeho manželka je těhotná, v kodícilu určeném svému synovi osvobodil některé ze svých otroků. Po otcově smrti se mu narodila dcera, a protože bylo zjištěno, že ji otec neměl v žádném okamžiku na mysli, bylo rozhodnuto, že udělení svobody by měl provést pouze syn:

433. Týž, Otázky, kniha XXII.

Poté, co byl sestře vyplacen její podíl na otrocích.

434. Týž, Otázky, kniha XIX.

Neboť lze nepochybně tvrdit, že dcera nemohla být nucena k manumitu otroků, protože její otec po ní nic nepožadoval a ona se stává dědičkou ve svém vlastním právu.

435. Často se diskutuje o tom, k jakému závěru je třeba dospět, pokud člověk nese-psal závěť, ale uvedl to v kodícilu: "Přeji si, aby se mým dědicem stal Titius". Je velký rozdíl, zda touto listinou, kterou zamýšlel jako kodícil, zanechal majetek ve svěřenecké správě svému zákonnému dědici, nebo zda se domníval, že sepisuje závěť, neboť v tomto případě by Titius

nemohl po zákonném dědici nic požadovat. Úmysl dotyčné strany se obvykle zjišťuje zkoumáním samotné listiny. Pokud totiž zanechal odkaz, který měl být vypořádán Titiem, a ustanovil za něj náhradníka, pokud by nebyl dědicem, není pochyb o tom, že by měl být chápán jako úmysl sepsat závěť, a nikoliv kodicil.

436. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Některé autority tvrdí (jak si vzpomínám), že u Viviana se vysvětluje spor, který vznikl mezi Sabinem, Cassiem a Prokulem s ohledem na otázku, zda odkazy dané nebo odebrané kodicilem osobám, které zemřely poté, co byly ustanoveny dědici, náleží náhradníkům; to znamená, zda je poskytnutí nebo odebrání odkazů stejně platné, pokud byly stanoveny kodicilem, jako když byly stanoveny závětí. Říká se, že Sabinus a Cassius odpověděli, že tomu tak je, a že Proculus s tím nesouhlasil. Sabinus a Cassius dospěli k závěru (jak sami tvrdí), že kodicil se považuje za součást závěti a že podporuje dodržování zákona, pokud jde o vydání majetku. Přesto si troufám tvrdit, že správnější je názor Proculův; neboť odkaz, který je odkázán tomu, kdo v době sepsání kodicilu neexistoval, nemá žádnou platnost ani účinek, i když v době sepsání závěti žil; měl by totiž patřit tomu, komu je odkázán. Pak by měla být položena otázka, zda byl odkaz řádně odkázán, aby se právní norma nezkoumala dříve, než se zjistí existence osoby. V uvedeném případě je tedy odkaz neplatný a neúčinný, byl-li učiněn nebo odňat kodicilem po smrti dědice; a to z toho důvodu, že uvedený dědic neexistoval, a odnětí nebo udělení odkazu se v důsledku toho stává neplatným. To by neplatilo v případě, že by byl za dědice ustanoven náhradník k celé pozůstalosti, neboť by byl kodicil potvrzen ustanovením.

437. Pokud byli ustanoveni dva dědicové a přidělení náhradníci a jeden z nich zemře, bude odkaz stále považován za platný; ale vznikla určitá diskuse s ohledem na spoludědice a na to, zda mu náleží celý odkaz, pokud byl odkaz následující: "Kdokoli bude mým dědicem." Nebo je třeba se domnívat, že není splatný celý, a to z toho důvodu, že náhradní dědic by měl zaplatit část téhož, i když sám není povinen? Stejná diskuse může vzniknout s ohledem na specifikované závazky; domnívám se však, že existuje mnohem více důvodů pro to, aby spoludědic odpovídal za celý odkaz, protože strana, která s ním byla spojena, již neexistuje.

438. Africanus, Otázky, kniha II.

Protože však vůlí zůstavitele bylo, aby odkaz byl vyplacen z celé pozůstalosti, je třeba říci, že výjimka z důvodu zlé víry bude platit ve prospěch dědiců ustanovených závětí, pokud je požadována vyšší částka, než na jakou mají nárok.

439. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Pokud je uzavřen kodicil, aniž by byla sepsána závěť, dědic zemřelého, i když se narodil až po sepsání kodicilu, bude povinen jakýmkoli odkazem, který byl tímto kodicilem odkázán; kodicil je totiž platný bez ohledu na to, kdo je dědicem, který má nárok na dědictví ze závěti; v úvahu totiž přicházel pouze jeden případ a nezáleží na tom, kdo získá pozůstalost, pokud dědí ab intestato. Kodicil závisí na závěti, pokud byla pořízena, bez ohledu na to, kdy byla pořízena. A (abych se

vyjádřil jasněji) v případě, že hlava domácnosti zemře intestátně, kodicil nevyžaduje potvrzení, ale nahrazuje závěť. Byla-li však sepsána závěť, řídí se kodicil stejným právem.

440. Týž, Sentence, kniha III.

Listiny, jimiž se slibuje pozůstalost nebo se vyjadřuje náklonnost, nemají platnost kodicilu.

441. Celsus, Digesty, kniha XX.

Plotiana svému příteli Celsovi, Pozdrav. Lucius Titius učinil ve své závěti následující ustanovení: "Pokud v nějakém dokumentu zanechám něco, co se jakkoli týká této závěti, přejí si, aby to bylo platné." Ptám se, zda má být potvrzen kodicil učiněný před touto závětí. Juventius Celsus Plotianovi, Pozdravení. Tato slova: "Pokud zanechávám cokoli, co se týká této závěti, přejí si, aby to bylo platné," zahrnují také vše, co bylo odkázáno před sepsáním závěti.

442. Marcellus, Digesty, kniha XIV.

Otec, který měl jediného syna, sepsal kodicil určený jemu a zemřel bez závěti, přičemž jako dědice zanechal syna, kterého zplodil až po sepsání kodicilu. Nikdo nemůže říci, že kodicil byl zrušen, a proto pokud zesnulý neočekával, že bude mít posmrtného dědice, kodicil se nestane jeho smrtí neplatným; a syn, kterému byl určen, bude nucen zaplatit dědictví v poměru ke svému podílu na pozůstalosti, ale posmrtný syn nebude nucen platit nic. Pokud by však v době své smrti zanechal dva pozůstalé syny, ale domníval by se, že jeden z nich je mrtev, lze podobně rozhodnout, že syn, jemuž byl kodicil určen, může být nucen zaplatit celý odkaz, stejně jako kdyby byl jediným dědicem svého otce; bude však povinen zaplatit pouze částku v poměru ke svému podílu na pozůstalosti. Přesto však nesmí být vyplacena žádná část dědictví, kterou nelze rozdělit, neboť otec by svého syna o jeho podíl nepřipravil, kdyby se nedomníval, že bude jeho jediným dědicem.

443. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Tam, kde byl dědic ustanoven ústně a odkazy odkazů byly převedeny do písemné podoby; Julianus říká, že tato listina by neměla být chápána jako závěť, v níž dědic není uveden, ale měla by být spíše považována za kodicil, a já se domnívám, že to je správnější názor.

Knihá XXX

O dědictví a svěřenství.

Titul. 1. O dědictví a svěřenství.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

Odkazy se v každém ohledu rovnají svěřenským fondům.

(2) Týž, Svěřenství, kniha I.

Je třeba mít na paměti, že svěřenský majetek může odkázat pouze ten, kdo má testamentární způsobilost.

3. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Následující slova zůstavitele: "Kdokoli z výše uvedených stran bude mým dědicem" nebo "Kdyby se Seius stal mým dědicem" nebo "Kdyby vstoupil do mého majetku", nebude z tohoto důvodu žádný následně odkázaný svěřenský fond podmíněný.

4. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Pokud se zůstavitel zmýlí, pokud jde o název pozemku, a uvede Korneliánský, místo Semproniánský statek, bude mu náležet Semproniánský statek. Pokud se však zmýlí v odkazu na samotný pozemek, nebude mu náležet. Jestliže totiž někdo v úmyslu odkázat oděv odkáže domácí potřeby, domnívaje se, že oděv je zahrnut v pojmu "domácí potřeby", Pomponius uvádí, že oděv nebude dlužný; stejně jako kdyby se někdo domníval, že elektrun nebo mosaz je zahrnuta v pojmu zlato; nebo, což je ještě absurdnější, kdyby se domníval, že stříbro je zahrnuto ve slově oděv; jména věcí jsou totiž neměnná, jména lidí však podléhají změnám.

(1) Pokud někdo ustanoví dědice a učiní odkaz následujícím způsobem: "Ten, kdo bude dědicem mého majetku v Galii, má zaplatit tolik a tolik," má se za to, že odkaz náleží všem dědicům, neboť dotyčný majetek patří všem.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha I.

Je-li otrok odkázán k výběru zůstaviteli, můžeme provést výběr pouze jednou.

1. Labeo říká, že když je určitý předmět nebo otrok odkázán takto: "Kdo bude můj, až zemřu, toho mi dá můj dědic", a předmět nebo otrok je ve společném držení, náleží celý. Cassius uvádí, že Trebatius uvedl jako svůj názor, že náleží pouze podíl, který vlastní zůstavitel; což je správné.

2. Je-li odkázán pozemek ve společném vlastnictví, aniž by byl uveden podíl náležející zůstaviteli, ale kde pouze uvedl "můj", je stanoveno, že bude splatný pouze jeho podíl.

(6) Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

"Ať můj dědic dá Stichovi, který bude můj, až zemřu.". Je zřejmé, že zůstavitel chtěl spíše uložit podmínku, než jen poukázat na otroka; a to z toho důvodu, že kdyby byla tato klauzule vložena pouze za účelem označení otroka, byla by formulována takto: "Stichus, který je můj", a nikoli "který bude můj". Podmínku tohoto druhu je však třeba chápat tak, že znamená pouze "bude-li můj", aby v případě, že ho zcizí úplně, odkaz zanikl; pokud ho však zcizí částečně, náleží pouze ten podíl otroka, který zůstaviteli patřil v době jeho smrti.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pán může odmítnout odkaz odkázaný svému otrokovi.

(8. Pomponius, On Sabinus, kniha II.

Jestliže zůstavitel poté, co odkázal pozemek, část pozemku zcizí, platí, že straně, které byl odkázán, náleží pouze zbývající část; protože i kdyby byl k uvedenému pozemku proveden přírůstek, měl by dědic z tohoto přírůstku prospěch.

1. Pokud by bylo do závěti vloženo následující ustanovení: "Nechť Lucius Titius, můj dědic, nebo Maevius, můj dědic, zaplatí Seiovi deset aurei", může Seius podat žalobu proti kterémukoli z dědiců, kterého si vybere, a pokud podá žalobu proti jednomu z nich a ten zaplatí, bude druhý osvobozen; stejně jako v případě, kdy dva dlužníci slíbili zaplatit, budou oba ručit za celou částku. Ale co když bude zůstavitel požadovat pouze polovinu částky po jednom z dědiců? Mohl by požadovat zbytek od druhého. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, že jedna ze stran zaplatila svůj podíl.

2. Pokud bylo dědictví odkázáno takto: "Odkazuji osm otroků nebo určitou peněžní částku místo každého z nich, podle toho, co si zůstavitel přeje," nemůže zůstavitel požadovat část odkazu v otrocích a druhou část v penězích, protože odkaz je ponechán jako alternativa; stejně jako když je odkázáno padesát liber váhy oleje nebo určitá částka místo každé libry, protože jinak by mohlo být povoleno rozdělení, pokud byl odkázán pouze jeden otrok. Nezáleží ani na tom, zda je částka rozdělena, nebo zda je vyplacena celá najednou. A ve skutečnosti, bylo-li odkázáno osm otroků nebo určitá peněžní částka místo všech, nemůže být dědic proti své vůli nucen, aby odpovídal za část odkazu v penězích a za část v otrocích.

9. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Octavenus uvádí, že majetek v rukou nepřítele lze odkázat a odkaz obстоjí, a to podle práva postliminia.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Julianus zastává názor, že volbu nemůže učinit syn pod otcovskou kontrolou bez souhlasu svého otce; ani dříve, než přijme majetek.

11. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Pokud byl synovi pod otcovskou kontrolou odkázán majetek nebo otrok patřící jinému, nebo mu byl odkázán majetek; musí být odkázán ve prospěch otce nebo pána, a pouze za těchto okolností bude mít svěření nějakou platnost nebo účinek, ledaže by bylo odkázáno těm, skrze něž prospěch z majetku nebo odkazu připadne zmíněnému otci nebo pánovi. Julianus, veden velmi dobrým důvodem, opět uvádí jako svůj názor, že otec, jehož syn byl ustanoven dědicem, musí odevzdat pozůstalost i cizí osobě poté, co odečetl podíl přiznaný falcidiánským právem; je totiž odpovědný jako zástupce svého syna, a to z toho důvodu, že ten nemůže být činěn odpovědným sám za sebe, a otec nemůže být odpovědný jako dědic, ale má se za to, že byl pověřen svěřenstvím jako rodič. Pokud tedy byl otec pověřen, aby po své smrti vydal synovi to, co se mu dostalo

do rukou na základě odkazu nebo pozůstalosti odkázané synovi, a ten by zemřel ještě za života svého otce, může si to otec nade vši pochybnost ponechat, neboť svěření nabývá platnosti od osoby otce.

12. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Kdyby byl stejný majetek odkázán mně i tobě a v den, kdy by byl odkaz splatný, bych se stal tvým dědicem, říká Labeo, že mohu majetek nabýt buď z toho důvodu, že mi byl odkázán, nebo proto, že jsem tvým dědicem. Proculus říká, že kdybych chtěl, aby mi patřil celý z důvodu odkazu, který mi byl odkázán, musím jej požadovat z toho důvodu, že jsem dědicem odkazu.

1. Pokud někdo uloží svému dědici, aby mi do tří dnů po své smrti vydal určité otroky, které měl v Gádesu, na základě závěti, kterou sepsal v Římě těsně před svou smrtí, bude odkaz platný; a krátkost stanovené lhůty nijak nepoškodí odkazovníka.

2. Pravidlo občanského práva stanoví, že "můžeme odkázat otroky, kteří patří těm, jimž můžeme také odkázat".

3. Ve věci odkazů jsou poslední sepsané listiny platné; protože pokud byly dříve vyhotoveny, lze je změnit buď s ohledem na den, nebo na podmínku, nebo je lze zcela zrušit. Je-li odkaz zanechaný pod jednou podmínkou odňat jinou podmínkou, je třeba vzít v úvahu poslední ustanovení, jímž byl odňat. Někdy však není platné poslední, nýbrž dřívější ustanovení o majetku, neboť kdybych řekl: "Co jsem zde zanechal Titiovi, to mu ani nedávám, ani neodkazuji", není to, co mu bylo odkázáno závětí, platné, neboť se má za to, že tatáž doložka, podle níž mají být odkazy udělené v určitém čase odloženy, se vztahuje i na ustanovení učiněná později. Proto přání zůstavitele zakládá platnost toho, co do závěti vložil.

13. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

V případě, že ti byl odkázán nedostatečně popsáný otrok a dědic odevzdal Sticha tvému otrokovi, Neratius byl toho názoru, že pokud bylo odevzdání provedeno se souhlasem pána nebo on tento akt ratifikoval, bude dědic propuštěn, stejně jako kdyby byl odkázán sám Stichus.

14. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde bylo do závěti vloženo: "Kdybych jistě osobě odkázal dvakrát, můj dědic jí vyplatí jen jeden odkaz." Nebo: "Bude jí náležet jen jeden odkaz." A odkáže zmíněné osobě dvě samostatné peněžní částky nebo dva samostatné pozemky, budou jí náležet oba? Aristo říká, že se zdá, že bude splatný pouze jeden odkaz, neboť cokoli je odňato, není považováno za odevzdané, jak tvrdí Celsus a Marcellus; což je správné.

1. Papinianus však v devatenácté knize otázek říká, že pokud zůstavitel poté, co zanechal několik odkazů téže osobě, prohlásí, že očekává vyplacení pouze jednoho z nich, a učiní tak před dokončením své závěti, je třeba ostatní odkazy považovat za zrušené ze zákona. Který z nich by však měl být považován za odňatý, neboť to není zřejmé? A říká, že lze mít za to, že by měl být vyplacen ten nejmenší.

(15) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Tam, kde někdo zamýšlel odkázat čtvrtý díl svého majetku, napsal polovinu. Proculus velmi správně řekl, že se mohlo tvrdit, že čtvrtina byla odkázána, a to z toho důvodu, že je obsažena v polovině. Stejně pravidlo bude platit, pokud zůstavitel zamýšlel odkázat padesát aurei a napsal sto, neboť padesát bude náležet. Pokud však chtěl odkázat více a napsal méně, bude odkaz platný.

1. Odkáže-li někdo peněžní částku svým dcerám, přičemž měl na mysli posmrtnou dceru, a ta by se nenarodila, bude celá částka náležet pozůstalé.

(16) Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je-li stejný majetek odkázán dvěma osobám společně a jedna z nich neexistuje, myslím, že platí, že pozůstalému náleží pouze polovina.

1. Je-li dědic pověřen vyplacením odkazu společně s jiným, který není jeho spoludědicem, dluží ten, kdo byl ustanoven, celý odkaz; neboť pokud zůstavitel výslovně pověřil vyplacením dva dědice a jeden z nich se k pozůstalosti nepřihlásí, druhý, který se přihlásil, by dlužil celou částku, pokud by se podíl toho, kdo pozůstalost odmítl, dostal do rukou dědice, který ji přijal.

2. Je-li odkaz zanechán Titiovi a posmrtnému dítěti zůstavitele a nenarodí-li se žádné posmrtné dítě, může Titius požadovat celou částku. Pokud však zůstavitel zamýšlel odkázat stejné podíly Titiovi a svým posmrtným dětem, nebo i kdyby se v tomto smyslu vyjádřil, náleží celý odkaz Titiovi, pokud se žádné posmrtné dítě nenarodí.

(17) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

(18) Pokud osoba učinila odkaz svým dcerám a v některé části své závěti zmínila posmrtnou dceru, má se za to, že v době, kdy odkaz učinila, měla posmrtnou dceru na mysli.

1. Pokud někdo učiní odkaz takto: "Narodí-li se mi dcera, ať jí můj dědic dá sto aurei," a narodí se několik dcer, má se za to, že každá z nich má nárok na stejný odkaz, který je třeba chápat tímto způsobem, pokud není zřejmé, že úmysl zůstavitele byl jiný.

2. Je-li odkaz učiněn ve prospěch jednoho z několika dědiců, je zřejmé, že soudce jej musí přiznat jako splatný v rámci žaloby podané na rozdělení; a je stanoveno, že i kdyby účastník řízení pozůstalost odmítl, bude mít nárok na vrácení odkazu tohoto druhu.

18. Julianus, Digest, kniha XXXVII.

Může se totiž domáhat celého odkazu, i když by sám byl neoprávněně zatížen, kdyby pozůstalost neodmítl.

19. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

20. Papinianus v Knize otázek zastává názor, že pokud byly odkazy zanechány tak, že jsou neúčinné, mohou být potvrzeny opakováním; to znamená následujícím ustanovením, které bylo následně vloženo do kodicilu: "Ať mu můj dědic zaplatí navíc toto" a kde je následně uvedeno něco jiného: "Necht' je můj dědic pověřen vyplacením peněz, které jsem odkázal, ve dnech, které jsem stanovil, a nikoli na konci jednoho, dvou a tří let." Zůstavitel to totiž neučinil za účelem potvrzení odkazů, které byly neplatné, ale pouze proto, aby prodloužil dobu splatnosti těch, které byly platné.

1. Stejná autorita na stejném místě uvádí s odkazem na náhradníka ustanoveného za dítě mladší puberty, že pokud by uvedené dítě bylo nesprávně pověřeno vyplacením odkazu, musí jej vyplatit jeho náhradník, pokud mu bylo zanecháno něco navíc, a dědic by zemřel, aniž by se stal nástupcem svého otce.

2. Je-li majetek odkázán několika osobám a podíly nejsou určeny, dědí všichni rovným dílem.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Má-li zůstavitel dva otroky a jednoho z nich odkáže tak, že nelze zjistit, kterého z nich odkázal, může si dědic vybrat.

21. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud by bylo odkázáno stádo ovcí, bude jakýkoli přírůstek, k němuž následně dojde, náležet zůstaviteli.

(22. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud byl odkázán hnůj dobytka a některé z nich za života zůstavitele uhynou a místo nich jsou nahrazeny jinými, má se za to, že hnůj je stejný. Pokud by se hnůj zmenšil natolik, že by přežil pouze jediný vůl, lze jej požadovat, i když hnůj jako takový přestal existovat; stejně jako v případě, kdy shoří odkázaný dům, lze požadovat pozemek, na kterém stál.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Odkáže-li někdo část svého majetku, jak je v současnosti zvykem, lze se ho vzdát i bez úrody, ledaže by dědic byl v prodlení.

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je stanoveno, že lze odkázat to, co ještě neexistuje, např: "Jakékoli dítě, které otrokyně, ta a ta, porodí"; nebo když je odkaz učiněn takto: "Dítě, které se narodí, je to dítě, které se narodí, a to je dítě, které se narodí, a to je dítě, které se narodí: "Jakékoli víno, které se urodí na mém pozemku, nebo jakýkoli přírůstek stád ať odevzdá můj dědic."

1. Mám-li pouze užívací právo a odkážu-li je, bude odkaz neplatný, ledaže bych později nabyl vlastnictví k tomuto majetku.

2. Pokud někdo poté, co sepsal závěť, kterou odkázal tyjátr, k němu přidá další pozemek, který hodlá zahrnout do téhož majetku, může se dědic tohoto přidání domáhat. Stejně pravidlo platí i v případě aluvií, zejména pokud zůstavitel při sepsání závěti provedl přírůstek z jiného pole, které mu patřilo.

3. Je třeba zvážit, jaké by bylo pravidlo, kdyby po sepsání závěti něco odebral z Tizianovy pozůstalosti a přidal to k pozemku, který patřil jinému; zda by zůstavitel byl oprávněn požadovat část, která byla odečtena, stejně jako kdyby přestala být součástí Tizianovy pozůstalosti, neboť o nakládání s pozemkem nebo domem rozhoduje náš úmysl, a nikoli povaha majetku. Lepší je názor, že to, co je připojeno k jinému pozemku, by mělo být považováno za odečtené.

4. Pokud bych odkázal loď a výslovně uvedl, že byla moje a že jsem ji zcela přestavěl a zůstal z ní pouze původní kýl, může si ji přesto zůstavitel řádně nárokovat.

25. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Syn, který byl ustanoven dědicem, může být absolutně zatížen odkazem ve prospěch svého otce a nezáleží ani na tom, zda byl v době, kdy odkaz nabyt, pod kontrolou svého otce, či nikoliv. Pokud tedy přijme dědictví na příkaz svého otce, bude dědictví zahrnuto do falcidiánského podílu, na který má zákonný nárok.

(26) Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Za dědictví se nepovažuje to, co někomu náleží více než to, co zůstane po odečtení majetku darovaného za účelem splnění podmínky.

1. Je-li dědici uloženo, aby odevzdal určitou věc jako odkaz, a neučiní tak, protože nebyl povinen odevzdat ji odkazovníkovi na místě, kde se nacházela; a měla-li být později zničena bez podvodu nebo nedbalosti dědice, musí ztrátu nést odkazovník.

2. Je-li však odkázána část jeho majetku, je sporné, zda má být odkázána část samotného majetku, nebo jeho odhadní cena. Sabinus a Cassius se domnívají, že by měla být vyplacena hodnota; Proculus a Nerva zastávají názor, že by měla být odevzdána část odkázaného majetku. Je však třeba vyjít vstříc dědici, aby mohl sám rozhodnout, zda dává přednost vydání části samotného majetku, nebo vyplacení jeho odhadní hodnoty. Ve věcech tohoto druhu však bude dědic povinen vydat část majetku, který lze rozdělit bez jakékoli ztráty, avšak pokud jej přirozeně nelze rozdělit nebo pokud rozdělení nelze provést beze ztráty, musí odhadní hodnotu majetku dědic v každém případě zaplatit.

27. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Kromě toho může dědic předat zůstaviteli podíl, který mu byl zanechán, tím, že mu předá určitou část majetku nebo jen jeden předmět, jehož hodnotu zůstavitel souhlasí přijmout nebo kterou určí soudce; to proto, aby zůstavitel nebyl nucen požadovat podíl na celém majetku.

28. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Odkážu-li svému věřiteli to, co mu dlužím, přičemž jsem proti dluhu chráněn výjimkou, bude odkaz platný; z toho důvodu, že se má za to, že došlo ke zproštění výjimky. To odpovídá tomu, co říká Aristo, totiž že odkáže-li mi můj dlužník to, co mi dluží v rámci praetorské žaloby, bude odkaz platný; z toho důvodu, že mi je přiznána civilní žaloba namísto čestné.

1. Marcellus ve dvacáté osmé knize tvrdí, že pokud mi odkážeš to, co mi dlužíš na základě ustanovení, bude odkaz platný a odkaz se nezmenší z důvodu falcidiánského práva.

29. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Pokud se však pohledávka nestane výhodnější pro věřitele, ať už úpravou, časem, podmínkou nebo místem, je odkaz neplatný.

30. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Následující ustanovení: "Peníze, které jsem odkázal a pro jejichž výplatu jsem nestanovil lhůtu, ať můj dědic vyplatí na konci jednoho, dvou a tří let," nebude se vztahovat na všechny předměty, které mohou být odkázány, ale pouze na takové, které lze zvážit, spočítat nebo změřit.

1. A vztahuje se pouze na ty odkazy, u nichž nebyla stanovena doba splatnosti; pokud tedy byl odkaz absolutně odkázán, bude jeho doba splatnosti tímto dodatkem prodloužena.

2. Co kdyby mi bylo odkázáno sto aureí v hotovosti, má se platba provést ve stanovených dnech, nebo najednou? Servius a Labeo říkají, že odkaz je splatný najednou, a to v hotovosti. Ačkoli tedy tento dodatek může být nadbytečný, pokud jde o splatnost a účinek odkazu, přesto se uplatní tak, aby byl odkaz splatný okamžitě.

3. Pokud by však měl být odkaz ponechán splatný do roka nebo do měsíce, toto ustanovení se neuplatní, protože tento odkaz má počátek a konec.

4. Je-li však odkaz odkázán pod podmínkou, lze říci, že se jeho splatnost v určitých intervalech neuplatní, protože podmínka se považuje za nejistou.

5. V souladu s tím se Trebatius domnívá, že je-li odkaz učiněn osobě, která má být vyplacena, až jí bude dvacet let, výše uvedené ustanovení, jak je běžně vykládáno, se nepoužije.

6. Toto ustanovení se opět neuplatní, pokud jsou odkázány peníze, které jsou v zůstavitelově truhle, nebo víno, které je v jeho skladu; uvedli jsme totiž, že není účinné, pokud je odkázán jakýkoli určitý druh majetku.

7. Gallus Aquilius, Ofilius a Trebatius uvedli jako svůj názor, že toto pravidlo se vztahuje nejen na odkazy dříve učiněné, ale také na všechny odkazy uvedené v závěti, což je pravda.

31. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Toto ustanovení se vztahuje i na všechny odkazy, které jsou později potvrzeny kodicily.

(32) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Pokud někdo odkáže peníze, které má zaplatit jeho nezletilý syn, jenž je ustanoven jeho dědicem, "až dosáhne puberty", a zároveň uloží dědici, kterého zastupuje, aby je zaplatil, a syn zemře před dosažením puberty, zastupovaný dědic nebude dlužit odkaz. Sextus a Pomponius se však domnívají, že to není správné, když opakování odkazu bylo uvedeno např. takto: "Můj dědic nechť téhož dne zaplatí odkaz, který jsem uložil svému synovi a který jsem mu přikázal zaplatit, stane-li se mým dědicem.". Pokud však bylo opakování provedeno takto: "Nechť můj dědic zaplatí odkazy, jejichž zaplacením jsem pověřil svého syna", zdá se, že odkazy byly opakovány bezpodmínečně a jejich určení provedl pouze zůstavitel. Proto mi bude náležet právě toto dědictví, ohledně něhož se provádí šetření.

1. Má-li někdo několik otroků jménem Stichus a odkazuje-li Sticha a není zřejmé, kterého Sticha měl na mysli, musí dědic vydat toho otroka, kterého si zůstavitel vybral.
2. Má-li být části obyvatel města odkázáno něco, co je určeno k ozdobě nebo prospěchu celé obce, nepochybně to bude náležet.

(33) Paulus, Pravidla, kniha III.

(35) Je-li stejný majetek odkázán několika osobám nebo je odkázán všem společně; a jeden podá žalobu na jeho vrácení a druhý podá žalobu za stejným účelem na základě závěti, nemůže ten, kdo zakládá svou žalobu na závěti, vymáhat více než svůj podíl na odkazu. Pokud by byl odkaz zanechán každému zvlášť a bylo by zcela zřejmé, že zůstavitel chtěl tím, že odňal odkaz prvnímu dědici, udělit jej druhému; je stanoveno, že poslední dědic bude mít nárok na celý odkaz. Pokud to však jasně nevyplývá, budou mít všichni odkazovníci nárok na stejné podíly ze závěti; ledaže by skutečně sám zůstavitel svým jazykovým projevem zjevně naznačil, že zamýšlel, aby jeden z nich obdržel celý majetek, neboť pak by jednomu z nich měla připadnout hodnota věci a druhému věc samotná. A ten, kdo první spojil vydání s odkazem nebo svěřenstvím, bude mít právo zvolit si, čemu dá přednost, zda samotné věci, nebo její hodnotě; přesto mu nebude dovoleno poté, co si zvolil jednu z nich, se jí vzdát a zvolit druhou.

34. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Je zřejmé, že pokud zůstavitel zamýšlel převést odkaz na jinou osobu, nebude náležet prvnímu jmenovanému, i když poslední jmenovaný není schopen jej přijmout. Pokud však byli odkazovníci společní nebo, ač jich bylo původně několik, se později spojili, jsou všichni dohromady klasifikováni jako jedna a tatáž osoba.

1. Je-li tentýž majetek odkázán několikrát herní závětí, nelze jej požadovat více než jednou; postačí, když se nabývá samotný majetek nebo jeho hodnota.

2. Je-li tentýž majetek odkázán závětí dvou osob, mohu jej požadovat dvakrát a na základě jedné ze závětí nabýt majetek a na základě druhé odhadní cenu téhož.
3. Pokud není odkázán žádný určitý předmět, ale v téže závěti je několikrát zmíněna určitá částka, božský Pius v reskriptu uvedl, že dědic musí zmíněnou částku vyplatit několikrát, pokud se zcela průkaznými důkazy prokáže, že zůstavitel měl v úmyslu odkaz rozmnožit. Stejně pravidlo stanovil také s odkazem na svěřenský fond. Důvod tohoto postupu je zřejmý, neboť vzhledem k tomu, že totožnou věc nelze odevzdat více než jednou, lze tutéž částku rozmnožit, pokud by to bylo úmyslem zůstavitele.
4. To by se však mělo chápat tak, že to platí pouze v případě, kdy by určitou částku peněz měl zůstavitel odkázat několikrát; jako například sto aureí, které má v truhle; domnívám se totiž, že pak by se to mělo přirovnat k odkazu pozemku.
5. Pokud však byla zanechána určitá váha zlata nebo stříbra, Papinianus je toho názoru, že by se to mělo spíše přirovnat k odkazu peněžní částky, protože se nezdá, že by byl odkázán určitý druh majetku.
6. Pokud tedy bylo odkázáno cokoli jiného, co lze zvážit, spočítat nebo změřit, několikrát, je třeba říci, že se uplatní stejné pravidlo; to znamená, že to bude splatné několikrát, pokud takový byl úmysl zůstavitele.
7. Kdybych však koupil odkázaný majetek, žaloba podle závěti by byla na místě v můj prospěch, a to ve výši ceny, kterou jsem zaplatil.
8. A s mnohem větším důvodem to lze říci, je-li mi stejný majetek odkázán závětí dvou různých osob, avšak jedna z nich mě požádala, abych se vzdal samotného majetku ve prospěch druhé osoby nebo něčeho jiného místo něj; nebo byl-li odkázán pod podmínkou, že místo něj něco dám; má se totiž za to, že jsem byl o majetek připraven do výše, kterou jsem nucen zaplatit, abych jej získal.
9. Je-li majetek odkázán několika osobám společně, platí, že je od počátku rozdělen na podíly. Odkazovníci mají právo na rozdělení nejen v poměru k počtu osob, jimž byl odkaz zanechán, ale i těch, kteří na něj nemají nárok; jako například v případě, kdy byl odkaz učiněn Titiovi a jeho otrokovi, aniž by se tomuto otrokovi dostalo svobody.
10. Tam, kde zůstavitel závětí sepsanou v době, kdy jeho syn ještě nedosáhl věku dospělosti, odkáže jinému stejný majetek, který mi již odkázal závětí, Julianus říká, že strany nepřebírají majetek současně. Proto v mezidobí ten, komu byl majetek odkázán otcovou závětí, bude mít nárok na svůj podíl.

11. Je-li tentýž majetek odkázán dvěma osobám, z nichž jedna je ustanovena dědicem, bude-li tento druhý pověřen vyplacením části odkazu sobě samému, bude v tomto rozsahu považován za neplatný ; a proto podíl, kterým byl pověřen ve svůj prospěch, bude náležet jeho spoludědicům.

12. Proto je třeba říci, že pokud jsou dva dědicové, z nichž jeden je ustanoven na jednu dvanáctinu a druhý na jedenáct dvanáctinu pozůstalosti, a je jim odkázán pozemek; jeden z dědiců bude mít nárok na jedenáct dvanáctinu pozemku a jeho spoludědic na jednu dvanáctinu téhož.

13. Je zřejmé, že stane-li se jeden ze závětních dědiců dědicem strany pověřené vyplacením odkazu, nebude tím jeho spoludědic o nic méně oprávněn k polovině, neboť si ponechá svůj podíl na odkazu ve stejném poměru.

14. Je-li odkaz učiněn Titiovi v následujícím znění: "V takovém případě se jedná o dva odkazy a je na vůli odkazovníka, zda bude požadovat pouze právo užívání, či nikoliv.

15. Pokud někdo učiní odkaz následujícím způsobem: "V případě, že odkázal Titiovi určitý pozemek, který může mít za svůj podíl, lze podle mého názoru říci, že bude mít nárok na polovinu pozemku, neboť se má za to, že zmínkou o pozemku neměl na mysli celý pozemek, nýbrž jeho část, neboť část je také správně označena jako pozemek.

35. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud je dědic pověřen odevzdáním otroka, který patří jinému, a otrok je svým pánem manumitován, není z titulu odkazu nic dlužno.

(36) Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

"Odkazuji Titii všechny své otroky, kteří jsou tkalci, kromě těch, které jsem touto závětí odkázal jinému. Plótií odkazuji všechny své otroky, kteří se narodili v mém domě, s výjimkou těch, které jsem odkázal jinému." (Srov. Protože někteří otroci narození v jeho domě byli také tkalci, Labeo říká, že jelikož nelze zjistit, které otroky, kteří byli tkalci, zůstavitel neodkázal Titii, ledaže by bylo známo, které z nich odkázal Plótií, a protože to nelze zjistit, nesmí být z obou odkazů vyloučeni ti, kteří patří do obou tříd, a proto jsou společní oběma zůstavitelům; to je totiž pravidlo práva tam, kde není nic výslovně vyloučeno z jednoho ze dvou odkazů.

1. Pokud však byl odkaz odkázán v následujících termínech: "Všichni moji otroci, kteří jsou tkalci, kromě těch, kteří se narodili pod mou střechou," a znovu: "Všichni otroci narození pod mou střechou kromě tkalců," nebudou ti, kteří se narodili pod jeho střechou a zároveň byli tkalci, zahrnuti ani do jednoho z odkazů.

2. Nezáleží na tom, zda je odkaz odkázán "Titiovi a Maeviovi", nebo "Titiovi spolu s Maeviem", neboť v obou těchto případech se má za to, že odkaz byl odkázán společně.

3. Pokud by dědic odevzdal Sticha jedné ze dvou stran, kterým byl pověřen ho odevzdat, a než by proti němu bylo zahájeno řízení druhým odkazovníkem, Stichus by zemřel, dědic nebude odpovědný, protože se má za to, že se na něj nevztahuje žádná vina.

37. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Pokud byl majetek odkázán obecně, jako například otrok, Gaius Cassius říká, že je třeba dbát na to, aby odkazovník nedostal ani nejlepšího, ani nejhoršího otroka. Tento názor potvrzuje i reskript našeho císaře a božského Severa, který nařídil, že v případě odkázání otroka nesmí být vybrán ten, kdo vyřizuje záležitosti svého pána.

(1) Měl-li zůstavitel na mysli určitý pozemek a není zřejmé, jaký byl jeho úmysl ohledně něj, má dědic možnost volby, zda odkáže pozemek, kterému dává přednost; nebo je-li úmysl zůstavitele jasný, může si zůstavitel nárokovat samotný pozemek. Opět platí, že pokud odkázal kus stříbrného plechu a není jasné, který z nich měl na mysli, dědic bude mít rovněž možnost volby dát ten, který si přeje.

38. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Zůstavitel nemůže přijmout část svého odkazu a odmítnout zbytek; jeho dědicové tak však mohou učinit, takže jeden z nich může přijmout svůj podíl a druhý odmítnout svůj.

1. Pokud bychom dospěli k závěru, že nepřijmeme odkaz, který nám byl zanechán, bude stav věcí stejný, jako kdyby odkaz nebyl zanechán; a proto říkáme, že pokud je mi zanechán pozemek, který je zatížen služebnostmi ve prospěch mého majetku, služebnosti nebudou zaměněny. Kromě toho, je-li otrok odkázán osobě, kvůli níž může zůstavitel podat žalobu pro krádež, zůstane právo na žalobu zachováno.

39. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Pokud je odkázaný otrok na útěku nebo je nepřítomen ve vzdálené zemi, musí dědic vynaložit úsilí, aby majetek získal zpět a vydal jej. To uvedl i Julianus, neboť Africanus ve dvacátém ze svých Listů o Julianovi uvádí, že pokud je dědic nucen v této věci vynaložit nějaké náklady, domnívá se, že by tak měl učinit; a já se domnívám, že jeho názor by měl být přijat.

1. Při uplatnění nároku na dědictví by měly být odečteny i zisky z majetku, a to nejen ty, které mohl dědic získat, ale i ty, které mohl získat odkazovník; toto pravidlo se rovněž vztahuje nejen na práci otroků, ale i na práci zvířat, jakož i na přepravu loděmi. To, co bylo uvedeno v souvislosti se zisky, je třeba chápat tak, že se vztahuje i na nájemné z domů ve městech. Pokud jde o úrokovou sazbu z peněz, je třeba se řídit zvyklostmi dané země, a proto musí soud provést odhad a stanovit úrokovou sazbu. Kromě toho, pokud je dědic v prodlení, bude také odpovědný za zničení majetku a musí být vyplacena jeho hodnota; stejně jako se tak děje v případě ustanovení, kdy se majetek ztratí poté, co je strana v prodlení. Toto pravidlo se vztahuje i na potomky otrokyň. Je-li otrok odkázán, bude dědic povinen odevzdat vše, co nabyl prostřednictvím uvedeného otroka, ať už se jedná o majetek, dědictví nebo cokoli jiného.
2. Kdyby Titius koupil ode mne majetek a odkázal mi jej dříve, než mu jej odevzdám, a já mu jej pak odevzdal a obdržel za něj cenu; má se na první pohled za to, že mi jej odkázal, a proto je odkaz neplatný. Protože jsem však zproštěn odpovědnosti za kupní smlouvu, mohu podat žalobu na vrácení majetku, který jsem odevzdal, z důvodu, že se jedná o odkaz. Přesto, pokud mi cena ještě nebyla zaplacená, Julianus říká, že jsem oprávněn podat žalobu na prodej, abych získal zpět cenu, a že kromě toho bude podána žaloba na základě závěti, abych získal zpět majetek, který jsem prodal a odevzdal. Dodává také, že pokud by mi byla cena zaplacená, ale já bych majetek ještě nedodal, byl bych zproštěn odpovědnosti z důvodu práva na žalobu, na kterou bych měl nárok na základě závěti.
3. Julianus rovněž uvedl, že pokud by mi zůstavitel odkázal pozemek, který koupil od někoho jiného, byl by dědic nucen převést na mě právo žaloby, na které měl nárok z titulu koupě; za předpokladu, že majetek ještě nebyl vydán ani zůstaviteli, ani jeho dědici.
4. Pokud někdo odkáže jinému právo těžít kámen na svém pozemku, vzniká otázka, zda toto dědictví přechází také na jeho dědice. Marcellus popírá, že přechází na jeho dědice, ledaže by jeho jméno bylo uvedeno v odkazu.
5. Dědic je povinen platit jakékoli daně nebo dávky vyměřené z pozemku, který byl odkázán, za sluneční kolektory nebo za kanalizaci nebo za právo vést vodu.
6. Je mi známo, že byl projednáván následující případ. Jistá osoba, která měla dva pozemky nesoucí stejné jméno, odkázala korneliánský statek, přičemž z obou takto označených měl jeden větší hodnotu než druhý. Dědic tvrdil, že byl odkázán ten nejméně hodnotný, a zůstavitel tvrdil, že byl určen ten, který měl větší hodnotu. Obecně se má za to, že byl odkázán ten méně hodnotný, pokud by zůstavitel nebyl schopen prokázat, že měl na mysli ten hodnotnější.
7. Je stanoveno, že lze odkázat i cizí majetek, pokud jej lze získat, i kdyby jeho nabytí mělo být obtížné.

8. Kdyby však někdo odkázal Sallustovy zahrady, které patřily Augustovi, nebo Albanský statek, který je vyčleněn pro potřeby císařské domácnosti, byl by považován za nepřičetného, kdyby takový odkaz učinil ve své závěti.

9. Rovněž je stanoveno, že Campus Martius nebo Forum Romanum nebo jakoukoli posvátnou budovu nelze odkázat.

10. Jsou-li však odkázány pozemky, které patří císaři a jsou součástí císařského panství nebo jsou pod dohledem císařského správce, jejich odhadní cenu nebude muset dědic zaplatit, neboť s nimi nelze obchodně nakládat jinak než na příkaz císaře, protože se nesmějí prodat.

40. Týž, Svěřenské fondy, kniha II.

Je-li však předmětem svěřenství majetek patřící jinému, který zůstavitel neovládá obchodně a který nemá právo vlastnit, domnívám se, že jeho odhadní cena bude splatná.

41. Týž, O Sabinovi, kniha XXI.

Nyní prozkoumejme kromě toho, co bylo uvedeno, ještě některé další věci, a ve skutečnosti lze odkázat veškerý hmotný majetek, jakož i práva a služebnosti.

1. Majetek, který je spojen s budovami, však nelze zcizit závětí, protože senát za konzulů Aviola a Pansa rozhodl, že to nelze.

2. Přesto může být vznesena otázka, zda v případě, kdy byly od budov odděleny kusy mramoru nebo sloupy, se odkaz nestává platným. A skutečně, pokud nebylo platné od počátku, nemůže se jím stát ani dodatečně, stejně jako tam, kde mi byl odkázán a zcizen můj majetek po sepsání závěti, protože odkaz neměl od počátku žádnou platnost ani účinek; byl-li však odkázán pod podmínkou, může se odkaz stát platným, jestliže v době, kdy byla podmínka splněna, mi majetek nepatří nebo již není spojen se stavbou; v souladu s názorem těch, kteří zastávají názor, že mohu svůj majetek nabýt pod podmínkou A a že jej mohu také podmíněně přislíbit a odkázat. Z toho plyne, že Katonovo pravidlo stojí v cestě absolutnímu odkazu zanechanému za takových okolností, ale neodporuje odkazu podmíněnému; protože se nevztahuje na podmíněné odkazy tohoto druhu.

3. Lze se také ptát, zda bude odkaz platný v případě, že strana má dva domy a jeden z nich odkáže a zároveň tomu, komu dům odkázala, odkáže něco, co bylo připojeno k druhému. Tato otázka vyplývá z toho, že podle dekretu Senátu a císařských konstitucí smíme na jeden dům převést majetek z druhého domu, který nám má zůstat v držení, tj. který nemá být prodán. To náš císař a božský Severus uvedl v reskriptu. Nemohu tedy přenechat majetek připojený k jednomu domu tomu, komu jsem přenechal druhý? To bude zamítnuto z toho důvodu, že osoba, které je majetek odkázán, nebude jeho budoucím vlastníkem.

4. Pokud zůstavitel odkáže sempronský dům dvěma osobám a jedné z nich odkáže mramor, který se v něm nachází, na stavbu seiánského domu, který mu odkázal, nelze se bezdůvodně ptát, zda bude takový odkaz platný, a to z toho důvodu, že zůstavitel je vlastníkem obou domů. Jak by tomu bylo v případě, kdyby osoba odkázala dům poté, co by vyňala mramor, který si přála, aby dědic měl pro účely stavby jiného domu, který by stále zůstal součástí pozůstalosti. Lze říci, že lepší názor je ten, že výjimka bude v obou případech neplatná, ale odkaz bude platný a musí být vyplacena odhadní cena nemovitosti.

5. Pokud však někdo odkáže odkaz tohoto druhu za účelem výstavby nějakého veřejného díla, myslím, že bude platný; a Papinianus v jedenácté knize názorů vypráví, že náš císař a božský Severus rozhodli, že ti, kdo slíbili postavit nějaké veřejné dílo, mohou ze svých městských a venkovských domů odvézt materiál a použít ho s tímto záměrem, protože ho neodvádějí pro obchodní účely. Uvažujme však, zda lze majetek ponechat pouze městu, které se nachází na stejném území, nebo zda jej lze přenést jinam, aby byl použit v nějakém jiném městě. Domnívám se, že by to nemělo být povoleno, ačkoli bylo rozhodnuto, že materiál lze vzít z domu, který někomu patří, a převézt ho do jiného, který mu patří v jiném městě.

6. Tento dekret senátu se vztahuje nejen na Řím, ale i na jiná města.

7. Dochoval se také reskript božských bratří, který byl vydán jako odpověď na žádost Procliana a Epitynchana, kteří žádali o povolení odvézt z jejich domů majetek, který chtěli prodat za účelem splacení veřejného dluhu, a v němž jim bylo právo prodat zmíněný majetek odepřeno.

8. Tento dekret senátu se vztahuje jak na obytné domy, tak i na lázně a všechny ostatní druhy budov, jako jsou portiky, výčepy a restaurace.

9. Tímto dekretem se rovněž zakazuje odkázat majetek, který zůstavitel nemůže vydat, aniž by jej od budovy oddělil; to znamená mramorové kvádry nebo sloupy. Senát rozhodl, že se to týká i dlaždic, trámů a dveří, jakož i knihoven připevněných ke stěnám.

10. Pokud však předměty sestávají z mříží nebo markýz, lze je odkázat, ale vodovody a nádrže sem nepatří.

11. Hydraulické stroje a potrubí, jimiž vytéká voda, však lze odkázat, a to zejména jsou-li pouze umístěny na nemovitosti.

12. Co je tedy třeba říci ve vztahu k sochám? Jsou-li připevněny ke stěnám, nebude zákonné je odstranit, jsou-li však odděleny, existují určité pochybnosti. Je však třeba vzít v úvahu ducha senátního dekretu, a pokud byly sochy umístěny v domě, aby tam zůstaly navždy a jako jeho součást, nelze je odstranit.

13. Proto je třeba říci, že pokud jsou na stěnách připevněny obrazy nebo do nich vloženy drobné ozdoby, nelze je odkázat.

14. Pokud však zůstavitel připravil určité ozdoby za účelem jejich přemístění do jiného domu a odkázal je, může vzniknout pochybnost, zda je odkaz platný; a já se domnívám, že ano.

15. Když však zůstavitel připevní ke svému domu předměty, které odkázal, odkaz zanikne,

42. Týž, Svěrenské fondy, kniha II.

Bez ohledu na to, zda si byl zůstavitel této skutečnosti vědom či nikoliv.

(43) Týž, O Sabinovi, kniha XXI.

Senát tedy nedovoluje, aby bylo samostatně odkázáno cokoli, co je připojeno k domu. Pokud však některé z těchto věcí nebyly součástí domu v době smrti zůstavitele, musí dědic vyplatit jejich odhadní cenu. Pokud by je oddělil za účelem vyplacení dědictví, bude podléhat předepsaným sankcím, i když je odstraní nikoli za účelem prodeje, ale aby se zbavil svého závazku.

(1) Marcellus také říká, že pokud manžel postaví na zahradě své manželky altán, který dostal jako věno, může jej odstranit, pokud jej může sám využívat, aniž by však manželce způsobil jakoukoli škodu; a že dekret senátu mu v tom nebude klást žádnou překážku. Pokud tedy jeho manželce nevznikne odstraněním domu žádná újma, je třeba konstatovat, že s ním může nakládat na základě své vůle, neboť jej může odstranit.

(2) Odkaz z dědictví lze učinit závislým na vůli třetí osoby, nikoli však na vůli dědice.

(3) Pokud jedna osoba vykoupila jinou osobu z rukou nepřítele, může ji odkázat sama sobě; odkaz tohoto druhu způsobí její zproštění závazku ze zástavy, kterou měla osoba, která ji vykoupila.

44. Týž, O Sabinovi, kniha XXII.

Otec může odkázat otroka, který patří jeho synovi a který tvoří součást jeho castrense peculium, a pokud by syn zemřel ještě za života svého otce a jeho peculium by zůstalo v rukou jeho otce, odkaz obstojí; protože syn svého práva nevyužil, otec má zpětně právo vlastnit otroka, který tvořil součást peculium.

1. Pokud by někdo odkázal majetek patřící jinému, který mu již byl odkázán bez jeho vědomí, a poté by se o odkazu dozvěděl a chtěl jej nabýt, bude odkaz platný; a to z toho důvodu, že pokud odkazovník odkaz neodmítne, má se za to, že mu náleží od okamžiku, kdy byl majetek zůstavitele zapsán. Pokud jej však odmítne, platí, že majetek náleží dědici ode dne odmítnutí.
  2. Když někdo odkáže poháry na pití a ty byly roztaveny, nebo naopak; a také když je odkázána vlna a byl z ní zhotoven oděv; Julianus ve třicáté druhé knize Digest říká, že odkaz všech výše uvedených předmětů je platný a že cokoli z nich zůstane, náleží. Domnívám se, že tento názor je správný, pokud si to zůstavitel nerozmyslel.
  3. Pokud by však odkázal stříbrnou mísu a ta by byla roztavena a vyrobena na pohár, bude pohár splatný; za předpokladu, že úmysl zůstavitele zůstane stejný.
  4. Je-li na odkázaném pozemku postaven dům, náleží odkázanému, ledaže zůstavitel změní svou vůli.
  5. Strana, která odkazuje směnku, odkazuje pohledávku, a nikoliv pouze materiál, na němž je psaní uvedeno. To se prokazuje prodejem, neboť při prodeji směnky se za prodanou považuje i pohledávka, kterou je směnka doložena.
  6. Avšak i když je pohledávka odkázána, musí být to, co je dlužné, chápáno v nejpříznivějším smyslu, aby bylo možné postoupit práva na žalobu proti dlužníkovi.
  7. Z toho vyplývá, že pokud je otrok zároveň odkázán a přikázán k osvobození, může mezitím nabýt účinnosti pouze odkaz; například předpokládejme, že udělení svobody bylo učiněno za účelem podvést věřitele, nebo pokud se jedná o otroka, který již byl prodán do věčného otroctví, uplatní se pravidlo stejně jako v případě, kdy je otrok dán do zástavy.
  8. Pokud zůstavitel odkáže otroka, který má mít svobodu za určitých podmínek, bude pro dědice lepší, když si otroka opatří sám, než aby platil jeho odhadní cenu, neboť musí zaplatit jeho skutečnou hodnotu. Pokud však otroka dodá sám a podmínka bude splněna, neutrpí žádnou újmu, neboť jeho odhadní cenu nelze požadovat, jde-li o svobodného člověka.
  9. Pokud zůstavitel, který vlastní dva pozemky, odkáže jeden z nich mně a druhý Titiovi, nebude mi odkázaný dlužný své právo vstoupit na pozemek, ale dědic bude nucen toto právo koupit a postoupit mi ho.
45. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Pokud bych ti odkázal určité otrokyně, které by ti měl vydat náhradní nezletilý dědic, a ty bys zmíněné otrokyně od zmíněného dědice koupil a zcizil dříve, než by ses dozvěděl, že ti byly odkázány, Neratius, Aristo a Ofilius zastávají názor, že odkaz bude platný.

1. Je-li dědic obecně pověřen odevzdáním otroka, není povinen ručit za to, že je zdravý, ale měl by ručit za to, že není odpovědný za krádež nebo škodu; měl by totiž poskytnout takového otroka, kterého si může zůstavitel ponechat. Zdraví otroka však nemá nic společného s vlastnickým právem k němu, ale toto pravidlo se uplatní v případě, že se otrok dopustil krádeže nebo nějaké škody, za kterou je odpovědný, aby si ho jeho pán nemohl ponechat; stejně jako se může stát, že pozemek bude odpovědný za dluhy, takže si ho jeho vlastník nebude moci ponechat.

2. Je-li však určitý otrok odkázán, měl by být vydán takový, jaký je.

46. Týž, Listy, kniha IX.

To, co bylo uvedeno v souvislosti s odkazem, platí také pro osobu, která slíbila poskytnout buď Sticha, nebo nějakého jiného otroka.

47. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Je-li odkázán majetek, který patřil zůstaviteli, a dědic jej má v držení, neměl by otálet, ale měl by jej vydat ihned. Pokud se však majetek nachází jinde než tam, kde je požadován, je třeba v první řadě rozhodnout, že má být vydán tam, kde byl odkázán, ledaže by si zůstavitel přál něco jiného; pokud by tomu tak totiž bylo, měl by být vydán na místě, kde to zůstavitel zamýšlel, nebo na tom, které měl pravděpodobně na mysli. Julianus tento názor vyslovil nejen s ohledem na majetek ve vlastnictví zůstavitele, ale i v případech, kdy jsou odkazovány předměty patřící jiným osobám. Pokud však byl majetek zanechán na jednom místě a dědic jej podvodně převedl na jiné místo, nebude-li vydán tam, kde je vznesen požadavek, bude dědic odsouzen pro svou zlou víru; pokud však k žádné zlé věře nedošlo, bude majetek vydán na místě, kam byl převeden.

1. Je-li požadován odkaz věcí, které lze zvážít, spočítat nebo změřit, a je odkázáno určité množství (jako například obilí z určité sýpky nebo víno z určeného skladu), musí být věc vydána tam, kde byla zanechána, ledaže úmysl zůstavitele byl jiný. Pokud se však odkaz netýkal určitého druhu majetku, musí být dodán tam, kde je o to požádáno.

2. Pokud by tedy byl odkázán Stichus, který by se pro opomenutí dědice neobjevil, musí tento zaplatit jeho odhadní cenu; pokud však vůbec nebyl zaviněn, dědic by se měl postarat o jeho navrácení a nebude nucen zaplatit jeho hodnotu. Pokud se však cizí otrok, který byl odkázán, dá na útěk bez zavinění dědice, bude platit stejné pravidlo; dědic se totiž může stát

odpovědným za nedbalost ve vztahu k cizímu otrokovi. Dědic však musí poskytnout záruku, že pokud by byl otrok chycen, bude vydán on sám nebo jeho hodnota. To platí i pro otroka zajatého nepřitelem.

3. Pokud by však byl odkázán Stichus nebo Pamphilus a jeden z nich by se dal na útěk nebo by byl zajat nepřitelem, platí, že pokud je přítomen, musí být otrok vydán, nebo pokud chybí, musí být vyplacena jeho odhadní cena. Volba z těchto dvou věcí se dědici přiznává pouze tehdy, pokud se neprovinil prodlením s jeho vydáním zůstaviteli. Z tohoto důvodu je stanoveno, že pokud jeden ze dvou otroků zemře, musí být druhý za každou cenu vydán a snad i cena mrtvého otroka může být vyplacena. Pokud se však oba otroci dali na útěk, jistota se od dědice nevyžaduje, ledaže se oba dostanou do jeho moci; pokud se však dostane do moci pouze jeden z nich, musí vydat buď samotného otroka, kterého získal zpět, nebo zaplatit odhadní cenu toho, který je nepřítomen.

4. Stejně pravidlo platí, když se zničí majetek, který patří jinému nebo do pozůstalosti, bez zavinění dědice, nebo se nepředloží; nebude totiž povinen udělat nic víc než dát jistotu. Byl-li však majetek zničen vinou dědice, musí být proti němu bezodkladně vydán rozsudek.

5. Uvažujme však, jakým způsobem může být nedbalost dědice prokázána; musí se přihlížet pouze k tomu, co se podobá podvodu, nebo i k tomu, co je jen lehkou nedbalostí, anebo musí být od dědice vyžadována přesná pečlivost? Domnívám se, že správnější je druhý názor.

6. Navíc stejné pravidlo platí i v případě, kdy pozemek pohltilo zemětřesení, a Labeo říká, že jeho odhadní cena nebude splatná. Tento názor je správný, pokud ke katastrofě nedošlo po nesplnění povinnosti dědice; kdyby ji totiž zůstavitel obdržel, mohl by pozemek prodat.

48. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

49. Pokud otrok dědice zpronevěřil odkázaný majetek a prodal jej bez vědomí svého pána, Atilicinus se domnívá, že by měla být zůstaviteli přiznána žaloba in factum, aby mohl být pán donucen vydat svého otroka jako náhradu škody, nebo zaplatit z jeho peculium to, co prodejem majetku získal.

1. Pokud jeden z dědiců zabil otroka, nezdá se mi, že by jeho spoludědic měl být v jakémkoli ohledu odpovědný, neboť k činu nedošlo jeho vinou a majetek již neexistuje.

49. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Je-li někomu odkázán majetek, když dosáhne věku čtrnácti let, musí podle běžně užívaného pravidla zůstavitel plně dovršit čtrnáctý rok; a to podle Marcella nařídil císař.

1. Pokud je tedy odkazovníkovi při dovršení čtrnáctého roku odkázán majetek splatný ve třech různých splátkách v jednom, dvou a třech letech a v době smrti zůstavitele dosáhl sedmnáctého roku, měl by být celý odkaz vyplacen najednou. Pokud tedy zůstavitel dosáhl patnáctého roku, máme za to, že odkaz bude splatný po uplynutí dvou let; pokud dosáhl šestnáctého roku, bude splatný rok poté; pokud chybí několik měsíců do dosažení sedmnáctého roku, bude odkaz splatný po uplynutí těchto měsíců. Tak tomu ovšem bude v případě, kdy se zůstavitel domníval, že nezletilý v době, kdy učinil odkaz, dosáhl čtrnácti let, ačkoli ve skutečnosti mu bylo více, a pokud si toho byl vědom, musíme počítat s tím, že výplata odkazu musí být provedena tři roky po datu závěti.

2. Tento odkaz je opět podmíněný a závislý na určitém čase. Je podmíněný, dokud zůstavitel nepřekročí čtrnáctý rok svého života, a poté je závislý na čase.

3. Pokud by tedy zůstavitel zemřel před dovršením čtrnáctého roku, nepřechází na jeho dědice nic. Je jisté, že pokud zemře později, majetek přejde na jeho dědice. Pokud by však v době sepsání závěti bylo synovi méně než čtrnáct let, domnívám se, že lhůty jednoho, dvou a tří let, stanovené pro výplatu, je třeba počítat od doby, kdy zůstavitel dosáhl věku čtrnácti let, pokud není jasně prokázáno, že úmysl zůstavitele byl jiný.

4. Kdybych odkázal Titiovi částku deseti aurei, kterou dlužím někomu jinému, a požádal ho, aby mi vyplatil mému věřiteli, není odkaz platný, pokud jde o věřitele osobně, protože mu nepřináší žádný prospěch; přesto může můj dědic podat žalobu proti odkazovníkovi z toho důvodu, že je v jeho zájmu, aby bylo mému věřiteli vyplaceno, aby mu zabránil v podání žaloby. Proto bude odkaz platný.

5. Pokud mi zůstavitel dluží deset aurei, za které dal ručení, nemůže požadavek na splnění dluhu vznést pouze dědic, ale také ručitel; je totiž v jeho zájmu, abych byl spíše vyplacen já, než aby byl žalován on a pak podal žalobu z pověření. Nezáleží na tom, zda je solventní, či nikoliv.

6. Julianus se ve třicáté deváté knize Digest ptá, zda bude platný odkaz, když ručitel odkáže věřiteli to, co mu dluží. Říká, že to věřiteli nijak neprospěje, ale že dlužník bude mít právo na žalobu vyplývající ze závěti, neboť je v jeho zájmu, aby byl zproštěn odpovědnosti, ačkoli ho nemůže žalovat dědic ručitele.

7. Jestliže však tentýž poručník učiní odkaz Titiovi a uloží mu, aby zaplatil jeho věřiteli, jak dlužník, tak dědic poručníka mohou podat žalobu proti Titiovi z titulu poručenství, neboť je v zájmu obou, aby se poručenství zprostiti.

8. Je třeba také připomenout, že po straně, která je pověřena pouze prodejem pozemku někomu, nelze požadovat, aby mu jej vydala, ale pouze aby jej prodala za přiměřenou cenu.

9. Pokud však byl dědic pověřen prodejem pozemku za určitou cenu, je povinen jej za tuto cenu prodat.

50. Týž, O Sabinovi, kniha XXIV.

Pokud otrok patří několika pánům a je mu zanecháno dědictví, získá pro každého pána podíl na dědictví v poměru k jeho vlastnictví.

(1) Pokud soudce příslušný k vypořádání pozůstalosti rozhodne, že dědic nevedl věc řádně nebo ji nevedl vážně, nebude to odkazovníkům nijak na újmu. Co když však soudce vydá nespravedlivé rozhodnutí a dědic se nedostaví? Jakákoli újma, která mu byla způsobena, nebude na újmu odkazovníkům, jak se domnívá Sabinus. Uvažujme však, pokud by soudce rozhodl ve prospěch náhradníka, zda bude odpovědný vůči odkazovníkům, a protože toto rozhodnutí je spravedlivé s ohledem na samotného náhradníka, nelze říci, že je odpovědný vůči odkazovníkům, neboť nemůže být tak nečestný, aby tvrdil, že soudce rozhodl v jeho prospěch z důvodu zaujatosti. Proto by odpověď zněla, že bude odpovědný jak odkazovníkům, tak věřitelům.

(2) Pokud dědic vstoupí do pozůstalosti dříve, než byli otroci svého zavražděného pána postaveni před hotovou věc, nebo pokud by se nepomstil za smrt zůstavitele, mohou být nároky odkazovníků předloženy státní pokladně. Co když však státní pokladna majetek nepřijme? Břemeno vyplacení odkazovníků pak nutně dopadne zpět na dědice. Pokud však dědic podvodně předložil žalobce sám sebe, aby mu byla pozůstalost přisouzena a byl osvobozen od všech nároků, nebo pokud se nebránil tak, jak měl, nebude zproštěn odpovědnosti stejně jako strana, která vede soudní spor s odkazem na pozůstalost.

(3) Je-li odkázán určitý počet mincí a není-li zřejmé, jaká je jejich nominální hodnota, je třeba předtím, než se učiní cokoli dalšího, zjistit zvyklosti samotného zůstavitele a poté i zvyklosti okolí, aby se zjistilo, co měl v úmyslu. A je třeba vzít v úvahu nejen úmysl zůstavitele, ale také postavení odkazovníka nebo náklonnost, s jakou byl považován, a jeho potřeby; a je třeba vzít v úvahu i dispozice s jinými částkami podle téže závěti, které buď předcházely výše uvedenému odkazu, nebo po něm následovaly.

51. Papinianus, Otázky, kniha IV.

Pokud by však zůstavitel odkázal určité specifikované mince, jako například takové, které má ve své truhle, nebo určitý kus talíře, nejde ani tak o peněžní částku, jako spíše o to, že jsou odkázány samotné mince nebo předměty, neboť ty nelze změnit, a měly by být oceněny, stejně jako kdyby šlo o jakýkoli jiný druh majetku.

52. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Tam, kde jsou někomu odkázáni všichni otroci zůstavitele spolu s jejich peculium, náleží i těm otrokům, kteří žádné peculium nemají.

1. Je-li synovi mladšímu než plnoletému uloženo dědictví závislé na nějaké podmínce a stane-li se dědicem svého otce a poté zemře, lze říci, že úmyslem otce, který zanechal dědictví, jež má být splněno jeho synem pod podmínkou, a jeho vyplacením absolutně pověřil náhradníka, bylo, aby dědictví bylo vyplaceno náhradníkem bez prodlení, pokud by jeho syn zemřel před splněním podmínky.

(53) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

Ale co když zanechal větší částku, kterou měl zaplatit náhradník? Přebytečnou částkou by bylo to, co bylo ponecháno k vyplacení náhradníkem. Ta by totiž byla zahrnuta do částky uvedené v předchozí závěti, a proto by byla splatná.

1. Pokud by však zůstavitel při jmenování náhradníka odkaz zopakoval; například pokud by nezletilému uložil, aby mi vydal pozemek, a tento odkaz by zopakoval s tím, že by nezletilého dědice pověřil, aby jej vydal mně a Seiovi; důsledkem tohoto zopakování bude, že mi bude náležet pouze část pozemku.

2. Pokud by někdo ustanovil dva dědice a každému z nich uložil, aby odkázanému vydal nedělený kus pozemku, je to totéž, jako kdyby byl odkaz odkázán dvěma různými závětmi; je-li totiž odkázáno mně a mému synovi nebo mému otrokovi toutéž závětí, budou nepochybně platné oba odkazy, jak uvedl Marcellus ve svém díle o Juliánovi.

3. Pokud dědic zabije otroka, který byl odkázán, z důvodu nějakého zločinu, který tento spáchal, tedy proto, že si zasloužil smrt, bude nepochybně rozhodnuto, že není odpovědný podle závěti.

4. Pokud se ho však vzdal jako zadostiučinění za spáchanou škodu, bude odpovědný, protože ji mohl nahradit? Domnívám se, že odpovědný bude.

5. Kdyby však zabil zvíře, které bylo odkázáno, myslím, že by byl odpovědný nejen za tělo mrtvého zvířete nebo jeho zbytky, ale také k zaplacení hodnoty, kterou by mělo, kdyby bylo živé.

6. Stejně tak v případě, kdy dědic dopustil, aby byl dům, který byl odkázán, vzat do držby, aby se vyhnul hrozící škodě; myslím, že bude držen, neboť by měl poskytnout jistotu.

7. Kde dědic pohřbil mrtvé tělo do země, která byla odkázána, a tím ji učinil náboženskou, jestliže tam pohřbil svého otce, když ho nemohl pohřbít jinde nebo to nemohl udělat tak pohodlně, nebude odpovědný podle závěti. Bude však odpovědný za cenu pozemku? Pokud si zůstavitel přál být pohřben na tomto místě, dědic nebude odpovědný podle závěti. Pokud ho tam však dědic pohřbil na vlastní odpovědnost, bude povinen uhradit cenu pozemku, pokud majetek pozůstalosti postačuje k tomu, aby to bylo možné; pokud totiž zůstavitel odkáže pozemek, buď má v úmyslu, aby byl pohřben jinde, nebo aby cena pozemku byla zaplácena zůstaviteli.

8. Jestliže dědic sám otroka nezabil, ale donutil ho k nějakému nezákonnému činu, aby mohl být zabit nebo podroben trestu někým jiným; bude zcela spravedlivé, aby zaplatil cenu. Hodnota pozemku však nebude náležet, pokud otrok spáchal zločin z vlastní zlé vůle.

9. Pokud by byl otrok, který byl odkázán, zajat nepřitelem, aniž by se dědic dopustil podvodu; jeho vydání nebude vyžadováno, pokud se tak však stalo podvodem, bude vyžadováno.

54. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Tam, kde jsou do závěti vloženy odkazy, které naznačují zneuctění a úmysl spíše urazit zůstavitele než mu prospět; má se za to, že nebyly napsány z důvodu odia, které se váže na zůstavitele.

1. Je-li odkaz odkázán Titii pod podmínkou, že se provdá se souhlasem Seia, a Seius zemře za života zůstavitele a ona se provdá, bude mít na odkaz nárok.

2. Pokud ti byl odkázán odkaz pod podmínkou, že manumituješ otroka, a smrt otroka zabrání jeho manumitaci, budeš mít přesto nárok na odkaz, protože nebylo tvou vinou, že nezískal svobodu. Pokud je v odkazu uvedena pouze část dědiců, budou dědicové zatíženi odkazem rovným dílem, a pokud jsou zatíženi všichni, bude každý z nich odpovídat poměrně podle svého podílu na pozůstalosti.

55. Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Nikdo nemůže ve své závěti stanovit, že se na ni nevztahují zákony, které ji postihují, a to z toho důvodu, že povinnost dědice s ohledem na vyplacení odkazů nemůže být ovlivněna časem, místem ani podmínkou.

56. Týž, O Sabinovi, kniha XIV.

Pokud zůstavitel učiní ustanovení kvůli otrokovi, který mu byl odkázán, nebude dědic povinen otroka vydat, pokud by utekl. Dědic nebude takovým ustanovením vázán, a to z toho důvodu, že otrok musí být vydán tak, jak byl v době, kdy byl uveden v závěti, a ani se nemá za to, že by tím byla zůstaviteli způsobena nějaká újma.

57. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud byl majetek, který byl zatížen, odkázán svěřenectvím, pokud zůstavitel věděl, že je zatížen, musí být dědicem vydán, pokud zůstavitel nechtěl jinak. Pokud to nevěděl, musí dluh převzít dědic, ledaže prokáže, že kdyby zůstavitel věděl, že majetek je zatížen, zanechal by něco jiného, nebo je-li pravděpodobné, že po zaplacení dluhu něco zůstane. Jestliže však zůstavitel sice neměl v úmyslu, aby břemeno uvolnění zástavního práva k pozemku nesli jeho dědicové, zjevně nemyslel na to, že by je zbavil odpovědnosti; může beneficiet svěřenského fondu prostřednictvím výjimky z důvodu zlé víry donutit věřitele, pokud proti němu podají hypoteční žalobu, aby mu svá práva postoupili; a i když tak nemusel učinit v zákonem stanovené lhůtě, přesto mu bude tato výsada přiznána prostřednictvím jurisdikce guvernéra provincie.

58. Papinianus, Názory, kniha IX.

Uvedl jsem jako svůj názor, že v případě, kdy dům patřící k pozůstalosti vyhořel a byl znovu postaven z peněz dědice na základě svěřeneckého fondu, podle něhož měl být zmíněný dům po smrti dědice někomu vydán, je třeba odečíst částku výdajů podle odhadu spolehlivého občana, přičemž se přihlédne ke stáří domu:

59. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Za předpokladu, že k požáru nedošlo z nedbalosti dědice.

60. Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Pokud by dědic vydal dům, aniž by si cokoli ponechal, měla by v jeho prospěch platit žaloba na vrácení neurčité částky, stejně jako kdyby zaplatil více, než dlužil.

61. Papinianus, Názory, kniha IX.

Domníval jsem se, že nezbytné výdaje, které zůstavitel vynaložil na opravu domu, pokud se domáhá dědictví a podmínka, na níž je závislé, byla dodatečně splněna, by neměly být zahrnuty do výpočtu.

62. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud je odkázána otrokyně spolu s dětmi, náleží odkázaný majetek pouze otrokyni, pokud nejsou děti; a dětem, pokud je otrokyně mrtvá.

(63) Celsus, Digesty, kniha XVII.

Pokud by zůstavitel odkázal všechny své otrokyně i s dětmi, které se z nich narodily, a jedna z uvedených otrokyň by zemřela, Servius popírá, že by jí náleželo dítě, a to z toho důvodu, že bylo odkázáno jako příslušenství. Domnívám se, že tento názor je nesprávný a že neodpovídá ani jazyku, ani úmyslu zůstavitele.

64. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Podobně jsou neplatné listiny pořízené na základě intrik zainteresovaných stran, pokud se týkají pozůstalostí nebo odkazů.

65. Týž, O pretoriánském ediktu týkajícím se odkazů, kniha I.

Pokud je odkaz učiněn takto: "Dávám Seiovi deset otroků, navíc k těm deseti, které jsem přímo odkázal Titiovi". Pak pokud se zjistí, že do pozůstalosti patří pouze deset, je odkaz neplatný; pokud jich však zůstane více než tento počet poté, co si Titius vybral svých deset, bude odkaz platný i ve vztahu k ostatním; ne však pro větší počet než deset, kteří byli odkázáni. Pokud by jich zůstalo méně než deset, bude odkaz platný pro tolik, kolik se jich najde.

1. Odkaz je podmíněný, je-li vyjádřen takto: "Dávám Stichu tomu a tomu, chce-li ho přijmout," a nepřechází na dědice, pokud ho odkazovník nechce přijmout; ačkoli jinak, je-li odkaz odkázán bez dodatku "chce-li ho přijmout", přejde na dědice odkazovníka; neboť něco jiného je v právu, je-li něco mlčky obsaženo, a něco jiného, je-li to vyjádřeno slovy.

2. Pokud by byl odkázán dům, i když byl postupně přestavěn, takže z původního materiálu nezůstalo nic, přesto říkáme, že odkaz bude platný; pokud by však po zbourání domu zůstavitel na jeho místě postavil jiný, musíme konstatovat, že odkaz je neplatný, ledaže by se prokázalo, že úmysl zůstavitele byl jiný.

66. Týž, O zemském ediktu, kniha XVIII.

Pokud zůstavitel nařídil svému dědici, aby koupil nebo prodal nějakou nemovitost za přiměřenou cenu, je odkaz platný. Ale co když by zůstavitel, od něhož měl dědic nařízeno pozemek koupit, byl nucen pozemek prodat z nutnosti a nemohl by najít kupce; nebo na druhé straně, pokud by bylo pro zůstavitele velmi výhodné, aby pozemek koupil, a dědic by mu ho neprodal, pokud by mu to zůstavitel nenařídil?

67. Týž, O ediktu préтора, týkajícím se odkazů, kniha I.

Je-li otrok odkázán jednomu z několika dědiců a je-li řečeno, že se zlomyslně dopustil nějakého činu proti pozůstalosti, jako například že odstranil účty; nesmí být dědici přisouzen dříve, než bude vydán na mučidla, pokud si to ostatní dědicové přejí. Stejně pravidlo platí, je-li odkázán cizí osobě.

(1) Je-li tatáž věc odkázána dvěma dědicům z několika, kteří byli ustanoveni k různým dílům, bude mít každý z dědiců nárok na polovinu odkazu, a nikoliv v poměru svých dědických podílů.

68. Týž, O zemském ediktu, kniha XVIII.

Je-li odkaz učiněn synovi po smrti jeho otce, není pochyb o tom, že po smrti otce bude odkaz náležet synovi; a je jedno, zda se odkazovník stane dědicem svého otce, či nikoli.

1. Je-li odkaz odkázán otrokovi po smrti jeho pána, zůstane-li otrok ve stavu nevolnictví, bude odkaz náležet dědici jeho pána; a stejné pravidlo se uplatní, bude-li otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným na základě vůle svého pána, neboť okamžik odkazu se datuje od okamžiku, kdy se objeví dědic; výsledkem je, že odkaz bude nabyt pozůstalostí a poté případně tomu, kdo je dědicem; a kromě toho, je-li někdo závětí pána ustanoven buď řádným, nebo nutným dědicem, pak vzhledem k tomu, že se čas objevení se dědice a čas určený pro nabytí odkazu shodují, má se za to, že je pravděpodobnější, že odkaz připadne tomu, komu byl odkázán, než dědici toho, od něhož otrok získává svobodu.

2. Pokud by byl otrok odkázán absolutně a bylo by nařízeno, aby byl svobodný pod nějakou podmínkou, a tato podmínka by nebyla splněna, bude odkaz platný; a proto, pokud by podmínka byla splněna, bude odkaz zrušen, ale pokud by se nesplnila, bude otrok patřit dědici, kterému byl odkázán. Pokud by tedy v době, kdy podmínka, na níž závisí svoboda otroka, byla pozastavena, zůstavitel zemřel a podmínka, na níž svoboda otroka závisela, by se nesplnila, odkaz nebude náležet dědici zůstavitele.

3. Pokud by totiž byl otrok odkázán podmíněně a bylo by nařízeno, že má být osvobozen po uplynutí určité doby, je odkaz absolutně neplatný, protože stanovený den jistě nastane. Tohoto názoru byl i Julianus.

4. Z tohoto důvodu říká, že pokud byl otrok odkázán Titiovi a bylo nařízeno, aby byl propuštěn po Titiově smrti, je odkaz neplatný, protože je jisté, že Titius zemře.

(69) Týž, O pretoriánském ediktu týkajícím se odkazů.

Přijímá se, že odkaz může být odkázán otrokovi, který byl sám zlikvidován závětí; protože okamžikem zápisu do dědictví nabývá otroka odkazovník, a pak ho následuje odkaz.

1. Zcizí-li dědic otroka pod určitou podmínkou a tato podmínka je později splněna, může se ho přesto zůstavitel domáhat a odkaz nezaniká.
2. Pokud by zůstavitel nařídil některým ze svých dědiců, aby zaplatili dluh, jeho věřitelé nebudou oprávněni podat žalobu proti nim, ale mohou postupovat proti zbývajícím spoludědicům, neboť je v jejich zájmu, aby se tak stalo. V tomto případě bude k žalobě oprávněna nejen jiná strana než ta, které zůstavitel nařídil vydat majetek, ale i další; jako například pokud by nařídil, aby bylo věno vydáno jeho zeti nebo muži zasnoubenému s jeho dcerou, a to jejím jménem. Neboť ani zeť, ani snoubenka nebudou oprávněni k žalobě, ale dívka ano, protože má na věci největší zájem.
3. Je-li odevzdaný pozemek zatížen služebností, musí být vydán ve stavu, v jakém je. Je-li však odevzdán takto: "V nejlepším možném stavu", musí být vydán bez jakýchkoli služebností.
4. Je-li odkázán otrok, který se podílel na obchodech zůstavitele, neměl by být vydán dříve, než předloží své účty; a je-li zahájeno soudní řízení o jeho vydání, musí soud přihlídnout i k jeho účtům.
5. V případě pochybností o existenci zanechaného majetku, například pokud by nebylo jisté, zda žije odkázaný otrok, bylo rozhodnuto, že lze podat žalobu na vydání závěti, a je povinností soudce přinutit dědice, aby předložil záruku, kterou se zaváže majetek vyhledat, a pokud jej najde, vydat jej zůstaviteli.

70. Týž, O zemském ediktu, kniha XVIII.

Kdyby mi otrok patřící Titiovi něco ukradl a poté by Titius, který mě ustanovil svým dědicem, odkázal zmíněného otroka tobě, nebylo by nespravedlivé, abych ti otroka vydal takového, jaký byl, když byl v rukou Titiových; to znamená, abys mě odškodnil za krádež, které se otrok dopustil, když patřil Titiovi.

1. Neboť kdyby ti měl být přenechán pozemek, který byl předmětem služebností ve prospěch jistého mého pozemku, neměl bych ti ho vydat jinak než s výhradou dřívější služebností.
2. Tento případ se neliší od případu, kdy někdo koupí od někoho otroka z pověření jiného nebo vrátí bývalému majiteli otroka, kterého koupil s právem ho vrátit; osoby totiž nejsou za takových okolností nuceny vrátit otroka, ledaže by bylo přislíbeno odškodnění za krádež spáchanou uvedeným otrokem buď před uzavřením transakce, nebo později.

3. Pokud tedy otrok, který byl odkázán, dědici něco ukradne, bude tento po přijetí dědictví povinen vydat otroka tak, aby zůstavitel obdržel od dědice částku, kterou by od něj mohl vymáhat žalobou vyrůstající z trestného činu spáchaného otrokem.

(71) Ulpianus, O ediktu, kniha LI.

Pokud byl někomu jednoduše odkázán dům a není uvedeno jaký, budou dědicové nuceni dát odkazovníkovi jakýkoli dům patřící zůstaviteli, který si odkazovník vybere. Pokud však zůstavitel žádný dům nezanechal, je odkaz spíše směšný než platný.

1. Uvažujme o tom, zda v případě, že někdo vydá otroka na základě odkazu, má poskytnout jistotu proti vystěhování, a obecně je třeba konstatovat, že kdykoli byl majetek vydaný na základě odkazu vydán a držitel je vystěhován, může o něj odkazovník podat žalobu podle podmínek závěti. Je-li však u soudu podána žádost o vydání majetku, je povinností soudce požadovat záruku, aby mohla být podána žaloba na základě ustanovení.

2. Byly-li odkázány peníze a dědic uzná, že je dlužní, musí mu být poskytnuta přiměřená lhůta k jejich zaplacení; neměl by být nucen předložit věc soudu. Praetor musí stanovit lhůtu k zaplacení v souladu s tím, co je spravedlivé a čestné.

3. Pokud někdo uzná, že je dlužníkem, ale uvede pádný důvod, proč nemůže dodat to, co je dlužné, měl by být vyslechnut; například pokud byl odkázán majetek patřící jinému a on tvrdí, že jeho vlastník jej odmítá prodat; nebo pokud tvrdí, že je za majetek požadována přemrštěná cena; nebo když se odmítá vzdát otroka, který patří do pozůstalosti, protože uvedený otrok je buď jeho otcem, matkou, nebo jedním z jeho bratrů; za těchto okolností je totiž zcela spravedlivé, aby mu soud povolil zaplatit odhadní cenu majetku.

4. Pokud byl někomu odkázán pohár a dědic chce zaplatit jeho odhadní cenu, protože říká, že by pro něj bylo těžké, kdyby o něj přišel, nemůže tuto milost od praetora získat, protože stav otroka je jedna věc a stav jiného majetku je věc jiná a ohledně otroků se postupuje shovívavěji, jak jsme již uvedli.

5. Je-li odkázán majetek patřící obci spolu s jejími obecními daněmi, zvažme, zda je odkaz platný a zda se ho lze právně domáhat. Julianus v třicáté osmé knize Digest říká, že ačkoli pozemky tohoto druhu mohou patřit obci, přesto, protože ten, kdo je odkázal, na ně měl nějaké právo, bude odkaz platný.

6. Pokud však zůstavitel odkázal tento pozemek jiným osobám než obci, od níž si jej pronajal, má se za to, že nezanechal jeho vlastnictví, ale pouze právo, které měl na nájemné z pozemku.

72. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Pokud by někdo odkázal korneliánský statek s výjimkou vinic, které tam byly v době jeho smrti, a žádné vinice tam nejsou, z odkazu se nic neodečte.

(73) Gaius, O pretoriánském ediktu týkajícím se odkazů.

Tam, kde je dědici nařízeno jednat tak, aby Lucius získal sto aureí, bude dědic nucen tuto částku zaplatit; protože nikdo nemůže jednat tak, abych získal sto aureí, pokud mi je nedá.

1. V reskriptu našeho císaře je uvedeno, že odkazy odkázané vesnicím, stejně jako odkazy odkázané městům, jsou zákonné.

74. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Ačkoli Náš císař a jeho otec v Reskriptu uvedl, že tam, kde bylo nařízeno, aby majetek vydal ustanovený dědic, se to podle úmyslu zůstavitele vztahuje i na náhradníka; přesto je třeba to takto chápat jen tam, kde je zřejmé, že úmysl zůstavitele nebyl jiný. Zda; byl-li jeho dědic pověřen vyplacením odkazu nebo svěřenského fondu, nechtěl, aby byl pověřen náhradník, lze zjistit několika způsoby. Co kdyby však pověřil náhradníka vydáním jiného majetku příjemci svěřenského fondu nebo odkazovníkovi, kterým jmenovaného dědice nepověřil? Nebo jak by se mělo postupovat, pokud by existoval pádný důvod, proč by měl být ustanovený dědic pověřen dědictvím a náhradník nikoliv? Nebo jak by se mělo postupovat, kdyby nahradil beneficianta, jemuž zanechal majetek ve svěřenství, který by měl být vydán ustanoveným dědicům? Je tedy třeba říci, že výše uvedený reskript se nepoužije, s výjimkou případů, kdy je úmysl zůstavitele nejasný.

(75) Týž, Disputace, kniha V.

Je-li odkázáno dědictví nebo svěřenství takto: "Pokud by to můj dědic považoval za vhodné, pokud by to schválil, pokud by to považoval za spravedlivé," bude odkaz nebo svěřenský fond platný, neboť mu byl svěřen jako člověku s charakterem a platnost odkazu nebyla závislá na pouhém souhlasu dědice.

1. Tam, kde "co Titius dluží", je odkázáno mně, a Titius nic nedluží, je třeba poznamenat, že odkaz je neplatný. A také, není-li uvedena částka, nebude nic dlužno, a to z dobrého a dostatečného důvodu, že není zřejmé, kolik bylo odkázáno. Pokud totiž odkážu Titiovi to, co mu dlužím, a neuvedu částku, je rozhodnuto, že odkaz je neplatný; pokud bych však Titiovi odkázal deset aurei, které mu dlužím, ačkoli mu nemusím nic dlužit, nepravdivé uvedení odkaz nezruší; jak rozhodl Julianus v případě odkazu věna.

2. Kdyby zůstavitel řekl: "Odkazuji deset aurei, které mi Titius dluží," odkaz by byl nepochybně neplatný, neboť mezi nepravdivým prohlášením a nepravdivou podmínkou či důvodem je velký rozdíl. Tudíž pokud bych odkázal Titiovi deset aurei, které mi dluží Seius, bude odkaz neplatný, pokud mi nic nedluží, protože by měl být mým dlužníkem. Kdyby mi však skutečně dlužil a já bych dluh za svého života vymáhal, odkaz zanikne; a kdyby zůstal mým dlužníkem, můj dědic bude pouze nucen postoupit mu své právo na žalobu.

3. Pokud by někdo stanovil: "Dát Sticha nebo deset aureí, podle toho, co si zvolím," a odkázal by to, co bylo dlužno zůstaviteli, bude jeho dědic povinen postoupit své právo na žalobu zůstaviteli a ten bude mít právo zvolit si Sticha nebo deset aureí, podle toho, co si zvolí.

4. Pokud by tedy zůstavitel odkázal Sticha, zatímco by mu dlužil buď Sticha, nebo deset aurei, bude ve prospěch zůstavitele proti dědici podána žaloba na neurčitou částku, jak uvedl Julianus ve třicáté třetí knize Digest; prostřednictvím této žaloby může dědice donutit k zahájení řízení; a pokud by po podání žaloby získal Sticha zpět, musí ho dědic vydat zůstaviteli, pokud by však zaplatil deset aurei, nevymůže nic. Je tedy v moci dlužníka určit, zda ten, komu byl Stichus odkázán, bude odkazovníkem, či nikoliv.

(76) Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

Pokud by někdo stanovil, že odevzdá Sticha nebo Pamfila, a pak by Sticha odkázal Semproniovi a Pamfila Maeviovi; rozumí se, že dědic je povinen zaplatit hodnotu Sticha nebo Pamfila jednomu z odkazovníků a postoupit své právo na žalobu druhému.

77. Ulpianus, Disputace, kniha V.

Tam, kde jsou u někoho uloženy peníze a poté je mu jako správci uloženo, aby zmíněné peníze vyplatil příjemci, musí být svěření vykonáno podle reskriptu božského Pia; protože se má za to, že dědic byl požádán, aby peníze vyplatil dlužníkovi. Kdyby totiž byl dlužník žalován dědicem, může využít žaloby z důvodu zlé víry, která činí trust platným; a protože tomu tak je, může být každý dlužník pověřen trustem.

(78) Týž, Disputace, kniha VIII.

Je-li zůstavitel obviněn ze svěření, je povinen je plnit pouze tehdy, pokud se mu odkázaný majetek dostane do rukou.

79. Julianus, Digesty, kniha V.

Tam, kde někdo svou závětí nařizuje, aby bylo vyplaceno deset aureí Titiovi a Seiovi, nejsou tato slova nijak dvojznačná; neboť když zůstavitel zmínil deset, rozumí se tím, že řekl, že každému z odkazovníků má být dáno deset aureí.

80. Marcellus, Poznámky k Juliánovým Digestám, kniha XXXII.

Muž, který zanechal majetek čítající pouze třicet aureí, odkázal třicet Titiovi, dvacet Seiovi a deset Maeviovi. Massurius Sabinus se domnívá, že Titius má nárok na patnáct, Seius na deset a Maevius na pět aureí, ovšem za předpokladu, že každý z dědiců přispěje svým dílem falcidiánské čtvrtiny v poměru k tomu, co mu bylo odkázáno.

81. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Pokud byl dědic pověřen odevzdat pozemek pod určitou podmínkou, a zatímco tato podmínka trvá, odkáže jej třetí osobě pod jinou podmínkou, a poté je splněna podmínka předepsaná dřívější závětí a poté je splněna podmínka, pod kterou dědic odkázal zmíněný majetek; vlastnictví k němu první odkazovník neztrácí.

1. Je-li majetek odkázán otrokovi ve společném vlastnictví dvou pánů, může jeden z nich odkaz přijmout a druhý jej může odmítnout; v tomto případě totiž otrok ve společném vlastnictví zaujímá místo dvou samostatných a odlišných otroků.

2. "Dávám a odkazuji Sticha Semproniovi; pokud Sempronius Sticha do roka nemancipuje, dávám a odkazuji zmíněného Sticha Titiovi." Vystala otázka, jaký to mělo právní účinek? Odpověděl jsem, že mezitím bude mít Sempronius nárok na celého otroka, a pokud ho do roka manumituje, stane se otrok svobodným, ale pokud tak neučiní, bude celý otrok patřit Titiovi.

3. Pokud zůstavitel odkáže pozemek s výjimkou budovy, rozumí se pod pojmem "budova" buď stavba, nebo půda, na níž byla navíc postavena. Pokud vylučuje pouze samotnou budovu, může se přesto na základě podmínek odkazu domáhat celého pozemku; pokud však dědic podá výjimku z důvodu zlé víry, může získat povolení k bydlení v domě, jakož i získat právo cesty přes pozemek, aby k němu získal přístup. Pokud však byla na pozemek učiněna výjimka, lze se domáhat pozemku s výjimkou domu a ze zákona se k němu ve prospěch domu připojí služebnost; stejně jako v případě, kdy vlastník odkáže jeden ze dvou pozemků a druhý podrobí služebnosti v jeho prospěch. Je však pravděpodobné, že v takovém případě měl zůstavitel na mysli i pozemek, na němž byl dům postaven a bez něhož by nemohl stát.

4. Pokud by svobodný pán ustanovil svého patrona dědicem sedmi dvanáctin své pozůstalosti a jiné osoby dědici zbytku, a učinil by odkaz následujícím způsobem: "Ukládám tomu, kdo z výše uvedených osob bude spolu s mým patronem mým dědicem, aby odevzdal Titiovi takové a takové otroky, o nichž si myslím, že mají hodnotu dvacet aureí za kus," je třeba rozumět, že spoludědicem patrona je pouze ten, kdo je pověřen odkazem, a že tedy Titius může požadovat pouze pět

dvanáctin otroků. Následující dodatek však: "o nichž se domnívám, že mají hodnotu dvacet aurei za kus", nemění nic na podmínce odkazu, pokud se zohlední poměrná část náležející podle faleckého práva, neboť aby se tak mohlo stát, musí se při ocenění otroků odečíst jejich skutečná hodnota.

5. "Dávám a odkazuji pozemek Titiovi, pokud zaplatí deset aurei mému dědici." Pokud můj dědic dluží Titiovi deset aurei a Titius mu na tuto částku vydá potvrzení, může si pozemek nárokovat.

6. Pokud by Titius, jemuž byl Stichus odkázán, zemřel dříve, než se dozvěděl, že mu dědictví patří, a odkázal by téhož otroka Seiovi, a Titiovův dědic by dědictví neodmítl, může si Seius nárokovat Sticha jako svůj majetek. Pokud by hlava domácnosti pověřila svého nezletilého syna odevzdáním pozemku, který odkázal Titiovi, a stejným způsobem by pověřila náhradníka za tutéž osobu a nezletilý by se stal dědicem svého otce, ať už by se Titius o odkaz přihlásil, nebo jej odmítl, nemůže po náhradníkovi nic požadovat, i kdyby syn zemřel před dosažením dospělosti; když je totiž odkaz odkázán podruhé a je jím pověřen náhradník, je třeba mít za to, že se odkaz pouze opakuje.

7. Proto, byl-li syn absolutně a náhradník podmíněně pověřen odkazem, bude případ stejný, jako kdyby jím byl pověřen pouze syn. A na druhé straně, pokud by byl syn pověřen podmíněně a náhradník absolutně a nezletilý by zemřel dříve, než byla podmínka splněna, bude odkaz platný pouze na základě náhradnictví.

8. Odkaz učiněný následujícím způsobem: "Dávám a odkazuji pozemek Luciovi a Titiovi nebo jednomu z nich" je platný, a pokud budou oba žít, bude náležet oběma, pokud však bude žít jen jeden, bude mít na něj nárok on.

9. Je-li otrok, který má být svobodný pod určitou podmínkou, odkázán pod jinou podmínkou, a zatímco podmínka odkazu trvá, druhá podmínka, na níž závisí jeho svoboda, se nesplní, je odkaz platný; neboť jako podmíněné udělení svobody ruší odkaz, je-li podmínka splněna; tak ani odkaz nemůže být zrušen dříve, než nastane doba, kdy má nabýt účinnosti.

10. Je-li nezletilému synovi svěřen do dědictví otrok a jeho náhradníkovi je nařízeno, aby ho osvobodil, a nezletilý dosáhne dospělosti, může si otroka nárokovat ten, komu byl odkázán. Pokud však nezletilý zemře, otrok získá svobodu. Bylo by mnohem více důvodů pro to, aby toto bylo dodržováno, kdyby byl otrok odkázán podmíněně do péče nezletilého a v době trvání podmínky by syn zemřel před dosažením puberty.

82. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Závazek spojený s odkazem nezaniká vždy, pokud majetek případně odkazovníkovi v předepsaný den, ale musí mu připadnout tak, aby ho nemohl pozbýt. Předpokládejme, že určitý majetek, který mi byl odkázán absolutně, mi byl dědicem odevzdán ve stanovený den a že dědic byl zároveň pověřen odevzdat uvedený majetek jinému pod určitou podmínkou;

nepochybně mohu podat žalobu podle podmínek závěti, protože okolnosti jsou takové, že vlastnictví majetku ztratím, pokud se podmínka splní. Jestliže mi totiž Stichus náleží na základě podmínky a je odkázán někomu jinému pod určitou podmínkou, stane se mým, a to z důvodu protiplnění; přesto, pokud se podmínka splní, budu oprávněn podat žalobu na základě podmínky.

(1) Jestliže jsem nabyt na základě promlčení nějaký majetek patřící osobě, která je nepřítomna ve veřejné záležitosti, a ten mi byl odkázán dříve, než jsem o něj přišel na základě lepšího titulu, a poté bych o něj měl být tímto způsobem připraven, mohu právem podat žalobu na základě závěti a vynutit si vydání uvedeného majetku.

(2) Pokud mi byl odkázán pozemek, k němuž jsem nabyt pouze vlastnictví bez užívacího práva, a prodávající poté pozbude svých občanských práv, bude mi užívací právo náležet. Pokud podám žalobu na základě závěti, soud vydá rozsudek o částce, kterou jsem soudním sporem ztratil.

(3) Marcellus: Stejně pravidlo bude platit, pokud koupím část uvedeného pozemku a uvedená část mi bude buď odkázána, nebo darována; mám totiž právo podat žalobu na část.

(4) Julianus: Jestliže mi byly odkázány děti narozené Pamphile a já jsem Pamphilu koupil a ona má dítě, zatímco je pod mou kontrolou; nelze tvrdit, že mám nárok na uvedené dítě za platnou úplatu jen proto, že jsem koupil jeho matku. Důkazem toho je, že kdybych byl vystěhován, budu oprávněn podat žalobu proti prodávajícímu z důvodu koupě.

(5) Jestliže zůstavitel, který měl za dlužníky Gaia a Lucia stejnou peněžní částku, učinil odkaz následujícího znění: "Můj dědic ať dá Semproniovi to, co mi dluží Gaius, a Maeviovi to, co mi dluží Lucius," ukládá svému dědici povinnost postoupit svá práva na žalobu jednomu ze svých odkazovníků a výši pohledávky, kterou mají vůči němu, druhému. Pokud však zůstavitel za svého života vydal kvitanci Gaiovi, odkaz odkázaný Semproniovi a Maeviovi bude nutně neplatný.

(6) Pokud mi byli Stichus a Pamphilus odkázáni dvěma různými závěťmi a já jsem Sticha získal na základě jiné závěti, mohu podat žalobu na základě první závěti, abych získal zpět Pamphila; pokud by mi totiž Stichus a Pamphilus byli odkázáni jednou závětí a já jsem Sticha získal za dobrou úplatu, mohl bych přesto požadovat Pamphila.

83. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Titius ti odkázal podíl na Stichovi a Seius ti odkázal zbývající podíl na Stichovi, můžeš si ho pak nárokovat na základě obou závětí.

(84) Julianus, Digesty, kniha XIII.

Odkaz tohoto druhu: "Ať můj dědic vyplatí sto aurei Titiovi, pokud Titius poskytne mému dědici záruku, že vyplatí sto aurei Maeviovi," bude platný; stejně jako v případě, kdy je odkaz odkázán komukoli a ten jej odevzdal jinému v souladu s podmínkami svěřenství.

1. Ze stejného důvodu je platný i následující odkaz: "Můj dědic ať zaplatí Titiovi sto aurei, pokud mu Titius dá záruku, že ve městě postaví veřejné dílo této hodnoty."

2. Pokud by Sempronius ustanovil Titia svým dědicem a nařídil mu, aby po uplynutí dvou let převedl pozemek patřící do jeho majetku na Maevia, a Titius by poté svému dědici uložil, aby tentýž pozemek ihned vydal Maevimu, a Maevius by od Titia dědice obdržel cenu pozemku a následně by si chtěl pozemek nárokovat podle Semproniovy závěti; bude mu bránit výjimka, pokud nebude spokojen s cenou zaplacenou za zmíněný pozemek.

3. Pokud byl někým odkázán otrok za všeobecných podmínek a bylo vinou zůstavitele, že nepřijal Sticha, když ho dědic chtěl vydat, a Stichus měl zemřít, může dědic využít výjimku z důvodu zlé víry.

4. Pokud byl dům, v jehož prospěch byl jiný dům patřící dědici zatížen služebností, vydán odkazovníkovi bez služebnosti, rozhodl jsem, že tento může podat žalobu na základě závěti, protože neobdržel celý odkaz. A skutečně, pokud by odkazovník obdržel od dědice otroka, který se stal invalidním, může zcela správně podat žalobu ze závěti.

5. Pokud člověk, který nevěděl, že mu byl závětí odkázán otrok, koupí uvedeného otroka od dědice, a poté, co to zjistí, podá žalobu podle závěti a získá otroka zpět, měl by být zproštěn odpovědnosti za žalobu z důvodu prodeje; protože toto řízení je řízením v dobré víře, a tudíž zahrnuje výjimku z důvodu podvodu. Pokud by však po zaplacení ceny podal žalobu na základě závěti, měl by otroka získat zpět, a pokud by byl zbaven lepšího titulu, může cenu získat zpět žalobou na koupi. Pokud by však postupoval na základě kupní žaloby a poté zjistil, že mu byl otrok odkázán, a podal žalobu na základě závěti, nemůže být dědic osvobozen, pokud nevrátí cenu a nevydá otroka kupujícímu.

6. Pokud otec slíbil sto aurei jako věno pro svou dceru a poté jí stejnou částku odkázal, bude dědic chráněn žalobou z důvodu zlé víry, pokud zeť zahájí řízení z důvodu slibu zesnulého a dcera podá žalobu podle závěti; měli by se totiž mezi sebou dohodnout, že se spokojí s jednou z těchto žalob.

7. Pokud je odkaz učiněn takto: "Ať můj dědic zaplatí deset aurei tomu a tomu, pokud vrátí mou směnku mému dědici," má taková podmínka za následek osvobození dědice od dluhu. Proto, pokud směnka existuje, nebude se mít za to, že věřitel podmínku splnil, pokud nedá dědici kvitanci. Pokud však směnka neexistuje, má se za to, že podmínku splnil, pokud dědice zprostil. Nezáleží na tom, zda byla směnka zničena v době sepsání závěti, nebo později či po smrti zůstavitele.

8. Je-li Stichus, který patří Titiovi, odkázán Titiovi a Maeviovi, bude mít Maevius nárok na poloviční podíl na Stichovi, neboť Titius má nárok na polovinu uvedeného otroka, i když mu nemusí být povoleno přijmout odkaz.
9. "Nechť můj dědic odevzdá Titiovi, Stichovi nebo Pamphilovi, podle toho, koho si vybere.". Kdyby dědic řekl, že chce dát Sticha, a Stichus by zemřel, bude propuštěn; kdyby se však kdykoli zmínil, kterého chce dát, nemůže si to rozmyslet.
10. Dědictví bylo odkázáno následujícím způsobem: "Můj dědic nechť převede na Titiuse korneliánský statek a otroky, kteří jsou na zmíněném statku a kteří budou moji v době mé smrti." Otrokyně, která běžně zůstávala na uvedeném statku, v době smrti zůstavitele utekla a porodila dítě. Zeptal jsem se, zda je ona sama a její dítě zahrnuto do dědictví. Odpověděl jsem, že otrokyně byla zřejmě odkázána, i když se dala na útěk, a i když byla na útěku, má se za to, že v době smrti zůstavitele byla na uvedeném majetku. V důsledku toho, jelikož dítě následuje stav matky, je zahrnuto do odkazu, stejně jako kdyby se narodilo na pozůstalosti.
11. Pokud byl Stichus nebo Pamphilus, podle toho, kterému z nich dává zůstavitel přednost, odkázán Titiovi a zůstavitel daroval Pamphila Titiovi, Stichus stále podléhá závazku.
12. Pokud byl odkaz odkázán takto: "Dávám a odkazuji Titiovi a Maeviovi každému jednoho otroka", je stanoveno, že nemají společná práva k témuž otrokovi, stejně jako by je neměli, kdyby odkaz zněl takto: "Dávám a odkazuji jednoho otroka Titiovi a druhého otroka Maeviovi".
13. Pokud osoba, jíž byl odkaz odkázán, předtím, než se rozhodne, jakou žalobu použije k získání svého odkazu, zemře a zanechá dva dědice, a oba se zdají přijmout odkaz současně, nemohou jej přijmout, pokud se nedohodnou na dalším postupu; jako například v případě, kdy jeden z nich chce podat věcnou a druhý osobní žalobu. Pokud by se však dohodli, budou mít nárok na společný majetek, a to buď dobrovolně, nebo na základě pokynu soudu.
85. Paulus, O Plautiovi, kniha XI.
- Pozemek byl odkázán dvěma osobám společně; jedna z nich osobní žalobou získala odhadní cenu poloviny pozemku, druhá, pokud by chtěla podat žalobu na celý pozemek, může být vyloučena námitkou z důvodu zlé víry s odkazem na polovinu; protože zůstavitel chtěl, aby se dědictví dostalo do jejich rukou pouze jednou.
86. Julianus, Digest, kniha XXXIV.

Pokud ti otrok, kterého jsi dal do zástavy, bude odkázán jinou osobou, budeš mít právo na žalobu podle závěti proti dědici, pokud bude zástava uvolněna.

1. Je-li jednomu z dědiců zůstavitele uloženo, aby odevzdal Sticha Maeviovi z odkazu, a poté je všem jeho dědicům kodicilem uloženo, aby mu odevzdali téhož Sticha, a než bude kodicil otevřen, měl by Maevis obdržet odhadní cenu otroka, nemůže právně získat otroka podle kodicilu, protože zůstavitel chtěl, aby obdržel odkaz pouze jednou.

2. Je-li odkázán otrok a stav uvedeného otroka a všeho, co se ho osobně týká, je v nedohlednu a zůstavitel by odkaz odmítl, má se za to, že mu otrok nikdy nepatřil; a pokud by ho neodmítl, má se za to, že je jeho ode dne přijetí odkazu. V souladu s tímto pravidlem a s právy osob zainteresovaných na majetku, který otrok buď obdržel odevzdáním, nebo se o něm dohodl, jakož i s ohledem na to, co mu bylo odkázáno nebo darováno, se určí jeho stav; a také to, zda obchod, který uzavřel, byl ve prospěch dědice, nebo zůstavitele.

3. Jsou-li všichni dědicové zůstavitele pověřeni vydáním pozemku, který patřil jednomu z nich, nemusí ten, jemuž patřil, poskytnout více než svůj podíl a ostatní budou odpovědni za zbývající podíly.

4. Je-li dům odkázán tomu, na jehož pozemku budova stojí, bude odkaz platný, i když je vlastníkem pozemku; tím totiž získá osvobození od služebnosti a zisku darováním domu.

87. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Otec, který ustanovil svého syna, nad nímž si ponechal kontrolu, dědicem části svého majetku, mu také zanechal odkaz. Bylo by velmi těžké, jak tvrdí některé authority, aby mu bylo upřeno právo na odkaz, pokud by odmítl otcovu pozůstalost, neboť závěť by neměla být považována za napadenou tím, kdo se z dobrých důvodů odmítá podílet na záležitostech pozůstalosti, která může být nesolventní.

(88) Marcianus, Institutes, kniha VI.

Pokud však otec zamýšlel, aby syn neměl dědictví, pokud nepřijme pozůstalost, pak by mu neměla být přiznána žaloba proti spoludědici na vrácení dědictví, jak se domnívá Aristo; protože pozůstalost se nezdála být solventní pro samotného syna. Tak je tomu i v případě, že zůstavitel přijetí pozůstalosti nepodmínil, neboť je jasně prokázáno, jaký byl jeho úmysl.

Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Neboť emancipovanému synovi, pokud pozůstalost odmítne, nemůže být bráněno v tom, aby se dědictví domáhal po dědici. Pretor tím, že dovoluje těm dětem, které jsou pod kontrolou svého otce, aby odmítly jeho pozůstalost, dává jasně najevo, že jim hodlá přiznat stejné právo, pokud jde o ně osobně, na které by měly nárok, kdyby měly volnou moc vstoupit do pozůstalosti.

90. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Ale co když bylo dědictví odkázáno takto: "Toto odkazuji svému synovi navíc" ? Není pochyb o tom, že je třeba zkoumat úmysl zůstavitele. Tento případ se neliší od předchozího, který se týkal předchozí znalosti syna, pokud není jasně prokázáno, že úmysl otce byl jiný.

1. Je zřejmé, že pokud bylo dědici ustanoveno několik synů, bude žaloba na vrácení dědictví odmítnuta tomu, kdo odmítl dědictví přijmout.

91. Julianus, Digesty, kniha XXXVI.

Vyvstala otázka, zda syn pod otcovskou kontrolou, který sám měl syna, má být ustanoven dědicem; protože oba jsou pod kontrolou jiného, neboť může být syn pověřen dědictvím ve prospěch vlastního syna? Odpověděl jsem, že jelikož syn může být pověřen dědictvím ve prospěch svého otce, vyplývá z toho, že může být pověřen dědictvím ve prospěch svého bratra nebo syna, nebo dokonce ve prospěch otcova otroka.

1. Je-li otrokovi poskytnuta svoboda najednou, může mu být odkaz odkázán buď absolutně, nebo podmíněně. Byla-li mu však svoboda udělena pod nějakou podmínkou, může být v určitých okamžicích platná, a v jiných, i když byla odkázána absolutně, může být neplatná; pokud totiž byla podmínka svobody taková, že ji bylo možné splnit ihned po smrti zůstavitele, ještě předtím, než se do pozůstalosti vstoupilo (například: "Ať je Stichus svobodný, pokud zaplatí deset aureí Titiovi nebo vystoupí na Kapitol"), bude odkaz platný. Kromě toho jsou splněny podmínky, jako např: "Zaplatí-li dědici deset aureí, pokud by po přijetí mého odkazu nastoupil na Kapitol", bude odkaz neplatný. Pokud však byl ustanoven nezbytný dědic pro celou pozůstalost, ty podmínky, které mohly být splněny před přijetím pozůstalosti, činí odkaz neplatným.

2. Jestliže zůstavitel ustanovil dva dědice a jednomu z nich odkázal Sticha a Stichovi deset aureí, stane-li se Stichus svobodným ještě za života zůstavitele, bude mít nárok na celý odkaz; a důkazem toho, že připadá osobně zmíněnému otrokovi, je skutečnost, že pokud by dědic, jemuž byl otrok odkázán, nevstoupil do pozůstalosti, může celý odkaz vymáhat po druhém dědici.

3. Pokud je odkaz odkázán otrokovi, který je sám odkázán, a zůstavitel ho prodá, bude odkaz náležet kupujícímu.

4. Je-li otrok odkázán Titiovi a odkaz je odkázán témuž otrokovi, může být odkazovník pověřen, "aby buď otroka někomu vydal, nebo aby na něj převedl majetek, který je otrokovi odkázán". A co víc, Titius může být obviněn ze svěřeni s ohledem na samotného otroka, a to i poté, co se stane svobodným.
5. Pokud by někdo odkázal Stichovi a poté ho prodal nebo manumitoval a následně mu kodicilem odkázal dědictví, bude mít na dědictví nárok buď manumitovaný otrok, nebo nabyvatel.
6. Pokud by tě strana, která tě pověřila dodáním otroka, ustanovila dědicem a nějaká osoba by odkázala odkaz zmíněnému otrokovi; a ještě za života osoby, která mi otroka odkázala, by nastal den pro převod odkazu na otroka; tento odkaz okamžitě nabývá pozůstalost. Proto, i kdyby osoba, která mi otroka odkázala, zemřela, odkaz zanechaný otrokovi mi nebude náležet.
7. Je-li otrok požadován na základě závěti, měl by být vydán žalobci ve stejném stavu, v jakém byl v době, kdy bylo vydání připojeno k věci. A protože potomci otrokyně, jakož i úroda půdy, která byla mezitím získána, jsou zahrnuti do této žaloby; proto veškerý majetek, který mezitím otrok získal buď odkazem, nebo dědictvím, musí být vydán žalobci.

(92) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

(93) Pokud jeden z několika dědiců koupí pozemek, který byl zanechán ve svěřenectví, přičemž cena byla určena podle výnosu z uvedeného pozemku na účet dluhů z pozůstalosti; strana, která má na pozemek nárok podle podmínek svěřenectví, je přítomna a souhlasí s tím, je stanoveno, že se nevydává samotný pozemek, ale jeho hodnota. Marcellus v poznámce uvádí: "Pokud by dědic dal přednost vydání pozemku, myslím, že by měl být vyslechnut."

1. Julianus: Pokud jsou Titiovi odkázány peníze a je mu svěřenským fondem uloženo, aby manumitoval otroka patřícího jinému, a pán zmíněného otroka není ochoten ho prodat; bude mít přesto nárok na svůj odkaz, protože nebylo jeho vinou, že majetek odkázaný svěřenským fondem nebyl dodán. Pokud by totiž otrok zemřel, nebude o své dědictví připraven.
2. Stejně jako se připouští, že svěřenství může být uloženo každému, kdo má právo na majetek jako zákonný dědic nebo na jeho praetorskou držbu, tak i ten, kdo má ze zákona právo na majetek chlapce mladšího pubertálního věku nebo na jeho praetorskou držbu, může být právně zatížen svěřenstvím.

93. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Svěrenský fond tohoto druhu bude platný pouze v případě, že nezletilý zemře před dosažením puberty; pokud by však zemřel po dosažení puberty, svěřenský fond zanikne.

(94) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

(95) Je zřejmé, že pokud by otec vydědil svého syna v době, kdy ještě nedosáhl věku puberty, nelze zákonného dědice nutit, aby svěřenství zrušil, ledaže by byl zároveň dědicem otce.

1. Byl-li pán požádán, aby vydal jiné osobě majetek, jehož dědicem byl ustanoven jeho vlastní otrok, a on otroka prodal; vyvstala otázka, zda ten, do jehož rukou se majetek dostal koupí otroka, který byl ustanoven dědicem, může být nucen k jeho vydání. Řekl jsem, že osoba, která prodala svého vlastního otroka, jenž byl ustanoven dědicem, může být nucena zprostit se důvěry, neboť obdržela cenu majetku, o jehož vydání byla požádána. Avšak ten, do jehož rukou se majetek dostal koupí otroka, který byl ustanoven dědicem, může být po prošetření donucen ke zproštění svěřenství; to znamená v případě, že původní pán otroka nebyl solventní.

2. Pokud byl Stichus nebo Damas někomu odkázán a zůstavitel dostal možnost volby a bylo mu uloženo, aby Sticha vydal někomu jinému; a i když mohl raději požadovat Damasa, bude přesto povinen vydat Sticha v souladu s podmínkami trustu. I kdyby měl Damas větší hodnotu, bude nucen poskytnout Stichuse; nebo kdyby měl menší hodnotu, bude rovněž právem povinen ho vydat; protože to byla jeho vina, že v souladu s podmínkami závěti nezískal otroka, který byl předmětem trustu.

3. Pokud je otrok manumitován na základě závěti a nedostane ani odkaz, ani pozůstalost, nemůže být nucen k propuštění ze svěřenství. Nemůže tak učinit ani ten, kdo je požádán, aby manumitoval otroka, který mu byl odkázán; neboť k vyplacení peněz na základě trustu může být donucena pouze osoba, která na základě závěti obdrží něco stejného nebo podobného druhu.

95. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Nicméně je třeba zvážit, zda v případě, kdy byl otrok, který byl manumitován, požádán, aby poskytl něco místo práce, bude svěřenectví tohoto druhu platné. To v žádném případě nelze připustit, protože služby tohoto druhu nelze osvobozenému muži uložit, a pokud mu byly uloženy, nelze je vymáhat; i když to zůstavitel mohl stanovit ve své závěti.

(96) Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Jistá osoba učinila ve své závěti, resp. kodicilu, následující odkaz: "Přeji si, aby bylo Pamphile vyplaceno čtyřicet aurei, jak je dále uvedeno; tolik mi jich náleží od Julia; tolik jsem investoval do táborového vybavení; a tolik mám v hotovosti." (1. listina) Zůstavitel zemřel o několik let později, přičemž byl stále stejného smýšlení, ale všechny částky, které uvedl, byly použity k jiným účelům. Ptám se, zda musí být svěřenský fond vypovězen. Odpověděl jsem, že je velmi pravděpodobné, že

zůstavitel chtěl spíše upozornit své dědice na to, kde mohou snadno získat čtyřicet aureí, aniž by zasáhl do zbytku svého majetku, než že by do trustu, který byl na počátku absolutní, vložil podmínku; a že tedy Pamphila má nárok na oněch čtyřicet aureí.

1. Kdykoli se podle juliánského práva majetek bez vlastníka vrátí do státní pokladny, musí být odkazy a trusty, které byl dědic, jemuž byly odkázány, nucen zaplatit a splnit, zaplacený a splněný státní pokladnou.

2. Je-li ti odkázán otrok a jsi požádán, abys "odevzdal Titiovi majetek rovnající se hodnotě otroka", a pak by otrok zemřel, nebudeš nucen nic odevzdávat z důvodu svěřenství.

3. Je-li dědic ustanovený pro určitý podíl na pozůstalosti obviněn, jak je uvedeno níže: "Vezměte určitou částku jako přednostní odkaz a rozdělte ji mezi ty, kteří obdrželi odkazy ze závěti," musí tímto způsobem vzít to, co bylo podmíněně odkázáno, poté, co byla podmínka splněna, a mezitím bude povinen poskytnout jistotu buď dědici, nebo stranám, kterým byly podmíněně odkazy odkázány.

4. Je-li otrokovi, který má být pod určitou podmínkou svobodný, nařizeno, aby někomu zaplatil peníze, může být ten, kdo má na ně nárok, požádán, aby uvedené peníze vydal jiné straně. Protože když může zůstavitel udělit svobodu svému otrokovi absolutně, prostřednictvím kodicilu, a tímto způsobem disponovat podmínkou, proč by nemohl mít pravomoc odejmout tytéž peníze prostřednictvím svěřenectví?

97. Týž, Digest, kniha XLII.

Kdyby mi byl Stichus odkázán a já byl pověřen "vydat buď Sticha, nebo Pamfila, svého otroka", a já bych na základě odkazu něco ztratil působením falcidiánského práva, byl bych povinen svého otroka Pamfila zcela odevzdat Titiovi, nebo ten podíl na Stichovi, který jsem obdržel z odkazu.

(98) Týž, Digesty, kniha LII.

Otroka, který byl zajat nepřítelem, lze právně odkázat, neboť to vyplývá z práva postliminia; neboť stejně jako můžeme otroka, který je v rukou nepřítele, ustanovit naším dědicem, tak jej můžeme odkázat jako odkaz.

99. Týž, Digest, kniha LXX.

Tam, kde byl Stichus odkázán pánovi a zůstavitel rovněž učinil odkaz jednomu z otroků prvního z nich, přičemž mu dal na výběr mezi Stichem a jiným otrokem, zastávám názor, že výše zmíněnému pánovi by náležela pouze polovina Sticha, protože zmíněný otrok, pokud by byl manumitován, by si mohl Sticha vybrat.

100. Týž, Digesty, kniha LXXVII.

Kdyby Sempronius uložil svému dědici Titiovi odkaz v můj prospěch a Titius by mi odkázal stejný majetek pod stejnou podmínkou a podmínka by byla splněna, mohu se stále domáhat odkazu podle Semproniovy závěti.

(101) Týž, Digesty, kniha LXXVIII.

Je-li Stichus odkázán závěti jednomu z mých otroků a já odkaz odmítnu; a poté, co byl předložen kodicil, vyjde najevo, že Stichus byl odkázán i mně, mohu si ho přesto nárokovat.

1. Je-li odkaz zanechán osobě, která je v rukou nepřítele, a ta v té době zemře; odkaz nebude mít žádnou platnost ani účinek, ačkoli může být potvrzen právem postliminum.

(102) Týž, Digest, kniha LXXXI.

Pokud nezletilý dvacetiletý člověk manumituje svého otroka bez požadovaného právního šetření a poté odkáže odkaz zmíněnému otrokovi a ten poté, co byl prodán, získá svobodu; nemůže odkaz přijmout, neboť nemá žádnou platnost ani účinek, protože byl odkázán bez udělení svobody.

103. Týž, Digest, kniha LXXXIII.

Podvod se považuje za spáchaný v případě konkludentního svěřenství vždy, když se po svěřenském správci nepožaduje, aby provedl nějaký úkon ani závětí, ani kodicilem, ale pouze se soukromou dohodou nebo zápisem zaváže, že zproští svěřenství ve prospěch osoby, která z něj nemá právo mít prospěch.

104. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Kde bylo všem dědicům zůstavitele uloženo dědictví následujícím způsobem: "Kdokoli se stane mým dědicem, nechť je pověřen vyplatit Titiovi sto aurei.". Později bylo do závěti vloženo, že peníze má Titiovi zaplatit pouze jeden z dědiců. Vyvstala otázka, zda musí zbývající dědicové zaplatit celých sto aurei, nebo to, co zbude po odečtení podílu z pozůstalosti

náležícího výše zmíněnému? Odpověď zněla, že je vhodnější, aby zbývající dědicové zaplatili sto aurei, neboť význam slov tomuto názoru neodporuje a úmysl zůstavitele s ním souhlasí.

1. Pokud bylo do závěti vloženo následující: "Můj dědic ať zaplatí sto aurei Luciu Titovi, pokud mu odevzdá směnku, kterou jsem mu slíbil vyplatit určitou peněžní částku." Titius zemřel dříve, než předal dědici směnku, a vyvstala otázka, zda bude mít jeho dědic na odkaz nárok? Cassius vyslovil názor, že pokud by ve skutečnosti existovala směnka, neměl by dědic zůstavitele na odkaz nárok, protože vzhledem k tomu, že směnka nebyla vrácena, nenastala doba, kdy měl odkaz nabýt. Julianus poznamenává, že pokud v době sepsání závěti neexistovala žádná směnka, existoval jediný důvod, proč by odkaz náležel Titiovi, a to proto, že se nepovažuje za uloženou nemožnou podmínku.

2. Sabinus říká, že majetek, který patří nepříteli, lze odkázat, pokud jej lze za jakýchkoli okolností koupit.

3. Pokud byl majetek odkázán Attiovi takto: "Kdokoli se stane mým dědicem, ať je povinen zaplatit deset aurei mému dědici Attiovi," může Attius požadovat deset aurei po odečtení svého podílu z částky.

4. Stejně tak v případě, kdy bylo dědici uloženo zaplatit deset aurei a ponechat si pro sebe pozemek, musí tuto částku zaplatit po odečtení svého podílu.

5. Konečně je stanoveno, že pokud byl odkaz odkázán takto: "Kdokoli se stane mým dědicem, ať je povinen zaplatit mému dědici deset aurei," budou podíly všech dědiců stejné, a to z toho důvodu, že každý z nich je považován za povinného jak ve svůj prospěch, tak ve prospěch svých spoludědiců.

6. Pokud někdo ustanoví dědice takto: "Kdykoli zemře jeho matka," a poté je ustanoven druhý dědic jako jeho náhradník a ten je zatížen odkazem ve prospěch toho, kdo byl podmíněně ustanoven, a první z nich zemře ještě za života své matky a poté nastane den, kdy má odkaz připadnout, vzniká otázka, zda jeho dědic bude mít na odkaz nárok. Lepší názor je, že na něj bude mít nárok, ať už bylo náhradníkovi uloženo vyplatit jej prvnímu dědici absolutně, nebo pod podmínkou, že se nestane jeho dědicem; podmínka totiž byla splněna v okamžiku smrti ustanoveného dědice.

7. V případě, že byl tchán ustanoven dědicem svého zetě a část pozůstalosti byla odkázána jinému, Sabinus vyslovil názor, že po odečtení věna bude odpovídat za podíl pozůstalosti zahrnutý do odkazu; stejně jako kdyby tchánovi náležela peněžní částka od zetě a po jejím odečtení by se pozůstalosti vzdal.

105. Týž, O Miniciovi, kniha I.

Kde byl odkázán odkaz následujícím způsobem: "Můj dědic ať je pověřen vyplatit Korneliovi to, co mi dluží Lucius Titius", není dědic povinen převést nic z tohoto odkazu, ale své právo na žalobu proti dlužníkovi.

106. Alfenus Verrus, Epitomy z Digest Paulus, kniha II.

Kde bylo do závěti vloženo následující: "Mému dědici budiž uloženo sto aurei", ale nebylo doplněno "zaplacení", je stanoveno, že odkaz bude splatný.

107. Africanus, Otázky, kniha II.

Je-li několik dědiců pověřeno vyplacením odkazu, kterému z nich se nařizuje vyplatit jako přednostní odkaz? Říká se, že je v moci těch, kterým byl odkaz odkázán, aby si vybrali, zda podají žalobu proti dědicům jednotlivě, nebo pouze proti tomu, kterému bylo uloženo zaplatit přednostní odkaz; proto musí tento dědic poskytnout svým spoludědicům jistotu za účelem jejich odškodnění.

1. Pokud někdo odkáže otroka, jemuž zanechal odkaz, aniž by mu poskytl svobodu, "kdyby měl být jeho otrokem, až zemře", není pochyb o tom, že odkaz bude platný i v budoucnu, protože po smrti otroka bude odkaz, který mu byl zanechán, patřit tomu, komu byl otrok sám odkázán.

108. Týž, Otázky, kniha V.

Pokud se řekne, že se otrok, který byl odkázán, dal za života zůstavitele na útěk, musí ho dědic vrátit, ale náklady a riziko spojené s pronásledováním musí nést ten, komu byl otrok odkázán; protože dědic není nucen odevzdat odkázaný majetek jinak než na místě, kde ho zanechal zůstavitel.

(1) Kdyby majetek zanechaný závětí, který jste povinni vydat, vydal někdo jiný mému otrokovi, budu stále oprávněn podat žalobu na základě závěti; a především, kdybych nevěděl, že se majetek stal mým. V opačném případě by to mělo za následek, že i kdybyste zmíněný majetek mému otrokovi vydal, zbavil byste se odpovědnosti bez mého souhlasu, což nelze v žádném případě připustit; protože bez mého souhlasu se odpovědnosti nemůžete zbavit ani tím, že byste takto zaplatil.

(2) V případě, že byl otrok odkázán Titiovi, vyvstala otázka, zda právo provést výběr otroka, který má být darován, bude náležet dědici, nebo odkazovníkovi. Odpověděl jsem, že by bylo spravedlivější rozhodnout, že právo volby by měl ten, kdo má pravomoc využít toho, který úkon si zvolí, tedy odkazovník.

- (3) Darování odkazu vyjádřené následujícími slovy: Africanus říká, že odkaz bude platný: "Odkazuji tomu a tomu, nebo tomu a tomu, podle toho, kdo z nich dříve nastoupí na Kapitol"; a to z toho zjevného důvodu, že pokud je odkázáno užívací právo svobodným lidem a vlastnictví majetku tomu, kdo z nich přežije, bude odkaz platný. Domnívá se, že stejný názor by měl být vysloven i s ohledem na ustanovení dědice.
- (4) Titius tě pověřil, abys mi odkázal Sticha, ohledně něhož jsem s tebou již uzavřel ustanovení. Pokud se stipulace nezakládala na hodnotném protiplnění, bylo rozhodnuto, že odkaz bude platný. Pokud však bylo odevzdání otroka založeno na dvou hodnotných úvahách, pak je vhodnější rozhodnout, že odkaz je neplatný, a to z toho důvodu, že nikdo nic neztratí a stejný majetek nemůže být odevzdán dvakrát.
- (5) Pokud mi však již dlužíš Sticha podle podmínek Titiovy závěti a Sempronius tě, svého dědice, pověřil dodáním téhož otroka mně jako odkazu a požádal mě, abych zmíněného otroka dodal třetí osobě, bude odkaz platný, protože si nemám otroka ponechat. Stejně pravidlo bude platit, pokud mi odkázal peněžní částku; a ještě více bude platit, pokud byl dřívější závětí zřízen trust. Stejně tak, pokud existoval důvod pro uplatnění falciadiánského práva podle podmínek první závěti, to, co bylo na její základě odečteno, mohu nabýt na základě druhé závěti.
- (6) Opět platí, že pokud bych se stal dědicem vlastníka určitého pozemku a ten by se ukázal jako nesolventní a bylo by vám nařízeno, abyste mi uvedený pozemek vydal; váš závazek bude nadále existovat, stejně jako kdybych pozemek koupil já.
- (7) Je-li v závěti stanoveno: "Ať můj dědic zaplatí Seiovi o deset aurei více, než jsem odkázal Titiovi," nemůže být pochyb o tom, že Titius bude mít nárok na svůj odkaz a že Seiovi nebude náležet více než deset aurei. Je totiž obvyklé učinit odkaz v následujícím znění: "Luciovi Titiovi odkazuji tolik a tolik a tolik jeho manželce a dětem."
- (8) Je-li majetek odkázán osobě, již předtím nebylo nic odkázáno, s dodatkem: "Ještě tolik a tolik", není vůbec pochyb o tom, že to, co bylo takto odkázáno, jí náleží. Ještě méně pochybností by mělo být, kdybych se s osobou, která mi nic nedluží, dohodl takto: "Slibuješ, že mi zaplatíš o deset aurei víc, než mi dlužíš," že deset aurei bude dlužných.
- (9) Je-li někomu odkázán otrok, který patří jinému, a je mu nařízeno, aby byl svobodný, platí, že si ho může nárokovat zůstavitel, neboť jeho udělení svobody nemá žádný účinek. Je absurdní, aby byl neplatný odkaz, který by byl platný, kdyby byl odkázán pouze otrok.
- (10) Pokud měl jednotlivec v truhle pět aureí a odkázal je nebo slíbil v ustanovení: "Deset aureí, které mám v truhle," bude odkaz nebo ustanovení platné; ale podle obou bude náležet pouze pět aureí. Kromě toho se zdá být stěžejní rozumné, aby se na základě závěti požadovalo těch pět aureí, které chybí; v tomto případě se totiž má za to, že byl odkázán určitý majetek, který

neexistuje. Pokud by se však v době smrti zůstavitele nacházela v jeho truhle celá částka a ta by se následně poněkud zmenšila, musí tuto ztrátu nepochybně nést pouze dědic.

(11) Je-li odkázán otrok a dědic je v prodlení, jeho život a případné snížení hodnoty, které může utrpět, půjde na vrub dědice; takže pokud bude při odevzdání invalidní, dědic bude přesto odpovědný.

(12) Pokud ti bylo něco odkázáno a ty jsi jako správce pověřen, abys mi to vydal, pokud nedostaneš nic jiného podle závěti, platí, že budeš odpovědný pouze tehdy, pokud ses provinil zlou vírou, že ses o odkaz nepřihlásil, jinak budu vinen já; stejně jako je tomu u smluv v dobré víře, pokud je smlouva ve prospěch obou stran, je ten, kdo má majetek vydat, odpovědný za nedbalost, ale pokud je ve prospěch pouze jedné, je správce odpovědný pouze za podvod.

(13) Jistý muž dal do zástavy jisté šperky Titiovi a ustanovil svého syna dědicem, kterého pak vydědil; nakonec to stanovil ve své závěti: "Žádám tě, Titiusi, a ukládám ti, abys šperky, které jsem ti dal do zástavy, prodal a po odečtení všeho, co ti náleží, vyplatil zbytek mé dceři." (14) Titius se tedy rozhodl, že šperky, které mu byly dány do zástavy, prodá. Na základě tohoto ustanovení může dcera požadovat od svého bratra svěřenectví, aby ho přiměla postoupit jí svá práva vůči dlužníkovi. V tomto případě se jím rozumí dlužník, který byl v první řadě věřitelem, tj. na zbytek ceny zástavy, který zůstal po zaplacení dluhu.

(14) Nemělo by být považováno za překvapivé, pokud by v případě, jako je výše zmíněný, byla jedna strana pověřena důvěrou a druhá z ní zavázána; když je totiž do závěti vloženo následující: "Žádám tě, Titiusi, abys přijal sto aurei a manumitoval takového a takového otroka nebo zaplatil určitou částku Semproniovi," nezdá se, že by to bylo správně vyjádřeno; nicméně je třeba tomu rozumět tak, že dědic musí splnit svěřenou povinnost a také zaplatit peníze Titiovi, a že tedy Titius sám bude oprávněn podat žalobu proti dědici a bude nucen udělit otrokovi svobodu nebo zaplatit Semproniovi částku, o kterou byl požádán.

Lacunas: 108, 15 - 112, 1

(2) Pokud byl odkaz odkázán takto: "Dávám a odkazuji Titiovi spolu se Semiem", je odkaz odkázán oběma stranám, stejně jako existují dva odkazy, pokud je odkázán pozemek s formanským domem.

(3) Pokud někdo svou závětí nařídí, aby bylo učiněno něco, co je v rozporu se zákonem nebo dobrými mravy, ustanovení nebude platné; například pokud by nařídil, aby bylo učiněno něco, co je v rozporu s určitým zákonem nebo proti pretoriánskému ediktu, nebo by nařídil vykonat nějaký nečestný čin.

(4) Božští Severus a Antoninus v jednom reskriptu uvedli, že přísaha vložená do závěti, která je v rozporu s obecným zněním zákonů nebo s autoritou nějakého zvláštního nařízení, nemá žádnou platnost ani účinek.

113. Týž, Institutes, kniha VII.

Odkaz může být učiněn ve prospěch cizího otroka takto: "Dokud zůstane otrokem" nebo "Kdyby se stal otrokem Titia", což měl i Marcellus.

(1) Pokud by někdo udělil svobodu svému otrokovi po uplynutí určité doby a mezitím by uložil svému dědici, aby ho živil, dokud nezíská svobodu; božský Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že přání zůstavitele musí být splněno.

(2) Pokud by někdo pověřil svého dědice, aby někomu vyplatil odkaz ve výši sto aureí, a pověřil náhradníka, aby téže osobě vyplatil dvě stě aureí, a poté by se o odkazech opět zmínil obecně, má se za to, že odkázal na zmíněných tři sta aureí.

(3) Pokud by však otec učinil žákovskou substituci za svého syna mladšího věku a odkázal na odkaz, který má být vyplacen substitutem, a nezletilý by se stal jeho dědicem a zemřel by před dosažením puberty, nebude opakování odkazu platné, protože úmyslem zůstavitele bylo, aby byl splatný pouze jednou.

(4) Je-li dítěti mladšímu puberty uloženo dědictví s podmínkou: "Dospěje-li do puberty", a dědictví se opakuje v substituci, bude splatné i od substituta; nepovažuje se totiž za opakování podmínky, která by činila dědictví neplatným.

(5) Bláhová přání zemřelých týkající se jejich pohřbu (například když si přeji, aby byly vynaloženy zbytečné náklady na oblečení nebo jiné věci, které mají být použity při jejich pohřbu), nejsou platná; jak uvádí Papinianus ve třetí knize názorů.

114. Týž, Institutes, kniha VIII.

Syn pod otcovskou kontrolou, který je vojákem nebo který byl propuštěn ze služby, i když může zemřít bez závěti, může svého otce pověřit svěřenstvím, a to z toho důvodu, že může sepsat závěť.

(1) Pokud by svobodník zemřel intestátně, může svého patrona zatížit svěřenstvím v rozsahu podílu na majetku, na který má jeho patron nárok; pokud by totiž sepsal závěť, může svému patronovi odkázat pouze částku povolenou zákonem.

(2) Pokud člověk zemře bez závěti a ví, že jeho majetek připadne státní pokladně, může státní pokladnu zatížit svěřenským fondem.

- (3) O následujícím případě pojednává Marcellus ve dvanácté knize Digest. Jistý jedinec pověřil svěřenectvím osobu, které odkázal pozemek, a nařídil jí, aby po jeho smrti převedla zmíněný pozemek na Sempronia; téhož zůstavitele také pověřil, aby zaplatil Titiovi sto aurei. Vystává otázka, jaké je v tomto případě právo? Marcellus říká, že pokud zůstavitel odkázal Titiovi sto aurei, které měly být vyplaceny z výnosů, které by zůstavitel, kdyby byl naživu, mohl získat, a ten zemřel po době dostatečné k tomu, aby byla částka sto aurei získána z výnosů, bude mít Titius na tuto částku nárok. Pokud by však odkazovník zemřel bezprostředně poté, co odkaz přijal, svěřenectví vytvořené ve prospěch Titiusa zanikne, protože je stanoveno, že nikdo nemůže být nucen vydat více, než mu bylo odkázáno.
- (4) Pokud by však měl být trust ve prospěch Titiusa zrušen před smrtí odkazovníka, Marcellus říká, že částka stanovená trustem musí být Titiovi vyplacena ihned, ale že bude povinen poskytnout záruku na vrácení případného přebytku, který by mohl existovat, a tato záruka bude platná, pokud by odkazovník zemřel dříve, než bude z výnosu získáno sto aurei. Stěží však lze tvrdit, že zůstavitel zamýšlel, aby byl odkaz vyplacen ze zisků dříve, než je bude moci zůstavitel získat. Zůstavitel by měl být jistě vyslyšen, pokud si přeje vydat celý pozemek za předpokladu, že oprávněná osoba poskytne záruku za jeho vrácení, neboť by bylo absurdní nutit zůstavitele, aby zaplatil sto aurei, zejména pokud má pozemek hodnotu pouze tolik nebo jen o málo vyšší. Taková je současná praxe.
- (5) Je-li někomu něco odkázáno v souladu se zákonem nebo je zanechán nějaký podíl nebo právo, které nelze užívat nebo držet z důvodu nějaké vady nebo způsobilosti, která se váže k odkázané věci, nebo z jiného dobrého důvodu, a jiná osoba může držet uvedený majetek, bude mít zůstavitel právo obdržet od dědice odhadní cenu, za kterou by se to běžně prodalo.
- (6) Osobě nelze závěti uložit, aby za svého dědice ustanovila někoho jiného. Senát jednoznačně rozhodl, že takové ustanovení je třeba posuzovat stejně, jako kdyby zůstavitel uložil svému dědici, aby se vzdal pozůstalosti.
- (7) Ale co když má být dědicovi uloženo, aby po smrti zůstavitele vydal čtvrtinu pozůstalosti? Domnívám se, že lepší je názor, který zmiňuje Scaevola ve svých poznámkách a který přijal Papirius Fronto, totiž že takové svěřenství je platné a má stejný účinek, jako kdyby mu bylo uloženo vydat celé dědictví; a mělo by být vydáno v rozsahu, který dovolí zůstavitelův majetek, v souladu s běžnou právní normou.
- (8) Je-li dědic pověřen vydáním svých dětí, není k tomu nucen, neboť otcovská moc se nedá ocenit penězi.
- (9) Domy, které mají být zbořeny, nemohou být přímo odkázány nebo ponechány pod podmínkou svěřenství, a to bylo nařízeno Senátem.
- (10) Je-li svěřenství odkázáno otrokovi, který patří jinému, aniž by mu byla udělena svoboda, a on se stane svobodným, je třeba říci, že mu může být povoleno svěřenství přijmout.

(11) Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že pokud byl bratr pověřen, aby podmíněně vydal majetek synovcům zemřelého, nemůže jim jej před uplynutím doby určené pro splnění svěřenství vydat, a to ani s jejich vlastním souhlasem, dokud jsou stále pod kontrolou svého otce, jak může učinit, když uplynula doba určená pro splnění svěřenství a dědicové se stali svými vlastními pány; nebo pokud by jedno z dětí zemřelo dříve, nelze je vydat všem.

(12) Titíž císařové v reskriptu uvedli, že není nutné, aby byl majetek matky vydán jejím dětem dříve, než nastane doba stanovená pro splnění svěřenství. Dědic je však může vybavit běžným závazkem, nebo pokud tak nemůže učinit, mohou být děti uvedeny do držby pozůstalosti za účelem zachování důvěry, takže ji drží v zástavě, a nikoli jako vlastníci, bez práva s ní nakládat, ale ponechávají si ji pouze v postavení zástavních dlužníků, stejně jako otec nabývá zisk z majetku prostřednictvím svého syna a pán prostřednictvím svého otroka.

(13) Je-li dědicovi uloženo vydat majetek podle podmínek svěřenského fondu a zemře-li bez potomků, má se za to, že podmínka nenastala, pokud ho jeho děti přežijí, a nezkoumá se, zda uplatnily svá práva jako dědicové.

(14) Bořivoj Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že pokud zůstavitel v závěti zakáže prodat něco ze svého majetku, ale neuvede žádný důvod, proč toto ustanovení učinil, a nenajde se nikdo, s odkazem na koho bylo toto ustanovení do závěti vloženo, má se za to, že toto ustanovení nemá žádnou platnost ani účinek; stejně jako kdyby zůstavitel zanechal pouhý příkaz, protože takový příkaz nelze do závěti vložit. Pokud však zůstavitelé učiní podobné ustanovení s ohledem na prospěch svých dětí, potomků, svobodných pánů, dědiců nebo jakýchkoli jiných osob, musí být provedeno; přesto tak nelze učinit takovým způsobem, aby byli ošizeni věřitelé nebo státní pokladna. Pokud by totiž mělo dojít k prodeji majetku dědice za účelem vyplacení věřitelů zůstavitele, musí se stejné pravidlo vztahovat i na příjemce svěřenského fondu.

(15) Když otec poté, co ustanovil svého syna, po němž měl tři vnuky, svým dědicem, mu svěřeneckým fondem uložil, aby neprodával určitý pozemek, aby zůstal v rodině, a syn poté, co zemřel, ustanovil dvě ze svých dětí dědici a třetího vydědil a uvedený pozemek odkázal cizí osobě, božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že je zřejmé, že uvedený syn nesplnil přání zesnulého.

(16) Pokud však, jak se domnívá Marcellus, vydědil dvě ze svých dětí a dědicem ustanovil pouze jedno z nich a zmíněný pozemek odkázal cizí osobě, mohlo se vyděděné dítě domáhat svěření. Stalo by se tak i v případě, že by za svého života své děti vydědil a poté pozemek prodal.

(17) Jsou-li všechny děti ustanoveny dědici nerovných podílů na pozůstalosti, nemohou se ti, kteří jsou ustanoveni za dědice menších podílů, domáhat výhod svěřenského fondu, aby obdrželi stejné podíly na pozůstalosti, a nikoli podíly, na které mají

nárok; neboť ačkoli zůstavitel odkázal pozemek pouze jednomu ze svých dětí, je skutečností, že jej odkázal k zachování v rodině.

(18) Stejně tak, pokud ustanovil pouze jednoho dědice a neodkázal žádný odkaz, nemohou děti, které byly vyděděny, nic požadovat, pokud majetek zůstane v rodině.

(19) Někdy se stane, že otrok je odkázán a zemře, aniž by dědic utrpěl nějakou ztrátu, nebo je zanechán ve svěřeneckém fondu, jako např. když otrok jiného nebo dokonce otrok zůstavitele je odkázán několika dědicům stejně jako samostatně, takže každý z nich bude mít podíl na celém dědictví; to však nastane pouze tehdy, když otrok zemře, aniž by to dědic zavinil.

115. Ulpianus, Institutes, kniha II.

Navíc tam, kde je odkaz učiněn následujícím způsobem: "Přeji si, abys dal; požaduji, abys dal; myslím, že bys měl dát", vzniká svěřenectví.

116. Florentinus, Institutes, kniha XI.

Odkaz je srážka z pozůstalosti, kterou si zůstavitel přeje, aby bylo někomu dáno něco, co by jinak zcela náleželo dědici.

(1) Dědici nelze uložit odkaz ve vlastní prospěch, ale tobě jako spoludědici lze uložit odkaz v jeho prospěch. Je-li tedy pozemek odkázán osobě, která je ustanovena dědicem poloviny pozůstalosti, a jsou-li zároveň dva dědicové, kteří jsou cizinci, bude šestina uvedeného pozemku náležet dědici, jemuž byl pozemek odkázán, protože si nemůže nárokovat polovinu z něj sám od sebe; a pokud jde o druhou polovinu, kterou drží jeho spoludědic, nemůže si nárokovat více než třetinu společně s oběma cizinci. Cizinci však budou mít právo požadovat polovinu pozemku od dědice, kterému byl odkázán, a každý z nich třetinu od druhého dědice.

(2) Je-li dědicem ustanoven otrok, který patří jinému, nelze mu přičítat odkaz sebe sama, a to ani zcela, ani zčásti.

(3) Otrokovi, který tvoří součást pozůstalosti, lze zákonně odkázat odkaz, i když do ní nebylo vstoupeno, protože pozůstalost představuje osobu zůstavitele, který ji zanechal.

(4) Je-li odkázán nemovitý majetek, měl by být odevzdán ve stejném stavu, v jakém byl zanechán. Proto ať už jí náleží služebnost k pozemku náležejícímu dědici, nebo jí náleží služebnost odkázaná, a i když tyto služebnosti mohly zaniknout záměnou vlastnictví, musí být obnoveno dřívější právo, a pokud odkázaný nedovolí, aby byla služebnost zřízena, a domáhá

se odkázání, lze mu odporovat námitkou z důvodu zlé víry. Pokud se však služebnost neobnoví na pozemku, který je k ní oprávněn, zůstane žaloba podle závěti ve prospěch odkazovníka.

117. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Je-li nějaký majetek odkázán městu, bude odkaz platný ve všech případech, ať už je odkázán k rozdělení, nebo má být vynaložen na práci, na zásoby, na výuku dětí nebo na jakýkoli jiný účel.

118. Neratius, Pravidla, kniha X.

Tam, kde je svěřenství vyjádřeno následujícími slovy: "Žádám; přeji si; abys dal", je platná, nebo tam, kde je vyjádřena takto: "Přeji si, aby můj majetek patřil Titiovi; vím, že můj majetek odevzdáš Titiovi".

119. Marcianus, Pravidla, kniha I.

Pokud zůstavitel otrokovi zakáže, aby vydal účet, nevyplývá z toho, že tím, že není povinen tak učinit, může získat ve svůj prospěch to, co může být v jeho rukou; ale aby se předešlo příliš přísnému zkoumání, tj. aby otrok nemohl být činěním odpovědným za nedbalost, ale pouze za podvod. Proto se jeho peculium nepovažuje za odkázané manumitovanému otrokovi jen z toho důvodu, že je mu zakázáno skládat účty.

120. Ulpianus, Názory, kniha II.

Není uvedeno nic, čím by se dědici bránilo prodat domy patřící k pozůstalosti, ačkoli z jejich nájmu mohla být odkázána renta, pokud právo na odkaz zůstane neporušeno.

(1) Pokud všechny strany, jimž byl majetek odkázán, souhlasí s prodejem majetku, nelze podle podmínek svěřenského fondu vznášet žádné další požadavky.

(2) Byl-li pozemek bezpodmínečně odkázán a jeho zisky nabyt zůstavitel po přijetí pozůstalosti, budou mu náležet a nájemce, který má zájem na uvedených výnosech, bude oprávněn podat žalobu proti dědici na základě jeho nájemní smlouvy.

121. Marcianus, Pravidla, kniha I.

Pokud by někdo odkázal odkaz Titiovi a Maeviovi, jeden z nich bude smět odkaz přijmout bez druhého. Když totiž prétor řekne: "Nařizuji, aby nenarozené dítě bylo spolu s ostatními dětmi uvedeno do držby pozůstalosti," i když žádné jiné děti nejsou, nenarozené dítě bude uvedeno do držby.

122. Paulus, Pravidla, kniha III.

Odkaz může být učiněn ve prospěch města za účelem jeho uctění nebo vyzdobení. Za účelem jeho okrášení například tam, kde byl odkaz zanechán za účelem vybudování fóra, divadla nebo dostihového závodiště; za účelem jeho poctění například tam, kde byl odkaz učiněn za účelem zajištění odměn gladiátorům, komickým hercům a účastníkům cirkusových her, nebo tam, kde byl učiněn za účelem rozdělení mezi občany nebo k úhradě výdajů na hostiny. A dále, cokoli bylo odkázáno na podporu osob, které jsou věkem nemohoucí, jako jsou starci nebo chlapci a dívky, má se za to, že bylo učiněno pro čest města.

(1) "Lucius Titius a Gaius Seius nechť jsou pověřeni vyplacením deseti aureí Publiu Maeviovi." (2) "Ať se vyplatí deset aureí Publiu Maeviovi. Gaius Seius se jako dědic neprojevil. Sabinus říká, že celý odkaz bude dlužit pouze Titius, neboť Seius se nepovažuje za zahrnutý do odkazu. Tento názor je správný, to znamená, že Titius bude ručit za celých deset aureí.

(2) Pokud byl někomu odkázán pozemek s následující podmínkou: "Pokud vyplatí mému dědici sto aureí," a pokud by pozemek měl pouze takovou hodnotu, jakou je odkazovník povinen vyplatit dědici, nemůže být nucen plnit odkaz, kterým byl pověřen, neboť se má za to, že závěti nic nenabyl, když musí vyplatit tolik, kolik obdržel.

123. Marcellus, Názory.

Lucius Titius, který zanechal dědicům své dvě děti, vložil do své závěti následující ustanovení: "Kterékoli z mých dětí bude mým dědicem, ukládám mu, aby v případě, že zemře bez potomků, převedl na svého bratra dvě třetiny mého majetku, až zemře." Bratr v okamžiku své smrti ustanovil svého bratra dědicem tří čtvrtin; ptám se, zda dodržel podmínky svěřeni. Marcellus odpověděl, že to, co zůstavitel dlužil svému bratrovi podle závěti Lucia Titia, může požadovat v poměru k jeho podílu na pozůstalosti; ledaže by se prokázalo, že úmysl zůstavitele byl jiný; neboť mezi tímto případem a případem, kdy se věřitel stane dědicem svého dlužníka, je malý rozdíl. Je však zřejmé, že spoludědic by měl být vyslechnut, pokud může prokázat, že zůstavitel, když ustanovil svého bratra dědicem, měl v úmyslu, aby se s tímto ustanovením spokojil a vzdal se prospěchu, který má mít ze svěřenského fondu.

(1) Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Můj dědic nechť vydá takový a takový majetek Gaiovi Seiovi, přičemž Seiovi ukládám a věřím v jeho dobrou víru, že bez prodlení vydá veškerý výše uvedený majetek." Ptám se, zda tím vzniká konkludentní důvěra, neboť zůstavitel v závěti neuvedl osobu, které si přeje, aby byl majetek vydán. Marcellus odpověděl, že pokud Seius dal svůj slib mlčky za účelem ošálení zákona, nemohl ze slov napsaných zůstavitelem v žádném případě získat

žádný prospěch. Nelze si totiž myslet, že by se tím méně obcházel zákon, protože není jisté, čí prospěch měl zůstavitel na mysli.

124. Neratius, Pergameny, kniha V.

Jsou-li dědicové, kteří jsou výslovně uvedeni, pověřeni vydáním majetku, je rozumnější předpokládat, že jsou pověřeni stejnými díly, protože vyjmenování osob má za následek, že všichni odpovídají za vyplacení odkazu stejně, neboť kdyby nebyli výslovně uvedeni, odpovídali by pouze za své podíly na pozůstalosti.

125. Rutilius Maximus, O Lex Falcidia.

Pokud je dědici nařízeno vydat pozůstalost a vyhradit si sto aurei a jeho patron se domáhá držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, odkaz i vyhrazená částka se zmenší v poměru k tomu, co získal patron.

126. Paulus, On Pupillary Substitutions.

Náhradník vyděděného syna nemůže být právně zatížen odkazem. Proto nemůže být náhradní dědic vyděděného syna zatížen odkazem, protože náhradní dědicové jsou nuceni plnit povinnosti odkazu pouze v případě, že byli zároveň ustanoveni dědici. Pokud by však jedno z dětí využilo ediktu přetora, kterým je přislíbena držba v rozporu s ustanoveními závěti, a ustanovený dědic by rovněž požadoval držbu v rozporu s jejími ustanoveními, musí náhradník prvního z dětí zaplatit odkazy, stejně jako kdyby se do rukou syna, za kterého byl nahrazen, dostala dědická pozůstalost a jako kdyby syn dostal od svého otce to, na co měl nárok a co nabyl držbou pozůstalosti podle přetorského práva.

(1) Je-li posmrtné dítě pověřeno odkazem ve znění: "Stane-li se mým dědicem," a žádné posmrtné dítě se nenarodí, mohou náhradníci vstoupit do pozůstalosti; a je třeba rozhodnout, že jsou povinni dědictvím, za které by posmrtné dítě odpovídalo, kdyby se narodilo.

127. Týž, O právu kodicilů.

Posmrtné dítě bratra může být zatíženo svěřenstvím. V souvislosti se svěřenstvím se totiž bere v úvahu i úmysl zemřelého; a převažuje názor Calluse, který se domnívá, že posmrtné děti jiných osob se mohou stát našimi dědici ze zákona.

128. Marcianus, Institutes, kniha II.

Pokud poručník uzavře sňatek se svou svěřenkyní v rozporu s dekretem senátu, může ona přijmout podle jeho vůle, ale on nemůže přijmout nic podle její; a to je rozumné, neboť strany, které uzavírají zakázané sňatky, se dopouštějí přestupku a zasluhují trest. Za viníka však nelze považovat ženu, která byla svým poručníkem podvedena.

Kniha XXXI

O dědictví a svěření.

Tit. 1. O dědictví a svěření.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IX.

Odkaz závislý na vůli třetí osoby může být udělen ve formě podmínky; neboť jaký je rozdíl v tom, když je mi odkázáno: "Kdyby Titius nastoupil na Kapitol" nebo "Kdyby si to přál" ?

(1) Je-li však odkaz odkázán svěřenci mužského nebo ženského pohlaví, závislý na rozhodnutí jeho opatrovníka, a není-li stanovena žádná podmínka nebo doba s odkazem spojená, neboť je stanoveno, že je-li odkaz odkázán závětí závislou na rozhodnutí třetí osoby, rozumí se, že byl ponechán na uvážení dobrého občana, a když se tak stane, to, co bylo do odkazu vloženo, stanoví jakoby částku úměrnou hodnotě majetku.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Kdykoli je v odkazu výslovně uvedeno několik článků, jedná se o několik odkazů. Je-li však odkázán pouze jeden druh majetku, jako je nábytek, stříbrný talíř peculium nebo určité náčiní, existuje pouze jeden odkaz.

3. Týž, O Plautiovi, kniha IV.

Kde je odkaz učiněn takto: "Ať je mému dědici uloženo vydat takový a takový majetek, pokud nevstoupí na Kapitol," je odkaz platný, ačkoli je v jeho moci buď vstoupit, nebo nevstoupit na Kapitol.

(4) Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Lepší názor je, že nikdo nemůže přijmout část odkazu a zbytek odmítnout.

5. Týž, Otázky, kniha VII.

Pokud jsou odkázány dva odkazy, je stanoveno, že jeden může být odmítnut a druhý přijat. Pokud však jeden z takových odkazů podléhá nějakému závazku a měl by být odmítnut, nelze říci totéž. Předpokládejme například, že někomu byl odkázán Stichus a deset aurei a on byl zavázán manumitovat otroka. Pokud by existoval důvod pro uplatnění falcidiánského práva, z každého odkazu by se odečetla čtvrtina, a proto, pokud by byl otrok odmítnut, břemenu odpočtu by se dědic nevyhnul, ale byl by nucen vzdát se poloviny peněžní částky.

6. Tentýž, O Lex Falcidia.

Je-li odkázáno stádo, nemůže být část téhož odmítnuta a část přijata, protože neexistuje několik odkazů, ale pouze jeden. Je-li odkázáno peculium, oděv, stříbrný talíř nebo jiné předměty tohoto druhu, domníváme se, že se uplatní stejné pravidlo.

(7) Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Je-li deset aureí odkázáno Titiovi a jiné osobě, která je nemůže právoplatně přijmout, protože dědic je povinen vyplatit oběma odkazovníkům, tam, kde jeden nemůže odkaz přijmout, se Titiovi vyplatí pouze pět aureí.

8. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Když někdo odkáže otroka, který patří jeho dědici nebo někomu jinému, a otrok se dá na útěk, musí dědic poskytnout záruku, že bude navrácen; kdyby se však dal na útěk ještě za života zůstavitele, musí být přiveden zpět na náklady odkazovníka; a kdyby utekl po smrti zůstavitele, musí být přiveden zpět na náklady dědice.

(1) Je-li odkaz odkázán takto: "Semproniovi odkazuji deset aureí, nebo, pokud je nechce přijmout, odkazuji mu svého otroka Sticha," v tomto případě se jedná o dva odkazy, ale zůstavitel se musí spokojit s jedním.

(2) Pokud někdo učiní odkaz následujícím způsobem: "Odkazuji deset měr vína z takového a takového sudu," i když se v něm může nacházet méně než deset, odkaz nezaniká, ale odkazovník obdrží pouze to, co se v sudu nachází.

(3) Vznikne-li pochybnost o tom, které ze dvou osob má být odkaz odkázán, jako např. je-li odkázán Titiovi, a objeví-li se dva přátelé zůstavitele tohoto jména a budou se odkazu domáhat, přičemž dědic je připraven jej vyplatit a oba jsou připraveni dědice bránit, musí si dědic zvolit, komu odkaz vyplatí a kým bude proti druhému bráněn.

(4) Jestliže se zůstavitel a některé osoby, které tvrdí, že jsou jeho náhradníky, domáhají zaplacení určité peněžní částky, která byla odkázána, a dědic je připraven ji zaplatit, jsou-li oba připraveni ho hájit, měl by si zvolit toho, komu ji zaplatí, aby se jím mohl hájit, a pokud se ukáže, že ani jeden z nich se nedopustil podvodu, měl by odkaz přednostně zaplatit tomu, komu byl odkázán jako prvnímu.

(5) Pokud někomu odkáží určitou část pozůstalosti, božský Hadrián v reskriptu stanovil, že od odkazu nelze odečíst ani hodnotu manumitovaného otroka, ani náklady na pohřeb zemřelého.

9. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Pokud je odkázána pouze část majetku zemřelého, jako například: "Takové a takové předměty mého majetku, které mi budou patřit, až zemřu", musí se od aktiv pozůstalosti odečíst věno a hodnota manumitovaných otroků.

10. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Pokud je pozemek výslovně odkázán, bude součástí odkazu i jakýkoli přírůstek, který k němu byl učiněn po sepsání závěti, i když slova "který mi bude patřit" nejsou doplněna; za předpokladu, že zůstavitel tento majetek nedržel odděleně od pozůstalosti, ale spojil jej s prvním odkázaným pozemkem v jeho celistvosti.

11. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Labeo říká, že otrok, který má být dědicem osvobozen pod určitou podmínkou, nemůže obdržet odkaz bez udělení svobody, dokud je tato podle podmínek závěti v prodlení, a to z toho důvodu, že je otrokem dědice. Pokud však dědic do své závěti vložil stejnou podmínku, za níž měl otrok získat svobodu od zůstavitele, bude odkaz platný. Pokud by však bylo otrokovi přikázáno, aby byl svobodný, zatímco dědic je v prodlení, bylo velmi správně rozhodnuto, že odkaz může být otrokovi odkázán bez udělení svobody; bylo by totiž zbytečné dávat mu svobodu, kterou nemohl získat podle závěti dědice, ale mohl ji získat podle závěti zůstavitele.

1. "Stichus nebo Pamphilus, podle toho, koho si můj dědic vybere, ať je dán Titiovi, pokud se rozhodne v den, kdy bude zveřejněna má závěť." Pokud dědic neřekne, zda dává přednost Pamphilovi nebo Stichovi, myslím, že bude povinen dát Sticha nebo Pamphila, podle toho, kterého si zůstavitel vybere. Pokud řekne, že dává přednost Stichovi, a Stichus by zemřel, bude osvobozen. Pokud by jeden z obou otroků zemřel před okamžikem, kdy odkaz přejde, zůstane pozůstalý předmětem závazku. Kromě toho, když dědic jednou uvedl, kterého z nich preferuje dát, nemůže si to rozmyslet, a tento názor zastával i Julianus.

12. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Pokud se peníze zanechané odkazem nenacházejí mezi majetkem zůstavitele, ale jeho pozůstalost je solventní, bude dědic nucen zaplatit odkázanou částku z vlastní kapsy nebo prodejem některého z aktiv pozůstalosti, případně ji získat z jiného zdroje, který se mu líbí.

1. Je-li odkaz odkázán takto: "Můj dědic, až zemře, ať zaplatí deset aurei Luciu Titiovi," protože odkaz má nabýt účinnosti v neurčitěm čase, nepřechází na dědice odkazovníka, pokud by zemřel za života zůstavitelova dědice.

13. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Má-li člověk dva dlužníky, kteří mu společně dluží stejnou peněžní částku, tedy Titius a Maevia, a učiní-li odkaz následujícího znění: "Ať můj dědic zaplatí Maeviovi to, co mi dluží Titius, a ať zaplatí Seiovi to, co mi dluží Maevius," zavazuje těmito slovy svého dědice; když totiž tento postoupí Maeviovi své právo na žalobu proti Titiovi, má se za to, že Maevius byl jeho úkonem zproštěn, a proto bude dědic odpovídat Seiovi.

1. Odkáže-li zůstavitel, který má jednoho dlužníka, částku, kterou mu dluží, dvěma odkazovníkům zvlášť, je dědic povinen uspokojit oba posledně jmenované, jednoho z nich tím, že mu postoupí své právo na žalobu, a druhého tím, že mu peníze vyplatí.

14. Paulus, O Vitelliovi, kniha IV.

Je-li tentýž otrok odkázán a přikázán na svobodu, má přednost před odkazem přízeň prokázaná svobodě. Pokud je však otrok odkázán v jiné části závěti a je jasně prokázano, že jeho úmyslem bylo zbavit ho svobody, bude mít odkaz přednost z důvodu úmyslu zůstavitele.

(1) Je-li otrok patřící jinému ustanoven dědicem, je stanoveno, že mu může být udělena svoboda i po smrti jeho pána, pro kterého majetek nabyt.

15. Celsus, Digesty, kniha VI.

Pokud někdo obviní své dva jmenované dědice takto: "Ať moji dědicové buď odevzdají Sticha, nebo deset aureí", nemůže jeden z dědiců odevzdat zůstaviteli pět aureí a druhý mu odevzdat polovinu Sticha, neboť je třeba, aby Stichus byl odevzdán celý, nebo aby bylo vyplaceno deset aureí.

(16) Paulus, Digesty, kniha VI.

Je-li odkaz odkázán buď Titiovi, nebo Seiovi: "Kterému z nich dá můj dědic přednost," je dědic odevzdáním odkazu jednomu z nich zbaven odpovědnosti vůči oběma. Pokud odkaz nedá žádnému z nich, mohou jej po něm požadovat oba, stejně jako kdyby byl majetek odkázán pouze jednomu; neboť jako mohou být ustanovením zřízení dva věřitelé, tak mohou být závětí zřízení dva dědicové.

17. Marcellus, Digest, kniha X.

Pokud někdo odkáže deset aurei Titiovi a uloží mu, aby je vyplatil Maeviovi, a Maevius by zemřel, bude odkaz prospívat Titiovi, a nikoliv dědici, ledaže by si zůstavitel pouze zvolil Ticia jako svého zástupce. Stejně pravidlo platí, pokud předpokládáme případ odkazu užívacího práva.

(1) Je-li dědicovi uloženo vyplatit deset aurei jednomu ze svobodných pánů zůstavitele a on neurčil, kterému z nich má být vyplaceno, bude dědic povinen vyplatit je všem svobodným pánům.

18. Celsus, Digesty, kniha XVII.

Svého dědice mohu zavázat k vyplacení odkazu takovým způsobem, že pokud by po mé smrti Stichus nebyl tvým otrokem, bude nucen ti ho vydat.

19. Týž, Digesty, kniha XVIII.

Kdyby ten, komu byl Stichus nebo Pamfilus odkázán, v domnění, že Stichus byl odkázán jemu, požadoval tohoto otroka, nebude mít právo vyměnit ho za jiného, stejně jako v případě, kdy dědic, který byl pověřen odevzdáním jednoho nebo druhého z těchto otroků, dá Sticha, aniž by věděl, že mu bylo dovoleno dát Pamfila, nemůže od odkazovníka nic vymáhat.

20. Týž, Digesty, kniha XIX.

Od svého otce jsem se dozvěděl, a stejný názor zastával i Proculus, že pokud je odkázán odkaz otrokovi ve společném vlastnictví a jeden z jeho pánů jej odmítne, jeho podíl nepřipadne druhému, neboť odkaz nebyl učiněn společně, nýbrž každému z účastníků byla ponechána část; a pokud by jej oba požadovali, každý z nich bude mít nárok pouze na podíl z něj v poměru ke svému podílu na otrokovi.

21. Týž, Digest, kniha XX.

Pokud jistý jedinec vrátil své manželce její věno a chtěl jí odkázat čtyřicet aurei, a ačkoli věděl, že její věno bylo vráceno, přesto použil záminku, že jí odkazuje zmíněnou částku z důvodu vrácení věna, domnívám se, že čtyřicet aurei jí bude náležet, neboť výraz "vrátit", ačkoli může mít význam vrátit, zahrnuje také význam slova darovat.

22. Týž, Digest, kniha XXI.

Lucius Titius odkázal Publiu Maeviovi v závěti úřad, který zastával v armádě, nebo peníze, které by se daly získat z jeho prodeje, spolu se všemi výsadami, které k němu patří. Lucius Titius však po přežití své závěti úřad prodal, inkasoval cenu a předal ji tomu, komu chtěl zmíněný úřad nebo cenu za něj získanou odkázat závěti. Po smrti Lucia Titia podal Publius Maevius žalobu na dědice Lucia Titia, aby získal zpět buď úřad, nebo peníze. Celsus: Myslím, že cena obdržená za úřad by neměla být vyplacena, pokud dědic neprokáže, že zůstavitel poté, co ji jednou zaplatil, zamýšlel, aby ji obdržel podruhé. Pokud však zůstavitel za svého života nedal odkazovníkovi celou cenu za úřad, ale pouze jeho část, může být zbytek vybrán, ledaže dědic prokáže, že tím zůstavitel zamýšlel zrušit odkaz; břemeno důkazu, že zůstavitel změnil názor, totiž spočívá na tom, kdo odmítá splnit odkaz.

23. Marcellus, Digest, kniha XIII.

"Odkazuji Luciovi Titovi seiánský majetek nebo jeho užívání." Zůstavitel si může nárokovat buď pozemek, nebo užívací právo, což nemůže učinit ten, komu je odkázán pouze pozemek.

(24) Ulpianus, Trusty, kniha II.

Tam, kde jistý muž zanechal svěřenství v následujícím znění: "Ukládám ti, abys vydal takový a takový majetek těm z mých svobodných, které si vybereš," Marcellus soudí, že lze vybrat i dědice, který je nehodný. Kdyby však řekl: "Ti, které uznáš za hodné", domníval by se, že způsobí budou ti, kteří se nedopustili žádného přestupku. Rovněž se domnívá, že pokud si dědic nikoho nevybere, budou se moci o odkaz ucházet všichni svobodní, stejně jako kdyby byl odkázán právě v ten den, kdy byl odkázán "Těm, které si můžeš vybrat", a dědic jej nikomu z nich nenabídl. Je zřejmé, že pokud jsou ostatní svobodníci mrtví,

musí být odevzdán pozůstalému nebo jeho dědici, pokud by zemřel před předložením svého nároku. Scaevola však v poznámce říká, že pokud by všichni mohli požadovat odkaz, když není nabídnut žádnému z nich, proč ti, kteří zemřeli, nepředají svá práva svým dědicům, zejména když je jen jeden, který si činí nárok, a dědic si nemůže vybrat toho, komu může odkaz předat? Zdá se totiž, že Marcellus rozhodl, že pokud byl odkaz odkázán takto: "Těm z mých svobodných, které si vybereš", pokud dědic nenabídne odkaz tomu, komu si přeje, aby jej získal, a neučiní tak bez prodlení, budou mít právo na něj všichni dědicové. Protože tak mohou učinit všichni, zcela správně se domnívá, že by měl být předán pouze pozůstalému, pokud ostatní dědicové nezemřeli dříve, než uplynula dostatečná doba, během ní si dědic mohl vybrat toho, komu by mohl odkaz předat.

25. Marcellus, Digesty, kniha XXV.

Pokud by však někteří ze svobodných dědiců nebyli přítomni a ti, kteří jsou přítomni, by se domáhali splnění odkazu, který zůstavitel nařídil provést ihned, je třeba po provedeném šetření zjistit, zda i ostatní nejsou oprávněni požadovat odkaz.

26. Týž, Digesty, kniha XVI.

Jistý muž, jemuž bylo svěřeno vlastnictví otroka, ustanovil za svého dědice toho, kdo měl užívací právo k uvedenému otrokovi, a odkázal otroka třetí osobě. Dědic se nemůže dovolávat výjimky z důvodu podvodu, pokud si zůstavitel chce nárokovat otroka, aniž by ponechal užívací právo ve prospěch dědice.

27. Celsus, Digesty, kniha XXXIV.

Je-li odkázán takový a takový majetek nebo takový a takový jiný majetek, existuje pouze jeden odkaz. Je-li jeden předmět odkázán za určitých podmínek a jiný za jiných, máme za to, že jde jen o jeden odkaz, a nezáleží ani na tom, zda dědicové a ti, jimž byl odkaz zanechán, jsou různé osoby, či nikoli; například byl-li odkaz vyjádřen následujícími slovy: "Kdyby byl Nerva jmenován konzulem, nechť je můj dědic Titius pověřen odevzdáním takového a takového pozemku Attiovi; a kdyby Nerva konzulem jmenován nebyl, nechť můj dědic Seius zaplatí sto aurei Maeviovi."

28. Marcellus, Digesty, kniha XXIX.

Je-li patron ustanoven svým svobodným dědicem podílu, na který má ze zákona nárok, není nucen vykonávat jím zanechaný svěřenský fond. Pokud by patron jmenování odmítl, mohou ti, kdo mají právo nárokovat si jeho podíl, držet tento podíl stejným způsobem, nebo budou povinni svěřenství splnit? Lepší je názor, že budou nuceni jej splnit, neboť zvláštní výsady, kterou osobně požíval patron, by v žádném případě neměl požívat někdo jiný.

(29) Celsus, Digesty, kniha XXXVI.

(30) Můj otec uvedl, že když byl v radě konzula Ducena Veruse, byl jeho názor zaujat v následujícím případě. Otacilius Catulus, který ustanovil svou dceru jedinou dědičkou svého majetku, odkázal svému svobodnému muži částku dvě stě aurei a uložil mu, aby ji vyplatil jeho konkubíně. Svobodník zemřel ještě za života zůstavitele a to, co bylo svobodníkovi odkázáno, zůstalo v rukou jeho dcery, a můj otec rozhodl, že dcera musí být nucena zaplatit konkubíně částku, která jí byla odkázána na základě svěřenectví.

1. Je-li dědic výslovně pověřen svěřenstvím, lze mít za to, že bylo zamýšleno, aby jej plnil pouze v případě, že se stane dědicem.

2. Jestliže se podíl syna ustanoveného za dědice zvýší o přírůstek částky zvlášť odkázané jinému, který byl pověřen jejím vyplacením jako odkaz, nebude nucen vyplatit odkaz, na který má podle starého práva nárok.

30. Týž, Digest, kniha XXXVII.

Jistá osoba vložila do závěti následující ustanovení: "Odkazuji republice Gravicani za účelem opravy cesty, která se táhne od jejich kolonie k Aureliánově cestě." Vyvstala otázka, zda je tento odkaz platný. Juventius Celsus odpověděl: "Tato listina je do jisté míry vadná, pokud se týká údržby Aureliánské cesty, a to z toho důvodu, že není uvedena částka. Přesto lze někdy tvrdit, že byla odkázána částka postačující k tomuto účelu, pokud se nezdá, že úmysl zůstavitele byl jiný; ať už z důvodu vysoké požadované částky, nebo z důvodu umírněných poměrů zůstavitele. Bude tedy povinností soudce stanovit výši odkazu v souladu s odhadní cenou pozůstalosti."

31. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Pokud někdo učiní odkaz na manuminaci otroků, který sám nemá pravomoc je manuminovat, nebude platný ani odkaz, ani udělení svobody.

32. Týž, Pravidla, kniha IX.

Vše, co je odkázáno závětí bez stanovení času nebo předepsání podmínky, musí být odevzdáno v den, kdy je pozůstalost zapsána.

1. Získá-li zůstavitel držbu pozemku dříve, než nastala podmínka, za níž měl být dědicem vydán, může jej dědic získat zpět i s úrodou.

2. Je-li odkaz odkázán takto: "Odkazuji tomu a tomu takový a takový pozemek se vším, co na něm je," budou zahrnuti i otroci, kteří se na něm nacházejí.
3. Je-li odkaz učiněn takto: "Odkazuji vše, co se nachází v mé sýpce," a osoba, které je odkázán, umístila do sýpky určité předměty za účelem zvýšení svého odkazu bez vědomí zůstavitele, bude se mít za to, že to, co tam umístil, nebylo odkázáno.
4. Byl-li odkazovník pověřen "vydat odkaz jinému" a zemře-li odkazovník, bude dědic povinen vydat odkázaný majetek.
5. Jsou-li odkázány určité předměty, které jsou výslovně uvedeny, ale nenajdou se, a není to způsobeno zlou vírou dědice, nelze je požadovat na základě závěti.
6. Je-li majetek odkázán rodině zůstavitele, lze připustit, aby si na něj činili nárok ti, kteří byli výslovně uvedeni, nebo, jsou-li všichni mrtví, ti, kteří v době smrti zůstavitele nesli jeho jméno, a jejich potomci prvního stupně; ledaže zůstavitel do závěti zvlášť zahrnul další osoby.

33. Týž, Názory, kniha IX.

Odkazovníci mají právo požadovat své odkazy od každého z dědiců v poměru k jeho podílu na pozůstalosti, ale někteří spoludědicové nemohou být zatíženi odkazy za jiné, kteří jsou nesolventní.

1. Zůstavitel ustanovil několik dědiců a některým z nich uložil dědictví, a poté učinil dodatek zahrnující všechny jeho dědice. Ptám se, kterému z dědiců bude uloženo dědictví? Modestinus odpověděl, že vzhledem k tomu, že zůstavitel ve své závěti jasně uvedl, kterým ze svých dědiců si přeje, aby byly odkazy vyplaceny, a i když svůj kodicil adresoval všem, přesto je zřejmé, že to, co odkázal kodicilem, musí být vyplaceno těmi, o nichž svou závětí ukázal, že mají tuto povinnost splnit.

34. Týž, Názory, kniha X.

Titia poté, co sepsala závěť a ustanovila své děti Maevii a Sempronia dědici se stejnými podíly na svém majetku, zemřela a pověřila Maevii, aby manumitovala jejího otroka Sticha, a to za následujících podmínek: "Žádám tě, má drahá dcero Maevie, abys manumitovala svého otroka Sticha, protože jsem ti svým kodicilem odkázala tolik otroků do tvých služeb.", ale ve skutečnosti takový odkaz neučinila. Ptám se, co zřejmě těmito slovy odkázala? Neboť, jak bylo výše uvedeno, zesnulá zůstavitelka ustanovila dva dědice, dědiční otroci z pozůstalosti patřili dvěma různým osobám, a protože kodicil nestanovil nic ohledně odevzdání otroků, nemohl být svěrenský fond považován za zákonný, když ve skutečnosti nebyl vytvořen; jako když zůstavitelka řekla, že učinila odkaz, ale nedodala, v čem spočívá, ani neuložila dědici odevzdání otroků. Modestinus na

základě konzultace odpověděl, že Maevia neměla právo požadovat ani odkaz, ani svěřenectví, a nemohla být nucena poskytnout otrokovi svobodu.

(1) Lucius Titius vložil do své závěti následující ustanovení: "Octavianě Stratonicě, mé nejdražší dceři, s pozdravem. Přeji si, aby pro sebe obdržela statek zvaný Gaza se vším jeho příslušenstvím. Octavianovi Alexandrovi, mému nejdražšímu synovi, posílám pozdrav. Přeji si, aby od sebe obdržel všechny mé neproduktivní pozemky s jejich příslušenstvím." Ptám se, zda je třeba mít za to, že listinou tohoto popisu zůstavitel daroval každému ze svých dědiců celý pozemek, nebo zda do odkazu pouze zahrnul podíly na svém majetku, na které měli ze zákona nárok, neboť nemohl správně každému z nich uložit odkaz, jehož část již měl. Modestinus odpověděl, že dotyčná listina by neměla být vykládána tak, že by svěřenství pozbylo platnosti. Ptám se také, zda by v případě, že by bylo rozhodnuto, že pozemek zcela náleží jednomu z dědiců, měla být vyplacena hodnota podílu bratra a spoludědice, protože jelikož si zůstavitel přál, aby mu náležel celý majetek v pozemku, zřejmě stanovil podmínku, že spoludědici má být vyplacena hodnota jeho podílu. Odpověděl, že beneficent svěřenského fondu nemůže být v žádném případě nucen vyplatit spoludědici hodnotu jeho podílu.

(2) Lucia Titia, která zemřela jako závětní dědička, svěřeneckým fondem uložila svým dětem, aby odevzdaly určitý dům otrokovi, který patřil jinému. Po její smrti její děti, které byly zároveň jejími dědici, při dělení majetku své matky rozdělily také výše uvedený dům, přičemž tomuto dělení byl jako svědek přítomen pán otroka, který byl příjemcem svěřenského fondu. Ptám se, zda z důvodu, že byl přítomen rozdělení majetku, má být považován za osobu, která ztratila právo požadovat výkon svěřenství, které nabyla prostřednictvím svého otroka. Modestinus odpověděl, že trust nebyl zrušen ze zákona a nemohl být ani odmítnut, ani by pánovi nebránila námitka z důvodu zlé víry, pokud by nebylo zcela zřejmé, že byl přítomen rozdělení majetku za účelem vzdání se svých práv z trustu.

(3) Gaius Seius, který měl vlastní dům, odešel bydlet do vily patřící jeho manželce a přestěhoval do ní určitý majetek ze svého vlastního bydliště, a když tam po dlouhé době zemřel, odkázal své manželce a několika dalším osobám své dědice závětí, do níž vložil následující doložku: "Především ať moji dědicové vědí, že nemám v rukou své manželky žádné peníze ani jiný majetek, a proto si nepřeji, aby ji kvůli tomu někdo obtěžoval." Ptám se, zda si majetek, který byl za života zůstavitele převeden do bydliště jeho manželky, může nárokovat jeho pozůstalost; nebo zda lze v souladu s podmínkami závěti zabránit spoludědicům, aby se o něj dělili s vdovou po zůstaviteli. Modestinus odpověděl, že pokud zůstavitel zamýšlel, aby majetek, který převedl do domu své manželky, připadl jí jako přednostní dědictví, v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby byl jeho úmysl uskutečněn; proto bylo nutné, aby žena prokázala, že takový byl úmysl zůstavitele. Pokud tak neučinila, musel majetek zůstat součástí pozůstalosti manžela.

(4) Pokud byl svěřenský fond odkázán svobodnému člověku pod podmínkou "aby neopustil mé děti" a jejich opatrovníci mu zabránili tuto podmínku splnit, je nespravedlivé, aby byl zbaven prospěchu ze svěřenského fondu, protože je bez viny.

(5) Pokud muž proti vůli své dcery podal žalobu o vrácení jejího věna a zemřel a poté, co svou dceru vydědil, ustanovil svého syna svým dědicem a pověřil ho svěřenectvím, aby dceři vyplatil peněžní částku místo jejího věna, ptám se, kolik má žena nárok vymáhat po svém bratrovi. Modestinus odpověděl, že především právo na žalobu o vrácení věna žena neztrácí, neboť nesouhlasila s tím, aby si její otec nárokoval, a byla si vědoma, že tak činí. Proto je třeba věc vysvětlit následovně. Pokud byla v dřívějším věnu zahrnuta větší částka, měla by se žena spokojit pouze s právem na žalobu; pokud by totiž částka, která jí byla odkázána místo věna, byla vyšší než samotné věno, mělo by dojít k odečtení, dokud by se částky nevyrovnaly, a ona by mohla podle závěti získat pouze přebytek nad věnem. Není totiž pravděpodobné, že by otec měl v úmyslu uložit svému synovi a dědici zaplacení dvojího věna, zejména když se domníval, že může rádně podat žalobu na svého zetě o vrácení věna, i když k tomu jeho dcera nedala souhlas.

(6) Lucius Titius, který zanechal dvě děti různého pohlaví, jež ustanovil svými dědici, připojil ke své závěti následující obecné ustanovení, totiž: "Že odkazy a propůjčení svobody, které zanechal, mají být vykonány těmito jeho dědici." (7) Lucius Titius se rozhodl, že se jeho dědicové stanou jeho dědici. Nicméně v jiné části své závěti nařídil svému synovi, aby nesl celé břemeno odkazů takto: "Nařizuji, aby vše, co jsem zanechal ve svých odkazech nebo nařídil vyplatit, vydal a odevzdal Attianus, můj syn a dědic." Poté přidal přednostní odkaz své dceři v následujícím znění: "Nařizuji, aby má drahá dcera Paulina dostala to, co jsem jí za svého života daroval nebo koupil, a zakazuji, aby se na uvedený majetek vztahovaly jakékoli otázky; a žádám tě, má drahá dcero, aby ses neurazila, protože jsem větší část svého majetku odkázal tvému bratrovi, neboť on má šest velkých závazků, které musí splnit, a bude nucen zaplatit výše uvedené odkazy, které jsem odkázal." Ptám se, zda se zdá, že těmito posledními slovy, která otec v závěti adresoval své dceři, pověřil svého syna žalobami, které mohou být podány proti pozůstalosti, tedy všemi; nebo zda je třeba mít za to, že měl na mysli pouze žaloby, které může podat zůstavitel, takže žaloby proti pozůstalosti mohou být věřitelům přiznány proti oběma dědicům. Modestinus odpověděl, že v uvedeném případě se nezdá, že by zůstavitel nařídil, aby za pohledávky věřitelů odpovídal pouze jeho syn.

(7) Titia v době, kdy se provdala za Gaia Seia, mu věnem darovala určité pozemky a další majetek a zemřela poté, co kodicilem učinila následující ustanovení: "Má dcero, svěřuji tě do péče mého manžela Gaia Seia, kterému chci dát do užívání a doživotního vlastnictví hrad Naclea, který jsem mu přinesla jako věno, spolu s dalším majetkem zahrnutým ve věnu; přeji si, aby nebyl v žádném případě obtěžován s ohledem na věno, neboť po jeho smrti bude veškerý tento majetek patřit tobě a tvým dětem." Kromě toho žena svému manželovi odkázala velké množství majetku, který mu měl patřit, dokud bude žít. Ptám se, zda po smrti Gaia Seia bude možné podat žalobu založenou na svěřenectví ve prospěch dcery a dědičky Titie z důvodu majetku, který byl kromě věna odkázán kodicilem, jakož i z důvodu toho, co Gaius Seius obdržel jako věno. Modestinus odpověděl, že ačkoli tato slova neprokazují, že nebyl vytvořen trust, kterým byl Gaius Seius pověřen ve prospěch dcery zůstavitelky poté, co mu dala to, co bylo odkázáno závětí; přesto nic nebrání žalobě, aby bylo vynuceno plnění trustu v souladu s vůlí zůstavitelky po smrti Gaia Seia.

35. Týž, Názory, kniha XVI.

Odkáže-li manžel své manželce majetek, který byla zvyklá užívat, nebude odkaz zahrnovat otroky, kteří nebyli zvlášť věnováni její službě, ale takové, které užívali oba.

(36) Týž, Pandekty, kniha III.

Odkaz je dar zanechaný závěti.

37. Javolenus, O Cassiovi, kniha I.

Byl-li otrok nezákonně manumitován závětí, může být toutéž závětí odkázán, protože svoboda má přednost před odkazem jen tam, kde byla udělena v souladu se zákonem.

38. Týž, O Cassiovi, kniha II.

Cokoli otrok, který byl odkázán, nabyt před tím, než byla pozůstalost zapsána, nabývá za pozůstalost.

39. Týž, O Cassiovi, kniha III.

Je-li odkázán nezastavěný pozemek a po sepsání závěti je na něm postavena budova, musí dědic odevzdat jak pozemek, tak budovu.

(40) Týž, Listy, kniha I.

Je-li stejný majetek odkázán dvěma mým otrokům a já nejsem ochoten přijmout odkaz zanechaný jednomu z nich, případně mi celý, a to z toho důvodu, že prostřednictvím jednoho z těchto otroků získám podíl druhého, stejně jako kdyby byl odkaz odkázán mému otrokovi a jeden patřil jiné osobě.

41. Týž, Listy, kniha VII.

"Maeviovi odkazují polovinu takového a takového pozemku, druhou polovinu odkazují Seiovi a stejný pozemek odkazují Titiovi." V tomto případě se jedná o to, že Maeвиus má v závěti polovinu takového a takového pozemku, Seius má v závěti polovinu takového a takového pozemku. Pokud by Seius zemřel, případně jeho podíl ostatním odkazovníkům, protože když byla půda odkázána odděleně a po částech i dohromady, je nutné, aby část, která nemá vlastníka, připadla poměrně každému z odkazovníků, jimž byl odkaz odděleně učiněn.

1. Když jsem ustanovil dědice, uložil jsem mu odkaz ve prospěch jeho manželky takto: "At' Seius, můj dědic, vyplatí Titii částku rovnající se všemu, co se dostane do rukou Seiovi jako věno prostřednictvím Titii." V tomto případě jsem se rozhodl, že dědictví odevzdám ve prospěch své manželky. Ptám se, zda lze odečíst náklady vzniklé v důsledku soudního řízení zahájeného s odkazem na věno. Odpověď zněla, že o tom není pochyb, pokud bylo manželce odkázáno následující: "Ukládám ti, můj dědici, abys jí dal částku rovnající se tomu, co ti přijde do rukou," že ženě bude náležet celé věno bez jakéhokoli odpočtu výdajů. Stejně pravidlo, které se vztahuje na závět' manžela, který své ženě vrátí její věno, by se však nemělo dodržovat s ohledem na závět' cizí osoby; slova "co ti přijde do rukou" je totiž třeba vykládat jako omezující klauzuli; pokud však muž takto odkáže majetek své ženě, má se za to, že odkazuje to, co by jeho žena mohla získat zpět žalobou na věno.

(42) Týž, Listy, kniha XI.

(43) Pokud je odkaz odkázán osobě, která může přijmout pouze jeho část s tím, že má být vydána třetí osobě, bylo rozhodnuto, že může přijmout celý odkaz.

43. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Tam, kde byl odkaz odkázán takto: "Přeji si, aby bylo Tithasovi dáno tolik, kolik bude mít můj dědic," je to totéž, jako kdyby bylo řečeno: "Tolik, kolik budou mít všichni moji dědicové."

1. Byl-li však odkaz učiněn takto: "Přeji si, aby moji dědicové dali Tithasovi tolik, kolik bude mít jeden z nich", rozumí se tím nejmenší částka zahrnutá do odkazu.

2. Pegas měl ve zvyku rozlišovat případy, kdy byl odkaz učiněn na určitou dobu, například po deseti letech, a zastával názor, že je rozdíl, v čí prospěch byla tato doba stanovena, zda ve prospěch dědice, který má v takovém případě právo ponechat si zisky z majetku, nebo ve prospěch odkazovníka, například když byla ponechána účinnost odkazu v době puberty, kdy příjemce nedosáhl tohoto věku; v takovém případě totiž musí být vydány zisky z předchozí doby. Těmito zásadami se rozumí, že se uplatní, pokud zůstavitel výslovně dodal, že dědic musí vydat majetek, který je předmětem svěřenství, spolu s veškerým jeho přírůstkem.

3. Bylo-li do závěti vloženo následující ustanovení: "Můj dědic at' vyplatí deset nebo patnáct aureí", je to stejné, jako kdyby bylo odkázáno pouze deset aureí. Jestliže však zůstavitel zanechal odkaz v tomto znění: "At' můj dědic zaplatí takovou a takovou peněžní částku jeden rok nebo dva roky po mé smrti," má se za to, že odkaz je splatný po uplynutí dvou let, protože je v moci dědice, aby si zvolil dobu splatnosti.

44. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Tam, kde bylo ustanoveno několik dědiců a odkaz byl odkázán takto: "Můj dědic ať je pověřen vyplacením pěti aureí", se za pověřeného vyplacením pěti aureí nepovažuje žádný z dědiců, ale všichni dohromady. Pokud byl odkaz odkázán takto: "Lucius Titius, můj dědic, nechť je pověřen vyplacením pěti aurei Tithasovi," a poté bylo na jiném místě závěti stanoveno: "Publius Maevius, můj dědic, ať je pověřen vyplacením pěti aurei Tithasovi", pokud Titius neprokáže, že Publius byl pověřen vyplacením odkazu za účelem jeho osvobození, bude mít zůstavitel právo obdržet pět aurei od každého z dědiců.

45. Týž, O Quintu Muciovi, kniha VIII.

Pokud bylo do závěti vloženo následující: "Dávám sto aurei svým dcerám", bude se odkaz považovat za odkázaný rovným dílem mužským i ženským dětem? Pokud by totiž bylo zanecháno ve znění: "Ustanovuji poručníky svých synů takového a takového", bylo rozhodnuto, že poručníci byli ustanoveni i dcerám. Na druhou stranu je třeba chápat, že muži nejsou zahrnuti pod pojem "dcery", neboť by se tím vytvořil velmi špatný precedens, kdyby byli muži zahrnuti do slova, které označuje ženy.

1. Je-li nám odkaz odkázán pod určitou podmínkou nebo v určitém čase, nemůžeme jej odmítnout dříve, než je podmínka splněna nebo než nastane onen čas; předtím totiž odkaz nebude náležet odkazovníkovi.

2. Jestliže otec závěti nařídí svému dědici, aby vyplatil dceři určitou peněžní částku, až se provdá, nebo kdyby v době sepsání závěti již byla provdána, ale její otec byl v té době nepřítomen a nevěděl o tom, odkaz jí přesto náleží. Pokud si toho totiž její otec byl vědom, má se za to, že měl v úmyslu zanechat odkaz s ohledem na nějaké jiné manželství.

46. Proculus, Listy, kniha V.

Jestliže strana, která odkazuje odkaz, tak činí takto: "Odkazuji Semproniovi vše, co mi Lucius Titius může vyplatit," a nedodává, že částka je splatná "v současné době", nepochybuji o tom, že pokud jde o výklad a význam těchto slov, nejsou do odkazu zahrnuty ty peníze, které nebyly vymahatelné v době, kdy strana, která závěť vykonala, zemřela; ale přidáním následujících slov "v současné době" by jasně naznačil, že měl v úmyslu zahrnout i peníze, které ještě nebyly splatné.

47. Týž, Listy, kniha VI.

Sempronius Proculus svému vnukovi, Pozdrav. Byly předloženy dvě závěti sepsané ve stejné době týž zůstavitelem, z nichž jedna byla kopií, jak tomu obvykle bývá. V jedné z uvedených závětí bylo Titiovi odkázáno sto a ve druhé padesát

aureí. Ptáte se, zda bude mít nárok na sto aureí, nebo pouze na padesát. Proculus odpověděl, že v tomto případě by měla být dědici poskytnuta přízeň, a proto, jelikož obě dědictví nemohou být za žádných okolností splatná, náleží pouze padesát aureí.

48. Týž, Listy, kniha VIII.

Licinius Lucusta, svému příteli Prokulovi, Pozdrav. Ptám se, zda v případě, kdy manžel odkáže věno své manželce a dá jí na vybranou, zda chce přijmout otroky, které mu dala jako věno, a ne jako peníze, pokud by si je raději vybrala, a manželka si vybere otroky, může si nárokovat i případné potomky zmíněných otroků, kteří se jim mohli následně narodit? Proculus svému příteli Locustovi, Pozdrav. Pokud by manželka dala přednost otrokům před penězi, náleží jí samotní otroci, které po jejich ocenění dala jako věno, a nikoli jejich potomci.

(1) Pokud je držba pozůstalosti propůjčena prétozem kurátorovi nepřičetné osoby, může být žaloba na vrácení odkazů podána proti kurátorovi, jehož povinností je hájit zmíněnou nepřičetnou osobu; ti, kdo takovou žalobu podávají, však musí poskytnout záruku, že "pokud by pozůstalost byla vyklizena, vrátí to, co jim bylo vyplaceno jako odkazy".

(49) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Pokud zemře odkázaný vůl, nebude dědicovi náležet ani jeho kůže, ani jeho maso.

1. Je-li lístek vyzývající k odevzdání obilí odkázán Titiovi a ten zemře, některé autority tvrdí, že odkaz zaniká. To však není správné, neboť se má za to, že každý, komu je odkázán lístek tohoto druhu nebo úřad ve vojsku, má nárok na jeho odhadní cenu.

2. Labeo uvádí, že Trebatius byl toho názoru, že pozemek, který není v obchodě, pokud jde o tebe, ti může být právoplatně odkázán; to však Priscus Fulcinius říká, že není pravda.

3. Proculus však říká, že pokud by někdo uložil někomu vydat pozemek, který mu patří a který není v obchodě, pokud jde o dědice, myslí si, že dědic bude povinen buď mu vydat samotný pozemek, pokud je součástí majetku zůstavitele, nebo pokud není, vyplatit mu jeho hodnotu; tento názor je správný.

4. Pokud zůstavitel nařídí, aby bylo něco zapláceno nebo aby byla vykonána nějaká práce nebo služba, má se za to, že ti, kterým připadla část pozůstalosti, musí provést platbu nebo vykonat úkon v poměru ke svým podílům a že jsou stejně odpovědní i za zaplacení ostatních odkazů.

50. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

Náhradníci mohou být dědici stejně jako odkazovníci. Podívejme se, zda lze totéž učinit v případě, kdy je darování mortis causa učiněno tak, že dárce přislíbí majetek jinému, pokud by jej sám nemohl přijmout. Druhý názor je lepší, protože v tomto případě se má za to, že darování bylo učiněno i osobě, která byla nahrazena.

1. Jestliže mi Titius dluží Sticha neboli deset aureí a já ti odkážu Sticha, kterého mi dluží, platí, že odkaz zanikne zaplacením deseti aureí. Pokud by naopak Stichus byl odkázán jedné osobě a deset aureí jiné, bude odkaz platný podle povahy platby.

2. Je-li odkaz odkázán takto: "Ať můj dědic zaplatí Maeviovi stejnou částku, jakou vybere od Titia," považuje-li se tento odkaz za učiněný pod podmínkou, nemůže odkazovník podat žalobu dříve, než byly peníze od Titia vybrány. Pokud je však odkaz považován za splatný okamžitě (jak se velmi správně domnívá Publicius), může odkazovník podat žalobu ihned, aby si vynutil postoupení práva na žalobu.

51. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

52. Pokud zůstavitel učinil ve své závěti následující ustanovení: "Přeji si, aby bylo dáno tomu a tomu vše, co mu zákon dovoluje přijmout," pak se má za to, že tento odkaz se vztahuje k okamžiku, kdy odkazovník mohl obdržet majetek podle závěti. Pokud by však zůstavitel řekl: "Ať je mému dědici uloženo, aby odevzdal co největší podíl z mého majetku, kterým mohu disponovat," je třeba říci, že se uplatní stejné pravidlo.

1. Osoba, jíž má být třetí část pozůstalosti odkázána v době, kdy bude mít děti, nemůže získat třetí část uvedené pozůstalosti osvojením dětí.

52. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Není nutné zkoumat právní způsobilost kohokoli předtím, než mu připadne pozůstalost nebo odkaz.

53. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Je-li dědici uloženo, aby místo věna vyplatil manželce zůstavitele dědictví s úmyslem ji za to odškodnit, a ona dá přednost věnu před dědictvím, vzniká otázka, zda jí má být žaloba na vrácení věna přiznána proti všem dědicům, nebo jen proti tomu, kterému bylo uloženo vyplatit dědictví. Julianus se domnívá, že žaloba by měla být nejprve podána proti tomu, kdo byl pověřen vyplacením odkazu; protože by se měla spokojit buď se svými právy, nebo s odkazem svého manžela, je spravedlivé, aby ten, koho její manžel pověřil vyplacením odkazu, místo jejího věna nesl břemeno dluhu do výše odkazu a aby zbývající část věna zaplatili dědicové.

1. Stejná zásada se uplatní, pokud by žena, která byla ustanovena dědicem namísto přijetí věna, odmítla pozůstalost, aby jí byla přiznána žaloba proti náhradníkovi. To je správné.

2. Lze však vážně pochybovat, jde-li o odkaz a falcidiánské právo, zda ten, proti němuž jedinému je žaloba na vymáhání věna přiznána, bude osobně povinen zaplatit celé věno, stejně jako kdyby věno zaplatili všichni dědicové, nebo zda má být celé věno zahrnuto do dluhů pozůstalosti, protože žaloba na jeho vymáhání je přiznána pouze proti němu. Tento závěr se skutečně zdá být nejrozumnější.

54. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Je-li pozemek v hodnotě sto aurei odkázán takto: "Pokud zaplatí sto aurei mému dědici nebo někomu jinému," má se za to, že odkaz je velmi cenný, neboť pro odkazovníka může být výhodnější mít pozemek než sto aurei, protože je často v našem zájmu získat pozemek sousedící s naším vlastním, a to za částku dokonce vyšší, než je jeho spravedlivé ocenění.

55. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

56. Pokud byl tentýž majetek odkázán Titiovi a mně a zůstavitel zemřel právě v den, kdy odkaz začal nabývat platnosti, a ustanovil svého dědice, a já odkaz odmítnu, ať už z vlastního titulu, nebo jako dědic pozůstalosti, vidím, že obecně převládá názor, že odkaz částečně zanikl.

1. Byla-li dědicem ustanovena osoba, která nemůže přijmout žádnou část pozůstalosti nebo jen její část a odkáže ji otrokovi patřícímu do pozůstalosti, je třeba při projednávání její způsobilosti k tomuto úkonu určit, zda se má přihlížet k osobě dědice nebo k osobě zůstavitele, nebo zda se nemá přihlížet k žádné z nich. Po mnoha protichůdných rozhodnutích se ustálilo, že z toho důvodu, že neexistuje pán, s ohledem na jehož osobu by mohla vyvstat otázka způsobilosti, odkaz nabude pozůstalost bez jakékoli překážky; z tohoto důvodu bude jistě náležet tomu, kdo se později stane dědicem, v poměru k podílu na pozůstalosti, který je oprávněn obdržet, a zbývající část připadne těm, kteří jsou ze zákona povoláni k dědictví.

56. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Je-li císaři odkázáno dědictví a on zemře přede dnem, kdy se stane splatným, případně podle konstituce božského Antonína jeho nástupci.

(57) Junius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Pokud bys odkázal odkaz císařovně a ta by zemřela, bude odkaz neplatný, jak rozhodl božský Hadrián v případě Plotiny a nedávno císař Antonín v případě císařovny Faustiny, protože oba zemřeli dříve než zůstavitel.

58. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Když si strana, jíž bylo dědictví odkázáno, přeje získat pouze jeho část, získá ji celou.

59. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

60. Když mi byl majetek odkázán absolutně a byl také odkázán mému otrokovi buď absolutně, nebo podmíněně, a já odkaz odmítnu, a pak, když byla podmínka splněna, chci získat to, co bylo odkázáno mému otrokovi, bylo stanoveno, že odkázání poloviny odkazu je neplatné, ledaže by někdo tvrdil, že podmínkou bylo, aby otrok žil, neboť pak odkaz, který jsem kdysi chtěl získat, bude zcela můj; což se zdá být spravedlivější názor. Toto pravidlo platí i v případě, kdy je stejný majetek odkázán dvěma mým otrokům.

60. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XVI.

Julianus říká, že pokud by syn, který byl dědicem, byl pověřen vyplacením odkazu Seiovi a Seius by byl pověřen svěřenectvím pod podmínkou, že jej vyplatí Titiovi, a Titius by zemřel dříve, než by byla podmínka splněna, svěřenectví zůstane Seiovi a nebude patřit synovi, který je dědicem, protože senát měl v úmyslu, aby v případě svěřenectví byl lepší stav toho, kdo byl vybrán jako správce.

(61) Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

(62) Pokud by Titius a Maevius byli ustanoveni za dědice zůstavitelem, který zanechal čtyři sta aureí, a Titiovi uložil odkaz dvou set a tomu, kdo by se mohl stát jeho dědicem, sto, a Maevius, jeho dědic, by do pozůstalosti nevstoupil; Titius bude odpovědný za vyplacení tří set aureí.

1. Julianus totiž říká, že pokud jeden ze dvou zákonných dědiců, který byl pověřen svěřenstvím, odmítne pozůstalost, nemůže být jeho spoludědic nucen k plnění svěřenství, neboť jeho podíl bude patřit spoludědici bez jakéhokoli závazku. Avšak po Severově reskriptu, jímž se stanoví, že je-li ustanovený dědic pověřen svěřenstvím a odmítne-li je, musí je vykonat náhradník, získá v tomto případě zákonný dědic podíl přírůstkem, stejně jako jej získá náhradník s jeho břemenem.

62. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha IV.

Je-li dědicem ustanoven otrok patřící jinému, může být jeho pán pověřen výkonem svěřenství. Ten však nebude povinen ji vykonat, pokud se nestane dědicem majetku prostřednictvím svého otroka. Pokud však bude otrok manumitován před vstupem do pozůstalosti na příkaz svého pána, může pozůstalost přijmout, pokud se tak rozhodne, a pán nebude povinen svěřenství vykonat, protože se nestal dědicem, a otrok k tomu nebude nucen z toho důvodu, že mu to nebylo uloženo. Proto bude v tomto případě na místě spravedlivá žaloba, aby ten, kdo bude mít z pozůstalosti prospěch, byl donucen svěřenství vykonat.

63. Callistratus, O monitory ediktu, kniha IV.

Pokud dědic, který neví, že mu byl odkázán určitý majetek, jej použije na zaplacení pohřebních výloh, nebude odpovědný za žalobu na vydání uvedeného majetku, protože jej nemá v držbě a nejednal podvodně, aby se vyhnul jeho držbě. Zůstaviteli však bude přiznána žaloba in factum, aby mohl být dědicem odškodněn.

64. Papinianus, Otázky, kniha XV.

65. Pokud je uveden případ s odkazem na svěřenský fond, který byl podmíněně odkázán několika osobám, a zůstavitel je omylem opomněl vzájemně nahradit, ale zmínil se o tomto vzájemném nahrazení v druhé závěti, kterou toto nahrazení provedl, božští císaři Marcus a Commodus v reskriptu uvedli, že bylo zjevně úmyslem zůstavitele vytvořit vzájemné nahrazení beneficentů fondu; neboť v případě trustu lze připustit pouhou domněnku, aby se prokázal nejistý úmysl zůstavitele.

65. Týž, Otázky, kniha XVI.

Je-li odkázáno peculium, může být zvětšeno a zmenšeno; pokud se majetek, který jej tvoří, zvětší o nová pořízení nebo se původní částka sníží. Stejně pravidlo se uplatní na otroky zůstavitele, ať už odkáže celý jejich soubor, nebo jen určitou část; například ty, kteří patří k jeho městskému domu nebo venkovskému domu, a následně by změnil povinnosti nebo zaměstnání uvedených otroků. Toto pravidlo se vztahuje i na otroky, kteří jsou nosiči nebo lokajové.

1. Některé autority se domnívají, že odkaz koňského spřežení bude zrušen, pokud by jeden z koní, kteří do spřežení patřili, zemřel, ale pokud by mezitím byla ztráta nahrazena, spřežení by náleželo zůstaviteli.

2. Stichus byl odkázán Titiovi a měl dostat svobodu spolu s odkazem po Titiově smrti. Jakmile bude po Titiově smrti zapsán do dědictví, bude mít nárok na svobodu. Stejně pravidlo bude platit, pokud mu bylo nařízeno, aby byl svobodný po Titiově smrti.

3. Pokud však byl otrok odkázán Titiovi, který byl zároveň ustanoven dědicem části zůstavitelova majetku, a ten nařídil, aby byl uvedený otrok po Titiově smrti svobodný, bude mít otrok nárok na svobodu po Titiově smrti, ať už Titius pozůstalost přijal, nebo ne.

66. Týž, Otázky, kniha XVII.

Maevius odkázal Titiovi a mně pozemek pod podmínkou a jeho dědic odkázal tentýž pozemek mně pod stejnou podmínkou. Julianus říká, že by platilo, že když se podmínka splní, bude mi podle obou závětí náležet stejný podíl. Jde však o otázku úmyslu, neboť se zdá být neuvěřitelné, že by dědic zamýšlel, aby stejný podíl z pozůstalosti náležel dvakrát téže osobě. Přesto je velmi pravděpodobné, že měl na mysli druhou polovinu pozůstalosti. Neboť císařská ústava, kterou bylo stanoveno, že pokud je stejný majetek odkázán několikrát téže osobě, neukládá dědici další břemeno, neboť se vztahuje pouze na jednu závěť. Dlužník však nemůže vždy zákonně odkázat to, co dluží, neboť aby tak mohl učinit, musí mít majetek obsažený v odkazu větší hodnotu než dluh. Je-li totiž odkázán stejný majetek za stejných podmínek, za jakých je dlužen, jakou výhodu bude mít odkaz?

1. Část pozemku, který patřil Maeviovi, byla závětí dvou osob odkázána Titiovi. Nebylo bezdůvodně rozhodnuto, že pokud byl podíl, který patřil Maeviovi, vydán jedním z dědiců, došlo k vydání téhož podílu podle druhé závěti a že pokud byl podíl zcizen, nemůže jej dědic později získat zpět na základě práva na žalobu, které již jednou zaniklo.

2. Pokud se jednalo pouze o odevzdání části pozemku, ale nikoliv o část, která patřila Maeviovi, dřívější platba nezpůsobila zánik druhé žaloby a druhý dědic mohl vydat stejný podíl jakýmkoliv způsobem poté, co se jednou stal jeho vlastnictvím; rozumí se totiž, že několik osob může mít zákonné právo na jeden pozemek, i když není rozdělen na části.

3. Tentýž názor neplatí, je-li otrok odkázán obecně dvěma závěťmi, neboť je-li otrok vydán na základě jedné z nich a stane-li se jednou vlastnictvím zůstavitele, i když může být později zcizen, nemůže být vydán druhým dědicem. Stejně pravidlo platí i pro ustanovení. Je-li totiž otrok odkázán obecně, je třeba jím rozumět samostatného otroka, takže stejně jako odkaz není od počátku platný, pokud zahrnuje majetek, který patří zůstaviteli, tak i vydání majetku, jehož vlastnictví zůstavitel později nabyt, je bezúčinné, i když přestal být jeho vlastníkem.

4. Pokud dědic pohřbil mrtvé tělo na pozemku, který byl odkázán, musí být proveden odhad hodnoty celého pozemku, a to předtím, než došlo k pohřbení. Proto, byl-li pozemek převeden, je jen rozumné, aby si zůstavitel zachoval právo na žalobu podle závěti, aby mu byla poskytnuta náhrada za zcizení pozemku.

5. Jestliže zůstavitel, jemuž byl jeden z dědiců povinen převést určitý majetek, zaplatil odhadní cenu toho, co bylo odkázáno, a poté byl předložen kodicil, jímž byli všichni dědicové povinni vydat tentýž majetek, rozhodl jsem, že se nelze znovu

domáhat vlastnictví téhož majetku. Pokud totiž strana využije několik způsobů, aby prokázala testamentární dispozici se svým majetkem, nemá se za to, že odkázala tentýž majetek několikrát téže osobě, ale pouze se o něm několikrát zmínila.

6. Je-li odkázán pozemek a užívací právo patří někomu jinému, lze je přesto požadovat po dědici, neboť užívací právo, i když nemusí být právně součástí pozemku, přesto zahrnuje jeho výnos. A skutečně, pokud je odkázán pozemek, lze podat žalobu, aby byl dědic donucen vydat vše, co má být převedeno, a následovat odkaz; například pokud je pozemek zastavěn nebo je v držení někoho jiného. Stejně pravidlo však neplatí pro ostatní služebnosti. Je-li mi odkázán můj vlastní majetek, nebude odkaz platný, a to z výše uvedených důvodů.

7. Je-li obec ustanovena dědicem s výhradou užívacího práva, může být pouhé vlastnictví odkázáno obcí, a to z toho důvodu, že neužíváním může o užívací právo přijít.

67. Týž, Otázky, kniha XIX.

Pokud je dědic povinen vybrat z rodiny zůstavitele jednu osobu, které má odevzdat majetek na základě závěti, která měla být vykonána v době jeho smrti, nemůže poté, co provedl výběr, zákonně odkázat tentýž majetek závěti komukoli jinému, protože si může nárokovat majetek na základě jiné závěti. Nebude to tedy tak, že odkaz je neplatný, jako když je odkaz odkázán věřiteli; dokud si to totiž může rozmyslet, neměl by být správně srovnáván s věřitelem? Přesto, dokud jeho volba trvá, bude se jevit jako podobný věřiteli, ale když si to rozmyslí, nebude mít právo nárokovat si majetek ani podle jedné ze závětí.

1. Tam, kde se uplatňuje výhoda falcidiánského práva, musí být vše provedeno stejně, jako kdyby byl svěřený majetek výslovně odkázán první závěti tomu, kdo byl později vybrán, neboť nutnost provést volbu nezakládá závazek založený na vlastní liberálnosti. Neboť lze mít za to, že ten, kdo by byl absolutně povinen vzdát se toho, co zanechal, odkázal část svého majetku ?

2. Proto, jsou-li v rodině tři osoby stejného nebo různého stupně, jimž byl svěřený majetek odkázán, postačí, když jej odkážeme jedné z nich, neboť po splnění vůle zůstavitele budou ostatní vyloučeni podmínkou.

3. Pokud by však byl dědicem ustanoven jeden z rodiny zůstavitele a pozemek by jím byl odkázán cizí osobě, může být výkon svěřenství učiněn předmětem žaloby u soudu na základě závěti, pokud dědicem nebyl ustanoven žádný člen rodiny. Pokud však byl závětní dědic ustanoven jím, rozumí se, že žaloba založená na zlé víře může být podána proti ostatním osobám, které si činí nárok na svěřenský fond, neboť stejný důvod, který jim umožňuje mít prospěch ze svěřenského fondu, bude také důvodem pro konkludentní náhradu.

4. Pokud by dědic ustanovil dva členy zůstavitelovy rodiny dědici s nerovným podílem na jeho majetku a cizí osobě by přenechal určitý podíl na pozemku (například čtvrtinu), nelze se domáhat výkonu svěřenství, pokud jde o ty podíly, které si dědicové ponechali z titulu dědického práva, více, než kdyby byl pozemek přenechán jednomu z nich jako přednostní odkaz; ale všichni členové rodiny mohou požadovat stejné podíly z podílu, který byl odkázán cizí osobě, a musí být proveden příspěvek, aby tito dědicové mohli obdržet stejné podíly jako ostatní.
5. Pokud však dědic odkáže pozemek jednomu členu rodiny a uloží mu, aby jej vydal cizí osobě, vzniká otázka, zda lze požadovat splnění tohoto svěřenství. Řekl jsem, že tak lze učinit pouze v případě, že je dědici odkázána také částka, která se rovná hodnotě pozemku. Pokud by však první zůstavitel zanechal svěřenský fond ve znění: "Ukládám ti, abys tento pozemek přenechal tomu, komu si budeš přát, nebo těm členům mé rodiny, kterým si budeš přát jej odkázat," bude věc bez obtíží. Pokud však byl trust zřízen následujícími slovy: "Nepřeji si, aby tento pozemek odešel z mé rodiny," jsou dědicovi nástupci chápáni jako závazání z důvodu trustu, který byl zřízen ve prospěch cizí osoby; a členové rodiny prvního zůstavitele budou mít později právo požadovat plnění trustu, samozřejmě po smrti toho, kdo byl vybrán na prvním místě.
6. Pokud by tedy po výběru jednoho z příbuzných zůstavitele neměl být svěřenský fond zřízen ve prospěch cizí osoby, nemůže strana, která byla vybrána, získat prospěch ze svěřenského fondu, ledaže by poskytla záruku za vrácení pozemku v době své smrti, pokud by v té době skutečně nebyl v rodině.
7. "Žádám tě, abys po své smrti převedl takový a takový pozemek na některého z mých svobodných pánů, kterého si vybereš." Tato slova zřejmě znamenají, že volba bude patřit samotnému dědici a že žádný ze svobodných mužů si nemůže nárokovat pozemek, dokud mu může být upřednostněn jiný; pokud by však dědic zemřel před provedením volby, mohou si na pozemek činit nárok všichni svobodní muži. Z toho vyplývá, že pokud je majetek odkázán jednomu, nemůže si ho nárokovat jeden z nich, dokud jich žije několik, ale mohou si ho nárokovat všichni, i když není odkázán všem; a jeden si ho může nárokovat pouze tehdy, pokud by byl jediným pozůstalým v době smrti dědice.
8. Jestliže poté, co jsem tě ustanovil svým dědicem, odkážu tvůj majetek, o němž se domnívám, že je můj vlastní, Titiovi, není v tomto případě důvod pro aplikaci názoru Neratia Prisca, podle něhož nelze dědice nutit k vyplacení odkazu, neboť dědicům by měla být poskytnuta úleva, aby nebyli nuceni kupovat majetek, který zůstavitel odkázal v domnění, že je jeho vlastní. Lidé jsou totiž mnohem náchylnější k tomu, aby odkázali svůj vlastní majetek, než aby kupovali cizí majetek, a tím zatěžovali své dědice, což se v tomto případě nestane, neboť vlastnictví majetku připadá dědici.
9. Pokud zůstavitel vynechá slova zakládající svěřenský fond a ostatní majetek, který je odkázán, se zdá být v souladu s tím, co mělo být napsáno, bude svěřenský fond zákonně vytvořen a předpokládá se, že bylo napsáno méně, než bylo zamýšleno; stejně se to chápe v případě jmenování dědiců a odkazovníků. Tento názor zastával i náš ctihodný císař Severus.

10. Kromě toho císař Marcus v jednom reskriptu uvedl, že pokud zůstavitel stanovil následující: "Nepochybuji o tom, že moje žena vrátí svým dětem vše, co ode mne obdržela," mělo by se to považovat za svěření. Tento Reskript je velmi důležitý, neboť předpokládá existenci čestného a dobře vedeného manželského života a to, že otec nebyl oklamán s odkazem na svěření vytvořené ve prospěch dětí obou stran. Proto když tento nejmoudřejší kníže, který úzkostlivě dodržoval zákony, upozoroval, že obvyklé výrazy používané při zřizování svěření byly vynechány, rozhodl, že použitý jazyk je třeba chápat tak, že svěření bylo zřízeno.

68. Paulus, Otázky, kniha XI.

Nyní vyvstává otázka, zda majetek, který manžel daroval své manželce za svého života, by měl být považován za svěření fond. Odpověděl jsem, že to, co obdržela, by mělo být považováno za oddělené a oddělené od majetku jejího manžela, a proto není zahrnuto do svěření fondu, protože žena by na něj měla nárok, i kdyby existoval jiný dědic. Je však zřejmé, že manžel nemůže manželce svěřit majetek tohoto druhu za účelem jeho vydání někomu jinému.

(69) Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Žádám Lucia Titia, aby se spokojil se stovkou aurei." (70) Je ustáleno, že pokud je do závěti vložena doložka tohoto druhu, vytváří platný svěření fond. Ale co když poté, co zůstavitel ustanovil dědice části svého majetku, promluví takto: "Žádám, aby se Lucius Titius spokojil se svým podílem sto aurei"? Spoludědic bude mít právo požadovat svůj podíl na pozůstalosti, ať už si ponechá, nebo si ponechá jako přednostní odkaz částku, s níž si zůstavitel přál, aby se spokojil. Je bezpochyby lepší přijmout tento názor než ten, že se svěření mohou domáhat ti, které zůstavitel nezmínil. Domníváme se, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, kdy zůstavitel ustanovil dědice celého svého majetku za účelem zvýhodnění toho, kdo bude jeho zákonným dědicem, a použil následující formulaci: "Žádám tě, aby ses spokojil se sto aurei, které jsem ti odkázal místo svého majetku, který ze zákona přejde na mého bratra."

1. Pokud je pozemek zanechán s tím, že zůstane v rodině, a je s ním nakládáno bez souhlasu dědice formou nuceného prodeje, může si jej kupující ponechat tak dlouho, jak dlouho by jej mohl držet dlužník, kdyby jeho majetek nebyl prodán, ale nemůže si jej ponechat po jeho smrti, neboť cizí dědic bude nucen se jej vzdát.

2. Matka, která ustanovila svého syna, jenž nedosáhl věku puberty, svým dědicem, ustanovila mu také opatrovníka a pověřila ho: "aby odevzdal pozůstalost Semproniovi, kdyby její syn zemřel, aniž by dosáhl věku čtrnácti let". Ačkoli matka nemohla zákonně ustanovit opatrovníka, přesto je třeba chápat svěření jako řádně vytvořené. Pokud by totiž otec ustanovil opatrovníka a pověřil ho svěření závětí, která nebyla sepsána v souladu se zákonnými požadavky, musí být svěření přesto vykonáno, stejně jako kdyby byla závěť sepsána v souladu se zákonem. K tomu, aby nezletilý mladší než zletilý mohl být pověřen svěřením, postačí, aby zůstavitel pověřil svěřením svého opatrovníka, kterého jmenoval, nebo toho, o němž

předpokládal, že bude jeho opatrovníkem. Stejně pravidlo je třeba přijmout i v případě jmenování poručníka dítěti mladšímu puberty nebo nezletilému. Nezáleží ani na tom, zda opatrovník, který byl řádně ustanoven, zemřel za života otce, nebo zda byl zproštěn výkonu funkce z důvodu nějakého privilegia, které požíval, nebo zda nemohl jednat za svěřence, jemuž byl ustanoven, z důvodu jeho věku; neboť v těchto případech je jisté, že poručenství není zrušeno, protože se má za to, že jeho výkonem je pověřen svěřenec. Proto bylo v souladu s touto zásadou rozhodnuto, že opatrovník, který ze závěti nic neobdržel, nemůže být pověřen svěřenectvím ve prospěch svého svěřence, neboť kdykoli je pověřen svěřenectvím ve prospěch cizí osoby, musí být vykonáváno jménem jeho svěřence, a nikoli jménem jeho samotného.

3. Pokud zůstavitel ustanovil svého bratra svým dědicem a uložil mu, aby neprodával jeho dům, ale ponechal jej v rodině, a dědic požadavku nevyhověl, ale dům prodal, nebo zemřel poté, co ustanovil cizí osobu svým dědicem; všichni, kdo patří do rodiny, mohou požadovat splnění svěřenství. Ale co když nebyli všichni stejného stupně? Tato otázka by měla být vyřešena tím, že za prvního dědice povolání k dědickému řízení se považuje ten, kdo je nejbližší příbuzný; přesto by práva dědiců dále vzdálených neměla být poškozena kvůli těm, kteří je předcházejí, a nejbližší příbuzný by měl být připuštěn pouze v případě, že je ochoten poskytnout záruku za navrácení domu rodině. Pokud by však od dědice, který byl přijat jako první, nebyla požadována jistota, nevznikne z tohoto důvodu žádné právo na žalobu na navrácení majetku; pokud by však dům někdy přešel do rukou cizí osoby, bude žaloba na donucení k výkonu svěřenství podána ve prospěch členů rodiny. Domnívám se, že zajištění lze řádně požadovat od nejbližších příbuzných podáním námítky z důvodu zlé víry, i když nemusí existovat žádný pozůstalý člen rodiny ve vzdálenějším stupni.

4. Pokud jsou někteří členové rodiny následně emancipováni, může vyvstat otázka, zda mohou rovněž právně požadovat výkon svěřenství. Domnívám se, že tak podle zákona učinit mohou, neboť osoby, které zůstavitel takto uvedl, jsou chápány jako zahrnuté v pojmu "členové rodiny".

70. Týž, Otázky, kniha XX.

Císař Antonín v jednom reskriptu uvedl, že pokud odkazovník z odkazu nic neobdržel, nemůže být nucen vyplatit beneficianta trustu, který mu byl svěřen, ale může mu postoupit svá práva na žalobu proti dědici. Co když mu však bylo uloženo vydat nikoliv celou částku odkázaného dědictví, ale pouze její část, a on by to odmítl? Byl by nucen postoupit všechna svá práva na žalobu, nebo pouze částku odpovídající tomu, co bylo zahrnuto v odkazu? Tento poslední názor je rozumnější, ale pokud by se dostal do vlastnictví odkazu, nebyl by povinen z titulu svěřenství zaplatit více, než obdržel.

1. Jestliže se po odkazovníkovi, jemuž bylo odkázáno sto aurei, žádá, aby zaplatil dvojnásobnou částku, bude trust snížen na výši odkazu; a má-li trust nabýt účinnosti po určité době, lze vybírat pouze úroky z toho, co bylo odkázáno. Toto pravidlo nelze změnit ani z toho důvodu, že zůstavitel po přijetí odkazu mohl mít velký prospěch z nějaké jiné transakce nebo se vyhnul odpovědnosti za sankci vyplývající z nějakého ustanovení, jehož výkonem byl ohrožen. Tato zásada se však uplatní

pouze v případě, že se odkázaná částka rovná výši svěřenského fondu. Pokud totiž byly přijaty peníze a strana je požádána, aby vydala jinému něco svého, ačkoli to může mít větší hodnotu, neměl by být odkazovník vyslyšen, pokud po přijetí odkazu požaduje příspěvek; spravedlnost totiž nedovoluje, aby odkazovník nabídl beneficiantovi trustu to, co obdržel jako odkaz.

2. Pokud jistý člověk, který ustanovil svého syna dědicem části svého majetku, ustanoví svého strýce spoludědicem a žádá, aby tento učinil svého syna spoludědicem za stejných podmínek jako jeho děti, a částka odkázaná synovi je nižší než částka odkázaná strýci, nelze požadovat nic víc; protože pokud by se mělo požadovat něco více, bylo rozhodnuto, že se musí provést vyúčtování zisků, které strýc vybral nebo mohl vybrat, ale ze zlé vůle je nevzal; stejně jako by se mělo postupovat v případě, že bylo odkázáno sto tisíc aurei jako odkaz a zůstaviteli je uloženo, aby po určité době zaplatil větší částku.

3. Když je zůstaviteli uloženo vydat jakoukoli část pozůstalosti, která by mohla zůstat v době jeho smrti, prodá majetek a za výtěžek z něj koupí nějaký jiný, nemá se za to, že by tímto nakládáním s majetkem zmenšil pozůstalost.

71. Týž, Názory, kniha VIII.

Cokoli je však za takových okolností koupeno, musí být vydáno, stejně jako kdyby došlo ke směně vlastnictví.

72. Týž, Otázky, kniha XX.

Stejné pravidlo je třeba dodržet, pokud dědic zaplatil z peněz pozůstalosti své vlastní věřitele, neboť se nepovažuje za to, že by promrhal to, co zůstalo jako část pozůstalosti.

(73) Týž, Otázky, kniha XXIII.

Je-li mi odkázána otrokyně, která se má narodit z Pamfily, a já Pamfilu koupím a ona v mém domě porodí dítě, je dobrý důvod říci, že by se uvedené dítě nemělo chápat jako nabyté mnou za hodnotnou úplatu, a proto lze podle závěti požadovat dítě, stejně jako kdybych ho skutečně koupil; takže v případě vkladu ceny mohou získat tolik, kolik by mě dítě stálo po odečtení odhadní ceny matky, a soudce určený k projednání věci musí provést odhad její výše.

74. Týž, Otázky, kniha XXVII.

"Ať můj dědic neprodleně zaplatí Titiovi sto aurei." Zůstavitel poté prodloužil lhůtu pro vyplacení odkazu. Není pravda, jak říká Alfenus, že by sto aurei mělo být vyplaceno ihned, a to z toho důvodu, že byla stanovena lhůta pro vyplacení.

75. Týž, Názory, kniha VI.

Voják poslal své sestře dopis, který jí nařídil, aby po jeho smrti otevřela, a uvedl v něm: "Chci, abys věděla, že ti dávám osm set aurei." Bylo zjištěno, že ve prospěch sestry byl zřízen svěřenský fond a že lepší důkaz své poslední vůle nemohl nikdo zanechat. Bylo totiž rozhodnuto, že svěřenectví ob stojí, stejně jako kdyby zesnulý promluvil k samotné straně, které nepřímo udělil prospěch.

(1) Muž, který byl ustanoven dědicem části pozůstalosti a jemuž byly odkázány i určité přednostní odkazy, zemřel před vstupem do pozůstalosti. Bylo rozhodnuto, že jeho podíl náleží jeho spoludědicům, kteří byli ustanoveni náhradníky, ale že to, co bylo zahrnuto v přednostních dědictvích, jimiž byli pověřeni jeho spoludědicové, připadne jeho vlastním dědicům.

76. Týž, Názory, kniha VII.

Pokud syn podal žalobu z důvodu neúčinné závěti své matky před různými soudy a byla vydána různá rozhodnutí soudců, nebude mít dědic, který syna porazil, nárok na přednostní odkazy, přinejmenším na podíly, které by syn získal od ostatních spoludědiců, stejně jako ostatní dědicové nebudou mít nárok na žádné žaloby proti synovi; bylo však rozhodnuto, že udělení svobody udělené závětí musí být provedeno, protože syn částečně porušil vůli své matky. Toto pravidlo by se nemělo vztahovat na služebnosti, které nelze částečně zmenšit. Je zřejmé, že služebnost musí být zcela požadována od strany, která porazila syna, ale musí být zaplacená pouze odhadní cena její části; nebo, pokud je syn připraven převést služebnost, pokud je zaplacená cena, bude dědicovi znemožněna výjimka z důvodu podvodu, pokud nenabídne odhadní cenu její části, stejně jako v případě falcidiánského práva.

1. "Odkazuji Luciu Semproniovi celý majetek Publia Maevia." V tomto případě bude Sempronius ručit pouze za břemena, která vázla na Maeviově pozůstalosti a která trvala až do smrti toho, kdo se stal Maeviovým dědicem; stejně jako jsou postoupena práva na žalobu místo půjček, které mohly být splaceny.

2. Vlastník pozemku, jehož užívací právo bylo odkázáno dědici, jej odkázal pod určitou podmínkou. Podmínky závěti nedovolovaly dědici, aby si ponechal zisky, a to z důvodu užívacího práva. Jiný názor je zastáván s odkazem na určitá služebnosti váznoucí na pozemku, na kteréžto služebnosti měl dědic nárok, neboť zisky získává jako podíl na pozemku.

3. "Nechť můj dědic dá Titiovi to, co mi náleží podle Semproniovy závěti." Protože odkazovník, který byl zároveň zůstavitelem, předtím využil práva novace, odkaz nebyl podle závěti splatný; bylo rozhodnuto, že nepravdivé prohlášení nepoškodilo odkazovníka a že to, co bylo v první řadě pravdivé, nelze považovat za zcela nepravdivé.

4. Pokud je otrok manumitován bezpodmínečně, ale nemůže získat svobodu, jakmile je pozůstalost zapsána, z důvodu nějaké právní překážky a proto, že jeho stav není zjištěn, nebo z nějakého dalšího důvodu, například obvinění z cizoložství, nemůže

očekávat, že obdrží ani odkazy, ani výhody svěřenství absolutně udělené stejnou závětí, protože uplynula doba, kdy je mohl využít.

5. Otec, který ustanovil svou dceru dědičkou poloviny svého majetku, učinil ve své závěti následující ustanovení: "Žádám tě, abys po své smrti, i když budeš mít další děti, odkázala větší část svého majetku Semproniovi, mému vnukovi, na počest mého jména, které nese". Zdá se, že dcera je nutně nucena dát v první řadě stejné podíly všem vnukům, ale má možnost stanovit větší částku, kterou si její otec přál, aby byla věnována jednomu z vnuků.

6. Matka, aniž by dodržela patřičné formality, ustanovila svému synovi opatrovníka a odkázala mu dědictví pod podmínkou, že opatrovník bude souhlasit s tím, aby byl potvrzen dekretem pretora. Pokud ho pretor nepovažuje za vhodnou osobu, nebude mu přesto odepřena žaloba na vrácení odkazu.

7. Pokud někdo poskytl mušskou záruku, aby se zajistil proti tomu, že učiní něco, co mu zůstavitel zakázal, a poté se takového činu dopustí, musí se vzdát i výnosů z odkazu, které na počátku slíbil vrátit.

8. Zůstavitel nemůže využít několika úkonů najednou, protože odkaz nelze rozdělit na několik částí. Protože odkaz není odkázán s úmyslem, aby odkazovníci mohli využít několika žalob, ale aby pro ně bylo snazší podat žalobu, mohou tak učinit tím, že si vyberou tu žalobu, která se jim líbí.

9. Je dána pravomoc vymáhat odkázaný majetek od zůstavitele poté, co byl vyplacen v souladu s podmínkami závěti, pokud je rozhodnuto o její neplatnosti, když je známo, že památka zůstavitele se stala nechvalně známou; zejména pokud byl zůstavitel odsouzen za zradu poté, co byl odkaz vyplacen.

77. Týž, Názory, kniha VIII.

Kde otec ustanovil své děti a jejich matku svými dědici takto: "Žádám tě, má dcero, abys poté, co jsi přijala jako svůj podíl na mém majetku sto aurei spolu s toskánským panstvím, převedla na svou matku svůj podíl na mém majetku," rozhodl jsem, že při dělení pozůstalosti bude mít dcera nárok na pozemek uvedený jako její součást a že si může ponechat peníze navíc ke svému podílu.

(1) Osoby, kterým bylo darování mortis causa uděleno, mohou být pověřeny svěřenstvím na libovolně dlouhou dobu; a toto svěřenství musí dědicové vykonat po odečtení falcidiánského podílu, který se u darování tohoto druhu řídí příkladem odkazů. Pokud je do svěřenského fondu zahrnuta pouze část daru, bude i ten podléhat výsadám falcidiánského práva. Pokud si však zůstavitel přál, aby mu byla poskytnuta podpora, je třeba rozhodnout, že podle jeho vůle musí být celé břemeno

falcidiánského práva neseno zbytkem daru, neboť není pochyb o tom, že zůstavitel chtěl, aby mu byla poskytnuta celá podpora, když se vezme v úvahu jeho odkaz větší částky.

(2) Matka, která si přála darovat mortis causa svým dětem narozeným mimo manželství, dovolila, aby bylo stanoveno její věno. Poté, co ustanovila další dědice, požádala své děti, aby věno vrátily jejímu manželovi. Bylo rozhodnuto, že celá důvěra týkající se věna náleží jejímu manželovi v případě, že do ní nezasahuje falcidiánské právo; a proto je její manžel oprávněn ponechat si věno, i když by jinak byla dědicům přiznána žaloba in factum na vrácení falcidiánské části z věna, pokud by děti zahájily řízení na základě ustanovení uzavřeného s manželem.

(3) Každému, kdo je hluchoněmý a obdrží odkaz, lze právně nařídit, aby se ho po své smrti vzdal; osoby, které si toho nejsou vědomy, totiž mohou být obviněny z důvěry, pokud získají nějaký prospěch ze závěti, aniž by o tom věděly.

(4) Syn byl po své smrti požádán, aby odevzdal pozůstalost svým vlastním synům nebo jednomu z nich, kterého si vybere. Protože tento syn byl mezitím vypovězen na ostrov, bylo rozhodnuto, že nebyl zbaven pravomoci vybrat si svého dědice uložením trestu a také že podmínka, na které závisel trust, stále trvá, a to až do jeho smrti, ale že děti, které v té době žily, budou mít nárok na stejné podíly podle trustu, protože otec v té době nebyl schopen volby.

(5) Pokud manžel, který v rozporu s Lex Julií prodal pozemek, který tvořil součást věna jeho manželky, odkázal jí dědictví a uložil kupujícímu pozemku, aby jí vyplatil vyšší částku, než byla obdržena cena, bylo rozhodnuto, že kupující není odpovědný podle podmínek trustu. Pokud by však žena poté, co odkaz přijala, chtěla, aby byl prodej prohlášen za neplatný, může jí v tom bránit námitka z důvodu zlé víry poté, co jí kupující nabídl cenu.

(6) Věřitel nařídil svému dlužníkovi Maeviovi, aby zaplatil částku, kterou mu dlužil, Titiovi, kterému hodlal darovat mortis causa. Jestliže Maevius s vědomím, že jeho věřitel zemřel, peníze zaplatí, je stanoveno, že zproštění jeho závazku nebude následovat; a i kdyby Maevius nebyl solventní, žaloba proti Titiovi na vymožení celé částky nebude přiznána, a to ani podle falcidiánského práva, a to z toho důvodu, že Titius podle něj nic mortis causa neobdržel. Jinak by tomu bylo, kdyby Maevius, aniž by věděl, že jeho věřitel je mrtev, zaplatil peníze omylem, neboť jakákoli dlužná částka podle falcidiánského práva by mohla být vymáhána.

(7) Otec dlužil určité pozemky své dceři na základě svěřeneckého fondu zřízeného závětí její matky a jmenoval zmíněnou dceru dědičkou podílu na svém majetku, aby jí nahradil částku z majetku její matky, na kterou by měla podle svěřeneckého fondu nárok, a poté si přál, aby zmíněné pozemky byly vydány jeho synovi, kterého vydědil. Bylo rozhodnuto, že i kdyby dcera nebyla ochotna přijmout otcův majetek, musí být majetek zanechaný svěřenským fondem vydán synovi dědici, na kterém by přešel podíl na pozůstalosti, který dcera přijala. I když nahradil dceru jiným dědicem, bylo by nutné, aby svěřenství vykonal ve prospěch syna.

(8) Pokud otec, který se domníval, že je vlastníkem určitých pozemků, odkázal tyto pozemky svému synovi na základě svěřeneckého fondu a uvedené pozemky byly vyklizeny, nebude možné podat žalobu ve prospěch syna proti jeho bratrům a spoludědicům. Pokud však zůstavitel rozdělil svůj majetek mezi své syny, nebude se mít za to, že jeho úmyslem bylo obnovit přednostní odkazy ve prospěch spoludědiců, ledaže by oni sami byli připraveni dohlédnout na to, že závěť jejich otce byla vykonána ve prospěch jejich bratra.

(9) Pokud otec odkázal dceři, kterou vydědil, určitou peněžní částku na základě závěti a přál si, aby jí tato částka byla předána jako věno při jejím sňatku, a aby jeho syn stanovil uvedené věno, pokud by tento vyplatil menší částku než věno, je zřejmé, že musí dceři vyplatit zbytek. Pokud by došlo k rozvodu, mohla by se dcera právně domáhat splnění svěřeneckého fondu, takže by na ni přešlo právo na žalobu podle ustanovení, neboť není pravděpodobné, že by otec zamýšlel ustanovení proložit, aby jeho dcera zůstala po prvním sňatku bez věna. Pokud by se však provdala později, zajištění poskytnuté jejím bratrem se na druhé manželství nevztahuje.

(10) Otec požádal svou dceru, aby v době své smrti odevzdala určitý nemovitý majetek kterémukoli ze svých dětí, které si vybere, a ona za svého života darovala uvedený pozemek jednomu ze svých dětí. To nebylo považováno za volbu v souladu s podmínkami svěřenského fondu, protože zatímco datum posledně uvedeného bylo nejisté, datum darování bylo jisté, neboť nakládání s nemovitostí bez ohledu na volbu matky mohlo být provedeno ve prospěch jednoho z dětí, které by spolu s ostatními mělo nárok na prospěch ze svěřenského fondu.

(11) "Ukládám svým dědicům, aby nezcizovali toskánský majetek a nedovolili, aby přešel z mé rodiny." K plnění tohoto svěřenství je třeba chápat i ty, kterým měli cizí dědicové podle podmínek závěti poskytnout svobodu v rámci uvedeného svěřenství.

(12) "Ukládám ti, má manželko, abys v okamžiku své smrti vydala a vrátila mé dceři veškerý můj majetek, který by se ti mohl dostat do rukou jakýmkoli způsobem." Cokoli, co zůstavitel později daroval své manželce kodicilem, bude zahrnuto do trustu, neboť pořadí, v jakém byly obě listiny vyhotoveny, není v rozporu se zákonem ani s jeho úmyslem; pokud však bylo manželce věno odkázáno již dříve, bude mít právo si jej ponechat, neboť tato dispozice s majetkem se chápe jako navrácení, nikoli darování.

(13) "Přeji si, aby taková a taková půda byla dána mým svobodným pánům, a pokud by některý z nich zemřel bez potomků, přeji si, aby jejich podíly připadly pozůstalým." Když zůstavitel osvobodil otce a syna, bylo rozhodnuto, že nahrazení je podle závěti vyloučeno.

(14) Pokud byl poručník pověřen nezletilým, aby vydal účet ze své správy svému bratrovi, který by byl jeho dědicem, bylo rozhodnuto, že to nemá žádný účinek. Ačkoli tedy bylo v závěti stanoveno, že platba má být provedena uvedenému bratrovi až poté, co dosáhne plnoletosti, bylo přesto rozhodnuto, že tento může se souhlasem svého kurátora podat žalobu proti svému bratrovi, neboť se předpokládalo, že zůstavitel spíše zohlednil jeho zájem, než že by výplata peněz, které mohly být právně vybrány, měla být odložena.

(15) Pokud zůstavitel, který ustanovil cizí osobu svým dědicem podle podmínek svěřeni, uložil jí, aby po jeho smrti převedla určité pozemky na jeho svobodného pána, a žádal, aby s uvedenými pozemky nebylo nakládáno mimo rodinu, odpověděl jsem, že náhradník byl povinen uvedené pozemky vydat v souladu s vůlí zůstavitele. Zda však měly být pozemky vydány ihned, nebo až po splnění podmínky, je otázka, která závisí na úmyslu zůstavitele; nakolik to však lze zjistit, svěřenství nemohlo být vykonáno před smrtí jmenovaného dědice.

(16) Pokud se předmětem trustu stal podnik banky a odškodnění dědiců pozůstalosti vůči věřitelům bylo zajištěno dluhopisem, je transakce podobná prodeji, a proto nebude nutné zkoumat, zda jsou závazky vyšší než aktiva.

(17) Otec v podmínkách svěřeneckého fondu stanovil, že někteří otroci jeho dcery, které jí daroval v době jejího sňatku, budou patřit jí. Vyslovil jsem názor, že potomci uvedených otroků, i když jejich matka zemřela před sepsáním závěti, by měli být vydáni v rámci trustu, a že totéž by se mělo učinit v případě, že předtím byly jeho dceři po jejím sňatku poskytnuty nějaké dary.

(18) Pokud je dědicům uloženo, aby se vzdali pozůstalosti v okamžiku své smrti, nejsou odpovědní za riziko ztráty pohledávek, které získali rozdělením a které byly přiděleny různým spoludědicům, stejně jako za snížení hodnoty pozemků náležejících do pozůstalosti, neboť v případě rozdělení se změnou majetku narušuje společenství podílů.

(19) "Přeji si, aby má dcera měla pro sebe jako přednostní dědictví majetek své matky." Případné zisky, které otec mohl mezitím získat a neponechal si je odděleně, ale buď je spotřeboval, nebo je učinil součástí svého majetku, se nepovažují za odkázané dceři.

(20) "Přeji si, aby veškerý majetek, který mi patří a nachází se v Pamfilii, Lykii nebo kdekoli jinde a který patřil k majetku mé matky, byl předán mým drahým bratrům, kteří jsou tvými strýci z matčiny strany, abys s nimi neměla žádné spory." (21) "Dcera je vdova," odpověděla. Veškerý majetek tvořící součást matčina majetku, který zůstal ve stejném vlastnickém stavu, patřil do trustu. Proto také veškeré peníze pocházející z uvedeného majetku, které byly zahrnuty do majetku zůstavitele a staly se jeho vlastnictvím, nebudou náležet podle podmínek svěřenského fondu; zůstavitel totiž chtěl zabránit oněm neshodám svých příbuzných, které společné jmění obvykle vyvolává.

(21) Otec, který v době své smrti ustanovil několik svých dětí svými dědici, dal své nejstarší dceři do úschovy své klíče a prsten a nařídil svobodnému muži, který byl přítomen, aby uvedené dceři vydal veškerý majetek, který měl na starosti. Bylo srozuměno s tím, že "záležitosti týkající se pozůstalosti budou vyřizovat všechny jeho děti společně a že jeho dcera nemůže z tohoto důvodu požadovat u soudu žádné přednostní právo při dělení majetku.

(22) Je-li závěť shledána nedokonalou, mohou být jakákoli slova, která odkazují dědictví nebo svěřenství a která vadě předcházejí nebo po ní následují, považována za její nápravu pouze tehdy, pokud to, co je v ní napsáno, souhlasí s úmyslem zůstavitele.

(23) Syn ustanovil svou matku svou dědičkou a požádal ji, aby pod závazkem přísahy vykonala určité svěřenství zřízené závětí. Protože závěť byla prohlášena za neplatnou, odpověděl jsem, že matka byla přesto nucena vykonat svěřenství jako zákonná dědička, neboť se má za to, že žádosti obsažené v závěti se vztahují na každý druh dědictví.

(24) "Jelikož mi záleží na blahu mé dcery, nařizuji jí, aby nesepisovala závěť, dokud nebude mít děti, aby mohla žít bez obav." Zdá se, že pozůstalost nebyla zanechána ve prospěch sestry a spoludědičky uvedené dcery, a to z toho důvodu, že zůstavitel neměl v úmyslu, aby jeho dcera se svým majetkem nenakládala závětí, ale protože jí tímto zákazem sepsání závěti pouze nabídl svou radu, aby svého zákonného práva nevyužila.

(25) "Žádám tě, má dcero, abys veškerý svůj majetek všeho druhu rozdělila mezi své děti podle toho, jak si každý z nich zaslouží tvou štědrost." (26) "Dcera," odpověděla. V tomto případě se zdá, že svěřenství bylo vytvořeno ve prospěch všech dětí, i když si to možná nezasloužily stejnou měrou, a pokud by matka mezi nimi neudělala žádný výběr, postačí k naplnění svěřenství, pokud se vůči ní neprovinily žádným proviněním. Já jsem však byl toho názoru, že by měli být upřednostněni ti, které si matka může vybrat, pokud si to více zaslouží. Pokud by si však žádného nevybrala, neměli by být k podílu na pozůstalosti připuštěni pouze ti, kteří se proti ní provinili.

(26) Jistá matka uložila na posvátném místě dopis, v němž darovala synovi jisté pozemky, aniž by o tom věděl. Své jednání nepotvrdila slovy zakládajícími svěřenství, ale pouze poslala strážci chrámu dopis obsahující následující: "Přeji si, aby listina obsahující mou závěť byla po mé smrti předána mému synovi." Matka zemřela bez závěti, zanechala několik dědiců a já jsem vyslovil názor, že je třeba rozumět tomu, že zanechala svěřenský fond ve prospěch svého syna; není totiž třeba zkoumat, komu kdo může mluvit s odkazem na svou poslední vůli, ale komu je úmysl závěti určen.

(27) Zůstavitel odkázal svým svobodným pánům pozemek a požádal je, aby jej nezcižovali, aby mohl zůstat v rodině zmíněných svobodných pánů. Pokud by všichni s výjimkou jednoho z nich prodali své podíly, může ten, kdo tak neučinil, požadovat podíly všech ostatních, kterým podle podmínek svěřenství nebylo uděleno oprávnění zcizit jej; bude se totiž mít za to, že zůstavitel vyzval k podílu na výhodách svěřenství pouze ty, kteří se řídili jeho vůlí. V opačném případě by bylo

vrcholem absurdity, kdyby si každý mohl činit nárok vůči ostatním tak, že by každý mohl požadovat podíl, který zcizil, od jiného, který zcizením svého podílu o něj přišel. Toto řízení však lze zahájit, pokud všichni zcizili své podíly stejným způsobem. Kromě toho se rozumí, že nikoliv jednání prvního svobodníka, který zcizil svůj podíl, nýbrž jednání toho, který mu bezprostředně předcházel a který svůj podíl nezczizil, způsobuje, že podíly ostatních přirůstají ve prospěch prvního z nich. Pokud by však nikdo svůj podíl neprodal a poslední z nich by zemřel bez potomků, právo požadovat výkon svěřenství nepřetrvává.

(28) Pokud je za takových okolností odkázána půda svobodným lidem a je mezi nimi svobodná žena a patron žádá, aby majetek neodešel z rodiny, bylo rozhodnuto, že dědic svobodné ženy je oprávněn ponechat si podíl na půdě, který obdržela jeho matka.

(29) Osoba, která se domnívala, že celý její majetek případně její sestřenci, sepsala závěť, v níž jí svěřila několik svěřenských práv. Protože vlastnictví majetku přešlo na dva dědice stejného stupně na základě dědického práva, v souladu se zásadami spravedlnosti a v souladu s podmínkami věčného ediktu jsem vyslovil názor, že žena by měla být osvobozena od výkonu poloviny svěřenství, ale že by bylo obtížné, aby dotace svobody, které měla darovat, nebyly uděleny z důvodu ztráty, kterou utrpěla.

(30) Otec, který ustanovil svého syna dědicem poloviny svého majetku, a sestry tohoto syna, které ještě nedosáhly věku dospělosti, každá z nich dědičkou čtvrtiny téhož majetku, ustanovil jejich bratra svým poručníkem a vyjádřil se takto: "Můj synu, musíš se spokojit s dvěma sty aurei místo svého podílu na polovině pozůstalosti a ty, má dcero, se musíš spokojit se sto aurei místo svých čtvrtinových podílů." Bylo konstatováno, že otec neměl v úmyslu zatížit své děti vzájemnou důvěrou, nýbrž že pouze provedl odhad svého majetku, jak to obvykle činí rozumní rodiče, a z tohoto důvodu se bratr nemohl v dobré víře v žalobě na opatrovnictví vyhnout vyúčtování své správy majetku s odůvodněním, že byla uvedena částka, kterou měly obdržet jeho sestry.

(31) Maevius, který byl ustanoven dědicem Seia a byl jím požádán, aby po jeho smrti převedl pozůstalost na svého bratra Titia, zemřel a zanechal zmíněného Titia svým dědicem a uložil mu, aby v okamžiku své smrti zanechal Semproniovi nejen svůj, ale i Seiův majetek. Protože Titius mezitím získal z majetku zisky, vyslovil jsem názor, že nelze tvrdit, že svěřenectví nevzniklo, pokud by Titius tvrdil, že majetek nadržuje jako dar, ale spíše jako úhradu dluhu, neboť z důvodu náhrady za zisky, které obdržel, učinil vše, co se od něj požadovalo. Je zřejmé, že kdyby Maevius ustanovil Titia svým dědicem pod podmínkou, že si neponechá svěřenství podle Seiovy závěti, stačil by falešný podíl jako náhrada; tím by však došlo k určité nespravedlnosti. On by však jednal obezřetněji, kdyby odmítl majetek, který mu zanechal jeho bratr, a poté by jej získal do vlastnictví na základě dědictví, neboť by se nedalo tvrdit, že jednal ve zlé víře, protože by se tak vyhnul podvodu.

(32) "Žádám tě, můj manželi, abys odkázal takovou a takovou půdu svým dětem, pokud bys nějaké měl, a pokud bys žádné neměl, buď svým, nebo mým příbuzným, nebo dokonce našim propuštěncům." V tomto případě jsem vyslovil názor, že nebylo uděleno žádné právo volby, ale pouze bylo podmínkami závěti stanoveno určité pořadí pro výměnu dědiců.

(33) Bylo zjištěno, že pokud jsou určité pozemky, které mají své vlastní hranice, odkázány městu, budou tím méně náležet podle podmínek svěření, protože zůstavitel, kterému v tom zabránila smrt, nestanovil jinou listinou, jak slíbil, že učiní, hranice uvedeného majetku, stejně jako hranice dostihového závodiště, kde si přál, aby se každoročně konaly závody.

78. Týž, Názory, kniha IX.

Beneficiet svěřenského fondu se bude marně domáhat jeho úplného provedení, pokud mu dědic bude odporovat s odůvodněním, že se na něj vztahuje falcidiánské právo. Jestliže zmíněný beneficiet mezitím požaduje, aby mu byl vyplacen jeho podíl, a nedostane ho, rozumí se, že dědic je v prodlení.

1. Náš ctihodný císař Severus Augustus nařídil, že prodej pozemků patřících státu má být po smrti kupujícího zrušen a cena má být vyplacena jeho dědicům z peněz náležejících zůstaviteli, jemuž kupující odkázal část pozemků, které tvořily součást výše zmíněných. Vyslovil jsem názor, že se předpokládá, že úmysl zůstavitele vyžadoval, aby část kupní ceny byla vyplacena zůstaviteli v poměru k výši ocenění uvedeného pozemku.

2. Kromě toho je stát povinen platit úroky v případě, že je v prodlení s plněním svěřenského fondu, ale pokud z tohoto důvodu vznikla nějaká škoda, musí ji nahradit ti úředníci, kteří tuto povinnost zanedbali po vynesení rozsudku. Rovněž nebude nic povoleno na náhradu nákladů soudního řízení, pokud k tomu nebyl důvod, neboť ti, kdo tvrdí, že nevěděli, by neměli být vyslechnuti.

3. Otec svěřeneckým právem zakázal, aby rodina jeho dětí zcizovala určitý pozemek. Poslední z uvedených dětí, které se mohlo domáhat plnění trustu, se tím méně rozumí, že toto právo na žalobu zanechal jako součást svého majetku, i když zemřel bezdětný a zanechal cizí osobu jako svého dědice.

4. Prodává-li věřitel na základě zástavního práva dům, který obdržel od svého dlužníka, jenž sepsal závěť zřizující svěřenský fond, nemůže být proti kupujícímu vydán rozsudek z důvodu svěřenského fondu, i když věděl o úmyslu zůstavitele.

(79) Totéž, Stanoviska, kniha XI.

Žena, která byla pověřena svěřenstvím ve prospěch svobodných pánů svého manžela, v době své smrti odkázala užívání uvedeného pozemku nejen svobodným pánům svého manžela, ale i svým vlastním. Ti, protože se z neznalosti zákona

nepřihlásili o pozemek, na který měli nárok podle závěti manžela, získávali spolu s ostatními po dlouhou dobu zisky z tohoto pozemku v souladu s podmínkami svěřenského fondu. Bylo zjištěno, že z tohoto důvodu by neměly být považovány za osoby, které byly zbaveny prospěchu z prvního trustu.

80. Totéž, Definice, kniha I.

Odkazem se převádí vlastnictví odkázaného majetku, stejně jako dědictvím přechází na dědice vlastnictví každého jednotlivého předmětu v něm obsaženého, což má za následek, že je-li majetek odkázán absolutně a odkazovník neodmítne závěť zůstavitele, přechází vlastnictví majetku náležejícího do pozůstalosti přímo na odkazovníka, aniž by se stal vlastnictvím dědice.

81. Paulus, Otázky, kniha IX.

Pokud někdo, kdo pořídil závěť, v níž ustanovil své děti svými dědici, pověřil je svěřenským řízením nikoliv jako své zákonné dědice, ale jako ty, které ustanovil, a závěť se z nějakého důvodu stane neplatnou, nemohou být jeho děti nuceny k plnění svěřenského řízení podle ní, pokud by měly získat pozůstalost jako dědicové ze zákona.

(82) Týž, Otázky, kniha X.

Dlužník odkázal svému věřiteli deset aurei, které mu dlužil po uplynutí jednoho roku a které byly zajištěny zástavou. Tato částka není splatná (jak se domnívají některé autority) na základě závěti, když je zaplácena před splatností pouze z důvodu výhodnosti, ale může být podána žaloba na celých deset aurei; právo na žalobu se nepromlčí ani tehdy, jestliže mezitím uplynul rok, neboť postačí, aby nastal den, kdy je odkaz splatný. Pokud však rok uplynul ještě za života zůstavitele, je třeba říci, že odkaz se stane neplatným, ačkoli byl na počátku platný. Proto v případě, kdy je věno zanecháno jako přednostní odkaz, bylo rozhodnuto, že celé věno může být na základě závěti vymoženo; v opačném případě, v souladu s výše uvedeným názorem, pokud se k odkazu váže pouze přechodné plnění, co řekneme, pokud byl odkázán určitý pozemek, který měl být v určitém čase vyplacen? V tomto případě nelze požadovat peníze, ani nelze snadno nalézt část pozemku, kterou by bylo možné požadovat jako užitek.

1. Jsou-li ustanoveni první, druhý a třetí dědic a odkázání takto: "Kdyby můj první dědic nezískal můj majetek, ať můj druhý dědic zaplatí deset aurei Titiovi; kdyby ho můj druhý dědic nezískal, ať můj první dědic odevzdá statek Tusculan Seiovi," a první i druhý dědic by odmítli majetek přijmout, vyvstává otázka, komu by měli být náhradníci, které za ně zůstavitel ustanovil, povinni zaplatit odkazy. Dědictví budou povinni zaplatit oba náhradníci.

2. Valens říká, že majetek pána může být právoplatně odkázán otrokovi jiného, stejně jako může být odkázán dluh, který bezpodmínečně dlužil svému pánovi. Když totiž něco odkazujeme závěti otrokovi patřícímu jinému, osoba jeho pána se bere v úvahu pouze s ohledem na jeho testamentární způsobilost, ale odkaz je platný, pokud jde o osobu otroka. Proto Julianus nejspíše stanoví pravidlo, že otrokovi jiného lze odkázat pouze to, co by mohl sám držet, kdyby se stal svobodným. Poznámka, že otrokovi může být odkázán odkaz, dokud je v otroctví, by byla nesprávná, neboť odkaz tohoto druhu odvozuje svou platnost a účinek od osoby otroka; jinak bychom všichni mohli poznamenat, že existují někteří otroci, kteří sice nemohou získat svobodu, nicméně mohou od svých pánů nabývat odkazy a majetky. V souladu se zásadou, kterou jsme zmínili, totiž že v případě závěti je třeba brát v úvahu osobu otroka, bylo rozhodnuto, že odkaz může být odkázán otrokovi tvořícímu součást pozůstalosti. Není nijak výjimečné, že majetek pána a to, co mu náleží, může být absolutně odkázáno otrokovi, ačkoli takový majetek nemůže být právně odkázán jeho pánovi.

(83) Týž, Otázky, kniha XI.

Latinus Largus: Nedávno se stal následující případ. Jistý propuštěnec ustanovil svého patrona dědicem poloviny svého majetku a svou dceru dědičkou druhé poloviny. Své dceři uložil, aby svůj podíl převedla na jisté otrokyně patřící jeho patronovi, jakmile budou manumitovány; a pokud by se zmíněná dcera nestala jeho dědičkou, nahradil ji stejnými otrokyněmi. Protože dcera odmítla stát se dědičkou svého otce, vstoupily zmíněné otrokyně na příkaz svého pána, tedy patrona, do majetku zemřelého. Otroci, kteří byli po určité době svým pánem manželsky propuštěni, se dotázali, zda mohou po svém patronovi požadovat vykonání svěřenství. Proto vás žádám, abyste mi napsali, jaký je váš názor na tuto věc. Odpověděl jsem, že v tomto případě se nezdá, že by se svěřenství opakovalo, ale že jedna nebo druhá věc, tj. buď svěřenství, nebo samotná pozůstalost, byla zůstavitelem udělena. Za těchto okolností je však lépe rozhodnout, že, otroci byli nahrazení a oprávnění ke svěřenství, byli proto povoláni k nahrazení. Neboť když je zřízen trust, který má být vykonán jedním z dědiců zůstavitele ve prospěch otroka jiného, s podmínkou, že získá svobodu, a tentýž otrok je nahrazen zmíněným dědicem; i když může být nahrazení absolutní, stále se má za to, že se tak stalo za stejné podmínky, za které byl oprávněn k trustu.

84. Týž, Otázky, kniha XXI.

Pokud někdo svému otrokovi zanechá svobodu na základě podmínek svěřenství a odkáže mu i něco jiného, některé autority říkají, že vzhledem k tomu, že bylo rozhodnuto, že otrok má být manumitován dědicem, bude výsledkem to, že mu nebude dovoleno těžit ze svěřenství. To je však nespravedlivé, neboť ve vztahu k osobě tohoto druhu lze požadovat dodání jak udělení svobody, tak peněz současně, a proto se domnívám, že pokud by se dědic dostal do prodlení s udělením svobody otrokovi, měl by být považován za prodlení i co se týče plnění svěřenství, a tudíž bude muset platit úroky; neboť bylo zcela

spravedlivě rozhodnuto, že vše, co otrok mohl získat pro svého pána, zatímco ten byl v prodlení s poskytnutím svobody, by mu mělo být vráceno.

(85) Týž, Názory, kniha IV.

Věřiteli, jemuž dlužník odkázal majetek do zástavy, nic nebrání požadovat půjčené peníze, pokud se jasně prokáže, že úmyslem zůstavitele nebylo nahradit dluh odkazem.

86. Týž, Názory, kniha XIII.

"Můj pravnuček Gaius Seius nechť je dědicem poloviny mého majetku s výjimkou mého domu a domu mého otce, v němž žiji, se vším, co v něm je. Nechť je známo, že všechny tyto věci tvoří součást majetku, který mu odevzdávám." Ptám se, zda v případě, že by se ve zmíněných domech nacházely nějaké stříbrné talíře, dlužní úpisy, nábytek nebo otroci, zda veškerý tento majetek, který se tam nachází, případně ostatním dědicům, kteří byli ustanoveni. Paulus odpověděl, že dlužní úpisy do toho nepatří a že budou patřit všem dědicům společně; pokud však jde o ostatní majetek, vnuk na něj nebude mít žádný nárok.

1. Titius v době, kdy svému synovci odkázal jisté pozemky a další majetek ve městě, odkázal mimo jiné statek Seian, který si jako hlava domácnosti vyhradil zcela pro sebe, dokud bude živ; aby však mohl snáze najít nájemce, rozdělil zmíněný statek na dvě části a jednu označil jako statek Horní Seian a druhou jako statek Dolní Seian, přičemž tyto názvy byly odvozeny od příslušné polohy těchto statků. Ptám se, zda bude celý tento Statek patřit jeho synovci. Paulus odpověděl, že pokud zůstavitel vlastnil celý Statek pod jedním názvem, pak, i když jej pronajal poté, co jej rozdělil, musí být vydán celý podle podmínek svěření; ledaže dědic jasně prokáže, že zůstavitel měl na mysli pouze část uvedeného Statku.

87. Týž, Stanoviska, kniha XIV.

Titia si přála, aby lístek vyzývající k nákupu obilí byl od Seia zakoupen do třiceti dnů po její smrti. Ptám se, kdyby Seius za života zůstavitelky získal do vlastnictví zmíněný lístek za hodnotnou úplatu, protože by nemohl požadovat to, co již měl, zda by si stále zachoval právo na žalobu. Paulus odpověděl, že cena lístku by měla být vyplacena straně, již se dotaz týká, neboť svěření tohoto druhu se vztahuje spíše na určité množství než na samotný předmět.

1. Uvedl jsem svůj názor, že úroky splatné podle svěrenského fondu by měly být vyplaceny dívce, která byla jeho příjemcem, po dovršení jejího pětadvacátého roku, pokud je dědic v prodlení s plněním uvedeného fondu. Ačkoli totiž bylo rozhodnuto, že nezletilým osobám mladším dvaceti pěti let musí být úroky vypláceny v každém případě, přesto se to nevztahuje na případy, kdy je dlužník v prodlení, neboť stačí, aby byl v prodlení pouze jednou, aby se úroky staly splatnými za celou dobu.

2. Seia odkázala svým svobodným pánům pozemek a zatížila je následujícím způsobem: "Nařizuji Verovi a Sapidovi, aby tento pozemek neprodávali, a kterýkoli z nich zemře poslední, aby jej v době své smrti odevzdal Symforovi, mému svobodníkovi a nástupci, a Beryllovi a Sapidovi, které jsem touto svou závětí zmanipulovala, nebo tomu, kdo z nich bude v té době žít." Ptám se, protože v první části závěti, kterou odkázala majetek, nezastoupila oba svobodné muže a protože v druhé části závěti přidala doložku: "Kterýkoli z nich zemře poslední," zda podíl jedné ze stran, která může zemřít, případně druhé. Paulus odpověděl, že se zdá, že zůstavitelka vytvořila dva stupně substituce v rámci předmětné závěti; první, kdy strana, která zemře první, musí svůj podíl vydat druhé straně, a druhý, kdy pozůstalý jej musí vydat těm, které zůstavitelka výslovně uvedla později.

3. Císař Alexandr Augustus Claudiovi Julianovi, městskému prefektovi. "Pokud by ti bylo, milý příteli Juliáne, zřejmé, že zmíněná babička měla v úmyslu darováním svého vnuka ze svého majetku zabránit tomu, aby její závěť byla porušena z důvodu neúčinnosti, rozum vyžaduje, aby polovina zmíněných darů byla zrušena."

4. Lucius Titius, který měl pět dětí, je všechny emancipoval a svému jedinému synovi Gaiovi Seiovi daroval velké množství majetku, přičemž pro sebe si vyhradil jen velmi málo, a všechny své děti spolu s manželkou ustanovil dědici. V téže závěti odkázal zmíněnému Gaiovi Seiovi jako přednostní dědictví dva pozemky, které si vyhradil, a uložil mu, aby dal své dceři Maevii určitý počet aurei a také určitou částku jejímu bratrovi, která měla být odvedena z výnosu pozemků, jež na ni za svého života převedl. Gaius Seius, který byl žalován svou sestrou Maevíí, se dovolával pomoci falckého práva. Ptám se, jelikož Nejsvětější císař (jak je uvedeno výše) rozhodl, že pokud byl majetek darován proti vůli dárce, má být dar zrušen, zda může být Gaius Seius v souladu s vůlí svého otce nucen vyplatit své sestře, své dědičce, svěřenou částku z darů, které mu byly poskytnuty? Paulus odpověděl, že podle císařova reskriptu nemůže být pochyb o tom, že v případě, jehož se dotaz týká, by měla být poskytnuta úleva dětem, jejichž podíly byly zmenšeny kvůli darům poskytnutým synovi; zvláště když jim císař vyšel vstříc proti vůli jejich otce. V uvedeném případě však otcova vůle zasahuje ve prospěch těch, kteří si nárokují prospěch z trustu. Pokud se však uplatní falciadiánské právo, musí být svěřenství vykonáno v plném rozsahu, a to z důvodu nadměrné výše daru.

88. Scaevola, Názory, kniha III.

Lucius Titius stanovil ve své závěti následující: "Pokud jsem něco daroval některému ze svých dětí, ať už jsem mu to daroval, nebo mu pouze dovolil to užívat, nebo pokud získal nějaký majetek pro sebe, ať už mu byl darován, nebo odkázán, přeji si, aby jej přijal a držel jako přednostní dědictví." Otec vedl na jméno jednoho ze svých synů účetní knihu dluhů a později bylo rozhodnuto a uznáno, že to, co zůstalo v uvedené knize na jméno jeho syna, náleží tomuto synovi; nikoli však to, co již bylo vybráno a zařazeno otcem mezi aktiva jeho pozůstalosti. Ptám se, zda pohledávky syna, které jeho otec vybral před sepsáním závěti a které po jejím sepsání ještě půjčil na jméno svého syna, by podle tohoto rozhodnutí náležely synovi.

Odpověděl jsem, že každá částka, kterou otec vybral jménem svého syna a poté ji stejným způsobem investoval, by mu patřila.

(1) "Žádám tě, Titiusi, a pověřuji tě, aby ses postaral o můj pohřeb, a za tím účelem vybírám z prostředků svého majetku tolik aurei." (2) "Aurei," odpověděl jsem. Ptám se, pokud by Lucius Titius použil na výše uvedený účel méně než deset aurei, zda zbytek částky připadne dědicům. Odpovídám, že podle uvedeného případu budou mít dědicové ze zbytku prospěch.

(2) Když se žena stala dědičkou svého manžela a ve své závěti učinila následující ustanovení: "Mé nejdražší děti, Maevius a Sempronius, berte jako přednostní dědictví vše, co se dostalo do mých rukou z pozůstalosti a majetku mého pána, vašeho otce, Ticia, v době jeho smrti; ovšem za předpokladu, že převezmete všechna břemena zmíněné pozůstalosti, a to jak za minulost, tak za budoucnost, jakož i ta, za která by mohla být odpovědná po smrti mého pána, Ticia." Ptám se, zda v případě, že by po smrti svého manžela něco zaplatila a někomu darovala v době, kdy užívala zisků z pozůstalosti, budou za tyto závazky ručit děti. Odpovídám, že v souladu s uvedeným případem lze na dědice uvalit pouze ty závazky, které zůstaly neuspokojeny.

(3) "Nařizuji tomu, kdo bude mým dědicem nebo dědici, aby se postaral o to, že Lucius Eutycus obdrží kromě podílu, který jsem mu jako dědicovi udělil z majetku mého majetku, společně s Pamphilem, kterému nařizuji, aby byl svobodný, veškeré nářadí na výrobu železa, aby mohli pokračovat v podnikání." Lucius Eutycus zemřel ještě za života zůstavitelky a jeho podíl na pozůstalosti přešel na spoludědice. Ptám se, zda Pamphilus, který byl na základě téže závěti manželsky zbaven svéprávnosti, může požadovat polovinu zmíněného nářadí na výrobu železa, ačkoli ji podle závěti zůstavitelky nemůže provozovat. Odpověděl jsem, že by mu to mělo být povoleno.

(4) Sempronia byla nahrazena ustanovenou dědičkou, a pro případ, že by nebyla dědičkou, měla obdržet odkaz. Podala proti dědici žalobu, v níž tvrdila, že jeho podvodným jednáním bylo zůstavitelce, která ji v první řadě chtěla učinit svou dědičkou, znemožněno změnit závět', a prohrála spor. Ptám se, zda by ještě mohla podat žalobu na vrácení dědictví. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi na to měla právo.

(5) Zůstavitel zakázal, aby odkazy, které odkázal, byly buď požadovány, nebo vyplaceny před uplynutím pěti let; dědic však dobrovolně vyplatil určitou část odkazu před uplynutím pěti let. Vystala otázka, zda dědic, který zaplatil zbytek odkazu, může požadovat plnění vyplývající ze zaplacení části uvedeného odkazu před uplynutím stanovené lhůty. Odpověděl jsem, že vzhledem k tomu, že část dědictví byla zaplacena před stanovenou dobou, nelze považovat menší částku za odkázanou.

(6) Lucius Titius učinil ve své závěti následující ustanovení: "Přeji si, aby můj malý pozemek byl darován mým otrokům mužského i ženského pohlaví, kteří byli anualizováni, a to jak těm, které jsem touto závětí manumitoval, tak i Seii, mé nevlastní dceři, aby nepřešel z rukou mé rodiny, dokud jeho vlastnictví nepřejde do rukou jedné osoby." V závěti bylo

uvedeno, že "pozemek, který je mým majetkem, je v majetku mé rodiny". Ptám se, zda bude mít Seia nárok na společný podíl s propuštěnci, nebo zda bude mít právo nárokovat si pro sebe sama polovinu uvedeného pozemku. Odpovídám, že úmyslem zůstavitele zřejmě bylo, aby všechny uvedené osoby měly nárok na stejné podíly z pozůstalosti.

(7) Zůstavitel ustanovil za dědice svého syna, který ještě nedosáhl věku pohlavní dospělosti, a své manželce odkázal jako privilegovaný odkaz její věno spolu s řadou šperků a otroků a deseti aurei; pro případ, že by nezletilé dítě zemřelo, aniž by dosáhlo věku pohlavní dospělosti, ustanovil za něj určité náhradníky, kterým odkázal následující věci: "Přeji si, aby vše, co jsem odkázal svou první závětí, a ještě tolik, co jsem odkázal, bylo dáno dědicům mého dědice." Vystala otázka, zda by částka věna byla splatná podruhé na základě takového substitučního odkazu, pokud by dítě zemřelo před dosažením puberty. Odpověděl jsem, že se nezdá, že by zůstavitel zamýšlel zdvojnásobit odkaz věna. Ptám se také, zda by v případě, že by se majetek tvořící odkaz již dostal do rukou ženy za hodnotné protiplnění, mohla požadovat jeho vydání od náhradníků. Odpovídám, že tak učinit nemohla.

(8) "Dávám a odkazuji svým spoluobčanům směnku, kterou v můj prospěch vystavil Gaius Seius." (9) "Dávám a odkazuji svým spoluobčanům směnku, kterou v můj prospěch vystavil Gaius Seius. Zůstavitel následně sepsal kodicil, v němž zakázal směnku od Seia vymáhat a pověřil svého dědice, aby stejnou částku zaplatil městu z dluhu jiné osoby, kterou v kodicilu uvedl. Vystala otázka, zda v případě, že by se ukázalo, že tato osoba není solventní, by dědicové museli celou částku zaplatit sami. Odpověděl jsem, že dědicové by byli nuceni pouze převést na město svá práva vůči dlužníkovi, který byl v souladu s uvedenými skutečnostmi uveden v kodicilu.

(9) Zůstavitel ustanovil dědice celého svého majetku, nahradil ho svým vnukem a poté stanovil následující: "Pokud by se, jak doufám, nestalo, že se ani moje dcera, ani můj vnuk nestanou mými dědici, pak si přeji, aby můj podíl, tj. polovina takového a takového pozemku, připadl mým svobodným pánům." Vystává otázka, zda by v případě, že by dcera a vnuk zemřeli před zůstavitelem a jeho majetek by přešel na jeho pravnuka z důvodu dědictví, měli osvobození lidé nárok na prospěch z trustu. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi, pokud by nebyl ustanoven nebo nahrazen jiný dědic než dcera a vnuk, se zdá, že svěřenecký fond by museli vykonávat dědicové ze zákona.

(10) "Ať můj dědic, ať už jím bude kdokoli, ví, že tři denáry ode mne náleží mému strýci z otcovy strany Denetriovi a že tři denáry u mne uložil Seleukos, další strýc, a nařizují, aby jim byly okamžitě vydány a vyplaceny." Vystala otázka, zda by strýcové měli nárok na žalobu, kdyby peníze nebyly splatné. Odpověděl jsem, že kdyby nebyly splatné, že by nebylo možné podat žalobu z důvodu dluhu, ale že by bylo možné podat žalobu z důvodu svěřenství.

(11) Lucius Titius dva roky před svou smrtí poslal pryč ze svého domu své propuštěnce Damase a Pamphila a přestal je zásobovat jídlem, jak to dělal dříve, a poté, co sepsal závěť, vložil do ní následující odkaz: "Můj dědic, ať je jím kdokoli, ať dá mým propuštěncům, které jsem touto závětí manumitoval, jakož i těm, které jsem měl dříve, a těm, kterým jsem daroval

svobodu na základě svěření, každý měsíc určitou částku peněz na jejich výživu." Vystala otázka, zda Damas a Pamphilus měli nárok na prospěch z tohoto trustu. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi na něj mají nárok, pokud ti, kdo vznesli nárok, jasně prokáží, že v době, kdy patron sepsal závěť, bylo jeho úmyslem, aby odkaz připadl také jim; jinak jim nic nepřísluší.

(12) Jistá zůstavitelka darovala Damasovi a Pamphilovi, které svou závěť manumitovala, určitý pozemek a uložila jim, aby jej po své smrti převedli na své děti. Stejnou závěť uložila svým dědicům, aby manumitovali Pamphilu, která byla přirozenou dcerou Pamphila. Tentýž Pamphilus po uplynutí doby, kdy mu odkaz připadl, ustanovil Maevia svým dědicem ze závěti a uložil mu, aby svůj majetek předal Pamphile, své dceři, jakmile se stane svobodnou, tj. polovinu výše zmíněného pozemku, který nabyt ze závěti své patronky a který tvořil celý jeho majetek. Ptám se, zda Pamphila, která byla manželkou, mohla nárokovat tento podíl na majetku na základě závěti patronky svého otce, nebo dokonce na základě závěti svého přirozeného otce, a zda se na základě svěření uplatní ustanovení falckého zákona. Odpověděla jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi je třeba rozhodnout, že Pamphila se může domáhat plnění svěření pouze na základě první závěti. Claudius: "V tomto případě se jedná o to, že se v roce 1848 vdala po sv: Z toho důvodu, že se má za to, že pod označením "děti" jsou zahrnuty i děti přirozené, tj. takové, které se narodily v otroctví.

(13) Scaevola: Jistá osoba odkázala kodícilem sto aurei Gaiovi Seiovi a uložila mu, aby tuto částku dal jisté otrokyni, která patřila jemu, zůstaviteli. Ptám se, zda je svěření, jímž je zůstaviteli uloženo, aby vyplatil částku otrokyni zůstavitele, platné. Odpovídám, že nikoliv. A opět, pokud není platná, bude zůstavitel povinen zaplatit dědici, kterému uvedená otrokyně patří? Odpověděl jsem, že k tomu nebude povinen, neboť sám nebude mít právo podat žalobu na vymáhání odkazu, který mu byl odkázán.

(14) Jistý muž odkázal dům svým propuštěncům obojího pohlaví tak, že muži dostávají dvě třetiny a ženy jednu třetinu nájmu z téhož domu, a zakázal jim majetek zežít. Dům však dědic prodal se souhlasem všech zúčastněných stran. Ptám se, zda budou mít muži nárok na dvě třetiny kupní ceny uvedeného domu a ženy na jednu třetinu, či nikoliv. Odpověděl jsem, že na základě svěření fondu nelze požadovat žádnou část ceny domu, ledaže by strany při prodeji souhlasily s tím, že mužští svobodní mají mít dvě třetiny kupní ceny a ženské jednu třetinu.

(15) Poté, co zůstavitel ustanovil svého syna svým dědicem spolu s vnukem, který se narodil uvedenému synovi, učinil ve své závěti následující ustanovení: "Nepřeji si, aby můj dům byl mými dědici prodán, ani aby na něj byly vypůjčeny peníze, ale aby zůstal trvale a absolutně, po celou dobu, v držení mých synů a vnuků. Pokud by však některý z nich chtěl svůj podíl zežít nebo si na něj vypůjčit peníze, bude mít právo prodat ho svému spoludědici a vypůjčit si od něj peníze. Pokud by však některý z nich učinil něco jiného, je jakýkoli závazek, který by mu mohl vzniknout, neplatný." Syn zesnulého si později vypůjčil peníze od Flavie Dionýsie a poté, co jí pronajal dům, postoupil svému věřiteli dlužné nájemné; vystala otázka, zda

byla podmínka závěti považována za splněnou, takže by syn byl podle podmínek svěřeneckého fondu odpovědný svým bratrům. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi podmínka splněna nebyla.

(16) Zůstavitel, který ustanovil svou matku a manželku svými dědici, vložil do závěti následující ustanovení: "Žádám tě, má drahá manželko, abys po své smrti nic neodkazovala svým bratrům; máš děti své sestry, kterým můžeš odkázat svůj majetek, neboť víš, že jeden z tvých bratrů zabil našeho syna, když ho okrádal, a tvůj druhý bratr mi způsobil velkou škodu." (viz bod 2). Ptám se, jelikož manželka zemřela ze zákona a její majetek přešel na jejího bratra jako na jejího zákonného dědice, zda by se sestřini synové mohli domáhat plnění svěřenského fondu. Odpověděl jsem, že tak mohou učinit a že svěřenský fond je splatný.

(17) "Já, Lucius Titius, jsem sepsal tuto svou poslední vůli a testament bez pomoci kohokoli vzdělaného v právu, raději jsem se rozhodl řídit se sklony své mysli, než abych se podřídil přehnané a přílišné přesnosti. Proto, pokud jsem do ní zahrnul něco, co neodpovídá předepsaným právním požadavkům nebo svědčí o nedostatku znalostí, měla by být závěť člověka zdravého rozumu přesto považována za právně platnou." Poté ustanovil své dědice. Když bylo uplatněno vlastnictví jeho pozůstalosti z důvodu dědictví, vyvstala otázka, zda lze vynutit dispozice učiněné na základě závěti. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi ano.

89. Týž, Názory, kniha IV.

Jistý muž ustanovil závětí svého syna a jeho manželku dědici a poté prý napsal dopis, v němž svému synovi odkázal veškerý majetek, který měl tento v peculium, a dodal, že si přeje, aby tento majetek měl jako přednostní dědictví, s nímž by mohl po jeho smrti nakládat podle své libosti. Zůstavitel ve své závěti stanovil, že jakákoli listina, která bude nalezena zapečetěná po jeho smrti, bude platit jako kodicil; výše uvedený dopis však zapečetěn nebyl a já se ptám, zda by jeho obsah byl synovi ku prospěchu. Odpověděl jsem, že pokud by byla jednoznačně prokázána pravost dopisu, měl by zůstavitel nárok na jakýkoli majetek, který v něm uvedl, že má být vydán jeho synovi.

(1) Zůstavitel, který vlastnil majetek společně se svým bratrem, ustanovil své dcery svými dědičkami a v závěti učinil následující ustanovení: "Pokud jde o veškerý můj majetek, který je ve společném vlastnictví s tebou, mým bratrem a tvým strýcem a jehož hodnota může dohromady činit dva tisíce aureí, žádám, abys z něj místo svého podílu obdržela od svého strýce Lucretia Pacata částku tisíc aureí." Zůstavitel přežil tuto závěť pět let a zanechal značně zvětšený majetek. Vyvstala otázka, zda dědicové Lucretia Pacata mohou v souladu s výše citovanými podmínkami nabídkou částky tisíc aurei dosáhnout splnění svěřenství. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností nebylo úmyslem zůstavitele, aby se při zaplacení tisíce aurei vzdal celého svého majetku, ale aby nabídka byla učiněna v souladu s jeho odhadní hodnotou v době zůstavitelovy smrti.

(2) Zůstavitel učinil odkaz Seiovi, kterého nahradil svým dědicem, následujícím způsobem: "Přeji si, aby patnáct liber stříbra připadlo Seiovi a jeho manželce Marcele, pokud by se nestal mým dědicem". Ptám se, zda by v případě, že by Seius byl jeho dědicem, měla Marcella nárok na polovinu tohoto odkazu. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností by na ni měla nárok.

(3) Lucius Titius, který zemřel jako závětní dědic, zanechal manželku a po ní dceru, která byla emancipována, a do svého kodícilu vložil následující ustanovení: "Tento kodícil se týkal mé manželky a dcery. Především je žádám, aby žily společně, jako tomu bylo za mého života. Žádám je také, aby držely ve společném jmění veškerý majetek, který jim zanechám, nebo cokoli, co by jinak získaly." Dcera nabyla vlastnictví majetku svého otce na základě dědictví; vyvstává otázka, zda její matce náleží nějaká část majetku Lucia Titia od dcery podle podmínek svěrenského fondu, a pokud ano, jaká. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi jí náleží polovina pozůstalosti za předpokladu, že matka byla připravena vložit veškerý svůj majetek do společného fondu.

(4) Zůstavitel ustanovil své čtyři děti dědici se stejnými podíly na svém majetku a každému z nich odkázal pozemek jako přednostní dědictví. Protože byl celý otcův majetek zatížen, děti si vypůjčily peníze, jimiž zaplatily prvnímu věřiteli, a stejný majetek zatížily druhému; ten pak, protože dluh nebyl splacen, prodal celý pozemek jednomu z dědiců na základě svého zástavního práva. Vzniká otázka, zda vzhledem k tomu, že syn vlastnil tento majetek z titulu koupě, byli jeho bratři a spoludědicové oprávněni požadovat splnění svěreneckého práva; nebo zda bylo svěrenecké právo zrušeno, neboť celý majetek ve společném jmění byl jimi zastaven ve prospěch druhého věřitele. Odpověděl jsem, že osobní žalobu, k níž byli dědicové oprávněni, mohou podat ještě všichni, ale že trust nelze obnovit, pokud dědic, který majetek koupil, nedostane nejprve od svých spoludědiců zaplacený dluh.

(5) Otec zatížil svou dceru svěrenským fondem následujícím způsobem: "Žádám tě, má dcero, abys po mé smrti změnila zajištění dotace a obnovila ji tak, aby tvoji bratři souhlasili s tím, že ti tvé věno bude vráceno pod podmínkou, že pokud zemřeš, aniž bys měla během manželství jedno nebo více dětí, případně tvé věno jim." V tomto případě se otec rozhodl, že věno bude vráceno bratrům. Manžel zemřel po smrti otce a před obnovením dotálního závazku a dívka, která se podruhé provdala, zemřela, aniž by zanechala děti, a zůstal po ní Titius, jeden z jejích bratrů. Vyvstala otázka, zda má Titius právo požadovat majetek, který byl součástí věna. Odpověděl jsem, že plnění svěrenského fondu mohou požadovat dědicové sestry, pokud bylo její vinou, že její bratr neuzavřel dohodu s odkazem na věno.

(6) Zůstavitelka, která ustanovila svého syna a dceru svými dědici, odkázala svým svobodným pánům dědictví a pověřila je svěrenectvím v následujícím znění: "Protože jsem vám odkázala určitý majetek, žádám vás, abyste se s ním za svého života spokojili, a až zemřete, abyste jej předali mým dětem." Poté, co Maevia, dcera zůstavitelky, zemřela, zemřel také svobodný muž, který ustanovil syna své patronky dědicem té části svého majetku, na niž měl ze zákona nárok, a zbývající část odkázal cizí osobě. Vyvstala otázka, zda syn patronky může po zápisu do dědictví požadovat od svého spoludědice podíl na majetku,

který podle závěti matky připadl zmíněnému svobodnému muži. Odpověděl jsem, že může od svého spoludědice požadovat stejný podíl, na který by měl nárok, kdyby k zápisu pozůstalosti nedošlo.

(7) Manžel ustanovil svou manželku dědičkou celé své pozůstalosti a nařídil, aby byl kodícil, který nechal sepsat, otevřen až po její smrti. Ta, protože považovala určitý pozemek, který tvořil součást pozůstalosti, za neproduktivní, prodala jej. Kupující se ptá, zda po smrti ženy mohou zákonnost prodeje zpochybnit strany, u nichž bylo zjištěno, že majetek zůstavitele byl podle podmínek kodícilu zanechán ve svěřenském fondu; nebo zda by příjemci svěřenského fondu měli nárok pouze na částku ceny, kterou za pozemek obdrželi. Odpověděl jsem, že vzhledem k oprávněné nevědomosti ženy, jakož i k nevědomosti, kterou projevil kupující, by měl pozemek zůstat v držení posledně jmenovaného a dědic ženy by měl být povinen zaplatit cenu za něj získanou beneficiantovi trustu.

Knihá XXXII

O dědictví a svěřenství.

Tit. 1. O dědictví a svěřenství.

1. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Pokud si někdo není jistý svým stavem, například zda je zajatcem v rukou nepřítele, nebo pouze zadržován lupiči, nemůže sepsat závěť. Pokud by však neznal svá zákonná práva a z omylu by se domníval, že protože byl zajat lupiči, je otrokem nepřítele, nebo pokud by se po vyslání na velvyslanectví domníval, že se neliší od zajatce, je jisté, že nemůže zřídit svěřenský fond, a to z toho důvodu, že nemůže zřídit závěť ten, kdo je na pochybách, zda tak může učinit, či nikoliv.

(1) Pokud syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok vytvoří svěřenský závětí, nebude platné. Navrhuje-li se však, aby některý z nich zemřel poté, co byl manumitován, neustále rozhodujeme, že svěřenský fond by měl být považován za zanechaný, stejně jako kdyby byl vytvořen v okamžiku smrti strany; to znamená, kdyby jeho úmysl po manumitaci nadále existoval. Ať se nikdo nedomnívá, že stejné pravidlo přijímáme i ve vztahu k závětem, protože kdykoli je závěť neplatná, není platný ani žádný její obsah, ale jinak je tomu v případě, kdy někdo zanechá svěřenský fond.

(2) Osoby, kterým bylo zakázáno užívat vodu a oheň, stejně jako osoby, které byly vypovězeny, nemohou zřídit svěřenský závětí, protože v době vypovězení nemají testamentární způsobilost.

(3) Vypovězením musíme rozumět ty, jimž císař přidělil nějaký ostrov jako bydliště; nebo takové, které vypověděl písemným příkazem. Než však císař potvrdí rozsudek guvernéra, nikdo se nepovažuje za osobu, která ztratila svá občanská práva. Proto

pokud by zemřel dříve, než se tak stane, má se za to, že zemřel jako občan, a jakýkoli trust, který zanechal předtím, než byl odsouzen, bude platný, nebo ten, který vytvořil poté, co mu byl rozsudek uložen, a předtím, než jej císař potvrdil, bude rovněž platný; protože do té doby stále vlastnil svá občanská privilegia.

(4) Pokud jde o ty, kteří byli deportováni pretoriánským prefektem nebo jeho zástupcem, který má na starosti případy pod vedením císaře, nebo také městským prefektem (protože právo deportace mu bylo rovněž uděleno reskriptem božského Severa a našeho panovníka), okamžitě ztrácejí svá občanská práva, a proto je zřejmé, že nemají ani testamentární způsobilost, ani právní moc k vytvoření trustu.

(5) Pokud někdo, kdo byl deportován na ostrov, učiní kodícil, když tam byl, a poté, co mu byla přízní císaře navracena jeho občanská práva, zemře a zanechá stejný kodícil beze změny, lze tvrdit, že svěřenství bude platné, pokud měla strana vždy stejný úmysl.

(6) Kromě toho je třeba poznamenat, že svěřenstvím mohou být pověřeni ti, do jejichž rukou má po smrti osoby přejít jakýkoli její majetek, ať už je jim odevzdán, nebo ať o něj nejsou připraveni.

(7) Svěřenstvím mohou být obtěžkáni nejen nejbližší příbuzní, kteří získali pozůstalost do vlastnictví na základě rozhodnutí přetora, ale i ti, kteří na ni mají nárok z důvodu dědictví.

(8) Dítě, které se ještě nenarodilo, může být zatíženo svěřenstvím, pokud se po narození stane naším nástupcem.

(9) Nepochybně lze říci, že pokud někdo zemře ze závěti a zanechá svěřenský fond, který má vykonat dědic oprávněný k nástupnictví v prvním stupni, a ten odmítne pozůstalost a dědictví přejde na další stupeň, nebude dědic povinen svěřenský fond vykonat. Toto pravidlo náš císař uvedl v reskriptu.

(10) Pokud by svěřenský fond zanechal svobodný pán, který by měl být vykonán jeho patronem, a ten by zemřel a jednomu z jeho dětí by bylo povoleno převzít jeho majetek, bude platit stejné pravidlo.

2. Gaius, Trusty, kniha I.

Svěřenský odkaz nemůže být zanechán k vykonání synovi, který byl odkázán v závěti, i kdyby měl být zákonným dědicem.

3. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Pokud žena učinila ujednání ohledně svého věna a její manžel, poté co od ní přijal potvrzení o něm, aby ho mohla pověřit svěřenstvím, je třeba říci, že svěřenství mělo být vykonáno, neboť se má za to, že od své ženy něco přijal. To je případ, kdy žena dá svému manželovi stvrzenku, protože se mu chystá učinit dar mortis causa. Pokud však zvýší své věno ve prospěch svého manžela mortis causa nebo se za něj po rozchodu znovu provdá, lze mít za to, že svěřenství může být vykonáno jím.

(1) Julianus řekl, že pokud mi bude odkázán otrok a já budu požádán, abych ho manumitoval, nemohu být obviněn z trustu, tedy pokud budu požádán, abych tak učinil absolutně; pokud totiž budu požádán pod podmínkou nebo v určité lhůtě, 1 budu odpovědný z důvodu zisku, který budu mít z práce otroka v mezidobí, a v tomto bodě Julianus nepochyboval.

(2) Pokud někdo dluží určitému člověku nějaký majetek v důsledku ustanovení a odkáže mu tento majetek, nemůže ho obvinít ze svěřenství, ačkoli věřitel může mít z odkazu prospěch, protože vlastnictví přechází ihned a nečeká na žalobu založenou na ustanovení. Někdo by snad mohl říci, že by měl prospěch z nákladů na ustanovení, které by musel zaplatit, kdyby se věc dostala k soudu; v žádném případě však nelze tvrdit, že by mohl být obviněn ze svěřenství.

(3) Pokud bych na vás mortis causa převedl užívací právo k určitému majetku, jehož jste vlastníkem, lze mít za to, že vás mohu obvinít ze svěřenství; ani poukaz na to, že užívací právo obvykle zaniká smrtí, nebude mít žádnou váhu, protože musíme vzít v úvahu výhody, které vlastník získá v mezidobí, kdy strana, která darování provedla, přežije.

(4) Pokud bych však mortis causa uvolnil zástavu svého dlužníka a zatížil ho svěřenským právem, nebude svěřenské právo platné.

4. Paulus, Sentence, kniha IV.

Je-li svěřenství ponecháno k plnění otci nebo pánovi a majetek nezíská ten, kdo emancipoval svého syna nebo manumitoval svého otroka, může beneficiant svěřenství podat proti zmíněnému synovi nebo otrokovi praetorskou žalobu, protože zisky z majetku, který získal, zůstávají v jeho rukou.

5. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Je-li odkaz zanechán obci, mohou být ti, kdo vykonávají její činnost, obviněni z trustu.

(1. Zanechá-li někdo svěřenství, které má vykonávat nikoli sám dědic nebo odkazovník, nýbrž dědic zmíněného dědice nebo odkazovníka, je jen správné, aby to bylo platné.

6. Paulus, Trusty, kniha I.

I kdybych pověřil svého dědice svěřenectvím takto: "Žádám tě, Lucie Titiusi, abys pověřil svého dědice vyplatit deset aurei Maeviovi," bude svěřenectví platné; za předpokladu, že po Titiově smrti bude možné požadovat jeho plnění od jeho dědice. Tento názor zastával i Julianus.

(1) Trust však nelze vytvořit takto: "Kdyby se Stichus stal majetkem Seia a na jeho příkaz vstoupil do mého majetku, žádám Seia, aby zaplatil takovou a takovou částku," protože každý, kdo získá majetek náhodou, a nikoliv z vůle zůstavitele, nebo získá dědictví za takových okolností, by neměl být zatížen závazkem trustu; a neměla by být přijata zásada, že takovou žádostí můžeš někoho zavázat, když mu nic nedáš.

7. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Je-li otrok člověka, který byl deportován, zatížen svěřenectvím, bude náležet státní pokladně, ledaže by strana, která byla deportována, s otrokem nakládala nebo jí byla navracena občanská práva ještě za života zůstavitele, neboť pak bude náležet jemu.

1. V případě, že voják obviní člověka, který byl deportován, z trustu, je lepší názor (a ten schvaluje i Marcellus), že tento trust nemůže získat.

2. Pokud by někdo odkázal svému věřiteli to, co mu dluží, nemůže ho zatížit svěřenectvím, ledaže by věřitel získal z odkazu nějaký prospěch; například tam, kde se obává podání výhrady, nebo tam, kde měl být dluh zaplacen v určité lhůtě nebo pod nějakou podmínkou.

8. Paulus, Trusty, kniha I.

Pokud se odkazovník, kterému byl svěřen odkaz, domáhá dědictví, může být nucen zaplatit příjemci odkazu pouze tolik, kolik bude požadovat soudce; nebo, pokud ho soudce k zaplacení něčeho nedonutí, musí mu postoupit své právo na žalobu; je totiž nespravedlivé, aby nesl riziko spojené se soudním sporem, pokud by věc byla prohrána bez viny odkazovníka.

1. Otroek dědice nemůže být zatížen svěřenectvím, ledaže by byl tento požádán o manumitaci otroka.

2. Pokud zůstavitel stanovil, že veškerý jeho majetek, který by se mohl dostat do rukou jeho otce, má být vydán jeho dceři, takže by tímto způsobem získala více, než by jinak získala z otcova majetku, božský Pius v reskriptu uvedl, že je zřejmé, že zůstavitel zamýšlel, aby k vydání majetku došlo až po otcově smrti.

9. Marcianus, Trusty, kniha I.

Pokud byl svěrenský fond zanechán takto: "Komukoli, kdo může získat můj majetek podle podmínek mé závěti nebo na základě dědictví," nebo "Komukoli, komu může můj majetek připadnout z jakéhokoli titulu," podle těchto podmínek dítě, které se může následně narodit nebo přijít do rodiny, nebo kdokoli, kdo se později může stát blízkým příbuzným zůstavitele, se považuje za obdarovaného, stejně jako jakákoli žena, která ještě není vdaná a později se zjistí, že je v postavení, v jakém podle ediktu majetek zůstavitele obvykle přechází na jeho manželku.

10. Valens, Trusty, kniha II.

Odkážu-li sto aurei tobě a jednomu ze svých tří dětí, které se mohou dostavit na můj pohřeb, odkaz se nezmenší, pokud jde o tebe, pokud by se žádné z dětí nedostavilo.

11. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Trusty lze také odkázat v jakémkoli jazyce, nejen v latině nebo řečtině, ale také v kartaginštině, galštině nebo v idiomu jakéhokoli národa.

1. Kdykoli někdo sepiše hrubý návrh své závěti a zemře dříve, než ji dokončí, to, co je v návrhu obsaženo, není platné jako kodícil, ačkoli dokument může obsahovat slova zakládající svěrenství. Maecianus uvádí, že to bylo nařízeno božským Piem.

2. Tam, kde někdo napíše: "Doporučuji ti toho a toho", božský Pius v reskriptu uvedl, že svěrenský fond nebyl vytvořen; něco jiného je totiž doporučit osobu jejím dědicům a něco jiného je naznačit, že je jejím úmyslem, aby byli pověřeni svěrenským fondem v její prospěch.

3. Pokud byl člověk požádán, aby se vzdal svého podílu na pozůstalosti po obdržení určité peněžní částky, bylo rozhodnuto, že on sám může požadovat plnění trustu dědici. Pokud si to však přeje, může si ponechat v rukou částku, která mu byla odkázána, a vzdát se svého podílu na pozůstalosti; nebo může být skutečně poté, co mu byla odkázaná částka nabídnuta, proti své vůli nucen vzdát se svého podílu? Má právo rozhodnout o této záležitosti sám. A skutečně, je-li někdo požádán, aby se vzdal svého podílu na pozůstalosti po obdržení určité peněžní částky, vzniká dvojí důvěra; za prvé, je-li strana připravena vzdát se svého podílu, může požadovat peněžní částku; a za druhé, i když ji nepožaduje, přesto může být donucena vzdát se svého podílu, je-li správce připraven vyplatit mu uvedenou částku.

4. Tam, kde někdo do závěti vloží následující větu: "Stačí ti takové a takové vinice nebo pozemky," vzniká svěřenectví, neboť za svěřenectví považujeme i větu: "Ať se spokojí s takovým a takovým majetkem." V takovém případě se jedná o svěřenectví.

5. Je-li zanechán trust následujícího znění: "Přeji si, aby můj dědic zaplatil deset aurei tomu a tomu, ledaže by můj dědic nebyl ochoten tak učinit," je trust do jisté míry podmíněný a vyžaduje nejprve souhlas dědice; proto poté, co souhlasil, nemůže změnit názor a tvrdit, že není ochoten platit.

6. Je-li odkaz učiněn takto: "bude-li chtít", zahrnuje otázku, jak dlouho může žít strana, které je svěřenství svěřeno. Pokud by však obdarovaný zemřel dříve, než svěřenský správce odkaz vyplatí, musí jej vyplatit jeho dědic. Pokud by však svěřenský správce zemřel dříve, než je jmenován dědicem, svěřenství na jeho dědice nepřejde, neboť nikdo nemůže pochybovat o tom, že odkaz je podmíněný, a má se za to, že svěřenský správce zemřel dříve, než byla podmínka splněna.

7. Ačkoli svěřenství, které je zanecháno následujícím způsobem, není platné, totiž: "Bude-li chtít", je přesto platné, je-li vyjádřeno takto: "Pokud bys usoudil, že je to vhodné; pokud si myslíš, že by to mělo být učiněno, pokud bys to považoval za účelné; pokud se ti to zdá nebo by se ti to mělo zdát výhodné." Závěť totiž dědici nepřiznává plnou volnost uvážení, ale svěřenství je ponecháno jakoby na úsudku dobrého občana.

8. Proto tam, kde je svěřenství zanecháno takto: "Kdyby mu prokázal nějakou službu", bude nepochybně platné, pokud beneficiant byl schopen prokázat dědici jakoukoli službu, kterou by dobrý občan schválil. Stejně tak bude platný, bude-li zanechán takto: "Pokud ti nebude urážen," a dědic nebude moci tvrdit, že si to beneficiant nezaslouží, pokud nějaký jiný dobrý občan, který není poškozen, uzná, že si strana dobrodíní zaslouží.

9. Tato slova: "Žádám tě, můj synu, abys co nejlépe pečoval o nemovitost, která má přijít do tvých rukou, aby přešla na tvé děti," sice nevyjadřují přesně vznik svěřenectví, neboť spíše naznačují radu než závazek odkázat majetek dětem; přesto se má za to, že odkázání uvedeného pozemku má po smrti jejich otce účinky svěřenectví ve prospěch vnoučat.

10. Je-li svěřenství odkázáno synovi, který byl ustanoven dědicem svého otce, ačkoli nebylo výslovně uvedeno, že nabude účinnosti po jeho smrti, lze to dovodit; například proto, že jsou použita slova: "Aby majetek odkázal svému synovi" nebo "Přeji si, aby mu majetek připadl" nebo "Přeji si, aby mu patřil", lze tvrdit, že výkon svěřenství má být odložen do doby, než se syn stane svým vlastním pánem.

11. Pokud byl svěřenský fond odkázán komukoli za následujících podmínek: "Pokud by se syn po smrti svého otce stal svým vlastním pánem," a osamostatní se emancipací, nebude se podmínka považovat za nesplněnou, ale získá prospěch ze svěřenského fondu v okamžiku smrti svého otce, stejně jako kdyby byla podmínka splněna.

12. Pokud zůstavitel odkázal určitý majetek, který mu patřil, a poté jej z naléhavé potřeby zcizil, lze se domáhat splnění svěřenství, ledaže by bylo prokázáno, že zůstavitel měl v úmyslu zbavit jej prospěchu, skutečnost, že změnil názor, však musí prokázat dědicové.

13. Pokud by tedy někdo inkasoval směnku dlužníka, kterou měl v důvěře, ale vymáháním platby neměl v úmyslu důvěru zrušit, lze říci, že musí být vykonána. Mezi těmito dvěma případy je však určitý rozdíl; v jednom totiž zaniká samotná podstata dluhu, v druhém však majetek stále zůstává, i když mohl být zcizen. Já jsem však rozhodl, že pohledávka za výkon svěřenství stále existuje, i když jistá osoba vymáhala zaplacení směnky od dlužníka a ponechala si peníze v držení jako zálohu, zejména proto, že věřitel sám peníze nepožadoval, ale dlužník je nabídl z vlastní vůle, a ten, když tak učinil, je nemohl odmítnout přijmout. Proto postupně připouštíme, že i kdyby zůstavitel za tyto peníze pořídil majetek, který nevybral s úmyslem připravit oprávněného o odkaz, na který měl nárok, lze přesto požadovat výkon svěřenství.

14. Postaví-li někdo dům nezákonným způsobem (tj. takový, o němž říšské ústavy říkají, že má být zbořen), podívejme se, zda může osoba odkázat něco, z čeho se skládá, z titulu svěřenství. Domnívám se, že tak učinit může; neboť ačkoli je nutné, aby byl dům zbourán, přesto není pochyb o tom, že podmínky dekretu Senátu takovému nakládání s majetkem nebrání.

15. Pokud je dědic požádán o půjčku peněžní částky s určitým úrokem, je svěřenectví platné. Maecianus se však domnívá, že jej nelze nutit k půjčce, pokud mu není poskytnuta náležitá záruka. Já se spíše přikláním k názoru, že jistota by neměla být vyžadována.

16. Pokud je vojenská zakázka zanechána ve svěřenectví otrokovi jiného, vzniká otázka, zda odkaz nabývá jeho pán. Domnívám se, že odhadovaná hodnota odkazu musí být vyplacena, pokud zůstavitel věděl, že strana je otrokem; pokud však o této skutečnosti nevěděl, pán by neměl mít právo požadovat splnění odkazu, protože kdyby zůstavitel věděl, že odkazovník je otrokem, odkaz by mu nezanechal.

17. Z těchto případů je zřejmé, že pokud je něco odkázáno na základě svěřenství, musí být odevzdán samotný předmět, a pokud to nelze provést, musí být vyplacena jeho odhadní cena.

18. Jestliže někdo někomu svěřenectvím odkáže deset aureí a dohodne se, že mu tutéž částku odkáže podruhé, kdyby ztratil to, co mu bylo odkázáno závětí, vyvstala otázka, zda by druhé svěřenectví bylo platné, nebo zda by dědic měl požadovat jistotu na svou ochranu, aby nebyl nucen znovu zaplatit deset aureí; a také pokud by se částka ztratila několikrát, zda by měl být svěřenecký správce vyzván k její náhradě. Božský Pius v reskriptu uvedl, že by se neměla vyžadovat žádná jistota a že v případě ztráty majetku by jej správce neměl nahrazovat více než jednou, neboť dědic by neměl být donekonečna zatěžován a

nucen vracet zmíněnou peněžní částku pokaždé, když se ztratí, ale protože se zdá, že odkaz je zdvojnásoben druhým svěřenectvím, nevzniká dědici žádná další odpovědnost, pokud by příjemce později promrhal to, co podle něj obdržel.

19. Stejně tak, kdyby někdo někomu odkázal určitou peněžní částku a dodal, že zmíněná částka může být snadno započtena, protože příjemce je sám dlužníkem majetku zůstavitele Gaia Seia, a ten odmítne přijmout majetek zmíněného Gaia Seia, ale požaduje splnění svěřenství, náš císař v reskriptu uvedl, že takový požadavek je v rozporu s úmyslem zůstavitele, neboť s ohledem na svěřenství musí být úmysl zůstavitele všemi prostředky zohledněn a dodržen.

20. Často se stává, že to, co bylo odkázáno, je určeno ve prospěch několika osob; zůstavitel si však přál poctit pouze jednu z nich tím, že ji zmínil. Tento Marcellův názor je naprosto správný.

21. Proto se stává, že někdy, když zůstavitel chtěl prokázat čest několika osobám a měl je všechny na mysli, ačkoli šlo jen o jeden odkaz, přesto je dovoleno, aby se ho domáhalo několik osob, jako například když deset osob stanovilo stejný majetek a dědic nebo správce byl požádán, aby jim ho vyplatil, neboť v tomto případě, pokud to bylo v zájmu všech a zůstavitel je měl na mysli, mohli všichni požadovat splnění odkazu. Podívejme se však, zda každý z nich může podat žalobu na svůj podíl, nebo na celou částku. Domnívám se, že mohou podat žalobu podle zájmu každého z nich, a proto ten, kdo bude postupovat jako první, získá celou částku, pokud dá záruku, že bude hájit toho, kdo mu zaplatil, proti všem ostatním beneficentům svěřenského fondu, ať už jsou společníky, nebo ne.

22. Někdy však právo vznést požadavek na splnění svěřenství nebo na zaplacení odkazu bude náležet jiné osobě než té, jejíž jméno je uvedeno v závěti; jako například v případě, kdy je dědicovi uloženo zaplatit veřejnou daň za Titia, musí požadavek na splnění svěřenství nebo na zaplacení odkazu vznést hospodář z výnosu; ačkoli může být osobou uvedenou a Titius sám může požadovat odkaz, který mu byl odkázán. Domnívám se, že je velký rozdíl v tom, koho měl zůstavitel na mysli a komu chtěl prospět. Obecně je však třeba chápat, že jednal ve prospěch soukromé osoby, i když zisk mohl ve skutečnosti připadnout hospodáři z výnosu.

23. V případě, že je něco odkázáno na vybudování veřejného díla ve městě, božský Marcus a Lucius Verus v reskriptu adresovaném Prokulovi uvedli, že každý dědic odpovídá za celou částku. V tomto případě však poskytli spoludědici čas, během něhož mohl poslat osoby, aby dílo provedly, a po uplynutí této doby rozhodli, že Procula bude odpovídat sama a že může od spoludědice vymáhat jeho podíl na výdajích, které vynaložila.

24. Božský Markus v reskriptu také uvedl, že stejné pravidlo platí i pro sochu, služebnost a další věci, které nelze rozdělit.

25. Když je někomu přikázáno postavit veřejné dílo a nabídne se, že poskytne peníze městu, aby je mohlo postavit, ačkoli zůstavitel chtěl, aby to udělal sám správce, nesmí být vyslyšen; a to božský Markus uvedl v reskriptu.

12. Valens, Trusty, kniha I.

"Nechť je Stichus svobodný a já žádám svého dědice, aby ho vyučil řemeslu, aby se mohl sám živit." V tomto případě se jednalo pouze o to, aby se Stichus mohl živit sám. Pegas říká, že svěření je neplatné, protože nebyl uveden druh řemesla. Praetor nebo soudce však musí podle úmyslu zemřelého a podle věku, postavení, povahy a nadání otroka, jemuž byl odkázán, určit, jakému řemeslu by bylo nejlepší, aby ho dědic na vlastní náklady vyučil.

(13) Marcianus, Trusty, kniha II.

(14) Pokud se zůstavitel vyjádřil takto: "Ať můj dědic dá tomu a tomu takový a takový kus půdy a k tomu zaplatí Seiovi deset aurei," není pochyb o tom, že Seius může na základě ustanovení závěti požadovat polovinu půdy a deset aurei.

14. Gaius, Trusty, kniha I.

Není pochyb o tom, že v případě, kdy je odkaz odkázán manželce pod podmínkou, že se znovu neprovdá, a žádá se po ní, aby odkaz vrátila, pokud se provdá; že k tomu může být donucena, pokud by se provdala podruhé.

(1) Dědic, který byl zproštěn povinnosti složit přísahu, bude stále povinen platit odkazy a vykonávat svěření podle závěti.

(2) Byl-li však někomu odkázán odkaz za účelem koupě majetku patřícího jinému, aby jej vydal třetí osobě; a on nemůže uvedený majetek koupit z toho důvodu, že jej vlastník nechce prodat nebo jej chce prodat za přemrštěnou cenu, musí zaplatit jeho spravedlivou hodnotu příjemci svěření.

15. Marcianus, Trusty, kniha II.

Je-li odkázán majetek zůstavitele, o němž se říká, že je v moři, musí být vydán poté, co byl získán zpět.

(16) Pomponius, Trusty, kniha I.

Majetek zanechaný v rámci trustu je velmi často vydán beneficiantovi v lepším stavu, než v jakém byl při odkázání; jako například tam, kde se pole zvětšilo naplaveninami nebo kde vznikl ostrov.

17. Marcianus, Trusty, kniha II.

Odkázat lze i majetek, který bude existovat v budoucnu, jako ostrov, který může vzniknout v moři nebo v řece.

1. Služebnost může být právně odkázána i otrokovi, který vlastní přilehlý pozemek.

18. Pomponius, Trusty, kniha I.

Jestliže po sepsání závěti v souladu se zákonem vám zanechám svěřenství a poté bez dodržení požadovaných formalit sepíši další závěť, kterou vám svěřenství nezanechám, nebo pokud ano, zanechám vám zcela jiné, než bylo obsaženo v první závěti, je třeba zvážit, zda bylo mým úmyslem při sepsání druhé závěti zbavit vás toho, co bylo odkázáno první závětí, protože svěřenství se ruší pouhým úmyslem. To je však obtížné zjistit, neboť jsem snad nemusel mít v úmyslu zrušit první závěť, ledaže by druhá byla platná, a nyní svěřenství v druhé závěti nebude platné, i když oběma závětmi byli ustanoveni stejní dědicové a vstoupili do dědictví podle první závěti.

19. Valens, Trusty, kniha V.

Nerva a Atilicinus velmi správně rozhodli, že pokud ti byl odkázán odkaz nebo zanechán svěřenský fond, který ti ukládal vykonat nějaký úkon, i když nebylo v zájmu dědice, aby se tak stalo, mělo by ti být odepřeno právo podat žalobu, pokud jsi dědici neposkytl záruku, že splníš vůli zemřelého.

20. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Pokud by mi byl majetek zanechán ve svěřenectví a tentýž majetek by byl odkázán tobě buď jako odkaz, nebo ve svěřenectví, nikoliv s úmyslem rozdělit jej, ale zcela každému z nás, není pochyb o tom, že pokud by byl dán pouze jednomu z nás, druhý nebude mít na majetek žádné právo, ale bude oprávněn podat žalobu na vymáhání celé jeho ceny.

21. Paulus, Sentence, kniha IV.

Svření může být zanecháno také pouhým pohybem hlavy, pokud ten, kdo tak činí, je také schopen mluvit, ledaže by mu nějaká nemoc, kterou je náhle napaden, bránila používat hlas.

1. Bylo stanoveno, že je-li zanechána svěřenecká smlouva a zjistí-li se, že majetek, jehož se týká, náleží tomu, komu byl zanechán, z důvodu hodnotného plnění, svěřenecká smlouva zanikne, ledaže by zůstavitel chtěl, aby odhadní cena majetku byla vyplacena také jeho vlastníkov.

2. Jsou-li v rámci svěřenství zanechány sloupy nebo trámy domu, nejvyšší orgán rozhodl, že lze vydat pouze takové části budovy, které lze odstranit, aniž by došlo k jejímu poškození, a že se neprovádí žádné prohlášení o odhadní ceně těchto částí.

(22) Hermogenianus, Epitomy práva, kniha IV.

(23) Pokud se někdo na začátku své závěti vyjádří takto: "Přeji si, aby ten, komu jsem dvakrát odkázal totéž, byl vyplacen pouze jednou," a poté stejnou závětí nebo kodicilem vědomě odkáže tentýž majetek několikrát téže osobě, měla by jeho poslední vůle platit, neboť nikdo nemůže říci, že člověk nesmí odvolat svou první závěť. To však bude platit pouze tehdy, pokud výslovně uvede, že změnil svůj původní úmysl a přál si, aby zůstavitel obdržel více odkazů.

1. Pokud voják, který byl odsouzen k trestu smrti za hrdelní zločin, smí podle podmínek rozsudku, kterým byl odsouzen, sepsat závěť, je oprávněn odkázat majetek i do svěřeneckého fondu.

2. Ztrátu způsobenou smrtí otroka, který mu byl v rámci svěřenství zanechán, musí nést pouze beneficiant svěřenství, a to dříve, než se dědic dostane do prodlení, i když je předmětem odkazu otrok patřící jinému.

23. Paulus, Sentence, kniha V.

Je nečestné, aby si císař nárokoval dědictví nebo prospěch ze svěřenství na základě nedokonalé závěti; neboť majestátu tak velkého vládce přísluší projevovat poslušnost zákonům, z jejichž působení se zdá být sám vyňat.

24. Neratius, Názory, kniha II.

Odkaz může být učiněn ve prospěch věřitele, aby se zabránilo dědici ve vymáhání peněz, které mu nepřísluší.

25. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

"Ať ten a ten, moji dědicové, zaplatí sto aurei Seiovi." Seius může požadovat zaplacení od kteréhokoli ze zmíněných dědiců.

(1) Tam, kde není v použitých slovech žádná dvojznačnost, by neměla být vznášena žádná otázka ohledně úmyslu zůstavitele.

26. Týž, O Neratiovi, kniha II.

Ten, kdo dluží svěřenství, je nucen nejen vydat majetek ode dne, kdy je v prodlení, ale také nahradit jakoukoli ztrátu, kterou z tohoto důvodu může utrpět příjemce svěřenství.

27. Týž, Dekrety, kniha II.

Paula, když ustanovila Callinica dědicem části svého majetku, odkázala závětí deset aureí své dceři Jubentianě a poté, co po nějaké době uzavřela kodícil, odkázala sto aureí témuž Callinikovi, ale nedodala: "Kromě jeho podílu." Bylo rozhodnuto, že mu budou vyplaceny obě částky, zejména proto, že dceři Callinikovi nebylo kodícilem nic odkázáno.

1. Pompeius Hermippus ustanovil svého syna Hermippa dědicem tří čtvrtin svého majetku a svou dceru Titianu dědičkou zbývajících čtvrtin a každému z nich odkázal určité pozemky jako přednostní odkazy; a také nařídil, že pokud Hermippus zemře bez potomků, má být jeho dceři přidělen další pozemek. Poté, co sepsal závěť, učinil kodícil, jímž své dceři odkázal určité pozemky a přál si, aby se s nimi spokojila spolu s tím, co jí odkázal v závěti. Hermippův majetek propadl státní pokladně a jeho sestra Titiana se domáhala výkonu svěřenství. Protože její bratr byl požádán, aby jí vyplatil tolik a tolik místo jejího podílu na majetku, vyvstala otázka, zda její otec zamýšlel, aby dostala pouze to, co jí odkázal kodícilem. Zdá se mi, že svou první závěť absolutně zrušil. Spravedlivějším výkladem se zdá být, že její otec neměl v úmyslu ji připravit o její podíl na pozůstalosti, na který by měla nárok za života svého bratra, ani o ten, který jí měl bratr odkázat po své smrti, pokud by zemřel bez potomků; a tak bylo rozhodnuto.

2. Julianus Severus, který v době své smrti ustanovil několik dědiců, odkázal svému nevlastnímu bratrovi padesát aureí, které si přál, aby mu Julius Maurus, jeho nájemce, vyplatil z pozemkové renty, kterou mu dlužil; a také odkázal jistý majetek zmíněnému Maurovi. Státní pokladna vznesla dotaz, jak s tímto majetkem naložit, a Maurus na příkaz císařského správce peníze státní pokladně vyplatil, a jmenovaný dědic poté věc proti státní pokladně získal. Protože pěstoun zemřel, jeho dědic požadoval, aby Maurusův dědic provedl svěřenský fond; císař však rozhodl, že není pověřen svěřenským fondem, ale že byl zmíněn pouze proto, aby poukázal na zdroj, z něhož lze svěřenský fond získat, a že jej tedy má provést Severův dědic.

28. Týž, O Tertuliánově dekretu senátu.

Kdybych měl být pověřen svěřenectvím, abych vydal jiné osobě vše nad podíl, který mohu legálně přijmout, je stanoveno, že mohu zmíněnou částku také přijmout.

29. Labeo, O posledních Javolenových epitomech.

30. Pokud měl muž konkubínu a dal jí privilegium užívat oděv předchozí konkubíny a poté učinil odkaz následujícího znění: "Odkazuji jí takový a takový oděv, který jsem koupil a který je pro ni určen," Cascellius a Trebatius popírají, že by měla

nárok na oděv, který byl pořízen pro první konkubínu, protože v případě manželky platí jiné pravidlo. Labeo tento názor nepřijímá, protože je sice pravda, že v případě odkazu tohoto druhu se právo upravující manželku nepoužije, ale je třeba vzít v úvahu výklad slov použitých zůstavitelem. Stejně pravidlo platí i v případě dcery nebo jakékoli jiné osoby. Názor Labea je správný.

1. Pokud byl odkázán odkaz ve znění: "Přeji si, aby moje manželka Titia měla podíl na mém majetku, který se rovná nejmenšímu podílu, který může mít některý z mých dědiců," a podíly dědiců byly nerovné, Quintus Mucius a Gallus rozhodli, že byl odkázán největší podíl, a to z toho důvodu, že menší podíl je zahrnut ve větším. Servius a Ofilius tvrdili, že je míněn nejmenší podíl, protože když byl dědic pověřen vyplacením dědictví, měl pravomoc dát jakýkoli podíl, který si zvolil. Labeo tento názor schvaluje a je správný.

2. Pokud byl odkaz odkázán takto: "Ať můj dědic vyplatí Seiovi peněžní částku rovnající se té, kterou jsem získal z pozůstalosti po Titiovi," Labeo se domnívá, že odkaz zahrnuje to, co zůstavitel zapsal do svých účtů jako pocházející z uvedené pozůstalosti; popírá však, že by zůstavitel měl dědici poskytnout jistotu na jeho ochranu pro případ, že by dědic byl později povinen něco zaplatit z důvodu uvedené pozůstalosti. Já však zastávám opačný názor, neboť nelze tvrdit, že to, co bude muset dědic zaplatit z titulu uvedené pozůstalosti, se mu skutečně dostalo do rukou. Alfenus Varus uvádí, že tento názor zastával Servius, a je správný.

3. Pokud ti byl odkázán otrok za všeobecných podmínek a dědic ti odevzdá Sticha, který je vystěhován, Labeo říká, že proti němu můžeš postupovat podle závěti, protože se má za to, že dědic ti žádného otroka nedal, protože toho, kterého ti dal, sis nemohl ponechat. Domnívám se, že je to správně. Zároveň však říká, že byste měli dědice o vystěhování informovat ještě před zahájením řízení, neboť pokud byste učinili jinak, mohla by proti vám být podána námitka z důvodu zlé víry v případě, že byste podali žalobu podle závěti.

4. "Pokud jsou moji otroci Stichus a Damus v mém vlastnictví v době mé smrti, necht' jsou svobodní a necht' mají pro sebe takový a takový kus půdy." V případě, že se jedná o otroky, kteří jsou v mém vlastnictví v době mé smrti, necht' jsou svobodní a necht' mají pro sebe takový a takový kus půdy. Labeo se domnívá, že pokud by některý z uvedených otroků byl po vykonání závěti svým majitelem zcizen nebo manumitován, ani jeden z nich by se nestal svobodným. Tubero se však domnívá, že ten, který by zůstal v rukou zůstavitele, by byl svobodný a měl by nárok na odkaz. Domnívám se, že Tuberův názor je ten, který více odpovídá úmyslu zůstavitele.

30. Týž, O posledních epitimiích Javolenových, kniha II.

Zůstavitel, který měl čtyři nádoby na olej, učinil následující odkaz: "Odkazuji dvě nádoby na olej, které jsou si podobné." Uvedl jsem jako svůj názor, že byl odkázán pouze pár nádob, neboť výraz "dva páry nádob" není totožný s výrazem "dvě podobné nádoby". Trebatius je téhož názoru.

1. Když si zůstavitel pronajal od státu určité veřejné zahrady a odkázal Aufidiovi produkty těchto zahrad až do vypršení nájemní smlouvy, na jejímž základě byly pronajaty, a uložil svému dědici, aby platil nájemné za tyto zahrady a umožnil mu je užívat, rozhodl jsem, že dědic je povinen umožnit mu je užívat, a navíc, že bude také povinen platit státu nájemné za tyto zahrady.

2. Tam, kde bylo do závěti vloženo: "Ať můj dědic zaplatí Stichovi, mému otroku, pět aurei, a pokud by Stichus sloužil mému dědici jako otrok po dobu dvou let, ať je svobodný," myslím, že odkaz bude splatný po uplynutí dvou let, neboť jak on, tak udělení svobody by se měly vztahovat k této době. To byl také názor Trebatia.

3. Pokud ti bude uloženo prodat mi pozemek za určitou cenu, nebudeš si moci podle podmínek uvedeného prodeje vyhradit žádnou úrodu z uvedeného pozemku, protože cena se vztahuje na celý pozemek.

4. Pokud jsem straně nařídil, aby pro sebe a pro mě koupila pozemek, který bude držet v partnerství, a on pak uvedený pozemek rozdělil na dva díly podle hranic, a než mi ho předal, odkázal ho takto: "Dávám tomu a tomu svůj pozemek," odmítl jsem, že by byla splatná více než polovina pozemku, protože by nebylo pravděpodobné, že by zůstavitel, když odkázal pozemek, zamýšlel, aby byl jeho dědic pověřen.

5. "Ať můj dědic zaplatí mé ženě dvě stě aurei, dokud zůstane s mým synem v Capui." Syn opustil svou matku. Byl jsem toho názoru, že dokud budou obě strany pobývat v Capui, bude odkaz náležet matce, i když nebudou žít spolu. Pokud by se však přestěhovali do nějakého jiného města, Trebatius říká, že by jim odkaz náležel pouze po dobu jednoho roku podle doby, po kterou spolu žili. Podívejme se, zda ze slov "dokud zůstává s mým synem v Capui" nevyplývá podmínka, že budou považována za nadbytečná. Tento názor nepřijímám. Přesto by jí měl být odkaz vyplacen, pokud není její vinou, že nepobývala se svým synem.

6. Pokud jste pověřeni vydat dům patřící jinému a nemůžete uvedený dům koupit za žádných podmínek, Attius říká, že soud musí provést odhad jeho hodnoty, aby mohl být dědic propuštěn po zaplacení částky. Stejně pravidlo platí, pokud jste mohli dům koupit, ale neučinili jste tak.

(31) Týž, Epitomy pravděpodobnosti, Paulus, kniha I.

Je-li někomu odkázán dům, bude mít nárok na všechny budovy, které se nacházejí na pozemku patřícím k uvedenému domu. Paulus: Toto pravidlo však neplatí, pokud vlastník vlastnil dva sousedící domy a místnost jednoho z nich byla určena k užívání druhého a k tomuto účelu využívána; za těchto okolností totiž zmíněná místnost přestane být příslušenstvím budovy, k níž je připojena, a stane se příslušenstvím druhé.

32. Scaevola, Digest, kniha XIV.

Zůstavitel ustanovil dědičkou čtvrtiny svého majetku Sextii a dědici zbývajících tří čtvrtin Seia a Marcia, syny své sestry. Poté nahradil Sextii Marcie a Marcia Sextii a Marciovi odkázal určitý majetek jako přednostní dědictví. Marcius odmítl podíl na majetku, jehož dědicem byl ustanoven, a protože zemřel bez závěti, jeho majetek přešel na jeho legitimního bratra Seia. Vystala otázka, zda Sextia může na základě substituce požadovat pro sebe od zákonného dědice také to, co bylo Marciovi zanecháno jako přednostní dědictví, a to na základě substituce. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností Sextia nebyla substituována, pokud jde o odkazy, které byly odkázány Marciovi.

(33) Týž, Digesty, kniha XV.

Jistý muž odkázal své manželce spolu s dalším majetkem část svého domu, v němž byli zvyklí žít. Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že v době sepsání závěti i v době smrti zůstavitel užíval celý dům a žádnou jeho část nepronajímal, chtěl odkázat pouze ložnici, v níž byl zvyklý spát. Odpověď zněla, že je zahrnuta celá ta část domu, v níž obvykle pobýval se svou rodinou.

1. Zůstavitel kromě jiných odkazů odkázal své manželce následující dědictví: "Přeji si, aby vše, co jsem své manželce daroval nebo co jsem pro ni za svého života koupil k užívání, jí bylo odevzdáno". Ptám se, zda je třeba rozhodnout, že měla nárok i na to, co jí daroval po sepsání závěti. Odpověď zněla, že uvedená slova se nevztahují k budoucímu času.

2. Když Seius zaplatil sto aurei věřiteli své manželky a vykoupil šperk, který byl uložen jako zástava, a poté, co sepsal závět, učinil následující odkaz: "Dávám své manželce vše, co jsem zaplatil na základě ustanovení, které uzavřela, a kromě toho každoročně dvě stě aurei." Vznikla otázka, zda zmíněných dvě stě aurei mohou manželovi dědicové získat zpět od jeho manželky nebo od jejích dědiců. Odpověď zněla, že pokud zaplatil věřiteli jako dar, jeho dědicové by byli odpovědní podle svěřenského fondu, pokud by se pokusili dluh vymáhat, a že by jim v tom mohla bránit i výjimka. Platila by domněnka, že šlo o darování, pokud by dědic neprokázal opak.

34. Same, Digest, kniha XVI.

Jistá žena odkázala pohledávku svého dlužníka následujícím způsobem: "Přeji si, aby deset aurei, které mi dluží dědicové Gaia Seia, bylo vyplaceno Titiovi navíc, a přeji si, aby mu můj dědic postoupil své právo na žalobu proti nim a aby zmíněnému Titiovi vydal zástavy, které dali." Ptám se, zda mají dědicové zaplatit pouze deset aurei, nebo zda má být postoupeno právo žaloby na celý dluh, tj. na úroky i na jistinu. Odpověď zněla, že se zdá, že byl odkázán celý závazek dluhu. Dále se ptám, pokud by si zůstavitelka nebyla vědoma toho, že její zástupci v provincii uzavřeli stipulaci na deset aurei a úroky by měly být připočteny k jistině z důvodu výše zmíněného trustu, zda by navýšení tohoto dluhu náleželo Titiovi. Odpověděl jsem, že ano.

1. Zůstavitel, který ustanovil svého syna dědicem části svého majetku, mu spolu s dalšími věcmi odkázal přednostní odkaz těmito slovy: "Žádám, aby dvacet pohledávek vybraných z mé účetní knihy bylo bez podvodného úmyslu předáno mému synovi Titiovi poté, co si je vybere." Zmíněný zůstavitel za svého života pověřil svého syna vyřizováním všech svých záležitostí a syn po sepsání závěti a po dobu deseti let před otcovou smrtí, během nichž působil jako jeho zástupce, v rozporu s obvyklou praxí svého otce, jak vyplývá z jeho účetní knihy, půjčoval novým dlužníkům velké částky peněz a starým dlužníkům, kteří dlužili jeho otci malé částky, umožňoval zvyšovat své závazky, aby výše uvedených dvacet pohledávek téměř zaplnilo celou účetní knihu jeho otce. Vystala otázka, zda má syn jako přednostní dědictví nárok na půjčky, které sám poskytl. Odpověď zněla, že si mohl vybrat pouze z těch, které byly v době sepsání závěti v účetní knize zůstavitele.

2. Jistá žena odkázala jako přednostní dědictví jednomu ze svých dědiců veškerý majetek, který zbyl z pozůstalosti jejího manžela Areta, a uložila mu, aby uvedený majetek vydal jejímu pravnukevi, až dosáhne věku šestnácti let; poté dodala následující: "Žádám také, abyste z výnosu pozůstalosti po Aretovi zaplatil, uspokojil a uhradil veškeré zbývající dluhy věřitelům této pozůstalosti." Vystala otázka, zda v případě, že by dědic prokázal, že příjmy z pozůstalosti nepostačují k úhradě všech pohledávek, by musel sám převzít břemeno dluhu. Odpověď zněla, že úmyslem zůstavitelky zjevně bylo, aby dluhy byly uhrazeny z příjmů z pozůstalosti, a nikoli ze soukromého majetku dědice.

3. Otec, který ustanovil svého syna a dceru svými dědici a každému z nich odkázal určité pozemky a knihovní účty jako přednostní odkazy, vložil do své závěti následující ustanovení: "Pověřuji tě, můj drahý synu, a přeji si, abys zaplatil všechny odkazy, které jsem odkázal, a pokud bych uzavřel nějaký dluh dočasnou půjčkou a dlužil ho, až zemřu, přeji si, abys ho zaplatil, aby to, co jsem odkázal tvé sestře, zůstalo nedotčeno." Vystala otázka, zda je syn povinen zaplatit všechny dluhy svého otce bez ohledu na to, jak byly uzavřeny. Odpověď zněla, že dcera může podle podmínek svěřeneckého fondu požadovat, aby byla zproštěna odpovědnosti, aby to, co jí zůstavitel zanechal, mohlo přijít do jejích rukou bez zatížení.

(35) The Same, Digest, kniha XVII.

Patron požádal svého dědice, aby okamžitě koupil místo v kmeni pro svého svobodného pána. Ten dlouho trpěl neplnění povinností patrona a po jeho smrti ustanovil svým dědicem muže nejvznešenějšího postavení. Vystala otázka, zda odhadní

cena místa v kmeni náleží dědici svobodného pána ? Odpověď zněla, že náleží. Dále byla položena otázka, zda v tomto případě mohou být vymáhány běžné dávky a výhody, na které by měl propuštěnec nárok z titulu svého členství ve zmíněném kmeni až do dne své smrti, pokud by místo v kmeni bylo na počátku zakoupeno v souladu s vůlí patrona, nebo zda by jeho dědic měl nárok pouze na úroky z odhadní ceny místa. Odpověděl jsem, že cokoli mohl svobodný pán sám získat zpět, přešlo na jeho dědice.

1. Zůstavitel učinil odkaz Semproniovi následujícím způsobem: "Ať si Sempronius vezme všechny pozemky, které mám v hranicích Galatie, až po pozemek, který se nazývá Gaas a který má na starosti správce Primus, spolu se vším jeho příslušenstvím." Vystala otázka, protože zmíněný správce měl na starosti pouze jeden pozemek, který se nenacházel v hranicích Galatie, ale v hranicích Kappadokie, zda tento pozemek bude spolu s ostatními patřit Semproniovi. Odpověď zněla, že bude patřit jemu.

2. Jistý zůstavitel učinil následující odkaz svobodnému pánovi, kterého jmenovitě uvedl: "Přeji si, aby mu byl darován statek Trebatian, který je v okrese Atellatan, a také statek Satrian, který je v okrese Niphana, spolu s obchodem." V tomto případě se jednalo o odkaz, který byl učiněn v roce 1848. Vystala otázka, jelikož mezi výše odkázanými pozemky byl i pozemek označený jako Satrian, který se však nenacházel v okrese Niphana, zda by měl být odevzdán svobodníkovi podle podmínek svěřenství? Odpověď zněla, že pokud se v okrese Niphana nenacházel žádný statek s názvem Satrian, ale pokud bylo jisté, že zůstavitel měl na mysli ten, který se nacházel jinde, nic méně by mu náležel, protože se spletl v uvedení okresu, v němž se nacházel.

3. Jistá osoba učinila následující ustanovení v kodícilu, který potvrdila: "Juliánské lázně, které jsou připojeny k mému domu, nechť jsou poskytnuty k bezplatnému užívání občanům Tiburu a Scitisu, k nimž chovám velkou náklonnost, a to tak, aby se v nich mohli šest měsíců v roce veřejně koupat na náklady a pod dohledem mých dědiců." Vystala otázka, zda budou dědicové povinni hradit náklady na nezbytné opravy. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi zůstavitel kromě závazku vytápět lázně a zajišťovat jejich obsluhu zahrnul také vše, co souvisí s jejich každodenní údržbou, aby lázně byly vybaveny vším potřebným; a že během běžných období přestávek je třeba lázně připravit a vyčistit, aby byly vhodné k užívání, jak je za určitých okolností obvyklé.

36. Claudiovy poznámky o Scaevolovi, Digesty, kniha XVIII.

Pokud bylo rozhodnuto, že závěť je neúčinná, nejsou v ní obsažené trusty splatné ab intestato, protože vzhledem k tomu, že nepřičetný člověk nemůže sepsat závěť, platí, že nic, co je obsaženo v jeho poslední vůli, není platné.

(37) Scaevola, Digest, kniha XVIII.

Jistá osoba v době své smrti odkázala své matce Seii jistý pozemek, který jí již patřil, a požádala ji, aby jej po své smrti převedla na jeho manželku Flavii Albinu. Po smrti zůstavitele matka v přítomnosti soudce prohlásila, že nechce učinit nic proti přání svého syna a že je ochotna převést pozemek na Flavii Albinu, pokud jí bude platit dva aurei ročně jako příjem. Ta však ani nepředala vlastnictví pozemku, ani neobdržela částku dvou aurei ročně. Vystala otázka, zda mohla pozemek legálně prodat třetí osobě. Odpověď zněla, že pokud se šetření provede s ohledem na odkaz a svěření, v souladu s uvedenými skutečnostmi, není to, co zůstavitel odkázal své matce, platné a neexistuje povinnost plnit svěření, pokud matka neobdržela ze závěti nic jiného.

1. Jistá osoba ustanovila dědice a odkázala dvě stě aurei Maeviovi, přičemž mu uložila, aby vyplatil sto Glauketychovi a padesát Elpidovi. Poté Maevis se souhlasem zůstavitele poslal oběma odkazovníkům dopisy a vyplatil jim jejich odkazy v souladu se zůstavitelovou vůlí. Zůstavitel poté sepsal kodícil a stanovil, že pokud bude předložena jakákoli listina, která by byla v rozporu s uvedeným kodícilem, nebude platná. Vystala otázka, zda Maevis, který obdržel dvě stě aurei, může být žalován zůstavitelem na základě svěřeneckého fondu, protože zůstavitel změnil své rozhodnutí s ohledem na výše uvedené dopisy. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nelze podat žalobu proti Maeviovi, ať už obdržel dvě stě aurei, nebo místo nich pozemek.

2. Zůstavitel ustanovil Seia a Maevia, své svobodné muže, dědici stejných dílů svého majetku a místo Maevia ustanovil svého svěřence Sempronia. Poté potvrdil kodícil, kterým stanovil následující: "Lucius Titius dědici Seiovi, kterého ustanovil dědicem poloviny svého majetku, s pozdravem. Zakazuji Maeviovi, svému svobodnému pánovi, kterého jsem svou závětí ustanovil dědicem poloviny svého majetku, aby ji přijal, a místo něj si přeji, aby se dědicem jeho podílu na mém majetku stal Publius Sempronius, můj svěřenec." Maeviovi, jemuž nechtěl odkázat podíl na svém majetku, odkázal také svěřenský fond s následující cenzurou: "Přeji si, aby sto padesát lahví starého vína bylo dáno Maeviovi, mému svobodnému muži, který si ode mne nic nezaslouží." Jelikož úmyslem zůstavitele bylo především to, aby polovina jeho majetku za všech okolností připadla Semproniovi, vystala otázka, zda má být svěření vyjádřené výše uvedenými slovy považováno za platné a vůči komu může Sempronius vznést požadavek, neboť kodícil byl adresován určité osobě. Odpověď zněla, že plnění trustu lze požadovat po Maeviovi.

3. Otec daroval svému emancipovanému synovi veškerý svůj majetek s výjimkou dvou otroků, ale neučinil darování mortis causa a se synem se dohodl takto: "Slibuješ, že otroci, které jsem ti daroval, a pozemky, které jsem na tebe převedl darem, spolu s potomky, kteří se mohou narodit uvedeným otrokům, a také nářadí používané k obdělávání půdy nebo cokoli z uvedeného majetku, co ti zůstane nebo bude pod tvou kontrolou a čeho ses nezbavil podvodným způsobem, mi budou po tvé smrti vráceny, pokud budu naživu, nebo vydány komukoli, koho určím? Já, Lucius Titius, otec, jsem to stanovil a já, Lucius Titius, syn, jsem to slíbil." Když otec umíral, napsal svému synovi dopis, v němž vytvořil následující svěřenecký fond: "Lucius Titius, svému synovi Luciovi Titiovi, Pozdravení. Jsa přesvědčen o tvé synovské náklonnosti, ukládám ti, abys zaplatil tomu a tomu a tomu jistou sumu peněz, a přeji si, aby můj otrok Lucio byl svobodný." Vystala otázka, zda syn,

kteřý nemohl získat pretoriánské vlastnictví otcova majetku ani nebyl jmenován jeho dědicem, byl povinen splnit svěřenou povinnost a udělit otrokovi svobodu podle podmínek dopisu. Odpověď zněla, že ačkoli syn nemohl vstoupit do majetku svého otce ani požadovat jeho pretoriánskou držbu, a ačkoli nedržel nic, co by patřilo k jeho majetku, přesto proti němu jako proti dlužníkovi mohli být podáni dědici jeho otce na základě ustanovení; a také žaloba z důvodu trustu těmi, kdo byli na jeho výkonu zainteresováni; zejména po vydání konstituce Diviše Pia, která pro takový případ stanovila.

4. Vdova, která se měla vdát, nařídila svým dvěma dětem, které měla od svého prvního manžela, aby stipulovaly dvacet aurei, hodnotu věna, které se chystal dát, kdyby z jakéhokoli důvodu mohlo být její manželství rozvedeno, aby celé její věno mohlo být vyplaceno jednomu nebo druhému z nich. Protože jedno z dětí během manželství zemřelo, manželka dopisem nařídila pozůstalému, aby se spokojil s polovinou věna, aniž by požadoval další část, a aby zbylou polovinu nechal v držení jejího manžela. Protože žena poté zemřela, vyvstala otázka, zda může být její manžel žalován o celé věno jejím synem a zda může být první z nich chráněn výjimkou z důvodu zlé víry; a dále zda by v jeho prospěch mohla být podána žaloba podle podmínek svěřenectví, aby byl syn nucen zprostit ho svého podílu na závazku. Odpověď zněla, že výjimka může být právně uplatněna a že může rovněž podat žalobu podle podmínek trustu. Rovněž byla položena otázka, zda by ve prospěch dědiců ženy proti jejímu synovi mohla být podána praetorská žaloba, která by se týkala zbývající poloviny majetku. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností, a zejména po dopise napsaném synovi, by žaloba nemohla být podána. Claudius: "Děkuji vám, že jste se rozhodl, že se na mě obrátíte s žádostí o vydání dědictví: Jelikož žena v dopise uvedla, že její syn by se měl spokojit s polovinou věna, bylo rozhodnuto, že těmito slovy byl vytvořen trust ve prospěch syna.

5. Zůstavitelka učinila v kodicilu následující ustanovení: "Přeji si, aby bylo provedeno vše, co je zde obsaženo. Dávám svému pánu Maximu pět tisíc denárů, které jsem obdržel jako zálohu od jeho strýce Julia Maxima, aby mu byly vyplaceny i s úroky, až se stane mužem, což bude činit třicet tisíc denárů, neboť jsem to jeho strýci slíbil pod přísahou." Vyvstala otázka, zda jsou podmínky kodicilu dostatečné k tomu, aby opravňovaly k podání žaloby na vrácení uložených peněz, neboť jejich pravdivost nebylo možné prokázat žádným jiným důkazem. Odpověděl jsem, že v souladu s uvedenými skutečnostmi je třeba věřit tomu, co zůstavitel napsal, neboť tvrdil, že se k tomu zavázal přísahou.

6. Titia, vysoce postavená žena, která vždy zaměstnávala Callimaca, aby vyřizoval její záležitosti (ten nebyl schopen pořizovat na základě závěti), sepsala závěť vlastní rukou a stanovila v ní následující: "Já, Titia, jsem sepsala tuto závěť a přeji si, aby Callimacovi byla jako odměna předána částka deset tisíc denárů." Ptám se, zda si tyto peníze mohou nárokovat Titini dědicové z důvodu, že se jedná o odměnu. Odpověděl jsem, že to, co je odkázáno v rozporu se zákonem, nelze vymáhat.

7. S odkazem na následující slova závěti: Na otázku, zda dědic odpovídá těm, které zůstavitel za svého života manumitoval, vyvstala otázka: "Přeji si, aby byla vyplacena platba všem otrokům a otrokyním, které jsem manumitoval nebo mohu manumitovat, ať už na základě této závěti, nebo na základě jiné závěti, spolu s jejich syny a dcerami". Odpověď zněla, že

ustanovení závěti musí být vykonána i pokud jde o ty, kteří byli manumitováni před sepsáním závěti, a jejich děti obojího pohlaví.

38. Same, Digest, kniha XIX.

Otec zakázal svému synovi, který byl zároveň jeho dědicem, zcizit pozemky náležející k pozůstalosti nebo je dát do zástavy; uložil mu však, aby je držel ve prospěch dětí, které by mohl mít ze zákonného manželství, a ostatních svých příbuzných. Syn poté, co vyplatil jednoho věřitele pozůstalosti, uvolnil některé pozemky, které jeho otec zatížil, a aby získal peníze na jejich vyplacení, převedl uvedené pozemky na druhého věřitele formou zástavy nebo hypotéky. Vystala otázka, zda byla zástavní smlouva uzavřena právoplatně. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností byla uzavřena právoplatně. Dále byla vznesena otázka, zda v případě, že by syn prodal pozemky tvořící součást pozůstalosti za účelem uspokojení svých věřitelů, mohli kupující, kteří nevěděli o existenci zástavy, tyto pozemky legálně koupit. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností by byl prodej platný, pokud by neexistoval žádný jiný majetek patřící do pozůstalosti, z něhož by mohl být dluh uhrazen.

1. Jistý muž, který ustanovil své dva svobodné muže, Sticha a Erose, svými dědici, stanovil ve své závěti následující: "Nesouhlasím s tím, aby Korneliánský statek odešel z rukou svobodných mužů." V závěti se uvádí, že dědicové jsou svobodní muži. Stichus nařídil, aby jeho otrokyně Arescusa byla podle jeho závěti svobodná, a odkázal jí svůj podíl na zmíněném majetku. Ptám se, zda Eros a ostatní Stichovi spoluosvoboditelé mohou na Stichově dědici požadovat jeho podíl na zmíněném majetku podle podmínek svěřenectví. Odpověď zněla, že Arescusa nebyla zahrnuta do trustu.

2. Jistý muž ustanovil svou dceru dědičkou a do závěti vložil větu: "Nepřeji si, aby můj dům přešel z rukou mých svobodných lidí, ale přeji si, aby patřil otrokům narozeným v mé rodině, které jsem v této závěti uvedl." Po smrti dědice a otroků narozených v domácnosti zůstavitele vystala otázka, zda jediný svobodný muž, který zůstal, má nárok na celý prospěch ze závěti. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi mu náleží pouze poměrný podíl přeživšího svobodného muže.

3. Zůstavitel odkázal svému synovi pozemek, zakázal mu jej prodat, darovat nebo dát do zástavy, dokud bude žít, a připojil následující doložku: "Pokud by tak učinil v rozporu s mou vůlí, přeji si, aby titiánský statek připadl státní pokladně, a to je stanoveno proto, aby zmíněný titiánský statek byl vždy držěn jeho jménem." Vzhledem k tomu, že syn si ponechal majetek v souladu s otcovou vůlí po celou dobu jeho života, vystala otázka, zda po jeho smrti budou pozemky náležet členům rodiny, a nikoliv dědicům, které syn určil. Odpověď zněla, že ze závěti zemřelého lze dovodit, že syn, dokud žije, nemůže pozemek zcizit ani zastavit, ale že bude mít právo sepsat závěť a odkázat jej i cizím dědicům.

4. Julianus Agrippa, člen první rotý triariů, vložil do své závěti následující ustanovení: "Nepřeji si, aby můj dědic dal do zástavy nebo jakýmkoli způsobem zcizil zbytek takových a takových pozemků nebo můj předměstský majetek nebo můj dům ve městě." Jeho dcera, kterou ustanovil svým dědicem, zanechala dceru, vnučku zůstavitele, která po dlouhé době držení majetku zemřela po ustanovení cizích dědiců. Vystala otázka, zda na zmíněný pozemek budou mít nárok cizí dědicové, nebo zda bude patřit Julii, která byla vnučkou Julia Agrippy. Odpověděl jsem, že vzhledem k tomu, že výše uvedené ustanovení bylo pouze pouhým příkazem, nebylo proti vůli zemřelého učiněno nic, co by bránilo tomu, aby vlastnické právo k pozemku připadlo dědicům.

5. Jistá zůstavitelka odkázala malý pozemek spolu s krámem patnácti svým svobodným lidem, které jmenovitě uvedla, a dodala následující: "Přeji si, aby moji svobodní lidé drželi tento pozemek pod podmínkou, že žádný z nich neprodá nebo nepředá svůj podíl, ani neučiní nic jiného, co by způsobilo, že se stane majetkem cizí osoby. Pokud by se stalo něco, co by bylo v rozporu s tímto ustanovením, přeji si, aby jejich podíly spolu s pozemky s krámem připadly lidem z Tusculum." Někteří z jejich propuštěnců prodali své podíly dvěma svým spolusvobodným, kteří byli zahrnuti do jejich počtu, a protože kupci zemřeli, ustanovili za svého dědice Gaia Seia, cizince. Vystala otázka, zda prodané podíly připadnou Gaiovi Seiovi, nebo jejich přeživším svobodným spoluobčanům, kteří se svých podílů nezbavili. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností patří Gaiovi Seiovi. Dále byla položena otázka, zda prodané podíly budou patřit lidem z Tusculum. Odpověděl jsem, že nikoli. Claudius: Protože se nepřihlíží k osobě skutečného držitele, který je cizí osobou, nýbrž k osobám kupujících, kteří podle vůle zemřelé patřili k těm, jimž povolila majetek prodat, nebyla splněna podmínka, za níž byly pozemky svěrenskými podmínkami přiznány lidu Tusculum.

6. Zůstavitel uložil odkazovníkovi, jemuž odkázal dva tisíce solidů na základě svěrenského fondu, následující povinnost: "Žádám tě, Petroniusi, abys zaplatil zmíněnou částku dvou tisíc solidi společnosti jistého chrámu." Protože společnost byla následně zrušena, vystala otázka, zda má odkaz patřit Petroniovi, nebo má zůstat v držení dědice. Odpověď zněla, že Petronius jej může právně požadovat, zvláště když mu nepřísluší vykonávat závěť zesnulého.

7. Jistá matka ustanovila své syny dědici a dodala: "Nesměji za žádných okolností nakládat s pozemky, které jim připadnou jako součást mého majetku, ale musí je vyhradit pro své nástupce a poskytnout si navzájem záruku s ohledem na tuto skutečnost." Vystala otázka, zda se má mít za to, že pozemky byly těmito slovy ponechány ve správě. Odpověď zněla, že v souladu s tím, co bylo uvedeno, nezakládají svěrenectví.

8. Muž, který ustanovil dědice poloviny svého majetku, mu odkázal určitý pozemek jako přednostní dědictví a dodal následující: "Žádám tě, abys souhlasil s přijetím Clodia Veruse, mého vnuka a tvého příbuzného, jako spoludědice Juliánova majetku, který jsem ti nařídil vydat jako přednostní dědictví". Vystala otázka, zda má vnuk nárok na polovinu pozemků podle podmínek svěrenského fondu. Odpověděl jsem, že ano.

39. Týž, Digest, kniha XX.

"Přeji si, aby mému svobodnému pánovi Pamphilovi bylo dáno sto aurei navíc k tomu, co jsem mu odkázal svým kodícilem. Pamphile, vím, že vše, co ti odkážu, se nakonec dostane do rukou mých dětí, neboť mám na paměti náklonnost, kterou k nim chováš." Ptám se, zda zůstavitel výše uvedenými slovy pověřil Pamphila, aby po jeho smrti vyplatil dětem zůstavitele sto aurei? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nelze mít za to, že by Pamphilus byl, pokud jde o jazyk zůstavitele, pověřen důvěrou zaplatit sto aurei; protože by však bylo krajně nečestné, aby dobré mínění zůstavitele popíral jeho svobodný pán, musí být sto aurei, které mu bylo odkázáno, vyplaceno dětem zůstavitele. Stejně rozhodnutí vydal v podobném případě i božský Marcus, náš císař.

1. K rozhodnutí byla navržena následující otázka. Jistý jedinec, který neměl děti ani příbuzné a byl nemocí přiveden do krajní nouze, svolal své přátele a v přítomnosti Gaia Seia, který s ním obýval stejný dům, jim řekl, že mu chce odkázat jisté pozemky, o nichž se zmínil; Gaius Seius sepsal toto prohlášení, které bylo dosvědčeno, a sám zůstavitel, když byl dotázán, zda je učinil, odpověděl "zcela jistě", což bylo vloženo do listiny. Vyvstala otázka, zda pozemky, které byly označeny, budou podle podmínek svěrenského fondu patřit Gaiu Seiovi. Odpověď zněla, že v tomto bodě nemohou být žádné pochybnosti, neboť svěrenectví je platné.

2. Jistý otec ustanovil své dvě dcery dědičkami stejných podílů na svém majetku a jedné z nich odkázal pozemek jako přednostní dědictví a druhou požádal, aby své sestře vyplatila dvacet aurei, a tutéž dceru požádal, aby na zmíněnou sestru převedla svou polovinu pozemku. Vyvstala otázka, zda je povinna zaplatit oněch dvacet aurei, či nikoli. Odpověděl jsem, že k tomu není povinna.

40. Týž, Digest, kniha XXI.

Dcera, narozená po emancipaci svého otce, požádala svého strýce z otcovy strany, aby jako dědic ze zákona přenechal její podíl na pozůstalosti a dva pozemky navíc jejímu strýci z matčiny strany. Dědictví po uvedené dceři přešlo rovným dílem na oba její strýce jako nejbližší příbuzné na základě pretoriánské držby. Jelikož svěrenectví nebylo platné, pokud jde o tu část pozůstalosti, na kterou by měl její strýc z matčiny strany nárok jako dědic ze zákona z titulu pretoriánské držby, vyvstala otázka, zda by přesto nebylo platné, pokud jde o polovinu uvedeného traktu, takže by zmíněný Titius, její strýc, mohl mít dva podíly na uvedených traktech, tj. jeden z nich z titulu svého práva podle pretoriánského práva a druhý, který by mohl nárokovat na základě svěrenectví. Odpověď zněla, že je oprávněn vznést tento nárok. Dále byla položena otázka, zda v případě, že by zemřelá dcera pověřila svého strýce z otcovy strany také svěrenskými smlouvami ve prospěch jiných osob, byl by povinen je plnit úplně, nebo pouze v poměru ke svému podílu na pozůstalosti. Odpověď zněla, že by byl povinen je vykonat v celém rozsahu.

1. Zůstavitel ustanovil Seiu svým dědicem ke třem čtvrtinám svého majetku a Maevia svým dědicem k jedné čtvrtině a Seiu pověřil svěřenectvím následujícím způsobem: "Žádám tě a ukládám ti, abys svému synovi odevzdal vše, co jsi získal z mého majetku poté, co sis pro sebe vyhradil mé zahrady." Jelikož ji pověřil svěřenectvím obecně, vyvstala otázka, zda každý, kdo se stane jeho dědicem, bude nucen zaplatit jakékoli odkazy, které odkázal, a vykonat jakékoli svěřenectví, které vytvořil; nebo zda, pokud se Seia vzdá tří čtvrtin majetku, může požadovat všechny zahrady. Odpověď zněla, že se ukázalo, že spoludědic byl svěřenským fondem zavázán vydat Seie čtvrtý podíl, který měl na zmíněných zahradách.

41. Týž, Digest, kniha XXII.

Manžel ustanovil svou manželku a syna, kterého měl od ní, svými dědici a pověřil svou manželku svěřenectvím následujícím způsobem: "Žádám tě, má manželko, abys nepožadovala žádný podíl na Tizianově majetku, neboť víš, že jsem celý zmíněný majetek koupil já sám, ale z důvodu náklonnosti a úcty, kterou k tobě chovám, jsem dal najevo, že na této koupi, kterou jsem provedl za své vlastní peníze, máme stejné podíly." Vyvstala otázka, zda měl v úmyslu, aby zmíněné pozemky zcela připadly jeho synovi. Odpověď s odkazem na předmětnou doložku zněla, že zůstavitel měl v úmyslu, aby uvedený pozemek byl zahrnut do jeho pozůstalosti, jako by tvořil část celé pozůstalosti, takže jeho manželka a syn by měli mít každý nárok na polovinu pozemku, jako by tvořil jeho část.

(1) Pokud bylo do závěti vloženo následující ustanovení: "Přeji si, aby můj dům s přilehlou zahradou byl odevzdán mým svobodným pánům," a pod další hlavičkou bylo napsáno: "Přeji si, aby můj dědic převedl na mého svobodného pána Fortunia v domě, který jsem odevzdal svým svobodným pánům, pokoj, v němž jsem byl zvyklý bydlet, a s ním spojený sklad", vyvstala otázka, zda je dědic zůstavitele povinen vyplatit odkaz Fortuniovi, ačkoli celý dům byl předtím odkázán všem svobodným pánům. Odpověď zněla, že to není povinen učinit.

(2) Zůstavitel učinil následující ustanovení v kodicilu, který potvrdil svou závětí: "Odkazuji všem svým svobodným lidem, včetně těch, které jsem za svého života manumitoval, kteří jsou manumitováni tímto kodicilem nebo které mohou manumitovat v budoucnu, a jejich manželkám, synům a dcerám, s výjimkou těch, které jsem výslovně odkázal, své manželce podle podmínek mé závěti". Poté pověřil své dědice následujícím způsobem: "Přeji si, aby moji dědicové darovali mé manželce, jejich spoludědičce, mé pozemky v Umbrii, Etrurii a Picenum spolu se vším jejich příslušenstvím, včetně venkovských nebo městských otroků a těch, kteří provozují mé obchody, s výjimkou těch, kteří byli manumitováni." Vyvstala otázka, zda Eros a Stichus, jeho otroci, kteří provozovali zůstavitelovy obchody v Umbrii a Picenum až do jeho smrti a kteří byli přirozenými syny Damasovými, jež zůstavitel za svého života manumitoval, mají být dědici vydání Damasovi v souladu s podmínkami kodicilu, nebo zda patří Seii, jeho manželce, podle podmínek jeho dopisu. Odpověď zněla, že podle kodicilu náleží jejich přirozenému otci v souladu s diktátem přirozené náklonnosti.

(3) Závětní dědička odkázala Felicissimovi a Felicissimě, jimž udělila svobodu, gargiliánské panství včetně domu a v další části závěti odkázala svému synovi Titiovi, kterého ustanovila dědicem čtvrtiny svého majetku, následující odkaz: "Můj synu Titiusi, kromě svého podílu na mém majetku přijmi dědictví, které mi zanechal tvůj otec Praesens a Caelius Justus, bratr tvého otce." Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že gargiliánský majetek byl zůstavitelce odkázán jejím manželem, tj. otcem jejího syna Titiose, jemuž pozemek podle podmínek trustu náležel, má uvedený pozemek náležet pouze synovi Titiovi, nebo Felicissimě, nebo všem třem. Odpověď zněla, že není pravděpodobné, že by zůstavitelka, která Felicissimovi a Felicissimě nezanechala nic kromě toho, co bylo obsaženo ve zvláštním odkazu, měla v úmyslu, aby odkaz byl obecným prohlášením převeden na jejího syna, kterému také odkázala část svého majetku.

(4) Jistý muž zanechal závěť některým otrokům, kteří byli dětmi, následujícím způsobem: "Přeji si, aby pět mých mladých otroků bylo mými dědici darováno mému malému pánu Publiovi Maeviovi, přičemž tyto otroci musí být mladší sedmi let." Zůstavitel zemřel mnoho let po sepsání závěti. Vystala otázka, jakého věku mají být otroci, kteří mají připadnout Maeviovi, zda to mají být ti, kteří v době sepsání závěti byli mladší sedmi let, nebo zda mají být darováni ti, u nichž bylo zjištěno, že v době smrti zůstavitele byli mladší tohoto věku. Odpověď zněla, že zřejmě mají být určeny ty, které byly v tomto věku v době, kdy je zůstavitel odkázal.

(5) Zůstavitel odkázal své konkubíně mimo jiné následující dědictví: "Přeji si, aby jí byl odevzdán pozemek, který mám na Appiánské cestě, se správcem, který jej má na starosti, a s jeho manželkou a dětmi." Vystala otázka, zda zůstavitel zamýšlel, aby vnučata správce a jeho manželky připadla konkubíně. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, co by bránilo tomu, aby jí byly dány.

(6) Jistý muž zanechal Maeviovi odkaz ve svěřeneckém fondu v následujícím znění: "Odkazuji vše, co vlastním ve městě Gades." V závěti bylo uvedeno, že Maevius odkazuje vše, co má. Vystala otázka, zda v případě, že by měl nějaký majetek na předměstí přiléhajícím k městu, by i ten náležel Maeviovi podle podmínek trustu. Odpověď zněla, že význam slov umožní i toto rozšíření. V témže případě byla rovněž položena otázka, zda by v účetní knize zůstavitele byly nalezeny jisté směnky, neboť měl ve zvyku půjčovat peníze ve svém rodném městě Gades nebo v jeho okolí a zanechal majetek, který měl v uvedeném městě, zda by Maevius měl nárok na uvedené směnky z důvodu vytvoření trustu výše uvedenými slovy. Odpověděl jsem, že na ně nemá nárok. Dále vystala otázka, zda by peníze nalezené v truhle v jeho domě v Gadesu nebo peníze, které byly získány sběrem různých bankovek a tam uloženy, byly splatné podle podmínek trustu. Odpověď zněla, že tato otázka již byla zodpovězena.

(7) Zůstavitel ve své závěti, v níž ustanovil svou manželku a svého syna dědici, odkázal své dceři sto aurei do svěřeneckého fondu, které jí měly být vyplaceny, až se provdá do rodiny, a připojil následující ustanovení: "Ukládám ti, má dceru, abys při sňatku v rodině, a to tak často, jak se budeš vdávat, dovolila svému bratrovi a své matce Seie, aby každý z nich stanovil vrácení poloviny věna, které ti bude darováno, pokud bys zemřela během manželství, aniž bys zanechala syna nebo dceru,

nebo pokud by došlo k rozvodu dříve, než ti bude věno vráceno, nebo pokud by ti s ním bylo jinak vyhověno." Otec dal svou dceru, která byla panna, za ženu a věnoval jí věno. Protože došlo k rozvodu, přijal věno a dal ji s ním za manžela jinému muži s tím, že uvedené věno má být vráceno buď jemu, nebo jeho dceři. Zůstavitel zemřel během jejího druhého manželství, zanechal stejnou závěť a jeho syn a manželka se stali jeho dědici. Protože manžel dívky následně zemřel, získala své věno a potřeť se provdala za přítomnosti a se souhlasem svého bratra a matky, kteří jí věno dokonce zvýšili, a ani jeden z nich neučinil žádné ustanovení, které by se ho týkala. Syn a dcera se poté stali dědici své matky a dcera poté zemřela a zanechala svého manžela dědicem. Vystala otázka, zda vzhledem k tomu, že dívka neobdržela peníze tvořící její věno jako dědictví od dědiců svého otce, ale jako matka rodiny je získala zpět po smrti svého druhého manžela, může být její dědic považován za odpovědného vůči bratrovi zemřelé podle podmínek svěřenectví za peníze, které mohl obdržet, pokud by učinil ustanovení s odkazem na věno. Odpověď zněla, že podle uvedeného případu by nebyl odpovědný.

(8) Pokud je dědic nebo odkazovník zůstavitele vyzván, aby někoho adoptoval, a jsou připojena následující slova: "Pokud by učinil jinak, nechť je vyděděn," nebo: "Nechť ztratí svůj odkaz," vystala otázka, zda by v případě, že by uvedenou osobu neadoptoval, byla možná žaloba z titulu svěřenství ve prospěch osoby, která nebyla adoptována. Odpověď zněla, že svěřenectví, kterým se po straně žádá, aby někoho adoptovala, není platné.

(9) "Přeji si, aby pozemek, který se nachází v takovém a takovém okrese, byl převeden na Maevia, Publia a Gaia za cenu stanovenou rozhodcem, a aby po přičtení kupní ceny k mému majetku moji zbývající dědicové slíbili pod pokutou sto aurei, že v případě vystěhování budou ručit za dvojnásobnou částku, aby zmíněný pozemek ani zcela, ani zčásti nikdy nepřešel do rukou Seie nebo jejích potomků, a to jakýmkoli způsobem." Vystala otázka, zda je odkaz platný, protože Publius jej chtěl koupit a Gaius odmítl souhlasit. Odpověď zněla, že ten, kdo chtěl mít ze svěřenství prospěch, mohl požadovat polovinu odkázaného pozemku, i když druhý odmítl svého práva využít. Bylo také provedeno šetření ohledně toho, jaká záruka by měla být poskytnuta v souladu s vůlí zůstavitele za částku, která má být vyplacena každému z dědiců. Odpověď zněla, že jistota by měla být poskytnuta v poměru k podílu, na který mají nárok podle podmínek svěřenského fondu.

(10) Zůstavitel odkázal své sestře určité otroky, které určil ve své závěti, a uložil jí, aby po své smrti vydala tytéž otroky jeho dětem. Vystala otázka, zda děti narozené z uvedených otroků mají být po smrti zůstavitelky vydány dětem, které byly dědici zůstavitele, nebo zda budou patřit jejím dědicům. Odpověď zněla, že ty, které se narodily později, nebyly zahrnuty do podmínek svěřenství.

(11) Otec dlužil své dceři určitou peněžní částku na základě svěřeneckého fondu vytvořeného závětí jejího manžela, a když se dívka znovu provdala, její otec dal jejímu manželovi věno, aniž by mu to ona nařídila, a stanovil, že věno vrátí sám sobě, pokud jeho dcera zemře bez potomků. Ženě se narodila dcera a vystala otázka, zda lze po otci požadovat, aby svěřenství vykonal. Odpověď zněla, že pokud dcera věno, které jí bylo dáno, neratifikovala, právo požadovat výkon svěřenství přetrvává. Rovněž byl učiněn dotaz, zda v případě, že by otec byl ochoten zprostit se závazku vyplývajícího z ustanovení, by bylo právo

požadovat výkon svěřenství ženě odepřeno. Odpověděl jsem, že na to již bylo odpovězeno, a pokud otec dal věno proto, aby žena mohla sankcionovat, a ona tak neučinila, může podat žalobu na vrácení předmětného věna.

(12) Jistá žena ustanovila svého manžela Seia svým dědicem a nahradila ho svým nevlastním dítětem Apiem; a pověřila svého dědice, aby po jeho smrti převedl její majetek na zmíněného nevlastního syna, a pokud by se jejímu nevlastnímu synovi do té doby něco stalo, nařídila mu, aby její zmíněný majetek vydal Valeriánovi, jejímu synovci. Vystala otázka, zda kdyby Seius za svého života vydal pěstounovi vše, co z pozůstalosti získal, zda by se mělo za to, že tak učinil v souladu s vůlí zesnulé; zvláště když zmíněný pěstoun byl na jeho místo dosazen. Odpověď zněla, že pokud by Apia zemřel za života Seia, ten by nebyl zproštěn plnění svěřenství, které bylo zanecháno ve prospěch Valeriána.

(13) Scaevola rozhodl, že pokud je ustanovený dědic požádán, aby vydal pozůstalost jiné osobě, když si to přeje, nebude nucen v mezidobí vykonávat svěřenství. Neboť svěřenský fond tohoto druhu se považuje za vytvořený až po jeho smrti.

(14) Zůstavitel požádal svého ustanoveného dědice, aby vydal celou jeho pozůstalost jeho manželce Seie, a pověřil ji následujícím způsobem: "Žádám tě, Seio, abys Maevii, našemu drahému dítěti, vydala vše, co se ti dostane do rukou z mého majetku, kromě toho, co jsem ti odkázal, jak je uvedeno výše, a zakazuji, aby Seia přijala jakoukoli jistotu, neboť vím, že spíše zvětší, než aby zmenšila můj majetek." Vystala otázka, zda může Maevia okamžitě požadovat, aby Seia plnila svěřenský fond. Odpověď zněla, že v uvedeném případě neexistuje nic, co by jí v tom bránilo.

(42) Týž, Digest, kniha XXXIII.

Titius ustanovil svou manželku Seiu dědičkou dvanáctiny svého majetku a Maevii dědičkou zbytku a učinil následující ustanovení ohledně pomníku, který si přál nechat postavit: "Přeji si, aby mé tělo bylo předáno mé manželce, aby bylo pohřbeno na takovém a takovém místě, a aby byl postaven pomník v hodnotě čtyř set aurei." Manželka získala jako dvanáctý díl pozůstalosti nejvýše sto padesát aurei a já se ptám, zda zůstavitel tímto ustanovením zamýšlel, aby mu pomník postavila pouze ona. Odpovídám, že pomník by měli postavit oba dědicové, a to v poměru svých dědických podílů.

43. Celsus, Digesty, kniha XV.

Když otec nařídil, aby jeho dceři bylo dáno věno, které mělo být stanoveno podle úsudku jejího poručníka, Tubero říká, že by se to mělo považovat stejně, jako kdyby jí bylo věno odkázáno ve výši, kterou by schválil vážený občan. Labeo se ptá, jakým způsobem lze stanovit věno pro dívku podle úsudku dobrého občana. Říká, že to není obtížné, vezmeme-li v úvahu postavení, prostředky a počet dětí strany, která závěť učinila.

44. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Je-li odkázán pozemek se vším, co na něm je, má se za to, že žádný majetek, který je tam jen dočasně, nebyl odkázán, a proto peníze, které jsou tam za účelem půjčky, nejsou zahrnuty do odkazu.

45. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Odkaz vyjádřený slovy: "Který jsem pořídil pro potřebu své manželky", je obecný a zahrnuje jak oděv, tak stříbrné a zlaté pláty, ozdoby a všechny ostatní věci, které se pořizují ve prospěch manželky. Jaké předměty však mají být považovány za pořízené k tomuto účelu? Sabinus ve svém díle o Vitelliovi k tomuto bodu říká, že jakékoliv výrazy, které se nejčastěji používají při odkazování manželkám, by měly být chápány jako označení všeho, co je určeno pro její individuální užitek a je častěji pořizováno za tímto účelem než pro společné a promiskuitní užití obou stran. Nezdá se také, že by bylo nějak důležité, zda hlava domácnosti získala takové předměty před sňatkem, nebo až po něm, nebo dokonce zda by své manželce daroval něco, co byl sám zvyklý používat, a pak to věnoval jejímu zvláštnímu užívání.

46. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Doplnění výše zmíněné klauzule někdy zmenšuje a někdy zvětšuje odkaz; zvětšuje ho, když je napsáno takto: "A cokoli bylo nabyté na její účet", neboť to znamená, že bylo nabyté ještě něco dalšího v její prospěch kromě toho, co již bylo zmíněno. Zmenšuje se, když se vynechá spojka "a", protože pak to znamená, že ze všech dříve uvedených předmětů byly v její prospěch pořízeny pouze tyto věci.

47. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Jestliže manžel některé z těchto předmětů koupil předtím, než se oženil se svou ženou, a dal jí je k užítku, je to totéž, jako kdyby je s tímto úmyslem pořídil později. Při odkazu tohoto druhu náleží manželce ty předměty, které byly zakoupeny, opraveny a ponechány za tímto účelem, a patří mezi ně vše, co patřilo předchozí manželce, dceři nebo vnučce zůstavitele.

1. Vystává otázka, jaký je rozdíl mezi pojmy "koupené" a "připravené". Odpověď zní, že pojem "připravený" je zahrnut v pojmu "koupený", ale u pojmu "připravený" tomu tak není; stejně jako kdyby někdo koupil věc pro potřebu své první manželky a dal jí své druhé manželce, neboť uvedená věc byla sice připravena pro jeho druhou manželku, ale nebyla pro ni koupena. Proto, i když manžel nemusel nic koupit pro svou druhou manželku, přesto tím, že jí dal předměty, které měla první manželka, jsou připraveny pro její použití, a kdyby jí nebyly předány, byly by zahrnuty do dědictví; ale cokoli bylo připraveno pro použití první manželky, bude patřit druhé pouze tehdy, pokud byly určeny pro její použití, protože pokud je manžel získal pro svou první manželku, nemá se za to, že tak učinil s ohledem na druhou manželku.

48. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Žádný předmět totiž není zahrnut do dědictví, pokud byl manželce darován a ona o něj byla poté manželem připravena.

49. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

50. Do odkazu tohoto druhu jsou zahrnuti i otroci, například nosiči, kteří obvykle nosili jen matku rodiny, dále tažná zvířata, sedláci a mezcí, jakož i další otroci, například dívky a ženy zaměstnané jako kadeřnice.

1. Pokud by manžel dal své ženě nějaké ozdoby, které nosí muži, budou považovány za pořízené pro její potřebu.

2. Pokud tedy existovaly nějaké předměty používané manželem i manželkou a on si je od ní zvykl takříkajíc půjčovat, je třeba říci, že i o nich se má za to, že byly pořízeny pro její potřebu.

3. Stejně tak je rozdíl mezi předměty, které byly připraveny k jejímu užívání, a těmi, které byly pro ni zakoupeny, když jsou takové předměty odkázány; neboť tam, kde jsou připraveny k jejímu užívání, jsou zahrnuty všechny, které byly určeny pro ni, ale tam, kde byly zakoupeny, jsou zahrnuty pouze ty, které manžel koupil k tomuto zvláštnímu účelu; proto tam, kde jsou odkázány pouze předměty, které byly zakoupeny, nejsou zahrnuty ty, které manžel získal jiným způsobem a které určil pro ni. Přesto vše, co manžel nařídil koupit nebo co sám skutečně koupil a ještě manželce nedal, ale zamýšlel jí to dát, kdyby žila, bude zahrnuto do odkazu podle obou těchto podmínek.

4. Pokud někdo odkáže své manželce nebo konkubíně dědictví složené z věcí, které byly zakoupeny a připraveny pro její použití, nerozlišuje se mezi nimi, neboť ve skutečnosti mezi oběma ženami neexistuje žádný rozdíl kromě rozdílu společenského postavení.

5. Pokud manžel odkáže své ženě zlato získané pro její potřebu, které se následně roztaví, ale materiál stále zůstane, bude mít na něj nárok.

6. Proculus však říká, že aby byl odkaz platný, musí být žena manželkou zůstavitele v době jeho smrti. To je pravda, neboť odloučením dědictví zanikne.

7. Odkaz věcí nabytých pro jeho potřebu může být odkázán také synovi nebo dceři, stejně jako otrokovi nebo otrokyni; a bude v něm zahrnut jakýkoli majetek, který jim mohl být darován nebo pro ně určen.

50. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Tam, kde syn pod otcovskou kontrolou odkazuje odkaz: "Až bude sám sobě opatrovníkem", je míněn věk puberty. A ve skutečnosti, je-li odkaz odkázán synovi pod otcovskou kontrolou, který nedosáhl věku puberty, Sabinův a obecně přijímaný názor je, že se tím nemyslí, až se stane hlavou domácnosti, ale až dosáhne věku puberty. Pokud však matka, která je podezřívavá k životu, který vede její manžel, s nímž se rozvedla, odkáže odkaz svému synovi, i když ten třeba ještě nedosáhl věku pohlavní dospělosti; má se za to, že měla na mysli nikoliv dobu, kdy dosáhne tohoto věku, ale dobu, kdy tohoto věku dosáhne a zároveň se stane hlavou domácnosti. Kdyby totiž dospěl do puberty později, můžeme mnohem rozhodněji říci, že měla na mysli dobu, kdy se stane hlavou domácnosti, než kdyby řekla: "Až bude sám sobě opatrovníkem a bude mít nad sebou vládu." To je pravda.

1. Pokud by někdo odkázal dědictví hlavě domácnosti, která ještě nedosáhla věku dospělosti: "Až bude sám sobě poručníkem," má se za to, že měl na mysli věk dospělosti. Někdy se to vztahuje k věku dvaceti pěti let, je-li úmysl zůstavitele zřejmý. Pokud by však učinil odkaz osobě, která je starší puberty, ale mladší dvaceti pěti let, není pochyb o tom, že měl na mysli věk pětadvaceti let.

2. Stejně tak, je-li odkaz učiněn ve prospěch blázna, marnotratníka nebo osoby, již prelát z toho či onoho důvodu ustanovil opatrovníka, domnívám se, že je třeba mít za to, že zůstavitel měl na mysli dobu, kdy bude dotyčná osoba zproštěna kurately nebo opatrovnictví.

3. Z těchto a dalších podobných případů je zřejmé, že Sabinus zastával názor, že jde především o úmysl zůstavitele. A aby nebylo pochybností v případech, kdy byl odkaz zanechán dítěti mladšímu než pětadvacet let, a zejména v případech, kdy byl zanechán osobě starší než pětadvacet let, je třeba vycházet z toho, že zůstavitel měl na mysli, kdy má mít odkazovník kontrolu sám nad sebou.

4. Tato doložka navíc umožňuje různé výklady a závisí na úmyslu zůstavitele, stejně jako následující doložka, kde se říká: "Až se stane svým vlastním pánem". Někdy se totiž chápe tak a jindy onak, neboť často znamená osvobození zůstavitele od kontroly, a pak se zase vztahuje k věku dospělosti nebo k jeho pětadvacátému roku.

5. Za sebe se však domnívám, že pokud by někdo učinil odkaz ve prospěch jednotlivce, který dosáhl věku puberty, ale ještě nedosáhl věku pětadvaceti let, takto: "Až dosáhne věku puberty", měl zůstavitel na mysli věk, kdy nebude mít nárok na úplnou restituci.

6. Stejně tak, když někdo učiní odkaz osobě: "Až dosáhne plnoletosti" nebo "Plnoletosti", je třeba zjistit úmysl zůstavitele, zda měl na mysli věk puberty nebo věk pětadvaceti let; stejně jako kdyby napsal: "Až dosáhne plnoletosti" nebo "Ve zralém věku" nebo "Až dospěje".

51. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Je-li dceři pod otcovským dohledem učiněn odkaz: "Až se stane svým vlastním poručníkem", bude splatný, až bude schopna sňatku.

(52) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

(53) Pod označení "knihy" spadají všechny svazky, ať už jsou zhotoveny z papyru, pergamenu nebo z jakéhokoli jiného materiálu; i když jsou napsány na kůře (jak se někdy děje) nebo na jakémkoli druhu připravených kůží, spadají pod stejné označení. Jsou-li však knihy vázány v kůži, papyru, slonovině nebo v jakékoli jiné látce nebo jsou-li složeny z voskových tabulek, budou považovány za dlužné? Gaius Cassius říká, že pokud jsou knihy odkázány, patří k nim i vazby. Z toho vyplývá, že vše, co se jich týká, bude náležet, pokud úmysl zůstavitele nebyl jiný.

1. Je-li odkázáno sto knih, musíme zůstaviteli odevzdat sto svazků, a nikoliv sto částí svazků, které si každý může vybrat, jak chce, a z nichž každá bude stačit k tomu, aby zahrnovala obsah jedné knihy; proto když jsou všechna Homérova díla obsažena v jednom svazku, nepočítáme je jako čtyřicet osm knih, ale celý svazek Homéra je třeba chápat jako jednu knihu.

2. Tam, kde zůstala Homérova díla a nejsou úplná, připadá v úvahu tolik jejich částí, kolik jich lze v současnosti získat.

3. Sabinus říká, že knihovny se do odkazů knih nepočítají. Cassius zastává stejný názor, ale domnívá se, že pergamenové obaly, na nichž je psáno, jsou zahrnuty. Posléze dodává, že součástí odkazu nejsou ani knihovny, psací stoly ani jiný nábytek, v němž jsou uloženy knihy.

4. To, co Cassius uvedl ohledně prázdných pergamenů, je pravda, neboť prázdné listy papyru nejsou zahrnuty v pojmu "odkázané knihy" a knihy nejsou poplatné pojmu "odkázané listy papyru", ledaže by nás snad v tomto případě mohl ovlivnit úmysl zůstavitele; jako například, kdyby jeden literát odkázal druhému listy papíru takto: "Odkazuji všechny své listy papíru," a neměl nic jiného než knihy, nikdo nebude pochybovat o tom, že mu knihy náležely; běžně totiž mnoho osob označuje knihy jako papíry. Ale co když někdo odkáže listy papyru. V takovém případě nebudou zahrnuty ani pergameny, ani jiné materiály sloužící k psaní, ani knihy, které byly započaty.

5. Proto se při odkazování knih nevhodně klade otázka, zda jsou zahrnuty i ty, které ještě nejsou dokončeny. Nemyslím si, že jsou zahrnuty, stejně jako není zahrnuta látka, která ještě není zcela utkána, pod hlavičkou oděvu. Do takového odkazu se však zahrnují knihy, které byly napsány, ale ještě nebyly pobity nebo ozdobeny, stejně jako ty, které nejsou slepeny nebo opraveny, a listy pergamenu, které nejsou sešity.

6. Do dědictví papyrů se nezahrnuje materiál na výrobu listů ani takové listy, které ještě nejsou hotové.

7. Pokud by však zůstavitel odkázal knihovnu, vyvstává otázka, zda se do dědictví zahrnuje knihovna nebo knihovny, nebo pouze samotné knihy. Nerva velmi správně říká, že je důležité zjistit, co měl zůstavitel na mysli; slovo "knihovna" totiž někdy znamená místo, kde jsou knihy uloženy, a jindy knihovnu, která je obsahuje (jako když řekneme: Ten a ten koupil knihovnu ze slonoviny), a někdy to znamená samotné knihy, jako když řekneme: "Koupil knihovnu." Když tedy Sabinus uvedl, že knihovna nenásleduje po knihách, není to absolutní pravda, neboť někdy jsou zahrnuty i knihovny, které mnozí lidé nazývají knihovnou. Je jasné, že kdybychom se zmínili o knihovnách, které jsou připevněny nebo spojeny se zdmi domu, nepochybně nebudou zahrnuty, protože tvoří součást budovy.

8. O tom, co jsme uvedli s odkazem na knihovnu, pojednává Pomponius v šesté knize o Sabinovi a říká, že prsteny jsou zahrnuty do odkazu spolu s vitrínou na šperky, která byla zhotovena k jejich uložení. Svůj názor opírá o následující odkaz zůstavitele: "Odkazuji svou skříňku na šperky a všechny prsteny, které bych mohl mít navíc". Uvádí, že stejný názor zastával i Labeo.

9. Existují však věci, které za všech okolností následují za odkázaným předmětem, například odkaz postele, který zahrnuje i vše, co k ní patří, a zámky a klíče jsou vždy zahrnuty v odkazech komod nebo lisů.

53. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Bylo zjištěno, že v případě odkazu stříbrného plechu nepřecházejí na zůstavitele malé pokladničky z tohoto kovu.

1. Jsou-li odkázány prsteny, nepočítají se do nich schránky na šperky.

54. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

55. Pokud bych ti odkázal odkaz absolutně a poté bych řekl: "Ať můj dědic dostane navíc takový a takový pozemek, pokud by připlula loď z Asie," je lepší názor, že slovy "navíc" se opakuje to, co je uvedeno jako první. Stejně jako když řekneme: "Lucius Titius dal lidu pět tisíc aureí a Seius dal navíc rozdělení masa," rozumíme tím, že Seius dal také pět tisíc aureí. A tam, kde se říká: "Titius dostal pět aureí a Seius navíc pozemek", rozumíme, že Seius dostal rovněž pět aureí.

(55) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

(56) Pojem "dřevo" je obecný a dělí se na stavební materiál a obyčejné dřevo. Stavební materiál se skládá z toho, co je nezbytné při stavbě a podpoře domu; obyčejné dřevo je vše, co je určeno jako palivo. Má se však tento pojem vztahovat pouze na takové, které bylo pokáceno, nebo i na takové, které pokáceno nebylo? Quintus Mucius ve druhé knize uvádí, že pokud je někomu odkázáno dřevo, které se nachází na pozemku, nejsou do toho zahrnuty žádné stromy, které byly pokáceny pro stavební materiál, ale nedodává, že to, co bylo pokáceno pro palivové dřevo, bude patřit zůstaviteli, přesto se to tak chápe.

1. Ofilius v páté knize o právu dělení také uvádí, že pokud je někomu odkázáno dřevo, bude mu patřit vše, co není nazváno nějakým jiným jménem; například drobné větve, dřevěné uhlí a olivové pecky, z nichž nelze udělat nic jiného než je spálit. Stejně pravidlo platí i pro žaludy a všechna ostatní semena.

2. Táž autorita ve Druhé knize popírá, že by se v případě odkazu dřeva měly za odkázané stromy, které ještě nebyly pokáceny, ale pouze takové, které byly rozštíhány na malé kousky. Domnívám se však, že pod uvedený pojem by mělo být zahrnuto i každé dřevo, které ještě nebylo rozřezáno na malé kousky, pokud to bylo zamýšleno. Pokud tedy zůstavitel vlastnil háj, který k tomuto účelu určil, nepatřil by zůstaviteli samotný háj, ale všechny stromy, které byly pokáceny, by byly zahrnuty pod pojem "dřevo", ledaže by úmysl zůstavitele byl jiný.

3. Do odkazu dřeva určeného k topení se zahrnuje takové dřevo, které se používá k vytápění lázní nebo bytových pecí, k pálení vápna nebo k jiným účelům, kde se používá teplo.

4. Ofilius v páté knize Zákona o dělení uvádí, že větve nejsou zahrnuty do pojmu dřevo. Ale (pokud to není v rozporu s úmyslem zůstavitele) jsou zahrnuty drobné větve, větvičky, výhonky a zbytky materiálů používaných při stavbě, jakož i stonky a kořeny vinné révy.

5. V některých zemích (jako například v Egyptě, kde se jako dřevo používá rákos a jako palivo rákos i papyrus) jsou do pojmu "dřevo" zahrnuty některé druhy trávy, trní a ostružiní. Je na tom něco mimořádného? Řecké slovo označující "dřevo" a slovo označující loď, které dřevo přepravují, jsou odvozeny od jiného řeckého termínu, který znamená bažiny.

6. V některých provinciích k tomuto účelu používají trus dobytka.

7. Tam, kde bylo dřevo připraveno ke spálení a vyrobeno z něj dřevěné uhlí, Ofilius v páté knize o zákonu o dělení říká, že materiál tohoto druhu není zahrnut do pojmu dřevěné uhlí. Byl by však zahrnut do pojmu palivo? Někdo by snad mohl říci, že nikoli, neboť zůstavitel jej neměl v držení, aby jej použil jako palivo. Máme vyjmenovat, jako patřící do vlastní třídy, palivové dříví a jiné dřevo, které bylo částečně spáleno, aby netvořilo kouř, nebo je máme označit jako palivové dříví či dřevěné uhlí? Lepší názor je, že patří do samostatné třídy.

8. Stejné označení bude platit i pro dřevo sířené.

9. Dřevo, které má být použito na pochodně, není zahrnuto pod pojem palivo, ledaže by to bylo úmyslem zůstavitele.

10. Pod pojem palivové dřevo se zahrnují i šišky.

56. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Trámy a kůly je třeba klasifikovat jako stavební materiál, a proto nejsou zahrnuty do pojmu palivové dřevo.

57. Pomponius, On Sabinus, kniha XXX.

58. Servius uvedl jako svůj názor, že pokud byl odkázán veškerý materiál určený k nějakému účelu, nejsou do odkazu zahrnuty žádné bedny nebo truhly.

58. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

59. Pokud někdo odkáže své ženě předměty určené k jejímu užívání a pak za svého života, když je nepřítomen v provincii, pro ni koupí purpurovou látku, ale před svou smrtí jí ji nedá, bylo v reskriptu uvedeno, že purpurová látka bude patřit ženě.

59. Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

60. Pokud někdo odkáže dlužní úpis, rozumí se, že měl na mysli nejen desky, na nichž je napsán, ale také práva na žalobu, jejíž důkaz je v deskách obsažen. Je totiž zřejmé, že místo zmíněných žalobních práv používáme totéž "směnka"; když se tedy prodá směnka, rozumíme tím, že byla zcizena i pohledávka. Kromě toho, když někdo odkáže pohledávku, rozumí se, že odkázal to, co lze vymáhat žalobou u soudu.

60. Alfenus, O sbírce epitafů od Paula, kniha II.

Protože byla vznesena otázka, co se má považovat za odkaz jehňat, některé autority se domnívají, že se tím myslí pouze jehňata stará šest měsíců. Lepší názor však je, že se odkazují ta, která jsou mladší než rok.

1. Tam, kde jsou odkázáni měštští otroci a otrokyně, jsem uvedl jako svůj názor, že do odkazu nejsou zahrnuti muži; do tohoto označení by totiž měli být zahrnuti pouze takoví otroci, které je hlava domácnosti zvyklá mít u sebe pro svou osobní službu.

2. Pokud byla manželce odkázána vlna, len a purpur určené pro její potřebu, protože jí zůstavitel odkázal velké množství vlny různých druhů, vyvstala otázka, zda má nárok na vše. Odpověď zněla, že pokud žádná z této vlny nebyla určena k použití jeho manželkou, ale vše bylo smícháno dohromady, musí být rozhodnutí stejné jako v případě, kdy byly odkázány zásoby a zůstavitel zanechal mnoho věcí, které se používaly jako zásoby a které měl ve zvyku prodávat, neboť pokud nakreslil různé druhy vína, které měl používat on sám a jeho dědic, mělo by se mít za to, že to vše je zahrnuto v pojmu "zásoby". Když se však prokázalo, že strana, která pořídila závěť, byla zvyklá část svých zásob prodávat, bylo rozhodnuto, že dědic má zůstaviteli poskytnout takové množství zásob, které by stačilo pro jeho potřeby během roku. Zdá se mi, že stejné pravidlo by mělo platit i pro vlnu a že žena by měla obdržet to, co by jí stačilo pro její potřebu na dobu jednoho roku; protože po odečtení toho, co obvykle potřeboval její manžel, by neměl být zbytek odkázán ženě, ale pouze to, co bylo určeno zejména pro její potřebu.

3. V případě, že byl odkázán pozemek a vše, co bylo zakoupeno nebo určeno k jeho obdělávání, bylo rozhodnuto, že nebyl odkázán ani otrok, který byl zahradníkem, ani lesník, neboť zahradník byl určen k okrašlování pozemku a lesník byl zaměstnán spíše k jeho hlídání a ochraně než k jeho obdělávání. Osel, používaný k práci se strojem, se považuje za odkázaný, stejně jako ovce určené k hnojení půdy, spolu s pastýřem, pokud měl někdo na starosti ovce tohoto druhu.

61. Týž, Epitomy Digest Paulusových, kniha VIII.

Pokud byli odkázáni někteří tkalci, kteří patřili zůstaviteli v době jeho smrti, vyvstala otázka, zda má být do odkazu zahrnut i jeden z nich, kterého následně jmenoval vrátným. Odpověď zněla, že zahrnut byl, neboť nebyl převeden na jiné řemeslo, ale byl pouze dočasně pověřen jiným úkolem.

62. Julianus, O dvojznačnostech.

Jistý muž, který měl dva mezky, je odkázal takto: "Až zemřu, ať můj dědic odkáže Seiovi mé dva mezky." V závěti bylo uvedeno: "Ať můj dědic odkáže Seiovi mé dva mezky, až zemřu." Zůstavitel neměl samce mul, ale zanechal dvě samice mul. Servius vyslovil názor, že odkaz by měl být vyplacen, protože samice mul jsou zahrnuty do pojmu "muly", stejně jako jsou samice otroků obecně zahrnuty do pojmu "otroci". Z toho vyplývá, že mužské pohlaví vždy zahrnuje i ženské.

63. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Při opakování již udělených odkazů se obvykle přidávají následující slova: "Navíc ať je mému dědici uloženo, aby dal." Sabinus říká, že se rovnají opakování podmínek, na nichž jsou odkazy závislé, a dat, kdy mají být vyplaceny.

64. Africanus, Otázky, kniha VI.

65. Pokud zůstavitel ustanovil za dědice svého syna a vnuka a svému vnukovi svěřil určité pozemky a vše, co na nich mohlo být v době jeho smrti "s výjimkou jeho účetní knihy", a když zemřel, byla v jeho truhle, v níž byly uloženy bankovky a dluhopisy jeho dlužníků, nalezena částka peněz, bylo několika autoritami shledáno jako stěží pravděpodobné, že zůstavitel měl při zřízení svěřenství na mysli zmíněné peníze. Domnívám se však, že když si někdo přeje, aby jeho účetní kniha byla odevzdána jinému, je třeba vzít v úvahu, zda je třeba rozumět tomu, že očekával pouze odevzdání bankovek svých dlužníků, nebo zda do ní zahrnul i peníze, které by mohly být nalezeny, pokud by pocházely z vymáhání pohledávek a byly určeny k opětovnému zapůjčení. Jdu ještě dále a domnívám se, že pokud by peníze byly vybrány a znovu investovány podobným způsobem, změna závazků by nezrušila ani nezmenšila účinek svěřenského fondu, takže pokud by tytéž peníze byly určeny k uložení do účetní knihy, tj. za účelem nových půjček, byly by stále splatné beneficiantovi podle podmínek svěřenského fondu. Opět se domnívám, že lze tvrdit, že nejen peníze vybrané od dlužníků, ale i takové, které byly získány z jakéhokoli jiného zdroje s úmyslem investovat je stejným způsobem, by patřily beneficiantovi.

(65) Marcianus, Institutes, kniha VII.

Tam, kde jsou otroci odkázáni s výjimkou těch, kteří provozují obchod, Labeo říká, že se za vyňaté z odkazu považují ti, kteří byli určeni k tomu, aby se starali o nějaký obchod; například tam, kde jim bylo svěřeno oprávnění kupovat, pronajímat nebo pronajímat majetek, ale ti, kteří se starají o místnosti domu a zdi, a rybáři, se nepovažují za zahrnuté pod hlavičku otroků, kteří provozují obchod. Domnívám se, že tento názor Labea je správný.

1. Pokud otrok přejde z nějakého zaměstnání na obchod, některé autority se velmi správně domnívají, že dědictví zaniká z toho důvodu, že zaměstnání bylo vyměněno za obchod. Na druhou stranu stejné pravidlo neplatí v případě, kdy se z metaře později stane kuchař.
2. Pokud otrok rozumí několika řemeslům a kuchaři jsou odkázáni jednomu zůstaviteli, tkalci druhému a nosiči steliva třetímu, bude se mít za to, že výše uvedený otrok patří osobě, které jsou odkázáni ostatní otroci řemesla, v němž byl uvedený otrok nejčastěji zaměstnán.
3. V případě odkazu otrokyň, které byly přiděleny k úpravě vlasů své paní, Celsus říká, že ty, které byly v této službě zaměstnány pouze dva měsíce, se do odkazu nezahrnují; jiní se však domnívají, že ano, neboť by se mohlo stát, že by žádný z

takových otroků nebyl zahrnut, neboť všichni se mohou ještě něčemu naučit a každé povolání je možné zdokonalit. Tento názor by měl spíše převládnout, protože odpovídá lidské přirozenosti.

4. Tam, kde jsou odkázána stáda, Cassius říká, že jsou zahrnuta všechna čtyřnožci, kteří jsou zvyklí se společně pást. Vepři jsou také zahrnuti do tohoto označení, protože se krmí společně. Proto Homér v Odyssei říká: "Najdeš ho sedět u jeho vepřů, kteří se živí poblíž skály Korax a pramene Arethusy."

5. Tam, kde jsou odkázána tažná zvířata, nejsou zahrnuti voli a naopak.

6. Tam, kde jsou odkázáni koně, jsou zahrnuti klisny.

7. Jsou-li odkázány ovce, nezahrnuje se jehně, ale je třeba zjistit ze zvyklostí v okolí, jak dlouho se jehňata označují tímto termínem, protože v některých lokalitách se považují za ovce, když jsou připraveny ke stříhání.

66. Paulus, Názory, kniha III.

Pokud je odkázáno ptactvo, náleží husy, bažanti a kuřata, jakož i voliéry; ale otroci, kteří mají na starosti bažanty a husy, se do toho nepočítají; pokud to zůstavitel výslovně neřekne.

67. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Pokud zůstavitel odkáže své lesní pastviny a kromě toho odkáže vše, co se tam obvykle nachází, nerozumí se, že chtěl odkázat stáda, která jsou v zimě chována v zimovišti a v létě jsou ponechána na pastvinách, nýbrž že měl na mysli pouze ta, která jsou tam vždy.

68. Ulpianus, Názory, kniha I.

Ulpianus Julianovi uvedl, že zůstavitel tím, že dodal: "Celé seianské panství", měl na mysli, že zanechal i tu část výše zmíněných pozemků, která k nim zřejmě náležela podle podmínek svěření a kterou získal do zástavy; právo dlužníka na ně bylo vyhrazeno.

1. Výkon svěření nelze požadovat podle následujících slov: "Dbejte na to, abyste se dobře starali o moje pole, a výsledkem bude, že vám můj syn dá vaše děti."

2. Jsou-li otroci drženi ve společném jmění s jiným odkázání Seiou pod podmínkou: "Pokud by měli být moji, až zemřu," nebudou splatní; za předpokladu, že zůstavitelka měla v úmyslu, aby byli splatní, pokud by v té době byli zcela její.

3. Jsou-li odkázány určité pozemky spolu se zásobami, které se na nich nacházejí, budou do dědictví zahrnuti otroci, kteří k uvedeným pozemkům patřili v době sepsání závěti, jakož i ti, kteří k nim byli připojeni později; za předpokladu, že zůstavitelka dala jasně najevo, že takový byl její úmysl.

(69) Marcellus, Názory.

Od běžného významu slov v závěti se nelze nikdy odchýlit, pokud není zřejmé, že úmysl zůstavitele byl jiný.

1. Titius stanovil kodícilem následující: "Přeji si, aby všichni mladí otroci, které mám ve svých službách, byli darováni Publiu Maeviovi." Ptám se, v jakém věku se mají otroci chápat jako mladí? Marcellus byl toho názoru, že je třeba se obrátit na soudce, který má v této věci pravomoc, aby určil, co měl zůstavitel na mysli slovy, která použil. V případě závěti by se totiž nemělo vždy dbát na přesné vymezení pojmů, protože osoby se velmi často vyjadřují nesprávně a ne vždy používají vhodná jména a pojmenování. Za mladého však může být považován otrok, který překročil věk mládí, dokud nezačne být zařazován mezi staré lidi.

70. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Pokud je někomu odkázána vlna, považuje se za odkázanou ta, která není obarvená, tj. vlna v přirozeném stavu.

(1) To platí i pro takovou, která byla zpracována, nebo je zahrnuta v pojmu nedokončená vlna.

(2) Vystala otázka, zda je pod pojem "vlna" zahrnuta pouze ta, která nebyla spředena, nebo zda je míněna i ta, která je spředena; jako například osnova a útek. Sabinus se domnívá, že je zahrnuta vlna, která byla spředena, a my jeho názor přejímáme.

(3) Domníváme se, že slovo vlna by se mělo používat, dokud z ní není vyrobeno plátno.

(4) Je třeba chápat, že pod toto označení spadá jak praná, tak nepraná vlna, pokud není barvená.

(5) Kravská srst používaná k vycpávání polštářů není zahrnuta do pojmu vlna.

(6) Kromě toho není zahrnuta vlna, z níž si každý může vyrobit oděv buď pro zdraví, nebo pro pohodlí.

(7) Do pojmu vlna se nezahrnuje ani taková, která je připravena k aplikaci na tělo nebo k léčbě.

(8) Měly by však být zahrnuty i kůže, k nimž je vlna připevněna? Je zřejmé, že se jedná o příslušenství vlny.

(9) Je-li vlna odkázána, může podle mého názoru zahrnovat kožešiny zajíců a koz a husí peří, jakož i látku získanou z určité rostliny, která se nazývá rostlinná vlna.

(10) Je-li však odkázána vlna, len do ní zahrnut není.

(11) Je-li odkázán len, je zahrnuto to, co bylo zpracováno, i nedokončený výrobek, stejně jako to, co bylo upředeno, a to, co je v síti a ještě nebylo utkáno. Proto existuje rozdíl v odkazu lnu a vlny. Domnívám se, že pokud byl len obarven, byl by zahrnut do odkazu.

(12) Tam, kde vlna změnila svou barvu, by se to mělo zohlednit. Starověké autority rozhodly, že vlna, která změnila svou barvu, by neměla být zahrnuta pod pojem vlna, ale měla by být zahrnuta veškerá, která byla spředena a nebyla utkána. Vystává tedy otázka, zda se pojem "změnila barvu" vztahuje na fialovou barvu. Domnívám se, že to, co nebylo obarveno, není pod tento pojem zahrnuto, a že tedy není míněna ani vlna, která je přirozeně bílá nebo černá, ani vlna jiného přirozeného odstínu. Domnívám se však, že fialová a šarlatová, jelikož nejsou přírodními barvami, by měly být zahrnuty pod pojem barvené vlny, pokud zůstavitel nezamýšlel jinak.

(13) Domnívám se, že pod tento název by měla být zahrnuta purpurová barva jakéhokoli druhu. Šarlatová by neměla být zahrnuta, stejně jako modročervená nebo fialová. Nikdo nepochybuje o tom, že nitě již vložené do tkalcovského stavu by měly být zahrnuty pod pojem fialová. Vlna určená k barvení na fialovo sem nepatří.

71. Týž, O Sabinovi, kniha XX.

Tam, kde jsou v závěti vložena slova "moje otrokyně nebo otroci", se má za to, že jsou označeni ti, které zůstavitel zahrnul do počtu takových otroků, kteří mu patřili.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Totéž je třeba říci o veškerém dalším majetku, který může kdokoli odkázat jako svůj vlastní.

73. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

74. Výrazem "jeho otroci nebo otrokyně" rozumíme ty, kteří patřili zůstaviteli na základě perfektního titulu, a že sem nepatří ti, u nichž požíval pouze užívací právo.

(1) Pokud svobodní lidé slouží zůstaviteli v dobré víře jako otroci, je lepší názor, že jsou zahrnuti pod výraz "jeho vlastní"; za předpokladu, že chtěl, aby do tohoto pojmenování byli zahrnuti ti, kteří mu patřili, stejně jako ti, které považoval za svůj majetek.

(2) Není pochyb o tom, že ti otroci, které dlužník dal do zástavy, by měli být považováni za odkázané jako jeho vlastní; to se však v žádném případě nevztahuje na věřitele.

(3) Má-li tedy někdo vlastní otroky, jejichž služby pronajal jiným, ať už jako pekaře nebo hráče, nebo k jinému zaměstnání; mělo by se mít za to, že je také odkázal pod jménem otroků? To je třeba předpokládat, pokud se neukáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

(4) Domnívám se, že pokud strana vykonává povolání obchodníka s otroky, nemohou být jeho otroci správně zahrnuti mezi ty, kteří patří k jeho domácnosti, ledaže by bylo jasné, že to byl jeho úmysl s ohledem na ně; neboť pokud někdo kupuje otroky, aby je ihned prodal, měl by být považován za toho, kdo je drží spíše jako zboží, než jako své otroky.

(5) Pomponius v páté knize uvádí, že otroci patřící jiným otrokům do této kategorie nepatří.

74. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Tam, kde někdo odkazuje "své otroky", jsou zahrnuti i ti, kteří jsou drženi společně s jinými, jakož i ti, u nichž užívání užívá jiný.

75. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Tam, kde jsou odkázány mince obecně, se rozumí, že jsou zahrnuty i ty nejmenších nominálních hodnot; pokud z podmínek závěti nevyplývá, že úmyslem bylo odchytil se od zvyklostí zůstavitele nebo okolí.

(76) Týž, O ediktu, kniha II.

Tam, kde jsou odkázány listiny, nikdo nemůže říci, že se to týká těch, na nichž bylo psáno, a že do odkazu jsou zahrnuty knihy již sepsané. To platí i pro tabulky.

77. Javolenus, O Plautiovi, kniha I.

Tam, kde se odkazy opakují při provádění substituce, jsou do opakování zahrnuty i granty svobody.

78. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

79. Vyvstala otázka, zda v případě, kdy byl otrok Stichus odveden z pozemku, k němuž byl připoután, a bylo mu dáno poučení, ale poté nebyl vrácen, má být vydán odkazovníkovi spolu s uvedeným pozemkem. Odpověď zněla, že pokud byl poslán za účelem studia, a ne proto, aby byl převeden na nějaký jiný pozemek, musí být vydán zůstaviteli.

(1) "Můj synu, Maeviusi, protože jsem ti již daroval větší část svého majetku, měl by ses spokojit se sempronským panstvím a všemi, kdo na něm žijí, to znamená s otroky, kteří tam jsou." (2) "Můj synu, Maevii," odpověděl dědic. Vyvstala otázka, jak naložit s některými dlužními úpisy a peněžními částkami, které byly nalezeny na zmíněném pozemku. Táž zůstavitelka napsala následující dopis: "Dávám vám veškerý stříbrný talíř a nábytek, který mám, a vše, co mám na panství Sempronian." Bude nábytek, který je na jiných statcích nebo v jiných domech, patřit Maeviovi a bude mít nárok na otroky, které zůstavitelka odkázala jiným a kteří tvořili součást Sempronského statku? Odpověď zněla, že bankovky a peníze by neměly být považovány za součást, pokud není pozitivně prokázán úmysl zůstavitele odkázat je, a že odkaz syna by měl být zmenšen odkázáním otroků připojených k uvedenému majetku jiným osobám. Pokud jde o stříbrný talíř a nábytek, které se nacházely jinde, musí být nakládání s nimi ponecháno na soudci, který určí, komu mají patřit, aby úmysl zůstavitele mohl být dědicem uskutečněn.

(2) Zůstavitel odkázal určité pozemky takto: "Tak, jak jsem je držel, spolu s jakýmkoli majetkem, který se na nich může nacházet v době mé smrti." (3) Zůstavitel odkázal pozemky, které se nacházejí v jeho držení. S ohledem na otroky, kteří na uvedených pozemcích pobývali buď za účelem jejich obdělávání, nebo za jiným účelem, jakož i s ohledem na jiný majetek, který se tam nacházel v době smrti zůstavitele, vyvstala otázka, zda náleží zůstaviteli. Odpověď zněla, že veškerý dotčený majetek je třeba považovat za odkázaný.

(3) "Přeji si, aby můj kampánský majetek byl odevzdán Genezii, mé nevlastní dceři, přičemž uvedený majetek má hodnotu dvě stě aurei, a aby jej užívala, jak je obvyklé." Vyvstala otázka, zda zůstaviteli náleží i zbývající nájemné nájemců a otroků, kteří byli na pozemku v době smrti zůstavitele. Odpověď zněla, že to, co náleží nájemcům, nebylo odkázáno, ale že vše ostatní je třeba považovat za odkázané slovy "jak je obvyklé".

(4) Někdo by se snad mohl zeptat, proč by pod pojem "stříbrný plech" mělo být zahrnuto vyrobené stříbro; když tam, kde je odkázán mramor, nelze mít za to, že bylo uvedeno nic jiného než surový materiál. Důvodem je to, že předměty takové

povahy, že je lze snadno uvést do původního stavu, podléhají síle materiálu, z něhož jsou složeny, aniž by kdy ztratily svou sílu.

(5) Není pochyb o tom, že šarlat, který je označován svým zvláštním názvem, není zahrnut do vlny, jejíž barva byla změněna, stejně jako se šarlatem nebo purpurem nenazývají barviva vyrobená z krve vran nebo ta, která jsou známa jako hysginus a melinus.

(6) Pokud člověk učinil odkaz následujícím způsobem: "Dávám a odkazuji své manželce předměty, které byly pořízeny pro její potřebu," požádal jsem přetora, který byl příslušný k závěti, aby majetek, který manželka darovala svému manželovi a který byl oceněn, mohl být odevzdán, aby jeho hodnota mohla být zahrnuta do věna, ale jeho souhlasu jsem nedosáhl, neboť měl za to, že zůstavitel neměl tento majetek na mysli v době, kdy závěť sepsal. Pokud by jí však byl uvedený majetek předán k užívání, bylo by jedno, zda jej získala ona sama, nebo někdo jiný. Poté jsem našel následující případ zmíněný v Aburniu Valensovi. Jistá žena darovala svému manželovi jako věno určitý majetek, který byl oceněn, a ten jí jej poté odkázal, popsáný takto: "Předměty, které pro ni byly pořízeny a zakoupeny." V tomto případě se jednalo o majetek, který byl oceněn. Tento orgán rozhodl, že to, co je darováno jako věno, není zahrnuto do kategorie majetku koupeného a nabytého, ledaže by manžel, který se poté stal vlastníkem uvedeného majetku, věnoval tento majetek k užívání své manželce.

(7) Je-li odkázán majetek, který se nachází na pozemku, zahrnuje odkaz i věci, které na něm v daném okamžiku sice nejsou, ale obvykle se tam nacházejí, a případné předměty, které se tam ocitly náhodou, se nepovažují za odkázané.

79. Celsus, Digesty, kniha IX.

Pokud byl odkázán chór nebo sbor otroků, je to totéž, jako kdyby byli jednotlivci, kteří je tvoří, odkázáni zvlášť.

(1) Proculus říká, že podle slov: "Dávám a odkazuji veškerý movitý majetek, který se tam nachází", se neodkazují peníze, které jsou na tomto místě uloženy za účelem půjčky, ale do odkazu se zahrnou takové, které tam byly ponechány, aby byly v bezpečí (jak to měli někteří lidé ve zvyku dělat během občanských válek); a vypráví, že slyšel staré muže na venkově říkat, že peníze bez peculium se velmi snadno ztratí, přičemž výrazem peculium myslel to, co je odloženo do bezpečí.

(2) Je-li odkázán nezastavěný pozemek a mezitím je na něm postaven dům, a protože dům byl zbourán, pozemek se opět uvolní, bude na něj mít odkazovník nárok, ačkoli si ho nemohl nárokovat, dokud tam dům stál.

(3) Je-li odkázán otrok, který se poté, co byl manumitován, opět dostane do otroctví, může si na něj zůstavitel činit nárok.

80. Týž, Digest, kniha XXXV.

Dědici mohou být ustanoveni společně nebo se mohou stát spoludědici; to znamená, že celá pozůstalost nebo celý odkaz jim může být dán jednotlivě, takže jejich podíly budou nedělitelné, ledaže by se jednalo o všeobecný souhlas.

(81) Modestinus, Differences, kniha IX.

(82) Některé autority se velmi správně domnívají, že tam, kde jsou odkázáni otroci, jsou zahrnuti i otrokyně, neboť obecné označení "otroci" zahrnuje obě pohlaví. Nikdo však nepochybuje o tom, že tam, kde jsou odkázáni otroci ženského pohlaví, nejsou zahrnuti otroci mužského pohlaví. Tam, kde jsou odkázány děti, které jsou otroky, jsou zahrnuti dívky-otrokyně. Je třeba říci, že tam, kde jsou odkázány dívky-otrokyně, nejsou zahrnuti chlapci-otroci.

1. Tam, kde jsou odkázány otrokyně, jsou zahrnuti i panny, stejně jako tam, kde jsou odkázáni chlapci, jsou zahrnuti i chlapci.

2. Jsou-li odkázány stáda dobytka, jsou zahrnuti i voli a jiná tažná zvířata.

3. Při odkazování stáda se má za to, že jsou zahrnuti voli, ale nikoli stáda ovcí a koz.

4. Při odkazu ovcí některé autority velmi správně zastávají názor, že se do dědictví nezahrnují jehňata ani berani.

5. Není však pochyb o tom, že berani a jehňata jsou do odkazu stáda ovcí zahrnuti.

82. Týž, Pravidla, kniha IX.

Když se otrok, který běžně žil na pozemku, dá na útěk a pozemek je odkázán ve stavu, v jakém je, bude otrok tvořit součást odkazu, i kdyby byl po smrti zůstavitele dopaden.

83. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud byl zanechán odkaz následujícího znění: "Žádám tě, abys v okamžiku své smrti dal tomu a tomu vše, co patří k mému majetku a mému majetku, co se ti dostane do rukou," úroda, kterou dědic za života, stejně jako cokoli, co úrodu nahradilo, se nepovažují za součást odkazu, neboť nelze prokázat, že zůstavitelka měla v úmyslu, aby jejímu dědici bylo uloženo vydat úrodu.

1. Jestliže zůstavitel zanechal svěřenský fond ve prospěch svých dětí a poté, co je vzájemně nahradil, si přál, aby po smrti posledního z pozůstalých přešel fond na jejich potomky, ptám se, zda by měl být po smrti posledního dítěte, kromě jeho svobodného pána, nikdo jiný připuštěn k užítku z fondu. Odpověď zněla, že je naprosto zřejmé, že pod označením jeho "potomci" jsou do počtu těch, jimž byl svěřenský fond odkázán, zahrnuti pouze jeho děti, a nikoliv jejich svobodníci.

84. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Pokud zůstavitel odkázal svůj majetek, který se nacházel v Římě, určité osobě, měl by nárok i na vše, co bylo uloženo k bezpečnému uložení ve skladech mimo město.

(85) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Nedávno bylo císařem rozhodnuto, že pokud zůstavitel odkázal majetek komukoli, ale nepřipojil výraz "můj" a neměl v úmyslu odkázat zmíněný majetek, pokud nebyl jeho, bude odkaz platný pouze v případě, že je třeba věnovat větší pozornost přání zůstavitele než slovu "můj". Proto vzniká tento pěkný rozdíl, že kdykoli je určitá věc odkázána k okamžitému vydání, výraz "můj" tuto podmínku nevytváří. Je-li však odkázán majetek, který není výslovně označen, jako například: "Moje vína, můj oděv", má se za to, že výraz "můj" je podmíněný, takže se ponechává pouze to, co patřilo zůstaviteli. Přesto si nemyslím, že lze důrazně zastávat výše uvedený názor, ale spíše to, že v tomto případě je odkázáno jakékoli oblečení nebo víno, které zůstavitel považoval za své; a proto bylo rozhodnuto, že i víno, které zkyslo, bylo zahrnuto do odkazu, pokud ho zůstavitel vždy považoval za víno. Je zřejmé, že pokud zůstavitel použil formulaci vztahující se k okamžiku jeho smrti, například "oděv, který bude můj", domnívám se, že je to nepochybně třeba chápat jako podmínku. Rovněž se domnívám, že tam, kde zůstavitel říká: "Stichus, který bude můj", je třeba tuto větu rovněž považovat za podmíněnou; není také žádný rozdíl, řekne-li "který bude můj" nebo "kdyby měl být můj", v obou případech bude odkaz podmíněný. Labeo je toho názoru, že následující větu "Kdo bude můj" je třeba považovat pouze za určovací. My však využíváme jiné pravidlo.

86. Proculus, Listy, kniha V.

87. Pokud byl odkázán odkaz ve znění: "Odkazuji svůj dům a jeho obsah v době své smrti," nemyslím si, že peníze vybrané od některých dlužníků zůstavitele, aby byly opět investovány do jiných podobných pohledávek, tvoří součást odkazu. Důkladně schvaluji rozlišení, které učinil Labeo, že odkaz se nezmenší proto, že se může stát, že něco bude mimo dům, stejně jako se nezvětší proto, že se tam náhodou nachází nějaký jiný předmět.

(87) Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Do pojmu odkaz je zahrnuta i svěřenecká smlouva a darování mortis causa.

88. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Bylo rozhodnuto, že pokud je odkázána vlna, oděv z ní zhotovený není zahrnut do odkazu.

1. Stejně tak tam, kde je odkázán materiál, jako je dřevo, nelze jako součást odkazu požadovat loď nebo komodu z něj vyrobenou.

2. Je-li loď, která byla odkázána, rozbita, nenáleží ani loď samotná, ani materiál, z něhož se skládá.

3. Je-li však odkázána masa kovu, lze požadovat jakýkoli pohár z ní vyrobený.

89. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Strany se považují za společné dědice, pokud je jim stejná věc odkázána samostatně, a to z důvodu samotné věci, nikoliv z důvodu slov použitých zůstavitelem. Jsou považovány za společné odkazovníky z důvodu použitých slov, a nikoliv z důvodu odkázaného majetku, kde zůstavitel říká: "Dávám a odkazuji takový a takový pozemek Titiovi a Seiovi, a to stejným dílem", neboť oba odkazovníci mají své podíly od počátku. Proto je odkazovník jistě upřednostněn před ostatními tam, kde je se svým spoludědicem spojen jak odkázaným majetkem, tak podmínkami odkazu. Pokud by s ním byl spojen pouze odkázaným majetkem, je stanoveno, že nemá nárok na žádné přednostní právo. Je-li však s ním spojen slovy, a nikoliv podílem na majetku, vzniká otázka, zda bude mít druhý nárok na přednost. Lepší je názor, že bude mít přednost.

90. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Odkazem se rozumí, že byl výslovně odkázán tam, kde je známa strana, která je jím pověřena, i když nemusí být uvedeno její jméno.

91. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pokud byl pozemek odkázán dceři jako přednostní dědictví, "spolu s tím, co náleží od správců a nájemců", zahrnuje odkaz zbytku to, co zbývá z nájmu pozemků pod stejným nájmem. V opačném případě by bylo možné snadno zjistit, že nájemné vybrané od nájemců a peníze uložené v účetní knize zůstavitele na stejném místě by netvořily součást toho, co bylo odkázáno, jako pohledávka buď za nájemci, nebo za pachtýři, i když zůstavitel mohl výslovně uvést, že si přeje, aby pachtovné patřilo jeho dceři.

(1) Bylo rozhodnuto, že pokud jsou použita následující slova: "Dávám Luciu Titovi takové a takové pozemky s domem ve stavu, v jakém se nacházejí v době mé smrti," musí být zemědělské nářadí a všechny předměty k užívání domu odevzdány podle podmínek odkazu; nebude však zahrnuto nic, co náleží nájemcům.

(2) Otec odkázal svému synovi továrnu používanou k barvení purpuru spolu s otroky určenými k provozování této činnosti a purpurovým sukнем, které se tam nacházelo v době jeho smrti. Bylo rozhodnuto, že do dědictví nejsou zahrnuty ani peníze získané z prodeje látky, ani to, co bylo splatné od kupujících, ani dluhy otroků.

(3) "Dávám a odkazuji Titiovi seianské panství ve stejném stavu, v jakém jsem ho koupil." (4) "Dávám a odkazuji Titiovi seianské panství ve stejném stavu, v jakém jsem ho koupil." Protože s druhým statkem byl koupen i statek Gábinský za jedinou cenu, vyslovil jsem názor, že pouhý důkaz o koupi nestačí, ale že je třeba z dopisů a účtů zůstavitele zjistit, zda byl statek Gábinský zahrnut do jména statku Seianského a zda příjmy obou byly spojeny a vedeny v účetnictví jako příjmy statku Seianského.

(4) Bylo zjištěno, že je-li odkázán dům, tvoří lázně jeho součást. Pokud však zůstavitel umožnil veřejný přístup k nim, budou lázně tvořit jeho součást pouze tehdy, pokud do nich lze vstoupit přes budovu samotnou a pokud je někdy užívala hlava domácnosti nebo jeho manželka; a nájemné z lázní bylo vedeno v účetnictví zůstavitele spolu s nájemným z ostatních místností v domě; nebo pokud byly obě zakoupeny nebo vybaveny z peněz vyplacených současně.

(5) Jistá osoba, která vlastnila dům, koupila přilehlou zahradu a poté dům odkázala. Jestliže zahradu koupil na účet domu, aby byl dům příjemnější a zdravější, a byl do ní vchod přes dům a zahrada byla přístavkem domu, bude zahrnuta do dědictví domu.

(6) Pod pojmem "dům" se rozumí také budova připojená k témuž, pokud byly obě koupeny za jednu cenu a je zjištěno, že nájemné z obou bylo vedeno v účetnictví společně.

92. Paulus, Názory, kniha XVI.

"Kdyby se mé dcery, Maevia a Nigidia, staly mými dědičkami, pak ať Maevia vezme z mého majetku a má jako přednostní dědictví takové a takové mé pozemky s chalupami na nich a otroky, kteří je mají na starosti, a kromě toho všechna pole k nim přilehlá, která jsem získal koupí nebo jakýmkoli jiným způsobem za účelem jejich spojení s uvedenými pozemky; spolu se všemi otroky, stády, dobyt看em a jiným osobním majetkem, který se bude nacházet na uvedených pozemcích nebo jejich částech v době mé smrti, a to v nejlepším a nejdokonalejším stavu, v jakém jsem je tehdy vlastnil, nebo (abych se vyjádřil jasněji) vše, co se na nich může nacházet. " Na jednom z pozemků, který byl zanechán jako přednostní dědictví, se nacházela budova sloužící k vedení záznamů, v níž byly nalezeny listiny týkající se koupě mnoha otroků a další, které se vztahovaly k

nemovitostem, různé smlouvy a směnky dlužníků. Ptám se, zda tyto listiny měly být považovány za společný majetek dědiců. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností se zdá, že ani výše uvedené listiny týkající se nákupů nebo dluhů, které byly nalezeny na pozemcích zanechaných jako přednostní dědictví, nebyly zahrnuty do odkazu.

1. Je-li dům odkázán takto: "Ukládám svým dědicům, aby dovolili tomu a tomu, aby si vzal dům, ve kterém bydlím, a vše, co k němu patří, bez výjimky jakéhokoli náčiní", má se za to, že zůstavitel neměl na mysli žádné peníze ani závazky dlužníků.

93. Scaevola, Názory, kniha III.

Lucius Titius učinil ve své závěti následující ustanovení: "Můj dědic nesmí za žádných okolností zcizit můj předměstský majetek ani mé městské sídlo." Jeho dcera, která byla ustanovena jeho dědičkou, zanechala dceru, která si uvedený majetek ponechala v držení po dlouhou dobu, a po své smrti ustanovila cizí dědice. Vyvstala otázka, zda pozemek náleží Julii, která byla vnučkou zůstavitele Titia. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nebylo učiněno nic proti vůli zůstavitele, co by bránilo tomu, aby majetek patřil dědici, neboť testamentární ustanovení bylo pouhým příkazem.

1. "Nařizuji svým dědicům, aby mé manželce Sempronii vyplatili sto aurei, které jsem si od ní vypůjčil." Vyvstala otázka, zda se Sempronia může domáhat splnění svěřenství, pokud by poté, co podala žalobu na zaplacení uvedené peněžní částky jako částky, která jí náleží, svůj spor prohrála. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností lze peníze požadovat podle podmínek trustu, neboť se zdá, že nejsou splatné z jiného důvodu.

2. Jistý muž odkázal určité pozemky svému svobodnému pánovi a připojil následující slova: "Tak, jak jsem je vlastnil, a s tím, co na nich bude v době mé smrti." Vyvstala otázka, zda otroci, kteří na pozemcích zůstali za účelem jejich obdělávání nebo z jiného důvodu v době smrti zůstavitele, jakož i ostatní osobní majetek, který se tam nacházel, budou náležet zůstaviteli. Odpověď zněla, že ano.

3. Vyvstala otázka, zda majetek, který mají dědicové vydat svým bratrům, bude patřit i jejich sestřám. Odpověď zněla, že ano, pokud se neprokáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

4. Zůstavitel odkázal cechu kovářů odkaz v následujícím znění: Odkazuji takový a takový pozemek spolu s lesem, který k němu patří, v nejlepším a nejlepší stavu, v jakém může být." Ptám se, zda byl odkázán také osobní majetek, který se na pozemku nacházel v době smrti zůstavitele, například seno, krmivo, sláma, stroje, nádoby na uchovávání vína (tj. kádě a sudy připojené ke skladům) a sýpky. Odpověď zněla, že vše, co nebylo odkázáno, je neoprávněně požadováno.

5. Zůstavitel, který odkázal určitý pozemek jako přednostní dědictví dědici, jemuž odkázal polovinu svého majetku, vznesl vůči němu následující požadavek: "Žádám tě, abys souhlasil s přijetím Clodia Veruse, mého vnuka a tvého příbuzného, jako

spoludědice poloviny Juliánova majetku, který jsem ti nařídil vydat nad tvůj podíl." Ptám se, zda by měl vnuk nárok na polovinu pozůstalosti podle podmínek svěřenského fondu. Odpověď zněla, že ano.

94. Valens, Trusty, kniha II.

95. Muž, který zanechal několik svobodných pánů, odkázal pozemek třem z nich a požádal je, aby dohlédli na to, že jeho název nebude změněn. Vystala otázka, zda když první ze tří zemře, bude povinen odkázat svůj podíl oběma svým spoludědicům, kteří s ním byli v odkazu spojeni, nebo jen jednomu z nich; nebo zda jej může odkázat jinému, který byl jeho spolusvobodníkem. Bylo rozhodnuto, že ačkoli se jedná o otázku úmyslu, přesto bude přání zůstavitele dostatečně vyhověno, pokud odkazovník odkáže pozemek jinému ze svých spoludědiců. Pokud jej však žádnému neodkázal, nemohlo být pochybné, zda by nárok na plnění svěřenského fondu náležel pilnějším ze spolusvobodníků, nebo všem z nich; nebo zda by náležel pouze těm, kterým byl odkaz odkázán společně? Julianus velmi správně rozhodl, že pohledávka náleží všem svobodným.

(95) Marcianus, Trusty, kniha II.

"Kdokoli bude mým dědicem, ať je povinen zaplatit, a já mu ukládám, aby zaplatil, jakékoli částky, které uvádím." (96) V tomto případě se jedná o tzv. Aristo říká, že do tohoto ustanovení je zahrnut i hmotný majetek, jako například pozemky, otroci, oděvy a stříbrný talíř; protože výraz "cokoli" se nevztahuje pouze na peníze, jak je zřejmé tam, kde jde o odkaz věna a ustanovení týkající se koupeného majetku, a že slovo "částky" je třeba chápat ve stejném smyslu jako ve výše uvedených případech. Kromě toho na tomto názoru závisí i úmysl zůstavitele, který je třeba vzít v úvahu zejména v případě svěřenských fondů; zůstavitel by totiž sotva zamýšlel, aby jeho dědic vyplatil pouze peníze, když po tomto předběžném prohlášení přidal hmotný majetek.

96. Gaius, Trusty, kniha II.

Byl-li Titius ustanoven dědicem poloviny pozůstalosti a pověřen vydat celou pozůstalost Maeviovi, a poté byl jeho spoludědic požádán, aby na něj převedl svůj podíl nebo jeho část, bude Titius povinen převést na Maevia i podíl, který od spoludědice obdržel podle podmínek trustu? Božský Antonín, který byl v této věci konzultován, v reskriptu uvedl, že není povinen jej převést, protože odkazy ani svěřenství nejsou zahrnuty v pojmu "pozůstalost".

97. Paulus, Dekrety, kniha II.

Jistý Osidius, který ustanovil svou dceru Valerianu svou dědičkou a udělil svobodu svému správci Antiochovi a odkázal mu jisté pozemky spolu se svým peculium a tím, co bylo dlužné nejen od něj, ale i od nájemců, předložil zůstavitel výkaz psaný

rukou zůstavitele, v němž bylo uvedeno, co je dlužné od něj a od nájemců. Do této listiny bylo rovněž vloženo následující: "Kromě toho musí můj správce předložit vyúčtování ostatního majetku, tj. takového, který jsem vyčlenil pro svou potřebu, totiž obilí, vína a dalších předmětů." Osvobození požadovali tyto věci po dědici s tvrzením, že jsou zahrnuty v tom, co jim ještě zbývá, a dosáhli od guvernéra rozsudku v jeho prospěch. Když naproti tomu jiné zúčastněné strany uvedly, že to, co zůstalo dlužné od nájemců, nebo dokonce to, co bylo dlužné od něj samotného, po něm nepožadovaly, a tvrdily, že předměty, které byly vyčleněny pro potřebu zemřelého, by neměly být zahrnuty do zůstatku, který byl dlužen, císař vyslechl zástupce zůstavitele a příkladně se zeptal "Předpokládejme, že bylo odloženo sto tisíc aurei, které měly být použity pro potřebu zůstavitele, řekli byste, že vám náleží vše, co zůstalo v truhle?" Císař odpověděl: "Ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne. Usoudil, že odvolání bylo podáno správně. Zástupce zůstavitele tvrdil, že po smrti zůstavitele byly od nájemců vybrány určité peněžní částky. Bylo rozhodnuto, že vše, co bylo vybráno po jeho smrti, má být vydáno zůstaviteli.

(98) Týž, O formě závěti.

Pokud existuje několik stupňů dědiců a v závěti se objeví následující ustanovení: "Ať můj dědic dá", vztahuje se na všechny stupně, stejně jako následující slova: "Kdokoli bude mým dědicem". Pokud tedy někdo nechce zatížit výplatou odkazů všechny své dědice, ale jen některé z nich, musí je konkrétně jmenovitě pověřit.

99. Totéž, pokud jde o význam pojmu vybavení.

Při odkazování městských otroků některé autority dělí ty, kteří žijí ve městě, nikoli podle místa bydliště, ale podle jejich zaměstnání, takže i když mohou být na venkově, přesto, pokud nevykonávají venkovské práce, jsou považováni za městské otroky. Je však třeba říci, že za městské otroky je třeba považovat ty, které je hlava rodiny zvyklá zahrnovat mezi ty, kteří patří do města, což lze snadno zjistit z evidence otroků, jakož i z jídla, které jim je poskytováno.

1. Lze pochybovat o tom, zda by otroci zaměstnaní jako lovci a chytači ptáků měli být zahrnuti mezi městské nebo venkovské otroky. Je však třeba říci, že by měli patřit do místa, kde žije hlava domácnosti, která jim poskytuje obživu.

2. Muži patří do třídy městských otroků, pokud je zůstavitel nezaměstnával na venkovských pracích.

3. Některé autority zastávají názor, že pokud se dítě narodí otrokyni patřící do města a je posláno na venkov, aby bylo vychováváno, že nepatří ani do jedné třídy. Podívejme se, zda by nemělo být chápáno tak, že je zahrnuto spolu s městskými otroky. Zdá se, že tento názor je lepší.

4. Jsou-li odkázáni otroci, kteří jsou nosiči mrvy, a jeden z nich je zároveň nosičem mrvy a kuchařem, bude zahrnut do dědictví.

5. Jsou-li otroci narozeni v domě odkázáni jedné osobě a jiní, kteří jsou kurýry, jsou odkázáni jiné osobě a někteří z tohoto počtu patří do obou těchto tříd, budou zahrnuti mezi kurýry, a to z toho důvodu, že druh je podřízen rodu. Pokud dva otroci patří do stejného rodu nebo druhu, jsou zpravidla drženi společně.

(100) Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

"Nařizuji svému dědici, aby mého otroka Sticha předal Luciovi Titovi" nebo "Ať mu předá mého otroka". Cascellius říká, že na základě takové doložky musí být otrok vydán; a Labeo jeho názor schvaluje, protože tam, kde je někomu přikázáno něco vydat, je mu zároveň přikázáno, aby to dal.

1. Odkaz dvou mramorových soch, jakož i veškerého mramoru v držení zůstavitele byl výslovně odkázán jisté osobě. Cascellius se domnívá, že žádná jiná mramorová socha, kromě dvou zmíněných, mu nepřísluší. Ofilius a Trebatius jsou opačného názoru. Labeo přejímá Cascelliusův závěr, který považuji za správný, protože tím, že zanechal dvě sochy, lze mít za to, že zůstavitel neměl v úmyslu zanechat více, když mramor odkázal.

2. "Dávám a odkazuji své manželce její oděv, šperky a všechny zlaté a stříbrné talíře, které jsem pro ni nechal zhotovit nebo které jsou určeny k jejímu užívání." Trebatius se domnívá, že slova "které jsem pro ni nechal zhotovit nebo které byly určeny k jejímu užívání" se týkají pouze zlatého a stříbrného plechu. Proculus se domnívá, že se vztahují na vše, co bylo zmíněno, a tento názor je správný.

3. V případě, kdy byly jisté osobě odkázány korintské vázy, byl Trebatius toho názoru, že jako součást dědictví náleží podstavce vyrobené k jejich podepření. Labeo však tento názor nepřijímá, pokud zůstavitel považoval zmíněné podstavce za vázy. Proculus však velmi správně říká, že pokud vázy nebyly z korintské mosazi, mohl si je zůstavitel nárokovat.

4. Jsou-li odkázány předměty z želvoviny, Labeo a Trebatius jsou toho názoru, že náleží postele vykládané želvovinou, jejichž nohy jsou pokryty stříbrem, což je správné.

101. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Muž, který měl ve své rodné provincii určité vlastní pozemky a také jiné, které mu byly zastaveny jako záruka za dluhy, uzavřel kodícil následujícího znění: "Přeji si, aby se mi dostalo mé milované vlasti jako jejího podílu, a dávám jí zvlášť všechny pozemky, které mám v Sýrii, spolu s osobním majetkem, tj. stády, otroky, úrodou, zásobami a veškerým náradím, které se tam nachází." Vyvstala otázka, zda by se mělo mít za to, že zůstavitel odkázal své zemi také pozemky, které jsou v

zástavě. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by se neměly považovat za zanechané, pokud nejsou zahrnuty do jeho vlastního majetku, což by se mohlo stát, pokud by dlužník nezaplátil.

(1) "Žádám, aby můj pozemek v současném stavu byl vydán mému pěstounovi." (2) "Žádám, aby můj pozemek v současném stavu byl vydán mému pěstounovi". Vystala otázka, zda by měl být zůstatek dlužný od nájemců i otroků, pokud tam v době smrti zůstavitele nějací byli, zahrnut do pozemku. Odpověď zněla, že to, co bylo splatné od nájemců, nebylo odkázáno, ale že vše ostatní bylo zřejmě zahrnuto ve slovech "v současném stavu".

102. Týž, Digest, kniha XVII.

Zůstavitel učinil odkaz následujícího znění: "Odkazuji své manželce své cestovní tašky a vše, co se v nich nachází, jakož i pohledávky v malém rejstříku psané mou vlastní rukou, které nebyly v době mé smrti vybrány, ačkoli mohly být zapsány na mých účtech jako zaplacené, a cenné papíry jsem předal svému správci." Zmíněný zůstavitel, když se chystal na cestu do Říma, uložil směnky svým dlužníkům a své peníze do zmíněných cestovních tašek, a když si směnky vyzvedl, jakož i peníze utratil, vrátil se po uplynutí dvou let domů a do zmíněných cestovních tašek uložil listiny na některé nemovitosti, které později koupil, a určitou peněžní částku. Vystala otázka, zda se má mít za to, že zůstaviteli odkázal pouze bankovky, které po svém návratu uložil do svých zavazadel. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností bankovky, které se nacházely v pytlích v době jeho smrti a které nebyly zapsány jeho vlastní rukou v jeho rejstříku, nebyly splatné podle podmínek odkazu. Dále byla položena otázka, zda když do svých pytlů vložil doklady o koupi uvedených nemovitostí, byly i tyto zahrnuty do dědictví? Bylo odpovězeno, že z toho jasně nevyplývá, co měl v úmyslu učinit ve vztahu k pozemkům, ale pokud listiny o jejich koupi vložil do pytlů s úmyslem, že až budou předány jeho dědičce, přejde na ni vlastnické právo k nim, lze tvrdit, že i tyto pozemky jsou součástí odkazu.

1. Otec jedné rodiny učinil následující odkaz: "Přeji si, aby mi byly darovány dva neošetřené talíře, které jsem koupil na náměstí, kde se prodávají obrazy.". Zůstavitel skutečně zakoupil na tomto místě určité nádoby, které však nebylo bez ozdob, a závěť učinil pouhé tři dny před svou smrtí. Vystala otázka, zda uvedené nádoby, které zakoupil, tvoří součást dědictví, neboť žádné jiné, které zakoupil na stejném místě, neodkázal. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností měly být zůstaviteli vydány ty, které zakoupil na náměstí s obrazy.

2. Zůstavitel nařídil, aby pro mladíka, kterého vychoval, bylo zakoupeno vojenské povolání, a to následujícím způsobem: "Semproniovi, kterého jsem vychoval, odkazuji takové a takové předměty, a až dosáhne příslušného věku, přeji si, aby mu bylo zakoupeno vojenské povolání a aby mu byly uhrazeny všechny výdaje a poplatky z toho plynoucí." Vystala otázka, zda pokud Sempronius sám zakoupí tuto komisi, může její cenu nebo cokoli, co je za takových okolností obvyklé platit, vymáhat po dědicích podle podmínek svěřeneckého fondu. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností tak učinit mohl.

3. Tentýž zůstavitel odkázal svému svobodnému muži provizi takto: "Dávám a odkazuji Seiovi, svému svobodnému muži, takovou a takovou provizi", kteroužto provizi zůstavitel sám vlastnil. Vystala otázka, zda by všechny poplatky a výdaje za přijetí do armády měl hradit dědic. Odpověď zněla, že by je měl zaplatit on.

(103) Totéž, otázky veřejně projednávané.

Pokud otec nahradil svého vyděděného syna cizím dědicem a zmíněný cizí dědic poté ustanovil syna svým dědicem a ten zemřel ve věku nedosahujícím věku dospělosti, domnívám se, že dědictví, kterým byl pověřen náhradník, nebude splatné z toho důvodu, že majetek otce nepřišel do rukou syna přímo, ale prostřednictvím nepřímé dědické posloupnosti.

1. Kromě toho jsem zjistil, že v případě bratra, který byl dědicem svého otce a ustanovil svého vlastního vyděděného bratra svým dědicem, že jeho náhradník nebude povinen zaplatit odkaz, i kdyby se stal dědicem svého bratra, pokud tento zemřel ze zákona; protože majetek nepřišel do jeho rukou přímo, ale prostřednictvím dědictví po jeho bratrovi.

2. Pokud byl syn ustanoven dědicem dvanáctiny otcova majetku a byl mu uložen odkaz a byl mu ustanoven náhradník, a poté se do působnosti ediktu dostal jeho druhý bratr, který získal pretoriánskou držbu poloviny majetku; vystala otázka, zda bude jeho náhradník povinen zaplatit odkaz v poměru k dvanáctině, nebo v poměru k polovině majetku. Lepší názor je, že by byl povinen platit v poměru k polovině, ale pokud by platil v poměru k dvanáctině, musí být vyplaceno všem a dětem a dalším příbuzným by se mělo platit v poměru k zůstatku.

3. Na druhou stranu, pokud by byl syn ustanoven dědicem tří čtvrtin pozůstalosti a poté, co by se dostal do působnosti ediktu, by získal do pretoriánské držby polovinu majetku, náhradník by byl povinen platit pouze poměrné odkazy; neboť stejně jako se zvyšují tam, kde je pretoriánská držba pozůstalosti větší, tak se také snižují, kde je menší.

Knihá XXXIII

1. O ročních dědictvích a svěřenectvích.
2. O užívání, požívání, příjmech, ubytování a službách zanechaných odkazy nebo trusty.
3. Ohledně odkazů služebností.
4. Ohledně přednostního odkazu věna.
5. Ohledně možnosti nebo volby předmětů odkázaných jako odkaz.
6. O odkazu pšenice, vína a oleje.
7. Ohledně odkazů vybavení nebo náradí.
8. O dědictví peculium.
9. Ohledně odkazů zásob.
10. O odkazech domácího majetku.

Tit. 1. O ročních dědictvích a svěrenských fondech.

Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Když je odkázáno něco, co je splatné každý rok, aniž by bylo přidáno místo, kde se tak má stát, má to dědic zaplatit všude, kde to může být požadováno, stejně jako to může být požadováno v případě ustanovení nebo směnky.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Je-li dědic zavázán, aby mi umožnil užívat určitou půdu do roka, a proviní-li se nesplněním povinnosti na začátku roku, kdy jsem měl půdu obdělávat, bude mi odpovídat za celý rok, i kdyby mi později dovolil ji obdělávat, protože jsem byl vyloučen z vkládání úrody; stejně jako tam, kde je pověřen, aby mi poskytl denní práci Sticha, a pošle mi ho nikoli ráno, ale v šestou hodinu dne, bude mi ručit za hodnotu celodenní práce otroka.

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je-li mi odkázáno dědictví, například třicet aureí, splatné za jeden, dva a tři roky, bude každý rok splatných deset aureí, i když nebyla přidána slova "rovným dílem".

0. Byla-li tedy použita slova "ve splátkách", i když nebylo přidáno "rovnými", je třeba říci, že musí být provedeny rovné splátky, stejně jako kdyby bylo napsáno slovo "rovnými" a slovo "splátky" nebylo přidáno.

1. Pokud však byla přidána slova "v nerovných platbách", musí být provedeny nerovné platby. Uvažujme však, jakým způsobem by měly být provedeny. Domnívám se, že by měly být provedeny podle úsudku řádného občana (pokud to zůstavitel výslovně neponechal na volbě dědice), v závislosti na prostředcích zůstavitele a na místě, kde se nachází jeho majetek.

2. Pokud však bylo uvedeno, že platba má být provedena podle úsudku dobrého občana, vyvozujeme z toho, že musí být provedena s ohledem na situaci pozůstalosti a bez jakýchkoli potíží nebo obtěžování dědice.

3. Pokud však zůstavitel nařídil, že platba má být provedena způsobem, který si dědic může zvolit; podívejme se, zda lze požadovat celou částku najednou. Domnívám se, že to nelze, stejně jako v případě volby dědice; zůstavitel totiž zamýšlel, aby bylo provedeno několik plateb a aby jejich výše závisela na rozhodnutí dědice nebo odkazovníka.

4. Byl-li však odkaz odkázán takto: "Můj dědic ať zaplatí Titiovi deset aurei za tři roky," bude částka splatná ve třech ročních splátkách, nebo po uplynutí tří let? Domnívám se, že by se to mělo chápat tak, jako by zůstavitel zamýšlel, aby se platby uskutečnily za jeden, dva a tři roky.

5. Pokud je někomu odkázána určitá peněžní částka a je uvedeno, že dokud nebude vyplacena, bude zůstaviteli každý rok něco poskytnuto, například úroky, bude odkaz platný; aby však byla platná platba úroků, nesmí částka, která má být každoročně vyplacena, přesáhnout běžnou úrokovou sazbu.

(1) Paulus, O ediktu, kniha LXII.

(2) Tam, kde je někomu něco odkázáno k ročnímu placení, říká Sabinus (a jeho názor je správný), že jde o několik odkazů a že jeden pro první rok je absolutní a druhý podmíněný; neboť podmínka "pokud by žil" se zdá být implicitní, a proto, pokud odkazovník zemře, odkaz nepřejde na jeho dědice.

4. Modestinus, Názory, kniha X.

"Ukládám také svým ostatním dědicům, aby mé ženě platili každý rok deset aurei, dokud bude žít." Manželka přežila svého manžela pět let a čtyři měsíce. Ptám se, zda budou mít její dědicové nárok na celý odkaz za šestý rok. Modestinus odpovídá, že na něj budou mít nárok.

5. Týž, Názory, kniha XI.

Zůstavitel odkázal určitou peněžní částku, která měla být každoročně vyplácena na udržování veřejných her ve městě, nad nimiž vyjádřil přání, aby jim předsedali jeho dědicové. Nástupci jeho dědiců popírali, že by za odkaz odpovídali, a tvrdili, že zůstavitel chtěl, aby se platilo pouze po dobu, kdy jeho dědicové budou moci hrát předsedat. Proto když se zmínil o jejich předsednictví, ptám se, zda měl v úmyslu, aby se platba prováděla po dobu trvání svěření, nebo trvale. Modestinus odpovídá, že odkaz měl být městu vyplácen každoročně na věčné časy.

1. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Quintus Mucius říká, že pokud někdo ve své závěti učiní následující ustanovení: "Ať moji synové a dcery žijí, kdekoli si to jejich matka přeje, a můj dědic ať platí každý rok každému chlapci a dívce z nich deset aurei na jejich výživu." V tomto případě se jedná o odkaz, který se vztahuje na všechny děti a dívky. Pokud by poručníci, kteří měli děti na starosti, nebyli ochotni zmíněnou peněžní částku zaplatit, nemůže nikdo podle podmínek závěti podat žalobu; ustanovení zůstavitele totiž mělo pouze informovat poručníky o tom, co si přeje, aby mohli peníze bez rizika zaplatit. Pomponius říká, že pokud je v závěti obsaženo něco, co pouze odkazuje na přání zůstavitele, nezakládá to žádný závazek. Následující příklad je toho příkladem. Pokud tě ustanovím svým jediným dědicem a nařídím ti, abys mi postavil pomník s určitou peněžní částkou, toto prohlášení ti neukládá žádnou povinnost, ale můžeš postavit pomník, abys vyhověl mému přání, pokud si to přeješ. Jinak by tomu ovšem bylo, kdybych učinil totéž ustanovení poté, co jsem ti dal spoludědice, neboť kdybych ti uložil, abys pomník postavil sám, mohl by tvůj spoludědic podat proti tobě rozdělovací žalobu, aby tě k tomu donutil, neboť je to v jeho zájmu. Kdybyste to však byli povinni udělat oba, budete oprávněni podat žalobu jeden proti druhému. Následující ustanovení se týká také přání zůstavitele, například když někdo nařídí, aby byly ve městě umístěny sochy, neboť pokud to neudělal za účelem uctění města, ale za účelem zvěčnění své vlastní památky, nebude nikdo oprávněn podat z tohoto důvodu žalobu. Proto testamentární dispozice, o níž se zmiňuje Quintus Mucius: "Ať mé děti bydlí tam, kde si to přeje jejich matka", nezakládá žádný závazek, ale pouze odkazuje na splnění přání zemřelého; děti tedy mohou bydlet tam, kde si to přeje jejich matka. Ani vůle či příkaz zůstavitele nemusí být vždy dodrženy; například kdyby pretor rozhodl, že není vhodné, aby nezletilý pobýval tam, kde mu to otec nařídil, a to z důvodu špatné povahy osob, s nimiž jim nařídil se stýkat, o čemž otec nevěděl. Je-li však na jejich výživu odkázáno deset aurei splatných ročně, bude odkaz platný, ať už se tato doložka týkala osob, u nichž si matka mohla přát, aby děti pobývaly, nebo ať už bychom jí měli rozumět tak, že na odkaz měly nárok samotné děti. Lepší je názor, že je třeba mít za to, že zůstavitel učinil tento odkaz za účelem zajištění svých dětí. A ve všech případech, kdy se jedná pouze o přání zůstavitele, nesmí být vždy odmítnuto ani vždy dodrženo, ale takové záležitosti musí být určeny soudcem a provedeny, pokud se netýkají něčeho nečestného.

2. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je-li odkázáno dědictví splatné ročně, podobá se užívacímu právu, neboť zaniká smrtí odkazovníka. Nezaniká však ztrátou občanských práv, jako je tomu v případě užívacího práva, které lze odkázat takto: "Odkazuji Titiovi užívací právo na takový a takový pozemek a pokaždé, když ztratí svá občanská práva, odkazuji mu stejné užívací právo." Odkaz je v tomto ohledu jistě výhodnější, protože pokud by zůstavitel zemřel na začátku některého roku, odkazuje odkaz na tento rok svému dědici. To neplatí pro užívací právo, neboť zemře-li užívající v době, kdy je úroda zralá, ale předtím, než je sklizena, nezanechá ji svému dědici.

3. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pozemek, který si zůstavitel přál zastavit k zajištění odkazů splatných každoročně jeho svobodným pánům, mohou tito právoplatně požadovat na základě svěření za účelem zachování pozemku. Paulus uvádí, že toto pravidlo se vztahuje i na jiný majetek patřící do pozůstalosti, aby mohl být zůstavitel uveden do jeho držby.

4. Týž, Názory, kniha VIII.

"Přeji si, aby můj věrný přítel Seius obdržel každý rok šest aurei a dům, v němž žije, pokud by byl ochoten převzít péči o obchodní záležitosti mých dětí, stejně jako převzal péči o mé." Bylo rozhodnuto, že přeživší dcera zůstavitele je nicméně povinna vyplácet Seiovi roční odkaz v poměru ke svému podílu na pozůstalosti, protože dvě ze tří dětí zůstavitele zemřely a byli ustanoveni další dědicové, neboť práce i peníze bylo možné rozdělit.

5. "Přeji si, aby můj lékař Sempronius obdržel totéž, co jsem mu platil za svého života." Částky, o nichž se mělo za to, že "byly odkázány tímto odkazem, byly určité roční platby, které zůstavitelka prováděla, takže pokud jde o její liberálnost, nemohly vzniknout žádné pochybnosti o jejím úmyslu.

6. "Přeji si, aby mé manželce bylo vyplaceno sto aurei navíc k tomu, co ode mne dostávala jako roční příspěvek za mého života." Rozumí se, že tato částka měla být vyplácena ročně a že jí zůstavitel odkázal také sto aurei.

7. "Přeji si, aby mým svobodným pánům bylo odevzdáno vše, co jsem jim za svého života poskytl." Musí jim být poskytnuto ubytování, ale dědic nebude povinen povolit správci výdaje na tažná zvířata, která mu jeho paní byla zvyklá poskytovat pro jeho vlastní pohodlí. Opět platí, že pokud je svobodný pán lékařem, nemůže právně požadovat peníze, které byl zvyklý dostávat od své paní na nákup léků, které měl podávat své patronce a její rodině.

8. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Je stanoveno, že pokud jsou odkazy splatné ročně, jsou vícenásobné a právo zůstavitele na každý odkaz by mělo být pravidelně zkoumáno. Je-li odkaz odkázán otrokovi, měla by se rovněž zkoumat způsobilost jeho pána jej přijmout.

9. Týž, Názory, kniha XIII.

Gaius Seius odkázal Maeviovi a Seiovi určité pozemky v různých lokalitách a stanovil následující: "Přeji si, aby Poticián každoročně dodával tři sta tisíc rákosu na panství Lutatien, spolu s tisícem liber dobře očištěného osetu, také každý rok." V tomto případě se jednalo o odkaz. Ptám se, zda tento odkaz zanikne smrtí zůstavitele. Paulus odpověděl, že se nezdá, že by služebnost, ať už osobní nebo věcná, byla zřízena v souladu se zákonem, ale že žaloba z důvodu svěření bude podána ve

prospěch toho, komu byl lutatianský statek odkázán. Protože tedy odkaz měl být vyplácen každoročně, má se za to, že zaniká smrtí odkazovníka.

10. Scaevola, Názory, kniha IV.

Maevia ustanovila svého vnuka, který se narodil Maeviovi a dosáhl věku dospělosti, svým dědicem a učinila odkaz Luciovi Titiovi, a to následujícím způsobem: "Přeji si, aby bylo vyplaceno deset aureí Luciu Titovi, dobrému muži, jemuž jsem zavázána za laskavosti, které mi prokázal, dokud bude naživu, pokud se ujme záležitostí mého vnuka a povede správu všech jeho věcí." Ptám se, kdyby Lucius Titius někdy v minulosti vyřizoval Maeviovy záležitosti a ten by měl námitky, aby tak dále činil, zda by byl povinen tuto důvěru vykonávat. Odpověděl jsem, že pokud by Lucius Titius byl zbaven práva provozovat Maeviovy obchody nikoliv z důvodu podvodného jednání a neexistoval by jiný spravedlivý důvod pro odmítnutí jeho služeb a byl by ochoten pokračovat ve vedení jeho záležitostí, měl by na odkaz nárok.

11. Muž, který ustanovil svou manželku svou dědičkou, stanovil ve své závěti následující: "Přeji si, aby každý rok bylo mým dědicem vyplaceno dvanáct denárů každému z mých svobodných pánů na jeho výživu, pokud neopustí mou manželku." Protože zůstavitel velmi zřídka opouštěl město a jeho manželka tak činila často, ptám se, zda ji mají svobodníci na cestách doprovázet. Odpovídám, že v této věci nelze vydat kladné stanovisko, neboť by se mohlo vyskytnout mnoho věcí, které by bylo dobré vzít v úvahu, a proto by měl být případ tohoto druhu předložen k posouzení dobrému občanovi. Dále byl vznesen dotaz, zda vzhledem k tomu, že žena při svých cestách nikdy nenabídla svým svobodným ženám nic navíc, a proto ji nedoprovázely, budou mít nárok na jejich odkazy. Odpověď zněla, že by se to mělo určit s ohledem na délku, resp. krátkost cest a výši odkazů.

12. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Mela říká, že pokud by odkaz splatný ročně byl odkázán komukoli bez uvedení částky, je odkaz neplatný. Lepší je však Nervův názor, totiž že se má za to, že zůstavitel odkázal to, co byl zvyklý dávat za svého života; v každém případě je však třeba přihlídnout k postavení stran.

13. Valens, Trusty, kniha VII.

Javolenus uvedl svůj názor s odkazem na dědice, který poté, co byl pověřen vyplatit určitou peněžní částku po uplynutí deseti let, ji vyplatil před uplynutím doby, že pokud by se prokázalo, že svěřenství bylo ponecháno po uvedenou dobu ve prospěch oprávněné strany, protože se o majetek nemohla starat, a dědic mu peníze vyplatil před uplynutím doby, protože věděl, že je promarní, nebude za žádných okolností zproštěn odpovědnosti. Pokud však byla lhůta stanovena na účet dědice, aby měl z prodlení prospěch, rozumí se, že bude zproštěn; a skutečně lze říci, že zaplatil více, než měl.

14. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Otrokovi bylo nařízeno, aby byl po uplynutí deseti let propuštěn na svobodu, a byl mu odkázán odkaz splatný každoročně ode dne smrti jeho pána. Odkaz bude splatný za léta, kdy začne být svobodný, a do té doby mu bude dědic nucen poskytovat obživu.

15. Labeo, O posledních epitomech Javolenových, kniha II.

Odkaz byl odkázán takto: "Můj dědic at' dává Attii padesát aurei, dokud se nevdá." V tomto případě se jednalo o dědictví, které bylo odkázáno v následujícím znění. Nebylo uvedeno, že peníze mají být vypláceny každoročně. Labeo a Trebatius se domnívají, že celá částka je splatná okamžitě. Je však spravedlivější tvrdit, že odkaz je splatný ročně.

16. "At' můj dědic dává Attiovi každý rok dvě míry falerského vína, které se mají odebrat z mého majetku." Bylo rozhodnuto, že dvě míry vína mají být poskytnuty i za rok, kdy se víno nevyrábí, pokud je lze získat z úrody z předchozích let.

17. Scaevola, Digest, kniha XIV.

18. Zůstavitel, který svou závěť potvrdil svým kodícil, odkázal svým svobodným lidem část pozemku a zakázal ji zcizit, ale přál si, aby patřila dětem a vnukům jeho svobodných lidí. Poté přidal následující slova: "Přeji si, aby z výnosů uvedeného pozemku vypláceli mému dědici deset aurei ročně po dobu třiceti pěti let po mé smrti." Jelikož dědic jmenovaný Titius zemřel před uplynutím lhůty třiceti pěti let, vyvstala otázka, zda dědic dědice bude mít na základě výše citovaných slov nárok na užitek z trustu po zbytek této doby. Odpověděl jsem, že ano, ledaže by se podařilo prokázat ze strany svobodných pánů, že zůstavitel měl na mysli třicátý pátý rok dědice jako dobu zániku odkazu.

18. Jistý zůstavitel odkázal Stichovi, kterého vychoval, sto aurů a deset aurů splatných každý měsíc navíc, a poté, co ustanovil Sempronii dědičkou třetiny svého majetku, ji pověřil následujícím: "Žádám tě, Sempronie, má sestro, abys z větší části mého majetku vzala odkazy, které jsem zanechal svým nevlastním dětem, a opatrovala je, dokud na ně nebudou mít nárok." Byla položena otázka, zda v případě, že by Sempronia, která byla pověřena svěřením, odmítla přijmout pozůstalost předtím, než by převzala peníze zanechané pěstounům v souladu se závětí zesnulého, zda by byla odpovědná za žalobu z titulu odkazu podanou Stichusem před dosažením věku dvaceti pěti let? Odpověď zněla, že taková žaloba by byla přípustná.

19. Týž, Digest, kniha XVII.

Titia, když ustanovila Seia svým dědicem, odkázala Maeviovu užívací právo k jistému pozemku a pověřila ho následujícím svěřenstvím: "Žádám tě, Maevie, abys Arriovi Pamphilovi a Arriovi Stichovi platil z výnosu Speratijského panství šest set aurei každý rok ode dne mé smrti, dokud budou žít." Vystala otázka, zda v případě, že by Maevius platil každoroční částku na jejich výživu a po jeho smrti by se pozemek ze zákona vrátil dědici Titia, náleží Pamphilovi a Stichovi ustanovení o výživě podle podmínek trustu. Odpověděl jsem, že v uvedeném případě není nic, co by nutilo dědice Titia k placení, neboť to bylo uloženo pouze uživateli. Dále byla položena otázka, zda by platbu odkazu měli provést dědicové odkazovníka Maevia. Odpověď zněla, že dědicové zůstavitele nemají nic platit, ledaže by bylo jasně prokázáno, že zůstavitel zamýšlel platbu provést po zániku užívacího práva, pokud by příjmy z užívacího práva postačovaly k jeho pokračování.

20. Jistá osoba, která platila roční částku učenci jménem Marcus, vložila do své závěti následující ustanovení: "Má drahá ženo, vím, že se postaráš o mé přátele a nedopustíš, aby jim nic nechybělo, přesto si přeji, aby osmdesát aurei bylo dáno Markovi." Vystala otázka, zda Marcus, který obdržel odkaz ve výši osmdesáti aurei, může také požadovat výše uvedené roční platby? Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, proč by roční platby, ohledně nichž byla žádána rada, neměly být vyplaceny.

21. "Odkazuji Luciovi Titovi tři libry zlata, které jsem mu byl zvyklý dávat za svého života." V závěti se uvádí, že se jedná o tři libry zlata. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka dávala Titiovi každý rok čtyřicet aurei jako roční plat a kromě toho určité množství stříbra jako dar na slavnosti, resp. jejich hodnotu, ptám se, zda musí být svěření ve prospěch Ticia provedeno dědici, nebo zda mají být peníze vyplaceny jako odkaz. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebrání tomu, aby peníze byly vyplaceny.

22. Týž, Digesty, kniha XVIII.

Zůstavitel odkázal roční důchod pod touto podmínkou: "Kdyby měli bydlet u mé matky, kterou jsem ustanovil dědičkou části mého majetku." Vystala otázka, zda po smrti matky nebude podmínka, která byla uložena, považována za nesplněnou, a zda z tohoto důvodu nemá být zůstavitelům poskytována strava ani ošacení. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by měly být poskytnuty.

23. Attius zanechal poručenství v následujícím znění: "Ukládám tomu, kdo bude mým dědicem, aby po mé smrti vyplatil z výnosu mého bytu a mého skladiště částku deseti denárů knězi, sakristiánovi a svobodným lidem přiděleným k chrámu ve sváteční den, který jsem stanovil." Ptám se, zda tento odkaz náležel pouze těm, kteří žili a vykonávali úřad v době, kdy byl odkázán, nebo zda měl být vyplacen i těm, kteří nastoupili po nich. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi, ačkoli byli zmíněni úředníci, byl odkaz odkázán chrámu. Dále se ptám, zda bylo deset aurei splatných pouze za jeden rok podle podmínek svěrenského fondu, nebo zda měly být vypláceny na dobu neurčitou. Odpověď zněla, že by měly být vypláceny na dobu neurčitou.

24. Týž, Digest, kniha XXII.

Jistá osoba zanechala svému svobodnému pánovi následující odkaz: "Přeji si, aby padesátina veškerého mého příjmu, získaného od nájemců mých pozemků a od kupců úrody podle zvyklostí mého hospodářství, byla vyplácena Filovi, dokud bude žít." Dědicové prodali pozemky, z nichž pocházela zmíněná padesátina příjmů. Vystala otázka, zda padesátina úroků z ceny, která se podle zvyklostí v provincii obvykle vybírala, byla splatná? Odpověď zněla, že ačkoli byl pozemek prodán, byla odkázána pouze padesátina jeho výnosu.

25. Zůstavitel pověřil svého svobodného pána, jemuž odkázal pozemek, který přinášel výnos šedesát aurei ročně, aby podle svěrenecké smlouvy platil Pamfilu ročně deset denárů. Vystala otázka, zda v případě, že by falcidiánský zákon snížil dědictví po svobodném pánovi, by se za snížení považoval i roční příspěvek odkázaný Pamphile podle svěrenského fondu, neboť odkaz Pamphile pocházel z příjmu, který by musel být vyplácen, i kdyby falcidiánský zákon snížil pozemek na polovinu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by se odkaz ve prospěch Pamphily nezmenšil, pokud by se neprokázal jiný úmysl zůstavitele.

Jistý zůstavitel, který ustanovil svého syna dědicem tří čtvrtin svého majetku a svou manželku dědičkou jedné čtvrtiny, uložil svému synovi, aby odevzdal svůj majetek své nevlastní matce, a požádal ji, "aby se o jeho mladého syna dobře starala a platila mu deset aurei, dokud nedosáhne pětadvacátého roku, a po dosažení tohoto věku na něj převedla polovinu majetku". Syn poté, co si odečetl čtvrtý díl pozůstalosti, jehož dědicem byl ustanoven, odevzdal její podíl své nevlastní matce a poté dosáhl věku pětadvaceti let. Vzhledem k tomu, že nevlastní matka měla nárok na tři čtvrtiny a jednu dvacetinu a jednu čtyřicetinu z celého majetku, vystala otázka, zda má polovinu tohoto podílu odevzdat nevlastnímu synovi? Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností by mu musela odevzdat tolik, aby to stačilo na polovinu pozůstalosti; navíc k tomu, co si syn odečetl na základě falcidiánského práva. Protože otec měl zřejmě na mysli nízký věk svého syna, byl vznesen také dotaz, zda by mu nevlastní matka musela vydat zisk za mezidobí. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by tak byla povinna učinit.

27. Lucius Titius ve své závěti odkázal sto aurei městu Sebasta, svému rodišti, aby se tam každý druhý rok konaly atletické závody jeho jménem i s úroky z uvedené částky, a připojil následující slova: "Pokud město Sebasta nebude ochotno přijmout peníze, které jsem odkázal pod výše uvedenou podmínkou, přeji si, aby moji dědicové za ně v žádném případě neručili, ale aby si je ponechali pro sebe." Guvernér provincie poté vybral z majetku pozůstalosti určité dobré bankovky a předal je městu jako jeho dědictví a po jeho rozhodnutí město vybralo dlužné peníze na většinu pohledávek. Vystala otázka, zda v případě, že by město následně nesplnilo podmínky závěti, by odkaz připadl synům, kteří byli dědici zemřelého. Odpověděl jsem, že město může být nuceno uposlechnout přání zůstavitele, a pokud tak neučiní, mohou dědicové požadovat částky, které byly

dlužníky uhrazeny buď v hotovosti, nebo obnovením, a pokud jde o ty pohledávky, které nebyly městu uhrazeny a jejichž dřívější závazek nebyl obnovením zrušen, dědicům nic nebrání v tom, aby po dlužnících požadovali to, co jim dluží.

28. Largius Euripianus vyslovil názor poté, co byl požádán o radu v případě, kdy patron odkázal svému pěstounovi určitou peněžní částku a poté ve své závěti učinil s ohledem na ni následující ustanovení: "Přeji si, aby peníze, které jsem odkázal svému svobodnému synovi a pěstounovi Titiovi, zůstaly v rukou Publia Maevia, dokud nedosáhne věku dvaceti pěti let, a aby za jejich užívání byly vybírány úroky ve výši tří procent. Co se týče výše výdajů, které mu budou hrazeny, Publius Maevius je odhadne, neboť by k němu měl chovat otcovskou náklonnost." Vyvstala otázka, zda by dědicové, až budou Publiu Maeviovi vyplácet peníze, měli po něm požadovat, aby složil jistotu. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že v závěti není žádná zmínka o tom, že by měla být požadována jistota, budou dědicové dostatečně v bezpečí, pokud peníze Publiu Maeviovi vyplatí v souladu s přáním zesnulého. Proto by neměl být vyslyšen ani Titius, pěstoun, ani jeho dědicové, kdyby podali žalobu proti dědicům patrona z důvodu, že nevyžadovali jistotu zaplacením peněz; a výše uvedení dědicové budou zproštěni odpovědnosti vůči Titiovi, jakož i vůči jeho dědicům, ledaže by Publius Maevius přestal být solventní za života zůstavitele, neboť v takovém případě se od něj jistota musí požadovat.

29. Jistý otec ustanovil za dědice svých dvou synů stejné podíly na svém majetku, staršího a mladšího, který ještě nedosáhl věku dospělosti, a druhému z nich odkázal určité pozemky jako jeho podíl a také mu odkázal určitou peněžní částku splatnou, až dosáhne věku čtrnácti let, kterou svěřil do rukou svého bratra jako správce, a to následujícími slovy: "Ukládám ti, Seie, abys své matce každoročně odváděl určitou peněžní částku, která tvému bratrovi umožní pokračovat ve studiu od dvanáctého do čtrnáctého roku jeho věku, a kromě toho abys platil daně, které mu budou vyměřeny, dokud mu nevydáš majetek; a přeji si, aby výnosy z uvedených pozemků patřily tobě, dokud tvůj bratr nedosáhne věku čtrnácti let." Jelikož starší bratr zemřel a zanechal cizího dědice, vyvstává otázka, zda podmínka každoročního pobírání výnosu, jakož i poplatek za placení ročního příspěvku, který by v případě, že by Seius žil, byl nucen platit, přejde na jeho dědice; nebo zda musí být celá částka odkazu okamžitě vydána nezletilému a jeho poručníkům. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se má za to, že zůstavitel jako by se obrátil na poručníka, aby po uplynutí poručnictví skončila výplata příspěvku, který nařídil vyplácet, a příjem, který měl být pobírán; protože však staršího bratra dostihla smrt, vše, co zůstavitel odkázal, přejde v okamžiku, kdy jeho bratr zemře, okamžitě na nezletilého a jeho poručníky.

30. Alfenus Verus, Epitomy Digest Paulus, kniha II.

"Můj dědic necht' platí sto aurei ročně mé dceři pokaždé, když ovdoví." Vyvstala otázka, zda v případě, že by se dcera stala vdovou za méně než rok, by měla nárok na méně než sto aurei. Odpověď zněla, že i když ještě neuplynul celý rok, náleží jí celá částka.

31. Marciamis, Institutes, kniha VI.

Když si jistý muž přál, aby se v den jeho narozenin rozdělil jeho majetek mezi dekurenty, božští Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že není pravděpodobné, že by zůstavitel měl na mysli výplatu pouze během jednoho roku, ale že má v úmyslu zanechat dědictví na věčné časy.

32. Týž, Institutes, kniha VIII.

Když byla městu Sardy odkázána určitá peněžní částka, například sto aurei, za účelem slavení her na počest Apollóna za čtyři roky, božský Severus a Antonín v Rescriptu uvedli, že zůstavitel zřejmě zanechal trvalý příjem, splatný každé čtyři roky, a nikoli pouze hrubou částku k vyplacení na konci prvního čtyřletého období.

33. Valens, Trusty, kniha II.

Deset aurei lze odkázat k ročnímu placení synovi pod otcovskou kontrolou, dokud je v moci svého otce.

Tit. 2. O užívání, požívání, příjmech, ubytování a službách zanechaných odkazem nebo svěřenstvím.

34. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Užívání ani užívací právo k průchodu přes cestu, příjezdovou cestu nebo silnici nebo k dopravě vody akvaduktem nelze odkázat závětí, protože služebnost služebnosti nemůže existovat. Takový odkaz nemůže být legální ani podle nařízení Senátu, kterým se stanoví, že lze odkázat užívací právo ke všemu, co je zahrnuto do majetku, a to z toho důvodu, že toto není ani zahrnuto do majetku, ani z něj vyloučeno, ale proti dědici bude podána žaloba na neurčitou částku, a ve prospěch zůstavitele, dokud je naživu, za účelem donucení prvního, aby mu umožnil chodit, jezdit nebo projíždět přes nemovitost, nebo může být služebnost udělena, pokud je poskytnuta záruka jejího vrácení v případě, že zůstavitel zemře nebo ztratí svá občanská práva pro nějaký závažný trestný čin.

35. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Jsou-li služby otroka odkázány, neztrácejí se ztrátou občanských práv nebo neužíváním; a protože odkazovník může z práce otroka těžit, může ji také pronajmout. Pokud by mu dědic bránil v užívání jeho služeb, nese za ně odpovědnost. Stejně pravidlo platí i v případě, že otrok pronajímá sám sebe. A z toho důvodu, že odkazovník není považován za uživatele, přejde odkaz služeb otroka na jeho dědice, ale tam, kde je vlastnické právo k otrokovi získáno užíváním, odkaz zanikne.

36. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Služby svobodného otroka lze rovněž odkázat, stejně jako jej lze najmout na základě smlouvy nebo jej učinit předmětem ustanovení.

37. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Je-li vlastnictví pozemku zanecháno absolutně, přechází na odkazovníka, i když může být dědicem ustanoven poživatel.

38. Paulus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud slíbím užívání uživatelského práva "v době mé smrti", bude dispozice neplatná; a stejné pravidlo platí i pro odkaz, neboť při zřízení uživatelského práva je obvyklé, že zaniká smrtí.

39. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud by mi bylo odkázáno uživatelské právo, které bych měl užívat dva roky po smrti zůstavitele, a já bych ho nemohl užívat vinou dědice, bude odpovědný i po uplynutí těchto dvou let; stejně tak bude odpovědný kdokoli, pokud je majetek náležející z odkazu zničen a on byl v prodlení s jeho vydáním. Proto se nelze domáhat tohoto uživatelského práva, protože je odlišné od toho, které bylo odkázáno, ale je třeba vypočítat jeho hodnotu za dva roky a vyplatit ji uživateli.

40. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Pokud byly služby odkázány závětí, kdy by měly začít být k dispozici, ode dne, kdy si je zůstavitel vyžádá, nebo od okamžiku, kdy se do pozůstalosti vstoupí? A kdo musí nést ztrátu, když je otrok nemocný? Domnívám se, že služby jsou splatné od okamžiku, kdy jsou požadovány, a proto pokud by otrok začal být nemocný po tomto datu, ztrátu musí nést zůstavitel.

41. Gaius, O pretoriánském ediktu týkajícím se odkazů, kniha III.

42. Je-li obci odkázáno užívací právo, vzniká otázka, jak dlouho na něj má mít nárok, neboť kdyby někdo řekl, že na něj má nárok na věčné časy, samotné vlastnictví, pokud by od něj bylo užívací právo na věčné časy odděleno, by bylo bezcenné; proto je stanoveno, že obec jej může držet sto let, což je nejdelší doba života.

42. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Je-li někdo, komu bylo odkázáno užívací právo, pověřen svěřenectvím a užívací právo by se nedostalo do rukou zůstavitele, musí dědic, v němž uvedené užívací právo zůstává, vykonávat svěřenectví. Toto pravidlo platí i pro vojenskou závěť, pokud by odkazovník pověřený svěřenectvím odkaz odmítl nebo zemřel za života zůstavitele.

43. Julianus, Digesty, kniha LXX.

Pokud by měl být pozemek a jeho užívací právo odkázán Titiovi, bude mít právo požadovat buď pozemek, nebo užívací právo; a pokud si vybere pozemek, bude mít nutně nárok na jeho plné vlastnictví, i když odmítl užívací právo. Pokud však dá přednost užívacímu právu a odmítne vlastnictví pozemku, bude mít nárok pouze na užívací právo.

44. Týž, O Miniciovi, kniha I.

Je stanoveno, že odkaz ročního pachtu je splatný od počátku každého roku.

45. Alfenus Verus, Epitomy Digest Paulus, kniha II.

Dědic si postavil venkovský dům na pozemku, jehož užívací právo mu bylo odkázáno. Bez souhlasu uživatele nemůže budovu zbourat, stejně jako nemůže z pozemku odstranit strom, který tam zasadil; pokud by však dům zboural dříve, než mu to uživatel zakáže, může tak učinit beztrestně.

46. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

Tam, kde je usufructum ponecháno k užívání na střídavé roky, je odkázáno nejen jedno, ale několik odkazů. Jinak je tomu však v případě, kdy je zanechána služebnost vedení vody a užívání práva cesty; služebnost práva cesty je totiž odlišná, neboť ze své povahy podléhá přerušení.

47. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

48. Pokud bylo dědici uloženo, aby umožnil dvěma osobám odděleně užívat pozemek, a on jim umožnil užívat jej společně, vyvstala otázka, zda by podle podmínek závěti odpovídal oběma. Rozhodl jsem, že by byl odpovědný, pokud by zůstavitel zamýšlel, aby každá z nich užívala celé užívací právo samostatně; v tomto případě by totiž musel vydat celé dědictví každé z nich. Pokud by tedy dědic umožnil jednomu z odkazovníků užívat část užívacího práva, nemohl by umožnit druhému užívat stejnou část. Proto by byl nucen každému z nich vydat odhadní cenu té části, o kterou byl připraven.

48. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

"Ať je mému dědici uloženo, aby dovolil Titiovi bydlet v takovém a takovém domě, dokud bude žít." To se považuje za jediný odkaz.

49. Měl-li zůstavitel dva pozemky a jeden z nich odkázal a poté jej převedl na jednu osobu a užívací právo k němu na jinou, ptám se, zda by mu náležela služebnost, kdyby uživatel neměl přístup k uvedenému pozemku jinou cestou než přes odkázaný pozemek. Odpověď, že pravidlo je stejné, jako kdyby pozemek patřil k nemovitosti, přes kterou by bylo možné udělit uživateli právo cesty, a podle závěti zemřelého se zdá, že to bylo požadováno od dědice; neboť v tomto případě by si dědic nemohl nárokovat pozemek, pokud by předtím neudělil právo cesty přes pozemek uživateli, aby byl zachován stejný stav, který byl dosažen za života zůstavitele, a to buď po dobu existence práva užívání, nebo do doby, než bude opět spojeno s pozemkem.

50. Modestinus, Názory, kniha IX.

Odkaz byl odkázán městu, aby z jeho výnosů byla v něm každoročně pořádána výstava za účelem zachování památky zesnulého. Nebylo dovoleno, aby se tam výstava konala, a já se ptám, jaké stanovisko by mělo být vydáno s ohledem na odkaz. Modestinus odpověděl, že vzhledem k tomu, že zůstavitel zamýšlel, aby se představení vystavovalo ve městě, ale bylo takového rázu, že to nebylo možné, bylo by nespravedlivé, aby dědic těžil z tak velké částky peněz, kterou zesnulý k tomuto účelu určil. Proto by měli být svoláni dědicové i první občané města, aby se zjistilo, jak by bylo možné změnit svěrenský fond, aby památka zůstavitele mohla být oslavena jiným a zákonným způsobem.

51. Scaevola, Názory, kniha III.

Jistý muž odkázal městu určité pozemky a přál si, aby výnos z nich byl každoročně věnován na slavení veřejných her, a dodal následující: "Žádám dekurenty a přeji si, aby neměnili charakter odkazu a nepoužívali jej k jinému účelu." Město hry neslavilo nepřetržitě po dobu čtyř let. Ptám se, zda má být příjem, který získalo během zmíněných čtyř let, dědici vrácen, nebo zda má být započten na odkaz jiného druhu odkázaný stejnou závětí. Odpověď zněla, že pokud byla držba pozemku

převzata v rozporu s vůlí dědiců, je třeba se vzdát veškerých výnosů, které byly získány, a to, co nebylo vynaloženo v souladu s vůlí zůstavitele, je třeba nahradit odevzdáním jiného majetku, který náleží.

52. Modestinus, Názory, kniha IX.

Zůstavitel, který měl několik svobodných lidí, ve své závěti uvedl, že odkazuje ubytování těm, které určil v kodicilu. Protože posléze nikoho neurčil, ptám se, zda by všichni z nich byli připuštěni k podílu na odkazu. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že patron slíbil určit některé své svobodné lidi a posléze neurčil nikoho, odkaz s odkazem na ubytování se považuje za nedokonalý, protože neexistuje nikdo, komu by bylo možné rozumět, že byl odkázán.

53. Totéž, pokud jde o vynálezy.

Jestliže zůstavitel odkázal pozemek jedné osobě a užívací právo k němu druhé osobě; a učinil tak úmyslně, aby první z nich měl pouze pouhé vlastnictví, dopustil se chyby, neboť měl odkázat vlastnictví nemovitosti s výhradou užívacího práva takto: "Odkazuji takový a takový pozemek Titiovi s výhradou užívacího práva;" nebo "Ať můj dědic přenechá užívací právo k uvedenému pozemku Seiovi", neboť pokud se nevyjádřil tímto způsobem, bude užívací právo rozděleno mezi ně, a to z toho důvodu, že někdy má větší účinek to, co je napsáno, než to, co je zamýšleno.

54. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Pokud nařídím, aby byl otrok pod určitou podmínkou propuštěn na svobodu, a odkážu ti užívací právo na zmíněného otroka, bude odkaz platný.

55. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

"Odkazuji Titiovi užívací právo na Sticha" nebo "kdyby připlula loď z Asie, odkazuji částku deset aurei". Zůstavitel nemůže požadovat užívací právo dříve, než je splněna podmínka týkající se deseti aurei, nebo než se tato podmínka nesplní, aby dědic nebyl zbaven práva darovat, cokoliv si zvolí.

56. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

"Přeji si, aby výnos mého majetku byl každoročně vyplácen mé manželce." Aristo uvádí jako svůj názor, že tento odkaz nepřejde na dědice manželky, protože se podobá buď lichvě, nebo odkazu, který má být vyplácen každoročně.

57. Julius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Zůstaviteli je dovoleno opakovat odkaz lichvy, aby mohl být splatný po ztrátě občanských práv. To nedávno uvedl císař Antonín v reskriptu, neboť za takových okolností je důvod pro použití tohoto rozhodnutí pouze tam, kde je odkaz ponechán k ročnímu placení.

58. Papinianus, Názory, kniha VII.

Je-li manželce odkázáno užívací právo k nemovitosti, musí být jistina, jakož i úroky, které zemřelý půjčil, vyplaceny poté, co byla poskytnuta jistota v souladu s podmínkami dekretu senátu. Proto bude nutné, aby úroky ze směnek, které tvořily součást aktiv pozůstalosti a byly splatné před poskytnutím zajištění, byly odečteny z obligace. Stejně pravidlo však nebude dodrženo v případě, že peníze na směnky půjčil sám dědic; v tomto případě je totiž třeba vyplatit zůstaviteli pouze jistinu, případně jakýkoli úrok, který bude shledán splatným z důvodu prodloužení s platbou a u něhož nebude požadováno zajištění.

59. "Přeji si, aby můj otrok Scopus sloužil mé konkubíně Sempronii." V tomto případě se má za to, že bylo odkázáno nikoliv vlastnictví, ale užívací právo k otrokovi.

60. Týž, Názory, kniha VIII.

Zůstavitel odkázal své manželce užívací právo k určitým pozemkům a přál si, aby po jeho smrti uvedené pozemky s výnosy připadly jeho dědicům; tím se dopustil omylu. Vlastník nezaložil ve prospěch dědiců svěřenství ani s ohledem na vlastnictví, ani na užívací právo k nemovitostem, neboť se zřejmě jednalo o budoucí výnosy, a nikoli o výnosy časové, které již uplynuly.

61. Paulus, Otázky, kniha X.

Sempronius Attilus pověřil svého dědice, aby po uplynutí deseti let předal Gaiovi svůj pozemek v Itálii s výhradou užívacího práva. Ptám se, zda v případě, že dědic zemře před uplynutím deseti let, bude po uplynutí této doby celý pozemkový úděl náležet zůstaviteli. Jsem přesvědčen, že nastal čas tohoto odkazu, resp. čas výkonu svěřenství, a z tohoto důvodu by měl patřit dědici zůstavitele. Protože tedy odkaz byl splatný již v době smrti dědice, užívací právo zaniká a nemůže náležet jeho právnímu nástupci. Uvedl jsem jako svůj názor, že pokud by měl být dědic vyzván nebo mu bylo nařízeno vydat určitý majetek, nastane okamžik splnění svěřenství nebo vydání odkazu okamžikem smrti zůstavitele, ale užívací právo nebude náležet dědici, dokud nevydá vlastnictví po vyhrazení užívacího práva. Z toho vyplývá, že užívací právo nemůže zaniknout ztrátou občanských práv nebo smrtí dědice z toho důvodu, že jej ještě nevlastní. Totéž nastává, je-li vlastnictví majetku odkázáno pod určitou podmínkou po výhradě užívacího práva a dědic zemře před splněním této podmínky; pak totiž začíná užívací právo, které zaniká jeho životem, náležet dědici dědice. V těchto případech je však třeba zjistit úmysl zůstavitele,

tedy zda měl v době vyhrazení užívacího práva na mysli někoho, kdo měl být připojen k jeho dědici, takže po smrti prvního z nich zamýšlel, aby celé vlastnictví připadlo zůstaviteli; na jeho dědice, který ještě nenabyl užívacího práva, totiž nemohlo přejít více, než kdyby ho již začal užívat.

62. Je-li pozemek odkázán dvěma osobám a užívací právo je přenecháno další osobě, nepožívají všichni tři užívací právo společně, je-li rozděleno na dvě části. Na druhou stranu se stejné pravidlo uplatní, pokud jsou dva uživatelé a vlastnictví pozemku je přenecháno třetí osobě. Právo přírůstku existuje pouze mezi nimi.

63. Scaevola, Názory, kniha I.

Manžel zanechal své manželce užívací právo k určitým pozemkům a jinému majetku a jejímu věnu na základě svěrečného fondu. Dědicové jí předali užívací právo k pozemkům. Dva roky poté bylo manželství prohlášeno za neplatné. Vyvstala otázka, zda to, co během této doby získala, lze po ní vymáhat zpět. Odpověděl jsem, že to, co shromáždila jako zisk, lze vymáhat.

64. Paulus, Názory, kniha XIII.

Ptám se, v případě, že je ponecháno užívací právo k pozemku a uvedený pozemek se stane předmětem dočasných daní, jaké bude v tomto případě právo? Paulus odpověděl, že v tomto případě to bude stejné jako v případě, kdy jsou uvaleny běžné daně; a proto toto břemeno musí nést uživatel.

65. Gaius, Trusty, kniha I.

Když je někdo požádán, aby na jiného převedl užívací právo, které mu bylo zanecháno, a on je spojil s pozemkem za účelem užívání téhož; ačkoli užívací právo může zaniknout ze zákona, smrtí nebo ztrátou občanských práv odkazovníka, který je nabyt z tohoto titulu, měl by přesto praetor uplatnit svou pravomoc, aby právo bylo zachováno, pokud mu bylo zanecháno na základě svěřenství, stejně jako kdyby bylo odkázáno jako dědictví.

66. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Pokud je ženě odkázáno užívací právo, dokud nebude zcela vyplaceno její věno, a jeden z dědiců jí dá záruku za svůj podíl na pozůstalosti, ale ostatní tak neučiní; Labeo říká, že žena přestane užívat užívací právo v rozsahu uvedeného podílu. Totéž nastane v případě, že žena je v prodlení s přijetím jistoty.

67. Vlastník přenechal svému nájemci užívací právo k určitému pozemku, který obdělával. Nájemce bude mít právo podat žalobu proti dědici, aby soudce donutil dědice zprostit ho odpovědnosti ze smlouvy.

68. Labeo, O posledních epitomech Javolenových, kniha II.

Pokud má někdo s vámi společný pozemek a zanechá užívání uvedeného pozemku své ženě a po jeho smrti jeho dědic požádá soud o rozdělení pozemku; Blaesus říká, že Trebatius rozhodl, že pokud by soudce rozdělil pozemek na různé části, užívání části přidělené vám by ženě v žádném případě nenáleželo, ale měla by právo na užívání celého podílu přiděleného dědici. Domnívám se, že tento názor je nesprávný, neboť pokud před vydáním rozsudku měla žena nárok na užívací právo k nerozdělené polovině celého pozemku, nemohl soudce při rozhodování mezi stranami poškodit práva třetího. Toto poslední rozhodnutí bylo přijato.

69. Scaevola, Digest, kniha XV.

Jistý muž poté, co uvedl své úmysly v obecné rovině, připojil ve své závěti následující: "Felixovi, jemuž jsem nařídil, aby byl svobodný, odkazuji užívací právo na vestigijský majetek, neboť se domnívám, že bude mít nárok na majetek, pokud se nepustí do sporu s mým dědicem, ale zůstane s ním v dobrých vztazích. Žádám svého dědice, aby se choval tak, aby s Felixem zůstali i nadále přáteli, neboť to bude výhodné pro oba." Vystala otázka, zda může Felix ještě za života dědice vymáhat vlastnictví pozemků. Odpověď zněla, že z uvedených skutečností nevyplývá nic, co by svědčilo o tom, že vlastnictví pozemku zůstalo Felixovi.

70. Zůstavitelka ustanovila dědici rovným dílem své děti po Seiovi a dceru po jiném manželovi a své matce odkázala následující majetek: "Přeji si, aby užívací právo k mému majetku bylo svěřeno aelie Dorce, mé matce, dokud bude naživu, a aby po její smrti připadlo mým dětem nebo pozůstalým po nich." Seiovy děti zemřely po vstupu do dědictví a po smrti matky, kterou přežila dcera zůstavitelky, vystala otázka, zda užívací právo bude náležet zcela dceři, nebo pouze v poměru k jejímu podílu na majetku. Odpověď zněla, že se vrátí těm, kterým připadlo vlastnictví pozemku. Claudius: "V případě, že se jedná o pozemek, který je v držbě, je třeba, aby se na něj vztahoval zákon: Scaevola se domníval, že po smrti jejich babičky se samotné užívací právo vrátí dětem v poměru k jejich podílům na pozůstalosti, zejména proto, že byly ustanoveny dědičkami stejných dílů.

71. Pokud manžel odkázal své manželce užívací právo ke svým domům a všemu, co se v nich nacházelo, kromě stříbrného plechu, a kromě toho i k pozemkům a solným jámám; vystala otázka, zda manželce náleží také užívací právo k vlnám různých barev, které byly určeny k obchodu, jakož i k purpuru, který byl v domech. Odpověď zněla, že s výjimkou stříbrného plechu a předmětů, které by byly klasifikovány jako zboží, by zůstavitel měl nárok na užívání veškerého ostatního majetku.

72. Dále byl vznesen dotaz, zda vzhledem k tomu, že v solných jámách bylo nalezeno značné množství soli, jejíž užívací právo bylo odkázáno, bude i tato sůl náležet manželce podle podmínek svěřenského fondu. Odpověď zněla, že zůstavitel neměl v úmyslu odkázat žádný majetek, který by byl určen k prodeji.

73. Dále byla položena otázka, zda měl zůstavitel v téže závěti učinit následující ustanovení, totiž: "Žádám tě, má manželko, abys byla spokojena s částkou čtyři sta aurei ročně, kterou si přeji, abys dostávala po dobu patnácti let z užívacího práva, a abyste mým dědicům vyplatila vše, co přesahuje uvedenou částku a co může být získáno z uvedeného užívacího práva", zda by nemělo být rozhodnuto, že zůstavitel změnil svůj názor ohledně předchozího odkazu, a že tedy manželka nebude mít nárok na více než čtyři sta aurei ročně z užívacího práva. Odpověď zněla, že tento dotaz byl jasně vysvětlen slovy, která byla citována.

74. Lucius Titius svou závěti odkázal statek Tusculan Publiu Maeviovi a uložil mu, aby polovinu jeho užívacího práva přenechal Titiovi. Publius Maevius přestavěl starý venkovský dům, který stářím zchátral a který byl potřebný pro sběr a uchování úrody. Ptám se, zda by Titia měla přispět na úhradu nákladů na tuto stavbu v poměru ke svému podílu na užívacím právu. Odpověď zněla, že pokud zůstavitel přestavěl dům předtím, než odevzdal odkaz užívacího práva Titii, nemůže být nucen jej odevzdat, dokud nezaplatí svůj podíl na výdajích.

75. Jistý muž ustanovil své dvě dcery a svého syna, který nebyl duševně zdravý, svými dědici a odkázal užívací právo na podíl svého neduživého syna jedné ze svých dcer, a to za těchto podmínek: "Kromě toho ať Publia Clementiana přijme jako přednostní odkaz právo užívání čtvrtého dílu mého majetku, jehož dědicem jsem ustanovil svého syna Julia Justa, a tebe, Publie Clementiano, žádám, abys ho za právo užívání jeho podílu, které jsem ti odkázal, vydržovala a starala se o něj, dokud nebude zdravého rozumu a neuzdraví se." Jelikož syn setrval ve stejném stavu až do své smrti, vyvstala otázka, zda užívací právo nezanikne. Odpověď zněla, že podle uvedeného případu bude dědictví nadále existovat, pokud se jasně neprokáže, že zůstavitel zamýšlel jinak.

76. Zůstavitelka uložila svému ustanovenému dědici, aby každoročně platil jejímu synovi deset aurei nebo aby koupil pozemek, který by ročně přinášel výnos deset aurei, a postoupil mu užívací právo k němu; syn, který pozemek od dědice obdržel, jej pronajal v souladu s vůlí své matky. Po jeho smrti vyvstala otázka, zda částka zbývající z nájemného bude náležet dědici syna, který byl uživatelem, nebo dědici Seie, zůstavitelky? Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby zbytek nájemného náležel dědici Seie.

77. Jistý muž odkázal právo užívání třetiny svého majetku jednomu ze svých dědiců a vyvstala otázka, zda má být třetina peněz, na kterou majetek po rozdělení podle ocenění připadl, vyplacena uživateli. Odpověď zněla, že dědic má na výběr, zda vydá buď samotné užívací právo k nemovitosti, nebo jeho odhadní cenu.

78. Dále byl vznesen dotaz, zda by bylo možné od částky odečíst daně kromě toho, co je splatné a co je třeba zaplatit z pozemku nebo osobního majetku, takže by se vyplatil pouze zbytek, pokud by to dědic upřednostnil? Odpověď zněla, že třetina zbývající částky může být vyplacena.

79. Týž, Digest, kniha XVII.

"Přeji si, aby bylo Semproniovi dáno to, co jsem mu byl zvyklý dávat za svého života." Sempronius žil v zůstavitelově domě, který byl odkázán jednomu z dědiců jako přednostní odkaz. Vystala otázka, zda v něm měl také nárok na své bydlení. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby na něj měl nárok.

80. Otázka vyvstala s odkazem na následující slova závěti: "Přeji si, aby těm z mých svobodných pánů, kterým jsem nic nezanechal, bylo dáno to, co jsem jim byl zvyklý dávat za svého života". Vystala otázka, zda bylo ubytování zamýšleno odkázat těm propuštěncům, kteří žili se svým patronem až do jeho smrti? Odpověď zněla, že jim zřejmě bylo ponecháno.

81. Testátorka vložila do kodiceilu: "Žádám tě, abys dovolil Nigidiovi, Titiovi a Dionovi, mým starým a nemohoucím svobodným pánům, aby svůj život dožili tam, kde se nyní nacházejí." Ptám se, zda výše uvedení svobodní pánové budou mít podle podmínek trustu nárok na výnosy z pozemků, na nichž bydlí; vzhledem k tomu, že beze sporu získali další odkazy, které jim byly odkázány. Odpověď zněla, že podle uvedeného případu je obvinění, aby jim dědicové dovolili zůstat tam, kde jsou, stejně jako jim to dovolila ona sama.

82. Týž, Digest, kniha XVIII.

Jistý muž vložil do svého kodiceilu svěřenství v následujícím znění: "Přeji si, aby byl mužům a ženám, které jsem svým kodiceilem zmocnil, přidělen pozemek, na němž jsem vyjádřil přání být pohřben, a aby, až jeden z nich zemře, jeho podíl připadl ostatním, takže nakonec bude vše patřit pozůstalému, a přeji si, aby po smrti pozůstalého připadl majetek městu Beranu. Kromě toho přenechávám svým svobodníkům a svobodnicím ubytování ve mém domě, dokud budou žít. Pactia a Trophina obsadí všechny místnosti, které jsem byl zvyklý užívat, a až zemřou, přeji si, aby dům připadl zmíněnému městu." Vystala otázka, zda dědicové svobodných mužů byli pověřeni svěřenctvím ve prospěch města? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností lze mít za to, že tato slova znamenají, že poslední pozůstalý po zůstaviteli je zřejmě pověřen svěřenctvím. Dále byla položena otázka, zda poté, co někteří ze svobodných pánů, jimž bylo zanecháno bydlení, zemřeli, budou ty části domu, v nichž bydleli, okamžitě patřit městu. Odpověď zněla, že dokud bude některý ze svobodných žít, nebude svěřenství náležet městu.

83. Jistá strana, která ustanovila Sempronii dědicem jedné desetiny svého majetku, Maevii další desetiny a pěstounku zbytku téhož, ustanovila pro posledně jmenované poručníka, domnívajíc se, že k tomu má právo ze zákona, a poručníkovi uložila,

aby netrpěl prodej pozemků a dovolil pěstounce užívat výnosu majetku spolu se Semproniem a Maevii, svými ošetřovatelkami; a na konci závěti dodal: "Pověřuji všechny své dědice, aby tuto mou závěť plnili." Vyvstala otázka, zda si ošetřovatelé mohou nárokovat třetí část užítka z pozemku podle podmínek svěřenectví, přestože výkonem svěřenectví byl pověřen kurátor, kterého zůstavitel nemohl ze zákona ustanovit za svého pěstouna. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi zůstavitel řádně právně projevily svou vůli zřízením svěřenectví, a proto mohly sestry užívat výnosy z pozemku spolu s jeho pěstounem v souladu s tím, co každému z nich svěřil.

84. Same, Digest, kniha XXII.

Jistý muž odkázal své manželce užívací právo na svůj venkovský dům na dobu pěti let po své smrti, načež dodal následující slova: "Po uplynutí zmíněné doby pěti let a zániku užívacího práva si přeji, aby zmíněný pozemek patřil takovým a takovým a takovým, mým svobodným pánům." A tak se stalo. Jelikož manželka zemřela během pěti let, vyvstala otázka, zda jsou zmínění svobodní pánové oprávněni nárokovat si vlastnictví pozemku ihned, nebo až po uplynutí pěti let, protože jej zůstavitel po uplynutí této doby opustil. Odpověď zněla, že pozemek bude náležet osvobozeným po uplynutí pěti let.

85. Same, Digest, kniha XXV.

Užívání pozemku bylo odkázáno Stichovi, který byl na základě závěti manumitován, a poté, co jej přestal užívat, jej zůstavitel svěřil svým dědicům, aby jej předali Luciu Titovi. Stichus však svou závěť odkázal vlastnictví uvedeného pozemku svým vnukům a Stichovi dědicové v souladu s podmínkami jeho závěti převedli uvedený pozemek na jeho vnuky, kteří byli jeho odkazovníky. Jelikož si zmínění vnuci nebyli vědomi podmínky, za níž byl pozemek odevzdán předchozí závěti, a jelikož jej drželi po delší dobu, než jaká je zákonem stanovena pro nabytí vlastnického práva vydržením, vyvstala otázka, zda nabyli vlastnictví k pozemku pro sebe. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi jej dědicové nabyli.

86. Dále byla položena otázka, zda by v případě, že by odkazovníci byli pozemku zbaveni, byla možná žaloba ve prospěch vnuků na jeho navrácení proti dědicům Sticha. Odpověď zněla, že podle dříve vysloveného názoru, kdy majetek z nějakého důvodu nebyl nabyt, kdyby Stichus po smrti těch, kterým byl odkázán, sepsal závěť, mělo by se za to, že chtěl odkázat něco, o čem se domníval, že mu patří, a nikoliv zatížit své dědice.

87. Týž, Digesty, kniha XXXIII.

"Dávám své manželce do užívání svůj majetek, dokud má dcera nedosáhne věku osmnácti let." (Srov. např. Vyvstala otázka, zda má mít manželka nárok na užívací právo jak k pozemkům na venkově a ve městě, tak k otrokům, nábytku a finančním

prostředkům patřícím k pozůstalosti. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by měla nárok na užívací právo ke všemu.

88. Týž, Názory, kniha III.

"Přeji si, aby výnosy z aebutské pozůstalosti byly vypláceny mé manželce, dokud bude žít". Ptám se, zda může opatrovník dědice prodat pozemek a nabízet zůstaviteli ročně částku rovnající se částce, kterou byl zůstavitel za svého života zvyklý získávat z nájmu předmětné nemovitosti? Odpověď zněla, že tak může učinit. Dále se ptám, zda může zůstaviteli beztretně zabránit v bydlení na uvedeném pozemku. Odpověď zněla, že dědic mu není povinen poskytnout bydlení. Dále se ptám, zda lze dědice nutit, aby na pozemku prováděl opravy. Odpověď zněla, že pokud se jednáním dědice snížil příjem, může zůstavitel oprávněně požadovat částku snížení. Ptám se také, v čem se odkaz tohoto druhu liší od užívacího práva. Odpověď zněla, že rozdíl lze zjistit z dříve uvedených názorů.

89. Týž, Názory, kniha IX.

Jistý muž ustanovil své syny dědici a své manželce odkázal její oděv, šperky, vlnu, len a další předměty a dodal: "Přeji si, aby vlastnictví výše uvedených předmětů přešlo na mé dcery nebo na kteroukoli z nich, která přežije." V závěti uvedl: "Děkuji vám za to, že jste mi odkázali oděv, šperky, vlnu, len a další předměty, které jste přežili." Vystala otázka, zda bylo odkázáno užívací právo, nebo vlastnictví uvedeného majetku. Odpověď zněla, že vlastnictví bylo zřejmě odkázáno.

90. Alfenus Verus, Epitomy z Pavlových Digest, kniha VIII.

"Odkazuji ubytování pro Toho a Toho spolu s Tím a Tím." To je totéž, jako kdyby zůstavitel odkázal "Takovému a takovému a takovému".

91. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Když je odkaz učiněn takto: "Dávám a odkazuji Publiu Maeviovi veškerou roční úrodu kornelijského panství," Labeo se domnívá, že by se tomu mělo rozumět stejně, jako kdyby bylo odkázáno užívací právo k pozemkům, protože to byl zřejmě úmysl zůstavitele.

92. Týž, O posledních dílech Labeových, kniha V.

Mezi plodiny půdy se rozumí vše, co může člověk užívat. Na tomto místě totiž není třeba brát v úvahu dobu, kdy přirozeně dozrávají, ale dobu, kdy je pro nájemce nebo vlastníka nejvýhodnější je sklízet. Protože tedy olivy, které ještě nedozrály, jsou cennější než po dozrání, nelze tvrdit, že nepatřily do úrody, kde se sbírají před dozráním.

93. Venuleius, Actions, kniha X.

Není rozdíl v tom, zda zůstavitel odkazuje užívací právo k třetině majetku, nebo užívací právo k třetině určitého majetku, neboť v případě, že je odkázáno užívací právo k majetku obecně, odečítají se od něj dluhy a připisují se případné účty. V případě odkazu užívacího práva k určitému majetku se stejné pravidlo nedodrzuje.

Tit. 3. O odkazu služebností.

94. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Zůstavitel, který měl dva sousedící obchody, je odkázal různým osobám. Pokud by některá z budov vyčnívala nad druhou, mohla by vyvstat otázka, zda ten, kdo je pod ní, bude povinen platit náklady na udržování druhé budovy. Byl jsem toho názoru, že se zdá, že služebnost byla uložena, a Julianus s odkazem na to říká: "Podívejme se, zda to platí pouze tam, kde byla služebnost výslovně uložena, nebo tam, kde byl odkaz udělen takto: "Dávám a odkazuji svůj obchod ve stavu, v jakém se nyní nachází."

95. Marcellus, Digest, kniha XIII.

Právo cesty může být odkázáno osobám, které drží pozemek ve společném vlastnictví, stejně jako otrok držený ve společném vlastnictví může legálně stanovit právo cesty, a toto ustanovení nebude zrušeno, pokud ten, kdo právo cesty stanovil, zanechal dva dědice.

96. Same, Digest, kniha XXIX.

Kdyby někdo odkázal Maeviovi pozemek a právo cesty, aby k němu byl přístup přes jiný pozemek, a pak by tentýž pozemek odkázal Titiovi bez práva cesty a oba by si nárokovali pozemek; ten by měl být vydán bez práva cesty, protože služebnost nelze nabýt částečně. Pokud by se však Maevius jako první domáhal pozemku, zatímco druhý by se rozmýšlel, zda jej přijme, či nikoliv, pokud by Titius následně odmítl nemovitost, lze pochybovat o tom, zda právo cesty, které bylo odkázáno, bude nadále existovat. Tento názor byl považován za lepší. Pokud by však někdo odkázal část pozemku pod nějakou podmínkou a právo cesty absolutně; nebo část pozemku absolutně a část téhož pod podmínkou a právo cesty absolutně; a odkázaný pozemek by se stal splatným před splněním podmínky, bude odkaz práva cesty zrušen. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy dva sousedé zůstavitele vlastnili pozemek ve společném vlastnictví a on odkázal právo cesty jednomu z nich podmíněně a druhému absolutně a před splněním podmínky zemřel; a to proto, že jeden ze zůstavitelů brání druhému, aby si nárokoval celý pozemek spolu s právem cesty.

97. Javolenus, Listy, kniha IX.

Pokud člověk, který měl dva domy, odkázal jeden z nich mně a druhý tobě, a byla tam stranická zeď, která budovy oddělovala, myslím, že zmíněná zeď nám bude patřit společně, stejně jako kdyby byla odkázána nám oběma společně, a proto ani ty, ani já nebudeme mít žádné právo bránit druhému, aby do zmíněné zdi vložil trám; bylo totiž stanoveno, že kdykoli spoluvlastník drží nějakou věc, má nárok na všechna práva, která k ní náleží. Proto v takovém případě musí být určen rozhodce za účelem rozdělení společného majetku, pokud by to bylo nutné.

98. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Ačkoli vykonání závěti ve prospěch cizích otroků závisí z hlediska její platnosti zejména na testamentární způsobilosti jejich pánů, přesto jsou jakékoli odkazy učiněné ve prospěch otroků stejně platné, jako když jsou zanechány osobám, které jsou svobodné. Proto nelze otrokovi právoplatně odkázat právo cesty k přístupu na pozemek jeho pána.

99. Týž, Názory, kniha VII.

Otec odkázal dceři dům a umožnil jí k němu přístup přes jiné budovy patřící k usedlosti. Pokud dcera v domě bydlí, bude právo přístupu uděleno i jejímu manželovi; v opačném případě se nebude považovat za udělené jí. Pokud by však někdo tvrdil, že toto právo není pouhým osobním privilegiem, ale úplným odkazem služebnosti, pak toto právo může přejít pouze na dědice. V tomto případě však takový závěr nelze v žádném případě připustit, aby se nezdálo, že to, co bylo uděleno z náklonnosti k dceři, přešlo na cizí dědice.

100. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Je-li několik ustanovených dědiců zatíženo právem cesty, může být každý z nich žalován o celé právo, protože služebnost nelze rozdělit, neboť každý může požadovat své dědictví, a to i v případě, že do pozůstalosti vstoupí pouze jeden z dědiců.

Tit. 4. O přednostním odkazu věna.

101. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Je-li odkázáno věno, je jisté, že je v něm zahrnuto vše, co je zahrnuto v dotaci.

102. Proto tam, kde byla mezi manželem a manželkou uzavřena dohoda, že pokud by manželství zaniklo smrtí manžela a narodil by se syn, věno zůstane v rukou dědice manžela a ten po své smrti věno odkáže, dohoda neobstojí, protože věno bylo odkázáno. Měla by však být plněna, pokud věno nebylo odkázáno; zavedené pravidlo, že stav věna se nemůže zhoršit zásahem dětí, se totiž uplatní vždy, když žena zemře během manželství nebo dojde k rozvodu.

103. Je pravda, že existuje výhoda placení, je-li věno odkázáno, neboť jinak by bylo splatné pouze ročně.

104. Výhodou je také to, že podle nařízení Senátu nelze požadovat darovaný majetek, pokud si to zůstavitel nerozmyslel.

105. Kromě toho výdaje, které byly vynaloženy, snižují věno v tomto rozsahu ze zákona, a to, co jsme o tom řekli, se netýká jednotlivých článků, ale celého věna.

106. Odkaz věna zahrnuje i dotaci, takže pokud ji manžel za svého života vrátil své manželce, jak je v určitých případech dovoleno, bude odkaz zrušen.

107. Pokud by však do věna byli zahrnuti otroci, jejichž hodnota nebyla odhadnuta, a ti by byli mrtví, bude odkaz věna, pokud jde o ně, neplatný.

108. Kdyby manželka slíbila věno, ale nedala je, a manžel by je po své smrti odkázal jako přednostní dědictví své manželce; nebude mít nárok na nic jiného než na zproštění odpovědnosti. Pokud by totiž někdo učinil odkaz následujícím způsobem:

"Odkazuji sto aurei, které mám ve své truhle" nebo "Které u mě uložil ten a ten", a taková částka by neexistovala, je stanoveno, že nebude nic dlužno, protože dotyčný majetek neexistoval.

109. Kdyby někdo odkázal své manželce statek Titiana takto: "Protože zmíněný pozemek se dostal do mých rukou skrze ni"; pozemek bude nepochybně splatný; neboť tam, kde se něco přidává za účelem poukázání na něco, co již bylo určeno, je to nadbytečné.

110. Celsus ve dvacáté knize Digest říká, že pokud tchán odkáže své snaše věno a hodlá jí zanechat právo žaloby s odkazem na věno, odkaz nebude mít žádnou platnost ani účinek, protože ona je již provdána; pokud si však přál, aby dostala peníze, které přinesla jako věno, říká, že odkaz bude platný. Jakmile však věno obdrží, bude mít manžel přesto právo domáhat se ho prostřednictvím pretoriánské žaloby, ať už byl dědic ustanoven v rámci žaloby o rozdělení, či nikoliv. Domnívám se, že vzhledem k tomu, že tchán neměl v úmyslu, aby jeho dědic vyplatil věno dvakrát, pokud by žena podala žalobu na základě závěti, měla by mu poskytnout jistotu na obranu dědice proti manželovi. Proto by měl i manžel poskytnout jistotu na obranu proti manželce, pokud by jako první podal žalobu.

111. Na druhou stranu Julianus ve třicáté sedmé knize uvádí, že pokud by tchán odkázal věno své snachy svému vyděděnému synovi, zatímco ona nemůže podat dotační žalobu proti svému vyděděnému manželovi, on sám může požadovat věno z titulu odkazu; nemůže ho však získat, pokud neposkytne jistotu na obranu dědice proti ženě. Tento rozdíl činí mezi osobou, jíž bylo věno odkázáno, a svobodným člověkem osvobozeným závětí, jemuž bylo odkázáno jeho peculium; říká totiž, že dědic nemůže být žalován z důvodu peculia z toho důvodu, že již není v jeho držení, ale dotační žalobu lze přesto proti němu podat, i když přestal věno ovládat.

112. Julianus se také ptá, zda v případě, kdy tchán odkázal věno manželovi a to bylo vyplaceno manželce, zanikne odkaz manžela. Říká, že zanikne, protože už není nic, co by dědic mohl manželovi vyplatit.

113. Ptá se také, zda v případě, že by věno bylo odkázáno někomu jinému, kdo by byl pověřen jeho vrácením ženě, se na odkaz bude vztahovat falcidiánské právo. Říká, že se uplatní, ale že ona může prostřednictvím dotační žaloby vymáhat případný schodek, který by svěřenství z tohoto důvodu utrpělo. Ptám se, zda by se u tohoto odkazu měl brát v úvahu prospěch z výplaty, jako kdyby bylo věno vyplaceno přímo samotné ženě. Domnívám se, že by se tak mělo postupovat.

114. Julianus se také ptá, je-li věno odkázáno manželce a ona je požádána, aby ho vyplatila jinému, zda se uplatní falcidiánské právo, a říká, že nikoli, protože svěřenství je neplatné. Domnívá se však, že pokud je manželce odkázáno něco navíc, měl by být zbytek svěřenství splněn, a proto to, co jí bude vyplaceno, bude podléhat působení falcidiánského práva. Pokud je však manžel ustanoven dědicem části tchánova majetku a věno je odkázáno tchánem jako přednostní odkaz, bude odkaz věna podléhat falcidiánskému právu z toho důvodu, že vzhledem k tomu, že manželství stále existuje, má se za to, že

věno ženě nepřisluší. Cokoli však bylo odečteno v důsledku působení falciániánského práva, může manžel získat zpět v rámci žaloby na rozdělení, stejně jako by mohl získat zpět celé věno, pokud by nebylo odkázáno jeho manželce.

115. Mela říká, že pokud byl pozemek tvořící součást věna odkázán zvlášť a poté, co bylo věno odkázáno obecně, bude pozemek splatný ne dvakrát, ale pouze jednou.

116. Mela na stejném místě dodává, že pokud pozemek tvořící součást věna manžel pronajal na určitou dobu, nemůže jej manželka získat na základě odkazu, pokud neposkytne záruku, že nájemce bude moci pozemek užívat, pokud sama obdrží nájemné.

117. Ulpianus, Disputace, kniha V.

Pokud manžel odkáže věno své ženě a svěří jí ho do úschovy, musí být úschova odhadnuta v poměru k užítku, který žena získá z okamžitého vyplacení věna. Totéž říká i Celsus ve dvacáté knize Digest. Jestliže však vznikly určité nezbytné výdaje, které ze zákona zmenšily věno, a veškeré věno, které manžel obdržel, je jí odkázáno, je třeba rozhodnout, že celá částka výdajů, které ze zákona zmenšily věno, musí být odečtena od svěrenského fondu, neboť nikdo nemůže pochybovat o tom, že žena je dědicem ze závěti. Pokud však nebylo ženě odkázáno věno, ale něco místo něj, bude to chápáno stejně, jako kdyby bylo předmětem odkazu věno. Julianus jde ještě dále, neboť říká, že i kdyby nebylo uvedeno, že majetek byl odkázán místo věna, bude se mít za to, že byl odkázán s tímto úmyslem. Pokud tedy byla manželka požádána, aby se vzdala buď věna, nebo něčeho, co jí bylo zanecháno místo věna, nebude k tomu nucena, s výjimkou rozsahu, který jsme uvedli. Pokud by tedy byla ustanovena dědičkou a pověřena převodem určité části pozůstalosti, byla by nucena vydat pouze to, co převyšuje její věno, a hodnotu prospěchu, který získal z okamžitého vyplacení. Kdyby totiž někdo, kdo obdržel věno od své snachy, ustanovil svého syna svým dědicem a požádal ho, aby vydal někomu jinému veškerý majetek, který by mohl přijít do jeho rukou, a ten by poté získal prospěch z věna v důsledku smrti své manželky, nebude nucen vydat věno, které obdržel, z toho důvodu, že z něj měl prospěch na základě svého manželství, a nikoli z vůle svého otce.

118. Žena slíbila věno ve výši čtyř set aurei a za dvě stě z něj dala dva pozemky a poté dala zbylých dvě stě do dlužních úpisů. Její manžel, který později zemřel, jí místo věna odkázal dva pozemky, které nebyly tytéž, jež obdržel jako součást jejího věna, a kromě nich dva dotální pozemky, jejichž hodnota byla odhadnuta; a svěreneckým listem jí zavázal, že v okamžiku své smrti odevzdá Seiovi veškerý svůj majetek, který by se jí dostal do rukou. Vyvstala otázka, jaká bude výše svěrenského fondu po smrti ženy? Řekl jsem, že žena, která byla zavázána vydat vše, co jí přišlo do rukou na základě závěti, byla v pozici, kdy mohla být požádána, aby převedla pouze to, co obdržela po odečtení částky svého věna; měla totiž nárok na věno spíše proto, že jí náleželo, než že by ho obdržela jako dědictví, s výjimkou toho, co by mohlo být požadováno na základě trustu jako prospěch vyplývající z okamžité platby. Proto nebude nucena vydat pozemek, který jí manžel zanechal místo věna, ledaže by měl větší hodnotu nebo rozsah než ten, který si jako takový přinesla. Bude však povinna vydat

případný přebytek spolu se ziskem nad rámec toho, co jí bylo zanecháno. Proto bude mít nárok na věno s jeho zisky a všeho, co jí bylo ponecháno nad rámec tohoto, se musí vzdát spolu se zisky, které z toho získala.

119. Julianus, Digesty, kniha XXXIV.

Pokud někdo odkáže odkaz své manželce, takto: "V případě, že někdo odkáže odkaz své manželce: "Můj dědic ať dá Titii kromě věna ještě tolik aurei", je jasné, že jí chtěl odkázat i věno.

120. Africanus, Otázky, kniha V.

Tam, kde jsou stanovena určitá data pro vyplacení odkazů, jak je zvykem, Africanus říká, že se to netýká odkazu věna, protože to má svou vlastní dobu vyplacení.

121. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Pokud bylo věno odkázáno, neměl by být dědic vyslyšen, pokud chce jeho výplatu ženě odložit z důvodu darů, které jí poskytl její manžel, nebo z důvodu jiných výdajů než těch, které ze zákona věno snižují, neboť něco jiného je, když se věno sníží o nutné výdaje, a něco jiného, když je ponecháno kvůli zástavě; protože je jen spravedlivé, aby žena přispěla svým podílem na dluh, za který bylo věno dáno jako záruka.

122. Labeo, O posledních epitomech Javolenových, kniha II.

Tam, kde bylo do závěti vloženo následující: "Necht' můj dědic dá mé ženě částku padesáti aurei, která se dostala do mých rukou jejím prostřednictvím, a ještě tolik místo jejího věna," Alfenus Verus říká, že Servius byl toho názoru, že ačkoli se věno skládalo pouze ze čtyřiceti aurei, padesát jich přesto náleželo, protože k nim byla přidána další částka padesáti.

123. Stejně tak v případě, kdy manžel učinil odkaz své manželce, která mu nepřinesla žádné věno, v následujícím znění: "Ať můj dědic dá částku padesáti aurei místo peněz, které jsem dostal od své manželky jako věno," Ofilius, Cascellius a Serviovi žáci tvrdí, že jí odkaz náleží; a proto je třeba to považovat za podobný případ, kdy byl někomu odkázán otrok, který zemřel, nebo bylo za něj odkázáno sto aurei. To je správné, protože těmito slovy se má za to, že nebylo odkázáno samotné věno, ale peníze místo něj.

124. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Otec odkázal svému vyděděnému synovi věno, které dostal od své snachy. Pokud by otcův dědic podal námitku z důvodu zlé víry, nebude nucen dědictví vyplatit, pokud mu nebude poskytnuta záruka, že bude odškodněn v případě rozvodu manželství.

125. Pokud by však žena před vyplacením odkazu synovi získala zpět své věno, syn marně podá žalobu na vrácení odkazu.

126. Pokud by se však na odkaz věna vůči vyděděnému synovi vztahovalo falciánské právo a žena by výplatu ratifikovala, bude jí přiznána bodová spravedlivá žaloba založená na výši odkazu, který si dědic ponechal. Pokud by jej však neratifikovala, musí dědice proti ní hájit manžel, který slíbil, že tak učiní, avšak pokud by byl nucen sám převzít obranu, bude proti dědici přiznána žaloba na základě rozsudku na částku požadovanou podle falciánského práva, pokud nebude poskytnuta jistota.

127. Pokud by se však manželka rozvedla se synem před vyplacením dědictví, ačkoli ještě nemůže zajistit své věno, žaloba syna přesto nebude z tohoto důvodu odložena; protože když bylo rozhodnuto, že mu má být věno vyplaceno v té době, bylo také rozhodnuto, že se tak nestane, pokud se nestane dědicem části otcova majetku, a to poté, co bylo manželství rozvedeno a on přijal majetek, by byl připuštěn k přijetí věna před rozdělením.

128. Pokud by zajištění na obranu dědice bylo omylem zanedbáno a syn by věno obdržel na základě svěření, nelze se znovu domáhat, aby svěření nebylo splatné; nutnost poskytnout zajištění totiž způsobuje prodlení a nečiní nesplatným to, co skutečně splatné bylo. Proto nebude nespravedlivé přiznat dědici úlevu.

129. Ale co když dědic otce nebyl solventní? Nemohla by být ženě právně přiznána praetorská dotační žaloba proti jejímu manželovi; neboť její věno by nemělo být ztraceno jen proto, že dědic omylem nesložil jistotu?

130. Týž, *Názory*, kniha VII.

Muž odkázal své ženě, která mu přinesla své věno v otrocích, místo jejího věna určitou peněžní částku. Protože otroci zemřeli ještě za manželova života, jeho žena zemřela až po něm. Právo podat žalobu na vrácení dědictví přejde ze zákona na jejího dědice, neboť závěť manžela musí být vykonána.

131. Týž, *Názory*, kniha VIII.

"Přeji si, aby korneliánský majetek a jakýkoli majetek, který mi moje žena přinesla v době svého manželství a který byl oceněn, jí byl vrácen v naturáliích." Rozhodl jsem, že zmíněný pozemek, který byl součástí věna, ale nebyl oceněn, nebyl zřejmě vyňat, ale že bylo odkázáno celé věno a že nikoliv hodnota oceněného majetku, ale majetek samotný byl ponechán ve stavu, v jakém se mohl nacházet.

132. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Kdyby byl Seii místo věna odkázán pozemek v hodnotě sto aurei a ten by byl připsán Maeviovi, může žena získat zpět navíc částku, kterou falcký zákon Maeviovi odebere, protože nejsou takříkajíc společnými dědici téhož, neboť ve věnu ženy je zahrnuto více než ve zbytku pozemku.

133. Paulus, Názory, kniha VII.

Seia, když se provdala za Lucia Titia, dala mu sto aurei jako věno a povolala Quinta Mucia, který nic nevyplatil, ale stanovil vrácení věna, pokud by manželství zaniklo smrtí ženy. Seia v době své smrti v závěti stanovila následující: "Přeji si, aby částka tolika aurei byla předána mému manželovi Luciovi Titiovi, vůči němuž mám mnoho závazků, kromě toho, co jsem mu dala jako věno." Ptám se, zda když Quintus Mucius zahájil řízení proti Luciu Titiovi žalobou založenou na tomto ustanovení, mohl ho manžel porazit tím, že uvedl podmínky závěti? Odpověď zněla, že pokud Quintus Mucius učinil stipulaci na pokyn Seie, a nikoliv za účelem darování, bude odpovědný dědicům ženy, a proto bude Quintus Mucius vyloučen výjimkou. Pokud mu však Seia dovolil, aby stipulaci učinil za účelem darování, bude ve stejném postavení jako ten, kdo stipuloval mortis causa, a proto je třeba říci, že v tomto případě mohl být pověřen výkonem svěřenství.

134. Scaevola, Názory, kniha III.

V případě, že manžel, který od své manželky obdržel věno v penězích a další majetek, který byl oceněn, jí učinil odkaz následujícím způsobem: "Pokud by moje manželka Seia byla schopna vykázat mému dědici veškerý majetek obsažený v její smlouvě o dotaci a vyplatit mu částku, kterou mi za ni dal její otec jako věno, přeji si, aby jí bylo vyplaceno deset denárů nad tuto částku." Vzhledem k tomu, že k věnu patřil značný majetek, který byl opotřebovaný užíváním a který v době smrti manžela neexistoval, vyvstala otázka, zda má být dědictví vyplaceno za zjevně nemožné podmínky. Odpověděl jsem, že podmínka by byla zřejmě splněna, kdyby to, co zbylo z majetku daného jako věno, přešlo do rukou dědice.

135. Labeo, Zkrácení pravděpodobnosti podle Pauluse, kniha I.

Paulus: Pokud by se syn pod otcovskou kontrolou, který měl manželku, od níž obdržel věno, stal později hlavou domácnosti a, jak je obvyklé, odkázal jí věno, bude mu odkaz stále náležet, i když se nestal dědicem svého otce.

136. Scaevola, Digest, kniha XV.

Theopompus, který sepsal závěť, ustanovil své dvě dcery a svého syna rovnými dědici svého majetku a do kodicilu vložil následující ustanovení: "Pollianus, který zná mé úmysly, jí zajistí věno v poměru k rovným dílům mého majetku, které jsem jí a její sestře odkázal." Pollianus poté, co byl na žádost dívčina manžela přísahat, prohlásil, že její otec zamýšlel, aby mladší dcera dostala jako věno tolik, kolik dostala starší dcera. Ptám se, zda budou spoludědicové povinni dát mladší dceři stejnou částku nad rámec jejího podílu na pozůstalosti. Odpověď zněla, že soudce, který je příslušný k projednání věci, by měl rozhodnout, že stejná částka po odebrání z větší části pozůstalosti bude poskytnuta mladší dceři jako věno.

137. Gaius, Concerning Legacies under the Praetorian Edict, Book II.

Ačkoli je stanoveno, že majetek, který má dědic vydat a který byl zastaven nebo veřejně zastaven, musí být vydán, přesto v případě, že manžel obdržel majetek tohoto druhu jako věno a odkáže jej, nebude jeho dědic nucen jej vydat, ledaže by si to zůstavitel výslovně přál.

138. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Jistý muž dostal věno od matky své manželky a poté, co s ní uzavřel dohodu, odkázal věno své manželce závětí. Jelikož vyvstala otázka, zda manželka může částku věna získat zpět, Scaevola byl toho názoru, že se nezdá být nutné vrátit matce to, co bylo dáno manželce; nebo jinými slovy, zastával názor, že pokud manželka nemůže jasně prokázat, že to bylo přáním zůstavitele, nezdá se, že by měl v úmyslu zatížit dědice dvojným vyplacením věna.

139. Scaevola, Názory, kniha III.

Muž učinil odkaz své manželce následujícím způsobem: "Ať si moje manželka vezme z větší části mého majetku to, co jsem získal pro její potřebu, a to, co mi dala". Ptám se, zda se má za to, že byl odkázán přednostní odkaz jejího věna. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by se mělo rozumět, že je míněn i odkaz věna, pokud se neprokáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

140. "Dávám své manželce Titii peníze, které se dostaly do mých rukou jako její věno nebo byly jako takové stanoveny, což je doloženo dvěma řádně zapečetěnými dotalovými listinami a činí částku sto aurei." Vyvstala otázka, zda může žena vymáhat obě částky. Odpověď zněla, že zřejmě neexistuje důvod, proč by tak nemohla učinit.

Tit. 5. Ohledně opce nebo volby předmětů odkázaných jako dědictví.

141. Ulpianus, O Sabinovi, kniha II.

Božský Pius v reskriptu adresovaném Caeciliovi Prokulovi uvedl, že v případě odkazu s možností výběru otroků si odkazovník mohl vybrat tři.

142. Týž, O Sabinovi, kniha XX.

Kdykoli je odkázána volba výběru otroka, může si odkazovník vybrat kohokoli, koho si přeje.

143. Je-li otrok odkázán obecně, právo výběru náleží rovněž odkazovníkovi.

144. Je-li tedy dána možnost volby a zůstavitel si vybere otroka, který patří jinému, nebo svobodného člověka, je třeba zvážit, zda neztratil právo volby. Domnívám se, že tak neučinil.

145. Pokud si zůstavitel, jemuž byla odkázána volba sta měř vína, vybere ocet, nepovažuje se za to, že tím ztratil právo volby, pokud zůstavitel nezahrnul ocet pod víno.

146. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Tak tomu ovšem bude, pokud by si vybral ocet dříve, než mu bylo víno ukázáno a než ho ochutnal.

147. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud je výběr poháru zanechán jako odkaz, pokud odkazovník provede výběr dříve, než mu byly všechny poháry ukázány, má se za to, že si stále zachovává své právo; ledaže by měl v úmyslu vybrat si jeden z těch, které viděl, když věděl, že existují i jiné.

148. Africanus, Otázky, kniha V.

Výše uvedené pravidlo platí nejen tehdy, když k tomu dojde podvodem dědice, ale i tehdy, když se tak stane z jakéhokoli jiného důvodu.

149. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

150. Odkazuje se výběr z několika otroků. Aby nebylo bráněno prodeji otroků patřících do pozůstalosti, zatímco si dědic vybírá, je povinností přetora vydat nařízení, že pokud nevyužije svého práva v určité lhůtě, kterou stanoví, nebude mít nárok na žalobu na vrácení dědictví. Co když však po uplynutí této lhůty a předtím, než dědic otroky prodal, bude chtít zůstavitel provést volbu? Praetor má ve zvyku stanovit lhůtu, aby dědic neutrpěl žádnou škodu. Jak by se mělo postupovat, pokud by po uplynutí lhůty stanovené přetorem dědic manumitoval některé nebo všechny otroky? Nebyl by pretor povinen zachovat jejich svobodu? Žaloba nesmí být zamítnuta, pokud vše zůstane nedotčeno. Stejně pravidlo se uplatní, pokud dědic po uplynutí předepsané doby některé z otroků vydal nebo prodal.

150. Paulus, Otázky, kniha X.

Kromě toho, pokud dědic některé otroky prodal a jiné si ponechal, neměl by být zůstavitel vyslyšen, pokud si přeje provést výběr z těch, které si dědic ponechal, neboť ten již s otroky patřícími do pozůstalosti disponoval.

151. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Pokud je výběr otroků ponechán tobě a ostatní jsou odkázáni mně, musí přetor rozhodnout, že pokud neprovedeš výběr do určité doby, právo na žalobu zanikne.

152. Tam, kde ze čtyř náramků jsou mi odkázány dva, které si mohu vybrat, nebo kde zůstaly jen dva, nebo kde byly na prvním místě jen dva, je odkaz platný.

153. Kde je výběr jednoho otroka odkázán tobě a mně a já si vyberu a nerozmyslím se a ty si vybereš téhož otroka, bude patřit nám oběma společně. Jestliže však zemřu nebo se zblázním dříve, než vy provedete svůj výběr, otrok nám nebude patřit společně, protože vzhledem k tomu, že jsem ztratil rozum, se má za to, že jsem nedal svůj souhlas. Spravedlivějším pravidlem v tomto případě bude, že vzhledem k tomu, že jsem se jednou rozhodl, budou nám otroci patřit jako spoluvlastníkům.

154. Je-li mi odkázána volba věcí uložených u někoho jiného, mohu podat žalobu na jejich vydání proti osobě, u níž byly uloženy; nebo mohu postupovat proti dědici, abych ho přiměl k podání žaloby o uložení proti osobě, která má majetek, a přiměl ji, aby mi dala možnost provést volbu.

155. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Je-li odkaz učiněn takto: "Dávám a odkazuji Sticha Titiovi, pokud si nevybere Pamfila," je to totéž, jako kdyby odkaz zněl: "Dávám a odkazuji Titiovi buď Sticha, nebo Pamfila, podle toho, kterého z nich si vybere." V případě, že je odkaz učiněn takto: "Dávám a odkazuji Sticha Titiovi, pokud si nevybere Pamfila," je to totéž, jako kdyby odkaz zněl: "Dávám a odkazuji Sticha Titiovi, pokud si nevybere Pamfila,".

156. Kdyby bylo Stichovi přikázáno, aby byl svobodný pod podmínkou, a mně by byla ponechána volba otroka nebo by mi byl nějaký odkázán obecně, vyvstala by otázka, jaké by bylo právo? Řekl jsem, že by bylo vhodnější rozhodnout, že ten, kdo Stichovi udělí svobodu pod nějakou podmínkou a pak mu odkáže volbu otroka, neměl Sticha v té době na mysli; stejně jako je zjištěno, že neměl na mysli toho, komu bez prodlení udělil svobodu. V souladu s tím, kdybych si vybral nebo zvolil Sticha, bude můj akt neplatný a já budu stále oprávněn provést výběr z ostatních.

157. Ve stejném případě, kdy mi byla ponechána volba otroků, a než jsem provedl svůj výběr, podmínka, na níž svoboda otroka závisela, selže, vyvstává otázka, zda mohu vybrat Sticha? Domnívám se, že by měl být přijat názor Muciana, podle něhož svoboda sama o sobě, a nikoli její pouhé udělení, na němž bylo rozhodnuto, ruší odkaz. Pokud tedy podmínka, na níž záviselo udělení svobody, selže buď za života zůstavitele, nebo po jeho smrti a před tím, než byla pozůstalost zapsána, bude odkaz platný; neboť svoboda, která je udělena absolutně, stejně jako tam, kde je ponechána pod podmínkou, nabývá účinnosti v okamžiku, kdy je pozůstalost zapsána, a proto mohu zvolit Stichus.

158. Týž, Digest, kniha XXXIV.

Pokud je otrok odkázán za všeobecných podmínek Pamphilovi, otroku Lucia Titiuse, a pak ho pán Pamphilus po době, kdy se odkaz stane splatným, manumituje a Titius se o otroka přihlásí, odkaz Pamphila zaniká, protože neexistuje otrok patřící do pozůstalosti, který by mohl být vybrán. Pokud by však Titius odkaz odmítl, je stanoveno, že Pamphilus může provést volbu otroka, který mu byl odkázán; neboť ačkoli jsou manumpci Pamphila ustanoveny dvě osoby, Titius a Pamphilus, přesto je jim odkázána jedna a tatáž věc, a pokud se jí Titius domáhá, volba Pamphila zaniká, a pokud ji odmítne, Pamphilus může provést volbu.

159. Týž, Digesty, kniha XXXVI.

Jestliže je Eros odkázán Seiovi a pozemek Erosovi, a pak je Maeviovi ponechána opce na otroka a on si vybere Erosee, bude pozemek patřit pouze Seiovi, protože v době, kdy byl majetek zapsán, byl jediným, komu mohl odkaz patřit. Pokud totiž jeden ze dvou spolumajitelů otroka odkáže, bude celé dědictví náležet druhému spolumajiteli, neboť ten jediný může dědictví nabýt prostřednictvím otroka v době, kdy se stane splatným.

160. Týž, O Miniciovi, kniha I.

Pokud je otrok odkázán obecně, je lepší názor, že všichni dědicové, pokud je jim ponechána volba, by měli dát stejného otroka, a pokud se nedohodnou, budou odpovědni podle podmínek závěti.

161. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Tam, kde je volba otroka ponechána mně a zůstavitel něco odkáže Stichovi, aniž by mu poskytl svobodu, bude druhý odkaz platný pouze tam, kde se celý soubor otroků zredukuje na jednoho jednotlivce, tedy Sticha; a odkaz bude platný, stejně jako kdyby byl odkázán bezpodmínečně. Proti tomu nelze citovat Katonův názor, byl-li ustanoven dobrovolný dědic, a to z toho důvodu, že soubor otroků se může zmenšit dříve, než se do pozůstalosti vstoupí, i kdyby zůstavitel zemřel okamžitě. Je-li však ustanoven nutný dědic, bude druhé dědictví v souladu s Katonovým pravidlem neplatné.

162. Pomponius říká, že pokud nabyvatel pozůstalosti žádá, aby ten, komu byl výběr otroků odkázán, provedl svůj výběr, je třeba zvážit, zda k tomu musí prétor odkazovníka donutit, stejně jako kdyby takový požadavek vznesl ustanovený dědic, a to z toho důvodu, že nabyvatel toho může dosáhnout tím, že se obrátí na dědice. Nevidím důvod, proč by to nešlo udělat.

163. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Pokud je odkázáno právo vybrat si otroka z celého souboru těch, kteří tvoří součást pozůstalosti, a dědic jednoho z nich před provedením výběru manumituje, nemůže mu mezitím udělit svobodu, ale ztratí otroka, kterého manumitoval, protože pokud si ho zůstavitel vybere, bude mu patřit, ale pokud ho odmítne, stane se pak svobodným.

164. Týž, Listy, kniha II.

Učinil jsem odkaz otrokovi, aniž bych mu udělil svobodu, a Maeviovi jsem pak odkázal, aby si vybral z mých otroků. On si vybral téhož otroka a já se ptám, zda to, co bylo odkázáno jemu, náleží i jemu. Odpověď zněla: Nemyslím si, že dědictví zanechané zmíněnému otrokovi bude náležet jeho pánovi.

165. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

Je stanoveno, že pokud je odkázána volba určitých předmětů, nemůže být učiněna před zápisem do dědictví, a pokud by byla učiněna, bude neplatná.

166. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XVII.

Kde je výběr dvou otroků odkázán Titiovi a zbývající jsou odkázáni Maeviovi; pokud by první dědic svůj výběr neprovedl, budou všichni otroci patřit Maeviovi pod pojmem "zbývající".

167. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

V případě odkazu otroků Neratius říká, že pokud bude Pamphilus odmítnut, bude tento akt neplatný, a proto bude mít odkazovník stále právo výběru.

168. Paulus, Názory, kniha III.

"Odkazovník si může vybrat takový a takový předmět, nebo takový a takový předmět." Pokud zůstavitel žádnou volbu neprovedl a zemřel po době, kdy měl být odkaz splatný, bylo rozhodnuto, že právo volby přechází na jeho dědice.

169. Labeo, Epitomy posledních Javolenových děl, kniha II.

V první knize Aufidiově se uvádí, že když byl odkaz učiněn takto: "Ať si vezme a má pro sebe jakékoliv pokrývky na stolní skříň, které si bude přát," pokud uvedl ty, které chtěl, a pak, než je vzal, by řekl, že chce jiné, nemůže si to rozmyslet a vzít ty ostatní; protože svým prvním prohlášením, v němž uvedl ty, které chce vzít, se zbavil celého svého práva výběru podle odkazu, neboť předměty se stávají jeho okamžitě, stejně jako kdyby řekl, že je vezme.

170. Scaevola, Digest, kniha XXII.

Zůstavitel ustanovil za dědice svého syna a jeho manželku a vydědil svou dceru, ale zanechal jí odkaz ve výši sto aurei, splatný, až se provdá do jeho rodiny, a v závěti učinil následující ustanovení: "Kromě toho jí odkazují deset otroků, které vybere její matka Sempronia a které si přeji, aby si vybrala zmíněná Sempronia, moje manželka, ihned po vstupu do mého majetku. Přeji si, aby zmínění otroci byli předáni mé dceři, až se provdá do rodiny, a pokud by některý z otroků zemřel před jejím sňatkem, pak si přeji, aby místo nich byli předáni jiní, které rovněž vybere její matka Sempronia, až do doby, než se jí dostane do rukou plný počet zmíněných otroků, ale pokud by je její matka Sempronia nevybrala, pak si může sama vybrat ty, které si bude přát." Poté, co matka provedla výběr, vyvstala otázka, zda budou dívky kromě původních deseti otroků patřit i potomci, kteří se narodili před jejím sňatkem. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že zůstavitelka odložila dědictví otroků do doby sňatku, žádný z potomků otrokyň narozených v mezidobí dceři nepatří. Rovněž byla položena otázka, zda její matka Sempronia bude mít nárok na užívání a požívání uvedených otroků před svatbou dcery. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, proč by neměly zcela patřit matce.

171. Týž, Digest, kniha XVII.

Manžel kodícilem odkázal své manželce určité pozemky ve svěřeneckém fondu a také čtyři stříbrné nádoby, které si mohla vybrat. Vystala otázka, zda si mohla vybrat ze všech nádob, které se nacházely v době smrti zůstavitele. Odpověď zněla, že tak učinit mohla.

Tit. 6. Ohledně odkazů pšenice, vína a oleje.

172. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Pokud je odkázáno víno, je v něm zahrnut i jakýkoli ocet, který hlava domácnosti uchovávala spolu s vínem.

173. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Jsou-li jedné osobě odkázány zásoby a druhé osobě víno, všechny zásoby připadnou prvnímu dědici s výjimkou vína.

174. Je-li ti odkázáno sto sklenic vína, které si máš vybrat podle svého přání, můžeš zahájit řízení podle závěti, abys získal možnost víno ochutnat; nebo můžeš podat žalobu, abys přinutil víno předložit, nebo abys získal náhradu škody, která ti mohla vzniknout tím, že ti nebylo umožněno víno ochutnat.

175. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Pokud by někomu bylo odkázáno sto měř vína a nikdo by nezanechal žádnou pozůstalost, může dědic koupit a dodat víno, ale nemůže dodat ocet, který se našel mezi vínem zůstavitele.

176. Je-li odkázáno víno, podívejme se, zda má zůstavitel nárok také na nádoby, v nichž je víno obsaženo. Celsus říká, že tam, kde je odkázáno víno, i když nádoby nemusí být zahrnuty do odkazu, jsou považovány za odkázané; ne proto, že by byly součástí vína ve stejném rozsahu, jako je honosnost součástí poháru nebo zrcadla, ale proto, že je pravděpodobné, že úmyslem zůstavitele bylo, že chtěl, aby nádoby byly příslušenstvím vína; a proto říká, že je obvyklé říkat, že máme tisíc

nádob, s odkazem na množství vína. Nemyslím si, že tento názor je správný, pokud jde o sudy, takže tam, kde je odkázáno víno, náleží i sudy; zejména jsou-li upevněny ve sklepech nebo je obtížné je přemístit vzhledem k jejich velikosti. Pokud však jde o kádě nebo malé nádoby, domnívám se, že jsou zahrnuty a budou dlužné, pokud nejsou rovněž pevně upevněny v zemi a nejsou tam jako náčiní patřící k těmto. Pokud je víno odkázáno, domnívám se, že kožené vaky ani láhve nejsou zahrnuty.

177. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Tam, kde je odkázáno určité množství oleje bez uvedení kvality, není zvykem se ptát, jaký druh oleje byl zůstavitel zvyklý používat nebo jaký druh oleje lidé v daném okolí běžně používají. Dědic tedy může zůstaviteli darovat olej jakéhokoli druhu, který si přeje.

178. Julianus, Digesty, kniha XV.

V případě, že byl odkázán určitý počet měr vína z toho, co bylo získáno ze sempronského statku, a bylo získáno menší množství, bylo rozhodnuto, že více se nedluží a že následující slova "to, co bylo získáno" působí jako jakési omezení odkazu.

179. Proculus, Listy, kniha V.

Pokud je dědic pověřen dodáním vína, bude povinen dodat vše, co je obsaženo ve vázách nebo džbánech, i když o nádobách nebyla zmínka. Navíc, i když víno mohlo být zanecháno s vázami a džbány, přesto se má za to, že bylo zanecháno i to, co je obsaženo v sudech; stejně jako když zůstavitel odkazuje všechny své otroky s jejich peculium každého z nich, mají se za to, že byli odkázáni i ti, kteří nemají peculium.

180. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Jistý jedinec uložil svému dědici, aby jeho manželce dal víno, olej, obilí, ocet, med a slané ryby. Trebatius řekl, že dědic nebyl povinen odevzdat ženě z každého předmětu více, než si přál, protože nebylo uvedeno, kolik z každého předmětu má být odevzdáno. Ofilius, Cascellius a Tubero se domnívají, že v odkazu bylo zahrnuto celé množství zmíněných předmětů, které zůstavitel odkázal. Labeo to schvaluje a je to správné.

181. "Můj dědic ať odevzdá Luciovi Titiovi sto měr pšenice, z nichž každá bude vážit sto liber". Ofilius se domnívá, že se nic neodkazuje, a Labeo s ním souhlasí, protože pšenice tohoto druhu neexistuje; tento názor považuji za správný.

8. Pomponius, Listy, kniha VI.

Když je dědic pověřen dodáním vína, které je obsaženo v sudech, a je vinou zůstavitele, že ho nedostal, dědic převezme odpovědnost, pokud víno vylije; a pokud by zůstavitel podal žalobu na vymáhání vína od dědice, bylo rozhodnuto, že mu bude bránit výjimka z důvodu zlé víry, pokud nezaplatí částku škody, kterou dědic utrpěl z důvodu jeho prodlení.

182. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Odkáže-li někdo víno, je v něm zahrnuto vše, co si po svém vzniku z vinné révy zachovává povahu vína. Je-li však vyrobena medovina, nebude správně zahrnuta do pojmu víno, ledaže by hlava domácnosti měla tento úmysl. A ve skutečnosti, stejně jako nebude zahrnut nápoj zvaný zythum, který se v některých provinciích vyrábí z pšenice, ječmene nebo chleba, nebude zahrnuto ani pivo ani hydromeli. Jak by to však bylo v případě vína smíchaného s jinými látkami? Domnívám se, že zahrnuto nebude, ledaže by úmyslem zůstavitele bylo, aby zahrnuto bylo. Je jasné, že víno smíchané s medem, tedy velmi sladké víno, bude zahrnuto; a nápoj z rozinek také, ledaže by úmysl byl jiný. Mladé víno, převažené a okořeněné, zahrnuto není, protože se spíše podobá směsi. Víno vyrobené z vody a hroznů je zřejmě zahrnuto. Nápoj z kdoulí a jakékoli jiné nápoje, které nepocházejí z vinné révy, nejsou zahrnuty do pojmu víno, stejně tak do této kategorie nepatří ocet. Žádná z těchto věcí nebude zahrnuta do pojmu víno, pokud je tak nezařadil zůstavitel. Sabinus však uvedl, že pod označení víno bude zahrnuto vše, co za něj zůstavitel považoval. Bude tedy zahrnut ocet, který zůstavitel považoval za víno, stejně jako zythum, pivo a všechny ostatní nápoje, které jsou podle chuti a použití člověka klasifikovány jako víno. Pokud by veškeré víno, které zůstavitel vlastnil, zkyslo, odkaz nezanikne.

183. Pokud by někdo odkázal ocet, nebude zahrnut ten ocet, který zůstavitel uchovával jako víno. Ovoce uchovávané v octu bude zahrnuto, protože spadá pod ocet.

184. Stejně tak, odkáže-li někdo víno, které měl v držení, a to by později zkyslo, i kdyby je zůstavitel následně dal do octa, bude zahrnuto do vína, které bylo odkázáno, protože bylo označeno to, co bylo vínem v době sepsání závěti. To také platí, pokud to neodporuje úmyslu zůstavitele.

185. Je-li odkázáno víno, které pochází z majetku zůstavitelova otce, má se za to, že bylo odkázáno pouze to, co si zůstavitel ponechal jako víno, a nikoli to, co za něj považoval jeho otec. Kromě toho, je-li odkázáno víno patřící k peculium, je zahrnuto pouze to, co otroci považovali za víno. Jaký je důvod tohoto rozlišování? Je to proto, že víno zůstavitelova otce již začalo patřit jemu, ale to, které tvořilo součást peculium, zůstalo k užívání otrokům.

186. Stejně pravidlo platí v případě, že je odkázáno staré víno.

187. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Stáří vína při odkazu se stanoví podle zvyklostí zůstavitele, tj. kolik let považoval za nutné, aby víno bylo staré, tedy pokud to nebylo známo.

188. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

"Starým vínem" se rozumí takové, které není nové, to znamená, že pod pojem "staré" bude zahrnuto víno z předchozího roku.

189. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Neboť tam, kde se osoby neshodují v tomto názoru, může být za označení stáří vína považován jakýkoli konec nebo jakýkoli začátek.

190. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

"Ať můj dědic dává tomu a tomu každý rok deset měr vína z toho, co se získá z takového a takového statku". Sabinus se domnívá, že pokud se během jednoho roku nevyrobilo žádné víno, musí dědic poskytnout toto množství zůstaviteli z výnosu předchozího roku. Tento názor přijímám i já, pokud není v rozporu s úmyslem zůstavitele.

191. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Pokud je odkázáno víno, zahrnuje to i nádoby, pokud nejsou takové, které jsou vyhrazeny k trvalému užívání, například džbány a míry.

192. Proculus, Listy, kniha II.

Člověk odkázal své víno a nádoby, v nichž bylo. Trebatius popírá, že by sem patřilo jakékoli víno, které je v sudech, a domnívá se, že úmysl zůstavitele byl jiný, než jak je vyjádřen v jeho slovech, a navíc sudy nejsou klasifikovány jako nádoby na víno. I když sudy nejsou zahrnuty do pojmu "nádoby na víno", přesto nesouhlasím s Trebatiem v jeho názoru, že víno obsažené v sudech, tj. které není v nádobách, není odkázáno. Domnívám se však, že je pravda, že tam, kde je víno někomu odkázáno spolu s nádobami, jsou zůstaviteli odkázány také míry a nádoby, do nichž je víno natočeno; víno totiž naléváme do nádob a měr, aby v nich zůstalo, dokud ho nebudeme potřebovat k použití; a opět ho prodáváme spolu s uvedenými nádobami a měrami. Do sudů je však ukládáme s jiným úmyslem, totiž abychom je z nich vylili do sklenic a měr nebo abychom je prodali bez sudů.

193. Týž, O posledních dílech Labeových, kniha III.

Jistý testátor uchovával víno Surrentum v hliněných urnách a odkázal vám je ve džbáněch. Labeo a Trebatius uvedli jako svůj názor, že bylo odkázáno všechno víno obsažené v urnách.

194. Pokud jsou odkázána sladká vína a v závěti není obsaženo žádné jiné označení, jsou do odkazu zahrnuty všechny následující nápoje, a to: víno smíchané s medem, víno z rozinek, mladé víno vařené a kořeněné a podobné nápoje, včetně všech nápojů z hroznů, fiků, datlí a sušeného ovoce.

195. Pokud je odkaz odkázán takto: "Dávám a odkazuji víno v mých nádobách, mé aminské a řecké víno a všechny mé sladké nápoje," Labeo se domnívá, že pod posledně uvedený pojem nebude zahrnuto nic jiného než nápoje, které byly vyrobeny smícháním jiných látek s vínem obsaženým v nádobách zůstavitele. Tento názor neodmítám.

Tit. 7. Ohledně odkazů zařízení nebo náradí.

196. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Tam, kde je odkázán pozemek vybavený vším, nebo tam, kde je odkázán s vybavením, se rozumí, že byly odkázány dva samostatné a odlišné odkazy.

197. Tam, kde je pozemek odkázán se svým vybavením a byl zcizen, nelze vybavení získat zpět v souladu s vůlí zůstavitele.

198. Papinianus, Názory, kniha VII.

199. Pokud otec poté, co ustanovil několik svých dětí svými dědici, odkázal dvěma z nich jako přednostní odkaz majetek jejich babičky, navíc k jejich podílům na svém vlastním majetku; bylo rozhodnuto, že odkazovníci budou mít nárok na stejné podíly v poměru k podílům spoludědiců.

199. Dary půdy, pokud s ní není zanecháno náradí k jejímu obdělávání, řecky nazývané envykai, se zůstaviteli nevydávají.

200. Týž, Názory, kniha VIII.

Jistý patron odkázal v závěti pozemek s příslušenstvím svým propuštěncům a následně v kodícilu žádal, aby odkazovníci po své smrti odevzdali své podíly na pozemku pozůstalým; o příslušenství se však nezmínil. Bylo rozhodnuto, že na odkázanou půdu je třeba pohlížet stejně, jako by byla odkázána do svěřenského fondu; do svěřenského fondu je však třeba zahrnout přírůstek zvířat a otroků, k němuž mezitím došlo, jakož i ztráty způsobené smrtí.

201. Nezletilý dvacetiletý si přál, aby pozemek s veškerým vybavením byl darován jeho sestřenci, a za svého života manumitoval některé otroky, kteří byli k uvedenému pozemku připoutáni. Manumitovaní otroci by neměli být vydáni zůstaviteli, ačkoli za těchto okolností nemohou získat svobodu. Stejně právní pravidlo platí i v případě, že svobodu nelze získat z jakéhokoli jiného důvodu.

202. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Jistý zůstavitel měl dva sousedící pozemky a voli, kteří se používali na jednom pozemku, byli po dokončení prací na něm převezeni na druhý. Odkázal oba trakty s veškerým vybavením. Labeo a Trebatius se domnívají, že voli by měli patřit k pozemku, na kterém pracovali, a ne tam, kde byli zvyklí zůstat. Cascellius zastává opačný názor. Já zastávám názor Labeův.

203. Labeo, Zkrácení pravděpodobnosti podle Paula, kniha I.

Chceš-li někomu odkázat pozemek s jeho vybavením, je jedno, jakou formu použiješ, zda odkážeš pozemek s jeho vybavením, nebo pozemek a jeho vybavení, nebo pozemek vybavený jeho vybavením. Paulus: Já jsem vskutku opačného názoru, neboť mezi odkazy je tento rozdíl, totiž pokud by zůstavitel, který odkaz učinil, použil následující formu: "Odkazuji pozemek s jeho vybavením", a pozemek by byl zcizen, nebude mít odkaz žádnou platnost ani účinek; pokud by však použil některou z ostatních forem, bude platný.

204. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Zůstavitelka odkázala svému vnukovi pozemky, které vlastnila v určitém okrese, jak byly vybaveny, spolu s vínem, obilím a účetní knihou; a přidala následující slova: "Všechno, co se v tom okrsku bude nacházet, až zemřu, a veškerý majetek všeho druhu, který se tam nachází nebo který mi může patřit." Ještě za života zůstavitelky byl vynesena rozsudek proti jednomu z jejích dlužníků, ten jej však neuspokojil. Vystála otázka, zda to, co podle rozhodnutí soudu náleží, bude patřit vnukovi. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby na to měl nárok.

205. Týž, Digest, kniha XXII.

Jistá osoba odkázala Pardule, kterou ze své vůle manumitovala, obchod a byt spolu s obchodním náčiním a nábytkem v něm obsaženým a také skladiště vína spolu s vínem, nádobami, náčiním a otroky, kteří je měli na starosti a které měl ve zvyku mít u sebe. Vystala otázka, zda si Pardula může nárokovat celé dědictví, neboť dům, v němž se nacházel odkázaný byt, za života zůstavitele vyhořel a po uplynutí dvou let byl na stejném místě znovu postaven, a skladiště, které bylo odkázáno téže straně, zůstavitel zcizil, ale prodej vína odložil, aby dosáhl vyšší ceny. Odpověď zněla, že ta část, ohledně níž zůstavitel změnil názor, nebyla splatná.

206. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Sabinus ve svém díle o Vitelliovi jasně říká, že do vybavení pudy je zahrnuto vše, co slouží k získávání, sběru a uchovávání úrody. Například k jejímu obstarání jsou někteří otroci zaměstnáni obděláváním pudy a jiní jsou jim svěřeni do péče, aby je přinutili k práci, a mezi posledně jmenovanými jsou správci a dozorcí, a kromě toho jsou to voli, zlomení k práci, a stáda určená k hnojení pudy, a nářadí a náčiní k obdělávání, jako jsou pluhy, motyky, plečky, prořezávací nože, vidle a další nástroje tohoto druhu. Pro účely sběru úrody se zahrnuje nářadí, jako jsou lisy, koše, srpy na sekání obilí, kosy na sekání sena, koše, v nichž se sbírají a přenášejí hrozny. K uchovávání úrody se používají například sudy, i když se nesmí zakopat do země, a kádě.

207. V některých oblastech, například pokud je statek lepší třídy, se jako příslušenství přidávají otroci, kteří jsou nosiči, a čističi podlah; a pokud jsou tam zahrady, zahradníci. Pokud jsou na pozemku lesy a pastviny, patří sem i stáda dobytka a jejich pastýři a lesníci.

208. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud jde o stáda ovcí, je třeba dodržet následující rozdíl, totiž že pokud byla chována za účelem získání vlny z nich, nebudou náležet do odkazu; to však neplatí, pokud nelze jinak získat vlny z lesních pozemků, protože tyto vlny se z nich získávají prostřednictvím stád ovcí.

209. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Pokud vlny z pozemku tvoří také med, budou do něj zahrnuty i včely a jejich úly.

210. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Stejné pravidlo platí i pro ptáky, kteří jsou chováni v domech poblíž moře.

211. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Vyvstala otázka, zda obilí, které je určeno k obživě otroků, kteří obdělávají půdu, tvoří součást jejich výbavy. Větší počet autorit se domnívá, že nikoliv, protože má být spotřebováno; protože do výbavy obecně patří vše, co má na půdě zůstat delší dobu a bez čeho se její držba nedá udržet. Potraviny připravené pro obživu otroků se považují spíše za příslušenství než za něco, co je určeno k podpoře obdělávání. Domnívám se však, že obilí a víno určené k jídlu by mělo být zahrnuto do výbavy, a Serviovi žáci uvádějí, že takový byl i jeho názor. Stejně tak se některé autority domnívají, že do výbavy patří i obilí určené k setí, a já se domnívám, že je to správné, protože má vztah ke kultivaci půdy a spotřebovává se tak, že se vždy nahradí. Obilí vyhrazené na osivo se v ničem neliší od obilí určeného k výživě otroků.

212. Zmínili jsme sýpky z toho důvodu, že se v nich uchovává obilí, a hliněné nádoby a zásobníky, v nichž je uspořádáno, jako věci patřící do třídy věcí sloužících k uchovávání obilí. Cokoli, co je určeno k přepravě úrody, je také zahrnuto do vybavení půdy, například tažná zvířata, vozidla, lodě, sudy a pytle.

213. Alfenus však říká, že pokud by zůstavitel odkázal určité otroky, kteří nebyli k pozemku připoutáni, nebudou ti, kteří k němu byli připoutáni, zahrnuti do jeho vybavení, protože je toho názoru, že žádné zvíře není náradím. To není správné, neboť je dobře známo, že otroci, kteří jsou na pozemku za účelem jeho obdělávání, jsou zahrnuti do jeho vybavení.

214. Vyvstala otázka, zda otrok, který byl nájemcem na pozemku, je zahrnut do vypořádání jako náradí. Labeo a Pegasus velmi správně zastávají názor, že nikoli, protože není na pozemku jako jeho příslušenství, i kdyby byl zvyklý vykonávat dohled nad ostatními, kteří jsou na něm zaměstnáni.

215. Labeo se domnívá, že lesník, který byl jmenován, aby dohlížel na zachování úrody, je zahrnut do odkazu, ale ten, kdo je pověřen udržováním hranic, nikoliv. Neratius se však domnívá, že ano. V současné době převládá druhý názor, takže jsou zahrnuti všichni lesníci.

216. Trebatius jde ještě dále a domnívá se, že pekař a holič, kteří jsou zaměstnáni ve prospěch otroků rustikálních statků, jsou zahrnuti, stejně jako zedník, jehož povinností je opravovat budovy, a otrokyně, které pečou chléb a starají se o dům, a také mlynáři zaměstnaní na statku a kuchařka a správkyň, pokud svou službou pomáhají některému z otroků mužského pohlaví; a také ženy, které jsou přadleny a tkadleny a šijí oděvy pro otroky a připravují jim jídlo.

217. Vyvstává však otázka, zda je do odkazu posledně jmenovaného zahrnuto i nějaké příslušenství vybavení; neboť otroci zaměstnaní ve prospěch zemědělců, jako jsou přadleny, tkalci, holiči, plničtí a kuchaři, netvoří, správně řečeno, součást

vybavení pozemku, ale jsou jeho příslušenstvím? Domnívám se, že kuchaři sem patří stejně jako přadláci a tkalci spolu s ostatními výše vyjmenovanými, a Serviovi žáci tvrdí, že takový byl i jeho názor.

218. Je třeba mít za to, že zůstavitel chtěl, aby do odkazu byly zahrnuty i manželky a děti výše uvedených, které byly členy téže domácnosti; je totiž neuvěřitelné, že by nařídil, aby došlo k tak krutému rozdělení.

219. Pokud se na pozemku část roku pasou stáda a po zbývajících částech roku se pro ně kupuje potrava; nebo pokud pozemek část roku obdělávají otroci a po zbývajících částech roku jsou najímáni za úplatu, budou přesto zahrnuti do vybavení.

220. Je dobře známo, že do výbavy patří také správce (tj. otrok, který má za úkol dohlížet na řádné vedení účtů), jakož i vrátný a mezkař.

221. Patří sem mlýnské kameny, stroje, seno, sláma, osel používaný k otáčení kola a veškeré zařízení mlýna; do výbavy patří také měděný kotel, v němž se vaří a koření šťáva z hroznů, a kotle, v nichž je voda určená k pití a mytí otroků, stejně jako ruční brka a vozy používané k přepravě hnoje.

222. Cassius říká, že cokoli, co je připojeno k půdě, netvoří žádnou součást vybavení půdy, jako rákos a osení předtím, než jsou posekány, protože půda sama o sobě nemůže být vybavením. Pokud by však měly být posekány, myslím, že budou zahrnuty, protože slouží k produkci plodin. Stejně pravidlo platí i pro kůly.

223. Pokud je na pozemku zvěř, myslím, že otroci, kteří jsou lovci a stopaři, stejně jako psi a vše ostatní potřebné k lovu, jsou zahrnuti do vybavení, zejména pokud pozemek z tohoto zdroje získává příjem.

224. Stejně tak, pokud příjem plyne z chytání ptáků, jsou otroci, kteří jsou lovci ptáků, a jejich sítě a veškeré další přístroje používané k tomuto účelu zahrnuty do vybavení. To není nic mimořádného, neboť Sabinus a Cassius se domnívají, že do vybavení pozemku jsou zahrnuti i samotní ptáci, například takoví, kteří byli domestikováni.

225. Pokud člověk používá stejné nářadí na různých pozemcích, vzniká otázka, ke kterému z nich bude patřit jako vybavení? Domnívám se, že pokud je úmysl zůstavitele jasný, ke kterému pozemku je chtěl zařadit, budou k němu patřit jako příslušenství, neboť ostatní pozemky si uvedené nářadí od tohoto pozemku jakoby vypůjčily. Není-li jeho úmysl jasný, nebudou příslušenstvím žádného z nich, neboť nářadí nemůžeme dělit poměrně.

226. Nábytek nebo jiné předměty, které se nacházejí na pozemku a které vlastník zamýšlel dát do lepšího pořádku, nebudou zahrnuty do jeho vybavení.

227. Je třeba zvážit, co spadá do položky vybavení domácnosti, pokud je tato odkázána. Pegas říká, že do vybavení domu patří vše, co slouží k ochraně před povětrnostními vlivy nebo k prevenci požáru; nikoli však to, co se používá pro účely potěšení; a proto sem nepatří ani skleněné zástěny, ani markýzy, které se v domě uchovávají k zajištění proti chladu nebo k poskytnutí stínu. To byl názor Cassia, který měl ve zvyku říkat, že existuje velký rozdíl mezi náčiním a ozdobami, protože náčiní jsou předměty, které slouží k ochraně domu, a ozdoby jsou věci, které přispívají k potěšení majitele, jako například obrazy.

228. Cassius se domnívá, že závěsy z vlasové látky, které se používají k tomu, aby budovy nebyly postiženy větrem nebo deštěm, patří k vybavení domu.

229. Pegasus a mnoho dalších autorit tvrdí, že sem patří ocet uchovávaný za účelem hašení požáru, mopy z hadrů, sifony, tyče, žebříky, rohože, houby, vědra a košťata.

230. Pokud by si majitel pořídil pro svůj dům nějaké dlaždice nebo trámy, budou zahrnuty do jeho vybavení, pokud byly určeny k tomuto účelu a nebyly použity k jinému. Pokud by tedy měl lešení potřebné k tomuto účelu, bylo by také zahrnuto do vybavení domu.

231. Celsus říká s ohledem na závěsy přesahující prahy a parapety a také ohledně takových, které jsou zavěšeny na sloupech, že by měly být spíše klasifikovány jako nábytek; a Sabinus a Cassius jsou stejného názoru.

232. Trubky a háky jsou také zahrnuty do pojmu vybavení.

233. Stejně tak dlouhé tyče používané k odstraňování pavučin, houby, jimiž se čistí sloupy, podlahy a nohy nábytku, a žebříky používané k mytí stropů jsou náčiní, protože díky nim je dům čistší.

234. Papinianus v Sedmé knize názorů říká, že ozdobné omítky a sochy připevněné ke stěnám nejsou zahrnuty do vybavení domu, ale jsou součástí domu samotného; a skutečně, pokud k němu nejsou připevněny, nejsou zahrnuty, protože spadají pod nábytek; s výjimkou mosazných hodin, které nejsou připevněny ke stěnám; domnívá se totiž, že tyto hodiny, stejně jako látkové závěsy zavěšené před domem, tvoří součást jeho vybavení.

235. Trubky, žlaby a umyvadla, jakož i další věci potřebné pro kašny, spolu se zámky a klíči, tvoří spíše část domu samotného než jeho příslušenství.

236. Skleněné tabule, připojené k domu, se přikláním k názoru, že k němu patří, neboť když se dům kupuje, jsou tabule a police součástí koupě; ať už jsou v té době v budově, nebo byly dočasně odstraněny. Pokud však nebyly vyměněny, ale přesto jsou ponechány, aby byly vráceny na své původní místo, budou zahrnuty do vybavení.

237. Domnívám se, že mříže by měly být zahrnuty do položky vybavení.

238. Pokud pozemek není odevzdán spolu s jeho vybavením, ale proto, aby jím mohl být vybaven, vyvstala otázka, zda je do něj zahrnuto více, než kdyby byl pozemek pouze ponechán spolu s jeho vybavením. Sabinus ve svých pracích o Vitelliovi uvedl, že je třeba přiznat, že více se ponechává tam, kde je pozemek vyčleněn, aby byl vybaven prostředky k obdělávání, než tam, kde je vyčleněn vybaven jimi, přičemž vidíme, že tento názor nabývá na významu a platnosti každým dnem. Uvažujme tedy, v čem je tento odkaz výhodnější než druhý. Sabinus stanoví pravidlo a Cassius v poznámce o Vitelliovi říká, že se do něj započítává vše, co bylo na pozemek vneseno proto, aby byl jeho vlastník lépe připraven k jeho obdělávání, tedy cokoli, co tam má proto, aby byl hojněji zásoben. Proto se má za to, že takovým odkazem nezanechal nářadí, které patří k půdě, ale to, které tvoří jeho soukromý majetek.

239. Pokud je tedy odkázán pozemek, který je již vybaven potřebným náčiním, a je zahrnut nábytek, který tam byl pro vlastní potřebu zůstavitele, spolu s oděvy, a to nejen svrchními, ale i těmi, které zůstavitel byl zvyklý nosit, když tam byl, a stoly ze slonoviny nebo z jiného materiálu, nádoby ze skla, zlata a stříbra, jakož i vína, pokud tam byla určena pro jeho vlastní potřebu, a jakékoli jiné náčiní; budou také zahrnuty.

240. Pokud však zůstavitel shromáždil určité předměty nikoli pro vlastní potřebu, ale pro úschovu, nebudou zahrnuty. Nezahrnují se ani vína obsažená ve skladech. Toto pravidlo jsme přijali proto, aby to, co hlava domácnosti shromáždila tam, jako například v sýpce, nemuselo být zahrnuto do dědictví.

241. Celsus v devatenácté knize Digest také uvádí, že pokud jsou na pozemku shromážděny plody za účelem jejich prodeje nebo za jiným účelem než k užitku či prospěchu samotného pozemku, nebudou zahrnuty mezi jeho vybavení.

242. Celsus v téže knize také říká, že do ní patří otroci, kteří se starají o nábytek, a jiní otroci tohoto druhu; to znamená domácí otroci, kteří jsou zaměstnáni na pozemku, s výjimkou těch, kteří dostali svobodu a jsou zvyklí bydlet na venkově.

243. Pokud by zůstavitel odkázal pozemek již vybavený prostředky k obdělávání, jsou do odkazu zahrnuti mladí otroci, kteří jsou vyučováni službě u stolu a které tam zůstavitel byl zvyklý mít, kdykoli přišel.

244. Členové rodin otroků, tj. jejich manželky a děti, jsou nepochybně zahrnuti do odkazu půdy s jejím vybavením.

245. Je-li odkázán pozemek s jeho vybavením, je dobře známo, že knihovna a všechny knihy na pozemku, které hlava domácnosti užívala, kdykoli přišla, jsou zahrnuty. Pokud by však k uskladnění knih sloužil sklad, je třeba zastávat opačný názor.

246. Neratius také v odpovědi Rufinovi ve čtvrté knize epištol uvedl, že přivtělení pozemku s jeho vybavením zahrnuje nábytek, víno a otroky, a to nejen ty, kteří jsou zaměstnáni obděláváním půdy a péčí o ni, ale také ty, kteří jsou spojeni s osobní službou hlavy domácnosti.

247. Za odkázané se považují pouze takové obrazy, které sloužily k výzdobě venkovského domu.

248. Papinianus zastává názor, že pokud je odkázán pozemek s jeho vybavením, nejsou zahrnuti ti otroci, kteří tam byli jen dočasně a které zůstavitel nepřivedl ani za účelem zaměstnání na pozemku, ani pro svou vlastní službu.

249. Stejná autorita zastávala názor, že pokud je pozemek odkázán s jeho vybavením a správce, který jej měl na starosti, byl poslán zpět do provincie, aby se vrátil ke svým dřívějším povinnostem, poté, co vykonal práci, kvůli které přišel, bude zahrnut do odkázání pozemku, i když se možná ještě nevrátil.

250. Říká také, že pokud zůstavitel odkázal své zahrady s jejich vybavením, jsou zahrnuta i vína, která tam byla za účelem, aby byl stůl majitele lépe zásoben. Jinak je tomu však, pokud vína uchovával ve skladech, odkud je převážel buď do města, nebo na jiné statky.

251. Rovněž se domnívá, že pokud byl dům svěřen Umbriem Primem spolu s jeho nábytkem do správy Claudiovi Hieronianovi, nejvýznamnějšímu muži, že stoly a ostatní nábytek, které hlava domácnosti, chystající se na cestu, aby se ujala prokonzulátu provincie, uložila do skladů, aby byly na bezpečnějším místě, jsou zahrnuty.

252. Rovněž uvedl, že podle jeho názoru byl do dědictví pozemku s jeho vybavením zahrnut i jistý protijed a další léky spolu s veškerým oblečením, které tam měl uloženo kvůli svému odjezdu.

253. Rovněž zastával názor, že v případě, kdy byl odkázán dům s jeho vybavením a všemi zákonnými právy, která k němu náleží, nejsou do odkazu zahrnuti městští otroci, jakož i ti, kteří byli kvalifikovanými dělníky a jejichž služby byly využívány i na jiných pozemcích; říká však, že vrátný, zahradníci, ti, kteří mají na starosti pokoje, nosiči vody a otroci, kteří v domě pouze pracovali, budou zahrnuti. Není však pravda, co uvádí ohledně kvalifikovaných dělníků, pokud byli určeni pro službu v domě, i když byli zapůjčeni na jiné statky, aby na nich byli zaměstnáni.

254. Rovněž uvádí jako svůj názor, že pokud je dům vymyšlen s jeho vybavením, nejsou zahrnuty stoly ze slonoviny a knihy. To je však nepravdivé, neboť v domě bude zahrnuto vše, čím může být majitel lépe zaopatřen a co mu zajistí větší pohodlí. Nikdo nepochybuje o tom, že nábytek je něco, co přispívá k pohodlí hlavy domácnosti. Konečně Neratius ve čtvrté knize listů informuje svého bratra Marcella, že do odkazu domu s jeho vybavením je zahrnuto i oblečení; a říká, že to platí zejména v uvedeném případě, neboť se tvrdilo, že zůstavitel, který majetek odkázal, vyňal stříbrný talíř a účty, neboť ten, kdo vyňal tyto věci, nemohl mít na mysli žádné jiné předměty, které tam byly. Sám Papinianus však v téže knize názorů říká, že když otec, který byl obchodníkem a peněžním makléřem a měl dva syny a stejně tolik dcer, ustanovil je svými dědici takto: "Dávám a odkazuji svým synům svůj dům, zařízený tak, jak je, a přikazuji, aby jim byl vydán," lze si položit otázku, zda je v tomto odkazu obsaženo zboží a zástavy. Soudce by snadno zjistil úmysl zůstavitele prozkoumáním jeho ostatního majetku.

255. Celsus říká, že pokud někdo odkáže otroky bydlící na pozemku, jejich podruzi nejsou zahrnuti, ledaže by bylo zřejmé, že je měl zůstavitel rovněž na mysli.

256. Papinianus v sedmé knize názorů také tvrdil, že manželka, které její manžel odkázal vše, co bylo v jeho domě, nemůže požadovat po jeho dceři, která je jeho dědičkou, aby se vzdala závazků dlužníků a kupních smluv otroků, kteří se nezdaří být odkázáni, ledaže (říká) je zřejmé, že zůstavitel měl na mysli i tyto otroky, takže by se zdálo, že odkázal své manželce doklady o převodu zmíněných otroků, které sám zamýšlel, aby jí patřili.

257. Pokud by někdo odkázal pozemek "s jeho vybavením, tak jak je", a následně by dodal: "Spolu s jeho nábytkem a otroky a vším ostatním, co nebylo výslovně uvedeno," vzniká otázka, zda přidáním této klauzule zmenší odkaz, či nikoliv. Papinianus odpovídá, že nebude považován za zmenšený, ale spíše za zbytečně zvětšený tímto nadbytečným dodatkem.

258. Podobně Papinianus v sedmé knize názorů říká, že pokud určité zahrady s veškerým jejich vybavením odkáže matka synovi a zároveň odkáže své dceři své stříbrné nádoby určené k užívání ženami, že podle jeho názoru, pokud zmíněné stříbrné nádoby, které uchovávala ve svých zahradách, tam bylo pro její osobní pohodlí, bude patřit její dceři.

259. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Neratius se domnívá, že tam, kde je vymyšlen hostinec s jeho vybavením, patří i otroci, kteří jej provozují. Je však třeba zvážit, zda neexistuje rozdíl mezi vybavením domu, které slouží k pití, a vybavením skladu, kde se skladuje víno, neboť k vybavení druhého jmenovaného patří pouze následující věci, totiž sudy, kádě, velké nádoby, kotle, džbány k nalévání vína, které se obvykle podávají při večeři; měděné urny, velké a malé míry na tekutiny a další věci tohoto druhu; ale ve slově "hostinec", protože je to obchodní termín, jsou zahrnuti i otroci, kteří obchodují.

260. Neratius uvádí jako svůj názor, že tam, kde je lázeň pojata jako vybavená, zahrnuje také otroky, kteří ji mají na starosti.

261. Týž, O Vitelliovi, kniha II.

Včetně otroka zaměstnaného ve sklepeních, aby udržoval oheň.

262. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Tam, kde byla do závěti vložena následující věta: "Dávám a odkazuji veškeré náčiní, které je určeno k provozování mých obchodů a k jejich vybavení, jakož i k provozování mého mlýna a skladu," Servius rozhodl, že se za odkázané považují koně, kteří byli v mlýnech, a otroci, kteří byli mlynáři, jakož i ti, kteří byli zaměstnání v obchodech, žena, která vařila, a zboží, které se nacházelo v obchodě.

263. Tam, kde je odkázán plně vybavený dům, bylo rozhodnuto, že je zahrnut nábytek, ale ne víno; protože tam, kde je odkázán dům již hotový, nelze chápat, že vína jsou tam pro tento účel.

264. Otrokyně, která byla ponechána trvale na starosti venkovský dům a byla odkázána jako jeho příslušenství, je zahrnuta do devise stejně jako lesní hajný, a to ze stejného důvodu; protože domy vyžadují strážce stejně jako pozemky, jednak proto, aby se zabránilo sousedům vniknout na pozemek nebo si přivlastnit plody, a jednak proto, aby se zabránilo komukoli odnést cokoli z majetku obsaženého v domě. Budova je však nepochybně považována za součást pozemku.

265. Alfenus, Epitomy z Digest Paulusových, kniha II.

Pokud je odkázáno vybavení venkovského domu, je lepší názor, že nábytek není zahrnut.

266. Servius uvádí jako svůj názor, že tam, kde se odkazuje vinice a vše, co k ní patří, nepatří takové věci jako nářadí používané k obdělávání vinice. Kornelius, když byl na tento bod dotázán na svůj názor, odpověděl, že kůly, tyče a motyky jsou nářadí, které patří k vinici; což je správné.

267. Jistý muž odkázal své ženě pozemek, na němž sám bydlel, vybavený k obdělávání tak, jak byl. Na radu, zda jsou do odkazu zahrnuty otrokyně, které byly přadleny a tkalkyně, bylo odpovězeno, že správně řečeno nejsou součástí vybavení pozemku; ale protože zůstavitel, který pozemek odkázal, na něm žil, nemohlo být pochyb o tom, že otrokyně a další majetek, který byl na pozemku pro potřebu hlavy domácnosti, by měl být považován za zahrnutý do odkazu.

268. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Je-li odkázán ateliér malíře s jeho vybavením, je do odkazu zahrnut vosk, barvy a vše podobného druhu, stejně jako štětce, náčiní na dokončování enkaustických dlaždic a baňky na olej.

269. Když se odkazuje vybavení rybáře, Aristo říká, že k němu patří i čluny používané k lovu ryb. Lepší názor je, že zahrnuje i samotné rybáře.

270. Je-li odkázáno vybavení lázní, bylo stanoveno, že je do toho zahrnut otrok, který má lázně na starosti; stejně jako tam, kde je odkázán les, je zahrnut lesník, a tam, kde je odkázána vinárna, je zahrnut otrok, který má na starosti totéž; lázně totiž nelze používat bez koupajících se.

271. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Kdykoli v případě odkazu řeznického náčiní vyvstane nějaká otázka, po vyloučení masa ponecháme jako vybavení stoly, závaží, sekáčky, váhy, nože a sekery.

272. Je-li odkázáno vybavení čehokoli, je někdy nutné vzít v úvahu osoby těch, kdo odkazují; jako například v případě, kdy je odkázáno vybavení mlýna, neboť otroci, kteří jsou mlynáři, budou zahrnuti pouze tehdy, když hlava domácnosti sama vedla činnost mlýna; je totiž velký rozdíl, zda bylo nářadí určeno k užívání mlynářů, nebo k užívání mlýna.

273. Neratius říká, že osel, který otáčí mlýnským kolem, a mlýnský kámen nejsou zahrnuty do vybavení, které jde s převodem pozemku.

274. Stejně tak říkáme, že hrnce a pánve jsou zahrnuty do vybavení pozemku, protože bez nich nelze vařit, ani není velký rozdíl mezi hrnci a kotli, které jsou zavěšeny nad ohněm; protože v těch druhých se ohřívá pitná voda a v prvních se vaří jídlo. Pokud se však kotle zahrnou do výbavy, spadají pod stejnou hlavičku i džbány, jimiž se do kotlů nalévá voda; a tak jedna nádoba následuje za druhou v pravidelném sledu. Pedius proto říká, že je nejlepší nadržet se příliš doslovného významu slov, ale především zjistit, co chtěl zůstavitel označit, a pak zjistit názor těch, kteří bydlí v různých oblastech provincie.

275. Vyvstane-li otázka ohledně zemědělce, který je otrokem, zda je zahrnut jako součást vybavení pozemku, a existují-li v této věci pochybnosti; Scaevola po konzultaci rozhodl, že otrok by měl být zahrnut, pokud byl důvěrným zástupcem svého pána a neobdělával pozemek za určitou částku výnosu z něj.

276. Stejná autorita, když byla dotázána s ohledem na spodní mlýnský kámen mlýna, odpověděla, že i ten je zahrnut, pokud je provozován ve prospěch otroků zaměstnaných při práci na statku. Spodní část mlýnského kamene se nazývá meta a horní část catillus.

277. Pokud byl dotaz vznesen s ohledem na orače, odpověď zněla, že bez ohledu na to, zda je míněn ten, kdo skutečně obdělává půdu, nebo ten, kdo krmí voly používané při jejím obdělávání, je zahrnut do odkazu.

278. Odpověděl také, že ořezávači stromů byli zahrnuti, pokud byli považováni za zvlášť připoutané k půdě.

279. Pastýři a kopáči také patří k odkazovníkovi.

280. Stejně tak v případě, kdy je pozemek odkázán takto: "Dávám Maeviovi Seianův statek v nejlepším stavu, v jakém se může nacházet, spolu se vším náradím, rustikálním i městským, a otroky, kteří tam jsou," byla položena otázka, zda bude zahrnuto obilí na semeno. Odpověď zněla, že jistě ano, ledaže by dědic prokázal, že úmysl zůstavitele byl jiný. Stejný orgán vyslovil podobný názor s odkazem na obilí vyhrazené pro výživu otroků.

281. Cassius říká, že do výbavy lékaře-otrokáře jsou zahrnuty výplachy očí, náplasti a další věci tohoto druhu.

282. Jistý zůstavitel odkázal některé své otroky, které jmenovitě uvedl, osobě, které odkázal pozemek s jeho vybavením. Vystala otázka, zda jeho zbývající otroci, které nevyjmenoval, jsou zahrnuti do vybavení. Cassius říká, že bylo rozhodnuto, že ačkoli otroci tvořili součást vybavení pozemku, za odkázané se považují pouze ti, kteří byli jmenovitě označeni, neboť je zřejmé, že hlava domácnosti neměla v úmyslu, aby byli do tohoto vybavení zařazeni i ostatní.

283. Sabinus říká, že pokud je odkázán pozemek se vším, co na něm je, má se za to, že byla odkázána samotná půda a vše, co se na ní běžně drží a zůstává po větší část roku, jakož i ti otroci, kteří jsou zvyklí se na ní zdržovat za účelem pobytu na pozemku, ale cokoli, co tam bylo úmyslně přeneseno za účelem zvýšení částky odkazu, se za odkázané nepovažuje.

284. Pokud zůstavitel učinil odkaz následujícího znění: "Zanechávám svůj venkovský dům ve stejném stavu, v jakém jsem ho sám vlastnil, spolu s nábytkem, stoly a městskými a venkovskými otroky, kteří tam budou posláni, a vínem, které může být v uvedeném domě v době mé smrti, a deset aureí navíc," protože v den zůstavitelovy smrti měl v domě knihy, skleněné předměty a malý lis na šaty, vystala otázka, zda tyto předměty mají být zahrnuty mezi předměty vyjmenované v odkazu. Scaevola odpověděl, že jeho součástí byly pouze ty předměty, které byly výslovně uvedeny.

285. Zůstavitel odkázal svůj dům vybavený nábytkem spolu se vším, co k němu patří. Vystala otázka, zda má zůstavitel nárok na závazky dlužníků. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi na ně nemá nárok.

286. Paulus, Názory, kniha XIII.

Uvedl jsem jako svůj názor, že pokud byli po provedení závěti na pozemek odkázaný Seiovi umístění zůstavitelem nějací otroci za účelem jeho obdělávání, patřili k uvedenému pozemku a byli také zahrnuti do jeho vybavení; i když zůstavitel vyjmenoval otroky, kteří tam byli v době, kdy odkázání učinil, protože je uvedl nikoli za účelem zmenšení odkazu, ale za účelem jeho zvětšení. Kromě toho není pochyb o tom, že otroci, kteří byli přivedeni na pozemek za účelem jeho obdělávání, jsou zahrnuti do jeho vybavení.

287. Paulus zastával názor, že ani plodiny, které jsou uskladněny, ani hřebčín koní nejsou zahrnuty do odkazu venkovského domu s jeho vybavením, ale že nábytek tvoří jeho součást. Otroek zručný ve stavebním umění, který svému pánovi každoročně platí určitou peněžní částku, se do vybavení domu nezahrnuje.

288. Scaevola, Názory, kniha III.

Zůstavitel odkázal Seie, kterou ustanovil dědičkou části svého majetku, určité pozemky jako přednostní dědictví spolu se zemědělci, kteří je obdělávají, a veškerým nájemným, které dosud nezaplatili nájemci, pokud by se stala jeho dědičkou; a poté učinil následující ustanovení v kodícilu: "Později mě napadlo zmínit, že si přeji, aby Seia, které jsem odkázal své pozemky, dostala také veškeré zemědělské náradí, nábytek, dobytek, farmáře, nájemné dlužné od nájemců a zásoby." Vyvstala otázka, zda jsou do odkazu zahrnuty i ty předměty, které se nacházejí na pozemku a jsou určeny ke každodenní potřebě hlavy domácnosti. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi byl Seie odkázán majetek nad rámec pozemků; že jí však nenáleží nic víc, než co zůstavitel výslovně uvedl v kodícilu, který sepsal poté, co to zapomněl jasně uvést ve své závěti, a který, jak ukázal, chtěl zahrnout pod pojem vybavení.

289. Zůstavitel odkázal svému svobodnému pánovi určité pozemky takto: "Dávám a odkazuji svému svobodnému pánu Seiovi takové a takové a takové pozemky, opatřené náradím, jak jsou, spolu se všemi věny a zůstatky, které náležejí nájemcům, a také s lesníky, jejich ženami a jejich dětmi." Vyvstala otázka, zda otroek Stichus, který obdělával jeden z uvedených pozemků a dlužil značnou částku peněz, byl podle podmínek svěreneckého fondu povinen Seiovi. Odpověď zněla, že pokud obdělával půdu nikoli jako důvěrník svého pána, ale za účelem placení nájemného, jak to mají ve zvyku zahraniční nájemci, Seius by na něj neměl nárok.

290. "Přeji si, aby takový a takový pozemek, opatřený veškerým náradím a horním domem, byl dán mému pěstounovi Gaiovi Seiovi." Vyvstala otázka, zda zůstavitel zamýšlel, aby byl dům darován plně vybavený. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi zřejmě zamýšlel, aby byl takto darován, ledaže by strana, od níž byl požadován, mohla jasně prokázat, že jeho úmysl byl jiný. Pokud by však odkázal vybavení bytu, tedy budovy, případní otroci, kteří byli určeni k jiným účelům a jejichž služby byly využívány jinde, by nebyli do odkazu zahrnuti.

291. Nějaký muž odkázal určité pozemky, vybavené tak, jak byly, s náradím, spolu s veškerým majetkem a zůstatky splatnými od nájemců a zemědělců, s otroky a dobytkem a včetně peculí a správce. Vystala otázka, zda zůstatky dlužné od nájemců, kteří poté, co jim vypršela nájemní smlouva a oni složili jistotu, opustili svá hospodářství, budou zahrnuty do odkazu podle výše uvedených slov. Odpověď zněla, že zůstavitel zřejmě neměl tyto pohledávky na mysli.

292. S odkazem na správce, který byl odkázán, byla také položena otázka, zda jeho manželka a dcera byly zahrnuty do odkazu, protože správce nebydlel na pozemku, ale ve městě. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nenasvědčuje tomu, že by byly zahrnuty.

293. Rovněž byla položena otázka, zda v případě, že zůstavitel po sepsání závěti odjede na cestu do provincie, jsou do odkazu zahrnuti ti otroci, kteří se po jeho odjezdu nebo po jeho smrti dobrovolně a bez zmocnění kohokoli odebrali ke svým příbuzným a známým na pozemky, které byly odkázány. Odpověď zněla, že ti, kteří takříkajíc přecházeli sem a tam, do odkazu zařazení nebyli.

294. "Přeji si, aby statek Tiziana, opatřený jeho vybavením spolu se vším ostatním, co se tam nachází, byl po mé smrti předán Pamfili, mé svobodné ženě." Vystala otázka, zda bude do dědictví zahrnut otrok Stichus, který byl rok před smrtí zůstavitele odvezen ze země na výchovu a poté se nevrátil. Odpověď zněla, že pokud ho zůstavitel poslal pryč pouze za účelem výuky a nepřevedl ho z uvedeného pozemku na jiný, bude zahrnut.

295. "Své sestře Tyranně odkazuji svůj řecký statek spolu se stodolou a veškerým zemědělským náradím." Vystala otázka, zda pastviny, které zůstavitel získal současně s uvedeným pozemkem a které vždy udržoval k užívání, byly zahrnuty pod označením "řecký statek" a byly zahrnuty do závěti. Odpověď zněla, že pokud by je spojil s řeckým majetkem, takže by byly zahrnuty pod jedno označení, tvořily by součást odkazu.

296. V případě, že byl dům zanechán kompletně zařízený, nebyla v něm v době smrti zůstavitelky Titie nalezena stříbrná pozlacená postel, která byla dočasně uložena ve skladu. Ptám se, zda by měla být rovněž vydána zůstaviteli. Odpověď zněla, že pokud byla běžně uchovávána v rezidenci a mezitím byla převezena do skladu, aby byla na bezpečnějším místě, měla by být přesto vydána zůstaviteli.

297. Tam, kde zůstavitel dodal následující větu: "Tak, jak jsem ho vlastnil", vztahuje se tato věta na způsob, jakým byl pozemek vybaven v době jeho smrti, tj. s otroky, dobytkem a zemědělským náradím? Odpověď zněla, že to nemá žádný odkaz na zákonná práva zůstavitele.

298. Pomponius, Trusty, kniha I.

Pokud je pozemek odkázán bez jeho vybavení, jsou sudy, olivové mlýny, lisy a vše ostatní, co je k pozemku připevněno nebo na něm postaveno, zahrnuty do odkazu; ale žádná z těchto věcí, které lze přemístit, není až na výjimky zahrnuta pod označení nemovitost. Pokud vznikne jakákoli otázka týkající se mlýnů připevněných k pozemku nebo na něm postavených, považují se za součást budov.

299. Paulus, Názory, kniha III.

Je-li pozemek odkázán "v nejlepším stavu, v jakém se může nacházet", jsou sítě a veškeré další zařízení k lovu, které se vztahují k vybavení, zahrnuty do odkázaného majetku, pokud příjmy pozemku pocházejí především z honitby.

300. Byl-li odkázán pozemek s nemovitostí, "spolu s otroky a dobyt看em a veškerým jeho rustikálním a městským vybavením, peculium nabyté pachtýřem před smrtí zůstavitele, pokud pocházelo z téhož pozemku, náleží podle většího počtu autorit zůstaviteli." V případě, že byl odkázán pozemek s nemovitostí, "náleží podle většího počtu autorit zůstaviteli".

301. Neratius, Názory, kniha II.

Když se klade otázka, jaké je vybavení obchodu, obvykle se zjišťuje, jaký druh obchodu se v něm provozuje.

302. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Pozemek, který byl pronajat, byl odevzdán i s jeho vybavením. Náčiní, které měl nájemce na statku, je zahrnuto v odkazu. Paulus: Vztahuje se to na to, co patřilo nájemci, nebo jen na to, co patřilo zůstaviteli? Je třeba říci, že lepší názor je, že tomu tak je, ledaže by žádné nářadí nepatřilo vlastníkovu.

303. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Tubero se domnívá, že při odkazu vybavení pozemku je do odkazu zahrnut veškerý dobytek, který může pozemek uživit. Labeo je opačného názoru, neboť říká, že kdyby se na pozemku, který by mohl uživit tisíc ovcí, chovalo dva tisíce, o kolika z nich bychom měli rozhodnout, že by měly být zahrnuty do odúmrtí? Nemělo by se zjišťovat, kolik ovcí tam měl zůstavitel chovat, aby se vytvořil počet, který má být zahrnut do odkazu, ale kolik jich na pozemku skutečně měl; odhad by se totiž neměl provádět z počtu nebo množství, které bylo zanecháno. Souhlasím s názorem Labea.

304. Jistá osoba, která měla na svém pozemku hrnčířské dílny, využívala služeb svých hrnčířů po větší část roku při zemědělských pracích a poté pozemek s jeho vybavením odevzdala. Labeo a Trebatius se domnívají, že hrnčíři by neměli být zahrnuti do vybavení pozemku.

305. Pokud bylo odkázáno veškeré vybavení pozemku s výjimkou dobytka, Ofilius se nesprávně domnívá, že pastýři a ovce jsou zahrnuti do odkazu.

306. Týž, O posledních dílech Labeových, kniha V.

Hliněné a olověné nádoby, do nichž se vkládá hlína, a květiny zasazené v květináčích, Labeo a Trebatius považují za součást domu. Domnívám se, že je to správné, pokud jsou připevněny k domu tak, aby tam vždy zůstaly.

307. Ofilius říká, že ruční mlýny by měly být zařazeny mezi domácí potřeby, ale ty, které jsou pohybovány zvířecí silou, jsou příslušenstvím pozemku. Labeo, Cascellius a Trebatius se domnívají, že ani mlýny by neměly být klasifikovány jako domácí zboží, ale spíše jako příslušenství. Domnívám se, že je to pravda.

308. Scaevola, Digesty, kniha VI.

Zůstavitel odkázal muži, který ho vychoval, svou půdu u moře spolu s otroky, kteří na ní byli, a veškerým náradím a úrodou, které k ní patřily, jakož i zůstatky dlužné jeho nájemcům. Vyvstala otázka, zda otroci, kteří byli rybáři, kteří byli připoutáni k osobní službě zůstavitele a byli zvyklí ho všude následovat a jejichž jména byla vedena na účtech ve městě a v době smrti zůstavitele se nenacházeli na odkázaném pozemku, mají být považováni za odkázané. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi odkázané nebyly.

309. Zůstavitelka učinila následující odkaz ve prospěch jednoho ze svých příbuzných: "Přeji si, aby korneliánský majetek, s tím, že vše, tak jak je, spolu s veškerým osobním majetkem a otroky a dlužnými částkami od nájemců, bylo odevzdáno Titiovi". Tato zůstavitelka, která přijela kvůli soudnímu sporu z Afriky do Říma, si s sebou přivezla některé otroky patřící k výše uvedenému pozemku, aby mohla během zimy využívat jejich služeb. Vyvstala otázka, zda jsou zmínění otroci zahrnuti do trustu, neboť někteří z nich byli v době cesty odvoláni ze svých povinností na statku a zanechali zde své ženy a děti, zatímco jiní za sebou zanechali své otce a matky. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by otroci, kteří byli předmětem šetření, měli být vydáni podle podmínek trustu.

310. Rovněž byl vznesen dotaz, zda úroda z téhož pozemku, která již byla sklizena a zůstala tam v době smrti zůstavitelky, byla zahrnuta do svěrenského fondu; neboť jejím úmyslem bylo zjevně projevit vůči svému příbuznému co největší liberálnost, což dokládá její přání, aby mu náležel i zůstatek, který měl být vyplacen nájemcům. Odpověď zněla, že v případě ustanovení tohoto druhu je třeba pouze zjistit, zda je zcela zřejmé, že zůstavitelka měla v úmyslu odkázat majetek, jehož se dotaz týká.

311. Zůstavitel odkázal pozemek jako přednostní dědictví svému svobodnému muži, kterého ustanovil dědicem části svého majetku, a to následujícím způsobem: "Pamphile, můj svobodný pane, přeji si, abys jako přednostní odkaz obdržel můj statek Titian spolu s mým malým statkem Sempronian se vším jejich příslušenstvím a osobním majetkem, který se tam bude nacházet v době mé smrti, spolu s otroky, kteří bydlí na uvedených pozemcích, s výjimkou těch, které později manumituji." Vzhledem k tomu, že zůstavitel měl na uvedených pozemcích určité množství vína v sudech, které za svého života všechny prodal a jehož třetinu ceny obdržel, vyvstala otázka, zda víno, které v sudech zůstalo, bude podle podmínek přednostního odkazu náležet osvobozenému. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by do něj patřilo, ledaže by spoludědicové prokázali, že úmysl zůstavitele byl jiný. Zůstavitel rovněž zanechal pohledávky ve své účetní knize a peníze, které byly na uvedených pozemcích. Názor ohledně peněz byl stejný jako výše uvedený.

312. Závěti bylo učiněno následujícím způsobem: "Přeji si, aby polovina statku Seian, který mi připadl po mém otci, byla předána mé sestře Septitii, tak jak je v současné době, a druhá polovina ve stavu, v jakém se může nacházet v době mé smrti." Vyvstala otázka, zda podle výše citovaných slov budou trámy a trámové, které jsou již na místě a připravené k vložení do budovy, stejně jako městské a selské vybavení a otroci zaměstnaní na pozemku, patřit zůstaviteli. Odpověď zněla, že následující slova "tak, jak je", se mohou týkat vybavení pozemku.

313. Zůstavitel odkázal určité pozemky následujícím způsobem: "Svému bratru Semproniovi odkazuji také své kasejovické a novojičínské statky, vybavené tak, jak jsou, spolu s jejich vrbovými háji a lesy.". Vzhledem k tomu, že lesy a vrbové háje tvořily součást výše uvedených pozemků, ale nacházely se na malých pozemcích k nim přiléhajících, které zůstavitel současně zakoupil a bez nichž by nebylo možné původní pozemky obdělávat, vyvstala otázka, zda byly zahrnuty do odkazu. Odpověď zněla, že tento majetek tvořil pouze tu část dědictví, která byla zůstavitelem výslovně určena.

314. Týž, Digest, kniha XXIII.

Lucius Titius odkázal pozemek s veškerým vybavením. Vyvstala otázka, jak by měl být vydán, zda tak, jak byl vybaven v době smrti zůstavitele, takže případní otroci, kteří se mezitím narodili nebo byli na pozemek vzati, by měli náležet dědici; nebo zda tak, jak byl vybaven v době, kdy byla závěť sepsána; nebo zda by měl být vydán ve stavu, v jakém byl v době, kdy byl pozemek požadován, takže jakékoli vybavení, které se tam v té době nacházelo, by bylo ve prospěch zůstavitele. Odpověď zněla, že v souladu s podmínkami odkazu bude do vybavení zahrnut majetek, který se na pozemku nacházel v době sepsání odkazu a který byl ve stejném stavu v době otevření závěti.

315. Labeo, Pravděpodobnost, kniha I.

Pokud koupíte loď s jejím vybavením, měla by vám být vydána loď, která k ní patří. Paulus: V žádném případě; neboť loď není součástí jejího vybavení, protože loď se od ní liší velikostí, ale ne druhem. Je nutné, aby vybavení čehokoli bylo jiného druhu, ať je jakékoliv. Tento názor přejímá Pomponius v sedmé knize Listů.

Tit. 8. Ohledně odkazů peculium.

316. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud je otrok odkázán spolu s peculium a je buď zcizen, nebo manumitován, nebo zemře, zaniká i odkaz peculium.

317. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Neboť věci, které zaujímají místo příslušenství, zanikají, když je hlavní majetek zničen.

318. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud je však otrokyně odkázána spolu se svými dětmi a buď zemře, nebo je zcizena či manumitována, její děti budou patřit zůstaviteli, protože se jedná o dvě odlišná dědictví.

319. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Je-li však otrok odkázán spolu se svými podřízenými otroky, bude odkaz podřízených otroků existovat i nadále, pokud otrok zemře nebo bude zcizen či manumitován.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Je-li odkázáno peculium, je dobře známo, že dědic může vymáhat případné dluhy vůči peculiu a být povinen je zaplatit odkazovníkovi nad rámec toho, co může sám dlužit otrokovi.

320. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

Pokud je odkázáno peculium, které sestává z hmotného majetku (jako například pozemky nebo domy), může být požadováno celé, pokud otrok nedluží svému pánovi, svým spoluotrokům nebo dětem svého pána. Pokud však něco dluží posledně jmenovanému nebo jiným výše uvedeným osobám, je třeba majetek poměrně zmenšit. Julianus a Celsus jsou stejného názoru.

321. Pokud by bylo peculium odkázáno bez odečtení dluhu otroka, je třeba se obávat, že odkaz bude neplatný, protože to, co je přidáno, odporuje povaze odkazu. Domnívám se však, že je pravda, že platnost odkazu není tímto přídavkem narušena, ale zůstavitel také nepřidal nic z jeho výše, neboť pohledávka na peculium se tímto způsobem nemůže zvýšit. Je zřejmé, že pokud předpokládáte, že zůstavitel získal majetek do vlastnictví, může využít námitky z důvodu zlé víry vůči dědici, pokud proti němu podá žalobu; je totiž chráněn vůlí zůstavitele, který nařídil, aby se dluh neodečítal. Pokud však pán prohlásil, že to, co otrok dluží, má být dáno jemu, nebo uvedl, že mu otrok nic nedluží, bude výše uvedený dodatek platný; protože pán může pouhým projevem vůle dát otrokovi to, co mu dluží.

322. Avšak v případě, že mi byl odkázán můj podřízený otrok, vyvstává otázka, zda peculium zmíněného podřízeného bude moje. Domníváme se, že jeho peculium je zahrnuto v odkazu podřízeného otroka, pokud to není v rozporu s úmyslem zůstavitele.

323. Pokud jsou otrok a jeho podřízený v závěti odkázáni na svobodu a jsou jim odkázána jejich peculia, slova odkazu by měla být vykládána v souladu s úmyslem zůstavitele, jako by se odkaz týkal samostatných a odlišných peculií. V souladu s tím nebude podruh držen společně, pokud existují dva svobodní, ledaže by to bylo úmyslem zůstavitele.

324. Jako na jedné straně dluh otroka, tedy to, co dluží svému pánovi, zmenšuje odkaz peculium, tak na druhé straně to, co dluží pán otrokovi, by jej mělo zvětšit. Proti tomuto názoru se však staví reskript našeho císaře a jeho otce, který zní takto: "Je-li peculium odkázáno otrokovi, nepřiznává se mu právo vymáhat od dědice peníze, o nichž může říci, že je vynaložil na účet svého pána." V případě, že je peculium odkázáno otrokovi, není mu přiznáno právo vymáhat od dědice peníze, o nichž může říci, že je vynaložil na účet svého pána. Ale co když to byl úmysl zůstavitele, nemohl by je pak vymáhat? To, co vynaložil za tímto účelem, by jistě mělo být předmětem započtení proti tomu, co náleželo jeho pánovi. Bude to, co jeho pán písemně prohlásil, že mu náleží od otroka, zahrnuto do odkazu peculium? Pegas i Nerva tvrdí, že nikoli. Když Gneus Domitius odkázal své dceři její peculium, ale po dva roky jí nevyplácel příspěvek, který jí byl zvyklý dávat, ale ponechal si ho pro vlastní potřebu a uvedl, že své dceři dluží padesát aurei, Atilicinus rozhodl, že to není zahrnuto do odkazu. Tento názor je správný z toho důvodu, že se shoduje s reskriptem.

325. Od odkázaného peculium se odečítá nejen to, co náleží pánovi, ale také vše, co může náležet dědici.

326. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Pokud by se někdo dal svému věřiteli k aroganci a proti arogátorovi by bylo zahájeno řízení na základě peculium, myslím, že stejné pravidlo se uplatní i ve vztahu k dědici.

327. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

Konečně Pegasus uvádí jako svůj názor, že pokud by dědic půjčil peníze otrokovi, který má být pod určitou podmínkou svobodný, dříve, než se podmínka splní, bude částka odečtena ze zákona a každá jednotlivá část peculium bude o tento dluh zmenšena.

328. Pokud tedy otrok obdrží svobodu bez podmínky a dědic mu půjčí peníze, ať už za života pána, nebo před vstupem do dědictví, zmenší se podle Juliánova názoru odkaz peculium, i když se dědic nikdy nestal pánem otroka.

329. V případě, že zůstavitel vlastnil otroky Sticha a Pamphila a poté, co je svou závětí manumitoval, odkázal každému z nich své peculium, bylo rozhodnuto, že to, co jeden z otroků dlužil svému spoludědkovi, má být odebráno z jeho peculia a přidáno k odkazu druhého.

330. Pokud byla otrokovi udělena svoboda, pokud zaplatí dědici deset aurei, a bylo mu odkázáno jeho peculium, bylo také řešeno, zda se má deset aurei, které zaplatil dědici, odečíst od peculia. Sabinus se domnívá, a to je správné, že odkaz peculium se v tomto rozsahu snižuje.

331. Sabinus jde ještě dále a říká, že pokud by otrok, který má být svobodný pod podmínkou, prodal dědici jednoho ze svých vlastních otroků, musí být tento odečten od peculium stejně, jako kdyby byl prodán cizinci.

332. V důsledku toho se klade otázka, zda v případě, že otrok uzavřel se svým pánem dohodu o ceně své svobody a zaplatí část peněz, a než zaplatí zbytek, jeho pán zemře, a ten ve své závěti nařídí, že zmíněný otrok má být svobodný a obdržet odkaz svého peculium, musí být to, co zaplatil svému pánovi, zahrnuto do jeho peculium? Labeo říká, že by se to od něj mělo odečíst. Je zřejmé, že pokud to ještě nezaplatil, ale ponechal si to v rukou jako zálohu, dokud nebude moci zaplatit celou částku, mělo by to být zahrnuto do jeho peculium.

333. Stejně tak v případě, že je jeho peculium odkázáno otrokovi a dědicovi bylo zakázáno vymáhat od dlužníka na uvedeném peculiu splatnou pohledávku; je faktem, že by se to mělo odečíst od odkázaného peculia, to znamená, že by se z peculia mělo vzít to, co bylo zanecháno uvedenému dlužníkovi.

334. Někdy, když není peculium odkázáno, se to chápe tak, že bylo učiněno, jak vyplývá z následujícího příkladu. Jistý muž udělil otrokovi svobodu, pokud odevzdá své účty a zaplatí sto aurei jeho dědicům. S odkazem na to Náš císař spolu se svým paterem v reskriptu uvedl, že ačkoli peculium není splatné, pokud nebylo odkázáno, přesto, jak řekl, pokud otrok splní předepsané podmínky, dospěl k závěru, že úmyslem zůstavitele bylo, aby si své peculium ponechal, zejména proto, že mu nařídil, aby ze svého peculium zaplatil dědicům sto aurei.

335. Kromě toho, máme chápat peculium jako jeho výši v okamžiku smrti, nebo k němu máme připočítat jakékoli pozdější přírůstky či od něj odečíst jakékoli pozdější úbytky? Julianus říká, že tam, kde je peculium odkázáno, je třeba chápat rozdíl, když bylo odkázáno samotnému otrokovi, a když bylo odkázáno jiným. Pokud bylo zanecháno jemu samotnému, je třeba vzít v úvahu dobu, kdy bylo dědictví připsáno, pokud však bylo zanecháno cizí osobě, je třeba vzít v úvahu dobu smrti; ale tak, aby se přírůstek majetku tvořícího peculium mohl dostat do rukou odkazovníka; jako například potomstvo otrokyň nebo přírůstek dobytka. Jakýkoli přírůstek pocházející z práce otroků nebo z jiného zdroje však nebude náležet nikomu jinému než otrokovi, kterému bylo peculium odkázáno. Julianus říká, že oba tyto případy by měly být rozhodovány v souladu s úmyslem zůstavitele; neboť je-li otrokovi odkázáno jeho vlastní peculium, je pravděpodobné, že zůstavitel zamýšlel, aby celý jeho přírůstek náležel jemu, jemuž by po jeho manumpci připadlo jeho dědictví. Jinak je tomu v případě, kdy je peculium odkázáno jiné osobě; přesto lze říci, že pravidlo se uplatní, pokud je zřejmé, že zůstavitel měl stejný úmysl ve vztahu k druhé straně.

336. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Cokoli, co náleží od jednoho otroka druhému, jemuž je první z nich odkázán se svým vlastním peculium, jehož je odkazovník součástí, se od odkazu neodečítá, i když odkazovník může být jeho spoluotrokem.

337. Pokud by jeden otrok zranil některého ze svých spoluotroků, a tím snížil jeho hodnotu, Marcellus říká, že není pochyb o tom, že částka, která náleží pánovi jako náhrada škody, by měla být odečtena od peculium otroka. Neboť jaký je rozdíl v tom, když jeden otrok zraní svého spoluotrokáře nebo když rozseká, rozbije či ukradne nějaký jiný majetek? V takovém případě se jeho peculium nepochybně sníží, ale ne ve větší míře, než je skutečná výše škody.

338. Pokud by se však otrok sám zranil, nebo dokonce spáchal sebevraždu, nemělo by se z tohoto důvodu od peculium nic odečítat. Jiného názoru bychom byli, kdyby se dal na útěk, neboť částka snížení jeho hodnoty by se v důsledku toho měla odečíst od jeho peculium.

339. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Chceš-li jeho peculium odkázat svému otroku nebo svému synovi jako přednostní dědictví, musí být majetek zahrnutý v peculiu zvlášť odkázán, aby se zabránilo tomu, že se od něj odečte to, co ti dluží.

340. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIX.

Peculium lze odkázat i někomu, kdo žádné nemá, neboť takový odkaz lze učinit nejen o peculiu, které vlastní v současné době, ale i o jakémkoli, které může získat později.

341. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Odkaz peculium je neplatný, pokud otrok zemře za života zůstavitele, ale pokud by v době jeho smrti žil, peculium bude zahrnuto do odkazu.

342. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Pravidlo je odlišné v případě, že je otrok odkázán spolu se svým oděvem.

343. Alfenus Verus, Digesty, kniha V.

Jistá osoba vložila do své závěti následující ustanovení: "Až zemřu, ať si můj otrok Pamphilus ponechá pro sebe své vlastní peculium a ať je svobodný." Byl vznesen dotaz, zda se má peculium považovat za právoplatně odkázané Pamphilovi, a to z toho důvodu, že mu bylo nařízeno vzít si peculium dříve, než se stane svobodným. Odpověď zněla, že v těchto dvou ustanoveních, která byla v tomto případě spojena, není třeba dodržovat žádné pořadí a že nezáleží na tom, které z nich bylo uvedeno nebo napsáno dříve, a proto se má za to, že peculium bylo odkázáno právoplatně, stejně jako kdyby bylo otrokovi nařízeno, aby se nejprve stal svobodným a peculium přijal až poté.

344. Týž, Epitomy Digest Paulusových, kniha II.

Manumitovanému otrokovi bylo odkázáno jeho vlastní peculium. Dalším ustanovením závěti zůstavitel odkázal všechny své otrokyně své manželce. Jedna z nich tvořila část peculium manumitovaného otroka a bylo rozhodnuto, že patří zmíněnému otrokovi a že nezáleží na tom, který odkaz byl učiněn dříve.

345. Africanus, Otázky, kniha V.

Stichus měl Pamphila ve svém peculium a pán se ho zastal v noxální žalobě, a když spor prohrál, zaplatil vyměřenou výši škody. Poté Sticha na základě závěti omilostnil a odkázal mu své peculium. Vystala otázka, zda to, co bylo zapláceno na účet Pamphila jako náhrada škody, má být odečteno od peculium samotného Pamphila, nebo od peculium Sticha. Odpověď zněla, že srážka musí být provedena z Pamphilova peculia, ať už je částka jakákoli; to znamená, i kdyby bylo účelné ho vydat jako náhradu za spáchanou škodu, neboť vše, co je pánem vypláceno na účet otroka, ho činí dlužníkem jeho pána. Pokud by Pamphilovo peculium nestačilo, měla by se od Stichova peculia odečíst částka, která by nebyla vyšší než Pamphilova hodnota.

346. Vystala otázka, pokud by Pamphilus z nějakého jiného důvodu dlužil svému pánovi nějakou částku a ta by nemohla být získána z jeho peculia, zda by mohla být z peculia Sticha odečtena částka ve výši jeho hodnoty. To bylo zamítnuto, neboť tento případ není podobný tomu předchozímu. Důvod, proč by měla být cena podruha odečtena, spočívá v tom, že Stichus sám se stal dlužníkem svého pána z důvodu obrany podruha tímto pánem. V navrhovaném případě však nelze z jeho peculia nic odečíst, protože Stichus nic nedluží, ale odečíst se musí pouze peculium Pamphila, které rozhodně nelze chápat tak, že by samo tvořilo součást jeho vlastního peculia.

347. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Jistý jedinec, který odkázal peculium svého otroka, se ho zavázal hájit u soudu a poté zemřel. Bylo rozhodnuto, že dědic není nucen vydat peculium na základě odkazu, pokud nebyla složena jistota, která by mu nahradila případnou ztrátu vzniklou obhajobou otroka.

348. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Pokud by manumitovanému otrokovi bylo odkázáno jeho vlastní peculium, není pochyb o tom, že proti němu nebude podána žaloba ve prospěch věřitelů jeho peculia, ale dědic nebude povinen ho vydat, pokud nebude poskytnuta jistota na jeho obranu proti zmíněným věřitelům.

349. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pokud si pán přeje manumitovat svého otroka a nařídí mu, aby mu předložil seznam majetku, z něhož se skládá jeho peculium, a poté, co tak učiní, otrok obdrží svobodu, je zřejmé, že jakýkoli majetek patřící do peculia, který otrok zatajil ve svém prohlášení, mu nebude při manumitu mlčky vydán.

350. Pokud je svoboda udělena závěti a zůstavitel odkáže také peculium a poté manumituje otroka, může osvobozený otrok na základě podmínek závěti požadovat, aby na něj byla převedena práva k žalobě na pohledávky náležející k peculiu.

351. Syn pod otcovskou kontrolou, kterému jeho otec odkázal své peculium, manumitoval otroka, který tvořil jeho součást, ještě za života svého otce. Tento otrok se stal společným majetkem všech dědiců a byl z peculium vyňat na základě úmyslu syna, protože zůstaviteli náleží pouze ta část peculium, která se do něj v době otcovy smrti nachází.

352. Marcianus, Institutes, kniha VII.

V takovém případě není rozdíl v tom, zda byl nejprve učiněn odkaz peculium a teprve poté byla udělena nezákonná manuminace, nebo naopak.

353. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Pokud by po Stichově manumitaci bylo jeho peculium odkázáno jemu a otrok patřící k uvedenému peculiu by byl odkázán Titiovi, Julianus říká, že částka odečtená od peculia z důvodu dluhu vůči pánovi bude přičtena k částce, kterou obdrží ten, komu byl podřízený otrok odkázán.

354. Labeo, Poslední epitafy Javolenovy, kniha II.

Pán manumitoval svého otroka na základě závěti a odkázal mu své peculium. Otrok dlužil svému pánovi tisíc sesterciů a zaplatil je dědici. Vyjádřil jsem názor, že veškerý majetek tvořící peculium náleží anektovanému otrokovi, pokud zaplatil dlužné peníze.

355. Pán manumitoval svého otroka, který s ním držel ve společném jmění podotroka, odkázal prvnímu své peculium a pak odkázal konkrétně samotnému podotrokovi, který byl v jejich společném jmění, jemu a jeho osvobozené ženě. Domníval jsem se, že čtvrtina otroka bude patřit svobodné ženě a zbývající tři čtvrtiny budou patřit svobodnému muži; což je také názor Trebatia.

356. Scaevola, Digesty, kniha XV.

Pán svou závětí odkázal svobodu svému otroku Stichovi, který provozoval živnost jednoho z jeho svobodných mužů, jehož polovina majetku byl pán závětním dědicem; mezi majetkem byl uveden seznam pohledávek. Odkaz svobody byl podmíněn tím, že bude skládat účty, a odkázal mu své peculium pod svěřenectvím. Stichus předložil účet o peněžních částkách, které vybral z pohledávek, i o těch, které získal z jiných zdrojů, přičemž dlužníci, za něž sám zaplatil, zůstali dědicům svého patrona stále odpovědni za své závazky; a poté, co získal svobodu, zemřel. Vystala otázka, zda na základě svěřenectví

mohou být dědicové patrona nuceni postoupit Stichovým dědicům svá práva na žalobu vůči dlužníkům, za něž Stichus zaplatil, když Stichus již nic jiného svému patronovi nedlužil. Odpověď zněla, že k tomu mohou být donuceni.

357. Jistý zůstavitel svou závětí a kodicilem manumitoval své otroky, odkázal jim jejich peculium a ohledně Sticha učinil následující ustanovení: "Přeji si, aby můj otrok Stichus byl svobodný a aby mu bylo dáno deset aurei spolu s jakýmikoliv penězi, které má v mém měšci, a přeji si, aby složil účet mým dědicům. Přeji si také, aby jim bylo dáno peculium všech otroků, které jsem manumitoval." Vyvstala otázka, zda má Stichus dostat od dědiců nějaký přebytek nad obsah měšce svého pána, který vynaložil v jeho prospěch v době jeho smrti, protože v domácnosti bylo zvykem, že pokud vynaložil něco víc, než byl obsah měšce, aby mu to jeho pán uhradil. Odpověď zněla, že podle skutečností uvedených s odkazem na zvyklosti v domácnosti bylo i toto zahrnuto do odkázaného peculium, které mu náleželo od jeho pána a které mu ten měl ve zvyku vracet.

358. Zůstavitel udělil svým otrokům svobodu, odkázal jim určitá dědictví a poté stanovil následující podmínku: "Přeji si, aby od otroků, které jsem manumitoval a kterým jsem odkázal odkazy, nebyly požadovány žádné účty." Vyvstala otázka, zda by se jejich peculium mělo považovat za odkázané jim touto doložkou. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se peculium za odkázané nepovažuje.

359. Dále byla položena otázka, zda si otroci podle tohoto ustanovení mohli ponechat jako součást dědictví cokoli, co jim zůstalo dlužné od jejich pána, ať už měli v rukou nějaký jeho majetek, nebo pokud mu v případě, že byli jeho nájemci, dlužili nájemné. Odpověď zněla, že odpověď již byla dána.

360. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Je-li odkázán otrok, není třeba vylučovat jeho peculium, protože není-li výslovně uvedeno, není zahrnuto do odkazu.

361. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Když je otrok zůstavitelem přikázán na svobodu a je mu odkázáno jeho peculium, jsou podruzi jeho podruhů zahrnuti do tří odkazů.

362. Scaevola, Názory, kniha III.

"Můj syn Titius ať si vezme z majetku mého majetku jako přednostní odkaz takový a takový dům a sto aureí." V dalším článku pak zůstavitel odkázal svým dětem jejich peculie jako přednostní odkazy. Vyvstala otázka, zda sto aureí a úroky z nich budou zahrnuty do přednostního odkazu peculíí spolu s účetními knihami obsahujícími dlužné částky, jak jistinu, tak

úroky, ostatním věřitelům. Odpověď zněla, že pokud otec půjčil peníze jménem svého syna a připsal mu z nich úroky, jak by se dalo předpokládat, budou i tyto peníze zahrnuty do dědictví peculium.

Tit. 9. Ohledně odkazu zásob.

363. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Dědicovi zůstavitel přikázal, aby manželce posledně jmenovaného každoročně poskytoval určité množství potravin, a pro případ, že by tak neučinil, mu uložil, aby jí vyplatil určitou peněžní částku. Vystala otázka, zda může podat žalobu na vymáhání odkázaných zásob, nebo zda bylo odevzdání pouze dobrovolné, a pokud zásoby nebyly poskytnuty, zda je lze požadovat. A skutečně, pokud byl takový odkaz odkázán pouze jednou a nebyl splatný každoročně, není pochyb o tom (jak poznamenává Marcellus ve třicáté deváté knize Digest o Julianovi), že se nevyžaduje dodání samotných předmětů, ale že lze podat žalobu na vymáhání částky v penězích. Proto bude mít dědic právo nabídnout zásoby nebo hotovost, dokud se vydání nepřipojí k žalobě na vymáhání jejich hodnoty v penězích; ledaže by zůstavitel buď implicitně, nebo výslovně určil nějakou jinou lhůtu pro výplatu. Měl-li však být odkaz zaopatření vyplácen každoročně, musí být stále každoročně poskytován v naturáliích, nebo pokud tomu tak není, může být žaloba na zaplacení dlužné částky podána každoročně. Co když však byla odkázána jednorázová peněžní částka a zaopatření nebylo poskytnuto na konci prvního roku? Lze pochybovat o tom, že by byla splatná celá částka, stejně jako kdyby byla splatná celá částka odkázaných zásob; nebo by se měla brát v úvahu pouze odhadovaná hodnota zásob, které mají být poskytnuty během prvního roku? Domnívám se, že by se měl sledovat úmysl zůstavitele a celá částka by měla být vyplacena najednou poté, co dědic neposkytl manželce zaopatření, a že by měl být potrestán za nedostatek synovské zbožnosti.

364. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Pokud je odkázán určitý druh zásob spolu s nádobami, v nichž se nacházejí, a ty byly spotřebovány, nádoby se do odkazu nezahrnují, jako v případě peculium.

365. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Tam, kde někdo odkazuje zásoby, podívejme se, co je zahrnuto v odkazu. Quintus Mucius ve druhé knize občanského práva říká, že za součást odkazu ustanovení se považuje vše, co lze jíst nebo pít. Také Sabinus ve svých Knihách o Vitelliiovi říká, že do takového odkazu je zahrnuto vše, co obvykle konzumuje hlava domácnosti, jeho manželka, jeho děti nebo jeho otroci, a že to platí i pro taková užitková zvířata, která jsou určena k užívání zůstaviteli.

366. Aristo však podotýká, že do odkazu patří i některé věci, které se nejedí ani nepijí; například ty, které jsme zvyklí s nimi používat, jako olej, omáčka z ryb, slaný nálev, med a další předměty tohoto druhu.

367. Jsou-li odkázány předměty používané s jídlem, je jasné (jak říká Labeo v deváté knize svých Posledních děl), že žádný z nich by neměl být zahrnut do odkazu, protože tyto věci nejíme, ale jejich prostřednictvím jsme zvyklí jíst jiné. Trebatius je jiného názoru, pokud jde o med, a to z dobrého důvodu, protože jsme zvyklí med jíst. Proculus však velmi správně zastává názor, že všechny předměty tohoto druhu jsou zahrnuty do odkazu, pokud není zřejmé, že to nebylo úmyslem zůstavitele.

368. Pokud je v odkazu uvedeno zásobování, zahrnuje to předměty, které jsme zvyklí jíst, nebo ty, jejichž prostřednictvím jíme jiné? Mělo by platit, že do odkazu jsou zahrnuty i tyto druhé, pokud se neprokáže, že úmysl zůstavitele byl jiný. Je jisté, že med je vždy zařazen mezi zásoby. Sám Labeo nepopírá, že sem patří i ryby spolu se solným nálevem, v němž jsou naloženy.

369. Všechny nápoje, které hlava domácnosti považovala za víno, jsou zařazeny mezi zásoby, ale žádný z výše uvedených mezi ně nepatří.

370. Nikdo nepochybuje o tom, že do pojmu "zásoby" je zahrnut také ocet, ledaže by byl uchováván za účelem hašení ohně, protože pak nemůže být konzumován ani pít. To uvedl Ofilius v Šestnácté knize skutků.

371. To, co jsme řekli ohledně doložky "určeno pro užitek zůstavitele", je třeba chápat tak, že se vztahuje na jeho přátele, klienty a všechny osoby, které má kolem sebe, ale ne na jeho otroky nebo na ty, kteří se o něj nebo o jeho lidi nestarají; například na otroky, kteří jsou zaměstnáni na jeho statcích; a Quintus Mucius se domnívá, že do odkazů proviantu jsou zahrnuti pouze ti, kteří nevykonávají žádnou práci. To dává Serviovi příležitost poznamenat, že do takového odkazu je zahrnuta i strava pro výživu tkalců a tkalkyň. Mucius však chtěl označit pouze ty, kteří se starají o zůstavitele.

372. Stejně tak je do odkazu zahrnuta potrava určená k obživě tažných zvířat; to se však netýká takových tažných zvířat, která používá sám zůstavitel a jeho přátelé. Potraviny pro taková zvířata, která jsou používána při zemědělských pracích nebo jsou pronajímána, nejsou do tohoto odkazu zahrnuty.

373. Jakékoli obilí nebo zelenina, které zůstavitel uchovával ve skladu, jsou zahrnuty do odkazu zásob, stejně jako jakýkoli ječmen pro obživu jeho otroků nebo jeho tažných zvířat; jak uvedl Ofilius v šestnácté knize o žalobách.

374. Vystává otázka, zda palivové dříví, dřevěné uhlí a jiné hořlaviny, pomocí nichž se připravuje jídlo, jsou zahrnuty do odkazu zásob. Quintus Mucius a Ofilius popírají, že by tomu tak bylo, a říkají, že nejsou zahrnuty, stejně jako nejsou zahrnuty mlýnské kameny. Rovněž popírají, že by bylo zahrnuto kadidlo nebo vosk. Tutilius však zastává názor, že palivové dřevo i dřevěné uhlí, pokud nejsou uchovávány za účelem prodeje, do této položky spadají. Sextus a Caecilius rovněž uvádějí, že sem patří kadidlo a voskové kohouty, které jsou uchovávány pro domácí potřebu.

375. Servius, On Mela, říká, že mezi zásoby je třeba zařadit také parfémů a papyrus na dopisy. Lepší názor je, že všechny tyto předměty včetně parfémů by měly být zahrnuty a že listy papyru určené pro denní účty zůstavitele patří do stejné kategorie.

376. Není pochyb o tom, že sem patří i nádoby určené k obsluze stolu. Aristo však říká, že sudy sem nepatří, a to je správné v souladu s rozlišením, které jsme dříve učinili s ohledem na víno. Nepatří sem ani nádoby na obilí nebo zeleninu, bedny, koše nebo cokoli jiného tohoto druhu, co se uchovává k použití ve skladech nebo sklepích, kde se skladují zásoby, ale pouze ty předměty, bez nichž nelze zásoby řádně používat.

377. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Protože tekutiny nelze uchovávat bez nádob, berou se k nim jako příslušenství všechny předměty, bez nichž je nelze uchovávat. Nádoby, které jsou příslušenstvím odkazu zásob, se však neodkazují. Konečně po spotřebování zásob již nádoby, které je obsahovaly, nebudou náležet. I kdyby však byly zásoby výslovně odkázány spolu s nádobami, nebudou tyto nádoby splatné poté, co byly zásoby spotřebovány nebo o ně zůstavitel přišel.

378. Jsou-li někomu odkázány zásoby obsažené ve skladu, nejsou předmětem odkazu všechny zásoby zůstavitele.

379. Stejně tak, odkáže-li někdo, kdo je zvyklý prodávat svou úrodu, zásoby, má se za to, že neodkázal vše, co měl v rukou jako zboží, ale pouze to, co si vyčlenil jako zásoby pro sebe. Pokud však byl zvyklý používat to, co měl, bez rozdílu, bude do odkazu zahrnuto pouze množství, které by stačilo na roční spotřebu jeho samotného, jeho otroků a dalších osob, které měl kolem sebe. Sabinus říká, že k tomu obvykle dochází v případě obchodníků nebo když součástí pozůstalosti je skladiště obsahující olej nebo víno, které bylo zvyklé prodávat.

380. Byl jsem informován, že pojem "zásoby" se vztahuje na každý druh potravin.

381. Pokud je odkazováno zásobování, které se nachází v Římě, jsou odkazovány ty, které se nacházejí na předměstí, nebo pouze ty, které jsou uvnitř hradeb ? Zatímco vskutku téměř všechna města jsou ohraničena hradbami, Řím je ohraničen svými předměstími a město Řím je ohraničeno svými předměstími.

382. Pokud je ve městě zanecháno dědictví v podobě zásob, Labeo říká, že za odkázané je třeba považovat vše, co se kdekoli nachází, dokonce i předměty, které jsou na venkovském sídle, ale jsou určeny k městské spotřebě; stejně jako nazýváme "městskými" ty otroky, jejichž služeb jsme zvyklí využívat mimo město. Pokud se však zásoby nacházejí mimo město, budou přesto považovány za zásoby v Římě, a pokud se nacházejí v zahradách přiléhajících k městu, bude platit stejné pravidlo.

383. Jsou-li někomu odkázány zásoby s výjimkou vína, budou všechny zásoby s výjimkou vína považovány za zahrnuté do odkazu. Pokud však bylo v závěti výslovně uvedeno, že jsou odkázány všechny zásoby s výjimkou vína, které se nachází v Římě, platí, že do odkazu jsou zahrnuty pouze zásoby, které se nacházejí v Římě. To uvádí Pomponius v šesté knize o Sabinovi.

384. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Do pojmu "proviant" není zahrnuto vše, co lze vypít, jinak by bylo nutné, aby do odkazu byly zahrnuty všechny léky, které jsou tekutiny. Proto jsou zahrnuty pouze takové, které se pijí za účelem výživy, a antidota do této kategorie nepatří; jak velmi správně poznamenává Cassius.

385. Některé autority popírají, že by pepř, libeček, kmín, assafida a další předměty tohoto druhu byly zahrnuty do ustanovení, ale tento názor není přijímán.

386. Týž, O Sabinovi, kniha X.

Nádobí pekárny a všechny nádoby používané k vaření nejsou zahrnuty do odkazu zásob.

387. Scaevola, Názory, kniha III.

"Přeji si, aby všechny mé zásoby připadly mé matce nebo mým dětem, které jsou u ní." Ptám se, pokud by opatrovníci svěřence řekli, že byly odkázány pouze zásoby obsažené v jeho bydlišti a ve skladech byly nalezeny určité nádoby s vínem, zda jsou tyto zahrnuty do odkazu. Odpověď zněla, že veškeré zásoby, které měl kdekoli pro vlastní potřebu, jsou zahrnuty.

Tit. 10. Ohledně odkázání věcí z domácnosti.

388. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Nábytek nebo jakékoliv domácí náčiní patřící hlavě rodiny, ale nezahrnuje předměty ze stříbra nebo zlata nebo oděv,

389. Florentinus, Institutes, kniha XI.

To znamená, že do této položky je zařazen movitý majetek, nikoli však zvířata.

390. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Do odkazů domácího majetku patří: skříně, lavice, postele, lůžka, a to i taková, která jsou vykládaná stříbrem, matrace, přehozy, polštáře, vázy na vodu, umyvadla, svícný, lampy a naběračky.

391. Obyčejně se sem počítají i žíhané nádoby, například ty, které nejsou připevněny na nějakém určitém místě.

392. Kromě nich jsou to pevné schránky a truhly. Některé autority se velmi správně domnívají, že skříně a komody, pokud jsou určeny k ukládání oděvů nebo knih, by neměly být zařazeny mezi domácí potřeby, protože předměty, pro které jsou určeny, nejsou do této kategorie zahrnuty.

393. Skleněné nádoby na stůl, které se používají jak k jídlu, tak k pití, jsou zahrnuty mezi domácí potřeby, stejně jako hliněné nádoby, a to nejen běžné, ale i takové, které mají velkou hodnotu. Není totiž pochyb o tom, že stříbrné pánve a mísy, stoly a postele vykládané zlatem nebo stříbrem a posázené drahokamy jsou zahrnuty do pojmu domácí potřeby, a to i v takovém rozsahu, že stejné pravidlo platí i v případě, že jsou zcela vyrobeny z těchto drahých kovů.

394. V souvislosti s vázami z duhového skla a křišťálu existují určité pochybnosti, zda jsou součástí zboží pro domácnost z důvodu jejich vzácnosti a hodnoty, ale je třeba říci, že i na ně se vztahuje stejné pravidlo.

395. Nezáleží ani na tom, z jakého materiálu jsou předměty tvořící domácí potřeby vyrobeny, ale ani stříbrné poháry, ani stříbrné vázy nejsou zahrnuty vzhledem k přísnosti doby, která nepřipouští stříbrný nábytek. V současné době však, pokud je stříbrný svícen zařazen mezi stříbrné nádoby, bude z důvodu mylné představy neznalých osob považován za jeho součást a omyl bude stanoven správně.

396. Totéž, pokud jde o význam vybavení.

Čtyřkolový vůz a jeho podušky jsou zahrnuty do pojmu vybavení domácnosti.

397. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

S ohledem na gobelíny a jiné potahy sedadel a židlí se lze ptát, zda jsou zahrnuty pod pojem oděv, jako potahy, nebo pod pojem domácí potřeby, jako polštáře, které správně řečeno potahy nejsou. Domnívám se, že lepší názor je, že by měly být zařazeny mezi domácí potřeby. Pokud jde o látky nebo lněné potahy, které jsou umístěny na vozidlech, existuje nějaká pochybnost, zda by měly být zahrnuty mezi domácí potřeby? Je třeba říci, že by měly být spíše klasifikovány jako zavazadla na cestu, stejně jako kůže, do nichž je zabalen oděv, a řemeny, jimiž se uvedené kůže obvykle upevňují.

398. Alfenus, Epitomy Digest Paulus, kniha III.

Domnívám se, že takové věci, které jsou určeny k běžnému užívání hlavou rodiny, by měly být zahrnuty mezi domácí potřeby, pokud nemají žádný zvláštní název, který by jim byl vlastní. Proto předměty, které se používají v nějakém obchodě a nejsou přizpůsobeny k běžnému užívání hlavou rodiny, nejsou zahrnuty do pojmu domácí potřeby.

399. Malé psací tabulky a pamětní knihy se nezařazují mezi domácí potřeby. 7. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Labeo říká, že termín "supellex" je odvozen od zvyku osob, které, když se chystaly na cestu, měly ve zvyku ukládat do kůží takové předměty, které by se jim hodily.

400. Tubero se pokouší vysvětlit termín domácí potřeby jako náčiní určené ke každodenní potřebě hlavy rodiny, které nespadá pod nějaké jiné označení, jako např. zásoby, stříbrný talíř, oděv, ozdoby, nářadí určené pro zemědělství nebo pro dům. Není divu, že se tento název měnil spolu s mravy občanů a jejich používáním různých předmětů; v dřívějších dobách se totiž domácí potřeby skládaly z hliněného nádobí, dřeva, skla nebo mědi, později se vyráběly ze slonoviny, želvoviny a stříbra a v současnosti se jako materiál pro tyto věci používá zlato a dokonce i šperky. Proto je třeba při určování, zda mají být předměty zařazeny mezi domácí potřeby, stříbrný plech nebo oděv, brát v úvahu spíše povahu předmětů než materiál, z něhož jsou složeny.

401. Servius připouští, že je třeba zjistit úmysl osoby, která odkaz učinila, a kategorii, do níž měla ve zvyku zařazovat odkázané předměty. Jestliže však někdo má ve zvyku označovat jako domácí potřeby věci, které by bezpochyby měly být zařazeny jinak (jako například stříbrný talíř na stůl, pláště a tógy), nemělo by se z tohoto důvodu tvrdit, že předměty, které odkázal, jsou také zahrnuty mezi jeho domácí potřeby; názvy by totiž neměly být odvozovány z názorů jednotlivců, ale ze zvyklostí lidí obecně. Tubero říká, že se mu to nezdá být jasné, neboť se ptá, jakou hodnotu mají jména, pokud neukazují úmysl toho, kdo je používá. A skutečně si nemyslím, že by někdo řekl něco, co neměl v úmyslu, zvláště když použil výraz, jímž byl daný předmět běžně označován; užíváme totiž řeči a nelze předpokládat, že by někdo řekl něco, co neměl na mysli. Avšak i když má pro mě Tuberův úsudek a autorita velkou váhu, přesto se neodchýlím od Serviova názoru, že by se nemělo mít za to, že člověk něco řekl jen proto, že nepoužil název, kterým je to označeno. Neboť ačkoli úmysl mluvícího je přednější a důležitější než jeho slova, přesto se má za to, že nikdo nic neřekl, aniž by promluvil, ledaže by se skutečně za mluvící považovali ti, kteří mluvit nemohou a svými gesty a vydáváním určitých zvuků, tedy neartikulovanými výrazy, mluví.

402. Modestinus, Názory, kniha IX.

Když manžel odkázal své ženě dům se vším jeho příslušenstvím, náčiním a nábytkem, byla položena otázka, zda je v dědictví zahrnut i stříbrný stolní servis, jak k jídlu, tak k pití. Odpověď zněla, že pokud by se mezi nábytkem našlo cokoli ze stříbra, bylo by to zahrnuto, ale stříbrný stolní servis nikoli, ledaže by zůstavitel mohl prokázat, že měl v úmyslu odkázat i jej.

403. Papinianus, Názory, kniha VII.

Pokud je učiněn odkaz na vybavení domácnosti a popis předmětů je z neznalosti uveden se zbytečnou drobností, nemá to vliv na obecný odkaz. Je-li však uveden počet uvedených předmětů, rozumí se, že částka byla snížena s ohledem na druh uvedeného domácího zboží. Stejně pravidlo je třeba dodržet, pokud je odkázán pozemek s veškerým jeho vybavením a je uveden určitý počet různých druhů náradí.

404. Je dobře známo, že stoly z každého druhu materiálu (například stoly ze stříbra nebo vykládané stříbrem) jsou zahrnuty do domácích potřeb. Zvyk dnešní doby řadí mezi domácí potřeby stříbrné postele a stříbrné svícní; neboť, jak říká Homér, Odysseus ozdobil zlatem a stříbrem postel zhotovenou z kmene zeleného stromu, podle níž Penelopa poznala svého manžela.

405. Pokud zůstavitel odkázal veškeré své domácí vybavení, bylo rozhodnuto, že určitý stříbrný talíř, který byl přijat jako zástava, není zahrnut, protože odkázal pouze své vlastní věci, zejména proto, že uvedený stříbrný talíř nebyl se souhlasem dlužníka použit věřitelem, ale ten jej odložil jako záruku za zaplacení závazku, který měl být vrácen, až bude tento závazek splněn.

406. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha III.

Jistý muž, který měl ve zvyku zapisovat do svého účtu výdajů veškeré své oblečení i předměty různého druhu jako "nábytek", odkázal své domácí potřeby své manželce. Labeo, Ofilius a Cascellius velmi správně popírají, že by oblečení bylo zahrnuto do odkazu, protože nelze říci, že by oblečení bylo zařazeno mezi nábytek.

407. Týž, O posledních dílech Labeových, kniha X.

Labeo a Trebatus se domnívají, že mosazné vázy umístěné pod proudy vody a také jiné předměty určené spíše pro potěšení než pro použití nejsou zahrnuty mezi vybavení domácnosti. Nádoby z duhového skla a křišťálu, které mají sloužit k pití, by prý měly být zařazeny mezi domácí potřeby.

408. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha IV.

Stejně jako se městští a venkovští otroci nerozlišují podle místa, kde se nacházejí, ale podle povahy jejich zaměstnání, tak i městské zásoby a domácí potřeby by měly být klasifikovány podle jejich použití ve městě, a ne podle pouhého faktu, že se nacházejí tam nebo jinde; a je velký rozdíl, zda jsou odkázány zásoby a domácí potřeby, které jsou ve městě, nebo kde jsou odkázány jako patřící městu.

409. Modestinus, Názory, kniha IX.

Uvádí jako svůj názor, že pokud manžel odkáže své manželce závěti své domácí potřeby, nikdy by se nemělo mít za to, že jí odkázal sídlo, v němž se zmíněné domácí potřeby nacházely; a proto není pochyb o tom, že pokud by si žena nárokovala sídlo pro sebe, bylo by to v rozporu s úmyslem zůstavitele.

410. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha III.

Je-li odkázán pozemek, nebude do odkazu zahrnuto jeho vybavení, pokud to nebylo výslovně uvedeno; je-li totiž odkázán dům, není zahrnuto ani jeho vybavení, ani jeho nábytek, pokud to nebylo zůstavitelem výslovně uvedeno.

Knihá XXXIV

1. O odkazu výživy nebo potravín.
2. Ohledně odkazů zlata, stříbra, ozdob, šperků, parfémů, oděvů, gobelínů a soch.
3. Ohledně odkazu zproštění odpovědnosti.
4. Ohledně zrušení nebo převodu odkazů a svěrenských fondů.
5. Ohledně pochybných záležitostí.
6. Ohledně odkazů učiněných formou pokuty.
7. O Katonově pravidle.
8. Vzhledem k testamentárním ustanovením, o nichž se má za to, že nebyla sepsána.
9. Ohledně těch, kteří jsou zbaveni svých odkazů jako nehodní.

Tit. 1. Ohledně odkazů výživy nebo stravy.

Ulpianus, O všech soudech, kniha V.

Je-li odkázána výživa, lze říci, že do odkazu je zahrnuta i voda, pokud je odkaz učiněn v oblasti, kde se voda běžně prodává.

1. Marcianus, Institutes, kniha VIII.

Pokud někdo odkáže výživné otrokům, které osvobodil, i když byli odkázáni sami otroci a odkázání byli požádáni, aby je manumitovali, budou připuštěni k užítku z odkazu; jak uvedli božští Severus a Antoninus v reskriptu.

2. A i kdyby majetek, z něhož se výživné odvozuje, propadl ve prospěch státní pokladny, musí být výživné stále poskytováno, stejně jako kdyby přešlo na kteréhokoli nástupce, ať už je jím kdokoli.

3. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha II.

Při odkazování výživného propuštěncům mají soudci ve zvyku dělit se s nimi v poměru k počtu dědiců, aby nebyli nuceni získávat prostředky na výživu v malém množství od každého z nich; toto dělení by mělo být zachováno, stejně jako kdyby si propuštěnce rozdělila sama hlava domácnosti. Osvojili si praxi, že si vyberou jednoho dědice, kterému poskytnou prostředky na obživu, a to buď podle přání zemřelého, nebo podle vlastního uvážení, jak ukazují následující reskripty: "Posílám vám kopii petice, kterou mi předložili svobodní z Favilly, a to z toho důvodu, že mnoho osob ve svých závětech nařizuje, aby byli jejich svobodní zaopatřeni nezbytnými prostředky, které se v případě, že je dědiců více, snižují téměř na nulu, neboť se jedná o malé částky. Proto se domnívám, že budete jednat správně, když po svolání dědiců Favilly nebo jejich zástupců rozhodnete, kterému z nich bude poskytnuta peněžní částka, z jejichž úroků bude možné hradit výživu zmíněného propuštěnce. Ten, kdo tyto peníze obdrží, musí těm, kdo je přispějí, poskytnout záruku, že v případě, že by některý z uvedených svobodných pánů zemřel nebo jakýmkoli jiným způsobem přestal být občanem, vrátí tolik z jistiny, kolik činí poměrný výpočet." Božský Pius v reskriptu adresovaném jistému Rubriovi Telesphorovi uvedl následující: "Konzulové poté, co svolali všechny ty, kteří byli pověřeni poskytovat ti výživu podle podmínek trustu, rozhodnou, zda všichni odkazovníci dostanou to, co jim náleží, od jednoho z dědiců, nebo zda se rozdělení provede poměrně, a kdo o tom bude vyrozuměn a kdo to provede. Pokud by vám z tohoto důvodu něco náleželo od zůstavitele, postupuje stejným způsobem i ministerstvo financí; a vězte, že podíly těch, kteří jsou nesolventní, nezpůsobí zvýšení břemene zbývajících dědiců."

4. Modestinus, Názory, kniha X.

"Přeji si, aby pozemky, které mám na ostrově Chios, byly dány mým svobodným mužům a ženám, které jsem za svého života manumitoval na základě své závěti nebo svého kodícilu, nebo které budu manumitovat později, aby z nich mohli získat stravu a oděv, jako to dělali, dokud jsem žil." Ptám se, jaký význam mají tato slova; znamenají, že osvobození budou sami získávat podporu z uvedených pozemků, nebo že budou od dědice dostávat svou stravu a oděv navíc k tomu, co získají z pozemků? A bylo jim ponecháno vlastnictví nebo užívací právo k pozemkům? Pokud bylo vlastnictví ponecháno a z výnosu pozemků by byla získána vyšší částka, než jaká je potřebná k zajištění výživy a ošacení, bude přebytek náležet dědici patrona? A pokud by někteří z uvedených svobodných pánů zemřeli, případnou jejich podíly pozůstalým beneficentům svěřenského fondu; a pokud by zemřeli po době stanovené pro nabytí účinnosti svěřenského fondu, případnou jejich podíly jejich dědicům, nebo se vrátí dědicům zůstavitele? Modestinus odpověděl: "Zdá se mi, že tyto pozemky, a nikoliv pouze užívací právo k nim, byly odkázány svobodným pánům, aby nad nimi měli plnou kontrolu; a proto, pokud se z výnosu uvedených pozemků získá něco víc, než je nutné k jejich obživě, bude to náležet svobodným pánům. I kdyby některý z beneficentů svěřenského fondu zemřel před jeho účinností, jeho podíl bude náležet ostatním beneficentům, a ti, kteří zemřou po účinnosti svěřenského fondu, převedou své podíly na své dědice."

5. Lucius Titius ve své závěti, aniž by stanovil jakoukoli podmínku, nařídil, aby jeho děti, které byly jeho dědici, poskytovaly svým svobodným mužům a ženám stravu a oděv. Ptám se, pokud by zmínění svobodníci zahájili řízení, aniž by komunikovali s dětmi svého patrona, zda mohou získat jejich stravu a oděv. Modestinus odpověděl, že v uvedeném případě nic nebrání tomu, aby žaloba byla podána z jejich strany, pokud bylo dědictví bezpodmínečně odkázáno závětí.

6. Týž, Názory, kniha XI.

Do závěti byla vložena následující slova: "Všem našim svobodným lidem poskytněš stravu podle svého uvážení, neboť víš, s jakou láskou si jich vážím." Také na jiném místě zůstavitel řekl: "Svěřuji Prothyma, Polychronia a Hypatia do tvé péče, aby u tebe mohli žít, a žádám tě, abys jim poskytoval jídlo." Ptám se, zda má být jídlo poskytnuto všem, nebo jen těm, které doporučil svým dědicům a nařídil, aby s nimi bydleli. Modestinus odpověděl, že podle uvedeného případu se všem propuštěncům ponechává obživa, jejíž výši má určit úsudek dobrého občana.

7. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Pokud je odkázána výživa, je v ní zahrnuta strava, oděv a ubytování, protože bez nich se tělo nemůže udržet; ale věci, které se vztahují k výuce, nejsou v odkazu zahrnuty,

8. Paulus, Názory, kniha XIV.

Pokud se neprokáže, že zůstavitel zamýšlel jinak.

9. Papinianus, Opinions, kniha VII.

Bylo rozhodnuto, že pokud byla jistina peněžní částky určené na podporu svobodných odkázána jako přednostní dědictví jednomu z několika dědiců v souladu s vůlí zůstavitele, nelze jej nutit, aby poskytl jistotu k vydání podílů některého ze svobodných, kteří mohou zemřít, svým spoludědicům. Proto v tomto případě nebude možné podat žalobu z důvodu nedoplatku peněz, ani nebude přiznána praetorská žaloba, a to ani po smrti všech osvobozených. Jinak je tomu však v případě, kdy bylo dědici uloženo provést rozdělení dědictví; tato záležitost totiž vyžaduje pouze chvilkovou pozornost, ale nutnost poskytnutí podpory se táhne měsíce a roky a je také zdrojem potíží pro stranu, která za ni odpovídá.

10. Týž, Názory, kniha VIII.

Zůstavitel, který ustanovil dva dědice, vložil do závěti následující ustanovení: "Žádám tě, Gaie Seie, abys z toho, co získáš z mého majetku, dal těm a těm mým nevlastním dětem po deseti aureích a přeji si, aby sis ponechal stejnou částku ve svých rukou, abys je mohl vydržovat i s úroky z ní, a zbytek vyplatil Numeriovi, našemu společnému svobodnému člověku." Vyjádřený názor zněl, že ačkoli Gaius Seius nemůže prodat majetek pozůstalosti, protože byl ustanoven jiný dědic, přesto má právo požadovat peníze, které byly odkázány pěstounům, aby si je mohl ponechat a vyplatit jim je, s výhradou ustanovení falckého zákona; to se však nebude vztahovat na případný přebytek odkázané částky.

11. Domníval jsem se, že v případě, kdy patronka odkázala jistému svobodnému muži dvacet aurei splatných ročně a určité množství pšenice a vína, které mělo být dodáváno každý měsíc, může být právně požadován prospěch ze svěřenectví, na jehož základě odkázala ostatním stejné množství jídla a oblečení, jaké jim měla ve zvyku poskytovat za svého života.

12. Týž, Názory, kniha IX.

Pokud bylo jednomu z několika dědiců nařízeno, aby přijal určitou peněžní částku jako přednostní odkaz, který měl být použit pro účely podpory svobodných zůstavitelky, bylo rozhodnuto, že dědici tohoto dědice by mělo být rovněž povoleno přijmout uvedený přednostní odkaz. Pokud by však zmíněný dědic měl sám několik dědiců, bude se na první pohled zdát, že vůle zůstavitele nebyla zohledněna, ale jiný postup by neměl být přijat. Neboť co kdyby zůstavitel nechtěl zatěžovat ostatní dědice a maje na mysli blaho svých svobodných dědiců a přeji si, aby rozdělení provedla klidně a čestně strana, která je solventní, dal přednost tomu, aby tak učinil jediný člen domácnosti? Proto by výživné měli poskytovat všichni dědicové výše uvedeného dědice.

13. Je-li otrok manumitován bezpodmínečně na základě podmínek svěřenství, musí být poskytnuta podpora za uplynulou dobu, i když mohl získat svobodu až po ostatních a dědic nebyl v prodlení s jejím poskytnutím; příčina prodlení musí být

totiž zjišťována v případě, kdy vzniká otázka s ohledem na úroky splatné na základě svěřenství, nikoli však v případě, kdy se jedná o samotné svěřenství.

14. Pokud bylo dceři zanecháno výživné, jehož výše má být určena podle posudku spolehlivého občana, vyslovil jsem názor, že odkaz, jímž byl zatížen syn, který byl dědicem, by měl odpovídat věnu splatnému v době jejího sňatku, které otec zanechal své zmíněné dceři, kterou vydědil, podle toho, jak se zvyšoval její věk, a nikoli v poměru k hodnotě jeho majetku.

15. Paulus, Otázky, kniha X.

Jistý jednotlivec, jemuž byla odkázána podpora splatná ročně, byl odsouzen do dolů, ale poté mu byla přízní císaře navrácena jeho práva. Rozhodl jsem, že podporu obdržel oprávněně za předchozí roky a že má na ni nárok i za roky následující.

16. Týž, Názory, kniha XIV.

Lucius Titius odkázal svým svobodným pánům na podporu jídlo a oděv, věnoval na tento účel každoročně určitou částku peněz a v poslední části své závěti učinil následující ustanovení: "Zanechávám ve svěřeneckém fondu takové a takové a takové pozemky ve prospěch svých zmíněných svobodných pánů, aby z jejich výnosu dostávali výše uvedenou výživu." Vystala otázka, zda v případě, že by kdykoli byl příjem z uvedených pozemků nižší než to, co bylo nutné k zajištění výživy a ošacení pro osvobozené, by dědicové neměli být zatíženi povinností vyrovnat tento nedostatek; nebo pokud by v některém roce vznikl přebytek, zda by na něj měli nárok, aby doplnili to, o co přišli v předchozím roce? Paulus odpověděl, že jídlo a ošacení musí být zcela poskytnuto svobodným lidem zesnulého a že zůstavitel neměl v úmyslu, aby se dědictví, které jim odkázal, zvýšilo nebo snížilo, protože si později přál, aby zmíněné pozemky byly drženy jako zástava, aby svobodní lidé mohli dostávat podporu z jejich výnosu.

17. Scaevola, Názory, kniha IV.

Jistý muž odkázal tři sta aurei Gaiovi Seiovi, aby z úroků z uvedené částky mohl poskytovat svým propuštěncům stravu a ošacení, jak určil; později však kodicilem zakázal, aby uvedená částka byla předána Gaiovi Seiovi, ale přál si, aby byla vyplacena Publiu Maevioví. Ptám se, zda byl Maevius povinen vykonávat svěřenectví ve prospěch propuštěnců. Odpověděl jsem, že Maevius byl podle úmyslu zůstavitele zřejmě pověřen povinnostmi, pro které byla zmíněná peněžní částka odkázána a které na něj byly přeneseny kodicilem; ledaže by mohl prokázat, že mu zůstavitel uložil nějaké jiné povinnosti, o nichž se nyní nejedná.

18. Císař Antonín Pius svobodnému pánu Sextii Basilií, Pozdravení: "Ačkoli z podmínek závěti vyplývá, že budeš zaopatřen jídlem a oděvem, dokud budeš bydlet u Claudia Justa, přesto se domnívám, že úmyslem zůstavitele bylo, aby ti to bylo

poskytnuto až po Justově smrti." Byl vysloven názor, že toto ustanovení je třeba chápat tak, že požadavek na poskytování podpory bude trvalý.

19. Já sám jsem byl konzultován s ohledem na následující doložku v závěti: "A přeji si, aby u tebe zůstaly navždy." Ptám se, zda v případech, kdy svobodní lidé byli manumitováni dědicem a zůstali s ním po dlouhou dobu, ale nakonec odešli, protože služby, které od nich požadoval, byly příliš přísné; zda by měli nárok na podporu, kterou jim odmítl poskytnout, pokud by neměl prospěch z jejich služeb. Odpověď zní, že podle uvedených skutečností by jim byl povinen poskytnout podporu.

20. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Mela říká, že pokud je výživné odkázáno chlapci nebo dívce, musí být poskytováno, dokud nedosáhne věku dospělosti. To však není správné, neboť by jim měla být poskytována pouze tak dlouho, jak si zůstavitel přál, a pokud jeho úmysl nebyl zřejmý, musí jim být poskytována podpora po celý život.

21. Pokud je však vyživovací povinnost odkázána do věku puberty a někdo si přeje řídit se dřívějším zvykem, pokud jde o chlapce a dívky, je tímto informován, že Hadrián rozhodl, že chlapci mají být vyživováni do osmnáctého roku a dívky do čtrnáctého roku. Náš císař v reskriptu uvedl, že toto pravidlo vyhlášené Hadriánem musí být dodržováno. Ačkoli se však věk pohlavní dospělosti takto běžně nestanovuje, přesto není nezákonné, aby byl takto stanoven v jednotlivém případě ve věci podpory, kde jde o přirozenou náklonnost.

22. Pokud zůstavitel odkáže výživné ve stejném rozsahu, v jakém ho poskytoval za svého života, musí být stanoveno pouze takové výživné, jaké byl zvyklý poskytovat v době své smrti. Pokud tedy byly v různých dobách poskytovány různé částky, je třeba vzít v úvahu tu částku, která byla poskytována těsně před smrtí zůstavitele. Jak by tomu však bylo v případě, kdyby zůstavitel v době, kdy sepsal závěť, poskytl méně a v době své smrti více, nebo naopak? V takovém případě je třeba rozhodnout, že částka se musí řídit tím, co poskytl jako poslední.

23. Jistý muž odkázal svým svobodným lidem jídlo a vodu na základě závěti. Rada byla přijata s odkazem na svěřenství, neboť tato otázka byla vznesena v té části Afriky nebo Egypta, kde se voda prodávala. Proto jsem uvedl, že užitek, který má plynout ze svěřenství, závisí na tom, zda ten, kdo je odkázal, měl cisterny, či nikoliv, a zda byly zahrnuty do svěřenství, aby se zajistila případná částka, kterou by beneficiant musel platit za vodu pro sebe, a zda se svěřenství nejeví jako neplatné, protože se nejedná o odkázání služebnosti na pozemku ve prospěch osoby, která není vlastníkem pozemku, který s ním sousedí; neboť ačkoli je čerpání vody a právo hnát dobytek k vodě osobní služebností, přesto je neplatné, je-li přenecháno tomu, kdo není vlastníkem sousedního pozemku. Pod stejnou hlavičku se řadí právo převážet břemena nebo lisovat hrozny nebo mlátit pšenici a jiné obilí na cizím pozemku; v tomto případě je však právo získat vodu odkázáno ve prospěch osoby samotné.

24. Scaevola, Digesty, kniha XVII.

Zůstavitel, který ustanovil svého syna dědicem, mu kodicilem uložil povinnost zaplatit Seiovi deset aurei a stanovil pěstouna takto: "Chci, aby čtyřicet aurei bylo dáno mému pěstounovi Maeviovi; žádám Seiu, aby se o tuto částku postarala a platila Maeviovi úroky z této částky ve výši pěti procent ročně, dokud nedosáhne věku dvaceti let; žádám ji také, aby se o něj starala a vychovávala ho." Vystala otázka, zda kdyby Seia po přijetí odkazu odmítla nebo zanedbala převzít péči o peníze zanechané ve prospěch pěstouna, zda by byla nucena převzít povinnost poskytovat mu výživu od okamžiku smrti zůstavitele. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by byla nucena poskytovat výživné, neboť byla pověřena výkonem svěření. Dále byla položena otázka, zda bude dědic Seia povinen poskytovat Maeviovi výživu až do jeho dvacátého roku? Odpověď zněla, že by k tomu byl povinen.

25. Zůstavitel odkázal své konkubíně osm otroků, kteří patřili k jeho venkovskému sídlu, a nařídil jí, aby jim poskytovala stravu následujícím způsobem: "Přeji si, aby zmíněným otrokům, které jsem odkázal, jak je uvedeno výše, poskytovali moji dědicové stravu tak, jak tomu bylo za mého života." Vzhledem k tomu, že otroci byli za života zůstavitele vždy zaměstnáni prací na statku v době žní a při mlácení obilí a s výjimkou správce, který měl v té době na starosti půdu, nikdy nedostávali stravu poskytovanou jejich pánem, vystala otázka, zda bude dědic povinen poskytnout konkubíně i v této době, tj. v období žní a mlácení, potraviny pro uvedené otroky patřící ke statku. Odpověď zněla, že to musí být ponecháno na soudu, který je příslušný k projednání věci. Claudius: "Vždyť je to tak, jak to říkáte: To je rozumné, neboť kdyby otroci měli být zaměstnáni stejným způsobem jako konkubína, jako byli zaměstnáni zůstavitelem, nebylo by nutné, aby jim byla poskytována strava po uvedené dobu. Pokud však byli odkázáni ke službě ve městě, jídlo jim musí být poskytnuto.

26. Titia v době své smrti stanovila ve své závěti následující: "Přeji si, aby všem mým propuštěncům a propuštěnkám byla poskytnuta strava a oděv, které jsem jim byla zvyklá poskytovat za svého života." Vzhledem k tomu, že za svého života poskytovala stravu a oděv pouze třem z nich, což vyplývá z jejich účtů, vystala otázka, zda mohou být její dědicové žalováni zbývajících svobodníky, nebo zda bude odpovědný pouze těm třem, u nichž bylo z účtů zůstavitelky zjištěno, že dříve dostávali stravu a oděv. Odpověď zněla, že by odpovídal všem.

27. Same, Digest, kniha XVIII.

Jistý zůstavitel odkázal svým svobodným lidem jídlo a ošacení. Vystala otázka, protože zůstavitel nařídil, aby svěřence plnil Moderatus, jeden z jeho dědiců, kterého jmenovitě uvedl, zda bude odpovědný pouze Moderatus, aby jeho dědicové nebyli po jeho smrti odpovědní. Odpověď zněla, že jeho dědicové budou odpovědní.

28. Zůstavitelka odkázala svým svobodným mužům a ženám, které rovněž manumitovala svou závětí a kodicilem, přiměřenou výživu, jakou jim poskytovala za svého života, a také nařídila, aby jim všem byly přiděleny určité pozemky. Vystala otázka, zda svobodný muž svobodného muže otce zůstavitelky, kterého měla ve zvyku takto oslovovat: "Našemu svobodnému muži, synu Rufina", měl být přiznán podíl na dědictví. Magistrátu svého rodného města zaslala také dopis, v němž žádala, aby mu byl vyplácen plat z veřejných prostředků, a to z toho důvodu, že je lékařem, a uvedla, že je jejím svobodným pánem. Odpověď zněla, že o tomto bodu by měl rozhodnout soud, který má v této věci pravomoc, a že svobodnému člověku může být přiznán podíl na prospěchu z fondu, pokud mu zůstavitelka za svého života poskytovala podporu; jinak nikoli.

29. Zůstavitel odkázal své svobodné ženě Basilice deset aurei, které si přál, aby zůstaly v rukou jeho svobodných mužů Epiktéta a Kallista, a aby byly Basilice vypláceny s pětiprocentním úrokem, dokud nedosáhne věku dvaceti pěti let, aby mohla být podporována z úroků z peněz podle svého věku. Vystala otázka, zda má Basilika nárok na podporu podle jiného ustanovení téže závěti, v němž zůstavitel obecně odkázal svým svobodným mužům a ženám stravu, ošacení a ubytování. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by na ně neměla nárok, ledaže by se prokázalo, že jí byly dány spolu s ostatními. Claudius: Protože zůstavitel zamýšlel, aby úroky z peněžní částky, kterou jí zvláště odkázal jako přednostní dědictví, byly použity na její výživu.

30. Jistá fyzická osoba, která držela veškerý svůj majetek v partnerství se svou manželkou po více než čtyřicet let, zanechala jí a vnukovi po svém synovi dědice se stejnými podíly na svém majetku a stanovila následující: "Rovněž odkazuji svým svobodným lidem, které jsem za svého života manumitoval, to, co jsem byl zvyklý jim poskytovat". Vystala otázka, zda ti otroci, kteří byli manumitováni oběma stranami za trvání partnerství a stali se svobodnými otroky svých spolumajitelů, mohou podle podmínek trustu požadovat celou částku, kterou byli zvyklí dostávat za života manžela. Odpověď zněla, že nemají nárok na více, než kolik byl manžel zvyklý poskytovat jako svůj podíl.

31. Same, Digest, kniha XIX.

Zůstavitel odkázal některé otroky na opatrování chrámu a svému dědici uložil odkaz v jejich prospěch v následujícím znění: "Žádám a ukládám ti na mou památku, abys mým otrokům, které jsem zanechal k péči o chrám, každý měsíc dával a poskytoval takové a takové množství jídla a každý rok takové a takové množství oděvů." Jelikož chrám ještě nebyl postaven, vystala otázka, zda otroci měli nárok na dědictví ode dne smrti zůstavitele, nebo až od doby, kdy byl chrám dokončen. Odpověď zněla, že povinností soudce bude přimět dědice, aby otrokům poskytl to, co jim zůstane, dokud nebude chrám postaven.

32. Týž, Digest, kniha XX.

Muž odkázal svým propuštěncům, které na základě závěti manumitoval, deset aureí splatných měsíčně na jejich výživu; a poté obecně odkázal kodícilem všem svým propuštěncům sedm aureí splatných měsíčně na výživu a deset aureí splatných ročně za účelem jejich ošacení. Vyvstala otázka, zda dědicové byli pověřeni jedním svěřenectvím podle podmínek závěti a druhým podle kodícilu ve prospěch svobodných. Odpověď zněla, že v uvedeném případě existuje důvod, proč by dědic neměl poskytovat to, co bylo odkázáno kodícilem, neboť odkazem obsaženým v kodícilu zůstavitel zřejmě zrušil odkazy týkající se potravin, které odkázal závětí.

33. Zůstavitel, který svou závětí manumitoval své otroky, jim v důvěře odkázal potraviny pro jejich roční výživu, pokud by měli bydlet u jeho matky. Matka přežila svého syna tři roky, ale propuštěncům neposkytla ani stravu, ani oblečení, protože se nedomáhali plnění svěrenství; a dcera, která se následně stala dědičkou své matky, se během čtrnácti let, kdy žila, neobrátila na otroky s žádostí o vyplacení odkazu. Vyvstala otázka, zda po smrti dcery mohou osvobození otroci požadovat od posledního dědice za minulý i budoucí čas odkaz, který jim byl zanechán k zajištění výživy a ošacení. Odpověď zněla, že pokud byla podmínka splněna, nic jim v uvedeném případě nebránilo v předložení nároku.

34. Zůstavitel si přál, aby Stichus byl svými dědici manumitován, a nařídil, aby mu Seius poskytoval stravu a oděv, pokud u něj bude bydlet, a pak dodal následující slova: "Žádám tě také, Seie, abys mu, až dosáhneš věku pětadvaceti let, koupil povolání do armády, pokud tě do té doby neopustí." Protože Stichus získal svobodu okamžitě a Seius zemřel dříve, než dosáhl věku pětadvaceti let, vyvstala otázka, zda má být pověření v armádě zakoupeno pro Sticha těmi, kdo získali Seiův majetek; a pokud bylo rozhodnuto, že se tak má stát, zda má být zakoupeno neprodleně, nebo v době, kdy by Seius dovršil pětadvacátý rok, pokud by přežil. Odpověď zněla, že jak bylo rozhodnuto, že má být komise zakoupena, není nutné, aby se tak stalo před uplynutím doby stanovené zůstavitelem.

35. Pokud byly jeho posmrtné děti spolu s otcem a matkou zůstavitele ustanoveny jeho dědici, a poté, co provedl substituci, manumitoval otroky, kteří byli jeho správci, a odkázal jim jejich peculium, jakož i roční částku na jejich výživu, a také odkázal odkazy některým svým propuštěncům a cizím osobám; a konečně, když se mu po sepsání závěti narodila dcera, vložil do kodícilu následující ustanovení: "Přeji si, aby veškerý majetek, který jsem předtím někomu odkázal, byl odevzdán jemu; žádám, aby třetinu tohoto majetku odevzdal mé dceři Petině." Po provedení žakovské substituce si přál, aby svobodní lidé, kteří nedosáhli dospělosti a které zůstavitel pověřil, aby jeho rodiče osvobodili, dostali kromě odkazu jídla a šatstva opět tolik, kolik jim odkázal v penězích. Jelikož jeho dcera přežila otevření závěti a kodícil, ale poté zemřela a převedla na své dědice svěřenecký fond, kterým byla pověřena vydat třetí část odkazu, vyvstala otázka, zda lze podle podmínek svěřeneckého fondu požadovat i třetí část potravin a šatstva. Odpověď zněla, že nikoli. Stejně tak byla položena otázka, zda třetí část majetku odkázaného do svěřenectví kodícilem bude náležet dceři. Odpověď zněla, že nikoli. Dále byl učiněn dotaz, zda ustanovení obsažené v substituci, podle něhož by svobodní, kteří ještě nedosáhli dospělosti, měli opět nárok na tolik, kolik jim bylo zanecháno v penězích, a po odečtení třetí části odkazů odkázaných závětí, by měl být výpočet proveden tak, aby

kromě toho, co bylo odkázáno kodícilem, byly splatné dvě třetiny částky; třetí část těchto odkazů si zůstavitel přál, aby patřila jeho dceři. Odpověď zněla, že by měla být vyplacena celá částka uvedená v substituci.

36. Jistý zůstavitel odkázal svým svobodným pánům jídlo a oblečení a dodal: "Přeji si, aby oni, moji svobodní pánové, bydleli tam, kde je pohřbeno mé tělo, aby mohli každý rok v nepřítomnosti mých dcer slavit výročí mé smrti u mého hrobu." Vyvstala otázka, zda má být poskytnuta podpora jednomu z propuštěnců, který se po smrti zůstavitele nepřihlásil dědicům a odmítl pobývat v blízkosti hrobky. Odpověď zněla, že by mu neměla být poskytnuta.

37. Týž, Digest, kniha XXII.

Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Přeji si, aby jídlo a vše ostatní, co jsem byl zvyklý dávat svým svobodným lidem, jim poskytovali moji dědicové.". Jeden z uvedených svobodných pánů byl se souhlasem svého patrona čtyři roky před zůstavitelovou smrtí nepřítomen za účelem vyřizování svých soukromých záležitostí a z tohoto důvodu nedostával v době zůstavitelovy smrti stravu, kterou dříve dostával. Přesto mu patron stejnou závětí odkázal pět aurei, stejně jako ostatním, které za svého života manumitoval. Vyvstala otázka, zda má tento propuštěnec také nárok na potraviny a další předměty, které byly odkázány ostatním propuštěncům. Odpověď zněla, proč ne?

38. Týž, Názory, kniha III.

"Ať je Stichus, vnuk mé chůvy, svobodný a také si přeji, aby mu bylo každoročně vypláceno deset aurei." (Srov. např. Poté zůstavitel, když vyčlenil určité úvěry ve svůj prospěch, odkázal zmíněnému Stichovi svou ženu a děti a těm to, co jim poskytoval za svého života, a poté pod jinou hlavičkou nařídil, aby bylo všem jeho svobodným lidem dáno to, co jim byl zvyklý poskytovat za svého života. Ptám se, zda Stichus bude mít kromě svého odkazu nárok na výživné. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nikoli.

39. Týž zůstavitel pověřil městskou obec, aby poskytovala výživu jeho svobodným osobám obojího pohlaví, která má být vyplácena z určitých pozemků, které jí odkázal; ptám se, zda denní dávky a ošacení, které zůstavitel za svého života poskytoval Stichusovi a jeho manželce a dětem, jim má poskytovat ustanovený dědic, nebo obec. Odpověď zní, že v souladu s nejvolnějším výkladem závěti je třeba říci, že je má poskytovat město.

40. Titia odkázala Maeviovovi užívací právo na pozemek a uložila mu, aby Pamphile a Stichovi platil ročně sto sesterciů z výnosu uvedeného pozemku, dokud budou žít; ptám se, zda po Maeviově smrti bude Titiaův dědic povinen poskytovat výživu. Odpovídám, že v uvedeném případě nebylo nic, co by vyžadovalo, aby ji poskytoval dědic Titia nebo také dědic zůstavitele; ledaže by bylo jasně prokázáno, že zůstavitel zamýšlel, aby ji poskytoval i po zániku užívacího práva, pokud by částka získaná z užívacího práva byla dostatečná.

41. Matka, která ustanovila svého syna svým dědicem, udělila svobodu svému otroku Pamphilovi na základě svěřenectví a odkázala mu pět aurei za účelem zajištění jeho výživy a padesát aurei splatných ročně na jeho ošacení pod podmínkou, že bude žít s jejím synem. Ptám se, zda musí být tato podpora poskytována i po synově smrti. Odpověď zní, že pokud byla podmínka splněna, musí být poskytována i po jeho smrti.

42. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Je-li odkázána denní dávka nebo strava, je zřejmé, že nemá být poskytnuto ani ubytování, ani oděv, ani obuv, neboť zůstavitel měl na mysli pouze zajištění stravy.

43. Valens, Trusty, kniha I.

Pokud je v podmínkách trustu odkázáno výživné a není uvedena jeho výše, je třeba předtím, než se učiní cokoli jiného, zjistit, co byl zůstavitel zvyklý poskytovat odkazovníkovi, a poté zjistit, co odkázal jiným osobám stejného postavení. Nelze-li zjistit ani jednu z těchto věcí, musí se výše částky určit podle prostředků zůstavitele a náklonnosti, kterou choval ke straně, v jejíž prospěch byl svěrenský fond zřízen.

44. Zůstavitel, který již měl vyživovací povinnost vůči svobodným lidem svého bratra, jim odkázal závěti určité vinice s následujícím dodatkem: "Aby je měli k dispozici, aby si mohli opatrovat potravu." Pokud jim tyto vinice odkázal namísto podpory, kterou byl povinen poskytovat, neměly by být převedeny podle podmínek svěřenství, ledaže by dědici byli osvobozeni od povinností uložených závětí; pokud by se tak totiž nestalo a on by poté podal žalobu na základě závěti, mohl by se dědic bránit námitkou z důvodu podvodu; to znamená, pokud by vinice neměly nižší hodnotu než částka poskytnutá na podporu. Dodatek "aby je měli, aby si mohli opatrovat potravu" ukazuje spíše na důvod odkazu než na úmysl zřídit uživatelské právo.

45. Paulus, O Neratiovi, kniha IV.

Pokud se po tobě žádá, abys někoho vzdělával, můžeš být nucen, abys ho vybavil životními potřebami. Paulus: Proč je rozsah odkazu zajišťujícího výživu širší tam, kde je uvedeno, že zahrnuje i ošacení a ubytování? Tak tomu není, neboť obojí je rovnocenné.

Tit. 2. O odkazu zlata, stříbra, ozdob, šperků, parfémů, oděvů, gobelínů a soch.

46. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Je-li odkázán oděv obecně jedné osobě a ženský oděv zvlášť druhé osobě, ženský oděv bude odebrán a předán té straně, které byl zvlášť odkázán, a zbytek bude patřit druhé straně. Stejně pravidlo se použije s ohledem na stříbrné předměty zahrnuté do ozdob, kdy ozdoby vhodné pro ženy jsou odkázány jedné osobě a všechny stříbrné předměty jsou odkázány druhé osobě. Stejně tak v případě, že jsou vám odkázány dvě mramorové sochy a poté jsou všechny mramorové sochy patřící zůstaviteli odkázány jinému zůstaviteli, není vám odkázána žádná mramorová socha, kromě těchto dvou. Stejně pravidlo platí, když jsou měštští otroci zůstavitele odkázáni tobě a správce zůstavitele je odkázán mně.

47. Je-li dědici uloženo, aby někomu odevzdal určitou váhu stříbra, je ze zákona zproštěn odpovědnosti, jestliže mu zaplatí peníze, pokud mají peníze stejnou hodnotu jako stříbro; tento názor je správný, pokud nebyl odkázán určitý druh stříbra.

48. Africanus, Otázky, kniha II.

49. Pokud ti někdo nařídil, abys koupil určité ozdoby pro potřebu jeho ženy, a on pak, jak je obvyklé, odkázal své ženě vše, co jí poskytl k užívání; a ty po smrti zůstavitele a v době, kdy jsi nevěděl, že je mrtev, provedeš koupi, žena nebude mít na ozdoby nárok, protože použitá slova se vztahují k době smrti zůstavitele. Pokud byste však koupili provedli za života zůstavitele, ale po smrti jeho manželky, nelze nesprávně tvrdit, že odkaz bude neplatný, neboť skutečně nelze tvrdit, že ozdoby byly poskytnuty k užívání osobě, která je již mrtvá. Totéž je třeba říci v případě ženy, která je stále naživu, ale byla rozvedena, když je položena otázka, zda má nárok na to, co bylo pořízeno po jejím rozvodu, neboť se nezdá, že by to bylo poskytnuto pro její použití jako manželky.

49. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Jistý muž zanechal své ženě vše, co jí opatřil k užívání, a před svou smrtí se s ní rozvedl. Proculus říká, že nebude mít nárok na majetek, protože se zdá, že jí byl odňat. To je však otázka skutkové podstaty, neboť i když se jí mohl zříci, nemohl mít v úmyslu jí o dědictví připravit.

50. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Jistý jedinec poslal své svobodné lidi do Asie za účelem nákupu purpuru a svou závěť odkázal purpurovou vlnu své manželce. Servius uvedl jako svůj názor, že zboží, které svobodník nakoupil za života zůstavitele, jí patří.

51. Africanus, Otázky, kniha II.

Následující text je obsažen ve druhé knize otázek Phuphidia: "Pokud by ti žena nařídila, abys koupil perly pro její potřebu, a ty bys tak učinil až po její smrti, ale v době, kdy by sis myslel, že ještě žije," popírá Atilicinus, že by perly byly odkázány osobě, které žena učinila následující odkaz: "Odkazuji všechny drahokamy, které byly nebo budou získány pro mou potřebu", neboť je nelze považovat za získané pro její potřebu, jelikož v době, kdy došlo k nákupu, byla již mrtvá.

52. Marcellus, Názory.

Seia pověřila svého dědice Publia Maevia následujícím odkazem: "Dávám a odkazuji Antonii Tertylle takovou a takovou váhu zlata a své velké perly posázené hyacinty." Později se perel zbavila a v době své smrti mezi svými šperky žádné nezanechala. Ptám se, zda bude dědic podle podmínek svěřenského fondu nucen poskytnout hodnotu majetku, který není součástí pozůstalosti. Marcellus odpovídá, že to po něm nebude požadováno.

53. Ptám se také, pokud se prokáže, že Seia přeměnila svůj náhrdelník z perel a hyacintů na nějaký jiný druh ozdoby, který se poté stal hodnotnějším přidáním jiných šperků a malých perel, zda může zůstavitel požadovat zmíněné perly a hyacinty; a zda bude dědic nucen je vyjmout z ostatních šperků a vydat je. Marcellus odpovídá, že takový požadavek nelze vznést. Neboť jak může existovat odkaz nebo svěřenectví, když to, co je darováno závětí, si nezachovává svůj původní charakter? Odkaz totiž jako by zanikl, takže se mezitím ztratil z dohledu, a tudíž se tímto rozčleněním a změnou zřejmě změnil i úmysl zůstavitelky.

54. Lucius Titius učinil ve své závěti následující ustanovení: "Ukládám svému dědici, aby v mém rodném městě postavil veřejný portikus, v němž si přeji, aby byly umístěny mé stříbrné a mramorové sochy". Ptám se, zda je odkaz platný. Marcellus odpovídá, že ano, a že odkaz práce a dalších věcí, které si zůstavitel přál tam umístit, případně obci, neboť se domníval, že město z toho získá nějakou okrasu.

55. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

56. Když je učiněn odkaz následujícího znění: "Mému dědici budiž uloženo, aby odevzdal můj šat a stříbrný talíř", bude se mít za to, že bylo odkázáno to, co patřilo zůstaviteli v době, kdy svou závěť vykonal; a to z toho důvodu, že se vždy rozumí, že byla míněna přítomnost tam, kde není zahrnuto něco jiného; když totiž říká: "Můj šat a stříbrný talíř", zájmenem "můj" označuje přítomnost, a nikoli budoucnost. Stejně pravidlo se uplatní i tam, kde někdo odkazuje "mé otroky".

56. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Plautius: Jistá žena učinila odkaz následujícím způsobem: "Ukládám svému dědici, ať je jím kdokoli, aby odevzdal mé šaty, toaletní potřeby a ženské ozdoby Titii." Cassius říká, že pokud nelze zjistit, jaký byl úmysl zůstavitelky, bude se mít za to, že veškeré její oblečení bylo odkázáno podle podmínek závěti. Paulus: Javolenus říká totéž, protože, jak poznamenává, je pravděpodobné, že zůstavitelka měla v úmyslu omezit svůj odkaz na šperky, kterým dala označení "ženské ozdoby". Kromě toho lze říci, že výraz "ženské" se v souladu se správným způsobem vyjadřování nevztahuje ani na oděv, ani na toaletní předměty.

57. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Je-li odkázána určitá váha zlata nebo stříbra a druh není uveden, musí být odevzdán nikoliv samotný materiál, ale jeho hodnota v současné době.

58. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

59. Quintus Mucius říká, že pokud hlava domácnosti odkáže své ženě vázy, oděv nebo cokoli jiného takto: "Co bylo zakoupeno a opatřeno pro její potřebu", má se za to, že odkázal to, co bylo získáno pro ni jednotlivě, a nikoli pro jejich společnou potřebu. Pomponius: To platí nejen tehdy, když byly předměty pořízeny pro potřebu manžela i manželky, ale také tehdy, když se tak stalo pro potřebu jejich dětí nebo kohokoli jiného; neboť takové ustanovení by zřejmě naznačovalo, že majetek byl pořízen pro soukromou potřebu samotné manželky. Když však Quintus Mucius prohlásil, že sem patří vázy, šaty nebo cokoli jiného, zdá se, že nepravdivost toho, co jsme uvedli, je prokázána; neboť zpravidla je velký rozdíl, jsou-li předměty tohoto druhu odkázány obecně nebo speciálně, neboť jsou-li odkázány obecně (jako například "které byly pořízeny pro potřebu mé manželky"), je jeho vysvětlení správné. Pokud by však měl být předmět odkazu popsán takto: "Takové a takové purpurové šaty", čímž byl označen určitý oděv, i když byla přidána slova "Které jsem pořídil nebo určil pro její potřebu"; z toho důvodu, že nebyl ani zakoupen, ani určen pro ni, ani jí nebyl dán k užívání, bude odkaz nepochybně platný, neboť je-li zanechán určitý předmět, jeho nepravdivý popis odkaz nezruší; právě tak, jako kdyby bylo napsáno: "Stichus, kterého jsem koupil při prodeji Titia;" neboť pokud ho zůstavitel vůbec nekoupil, nebo ho koupil při nějakém jiném prodeji, bude odkaz přesto platný. Je zřejmé, že pokud byl odkaz odkázán takto: "Vázy nebo šaty nebo předměty určené k užívání mé manželky", pak bude názor Quinta Mucia správný i v tomto případě. Je třeba poznamenat, že i když uvedené předměty patřily jinému, ale zůstavitel měl dojem, že jsou jeho, bude dědic povinen je opatřit.

59. Proculus, Listy, kniha V.

Pokud někdo odkáže zlato, stříbro a perly, které jsou zasazeny do zlata, bude se mít za to, že bylo odkázáno zlato, v němž nejsou zasazeny ani šperky, ani perly.

60. Papinianus, Otázky, kniha XVII.

Pokud dědic znehodnotí obraz, který byl odkázán, a odevzdá desku, na níž byl namalován, lze říci, že žaloba bude stále podána na základě závěti, protože odkaz spočíval v obraze, a nikoliv v desce.

61. Scaevola, Digest, kniha XV.

Jistý muž odkázal své manželce následující majetek: "Přeji si, aby všechny toaletní předměty a šperky a vše ostatní, co jsem své ženě daroval nebo věnoval, nebo co jsem za svého života získal či zhotovil pro její potřebu, jí bylo odevzdáno." Vystala otázka, zda je do dědictví zahrnut čtyřkolový kočár na spaní spolu s mulami, který manželka vždy využívala. Odpověď zněla, že pokud byl pořízen pro její potřebu, měla na něj nárok. Dále byla položena otázka, zda by jí podle stejné doložky měly být vydány také šaty, které zůstavitel pořídil pro otrokyně nebo nosičky své manželky. Odpověď zněla, že by měly být vydány.

62. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud odkážu sochu a později k ní přidám paži, která byla odebrána jinému, může si zůstavitel nárokovat celou sochu.

63. Scaevola, Digesty, kniha XV.

Zůstavitel odkázal jistý druh zlata a stříbra Seii a vznesl vůči ní následující požadavek: "Žádám tě, Seio, abys v okamžiku mé smrti odevzdala veškeré zlato a stříbro, které jsem ti výslovně odkázal, mým otrokům So a So, a užívací právo k uvedenému majetku ti bude stačit, dokud budeš žít". Vystala otázka, zda má být zůstaviteli svěřeno pouze užívací právo na zlato a stříbro. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi bylo podle podmínek svěřenského fondu odkázáno i vlastnictví těchto předmětů.

64. Týž, Digest, kniha XVIII.

Matka ustanovila svou dceru svou dědičkou, dokud byla ještě pod otcovskou kontrolou, nahradila jí otce Maevia a v závěti učinila následující ustanovení: "Ať už bude mým dědicem kdokoli, ukládám mu, aby neprodával žádné mé šperky, zlaté a stříbrné nádoby ani oděvy, které užívám, ale ať je ponechá mé dceři." Jelikož dcera odmítla odkaz přijmout a otec, který byl dědicem podle substituce, zemřel ze závěti, vystala otázka, zda může ještě požadovat plnění svěřenství. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se zdá, že výkon svěřenství ze zákona připadl otcovu dědici. Claudius: "V případě, že by se

dědicové stali dědici, byli by oprávněnými osobami: Protože podle výrazu "udržovat", který použila zůstavitelka, se zdá, že svěřenský fond byl odložen do doby, než bude strana, v jejíž prospěch byl vytvořen, zbavena otcovské kontroly.

65. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Pokud je odkázán šperk zasazený do prstenu nebo jiné ozdoby či předměty, které jsou spojeny dohromady, je to v souladu se zákonem a měly by být odděleny a předány zůstaviteli.

66. Scaevola, Digest, kniha XXII.

Zůstavitel odkázal desátou část svého majetku, své otroky a některé stříbrné předměty, které specifikoval, své manželce a uložil svým dědicům, aby jí předali jeho prsteny a oděv, jako by to byl její soukromý majetek. Pokud jí tyto věci ve skutečnosti nepatřily, vyvstala otázka, zda by na ně měla nárok z titulu odkazu. Odpověď zněla, že se zdá, že zůstavitel měl v úmyslu jí je odkázat, ledaže by dědic prokázal opak.

67. Tentýž zůstavitel v rámci svěřeneckého fondu pověřil svou manželku, aby na základě jeho závěti převedla na jejich společného pěstouna vše, co se jí dostane do rukou. Vyvstala otázka, zda bude dědic nucen vydat uvedenému pěstounovi jakýkoli majetek, o němž zůstavitel věděl, že patří jeho manželce, a který jí nařídil vydat. Odpověď zněla, že pokud by tyto předměty byly jejím vlastním majetkem, dědic by nebyl povinen je vydat, ale pokud by je nabyla na základě odkazu, byl by nucen je vydat.

68. Jistá žena na základě svěření vloženého do závěti a následně kodicilu odkázala zvláště několik druhů oděvů a stříbrných předmětů, o nichž uvedla, že je sama vyrobila nebo že je má ve svém vlastnictví. Vyvstala otázka, zda další předměty, které se nenacházejí mezi majetkem pozůstalosti, budou náležet zůstavitelce. Odpověď zněla, že jim náleží pouze ty, které se tam našly.

69. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Při odkázání zlata nebo stříbra je do odkazu zahrnuto veškeré zlato nebo stříbro, které bylo zanecháno, ať už bylo vyrobeno, nebo ne. Je však dobře známo, že peníze, které jsou raženy, se do odkazu nezahrnují.

70. Je-li tedy odkázána určitá hmotnost zlata nebo stříbra, má se za to, že toto množství bylo zanecháno ve velkém a že odkaz se netýká váz.

71. Je-li však odkázána stovka váhy vyrobeného stříbra, odkaz náleží ve vyrobeném stříbře. Proto se Celsus ptal, zda mají být vyloučeny malé nádoby. Byl toho názoru, že nemohou být vyloučeny, i kdyby jejich výběr byl přenechán dědici.

72. Celsus se v devatenácté knize otázek také ptá, zda tam, kde se odkazuje sto vah stříbra, musí být olovené spoje rozpojeny, aby se stříbro mohlo zvážít. Jak Proculus, tak Celsus říkají, že musí být zváženo po odstranění olova, neboť stříbro se kupujícím dodává nespojené a přihlíží se k jeho váze; tento názor je rozumný.

73. Je zřejmé, že pokud jsou odkázány malé stříbrné nádoby, například čtvercové talíře, olovo, kterým jsou připájeny, jde s nimi.

74. Stejně tak, je-li odkázáno stříbrné nádobí, vzniká otázka, zda se do něj započítávají i případné zlaté ozdoby s ním spojené. Pomponius v páté knize o Sabinovi říká, že je velký rozdíl, zda je odkázána určitá váha vyrobeného stříbra, nebo pouze vyrobené stříbro. Je-li odkázána určitá váha stříbra, nebude zahrnuta; je-li odkázáno vyrobené stříbro, bude zahrnuto, neboť vše, co je spojeno s jakýmkoli druhem stříbrného nádobí, je jakoby jeho příslušenstvím; stejně jako zlatý prýmek a purpur tvoří součást oděvu. Pomponius v Knize listů říká, že prýmek je zahrnut do odkazu oděvu, i když k němu není přišit.

75. Celsus v devatenácté knize Digest a v sedmé knize Komentářů také uvádí, že pokud je odkázáno zlato, nepřísluší mu ani předměty, které jsou pozlacené, ani zlaté ozdoby na stříbrném plechu.

76. Jsou zlaté prsteny zahrnuty pod pojem "zlato"?" je položena otázka. Quintus Saturninus v desáté knize o ediktu říká, že jsou zahrnuty.

77. Je zřejmé, že stříbrná postel není zahrnuta pod pojem "stříbrné nádobí", ani žádný jiný stříbrný nábytek, pokud jej za něj zůstavitel nepovažoval. Víím, že jsem rozhodl, že tomu tak bylo v případě stříbrné spony, protože ji hlava domácnosti nepovažovala za součást svého stříbrného nádobí. A pod pojem "stříbrné nádobí" nelze zahrnout ani svícny, ani stříbrné lampy, ani malé obrázky uchovávané v domě, ani stříbrné sošky. Nepatří sem ani zrcadla připevněná na stěnách, která ženy používají k toaletě, pokud je nepovažují za součást svého stříbrného nádobí.

78. V případě odkazu stříbrného nádobí Quintus Mucius říká, že jsou do něj zahrnuty stříbrné nádoby; jako například chafingy, hrnce na olej, mísy, umyvadla a jiné nádoby tohoto druhu, které však není klasifikováno jako nábytek.

79. Pokud jsou někomu odkázány vázy, patří sem nejen ty, které jsou určeny k jídlu a pití, ale také takové, které slouží k tomu, aby něco podpíraly, jako například talíře a podnosy. Zahrnuty jsou i příborníky, v nichž jsou uchovávány, neboť pojem "vázy" je obecný a označujeme jím nádoby určené k uchovávání vína i ty, které se používají k chladicím účelům.

80. Výraz "nezpracované stříbro" zahrnuje surový materiál, tj. takový, který nebyl opracován. Ale co když byla na stříbro vynaložena nějaká práce, ale ještě nebylo dokončeno? V tomto případě by mohly vzniknout pochybnosti, zda by spadalo pod výraz "nezpracované", ale domnívám se, že výraz "vyrobené stříbro" bude použitelnější. Jistě by bylo vyrobeno a spadalo by pod toto označení, pokud by bylo v rukou zlatníka, aby bylo ozdobeno zlatem. Tam, kde se začalo zdobit zlatem, mělo by být zahrnuto pod pojem zdobené zlatem? Domnívám se, že by měla být, pokud bylo odkázáno stříbrné zboží a zlaté zdobení nebylo dokončeno.

81. Pokud je odkázáno stříbrné stolní náčiní, náleží zůstaviteli pouze to, které zůstavitel zahrnul do svého stolního servisu, tj. takové, které používal k jídlu a pití. Proto existuje určitá pochybnost ohledně umyvadla na mytí rukou; přesto se domnívám, že bude zahrnuto, protože se vztahuje k obsluze stolu. Je jisté, že pokud měl zůstavitel stříbrné hrnce nebo kotlíky nebo kuchyňské náčiní či jiné předměty používané k vaření, lze pochybovat o tom, zda budou zahrnuty do odkazu. Domnívám se, že takové věci patří spíše do vybavení kuchyně.

82. Nyní se věnujme šperkům zasazeným do zlata a stříbra. Sabinus říká, že jsou příslušenstvím zlata a stříbra, jako jsou menší věci příslušenstvím těch větších. To je správně řečeno, neboť jako jsme někdy na rozpacích, který ze dvou předmětů je příslušenstvím, musíme uvážit, který z nich slouží k ozdobě druhého, neboť příslušenství následuje po hlavním. Proto jsou šperky vložené do pohárů na pití nebo do zlatých či stříbrných talířů příslušenstvím téhož.

83. Pokud jde o koruny stolů, jejich šperky jsou příslušenstvím korun a ty jsou příslušenstvím stolů.

84. Stejně pravidlo platí pro perly zasazené do zlata, neboť pokud jsou perly vloženy do zlata za účelem jeho zdobení, budou jeho příslušenstvím; pokud je tomu naopak, zlato bude příslušenstvím perel.

85. Stejně pravidlo platí pro drahokamy zasazené do prstenů.

86. Šperky jsou z průhledného materiálu. Servius je odlišuje od drahých kamenů, jak uvádí Sabinus ve svých Knihách o Vitelliovi, a to z toho důvodu, že šperky jsou průhledné; jako například smaragdy, chryzolity a ametysty, zatímco drahé kameny jsou jiné povahy, jako například obsidián a ty, které se nacházejí u Veii.

87. Sabinus také říká, že perly by neměly být řazeny ani mezi drahokamy, ani mezi drahé kameny, což bylo často zjištěno, protože mušle, na nichž se nacházejí, se tvoří a rostou v blízkosti Rudého moře.

88. Cassius navíc říká, že nádoby z duhového skla nejsou klasifikovány jako klenoty.

89. Tam, kde se odkazuje zlato, jsou zahrnuty vázy z tohoto kovu, a tam, kde se odkazuje drahokam, tvoří vázy osázené drahokamy součástí odkazu. V souladu s tím, jsou-li zlaté nebo stříbrné vázy vykládané drahokamy, jsou příslušenstvím zlata nebo stříbra; musíme totiž brát v úvahu, který z předmětů byl určen k ozdobě druhého, a nikoli to, který z nich je cennější.

90. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Tam, kde jsou šperky zasazeny do zlata, aby se snadněji uchovaly, pak říkáme, že zlato je příslušenstvím šperků.

91. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

92. Pokud jde o stříbrné nádoby používané k pití, může vzniknout pochybnost, zda sem patří pouze ty, které se používají k vlastnímu pití, nebo i takové, které se používají k přípravě nápojů, jako jsou například cedníky a malé džbánky. Lepší názor je, že by měly být zahrnuty také.

92. Pokud jsou odkázány parfémy, pak nejen ty, které se používají pro potěšení, ale také takové, které používáme v nemoci, jako je komagena, esence destilované z lilií, růží a myrhy, stejně jako čistý nard, který ženy používají za účelem vypadat elegantněji a čistěji.

93. Cassius říká v souvislosti s umyvadly používanými k mytí rukou, že když byl požádán o radu, uvedl jako svůj názor, že tam, kde jsou dva legáti, z nichž jednomu jsou odkázány nádoby k jídlu a druhému k pití, je třeba je považovat za příslušenství stolního servisu jídla.

94. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXII.

Pod pojem oděv se zahrnuje jakákoli tkanina, která byla utkána, i když nebyla odstřižena, tedy zhotovena. Jako látka je klasifikován materiál, který ještě není zcela utkán, resp. dokončen. Pokud tedy někdo odkáže oděv, nebude do něj zahrnuta ani osnova, ani útek tkaniny.

95. Týž, O Sabinovi, kniha XLIV.

Není rozdíl v tom, zda se odkazuje oděv nebo oblečení.

96. Pod pojem "oděv" spadá veškeré zboží z vlny, lnu, hedvábí nebo bavlny, které je určeno k nošení nebo používání jako oděv, opasek, plášť, zavinovačka, koberec nebo přehoz, a jakékoliv vzory, pruhy nebo výšivky našité na těchto předmětech jsou klasifikovány jako jejich příslušenství.

97. Oděvy jsou buď určeny pro muže, ženy nebo děti, nebo jsou společné pro obě pohlaví, nebo jsou používány otroky. Oděvy vlastní mužům jsou takové, které jsou určeny pro použití hlavou domácnosti, například tógy, tuniky, malé pláště, pláštěnky, vojenské pláště a jiné věci tohoto druhu. Oděvy vlastní dětem jsou takové, které se nepoužívají k žádnému jinému účelu, jako například toga praetexta, krátké tuniky, řecké pláště a pláštěnky, jaké kupujeme pro své potomky. Ženské oděvy jsou ty, které jsou určeny pro matku rodiny a které muž nemůže snadno nosit bez odsouzení; jako například šaty, pláště, tuniky, peleríny, opasky a kapuce, které jsou určeny spíše k ochraně hlavy než k ozdobě, závoje a cestovní pláště. Ty, které jsou společné oběma pohlavím a které ženy i muži používají bez rozdílu, jako jsou pláště, peleríny a další oděvy tohoto druhu, které může nosit jak muž, tak jeho žena, aniž by se vystavili nepříznivým poznámkám. Oděvy otroků jsou takové, které jsou určeny k jejich oblékání, například pláštěnky, tuniky, plátěné šaty, pláště, zavinovačky, šust'ákové šaty a další předměty tohoto druhu.

98. Pokud je oděv odkázán, může se skládat také z kožešin;

99. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Jako některé osoby mají tuniky a roucha z kožešin.

100. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIV.

To dokazuje skutečnost, že některé národy, například Sarmaté, se odívají do kůží.

101. Aristo říká, že do dědictví tohoto druhu patří i nádoby na oděvy a potahy sedadel.

102. Filety posázené perlami, stejně jako přezky, by měly být spíše klasifikovány jako ozdoby než oděv.

103. Gobelín, který se používá buď k ležení, nebo jako potah, je rovněž zahrnut do odkazu oděvu. Nedomnívám se, že by látky a obaly používané pro koně měly být považovány za oděv.

104. Plátna, kterými se ovíjejí stehna nebo nohy, a plstěné čepce jsou zahrnuty pod pojem oděv, protože jejich prostřednictvím se obléká část těla. Plstěné ponožky jsou rovněž zahrnuty, protože se používají k ochraně nohou.

105. Polštáře jsou rovněž zahrnuty pod pojem oděv.

106. Tam, kde někdo užívá výrazu "svůj oděv", je zřejmé, že má na mysli to, co má sám pro svou potřebu.

107. Matrace jsou také oděvem.

108. Koží a beráncí kůže jsou oděvem.

109. Pomponius ve dvacáté druhé knize o Sabinovi velmi správně říká, že tam, kde se odkazuje šatník ženy, jsou zahrnuty i oděvy kojenců a mladých dívek, neboť výraz "žena" znamená všechny osoby ženského pohlaví.

110. Ozdoby vlastní ženě jsou ty, jimiž se zdobí sama, jako například náušnice, náramky, náhrdelníky, prsteny (s výjimkou těch, které se používají k pečetění) a všechny předměty, které nejsou určeny k jinému účelu než k ozdobě těla; do této třídy patří také cetky ze zlata, šperky a drahé kameny, a to z toho důvodu, že samy o sobě nemají jiné využití. Toaletní potřeby se skládají z věcí, jejichž používáním se žena stává upravenější a čistší. Patří mezi ně zrcadla, pisoáry, masti, nádoby na masti a jiné předměty stejného druhu, koupací potřeby a truhly. Mezi ozdoby se řadí filé, čepce, malé kapuce, šátky na hlavu, jehlice posázené perlami, které mají ženy ve zvyku mít, a malé sítky do vlasů. Žena může být čistá, a přesto není ozdobená, jako je tomu u těch, které se umyly v lázni a ještě si nenasadily ozdoby; a na druhé straně může žena vstát ze spánku ozdobená ozdobami, ale přesto nebude čistá.

111. Lze říci, že perly, pokud nejsou rozvázané, nebo jiné drahé kameny, pokud je lze snadno oddělit od jejich zasazení, patří mezi ozdoby. Kde jsou však drahé kameny, perly nebo šperky ještě hrubé, nebudou považovány za ozdoby, ledaže úmysl zůstavitele byl jiný, když si přál, aby předměty tohoto druhu určené k ozdobě byly zahrnuty do třídy a pod názvem ozdoby.

112. Masti, jaké se používají v nemoci, nespádají do skupiny toaletních předmětů.

113. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ačkoli existují určité oděvní součásti, které jsou určeny spíše ke zkrášlení než k zakrytí těla, přesto, protože jsou označeny názvem oděv, je třeba je považovat za patřící do kategorie oděvů, a nikoli do kategorie ozdob. Stejně tak je dobře stanoveno, že mezi ozdoby je třeba zařadit ty předměty, které ženy používají ke zvýšení své krásy a ke své ozdobě; a je jedno, zda jsou některé z těchto věcí používány k jiným účelům (jako kapuce a jiné pokrývky hlavy), neboť ačkoli chrání tělo, stále jsou považovány spíše za ozdoby než za oděv.

114. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIV.

Quintus Mucius ve Druhé knize o občanském právu říká, že stříbrný plech by měl být klasifikován jako vyrobené stříbro.

115. V případě odkazu veškerého stříbra zůstavitele vyvstává otázka, zda by do odkazu měly být zahrnuty i jeho stříbrné mince. Domnívám se, že by se tak nemělo činit, neboť nikdo obvykle neklasifikuje své peníze jako stříbrné nádoby. Stejně tak se domnívám, že v případě odkazu vyrobeného stříbra se mince nezahrnují, pokud se jasně neukáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

116. Pokud bylo odkázáno veškeré stříbro zůstavitele, není pochyb o tom, že to, co u něj mohlo být uloženo do úschovy, nebude náležet zůstaviteli, a to z toho důvodu, že to, co nemůže prohlásit za své, se nepovažuje za jeho vlastnictví.

117. Pokud je někomu odkázáno vyrobené zlato nebo stříbro, které bylo rozbito nebo poškozeno, nebude zahrnuto do odkazu; Servius je totiž toho názoru, že za vyrobené zlato nebo stříbro je třeba považovat takové, které můžeme pohodlně použít, ale že stříbrné nádoby, které jsou rozbité nebo poškozené, do této položky nepatří a měly by být klasifikovány jako vyrobené stříbro.

118. Pokud je někomu odkázáno veškeré zlato, které může zůstaviteli patřit v okamžiku jeho smrti, může si nárokovat veškeré zlato, které měl v té době zůstavitel. Pokud však zůstavitel provedl rozdělení svých zlatých předmětů, je pak důležité zjistit, jakými slovy byl odkaz vyjádřen. Je-li odkázáno vyrobené zlato, pokud bylo ze zlata něco vyrobeno, bude vše patřit tomu, komu byl odkaz zanechán, ať už to bylo určeno k užívání zůstaviteli, nebo někomu jinému; jako například zlaté vázy, ozdoby, pečetě, šperky pro ženy a všechny ostatní předměty tohoto druhu. Je-li však odkázáno nezpracované zlato, které je takové povahy, že je nelze použít bez zpracování, a které zůstavitel považoval za nezpracované zlato, bude se mít za to, že bylo odkázáno. Je-li však odkázáno ryté zlato nebo stříbro, bude se mít za to, že zůstavitel odkázal závětí to, na čem je vyrytý nějaký vzor, jako například předměty vyrobené ve Filipech a také medaile a další věci tohoto druhu.

119. Pokud je odkázáno stříbro, nemyslím si, že jsou zahrnuty nádoby používané jako nádoby na vývody ze střeň, protože nejsou klasifikovány jako stříbrné zboží.

120. Každý může správně definovat vyrobené stříbro jako takové, které není volně ložené nebo v plátcích nebo které se neskládá z vykládaných kusů nebo z nábytku, toaletních předmětů nebo osobních ozdob.

121. Alfenus Verus, Digesty, kniha VII.

Pokud je stříbro určené k užívání zůstavitele odkázáno závětí komukoli spolu s jeho šatníkem a nábytkem, vyvstává otázka, k jakému účelu by tyto předměty byly zřejmě určeny; zda bylo míněno stříbro určené pro každodenní stolování hlavy domácnosti, nebo zda byly míněny stříbrné stoly a jiné věci stejného druhu, které zůstavitel nepoužíval trvale, ale měl ve zvyku je půjčovat ke hrám a při jiných významných příležitostech. Lepší názor je, že v takovém odkazu je zahrnuto pouze stříbro, které bylo určeno pro běžný stolní servis zůstavitele.

122. Florentinus, Institutes, kniha XI.

Pokud je do zlata nebo stříbra vložen materiál jiného druhu a odkaz sestává z vyrobeného zlata nebo stříbra, náleží zůstaviteli to, co je do nich vloženo.

123. Aby bylo možné určit, který z obou materiálů je příslušenstvím, je třeba zjistit úmysl a zvyklosti zůstavitele, jakož i způsob, jakým dotyčný předmět používal.

124. Paulus, O přidělu osvobozených osob.

125. Pokud někdo odkáže dědictví takto: "Dávám a odkazuji své manželce její toaletní předměty, její ozdoby nebo vše, co jsem pořídil pro její potřebu," je dobře stanoveno, že jí náleží vše. Stejně tak, když je učiněn odkaz následujícího znění: "Dávám a odkazuji Titiovi víno, které mám ve městě nebo v přístavu," bude mít nárok na vše; slovo "nebo" je totiž zavedeno za účelem rozšíření rozsahu odkazu.

125. Labeo, Epitomy posledních Javolenových děl, kniha II.

Jistý muž odkázal velkou mísu, jednu středně velkou a jednu ještě menší, a to následujícím způsobem: "Svou menší mísu odkazuji tomu a tomu." Bylo rozhodnuto, že byla odkázána mísa střední velikosti, pokud nebylo zřejmé, kterou mísu chtěl zůstavitel označit.

126. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Je-li odkázáno vyrobené stříbro, bude odkaz zahrnovat i měděné ozdoby přidané k nohám stříbrných nádob a všechny ostatní předměty, které lze podřadit pod stejnou kategorii.

127. Pod pojem "vyrobené zlato" se zahrnují šperky zasazené do prstenů, i když patří k prstenům. Malé poháry vykládané zlatem a perly, které se zasazují do šperků žen, aby se zvýšil lesk zlata, jsou rovněž zahrnuty pod pojem "vyrobené zlato". Zlaté ozdoby, které jsou vsazeny do drahých kamenů a stříbrných destiček a které mohou být odpájeny, jsou podle Gaia zahrnuty do odkazu; Labeo však jeho názor nepřijímá. Tubero však říká, že do odkazu patří vše, co zůstavitel klasifikoval jako zlato, jinak by se do zlata neměly řadit předměty ze stříbrného pozlacení a vázy z jakéhokoli jiného materiálu vložené do zlata.

128. Jsou-li odkázány stříbrné nádoby používané k jídlu nebo pití a vznikne-li pochybnost, do které z těchto tříd patří, je třeba vzít v úvahu zvyklosti zůstavitele; to však neplatí v případě, kdy je jisté, že předmět nepatří ani do jedné z těchto tříd.

129. Jistý důstojník triariů odkázal své manželce několik stříbrných předmětů, které se měly používat při jídle, a protože zůstavitel mezi své stříbrné nádoby zahrnul i nádoby používané k jídlu i pití, vyvstala otázka, zda jsou i tyto zahrnuty do odkazu. Scaevola vyslovil názor, že ano.

130. Stejně tak v případě, kdy byla vznesena otázka ohledně následujícího odkazu: "Nechť si má drahá dcera navíc vezme z větší části mého majetku a nechť má pro svou potřebu celou mou garderobu spolu se zlatem a vším ostatním, co je určeno k užívání ženami," jelikož zůstavitelka podnikala, byla vznesena otázka, zda se neopouští pouze stříbro, které bylo v jejím domě nebo v jejím skladu pro její vlastní potřebu, a také zda to, co měla v místě svého podnikání, lze považovat za stříbro určené k užívání ženami a bude zahrnuto do odkazu. Odpověď zněla, že pokud měla zůstavitelka stříbrný plech určený pro vlastní potřebu, nebude se mít za to, že byl odkázán ten, který si ponechala za účelem prodeje, ledaže by strana, která si na něj činí nárok, mohla prokázat, že to měla na mysli i při pořízení odkazu.

131. Neratius vypráví, že Proculus byl toho názoru, že pokud byly odkázány vázy z elektra, nezáleželo na tom, kolik stříbra nebo elektra dotyčné vázy obsahovaly. Jak by se však dalo rozhodnout, zda je stříbro příslušenstvím stříbra, nebo stříbro příslušenstvím elektra? To se dalo snadno určit podle vzhledu váz. Pokud by tato otázka stále zůstávala na pochybách, bylo by třeba zjistit, do jaké třídy měla strana, která závěť sepsala, ve zvyku uvedené vázy zahrnovat.

132. Labeo ve své závěti odkázal své manželce Neratii zvláštní skříň, a to následujícím způsobem: "Všechny její toaletní předměty a všechny její ozdoby určené k užívání ženami, všechny vlněné, lněné a purpurové látky barvené různými barvami, hotové i nedokončené atd.". Toto zbytečné zmnožení pojmů nemění povahu majetku, protože Labeo zmínil vlnu a poté mnoho různobarevných vlněných předmětů, stejně jako kdyby vlna přestala být takovou po obarvení, neboť i kdyby byl vynechán výraz "různých barev", stále by náležela vlna různých barev, pokud by nebylo jasné, že úmysl zemřelého byl jiný.

133. Titia odkázala své toaletní předměty určené k užívání ženám Septicia. Ta pochopila, že jí byly odkázány šperky a náhrdelníky posázené drahokamy a perlami a prsteny spolu s jednobarevnými i různobarevnými oděvy. Vyvstala otázka, zda všechny tyto věci spadají pod hlavičku toaletních předmětů. Scaevola odpověděl, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by do toaletních předmětů pro použití žen byly zahrnuty pouze takové stříbrné nádoby, které se používají v lázni.

134. Opět v případě, kdy zůstavitel odkázal náušnice osázené dvěma velkými perlami a dvěma smaragdy a poté perly odstranil, vyvstala otázka, zda by náušnice byly splatné po odstranění perel. Odpověď zněla, že budou stále splatné, pokud náušnice zůstanou, i když z nich byly perly odstraněny.

135. Podobný názor vyslovil i v jiném případě, kdy muž odkázal náhrdelník složený z třiceti čtyř válcovitých kamenů a stejného počtu kulatých perel a poté čtyři válce a šest perel odstranil.

136. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Mezi výrazy oděv pro muže a oděv pro muže není rozdíl, ale úmysl zůstavitele někdy působí potíže, pokud byl sám zvyklý používat nějaký oděv, který byl vhodný i pro ženy. Proto je třeba všemi prostředky zjistit, zda odkázaný oděv byl ten, který měl zůstavitel na mysli, a ne ten, který byl ve skutečnosti určen k užívání ženám, nebo pro muže. Quintus Mucius totiž říká, že znal jistého senátora, který měl ve zvyku nosit u stolu ženský oděv, a kdyby odkázal oděv používaný ženami, nepovažovalo by se za to, že měl na mysli oděv, který byl sám zvyklý používat, jako by to byl oděv vhodný pro jeho pohlaví.

137. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha IX.

Quintus Mucius říká, že pokud by hlava domácnosti odkázala všechno své zlato manželce, neměla by nárok na to, co dal zlatníkovi za účelem výroby, ani na to, co mu náleží a co zlatník nevrátil. Pomponius: Tento názor je zčásti pravdivý a zčásti nepravdivý. Neboť pokud jde o zlato, které mu náleželo, o tom nemůže být pochyb; například kdyby uzavřel smlouvu na určitý počet liber zlata, zlato, na které měl podle smlouvy nárok, by nepatřilo jeho manželce, protože se ještě nestalo majetkem jejího manžela; neboť jí odkázal to, co mu náleželo, a ne to, co měl právo získat žalobou u soudu. Co se týče zlatníka, je názor nesprávný, pokud mu strana dala kov, aby z něj pro ni něco vyrobil; neboť ačkoli zlato bylo v rukou zlatníka, nemění to nic na jeho vlastnictví, neboť stále zůstává majetkem toho, kdo jej dal, a ten je pouze povinen nahradit zlatníkovi jeho práci, z čehož důvodu docházíme k závěru, že manželka na něj bude mít stále nárok. Pokud však dal kov zlatníkovi nikoli proto, aby z něj byl vyroben nějaký předmět, ale z jiného zlata, pak vzhledem k tomu, že vlastnictví kovu přechází na zlatníka, protože se má za to, že došlo ke směně, toto zlato na manželku nepřejde.

138. Quintus Mucius také říká, že pokud manžel, který má pět liber váhy zlata, učiní odkaz následujícím způsobem: "Ať můj dědic vydá mé manželce veškeré zlato, které jsem mohl získat pro její potřebu," i když manžel prodal libru zlata a v době jeho smrti by se nenašlo více než čtyři libry, dědic bude povinen poskytnout celých pět liber, protože použité výrazy jsou příznačné pro současnou dobu. Tento názor, pokud se vztahuje na právní závazek, je správný; to znamená, že dědic je povinen ze zákona. Je však třeba mít na paměti, že pokud zůstavitel zcizil výše uvedenou libru zlata, protože chtěl zmenšit dědictví pro svou manželku, pak změněný úmysl zůstavitele umožní uplatnit výjimku založenou na zlém víře, takže pokud by žena trvala na podání žaloby o vrácení pěti liber zlata, může jí být z tohoto důvodu zabráněno v uplatnění výjimky. Pokud však zůstavitel pozbyl zlato, protože k tomu byl nucen z důvodu nutnosti, a nikoli proto, že by chtěl dědictví zmenšit, pak bude pět liber zlata náležet ženě ze zákona a námitka z důvodu zlé víry nebude dědici proti žalobkyni nic platná.

139. Pokud zůstavitel odkáže své manželce následujícím způsobem: "Odkazuji své manželce veškeré zlato, které mohlo být pořízeno pro její potřebu," Quintus Mucius velmi správně říká, že tato doložka v sobě obsahuje určení a důkaz odkazu. Pokud tedy zůstavitel zcizil libru zlata, nezůstane ze zákona splatné více než čtyři libry váhy a nebude nutné zkoumat, z jakého důvodu se ho zůstavitel zbavil.

140. Paulus, Názory, kniha XIV.

"Přeji si, aby pět liber váhy zlata bylo dáno Titii, s nímž jsem vždy žil bez jakýchkoli neshod." Ptám se, zda budou dědicové nuceni poskytnout zlato zcela v naturáliích, nebo zaplatit jeho hodnotu; a jakou částku musí zaplatit. Paulus odpovídá, že buď musí poskytnout dotyčné zlato, nebo jeho cenu, ať už se dá koupit za cokoli.

141. Dále se ptám, zda poté, co byla spojena otázka ve výše uvedeném případě a pretorián rozhodl, že zlato samo musí být poskytnuto, zda opatrovníci nezletilého, který je dědicem, proti němuž byl vydán dekret, a který požádal nástupce pretoriána o vydání dekretu o úplné restituci svého svěřence, mají být vyslechnuti s odkazem na uvedený dekret. Paulus odpověděl, že pretorián vydal řádné rozhodnutí, které v případě, že bylo odkázáno zlato, nařizuje vydat jeho množství.

142. Scaevola, Názory, kniha III.

"Nařizuji svým dědicům, aby mé nejdražší Seii vydali jakýkoli zlatý pohár, který si vybere." Protože majetek pozůstalosti nezahrnuje nic jiného než mísy, poháry, malé míry nebo nádoby na pití, ptám se, zda si Seia může z těchto předmětů udělat svou sbírku. Odpověď zněla, že jelikož slovo "pohár" se vztahuje na vše, co je určeno k pití, může si z nich vybrat.

143. Paulus, Názory, kniha XXI

Uvedl jsem jako svůj názor, že ženský oděv není zahrnut do pojmu "ozdoby" a že omyl dědice nemění právo.

144. Scaevola, Názory, kniha V.

Titia ve své závěti a kodicilu odkázala pod svěřenskou správou zvláště několik stříbrných předmětů a oděvů. Ptám se, zda do odkazu bude zahrnut i jiný majetek než ten, který se může nacházet mezi aktivy pozůstalosti. Odpověď zní, že bude zahrnuto to, co se najde, a že musí být poskytnuta záruka na vydání zbytku, pokud by se našel.

145. "Přeji si, aby mé tabiánské pláště a tři tuniky s pláštěnkami byly rovněž předány Sempronii-Pii, aby si je sama vybrala." Ptám se, zda Sempronia bude mít právo provést svůj výběr různých tunik a pláště z celého oděvu zemřelé, tedy z celé její garderoby. Odpověď zní, že pokud by tuniky s pláštěnkami zůstaly odděleně, mohla by si vybrat pouze z těch, které jsou

stejného druhu; pokud by tomu tak ale nebylo, dědic by měl právo vybavit je z celého šatníku, nebo jí zaplatit jejich odhadní cenu.

146. Seia učinila ve své závěti následující ustanovení: "Pokud by mi v tom sama zabránila nejistota lidských záležitostí, přeji si a nařizuji, aby bustu takového a takového boha o váze sto liber umístili moji dědicové v takovém a takovém svatém chrámu s nápisem obsahujícím mé jméno a uvádějícím, že jsem ji nechala postavit ve svém rodném městě." Protože v tomto chrámu nebyly žádné jiné dary kromě některých bronzových nebo stříbrných, vyvstala otázka, zda budou Seiovi dědicové nuceni opatřit stříbrnou, zlatou nebo bronzovou bustu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by tam měla být umístěna jedna stříbrná.

147. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Pokud jsou toaletní předměty určené ženám odkázány manželce, Ofilius a Labeo uvedli jako svůj názor, že bude mít nárok pouze na takové, které jí byly darovány manželem pro její vlastní potřebu. Pokud by se to vykládalo jinak, vznikla by velká škoda, když zlatník nebo stříbrník odkáže takové věci své ženě.

148. Byl-li odkázán odkaz následujícího znění: "Odkazuji tomu a tomu stříbro, které se může nacházet v mém domě v době mé smrti," Ofilius se domnívá, že stříbro uložené u zůstavitele nebo jemu zapůjčené by nemělo být zahrnuto. Cascellius je téhož názoru, pokud jde o stříbro, které bylo zapůjčeno. Labeo se domnívá, že to, co bylo u něj uloženo, bude náležet zůstaviteli, pokud mu bylo zanecháno navždy jako poklad, a ne pouze k dočasnému uložení; protože slovy "které se může nalézt v mém domě v době mé smrti" by se mělo rozumět to, co se tam běžně nacházelo. S tímto názorem souhlasím.

149. Attius říká, že Servius rozhodl, že pokud zůstavitel odkázal určité osobě stříbro, "které mohl mít na svém toskánském statku, když zemřel"; i to bylo zahrnuto do odkazu, který byl před zůstavitelovou smrtí na jeho příkaz převezen z města na toskánský statek. Případ by však byl jiný, kdyby byl odvezen bez jeho příkazu.

150. Scaevola, Digesty, kniha XVII.

Jistý zůstavitel odkázal svému lékaři, který u něj bydlel a doprovázel ho na všech cestách, mimo jiné toto: "Přeji si, aby stříbro, které se používá na mých cestách, bylo odevzdáno jemu". Vzhledem k tomu, že zůstavitel byl v různých obdobích nepřítomen kvůli veřejným záležitostem, vyvstala otázka, jaké stříbro by mělo být považováno za zahrnuté v tomto odkazu. Odpověď zněla, že bude zahrnuto to, které měl zůstavitel v držení v době, kdy sepsal závěť.

151. Manžel učinil odkaz své manželce v tomto znění: "Odkazuji své manželce Sempronii navíc stříbrné nádoby používané v lázních.". Vystala otázka, zda je v odkazu zahrnuto stříbro, které měl zůstavitel ve zvyku používat v lázni o svátcích. Odpověď zněla, že se má za to, že bylo odkázáno všechno.

152. Jistá žena v době své smrti odkázala své ozdoby následujícím způsobem: "Přeji si, aby všechny mé šperky byly odevzdány mé přítelkyni Seie." V téže závěti také dodala: "Přeji si, aby se můj pohřeb konal v souladu s přáním mého manžela, a ať už budou mé pohřební obřady jakékoli, přeji si, aby se mnou byly pohřbeny z mých šperků dvě šňůry perel a mé smaragdové náramky." Když bylo tělo zesnulé uloženo do země, ani její dědicové, ani její manžel ji nepohřbili se šperky, které nařídila umístit na své tělo. Vystala otázka, zda výše uvedené předměty budou patřit ženě, které všechny své šperky odkázala, nebo jejím dědicům. Odpověď zněla, že nebudou patřit dědicům, ale zůstaviteli.

Tit. 3. Ohledně odkazu zproštění odpovědnosti.

153. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Závazky splatné od všech druhů dlužníků jim mohou být právoplatně odkázány, i když mohou být vlastníky uvedených závazků.

154. Julianus uvedl, že odkáže-li věřitel svému dlužníkovi majetek, který je v zástavě, bude odkaz platný a dlužník bude mít právo na žalobu o vrácení zástavy dříve, než zaplatí dlužné peníze. V tomto případě měl Julianus zřejmě na mysli případ, kdy dlužník nebude mít z transakce žádný prospěch. Pokud však byl úmysl zůstavitele jiný, může být zproštěn závazku stejně, jako kdyby dluh zaplatil.

155. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Když bylo dědici uloženo, aby z jistoty nic nepožadoval, může dluh vymáhat po hlavním dlužníkovi; když mu však bylo zakázáno dluh vymáhat po něm a on jej požaduje z jistoty, Celsus se domnívá, že bude hlavnímu dlužníkovi odpovídat podle podmínek závěti.

156. Celsus také říká, že nepochybuje o tom, že pokud bylo dědici zakázáno vymáhat dluh od dlužníka, nemůže jej vymáhat jeho vlastní dědic.

157. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Je jisté, že v současné době lze dlužníkovi odkázat propuštění.

158. Ale i kdyby zůstavitel v okamžiku své smrti odevzdal dlužníkovi svou směnku, myslím, že ten bude mít nárok na výjimku, neboť odevzdání směnky bude platné jako svěřenectví.

159. Julianus ve čtyřicáté knize Digest říká, že pokud by někdo v době, kdy se chystá zemřít, dal Seiovu směnku Titiovi a nařídil mu, aby ji po jeho smrti odevzdal Seiovi; nebo, pokud by ji získal zpět, mu ji vrátil; a pak by Titius po smrti věřitele směnku odevzdal Seiovi a dědic posledně jmenovaného by se pokusil dluh vymáhat, bude mít Seius nárok na výjimku z důvodu podvodu.

160. Podívejme se nyní, jaký bude účinek tohoto odkazu. A skutečně, pokud je osvobození od dluhu zanecháno mně, jedinému dlužníkovi, a je učiněn pokus o jeho vymáhání ode mne, mohu využít výjimku; nebo, pokud takový pokus není učiněn, mohu podat žalobu na osvobození od závazku prostřednictvím kvitance. Přesto, i když mohu být spoludlužníkem s jinou osobou, například když jsme oba hlavními dlužníky a zůstavitel chtěl zvýhodnit pouze mě, mohu podat žalobu nikoliv na to, abych byl zproštěn závazku kvitancí, ani na to, aby můj spoludlužník byl zproštěn závazku proti úmyslu zůstavitele, ale na to, abych byl zproštěn závazku dohodou. Ale co kdybychom byli společníci? Podívejme se, zda bych měl být osvobozen kvitancí; jinak bych nebyl vystaven nepříjemnostem, kdyby byla podána žaloba proti mému spoludlužníkovi? Julianus ve dvaatřicáté knize Digest uvádí, že pokud nejsme společníci, měl bych být propuštěn dohodou, ale pokud jsme společníci, mělo by se tak stát prostřednictvím kvitance.

161. Proto vzniká otázka, zda by měl být za dědice považován partner, jehož jméno není uvedeno v závěti, ačkoli je pro obě strany výhodou, jsou-li partnery. Je pravda, že za odkazovníka by měl být považován nejen ten, jehož jméno je uvedeno v závěti, ale i ten, kdo v ní uveden není, pokud ho měl zůstavitel na mysli v době, kdy bylo vydání odkázáno.

162. V tomto případě se však za odkazovníky považují obě strany. Jestliže totiž něco dlužím Titiovi a ve prospěch mne je odkaz učiněn jemu pod podmínkou, že budu propuštěn, nikdo nepopře, že jsem odkazovníkem, jak uvádí Julianus v téže knize; a Marcellus v poznámce říká, že odkaz je odkázán oběma stranám, stejně jako mému věřiteli, i když jsem třeba solventní, neboť je vždy v zájmu věřitele, aby za stejný závazek odpovídali dva dlužníci.

163. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Co je tedy třeba udělat, když věřitel může podat žalobu na základě závěti? Dědic by neměl být odsouzen, pokud mu nebude poskytnuta jistota na obranu proti dlužníkovi. Stejně tak, pokud by dlužník zahájil řízení, dědic není povinen učinit nic víc, než ho chránit proti věřiteli.

164. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Má-li zůstavitel dlužníka a ručitele a odkáže-li propuštění ručiteli, Julianus na témže místě uvádí, že ručitel by měl být propuštěn na základě kvitance; jinak, pokud by dědic žaloval ručitele, bude hlavní dlužník do případu přiveden jiným způsobem. Ale co když ručitel vstoupí do řízení za účelem darování a nemá žádný regresní nárok vůči hlavnímu dlužníkovi? Nebo jaký postup je třeba zvolit, pokud by se peníze dostaly do rukou ručitele a ten by místo sebe daroval hlavnímu dlužníkovi, kterému sám poskytl ručení? V tomto případě by měl být hlavní dlužník propuštěn na základě dohody. Jsme však zvyklí zastávat názor, že stejnou výjimku na základě smlouvy, na kterou má nárok hlavní dlužník, je třeba přiznat i ručiteli. Říkáme, že se to v žádném případě nevztahuje na tento případ; neboť když zůstavitel zanechá odkaz, je jeho úmysl jedna věc a úmysl dědice, když uzavře dohodu, je věc druhá.

165. Pokud by však mělo být ručiteli odkázáno uvolnění, není pochyb, jak říká Julianus, že ručitel by měl být uvolněn dohodou dědice. Přesto se domnívám, že v takovém případě by měl být někdy propuštěn kvitancí, pokud byl sám skutečným dlužníkem nebo pokud byl společníkem hlavního dlužníka v transakci.

166. Julianus v téže knize také uvádí, že pokud by se syn pod otcovskou kontrolou stal dlužníkem a jeho propuštění by bylo odkázáno otci, měl by být tento zproštěn odpovědnosti dohodou, aby se zabránilo propuštění syna. A dodává, že není velký rozdíl v tom, zda v den, kdy odkaz přechází na otce, existuje nějaký majetek v peculium syna, nebo ne, protože otec bude vždy zajištěn odkazem; a domnívá se, že to platí zejména tehdy, když se výše peculium posuzuje s ohledem na dobu, kdy byl vydán rozsudek. Julianus přirovnává manžela k otci v případě, že mu jeho manželka po rozvodu odkázala zproštění odpovědnosti za své věno; neboť i on, ačkoli nemusel být solventní v době, kdy odkaz nabyl právní moci, bude dědicem, a říká, že obě strany nemohou vymáhat to, co již bylo zapláceno. Lepší názor však je, jak poznamenává Marcellus, že otec může podat žalobu, neboť v době, kdy platil, ještě nebyl dlužníkem, stejně jako to nemůže udělat manžel, pokud dluh zaplatil. Neboť i kdyby se někdo domníval, že otec byl dlužníkem, přesto zaujímá pouze místo podmíněného dlužníka a není pochyb o tom, že může získat zpět to, co zaplatil.

167. Pokud je však dědic pověřen, aby syna propustil, Julianus nedodává, že by měl být první z nich propuštěn buď kvitancí, nebo dohodou, ale zdá se, že se domnívá, že syn by měl být zproštěn odpovědnosti jakoby kvitancí; tato transakce by byla výhodná i pro otce. Toto pravidlo by mělo mít přednost, ledaže by bylo jasně prokázáno, že zůstavitel zamýšlel něco jiného, tj. že by neměl být obtěžován ani syn, ani otec; v tomto případě by totiž měl být zproštěn nikoliv kvitancí, ale dohodou.

168. Julianus také říká, že pokud se otec stane ručitelem za svého syna a jeho propuštění je mu odkázáno, měl by být zproštěn odpovědnosti dohodou jako ručitel, a ne jako otec; a proto proti němu může být podána žaloba s odkazem na peculium. Konečně se domnívá, že toto pravidlo platí pouze v případě, kdy zůstavitel zamýšlel, aby byl zproštěn jako ručitel, ale pokud zamýšlel, aby byl zproštěn i jako otec, měl by být zproštěn i odpovědnosti za peculium.

169. Javolenus, Listy, kniha VI.

Po emancipaci syna však bude otec oprávněn k žalobě pouze v rozsahu toho, co tvoří část peculium jeho syna, nebo když ten mohl něco vyplatit ve prospěch svého otce; neboť majetek, na němž má otec zájem, mu bude náležet na základě odkazu.

170. Lze se ptát, zda otec může za tímto účelem podat žalobu na základě závěti, s tím, že syn bude rovněž zproštěn odpovědnosti za žalobu. Některé autority se domnívají, že řízení má tento účinek, protože se má za to, že je v zájmu otce, aby jeho práva zůstala neporušena, pokud svému synovi po jeho emancipaci daruje své peculium. Já však zastávám opačný názor a domnívám se, že otci by nemělo být podle podmínek závěti přiznáno nic víc, než že by měl být povinen zaplatit pouze to, co by mohl dědic vymoci.

171. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Navíc lze prominout nejen to, co je dlužné, ale i část téhož, tedy část závazku, jak uvádí Julianus v třicáté třetí knize Digest.

172. Tam, kde ten, kdo stanovil odevzdání Stichus nebo ten aurei, uloží svému dědici, aby Stichus nepožadoval, je stanoveno, že odkaz je platný; uvažme však, co zahrnuje. Julianus říká, že se zdá, že na základě závěti může být podána žaloba, aby byl dlužník zproštěn odpovědnosti stvrzenkou, která ho také zprostí odpovědnosti, pokud jde o deset aurei, protože stvrzenka se rovná platbě; a stejně jako by měl být dlužník zproštěn odpovědnosti, kdyby dodal Stichus, tak bude zproštěn odpovědnosti stvrzenkou za Stichus.

173. Pokud by však měl být dědic pověřen, aby dlužníka osvobodil od platby dvaceti aurei, Julianus ve třicáté třetí knize rovněž uvádí, že dlužník by měl být přesto osvobozen od odpovědnosti za deset, protože pokud získá stvrzenku na dvacet, bude osvobozen od odpovědnosti za první částku.

174. Pokud dlužník ustanovil dva dědice a jednoho z nich pověří, aby zaplatil jeho věřiteli, bude odkaz platný, pokud jde o jeho spoludědice, a ten bude mít právo podat žalobu, aby donutil věřitele zaplatit.

175. Uvolnění odkázané dlužníkovi nabývá účinnosti pouze tehdy, pokud od něj nebyla požadována platba, a to za života zůstavitele; pokud však byla požadována, odkaz zaniká.

176. Proto se Julianus ptá, je-li odkázáno osvobození a je-li jím pověřen náhradník nezletilého dítěte a nezletilý poté vymáhá zaplacení dlužného, zda odkaz zanikne. A protože je stanoveno, že nezletilý, pokud jde o odkaz, kterým je pověřen jeho náhradník, zaujímá stejné postavení jako dědic pověřený podmíněným odkazem, vyplývá z toho, že náhradník bude odpovědný za žalobu podle závěti, pokud by nezletilý požadoval zaplacení pohledávky od dlužníka.

177. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy nezletilý nepožaduje zaplacení, ale pouze podá žalobu k soudu, neboť náhradník bude nucen žalobu zamítnout.

178. Kdyby totiž bylo vydání odkázáno dlužníkovi podmíněně a buď by bylo připojeno vydání, nebo by byla vymáhána platba před splněním podmínky, bude dlužník stále oprávněn svou žalobou podle závěti dosáhnout vydání, které mu bylo odkázáno.

179. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Můžeme učinit nejen odkaz osvobozující našeho dlužníka, ale také odkaz osvobozující našeho dědice a kohokoli jiného, kohokoli.

180. Dědici lze uložit, aby po dlužníkovi nepožadoval zaplacení v určité době, ale není pochyb o tom, že by ho v mezidobí neměl propustit; a pokud by dlužník zemřel, nelze dluh v uvedené době vymáhat po jeho dědici.

181. Je třeba zvážit, zda dědic může vybírat úroky z pokut za dobu, během níž je mu zakázáno požadovat dluh. Priscus Neratius se domníval, že vznesení takového požadavku by bylo v rozporu se závětí, což je správné.

182. Odkaz podobný následujícímu: "Můj dědic nesmí vymáhat dluh pouze od Lucia Titia" nepřechází na dědice Lucia Titia, pokud za jeho života nebylo učiněno nic, čím by dědic odporoval závěti a pokoušel se od něj dluh vymáhat; kdykoli se totiž majetek, který je odkázán, váže k osobě zůstavitele, má povahu osobní služebnosti a nepřechází na jeho dědice; pokud se však k jeho osobě neváže, přejde na jeho dědice.

183. Pokud se slova, jimiž se uděluje osvobození, vztahují na věcné věci, je účinek stejný, jako kdyby bylo dědici výslovně zakázáno vymáhat pohledávku buď od dlužníka, nebo od jeho dědice, neboť dodatek o dědici nemá žádnou platnost ani účinek; stejně jako by tomu bylo v případě, kdyby nebyla zahrnuta osoba samotného dlužníka.

184. Má se za to, že ten, komu bylo nařízeno, aby předložil účty, nevyhověl vůli zůstavitele, pokud účty nepředloží, ale pouze vyplatí zůstatek, který mu zůstal v rukou.

185. Je-li dědici zakázáno podat žalobu proti zmocněnci, který se staral o záležitosti zůstavitele, nepovažuje se za to, že je to ve prospěch zůstavitele, pokud byl závazek uzavřen ve zlé víře nebo podvodem toho, kdo obchod prováděl, a bude se mít za to, že zůstavitel měl tento názor. Pokud by tedy dědic zahájil řízení proti zmocněnci z důvodu uzavřeného obchodu a ten by podal žalobu na základě závěti na neurčitou částku, může mu to být znemožněno námitkou z důvodu podvodu.

186. Vydání může být zákonně odkázáno také tomu, komu zanechám vklad nebo komu poskytnu půjčku k užívání nebo dám majetek do zástavy, nebo tomu, kdo je povinen mi nahradit výtěžek krádeže.

187. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Když je dědici zakázáno požadovat vydání účtů, bylo v reskriptech velmi často uvedeno, že mu nebude bráněno požadovat splatné zůstatky, pokud je strany mají v držení nebo pokud se zástupce, který obchod uzavřel, dopustil nějakého podvodného jednání. Pokud by si někdo přál zprostit jiného odpovědnosti i z tohoto titulu, měl by svůj odkaz učinit následujícím způsobem: "Ať je mému dědici uloženo, aby vrátil tomu a tomu vše, co od něj vybral takovou a takovou a takovou žalobou, nebo ho zprostil odpovědnosti z uvedených žalob."

188. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

Je-li dědicovi uloženo, aby od ručitele nic nevybíral a zaplatil Titiovi to, co mu dluží hlavní dlužník; měl by souhlasit s tím, že nebude od ručitele nic požadovat a postoupí zůstaviteli svá práva na žalobu proti hlavnímu dlužníkovi; stejně jako když je dědicovi uloženo, aby od hlavního dlužníka nic nevybíral a zaplatil třetí osobě částku, kterou dluží ručitel, musí dát potvrzení hlavnímu dlužníkovi a bude nucen zaplatit zůstaviteli částku stanovenou soudem jako dlužnou od ručitele.

189. Týž, Sborník, kniha XXXVI.

Kdyby dlužník nařídil, aby jeho ručitel byl propuštěn svým dědicem, měl by být propuštěn? Odpověď zní, že by měl být. Protože dědicové jsou odpovědní za mandátní žalobu, bylo také zkoumáno, zda odkaz není neplatný, protože dlužník učinil odkaz ve prospěch svého věřitele. Odpověď zněla, že kdykoli dlužník učiní odkaz ve prospěch svého věřitele, bude odkaz neplatný, pokud by nebylo spíše v zájmu věřitele podat žalobu na základě závěti než žalobu založenou na původním závazku; neboť pokud by Titius nařídil Maeviovi, aby slíbil zaplatit určitou peněžní částku, a poté by mu nařídil, aby byl propuštěn na základě ustanovení, je jasné, že je spíše v zájmu toho, kdo slib učinil, aby byl propuštěn, než aby zaplatil částku v souladu s ustanovením a poté podal mandátní žalobu.

190. Same, Digest, kniha XXXIX.

Lucius Titius, který zaměstnával Erose jako svého zástupce, učinil ve svém kodícilu následující ustanovení: "Přeji si, aby Eros byl svobodný, a přeji si, aby podal zprávu o všem, co vykonal, v době následující po mém posledním podpisu." Poté, ještě za svého života, Erose manumanizoval a zároveň otrok předložil své účty a zůstavitel je podepsal až do tohoto data, což bylo jen několik dní před jeho smrtí. Dědicové Lucia Titia tvrdili, že Eros obdržel určité peněžní částky jak v době, kdy byl ještě otrokem, tak poté, co se stal svobodným, a nezahrnuli je do účtů, které podepsal Lucius Titius. Ptám se, zda mohou dědicové od Erose něco vymáhat za dobu před posledním podpisem Lucia Titia. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností se Eros nemůže domáhat své svobody, pokud mu uvedené částky nebyly výslovně poukázány.

191. Týž, Digesty, kniha LXXXI.

Pokud by věřitel odkázal dlužníkovi to, co mu dluží, a ten by se mohl chránit věčnou výjimkou, odkaz by neměl žádnou platnost ani účinek. Pokud by však tentýž dlužník odkázal svému věřiteli to, co mu dluží, bude se mít za to, že chtěl, aby byl jeho věřitel zproštěn působení výše uvedené výjimky.

192. Ulpianus, Trusty, kniha I.

Stejné pravidlo se uplatní, pokud byl dlužník povinen provést platbu v určité lhůtě nebo pod určitou podmínkou.

193. Týž, O ediktu, kniha LXIV.

Je-li někomu v závěti uloženo, aby nevymáhal dluh po Titiovi, nemůže žalovat ani jeho, ani jeho dědice; ani dědic dědice nemůže podat žalobu; ani nelze požadovat zaplacení závazku po dědici dlužníkova dědice. Dědici zůstavitelova dědice lze rovněž uložit, aby pohledávku od dlužníka nevymáhal.

194. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Kdybych někomu pronajal pozemek na pět let a pak mu odkázal vše, co byl nájemce povinen pro mě udělat nebo mi zaplatit, nebo co by byl povinen mi zaplatit nebo dát v budoucnu, a dědicovi se uloží, aby to nájemci umožnil sám; Nerva i Atilicinus říkají, že kdyby dědic bránil nájemci v užívání odkazu, byl by odpovědný za žalobu z nájmu, a kdyby si ponechal něco, co vyplývá z nájemní smlouvy, byl by odpovědný za žalobu ze závěti; a to z toho důvodu, že je jedno, zda něco požaduje od nájemce, nebo si to ponechá v držbě, neboť se má za to, že byl odkázán celý nájem.

195. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Do odkazu je zahrnut i případný zůstatek dlužný z nájmu.

196. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Cassius: 197. I když byl takto odkázán byt, bude dědic povinen jej bezplatně poskytnout; navíc bylo rozhodnuto, že nájemce může podat proti dědici žalobu na základě závěti, aby se zbavil odpovědnosti z nájemní smlouvy; tento názor je zcela správný.

197. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Učiníme-li odkaz následujícího znění: "Ať je můj dědic zavázán, aby zprostil odpovědnosti toho a toho, kdo provedl můj obchod, a aby od něj nevymáhal nic, co by byl povinen zaplatit nebo udělat pro mě," bude dědic zavázán, aby od zůstavitele nevybíral žádné peníze, které mu byly půjčeny. Je však stěží uvěřitelné, že odkazem tohoto druhu zůstavitel zamýšlel, aby bylo odkazovníkovi odkázáno také to, co od něj náleží jeho otrokům jako jejich peculium.

198. Týž, Názory, kniha X.

"Mému bratru Aureliovi Semproniovi. Nepřeji si, aby kdokoli z mých dlužníků byl obtěžován kvůli svým závazkům, ani aby od nich bylo vymáháno cokoli, ať už jistina, nebo úroky, dokud jsou naživu, a vrátím, osvobozen od závazků a zbaven zástavy, dům a karpatskou půdu zájemci o ně." Modestinus uvádí jako svůj názor, že pokud bude žalován sám dlužník, bude chráněn výjimkou, ale že to nebude platit, pokud jde o jeho dědice.

199. Když Gaius Seius dospíval, dostal za poručníky Publia Maevia a Lucia Sempronia. Ještě v plnoletosti, když měl zmíněný Gaius Seius zemřít, učinil ve své závěti následující ustanovení týkající se jeho poručníků: "Ať nikdo nevznáší žádné dotazy ohledně mých poručníků, neboť já sám jsem vyřídil své záležitosti." Ptám se, zda mohou dědicové nezletilého požadovat po kurátorech vyúčtování za kurátorství, neboť zesnulý, jak vyplývá z podmínek jeho závěti, uznal, že se o všechny své záležitosti staral sám. Modestinus byl toho názoru, že pokud se kurátoři dopustili nějakého podvodného jednání nebo pokud se v jejich rukou nacházel nějaký majetek zůstavitele, lze proti nim z tohoto důvodu podat žalobu.

200. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Kdybych odkázal něco, co mi dlužíš, buď sobě, nebo třetí osobě, a ty bys mi to zaplatil, nebo bys byl ode mne propuštěn z jiného důvodu, odkaz zanikne.

201. Proto Julianus tvrdil, že i kdyby se věřitel stal dědicem svého dlužníka a poté zemřel, odkaz zanikne; a to je správné, protože závazek jakoby zaniká záměnou, stejně jako zaplacením.

202. Je-li však odkaz odkázán pod nějakou podmínkou a dědic se předtím přihlásí a dluh vybere, je třeba vyslovit jiný názor; protože dokud podmínka trvá, nezávisí zabránění výplatě odkazu odkazovníkovi, pokud ještě žije a je oprávněn jej přijmout, na náklonnosti dědice, a pokud by odkazovník nebyl právně způsobilý jej přijmout, nemůže dědic zabránit straně oprávněné k užítku z odkazu, aby jej získala.

203. Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Nepřeji si, aby bylo vybráno cokoli, co mi Sempronius dluží." Bylo rozhodnuto, že dlužník, aby si vynutil své propuštění, má právo nejen na výjimku, ale také na žalobu ze závěti.

204. Týž, Názory, kniha VII.

Zástupce, od něhož bylo dědici zakázáno požadovat vyúčtování a jemuž bylo rovněž uloženo, aby se zprostil veškeré odpovědnosti za jakýkoli úkon, který v této funkci vykonal, může být přesto na základě žaloby z pověření vyzván, aby dědicům zaplatil všechny peníze, které mu mohou náležet od bankéře na základě smlouvy, kterou uzavřel jako zástupce, nebo aby postoupil svá práva na žalobu vůči uvedenému bankéři.

205. Týž, Názory, kniha VIII.

Je-li dědic požádán, aby propustil svého dlužníka, platí, že se to týká pouze toho, co zůstává splatné ze závazku. Pokud tedy byla část dluhu zaplacená před otevřením závěti, nebude zahrnuta do svěřenského fondu. Pokud by však po otevření závěti a před tím, než dědic, který si byl vědom úmyslu zůstavitele, vstoupil do pozůstalosti, mělo být požadováno zaplacení toho, co je dlužné, bude to úzce připomínat podvod, a proto může být částka dědicem vymáhána.

206. Paulus, Otázky, kniha X.

Tam, kde jsem odkázal Titiovi to, co mi dlužil, buď s uvedením, nebo bez uvedení částky, nebo na druhé straně tam, kde odkazuji s rozdílem, jako např: "Odkazuji Titiovi, co mu dlužím" nebo "Odkazuji Titiovi sto aurei, které mu dlužím", ptám se, zda si myslíš, že by se mělo všemi prostředky zjistit, zda je něco skutečně dlužno, a dále tě žádám, abys mi sdělil, jakým způsobem vykládáš tyto záležitosti, které se vyskytují každý den. Odpověděl jsem, že pokud si strana, jíž je Titius zavázán, přeje dluh prominout, je úplně jedno, zda nařídí svému dědici, aby ho zprostil závazku, nebo mu zakáže dluh vymáhat; v

obou případech by totiž měl být dlužník propuštěn a v obou případech bude podána žaloba ve prospěch dlužníka proti dědici za účelem dosažení jeho propuštění. Pokud zůstavitel uvedl jako dlužnou částku sto aurei nebo určitý pozemek a lze prokázat, že zůstavitel byl dlužníkem, měl by být propuštěn. Pokud však nic nedluží, protože bylo učiněno nepravdivé prohlášení, lze říci, že může podat žalobu i na vrácení toho, co je zahrnuto v odkazu. Tato zásada se uplatní i v případě, že odkaz zněl následovně: "Ať je mému dědici uloženo, aby nevybíral sto aurei, které mi dluží" nebo "Stichus, kterého mi dluží". Kdyby však řekl: "Ať je mému dědici uloženo, aby dal Stichovi těch sto aurei, které mi dluží," lze tvrdit, že si je může nárokovat, i když je výrok nepravdivý. S tím však v žádném případě nesouhlasím, neboť zůstavitel se musel domnívat, že slovo "dát" se vztahuje k dluhu. Na druhou stranu, pokud dlužník učiní odkaz ve prospěch svého věřitele, nevidím, že by odkaz měl nějakou platnost, pokud není uvedena částka. Pokud by však uvedl částku, kterou uznává, že dluží, nebude odkaz platný s výjimkou těch případů, kdy bude její zaplacení výhodnější než zaplacení dluhu. Kdyby totiž dlužník odkázal sto aurei, o nichž říká, že je dluží, a on je skutečně dluží, odkaz je neplatný. Pokud by je však nedlužil, bylo rozhodnuto, že odkaz je platný; pokud je totiž uvedena určitá peněžní částka, jedná se o podobný případ jako v případě, kdy byl Stichus odkázán na základě nepravdivého prohlášení. Toto pravidlo uvedl božský Pius v reskriptu, kde byla určitá peněžní částka odkázána jako obdržená věnem.

207. Scaevola, Názory, kniha IV.

Opatrovník, který v době své smrti ustanovil určité dědice, chtěl dát svému svěřenci, jehož opatrovnictví spravoval, třetinu svého majetku, pokud nevyvolá žádný spor se svými dědici kvůli opatrovnictví, ale všechny je zproští odpovědnosti s ohledem na něj. Opatrovanec dědictví získal, nicméně poté požadoval po dědicích vše, co se dostalo do rukou jeho opatrovníka z prodeje majetku nebo z jiného zdroje spojeného s opatrovnictvím. Ptám se, zda by měl být podle podmínek závěti vyloučen z možnosti podávat žaloby tohoto druhu. Odpověď zněla, že pokud by získal prospěch z poručenství před splněním uložené podmínky a poté by přistoupil k uplatnění nároku v rozporu s podmínkami odkazu, mohla by být proti němu ze strany dědiců vznesena námitka z důvodu zlé víry, pokud by nebyl připraven vrátit to, co získal z poručenství, které mu bylo poskytnuto jako laskavost z důvodu jeho věku.

208. Tryphoninus, Disputace, kniha VIII.

Podívejme se, zda osoba, které bylo závěťmi uděleno osvobození a proti níž je vedena žaloba o peculium, má být považována za osobu v postavení odkazovníka, jestliže v době, kdy se obvykle dědí, by se v peculiu nic nenašlo. I když ještě není dlužníkem, nevyplývá z toho, že by měl z odkazu nějaký prospěch, ledaže by měl naději na nějaké budoucí doplnění svého peculium. Bude tedy jeho stav jako odkazovníka v nejistotě, stejně jako by ii byl, kdyby z nějakého důvodu učinil očekávání odkazu pochybným? To je lepší názor.

209. Scaevola, Digest, kniha XVI.

Aurelius Symphorus se stal ručitelem jistého poručníka a po jeho smrti učinil odkaz jeho svěřencům v následujícím znění: "Arelliu Latinovi a Arelliu Felixovi, každému zvlášť, odkazují pět aureí, až dosáhnou věku čtrnácti let, a v té době si přeji, aby každému z nich bylo vypláceno šest denárů měsíčně na jejich výživu a dvacet pět denárů ročně na jejich oděv, s čímž odkazem se musí spokojit, protože mi jejich poručnictví způsobilo nemalé potíže. Rovněž ukládám svým dědicům, aby od nich nic nevybírali z důvodu poručnictví, ani aby si z tohoto odkazu nic neponechávali." Vystala otázka, zda v případě, že by zmínění dědicové něco vyplatili z titulu poručenství, mohli by to vymáhat po dědici dětí nebo po osobě, za kterou se zůstavitel stal poručníkem. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi se zdá, že dědicové posledně jmenovaného byli výhradně pověřeni, aby nepožadovali nic z titulu poručenství, které Symphorus spravoval a které by mohlo náležet poručníkům jménem Arellius.

210. Jistý muž, který sepsal závěť, odkázal svým dlužníkům osvobození, a poté, co závěť rozpečetil a znovu přečetl, sepsal další, v níž odkaz zopakoval takto: "Potvrzuji každý odkaz učiněný v závěti, kterou jsem rozpečetil, a vše, co je v ní napsáno." Poté, co byla pozůstalost zapsána podle druhé závěti, vystala otázka, zda dlužníci, kteří byli první závěti zproštěni, mohou požadovat, aby byli zproštěni odpovědnosti za peněžní částky, za které se stali dlužníky po sepsání první závěti; a pokud by dědicové podali proti nim žalobu, zda by jim v tom mohla bránit námitka z důvodu zlé víry. Odpověď zněla, že by nebyli zproštěni.

211. Titius učinil následující odkaz svému dlužníkovi Seiovi: "Dávám a odkazují deset denárů Seiovi. Dávám mu také pět a k tomu všechno, co mi dluží, jak jistinu, tak úroky." Dále v generální klauzuli uložil svým dědicům, aby každému z odkazovníků dali a odevzdali to, co mu odkázal. Seius si poté od Titia půjčil další peníze. Ptám se, zda i tyto peníze, které byly vypůjčeny po sepsání závěti, mají být chápány jako odkázané Seiovi. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že slova, která zůstavitel použil, se vztahovala k minulému času, nemělo by se mít za to, že poslední vypůjčená částka byla odkázána.

212. Titius, který sepsal závěť a ustanovil své syny dědici, se vyjádřil takto s odkazem na svého otce, který byl dříve také jeho poručníkem: "Přeji si, aby můj otec Seius byl zproštěn odpovědnosti za jakoukoli opatrovnickou žalobu." Ptám se, jakým způsobem mají být tato slova chápána, tj. zda znamenají, že peníze, které byly získány prodejem majetku nebo vymáháním pohledávek a které otec převedl pro vlastní potřebu nebo půjčil na úrok svým jménem, mají být vyplaceny dětem a dědicům zůstavitele, nebo jeho vnukům. Odpověď zněla, že o tom musí rozhodnout soud příslušný k projednání věci, neboť podle právní domněnky by měl být otec z důvodu přirozené náklonnosti, kterou chová syn, zproštěn veškeré odpovědnosti, pokud dědicové zůstavitele neprokáží, že jeho úmysl byl jiný.

213. Maevius si ve své závěti přála, aby jeden z jejích dědiců byl zproštěn odpovědnosti za opatrovnickou žalobu, a to následujícími slovy: "Nepřeji si, aby od něj bylo požadováno vyúčtování opatrovnictví, které Julianus Paulus spravoval s Antistiusem Ciceronem, a přeji si, aby byl zproštěn veškeré odpovědnosti z tohoto titulu." Ptám se, pokud by mu zůstaly v

rukou nějaké peníze pocházející z poručnictví, zda je možné je od něj vybrat. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, proč by peníze, které patří opatrovanci a zůstávají v jeho rukou, měly být považovány za odkázané.

214. Jistý zůstavitel učinil ve své závěti následující ustanovení: "Přeji si, aby můj příbuzný Titius byl zproštěn všech dluhů, které mi dluží, a navíc mu dávám deset aurei." Do kodicilu vložil následující ustanovení: "Dále si přeji, aby můj dědic osvobodil mého příbuzného a dlužníka Titiusa od placení úroků z peněz, které mi dlužil za svého života. Pokud by se můj dědic pokusil v rozporu s mým přáním vymáhat od něj uvedené úroky, pak si přeji, aby uvedené úroky byly Titiovi vyplaceny mými dědici, dokud bude žít." Protože zůstavitel měl zjevně v úmyslu dědictví spíše zvýšit než snížit, vyvstala otázka, zda jeho dědicové budou podle podmínek svěřenského fondu povinni Titiusa donutit, aby ho zprostil veškerého dluhu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi se zdá, že odkaz, který zůstavitel odkázal na prvním místě, byl zmenšen.

215. Byl-li závěťový odkaz učiněn takto: "Přeji si, aby vše, co mi Seius dluží nebo za co jsem se za něj zavázal, mu bylo odevzdáno," ptám se, zda bylo odkázáno pouze to, co bylo splatné v době sepsání závěti, nebo zda byla do odkazu zahrnuta i částka, která přirostla později na úrocích. Odpověď zněla, že zůstavitel měl v úmyslu, aby každý závazek dlužníka byl zrušen svěřenským fondem.

216. Stichus, který byl ze závěti manumitován, mu zůstavitel odkázal pozemek s veškerým jeho vybavením spolu s dalším majetkem a přidal následující: "Zakazuji, aby mu byl vystaven jakýkoli účet, protože má v držení záznamy." Vyvstala otázka, zda bude Stichus povinen odevzdat nějakou peněžní částku, která mu zůstala v rukou ze správy jeho pachtu. Odpověděl jsem, že Stichus není z tohoto důvodu povinen. Claudius: "Nevím, jestli je to pravda: Nikdo po svém manství není odpovědný za žádný čin, který spáchal během nevolnictví, a byla přijata rada s odkazem na zjištění práva, co je dlužné. Proto si dědicové mohou ponechat zůstatek, který jim zůstal v rukou, spolu s peculium, nebo může být odečten od peculium, pokud je toto odkázáno.

217. "Přeji si, aby sto aurei, které jsem uložil u Aproniana, zůstalo v jeho rukou, dokud můj syn nedosáhne věku dvaceti let, a zakazuji, aby se od něj vybíraly jakékoli úroky z uvedených peněz." Vyvstala otázka, zda Apronianus může podle podmínek trustu tvrdit, že výše uvedená částka od něj nebyla vybrána před dobou stanovenou zůstavitelem. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností mohl takový nárok uplatnit.

218. Zůstavitel ustanovil své dcery svými dědičkami a pověřil je následujícím svěřenectvím: "Mé dcery, nepožadujte od Gaia Seia, aby skládal účty za správu mého majetku, který spravoval ve své bance nebo z ní až do mé smrti, a zbavte ho všech závazků, které se k němu vztahují." Vzhledem k tomu, že uvedený Gaius Seius spravoval veškerý majetek zůstavitele v době jeho smrti a investoval jej ve své bance a z ní, vyvstala otázka, zda bude nucen vystavit dědicům zůstavitele účet z tohoto

majetku. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi došlo k vydání odkazu, ale soud musí rozhodnout, jak má být za daných okolností postupováno.

219. Zůstavitel ustanovil za svého dědice svého bývalého opatrovníka spolu se svým bratrem a některými dalšími osobami a odkázal svému zmíněnému opatrovníkovi deset aurei, které tento utratil na jeho účet a na účet svého bratra. Vystala otázka, zda je svěřenectví platné, pokud jde o opatrovníka. Odpověď zněla, že pokud zůstavitel odkázal částku, která mu náležela na základě trustu, nelze požadovat plnění trustu.

220. Rovněž byl položen dotaz, zda v případě, že by se odkaz ukázal jako neplatný, pokud jde o opatrovníka, by byl platný s ohledem na bratra zůstavitele; protože byl ve prospěch jeho a také ve prospěch strany, která spravovala jeho opatrovnictví, také. Odpověď zněla, že odkaz je platný, pokud jde o bratra, neboť byl zproštěn svého dluhu.

221. Byla také položena otázka, zda by měl být opatrovník vyslechnut, pokud by souhlasil s přijetím poručenství za předpokladu, že by některé body závěti zůstaly v platnosti a jiné byly odmítnuty, přičemž jako důvod uvedl, že částka uvedená v poručenství je nižší než částka, kterou poskytl jako zálohu na výdaje. Odpověď zněla, že mu podmínky závěti nebrání v tom, aby požadoval vše, co může prokázat, že mu náleží.

222. Zůstavitel učinil následující odkaz: "Nařizuji, aby částku padesáti aurei, kterou jsem si vypůjčil od své manželky na směnku, aby byla použita v mém podnikání, jí vyplatili moji dědicové." Vystala otázka, zda závěť obstojí, pokud by se ukázalo, že manžel je skutečně dlužníkem své manželky. Odpověď zněla, že pokud by dluh existoval, byl by svěřenský fond neplatný.

223. Dále byla položena otázka, zda lze požadovat výkon svěřenského fondu, pokud by manželka po podání žaloby na vymáhání dlužných peněz spor prohrála. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností může požadovat exekuci trustu, protože je zřejmé, že dluh není splatný z jiného důvodu.

224. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Má-li zůstavitel dva hlavní dlužníky a pověří svého dědice, aby oba z nich propustil, a jeden z nich není schopen přijmout odkaz a nejsou společníky; dědic by měl převést své právo na žalobu z dlužníka, který nemůže přijmout odkaz, na toho, jemuž zákon toto plnění přiznává, a tímto postupem se stanou dvě věci, tj. ten, kdo nemůže přijmout odkaz, se bude podílet na plnění, a ten, kdo ho může přijmout, bude propuštěn. Jsou-li však dlužníci společníky, ten, kdo je nezpůsobilý, bude nutně těžít prostřednictvím druhého, který může odkaz přijmout, a bude propuštěn na základě kvitance; totéž se totiž stane, i kdyby zůstavitel nařídil, že má být propuštěn pouze ten, kdo je oprávněn podle závěti přijmout.

225. Týž, Otázky, kniha X.

Když žalobce nebo žalovaný uložil svému dědici, aby nepřijímal rozsudek u soudu centumvirů, vyvstala otázka, jaký to má vliv na odkaz. Bylo rozhodnuto, že je to platné pouze v případě, že protivník zůstavitele má špatný případ, takže by byl v souboji s dědicem poražen; pak by totiž dědic byl nejen povinen vydat majetek, který byl předmětem žaloby, ale také zaplatit odkazovníkovi všechny náklady soudního řízení. Kdyby však měl dobrou věc, nezdá se, že by z odkazu nic nebylo, dokonce ani výdaje, jak se domnívají některé autority.

226. Scaevola, Názory, kniha III.

Věřitel učinil svému dlužníkovi následující odkaz: "Přeji si, aby vše, co mi dluží Gaius Seius a co si zajistil zástavou svých zahrad, mu předali moji dědicové." Pokud zůstavitel za svého života obdržel od Seiuse nějakou platbu, ptám se, zda ji lze požadovat jako dlužnou na základě odkazu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi ji nelze nárokovat. Tentýž účastník řízení se znovu obrátil o radu a tvrdil, že zůstavitel před uzavřením dodatku, jímž odkázal odkaz, obdržel téměř celou jistinu a úroky z dluhu, takže z dluhu zbyla jen velmi malá část, a ptal se, zda by měl právo na vymáhání na základě doložky "vše, co mi náleží a co se týká minulosti". Odpověď zněla, že pokud jde o skutečnosti uvedené na prvním místě, je můj názor správný; pokud však jde o ty, které byly uvedeny později, bylo něco přidáno, a o této otázce musí rozhodnout soud, který by měl zjistit, zda zůstavitel, který zapomněl, že peníze byly zaplacené, učinil toto ustanovení; nebo proto, že platba byla bez jeho vědomí; nebo zda jednal úmyslně, neboť si přál, aby byla odkázána dlužná částka, a nikoli právo požadovat vydání.

227. Jistý zůstavitel mimo jiné učinil následující odkaz svému svobodnému zaměstnanci: "Pokud pro mě za mého života uzavřel nějaký obchod, zakazuji, aby se od něj za to požadovalo jakékoli vyúčtování". Vyvstala otázka, zda bude nucen odevzdat dědicům knihy, v nichž bylo vedeno účetnictví, jakož i veškeré částky, které mu zůstaly v rukou, jak vyplývá ze zápisů o příjmech a výdajích. Odpověď s ohledem na danou věc zněla, že dědic je oprávněn požadovat také to, co správce půjčil svým spoluotrokům, kteří tvořili součást pozůstalosti, přičemž tyto částky, vynaložené ve prospěch svého pána, by měly být odečteny od zůstatku v jeho rukou.

228. Titia, která měla dva poručníky, učinila ve své závěti následující ustanovení: "Nepřeji si, aby se od prvního z nich vyžadoval účet za mé poručnictví, které spravovali Publius Maeivius a Lucius Titius." Vyvstala otázka, zda od něj mohou být vymáhány peníze, které mu zůstaly ze správy poručnictví. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, co by vedlo k přesvědčení, že peníze, které patřily opatrovanci a zůstaly v jeho rukou, byly odkázány.

229. Dále byla položena otázka, zda by se mělo mít za to, že byl propuštěn i spoludržitel. Odpověď zněla, že spoluopatrovník nebyl propuštěn.

230. "Pokud jde o Gaia Seia, který se o to obzvláště zasloužil, nepřejí si, aby cokoli, co mi dluží na směnkách nebo na účtu, nebo cokoli, co si ode mne vypůjčil, nebo jakékoliv závazky, které jsem v jeho prospěch uzavřel, byly požadovány buď od něj, nebo od jeho dědiců." Ptám se, zda byla odkázána pouze peněžní částka, která byla splatná v době sepsání závěti, nebo zda byly do odkazu zahrnuty i úroky, které z uvedené částky narostly později. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi se zdá, že zůstavitel měl v úmyslu, aby všechny závazky společnosti Seius, které měl vůči sobě, byly splněny z titulu svěřenectví.

231. Dále byla položena otázka, zda poté, co byl závazek obnoven a částka dluhu se zvýšila, bude to, co bylo splatné podle staré smlouvy, stále zahrnuto do dědictví; nebo pokud byla provedena obnova a strana se stala jakoby novým dlužníkem, může být žalována o zvýšenou částku. Odpověď zněla, že za odkázané se považuje pouze to, co strana v té době dlužila, ale pokud se zůstavitel stále držel svého původního záměru, zahrnoval odkaz veškerý dluh existující v době jeho smrti.

Tit. 4. O zrušení nebo převodu odkazů a svěřenství.

232. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Pokud zůstavitel, který odkázal právo hnát dobytek přes svůj pozemek, neudělí právo cesty, nic z odkazu nevynechá, a to z toho důvodu, že právo hnát dobytek nemůže existovat bez práva cesty.

233. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Je-li odkázán pozemek, může být učiněna výhrada následujícího znění: "Nedávám ani neodkazuji tomu a tomu žádné jiné právo, které se váže k uvedenému pozemku, kromě užívacího práva k němu," aby užívací právo mohlo tvořit odkaz.

234. Užívání však může být vyhrazeno, takže bude ponecháno pouze pouhé vlastnictví.

235. Stejně tak může být vyhrazena část odkázaného pozemku.

236. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

237. Pokud by někdo učinil testamentární dispozici následujícího znění: "Dávám a odkazuji takový a takový pozemek Titiovi, a kdyby Titius zemřel, ať je mému dědici uloženo, aby jej dal Seiovi," má se za to, že odkaz byl právoplatně převeden. I kdyby strana, které byl majetek odkázán na prvním místě, byla v době převodu mrtvá, bude mít Seius na tento majetek nárok.

237. Pokud by někdo učinil odkaz Titiovi ve znění: "Můj dědic ať dá takový a takový předmět Titiovi, nebo pokud by Titius zemřel dříve, než jej obdrží, ať jej dá Semproniovi," podle přísného výkladu zákona se zdá, že dědic bude zavázán oběma stranám, tedy Semproniovi i dědici Titiovi. Pokud by však zůstavitelův dědic byl v prodlení s vydáním majetku Titiovi, právo požadovat odkaz přejde na jeho dědice a Sempronius na něj nebude mít žádný nárok; pokud by však k prodlení nedošlo, bude pak oprávněn odkaz přijmout Sempronius, a nikoli Titiovi dědicové. Pokud by však Titius zemřel před okamžikem, kdy odkaz přejde na dědice, bude na něj mít nárok pouze Sempronius.

238. Totéž je třeba říci v případě, kdy je pozůstalost zanechána ve svěřenském fondu ve prospěch chlapce a jeho matka se stane dědicem, pokud by zemřel před získáním pozůstalosti, takže pokud zemře před dobou, kdy odkaz připadne, bude na něj mít nárok matka; pokud však zemře později, prospěch ze svěřenského fondu přejde na dědice dítěte, stejně jako kdyby došlo k prodlení při plnění samotného svěřenského fondu.

239. Pokud však někdo učiní odkaz následujícího znění: "Můj dědic ať vydá takový a takový majetek Titiovi, a pokud tak neučiní, ať jej vydá Semproniovi," bude mít Sempronius nárok na odkaz pouze tehdy, pokud by v době, kdy se stane předmětem odkazu, Titius nebyl schopen jej nabýt.

240. Pokud by někdo učinil odkaz následujícího znění: "Můj dědic ať dá takový a takový pozemek Titiovi, a pokud by jej Titius zcizil, ať jej můj dědic dá Sempronovi," bude dědic zatížen oběma odkazy; Titius totiž není zatížen odkazem, pokud by pozemek zcizil, ale dědic je zatížen odkazem jemu. Proto by se měl dědic podáním námitky z důvodu zlé víry zajistit a vymoci si od Titiuse záruku, že pozemek nezcizí.

241. Pokud si někdo vyhradí více, než odkazuje, bude jeho výhrada platná; jako například pokud by odkázal dvacet aureí a vyhradil si čtyřicet.

242. Pokud by zůstavitel odkázal užívací právo k určitému pozemku a vyhradil si právo cesty, jeho výhrada je neplatná, ale odkaz nebude zneplatněn, stejně jako když někdo odkáže vlastnictví pozemku a vyhradí si právo cesty, odkaz se nezmenší.

243. Pokud zůstavitel odkáže odkaz odděleně dvěma osobám jménem Titius a poté jednu z nich odkazu zbaví, ale není jasné, kterou z nich má na mysli, budou mít na odkaz nárok obě; stejně jako tam, kde při odkazu není zřejmé, které ze dvou stran je dán, říkáme, že není dán žádné z nich.

244. Byl-li pozemek odkázán Titiovi absolutně, pak mu byl odkázán pod podmínkou a nakonec mu byl odňat, a to takto: "Můj dědic nedá Titiovi pozemek, který jsem mu odkázal podmíněně," nebude mít na něj nárok ani podle jednoho ustanovení, ledaže zůstavitel výslovně uvedl, že si přeje, aby odkaz obdržel absolutně.

245. Podívejme se, zda lze podmínku, na níž závisí odkaz, pozůstalost nebo svoboda otroka, odvolat. Julianus říká, že v případě svobody otroka zrušení podmínky neznamená okamžité udělení svobody otrokovi. Také Papinianus v sedmnácté knize otázek říká, že obecně vzato podmínku nelze odvolat, neboť se domnívá, že podmínka není dána, ale je uložena, a to, co je uloženo, nemůže být odňato, neboť to platí pouze pro to, co je dáno. Je však lepší, aby se bral v úvahu význam slov, než slova samotná; a jako lze podmínky uložit, tak je lze také odvolat.

246. Jestliže zůstavitel svou závěť odkázal sto aureí Titiovi a v kodícilu mu učinil následující odkaz: "Můj dědic ať dá Titiovi padesát aureí a nic víc", nemůže si dědic nárokovat více než padesát aureí.

247. Nejen odkazy, ale i trusty lze zrušit, a to i pouhým přáním. Proto se nabízí otázka, zda bude svěřenství splatné v případě, že mezi stranami vzniklo nepřátelství. Pokud se nepřátelství skutečně týká hrdelního zločinu nebo je mimořádně závažné povahy, bude se mít za to, že to, co bylo odkázáno, bylo zrušeno; pokud se však jedná o lehký zločin, bude svěřenství nadále existovat. V souladu s tím můžeme zahrnout i odkazy a lze podat výjimku z důvodu zlé víry.

248. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Pokud by strany obnovily své přátelství a zůstavitel by litoval svého dřívějšího předsevzetí, bude zanechaný odkaz nebo svěřenství obnoveno v plném rozsahu, neboť vůle zemřelého byla změnitelná až do posledního okamžiku jeho života.

249. Gaius, O městském ediktu, kniha II.

Stejně jako může být odkaz odňat jedné osobě, může být také převeden na jinou, například takto: "Dávám a odkazuji Seiovi to, co jsem odkázal Titiovi." Tato doložka obsahuje tiché odnětí odkazu, pokud jde o Titiuse osobně.

250. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Převod odkazu se uskutečňuje čtyřmi způsoby. Buď může být převedeno nahrazením jedné osoby jinou; nebo to může učinit strana, která nařídila, aby bylo obdarováno, aby je mohla dát jiná; nebo když je zanechán jeden druh majetku místo jiného, jako ten aurei místo pozemku; nebo když byl odkaz absolutní a převádí se pod podmínkou.

251. Kdybych však dal Maeviovi to, co jsem již dal Titiovi, ačkoli je zvykem tvrdit, že jsou oba pověřeni vydáním téhož majetku, přesto je lepší názor, že v tomto případě je první odkazovník zbaven odkazu, neboť tam, kde řeknu: "Ať je Seius pověřen vydat to, co jsem pověřil Titiose," bude se mít za to, že jsem řekl, že Titius majetek nevydává.

252. Stejně tak tam, kde je místo pozemku odkázáno deset aurei, se některé autority domnívají, že první odkaz není zrušen; ve skutečnosti však je, neboť poslední vůle je ta, která má být provedena.

253. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je-li někomu odkázán nějaký předmět pod nějakou podmínkou a tentýž předmět byl již absolutně odkázán jinému, nepovažuje se první odkaz za absolutně zrušený, ale pouze v případě, že by byla splněna podmínka druhého odkazu. Pokud však bylo úmyslem zůstavitele, aby byl první odkaz za všech okolností zrušen, je třeba mít za to, že se tak stalo.

254. Julianus, Digesty, kniha XXXII.

Pokud by tedy ten, na koho byl odkaz převeden, zemřel ještě za života zůstavitele, nebude přesto náležet tomu, kdo ho předtím pozbyl.

255. Julianus, Disputace, kniha V.

Jestliže někdo poté, co někomu odkázal sto aurei absolutně, mu pak odkázal stejnou částku podmíněně a měl v úmyslu odkázat mu tuto druhou částku navíc, bude to, co mu odkázal absolutně, splatné ihned, a to, co mu bylo odkázáno podmíněně, bude splatné, pokud by se podmínka splnila. Pokud mu však v důsledku toho, že si to rozmyslel, odkázal tutéž částku pod podmínkou, lze mít za to, že se absolutní odkaz stal podmíněným. Pokud tedy v téže závěti, kterou odkázal sto aurei, odkázal později padesát aurei a chtěl, aby těchto padesát tvořilo nový odkaz, bude splatných sto padesát aurei. Pokud však chtěl, aby odkaz sestával pouze z padesáti aurei, bude splatných pouze padesát. Stejně pravidlo se uplatní, pokud se tak stalo prostřednictvím kodicilu.

256. Julianus, Digesty, kniha XXXVII.

Je-li odkaz absolutně odkázán Titiovi a ten je mu odňat pod určitou podmínkou a zemře v době, kdy podmínka trvá, i kdyby podmínka padla, odkaz nebude náležet dědici Titiovi; je-li totiž jednou odkázán odkaz odňat pod podmínkou, má to stejný účinek, jako kdyby byl na prvním místě odkázán pod opačnou podmínkou.

257. Je-li odkaz učiněn takto: "Ať můj dědic zaplatí deset aureí Titiovi, a kdyby je nezaplatil Titiovi, ať zaplatí zmíněných deset aureí Semproniovi," zemře-li Titius přede dnem, kdy odkaz přejde, může si Sempronius odkaz právoplatně nárokovat, neboť by se mělo za to, že na něj přešel.

258. Týž, Digesty, kniha LIV.

Pokud zůstavitel odkáže otroka obecně a vyhradí si Sticha, odkaz tím nezruší, ale oslabí;

259. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

Jelikož si odkazovník nemůže vybrat Stichus.

260. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že pokud zůstavitel, veden tou či onou pohnutkou, ve své poslední vůli uvedl některého ze svých svobodných pánů jako mimořádně špatného, mělo se za to, že ho zbavil všeho, co mu bylo dříve odkázáno.

261. Florentinus, Institutes, kniha XI.

Dědictví, která jsou neplatná v okamžiku, kdy byla udělena, se nestávají platnými tím, že jsou potlačena; jako například poté, co zůstavitel ustanovil pána otroka svým dědicem, podmíněně zbaví zmíněného otroka absolutního odkazu, který mu o něm učinil. Je-li totiž absolutní odkaz odňat stanovením podmínky, má se za to, že byl odkázán pod opačnou podmínkou, a proto je potvrzen. To však neplatí v případě, že odkaz, který byl potlačen, nebyl v první řadě platný.

262. Tytéž důvody, pro které se odkaz stává neplatným, když byl odkázán, způsobují, že jeho potlačení se také stává neplatným a neúčinným; jako například, když odkážeš odkazovníkovi část jeho práva cesty nebo nařídíš otrokovi, aby byl jen částečně svobodný.

263. Paulus, O přidělu svobodných lidí.

Pokud je otrok odkázaný zůstavitelem zcizen a poté jím odkoupen, nebude náležet odkazovníkovi, proti němuž lze uplatnit námitku z důvodu zlé víry. Je však zřejmé, že mu nebude bránit, pokud odkazovník prokáže, že zůstavitel obnovil svůj úmysl darovat mu otroka.

264. Týž, O právu kodícilů.

Nezáleží na tom, zda je odkaz obsažený v závěti vymazán, nebo odňat.

265. Celsus, Digesty, kniha XXII.

Nic nebrání tomu, aby zůstavitel opravil, změnil nebo zrušil předchozí závěť následnou závětí.

266. Modestinus, Differences, kniha VIII.

Pokud by zůstavitel za svého života odkázal majetek, který odkázal, jinému, dědictví absolutně zanikne, ani nerozlišujeme, zda se svého majetku zbavil z nutnosti, nebo jen z náklonnosti; takže pokud se ho zbavil z nutnosti, dědictví bude stále splatné, ale pokud se ho zbavil jen z náklonnosti, splatné nebude. Toto rozlišení se však nebude vztahovat na stranu, která učiní dar z liberálnosti, neboť nikdo není liberální, pokud je k tomu veden nutností.

267. Týž, Názory, kniha XI.

Modestinus vyslovil názor, že pokud zesnulý tím, že zbavil Maevia odkazu, který mu byl odkázán, neměl v úmyslu odvolat svěřenství, kterým byl pověřen, mohou být dědicové žalováni na základě svěřenství; a tento názor se schvaluje.

268. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha I.

Ačkoli mohu odkaz převést na osobu, která nemá právo jej podle mé závěti přijmout, nebo odkázat odkaz bez udělení svobody svému vlastnímu otroku, i když není oprávněn jej přijmout, přesto nebude splatný osobě, která byla o něj připravena.

269. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha IV.

Odkazu může být zbaven pouze ten, komu byl odkázán, a proto pokud by byl odkaz učiněn synovi nebo otrokovi jiného, otec nebo pán ho nemůže být zbaven.

270. Papinianus, Názory, kniha VI.

Dědic ustanovený k podílu na pozůstalosti obdržel odkaz také ze závěti. Zůstavitel se na něj později díval s velkou nenávisť a hodlal sepsat další závěť, kterou začal, ale nemohl ji dokončit a předal podíl, aniž by se o něm zmínil. Jeho práva na žalobu jako dědice mu sice nemohla být upřena, ale pokud by se odkazu domáhal, mohla mu být znemožněna výhrada z důvodu zlé víry.

271. Týž, Názory, kniha VII.

Jistý otec, který rozdělil svůj majetek mezi své děti, si přál, aby jeho dcera obdržela částku tři sta aurei, pocházející ze zisku, který získal z výhod, jichž požíval jako vrchní centurion triariů; tyto peníze poté použil na pořízení pozemku. Bez ohledu na tuto skutečnost budou bratři a spoludědicové sestry stále povinni plnit svěřenecký fond, neboť to, co bylo použito ve prospěch zůstavitele, nemohlo být považováno za spotřebované. Protože však zůstavitel rozdělil svůj majetek mezi své děti, měl v úmyslu, aby vše, co nebylo rozděleno, jim patřilo společně; proto bylo rozhodnuto, že pozemek, který byl pořízen z prostředků získaných z úřadu v armádě, by měl být rovněž rozdělen, aby dcera mohla získat svůj podíl na pozůstalosti z částky zaplacené za uvedený pozemek. Tak by tomu bylo i v případě, kdyby do aktiv pozůstalosti byly zahrnuty peníze.

272. Týž, Názory, kniha VIII.

Je-li odkaz odkázaný pod podmínkou převeden na další osobu, má se za to, že byl převeden pod stejnou podmínkou, ledaže by šlo o podmínku, která se nevztahuje k osobě prvního odkazovníka. Pokud by totiž někdo odkázal majetek své ženě, pokud by měla děti, a odkaz by byl převeden, podmínka, která se nutně vázala na osobu první ženy, se nebude považovat za opakovanou.

273. Otec odkázal své zahrady se vším příslušenstvím své dceři a poté daroval některé otroky patřící k uvedeným zahradám své manželce. Ať už darování potvrdil, nebo ne, jeho poslední vůle bude mít přednost před odkazem dceři. Ale i kdyby darování nebylo platné, přesto se bude mít za to, že otec zmenšil dědictví své dcery.

274. Týž, Názory, kniha IX.

Zůstavitel odkázal jednomu ze svých dědiců pozemek jako přednostní dědictví a poté nařídil, aby určitá práva na žalobu do výše koupě uvedeného pozemku byla postoupena jinému. Poté, co pozemek prodal, aniž by způsobil újmu osobě oprávněné k němu jako k přednostnímu dědictví, zařadil cenu, kterou za něj obdržel, mezi majetek své pozůstalosti. Vyslovil jsem názor, že práva z žaloby by neměla být postoupena na jeho spoludědice.

275. Paulus, Otázky, kniha IX.

Byl-li otrokovi odkázán odkaz se svobodou a on byl poté prodán a odkaz svobody byl odvolán, ačkoli je takové odvolání neplatné ve vztahu k otrokovi patřícímu jinému, přesto nebude mít nabyvatel nárok na odkaz. To má svůj důvod, neboť odvolání ob stojí, protože otrok může být odkoupen, stejně jako je platný odkaz, je-li učiněn ve prospěch toho, kdo v době sepsání závěti patřil zůstaviteli, ale poté, co byl prodán, získal svobodu na základě kodícilu.

276. Jak by tomu bylo v případě, kdyby zůstavitel za svého života manumitoval otroka, kterému v závěti nařídil, aby byl svobodný, a poté by kodícilem zrušil udělení svobody? Podívejme se, zda by pouhé odvolání svobody zrušilo odkaz. Některé autority se domnívají, že ano, ale nadbytečné ustanovení nemá na odkaz vliv.

277. Týž, Otázky, kniha XXV.

Když je otrokovi něco odkázáno a on by byl poté prodán a zbaven toho, co mu bylo odkázáno, bude odvolání platné, protože odkaz nabude účinnosti, pokud by byl otrok znovu odkoupen.

278. Je-li otrok odkázán a za života stran manumitován a je-li zbaven svého odkazu, nebude mít zbavení platnosti ani účinku; proto si může vzít odkaz, který mu byl odkázán, neboť i kdyby byl znovu uveden do otroctví, jeho odkaz přesto nebude obnoven, neboť se považuje za nového člověka.

279. Valens, Trusty, kniha V.

Kdybych ti odkázal určitý majetek a požádal tě, abys ho vydal Titiovi, a pak bych ti tentýž majetek odkázal na základě trustu, ale nepožádal bych tě, abys ho někomu vydal, vyvstává otázka, zda je v tvé moci vybrat majetek podle podmínek druhého trustu, aby ses vyhnul exekuci prvního. Bylo zjištěno, že je lepší vzít v úvahu poslední ustanovení závěti.

280. Paulus, Sentence, kniha III.

Svobodník, který obdržel odkaz podle první části závěti, byl později zůstavitelem v téže listině stigmatizován jako nevděčný, a protože zůstavitel změnil názor, nebude svobodník oprávněn k žalobě na základě závěti.

281. Scaevola, Digest, kniha XXX.

Zůstavitelka odkázala svému pěstounovi několik předmětů a později odkaz některých z nich odvolala a pověřila svého dědice, aby je nahradil jinými, mezi nimiž si přála, aby bylo darováno dvacet liber zlata, a to následujícím způsobem:

"Kromě toho jí dávám a odkazuji a přeji si, aby jí bylo dáno dvacet liber zlata." Dále dodala: "A tobě, Attio, především ukládám, abys s náležitou láskou pečoval o svou sestru Sempronii a chránil ji, a pokud se budeš domnívat, že se vrátila k dobrému způsobu života, odkaž jí po své smrti výše zmíněných dvacet liber zlata; a mezitím jí vyplácej výnos z uvedené částky, to znamená úrok z ní ve výši šesti procent." Těchto dvacet liber zlata poté převedla kodícilem na svého dědice Maevia a pověřila ho následujícím svěřenským právem: "Přeji si, aby dvacet liber zlata, které jsem svou závětí odkázala své pěstounce Sempronii, bylo předáno Maeviovi poté, co od něj přijmu záruku, že z uvedené částky bude každý měsíc vyplácet pět denárů zmíněné Sempronii, dokud bude živa, navíc sto dvacet pět denárů na její oděv; a o to tě prosím. Jsem si jist, že ty, Maevie, z důvodu své náklonnosti pověříš svého dědice, aby po tvé smrti splnil mé přání ohledně mé pěstounky." Vyvstala otázka, zda bude Maevius jako dědic v okamžiku své smrti nucen vyplatit Sempronii oněch dvacet liber zlata, jak to měl udělat dědic Attius. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nemůže být nucen zaplatit jí oněch dvacet liber zlata, ale že ostatní věci, jimiž byl pověřen ve prospěch pěstouna, musí obstarat Maevius a jeho dědic, dokud zmíněný pěstoun žije.

282. Titia svou závětí ustanovila svou svobodnou ženu Seiu, která byla zároveň její pěstounkou, dědičkou dvanáctiny svého majetku. Svému propuštěnci Pamphilovi odkázala pod svěřenectvím jisté pozemky, mezi nimiž byla i jistá pole o velké rozloze, označená jako ležící poblíž Kolonu; a poté dopisem odkázala témuž propuštěnci i další majetek, přičemž v tomto dopise se o Seii a Pamphilovi zmiňovala následovně: "Pozdravuji své dědice. Přeji si, aby vše, co je uvedeno níže, bylo provedeno, stejně jako všechna ustanovení, která jsem již učinila ohledně Pamphila. Pokud by se má nevlastní sestra Seia nestala dědičkou mého podílu na majetku, který jsem jí určila, přeji si, aby jí byly předány všechny pozemky v okolí Kolonu." Vzhledem k tomu, že propuštěná Seia odmítla podíl na pozůstalosti, který jí byl odkázán závětí, a vybrala si to, co jí bylo dáno kodícilem, vyvstala otázka, zda by v případě, že by Pamphilus požadoval tytéž pozemky podle podmínek svěřenského fondu, mohla být vyloučena výjimka z důvodu zlé víry. Odpověď zněla, že svěřenectví, které se týkalo pozemků, tedy těch, které se nacházely v blízkosti Colonu, se považovalo za převedené na svobodnou ženu Seiu.

283. Zůstavitel požádal své dědice, aby v případě, že zemře v provincii, bylo šedesát aureí předáno Luciu Titovi, aby se mohl ujmout jeho těla a přivést je zpět do vlasti. Dále dodal následující: "Pokud z uvedené sumy peněz něco zbude, přeji si, aby to bylo dáno jemu." Téhož dne adresoval svým dědicům kodícil v následujícím znění: "Kdybych náhodou zemřel buď v provincii, nebo na cestě, žádám vás, abyste mé tělo převezli do Kampánie a uložili do hrobky mých dětí." Vyvstala otázka, zda zůstavitel tímto ustanovením mlčky nezbavil Lucia Titia čehokoli, co mu z výše uvedené částky šedesátí aurei zbylo. Odpověď zněla, že je třeba mít za to, že o ni byl připraven.

284. Jistý otec ustanovil závětí své dcery dědičkami nerovných dílů svého majetku a toutéž závětí provedl rozdělení téměř veškerého svého majetku a poté přidal následující: "Veškerý můj zbývající majetek, jakož i veškerá pasiva, která se váží k mému majetku, náleží pouze mým dvěma dcerám, a to Primě a Secundě, nebo té z nich, která přežije". Poté mezi ně kodícilem provedl zcela jiné rozdělení svého majetku, než jak učinil v závětí, a část z něj nikomu konkrétně neodkázal. Vyvstala otázka, zda dcery Prima a Secunda mohou na základě závěti tvrdit, že pouze ony mají nárok na majetek, který nebyl

posledním pořízením, jež jejich otec učinil o svém majetku, nikomu výslovně odkázán. Odpověď zněla, že podle všeho nezrušil celou závěť, ale provedl pouze změny týkající se určitého majetku, s nímž naložil jiným způsobem.

285. Matka učinila v dopise následující ustanovení týkající se odkazu a podílu na majetku odkázaném jejímu synovi: "Protože vím, že můj syn Priscillianus je na pokraji smrti, považuji za spravedlivé a správné odkázat svému bratru Marianovi a svému manželovi Januariovi stejné podíly z té části mého majetku, kterou jsem odkázala svému synovi; a pro případ, že by zemřel, odkazuji a přeji si, aby jim bylo odevzdáno ještě něco navíc, co bych mu mohla odkázat." Priscillianus žil až do otevření závěti a poté zemřel na stejnou nemoc. Vyvstala otázka, zda dědictví, které mu bylo odkázáno, bude podle podmínek trustu náležet Januariovi a Marianovi. Odpověď zněla, že lze rozhodnout, že pokud syn zemře na stejnou nemoc, kterou v té době trpěl, že odkaz absolutně přejde na ty, vůči nimž bylo šetření provedeno.

286. Týž, Digest, kniha XIV.

Zůstavitel, který ustanovil svého syna dědicem části svého majetku, mu odkázal také dva pozemky s otroky a veškerým náradím, které k nim patří. Několik věcí odkázal také své manželce, stejně jako otroky Sticha a Damase. Když však zjistil, že na jednom z pozemků odkázaných jeho synovi není žádný správce, poslal Sticha a jmenoval ho správcem obdělávání zmíněného pozemku a dal mu na starost účty s ním spojené. Vyvstala otázka, zda bude Stichus patřit jeho manželce, nebo jeho synovi. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že zůstavitel pamatoval na záležitosti, které mu byly v jeho závěti určeny, bude Stichus jako správce náležet k pozemku, na který byl převeden, a že manželka si na něj nemůže činit nárok podle podmínek svěřenectví.

287. Jistá osoba odkázala čtyři pole své matce, kterou ustanovila dědičkou části svého majetku, a uložila jí, aby dvě z uvedených polí odevzdala jeho tchánovi; poté kodicilem zrušila svěřenectví, které vytvořila ve prospěch svého tchána. Vyvstala otázka, zda uvedená dvě pole budou náležet matce jako přednostní dědictví. Odpověděl jsem, že v uvedeném případě není nic, proč by jí neměly patřit.

288. Seia svou závětí odkázala pět liber zlata. Titius ji obvinil, že nařídila smrt svého otce. Po vznesení obvinění Seia uzavřela kodicil, ale nezbavila svého nevlastního syna Titiuse dříve zmíněného odkazu a zemřela dříve, než bylo obvinění projednáno. Poté, co se případ dostal před soud, bylo rozhodnuto, že Titiův otec nepřišel o život kvůli žádnému Seiinu trestnému činu. Jelikož kodicilem nezbavila Titiuse odkazu, který mu odkázala závětí, ptám se, zda by jej měli Titiovi vyplatit Seiini dědicové. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností jim nepřísluší.

289. Jistý jedinec mimo jiné odkázal své peculium své dceři, která byla pod jeho kontrolou. Poté, co sepsal závěť, vybral peníze patřící jeho dceři od jejího dlužníka a použil je na vlastní účet. Ptám se, zda může dcera z tohoto důvodu podat žalobu

proti dědicům svého otce. Odpověď zněla, že pokud prokáže, že tak učinil bez úmyslu připravit ji o dědictví, může žalobu podat.

290. Venuleius, Žaloby, kniha X.

Je snadné z odkazu cokoli odebrat nebo k němu cokoli přidat, pokud byla odkázána pouze peněžní částka, ale pokud se jedná o určitý hmotný majetek, je obtížnější to písemně vyjádřit a rozdělení bude pravděpodobně nesrozumitelné.

291. Pokud je otrokům odkázána svoboda odňata, nic se nezíská tím, že jim bude odkaz výslovně odňat.

Tit. 5. O pochybných záležitostech.

292. Papinianus, Názory, kniha VII.

Závětní dědic odkázal Maevian nebo Seianův statek Titovi. Protože v zápisech bylo pod názvem Maevian Estate uvedeno několik pozemků, odpověděl jsem, že se nezdá, že by zůstavitel zamýšlel zahrnout do odkazu všechny uvedené pozemky, pokud se hodnota Seian Estate příliš nelišila od hodnoty Maevian Estate.

293. Týž, Posudky, kniha IX.

Je-li odkaz odkázán občanům města nebo je k němu zřízen svěrenský fond, má se za to, že byl odkázán městu.

294. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Je-li věta nejednoznačná, nemůžeme ji vykládat oběma způsoby, ale pouze podle úmyslu zůstavitele. Proto tam, kde někdo řekl něco, co neměl v úmyslu říci, neřekl, co ta slova znamenají, protože to nebylo jeho úmyslem; neřekl ani to, co zamýšlel, protože k tomu nepoužil vhodného jazyka.

295. Týž, Názory, kniha XIX.

Paulus zastával názor, že je-li odkaz závislý na splnění podmínky, musí být nepochybně vyplacen určitým nebo nejistým osobám takovým způsobem, že žaloba na vynucení splnění odkazu bude oprávněná.

296. Týž, Názory, kniha XIX.

Paulus rovněž vyslovil názor, že pokud není v závěti uvedeno jméno příjemce svěřenského fondu, není pochyb o tom, že žádná osoba, ať již jistá nebo nejistá, nemá nárok na prospěch ze svěřenského fondu.

297. Gaius, Trusty, kniha I.

Jistá osoba, která byla poslána do vyhnanství, sepsala závěť a poté, co ustanovila dědice a učinila odkazy několika osobám, dodala následující: "Kdyby některý z mých dědiců nebo jiných přátel, které jsem v této závěti uvedl, nebo kdokoli jiný dosáhl mého odvolání od císaře a já zemřel dříve, než mu budu moci projevit svou vděčnost, přeji si, aby takovou a takovou částku peněz dali moji ostatní dědicové tomu, kdo to učiní." Jeden z dědiců, které ustanovil, dosáhl jeho odvolání, ale než se to zůstavitel dozvěděl, zemřel. Vyvstala otázka, jakým způsobem má být svěřenství vykonáno. Julianus po konzultaci vyjádřil názor, že svěřenský fond by měl být vykonán, a i když osoba, která získala zůstavitelovo odvolání, nebyla jeho dědicem ani odkazovníkem, nýbrž jedním z jeho přátel, že tento má nárok na prospěch ze svěřenského fondu.

298. Kdyby tě někdo pověřil, abys vydal jeho majetek jeho posmrtnému dědici nebo cizí osobě; 7. Marcianus, Trusty, kniha III.

Nebo kdyby tě ustanovil svým dědicem spolu se svým posmrtným dítětem, nebo kdyby vám oběma odkázal dědictví nebo vás učinil beneficienty svěřenského fondu;

299. Gaius, Trusty, kniha I.

Ptá se, zda by ti posmrtné dítě, ať už se narodilo, nebo ne, mohlo zabránit v tom, abys měl prospěch z tvého podílu na pozůstalosti. Domnívám se, že správnější je tvrdit, že pokud by se posmrtné dítě nenarodilo, neumožní vám podíl na pozůstalosti, ale celá pozůstalost vám bude patřit, stejně jako kdyby vám byla celá odkázána na prvním místě; pokud by se však narodilo, budete mít oba nárok na to, co bylo každému z vás odkázáno, a pokud se narodí jedno dítě, budete mít nárok na polovinu pozůstalosti; pokud se narodí dvě, budete mít nárok na třetinu; a pokud se narodí tři děti najednou (neboť se rodí i trojčata), budete mít nárok na čtvrtinu pozůstalosti. I v naší době byla alexandrijská žena Serapias představena božskému Hadriánovi se svými pěti dětmi, které se jí narodily při jediném porodu. Kde však přijdou na svět více než tři děti najednou, je tato událost považována za zázračnou.

300. Tam, kde jistý člověk poté, co ustanovil několik dědiců, pověřil jednoho z nich svěřenectvím, aby vydal podíl na majetku, který by mohl přijít do jeho rukou, kterémukoli ze svých spoludědiců, kterého by si v době své smrti vybral, je naprosto jisté, že toto svěřenectví je platné; neboť není ponecháno na vůli dědice, o nějž byl požádán, zda má majetek vůbec vydat, ale komu jej raději vydá. Je totiž velký rozdíl, zda zůstavitel svěřuje do pravomoci správce, komu chce určitý majetek vydat, či nevydat, nebo zda poté, co mu uložil povinnost jej vydat, mu sám poskytuje neomezenou volbu jeho rozdělení.

301. Jsou-li spoludědicové ustanoveni k nerovným podílům na pozůstalosti, vyvstala otázka, zda má být dědic povinen vydat každému z nich stejné podíly, nebo pouze podíly v poměru k těm, k nimž jsou ustanoveni dědici. Bylo rozhodnuto, že pokud zůstavitel nařídil jednomu z dědiců, aby se vzdal svého podílu ve prospěch spoludědiců, pokud mu vyplatí určitou peněžní částku, k níž jim bylo nařízeno přispět rovným dílem; zdá se být spravedlivé, aby jim byly na základě pověření přiděleny stejné podíly z pozůstalosti. Pokud však zůstavitel při rozdělování uvedených peněz zamýšlel, aby přispěli nerovnými podíly, aby odpovídaly podílům na majetku, na které měli nárok, zdálo by se být rozumné, aby jim byl majetek podle podmínek trustu vydán v poměru k jejich podílům na majetku.

302. Paulus, Sentence, kniha II.

Je-li darování učiněno mezi manželi a zemře-li ten, jemuž bylo učiněno, dříve než druhý, majetek se vrátí tomu, kdo jej daroval. Pokud by obě strany zemřely současně, aby bylo možné tuto otázku rozhodnout, bylo rozhodnuto, že darování je platné, a to zejména proto, že dárce, který by si mohl nárokovat majetek, nepřežil.

303. Tryphoninus, Disputace, kniha XXI.

Zůstavitel, který měl dvě nezletilé děti, nahradil Tituse tím, který mohl zemřít dříve. Obě děti zahynuly současně při ztroskotání lodi. Vyvstala otázka, zda pozůstalost přejde na náhradníka a kterého z obou nezletilých má považovat za dědice. Řekl jsem, že pokud by bratři zemřeli přirozenou smrtí, stal by se bratr toho, který zemřel jako první, jeho dědicem ab intestato a náhradník by dědil po druhém z nich; nicméně by měl nárok na pozůstalost toho, který zemřel jako první, neboť ta byla zahrnuta do pozůstalosti druhého z nich. V navržené otázce, kdy oba bratři zemřeli najednou, a protože ani jeden z nich nepřežil druhého, je však třeba rozhodnout, že oba zemřeli jako poslední, nebo že ani jeden z nich nezemřel jako poslední, protože rozhodnutí o tom, který z nich zemřel jako poslední, závisí na skutečnosti, že jeden z nich zemřel jako první? Měl by však převážit první názor, totiž že náhradník je dědicem obou nezletilých. Pokud totiž zůstavitel, který má pouze jednoho syna, ustanoví náhradníka za toho, který zemřel poslední, nepovažuje se za neplatnou substituci; stejně tak se nejbližším příbuzným rozumí ten, kdo nepředchází nikoho jiného, a v tomto případě, jelikož ani jeden z bratrů nepřežil druhého, se má za to, že oba zemřeli první a poslední.

304. Když syn a jeho otec přišli o život ve válce a matka se domáhala majetku svého syna na základě toho, že zemřel poslední, a příbuzní jejího otce prohlásili, že syn zemřel první, božský Hadrián rozhodl, že otec zemřel první.

305. Zemře-li svobodný pán současně se svým synem, přechází majetek ze zákona na patrona nezvěstného svobodného pána, pokud se neprokáže, že syn svého otce přežil. Domníváme se, že tomu tak je z důvodu úcty, která se váže k patronátnímu právu.

306. Pokud manžel a manželka zemřou současně a bylo uzavřeno ustanovení týkající se věna, které stanoví, že má připadnout manželovi, pokud žena zemřela během manželství, nabude toto ustanovení účinnosti, pokud se neprokáže, že svého manžela přežila.

307. Pokud by Lucius Titius přišel o život ve stejnou dobu jako jeho syn, který dosáhl věku dospělosti a kterého závěť ustanovila jeho jediným dědicem, má se za to, že syn přežil otce a bude jeho dědicem podle závěti, a majetek syna přejde na jeho dědice, pokud dědicové otce neprokáží opak. Pokud však syn, který zahynul spolu s otcem, nedosáhl věku dospělosti, má se za to, že jej otec přežil, pokud se neprokáže opak.

308. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Pokud byl odkaz odkázán tomu z příbuzných, který může první nastoupit na Kapitol, a dva z nich tak údajně učinili současně, přičemž není zřejmé, který z nich dorazil dříve, zabrání se tomu, aby odkaz nabyl účinnosti? Nebo se lze zeptat, jaké je pravidlo, pokud zůstavitel odkázal "tomu, kdo mu má postavit pomník", a několik z nich mu ho postaví; nebo pokud je odkázáno tomu, kdo je starší ze dvou osob, a oba jsou stejně staří; nebo pokud zůstavitel odkázal odkaz svému příteli Semproniovi, a existují dvě osoby stejného jména, které se těší stejné účtě? Je-li však odkaz odkázán dvěma osobám stejného jména, například dvěma osobám jménem Sempronius, a jedna z nich je později odkazu zbavena, přičemž není zřejmé, která z nich byla myšlena; zanikne odkaz, pokud jde o obě strany, nebo bude jeho zrušení neplatné? Tato otázka může vyvstat také v případě, že je svoboda odkázána několika otrokům stejného jména nebo některým z nich. Lepší názor je, že ve všech těchto případech by odkazy a udělení svobody měly nabýt účinnosti, ale pokud dojde ke zrušení, týká se to všech stran.

309. Je jasné, že pokud by otrokyně měla obdržet svobodu podle následujícího ustanovení: "Ať je svobodná, pokud první dítě, které porodí, je mužského pohlaví," a porodí při jednom porodu dítě mužského a ženského pohlaví a je jisté, které z nich se narodilo dříve, neměly by být žádné pochybnosti, pokud jde o její stav; to znamená, zda bude svobodná, nebo ne; neměly by být ani žádné pochybnosti, pokud jde o dívku, protože pokud se narodila po chlapci, bude svobodná. Pokud však v tomto ohledu existuje nějaká nejistota a nelze ji odstranit soudním šetřením, je v případě pochybností lepší přijmout spravedlivější názor a předpokládat, že se dítě mužského pohlaví narodilo jako první, aby otrokyně mohla získat svobodu a její dcera se narodila svobodná.

310. Julianus, Digesty, kniha XXXVI.

Kdykoli je odkázáno užívací právo svobodným lidem a vlastnictví majetku poslednímu pozůstalému, je odkaz platný, neboť se domnívám, že v tomto případě je majetek odkázán za následující podmínky: "Pokud bude posledním pozůstalým."

311. Týž, Digest, kniha V.

Kdykoli je ve frazeologii žaloby nebo výjimky nějaká nejednoznačná klauzule, je nejvhodnější chápat ji tak, aby majetek, jehož se týká, byl spíše zachován, než aby byl ztracen.

312. Týž, O nejasnostech.

Pokud člověk, který uložil dvě stě aureí, učinil následující odkaz: "Odkazuji Seiovi tři sta aureí, navíc k těm dvěma stům, které jsem u něj uložil," mají tyto dvě částky, vzaté odděleně, určité určení, ale pokud jsou vzaty dohromady, vyvolávají nejasnosti. Je však třeba konstatovat, že se nejedná o tři sta, nýbrž o pět set aurei, protože obě částky jsou spojeny.

313. Tam, kde někdo učiní odkaz následujícího znění: "Ať můj dědic odkáže Attiovi spolu s Dionem, otrokem Maeviovým, majetek Seian," existuje jistá pochybnost, zda byla Dionovi odkázána také půda, nebo zda byl Dion odkázán spolu s půdou. Je lepší se domnívat, že byla odkázána nejen půda, ale i otrok Dion, a to zejména tehdy, pokud zůstavitel neměl dobrý důvod odkázat Dionovi dědictví.

314. Pokud ustanovení formulujeme takto: "Pokud neposkytneš takového a takového otroka nebo takový a takový pozemek, slibuješ zaplatit sto aurei?". Pokuta bude splatná bez ohledu na to, zda bude stipulovaná podmínka splněna, či nikoli; to znamená, že stipulovaná podmínka bude závazná, ať už nebude proveden ani jeden, ani druhý úkon. Je zřejmé, že stejné pravidlo bude platit i v případě, kdy bude konkrétně uvedeno několik věcí, které si přejeme, aby byly vykonány, a my stanovíme následující: "Pokud některá z těchto věcí nebude vykonána," nebo například: "Souhlasíš s tím, že se dostavíš k soudu za Sticha, Damuse a Erose?". Pokud některý z nich nebude zastoupen, slibuješ, že zaplatíš deset aurei?". Je nutné, aby se strana dostavila za všechny, aby mohly být splněny podmínky stipulací. Nebo aby byl případ jasněji vyjádřen, předpokládejme, že stipulaci formulujeme takto: "Slibuješ, že zaplatíš deset aurei, pokud se nedostavíš za Sticha, Damuse a Erose?". V tomto případě totiž nemůžeme pochybovat o tom, že všichni musí být zastoupeni.

315. Mezi oběma následujícími ustanoveními je rozdíl: "Zaplatíš tolik a tolik, jestliže se stane taková a taková věc nebo se nestane taková a taková věc," nebo: "Jestliže se nestane jedna z věcí, o nichž bylo dohodnuto, že se mají stát, zaplatíš takovou a takovou částku." Neboť zatímco je pravda, že se má stát jedna nebo druhá věc, není z tohoto důvodu pravda, že se

nená stát jedna nebo druhá z obou věcí, neboť obě tyto věty mohou být pravdivé, i když si navzájem odporují; protože když význam není obecný, ale vztahuje se k nějaké konkrétní věci, je-li pravdivá některá z nich, činí pravdivou celou větu. Stejně jako jsou na druhé straně nepravdivé obě klauzule obsahující výroky, které jsou protikladné; například když některé děti zůstavitele zemřou po dosažení puberty a jiné zemřou před dosažením tohoto věku, neboť na jedné straně je nesprávné říci, že všechny zemřely před dosažením puberty, a na druhé straně je rovněž nesprávné říci, že všechny zemřely po dosažení tohoto věku. To vyplývá z toho, že význam je brán v obecném smyslu, a v tomto případě, je-li něco nepravdivé, činí to nepravdivou celou větu. Proto je třeba zjistit, co je předmětem dotazu, neboť pokud bych měl říci, že taková a taková věc nebo že taková a taková věc nemá být učiněna, mělo by se ptát, zda něco nebylo učiněno? Důsledkem první věty je, že by se neměla udělat ani jedna z věcí; důsledkem druhé věty je, že by se měly udělat obě. V prvním případě nebude pro osobu výhodné, že neudělala jednu z obou věcí, pokud udělala druhou; a v druhém případě jí nebude ku prospěchu, pokud prokáže, že udělala jednu z obou věcí, pokud neudělala druhou.

316. Proto, kdyby někdo položil následující dotaz: "Udělal jsi některou z těch věcí, z nichž jsi obviněn?" a strana řekne, že ne, chce tím říci: "Neudělal jsem žádnou z těch věcí, z nichž jsem obviněn," tj.

317. Pokud někdo vloží do stipulací několik věcí, z nichž jednu si přeje, aby byla učiněna, měl by stipulaci formulovat takto: "Slibuješ, že bude učiněna taková a taková věc, nebo taková a taková věc, a pokud nebude učiněna ani jedna z nich, zaplatíš takovou a takovou částku?".

318. Kromě toho, pokud by hlava domácnosti vložila do své závěti následující větu: "Narodí-li se mi syn nebo dcera, ať je mým dědicem; kdyby se však mým dědicem nestal ani syn, ani dcera, ať je mým dědicem Seius," nevyjadřuje svůj záměr dostatečně jasně, pokud by měl v úmyslu ustanovit cizího dědice pouze pro případ, že by se jeho dědicem nestal ani syn, ani dcera; to by totiž mělo být vyjádřeno následovně: "Kdyby se mým dědicem neměl stát ani můj syn, ani moje dcera." Někdy se však stává nezbytnou první klauzule; jako například v případě, kdy někdo, kdo má syna a dceru, chce oba učinit svými dědici, a pokud by se jeho dědicem stal jen jeden z nich, ustanovit s ním cizince, nebo pokud by se jeho dědicem nestal ani jeden z nich, nahradit cizince. Je však třeba přijmout ten názor, který zřejmě spíše odpovídá úmyslu zůstavitele, aby v případě, že se mu narodí syn nebo dcera, nebyl k dědictví připuštěn cizí člověk, ledaže by zůstavitel výslovně uvedl, že se tak musí stát.

319. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Pokud by někdo ve své závěti učinil následující ustanovení: "Můj dědic ať zaplatí deset solidi svědkům, kteří zapečetili mou závěť," Trebatius se domnívá, že odkaz je platný. Pomponius to také považuje za pravdivé, protože samotná závěť je potvrzena předložením svědků. Tento názor považuji za správný.

320. Týž, Pravidla, kniha II.

Jsou určité záležitosti, v nichž je zpočátku obtížné dospět k závěru, ale nakonec se zdá být jasné, co bylo učiněno; jako například v případě, kdy byl učiněn odkaz, a zatímco se zůstavitel rozmýšlí, zda jej přijme, či nikoli, dědic převede dotyčný majetek na třetí osobu. V tomto případě bude převod neplatný, pokud se zůstavitel rozhodne odkaz přijmout; pokud jej však odmítne, bude převod platný. Stejný případ by nastal, kdyby dědic půjčil peníze patřící k odkázanému majetku; pokud by je totiž odkazovník neodmítl, mělo by se za to, že dědic půjčil peníze patřící někomu jinému, pokud by však odkazovník odmítl, mělo by se za to, že půjčil své vlastní peníze. Ale co když byly peníze utraceny? Podle okolností případu by se uplatnilo stejné pravidlo.

321. Týž, Pravidla, kniha III.

Když vezmeme v úvahu případy osob, které zemřou ve stejnou dobu, jakož i projednání jiných věcí; například když matka stanovila, že věno její dcery jí manžel vrátí, pokud její dcera zemře během manželství, a matka zemřela ve stejnou dobu jako její dcera, vyvstává otázka, zda by žaloba založená na tomto ustanovení byla na místě ve prospěch dědice matky. Božský Pius v reskriptu uvedl, že ustanovení neumožňuje podat takovou žalobu, protože matka dceru nepřežila. Byla také položena otázka, zda pokud by cizí osoba, která stipulovala vrácení věna, zemřela současně s manželem nebo současně s manželkou, kvůli níž stipulaci uzavřela, mohla by právo na žalobu převést na svého dědice?

322. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Stejné pravidlo platí v případě, kdy je věno odkázáno jako přednostní dědictví manželce a ta zemře současně se svým manželem.

323. Marcianus, Pravidla, kniha III.

V následujícím případě, kdy nezletilý a jeho bratr, který byl jeho nutným dědicem a byl za něj dosazen, zemřeli současně, vyvstává otázka, zda by bratr byl dědicem svého bratra, či nikoliv. Dále, pokud byli dva nutní dědicové nahrazeni jeden druhým a zemřeli společně, budou oba považováni za dědice zůstavitele, nebo bude jeden z nich dědicem druhého, tj. pokud by byli požádáni o vydání pozůstalosti jeden druhému v okamžiku své smrti? V takových případech, pokud by zemřeli současně a neukázalo by se, který z nich přišel o život jako první, nebude jeden z nich považován za dědice druhého.

324. S odkazem na falcký zákon však platí, že zemře-li pán současně se svými otroky, nebudou tito v okamžiku jeho smrti považováni za součást jeho majetku.

325. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

Pokud je odkaz odkázán příbuzným a tito příbuzní pozbyli svých práv jako takoví, ale stále zůstávají občany, je třeba říci, že mají na odkaz nárok, neboť byli členy rodiny v době, kdy byla závěť vykonána. Je jisté, že pokud někdo nebyl členem rodiny v době sepsání závěti, ale stal se jím v důsledku arogance, v době smrti zůstavitele, bude mít ještě navíc nárok na odkaz.

326. Pokud by někdo učinil odkaz ve prospěch svých příbuzných, je to stejné, jako kdyby jej učinil ve prospěch svých příbuzných.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha XII.

Protože senát v době božského Marka povolil odkazovat korporacím, není pochyb o tom, že je-li odkaz učiněn ve prospěch orgánu, který má zákonné právo se shromáždit, bude na něj mít tento orgán nárok. Odkaz zanechaný tomu, kdo nemá právo se shromažďovat, však nebude platný, pokud nebude zvlášť zanechán členům, kteří jej tvoří, neboť ti pak budou moci odkaz přijmout nikoli jako sdružení, ale jako samostatné osoby.

327. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Tam, kde existuje jakákoli jazyková nejasnost, bude platnost transakce záviset na úmyslu stran; například pokud bych se měl dohodnout na Stichovi, a existuje několik otroků tohoto jména; nebo na otroku obecně; nebo na něčem, co má být dodáno v Kartágu, a existují dvě města, která se tak jmenují; a v každém případě, kde vznikne pochybnost, je třeba mít za to, že smlouva byla uzavřena v dobré víře, aby byla provedena na místě, kde je to nejvhodnější, pokud není zřejmé, že byla sepsána v rozporu se zákonem.

328. Javolenus, O Cassiovi, kniha V.

Matka přišla o život při ztroskotání lodi ve stejnou dobu jako její syn, který dosáhl věku pohlavní dospělosti. Nelze-li zjistit, který z nich zemřel dříve, je přirozenější předpokládat, že syn žil déle.

329. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Pokud žena zahyne při ztroskotání lodi současně se svým synem, který nedosáhl věku puberty, rozumí se, že syn přišel o život dříve.

330. Marcellus, Digesty, kniha XI.

Bylo rozhodnuto, že pokud je v závěti uvedeno nějaké prohlášení, které je nejednoznačné, nebo dokonce nesprávné, mělo by být vykládáno příznivě a v souladu s tím, co se předpokládá, že bylo úmyslem zůstavitele.

331. Celsus, Digesty, kniha XXII.

"Ať je osvobozen ten, komu mohu říci, že si přeji, aby můj dědic dostal svobodu, a ať je mému dědici uloženo, aby dal takovou a takovou částku tomu, koho určím." Přání zůstavitele by mělo být splněno, pokud lze nějakým způsobem zjistit totožnost otroka, kterého měl na mysli.

332. Týž, Digest, kniha XXVI.

Vznikne-li jakákoli pochybnost o úmyslu stran v ustanovení, měla by být nejasnost vykládána v neprospěch toho, kdo ustanovení učinil.

333. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Pokud si člověk přál, aby byl jeden z jeho otroků manumitován, a není zřejmé, kterého z nich chtěl zůstavitel osvobodit, nebude mít žádný z nich nárok na svobodu podle podmínek poručenství.

334. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha III.

Jistá osoba, která vlastnila otroka Flacca, který byl plničem, a Philonica, který byl pekařem, odkázala své manželce pekaře Flacca; vznikla otázka, kterému z otroků náleží a zda nejsou oba zahrnuti do odkazu. Především bylo rozhodnuto, že byl odkázán ten otrok, kterého zůstavitel zamýšlel zahrnout do dědictví. Pokud to nebylo možné zjistit, mělo být následně provedeno šetření s cílem zjistit, zda pán znal jména svých otroků. Pokud tomu tak bylo, náležel by pak otrok, kterého uvedl jménem, i kdyby se spletl v údajích o jeho povolání. Pokud mu však jména otroků nebyla známa, měl by být pekař považován za subjekt odkazu, stejně jako kdyby jeho jméno nebylo uvedeno.

335. Scaevola, Digesty, kniha XVIII.

Zůstavitel svou závěť manumitoval několik otroků a mezi nimi Sabinu a Cyrogenii, když každý z nich dosáhl věku třiceti let a jakmile se stali svobodnými, přál si, aby jim byla dána určitá peněžní částka; a učinil následující ustanovení, do něhož byli oba otroci zahrnuti: "Přeji si, aby Sabina a Cyrogenie dostaly každá deset aureí, až dosáhnou výše uvedeného věku, a kromě toho si přeji, aby se každé z nich každoročně vyplácelo deset aureí na jejich výživu, dokud budou žít." Vyvstala

otázka, zda má být podpora poskytována všem manumitovaným otrokům, nebo pouze Sabině a Cyprogenii. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se zdá, že podpora byla odkázána všem z nich.

Tit. 6. Ohledně odkazů učiněných z titulu trestu.

336. Africanus, Otázky.

Je-li dědicem ustanoven syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok a zůstavitel zároveň nezákonně nebo urážlivě odkáže odkaz, který bude působit jako trest vůči otci nebo pánovi, bylo rozhodnuto, že odkaz nemá žádnou platnost ani účinek; každý odkaz obsažený v závěti, který je vyvolán touhou po pomstě, ať už je odkázán dědici nebo komukoli jinému, kdo má prospěch z poslední vůle zůstavitele, musí být považován za neplatný.

337. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Vůle zůstavitele rozlišuje trest od podmínky, a zda se v odkazu hovoří o trestu, podmínce nebo převodu, je třeba zjistit z úmyslu zůstavitele. To uvedli božští Severus a Antonín v reskriptu.

Tit. 7. Ohledně Katonova pravidla.

338. Celsus, Digesty, kniha XXXV.

Katonovo pravidlo je uvedeno takto: "Každý odkaz, který by byl neplatný, kdyby zůstavitel zemřel bezprostředně po sepsání závěti, nebude platný bez ohledu na to, jak dlouho poté zemře." Toto pravidlo v některých případech neplatí.

339. Co když však někdo pořídí odkaz následujícím způsobem: "Ať je vyplacena taková a taková částka Titiovi, kdybych zemřel po Kalendách." Ať je vyplacena taková a taková částka Titiovi, kdybych zemřel po Kalendách. Máme se o to přít s odkazem na tuto skutečnost? Vždyť v tomto případě, kdyby zůstavitel zemřel ihned, je lepší tvrdit, že odkaz nebyl odkázán vůbec, než že byl odkázán protiprávně.

340. Stejně tak, pokud vám odkázaný pozemek byl váš v době sepsání závěti a vy jste jej zcizil ještě za života zůstavitele, budete mít na odkaz nárok, ale nebudete na něj mít nárok, pokud zůstavitel zemřel bezprostředně po sepsání závěti.

341. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Pokud by však byl odkaz učiněn takto: "Pokud by se má dcera provdala za Titia", má se za to, že je platný, pokud by se provdala v době smrti zůstavitele, i když v době sepsání závěti nebyla způsobila k uzavření manželství.

342. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Katonovo pravidlo se nevztahuje ani na dědictví, ani na odkazy, jejichž okamžik nabytí se nevztahuje k datu smrti zůstavitele, ale k datu přijetí pozůstalosti.

343. Ulpianus, O Sabinovi, kniha X.

Je dobře známo, že Katonovo pravidlo se nevztahuje na podmíněné ustanovení dědiců.

344. Týž, O Sabinovi, kniha XXII.

Katonovo pravidlo se nevztahuje na nové zákony.

Tit. 8. Vzhledem k testamentárním ustanovením, o nichž se má za to, že nebyla sepsána.

345. Julianus, Digesty, kniha LXXVIII.

Byl-li někdo požádán, aby v závěti napsal odkaz pozůstalosti nebo dědictví na sebe, vyvstává otázka, zda se uvedený odkaz pozůstalosti nebo dědictví má považovat za nenapsaný; a také zda na základě takto učiněného ustanovení může mít dědic náhradníka. Odpověď zněla, že část pozůstalosti, ohledně níž jste žádal o radu, náleží náhradníkovi, neboť když senát stanovil sankce korneliánského práva proti osobě, která se v závěti ustanovila dědicem nebo odkazovníkem pozůstalosti, má se za to, že stejným způsobem má i on, učinil neplatnými ustanovení inveligatorní povahy, jako například následující: "Ať je Titius mým dědicem téže části pozůstalosti, za kterou mě sám ustanovil svou závětí," neboť ustanovení tohoto druhu se považují stejně, jako kdyby nebyla do závěti vložena.

346. Alfenus Varus, Digesty, kniha V.

Tam, kde nelze zjistit smysl některého testamentárního ustanovení, se na něj hledí, jako by nebylo napsáno, ale ostatní ustanovení budou stále platná.

347. Marcianus, Institutes, kniha XI.

Cokoli nad rámec odkazu na výživu, co je odkázáno zločinci odsouzenému do dolů, se považuje za nenapsané, ale nepropadá to státní pokladně, protože zůstavitel je otrokem trestu, a ne otrokem císaře. Božský Pius to uvedl v jednom reskriptu.

348. Kdyby dědic nebo odkazovník, který byl ustanoven, byl po vykonání závěti odsouzen do dolů, majetek nebo odkaz nepropadá státní pokladně.

349. Stejně tak, je-li něco odkázáno cizímu otrokovi a ten je poté zůstavitelem vykoupen, odkaz zanikne; neboť všechny odkazy, které jsou přeneseny na místo, odkud nemohou pocházet, se považují za nepsané.

350. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Je-li odkaz učiněn někomu v době, kdy je již mrtev, má se za to, že nebyl sepsán.

351. Kromě toho, je-li odkazovník v době sepsání závěti v moci nepřítele a nevrátí se ze zajetí, má se za to, že odkaz nebyl sepsán. To uvádí i Julianus.

352. Paulus, Otázky, kniha XII.

Když se někdo ustanoví dědicem v závěti, kterou je mu uloženo vydat pozůstalost někomu jinému, zůstane na něj přesto uvaleno svěřenství s jeho břemenem, i když se to, co učinil, bude považovat za nepsané. Stejné pravidlo platí i pro závět vojáka.

Tit. 9. O těch, kteří jsou zbaveni odkazu jako nehodní.

353. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že svobodný člověk, jemuž byl majetek odkázán závětí jeho patrona, má být zbaven odkazu nebo svěřenectví jako nehodný, pokud ho po smrti svého patrona obviní, že se podílel na nějaké nezákonné transakci, i když si za to možná zasloužil odměnu.

354. Týž, Institutes, kniha XI.

Pokud se emancipovaný syn, který byl pasován, domáhá držby majetku svého otce v rozporu s jeho vůlí a vstoupí do majetku jako náhradník dítěte nedosahujícího věku puberty, bude zcela zbaven majetku, který propadne státní pokladně.

355. A opět, pokud by se někdo v rozporu se zákonem oženil s manželkou v provincii, v níž vykonává nějaké veřejné zaměstnání, božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že si nemůže ponechat nic, co by mohl získat z vůle svého otce; stejně jako v případě poručníka, který se ožení se svou svěřenkyní v rozporu s dekretem senátu. Proto v obou případech, pokud je dotyčný ustanoven dědicem celého majetku a vstoupí do něj, bude důvod ke konfiskaci ze strany státní pokladny, neboť bude majetku zbaven jako nehodný.

356. Na druhou stranu se však toto pravidlo neuplatní v případě, že se žena provdala za muže, který spravuje veřejný úřad v provincii, ani v případě svěřenkyně, která se nezákonně provdala za svého poručníka; je však lepší se domnívat, že může přijmout na základě závěti a neměla by být odmítnuta jako nehodná.

357. Stejné pravidlo bude platit, když někdo odevzdá celý majetek nebo jeho část některému příbuznému, po němž má právo dědit, ale o němž neví, že ještě žije, neboť bude zbaven majetku jako nehodný.

358. Týž, Pravidla, kniha V.

Božský Pius rozhodl, že nehodný je ten (jak uvádí Marcellus ve dvanácté knize Digest), u něhož bylo jasně prokázáno, že dopustil, aby žena, po níž byl ustanoven dědicem, zemřela vlastní nedbalostí a vinou.

359. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Papinianus v Páté knize otázek říká, že pokud někdo obviní dědice z falšování ustanovení v závěti, nebude zbaven dědictví, z něhož byl obviněn jeho spoludědic, kterého nerušil.

360. Paulus, O právech pokladníka.

Poté, co bylo dědictví jednou přijato, bude stále oprávněné dokazovat, že závěť byla zfalšována, a bude také správné tvrdit, že je neplatná; nebude však přípustné žádné tvrzení o tom, že byla neúčinná.

361. Kdo tvrdí, že závěť je neplatná, a prohraje svůj případ, není vyloučen z jakéhokoli ustanovení učiněného v jeho prospěch. Proto ten, kdo poté, co získal odkaz, tvrdí, že závěť byla zfalšována, musí ztratit to, co podle ní obdržel. Avšak s ohledem na toho, kdo obdržel odkaz a popírá, že závěť je platná, učinil božský Pius v reskriptu následující prohlášení: "Ačkoli Sofrovi příbuzní obdrželi odkaz od řádně ustanoveného dědice, přesto, pokud mají dobrý důvod se domnívat, že dědic nemá na pozůstalost nárok a že jim náleží podle zákona o dědictví, mohou se jí domáhat podle zmíněného zákona. O tom, zda mají být z pozůstalosti vyloučeni, či nikoliv, rozhodne soud po řádném posouzení jejich osob, jejich postavení a věku."

362. Bylo dobře stanoveno, že pokud byl ustanoven opatrovník a omluví se ze správy svého svěřenství, ztratí vše, na co měl nárok podle podmínek závěti. Pokud ji však již získal, nebude mu dovoleno se omluvit. Domnívám se, že toto pravidlo se nebude vztahovat na toho, kdo pouze obdržel odkaz a poté, co byl požádán matkou nezletilého, aby se stal jeho opatrovníkem, se raději omluví; v tomto případě totiž neudělal nic, co by odporovalo vůli zůstavitele. Odkaz, který byl opatrovníkovi odepřen, však nepřejde na státní pokladnu, nýbrž bude ponechán synovi, jehož zájmů se zůstavitel vzdal.

363. Pokud by otec nebo pán napadl závěť, bude mu žaloba odepřena, pokud je odkaz zanechán buď jeho synovi, nebo jeho otrokovi, pokud by z něj získali nějaký prospěch. Jiný názor je třeba zaujmout v případě, že zmíněný odkazovník získal z odkazu jediný prospěch.

364. Je-li někdo, kdo má nárok na odkaz, požádán, aby manumitoval svého otroka, a něco je otrokovi dáno závětí, je třeba říci, že akt pána nebude otrokovi na újmu; a měl by být koupěn státní pokladnou, aby byl manumitován, pokud je pán ochoten ho prodat; ale ten, kdo odmítl přijmout podle závěti, k tomu nemůže být donucen.

365. Jestliže syn pod otcovskou kontrolou tvrdí, že závěť je zfalšovaná, zvažme, zda by měla být žaloba jeho otci odmítnuta. Domnívám se, že pokud toto obvinění vznesl proti vůli svého otce, neměla by mu být žaloba odepřena.

366. Kdyby někdo, komu mám vyplatit dědictví na základě svěřenství, řekl, že závěť je zfalšovaná, budu povinen vyplatit dědictví do státní pokladny.

367. Pokud se někdo, kdo tvrdí, že závěť je zfalšovaná, stane dědicem zůstavitele nebo dědice, který je ustanoven, je třeba rozhodnout, že jeho tvrzení mu nebudou na újmu.

368. Podobně je tomu v případě, kdy osoba tvrdí, že závěť je neúčinná.

369. Osobě, která vznáší obvinění, musí být poskytnuta shovívavost vzhledem k jejímu věku, a zejména pokud její opatrovník nebo poručník chce prokázat, že závěť je buď zfalšovaná, nebo neúčinná. To uvedli císaři Severus a Antoninus v reskriptu.

370. Žaloba by měla být odmítnuta těm, kteří svědčili ve prospěch strany, která tvrdila, že závěť byla zfalšována. To nařídil božský Severus.

371. Některé autority se domnívají, a to velmi správně, že žaloba by měla být odmítnuta těm, kteří pomáhali žalobci nebo se za něj stali ručiteli.

372. Některé autority se domnívají, že guvernér, který prohlásil závěť za zfalšovanou, je nehodný, jestliže dědic, který byl podle ní ustanoven, získá věc v odvolacím řízení.

373. V každém případě budou požadavky jeho úřadu dostatečnou omluvou pro advokáta státní pokladny, který poskytl pomoc záměřům žalobce.

374. Napadne-li někdo hlavní závěť, měl by být vyloučen z výhod druhé závěti, jakož i z výhod udělených později uzavřeným kodicilem, i když jím nemusí být potvrzeny. Stejně pravidlo by se nemělo uplatňovat, pokud strana napadne druhou závěť nebo kodicil, protože v tomto případě se nepovažuje za osobu, která napadla platnost obou listin.

375. Zvažme, zda by měl být otrok, který se pokusil porušit závěť svým svědectvím, zbaven svobody, kterou mu uvedená závěť přiznává. Není hoden získat prospěch z důvěry, a pokud jde o jeho svobodu, božský Pius rozhodl, že jí má být zbaven.

376. Je-li strana ustanovena opatrovníkem, nemůže být tvrzením, že závěť byla zfalšována, zproštěna výkonu této funkce, ale může být vyloučena z prospěchu z odkazu.

377. Ten, kdo od zůstavitele obdržel dar mortis causa, se v tomto ohledu nepodobá odkazovníkovi.

378. Jinak je tomu u toho, kdo má podle podmínek závěti něco přijmout od odkazovníka, nebo u otroka, který má být podmíněně osvobozen, neboť ten může být vyloučen jako nehodný.

379. Božský Pius a Marek rozhodli, že za takových okolností má být ustanovený dědic vyloučen z dobrodiní falciadiánského práva.

380. Všichni ti, kdo jsou odmítnuti jako nehodní, budou vyloučeni z účasti na odměně, kterou by podle ediktu božského Trajána měli dostat ti, kdo se sami obviní.

381. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Císař v reskriptu stanovil, že dědic si nesmí ponechat čtvrtý díl pozůstalosti, pokud si přivlastnil něco z jejího majetku; a proto zanechal-li zemřelý pozůstalost o čtyřech stech aureích a dědic by z nich sto abstrahoval a ponechal si čtvrtinu ze tří set, tj. pětasedmdesát, a legátům by dal dvě stě padesát, musí jim dát také pětasedmdesát ze sta, které ukradl, a zbytek, tj. pětadvacet, propadne státní pokladně.

382. Modestinus, Rozdíly, kniha VI.

Pokud někdo tvrdí, že Titiova závěť je zfalšovaná, a své tvrzení neprokáže, nebude mu bráněno, aby se stal dědicem Titiova dědice, protože nedědí přímo Titiův majetek.

383. Týž, Jízdy, kniha IX.

Pokud byl dědic prohlášen za nehodného a zbaven pozůstalosti, nelze případná práva na žalobu, která mohla být sloučena, obnovit do původního stavu.

384. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIV.

Pokud by mezi odkazovníkem a zůstavitelem vznikla smrtelná nenávist a bylo by pravděpodobné, že si zůstavitel nepřál, aby ten, komu byl odkaz nebo prospěch z odkazu odkázán, požíval z něj užitek, je lepší názor, že se odkazu nemůže domáhat.

385. Opět platí stejné pravidlo v případě, že zůstavitele otevřeně a veřejně urážel a vedl proti němu zlomyslné řeči.

386. Je-li však občanský stav zůstavitele příčinou sporu, který vyvolal odkazovník, nebude mít tento nárok na to, co mu bylo odkázáno, a to v tomto případě okamžitě propadne státní pokladně.

387. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

Podvodu proti zákonu se dopouští ten, kdo mlčky souhlasí s tím, že vydá to, co mu bylo zanecháno, nebo cokoli jiného osobě, které je ze zákona zakázáno brát podle závěti, ať už k tomu dá písemnou listinu, nebo se k tomu zaváže pouhým slibem.

388. Pokud byl někdo pověřen, aby vydal určitý majetek někomu, kdo může přijímat na základě závěti a komu to bylo v době smrti zakázáno, nepochybuji o tom, že ačkoli důvěra zanikla, měla by stále zůstat tomu, kdo byl požádán, aby majetek vydal, protože se má za to, že se nedopustil žádného podvodu, pokud se nezavázal s ohledem na to, co věděl, že nastane; to znamená, že majetek vydá příjemci, i když by mohl být právně nezpůsobilý jej přijmout.

389. Velmi správně bylo rozhodnuto, že pokud otec syna, který je pod jeho kontrolou, učiní tichou dohodu, nemělo by to být na újmu synovi, protože ten je povinen svého otce poslouchat.

390. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Pokud dědic uzavřel nezákonnou tichou dohodu, nemůže využít falciánského práva s ohledem na část, která byla předmětem podvodné smlouvy. Toto pravidlo bylo stanoveno senátem. Pokud je však podíl pozůstalosti, k němuž byl ustanoven dědicem, větší než ten, který se podvodně zavázal vydat, může si ponechat falciánskou čtvrtinu z přebytku svého podílu podle závěti.

391. Týž, Otázky, kniha XVI.

Tam, kde jistý člověk ustanovil dědice, které neměl právo vybrat, ačkoli určení tohoto druhu není platné a první závěť není v důsledku toho porušena, přesto senát již dávno rozhodl, že dědicové, kteří měli nárok na majetek podle poslední vůle zemřelého, mají být o něj jako nehodní připraveni. To božský Marek rozhodl s ohledem na osobu, jejíž jméno zůstavitel

vymazal ze své závěti poté, co byla vykonána, neboť případ poslal prefektům státní pokladny. Dědictví zanechané závěti však zůstalo nedotčeno. Pokud jde o přednostní odkazy odkázané dědici, může vyvstat otázka úmyslu zůstavitele a tyto odkazy mu nebudou odmítnuty, pokud se jasně neukáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

392. Týž, Otázky, kniha XXXII.

Claudius Seleucus svému příteli Papinianovi, Pozdrav. Maevius, který byl odsouzen za cizoložství se Sempronii, se oženil se zmíněnou Sempronii, která nebyla za tento čin odsouzena, a po své smrti ji ustanovil svou dědičkou. Ptám se, zda byl tento sňatek legální a zda mohla být tato žena připuštěna k dědictví. Odpověděl jsem, že takový sňatek nemůže obstát a že žena nemá nárok na prospěch z dědictví, ale to, co jí bylo zanecháno ze závěti, propadne státní pokladně. I kdyby v takovém případě žena ustanovila svého manžela svým dědicem, máme za to, že by měl být pozůstalosti zbaven jako nehodný.

393. Týž, Otázky, kniha XXXIII.

Pokud žena žila s vojákem jako jeho konkubína, i kdyby zmíněný voják zemřel do jednoho roku po svém propuštění poté, co sepsal závěť ve prospěch ženy, nedávno jsem vám sdělil svůj názor, že nemůže požívat výhod takové závěti provedené v souladu s vojenským právem a cokoli jí zůstane, bude náležet státní pokladně.

394. Týž, Názory, kniha VI.

Dědic, který tvrdí, že kodicil je falešný, a neprokáže svou věc, nesmí být zbaven pozůstalosti. Byl-li však jeho spoludědic pověřen tímž kodicilem svěřenstvím v jeho prospěch, bude mu žaloba na vynucení výkonu svěřenství zamítnuta. Pokud tedy zůstavitel provedl rozdělení svého majetku mezi své dědice prostřednictvím kodicilu, strana, která tvrdí, že je zfalšovaný, si ponechá svůj dědický podíl, s výjimkou případů, kdy jí byl zanechán odkaz ve svěřenství; nemůže však požívat výhod falciidiánského práva, pokud by v té části pozůstalosti, kterou pozbyl, bylo dost majetku, aby nahradil falciidiánský podíl, který ztratil podle spravedlivé zásady započtení.

395. Týž, Názory, kniha VIII.

Když otec druhou závěti provedl pupilární záměnu svých synovců za svého syna, který ještě nedosáhl věku dospělosti a který již byl ustanoven spoludědicem posledně jmenovaného, a zmínění synovci, nahrazení po smrti nezletilého, obvinili jeho matku, že zplodila falešné dítě, za účelem získání pozůstalosti na základě dědictví, odpověděl jsem, že pokud svůj spor prohrají, budou zbaveni podílu na pozůstalosti, na který měli nárok na základě substituce, protože v jejich prospěch nebylo vydáno rozhodnutí s odkazem na závěť.

396. Protože se nepovažuje za hanbu, když se žena stane konkubínou muže, který není jejím patronem, nebude tomu, kdo si ženu vydržoval jako konkubínu, odepřena žaloba na vrácení toho, co mu bylo odkázáno závětí. Naši nejvýznamnější císaři se k tomu postavili v případě Coccea Cassiana, muže nejvyššího postavení, který si velmi oblíbil Rufinu, svobodnou ženu, k níž byl velmi připoután a jejíž dceru označil ve své závěti za své nevlastní dítě a ustanovil ji spoludědičkou své vnučky, ačkoli se později zjistilo, že byla nemanželská.

397. Divine Marcus rozhodl, že pokud zůstavitel po rozpečetění závěti vymazal jméno dědice, protože si to rozmyslel, a v důsledku toho byl jeho podíl odsouzen k propadnutí ve prospěch státní pokladny, není tato skutečnost na újmu dědicům, vůči nimž zůstal úmysl zůstavitele nezměněn, a proto podíl výše uvedeného dědice připadne státní pokladně se všemi jejími břemeny.

398. Týž, Názory, kniha XIII.

Rozhodl jsem, že dědic, který, vědom si vraždy zůstavitele, nepomstil jeho smrt, by měl být nucen vzdát se všech zisků z pozůstalosti, aniž by mohl právně požadovat, aby byla obnovena práva z dědictví, která při nabytí pozůstalosti splynula. Pokud však byl dědic uveden v omyl v důsledku své nevědomosti o trestném činu, bude mít právo na stejnou obranu jako držitel v dobré víře, pokud jde o zisky získané před vznikem sporu; a v tomto případě nebude jeho požadavek, aby byla žalobní práva, která splynula, uvedena do původního stavu, vznesen neoprávněně.

399. Týž, Názory, kniha XV.

Uvedl jsem jako svůj názor, že osoba, která se podvodně ujala výkonu svěření, může být nucena vydat i ty zisky, které inkasovala před zahájením soudního řízení; nepovažuje se totiž za držitele v dobré víře; stejně jako je tomu v případě těch, kteří drží majetek, na který si činí nárok státní pokladna. Rozhodl jsem, že poté, co vznikl spor s odkazem na výkon svěření tohoto druhu, je třeba odevzdat hodnotu dříve vybraných zisků spolu s úroky z nich; a to se týká všech zisků, za které byla zaplacená cena, ale pokud účastník sám zisky použil, je třeba vrátit pouze jejich hodnotu bez úroků. Božský Severus v takovém případě milostivě rozhodl, že se mají vrátit pouze zisky z majetku, a nikoliv úroky z nich, a to bez rozdílu doby, kdy byly vybrány. Taková je praxe i v současnosti.

400. Pokud veškerý majetek pozůstalosti propadl státní pokladně z důvodu plnění podvodně přijatého svěření, není vhodné, aby dědic zůstal zatížen dluhy pozůstalosti. Stejně pravidlo platí i v případě, že smrt zůstavitele není pomstěna. Pokud však dědic utrpěl nějakou škodu tím, že vstoupil do pozůstalosti splynutím práv z jednání nebo služebností, nebude považován za hodného restituční úlevy.

401. Dědic, který byl ustanoven do podílu na pozůstalosti, přijal odkaz pozemku a souhlasil s tím, že to, co přijal, vydá osobě, která nebyla ze zákona schopna to přijmout. Ačkoli odkaz nebyl zákonný, pokud šlo o jeho podíl, tj. o část, na kterou měl jako dědic nárok, přesto jsem vyslovil názor, že jeho právo na pozemek nebylo dotčeno, neboť ani právní norma, ani rozdílnost držby nemohly dosáhnout rozdělení podle vůle zůstavitele.

402. Paulus, Názory, kniha XVI.

Jsou-li jmenovaní dědicové zbaveni pozůstalosti proto, že zůstavitel poté, co si to rozmyslel, chtěl pořídit další závět' a bylo mu v tom jimi zabráněno, bude se mít za to, že svou předchozí závět' zcela zrušil.

403. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Manžel, který nepomstí smrt své manželky, bude zbaven jejího věna jako nehodný.

404. Paulus, Sentence, kniha III.

Podíly na majetku svobodných lidí, kteří přišli o život za podezřelých okolností, které náleží patronům, kteří zanedbali pomstu za jejich smrt, propadají státní pokladně. Všichni dědicové i ti, kdo zaujímají postavení dědiců, jsou totiž povinni z povinnosti pomstít smrt zesnulého.

405. Tryphoninus, Disputace, kniha V.

Z nejlepších důvodů lze tvrdit, že poručník, který jménem svého svěřence tvrdí, že závět' je zfalšovaná nebo neúčinná, ale není schopen své tvrzení prokázat, o dědictví nepřichází. A i kdyby jménem svého svěřence obvinil z hrdelního zločinu svobodného otce svého svěřence, nebude vyloučen z držby pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, protože požadavky jeho povinnosti a jeho odpovědnost jako opatrovníka by ho měly omluvit; ani nemůže nikdo usvědčit ze zlého úmyslu opatrovníka, který vznese obvinění jménem svého svěřence, a to nikoliv z nepřátelství, které by sám choval, ale třeba z podnětu matky svěřence nebo z popudu svobodného otce. Jestliže poručník jménem svého svěřence někoho obviní ze zločinu a případ nestíhá, protože svěřenec mezitím dosáhl věku dospělosti, nelze říci, že se stal povinným podle turpilského dekretu senátu, neboť práva jsou odlišná, i když jich je několik spojeno v jedné osobě, neboť práva poručníka jsou jedna věc a práva zůstavitele druhá; a pokud opatrovník vznese obvinění nikoli svým jménem, ale jménem svého svěřence, nezaslouží si trest. Konečně majetek zanechaný opatrovanci závětí za takových okolností je ztracen, ledaže by byl zachován na příkaz císaře; v takovém rozsahu je obhájcem a jakoby patronem toho, kdo vznáší obvinění. Totéž říká Sabinus ve svém díle o Vitelliovi.

406. Gaius, O implicitních důvěrácích.

Tam, kde jakýkoli dědic, ať už je to kdokoli, byl závětí zůstavitele mlčky vyzván, aby vydal nějaké osobě, která není oprávněna jej přijmout, čtvrtou část pozůstalosti, na kterou má podle falcidiánského práva nárok, tam bude také důvod pro použití dekretu senátu; není totiž velký rozdíl mezi důvěrou tohoto druhu a důvěrou, kdy je dědicovi uloženo, aby vydal majetek, který získal z pozůstalosti, osobě, která není schopna jej přijmout.

407. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Pokud syn popírá platnost otcovy závěti, neboť spor se týká zákonnosti listiny, a nenapadá testamentární ustanovení učiněná jeho otcem ani ho neobviňuje z žádného trestného činu, ponechá si to, co mu zesnulý odkázal.

408. Týž, Názory, kniha XIV.

Pokud zeť ustanoví svého tchána svým dědicem, pouhý podnět otcovské náklonnosti nedovolí, aby se na konkludentní plnění svěřenectví vztahovalo jakékoli podezření.

409. Claudius ve třicáté knize Digest o Scaevola poznamenává, že pokud strana, které byl učiněn protiprávní odkaz, zemře za života zůstavitele, odkaz nepropadne státní pokladně, ale zůstane v rukou toho, kdo byl pověřen výkonem důvěry.

Kniha XXXV

1. O testamentárních podmínkách a určeních, jejich důvodech a změnách.
2. O falciánském právu.
3. Kde se říká, že bylo někomu odkázáno více, než dovoluje falciánské právo.

Tit. 1. O testamentárních podmínkách a určeních, jejich důvodech a změnách.

Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Odkazům, které jsou odkázány, se ukládají buď neurčité časy, nebo podmínky, a pokud se tak nestane, nabývají účinnosti ihned, ledaže by ze své povahy byly závislé na nějaké podmínce.

(1) Je-li pro vyplacení odkazu předepsána určitá lhůta, i když tato lhůta ještě nenastala, dědicové ji přesto mohou vyplatit, protože je jisté, že bude splatná.

(2) Když je čas nejistý, jako v následujícím případě: "Necht' můj dědic zaplatí deset aurei, až zemře." Protože datum jeho smrti je nejisté, tudíž pokud by zůstavitel zemřel dříve než on, odkaz na jeho dědice nepřejde z toho důvodu, že čas nenastal za jeho života, ačkoli je jisté, že dědic někdy zemře.

(3) Podmínka se vkládá do odkazu například tam, kde učiníme odkaz následujícího znění: "Ať můj dědic dá dítěti narozenému z Arescuse otroka" nebo "Ať můj dědic dá úrodu, kterou lze sklídit z takového a takového statku" nebo "Ať můj dědic dá Seiovi otroka, kterého jsem snad nikomu jinému neodkázal".

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

Existují určité podmínky, které mohou být splněny ještě za života zůstavitele, například: "Kdyby připlula loď z Asie," neboť podmínka bude považována za splněnou, jakmile loď připluje. Existují jiné, které nemohou být splněny dříve než po smrti zůstavitele, jako například "Kdyby mu zaplatil deset aurei, kdyby vystoupil na Kapitol". Než totiž lze mít za to, že někdo podmínku splnil, musí vědět, že byla do závěti vložena; kdyby ji totiž splnil neúmyslně, nepovažovalo by se to za splnění přání zůstavitele.

0. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Bylo stanoveno, že pokud jsou v závěti stanoveny nemožné podmínky, považují se za neplatné.

(256) Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Jsou-li odkazy odkázány osobám, kterým je patron povinen je vyplatit, měl by prétor upravit podmínku tak, aby částky, které obdrží patron a jmenovaní dědicové, byly v souladu s podmínkou předepsanou závětí v poměru k příslušným podílům odkazovníků.

4. Pokud bylo v závěti obsaženo následující ustanovení: "Pokud by se Titiovi nenarodil syn během příštích pěti let, necht' můj dědic poté vyplatí Seiovi deset aurei," a Titius by před uplynutím této doby zemřel, Seia nebude mít okamžitý nárok na deset aurei, protože slovo "poté" znamená datum uplynutí pěti let.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Opatrovník může podmínku splnit i bez zmocnění svého poručníka. Ať se nikdo neobává z toho důvodu, že po splnění podmínky se může v některých případech stát nutným dědicem, neboť se jím stane na základě práva otcovské kontroly, a nikoliv splněním podmínky.

(1) Stejně tak otrok nebo syn pod otcovskou kontrolou může splnit podmínku bez příkazu svého otce nebo pána, protože nikdo není ošizen o svůj vlastní čin.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Dědici nebo odkazovníkovi nebo komukoli, kdo nějakým způsobem těží z poslední vůle zůstavitele, není závětí uložena pokuta, jestliže je mu nařízeno postavit pomník podle něčího úsudku a ten, s nímž se má poradit, nežije nebo nemůže být přítomen nebo není ochoten dát svou radu.

(1) Pokud bylo dědici nařízeno manumitovat určité otroky a někteří z nich zemřeli před vykonáním závěti, Neratius vyslovil názor, že dědic podmínku nesplnil, ale nerozhodl, zda je schopen podmínku splnit, či nikoliv. Servius však zastával názor, že v případě, kdy bylo napsáno: "Pokud mě má matka a dcera přežijí," a jedna z nich zemřela, podmínka se nesplnila. Stejně pravidlo uvádí i Labeo. Sabinus a Cassius se domnívají, že pokud jsou do závěti vloženy podmínky považované za nesplnitelné, mělo by se na ně pohlížet, jako by nebyly napsány, a tento názor by měl být přijat.

7. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Výhoda plynoucí z muciánské vazby je zřejmá u podmínek, kdy se něco nemá vykonat; jako například "kdyby nevystoupil na Kapitol", "kdyby nemancipoval Sticha" a v dalších případech stejného druhu. Tento názor zastávali Aristo, Neratius a Julianus a potvrzuje jej i konstituce božského Pia. Výše uvedený prostředek se podle názoru autorů vztahoval nejen na odkazy, ale i na dědictví.

8. Pokud manželka ustanoví svého manžela, kterému slíbila věno, dědicem podílu na svém majetku, "pokud by nepožadoval nebo nevyžadoval věno, které jsem mu slíbila", musí manžel oznámit svému spoludědici, že je připraven vydat potvrzení o věnu nebo poskytnout záruku, že ho nebude požadovat, a ten pak může vstoupit do dědictví. Pokud by však manžel byl ustanoven dědicem celého majetku za stejné podmínky a nebyl by nikdo, komu by mohl poskytnout takovou jistotu, nebude mu z tohoto důvodu bráněno vstoupit do pozůstalosti. Podmínka se totiž bude považovat za splněnou ze zákona, protože poté, co jednou vstoupil do pozůstalosti, neexistuje nikdo, proti komu by mohl podat žalobu na vrácení věna.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

10. Pokud někdo učiní odkaz následujícího znění: "Můj dědic ať vyplatí mé ženě takovou a takovou částku, dokud zůstane s mým synem," a žena v touze vyhnout se svému patronovi opustí sousedství, ale stále si zachovává úmysl ponechat své děti u sebe, Trebatius a Labeo říkají, že bude mít nárok na odkaz, protože by neměla být povinna být každou chvíli se svými dětmi;

Jedinou otázkou však je, zda má v úmyslu a záměru syna neodeslat a zda není její povinností ponechat syna u sebe, dokud je vychováván.

10. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Tam, kde manžel odkázal své ženě dědictví splatné v době, kdy měla děti, jsme zvyklí říkat, že neměl na mysli ty děti, které jeho žena již měla v době, kdy učinil závět'.

0. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Následující podmínka: "Odkazuji své dceři, až se vdá," znamená, že osoba, která závět' sepsala, měla v úmyslu, aby se podmínka pouze splnila, a že je jedno, kdy se tak stane. Pokud se tedy dcera provdá až po sepsání závěti a za života zůstavitele, bude se podmínka považovat za splněnou, a to zejména tehdy, pokud je takové povahy, že by měla být splněna pouze jednou. Ne všechny hmotné svazky však vedou ke splnění podmínky; například pokud se provdá dívka, která ještě není plnoletá, podmínka splněna není. Říkáme, že stejné pravidlo bude platit, pokud by se provdala za někoho, s kým nemůže být spojena podle zákona. Může však vzniknout nějaká pochybnost, zda může podmínku splnit tím, že se provdá později, stejně jako kdyby se poprvé neprovdala? Měl-li zůstavitel na mysli první sňatek své dcery, domnívám se, že podmínka nesplněna nebyla; přesto je třeba dát shovívavý výklad, že jelikož podmínka ještě nebyla splněna, nebyla nesplněna.

12. Pokud byl odkaz odkázán pod následující podmínkou: "V případě, že by připlula loď z Asie," a loď by připlula v době sepsání závěti, ale zůstavitel o této skutečnosti nevěděl; je třeba říci, že podmínka byla splněna. To je třeba říci také v případě, že je odkaz odkázán komukoli: "Když dorazí do puberty".

13. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Tam, kde již byly vykonány ty věci, které byly uloženy jako podmínka, a zůstavitel si byl vědom, že mohou být vykonány podruhé, musí strany počkat, až budou vykonány podruhé. Pokud to však zůstavitel nevěděl, jsou odkazy splatné ihned.

0. Rovněž je třeba mít na paměti, že po smrti zůstavitele musí být splněny běžné podmínky, pokud je to nutné ke splnění ustanovení závěti, jako například "kdyby nastoupil na Kapitol" a další podobná. Neobvyklé podmínky mohou být splněny i za života zůstavitele, například "stane-li se Titius konzulem".

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je-li odkaz učiněn takto: "Protože můj nejstarší syn vzal z mé truhly deset aurei, necht' si můj mladší syn vezme stejnou částku z větší části mého majetku," bude odkaz splatný, protože byl zanechán proto, aby se podmínky dětí vyrovnaly. A je zřejmé, že tomu tak je, neboť tam, kde je něco odkázáno z nějakého důvodu, se to vztahuje k minulosti, ale to, co je odkázáno jako trest, se vztahuje k budoucnosti.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Je-li pozůstalost někomu odkázána pod podmínkou: "Zaplatí-li určitou částku nezletilému nebo choromyslnému," bude se mít za to, že odkazovník podmínku splnil, pokud peníze zaplatí kurátorovi nebo opatrovníkovi zúčastněné strany.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

"Ať je Titius mým dědicem, pokud ve městě postaví sochy." Pokud je připraven postavit sochy, ale městské úřady mu k tomu účelu neposkytnou místo, Sabinus a Proculus zastávají názor, že se stane dědicem a že pro odkaz platí stejné pravidlo práva.

(23) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Je-li odkaz odkázán pod následující podmínkou: "Pokud by se provdala v mé rodině," má se za to, že podmínka byla splněna, jakmile byl vykonán svatební obřad, ačkoli žena ještě nevstoupila do ložnice svého manžela, neboť manželstvím je souhlas, a nikoli soužití.

256. Gaius, O pretoriánském ediktu týkajícím se závětí.

Tam, kde se vyskytnou otázky týkající se věcí cizích závětí, musí být vykládány spravedlivě a liberálně; ale ty, které se týkají samotné závěti, musí být rozhodovány v přísném souladu s pravidly psaného práva.

(1) Týž, O ediktu prétora týkajícího se odkazů.

Určení je nesprávné, je-li učiněno takto: "Odkazuji otroku Stichovi, kterého jsem koupil od Ticia, toskánský statek, který mi daroval Seius." Je-li totiž známo, na jakého otroka nebo na jaký statek zůstavitel odkazoval, nebude podstatné, zda ten, o němž řekl, že ho koupil, mu byl skutečně darován, nebo zda to, co uvedl, že mu bylo darováno, ve skutečnosti koupil.

18. Je-li tedy otrok odkázán takto: "Odkazuji Titiovi svého kuchaře Sticha, svému ševci Stichovi," ačkoli otrok nemusí být ani kuchařem, ani ševcem, bude náležet zůstaviteli, bude-li pozitivně zjištěno, že ho měl zůstavitel při odkazu na mysli. I

když totiž dojde k chybě v označení osoby zůstavitele, ale je zřejmé, komu chtěl zůstavitel odkaz učinit, bude platný, jako by k chybě nedošlo.

19. Toto pravidlo s odkazem na chybné určení platí ještě více, je-li nesprávně uveden důvod, jako například takto: "Odkazuji takový a takový majetek Titiovi, protože měl na starosti můj obchod.". Podobně: "Ať můj syn Titius dostane jako přednostní odkaz takový-a-takový pozemek, protože jeho bratr vzal z mé truhly takovou-a-takovou sumu aurei," neboť i kdyby bratr uvedenou sumu peněz z truhly nevezl, odkaz bude platný.

20. Je-li však odkaz uveden v podmínkách, které kladou podmínku, například takto: "Dávám takový-a-takový pozemek Titiovi, pokud provedl můj obchod", "Ať můj syn Titius dostane takový-a-takový pozemek jako přednostní odkaz, pokud jeho bratr vzal z mé truhly sto aurei", bude odkaz platný, pokud zůstavitel provedl obchod nebo jeho bratr vzal z truhly sto aurei.

21. Je-li odkaz odkázán někomu, kdo je závislý na tom, zda vykoná nějaký úkon, jako například postaví zůstaviteli pomník nebo vybuduje nějaké veřejné dílo nebo uspořádá hostinu pro obyvatele města nebo vyplatí část odkazu jinému, bude se mít za to, že odkaz byl odkázán s určitou úpravou.

19. Týž, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Je-li někomu odkázán majetek pod podmínkou, že něco neudělá, musí dát záruku prostřednictvím muciónského dluhopisu tomu, komu bude odkaz nebo majetek patřit podle občanského práva, pokud by podmínka nebyla splněna.

20. Ulpianus, Disputace, kniha V.

Úmysl zůstavitele zaujímá v jím stanovených podmínkách první místo a řídí se jím. Proto se v souvislosti s následujícím: "Kdyby se má dcera provdala za Titia," mělo za to, že by se nemělo vždy přihlížet k datu smrti zůstavitele, ale že lhůta pro splnění podmínky může být prodloužena i po této události, pokud si to zůstavitel přál.

0. Následující věta: "Bude-li první můj dědic, ať je mu uloženo zaplatit", se nemá považovat za ustanovení podmínky; zdá se totiž, že zůstavitel chtěl spíše uvést, kdy má být odkaz splatný, než vložit ustanovení, pokud nechtěl uložit podmínku; proto by se nemělo mít za to, že následující věta předepisuje podmínku: "Dávám a odkazuji vše, co mi náleží v Efezu.". Je-li však odkaz učiněn takto: "Kdyby první nebyl mým dědicem, ať je druhý povinen zaplatit," a první se stane dědicem, odkaz nebude splatný. Pokud by první vstoupil do pozůstalosti spolu s druhým, nemůže být pochyb o tom, že podmínka nebyla splněna.

1. Pokud patron, který získal držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, obdrží podíl, který mu náleží ze zákona, nebude jeho spoludědic povinen vyplatit mu odkaz, který byl odkázán pod následující podmínkou: "Pokud by můj patron nebyl mým dědicem."

2. Pokud byl prvnímu dědici uložen odkaz následujícího znění: "Kdyby druhý nebyl mým dědicem, ať zaplatí Titiovi dvacet aurei," a stejně tak pokud byl druhému dědici uložen odkaz následujícího znění: "Kdyby první nebyl mým dědicem," a obě strany se stanou dědici, podmínka odkazu nebude splněna. Pokud by jeden z dědiců získal pozůstalost a druhý nikoliv, bude odkaz splatný.

22. Marcellus k tomu poznamenává následující: Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Nepochybujeme o tom, že nepoctivé podmínky by měly být vráceny těm, kdo je uložili.

Mezi ně patří obecně takové, které vyžadují přísahu.

0. Julianus, Digesty, kniha XXXI.

Je velký rozdíl, zda se jedná o podmínku faktickou, nebo právní. Neboť podmínky jako následující: "Kdyby připlula loď z Asie", "Kdyby se Titius stal konzulem", ačkoli nemusí být splněny, brání dědici ve vstupu do pozůstalosti, dokud neví, že zůstávají nesplněny. Ty, které se týkají právních záležitostí, však vyžadují, aby byly nesplněny pouze bez ohledu na to, zda si je dědic této skutečnosti vědom či nikoli. Například tam, kde si někdo myslí, že je pod otcovskou kontrolou, ačkoli je ve skutečnosti hlavou domácnosti, může nabýt pozůstalost. Proto je-li někdo ustanoven dědicem části pozůstalosti, ačkoli může nevědět, zda byla závěť otevřena, či nikoli, může přesto do pozůstalosti vstoupit.

(23) Týž, Digest, kniha XXXV.

Kdykoli je odkaz učiněn manželce pod podmínkou, že se neprovdá, a je jí uloženo, aby odkázaný majetek vydala Titiovi, kdyby se provdala, bylo dobře zjištěno, že pokud se provdá, může se odkazu domáhat a nebude nucena plnit svěřenství.

23. Týž, Digesty, kniha XLIII.

24. Pokud zůstavitel nařídil svému odkazovníkovi, aby zaplatil deset aurei jeho dvěma dědicům a aby si vzal pro sebe určitý pozemek, je lepší názor, že dědic nemůže rozdělit podmínku, pokud není rozděleno i dědictví. Ačkoli tedy mohl zaplatit pět aurei jednomu z dědiců, nemůže si nárokovat žádnou část pozemku, pokud nezaplatí zbývajících pět dědici, který vstupuje do dědictví; nebo pokud by je odmítl, zaplatí celých deset tomu, kdo jediný je přijme.

23. Týž, Digest, kniha XXXV.

Občanské právo stanovilo, že podmínka se považuje za splněnou vždy, když se proti jejímu splnění postaví strana, která má zájem na tom, aby se tak nestalo. Mnohé autority rozšířily použití tohoto pravidla i na odkazy a ustanovení dědiců. Někteří právníci také velmi správně zastávali názor, že v případech tohoto druhu se ustanovení stávají účinnými, když se slibující osoba pokouší zabránit tomu, aby stipulant podmínku splnil.

26. Same, Digest, kniha LXIX.

Pokud manžel odkáže svůj majetek manželce a mají spolu děti a žena má po rozvodu děti od jiného muže a poté, co bylo druhé manželství rozvedeno, se vrátí ke svému prvnímu manželovi, podmínka se nepovažuje za splněnou, neboť je pravděpodobné, že zůstavitel neměl na mysli děti, které za jeho života zplodil jiný muž.

0. Týž, Digest, kniha LXXXII.

Následující věta: "Pokud by zaplatil dvacet aurei nebo přísahal, že vykoná určitý úkon," obsahuje podmínku, která má dvě části. Pokud by tedy někdo byl ustanoven dědicem pod podmínkou, že odpřisáhne, že zaplatí deset aurei nebo postaví pomník, ačkoli mu bude podle podmínek ediktu dovoleno přijmout pozůstalost nebo odkaz, bude stále nucen vykonat to, co mu bylo nařízeno odpřisáhnout, že vykoná, neboť pouze přísaha může být prominuta.

(23) Je-li stejný majetek odkázán jedné osobě absolutně a druhé podmíněně nebo je-li jeden dědic ustanoven absolutně a druhý podmíněně a podmínka se nesplní, případně polovina odkazu nebo pozůstalosti dědici nebo odkazovníkovi, jemuž byl odkaz nebo pozůstalost odkázána absolutně, za předpokladu, že tato strana svůj podíl přijala.

23. Alfenus Varus, Digesty, kniha V.

Jistý jedinec ve své závěti stanovil, že mu má být postaven pomník, podobný pomníku Publia Septimia Demetria, který stojí na Salarské cestě, a pokud se tak nestane, že jeho dědicové budou povinni zaplatit značnou pokutu. Protože se nepodařilo najít žádný pomník Publia Septimia Demetria, ale jeden byl postaven Publiu Septimiovi Damasovi, a předpokládalo se, že ten, kdo sepsal závěť, měl v úmyslu postavit mu pomník podobný tomu, který byl výše zmíněn, požádali dědicové o radu, jaký pomník by byli povinni postavit a zda by byli povinni zaplatit pokutu, kdyby žádný nepostavili, protože nemohli najít žádný, který by mohli použít jako vzor. Odpověď zněla, že pokud lze zjistit, jaký druh pomníku chtěl ten, kdo závěť sepsal, určit, i když jej třeba v závěti nepopsal, měl by být přesto postaven v souladu s tím, co chtěl uvést. Pokud však jeho úmysl nebyl znám, neměla by sankce žádnou platnost ani účinek, protože se nenašel žádný pomník, který by mohl sloužit jako vzor

pro ten, který nařídil postavit; dědicové však přesto musí postavit pomník odpovídající v každém ohledu bohatství a postavení zesnulého.

23. Paulus, Epitomes of the Digest of Alfenus, Book III.

24. Jistý zůstavitel učinil ve prospěch své dcery následující odkaz: "Pokud se má dcera Attia provdá se souhlasem Lucia Titia, ať jí můj dědic dá takovou a takovou částku." V případě, že se dcera provdá se souhlasem Lucia Titia, ať jí můj dědic dá takovou a takovou částku. Jelikož Titius zemřel dříve, než se zůstavitelka Attia provdala, vyvstala otázka, zda bude mít na odkaz nárok. Odpověď zněla, že ano.

1. "Ať si moje manželka Attia vezme chlapce Philargyra a dívku Agatheu z otroků, kteří mi budou patřit v době mé smrti." Zůstavitel prodal Agatheu, kterou vlastnil v době sepsání závěti, a poté koupil další otrokyně, z nichž jedné dal jméno Agatheu. Vyvstala otázka, zda by měla být považována za odkázanou. Odpověď zněla, že ano.

2. Julianus, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Následující podmínku "pokud by vystoupil na Kapitol" je třeba chápat tak, že pokud by vystoupil na Kapitol, jakmile by mohl.

3. Týž, O Miniciovi, kniha I.

Pokud by mi byl celý majetek odkázán zvlášť a absolutně a tobě podmíněně a ty bys zemřel dříve, než by byla podmínka splněna, nebudu povinen ji splnit, neboť i kdyby se podmínka nesplnila, případně mi podíl, který bys mohl požadovat.

4. Africanus, Otázky, kniha II.

Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Stichus a Pamphila nechť jsou svobodní, a pokud by se spojili v manželství, nechť je mému dědici uloženo vyplatit jim sto aurei." Stichus zemřel dříve, než byla závěť otevřena. Odpověď zněla, že" právo na Stichův podíl zaniklo, a protože se ukázalo, že Pamphila podmínku nesplnila, zůstane proto její podíl v držení dědice. Pokud by však oba žili a Stichus by se s ní odmítl oženit v době, kdy byla žena připravena se za něj provdat, měla by nárok na svůj podíl z dědictví, ale Stichovo právo na jeho podíl by zaniklo. Pokud je totiž odkaz odkázán komukoli takto: "Můj dědic ať vyplatí sto aurei Stichovi, pokud si vezme Seiu," a Seia zemře, má se za to, že Stich podmínku nesplnil. Pokud by však zemřel on sám, odkaz na svého dědice nepřevede, protože se má za to, že jeho smrtí nebyla podmínka splněna. Pokud však oba žijí a on se s ní odmítne oženit z toho důvodu, že podmínku nesplnil svým činem, nemůže dědictví získat; pokud však žena není ochotna se za něj provdat a on je připraven se s ní oženit, bude mít na něj nárok.

5. Týž, Otázky, kniha IX.

Ačkoli slova "odevzdat své účty" nemají jiný význam než zaplatit zůstatek, který byl splatný, přesto, pokud otrok, který má být svobodný pod určitou podmínkou, zaplatí méně, než je splatné, vinou dědice, a nikoli z důvodu podvodu spáchaného otrokem, a má se za to, že odevzdal své účty v dobré víře, stane se svobodným; a nebude-li toto pravidlo dodržováno, žádný otrok, který je manumitován pod určitou podmínkou, nikdy nezíská svobodu, pokud by z nedostatku znalostí zaplatil méně, než měl zaplatit. To je třeba chápat tak, že se to týká případů, kdy je otrokovi přikázáno, aby odevzdal své účty, a on tak v důsledku nějakého omylu, avšak bez podvodného úmyslu, učiní takovým způsobem, že se jeho pán může mýlit i s ohledem na jeho výpočet.

6. Marcianus, Institutes, kniha VI.

Chybné určení neprospívá odkazovníkovi, beneficentovi svěřenského fondu ani ustanovenému dědici; například tam, kde" zůstavitel nesprávně odkazuje na svého bratra, sestru, vnuka nebo cokoli jiného. Toto bylo stanoveno občanským zákonem, jakož i konstitucemi boha Severa a Antonína.

7. Vznikne-li však spor s odkazem na několik osob téhož jména, bude k dědictví připuštěn ten, kdo prokáže, že se na něj zůstavitel odvolával.

8. Tam, kde je odkaz učiněn někomu jako svobodníkovi, tj. uvedením mezi ostatními svobodníky, neměl by ztratit dědictví z toho důvodu, že později mohl obdržet od císaře zlatý prsten, neboť jeho důstojnost se zvyšuje a jeho stav se nemění, jak uvedli božský Severus a Antonín v reskriptu.

9. Pokud by někdo odkázal majetek takto: "Pokud by mi patřil v době mé smrti," a v té době by se nenašel, nebude se odhadní hodnota uvedeného majetku považovat za odkázanou.

10. Co kdyby však někdo stanovil závěť takto: "Sticha a Pamfila odkazují Titiovi, pokud by mi patřili v době mé smrti," a jednoho z nich by zcizil, mohl by si zůstavitel nárokovat druhého? Bylo rozhodnuto, že může být nárokován, neboť tuto doložku, ačkoli je v množném čísle, je třeba chápat stejně, jako kdyby zůstavitel řekl odděleně: "Dávám a odkazují Sticha, pokud by mi měl patřit v době mé smrti."

11. Florentin, Institutes, kniha XI.

Pokud je odkaz učiněn někomu konkrétně, jako například Luciu Titovi; nezáleželo by na tom, zda ho označil tímto způsobem, nebo uvedením jeho fyzických vlastností, jeho řemesla, zaměstnání, příbuzenského vztahu nebo spřízněnosti; neboť označení tohoto druhu obvykle nahrazuje jméno a nezáleží ani na tom, zda je nepravdivé nebo pravdivé, pokud je pozitivně známo, koho měl zůstavitel na mysli.

12. Mezi označením a podmínkou je tento rozdíl: označení se zpravidla vztahuje k něčemu, co již bylo učiněno, podmínka k něčemu, co se má stát.

13. Pomponius, Pravidla.

Za nejjednodušší z několika podmínek, na nichž je svoboda závislá, se považuje ta, která ke svobodě vede nejpříměji, i když může být ze své podstaty těžší a obtížněji splnitelná než ostatní.

14. Marcellus, Názory.

Publius Maevius stanovil ve své závěti následující: "Dávám a odkazuji a ukládám tomu, kdo bude mým dědicem, aby zaplatil synovi mé sestry Gaiovi Seiovi čtyřicet aurei na jeho výdaje během jeho konzulátu." Seius byl jmenován konzulem ještě za Maeviova života, předal mu běžný dar a poté se o lednových kalendách ujal konzulských povinností, načež Maevius zemřel. Ptám se, zda by měl Seius nárok na čtyřicet aurei. Marcellus odpověděl, že ano.

15. Titia učinila následující ustanovení ohledně jistých pozemků, které odkázala Septitiovi svou závětí: "Ukládám ti, Septitie, abys dala mému synovi tytéž pozemky, až dosáhne věku šestnácti let. Pokud by však můj syn nedosáhl věku šestnácti let, ukládám ti, abys tyto pozemky předala Publiu Maeviovi a Gaiovi Corneliovi." Jelikož Septitia zemřela a syn také zemřel během svého patnáctého roku, ptám se, zda by měl být svěrenský fond vykonán a dědicové Septitie by měli být nuceni vydat pozemky Publiu Maeviovi a Gaiovi Corneliovi, jelikož syn nedosáhl patnáctého roku. Marcellus odpověděl, že Septitia převedla na své dědice stejné právo, jaké měla ona sama na pozemek; bylo by totiž v rozporu s úmyslem zůstavitelky, aby se požadovalo okamžité provedení trustu, neboť v takovém případě by větší užitek měli náhradníci než chlapec, ať už prostřednictvím Septitie, nebo jejích dědiců. Slova, která zůstavitelka použila, by sice zřejmě naznačovala, že svěrenský fond má být vykonán, jakmile její syn zemře, ale není pravděpodobné, že by měla v úmyslu, aby prospěch požívali náhradníci dříve, než by jej mohl požívat její syn. Aspekt případu se vůbec nemění tím, že Septitia zemřela jako první, neboť i kdyby chlapec žil, nemohli by z něj Septitiini dědicové žalovat dříve, než by mohla žalovat sama Septitia.

16. Paulus, O Lex Fufia Caninia.

Pokud by někdo učinil odkaz otrokovi, kterého by sám nemohl manumitovat, pod podmínkou, že "jeho odkazovník ho manumituje", nebude odkazovník vyloučen z přijetí odkazu, ale nemůže být nucen manumitovat otroka, protože člověk je povinen plnit vůli zůstavitele pouze tehdy, když podle jejích podmínek nemá být učiněno nic, co by odporovalo zákonu; a tento názor vyslovil Neratius. Odkazovník nebude zbaven odkazu, neboť zůstavitel dal přednost tomu, aby získal užitek z otroka, než aby ho měl jeho vlastní dědic.

17. Týž, O právu kodicilů.

Pokud bych ve své závěti uvedl: "Odkazuji tomu a tomu tolik, kolik odkážu Titiovi svým kodicilem," ačkoli je odkaz výslovně uveden pouze v kodicilu, přesto je platný podle podmínek závěti a náleží pouze částka vložená do kodicilu. Neboť odkazy podobné následujícímu se udržovaly u starých lidí, a sice: "Ať můj dědic dá tomu a tomu částku rovnající se té, kterou mu uvedu v dopise nebo kterou získám z té a té žaloby".

18. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha I.

Tam, kde se podmínka vztahuje k určité skupině osob, a nikoli k jednotlivcům, kteří jsou dobře známi, se domníváme, že se vztahuje k celé závěti a ke všem dědicům, kteří byli ustanoveni; kde se však podmínka vztahuje pouze k určitým jednotlivcům, měli bychom ji považovat za vztahující se pouze k tomu stupni, v němž byly zmíněné osoby ustanoveny dědici.

19. Pokud byla do závěti vložena klauzule, která stanoví, že "budova může být postavena na fóru", a není uvedeno na jakém fóru, Labeo říká, že pokud není zřejmé, jaký byl úmysl zůstavitele, měla by být budova postavena na fóru města, ve kterém strana, která závět' pořídila, bydlela. Tento názor rovněž schvaluji.

20. Týž, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Pokud by ti tvůj soused v určitých dnech bránil v užívání dálnice, když po ní chceš jet, abys splnil podmínku, a ty nejsi vinen tím, že jsi proti němu nepodal žalobu, abys mu v tom zabránil, tyto dny se nezapočítávají do doby uložené podmínkou.

21. Jistý člověk učinil odkaz následujícího znění: "Pokud Publius Cornelius zaplatí mému dědici výdaje, které jsem vynaložil v souvislosti se Seianovým statkem, pak ať můj dědic vydá Seianový statek Publiu Corneliovi." V tomto případě se jedná o odkaz. Cascellius řekl, že dědic by měl dědici zaplatit také cenu pozemků. Ofilius popírá, že by cena byla zahrnuta do pojmu "výdaje", ale že jsou míněny pouze ty výdaje, které strana zaplatila z pozemku po jeho koupi. Cinna zastává stejný názor a dodává, že účet výdajů musí být proveden bez odečtení zisku. Domnívám se, že tento názor je lepší.

22. Jistý zůstavitel odkázal Titiovi sto aurei a poté ve své závěti učinil následující ustanovení: "Necht' můj dědic odevzdá peněžní částky, které jsem odkázal, kdyby zemřela moje matka." V závěti je uvedeno, že dědic odkázal Titiovi sto aurei. Titius zůstavitele přežil a zemřel ještě za života matky. Ofilius vyslovil názor, že po matčině smrti mají na odkaz nárok Titiovi dědicové, neboť nebyl odkázán pod podmínkou, ale byl odkázán nejprve absolutně a doba jeho vyplacení byla doplněna dodatečně. Labeo říká: "Podívejme se, zda tento názor není mylný," protože není rozdíl v tom, zda je odkaz učiněn takto: "Ať můj dědic vyplatí mému odkazovníkovi peníze, které jsem mu odkázal, kdyby moje matka zemřela," nebo těmito slovy: "Ať nevyplácí peníze, pokud moje matka nezemře," neboť v obou případech je odkaz dán nebo odňat pod podmínkou. Schvaluji názor Labea.

23. Pán odkázal svému otrokovi pět aurei, a to následujícím způsobem: "Necht' můj dědic vyplatí mému otroku Stichovi, kterého jsem podle své závěti nařídil propustit na svobodu, pět aureí, které mu dlužím na účet". Namusa říká, že Servius uvedl jako svůj názor, že odkaz otroka je neplatný, protože pán nemůže být svému otrokovi dlužen. Domnívám se, že podle úmyslu zůstavitele by měl být dluh považován spíše za přirozený než za občanský, a taková je i současná praxe.

24. Manžel, který neobdržel žádnou dotovanou půdu, učinil následující testamentární dispozici: "Ať můj dědic dá mé manželce kornelijský statek, který mi dala jako své věno." Labeo, Ofilius a Trebatius rozhodli, že odkaz pozemku je přesto závazný, protože vzhledem k tomu, že kornelijský statek skutečně existoval, nemělo nepravdivé označení na odkaz vliv.

25. Thermus mladší uvedl ve své závěti jména určitých osob, na jejichž radu si přál, aby mu byl postaven pomník, a poté učinil následující odkaz: "Můj dědic necht' zaplatí Luciovi, Publiovi a Corneliovi tisíc aurei za účelem postavení mého pomníku." V závěti se také uvádí, že se jedná o pomník, který má být postaven na jeho počest. Trebatius vyjádřil názor, že to je totéž, jako kdyby byl odkaz učiněn pod podmínkou, že strana poskytne záruku za postavení pomníku zmíněnými penězi. Labeo souhlasí s Trebatiovým názorem, protože úmyslem zůstavitele bylo, aby částka byla použita na postavení pomníku. Proculus i já tento názor schvalujeme.

26. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIV.

Je-li odkaz odkázán pod podmínkou, nestává se splatným ihned, ale až po splnění podmínky, a proto jej dědic mezitím nemůže převést.

27. Africanus, Otázky, kniha II.

Odkaz byl odkázán synovi pod otcovskou kontrolou s podmínkou, že zůstane v moci svého otce. Bylo rozhodnuto, že odkaz byl zřejmě odkázán otci a že ten si jej může nárokovat svým jménem. Stejně právní pravidlo se použije v případě, kdy je

odkaz tímto způsobem učiněn ve prospěch otroka. Důkazem tohoto tvrzení je, že i kdyby měla být ustanovení odkázána Titiovým otrokům, není pochyb o tom, že odkaz náleží pánovi, a nikoliv otrokům.

28. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Plautius: Dědic byl zůstavitelem, který byl svobodným člověkem, pověřen, aby prodal celý majetek a pro sebe si vyhradil deset aureí. Patron zesnulého se následně v rozporu se závětí domáhal držby pozůstalosti a vzal si z ní tu část, na kterou měl ze zákona nárok. Proculus a Cassius říkají, že beneficiář může od dědice vymáhat částku úměrnou tomu, co sám zaplatil. Paulus: Taková je současná praxe, neboť tak jako je dědic zaplacením svěrenských a odkazových pohledávek zproštěn odpovědnosti přetora, tak by měl také dostat svůj podíl z téhož.

29. Jinak je tomu v případech, kdy se uplatňuje falcidiánské právo a snižuje výši odkazů, neboť v takových případech nelze nic vymáhat, protože podmínka byla zcela splněna.

30. Stejně tak je právo na výplatu omezeno tam, kde strana, již byl odkaz učiněn, nemůže vzít celý podíl z pozůstalosti, který jí může být zanechán, neboť lepší názor je, že má zaplatit část a že část mají zaplatit i ti, jejichž podíly byly zvýšeny o částku vzatou od toho, komu bylo zanecháno více, než připouští zákon.

31. Neratius v první knize názorů uvádí, že pokud byli ustanoveni dva dědicové a jeden z nich je požádán, aby ti vydal majetek, a ty jsi požádán, abys zaplatil určitou částku Titiovi, a dědic využívá výhod falcidiánského práva při vydání majetku, není nespravedlivé, abys zaplatil Titiovi o tolik méně, kolik by měl dědic zaplatit tobě.

32. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Je-li někomu uloženo zaplatit určitou částku dědici, a ten je otrokem patřícím jinému, neměl by tuto částku platit pánovi, neboť i kdyby byl ustanoven nějaký jiný dědic a bylo mu uloženo zaplatit částku dědicům Titiovým, měla by být vyplacena samotnému otrokovi, protože věci, které již byly vykonány, nepřecházejí na pána; stejně jako tam, kde stanovím pro sebe nebo pro Titiova otroka, by měla být platba provedena nikoliv Titiovi, ale jeho otrokovi. Tyto názory jsou správné.

33. Tam, kde je však straně uloženo zaplatit dědici, podívejme se, zda má být platba provedena jeho pánovi. V tomto případě z toho vyplývá, že platba by měla být provedena otrokovi.

34. Je jisté, že otrok, který má být pod určitou podmínkou svobodný, musí zaplatit pánovi.

35. Na druhé straně odkazovník, který je pověřen platbou pánovi, nesplní podmínku tím, že dá částku otrokovi, pokud s tím pán nesouhlasí. Nikdo totiž nemůže v takovém případě splnit podmínku, pokud jsem buď nevědomý, nebo neochotný.
36. V případě vrácení majetku v souladu s trebelským dekretem senátu by měl být majetek předán dědici, aby byla podmínka splněna, a neměl by být vrácen tímto dědicem na základě svěřenectví.
37. Když dědic vstoupí do pozůstalosti, o níž má podezření, že je nesolventní, a vrátí ji svěřenskému správci, může vzniknout pochybnost, zda o ni bude připraven, a spravedlivější názor je, že v tomto případě nebude o nic připraven.
38. Pokud jsem však ustanoven dědicem a vznikne spor o mém právu na pozůstalost, pokud by zůstavitel poskytl jistotu na vrácení odkazu pro případ, že by pozůstalost byla vyklizena, měla by mu být poskytnuta i jistota na vrácení toho, co zaplatil.
39. Pokud by ti však bylo na základě dekretu senátu nařízeno zaplatit mi částku deseti aurei a přijmout pozůstalost, nebudu nucen vrátit ti zmíněných deset aurei z titulu svěřenectví.
40. Je-li odkázáno dědictví otrokovi, který patří dvěma pánům, pod podmínkou, že něco zaplatí dědici, některé autority tvrdí, že podmínku nelze splnit částečně, ale že peníze mají být vyplaceny najednou. Já však zastávám opačný názor.
41. V případě, že část odkázaného majetku nabyla třetí osoba úplatným převodem, mám pochybnosti, zda by podmínka měla být splněna v plném rozsahu. Domnívám se, že lze říci, že může být splněna částečně, v souladu s úmyslem zůstavitele.
42. Plautius: Odkazuji pozemek jednomu z několika dědiců pod podmínkou, že zaplatí sto aurei mým dědicům. Musí si odečíst svůj podíl z pozůstalosti a zbytek dát dědicům v poměru jejich podílů. Byl-li však ustanoven dědicem podílu na pozůstalosti, "kdyby měl zaplatit dědicům deset aurei", mohl se stát dědicem pouze tehdy, když zaplatil celých deset aurei svým spoludědicům; nemohl totiž být připuštěn k dědictví dříve, než zaplatil celou částku. V případě, kdy je otrokovi na základě závěti udělena svoboda a je učiněn dědicem podílu na pozůstalosti pod podmínkou, že zaplatí dědicům deset aurei, bylo totiž rozhodnuto, že se neosvobodí a nestane se dědicem, dokud nezaplatí svým spoludědicům celou částku deseti aurei. Paulus: Taková je naše současná praxe.
43. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.
- Julianus říká, že pokud byl někomu odkázán odkaz pod podmínkou, že zaplatí svému dědici deset aurei, a dědic mu dá potvrzení o tom, co mu dluží, nemá se za to, že podmínku splnil, jak by tomu bylo, kdyby skutečně zaplatil; ale protože to byla dědicova vina, že podmínka nebyla splněna, lze se odkazu domáhat stejně, jako kdyby se tak stalo.

44. Týž, O Vitelliovi, kniha III.

45. Jestliže například otrok, který má být propuštěn pod podmínkou, že do sta dnů zaplatí určitou peněžní částku, a počátek lhůty není uveden, začne běžet ode dne, kdy se do dědictví vstoupí, protože je absurdní tvrdit, že by začala běžet dříve, než by nastal čas, kdy by ten, kdo měl na odkaz nárok, mohl odkaz přijmout. Toto pravidlo se bude vztahovat na všechny odkazovníky, kteří jsou za těchto okolností odkázáni k výplatě dědici. Proto se lhůta pro splnění podmínky ze strany odkazovníka bude počítat ode dne, kdy byla pozůstalost přijata.

45. Marcellus, Digest, kniha XIV.

Pán odkázal svobodu svému otrokovi takto: "Ať je svobodný, pokud mi bude patřit v době mé smrti". Dědictví nebo pozůstalost mu odevzdal bezpodmínečně a pak ho prodal. Odkaz nebo pozůstalost bude náležet jeho novému pánovi a otrok ji může na jeho příkaz přijmout; zůstavitel totiž při udělení svobody výslovně uvedl: "Pokud mi bude patřit," s tím, že i kdyby tato podmínka nebyla výslovně uvedena, jeho svoboda by byla znemožněna. Přesto se dispozice s majetkem velmi často mění, a to i v případech, kdy zůstavitel výslovně uvedl něco, co by se, kdyby to nebylo učiněno, stále chápalo.

46. Týž, Digest, kniha XV.

Nedomnívám se, že čas pro plnění svěřenského fondu nastal, když beneficent tohoto fondu vstoupil do svého šestnáctého roku, a podmínkou bylo, když měl dosáhnout věku šestnácti let. Císař Aurelius Antoninus vydal toto rozhodnutí v případě odvolání z Německa.

47. Celsus, Digesty, kniha XXII.

Je-li dědici uložena povinnost zaplatit peněžitou částku nebo je-li otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným za deset let, bude odkaz splatný, nebo se udělení svobody stane účinným v poslední den lhůty.

48. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha I.

49. V případě, že svoboda byla odkázána přímo otrokovi pod podmínkou, že odevzdá své účty, božský Pius povolil konzulům jmenovat rozhodce, aby o věci rozhodl, a to následujícími slovy: "Konzulové, když jste se na ně obrátili, jmenují rozhodce, aby přezkoumal účty, a aby rozhodl nejen o tom, jaký zůstatek má Epafroditovi náležet, ale i o tom, jaké účty a jaké doklady musí odevzdat nebo ukázat svým pánům." Až bude rozhodnutí arbitra splněno, nebude již Epafroditova svoboda narušována. "

49. Modestinus, Rozdíly, kniha V.

Je-li otrokovi nařízena svoboda za různých podmínek, které jsou mu zvlášť uloženy, může si vybrat podmínku, která se mu zdá být nejsnáze splnitelná. Je-li však tímto způsobem odkázán odkaz, musí odkazovník splnit poslední uloženou podmínku.

50. Otrokovi bylo nařízeno, aby zaplatil dědici deset aurei a stal se svobodným, a tím, že zaplatí částku dědici dědice, může získat svobodu. Publicius říká, že za podobných okolností se toto pravidlo nesmí dodržovat s ohledem na odkazovníka.

51. Týž, Rozdíly, kniha VII.

Někdy se stává, že některá ustanovení závěti, jsou-li výslovně uvedena, jsou nevýhodná, ačkoli kdyby mohla být mlčky pochopena, nebylo by tomu tak. K tomu dochází tam, kde je někomu odkázáno dědictví takto: "Dávám a odkazuji deset aurei Titiovi, kdyby Maevius nastoupil na Kapitol." V takovém případě je třeba odkázat deset aurei Titiovi. Ačkoli je totiž ponechána volba na Maeviovi, zda na Kapitol nastoupí, či nikoli, a tedy způsobí, že odkaz bude vyplacen Titiovi, přesto nemůže být odkaz právoplatně odkázán za těchto podmínek, totiž: "Dávám deset aurei Titiovi, pokud by Maevius souhlasil," neboť odkaz nemůže být závislý na vůli jiného; proto bylo řečeno, že konkrétně uvedená testamentární ustanovení způsobují újmu, ale ta vyjádřená obecně nikoli.

52. Týž, O vynálezech.

Když někdo nařídí otrokovi, aby byl svobodný, pokud dědici skládá účty, a ten by mu to později zakázal; uděluje mu svobodu jakoby absolutně a bude na ni mít nárok na základě závěti.

53. Javolenus, O Cassiovi, kniha II.

Pokud někdo nařídí, aby odkazy, pro jejichž výplatu nestanoví žádnou lhůtu, byly vyplaceny za jeden, dva a tři roky, a odkáže nezletilému peněžní částku, až dosáhne věku puberty, uvádí se v komentářích Gaia, že poslední zmíněný odkaz má být vyplacen za jeden, dva nebo tři roky poté, co chlapec dosáhne puberty; k odkazu se totiž váže důležitější podmínka než lhůta výplaty. Domnívám se, že opačný názor je správný, protože tam, kde je stanovena lhůta, se vztahuje na odklad splatnosti odkazů, které jsou splatné v současnosti, ale nevztahuje se na ty, které jsou splatné v budoucnosti, a věk puberty stanoví určitý termín pro vyplacení odkazu.

54. Tentýž majetek byl odkázán dvěma osobám, pokud zaplatí dědici sto aurei. Pokud by mu jedna z nich zaplatila padesát, bude mít nárok na svůj podíl z odkazu a podíl toho, kdo nezaplatil, připadne druhému v závislosti na splnění podmínky.

55. Týž, Listy, kniha XIII.

Maeviovi byl odkázán majetek, pokud zaplatí dvě stě aurei Callimacovi, který nemohl podle závěti nic přijmout, a dědic byl přesto povinen splnit podmínku a zaplatit dvě stě aurei, aby získal nárok na pozemek, který mu byl odkázán, i když nepřevedl vlastnictví uvedené částky na toho, kdo ji přijal. Neboť jaký je rozdíl v tom, zda je někomu nařízeno, aby peníze zaplatil takové osobě, nebo je uložil na nějakém místě, nebo je hodil do moře? Peníze tohoto druhu se nemohou dostat do rukou jednotlivce na základě závěti, ale může je nabýt jako dar mortis causa.

56. Týž, Listy, kniha XIV.

Je-li někomu odkázán majetek pod podmínkou, že zaplatí deset aurei, nemůže odkazovník získat žádnou část pozemku, aniž by zaplatil celou částku. Jinak je tomu však v případě, kdy je totožný majetek odkázán dvěma osobám pod stejnou podmínkou, neboť v tomto případě se podle podmínek závěti může zdát, že podmínka uložená různým stranám byla mezi ně rozdělena samostatně, a proto ji mohou jako jednotlivci splnit v poměru svých podílů a odkaz získat. Neboť ačkoli se zdá, že celá částka, na jejímž zaplacení je odkaz závislý, je rozdělena výčtem různých osob, podmínka nemůže být rozdělena, pokud dojde k nějaké nahodilé události, v případě, že je odkaz podmíněně odkázán jedné osobě, a celý počet těch, kteří jsou nahrazeni odkazovníkem, je třeba považovat za osoby tvořící pouze jednu osobu.

57. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IX.

58. Tam, kde bylo otrokovi nařízeno "vykonat pět úkonů pro cizí osobu a stát se svobodným", vyvstala otázka, zda se má podmínka chápat stejně jako v případě, kdy bylo nařízeno vyplacení peněžní částky, takže místo jejího odevzdání můžeme určit vykonání práce. To je naše současná praxe, stejně jako když je stanoveno, že pokud otrok zaplatí cizinci určitou peněžní částku ze svého peculium, bude osvobozen, tak pokud poskytne práci, musí mu být také poskytnuta svoboda. V uvedeném případě tedy dědic bude jednat moudře, pokud zabrání svému otrokovi ve výkonu práce, neboť tím otrok získá svobodu, ale cizinec nezíská prospěch z jeho služeb.

58. Týž, O různých pasážích, kniha X.

Tam, kde je otrokyni, která patří jinému, odkázán odkaz, "za předpokladu, že se vdá", Proculus říká, že odkaz je platný, protože se může vdát poté, co byla manumitována.

59. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Odkaz pozbývá platnosti, pokud osoba, které byl podmíněně odkázán, zemře dříve, než je podmínka splněna.

60. Ale co když nezemře, ale ztratí svá občanská práva? Například, když byl učiněn odkaz určitému člověku, "kdyby se stal konzulem", a ten je deportován na ostrov, nezanikne mezitím odkaz, protože mu mohou být navracena jeho občanská práva? Domnívám se, že je to krajně pravděpodobné.

61. Nelze říci, že stejné pravidlo platí v případě, kdy je mu uložen trest zahrnující nevolnictví, protože nevolnictví se podobá smrti.

62. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

63. Podmínky vztahující se k úkonům jsou různého druhu a dají se jakoby rozdělit na tři části, tj. tam, kde něco musí být dáno, nebo něco musí být vykonáno, nebo něco musí nastat, nebo naopak tam, kde něco nesmí být dáno, nebo nesmí být vykonáno, nebo nesmí nastat. Podmínky něco dát nebo vykonat nějaký úkon se vztahují buď k těm, kterým byl odkaz učiněn, nebo k jiným osobám; třetí třída závisí na tom, zda nastane nějaká událost.

63. Státní pokladna je povinna splnit tytéž podmínky, kterými byla vázána osoba, od níž státní pokladna získala vlastnictví majetku; stejně tak může požadovat majetek, který je předmětem odkazu, s případnými břemeny, která se k němu váží.

64. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

65. Pokud muž zanechá své manželce odkaz splatný v době, kdy má děti, může vzniknout určitá pochybnost, zda měl zůstavitel na mysli pouze takové děti, které se mohou narodit po jeho smrti, nebo zda měl na mysli i ty, které se mu narodily po sepsání závěti, pokud zemřel ještě za trvání manželství. Domnívám se, že je jen správné, aby se to vztahovalo nejen na děti narozené za života manžela, ale i na ty, které se narodily po jeho smrti.

65. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Děti, které se narodily ženě od jiné osoby po smrti jejího manžela, budou moci i nadále přijímat dědictví, pokud zůstavitel výslovně uvedl, že tomu tak má být.

66. Pokud bylo odkázáno více, než zákon připouštěl, určité osobě, která nemohla obdržet celou částku, "pokud by něco zaplatila dědici", vyvstala otázka, zda to, co dala za účelem splnění podmínky, může nabýt na základě odkazu z toho důvodu, že nedostala to, co zaplatila dědici; nebo zda to, co zaplatila, má být považováno za přebytek odkazu, a tedy že nebude mít nárok na více z majetku zůstavitele, než by měl, kdyby byl odkaz odkázán bezpodmínečně. Julianus se velmi správně domnívá, že bude mít nárok na tolik z odkazu, kolik zaplatil za účelem splnění podmínky, a nezáleží ani na tom, zda mu bylo

nařízeno zaplatit dědici, nebo cizí osobě; protože po dokončení výpočtu, který je vždy povinen provést, mu nezůstane více než podíl povolený zákonem.

67. Pokud muž odkáže roční dědictví své manželce pod podmínkou, že se nevdá, dokud bude mít děti; jaká je právní norma? Julianus odpovídá, že žena se může vdát a odkaz přijmout. Pokud by však zůstavitel stanovil, že se nesmí vdát, dokud její děti nedosáhnou věku puberty, pravidlo by se nepoužilo; protože povinnost starat se o děti, a ne zůstat ve stavu vdovství, jí uložil zůstavitel.

68. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha II.

69. Tam, kde byl odkaz odkázán takto: "Pokud by se neprovdala za Titia" nebo "Pokud by se neprovdala ani za Titia, ani za Seia, ani za Maevia", a nakonec bylo do zákazu zahrnuto velké množství osob, se mělo za to, že je lepší názor, že žena ztratí svůj odkaz, pokud se provdá za některou z nich; nezdá se totiž, že by jí taková podmínka ukládala vdovství, protože se mohla velmi snadno provdat za někoho jiného.

69. Podívejme se, jak by tomu bylo v případě, kdyby bylo dědictví odkázáno ženě pod podmínkou, že se provdá za Titia. A skutečně, pokud by se mohla za Titiuse čestně provdat, není pochyb o tom, že by byla z odkazu vyloučena, pokud by podmínku nesplnila. Jestliže však zmíněný Titius nebyl hoden uzavřít s ní manželství, je třeba říci, že se může provdat za kohokoli, koho si přeje, na základě blahodárného ustanovení zákona. Když jí totiž bylo nařízeno, aby si vzala Titiuse, bylo jí zakázáno vzít si kohokoli jiného, a proto, pokud je Titius nehodný jí, je ustanovení stejné, jako kdyby bylo uvedeno obecně: "Pokud by se neměla vdát." V případě, že by se vdala, je ustanovení stejné. A navíc, chová-li k němu opravdovou náklonnost, je tato podmínka tvrdší než ta: "Kdyby se neměla vdát", neboť jí je zakázáno vzít si kohokoli jiného než Titiuse, s nímž by její manželství bylo nečestné.

70. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Tam, kde je dědictví odkázáno pod následující podmínkou: "Pokud by se neprovdala za Lucia Titia,".

Julianus říká, že zákon se neuplatní.

71. Pokud však zůstavitel řekl: "Pokud si nevezme Aricii", mělo by se zjistit, zda nedošlo k podvodu na zákoně; pokud totiž zmíněná Aricie byla žena, která si nemohla snadno najít jiného muže, za kterého by se provdala, mělo by se rozhodnout, že to, co zůstavitel řekl za účelem vyhnout se zákonu, se stalo neplatným ze zákona, neboť zákonu, který je prospěšný pro stát a který byl přijat za účelem zvýšení počtu obyvatel, by měl napomoci příznivý výklad.

72. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Je-li odkaz odkázán pod podmínkou a dědic, který je jím pověřen, zemře v době, kdy podmínka trvá, zanechá svého vlastního dědice pověřeného odkazem.

73. Modestinus, Názory, kniha X.

Dědic manumitoval otroka, kterého mu bylo přikázáno propustit na svobodu při splnění podmínky a který byl zároveň ustanoven beneficentem trustu. Ptám se, zda byl dědic povinen vyplatit mu to, co mu bylo odkázáno na základě svěřenství. Herennius Modestinus odpověděl, že ačkoli dědic manumitoval otroka absolutně, musí mu přesto vyplatit to, na co má nárok na základě svěřenství, které mu bylo zanecháno za stejných podmínek, pokud otrok prokáže, že podmínky byly splněny nebo že se tak nestalo vinou dědice.

74. Javolenus, Listy, kniha VII.

Pokud byl jistě osobě odkázán pozemek pod následující podmínkou: "Pokud by svého otroka neanumanizoval", a pokud by ho manumanizoval, aby odkázaný pozemek přešel na Maevia, zůstavitel poskytl záruku, že otroka nepropustí, přijal odkaz a poté ho emancipoval. Ptám se, zda Maeviovi něco náleží. Odpověď zněla, že pokud by odkaz zněl takto: "Pokud by neanumanizoval svého otroka" a byla poskytnuta jistota, mohla by strana přijmout odkaz od dědice, a pokud by poté otroka manumanizoval, musel by po nabytí účinnosti dohody buď vydat pozemek dědici, nebo mu vyplatit jeho hodnotu, a v tomto případě by jej dědic musel vydat tomu, komu podle této podmínky odkaz náležel.

75. Týž, O Cassiovi, kniha II.

Pokud je odkázáno, že odkaz nabude účinnosti, až se žena vdá, pokud již byla vdaná a zůstavitel si byl této skutečnosti vědom, musí strany počkat na druhý sňatek a nebude záležet na tom, zda se žena znovu vdá za života zůstavitele nebo po jeho smrti.

76. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Pokud se zůstavitel vyjádřil takto: "Dávám a odkazuji Titiovi takový a takový majetek, pokud si to přeje," poznamenává Proculus, O Labeovi, že odkaz nebude náležet dědici zůstavitele, ledaže by si sám zůstavitel přál, aby ho měl, protože podmínka se zřejmě váže k osobě.

77. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Matka ustanovila své dvě děti dědici určitých podílů na svém majetku pod podmínkou, že budou emancipovány, a zanechala jim absolutně odkazy určitých předmětů jako přednostní odkazy. Ty vstoupily do pozůstalosti. Jejich otec měl být vyloučen z užítku z odkazů, protože tím, že emancipoval své děti v souladu s jejím přáním, chtěl, aby byla dodržena poslední vůle jeho manželky.

78. Týž, Otázky, kniha XVII.

Titiovi bylo odkázáno sto aureí, aby si mohl koupit pozemek. Sextus Caecilius se domnívá, že Titius by neměl být nucen složit jistotu, protože by mu v každém případě připadl veškerý prospěch z odkazu. Pokud však zůstavitel zamýšlel prospět synovi svého bratra, kterého vychoval a který byl jen stěží schopen obchodovat, je třeba mít za to, že dědic má zájem, a proto by měla být poskytnuta jistota, že pozemek bude zakoupen a nebude poté zcizen.

79. Titiovi bylo odkázáno sto aureí pod podmínkou, že "se ožení s Maevii, která je vdovou". V tomto případě nemůže být odkazovník zproštěn povinnosti splnit podmínku, a proto nebude zproštěn povinnosti poskytnout jistotu. Tomuto názoru nelze úspěšně oponovat, neboť pokud by někdo slíbil, že zaplatí peníze Titiovi, pokud se neožení s Maevii, pretor mu žalobu zamítne; něco jiného je totiž zbavit člověka svobody uzavřít manželství ze strachu z trestu a něco jiného je přimět ho k uzavření manželství pod určitou podmínkou.

80. Titiovi bylo odkázáno sto aureí pod podmínkou: "Že neopustí mou památku" nebo "Nebo že bude vždy bydlet v takovém a takovém městě". Lze říci, že neexistuje žádný důvod požadovat záruku, kterou by mohlo být porušeno právo na svobodu. Jiné pravidlo využíváme s ohledem na svobodnou osobu zemřelého.

81. "Nechť můj dědic dá mému zeti Titiovi sto aurei jako věno za mou dceru Seiu." V tomto případě se jedná o věno. Výhoda odkazu bude náležet Seii, protože začíná mít věno; ale protože zůstavitel měl zřejmě na mysli nejen ženu, ale také Titiusa, kterému odkázal peněžní částku, je správné, aby byl on sám chápán jako odkazovník, a mohl se tedy odkazu domáhat. Pokud by dědic vyplatil peníze prostřednictvím zeteť poté, co došlo k rozvodu, bude rovněž osvobozen, neboť platba byla přeměněna na věno. Platba může být Titiovi legálně provedena za existence manželství, i kdyby to žena zakázala, neboť je v jejím zájmu, aby začala být obdarována. A pokud by někdo tvrdil, že ona sama má právo na žalobu a může podat žalobu na vrácení peněz a nechce, aby tvořily její věno, není pochyb o tom, že jí v tom může zabránit výjimka z důvodu zlé víry. Pokud by Titius nebo žena zemřeli před uzavřením manželství, dědictví připadne dědici. Pokud by Titius nechtěl uzavřít manželství s ženou, bude dědictví platné, pokud jde o ni osobně, ale pokud by si ho Titius nárokoval, může mu to být znemožněno výjimkou z důvodu zlé víry. Sabinus byl toho názoru, že pokud by se žena za Titiusa provdala, byl by odkaz splatný bez jakéhokoli zajištění, protože peníze by se staly jejím věnem. Zajištění platby by však bylo nutné před uzavřením manželství, protože odkaz, který je absolutní, může být požadován. Pokud by však manžel prohrál svůj případ vlastní vinou a ukázalo by

se, že je insolventní, měla by mít žena nárok na úlevu vůči dědici na penězích, které byly určeny jako její věno, když se vůbec neprovinila? Vzhledem k tomu, že manžel i manželka mají v tomto případě právo na žalobu, žena si své právo zachová, pokud dědictví nebude jejímu manželovi vyplaceno.

82. Týž, Otázky, kniha XVIII.

Pokud je odkaz zanechán takto: "Odkazuji Titii, pokud neopustí své děti," úřady popírají, že by po ní bylo možné právně požadovat složení jistoty, protože podmínka může být splněna, i kdyby děti zemřely. Tento názor však nebyl přijat, neboť zlovolný výklad tohoto druhu by neměl být v rozporu s přáním matky a nutit ji k poskytnutí jistoty.

83. Pokud patron odkázal svému svobodnému muži určitou peněžní částku pod podmínkou, že neopustí své děti, císař povolil, aby byl dán jakýsi mužský závazek, protože pro svobodného muže, který byl úzce spjat s dětmi svého patrona, by bylo nebezpečné a zneklidňující očekávat jejich smrt.

84. Titius pověřil dědice, kterého ustanovil, aby v okamžiku jeho smrti odevzdal jinému svůj majetek, pokud beneficent svěřenství nebude požadovat jistotu. Beneficent nemůže požadovat složení mucíánské kauce před tím, než dědice zproští povinnosti složit jistotu, protože podmínku lze splnit ještě za života toho, komu bylo dědictví odkázáno.

85. Jak by se mělo postupovat, kdyby byla do závěti vložena následující doložka: "Přeji si, abys po mé smrti odevzdal můj majetek tomu a tomu tak, že po tobě nebude požadována žádná záruka za splnění svěřenství ani žádný účet?". Z těchto slov nepochybně vyplývá, že podmínka předložení dluhopisu nebude vyžadována, a při vyžadování účtu může být uplatněna určitá míra shovívavosti, tedy pokud jde o nedbalost; dědic však nebude z předložení účtu omluven, pokud byl spáchán podvod. V této věci byl vydán reskript týkající se jisté osoby, která obchodovala se zůstavitelem a podle jeho závěti nebyla povinna předložit účet.

86. "Kdyby se Seia provdala se souhlasem Ticia, ať jí můj dědic dá takový a takový pozemek." V závěti se píše, že se Seia provdala za Ticia. Pokud by se Seia provdala ještě za Titiova života a on by k tomu udělil souhlas, mělo by platit, že by mohla dědictví přijmout, neboť duchem zákona je, že manželství nesmí být nijak bráněno. Pokud by však Titius zemřel ještě za života zůstavitele, musí být ženě přiznána úleva, i když podmínka nesplnila, protože vzhledem k tomu, že je v odkladu, neměla by žádnou platnost ani účinek.

87. "Odkazuji Maevii pro případ její smrti takový a takový pozemek, pokud se neprovdá." V případě, že by se Maevia neprovdala, odkáže jí takový a takový pozemek. Lze říci, že i kdyby se provdala, bude mít na odkaz okamžitě nárok. To by však neplatilo, kdyby bylo pro vyplacení odkazu stanoveno určité datum nebo jiná neurčitá doba.

88. Je spravedlivější zastávat názor, že falešná pohnutka by neměla být na překážku vyplacení odkazu, a to z toho důvodu, že důvod odkazu není v odkazu obsažen. Obecně však bude k dispozici výjimka z důvodu zlé víry, pokud by se prokázalo, že zůstavitel by jinak odkaz neučinil.

89. Cassius a Caelius Sabinus říkají, že nepravdivou podmínku lze klasifikovat jako nemožnou; jako například: "Nechť je Pamphilus svobodný, pokud zaplatí Titiovi to, co mu dlužím," za předpokladu, že Titiovi nic nedlužil. Pokud by mu však zůstavitel po vykonání závěti zaplatil, co mu dlužil, bude se podmínka chápat jako nesplněná.

90. Sabinus uvádí jako svůj názor, že nepravdivé označení odkazu jej nezakládá, například když zůstavitel, který nic neodkázal Titiovi, vložil do závěti následující ustanovení: "Můj dědic ať vyplatí Seiovi padesát aurei ze sta, které jsem odkázal Titiovi.". Sabinus k tomuto závěru dospěl po zvážení závěti zesnulého, který toto ustanovení učinil nikoli s úmyslem učinit odkaz, ale za účelem zmenšení odkazu, o němž se domníval, že jej již učinil. Seius však nemůže na základě falešného určení získat větší dědictví, než kdyby bylo skutečně pravdivé.

91. Týž, Otázky, kniha XIX.

Určitý pozemek byl odkázán Titiovi, "kdyby nešel do Asie", a kdyby tam šel, byl odkázán Semproniovi. Jako v případě všech stavů, které zanikají smrtí odkazovníků, bylo rozhodnuto, že musí být předložen mucianský dluhopis, a dědic obdržel od Titia dluhopis a pozemek na něj převedl. Pokud by se poté vydal do Asie, může být proti dědici podána žaloba, aby byl praetoriánskou žalobou donucen zaplatit Semproniovi to, co by mohl získat zpět na základě podmínky zajištěné poskytnutým dluhopisem. Pokud by se dluhopis, který byl přijat se vši opatrností, mezitím stal bezcenným, nebude dědic povinen uhradit tuto částku ze svého majetku; protože však nemůže být nijak obviňován, postačí, když postoupí svá práva na žalobu. Pokud by však Titius odešel do Asie a Sempronius by zemřel dříve, než obdrží odkaz, práva zemřelého přejdou na jeho dědice.

92. Týž, Otázky, kniha XXXII.

Užívání určitého majetku bylo odkázáno manželce zůstavitele a Titiovi, pokud se žena neprovdá. Pokud by se vdala, tak dokud by Titius žil a zůstal ve stejném občanském stavu, měla by nárok na polovinu užívacího práva, neboť je třeba rozumět, že podle zákona by měla na základě odkazu nárok na tolik, kolik by měla, kdyby podmínku splnila; a pokud by Titius, u něhož podmínka skutečně selhala, odkaz odmítl, žena nezíská žádnou výhodu.

93. Týž, Otázky, kniha XXXIV.

Nejisté datum uvedené v závěti ukládá podmínku.

94. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud byla závěť zanechána k plnění dětmi, "pokud by některé z nich zemřelo bez potomků", nebude neplatná na základě právní fikce osvojení.

95. Týž, Názory, kniha VII.

Babička, která ustanovila svého vnuka dědicem určité části svého majetku pod podmínkou, že bude emancipován, později do kodícilu vložila následující větu: "Svému vnukovi také odkazuji takové a takové pozemky, navíc k tomu, co jsem mu již odkázala jako svému dědici.". Bylo konstatováno, že podmínka emancipace byla zopakována, ačkoli babička neprovedla žádnou substituci ani s ohledem na odkazy, ani na pozůstalost. Pokud totiž byla otrokovi odkázána svoboda absolutně, ale byl ustanoven dědicem pod určitou podmínkou, a pokud by se dědicem nestal, bylo mu nařízeno přijmout odkaz, božský Pius v reskriptu uvedl, že jeho udělení svobody je třeba považovat za opakované v odkazu.

96. Muciánská vazba se neuplatní, pokud je výplata odkazu odložena nějakou jinou podmínkou.

97. "Ať můj dědic zaplatí Titiovi sto aurei, pokud se moje žena znovu neprovdá.". Titius byl pověřen vyplatit peníze téže ženě za podmínek svěření. Pokud by se žena provdala, může požadovat splnění trustu v den, kdy je odkaz splatný; a pokud bude vyloučena z výhod trustu, nebude mít odkazovník nárok na zajištění, jako je muciónský dluhopis.

98. Jistý otec ustanovil své dceři, kterou vydědil, poručníky a nařídil jim, aby začali vyřizovat záležitosti své svěřenkyně, pokud by její matka zemřela dříve, než dívka dosáhne věku dospělosti; své manželce uložil, aby po své smrti vyplatila jejich společné dceři milion sesterciů. Má se za to, že poručníci nebyli ustanoveni pod podmínkou, takže pokud by dívka mezitím nabyla nějaký jiný majetek, nebude jim bráněno v jeho správě. Závazek, který měl být uzavřen za účelem plnění poručení, nebyl od matky vyžadován a ten, který měl být vymáhán od dědiců k zajištění výplaty odkazů nebo plnění poručení, může být prominut jakýmkoli projevem vůle zemřelé. Pokud je tedy v případě odkazu nebo svěření stanovena podmínka nepožadovat záruku, nečiní tato skutečnost jejich podmíněnost; pokud by si totiž některá ze stran přála, aby byla poskytnuta záruka, a ta by nebyla provedena, podmínka se nezruší, neboť v současné době podle veřejného práva nelze dědice nutit, aby proti své vůli poskytl záruku poté, co bylo rozhodnuto, že může být z jejího poskytnutí omluven.

99. Týž, Názory, kniha IX.

Pokud poručník nebo opatrovník brání splnění podmínky, která se týká osoby prvního z nich, ať už se jedná o odkaz nebo udělení svobody, považuje se podmínka podle obecného práva za splněnou.

100. Byly-li dvě podmínky stanoveny různým způsobem, nemá na odkaz vliv, jestliže jedna z nich selže a druhá bude posléze splněna. Nezáleží totiž na tom, zda uložené podmínky mohla strana oprávněná k odkazu splnit, nebo zda byly závislé na tom, zda nastane nějaká událost.

101. Týž, Definice, kniha I.

"Ať můj dědic vyplatí Titiovi sto aurei v době jeho smrti." Odkaz je absolutní z toho důvodu, že není závislý na podmínce, ale na odkladu; podmínka totiž za takových okolností nemůže existovat.

102. "Nechť můj dědic, až zemře, vyplatí Titiovi sto aurei." Tento odkaz je odkázán pod podmínkou. Je totiž sice jisté, že dědic zemře, nicméně není jisté, zda čas pro vyplacení odkazu nastane ještě za života odkazovníka, a není jisté, zda jej obdrží.

103. Pokud někdo obdrží odkaz poté, co poskytl mužský závazek, a učiní něco v rozporu s podmínkami závazku, a ustanovení se stane účinným, musí dědici vrátit i zisk z majetku. V tomto případě by měl být odkazovník nucen poskytnout jistotu od počátku.

104. Ačkoli užívací právo, které má nabýt účinnosti okamžikem smrti zůstavitele, je-li odkázáno tímto způsobem, je neplatné, přesto bude prostředek nápravy v podobě mucianské obligace k dispozici v případě, kdy je užívací právo k majetku odkázáno komukoli pod podmínkou, že nevykoná nějaký úkon.

105. Cokoli, co je učiněno s cílem obejít zákon tím, že se zabrání uzavření manželství, nemá žádnou platnost ani účinek, jako například: "Ať můj dědic zaplatí Titiovi sto aurei, pokud se jeho dcera, kterou má pod svou kontrolou, nevdá," nebo "Ať můj dědic zaplatí uvedenou částku takovému a takovému synovi pod otcovskou kontrolou, pokud se jeho otec nevdá."

106. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Důvody, které bezprostředně vylučují stranu z jednání, nelze považovat za podmíněné s odkazem na svěřenské fondy, ale za takové můžeme považovat pouze ty, které způsobují prodlení s náklady, kdy zůstavitel může obdržet svůj odkaz poté, co poskytl záruku. Nemůžeme totiž říci, že následující případy jsou podobné, a to tam, kde je majetek odkázán, "pokud zůstavitel postaví pomník", a tam, kde je odkázán, "aby mu bylo umožněno postavit pomník".

107. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Julius Paulus Nymphidiov, Pozdrav. Tam, kde bylo závěti stanoveno následující: "Kdyby Stichus odevzdal své účty, ať je svobodný spolu se svou ženou a můj dědic ať mu zaplatí deset aurei." A Stichus by zemřel před odevzdáním svých účtů, ať už by byly vyrovnané, nebo by něco dlužil, vy. se ptáte, zda by se žena stala svobodnou a zda bychom měli mít stejné porozumění s ohledem na odkaz. Protože svoboda závisí na předložení jeho účtů, je tato podmínka vyžadována od otroka, aby se prokázala dobrá víra jeho správy, neboť se zdá, že mu bylo nařízeno, aby vyúčtoval jakýkoli zůstatek, který měl v rukou, pokud tam nějaký byl, a pokud tam žádný nebyl, budou obě strany považovány za absolutně oprávněné ke svobodě; a pokud by otrok zemřel po vstupu do dědictví, oba by získali svobodu, budou mít také nárok na odkaz. Pokud by však otrok zemřel s nezapočteným zůstatkem v rukou, nebude se mít za to, že jeho manželka získala svobodu, která byla závislá na stejné podmínce, která nebyla splněna. Nelze však nespřávně říci, že zatímco Stichus byl manumitován pod určitou podmínkou, jeho manželka byla manumitována absolutně a že se na ni stejná podmínka nevztahovala, ale byla zmíněna pouze skrze nutnost označení jejich svazku.

108. Podmínka se považuje za splněnou tam, kde strana, která by byla povinna, kdyby byla splněna, je odpovědná za to, že se tak nestalo.

109. Kallistratos, Otázky, kniha II.

110. Je-li otrokovi nařízeno, aby byl svobodný, takto: "Můj dědic nechť je pověřen vydat mému otrokovi takový a takový pozemek, pokud předloží své účty," podívejme se, zda se podmínka vztahuje k udělení svobody, nebo k odkazu. A skutečně, pokud se rozhodneme, že se vztahuje pouze na udělení svobody, není třeba dalších úvah, neboť odkaz je absolutní, a tudíž neplatný. Pokud se však podmínka vztahovala k odkazu, jak se některé autority velmi správně domnívají, stává se právně splatnou v okamžiku, kdy otrok získá svobodu. Jaký je tedy smysl slov "pokud odevzdá své účty"? Někteří právníci říkají, že to znamená, pokud by měl vydat výkaz o zůstatku ve svých rukou, stejně jako by nebyl rozdíl mezi dvěma podmínkami: "Pokud vydá výkaz o zůstatku, který mu zůstal v rukou" nebo "Pokud vydá své účty". My se však nedomníváme, že tato podmínka se vztahuje pouze na zaplacení nebo na nějaký úkon, který má být proveden, ale že zahrnuje obě tyto věci, neboť pokud by otrok odevzdal zůstatek peněz v pytlí, nebude zproštěn odpovědnosti, neboť to nebylo úmyslem zůstavitele, ale chtěl, aby odevzdal své účty způsobem, jakým to obvykle činí otrok; to znamená, že pokud by měl dědici nejprve ukázat účty a poté výpočty, aby bylo možné zjistit, zda jsou správně či nespřávně sestaveny a zda přijaté příjmy odpovídají výkazu, či nikoliv. Tímto způsobem vyšetřování začíná úkonem a končí vyplacením peněz. Tato slova také znamenají, že dědicové mohou na základě zkoumání každé položky zjistit, co je obsaženo v několika účtech, neboť se má za to, že dědic nařídil, aby dědicové učinili totéž, co by učinil on sám, kdyby byl naživu. Jistě totiž nebyl zvyklý podepisovat účty, u nichž mu jeho otrok pouze ukázal zůstatek, který mu náleží, ale byl zvyklý je číst, zkoumat a činit v nich výhrady; proto tam, kde je otrokovi ponechána svoboda pod podmínkou: "Pokud předloží své účty," nemá to pouze význam, že předá svému dědici všechny dluhopisy a dokumenty týkající se jeho správy, ale že mu také vyplatí jakýkoli zůstatek, který mu zůstal v rukou.

110. Paulus, Názory, kniha XII.

Lucius Titius sepsal závěť následujícího znění: "Ať je Aurelius Claudius, syn té a té ženy, mým dědicem, pokud u soudu prokáže, že je mým synem." Aurelius Claudius se stal mým dědicem. Paulus vyslovil názor, že dotyčný syn zřejmě nebyl ustanoven pod žádnou podmínkou, kterou by mohl splnit, a že tedy závěť nemá žádnou platnost ani účinek.

111. Týž, Názory, kniha XIV.

"Přeji si, aby se takovým a takovým svobodným lidem, pokud budou bydlet s mým synem, dávalo každý měsíc deset denárů a jejich oděv na jejich výživu." Zmínění svobodníci se o syna starali tak dlouho, dokud ten, když dospěl, nebyl jmenován velitelem ve vojsku, což mělo za následek, že se vydal na cestu, přičemž některé ze svých svobodníků zanechal v Římě, a v táboře zemřel. Vyvstala otázka, zda mají podporu poskytovat synovi dědicové. Paulus byl toho názoru, že podmínka by neměla být považována za nesplněnou, pokud jde o svobodné, kteří nadále pobývali se synem zemřelého, neboť když syn zemřel, nebylo jejich vinou, že s ním nadále nepobývali; pokud si však zůstavitel přál, aby byla poskytnuta podpora těm svobodným, kteří pobývali s jeho synem kvůli jeho pohodlí, a svobodní ji požadovali v rozporu s přáním zemřelého, neměli by být vyslyšeni.

112. Scaevola, Názory, kniha III.

Titia, když ustanovila svého syna, který měl také děti, svým dědicem, uložila mu, aby vydal veškerý její majetek svým dětem nebo vnukům, kdykoli se o něj budou ucházet, a aby tak učinil bez jakýchkoli právních sporů. Ptám se, zda se zdá, že těmito slovy "kdykoli si o něj budou činit nárok" byla svěřenectví uložena nějaká podmínka. Odpověď zněla, že nikoli.

113. Maecianus, Trusty, kniha III.

Náš Julianus říká, že pokud je otrokovi nařízeno zaplatit deset aurei a být svobodný a on je manumitován za života svého majitele, nebude mít nárok na odkaz, který mu byl zanechán spolu se svobodou, pokud nesplní podmínku, pod kterou byl udělen. To platí i pro nabyvatele otroka, pokud by byl prodán. Platí to však pouze v případě, že mohl získat odkaz bezpodmínečně se svobodou, i když nebyla stanovena žádná podmínka pro vyplacení odkazu; jako například v případě, kdy měl odkaz nabyt v okamžiku, kdy získal svobodu. Pokud však byla jeho svoboda udělena pod podmínkou a odkaz byl splatný najednou, vzniká otázka, zda je odkaz platný. V tomto případě totiž není důvod pro použití Katonova pravidla, neboť i kdyby zůstavitel zemřel bezprostředně po sepsání závěti, odkaz nebude absolutně neplatný, neboť podmínka, na níž závisí svoboda otroka, může být splněna před nabytím dědictví a manumitovaný otrok bude mít nárok na odkaz, ledaže by byl ustanoven nezbytným dědicem; v tomto případě bude totiž odkaz absolutně neplatný ze zákona, protože otrok získal svobodu pod podmínkou.

114. Valens, Trusty, kniha I.

Následující pravidlo, které bylo předáno, totiž že pokud bylo uloženo několik podmínek s ohledem na udělení svobody, je třeba vzít v úvahu tu, která je nejsnáze splnitelná, a v případě odkazů tu poslední.

115. Gaius, Trusty, kniha I.

(Tedy ten, který bude pro samotného otroka nejpohodlnější splnit).

116. Valens, Trusty, kniha I.

To se týká nejen ustanovení, která jsou často závislá na různých podmínkách, ale také dispozic, které byly nejprve učiněny absolutně a později se staly podmíněnými. Proto tam, kde je dědici přikázáno něco zaplatit absolutně nebo kde je odkaz absolutní a následně je tentýž majetek odkázán pod podmínkou, bude poslední odkaz platný. Je-li majetek nejprve odkázán pod podmínkou a poté absolutně, bude splatný okamžitě. Je-li však odkaz odkázán absolutně a dědicovi je uloženo nebo požadováno, aby jej vyplatil ihned pod určitou podmínkou, je to stejné, jako kdyby byl odkaz učiněn na dvou místech, takže pokud si to zůstavitel přeje, může podat žalobu na jeho vyplacení ihned, nebo se ho může dědic domáhat, až bude podmínka splněna, ledaže byl odkaz podruhé zmíněn pouze proto, aby se upozornilo na první, například: "Ať můj dědic dá Stichus tomu, komu jsem ho odkázal, pokud udělá takovou a takovou věc," neboť v tomto případě se má za to, že zůstavitel neučinil toto ustanovení za účelem odvolání odkazu a jeho změny na podmíněný, a pokud by odkazovník podal žalobu na vrácení majetku před splněním podmínky, bude překážkou dalšího řízení námitka z důvodu zlé víry.

117. Gaius, Trusty, kniha I.

Pokud je otrokovi svěřenskou smlouvou několikrát odkázána svoboda, neměla by se brát v úvahu podmínka, která je nejsnáze splnitelná, ale ta poslední, aby mělo přednost poslední přání zůstavitele. Reskript božského Antonína tento názor potvrzuje.

118. Maecianus, Trusty, kniha II.

Povaha podmínek, které se vztahují k budoucnosti, je trojí; některé se vztahují k době, po kterou může zůstavitel žít, jiné k době následující po jeho smrti a některé se vztahují k obojímu a datum jejich splnění může být buď určité, nebo neurčité. Všechny tyto věci se obvykle berou v úvahu nejen v případě svěřenských fondů, ale také s ohledem na ustanovení dědiců a odkazů. Není například pochyb o tom, že následující podmínka: "Odkazuji Titii, pokud se za mě provdá," musí být splněna

za života zůstavitele; tato podmínka: "Pokud se zúčastní mého pohřbu," však nemůže být splněna až po jeho smrti. Následujícímu, totiž "Kdyby si vzala mého syna", lze vyhovět buď za života zůstavitele, nebo po jeho smrti. První a třetí z uvedených podmínek se vztahují k neurčité době, neboť podmínka bude splněna, kdykoli se dívka provdá; druhá podmínka se však vztahuje k určité době.

119. Ulpianus, Trusty, kniha V.

Pokud je osoba, které bylo odkázáno dědictví, požádána, aby emancipovala své děti, měla by být nucena je emancipovat? Vzpomínám si, že jsem k tomuto bodu řekl, že děti jsou vyloučeny z toho, aby požadovaly splnění svěřenství; neboť prétor, který jedná jako správce, nechrání děti, které si přejí emancipaci, jako otroky. Jsem si vědom, že Papinianus také v Deváté knize názorů uvedl, že otec by neměl být nucen k emancipaci svých dětí. Domnívám se však, že by v takových případech mělo být stanoveno mimořádné pravidlo a že by otec měl být nucen emancipovat své děti, pokud obdržel majetek, který mu byl odkázán s tím, že je emancipuje, neboť úmysly zůstavitelů by neměly být obcházeny. Proto je to třeba chápat stejně jako v případě, kdy mu bylo odkázáno dědictví s podmínkou, že emancipuje své děti, aby je mohl emancipovat. S tím souhlasí i pravidlo, které uvedl božský Severus v reskriptu; když totiž jistá žena ustanovila svá vnoučata svými dědici a svého syna, jejich otce, ustanovila jejich spoludědicem a nahradila je navzájem, přičemž požádala svého syna, aby emancipoval její děti, ale nepožádala ho, aby na ně převedl pozůstalost, byl z moci božského Severa nucen je emancipovat a pozůstalost jim vydat, a bylo dodáno, že pokud by s tím otálel, byl by povinen zaplatit úroky z nezaplacené částky po dobu, kdy byl v prodlení; neboť bylo rozhodnuto, že ten, kdo je v prodlení s udělením jejich emancipace, je vinen stejným prodlením, pokud jde o vydání majetku podle podmínek svěřenství.

120. Papinianus, Názory, kniha VIII.

Matka, která ustanovila svého syna svým dědicem a dcery tohoto syna určila za jeho spoludědičky, mu uložila, aby tyto dcery emancipoval, aby mohly od prétora obdržet kurátora. Bylo rozhodnuto, že syn byl pověřen, aby umožnil svým dcerám osamostatnit se od jeho autority, aby mohly získat majetek své babičky, a že nezáleží na tom, zda by měl získat podíly svých dcer na základě práva substituce.

121. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Tam, kde je otrokovi odkázána svoboda pod podmínkou, že zaplatí deset aurei Titiovi, který nebyl dědicem, je určena určitá osoba, a z tohoto důvodu nelze podmínku splnit jinak než s odkazem na ni. Je zřejmé, že až nastane den splatnosti odkazu, otrok, který má být pod podmínkou svobodný, bude mít podle práva, které bylo stanoveno, nárok na peníze závislé na uvedené podmínce a získá svobodu, aniž by musel někomu platit. Případ odkazovnicka je odlišný a podmínka ve vztahu k němu se považuje za nesplněnou, pokud Titius zemře dříve, než odkazovník peníze zaplatí.

122. Tam, kde je podmínka vyjádřena následujícími slovy: "Necht' je otrok So-a-So svobodný, zaplatí-li dědici deset aurei" nebo "Nebo zaplatí-li dědici Titiovi deset aurei", získá svobodu, zaplatí-li peníze nejen dědici, ale i dědici posledně jmenovaného. Pokud by však dědic neměl žádného nástupce, získá podle zavedeného práva svobodu, aniž by komukoli zaplatil.

123. Týž, Epitomy práva, kniha IV.

Je-li odkaz odkázaný pod podmínkou převeden na jiného, má se za to, že byl převeden pod stejnou podmínkou, pokud nebyl osobní.

124. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Užívání otroka bylo odkázáno Titiovi a svoboda byla otrokovi udělena, když měl přestat patřit odkazovníkovi. Titius zemřel ještě za života zůstavitele. Udělení svobody nebylo platné, protože stav neměl počátek. Paulus: Pokud by tedy Titius žil a nemohl by přijmout odkaz, je třeba říci, že bude platit stejné pravidlo; neboť nelze tvrdit, že něco, co nemělo počátek, přestalo existovat.

125. Užívání otroka bylo odkázáno ženě, dokud zůstala neprovdaná, a tentýž otrok byl nařízen jako svobodný, pokud se oženil. Pokud by se žena vdala, otrok by se stal svobodným, protože udělení svobody má větší platnost než odkaz.

126. Týž, O Neratiovi, kniha II.

Odkaz byl odkázán občanům obce pod podmínkou, že složí přísahu. Tato podmínka není nesplnitelná. Paulus: Jak ji tedy lze splnit? Přísahu mohou za občany složit úředníci, kteří vedou záležitosti obce.

127. Týž, O Neratiovi, kniha III.

Můj vlastní majetek mi může být odkázán pod podmínkou, protože u odkazů tohoto druhu je třeba brát v úvahu nikoli dobu, kdy je závěť vykonána, ale dobu, kdy je podmínka splněna.

128. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Podmínky, které nejsou v závěti výslovně uvedeny, tj. takové, které v ní byly zřejmě mlčky obsaženy, nečiní odkazy podmíněnými.

129. Týž, Názory, kniha VII.

Zůstavitel odkázal dvě stě aurei Titii, pokud by se nevdala, a sto jí, pokud by se vdala. Žena se vdala. Může si nárokovat dvě stě aurei, ale ne druhých sto; bylo by totiž absurdní, aby byla považována za vdovu a vdanou ženu zároveň.

130. Týž, Názory, kniha VIII.

Jistý otec svou závětí určil Severianu Prokulu, svou dceru, za manželku aelia Philippa, jednoho z jejích příbuzných. Svě zmíněné dceři odkázal jistý majetek do úschovy, pokud by se provdala za aelia Philippa, a pokud by se za něj neprovdala, přál si, aby stejný majetek připadl Philippovi. Dívka zemřela dříve, než dosáhla věku vhodného k uzavření manželství. Vyjádřil jsem názor, že u podmínek uvedených v závěti je třeba brát v úvahu spíše úmysl než slova zůstavitele, a proto se zdálo, že aelius Philippus byl učiněn příjemcem svěřenského fondu, pokud by Procula, dcera zemřelého, odmítla sňatek s ním.

131. Je-li svěřenský fond zřízen takto: "Přeji si, aby ses vzdal mého majetku, kdybys zemřel bezdětný," podle úmyslu zůstavitele podmínka nesplní, pokud by beneficenta svěřenského fondu přežilo pouze jedno dítě.

132. Podmínky podmínky stanovené závětí se posuzují pouze za účelem zjištění úmyslu zůstavitele, a proto v případě, kdy jsou ustanoveni závětní poručníci, kteří mají spravovat záležitosti nezletilého, dokud nedosáhne zletilosti, a podmínka svěřenství zní: "Pokud by spravovali poručenství, dokud nedosáhne osmnáctého roku," nebude se mít za to, že se nesplnila, pokud by poručníci způsobili, že budou ustanoveni jeho opatrovníky.

133. Tchyně zanechala svěřenství ve prospěch své snachy pod podmínkou: "Aby zůstala provdána za mého syna." Tchyně se však rozhodla, že svěřenství nebude splněno. Protože po smrti tchyně došlo k rozvodu bez zavinění manžela, vyslovil jsem názor, že podmínka se nesplnila, že den plnění svěřenství nezačal běžet před smrtí manželky ani manžela, a tudíž že by nebyl důvod pro mušskou vazbu, protože podmínka mohla být splněna za života manželky.

134. Pokud byl svobodnému muži svěřen měsíční a roční příspěvek na základě svěřeneckého fondu pod podmínkou: "Dokud může vykonávat obchody dcery patrona", musí být peníze vyplaceny, i kdyby dcera zakázala svobodnému muži vykonávat její obchody; přesto, pokud by si to rozmyslela, budou svěřenecké fondy obnoveny do původního stavu, a to z toho důvodu, že jich je několik.

135. Týž, Názory, kniha IX.

Dědeček ustanovil svého syna a vnuka od jiného syna svými dědici a žádal vnuka, aby v případě, že zemře před dosažením třicátého roku, odevzdal svůj podíl na pozůstalosti svému strýci. Vnuk zemřel ve výše uvedené lhůtě a zanechal děti. Vyjádřil jsem názor, že z důvodu otcovské náklonnosti se nepodařilo splnit podmínku důvěry, protože je třeba mít za to, že bylo předepsáno méně, než bylo zamýšleno.

136. Paulus, Otázky, kniha IV.

Pokud byl odkaz odkázán takto: "Ať je po deseti letech vyplacena taková a taková částka Titiovi, pokud nebude požadovat jistotu od mých dědiců," a Titius zemře před uplynutím lhůty deseti let, přejde odkaz na jeho dědice, protože podmínka byla v době jeho smrti splněna.

137. Týž, Názory, kniha XIV.

Příjemce svěřenství, který byl po otevření závěti vypovězen a poté mu byla navrácena práva, se může domáhat výkonu svěřenství, pokud podmínka, na níž bylo toto svěřenství závislé, byla splněna poté, co získal zpět své postavení římského občana.

138. Pomponius, Listy, kniha V.

Pokud dědic v době trvání podmínky odkázal třetí osobě pozemek odkázaný zůstavitelem pod podmínkou poté, co byla splněna podmínka uložená první závětí, neztratí předchozí dědic vlastnictví k tomuto pozemku; dědic nemůže ani učinit část pozemku náboženskou nebo na něj uvalit služebnost, a pokud služebnost uvalí, zanikne, jakmile je podmínka splněna.

139. Julianus, Digesty, kniha XXV.

Je-li odkaz odkázán pod podmínkou: "Kdyby se neprovdala za Ticia", musí se na něj pohlížet stejně, jako kdyby byl odkázán po Titiově smrti; a proto na něj bude mít odkazovník nárok, aniž by musel poskytnout mucianský závazek. Žena bude mít na odkaz právo, i kdyby se provdala za někoho jiného.

140. Gaius, O událostech.

Někdy se stává, že odkaz odkázaný podmíněně může být chápán jako absolutní; jako tam, kde je něco odkázáno v závislosti na stejné podmínce, pod kterou byl ustanoven i jiný dědic. Stejně pravidlo platí tam, kde je odkaz zanechán pod podmínkou, že dědic vstoupí do dědictví. Na druhé straně, je-li odkaz zanechán absolutně, může být považován za podmíněný; jako například tam, kde je odkázaný majetek odňat pod podmínkou, protože se rozumí, že byl zanechán pod opačnou podmínkou.

141. Scaevola, Digest, kniha XIX.

Jistý muž odkázal dům všem svým propuštěncům a připojil následující slova: "Aby moji propuštěnci mohli vždy bydlet v uvedeném domě a aby nikdy nepřešel na osoby nesoucí mé jméno a patřil poslednímu pozůstalému; a kromě toho si přeji, aby byl uvedeným propuštěncům darován souký majetek." Vyvstala otázka, zda se podmínka "aby nikdy nepřešel od osob nesoucích mé jméno" vztahuje i na druhý odkaz. Odpověď zněla, že se na něj vztahuje.

142. Týž, Digest, kniha XX.

Dědic, jemuž zůstavitel uložil, aby přijal sto sesterciů a odevzdal svůj podíl na pozůstalosti Titii, své spoludědičce, zemřel po vstupu do pozůstalosti; a Titia také zemřela před vyplacením sta sesterciů. Vyvstala otázka, zda dědička Titia mohla nabídnutím sta sesterciů získat podle podmínek svěřenského fondu svůj podíl na pozůstalosti. Odpověď zněla, že dědic nemůže podmínku splnit. Claudius: Názor Scaevola je uveden s velkou schopností tam, kde je právo jasné, ale přesto může vzniknout určitá pochybnost, zda v daném případě nebyla podmínka uložena.

143. Pomponius, Listy, kniha IX.

Otrok, který má být osvobozen pod podmínkou, že zaplatí Titiovi určitou částku peněz, se stane svobodným, pokud peníze zaplatí ze svého peculium, a to i bez souhlasu dědiců; pokud však Titius vědomě přijme peníze proti souhlasu dědiců, bude se mít za to, že je drží pouze jako držitel, a nikoliv vlastník, a dědicové, kteří si nepřáli, aby byly zaplacený, ho o ně mohou připravit.

144. Týž, Listy, kniha XI.

Otrok, jemuž je nařízeno propuštění na svobodu pod podmínkou, že předloží své účty, musí prokázat, že byl poctivý ve všech obchodech, které vedl, a že nic nezpronevěřil z toho, co dostal, a že do svých účtů nezahrnul žádné výdaje, které mu nevznikly. Musí také zaplatit vše, co mu podle jeho účtů zůstane jako zůstatek, neboť se nemůže stát svobodným, pokud tímto způsobem nesplní podmínku, za které mu byla svoboda udělena. Nebude však povinen prokázat, že solventnost dlužníků, s nimiž uzavřel smlouvy, existovala v době smrti jeho pána, ale že v době, kdy jim půjčil peníze, byl jejich kredit takový, že by přiměl pečlivou hlavu rodiny, aby jim důvěřovala.

145. Týž, Dopisy, kniha XII.

Podmínky, jako je následující: "Kdyby postavili pomník", jsou-li uloženy několika osobám, nemohou být splněny, ledaže by je splnily všechny současně.

146. Podobně: "Kdyby Titius zaplatil Symforovi a Januariovi sto aurei, přenechám mu takový a takový pozemek.". Pokud Symphorus zemře, zanikne odkaz? Domnívám se, že by mělo být vykládáno tímto způsobem, pokud by zůstavitel zaplatil částku za života jedné ze stran. Podle nejshovívavějšího výkladu je třeba říci, že kdyby Symphorus zemřel, aniž by Titius byl v prodlení, mohl by požadovat polovinu odkázaného pozemku, pokud by Januariovi nabídl polovinu peněz.

147. Vystala otázka s odkazem na následující případ: Pozemek byl připsán určitým osobám, pokud zaplatí určitou částku peněz za pohřební výlohy a za převoz těla do jiné provincie; pokud by totiž oba nezaplatili, žádný z nich by neměl nárok na připsání, protože podmínka by nemohla být splněna, pokud by ji nezaplatili oba. My jsme však v případech tohoto druhu zvyklí provádět volnější výklad, stejně jako v případě, kdy je pozemek odkázán dvěma osobám, pokud zaplatí deset aurei a jedna z nich zaplatí svůj podíl, bude mít nárok na svůj podíl z odkázaného pozemku.

148. Priscus uvádí jako svůj názor, že otrok, který se má stát svobodným pod podmínkou složení účtu, to nemůže učinit tam, kde zůstavitel zemřel, nebo kde se on sám může náhodou nacházet, nebo kde by si přál účet složit; mezitím se však musí dostavit k osobě, které je povinen účet složit, a to všemi prostředky, pokud by tato osoba byla nepřítomna na služební cestě pro stát. Je však nanejvýš pravděpodobné, že v takovém případě, kdy je třeba vzít v úvahu postavení stran a vzdálenost míst, lze dospět k jinému závěru.

149. Paulus, Z druhé knihy Sbírký císařských rozhodnutí ve věcech předložených císařům; obsaženo v šesti knihách.

150. Pokud byl syn svým otcem pověřen, "aby odevzdal svůj majetek Titiovi, pokud by zemřel dříve, než by sám mohl spravovat jeho záležitosti", a syn zemřel po dovršení dvacátého roku, bylo v reskriptu uvedeno, že svěřením musí být vykonáno.

Tit. 2. Ohledně falcidiánského práva.

150. Paulus, O Lex Falcidia.

Falcidiánský zákon ve svém prvním článku uděloval oprávnění nakládat s pozůstalostí až do výše tří čtvrtin včetně, a to následujícím způsobem: "Ti římstí občané, kteří si přejí pořídit závěť po vydání tohoto zákona, mají právo a moc darovat a odkázat své peníze a svůj majetek komukoli, koho si vyberou, v souladu s následujícími ustanoveními." Ve druhém článku je stanovena výše odkazů, které lze odkázat, následujícími slovy: "Každý římský občan, který může po vydání tohoto zákona sepsat závěť, má právo a pravomoc odkázat v souladu s veřejným právem libovolně vysokou peněžní částku kterémukoli jinému římskému občanovi; za předpokladu, že odkaz bude zanechán tak, aby jeho dědicové obdrželi nejméně čtvrtinu jeho majetku podle podmínek závěti. Ti, jimž jsou nějaké peníze darovány nebo odkázány, jsou oprávněni je přijmout, aniž by byli odpovědní za podvod; a dědic, jemuž je nařízeno a uloženo zaplatit zmíněné peníze, je musí zaplatit v souladu s předepsanými pokyny."

151. Na základě korneliánského práva se má za to, že Lex Falcidia se vztahuje i na ty, kteří zemřou v rukou nepřítele; z toho důvodu, že korneliánské právo potvrzuje jejich závěť stejně, jako kdyby přišli o život ve své vlastní zemi, na základě kteréžto fikce se Lex Falcidia a všechny ostatní týkající se závětí, o nichž lze mít za to, že mají stejnou platnost, zahrnují do této kategorie.

152. Lex Falcidia se nevztahuje na ty, kdo odmítají pozůstalost zanechanou závětí, aby ji získali do vlastnictví z důvodu dědictví; pravomoc zákona však lze uplatnit prostřednictvím ediktu přetora.

153. Stejně pravidlo platí i v případě prominutí podmínky složení přísahy.

154. Pokud zůstavitel učiní odkaz svému otrokovi s poskytnutím jeho svobody, uplatní se toto právo, protože vyplacení odkazu se odkládá na dobu, kdy se otrok stane svobodným; a to platí i v případě, kdy osoba, které je majetek odkázán, je v rukou nepřítele nebo se ještě nenarodila.

155. Falcidiánské právo se vztahuje také na odkazy odkázané obcím, nebo dokonce na náboženské účely.

156. Opět se vztahuje nejen na odkazy majetku zůstavitele, ale i na odkazy majetku patřícího jiným osobám.

157. Všechno, co má být vyplaceno nebo vydáno z pozůstalosti zůstavitele, podléhá ustanovením tohoto zákona, ať už je to jisté nebo nejisté a ať už to má být zváženo, spočítáno nebo vyměřeno; zákon platí i tam, kde je odkázáno právo na majetek, jako například užívací právo nebo jakákoli pohledávka, která může být splatná.

158. Stejně tak tam, kde je odkázán odkaz následujícího znění: "Můj dědic ať vybaví Seia zásobami, a pokud by tak neučinil, ať mu vyplatí deset aurei," některé autority zastávají názor, že odkaz je omezen na deset aurei, že zásoby lze nabýt pouze

jako darování mortis causa a že dědic nemůže využít výhod falcidiánského práva. Je-li uvedeno, že ustanovení musí být poskytnuto bezodkladně, je třeba to chápat tak, že po uplynutí přiměřené doby. Pokud by je však dědic poskytl poté, co byl v prodlení, nebude mít zůstavitel právo na jejich přijetí a falcidiánské právo se neuplatní; neboť ustanovení, která byla odkázána, se nyní změnila na peněžitý odkaz a náleží deset aurei. Stejně pravidlo bude platit, i kdyby byl na počátku odkaz učiněn takto: "Pokud by zásoby neposkytl, ať zaplatí deset aurei," neboť v tomto případě nejsou zásoby předmětem odkazu, a pokud budou poskytnuty, budou nabyty mortis causa, neboť nebyla splněna podmínka odkazu.

159. Pokud je odkázáno užívací právo, protože může být rozděleno, liší se od jiných služebností, které jsou nedělitelné; a některé starověké autority měly ve zvyku zastávat názor, že je třeba ocenit celé užívací právo a tímto způsobem určit částku zahrnutou do odkazu. Aristo se však s tímto názorem starých lidí rozchází, neboť říká, že lze vyhradit čtvrtou část, jako je tomu v případě tělesného majetku. Julianus tento názor velmi správně schvaluje. Avšak v případě, že jsou odkázány služby otroka, protože se má za to, že v odkazu tohoto druhu není zahrnuto ani užívání, ani požívání, je třeba nutně přijmout rozhodnutí starých, abychom mohli zjistit, co je zahrnuto v odkazu; protože nutně u všech úkonů, které mají být vykonány, musí být odečtena část, aby se vyhovělo falcidiánskému právu, a část práce otroka nelze chápat jako existenci. I kdyby v případě usufruktu vyvstala otázka, na jakou část bude mít nárok odkazovník, jemuž byl usufrukt udělen, a jaký podíl by měl být přidělen ostatním odkazovníkům, aby podíl zmíněného odkazovníka nepřesáhl tři čtvrtiny pozůstalosti, je třeba se nutně uchýlit k pravidlu starých právníků.

160. Pokud někdo odkáže svému věřiteli částku, kterou mu dluží, bude odkaz buď neplatný, pokud z něj věřiteli neplyne žádná výhoda, nebo pokud z něj bude mít prospěch, například okamžitým zaplacením, použije se falcidiánské právo i s ohledem na výhodu, kterou věřitel získal.

161. Pokud zůstavitel získal držbu odkázaného majetku a nelze mu ji odejmout, protože ji získal se souhlasem dědice, který ji odevzdal, zatímco pracoval v omylu, bude dědici přiznána žaloba, aby získal zpět vše nad tři čtvrtiny hodnoty uvedeného majetku.

162. Někdy se stává naprosto nezbytným, aby bylo dědici vyplaceno celé dědictví, pokud uzavře dohodu o vrácení všeho, co by mohl obdržet nad částku povolenou falcidiánským zákonem; například v případě, kdy je nezletilý pověřen vyplacením dědictví, které nepřesahuje částku povolenou tímto zákonem, neboť je důvod se domnívat, že po smrti nezletilého mohou vyjít najevo další dědictví, která po provedení příspěvku budou činit více než tři čtvrtiny pozůstalosti. Lze říci, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy jsou odkazy odkázány podmíněně podle první závěti a není jisté, zda budou vyplaceny, či nikoliv, a proto pokud je dědic připraven je vyplatit bez žádosti u soudu, může svůj zájem chránit pomocí výše uvedené doložky.

163. Podíl, který dědic získá nahrazením spoludědice, bude ve prospěch zůstavitele, neboť v tomto případě se dědic podobá tomu, kdo byl ustanoven absolutně pro jednu část pozůstalosti a podmíněně pro druhou. Odmítne-li však pozůstalost přijmout, odkazy, které jsou mu svěřeny, se nezvětší přírůstkem; například jsou-li odkázány výslovně, a nikoliv obecně, jako "komukoli, kdo bude mým dědicem".

164. Jestliže se podíl mého spoludědice vyčerpá, můj zůstane nedotčen, a kdybych si nárokoval jeho, Cassius se domnívá, že by se oba podíly měly spojit. Proculus však zastává opačný názor. V tomto případě Julianus souhlasí s Prokulem, jehož názor považuji za správnější. Božský Antonín však prý rozhodl, že oba podíly se mají spojit při výpočtu toho, co náleží podle falckého zákona.

165. Kdybych po zápisu pozůstalosti postoupil svému spoludědici, není pochyb o tom, že podíly by měly být odděleny, stejně jako kdybych se stal dědicem svého spoludědice.

166. Je-li Titiovi odkázáno dědictví splatné ročně z toho důvodu, že je dědictví několik a je podmíněné, bude důvod k předložení záruky uvedená v ediktu, aby bylo zajištěno vrácení jakékoli částky přijaté nad rámec povolený falciánským právem.

167. Některé autority zastávají názor, že zaplacení toho, co přirozeně náleží do pozůstalosti a co nelze požadovat, by nemělo být požadováno a nemělo by být počítáno jako součást aktiv. Julianus se však domnívá, že tyto pohledávky podle okolností buď zvýší částku pozůstalosti, nebo ji nezvýší, a pokud budou zaplacené, může je dědic získat dědickým právem, a tudíž by byly zahrnuty do rozdělení pozůstalosti.

168. Stane-li se dlužník dědicem svého věřitele, ačkoli může být zproštěn odpovědnosti z důvodu fúze, která z toho vyplývá; přesto, jelikož se má za to, že z tohoto důvodu získal větší dědictví, musí být výše jeho dluhu vypočtena, ačkoli mohla zaniknout nabytím pozůstalosti.

169. Vystává otázka, zda je třeba odečíst výdaje vynaložené na postavení pomníku. Sabinus se domnívá, že by měly být odečteny, pokud je nutné pomník postavit. Marcellus, který byl dotázán, zda by výdaje na pomník, který zůstavitel nařídil postavit, měly být odečteny jako součást dluhů pozůstalosti, odpověděl, že z tohoto důvodu by nemělo být odečteno více, než bylo vynaloženo na pohřeb. Případ je totiž odlišný, pokud jde o výdaje vynaložené na postavení pomníku, protože nejsou nezbytné, jako jsou výdaje na pohřeb a pohřbení. Proto osoba, které jsou odkázány peníze na postavení pomníku, musí strpět odpočet podle falciánského zákona.

170. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Neměla by být povolena větší částka, než jaká postačí na postavení běžného pomníku.

171. Paulus, O falcidiánském právu.

Tam, kde je ustanoven dědic a prodává pozůstalost, která je nesolventní, by bylo velmi obtížné někoho přesvědčit, že není solventní, protože našel kupce. Je-li to však skutečnost, nebudou mít odkazovníci nárok na nic, protože dědic zřejmě profitoval více z hlouposti kupce než z pozůstalosti zemřelého. Na druhou stranu, pokud by prodal majetek z pozůstalosti za příliš nízkou cenu, nebude to na újmu právům odkazovníků, a proto pokud dědic uzavřel dobrý obchod, měl by z něj mít prospěch.

172. Pokud by však osoba, která není solventní, učinila odkaz a dědic by se dohodl s věřiteli, že jim nezaplatí celou částku, a na základě této dohody by si mohl něco z pozůstalosti ponechat, přesto nebudou mít odkazovníci nárok na nic, protože dědic nezískal peníze z pozůstalosti, ale díky dohodě s věřiteli.

173. Stejně tak, je-li odkázáno dědictví splatné ročně obci a vyvstane-li otázka s odkazem na falcidiánské právo, Marcellus se domnívá, že za odkázané je třeba považovat pouze tolik, kolik bude činit částka, která při čtyřprocentním úroku zajistí roční splátky dědictví.

174. Papinianus, Otázky, kniha XVI.

Pozemek mi byl odkázán pod podmínkou, dědic zůstavitele mě ustanovil svým dědicem, dokud podmínka odkazu trvala, a podmínka byla následně splněna. Při zvažování aplikace falcidiánského práva v tomto případě bude pozemek chápán jako můj nikoliv na základě dědického práva, ale na základě odkazu.

175. Týž, Názory, kniha VIII.

Odkaz zanechaný městu na základě podmínek odkazu nebo svěření není platný, pokud se skládá z toho, co musí být zapláceno z důvodu již učiněného slibu. Pokud tedy zůstavitel dispozicí své závěti překročil částku toho, co bylo splatné, sníží se podle falcidiánského práva pouze přebytek, a proto věřitel nemůže být zatížen svěřenstvím jako odkazovník. Je-li však odkaz závislý na příchodu určitého data nebo na splnění nějaké podmínky, neměl by se provádět odhad prospěchu, ale může se požadovat celá odkázaná částka; a i kdyby čas pro výplatu nastal nebo podmínka byla splněna ještě za života zůstavitele, nestane se to, co bylo v první řadě platné, neplatným.

176. Venuleius, Stipulations, kniha XIII.

Pokud by se muž stal dědicem své manželky a vynaložil náklady na její pohřeb, nebude se mít za to, že jako její dědic vynaložil celou částku, ale měl by přispět v poměru, v jakém z toho má majetkový prospěch, po odečtení toho, co mu náleželo z titulu věna.

177. Papinianus, Otázky, kniha VII.

Při zvažování aplikace falciánského práva s ohledem na odkaz služebnosti, jelikož služebnost nelze rozdělit, nemusí být odkaz z ní zcela odevzdán, ledaže by byla nabídnuta odhadní cena její části.

178. Týž, Otázky, kniha XIV.

Je-li jeden z několika dědiců pověřen zaplacením dluhu pozůstalosti a přichází-li v úvahu použití falciánského práva, ti, kteří obdrželi odkaz, neberou žádný zřetel na uvedený dluh, který má zaplatit pouze tento dědic.

179. Týž, Otázky, kniha XIX.

S odkazem na falciánské právo bylo rozhodnuto, že poté, co byla sklizena úroda, která dozrála ke dni smrti zůstavitele, zvyšuje hodnotu pozůstalosti, neboť tvoří součást pozemku, o němž se má za to, že měl v té době větší hodnotu.

180. Pokud jde o nenarozené dítě otrokyně, nepřipouští se žádný rozdíl s ohledem na čas. To není bezdůvodné, protože jelikož dítě ještě nepřišlo na svět, nemůže být správně nazýváno otrokem.

181. Týž, Otázky, kniha XX.

Cokoli nad čtvrtinu stanovenou falckým právem, co přejde do rukou dědice, ho nezavazuje nad rámec ostatních tří čtvrtin, pokud jde o výši odkazů; jako například v případě pozůstalosti nezletilého, kdy vyděděného syna nahradí ten, kdo se stane dědicem otce zmíněného nezletilého.

182. Týž, Otázky, kniha XXIX.

Při odhadu dlužné částky podle falciánského práva se jakýkoli majetek, který si dědic kdykoli ponechal, započítává do čtvrtiny pozůstalosti, na kterou má nárok.

183. Má-li se otrok stát svobodným pod určitou podmínkou a tato podmínka je kdykoli splněna, nepovažuje se dědic za poškozeného, pokud jde o jeho čtvrtinový podíl na uvedeném otrokovi. Pokud by se však podmínka nesplnila, je třeba přijmout opačný názor a hodnotu otroka je třeba odhadnout podle toho, jakou měl hodnotu v době své smrti.

184. Císař Marcus Antoninus rozhodl, že dědicové, kteří byli zbaveni svých podílů na pozůstalosti, nesmí být povinni zaplatit větší částku za odkazy, než kolik činí zbytek.

185. Když byl jistý jedinec odsouzen k vyhnanství po konfiskaci poloviny svého majetku a po podání odvolání sepsal závěť a zemřel, a po jeho smrti bylo rozhodnuto, že jeho odvolání bylo přijato neoprávněně, vyvstala otázka, zda polovina jeho majetku, která propadla státní pokladně, má být považována za dluh a pouze zbývající polovina má tvořit jeho pozůstalost; nebo zda bude nutné přijít na pomoc dědici. Zdá se, že úleva by měla být přiznána dědici, neboť úmysl zůstavitele, který odvolání přijal, a jeho zjevná vůle tento názor odůvodňují.

186. Pokud otrok manumitovaný závětí zemře před zápisem do dědictví, rozumí se, že dědic musí nést ztrátu. Jak však lze odhadnout jeho hodnotu, která, kdyby žil, nemohla být oceněna? U těch, kteří jsou v době smrti svého pána napadeni nemocí, kvůli níž je jisté, že nemohou žít, a poté zemřou, bylo rozhodnuto, že ztrátu musí nést pozůstalost. Jinak tomu není ani v případě těch, kteří se nacházejí pod jednou střechou, když byl pán zabit svými otroky.

187. Prozkoumejme, jaký je důsledek tohoto společného pravidla, a sice: "V závěti otce a jeho nezletilých synů však může existovat jeden falcidiánský podíl". Neboť ačkoli substitut mohl být pověřen rozdělením majetku zanechaného nezletilým, až se stane dědicem, bude za něj odpovídat pouze jako za běžný dluh; přesto z důvodu jiných odkazů zanechaných žakovským substitutem bude existovat důvod pro příspěvek. Proto se může stát, že si náhradník nemůže z otcova majetku nic ponechat, nebo že může získat mnohem více než čtvrtinu, na kterou má nárok podle falcidiánského práva. Co když však pozůstalost nezletilého nebude stačit na vyplacení odkazů, zatímco pozůstalost otce by stačila na vyplacení těch, které odkázal? Náhradník bude jistě povinen použít na jejich úhradu svou čtvrtinu, neboť otec učinil odkazy ze svého majetku, a nic na tom nemění skutečnost, že úhrada nemůže být požadována nad rámec majetku z pozůstalosti podle žádné závěti; v tomto případě se totiž odkazy zanechané v rámci pupilární substituce chápou tak, že byly odkázány jakoby podmíněně původní závětí.

188. Pokud zůstavitel provede substituci dvou osob za svého syna a každou z nich pověří vyplacením odkazu, vzniká otázka: může si substitut osobně nárokovat falcidiánský podíl, který nezletilý nevlastní, nebo má být za nezletilého pouze jeden substitut? Každý by mohl (v souladu s tím, co již bylo stanoveno s odkazem na zavedené pravidlo upravující pozůstalost), snadno říci, že falcidiánské právo se neuplatní a že proti druhému náhradníkovi může být podána žaloba na částku přesahující jeho podíl. Opačný názor je však lepší, neboť by mělo platit, že má právo odečíst si svou čtvrtinu, stejně jako kdyby se stal dědicem svého otce; neboť jako z toho vyplývá forma a původ otcova majetku a rozdělení odkazů, tak v případě, že je více náhradníků a k osobě nezletilého se nepřihlíží, je třeba se uchýlit ke smyslu jmenování. Co však říci s ohledem na dalšího

náhradníka, který nebyl obtěžkán, takže pokud by nezletilý zemřel před vyplacením odkazů, jimiž byl obtěžkán, a ty by činily více než tři čtvrtiny pozůstalosti, bude oprávněn odečíst falcidiánský podíl od všech? Stále mu však zůstává čtvrtina a nelze dospět ke stejnému závěru jako v případě druhého jmenování. Opět platí, že pokud popřeme, že by se tak mělo stát, je třeba konstatovat, že takový postup je v rozporu s obecným pravidlem. Existuje tedy rozdíl, neboť ten, kdo byl obřalován vlastním jménem, si můžete ponechat čtvrtinu stejně, jako kdyby byl ustanoven dědicem, a druhý náhradník, který nebyl obřalován, ačkoli jeho podíl může být zvýšen, nemůže být řalován o celou částku z důvodu záměny odhadu. Z toho vyplývá, že pokud byla nezletilému poskytnuta jistota s odkazem na falcidiánský podíl, bude to ku prospěchu obou stran; to znamená, pokud jde o částku, kterou si každý bude moci ponechat pro sebe.

189. Pokud zůstavitel ustanovil spoludědice se svým nezletilým synem, vyvstala otázka: jakým způsobem by měl být stanoven podíl povolený falcidiánským právem a jaký význam mělo běžné pravidlo, že se má vztahovat odděleně na různé odkazy? Řekl jsem, že pokud jde o případná dědictví, jimiž otec pověřil svého syna, jakož i o dědictví, jimiž pověřil náhradníka, nelze je oddělovat, neboť by měla být podrobena společnému odhadu a oba musí přispívat střídavě; jsou-li však odkázána dědictví, jejichž výplatou je pověřen cizí dědic, nelze je smísit s ostatními, a proto bude mít náhradník nárok na čtvrtinu podílu, který byl odkázán nezletilému, ačkoli může mít nárok na svůj vlastní podíl jako ustanovený dědic. Jiné pravidlo však platí v případě, kdy je dědic ustanoven k různým částem pozůstalosti; v tomto případě totiž dědictví splyne neméně, než kdyby byl ustanoven pouze jednou k jednomu podílu, který se skládá z několika; přitom nezáleží na tom, zda byl ustanoven dědicem k několika podílům absolutně, nebo za různých podmínek.

190. Pokud někdo nahradí dědice, který byl ustanoven místo jeho vyděděného syna, a uloží mu vyplacení odkazu druhou závětí, odkazy nutně splynou; a proto Julianus říká, že ty, jejichž vyplacením byl pověřen náhradník, jsou platné, protože je dědicem otce.

191. Týž, Otázky, kniha XXX.

Pokud dlužník, který ustanovil svého věřitele svým dědicem, žádá, aby při odhadu částky vyhrazené falckým právem nebyl jeho závazek zahrnut do odkazů dědicům, není pochyb o tom, že závěť zemřelého může být u soudu podpořena podáním námítky z důvodu podvodu, když má být určena částka splatná podle falckého práva.

192. Týž, Otázky, kniha XXXVII.

Pokud se otrok zaváže k výkonu konkludentního svěření podle pokynů svého pána, bylo rozhodnuto, že vzhledem k tomu, že byl povinen poslouchat svého pána, bude mít nárok na výhodu podle falcidiánského práva.

193. Týž, Názory, kniha IX.

Otec ustanovil svou dceru, která se rozešla se svým manželem, dědičkou části jeho majetku a uložil jí, aby vydala svému bratrovi a spoludědici podíl, který obdržela, poté, co z něj odečetla šestinou. Podléhalo by věno při stanovení částky, která má být vyhrazena podle falcidiánského práva, příspěvku? Pokud by se otec se souhlasem své dcery nedomáhal jejího věna, vyslovil jsem názor, že by měla nárok na falcidiánský podíl z titulu dědického práva, ale měla by nárok na věno ve svém vlastním právu, protože by nemělo být zahrnuto do majetku jejího otce.

194. Babička, která ustanovila svá vnoučata svými dědici, uložila některým z nich, aniž by odečetla částku, na kterou měli nárok podle falcidiánského práva na základě jiné závěti, aby vyplatili celé dědictví svým bratrům a spoludědicům. Vyslovil jsem názor, že svěřenský fond byl zřízen právoplatně, ale že částka, kterou byl zatížen, by rovněž podléhala příspěvku.

195. Není správné, aby v případě, kdy byl ustanoven náhradník za dva nezletilé, kteří nedosáhli věku dospělosti, a stal se dědicem obou, se falcidiánské právo vztahovalo na pozůstalost pouze jednoho z nich; pokud by si z majetku druhého nezletilého ponechal čtvrtý díl pozůstalosti po otci, který připadl jeho dětem.

196. Pokud by se však jeden z bratrů, který je legitimní, stal dědicem druhého a byl by nahrazen pozůstalým, podíl z otcova majetku, který pozůstalý syn obdrží z důvodu dědictví, nebude podléhat příspěvku k falcidiánskému podílu, ale náhradník si může ponechat pouze čtvrtý díl toho, co nabyl nezletilý, který měl náhradníka.

197. Týž, *Názory*, kniha XIII.

Byl-li dluh prominut dohodou *mortis causa*, musí dlužník přispět na dlužnou částku podle falcidiánského práva, a tu si může dědic ponechat podáním repliky *in factum*.

198. Pokud bratr ustanovil svou sestru svou dědičkou a pověřil ji darováním, které chtěl darovat jinému, který se s ní dohodl, že nebude využívat falcidiánského práva, a pokud tak učiní, že mu zaplatí určitou peněžní částku, protože bylo dobře stanoveno, že zákony nemohou být porušeny žádnou dohodou uzavřenou soukromými osobami, bude sestra podle veřejného práva oprávněna ponechat si falcidiánský podíl a žaloba založená na této dohodě bude druhé straně zamítnuta.

199. V případě, že byly odkázány roční odkazy, bylo rozhodnuto, že dědic si nicméně bude moci ponechat falcidiánský podíl, protože během prvního a druhého roku vyplatil zůstaviteli bez jakéhokoli odpočtu.

200. V případě, že dědeček dlužil svému vnukovi z titulu správy jeho poručnictví a ten se poté stal jediným dědicem svého dědečka, pokud by se mělo použít falcidiánské právo, bylo rozhodnuto, že tato částka spolu s ostatními dluhy musí být odečtena od aktiv pozůstalosti. Nezáleží na tom, zda dědeček, který byl zároveň poručníkem, uložil svému dědici, pokud by

zemřel před dosažením určitého věku, aniž by měl děti, vydat pozůstalost, jakož i svůj vlastní majetek třetí osobě; nebylo totiž rozhodnuto, že by se pozůstalost měla započíst na tento dluh, a prakticky bylo připuštěno, že by se takové započtení nemělo provádět, neboť zemřelý uvedl, že jeho dědic má mít svůj vlastní majetek. Je zřejmé, že pokud by byla splněna svěřenecká podmínka a zisky z pozůstalosti by byly po dědečkově smrti inkasovány, měly by být započteny na stejnou částku peněz, která náležela poručníkovi; dědic by však byl oprávněn ponechat si pouze čtvrtou část vnukova majetku, kterou mu dědeček po své smrti zanechal.

201. Pokud byl otec na základě závěti matky svého syna pověřen svěřenectvím ve prospěch svého syna, které nevykonal, přál si, aby proti němu bylo provedeno započtení majetku, který zanechal svému synovi. Pokud byl proveden výpočet pro určení dlužné částky podle falcidiánského práva, mělo být to, na co měl syn nárok, započteno proti čtvrtině, kterou skutečně získal z otcova majetku, a mohl si odečíst pouze přebytek tří čtvrtin toho, co náleželo dědicům.

202. Cokoli je dědic nucen vydat manželovi z darů, které poskytl své ženě, se nezapočítává do jejího majetku; neboť se má za to, že žena, aniž by se stala bohatší, se v tomto rozsahu zchudla. Opět platí, že pokud dojde k jakémukoli zmenšení darů, za něž dědic odpovídá, ztrátu neponese manžel.

203. Při stanovení dlužné částky podle falcidiánského práva nelze dědice nutit, aby vydal potvrzení o úrodě půdy zanechané podmíněně podle podmínek svěřenského fondu; a pokud mu nebylo uloženo, aby úrodu vydal příjemci svěřenského fondu, bude mít nárok na čtvrtinu a na zisk ze čtvrtiny majetku zůstavitele, který mu patřil v době jeho smrti. Nezáleží ani na tom, kdy začne platit falcidiánské právo, neboť ačkoli se začne vztahovat na svěřenský fond ihned po splnění podmínek, přesto musí být zisky ze čtvrtiny ponechány v držení dědice od okamžiku smrti zůstavitele.

204. Pokud syn ustanovil svou matku za dědičku a odkázal jí na základě svěřenského fondu částku, která měla vyrovnat nedostatek toho, co jí měl odkázat, ale neučinil tak; to, co jí bylo odkázáno, lze snížit o výši falcidiálního podílu a matka může obdržet peníze, které jí byly odkázány nad rámec čtvrtiny podílu.

205. Při výpočtu čtvrtiny, která má být vyhrazena podle falcidiánského práva, nemůže být částka snížena o odhad provedený zůstavitelem, stejně jako o ni nemůže být dědic zcela připraven.

206. Scaevola, Otázky, kniha III.

Pokud by dědic vydal pouze některé předměty z několika, které byly odkázány, může si ze zbytku ponechat celý falcidiánský podíl a může proti zůstaviteli uplatnit námitku z důvodu zlé víry, a to i s ohledem na majetek, který již vydal.

207. Pokud byl odkázán pouze jeden předmět a část z něj byla vydána, může si dědic vyhradit celý falcidiánský podíl ze zbytku.

208. Týž, Otázky, kniha VI.

Pokud voják sepíše kodícil a zemře do jednoho roku po svém propuštění, musí být odkazy odkázané jeho vojenskou závětí v souladu s vojenským právem zcela vyplaceny, ale platí, že ty, které odkázal svým kodícilem, musí být vyplaceny po odečtení falcidiánské části. Tuto záležitost je třeba vysvětlit následovně: Pokud má zůstavitel čtyři sta aurei a odkáže čtyři sta závětí a sto kodícilem, z páté části (tj. osmdesáti, na které by měl dědic nárok podle kodícilu, kdyby nepodléhal falcidiánskému právu) si dědic bude moci ponechat čtvrtinu, tj. dvacet aurei.

209. Paulus, Otázky, kniha XI.

Syn pod otcovskou kontrolou, který sloužil ve vojsku, po své smrti uložil otcí, aby dal Titiovi jeho peculium castrense. Vystala otázka, zda si z něj dědic může odečíst čtvrtinu. Řekl jsem, že falcidiánské právo, jak je vykládal božský Pius, zahrnovalo i dědictví po intestátech, kde byly vytvořeny trusty; v uvedeném případě však peculium nebylo součástí pozůstalosti, ačkoli bych zastával názor, že v případě, kdy byl ustanoven cizí dědic, stane se jeho vstupem do pozůstalosti její součástí. Pokud totiž peculium zůstává v rukou otce, jeho starobylé právo nadále existuje a majetek je stále peculium. Tomu neodporuje ani skutečnost, že se falcidiánské právo vztahuje na závětí těch, kdo zemřeli v rukou nepřítelů, neboť fikce korneliánského práva vytváří jak majetek, tak dědice. Nepochybuji však o tom, že i otec by měl požívat dobrodiní tohoto práva, neboť pokud je skutečně povinen vzdát se majetku, jako by patřil hlavě rodiny, může být ustanovený dědic, který nevstoupil do pozůstalosti na základě závětí, žalován odkazovníky v souladu s podmínkami ediktu.

210. Důsledkem toho je, že pokud by otec mezitím získal čtvrtinu a zisky z ní, můžeme použít Trebelliův dekret senátu a lze podat spravedlivé žaloby, aby se majetek stal součástí pozůstalosti poté, co byla provedena restituice.

211. Scaevola, Otázky, kniha VIII.

Pokud je dědicovi uloženo prodat pozemek za pět aureí, který má hodnotu deseti, není pochyb o tom, že pět aureí bude podléhat působení falcidiánského zákona.

212. Týž, Otázky, kniha IX.

Jestliže je můj otrok poté, co byl ustanoven mým dědicem, pověřen odkazem v můj prospěch a nabývá pro mě majetek, Msecianus popírá, že by odkaz měl podléhat falcidiánskému právu, protože není platný.

213. Paulus, Otázky, kniha XII.

Pokud poručník, který si vypůjčil deset aurei bez zmocnění svého poručníka, dostane od svého věřitele odkaz pod podmínkou, že vyplatí svému dědici deset aurei, které si vypůjčil, a on tak učiní jednou platbou, splní podmínku a zároveň se zbaví přirozeného závazku, takže se falcidiánské právo bude vztahovat i na peníze vyplacené dědici; ačkoli by tomu tak nebylo, kdyby byly vyplaceny pouze za účelem splnění podmínky. Navíc se to považuje za platbu v takovém rozsahu, že kdyby byl odkaz odmítnut nebo kdyby otrok Stichus, který byl odkázán, zemřel, nemůže poručník nic vymáhat.

214. Pokud jsme já a můj otrok ustanoveni dědici nerovných podílů na pozůstalosti a tři čtvrtiny podílu otroka nebudou vyčerpány vyplacením odkazů, budou ti odkazovníci, v jejichž prospěch jsem obviněn, v rozporu s falckým právem zvýhodnění částkou, která přijde do mých rukou z podílu otroka nad falckou část jeho podílu. Na druhou stranu, je-li otrok odkázán mému otrokovi a deset aurei je odkázáno mně, falcidiánský podíl otroka nebude v souladu s falcidiánským právem odečten od deseti aurei odkázaných mně, neboť si ponechám čtvrtinu osoby otroka, i když můj podíl na odkazu nemusí být vyčerpán.

215. Týž, Otázky, kniha XVII.

"Nesennius Apollinaris Juliovi Paulovi. Následující případ se skutečně stal. Titia ustanovila své tři dcery dědičkami rovným dílem svého majetku a zanechala jim odkazy ve prospěch jedné z nich, ale jednu z nich pověřila takovým způsobem, aby se falcidiánské právo vztahovalo stejně na spoludědice jako na cizí osoby, jimž byl odkázán jiný majetek." Ptám se, zda je falcidiánské právo použitelné vůči jejím spoludědicům, kteří byli sami obtěžkáni odkazy v její prospěch, a pokud by nemělo být použitelné a brání jí v tom výjimka z důvodu zlé víry, jak lze provést výpočet falcidiánského podílu vůči cizím odkazovníkům? Odpověděl jsem, že to, co je přijato od spoludědice jako dědictví, neprospívá odkazovníkovi tím, že by ho vyňalo z působnosti falcidiánského práva. Pokud však dědic, který je povinen zaplatit odkaz, požaduje něco od téže osoby podle podmínek závěti, neměl by být vyslyšen, pokud chce využít výhody falcidiánského práva proti uvedené osobě, pokud to, co má právo obdržet podle závěti zůstavitele, se rovná tomu, co chce odečíst z odkazu. Pokud jde o ostatní odkazovníky, je zřejmé, že dědic nebude povinen podřídit působení falcidiánského práva vše, co zaplatí svému spoludědici, ale pouze to, co mu skutečně dá, tj. pokud od něj nic nedostane.

216. Je-li otrok někým ustanoven dědicem a jeho pán je zatížen svěřenstvím a otrok odkazem, musí být výpočet nejprve proveden s ohledem na odkaz a poté bude svěřenství vypořádáno z toho, co zbývá. Pán však bude odpovědný pouze za to, co mu přijde do rukou, a navíc obdrží pouze to, co mu zůstane po odečtení odkazu. Je zřejmé, že se uplatní falcidiánské právo.

217. Pokud však pán, který byl ustanoven dědicem, nepřijme pozůstalost a nařídí, aby tak učinil jeho otrok, který ho nahradil, musí být nejprve vyplaceny odkazy, které připadly samotnému pánovi, a poté, po vyhrazení falcidiánského podílu, by měly být vyplaceny ty, které připadly otrokovi.

218. Je-li dlužníkovi odkázáno osvobození od jeho závazku, i když tento nemusí být solventní, musí být vypočteno celé dědictví, ačkoli odkázání pohledávky nemůže zvýšit pozůstalost s výjimkou případu zaplacení. Pokud se tedy použije falcidiánské právo, bude se mít za to, že to, co bylo odkázáno dlužníkovi, zvýšilo výši dědictví. O tento odkaz se sníží i ostatní odkazy a o něj se sníží i ostatní; má se totiž za to, že dlužník obdržel odkaz již tím, že byl zproštěn odpovědnosti.

219. Je-li však pohledávka odkázána třetí osobě, je odkaz neplatný a nebude podléhat příspěvku spolu s ostatními.

220. Scaevola, Otázky, kniha XV.

220. Je-li mi odkázán pozemek s právem cesty a po odečtení falcidiánského podílu je odhadní hodnota práva cesty vyšší, budu mít nárok na pozemek bez zatížení a právo cesty zanikne. Pokud by však právo cesty bylo odkázáno a dědictví by se ukázalo jako nesplacné, právo cesty nebude splacné. V případě, že je odkázán jak pozemek, tak právo cesty, je třeba rovněž zvážit, zda dědic bude oprávněn provést z jednoho nebo druhého srážku nižší, než je hodnota práva cesty. Přísně vzato lze říci, že v tomto případě bude mít odkazovník nejen nárok na celý pozemek, ale může také podat námitku z důvodu zlé víry, aby získal to, co mu chybí, aby neměl více, než lze požadovat podle falcidiánského práva. Právo cesty tedy zanikne pouze v případě, že požadavky falcidiánského práva činí více, než je jeho hodnota.

221. Paulus, Názory, kniha XIV.

Paulus říká, že pokud byl majetek patřící do pozůstalosti dědicem odňat a je třeba zjistit částku, která má být podle falcidiánského práva vyplacena, odhad se provede stejně, jako kdyby to, co bylo odňato, bylo zahrnuto do pozůstalosti.

222. Stejná autorita uvádí jako svůj názor, že potomci otrokyň narozených přede dnem, kdy svěřenství nabylo účinnosti, budou patřit dědicům toho, kdo byl pověřen výkonem svěřenství; a pokud vznikne otázka s odkazem na falcidiánské právo, musí být vypočtena čtvrtina hodnoty dětí a čtvrtina úroků z nich.

223. Stejná autorita uvádí jako svůj názor, že pokud je odkázán majetek náležející dědici, nemohou být případné zisky z uvedeného majetku, které byly jím vybrány po dni, kdy se svěřenství stalo účinným, započteny na čtvrtinu dědice, i když není povinen je vydat příjemci svěřenství.

224. Scaevola, Názory, kniha IV.

Žena ustanovila svého manžela a jejich syna dědici se stejnými podíly na svém majetku. Vystala otázka, zda při výpočtu podílu povoleného falcidiánským právem má být započten podíl manžela, který mu připadl z téže pozůstalosti prostřednictvím jeho syna. Odpověď zněla, že pokud jmenováním svého syna získal tolik, kolik stačilo na falcidiánský podíl, nemělo by se z tohoto důvodu nic odečítat.

225. Zůstavitel odkázal pozůstalost svému svobodnému pánovi a uložil mu svěřeneckým právem, aby každý rok platil Seiovi deset aurei. Vystala otázka, zda v případě, že falcidiánské právo zmenšilo odkaz svobodného pána, by se zmenšil i roční svěřenský fond, kterým byl pověřen ve prospěch Seie, za předpokladu, že by příjem převyšoval roční platbu. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se nezdá, že by byl zmenšen, pokud se neprokáže, že úmysl zůstavitele byl jiný.

226. Týž, Stanoviska, kniha V.

Zůstavitel odkázal šňůru třiceti pěti perel, které byly v době jeho smrti v držení zůstavitele. Ptám se, zda má být uvedená šňůra perel vrácena dědici, aby si mohl vyhradit jejich část podle falcidiánského práva. Odpověď zněla, že dědic může podat žalobu, aby mu byla vrácena, a pokud by to upřednostnil, mohl by podat žalobu, aby získal zpět tu část šňůry perel, kterou si mohl ponechat podle ustanovení falcidiánského práva.

227. Vystala otázka, zda hodnota sošek podléhá působení falcidiánského práva. Odpověď zněla, že ano.

228. Týž, Názory, kniha VI.

"Necht' se Seius a Agerius stanou mými dědici, pokud do třiceti dnů po mé smrti uzavřou s mým městem závazek, že se spokojí s takovou a takovou částkou aurei a zřeknou se výhod falcidiánského práva; tímto nahrazuji zmíněné dědice jeden druhému. Pokud by nevyhověli mému přání, necht' jsou vyděděni." Vystala otázka, zda jmenování dědicové, kteří byli nahrazeni pod stejnou podmínkou, mohou vstoupit do pozůstalosti, pokud odmítnou podmínku splnit. Odpověď zněla, že Seius a Agerius, kteří byli ustanoveni na prvním místě, mohou vstoupit do pozůstalosti, stejně jako kdyby podmínka, která byla podvodně uložena, vůbec nebyla uložena.

229. Marcianus, Trusty, kniha I.

Pokud byl synem ustanoven cizí dědic, vztahuje se falcidiánské právo i na odkaz, který syn odkázal svému otci.

230. Paulus, Trusty, kniha II.

Když jsem pověřen svěřenstvím nebo odkazem ve tvůj prospěch a ty jsi požádán, abys mi jej po určité době vydal, nemyslím si, že by to mělo podléhat působení falcidiánského práva, protože majetek začnu přijímat dodatečně jako příjemce svěřenství.

231. Marcianus, Trusty, kniha VIII.

Při aplikaci falcidiánského práva musí ztráty způsobené smrtí otroků a jiných zvířat nebo krádežemi, loupežemi, požáry, zkázou domů, ztroskotáním lodí a násilím nepřátel, lupičů a zlodějí nebo dlužníků, in fine, jakoukoli ztrátu, nést dědicové, pokud na tom nemají vinu odkazovníci. Stejně tak zisky, které dědic získá z úrody, z potomků otrokyň a z jakýchkoli nabytí otroků (jako například z ustanovení, z odevzdání majetku, z odkazů nebo z pozůstalostí, které jim byly zanechány, a z jiných darů všeho druhu), jakož i služebnosti?pokud se pozemky stanou cennějšími tím, že se z nich uvolní?nebo pokud se na ně vztahují jakákoli práva na žalobu, například práva na krádež, škodu, újmu a jiná práva tohoto druhu, nepodléhají působení falcidiánského práva.

232. Pokud je dědici před odhadem falcidiánského podílu za účelem zjištění výše odkazu nařízeno, aby buď prodal, nebo koupil pozemek nebo jiný druh majetku za určitou cenu, považuje se za odkázanou pouze ta částka, která buď činí více, nebo méně než cena, kterou zůstavitel nařídil zaplatit nebo obdržet za uvedený majetek. Pak se od části, která zbývá po odečtení odkazů, provede ještě další odečet, protože uvedená cena není nabytá mortis causa, ale po provedení odečtu se má za to, že byl odkázán zbytek.

233. Je třeba také pečlivě poznamenat, že běžné pravidlo: "Všechny ztráty, které nastanou po smrti zůstavitele, se týkají pouze dědice", má univerzální platnost a musí být přijato bez jakéhokoli rozlišování. Neboť tak jako i v případech, kdy se falcidiánské právo vůbec neuplatní, bude dědic ze zákona nucen nést celou ztrátu, tak musí nést svůj podíl na ní i v případech, kdy se falcidiánské právo uplatní. Obecně vzato je to totiž pravidlo, neboť ztráty vzniklé po smrti zůstavitele nelze odečíst, aby se zabránilo tomu, že ztracená část bude odňata z odkazů nebo svěřenských fondů.

234. Je však pravda, že srážku lze provést pouze s ohledem na takové předměty, které lze zvážít, spočítat nebo změřit; a pokud k nějaké ztrátě dojde po smrti zůstavitele, musí být srážka provedena z podílu náležejícího zůstaviteli v závislosti na odhadní ceně majetku zůstavitele v době jeho smrti.

235. Pokud jde o majetek, který lze pozitivně označit, a jiné předměty zanechané takto: "Peníze, které mám v takové a takové truhle", "Víno, které mám v takových a takových sudech", "Váha stříbra, kterou mám v takové a takové budově", a majetek se ztratí nebo se znehodnotí bez zavinění dědice, není pochyb o tom, že za takových okolností buď nebude náležet žádný díl dědictví, nebo po odečtení falcidiánského podílu budou mít dědicové nárok na podíl z toho, co zbude, na základě odhadu hodnoty majetku, který patřil zůstaviteli v době jeho smrti.

236. Pokud je zanechán majetek, který je nejisté povahy, je třeba rozlišovat; pokud by totiž zůstavitel odkázal některé předměty, aniž by je výslovně označil, jako například v případě, kdy odkáže komukoli stříbrný talíř, který si vybere, a celý stříbrný talíř by se ztratil, aniž by to dědic zavinil, nebude odkazovníkovi náležet nic. Pokud však bylo absolutně odkázáno určité množství stříbra, i když by se ztratilo všechno stříbro zůstavitele, uplatní se falcidiánské právo a lze vzít tu část částky, která byla u majetku pozůstalosti v době, kdy zůstavitel zemřel, a případné ztráty, k nimž mohlo dojít později, nezpůsobí žádné zmenšení odkazu.

237. Dědic nebude odpovídat za žádnou část odkázaného majetku, která se ztratí, a to ani za jeho odhadní cenu, více než kdyby byly všechny odkázané předměty výslovně vyjmenovány.

238. Při odhadu částky, která náleží dědici podle falcidiánského práva, se mu nezapočítává na jeho čtvrtinu nic, co mu bylo vyplaceno v souladu s podmínkami závěti; přesto se Celsus a náš Julianus domnívají, že by se mělo započítat, když mu bylo nařízeno přijmout peněžní částku od příjemce závěti, jemuž bylo nařízeno vydat majetek, pokud zůstavitel nenařídil příjemci, aby uvedenou částku vyplatil pod nějakou podmínkou; jako například v případě, kdy bylo dědici nařízeno, aby prodal majetek za určitou částku, neboť pak vyplatí dědici peníze nikoli za účelem splnění podmínky, ale jako cenu. V podobném případě byla také položena otázka, zda lze příjemce svěřenského fondu donutit, aby zaplatil uvedenou částku a převzal majetek, i když tak nechce učinit, stejně jako kdyby byl sám pověřen svěřenským fondem ve prospěch dědice. To však není pravděpodobné, neboť se zdá, že ustanovení tohoto druhu bylo učiněno spíše ve prospěch beneficianta trustu než v jeho neprospěch.

239. Pokud se použije falcidiánské právo, tento majetek nepodléhá příspěvku, pokud je dědic sám pověřen svěřenstvím ve prospěch sebe nebo svého otroka. Jinak je tomu však v případě, kdy jsou odkazy ve prospěch otroka splatné v určitém čase; až totiž nastane den jeho svobody, bude na ně mít nárok a stanou se předmětem příspěvku. Pokud však někdo učiní odkaz otrokovi, aniž by mu byla udělena svoboda, a který je z tohoto důvodu neplatný, nebo jej ponechá ve svěřeneckém fondu, nebude se podle tohoto zákona považovat za odkaz podléhající příspěvku.

240. Majetek, o němž je jisté, že nemůže být právně ponechán ve svěřenectví, není zahrnut do majetku podléhajícího příspěvku podle falcidiánského zákona.

241. Pomponius, Trusty, kniha II.

Osoba, jíž je provedena platba v souladu s podmínkami trustu, stejně jako ten, komu je odkázáno dědictví, je povinna poskytnout záruku na vrácení všeho, co obdrží nad rámec toho, na co má nárok podle falcidiánského práva; jako například v případě, kdy je částka splatná podle falcidiánského práva stále v nedoplatku, protože ještě nebyla splněna podmínka, na níž

jsou závislé jiné trusty nebo dědictví. Podle názoru Cassia a antických autorit však v případě, že je nezletilý pověřen svěřenstvím, měl by ten, komu je částka vyplácena, poskytnout jistotu s odkazem na majetek, kterým byl pověřen náhradník; neboť i když může dojít k opakování toho, co bylo vyplaceno podle ustanovení svěřenství, které ve skutečnosti není splatné, přesto je uspokojivější, aby jistotu poskytl ten, komu jsou peníze vypláceny, aby neutrpěl žádnou ztrátu tím, že se strana, která je přijímá, stane nesolventní.

242. Marcianus, Trusty, kniha IX.

Trestní žaloby, ať už jsou odvozeny z občanského nebo pretoriánského práva, s výjimkou populárních žalob, by se nicméně měly započítávat do majetku strany, která má na ně nárok, protože smrtí zločince zanikají. Kromě toho na druhé straně tyto žaloby nic neodebírají z majetku viníka v případě jeho smrti. Avšak právo na žalobu za utrpěnou újmu nelze započítat do majetku oprávněné osoby v případě její smrti, protože samo o sobě v tomto okamžiku zaniká, stejně jako požívací právo nebo příspěvek, který je někomu vyplácen ve stanovených lhůtách, například měsíčně nebo ročně, dokud žije. Závazek jakéhokoli druhu totiž poskytuje důvod ke zmenšení majetku dlužníka pouze tehdy, přechází-li na jeho dědice; na druhou stranu by se ani nemělo chápat, že dlužník měl za svého života o tolik menší majetek, protože pokud by někdo stanovil, že se nějaká částka začne platit až po jeho smrti, jeho majetek se přesto zvětší, stejně jako kdyby on sám slíbil pod stejnou podmínkou, že se zmenší v okamžiku jeho smrti.

243. Také čestné žaloby, které pretor povolí podat v určité lhůtě, zvyšují majetek osoby oprávněné je podat, a to v okamžiku její smrti, a snižují majetek osoby, proti níž mohou být podány, pokud jsou takové, že přecházejí i na dědice.

244. Julianus říká, že pokud jsou podíly dvou dědiců vyčerpány odkazy a jeden z nich obdržel od odkazovníků pretoriánský dluhopis, bude oprávněn podat žalobu na ustanovení nikoliv na polovinu, ale v poměru svého podílu na všem, co jimi nabyt nad částku povolenou falciánským zákonem. Všechny pretoriánské stipulace totiž podléhají stejnému výkladu, neboť tam, kde byla stipulace uzavřena, je stanoveno, že rozsudek bude vyplácen, ať už žalobce nebo žalovaný zanechají několik dědiců. Žalobu nemohou podat všichni nebo proti všem, ale pouze ve prospěch dědiců těch, kteří žalobu získali, a proti dědicům těch, kteří ji prohráli, a ve prospěch těch, proti nimž nebyla podána obrana, a proti těm, kteří se žalobě nebránili.

245. Je-li zanecháno dědictví ve výši sto aurei, splatné za jeden, dva a tři roky, bylo rozhodnuto, že falciánský podíl se odečte od všech provedených plateb, a nikoli pouze od poslední z nich.

246. Pokud byla část odkazu ve výši dvaceti aurei odkázaného Titiovi odečtena podle falciánského práva a po odkazovníkovi bylo požadováno, aby zaplatil pět aurei Seiovi, náš Vindius říká, že stejný podíl může odkazovník odečíst od pěti aureí splatných Seiovi, jako byl odečten od dvaceti aureí splatných Titiovi. Tento názor se zakládá na spravedlnosti i rozumu, protože stejně jako dědic je i odkazovník povinen plnit svěřenou věc, a protože nemůže osobně profitovat z

falcidiánského práva, nesmí jít ztráta, kterou utrpěl, k jeho tíži, ledaže by mu zůstavitel uložil vydat vše, co obdržel podle podmínek závěti.

247. Pokud by však byl zůstavitel požádán, aby manumitoval buď svého vlastního otroka, nebo otroka patřícího někomu jinému, musí mu všemi prostředky dát svobodu. To není v rozporu s tím, co je uvedeno výše, protože přízeň přiznaná svobodě často vede k dalším a ještě shovívavějším rozhodnutím.

248. Paulus, Trusty, kniha III.

Tam, kde je ti odkázán otrok a ty jsi pověřen jeho manumitací, a není nic dalšího, z čeho bys mohl získat čtvrtinu, kterou si dědic může vyhradit podle falcidiánského zákona, senát rozhodl, že se falcidiánský zákon neuplatní.

249. Marcellus, Digesty, kniha XLII.

Falcidiánský zákon se vztahuje na případ, kdy zůstavitel odkázal otroka k manuminaci; pokud však odkázal peníze nebo cokoli jiného a uložil odkazovníkovi, aby manuminoval svého nebo cizího otroka, zákon se použije.

250. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Pokud bylo otrokovi odkázáno cokoli navíc, je zřejmé, že senát prohlásil, že se použije falcký zákon. Proto Scaevola říká, že falcidiánský zákon se bude vztahovat na cokoli, co bylo otrokovi odkázáno navíc k jeho svobodě, a tudíž cena, která za něj má být zaplácena, bude podléhat kontribuci.

251. Paulus, Trusty, kniha III.

Pokud nebyl odkázán samotný otrok, ale peněžní částka, a zůstavitel je požádán o manumitaci svého otroka, bude podléhat působení falcidiánského práva, a přesto bude nucen ho manumitovat; protože jeho otrok je považován za stejně hodnotného jako odkázaná částka.

252. Co když však otrok bude patřit někomu jinému? V takovém případě nemůže být nucen zaplatit za něj více, než obdržel.

253. Je-li však dědic povinen otroka manumitovat, bylo rozhodnuto, že jeho hodnota se odečte jako dluh pozůstalosti.

254. Je-li odkázán pouze otrok a darována mu svoboda na základě svěřenectví, ačkoli se použije falcidiánské právo, může zůstavitel požadovat nebo vymáhat celého otroka, a i kdyby zůstavitel obdržel něco navíc k otrokovi, může být přesto požadován celý otrok, ale čtvrtá část každého odkazu musí být zachována, aby udělení svobody nabylo účinnosti.

255. Pokud není jisté, zda má být svoboda udělena, či nikoli, například proto, že byla odkázána pod nějakou podmínkou nebo má nabýt účinnosti po určité době, a dokud existuje nejistota, zda má být udělena, či nikoli, má být povoleno použití falcidiánské práva, protože mezitím může otrok buď zemřít, nebo se podmínka nesplní? Má-li otrok nárok na svobodu nebo má-li ji získat, může si dědic nárokovat část, která byla odečtena na základě falcidiánské práva? Caecilius se domníval, že pokud dědic během mezidobí získal něco díky službám otroka, měl by to zahrnout do hodnoty otroka při odečtení falcidiánské podílu.

256. Valens, O svěřenství, kniha VI.

Ocenění takového otroka by mělo být provedeno stejným způsobem jako ocenění otroka, který se má stát svobodným pod určitou podmínkou.

257. Pokud však byl dědic pověřen manumitací otroka, který patřil jinému, bylo rozhodnuto, že cena zmíněného otroka by měla být rovněž odečtena od aktiv pozůstalosti.

258. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Otrok, který se má stát svobodným za určité podmínky, nezvyšuje počet otroků dědice.

259. Otroci držení společně se počítají jako součást pozůstalosti každého z jejich pánů.

260. Pokud užívací právo k otrokovi náleží jinému, jeho vlastnictví tvoří součást pozůstalosti jeho pána; pokud je zastaven, patří do pozůstalosti dlužníka, pokud je prodán za podmínek Lex Commissoria, nebo podmíněně, na určitou dobu, patří prodávajícímu.

261. Paulus, Rozhodnutí, kniha III.

Z majetku pozůstalosti se odečítá nejen hodnota těch otroků, jimž byla udělena svoboda, ale i těch, kteří byli odsouzeni k smrti, stejně jako se odečítá hodnota těch, které prétor osvobodil z důvodu, že podali informace o připravovaném atentátu nebo že odhalili spiknutí.

262. Hermogenianus, Epitomy Laio, Boole IV.

Falcidiův zákon se vztahuje na závěť veterána, ať už je hlavou domácnosti nebo synem pod otcovskou kontrolou, i kdyby zemřel do roka po propuštění.

263. Pokud by byl někomu odkázán pozemek v hodnotě dvaceti aurei pod podmínkou, že zaplatí deset, bude mít odkázaný nárok na celý pozemek.

264. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Za svobodného od zlé víry se nepovažuje ten, kdo zaplatí odkaz, aniž by byla poskytnuta jistota, pokud již vznikl spor ohledně pozůstalosti.

265. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Při odhadu dlužné částky podle falcidiánského práva je třeba ocenit skutečnou hodnotu majetku.

266. Týž, O ediktu, kniha XIX.

Pokud se otroci, kteří byli v rukou nepřítele, vrátí po smrti zůstavitele, zvyšují hodnotu pozůstalosti, pokud jde o falcidiánské právo.

267. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Falcidiánské právo se neuplatní, pokud se otrok má stát svobodným pod podmínkou, že zaplatí určitou částku, a učiní tak za peníze patřící jiné osobě, a nikoli za to, co je součástí pozůstalosti zesnulého, nebo pokud se ten, kdo má tuto podmínku splnit, stane svobodným z jiných důvodů.

268. Paulus, O ediktu, kniha LX.

V úvahách falcidiánského práva se nepovažuje za absolutně odkázané nic, co má být vyplaceno v určité lhůtě; musí se totiž vypočítat hodnota výhod, které dědic mezitím užíval.

269. Proculus se domnívá, že pokud podle falcidiánského práva vyvstane otázka týkající se odkazů podmíněně odkázaných, je do nich zahrnut pouze takový majetek, který je prodejný. Je-li tomu tak a lze-li provést srážku, bude se mít za to, že náleží

tolik, kolik vynese pohledávka, bude-li prodána. Tento názor však nebyl přijat, a proto je lepší, aby transakce byla sjednána tak, že obě strany poskytnou jistotu.

270. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Pokud osoba, která je oprávněna ponechat si falcký podíl, slíbí v souladu s vůlí zůstavitele, že se vzdá nároku na něj, bude nucena svou dohodu splnit.

271. Týž, O ediktu, kniha LXXIX.

Když, falciánské právo je v platnosti, zahrnuje všechny platby. Někdy však lze teprve dodatečně určit, zda se uplatní, či nikoliv, jako například v případě, že je odkázáno dědictví splatné každoročně, dokud se neuplatní falciánské právo, budou platby prováděny každý rok bez srážek. Pokud však nastane rok, kdy se uplatní, a částka, která je splatná, přesáhne tři čtvrtiny hodnoty pozůstalosti, bude výsledkem, že všechny platby, které byly dříve každoročně prováděny, budou sníženy.

272. Ani odkazovník, ani beneficiet svěřenského fondu nemůže požívat výhod falciánského práva, i když mu může být pozůstalost vydána podle podmínek trebelského dekretu Senátu.

273. Paulus, O ediktu kurulů Ediles, kniha II.

Pokud se kupující otroka stane dědicem prodávajícího nebo naopak a otrok je vystěhován, má se při výpočtu dlužné částky podle falciánské zákona odečíst dvojnásobek jeho hodnoty, nebo pouze jeho skutečná hodnota; částka by totiž byla dvojnásobná, pokud by existoval další dědic? Spravedlivější je názor, že dokud je dědic stejný, měla by se počítat pouze skutečná hodnota otroka.

274. Týž, O Plautiovi, kniha XII.

Plautius: Pozemek jsem odkázal otrokovi, kterého jsem ti již dříve odkázal. Atilicinus, Nerva a Sabinus se domnívají, že by se falciánská část měla nejprve vypočítat s ohledem na otroka a jakákoli část by se měla odečíst od jeho hodnoty, neměla by se brát v úvahu, pokud jde o odkázaný pozemek; a pak by se falciánská část měla odečíst od zbytku pozemku, stejně jako je tomu u všech odkazů. Cassius říká, že jakmile je falciánský podíl odečten, otrok se začíná stávat společným majetkem dědice a odkazovníka. Je-li však odkaz učiněn otrokovi, který je ve společném vlastnictví s jiným, bude celý odkaz patřit druhému spoluvlastníkovi, protože může být platný pouze s ohledem na jeho osobu; z tohoto důvodu lze od pozemku odečíst podíl povolený falciánským zákonem pouze jednou. Paulus: Pius totiž v jednom reskriptu uvedl, že v případě, kdy se otrok stane beneficietem svěřenského fondu, bude za těchto okolností celý odkaz náležet spoluvlastníkovi.

275. Někdy se stává, že druhé dědictví zaniká na základě falcidiánského práva; jako například v případě, kdy je udělen pozemek a právo cesty přes jiný pozemek, aby k němu byl přístup. Pokud by si totiž dědic podle falcidiánského práva ponechal část pozemku, odkaz práva cesty nemůže obstát, protože služebnost nelze nabýt částečně.

276. Celsus, Digesty, kniha XIV.

Není pochyb o tom, že ty odkazy, z nichž dědic může odkazovníka vyloučit pomocí výjimky, by měly být zahrnuty do jeho čtvrtého odkazu, a proto nezmenšují odkazy ostatní.

277. Julianus, Digesty, kniha LXI.

Nezáleží na tom, zda se odkaz stane neplatným od počátku, nebo zda se později stane něco, kvůli čemu nemůže zůstavitel podat žalobu na jeho vrácení.

278. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Svobodník ustanovil svého patrona dědicem celého svého majetku, který činil dvě stě aurei, a poté odkázal sto dvacet svému synovi a zbytek cizí osobě. Zmenšení odkazu, který byl vyplacen cizinci, prospěje synovi při nabytí celého odkazu, který mu byl odkázán.

279. Pokud se z toho či onoho důvodu nevyžaduje vyplacení odkazu, je zahrnut do čtvrtého dílu, který si dědic může ponechat podle falcidiánského práva.

280. Celsus, Digesty, kniha XVII.

Pokud je část splatná podle falcidiánského práva pozastavena z důvodu nějaké podmínky, která byla uložena pro vyplacení odkazu, nelze požadovat ty odkazy, které jsou splatné najednou, v plné výši.

281. Marcellus, Digesty, kniha XV.

Jistý otec ustanovil svého syna, po němž měl tři vnuky, svým dědicem a uložil mu, aby nezczil určitý pozemek, ale ponechal jej v rodině. Syn po své smrti ustanovil své tři syny svými dědici. Vystala otázka, zda každý z uvedených synů, jakožto věřitel svého otce, mohl z pozůstalosti něco odečíst z důvodu falcidiánského práva, neboť bylo v moci jejich otce odkázat celý svěřený majetek kterémukoli ze svých synů, kterého si vybral. Z tohoto důvodu nemohl žádný z nich nic odečíst z

důvodu falciánského práva. Zdá se však, že tento názor bude plodit těžkosti, neboť jelikož otec považoval pozemky za dluh vůči svým dětem, byl nutně povinen jim je odkázat.

282. Týž, Digest, kniha XX.

Pokud je Titiovi odkázáno deset aurei splatných každý rok, soudce, který má podle falckého práva pravomoc stanovit poměrnou část splatnou dědici a ostatním odkazovníkům, by měl odhadnout hodnotu odkazu podle toho, co by mohl vynést za Titiova života, neboť není jisté, jak dlouho by Titius mohl žít. Po Titiově smrti by však soudce neměl brát v úvahu nic jiného než částku, kterou dědic vlastnil z důvodu odkazu.

283. Týž, Digesty, kniha XXII.

Vlastník otroka, který podléhal žalobě s odkazem na jeho peculium, se stal dědicem věřitele. Ptáte se, jakou dobu je třeba brát v úvahu při výpočtu hodnoty peculium podle falckého práva. Několik autorit zastává názor, že by se měla brát v úvahu hodnota peculium v době, kdy bylo zapsáno do dědictví. Pochybuji, že tomu tak je, neboť bylo stanoveno, že při výpočtu dlužného podílu podle falciánského práva je třeba sledovat okamžik smrti zůstavitele. Jaký je však rozdíl v tom, zda se peculium otroka po smrti věřitele zmenší, nebo zda dlužník zchudne?

284. Na druhou stranu se někdo může ptát, jak postupovat, pokud otrok získá majetek před zápisem do dědictví? Já sám se ptám, zda se prostředky dlužníka, který v té době nebyl solventní, zvýší. A protože v tomto druhém případě bylo rozhodnuto, že se po této události zvýšila hodnota pozůstalosti, tak pokud by se podmínka, na níž pohledávka závisela, splnila po smrti věřitele, zvýšilo by se zvýšením peculium hodnota pozůstalosti.

285. Scaevola se ptá, co by se mělo dělat, kdyby zmíněný otrok dlužil deset aureí zemřelému a jiné osobě a měl ve svém peculiu celkem deset aureí. Pozůstalost se samozřejmě zvýší o deset aurei, které mu přirozeně náležely a zůstávají jako část jeho pozůstalosti.

286. Jistá osoba, jejíž celý majetek sestával pouze z jednoho otroka, ho odkázala Titiovi a uložila mu, aby ho po uplynutí tří let manumitoval. Dědic bude mít v mezidobí, kdy bude zaměstnán u Titiose, nárok na čtvrtinu hodnoty služeb otroka, a to stejným způsobem, jako kdyby zůstavitel po uplynutí tří let dal otrokovi přímo svobodu a odkázal někomu užívací právo nebo vlastnictví zmíněného otroka na základě svěřenectví.

287. Zůstavitel odkázal svého otroka Sticha tobě a deset aurei tvému otrokovi; nebo naopak odkázal deset aurei tobě a Stichovi, tvému otrokovi, a uložil ti, abys Sticha manumitoval. Falciánské právo zmenšuje odkaz a ty bys měl od dědice koupit část otroka, stejně jako kdyby ti zůstavitel odkázal oba odkazy.

288. Často se stává, že dědic nepožívá výhod tohoto zákona, neboť kdyby zůstavitel, jehož majetek činil sto aurei, někomu daroval dvacet pět a pak ho ustanovil svým dědicem a tři čtvrtiny svého majetku odkázal jinému, dědic nemůže podle falcidiánského zákona získat nic jiného, protože se má za to, že zůstavitel za svého života učinil opatření pro svého budoucího dědice.

289. Týž, Digest, kniha XXVI.

Pokud manžel někomu odkáže věno své manželky, aby jí bylo vráceno, je třeba říci, že se na to falcidiánské právo nevztahuje; a je jasné, že ve velmi mnoha případech se činí opatření, aby se vynechala prostřední strana ve prospěch osoby oprávněné k odkazu.

290. Modestinus, Pravidla, kniha IX.

Dědici nic nebrání v tom, aby se domáhal výhod falcidiánského práva i dlouhou dobu po smrti zůstavitele.

291. Týž, Pandekty, kniha IX.

Za nehodného dobrodiní falcidiánského práva je považován ten, kdo jedná tak, že způsobí zánik svěřenství.

292. Kromě toho v případě, že je dědic požádán, aby převedl pozůstalost na někoho, kdo není oprávněn ji přijmout, nebude mu podle planciánského dekretu senátu dovoleno ponechat si čtvrtinu zmíněné pozůstalosti; ale zmíněná čtvrtina bude podle reskriptu božského Pia náležet pokladnici.

293. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

V případě, že otec nahradí dědice své dcery, která ještě nedosáhla puberty, nebude při přechodu pozůstalosti na prvního z nich do výpočtu prováděného za účelem zjištění podílu náležejícího podle falcidiánského zákona zahrnut žádný majetek, který náhradník obdržel jako dědictví od otce.

294. Pokud je požadováno dědictví a zůstavitel složil u soudu přísahu, částka splatná podle falcidiánského práva se nezjišťuje z částky, na kterou zůstavitel složil přísahu, nýbrž ze skutečné hodnoty majetku, který je požadován; neboť to, co připadá jako pokuta, nespadá do působnosti falcidiánského práva.

295. Týž, Listy, kniha IV.

Byl ti odkázán pozemek patřící jinému. Protože jej dědic nemohl získat jinak než za nepřiměřenou cenu, koupil jej za částku daleko převyšující jeho skutečnou hodnotu, a výsledkem koupě bylo, že podle falcidiánského práva bylo požadováno snížení odkazu. Ptám se, zda v případě, že by pozemek byl koupen za cenu, která odpovídala jeho skutečné hodnotě, a odkazy by nepodléhaly krácení, by měl dědic v tomto případě právo vyhradit si část náležející zůstaviteli, protože v souladu se závětí zůstavitele koupil pozemek za vyšší cenu, než byla jeho hodnota. Odpověď zněla, že dědic nemůže podle falcidiánského práva zatížit ostatní dědice tím, co zaplatil zůstaviteli nad skutečnou cenu pozemku, protože jeho nedbalost by neměla zůstavitele poškodit, stejně jako se nemůže zprostit odpovědnosti tím, že nabídne skutečnou hodnotu pozemku.

296. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Julianus říká, že při odhadu dlužného podílu podle falcidiánského práva je třeba dodržovat následující pravidlo, totiž že pokud jsou dva slibující nebo dva stipulující dlužníci a jsou společníky, má se mezi ně rozdělit společný závazek; stejně jako kdyby se každý z nich zavázal nebo slíbil zaplatit částku jednotlivě. Pokud by však mezi nimi partnerství neexistovalo, zůstala by věc odložena a měl by být proveden výpočet, aby se určilo, co náleží do majetku věřitelů nebo co by se mělo odečíst od majetku dlužníků.

297. Jakýkoli majetek patřící do pozůstalosti po zemřelém musí být odhadnut podle své hodnoty, tj. podle ceny, kterou vynese v současné době; je třeba si uvědomit, že odhad nesmí být proveden podle hodnoty, kterou by majetek měl za určitých podmínek.

298. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Hodnota majetku by se neměla odhadovat podle náklonnosti ani podle nějakého zvláštního prospěchu, který se k němu váže, nýbrž za to, za co může být zcizen při běžném prodeji. Pokud totiž otec vlastní otroka, který je jeho přirozeným synem, není o nic bohatší, protože kdyby byl otrok v držení jiné osoby, byl by ochoten zaplatit větší částku za jeho navrácení než někdo jiný. Ani ten, kdo má v držení přirozeného syna někoho jiného, nebude považován za toho, kdo má hodnotu ceny, za kterou by ho mohl prodat svému otci, protože by se neměla brát v úvahu budoucí doba jeho prodeje, ale jeho současná hodnota; a ne skutečnost, že je synem někoho jiného, ale to, jakou má hodnotu jako otrok. Stejně pravidlo platí i pro otroka, který způsobil nějakou škodu, neboť nikdo se nestává cennějším proto, že se dopustil přestupku. Pedius říká, že otrok, který byl po smrti svého pána ustanoven dědicem, není cennější z toho důvodu, že při prodeji vynese více; je totiž absurdní se domnívat, že tam, kde jsem byl ustanoven dědicem, jsem o to bohatší, než jsem přijal pozůstalost, nebo tam, kde je můj otrok ustanoven dědicem, že se okamžitě stávám bohatším, protože může být mnoho důvodů, proč by neměl na můj příkaz pozůstalost přijmout. Je jisté, že pro mě majetek získá, až do něj vstoupí, ale je absurdní předpokládat, že se tím obohatíme dříve, než majetek získáme.

299. Není-li zůstavitelův dlužník solventní, má se za to, že pohledávka má pouze takovou hodnotu, jakou lze od něj získat.

300. Místa a časy občas způsobují rozdíl v ceně majetku, neboť ropa se v Římě neprodává za stejnou cenu jako ve Španělsku, ani nemá stejnou hodnotu v nepřetržitě špatných letech jako v příznivých; proto by se za takových okolností neměla hodnota předmětů určovat podle jejich nedostatku v určitých obdobích ani kvůli něčemu, co se vyskytuje jen zřídka.

301. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Pokud je v závěti obsaženo následující ustanovení: "Můj dědic ať je pověřen vyplatit Luciu Titovi deset aurei a ať je mu dáno o tolik více, o kolik přijde působením falcidiánského práva," musí být závěť zůstavitele vykonána.

302. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Pokud je pozemek v hodnotě padesáti aurei odkázán pod podmínkou, že ten, komu je odkázán, zaplatí dědici padesát aurei, mnoho autorit se domnívá, že odkázání je platné, protože je uveden důvod pro splnění podmínky. Je stanoveno, že odkaz podléhá falcidiánskému právu. Je-li však padesát aurei odkázáno s podmínkou, že odkazovník zaplatí dědici padesát, je odkaz nejen neplatný, ale i směšný.

303. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

S ohledem na působení falcidiánského práva, kdy je odkaz odkázán někomu podmíněně nebo splatný po určité době, je třeba uvést následující. Pokud by bylo někomu podmíněně odkázáno deset aurei a podmínka by byla splněna například po uplynutí deseti let, nebude se mít za to, že odkazovníkovi bylo odkázáno zmíněných deset aurei, nýbrž menší částka, neboť interval a úroky během tohoto intervalu způsobí snížení původní částky deseti aurei.

304. Stejně jako odkazy nejsou splatné, pokud po odečtení částky dluhů z majetku pozůstalosti nezůstane zůstatek, tak i dary mortis causa nebudou splatné, ale mohou být zrušeny zadlužením pozůstalosti. Je-li tedy dluh velmi vysoký, nemůže nikdo z prostředků pozůstalosti obdržet majetek darovaný mortis causa.

305. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Kdykoli je někomu odkázáno více, než má ze zákona právo obdržet, a použije se falcidiánský zákon, musí být částka splatná podle něj nejprve odhadnuta, takže po odečtení toho, co je falcidiánským zákonem vyloučeno, bude splatný zbytek, pokud nepřesáhne částku stanovenou zákonem.

306. Aemilius Macer, O zákonu o pětiprocentní dani z majetku, kniha II.

Ulpianus říká, že při stanovení odhadu výživného, které má být poskytnuto, je třeba přijmout následující pravidlo. Částka odkázaná komukoli k tomuto účelu od prvního do dvacátého roku se vypočítá tak, aby trvala třicet let, a z této částky se vyhradí falcidiánská část. Od dvaceti do pětadvaceti let se částka vypočítá na dvacet osm let, od dvaceti do třiceti let se částka vypočítá na dvacet pět let, od třiceti do pětatřiceti let se částka vypočítá na dvacet dva let, od třiceti do čtyřiceti let se vypočítá na dvacet let; od čtyřiceti do padesáti let se vypočítá za tolik let, kolik stranám chybí do šedesátého roku po vynechání jednoho roku; od padesátého do padesátého pátého roku se částka vypočítá za devět let; od padesátého pátého do šedesátého roku se vypočítá za sedm let; a pro jakýkoli věk nad šedesát let, ať je jakýkoli, se vypočítá za pět let. Ulpianus také říká, že stejné pravidlo používáme při výpočtu s ohledem na odkaz z užívacího práva. Nicméně je zvykem, že výpočet se provádí za třicet let od prvního do třicátého roku, ale po třicátém roce věku se provádí za tolik let, kolik chybí odkazovníkovi do šedesáti let; proto se výpočet nikdy neprovádí za delší dobu než třicet let. Konečně podobným způsobem se výpočet provádí za dobu třiceti let, je-li užívací právo k majetku odkázáno státu, a to buď jednoduše, nebo za účelem oslav her.

307. Pokud jeden z dědiců tvrdí, že mu určitý majetek náleží individuálně, a následně se prokáže, že je součástí pozůstalosti, některé autority tvrdí, že falcidiánská část nemůže být vyhrazena z uvedeného majetku, protože nezáleží na tom, zda si ji dědic přivlastnil, nebo zda popřel, že by patřila do pozůstalosti. Tento názor Ulpianus velmi správně nepřijímá.

308. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

V případě odkazu užívacího práva k nemovitosti je třeba odečíst dluhy od veškerého majetku pozůstalosti, neboť podle dekretu senátu neexistuje majetek, který by nebyl zahrnut do odkazu užívacího práva.

309. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Ustanovení o falcidiánském podílu nabývá účinnosti okamžitě, jakmile je splněna podmínka, na níž závisí odkaz nebo dluh.

310. Paulus, O ediktu, kniha XXXII.

Dědic může při nakládání se svými právy na pozůstalost stanovit, že v případě, že by se uplatnil falcidiánský zákon, celý odkaz zaplatí nabyvatel, protože tento zákon byl uzákoněn ve prospěch dědice a ten není ošizen, pokud sám zmenší své vlastní právo.

311. Gaius, O pretoriánském ediktu týkajícím se odkazů, kniha III.

Hodnota pozůstalosti se odhaduje po odečtení všech výdajů, které mohou vzniknout prodejem majetku.

312. Týž, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Při odhadování pozůstalosti bylo rozhodnuto, že je třeba zjistit její hodnotu v době smrti zůstavitele. Má-li tedy někdo majetek v hodnotě sto aurei a odkáže-li jej celý, neplyne zůstaviteli žádný zisk, pokud by se před vstupem do pozůstalosti zvýšil o něco, co bylo získáno prostřednictvím otroků, kteří k němu patří, nebo narozením potomků otrokyň nebo z přírůstku stád, a to v takové míře, že po vyplacení sta aurei, zahrnutých do odkazů, bude dědicovi ještě stačit na jeho čtvrtou část; přesto však bude nutné, aby se čtvrtá část odkazů odečetla. Na druhou stranu, pokud by zůstavitel odkázal ze sta aureí sedmdesát pět aureí a před zápisem do dědictví by se tato částka zmenšila (například požárem, ztroskotáním lodi nebo smrtí otroků) do té míry, že by nezbylo více než sedmdesát pět aureí, nebo dokonce méně než tato částka, musí být odkazy vyplaceny v plné výši; to totiž nelze považovat za újmu dědice, neboť ten má právo dědictví nepřijmout. Proto je nutné, aby se odkazovníci dohodli s dědicem na kompromisu ohledně části odkazů, aby se vyhnuli tomu, že nedostanou nic v případě, že by odmítli přijmout podle závěti.

313. Velmi vážné pochybnosti vznikají v souvislosti s některými záležitostmi, jejichž splnění závisí na době smrti zůstavitele; to znamená, že pokud je dluh splatný pod podmínkou, má se započítat jako součást majetku zůstavitele, nebo se má odečíst od majetku slibujícího? Naše současná praxe je taková, že částka, kterou závazek vynese, bude-li prodán, se považuje za přidanou k majetku zůstavitele, ale odečte se od majetku slibujícího; nebo lze tuto otázku vyřešit tak, že si strany navzájem poskytnou jistotu; takže pohledávka může být považována za absolutně splatnou, nebo jako by nebylo splatné vůbec nic; proto si dědicové a odkazovníci mohou navzájem poskytnout jistotu, takže pokud by se podmínka splnila, dědic může odkazovníkům vyplatit částku, kterou zadržel, nebo odkazovníci mohou vrátit vše, co obdrželi nad rámec toho, na co měli nárok.

314. I v případě, že některá dědictví byla odkázána absolutně a některá pod podmínkou a podmínka byla splněna, použije se falciadiánské právo, ale dědictví odkázaná absolutně by měla být vyplacena až po přijetí jistoty. V takovém případě je obecně zvykem, že odkazy odkázané absolutně se vyplácejí, jako by žádné jiné podmíněně odkázané nebyly; odkazovníci by však měli poskytnout záruku, že po splnění podmínky vrátí případný přebytek, který případně obdrželi.

315. Záruka tohoto druhu je považována za nutnou, pokud je stejnou závětí podmíněně udělena svoboda některým otrokům, protože hodnota uvedených otroků by měla být odečtena od většiny pozůstalosti poté, co byla podmínka splněna.

316. Je zřejmé, že právo je jiné, pokud jsou odkázány odkazy splatné v určité lhůtě, neboť je naprosto jisté, že budou náležet samotnému zůstaviteli nebo jeho dědicům. Je však třeba vycházet z toho, že z aktiv pozůstalosti bude odečteno o tolik méně, kolik dědic mezitím, než nastane den splatnosti, získá na zisku z úrody nebo na úrocích.

317. Proto bude nejlepší, když zůstavitel při odkazu svého majetku učiní takovou dispozici s ním, aby z něj nezbylo nic nad tři čtvrtiny. Pokud by někdo tyto tři čtvrtiny překročil, bude dědictví poměrně zmenšeno ze zákona. Například má-li někdo majetek ve výši čtyř set aurei a odkáže jej celý v dědictví, bude každému dědici odebrána čtvrtá část jeho odkazu. Pokud by odkázal tři sta padesát aurei, odečte se osmina z každého odkazu; pokud by však odkázal pět set aurei a měl by jen čtyři sta; nejprve se odečte pátá část a poté čtvrtá část, neboť nejprve se odečte částka, která převyšuje hodnotu majetku pozůstalosti, a poté to, na co má dědic nárok z jeho skutečného majetku.

318. Týž, O ediktu prétora s ohledem na dědictví, kniha V.

Kde se však říká, že dědic, který má nárok na svou čtvrtinu podle závěti zesnulého, je povinen zaplatit odkazy v plné výši, musíme tomu rozumět tak, že to platí v případě, kdy dostává pozůstalost dědickým právem, neboť to, co někdo dostane od spoludědice jako odkaz, se nezapočítává na jeho čtvrtinu.

319. Marcellus, O Juliánových Digestách, kniha XL.

Pokud je dědicovi odkázáno, aby mohl v plné výši zaplatit odkazy, jakož i svěřenství, kterým je zatížen, bude mu žaloba založená na odkazu odmítnuta, pokud dá přednost využití výhod falcidiánského práva.

320. Gaius, O ediktu prétora, kniha III.

Jakýkoli majetek, který je darován buď spoludědicem, odkazovníkem nebo otrokem, který má být podmíněně svobodný, za účelem splnění podmínky, však nebude zatížen falcidiánským podílem, protože je získán mortis causa. Je zřejmé, že pokud by dědic obdržel nějaké peníze z peculium otroka, musí je poměrně započítat na svůj podíl, protože zmíněný poměrný podíl na něj nepřechází mortis causa, ale rozumí se, že jej nabývá dědickým právem.

321. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto, že případné odkazy, na jejichž přijetí nemají zůstavitelé právo a které z tohoto důvodu budou náležet dědicům, tito nezískávají dědickým právem, a proto musí být přičteny ke čtvrtému; není totiž žádný rozdíl v tom, zda je mu majetek odkázán na prvním místě, nebo zda po jeho odkázání zůstane v jeho rukou.

322. Týž, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

Není pochyb o tom, že výhodami, které poskytuje falcký zákon, může disponovat každý jednotlivý dědic, a proto pokud byli Titius a Seius ustanoveni dědici a polovina majetku náležející Titovi se vyčerpá v dědictví, takže čtvrtá část celého majetku zůstane Seiovi, bude mít Titius nárok na výhody falckého zákona.

323. Týž, O ediktu městského prétora se zřetelem k odkazům, kniha III.

Pokud však jeden ze dvou dědiců nepřijme svůj podíl na pozůstalosti a druhý se stane jediným dědicem téhož, uplatní se falciidiánské právo, jako kdyby byla celá pozůstalost na počátku zanechána posledně jmenovanému dědici, nebo by se měly obě její části posuzovat odděleně s ohledem na působení falciidiánského práva? Je stanoveno, že pokud se vyčerpá podíl z odkazu toho, kdo se stal dědicem, bude odkazovníkům prospěšný podíl, který nebyl přijat, a to z toho důvodu, že nebyl zatížen odkazy, neboť ty, které zůstaly v rukou dědice, nezpůsobí buď vůbec nic, nebo jen malou částku, která se odečte od toho, co má být vyplaceno ostatním odkazovníkům. Pokud se však podíl, který nebyl přijat, vyčerpá, bude podléhat působení falciidiánského práva, stejně jako kdyby patřil tomu, kdo jej odmítl.

324. Týž, O provinčním ediktu, kniha XVIII.

V případě dvojí závěti, když provádíme šetření s ohledem na pozůstalost, je třeba brát v úvahu pouze majetek, který otec vlastnil v době své smrti, protože není rozdíl v tom, zda syn po smrti svého otce něco získal nebo ztratil; a když zkoumáme odkazy, podléhají příspěvku jak ty, které jsou odkázány v první, tak i v druhé závěti, stejně jako kdyby ty, které zůstavitel svěřil svému synovi jako dědici, mu byly odkázány pod nějakou jinou podmínkou.

325. Týž, O ediktu prétora s ohledem na odkazy, kniha III.

Jestliže zůstavitel zanechal majetek ve výši čtyř set aureí a ustanovil svého syna, který nedosáhl věku dospělosti, svým dědicem, odkázal mu dvě stě aureí a nahradil za něj jako dědice Titia a Seia a Titiovi uložil odkaz ve výši sto aureí; podívejme se, jaké je právo, jestliže nezletilý zemře dříve, než byly vyplaceny odkazy, jimiž byli pověřeni oba náhradníci. Dědic Titius je jediný, kdo může využít falciidiánského práva, neboť vzhledem k tomu, že mu náleží dvě stě aureí, které tvoří část pozůstalosti nezletilého, bude dlužit dvě stě z titulu odkazu, tj. sto ze dvou set, které dlužil nezletilý, a sto, které mu sám zůstavitel nařídil zaplatit. Po odečtení čtvrtiny každé z těchto částek mu tedy zůstane padesát. Falciidiánské právo se však na Seia osobně nevztahuje, neboť oněch dvě stě aureí mu náleží jako součást pozůstalosti nezletilého, a on bude dlužit v odkazu sto z těch dvou set, které mu nezletilý odkázal. Pokud by však měl nezletilý sám zaplatit odkazy, měli by jeho poručníci dohlédnout na to, aby mu odkazovníci poskytli jistotu.

326. Jsou některá dědictví, která nelze dělit; například dědictví práva cesty, práva průchodu a práva hnát dobytek přes pozemek, neboť věci tohoto druhu nemohou nikomu částečně patřit. Je-li však dědici uloženo, aby pro obec vybudoval

nějaké veřejné dílo, považuje se odkaz za nedělitelný, neboť se má za to, že vybudoval lázně, divadlo nebo dostihové závodiště, teprve když nabylo náležité podoby, což se stane až po jeho dokončení. V takových případech, i když je dědiců více, odpovídají každý zvlášť a odkaz náleží všem zůstavitelům. Proto v případě odkazů, které nelze dělit, náleží zcela zůstaviteli. Přesto lze dědici přiznat úlevu, pokud po provedení odhadu hodnoty odkazu oznámí odkazovníkovi, aby mu vrátil svůj podíl na částce. Pokud tak dědic neučiní, může využít výjimku z důvodu podvodu, která brání soudnímu řízení zahájenému zůstavitelem za účelem vrácení odkazu.

327. Týž, O zemském ediktu, kniha XVIII.

Odkázání poživacího práva však podléhá výpočtu podle podmínek falcidiánského práva, neboť je způsobilé k dělení; takže je-li odkázáno dvěma stranám, každá z nich bude mít podle práva nárok na svůj podíl.

328. Pokud je věno odkázáno manželce, nevztahuje se na něj ustanovení falcidiánského práva z toho důvodu, že se má za to, že obdržela svůj vlastní majetek.

329. Falcidiánský zákon výslovně stanoví, že takový majetek, který byl zakoupen nebo připraven k užívání manželky, nepodléhá jeho působení.

330. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Vyvstala otázka, když zůstavitel, jehož jediný majetek sestával z pohledávky ve výši čtyř set aureí, odkázal svému dlužníkovi osvobození od své pohledávky, ale čtyři sta aureí odkázal Seiovi, pokud by dlužník byl nesolventní nebo neměl hodnotu oněch sta aureí, kolik by byl každý z nich nucen přispět podle falcidiánského práva. Uvedl jsem, že podle falcidiánského zákona se má dědici vyplatit čtvrtina z toho, co se dá získat z pozůstalosti, a zbývající tři čtvrtiny se mají rozdělit mezi odkazovníky. Pokud tedy součástí pozůstalosti je pohledávka, která není dokonale dobrá, mělo by se poměrně rozdělit to, co lze získat, a zbytek by se měl prodat tak, aby se do aktiv pozůstalosti započítala pouze hodnota toho, co lze prodat. Je-li však dlužníkovi odkázáno zproštění pohledávky, považuje se sám za solventního, a pokud jde o něj samotného, je bohatý, ačkoli kdyby obdržel částku, kterou dlužil mortis causa, mělo by se za to, že obdržel čtyři sta aurei, i když by nemohl nic zaplatit, neboť se má za to, že byl plně zproštěn odpovědnosti, i když v případě zproštění nemusí mít nic; a proto by mu měl dědic při aplikaci falcidiánského práva vydat potvrzení na tři sta aurei a ponechat si zbytek závazku ve výši sta, neboť pokud by se dlužník stal solventním, může od něj získat pouze sto aurei. Stejně pravidlo musí platit i v případě, kdy je z důvodu darování mortis causa dlužníkovi vydána kvittance na čtyři sta aurei. Proto bylo zcela správně rozhodnuto, že účinek vydání zůstává v nedohlednu, neboť pokud by se v okamžiku smrti zjistilo, že celých čtyři sta aurei náleží dlužníkovi, bude vydání tří set platit. Pokud by se však našel nějaký majetek navíc, který by stačil na čtvrtou část dědice, bude propuštění platné pro celou částku čtyř set aurei. Pokud však dlužník může zaplatit pouze sto, z toho důvodu, že je vždy považován za solventního,

pokud jde o něj samotného, bude muset dědici vrátit sto aurei. Protože je tedy dlužník považován za individuálně solventního, bude výsledek takový, že pokud bude ustanoven dědic a dlužníkovi bude odkázáno vydání a čtyři sta aurei někomu jinému; pokud bude dlužník solventní, může si dědic ponechat sto padesát aurei z oněch tří set a může vyplatit sto padesát aurei zůstaviteli, a tak bude mít svých sto. Pokud však dlužník může zaplatit pouze sto aurei, čtvrtinu z nich by si měl vyhradit dědic, a tudíž sto, které lze zaplatit, bude rozděleno na čtyři části, z nichž tři čtvrtiny budou patřit odkazovníkům, dědic bude mít dvacet pět, insolventní dlužník si připiše sto padesát, zbytek pohledávky, který nelze vymoci, by měl být prodán, a to se bude považovat za jediný majetek náležející do pozůstalosti. Pokud však dlužník není schopen nic zaplatit, musí být zproštěn odpovědnosti i za zmíněných sto padesát aurei a Neratius říká, že by se měl prodat zbytek pohledávky, což je názor, který rovněž schvalujeme.

331. Julianus, Digesty, kniha XII.

Pokud by tě věřitel tvého syna ustanovil jeho dědicem a ty bys chtěl získat podíl, který ti náleží podle falckého práva, do tvé čtvrtiny se započte částka peculium, která existovala v době, kdy byl majetek zapsán.

332. Týž, Digest, kniha XIII.

Někdy se vyskytne případ, kdy je dědic oprávněn k žalobě, ačkoli ji zůstavitel nemohl využít; jako například v případě, kdy poručník v době, kdy vyplácel odkazy, jimiž byl jeho svěřenec pověřen, neuzavřel s odkazovníky dohodu, která by je zavazovala k vrácení všeho, co by mohli obdržet nad částku povolenou falcidiánským právem. Opatrovanec sice nemůže z tohoto důvodu podat žalobu proti svému poručníkovi, ale ten bude odpovědný dědici nezletilého.

333. Týž, Digesty, kniha XVIII.

Pokud bylo věno dáno otci manžela a syn je sám dědicem svého otce, bude věno v první řadě zahrnuto do výpočtu výše pozůstalosti a falcidiánského podílu a bude odečteno jako dluh; jinak by se zdálo, že manželka žádné věno neměla. Pokud by však syn měl cizího spoludědice, může si vždy odečíst jako dluh z pozůstalosti tu část věna, kterou zdědí po svém otci, a jeho spoludědic tak může učinit také, a to dříve, než syn věno obdrží.

334. Týž, Digest, kniha XL.

Titia ve své závěti ustanovila svého bratra Titia dědicem třetí části svého majetku a uložila mu, aby majetek převedl na Secunda a Procula poté, co si z něj vyhradí čtvrtou část. Svému bratrovi také odkázala určité pozemky jako přednostní dědictví. Ptám se, zda si Titius může ponechat všechny pozemky, které mu byly takto odkázány, nebo jen to, co bylo v poměru k podílu pozůstalosti, který měl odevzdat oprávněným osobám. Odpovídám, že Titius si může ponechat celý odkaz,

ale dvanáctý díl zmíněného pozemku by měl započíst na svou čtvrtinu. Kdyby nebylo uvedeno, že se musí odečíst čtvrtý díl pozůstalosti, byl by podle falckého práva povinen zahrnout do své čtvrtiny celou třetinu pozemku, neboť falcké právo v tomto případě působí proti přání zůstavitelky.

335. Týž, Digest, kniha LXI.

Pokud někdo zanechal majetek sestávající z pozemku v hodnotě sto aurei a uložil svému dědici, aby jej prodal Titiovi za padesát, nemělo by se mít za to, že odkázal více než padesát, a proto se falciánské právo neuplatní.

(1). Navíc, pokud má zůstavitel majetek sestávající ze dvou pozemků, z nichž každý má hodnotu sto aurei, a ustanoví za své dědice Titiose a mě a pověří mě, abych prodal Korneliův majetek Titiovi za padesát aurei, a na druhé straně, pověřuje Titiose, aby mi prodal Seiánský statek za padesát aurei, nemyslím si, že se na něj bude vztahovat Falciánské právo, protože každý z dědiců bude mít nárok na polovinu jednoho z pozemků z dědičného práva, což se rovná polovině statku. Není totiž pochyb o tom, že ten, kdo je pověřen prodejem kornelijského statku, bude mít z dědičného práva nárok na polovinu seijského statku, a také ten, kdo je pověřen prodejem seijského statku, si může z dědičného práva ponechat polovinu kornelijského statku.

336. Pokud by někdo ustanovil za svého dědice osobu, které byl požádán, aby po jeho smrti zaplatil sto aureí, mělo by se při výpočtu podílu splatného podle falckého práva odečíst oněch sto aureí, protože kdyby byl dědicem někdo jiný, zmíněných sto aureí by bylo zahrnuto mezi dluhy pozůstalosti.

337. Jestliže jste s Titusem ustanoveni každý dědicem čtvrtého dílu pozůstalosti a pak jste ustanoveni dědici zbývající poloviny pod podmínkou a byly odkázány odkazy i svoboda otroků, měli by získat svobodu a všechny odkazy by měly být vyplaceny, dokud trvá podmínka; protože pokud bude podmínka splněna a ty se staneš dědicem, budou odkazy i udělení svobody platné; nebo pokud podmínka selže, stanete se dědici Titius a ty. Ptáte-li se, jak lze vyčíslit falcký podíl a zda by se po splnění podmínky měla vaše čtvrtina a vaše polovina pozůstalosti spojit, a tudíž by se falcký podíl musel vypočítat ze tří čtvrtin pozůstalosti, pokud zaplatíte odkazy, jimiž jste jako dědic absolutně zatížen, uvádíme jako svůj názor, že by se oba podíly měly spojit.

338. Když zůstavitel ustanovil svého syna, který nebyl ještě plnoletý, a Titia dědici stejných podílů na své pozůstalosti a uložil synovi odkazy ve výši celé jeho poloviny, ale Titia neuložil ničím a nahradil Titia svým synem, přičemž Titius vstoupil do pozůstalosti na základě jeho ustanovení a nezletilý syn zemřel a Titius se stal jeho dědicem na základě tohoto nahrazení, vyvstala otázka, kolik má zaplatit jako odkazy. Bylo rozhodnuto, že musí zaplatit odkazy v plné výši, neboť obě poloviny pozůstalosti se spojily, což způsobilo, že se falciánské právo vztahuje na celé dědictví, a proto by odkazy byly splatné bez jakýchkoli srážek. To však platí pouze v případě, že syn zemře dříve, než se stane dědicem svého otce. Pokud by se však stal

jeho dědicem, neměl by náhradník platit více z odkazů, než by byl nucen učinit nezletilý, protože není zavázán svým jménem, ale jménem zemřelého nezletilého, který by nebyl povinen odevzdat odkazovníkům více než tři čtvrtiny své poloviny.

339. Pokud by však byla odkázána celá polovina cizímu dědici a ten by se na základě pupilární substituce stal dědicem nezletilého, který nebyl zavázán k úhradě žádných odkazů, lze říci, že se zvýší, a je třeba postupovat stejně, jako kdyby byl účastník řízení substituován za kteréhokoli dědice, a protože ten odmítl přijmout pozůstalost, stává se substitut oprávněným k celé pozůstalosti; z toho důvodu, že náhradník při stanovení podílu, který mu náleží podle falcidiánského práva, vždy přihlíží k výši majetku, který zanechal otec.

340. Totéž je třeba říci, pokud by otec ustanovil své dvě nezletilé děti svými dědici a nahradil je navzájem, neboť za těchto okolností případně pozůstalost druhému z nich na základě práva substituce a musí být stanovena výše podle falcidiánského práva.

341. Pokud měl zůstavitel dva nezletilé syny a jednoho z nich ustanovil svým dědicem a druhého vydědil a následně vyděděného syna nahradil tím, kterého ustanovil dědicem, a poté vyděděného syna nahradil Maevius a pověřil ho vyplacením odkazů, vyděděný bratr se stal dědicem druhého a poté zemřel. Jelikož na základě otcovy závěti na něj přešel majetek druhého z nich dědickým právem podle podmínek substituce, lze říci, že odkazy, jimiž byl pověřen, musely být po odečtení falcidiánského podílu vyplaceny z majetku, který otec zanechal v době své smrti. Následující případ tomuto názoru neodporuje, totiž: když otec odkáže odkaz svému vyděděnému synovi, není náhradník povinen z tohoto důvodu odkaz vyplatit; protože v tomto případě syn nedostává část otcova majetku, ale pouze odkaz. Přesto se někdo může ptát, co se musí udělat, pokud se vyděděný syn nestal dědicem svého bratra na základě substituce, ať už ze zákona, nebo zásahem nějaké třetí osoby, a pak by zemřel před dosažením věku dospělosti. Mohlo by se za takových okolností rozhodnout, že náhradník musí zaplatit dědictví, které mu bylo uloženo? V žádném případě. Je totiž rozdíl, zda se vyděděný syn stane dědicem svého bratra na základě substituce, nebo nějakým jiným způsobem, a je jasné, že v jednom z těchto případů může otec uložit synovi dědictví, ale v druhém nikoli; a proto lze souhlasit s rozumem, že zůstavitel nemá vůči substitutovi větší právo, než by měl vůči tomu, za koho byl ustanoven.

342. Spoludědic nezletilého po vyhrazení falcidiánského podílu vyplatil odkazy odkázané zůstavitelem v poměru ke svému podílu na pozůstalosti. Když pak nezletilý zemřel, stal se druhý dědic jeho dědicem na základě substituce, a protože polovina pozůstalosti, která patřila nezletilému, byla vyčerpána, je třeba odečíst od všech odkazů podíl náležející podle falcidiánského práva, takže poté, co byly všechny odkazy, na které byl on i nezletilý odkázán, podrobeny kontribuci, zůstane čtvrtý díl pozůstalosti v jeho vlastnictví; neboť ačkoli je dědicem nezletilého, přesto je třeba provést odpočet podle falcidiánského práva, stejně jako kdyby byl dědicem svého otce. Dědictví, které bylo dědici uloženo a které činilo více než tři čtvrtiny jeho podílu, se nezvýší, ledaže by dědic, který byl ustanoven do části pozůstalosti a nahradil svého spoludědice, po odečtení

falcidiánského podílu vyplatil dědictví, zatímco jeho spoludědic uvažoval; a poté, co tento odmítl pozůstalost, by měl druhý na základě nahrazení nabýt i zbývající část.

343. Africanus, Otázky, kniha V.

Když člověk, který měl majetek v hodnotě čtyř set aurei, odkázal tři sta z nich a pak vám odkázal pozemek v hodnotě sta aurei pod podmínkou, že se na jeho závěť nebude vztahovat falcký zákon, vyvstává otázka, jaké je pravidlo? Odpověděl jsem, že to je jedna z těch zapeklitých otázek, které probírají dialektici a označují je za sofistické neboli iluzorní, neboť v takovém případě se ukáže, že cokoli rozhodneme jako pravdivé, bude nepravdivé. Kdybychom totiž řekli, že odkaz zanechaný tobě je platný, byl by důvod pro uplatnění falcidiánského práva, a proto by odkaz nebyl splatný, protože by nebyla splněna podmínka. A opět, pokud by odkaz nebyl považován za platný, protože podmínka nebyla splněna, nebude důvod pro uplatnění falcidiánského práva. Pokud se však právo neuplatní a podmínka by měla být splněna, budete mít na odkaz nárok. Protože však úmyslem zůstavitele zřejmě bylo, aby ostatní odkazy nebyly kvůli Vašemu odkazu kráceny, je lepší rozhodnout, že podmínka, na níž je Váš odkaz závislý, nebyla splněna.

344. Co tedy řekneme, jestliže zůstavitel odkázal dvě stě aureí v jiných dědictvích a tobě odkázal dvě stě pod stejnou podmínkou, neboť podmínka, na níž je tvé dědictví závislé, buď byla, nebo nebyla splněna; tudíž budeš mít nárok na všechno, nebo na nic, a to bude považováno za nespravedlivé a v rozporu s úmyslem zůstavitele. Opět není důvodné tvrdit, že máte nárok na část odkazu, když je nutné, aby podmínka, na níž celý odkaz závisí, buď byla splněna, nebo se nesplnila. Proto by se celá záležitost měla vyřešit využitím výjimky založené na podvodu.

345. Z tohoto důvodu by měl zůstavitel v případě, že chce dosáhnout splnění své vůle, stanovit následující: "Pokud jsem odkázal nebo bych měl odkázat něco víc, než je podle falckého práva zákonné, nechť je mému dědici uloženo, aby z odkazu, který jsem odkázal Titiovi, odečetl tolik, kolik je třeba k doplnění jeho čtvrtiny."

346. Jestliže zůstavitel zanechal majetek ve výši dvou set aureí a odkázal mi sto splatných ihned a také sto tobě splatných podmíněně a podmínka byla po nějaké době splněna, avšak tak, že z výnosu, který ti byl zanechán, dědic neobdržel více než dvacet pět aureí, bude mít nárok na výhodu falcidiánského práva a my mu musíme vyplatit dvacet pět a k tomu ještě úroky z padesáti během mezidobí, což (například) činí pět aureí. Protože je tedy třeba zaplatit třicet aureí, některé autority tvrdí, že každému z nás náleží patnáct, což je názor zcela nesprávný, neboť ačkoli jsme každý z nás obdrželi stejnou částku, přesto je zřejmé, že můj odkaz je o něco cennější než tvůj. Proto by mělo být rozhodnuto, že tvůj odkaz je snížen o částku, kterou dědic obdržel z výnosů; a podle toho by měl být proveden následující výpočet, totiž že to, co náleží dědici, musí být rozděleno na sedm dílů, z nichž já budu povinen zaplatit čtyři a ty tři, protože můj odkaz je o čtvrtinu větší než tvůj.

347. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že peníze odkázané na výživu dětí podléhají působení falckého práva a že je povinností guvernéra provincie dohlížet na to, aby byly půjčovány osobám, které jsou solventní.

348. Božský Severus a Antonín v obecném reskriptu adresovaném Bononiu Maximovi uvedli, že úroky musí platit každý, kdo si nárokuje výhody falciánského práva za účelem spáchání podvodu.

349. Florentinus, Institutes, kniha XI.

Pokud dědic, kterému bylo svěrenským fondem uloženo, aby po obdržení určité peněžní částky na někoho převedl pozůstalost, odmítne splnit vůli zůstavitele a poté chce využít výhod falciánského práva, i když peníze nemusely být vyplaceny tomu, kdo byl po jejich obdržení požádán o převod pozůstalosti; přesto bude nucen splnit svěrenský fond, protože to, co si zůstavitel přál, aby mu bylo dáno, nahradí falciánský podíl.

350. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Dědic má podle falciánského práva nárok jako na čtvrtinu pozůstalosti na vše, co v této funkci získá, nikoli však na majetek, který si může nárokovat dědickým právem nebo který obdržel jako odkaz nebo na základě svěrenství nebo za účelem splnění podmínky; nic z toho totiž není zahrnuto do jeho čtvrtiny. Pokud je mu však podle podmínek trustu uloženo převést celou pozůstalost, nebo pokud je mu buď odkázáno dědictví, nebo se stane beneficentem trustu, nebo pokud je mu přikázáno přijmout určitý majetek jako přednostní dědictví, nebo si z pozůstalosti něco odečíst či ponechat, bude to zahrnuto do jeho čtvrtiny. Pokud však jde o podíl, který obdrží od spoludědice, ten se nezapočítává. I když může být požádán o převod pozůstalosti po obdržení určité peněžní částky, to, co obdrží, bude zahrnuto do jeho čtvrti, jak rozhodl božský Pius. A v případě, že mu příjemce dědictví cokoli předá v souladu s podmínkou, je třeba poznamenat, že i to musí být zahrnuto do jeho čtvrti. Pokud by však dědic od zůstavitele něco obdržel za účelem splnění podmínky, nespadá to do působnosti falciánského práva; proto pokud zůstavitel odkázal pozemek v hodnotě sto aurei, za předpokladu, že zůstavitel dědici vyplatil padesát, je třeba odkaz započítat jako sto a dědic bude mít nárok na padesát, navíc ke svému podílu na pozůstalosti, a to se do jeho čtvrtiny nezahrne.

351. Macer, O vojenských záležitostech, kniha II.

Pokud voják po sepsání závěti určí, že polovina jeho pozůstalosti má být vydána tobě, a poté, co byl propuštěn, sepíše kodícil, jímž žádá, aby druhá polovina jeho pozůstalosti byla vydána Titiovi, a zemře rok po svém propuštění, dědic si ponechá svou čtvrtinu z toho, co náleželo tobě a Titiovi; protože zůstavitel zemřel v době, kdy jeho závěť nemohla požívat výhod císařského privilegia týkajícího se vojenských závětí. Pokud by však zemřel do jednoho roku po svém propuštění,

musí být Titius sám postižen srážkou falcidiánské čtvrtiny, protože mu byla svěřena v době, kdy zůstavitel nemohl pořídit závěť podle vojenského práva.

352. Papiniamis, Otázky, kniha XX.

Dědic byl pověřen, aby převedl majetek na Maevia pod podmínkou, že od něj obdrží sto aurei, a po jeho smrti odkázal peníze Titiovi. Ačkoli zmíněných sto aurei stačilo na to, aby tvořilo čtvrtinu pozůstalosti, přesto bude kvůli následnému svěřenectví důvod pro ponechání čtvrtiny prvního odkazu; podle konstituce božského Hadriána totiž částka spadá pod podmínky falckého práva pouze tehdy, pokud zůstane v rukou dědice; působení falckého práva však podléhá pouze ten, komu byla pozůstalost odkázána, tudíž se nevztahuje na sto aurei, které byly darovány mortis causa. Je zřejmé, že pokud by někdo učinil následující testamentární ustanovení: "Žádám tě, abys převedl můj majetek po obdržení sta aurei," a zůstavitel by neurčil žádnou osobu, která by peníze vyplatila, může si je dědic ponechat a odečíst podle podmínek trebelského dekretu senátu, pokud postačují k doplnění jeho čtvrtiny.

353. Scaevola, Digesty, kniha XXI.

Zůstavitel poté, co ustanovil svého syna a dceru svými dědici, odkázal každému z nich určitý majetek jako přednostní odkazy, ale dceři odkázal mnohem méně než synovi. Prvnímu z nich navíc odkázal dům, který byl zatížen, včetně všeho, co k němu patřilo, a veškerého jeho vybavení, a připojil následující doložku: "Tento odkaz činím pod podmínkou, že Titius, svobodný pán mého syna, zaplatí případné dluhy na uvedeném domě, a pokud tak učiní, bude dům patřit oběma společně." Pokud by si dcera přála využít výhod falcidiánského práva za účelem vyhrazení své čtvrtiny, vyvstala otázka, zda by se dluhy měly odečíst od podílu na pozůstalosti, který jí byl odkázán, a ona by měla získat svou čtvrtinu z toho, co jí zůstalo. Odpověď zněla, že si to může nárokovat podle zákona, ale že nemůže přijmout to, co jí bylo zanecháno, pokud to stačí na její čtvrtinu, aniž by vyhověla přání zesnulého a zaplatila to, co jí bylo uloženo.

354. Týž, Digest, kniha XXI.

Manžel měl na starosti majetek své manželky, který nezahrnoval její věno, a ona, která zemřela dříve, než jí její manžel vydal účet ze své správy, mu zanechala dědice celého svého majetku a uložila mu, aby po své smrti vydal deset podílů z něj jejich společnému synovi a dva podíly svému vnukovi. Vyvstala otázka, zda to, co bylo zjištěno, že zůstalo v rukou jejího manžela z jeho správy majetku, má být převedeno na syna spolu s ostatním majetkem v poměru deseti podílů na pozůstalosti. Odpověď zněla, že do rozdělení bude zahrnuto i to, co manžel dlužil pozůstalosti.

355. Otcovský strýc dívky, kterého její matka požádala, aby převedl její majetek na Titiuse, pokud by zemřela před dosažením věku dospělosti, se stal jejím zákonným dědicem. Při odhadu dlužné částky podle falcidiánského práva si dědic

přál odečíst od pozůstalosti jistinu, z jejíhož úroku zemřelá nezletilá vyplatila několika osobám peníze, které jí náležely za výživu poskytnutou na účet zůstavitelky. Pokud by měl tuto srážku provést, vyvstala otázka, zda by měl složit jistotu na zaplacení jistiny uvedených peněžních částek, přičemž jejich výše měla být určena podle okamžiku smrti každé z osob oprávněných k výživnému. Odpověď zněla, že by měl takovou jistotu poskytnout.

356. Tři roky poté, co vstoupil do dědictví, chtěl jeden dědic uplatnit falcidiánské právo vůči odkazovníkům z toho důvodu, že zůstavitel spravoval určité opatrovnictví, o němž dosud nebylo vydáno žádné vyúčtování, a protože popíral, že by z pohledávek splatných nezletilým mohlo být vymoženo tolik, kolik bylo odečteno z důvodu jistoty poskytnuté zůstavitelem. Vyvstala otázka, zda mají být na žádost zůstavitele pořízeny kopie účtů zůstavitele a všech listin patřících do pozůstalosti, jakož i výkaz částek náležejících opatrovancům, aby se dědici zabránilo předložit listiny, které si vybere, a tím ošidit zůstavitele. Odpověď zněla, že je povinností soudu přezkoumat všechny listiny, podle nichž lze zjistit výši pozůstalosti.

357. Stejně, veřejně projednávané otázky.

Pokud civilní osoba sepsala závěť předtím, než se stala vojákem, a poté v době výkonu vojenské služby sepsala kodícil, falcidiánské právo se nevztahuje na kodícil, ale vztahuje se na závěť.

Titul. 3. Kde se říká, že bylo někomu odkázáno více, než povoluje falcidiánské právo.

358. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Tam, kde je někomu odkázáno více majetku, než dovoluje zákon, a existuje důvodná pochybnost, zda se na něj vztahuje falcidiánské právo, či nikoliv, vyjde prétor dědici vstříc a přiměje odkazovníka, aby mu poskytl záruku, že pokud by vyšlo najevo, že obdržel větší odkaz, než na jaký má podle falcidiánského práva nárok, vrátí mu částku rovnající se přebytku a že se ho nepokusí ošidit.

359. Není přitom rozdíl, zda k tomu dojde v první závěti, v žakovské substituci nebo v obou, neboť již bylo rozhodnuto, že falcidiánské právo se použije pouze jednou, i když existují dvě závěti, a že všechny odkazy budou podléhat příspěvku, nejen ty, na které je sám nezletilý povinen, ale i ty, které je povinen zaplatit jeho substitut.

360. Nebyla-li uzavřena žádná ustanovení týkající se poručníka, bude dědic oprávněn podat opatrovnickou žalobu proti poručníkovi prvního z nich. Jak však říká Pomponius, stipulace může nabýt účinnosti jak s ohledem na samotného opatrovance, tak na jeho dědice, a v takovém případě začne falcidiánské právo působit ještě za jeho života. Stejné pravidlo stanoví i s odkazem na žalobu o poručenství.

361. Marcellus říká, že muž, jehož majetek činil čtyři sta aureí, ustanovil za svého dědice svého syna, který ještě nedosáhl věku dospělosti, nahradil za něj Titia a Seia a nezletilému neuložil žádný odkaz, ale uložil Titiovi zaplatit tři sta aureí. Marcellus se ptá, zda má náhradník zaplatit dvě stě nebo sto padesát aurei, protože v žádném případě by neměl být nucen zaplatit tři sta. Zdá se mi, že je lepší názor, že by neměl být povinen zaplatit legátům více, než je jeho podíl, a rozhodně by jim neměl platit méně. Z toho vyplývá, že ustanovení nenabývá účinnosti, pokud se týká pouze jeho, ale mělo by být provedeno ve prospěch všech dědiců, protože falcidiánské právo se stává aplikovatelným po prokázání řádného důvodu a je určeno výší odkazů a dluhů pozůstalosti.

362. Je-li zadlužení pozůstalosti zřejmé nebo jisté, výpočet se provede snadno. Je-li však zadluženost dosud nejistá, ať už proto, že závisí na nějaké podmínce, nebo proto, že věřitel podal žalobu na vymáhání své pohledávky a spor dosud nebyl ukončen, bude pochybné, kolik má být zůstaviteli vyplaceno z důvodu nejistoty.

363. V současné době dochází k něčemu velmi podobnému, pokud jde o svěrenské fondy.

364. Když se řekne, že se použije falcidiánské právo, obvykle se jmenuje rozhodce, aby odhadl výši pozůstalosti, i když může být jen jedna osoba, která požaduje výkon velmi mírného trustu. Takové ocenění by nemělo poškodit ostatní, kteří nebyli před arbitra předvoláni. Přesto je obvyklé, že dědic vyrozumí ostatní příjemce svěrenského fondu, aby se dostavili k rozhodci a uvedli tam své případy. Věřitelé jsou často rovněž vyrozuměni, aby před rozhodcem prokázali své pohledávky. Je jen rozumné, aby byl dědic vyslechnut proti nárokům odkazovníků a beneficentů svěrenského fondu, pokud nabídne, že zaplatí vše, co zbylo, a chce se chránit takovým ustanovením.

365. Jsou-li odkázána některá dědictví, která jsou splatná ihned, a jiná, která jsou splatná pod podmínkou, mělo by být toto ustanovení uzavřeno s odkazem na podmíněná dědictví za předpokladu, že ta, která jsou splatná ihned, jsou zcela zaplacená. A konečně Julianus říká, že pokud jsou odkazy odkázány absolutně i podmíněně, aby se zabránilo tomu, že falcidiánské právo nabude účinnosti, pokud je podmínka splněna, nebude žaloba na vymáhání odkazů, které byly odkázány absolutně, vydána, pokud nebude dědici poskytnuta záruka, že vrátí vše, co bylo přijato nad rámec toho, co je povoleno falcidiánským právem.

366. Julianus také říká, že pokud je čtvrtina pozůstalosti odkázána někomu pod podmínkou a tři čtvrtiny jsou odkázány absolutně, musí být poskytnuta jistota na vrácení všeho, co bylo přijato nad částku povolenou falciidiánským právem.

367. Proto lze tuto podmínku také požadovat, protože i když dědic může získat zpět přebytek, který zaplatil, přesto se může ukázat, že osoba, které byla platba provedena, není solventní, a z tohoto důvodu se ztratí to, co bylo zapláceno.

368. Lze říci, že toto ujednání by mělo být uzavřeno i s ohledem na darování mortis causa.

369. Tato slova stipulací: "Co jsi možná obdržel jako odkaz nad rámec toho, co je povoleno falckým právem", se vztahují nejen na toho, kdo obdržel více, než je povoleno falckým právem, a kdo musí část vrátit a část si může ponechat, ale vztahují se i na osobu, která je povinna vrátit celý odkaz, neboť je třeba chápat, že falcké právo někdy ruší část vyplaceného odkazu a někdy ruší celý odkaz. Protože se totiž výpočet falciidiánské části provádí až po vyúčtování dluhu, často se stává, že se objeví další dluh nebo se splní podmínka, na níž záviselo zaplacení dluhu, a celá částka odkazu je vyčerpána; někdy se však splní podmínka, na níž závisí svoboda otroků, což způsobí, že odkaz není splatný za žádných okolností, protože výpočet výše odkazů se provádí až po vyčerpání dluhů otroků a jejich hodnota se odečte od aktiv pozůstalosti.

370. Falciidiánské právo se navíc nevztahuje na některé závěti; přesto se s ohledem na ně dodržuje pravidlo, že ačkoli dědic nemusí mít nárok na výhradu své čtvrtiny, přesto by odkazy byly splatné pouze v případě, že by aktiva pozůstalosti byla dostatečná, samozřejmě po odečtení dluhů, jakož i hodnoty otroků, kteří získali svobodu na základě závěti buď přímo, nebo na základě podmínek trustu.

371. Jistotu by měl také poskytnout příjemce svěřenského fondu zůstaviteli, který je pověřen jeho výkonem.

372. Někdy se dohoda uvedená v tomto ustanovení nevztahuje k falciidiánskému, ale k jinému právu; jako například v případě, kdy je patron ustanoven dědicem celé pozůstalosti a je mu uloženo absolutní dědictví ve výši pěti dvanáctin této pozůstalosti, a poté je mu podmíněně uloženo další dědictví přesahující částku, na kterou má jako patron nárok; v tomto případě je totiž třeba se odvolat na to právo, které stanoví patrony, a nikoli na falciidiánské právo.

373. V případě ztráty majetku, který byl odkázán, zatímco je v rukou odkazovníka, je lepší názor, že by měla být poskytnuta úleva prostřednictvím výjimky straně, která dala slib,

374. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

I kdyby souhlasil s vyplacením hodnoty majetku,

375. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Ledaže by se nějakého podvodného jednání dopustil sám odkazovník, neboť pak bude odpovědný i podle klauzule týkající se zlé víry, která je v tomto ustanovení obsažena, a lze se proti ní ohradit odpovědí.

376. Tento závazek, který se vykonává na základě falcidiánského práva, má odkaz na poskytnutí ručení.

377. Pokud jsou odkázána dědictví, která jsou splatná v různých dobách, neboť je jisté, že se uplatní falcidiánské právo, Pedius říká, že není důvod pro stipulaci, ale je důvod pro výpočet, a že je třeba provést odhad částky splatné v různých dobách, a tím se stanoví celková výše dědictví. Výsledkem odhadu je, že částka splatná podle falcidiánského práva bude stanovena v poměru k tomu, co má být odečteno ze všech odkazů.

378. Kdykoli je zřejmé, že odkaz bude splatný ještě před dobou, kdy se začne uplatňovat falcidiánské právo, je třeba provést výpočet odkazu. Jestliže se však splnění podmínky, na níž závisí, odkládá, je třeba počkat, až bude splněna. Pokud však doba pro její splnění ještě nenastala, je třeba v tomto případě provést vyúčtování zisků získaných v mezidobí a provést odhad, abychom mohli určit částku podle falcidiánského práva a mohli říci, že podmínka nabyla účinnosti.

379. Ačkoli všichni odkazovníci a beneficiáři svěrenského fondu mohou být na základě tohoto ustanovení povinni složit jistotu, přesto božští bratři v jednom reskriptu uvedli, že někteří z nich jsou od toho osvobozeni, jako například ti, kterým byly odkázány malé příspěvky na výživu. V reskriptu adresovaném Pompeiovi Faustinovi totiž uvedli: "Odkaz deseti aurei splatných ročně podle závěti Pompeia Crispiana, tvé patronky, o němž tvrdíš, že ti byl odkázán, se liší od toho, jímž byla ostatním jejím svobodným ženám odkázána strava a oděv, a proto se domníváme, že by se záruka neměla vyžadovat."

380. Kromě toho je třeba poznamenat, že od ministerstva financí by nemělo být požadováno, aby poskytlo záruku, ale může být proti němu podána žaloba, stejně jako kdyby tak učinilo. Přesto božský Pius v reskriptu uvedl, že ostatní, bez ohledu na jejich hodnost a přestože již mohli obdržet své odkazy, by měli být nuceni poskytnout jistotu. Z tohoto Reskriptu se také dozvídáme, že císař měl v úmyslu, aby byla uzavřena stipulační smlouva, a to i poté, co byly odkazy vyplaceny.

381. Pokud odkazovník poskytl dědici jistotu s odkazem na vrácení odkazu, který mu byl vyplacen, a dědic je již zapleten do sporu kvůli pozůstalosti nebo očekává, že bude, a pozůstalost je vyklizena, ať už z důvodu nedbalosti nebo podvodu toho, kdo odkaz vyplatil, domníváme se, že stipulace nenabude účinnosti, pokud jde o úsudek dobrého občana, protože obsahuje prvek dobré víry.

382. Stejně tak, pokud by se ten, kdo zaplatil odkaz, z nějakého jiného důvodu zbavil pozůstalosti (například proto, že je ustanoven dědicem na základě druhé závěti, podle níž zmíněný odkazovník odkaz nepřijal), říkáme, že v souladu s úsudkem dobrého občana se ujednání stane účinným.

383. A obecně řečeno, tam, kde ten, kdo se takovouto stipulací zaopatřil a převedl majetek, peněžní částku nebo nějakou výhodu, je třeba říci, že stipulace nabude účinnosti; za předpokladu, že ten, kdo ji uzavřel, nebyl vinen zlou vírou.

384. Vystala otázka, zda může stipulace nabýt účinnosti více než jednou. A je stanoveno, že může nabýt účinnosti opakovaně, pokud je dědic zbaven různých částí pozůstalosti v různých obdobích.

385. Pokud by mělo být dědictví vyplaceno před uzavřením stipulací a bylo by zahájeno soudní řízení o uložení povinnosti složit jistotu, naznačuje to, že řízení může být zahájeno, pokud bylo něco opomenuto nebo vyplaceno v důsledku omylu. Proto se v tomto případě, jelikož nebyla poskytnuta žádná jistota, má za to, že bylo zapláceno více, než kolik náleží. Pomponius říká, že žaloba na uložení povinnosti složit jistotu bude oprávněná, a já se domnívám, že jeho názor by měl být přijat vzhledem k výhodám, které z něj plynou.

386. Paulus, O ediktu, kniha LXXIII.

Opět platí, že tato jistota musí být poskytnuta tam, kde se zdá, že je pro ni dobrý důvod, neboť by bylo nespravedlivé, aby byla požadována tam, kde dosud nedošlo k žádnému sporu ohledně majetku a kde byly vzneseny pouze plané hrozby, a proto musí o této otázce rozhodnout prétor po řádném prošetření.

387. Pokud si každá ze dvou stran nárokuje celou pozůstalost pro sebe, například na základě závěti, kde jsou obě stejného jména, mohou žaloby podat jak věřitelé, tak i odkazovníci, a to jak proti straně, která má pozůstalost v držbě, tak proti tomu, kdo pozůstalost požaduje.

388. Tato jistota je nutná tam, kde někdo platí své vlastní peníze nebo vydává svůj vlastní majetek. Pokud platí peníze nebo dodává majetek patřící do pozůstalosti, některé autority se domnívají, že jistotu není třeba poskytnout, neboť pokud prohraje svůj spor, nebude odpovědný, protože nebyl v držbě a nedopustil se podvodu, aby se vyhnul držbě. Pokud by provedl platbu předtím, než vznikl jakýkoli spor, uplatní se toto pravidlo; pokud by totiž provedl platbu později, byl by odpovědný z důvodu nedbalosti.

389. V případě dvou osob stejného jména vyvstává otázka, zda jistotu musí poskytnout ten, kdo převádí majetek z pozůstalosti, a to z toho důvodu, že jedna z nich je absolutně zproštěna odpovědnosti, stejně jako kdyby zaplatila dluh z

pozůstalosti. Pokud osoba, která se domáhá vydání pozůstalosti, zaplatila své vlastní peníze nebo předala svůj vlastní majetek, nebude mít co zadržovat, a proto jí musí být poskytnuta záruka.

390. Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Podívejme se, zda toto ustanovení, totiž: "Slibuješ, že vrátíš vše, co jsi případně obdržel nad rámec toho, co je povoleno falckým právem?", nebude dostačující vůči straně, která je povinna vyplatit odkaz jinému na základě svěřeneckého práva. Postačí, když dědic řekne, že podle svěřenského fondu nemá nic dělat. Neboť i v tomto případě musí ten, kdo přijímá prospěch ze svěřenského fondu, poskytnout jistotu k odškodnění odkazovníka, ledaže by ten dal přednost poskytnutí jistoty dědici, aby se vyhnul obcházení zákona. Kromě toho musí být dědici poskytnuta jistota, pokud (což je naprosto správné) by mu bylo povoleno ponechat si poměrnou částku z toho, co bylo vyplaceno v rámci svěřenství, i když mu může zůstat v rukou dostatek dědictví ke splnění celého fiduciárního závazku.

391. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha IV.

Pokud odkazovník nebo beneficent svěřenského fondu nemůže snadno poskytnout jistotu a z tohoto důvodu se vystavuje riziku, že bude zbaven prospěchu poskytnutého závětí, má být osvobozen od nutnosti poskytnout jistotu? Zdá se, že tento názor je přijat v reskriptu božského Commoda, který má následující znění: "Pokud by soud, který má pravomoc v dané věci rozhodovat, zjistil, že u něj byla podána žádost, aby tě donutil složit jistotu, a zabránil ti tak v uplatnění nároku na prospěch ze závěti, musí se postarat o to, abys byl zproštěn povinnosti ji složit."

392. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Božský Pius zakázal vymáhat jistotu od osoby, která byla pověřena dohledem nad rozdělováním určitých ročních odkazů, a požadoval, aby vrátila dědicům podíly těch, kteří je nepřijali, pokud jí to zůstavitel výslovně nenařídil.

393. Marcianus, Trusty, kniha X.

Pokud dědic tvrdí, že část pozůstalosti, nebo dokonce celá pozůstalost, propadla státní pokladně, a mělo by se zjistit, že mu byl svěřen i svěřenský fond, bylo rozhodnuto, že pokud by beneficent poskytl záruku na obnovení pozůstalosti v případě, že by byla vyklizena, musí mu být vyplacena.

394. Týž, Svěřenské fondy, kniha XII.

Pokud není sporné vlastnictví nemovitosti, ale její užívání (neboť se může stát, že vlastnictví je odkázáno Titiovi a užívání někomu jinému), pak jistotu k jejímu obnovení nemá dávat dědic, ale Titius. Někdy, i když je dědic pověřen převodem užívacího práva, by měla být jistota poskytnuta Titiovi; například pokud je mu po vyhrazení užívacího práva ponecháno vlastnictví a užívací právo Seiovi; neboť v tomto případě by bylo výhodné, aby byla jistota poskytnuta dědici, když mu nevznikne žádný prospěch, pokud by užívací právo zaniklo? Pokud však bylo užívací právo odkázáno Seiovi a vlastnictví bylo přenecháno Titiovi tak, že až užívací právo přestane patřit Seiovi, bude mít nárok na vlastnictví, pak musí být dědici poskytnuta jistota ze strany uživatele a také dědicem Titiovi, protože není jisté, že pokud by užívací právo zaniklo, vlastnictví získá Titius.

Knihá XXXVI

1. O trebelském dekretu senátu.
2. V jakém okamžiku nabývají platnosti odkazy nebo svěřenství.
3. O jistotě poskytnuté za vyplacení odkazů nebo za vykonání svěřenství.
4. Kdy mohou být odkazovníci beneficentů svěřenství uvedeni do držby majetku (..)

Tit. 1. O trebelském dekretu senátu.

1. Ulpianus, Trusty, kniha III.

Poté, co jsme probrali záležitosti týkající se svěřenství různých druhů majetku, přejdeme nyní k výkladu trebelského dekretu senátu.

(1) Tento dekret senátu byl vydán v Neronově době, osmého kalendu měsíce září, za konzulátu Annia Seneky a Trebellia Maxima.

(2) Slova dekretu jsou následující: "Protože je naprosto spravedlivé, aby s ohledem na všechny svěřenské fondy, které se týkají majetku, kde má být cokoli vyplaceno z majetku, měli regresní nárok ti, na které byla práva a zisky z majetku převedeny, než aby dědicové nesli jakékoli riziko z důvodu důvěry, která jim byla svěřena, je tímto dekretem stanoveno, že žaloby, které se obvykle přiznávají dědicům a proti dědicům, nebudou přípustné, pokud tito převedli majetek podle podmínek svěřenského fondu, jak jim bylo uloženo; ale v těchto případech se žaloby podávají ve prospěch a proti těm, na něž byl majetek převeden na základě svěřenectví zřízeného závětí, aby mohla být důkladněji splněna poslední vůle zemřelých, pokud jde o zbytek pozůstalosti. "

(3) Tímto nařízením Senátu jsou odstraněny pochybnosti těch, kteří se rozhodli odmítnout přijetí pozůstalosti, ať už z obavy před soudním sporem, nebo z důvodu strachu.

(4) Ačkoli však Senát zamýšlel vyjít vstříc dědicům, vychází vstříc i beneficiantovi pozůstalosti. Je totiž poskytnuta dědicům, neboť ti mohou využít výjimku, pokud je proti nim podána žaloba; a pokud dědicové podají žalobu, mohou být vyloučeni výjimkou, kterou mají právo využít beneficianti svěřenského fondu, tudíž není pochyb o tom, že jejich zájmy byly rovněž konzultovány.

(5) Toto usnesení senátu platí bez ohledu na to, zda byl k převodu pozůstalosti pověřen někdo, kdo je buď závětním dědicem, nebo dědicem ze zákona.

(6) Vztahuje se i na případ závěti vojáka, který je pod otcovskou kontrolou a který má právo nakládat se svým castrense peculium nebo quasi castrense peculium.

(7) Držitelé majetku podle pretoriánského práva nebo jiní nástupci mohou převést majetek na základě trebelského dekretu senátu.

(8) Vystává otázka, zda ten, na koho byla pozůstalost převedena na základě svěřeneckého práva podle trebeliánského dekretu Senátu, může sám postoupit svá práva na základě téhož dekretu Senátu, pokud byl pověřen převodem pozůstalosti. Julianus říká, že i on může postoupit svá žalobní práva. Tento názor schvaluje i Marcianus a my sami jej přejímáme.

(9) Byl-li však někdo pověřen, aby převedl pozůstalost na dvě osoby, na jednu z nich absolutně nebo do určité doby a na druhou pod určitou podmínkou, a tvrdí-li, že pozůstalost je pravděpodobně nesolventní, senát rozhodl, že celá pozůstalost má

být převedena na toho, na koho byl dědic požádán, aby ji převedl absolutně nebo do určité doby. Pokud by však podmínka byla splněna a druhý dědic by chtěl svůj podíl přijmout, přejdou na něj práva k žalobě ze zákona.

(10) Pokud je dědicem ustanoven syn nebo otrok, který je pověřen převodem pozůstalosti, a pán nebo otec by ji převedl, přejdou práva na žalobu na základě trebelského dekretu senátu na příjemce svěřenství. Tak tomu bude i v případě, že strany budou pověřeny převodem majetku vlastním jménem.

(11) Stejně pravidlo platí v případě, kdy je otec pověřen převodem majetku samotným synem.

(12) Pokud je k převodu pozůstalosti pověřen opatrovník nebo kurátor nezletilé nebo nepřičetné osoby, nepochybně se uplatní trebelský dekret senátu.

(13) Pokud byl nezletilý pověřen převodem pozůstalosti samotným opatrovníkem, vyvstala otázka, zda tak může učinit z pověření svého opatrovníka. Božský Severus rozhodl, že nemůže převést pozůstalost na svého opatrovníka z pověření tohoto opatrovníka, protože nikdo nemůže jednat jako soudce ve své vlastní věci.

(14) Přesto však může nezletilý převést majetek na svého poručníka, neboť k tomu, aby byl převod právoplatný, není zapotřebí jeho autority.

(15) Kromě toho, je-li převodem pozůstalosti pověřeno sdružení nebo právnická osoba, bude převod platný, pokud bude proveden na každého z různých členů jednotlivě, a to hlasováním těch, kteří patří k uvedenému sdružení nebo právnické osobě; v tomto případě se totiž má za to, že každý z nich provedl převod sám na sebe.

(16) Je-li dědic požádán o převod pozůstalosti poté, co si vyhradil pozemek pro sebe, může tak učinit na základě trebelského dekretu senátu; na tom nic nemění ani to, že pozemek, který mu byl předán, byl zastaven, neboť osobní žaloba na vrácení půjčených peněz nebude následovat pozemek; bude však odpovídat tomu, na koho byla pozůstalost převedena na základě trebelského dekretu senátu. Příjemce zástavy musí dědici poskytnout záruku, aby byl dědic odškodněn, kdyby se stalo, že by věřitel pozemek vyklidil. Julianus se však nedomnívá, že by měla být poskytnuta jistota, ale že by měl být proveden odhad hodnoty pozemku bez jistoty, tj. za kolik by se prodal, kdyby jistota poskytnuta nebyla; a il, pokud nebyla poskytnuta záruka, prodá se za tolik, kolik by činil čtvrtý díl pozemku, přejdou práva na žalobu podle podmínek trebelského dekretu senátu; pokud by však vynesl méně, pak by měl být v souladu s trebelským dekretem senátu proveden i převod zbytku, protože nedostatek byl vyhrazen. Tento názor řeší mnoho otázek.

(17) Pokud člověk, který měl majetek ve výši čtyř set aureí, odkázal tři sta a poté, co odečetl dvě stě, pověřil svého dědice, aby majetek převedl na Seia, bude příjemce svěřenského fondu odpovědný za tři sta aureí, nebo bude odpovědný pouze v

oměru k výši majetku, který se mu dostal do rukou? Julianus říká, že na něm lze požadovat tři sta aurei, ale že žaloba nebude přiznána proti beneficiantovi svěřenství na více než dvě stě a na sto proti dědici. Tento Juliánův názor se mi zdá správný, aby beneficiant nebyl odpovědný za více, než kolik obdržel z pozůstalosti. Nikdo totiž není povinen zaplatit z odkazu více, než kolik mu přišlo do rukou z pozůstalosti, i když se falcidiánské právo nemusí uplatnit, jak je uvedeno v reskriptu božského Pia.

(18) A konečně, z odkazu podle závěti vojáka nesmí být vyplaceno více, než kolik činí jeho pozůstalost po odečtení dluhu; a přesto si příjemce odkazu nebude smět vyhradit čtvrtou část.

(19) Proto Neratius říká, že pokud je dědicovi uloženo převést celou pozůstalost bez odečtení falcidiánského podílu a tomu, kdo je oprávněn ji přijmout, je uloženo převést ji na třetí osobu, nemůže dědic odečíst čtvrtinu z toho, co obdrží druhý beneficiant, protože zůstavitel chtěl pouze, aby první beneficiant svěřenství požíval jeho liberalitu.

(20) Když zůstavitel, který měl majetek v hodnotě čtyř set aureí, odkázal dvě stě Titiovi a pověřil svého dědice, aby polovinu majetku převedl na Sempronia, Julianus říká, že převod by měl být proveden podle podmínek Trebelliova dekretu senátu a že žaloba odkazovníka by měla být rozdělena tak, aby mohl podat jednu žalobu proti dědici o sto aureí a jednu proti beneficiáři svěřenství o druhých sto. Proto Julianus zastává názor, že tímto způsobem dědic získá svou čtvrtinu neporušenou, tj. sto aureí bez srážky.

(21) Julianus také říká, že pokud by někdo, kdo má pozůstalost ve výši čtyř set aureí, odkázal tři sta a po odečtení sta by pověřil svého dědice, aby pozůstalost převedl na Sempronia, je třeba říci, že pokud bude pozůstalost převedena po odečtení sta aureí, bude žaloba na vrácení odkazu přiznána proti beneficiantovi svěřenství.

2. Celsus, Digesty, kniha XXI.

Když člověk, který zanechal čtyři sta aurei, odkázal tři sta Titiovi a pověřil svého dědice, aby pozůstalost převedl na tebe, a dědic, který měl podezření, že pozůstalost je nesolventní, na ni na příkaz prétora vstoupil a převedl ji, vyvstala otázka, co dlužíš odkazovníkovi? Je třeba konstatovat, že vzhledem k tomu, že se předpokládá, že zůstavitel zamýšlel převést pozůstalost zatíženou odkazy, měl bys Titiovi vyplatit celých tři sta aurei, neboť dědice je třeba chápat tak, že byl požádán, aby tě ustanovil na svém místě a vyplatil ti zbytek, a poté, co splnil všechny své povinnosti týkající se pozůstalosti, tedy poté, co vyplatil odkazy, by měl nárok na to, co mu zbylo, kdyby mu nebylo uloženo převést pozůstalost na tebe. Kolik by mu tedy zůstalo? Určitě sto aurei. To je tolik, kolik mu bylo uloženo zaplatit tobě, a proto, abychom vypočítali podíl, který mu náleží podle falckého práva, protože dědicovi bylo uloženo zaplatit Titiovi tři sta aurei a tobě sto, vyjde nám, že kdyby se ujal pozůstalosti dobrovolně, musí zaplatit Titiovi dvě stě dvacet pět a tobě sedmdesát pět. Titius tedy nebude mít nárok na více, než kdyby dědic vstoupil do pozůstalosti, aniž by k tomu byl donucen prétozem.

3. Ulpianus, Trusty, kniha III.

Marcellus o Julianovi navíc s odkazem na tento případ uvádí, že pokud zůstavitel řekl, že dědic má být pověřen odkazem, a ten dobrovolně vstoupil do pozůstalosti, výpočet falcidiánského podílu musí být proveden stejně, jako kdyby bylo odkázáno čtyři sta aureí v rámci svěřenství a tři sta bylo zanecháno jako odkaz; takže tři sta by mělo být rozděleno na sedm dílů, z nichž na čtyři by měl nárok příjemce svěřenství a zbylé tři by připadly odkazovníkovi. Pokud by však bylo podezření, že pozůstalost je nesolventní, a dědic by ji dobrovolně nepřijal a nepředvedl, může si sto aurei ze čtyř set, na které by měl nárok, ponechat beneficent svěřenství a stejně by se mělo rozdělit i zbývajících tři sta, takže beneficent může obdržet čtyři sedminy a odkazovník zbývajících tři; bylo by totiž krajně nespravedlivé, aby odkazovník jen proto, že bylo podezření, že pozůstalost je nesolventní, dostal více, než by získal, kdyby se jí dědic dobrovolně ujal.

(1) Opět platí, že to, co bylo řečeno v souvislosti s pozůstalostí podezřelou z platební neschopnosti, se vztahuje i na závěti, na které se falcidiánské právo nevztahuje. Mám na mysli vojenské závěti a jiné závěti stejného druhu.

(2) Pomponius také říká, že pokud je někdo pověřen převodem pozůstalosti poté, co byly odečteny odkazy, vyvstává otázka, zda mají být odkazy vyplaceny v plné výši a zda si dědic může odečíst svou čtvrtinu z toho, co mu zůstalo pouze na základě svěřenství, nebo si ji může odečíst z odkazů i ze svěřenství. Tvrdí, že Aristo byl toho názoru, že by měl být odečten od všeho, co zůstavitel odkázal, tedy jak od odkazů, tak od svěřenského fondu.

(3) Veškerý majetek tvořící součást pozůstalosti, který byl dědicem zcizen, se zahrne do jeho čtvrtiny.

(4) Jistý muž, který ustanovil své děti dědici nerovných dílů svého majetku a zanechal jim přednostní odkazy tak, aby mezi ně rozdělil větší část svého majetku, uložil kterémukoli z nich, který by zemřel bez potomků, aby svůj podíl odkázal svým bratrům. Náš císař v reskriptu uvedl, že přednostní odkazy byly zahrnuty do svěřenského fondu, protože zůstavitel se nezmínil o svém podílu na pozůstalosti, ale pouze o svém podílu, a přednostní odkazy byly považovány za zahrnuté do jeho podílu.

(5) Pokud by byl někdo vyzván k vydání pozůstalosti dříve, než podrobil otroky mučení, otevřel závěť, vstoupil do pozůstalosti nebo učinil něco z toho, co je zakázáno dekretem senátu, a z tohoto důvodu by pozůstalost byla zkonfiskována, získá ji státní pokladna se všemi břemeny. Proto užitek ze čtvrtiny, na který měl ustanovený dědic nárok, přejde na státní pokladnu a všechna práva na jednání, která k pozůstalosti náleží, na ni přejdou podle trebelského dekretu Senátu. Pokud by však dědic někomu bránil v sepsání závěti nebo by nedovolil svědkům se sejít, nebo by zanedbal pomstu za smrt zůstavitele, nebo pokud by si pozůstalost nárokovala státní pokladna z jakéhokoli jiného důvodu, případně užitek ze čtvrtiny rovněž státní pokladně a zbývajících tři čtvrtiny pozůstalosti přejdou na beneficenta svěřenského fondu.

4. Týž, Svěrenské fondy, kniha IV.

Z toho důvodu, že ustanovený dědic může odmítnout vstoupit do pozůstalosti, obávaje se, že by tím mohl být poškozen, je třeba učinit opatření pro beneficianta trustu; takže pokud by řekl, že si přeje, aby dědic vstoupil do pozůstalosti na své riziko a převedl ji na něj, může být ustanovený dědic donucen dostavit se k prétorovi a pozůstalost vydat. Pokud se tak stane, přejdou práva na žalobu na základě trebelského dekretu senátu a dědic nemůže využít výhodu čtvrtého, když majetek převede; protože vstupuje do pozůstalosti na cizí riziko, je jen rozumné, aby byl zbaven jakékoli výhody, na kterou by měl nárok. Nezáleží ani na tom, zda je pozůstalost solventní či nikoliv, neboť stačí, aby byla odmítnuta ustanoveným dědicem. Nezkoumá se, zda je pozůstalost solventní, či nikoliv, ale mělo by se přihlížet pouze k názoru, obavě nebo zámince toho, kdo ji odmítl přijmout, a nikoliv k samotnému majetku pozůstalosti. To není nepřiměřené, neboť od ustanoveného dědice by se nemělo vyžadovat, aby uvedl, proč se obává vstoupit do pozůstalosti nebo proč tak nechce učinit. Lidé jsou totiž vedeni různými pohnutkami: někteří z nich se bojí zabývat se obchodem, jiní se obávají nepřijemností s tím spojených; a ještě jiní se obávají, že by dluh mohl dosáhnout větší částky, i když se pozůstalost může zdát solventní; a opět, někteří se obávají hněvu nebo závisť jiných; a někteří chtějí zvýhodnit ty, kterým byla pozůstalost odkázána, aniž by však chtěli nést nějaké břemeno z ní plynoucí.

5. Marcianus, Trusty, kniha VI.

Je-li muž s vysokým postavením nebo autoritou pověřen převodem pozůstalosti gladiátorem nebo ženou, která se živí prostitucí, bude k tomu donucen.

(6) Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Kdokoli může odmítnout přijetí pozůstalosti nejen tehdy, je-li přítomen, ale i tam, kde je nepřítomen, a může tak učinit i prostřednictvím dopisu. Neboť dekret lze vyžádat s ohledem na nepřítomné strany, zda je jisté, že nechtějí vstoupit do pozůstalosti a převést ji, nebo zda to není známo; v takovém rozsahu není jejich přítomnost nutná.

1. Je třeba mít na paměti, že senát hovoří s odkazem na ustanoveného dědice. A proto Julianus rozebírá otázku, zda se tento dekret vztahuje na případy dědění ze zákona. Lepší je však názor, který přijímáme my, totiž že tento dekret se vztahuje i na dědice ze zákona, ať už jsou to dědicové ze zákona nebo pretoriánští nástupci.

2. Tento dekret senátu se vztahuje také na syna pod otcovskou kontrolou a na všechny ostatní nezbytné dědice, takže mohou být pretoriánem donuceni, aby se ujali pozůstalosti a poté ji převedli. Pokud by tak učinili, má se za to, že došlo k převodu dědických práv.

3. Pokud pozůstalost bez vlastníka propadne státní pokladně a ta není ochotna ji přijmout a převést na příjemce svěřenství, bude zcela na místě, aby státní pokladna pozůstalost vrátila, stejně jako kdyby ji příjemce svěřenství získal zpět.

4. Stejně tak, pokud občané města poté, co byli ustanoveni dědici, řeknou, že majetek je pravděpodobně nesolventní, a odmítnou jej přijmout, je třeba konstatovat, že je lze k tomu donutit a majetek převést. Stejně pravidlo platí i ve vztahu ke sdružení.

5. Titius, který byl jmenován dědicem a na jeho místo nastoupil Sempronius, byl pověřen, aby pozůstalost převedl na samotného Sempronia; po svém jmenování však Titius řekl, že pozůstalost je pravděpodobně nesolventní, a odmítl ji přijmout. Vystala otázka, zda mohl být donucen vstoupit do pozůstalosti a převést ji, o čemž se dá polemizovat. Lepší názor však je, že k tomu může být donucen, protože pro Sempronia je výhodnější získat pozůstalost jmenováním než substitucí; například pokud je substituce zatížena odkazy, které mají být vyplaceny, nebo svobodou, která má být udělena. Stejně pravidlo se uplatní, pokud by pozůstalost měla být zanechána ve svěřeneckém fondu zákonnému dědici.

6. Je-li někomu nařízeno, aby převedl pozůstalost na jiném místě, než kde bydlí, a tvrdí-li, že má podezření, že je nesolventní, Julianus říká, že může být donucen ji přijmout, stejně jako osoba, která je vyzvána, aby pozůstalost vydala v určité lhůtě.

(7) Mareianus, Trusty, kniha IV.

Je třeba poznamenat, že v takovém případě je třeba požadovat vyúčtování nutných cestovních výdajů. Byl-li totiž dědic ustanoven pod podmínkou, že zaplatí Titiovi deset aurei, nelze ho nutit, aby pozůstalost přijal, pokud nebudou peníze nabídnuty osobě, která na ně má nárok. Kromě toho je třeba vzít v úvahu zdravotní stav a hodnotu dědice. Co kdyby však v době, kdy by trpěl nemocí, dostal příkaz odjet do Alexandrie nebo přijmout jméno zůstavitele, může nižší hodnoty ?

8. Paulus, Trusty, kniha II.

Je třeba také zvážit věk a práva účastníka (tj. zda by pro něj bylo zákonné jít na určené místo, či nikoliv).

9. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Když je však dědicovi nařízeno, aby se odebral na jiné místo, a on je nepřítomen kvůli státním záležitostem, Julianus říká, že může být stejně tak donucen přijmout pozůstalost a převést ji, ať je kdekoli.

1. Je zřejmé, že pokud někdo požádá o čas na rozmyšlenou a získá jej a po uplynutí tohoto času vstoupí do pozůstalosti a převede ji, nebude se mít za to, že byl k tomu donucen. Není totiž povinen vstoupit do pozůstalosti, i když má podezření, že je nesolventní, ale učiní tak dobrovolně po rozmyšlení.

2. Pokud by dědic tvrdil, že se domnívá, že pozůstalost je nesolventní, měl by prohlásit, že není účelné, aby ji přijal. Není nutné, aby řekl, že je nesolventní, ale musí prohlásit, že nepovažuje za účelné, aby do pozůstalosti vstoupil.

3. Bude-li někdo ustanoven dědicem s podmínkou, nebude žádný úkon, který učiní, dokud podmínka trvá, zákonný, i když je připraven pozůstalost převést.

10. Gaius, Trusty, kniha II.

Pokud by pozůstalost byla odevzdána před uplynutím předepsané doby nebo před splněním podmínky, nepřechází s ní právo na žalobu, protože nebyla odevzdána tak, jak si zůstavitel přál, aby byla odevzdána. Je zřejmé, že pokud by mělo být odevzdání pozůstalosti ratifikováno po splnění podmínky nebo uplynutí předepsané lhůty, bylo by spravedlivější mít za to, že práva k žalobě přešla současně.

11. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Julianus uvádí, že pokud je odkaz zanechán ustanovenému dědici, "pro případ, že by nebyl dědicem zůstavitele", a z tohoto důvodu dědic prohlásí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, aby o odkaz nepřišel, musí mu jeho výši nabídnout beneficent trustu, a ten pak může být donucen k přijetí. Julianus nepřipouští, že v tomto případě může dědic požadovat odkaz od beneficenta trustu jako od svého spoludědice, stejně jako kdyby pozůstalost nepřijal, neboť ve skutečnosti ji přijal. Považuje však za vhodnější, aby mu odkaz nabídl beneficent svěřenství. Když však dědic z jiného důvodu řekne, že není v jeho zájmu pozůstalost přijmout, nelze ho k tomu donutit, ledaže by mu ztrátu, kterou by mohl utrpět, nebo zisk, který by mohl získat, nahradil beneficent trustu, nebo by mu poplatek, kvůli němuž pozůstalost odmítl, prominul praetor.

1. Julianus také říká, že pokud jsou otcem ustanoveni dva dědicové spolu s jeho nezletilým synem, kteří jsou také nahrazeni synem, postačí, aby ten, kdo přijal svěřenství na základě zákovské substituce, donutil jednoho z ustanovených dědiců vstoupit do majetku otce. Tím totiž bude potvrzena otcova závěť a oba mohou být na základě substituce donuceni ke vstupu do pozůstalosti.

2. Poté, co byla podána žádost k prétorovi, podívejme se, zda může dědic převést pozůstalost na přítomnou nebo nepřítomnou osobu prostřednictvím zásahu zmocněnce. Domnívám se, že ustanovený dědic může být donucen k přijetí a převodu pozůstalosti na nepřítomného beneficenta poručenství a že by se dědic neměl obávat, že tím bude poškozen. Praetor

mu totiž může poskytnout úlevu bez ohledu na to, zda mu byla poskytnuta jistota, i kdyby beneficent svěřenství zemřel dříve, než mu byla pozůstalost odevzdána. Případ tohoto druhu se objevuje v reskriptu božského Pia, kde jistá Antistia v době své smrti ustanovila za svého dědice Ticia, udělila svobodu přímo své otrokyni Albíně a zanechala jí ve svěřenectví vlastní dceru, přičemž ji pověřila, aby tuto manumitovala. Zároveň požádala Titius, aby po manumitaci Albiny převedl její majetek na dceru. Když tedy Titius prohlásil, že považuje majetek za nesplacitelný, bylo v reskriptu božského Pia stanoveno, aby byl nucen jej přijmout, a když tak učiní, aby Albina dostala svobodu, aby jí byla vydána její dcera, kterou by manumitovala, a aby po manuminaci byl dceři ustanoven také opatrovník, jehož prostřednictvím by na ni byl majetek ihned převeden, ačkoli Titius byl pověřen, aby jí jej vydal, jakmile dosáhne manželského věku. Císař říká, že vzhledem k tomu, že je možné, aby ta, jíž byla svoboda a majetek svěřen, zemřela před stanovenou dobou, není nutné vystavovat ztrátě toho, kdo byl ustanoven a majetek přijal; a poskytuje opravný prostředek, aby v případě, že by k některé z těchto věcí došlo, byl majetek Antistie prodán, stejně jako kdyby neměla žádného dědice. Proto, když božský Pius rozhodl, že úleva může být poskytnuta ustanovenému dědici, který přijal pozůstalost pod nátlakem, mohlo být také rozhodnuto, že tento precedens by měl být následován v jiných případech, kdy pozůstalost zanechaná ve svěřenství byla převedena na příjemce, který donutil dědice, aby do ní vstoupil a vydal mu ji.

12. Papinianus, Otázky, kniha XX.

V případě, že dědic ustanovený do části pozůstalosti je podmíněně pověřen svěřenectvím, které se týká téže pozůstalosti, císař Titius Antoninus v reskriptu uvedl, že jeho ústava se nepoužije a že nezletilý nemá nárok na mimořádné úlevy, zejména pokud by požadované úlevy způsobily újmu jinému.

13. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Dědic, který byl pověřen svěřenstvím pod určitou podmínkou, se nemůže u soudu bránit tvrzením, že pokud by se podmínka nesplnila, bude odpovědný za žaloby u soudu; podle toho, co jsme právě uvedli, mu totiž nemůže vzniknout žádná škoda.

1. Proto se již nevyžaduje přítomnost dědice.

2. Má-li dědic podat nějakou stížnost z důvodu závěti, neměl by být vyslechnut, pokud tvrdí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní. Neboť i kdyby ji absolutně prohlásil za nesolventní, neměl by být vyslechnut, tvrdí-li, že zůstavitel neměl právo závěť pořídit, nebo zpochybňuje-li platnost listiny či zpochybňuje-li svůj vlastní stav.

3. Co když však dědic zpochybňuje platnost závěti? Toto tvrzení nelze pominout. Co když beneficent trustu uplatní svůj nárok; může dědic vstoupit do pozůstalosti a pak vznést tento bod? Domnívám se, že beneficent trustu by měl být mezitím vyslechnut, pokud by se šetření mohlo protáhnout; předpokládejme totiž, že podmínky trustu nelze vysvětlit bez protestního

šetření a že mohou vzniknout důvodné pochybnosti ohledně částky zanechané v rámci trustu. V tomto případě je třeba říci, že dědic by měl být nucen vstoupit do pozůstalosti, aby v případě, že by zemřel před ukončením sporu, nebyl ošizen beneficent trustu.

4. Je vhodné zkoumat, kým může být osoba donucena vstoupit do pozůstalosti a převést ji, aby v případě, že by byl dědicem ustanoven prétor nebo konzul a tvrdil, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, bylo možné určit, zda může být donucen k jejímu přijetí a převodu. Je třeba mít za to, že jeden prétor nemá pravomoc nad druhým nebo jeden konzul nad druhým, ale pokud jsou ochotni podřídit se jeho pravomoci, může prétor běžně rozhodnout ve věci. Jestliže však sám prétor, který byl ustanoven dědicem, prohlásí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, nemůže se donutit k jejímu přijetí, protože nemůže plnit povinnosti tří osob; tj. toho, kdo prohlašuje pozůstalost za nesolventní, toho, kdo je nucen ji přijmout, a toho, kdo ho k tomu nutí. Ve všech těchto a jim podobných případech je třeba se obrátit na pomoc císaře.

5. Pokud se syn pod otcovskou kontrolou stane soudcem, může svého otce, jehož autoritě podléhá, donutit k přijetí a převodu pozůstalosti, i když může říci, že má podezření, že je nesolventní.

(14) Hermogenianus, Trusty, kniha XIV.

Právo otcovské kontroly se totiž nevztahuje na povinnosti veřejného úřadu.

1. Jestliže někdo odmítl nějaký majetek, může být donucen, aby do něj vstoupil a převedl jej, pokud se prokáží dobré důvody, proč by tak měl učinit.

2. Je jasné, že pokud by byl majetek prodán, neměla by být restituce přiznána svěřeneckému příjemci, i když je nezletilý, pokud nejsou prokázány dobré důvody, jak uvedl božský Pius v reskriptu.

3. Pokud někdo z donucení vstoupí do pozůstalosti podle podmínek závěti a byla provedena pupilární substituce, vyvstává otázka, zda je pupilární substituce potvrzena přijetím pozůstalosti, neboť by se považovala za zaniklou, kdyby do pozůstalosti otce nevstoupil. Julianus v patnácté knize říká, že v takovém případě je pupilární substituce potvrzena. Tento názor je naprosto správný, neboť nikdo nepochybuje o tom, že v případě zaplacení odkazů a udělení svobody jsou tyto odkazy, stejně jako cokoli jiného uvedeného v závěti, stejně platné, jako kdyby dědic pozůstalost dobrovolně přijal.

4. Přijme-li někdo pozůstalost z donucení, je v tomto případě zbaven všech výhod, které by jinak požíval, a to v takové míře, že si svou čtvrtou část nemůže ponechat, ani kdyby si to rozmyslel. Zjistil jsem, že v tomto smyslu existuje reskript, který vydal náš císař a jeho božský otec.

5. Každý nemůže nutit dědice, u něhož je podezření, že je nesolventní, a proto jej odmítá, aby vstoupil do pozůstalosti a převedl ji na sebe, ale může tak učinit pouze ten, na koho mohou přejít práva z jednání náležející k pozůstalosti, neboť není spravedlivé nutit dědice, aby přijal pozůstalost takovým způsobem, že se musí vzdát všech výhod s ní spojených a sám musí nést její břemena.

6. Proto tam, kde je peněžní částka odkázána někomu do úschovy, se právo donucení neuplatní, i když může být nabídnuta záruka odškodnění.

7. Proto tam, kde je někomu uloženo, aby se vzdal nemovitosti, může být k jejímu převodu donucen pouze on sám,

8. Je-li však někdo vyzván, aby převedl veškerý majetek zůstavitele, jeho otroky, peníze nebo všechny jeho osobní věci;

(15) Paulus, Trusty, kniha II.

Nebo vše, co mu patří:

16. Ulpianus, Trusty, kniha IV.

Může být donucen k přijetí pozůstalosti. Stejné pravidlo se uplatní, pokud by mu bylo uloženo převést jeho "dědictví", jeho "majetek", jeho "jmění", jeho "substanci" nebo jeho "peculium", a to z toho důvodu, že mnoho autorit zastává názor, že jeho peculium znamená jeho dědictví. Ve výše uvedených případech se zdá, že zůstavitel odkazoval na svůj majetek. Není mi neznámo, že Marcianus má v souvislosti s některými z těchto případů pochybnosti a říká, že existuje otázka, jaký byl úmysl zůstavitele a zda měl na mysli pouze určitou peněžní částku, nebo celý svůj majetek. Přesto se domnívám, že tam, kde existuje nejasnost, měl zůstavitel na mysli celý svůj majetek, aby svěřenský fond nezanikl.

(1) Pokud by však někdo vyslovil následující žádost: "Žádám tě, abys převedl na Toho a Toho vše, co ti přijde do rukou z mé pozůstalosti nebo z mého majetku," lze dědice donutit, aby vstoupil do pozůstalosti a převedl ji podle podmínek Trebelliova dekretu senátu; ačkoli lze správně říci, že výraz "přijde ti do rukou" znamená to, co kdo obdrží po odečtení všech nároků.

(2) Kromě toho lze obecně říci, že dědice nelze nutit k přijetí a převodu pozůstalosti, pokud je o to požádán pouze s ohledem na určitý majetek nebo určitou peněžní částku. Pokud se však ukáže, že zůstavitel měl odkaz na celou pozůstalost, není pochyb o tom, že může být nucen k jejímu vstupu, ať už ji odmítne, protože má podezření, že je nesolventní, nebo ji přijme dobrovolně, neboť práva k žalobě přejdou podle trebelského dekretu senátu.

(3) Proto vzniká otázka, zda v případě, kdy je někdo požádán o převod pozůstalosti po odečtení dluhů nebo odkazů a dědic tvrdí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, může být nucen pozůstalost přijmout a převést, protože je mu uloženo převést spíše to, co z pozůstalosti zbývá, než pozůstalost samotnou? Některé autority, a mezi nimi i Msecianus, se domnívají, že tato srážka je neplatná, neboť od práva nelze odečíst peněžní částku, stejně jako kdyby byl dědic požádán, aby po odečtení dluhů nebo odkazů převedl pozemek, neboť pozemek nelze zmenšit kvůli dluhům nebo odkazům. Uvádí však, že Julianus zastává názor, že v tomto případě se uplatní Trebelliův dekret senátu, aby příjemce svěřenství nebyl vystaven dvojímu břemenu; to znamená, když dědic odečte dluhy nebo odkazy a když je podána žaloba věřiteli a odkazovníky. Pokud je mu totiž pozůstalost vydána na základě trebelského dekretu Senátu, příjemce svěřenského fondu by buď neměl utrpět ztrátu v důsledku srážky provedené dědicem, nebo by měl dědic poskytnout jistotu na svou obranu proti odkazovníkům a dalším věřitelům.

(4) Pokud je někdo, kdo je ustanoven dědicem, požádán, aby nepřevodil celou pozůstalost, ale jen její část, nebo pokud je požádán, aby ji převedl na dvě osoby, a jedna z nich ji chce přijmout a druhá ne, senát rozhodl, že ten, kdo řekl, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, má být zproštěn odpovědnosti a že celá pozůstalost má přejít na toho, kdo dědice přiměl, aby do ní vstoupil.

(5) Pokud však zůstavitel pověří svého dědice, aby převedl nikoliv svůj díl pozůstalosti, ale její část, která mu připadla prostřednictvím Seie, a ustanovený dědic řekne, že se domnívá, že pozůstalost je zcela nebo zčásti nesolventní, převáží Papiniánův názor, totiž že právo na žalobu přechází podle Trebelliova dekretu senátu; a lze se domnívat, že pokud se tvrdí, že pozůstalost je nesolventní, může být ustanovený dědic donucen, aby do ní vstoupil a převedl ji, a celá pozůstalost připadne tomu, na koho je převedena.

(6) Pokud však voják požádá někoho, aby mu vydal jeho majetek, který se nacházel v Itálii, nebo nějaký majetek, který se nachází v provincii, je třeba mít za to, že pokud by dědic řekl, že má podezření, že pozůstalost je insolventní, bude nucen do ní vstoupit a převést ji. Neboť, jak velmi správně říká Marcianus v šesté knize o svěřenství, právě z tohoto důvodu může voják ustanovit dědice s odkazem na určitý majetek a práva na žalobu mu budou přiznána; stejně tak ze stejného důvodu přejdou práva na žalobu podle trebelského dekretu senátu. A ačkoli je dobře známo, že žaloby nepřecházejí podle trebelského dekretu tam, kde zůstavitel žádá, aby byl převeden majetek, který mu od někoho připadl nebo který má v nějaké zemi, přesto říká, že s odkazem na vojenské závěti převládá opačný názor. Poznámává totiž, že jako je vojákům při ustanovování dědiců dovoleno oddělit jejich různé druhy majetku, tak i trebelský dekret senátu dovoluje, aby se tak stalo v případě, kdy jsou dědicové pověřeni výkonem svěřenství.

(7) Pokud by jistý člověk ustanovil dva dědice a vzájemně je nahradil a pověřil je, aby v případě, že se některý z nich stane jeho dědicem, převedli po uplynutí pěti let polovinu jeho majetku na určitou osobu, a jmenovaní dědicové by prohlásili, že mají podezření, že majetek je nesolventní, a beneficiant trustu by si přál, aby jej přijali na své riziko, senát rozhodl, že oba

dědici nebo jeden z nich mohou být nuceni vstoupit do majetku a převést jej na beneficianta trustu; tak, aby práva na žalobu pro a proti uvedenému beneficiantovi mohla přejít stejně jako v případě převodu pozůstalosti podle trebelského dekretu senátu.

(8) Marcianus říká, že když jsou někteří z beneficiantů svěřenství nepřítomni a jeden z přítomných si přeje, aby dědic vstoupil do pozůstalosti na své riziko, a tudíž práva žaloby přecházejí zcela na toho, kdo dědice k přijetí donutil, pokud si nepřítomní beneficianti přejí podíl na svěřenství, mohou vznést požadavek na toho, kdo byl přítomen. Marcianus uvádí, že výsledkem bude, že beneficiant svěřenství, který byl přítomen, si nemůže ponechat čtvrtý nárok vůči svým spoludědicům, protože dědic sám tak nemohl učinit.

(9) Marcianus se také ptá, zda v případě, kdy je někdo požádán, aby převedl pozůstalost na dva nebo více beneficiantů, může být jedním z nich donucen, aby do ní vstoupil, a může využít výhody falcidiánského podílu, na který by měli nárok ti, kteří si to nepřáli, ať už si sami přejí, aby na ně byl převod proveden, nebo zda požadavek vznesl nějaká jiná osoba, která po nich nastoupila. Pravidlo, které v současné době používáme, zní, že celá pozůstalost přechází na toho, kdo dědice k jejímu přijetí donutil; v důsledku toho je třeba říci, že dědic, který byl k přijetí donucen, ztratí právo na ponechání si čtvrtiny, protože práva na žalobu přecházejí bez omezení na toho, kdo k přijetí pozůstalosti donutil. Je zřejmé, že navrhneme-li, aby první oprávněný nevynucoval převod celé pozůstalosti na sebe, když ostatní požadují, aby byla převedena na ně, je třeba říci, že dědic bude mít nárok na výhodu falcidiánského práva. Marcianus proto velmi správně zastává názor, že je velký rozdíl, zda oprávněný žádá, aby na něj byla převedena celá pozůstalost, nebo zda žádá pouze o svůj podíl na ní. Pokud totiž bude převeden pouze jeho podíl, bude se falcidiánské právo vztahovat na zbytek; pokud však bude převedena celá pozůstalost, nebude dědic požívat výhod tohoto práva.

(10) Pokud je někdo požádán o převod pozůstalosti na otroka, který patří dvěma pánům, a jeden z nich chce dědice, který tvrdí, že pozůstalost je pravděpodobně nesplnitelná, donutit k převodu, a druhý pán ji odmítá přijmout, je třeba konstatovat, že se jedná o stejný případ, jako když je dědic pověřen převodem pozůstalosti na dvě osoby, z nichž jedna ji chce přijmout, zatímco druhá ne.

(11) Je-li otci uloženo, aby převedl pozůstalost na svého syna, který je pod jeho kontrolou, může syn donutit svého otce, aby převod provedl, jestliže ten řekne, že se domnívá, že pozůstalost je nesplnitelná? Není pochyb o tom, že otec může být k tomuto kroku donucen zásahem prétora.

(12) Dokonce i tehdy, když se takový svěřenský fond týká castrense peculium syna, který je ve vojenské službě nebo zastává nějaký jiný úřad, lze s větší pravděpodobností říci, že tento může požadovat, aby byl jeho otec donucen vstoupit do pozůstalosti a převést ji na něj, i když se může zdát, že tím, že si přeje, aby se tak stalo, porušuje synovskou úctu, která náleží jeho otci.

(13) Pokud by však byl někdo požádán, aby převedl majetek na svého otroka s udělením jeho svobody, ať už je svoboda udělena přímo otrokovi, nebo se tak děje na základě podmínek svěřenectví, lze říci, že nemůže být svým vlastním otrokem nucen, aby majetek přijal; ačkoli pokud by tak učinil dobrovolně, bude nucen udělit mu svobodu a převést na něj majetek na základě podmínek svěřenectví. To říká Marcellus v Sedmé knize o trustech.

(14) Ptá se také, když je někdo ochoten dát záruku na odškodnění pána, zda může být tento donucen vstoupit do pozůstalosti, a zvláště když by mu byla nabídnuta cena otroka. Velmi správně zastává názor, že při nejisté nabídce záruky není povinen se odvážit vstoupit na nemovitost.

(15) Jsou-li k celé pozůstalosti ustanoveni dědicové, kteří nejsou schopni ji převzít podle závěti, a jsou vyzváni k převodu celé pozůstalosti, mohou být nuceni k jejímu přijetí nebo převodu, neboť z tohoto důvodu nebudou podléhat žádnému závazku.

(16) Kdybych byl ustanoven dědicem a požádán o manželství Sticha nebo kdyby o to byl požádán jiný dědic ze závěti a já bych byl zavázán k převodu pozůstalosti na Titiusa a Titius by byl poté zavázán k převodu celé pozůstalosti na Sticha, můžu mě Stichus donutit, abych pozůstalost přijal a převedl.

(17) Následující záležitost byla vyřešena rozhodnutím božského Pia. Poté, co byl jednomu z dědiců zůstavitele odkázán otrok, byl zmíněný dědic pověřen, aby otrokovi poskytl svobodu, a jiný byl pověřen, aby na téhož otroka převedl pozůstalost. Božský Pius adresoval Cassiovi Dexterovi reskript následujícího znění: "Jestliže byl otrok Hermias odkázán zůstavitelem Pamphilusem Moskovi Theodotovi, kterého ustanovil dědicem části svého majetku, a Theodotus by poté vstoupil do tohoto majetku dříve, než by jej přijal spoludědic ustanovený zmíněným Pamphilusem, a ten by otrokovi poskytl svobodu, nemohl by být z tohoto důvodu ten, kdo odkaz odkázal, považován za intestanta; a Hermias, když mě, spoludědice, požádal, musel být Evarestatus za těchto okolností nucen přijmout pozůstalost na Hermiovo riziko a převést ji na něj podle podmínek svěřenství. "

17. Týž, Svěřenské fondy, kniha II.

Ve věci, o níž se diskutovalo, vyvstala otázka, zda může být někdo na základě podmínek trustu pověřen, aby ustanovil jiného svým dědicem. Senát rozhodl, že nikdo nemůže být pověřen, aby ustanovil jiného svým dědicem, ale pokud tak učiní, bylo rozhodnuto, že je to stejné, jako kdyby byl požádán, aby na něj převedl svůj majetek; to znamená, aby na něj převedl cokoli, co mohl získat ze svého majetku.

1. Také Julianus ve čtyřicáté knize Digest říká, že svěření v následujícím znění bude platné: "Ukládám ti, abys převedl Titiův majetek", když ten, kdo o to byl požádán, byl Titiem ustanoven dědicem.
2. Pokud někoho ustanovím svým dědicem, mohu ho nejen požádat, aby ustanovil jinou osobu svým dědicem, ale také pokud mu odkážu odkaz nebo cokoli jiného, mohu tak učinit; neboť osoby tohoto druhu jsou odpovědné do výše jakéhokoli majetku, který se jim může dostat do rukou.
3. Pokud by někdo do své závěti vložil následující větu: "Žádám tě, abys dal takový a takový předmět tomu a tomu" nebo "odkázal mu něco pod svěřenectvím" nebo "odkázal mu svobodu", jsou takové odkazy platné; neboť jako senát rozhodl, že svěření je platné s ohledem na jmenování dědiců, tak je třeba chápat stejné pravidlo i pro ostatní testamentární dispozice.
4. Pokud by měl být někdo požádán o převod pozůstalosti za předpokladu, že zemřel bez potomků, Papinianus v osmé knize názorů říká, že podmínka nebude splněna, pokud by dotyčný zanechal i přirozené dítě; a tvrdí, že stejné pravidlo se uplatní i na svobodného člověka, pokud je s ním manumitováno dítě tohoto druhu. Já se však domnívám, že tato otázka, pokud jde o přirozené děti, zřejmě závisí na úmyslu zůstavitele a na tom, jaký druh dětí měl na mysli; když totiž někoho pověřil svěřenstvím tohoto druhu, je třeba vzít v úvahu jeho postavení, přání a stav.
5. Vzpomínám si, že se diskutovalo o následujícím bodu. Jistá žena požádala svého syna, aby převedl majetek na svého bratra, kdyby zemřel bez potomků a syn poté, co byl vyhnán, měl děti na ostrově, kam byl poslán. Proto vyvstala otázka, zda nebyla splněna podmínka, na níž byla svěřenecká smlouva závislá. Jsme toho názoru, že pokud jsou děti počaty před vypovězením, i když se mohou narodit později, způsobuje to nesplnění podmínky; pokud jsou však počaty i narozeny po vypovězení, je případ jiný, protože se jakoby narodily cizí osobě, a zvláště je to třeba vzít v úvahu, pokud veškerý majetek osoby podléhá konfiskaci státní pokladny.
6. Tam, kde je člověk požádán, aby převedl majetek na své děti nebo na kohokoli z nich, koho si vybere, Papinianus v osmé knize názorů přiznává právo výběru i osobě, která byla vypovězena; pokud poté, co se stala svobodnou, si přeje obnovení svěření. Pokud však byl odsouzen k trestnímu otroctví, aniž by předtím počal dítě, nebude moci podmínku splnit, neboť se má za to, že zemřel bez potomků. Nemůže mu však být uděleno privilegium výběru, které Papinianus přiznává osobě, která je v době své smrti odsouzena k trestu vyhnanství.
7. Pokud by však měl dítě, ale přišel by o ně ještě za svého života, bude se mít za to, že zemřel bez potomků. Podívejme se však, kdyby dítě zemřelo současně se svým otcem, a to v důsledku ztroskotání lodi, pádu domu, přepadení nebo jiné události, zda by tato podmínka nebyla splněna. Domnívám se, že podmínka by se nesplnila, protože v tomto případě není jisté, zda dítě svého otce přežilo, a proto buď svého otce přežilo, a tím zanikla podmínka svěření, nebo ho nepřežilo, a podmínka se

splnila. Navíc vzhledem k tomu, že není zřejmé, který z nich zemřel dříve a který později, je lepší názor, že podmínka svěřeni byla splněna.

8. Jestliže někdo zanechal svěřenství ve znění: "Můj synu, kdybys zemřel poté, co jsi ustanovil cizího dědice, ukládám ti, abys můj majetek převedl na Seia," božský Pius v reskriptu uvedl, že zůstavitel měl zřejmě na mysli děti dědice; proto tam, kde někdo zemřel bez potomků a zanechal strýce z matčiny strany, který měl nárok na pretorské vlastnictví, z důvodu intestace, císař v reskriptu prohlásil, že podmínka svěřenství byla splněna.

18. Týž, O Sabinovi, kniha XV.

Při převodu pozůstalosti podle podmínek trustu je stanoveno, že se do něj nezapočítávají zisky, ledaže by dědic byl v prodlení nebo byl zvlášť pověřen jejich převodem.

1. Je jasné, že zisky by měly být zahrnuty do čtvrtiny, jak bylo uvedeno v reskriptu.
2. Kdykoli je někdo vyzván k převodu pozůstalosti, má se za to, že byl vyzván k převodu všeho, co k ní patří; zisky se však nepovažují za pocházející ze samotné pozůstalosti, ale z majetku, který k ní patří.
3. Je-li dědici zanecháno dědictví a je požádán o převod svého podílu na pozůstalosti, musí převést nejen veškeré dědictví, které obdržel od spoludědice, ale i to, co je mu samotnému přičteno k tíži. To bylo stanoveno nařízením božského Marka.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

20. Tam, kde je odkaz absolutní a jsou k němu připojena následující slova: "Ukládám ti, abys můj majetek odevzdal svému synovi a způsobil, aby se dostal do jeho rukou," je v reskriptu uvedeno, že odkaz nabývá účinnosti v okamžiku, kdy jej syn může přijmout, tj. když se stane svým vlastním pánem.

1. "Žádám tě, Lucie Titiusi, abys rozdělil můj majetek s Attiusem." Aristo říká, že podle trebelliánského dekretu senátu přechází práva na jednání týkající se pozůstalosti na toho, na koho je pozůstalost převedena; protože slova jsou chápána tak, že "žádám tě, abys převedl tuto pozůstalost". K podmínkám Dekretu senátu se nepřihlíží, ale musí se přihlížet k úmyslu zůstavitele bez ohledu na to, jak byl vyjádřen, pokud chtěl, aby jeho pozůstalost byla převedena.
2. Pokud vznikly nějaké výdaje prodejem nebo opatřeními přijatými za účelem zachování majetku, který je součástí pozůstalosti, měly by jít k tíži dědice.

(20) Paulus, O Sabinovi, kniha XIX.

Pokud je však někomu zanecháno dědictví, které má připadnout v době, kdy bude mít děti, a on zemře a zanechá svou manželku těhotnou, přejde dědictví na jeho dědice.

21. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Pokud dědic, který měl právo ponechat si čtvrtinu, převedl celou pozůstalost a nezajistil se ustanovením, Aristo říká, že jeho případ je podobný případu těch, kteří si nevyhradí majetek, na který nemají jiné právo; může však získat zpět nebo získat do držby majetek z pozůstalosti a může využít výjimku z důvodu zlé víry proti straně, která si činí nárok na majetek, a může oznámit dlužníkům pozůstalosti, že platba nemá být provedena.

22. Ulpianus, Disputace, kniha V.

Žena, která zanechala dvě děti pod správou jejich otce, se po rozvodu provdala za jiného muže, ustanovila svého druhého manžela svým dědicem a uložila mu, aby po smrti jejich otce převedl její majetek na její děti nebo na pozůstalého z nich. Jelikož uvedené děti byly svým otcem emancipovány, měl na ně nevlastní otec převést pozůstalost a poté jedno z dětí zemřelo ještě za života svého otce. Vystala otázka, zda se pozůstalé dítě může domáhat, aby mu byl vydán podíl jeho bratra, protože byl převeden předčasně. Scaevola vypráví, že božský Marcus rozhodoval jeden takový případ ve své audienční síni. Jistý Erasidés, Lakedemónan a muž s hodností pretoriána, emancipoval své děti, které u něj zůstaly po rozvodu s manželkou a kterým byl svěřen majetek pro případ, že by se smrtí otce staly vlastními pány. Po jejich emancipaci se domáhaly naplnění svěřeneckého fondu. Scaevola říká, že božský Marcus rozhodl, že mají nárok na svěřenský fond v souladu s úmyslem jejich matky, která jeho vykonání odložila až do smrti svého manžela, protože si nemyslela, že je jejich otec emancipuje, a kdyby očekávala, že je emancipuje, neodkládala by to až do jeho smrti. V souladu s tím jsem rozhodl, že se na tento případ vztahuje dekret božské Markéty a že svěřenectví bylo ve vztahu k oběma dětem právoplatně vykonáno.

1. Není pochyb o tom, že ustanovený dědic může být nucen vstoupit do pozůstalosti a převést ji na otroky, pokud jim byla svoboda odkázána buď přímo, nebo na základě podmínek svěřenství, neboť dědic by neměl s tím, kdo ho nutí k přijetí pozůstalosti, zacházet s opovržením. Neboť ačkoli otrok nemůže požadovat, aby dědic vstoupil do pozůstalosti, ani se domáhat své svobody přímo na základě svěřenství, má právo dostavit se osobně k pretoriánovi, a to z důvodu očekávání, že získá svobodu a pozůstalost.

2. Převede-li dědic pozůstalost po dlouhé době, ačkoli tak měl učinit ihned na základě svěřenství, může pozůstalost převést i poté, co odečetl svou čtvrtinu; a případné zisky, které mohl získat z důvodu zanedbání nároku, se nepovažují za získané na základě závěti zemřelého. Jinak je tomu však v případě, že byl požádán, aby pozůstalost převedl pod podmínkou nebo v

určité lhůtě; pak totiž vše, co shromáždil, nahradí falcidiánský podíl, pokud to činí tolik, kolik činí jeho čtvrtina a zisky z ní. Veškeré zisky, které byly mezitím získány, se považují za vybrané v souladu s vůlí zůstavitele.

3. Je-li někdo požádán, aby převedl pozůstalost, a než tak učiní, zemře některý z otroků, kteří k ní patří, nebo se ztratí některý majetek, je rozhodnuto, že nemůže být nucen převést něco, co nemá; je však zřejmé, že se musí zodpovídat ze své nedbalosti, ale pouze v případě, že se podobá podvodu. To uvedl Neratius v první knize názorů. Jestliže neprodal majetek v době, kdy tak měl učinit, je vinen hrubou, a nikoliv lehkou nedbalostí, jaké by se vyvaroval při uzavírání vlastních obchodů, a za takových okolností musí nést odpovědnost. Kromě toho, pokud by dům shořel v důsledku jeho nedbalosti, musí se z toho zodpovídat. Opět se bude zodpovídat za děti otroků, a dokonce i za děti těchto dětí, pokud by zemřely, protože ty nejsou zahrnuty do zisku z pozůstalosti. Sám si může odečíst veškeré výdaje, které vynaložil na majetek patřící do pozůstalosti. Pokud však bez jeho přičinění dojde k nabytí domu užíváním v důsledku uplynutí "času, je naprosto spravedlivé, aby nebyl považován za odpovědného, neboť je prost viny.

4. Bylo navrženo následující: "Jistý muž ustanovil svou dceru svou dědičkou a uložil jí, aby v případě, že zemře bez potomků, převedla svůj majetek na Titiusa. Dala svému manželovi věno v určité výši a poté, co zemřela bez potomků, ustanovila svého manžela svým dědicem". Vystala otázka, zda lze věno odečíst. Řekl jsem, že nelze tvrdit, že dcera měla v úmyslu zrušit svěřenství, které bylo v souladu jak s povinností ženy, tak s přáním jejího otce; proto je třeba říci, že věno zaniklo, stejně jako kdyby požádala o převod toho, co z něj zbylo. Pokud žena shromáždila dostatečný příjem z pozůstalosti, aby mohla zaplatit částku věna, je třeba říci, že tento výdaj by měl jít spíše na vrub zisku než na vrub svěřenského fondu.

5. Aby se mohl uplatnit Trebelliův dekret senátu, nestačí, aby byl odkaz učiněn pouze s odkazem na pozůstalost, ale dědic musí být pověřen výkonem svěřenství jako dědic. Pokud je tedy někomu odkázána část pozůstalosti (neboť jsme toho názoru, že část pozůstalosti může být odkázána) a zůstavitel je požádán, aby tuto část převedl na jiného, není pochyb o tom, že převod nelze provést podle dekretu senátu, a proto by čtvrtá část neměla být vyhrazena.

23. Julianus, Digesty, kniha XXXIX.

Kdykoli zůstavitel nařídí jednomu nebo dvěma dědicům, aby převedli jeho pozůstalost na své spoludědice, má se za to, že provedl stejné rozdělení s odkazem na důvěru, kterou učinil při rozdělení pozůstalosti. Pokud však těm, kteří jsou pověřeni výkonem svěřenství, nařídí, aby zaplatili určitou peněžní částku osobě, od níž mají získat prospěch ze svěřenství, je třeba úmysl zůstavitele zjistit z peněžní částky, kterou mají strany zaplatit. Pokud jsou totiž dědicové ustanoveni k nerovným podílům na pozůstalosti a je jim přikázáno zaplatit stejné částky, je lepší názor, že by měli obdržet stejné částky podle trustu. Pokud však peněžní částka, kterou mají zaplatit, odpovídá podílům, na které mají nárok, obdrží poměrné částky podle svěřenského fondu.

(24) Papinianus, Otázky, kniha XV.

Někdy se však tento bod v reskriptech a rozhodnutích soudů uvádí jinak; například tam, kde je trust zanechán nikoli pod obecným pojmem dědicové, ale pod jednotlivými jmény zúčastněných stran.

25. Julianus, Digest, kniha IX.

Jistá osoba učinila ve své závěti následující ustanovení: "Můj dědici, žádám tě a ukládám ti, abys prvního dne převedl na mého syna vše, co ti přijde do rukou z mého majetku, nebo kdyby se mu něco stalo před tím, žádám tě, abys to předal jeho matce." Vystává otázka, zda by v případě, že by chlapec zemřel dříve, než bude pozůstalost zapsána, měla jeho matka nárok na prospěch ze svěřenského fondu. Odpověděl jsem, že pokud by chlapec zemřel předtím, než nastane den, kdy má být svěřenský fond uzavřen, bude převeden na jeho matku; pokud by však zemřel po dni, kdy má být uzavřen, bude mít nárok na prospěch ze svěřenského fondu chlapcův dědic. Aby však bylo možné zjistit úmysl zůstavitele, totiž zda v případě, že by chlapec zemřel před vydáním majetku podle svěřenského fondu, by byl převeden na matku, a nikoli na dědice, musí praetor vzít v úvahu osobu matky i osobu dědice chlapce. Marcellus: V souladu s vůlí zůstavitele je však spíše názor, že kdykoli chlapec zemře, ať už zemře přede dnem určeným k vykonání svěřenství, nebo později, bude svěřenství převedeno na jeho matku, pokud by jej již neobdržela. To je pravidlo, které nyní využíváme.

1. Je-li otrok ustanoven dědicem a jeho pánovi je uloženo, aby vydal majetek otrokovi, až se stane svobodným, je svěřenství platné.

2. Když někdo ustanoví svého syna dědicem celého svého majetku a kodicilem, který nařídil otevřít po smrti svého syna, mu uloží, aby převedl svůj majetek na jeho sestru, kdyby zemřel bez potomků, a syn, vědom si obsahu kodicilu, nařídil v závěti, aby otrok Stichus, který patřil do majetku jeho otce, byl svobodný, musí dědicové syna vyplatit hodnotu otroka sestře zemřelého, neboť jeho svobodu nelze ztratit prostřednictvím laskavosti. Navíc, i kdyby syn nevěděl, že jeho otec učinil kodicil, jeho dědicové budou přesto povinni zaplatit hodnotu otroka, aby čin jednoho nepoškodil druhého.

3. Pokud však byl tento otrok ustanoven Semproniovým dědicem a poté, co získal svobodu, vstoupil do téhož majetku z vůle bratra, musí dědicové posledně jmenovaného zaplatit jeho sestře také odhadní cenu majetku; protože pokud by otrok nebyl manumitován, mohl by do majetku vstoupit na příkaz ženy. Pokud by však Sempronius zemřel ještě za života syna, provede se srážka z pozůstalosti z důvodu svěřenství, neboť otrok, kterému přijetí pozůstalosti nařídil sám syn, ji získá.

26. Paulus, O dekretch senátu.

Apronský dekret senátu nařizuje, že každý majetek zanechaný v rámci svěřenství může a má být převeden na všechna města podléhající moci římského lidu. Rovněž bylo rozhodnuto, že práva na žaloby proti takovým statkům mají být převedena podle trebelského dekretu senátu. Obyvatelé měst však mohou podávat žaloby proti pozůstalostem.

27. Julianus, Digesty, kniha XL.

Města, aby na ně mohly být statky převedeny, by si měla zvolit zástupce, který může žalovat a být žalován.

1. Když dědic, který byl nucen přijmout pozůstalost, nařídí otrokovi, který je její součástí, aby vstoupil do jiné pozůstalosti, kterou zmíněnému otrokovi zanechal někdo cizí, a pak převede první pozůstalost, o níž tvrdí, že je podezřelá z platební neschopnosti, vzniká otázka, zda by měl převést i tu, kterou získal otrok. Rozhodl jsem, že tato pozůstalost by neměla být zahrnuta do převodu, stejně jako kdyby otrok patřící k první pozůstalosti poté, co ji přijal, uzavřel dohodu a přijal ji doručením nebo pobíral výnos z majetku pozůstalosti, aniž by byl v prodlení s plněním důvěry. Pokud však otrok před přijetím pozůstalosti uzavřel nějakou stipulaci nebo ji přijal odevzdáním, musí předmět stipulací obnovit, neboť příjem vybraný před přijetím pozůstalosti bude zahrnut do převodu.

2. Když dědic prohlásí, že má podezření, že pozůstalost je nesplnatná, nezíská ze závěti žádný prospěch, který by nezískal, kdyby nebyl ustanoven dědicem nebo kdyby se k pozůstalosti nepřihlásil. Proto byl-li nahrazen nezletilým takto: "Kdokoli bude mým dědicem, ať je také dědicem mého syna," měl by být nucen převést pozůstalost, která se mu dostala do rukou na základě tohoto ustanovení. Pokud by však byla vynechána klauzule "Kdokoli bude mým dědicem" a měl by být nahrazen takto, totiž "Necht' je Titius dědicem mého syna", pak, pokud by dědic sám přežil otce, může být přesto nucen převést majetek nezletilého. Pokud by však měl spoludědice, může si ponechat pozůstalost nezletilého, protože pokud jeho spoludědic vstoupí do pozůstalosti, může na základě substitute vstoupit také, i když mohl odmítnout pozůstalost po otci.

3. Pokud otec ustanoví svého syna, kterého má pod svou kontrolou, svým dědicem a pověří ho, aby převedl jeho pozůstalost na Sempronia, a řekne, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, může být syn donucen k jejímu převodu podle Trebelliova dekretu senátu. Proto, i kdyby se o záležitosti pozůstalosti nestaral, přesto veškerá práva na žalobu pro něj nebo proti němu přejdou na Sempronia.

4. Když je dědic ustanovený otcem a nahrazující jeho vyděděného syna pověřen, aby na Ticia převedl majetek, který mu může připadnout na základě substitute, nemůže být nucen přijmout majetek svého otce za života nezletilého; za prvé proto, že svěřenství bylo zřízeno pod podmínkou, a za druhé z toho důvodu, že žaloba s odkazem na majetek nemůže být právně podána za života chlapce. Po smrti nezletilého by však měl být nucen vstoupit do otcova majetku.

5. Pokud otec ustanovil dva dědice a oběma uložil, aby převedli jeho pozůstalost na vyděděného syna, postačí, aby byl k přistoupení k pozůstalosti donucen pouze jeden z nich; na základě tohoto zákona totiž může být k přistoupení k pozůstalosti syna a k jejímu převodu donucen ten, kdo nevstoupil do pozůstalosti otce.
6. Kdykoli emancipovaný syn nabude vlastnictví pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, není důvod nutit dědice k převodu pozůstalosti; a protože není nucen platit ani odkazy, ani svěřenské fondy, nemůže být nucen k převodu žádné části pozůstalosti. Marcellus: Je zřejmé, že by neměl být nucen vstoupit do pozůstalosti, pokud syn již získal její držbu, aby zabránil zániku svěřenství, pokud by ustanovený dědic zemřel a syn by praetorskou držbu majetku odmítl.
7. Osoba, která převedla pozůstalost podle trebelského dekretu senátu, může být buď osvobozena, nebo jí může být znemožněna výhrada z důvodu, že pozůstalost byla převedena, ať už ji žalují věřitelé pozůstalosti, nebo žalují dlužníci. Kromě toho může oprávněná osoba podat stejné žaloby, které mohl dědic podat v době, kdy převedl majetek zanechaný v rámci svěřenství. Marcellus: Je rovněž stanoveno, že ty žaloby, které byly podmíněny splněním podmínky, jejíž čas pro splnění ještě nenastal, budou podány ve prospěch beneficianta svěřenského fondu. Dědic se však nemůže dovolávat žádné výjimky dříve, než byl majetek převeden, neboť jinak by převedl o to méně majetku v rámci trustu.
8. Trebelliánský dekret senátu se použije vždy, když někdo dědice pověří rozdělením buď celé pozůstalosti, nebo její části, a to v určitém čase.
9. Proto kdyby tě Maevius ustanovil svým dědicem a požádal tě, abys vydal Titiův majetek, a ty bys vstoupil do Maeviova majetku stejně, jako kdybys byl pověřen svěřenstvím a požádán, abys převedl pozemky, které ti Titius odkázal, a ty bys řekl, že máš důvod se domnívat, že Maevioův majetek je nesolventní, nemůžeš být nucen do něj vstoupit.
10. Pokud by tě Maevius požádal, abys na někoho převedl jak jeho, tak Titiův majetek, a ty bys dobrovolně majetek přijal, můžeš využít výhod falcidiánského práva a ponechat si čtvrtinu Maeviova majetku a zbylé tři čtvrtiny převést v souladu s podmínkami svěřenství. Nebude také záležet na tom, zda budete požádáni o převod obou pozůstalostí na tutéž osobu, nebo o převod Maeviova majetku na jednu osobu a Tiziova majetku na jinou. Pokud byste řekli, že Maevioův majetek je pravděpodobně nesolventní, můžete být nuceni jej přijmout a převést na osobu, na kterou jste žádáni, abyste jej předali; ale ten, na koho máte převést Titiův majetek, vás nemůže nutit, abyste do něj vstoupili.
11. Pokud by dědic převedl pozůstalost podle Trebelliova senátního dekretu a ponechal si výnos z pozemku nebo samotný pozemek, nebo by dokonce byl dlužníkem osoby, která závěť učinila, bude nutné, aby byla oprávněnému přiznána žaloba proti němu. Marcellus: V případě, že byla převedena pouze část pozůstalosti, bude rovněž nutné, aby byla podána žaloba na rozdělení mezi osobou, která pozůstalost vydala, a osobou, která ji přijala.

12. Pokud je někdo požádán o převod pozůstalosti poté, co byl syn emancipován, měl by být nucen ji přijmout a převést, i když syn může získat praetorskou držbu této pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

13. Když je patron ustanoven dědicem té části pozůstalosti svého osvobozeného manžela, na kterou má ze zákona nárok, a poté, co byl požádán o převod pozůstalosti, řekne, že má důvod se domnívat, že je nesplnitelná, domnívám se, že pretor bude jednat spravedlivěji, když ho donutí, aby pozůstalost přijal a převedl; ačkoli si navzdory této změně názoru může ponechat tu její část, na kterou má ze zákona nárok.

14. Pokud je dědic po vyhrazení určitého majetku jako přednostního odkazu požádán o převod pozůstalosti a je nucen jej přijmout, měl by si přednostní odkaz ponechat? Odpověděl jsem, že každému, kdo vstoupí do pozůstalosti na příkaz pretora, by mělo být zabráněno v tom, aby požíval jakýchkoli výhod.

15. Je-li však odkaz zanechán téže osobě pod podmínkou, že se nestane dědicem, a ta tvrdí, že má důvod se domnívat, že pozůstalost je nesolventní, nemůže být nucena jej přijmout, ledaže by se vzdala odkazů, které byly odkázány v závislosti na podmínce, že se nestane dědicem; a to by neměli činit spoludědicové, aby se vyhnuli odpovědnosti, ale ten, na koho byla pozůstalost převedena. Neboť stejně jako je dědic povinen přijmout pozůstalost, aby mohlo být splněno přání zůstavitele, neměl by být z tohoto důvodu vystaven ztrátě.

16. Moje sestřenice byla ustanovena jedinou dědičkou pozůstalosti a bylo jí uloženo, aby polovinu pozůstalosti ihned převedla na Publia Maevia a druhou polovinu po své smrti na zmíněného Publia Maevia. Další odkazy byly odkázány i jiným osobám. Maevius ihned obdržel svou polovinu pozůstalosti a zaručil se, že vrátí vše, co by mohl získat nad rámec povolený falckým zákonem, a ostatním byly jejich odkazy vyplaceny v plné výši a rovněž se zaručili, že vrátí vše, co by mohli získat navíc. Když můj bratranec zemřel, Publius Maevius požadoval, aby mu byla vydána druhá polovina pozůstalosti i s jejími příjmy. Ptám se tedy, jakou částku mu mám převést a zda to má být to, co zůstalo v rukou mého bratrance nad rámec čtvrtého dílu majetku, a nic víc, nebo zda mohu něco vymáhat od ostatních, kterým byly vyplaceny odkazy, a pokud ano, kolik? Ptám se také, jestli to, co od nich mohu dostat podle ustanovení, a to, co zůstalo v rukou mého bratrance nad čtvrtinu pozůstalosti, nebude činit polovinu, zda budu nucena doplnit chybějící částku z přírůstku a výnosu majetku, který zůstal v rukou mého bratrance nad čtvrtinu, aby částka, která by měla být převedena, nepřesáhla čtvrtinu pozůstalosti. Nebo, jak žádá Publius Maevius, po vyloučení čtvrtiny pozůstalosti, musí mu být vydáno vše, co bylo získáno z výnosů zmíněné čtvrtiny? Odpověděl jsem, že pokud s připočtením výnosů to, co nad čtvrtinu zůstalo v rukou tvé sestřenice, nedosahuje méně než polovinu pozůstalosti, jaká byla v době její smrti, musí být vše převedeno na Publia Maevia; a od těch, kterým byly vyplaceny odkazy, nelze podle ustanovení nic vymáhat. Pokud však příjem přesáhne hodnotu poloviny pozůstalosti, musí být přičten k vaší čtvrtině a k příjmu z ní. Pokud však příjem z vašeho podílu, který zůstal v rukou vašeho bratrance nad rámec čtvrtiny, nedosahuje poloviny pozůstalosti, lze podat žalobu podle ustanovení. Stručně řečeno, výpočet by měl být proveden

tak, aby příjem skutečně převyšoval čtvrtinu, a pokud se zvýšil natolik, že by činil více než polovinu pozůstalosti, můžete si ponechat to, co převyšuje.

17. Když je někdo požádán, aby manumitoval své otroky a převedl na ně majetek, měl by tak učinit po odečtení ceny otroků.

28. Africanus, Otázky, kniha VI.

Osoba ustanovená jediným dědicem pozůstalosti, která byla pověřena, aby polovinu pozůstalosti převedla absolutně na mě a polovinu podmíněně na tebe, tvrdila, že má důvod se domnívat, že je nesolventní, a na mou žádost vstoupila do pozůstalosti a převedla ji celou na mě podle dekretu senátu. Když byla podmínka splněna, vznikla pochybnost (která nebyla bezdůvodná), zda mám na vás převést výnos vašeho podílu. Několik autorit zastává názor, že by neměl být převeden, protože by jej dědic nevyplácel, kdyby pozůstalost přijal dobrovolně, a stačí, aby vaše právo zůstalo zachováno v nezměněné podobě, aniž by se vaše podmínky zlepšily.

1. Přesto tytéž autority tvrdí, že pokud je osoba ustanovena jediným dědicem pozůstalosti a je požádána, aby čtvrtinu pozůstalosti převedla na mě absolutně a čtvrtinu na vás pod podmínkou, a tvrdí, že má důvod se domnívat, že pozůstalost je nesplnitelná, a je nucena mnou, aby do ní vstoupila, musí vám být polovina pozůstalosti vydána, když byla podmínka splněna.

2. Domnívám se, že v navrhovaném případě nemohu využít falcidiánského práva, ačkoli jmenovaný dědic tak učinit může, pokud by do pozůstalosti vstoupil dobrovolně.

29. Marcianus, Institutes, kniha IV.

Pokud by někdo po sepsání závěti dodatečně sepsal druhou, první závěť se ruší, i když poslední závěť ustanovil dědice určitého majetku, jak uvedli božští Severus a Antoninus v reskriptu, jehož slova z konstituce cituji spolu s dalšími záležitostmi v ní obsaženými. "Císaři Severus a Antoninus pozdravují Cocceia Campana. Není pochyb o tom, že druhá závěť, ačkoli v ní dědic mohl být ustanoven pouze k přijetí určitého majetku, je platná, stejně jako kdyby se o majetku vůbec nezmiňovala; zmíněný ustanovený dědic se však bude muset spokojit s tím, co mu bude zanecháno, nebo s tím, co bude stačit k doplnění jeho čtvrtiny podle falcidiánského práva; a musí převést majetek na ty, kteří byli zmíněni v první závěti, a to z důvodu vložených slov zakládajících svěření, jimiž zůstavitel prohlásil, že zamýšlel, aby první závěť byla platná. To je však třeba chápat tak, že to platí pouze v případě, že v druhé závěti nebylo obsaženo nic zvláště protichůdného."

(30) Týž, Institutes, kniha VIII.

(31) Pokud vyslanec uvede, že má důvod se domnívat, že pozůstalost je nesplatná, měl by být nucen ji přijmout po dobu svého zaměstnání na vyslanectví, protože není trvale zaměstnán povinnostmi svého úřadu. A může být donucen, aby vstoupil do pozůstalosti, i když řekne, že věc vezme na vědomí; nesmí však být nucen provést převod hned, ale musí tak učinit, jakmile se vrátí domů a může využít výhod falckého práva nebo svého práva ze závěti, pokud to považuje za vhodné; nebo pokud to nepovažuje za vhodné, může převést celou pozůstalost, aby se vyhnul jakémukoli zatížení z jejího titulu.

1. Jestliže někdo pověří svého dědice, aby převedl "jeho majetek" nebo "veškerý jeho majetek", rozumí se tím převod na základě svěřenectví; neboť pod pojmy "můj" a "tvůj" se považují i práva na jednání.

2. Pokud je majetek převeden na syna pod otcovskou kontrolou nebo na otroka a otec nebo pán tento akt následně ratifikuje, převedou se podle Trebelliova dekretu senátu i práva k žalobě.

3. Je velký rozdíl, zda je čtvrtý díl zachován na základě dědického práva, nebo v případě, že si strana může vyhradit pouze určitý předmět nebo určitou peněžní částku. V prvním případě jsou totiž práva na žalobu rozdělena mezi dědice a beneficianta trustu, v posledním případě však práva na žalobu přecházejí zcela na beneficianta.

4. Byl-li ustanovený dědic pověřen, aby převedl pozůstalost poté, co si pro sebe ponechá určitou peněžní částku nebo nějaký předmět, ačkoli to, co si má ponechat, je menší než jeho čtvrtina, nemůže požadovat více, i kdyby byl císařem.

5. Kdyby však byl požádán, aby převedl nějakou pozůstalost, aniž by si něco vyhradil pro sebe, je císař oprávněn ponechat si čtvrtinu. To uvedli božští Hadrián, Traján a Antonín v reskriptech.

(31) Týž, Institutes, kniha IX.

(32) Je-li otrokovi absolutně udělena svoboda a majetek je mu zanechán podmíněně pod svěřenectvím, bude dědic nucen majetek přijmout a převést, i když bude tvrdit, že má důvod se domnívat, že je nesolventní; a otrok nemůže být zbaven svobody, i kdyby podmínka nebyla splněna.

1. Pokud by měl být majetek svěřen do správy otrokovi, který má do určité doby získat svobodu, božský Pius v reskriptu adresovaném Cassiovi Hadrianovi uvedl, že dědic nemůže být mezitím nucen k tomu, aby majetek převzal, pokud by se domníval, že je nesolventní, protože svoboda otrokovi ještě nemůže být udělena; na druhou stranu mu nemůže být udělena svoboda v rozporu s vůlí zesnulého.

2. Je-li dědic ustanoven pod podmínkou a je požádán, aby pozůstalost převedl, ale není ochoten podmínku splnit a vstoupit do pozůstalosti, spočívá-li podmínka v nějakém úkonu, musí ji splnit a pozůstalost převést; nebo spočívá-li v tom, že něco dá,

a beneficent poručenství by to nabídl, ale dědic by odmítl splnit svou povinnost, bude beneficentovi dáno svolení, aby jednal místo dědice, a pak mu bude uložena nutnost vstoupit do pozůstalosti. Jiné podmínky, které nejsou v moci dědice, nespádají do pravomoci přetora.

32. Celsus, Digesty, kniha XX.

Ballista ustanovil syna pod otcovskou kontrolou svým dědicem takto: "Ať je Trebellianus mým dědicem, pokud dá záruku kolonii Filipů, že pokud by zemřel bez potomka, všechny peníze, které se mu dostanou do rukou z mého majetku, budou odevzdány zmíněné kolonii Filipů." Uvedl jsem jako svůj názor, že ačkoli zůstavitel použil slovo "peníze", dědic se musí vzdát i jakéhokoli jiného majetku, který mohl z pozůstalosti získat, stejně jako kdyby jej zůstavitel výslovně určil.

33. Marcianus, Institutes, kniha VIII.

Celsus ve dvacáté knize Digest říká, že pokud někdo, kdo má pozůstalost ve výši čtyř set aureí, uloží svému dědici, pokud by zemřel bez potomků, aby převedl Maeviovi všechny peníze, které se mu mohou dostat do rukou z jeho pozůstalosti, a pokud by mezitím získal čtyři sta aureí z výnosu zmíněné pozůstalosti a zemřel, aniž by zanechal děti, bude jeho dědic dlužit Maeviovi čtyři sta aureí. Touto otázkou se zabývá velmi obšírně, a to jak v tom, zda má dědic profitovat z přírůstku a nést riziko případné ztráty, nebo naopak; a na závěr říká, že by bylo nespravedlivé, aby příjemce svěřenství nesl ztráty, když nemá nárok na zisky. A v případě, že je třeba uhradit určitý schodek z částky čtyř set aureí, ptá se, zda bude beneficentovi náležet i případné navýšení, tj. zda je třeba zohlednit ztráty a zisky až do výše čtyř set aureí? Domnívám se, že tento názor je správný.

(34) Totéž, Pravidla, kniha II.

Pokud si otec přál, aby v případě úmrtí jeho jediného přeživšího syna byl jeho podíl na pozůstalosti vydán příbuznému, a bratři zemřeli ve stejný den, nebude mít zmíněný příbuzný nárok na podíl na pozůstalosti, pokud nemůže prokázat, který z bratrů zemřel jako poslední; bylo však rozhodnuto, že jejich matka bude mít nárok na pozůstalost obou podle Tertuliánova dekretu senátu.

35. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VI.

Diviš Pius nařídil, že v případě, kdy byla nepřičetná žena ustanovena dědičkou a pověřena převodem pozůstalosti, může její kurátor postoupit všechna práva na žalobu poté, co získá držbu pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti.

36. Paulus, O ediktu, kniha XIII.

Pokud je pozůstalost převedena na základě svěřenství předtím, než byla s dědicem uzavřena rozhodčí smlouva, domnívám se, že příjemce svěřenství by měl dát dědici jistotu, stejně jako v případě, kdy tento měl před převodem pozůstalosti svěřen majetek, neboť obecné rčení, že si může ponechat určitý majetek, neplatí univerzálně; neboť co když by v pozůstalosti nemělo být nic, co by si mohl ponechat; jako například v případě, že se celá skládá z bankovek nebo předmětů, které nemá v držení? Je jasné, že ten, na koho je pozůstalost převedena, získá vše a dědic bude vázán rozsudky v případech, kdy byl žalován, nebo ujednáními, která byl povinen uzavřít a kterým se nemohl vyhnout. Proto nemůže být nucen k převodu pozůstalosti, pokud mu není poskytnuta jistota.

(37) Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Pozůstalost se považuje za převedenou, pokud je buď odevzdána samotná nemovitost, nebo je dědici umožněno nabýt držbu nemovitosti patřící k pozůstalosti, ať už zcela nebo zčásti, tak, že jedna ze stran je ochotna ji převést a druhá přijmout, nikoli však, pokud by se dědic domníval, že jí držbu získal z jiného důvodu. Stejně pravidlo je třeba považovat za platné, pokud je držba dodatečně ratifikována. Pokud by však dědic prohlásil, že majetek převedl sám, nebo tak učinil dopisem, či poslem, musí být vyslechnut. Pokud by ji s vaším souhlasem předal někomu jinému, přechází na něj i právo na žalobu proti vám. Stejně tak, pokud by na můj příkaz převedl majetek někdo jiný než dědic nebo pokud by dědic převod potvrdil, bude se mít za to, že práva na žalobu přešla.

1. Kromě toho by měl opatrovanec sám učinit převod pozůstalosti z pověření svého opatrovníka, ale opatrovník tak nemůže učinit bez souhlasu svého opatrovance, ledaže by byl nezletilý; opatrovník totiž nemůže postoupit práva na žalobu náležející jeho opatrovanci. Božský Severus v případě svěřence jménem Arrius Honoratus rozhodl, že svěřenec nemůže převést majetek pouze z pověření svého opatrovníka, když zmíněný Arrius Honoratus učinil takový převod na svého strýce a opatrovníka Arria Antonina.

2. Když má být na svěřence převedena pozůstalost, je stanoveno, že to nemůže učinit svěřenec bez zmocnění svého poručníka.

38. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Převod pozůstalosti totiž není pouhým zaplacením, nýbrž dědictvím, neboť za něj příjemce ručí.

39. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Kromě toho nelze pozůstalost bez rozdílu převést na samotného poručníka.

40. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Ačkoli se senát odvolával na převod těchto práv na žalobu, která podle občanského práva náleží jak ve prospěch, tak i v neprospěch dědice, přesto jsou pretoriánská práva na žalobu rovněž převoditelná, neboť mezi nimi není žádný rozdíl. Stejně tak jsou převoditelné i případy týkající se naturálních závazků.

1. O ustanoveném dědici se výslovně hovoří v trebelském dekretu Senátu; přesto jsme přijali pravidlo, že nástupce dědice může podle trebelského dekretu Senátu právoplatně provést převod, stejně jako tak může učinit dědic, pretoriánský držitel majetku pozůstalosti, otec nebo pán, jímž byla pozůstalost nabyta. Všichni by totiž měli postoupit veškerá práva, která jim podle trebelského dekretu senátu náleží, a je jedno, zda je o převod pozůstalosti požádán jmenovaný dědic, otec nebo pán.

2. Nezáleží ani na tom, na koho se převod naším jménem provádí, zda na hlavu domácnosti, nebo na někoho, kdo je pod kontrolou jiného;

41. Gaius, Trusty, kniha II.

Muž nebo žena. Pozůstalost tedy může být převedena na otroka s naším souhlasem, nebo bez něj, pokud bychom tento akt dodatečně ratifikovali.

42. Paulus, O ediktu, kniha XX.

Protože je to stejné, jako kdyby byl majetek převeden na mě.

1. Je-li pozůstalost převedena, zůstávají sepulkrální práva dědici.

43. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Papinianus pojednává o následujícím bodu. Osoba, která byla ustanovena dědicem poloviny pozůstalosti, byla požádána, aby ji vydala jinému, a s tvrzením, že ji považuje za nesolventní, byla nucena ji přijmout. Oprávněný si nebyl vědom toho, že část pozůstalosti připadla ustanovenému dědici až po jejím převodu, a vyvstala otázka, zda by nebylo nutné podat další žalobu. Papinianus říká, že beneficiant by byl zajištěn. Říká také, že v takovém případě je třeba určit, zda po navýšení uvedeného podílu bude nutný nový převod.

(44) Marcellus, Digesty, kniha XV.

(45) Dědic na žádost Sticha, který obdržel svobodu a svěřený majetek na základě téže závěti, vstoupil do zmíněného majetku, o němž měl podezření, že je nesolventní, a Stichus poté zemřel dříve, než se dostal do prodlení s přijetím majetku, a zanechal Titiovi svého dědice. Ptám se, zda podle dekretu senátu bude možné podat proti Titiovi žalobu, pokud odmítne přijmout majetek zanechaný ve svěřenství. Odpověděl jsem, že zatímco obvykle ten, kdo je nucen přijmout pozůstalost, ji může okamžitě převést na příjemce svěřenského fondu, zdá se, že dekret senátu se v tomto případě vztahuje pouze na manumitovaného otroka a o dědici se nezmiňuje. Přesto se může stát, že dědic převod odloží; například v případě, že mu zemřelý dlužil peníze a on si je raději ponechal, než aby podal žalobu na jejich vrácení. Domnívám se však, že by se na jeho dědice mělo vztahovat stejné pravidlo, které se vztahuje na něj; proč by totiž měl mít první z nich právo odmítnout pozůstalost, kterou ten, po němž dědí, nemohl odmítnout? Kdyby svobodný pán zemřel, aniž by zanechal dědice, před odevzdáním pozůstalosti, věřitelé jeho pozůstalosti by měli právo prodat jeho majetek, stejně jako kdyby zemřel po odevzdání pozůstalosti.

(1) Žádám vás, abyste mi sdělili svůj názor na to, zda mám pravdu, když rozhoduji o následující otázce. Dceři, která byla ustanovena dědičkou celého majetku svého otce, bylo uloženo, aby po odečtení všech odkazů a dluhů, z nichž žádný nebyl příliš velký, převedla polovinu tohoto majetku, aby se vyhnula uplatnění falcidiánského práva. Dědička nebyla v prodlení s plněním svěřenského fondu. Žádám ji, aby na mě pozůstalost převedla ústně, stejně jako kdybych podal žalobu podle trebeliánského dekretu senátu, a domnívám se, že z tohoto důvodu lze úroky splatné ode dne smrti zůstavitele do doby, kdy byla pozůstalost převedena, vymáhat prostřednictvím příslušných žalob. Uplatňuji nárok také s ohledem na nájemné z pozůstalosti, neboť závazek vyplývající z nájemních smluv tvoří její součást, ale nepožaduji po dědičce žádné zisky; přesto si přeje, abych jí vrátil částku nájemného, nebo abych jí postoupil svá práva na žalobu na vymáhání úroků a nájemného, a já ji nemohu přesvědčit, že pod pojmem "pozůstalost", o jejíž převod na mě byla požádána, mám nárok také na toto ustanovení o úrocích. Uvedl jsem jako svůj názor, že všechny tyto věci jsou zahrnuty v pojmu "pozůstalost" a že v případě, na který se odvoláváte, není rozdíl mezi těmito závazky a jinými, které jsou sjednány pod podmínkou nebo jsou splatné ročně či měsíčně. Je zřejmé, že tyto věci se považují za výnosy z majetku zahrnutého do pozůstalosti a že pokud nedošlo k prodlení, tyto výnosy nepatří beneficiantovi svěřenského fondu. Protože však beneficiant jakoby nepožaduje, aby dědic něco přidal do svěřenského fondu, ale pouze žádá, aby na něj byla pozůstalost převedena v současném stavu, neměl by to dědic v žádném případě odmítnout; Senát totiž zamýšlel, aby beneficiant obdržel polovinu pozůstalosti a byl považován za toho, kdo zaujímá místo dědice, pokud jde o tu její část, která na něj může být převedena. Pokud by však dědička půjčovala peníze z pozůstalosti na úrok nebo sbírala výnosy z půdy, nebude muset z tohoto titulu nic platit osobě, které byla pozůstalost svěřena, pokud nebyla v prodlení; a to z toho důvodu, že peníze půjčovala na vlastní riziko a obděláváním půdy nebo sklízením úrody jí vznikaly výdaje, a není spravedlivé, aby takřikajíc jednala jako zástupce jiného. Pokud však dědic získává příjem z pozůstalosti způsobem, který je předmětem tohoto šetření, nejedná se o žádné výdaje vynaložené dědicem ani o jeho práci.

45. Modestinus, O vynálezech.

Pokud byl dědic požádán o převod celé pozůstalosti a odmítá si ponechat čtvrtinu, protože si přeje provést přání zesnulého s větší přesností, měl by dobrovolně vstoupit do pozůstalosti jako ten, kdo ji hodlá převést podle Trebelliova dekretu senátu. Rovněž bych mu doporučil, aby v případě, že považuje pozůstalost za nesplatnou, ji odmítl, aby ho pretor přinutil k převodu; v tomto případě se totiž má za to, že ji převádí podle trebelského dekretu senátu; a v případě, že dědic projevil obavu, že bude odpovídat za zadlužení pozůstalosti, přejdou veškerá práva na žalobu na toho, kdo ji přijme.

46. Javolenus, Listy, kniha XI.

Seius Saturninus, admirál britského loďstva, ustanovil svou závěť Valeria Maxima, kapitána trirémy, svým svěrenským dědicem a uložil mu, aby převedl jeho majetek na jeho syna Seia Oceana, až ten dosáhne věku šestnácti let. Seius Oceanus zemřel před dosažením tohoto věku. Malleus Seneca, který tvrdil, že je strýcem Seia Oceana, se pak domáhal jeho majetku na základě toho, že je jeho nejbližším příbuzným. Maximus, kapitán trirémy, se rovněž domáhal majetku, protože osoba, na niž měl být převeden, byla mrtvá. Ptám se, které z těchto osob majetek náleží, zda Valeriovi Maximovi, kapitánovi trirémy, svěrenskému dědici, nebo Malliovi Senecovi, který tvrdí, že je strýcem zemřelého chlapce? Odpověděl jsem, že kdyby Seius Oceanus, jemuž byl majetek podle závěti Seia Saturnina po dovršení šestnácti let odkázán do svěrenského fondu, který měl převést Valerius Maximus, svěrenský dědic, zemřel před dosažením předepsaného věku, přešel by majetek zanechaný ve svěrenském fondu na toho, kdo by měl nárok na ostatní Oceanův majetek, protože doba pro splnění svěrenského fondu nastala ještě za Oceanova života; to znamená za předpokladu, že prodloužením doby odevzdání měl zůstavitel za to, že chtěl svěřit opatrovnictví svého syna svěrenskému dědici, a ne že určil nejistou dobu pro vykonání svěrenství.

47. Pomponius, Různé pasáže, kniha I.

Pokud by někdo, kdo je vázán k osobě pouze přirozeným závazkem, splnil dluh svému dědici, musí být peníze vyplaceny tomu, komu byl majetek svěren.

48. Paulus, Názory, kniha XIV.

Paulus uvedl jako svůj názor, že v případě, kdy byla určitá část pozůstalosti někomu odkázána a ten odcizil majetek patřící do pozůstalosti, lze zcela správně rozhodnout, že mu lze odeprít žalobu s odkazem na to, co si присvojil.

49. Papinianus, Otázky, kniha III.

50. Má-li být pozůstalost převedena podle Trebelliova dekretu senátu a jde-li o naléhavou záležitost a existuje-li obava, že lhůta pro podání žaloby uplyne z důvodu nepřítomnosti beneficenta svěrenství, lze dědice donutit, aby se bránil žalobě podané proti pozůstalosti.

1. Stejně tak v případě, kdy syn zvažuje, zda se bude domáhat držby pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, může být jmenovaný dědic žalován věřiteli pozůstalosti.

50. Týž, Otázky, kniha XI.

Když byl Vivius Cerealis ustanoven dědicem a bylo mu uloženo, aby převedl majetek na svého syna Vivia Simonida, až se zbaví jeho kontroly, a bylo prokázáno, že bylo spácháno mnoho podvodných činů s cílem vyhnout se svěřeni, císař Hadrián nařídil, aby byl majetek vydán synovi, takže otec nebude mít na peníze nárok, dokud bude žít jeho syn. Jelikož totiž nelze poskytnout jistotu, dokud existuje otcovská kontrola, způsobil císař otci tuto ztrátu kvůli podvodu, kterého se dopustil. Poté, co byl takový dekret schválen, je třeba syna za těchto okolností přirovnat k synovi vojákov, pokud má být majetek vymáhán od držitelů nebo pokud je třeba podat žalobu proti dlužníkům pozůstalosti. Je však v souladu s úctou, která náleží otci, aby mu soudce v případě, že by se tento dostal do nouze, podle svého uvážení nařídil, aby mu byla část výnosu pozůstalosti vydána.

51. Týž, Otázky, kniha XVII.

Pokud je dědicovi uloženo vydat pozůstalost zanechanou ve svěřenském fondu, po odečtení odkazů, není stanoveno, že by měly být odečteny ty, které nelze získat zpět žalobou. Pokud je věno odkázáno jako přednostní odkaz manželce, která je ustanovena dědičkou části pozůstalosti zůstavitele, a je jí uloženo odevzdat pozůstalost po odečtení odkazů, může si přesto odečíst svůj podíl na pozůstalosti v poměru k věnu, i když čtvrtina, kterou si má podle falcidiánského práva ponechat, činí tolik, kolik činí její věno. Protože má nárok na obojí, není rozdíl mezi touto ženou a jakýmkoli jiným věřitelem, který může být ustanoven dědicem a pověřen převodem pozůstalosti. Stejná zásada platí i v případě, že je jí svěřen majetek bez odpočtu odkazů.

52. Týž, Otázky, kniha XIX.

Je-li majetek patřící třetí osobě odkázán Titiovi a ten pověří svého pána, kterého ustanovil svým dědicem, aby majetek převedl na Maevia, nemůže se Maevis právně domáhat odkazu, neboť nemůže nabýt toho, co se nikdy nedostalo do rukou ustanoveného dědice, tj. vlastnictví majetku.

1. Otok získal svobodu od jednoho ze dvou dědiců, kteří byli ustanoveni, a od druhého získal majetek zanechaný ve svěřenství. Pokud by ani jeden z uvedených dědiců nebyl ochoten pozůstalost přijmout, neměl by prétor žádnou pravomoc, protože nemůže nutit dědice, aby vstoupil do pozůstalosti pouze za účelem zajištění svobody otroka, ani nemůže nutit toho, komu svoboda nebyla udělena, aby přijal pozůstalost jménem otroka, který ještě nebyl osvobozen, protože dekret senátu se

vztahuje pouze na případy, kdy jsou všichni dědicové pověřeni přímo udělením svobody, nebo je jeden z nich pověřen jak jejím udělením, tak odevzdáním pozůstalosti podle podmínek trustu. Pokud by dědic, který je pověřen udělením svobody, odmítl svůj podíl na pozůstalosti nebo by byl vyloučen z důvodu nesplnění podmínky, na níž závisí jeho ustanovení, neboť jeho podíl přejde na druhého dědice, lze tvrdit, že by měl být nucen pozůstalost přijmout. Neboť jaký je rozdíl v tom, podle jakého pravidla má tatáž osoba dlužit otrokovi jak svobodu, tak pozůstalost?

53. Týž, Otázky, kniha XX.

Dědic by neměl být nucen k přijetí pozůstalosti, kterou považuje za nesplatnou, otrokem, jemuž je uvedený dědic povinen darovat svobodu a pozůstalost, neboť stav otroka závisí na odkazu a nikdo nemůže nutit jiného, aby se stal odpovědným za žaloby podané proti pozůstalosti jen proto, aby zajistil vyplacení odkazu. Neboť co kdyby otrok zemřel během prodlení, které způsobil odkazovník tím, že ho neosvobodil? Pokud by však odkazovník zemřel ještě za života zůstavitele, bylo by spravedlivější, aby byl nucen pozůstalost přijmout, neboť má pravomoc převést ji na otroka po jeho manumpci.

54. Týž, Otázky, kniha XIX.

Titiovi bylo uloženo převést na Maevia zbytek pozůstalosti. Oprávněný nemůže vymáhat nic, co dědic mezitím zcizil nebo promarnil, pokud se prokáže, že tak neučinil podvodně a za účelem narušení svěřenství; je totiž stanoveno, že dobrá víra je základním znakem svěřenského odkazu. Divizní Marcus však při rozhodování ve věci týkající se majetku zanechaného ve svěřenství, které bylo obsaženo v následujících slovech: "Ukládám ti, abys převedl vše, co z mého majetku zbylo," rozhodl, že je to třeba ponechat na posouzení dobrého občana, a rozhodl, že veškeré výdaje, které byly údajně vynaloženy s odkazem na majetek, by měly způsobit nejen zmenšení majetku zahrnutého do svěřenství, ale měly by být také rozděleny poměrně s ohledem na otcovský majetek, na který měl dědic nárok jako na vlastní. Zdá se mi, že to nejen vychází ze spravedlnosti, ale je to potvrzeno i příkladem; neboť pokud by vznikla otázka týkající se vkladu majetku emancipovaného syna ve prospěch jeho bratrů, bylo definitivně rozhodnuto, že cokoli syn získal v armádě, má právo si ponechat; a císař po konzultaci rozhodl, že výdaje vynaložené vojáky by měly být nejen rozděleny mezi prostředky náležející z pozůstalosti, ale měly by být také poměrně odečteny od peněz tvořících součást peculium. Podle toho, co bylo právě řečeno, by měl Maevius požadovat, aby mu byla poskytnuta záruka za výkon svěřenství, nikoli proto, aby mohl podle ustanovení uplatnit nárok na to, co nemohl získat zpět podle svěřenství, ale aby mohl mít záruku za částku, kterou mohl získat zpět podle podmínek svěřenství.

(55) Totéž, Otázky, kniha XX.

Pokud by syn patrona převedl pozůstalost na cizí osobu na základě trebelského dekretu senátu, žaloba na vymáhání hodnoty služeb, které nemohly být převedeny, bude podána ve prospěch dědice, a ten nebude poškozen výjimkou, protože to nemůže

přinést žádnou výhodu osobě oprávněné k užítku ze svěřenství. Obecně je třeba říci, že dědic nemůže být ani vyloučen z řízení, ani zproštěn závazků, které se netýkají vydání pozůstalosti.

1. Císař Titus Antoninus v jednom reskriptu uvedl, že byla-li svoboda odkázána přímo, aby nabyla účinnosti v určité lhůtě, nemusí být převod pozůstalosti proveden, když neexistuje osoba, které by mohla být odevzdána.

2. Pokud někdo obdržel celou pozůstalost podle trebelského dekretu senátu, poté, co tvrdil, že má důvod se domnívat, že je nesolventní, pokud byl pověřen, aby ji převedl na jiného, bude povinen ji celou vydat, a v tomto případě bude rovněž důvod pro použití trebelského dekretu senátu, neboť příjemce svěřenství si nemůže ponechat čtvrtou část podle falcidiánského práva. Nezáleží ani na tom, zda by v případě, že by první beneficiant nepožadoval zápis pozůstalosti, nenabyla svěřenská smlouva vytvořená na druhém místě účinnosti, neboť byla-li pozůstalost jednou přijata, má se za to, že bylo vyhověno všem přáním zemřelého. Tento názor není vyvrácen ani proto, že příjemce svěřenského fondu není povinen vyplatit další odkazy, které činí více než tři čtvrtiny pozůstalosti. Je totiž něco jiného, když je proti němu podána žaloba jménem dědice, a něco jiného, když je žalován vlastním jménem, protože je vázán přáním zůstavitele. Podle toho, co již bylo uvedeno, by ustanovený dědic neměl být nucen přijmout pozůstalost pouze na základě požadavku prvního dědice ze závěti, pokud tento nemá nárok na žádnou její část, stejně jako kdyby mu bylo uloženo převést pozůstalost spolu s jejími výnosy ihned nebo po určité době. Pokud by mu však bylo uloženo, aby ji převedl bez jejích příjmů, lze dovést, že částka nebude stačit k tomu, aby byl nucen pozůstalost přijmout, a není ani podstatné, zda první beneficiant obdržel také svobodu, neboť ani přijetí peněz, ani udělení svobody nebude stačit k tomu, aby byl jmenovaný dědic nucen do pozůstalosti vstoupit. Pokud však první oprávněný odmítne donutit dědice, aby pozůstalost přijal, bylo rozhodnuto, že druhý oprávněný může právně požadovat, aby se tak stalo, aby dědic mohl do pozůstalosti vstoupit a převést ji na něj.

3. Co když však prvnímu beneficiantovi bude uloženo, aby pozůstalost nevydal třetí osobě, ale aby ji sám převedl na dědice? Z toho důvodu, že by mu neměl převádět čtvrtou část, kterou ztratil, by měl být vyslechnut s odkazem na zachování této části pozůstalosti. Přesto by skutečnost, že jmenovanému dědici, který byl nucen pozůstalost přijmout, je odepřeno právo cokoli z pozůstalosti požadovat, neměla být odmítnuta bez zřetele. Proč by totiž neměl být považován za nehodného získat cokoli z závěti zůstavitele, který odmítl vyhovět jeho přání? To bude důkladněji prokázáno, pokud byl dědic donucen vstoupit do pozůstalosti po splnění podmínky, neboť pokud k tomu byl donucen v době, kdy podmínka trvala, bude těžké to prokázat, neboť pouhou změnou názoru bude moci požadovat falcifikát čtvrtý. A jsem si dobře vědom toho, že lze říci, že za žádných okolností by neměla být odepřena výhoda svěřenství těm, kteří uplatňují svůj nárok na separaci. Senát byl natolik přesvědčen, že dědic nemá z podílu na pozůstalosti, který odmítl, nic získat, že nemohl ani využít falcidiánského práva, ani si vyhradit přednostní odkaz, ani získat jakoukoli výhodu na základě druhé závěti, kde je substituce provedena takto: "Kdo se stane mým dědicem, ať je dědicem mého syna." V tomto případě se však jedná o dědictví, které je v souladu s falcidiánským právem.

4. Osoba, na kterou byl převeden Titův majetek podle trebelského dekretu senátu, může na Sempronia převést Maeviův majetek, který na něj měl převést zemřelý Titius, stejně jako to může udělat kterýkoli jiný nástupce, ať už je to kdokoli.

5. Žaloby, které přecházejí podle trebelského dekretu senátu, jsou pouze dočasné, když je pozůstalost vystěhována ze strany, která věc prohrála poté, co pozůstalost převedla na základě svěřenství, pokud ovšem s ní byla před vydáním spojena vydání; síla vystěhování totiž činí převod neplatným, protože to svěřenství, které bylo zřízeno, nebylo splatné. Je zřejmé, že tam, kde byla táž osoba, která věc získala, obviněna i z trustu, a to z toho důvodu, že držitel při převodu pozůstalosti započtl dědici tentýž podíl, který měl být vydán beneficentovi; lze tvrdit, že žaloby, které přecházejí podle trebelského dekretu senátu, nebudou promlčeny uplynutím času.

56. Týž, Názory, kniha VII.

Jistý otec si přál, aby jeho dcera poté, co si vyhradila určité předměty, vydala jeho majetek svým bratrům. Bylo rozhodnuto, že dcera by měla být uvedena do držby pozůstalosti, než provede převod na své bratry. Pokud by mezitím bratři prodali nebo zatížili veškerý majetek pozůstalosti a ten by na ně byl poté převeden, je stanoveno, že pouze na základě jejich jednání by měl být potvrzen prodej nebo zástava té části pozůstalosti, která nebyla vyhrazena.

57. Týž, Názory, kniha VIII.

"Moji dědicové necht' po své smrti převedou na město Beneventum, mé rodiště, veškerý můj majetek nebo vlastnictví, které se jim dostane do rukou." Bylo rozhodnuto, že žádný z příjmů, které dědicové pobírají v době, kdy trvá stav, není zahrnut do svěřenského fondu.

(1) Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Ukládám prvnímu ze svých synů, který by zemřel bez potomků, aby svůj podíl na mém majetku odkázal svému pozůstalému bratrovi. Pokud by oba zemřeli bez potomků, přeji si, aby celý můj majetek připadl mé vnučce Claudii." Pokud by jeden z dědiců zemřel a zanechal syna a poslední z nich by zemřel bez potomků, na první pohled by se zdálo, že vnučka nemůže být podle podmínek podmínky připuštěna k dědictví; ale protože při výkladu svěřenských fondů je třeba brát v úvahu úmysl zůstavitele, bylo by absurdní tvrdit, že kvůli tomu, že první substituce nenabyla účinnosti, by měl být nárok vnučky na polovinu pozůstalosti odmítnut, protože dědeček měl v úmyslu, aby jí připadla celá pozůstalost, pokud by poslední ze synů, který zemřel, obdržel podíl svého bratra.

(2) "Až zemřu, ukládám ti, má drahá manželko, abys převedla můj majetek na mé děti nebo na jednoho z nich, nebo na mé vnuky, nebo na kteréhokoli z nich, kterého si vybereš, nebo na mé příbuzné, nebo na kteréhokoli ze všech mých příbuzných, kterého si vybereš." Vyjádřil jsem názor, že ve vztahu k dětem byla provedena substituce svěřenství a ve vztahu k vnukům a ostatním příbuzným bylo manželce přiznáno právo výběru, ale že si nemohla právně vybrat ostatní příbuzné, pokud by

některý z vnuků žil, a to z důvodu různých stupňů stanovených podmínkami svěřenství; pokud však stupeň vnuků zanikl, mohla si žena vybrat kteréhokoli z příbuzných, kterého chtěla.

58. Týž, *Názory*, kniha IX.

Dědic, který byl pověřen převodem pozůstalosti po odečtení čtvrtiny z ní, se stal dědicem dlužníka pozůstalosti před jejím převodem. Protože z tohoto důvodu právo na žalobu splynulo a nemohlo být obnoveno podle trebelského dekretu senátu, mohly být tři čtvrtiny dluhu požadovány na základě svěřenství; ale úroky za uplynulou dobu, které byly splatné ze závazku nebo z rozsudku, který byl vydán, se musí počítat až do doby, kdy právo na žalobu zaniklo, a úroky nelze počítat za následující dobu, ledaže by dědic byl v prodlení s plněním svěřenství.

1. Má-li být pozůstalost převedena do určité doby podle podmínek svěřenského fondu, nevzniká dědici žádná odpovědnost z titulu splatných pohledávek za pozůstalostí jen proto, že mohl inkasovat peníze od některých dlužníků.

2. Je-li někomu uloženo převést pozůstalost po uplynutí určité doby, není povinen převést úroky získané od dlužníků pozůstalosti, které byly splatné po smrti věřitele, a pokud tyto nebyly vybrány, přejde na něj právo na žalobu na vymáhání všech úroků (neboť ustanovení je součástí pozůstalosti) podle trebelského dekretu senátu, a proto nepůjde o pohledávku za peníze, které nejsou splatné. A stejně tak, pokud úroky, které narostly v mezidobí, nebudou vyplaceny věřiteli pozůstalosti, bude za ně příjemce ustanovení rovněž odpovědný podle trebelského dekretu senátu, a proto nebude důvodná stížnost, že dědic nevyplatil úroky z výnosu, který měl právo inkasovat. Přesto, pokud by dědic zaplatil úroky za mezidobí, nebude oprávněn si z tohoto titulu nic ponechat, protože vykonával svou vlastní činnost, neboť vzhledem k tomu, že byl povinen zaplatit věřiteli jistinu, nemůže mu beneficiant svěřenského fondu účtovat žádné úroky zaplacené v mezidobí.

3. Je-li dědic pověřen převodem pozůstalosti v hodnotě sto aurei poté, co si vyhradil stejnou částku, má se za to, že podle falckého práva obdržel celou peněžní částku, a reskript božského Hadriána je třeba vykládat tak, jako by měl právo vyhradit si určitou částku z pozůstalosti. Tento názor by měl platit i v případě, kdy je dědicovi uloženo, aby část pozůstalosti převedl na svého spoludědice. Jinak je tomu v případě, kdy má být ponechána část pozemku náležejícího do pozůstalosti, neboť peníze mohou být ponechány vždy, ale část pozemku nikoliv, ledaže by k tomu dal souhlas jeho spoludědic, který má k němu vlastnické právo. Kromě toho, pokud má pozemek větší hodnotu než jeho podíl na pozůstalosti, platí, že se na přebytek použije falciánské právo, pokud o to požádá oprávněná osoba; bylo totiž stanoveno, že peníze, které jsou vyplaceny, musí být započteny na pozemek.

4. Pokud bylo dědici uloženo, aby převedl majetek v době své smrti poté, co si vyhradil jeho výnos, nemůže si ponechat potomky otrokyň ani přírůstek stád, která nahradila ta, která zemřela.

5. Výnosy a úroky, které dlužníci pozůstalosti zaplatili přede dnem, kdy měl být proveden odkaz, jakož i ty, které byly zaplacený později, a také nájemné z polí, které dědic vybral, se zahrnují do čtvrtiny, na kterou má nárok.
6. Kromě toho, je-li dědic požádán o převod pozůstalosti po své smrti, nemůže být nucen prodat majetek pozůstalosti a úroky z jistiny získané z ceny uvedeného majetku nemohou být právně požadovány a nepovažují se za přijaté místo užívání uvedeného majetku v mezidobí. Opět platí, že ačkoli dědic není nucen nést riziko smrti otroků nebo zničení domů ve městě, přesto užívání uvedeného majetku a případné ztráty vzniklé z tohoto důvodu budou v tomto rozsahu snižovat jeho čtvrtou část podle falcidiánského práva.
7. Je-li dědicovi uloženo vydat cokoli, co z pozůstalosti zbylo v době jeho smrti, nepovažuje se za uložený převod jakýchkoli zisků, které mohl shromáždit, neboť tato slova zůstavitele se týkají zmenšení pozůstalosti a neznamenají, že příjemce svěřenského fondu bude mít prospěch z přírůstku výnosů.
8. Pokud je někdo požádán, aby převedl něco, co zbylo z jeho pozůstalosti v době jeho smrti, nebude jeho dědic nucen vydat něco z majetku, který dal zůstavitel do zástavy, pokud to nebylo učiněno podvodně.

59. Paulus, Otázky, kniha IV.

Dlužník ustanovil svého věřitele, kterému dal majetek do zástavy, a jeho dědic mu uložil, aby převedl jeho majetek na jeho dceru, tj. dceru zůstavitele. Věřitel, který odmítl pozůstalost přijmout, protože měl podezření, že je nesolventní, byl k tomu donucen příkazem přetora a pozůstalost převedl. Protože nemohl najít kupce zástavy, požádal, aby mu bylo uděleno povolení ponechat si ji z titulu vlastnického práva. Vyjádřil jsem názor, že závazek zanikl přijetím jeho pozůstalosti. Podívejme se však, zda zástavní právo nezaniklo tím, že byl zlikvidován naturální závazek. A uvažujme také, jaký bude výsledek a zda věřitel, který podává žalobu, věc drží, nebo zda ji dědic má, či nemá v držbě. Má-li ji v držbě věřitel, nemůže proti němu podat žalobu beneficent svěřenského fondu, ani nemůže být žalován v rámci zástavní žaloby, neboť právo na řízení náleží pozůstalosti; žaloba v rámci svěřenského fondu nemůže být řádně podána ani z důvodu, že dědic převedl méně majetku, než měl, což by se stalo, i kdyby zástavní právo neexistovalo: věřitel má totiž v tomto postavení majetek v držbě. A i když dědic svěřenského fondu může mít majetek v držbě, bude odpovídat za žalobu, neboť je jisté, že peníze nebyly vyplaceny; stejně jako to máme, když je žaloba prohraná z důvodu výjimky. Nejenže tedy může být majetek zadržen, ale může být podána žaloba z důvodu zástavy, a to, co již bylo zaplacené, nelze získat zpět. Z toho vyplývá, že přirozený závazek založený zástavním právem nadále existuje. Pokud věci zůstanou v původním stavu, nemyslím si, že by věřitel mohl být nucen k přijetí nemovitosti, pokud by mu předtím nebyla poskytnuta jistota k náhradě škody nebo pokud by jeho pohledávka nebyla uspokojena. Pokud totiž ustanovený dědic postupuje proti oprávněnému z odkazu ve svůj prospěch, například pokud obdržel odkaz pro případ, že by se nestal dědicem, bylo rozhodnuto, že by neměl být nucen k přijetí pozůstalosti, pokud není odkaz vyplacen; lze totiž říci, že dědic nemůže být nucen k přijetí pozůstalosti v rozporu s vůlí zůstavitele, který tím, že mu učinil

odkaz za předpokladu, že do něj nevstoupí, ponechal přijetí pozůstalosti na jeho vlastní volbě. Pokud však zůstavitel odkázal svému dědici jednu ze dvou věcí, dáme mu jednu nebo druhou z nich.

1. Žena, která dala věno, se dohodla se svým manželem, že pokud zemře během manželství, polovina jejího věna bude vrácena její matce, ale její matka žádné ustanovení v tomto smyslu neuzavřela. Žena poté v době své smrti ustanovila svou matku a svého manžela svými dědici a pověřila svou matku, aby převedla její majetek na Titiuse. Soud při vydání rozhodnutí s ohledem na rozdělení pozůstalosti přiznal matce polovinu věna v souladu s podmínkami dohody. Vyvstala otázka, zda má být tato část věna vyplacena v souladu s ustanoveními svěřenského fondu. Domnívám se, že by neměla být vyplacena, protože matka ji neobdržela jako dědic, ale jako matka na základě smlouvy, a měla na ni nárok nikoliv z titulu pozůstalosti, ale v důsledku chyby v konstrukci dohody.

60. Týž, Otázky, kniha XI.

Pachtýř, který byl ustanoven dědicem té části pozůstalosti, na kterou měl zákonný nárok, poté, co mu bylo uloženo převést šestou část této části, tak učinil. V tomto případě nepřechází právo na žalobu podle Trebelliánského dekretu senátu, protože majetek, který byl převeden, nebyl splatný, a proto pokud se tak stalo v důsledku omylu, může být vrácen.

61. Týž, Názory, kniha XIV.

Paulus formuloval názor následujícími slovy: "Sempronie, neustanovil jsem tě svým dědicem, protože jsem svou závěť sepsal narychlo kvůli své nemoci, a proto si přeji, abys obdržel částku rovnající se dvanáctině mého majetku." Z toho vyplývá, že zůstavitel odkázal Semproniovi spíše určitou peněžní částku než podíl na svém majetku, ale je třeba tomu rozumět tak, že mu zůstavitel chtěl svěřit částku rovnající se dvanáctině jeho majetku.

62. Scaevola, Názory, kniha IV.

Otec uložil své dceři, aby v případě, že po své smrti zanechá nějaké děti, převedla na svého bratra polovinu toho, co získala z otcova majetku, ale pokud by zemřela bez potomků, nařídil, aby na něj převedla celý majetek. Jelikož dcera zemřela za trvání manželství a zanechala dceru, vyvstala otázka, zda má její dědic převést na bratra polovinu pozůstalosti spolu s polovinou věna, které bylo dáno jejímu manželovi. Odpověď zněla, že to, co bylo dáno jako věno, není zahrnuto do té části pozůstalosti, která by měla být převedena, a že i kdyby bylo něco splatné na základě slibu učiněného s odkazem na věno, mělo by to být zařazeno mezi dluhy pozůstalosti.

1. Zůstavitel odkázal určitou peněžní částku chlapci, kterého vychoval, a nařídil, aby byla vyplacena Semproniovi, a aby byla chlapci vyplacena určitá částka úroků z uvedené částky, dokud nedosáhne dvacátého roku; poté bylo stanoveno, že pokud

zemře bez potomků, vyplatí polovinu uvedené částky Semproniovi a polovinu Septitii. Protože chlapec zemřel před dosažením dvacátého roku, vyvstala otázka, zda ti, kdo za něj nastoupili na jeho místo, mohou v okamžiku jeho smrti požadovat plnění ze svěřenského fondu, nebo zda bude svěřenský fond nadále existovat po dobu, která by byla nutná k tomu, aby chlapec dosáhl dvacátého roku, kdyby žil. Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností by bylo možné požadovat výkon svěřenství v okamžiku chlapcovy smrti.

63. Gaius, Trusty, kniha II.

Jakmile dojde k odevzdání majetku beneficentovi trustu, stává se vše, co patří do pozůstalosti, majetkem osoby, na niž je převedeno, i když ještě nemusí získat vlastnictví.

1. Když někdo stanovil, že mu pozůstalost bude dědicem vrácena, a byla na něj převedena poté, co byla podána žaloba na základě tohoto ustanovení, je stanoveno, že přechází i právo na žalobu, tj. pokud osoba, proti níž byla žaloba podána, pozůstalost převede. Pokud by však dědic prohrál spor proto, že pozůstalost nepřevodil, a bylo by proti němu vydáno soudní rozhodnutí o výši jejího ocenění, bude oprávněn zachovat si žalobní práva náležející k pozůstalosti, neboť žalobce získal zpět celou částku, kterou požadoval.

2. Pokud by ustanovený dědic pozůstalost převedl a poté by byl žalován a prohrál by svůj spor nebo by se ho vzdal, bylo rozhodnuto, že práva na žalobu budou vždy náležet příjemci pozůstalosti poté, co na něj byla jednou převedena.

3. Pokud by někdo, kdo byl požádán o převod části pozůstalosti, převedl větší část, než mu bylo uloženo, práva k žalobě se nepřevodou. Pokud však byl dědic pověřen, aby převedl pozůstalost poté, co si pro sebe vyhradil určitý předmět nebo peněžní částku, a převede celou pozůstalost, aniž by si ponechal to, na co měl nárok, zcela správně se má za to, že práva k žalobě přesto přešla.

4. Pokud by dědic před převodem pozůstalosti nařídil otrokovi, který k ní patří, aby přijal jinou pozůstalost, k níž byl někým ustanoven dědicem, Julianus popírá, že by tato druhá pozůstalost měla být převedena, protože dědic nebyl pověřen jejím převodem; a je třeba přiznat, že tento názor je správný. Nicméně je třeba zjistit, zda byl dědic pověřen převodem pozůstalosti s případným přírůstkem, který mohl vzniknout. Pokud tomu tak totiž bylo, může mu být uloženo převést i tento druhý majetek, ledaže by dědic prokázal nejjasnějším důkazem, že byl otrok ustanoven dědicem právě s ohledem na něj.

5. V reskriptu božského Antonína se uvádí, že pokud někdo obdržel od Ticia určitou peněžní částku, která činí čtvrtinu pozůstalosti, a je mu uloženo, aby mu odevzdal celou pozůstalost, ačkoli peníze nemusí být vyplaceny ihned, musí být vyplaceny bez úroků, protože čím později někdo zaplatí, tím později obdrží užitek z důvěry a mezitím přijde o zisk. Proto,

měl-li beneficiant svěřenského fondu majetek v držbě před vyplacením peněz, musí dědici vydat veškeré zisky z něho, které mohl získat.

6. Stejně právní pravidlo platí, když někdo svěří svému dědici svěřenský majetek takto: "Žádám tě, abys převedl můj majetek na Titia, pokud ti zaplatí sto aurei." V případě, že dědic zaplatí sto aurei, platí toto pravidlo.

7. Je-li dědic ustanoven pod podmínkou a řekne-li, že má důvod se domnívat, že pozůstalost je nesolventní, lze mu nařídit, aby podmínku splnil a vstoupil do pozůstalosti a převedl ji, pokud podmínka není obtížná, nezahrnuje bezprávi ani nepředstavuje žádnou vážnou překážku. Pokud by však podmínka byla hanebná nebo obtížně splnitelná, je zjevně nespravedlivé nutit dědice, aby ji splnil ve prospěch jiného. Bylo rozhodnuto, že by měl být od splnění takové podmínky na počátku osvobozen, neboť je absurdní, aby bylo osobě, která se domáhá prospěchu ze svěřenství, poskytnuto více, než zůstavitel zamýšlel, aby obdržela. Přesto zůstavitel nepovolal jmenovaného dědice k dědickému řízení, pokud podmínka nebyla splněna, ani neměl v úmyslu, aby jím byla pozůstalost převedena, pokud nebyla splněna.

8. Je-li stanovena podmínka vyplacení peněžní částky dědici, měl by mu ten, kdo se domáhá plnění z dědictví, tuto částku nabídnout, aby po splnění podmínky mohl dědic vstoupit do pozůstalosti a převést ji.

9. Je-li však uložena podmínka jednou z těch, které byly prominuty. Praetor, postačí autorita ediktu, tak říká Julianus. Dědic může být donucen k přijetí tím, že se odvolá k pretoriánské žalobě, nebo může požadovat držbu majetku v souladu s podmínkami závěti; takže poté, co nabyl práva k žalobě, může je po převodu majetku postoupit v souladu s dekretem senátu.

10. Pokud je však podmínkou převzetí jména zůstavitele, což je podmínka, jejíž splnění vyžaduje prétor, bude se mít za to, že dědic jednal správně, pokud ji splní, neboť na převzetí jména čestného člověka není nic zavrženíhodného; prétor totiž nevyžaduje, aby tato podmínka byla dodržena v případě jmen, která jsou notoricky známá a hanebná. Pokud by však dotyčný odmítl přijmout jméno, měl by být podle Juliána zproštěn povinnosti splnit podmínku a měly by mu být přiznány pretoriánské akce, nebo by mu mělo být předáno vlastnictví majetku pozůstalosti v souladu s podmínkami závěti, aby poté, co nabyl práva na akci, je mohl postoupit v souladu s dekretem senátu.

11. Pokud byste měl podezření, že pozůstalost je nesolventní, a na mou žádost byste byl nucen na ni vstoupit * na základě příkazu prétora a převést ji na mě, mohu využít výhod falcidiánského práva, pokud jde o odkazovníky, stejně jako můžete získat výhody tohoto práva i vy, a to ve stejném rozsahu, v jakém tak můžete učinit vy; neboť je-li mi něco zanecháno ve prospěch jiného, protože mi to náleží pouze jako odkazovníkovi, nezahrnuje se to do výpočtu podle falcidiánského práva, ale musí se to vypočítat zvlášť.

12. Je-li Titius pověřen převodem pozůstalosti na Maevia a Maevius je pověřen vyplatit Seiovi určitou peněžní částku a Titius využije výsady ponechat si čtvrtinu pozůstalosti vůči Maeviovi, bude Maevius, jak říká Neratius, takto mnohem méně odpovědný vůči Seiovi, aby neutrpěl žádnou ztrátu na svém vlastním majetku.

13. Julianus zastává názor, že pokud je ustanovenému dědici uloženo, aby převedl pozůstalost na Titia, který je nahrazen Maeviem, a ustanovený dědic tvrdí, že považuje pozůstalost za nesolventní, může mu být na žádost Titia nařízeno, aby do ní vstoupil a převedl ji.

14. Jestliže někdo nařídí osobě oprávněné k držbě pozůstalosti podle pretoriánského práva, aby ji převedla, a tato osoba trpí uplynutí lhůty k získání držby podle tohoto práva, nebo ten, na koho má být pozůstalost převedena, se z nějakého důvodu nemůže dostavit k pretoriánovi a uplatnit svůj nárok ve stanovené lhůtě; aby mohla být pozůstalost vydána tomu, kdo má na její držbu nárok podle pretoriánského práva, měla by mu být poskytnuta úleva, to znamená, že mu může být poskytnut dostatečný čas k získání držby nemovitosti za účelem výkonu svěřenství.

15. Měli bychom také poznamenat, že pokud osoba, která není solventní, poté, co ustanovila Titia svým dědicem, nařídí, aby byl jeden z jejích otroků propuštěn na svobodu, a uloží Titiovi, aby na něj převedl majetek, pokud Titius odmítne majetek přijmout, lze ho k tomu jen stěží donutit; neboť i když Titius může na žádost otroka vstoupit do majetku, přesto tento nemůže získat svobodu, pokud byla udělena za účelem oklamání věřitelů, i když Titius může být bohatý, z tohoto důvodu na něj nemůže být majetek převeden. S přihlédnutím k duchu zákona je však třeba říci, že případ je stejný, jako kdyby byl otrok svobodný a byl ustanoven jediným dědicem a Titius vůbec nebyl dědicem.

64. Marcianus, Trusty, kniha IV.

Jestliže majetek svěřence, jemuž byly půjčeny peníze bez zmocnění jeho poručníka, přejde na základě dekretu senátu na mne a já zaplatím věřiteli, nemohu peníze vymáhat. Pokud by však dědic zaplatil dluh po převodu majetku, může částku vymáhat, a to z jiného důvodu, než že přirozený závazek byl srozuměn s tím, že byl z něj převeden na mě. Na druhou stranu, pokud by na mě byl převeden majetek osoby, která svěřenci poskytla půjčku bez zmocnění jeho opatrovníka, a svěřenec by mi zaplatil, nemůže peníze vymáhat. Pokud by však měl zaplatit dědici věřitele, může je vymáhat, ale nemůže tak učinit, pokud mu zaplatil předtím, než došlo k převodu pozůstalosti.

(1) Jsou-li nezbytní dědicové ustanoveni pod nějakou podmínkou, kterou je snadné splnit a která se obvykle dodržuje, je třeba říci, že mohou být k převodu pozůstalosti donuceni na žádost těch, kterým je uloženo ji převést; protože i nezbytní dědicové jsou nuceni podmínku splnit za účelem výkonu svěřenství.

(2) Pokud je někdo pověřen převodem pozůstalosti a zemře předtím, než tak učiní, může ji převést jeho dědic a práva na žalobu přejdou na beneficianta svěřenského fondu podle Trebelliova dekretu senátu. Jsou-li však dědicové dva a každý z nich je pověřen převodem pozůstalosti, přejdou práva na žalobu na beneficianta v poměru k podílu každého z uvedených dědiců; pokud by totiž každý z nich převedl svůj podíl, je jisté, že práva na žalobu přejdou v poměru k uvedenému podílu. Pokud by osoba, která má pozůstalost převést, zanechala několik dědiců a někteří z nich by převedli své podíly dříve než ostatní, nebo pokud ten, na koho má být pozůstalost převedena, zanechá několik dědiců a k převodu dojde na jednoho z nich, přejdou na něj podle tohoto nařízení Senátu práva na žalobu v poměru k jeho podílu.

(3) Je-li patron ustanoven dědicem té části pozůstalosti, na kterou má zákonný nárok, a je požádán, aby ji převedl na vyděděné děti svého zemřelého svobodného pána, a dobrovolně pozůstalost přijme, uplatní se falcidiánské právo; je-li nucen ji přijmout, přejdou žalobní práva zcela na uvedené děti podle tohoto dekretu Senátu.

65. Týž, Svěřenské fondy, kniha V.

Pozůstalost nemůže být právně převedena na otroka, pokud si to jeho pán nepřeje nebo o tom není informován; pokud však následně převod ratifikuje, bude potvrzen a práva k žalobě nabude sám pán, nikoliv však z toho důvodu, že by se tento převod podobal nabytí pozůstalosti a že by mu musel předcházet příkaz pána, ale jak již bylo řečeno, následnou ratifikaci lze provést stejně jako v případě držby majetku podle pretoriánského práva. V daném případě také není rozdíl v tom, zda je převodem majetku pověřen sám pán nebo jeho otrok, a nevyžaduje se ani souhlas ani zastoupení otroka, ale jeho souhlas je nutný v případě, že se požaduje pretoriánská držba majetku nebo má být majetek přijat. Proto tam, kde dědicové tvrdí, že se domnívají, že pozůstalost je nesplatná, mohou být na žádost pána donuceni, aby do ní vstoupili a převedli ji.

1. Pokud zůstavitel uloží svému dědici, aby převedl pozůstalost na ženu, pokud se nevdá, je třeba konstatovat, že pokud dědic tvrdí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, může být donucen ji přijmout a převést na ženu, i kdyby se vdala. Náš Julianus tento názor zastává s odkazem na další podmínky, které stejně tak nemohou být splněny jinak než při skončení života. V souladu s tímto názorem by měli ti, kterým byl dědic pověřen převodem pozůstalosti za podobných podmínek, poskytnout záruku, že ji vydají osobám, kterým bude patřit, pokud by podmínka nebyla splněna.

2. Pokud by prétor po řádném šetření buď z omylu, nebo z podjatosti nařídil, že pozůstalost má být převedena jako dlužná na základě svěřenství, je v zájmu obce, aby byla převedena, a to z důvodu autority, která vkládá do soudních rozhodnutí.

3. Je-li někomu uloženo převést pozůstalost na svěřence, který není dost starý na to, aby mohl mluvit, a on dobrovolně vstoupí do zmíněné pozůstalosti, může být převedena buď na otroka svěřence, nebo na svěřence samotného, s autoritou jeho opatrovníka; a neschopnost dítěte mluvit není větší překážkou transakce, než existuje v případě, kdy němý, který dosáhl věku puberty, chce, aby mu byla pozůstalost vydána. Pokud však dědic odmítne vstoupit do pozůstalosti, je obtížné rozhodnout,

jak lze věc vyřešit, protože nebude důvod pro uplatnění třebíčského senátního dekretu, pokud by opatrovník požádal, aby pozůstalost byla přijata na riziko jeho svěřence; ani svěřenec nemůže požádat, aby se tak stalo, protože nemá schopnost mluvit. Tuto otázku lze snadněji vyřešit v případě osob, které jsou němé, neboť pokud jsou vyslýchány a slyší, mohou příkřvnutím naznačit, že jsou ochotny přijmout pozůstalost na vlastní nebezpečí, stejně jako osoby, které jsou nepřítomné, mohou dát svůj souhlas prostřednictvím posla. Nepochybuji však o tom, že úleva by měla být dítěti poskytnuta a že by toto pravidlo mělo být zavedeno z důvodu podobnosti mezi občanským a pretoriánským právem. Pokud by však byl zmíněný svěřenec ustanoven dědicem, není pochyb o tom, že může jednat jako takový z pověření svého poručníka; nebo, pokud vznikne otázka s odkazem na získání držby nemovitosti podle pretoriánského práva, může se jí domáhat prostřednictvím svého poručníka; pokud je tedy ustanoven dědicem, může být donucen svým poručníkem, aby vstoupil do nemovitosti a převedl ji. Stejně tak může být osoba, která je němá a nemá rozum, podporována svým opatrovníkem.

4. Pokud dědic na můj příkaz předá majetek osobě, které jsem jej prodal, není pochyb o tom, že převod je třeba považovat za převod na mě jako na beneficianta poručenství. Stejně pravidlo se uplatní, je-li na můj příkaz majetek vydán někomu, komu bych byl povinen jej vydat podle podmínek trustu nebo z jiného důvodu; nebo někomu, komu jsem jej zamýšlel půjčit nebo darovat.

66. Paulus, Trusty, kniha II.

Je-li někdo ustanoven dědicem pod podmínkou, že jeho spoludědic vstoupí do pozůstalosti, může využít výhod falcidiánského práva, i kdyby jeho spoludědic vstoupil do pozůstalosti z donucení; za předpokladu, že on sám k tomu není nucen.

1. Julianus říká, že podle tohoto dekretu senátu může být pozůstalost převedena na zástupce nepřítomného beneficianta svěřenství, pokud by si to přál; ovšem za předpokladu, že dá jistotu k ratifikaci tohoto aktu, pokud by vůle nepřítomného nebyla známa. Je však třeba říci, že pokud dědic tvrdí, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, neměl by být nucen ji přijmout, pokud není jisté, zda beneficiant nařídil, aby se tak stalo; i když by měla být poskytnuta záruka, a to z důvodu slabosti záruky. Pokud by však vstoupil do pozůstalosti dobrovolně, nemůže mu vzniknout žádná velká újma, ale pokud k tomu oprávněný nedal svolení, práva z žaloby na něj přejdou až po ratifikaci převodu pozůstalosti.

2. Pokud byla spáchána nějaká křivda na otrokovi, který patřil do pozůstalosti, ačkoli bude žaloba podána ve prospěch dědice z titulu uvedeného otroka, přesto právo na žalobu podle akvilánského práva nepřejde na beneficianta svěřenského fondu, neboť přecházejí pouze ta práva, která byla zahrnuta do majetku zemřelého.

3. Pokud je náměstek nucen vstoupit do pozůstalosti a převést ji v Římě, bude beneficiant trustu nucen bránit se žalobám v Římě, ačkoli dědic k tomu nucen není.

4. Je dobré zvážit, zda má být beneficiant trustu žalován na stejném místě, kde měl být žalován zemřelý, a pokud dědic vstoupil do pozůstalosti dobrovolně a převedl ji, zda může beneficiant trustu uplatnit svou obranu na jednom ze tří různých míst, a to tam, kde měl zemřelý bydliště, nebo tam, kde bydlí dědic, nebo on sám. Proto je třeba rozhodnout, že beneficiant svěřenského fondu by měl být žalován buď tam, kde má bydliště, nebo tam, kde se nachází větší část majetku, který byl převeden.

67. Valens, Trusty, kniha III.

Kdybyste na mou žádost a na základě dekretu přetora přijali pozůstalost, u níž je podezření, že je nesolventní, a já bych poté nechtěl, aby na mě byla převedena, ani bych se o ni nestaral, mělo by se postupovat následujícím způsobem (který není nesprávně schvalován Octavenem), totiž aby přetor proti mně vydal žaloby, jako kdybych pozůstalost přijal já; tento názor je naprosto správný.

(1) V téže době, kdy jste si vytvořil úmysl podvést své věřitele, můžete vstoupit do pozůstalosti, u níž existuje podezření, že je nesolventní, a převést ji na mě, aniž byste se vystavil riziku interdiktů z důvodu podvodu; neboť i když jste nebyl pověřen důvěrou v můj prospěch, máte právo odmítnout přijetí pozůstalosti, a tím můžete podvést své věřitele; a já nebudu jednat nečestně, když přijmu uvedenou pozůstalost, k jejímuž přijetí by vás vaši věřitelé nemohli přinutit, kdybych to po vás nepožadoval.

(2) Pokud se syn, který je svým vlastním páнем, stane dědicem svého otce a je jím pověřen, aby na mne převedl jeho majetek; a poté, co si vytvořil úmysl podvést své věřitele, převede na mne majetek na základě dekretu přetora poté, co předstíral, že se domnívá, že je insolventní, sotva bude důvod pro uplatnění interdiktů založeného na podvodu; neboť kdyby byl prodán majetek jeho otce, nemohli by jeho věřitelé z pozůstalosti získat nic, co by mu patřilo; ledaže by byli vyslechnuti věřitelé samotného syna, pokud by žádali, aby jim bylo povoleno prodat majetek syna, aniž by do něj zahrnuli majetek otce.

(3) Kdyby dědic za účelem darování prohlásil, že má podezření, že pozůstalost je nesolventní, a převedl ji na někoho, kdo nemá právo ji převzít, byl by obdarovaný zbaven toho, na co nemá právní nárok. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, že svěřenský dědic tak učiní bez úmyslu provést darování.

68. Týž, Svěřenské fondy, kniha IV.

Pokud dědic, kterého o převod pozůstalosti požádala osoba, která byla v době své smrti v úpadku, tvrdí, že se domnívá, že je nesolventní, není pochyb o tom, že podle současného výkladu Trebelliánského dekretu Senátu může být k převodu pozůstalosti donucen, a i kdyby ji přijal dobrovolně, musí to být: V případě, že insolventní odevzdá určitou peněžní částku

nebo určitý majetek do svěřenectví, má se za to, že není splatný, stejně jako kdyby byl přímo odkázán; v tomto případě totiž osoba, které je majetek odkázán do svěřenectví, nastupuje na místo zůstavitele, zatímco v prvním případě na místo dědice.

1. Jestliže poté, co vám bylo uloženo převést majetek, jej dobrovolně přijmete a odevzdáte bez odečtení čtvrtiny, bude těžké uvěřit, že jste tak učinili spíše z neznalosti než za účelem úplnějšího naplnění svěřenství. Pokud však prokážete, že jste si čtvrtinu nevyhradili v důsledku omylu, můžete ji získat zpět.

(69) Marcianus, Trusty, kniha VIII.

(70) Když dědic převádí majetek, není povinen poskytnout jistotu pro případ vystěhování pozemků, otroků nebo jiného majetku, který k němu patří; na druhou stranu však beneficiant trustu musí poskytnout jistotu k odškodnění dědice, pokud by byl vystěhován z majetku, který byl prodán posledně jmenovaným.

70. Pomponius, Trusty, kniha II.

Pokud je ustanovený dědic požádán, aby převedl majetek na Tituse, a Titius je požádán, aby jej po určité době dědici vrátil, postačí k založení práv dědice přímé jednání.

1. Jestliže dědic předtím, než převede majetek zanechaný v poručenství, zcizí jakoukoli jeho část nebo manumituje otroka patřícího k majetku nebo zničí, rozbije nebo spálí jakýkoli majetek, nelze proti němu podat občanskoprávní žalobu, pokud majetek převede později podle Trebelliova dekretu senátu, ale lze proti němu podat žalobu z poručenství kvůli majetku, který byl zničen. Pokud se však dědic dopustil některého z těchto trestných činů po předání pozůstalosti, je třeba konstatovat, že na něj může být podána žaloba podle akvilejského zákona; například pokud buď zranil, nebo zabil otroka patřícího k pozůstalosti.

2. Je-li k pozůstalosti odkázáno dočasné právo na žalobu, doba, v níž ji dědic mohl podat před odevzdáním pozůstalosti, jde k tíži osoby, které byla pozůstalost odevzdána.

71. Marcianus, Trusty, kniha X.

Všichni dědicové, kteří jednají s ohledem na pozůstalost, mohou být nuceni ji přijmout, nikoli však ihned převést, a to na žádost každého, kdo si přeje, aby ji přijal na své riziko; avšak takovým způsobem, že pokud by po uplynutí doby jednání považovali za vhodné ji přijmout, mohou požívat výhod závěti, stejně jako kdyby se k pozůstalosti přihlásili dobrovolně. Na druhé straně však, pokud by její přijetí považovali za nevýhodné, zproští se odpovědnosti jejím vydáním.

(72) Pomponius, Trusty, kniha IV.

Když byl dědic pověřen převodem pozůstalosti poté, co si vyhradil určitý pozemek, který patřil někomu jinému, Aristo říká, že je třeba zjistit, zda zůstavitel zamýšlel, aby zmíněný pozemek patřil dědici absolutně, nebo pouze v případě, že se zjistí, že patří jemu. Domnívá se, že je třeba přijmout první názor, a proto by odhadovaná hodnota pozemku měla být vyhrazena z pozůstalosti.

73. Marcianus, Trusty, kniha XXXII.

Pokud dědic půjčí majetek patřící do pozůstalosti a k zajištění půjčky přijme zástavu, nepřechází právo na žalobu na osobu, na kterou je pozůstalost převedena, pokud jde o majetek, který byl zastaven. Určité pochybnosti však existují v případě, kdy dědic před převodem pozůstalosti přijal zástavu na základě smlouvy uzavřené zůstavitelem. Přesto nebude moci oprávněný ze svěřenského fondu podat žalobu na vrácení zástavy, ale může postupovat proti dědici, aby ho přiměl postoupit mu své právo na žalobu na její vrácení.

1. V případě převodu pozůstalosti podle třebíčského senátního dekretu zůstanou služebnosti, jimiž jsou vzájemně zatíženy pozemky dědice i zůstavitele, stále platné.

(74) Paulus, Dekrety, kniha II.

(75) Muž, který měl syna a dceru, sepsal závěť a pro svou dceru stanovil následující ustanovení: "Zakazuji ti, abys neseřisovala závěť, dokud nebudeš mít děti." Císař rozhodl, že touto klauzulí byla vytvořena svěřenecká smlouva, a že tímto způsobem zůstavitel tím, že své dceři zakázal sepsat závěť, projevil své přání, aby učinila svého bratra svým dědicem, a že zmíněnou klauzuli je třeba chápat stejně, jako kdyby jí zůstavitel uložil, aby majetek převedla na svého bratra.

1. Fabius Antoninus zanechal syna Antonina, který nedosáhl dospělosti, a dceru Onoratu, a poté, co je vydědil, ustanovil jejich matku Junii Valerianu svou dědičkou a pověřil ji odkazem tří set aureí a dalšího majetku ve prospěch své dcery, a poté si přál, aby veškerý zbytek jeho majetku byl vydán jeho synovi Antoninovi, až dosáhne dvacátého roku svého věku. Rovněž nařídil, aby zmíněný majetek přešel na Onoratu, pokud by jeho syn zemřel před dosažením dvacátého roku života. Matka zemřela bez závěti a zanechala své dvě děti jako zákonné dědice. Poté syn, který dovršil devatenáctý rok a vstoupil do dvacátého, který ještě nedokončil, zemřel a zanechal svou dceru Favii Valerianu jako dědičku. Její teta z otcovy strany podala žalobu na základě svěřeneckého fondu a také na podíl na majetku podle otcovy závěti a dosáhla svého u guvernéra provincie. Opatrovníci Antonínovy dcery Valeriany se s tvrzením o její chudobě odvolávali na konstituci božského Hadriána, kterou nařídil, že v případech, kdy je pro výkon obecních povinností vyžadován určitý věk, má se za to, že uplynul rok, do něhož osoba vstoupila. Také náš císař, ovlivněn spravedlností případu, jakož i slovy závěti: "Když dosáhne dvacátého roku

svého věku", ačkoli řekl, že ví, že člověk, který vstoupil do sedmdesátého roku, není božským Markem zproštěn opatrovnictví, a ačkoli jsme citovali argumenty zákona Aelia Sentia, rozhodl proti tetě, která vznesla nárok.

75. Scaevola, Digesty, kniha XVIII.

Titius napsal svému dědici následující dopis: "Titius Kornelioví, svému dědici, s pozdravem. Protože podíl zanechaný mé matce připadl tobě, stejně jako podíl Sempronia, mého bývalého kurátora, kterého potkalo neštěstí, kvůli němuž lze očekávat, že získáš celý můj majetek, pověřuji tě, Corneliie, abys jednu třetinu z něj daroval a převedl na Gaia Seia." Protože císař, který Sempronia vyhnal, mu poskytl úplnou restituci a přijal majetek, vyvstala otázka, zda je také on pověřen převést svůj podíl. Odpověď zněla, že Sempronius není nijak obviněn, ale že dědic Cornelius musí Seiovi poměrně vydat tu část majetku matky zůstavitele, která se dostala do jeho rukou.

(1) Jistá žena požádala svého ustanoveného dědice, aby poté, co si vyhradil čtvrtinu pozůstalosti, převedl zbytek na její snachu, vdovu po jejím zemřelém synovi, kterou rovněž pověřila svěřenstvím, takto: "Žádám tě, abys svému synovi vydal veškerý můj majetek, který se ti dostane do rukou." (2) Dědic, který si vyhradil čtvrtinu pozůstalosti, požádal, aby ji vydal svému synovi. Vyvstala otázka, kdy má snacha tento trust vykonat, zda až po své smrti, nebo ihned. Odpověď zněla, že by měl být vykonán v okamžiku smrti snachy.

76. Same, Digest, kniha XIX.

Scaevola vyslovil názor, že pokud by otec ustanovil svého syna dědicem celého svého majetku a nahradil ho kodicilem jiným, a syn by zemřel před dosažením dospělosti, ačkoli by toto nahrazení bylo neplatné, protože pozůstalost nelze ani odkázat, ani odejmout kodicilem, přesto by se mělo na základě spravedlivého výkladu rozhodnout, že matka, která nastoupila po nezletilém dědici, bude odpovídat náhradníkovi podle podmínek svěřenství. Pokud je nahrazeno několik osob, bude nahrazení podle svěřenského fondu platné, a pokud by jedna z nich zemřela, budou mít pozůstalí nárok na celou pozůstalost.

(77) Totéž, kniha XX.

Zůstavitel pověřil každé ze svých dětí obou pohlaví, které ustanovil svými dědici, aby v případě, že některé z nich zemře bez potomků, odkázalo svůj podíl na pozůstalosti svému bratrovi nebo sestře, a pokud by bratra nebo sestry nebylo, aby jej odkázalo své matce, a připojil následující slova: "Pověřuji vás, mé milé děti, tímto svěřenstvím, dokud nevychováte dvě děti." Pokud by někdo ze zmíněných dědiců měl dvě děti, ačkoli by nemusely přežít, vyvstala otázka, zda by jeho dědicové byli nuceni svěřenství plnit. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by byli považováni za zproštěné závazku svěřenství.

1. Titius ustanovil své vnuky po své dceři a svou dceru, která byla nepřičetná, svými dědici a pověřil zmíněnou dceru, aby v případě, že zemře bez potomků, přešel podíl jeho majetku, který jí byl darován, na její spoludědice. Titius dal svou šílenou dceru za ženu a ta po otcově smrti porodila dceru. Jelikož zmíněná nepřičetná dcera zemřela a zanechala dceru jako potomka z tohoto svazku, vyvstala otázka, zda mají spoludědicové nárok na prospěch ze svěřenského fondu. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že podle uvedených skutečností zanechala dědička dceru, svěřenský fond jí nepřísluší. Claudius: "Dědictví po zůstaviteli je v souladu s čl: Neboť ačkoli manželství s šílenou ženou nebylo právně platné, přesto postačovalo k tomu, aby podmínka mohla být splněna.

(78) Týž, Digesty, kniha XXI.

Lucius Titius, který očekával, že zemře bez závěti, a měl manželku a dceru, kterou od ní emancipoval, vložil do kodicilu následující ustanovení: "Tento kodicil se týká mé manželky a mé dcery. Proto vás žádám, aby vše, co vám odkážu nebo co sami máte, vám patřilo společně; a cokoli po vás nežádám, jistě uděláte díky své náklonnosti ke mně." Dcera nabyla vlastnictví pozůstalosti po svém nezvěstném otci podle pretoriánského práva. Vyvstala otázka, zda dceři náleží nějaká část majetku Lucia Titia ve prospěch její matky z titulu svěřenství. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi část náleží, pokud byla manželka ochotna vložit svůj vlastní majetek do společného fondu s majetkem své dcery.

1. Maevia zanechala svým dědicům dvě dcery a do téže závěti vložila následující ustanovení: "Ukládám svým dědicům, aby veškerý můj majetek bezúročně uložili u Gaia Seia a Lucia Titia, které jsem, pokud to bude zákonné, ustanovila správci mého majetku s vyloučením všech ostatních, aby jej mohli poměrně převést na mé vnuky, až každý z nich dosáhne věku dvaceti pěti let, nebo pokud by tohoto věku dosáhl jen jeden z nich, aby na něj převedli celý můj majetek." Vyvstala otázka, zda by svěřenský fond měli vykonat jmenovaní dědicové ve prospěch Lucia Titia a Seia. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi si Lucius Titius a Gaius Seius nemohou nárokovat svěřenský fond.

2. Jistá žena ustanovila tři dědice, svého bratra Maevia ke třem čtvrtinám svého majetku, Seia k šestině a Sticha, otroka zmíněného Seia a přirozeného syna Maeviova, k dvanáctině; a pověřila Seia, aby manumitoval Sticha, a to takto: "Pověřuji tě, Seie, abys manumitoval Sticha, a dala jsem ti k tomu prostředky." Seius se tedy rozhodl manumitovat Sticha. V kodicilu také učinila následující ustanovení: "Pokud by Seius vyvolal jakýkoli spor ohledně dvanáctiny mého majetku, jehož dědicem jsem ustanovila Sticha, přeji si, aby se vrátil mému bratru Maeviovi; a protože spoléhám na tvou dobrou víru a paměť, žádám tě, bratře, abys vše, co se ti dostane do rukou z mého majetku, vydal svému synovi Stichovi, a pověřuji tě, abys tak učinil pod záštitou." Jelikož Seius vstoupil do majetku a z tohoto důvodu byl nucen manumitovat Sticha, vyvstala otázka, zda je povinen převést na Sticha po jeho manuminaci dvanáctinu majetku, jehož byl Stichus ustanoven dědicem. Odpověď zněla, že není uvedeno nic, co by ukazovalo, že Seius byl povinen převést na něj dvanáctý díl pozůstalosti.

3. Dále byl učiněn dotaz, zda v případě, že by Seius chtěl vznést nějakou otázku ohledně dvanáctiny, jejímž dědicem byl ustanoven Stichus, a Maeuius by podle podmínek svěřenství získal zmíněnou dvanáctinu od Seia, musí na Sticha převést také tři čtvrtiny pozůstalosti, jejichž dědicem byl ustanoven sám Maeuius. Odpověď zněla, že úmyslem zůstavitelky bylo, aby veškerý majetek, který se jakýmkoli způsobem dostal do rukou Maeuia, byl převeden na Stichuse.

4. Otec ustanovil svého syna a dceru svými dědici a nahradil je navzájem, a pak nahradil několik dědiců pro případ, že by se ani jeden z nich nestal dědicem, a nahradil náhradníky navzájem následujícími slovy: "Nahrazuji náhradní dědice navzájem." A tak se stalo. Rovněž pověřil kterékoli ze svých dětí, které by přežilo ostatní a zemřelo bez potomků před dosažením věku třiceti let, aby převedlo svůj majetek na ty, které nahradil jako dědice uvedeného dítěte. Jeho syn přežil svou sestru a zemřel bez potomků před dosažením třicátého roku života. Jelikož jeden z náhradníků zemřel dříve než syn, protože jeho podíl by náležel ostatním náhradníkům, kteří přežili, vyvstala otázka, zda na ně ft přejde rovným dílem, nebo v poměru k podílům na pozůstalosti, za něž byli nahrazeni. Odpověď zněla, že náhradníci mají nárok na prospěch z trustu v poměru svých podílů.

5. Maeuius ustanovila svého syna dědicem pěti dvanáctin svého majetku, svou dceru Titii dědicem čtvrtiny a svého druhého syna Septitia dědicem třetiny; posledně jmenovaného pověřila svěřenectvím těmito slovy: "Můj synu Septitie, žádám tě, abys převedl na své bratry veškerý můj majetek, který by se ti mohl dostat do rukou, kdybys před dovršením dvacátého roku zemřel a nezanechal žádné děti." Protože Septitius zemřel bez potomků před dovršením dvacátého roku, vyvstala otázka, zda bude majetek patřit bratrovi a sestře v poměru jejich podílů na něm, nebo zda jim bude patřit rovným dílem. Odpověď zněla, že jim bude patřit v poměru jejich podílů.

6. Titia, která byla ustanovena jedinou dědičkou celé pozůstalosti a pověřena, aby polovinu této pozůstalosti převedla na Maeuii, tak učinila; odmítla však zaplatit částku, kterou byl zatížen pozemek zůstavitele, ale protože věřitel tento pozemek prodal, nařídila Seie, aby jej vykoupila. Vyvstala otázka, zda by Titia byla podle podmínek svěřeneckého fondu odpovědná Maeuii. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že dědička byla pověřena převodem nemovitosti, z toho, co bylo uvedeno, nevyplývá, že by neměla být odpovědná. Claudius: "V případě, že by Maiaia byla vdova, byla by to pro ni nevhodné: Je totiž povinna zaplatit Maeuii polovinu hodnoty pozemku a ještě tolik, kolik bylo třeba k uspokojení věřitele.

7. Jistý muž, který ustanovil Gaia Seia dědicem poloviny svého majetku, Titia dědicem čtvrtiny téhož a další osoby dědici zbytku, vložil do své závěti následující ustanovení: "Ukládám ti, Gaie Seie, abys po své smrti dal a vydal Titia a Sempronia polovinu mého majetku, to jest podíl, který jsem ti dal." A tak se stalo. Poté, co obě výše uvedené osoby přijaly pozůstalost a Gaius Seius následně zemřel poté, co ustanovil Lucii Titii svou dědičkou, vyvstala otázka, zda je zmíněná Lucie Titia povinna ihned převést polovinu pozůstalosti, kterou byl Gaius Seius pověřen odevzdat, nebo zda má v okamžiku své smrti převést celou pozůstalost, a to nejen tu, kterou byla pověřena ona, ale i Gaius Seius. Odpověď zněla, že Lucia Titia byla povinna okamžitě převést polovinu majetku, který Seius obdržel.

8. Zůstavitel ustanovil svou dceru svou dědičkou spolu se svým vnukem, který byl jejím synem, a poté, co provedl pupilární substituci ve prospěch posledně jmenovaného, vložil do své závěti následující ustanovení: "Odkazuji Luciovi Titiovi, svému synovci a zeti, dvě stě aureí a vím, že se s tímto odkazem spokojí, neboť jsem veškerý svůj majetek odkázal své dceři a svému vnukovi, které jsem ustanovil svými dědici, takže celý majetek jim bude patřit společně, a doporučuji jim ho navzájem." Dcera se po vstupu do otcova majetku oddělila od svého manžela. Vyvstala otázka, zda Titius, její bývalý manžel, mohl podle podmínek svěřenského fondu svým jménem nebo jménem svého syna nabýt majetek ve společném jmění, a to buď za života uvedené bývalé manželky, nebo po její smrti. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nebylo zeti v rámci trustu předáno nic kromě dvou set aureí.

9. Táž manželka ustanovila svého manžela svým dědicem a uložila mu, aby v okamžiku své smrti převedl na jejich společného syna vše, co obdržel z jejího majetku; byla rovněž dotázána, zda by do svěřenského fondu měly být zahrnuty nemovitosti a věci, které jí dal jako věno a které jí byly po rozvodu vráceny. Odpověď zněla, že do něj byl zahrnut veškerý majetek, který žena zanechala. Claudius: "V případě, že by se majetek dostal do vlastnictví, byl by to majetek, který by byl předmětem dědictví: Po poradě, která se týkala téže otázky, se dospělo k závěru, že buď by měl být majetek převeden v souladu s výše uvedeným názorem a měl by být započítán jako součást majetku ženy, nebo, pokud se tak nestalo z důvodu ujednání uzavřeného s odkazem na navrácení věna, by měl být majetek považován za navýšený z tohoto důvodu.

10. Jistá žena, která měla syna a skrze něj vnuka, kteří byli oba pod správou jejího manžela, ustanovila posledně jmenovaného svým jediným dědicem a pověřila ho následujícím svěřenským právem: "Pokud by se můj manžel Titius stal mým dědicem, žádám ho a pověřuji ho, aby v okamžiku své smrti daroval a převedl vše, co se mu dostane do rukou z mého majetku, a to tak, aby náš syn Gaius měl deset dvanáctin a náš vnuk Seius dvě dvanáctiny z něj; a ukládám svému dědici Titiovi, aby se o to postaral." Otec syna emancipoval, vnuka ztratil a poté zemřel, zůstal po něm syn. Vyvstala otázka, zda měl syn podle podmínek svěřenského fondu podle první části závěti nárok na celý majetek svého otce a zda následující slova: "Tak, aby můj syn měl deset dvanáctin a můj vnuk dvě dvanáctiny," měla být v souladu s úmyslem zůstavitele použitelná pouze v případě, že syn i vnuk žili v době, kdy se svěřenský fond stal splatným; nebo, jelikož vnuk v té době nežil, zda by následující ustanovení závěti nemělo žádnou platnost nebo účinek. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi je zřejmé, že synovi by mělo připadnout pouze deset dvanáctin majetku.

11. Ustanovený dědic, který byl požádán, aby převedl tři celé nemovitosti na manželku zůstavitele, tak učinil poté, co odečetl čtvrtinu z nich. Vyvstala otázka, zda v případě, že manželka byla zůstavitelem požádána, aby převedla čtvrtou část do jeho pozůstalosti ihned a zbytek po uplynutí určité doby, by měla být tato část, kterou si dědic odečetl jako čtvrtinu, započtena při převodu pozůstalosti podle svěřenského fondu? Odpověď zněla, že žena odpovídá pouze za částku, kterou obdržela v rámci svěřenského fondu.

12. Zůstavitel uložil svým dědicům, aby veškerou třetí část svého majetku, která by se jim mohla dostat do rukou, převedli na Gaia Maevia, kterého vychoval, až tento dosáhne věku patnácti let, a dodal následující slova: "Do té doby použijete výnos z částky, která se vám dostane do rukou, abyste ho uchránili před chudobou, přičemž tato částka by měla být půjčena na úrok. Kromě toho dávám svému zmíněnému pěstounovi jistého otroka, jeho nevlastního bratra, narozeného v mém domě, a dalšího otroka, ševce, kteří mu mohou pomáhat při udržování výnosem své práce." Vzhledem k tomu, že dědicové poskytovali dítěti výživu za cenu, která byla mnohem nižší než výše úroků z částky, která byla za tímto účelem odkázána, vyvstala otázka, zda mohou být nuceni platit zbytek za celou dobu, po kterou mu náležela podpora, nebo až po dovršení patnáctého roku života. A protože otroci, kteří mu byli zvláště odkázáni, aby přispívali na jeho výživu výnosy ze své práce, byli svými dědici okamžitě prodáni, byla rovněž položena otázka, zda jejich mzdu s úroky může požadovat dítě. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se zdá, že úmyslem zůstavitele bylo, aby byl vydán celý příjem z pozůstalosti, jakož i mzda otroků.

13. Jistý muž, který ustanovil několik osob, včetně tří svobodných mužů, dědici tří čtvrtin svého majetku, jim odkázal také některé pozemky jako přednostní dědictví a uložil jim, "aby uvedené pozemky nezczizovali, takže kdokoli z nich přežije, může je všechny získat pro sebe". Poté uložil jednomu ze zmíněných svobodných pánů, aby převedl na Titia vše, co se mu dostane do rukou z jeho pozůstalosti nebo z jeho majetku, po odečtení dluhů a odkazů, a pro sebe si vyhradil dvacet aurei. Vyvstala otázka, zda měl odečíst také třetinu pozemků, které byly jemu a jeho druhům svobodníkům odkázány jako přednostní dědictví. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností neměly být pozemky převedeny, neboť sám zůstavitel si přál, aby byly odkazy vyloučeny.

14. Manžel, který ustanovil svou manželku dědičkou třetiny svého majetku a pověřil ji několika svěřenectvími, jí také odkázal její věno jako přednostní odkaz, a to v tomto znění: "Přeji si, aby částku jejího věna, kterou mi přinesla, vyplatil můj syn mé manželce Seii." A své manželce uložil, aby v okamžiku své smrti odkázala jejich společnému synovi Titiovi svůj podíl na majetku a vše ostatní, co jí odkázal. Vyvstala otázka, zda bude povinna převést na svého syna také částku svého věna spolu s ostatními odkazy, které obdržela na základě svěřenectví. Odpověď zněla, že zůstavitel neměl v úmyslu, aby bylo převedeno také její věno, pokud se neprokáže něco jiného; a i kdyby se prokázalo, že to měl v úmyslu, nebylo by možné to požadovat, ledaže by částka, kterou si mohl ponechat podle falcidiánského práva, byla nižší než částka věna.

15. Dědic, který byl pověřen, aby převedl pozůstalost na Septitia, až dosáhne věku dvaceti let, mezitím prodal určité pozemky, které zesnulý obdržel do zástavy; a poté, co byl dlužníkem žalován kvůli zástavě, zemřel a zanechal Sempronia, svého dědice, který pozůstalost převedl na Titia dříve, než bylo ve věci rozhodnuto. Vyvstala otázka, zda má být přesto vynesena rozsudek nad samotným Semproniem; mohl si totiž ponechat majetek ve svých rukou nebo mohl požadovat záruku za to, co by byl nucen zaplatit, kdyby byl u soudu poražen. Odpověď zněla, že rozsudek proti dědici mohl být vykonán i po vydání majetku.

16. Dědic zůstavitele, kterému bylo uloženo převést celou pozůstalost po jeho smrti, převedl na oprávněné osoby, které měly nárok na pozůstalost, pouze malou částku peněz, o níž tvrdil, že je to veškerý majetek, který do pozůstalosti patřil; a poté, co byly následně nalezeny dokumenty, se ukázalo, že v pozůstalosti bylo čtyřikrát více, než bylo vyplaceno. Vystala otázka, zda může být proti dědici podána žaloba o zbytek podle podmínek trustu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi lze žalobu podat, pokud s ním nebyl uzavřen kompromis.

79. Totéž, otázky projednávané veřejně.

Pokud se nezletilé dítě stane dědicem svého otce a převede část pozůstalosti, která byla zanechána ve svěřenském fondu, a poté pozůstalost odmítne, má beneficiant svěřenského fondu právo se rozhodnout, zda si ponechá část, kterou mu nezletilý předal, stejně jako podíl tohoto nezletilého; nebo odmítne vše; nebo povolí prodej celého majetku pozůstalosti, aby mohla být pro nezletilého zachována jakákoli částka nad rámec dluhu. Nelze-li s majetkem nakládat jako s celkem, je třeba odmítnout veškeré právní úkony beneficianta svěřenského fondu; bylo totiž v jeho pravomoci vzít si celý majetek a ponechat nezletilému vše, co zbylo po zaplacení dluhu.

80. Same, Digest, kniha V.

Lucius Titius ustanovil svou matku a svého strýce, kteří byli zároveň jeho věřiteli, svými dědici a uložil jim, aby na Septitia převedli veškerý jeho majetek, který by mohl zůstat v době jejich smrti. Zmínění dědicové spotřebovali značnou část majetku zůstavitele a zanechali několik zástupců, kteří věděli, že Septitius má v držení mnoho věcí, které zbyly z pozůstalosti Lucia Titia. Vystala otázka, zda mohou dědicové matky a strýce vymáhat po Septitiovi něco, co jim Lucius Titius dlužil. Odpověď zněla, že tak učinit nemohou. Claudius: Důvodem je to, že závazky pozůstalosti po jejím splynutí zanikly, ale že by mohlo dojít k vymáhání na základě svěřenectví, neboť osoby, které údajně spotřebovaly velkou část majetku náležejícího do pozůstalosti, byly zbaveny spravedlnosti.

81. Paulus, Šest knih císařských stanovisek vydaných v soudních řízeních, kniha I, jinak dekrety, kniha XI.

Julius Phoebus po sepsání závěti ustanovil své tři děti (tj. Phoeba a Heraklii z první manželky a Polykrata z druhé manželky) dědici se stejným podílem na svém majetku a požádal mladšího bratra Polykrata, aby se vzdal majetku ve prospěch svých bratrů za to, že obdrží určitý pozemek; ostatní dva bratry narozené z téže matky nahradil jeden druhému, pokud by se jeden z nich nestal jeho dědicem. Druhou závětí nahradil Polykrata žákem, pokud by tento zemřel před dosažením puberty, a stanovil, že tuto závěť má otevřít matka, pokud by chlapec zemřel pod tímto věkem. Dva starší bratry pak pověřil, aby v případě, že některý z nich zemře bez potomků, převedli svůj podíl na pozůstalého nebo pozůstalé po odečtení majetku pocházejícího z pozůstalosti jejich matky a děda. Sestra Heraklia zemřela, aniž by zanechala děti, a dědicem ustanovila svého bratra Phoeba. Polykratés podal žalobu, aby přiměl k plnění svěřenského fondu, a dosáhl svého u Aurelia Prokula,

prokonzula v Acháji. Odvolání podal pouze Phoebus, protože druhá strana žaloby nebyla přítomna, a byl poražen, protože slova "pozůstalý nebo pozůstalí" zahrnovala oba bratry. Ačkoli byla provedena vzájemná substituce pouze dvou nejstarších dětí, bylo shledáno, že úmyslem otce bylo vyloučit majetek matky uvedených dětí, protože Polykratés měl jinou matku, která stále žila a která byla pověřena, aby na svého syna Polykrata převedla stejné dědictví, které přešlo na jejího manžela v důsledku smrti jeho první manželky.

Hlava 2. V jakém okamžiku nabývají odkazy nebo svěřenství účinnosti.

1. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Odkazy, jimiž je pověřen náhradník, nabývají účinnosti od smrti otce, i když nezletilý žije.

(2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Je-li odkázáno právo užívání, užívání nebo právo bydlení, nabývá účinnosti až po vstupu do dědictví a žaloba na jeho vymáhání nepřechází na dědice. Stejně pravidlo platí v případě, že je odkázáno užívací právo, které má začít platit v určitém čase.

3. Týž, Disputace, kniha V.

Jelikož totiž tato práva nemohou přejít na dědice, bylo by marné stanovit den před tímto dnem, kdy začnou působit.

(4. Týž, O Sabinovi, kniha XIX.

Je-li odkaz někomu určen, aby nabyl účinnosti v okamžiku smrti dědice, je odkaz podmíněný, takže kdyby odkazovník zemřel ještě za života dědice, nepřevde své právo na svého dědice.

1. Pokud by však byl odkaz učiněn ve prospěch odkazovníka, aby nabyl účinnosti v okamžiku jeho vlastní smrti, je jisté, že odkaz přejde na jeho dědice.

5. Týž, O Sabinovi, kniha XX.

Pokud by odkazovník zemřel po době, kdy odkaz začíná nabývat účinnosti, přejde na jeho vlastního dědice.

1. Je-li tedy odkaz odkázán absolutně, začíná nabývat účinnosti dnem smrti toho, kdo jej odkázal. Je-li však odkaz odkázán tak, aby nabyl účinnosti po určitém datu, začíná nabývat účinnosti stejně jako ostatní absolutní odkazy; ledaže bylo odkázáno něco, co nepřechází na dědice, neboť takový odkaz nenabude účinnosti před uplynutím stanovené doby; jako například v případě, kdy je odkázáno užívací právo, které má nabýt účinnosti po uplynutí jednoho roku. Tento názor schvalujeme.

2. Je-li však odkaz odkázán pod podmínkou, nezačne nabývat účinnosti dříve, než je podmínka splněna, pokud je v moci odkazovníka ji splnit.

3. Pokud je však podmínka takové povahy, že její splnění je obecně prominuto přetorem, nabývá účinku ihned.

4. Stejně pravidlo platí i pro podmínku, která je nemožná, protože odkaz tohoto druhu se považuje za odkázaný absolutně.

5. Stejně tak v případě, že podmínka je taková, že za její nesplnění není odpovědný odkazovník, ale je to vina dědice nebo jiné osoby, které bylo uloženo podmínku splnit, odkaz nabude účinnosti, protože podmínka se považuje za splněnou; jako například, kdyby mi bylo uloženo vyplatit dědici deset OMrei a on je odmítl přijmout. Je-li mi však odkázáno dědictví v případě, že se ožením se Seiou, a ona si mě nechce vzít, je třeba říci, že dědictví začíná nabývat účinnosti, protože není mou vinou, že podmínku nesplním, ale vinou jiného, že nebyla splněna.

6. Dědici zůstavitele se dědictví vyplácí ve stejných lhůtách, tj. ve stejných splátkách, jako se vyplácí samotnému zůstaviteli.

7. Jestliže v době, kdy se odkaz začíná platit, je zůstavitel pod kontrolou někoho jiného, bude se platit těm, jejichž pravomoci podléhá. Je-li tedy odkaz odkázán absolutně otrokovi a ten se stane svobodným po dni, kdy je splatný, bude odkaz patřit jeho pánovi. Je-li však odkázáno užívací právo, otrok získá odkaz pro sebe, i kdyby se stal svobodným po smrti zůstavitele a předtím, než bylo dědictví zapsáno.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Je-li odkaz odkázán absolutně a je odňat pod podmínkou, má se za to, že byl odkázán podmíněně.

1. Pokud by měl být účinek odkazu pozastaven z nějakého důvodu, který se netýká závěti, máme za to, že přechází na dědice, i když odkazovník zemře dříve, než se stane účinným. Například pokud by manžel odkázal cizí osobě bodový majetek a své manželce určitou peněžní částku místo uvedeného bodového majetku a zůstavitel by zemřel v době, kdy by manželka zvažovala volbu svého věna a zvolila by odkaz, bylo rozhodnuto, že odkaz přejde na dědice. Julianus tento názor přijal, neboť se zdá, že s odkazem je spojen spíše odklad než podmínka.

2. Dědictví, které je odkázáno kodicily, nabývá účinnosti ve stejnou dobu jako dědictví zanechané závětí.

(7) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XX.

Přijetí odkazu dědicem způsobuje, že se nárok na odkaz odkládá, ale nebrání tomu, aby nabyl účinnosti.

1. Proto, ať už dědic, který byl ustanoven absolutně, přijetí pozůstalosti odloží, nebo, byl-li ustanoven podmíněně, mu v přijetí pozůstalosti brání podmínka, budou práva odkazovníka chráněna.

2. Je-li však podobným způsobem ustanoven neurozený dědic nebo osoba, která je v rukou nepřítelů, nebudou práva odkazovníka dotčena, protože jeho odkaz začal nabývat účinnosti.

3. Z tohoto důvodu říkáme, že byl-li odkazem pověřen náhradník, nebude odkaz dotčen, jestliže v době, kdy ustanovený dědic projednává odkaz, odkazovník zemře; jeho práva totiž nebudou dotčena, ani kdyby ustanovený dědic později pozůstalost odmítl, protože odkazovník převede svůj nárok na svého vlastního dědice.

4. Stejně je tomu v případě, kdy je odkazem pověřen náhradník za nezletilého, neboť i on převede odkaz na svého dědice.

5. Je-li náhradník nezletilého pověřen vyplatit sto aurei Seiovi a syn zemře před dosažením věku dospělosti; mohlo by být předmětem diskuse, zda v případě, že Seius zemře za života nezletilého, převede odkaz na svého dědice, stejně jako kdyby byla vyjádřena podmínka, na níž odkaz závisel. Lepší názor je, že odkaz přejde na dědice.

6. Někdy je přijetí odkazu dědicem odloženo, což způsobuje, že se odkládá i nabytí odkazu; jako například v případě, kdy je otrok manumitován nebo je někomu odkázán a z tohoto důvodu je učiněn odkaz otrokovi; je-li totiž odkaz odkázán otrokovi, nikdy nenabývá účinnosti, dokud není nabytí odkazu provedeno.

8. Týž, O Sabinovi, kniha XXIV.

Protože otrok nemá nárok na svobodu před přijetím pozůstalosti, zdá se být naprosto spravedlivé, aby odkaz nenabyl účinnosti před touto dobou, jinak by byl neplatný, kdyby nabyl účinnosti dříve, než otrok získá svobodu, a to v případě, kdy byl odkaz učiněn absolutně ve prospěch otroka a bylo mu přikázáno, aby byl svobodný pod určitou podmínkou, a tato podmínka se zjistí, že trvá po přijetí pozůstalosti.

9. Týž, O Sabinovi, kniha XXI.

Je-li právo bydlení odkázáno synovi pod otcovskou kontrolou nebo otrokovi, nemyslím si, že by odkaz nabyl pán nebo otec, pokud by syn otroka zemřel před přijetím pozůstalosti; protože odkaz se váže k osobě, je velmi správně stanoveno, že nenabývá účinnosti před tím, než byla pozůstalost zapsána.

10. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Pokud je odkaz odkázán k ročnímu placení, je zřejmé, že se nejedná o jeden odkaz, ale o několik odkazů.

11. Julianus, Digest, kniha XXXVII.

Není rozdíl v tom, zda je každý rok splatných tolik aureí, nebo zda má být na konci prvního roku vyplacena částka tisíc aureí a na konci druhého roku má být odevzdán otrok a na konci třetího roku obilí.

(12) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIII.

Dědictví tohoto druhu není splatné pouze jednou, ale je splatné každoročně.

1. Vystala otázka, zda jsou takové odkazy splatné na začátku, nebo na konci každého roku. Labeo, Sabinus, Celsus, Cassius a Julianus byli toho názoru, že odkaz tohoto druhu je splatný na začátku každého roku.

2. Proto Julianus říká, že pokud je odkaz tohoto druhu odkázán otrokovi a ten se stane svobodným po prvním nebo druhém roce, získá odkaz.

3. Celsus také říká, a Julianus s ním souhlasí, že takový odkaz nabývá účinnosti ode dne smrti zůstavitele, a nikoliv od toho dne, kdy byl odkaz přijat, a že pokud by k odkazu došlo po uplynutí několika let, bude mít odkazovník nárok na odkaz za všechna tato léta.

4. Je-li však odkázán odkaz splatný ročně, zdá se mi, že počátkem každého roku je třeba rozumět i v tomto případě; ledaže by bylo zřejmé, že úmyslem zůstavitele bylo rozdělením odkazu na roční splátky spíše zvýhodnit dědice než odkazovníka, aby nebyl nucen zaplatit celou částku najednou.

5. Byla-li odkázána částka splatná ročně nebo každý rok na zajištění ubytování nebo výuky, lze z vůle zůstavitele při odkazu usuzovat, že bude splatná v době, kdy je splatné nájemné za ubytování nebo cena za výuku.

6. Závěrem Pomponius uvedl, že je jedno, zda je odkaz splatný každý rok, nebo ročně, nebo každý měsíc, nebo měsíčně, nebo každý den, nebo denně. Tento názor zastávám i já sám. Proto se stejné pravidlo uplatní i v případě, že je odkázána určitá částka aurei splatná ročně.

7. Je-li otrok odkázán obecně a zůstavitel zemře dříve, než si na otroka činí nárok, přechází odkaz na jeho dědice.

8. Je-li odkaz odkázán Titiovi takto: "Otrok, kterého si Seius vybere," a Seius zemře poté, co si vybral, je důvod k navrácení otroka, kterého odkazovník jednou získal.

13. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

14. Pokud je odkaz odkázán následujícími slovy: "Dávám a odkazuji tomu a tomu takovou a takovou věc, ať už byla zhotovena, nebo ne," nepřechází odkaz na dědice, pokud nebyla splněna jedna nebo druhá z podmínek za života odkazovníka; neboť důvod, pro který je odkaz splatný, musí vždy předcházet, a nikoli proto, že je jisté, že jedna nebo druhá ze dvou věcí nastane a že odkaz bude splatný za všech okolností; je-li totiž odkaz odkázán takto: "Ať můj dědic odevzdá takovou a takovou věc, až zemře," je jisté, že odkaz bude splatný, a přesto nepřechází na dědice zůstavitele, pokud by tento zemřel za života dědice.

(14) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

(15) Je-li odkázáno "užívací právo k určitému majetku nebo částka deseti aurei, podle toho, co si odkazovník vybere", je třeba vzít v úvahu jak dobu smrti zůstavitele, tak dobu přijetí pozůstalosti; datum smrti z důvodu vyplacení deseti aurei a datum přijetí pozůstalosti z důvodu užívacího práva. Ačkoli má totiž zůstavitel právo volby, přesto nemůže volba nabýt účinnosti ihned, neboť se předpokládá, že zůstavitel ještě nezemřel, nebo pokud zemřel, že jeho pozůstalost ještě nebyla přijata.

1. Proto se Julianus ptá, zda v případě, že odkazovník zemře po smrti zůstavitele, přejde odkaz deseti aurei na dědice. Ve třicáté sedmé knize Digest říká, že lze mít za to, že na něj deset aurei přešlo, protože odkaz začíná přecházet okamžikem

smrti zůstavitele. Julianus uvádí na podporu svého názoru následující příklad: "Necht' můj dědic vyplatí deset aurei Seie; bude-li mít dítě, necht' jí převede takový a takový pozemek." Domnívá se totiž, že pokud by zemřela před narozením dítěte, převede deset aurei na svého dědice.

2. Pokud by někdo učinil odkaz synovi pod otcovským dohledem a uložil mu, aby sám zaplatil, odkaz ob stojí a dědic nebude vinen tím, že jej zaplatil synovi, a nikoliv otci; předpokládejme totiž, že mu bylo například zvlášť uloženo, aby zaplatil synovi. Je jisté, že pokud otec podá žalobu na vrácení odkazu, měl by být vyloučen výjimkou.

3. Pokud by po nabytí účinnosti odkazu byl zůstavitel podroben kontrole jiného, bude odkaz náležet osobě, pod jejíž pravomoc přešel, neboť vše, na co má nárok, přechází spolu s ním. Byl-li však odkaz odkázán pod podmínkou, nepřechází, ale jeho vydání se odkládá do doby, než bude podmínka splněna; nabývá jej osoba, pod jejíž kontrolou byl zůstavitel v době, kdy byla podmínka splněna. Pokud by zůstavitel byl v té době svým vlastním pánem, nabude odkaz sám.

15. Týž, Disputace, kniha V.

Je-li svěřenství odkázáno dětem, "kdyby se smrtí svého otce staly svými vlastními pány" a staly se nezávislými nikoli jeho smrtí, ale jeho emancipací, nikdo nemůže pochybovat o tom, že budou mít nárok na prospěch ze svěřenství a že odkaz, který by nabyt účinnosti smrtí jejich otce, nabudou od okamžiku jejich emancipace.

(16) Julianus, Digesty, kniha XXXV.

Je-li odkaz odkázán v následujícím znění: "Můj dědic ať dá Stichovi nebo jakýmkoli dětem narozeným Pamphile", nebude odkaz splatný přede dnem, kdy se Pamphile narodí dítě, nebo v době, kdy bude jisté, že se jí dítě nenarodí.

1. Pokud někdo odkáže uživatí právo otrokovi, který byl sám odkázán svým pánem předtím, než byl zapsán jeho majetek, a také předtím, než byl přijat majetek toho, kdo odkázal uživatí právo, domníváme se, že není důvod, proč by odkaz měl začít platit dříve, než bude zapsán majetek, k němuž patřil odkázaný otrok, neboť v současné době neplyne z odkazu žádná výhoda, a pokud by mezitím otrok zemřel, odkaz zanikne. Proto je třeba konstatovat, že jakmile je pozůstalost zapsána, je třeba mít za to, že uživatí právo náleží osobě, jejíž otrok byl odkázán.

2. Pokud by otrok, jemuž bylo uživatí právo odkázáno, sám nebyl odkázán, je třeba říci, že uživatí právo bude náležet k pozůstalosti, protože čas, kdy mělo nabýt účinnosti, nenastal před přijetím pozůstalosti.

17. Týž, Digest, kniha XXXVI.

Je-li odkaz zanechán otrokovi, který je sám odkázán, nenabývá odkaz účinnosti v okamžiku smrti zůstavitele, nýbrž v okamžiku, kdy je pozůstalost přijata; a proto se nelze dovolávat proti pravidlu zákona, podle něhož není dovoleno odkázat otrokovi, i když je manumitován, neboť i kdyby zůstavitel zemřel okamžitě, užitek z odkazu a povinnost ze zákona vyplatit jej nejsou v osobě téže osoby souběžné. Projednávaná otázka je tedy naprosto stejná, jako kdyby byl odkaz učiněn otci poté, co byl jeho syn ustanoven dědicem zůstavitele; rozumí se totiž, že i kdyby otec zemřel okamžitě, jeho syn by po emancipaci mohl vstoupit do pozůstalosti stejně, jako kdyby byl dlužen odkaz svému otci.

(18) Same, Digest, kniha XXXVII.

(19) Je-li někomu odkázáno dědictví takto: "Až bude mít děti," a on zemře a zanechá svou manželku těhotnou, rozumí se, že podmínka byla splněna v okamžiku jeho smrti a dědictví bude platné, pokud se posmrtně narodí dítě.

19. Týž, Digest, kniha LXX.

Je-li odkaz odkázán, aniž by byl stanoven nějaký časový údaj, například takto: "Ať můj dědic zajistí mé ženě výživu, a pokud tak neučiní, ať jí vyplatí sto aureí," rozumí se, že odkaz je pouze jedním ze sta aureí a lze se ho domáhat najednou. Prohlášení týkající se zaopatření nemá jiný účinek než zproštění dědice odpovědnosti, pokud jsou vydány předtím, než je ve věci připojeno vydání.

1. Bylo-li do závěti vloženo následující ustanovení, totiž: "Pokud by mé manželce neposkytl zaopatření před Kalendami toho a toho měsíce, ať jí vyplatí sto aureí," má se za to, že důsledkem není, že byly zřízeny dva odkazy, ale že jí bylo odkázáno sto aureí pod podmínkou. Pokud tedy manželka zemře před kalendami určeného měsíce, nezanechá svému dědici zásoby, protože nebyly odkázány, a nezanechá mu ani sto aureí, protože nenastal den pro vyplacení odkazu.

2. Je-li odkaz odkázán pod podmínkou někomu, kdo je pověřen důvěrou v můj prospěch, je to stejné, jako kdyby mi byl odkaz odkázán absolutně a dědic byl ustanoven pod podmínkou.

3. Je-li dlužníkovi odkázána částka, kterou dluží, je splatná okamžitě a na základě závěti lze ihned podat žalobu na vydání; a pokud by dlužník zemřel po smrti zůstavitele, přejde jeho právo na žalobu na jeho dědice.

4. Stejně pravidlo se uplatní v případě, kdy je odkaz stejným způsobem odkázán nikoliv samotnému dlužníkovi, ale někomu jinému.

(20) Marcianus, Institutes, kniha VI.

Je-li odkaz odkázán na předepsaný počet let, např. částka deset aurei je odkázána Titiovi splatná ročně po dobu deseti let, Julianus ve třinácté knize Digest říká, že je třeba rozlišovat; je-li totiž odkaz odkázán za účelem podpory, existuje několik různých odkazů, a pokud by odkazovník zemřel, nepřevéde na svého dědice ty, které jsou splatné v následujících letech. Pokud však zůstavitel neodkázal dědictví za účelem zajištění výživy, ale rozdělil je do několika splátek pro pohodlí dědice, v tomto případě říká, že částky splatné v budoucích letech budou tvořit pouze jediný odkaz, a pokud by zůstavitel zemřel do deseti let, převede na svého dědice částky splatné v následujícím období. Tento názor je správný.

21. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Není-li stanoven den pro vyplacení odkazu, bude splatný ihned, nebo náleží okamžitě tomu, komu byl dán. Je-li stanovena lhůta, i když může být dlouhá, za předpokladu, že je určitá (jako např. po sto kalendách v lednu), přechází odkaz ihned po smrti zůstavitele, ale nelze jej vybrat dříve, než nastane doba, která byla stanovena. Je-li však doba nejistá (například když chlapec dospěje do puberty, nebo když se ožení do mé rodiny, nebo když získá úřad soudce, nebo konečně když vykoná něco, co se hodilo zůstaviteli vložit do své závěti), pokud doba nenastane, nebo podmínka nenastane, majetek nebude náležet odkazovníkovi a odkaz nemůže nabýt účinnosti.

(1) Je-li odkaz učiněn Titiovi pod stejnou podmínkou, pod kterou jsem tě ustanovil svým dědicem, Pomponius se domnívá, že odkaz začne nabývat účinnosti stejně, jako kdyby byl zanechán absolutně, neboť je jisté, že bude splatný, kdykoli se objeví dědic; odkaz se totiž nestává nejistým kvůli podmínce, že se objeví dědic, neboť odkaz tohoto druhu se příliš neliší od odkazu závislého na následující podmínce: "Nechť je mu vyplacena platba, stane-li se mým dědicem." (2) V případě, že se dědic stane mým dědicem, Pomponius se domnívá, že se odkaz stává nejistým kvůli podmínce, že se objeví dědic.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Pokud by měl být Titiovi učiněn odkaz, který by měl být vyplacen, až dosáhne čtrnácti let, a on zemře před dosažením čtrnáctého roku, je pravda, že odkaz nepřejde na jeho dědice, protože obsahuje nejen dobu, ale i podmínku, za které nabude účinnosti; to znamená, až odkazovník dosáhne čtrnácti let. Kromě toho nelze chápat jako čtrnáctiletého toho, kdo neexistuje. Nezáleží ani na tom, zda je vložena následující doložka: "Dosáhne-li věku čtrnácti let"; v prvním případě je totiž čas uveden podmínkou a v druhém případě je podmínka uvedena časem, neboť pro oba případy platí stejná podmínka.

1. Některé podmínky jsou opět nadbytečné, jako například když zůstavitel řekne: "Ať je Titius mým dědicem, a pokud vstoupí na můj majetek, ať zaplatí deset aurei Maeviovi." Tato podmínka se považuje za nepsanou, neboť odkaz přejde na Maeviova dědice, i kdyby tento zemřel před přijetím pozůstalosti. Stejně pravidlo bude platit tam, kde je napsáno: "Jestliže Titius vstoupí do mého majetku, ať zaplatí Maeviovi deset aurei do sta dnů." Tento odkaz byl totiž splatný v určitém čase, a

nikoliv pod podmínkou, a mělo by být přijato pravidlo Labea, který říká, že odkaz přejde na dědice zůstavitele, když je jisté, že bude splatný, pokud se do pozůstalosti vstoupí.

2. Přesto, ustanovím-li dva dědice a oba je pověřím svěřenským právem ve prospěch někoho, pokud by některý z nich pozůstalost přijal, nebude tato podmínka považována za nadbytečnou, ale bude platná, pokud jde o podíl spoludědice; bude však neplatná ve vztahu k osobě, již se podmínka týká, stejně jako kdyby byl odkaz odkázán stejným způsobem po ustanovení jediného dědice.

23. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Je-li odkaz odkázán se splatností každý rok, není prý pochyb o tom, že je třeba každý rok zkoumat stav odkazovníka, aby se zjistilo, zda je schopen odkaz přijmout; a je-li otrokem patřícím několika pánům, je třeba zkoumat stav jednotlivých pánů.

24. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Pokud je dědicovi uloženo vydat zásoby nebo pozemky, a pokud by je nevydal, je povinen zaplatit deset aurei; a já jsem zjistil, že zásoby, které byly předmětem odkazu, se změnilly na částku deset aurei, a pokud dědic odmítne zásoby vydat, peníze pak budou splatné; a pokud, když byl dědic vyzván, aby vydal pozemky, tak neučiní a mezitím zemře, jeho dědic nebude mít nárok na nic jiného než na pozemky. Když totiž někdo řekne: "Ať můj dědic Publicius převede takový a takový pozemek," je odkaz úplný, a pokud by dodal: "Pokud ho nepřevéde, ať zaplatí sto aurei," zdá se, že zůstavitel byl zbaven odkazu pozemku pod podmínkou, že začne platit sto aurei; a pokud by tato podmínka nebyla splněna za života odkazovníka, například proto, že dědic nebyl vyzván k jejímu splnění, bude to mít za následek, že zbavení odkazu nebude mít žádnou platnost ani účinek a odkaz pozemku zůstane zachován.

1. Je-li odkaz učiněn takto: "Pokud by můj dědic neposkytl zaopatření, ať zaplatí deset aurei," máme za to, že je jasné, že žádné zaopatření nebylo odkázáno.

25. Papinianus, Otázky, kniha XVIII.

Je-li odkázán takový a takový předmět nebo taková a taková část majetku, nepředstavuje výčet různých předmětů zahrnutých do disjunktivní klauzule několik odkazů. Jiný názor nelze zastávat ani v případě, že zůstavitel odkáže jeden pozemek absolutně a jiný podmíněně; dokud totiž podmínka trvá, nelze provést volbu, a pokud by zůstavitel zemřel, nebude se mít za to, že odkaz přešel na jeho dědice.

1. "Ať můj dědic zaplatí Titiovi to, co mi dluží Seius." Jestliže si poručník Seius vypůjčil bez oprávnění svého poručníka určitou částku peněz a na tento účet se více neobohatil a zůstavitel měl odkaz na tento dluh, protože mu poručník nic nedlužil, nebude mít odkaz žádnou platnost ani účinek. Pokud však zůstavitel termínem "dluh" odkazoval na vzniklý naturální závazek a na budoucí splacení, nemůže se Titius ničeho domáhat; podmínka totiž byla stanovena mlčky a je to stejné, jako kdyby zůstavitel řekl: "Ať můj dědic zaplatí Titiovi vše, co mu svěřenec zaplatí," nebo kdyby odkázal případné děti, které se narodí otrokyni Arathuse, nebo úrodu, která se získá z uvedeného pozemku. Pokud by mezitím zůstavitel zemřel a otrokyně by poté porodila dítě, nebo by se sklídila úroda, nebo by svěřenec zaplatil peníze, které byly splatné, dědic zůstavitele bude oprávněn uplatnit svůj nárok; a to není v rozporu s tím, co již bylo uvedeno, neboť odkaz přechází tam, kde není uložena podmínka, i když je to způsobeno nějakou vnější příčinou.

26. Týž, Názory, kniha IX.

"Přeji si, aby padesát aurei z výnosu mých pozemků vybraných během roku po mé smrti bylo vyplaceno mému bratru Firmovi Heliodrusovi." Můj názor byl, že odkaz nebyl podmíněn žádnou podmínkou, ale že doba výplaty peněz byla zřejmě prodloužena; a pokud by výnosy z pozemků za tento rok nestačily k vyrovnání odkázané částky, je třeba se uchýlit k výnosům roku následujícího.

(1) Zůstavitel si přál, aby sto aurei bylo jeho dědici vyplaceno jeho pěstounovi a aby uvedená peněžní částka byla vyplacena třetí osobě, aby pěstoun mohl dostávat úroky z této částky ve výši čtyř procent ročně, dokud nedosáhne pětadvacátého roku věku; a poté aby mu byla vyplacena jistina. Protože uvedené dítě zemřelo před dosažením pětadvacátého roku, vyjádřil jsem názor, že prospěch z trustu přešel na jeho dědice. Neboť se zdálo, že výplata jistiny není vázána na žádnou podmínku, kromě toho, že by měla být provedena, až příjemce dosáhne určitého věku; a protože dědic nemohl požadovat splnění trustu po výše uvedené třetí osobě, u níž si zůstavitel přál, aby byly peníze uloženy, protože na základě následujícího ustanovení: "Bezpodmínečně vyplatíte uvedenou peněžní částku mému pěstounovi poté, co dosáhne výše uvedeného věku," je třeba požadovat splnění trustu po dědicích zůstavitele, kteří by měli stanovit výplatu peněz; neboť po osobě, které zůstavitel důvěřoval, nemůže dědic příjemce požadovat, aby poskytla záruku.

(2) Otec uložil své manželce, které odkázal určitý majetek, aby z výnosu uvedeného majetku, který měl tvořit součást majetku jeho syna, platila synovi až do jeho pětadvaceti let věku každoročně určitou peněžní částku, a to vedle výživy, která byla synovi poskytnuta. Ukázalo se, že v tomto případě nešlo o několik svěřeneckých fondů, ale o jeden fond rozdělený na několik plateb, a proto syn, který zemřel před dosažením výše uvedeného věku, převedl svěřenecký fond na zbývající dobu na svého dědice; ten však nemohl požadovat výplatu peněz na začátku každého roku, protože otec zamýšlel, aby byly synovi vypláceny z výnosu nemovitosti darované manželce. Kromě toho, pokud otec zamýšlel, aby peníze, které byly splatné každoročně, byly použity na podporu syna, není pochyb o tom, že po jeho smrti již důvod pro jejich výplatu neexistoval.

27. Scaevola, Názory, kniha III.

28. Zůstavitel ustanovil syna z otcovy moci bezpodmínečným dědicem části svého majetku, pověřil ho svěřenectvím a do závěti vložil následující ustanovení: "Z toho důvodu, že jsem ustanovil Lucia Titia svým dědicem, si přeji, aby vstoupil do mého majetku, pokud bude zproštěn otcovy kontroly." Zůstavitel se tedy rozhodl, že bude vyživovat syna, který je jeho otcem. Poté, co pozůstalost přijali spoludědicové, vyvstala otázka, zda odkaz zanechaný synovi nabude účinnosti. Odpověď zněla, že pokud bylo zanecháno bez jakýchkoli podmínek, lze se výkonu odkazu domáhat na spoludědicích syna, a to v poměru jejich podílů na pozůstalosti.

(1) Zůstavitel odkázal deset denárů splatných měsíčně některým otrokům, které manumitoval. Jelikož dědicové nebyli přítomni a otroci získali svobodu na základě dekretu senátu, vyvstala otázka, od kterého okamžiku by měla být prováděna výplata odkazů na jejich výživu. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by jim tyto odkazy měly být vypláceny od doby, kdy začali být svobodní.

28. Týž, Názory, kniha IV.

Je-li odkázán pozemek s veškerým vybavením, vzniká otázka, jakým způsobem by měl být odevzdán, zda ve stavu, v jakém byl v době smrti zůstavitele, nebo v době, kdy byl sepsán kodicil, nebo v době, kdy byl uplatněn nárok na jeho vydání. Odpověď zněla, že pozemek s příslušenstvím by měl být vydán v době, kdy dědictví nabyt.

29. Valens, Trusty, kniha I.

"Ukládám svému dědici, aby v určitém čase zaplatil Titiovi deset aurei." Není pochyb o tom, že dědic dluží deset aurei, ale není jisté, kdy je dluží. Zdá se, že odkaz nabude účinnosti a může být od dědice požadován, jakmile bude schopen jej zaplatit.

30. Labeo, Epitomy posledních Javolenových děl, kniha III.

Je-li odkaz odkázán svěřenkyni, aby nabyt účinnosti, až se provdá, a ona by se měla provdat dříve, než bude nezletilá, nebude mít nárok na odkaz dříve, než dosáhne věku, kdy se může provdat; protože dívku nelze považovat za provdanou, když není schopna soužití.

31. Scaevola, Digest, kniha XIV.

Jistý muž, který ustanovil svou manželku dědičkou šestiny svého majetku, ustanovil za ni náhradníka a uložil svým dědicům svěřenectvím, aby jí v případě, že jeho manželka nebude jeho dědičkou, dali její věno a jistý jiný majetek; a protože manžel

zemřel, zemřela i manželka dříve, než byla podmínka splněna a než vstoupila do dědictví. Vyvstala otázka, zda svěřenský fond nabyl účinnosti okamžikem její smrti a zda její dědicové měli nárok na prospěch z něj. Odpověděl jsem, že pokud manželka zemřela před vstupem do dědictví, měli nárok na prospěch ze svěřenského fondu od okamžiku její smrti.

Tit. 3. Ohledně jistoty poskytnuté za účelem vyplacení odkazů nebo výkonu svěřenství.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Praetor rozhodl, že za vyplacení odkazů musí být poskytnuta jistota, aby dědic mohl být odpovědný za případný podvod spáchaný na těch, kterým si zůstavitel přál vyplatit peníze nebo provést nějaký úkon v jejich prospěch; aby peníze mohly být vyplaceny nebo úkon proveden ve stanoveném čase.

(1) Dědic je vždy nucen složit jistotu bez ohledu na to, jaké je jeho postavení nebo majetek.

(2) Toto pravidlo nezavedl přetor bez dobrého důvodu. Protože dědic má v držení pozůstalost, neměli by být odkazovníci připraveni o majetek zemřelého a musí jim být buď poskytnuta jistota, nebo, pokud se tak nestane, jim pretor povolí, aby se ujali držby odkázaného majetku.

(3) Jistota musí být poskytnuta nejen všem odkazovníkům, ale také jejich nástupcům, jak již bylo rozhodnuto, ačkoli posledně jmenovaní jsou připuštěni k uchopení držby majetku nikoli na základě vůle zůstavitele, ale z důvodu požadavků dědictví, stejně jako tomu je v případě dluhu.

(4) Jistota musí být poskytnuta i zástupcům odkazovníků, což je v současné době naše praxe.

(5) Je zřejmé, že je-li odkaz odkázán někomu, kdo je pod kontrolou jiného, musí být jistota poskytnuta tomu, jehož pravomoci podléhá.

(6) Navíc jistotu za vyplacení odkazu musí poskytnout nejen dědicové, ale i jejich nástupci.

(7) Jistotu je povinen složit i ten, na koho byla pozůstalost převedena podle dekretu Senátu.

- (8) Ti, kdo se stali dědici prostřednictvím jiných osob, stejně jako dědicové pretoriánů, jsou povinni poskytnout jistotu.
- (9) Je zřejmé, že pokud nejsou podmínky stipulací dodrženy a je podána žaloba na vrácení dědictví, je třeba říci, že stipulace zaniká.
- (10) Stejně pravidlo platí i v případě svěrenských fondů,
- (11) Je-li odkaz nebo svěrenství někomu odkázáno s tím, že bude obnoveno, pokud se majetek ztratí, podívejme se, zda lze požadovat jistotu za zaplacení nebo výkon druhého odkazu nebo svěrenství. Vystává otázka, zda je tento svěrenský odkaz nebo odkaz splatný a kolikrát je splatný a zda má sám odkazovník poskytnout jistotu, že o majetek nepřijde. Zachoval se reskript Diviše Pia adresovaný Juniu Mauritiovi, který se týká všech těchto záležitostí a který zní takto: "V souladu se smlouvami tvého dopisu by měly být vyplaceny nebo odevzdány odkazy nebo trusty Clodiu Fructulovi podle závěti Clodia Felixe, aniž by se vyžadovala záruka, že žádný z uvedených odkazů nebo trustů neztratí. Jelikož totiž zmíněný zůstavitel dědice zavazuje, že pokud by Fructulus ztratil něco z majetku, který mu byl odkázán zmíněnou závětí, musí mu to dědic nahradit, nemá to za následek, že by se po Fructulovi požadovalo, aby poskytl záruku pro případ ztráty prvních odkazů, nebo že by dědic byl zavázán na dobu neurčitou; takže jakmile odkazovník ztratí nějaký majetek, bude první z nich povinen jej obnovit, ale protože podle podmínek trustu by se zdálo, že po druhém vyplacení odkazu již dědic nebude odpovědný, pokud odkazovník později ztratí nějaký majetek, trust byl poslední platbou zcela naplněn." Z tohoto reskriptu tedy vyplývá, že odkazovník není povinen poskytnout dědici jistotu pro případ ztráty majetku. Na druhé straně vystává otázka, zda má dědic poskytnout jistotu s ohledem na druhý odkaz, resp. svěrenský fond. Domnívám se, že to není nutné, neboť je v moci zůstavitele, aby zabránil ztrátě toho, co mu bylo odkázáno. Pokud by však někdo zjistil, že druhé dědictví bylo zanecháno pod nějakou podmínkou, je třeba říci, že jistota by měla být požadována.
- (12) Je zřejmé, že pokud je někdo pověřen vyplacením odkazu, ať už zcela nebo zčásti, musí poskytnout jistotu, ať už je ustanoveným, nebo náhradním dědicem.
- (13) Velmi vážně se nabízí otázka, zda se toto ustanovení týká přírůstku odvozeného ze zisku nebo úroku. Bylo rozhodnuto, a to velmi správně, že toto ustanovení se týká jakéhokoli přírůstku, k němuž došlo poté, co byl dědic v prodlení, neboť zahrnuje vše, co mělo být vyplaceno.
- (14) Pokud se někdo zavázal k výplatě odkazu pod podmínkou a v době, kdy podmínka trvá, zemře, stává se tato podmínka neúčinnou, protože odkaz na dědice nepřechází. Je třeba také poznamenat, že v tomto ustanovení jsou zahrnuty tytéž okolnosti a podmínky, které se týkají odkazu. Proto pokud existuje výjimka, kterou lze uplatnit proti osobě, která se domáhá odkazu, je stanoveno, že stejnou výjimku lze uplatnit proti každému, kdo podává žalobu na základě ustanovení.

(15) Ofilius říká, že pokud je dědic požádán o poskytnutí jistoty s odkazem zástupcem odkazovníka, který je údajně nepřítomen, měl by ji poskytnout pod podmínkou, že osoba, v jejíž prospěch tak činí, je naživu, aby nebyl činěn odpovědným, pokud by odkazovník dříve zemřel.

(16) Vystává také otázka, zda je v tomto ustanovení zahrnut samotný majetek, který je odkázán, nebo zda se vztahuje pouze na jeho hodnotu. Lepší názor je, že buď samotný majetek, nebo jeho hodnota spadá pod podmínky ustanovení.

(17) Je-li mi odkázáno deset aureí, které se nacházely v určité truhle, a užívací právo k nim je odkázáno tobě, přičemž každý odkaz je absolutní, může si ten, komu je vlastnictví odkázáno, nárokovat deset aureí ze zákona. Přesto je stanoveno, že uživatel může podat žalobu podle dekretu senátu a požadovat užívatelské právo pěti aureí. Pokud by však vlastník požadoval celých deset aureí, může mu to být znemožněno námitkou z důvodu zlé víry poté, co usufruktuár poté, co obdržel pět aureí, složil jistotu za jejich vrácení. Marcellus říká, že je jasné, že pokud by zůstavitel získal do držby deset aureí, měla by být dědici nebo uživateli přiznána spravedlivá žaloba proti zůstaviteli, pokud mu bude poskytnuta jistota. Pokud však bylo deset aureí odkázáno pod podmínkou, může je uschovatel do té doby držet, pokud je poskytnuta záruka; a odkazovník, jemuž bylo vlastnictví odkázáno, může stanovit, že mu bude vyplaceno. Pokud by však tuto podmínku nepožadoval a podmínka by byla splněna, může podle Marcella podat žalobu na vydání majetku. Pokud však dědic vyplatil deset aureí uživateli omylem, je zřejmé, že po něm nebude požadováno, aby majetek předložil soudu, a Marcellus se domnívá, že by měla být přiznána úleva odkazovníkovi vůči uživateli.

(18) Pokud by se část pozůstalosti dostala do držby státní pokladny, výše uvedené ustanovení nebude mít žádnou platnost ani účinek, protože není obvyklé, aby státní pokladna poskytovala jistotu.

(19) Má-li někdo v držbě malou část pozůstalosti, ačkoli může být dědicem většího podílu z ní, zmenší-li se část pozůstalosti ze zákona, stane se dědic bezpečnějším a nebude podle ustanovení ručit za větší část pozůstalosti, než na kterou má nárok. Pokud by však dědicova způsobilost s ohledem na podíl zůstavitelů zůstala nezmenšena, přesto bude mít ve skutečnosti nárok na menší část pozůstalosti a bude se jevit jako zatížený, pokud složil jistotu na odškodnění zůstavitelů, protože ze zákona jsou odkazy splatné v poměru k podílu na pozůstalosti, jehož je dědicem. Je naprosto spravedlivé, aby odkazovníkům neplatil více, než je v poměru k podílu na pozůstalosti, z něhož mu plyne příjem. Tak je tomu i v případě poměrného převodu pozůstalosti podle trebičského dekretu senátu, neboť dědic je zproštěn povinnosti platit odkaz, pokud jde o jeho podíl, z něhož ušel zisk.

(20) Má-li být odkaz splatný v neurčité době někomu, kdo je pod kontrolou jiného, poskytne se jistota tomu, kdo má nad odkazovníkem kontrolu, a to nikoli absolutně, ale podmíněně; to znamená za předpokladu, že se podřídí jeho pravomoci, až nastane čas pro vyplacení odkazu. Pokud by však bylo zjištěno, že zůstavitel je svým vlastním pánem, zdálo by se

nespravedlivé, aby byla jistota poskytnuta otci, když je odkaz splatný jinému. A i kdyby byla jistota poskytnuta bez tohoto dodatku, můžeme přesto otci nebo pánovi zakázat výjimku, pokud nemají syna ani otroka pod svou kontrolou v době, kdy je podmínka splněna. Přesto podle toho bude výsledkem, že existuje případ, kdy jistota poskytnutá s odkazem na dědictví nenabude účinnosti, neboť bude neplatná, pokud je dotyčná osoba v době, kdy je podmínka splněna, svým vlastním pánem.

2. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

I kdyby byl otec ochoten dát záruku, že si nikdo nebude později odkaz nárokovat, nemůže být dědic nucen vyplatit jej někomu jinému než synovi, kterému náleží, a může požadovat totéž.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Jistota musí být poskytnuta i těm, kteří jsou pod kontrolou jiného, stejně jako je obvyklé, že se tak děje v případě, kdy je tentýž majetek odkázán dvěma osobám za různých podmínek, neboť jistota je poskytnuta dvěma odkazovníkům, ale v obou případech se stávají ručiteli tytéž osoby.

4. Týž, O ediktu, kniha XV.

Je-li majetek v rukou kohokoli za podmínek svěřenství a nedá-li jistotu za zaplacení odkazu, je odkazovník uveden do držby majetku jako proti němu.

5. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Podmínka odkazu, na jehož výplatu byla poskytnuta jistota, byla splněna poté, co byl dědic zajat nepřitelem. Popírám, že by ručitelé mohli být v mezidobí činní odpovědnými, neboť neexistovalo ani právo, ani osoba, na kterou by se podmínky podmínky mohly vztahovat.

(1) Císař Marcus Antoninus v reskriptu adresovaném Juliovi Balbusovi uvedl, že osoba, po níž je požadován majetek zanechaný v rámci poručení, by měla poskytnout záruku, když se odvolá; nebo, pokud jeho protivník záruku poskytne, měla by mu být sporná nemovitost předána do držby. Císař velmi správně rozhodl, že jistota má být poskytnuta i po odvolání ve věci podané v rámci trustu. Mělo by se tak stát ještě před vydáním rozhodnutí, pokud je žalobce v prodlení, neboť by neměl kvůli svému prodlení přijít o vítězství. Proč by však odvolatel neměl složit jistotu z důvodu trustu, jestliže tak učinil jeho protivník, aby mu bylo vydáno vlastnictví, když požadavky ediktu jsou jiné, bylo žádáno v reskriptu? Neboť jistota se nevyžaduje od odkazovníka jako v případě půjčky, ale z titulu úschovy se poskytuje náhradní držba, a ten, kdo majetek získá, je uveden do držby, a to buď prétozem, nebo guvernérem. Pretor povoluje převzetí držby veškerého majetku náležejícího do

pozůstalosti, a to pouze za účelem dodržení stavu úschovy; císař tak však činí z důvodu majetku, který je předmětem sporu, a vyžaduje od obou stran záruky; stejně jako v případě, kdy syn, který získal držbu, nemůže poskytnout jistotu, aby vložil veškerý svůj majetek do většiny pozůstalosti, a z toho důvodu, že mu odmítáme jakoukoli žalobu, je podmínka, aby poskytl jistotu svým bratrům, odložena v souladu s pravidlem pretoriánského soudu, neboť jeho bratři musí vrátit vše, co mohli získat z podílu svého bratra, když on skutečně vložil svůj vlastní majetek do většiny pozůstalosti. Nemůže-li však žádný z nich poskytnout jistotu, je z důvodu pohodlí stanoveno, že obě strany zvolí dobrého muže, u něhož bude příjem uložen a jakoby sekvestrován a který může podávat spravedlivé žaloby přiznané prétozem. Kromě toho držba podle podmínek dříve citovaného reskriptu přechází na osobu, která si nárokuje prospěch z trustu, pouze tehdy, když poskytne jistotu; i když ji její protivník může odmítnout poskytnout nikoliv pro neschopnost, ale pro tvrdohlavost. Když však osoba, která je úspěšná, nemůže poskytnout jistotu, musí být samotný majetek uložen nebo držba předána na základě dekretu prétora.

(2) Jestliže se říká, že podmínka nebo termín odkazu nebo svěřenství odkládá požadavek nebo žalobu o něj, a proto se požaduje jistota, a dědic tvrdí, že se tak děje za účelem obtěžování, a popírá, že by stranám, které podávají žádost, bylo něco odkázáno, nesmí být ten, kdo žádal, aby byla složena jistota, vyslechnut, ledaže předloží závět, kterou může prokázat, že mu byl odkaz odkázán.

(3) Když byla položena otázka, kde musí být složena jistota za účelem zachování svěřenského fondu, císař Titus Antoninus v reskriptu uvedl, že pokud dědic nemá bydliště v Římě a veškerý majetek pozůstalosti se nachází v provincii, příjemce svěřenského fondu, který žádá, aby byla složena jistota, má být poslán zpět do provincie. Pokud by tedy dědic požádal, aby byl poslán zpět do svého bydliště za účelem složení jistoty, a zůstavitel by požádal, aby byla jistota složena tam, kde se nachází pozůstalost, neměl by být dědic poslán zpět. To také uvedl císař Titus Antoninus v reskriptu.

(4) V tomto Reskriptu bylo doplněno, že pokud byl majetek patřící do pozůstalosti již prodán, a to buď z vůle zůstavitele, nebo se souhlasem odkazovníka, měla by být cena uvedeného majetku složena do úschovy za účelem provedení ustanovení poručenství.

6. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Pokud je v trustu uvedena neurčitá částka, je třeba požadovat ručení poté, co byla částka stanovena rozhodnutím soudce, který má pravomoc v dané věci rozhodovat.

(1) Nesmíme také zapomínat, že ve věcech týkajících se majetku, na němž má zájem veřejnost, není obvyklé, aby se za výkon trustu požadovala jistota, i když někdy vznikne nutnost ji poskytnout. Je však zřejmé, že lze požadovat slib, že závět zůstavitele bude vykonána.

7. Paulus, Manuály, kniha II.

Když byl otec nebo pán ustanoven dědicem a pověřen odkazem, který má být vyplacen synovi nebo otrokovi prvního z nich, pod určitou podmínkou, nemůže ani jeden z nich požadovat záruku za zachování odkazu. Pokud by však syn nebo otrok byl emancipován nebo manumitován v době, kdy podmínka trvá, a požadoval by jistotu, vyvstává otázka, zda by měl být vyslyšen, aby se výhoda, kterou od svého otce nebo pána obdržel, nestala v jeho neprospěch, nebo zda by si otec a pán měli vyčítat, že jim dali pravomoc takový požadavek vznést. Lepší názor je vyřešit tento bod přijetím středního postupu a říci, že mohou být činěni odpovědnými pouze za zastavení svého majetku.

8. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Je-li poskytnuta záruka na zaplacení odkazů, nastává podle tohoto ustanovení den splatnosti, jakmile se odkazy začnou stávat splatnými:

9. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Ne však do té míry, že by se o odkazy mohlo žádat ihned, neboť se domníváme, že platba má být provedena v určitý den, i když tento čas ještě nenastal.

10. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Jestliže jsi byl ustanoven dědicem a byl jsi mi uložen odkaz pod určitou podmínkou, a ty bys poté přijal pozůstalost a poskytl záruku za zaplacení odkazu, a po tvé smrti, ale předtím, než by byl tvůj majetek zapsán, by se podmínka odkazu splnila, Sabinus říká, že ručitelé mi budou odpovědni, protože odkaz musí být za všech okolností zaplacen, i kdyby podmínka měla obecný charakter.

11. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

V případě, že se odkazovníci dostali do držby majetku pozůstalosti proti mně z důvodu, že se zavázali k zaplacení odkazu, a můj zástupce nebo někdo jiný poskytl mým jménem záruku, může mi pretor z tohoto důvodu udělit interdikt, kterým odkazovníkům nařídí, aby se vzdali držby, stejně jako kdybych záruku poskytl já sám.

12. Marcianus, Institutes, kniha VII.

I když do závěti mohla být vložena podmínka, že se nepožaduje žádná jistota, nebude taková podmínka považována za platnou, a proto, pokud by některý odkazovník žádal, aby mu byla jistota poskytnuta, nebude podmínka považována za nesplněnou, protože poté, co bylo veřejným právem stanoveno, že jistota tohoto druhu může být prominuta, se břemeno záruky nevyžaduje a rozumí se, že nebyla uložena žádná podmínka.

13. Neratius, Pergameny, kniha VII.

Jistota může být také složena na zaplacení odkazů tomu, komu je přiznána žaloba z titulu uvedených odkazů, jako proti tomu, kdo po odmítnutí svého ustanovení dědicem nabyt majetek na základě dědictví; a pokud nebude složena jistota, bude mu uložena za účelem zachování odkazů, neboť si prétor přeje, aby byly zajištěny, stejně jako v případě těch, které jsou splatné podle občanského práva. Aristo zastává stejný názor.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Toto ustanovení se vztahuje i na svěrenské fondy, kde je svěrenský fond zanechán buď absolutně, nebo má nabýt účinnosti po určitém dni, nebo pod podmínkou, nebo kde je odkázán určitý majetek, nebo celý majetek, nebo nějaké právo na něm závislé.

(1) Božský Pius v jednom reskriptu také uvedl, že kdykoli je jasné a jisté, že za žádných okolností není důvod k plnění svěrenství, bylo by nespravedlivé, aby se od dědice požadovalo poskytnutí záruky, když to není nutné.

15. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Tato kauce se vztahuje i na odkaz, který je splatný okamžitě, neboť soudní řízení vyvolává určité zpoždění.

(1) Pokud odkazovník obdržel od ustanoveného dědice záruku za vyplacení odkazu a byl pověřen svěrenectvím podle trebelského dekretu senátu, nabývají obě ustanovení účinnosti; dědic se však může chránit výjimkou, protože není povinen poskytnout záruku. Byla-li však převedena část pozůstalosti, musí jistotu poskytnout každá ze stran.

(2) Toto ujednání se použije i v případě, že má být svěrenectví uzavřeno ab intestato.

16. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVII.

Pokud se odkazu domáhají dvě osoby téhož jména, musí být jistota poskytnuta oběma z nich, ale dědic nebude z tohoto důvodu zbytečně zatížen, protože může učinit tytéž ručitele odpovědnými podle obou ustanovení; a zmínění ručitelé nejsou zbytečně zatíženi, protože výsledkem bude, že budou odpovědni pouze podle jednoho závazku.

17. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Přijmeme-li zajištění pouze od jednoho dědice za vyplacení nám odkazu, který připadá všem dědicům, a podíl zmíněného spoludědice případně slibujícímu, bude zajištění ručit v plné výši, pokud by dědic dlužil celý odkaz.

18. Scaevola, Digest, kniha XXIX.

Žena, která zanechala legitimního syna, ustanovila svého otce dědicem celého svého majetku, který byl manumitován současně s ní, a uložila mu, aby v okamžiku své smrti převedl na svého vnuka, syna zůstavitelky, veškerý její majetek, který by se jí mohl dostat do rukou, a dodala následující slova: "Zakazuji, aby se od mého otce Seia požadovala jakákoli záruka." Vzhledem k tomu, že zmíněný Seius promrhal veškerý svůj majetek a otec beneficenta svěrenského fondu se obával, že se stane neúčinným, vyvstala otázka, zda může donutit otce zesnulé, aby poskytl jistotu za splnění svěrenského fondu. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností jej nelze k poskytnutí jistoty donutit.

(1) Jelikož zůstavitelka uložila určitý majetek u svého manžela, otce chlapce, jemuž odkázala majetek, aniž by od něj požadovala záruku za uložení, byla rovněž položena otázka, zda má být uvedený majetek vydán dědici, který je otcem zůstavitelky, nebo zda, jelikož celý majetek musí nakonec připadnout synovi zůstavitelky, má předmětný majetek zůstat v rukou manžela, který měl právo na držbu věna. Odpověď zněla, že veškerý majetek patřící ženě, který zůstal a nebyl zahrnut do jejího věna, musí být vydán dědici.

(2) Opatrovník, který byl zároveň spoludědicem své svěrenkyně, v době její nepřítomnosti a poté, co byl vyrozuměn zůstavitelkou, sám poskytl na účet svěrenství záruku za celou částku, která byla v rámci tohoto svěrenství zanechána. Vyvstala otázka, zda by měla být přiznána praetorská žaloba proti svěrenci, když dospěje. Odpověď zněla, že by měla být přiznána.

Tit. 4. Kdy lze odkazovníkům beneficentů svěrenského fondu svěřit do držby majetek pozůstalosti za účelem jeho zachování.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

Pokud by někdo přijal záruku poté, co mu to bylo zakázáno, může být záruka dědicem vymáhána, aby mohl být propuštěn? Pokud totiž dědic vědomě poskytl jistotu, když to nebylo nutné, nemůže být propuštěn. Ale co když si nebyl vědom toho, že byl z poskytnutí jistoty omluven? Pak může získat zpět jistotu. Pokud se, protože neznal právo, domníval, že nemůže být zproštěn povinnosti složit jistotu, může získat jistotu zpět? V tomto případě může kdokoli ještě velmi správně říci, že tak může učinit. Ale co kdyby byla uzavřena doložka, máme se domnívat, že ručitelé mohou využít výjimku, nebo ne? Lepší názor je, že mohou využít výjimku, protože jistota byla poskytnuta v případě, kdy nebyla vyžadována.

(1) Praetor nepožaduje, aby poskytnutí jistoty odporoval dědic, ale vyhoví, pokud její neposkytnutí nezpůsobil ani zůstavitel, ani beneficiant poručenství. Pokud tedy neexistuje nikdo, kdo by mohl být vyzván ke složení jistoty (tj. nějaká osoba, která byla pověřena vyplacením odkazu nebo výkonem svěřenství), mohou být odkazovník a beneficiant podle podmínek tohoto ediktu uvedeni do absolutní držby majetku, protože platí, že osoba, které měla být jistota složena, nenese vinu na tom, že nebyla složena. Jistota by však neměla být nabízena odkazovníkovi, ale postačí, pokud ji požadoval a nebyla mu poskytnuta, nebo pokud nebyl nikdo, od koho by ji mohl požadovat.

(2) Je-li zproštění pohledávky odkázáno dlužníkovi, neměla by být požadována žádná záruka, protože on sám má odkaz ve svých rukou; protože pokud je proti němu podána žaloba, může vznést námitku z důvodu podvodu.

(3) Božský Pius v reskriptu, adresovaném Aemiliovi z Jezdeckého řádu, uvedl, že prétor by neměl dovolit, aby odkazovník, jemuž byl vyplacen jeho odkaz, požadoval od dědice jistotu, když se zjistí, že odkaz není splatný.

(4) Jistota musí být poskytnuta na zaplacení odkazu ještě před zápisem do dědictví, kdy je ještě pochybné, zda bude přijat. Kromě toho tam, kde je jisté, že bude odmítnuto nebo se ho zřekne, nebo kde ho potřební dědicové nepřijmou, bude se marně dovolávat tohoto ediktu, neboť je jasné, že odkaz nebude splatný nebo že svěřenství nebude vykonáno.

2. Týž, O ediktu, kniha LXXIX.

Kromě toho, je-li jisté, že pozůstalost dosud nebyla přijata, nebude důvod požadovat zajištění nebo pretoriánskou držbu majetku.

3. Týž, O ediktu, kniha LII.

Pokud dědic, od něhož je požadována jistota, navrhne soudní vyšetřování zákonnosti odkazu a řekne: "Ihned zahájit řízení s odkazem, ihned se obraťme na soud," je třeba říci, že jistota již neplatí, neboť platnost odkazu musí být stanovena dříve, než se rozhodne o platnosti jistoty.

(1) Toto soudní šetření může dědic tím snadněji vyčádat, pokud tvrdí, že se záruka požaduje za účelem obtěžování; to je totiž obvyklé pravidlo ve všech případech, kdy se požaduje jistota. Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že soudce, před nímž je kauce požadována, by měl zjistit, zda se tak děje se zlým úmyslem, či nikoliv. Toto šetření by měl provést souhrnně.

(2) Pokud zástupce zůstavitele požaduje jistotu, pokud mu to bylo skutečně zvlášť nařízeno, nebude sám povinen složit záruku, že jeho úkon bude ratifikován, ale jistota mu musí být poskytnuta. Pokud by však bylo pochybné, zda byl ustanoven zástupcem, či nikoliv, bude od něj požadována záruka za ratifikaci jeho úkonu.

(3. Byla-li jistota jednou složena, vzniká otázka, zda by měla být složena podruhé, když se tvrdí, že ručitelé jsou nemajetní. Lepší názor je, že jistota by se podruhé dávat neměla; božský Pius totiž v reskriptu adresovaném Pacuviu Licinianovi uvedl, že ona sama musí nést ztrátu způsobenou přijetím ručitelů, kteří jsou nesolventní. Není také nutné, aby osoba, od níž může být požadována jistota, byla každou chvílí obtěžována.

4. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Je zřejmé, že je pouze spravedlivé, aby byla dána jiná záruka, pokud je k tomu tvrzen nějaký nový důvod; jako například pokud by ručitel zemřel nebo ztratil svůj majetek nějakým neočekávaným neštěstím.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

Osoba, jíž není poskytnuta záruka za vyplacení odkazu nebo za splnění svěřenství, i když je jí věc svěřena do držby, nezačíná nabývat vlastnictví této věci; neboť jí není ani tak poskytnuta skutečná držba věci, jako spíše její úschova. Nemá právo dědice vypudit, ale je mu přikázáno, aby se ujal držby majetku u sebe, aby tak nepříjemnostmi věčného opatrování mohl dědice donutit k poskytnutí jistoty.

(1) Je-li jedna osoba uvedena do držby nemovitosti, aby se vyhnula hroící škodě na ní, a druhá osoba je uvedena do držby za účelem zachování odkazu, může ten, kdo má držbu za účelem zachování odkazu, také poskytnout jistotu proti škodě, která hrozí, a pokud by tak učinil, nemusí se držby vzdát, pokud mu není poskytnuta jistota ve výši, za kterou se zavázal při zajištění proti hroící škodě.

- (2) Chce-li se několik odkazovníků ujmout držby nemovitosti, musí se všichni dostavit a držbu převzít, neboť ten, kdo ji získá za účelem zachování odkazu, drží držbu pouze pro sebe, a nikoli pro někoho jiného. Jinak je tomu však v případě, kdy jsou věřitelé uvedeni do držby za účelem zachování majetku, neboť v tomto případě ten, kdo získá držbu, tak činí nejen pro sebe, ale i pro všechny ostatní věřitele.
- (3) Odkazovník, který byl uveden do držby jako první, není upřednostňován před tím, komu je uvedena do držby později; mezi odkazovníky totiž nedodržíme žádné pořadí, ale chráníme všechny stejně současně.
- (4) Poté, co věřitelé získali držbu za účelem zachování majetku, nebude mít odkazovník, který byl uveden do držby za účelem zajištění výplaty svého odkazu, přednost před věřiteli.
- (5) Pokud se osoba, která byla uvedena do držby majetku za účelem zachování dědictví, dostane do držby celé pozůstalosti, tj. pokud dotyčný majetek stále tvoří součást pozůstalosti, nenabude držby majetku, který do ní nepatří, ledaže uvedený majetek přestal být její součástí v důsledku podvodu, a její držba nebude trvalá, ale bude záviset na výsledku soudního šetření.
- (6) Kromě toho se má za to, že do pojmu "majetek" jsou zahrnuty všechny ty věci, jejichž vlastnictví náleží dědici.
- (7) Pokud existují pozemky, které jsou součástí pozůstalosti jen proto, že jsou předmětem určitých pohledávek, a pokud byly předměty dány zůstaviteli do zástavy, bude do vlastnictví zůstavitele uveden i dědic.
- (8) Zůstaviteli a dědici ze závěti bude rovněž svěřeno do držby potomstvo otroků a přírůstek stád, jakož i veškerá úroda.
- (9) Pokud však zůstavitel v dobré víře koupil majetek, který patřil jinému, bylo stanoveno, že odkazovník má být uveden do držby i tohoto majetku, neboť tvoří součást pozůstalosti.
- (10) Pokud byl majetek uložen u zůstavitele nebo mu byl zapůjčen, nemůže být zůstaviteli svěřen do držby, neboť takový majetek není součástí pozůstalosti.
- (11) Je-li jeden ze dvou dědiců připraven poskytnout jistotu a druhý nikoli, může být zůstavitel uveden do držby podílu pozůstalosti náležejícího druhému z nich. Z toho vyplývá, že odkazovníci, kteří jsou uvedeni do držby, budou mít přednost i před dědicem, který poskytl jistotu na správu pozůstalosti; proto by měl být dědic přiměn k poskytnutí jistoty na pozůstalost, aby se předešlo tomu, že by jeho správa pozůstalosti byla narušena.

- (12) Pokud je náhradník nezletilého mladšího věku pověřen vyplacením dědictví a nezletilý zemře, bude mu přiznána držba nejen majetku, který patřil zůstaviteli, ale i toho, který nezletilý sám nabyt, neboť i ten je součástí pozůstalosti. Za života nezletilého však držba nemůže být přiznána, ani nemůže být požadováno zajištění.
- (13) Pokud osoba, které je svěřeno, není dědicem, ale nástupcem z jiného důvodu, je třeba říci, že se použije edikt a zohlední se zlá víra svěřenského správce.
- (14) Kromě toho, je-li dědicem dědice ten, kdo se provinil podvodem, měl by za to také trpět.
- (15) Podvodem bychom v tomto případě měli rozumět hrubou nedbalost, a ne každý druh zlé víry, ale pouze takový, který je spáchán na úkor odkazovníků a beneficentů svěřenství.
- (16) Císař Antonín Augustus v jednom reskriptu uvedl, že v určitých případech by měli být odkazovníci a beneficiáři svěřenského fondu uvedeni do držby majetku, který patřil samotnému dědici, a pokud by do šesti měsíců od chvíle, kdy se odkazovníci poprvé dostavili k soudu pověřeného soudce, nebyly jejich nároky uspokojeny, mohli by pobírat výnosy z uvedeného majetku, dokud nebude splněna vůle zemřelého. Tento opravný prostředek je k dispozici také proti těm, kteří jsou v prodlení s plněním svěřenských fondů, jimiž byli pověřeni.
- (17) Ačkoli pojem "uspokojení" má obvykle širší význam, v tomto případě se vztahuje na vyplacení odkazů.
- (18) Proto i v případě, kdy byl dědic zůstavitelem zproštěn povinnosti složit jistotu, se reskript uplatní, protože dědic může být v prodlení s platbou.
- (19) Opět se domnívám, že lhůta šesti měsíců by se měla počítat průběžně, a nikoli se zasedáními soudu.
- (20) Nedomníváme se, že k nezaplacení odkazu dochází tam, kde zůstavitel nemá opatrovníka, a nepřičetná osoba nebo nezletilá osoba nemá kurátora. Neboť nečinnost by neměla poškodit osoby tohoto druhu, které se nemohou bránit. Je jisté, že pokud by pozůstalost byla po určitou dobu bez dědice, měla by se tato doba odečíst od výše uvedené šestiměsíční lhůty.
- (21) Lze si položit otázku, zda by plodiny, které jsou splatné podle podmínek svěřenského fondu, měly nahradit úroky, a protože následujeme příklad zástav, mělo by se vše, co se vybere jako výnos, nejprve považovat za úroky a vše, co je nad tento rámec, by se mělo započítat na jistinu. A skutečně, pokud by zůstavitel vybral více, než na co má nárok, měla by být podána spravedlivá žaloba, jako v případě zástavní žaloby, aby byl nucen přebytek vrátit. Zástavy však může prodat kdokoli a v tomto případě ústava povoluje zůstaviteli pouze inkasovat výnos, aby se urychlilo rozhodnutí ve věci.

(22) Pokud je někomu svěřen majetek, aby zajistil vyplacení odkazů, musí si ponechat příjem a všechny ostatní věci a povolit dědici obdělávat pole a sklízet úrodu; tu však musí zůstavitel opatrovat, aby ji dědic nespotřeboval. Pokud by dědic odmítl sklízet úrodu, musí být zůstaviteli dovoleno, aby tak učinil a ponechal si ji v držení. Jsou-li však plodiny takové povahy, že je vhodné je ihned prodat, měl by mít zůstavitel právo je také prodat a ponechat si cenu. Pokud je někomu svěřen do držby jiný majetek náležející do pozůstalosti, bude jeho povinností shromáždit vše tohoto druhu a postarat se o to tam, kde měl zůstavitel bydliště; a pokud tam není dům vhodný k tomuto účelu, může si pronajmout nějaký dům nebo sklad, v němž může být shromážděný majetek bezpečně uložen. Domnívám se také, že zůstavitel by měl vykonávat takový dohled nad majetkem z pozůstalosti, aby o něj dědic nemohl přijít, aby se nemohl ztratit nebo znehodnotit.

(23) Pokud byl někomu majetek svěřen do držby na základě ustanovení, je třeba dbát na to, aby nepoužíval sílu proti jinému zůstaviteli, který má možnost jej užívat a požívat.

(24) Má se za to, že přání zůstavitele je třeba vyhovět, pokud se tak děje s ohledem na výnosy pozůstalosti nebo jiným způsobem.

(25) Kromě toho se zmíněná konstituce božského Antonína vztahuje i na ty, kdo jsou ze zákona pověřeni svěřenstvím, i když nejsou dědici, neboť povinnost je stejná.

(26) Pokud je někomu svěřen majetek za účelem zajištění bezpečnosti odkazů a je proti němu zahájeno soudní řízení kvůli uvedenému majetku, neměl by se vzdát jeho držby, pokud mu není poskytnuta jistota na náklady soudního řízení.

(27) Pokud je někdo uveden do držby a není mu dovoleno ji převzít, bude mít nárok na interdikt stanovený pro tento účel a musí být uveden do držby buď soudním úředníkem, úředníkem pretoriána, nebo soudcem.

(28) Zůstavitel může být uveden do držby nejen tehdy, je-li někomu uloženo, aby převedl samotný odkázaný majetek, ale i tehdy, je-li mu uloženo, aby převedl jeho část nebo něco jiného místo něj.

(29) Je-li odkaz absolutně odkázán Titiovi a je mu uloženo pod podmínkou, aby jej převedl na Sempronia, Julianus říká, že prétor nevydá nespravedlivé rozhodnutí, jestliže předtím, než odkazovník získá odkaz, odmítne poskytnout záruku za splnění podmíněného svěření; a že by pak měl povolit, aby se Sempronius sám přihlásil o odkaz, aby mohl poskytnout záruku a souhlasit se zaplacením deseti aurei, pokud by podmínka nebyla splněna. Pokud by však Titius od dědice deset aurei přijal, Julianus říká, že bude jen spravedlivé, aby ho donutil dát záruku nebo zaplatit deset aurei a aby Sempronius poskytl Titiovi záruku. To je naše současné pravidlo, které přijal Marcellus.

(30) Ale co když je odkaz zanechán pod podmínkou, stejně jako svěřenectví, a není poskytnuta žádná záruka za splnění svěřenectví? Bude naprosto spravedlivé, aby beneficiet přijal od dědice záruku za vyplacení odkazu, pokud by ho odkazovník nezajistil; to znamená, aby sám mohl dát odkazovníkovi záruku. Pokud však odkazovník již od dědice jistotu přijal, je třeba rozhodnout, že žaloba by měla být z důvodu jistoty přiznána spíše příjemci odkazu než odkazovníkovi; to znamená v případě, že je splněna podmínka odkazu. Právo požadovat samotný odkaz by mělo být přiznáno beneficietovi svěřenského fondu, pokud ještě nebyl vyplacen a podmínka, na níž závisel, byla splněna, za předpokladu, že beneficiet byl připraven poskytnout odkazovníkovi jistotu.

6. Julianus, Digesty, kniha XXXVIII.

Pokud je odkázáno užívací právo k peněžní částce a v závěti je stanoveno, že na její účet nebude poskytnuta jistota, není odkázáno vlastnictví peněz, ale zůstaviteli by mělo být umožněno poskytnout jistotu a užívat užívací právo k penězům. V takovém případě není zásah prétora skutečně nutný, protože pokud není poskytnuta jistota, nemůže zůstavitel podat žalobu proti dědici.

(1) Je-li určité osobě svěřen majetek za účelem výkonu svěřenství, neměla by být nucena vzdát se ho dříve, než bude svěřenství vykonáno nebo než bude poskytnuta jistota, že se tak stane. Pokud se tak totiž děje v době, kdy majetek zůstává nedotčen, neměl by být zůstavitel uveden do držby, a jakmile je učiněna nabídka, aby tak učinil, měl by se držby vzdát.

7. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Pokud je do držby nemovitosti uvedeno nenarozené dítě, nelze odkazovníkovi předat držbu, aby zajistil vyplacení odkazu.

8. Papinianus, Otázky, kniha VI.

Není-li poskytnuta jistota na zaplacení odkazu a pozůstalost je převedena, přejde do držby odkazovníka takový majetek, který přestal být součástí pozůstalosti v důsledku podvodu toho, na koho byl převeden.

9. Týž, Otázky, kniha XIX.

I kdyby soud nařídil dědici vyplatit dědictví a ten tak neučinil, může odkazovník požádat, aby byl uveden do držby.

(1. Je-li stejná věc odkázána dvěma osobám za různých podmínek a není-li poskytnuta jistota, mohou být obě tyto osoby uvedeny do držby uvedené věci.

10. Paulus, Sentence, kniha III.

Pokud neexistuje majetek náležející do pozůstalosti, jehož držby se mohou ujmout odkazovníci nebo beneficiáři svěřenského fondu, nebude jim z tohoto důvodu svěřena držba majetku náležejícího dědici; mohou však podat jakoukoli žalobu s odkazem na pozůstalost a takové žaloby budou dědici odepřeny přetorem.

11. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha IV.

Pokud bys poté, co jsi byl uveden do držby majetku pozůstalosti, aby ses postaral o vyplacení odkazů nebo o splnění svěřenství, držel nějaký předmět, který mi byl odkázán do svěřenství, je spravedlivější, abych měl uvedený předmět, který mi byl odkázán, já, než abys ho měl ty, a to z toho důvodu, že jej máš v držbě pouze proto, abys zajistil splnění jiného svěřenství. Je-li mi však odkaz odkázán pod určitou podmínkou a mezitím se vám věc dostane do držby za účelem zajištění výplaty odkazu a podmínka by měla být následně splněna, nebude mi odepřeno povolení požadovat tuto věc. Stejně tak, pokud by někdo získal do držby otroka, který má být pod podmínkou svobodný, a podmínka by byla splněna, nemůže zůstavitel bránit tomu, aby otrok získal svobodu, na kterou má nárok.

(1) Jestliže se věřitel dědice dostane do držby majetku za účelem zajištění úhrady své pohledávky a získá do držby nějaký předmět, který mi byl zanechán do zástavy, je stanoveno, že z tohoto důvodu nebudu poškozen více, než kdyby věřitel získal uvedený předmět do zástavy od samotného dědice.

12. Marcianus, Trusty, kniha XII.

Není pochyb o tom, že majetek může být zanechán ve svěřenectví obci. Pokud by nebyla poskytnuta jistota, neváháme říci, že podle ediktu mohou být občané obce uvedeni do držby majetku; ale oni sami, pokud by jim nebyla poskytnuta jistota, nemohou být uvedeni do držby, ale bude zapotřebí mimořádného opravného prostředku; to znamená, že zmocněnec, který je zastupuje, může být uveden do držby majetku na základě dekretu přetora.

13. Callistratus, O monitorním ediktu, kniha III.

I když majetek, který byl odkázán nebo zanechán ve svěřenectví, může mít jen nepatrnou hodnotu, přesto, pokud jej dědic nevydá nebo neposkytne záruku, že tak učiní, když je třeba poskytnout záruku, uvede přetor odkazovníka nebo příjemce svěřenectví do držby celého majetku za účelem zajištění vyplacení odkazu.

14. Labeo, Epitomy posledních Javolenových děl, kniha II.

V případě, že dcera, vnučka, pravnučka nebo manželka zemřelého není vdaná a nemá vlastní majetek a byla uvedena do držby pozůstalosti za účelem zajištění výplaty odkazu, může majetek uvedené pozůstalosti použít ke své výživě.

15. Valens, Actions, Book VII.

Někdy, i když dědic jednal podvodně a způsobil zmenšení majetku pozůstalosti, nemůže být odkazovník uveden do její držby; jako například v případě, že učinil část pozemku náboženským nebo veřejně posvětil jeho část, například se souhlasem císaře; nebo když manumitoval otroka bez úmyslu podvést věřitele.

Knihá XXXVII

1. O pretoriánské držbě majetku.
2. O pretoriánské držbě v případech, kdy existuje závěť.
3. O pretoriánské držbě majetku uděleného nepřičetné osobě (..)
4. O pretoriánské držbě majetku v rozporu s ustanoveními závěti.
5. O vyplacení odkazů v případě získání pretoriánské držby majetku (..).
6. Ohledně kolace majetku.
7. Ohledně kolatury věna.
8. Ohledně příspěvku, který má být vyplacen mezi emancipovaným synem a jeho dětmi.
9. Ohledně uvedení nenarozeného dítěte do držby pozůstalosti a jeho poručníka.
10. Ohledně karbonářského ediktu.
11. Ohledně praetorské držby pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti.
12. Ohledně pretoriánské držby v případě, že syn byl svým otcem manumitován.

13. Ohledně pretoriánské držby pozůstalosti v případě závěti vojáka.
14. Ohledně patronátního práva.
15. Ohledně úcty, kterou je třeba prokazovat rodičům a patronům.

Tit. 1. O praetorské držbě majetku.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Pretoriánská držba přenáší jak výhody a nepříjemnosti spojené s majetkem, tak i vlastnictví majetku, který k němu náleží; všechny tyto věci jsou s ní totiž spojeny.

- (2) Týž, O ediktu, kniha XIV.

Pretoriánští držitelé v každém ohledu zaujímají místo dědiců.

3. Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

Termínem "majetek" je v tomto případě (jak tento termín obecně přijímáme) třeba rozumět vše, co patří do pozůstalosti, na kterou se dědí na základě práv zemřelého, přičemž se do něj zahrnují všechny výhody a nevýhody s tím spojené. Neboť pozůstalost je buď solventní, nebo insolventní a podléhá ztrátě nebo zisku, nebo se majetek skládá z věcí, které jsou hmotné, nebo z práv k jednání ; a za těchto okolností je zcela správně označován jako majetek.

1. Držbou majetku neboli praetorskou držbou (jak říká Labeo) nelze rozumět skutečnou držbu majetku, neboť ta je spíše právní než skutečná. Proto tam, kde k pozůstalosti nepatří nic hmotného, Labeo soudí, že přesto lze nabýt pretoriánskou držbu.

2. Proto definujeme praetorskou držbu jako právo na navrácení nebo ponechání si majetku nebo věci, které někomu patřily v době jeho smrti.

3. Pretoriánskou držbu majetku nenabývá nikdo proti své vůli.

4. Pretoriánskou držbu mohou nabýt obce, spolky, dekurié a právnické osoby. Může ji tedy získat zmocněnec některé z uvedených korporací, nebo tak může učinit kdokoli jiný jejich jménem; a i kdyby nikdo nepožadoval nebo nezískal takovou držbu jménem obce, přesto ji může získat na základě pretoriánského ediktu.

5. Pretoriánská držba majetku může být udělena hlavě domácnosti, jakož i synovi pod otcovskou kontrolou, pokud má tento právo disponovat svým *peculium castrense* nebo *quasi castrense*, a to na základě závěti.

6. Není pochyb o tom, že lze nabýt pretoriánskou držbu majetku osoby, která zemřela v rukou nepřítele, i když zemřela ve stavu otroctví.

7. Každá osoba může získat pretoriánskou držbu buď sama, nebo prostřednictvím jiné osoby. Pokud by však někdo požadoval držbu za mne, ačkoli jsem to nenařídil, nebude jeho čin legální, dokud jej neratifikuji. Navíc není pochyb o tom, že pokud bych zemřel před ratifikací jeho úkonu, nebudu mít nárok na držbu majetku, protože jsem nesouhlasil s tím, co učinil, a můj dědic tak nemůže učinit, protože na něj nepřechází právo požadovat praetorskou držbu.

8. Pokud je pretoriánská držba udělena po prokázání řádného důvodu, nesmí být udělena nikde jinde než u soudu, protože pretorián nemůže vydat takové rozhodnutí bez obřadu; ani po vyšetřování nemůže být pretoriánská držba udělena jinde než u jeho tribunálu.

9. Je třeba mít na paměti, že právo přírůstku se vztahuje na pretoriánskou držbu majetku. Proto, je-li více osob oprávněných k takové držbě a jedna z nich ji získá, ostatní se do ní nezapočítávají:

(4) Gaius, *O Lex Julia et Papia*, kniha VIII.

(Například v případě, že se vzdali svého práva, nebo byli vyloučeni z pretoriánské držby uplynutím času, nebo zemřeli dříve, než se domáhali držby) :

5. Ulpianus, *O ediktu*, kniha XXXIX.

Neboť podíly, na které by měli nárok ostatní, kdyby se domáhali držby majetku, případnou tomu, kdo držbu získal.

6. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud však prétor přislíbí držbu určité části pozůstalosti patronovi v rozporu s ustanoveními závěti a držbu zbytku přislíbí ustanovenému dědici v souladu s podmínkami závěti, má se za to, že se právo přírůstku neuplatní. Proto slíbí držbu svého podílu výslovně patronovi, když se ustanovený dědic nedomáhá svého podílu podle závěti; protože ti, kteří mají právo na přírůstek, musí alespoň jednou požadovat držbu pozůstalosti.

(1) S praetorskou držbou jsou spojeny různé výhody, neboť některé druhy držby se získávají v rozporu s ustanoveními zůstavitelovy závěti a jiné v souladu s nimi; někdy na ni mají strany zákonný nárok z důvodu dědictví nebo na ni nemají nárok z důvodu změny svého občanského stavu. Neboť ačkoli podle občanského práva jsou děti vyloučeny z toho, aby byly přímými dědici z důvodu změny svého stavu, přesto může praetor ze spravedlivých důvodů toto pozbytí občanství zrušit. Proto uděluje držbu majetku za účelem dodržení určitých zákonů.

(2) Testamentární poznámky nepovažuje edikt za závět'; Pedius totiž ve dvacáté páté knize o ediktu říká, že poznámky nejsou dopisy.

7. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Otrokovi může být právoplatně přiznána držba statku, pokud si je prétor jist jeho občanským stavem. Držba může být udělena i nepřítomné osobě, která o ni ne žádá, pokud si toho prétor není vědom. O pretoriánskou držbu může jménem jiné osoby požádat také žena.

(1) Nezletilému, který ještě nedosáhl věku puberty, nemůže prétor udělit držbu nemovitosti, ani se nemůže připojit k vydání věci bez zmocnění jeho poručníka, protože poručník může požadovat držbu za svého svěřence a otec za svého syna.

(2) Bylo rozhodnuto, že okamžik, kdy je třeba požadovat držbu pro nezletilého, začíná okamžikem, kdy se opatrovník nebo otec dozvěděl, že nezletilý má na ni nárok.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Kromě toho poručník nemůže odmítnout praetorskou držbu majetku, na kterou má jeho svěřenec nárok, protože poručník smí o ni žádat, ale nesmí ji odmítnout.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Je-li více osob v různém stupni příbuzenského vztahu, které mají nárok na pretoriánskou držbu, dokud není jisté, zda některá z nich má právo držbu požadovat, či nikoliv, bylo stanoveno, že lhůta neběží proti jednomu z posledního stupně.

10. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Neznalost práva není žádnou výhodou, aby se zabránilo promlčení nároku uplynutím času, v případě pretoriánské držby majetku. Proto lhůta začíná běžet, pokud jde o ustanoveného dědice, ještě před otevřením závěti, neboť mu stačí vědět, že zůstavitel zemřel a že je jeho nejbližším příbuzným a měl přístup k osobám, od nichž mohl žádat radu. V tomto případě se totiž znalostmi nerozumí takové, které mají osoby vzdělané v právu, nýbrž takové, které může mít kdokoli nebo které může získat tím, že se obrátí na jiné, kteří jsou vzdělanější než on sám.

11. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

12. Pokud opatrovník požaduje za svého svěřence praetorskou držbu a zjistí se, že je pro něj spíše nevýhodná než výhodná, bude opatrovník odpovědný za žalobu na opatrovnictví.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVIII.

Není důvod pochybovat o tom, že osoby mohou velmi často získat pretoriánskou držbu proti státní pokladně a proti obci; jako například v případě, kdy se nenarozené dítě, šílenec nebo ten, kdo je v zajetí v rukou nepřítele, domáhá pretoriánské držby majetku. Kdykoli zákon, dekret senátu nebo císařská ústava zakazuje, aby byl majetek odňat, pretoriánská držba se na něj nevztahuje.

13. Africanus, Otázky, kniha XV.

Pretoriánský edikt odepírá držbu majetku těm, kteří byli odsouzeni za hrdelní zločin, pokud jim nebyla poskytnuta úplná restituce. Za odsouzeného za hrdelní zločin se považuje ten, komu byl uložen trest smrti nebo zákaz používání vody a ohně. K pretoriánskému vlastnictví majetku však může být připuštěn každý, kdo byl vypovězen.

14. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Pokud blízký příbuzný zemřelého tvrdí, že jeho závěť byla zfalšována, a prokáže to po dlouhé době, ačkoli se má za to, že lhůta pro požadování držby uplynula, a žalobce, který si byl jistý, že svá tvrzení prokáže, se mohl domáhat jejího přijetí, přesto z toho důvodu, že svůj nárok uplatnil, aby si zachoval svá práva, není nerozumné, aby se mělo za to, že dědictví přijal.

15. Paulus, Názory, kniha XI.

Paulus uvedl jako svůj názor, že samotná žádost matky nemůže získat praetorskou držbu majetku pro její dceru, která nedosáhla věku puberty, ledaže by ten, kdo ji udělil, měl zjevně v úmyslu dát ji nezletilému dítěti.

16. Týž, Sentence, kniha III.

Když se osoba, pro niž se požaduje pretoriánská držba, následně stane nepřičetnou, je lepší názor, že se bude mít za to, že tento akt ratifikovala, neboť ratifikace znamená pouze potvrzení předchozího požadavku.

Tit. 2. O pretoriánské držbě v případě, že existuje vůle.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha III.

(2) Pretoriánská držba majetku nemůže být za žádných okolností udělena dědici, jehož jméno bylo ze závěti vymazáno tak, že ji lze jen stěží přečíst, i když se tak stalo neúmyslně; předpokládá se totiž, že nebylo řádně vloženo, ačkoli taková držba může být udělena, pokud bylo jméno po předložení závěti vymazáno. Pokud totiž závěť existovala v době smrti, i když mohla být později zničena, lze přiznat praetorskou držbu pozůstalosti, protože je pravda, že kdysi existovala závěť.

Tit. 3. O pretoriánské držbě majetku udělené nepřičetné osobě, nemluvněti nebo němému, mrtvému či slepému.

1. Papinianus, Otázky, kniha XV.

Titius byl nahrazen dědicem nepřičetné osoby. Lhůta stanovená pro uplatnění pretoriánské držby neběží ani proti ustanovenému dědici, ani proti náhradníkovi, dokud je nepřičetná osoba ve stejném stavu, a pokud kurátor nepřičetné osoby získá držbu jejím jménem, lhůta stanovená pro uplatnění nároku těmi, kdo jsou si vědomi skutečností, proti němu neběží. Otec se totiž může domáhat držby jménem svého nezletilého dítěte, ale pokud tak neučiní, nebude dítě z tohoto důvodu vyloučeno. Co je však třeba udělat, pokud opatrovník odmítne návrh podat? Nebude spravedlivější a vhodnější přenechat držbu nejbližšímu příbuznému, aby se zabránilo tomu, že majetek zůstane bez vlastníka? Připustí-li se toto, může být náhradník nucen poskytnout jistotu všem těm, na něž by měl být majetek převeden, kdyby ustanovený dědic zemřel v nepřičetnosti nebo kdyby poté, co se vzpamatoval, zemřel dříve, než by majetek přijal; neboť náhradník sám by mohl zemřít ještě za života nepřičetné osoby, a přesto by nezasahoval do nároků ostatních, kdyby sám zemřel dříve, než by majetek nabyl.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Osoba, která je němá, hluchá nebo slepá, může získat praetorskou držbu majetku, pokud chápe, co se děje.

Tit. 4. O pretoriánské držbě majetku v rozporu s ustanoveními závěti.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Termín "děti", pokud je použit v souvislosti s praetoriánskou držbou majetku v rozporu s ustanoveními závěti, musíme chápat jako přirozené nebo adoptované děti, pokud byly buď ustanoveny dědici, nebo vyděděny.

(1) Kromě toho jsou děti povolány k praetorské držbě pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti stejným právem a ve stejném pořadí, v jakém jsou povolány k dědictví podle občanského práva.

(2) Tato obecná zásada se podle názoru soudu vztahuje i na posmrtné děti.

(3) Pomponius se domnívá, že pokud se děti vrátí ze zajetí nepřitelem a požívají práva postliminia, mohou být připuštěny k praetoriánské držbě v rozporu s ustanoveními závěti.

(4) Pokud jeden ze tří synů padl do nepřátelského zajetí, zbývající dva, kteří jsou doma, budou mít nárok na praetoriánskou držbu dvou třetin pozůstalosti.

(5) Stejně pravidlo platí i pro posmrtně narozené dítě, neboť dokud se očekává jeho narození, bude mít nárok na podíl na pozůstalosti.

(6) Pretor přenechává držbu majetku dětem, které jsou vlastními pány. Byly-li totiž emancipovány nebo jiným způsobem zbaveny rodičovské kontroly, mohou nabýt držbu pozůstalosti; to však neplatí v případě adoptovaného dítěte, neboť aby mohlo být připuštěno k praetoriánské držbě, musí být zahrnuto do počtu dětí.

(7) Jistý muž měl syna a od něj vnuka. Svého syna emancipoval a místo vnuka ho adoptoval, a pak ho emancipoval podruhé. Vystala otázka, zda tím nepoškodil práva vnuka. Lepší se mi zdá názor, že vnuk nebyl vyloučen, neboť jeho otec buď zůstal adoptován jako vnuk, nebo byl emancipován. Domnívám se totiž, že když byl otec jednou emancipován, měl by mít vnuk spolu se svým otcem podle podmínek ediktu nárok na držbu pozůstalosti.

(8) Nějaký muž měl syna a skrze něj vnuka; syn byl emancipován, nebo, když zůstal pod otcovou správou, byl vyhnán. Vystala otázka, zda tím nebudou dotčena práva vnuka. Lepší názor je, že v obou případech by mělo být vnukovi povoleno mít praetorské vlastnictví majetku, neboť osoby, které jsou vypovězeny, se považují za mrtvé.

(9) V případě, že otec i jeho syn byli vyhnáni a oba znovu nabyli svých práv, říkáme, že synovi by mělo být přiznáno přetorské držení pozůstalosti. Pokud však byl syn odsouzen do dolů nebo k jinému trestu, který se rovná otroctví, a poté mu byla navracena jeho práva, bude přesto připuštěn k praetoriánské držbě statku; to však neplatí, pokud by mu nebyl navrácen jeho dřívější stav.

2. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Stejné pravidlo bude platit, pokud by byl otec odsouzen k trestnímu otroctví a poté by získal zpět svá práva.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Do pretoriánské držby majetku jsou připuštěny nejen samotné emancipované děti, ale i jejich děti.

1. Má-li někdo dva vnuky a po emancipaci jednoho z nich jej adoptuje místo svého syna, podívejme se, zda bude mít pouze on právo na pretoriánskou držbu jako syn. Vychází se z předpokladu, že zemřelý adoptoval uvedeného vnuka jako svého syna a jako otce druhého vnuka, kterého si ponechal pod svou správou. V tomto případě je lépe rozhodnout, že pouze on bude mít nárok na držbu pozůstalosti podle pretoriánského práva.

2. Pokud by však byl zmíněný vnuk emancipován, je vhodnější dospět k závěru, že nebude oprávněn k držbě jako syn. Tento takzvaný syn totiž není zahrnut do počtu dětí, neboť jeho právo nabyté adopcí zaniklo emancipací.

3. Mám-li syna a skrze něj vnuka a adoptuji-li vnuka namísto syna, budou mít oba nárok na praetorskou držbu; je však jasné, že pokud by byl vnuk emancipován, nebude mu dovoleno mít držbu, protože jeho otec má před ním přednost.

4. Pokud by někdo poté, co byl emancipován, dal svého syna otci, aby ho přijal za vlastního syna, je naprosto spravedlivé, aby mu byla přiznána všechna práva, na která má nárok kterékoli jiné arogantní dítě, a proto by měl být připojen ke svému otci, když je mu přiznána pretoriánská držba majetku. Pokud by byl zmíněný vnuk po své adopci emancipován, bude naprosto spravedlivé, aby byl vyloučen, neboť pak se vrátí na své místo, které mu náleží, a neměl by být připojen ke svému otci.

5. Pokud se emancipovaný syn ožení se ženou bez souhlasu svého otce a narodí se mu dítě a po smrti jeho otce zmíněný vnuk požádá, aby byl uveden do držby majetku svého děda, mělo by být jeho žádosti vyhověno. Zrušením emancipace ze strany pretora totiž legitimní syn neztrácí svá práva jako taková; zrušení emancipace se totiž provádí proto, aby děti mohly tím snadněji získat pretorskou držbu majetku a nebyly z ní vyloučeny. A i kdyby se syn oženil se ženou tak špatného charakteru, že by sňatek s ní byl nečestný jak pro něj, tak pro jeho otce, přesto říkáme, že dítěti narozenému z uvedené ženy by mělo být umožněno získat vlastnictví majetku pozůstalosti, neboť jeho děd mohl využít svého práva vydědit ho. Při rozhodování případu, kdy byla závěť napadena jako neúčinná, musí soudce, který je příslušný, při vynesení rozsudku zvážit zásluhy vnuka i provinění otce.

6. Pokud se emancipovaný syn, který byl pasivně legitimován, dá pasivně legitimovat před podáním žádosti o praetorskou držbu pozůstalosti, ztrácí právo požadovat držbu v rozporu s ustanoveními závěti.
7. Dá-li někdo svého vnuka, kterého má pod svou správou, do adopce svému emancipovanému synovi, bude otci zmíněného vnuka dovoleno ujmout se držby dědictví v rozporu s ustanoveními závěti, je-li jeho otec již mrtev, protože patří do jeho rodiny; a jemu samotnému může být dovoleno ujmout se držby dědictví v rozporu s ustanoveními závěti.
8. Stejně pravidlo platí, když emancipovaný syn dá svého vlastního syna, který se narodil po jeho emancipaci, svému otci k adopci a poté zemře; v tomto případě by totiž mělo být zmíněnému vnukovi povoleno nabýt držbu pozůstalosti svého otce, stejně jako kdyby nepatřil do jiné rodiny.
9. Pokud otec vstoupí do rodiny adopcí a jeho syn ne, může syn nabýt vlastnictví majetku svého otce, který zemřel v době, kdy byl členem adoptivní rodiny? Domnívám se, že spravedlivější je názor, že syn, i když nepatří do téže rodiny jako jeho otec, by přesto měl mít možnost ujmout se držby jeho pozůstalosti podle pretoriánského práva.
10. Děti, které nemohou být ze zákona ustanoveny dědici, nejsou oprávněny požadovat držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti. Slova "nemohou být ustanoveni" se vztahují k okamžiku smrti jejich otce.
11. Je-li jedno z několika dětí ustanoveno dědicem, nemělo by mu být dovoleno ujmout se držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti. Neboť pokud by byl oprávněn k držbě na základě závěti, k čemu by bylo dobré dát mu držbu v rozporu s ní? Je zřejmé, že pokud by se další dítě odvolalo na edikt, bylo by oprávněno k držbě v rozporu s ustanoveními závěti.
12. Je-li však někdo ustanoven dědicem pod podmínkou, nemůže získat držbu majetku v rozporu se závětí; a to uvedl Julianus ve dvacáté třetí knize Digest. Ale co když podmínka nebude splněna? Je pravda, že pak by mohl získat držbu v rozporu s ustanoveními závěti.
13. Pokud by byl emancipovaný syn ustanoven dědicem pod podmínkou, kterou není v jeho moci splnit, může získat praetorskou držbu majetku v rozporu s ustanoveními závěti; a měl by ji získat, protože byl ustanoven dědicem, ale nemůže ji získat v rozporu s ustanoveními závěti. Pokud by však tato podmínka nebyla splněna, musí být chráněn přetorem ve stejném rozsahu, jako kdyby získal držbu v rozporu s ustanoveními závěti.
14. I v případě, že je vnuk ustanoven dědicem pod podmínkou tohoto druhu, platí stejné pravidlo.
15. Není-li dědicem ustanoven jeden z několika dětí, ale jeho otrok, a ten mu přikáže, aby pozůstalost přijal, je třeba mu držbu v rozporu s ustanoveními závěti odeprít.

16. Stejné pravidlo platí, pokud by dítě raději přijalo to, co bylo odkázáno jemu, nebo jeho otrokovi; v tomto případě by mu totiž měla být držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti odepřena.

4. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Je třeba poznamenat, že držba majetku v rozporu s ustanoveními závěti je přislíbena dětem bez ohledu na to, zda existuje dědic, či nikoliv. A to je důvod, proč říkáme, že děti mají právo na držbu majetku v rozporu se samotnou závětí. Opačné pravidlo platí v případě patrona.

1. Pokud někdo ustanoví dědice, kterého má pod svou kontrolou, nebo ho vydědí a předá jím vnuka, není důvod pro uplatnění praetorského práva, protože vnuk nebude jeho zákonným dědicem. Toto pravidlo se vztahuje i na vzdálenější stupně příbuzenství.

2. Edikt přiznávající držbu v rozporu s ustanoveními závěti se nevztahuje na závěti žen, protože nemají zákonné dědice.

3. V případě, že je odkázáno nenarozené dítě, může být jinému dítěti, které bylo ustanoveno dědicem svého otce, povoleno ujmout se držby majetku pozůstalosti, a to i před narozením prvně uvedeného dítěte; neboť by bylo nespravedlivé, aby se dědic, který nebyl ustanoven, domáhal držby pozůstalosti, dokud lze tuto držbu požadovat v rozporu s ustanoveními závěti, a držbu nelze v rozporu s ustanoveními závěti přiznat, dokud se dítě, které bylo předáno, ještě nenarodilo; a i kdyby zemřelo před narozením, přesto přejde právo držby pozůstalosti na jeho dědice. To je nutné zejména v případě, kdy bylo dědicem ustanoveno emancipované dítě, neboť do té doby nemůže vstoupit do pozůstalosti.

5. Julianus, Digesty, kniha XXIV.

Pokud však děti zemrou dříve, než si vyžádají pretoriánskou držbu pozůstalosti, nebude nespravedlivé, když pretor rozhodne, že jejich dědicové budou mít výhodu držby, a to buď v souladu s ustanoveními závěti, nebo v rozporu s nimi.

(6) Paulus, O ediktu, kniha XL.

Pokud se emancipovanému synovi narodí syn, který pak zemře, a děd zemře později, bude mít vnuk právo na pretoriánskou držbu dědova majetku.

1. Tam, kde děd emancipoval syna a vnuka, nebude mít vnuk nárok na jeho majetek za života syna, ale po smrti svého otce bude mít nárok na praetorskou držbu majetku svého děda.

2. Pokud by byl emancipován pouze vnuk a zemřel by dědeček a poté jeho otec, bude mít emancipovaný vnuk nárok na majetek svého otce podle pretoriánského ediktu, protože by byl dědicem svého otce, kdyby nebyl osvobozen od vlády svého dědečka.

3. Pokud byl syn emancipován a vnuk ponechán pod kontrolou dědečka a oba byli předáni, budou mít oba nárok na držbu pozůstalosti podle pretoriánského zákona.

4. Pokud syn, který byl emancipován, patřil do adoptivní rodiny a má syna, vnuk nebude mít nárok na držbu pozůstalosti po přirozeném dědečkovi podle pretoriánského ediktu. A i kdyby se emancipovaný syn poté, co se mu narodili synové, dal do adopce, bude platit stejné pravidlo. Je zřejmé, že pokud by se dítě narozené v rodině adoptivního dědečka emancipovalo, bude mít nárok na pretoriánskou držbu majetku svého přirozeného dědečka. Osvojením nejsou dotčena práva dítěte, pokud zůstává v cizí rodině. Kromě toho, je-li emancipováno, může získat držbu majetku svých rodičů podle pretoriánského ediktu; za předpokladu, že je emancipováno za jejich života, a nikoli po jejich smrti; je totiž jisté, že po jejich smrti nemůže být emancipováno.

7. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Pokud by měl být syn emancipován a jeho syn by zůstal pod kontrolou svého děda, bude vnukovi za života jeho děda dovoleno získat do pretoriánské držby majetek svého otce.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Praetor se nedomnívá, že by dětem, které byly vyděděním zneuctěny a vyloučeny z dědictví, mělo být dovoleno získat praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti, stejně jako podle občanského práva nebrání plnění závěti svých rodičů; za těchto okolností totiž mají právo napadnout závěť jako neúčinnou, pokud si to přejí.

1. K vydědění dědice nestačí, že je to uvedeno v jakékoli části závěti, ale musí být výslovně uvedeno, že patří k tomu stupni, proti němuž se podle pretoriánského práva uplatňuje nárok na držbu pozůstalosti. Pokud by tedy syn byl vyděděn v prvním stupni a přešel ve druhém a dědicové jmenovaní v prvním stupni by nepožadovali pretoriánskou držbu pozůstalosti, může uvedený syn získat její držbu v rozporu s podmínkami závěti.

2. Každé vydědění nebrání tomu, aby dítě získalo držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, ale pouze v případě, že se tak stane ze zákona.

3. Je-li vyděděný syn jedním z několika dědiců, Marcellus v deváté knize Digest říká, že se nepovažuje za vyděděného, a proto se může domáhat držby podle pretoriánského práva v rozporu s podmínkami závěti proti kterémukoli z ostatních dědiců.
4. Pokud je syn vyděděn a poté ustanoven dědicem a stupeň, v němž je ustanoven, nabude účinnosti, domnívám se, že Edikt nabude účinnosti ve vztahu k druhému synovi a že může požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti.
5. Pokud je syn v prvním stupni předán a ve druhém vyděděn a dědicové jmenovaní v prvním stupni zemřou před smrtí zůstavitele, je třeba říci, že předaný syn nebude mít nárok na praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti; stav pozůstalosti s ohledem na druhý stupeň je totiž takový, že do ní nelze vstoupit v prvním stupni a nelze se domáhat praetorské držby. Pokud by však ustanovený dědic zemřel po smrti zůstavitele, Marcellus zastává názor, že právo na pretoriánskou držbu pozůstalosti, v rozporu s ustanoveními závěti, poté, co jednou připadlo synovi, bude na něj mít i nadále nárok. A i kdyby se podmínka, na níž záviselo jmenování dědice, nesplnila, říká také, že syn, který byl v tomto stupni předán, se může domáhat praetorské držby i v rozporu s ustanoveními závěti. Dále říká, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, že by se posmrtně narozené dítě, které bylo ustanoveno dědicem, nenarodilo; domnívá se totiž, že v tomto případě bude mít syn nárok na pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti.
6. V případě, že někdo vlastní rukou sepíše vydědění, zvažme, zda může získat pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti. Marcellus v deváté knize Digest říká, že vydědění tohoto druhu poškodí jeho práva, protože senát nepředepsal, že pokud někdo provede nějaký úkon proti sobě, má se za to, že nebyl napsán.
7. Tam, kde někdo poté, co vydědil svého emancipovaného syna, jej aroguje, Papinianus ve dvanácté knize Otázek říká, že přirozená práva budou mít v případě tohoto druhu vždy přednost, a proto takové vydědění bude synovi na újmu.
8. S odkazem na cizince však přejímá názor Marcella, že vydědění nebude na újmu jeho právům, pokud by byl následně arogován svým otcem.
9. Pokud se syn vrátil ze zajetí na základě práva postliminium, je třeba říci, že dříve provedené vydědění ho poškodí.
10. Jestliže přirozený otec vydědí svého syna v době, kdy patří adoptivnímu otcovi, a poté je jeho syn emancipován, vydědění poškodí jeho práva.
11. Praetor si nepřeje, aby děti, které byly dány k adopci, byly vyloučeny z držby pozůstalosti, pokud jsou ustanovenými dědici; a Labeo říká, že jeho rozhodnutí je nanejvýš spravedlivé, neboť děti nejsou zcela cizí. Pokud by tedy byly ustanoveny

dědici, mohou získat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti; samy o sobě však nemohou způsobit, aby edikt nabyl účinnosti, ledaže by někdo z těch, kdo byli předáni, mohl způsobit, aby byl uplatněn. Pokud by však toto dítě nebylo ustanoveno dědicem, ale stala by se jím jiná osoba, která by za něj mohla pozůstalost nabýt, nebude důvod, proč bychom mu měli dovolit získat držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

12. Kromě toho, aby těmto dětem bylo dovoleno získat praetorskou držbu, musí být přímými potomky zůstavitele, neboť pokud jsem dal k adopci syna, kterého jsem sám adoptoval, a edikt se stane účinným díky mým dalším dětem, praetorská držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti nebude výše uvedenému dítěti udělena.

13. Pretoriánská držba v rozporu s ustanoveními závěti se přiznává i dítěti patřícímu do adoptivní rodiny, pokud je ustanoveno dědicem v takovém stupni, vůči němuž lze držbu pozůstalosti požadovat.

14. Není překvapivé, že emancipovaný syn, který byl předán, může ustanoveným dědicům přiznat větší práva, než by jim náležela, kdyby zůstali jedinými dědici; neboť je-li syn, který byl pod kontrolou svého otce, ustanoven dědicem čtvrtého dílu jeho majetku a přejde-li na něj jiný syn, který byl emancipován, obdrží prostřednictvím emancipovaného syna polovinu majetku, a kdyby neměl emancipovaného bratra, měl by nárok pouze na dvanáctý díl majetku. Pokud je dědic ustanoven pouze na velmi malý podíl pozůstalosti a platí edikt, bude mít nejen nárok na užívání podílu, na který byl ustanoven dědicem, ale může získat mnohem více prostřednictvím pretoriánské držby. Neboť pretor, když udělí držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, rozhodne, že každému z dětí přidělí ty podíly, na které by měly nárok, kdyby jejich otec zemřel bez závěti a dítě zůstalo pod jeho kontrolou. Proto bez ohledu na to, zda dítě, které bylo emancipováno, nebo zůstalo pod jeho kontrolou, nebo bylo dáno do osvojení, bylo ustanoveno dědicem malého podílu na pozůstalosti, nebude omezeno na tu její část, na kterou bylo ustanoveno dědicem, ale bude mít nárok na plný podíl.

(9) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

(10) Nezáleží na tom, zda je adoptivní otec živý nebo mrtvý, neboť se zkoumá pouze to, zda dítě patří do adoptivní rodiny.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Pokud by se po smrti zůstavitele dal ustanovený dědic do adopce, může získat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, protože adopce ustanoveného dědice není na újmu ostatním dědicům uvedeným v závěti.

1. Pokud by syn byl dán k adopci svému dědečkovi z matčiny strany svým přirozeným otcem a edikt by nabyl účinnosti s ohledem na jiné dítě, je lepší názor, že toto dítě může získat držbu pozůstalosti; nevyžadujeme totiž, aby do ní vstoupilo, ale stačí, aby na něj byla převedena a aby ji mohlo právoplatně nabýt.

2. Je-li syn dán k adopci a poté, co přijal pozůstalost na příkaz svého adoptivního otce, je emancipován, může získat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti; sám totiž bude mít na ni větší nárok než adoptivní otec.
3. Je třeba poznamenat, že pokud by syn daný k adopci vstoupil do pozůstalosti, bude mu držba přiznána v rozporu s ustanoveními závěti; ale na druhé straně, pokud by někdo přijal odkaz nebo podíl na pozůstalosti, bude z pretoriánské držby v rozporu s podmínkami závěti vyloučen.
4. Děti, které nemají nárok na držbu v rozporu s ustanoveními závěti, nemohou získat ani podíl na pozůstalosti, pokud se na ně vztahuje edikt; neboť k čemu by bylo dobré je zvýhodnit a umožnit jim mít podíl, když nemají nárok na nic?
5. Děti, které byly vyděděny, nemohou učinit edikt účinným, a proto nemohou být připojeny k ostatním, když tito získají vlastnictví pozůstalosti podle pretoriánského práva; a mají jediný důvod ke stížnosti, totiž tvrdit, že závěť je neúčinná.
6. Ti, kdo se domáhají pretoriánské držby v rozporu s podmínkami závěti ve prospěch ostatních, nečekají, až o držbu požádají ty děti, které byly převedeny, ale sami se jí mohou domáhat kdykoli. Když jim totiž bylo jednou přiznáno, že ji mohou získat ve prospěch jiných, nestarají se o to, zda ji bývalí dědicové hodlají požadovat, či nikoliv.

11. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud je syn daný k adopci ustanoven svým přirozeným otcem dědicem a jiný se domáhá výhody ediktu v rozporu s ustanoveními závěti, bude mít tento druhý nárok na přednost. Pokud by však tato podmínka nebyla splněna, bude z držby vyloučen. Domnívám se, že to platí i pro toho, kdo byl absolutně ustanoven dědicem, ale nebylo to učiněno v souladu se zákonem.

1. Pretoriánská držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti se dělí stejným způsobem jako zákonná posloupnost na základě dědictví ze zákona. Proto vnuci po jednom synovi budou mít mezi sebou jediný podíl.

12. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Pokud mají dva synové spolu se dvěma vnuky od jiného syna nárok na pretoriánskou držbu nemovitosti a jeden z vnuků se o ni nepřihlásí, případně jeho podíl jeho bratrovi; pokud se však jeden ze synů o držbu nepřihlásí, bude z ní mít prospěch jeho bratr, stejně jako vnuci, neboť pak se nemovitost rozdělí na dva stejné díly, z nichž jeden získá syn a druhý vnuci.

1. Jsou-li dvě závěti a jedna, kterou je syn vyděděn, je sepsána řádně a druhá, v níž je syn vyděděn, je nedokonalá, může se ten, kdo je vyděděn v poslední závěti, právem domáhat praetorské držby pozůstalosti, jestliže dědicové uvedení v druhé závěti jsou takoví, kteří by měli mít přednost před dědici uvedenými v první závěti, kdyby byl syn vyloučen. Z toho vyplývá pravidlo, že pokud ten, vůči němuž syn uplatňuje nárok na pretoriánskou držbu pozůstalosti, ji může získat, pokud by měl být syn vyloučen, může se i on právoplatně domáhat pretoriánské držby, ale pokud by nemohl pozůstalost získat, bude syn rovněž vyloučen.

13. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Pokud emancipovaný syn získá praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, bude mu ustanovený dědic nucen odevzdat pozemky a otroky patřící k pozůstalosti; je totiž spravedlivé, aby vše, co ustanovený dědic z pozůstalosti získal, bylo převedeno na toho, koho praetor ustanovil na jeho místo.

1. Má-li někdo dva syny a po jednom z nich dá k adopci vnuka a ustanoví ho svým dědicem poté, co vynechal druhého syna, vyvstává otázka, jakým pravidlem se má v tomto případě řídit a zda má vnuk získat pouze podíl svého otce, nebo plný podíl na dědictví. Odpověděl jsem, že v případě, kdy je vnuk dán do adopce a ustanoven dědicem, dokud je jeho otec pod kontrolou jiného nebo je emancipován, nemůže získat praetorské vlastnictví v rozporu s podmínkami závěti. Pokud by však jeho otec zemřel před získáním pretoriánské držby pozůstalosti, vnuk si ji nebude moci nárokovat.

2. Pokud by otec po odkázání emancipovaného syna ustanovil za své dědice své další dva syny, z nichž jeden by byl stále pod jeho kontrolou a druhý by byl dán k adopci, a dva vnuci od posledně jmenovaného patřící do rodiny by byli rovněž odkázáni v závěti, emancipovaný syn, syn, který zůstal pod otcovou kontrolou, a ten, který byl dán k adopci, spolu s jeho dvěma dětmi mohou požadovat každý držbu třetiny pozůstalosti tak, že posledně jmenovaný bude mít nárok na šestinu a jeho děti na další šestinu téhož.

3. Jestliže otec, který měl dva syny, jednoho z nich, který sám měl děti, emancipoval a poté adoptoval jednoho z vnuků, kterého předtím emancipoval, místo svého syna, zemřel poté, co emancipovaného syna v závěti vynechal, bylo by jen spravedlivé, aby se vnuce, který nastoupil na místo syna, přiznala úleva a aby se pozůstalost rozdělila na tři díly tak, aby syn, který zůstal pod kontrolou svého otce, měl jeden; vnuk, který byl osvojen místo syna, druhou a emancipovaný syn spolu s vlastním synem, který nastoupil na místo vnuce, třetí. A i kdyby syn zemřel a na jeho místo byl adoptován jiný z vnuků, musí být pozůstalost rozdělena na tři díly a bylo by spravedlivé, aby vnuk, který byl adoptován místo syna, neměl méně, než by měl, kdyby nebyl zařazen mezi vnuky, ale byl adoptován někdo cizí.

(14) Africanus, Otázky, kniha IV.

(15) Jestliže ze dvou synů, kteří byli emancipováni, byl jeden ustanoven dědicem a druhý byl v závěti pominut, a ten ustanovený by měl vstoupit do pozůstalosti, platí, že ačkoli se na takový případ podmínky ediktu výslovně nevztahují, přesto syn, který byl ustanoven dědicem, nemůže požadovat praetorskou držbu pozůstalosti, protože přijal závěť svého otce. Edikt totiž neumožňuje, aby emancipovaný syn získal pretoriánskou držbu, pokud přijal dědictví, ať už je přijal od ustanoveného dědice, nebo od těch, kteří podle pretoriánského práva požadují držbu v rozporu s ustanoveními závěti. Je však třeba poznamenat, že pretorián by měl chránit ustanoveného dědice, který přijímá podíl na pozůstalosti odkázaný mu závětí, pokud z ní nedostane větší podíl, než na jaký by měl nárok, kdyby získal pretoriánskou držbu; pouze v tomto ohledu může poškodit sám sebe. Byl-li však ustanoven dědicem malého podílu pozůstalosti, může si ponechat pouze tento podíl a bude nucen vyplatit případné odkazy, které mohou náležet cizím dědicům. Pokud je ustanovený dědic pod otcovskou kontrolou a stane se nutným dědicem, lze říci, že může požadovat praetorskou držbu pozůstalosti za předpokladu, že nezasahoval do jejích záležitostí, neboť pokud tak činil, bude považován za osobu ve stejném postavení jako emancipovaný syn, protože schválil otcovu závěť.

1. Syn, když byl členem adoptivní rodiny, oženil se a měl syna a po smrti svého adoptivního otce ho emancipoval. Bylo rozhodnuto, že jeho vnuk se může na základě dekretu prétora domáhat vlastnictví majetku z pozůstalosti svého přirozeného dědečka, a to v rozporu s jeho vůlí. A opět, pokud by se emancipovaný syn poté, co sám měl syna a emancipoval ho, dal arogantně vydědit a zemřel po smrti svého adoptivního otce, není pochyb o tom, že by na základě dekretu prétora měl nárok na pretorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti svého otce a děda, aby se zabránilo tomu, že by byl jinak vyloučen z pozůstalosti obou z nich.

(15) Marciamis, Pravidla, kniha V.

Pokud je emancipovaný syn v závěti vynechán, nemyslím si, že by se mohl domáhat pretoriánské držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, pokud by ustanovený dědic vznesl námitku z důvodu podvodu založeného na dluhu, který měl vůči svému otci; v tomto případě se totiž jakoby vzdal práva domáhat se pretoriánské držby pozůstalosti. To je však třeba chápat tak, že se to vztahuje na případy, kdy syn nechtěl dědici, který se domáhá dluhu, zabránit prostřednictvím výjimky: "Jestliže držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti nemůže být synovi přiznána", ale raději využije výjimku z důvodu zlé víry.

16. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud by emancipovaný syn ponechal svého syna pod kontrolou dědečka posledně jmenovaného a pověřil cizího dědice svěřenectvím, aby na něj převedl svůj majetek, pokud by byl zproštěn kontroly svého dědečka, držba majetku by neměla být dědečkovi podle pretoriánského práva přiznána, pokud by existoval důvod se domnívat, že by vnukův majetek promrhal.

17. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Pokud by se otec dal k adopci a jeho syn by ho nenásledoval z důvodu, že byl předtím emancipován, syn nebude smět požadovat praetorské vlastnictví otcova majetku, protože ten patřil k jedné rodině a syn je členem jiné. Tento názor zastával i Julianus. Marcellus však říká, že se mu zdá nespravedlivé, aby byl syn vyloučen z pretoriánské držby majetku z toho důvodu, že se jeho otec dal k adopci, neboť když se syn nedá k adopci a jeho otec ano, zůstává tím syn bez otce; tento názor není nerozumný.

18. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Pokud je však syn vyděděn pod podmínkou a dožaduje se praetorské držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, ačkoli mohl být ustanoven dědicem pod podmínkou, je z držby pozůstalosti vyloučen; děti jsou totiž zbaveny pozůstalosti svých rodičů v důsledku pozitivního rozhodnutí.

(1) Vydržení odkazu a darování mortis causa, jakož i výkon svěřenství se odepře tomu, kdo získal praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti; přitom nezáleží na tom, zda byl odkaz nabyt přímo, nebo zásahem jiného.

19. Tryphoninus, Disputace, kniha XV.

Když se říká, že pretoriánská držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti se přiznává dětem, je třeba tomu rozumět tak, že stačí, aby v době smrti jejich otce existovala závěť, podle níž by mohly buď pozůstalost přijmout, nebo se domáhat její držby podle pretoriánského ediktu; ačkoli ani jedna z těchto věcí se neuskutečnila, ani se nemohla uskutečnit později. Kdyby totiž všichni jmenovaní dědicové a jejich náhradníci zemřeli před zůstavitelem a byl by jmenován dědic, který by nebyl schopen držbu podle závěti převzít, bylo by zbytečné domáhat se držby v rozporu s ustanoveními závěti, která by byla naprosto neúčinná.

20. Týž, Disputace, kniha XIX.

Zůstavitel vydědil svého syna, který byl pod jeho kontrolou, a předal ho jinému, kterého emancipoval. Vystala otázka, za jakých okolností by měl emancipovaný syn nárok na praetorskou držbu pozůstalosti. Odpověděl jsem, že pokud by jmenovaní cizí dědicové pozůstalost přijali, syn, který zůstal pod kontrolou svého otce, by byl vyloučen. Kdyby ji však zmínění dědicové odmítli, což by mohli snadno učinit, protože by z ní nemohli nic získat kvůli tomu, kdo by měl nárok na pretorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, a protože syn, který zůstal pod kontrolou svého otce, by se stal vlastním pánem, byl by zákonným dědicem svého otce; přesto by na ni měl nárok pouze emancipovaný syn, který požadoval pretorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti. Protože však vydědění nemá žádnou platnost ani účinek, není-li

pozůstalost přijata na základě závěti, Julianus velmi správně soudí, že by to nemělo bránit vyděděnému synovi, aby v rozporu s ustanoveními závěti získal praetorskou držbu pozůstalosti svého otce. Aby se předešlo tomu, že závěť, neplatná ve všech ostatních ohledech, se zdá být účinná pouze pokud jde o výtku vydědění, odkazuje se věc na smrt zůstavitele, aby pretor mohl chránit vyděděného syna před přímým a jediným dědicem ze zákona a zajistit mu polovinu dědictví. Proto je prospěch, který má získat jmenovaný cizí dědic, koupitelný, a protože nemůže ze zákona získat nic z pozůstalosti, může vstupem do ní vyloučit syna, který zůstane pod rodičovskou kontrolou, a ze zákona ji celou převede na emancipovaného syna v rozporu s podmínkami závěti. Pokud by však jmenovaný dědic pozůstalost odmítl, učiní vyděděného dědice, který se nyní stává jediným dědicem, oprávněným k jeho podílu na ní. Neboť stejně jako praetor chrání vyděděného dědice, když se k pozůstalosti nepřihlásí, tak by syn, který zůstal pod otcovou kontrolou, neměl být absolutně vyloučen v případě, že by pozůstalost byla přijata; ale bude mu umožněno, aby si ji nárokoval, stejně jako proti vyděděnému synovi, z důvodu, že závěť je neúčinná.

(1) Podívejme se však, zda v případě, kdy oba dědicové získají pozůstalost po svém otci, podléhá ten, který byl emancipován, kontribuci druhému, neboť k tomu není povinen na základě podmínek oddílu ediktu, podle něhož získává praetorian possession v rozporu s podmínkami závěti, neboť ten nařizuje, aby jistotu za kontribuci poskytl emancipovaný dědic, těm, kterým je držba pozůstalosti odevzdána. Dědic, který je pod kontrolou svého otce, totiž není povolán k pretoriánské držbě pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, protože byl výslovně vyděděn. Příspěvek nevyžaduje ani onen paragraf ediktu, podle něhož je emancipovanému synovi dovoleno získat pretoriánskou držbu poté, co jeho otec zemřel ze závěti, a to z toho důvodu, že ačkoli dědicem ze zákona může být jeho bratr; přesto emancipovaný syn nezískává pretoriánskou držbu pozůstalosti z důvodu výše uvedeného paragrafu. Obávám se, že úkon ustanoveného dědice, který pozůstalost odmítne, nebude synovi nijak prospěšný, ledaže mu umožní získat polovinu pozůstalosti po otci; polovinu majetku emancipovaného syna jím však nezíská. V takovém případě bude výsledkem to, že pokud bude dědicovi, který je pod kontrolou svého otce, určen menší podíl, než by mu jinak náležel, a pokud jeho emancipovaný bratr získal pretoriánskou držbu pozůstalosti, ačkoli je příspěvek naznačen slovy ediktu, přesto mu bude rozhodnutím pretoriána tato výhoda odepřena. Je však mnohem více důvodů, aby nebyl zvýhodněn kontribucí, protože poté, co byl svým otcem vyděděn, není v rozporu s ustanoveními závěti povolán k pretoriánské držbě pozůstalosti; a z důvodu odmítnutí pozůstalosti ustanoveným dědicem nebude mít nárok na nic, protože emancipovaný syn, který získal držbu v rozporu s ustanoveními závěti od pretora, zaujímá postavení řádného dědice.

(2) Zmíněný emancipovaný syn bude nucen ze svého podílu vyplatit případné odkazy odkázané dětem a ascendentům zůstavitele, a to ne všechny, ale pouze polovinu; protože to, co z dědictví zůstane synovi pod otcovskou kontrolou. Není však důvod, aby na něj zůstavitelé podali žalobu, neboť je oprávněným dědicem ze zákona. Pokud však získal praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, i kdyby pozůstalost nepřijal ustanovený dědic, musí zaplatit odkazy poskytnuté tou částí závěti, v rozporu s níž získal držbu pozůstalosti. Proto v tomto případě bude postavení syna, který zůstane pod otcovskou kontrolou, ve skutečnosti lepší, než kdyby nebyl vyděděn.

21. Modestinus, Pandekty, kniha VI.

Má-li člověk syna a jím ovládaného vnuka a dá svého syna do adopce, ale vnuka si ponechá pod svou mocí, a jeho syn, který byl následně svým adoptivním otcem vyděděn, zemře poté, co ustanovil cizí dědice, může syn toho, který zůstal pod kontrolou svého děda, požadovat praetorskou držbu majetku svého otce, ačkoli možná nikdy nebyl pod jeho kontrolou. Proto se má za to, že není nezbytně nutné, aby byl pod jeho kontrolou; pokud by totiž bylo rozhodnuto jinak a syn by nebyl emancipován, může vnuk toho, kdo zůstal pod kontrolou svého dědečka, požadovat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

1. Stejně právní pravidlo platí v případě, kdy syn, který byl emancipován, vnuk po něm zůstane pod kontrolou svého děda a poté je dán k adopci svému otci; to znamená, že může požadovat praetorskou držbu majetku svého děda v rozporu s ustanoveními závěti, protože se touto adopcí nestává členem jiné rodiny.

2. Pokud by však můj emancipovaný syn adoptoval cizího člověka za svého syna, nemůže se zmíněný adoptivní syn domáhat pretoriánské držby mého majetku v rozporu s ustanoveními mé závěti, a to z toho důvodu, že ke mně nikdy nevytvořil vztah vnuka.

Tit. 5. O vyplacení odkazů v případě, že je praetorská držba pozůstalosti získána v rozporu s ustanoveními závěti.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Tato hlava pojednává o zásadě přirozené spravedlnosti, která je zavedena za určitým účelem, a to aby donutila ty, kteří učiní závěť neúčinnou tím, že získají držbu v rozporu s jejími ustanoveními, platit odkazy a vykonávat svěřenství ve prospěch určitých osob, a to dětí a potomků, manželek a snach, kterým bylo odkázáno věno.

1. Praetor používá pojmy *ascendenti* a *děti* v obecném smyslu a nespécifikuje různé stupně příbuzenského vztahu; proto jim musí být vyplaceno *ad infinitum*. Praetor také neurčil, o jaké osoby se jedná, ani zda patří k mužskému, nebo ženskému

pohlaví. Proto se může o dědictví ucházet kdokoli buď ve vzestupné, nebo sestupné linii; ovšem za předpokladu, že mezi nimi existuje pouto pokrevního příbuzenství.

2. Dovolujeme, aby se odkazu domáhaly i ty děti, které zůstavitel daroval k adopci nebo které jsou adoptivní, v případě, že zůstanou dětmi až do jeho smrti.

3. Vyplácejí se i odkazy odkázané posmrtným potomkům.

2. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Pokud by tedy syn byl emancipován v době, kdy jeho manželka byla těhotná, a získal by v rozporu s podmínkami závěti do praetorské držby majetek, bude povinen vyplatit odkaz odkázaný vnukovi.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Tam, kde však byla učiněna darování mortis causa, se domnívám, že by měla být zachována; pokud však byla darována jiným osobám než výše uvedeným, domnívám se, že by jich příjemci měli být zbaveni.

1. Praetor však měl na mysli pouze potomky a ascendenty, neboť mezi ně nezahrnuje odkaz zanechaný bratrovi nebo sestře.

2. Kromě toho náleží výhradně to, co bylo zanecháno přímo ascendentům nebo potomkům; pokud by totiž bylo něco odkázáno otrokovi, který jim patří, nebo osobě podléhající jejich moci, nebudou na to mít nárok, neboť se neptáme, kým bylo dědictví získáno, ale kdo tuto čest obdržel.

3. Je-li však odkaz odkázán společně jedné z výše uvedených osob a jiné osobě, jíž se nemá platit, bude zachována pouze část náležející první z nich.

4. Stejně tak, je-li některé z těchto osob uloženo, aby zaplatila cizí osobě odkaz, který byl odkázán jí samotné, je třeba říci, že by neměl být vyplacen, protože tím nezíská žádný prospěch.

5. Navrhujete-li případ, kdy je odkaz odkázán cizí osobě a je jí uloženo, aby jej zaplatila některému z potomků nebo potomků zůstavitele, domníváme se, že za daných okolností by měl být zaplacen.

6. Kromě toho, je-li odkaz odkázán cizí osobě pod podmínkou, že jej zaplatí jednomu z potomků zůstavitele, je zcela spravedlivé říci, že by mu praetor neměl odmítnout žalobu na jeho vrácení.

7. Opět platí, že pouze ty odkazy, které jsou zákonně odkázány, by měly být vyplaceny osobami, které získají pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti. Proto platí, že nejsou splatné, pokud syn získá pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

4. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Z tohoto důvodu se často stává, že dědicové, kteří byli ustanoveni, odmítají pozůstalost, protože vědí, že emancipovaný syn buď požadoval, nebo se chystá požadovat držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

(5) Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Zůstavitel ustanovil svého syna, který nedosáhl věku dospělosti, svým dědicem a určil za něj náhradníka, ale svého emancipovaného syna pominul; oba synové poté získali praetorskou držbu pozůstalosti. Byly odkázány určité odkazy, které měl substitut nezletilého vyplácet nejen potomkům a ascendentům, ale i cizím osobám. Vystává otázka, zda by v případě úmrtí nezletilého dítěte byl náhradník nucen tyto odkazy vyplatit. Lze konstatovat, že pokud by byl zmíněný nezletilý pověřen vyplacením odkazů, musely by být vyplaceny pouze potomkům nebo ascendentům zůstavitele; pokud by však byl jejich vyplacením pověřen náhradník nezletilého, musel by je vyplatit všem odkazovníkům, a to po zohlednění falciánského práva; to znamená, že si může ponechat čtvrtinu z poloviny majetku otce, která se mu dostala do rukou, nebo osminu z celého majetku.

(1) Pokud by zmíněné nezletilé dítě bylo ustanoveno dědicem pouze jedné dvanáctiny pozůstalosti, je lepší názor, že náhradník musí polovinu majetku podrobit vkladu a poté vyplatit odkazy poté, co si ponechal čtvrtinu, kterou povoluje falciánské právo; neboť i kdyby nezletilé dítě bylo ustanoveno dědicem pouze dvanáctiny pozůstalosti, přesto se přírůstek zvýší o odkazy, kterými je náhradník zatížen.

(2) Praetor si navíc přeje, aby odkazy byly vyplaceny všem dětem, s výjimkou těch, jimž udělí držbu v rozporu s ustanoveními závěti, a to z výše uvedených důvodů; nemyslí si totiž, že by jim mělo být dovoleno domáhat se odkazů, které jim byly odkázány poté, co jim udělil praetorskou držbu. Dítě by si tedy mělo určit, zda raději bude požadovat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, nebo zda se bude domáhat svého odkazu. Pokud by se rozhodlo postupovat v rozporu se závětí, nebude mít na odkaz nárok; pokud by odkaz přijalo, nemůže se domáhat pretorské držby v rozporu s ustanoveními závěti; což je naše současná praxe.

(3) Pokud někdo získá pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti a následně by se ukázalo, že není jedním z dětí, které na ni mají nárok, ale přesto je jedním z těch, kterým má být vyplaceno dědictví, bylo stanoveno, že mu

nesmí být odňato právo domáhat se svého dědictví, ať už běžným postupem podle pretoriánského práva, nebo postupem povoleným karbonářským ediktem.

(4) Opět platí, že odkaz může být odmítnut nejen tehdy, jestliže osoba získala pretoriánskou držbu, ale také tehdy, jestliže něco obdržela ze závěti zemřelého. Z toho vyplývá, jak říká Julianus, že pokud by dědic, který získal pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, byl již ustanoven náhradníkem za svého bratra, který nedosáhl věku puberty, bude mu v případě smrti jeho nezletilého bratra odmítnuta žaloba o navrácení pozůstalosti.

(5) Jsou-li odkazy odkázány dětem zůstavitele a cizím osobám, ačkoli se srážka předepsaná falcidiánským právem provede v případě všech z nich a sníží odkazy dětí; přesto z důvodu, že odkazy nebudou vyplaceny cizím osobám, budou odkazy dětí zvýšeny.

(6) Pokud by však měl být podíl na pozůstalosti odkázán jednomu z potomků nebo potomkům, musí mu být zachován stejným způsobem, jak je to obvyklé u odkazů? Julianus se velmi správně domnívá, že v tomto případě je třeba dodržet stejné pravidlo, pokud jde o podíl na pozůstalosti, jaké bylo přijato v případě odkazu. Tento názor je schválen reskriptem božského Pia, neboť pozůstalosti jsou nejen obdarovávány čestným titulem, ale takovým testamentárním dispozicím je také přikládána větší vážnost než v případech, kdy je odkázáno pouhé dědictví.

(7) Kromě toho je třeba osobám tohoto druhu poskytnout úlevu, avšak pouze v rozsahu ochrany jejich plného podílu, i když jim mohla být odkázána větší část pozůstalosti; pokud by totiž obdržely menší část, byly by oprávněny k žalobě na vrácení pouze takové části, která jim byla odkázána. Stejně pravidlo je třeba dodržovat u odkazů, svěřenského majetku a darů mortis causa.

(8) Má být ten, komu byla odkázána část pozůstalosti, nucen vyplatit odkaz všem odkazovníkům, nebo jen některým privilegovaným osobám? Jako lepší názor se schvaluje, aby byly vyplaceny pouze privilegovaným osobám. Nebude však jediným, kdo z toho bude mít prospěch; neboť je-li nějaký podíl pozůstalosti zatížen odkazy, ať už potomkům, ascendentům nebo cizím osobám, nemůžeme pochybovat o tom, že to, co nebude vyplaceno cizím osobám, prospěje potomkům a ascendentům. Proto jediným případem, kdy odkazy nevyplacené cizím osobám připadnou tomu, kdo požaduje praetorian possession v rozporu s podmínkami závěti, je případ, kdy by neměly být vyplaceny odkazovníkům, kteří jsou buď potomky, nebo ascendenty.

6. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Salvius Aristo Julianusovi, Pozdrav. Jistý muž měl emancipovaného syna, a když ho v závěti vynechal, ustanovil jeho otce a cizího člověka svými dědici a jeho otci dal navíc odkaz. Syn se v rozporu s podmínkami závěti domáhal pretoriánské držby

majetku. Ptám se, kdyby oba dědicové vstoupili do pozůstalosti, nebo kdyby tak učinil některý z nich, nebo kdyby tak neučinil ani jeden z nich, zda by odkaz náležel otci, a pokud ano, na jakou část z něj by měl nárok? Odpověděl jsem, že jsem často poznamenával, že paragraf ediktu, podle něhož se emancipovanému synovi, který získal pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, nařizuje vyplatit odkazy, odkázané dětem a rodičům, je poněkud vadný; neboť pokud by tři čtvrtiny pozůstalosti byly odkázány komukoli, měl by ten, komu byla odkázána, nárok na více než emancipovaný syn. To by tedy mělo být upraveno dekretem tak, aby emancipovaný syn mohl mít svůj podíl na pozůstalosti a aby ustanovený dědic nedostal více než on; a výše odkazů by měla být upravena tak, aby z tohoto titulu nebylo nikomu vyplaceno více, než zůstane v rukou emancipovaného syna z titulu pretoriánské držby pozůstalosti.

7. Tryphoninus, Disputace, kniha XVI.

Podle konstituce božského Pia, adresované Tusciovi Fuscianovi, guvernérovi Numidie, by totiž rodiče a děti, kteří byli ustanoveni dědici, měli být chráněni do výše svých plných podílů, stejně jako v případě odkazů, aby tyto osoby nezískaly díky svému ustanovení dědici více, než by poměrně připadlo do rukou toho, kdo by získal pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Podívejme se, co bychom měli chápat pod pojmem "plné podíly". Předpokládejme například, že existují dvě osoby, které získaly praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, a mezi potomky a potomky je pouze jeden dědic, třetina pozůstalosti by byla plným podílem náležejícím každému z nich. Pokud však existují tři osoby, které získaly praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, bude plný podíl náležející každému z nich činit jednu čtvrtinu. Toto pravidlo se dodržuje i v případě odkazů. Pokud však jeden z potomků získá praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti a několik potomků a ascendentů obdrželo odkazy, musíme pravidlo chápat tak, že syn, který byl předán, bude mít nárok na polovinu pozůstalosti a všichni ostatní dědicové, kteří jsou v počtu potomků a ascendentů, budou mít nárok na zbývající polovinu.

1. Je-li některý z potomků nebo ascendentů ustanoven dědicem a zároveň odkazovníkem, zachováme mu pouze jeho zákonný podíl na pozůstalosti, nebo mu vyplatíme i odkaz; nebo mu dáme pouze to, co si z obou zvolí? Lepší názor je ten, že by mu mělo být zachováno obojí, avšak takovým způsobem, aby při obdržení obojího neměl více než podíl na pozůstalosti, na který má nárok.

2. Pokud ten, pro něhož je podíl zachován, vstoupí do pozůstalosti, stanou se udělení svobody učiněná zůstavitelem nutně platnými jeho přijetím. Nicméně musíme zvážit, zda ten, kdo vstoupí do pozůstalosti, by měl být odpovědný za žalobu z důvodu zlé víry. Lepší je názor, že pokud by poté, co mu byla doručena výpověď od dědice, který přešel, získal v rozporu s ustanoveními závěti praetorskou držbu pozůstalosti, přijal ji a slíbil, že druhému vyplatí jeho plný podíl, bude mu to do jisté

míry přičítáno k tíži a bude odpovědný za žalobu z důvodu zlé víry, neboť poškodí pozůstalost, neboť udělení svobody se stanou platnými.

3. Bylo-li manželce nebo snaše zůstavitele odkázáno něco nad rámec jejího věna, nebude přebytek vyplacen, pokud byla praetorská držba získána v rozporu s ustanoveními závěti.

4. Není pochyb o tom, že pod pojmem "snacha" nejsou uvedeny manželky vnuků a jiné osoby.

5. Kromě toho se domnívám, že v případě zvýšení věna by se odkaz neměl snižovat na celý podíl, pokud byl odkázán manželce nebo snaše, neboť tyto ženy na něj mají nárok jako na platný dluh.

6. Praetor zahrnuje nejen věno jako privilegovaný odkaz, ale také cokoli, co bylo zanecháno místo věna; jako například tam, kde věno sestává z určitého majetku a místo něj může být odkázána peněžní částka nebo naopak; ovšem za předpokladu, že je výslovně uvedeno, že místo věna jsou zanechány peníze.

9. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Žaloba bude ženě přiznána, i když je odkaz větší než věno.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Domnívám se, že žena by měla být chráněna i v případě, že byla ustanovena dědičkou určité části pozůstalosti namísto věna.

1. Navíc požadujeme, aby žena byla manželkou zůstavitele v době jeho smrti. Pokud odkázal věno jako přednostní odkaz své snaše a ta by měla být v době jeho smrti vdaná, je odkaz neplatný, protože věno ještě není splatné. Protože však v době, kdy manželství existuje, bude proti dědicům tchána podána žaloba, je třeba konstatovat, že žena má právo požadovat tento přednostní odkaz věna.

2. Ten, kdo požaduje přednostní držbu v rozporu s podmínkami závěti, není povinen zaplatit všechny odkazy odkázané v různých stupních uvedených v závěti, ale pouze ty, které jsou odkázány v tom stupni, proti němuž získal přednostní držbu. Držba se totiž někdy požaduje proti jinému stupni, v němž musí být odkazy zaplacený; jako například tehdy, když zůstavitel zřídil dva stupně dědiců a přešel na svého emancipovaného syna, a přesto v obou stupních odkázal odkazy potomkům a ascendentům. Julianus říká, že pokud žije někdo ustanovený v prvním stupni, musí osoba, která získá pretoriánskou držbu, vyplatit odkazy odkázané dětem a rodičům v prvním stupni; pokud však nikdo z nich nežije, musí vyplatit ty, které byly odkázány osobám ve druhém stupni. Pokud by však v době smrti zůstavitele nebyl naživu nikdo, kdo by patřil k prvnímu

nebo druhému stupni, pak se zdá, že syn, který byl odkázán, má nárok na praetorskou držbu ab intestato a odkazy nemusí být nikomu vyplaceny. Pokud by však jmenovaní dědicové zemřeli po smrti zůstavitele a před přijetím pozůstalosti, nárok na pretoriánskou držbu by byl zřejmě uplatněn vůči nim; a případné odkazy, které jim byly uloženy, by neměly být vyplaceny, ale pouze ty, které byly uloženy náhradníkům.

11. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud v době smrti zůstavitele žije jak ustanovený dědic, tak náhradník, máme za to, že by měly být vyplaceny odkazy, kterými byl pověřen ustanovený dědic, i když nikdo nemůže vstoupit do pozůstalosti.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Ať už jmenovaní dědicové pozůstalost přijmou, nebo ne, je třeba říci, že odkazy, kterými byli pověřeni, mají být vyplaceny, i když ti, kteří byli jmenováni ve druhém stupni, mohli pozůstalost přijmout poté, co ji první odmítli.

13. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Rovněž se domníváme, že odkazy, jimiž je pověřen náhradník, jsou splatné, pokud ustanovený dědic nesplnil podmínku, která nebyla v jeho moci. Pokud by ji totiž nedodržel, ačkoli to bylo v jeho možnostech, je třeba mít za to, že zaujímá stejné postavení jako dědic, který odmítne přijmout pozůstalost, neboť z ní nebude mít nárok na žádný užitek, a to zaslouženě, protože podmínku nedodržel.

14. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Někdy osoba získá praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti na základě práva, které jí náleží v souladu s jejími ustanoveními; například když je dědicem ustanoven emancipovaný syn a jiný emancipovaný syn je v závěti pominut a ustanovený dědic získá praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti a pominutý dědic o ni nepožádá. V tomto případě je naprosto jasné, že první z nich může být donucen zaplatit všechny odkazy, stejně jako kdyby se ediktu nedovolával; nehoda emancipovaného syna, který byl pominut, by totiž neměla být zdrojem zisku pro ustanoveného dědice jen proto, že ten, který byl pominut, svého práva nevyužil.

1. Pokud byl syn zůstavitelem ustanoven dědicem a je mu uložen odkaz jednomu z jeho potomků nebo ascendentů a spolu s ostatními získá praetorskou držbu majetku v rozporu s podmínkami závěti; je lepší rozhodnout, že všichni ti, kteří získali praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti, by měli být nuceni tento odkaz zaplatit.

(15) Paulus, O ediktu, kniha XLI.

V případě, že přejde syn, který je pod otcovskou kontrolou, nebude povinen zaplatit odkaz, i kdyby se domáhal držby pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti; získá totiž pozůstalost na základě intestace, a ne tím, že se domáhal pretoriánské držby. Výhrada založená na podvodu se nedotkne jeho práv; a bylo by absurdní, aby byl nucen zaplatit odkazy, protože požadoval praetorskou držbu; protože bez toho by měl nárok na celý majetek jako dědic ze zákona. Proto, pokud existují dva dědicové, kteří byli vyděděni, a to jeden, který byl emancipován, a druhý, který byl stále pod otcovskou kontrolou, některé autority tvrdí, že emancipovaný dědic není povinen platit odkazy, protože na základě úkonu svého bratra získal polovinu pozůstalosti, zatímco kdyby tento požadavek nevzněl, měl by nárok na celou kdyby. Jak by se tedy mělo postupovat, když řádný dědic přechází? Uplatní se pravidlo, které bylo právě uvedeno. Pokud je však ustanoven dědic, který má otcovu vůli, měl by odpovídat odkazovníkům, i když nepožaduje praetorské držení pozůstalosti.

1. Je-li však jeden ze synů, který byl emancipován, ustanoven dědicem a druhý je postoupen a oba získají pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, musí ten, který byl ustanoven dědicem, stejně jako ten, který byl postoupen, zaplatit odkazy. Pokud je však ustanovený dědic jediný, kdo získal praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, musí zaplatit odkazy všem odkazovníkům, stejně jako kdyby pozůstalost přijal. Pokud by však pozůstalost přijal a ten, kdo byl odkázán, by získal její pretoriánskou držbu, musí tento vyplatit odkazy pouze těm osobám, které jsou privilegované. Vystává otázka týkající se ustanoveného dědice a mnohé autority zastávají názor, že by měl vyplatit odkazy privilegovaným osobám. Domnívám se, že tento názor je správný, neboť prétor ho chrání z toho důvodu, že je jedním z dětí, které se mohou domáhat držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

2. Musí být chráněn i s ohledem na polovinu pozůstalosti, pokud byl ustanoven dědicem většího podílu, než je tato částka, nebo byl ustanoven dědicem přesně jedné poloviny. Pokud byl ustanoven dědicem na méně než polovinu, domníváme se, že by neměl být chráněn pro větší částku, než na jakou byl ustanoven; jak by totiž mohl mít nárok na větší částku, když nezískal praetorskou držbu pozůstalosti a nebyl ustanoven dědicem na větší podíl ?

3. Ženě, která svému manželovi nepřinesla žádné věno, nesmí být vyplaceno žádné dědictví, i když je odkázáno pod záminkou vrácení věna.

4. Je-li cizí dědic ustanoven pod podmínkou, že odkaz bude odkázán privilegované osobě, bude mu v případě, že vyplatí dědici deset aurei, přiznána žaloba na vrácení odkazu, pokud by jej vyplatil někomu, kdo získal držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, nikoli však, pokud by jej vyplatil ustanovenému dědici; je totiž absurdní, aby on požíval užitek z pozůstalosti a druhý nesl břemeno vyplacení odkazu. Pokud by mu však bylo nařízeno, aby jej zaplatil Titiovi, nesmí jej zaplatit jemu, ale svému synovi.

16. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

17. Předpokládáme-li případ dvou dětí, z nichž jedno, které je pod kontrolou svého otce, bylo v jeho závěti převedeno na něj a druhé, které bylo emancipováno, jím bylo ustanoveno jeho dědicem, bude edikt platit, pokud jde o to, které je pod rodičovskou kontrolou. Pokud by se oba v rozporu s ustanoveními závěti domáhali praetorské držby, nebude ten, který zůstal podřízený otcově moci, povinen vyplatit odkazy potomkům a potomkům zůstavitele, neboť má nárok na majetek ab intestato. Lze však říci, že by je emancipovaný syn neměl platit sám, protože byl zbaven pozůstalosti tím, kdo by nebyl nucen je platit, kdyby zůstal sám? Lepší názor je, že by měl za každou cenu zaplatit odkazy potomkům a potomkům; proto pokud nezískal praetorian possession v rozporu s ustanoveními závěti, je třeba říci, že by měl být chráněn s ohledem na polovinu pozůstalosti a že musí zaplatit odkazy zákonným zástupcům zůstavitele. Pochybuji, že bude povinen vyplatit všechny odkazovníky; přesto by měl z důvodu, že plně užívá majetek zůstavitele, splnit celou svou povinnost podle závěti, pokud jde o jeho podíl na pozůstalosti.

17. Ulpianus, Digesty, kniha XXXVI.

Pokud byl emancipovaný syn v závěti vynechán a jeho otec ustanovil cizího dědice a pověřil ho vydáním majetku, který byl ztracen podvodem zmíněného dědice, po přijetí pozůstalosti by měla být praetorská žaloba přiznána proti emancipovanému synovi, tj. ve prospěch osoby, které byl syn povinen vyplatit odkaz; záměrem praetora totiž je, aby držba majetku v rozporu s podmínkami závěti byla přiznána, aniž by byla dotčena práva jiných osob.

(18) Africanus, Otázky, kniha IV.

Syn a vnuk byli pod kontrolou svého otce, byli ustanoveni jeho dědici a zůstavitel kromě toho odkázal vnukovi dědictví. Otec posledně jmenovaného, další syn, který byl emancipován, požadoval prátorské vlastnictví majetku a vnuk zůstal spokojen s odkazem. Některé autority zastávaly názor, že žaloba na vrácení odkazu by měla být přiznána vnukovi pouze proti synovi, který zůstal pod otcovou kontrolou, protože ten nebyl o nic připraven a emancipovaný syn získal podíl svého syna, který nemohl být zatížen odkazem. Spravedlivějším rozhodnutím je, že žaloba by mohla být podána pouze proti emancipovanému synovi, a to skutečně nejvýše o čtvrtinu pozůstalosti,

19. Týž, Otázky, kniha V.

Z toho důvodu, že pokud by se všichni dědicové domáhali praetorské držby pozůstalosti, polovina by byla rozdělena mezi vnuka a jeho otce.

20. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Pokud by emancipovaný syn požadoval praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, je stanoveno, že potomci a ascendenti zůstavitele by měli být chráněni. Pokud by však zůstavitel poskytl privilegovaným osobám různé dary mortis causa, musí se podílet poměrně na podílu emancipovaného syna, stejně jako se to děje v případě dělení pozůstalosti a odkazů.

1. Pokud však otec zemře jako závětní dědic, nemůže si jeho syn stěžovat na darování mortis causa, neboť k žádnému příspěvku na dědictví nedochází.

21. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

2. Pokud je odmítnuta část pozůstalosti, na kterou má nárok privilegovaná osoba díky výhodě zákona, syn, který získal pretoriánskou držbu, bude mít z tohoto podílu prospěch, ale nesmí vyplatit odkazy nikomu jinému než privilegovaným osobám.

22. Týž, Názory, kniha V.

Je-li praetorská držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti dána emancipovanému synovi, který byl předán, druhý syn, tj. ustanovený dědic, který rovněž získal praetorskou držbu, nebo který se spokojil s tím, co nabyl podle občanského práva, nepožádá o praetorskou držbu, nebude mít nárok na žádný privilegovaný odkaz, který mu mohl být zanechán.

23. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Ti, o nichž božský Pius prohlásil, že si mohou ponechat buď to, co jim bylo zanecháno, nebo své zákonné podíly na pozůstalosti, nezískají nic od otroků, kteří si nemohli zajistit svobodu z důvodu pretoriánské držby dané v rozporu s ustanoveními závěti.

24. Tryphoninus, Disputace, kniha XVI.

Vyvstala následující otázka: Má být ten, komu byl odkázán odkaz, zahrnut do počtu dětí, aby mu jej mohl vyplatit syn, který získal praetorskou držbu majetku v rozporu s ustanoveními závěti? Bylo rozhodnuto, že si musí tento charakter udržet v okamžiku, kdy se odkaz začne vyplácet.

25. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Jistý muž, který emancipoval svého syna a ponechal si pod svou kontrolou svého vnuka, vydědil svého syna, ustanovil svého vnuka dědicem určité části svého majetku a druhého emancipovaného syna v závěti předal. Lze tvrdit, že vnuk měl právo požadovat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti; praetorská držba se totiž rozděluje v poměru k podílu, který by každý získal v případě dědictví, kdyby otec nebyl řádným dědicem.

1. Zůstavitel, jehož syn byl adoptován, ustanovil za dědice svého vnuka, kterého jeho syn následně zplodil, a emancipovaného syna pominul. Bude mít uvedený vnuk nárok na pretoriánskou držbu pozůstalosti podle ediktu? Přesto by měl být chráněn, stejně jako jsou chráněni ascendenti a potomci, kterým musí být vyplaceny odkazy od těch, kteří získali pretoriánskou držbu v rozporu s podmínkami závěti.

2. Pokud by si zůstavitel ponechal pod svou kontrolou jednoho nebo více vnuků po zmíněném synovi, není pochyb o tom, že by on nebo oni měli být chráněni ve stejném rozsahu, jako by tomu bylo v případě, kdyby byl vnuk po synovi nebo matka zůstavitele ustanovena dědici, neboť se s nimi může srovnávat.

Tit. 6. Ohledně kolace majetku.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Předmět této hlavy je zjevně spravedlivý; pretor totiž dovoluje emancipovaným dětem získat majetek v rozporu s podmínkami závěti, a tak je nutí podílet se na otcovském majetku s těmi, kteří byli pod kontrolou zůstavitele; a z tohoto důvodu se domnívá, že ti, kdo chtějí získat majetek svého otce, by měli vložit veškerý svůj majetek do masy pozůstalosti.

1. Kolace se týká všech těch, jimž byla propůjčena praetorská držba.

2. Je zřejmé, že pokud by pretor přiznal úplnou restituci nezletilému nebo komukoli jinému, kdo na ni má nárok, znovu mu také vrátí právo získat držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, které nevyužil, a navíc mu vrátí výhodu kolatury.

3. Pokud by syn, který je pod kontrolou svého otce, byl ustanoven dědicem tří čtvrtin pozůstalosti a cizí dědic dědicem zbývajících čtvrtiny, Julianus říká, že emancipovaný syn, který získal praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, bude nucen kolovat svůj vlastní majetek pouze v poměru čtvrtiny pozůstalosti, protože připravil svého bratra pouze o tuto částku. Na důkaz tohoto názoru Pomponius uvádí, že emancipovaný syn je povinen dát do kolaterálu pouze majetek vnuků zůstavitele, kteří byli jeho vlastními syny.
4. Otec ustanovil svého syna, kterého si ponechal pod svou kontrolou, a cizího člověka svými dědici a emancipovaného syna v závěti pominul. Oba synové získali praetorskou držbu jeho majetku v rozporu s podmínkami závěti. Lze, a nikoliv nesprávně, konstatovat, že emancipovaný syn by měl kolabovat se svým bratrem pouze v poměru k výši pozůstalosti, o kterou ho připravil; pokud by totiž syn, který byl pod otcovou kontrolou, byl ustanoven dědicem méně než poloviny majetku, zdálo by se nespravedlivé, aby byla vyžadována kolace od toho, jehož prostřednictvím druhý syn získal větší podíl na otcově majetku.
5. Proto je důvod ke kolaci tak často, jak často je dědici, který je pod otcovskou mocí, způsobena jakákoli nepříjemnost zásahem emancipovaného dědice. Pokud tomu tak však není, důvod ke kolaci neexistuje.
6. Navíc jistě není nutné, aby emancipovaný syn vložil svůj majetek do masy pozůstalosti, když jej získal na základě závěti svého otce a neobdržel více, než mu otec odkázal.
7. Pokud obdržel polovinu pozůstalosti jako odkaz nebo tolik, kolik mohl praetorskou držbou v rozporu s ustanoveními závěti, je třeba říci, že nemůže být podroben koluzi.
8. Julianus na témže místě říká, že pokud by poté, co emancipovaný syn získal praetorskou držbu, zemřel syn, který byl pod otcovskou kontrolou, může být první z nich donucen provést kolaturu svého majetku tak, aby přispěl synovi tolik, kolik by přispěl sám svému bratrovi, kdyby žil. Pokud by však řádný dědic zemřel dříve, než by získal praetorskou držbu majetku, říká, že praetor musí chránit svého dědice v rozsahu podílu, k němuž byl syn, který byl pod otcovskou kontrolou, ustanoven dědicem, pokud to nepřesahuje jeho podíl na majetku; nedovoluje mu však, aby v tomto případě požádal o koluci, protože praetorská držba nenabývá účinnosti.
9. Pretor opět nařídí provést kolaturu, aby byla poskytnuta dostatečná jistota. Pomponius říká, že jistota má být poskytnuta prostřednictvím záruk; podívejme se však, zda může být poskytnuta také složením zástav. Pomponius v sedmdesáté deváté knize o ediktu tvrdí, že jistotu za kolaturu lze legálně poskytnout buď ručením, nebo zástavami; a já s tímto názorem souhlasím.

10. Nemůže-li bratr poskytnout jistotu, musí být ustanoven kurátor jeho podílu, u něhož by měly být uloženy peníze získané z pozůstalosti, aby emancipovaný syn mohl obdržet to, co bylo vyplaceno poté, co vložil svůj vlastní majetek do masy pozůstalosti. Pokud by však z důvodu jeho tvrdohlavosti byla žaloba na vymáhání jeho podílu na pozůstalosti zamítnuta, může po složení kauce získat zpět svá dřívější práva.

11. Kromě toho, ačkoli je v ediktu préтора zmíněna kauce, přesto Pomponius v sedmdesáté deváté knize ediktu uvádí, že lze provést i kolaci samotného majetku; poznamenává totiž, že kolaci lze provést buď odevzdáním vlastního majetku, nebo provedením kauce. Proto, jak říká, se emancipovaný dědic rozdělí o svůj majetek se svými bratry, a i když neposkytne záruku, podmínky ediktu jsou splněny. Můžeme se také domnívat, že jsou dodrženy, pokud se s nimi rozdělí o část majetku a dá jistotu, že přispěje více. Protože však některé předměty mohou zůstat skryty, ten, kdo neposkytne jistotu, neprovede dostatečnou kolaci, i když se o svůj majetek rozdělí. Je-li však známo, z čeho se skládá majetek emancipovaného syna, bude jeho rozdělení představovat dostatečné vyrovnání. Není-li to známo, ale je řečeno, že určité majetkové hodnoty nebyly vneseny do společné masy, pak musí být z důvodu jejich neurčitosti poskytnuta kauce.

12. Ale i kdyby emancipovaný syn vložil do masy pozůstalosti svého otce jen tolik svého majetku, kolik mu bude náležet, kromě kolatury, říká se, že přispěl dostatečně. Stejně pravidlo platí, pokud se vzdá směnky dlužníka do pozůstalosti nebo převede pozemek či jiný majetek místo toho, co by měl vložit do společné masy.

13. Je-li emancipovaný syn povinen provést kolaci se dvěma svými bratry a učiní-li tak s jedním, ale ne s druhým, ať už mu dá záruku, nebo se s ním rozdělí o svůj vlastní majetek, je třeba zvážit, zda ztratí pouze jednu šestinu pozůstalosti, nebo zda má být zbaven celé jedné třetiny. Domnívám se, že pokud neposkytne jistotu z důvodu tvrdosti, měla by mu být žaloba na vrácení celé třetiny zamítnuta; neboť se má za to, že jistotu neposkytl ten, kdo nezajistil odškodnění všech zúčastněných stran. Není-li však schopen ji poskytnout, měla by mu být odepřena pouze žaloba na vymáhání šestiny; ovšem tak, že vadu kolaterálu může doplnit jinými prostředky, o nichž jsme se zmínili výše, nebo mu může být ustanoven opatrovník pro zachování jeho majetku. Určitá úleva by však měla být přiznána tomu, kdo plně nepřispívá z jiného důvodu než pro tvrdohlavost.

14. Dítě, které patří do adoptivní rodiny, je nuceno ke kolatuře; to znamená, že ne on sám, ale osoba, jejíž pravomoci podléhá, když se to po něm vyžaduje, pokud dává přednost získání praetorské držby v rozporu s ustanoveními závěti. Je zřejmé, že pokud by ho adoptivní otec emancipoval dříve, než se bude domáhat pretoriánské držby pozůstalosti, nebude nucen ke kolaci, a to bylo uvedeno v reskriptu božských bratří; ovšem za předpokladu, že emancipovaný adoptivní syn zprostí své bratry kolace, pokud se tak stalo bez podvodu.

15. Ani *castrense peculium*, ani *quasi castrense peculium* není předmětem kolatury mezi bratry; neboť v mnoha císařských konstitucích je stanoveno, že takový majetek musí náležet výlučně každému jednotlivci.

16. Podívejme se však, zda může být někdo nucen, aby do společné masy majetku vložil majetek, který byl darován otcem nebo který je ještě splatný a dlužný z titulu nějakého úřadu. Papinianus ve třinácté knize otázek říká, že by neměl být nucen vložit takový majetek do společné masy; musí být totiž považován za majetek soukromé povahy z důvodu závazků spojených s úřadem. Pokud by však přesto měl být splatný, je třeba věc vyřešit tak, aby za dluh neodpovídal pouze ten, kdo úřad získal, ale aby společné břemeno nesli všichni dědicové.

17. Když se syn, který byl zajat nepřítelem, vrátí po smrti svého otce, i když v té době neměl žádný majetek, když byl v rukou nepřítele, bude mu přesto dovoleno získat pretoriánskou držbu majetku a musí provést kolaci majetku, který by měl v době smrti svého otce, kdyby nebyl zajat. Kollaci musí provést i v případě, že se zjistí, že byl v době smrti svého otce vykoupen od nepřítele.

18. Pokud by bylo emancipovanému synovi odkázáno dědictví, které by nabylo účinnosti v době smrti jeho otce, musí rovněž provést kolaci dědictví.

19. Pokud by byl otec ustanoven dědicem a bylo by mu zanecháno dědictví ve prospěch jeho syna, které by mělo být vyplaceno v okamžiku jeho smrti, musí být i toto předmětem koluze, jelikož je dědictví platné? Skutečnost je taková, že by se na ni mělo pohlížet stejně, jako kdyby byla zanechána po smrti otce, a syn nebude nucen ji zařadit do masy pozůstalosti, protože mu v době smrti otce nepatřila.

20. Pokud emancipovaný syn obdržel věno od své manželky, nebude povinen jej vložit do masy pozůstalosti, i kdyby jeho manželka zemřela před smrtí zůstavitele.

21. Pokud byl arogován nezletilý, který ještě nedosáhl věku puberty, bude mít nárok na čtvrtinu pozůstalosti podle reskriptu božského Pia; ale podívejme se, pokud se domáhá pretoriánské držby pozůstalosti svého přirozeného otce, zda musí provést kolaci zmíněné čtvrtiny. Tato otázka se týká pouze toho, zda se má vzdát svého práva na žalobu na čtvrtinu ve prospěch svého dědice, či nikoliv. Lepší názor je, že přechází na jeho dědice, protože žaloba je osobní, a proto musí dát jistotu, aby čtvrtina přešla do masy pozůstalosti. To se však děje pouze v případě, že právo na získání čtvrtiny již bylo založeno; pokud totiž adoptivní otec, který dědice emancipoval, stále žije, je třeba říci, že neexistuje žádný důvod, proč by měla být poskytnuta jistota; naděje na kolaci je totiž stále předčasná, neboť on, jehož čtvrtina pozůstalosti náleží, stále žije.

22. Má-li osoba, která by měla provést kolaci svého majetku, syna, který je v držení peculium, castrense, nemůže být nucena vložit peculium do masy pozůstalosti. Pokud by však syn, který měl peculium castrense a o jehož držbu majetku bylo požádáno na základě pretoriánského ediktu, byl v té době již mrtev, může být otec nucen podrobit peculium kolaturaci? Protože není nutné, aby si ho otec nárokoval, je třeba říci, že by mělo být vloženo do masy pozůstalosti; neboť není ani

nabyté, ani odňaté. Dále se domnívám, že pokud byl synem ustanoven dědic, který však pozůstalost nepřijme a měl by mít náhradníka, mělo by být peculium vloženo do masy pozůstalosti, a to z toho důvodu, že v té době není ani nabyto, ani odňato.

23. Kromě toho musí dojít ke kolaci v případě, že majetek již, nepatří emancipovanému synovi a on se provinil podvodem, aby se vyhnul jeho držbě. Tomu je však třeba rozumět tak, že bude předmětem kolatury pouze tehdy, pokud se jeho držby vzdal podvodně, ale pokud učinil něco, aby se vyhnul získání majetku, nebude předmětem kolatury; v tomto případě se totiž spíkl sám proti sobě.

24. Kolokace musí být provedena z různých podílů takto: například když jsou dva synové pod kontrolou svého otce a další, který byl emancipován a má tři sta vlastních aurei, musí přispět dvěma sty svým bratrům poté, co si vyhradil sto pro sebe; neboť takto se s nimi bude dělit rovným dílem, i když může být tím, kdo obvykle kolokaci neprovádí. Jsou-li však dva emancipovaní synové, kteří mají tři sta aurei, a dva z nich jsou pod otcovou kontrolou, je třeba také říci, že každý z nich musí přispět sto aurei každému z bratrů, kteří jsou pod otcovou kontrolou, a ponechat si sto; ale emancipovaní bratři sami nebudou podléhat vzájemné koluzi.

25. Stejným způsobem se provádí kollace věna, takže ten, kdo ji provádí, zahrne mezi ty, kdo se na ní podílejí, i sebe.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha XLI.

26. Když řekneme, že vnuk, který se narodil po smrti svého děda, může získat praetorské vlastnictví majetku posledně jmenovaného jménem emancipovaného syna, bude nutné tvrdit, že jeho majetek bude podléhat koluzi; ačkoli nelze říci, že ten, kdo se ještě nenarodil, měl majetek v době smrti svého děda. Proto musí tento majetek zařadit do masy pozůstalosti, ať už jej obdržel celý od svého otce, nebo pouze odkaz.

1. Majetkem syna se rozumí to, co mu zůstalo po odečtení jeho dluhů. Pokud však dluží nějakou podmíněnou částku, neměla by se hned odečítat, ale přesto by měla být vložena do masy pozůstalosti. Na druhou stranu syn, který je pod kontrolou svého otce, by mu měl dát jistotu, že ho v případě splnění podmínky ochrání s ohledem na tu část, z níž provedl kolaci.

2. V případě, že po smrti otce došlo ke ztrátě majetku, aniž by to zavinil emancipovaný syn, vyvstává otázka, kdo má ztrátu nést? Mnohé autority zastávají názor, že majetek, který byl ztracen bez podvodu nebo nedbalosti, by neměl být zatížen kolaturací; to se rozumí ze slov, jimiž prétor nařizuje, aby byl majetek podroben kolaturaci, v souladu s úsudkem spolehlivého občana; spolehlivý občan by totiž nerozhodl, že kolaturaci podléhá majetek, který osoba již nemá a který neztratila ani podvodem, ani nedbalostí.

3. Majetek, který na základě dohody náleží pod podmínkou, by měl emancipovaný syn vložit do masy pozůstalosti. Pravidlo je jiné, pokud jde o podmíněný odkaz; neboť i kdyby byl pod kontrolou svého otce a podmínka by byla splněna po jeho smrti, bude sám oprávněn k žalobě.

4. Pokud emancipovaný syn podá proti někomu žalobu za spáchanou škodu, nemusí ji učinit předmětem kolatury; neboť řízení tohoto druhu se podává spíše pro uspokojení pomsty než pro vymožení peněz. Má-li však žalobu, která vyplývá z krádeže, měl by ji podat do kolatury.

5. V případě, že jsou tři emancipovaní synové a také dva, kteří jsou pod kontrolou svého otce, Gaius Cassius v sedmé knize občanského práva říká, že emancipovaní synové by měli provést kolaci třetiny svého soukromého majetku; tak, i když si navzájem nepřispívají, mohou být považováni za jednu osobu. Neměli by se považovat za špatné, kdyby přispívali více a dostávali méně, protože bylo v jejich moci nepožádat o prétorské vlastnictví majetku. Julianus rovněž souhlasí s názorem Cassiovým.

6. Pokud by emancipovaný vnuk, který se narodil emancipovanému synovi, po smrti svého otce i děda získal do pretoriánské držby majetek obou, přičemž každý z nich zanechal řádného dědice, lze koluzi, kterou je třeba provést, vysvětlit takto: například má-li majetek v hodnotě sto aurei, měl by přispět padesáti svému strýci a padesáti svému bratrovi, neboť tento poměr platí bez ohledu na to, zda bereme v úvahu osoby samotné, nebo podíly na majetku, na které mají nárok.

7. Jsou-li dva emancipovaní vnuci, potomci zemřelého syna, kteří se domáhají prétorského vlastnictví majetku svého děda, vyvstává otázka, zda mají přispět svému strýci polovinou, nebo čtvrtinou svého majetku, a to formou kolatury. Lepší názor je, že každý z nich by měl přispět polovinou svého majetku, neboť kdyby za života svého dědečka a v době, kdy byli pod jeho správou, obdrželi například dvě stě aurei, měl by syn nárok na sto a oba bratři na dvě stě z dědečkova majetku.

8. Pokud se dva emancipovaní synové domáhají praetorské držby pozůstalosti a jeden z nich provede kolaci a druhý ne, podíl druhého z nich bude prospívat pouze synovi, který je pod otcovskou kontrolou, a nikoliv tomu, který byl emancipován, neboť právě kvůli tomu, který je pod otcovskou kontrolou, je druhému odepřena žaloba.

9. Pokud emancipovaný syn nemůže poskytnout záruku, nesmí být okamžitě zbaven praetorského vlastnictví, ale může si je ponechat, dokud nenajde ručitele, ovšem tak, aby mohla být přiznána žaloba těm, kteří jsou pod otcovskou kontrolou, na navrácení jakéhokoli majetku, který by mohl být poškozen zpožděním; a ti musí poskytnout záruku na jeho umístění do masy pozůstalosti, pokud jsou také zajištěni proti ztrátě.

3. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Praetor neslibuje držbu majetku pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti pod podmínkou, že bude provedena kolaudace, ale ukazuje, co je třeba učinit po předání držby. V opačném případě by se na emancipovaném synovi vybírala velká výhoda, kdyby se rozumělo, že nezískal pretoriánskou držbu pozůstalosti, pokud by nesložil záruku za provedení kolatury; kdyby totiž mezitím sám zemřel, nezanechal by dědici nic. Navíc pokud by zemřel jeho bratr, nebude mu dovoleno získat pretoriánskou držbu pozůstalosti. Co je třeba za takových okolností udělat? Pak je třeba konstatovat, že získal legální držbu pozůstalosti, a to ještě předtím, než poskytl zajištění; pokud by však zajištění neposkytl, bude výsledkem to, že celá pozůstalost připadne synovi pod otcovskou kontrolou.

1. Emancipovaný syn vstoupil do sporu s nezletilým, který nedosáhl věku puberty a který prohlásil, že je jeho bratrem a že je pod otcovou kontrolou. Ptám se, zda s ním má emancipovaný syn provést kolaci svého majetku. Paulus k tomuto bodu poznamenává: "Myslím, že by se měla provést kolaudace poté, co se požaduje závazek, že pokud nezletilý spor prohraje, převede majetek, jakož i majetek, o němž byla provedena kolaudace."

2. Julianus: "V případě, že se jedná o kolaturu, je třeba, aby se na ni podíleli všichni, kteří mají zájem na tom, aby byla provedena: Kdykoli je praetorská držba dána v rozporu s ustanoveními závěti, měli by emancipovaní synové provést kolaci svého majetku pouze s těmi, kteří zůstávají pod kontrolou svého otce. Vystává otázka, jak to lze provést. Pokud se totiž majetek zanechaný otcem i majetek náležející emancipovaným synům vloží do jedné masy a vezmou se z něj plné podíly, bude to mít za následek, že emancipovaní synové budou mít prospěch z kolatury, kterou provedou sami. Podívejme se tedy, zda nebude pro emancipované syny výhodnější, aby obdrželi čtvrtinu majetku svého otce a třetinu svého vlastního majetku. To, co mám na mysli, bude zřetelnější na příkladu. Předpokládejme, že otec zanechal čtyři sta aurei a dva syny, kteří jsou pod jeho správou, a dva byli emancipováni. Z nich jeden bude mít sto a druhý šedesát aurei z jeho pozůstalosti; ten, který bude mít nárok na sto, získá celkem sto třiatřicet a třetinu; a ten, který přispěl šedesáti, získá sto dvacet, takže výsledkem bude, že prospěch z kolatury získají pouze ti, kteří zůstali pod kontrolou svého otce.

3. Emancipovaným synům se nařizuje, aby svůj majetek vložili do kolatury s těmi, kteří zůstali pod kontrolou svého otce.

4. Proto jako ten, kdo je pod kontrolou svého otce, obdrží věno své manželky jako přednostní dědictví, tak i emancipovaný syn si může ponechat věno své manželky jako přednostní dědictví.

5. Pokud emancipovaný syn, který byl předán v závěti, dá jistotu s odkazem na kolaturu svého majetku, zatímco se rozmýšlí, zda bude požadovat praetorskou držbu pozůstalosti, či nikoliv, a neučiní tak a jeho bratr proti němu podá žalobu na základě ustanovení, bude zajištěn podle závěti. Pokud však složil peníze formou kolatury, může je získat zpět žalobou; poté, co odmítl požádat o pretoriánskou držbu, totiž nebude důvod, aby peníze zůstaly v rukou dědice.

6. Muž, který měl dva syny pod svou správou a také vnuka, který byl synem jednoho z nich, emancipoval toho, od něhož měl vnuka; a poté, co byl emancipován, měl syn dalšího syna, kterého jeho děd adoptoval místo něj; a poté děd zemřel, ať už intestátně, nebo po sepsání závěti, v níž byl jeho emancipovaný syn převeden. Vystala otázka, jaké by bylo pravidlo s ohledem na praetorskou držbu a co by se mělo udělat s ohledem na kolaturu. Odpověď zněla, že pokud jde o majetek, měly by z něj být vytvořeny tři části, z nichž jedna by náležela synovi, který zůstal v otcovské držbě, druhá vnukovi, který byl adoptován místo syna, a třetí emancipovanému synovi a vnukovi, který zůstal v otcovské držbě; takže otec by byl povinen ke kolaci pouze s tím, kdo získal praetorskou držbu majetku.

4. Africanus, Otázky, kniha IV.

Emancipovaný syn není povinen dát do kolatury věno, které dal své dceři, protože se nechápe, že je zahrnuto do majetku otce, od něhož pochází, jako je tomu u majetku matky.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Když má někdo syna, který je jeho vlastním pánem, a skrze něj vnuka, který je pod jeho kontrolou, je třeba říci, že pokud vnuk dostane do praetorské držby majetek svého emancipovaného otce, musí dát záruku, že vloží jeho majetek do kolatury, a je jako ten, kdo adoptoval syna jiného; božští bratři totiž v reskriptu uvedli, že děd je nucen vložit svůj majetek do masy majetku. Je pravda, že v tomto Reskriptu se dodává následující: "Ledaže by děd nechtěl získat žádný prospěch ze svého majetku a byl ochoten propustit svého vnuka ze své moci, aby mohl po svém osamostatnění požívat veškerý prospěch z pretoriánské držby statku." Proto si dcera, která se narodila po emancipaci svého otce a která se stala jeho dědičkou, nemůže oprávněně stěžovat, že byla vyloučena z výhod kolatury tím, co bylo učiněno; protože po smrti svého dědečka může spolu se svým bratrem dědit majetek. Tento důvod nelze uplatnit v případě adoptivního otce, a přesto vůči němu přijímáme stejné pravidlo, pokud syna emancipoval, aniž by se dopustil podvodu.

1. Ustanovení vztahující se ke kolaci nabývá účinnosti tehdy, když povoláná osoba nejedná v době, kdy měla vložit svůj majetek do masy pozůstalosti; zejména proto, že v ediktu přetora je vloženo, že kolaci je třeba provést podle úsudku dobrého občana.

2. Pokud tedy ke kolaci nedojde v souladu s předepsanými lhůtami nebo pokud bude provedena jen částečně, stane se ustanovení účinným.

3. A bez ohledu na to, zda syn provede kolaci podle podmínek ustanovení, nebo zda se jejímu provedení vyhne nějakým podvodným jednáním, bude proti němu vydán rozsudek na částku rovnající se hodnotě majetku.

6. Celsius, Digest, kniha X.

Vyvstává otázka, zda má být věno poskytnuté dědečkem z otcovy strany po dědečkově smrti vráceno otci, protože žena zemřela během manželství. Spravedlnost případu se zdá být taková, že to, co dal otec mé dceři na můj účet, je stejné, jako kdybych to dal já sám, neboť povinnost dědečka vůči vnučce závisí na náklonnosti, kterou chová otec vůči synovi, a protože otec by měl obdarovat svou dceru, tak by měl dědeček obdarovat svou vnučku kvůli svému synovi. Ale co když byl syn svým otcem vyděděn? Domnívám se, že by nebylo absurdní, kdyby se stejné pravidlo zachovalo i v případě vyděděného syna. Domnívám se, že není nesprávný názor, že syn by měl mít nárok na to, co bylo z majetku jeho otce na jeho účet obdarováno.

(7) Týž, Digest, kniha XIII.

V případě, že vnuci nastoupí na místo synů, měl by jim být formou koluce připsán pouze jeden podíl, aby mohli mít jeden podíl z pozůstalosti v pretoriánské držbě. Sami však musí vložit svůj majetek do masy pozůstalosti, jako by všichni tvořili pouze jednu osobu.

8. Papinianus, Otázky, kniha III.

Praetor někdy nevyloučí toho, kdo je nerozhodný, nebo ho neodmítne poté, co si to rozmyslel. Proto některé autority zastávaly názor, že emancipovaný syn, který odmítl složit jistotu s odkazem na vložení svého majetku do masy panství, by měl být posléze vyslyšen, pokud by po složení jistoty chtěl využít výhod pretoriánské držby panství; ačkoli by se dalo říci, že zřejmě odmítl držbu ten, kdo nebyl ochoten dodržet formality, jimiž ji lze získat. První názor je však spravedlivější, zejména v případech, kdy mezi bratry vznikne spor ohledně majetku jejich otce; domnívám se, že by mělo být emancipovanému synovi umožněno získat držbu, pokud ve lhůtě k tomu určené nabídne složení jistoty; bude totiž obtížnější omluvit dobrovolné otálení se složením jistoty po uplynutí jednoho roku, během něhož lze udělit pretoriánskou držbu majetku.

9. Týž, Názory, kniha V.

Emancipovaný syn získal pretoriánskou držbu pozůstalosti po svém závětním otci. Vnuk po zmíněném synovi, který zůstal v rodině, bude mít nárok na polovinu pozůstalosti spolu s výhodou kolatury. Pokud by tentýž vnuk později získal praetorskou držbu pozůstalosti po svém nezvěstném otci, bude povinen vložit svůj majetek do masy pozůstalosti formou kolatury se svým bratrem, který se narodil po emancipaci svého otce.

(10) Scaevola, Otázky, kniha V.

Pokud syn pod kontrolou svého otce poté, co byl ustanoven jeho dědicem, vstoupí do jeho majetku a emancipovaný syn se v rozporu s ustanoveními závěti domáhá jeho pretorského držení a sám tak neučiní, neměl by být v jeho prospěch proveden žádný vklad formou kolatury; tak je to uvedeno v ediktu. Domnívám se však, že stejně jako si může legálně ponechat majetek v poměru ke svému podílu, protože může požadovat jeho pretoriánskou držbu, tak by také jistě měl přispět formou kolatury ve prospěch svého bratra, protože ten získáním pretoriánské držby trpí křivdu.

11. Paulus, Názory, kniha XI.

Paulus uvádí jako svůj názor, že emancipovaný syn není povinen dávat kolaturu z takového majetku, který na něj měl být převeden po smrti jeho otce, ve prospěch svého bratra, který zůstal pod otcovskou kontrolou, i když získal uvedený majetek dříve, než na něj měl nárok; neboť se má za to, že jej měl v držení po smrti svého otce ani ne tak na základě darování, jako spíše z důvodu dluhu.

12. Týž, O ediktu, kniha XLI.

Když někdo opustí těhotnou manželku a ta získá pretorskou držbu jménem svého nenarozeného dítěte, kolatura se na čas pozastaví; neboť před narozením dítěte nelze říci, že by bylo pod kontrolou zemřelého; ale po jeho narození se musí provést kolatura.

Tit. 7. Ohledně vypořádání věna.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Ačkoli prétor nutí dceru ke kolatuře věna pouze v případě, že se domáhá držby majetku podle ediktu; přesto, pokud tak neučiní, má kolaturovat, pokud zasahuje do majetku svého otce. To uvedl božský Pius v reskriptu adresovaném Ulpiovi Adrianovi; podle něj totiž může být žena, která nepožaduje pretoriánskou držbu statku, donucena přispět svým věnem do kolatury prostřednictvím žaloby na rozdělení, kterou podali její spoludědicové.

- (1) Pokud bylo věno stanoveno na základě smlouvy a žena sama jej stanovila nebo tak učinil někdo, kdo má na starosti její podnik, může být rovněž donucena vložit jej do masy pozůstalosti. Pokud však bylo ustanovení vyžádáno jinou osobou, je třeba říci, že ke kolkování nemusí dojít, a pokud bylo věno pouze přislíbeno, mělo by dojít k jeho kolkování.
- (2) Pokud existuje vnuk i vnučka od téhož syna a vnučka byla obdarována a existoval další syn, který nebyl otcem uvedených dětí, musí vnučka dát své věno do kolatury pouze ve prospěch svého bratra. Navíc, pokud by vnučka byla osamostatněna, musí své věno a svůj majetek vložit do masy pozůstalosti pouze ve prospěch svého bratra, a nikoliv ve prospěch svého strýce.
- (3) Pokud však existuje pouze vnučka a žádný vnuk od téhož otce, pak musí být provedena kolace ve prospěch strýce z otcovy strany, jakož i ve prospěch bratranců a sestřenic obou pohlaví.
- (4) Jsou-li dvě vnučky po různých synech, přispívají do kolatury vzájemně, a to ve prospěch svého strýce; mají-li stejného otce, přispívají pouze vzájemně.
- (5) Je-li věno vloženo do masy pozůstalosti, provede se srážka nutných výdajů, ale žádných jiných.
- (6) Pokud došlo k rozvodu a manžel je nesolventní, není manželka nucena vyúčtovat celé věno, ale jen tolik, kolik jí může přijít do rukou; to znamená tolik, kolik je její manžel schopen zaplatit.
- (7) Pokud však otec nebo někdo cizí přislíbil věno pod určitou podmínkou, musí být dán závazek; pak může žena provést kolaturu svého věna, jakmile je obdarována.
- (8) Dcera, která je zákonnou dědičkou svého otce, musí také přispět svým věnem, a výsledkem bude, že tam, kde je věno slíbeno, zprostí svého bratra poloviny závazku; je totiž spravedlivější, aby byla obdarována ze svého vlastního majetku.
- (9) Má-li emancipovaný syn, který získal praetorské vlastnictví pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, dceru, kterou obdaroval někdo jiný, nebude povinen vložit její věno do masy pozůstalosti, protože netvoří žádnou část jeho majetku.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Dcera, která byla dána do adopce a ustanovena dědičkou, musí stejně jako emancipovaná dcera přispět ke kolatuře svým soukromým majetkem, stejně jako věnem, které případně obdržela. Pokud by její adoptivní otec ještě žil, bude nutné, aby se na vyrovnání podílel on.

3. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Pokud by dcera byla ustanovena dědičkou, nebude se od ní vyžadovat, aby své věno vložila do masy pozůstalosti. Pokud tedy jiné dítě využilo ediktu, musí také získat držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, neboť jelikož se nedopustila žádného provinění vůči svému bratrovi, nemusí přispívat svým věnem, protože to, co získala na základě závěti, se mění na to, co by získala praetoriánskou držbou pozůstalosti v rozporu s jejími ustanoveními. Je zřejmé, že pokud byla ustanovena dědičkou menšího dílu pozůstalosti, než je její zákonný podíl, a praetorskou držbou získala něco jiného, protože se tím její podíl zvětšil, bude povinna přispět na kolaturu, ledaže by zůstala spokojena s podílem, který jí byl odkázán. Pak totiž musí platit, že nebude povinna plnit kolovací povinnost, neboť majetek nabyta ze závěti svého otce.

(4) Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Pokud otec slíbil věno pro svou dceru, kterou později vydědil, nebo pokud jí odkázal dědictví poté, co byla emancipována, a předal ji ve své závěti, bude mít nárok na věno jako přednostní dědictví, stejně jako na dědictví.

5. Papinianus, Názory, kniha V.

Emancipovaný syn, který mohl získat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, získal držbu majetku svého otce podle ediktu na základě intestace. Rovněž dcera, která zůstala pod rodičovskou kontrolou a byla ustanovena dědičkou spolu s bratrem z téže rodiny, zopakovala chybu svého emancipovaného bratra a získala držbu podle ediktu z důvodu intestace. Nebude povinna přispívat svým věnem formou kolatury ve prospěch svého bratra, který byl ustanoven dědicem; protože pretoriánská držba, o kterou žádala, neměla žádnou platnost ani účinek a ponechá si celý svůj podíl na majetku podle závěti svého otce; to znamená, že každé ze tří dětí bude mít třetinu a bude se předpokládat, že byla požadována pretoriánská držba majetku v rozporu s ustanoveními závěti, označená unde liberi.

1. Dcera, která byla povinna přispět svým věnem po zániku manželství, tak učinila opožděně. Bude povinna platit úroky z věna podle úsudku řádného občana, protože její emancipovaný bratr musí také vložit svůj příjem do kolatury a ona získala příjem ze svého podílu.

(6) Týž, Názory, kniha VI.

Otec ustanovil emancipovaného syna svým dědicem a vydědil dceru, která po podání žaloby na prohlášení závěti za neúčinnou získala zpět polovinu majetku. Uvedl jsem jako svůj názor, že její bratr by neměl být nucen vložit svůj vlastní majetek do masy pozůstalosti; bylo totiž zjištěno, že za takových okolností jsou platné i odkazy svobody.

7. Paulus, Názory, kniha XI.

Nemá ani přispívat svým věnem ve prospěch svých bratrů, neboť ti jsou dědici na základě jiného práva než ona.

(8. Papinián, Názory, kniha XI.

Otec dal své dceři při sňatku kromě věna určitý majetek, ponechal si ji pod svou kontrolou a ustanovil ji spoludědičkou spolu s jejími bratry pod podmínkou, že přispěje svým věnem a jakýmkoli jiným majetkem, který jí dal při sňatku, formou kolatury. Jelikož dcera tento majetek nepřijala, bylo rozhodnuto, že může vznést námitku z důvodu zlé víry proti svým bratrům, kteří podali žalobu na vrácení majetku nezahrnutého do věna, a to z důvodu, že její otec měl v úmyslu, aby jí připadl jeden nebo druhý z těchto majetků.

9. Tryphoninus, Disputace, kniha VI.

Byla vznesena otázka, zda dcera, která byla spolu se svými bratry řádnou dědičkou svého otce a která se spokojila se svým věnem a odmítla přijmout majetek, může být donucena dát jej do kolatury. Božský Markus v reskriptu uvedl, že pokud nepřijala otcův majetek, nelze ji k tomu nutit. Proto věno, které bylo dáno, nejenže zůstane v rukou manžela, ale také, pokud bylo přislíbeno, může být vymáháno od jejích bratrů a je považováno za dluh, protože již není zahrnuto do majetku otce.

Tit. 8. Ohledně příspěvku, který má být vyplacen mezi emancipovaným synem a jeho dětmi.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XL.

Pokud někdo z těch, jimž prétor přislíbil držbu pozůstalosti, není v době smrti svého otce pod otcovskou kontrolou a má děti, které jsou součástí rodiny zůstavitele, a pozůstalost jim bude patřit po právu a nebyly vyděděny, držbu jeho podílu na pozůstalosti, který by mu náležel, kdyby zůstal pod kontrolou svého otce, mu odevzdá praetor, a to tak, že jeho podíl bude rozdělen na dvě části, z nichž jedna bude náležet jemu a druhá jeho dětem, a on bude nucen dát svůj vlastní majetek do kolatury pouze v jejich prospěch.

1. Tento oddíl ediktu je naprosto spravedlivý, neboť stanoví, že emancipovaný syn nemůže sám získat majetek, a tím vyloučit vnuky, kteří zůstali pod otcovskou kontrolou, a vnuci nemohou zasahovat do otcova majetku z toho důvodu, že sami byli pod kontrolou zůstavitele.
2. V tomto oddíle ediktu je rovněž uveden případ, kdy je syn dán k adopci a vnuk, který je pod kontrolou svého přirozeného dědečka, se k němu připojí v dědictví. Kromě toho se vnuk připojuje ke svému osamostatněnému otci, ať už byl jeho otec předán, nebo byl ustanoven dědicem. Mezi synem daným k adopci a synem emancipovaným je však tento rozdíl: vnuk není spojen s tím, který byl dán k adopci, pokud nebyl ustanoven dědicem, a třetí část je odpovědná za to, že edikt nabyl účinnosti; je však spojen s emancipovaným synem, ať už byl tento ustanoven dědicem, nebo přešel v závěti.
3. Julianus říká, že pokud je syn pod otcovskou kontrolou ustanoven dědicem dvou třetin pozůstalosti a emancipovaný syn jedné třetiny, pokud by vnuk, který byl převeden, získal v rozporu s ustanoveními závěti pretorské vlastnictví, vezme od svého strýce jednu šestinu a od svého otce jednu dvanáctinu pozůstalosti.
4. Pokud by byl vyděděný otec vyděděn a jeho děti, vnuci zůstavitele pod otcovskou kontrolou, by byli předáni, bude zmíněným vnukům umožněno získat praetorskou držbu; je totiž absurdní, aby vzhledem k tomu, že byli spojeni se svým otcem a ten byl v závěti předán, nebyli připuštěni k praetorské držbě, když jejich otec byl buď ustanoven dědicem, nebo vyděděn.
5. Jestliže strýc zmíněných vnuků, který byl pod rodičovskou kontrolou, byl v závěti předán a jejich otec měl být vyděděn, musí být zmíněným vnukům povoleno získat praetorskou držbu, neboť jejich otec, který byl vyděděn, se považuje za mrtvého.
6. Scaevola říká, že je-li otec, který zůstává pod otcovskou mocí, buď vyděděn, nebo ustanoven dědicem, syn, který se mu narodil, ať už zůstává pod otcovskou mocí, nebo byl emancipován, nemůže a nemá být povolán k dědictví po svém dědečkovi; neboť pretor poskytuje vnukovi pouze tak dlouho, dokud zůstává pod kontrolou zůstavitele, jeho otec byl emancipován. Proto, aby byl tento paragraf ediktu použitelný, musí děti zůstat v rodině, tj. v té rodině, o jejíž držbu pozůstalosti se žádá. Pokud by se však emancipovanému synovi narodilo posmrtné dítě, které bylo počato před jeho emancipací, musí platit stejné pravidlo.
7. Praetor nepovolává k dědickému řízení všechny potomky bez rozdílu, nýbrž podle jejich jednotlivých stupňů; to znamená, že nejprve přímé dědice, například vnuky, jsou-li nějací, a nejsou-li žádní, ty nižšího stupně; nesmíme je však směřovat. Je jasné, že pokud vnuk pochází z emancipovaného syna a pravnuk z jiného vnuka, je třeba říci, že oba by měli být spojeni, neboť oba nastoupili na místo přímých dědiců.

8. Pokud by se vnuk vrátil podle práva postliminum, musí se říci, že by měl být spojen se svým emancipovaným otcem.
9. Pokud by otec emancipoval jednoho ze svých dvou synů, které má oba pod svou správou, a místo syna by jedním z nich adoptoval vnuka, a poté, co by emancipovaného syna v závěti vynechal, by zemřel, Julianus říká, že úleva musí být přiznána vnukovi, který byl adoptován místo syna, takže jako syn bude mít ten podíl na pozůstalosti, na který by měl nárok cizí člověk, kdyby byl zůstavitelem adoptován. Říká, že výsledkem bude, že syn pod otcovskou kontrolou bude mít nárok na třetinu pozůstalosti; vnuk adoptovaný místo syna bude mít nárok na další třetinu; a emancipovaný syn se o zbývající třetinu rozdělí s druhým vnukem, který zůstal pod kontrolou zůstavitele.
10. Nezáleží na tom, na jakou část pozůstalosti může mít vnuk nárok, ani na tom, zda je velmi malá; neboť v případě, že je nepatrná, stále se domníváme, že bude důvod pro použití tohoto oddílu ediktu.
11. Pozůstalost se rozdělí mezi syna a jeho děti tak, že on získá jednu polovinu a oni druhou. Proto předpokládáte-li, že existuje pouze jeden emancipovaný syn a dva vnuci, kteří zůstávají pod otcovskou kontrolou, a že kromě nich neexistují žádní další potomci, bude mít emancipovaný syn nárok na polovinu pozůstalosti a oba vnuci na druhou polovinu po rozdělení na čtvrtiny. Pokud by se náhodou vyskytl další syn, z něhož nevzešli žádní vnuci, bude mít nárok na polovinu pozůstalosti a druhý syn spolu se svými syny na druhou polovinu, takže sám bude mít čtvrtinu pozůstalosti a druhá čtvrtina bude rozdělena mezi jeho děti. Pokud však byli oba synové osamostatněni a oba mají potomky, bude výsledkem, že každý z nich se musí se svými dětmi rozdělit o polovinu pozůstalosti, takže oni sami budou mít každý čtvrtinu a jejich děti v tomto pořadí zbývající čtvrtinu. Má-li jeden z nich dva syny a druhý tři, bude jedna čtvrtina rozdělena mezi oba a druhá mezi tři děti.
12. Pokud jeden z vnuků odmítne přijmout svůj podíl na pozůstalosti, bude výsledkem, že jeho podíl nebude patřit jeho otci, ale přednostně jeho bratrovi. Pokud však všichni vnuci odmítnou přijmout své podíly, žádný z nich nepřipadne strýci, ale pouze otci. Pokud by je však odmítl jejich otec, připadnou strýci.
13. Nemá-li emancipovaný syn žádné děti pod kontrolou svého dědečka, musí zůstavitel dát svůj majetek do kolatury ve prospěch jeho bratrů. Pokud má nějaké vnuky, přeje si praetor, aby dal do kolatury pouze ve prospěch těch svých dětí, které jsou pod kontrolou svého děda. To je rozumné, neboť získáním praetorské držby pozůstalosti poškozují pouze práva svých dětí.
14. Nyní se podívejme, kolik musí přispět v jejich prospěch. A skutečně, když emancipovaný syn provádí kolaturu ve prospěch svých bratrů, odečítá vždy svůj podíl pro sebe? A má ve výše uvedeném případě odečíst celý svůj podíl, nebo musí do masy pozůstalosti vložit jen polovinu svého soukromého majetku, protože má nárok jen na polovinu podílu z toho, co získá pretoriánskou držbou? Domnívám se, že by měl v jejich prospěch přispět pouze polovinou svého soukromého majetku;

ale i když byl jeden syn emancipován a druhý zůstal v moci zůstavitele, emancipovaný syn přispěje pouze jedním podílem ve prospěch obou vnuků a jednou třetinou ve prospěch strýce těch, kteří zůstali v moci zůstavitele, a sám bude mít nárok na druhou třetinu. Neboť cokoli vloží emancipovaný strýc do kolatury ve prospěch vnuků, oni sami do kolatury ve prospěch svého vlastního otce nevloží, neboť to nezískají z pozůstalosti svého dědečka, ale děje se tak na účet majetku, který následně získali.

15. Výsledkem tedy bude, že pokud má emancipovaný otec mezi svým majetkem sto aurei, ponechá si jich padesát pro sebe a zbylých padesát dá do kolatury všem vnukům, tedy svým vlastním dětem; anebo má-li jednoho vnuka a dva pravnuky od jiného vnuka, musí si těch padesát aurei rozdělit tak, aby vnuk měl dvacet pět a pravnucci dohromady dvacet pět; oba totiž mají nárok pouze na jeden podíl na praetorské držbě majetku.

16. Scaevola důmyslně rozebírá následující otázku, totiž: je-li jeden syn pod správou svého otce a druhý je emancipovaný, a vnuk zemřelého syna pod správou zůstavitele a další vnuk, který byl emancipován, kolik má emancipovaný strýc vložit do kolatury ve prospěch svých synovců a kolik ve prospěch svého bratra? Říká, že lze rozhodnout, že majetek by měl být rozdělen na tři podíly, z nichž jeden si ponechá, jeden vloží do kolatury ve prospěch svého bratra a jeden ve prospěch svých synovců, ačkoli ti, pokud se budou podílet se svým otcem na majetku svého dědečka, budou mít méně než jejich strýc. Tento názor je správný.

17. I v případě, že existují dva vnuci od téhož syna a jsou emancipováni a pravnuk jednoho z nich byl pod správou zemřelého, bude mít jeden vnuk jeden podíl na pozůstalosti a druhý vnuk spolu se synem bude mít nárok na druhý.

18. Pokud existuje vnuk a dva pravnucci od jiného vnuka, který zemřel, a jeden z uvedených pravnuků byl emancipován, provede kolaci pouze ve prospěch svého bratra, nebo pokud nemá bratra, ve prospěch svého strýce, a nikoliv ve prospěch svého prastrýce.

2. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

V této části ediktu praetor neuvádí žádné ustanovení, pokud jde o odkazy, které má vnuk vyplácet privilegovaným osobám. Zde platí to, co bylo v této věci řečeno dříve, neboť je absurdní, aby otec vnuka byl povinen platit takové odkazy a aby vnuk měl více, když za stejných okolností je podle pretoriánského zákona povolán ke stejnému podílu.

3. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Otec, který měl dva syny, jednoho z nich emancipoval a vnuka si ponechal tím druhým pod svou kontrolou. Emancipovaný syn měl sám syna, kterého otec vydědil. Ptám se, kdyby jeho bratr a sám emancipovaný syn byli v závěti převedeni a vnuci

emancipovaného syna by byli dědečkem ustanoveni dědici jeho majetku, jaké by bylo pravidlo v případě praetorské držby a jaký by byl rozdíl, kdybychom předpokládali, že emancipovaný syn, z něhož vnuci pocházejí, by byl v závěti také převeden? Odpověděl jsem, že pokud by zůstavitel emancipoval svého syna a ponechal si vnuka od něj pod svou kontrolou a emancipovaný syn by měl syna a oba vnuci by byli ustanoveni dědici a jejich otec by byl vyděděn a druhý syn by přešel, mohl by se pouze tento druhý syn domáhat praetoriánské držby v rozporu s podmínkami závěti; vyděděný syn je totiž překážkou v cestě vlastním dětem narozeným po emancipaci. Pretoriánská držba by však měla být přiznána vnukovi, který zůstal pod kontrolou svého děda; pokud by totiž jeho otec, který byl emancipován, byl v závěti vypuštěn, může získat pretoriánskou držbu majetku podle toho oddílu ediktu, který zavedl Julianus; to znamená podle nové klauzule. Nebyl by v horším postavení ani proto, že jeho otec byl vyděděn, a musí mu být prokázána stejná pozornost, kdyby on sám byl v závěti předán. Jiná je však situace jeho bratra, který se narodil až po emancipaci, neboť pozůstalost musí být zachována v jeho prospěch, pokud jde o celý jeho podíl, jak uvedl císař Antonín v reskriptu s ohledem na vnučku, dítě dcery zůstavitele.

4. Modestinus, Pandects, kniha XVI.

Jistý muž, který emancipoval svého syna, si ponechal jeho děti pod svou kontrolou. Emancipovaný syn, který měl děti, poté zemřel. Bylo rozhodnuto, že ti vnuci, kteří zůstali pod kontrolou svého děda, mají na základě zvláštního dekretu nárok na praetorskou držbu jeho majetku spolu s těmi, kteří se narodili po emancipaci, s tím, že pokud děd chtěl získat majetek svého syna prostřednictvím svých vnuků, mohl dát svůj majetek do kolatury, nebo je mohl emancipovat, aby pro sebe mohli získat užitek z majetku svého otce. To božský Marek uvedl v reskriptu.

5. Týž, Rozdíly, kniha VI.

Pokud by se vyděděný vnuk stal dědicem toho, koho děd ustanovil svým dědicem, a pak by jeho emancipovaný otec, který byl v závěti pomínut, získal praetorské vlastnictví otcova majetku v rozporu s ustanoveními závěti, nemohl by být vnuk připojen ke svému otci, ale byl by vyloučen jako cizí, protože není dědicem svého děda po právu.

(6) Scaevola, Otázky, kniha V.

Pokud někdo, kdo má syna pod svou správou, adoptuje místo svého vnuka cizího člověka, stejně jako kdyby se narodil jeho synovi a poté svého syna emancipoval, nebude vnuk připojen k emancipovanému synovi v praetorském vlastnictví, protože přestal být zahrnut mezi děti posledně jmenovaného.

7. Tryphoninus, Disputace, kniha XVI.

Má-li zůstavitel po emancipaci svého syna vnuka od posledně jmenovaného, musí mu být zachován jeho podíl na dědové majetku. Podívejme se však, kolik to bude činit. Předpokládejme totiž, že vnuk byl ustanoven spoludědicem se svým strýcem a že otec zmíněného vnuka, který byl v závěti vynechán, by v rozporu s testamentárními ustanoveními získal v souladu s podmínkami pretoriánského ediktu pretoriánskou držbu, majetek pozůstalosti by se rozdělil na dvě části. Nyní však, po vyhlášení konstituce božského Pia, musí být to, na co má vnuk nárok, celý jeho podíl, nebo pouze čtvrtina? Pokud by totiž po svém narození byl pod kontrolou svého dědečka, bude spojen se svým otcem a oba společně budou mít nárok na polovinu pozůstalosti. Předpokládejme, že existuje ještě jeden vnuk, který pochází z téhož syna a patří do rodiny dědečka, oba vnuci dohromady budou mít nárok na čtvrtinu pozůstalosti, pokud jejich otec získal praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti a oni byli pod kontrolou svého dědečka. Musí být tomu, kdo nebyl v rodině ponechán, nyní povoleno získat osminu pozůstalosti? A kdo musí být zbaven svého podílu, aby získal to, co je mu dáno? Bude to odňato pouze jeho otcí, nebo i jeho strýci? Myslím, že by byl odebrán pouze jeho strýci, neboť by byl nucen vyplatit dědictví odkázané zmíněnému vnukovi.

Tit. 9. O uvedení nenarozeného dítěte do držby pozůstalosti a o jeho poručníkovi.

(1) Ulpianis, O ediktu, kniha XLI.

(2) Praetor se stará nejen o blaho již narozených dětí, ale nezanedbává ani ty, které se ještě nenarodily; v jednom z oddílů ediktu totiž chrání jejich zájmy tím, že v rozporu s podmínkami závěti uvede nenarozené dítě do držby pozůstalosti namísto praetorské držby.

1. Je naprosto nezbytné, aby žena byla těhotná, a nestačí pouhé tvrzení, že je v tomto stavu. Proto takové udělení držby pozůstalosti není platné, ledaže by byla v době smrti zůstavitele skutečně těhotná, kvůli čemuž se domáhá uvedení do držby.

2. Nenarozené dítě je uvedeno do držby pozůstalosti vždy, když není vyděděno a když bude později zařazeno mezi řádné dědice. Pokud však není jisté, zda se tak stane, někdy přikážeme nenarozené dítě do držby, pokud se za určitých okolností může stát řádným dědicem; někdy je totiž spravedlivější, aby byly vynaloženy zbytečné náklady, než aby byla odepřena výřiva tomu, kdo se může stát vlastníkem pozůstalosti.

3. Je-li tedy vydědění vyjádřeno slovy: "Narodí-li se mi syn, ať je vyděděn," protože se může narodit dcera nebo několik synů nebo syn a dcera, a v každém z těchto případů bude nenarozené dítě uvedeno do držby pozůstalosti; neboť dokud není jisté, co se narodí, je lepší, aby bylo vydědění dítě podporováno, než aby dítě, které vydědění být nemůže, zahynulo hladem, a jakékoli zmenšení pozůstalosti provedené z tohoto důvodu by mělo být ratifikováno, i když se narodí dítě, které bylo z dědictví vyloučeno.
4. Stejně pravidlo se uplatní, pokud by žena, která byla v držení pozůstalosti, potratila.
5. Pokud však bylo posmrtně vydědění dítě vyděno pod podmínkou, dokud podmínka trvá, přejímáme názor Pedia, který zastával názor, že nenarozené dítě by mělo být uvedeno do držby pozůstalosti; protože v případě nejistoty je vždy lepší, aby bylo podporováno.
6. V případě, že je nenarozené dítě vydědění na prvním místě a přechází jako náhradní, Marcellus popírá, že by mohlo být uvedeno do držby, dokud žijí jmenovaní dědicové, a to z toho důvodu, že bylo vydědění; což je pravda.
7. Na druhou stranu, pokud je nenarozené dítě předáno, jako jeden z ustanovených dědiců, a je vydědění jako náhradník, mělo by být uvedeno do držby pozůstalosti, dokud žijí ustanovení dědicové. Pokud však nežijí, říká, že by se to nemělo dělat, protože pozůstalost přechází do té míry, v jaké bylo dítě vydědění.
8. Pokud byl syn zajat nepřítelem a jeho manželka je těhotná, měla by být uvedena do držby pozůstalosti svého tchána, neboť by mohl nastat případ, kdy by se dítě po svém narození mohlo stát přímým dědicem; například kdyby jeho otec zemřel v rukou nepřítele.
9. Pokud by však někdo vydědil nenarozené dítě takto: "Narodí-li se mi dítě do tří měsíců po mé smrti, ať je vydědění," nebo "Po třech měsících", nenarozené dítě se uvede do držby, protože existuje možnost, že se může stát přímým dědicem. V takových případech by měl být prétor vždy velmi shovívavý, aby dítě, jehož narození se očekává, nezemřelo dříve, než se narodí.
10. Praetor opět nikdy neuvádí jméno manželky, protože se může stát, že žena, která tvrdí, že je těhotná se svým manželem, nemusela být jeho manželkou v době jeho smrti.
11. Nenarozené dítě emancipovaného syna může rovněž získat do vlastnictví jeho majetek. Proto se ve dvacáté sedmé knize Digest klade otázka, zda v případě, že syn, který byl emancipován v době, kdy byla jeho žena těhotná, později zemře a jeho otec také zemře, může být nenarozené dítě uvedeno do držby majetku svého emancipovaného otce. A velmi správně říká, že

není důvod, proč by nenarozené dítě, kterému edikt dovoluje získat držbu, mělo být z ní vyloučeno; je totiž naprosto spravedlivé zajistit dítě, které po svém narození bude mít nárok na držbu pozůstalosti. Pokud by jeho dědeček ještě žil, dovolujeme i nenarozenému dítěti, aby získalo držbu pozůstalosti po svém otci.

12. Pokud by syn, který je dán k adopci, zemřel a zanechal svou těhotnou manželku, a poté by zemřel adoptivní otec, nenarozené dítě se dostane do držby majetku svého adoptivního otce. Podívejme se však, zda má být také uvedeno do vlastnictví, do majetku otce, který dal svého syna k adopci. Je-li tento posmrtný vnuk ustanoven dědicem svého přirozeného dědečka, bude uveden do držby jeho pozůstalosti, protože pokud v době jeho narození neexistovalo žádné jiné dítě, mohla mu být přiznána praetorská držba v souladu s ustanoveními závěti; nebo pokud existovaly jiné děti, které byly předány, mohl spolu s nimi rovněž získat praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti.

13. Pokud by otec emancipoval svého syna v době, kdy je jeho snacha těhotná, nemělo by být nenarozené dítě absolutně vyloučeno; neboť poté, co se narodí, může být připojeno k otci podle nového ustanovení ediktu. A obecně řečeno, v těch případech, kdy se dítě po svém narození může připojit ke svému otci v dědictví, by mu mělo být umožněno získat držbu před narozením.

14. V případech, kdy žena, která chce být uvedena do držby pozůstalosti, není manželkou zůstavitele ani jeho snachou, ani k němu nikdy takový vztah neměla, nebo se tvrdí, že s ním není těhotná, vydá prétor dekret jako podle karbonského ediktu. To božský Hadrián uvedl v reskriptu adresovaném pretoriánovi Claudiovi Proculovi, v němž mu nařídil, aby se ujal zkrácené jurisdikce v dané věci; a pokud by bylo zřejmé, že žena, která chtěla být uvedena do držby majetku jménem svého nenarozeného dítěte, se dopustila podvodu, nesmí rozhodnout v její prospěch. Pokud by však existovala jakákoli pochybnost, bylo mu nařízeno, aby dbal na to, aby nenarozenému dítěti nezpůsobil žádnou újmu, ale aby jej uvedl do držby pozůstalosti. Z toho vyplývá, že pokud se žena zjevně nedopustila podvodu, mohla se domáhat rozhodnutí prétora; a v případě, že by existovaly důvodné pochybnosti o tom, zda je těhotná se svým manželem, musela být chráněna dekretem, aby nebyla poškozena práva nenarozeného dítěte. Stejně pravidlo platí i v případě, že vznikne spor s ohledem na sociální postavení ženy.

15. Obecně řečeno, nepochybujeme o tom, že by měl prelát vyjít vstříc nenarozenému dítěti ve všech těch případech, kdy je zvyklý přiznat držbu podle karbonářského dekretu, kde je dítě již narozené; a to se děje tím snadněji, že k případu nenarozeného dítěte se přistupuje s větší shovívavostí než k případu dítěte již narozeného; tato přednost se totiž přiznává prvnímu, aby mohlo být přivedeno na svět. Dítě je upřednostňováno poté, co se narodí, aby mohlo být vychovááno v rodině, a nenarozené dítě musí být podporováno, protože pokud není synem svého domnělého otce, stejně se narodí státu.

16. Pokud se někdo poté, co učinil svou první ženu těhotnou, ožení s druhou a také ji učiní těhotnou a poté zemře, edikt postačí pro oba případy, pokud nikdo nezpochybní právo jedné z žen nebo neobviní jednu z nich z podvodu.

17. Kromě toho, kdykoli je nenarozenému dítěti svěřena pozůstalost, matka obvykle žádá, aby mu byl ustanoven kurátor, stejně jako pozůstalosti. Je-li však kurátor jmenován pouze pro dítě, věřitelé pozůstalosti budou moci převzít majetek do úschovy; je-li však kurátor jmenován nejen pro dítě, ale i pro pozůstalost, mohou být věřitelé v klidu, neboť kurátor musí převzít odpovědnost. Proto by měl být opatrovník pro pozůstalost jmenován po prozkoumání její solventnosti; věřitelé nebo jiná osoba, která má na pozůstalosti zájem, musí dbát na to, aby byl opatrovník solventní a aby to nebyl ten, kdo bude mít nárok na dědictví v případě, že se dítě nenarodí.

18. Současná praxe je taková, že se pro majetek i pro dítě jmenuje tentýž poručník. Pokud se však objeví věřitelé nebo někdo, kdo má naději na dědictví, mělo by být jmenování provedeno pečlivěji a obezřetněji a mělo by být jmenováno několik kurátorů, pokud je to požadováno.

19. Žena, která je uvedena v držbu pozůstalosti, by si navíc měla z majetku vzít jen ty věci, bez nichž nemůže být její dítě ani živeno, ani narozeno; a právě proto by měl být ustanoven kurátor, který ženě poskytne jídlo, pití, oblečení a ubytování, a to v poměru k prostředkům a postavení zemřelého a ženy.

20. Srážka požadovaná na tyto výdaje by měla být nejprve provedena z pohotových peněz náležejících do pozůstalosti, a není-li jich, spíše z majetku, který způsobuje pozůstalosti největší výdaje, než z toho, který ji zvyšuje svými příjmy.

21. Opět platí, že pokud hrozí nebezpečí, že část majetku bude získána lichvou nebo že dlužníci pozůstalosti budou zproštěni odpovědnosti uplynutím času, musí kurátor dbát i na tyto záležitosti.

22. Proto musí plnit povinnosti svého úřadu stejně, jak to mají ve zvyku kurátoři a opatrovníci poručenců.

23. Kurátor se vybírá z těch, kteří byli ustanoveni poručníky posmrtně zemřelého dítěte; nebo z blízkých příbuzných a známých; nebo z náhradníků; nebo z přátel či věřitelů zemřelého. Měla by být vybrána osoba, která je považována za solventní; a pokud existují pochybnosti o osobním charakteru výše uvedených, musí být vybrán čestný člověk.

24. Pokud by ještě nebyl ustanoven kurátor (z důvodu, že často nebyla podána žádost o jeho jmenování, nebo byla podána příliš pozdě, nebo bylo jmenování provedeno příliš pozdě), Servius říká, že závětní dědic nebo náhradník nemusí zapečetit majetek, ale musí provést jeho soupis a přidělit ženě to, co může požadovat.

25. Říká také, že by měl být dědicem ustanoven opatrovník, který by se staral o takový majetek, který nelze jinak uchovat; jako například o stáda nebo obilí a vinnou révu, kde nebyla sklizena úroda. Pokud by vznikl spor o to, kolik má být z pozůstalosti odebráno, je třeba ustanovit rozhodce.

26. Domnívám se, že toto vše je vyřízeno, když byl jmenován kurátor; prodejní účty a soupis pozůstalosti by však měl podepsat on.

27. Nenarozené dítě by mělo zůstat v držení, dokud nepřijde na svět; nebo dokud matka nepotratí; nebo dokud není jisté, že není těhotná.

28. Pokud by, jsouc si dobře vědoma, že není těhotná, měla užívat část pozůstalosti, Labeo říká, že by měla být vyňata z jejího majetku.

2. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud by měla mít dítě, které bylo vyloučeno z majetku, musí se stáhnout.

3. Hermogenianus, Epitomy La/w, kniha III.

Pokud jí vznikl nějaký výdaj v dobré víře, neměl by být od ní vymáhán.

4. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Rovněž musí být ženě pronajat byt, pokud zemřelý neměl dům.

1. Rovněž otrokům ženy musí být poskytnuto živobytí - pokud jsou nezbytní pro její službu - v souladu s jejím společenským postavením.

(5) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Opatrovník nenarozeného dítěte by měl ženě rovněž poskytovat výživu; je totiž jedno, zda má věno, z něhož se může sama živit, nebo ne, protože to, co jí je poskytnuto, se považuje za darované pro její nenarozené dítě.

1. Je-li ustanoven poručník pro nenarozené dítě, měl by se postarat o zaplacení dluhů pozůstalosti, zejména těch, jejichž nezaplacení je spojeno s peněžitými sankcemi, nebo těch, kde byly jako záruka složeny cenné zástavy.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha XLI.

Je-li ustanoven posmrtný dědic, který je cizinec, nenarozené dítě nebude uvedeno do držby pozůstalosti, ledaže by se jeho matka nemohla živit jinak; máme totiž za to, že by neměla být odepřena výživa tomu, kdo se po svém narození stane držitelem pozůstalosti.

7. Týž, O ediktu, kniha XLI.

Kdykoli se někdo stane dědicem ab intestato, je i v tomto případě dovoleno, aby držbu pozůstalosti získalo nenarozené dítě; to znamená, že pokud je to takové dítě, které až se narodí, bude mít nárok na praetorskou držbu; a ve všech oddílech Ediktu se nenarozené dítě považuje za pozůstalé.

1. Někdy, ale ne bez rozdílu, by nenarozené dítě nemělo být uvedeno do držby pozůstalosti; ale pouze po prokázání řádného důvodu, pokud někdo zpochybňuje jeho právo. To se však týká pouze nenarozeného dítěte, které spolu s ostatními dětmi zůstavitele může získat držbu. Pokud by však mělo být uvedeno do držby jako nejbližší příbuzný nebo na základě jiného oddílu ediktu, je třeba říci, že vyšetřování nebude nutné; není totiž spravedlivé, aby dítě bylo vydrženo z cizího majetku, dokud nedosáhne puberty, protože řešení sporu by mělo být odloženo až do této doby. Je stanoveno, že všechny spory týkající se stavu dětí musí být odloženy, dokud nedosáhnou puberty; ne že by dítě mohlo zůstat ve vlastnictví po dobu existence sporů, ale že by odklad měl být bez vlastnictví.

2. Kromě toho, ačkoli prelát může uvést nenarozené dítě do držby majetku spolu s těmi, kterým jej již udělil; přesto může být nenarozenému dítěti povoleno, aby drželo majetek samo.

8. Paulus, O cizoložství, kniha I.

V případě, že je žena uvedena do držby majetku jménem svého nenarozeného dítěte, božský Hadrián v reskriptu adresovaném Calpurniovi Flackovi uvedl, že obvinění z cizoložství by mělo být odloženo, aby dítěti nebylo způsobeno žádné příkoří.

(9) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud je nenarozené dítě svěřeno do vlastnictví majetku, mělo by se to, co se z majetku vezme na jeho výživu, odečíst jako dluh.

10. Paulus, Otázky, kniha VII.

Posmrtně narozené dítě, ať se narodí kdykoli, pokud bylo počato v době smrti zůstavitele, může získat pretoriánskou držbu pozůstalosti, neboť pretorián ho uvede do držby podle všech paragrafů ediktu, jimiž ji může získat, ale neuvede ho do držby, pokud na ni po svém narození nemá nárok.

Tit. 10. Ohledně karbonářského ediktu.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XLI.

Pokud by vznikl spor o to, zda má být dítě mladší puberty zařazeno mezi potomky zesnulého, bude mu po prokázání řádného důvodu přiznáno vlastnictví, stejně jako kdyby v souvislosti s touto záležitostí žádný spor nevznikl; a po provedeném šetření bude rozhodnutí odloženo do doby, kdy dítě dosáhne puberty.

(1) Nebude-li tomu, kdo vznese dotaz, poskytnuta jistota za nezletilého, nařídí prétor, aby byl spolu s nezletilým uveden do držby pozůstalosti.

(2) Na výhody karbonářského ediktu mají nárok nejen muži, ale i potomci mužů ženského pohlaví.

(3) Obecně říkáme, že na výhodu karbonářského ediktu mají nárok ti, kteří mohou získat pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti; nemají na ni však nárok ti, kteří jsou z možnosti získat takovou držbu vyloučeni.

(4) Pokud se dítě stane předmětem sporu tohoto druhu, totiž: pokud se popírá, že by mělo být zařazeno mezi potomky zesnulého, a otázku nevznesl někdo cizí, ale jeho vlastní otec; jako například když vnuk tvrdí, že jeho otec byl emancipován a že byl ponechán pod kontrolou svého děda, a žádá, aby byl připojen ke svému otci, mělo by být rozhodnutí v této věci odloženo? Lepší názor je, že by mělo být; je totiž velmi málo důležité, kdo spor vyvolá, neboť i kdyby zůstavitel popíral, že byl zařazen mezi své potomky, a přesto ho nevydědil, bude důvod pro uplatnění karbonářského ediktu.

(5) Pokud by někdo popíral nejen to, že dítě má právo být zařazeno mezi potomky zůstavitele, a dokonce by tvrdil, že je otrokem, například narozeným z otrokyně, Julianus říká, že je důvod pro aplikaci karbonářského ediktu, což uvedl i božský Pius v reskriptu. Velkou opatrnost je totiž třeba věnovat těm, kterým hrozí vážné příkoří, neboť kdyby tomu bylo jinak, mohl by každý mimořádně smělý člověk způsobit nezletilému člověku, který ještě nedosáhl věku puberty, újmu tím, že by o něm uvedl mnoho závažných pomluv a nepravd.

(6) Stejné pravidlo se uplatní i v případě, kdy se o samotném zemřelém říká, že byl otrokem.

(7) Důvod pro uplatnění karbonářského ediktu bude existovat i tam, kde pokladnice vznesl otázku ohledně postavení nezletilého mladšího věku.

(8) Pomponius v sedmdesáté deváté knize Ediktu říká, že tam, kde je syn ustanoven dědicem nebo je vyděděn, se karbonářský edikt neuplatní, i když se popírá, že je synem; protože tím, že je jakoby ustanoven dědicem, má majetek v držení, i když není synem, nebo bude vyloučen z důvodu vydědění, i kdyby se ukázalo, že je synem; ledaže je dědicem ustanoveno posmrtně narozené dítě a po jeho narození se popírá, že je synem, ačkoli se říká, že je pod otcovskou kontrolou; v takovém případě by mu měla být přiznána praetorská držba pouze v poměru k podílu na pozůstalosti, k němuž bylo ustanoveno dědicem.

(9) Dále se domnívá, že pokud někdo vydědil svého syna, protože řekl, že byl počat při cizoložství, nebo pokud bylo sporné, zda má být zahrnut mezi jeho děti, bude mít nárok na držbu pozůstalosti podle tohoto oddílu ediktu; protože byl vyděděn, aniž by k tomu uvedl důvod, neměl by nárok na držbu pozůstalosti. Stejné pravidlo bude platit i v případě, že do závěti byla vložena následující doložka: "Necht' je vyděděn každý, kdo tvrdí, že je mým synem." Syn totiž tímto způsobem vyděděn není.

(10) Pokud by někdo ustanovil svého syna dědicem velmi malého podílu svého majetku takto: "Ať je mým dědicem ten a ten, narozený z té a té ženy," a poté by zmíněný syn neuznal, že jeho otec zemřel ze závěti a že je jeho dědicem ze zákona, je rozdíl, zda jeho spoludědicové popřou, že je synem zůstavitele, nebo zda řeknou, že závěť je platná. Pokud tvrdí, že závěť je platná, neměl by být spor odložen a karbonářský dekret se nepoužije. Pokud však popírají, že je synem zůstavitele, a tvrdí, že pozůstalost náleží jim jako nejbližším příbuzným; držba pozůstalosti bude svěřena nezletilému a rozhodnutí sporu bude odloženo do doby, než dosáhne věku dospělosti.

(11) Pokud je matka obviněna z uvedení domnělého dítěte, vyvstává otázka, zda by měl být spor s ohledem na občanský stav dítěte odložen k rozhodnutí. V případě, že jsou pochybnosti pouze o stavu dítěte, měla by být otázka odložena až do dosažení věku puberty, protože může být důvodná obava, že se nebude moci řádně bránit. Je-li však obviněna sama matka, neboť není pochyb o tom, že bude od prvního okamžiku s největší dobrou vírou a stálostí hájit občanský stav dítěte, není pochyb o tom, že by mělo být provedeno šetření, a pokud se po šetření ukáže, že dítě bylo suplováno, je třeba mu odmítnout každou žalobu na navrácení majetku a vše zůstane ve stejném stavu, jako kdyby dítě nebylo ustanoveno dědicem.

2. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Ačkoli žena, která údajně uvedla do dědictví domnělé dítě, může být mrtvá, přesto, pokud jsou do zločinu zapleteny další osoby, je třeba ihned provést vyšetřování. Pokud však není nikdo, kdo by mohl být potrestán, protože všichni, kdo se na trestném činu podíleli, jsou mrtví, musí být vyšetřování odloženo až do doby pohlavní dospělosti, v souladu s karbonským ediktem.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Karbonářský edikt se vztahuje na pretoriánskou držbu majetku v rozporu s ustanoveními závěti, stejně jako na držbu ab intestato; v některých případech totiž může být použití ediktu nezbytné, když byla udělena pretoriánská držba v souladu s podmínkami závěti; například když zůstavitel ustanovil dědice takto: "Mým dědicem nechť je mé posmrtné dítě, ať je to chlapec nebo děvče," a je popřeno, že by prohlášení v závěti bylo pravdivé.

(1) Pokud vznikne otázka týkající se svěření nebo odkazu, může být záležitost odložena až do doby dospělosti; jak uvedl božský Pius v reskriptu adresovaném Claudiovi Hadriánovi.

(2) Ačkoli je jisté, že pretoriánské vlastnictví podle karbonářského ediktu není ustanovenému dědici přislíbeno, přesto není pochyb o tom, že jakákoli otázka týkající se jeho stavu musí být odložena do doby, než dosáhne puberty. Pokud tedy současně vznikne spor ohledně majetku jeho otce a jeho vlastního stavu, bude tento edikt použitelný. Pokud je však sporný pouze jeho občanský stav, bude tato otázka odložena až do doby dosažení puberty, a to nikoli podle karbonářského ediktu, ale v souladu s císařskými konstitucemi.

(3) Karbonský edikt neposkytuje žádnou úlevu dětem, které dosáhly puberty, i když jsou mladší dvaceti pěti let. Pokud se však dítě, které dosáhlo puberty, představuje jako mladší tohoto věku a získá pretoriánskou držbu majetku, je třeba říci, že dekret je neplatný. Neboť i kdyby bylo mladší puberty, jakmile tohoto věku dosáhne, prospěch z držby pozůstalosti zanikne.

(4) V případech tohoto druhu se zahajuje vyšetřování, aby se zabránilo vydání držby statku, pokud by se jasně prokázal podvod těch, kdo se domáhají držby majetku jménem dětí; proto v případě, že je požadována držba podle karbonářského ediktu, by se měl prétor případem okamžitě zabývat. Pokud zjistí, že lze snadno rozhodnout, a je pozitivně prokázáno, že dítě není synem, může odmítnout udělit mu karbonářskou držbu majetku. Pokud však zjistí, že v této věci panují pochybnosti, tj. že existují nějaké nepatrné důkazy ve prospěch dítěte, a přitom se jednoznačně neukáže, že není synem zůstavitele, přizná mu karbonářskou držbu pozůstalosti.

(5) Pro toto šetření existují dva důvody: jedním z nich je určení, zda má být přiznána karbonářská držba, která poskytuje výhodu spočívající v tom, že umožňuje nezletilému získat pretoriánskou držbu, stejně jako kdyby k žádnému sporu nedošlo, a druhým důvodem je zjištění, zda má být rozhodnutí vydáno ihned, nebo odloženo až do dosažení zletilosti. Praetor by měl

pečlivě prozkoumat, zda je pro nezletilého výhodné, aby bylo rozhodnutí vydáno ihned, nebo zda bude lepší odložit je do doby, kdy dosáhne věku dospělosti; to se musí všemi prostředky dozvědět od příbuzných, matky a poručníků nezletilého. Předpokládejme například, že existují někteří svědci, kteří si mohou v případě odložení rozhodnutí ve věci buď rozmyslet, nebo zemřít, nebo jejichž svědectví nebude mít po delší době stejnou platnost. Nebo předpokládejme, že existuje nějaká stará porodní bába nebo určité otrokyně, které mohou říci pravdu, pokud jde o dítě; nebo že existují určité dokumenty, které mají zásadní význam pro jeho úspěch; nebo že existují jiné důkazy, a nezletilý utrpí větší újmu, bude-li vyšetření odloženo, než získá prospěch, nebude-li případ rozhodnut ihned. Předpokládejme, že nezletilý nemůže poskytnout jistotu a že ti, kterým bylo dovoleno získat majetek, jsou osoby, které vyvolaly spor s ohledem na něj a které mohou abstrahovat, změnit nebo zničit velkou část majetku, který mu náleží; bylo by buď hloupé, nebo nespravedlivé, kdyby praetor odložil věc až do puberty, a to k vátné újmě toho, kdo si přeje, aby věc byla vyřízena. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl: "Tam, kde se rozhodnutí obvykle odkládá do věku puberty, děje se tak ve prospěch nezletilých, aby tento stav nebyl ohrožen dříve, než se budou moci bránit. Kromě toho, mají-li osoby, jimiž se mohou řádně hájit, a je-li v zájmu zmíněných nezletilých, aby věc byla rychle předložena soudu a vydáno rozhodnutí, a poručníci nezletilých si přejí, aby byla projednána, nemělo by být proti nim použito to, co bylo vymyšleno ve prospěch nezletilých, a jejich stav by měl zůstat odložen, když může být zjištěn bez pochybností."

(6) Jestliže matka nezletilých poté, co byla obviněna z toho, že uvedla domnělé dítě, získá svůj případ, může otázka stavu dítěte zůstat stále nevyřešena; může se například tvrdit, že nebylo zplozeno zemřelým, nebo pokud bylo, že se nenarodilo v manželství.

(7) Pokud by osoba, která zpochybňovala stav dítěte a tvrdila, že je sama jediným synem, zemřela a její matka by se stala jeho dědičkou a vznesla by ohledně nezletilého stejný spor jako její vlastní syn s tím, že se narodil z jiné ženy; to znamená, že pokud by popírala, že je dítětem zemřelého, a že tedy sama má nárok na celý majetek zemřelého syna jako jeho dědic, Julianus říká, že rozhodnutí by nemělo být vydáno před dosažením zletilosti, protože je jedno, zda osoba, která vznáší otázku, tak činí svým jménem, nebo jménem pozůstalosti. Je zřejmé, že pokud by matka připustila, že dítě je synem zemřelého, a proto pro sebe požaduje pouze polovinu otcova majetku, nemělo by být rozhodnutí ve věci odloženo do doby puberty; nezpochybňuje totiž nárok nezletilého na majetek jeho otce, ale na majetek jeho bratra.

(8) Julianus na stejném místě říká, že pokud vznikne spor ohledně postavení dvou nezletilých, kteří ještě nedosáhli věku puberty, a jeden z nich tohoto věku dosáhne, mělo by se počkat, až i druhý dosáhne puberty, aby se o stavu obou rozhodlo tak, aby práva toho, který nedosáhl puberty, nebyla poškozena rozhodnutím vydaným v neprospěch toho, který tohoto věku dosáhl.

(9) Není velký rozdíl v tom, zda je návrhatelem nezletilý, který nedosáhl puberty, nebo držitel nemovitosti, který vznáší otázku stavu nezletilého, neboť ať už je v držbě, nebo se jí domáhá, rozhodnutí musí být odloženo do doby dosažení puberty.

(10) Vznese-li dva nezletilí, kteří ještě nedosáhli puberty, otázku ohledně stavu druhého z nich, je rozdíl, zda jeden z nich tvrdí, že je jediným synem, nebo zda druhý tvrdí, že je také synem. Tvrdí-li totiž jeden z nich, že je jediným synem, je třeba rozhodnout, že rozhodnutí ve věci je třeba odložit do doby, než oba dosáhnou puberty, bez ohledu na to, zda je žalobce nebo držitel tím, kdo dává podnět ke sporu. Jestliže však jeden tvrdí, že je jediným synem, a druhý tvrdí, že je rovněž synem, a první z nich by měl jako první dosáhnout věku dospělosti, musí být rozhodnutí odloženo vzhledem k mládí toho, kdo tvrdí, že je synem; to však musí být učiněno částečně, a nikoliv zcela, neboť ohledně poloviny majetku není sporu. V případě, že ten, kdo prohlašuje, že je také synem, je první, kdo dosáhl věku pohlavní dospělosti, a ten, kdo tvrdí, že je jediným synem, je pod tímto věkem, nesmí být rozhodnutí odloženo; není zde totiž žádný spor s odkazem na stav toho druhého, neboť on je tím, kdo činí spor, neboť ten, kdo dosáhl pohlavní dospělosti, ačkoli tvrdí, že je synem, nepopírá, že ten druhý je také synem.

(11) Jestliže otrok, jemuž je přikázána svoboda a který je ustanoven dědicem, zpochybňuje stav nezletilého, o němž se říká, že je synem zůstavitele, a porušil vůli svého otce, Julianus říká, že rozhodnutí s odkazem jak na majetek, tak na odkaz svobody by mělo být odloženo až do dosažení věku puberty; neboť ani jedna z těchto otázek nemůže být rozhodnuta najednou, aniž by byla dotčena práva toho, kdo říká, že je synem zůstavitele. Ostatní záležitosti, které se týkají testamentárního odkazu svobody a které jsou v řízení, se rovněž odloží do doby dosažení puberty.

(12) Pokud se objeví nezletilý, který ještě nedosáhl věku puberty, a tvrdí, že je synem zůstavitele, a dlužníci pozůstalosti popírají, že by to byla pravda, ale tvrdí, že majetek zůstavitele patří příbuznému, který je například za mořem, musí se dítě odvolat na karbonářský edikt; zájem nepřítomné osoby je však třeba konzultovat tím, že se požaduje složení jistoty.

(13) Pretoriáni vyvíjejí úsilí, aby uvedli do faktické držby ty, jimž bylo vlastnictví uděleno na základě karbonského ediktu. Pokud by se však držitel na základě karbonského ediktu pokusil domáhat se majetku nebo nějakého konkrétního majetku, který k němu náleží, Julianus ve dvacáté čtvrté knize Digest velmi správně říká, že by mu měla být znemožněna výjimka, neboť by měl zůstat spokojen s výsadou držby, kterou mu pretorián mezitím udělil. Proto, chce-li se domáhat pozůstalosti nebo jakéhokoli majetku, který je její součástí, říká, že tak musí učinit přímou žalobou jako dědic; aby po jeho žádosti mohlo být rozhodnuto, zda je dědicem a zda je zařazen mezi děti, aby domněnka karbonářské držby pozůstalosti nepoškodila jeho protivníky. Tento názor je rozumný a spravedlivý.

(14) Navíc se tato držba uděluje do roka, stejně jako obyčejná, která se uděluje dětem.

(15) Je však nutné, aby ten, kdo tvrdí, že je synem, získal nejen karbonářskou držbu pozůstalosti, ale aby se domáhal i držby obyčejné praetorské.

(16) Lhůty nutné k získání obou držení běží odděleně. Ta, která má za cíl obyčejnou pretoriánskou držbu, běží od doby, kdy syn věděl, že jeho otec zemřel, a měl právo požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti; a ta karbonářská držba běží od doby, kdy syn věděl, že jeho stav je sporný.

4. Julianus, Digesty, kniha XX.

Pokud tedy dítě nepožaduje držbu pozůstalosti podle prvního oddílu, může v některých případech získat držbu podle následujícího oddílu karbonářského ediktu, a někdy tak učinit nemůže; pokud by totiž bezprostředně po otcově smrti vznikl spor o to, zda může požadovat držbu pozůstalosti spolu s ostatními dětmi, bude se mít za to, že rok uplynul ve stejnou dobu, pokud jde o obě lhůty. Pokud by však po uplynutí určité lhůty zjistil, že jeho práva byla sporná, může, i když uplynula lhůta, během níž se mohl domáhat držby pozůstalosti podle prvního oddílu ediktu, požadovat ji podle druhého oddílu; a když ji získal, může vždy využít vlastnické žaloby. Pokud však proti němu byl vydán rozsudek po dosažení zletilosti, budou mu žaloby odepřeny.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XLI.

Je-li ten, kdo podává žalobu proti nezletilému, jedním z dětí zemřelého, bude výsledek takový, že ať už ten, o jehož stav se jedná, dá jistotu, nebo ji nedá, bude přesto uveden do držby.

(1) Jestliže se nezletilé dítě nebrání, a proto je jeho protivník uveden do držby, kdo bude mít právo podat žaloby, na nichž má pozůstalost zájem? Julianus ve dvacáté čtvrté knize Digest říká, že by měl být ustanoven kurátor, který může vše převzít a podat žaloby. Dále říká, že osobě, která je svěřena do držby spolu s nezletilým, není zakázáno podat žalobu proti kurátorovi, neboť tímto způsobem nevzniká pozůstalosti žádná újma, protože může právně podat žalobu proti samotnému nezletilému, pokud poskytl jistotu.

(2) Kdykoli nezletilý, který nedosáhl zletilosti, nesloží jistotu, je jeho protivník uveden do držby, ať už sám jistotu složí, nebo ne. Chce-li jeho odpůrce, aby správa majetku byla svěřena jemu, měl by poskytnout nezletilému jistotu; pokud tak však neučiní, měl by být ustanoven opatrovník, který bude majetek spravovat. Pokud by odpůrce poskytl jistotu, měl by opět prodat veškerý majetek, který by mohl být prodlením buď zničen, nebo znehodnocen, a musí také od dlužníků vybrat všechny dluhy, pokud budou uplynutím času uvolněny; zbytek majetku si ponechá v držení spolu s nezletilým.

(3) Dále se podívejme, zda ten, kdo je uveden do držby podle karbonářského ediktu, může zmenšit pozůstalost, aby si zajistil vlastní výživu. Pokud nezletilý složil jistotu, může část pozůstalosti použít na svou výživu, ať už mu byl udělen dekret, který ho k tomu opravňuje, nebo ne; zbytek pozůstalosti musí vrátit tomu, kdo si na ni činí nárok. Pokud však není schopen složit jistotu a je zřejmé, že se nemůže živit jinak, měl by být přikázán do vlastnictví, aby si mohl opatřit to, co je nezbytné k jeho

obživě. Nemělo by se zdát překvapivé, že osoba, u níž se může ukázat, že není synem zemřelého, může část majetku používat ke své obživě, neboť nenarozené dítě je ediktem uvedeno do držby celého majetku a podpora je poskytována jeho matce ve prospěch dítěte, které se nemusí narodit; a větší péče by měla být věnována tomu, aby syn nezemřel hladem, než tomu, aby se do rukou žadatele nedostala menší část majetku, pokud by se rozhodlo, že dítě nebylo synem zemřelého.

(4) Domnívám se, že by se mělo všemi prostředky požadovat, aby se listiny o pozůstalosti nedostaly do rukou protivníka, pokud je získá do vlastnictví; jinak by mohl být nezletilý ošizen buď tím, že by jeho protivník jejich prostřednictvím získal informace, nebo by mu bylo umožněno je zatajit.

(5) Pokud nezletilý ani jeho odpůrce nesloží jistotu, je třeba ustanovit kurátora, který bude majetek spravovat a vydá jej tomu, kdo věc získá. Co se však musí udělat, jestliže poručníci nezletilého požadují správu? Neměli by být vyslechnuti, pokud nesloží jistotu jménem nezletilého nebo pokud nebudou sami jmenováni kurátory.

6. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Vyvstává otázka, zda může být vydán dekret s odkazem na majetek matky? A ve skutečnosti dekret v tomto případě podle karbonského ediktu vydán být nemůže; měl by totiž být udělen dlouhý odklad, který rozhodnutí odloží až do věku puberty.

1. Julianus říká, že je jasné, že pokud vznikne spor s odkazem na majetek otce a matky zároveň, nebo dokonce s odkazem na majetek bratra, musí být rozhodnutí sporu odloženo do doby puberty.

2. Důvod k použití tohoto ediktu bude existovat, i kdyby děti získaly pretoriánskou držbu ab intestato; i když se jí domáhají podle posledních paragrafů ediktu, kde jsou dědicové ze zákona povoláni k dědictví, protože jsou řádnými dědici, nebo podle toho paragrafu, kterým se držba přiznává kognátům.

3. Tento edikt se použije také v případě, že existuje spor jak ohledně stavu nezletilého, tak ohledně jeho práva na pozůstalost; pokud se totiž jedná pouze o jeho stav, jako například v případě, kdy se tvrdí, že je otrokem, a není spor ohledně pozůstalosti, za takových okolností by měla být otázka jeho svobody rozhodnuta okamžitě.

4. Jestliže ten, kdo vyvolá spor ohledně nezletilého, je současně s ním uveden do držby, neměl by být podporován z majetku zesnulého, ani si nemůže vzít nic z pozůstalosti, neboť tato držba je mu dána pouze namísto jistoty.

5. Nezletilému by měla být poskytnuta nejen podpora, ale také peníze na jeho vzdělání a všechny ostatní nezbytné výdaje by měly být uhrazeny podle výše pozůstalosti.

6. Vystává otázka, zda ten, kdo byl uveden do držby podle karbonářského ediktu, může po dosažení puberty převzít u soudu roli žalobce. Bylo stanoveno, že může převzít stranu žalovaného, zejména pokud složí jistotu. Pokud jistotu neposkytne a není připraven ji poskytnout, může být žaloba podána proti němu jako držiteli nemovitosti. Pokud ani poté jistotu nesloží, přejde držba na jeho protivníka, pokud ji vyžene; stejně jako kdyby se od tohoto okamžiku domáhal nemovitosti poprvé.

(7) Julianus, Digesty, kniha XXIV.

Pokud se popírá, že nezletilý byl právoplatně adoptován, a z tohoto důvodu je jeho právo na majetek jeho otce sporné, nebude nespravedlivé, aby byl vydán dekret podobný těm, které byly vydány podle karbonářského ediktu.

1. Stejně tak v případě, kdy se tvrdí, že nezletilý, který nedosáhl věku dospělosti, byl dán k adopci, a tudíž je popíráno jeho právo na majetek jeho přirozeného otce, neboť v tomto případě vystává otázka, zda má právo na majetek jako syn, bude důvod pro použití karbonářského ediktu.

2. Předpokládáme-li však, že syn je vyděděn, nebude nutné odkládat rozhodnutí sporu až do dosažení zletilosti, neboť otázka se netýká práva samotného syna, ale platnosti závěti.

3. Je-li matka osoby, o jejíž svobodě a nároku na majetek jejího otce se vede spor, předvolána k soudu, aby svědčila v řízení zahájeném za účelem určení její svobody, nemělo by být rozhodnutí s ohledem na její matku vždy odloženo na dobu dospělosti; existují totiž případy, kdy jsou případy těch, o nichž se tvrdí, že jsou domnělými dětmi, rozhodnuty bez prodlení.

4. Kdykoli je vydáno rozhodnutí podle karbonářského ediktu, má se za to, že věc je ve stejném stavu, v jakém by byla, kdyby nevznikl žádný spor s odkazem na osobu, která získala pretoriánskou držbu majetku.

5. Opět platí, že pokud byli na základě tohoto dekretu uvedeni do držby dva bratři a jeden z nich odmítne hájit svůj podíl na majetku svého otce, bude druhý nucen hájit celý majetek, nebo se ho celého vzdát ve prospěch věřitelů.

6. Někdy vyděděný syn získá držbu pozůstalosti na základě karbonářského ediktu, kdy nepožaduje praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, ale na základě intestace, která se přiznává dětem; popírá totiž, že by závěť jeho otce byla taková, že by na jejím základě mohla být udělena praetorská držba, protože údajně není jeho synem.

7. Jestliže nezletilý požaduje držbu majetku svobodného pána svého otce a popírá se, že je synem patrona, z toho důvodu, že není sporu ohledně majetku jeho otce, nemělo by se rozhodnutí sporu odkládat. Pokud by však tento spor vznikl až po vydání dekretu podle karbonářského ediktu, mělo by být jeho rozhodnutí odloženo do doby, kdy dosáhne zletilosti.

8. Vyvstala otázka, zda nezletilý může mít držbu podle karbonského ediktu současně s ustanovenými dědici, kteří ji získali v souladu s podmínkami závěti. Odpověděl jsem, že pokud by nebyl synem nebo nezískal praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, a to na základě intestace, mohl by ji získat podle karbonského ediktu ve stejnou dobu, kdy by jmenovaní dědicové získali praetorskou držbu pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti.

(8) Africanus, Otázky, kniha IV.

Osoba, o níž prohlašuji, že je mým synem a že je pod mou kontrolou, zemřela. Objevil se nezletilý, nedospělý, který tvrdil, že zesnulý byl otcem rodiny a že majetek patřil jemu. Bylo rozhodnuto, že usnesení by mělo být vydáno.

1. Opět můj emancipovaný syn zemřel v závěti a zanechal syna mladšího puberty, který tvrdil, že je přímým dědicem. Tvrdím, že tento byl počat předtím, než došlo k emancipaci, a z tohoto důvodu byl pod mou kontrolou a že majetek emancipovaného syna patřil mně. Bylo zjištěno, že toto dítě je synem zemřelého, ale vyvstala otázka jeho právního stavu, tedy zda bylo pod kontrolou svého otce, či nikoliv; a není žádných pochyb o tom, že se v tomto případě uplatní karbonářský edikt.

9. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Labeo uvedl, že kdykoli se o nezletilém řekne, že je suplent, a vznikne spor ohledně jeho práva na otcovský majetek, měl by prétor dbát na to, aby ho uvedl do jeho vlastnictví. Domnívám se, že Labeo měl na mysli, aby se to vztahovalo na dítě narozené po smrti svého otce, které tvrdí, že je jeho synem, i když si zemřelý myslel, že žádné děti nemá; neboť ten, kdo byl uznán osobou, o jejíž majetek se vede spor, má na něj spravedlivější nárok než posmrtné dítě.

10. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Pokud žena, které dědic složil přísahu, odpřísáhne, že je těhotná, měla by být podle karbonského ediktu udělena držba pozůstalosti, nebo by měla být odmítnuta, pokud složila přísahu dědici; držba by totiž měla být udělena po prokázání řádného důvodu, aby dědic nebyl poškozen, pokud by byla udělena; nebo pokud by byla odmítnuta, aby nezletilý nebyl zbaven svých zákonných práv.

11. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

12. Není důvod pro použití karbonářského ediktu, pokud se syn, jehož občanský stav je sporný, nemůže stát dědicem bez zásahu prétora; například byl-li ustanoven. Stejně pravidlo platí tam, kde je jisté, že se přesto nemůže stát dědicem, i když by jím mohl být syn; jako například v případě, že byl dědicem ustanoven Titius a posmrtně narozenému dítěti nebo vyděděnému

nezletilému by mělo být upřeno, že je synem zůstavitele. Nezáleží ani na tom, jaký zájem může mít nezletilý na tom, aby bylo prokázáno, že je synem, s ohledem na jiné záležitosti, například aby získal majetek svého bratra po jiné matce; nebo aby získal práva na svobodné lidi a pohřební místa; neboť je stanoveno, že tyto případy nespádají pod karbonský edikt.

12. Týž, Otázky, kniha XIV.

Ustanovený dědic, vůči němuž se nezletilý syn, o němž se říká, že je suplent, domáhá pretoriánské držby podle prvního oddílu ediktu, stejně jako v případě dědice ze zákona, nemůže mezitím získat držbu podle ustanovení závěti. Pokud však v mezidobí zemře buď ustanovený dědic, nebo ten, kdo je oprávněn k držbě jako dědic ze zákona, musí být jeho dědicům poskytnuta úleva. Neboť co kdyby nemohli vstoupit do pozůstalosti, protože jim v tom bránil zákon nebo z důvodu pochybného rozhodnutí sporu ?

13. Paulus, Názory, kniha XI.

Titia měla po smrti svého manžela posmrtné dítě a Sempronius proti ní vznesl obvinění z cizoložství u guvernéra provincie. Ptám se, zda by měl být soud o obvinění z cizoložství odložen až do věku pohlavní dospělosti, aby nebyla poškozena práva posmrtného dítěte. Paulus odpověděl, že pokud není pochyb o právu nezletilé na majetek jejího otce, nemají její poručníci důvod odložit soudní proces pro cizoložství, dokud jejich svěřenkyně nedosáhne věku pohlavní dospělosti.

14. Scaevola, Názory, kniha II.

Vyvstává otázka, zda nezletilý, který nedosáhl puberty, získal držbu statku na základě karbonářského ediktu a dosáhne tohoto věku dříve, než na něj byla držba převedena, může plnit povinnosti žalobce. Odpověď zněla, že musí předložit důkaz o jakémkoli nároku, který uplatňuje vůči držiteli.

15. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Tato držba bude nezletilému ku prospěchu, bude-li poskytnuta jistota nejen k získání faktické držby, ale také k vymáhání majetku, k vymáhání dluhů, k dávání věna a ke všemu ostatnímu, co jsme již uvedli, že podléhá příspěvku v kolatuře.

16. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Stejně jako se dává jistota emancipovanému synovi s ohledem na majetek jeho otce, tak se musí dávat i nezletilému s ohledem na majetek, který sám dává do kolatury.

Tit. 11. O praetorské držbě pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Závětí je třeba rozumět jakýkoli druh materiálu, na němž je napsána; ať je tedy napsána na dřevěných tabulkách nebo na tabulkách z jakéhokoli jiného materiálu, na papyru nebo pergamenu nebo na kůži jakéhokoli zvířete, je také správně označována jako závěť.

(1) Pretor podle tohoto oddílu ediktu nepotvrzuje všechny závěti, ale pouze poslední, to znamená ty, které byly sepsány naposledy a po nichž nebyly sepsány žádné další. Poslední závěť není ta, která byla sepsána právě v okamžiku smrti, ale ta, po níž nebyla sepsána žádná jiná, i když je stará.

(2) Postačí, aby závěť existovala, i když nemusí být předložena, je-li jisté, že existuje. Je-li tedy v držení zloděje nebo v rukou toho, u koho byla uložena do úschovy, není pochyb o tom, že by měla být udělena praetorská držba pozůstalosti; není totiž nutné závěť otevřít, aby mohla být praetorská držba získána v souladu s jejími ustanoveními.

(3) Opět je nutné, aby závěť existovala v době smrti zůstavitele, i když mohla později zaniknout, tudíž v případě, že byla následně zničena, lze požadovat praetorskou držbu.

(4) Nicméně požadujeme, aby dědic věděl, že závěť existovala, a byl si jist, že mu byla držba pozůstalosti svěřena na základě jejích ustanovení.

(5) Pokud někdo pořídí dva opisy závěti a jeden z nich zůstane zachován a druhý je zničen, má se za to, že závěť existuje, a lze požadovat praetorskou držbu pozůstalosti.

(6) I když zůstavitel pořídil dvě závěti a současně je zapečetil a každou z nich ustanovil jiné dědice a obě existují; držbu pozůstalosti lze získat podle obou, protože se považují za jednu listinu a poslední vůli zůstavitele.

(7) Pokud by však zůstavitel sepsal závěť a také její opis a pokud existuje ten, který chtěl, aby byl jeho závětí, lze se domáhat praetorské držby pozůstalosti; Pomponius však říká, že pokud existuje pouze opis, nelze se domáhat držby pozůstalosti.

(8) K tomu, aby mohla být dána držba pozůstalosti kohokoli, vyžaduje prétor, aby měl testamentární právo nejen v době, kdy závěť pořídil, ale i v době své smrti; proto, kdyby nezletilý nedosáhl věku puberty, nebo nepřičetný, nebo kdokoli jiný z těch, kdo nemají testamentární způsobilost, pořídil závěť a poté se k tomu stal způsobilým a zemřel, nelze požadovat prétorskou držbu jeho pozůstalosti. Pokud by však syn pod otcovskou kontrolou v domnění, že je hlavou domácnosti, ačkoli jí není, sepsal závěť a poté by se ukázalo, že v době své smrti byl sám sobě pánem, nelze se domáhat držby jeho majetku v souladu s ustanoveními závěti podle podmínek pretoriánského ediktu. Pokud by však syn pod otcovskou kontrolou, který byl veteránem, sepsal závěť, v níž by disponoval svým castrense peculium, a poté byl emancipován nebo se stal hlavou rodiny a poté zemřel, lze se domáhat pretoriánské držby jeho majetku. Pokud by někdo měl v obou výše uvedených obdobích pravomoc poříditi závěť, ale v mezidobí by tuto pravomoc neměl, lze se domáhat pretoriánské držby jeho majetku v souladu s ustanoveními závěti.

(9) Kromě toho, pokud by někdo pořídil závěť a poté byl zbaven testamentární způsobilosti buď tím, že se stal nepřičetným, nebo z toho důvodu, že mu bylo zakázáno spravovat jeho majetek, lze se domáhat držby jeho majetku podle ediktu, protože jeho závěť je právně platná. Obecně to lze říci o všech osobách tohoto druhu, které v okamžiku své smrti ztratily způsobilost k sepsání závěti; jejich závěti sepsané před tímto okamžikem jsou však platné.

(10) Je-li šňůra, která spojuje desky závěti, přestřižena, i když se tak stalo proti vůli zůstavitele, lze se domáhat praetorské držby pozůstalosti. Pokud by ji však přerýzl sám zůstavitel, nepovažuje se závěť za zapečetěnou, a proto se nelze domáhat držby pozůstalosti.

(11) Pokud by tabulky, na nichž je závěť napsána, ohlodaly myši nebo by se šňůra přetrhla jiným způsobem, ať už tím, že by se zničila stářím, nebo vlhkostí místa, kde byla uložena, nebo pádem, má se za to, že závěť byla zapečetěna; zejména pokud předpokládáte, že je upevněna pouze jednou šňůrou. Je-li šňůra omotána kolem desek třikrát nebo čtyřikrát, je třeba mít za to, že jsou zapečetěny, i když může být na jednom místě přerýznuta nebo překousnuta.

2. Týž, O ediktu, kniha XLI.

Pretor přijal v Ediktu nanejvýš spravedlivý řád posloupnosti. Chce totiž, aby v první řadě děti měly nárok na držbu pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, a pak, pokud by se tak nestalo, je třeba vyhovět vůli zemřelého. Proto musí věc zůstat odložena po dobu, po kterou se děti mohou domáhat držby pozůstalosti. Po uplynutí této lhůty, nebo pokud by předtím zemřely, odmítly pozůstalost nebo ztratily právo domáhat se její držby, pak se držba pozůstalosti podle pretoriánského ediktu vrátí ustanoveným dědicům.

(1) Je-li syn ustanoven dědicem pod podmínkou, Julianus velmi správně tvrdí, že se může domáhat držby pozůstalosti v souladu s podmínkami závěti jako ustanovený dědic bez ohledu na to, jaká je tato podmínka, i kdyby měla znít takto: "až

připluje loď z Asie". A i když podmínka nemusí být splněna, pretor musí přesto chránit syna, kterému dovolí držbu v souladu s ustanoveními závěti, i kdyby již držbu získal v rozporu s nimi. Tato ochrana je nutná zejména u syna, který byl emancipován.

(2) Každému ustanovenému dědici musí být odevzdána držba pozůstalosti v poměru k podílu, který mu byl odkázán, avšak tak, aby v případě, že není nikdo, kdo by ji požadoval spolu s ním, mohl mít držbu výlučnou. Nicméně dokud jeden z dědiců zvažuje, zda se ujme praetorské držby pozůstalosti, držba podílu jeho spoludědice se mu nepřizná.

(3) Byl-li dědici ustanoven jeden náhradník, pokud by zemřel do deseti let, a druhý, pokud by zemřel mezi desátým a čtrnáctým rokem věku, a dědic zemře před dovršením desátého roku věku, stane se dědicem první náhradník a získá pretoriánskou držbu pozůstalosti; zemře-li však dědic po dovršení desátého roku věku a před dovršením čtrnáctého roku, stane se dědicem druhý náhradník a získá držbu; oba však nemohou být spojeni, neboť každý z nich je náhradníkem za jiné podmínky.

(4) Praetorská držba pozůstalosti se v souladu s podmínkami závěti přiznává dědicům ustanoveným v prvním stupni a poté, pokud se jí nedomáhají, náhradníkům, kteří přicházejí na řadu jako další v pořadí, jakož i těm, kteří byli náhradníky nahrazení; a náhradníkům přiznáváme držbu v pravidelném pořadí. Dědici prvního stupně bychom měli rozumět ty, kteří jsou jmenováni jako první; neboť jako mají přednostní právo na přijetí pozůstalosti, tak by také měli být první oprávněni k praetorské držbě.

(5) Kdyby někdo ve své závěti řekl: "První ať je dědicem poloviny mého majetku, a kdyby se nestal mým dědicem, ať je mým dědicem druhý; třetí ať je mým dědicem poloviny mého majetku, a kdyby se nestal mým dědicem, ať je mým dědicem čtvrtý", první a třetí jsou ti, kterým bude dovoleno získat praetoriánskou držbu majetku.

(6) Pokud by někdo ustanovil dědice takto: "Ten z mých bratrů, který se ožení se Seiou, ať je dědicem tří čtvrtin mého majetku, a ten, který se s ní neožení, ať je dědicem čtvrtiny téhož," je zřejmé, že pokud Seia zemře, budou mít dědicové nárok na stejné podíly z majetku. Pokud by se však provdala za jednoho z nich, bude mít nárok na tři čtvrtiny, respektive na jednu čtvrtinu pozůstalosti; žádný z nich však nemůže požadovat pretorské vlastnictví dříve, než bude podmínka splněna.

(7) Bylo-li jméno dědice úmyslně vymazáno, je nade vši pochybnost stanoveno, že se nemůže domáhat pretoriánské držby pozůstalosti, stejně jako ten, kdo byl ustanoven dědicem bez porady se zůstavitelem; má se totiž za to, že nebyl ustanoven ten, koho zůstavitel ustanovit nechtěl.

(8) Jsou-li ustanoveni dva dědicové, a to první a druhý, a na místo druhého je ustanoven třetí, odmítne-li druhý převzít držbu pozůstalosti, nastoupí na jeho místo třetí. Odmítne-li však třetí vstoupit do pozůstalosti nebo se ujmout její pretoriánské

držby, vrátí se držba pozůstalosti prvnímu; nebude ani nutné, aby se domáhal pretoriánské držby, neboť mu připadne ze zákona, neboť pretoriánská držba připadne ustanovenému dědici stejným způsobem jako jeho podíl na pozůstalosti.

(9) Je-li otrok ustanoven dědicem, přechází praetorská držba pozůstalosti na jeho pána, kterému bude pozůstalost náležet; praetorská držba totiž následuje po vlastnictví nemovitosti. Jestliže tedy v době smrti zůstavitele byl ustanovený dědic Stichus otrokem Sempronia a Sempronius mu nepřikázal vstoupit do pozůstalosti z důvodu své smrti nebo z toho důvodu, že otroka zcizil a ten se stal majetkem Septia, bude výsledkem, že pokud Septitius přikáže otrokovi, aby pozůstalost přijal, bude praetoriánská držba této pozůstalosti dána Septitiovi, neboť pozůstalost bude patřit jemu. Proto, pokud by otrok přešel postupně na tři nebo čtyři pány, udělíme pretoriánskou držbu statku poslednímu z nich.

3. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Je pravda, že každé posmrtné dítě, které se nenarodilo v době smrti zůstavitele, může po svém narození požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha XLII.

Termín "papyrus" se vztahuje nejen na takový, který je nový, ale i na ten, který již byl používán. Pokud by tedy někdo sepsal závěť na list, na jehož zadní straně je již napsáno, lze na základě takové závěti získat praetorskou držbu majetku.

5. Týž, Disputace, kniha IV.

Pokud je někdo ustanoven dědicem pod podmínkou a poté, co získá praetorskou držbu v souladu s podmínkami závěti, není podmínka splněna, bude výsledkem, že majetek mezitím zůstane v rukou držitele; jako například v případě, kdy je emancipovaný syn ustanoven dědicem podmíněně. Pokud by totiž podmínka nebyla splněna, Julianus říká, že přesto může získat pretoriánskou držbu v souladu s podmínkami závěti; zároveň však říká, že by měl být chráněn, pokud je tím, kdo může získat pretoriánskou držbu majetku jako dědic ze zákona. Taková je naše současná praxe.

(1) Podívejme se, zda tito dědicové musí platit odkazy. Syn, který získal držbu jakoby v rozporu s [ustanoveními] závěti, je sice považován za držitele pozůstalosti na základě svého jmenování, ale ostatní ji drží jako dědicové ze zákona; proto je syn nucen platit pouze odkazy zanechané potomkům a vzestupcům, ale ne ty, které byly zanechány ostatním. Je zřejmé, že svěřenství musí být uzavřeno ve prospěch toho, kdo k němu byl oprávněn jako dědic ze zákona; jinak by se totiž zdálo, že praetorská držba podle podmínek závěti byla uplatněna za účelem jeho zpronevěry.

6. Týž, Disputace, kniha VIII.

Ti, kdo byli ustanoveni dědici podmíněně, se mohou domáhat praetorské držby podle podmínek závěti i v době, kdy podmínka trvá a ještě nebyla splněna, pokud byli ustanoveni zákonně; neboť byl-li někdo ustanoven nezákonně, nebude mu jeho ustanovení k získání praetorské držby pozůstalosti nijak ku prospěchu.

7. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

Když byly desky závěti zapečetěny na několika místech a některé z pečeti jsou porušeny, ale sedm jich stále zůstává, bude to stačit k tomu, aby mohla být udělena pretoriánská držba pozůstalosti; stejně jako tam, kde se objeví pečeti sedmi svědků, i když nemusí obsahovat pečeti všech, kteří závěť zapečetili.

8. Týž, Digest, kniha XXIV.

Pokud bylo do závěti vloženo následující: "Sempronius ať je dědicem poloviny mého majetku, Titius ať je dědicem třetiny mého majetku, pokud by připlula loď z Asie, a zmíněný Titius ať je dědicem šestiny mého majetku, pokud by loď z Asie nepřiplula," v tomto případě není Titius ustanoven dědicem dvou různých podílů na majetku, ale rozumí se, že je nahrazen sám sebou, a proto se má za to, že nemá nárok na větší podíl než na jednu třetinu. V souladu s tímto tvrzením, jelikož šestina pozůstalosti zůstává nevyporádána, získá Titius na základě pretoriánského ediktu do vlastnictví nejen její třetinu, ale i šestinu, která mu připadne.

(1) Pokud je za syna mladšího věku ustanoven náhradník takto: "Kdyby můj syn zemřel před dosažením věku dospělosti, ať je mým dědicem Titius," může si nárokovat pozůstalost stejně, jako kdyby nebylo přidáno slovo "můj", a může ji také získat do pretoriánské držby.

(2) Dojde-li k chybě ve jméně nebo příjmení osoby oprávněné k pozůstalosti, může ji přesto získat do pretoriánské držby.

(3) Kromě toho, bylo-li jméno dědice v závěti na přání zůstavitele vymazáno, i když je stále čitelné, nerozumí se, že byl ustanoven, takže může buď vstoupit do pozůstalosti, nebo se domáhat její pretoriánské držby podle občanského práva.

(4) Jistý muž sepsal závěť písemně, ale ústně ustanovil náhradníka za svého syna, který nebyl ještě plnoletý. Vyjádřil jsem názor, že úmyslem přetora při udělení jposice pozůstalosti bylo, aby dědicové syna a dědicové otce byli posuzováni odděleně. Neboť stejně jako se praetorská držba pozůstalosti uděluje ustanovenému dědici syna odděleně od dědiců otce, tak by se měla udělovat odděleně i ustanoveným dědicům otce, pokud je dědic ustanoven ústně.

9. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Aby mohla být praetorská držba pozůstalosti udělena v souladu s pupilární substitucí, mělo by být provedeno šetření, zda závěť otce byla zapečetěna, i když ta část, která obsahuje substituci, byla předložena nezapečetěná.

10. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Když je otrok ustanoven dědicem podmíněně, existuje určitá pochybnost, zda může získat praetorskou držbu pozůstalosti, či nikoliv. Náš Scaevola se domnívá, že ji získat může.

11. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

"Ať je Titius dědicem toho z mých dětí, které jako poslední zemře před dosažením věku dospělosti." Pokud by obě děti zemřely na velmi vzdáleném místě a náhradník by nevěděl, které z nich zemřelo jako poslední, je třeba přijmout Juliánův názor, že vzhledem k nejistotě stavu může náhradník požadovat vlastnictví majetku i toho, který zemřel jako první.

(1) Pokud se syn, který byl ustanoven dědicem, vrátí ze zajetí po smrti svého otce, může získat pretoriánskou držbu jeho majetku a lhůta jednoho roku, v níž tak může učinit, se počítá ode dne jeho návratu.

(2) Titius se poté, co sepsal závěť, dal arogovat a poté, co se stal svým vlastním pánem, zemřel. Pokud by se ustanovený dědic domáhal pretoriánské držby, bude mu v tom bránit výjimka z důvodu podvodu; protože tím, že se zůstavitel dal arogovat, převedl veškerý svůj majetek spolu se sebou na rodinu a domácnost jiného. Je zřejmé, že pokud poté, co se stal svým vlastním pánem, prohlásil v kodicilu nebo v nějaké jiné listině, že si přeje zemřít, aniž by změnil svou závěť, rozumí se, že závěť, která se stala neúčinnou, byla tímto následným prohlášením obnovena stejně, jako kdyby sepsal jinou závěť a roztrhal ji, aby ponechal v platnosti tu první. Nikdo by se také neměl domnívat, že závěť může být učiněna pouhým projevem přání; v tomto případě totiž nevzniká žádná otázka týkající se zákonnosti listiny, ale pouze síly výhrady, která za těchto okolností může být podána proti žalobci a která musí záviset na osobě odpůrce.

12. Paulus, Otázky, kniha VII.

Aby ustanovený dědic mohl získat praetorskou držbu pozůstalosti, domnívám se, že by se mělo vyžadovat, aby jeho totožnost byla zjištěna vhodným určením, aby bylo možné zjistit podíl, na který má nárok, i když byl ustanoven bez jakéhokoli podílu; když je totiž dědic ustanoven bez podílu, může si vzít ten, který není vypořádán, nebo nějakou jinou část pozůstalosti. Byl-li však dědic ustanoven takovým způsobem, že se zdá, že je ze závěti vyloučen, protože podíl z pozůstalosti, k němuž byl ustanoven, nelze nalézt, nezíská praetorskou držbu. K tomu dochází, když někdo ustanoví dědice takto: "Ať je Titius mým dědicem téhož podílu mého majetku, k němuž jsem ho ustanovil svou první závětí," nebo "Ať je

mým dědicem téhož podílu, k němuž jsem ho ustanovil svým kodícilem," a mělo by se zjistit, že nebyl ustanoven. Kdybych však řekl: "Ať je Titius mým dědicem, pokud jsem ho ustanovil dědicem poloviny svého majetku ve své první závěti," nebo "Ať je mým dědicem, pokud jsem ho ustanovil dědicem poloviny svého majetku ve svém kodícilu," může pak získat vlastnictví mého majetku, protože byl ustanoven dědicem podmíněně.

Tit. 12. O praetorské držbě v případě, že syn byl svým otcem manumitován.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Syn, který byl emancipován svým otcem, je ve stejném postavení, pokud jde o pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, jako svobodný člověk. To se pretoriánovi jeví jako naprosto spravedlivé, protože syn získává výhodu nabytí majetku od svého otce; zatímco kdyby byl pod otcovskou kontrolou a získal by něco pro sebe, jeho otec by z toho měl prospěch. Proto bylo stanoveno pravidlo, že otcí má být dovoleno získat pretoriánský majetek v rozporu s ustanoveními závěti, stejně jako je to dovoleno patronovi.

(1) Proto jsou osoby, které byly manumitovány, v ediktu vyjmenovány takto: "Ten, kdo byl emancipován svým otcem nebo svým dědem z otcovy strany nebo svým pradědem z otcovy strany." (2) V ediktu jsou vyjmenovány i osoby, které byly manumitovány.

(2) Pokud se vnuk, který byl manumitován svým dědečkem, vzdá v aroganci svého otce, i kdyby zemřel ještě pod otcovskou kontrolou nebo zemřel poté, co byl manumitován, bude jeho dědeček připuštěn k dědictví pouze v souladu s výkladem Ediktu; protože pretor uděluje držbu majetku, stejně jako v případě, kdy byl otrok manumitován z nevolnictví. Pokud by však k tomu došlo, nebo pokud by syn nebyl arrogován, protože arrogování svobodného člověka není dovoleno, nebo pokud by se tak stalo podvodem, práva patrona by přesto zůstala nedotčena.

(3) Pokud by otec buď přijal peníze, aby ho přiměl k emancipaci syna, nebo pokud by mu poté syn za svého života zaplatil tolik, aby mu zabránil odporovat jeho vůli; bude mu bránit výjimka z důvodu zlé víry.

(4) Existuje ještě jeden případ, kdy otec nezíská iposici majetku svého emancipovaného syna v rozporu s ustanoveními závěti, a to v případě, že syn náhodou vstoupí do armády; božský Pius totiž v jednom reskriptu uvedl, že otec za těchto okolností nemůže získat majetek svého emancipovaného syna v rozporu s podmínkami závěti.

(5) Je stanoveno, že děti otce, který manumitoval svého syna, nemohou získat držbu majetku tohoto syna v rozporu s podmínkami závěti; i když děti patrona tak učinit mohou.

(6) Julianus říká, že pokud otec získal držbu majetku svého emancipovaného syna v rozporu s podmínkami závěti, zachová si dřívější výsadu, které požíval bez manumince; neměl by totiž být poškozen tím, že měl práva patrona, neboť je stále otcem.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Otec nemá být považován za rovného patronovi v tom rozsahu, v jakém mu může být přiznána favská nebo kalvínská akce, a to z toho důvodu, že je nespravedlivé, aby svobodní lidé neměli neomezenou moc zcizovat svůj majetek.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Paconius říká, že pokud by syn, který byl emancipován a manumitován svým otcem, ustanovil za své dědice nějaké nepohodlné osoby (jako například prostitutky), držba celého majetku v rozporu s ustanoveními závěti případně jeho otci; jinak by měl nárok pouze na polovinu majetku, kdyby nebyl ustanoven nepohodlný dědic.

(1) Pokud by emancipovaný syn svého otce v závěti předal nebo jej ustanovil svým dědicem, nebude otec povinen plnit žádnou poručenskou povinnost, pokud jde o podíl na pozůstalosti, na který má nárok, i kdyby do ní vstoupil. Je-li však manžalkou dcera nebo vnučka a otec nebo dědeček, který byl v závěti převeden, pořaduje praetorskou držbu pozůstalosti, uplatní se stejné pravidlo jako v případě syna.

4. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Praetor v ediktu neuvádí žádné ustanovení týkající se otce, který emancipoval svého syna a uložil mu za udělení svobody určité podmínky, a proto otec nemůže uzavřít žádné platné ujednání o službách, které mu má syn prokázat.

5. Papinianus, Otázky, kniha XI.

Božský Traján donutil otce, aby osvobodil svého syna, s nímž zacházel špatně a v rozporu s tím, co mu diktovala otcovská náklonnost, a když syn poté zemřel, otec prohlásil, že má nárok na vlastnictví jeho majetku z důvodu, že ho manumitoval. To mu však bylo na radu Neratia Prisca a Arista odmítnuto, neboť k emancipaci došlo z nutnosti, a to pro nedostatek otcovského citu.

Tit. 13. O pretoriánské držbě majetku v případě závěti vojáka.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Není pochyb o tom, že by se mělo dbát na přání těch, kteří sepisují poslední vůli ve zbrani proti nepříteli, ať už tak činí jakýmkoli způsobem, a kteří zemřou během služby ve vojsku. Neboť ačkoli se postavení vojáka liší od postavení osob, které jsou privilegovány císařskými konstitucemi, přesto, protože muži, kteří neustále jdou do boje, jsou vystaveni stejným nebezpečím, je jen rozumné, aby pro sebe požadovali stejná privilegia. Proto všichni, kdo jsou v takovém postavení, že nemohou pořizovat závěti podle vojenského práva, pokud se ocitnou ve vojenském vlaku a zemřou tam, mohou pořizovat závěti jakýmkoli způsobem a jakýmkoli způsobem, ať už jsou to guvernéři provincií, císařští poslanci nebo kdokoli jiný, kdo není schopen pořádit závěť podle vojenského práva.

(1) Kromě toho není pochyb o tom, že kapitáni lodí a velitelé trirem mohou pořizovat závěti podle vojenského práva. Všichni veslaři a námořníci flotil jsou považováni za vojáky a také strážci jsou klasifikováni jako vojáci; není pochyb o tom, že všichni tito jsou schopni pořádit závěť podle vojenského práva.

(2) Je-li voják přeložen z jednoho velitelství do druhého, i když možná jedno opustil a do jiného ještě nebyl zařazen, může přesto učinit závěť podle vojenského práva; je totiž stále vojákem, i když možná ještě nebyl zařazen do žádné konkrétní legie.

Tit. 14. O patronátním právu.

1. Ulpianus, O úřadu prokonzula, kniha IX.

Místodržitelé by měli vyslechnout stížnosti patronů na jejich svobodníky a jejich případy by měly být bezodkladně projednány; je-li totiž svobodník nevděčný, neměl by zůstat bez trestu. Pokud však svobodník nesplní povinnost, kterou má vůči svému patronovi, jeho patronce nebo jejich dětem, měl by být potrestán jen mírně, s upozorněním, že bude uložen přísnější trest, pokud opět zavdá příčinu ke stížnosti, a poté propuštěn. Pokud se však proviní urážkou nebo zneužitím svého patrona, měl by být poslán do dočasného vyhnanství. Pokud jim nabízí osobní násilí, musí být odsouzen do dolů. Stejně pravidlo se uplatní, pokud jim způsobil nepříjemnosti prostřednictvím štvavého soudního procesu nebo proti nim naváděl udavače nebo se pokusil vznést proti nim nějaké obvinění.

2. Týž, Názory, kniha I.

Svobodným by jejich patroni neměli zakazovat uzavírat zákonné obchody.

3. Marcianus, Institutes, kniha II.

Pokud je někdo ustanoven testamentárním poručníkem a je mu odkázána otrokyně a on je požádán, aby ji manumitoval, a poté, co tak učiní, obdrží odkaz a omluví se z přijetí poručnictví nad nezletilou, božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že ačkoli je ve skutečnosti patronem otrokyně, měl by být zbaven všech práv spojených se stavem patronátu.

4. Týž, Institutes, kniha V.

Císaři Severus a Antoninus v Rescriptu velmi správně uvedli, že práva nad propuštěnci jsou zachována dětem, pokud byl jejich otec odsouzen za zradu; stejně jako jsou tato práva zachována dětem těch, kteří byli potrestáni z jakéhokoli jiného důvodu.

5. Týž, Institutes, kniha XIII.

Božský Claudius nařídil, aby se propuštěnec, u něhož bylo prokázáno, že podněcoval udavače, aby vznesli dotaz na občanský stav jeho patrona, stal opět jeho otrokem.

(1) Reskriptem našeho císaře je stanoveno, že pokud patron svého propuštěnce nepodporuje, ztrácí právo patronátu.

6. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha II.

Ten, kdo dovolí svému svobodníkovi, aby přísahal, že se neožení a nebude mít děti, je chápán ve stejném postavení jako ten, kdo nutí svou svobodnou ženu, aby přísahala, že se neožení a nebude mít děti. Pokud by to však učinil jeho syn bez vědomí svého otce nebo pokud by s propuštěncem uzavřel dohodu, nijak ho to nepoškodí; pokud by to však syn, který je pod kontrolou svého otce, učinil na jeho příkaz, je jasné, že bude odpovědný podle výše uvedeného zákona.

(1) Patron si vymínil, že jeho propuštěnec vykoná sto dní práce, nebo že mu za každý den zaplatí pět aurei. Tato dohoda se nezdá být v rozporu se zákonem, protože svobodník má moc vykonávat práci.

(2) Ačkoli z tohoto zákona není vyňata žádná osoba, přesto by se měl chápat pouze jako odkaz na ty, kteří mohou mít děti. Pokud by tedy někdo nutil svobodníka, který byl vykastrován, aby takovou přísahu složil, je třeba říci, že nemůže být podle tohoto zákona činěn odpovědným.

(3) Pokud by patron nutil svou osvobozenou ženu, aby přísahala, že se za něj provdá, a on tak učiní s úmyslem se s ní oženit, nebude se mít za to, že se dopustil něčeho nezákonného. Pokud by si ji však patron nevezl a požadoval od ní přísahu pouze proto, aby jí zabránil ve sňatku s jiným, Julianus říká, že se dopustil podvodu proti zákonu a že by měl být odpovědný, stejně jako kdyby nutil svou svobodnou ženu, aby přísahala, že si ji vůbec nevezme.

(4) Lex Julia týkající se sňatků různých řádů připouští přísahu, která se v tomto případě ukládá svobodnému muži nebo svobodné ženě, aby neuzavírali manželství, pokud chtějí uzavřít zákonný sňatek.

7. Modestinus, O manumisích.

Božský Vespasián nařídil, že pokud byla otrokyně prodána podle tohoto zákona pod podmínkou, že nebude prostituovat, a ona bude prostituovat, stane se svobodnou; a pokud se poté dostane do vlastnictví jiného kupce, aniž by byla splněna tato podmínka, že bude svobodná na základě prodeje a stane se svobodnou ženou bývalého prodávajícího.

(1) Císařskými dekrety je stanoveno, aby guvernéři provincií, kteří mají pravomoc rozhodovat o stížnostech patronů, ukládali svobodným ženám tresty úměrné závažnosti jejich provinění. Tyto tresty se někdy vyžadují v případě nevděčného svobodníka, a ten je buď zbaven části svého majetku, který je odevzdán jeho patronovi, nebo je zbičován bičem a poté propuštěn.

8. Týž, Pravidla, kniha VI.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že pokud byl otrok manumitován synem pod otcovskou kontrolou, který byl vojákem, stal se svobodníkem vojáka, a ne svého otce.

(1) Otroek, který není manumitován, získá svobodu, když je prodán pod podmínkou, že bude manumitován do určité doby; a po uplynutí této doby se stane svobodným člověkem kupujícího, i když třeba nebyl manumitován.

9. Týž, Pravidla, kniha IX.

Synové, kteří odmítnou přijmout statky svých otců, neztrácejí svá práva nad svobodnými muži těchto otců. Stejně pravidlo platí i pro emancipovaného syna.

(1) Někteří páni, kteří nezachovávají svá patronátní práva nad majetkem svých propuštěnců, jsou zákonem vyňati, jako v případě toho, kdo byl odsouzen k smrti a nebyla mu navrácena občanská práva, nebo toho, kdo byl udavačem zločinu spáchaného jeho propuštěncem, nebo v případě, kdy syn starší pětadvaceti let obvinil propuštěnce patřícího jeho otci z hrdelního zločinu.

10. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Bylo rozhodnuto, že patron, který obvinil svého svobodníka z hrdelního zločinu, je v rozporu s ustanoveními závěti vyloučen z pretoriánské držby jeho majetku. Labeo se domnívá, že obvinění z hrdelního zločinu by mělo zahrnovat jak ty, které zahrnují trest smrti, tak ty, které se trestají vyhnanstvím. Žalobcem se rozumí ten, kdo uvedl jméno údajného viníka, pokud nepožádá, aby mu byla udělena imunita. Servilius říká, že takový názor zastával i Proculus.

11. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Navíc nebude připuštěn k dědictví po svém nezvěstném svobodném pánovi, které mu přiznává Zákon dvanácti desek.

12. Modestinus, Názory, kniha I.

Gaius Seius, který zemřel po sepsání závěti, ustanovil svého svobodného muže Julia spolu s jeho syny dědicem části svého majetku, jako by byl jeho vlastním dítětem. Ptám se, zda takové jmenování může změnit občanský stav svobodného pána. Modestinus uvedl jako svůj názor, že to jeho stav nezmění.

13. Týž, Pandekty, kniha I.

Syn pod otcovskou kontrolou nemůže manumitovat otroka, který je součástí jeho peculium, ledaže by tak učinil na příkaz svého otce; a otrok se po manumitaci stává otcovým svobodníkem.

14. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Kdybych u soudu přísahal, že jsem patronem určitého otroka, musí platit, že nemám nárok na jeho majetek v tomto postavení, protože přísaha neznamena, že jsem patronem. Případ by však byl jiný, kdyby bylo soudně rozhodnuto, že jsem jeho patronem, neboť pak rozsudek ob stojí.

15. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Kdo donutí svého svobodníka, aby přísahal v rozporu s Lex Aelia Sentia, nebude mít ani on sám, ani jeho děti nad svobodníkem žádná práva.

16. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Když se svobodník dopustí podvodu proti zákonu, aby mohl zemřít v hodnotě nižší než sto tisíc sesterciů, je jeho čin ze zákona neplatný, a proto po něm jeho patron jako po svobodníkovi bude následovat majetek v této hodnotě. Z toho plyne, že vše, co z jakéhokoli důvodu zcizil, nebude mít žádnou platnost ani účinek. Je zřejmé, že pokud by zcizil nějaký majetek za účelem podvodu na svém patronovi a po jeho zcizení by mu zůstala hodnota vyšší než sto tisíc sesterciů, bude zcizení platné, ale jakýkoli majetek, který byl zcizen podvodem, lze získat zpět na základě faviánské nebo kalvínské žaloby. Julianus to často uváděl a je to i naše praxe. Důvodem tohoto rozdílu je, že kdykoli je zcizení čehokoli učiněno za účelem podvodu, je tento akt neplatný. Navíc se podvodu dopouští ten, kdo sníží hodnotu svého majetku na méně než sto tisíc sesterciů za účelem obejití ustanovení zákona. Pokud však po zcizení zůstane stále vlastníkem majetku v hodnotě sto tisíc sesterciů, nepovažuje se za osobu, která se dopustila podvodu proti zákonu, ale pouze proti svému patronovi, a proto může být majetek, kterého se zbavil, získán zpět buď na základě faviánské, nebo kalvínské žaloby.

(1. Pokud někdo za účelem snížení hodnoty svého majetku na částku nižší než sto tisíc sesterciů zcizí několik předmětů najednou, takže zrušením prodeje jednoho z nich nebo částí všech bude mít hodnotu vyšší než sto tisíc sesterciů, bude nutné, abychom zrušili prodej všech předmětů nebo prodej každého z nich poměrně, aby se jeho majetek rovnal sto tisícům sesterciů? Lepší názor je, že zcizení všech předmětů nemá žádnou platnost ani účinek.

(2) Pokud by někdo neprodal všechn svůj majetek najednou, ale část jednou a část jindy, pozdější zcizení nebude zrušeno ze zákona, ale dřívější ano; a bude zde důvod pro zahájení Favianské žaloby s ohledem na majetek, který byl zcizen naposledy.

17. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Božští bratři v jednom reskriptu uvedli následující: "Od těch, kteří jsou v právu nejvzdělanější, jsme zjistili, že někdy bylo pochybné, zda se vnuk může domáhat praetorského vlastnictví majetku svého děda v rozporu s ustanoveními závěti, pokud ho jeho otec, který byl starší pětadvaceti let, obvinil z hrdelního zločinu. Je pravda, že Proculus, právník s velkou autoritou, zastával názor, že v takovém případě by pretoriánská držba neměla být vnukovi přiznána, a my jsme tento názor přijali, když jsme vydali reskript jako odpověď na žádost Caesidia Longina. Avšak náš přítel Volusius Maecianus, prétor civilního práva a člověk, který věnuje největší pozornost starým a dobře podloženým precedentům, ovlivněn úctou k našemu Reskriptu (jak nám sdělil), si nemyslel, že by mohl rozhodnout jinak. Protože jsme však tuto věc velmi podrobně projednali se samotným Maecianem a s dalšími našimi přáteli, kteří se vyznali v právu, zdá se, že lepší názor je ten, že vnuk nebude vyloučen z majetku svého děda svobodného pána, a to ani na základě slov či ducha zákona, ani na základě ediktu pretoriánů, ani na základě vlastního rozhodnutí, ani na základě stigmatu, které se váže k jeho otci. Jsme si také vědomi, že tento názor zastávalo mnoho významných právníků, stejně jako onen nejslavnější muž Salvius Julianus, náš přítel."

(1) Vystala také otázka, zda v případě, že syn obviní svobodného pána svého otce z hrdelního zločinu, jsou tím dotčena práva jeho dětí. Proculus zastával názor, že stigma, které se váže na syna patrona, by poškodilo jeho děti. Julianus však popírá, že by tomu tak bylo, a je třeba se domnívat, že je třeba přijmout názor Juliana.

18. Scaevola, Názory, kniha IV.

Ptám se, zda může být svobodníkovi bráněno jeho patronem, aby vykonával stejný druh obchodu, který vykonává jeho patron v téže kolonii. Scaevola odpovídá, že mu v tom nemůže být bráněno.

19. Paulus, Sentence, kniha I.

Svobodník je nevděčný, když neprojevuje patřičnou úctu svému patronovi, odmítá spravovat jeho majetek nebo se ujímá péče o jeho děti.

20. Týž, Sentence, kniha III.

Pokud svobodník zemře po sepsání závěti, je jeho patronovi dána pravomoc požadovat buď zaplacení toho, co mu náleželo za udělení svobody, nebo pretorské držení části jeho majetku; a i kdyby svobodník zemřel bez závěti, patron bude mít stále možnost volby z těchto dvou věcí.

21. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Byl-li patron nebo svobodník vypovězen a poté obnoven do svého občanského stavu, obnoví se právo patronátu, jakož i právo požadovat pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, která byla ztracena; a toto právo zůstává zachováno, i kdyby se patron nebo svobodník po odsouzení do dolů vrátil do svého dřívějšího stavu.

(1) Patron je vyloučen z pretoriánské držby v rozporu s ustanoveními závěti, když je ustanoven dědicem pouze dvanáctiny pozůstalosti; a to, co je nezbytné k doplnění částky, na niž má nárok, může získat prostřednictvím svého otroka odkazem osvobozeného, který je splatný bezpodmínečně a bez prodlení, buď tím, že mu odkáže pozůstalost, nebo odkazem, nebo peněžní částkou splatnou na základě svěření.

(2) Je-li pouze jeden ze dvou patronů ustanoven dědicem toho, co mu náleží bezpodmínečně a bez prodlení, nemůže se domáhat praetorské držby v rozporu s ustanoveními závěti; i kdyby mu byla odkázána menší částka, než na jakou měl nárok, a on by se domáhal praetorské držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, připadne mu podíl druhého patrona.

(3) Pokud by přirozené děti svobodného pána, který byl jím vyděděn, prostřednictvím svých otroků převzaly podíl na pozůstalosti svého otce, přičemž dědicem zbytku byl ustanoven někdo cizí, bude tím dotčeno právo patrona.

(4) Je-li syn propuštěnce ustanoven jeho dědicem a odmítne-li pozůstalost, patrona to nevyloučí.

22. Gaius, O zvláštních případech.

Je dobře známo, že i když je syn patrona pod rodičovskou kontrolou, bude mu pozůstalost stále náležet ze zákona.

23. Tryphoninus, Disputace, kniha XV.

Když syn zanechal smrt otce bez následků a otrok, který odhalil vraha, si z tohoto důvodu zasloužil svobodu, zastával jsem názor, že syn by neměl být považován za patrona otroka, a to z toho důvodu, že byl nehodný.

(1) V případě, že byl sepsán falešný kodexil, který byl zpočátku považován za pravý, a dědic, který o této skutečnosti nevěděl, udělil svobodu některým otrokům na základě důvěry vytvořené zmíněným kodexilem, bylo v reskriptu božského Hadriána

uvedeno, že otroci budou svobodní, ale že musí dědici zaplatit jejich plnou hodnotu. A bylo spravedlivě rozhodnuto, že zmínění otroci se mají stát manumitovanými svobodnými dědici, a to z toho důvodu, že jeho právo nad nimi jako patrona stále zůstává v platnosti.

24. Paulus, V první ze šesti knih císařských dekretů vydaných v radě; neboli císařská rozhodnutí.

Camelia Pia se odvolala proti Hermogenovu rozhodnutí, v němž bylo stanoveno, že soudce, který měl pravomoc rozhodovat o pozůstalosti, jež měla být rozdělena mezi ni a jejího spoludědice, rozdělil nejen majetek, ale i svobodné muže. Bylo rozhodnuto, že to nebylo učiněno v souladu s žádným zákonem a že rozdělení svobodných je neplatné, ale že jmenování ustanovení provedené soudcem mezi spoludědice by mělo být potvrzeno beze změny.

Tit. 15. O účtě, kterou je třeba prokazovat rodičům a patronům.

1. Ulpianus, Názory, kniha I.

Synovskou náklonnost, která náleží rodičům, by měli projevovat i vojáci. Proto dopustí-li se syn, který je vojákem, nějakého nevhodného jednání vůči svému otci, musí být potrestán úměrně svému provinění.

(1) Synovská náklonnost mezi matkou a synem, kteří byli společně osvobozeni z otroctví, by měla být zachována v souladu s přirozeným právem.

(2) Pokud by syn urážlivými výrazy urážel svého otce nebo matku, které je jeho povinností respektovat, nebo by na některého z nich vztáhl bezbožnou ruku, musí prefekt města tento zločin, který se dotýká veřejného pořádku, potrestat úměrně jeho závažnosti.

(3) Za nehodného vojáka je třeba považovat syna, který nazývá svého otce a matku, u nichž uznává, že byl vychován, záškodníky.

2. Julianus, Digesty, kniha XIV.

Úcta, která náleží rodičům a patronům, je takového rázu, že proti nim nemůže být podána žaloba pro podvod nebo újmu, i když se mohou dostavit prostřednictvím advokáta; neboť ačkoli podle podmínek Ediktu, pokud by proti nim byl vynesena rozsudek, nemuseli by být považováni za hanebníky, přesto podle samotného veřejného mínění neuniknou obvinění z hanebnosti již samotným postupem.

(1) Rovněž je zakázáno vynést proti nim rozsudek pro násilnou držbu. 3. Marcellus, Názory.

Titius koupil chlapce-otroka a po uplynutí několika let ho přikázal prodat, ale poté, co byl požádán, aby ho manumitoval, tak učinil, protože od něj obdržel peněžní částku jako jeho hodnotu. Ptám se, zda může syn a dědic pána, který ho manumitoval, obviňovat propuštěnce z nevděčnosti. Odpověď zněla, že může, pokud tomu nebrání nic jiného; je totiž velký rozdíl, když někdo dal svobodu svému otrokovi za peníze získané od něj nebo od jeho přítele, a když se otrok, který patřil jinému, stane jeho majetkem a zaplatí mu za svou svobodu peněžní částku. V prvním případě mu totiž poskytuje výhodu, i když není bezúplatná; v druhém případě však nelze mít za to, že by neudělal nic jiného, než že mu půjčil svou pomoc.

4. Marcianus, Veřejná rozhodnutí, kniha II.

Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že nevděčný svobodník může být obviněn zástupcem svého patrona.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Rodič, patron, mecenáš nebo děti jejich příbuzných nebudou odpovědní za žalobu in factum z důvodu transakce, při níž údajně obdrželi peněžní částku za provedení nebo neprovedení nějakého úkonu.

(1) Nebudou proti nim přiznány ani žaloby, z nichž vyplývá morální závadnost, ani takové, které jsou založeny na zlé víře nebo podvodu.

6. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Ani proti nim nemůže být podána žaloba za zkažení otroka:

7. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Ačkoli takové jednání nemusí znamenat morální zkaženost.

(1) A soud proti nim bude vynesena pouze na částku, kterou jsou schopni zaplatit.

(2) Nelze jim odporovat ani výjimkami z důvodu špatné víry, pro násilí nebo strach, pro zákazy unde vi nebo pro jakoukoli újmu utrpěnou násilím.

(3) Když tyto osoby skládají přísahu, nejsou nuceny přísahat, že se tak neděje se zlým úmyslem.

(4) Když svobodný člověk tvrdí, že jeho patronka byla podvodně uvedena do držby statku jménem svého nenarozeného dítěte, nebude vyslechnut, protože nemůže obvinít svou patronku z podvodu, neboť takové osoby mají právo na úctu; jak je uvedeno v oddílech ediktu.

(5) Úcta však náleží pouze jim osobně, a nikoli těm, kdo je zastupují; pokud by však sami vystupovali za jiné, budou mít stále nárok na úctu.

8. Paulus, O ediktu, kniha X.

Dědic svobodného člověka má vůči patronovi zemřelého všechna práva cizího člověka.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVI.

Osoby otce a patrona se mají v očích svobodného pána a syna jevit vždy jako čestné a posvátné.

10. Tryphoninus, Disputace, kniha XVII.

Otec nemá právo ukládat svému osvobozenému synovi žádné povinnosti za to, že mu udělil svobodu, a to z toho důvodu, že dětem nelze nic takového ukládat. Nikdo také nemůže tvrdit, že syn je zavázán přísahou svému otci, který ho manumituje, stejně jako je svobodný člověk zavázán svému patronovi, neboť děti dluží svým rodičům náklonnost, a nikoliv podřadné služby.

11. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Svobodná žena není považována za nevděčnou, protože pracuje ve svém řemesle v rozporu s přáním svého patrona.

Knihá XXXVIII

1. O službách svobodných mužů.
2. O majetku propuštěnců.
3. Ohledně svobodníků v obcích.
4. Ohledně přidělování svobodníků.
5. Kde se děje něco, co má ošidit patrona.
6. Kde neexistuje závěť, kterou by mohly být děti zvýhodněny.
7. Ohledně praetorské držby agnáty.
8. Ohledně praetorské držby udělené kognátům.
9. Ohledně nástupnického ediktu.
10. Ohledně stupňů příbuznosti a příbuzenství a jejich různých názvů.
11. Ohledně pretoriánské držby s odkazem na manžela a manželku.
12. Ohledně nástupnictví veteránů a vojáků.

13. Ohledně těch, kteří nemají nárok na pretoriánskou držbu majetku.
14. O pretoriánské držbě majetku uděleného zvláštními zákony nebo dekrety senátu.
15. Jaký řád je třeba dodržovat při udělování pretoriánské držby.
16. O řádných dědicích a dědicích ze zákona.
17. O Tertuliánových a Orfítových dekretch senátu.

Tit. 1. O službách svobodných lidí.

1. Paulus, O různých pasážích.

Výše uvedené služby znamenají každodenní práci.

- (0) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Pretor vyhlásil tento edikt, aby omezil požadavky na služby ukládané za udělení svobody, neboť si všiml, že požadavky na služby ukládané za svobodu nadměrně rostou, a to za účelem utlačování a obtěžování svobodných.

23. Proto pretor především slibuje, že bude udělovat akce s cílem vyžadovat služby, které mají svobodní lidé a svobodné ženy poskytovat.

3. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud patron stanovil služby, které mají být vykonány jeho svobodníky, nemůže je požadovat, dokud neuplyne doba, kdy mají být vykonány.

(1) Část služeb nemohou svobodníci vykonat ani odpracováním určitého počtu hodin, protože závazek vyžaduje práci celého dne. Proto svobodník, který odpracoval pouze šest hodin dopoledne, nebude osvobozen od práce na celý den.

0. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Otrok, který byl osvobozen dvěma pány, slíbil své služby oběma. Protože jeden z nich zemřel, není důvod, aby požadavek na služby otroka nevznesl jeho syn, i když druhý pán může být naživu. To nemá nic společného s dědictvím nebo praetorským držením majetku, neboť služby se od osvobozených otroků požadují stejně, jako kdyby jim byly půjčeny peníze. Takový byl názor Arista a já se domnívám, že je správný; neboť se má za to, že by měla být přiznána žaloba cizímu dědici za služby, které byly splatné, ale nebyly vykonány, aniž by se obával, že mu v tom brání výjimka; a proto by měla být přiznána synovi, i když druhý patron žije.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud by někdo stanovil, že služby mají být poskytovány ve prospěch jeho a jeho dětí, bude toto ustanovení platit i pro jeho posmrtné dědice.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha XXVI.

Služebnosti náležející k obchodu a jiné, které jsou stejné jako placení peněz, přecházejí na dědice; ty, které se týkají povinností svobodných, na něj však nepřecházejí.

6. Týž, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Aby v takovém případě mohl být závazek přísahy uzavřen v souladu se zákonem, je nutné, aby osoba, která přísahá, byla svobodníkem a aby tak činila s ohledem na svobodu, kterou obdržela.

(0) Vystává otázka, pokud by někdo odkázal odkaz svému svobodnému člověku za předpokladu, že místo poskytnutí svých služeb přísahá, že bude platit deset aurei jeho synovi, zda bude přísahou vázán. Celsus Juventius říká, že vázán bude a že je velmi malý rozdíl v tom, z jakého důvodu svobodný člověk přísahu složí s odkazem na své služby. Souhlasím s Celsovým názorem.

- (1) Aby byla přísaha závazná, musí ji propuštěnec složit po svém manuminaci a bude stejně zavázán, ať ji složí ihned, nebo až po určité době.
- (2) Kromě toho by měl přísahat, že poskytne své služby, dar nebo dar; a může slíbit jakékoli služby, pokud je lze zákonně a řádně navrhnout.
- (3) V reskriptu božského Hadriána a následně i jiných císařů bylo uvedeno, že požadavek na služby nelze vznést vůči tomu, kdo získal svobodu za vykonání svěřené povinnosti.
- (4) Žaloba na donucení k plnění služeb bude přiznána proti nezletilému, jakmile dosáhne věku dospělosti, a někdy dokonce i v době, kdy tohoto věku nedosáhl; služby totiž může vykonávat, pokud je opisovačem nebo tím, kdo zná jména občanů, nebo účetním, nebo hercem, nebo služebníkem jiného druhu potěšení.
- (5) Pokud byly dětem patrona určeny nestejně podíly na pozůstalosti, měly by být oprávněny k žalobě na donucení k výkonu služeb svobodných osob podle svého dědického práva na pozůstalost nebo na své podíly? Domnívám se, že lepší názor je, že budou mít nárok na žalobu v poměru ke svému dědickému právu na pozůstalost.
- (6) Nezáleží však na tom, zda děti byly pod kontrolou patrona, nebo byly osvobozeny.
- (7) Pokud by patron ustanovil svého syna, kterého dal k adopci, svým dědicem, je lepší názor, že má nárok na služby osvobozených.
- (8) Děti patronky nejsou vyloučeny z toho, aby požadovaly služby od svobodníků své matky.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Pokud se svobodník zavázal poskytnout služby dvěma patronům, má Labeo za to, že každému z nich dluží část a že to po něm lze požadovat; služby, které v té době nebyly a nemohly být vykonány, jsou totiž neustále vyžadovány. K tomu dochází bez ohledu na to, zda svobodník přísahal nebo slíbil své služby poskytnout samotným patronům nebo otrokovi, který je ve vlastnictví obou z nich, nebo v případě, že existuje několik dědiců jednoho patrona.

23. Je stanoveno, že kdokoli může ručit za propuštěnce, který složí přísahu, že mu poskytne své služby.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Služby nejsou majetkem, který podle povahy věci existuje.

23. Služby, které mají být vykonány z pocitu závazku a které mají být poskytnuty později, však nepřísluší nikomu jinému než patronovi; jejich vlastnictví se totiž váže k osobě toho, kdo je vykonává, a k osobě toho, komu jsou poskytovány. Služby týkající se obchodu a jiné služby stejného druhu může poskytovat kdokoli a komukoli; pokud se totiž vztahují k nějakému obchodu, mohou být na příkaz patrona poskytnuty jinému.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Otrok patrona nemůže učinit následující ustanovení s odkazem na svobodného člověka: "Slibuješ, že mi budeš poskytovat své služby?". Proto by měla být stipulována služba, která má být poskytnuta jeho patronovi.

0. Pokud svobodník složí následující přísahu s odkazem na své služby: "Slibuji, že budu poskytovat své služby svému patronovi nebo Luciu Titovi," nemůže být zproštěn těch, které dluží svému patronovi, tím, že poskytne své služby Luciu Titovi.

13. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Nezáleží na tom, zda je Lucius Titius cizinec, nebo syn patrona:

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Protože služby poskytnuté Luciu Titovi se liší od těch, na které má nárok patron. Pokud však svobodník slíbí svému patronovi, který je chudý, určitou peněžní částku za to, že dostane svobodu, nebo ji slíbí Titiovi, bude dodatek jména Titius jistě platný.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Když je otrok koupen podle tohoto zákona s podmínkou, že bude manumitován, a získá svobodu v souladu s ústavou božského Marka, nebudou mít žádné služby, které mu byly uloženy, žádnou platnost ani účinek.

(1) Služby nelze požadovat ani od propuštěnce, jemuž byl majetek přidělen podle Ústavy božského Marka vyhlášené za účelem zachování svobody otroků, ať už získali svobodu přímo, nebo v souladu s podmínkami svěření, i když se ti, kdo ji získali jako příjemci svěření, stanou propuštěnci samotné osoby; nestávají se totiž propuštěnci za stejných okolností jako otroci, které manumitujeme, aniž bychom k tomu byli nuceni.

(2) Žaloba na donucení k plnění služeb bude podána, jakmile uplyne doba k jejich plnění; tato doba však nemůže uplynout dříve, než služby začnou být splatné, a začnou být splatné poté, co byla určena doba k jejich plnění.

(3) I kdyby měl propuštěnec manželku, nebrání to jeho patronovi, aby požadoval jeho služby.

(4) Je-li patron nezletilý a nedosáhl věku puberty, nepovažuje se jeho svobodník za ženatého s jeho souhlasem, pokud to nepotvrdí autorita jeho poručníka.

(5) Je-li sňatek svobodné ženy schválen jejím patronem, brání mu to v tom, aby proti němu později vznesl námitky.

16. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Je zřejmé, že když svobodná žena přestane být vdaná, lze požadovat její služby, jak se domnívají téměř všechny autority.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

(2) Svobodný muž poté, co mu byly určeny služby, onemocní natolik, že je nemůže vykonávat. Bude odpovědný, protože je jasné, že to není jeho vina, že služby nevykonává ?

17. Služby nemohou být slíbeny, poskytnuty, splatné nebo požadovány částečně. Proto Papinianus vyslovil následující názor, a sice: Pokud se jedná o několik různých služeb, a ne pouze o jednu, a patron, který je stanovil, zanechal několik dědiců, platí, že závazek by měl být rozdělen v poměru k počtu dědiců. Konečně Celsus ve dvanácté knize říká, že pokud by se svobodník, který má dva patrony, zavázal, že poskytne tisíc služeb otrokovi, kterého mají ve společném držení, bude každému z nich náležet spíše pět set než tisíc polovin služeb.

(1) Paulus, O ediktu, kniha XL.

Osvobozený musí svému patronovi poskytovat ty služby, které patří k řemeslu, jemuž se naučil po svém manuminaci, pokud jsou takové, že je může vykonávat čestně a bez ohrožení života; ale ty, kterým se naučil v době svého manuminace, by neměl poskytovat vždy. Pokud však po svém manumission přijal nějaké nečestné povolání, musí vykonávat ty služby, které mohl vykonávat v době, kdy získal svobodu.

2. Patronovi by měly být poskytovány takové služby, které odpovídají věku, postavení, zdravotnímu stavu, požadavkům a způsobu života obou stran.

3. Týž, O patronátním právu.

Patron by neměl být vyslyšen, pokud požaduje služby, které věk svobodného nedovoluje nebo které slabost jeho těla nemůže snést, nebo jejichž výkonem bude poškozen jeho stav nebo způsob života.

4. Týž, O ediktu, kniha XL.

Sabinus v páté knize Ediktu městského praetora říká, že svobodný člověk musí poskytovat své služby a sám si zajišťovat stravu a oděv. Pokud se však nemůže živit sám, musí mu jídlo obstarat jeho patron.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Je zřejmé, že od svobodníka nelze vyžadovat služby, aniž by mu byly poskytnuty určité dny, kdy je může vykonávat, a aniž by mu byl poskytnut dostatečný čas na to, aby si vydělal dostatek prostředků na obživu.

6. Paulus, O ediktu, kniha XL.

Pokud se tak nestane, pretorián nedovolí, aby služby svobodníka byly poskytovány jeho patronovi. To je zcela na místě, protože každý z nich by měl na vlastní náklady poskytnout to, co slíbil, dokud existuje to, co dluží.

7. Proculus říká, že svobodník by měl jít do Říma ze své provincie, aby poskytl své služby; ale pokud tak učiní, patron ztratí čas, který spotřeboval při cestě do Říma. To platí za předpokladu, že patron jako dobrý občan a pečlivá hlava domácnosti pobývá v Římě nebo cestuje do provincie; pokud se však chce toulat po světě, neměla by být na svobodníka uvalena nutnost ho všude následovat.

8. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Služby by totiž měly být poskytovány v místě, kde patron sídlí, a to samozřejmě na jeho náklady na stravu a dopravu.

9. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Tam, kde patron stanoví služby, nabývá toto ustanovení účinnosti, když patron vznesne požadavek, a svobodník je neposkytne. Nezáleží ani na tom, zda se přidají slova "když je požadují", nebo ne; jedno pravidlo se totiž vztahuje na služby

svobodníka a jiné na jiné záležitosti. Protože plnění služeb není nic jiného než plnění povinnosti, je absurdní předpokládat, že by povinnost měla být splněna v jiný den než v ten, kdy si to přeje osoba, která je k tomu oprávněna.

10. Když propuštěnec slíbí svému patronovi, že mu poskytne služby, a nezahrne do toho své děti, je stanoveno, že služby budou náležet jeho dětem pouze tehdy, pokud se stanou dědici svého otce. Julianus se domnívá, že i když se stanou dědici svého otce, budou mít právo požadovat užitek ze služeb svobodníka pouze v případě, že se nestali dědici zásahem jiné osoby. Pokud by tedy někdo poté, co vydědil svého osvobozeného syna, ustanovil svého otroka svým dědicem a ten by se stal jeho dědicem prostřednictvím zmíněného otroka, měl by mít zákaz požadovat služby osvobozeného; stejně jako by měl zákaz patron, který by svým osvobozeným neuložil žádné služby nebo by ty, které jim uložil, prodal.

11. V každém případě by mělo být poznamenáno, že při každém druhu služeb by měly být propuštěnci poskytnuty takové lhůty, které jsou nezbytné pro řádnou péči o jeho tělo.

12. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Služby, jaké slibuje svobodník, se podstatně liší od těch, které se váží k řemeslu nebo povolání; proto je-li svobodník řemeslníkem nebo malířem, dokud je takto zaměstnán, bude nucen poskytovat svému patronovi služby tohoto druhu. Proto, stejně jako se kdokoli může dohodnout na poskytování služeb týkajících se řemesla ve svůj prospěch nebo ve prospěch Titiuse, tak i patron se může se svým svobodníkem právoplatně dohodnout na tom, že jeho služby bude poskytovat buď sobě, nebo Semproniovi; a svobodník bude zproštěn svého závazku tím, že bude poskytovat služby cizí osobě, stejně jako by byl, kdyby je poskytoval svému patronovi.

13. Je-li více patronů, kteří se úmyslně vydali do různých provincií a současně požadují od svobodníka provedení služeb, lze říci, že služby jsou splatné, ale svobodník nebude zavázán, protože to, že služby nebyly provedeny, není jeho vina, ale vina jeho patronů; stejně jako v případě, kdy jsou služby požadovány od svobodníka, který je nemocný. Pokud jsou patroni obyvateli dvou různých měst a každý z nich tam má své bydliště, měli by se dohodnout, pokud jde o poskytování služeb ze strany svobodníka; jinak by bylo těžké, aby ten, kdo může být propuštěn, když bude pracovat deset dní, byl kvůli tomu, že se jeho patroni nedohodnou, pokud jde o poskytování jeho služeb, a oba je požadují najednou, nucen pracovat pět dní pro jednoho z nich a druhému zaplatit hodnotu pěti dní práce, na kterou má nárok.

14. Týž, Digest, kniha LII.

Kdykoli je ve smlouvě uveden určitý druh služeb, jako například služby malíře nebo nějakého řemeslníka, nelze je požadovat, pokud neuplynula doba k jejich vykonání, neboť v samotné smlouvě se rozumí, že je dána doba k jejich vykonání, i když nemusí být vyjádřena slovy; například když stanovíme, že služby mají být vykonány v Efezu, vyplývá z toho

dostatečná doba k jejich vykonání. Proto je neplatné následující ujednání: "Slibuješ, že mi do dneška předáš sto obrazů, které jsi namaloval?". Služby však začínají být splatné od data ujednání. Ty, které mecenáš požaduje od svého svobodníka, nejsou splatné okamžitě, protože se rozumí, že mezi stranami bylo dohodnuto, že nebudou splatné dříve, než bude určena doba jejich plnění; to znamená, že svobodník bude své služby vykonávat podle toho, jak to bude jeho mecenáši vyhovovat; což nelze říci o službách řemeslníka nebo malíře.

15. Týž, Digest, kniha LXV.

Patron, který si najímá služby svého propuštěnce, není vždy chápán tak, že za uvedené služby dostává zapláceno; to je však třeba zjistit z povahy služeb a z postavení patrona a propuštěnce.

16. Má-li totiž někdo svobodníka, který je komediantem nebo hlavním hercem v pantomimě, a jeho prostředky jsou skromné, takže nemůže využít jeho služeb, pokud je nepronajme, mělo by se mít za to, že požaduje spíše služby svobodníka než odměnu za ně.

17. Stejně tak lékaři velmi často manumitují své otroky, kteří patří ke stejné profesi, protože nemohou využít jejich služeb, aniž by si je pronajali. Lze říci, že stejné pravidlo platí i pro jiná povolání.

18. Pokud však někdo může využít služeb svobodného otroka a raději je najímá, aby získal jejich hodnotu, je třeba mít za to, že za služby svého svobodného otroka dostává náhradu.

19. Někdy si však patroni najímají služby svých svobodných na jejich žádost, a pokud se tak děje, mělo by se mít za to, že spíše dostávají cenu jejich služeb než náhradu za ně.

20. Alfenus Varus, Digesty, kniha VII.

Když lékař, který se domníval, že kdyby jeho svobodníci neprovozovali lékařskou praxi, měl by mnohem více pacientů, požadoval, aby ho následovali a neprovozovali své povolání, vyvstala otázka, zda na to má právo, či nikoliv. Odpověď zněla, že toto právo má, pokud od nich bude vyžadovat pouze čestné služby, to znamená, že jim dovolí v poledne odpočívat a umožní jim zachovat si čest a zdraví.

21. Ptám se také, kdyby propuštěnci odmítli takové služby poskytnout, jakou cenu by měly tyto služby mít. Odpověď zněla, že částka by se měla určovat podle hodnoty jejich služeb, když jsou zaměstnání, a ne podle výhody, kterou by si patron zajistil tím, že by svobodným lidem způsobil nepříjemnosti tím, že by jim zakázal vykonávat lékařskou praxi.

22. Julianus, O Miniciovi, kniha I.

Jestliže svobodník vykonává povolání komediálního herce, je zřejmé, že by měl využívat svých služeb nejen ve prospěch samotného patrona, ale také bezplatně při zábavách jeho přátel; stejně jako svobodník, který provozuje lékařskou praxi, by měl na přání svého patrona léčit jeho přátele bez nároku na odměnu; k tomu, aby mohl využívat služeb svého svobodníka, totiž není nutné, aby patron neustále pořádal zábavy nebo byl neustále nemocný.

23. Paulus, O mecenášském právu.

Pokud se svobodná žena, která má dva nebo více patronů, provdá se souhlasem jednoho z nich, druhý bude mít i nadále právo na její služby.

24. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIV.

Je-li podána žaloba na svobodného muže, aby byl donucen k plnění služeb, a jeho patron zemře, je stanoveno, že právo na žalobu nepřechází na cizího dědice. Pokud však existuje syn, který by neměl být dědicem, i když se k věci nepřipojilo vydání, bude mít přesto právo na služby svobodníka, pokud nebyl vyděděn.

25. Celsus, Digesty, kniha XII.

Pokud by propuštěnec přísahal, že bude poskytovat všechny služby, které si jeho patron přeje, nebude se brát ohled na přání patrona, ledaže by to bylo v souladu se spravedlností. Záměr svobodných mužů, kteří ponechávají své služby na uvážení svých patronů, vychází z toho, že tito budou jednat v souladu se spravedlností, a nikoliv z toho, že by se chtěli bezohledně zavázat.

26. Patronovi je přiznána žaloba proti jeho svobodné ženě, která se provdá bez jeho souhlasu, za služby, které jí náleží před svatbou.

27. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Svobodník nemůže být nucen k službám, které neslibil, pokud mu žádné nebyly uloženy, i když je může po určitou dobu dobrovolně vykonávat.

28. Týž, Pandekty, kniha VI.

Svobodník, který slíbil svému patronovi peníze, které po něm tento požadoval za účelem ztížení jeho svobody, nebude odpovědný; a pokud by patron peníze vymáhal, nemůže získat vlastnictví jeho majetku v rozporu s ustanoveními svobodníkovy vůle.

29. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Služby nelze svobodníkovi uložit takovým způsobem, aby se musel živit sám.

30. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXII.

Je třeba poznamenat, že závazky za vykonání služeb někdy podléhají zmenšení, zvětšení a úpravě; když je totiž propuštěnec na svobodu zbaven svéprávnosti, patron ztrácí služby, které mu již začaly náležet. Pokud se však svobodná žena, která slíbila své služby, povýší do takové hodnosti, že pro ni nebude vhodné, aby je svému patronovi poskytovala, závazek se ze zákona zruší.

31. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Svobodná žena, která je starší padesáti let, není povinna poskytovat služby svému patronovi.

32. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Labeo říká, že je zřejmé, že partnerství uzavřené mezi svobodným mužem a patronem za to, že prvnímu byla udělena svoboda, je právně neplatné.

33. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

"Svobodník, který má pod svou kontrolou dvě nebo více dětí mužského nebo ženského pohlaví (s výjimkou těch, které si snad osvojily povolání šaška nebo se nechaly najmout k boji s divokou zvěří), nebude povinen poskytovat svému patronovi nebo patronce nebo dětem těchto dětí jakékoli služby, poskytovat jim dary nebo dary nebo činit cokoli jiného, co se zavázali poskytnout, darovat nebo vykonat za svobodu, s ohledem na kterou přísahali, slíbili nebo se zavázali; a pokud by zmíněný svobodník neměl současně pod kontrolou dvě děti, ale pouze jedno ve věku pěti let, bude zproštěn povinnosti vykonávat služby. "

34. Julianus říká, že smrt dětí je pro propuštěnce výhodou, neboť ho osvobozuje od následně uložených služeb.

35. Pokud se po ztrátě dítěte svobodník zaváže k poskytování služeb svému patronovi a následně se narodí další dítě, Pomponius říká, že tím spíše by se mělo dítě, které je mrtvé, připojit k živému, aby byl svobodník zproštěn odpovědnosti.

36. Není rozdíl v tom, zda propuštěnec slibuje své služby samotnému patronovi, nebo těm, kteří jsou pod jeho kontrolou.

37. Pokud by patron postoupil služby svého freedmana věřiteli, nelze říci, že by platilo stejné pravidlo; neboť toto postoupení se provádí místo platby. Lze však říci, že svobodník může být propuštěn podle výše uvedeného zákona, pokud patron služby postoupil jinému poté, co je svobodník slíbil; je totiž pravda, že je slíbil svému patronovi, ačkoli mu je již nedluží. Pokud by však na počátku svobodník slíbil služby kvůli postoupení svého patrona, nebude propuštěn.

38. Zproštění od poskytování služeb se týká nejen těch, které mají být vykonány v budoucnu, ale i těch, které jsou již splatné.

39. Julianus říká, že i když již byla podána žaloba na vynucení plnění služeb, dojde k propuštění, pokud se narodí děti. Pokud však bylo vydáno rozhodnutí o službách, které mají být vykonány, nemůže být osvobozený propuštěn, protože začal dlužit peněžní částku.

40. Posmrtně narozené dítě nezbavuje dědice svého otce odpovědnosti, protože osvobození by mělo být odvozeno od osvobozeného a nikoho nelze považovat za osvobozeného po smrti. Ale děti narozené před smrtí svobodníka způsobí zproštění podle výše uvedeného zákona.

41. Podle ducha uvedeného zákona, i když se osvobození týká zejména osoby osvobozeného, budou osvobozeni i jeho ručitelé. Pokud by však osvobozený poskytl dlužníka jako svého náhradníka, nebude to pro něj žádnou výhodou.

42. Callistratus, O monitory ediktu, kniha III.

Služby se rozumějí správně uloženy jen tam, kde je lze vykonat bez potupy a bez ohrožení života. Pokud by totiž byla manumitována otrokyně, která se živí prostitucí, neměla by svému patronovi poskytovat stejné služby, ačkoli z prodeje svého těla může mít stále zisk; a pokud by byl manumitován gladiátor, není svému patronovi povinen stejnými službami, protože ty nelze vykonávat bez ohrožení života.

43. Je-li však propuštěnec zaměstnán v nějakém řemesle, měl by poskytnout své služby s ním související, i když se tomuto řemeslu naučil až po svém manuminaci. Pokud přestane vykonávat toto řemeslo, měl by přispívat takovými službami, které nejsou v rozporu s jeho hodností; jako například může žít se svým patronem, cestovat s ním nebo vyřizovat jeho záležitosti.

44. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Určitá podmínka byla uzavřena patronem takto: "Neposkytneš-li mi své služby po dobu deseti dnů, slibuješ mi zaplatit dvacet sesterciů?". Je třeba zvážit, zda by se nemělo vyhovět žalobě o dvacet sesterciů, protože byly slíbeny za účelem zřízení svobody, nebo zda lze poskytnout služby, které nebyly slíbeny, nebo zda by se mělo pouze předpokládat, že to bylo slíbeno, aby patron nebyl zcela vyloučen? Pretor rozhoduje, že služby byly pouze přislíbeny.

45. Z toho vyplývá následující otázka, totiž zda může svobodník zabránit tomu, aby proti němu byl vynesena rozsudek na vyšší částku než dvacet sesterciů, protože patron zřejmě ocenil jeho služby na tuto částku, a proto by ji sám neměl chtít zvýšit. To by však bylo nespravedlivé a není ani nutné projevovat takovou shovívavost vůči svobodníkovi, neboť ten by na jedné straně neměl souhlasit s ustanovením a na druhé straně si na něj stěžovat jako na nespravedlivé.

46. Papinianus, Otázky, kniha XX.

Je-li majetek patrona prodán, bude mu stále přiznána žaloba na získání jakýchkoli služeb jeho svobodníka, které začaly být splatné po prodeji. Pokud je schopen se sám živit, nebude mu přiznána žaloba na vymožení plnění služeb, které měly být poskytnuty před prodejem, neboť to se týká toho, co se odehrálo před zcizením majetku.

47. Týž, Stanoviska, kniha V.

Svobodník, který byl zproštěn povinnosti poskytovat služby, a tudíž nabytí plné testamentární způsobilosti, bude přesto nucen chovat se ke svému patronovi s úctou. Jinak je tomu s ohledem na poskytování podpory, kdy jsou potřeby patrona převzaty za účelem obtěžování propuštěnce.

48. Týž, Názory, kniha IX.

"Přeji si, aby můj otrok, ten a ten, který je mechanikem nízkého řádu, byl manumitován, aby mohl vykonávat služby pro mého dědice." Manumitovaný otrok v/není nucen slibovat, ale pokud by tak učinil, žaloba proti němu nebude přiznána, neboť ten, kdo mu dal svobodu na základě důvěry, nemůže změnit veřejné právo.

49. Týž, Názory, kniha XIX.

Otrok, který je povinen poskytovat služby svému patronovi, nemůže bez újmy pro něj narukovat do armády.

50. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Je-li propuštěnec v prodlení s poskytováním služeb, ručí za ně jeho ručitel, ale sám ručitel nemůže být v prodlení. Ručitel, který se zavázal poskytnout za dlužníka náhradu, však bude odpovědný za prodlení.

51. Týž, Názory, kniha II.

Může propuštěnec obchodníka, který obchoduje s oděvy, provozovat stejný obchod ve stejném městě a na stejném místě, jestliže si to jeho patron nepřeje? Odpověď zněla, že v uvedeném případě není důvod, proč by tak nemohl činit, pokud tím jeho patron neutrpí žádnou újmu.

52. Valens, Trusty, kniha V.

Pokud je svobodná žena konkubínou svého patrona, je stanoveno, že proti ní nemůže podat žalobu, aby ji donutil k plnění služeb, stejně jako kdyby za něj byla provdána.

53. Týž, Svěrenské fondy, kniha VI.

Campanus říká, že prétor by neměl připustit, aby byl otrokovi, který je manumitován na základě podmínek trustu, uložen slib jakéhokoli daru, daru nebo služby. Pokud se však nechal zavázat k nějakému závazku, ačkoli si byl vědom, že jej může odmítnout, neměla by být žaloba na vynucení plnění služeb zamítnuta, protože se má za to, že je otrok daroval.

54. Hermogenianus, Laivské epitomy, kniha II.

Stejně jako v případě patrona, tak i jeho syn, vnuk a pravnuk, který souhlasí se sňatkem svobodné ženy, ztrácí právo požadovat její služby; neboť ta, k jejímuž sňatku dal souhlas, by měla být zcela k dispozici svému manželovi.

55. Je-li však manželství, k němuž dal patron souhlas, neplatné, nebrání mu to v tom, aby vyžadoval její služby.

56. Vymáhání služeb svobodné ženy se neodmítá její patronce ani dceři, vnučce nebo pravnučce jejího patrona, pokud některá z nich s jejím sňatkem souhlasila; není totiž nevhodné, aby jim byly poskytovány služby svobodné ženy, která byla provdána.

57. Gaius, O případech.

Svobodník, který má dva patrony, může v některých případech vykonávat různé služby pro oba z nich současně; jako například když je opisovačem a pracuje pro jednoho ze svých patronů tím, že píše knihy, a u druhého se stará o dům, zatímco

ten je na cestě se svou rodinou; nic mu totiž nebrání v tom, aby psal knihy, zatímco má na starosti dům. Tentýž názor vyslovil Neratius ve svém díle Pergamen.

58. Neratius, Názory, kniha I.

Povaha služeb, které mají být poskytovány, závisí na postavení osoby, která je poskytuje, neboť musí odpovídat jejímu postavení, jejím prostředkům, způsobu života a zaměstnání.

59. Kromě toho musí být svobodník a každý jiný, kdo je povinen vykonávat služby, udržován nebo mu musí být poskytnut dostatečný čas, aby si zajistil výživu; v každém případě mu musí být poskytnut čas na řádnou a nezbytnou péči o jeho osobu.

60. Paulus, Manuály, kniha II.

Právo požadovat služby někdy zůstává zachováno i poté, co patronátní právo zaniklo, což nastává v případě bratrů toho, komu byl propuštěnec přidělen; nebo s ohledem na vnuka jednoho patrona, kde je syn jiného patrona.

Hlava 2. O majetku propuštěnců.

61. Ulpianus, O ediktu, kniha XLII.

Tento edikt byl vyhlášen prétozem s úmyslem upravit úctu, kterou měli svobodní lidé prokazovat svému patronovi. pokud nebo (jak říká Servius) v dřívějších dobách měli ve zvyku vyžadovat od svých svobodných lidí ty nejobtížnější služby jako odměnu za mimořádný *benerit*, který jim byl udělen, když se po osvobození z otroctví stali římskými občany.

62. Praetor Rutilius byl první, kdo vydal edikt, který stanovil, že patronovi nesmí být přiznána žaloba proti jeho propuštěnci, s výjimkou případů, kdy se jednalo o služby nebo o majetek držení ve spoluvlastnictví; například pokud bylo dohodnuto, že pokud propuštěnec nebude vykonávat služby pro svého patrona, bude mu povoleno spoluvlastnit jeho majetek.

63. Následní prétoři byli zvyklí slibovat vlastnictví určité části majetku svobodného pána; protože partnerství existující mezi stranami předpokládalo výkon služeb svobodným pánem, to, co byl povinen poskytnout jako svůj podíl na partnerství za svého života, byl povinen poskytnout i po své smrti.

64. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

65. Pokud by patron, který byl v závěti svého svobodného pána pominut, mohl v rozporu s ustanoveními závěti požadovat praetorskou držbu jeho majetku, a než tak učinil, zemřel nebo uplynula lhůta stanovená pro požadování zmíněné držby, mohou se jeho děti nebo děti jiného patrona domáhat držby podle onoho paragrafu ediktu, podle něhož když se první strany nedomáhají držby nebo se jí nechtějí domáhat, je udělena těm dalším v pořadí, jako by prvních nebylo.

65. Jestliže patron, který byl ustanoven dědicem po svém svobodném pánovi, zemřel za jeho života a zanechal děti, vyvstala otázka, zda mohou v rozporu s ustanoveními závěti požadovat praetorskou držbu majetku svobodného pána. S ohledem na tuto otázku bylo rozhodnuto, že je třeba vzít v úvahu okamžik smrti, k němuž se vztahuje praetorská držba, aby se zjistilo, zda existuje nějaký patron, či nikoli; takže pokud existuje, jeho děti nemohou požadovat praetorskou držbu podle prvního oddílu ediktu.

66. Pokud by emancipovaný syn zanechal vnuka pod kontrolou svého dědečka, měla by být pretoriánská držba poloviny majetku intestátního svobodného pána přiznána synovi, ačkoli majetek může ze zákona náležet vnukovi; a to z toho důvodu, že držba části, která náležela, by měla být synovi přiznána v rozporu s ustanoveními závěti svobodného pána.

67. Ulpianus, O ediktu, kniha XLI.

I když právo nosit zlatý prsten mohl získat od císaře svobodný, bude jeho patronovi přiznána pretoriánská držba v rozporu s ustanoveními závěti, jak je uvedeno v několika reskriptech; toto privilegium mu totiž přiznává pouze práva svobodného občana, ale umírá jako svobodný.

68. Je zřejmé, že pokud by mu bylo soudním rozhodnutím navráceno jeho rodné právo, nelze získat pretoriánskou držbu jeho majetku v rozporu s ustanoveními závěti.

69. Stejně pravidlo se uplatní, pokud získal od císaře neomezenou moc pořizovat závěť.

70. Pokud někdo koupí otroka pod podmínkou, že ho manumituje, bude to spadat pod výše zmíněný paragraf ediktu.

71. Pokud někdo obdrží peněžní částku pod podmínkou, že manumituje svého otroka, nebude mít nárok na pretoriánskou držbu jeho majetku v rozporu s podmínkami závěti.
72. Aby patron mohl získat pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, je třeba, aby na statek vstoupil nebo aby se domáhal jeho pretoriánské držby. Stačí však, aby jeden z dědiců vstoupil do pozůstalosti nebo se domáhal její pretoriánské držby.
73. Patron nemá na majetek svého propuštěnce, který tento nabyt během služby v armádě, stejné právo jako na majetek nabytý jinak.
74. Pokud se patronovi po vypovězení navrátí jeho občanská práva, může získat pretoriánskou držbu majetku svého propuštěnce v rozporu s ustanoveními závěti. Je třeba mít za to, že stejné pravidlo platí i pro propuštěnce, který byl vypovězen a poté obnoven ve svých právech.
75. Pokud syn pod otcovskou kontrolou manumituje otroka, který tvoří součást jeho castrense peculium, stává se jeho patronem na základě konstituce božského Hadriána a jako patron může získat pretoriánskou držbu majetku osvobozeného v rozporu s ustanoveními závěti.
76. Pokud by ten, jemuž byl přidělen svobodník, obvinil svobodníka z hrdelního zločinu, nemůže požadovat pretoriánskou držbu jeho majetku v rozporu s podmínkami závěti, což však nebrání jeho bratrům, aby tak učinili, neboť ti musí požadovat pretoriánskou držbu stejně, jako by tak učinili, kdyby byli vnuky druhého syna, neboť svobodník, který mu byl přidělen, nepřestává být svobodníkem ostatních synů. Dále je třeba říci, že i kdyby jeden z bratrů odmítl požadovat praetorskou držbu, druhý, kterému nebyl přidělen svobodník, může nastoupit na jeho místo a požadovat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.
77. Patron je oprávněn k pretoriánské držbě pozůstalosti svého svobodného pána v rozporu s ustanoveními závěti, kdykoli není ustanoven dědicem té části uvedené pozůstalosti, na kterou má nárok.
78. Je-li patron ustanoven pod podmínkou a tato podmínka je splněna za života zůstavitele, nemůže získat praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.
79. Jak tedy postupovat, pokud v době smrti podmínka trvala, ale byla splněna dříve, než byla patronovi udělena pretoriánská držba, tj. předtím, než byl majetek zůstavitele zapsán? Byl by podle této části ediktu povolán k pretoriánskému nástupnictví? Lepší názor je, že by se měl brát v úvahu okamžik, kdy byl majetek zapsán; a taková je naše praxe.

80. Přesto, pokud se podmínka vztahuje k minulému nebo současnému času, nebude se mít za to, že patron byl ustanoven dědicem podmíněně ; neboť podmínka buď byla splněna anebo se má za to, že byl ustanoven absolutně; nebo splněna nebyla a dědicem ustanoven není.

81. Pokud svobodný pán ustanovil svého dědice takto: "Kdyby můj syn za mého života zemřel, ať je mým dědicem můj patron," nepovažuje se závěť za nesprávně sepsanou; neboť pokud syn zemře, protože podmínka byla splněna, může patron získat dědictví do praetorské držby.

82. Je-li patronovi odkázána část pozůstalosti, na kterou má nárok, bylo pro něj učiněno dost, i kdyby nebyl ustanoven dědicem.

83. Byl-li však ustanoven k menšímu podílu, než na jaký měl nárok, a zbytek mu byl dorovnán, ať už odkazem, nebo svěřenským fondem, má se za to, že byl uspokojen.

84. Podíl, na který má patron nárok ze zákona, mu může být doplněn také darováním mortis causa, neboť to nahrazuje odkazy.

85. Stejně pravidlo se uplatní, pokud svobodný pán neudělal svému patronovi dar mortis causa, ale daroval mu majetek za částku, na kterou měl nárok; pak se totiž buď bude mít za to, že byl darován mortis causa, nebo to, co patron obdržel, ho vyloučí z toho, aby v rozporu s ustanoveními závěti získal praetorskou držbu majetku.

86. Pokud je něco dáno patronovi za účelem splnění podmínky, mělo by to být zahrnuto do jeho zákonného podílu, pokud to pocházelo z majetku svobodného pána.

87. Patronovi přiznáváme jeho zákonný podíl na majetku, který měl svobodný pán v době své smrti, neboť bereme v úvahu dobu, kdy zemřel. Pokud však zmenšil svůj majetek nějakým podvodným jednáním, rozhodne prétor, že patron má na něj také nárok, stejně jako kdyby patřil do pozůstalosti.

88. Paulus, O ediktu, kniha XLII.

V případě, že otrok odhalil vraha svého pána, měl by pretor rozhodnout, že je svobodný, a je stanoveno, že nebude svobodným nikoho, protože získal svobodu na základě dekretu senátu.

89. Pokud svobodník poté, co byl zajat, zemře v rukou nepřítele, ačkoli se na něj nevztahuje označení svobodník, přesto by v souladu s korneliánským zákonem, který potvrzuje jeho závěť stejně, jako kdyby zemřel doma, mělo být vlastnictví jeho majetku přiznáno jeho patronovi.

90. Pokud by byl patron vyhnán, bude mít jeho syn právo na pretoriánskou držbu majetku svého svobodného pána a jeho otec jako patron tomu nebude bránit, protože je považován za mrtvého. Jinak je tomu však v případě, kdy je patron v rukou nepřítele, neboť je překážkou pro své děti, a to z důvodu naděje na jeho návrat a práva postliminia.

91. Pokud byl cizinec ustanoven dědicem po svobodném pánovi a je pověřen převodem majetku na svého syna, měl by být patron vyloučen; protože majetek je vydán podle trebelského dekretu senátu a syn nastupuje na místo dědice.

92. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

93. Pokud má svobodný člověk patrona a ten má děti a ustanoví svého patrona dědicem podílu na svém majetku, na který má tento nárok, měl by nahradit jeho děti na stejném podílu, aby, i když patron může zemřít za života svobodného člověka, mohl být považován za toho, kdo uspokojil nároky svých dětí.

93. Má-li svobodný pán emancipovaného syna svého patrona a vnuky pocházející z jiného syna, který je pod kontrolou dědečka, musí svobodný pán odkázat pouze to, co dluží synovi, a nikoliv vnukům; v tomto případě totiž nezáleží na tom, zda jsou stejně povoláni k dědictví po svém dědečkovi, či nikoliv.

94. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIII.

Pokud by děti svobodného pána byly ustanoveny dědici jen malého podílu jeho majetku, nemůže patron v rozporu s ustanoveními závěti požadovat pretoriánskou držbu; Marcellus totiž v deváté knize Digest říká, že bez ohledu na to, jak malému podílu majetku svobodného pána bude jeho syn ustanoven dědicem, bude patron vyloučen.

95. Když byla dcera patrona ustanovena dědičkou po svobodném pánovi svého otce a závěť, kterou byla ustanovena, byla údajně zfalšována, a bylo podáno odvolání, a než bylo projednáno, dcera zemřela, božský Marcus vyšel dědicům vstříc a rozhodl, že mají dostat vše, na co by dcera měla nárok, kdyby žila.

96. Pokud by syn svobodného pána, který byl ustanoven jeho dědicem, odmítl pozůstalost, ačkoli si ponechá jméno dědice, může patron nabýt pretoriánské držby.

97. Pokud by syn zasáhl do pozůstalosti svého otce nebo pokud by dědic, který do ní vstoupil, dosáhl úplné restituce svých práv poté, co pozůstalost odmítl, může být patron přijat do dědictví.

98. Kdyby patron a jeho děti vstoupili do pozůstalosti svobodného pána v souladu se závětí zesnulého nebo kdyby se raději domáhali odkazu nebo svěření, které jim bylo odkázáno, není jim dovoleno získat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

99. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Bylo by totiž absurdní dovolit téže osobě, aby závěť zesnulého zčásti schválila a zčásti odmítla.

100. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIII.

Pokud však požadavek patrona neměl žádný účinek, myslím, že není důvod, proč by mu neměla být poskytnuta úleva. A skutečně, pokud vstoupil do pozůstalosti pod dojmem, že byl ustanoven dědicem podílu, na který měl zákonný nárok, a později se ukáže, že získal menší podíl, než měl právo očekávat, je zcela spravedlivé, aby mu byla úleva poskytnuta. Pokud však dědici za přítomnosti svědků oznámil, že mu vyplatí dědictví, a poté by si to rozmyslel, domnívám se, že má nárok na úlevu.

101. Pokud patron přijal odkaz, který mu byl odkázán, a poté byl vystěhován, bude mít právo požadovat svůj zákonný podíl na pozůstalosti, protože nedostal to, co očekával, že dostane. Pokud však nebyl vystěhováním zbaven celého odkazu, ale získal méně, než měl právo očekávat, bude mít právo na úlevu.

102. Pokud patron přijal odkaz odkázaný svému otrokovi nebo synovi, bude vyloučen z pretoriánské držby majetku v rozporu s ustanoveními závěti, stejně jako kdyby přijal odkaz odkázaný sobě.

103. A pokud přijal dar mortis causa, musí platit, že je vyloučen z pretoriánské držby v rozporu s ustanoveními závěti, stejně jako kdyby jej přijal po smrti svobodného člověka. Kromě toho, pokud mu jej svobodný pán za svého života daroval a on jej přijal, nebude z tohoto důvodu vyloučen z praetorské držby v rozporu s ustanoveními závěti, protože lze říci, že očekával, že mu bude prokázána nějaká dodatečná přízeň ze strany svobodného pána, a mělo by mu být dovoleno odmítnout to, co obdržel, nebo by mu měl být poměrně přiznán podíl, na který měl nárok.

104. Proto se říká, že pokud bylo za účelem splnění podmínky něco dáno patronovi po smrti svobodného pána, ten bude vyloučen z pretoriánské držby pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti, protože ji takřikajíc přijal.

105. Paulus, O ediktu, kniha XLII.

Pokud se někdo neprávem pokusil znovu uvést do otroctví svobodníka, který patřil jeho otci, nemůže ani sám, ani jménem svých dětí získat do pretoriánské držby jeho majetek.

106. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Jestliže jednomu ze dvou patronů nebylo poskytnuto zadostiučinění a druhému bylo odkázáno více, než činil jeho podíl na majetku svobodného člověka, bude tomu, kdo neobdržel to, na co měl nárok, přiznána žaloba tak, že jeho podíl bude doplněn z toho, co bylo odkázáno cizímu dědici a ponecháno druhému patronovi nad rámec jeho vlastního podílu. Stejně pravidlo se dodrží i v případě, že je patronů více.

107. Julianus říká, že ten, kdo byl vyděděn svým dědečkem, je rovněž vyloučen z nabytí statků svých svobodných patronů, ale nebude vyloučen z nabytí statků svobodných patronů patřících jeho otci. Pokud však byl vyděděn svým otcem, ale ne svým dědem, měl by být vyloučen nejen z majetků svobodníků svého otce, ale také z majetků svého děda; protože právě prostřednictvím svého otce nabývá práva nad svobodníky svého děda. Pokud však byl jeho otec vyděděn jeho dědečkem, a on sám nikoli, může vnuk v rozporu s ustanoveními závěti požadovat praetorskou držbu statků svobodných pánů svého dědečka. Dále říká, že pokud by mě můj otec vydědil a můj děd vydědil mého otce a můj děd by zemřel jako první, budu vyloučen z pretoriánské držby statků svobodných pánů obou. Kdyby však můj otec zemřel první a můj děd až potom, je třeba říci, že vydědění mého otce mi nebude na újmu, pokud jde o statky svobodných pánů mého děda.

108. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Pokud však byl můj otec vyděděn svým otcem a já jsem nebyl vyděděn ani svým otcem, ani svým dědečkem, a můj dědeček by zemřel, budu mít nárok na práva nad svobodníky svého dědečka i svého otce. Nemohu však za života svého otce a dokud budu pod jeho kontrolou, požadovat praetorské vlastnictví statků svobodných pánů svého děda; pokud jsem však byl emancipován, nebude mi v tom bráněno.

109. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Pokud by patron, který sepsal závěť podle vojenského práva, vydědil svého syna tím, že ho v závěti pomine mlčením, bude mu vydědění na újmu, neboť bude skutečně vyděděn.

110. Pokud by někdo přidělil svobodníka svému synovi, kterého vydědil, může syn získat pretoriánské vlastnictví majetku svobodníka.

111. Pokud by byl syn vyděděn svým otcem bez zlého úmyslu, ale z nějakého jiného důvodu, vydědění mu nebude na újmu; jako například předpokládejme, že byl vyděděn z důvodu nepřičetnosti nebo proto, že nedosáhl věku dospělosti, a ustanovený dědic byl pověřen, aby na něj převedl pozůstalost.

112. Je-li někdo vyděděn a je soudně rozhodnuto, že tomu tak nebylo, i kdyby byl rozsudek nesprávný, nebude vyloučen; neboť věci, o nichž rozhodl soud, musí obstát.

113. Je-li syn patrona vyděděn a podaří se mu dosáhnout soudního rozhodnutí, že závěť je neúčinná, ale je poražen s ohledem na část svého nároku, podívejme se, zda vydědění poškodí jeho práva. Domnívám se, že je poškodí, protože listina, kterou byl vyděděn, je platná.

114. Vydědění nezpůsobuje dětem žádnou újmu, pokud je závěť taková, že nelze vstoupit do pozůstalosti nebo na jejím základě získat praetorskou držbu; je totiž absurdní, aby závěť byla platná jen co se týče vydědění, zatímco v ostatních ohledech je neplatná.

115. Je-li syn patrona ustanoven dědicem v prvním stupni a vyděděn v druhém stupni, není mu vydědění na újmu, neboť byl nebo může být dědicem podle závěti svého otce; nelze totiž věřit, že by se jeho otec domníval, že jeho syn není hoden získat majetek svých svobodných pánů, když ho sám povolal k vlastnímu dědictví v prvním stupni. A není věrohodné, že by syn, který byl vyděděn v prvním stupni a ustanoven náhradním dědicem, byl vyloučen z majetku svobodného pána. Proto syn ustanovený dědicem v prvním nebo druhém stupni, nebo dokonce v jakémkoli jiném stupni, i když mohl být vyděděn stejnou závětí, není vyloučen z nabytí majetku svého svobodného pána.

116. Pokud emancipovaný syn odmítne přijmout pozůstalost nebo syn, který je pod otcovskou kontrolou, ji odmítne držet, ani jeden z nich nebude mít nárok na držbu pozůstalosti po osvobozeném.

117. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Vyděděný syn patrona, i když byl jeho vlastní syn jmenován dědicem, nemůže získat praetorskou držbu statků otcových svobodníků v rozporu s podmínkami závěti; neboť i když může být nutným dědicem svého otce, není k dědictví připuštěn sám, ale prostřednictvím jiného. A bylo pozitivně rozhodnuto, že pokud je emancipovaný syn vyděděn a dědicem je ustanoven jeho otrok, který nařídí svému otrokovi, aby vstoupil do dědictví, a tím se stane dědicem svého otce, nebude mít v rozporu s ustanoveními závěti nárok na praetorskou držbu statků svobodných pánů svého otce.

118. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Patron, který je starší pětadvaceti let a obviní svobodníka z hrdelního zločinu nebo podá žádost o jeho převedení do otroctví, bude v rozporu s ustanoveními závěti vyloučen z držby.

119. Je však třeba říci, že pokud byl nezletilý v době, kdy vznesl obvinění, není vyloučen, ať už obvinění vznesl on sám, nebo jeho poručník či kurátor.

120. Jestliže však vznesl obvinění v době, kdy byl nezletilý, a poté, co nabyl plnoletosti, dosáhl rozsudku, je třeba říci, že má nárok na odpustek a měl by být omilostněn, protože zahájil řízení v době, kdy byl nezletilý. Neměli bychom mu také vyčítat, že se obžaloby nevzdal nebo že nepožadoval její zamítnutí, neboť kdyby učinil jednu z těchto věcí, podléhal by trestu podle Turpilliova dekretu senátu a druhého by nemohl snadno dosáhnout. Pokud by však byl případ veřejně zamítnut a patron by po dosažení plnoletosti svůj požadavek zopakoval, je třeba říci, že bude vyloučen z dědictví, neboť po dosažení plnoletosti se může bez jakéhokoli rizika vzdát obvinění, které bylo zamítnuto.

121. Za toho, kdo vznesl obvinění z hrdelního zločinu, se považuje pouze ten, kdo takovým postupem usiluje o to, aby obviněný místo vyhnanství, které způsobuje ztrátu občanských práv, podstoupil trest smrti nebo vyhnanství.

122. Jestliže však někdo obviní svého svobodníka z trestného činu, jehož trest není hrdelní, a soudce přesto rozhodne o zvýšení trestu, nebude to pro syna patrona nijak nevýhodné; neboť ani neznalost, ani přísnost soudce by neměla poškodit syna patrona, který vznesl proti svobodníkovi méně závažné obvinění.

123. Avšak tam, kde ho neobviní, ale podá svědectví proti svému svobodníkovi v hrdelním případě nebo poskytne žalobce, se domnívám, že by měl být vyloučen z toho, aby získal vlastnictví jeho majetku v rozporu s ustanoveními závěti.

124. Jestliže svobodník obviní syna svého patrona ze zločinu lese majeste a syn požaduje, aby byl svobodník potrestán za pomluvu, myslím, že by neměl být vyloučen z dědictví podle ustanovení tohoto ediktu; a jestliže byl jím obviněn a vznesl protiobvinění, bude platit stejné pravidlo, neboť patron by měl být omluven, jestliže se poté, co byl napaden, chce pomstít.

125. Pokud je syn nucen pomstít smrt svého otce a obviní ze zločinu otcova svobodného pána, který byl jeho lékařem, nebo obviní jeho otroka, který s ním spal v jedné místnosti, nebo kohokoli jiného, kdo byl přivázan k osobě jeho otce, lze říci, že by mu měla být poskytnuta úleva? Domnívám se, že by měla být, pokud bylo nutné, aby vznesl obvinění proti propuštění svého otce, a byl ovlivněn motivy náklonnosti a rizikem, že přijde o majetek svého otce, pokud tak neučiní, i když se obvinění ukáže jako nepravdivé.

126. Dále říkáme, že obvinění vznesl ten, kdo tvrdí, že jiný je vinen zločinem, a způsobí, že případ bude projednáván až do vynesení rozsudku. Pokud však tak daleko nepostupuje, nepovažuje se za toho, kdo vznesl obvinění, a taková je naše současná praxe. Pokud však od toho upustí poté, co bylo podáno odvolání, bylo velmi spravedlivě rozhodnuto, že případ nedotáhl do konce. Proto pokud propuštěnec zemře v době, kdy probíhá odvolací řízení, je synovi patrona dovoleno získat jeho majetek, protože propuštěnec byl smrtí zbaven následků rozsudku.

127. Pokud syn patrona poskytne jako advokát pomoc žalobci svobodného pána svého otce, neměl by být z tohoto důvodu vyloučen z dědictví, neboť advokát nepodává žalobu.

128. Pokud otec svou závětí stanoví, že jeho propuštěnec má být obviněn z toho, že mu připravil jed nebo že se dopustil nějakého jiného činu tohoto druhu k jeho škodě, je lepší názor, že jeho děti, které obvinění nepodaly dobrovolně, by měly být z dědictví vyloučeny.

129. Pokud by syn patrona obvinil svobodníka svého otce a usvědčil ho ze zločinu a zmíněný svobodník by byl poté navrácen do svých práv, neměl by být vyloučen, protože obvinění, které bylo vzneseno, stíhal až do konce.

130. Tryfonimis, Disputace, kniha XVII.

Stejné pravidlo platí i v případě, že zločin, který byl svobodníkovi prokázán, s sebou nese trest smrti, ale svobodník byl vystaven nižšímu trestu; jako například, že byl pouze vypovězen, neboť prétor bere na vědomí pouze patrona, který vznesl křivé obvinění.

131. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Za toho, kdo se staví proti tomu, kdo je již otrokem, a odmítá, aby mu byla dána svoboda, se nepovažuje ten, kdo požaduje, aby byl do otroctví uveden ten, kdo se těší svobodě; ale ten, kdo požaduje, aby byl do otroctví uveden ten, kdo se těší svobodě.

132. Tvrdí-li někdo, že otrok není zcela jeho, ale že na něm má podíl nebo užívací právo nebo nějaké jiné právo, na které by neměl nárok, kdyby ten člověk nebyl otrokem, má být vyloučen z dědického řízení po osvobozeném, jako by požadoval, aby byl vrácen do otroctví? To je lepší názor.

133. Kdyby patron požadoval, aby jeho propuštěnec byl převeden do otroctví, a uspěl by, a když by se později zjistila pravda, trpěl by, aby zůstal na svobodě, nemělo by mu to být na újmu, zejména pokud měl pro svůj omyl dobrý důvod.

134. Nemá se za to, že vznesl požadavek na převedení osvobozeného do otroctví ten, kdo se vzdá případu dříve, než byla spojena otázka. Pokud tak však učiní poté, co byla otázka spojena, je třeba říci, že mu to nebude na újmu, protože nepokračoval, dokud nebylo vydáno rozhodnutí.

135. Pokud syn patrona, který byl buď vyděděn, nebo požadoval, aby byl propuštěnec jeho otce vrácen do otroctví, nebo obvinil propuštěnce z hrdelního zločinu, nebude to na újmu jeho dětem, pokud nejsou pod jeho kontrolou. To božští bratři uvedli v reskriptu Quintiliánům.

136. Pokud by někdo získal pretoriánskou držbu majetku svého propuštěnce v rozporu s ustanoveními jeho závěti, nejen pokud byl jmenován dědicem zmíněného propuštěnce, ale také pokud byl nahrazen jeho nezletilým synem, bude vyloučen ze všech výhod vyplývajících ze závěti zmíněného propuštěnce. Julianus totiž říká, že pokud by patron poté, co vznesl požadavek na praetorskou držbu majetku svého svobodného pána, vstoupil do majetku nezletilého syna zmíněného svobodného pána, musí mu být odepřeny úkony.

137. Pokud by však bylo patronovi něco odkázáno kodicilem nebo donací mortis causa, stejně tak mu musí být odepřena účast na těchto dávkách.

138. Někdy je zřejmé, že právo požadovat odkaz by mělo být přiznáno patronovi poté, co se domáhal držby majetku svého svobodného pána, pokud z něj nebude mít žádný prospěch; z toho důvodu, že byl požádán, aby odkaz převedl na jiného.

139. Pretor opět říká, že odmítne nejen žalobu na patrona, aby získal zpět to, co mu bylo výslovně darováno, ale také aby získal zpět cokoli, co by se podle tvého názoru mohlo dostat do jeho rukou prostřednictvím jiných; jako například prostřednictvím těch, kdo jsou podřízeni jeho autoritě, protože si takový majetek může ponechat a nebude povinen se ho vzdát.

140. Měli bychom přiznat právo požadovat odkaz na patronovi, pokud by osvobozený odkázal svému patronovi přednostní odkaz v ceně otroka pod podmínkou, že tento osvobodí zmíněného otroka.

141. Pokud by byl náhradník za patrona požádán, aby vydal držbu majetku osvobozeného v rozporu s ustanoveními závěti, žaloba na vrácení podílu toho, jehož patronovi byla držba odevzdána, se nepřipouští.

142. Byl-li patron vydán náhradníkovi za dědice a zemřel-li za života zůstavitele, je stanoveno, že pokud syn patrona požaduje praetorskou držbu majetku svobodného pána v rozporu s ustanoveními závěti, může nejen nabýt podíl náhradníka, ale může všechny dědice připravit o určitou část jejich dědictví, aby doplnil částku, na kterou má zákonný nárok.

143. Týž, O ediktu, kniha XLVII.

Když zemře svobodný člověk, aniž by zanechal děti, mohou jeho patron a patronka ihned požadovat prétorské vlastnictví jeho majetku, a mohou tak učinit dokonce společně. K dědictví mohou být společně připuštěny i všechny osoby, které jsou patronovi a patronce nejbližšími příbuznými.

144. Paulus, O ediktu, kniha XLIII.

Nemanželské děti patronky mohou také získat praetorskou držbu majetku svobodného pána své matky, ale děti nemohou být připuštěny k dědickému řízení majetku svobodného pána svého otce, pokud nejsou legitimní.

145. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Pokud je patron ustanoven dědicem menšího podílu pozůstalosti, než na jaký má ze zákona nárok, a tvrdí, že závěť je zfalšovaná, a prohraje svůj spor, není pochyb o tom, že by mu neměla být přiznána praetorská držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, a to z toho důvodu, že pozůstalost ztratil vlastním přičiněním, když neuváženě prohlásil, že závěť je zfalšovaná.

146. Byl-li ustanoven dědicem podílu pozůstalosti, na který měl nárok, ať už jej přijme, nebo ne, bude vyloučen z pretoriánské držby téhož v rozporu s ustanoveními závěti; jelikož totiž obdržel podíl, na který měl nárok, nemůže požadovat pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

147. Julianus, Digesty, kniha XXV.

Svobodník ustanovil svého patrona svým dědicem pod podmínkou, že bude přísežný (tuto podmínku má pretor ve zvyku prominout), a nemyslím si, že by existovaly pochybnosti o tom, že patron bude vyloučen z pretoriánské držby pozůstalosti, neboť je pravda, že byl ustanoven dědicem.

148. Pokud byl Titiovi odkázán odkaz a on byl pověřen, aby jej převedl na svého patrona, měla by být žaloba na vrácení odkazu Titiovi odepřena, pokud mu byla částka, na kterou má patron zákonný nárok, vyplacena ustanoveným dědicem.

149. Svobodný pán ustanovil svého patrona a cizí osobu společnými dědici poloviny svého majetku. Čtvrtina, k níž byl patron ustanoven dědicem, by mu měla být celá připsána na jeho zákonný podíl a zbytek, který náleží na uvedený podíl, by měl být poměrně odečten od podílů všech ostatních dědiců.

150. Stejné pravidlo by mělo být dodrženo, pokud jde o dědictví odkázané patronovi a Titiovi společně; takže část dědictví může být připsána na podíl náležející patronovi a od podílu Titiova by se mělo odečíst tolik, kolik by se mělo odečíst od podílu dědice.

151. Pokud svobodný pán ustanoví svého emancipovaného syna svým dědicem pod určitou podmínkou, a když se podmínka nesplní, vstoupí do pozůstalosti jeho náhradník, ptám se, zda má prétor dát patronovi do držby podíl, na který měl nárok vůči náhradníkovi, nebo zda má vyjít vstříc emancipovanému synovi s ohledem na celou pozůstalost. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že otec ustanovil syna svým dědicem v prvním stupni podmíněně a podmínka, za níž byl ustanoven, nebyla splněna, bude pozůstalost náležet druhému stupni; nebo pokud by syn zemřel v době, kdy podmínka ještě trvá, nabude patron držbu pozůstalosti v rozsahu, na který měl ze zákona nárok, proti náhradníkovi. Stejné pravidlo se uplatní, pokud syn nenabude držbu pozůstalosti z důvodu, že byl vyloučen uplynutím času, nebo z důvodu, že ji odmítl. Pokud by tedy tato podmínka nebyla splněna, bude pozůstalost náležet synovi a prétor bude přednostně chránit emancipovaného syna proti náhradníkovi. Kromě toho se domnívám, že kdykoli je syn ustanoven dědicem podmíněně, je v některých případech vydědění s ohledem na substituci nezbytné a v jiných je nadbytečné. Pokud by totiž podmínka měla být takové povahy, že je v moci syna ji splnit; například kdyby šlo o to, že musí sepsat závěť, domnívám se, že pokud by podmínka nebyla splněna, musí syn ustoupit náhradníkovi. Byla-li však podmínka takového druhu, že nebylo v moci syna ji splnit, například byla-li taková, že se Titius měl stát konzulem, pak by náhradník neměl být připuštěn k dědictví, ledaže by byl syn výslovně vyděděn.

152. Pokud by svobodný pán ustanovil svého emancipovaného syna svým dědicem a uložil mu, aby celý majetek odevzdal Semproniovi, a syn by tvrdil, že má podezření, že majetek je nesolventní, ale na příkaz prétora by do něj vstoupil a převedl ho na Sempronia, držba podílu na majetku, na který měl nárok, bude zcela správně přiznána patronovi, stejně jako kdyby dědicem svobodného pána nebyl syn, ale ten, na koho byl majetek převeden. Navíc, pokud by syn odmítl dědictví po svém otci svobodníkovi a jeho spoludědic by převzal veškerá břemena pozůstalosti, musí být držba praetorianem přiznána patronovi; neboť v obou případech se podíl posledně jmenovaného neodebírá z podílu syna, ale z podílu cizince.

153. Týž, Digesty, kniha XXVI.

Pokud jeden ze tří patronů nepožádá o pretoriánskou držbu pozůstalosti, budou mít ostatní dva nárok na stejné podíly z ní.

154. Marcianus, Institutes, kniha I.

Pokud syn pod otcovským dohledem, který je vojákem, manumituje svého otroka, činí ho svobodným pánem svého otce, podle názoru Juliana, který přejímá ve dvacáté sedmé knize Digest; říká však, že dokud bude syn naživu, bude mít přednost

před svým otcem, pokud jde o majetek svobodného pána. Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Flaviovi Aperovi uvedl, že v tomto případě jej učinil svým vlastním svobodníkem, a nikoliv svobodníkem jeho otce.

155. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Pokud by svobodný pán v závěti přešel na svého patrona a ustanovil cizího dědice a jeho patron by se v rozporu s podmínkami závěti dal do adopce před požadavkem na praetorskou držbu a ustanovený dědic by odmítl pozůstalost, může pak patron jako dědic ze zákona požadovat držbu celého majetku svobodného pána.

156. Kdyby svobodný pán zemřel v závěti a jeho patron měl syna a dva vnuky od jiného syna, vnuci nebudou připuštěni k dědictví po svobodném pánovi, dokud existuje syn, protože je zřejmé, že k dědictví po svobodném pánovi je povolán ten, kdo je v nejbližším stupni.

157. Navíc, měl-li svobodný pán dva patrony, z nichž jeden zanechal syna a druhý dva, uvedl jsem, že pozůstalost má být mezi ně rozdělena rovným dílem.

158. Týž, Digest, kniha LXV.

Pokud měli dva patroni společného svobodníka a jeden z nich od něj požadoval přísahu, že se neožení, a druhý, jemuž toto provinění nelze přičítat, buď zemřel za života svobodníka, nebo ho přežil, může pouze on nabýt podíly na pozůstalosti, na které měli oba zákonný nárok.

159. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Kdykoli může být patronovi přiznána praetorská držba podílu pozůstalosti, který mu náleží, může být dlužníkům udělena výjimka proti dědici, který požaduje výplatu, pokud by patron v rozporu s podmínkami závěti nepožadoval praetorskou držbu podílu, na který má právní nárok.

160. Africanus, Otázky, kniha II.

Svobodník odkázal ze svého majetku, který byl oceněn na osmdesát sestercií, pozemek v hodnotě čtyřiceti sestercií a poté, co ustanovil cizince svým dědicem, zemřel v den, kdy se odkaz stal splatným. Vyjádřil jsem názor, že patron mohl požadovat podíl z pozůstalosti, na který měl ze zákona nárok; zdálo se totiž, že zesnulý měl v době své smrti majetek v hodnotě vyšší než sto sesterciů, neboť mohl být prodán za vyšší částku, včetně částky odkazu. Nezáleželo by na tom, zda by ustanovený

dědic odkaz zanechaný svobodným pánem odmítl, či nikoli; neboť pokud by se vyskytla otázka podle falckého práva, odkaz tohoto druhu, i kdyby byl odmítnut, by byl odkazovníky započten na čtvrtinu pozůstalosti náležející dědici.

161. Týž, Otázky, kniha IV.

Pokud by byl vnuk vyděděn svým dědečkem, patronem, za života jeho syna, bude mu vydědění na újmu, pokud jde o pozůstalost svobodného pána jeho dědečka.

162. Florent'ané, Institutes, kniha X.

Pokud byl propuštěnec odsouzen k trestu smrti, nárok jeho patrona na ten podíl z jeho majetku, na který má nárok, nezanikne, pokud ten, kdo byl odsouzen k trestu smrti, zemře přirozenou smrtí; bylo však rozhodnuto, že zbytek majetku, který by podle občanského práva nepatřil tomu, kdo ho vydědil, může požadovat státní pokladna.

163. Stejně pravidlo, které bylo stanoveno ohledně majetku těch, kdo se zabili nebo se dali na útěk ze strachu před obviněním, je třeba dodržovat i ve vztahu k majetku těch, kdo byli odsouzeni k smrti.

164. Marcianus, Institutes, kniha IX.

Je-li otrok manumitován na základě svěreneckého fondu, stává se svobodným člověkem toho, kdo ho manumituje, a ten si může jako jeho patron nárokovat jeho majetek a může jej získat do praetorské držby v rozporu s ustanoveními závěti, stejně jako jej nabyt ab intestato; nelze mu však uložit žádné služby, a pokud byly uloženy, nelze je vymáhat.

165. Pokud však otec po své smrti odkáže otroka svému synovi a požádá ho, aby ho manumitoval, s tím, že nad ním bude mít plné patronátní právo, lze tvrdit, že mu poté může právoplatně uložit služby.

166. Gaius, O pretoriánském ediktu; titul: O věci svobody, kniha II.

Jestliže syn požaduje, aby byl propuštěný jeho otec uveden do otroctví, aby si zachoval případ vystěhování proti třetí osobě, neztratí výhodu pretorské držby majetku.

167. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Pokud svobodník odkázal svému patronovi pozemek, který od něj sám koupil, ale který patřil někomu jinému, a patron tvrdil, že odkaz patří jemu, nemůže v rozporu s ustanoveními závěti získat praetoriánskou držbu pozůstalosti, i když mu odkaz

nepřinášel žádný užitek; protože svobodník mu odkázal majetek patřící někomu jinému, jakož i z toho důvodu, že patron sám pozemek svému svobodníkovi prodal.

168. Týž, Digest, kniha X.

Jestliže můj propuštěnec poté, co byl navrácen do otroctví, bude později osvobozen jiným, stane se propuštěncem toho druhého a osoba, která ho manumitovala, bude mít přednost přede mnou při získávání praetorské držby majetku propuštěnce v rozporu s podmínkami závěti.

169. Modestinus, O manumisích.

Pokud patron svobodníka nepodporuje, Lex Aelia Sentia ho zbavuje všech služeb, na které měl nárok za udělení svobody; a to se týká nejen jeho samotného, ale i těch, kteří mohou mít na majetku nějaký zájem, a zbavuje ho i jeho děti, pokud patron nebyl ustanoven dědicem, a zbavuje ho i pretoriánské držby majetku, s výjimkou případů, kdy ji získá v souladu s ustanoveními závěti.

170. Javolenus, O Cassiovi, kniha III.

Když svobodný pán, který má dva patrony, jednoho z nich v závěti přenechá a dědicem poloviny svého majetku ustanoví cizího člověka, může patron, který je ustanoven dědicem, požadovat podíl, na který má nárok, bez srážky; a z druhého podílu, který zůstal nad rámec toho, co mu náleželo, a ze zbývajících poloviny odkázané cizímu člověku se poměrně vezme částka, která doplní podíl, na který má druhý patron nárok ze zákona.

171. Týž, Listy, kniha III.

Seius, když ustanovil svého svobodného pána svým dědicem, uložil mu odkázat Maeviovi užívací právo k pozemku. Svobodník zemřel a zanechal Maeviovi dědice. Ptám se, zda v případě, že by Seiův syn požadoval po Maeviovi pretoriánskou držbu majetku svobodného pána, má na něj být převeden podíl pozemku, který mu náležel po odečtení užívacího práva, nebo zda má být převeden celý, protože získal do držby majetek, který svobodnému pánovi patřil v době jeho smrti. Odpověď zněla: Myslím, že by se mělo užívací právo vrátit do původního stavu; proto by bylo nejlepší vyžádat si rozhodce, aby na základě jeho rozhodnutí mohlo být převedeno celé užívací právo.

172. Týž, Listy, kniha VIII.

Svobodník, který zemřel v platební neschopnosti, po odchodu svého patrona odkázal svůj majetek cizím dědicům. Ptám se, zda může patron požadovat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že do pozůstalosti vstoupili jmenovaní dědicové, může patron požadovat pretoriánskou držbu, protože pozůstalost se považuje za solventní vždy, když se najde dědic, který ji přijme: A je skutečně absurdní, aby se právo patrona požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti zakládalo na odhadu jiných, a nikoli na přání samotného patrona, a aby mu bylo odebráno to málo, co může v takovém případě požadovat. Může totiž nastat mnoho důvodů, pro které by mohlo být vhodné, aby patron požadoval pretoriánskou držbu, i když výše dluhu, který po sobě svobodný člověk zanechal, převyšuje majetek pozůstalosti; například pokud jsou součástí pozůstalosti propuštěnce určité pozemky, na nichž se nacházejí pohřebiště předků patrona, a ten využije svého práva na získání pretoriánské držby, aby zmíněná pohřebiště získal jako svůj podíl, neboť toto právo považuje za velmi důležité; nebo například pokud součástí pozůstalosti je otrok, kterého si patron cení nikoli pro cenu, kterou by mohl přinést, ale pro náklonnost, kterou k němu chová. Proto by neměl být o nic méně oprávněn požadovat držbu pozůstalosti patron, který si tvoří odhad hodnoty majetku propuštěnce spíše podle vlastního názoru než podle výpočtu jiných; pozůstalost by totiž měla být považována za solventní jak proto, že se pro ni najde dědic, tak z toho důvodu, že je požadována její praetorská držba.

173. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Julianus říká, že pokud by patron prodal svému propuštěnci závazky, které mu byly uloženy za to, že ho osvobodil z otroctví, může být jeho synovi zabráněno získat praetorskou držbu majetku propuštěnce, a to z toho důvodu, že nezíská držbu uvedeného majetku v rozporu s podmínkami závěti, neboť mu jeho otec prodal dar, dar nebo služby, za které získal svobodu. Tvrdí, že je zřejmé, že pokud by mu syn patrona prodal služby, které mu byly uloženy za to, že mu dal svobodu, že bratr patrona přesto může získat držbu majetku svobodného pána v rozporu s ustanoveními závěti, protože syn tím, že mu prodal služby, které byly protihodnotou za jeho svobodu, nezabránil svému strýci v uplatnění nároku.

174. Pokud by propuštěnec ustanovil dědice a ten by vstoupil do pozůstalosti dříve, než by dal mučit otroky zemřelého, Julianus říká, že patronovi nebude dovoleno získat držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, protože by měl také pomstít smrt propuštěnce. Stejně tak se toto pravidlo vztahuje i na patronku.

175. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Když byl syn vyděděn svým otcem, vzniká otázka, zda jsou vnuci po zmíněném synovi vyloučeni z pretoriánské držby majetku svobodného pána svého děda. Tento bod je třeba vyřešit rozhodnutím, že dokud syn žije a jeho děti zůstávají pod jeho kontrolou, nemohou být připuštěny k pretoriánské držbě majetku svobodného pána, aby se zabránilo těm, kteří jsou vyloučeni, získat držbu vlastním jménem nebo ji získat zásahem jiných. Pokud však byli svým otcem emancipováni nebo se stali vlastními pány jiným způsobem, mohou získat pretoriánskou držbu majetku svobodníka, aniž by narazili na jakoukoli překážku.

176. Pokud syn propuštěnce odmítne majetek svého otce, bude to ku prospěchu patrona.

39. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Pokud dcera patrona patří do adoptivní rodiny, může získat do pretoriánské držby majetek svobodného muže svého otce.

177. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Pokud otec učiní takové opatření pro svého vyděděného syna, že jeho právo na jeho svobodného muže zůstane neporušeno, vydědění nebude na újmu jeho právům v tomto ohledu.

178. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Pokud propuštěnec uspokojil nárok svého patrona, pokud jde o podíl na jeho majetku, na který má zákonný nárok, ale zároveň, protože mu ho není ochoten přiznat, se ho pokouší zbavit určitého majetku, vzniká otázka, jak by měla být tato věc rozhodnuta? Neboť co kdyby poté, co ustanovil patrona svým dědicem podílu, na který má zákonný nárok, mu navíc odkázal deset aureí a uložil mu, aby manumitoval svého vlastního otroka, který má hodnotu deseti aureí nebo méně? Bylo by nespravedlivé, kdyby se patron rozhodl přijmout dědictví a svého otroka neosvobodit, ale poté, co přijal svůj zákonný podíl, nemůže být nucen přijmout dědictví a otroka osvobodit. Toto pravidlo je přijato proto, aby nebyl nucen k manumitu otroka, který toho není hoden. Jaký postup je však třeba zvolit, pokud by osvoboditel, který ustanovil svého patrona svým jediným dědicem, vnesl stejný požadavek vůči němu? Má-li patron náhradníka, lze rozhodnout tak, že poté, co patron obdrží podíl, na který měl nárok, přejde zbytek na náhradníka; takže pokud lze otroka koupit, může získat svobodu. Pokud však k substituci nedošlo, může prétor, který je příslušný pro svěřenský fond, donutit patrona, který přijímá majetek osvobozeného, aby otrokovi udělil svobodu.

179. Týž, Otázky, kniha XIII.

Syn, který byl dědicem svého otce, se zmocnil svého vyděděného bratra, zemřel a zanechal mu dědice. V tomto případě nebude mít vyděděný syn právo požadovat vlastnictví majetku svobodného pána svého přirozeného otce. Neboť ačkoli adopce tohoto druhu nemá vliv na práva syna, který není vyděděn, bude na újmu právům syna, který vyděděn je; protože trest uložený jak občanským právem, tak pretoriánským ediktem se aktem adopce neztrácí v platnosti. Paulus říká, že každý, kdo získá majetek na základě jiného titulu než toho, který ztratil, není tímto titulem poškozen, ale je zvýhodněn tím, který získal. Proto bylo ediktem stanoveno, že patron, který je zároveň synem patronky, nebude vyloučen z toho, aby získal do pretoriánské držby majetek svobodného člověka, pokud se jako patron dopustil nějakého přestupku.

180. Papinianus: Svobodný muž ustanovil Titia dědicem svého kastrenského majetku a jiného dědice svého jiného majetku. Titius vstoupil do majetku. Lepší se nám zdá názor, že patron ještě nemůže požadovat pretoriánskou držbu majetku v rozporu s ustanoveními závěti. Vyvstala však následující otázka, totiž zda v případě, že by osoba, již byl zbytek pozůstalosti odkázán, odmítla pozůstalost přijmout, případně Titiovi, stejně jako kdyby přijali dva různé podíly na téže pozůstalosti? Zdá se mi spravedlivější, aby se zbytek pozůstalosti považoval za pozůstalost bez zákonných dědiců. Titius by tedy nemohl požadovat, aby mu patron přispěl, protože ten nic neztratil, ani mu nebylo odebráno nic ze zbývajících majetku, s nímž dosud nebylo naloženo závětí.

181. Pokud nezletilý syn svobodného pána, který nedosáhl věku puberty a je údajně suplent, získá podle prvního oddílu ediktu pretoriánskou držbu majetku svého otce, vyvstává otázka, zda může pretoriánskou držbu získat i patron. Není pochyb o tom, že ti, kdo jsou ve druhém stupni, nemohou být podle ediktu připuštěni k dědictví, dokud na něj mají nárok jiní podle prvního oddílu; dokud má totiž přednost jiná držba, nelze připustit ty, které následují. Není pochyb o tom, že pokud by bylo vydáno rozhodnutí v neprospěch dítěte, o němž se tvrdí, že je suplikováno, rozumí se, že mu držba nebude přiznána; a stejné pravidlo bude platit i s ohledem na patrona, dokud bude spor probíhat. Je zřejmé, že posouzení sporu by mělo být odloženo až do věku puberty, pokud jde i o patrona.

182. Je-li závěť svobodného pána údajně zfalšována osobami žijícími v provincii a proti rozsudku bylo podáno odvolání a mezitím dcera patrona, kterou svobodný pán ustanovil svou dědičkou, zemře, rozhodl božský Marek, že podíl na pozůstalosti, na který by měla dcera patrona nárok, kdyby žila, má být zachován pro jejího syna.

183. Týž, Otázky, kniha XIV.

Když patron, který byl ustanoven náhradníkem za Titiose (jenž sám byl ustanoven dědicem poloviny majetku), v době, kdy se tento rozmýšlel, zda přijme, či nepřijme, získal v rozporu s testamentárními ustanoveními do pretoriánské držby majetek svobodného pána a Titius měl poté majetek přijmout, Julianus se domnívá, že nebyl o nic připraven, o nic více, než kdyby byl ustanoven pod podmínkou. Proto dokud bude Titius jednat, nebude jisté, zda polovina pozůstalosti přejde na základě substituce do vlastnictví patrona, nebo zda v případě, že by Titius pozůstalost přijal, budou dědicové nuceni přispět ze svých podílů částkou, která ze zákona náleží patronovi.

184. Paulus, Otázky, kniha V.

Jestliže ustanovíš patrona dědicem podílu, na který má ze zákona nárok, a uložíš mu, aby někomu absolutně převedl pozemek, a odkážeš mu odkaz ve stejné hodnotě jako zmíněný pozemek pod podmínkou, stane se svěřenství podmíněné. Je zde však něco, co může způsobit nepříjemnosti, neboť patron bude zatížen výkonem svěřenství. V tomto případě je třeba říci,

že svěřenský správce, jemuž je odkaz svěřen, by měl patronovi poskytnout jistotu, aby tento za žádných okolností neutrpěl újmu na svých právech.

185. Patron, který byl ustanoven dědicem a byl mu odkázán otrok, aby doplnil podíl, na který měl ze zákona nárok, nemůže požadovat praetorskou držbu v rozporu s podmínkami závěti, i kdyby otrok zemřel před otevřením závěti.

186. Jestliže osvobozený otrok, ať už tím, že ho ustanoví svým dědicem, nebo odkazem, zanechá svému patronovi podíl na svém majetku, na který má v době své smrti zákonný nárok, a po smrti osvobozeného otroka se vrátí ze zajetí jiný otrok, který zvýší hodnotu majetku; patron si z tohoto důvodu nemůže stěžovat, že měl na otrokovi menší podíl, než by měl, kdyby byl ustanoven dědicem podílu na něm, na který měl ze zákona nárok. Stejně pravidlo platí i s ohledem na aluvium, pokud je patron uspokojen z majetku, který osvobozený zanechal v době své smrti. Tak je tomu i v případě, kdy je část odkazu nebo pozůstalosti odkázána osvobozenému současně s jinými osobami a tyto odmítnou přijetí a jejich podíl připadne do pozůstalosti osvobozeného.

187. Týž, Otázky, kniha IX.

Je-li patron ustanoven dědicem šestiny pozůstalosti svého propuštěnce a otrok tohoto propuštěnce je ustanoven dědicem zbytku, důvěra, kterou jsou dědicové zatíženi ve prospěch patrona, se nevztahuje na podíl otroka. Pokud by však byl otrok ustanoven jediným dědicem, nemyslím si, že by podíl náležející patronovi měl přispívat k odkazům odkázaným v rámci svěřenství.

188. Týž, Názory, kniha III.

Paulus vyslovil názor, že patronovi, který byl oklamán a který přijal zfalšovanou závěť svého svobodného otroka za pravou, nic nebrání v tom, aby v rozporu s podmínkami závěti získal jeho majetek do pretoriánské držby.

189. Týž, Názory, kniha XI.

Paulus rovněž rozhodl, že vydědění vnuka, které nebylo učiněno na základě výtky, ale z jiného důvodu, ho nepoškozuje do té míry, že by mu bránilo požadovat praetorskou držbu majetku svobodného pána svého děda v rozporu s podmínkami závěti.

190. Ptám se, kdyby Titia, dcera patrona, tvrdila, že jí její otec Titius před svou smrtí napsal dopis, v němž uvedl, že s ním jeho svobodník špatně zacházel, a kdyby se opírala o tento dopis a obvinila svobodníka po smrti svého otce, zda by jí tato výmluva byla ku prospěchu. Paulus odpověděl, že ta, která obvinila svobodníka v souladu s přáním otce, by neměla být

vyloučena z pretoriánské držby jeho majetku v rozporu s ustanoveními závěti, protože se spoléhala nejen na svůj úsudek, ale i na úsudek jiného.

191. Syn patrona poslal svému svobodnému pánovi následující dopis: "Sempronius svému svobodnému pánovi Zoilovi: Pozdrav. Uděluji ti plnou moc k sepsání závěti, protože si ji zasloužíš kvůli věrnosti, kterou jsi vůči mně vždy projevoval". Ptám se, zda by svobodný pán neměl něco odkázat synovi svého patrona. Paulus odpověděl, že dotyčný svobodník zřejmě nezískal plné právo sepsat závěť výše uvedeným dopisem.

192. Paulus uvedl jako svůj názor, že vnuk má právo požadovat praetorské vlastnictví majetku svobodného pána svého děda v rozporu s ustanoveními závěti, i když byl počat po smrti svého děda, který svobodného pána přežil; a že může být připuštěn k dědictví jako dědic ze zákona. Neboť Juliánův názor se týká pouze dědictví na základě intestace a požadavku na praetorskou držbu dědečkova majetku.

193. Paulus také uvedl jako svůj názor, že ačkoli synové, kteří přešli na základě závěti otce sloužícího ve vojsku, jsou považováni za vyděděné, přesto by mlčení jejich otce nemělo být na újmu jejich právům tak, aby mohli být vyloučeni z majetku svobodného pána svého děda. Stejný názor byl vysloven i ve vztahu k majetkům svobodných pánů otce.

194. Scaevola, Názory, kniha II.

Ptám se, jak by se mělo rozhodnout v případě toho, kdo obvinil svého svobodníka ze zločinu loupeže. Odpověď zněla, že pokud je trestný čin, z něhož je obviněn, takový, že pokud by se prokázal, byl by svobodník odsouzen do dolů, mělo by být patronovi odepřeno pretorské vlastnictví statku.

195. Paulus, Názory, kniha III.

Pokud je svobodník podvodně arogován, jeho patron neztrácí právo na jeho majetek.

196. Tryphoninus, Disputace, kniha XVII.

Je úplně jedno, zda patron, který byl ustanoven dědicem, přijme menší podíl na majetku svého propuštěnce, než na jaký má nárok ze zákona, nebo zda nařídí svému vlastnímu otroku, který byl ustanoven dědicem, aby vstoupil do majetku, a ten si ponechá, neboť v obou případech bude vyloučen z praetorské držby majetku svého propuštěnce v rozporu s podmínkami závěti.

197. Pokud by však otroka prodal dříve, než mu nařídí vstoupit do majetku osvobozeného, nebo ho manumitoval, takže se dědicem stane sám nový osvobozený nebo kupující, není patronovi podmínkami ediktu zakázáno přijmout pretoriánskou držbu majetku osvobozeného v rozporu s ustanoveními závěti.

198. Měl by mu však pretor odmítnout žalobu na získání držby, protože se pokusil obejít edikt za účelem získání pretoriánské držby v rozporu s ustanoveními závěti buď tím, že od kupce obdržel vyšší cenu, nebo tím, že uzavřel tichou dohodu s otrokem, aby získal neoprávněnou výhodu z jeho jmenování dědicem pozůstalosti? Podezření je ještě větší tam, kde sám patron nabývá majetek propuštěnce přijetím svého syna, který byl ustanoven dědicem, ačkoli byl emancipován, neboť vše, co máme, chceme, aby připadlo našim dětem.

199. Pokud však v době, kdy závěť zůstává neotevřená a patron stále nezná úmysly svého svobodného pána, spáchá některý z výše uvedených činů, které mají vztah k dědici, jenž byl ustanoven v době, kdy byl pod jeho kontrolou, a neexistuje podezření z podvodu, může využít svého práva získat praetorské vlastnictví pozůstalosti v rozporu s podmínkami závěti.

200. Pokud patron, který byl svým svobodným pánem ustanoven dědicem jeho podílu na pozůstalosti, na který má zákonný nárok, a je mu uloženo, aby pozůstalost převedl na jiného, tvrdí, že ji považuje za nesolventní, a poté, co byl nucen ji přijmout, ačkoli si mohl ponechat podíl, na který měl nárok, ji převede, nemůže získat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti, a to jednak proto, že přijal vůli svobodného pána, jednak proto, že pohrdl a jakoby odmítl své právo na držbu svého zákonného podílu na pozůstalosti.

201. Případ syna patrona, kterého si svobodný pán přivlastnil a ustanovil dědicem menšího podílu na jeho pozůstalosti, než na jaký měl nárok, je zcela odlišný od tohoto případu, kdy do rodiny patrona nepatří nikdo jiný. Ačkoli je totiž ze zákona řádným dědicem svobodného pána, pokud nezasáhl do jeho majetku, který patřil jeho otci, ale zdržel se toho, aby si zachoval právo patrona, bude synovi přesto dovoleno získat praetorskou držbu majetku v rozporu s testamentárními ustanoveními.

202. Pokud by svobodný pán zanechal svému patronovi, který mu dlužil určitou peněžní částku, zproštění závazku a on by využil výjimku z důvodu zlé víry proti dědici, který požaduje zaplacení dluhu, nebo je zproštěn z důvodu odkazu, je třeba říci, že nemůže získat pretoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti.

203. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti, Paulus.

Jestliže jsi obvinil svobodného pána svého otce z hrdelního zločinu a tvůj otec ho manumitoval, nemůže ti být na základě ediktu přetora přiznána pretoriánská držba majetku svobodného pána. Paulus: Opačné pravidlo bude platit, pokud vzneses takové obvinění proti otrokovi, který se poté stane majetkem tvého otce a ten ho následně manumituje.

Tit. 3. Ohledně propuštěnců obcí.

204. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIX.

Obcím se přiznávají plná práva nad majetkem jejich svobodníků a svobodnic, to znamená, že nad nimi mají stejná práva jako ostatní patroni.

205. Existuje však nějaká pochybnost, zda mohou požadovat praetorskou držbu statků svých svobodníků? V tomto bodě existují určité potíže, protože nemohou dát souhlas, přesto však mohou získat pretoriánskou držbu prostřednictvím jiného. Ale jako senát rozhodl, že na ně mají být převedeny statky podle trebelského dekretu, tak na základě jiného dekretu, když byla obec ustanovena dědicem po svobodníkovi, smí získat jeho majetek; proto je třeba říci, že může získat pretoriánskou držbu statků svých svobodníků.

206. Lhůta stanovená pro uplatnění nároku na pretoriánskou držbu majetku svobodníka začíná obci běžet ode dne, kdy vydá nařízení, kterým tento nárok povolí. To byl také názor Papiniana.

Tit. 4. O přivtělení svobodných pánů.

207. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIV.

Dekretem senátu vydaným v době císaře Claudia za konzulátu Velleia Rufa a Osteria Scapuly, který se týkal přidělování propuštěnců, bylo stanoveno následující: "Má-li někdo dvě nebo více dětí narozených v zákonném manželství a jednomu z nich dal najevo, že si přeje přidělit mu určitého svobodníka nebo svobodnici, které určí, stává se zmíněné dítě mužského nebo ženského pohlaví po smrti osoby, která za svého života nebo na základě své vůle manumitovala zmíněného otroka, jediným patronem nebo patronkou zmíněného svobodníka nebo svobodnice, stejně jako kdyby byl osvobozen přímo zmíněným dítětem". A pokud by některé z uvedených dětí zemřelo bez potomků, přejdou všechna práva osoby, která manumitovala otroka, na ostatní děti, stejně jako kdyby ten, kdo ho manumitoval, neučinil žádné zvláštní opatření, pokud jde o ně."

208. Ačkoli je dekret Senátu vyjádřen jazykem označujícím jednotné číslo, je nicméně jisté, že několika osvobozeným otrokům může být přiděleno několik dětí stejně jako jedno.

209. Přidělen může být i svobodník, který je v rukou nepřítel.

210. Kromě toho může patron přidělit svého svobodníka jakýmkoli slovy, gestem, závětí nebo kodicilem nebo za svého života.

211. Může také zrušit postoupení pouhým projevem své vůle.

212. Pokud by však někdo postoupil svobodníka svému synovi, kterého vydědil, bude postoupení platné, ani výtkou vydědění nebude synovi na újmu, pokud jde o patronátní právo.

213. Pokud by syn byl po postoupení vyděděn, akt vydědění jej vždy nezruší, ledaže byl učiněn s tímto úmyslem.

214. Pokud dítě, na které bylo postoupení učiněno, odmítne postoupení přijmout, domnívám se, že lepší je názor, který uvedl Marcellus, tedy že jeho bratr má být připuštěn k patronátnímu právu.

215. Pokud jeden patron zanechal jednoho syna a druhý dva a propuštěnec je postoupen jednomu z posledních dvou, je třeba zvážit, na kolik podílů musí být propuštěncův majetek rozdělen, zda na tři, z nichž ten, jemuž je postoupení učiněno, bude mít nárok na dva podíly, tj. na svůj vlastní a na podíl svého bratra, nebo zda by měly být dva stejné podíly, protože druhý bratr je postoupením vyloučen. Julianus v sedmdesáté páté knize říká, že lepší názor je, že ten, kdo vylučuje svého bratra, by měl mít dvě třetiny majetku. Tento názor je správný, dokud jeho bratr žije nebo se může stát zákonným dědicem osvobozeného; pokud by však ztratil svá občanská práva, musí být pozůstalost rozdělena na dva díly.

216. Pomponius, Dekrety senátu, kniha IV.

Kdyby však dítě, kterému jsem postoupil, zemřelo a zanechalo syna a jeho bratra, a byl by tu také syn jiného patrona, bude mít vnuk nárok na polovinu majetku, kterou by měl můj žijící syn, kdybych zmíněného svobodníka nepostoupil.

217. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Stejné pravidlo se uplatní v případě, že osoba, která měla syna a vnuka, postoupí svobodníka vnukovi, neboť ten bude připuštěn k dědictví po svobodníkovi, i když existuje syn jiného patrona. K tomu dojde ještě za života jeho strýce. Pokud by však jeho strýc již nežil, postoupení učiněné na vnuka mu nepřinese žádnou výhodu, neboť zmenší právo syna jiného patrona.

218. Kromě toho je jisté, že svobodný pán může být dědečkem postoupen vnukovi, a je stanoveno, že v tomto případě bude mít vnuk přednost před synem.

219. Proto se lze ptát, zda v případě, že by patron měl syna a vnuka, může způsobit, aby se dekret senátu uplatnil stejně, jako kdyby měl pod kontrolou oba. Protože je v tomto případě stanoveno, že postoupení může být provedeno na toho, kdo se opět dostane pod kontrolu svého otce, proč bychom neměli připustit, že oba podléhají pravomoci patrona?

220. Opět může vzniknout otázka, zda vnuk, který je pod kontrolou otce, může být uznán za zákonného dědice uvolněného? A protože existuje mnoho případů, podle nichž může mít vnuk, který je pod otcovskou kontrolou, svobodného pána, proč by se v tomto případě nemělo připustit, že otec může získat výhodu zákonného dědictví majetku svobodného pána prostřednictvím svého syna? Tento názor velmi správně zastává Pomponius. Synové pod otcovskou kontrolou mají také freedmany; jako například tam, kde někdo manumituje otroka, který tvoří součást jeho peculium castrense.

221. Také si myslím, že emancipovaní synové osoby, již byl přidělen freedman, mají nárok na dobrodiní dekretu senátu; ne proto, aby byli uznáni za zákonné dědice freedmana, ale aby mohli nabýt, jaký majetek mohou.

222. V souladu s tím, pokud svobodný člověk zemře poté, co byl ustanoven dědicem, protože emancipovaní synové nemohou být připuštěni k dědictví jako zákonní dědicové, podívejme se, zda syn postupitele, který zůstává pod jeho kontrolou, může být připuštěn, nebo ne. Domnívám se, že emancipované děti by měly být za těchto okolností přelátem upřednostněny.

223. Děťmi toho, komu je postoupeno, musíme rozumět nejen jeho syny, ale také jeho vnuky a vnučky a další potomky.

224. Když někdo postoupí svobodného pána dvěma děťmi a jedno z nich zemře bez potomků a druhé ne:

225. Pomponius, Dekrety senátu, kniha IV.

Nebo ten, který přežije, odmítne přijmout pozůstalost po propuštění:

226. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIV.

Má se podíl toho, kdo ztratil svá občanská práva nebo odmítl pozůstalost, vrátit rodině, nebo spíše případně tomu, v jehož osobě postoupení nadále existuje? Julianus v sedmdesáté páté knize říká, že postoupení nabude účinnosti pouze ve vztahu k osobě toho druhého a že pouze on by měl být připuštěn k dědictví; což je správné.

227. Ale co když jedno z dětí zemře a zanechá potomka, může být ten druhý připuštěn k dědictví, jestliže druhé dítě žije? Julianus se domnívá, že by měl být připuštěn pouze on, ale po jeho smrti budou děti druhého dědit; a že právo nad svobodným se rodině nevrátí.

228. Jestliže však jedno z těchto dvou dětí zanechá syny a druhé vnuky; mají být společně připuštěni k dědictví po svobodném pánovi jako dědicové ze zákona? Domnívám se, že by mezi nimi mělo být zachováno pravidelné pořadí dědictví.

229. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Pokud by bylo nařízeno osvobodit otroka, který by byl poté odkázán synovi zůstavitele a ten by ho následně manumitoval, bude osvobozenec náležet synovi, stejně jako kdyby mu byl přidělen. Tak tomu bude bez ohledu na to, zda je výslovně uvedeno nebo jasně srozumitelné, že otrok nebyl odkázán jako otrok, ale připsán jako svobodný.

230. Scaevola, Pravidla, kniha II.

Postoupení můžeme učinit absolutně i podmíněně, dopisem, za přítomnosti svědků nebo prostřednictvím písemné listiny, protože postoupení svobodného člověka se nenabývá ani jako odkaz, ani za podmínek svěření, ani nemůže být zatíženo výkonem svěření.

231. Modestinus, Rozdíly, kniha VII.

Ačkoli se má za to, že děti patrona mají v mnoha případech stejná práva jako osoba, která otroka manumitovala, přesto nemohou postoupit svobodníka svého otce svým vlastním dětem, i když jim byl postoupen jejich rodiči. Tento názor zastávají jak Julianus, tak Marcellus.

232. Týž, Pandekty, kniha IX.

Určité pochybnosti existují v otázce, zda patron může přidělit svobodníka pouze svému synovi, který je pod jeho kontrolou, nebo svému emancipovanému synovi, pokud má pod kontrolou alespoň dva další. Lepší názor je, že tak učinit může.

233. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Tam, kde je propuštěnec přidělen pod podmínkou nebo po určité době, zůstane vše beze změny, dokud podmínka trvá nebo den nenastal, stejně jako kdyby propuštěnec nebyl přidělen. Pokud by tedy mezitím zemřel, jeho majetek, jak podle občanského práva, tak podle pretoriánského ediktu, připadne všem dětem.

234. Byl-li svobodník připsán jednomu dítěti absolutně a druhému podmíněně, je třeba říci, že pouze ten, kterému byl připsán absolutně, má nad ním právo patrona, dokud trvá podmínka.

235. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Uvedl jsem jako svůj názor, že tam, kde byli svobodní přiděleni dětem za účelem poskytnutí jim podpory, nemají být považováni za přidělené, protože patron zamýšlel prospět svým svobodným, aby mohli, tím snadněji, užívat výhod jeho vůle, aniž by porušil požadavky zvykového práva.

236. Pomponius, Listy, kniha II.

Pokud jeden ze dvou patronů postoupí svobodníka svému synovi, není důvod, proč by si druhý patron nemohl zachovat svá práva nad ním v nezměněné podobě.

237. Týž, Dekrety senátu, kniha IV.

Každý může ze své vůle manumitovat otroka a přidělit ho jednomu ze svých dětí jako svého svobodníka.

238. Senát má na mysli děti, které jsou pod kontrolou svého otce. Má se to tedy chápat tak, že tento dekret neobsahuje žádné ustanovení o posmrtných dětech? Domnívám se, že lepší názor je, že jsou zahrnuty i posmrtné děti.

239. Tam, kde se v dekretu Senátu říká: "Kdyby někdo ztratil svá občanská práva," má se na mysli osoba, která je ztratila navždy, a nikoli osoba, která byla zajata nepřitelem a může se vrátit.

240. Postoupení může být také provedeno tak, aby začalo platit k určitému datu, ale stěží může být provedeno na určitou dobu, neboť Senát sám stanovil hranici transakce.

Tit. 5. Pokud je něco učiněno za účelem zpronevěry patrona.

241. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Když se řekne, že svobodný člověk spáchal podvodný čin, aby se část jeho majetku nedostala do rukou těch, kteří mají právo získat držbu v rozporu se závětními ustanoveními, pretor se o tom přesvědčí a dohlédne, zda sepsal závěť, nebo zemřel bez závěti, a zda patron není podveden.

242. Je-li zcizení učiněno podvodně, nezkoumáme, zda bylo učiněno mortis causa, či nikoliv, neboť je zrušeno bez ohledu na to, jak bylo učiněno. Pokud však nebylo učiněno s podvodným úmyslem, ale z jiného důvodu, musí pak žalobce prokázat, že zcizení bylo učiněno mortis causa. Pokud totiž předpokládáte, že zcizení bylo učiněno mortis causa, nepátráme po tom, zda bylo učiněno s podvodným úmyslem, neboť stačí prokázat, že bylo učiněno mortis causa. Toto pravidlo není nerozumné, neboť darování mortis causa je srovnáváno s odkazy, a stejně jako se v případě odkazů neptáme, zda byly učiněny s podvodným úmyslem či nikoliv, neměli bychom takové šetření zavádět ani s ohledem na darování mortis causa.

243. Opět platí, že cokoli bylo darováno synovi mortis causa, se neodvolává, neboť vzhledem k tomu, že každý může svému synovi odkázat tolik, kolik chce, nemá se za to, že by darováním svého patrona podvedl.

244. Avšak vše, ať už je to cokoli, co bylo učiněno za účelem ošizení patrona, je odvoláno.

245. Pojem "podvod" musíme chápat tak, že se vztahuje na osobu, která majetek zcizuje, a nikoli na toho, na koho je převeden; proto se stává, že pokud si obdarovaný není vědom podvodu nebo zlé víry, které byly spáchány, musí být přesto zbaven majetku, který byl zcizen za účelem oklamání patrona, i kdyby si myslel, že svobodný člověk je svobodný, a nikoli ten, kdo byl manumitován.

246. Favianova žaloba nebude směřovat proti spolupatronovi, kterému bylo v rozporu s podmínkami závěti odepřeno pretoriánské vlastnictví majetku z důvodu darování, pokud toto darování není hodnotnější než podíl, na který měl patron právní nárok. Pokud tedy bylo darování učiněno mortis causa, bude mít jeho spolupatron nárok na svůj podíl z něj, stejně jako kdyby byl jeden z patronů odkazovníkem.

247. Dále zvažme, zda se Faviánova žaloba vztahuje pouze na zrušení takových zcizení, jako jsou ta, jimiž svobodný pán zmenšuje svůj majetek, nebo se vztahuje i na jiný majetek, který nezískal? Julianus ve dvacáté šesté knize Digest říká, že Faviánova žaloba se neuplatní, pokud propuštěnec s úmyslem podvést svého patrona nepřijme pozůstalost nebo odmítne odkaz, který mu byl odkázán. To se mi zdá být pravda. Neboť ačkoli se říká, že odkaz nám patří od okamžiku smrti zůstavitele, ledaže by byl odmítnut, přesto, když je odmítnut, je jasné, že nám nikdy nepatřil; a stejné pravidlo by mělo být přijato s ohledem na jiné projevy štědrosti, když někdo chce svobodnému člověku darovat něco a on to odmítne přijmout; protože pro patrona stačí, když jeho svobodný člověk nezczizil žádný majetek na jeho úkor, a ne když ho nenabyl. Proto, pokud mu byl odkaz odkázán pod podmínkou a svobodný člověk by zabránil splnění podmínky; nebo pokud by učinil ustanovení pod podmínkou a raději by dovolil, aby se podmínka nesplnila, je třeba říci, že se faviánský zákon nepoužije.

248. Ale co když by svobodník dobrovolně prohrál soudní spor? Pokud ji prohrál úmyslně nebo uznal rozsudek, je třeba říci, že se Favianův zákon uplatní; pokud však odmítl předložit svůj nárok tak, aby jej mohl vymáhat, v tomto případě si věc zaslouží zvážení. Domnívám se, že za takových okolností osvoboditel zmenšil svůj majetek, neboť odňal právo na žalobu ze svého majetku, stejně jako kdyby nechal uplynout lhůtu pro podání žaloby.

249. Patron však nemůže využít faviánské žaloby, pokud například osvobozený odmítne podat žalobu na prohlášení závěti za neúčinnou nebo podat jinou žalobu, například žalobu na náhradu škody, nebo zahájit jakékoli právní řízení tohoto druhu.

250. Pokud se však svobodný pán dopustil nějakého jednání s cílem podvést svého patrona, může tento využít Faviánovy žaloby.

251. Pokud však svobodník obdaroval svou dceru, nepovažuje se za to, že by svého patrona ošidil o částku, kterou jí dal jako věno, protože otcovská náklonnost by mu neměla být vyčítána.

252. Pokud by svobodný pán daroval více osobám za účelem ošizení svého patrona, ať už za jeho života, nebo mortis causa, může patron podat buď faviánskou, nebo kalvínskou žalobu proti všem stranám rovným dílem, aby získal zpět podíl, na který má nárok.

253. Pokud by někdo buď prodal, pronajal nebo vyměnil majetek za účelem ošidit svého patrona, podívejme se, jaké by mělo být rozhodnutí soudce. Pokud byl majetek prodán, měla by být kupujícímu dána volba, aby si buď ponechal věc, kterou koupil, za její přiměřenou hodnotu, nebo aby se jí vzdal poté, co obdrží cenu, kterou zaplatil. Neměli bychom absolutně rušit prodej, jako kdyby propuštěnec neměl žádné právo věc prodat, abychom nezpůsobili, že kupující přijde o cenu, kterou zaplatil, zejména v případech, kdy není z jeho strany tvrzen podvod, ale pouze v případech, kdy je třeba vzít v úvahu podvod propuštěnce.

254. Pokud by však svobodník koupil majetek za účelem podvést patrona, je třeba také říci, že pokud jej koupil za příliš vysokou cenu, měla by být patronovi z tohoto důvodu poskytnuta úleva a nemělo by mu být umožněno, aby si vybral, zda prodej zruší, nebo ne, ale prodávajícím by mělo být umožněno, aby se buď vzdal té části ceny, která přesahuje skutečnou hodnotu majetku, nebo aby získal zpět to, co prodal, a vrátil cenu, kterou obdržel. Stejné pravidlo dodržujeme při směně, pronájmu a leasingu majetku.

255. Pokud však svobodník prodal majetek v dobré víře a bez projevení zaujatosti, ale cenu, kterou obdržel, daroval jinému, je třeba zvážit, zda bude vůči faviánské žalobě odpovědný ten, kdo majetek koupil, nebo ten, kdo cenu obdržel darem. Pomponius v osmdesáté třetí knize Digest velmi správně říká, že nabyvatel by neměl být obtěžován, neboť podvodu se dopustil vůči patronovi s ohledem na cenu, a proto ten, kdo cenu obdržel jako dar, bude odpovědný podle Faviánova zákona.

256. Podívejme se však, pokud by patron tvrdil, že ačkoli byla nemovitost prodána za spravedlivou cenu, přesto bylo v jeho zájmu, aby nebyla vůbec prodána; a že podvod spočívá v tom, že bylo zcizeno vlastnictví něčeho, k čemu byl patron připoután, ať už z důvodu výhodnosti, nebo sousedství, nebo čistoty ovzduší, nebo proto, že tam byl vychován, nebo tam byli pohřbeni jeho rodiče, pokud chce, aby byl prodej zrušen, zda by měl být vyslyšen. V žádném takovém případě by neměl být vyslechnut, neboť se má za to, že podvod zahrnuje peněžní ztrátu.

257. Pokud však byla nemovitost prodána za příliš nízkou cenu a kupní peníze měly být darovány jinému, může být faviánská žaloba podána proti oběma stranám, tedy proti tomu, kdo nemovitost koupil za nižší než skutečnou hodnotu, i proti tomu, kdo ji obdržel! j cenou jako dar. Pokud je ten, kdo ji koupil, ochoten se jí vzdát, nebude k tomu nucen, pokud neobdrží cenu, kterou zaplatil. Co se pak musí udělat, kdyby kupující, který byl delegován, zaplatil tomu, komu svobodný člověk daroval, měl by stále nárok na vrácení ceny? Lepší názor je, že by byl oprávněn ji získat zpět, i když se mohla dostat do rukou osoby, která je nesolventní. Pokud by totiž svobodný člověk promrhal kupní cenu, kterou obdržel, měli bychom se přesto domnívat, že ten, kdo ji zaplatil, ji může získat zpět, pokud je ochoten zrušit prodej.

258. Podívejme se, zda Faviánova žaloba bude platit v případě, že by si svobodník vypůjčil peněžní částku za účelem ošizení svého patrona, a jaký by byl v tomto případě opravný prostředek. Pokud by svobodník peníze, které obdržel, rozdal, může patron žalovat toho, komu je svobodník dal, ale pokud je obdržel a promrhal, neměl by o ně přijít ten, kdo je půjčil, ani nemůže být viněn z toho, že je půjčil.

259. Je zřejmé, že bude důvod pro Favianovu žalobu, pokud propuštěnec peníze nedostal, ale uzavřel smlouvu s osobou, která mu je měla půjčit.

260. Podívejme se, zda bude Faviánova žaloba oprávněná v případě, že se svobodník stane ručitelem za mne nebo dá svůj majetek do zástavy jinému, aby ošidil svého patrona, a zda by neměla být patronovi poskytnuta úleva na můj úkor. Vždyť svobodník mi nic nedal, když se stal ručitelem za někoho, kdo nebyl solventní; a taková je naše praxe. Proto věřitel nemůže být žalován faviánskou žalobou, ale dlužník ano, stejně jako žalobou mandátní. Je zřejmé, že pokud by mandátní žaloba neuspěla z důvodu, že došlo k darování, bude zde důvod pro Favianskou žalobu.

261. Stejně pravidlo by mělo být přijato v případě, že svobodný pán nařídí, aby bylo něco vykonáno ve prospěch jiného.

262. Ačkoli faviánská žaloba bude platit pouze s ohledem na podíl patrona, přesto, pokud majetek nelze rozdělit, bude platit pro celou částku; jako například v případě služebnosti.

263. Pokud by svobodník dal něco mému otrokovi nebo synovi pod mým dohledem za účelem ošizení jeho patrona, podívejme se, zda proti mně může být podána Faviánova žaloba. A zdá se mi, že bude stačit, když bude žaloba podána proti mně jako pánu nebo otci, a že až soudce vydá své rozhodnutí, mělo by se vzít v úvahu nejen to, co bylo učiněno ve prospěch mého majetku, ale také cokoli, co se týká peculium.

264. Byla-li však uzavřena dohoda se synem na příkaz jeho otce, bude tento jistě odpovědný.

265. Pokud by svobodný člověk uzavřel smlouvu s otrokem za účelem podvést svého patrona a otrok by byl manumitován, vyvstává otázka, zda bude odpovědný za Favianovu žalobu. Jak jsme již uvedli, v úvahu by se měl brát pouze podvod svobodného pána, a nikoliv toho, s kým smlouvu uzavřel; proto zmíněný manumitovaný otrok nebude odpovědný za Favianskou žalobu;

266. Lze se také zeptat, zda v případě, že manumitovaný otrok zemře nebo bude zcizen, musí být žaloba podána do jednoho roku? Pomponius říká, že musí.

267. Tato žaloba je osobní, nikoliv věcná, a bude moci být podána proti dědici a dalším nástupcům, stejně jako ve prospěch dědice a dalších nástupců patrona; a netvoří součást pozůstalosti, tj. majetku osvobozeného, nýbrž náleží patronovi osobně.

268. Pokud by svobodný pán něco daroval za účelem zpronevěry svému patronovi, a ten by pak zemřel ještě za života svobodného pána a syn patrona by v rozporu s ustanoveními závěti získal praetoriánskou držbu majetku svobodného pána, lze použít faviánskou žalobu za účelem navrácení zcizeného majetku? Je pravda, jak říká Pomponius v knize osmdesáté třetí a také Papinianus ve čtrnácté knize otázek, že Faviánova žaloba bude moci být podána ve prospěch syna, neboť stačí, byl-li čin spáchán za účelem vyhnutí se patronátnímu právu; rozumíme tím totiž spíše podvod proti majetku než proti osobě.

269. Do této žaloby jsou zahrnuty i zisky získané po připojení vydání.

270. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Velmi správně se má za to, že i zisky, které již byly získány, jsou zahrnuty do faviánské a kalvínské žaloby, neboť úmyslem přetora je zrušit každý podvodný čin svobodníka.

271. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Pokud by patron, který byl ustanoven dědicem podílu na majetku, na který má ze zákona nárok, přijal tento majetek, aniž by věděl, že propuštěnec zcizil nějaký majetek s úmyslem ho podvést, podívejme se, zda může být zproštěn z důvodu své nevědomosti, aby se zabránilo tomu, že bude oklamán podvodným jednáním propuštěnce. Papinianus ve čtrnácté knize otázek uvádí jako svůj názor, že majetek, který byl zcizen, zůstává ve stejném stavu jako předtím; a proto by si měl patron vyčítat, že v rozporu s ustanoveními závěti nezískal praetorskou držbu s ohledem na to, co bylo buď zcizeno, nebo darováno mortis causa, když tak mohl učinit.

272. Tato žaloba je udělována napořád, protože jejím předmětem je navrácení majetku.

273. Praetor dovoluje patronovi, který byl ustanoven dědicem celé pozůstalosti, aby využil faviánské žaloby, protože by bylo nespravedlivé, aby byl vyloučen z výhody žaloby, když dobrovolně nevstoupil do pozůstalosti a učinil tak jen proto, že nemohl požadovat praetorskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti.

274. Pokud by svobodný pán zemřel bez závěti, může patron vstupem do pozůstalosti prostřednictvím kalvínské žaloby zrušit všechna podvodně učiněná zcizení, čímž se v souladu s podmínkami závěti dostane do rukou patrona nebo jeho dětí menší podíl z pozůstalosti svobodného pána. K tomu dochází bez ohledu na to, zda se patron domáhá pretoriánské držby pozůstalosti z důvodu dědictví, či nikoli.

275. Pokud je patronů a patronátů více, může každý z nich získat zpět podíl, na který má zákonný nárok, nebo mohou za tímto účelem podat kalvínskou žalobu.

276. Když svobodný pán zemře v závěti poté, co zanechal svému patronovi podíl, na který má tento zákonný nárok, nebo něco navíc, a také zcizí část svého majetku, Papinianus ve čtrnácté knize otázek uvádí, že žádná z jeho dispozic by neměla být zrušena. Může totiž někomu něco odkázat svou závětí, pokud patronovi odkáže podíl, na který má tento nárok, a tím, že učiní jiné darování, se nepovažuje za podvodníka.

277. Týž, O ediktu, kniha XLIII.

Vše, co bylo svobodným pánem podvodně zcizeno, je Faviánovou akcí zrušeno.

278. Je-li patronů více, bude mít každý z nich stejný podíl, ale pokud se někteří z nich o své podíly nepřihlásí, případnou ostatním. To, co jsem uvedl v souvislosti s patrony, platí také pro děti patrona; ty však nemají právo na podíl současně, ale pouze v případě, že patroni neexistují.

279. Paulus, O ediktu, kniha XLII.

Faviánské akci podléhá také spíše ten, kdo sám přijímá dar, než ten, kdo nařizuje, aby to, co má být dáno jemu, bylo darováno jinému.

280. Ve Faviánské žalobě, pokud není majetek vrácen, bude vynesena rozsudek proti žalovanému na částku, o které žalobce před soudem odpřisáhne, že měla hodnotu.

281. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Pokud propuštěnec s úmyslem podvést svého patrona a v rozporu s dekretem senátu půjčí peníze synovi pod otcovskou kontrolou, nebude mu Faviánova žaloba příznána, protože v tomto případě je třeba chápat, že propuštěnec spíše daroval majetek za účelem podvést svého patrona, než že by peníze ponechal v rozporu s dekretem senátu.

282. Scaevola, Otázky, kniha V.

Pokud se tedy neuplatní dekret senátu, neuplatní se ani Faviánova žaloba, neboť majetek lze získat zpět v jiném řízení.

283. Julianus, Digesty, kniha XXVI.

Když však svobodný člověk půjčí peníze synovi pod otcovskou kontrolou, který je mladší pětadvaceti let, po prokázání řádného důvodu by měla být patronovi poskytnuta úleva.

284. Týž, Digesty, kniha LXIV.

Svobodník může za svého života legálně poskytovat dary svým přátelům, kteří na ně mají nárok, nemůže však těmto přátelům odkázat dědictví, když tím zmenšuje podíl svého majetku, na který má nárok jeho patron.

285. Africanus, Otázky, kniha I.

Jestliže majetek, který byl osvobozeným podvodně zcizen, již neexistuje, nemůže patron podat žalobu, stejně jako kdyby osvobozený vyhodil peníze, aby se dopustil podvodu; a to ani v případě, že by ten, kdo od osvobozeného získal darování mortis causa, majetek prodal a dobrověrný nabyvatel jej nabyt lichvou.

286. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha III.

Patron se nepovažuje za zpronevřeného jednáním, s nímž souhlasí. Proto pokud jeho svobodný pán učiní darování se souhlasem svého patrona, nelze je vymáhat Favianovou žalobou.

287. Javolenus, Listy, kniha III.

Svobodník, který chtěl převést pozemek na Seia za účelem podvést svého patrona, postupoval následovně. Seius nařídil Titiovi, aby pozemek přijal tak, že mezi Seiem a Titiem byl uzavřen mandátní závazek. Ptám se, zda po smrti svobodného pána bude patron oprávněn podat žalobu pouze proti Seiovi, který mandát udělil, nebo proti Titiovi, který pozemek drží, nebo zda může postupovat proti kterémukoli z nich, koho si vybere. Odpověď zněla, že žaloba bude přiznána proti tomu, kdo získal darování, pokud se majetek dostal do jeho rukou, neboť celá transakce, která byla provedena s jeho souhlasem, by měla být zahrnuta do rozhodnutí vydaného proti němu. Nelze rozhodnout, že by měl být nucen vydat majetek, který má v držení jiný, neboť jej může získat zpět na základě mandátní žaloby, takže jej může buď sám vrátit patronovi, nebo k tomu může donutit toho, s kým mandátní smlouvu uzavřel. Co však máme říci, jestliže se strana, která zasáhla, nijak neprovinila podvodem? Nepochybujeme o tom, že proti němu nelze podat žalobu. Za viníka podvodu totiž nelze považovat toho, kdo svému příteli prokázal laskavost, jíž podvodným jednáním svobodného pána získal majetek pro jiného než pro sebe.

288. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

V konstituci božského Pia, která se týká adopce nezletilých dětí mladších puberty, je stanoveno, že z majetku, který adoptivní otec vlastnil v době své smrti, připadne jedna čtvrtina adoptovanému dítěti. Císař také nařídil, aby mu byl vydán veškerý majetek, který získal od svého adoptivního otce, a pokud bude po prokázání řádného důvodu emancipován, přijde o svou čtvrtinu. Proto v případě, že byl majetek zcizen za účelem zpronevěry dítěte, může být získán zpět žalobou podobnou žalobě kalvínské nebo faviánské.

Tit. 6. V případě, že neexistuje závěť, kterou by děti mohly být zvýhodněny.

289. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Praetor poté, co hovoří o vlastnictví majetku těch, kdo vykonávají závěť, přechází k pozůstalostem podle stejného pořadí, jaké přijal Zákon dvanácti desek; je totiž obvyklé, že se nejprve pojednává o závětech zůstavitelů a poté o dědictví ze závěti.

290. Praetor však dělil intestátní dědictví do čtyř tříd. Z různých stupňů stanoví jako první stupeň děti, druhý stupeň dědici ze zákona, třetí stupeň příbuzní a čtvrtý stupeň manželé.

291. Pretoriánskou držbu pozůstalosti ab intestato lze nabýt pouze tehdy, když se neobjeví nikdo, kdo by se domáhal držby v souladu s ustanoveními závěti nebo v rozporu s nimi.

292. Je zřejmé, že pokud neuplynula předepsaná lhůta pro požadování praetorské držby pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti, ale držba pozůstalosti byla odmítnuta, je třeba říci, že praetorskou držbu téže pozůstalosti ab intestato lze požadovat ihned. Neboť ten, kdo pozůstalost odmítl, nemůže požadovat praetorskou držbu poté, co tak učinil, a výsledkem bude, že může okamžitě uplatnit nárok na držbu z důvodu intestace.

293. Pokud je však držba pozůstalosti udělena na základě karbonářského ediktu, je pro nás lepší názor, že lze stále požadovat pretoriánskou držbu z důvodu intestace, neboť, jak ukážeme na příslušném místě, pretoriánská držba na základě karbonářského ediktu neruší držbu získanou na základě pretoriánského ediktu.

294. V případě dědictví ab intestato začíná prétor velmi správně u potomků; neboť stejně jako jim (před všemi ostatními) přiznává držbu v rozporu s ustanoveními závěti, tak je v případě intestace povolává k dědictví jako první.

295. Kromě toho musíme pod pojmem "potomci" rozumět ty, o nichž jsme uvedli, že mají nárok na pretoriánskou držbu v rozporu s ustanoveními závěti; to znamená jak přirozené, tak i osvojené děti. Osvojené děti však připouštíme pouze v

případě, že byly v době smrti svého otce pod otcovskou kontrolou. Pokud však v té době byly svými vlastními pány, nedovolujeme jim získat praetorskou držbu pozůstalosti, protože práva z osvojení zanikají emancipací.

296. Pokud někdo adoptuje svého emancipovaného syna místo vnuka a pak ho znovu emancipuje, zatímco má po něm vnuka, byla Marcellem vznesena otázka, zda by to po zrušení adopce bylo překážkou pro vnuka, který by chtěl získat pretoriánskou držbu na základě dědictví. Protože však vnuk je obvykle spojen s emancipovaným otcem, nelze říci, že i když byl tento adoptován a zaujímal místo syna, přesto by neměl stát v cestě svému vlastnímu dítěti? Z toho důvodu, že byl pod otcovskou kontrolou jako adoptovaný, a nikoli jako přirozený syn.

297. Nemůže-li ustanovený dědic využít závěť, ať už proto, že byla vymazána nebo zrušena, nebo proto, že se prokáže, že zůstavitel změnil své rozhodnutí jiným způsobem a že měl v úmyslu zemřít ze zákona, je třeba říci, že ti, kdo získají praetoriánské vlastnictví pozůstalosti, budou mít na ni nárok z důvodu dědění ze zákona.

298. Pokud je emancipovaný syn vyděděn a v závěti je předán syn, který byl pod otcovou kontrolou, měl by pretor chránit emancipovaného syna, který se domáhá držby pozůstalosti z důvodu intestace podle ustanovení unde liberi, pokud jde o polovinu pozůstalosti, stejně jako kdyby otec žádnou závěť nezanechal.

299. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Pokud se emancipovaný syn, který byl odkázán, nedožaduje praetorské držby pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti a jmenování dědicové vstoupí do pozůstalosti, ztratí otcovu pozůstalost vlastní vinou, neboť ačkoli se praetorské držby v souladu s ustanoveními závěti nedožadoval, praetor ho přesto nebude chránit tak, aby mu umožnil získat praetorskou držbu jako potomkovi. Praetor není zvyklý chránit patrona, který byl v závěti předán, proti ustanoveným dědicům, pokud nepožaduje praetorskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, podle toho oddílu ediktu, který se týká dědiců ze zákona.

300. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Pretoriánskou držbu pozůstalosti lze požadovat z důvodu intestace, pokud je jisté, že závěť nepodepsalo alespoň sedm svědků.

301. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Děti, a to i ty, které ztratily občanská práva, jsou povolány k držbě pozůstalosti na základě pretoriánského ediktu, pokud nebyly adoptovány, neboť ty po emancipaci ztrácejí jméno dětí. Jsou-li však přirozenými dětmi a byly-li emancipovány a adoptovány a podruhé emancipovány, zachovávají si svůj původní charakter přirozených dětí.

302. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud jedno z těch dětí, jimž prétor přislíbil držbu pozůstalosti, není v době své smrti pod kontrolou rodiče, o jehož majetek se vedl spor, je mu přiznána držba toho podílu na pozůstalosti, na který by mělo nárok, kdyby zůstalo pod otcovskou kontrolou, a jeho dětem, které byly pod kontrolou zemřelého, pokud mu pozůstalost patřila vlastním jménem a nebyly výslovně vyděděny; takže on sám bude mít pouze polovinu uvedeného podílu a druhou polovinu dostanou jeho děti a on sám může mezi ně rozdělit svůj vlastní majetek bez jakéhokoli omezení.

303. Pokud by otec vydědil svého syna a vnuka posledně jmenovaným, bude mít pouze syn nárok na vlastnictví jeho majetku z důvodu vydědění, ačkoli ztráta občanských práv nebude nikomu překážkou při rozdělování majetku podle ediktu. Navíc ty děti, které nikdy nebyly pod otcovskou kontrolou a nezískaly místo řádných dědiců, jsou povolány k pretoriánské držbě pozůstalosti svých rodičů; pokud by totiž emancipovaný syn zanechal vnuka pod kontrolou svého dědečka, pretoriánská držba pozůstalosti emancipovaného otce bude přiznána dítěti, které zůstane pod kontrolou svého dědečka; a pokud by tento zplodil dítě po emancipaci svého otce, bude mu po jeho narození předána pretoriánská držba majetku jeho děda; za předpokladu, že stav jeho otce tomu nebude bránit.

304. Pokud by emancipovaný syn nepožadoval praetorskou držbu pozůstalosti z důvodu dědictví, všechna práva vnuků zůstanou nedotčena, jako kdyby syna nebylo; a to, na co by měl syn nárok, kdyby požadoval praetorskou držbu pozůstalosti svého otce z důvodu dědictví, připadne pouze vnukům, kteří jsou potomky uvedeného syna, a nikoliv jiným.

305. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Pokud by otec emancipoval svého syna a ponechal si pod svou kontrolou svého vnuka a jeho syn by poté zemřel, jak spravedlnost případu, tak podmínky ediktu, podle nichž je stanoveno, že pretoriánská držba majetku otce bude přiznána jeho dětem z důvodu intestace, budou mít za následek, že bude proveden účet a držba majetku intestovaného otce bude vydána; takže dědeček, který získá výhodu praetorské držby pozůstalosti prostřednictvím svého vnuka, bude nucen přispět sestře, která se stane nezbytnou dědičkou svého otce; ledaže by dědeček nechtěl získat žádný prospěch z pozůstalosti a je připraven propustit svého vnuka ze své kontroly, aby po jeho emancipaci mohl získat všechny výhody praetorské držby. Proto si sestra, která se stane dědičkou svého otce, nemůže oprávněně stěžovat na to, že je tímto způsobem vyloučena z výhody příspěvku; neboť pokud by její dědeček zemřel bez závěti, bude mít právo podílet se na jeho majetku rovným dílem se svým bratrem.

306. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Vyděděný syn zemřel v době, kdy se závětní dědic rozmýšlel, zda pozůstalost přijme, a nakonec ji odmítl. Vnuk po zmíněném vyděděném synovi bude dědicem svého dědečka, ani jeho otec nebude považován za překážku, protože právě po jeho smrti připadl majetek vnukovi jako dědici ze zákona. Nelze říci, že vnuk je dědicem, ale nikoliv přímým dědicem svého děda, protože nikdy nebyl v prvním stupni; neboť sám byl pod kontrolou svého děda a jeho otec ho v dědictví nepředcházel. A kromě toho, jestliže nebyl přímým dědicem, jakým právem bude dědicem, když nebylo pochyb o tom, že nebyl příbuzným? Navíc, i kdyby vnuk nebyl vyděděn, může po smrti syna vstoupit do pozůstalosti závětní dědic. Pokud tedy otec nebyl pro syna překážkou z titulu dědického práva, bude se mít za to, že byl překážkou z titulu práva uděleného závětí.

307. Rodiče nemají nárok na pozůstalost svých dětí stejným způsobem jako děti na pozůstalost svých rodičů. Je to pouze ohled na soucit, který opravňuje rodiče k majetkům jejich dětí, ale děti získávají majetky svých rodičů na základě úmyslu přírody, stejně jako úmyslu svých rodičů.

308. Týž, Názory, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou se souhlasem svého otce se ujal praetorské držby nemovitosti jako nejbližší příbuzný zemřelého. I když by měl být z držby vyloučen podmínkou uvedenou v závěti, pokud zůstal pod kontrolou svého otce, přesto je třeba mít za to, že držbu získal právoplatně. Nevztahuje se na něj trest ediktu, protože nezískal držbu v souladu s ustanoveními závěti; protože tímto způsobem nemohl držet majetek, ani nebylo v jeho moci podmínku splnit, protože otce nelze snadno přinutit, aby svého syna emancipoval.

309. Paulus, Názory, kniha XI.

Pokud syn poté, co byl emancipován, požaduje praetorskou držbu majetku svého otce a následně změní svou podmínku, není důvod, proč by si neměl ponechat to, co získal. Pokud však změnil svůj stav již dříve, nemůže požadovat pretoriánskou držbu majetku.

Tit. 7. O pretoriánské držbě agnátů.

310. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Následující výrazy ediktu: "Jestliže ten, kdo měl být dědicem zůstavitele, zemře bez závěti", je třeba chápat v nejširším smyslu a rozumět jim tak, že se vztahují k určitému časovému období, nikoliv k datu smrti zůstavitele, ale k tomu, kdy je požadována pretoriánská držba jeho majetku. Pokud tedy dědic ze zákona ztratil svá občanská práva, je zřejmé, že mu může být znemožněno získat tento druh pretoriánské držby pozůstalosti.

311. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Pokud řádní dědicové odmítnou držbu pozůstalosti ab intestato, domníváme se, že nepředstavují žádnou překážku pro zákonné dědice, tedy pro ty, na které může pozůstalost ze zákona přejít. Důvodem je to, že odmítnutím držby pozůstalosti v postavení dětí na ni začínají mít nárok jako zákonní dědicové.

312. Navíc tento druh praetorské držby nepřechází jen na muže, ale i na ženy, a nejen na svobodné osoby, ale i na svobodné; a proto je společný pro více osob. Ženy totiž mohou mít buď pokrevní příbuzné, nebo agnáty, a svobodní mohou mít také patrony a patronky.

313. Nejen muži mohou získat praetorské vlastnictví tohoto druhu, ale stejně tak i ženy.

314. Pokud někdo zemře a není jisté, zda je hlavou domácnosti nebo synem pod otcovskou kontrolou, a to z toho důvodu, že jeho otec, který byl zajat nepřítelem, ještě žije, nebo proto, že jeho občanský stav je v nejistotě z nějakého jiného důvodu, je lepší názor, že nelze požadovat pretoriánskou držbu jeho majetku, protože není zřejmé, že zemřel intestátně, a není jisté, zda může sepsat závěť, nebo ne. Proto když je jeho stav zjištěn nade vší pochybnost, lze požadovat pretoriánskou držbu jeho pozůstalosti; ne od okamžiku, kdy začalo být pozitivně známo, že zemřel intestátně, ale od okamžiku, kdy se stalo jistým, že byl v době smrti hlavou domácnosti.

315. Navíc tento druh pretoriánské držby zahrnuje každého, kdo může dědit na základě intestace, ať už ho ustanovení Dvanácti tabulek nebo nějaký jiný zákonný předpis či výnos senátu činí dědicem ze zákona. Konečně matka, která má nárok na dědictví podle tertuliánského dekretu senátu, a také děti, které jsou podle sirotčího dekretu senátu připuštěny k dědictví po své matce jako její zákonní dědicové, mohou požadovat pretoriánskou držbu.

316. Paulus, O ediktu, kniha XLIII.

Proto je obecně třeba mít na paměti, že pokaždé, když zákon nebo dekret senátu někomu přiznává majetek, musí být podle tohoto oddílu Ediktu požadována jeho pretoriánská držba. Pokud zákon nařizuje, aby byla udělena pretoriánská držba nějakého statku, lze ji požadovat, a to buď podle oddílu ediktu týkajícího se zvláštních nařízení, nebo podle toho oddílu, který je předmětem nynější diskuse.

317. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Pokud by jeden ze dvou bratrů zemřel poté, co pořídil závěť v souladu se zákonem, a pak, zatímco by jeho dědic uvažoval s ohledem na přijetí pozůstalosti, by druhý bratr zemřel bez závěti a ustanovený dědic by dědictví odmítl, bude na něj mít jako dědic ze zákona nárok strýc bratrů z otcovy strany; neboť tento druh praetorské držby, který odkazuje na toho, "kdo by měl být dědicem", se vztahuje k okamžiku, kdy se lze poprvé domáhat držby pozůstalosti z důvodu dědictví ze zákona.

318. Modestinus, Pandects, kniha III.

Mezi agnáty a kognáty je tento rozdíl: kognáti jsou zahrnuti mezi agnáty, ale agnāti nejsou zahrnuti mezi kognáty; například bratr otce, tedy strýc z otcovy strany, je agnát i kognát, ale bratr matky, tedy strýc z matčiny strany, je agnát, ale ne kognát.

319. Dokud existuje naděje, že zemřelá osoba bude mít přímého dědice, není důvod pro nárok pokrevních příbuzných na pozůstalost; například když je manželka zemřelého těhotná nebo když je jeho syn v rukou nepřítele.

320. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Děti narozené po smrti svého otce nebo po jeho zajetí či vyhnání, jakož i ty, které jsou pod jeho kontrolou v době, kdy byl zajat nebo vyhnán, si zachovávají právo na příbuzenství, i když nemusí být dědici svého otce, stejně jako je tomu u dětí, které byly vyděděny.

Tit. 8. Ohledně pretorské držby udělované kognátům.

321. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Tento druh pretoriánské držby závisí zcela na shovívavosti prétora a nemá původ v civilním právu, neboť ten povolává k držbě majetku ty, kteří podle civilního práva nemohou být připuštěni k dědictví, tedy kognáty.

322. Nazývají se kognáty na základě toho, že mají stejný původ; nebo, jak říká Labeo, protože mají společný původ, pokud jde o jejich narození.

323. Kromě toho se tento zákon vztahuje na takový kognátský vztah, který není služebný, neboť jakékoli kognátství lze jen stěží považovat za služebné.

324. Opět platí, že pretoriánská držba, kterou tento oddíl ediktu přiznává, zahrnuje šest stupňů kognátů a dvě osoby v sedmém, tj. děti bratrance nebo sestřence.

325. Adopce rovněž představuje kognaci. Neboť každý, kdo je adoptován, se stává kognátem těch osob, jejichž se stává agnát; neboť kdykoli se berou v úvahu práva agnátů, rozumíme tím, že jsou do nich zahrnuti i ti, kteří se stali kognáty adoptí. Z toho tedy vyplývá, že pokud je osoba dána k adoptaci, zachová si stále svá práva kognice v rodině svého přirozeného otce, stejně jako ta, která získá v adoptivní rodině; ale v adoptivní rodině získá kognici pouze s ohledem na ty osoby, jejichž se stane agnát; a práva kognice si zachová se všemi členy své přirozené rodiny.

326. Navíc ten, kdo je sám, bude chápán jako nejbližší příbuzný mezi kognáty; ačkoli přísně vzato je nejbližší příbuzný označován jako jeden z několika.

327. Je vhodné, abychom prozkoumali práva nejbližšího příbuzného mezi kognáty v době, kdy je udělena prétorská držba pozůstalosti.

328. Pokud tedy nejbližší kognát zemře v době, kdy jmenovaní dědicové zvažují, zda pozůstalost přijmout, či nikoli, nastupuje na jeho místo nejbližší příbuzný v dědické posloupnosti; to znamená ten, o němž se zjistí, že má právo na další místo.

329. Existuje-li nějaká vyhlídka, že se narodí příbuzný, který bude dalším příbuzným, je tento stav takový, že je třeba říci, že nabízí překážku těm, kteří po něm následují v dědické linii. Pokud by se však dítě nenarodilo, musíme do dědictví připustit

osobu, která se jeví jako nejbližší příbuzný uvedeného nenarozeného dítěte. Toto pravidlo by však mělo být přijato pouze v případě, že dítě, o němž se říká, že se nenarodilo, bylo počato za života toho, o jehož držbu pozůstalosti se jedná; pokud by totiž bylo počato až po smrti tohoto posledně jmenovaného, nenabídne žádnou překážku druhému a ani on sám nebude připuštěn k dědictví, protože nebyl příbuzným v řadě po tom, za jehož života nenarozené dítě ještě neexistovalo.

330. Pokud by žena zemřela v těhotenství a následně by byla provedena operace, při níž by se dítě narodilo, je toto dítě v takovém postavení, že může jako nejbližší kognát získat praetoriánskou držbu majetku své matky. Od vydání sirotčího dekretu Senátu se dítě může domáhat držby pozůstalosti jako dědic ze zákona, protože bylo v matčině lůně v době její smrti.

331. Kromě toho je kognátům dovoleno získat pretorskou držbu v pravidelném odstupňování, takže ti, kteří patří do prvního stupně, jsou připuštěni všichni najednou.

332. Pokud by se kognát nacházel v rukou nepřítelů v době smrti osoby, o jejíž pretoriánskou držbu se jedná, je třeba říci, že může požadovat pretoriánskou držbu téhož.

333. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVI.

V této části ediktu prokonzul, veden city přirozené spravedlnosti, slibuje pretoriánskou držbu všem příbuzným, které pokrevní pouto povolává k dědictví, i když na ni podle občanského práva nemají nárok. Proto i nemanželské děti matky, jakož i matka takových dětí a bratři tohoto druhu mohou navzájem požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti; a to z toho důvodu, že jsou kognáty, vzájemně. Toto pravidlo platí do té míry, že pokud se otrokyni, která byla těhotná v době, kdy byla manumitována, narodí dítě, je následně narozené dítě kognátem matky a matka je kognátem dítěte a všechny děti, které se jí později narodí, jsou rovněž vzájemně kognáty.

334. Julianus, Digesty, kniha XXVII.

Práva kognice nabytá adopcí zanikají ztrátou občanských práv. Proto například, jestliže do sta dnů po smrti svého adoptovaného bratra ztratí adoptovaný syn svá občanská práva, nemůže získat praetorskou držbu majetku svého bratra, který by na něj jinak přešel jako na nejbližšího příbuzného. Je totiž zřejmé, že pretorián by měl brát v úvahu nejen dobu úmrtí, ale i dobu, kdy byla držba pozůstalosti požadována.

335. Ulpianus, Pravidla, kniha VI.

Pokud by nemanželské dítě zemřelo bez závěti, jeho majetek nebude patřit nikomu z titulu příbuzenství nebo kognice; protože práva příbuzenství, stejně jako práva kognice, jsou odvozena od otce. Na základě toho, že je nejbližším příbuzným, však může jeho matka nebo jeho bratr z téže matky požadovat pretoriánskou držbu jeho majetku podle podmínek ediktu.

336. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Pretoriánská držba založená na právu zákonného dědictví se nepřiznává takovým dědicům ze zákona, kteří ztratili svá občanská práva, protože jejich postavení není stejné jako postavení dětí; ale takoví dědicové jsou pak povoláni k dědictví jako patřící do stupně kognátů.

337. Ulpianus, O ediktu, kniha XLV.

Tam, kde se kognáti navzájem obviňují ze zločinu, takové obvinění nepředstavuje žádnou překážku pro dědění jejich majetku.

338. Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Kdo se stal otrokem jakýmkoli způsobem, nemůže za žádných okolností získat zpět svá práva na kognici manumisí.

339. Týž, Názory, kniha XIV.

Modestinus uvedl, že vnuci, i když jsou nemanželští, nejsou z tohoto důvodu vyloučeni ze zákonného dědictví po své babičce z matčiny strany.

340. Papinianus, Názory, kniha VI.

Pretoriánskou držbu může získat příbuzný osmého stupně jako dědic ze zákona, i když by nebyl pravým dědicem, ale nepřiznává se příbuznému, který je nejbližším příbuzným, i když by byl pravým dědicem.

341. Synovec, který byl ustanoven dědicem části majetku svého strýce z otcovy strany, poté, co tvrdil, že jeho strýc byl hluchý, a proto nemohl sepsat závěť, získal držbu jeho majetku jako nejbližší kognát zemřelého. Bylo rozhodnuto, že lhůta se počítá ode dne jeho smrti, a to z toho důvodu, že se nezdá pravděpodobné, že by někdo tak blízce pokrevně spřízněný se zemřelým nemohl vědět o jeho nemoci.

342. Scaevola, Názory, kniha II.

Žena, která zemřela bez závěti, zanechala sestru Septitii, dceru jiného otce, a její matka byla těhotná s druhým manželem. Ptám se, pokud by matka odmítla pozůstalost ještě v době, kdy je těhotná, a poté by se jí narodila dcera jménem Sempronia, zda může zmíněná Sempronia získat do pretoriánské držby pozůstalost své sestry Titie. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností, byla-li její matka vyloučena z pozůstalosti, může ta, která se narodila později, získat její pretoriánskou držbu.

Tit. 9. Ohledně nástupnického ediktu.

343. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIX.

Successorní edikt byl vyhlášen proto, aby statky nezůstávaly příliš dlouho bez vlastnictví a věřitelé netrpěli příliš dlouhými průtahy. Proto se prétor domníval, že je třeba stanovit hranici pro ty, jimž udělil pretorskou držbu, a stanovit mezi nimi posloupnost, aby věřitelé mohli dříve zjistit, na koho se mají obrátit; zda pozůstalost pro nedostatek vlastnictví propadne státní pokladně, nebo zda mají sami zahájit řízení o získání pretorské držby, stejně jako kdyby zemřelý zemřel a nezanechal žádného nástupce.

344. Neboť i někdo může odmítnout pretoriánskou držbu, která byla udělena jemu, ale nemůže odmítnout tu, která byla udělena jinému.

345. Můj zástupce tedy nemůže odmítnout pretoriánskou držbu, na kterou mám nárok, aniž by k tomu získal můj souhlas.

346. Pán může odmítnout pretoriánskou držbu, na kterou má nárok prostřednictvím otroka.

347. Podívejme se, zda opatrovník může odmítnout pretoriánskou držbu statku, na kterou má jeho svěřenec nárok. Lepší názor je, že tak učinit nemůže, ale sám poručník ji může odmítnout z pověření svého opatrovníka.

348. Opatrovník nepřičetné osoby nemůže za žádných okolností odmítnout praetorskou držbu majetku, na který má tato osoba nárok, protože ji dosud nezískala.
349. Pokud osoba jednou odmítla požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti, ztrácí na ni právo, i když k tomu ještě neuplynula předepsaná lhůta; neboť v okamžiku, kdy ji odmítla přijmout, začala již držba pozůstalosti náležet jiným osobám nebo propadnout státní pokladně.
350. Podívejme se, zda lze odmítnout pretoriánskou držbu pozůstalosti povolenou dekretem. A skutečně, může být ukončena uplynutím času, ale tím méně platí, že nemůže být odmítnuta, protože nebyla udělena před vydáním dekretu. Po vydání dekretu bude opět odmítnutí pozdě, neboť právo, které bylo jednou nabyto, nelze odmítnout.
351. Pokud by příbuzný prvního stupně zemřel během předepsaných sta dnů, může se ten, který je na řadě, okamžitě domáhat držby pozůstalosti.
352. To, co jsme řekli s odkazem na požadování praetorské držby během sta dnů, je třeba chápat tak, že ji lze požadovat i stý den; stejně jako tam, kde má být úkon proveden během určitých kalend, jsou zahrnuty i samotné kalendy. Stejně pravidlo platí i tam, kde má být nějaký úkon vykonán do sta dnů.
353. Jestliže jeden z těch, jimž může být podle podmínek ediktu propůjčena pretoriánská držba, odmítne nebo opomene požadovat ji pro sebe ve stanovené lhůtě, mohou se ostatní dědicové dalšího stupně domáhat pretoriánské držby pozůstalosti, stejně jako kdyby ten prvního stupně nebyl zahrnut do počtu těch, kdo na ni mají nárok.
354. Je však třeba zvážit, zda i ten, kdo je takto vyloučen, může být připuštěn k podílu s ostatními; například syn, který je pod otcovskou kontrolou, pokud mu byla přiznána držba pozůstalosti ab intestato podle prvního oddílu ediktu týkajícího se dětí. Ten je vyloučen uplynutím času nebo odmítnutím pozůstalosti a pretoriánská držba přechází na dědice nejbližšího stupně. Bude on sám dědit na základě tohoto oddílu týkajícího se dědictví? Lepší názor je, že může; může totiž požadovat držbu pozůstalosti jako jeden z dědiců ze zákona a po nich ve svém stupni podle oddílu, kde jsou k dědictví povoláni kognáti, kteří jsou nejbližšími příbuznými. Taková je naše praxe, takže syn je tímto způsobem připuštěn k dědictví, a proto může sám dědit podle druhého oddílu ediktu. Lze říci, že toto pravidlo platí i s ohledem na pretoriánskou držbu v souladu s ustanoveními závěti; takže pokud ten, kdo může nastoupit do pretoriánské posloupnosti na základě intestace, o ni nepožádá v souladu s podmínkami závěti, může přesto tímto způsobem nastoupit sám.
355. Delší lhůta k vyžádání si pretoriánské držby pozůstalosti se poskytuje rodičům a dětem z důvodu cti spojené s krví, protože ti, kdo takříkajíc vstupují do držby svého vlastního majetku, by neměli být příliš omezováni. Proto bylo stanoveno, že jim bude poskytnut rok, aby jim byl poskytnut přiměřený čas k tomu, aby se mohli domáhat pretoriánské držby statku a

nebyli k tomu nuceni, a na druhé straně aby statek nezůstal příliš dlouho bez vlastníka. Je pravda, že někdy, když jsou u soudu vyslýcháni netrpělivými věřiteli, musí uvést, zda budou požadovat pretoriánskou držbu, či nikoliv; aby v případě, že řeknou, že ji hodlají odmítnout, věřitelé věděli, co budou muset udělat. Pokud řeknou, že se ještě rozmýšlejí, neměli by spěchat.

356. Když někdo nahradí svého bratra, který ještě nedosáhl věku dospělosti, jeho otec, musí se domáhat pretoriánské držby svého majetku, a to ne do roka, ale do sta dnů.

357. Tato milost se poskytuje rodičům a dětem nejen tehdy, když jsou sami přímo v dědické linii, ale také tehdy, když je dědicem ustanoven otrok jednoho z dětí nebo rodičů; v takovém případě lze totiž požadovat pretoriánskou držbu do jednoho roku. Na tuto výhodu má totiž nárok ten, kdo držbu požaduje.

358. Pokud si však otec emancipovaného syna přeje získat praetorskou držbu jeho majetku v rozporu s ustanoveními závěti, je stanoveno, že na to má rok.

359. Julianus říká, že obecně vzato se praetorské držby mohou rodiče a děti za všech okolností domáhat do jednoho roku.

360. Papinianus, Názory, kniha VI.

Kognát nižšího stupně nemá nárok na výhodu sukcesního ediktu, když někdo v prvním stupni získal pretoriánskou držbu podle vlastní sekce ediktu. Nezáleží ani na tom, zda kognát prvního stupně získal právo odmítnutí z důvodu svého věku. Proto bylo rozhodnuto, že majetek právoplatně propadá státní pokladně jako majetek bez vlastníka.

Tit. 10. O stupních příbuznosti a spřízněnosti a jejich různých názvech.

361. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VIII.

Stupně příbuzenství jsou, některé z nich, ve vzestupné a některé z nich v sestupné linii nebo v linii pobočné. Ti v přímé vzestupné linii jsou rodiče; ti v přímé sestupné linii jsou děti; ti v boční linii jsou sourozenci a jejich děti.

362. Příbuzenský vztah v přímé vzestupné a sestupné linii začíná prvním stupněm, ale v boční linii první stupeň neexistuje, a proto začíná druhým stupněm. Proto se mohou příbuzní v prvním stupni přímé vzestupné a sestupné linie dělit rovným dílem mezi sebou; ale v kolaterální linii to v tomto stupni nikdo nemůže udělat, ale ve druhém a třetím stupni a v těch, které následují, se mohou dědicové kolaterální linie dělit mezi sebou, a někdy dokonce s těmi vyššího stupně.

363. Měli bychom však mít na paměti, kdykoli se zabýváme otázkami týkajícími se dědictví nebo pretoriánské držby majetku, že ti, kdo patří do téhož stupně, se mezi sebou nedělí vždy rovným dílem.

364. Dědici, kteří jsou první ve vzestupné linii, jsou otec a matka; ti, kteří jsou první v sestupné linii, jsou syn a dcera.

365. Ti, kdo jsou první ve druhém stupni přímé vzestupné linie, jsou dědeček a babička; ti, kdo jsou první v přímé sestupné linii, jsou vnuk a dědeček; ti, kdo jsou první ve vedlejší linii, jsou bratr a sestra.

366. První ve třetím stupni v přímé vzestupné linii jsou pradědeček a prababička; první v sestupné linii jsou pravnuček a pravnučka; první ve vedlejší linii jsou syn a dcera bratra a sestry a dále v pořadí strýc a teta z otcovy strany, strýc a teta z matčiny strany.

367. Ve čtvrtém stupni přímé vzestupné linie jsou prapradědeček a praprababička, v přímé sestupné linii prapranuček a prapranučka; v boční linii vnuk a vnučka bratra a sestry a v jejich pořadí prastrýc z otcovy strany a teta z otcovy strany, tedy bratr a sestra dědečka; prastrýc z otcovy strany a teta z otcovy strany, tj. bratr a sestra babičky; podobně bratři a sestry prastrýce z matčiny strany, tj. děti mužského i ženského pohlaví pocházející ze dvou bratrů; rovněž děti mužského i ženského pohlaví narozené ze dvou sester; a děti obou pohlaví, potomci bratra a sestry. Všechny tyto případy jsou známy pod společným označením bratranci a sestřenice z prvního kolene.

368. V pátém stupni přímé vzestupné linie jsou prapradědeček a praprababička; v přímé sestupné linii prapranuček a prapranučka; v pobočné linii prapranuček a prapranučka bratra a sestry; a v téže linii prapraprastrýc a praprapraotec, tj. bratr a sestra pradědečka, a praprastrýc a prapraotec, tj. bratr a sestra prababičky; také syn a dcera bratranců a sestřenic mužského pohlaví a syn a dcera bratranců a sestřenic ženského pohlaví, rovněž ostatní bratranci a sestřenice mužského a ženského pohlaví a synové a dcery těchto bratranců a sestřenic z obou stran a ti, kteří jsou obou pohlaví a jsou bratranci a sestřenicemi v nejbližším stupni; jsou to synové a dcery prastrýce z otcovy strany a prastrýce z otcovy strany a pratety z matčiny strany a pratety z matčiny strany:

369. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Tedy bratranci a sestřenice otce toho, o jehož příbuzenství jde, nebo děti otcova bratra.

370. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VIII.

V šestém stupni, v přímé vzestupné linii, jsou prapradědeček a praprapradědeček. V přímé sestupné linii jsou pra-pra-pra-pra-vnuk a pra-pra-pra-pra-vnučka; a v kolaterální linii pra-pra-pra-vnuk a pra-pra-pra-vnučka bratra a sestry; a v jejich pořadí prapraprastrýc a prapraprababička, tj. bratr a sestra prapradědečka; a praprastrýc a prababička, tj. bratr a sestra praprababičky. Stejně tak vnuk a vnučka prastrýce z otcovy strany a pratety z otcovy strany a prastrýce z matčiny strany a pratety z matčiny strany. Rovněž vnuk a vnučka bratranců a sestřenic obou pohlaví z prvního kolena a syn a dcera prastrýce z otcovy strany a pratety z otcovy strany a prastrýce z matčiny strany a pratety z matčiny strany; stejně jako děti bratranců a sestřenic z obou stran, které se správně nazývají potomky bratranců a sestřenic z prvního kolena.

371. Z toho, co jsme uvedli, je dostatečně zřejmé, kolik osob může být v sedmém stupni.

372. Musíme si také uvědomit, že příbuzní ve vzestupné a sestupné linii musí být vždy zdvojeni; protože chápeme, že existuje dědeček a babička z matčiny i otcovy strany, stejně jako vnuci obou pohlaví, děti synů i dcer; a toto pořadí musí být dodrženo ve všech stupních vzestupných i sestupných.

373. Modestinus, Pandekty, kniha XII.

Pokud jde o naše právo, není snadné překročit sedmý stupeň, když vyvstane otázka týkající se přirozeného příbuzenství, protože příroda sotva dovolí, aby existence příbuzných přesáhla tento stupeň.

374. Má se za to, že termín "kognáti" je odvozen od skutečnosti, že příbuzní pocházejí z jednoho předka nebo mají společný původ či narození.

375. Příbuzenství mezi Římany se chápe jako dvojí, neboť některá příbuzenství jsou odvozena z občanského a jiná z přirozeného práva a někdy se obě shodují, takže příbuzenství podle přirozeného a občanského práva je jednotné. A skutečně, přirozené spojení lze chápat jako existující i bez spojení občanského, což platí pro ženu, která má nemanželské děti. Občanský vztah, o němž se říká, že je právní, však vzniká adoptí bez přirozeného práva. Vztah existuje podle obou zákonů, když je svazek uzavřen zákonně uzavřeným manželstvím. Přirozený vztah se označuje termínem kognice; ale občanský vztah, ačkoli může být velmi správně označen stejným názvem, se přesněji stylizuje jako agnice, což má vztah odvozený prostřednictvím mužů.

376. Vzhledem k tomu, že s ohledem na osoby spojené příbuzenstvím existují určitá zvláštní práva, není tomuto tématu cizí krátce pojednat o tomto spojení. Osoby spřízněné příbuzenstvím jsou příbuzní manžela a manželky, nazývání tak z toho

důvodu, že dva vztahy, které se od sebe liší, jsou spojeny sňatkem a jeden přechází na druhý. Příbuzenství je totiž odvozeno od manželství.

377. Následují pojmy příbuzenství: tchán, tchyně, zeť, snacha, nevlastní otec, nevlastní matka, nevlastní syn a nevlastní dcera.

378. Neexistují žádné stupně příbuzenství.

379. Otec manžela nebo manželky se nazývá tchán a matka jednoho z nich se nazývá tchyně. U Řeků se otec manžela nazýval hekuros a matka hekura, otec manželky se nazýval penveros a matka penvera. Manželka syna se nazývá snacha, manžel dcery zeť. Druhá manželka se nazývá nevlastní matka dětí narozených od bývalé; manžel matky, která má děti od bývalého manžela, se nazývá nevlastní otec a děti narozené od jednoho z nich se označují jako nevlastní synové a nevlastní dcery; tchán může být také označen jako otec mé ženy a já jsem jeho zeť. Dědeček mé manželky se nazývá můj tchán a já jsem jeho zeť; na druhé straně můj otec je tchánem mé manželky a ona je jeho snachou a můj dědeček je jejím dědečkem a ona je jeho snachou; stejně tak babička mé ženy je mou tchyní a já jsem jejím vnukem; a moje matka je tchyní mé ženy a ona je její snachou; a moje babička je její tchyní a moje žena je její vnučkou. Nevlastní syn mé manželky je synem jejího bývalého manžela a já jsem jeho nevlastní otec; na druhé straně se říká, že moje manželka je nevlastní matkou dětí, které mám s bývalou manželkou, a moje děti jsou její nevlastní děti. Bratr manžela je švagrem jeho manželky a Řekové ho nazývají dayr, jak uvádí Homér. Sestra manžela je švagrová manželky, kterou Řekové nazývají galos. Manželky dvou bratrů se nazývají švagrové, označované u Řeků jako einateres, což uvádí i Homér.

380. Je nesprávné, aby takové osoby uzavíraly vzájemně manželství z toho důvodu, že vzhledem ke své příbuznosti mají k sobě vztah rodičů a dětí.

381. Je třeba mít na paměti, že ani příbuzenství, ani spřízněnost nemohou existovat, pokud manželství, které dává vzniknout příbuzenství, není zákonem zakázáno.

382. Svobodní muži a svobodné ženy mohou být navzájem spojeni příbuzenským vztahem.

383. Dítě dané k adopci nebo osvobozené si zachovává veškerý vztah z poznání a příbuzenství, který dříve mělo, ale ztrácí práva z příbuzenství. Avšak s ohledem na rodinu, do níž přišlo adopcí, není jeho příbuzným nikdo jiný než jeho adoptivní otec a ti, k nimž se stává příbuzným. Nikdo, kdo patří do adoptivní rodiny, s ním není příbuzný na základě příbuzenství.

384. Kdo byl vykázán z ohně a vody nebo jakýmkoli způsobem ztratil svá občanská práva, takže ztratil svobodu a občanství, ztrácí také všechna příbuzenství a spřízněnost, která dříve měl.

385. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Jestliže emancipuji svého přirozeného syna a adoptuji jiného, nebudou bratry. Arrianus říká, že pokud po smrti svého syna adoptuji Titius, bude považován za bratra zemřelého.

386. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Labeo říká, že manželka mého vnuka, syna mé dcery, je mou vnučkou.

387. Osoby, které jsou zasnoubeny, jsou zahrnuty do pojmů zeť a snacha, stejně tak rodiče těchto osob jsou považováni za zahrnuté do pojmů tchán a tchyně.

388. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Nemanželské dítě ženy, s níž jsem se později oženil, je také mým nevlastním synem, stejně jako je tomu v případě toho, jehož matka dříve žila v konkubinátu s nějakým mužem a později byla provdána za jiného.

389. Pomponius, Enchiridion, kniha I.

Servius velmi správně říká, že výrazy tchán a tchyně, zeť a snacha jsou rovněž odvozeny od zasnoubení.

390. Paulus, Sentence, kniha IV.

Přímá příbuzenská linie se dělí na dvě části, z nichž jedna je vzestupná a druhá sestupná. Od vzestupné linie se odvozují také vedlejší linie, stejně jako od druhého stupně. Ve zvláštní knize jsme podrobněji vysvětlili vše, co se týká všech těchto linií.

391. Týž, O stupních a příbuznostech a jejich různých názvech.

Člověk vzdělaný v právu by měl znát stupně příbuzenství a spřízněnosti, protože podle zákonů je zvykem, že majetek a poručnictví přechází na nejbližší příbuzné. Pretor však svým ediktem uděluje držbu pozůstalosti nejbližšímu příbuznému. Navíc podle zákona týkajícího se trestních procesů nemůžeme být proti své vůli nuceni svědčit proti osobám, které jsou s námi spřízněny příbuzensky, a kognátům.

392. Termín kognice je zřejmě odvozen z řeckého slova, neboť Řekové označovali jako suggneis osoby, které nazýváme kognáty.

393. Kognáty jsou ti, které Zákon dvanácti desek stylizuje jako agnáty, ale ti jsou ve skutečnosti takoví ze stejné rodiny přes otce. Ti, s nimiž jsme spřízněni skrze ženy, jsou pouze označováni jako kognáti.

394. Nejbližší příbuzní mezi agnáty se nazývají "vlastní".

395. Mezi agnáty a kognáty je stejný rozdíl jako mezi rodem a druhem. Agnát je také kognát, ale kognát není agnát; jedno z toho je totiž občanské a druhé přirozené označení.

396. Tento termín, tedy kognáty, používáme i ve vztahu k otrokům. Proto mluvíme o rodičích, dětech a bratrech otroků; kognaci však otrocké zákony neuznávají.

397. Původ kognace se odvozuje pouze od žen, neboť je bratrem ten, kdo se narodil pouze z téže matky; ale tam, kde mají osoby stejného otce, ale různé matky, jsou agnáty.

398. Stejně tak děti až po pra-pra-pra-pra-vnuka mají zvláštní jména a ti, kteří jsou za tímto stupněm, jsou nazýváni potomky.

399. Existují také příbuzní v kolaterálním stupni, jako bratři a sestry a jejich potomci, stejně jako tety z otcovy a mateřské strany.

400. Kdykoli vyvstane otázka, jaký stupeň příbuzenství existuje mezi jednou osobou a druhou, musíme začít u toho, o jehož příbuzenství se jedná; a je-li to v nadřazeném nebo podřazeném stupni v přímé vzestupné nebo sestupné linii, můžeme snadno zjistit příbuzenství sledováním linie nahoru nebo dolů, jestliže vyjmenujeme každého, kdo je nejbližším příbuzným v různých stupních. Neboť každý, kdo je nejbližším příbuzným člověka, který je v dalším stupni po mně, je ve druhém stupni po mně; a podobně se počet zvyšuje s každou další osobou. Stejně je třeba postupovat i s ohledem na stupně v příbuzenské linii. Proto je bratr ve druhém stupni, protože otec a matka, od nichž je jeho příbuzenský vztah odvozen, se počítají jako první.

401. Stupně se tak nazývají podle toho, že se podobají žebříkům nebo místům, která jsou šikmá, takže stoupáme tím, že přecházíme od jednoho k druhému, to znamená, že postupujeme k tomu, kdo jakoby pochází z jiného.

402. Nyní uvažujme o každém stupni zvlášť.

403. V prvním stupni příbuznosti, ve vzestupné linii, jsou dvě osoby, otec a matka; v přímé sestupné linii jsou také dvě, syn a dcera, kterých může být několik.

404. Ve druhém stupni je dvanáct osob, a to dědeček, tedy otec otce a matka, a babička, a to jak otcovská, tak mateřská. Bratr se také chápe jako ten, který patří jednomu nebo druhému z rodičů, a to buď jen matce, nebo otci, nebo oběma. Tím se však počet nezvětšuje, protože mezi tím, kdo má stejné rodiče, a tím, kdo má pouze stejného otce, není žádný rozdíl, kromě toho, že první z nich má stejné otcovské i mateřské příbuzenstvo. Výsledkem tedy je, pokud jde o ty, kdo se narodili z různých rodičů, že bratr mého bratra nemusí být mým kognátem. Neboť předpokládejme, že mám bratra pouze ze stejného otce a on má bratra ze stejné matky, ti dva jsou bratři, ale ten druhý není můj kognát. Příbuznost sestry se počítá stejně jako příbuznost bratra. Vztah vnuka se chápe také dvojím způsobem, neboť je synem syna nebo synem dcery.

405. Do třetího stupně je zahrnuto dvaatřicet osob. Pojem pradědeček se chápe čtyřmi různými způsoby, neboť je otcem dědečka z otcovy strany nebo dědečka z matčiny strany nebo babičky z otcovy strany nebo babičky z matčiny strany; pojem prababička zahrnuje rovněž čtyři různé osoby, neboť je matkou buď dědečka z matčiny strany, nebo babičky z otcovy strany, nebo matkou dědečka z matčiny strany nebo babičky z matčiny strany.

Termín otcovský strýc (tj. bratr otce) je třeba chápat rovněž ve dvojím smyslu; to znamená, zda měl stejného otce, nebo stejnou matku. Moje babička z otcovy strany si vzala tvého otce a porodila tě; nebo tvoje babička z otcovy strany si vzala mého otce a porodila mě; já jsem tedy tvůj strýc z otcovy strany a ty jsi můj. To se děje tam, kde si dvě ženy vezmou syna té druhé, neboť děti mužského pohlaví, které se jim narodí, jsou otcovskými strýci té druhé a děti ženského pohlaví jsou mateřskými tetami té druhé. Dá-li muž svého syna za ženu, jejíž dceru si sám vzal, budou mužské děti, které se narodí otci mladého muže, nazývat ty, které se narodí matce dívky, svými synovci, a ty ostatní budou nazývat svými otcovskými strýci a jejich otcovskými tetami. Strýc z matčiny strany je bratrem matky a lze o ní říci totéž, co jsme uvedli v souvislosti se strýcem z otcovy strany; pokud si totiž dva muži vezmou dcery toho druhého, budou jim narození chlapci vzájemně strýci z matčiny strany a dívky vzájemně tety z matčiny strany. A podle stejného pravidla, narodí-li se z jednoho manželství muži a z druhého ženy, budou muži mateřskými strýci žen a ženy mateřskými tetami mužů. Teta z otcovy strany je sestrou otce a bude se na ni vztahovat to, co bylo uvedeno výše. Teta z matčiny strany je sestrou matky a stejně tak se na ni bude vztahovat to, co bylo uvedeno výše.

Je třeba si uvědomit, že zatímco bratři a sestry otce a matky se nazývají strýcové a tety z otcovy strany a strýcové a tety z matčiny strany, synové a dcery sourozenců nemají žádný zvláštní název, který by označoval jejich příbuzenský vztah, ale jsou pouze označováni jako synové a dcery sourozenců. Dále bude ukázáno, že je tomu tak i v případě jejich potomků. Výrazy pravnuk a pravnučka se rovněž chápou čtyřmi různými způsoby, neboť buď pocházejí od vnuka po jeho synovi, nebo od vnuka po jeho dceři; nebo od vnučky po jejím synovi, nebo od vnučky po její dceři.

406. Do čtvrtého stupně je zahrnuto osmdesát osob. Prapradědeček je pojem, který se vztahuje na osm osob, neboť je buď otcem pradědečka z otcovy strany, nebo pradědečka z matčiny strany, o nichž jsme uvedli, že by každý z nich měl být chápán ve dvojím významu; nebo je otcem prababičky z otcovy strany, nebo prababičky z matčiny strany, přičemž každé z těchto jmen rovněž chápeme ve dvojím významu. Pojem praprababička zahrnuje také osm osob, neboť je matkou otcovského pradědečka nebo mateřského pradědečka; nebo matkou otcovské prababičky nebo mateřské prababičky. Otcovský prastrýc je bratrem dědečka a lze ho chápat jako dědečka i bratra dvojím způsobem, proto tento pojem zahrnuje čtyři osoby; může být totiž bratrem otcovského nebo mateřského dědečka, to znamená, že může pocházet ze stejného otce, totiž pradědečka, nebo pouze ze stejné matky, totiž prababičky. Navíc ten, kdo je mým prastrýcem, je strýcem mého otce nebo matky. Moje prateta z otcovy strany je sestrou mého dědečka, přičemž pojem dědeček, stejně jako pojem sestra (jak jsme uvedli výše), se vykládá dvěma různými způsoby, a proto v tomto případě chápeme pojem prateta jako označení čtyř různých osob. Stejně tak ta, která je otcovskou tetou mého otce nebo mé matky, bude mou otcovskou pratetou. Prastrýc z matčiny strany je bratrem babičky, a podle stejného pravidla jsou v tomto pojmenování zahrnuty čtyři osoby, a můj prastrýc z matčiny strany je strýcem mého otce nebo mé matky z matčiny strany. Mateřská prateta je sestra babičky a podle téhož pravidla je třeba tento pojem chápat čtyřmi různými způsoby, neboť ta, která je mateřskou tetou mého otce nebo mé matky, je mou mateřskou pratetou. V tomto stupni jsou také děti sourozenců nebo prvních bratranců a sestřenic obou pohlaví. Jsou to děti, které se narodily bratrům nebo sestrám a které některé autority rozlišují takto: ty, které se narodily bratrům, se označují jako otcovští první bratranci a sestřenice, a ty, které se narodily bratrovi nebo sestře, se nazývají amitini a amitinse, a děti obou pohlaví narozené dvěma sestrám se nazývají bratranci a sestřenice na základě jejich původu. Podle Trebatia mnohé autority nazývají všechny tyto děti bratranci a sestřenicemi. Do tohoto pojmenování je zahrnuto šestnáct různých osob, a sice syn a dcera strýce z otcovy strany jsou označováni dvojím způsobem, jak je uvedeno výše; bratr mého otce totiž může spolu s ním pocházet pouze ze společného otce nebo ze společné matky. Syn a dcera otcovy tety a syn a dcera strýce z matčiny strany jsou syn a dcera strýce z matčiny strany a syn a dcera tety z matčiny strany, stejně jako pojmy otcovská teta, matčin strýc a matčina teta je třeba chápat tak, že mají podle tohoto pravidla dvojí význam. Do tohoto stupně patří také vnuk a vnučka bratra a sestry. Protože však pojmy bratr, sestra, vnuk a vnučka je třeba chápat ve dvojím významu, patří sem šestnáct osob, a to vnuk narozený synovi a vnuk narozený dceři bratra od téhož otce; vnuk narozený synovi a vnuk narozený dceři bratra z téže matky, ale z jiného otce; vnučka narozená synovi a vnučka narozená dceři bratra z téhož otce a vnučka narozená synovi nebo dceři bratra z téže matky, ale z jiného otce. Podle tohoto pravidla jde o osm osob a dalších osm přibude, budeme-li počítat vnuky a vnučky narozené sestře. Navíc vnuk a vnučka mého bratra a sestry mě nazývají svým prastrýcem. Vnuci mých sourozenců a moji vlastní si říkají bratranci a sestřenice. Pravnuk a pravnučka jsou syn a dcera pravnuka nebo pravnučky; vnuk nebo vnučka vnuka nebo vnučky, pravnuk a pravnučka vnuka syna nebo dcery; přičemž se rozumí, že vnuk je takový z toho důvodu, že je synem mého vlastního syna nebo mé dcery, a vnučka je taková proto, že je dcerou mého syna nebo mé dcery; takže ke každé osobě sestupujeme po stupních takto: syn, vnuk, pravnuk, prappravnuk; syn, vnuk, pravnuk, prappravnučka; syn, vnuk, pravnučka, prappravnučka; syn, vnuk, pravnuk, prappravnučka; syn, vnuk, pravnučka, prappravnučka; syn, vnuk, pravnuk, prappravnučka; syn, vnučka, pravnuk, prappravnučka; syn, vnučka, pravnuk, prappravnučka; syn, vnučka,

pravnuke, prapranučka; syn, vnučka, pravnuke a prapranučka. Při výpočtu původu od dcery se vyjmenovávají tytéž osoby a tímto způsobem jich je šestnáct.

407. Do pátého stupně se započítává sto osmdesát čtyři osob, a to takto: praprapradědeček a prapraprababička. Praprapradědeček je otec prapradědečka nebo praprababičky; dědeček pradědečka nebo prababičky; prapradědeček otce nebo matky. Toto pojmenování zahrnuje šestnáct osob, přičemž výčet je proveden podle mužů i žen, abychom se dostali ke každé z takto označených osob, tedy k otci, dědečkovi, pradědečkovi, prapradědečkovi, praprapradědečkovi; otec, dědeček, pradědeček, praprababička, prapradědeček; otec, dědeček, prababička, prapradědeček, prapradědeček; otec, dědeček, prababička, pradědeček, praprababička, praprapradědeček; otec, babička, pradědeček, prapradědeček, prapradědeček; otec, babička, prababička, pradědeček, praprababička, prapradědeček; otec, babička, prababička, pradědeček, praprababička, prapradědeček; otec, babička, prababička, praprababička, prapradědeček, prapradědeček. Podobně se postupuje i při výčtu ze strany matky. Pojem prapraprababička zahrnuje podle stejného pravidla stejný počet osob, tedy šestnáct. Prapraprastrýc z otcovy strany je bratr pradědečka nebo prastrýc z otcovy strany otce nebo matky. Pod tímto názvem je zahrnuto osm osob vyjmenovaných takto: otec, dědeček, pradědeček, praprastrýc, bratr pradědečka; otec, dědeček, prastrýc, praprababička, bratr pradědečka; otec, babička, pradědeček, prapradědeček, bratr pradědečka; otec, babička, pradědeček, praprababička, bratr pradědečka.

Při provádění výpočtu od matky po pradědečka je stejný počet osob. Než však zmíníme bratra pradědečka, postavíme před něj prapradědečka, a to z toho důvodu (jak jsme uvedli výše), že se nemůžeme dostat k tomu, o jehož příbuzenství se jedná, pokud neprojdeme přes ty, od nichž pochází, tedy praprastrýce z matčiny strany, tedy bratra prababičky, prastrýce z matčiny strany otce nebo matky. Stejnou metodou výpočtu vypočítáme i v tomto případě osm osob s tím rozdílem, že pouze s touto změnou je zaveden bratr prababičky.

Otcovská prateta je sestrou pradědečka a prateta otce nebo matky. V tomto případě se provádí stejný výčet osob jako dříve, s tím rozdílem, že sestra pradědečka je uvedena jako poslední. Praprababička z matčiny strany je sestrou prababičky a prateta z matčiny strany otce nebo matky. V tomto případě je počet osob stejný s tím rozdílem, že sestra prababičky je uvedena jako poslední. Některé autority označují všechny, které jsme uvedli jako potomky prastrýce z otcovy strany, takto: strýc z otcovy strany, strýc z matčiny strany, teta z otcovy strany, teta z matčiny strany; ti, které takto označují já, mě nazývají prastrýcem svého bratra nebo sestry.

Do tohoto stupně jsou také zahrnuti syn a dcera prastrýce z otcovy strany, kteří jsou synem a dcerou bratra dědečka, vnuk a vnučka prastrýce nebo praprastrýce po svých synech nebo dcerách a první bratranec a sestřenice otce nebo matky. I v tomto případě počítáme s osmi osobami; a to z toho důvodu, že dědeček a bratr (jak již bylo uvedeno), mohou v této funkci existovat dvojmo, a proto charakter syna nebo dcery otcovy pratety náleží čtyřem osobám; syn a dcera otcovské pratety jsou synem a dcerou sestry dědečka a vnukem nebo vnučkou dcery pradědečka nebo prababičky a bratranci a sestřenicemi otce

nebo matky; počet osob je stejný, jak bylo uvedeno výše. Syn a dcera prastrýce z matčiny strany jsou syn a dcera bratra babičky nebo vnuk a vnučka po synovi a bratranci a sestřenice otce nebo matky; počet osob je stejný, jak je uvedeno výše. Syn a dcera pratety z matčiny strany, tj. děti sestry babičky, vnuk a vnučka po dceři pradědečka nebo prababičky, a bratranci a sestřenice otce nebo matky podle stejného výpočtu.

Osoby, které jsme právě vyjmenovali od syna prastrýce z otcovy strany, ohledně jejichž příbuznosti může vzniknout otázka, jsou správně označeny jako bratranci, neboť, jak říká Massurius, osoba, kterou někdo nazývá nejbližším stupněm svého bratrance, který je bratrancem jeho otce nebo matky, je jím označena jako syn nebo dcera bratrance. Vnuk a vnučka strýce z otcovy strany jsou pravnukem a pravnučkou dědečka nebo babičky z otcovy strany, kteří pocházejí od vnuka nebo vnučky po synovi, a jsou dětmi bratranců a sestřenic.

Mezi ně patří osm osob, tj. čtyři vnuci a čtyři vnučky, a to z toho důvodu, že pojem otcovský strýc je chápán jako pojem dvojího významu a vnuk nebo vnučka jsou zdvojení, pokud jde o dva druhy strýců. Vnuk nebo vnučka otcovské tety jsou pravnuk a pravnučka, kteří se narodili vnučkovi nebo vnučce dědečka nebo babičky z otcovy strany, a jsou to synové a dcery bratranců a sestřenic; a jejich počet je stejný. Vnuk a vnučka strýce z matčiny strany jsou pravnuk a pravnučka dědečka nebo babičky z matčiny strany. Zbytek je stejný jako v případě vnuka nebo vnučky strýce z otcovy strany (vnuk a vnučka tety z matčiny strany, tedy pravnuk nebo pravnučka, vnukem nebo vnučkou dědečka nebo babičky z matčiny strany; a počet osob je stejný).

Všichni ti, které jsme právě zmínili od vnuka strýce z otcovy strany, se v případě, kdy se jedná o příbuzenský vztah, považují za dalšího v pořadí bratrance, neboť je bratrancem otce nebo matky. Pravnuk a pravnučka bratra: v tomto stupni je zahrnuto šestnáct osob, přičemž pojem bratr je chápán dvěma způsoby a pravnuk a pravnučka jsou chápáni každý čtyřmi způsoby (jak jsme již uvedli). Stupeň pravnuk a pravnučka sestry zahrnuje podobně šestnáct osob. Prapravnuk a prapravnůčka jsou děti prapravnuka a prapravnůčky, vnuk a vnučka pravnuka nebo pravnučky, pravnuk a pravnučka vnuka nebo vnučky; prapravnuk a pravnučka syna nebo dcery. Pod tímto označením je zahrnuto třicet dva osob, neboť prapravnuk zahrnuje šestnáct osob a prapravnůčka stejný počet osob.

408. Do šestého stupně je zahrnuto čtyři sta čtyřicet osm osob, a to následovně: prapradědeček, prapradědeček otce nebo matky, praprapradědeček, dědeček nebo prababička, pradědeček pradědečka nebo prababičky, dědeček pradědečka nebo prababičky a dědeček pradědečka nebo prababičky a otec pradědečka nebo prababičky. Nazývá se dědeček třetího stupně. Do této třídy je zařazeno třicet dva osob. Počet, do něhož patří praprapradědeček, je totiž třeba zdvojnásobit, přičemž u každé osoby se provede změna, pokud jde o vztah praprapradědeček; takže existuje šestnáct způsobů, jak být otcem praprapradědečka, a stejně tolik, jak být otcem prapraprababičky.

Stejně tak pojem pra-pra-pra-pra-prababička zahrnuje třicet dva osob, otcovský pra-prastrýc, tedy bratr pra-pra-pra-pra-dědečka, syn pra-pra-pra-pra-dědečka a matky, otcovský pra-prastrýc otce nebo matky. Šestnáct osob, které jsou v tomto pojmu uvedeny, jsou následující: otec, dědeček, pradědeček, praprapradědeček, praprapradědeček, bratr praprapradědečka; otec, dědeček, praprapradědeček, praprapradědeček, praprapradědeček, bratr praprapradědečka ; otec, dědeček, prababička, pradědeček, prapradědeček, bratr prapradědečka; otec, dědeček, prababička, prapradědeček, prapradědeček, bratr prapradědečka; otec, babička, pra - pra - babička, pra - pra - pra - dědeček, pra - pra - pra - dědeček, bratr pra - pra - dědečka; otec, babička, pra - pra - babička, pra - pra - pra - dědeček, pra - pra - pra - dědeček, bratr pra - pra - dědečka.

Stejný počet je zahrnut i na straně matky. Praprastrýc z matčiny strany, tedy bratr praprababičky, a prastrýc otce nebo matky z matčiny strany. Počet v pořadí osob je stejný, jak bylo uvedeno výše; jedinou změnou je, že místo bratra praprababičky je uveden bratr pradědečka. Otcovská prateta je sestrou prapradědečka a mateřská prateta matky; ostatní osoby postupují v pravidelném pořadí jako v případě otcovského praprastrýce s tou výjimkou, že místo bratra prapradědečka je uvedena sestra prapradědečka. Prapradědečkem z matčiny strany je sestra praprababičky a prateta otce nebo matky a ostatní stupně probíhají stejně jako výše, s tím rozdílem, že na posledním stupni je místo bratra praprababičky uvedena sestra praprababičky.

Některé autority označují následujícími konkrétními jmény všechny ty, které jsme vysledovali od praprastrýce z otcovy strany, praprastrýce z matčiny strany, praprastrýce z otcovy strany, pratety z otcovy strany a pratety z matčiny strany; proto tyto termíny používáme bez rozdílu. Syn a dcera praprastrýce z otcovy strany jsou synem a dcerou bratra pradědečka a vnuk a vnučka prapradědečka nebo praprababičky pradědečkem prostřednictvím jeho syna. V této třídě je šestnáct osob, přičemž výčet provádíme stejným způsobem jako v pátém stupni, když jsme vysvětlovali příbuzenství praprastrýce z otcovy strany; pouze přidáváme o jednoho syna nebo dceru více, protože do této třídy je třeba zahrnout tolik osob jako do třídy praprastrýce z otcovy strany, tedy osm. Pokud jde o osobu dcery, vypočtený počet je stejný jako výše uvedený; syn a dcera praprastrýce z otcovy strany jsou dětmi sestry praprastrýce a vnuk a vnučka po praprastrýci nebo praprababička prostřednictvím prastrýce po dceři. V tomto případě počítáme osoby podle stejného pravidla. Syn a dcera praprastrýce z matčiny strany jsou dětmi pradědečka a prababičky a vnuky praprapradědečka a praprababičky prostřednictvím prababičky po synovi. Výčet by měl být v tomto případě proveden stejně jako v případě syna a dcery praprastrýce z otcovy strany. Synem a dcerou praprababičky z matčiny strany jsou syn a dcera sestry prababičky a vnukem a vnučkou pradědečka a prababičky přes prababičku po dceři, přičemž počet a definice osob jsou stejné jako výše.

Všichni ti, které jsme uvedli jako potomky syna praprastrýce z otcovy strany, jsou bratrance a sestřenice dědečka a babičky a prastrýce a pratety osoby, o jejíž příbuzenský vztah se jedná; jsou také vzdálenými bratrance a sestřenicemi sourozenců otce nebo matky z obou stran. Vnuk a vnučka prastrýce a pratety z otcovy strany, prastrýce a pratety z matčiny strany, přičemž každá z těchto tříd zahrnuje šedesát čtyři osob. Protože totiž osoba prastrýce má čtyři různé významy, osoba vnuka má dva, zdvojuje se počet, když se mluví o vnukovi, a ten, kdo je zdvojen, je také čtyřnásobný.

Jde-li o vnučku, je počet rovněž zdvojnásoben; na příklad uvedeme jeden z těchto výčtů. Otec, dědeček, pradědeček, bratr dědečka, který je prastrýcem z otcovy strany, jeho syn a jeho vnuk po synovi a také jeho vnučka; otec, dědeček, prababička, bratr dědečka, který je prastrýcem z otcovy strany, jeho syn, jeho vnuk po synovi a jeho vnučka; otec, dědeček, pradědeček, otec dědečka, který je otcovským prastrýcem jeho dcery, a jeho vnuk po jeho dceři, rovněž jeho vnučka; otec, dědeček, prababička, bratr dědečka, který je otcovským prastrýcem, jeho dcera, jeho vnuk po jeho dceři, a rovněž jeho vnučka. Podle stejného pravidla je jich tolik, počínaje matkou, tedy počítáme-li vnuky a vnučky bratra dědečka z matčiny strany. To platí i pro pratetu z otcovy strany, to znamená v případě, že vypočítáváme vnuky sestry dědečka. Stejně pravidlo platí i pro prastrýce z matčiny strany, tj. pro bratra babičky. Podle stejného pravidla se provádí výpočet s ohledem na pratetu z matčiny strany, tj. sestru babičky; od ní se odvozuje celý počet šedesáti čtyř potomků. Všichni tyto jsou pravnuky nebo pravnučkami pradědečka nebo prababičky osoby, o jejíž příbuzenský vztah se jedná, tedy vnuky nebo vnučkami bratra nebo sestry téhož dědečka nebo babičky.

A na druhé straně dědeček a babička, prastrýc a prateta z otcovy strany, prastrýc a prateta z matčiny strany téže osoby. Kromě toho existují otec a matka téže osoby a bratři a sestry obou těchto osob ve stupni nad bratranci a sestřenicemi, a on je jejich bratrancem a ony jsou jeho.

K pravňukovi strýce z otcovy strany a jeho vnučce patří osm osob; je jich totiž šestnáct obou pohlaví, a to otec, dědeček, strýc z otcovy strany, jeho syn, jeho vnuk po synovi, jeho pravňuk prostřednictvím svého syna po vňukovi a jeho pravnučka; otec, babička, strýc z otcovy strany, syn strýce z otcovy strany, jeho vnuk prostřednictvím svého syna, jeho pravňuk prostřednictvím vňuka prostřednictvím svého syna a jeho pravnučka; otec, dědeček, strýc z otcovy strany, dcera tohoto strýce, jeho vnuk po dceři, jeho pravňuk po vňukovi po synovi jeho dcery a jeho pravnučka; otec, babička, strýc z otcovy strany, dcera strýce z otcovy strany, jeho vnuk po dceři, jeho pravňuk narozený jeho vňukovi po dceři a jeho pravnučka; otec, dědeček, strýc z otcovy strany, syn strýce z otcovy strany, vnučka od syna jeho dcery, pravňuk narozený synovi jeho dcery a jeho pravnučka; otec, babička, prastrýc, syn prastrýce, jeho vnučka od jeho syna, jeho pravňuk narozený jeho synovi prostřednictvím jeho vnučky a také jeho pravnučka; otec, dědeček, prastrýc, dcera prastrýce, jeho vnučka po jeho dceři, jeho pravňuk, který se narodil jeho vnučce prostřednictvím jeho dcery, a také jeho pravnučka; otec, babička, strýc z otcovy strany, dcera strýce z otcovy strany, jeho vnučka po jeho dceři, jeho pravňuk po jeho vnučce prostřednictvím jeho dcery a jeho vnučka, pravňuk a pravnučka tety z otcovy strany. Podle stejného pravidla obsahuje tato třída stejný počet osob, pokud se teta z otcovy strany nahradí strýcem z otcovy strany. To platí i pro pravňuka a pravnučku strýce z matčiny strany, přičemž tento strýc je uveden místo strýce z otcovy strany. Prapravňuk a pravnučka tety z otcovy strany, a v tomto případě je teta z matčiny strany nahrazena strýcem z otcovy strany, a zjistíme stejný počet osob. Všechny tyto osoby jsou vnuky nebo vnučkami bratranců a sestřenic toho, o jehož příbuzenství se jedná.

Prapravňuk a pravnučka bratra a sestry dávají vzniknout šedesáti čtyřem osobám, jak vyplývá z toho, co je uvedeno výše. Prapravňuk a prapravnučka, prapravňuk nebo prapravnučka syna dcery a prapravňuk a prapravnučka prapravňuka a prapravnučka prapravňuka a prapravnučka prapravňuka, nebo pravňuka pravňuka nebo pravnučky, nebo vňuka a vnučky

pravnuka nebo pravnučky, nebo syna dcery pravnuka nebo pravnučky. Tato označení zahrnují šedesát čtyři osob, neboť vnuk ve třetím stupni dává vzniknout třiceti dvěma a vnučka ve třetím stupni stejnému počtu. Od pravnuka se totiž počet čtyřnásobí, takže jich je třicet dva, neboť samotný výraz vnuk označuje dvě osoby, pravnuček čtyři, prapravnuk osm, praprapravnuček šestnáct. K nim se přidávají vnuk a vnučka třetího stupně, z nichž jeden se narodí prapravnukovi a druhý praprapravnučce. Kromě toho se stejné zdvojení provádí v každém jednotlivém stupni, neboť k mužům se přidávají ženy, z nichž každá pochází v pravidelném pořadí, a jsou vyjmenovány takto: dcera, vnuk, pravnuček, pravnuček, pravnuček, pravnuček, pravnuček, prapravnuk a praprapravnučka; syn, vnučka, pravnučka, prapravnučka, prapravnuk, prapravnuk, prapravnuk, prapravnuk a prapravnučka ; dcera, vnučka, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk, prapravnuk, prapravnučka a prapravnučka; syn, vnuk, pravnuček, pravnučka, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk, prapravnuk a prapravnučka ; dcera, vnuk, pravnuček, prapravnučka, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk a prapravnučka; syn, vnuk, pravnuček, prapravnučka, pravnuček, prapravnuk, prapravnučka a prapravnučka; dcera, vnuk, pravnučka, prapravnučka, pravnuček, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk, prapravnučka a prapravnučka; dcera, vnuk, pravnučka, prapravnučka, praprapravnuček a prapraprapravnučka a praprapraprapravnučka; syn, vnuk, pravnuček, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk a praprapravnučka; dcera, vnuk, prapravnuk, praprapravnuček, prapraprapravnuček a praprapraprapravnučka; syn, vnučka, pravnuček, prapravnuk, praprapravnučka, prapraprapravnuček a praprapraprapravnučka; syn, vnučka, pravnuček, prapravnuk, pravnučka, prapravnučka, prapravnuk a prapravnučka ; dcera, vnučka, pravnuček, prapravnuk, prapravnučka, prapravnuk, prapravnučka, praprapravnuček, praprapravnuček a prapraprapravnuček ; dcera, vnuk, pravnučka, prapravnučka, praprapravnuček, praprapravnuček, praprapravnuček a prapraprapravnuček ; dcera, vnuk, pravnučka, prapravnučka, praprapravnuček, praprapravnuček a prapraprapravnuček a praprapraprapravnuček;

409. Do sedmého stupně je zahrnuto sto dvacet čtyři osob, počínaje otcem a matkou pra-pa-pa-pa-děda a pra-pa-pa-pa-prababičky. Tito tvoří celkem sto dvacet osm osob, neboť otců a matek praprapradědečka je tolik, kolik je prapraprababiček, a těch je šedesát čtyři. Bratr a sestra prapradědečka a prapraprababičky jsou syn a dcera prapradědečka, strýc a teta prapradědečka a praprababičky z otcovy a mateřské strany; prastrýc z otcovy strany a prastrýc z matčiny strany, prateta z otcovy strany a prateta z matčiny strany prapradědečka a prababičky ; praprastrýc z otcovy strany, praprastrýc z matčiny strany, prateta z otcovy strany a prateta z matčiny strany dědečka nebo babičky; prastrýc z otcovy strany, prastrýc z matčiny strany, prateta z otcovy strany a prateta z matčiny strany otce nebo matky.

Osob spojených s bratrem prapradědečka je třicet dva, neboť jich je šestnáct odvozených od prapradědečka, a tolik jich nutně přibývá kvůli zdvojení osoby bratra. Šestnáct bratrů prapradědečka se totiž počítá jako pocházející od jeho otce, stejně jako šestnáct od jeho matky. Stejně tak sester prapradědečka je třicet dva. Celkem jich je tedy šedesát čtyři a stejně tolik je

třeba počítat i pro bratry a sestry praprapradědečka. Syn a dcera praprastrýce z otcovy strany jsou vnukem prapradědečka a vnučkou po jeho synovi, synovi a dceři bratra prapradědečka. Synem a dcerou praprababičky z matčiny strany jsou vnuk a vnučka prapradědečka, jeho vnučkou dcera, synem a dcerou sestra praprababičky.

Všechny tyto osoby, které jsme uvedli jako potomky syna praprastrýce z otcovy strany, jsou bratřenci a sestřenice prapradědečka a prababičky, o jejichž příbuzenství se jedná, o jeden stupeň výše než bratřenci a sestřenice jeho dědečka a babičky. Každé z těchto jmen zahrnuje šestnáct osob, protože když praprastrýc z otcovy strany dává vzniknout šestnácti osobám, jeho syn a dcera dávají vzniknout výčtu každého z nich; a ze všech těch, které vysledujeme až k synovi praprastrýce z otcovy strany, vynásobením osmi šestnácti získáme sto dvacet osm.

Pojem vnuk prastrýce z otcovy strany zahrnuje šestnáct osob. Je totiž pravnukem prapradědečka a praprababičky, a protože prapradědeček se počítá osmkrát, vnuci, kteří se počítají dvakrát osmkrát, tvoří výše uvedený počet. Stejně pravidlo platí i pro vnučku prastrýce z otcovy strany.

Podle stejného pravidla vnuk a vnučka prastrýce z matčiny strany zahrnují třicet dva osob. Vnuk a vnučka prately z otcovy strany podle této klasifikace zahrnují stejný počet osob. To platí i pro vnuka a vnučku prately z matčiny strany, a proto se pro všechny tyto osoby získá sto dvacet osm osob. Dědeček a babička osoby, o jejíž příbuzenský vztah se jedná, jsou v příbuzenském vztahu ve stupni nad bratřenci a sestřenicemi k osobám zde uvedeným, tedy k otci, matce a bratřenci a sestřenici. Ten, o jehož stupeň příbuznosti se jedná, je jejich bratrancem a sestřenicí, ale v nižším stupni, a jak říká Trebatius, děje se tak proto, aby se naznačilo, že jsou příbuzní; jako důvod uvádí, že poslední stupně příbuznosti jsou stupně bratranců a sestřenic. Proto se syn mého bratrance velmi správně nazývá mým blízkým příbuzným; a také se nazývá synem mého bratrance. Proto se ti, kdo se narodili z bratranců a sestřenic, navzájem nazývají blízkými příbuznými, neboť nemají žádné zvláštní jméno, kterým by mohli být označeni.

Pravnuk a pravnučka prastrýce z otcovy strany, pravnuk a pravnučka prastrýce z matčiny strany, pravnuk a vnučka prately z otcovy strany, pravnuk a pravnučka prately z matčiny strany: od toho všeho se odvozuje sto dvacet osm osob, neboť každé z těchto pojmenování zahrnuje šestnáct osob. Například výraz prastrýc z otcovy strany se chápe čtyřmi různými způsoby, přičemž osoby každého prastrýce z otcovy strany jsou čtyřnásobné; pravnuk a pravnučka zahrnují třicet dva osob; a tento počet vynásobený čtyřmi tvoří celý výše uvedený počet. Otcové a matky těchto osob jsou bratřenci a sestřenice toho, o jehož stupeň příbuznosti se jedná, a on je jejich bratrancem a sestřenicí.

Prapravnuk a praprababička strýce z otcovy strany, prapravnuk a praprababička strýce z matčiny strany, prapravnuk a praprababička tety z otcovy strany, prapravnuk a praprababička tety z matčiny strany: každý z těchto pojmů zahrnuje šestnáct osob; například prapravnuk strýce z otcovy strany je vyjmenován tak, že jeho pravnuk a pravnučka budou počítáni jako čtyři a jejich dětí bude šestnáct. Pro dceru platí stejné pravidlo jako pro ostatní a tímto způsobem se celý počet dostane na sto dvacet osm. Jedná se o pravnuka a pravnučku bratrance a sestřenice toho, o jehož stupeň příbuznosti se jedná; syny a dcery prastrýce z otcovy strany, prastrýce z matčiny strany, prately z otcovy strany a prately z matčiny strany těch, o jejichž stupeň příbuznosti se jedná.

Stejné pravidlo platí pro bratrance pradědečka a prababičky.

Tit. 11. Ohledně praetorského vlastnictví s odkazem na manžela a manželku.

410. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVII.

Aby mohla být požadována pretoriánská držba majetku v případě úmrtí manžela nebo manželky, musí existovat zákonné manželství. Na druhou stranu, pokud je manželství nezákonné, nelze požadovat pretoriánskou držbu pozůstalosti. Stejně tak nelze vstoupit do pozůstalosti na základě závěti, ani se nelze domáhat pretoriánské držby v souladu s podmínkami závěti, neboť nic nelze nabýt tam, kde je manželství protiprávní.

411. Aby bylo možné získat takovouto pretoriánskou držbu, musí být žena manželkou svého manžela v době jeho smrti. Pokud došlo k rozvodu, i když manželství podle zákona stále existuje, k tomuto dědění nedojde. To se může stát v některých případech; například když se svobodná žena rozvede bez souhlasu svého patrona; protože Lex Julia týkající se manželství různých řádů stále zachovává ženu v manželském stavu a zakazuje jí uzavřít sňatek s jiným proti souhlasu jejího patrona. Lex Julia s odkazem na cizoložství činí rozvod neplatným, pokud není dosažen určitým způsobem.

Tit. 12. Ohledně dědictví veteránů a vojáků.

412. Macer, O vojenských záležitostech, kniha II.

Paulus a Menander říkají, že vojákovi, který si zaslouží trest smrti, by mělo být dovoleno sepsat závěť; a pokud by zemřel bez závěti poté, co byl potrestán, jeho majetek připadne jeho nejbližším příbuzným; za předpokladu, že je potrestán za vojenský přestupek, a ne za obyčejný zločin.

413. Ulpianus, Názory, kniha XVI.

Kastrenský majetek vojáka, který zemřel intestátně, nemůže být požadován státní pokladnou, pokud zanechal zákonného dědice, který je v šestém stupni; nebo jeden z nejbližších příbuzných v témže stupni požaduje pretoriánskou držbu ve stanovené lhůtě.

Tit. 13. O těch, kteří nemají nárok na pretoriánskou držbu pozůstalosti.

414. Julianus, Digesty, kniha XXVIII.

Byl-li můj otrok ustanoven dědicem a já jsem podvodně zabránil zůstaviteli změnit závět' a poté jsem otroka manumitoval, vyvstává otázka, zda mu mají být odmítnuty žaloby na navrácení pozůstalosti. Odpověděl jsem, že tento případ není zahrnut v podmínkách ediktu; je však spravedlivé, pokud se pán dopustil podvodu, aby zabránil změně závěti, kterou byl otrok ustanoven dědicem; a on, i když byl manumitován, by měl přijmout pozůstalost, žaloby by mu měly být odepřeny, jako je žaloba odepřena emancipovanému synovi, pokud se jeho otec dopustil podvodu, aby zabránil zůstaviteli změnit závět'.

Tit. 14. O pretoriánské držbě majetku uděleného zvláštními zákony nebo dekrety senátu.

415. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIX.

Pretor říká: "Udělují držbu majetku, kdykoli je třeba ji udělit na základě nějakého zákona nebo dekretu senátu." V tomto případě se jedná o držbu majetku, která je dána zvláštním zákonem nebo dekretem senátu.

416. Pretoriánská držba majetku, byť získaná podle některého jiného oddílu ediktu, se s držbou tohoto druhu nepáře.

417. Má-li někdo nárok na majetek podle zákona dvanácti desek, nemůže se ho domáhat podle této části ediktu, ale podle jiného oddílu týkajícího se nutných dědiců; podle tohoto oddílu se totiž pretoriánská držba neuděluje, pokud ji nestanoví zvláštní zákon.

Tit. 15. Jaký řád je třeba dodržovat při udělování pretoriánské držby.

418. Modestinus, Pandects, kniha VI.

Následují stupně praetorské držby na základě dědictví: za prvé, držba řádných dědiců, za druhé, držba dědiců ze zákona, za třetí, držba nejbližších příbuzných, a konečně držba manželů.

419. Pretoriánská držba z důvodu dědictví se přiznává, pokud neexistuje závěť nebo pokud existuje a není podána žádost o držbu pozůstalosti buď v souladu s ustanoveními závěti, nebo v rozporu s nimi.

420. Pretoriánská držba pozůstalosti po otci, který zemřel na základě závěti, se přiznává jeho dětem; nejen těm, které byly v době jeho smrti pod jeho správou, ale i těm, které byly emancipovány.

421. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIX.

Doba pro uplatnění nároku na pretoriánskou držbu majetku je disponibilní. Je označena jako disponibilní, protože lze využít všechny dny, z nichž se skládá; to znamená, že jsou do ní zahrnuty všechny dny, o nichž ten, kdo měl nárok na dědictví, věděl a mohl je přijmout. Není však pochyb o tom, že dny, kdy o dědictví nevěděl nebo ho nemohl požadovat, zahrnuty nejsou. Přesto se může stát, že v případech, kdy zúčastněná osoba znala skutečnosti nebo mohla požadovat držbu na prvním místě, byla následně mylně informována nebo se domnívala, že nemá právo nabytí držbu; například pokud od počátku věděla, že vlastník nemovitosti zemřel ze závěti, a následně pochybovala, zda tomu tak je, nebo zda zemřel ze závěti, nebo zda je stále naživu; protože se následně rozšířila fáma tohoto druhu. Na druhou stranu se také může stát, že osoba, která zpočátku nevěděla, že má na dědictví nárok, může později zjistit, že na něj nárok má.

422. Je zřejmé, že zatímco dny předepsané pro požadování pretoriánské držby pozůstalosti jsou dny disponibilní, dny, během nichž zasedá soud, se do nich nepočítají, pokud je pretoriánská držba takové povahy, že ji lze požadovat bez obřadu. Ale co když je držba taková, že vyžaduje vyšetřování tribunálem nebo nařízení přetora ? V tomto případě je třeba počítat dny zasedání tribunálu, během nichž pretor vydal rozhodnutí a během nichž nebylo z jeho strany učiněno nic, co by bránilo udělení držby majetku.

423. Pokud jde o pretoriánskou držbu nemovitosti, která byla udělena soudem, zkoumá se, zda pretor předsedal svému tribunálu a neudělil držbu stranám, které se jí domáhaly; je totiž třeba říci, že lhůta pro získání držby nezačíná běžet, dokud je předsedající soudce zaneprázdněn jinými záležitostmi, ať už těmi, které se týkají vojenských záležitostí, nebo vazby vězňů, nebo zvláštního vyšetřování.

424. Pokud by se guvernér provincie nacházel v sousedním městě, je třeba dobu potřebnou k vykonání cesty připočítat k době stanovené zákonem, tj. připočítat dvacet tisíc kroků na den; nelze také očekávat, že by guvernér provincie přišel do domu toho, kdo se domáhá držby statku.

425. Když je do držby uvedeno nenarozené dítě, není pochyb o tom, že předepsaná doba pro jeho požadování by neměla běžet proti těm, kteří jsou na dalším stupni, a to nejen po dobu sta dnů, ale také po dobu, kdy se dítě může narodit; je totiž třeba mít na paměti, že i když se narodí před touto dobou, bude mu udělena praetorská držba.

426. Pomponius říká, že potřebné znalosti nejsou takové, které se vyžadují od osob vzdělaných v právu, nýbrž takové, které si může každý osvojit buď sám, nebo prostřednictvím jiných; to znamená, že si nechá poradit od osob vzdělaných v právu, jak by měla činit pilná hlava domácnosti.

3. Paulus, O ediktu, kniha XLIV.

Znalost otce s ohledem na praetorskou držbu nepoškodí práva syna takovým způsobem, aby mu běžela předepsaná lhůta, pokud není informován.

427. Julianus, Digesty, kniha XXVIII.

Pokud jsi byl nahrazen svým spoludědicem a získáš držbu nemovitosti a tvůj spoludědic se rozhodne, že nebude požadovat její držbu, bude se mít za to, že celá držba připadá tobě, a tvůj spoludědic nebude mít ani právo se později domáhat držby.

428. Syn má nárok na lhůtu jednoho roku, v níž se může domáhat [držby], a to nejen tehdy, když tak činí jako syn, ale i tehdy, když se jí domáhá jako agnát nebo kognát; stejně jako v případě, kdy otec manumituje svého syna, a i když se může domáhat držby nemovitosti, jako že byl manumitován, přesto bude mít nárok na lhůtu jednoho roku, v níž tak může učinit.

429. Marcellus, Digesty, kniha IX.

Pokud je pretoriánská držba statku udělena synovi pod otcovskou kontrolou, nepočítají se mu dny, kdy není schopen oznámit to otci, aby mu ten mohl buď nařídit přijetí držby, nebo potvrdit držbu, která již proběhla. Předpokládejme, že v první den, kdy se dozvěděl, že je oprávněn k praetorské držbě nemovitosti, ji přijal, a nemohl to oznámit otci, aby mohl schválit, co učinil, sto dní nepoběží proti němu. Začnou však běžet ode dne, kdy mohl být jeho otec informován, ale po uplynutí sta dnů bude ratifikace neplatná.

430. Lze se ptát, zda v době, kdy syn mohl požadovat praetorskou držbu nemovitosti, byl jeho otec nepřítomen, takže ho nemohl vyrozumět; nebo kdyby byl nepřítomný a syn by opomněl požadovat držbu, zda by tak mohl učinit později. Jak to však může být na újmu jeho právům, jestliže držbu pozůstalosti nepožadoval, když, pokud by se tak stalo, nemohl by ji získat, pokud by otec tento akt neratifikoval?

431. Je-li otrok, který patří jinému, ustanoven dědicem a poté je svým pánem prodán, vzniká otázka, zda je třeba mít za to, že dny stanovené pro vyžádání praetorské držby běží proti novému pánovi. Je stanoveno, že lhůta, na kterou měl nárok bývalý pán, běží proti němu.

Tit. 16. O řádných dědicích a dědicích ze zákona.

432. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XII.

Správně se nazývají závětní dědicové ti, kteří měli testamentární způsobilost, ale nevykonávali ji. Kromě toho, pokud někdo pořídil závěť a jeho pozůstalost nebyla zapsána, nebo pokud je jeho závěť porušena či neplatná, neříká se nesprávně, že zemřel intestátně. Je zřejmé, že kdokoli, kdo nemůže sepsat závěť, není správně nazýván intestátem, jako například nezletilý pod věkem puberty, osoba nepřítomná nebo osoba, které je zakázáno nakládat s vlastním majetkem; přesto bychom i takové osoby měli chápat jako intestáty. Za intestáta je považován i ten, kdo byl zajat nepřitelem, neboť podle korneliánského práva přechází jeho dědictví na ty, kterým by připadlo, kdyby zemřel ve své zemi; jeho majetek se totiž považuje za přecházející na jeho dědice.

433. Lze se ptát, zda dítě počaté a narozené z otrokyně, která utrpěla zpoždění při výkonu svěřeneckého práva, jež jí poskytuje svobodu, bude řádným dědicem svého otce. A protože bylo zjištěno, že se narodilo svobodné, v souladu s reskriptem božského Marka a Veruse a našeho císaře Antonína Augusta, proč by zmíněná otrokyně neměla být považována za absolutně manumitovanou, aby po uzavření manželství mohla zplodit řádného dědice? Není přece nic divného na tom, že se může narodit svobodné dítě, jehož matkou je otrokyně, neboť v reskriptu bylo uvedeno, že dítě narozené ze zajaté ženy je svobodné. Proto si troufám tvrdit, že kdyby byl otec dítěte ve stejném stavu jako matka, tj. kdyby trpěl zpožděním dědice při udělování svobody na základě svěřenectví, dítě narozené otci by bylo jeho dědicem, stejně jako v případě, kdy jsou jeho rodiče zajatci a on se s nimi vrátí. Pokud by ho tedy otec manumitoval, následně po prodlení ho obdrží pod svou kontrolu. Nebo pokud by zemřel před manumitací, dítě se narodí jako řádný dědic.

434. Řádnými dědici rozumíme děti obou pohlaví, a to děti přirozené nebo adoptované.

435. Někdy je syn, který je řádným dědicem, vyloučen z pozůstalosti svého otce a přednost má pokladnice; například kdyby byl jeho otec po své smrti odsouzen za zradu, co je třeba v takovém případě udělat? V takovém případě by byl syn zbaven sepulkrálních práv.

436. Když syn přestane být řádným dědicem, všichni vnuci a vnučky, kteří se mu narodili, převezmou jeho podíl na pozůstalosti, pokud jsou pod jeho správou. Toto pravidlo vychází ze zásad přirozené spravedlnosti. Syn opět přestává být řádným dědicem, jestliže v důsledku úplné nebo částečné ztráty občanských práv opustí kontrolu svého otce. Pokud je však syn v rukou nepřítele, vnuci po něm nebudou dědit, dokud bude žít. Proto, je-li vykoupen ze zajetí, nebudou jeho nástupci, dokud nevyplatí náhradu osobě, která ho vykoupila. Pokud by však mezitím zemřel, protože je stanoveno, že v době své smrti obnovil svůj dřívější stav, bude překážkou pro nástupnictví svých vnuků.

437. Pokud dítě nepřestane být pod vládou svého otce, protože nikdy nezačalo být pod jeho vládou, jako například pokud by můj syn byl zajat nepřítelem za života mého otce a zemřel by v zajetí poté, co jsem se stal svým vlastním pánem, můj vnuk bude mít nárok na dědictví na jeho místě.

438. Vnučky stejně jako vnuci nastupují na místo svých rodičů.

439. Někdy, ačkoli otec nepřestává být pod otcovskou vládou, ba dokonce nikdy nezačal být pod takovou vládou, přesto říkáme, že jeho děti nastupují na jeho místo jako řádní dědicové; například když jsem arogantoval muže, jehož syn byl zajat nepřítelem a jehož vnuk byl doma, a když arogantní syn zemřel a zajatec, který byl v rukou nepřítele, také zemřel, pravnuk tohoto posledně jmenovaného se stane mým řádným dědicem.

440. Je však třeba mít na paměti, že vnuci a jejich nástupci, ačkoli je jejich rodiče mohou v době smrti předcházet, mohou být někdy stále řádnými dědici, ačkoli dědictví mezi řádnými dědici neexistuje. K tomu může dojít v případě, kdy hlava domácnosti po sepsání závěti zemře poté, co vydělila svého syna, a zatímco ustanovený dědic zvažuje, zda dědictví přijme, syn zemře a ustanovený dědic poté dědictví odmítne. Vnuk pak může být řádným dědicem, jak říká i Marcellus v Desáté knize, neboť pozůstalost nikdy nepřešla na syna. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, kdy je syn ustanoven dědicem celé pozůstalosti pod podmínkou, kterou bylo v jeho moci splnit, nebo je vnuk ustanoven pod jakoukoli podmínkou a oba zemřou dříve, než je splněna. Musí totiž platit, že tito mohou nastoupit jako řádní dědicové, pokud se buď narodili, nebo dokonce byli počati v době smrti zůstavitele. Tento názor zastávají také Julianus a Marcellus.

441. Po řádných dědicích jsou k dědictví povoláni dědicové příbuzní.

442. Cassius definuje pokrevní dědice jako ty, kteří jsou mezi sebou spojeni příbuzenským svazkem. Je pravda, že tito jsou dědici z krve, i když nejsou řádnými dědici svého otce; jako například v případě, že byli vyděděni. Ale i když byl jejich otec vyděděn, budou přesto pokrevně spřízněni, i kdyby nebyli řádnými dědici svého otce. Rovněž ti, kteří nikdy nebyli pod otcovskou kontrolou, budou mezi sebou pokrevně spřízněni; jako například ti, kteří se narodili po zajetí nebo smrti svého otce.

443. Kromě toho nejen přirozené děti, ale i ty, které byly adoptovány, budou také požívat práva příbuzenství s těmi, které patří do jejich rodiny, i když se ještě nenarodily nebo se narodily po smrti svého otce.

444. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Vedle pokrevních příbuzných jsou připuštěni agnāti tam, kde nejsou pokrevní příbuzní. To je rozumné, neboť tam, kde jsou pokrevní příbuzní, nepřechází pozůstalost na dědice ze zákona, i když ti pozůstalost nepřijmou. Tím je třeba rozumět případ, kdy se neočekává vznik pokrevního příbuzenstva. Navíc pokud se pokrevní příbuzný může narodit nebo se může vrátit ze zajetí, je agnátům znemožněno uplatnit nárok na dědictví.

445. Agnāti jsou opět příbuzní mužského pohlaví, pocházející z téže osoby. Neboť po mých řádných dědicích a mých pokrevních příbuzných je syn mého pokrevního příbuzného mým nejbližším příbuzným, jako jsem já jemu. Stejně pravidlo platí pro bratra mého otce, který se nazývá mým strýcem z otcovy strany, stejně jako pro ostatní v řadě a všechny, kteří pocházejí z téhož zdroje, ad infinitum.

446. Toto dědictví přechází na toho z příbuzných, který je nejbližším příbuzným, totiž na toho, koho nikdo nepředchází, a tam, kde je jich několik ve stejném stupni, na všechny; to znamená per capita. Kdybych měl například dva bratry nebo dva strýce z otcovy strany a jeden z nich by zanechal jednoho syna a druhý dva, můj majetek by se rozdělil na tři části.

447. Není však velký rozdíl v tom, zda zmíněný agnát nabyt této povahy narozením, nebo adoptí, neboť ten, kdo je adoptován, se stává agnátém týchž osob, k nimž jeho adoptivní otec udržuje stejný vztah, a bude mít nárok na jejich majetek ze zákona, stejně jako oni na jeho.

448. Pozůstalost přechází ze zákona pouze na nejbližšího agnáta. Nezáleží ani na tom, zda je jen jeden, nebo několik, z nichž jeden stojí na prvním místě, nebo kde jsou dva nebo více stejného stupně, kteří předcházejí ostatní, nebo jsou sami; protože další v pořadí je ten, koho nikdo nepředchází, a poslední je ten, koho nikdo nenásleduje; a někdy je tentýž první i poslední z toho důvodu, že je náhodou jediný.

449. Někdy připustíme k dědickému řízení agnáta, který je vzdálenějšího stupně; jako například když někdo, kdo má strýce z otcovy strany a tento strýc syna, sepíše závěť, a zatímco ustanovený dědic zvažuje, zda dědictví přijme, strýc zemře, načež ustanovený dědic dědictví odmítne, pak bude k dědickému řízení připuštěn syn strýce z otcovy strany. Může tedy požadovat i praetorskou držbu pozůstalosti.

450. Za nejbližšího příbuzného nepovažujeme toho, kdo jím byl v době, kdy hlava domácnosti zemřela, ale toho, kdo jím byl v době, kdy je jisté, že zemřel ze zákona. Podle toho, i kdyby ten, kdo měl právo na přednost, byl řádným dědicem nebo pokrevním příbuzným a ani jeden z nich nežil v době, kdy byla pozůstalost odmítnuta, považujeme za dalšího dědice toho, kdo byl první v pořadí v době, kdy byla pozůstalost odmítnuta. Proto se lze velmi oprávněně ptát, zda můžeme dědictví přiznat i po odmítnutí pozůstalosti. Předpokládejme, že jmenovaný dědic byl požádán o převod pozůstalosti a odmítl ji; jak uvedl božský Pius v reskriptu, mohl být přesto donucen pozůstalost přijmout a převést. Předpokládejme například, že by žil déle než zákonem předepsaných sto dní a že by mezitím zemřel další dědic a že by poté zemřel i ten, který byl požádán o převod pozůstalosti. Je třeba říci, že dědic v dalším stupni by měl být připuštěn k dědictví s pověřením vykonat svěřenství.

451. Týž, O Sabinovi, kniha XIV.

Když zemře svobodný člověk bez sepsání závěti, je jisté, že jeho majetek přechází nejprve na jeho řádné dědice, a není-li jich, pak na jeho patrona.

452. Svobodníkem bychom měli rozumět toho, koho někdo povýšil z nevolnictví do důstojnosti římského občana, ať už dobrovolně, nebo z nutnosti, když byl pověřen jeho manumitací, neboť jeho patron bude také připuštěn k zákonnému dědictví po svobodníkovi.

453. Pokud by někdo manumitoval dotovaného otroka, bude považován za jeho patrona a bude mít nárok na jeho majetek jako dědic ze zákona.

454. Je zřejmé, že ten, koho jsem koupil pod podmínkou manumitace, i když může získat svobodu na základě ústavy božského Marka, přesto (jak je uvedeno v téže ústavě) se stane mým svobodníkem a jeho majetek na mě přejde jako na dědice ze zákona.

455. Tam, kde si otrok zasloužil svobodu podle dekretu senátu za odhalení vraždy svého pána a kde ho prétor někomu přidělil, aby se stal jeho propuštěncem, se jím nepochybně stane a jeho majetek připadne jeho patronovi jako jeho zákonnému dědici; pokud ho však pretor nikomu nepřidělil, stane se sice emanským občanem, ale bude svobodným mužem toho, jehož byl nedávno otrokem, a ten bude připuštěn k jeho dědictví jako jeho zákonný dědic, ledaže by byl vyloučen z jeho majetku jako nehodný jej přijmout.

456. Kdo nutí svou osvobozenou ženu, aby přísahala, že se nevdá nezákonně, nespadá pod podmínky Lex Aelia Sentia. Pokud by však nutil svou propuštěnku, aby přísahala, že se do určité doby nevdá, nebo se s někým oženil bez souhlasu jejího patrona, nebo jejího spolusvobodníka, nebo ženské příbuzné jeho patrona, je třeba říci, že bude odpovědný podle Lex Aelia Sentia a nemůže být jako dědic ze zákona připuštěn k propuštěnčině majetku.

457. Pokud by obecní soudci manumitovali otroka obojího pohlaví a ten by poté zemřel ze zákona, bude připuštěn k dědictví jako dědic ze zákona.

458. Voják manumitací otroka, který tvoří část jeho peculium, z něj učiní svého svobodného pána a může být připuštěn k jeho pozůstalosti jako dědic ze zákona.

459. Je naprosto zřejmé, že císař může být připuštěn k dědictví majetku svých propuštěnců.

460. Je také jisté, že nenarozené dítě bude na základě ustanovení Dvanácti tabulek připuštěno jako dědic ze zákona k pozůstalosti, kdyby se později narodilo; a proto agnāti, kteří jsou po něm další v pořadí a před nimiž má přednost, musí čekat, kdyby se narodilo. Proto se dělí s těmi, kteří jsou ve stejném stupni; například tam, kde je bratr zemřelého a nenarozené dítě; nebo syn strýce z otcovy strany a dítě, které se ještě nenarodilo.

461. Kromě toho vyvstala otázka, jakým způsobem by mělo být v tomto případě provedeno rozdělení, a to z toho důvodu, že při jednom narození se může narodit několik dětí. Bylo rozhodnuto, že pokud je naprosto jisté, že žena, která tvrdí, že je těhotná, není v tomto stavu, dítě, které se již narodilo, bude dědicem celého majetku, protože se stává dědicem bez jeho vědomí. Pročež, kdyby mezitím zemřel, přejde pozůstalost neporušená na jeho vlastního dědice.

462. Dítě narozené po deseti měsících není připuštěno k dědictví jako dědic ze zákona.

463. Hippokrates říká, a božský Pius to také uvedl v reskriptu adresovaném papežům, že dítě se považuje za narozené v zákonem stanovené lhůtě a nemůže být považováno za počaté v otroctví, jestliže jeho matka byla manumitována před sto osmdesátým druhým dnem před porodem.

464. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Děti, jejichž občanský stav otce byl změněn, si zachovávají dědické právo jak ve vztahu k jiným osobám, tak mezi sebou a naopak.

465. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Pokud někdo, kdo má bratra a strýce z otcovy strany, zemře poté, co sepsal závěť, a bratr poté zemře v době, kdy ještě trvá podmínka uložená ustanovenému dědici, a tato podmínka by poté neměla být splněna, je stanoveno, že strýc z otcovy strany může vstoupit do majetku obou zemřelých bratrů.

466. Julianus, Digest, kniha LIX.

Titius, který vydědil svého syna, ustanovil cizího dědice pod podmínkou. Vyvstala otázka, zda kdyby se syn po otcově smrti a v době trvání podmínky oženil s manželkou a měl dítě a poté zemřel a podmínka uložená ustanovenému dědici by následně nebyla splněna, zda by majetek náležel ze zákona posmrtnému vnukovi, nebo dědovi. Odpověď zněla, že dítě počaté po smrti svého dědečka nemůže jako řádný dědic získat jeho pozůstalost nebo jako jeho kognát nabýt praetorské držby této pozůstalosti; a to z toho důvodu, že zákon dvanácti desek povolává k dědictví toho, kdo existoval v době smrti osoby, o jejíž dispozici s pozůstalostí se jedná.

467. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Nebo kdyby byl počat za svého života, protože počaté dítě se do jisté míry považuje za existující.

468. Julianus, Digesty, kniha LIX.

Praetor svým ediktem také z důvodu, že jsou nejbližšími příbuznými, slibuje držbu pozůstalosti těm, kteří byli příbuznými zemřelého v době jeho smrti. Ačkoli je totiž zvykem nazývat vnuky ty kognáty, kteří byli počati po smrti svého děda, toto označení není správné, nýbrž je náchylné ke zneužití, neboť se zakládá na analogii.

469. Kdyby někdo zanechal svou těhotnou manželku, matku a sestru a matka by zemřela za života jeho manželky a jeho manželka by poté porodila mrtvé dítě, přeje pozůstalost pouze na sestru jako na dědičku ze zákona; je totiž jisté, že matka zemřela v době, kdy nemohla pozůstalost nabýt zákonným způsobem.

470. Marcianus, Institutes, kniha V.

Pokud někteří z několika zákonných dědiců, kterým v tom zabránila smrt nebo jiný důvod, nepřijmou pozůstalost, případnou jejich podíly ostatním, kteří ji přijmou; a i když tito zemřou dříve, než se tak stane, právo přesto přeje na jejich dědice. Jinak je tomu v případě ustanoveného dědice, pokud byl jeho spoludědic nahrazen, neboť na základě tohoto nahrazení přeje pozůstalost na druhého, pokud je naživu; pokud by však zemřel, na jeho dědice nepřejde.

471. Modestinus, Differences, kniha VI.

Pokud majetek zemřelého syna přeje na jeho otce, který ho manumitoval, jako na zákonného dědice, nebo, pokud by ho nemanumitoval, měl by nárok na jeho praetorské držení, matka zemřelého bude vyloučena.

472. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha X.

Dědická práva ze zákona zanikají ztrátou občanských práv, pokud jsou odvozena z Dvanácti desek, a k ztrátě dochází za života každého, kdo má nárok na pozůstalost, nebo předtím, než do ní vstoupí, protože již nemůže být správně označen ani za řádného dědice, ani za agnáta. Toto pravidlo se však v žádném případě nevztahuje na dědictví upravené novými zákony nebo nařízeními Senátu.

473. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXX.

Syn je nejbližším agnátem svého otce.

474. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Žádná žena buď nemá řádné dědice, nebo je nemůže přestat mít z důvodu ztráty občanských práv.

475. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Formální přijetí není pro řádné dědice nutné, protože se okamžitě stávají dědici ze zákona.

476. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Když otec zemře v rukou nepřítele, máme za to, že jeho syn, který již zemřel ve své zemi, byl v době jeho smrti hlavou domácnosti; ačkoli dokud žil, nebyl zcela zbaven otcovské moci. Proto tento syn může mít dědice, pokud se jeho otec nevrátí ze zajetí. Pokud by se však jeho otec po synově smrti vrátil, bude mít podle práva postliminium nárok na veškerý majetek, který první z nich mezitím nabyt; a není nic mimořádného na tom, že v tomto případě přejde peculium zemřelého syna na otce, neboť ten byl vždy pod jeho kontrolou na základě ústavy, která stanoví, že právo bylo pouze pozastaveno.

477. Týž, Názory, kniha XII.

Otec vložil do dotální smlouvy uzavřené při sňatku své dcery, že má obdržet věno s tím, že nesmí očekávat nic dalšího z otcova majetku. Bylo rozhodnuto, že tato doložka nemění dědické právo, neboť se má za to, že smlouvy soukromých osob nenahrazují autoritu zákonů.

Tit. 17. O Tertuliánových a Orfitových dekretech senátu.

478. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XII.

Podle sirotčího dekretu senátu mohou být děti připuštěny k dědictví po své matce bez ohledu na to, zda je svobodná nebo manumitovaná.

479. Existuje-li jakákoli pochybnost ohledně stavu matky, totiž zda je nezávislá, nebo podléhá otcovské kontrole (jako například v případě, kdy je její otec zajatcem v rukou nepřítele), kdykoli se pozitivně prokáže, že byla v době své smrti vlastní paní, budou mít její děti nárok na její majetek. Proto vyvstala otázka, zda by v mezidobí a v době, kdy byl její stav v nejistotě, neměla být dětem přiznána úleva ze strany prétora z obavy, že kdyby v mezidobí zemřely, nemohly by nic předat svým dědicům. Lepší názor je, že by jim úleva měla být přiznána, jak bylo rozhodnuto v mnoha případech.

480. Nemanželské děti jsou také připuštěny k dědictví po své matce jako dědicové ze zákona.

481. Pozůstalost se někdy přiznává synovi narozenému v otroctví jako dědici ze zákona; například když se narodil z otrokyně, zatímco dědic byl v prodlení, protože neposkytl své matce svobodu podle podmínek svěřenského fondu. Je jisté, že pokud se narodil po manuminaci své matky, bude mít právo na její majetek jako dědic ze zákona, i když byl počat v otroctví; a dokonce i když byl počat v době, kdy jeho matka byla v rukou nepřítele, ale narodil se v zajetí a vrátil se se svou matkou,

bude mít právo na její majetek jako dědic ze zákona, stejně jako nemanželské dítě; podle reskriptu našeho císaře a jeho božského otce adresovaného Ovinu Tertullovi.

482. Pozůstalost po matce nepřechází na jejího syna jako na zákonného dědice, který byl v době její smrti římským občanem a před nabytím pozůstalosti byl omezen na otroctví; a to ani v případě, že by se později stal svobodným, ledaže by se stal trestním otrokem a následně mu byla císařovým odpustkem navrácena občanská práva.

483. Pokud se však syn narodil poté, co byla jeho matce za tímto účelem provedena chirurgická operace, je lepší názor, že bude mít nárok na její majetek jako dědic ze zákona. Může se totiž domáhat pretoriánské držby, ať už byl ustanoven dědicem, nebo jeho matka zemřela intestátně, jako příslušník třídy kognátů, a ještě více jako jeden ze zákonných dědiců. Důkazem toho je, že nenarozené dítě je připuštěno k pretoriánské držbě pozůstalosti podle každého paragrafu ediktu.

484. Ten, kdo si najme své služby za účelem boje s divokou zvěří nebo kdo byl odsouzen za hrdelní zločin a nebyla mu navrácena občanská práva, nemá podle sirotčího dekretu senátu nárok na pozůstalost po své matce, ale z důvodu lidskosti bylo rozhodnuto, že ji může získat. Stejně pravidlo se uplatní v případě, že syn je pod kontrolou toho, kdo je ve výše uvedeném stavu, neboť může být připuštěn k dědictví po své matce podle orfiského dekretu senátu.

485. Kdyby matka, která má několik dětí, sepsala závěť a jedno z nich ustanovila svým dědicem pod podmínkou a toto dítě by se domáhalo pretoriánské držby pozůstalosti, dokud podmínka ještě trvá, a poté by podmínka nebyla splněna, je jen spravedlivé, aby ostatní děti nebyly zbaveny pozůstalosti jako dědicové ze zákona. To také uvedl Papinianus v šestnácté knize otázek.

486. Ztráta občanských práv, k níž dochází v případě dětí, aniž by to mělo vliv na jejich právní postavení, je nijak nepoškozuje jako dědice ze zákona; neboť ztrátou občanského stavu zaniká pouze starobylé dědické právo, které přechází podle zákona dvanácti desek, ale ta nová práva, která jsou zřízena zvláštními tawy nebo dekrety senátu, za takových okolností nezanikají. Ať už tedy občanská práva dítěte zanikla předtím nebo poté, co získalo nárok na majetek své matky, bude stále připuštěno k dědickému řízení jako dědic ze zákona, pokud nedošlo k většímu úbytku občanských práv, který zbavuje osobu občanství, jako například v případě, že je deportována.

487. "Nechť je dodržováno starobylé právo, pokud žádné z dětí nebo nikdo z těch, kdo mají nárok na pozůstalost jako dědic ze zákona, nechce pozůstalost získat." Toto ustanovení bylo uzákoněno proto, aby se starobylé právo neuplatňovalo, dokud existuje jediné dítě, které chce získat majetek své matky jako dědic ze zákona. Pokud tedy jedno ze dvou dětí pozůstalost přijme a druhé ji odmítne, připadne podíl druhého z nich prvnímu. A pokud by matka zanechala syna a patrona a syn by pozůstalost odmítl, připadne patronovi.

488. Kdyby někdo poté, co vstoupil do majetku své matky, jej pak odmítl a dosáhl úplné restituce, musí být dodržen starobylý zákon? Termíny zákona připouštějí, že to lze udělat, neboť se říká: "touží získat pozůstalost", neboť v tomto případě tuto touhu nemá, ačkoli ji původně měl; proto se domnívám, že se použije starobylý zákon.

489. Dále, přejde dědictví na toho, kdo byl v té době zákonným dědicem, nebo na toho, kdo byl zákonným dědicem v době, kdy pozůstalost přešla na syna? Předpokládejme například, že existoval pokrevní příbuzný zůstavitelky, stejně jako její syn, a že zmíněný pokrevní příbuzný zemřel v době, kdy syn zvažoval, zda pozůstalost po své matce přijme, či nikoliv, a on by pak pozůstalost odmítl; může být syn jejího pokrevního příbuzného připuštěn k dědictví? Julianus se velmi správně domnívá, že podle Tertuliána dekretu senátu existuje důvod pro přijetí nejbližšího příbuzného.

490. Výnos senátu říká: "Cokoli bylo soudně rozhodnuto, je s konečnou platností vyřízeno a ukončeno a je platné." Je třeba tím rozumět rozhodnutí vydané někým, kdo k tomu měl právo, ať už se odkazuje na transakci učiněnou v dobré víře, aby byla platná; nebo byla ukončena dohodou či zklidněna dlouhým mlčením.

491. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Matka má nárok na dobrodiní Tertuliána senátního dekretu, ať už je svobodná, nebo byla manumitována.

492. Zákonu, který se vztahuje na syna nebo dceru, bychom měli rozumět tak, že se vztahuje buď na ty, kteří jsou zplozeni zákonně, nebo na ty, kteří jsou nemanželští. Julianus v padesáté deváté knize Digest tento názor přejímá s ohledem na legitimní děti.

493. Pokud byl syn nebo dcera manželsky zbaven svéprávnosti, matka se nemůže domáhat jeho nebo jejího majetku jako zákonný dědic, protože přestala být matkou dětí tohoto druhu. To byl názor Juliána a rozhodl o něm i náš císař.

494. Pokud však žena počala dítě v době, kdy byla v otroctví, a to se narodilo poté, co byla manumitována, bude mít nárok na její majetek jako její zákonný dědic. Stejně pravidlo platí, pokud otrokyně počala dítě během výkonu trestu a dítě se narodilo poté, co jí byla navrácena práva. To platí i v případě, kdy byla v době početí svobodná, ale v době narození dítěte byla ve výkonu trestu a poté jí byla navrácena práva. Pokud však byla v době početí svobodná a dítě se narodilo poté, co se dostala do otroctví, a následně byla osvobozena, bude dítě připuštěno k dědictví jako její zákonný dědic. Stejně tak je třeba říci, že bude mít nárok na dědictví ze zákona, pokud byla manumitována v době, kdy byla těhotná. Matka bude dědit majetek svého dítěte narozeného v otroctví jako jeho dědic ze zákona; například pokud se narodilo poté, co jí dědic v souladu se svěřeneckým fondem neudělil svobodu, nebo pokud se narodilo v době, kdy byla v rukou nepřítelů a vrátila se s ním ze zajetí, nebo pokud se narodilo poté, co byla vykoupěna.

495. Pokud má žena nechvalnou pověst, bude mít přesto nárok na majetek svého dítěte jako dědic ze zákona.

496. Nezletilý, který nedosáhl věku puberty a za něhož jeho otec učinil žakovskou substituci, jistě umírá ze zákona, když jeho substitut dědictví odmítne. Pokud by tedy nezletilý byl arogován, je třeba říci, že jeho matka má nárok na majetek, který by zanechal, kdyby zemřel ze zákona.

497. Děti zemřelého, ať jsou mužského nebo ženského pohlaví, přirozené nebo osvojené, pokud jsou řádnými dědici, stojí v cestě své matce a vylučují ji z dědictví jako dědice ze zákona; a ti, kdo mají nárok na držbu pozůstalosti podle pretoriánského ediktu, vylučují také svou matku, i když nejsou řádnými dědici, pokud jsou přirozenými dětmi. Do dědictví jsou připuštěny i adoptované děti po jejich emancipaci, pokud patří do počtu přirozených dětí; jako například přirozený vnuk adoptovaný svým dědečkem; neboť i když může být emancipován, získá-li pretoriánskou držbu, bude mít přednost před svou matkou.

498. Je-li však syn v rukou nepřítelů nebo se ještě nenarodil, zůstává právo matky pozastaveno, dokud se nevrátí ze zajetí nebo se nenarodí.

499. Když existují řádní dědicové, kteří však nemají nárok na pozůstalost, podívejme se, zda může být matka připuštěna k dědictví; například když pozůstalost odmítnou. Africanus a Publicius se odvažují tvrdit, že matka bude připuštěna, pokud děti nepřijmou pozůstalost, a bude mít před ní přednost, kdykoli budou mít nárok na majetek, aby pouhé jméno řádného dědice nebylo na újmu právu matky; tento názor je spravedlivější.

500. Pokud někdo zemře a zanechá dceru, kterou dal legálně k adopci, a její matku, božský Pius rozhodl, že se na takový případ nevztahuje Tertuliánův dekret senátu; a že matka a dcera jako nejbližší příbuzní mají mít právo na pretoriánské držení majetku. Julianus však říká, že matka nemůže být připuštěna k dědictví podle dekretu senátu, pokud by dcera nepožadovala držbu podle pretoriánského ediktu; to však není pravda, neboť je dědičkou po dceři, a proto je třeba rozhodnout, že druhá strana nemůže získat pretoriánskou držbu pozůstalosti, dokud má dcera právo ji požadovat, neboť má očekávání, že bude dědit jako dědička ze zákona.

501. Pokud by se emancipovaný syn po nabytí pretoriánské držby pozůstalosti zdržel jejího převzetí, aby dosáhl úplné restituace, je pravda, že se použije dekret senátu. Pokud by však znovu zasáhl do pozůstalosti, musí se matka podruhé zdržet žádosti o její vrácení.

502. Pokud je jedno z dětí zemřelého, které se ještě nenarodilo, svěřeno do držby pozůstalosti a poté se narodí a zemře před získáním skutečné pretoriánské držby, podívejme se, zda budou dotčena práva matky zemřelého jako pretoriánské držitelky pozůstalosti. Domnívám se, že její práva nebudou dotčena, pokud se dítě nenarodilo jako řádný dědic svého otce; nestačí totiž, aby bylo formálně uvedeno do držby, pokud po svém narození nezískalo skutečnou pretoriánskou držbu. Proto, je-li

držba přiznána nepřičetné osobě na základě dekretu přetora a zemře-li dříve, než se vzpamatuje, a než skutečně získá přetorskou držbu, nezasáhne do ní tak, aby vyloučil její matku.

503. Pokud dítě, o jehož stav se jedná, získalo pouze karbonářskou, pretoriánskou držbu, vyvstává otázka, zda taková držba nepoškodí práva matky. Za těchto okolností, jelikož držba tohoto popisu končí po uplynutí předepsané doby, je třeba říci, že po uplynutí této doby nebudou práva matky dotčena; nebo pokud by dítě zemřelo ve věku nedosažení puberty, bude mít matka nárok na pozůstalost.

504. Když však byla držba požadována pro nemluvně jeho opatrovníkem, i když může ihned zemřít, je třeba říci, že jeho matka bude vyloučena, neboť tento případ se nepodobá případu, kdy je praetorská držba dána nepřičetné osobě.

505. Kromě toho je matka vyloučena z dobrodiní dekretu senátu pouze v případě, že její syn vstoupí do dědictví jako dědic ze zákona, ale pokud by tak neučinil, bude jeho matka připuštěna k dědictví podle Tertuliánova dekretu. Pokud však tento syn není jediným dědicem ze zákona, ale jsou zde další, kteří mohou být připuštěni spolu s ním, nebude matka povolána k dědění jejich podílů podle dekretu senátu.

506. Otec má přednost před matkou v dědickém řízení po synovi nebo dceři, ať už vystupuje jako dědic, nebo je oprávněn k pretoriánskému držení pozůstalosti. Dědeček ani otec však matku podle Tertuliánova dekretu senátu nevyklučují, i když mohou být pověřeni svěřenstvím. Přednost před matkou má pouze přirozený, a nikoli adoptivní otec, neboť lepší názor je, že když adoptivní otec jím přestane být, vyloučí ho matka; protože nemá nárok na praetoriánskou držbu pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti, protože již není otcem.

507. Ať už však přirozený otec získal praetorskou držbu jakýmkoli způsobem, ať už na základě dědictví, nebo v rozporu s ustanoveními závěti, v každém případě vylučuje matku.

508. Jestliže agnát zemřelého a jeho matka ho přežijí a jeho přirozený otec patří k adoptivní rodině, připouštíme k dědictví matku, neboť agnát vylučuje otce.

509. Přežije-li sestra, která je se zemřelým pokrevně spřízněna, stejně jako jeho matka, přičemž jeho otec byl buď adoptován, nebo emancipován, a jeho sestra chce získat dědictví, je usnesením senátu stanoveno, že matka může být připuštěna spolu se sestrou a otec bude vyloučen. Pokud sestra pozůstalost odmítne, matka nemůže být podle dekretu senátu přijata kvůli otcí. Ačkoli za jiných okolností matka nemusí čekat, dokud se sestra nerozhodne, zda pozůstalost přijme, či nikoli; přesto by v tomto případě měla počkat, neboť je to sestra, kdo otce vylučuje. Pokud tedy sestra pozůstalost odmítne, bude mít matka spolu s otcem nárok na její praetorskou držbu v postavení kognice. V takovém případě musí strpět odklad a nemůže získat

pretoriánskou držbu pozůstalosti dříve, než se jí domáhá sám otec; pokud tak totiž neučiní, může se pak stát dědičkou podle dekretu senátu.

510. Je-li však matka sama pokrevní sestrou zemřelého (například v případě, kdy otec matky adoptoval vnuka od dcery) a existuje také přirozený otec; matka, která má nárok na dědictví jako sestra, vyloučí otce; pokud však odmítne právo odvozené od své sestry nebo je ztratí změnou svého občanského stavu, nemůže být připuštěna k dědictví podle dekretu senátu kvůli otci, ale pokud ten dědictví odmítne, může být přesto připuštěna podle dekretu senátu.

511. Pokud matka syna nebo dcery nevstoupí do dědictví podle Tertuliánova Dekretu Senátu, musí být dodrženo starověké právo s odkazem na dědění jejich majetku; starověké právo totiž začne platit, když přednost přiznaná matce již neexistuje, což bude případ, pokud opomene využít Dekretu Senátu.

512. Pokud by matka odmítla pretoriánskou držbu a rozmýšlela se, zda vstoupí do majetku podle ustanovení občanského práva, je třeba říci, že agnát nebude následovat, protože dosud nebylo oznámeno, že matka majetek nepřijme.

513. Poté, co jsme řekli, že je třeba dodržet staré právo, pokud matka nepřijme pozůstalost, musíme zvážit, na koho přejde, zda na nejbližšího příbuzného v době, nebo na osobu, která byla nejbližším příbuzným v době, kdy bylo jisté, že syn zemřel ze zákona. Například pokud v době, kdy zemřel pozůstalý, žil strýc z otcovy strany a v době, kdy matka dědictví odmítla, žil syn uvedeného strýce z otcovy strany, pozůstalost ještě nepřejde na strýce, a proto pokud by tento zemřel v době, kdy matka projednává dědictví, bude k dědictví povolán jeho syn.

514. Pokud matka nepožadovala pro své děti solventní poručníky, nebo pokud ti dřívější byli omluveni nebo odmítnuti, nepředložila ihned jména jiných, nebude mít právo požadovat pro sebe majetek svých nezvěstných dětí. A skutečně, pokud nepožádá o opatrovníky, bude se vystavovat sankci podle ústavy, neboť ta říká: "Nebo nepožádá.". Ale koho je třeba žádat? Konstituce sice zmiňuje pretoriána, ale myslím, že bude platit i v provinciích, pokud se neuchýlí k městským soudcům, neboť nutnost jmenování jim ukládá povinnost.

515. Co kdyby však požadavek učinila až poté, co by ji na to upozornil její svobodný pán nebo její příbuzní, podléhala by trestu podle dekretu senátu? Domnívám se, že by byla, kdyby se k tomu nechala donutit; nikoli však, kdyby poté, co byla upozorněna, s požadavkem neotálela.

516. Jak by se mělo postupovat, kdyby jejich otec zakázal dětem požadovat opatrovníka, protože si přál, aby jejich majetek spravovala jejich matka? Bude jí uložena pokuta, pokud požadavek nevznese a opatrovnictví nebude spravovat řádným způsobem.

517. Mohla by být omluvena, kdyby nepožadovala opatrovníky pro své děti, když jsou velmi chudé.
518. Jestliže ji během její nepřítomnosti očekávali její svobodní nebo jiní, je třeba říci, že nebude vyloučena, ledaže se tak stalo poté, co odmítla vznést požadavek.
519. Bude potrestána za to, že nepožaduje opatrovníka pro své děti; ale co když ho nepožaduje pro své vnuky? Pokud ho nepožaduje pro ně, bude rovněž potrestána.
520. Co když nebude požadovat opatrovníky pro své děti? Reskript o tom mlčí, ale je třeba říci, že pokud nebude požadovat poručníky pro ty z nich, které ještě nedosáhly věku puberty, bude platit stejné pravidlo; to však nebude platit v případě, že všechny dosáhly věku puberty.
521. Ale co když žena, která je těhotná, nepožaduje kurátora pro majetek svého nenarozeného dítěte? Říkám, že bude podléhat trestu, a to i v případě, že má dítě mladší puberty, které je v rukou nepřítele.
522. Co když nebude požadovat opatrovníka nebo kurátora pro svého šíleného syna? Lepší názor je, že bude odpovědná.
523. Nejen ta, která nepožádá, ale i ta, která tak učinila, aniž by použila náležitou péči, je trestná (jak je uvedeno v reskriptu), například když je požadován opatrovník, který je zproštěn z důvodu nějakého privilegia; nebo který je již obviněn ze tří opatrovnictví; ale v takovém případě bude odpovědná k trestu pouze tehdy, když jednala úmyslně.
524. Co se musí udělat, jestliže požadovala osoby tohoto druhu, a ony přesto přijaly nebo byly ponechány? Matka musí být omluvena.
525. Co však, kdyby požadovala za poručníky osoby nezpůsobilé, tj. nezpůsobilé k poručenství, a byla si přitom dobře vědoma, že by je pretor nejmenoval? A co je třeba udělat, pokud by je pretor podle požadavku matky jmenoval? V takovém případě se provinil pretor; trestáme však i záměr matky.
526. Proto, jsou-li tito poručníci buď omluveni, nebo odmítnuti, má matka neprodleně požádat o jmenování jiných.
527. Proto bude potrestána, jestliže o opatrovníky vůbec nepožádá nebo nepožádá o takové, kteří jsou vhodní, i kdyby vinou pretora měly být jmenovány osoby nezpůsobilé.
528. Může být otázkou, zda se vhodnými poručníky myslí, že má požadovat ty, kdo jsou solventní, nebo osoby dobrých mravů. Domnívám se, že ji lze snadno omluvit, pokud žádá o jmenování takových, kteří jsou zámožní.

529. Matka je také potrestána, jestliže poté, co byli první požadovaní opatrovníci buď omluveni, nebo odmítnuti, nepředloží ihned jména jiných.

530. Ale co když všichni nebudou ani omluveni, ani odmítnuti; je totiž třeba zvážit, zda by se provinila tím, že nepožádala o jmenování jiného místo toho, kdo byl omluven? Domnívám se, že by se provinila tím, že tak neučinila.

531. Co kdyby jeden z opatrovníků zemřel? Domnívám se, že ačkoli zákon v tomto ohledu nic nestanoví, uplatní se duch ústavy.

532. Když jsme řekli "odmítnutí", máme to chápat tak, že se to týká těch, kteří nebyli jmenováni prétozem; nebo těch, kteří byli odstraněni, protože byli podezřelí; nebo těch, kteří byli vyloučeni z důvodu nedbalosti nebo neznalosti? Velmi správně se má za to, že posledně jmenovaní jsou zahrnuti mezi odmítnuté. Budou ji činit odpovědnou ti, kteří se skrývají? To je obtížné rozhodnout, neboť není její vinou, že je neoznámila jako podezřelá. Na druhou stranu, pokud se skrývají, může podle ediktu požádat prétoza, aby jim nařídil dostavit se, a pokud tak neučiní, aby je odstranil jako podezřelé.

533. Co je třeba udělat, pokud je nepřinutí, aby vykonávali poručnictví? Protože požadujeme, aby matka splnila celou svou povinnost, musí být opatrná, aby tak učinila, aby nevzniklo něco, co by ji vyloučilo z pozůstalosti.

534. Výraz "bez prodlení" je třeba chápat tak, že co nejdříve, to znamená, jakmile bude mít možnost dostavit se k pretoriánovi, který je v dané věci příslušný; ledaže by jí v tom bránila nemoc nebo jiný závažný důvod, který by jí bránil poslat někoho, aby požádal o jmenování opatrovníků, za předpokladu, že při tom nepřekročí lhůtu jednoho roku. Pokud by jí v tom však bránila smrt jejího syna, nebude za to vůbec odpovědná.

535. Velmi vhodně lze diskutovat o následujícím bodu; totiž když je nezletilému odkázáno velké dědictví pod podmínkou, že nebude mít žádné opatrovníky; a z tohoto důvodu pro něj jeho matka žádné nepožaduje, aby podmínka nebyla nesplněna; bude se podmínka na takový případ vztahovat? Domnívám se, že nikoliv, pokud je ztráta nižší než výše odkazu. Tuto otázku řeší Tertullianus s odkazem na obecní soudce a domnívá se, že by proti nim měla být podána žaloba v rozsahu, v jakém výše ztráty převyšuje hodnotu odkazu, ledaže by se někdo mohl domnívat, že tato podmínka je jakoby proti veřejnému blahu; a měla by být prominuta, jako je tomu u mnoha jiných podmínek za různých okolností; nebo se hádat s odkazem na použitá slova, může pokárat matku za to, že nepožádala o jmenování opatrovníků. Předpokládejme však, že podmínka byla vyjádřena jasněji, měla by být matka omluvena? Nebo by měla být činěna odpovědnou za to, že nepožádala císaře o zmírnění podmínky? Domnívám se, že by neměla být považována za odpovědnou.

536. Rovněž si myslím, že by matka měla být omluvena, když nepožádá o opatrovníka pro svého nesolventního syna, neboť dbá jeho zájmu, protože tím, že nebude hájena, bude vystavena menšímu obtěžování.

537. Kdyby někdo ustanovil svou manželku, která je matkou jejich společného syna, svou dědičkou a požádal, aby nebyla povinna poskytnout záruku za převod majetku na něj, až dosáhne věku dospělosti, a aby jeho matka nebyla povinna žádat, aby mu byli ustanoveni opatrovníci; je třeba konstatovat, že se ústava neuplatní, neboť ona uskutečnila úmysl otce a nežádala opatrovníky pro svého syna, který neměl žádný majetek. Pokud však nebyla zproštěna povinnosti dát jistotu, uplatní se opačné pravidlo, neboť z tohoto důvodu by měl mít opatrovníky. Pokud by však nezletilý nedosáhl puberty poté, co jeho matka nepožádala o jmenování opatrovníků, a zemřel by, je třeba říci, že nebude oprávněna k žalobě podle ustanovení, proti arogantovi svého syna.

538. Když je matce zakázáno domáhat se svého práva podle nařízení senátu, je třeba zvážit, zda připustíme ostatní příbuzné, jako kdyby nebylo matky; nebo zda můžeme říci, že se sama může stát dědicem, nebo přijmout jiné prostředky, aby získala dědictví. My jí však za takových okolností odmítáme veškeré úkony a z reskriptu našeho císaře Antonína Augusta a jeho božského otce, adresovaného Mammii Maximině a datovaného den před dubnovými idami během druhého období Plautianova konzulátu, se dozvídáme, že pokud bude matka vyloučena, budou ostatní příbuzní připuštěni k dědictví stejně, jako kdyby matky nebylo. Proto budou dědit jak agnáti, tak i ostatní příbuzní; nebo, není-li jich, bude pozůstalost bez vlastnictví.

539. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Většina autorit je toho názoru, že adoptivní otec matku nevylučuje.

540. Týž, Pravidla, kniha IX.

Je pravidlem práva, že majetek matky, která zemřela po smrti, náleží všem dětem, i když pocházejí z různých manželství.

541. Paulus, O Tertuliánově dekretu senátu.

Považuje se za naprosto spravedlivé, aby všechny děti zemřelé byly upřednostněny před matkou, i kdyby byly členy jiné rodiny na základě adopce.

542. Vnuk, který se narodí adoptovanému synovi, vyloučí svou matku z dědictví podle podmínek Dekretu senátu.

543. Jestliže dědeček manželstvím zanechá vnuka po svém synovi a ten zemře a zanechá po sobě otce, dědečka a matku, lze se ptát, kdo z nich má právo na přednost? Neboť vyloučí-li matka dědečka, který byl emancipátorem a který má přednost před otcem, bude pak otec zemřelého připuštěn k dědictví, a to podle ediktu prétora. V takovém případě již nebude platit dekret senátu a dědeček bude opět povolán k dědictví. Bude tedy spravedlivější zachovat právo pro dědečka, který má obvykle právo na pretoriánskou držbu pozůstalosti i proti jmenovanému dědici.

544. Týž, O sirotčím dekretu senátu.

Podle tohoto dekretu má matka syna nárok na jeho pozůstalost, i když je pod kontrolou jiného.

545. Podívejme se, zda syn, který prohlásil, že si nepřeje přijmout pozůstalost po své matce, může na základě těchto slov: "Pokud si nikdo z nich nepřeje pozůstalost přijmout", do ní vstoupit poté, co si to rozmyslel, dříve než tak učiní pokrevní příbuzný nebo příbuzný v pokolení přímém; tyto pojmy mají totiž širší význam. A protože mají širší význam, měl by mu být poskytnut rok na to, aby si to rozmyslel, stejně jako má rok na to, aby přijal praetorskou držbu pozůstalosti.

546. Týž, O Tertuliánových a Orfitových dekretech senátu.

Když někdo zemře bez závěti a zanechá matku a bratra nebo sestru, kteří jsou pokrevně spřízněni, ačkoli jsou takoví z arogance, budou zachována stejná práva, pokud jde o osobu matky, jako v případě, kdy přežijí přirozené děti.

547. Gaius, O Tertuliánově dekretu senátu.

Právo matky zůstane v nedohlednu, pokud se emancipovaný syn zemřelého rozmyslí, zda bude požadovat pretoriánskou držbu majetku, či nikoliv.

548. Týž, O sirotčím dekretu senátu.

Dekretem našeho nejsvětějšího císaře je stanoveno, že majetek matky, která zemřela bez závěti, náleží jejím dětem, i když jsou pod správou jiného.

549. Pomponius, Dekrety senátu, kniha II.

Pokud syn pod otcovskou kontrolou, který je vojákem, neseví závět', v níž by nakládal s majetkem, který nabyl během služby, podívejme se, zda bude patřit jeho matce. Domnívám se, že nikoli, neboť výsada nakládat s majetkem tohoto druhu je

ve skutečnosti udělena vojenským právem; a za těchto okolností nejsou synové v žádném případě považováni za hlavy domácností, pokud jde o tento majetek.

550. Zatímco právo matky zůstává v mezidobí, aby se určilo, zda ji určité osoby mohou vyloučit z dědictví, a výsledkem je, že tak nemohou učinit, právo, na které měla nárok v mezidobí, zůstane nedotčeno; například pokud by syn zemřel bez závěti a mohlo se mu narodit posmrtné dítě, ale buď se nenarodilo, nebo zemřelo při narození; nebo pokud se syn, který byl v rukou nepřítele, nevrátil, aby mohl využít práva postliminia.

Knihá XXXIX

1. O oznámení nové stavby.
2. Ohledně hrozící škody a zásahů a výčnělků sousedního domu.
3. Ohledně práva donutit souseda k odběru jímky na vodu a dešťovou vodu.
/
4. Ohledně hospodářů z veřejných příjmů, pronájmu veřejných pozemků a propadnutí.
5. Ohledně darů.
6. Ohledně darování a jiných nabytí mortis causa.

Tit. 1. Ohledně oznámení nové stavby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

V tomto oddílu Ediktu se slibuje, že pokud je dílo buď oprávněně, nebo neoprávněně podniknuto, může být zakázáno oznámením; a zákaz může být odstraněn, pokud osoba, která zakázala pokračovat v díle, k tomu neměla právo.

(1) Kromě toho se tento edikt a nápravné opatření v podobě výpovědi udělené z důvodu nové stavby vztahuje na všechny, které mohou být v budoucnu zahájeny, ale nevztahuje se na ty, které již byly dokončeny; to znamená, že může zabránit těm, které ještě nebyly zahájeny. Pokud totiž byla dokončena stavba, kterou dotyčná osoba neměla právo postavit, edikt týkající se upozornění na její zastavení se neuplatní a za účelem získání restituce je třeba se obrátit na interdikt quod vi et clam; a pokud bylo něco postaveno na posvátném nebo náboženském místě nebo na veřejné řece či na jejím břehu, lze získat restituci podle tohoto ediktu, pokud to bylo provedeno v rozporu se zákonem.

(2) Oznámení podle tohoto ediktu nevyžaduje předchozí žádost u prétora, neboť kdokoli může takové oznámení doručit, aniž by se k němu dostavil.

(3) Oznámení tohoto druhu můžeme doručit také vlastním jménem, stejně jako jménem jiného.

(4) Takové oznámení lze doručit v kterýkoli den.

(5) Toto oznámení působí i proti osobám, které jsou nepřítomny; proti těm, které nejsou ochotny ho přijmout, a proti těm, kteří si nejsou vědomi toho, že byla provedena nová práce.

(6) Kromě toho při doručování oznámení s odkazem na nové dílo musí být protivník v držení.

(7) Pokud ten, jemuž bylo doručeno oznámení o novém díle, začal stavět před získáním povolení a poté se pokusí prokázat, že k tomu měl právo, měl by mu pretor odmítnout vyhovět a povolil proti němu interdikt, aby ho přinutil uvést nemovitost do původního stavu.

(8) Takovou výzvu může opět podat kdokoli, i když třeba neví, jaké dílo má být postaveno.

(9) Po oznámení o pozastavení činnosti podléhají strany pravomoci prétora.

(10) Proto se Celsus ve dvanácté knize Digest ptá, zda by měla být udělena výjimka na základě dohody, jestliže jsi se dohodl se svým protivníkem poté, co ti bylo doručeno oznámení o zabránění stavby. A Celsus říká, že by měla být udělena, neboť

není důvod, proč by jakákoli smlouva uzavřená soukromými osobami měla mít přednost před příkazem préтора; neboť co jiného je povinností préтора než toto činit a takové spory řešit? Tam, kde strany dobrovolně urovnají svůj spor, by měl jejich jednání ratifikovat.

(11) Za podnikatele nového díla se považuje ten, kdo buď stavbou, nebo odstraněním čehokoli změní původní podobu nemovitosti.

(12) Tento edikt se však nevztahuje na všechny druhy stavebních činností, ale pouze na takové, které jsou spojeny s půdou a jejichž výstavba nebo demolice se považuje za zahrnutí nějakého nového díla. Proto bylo rozhodnuto, že pokud někdo sklídí úrodu, pokácí strom nebo ořeže vinici, ačkoli to dělá, nebude to spadat pod podmínky ediktu, protože se vztahuje pouze na takové práce, které zasahují do půdy.

(13) Pokud někdo podepře starou budovu, podívejme se, zda mu můžeme doručit výzvu, aby toho zanechal. Lepší názor je, že tak učinit nemůže, neboť nestaví novou stavbu, ale pouze zajišťuje nápravu tím, že podepírá starou.

(14) Oznámení doručené podle tohoto ediktu se vztahuje na všechny nové stavby postavené uvnitř nebo vně hradeb měst nebo na venkově, ať už se práce provádějí na soukromých nebo veřejných pozemcích.

(15) Nyní se podívejme, z jakých důvodů lze takové oznámení doručit, kdo je může doručit, komu je lze doručit, na jakých místech tak lze učinit a jaký je účinek oznámení.

(16) Oznámení se doručuje buď za účelem ochrany našich práv, abychom odvrátili hrozící újmu, nebo za účelem zachování veřejného blaha.

(17) Kromě toho podáváme toto oznámení z toho důvodu, že máme právo zabránit práci buď proto, abychom se ochránili před hrozícím nebezpečím v důsledku činu někoho, kdo se chystá postavit stavbu na veřejném nebo soukromém místě, nebo tam, kde bylo něco učiněno v rozporu se zákony a císařskými edikty, vyhlášenými s ohledem na způsob výstavby budov, ať už se tak děje na posvátném, náboženském nebo veřejném místě nebo na břehu potoka; v případech tohoto druhu se také udělují zákazy.

(18) Jestliže však někdo staví budovu v moři nebo na jeho břehu, ačkoli nestaví na svém pozemku, činí ji podle zákona národů svou. Chce-li mu tedy někdo zakázat, aby ji na takovém místě postavil, nemá k tomu právo, ani mu nemůže doručit výzvu, aby novou stavbu nestavěl, ledaže by mohl požadovat, aby mu byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě.

(19) Osoba, které nemovitost patří, má právo doručit výpověď, aby pozastavila jakýkoli podnik, a to za účelem zachování svých práv nebo odvrácení hrozící újmy.

(20) Uživatel však nemůže takovou výpověď doručit vlastním jménem, ale může tak učinit jako zástupce vlastníka; nebo se může domáhat svého užívacího práva na osobě, která staví nové dílo, a touto žalobou pro něj získá částku rovnající se jeho zájmu na tom, aby dílo nebylo postaveno.

2. Julianus, Digest, kniha XLIX.

Pokud by však poživatel doručil výpověď samotnému vlastníkovi pozemku, bude toto doručení neplatné, neboť nemůže podat žalobu proti vlastníkovi, jako může podat žalobu proti sousedovi s tvrzením, že nepostavil svůj dům výše proti souhlasu poživatele. Pokud se však hodnota užívacího práva stavbou nové budovy sníží, může se domáhat svého užívacího práva.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

Pokud je na pozemku v provincii cokoli postaveno, může být podána výpověď k pozastavení provozu.

(1. Pokud se něco takového provádí na pozemku, který je ve společném vlastnictví, může být výpověď doručena sousedovi. Je zřejmé, že pokud jeden z nás postaví novou stavbu na pozemku drženém společně, nemohu jako spoluvlastník upozornit druhou stranu, aby v tom nepokračovala; mohu mu to však zakázat žalobou na rozdělení společně drženého majetku, nebo tak mohu učinit podáním žádosti k prétorovi.

(2) Pokud spoluvlastník, který je se mnou, provádí přístavbu domu, který je v našem společném vlastnictví, a já mám vedlejší vlastní dům, který tím bude poškozen, mohu ho upozornit, aby práce zastavil? Labeo se domnívá, že tak učinit nemohu, protože mu mohu stavbu zakázat jiným způsobem, tj. podáním žádosti k pretoriánovi nebo podáním žaloby na rozdělení společně vlastněné nemovitosti. Tento názor je správný.

(3) Pokud mám pouze právo k povrchu pozemku a soused postaví novou stavbu, mohu mu doručit výzvu, aby toho nechal? V tomto případě nastává potíže; jsem totiž jakoby pouze nájemcem. Praetor mi však přiznává věcnou žalobu, a proto bych měl nárok i na žalobu z titulu služebnosti; proto by mi mělo být přiznáno právo doručit oznámení o zastavení provozu.

(4) Je-li na veřejném místě zahájena nová činnost, má každý občan právo doručit oznámení o jejím pozastavení. 4. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Je totiž v zájmu státu, aby co největšímu počtu osob bylo umožněno chránit jeho majetek.

0. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

Otázka byla vznesena s odkazem na svěřence. Julianus ve dvanácté knize Digest říká, že povolení k doručení výpovědi o pozastavení stavby nového díla by nemělo být uděleno svěřenci, ledaže by zasahovalo do jeho soukromého pohodlí; jako například tam, kde mu brání ve světle nebo ve výhledu. Kromě toho výpověď doručená opatrovancem nebude platná, pokud se tak nestane z pověření jeho opatrovníka.

5. Oznámení o pozastavení provozu může být doručeno i otrokovi, ale on sám takové oznámení nemůže doručit, a pokud mu bude doručeno, nebude mít žádný účinek.

6. Opět je třeba mít na paměti, že doručení takového oznámení musí být provedeno na samotné nemovitosti; to znamená na samotném místě, kde se práce provádějí, ať už tam někdo již staví, nebo učinil přípravy ke stavbě.

7. Není nutné, aby oznámení bylo doručeno samotnému vlastníkovi, neboť postačí, když bude doručeno na místě a každému, kdo se tam náhodou nachází, a to dokonce i dělníkům nebo řemeslníkům, kteří práci vykonávají. A obecně řečeno, oznámení o pozastavení činnosti lze jménem pána doručit všem, kteří jsou přítomni, nebo samotným dělníkům. Nezáleží ani na tom, kdo jím je nebo jaké může být postavení osoby přítomné v danou chvíli, neboť je-li oznámení doručeno otrokovi, ženě nebo chlapci či dívce, bude platné; neboť stačí, aby bylo oznámení doručeno do provozovny takovým způsobem, aby se o něm mohl majitel dozvědět.

8. Pokud by někdo doručoval oznámení vlastníkovi nemovitosti na veřejném místě, je naprosto jasné, že takové oznámení nebude mít žádnou platnost ani účinek, neboť musí být doručeno na pozemku, a řekl bych, že téměř v samotné budově; a to bylo rozhodnuto proto, aby prostřednictvím oznámení mohly být práce okamžitě pozastaveny. Pokud však bude oznámení doručeno jinde, bude to mít za následek stejné nepříjemnosti, jako kdyby byla nějaká stavba postavena z neznalosti během doby, kdy se dostala na místo, kde se tak stalo v rozporu s ediktem pretora.

9. Pokud pozemek, na němž se staví nová budova, patří několika osobám a oznámení je doručeno jedné z nich, je doručení řádně provedeno a má se za to, že všichni vlastníci byli informováni. Pokud by však jeden z nich pokračoval ve stavbě poté, co mu bylo doručeno oznámení o zastavení, ti, kteří v ní nepokračovali, za to neodpovídají, neboť jednání jiného by nemělo poškodit nikoho, kdo nic neudělal.

10. Pokud by nová stavba měla poškodit nemovitost patřící několika vlastníkům, postačí oznámení doručené jednomu ze spoluvlastníků, nebo ho musí doručit všichni? Lepší názor je, že oznámení jednoho z nich nestačí všem, ale každý z nich

musí oznámení doručit jednotlivě, protože by se mohlo stát, že jeden z nich měl právo doručit oznámení o zákazu stavby díla a ostatní takové právo neměli.

11. Chce-li někdo doručit oznámení o stavbě nové budovy samotnému pretoriánovi, měl by mezitím prokázat, že nemůže doručit oznámení druhé straně; a pokud by tak učinil později, cokoli bylo postaveno poté, co to oznámil pretoriánovi, musí být zničeno, stejně jako kdyby byla doručena dvě oznámení v různých dobách.

12. Kdyby však někdo do mého domu vložil trámy nebo stavěl na mém pozemku, je spravedlivé, abych svá práva chránil oznámením o zastavení stavby.

13. Sextus Pedius velmi správně poznamenává, že existují tři důvody, které dávají podnět k oznámení o zabránění zřízení nové stavby, a to důvod přirozený, důvod veřejný nebo důvod vyrůstající z uvalení služebnosti. Přirozený důvod existuje v případě, že někdo do mé budovy vložil trámy nebo postavil stavbu na mém pozemku. Veřejný důvod existuje tam, kde doručení oznámení o pozastavení nového díla chráníme výkon zákonů, dekretů senátu nebo císařských ústav. Důvod vyrůstající z uvalení služebnosti existuje tam, kde někdo poté, co zmenšil své vlastní právo, zvětší právo jiného; to znamená, že poté, co na svém vlastním pozemku uvalil služebnost, provede nějaký úkon proti právu toho, kdo byl oprávněn ke služebnosti.

14. Kromě toho je třeba mít na paměti, že když někdo chce na našem pozemku postavit stavbu, vložit trámy do našich domů nebo vytyčit stavbu nad naším pozemkem, je lepší, když mu v tom zabrání buď praetor, nebo vlastní ruka, to znamená, že hodí kamenem, než když mu doručíme výzvu, aby od stavby nového díla upustil; neboť doručení takové výzvy učiníme toho, komu ji doručujeme, vlastníkem pozemku. Pokud by však na svém pozemku prováděl něco, co by nás mohlo poškodit, pak bude doručení výzvy k zastavení činnosti nezbytné. A pokud by někdo pokračoval ve stavbě na našem pozemku, bude pro nás naprosto spravedlivé, abychom proti němu využili interdiktů Quod vi aut clam nebo Uti possidetis.

15. Pokud by někdo chtěl opravit nebo vyčistit vodní toky nebo kanalizaci, která mu patří, nelze mu doručit výzvu k pozastavení provozu; a to je rozumné, neboť je v zájmu veřejného zdraví a bezpečnosti, aby kanalizace a potoky byly vyčištěny.

16. Kromě toho, obecně řečeno, praetor vylučuje i jiná díla, pokud je prodlení v jejich výstavbě spojeno s nebezpečím. S ohledem na ně se totiž domnívá, že by se nemělo uposlechnout výzvy k jejich pozastavení. Neboť kdo může pochybovat o tom, že by se spíše nemělo uposlechnout oznámení o pozastavení nové stavby než o tom, že by se mělo zabránit výstavbě nějaké nezbytné stavby? Tento oddíl ediktu se použije vždy, když by prodlení mohlo způsobit škodu.

17. Proto když někdo v případě, kdy může být nebezpečí způsobeno prodlením, podá oznámení o zastavení nějakého nového díla, například když se provádí oprava koryta kanalizace nebo jejích stěn; máme za to, že by mělo být u soudu provedeno šetření, zda je dílo takové povahy, že by se k oznámení o zastavení činnosti nemělo přihlížet. Pokud by totiž bylo zřejmé, že z prodlení s opravou kanálu, vodního toku nebo čehokoli podobného vznikne nějaké nebezpečí, je třeba říci, že se nelze obávat, že by oznámení způsobilo nějakou škodu.

18. Ten, kdo podává oznámení o zastavení nového díla, musí přísahat, že tak nečiní za účelem obtěžování. Tato přísaha se skládá z pověření prétora; nevyžaduje se tedy, aby ten, kdo přísahu vymáhá, byl nejprve pod přísahou.

19. Ten, kdo doručuje oznámení, musí ukázat, na jakém místě se nachází nová stavba, jíž se oznámení týká; to proto, aby ten, kdo je oznamován, věděl, kde může stavět a kde se musí stavby zdržet. Toto označení musí být provedeno vždy, když bylo oznámení doručeno s odkazem na část stavby. Pokud se však oznámení vztahuje na celou stavbu, není nutné to uvádět, ale pouze zmínit tuto skutečnost.

20. V případě, že jsou stěžované práce prováděny na více místech, postačí jedno oznámení, nebo je jich třeba více? Julianus ve čtyřicáté deváté knize Digest říká, že vzhledem k tomu, že oznámení má být doručeno na samotný pozemek, je třeba několika oznámení i několika odvolání.

21. Jestliže ten, kdo byl vyrozuměn, aby pozastavil provoz, dá jistotu nebo slíbí, že druhou stranu odškodní, nebo jestliže to nebyla jeho vina, že nedal jistotu nebo neslobil odškodnění podle úsudku dobrého občana; je to totéž, jako kdyby oznámení nebylo doručeno. Tento opravný prostředek je vhodný, neboť zabraňuje nepříjemnostem spojeným s dostavováním se k pretoriánovi a podáváním žádostí o vydání výpovědi.

22. Pokud doručení oznámení provede zmocněnec a nesloží záruku, že jeho zmocnitel jeho úkon potvrdí, bude oznámení neúčinné, i když byl zmocněnec řádně jmenován.

23. Pokud někdo jménem nepřítomné osoby požádá o odstoupení od smlouvy, ať už se to týká soukromého nebo veřejného práva, bude nucen poskytnout jistotu, neboť se ujímá role žalovaného. Tato jistota se však nevztahuje na ratifikaci ze strany zadavatele, ale pouze na oznámení o pozastavení výstavby nového díla.

24. Opět platí, že pokud by mi zmocněnec oznámil zastavení nového díla a přijal ode mne jistotu a já bych poté proti němu uplatnil interdikt, aby mi zabránil použít proti mně sílu, která by mi zabránila ve stavbě, bude povinen mi poskytnout jistotu na výkon rozhodnutí, protože se ujímá role žalovaného.

(1) Julianus, Digesty, kniha XLI.

Proto by se proti němu neměly uplatňovat výjimky založené na zastoupení, ani by neměl být nucen poskytnout jistotu, že jeho zmocnitel ratifikuje jeho úkon.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha LII.

Pokud by jistotu neposkytl, může mu být znemožněna výstavba nového díla a veškeré žaloby, které by se pokusil podat jménem příkazce, mu musí být zamítnuty.

2. Opatrovník a poručník mohou podat oznámení o zadržení stavby nové budovy. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Oznámení o pozastavení provozu mohou doručit nejen nejbližšímu sousedovi, ale i tomu, který je bezprostředně za ním; služebnosti totiž mohou existovat mezi dvěma pozemky, které jsou odděleny jiným majetkem, ať už veřejným, nebo soukromým.

3. Každý, kdo podává oznámení o pozastavení činnosti tam, kde již bylo něco vykonáno, musí to ve své žádosti uvést, aby bylo zřejmé, co bylo vykonáno později.

4. Nemohu-li vám právně v něčem zabránit a měl-li bych vám oznámit pozastavení provozu na nové stavbě, nebudete mít právo pokračovat ve stavbě, pokud mi nesložíte jistotu.

5. Kdybych vás upozornil, že máte na veřejném místě postavit stavbu, kterou zákony zakazují, musíte se zavázat slibem, protože vaše právo stavět stavbu nezpochybňuji svým jménem, ale jménem jiného, a protože trvám na právu jiného, měl bych se spokojit s pouhým slibem.

6. Je třeba mít na paměti, že pokud bylo doručeno oznámení o pozastavení nové stavby, musí se oznámená osoba zdržet, dokud nesloží jistotu nebo dokud nebude učiněno zpětvzetí oznámení; neboť pak, má-li právo stavět, může v tom řádně pokračovat.

7. Aby se prokázalo, že nějaká stavba byla provedena po doručení oznámení, musí strana, které bylo oznámení doručeno, stavbu změřit; a praetor obvykle nařídí, aby měření bylo provedeno a předloženo.

8. Oznámení zaniká smrtí toho, kdo je doručil, nebo zcizením nemovitosti; těmito způsoby totiž zaniká právo zabránit stavbě díla.

9. Zemře-li osoba, které bylo doručeno oznámení o zastavení nového díla, nebo prodá-li dům, účinky doručení oznámení nezanikají. Důkazem toho je skutečnost, že je v něm zmínka o dědici, pokud je uzavřena dohoda týkající se této věci.

10. Gaius, O městském ediktu, pod titulem, týkajícím se výpovědi k pozastavení nového díla.

Věřitel, u něhož je pozemek v zástavě, může právoplatně doručit oznámení o zastavení nového díla (tj. jde-li o služebnost), neboť je mu přiznáno právo podat žalobu na vymáhání služebnosti.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLV.

Oznámení o přerušení nového díla je řízením in rem, nikoli in personam. Proto může být doručeno nepřičetné osobě nebo nemluvněti a nevyžaduje se k tomu oprávnění jeho opatrovníka.

12. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Oznámení doručené komukoli s běžnou inteligencí, například dělníkovi, zavazuje kojence nebo nepřičetnou osobu.

13. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Je-li poskytnuta jistota s odkazem na oznámení o přerušení nového díla, nabývá ustanovení účinnosti v souladu s vydaným rozsudkem.

14. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Podá-li zmocněnec oznámení o přerušení nového díla a složí-li jistotu, že jeho zmocnitel jeho úkon potvrdí, je odstoupení od smlouvy uděleno i jménem vlastníka.

15. Doručí-li vlastník výpověď pro přerušení nového díla v určité lhůtě, která je obsažena v ujednání učiněném s odkazem na výpověď, nabude ujednání účinnosti; pokud by výpověď doručil po uplynutí lhůty, nenabude účinnosti. Neboť poté, co vlastník podá výpověď jednou, nemůže tak učinit podruhé, dokud platí ujednání uzavřené s odkazem na výpověď o přerušení nového díla.

16. Objeví-li se zmocněnec s odkazem na odstoupení od smlouvy na straně toho, kdo doručil oznámení o přerušení nového díla, měl by prétor provést šetření, aby zabránil tomu, že falešný zmocněnec poškodí práva nepřítomné strany, neboť by bylo nepřijatelné, kdyby výhoda udělená prétozem měla být ztracena zásahem kohokoli jiného.

17. Týž, Digesty, kniha XLIX.

Pokud osoba, která je oprávněna k právu cesty, podá výpověď někomu, kdo postavil dům tam, kde má právo průchodu, bude její úkon neplatný; nebude jí však bráněno v tom, aby podala žalobu na navrácení služebnosti, na kterou má právo.

18. Africanus, Otázky, kniha XIX.

Je-li podána žaloba, aby bylo zabráněno sousedovi zvýšit dům do větší výšky, dříve než byly provedeny jakékoli práce, a zmíněný soused se věci nebrání, bylo rozhodnuto, že soudce nemá povinnost učinit nic jiného, než bude straně, proti níž byla žaloba podána, nařízeno, aby složila jistotu, že nebude pokračovat ve stavbě, dříve než prokáže své právo dům zvýšit. Na druhé straně se stejné pravidlo uplatní, když někdo podá žalobu, v níž tvrdí, že má právo postavit svůj dům výše proti souhlasu svého protivníka, a stejně tak se neprovede žádná obrana, neboť se má za to, že je povinností soudce nařídít protivníkovi, aby složil jistotu, že ho neupozorní, aby s novým dílem přestal, ani proti němu nepoužije násilí, aby mu ve stavbě zabránil. I v tomto případě je ten, kdo se žalobě nebrání, potrestán tím, že se po něm požaduje, aby prokázal své právo, neboť to je vlastně převzetí strany žalobce.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

20. Pokud by pretor nařídil doručit oznámení o přerušení nového díla a poté by ho zakázal; žaloba založená na prvním oznámení nebude moci být podána, protože by to bylo v rozporu s rozhodnutím pretora.

20. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Brání-li zmocněnec výstavbě nového díla, bude mít vlastník právo na interdikt Quod vi aut clam.

21. Papinianus, Otázky, kniha III.

Je-li oznámení o přerušení stavby nové budovy doručeno jednomu z několika spoluvlastníků, je-li dílo provedeno se souhlasem všech, bude oznámení zavazovat všechny. Pokud však někteří z nich o stavbě nové budovy nevědí, bude ten, kdo jednal v rozporu s pretoriánským ediktem, odpovědný individuálně v plném rozsahu.

22. Nezáleží ani na tom, komu patří pozemek, na němž probíhá stavba, neboť se má za to, že pouze ten je vlastníkem nemovitosti, pokud je práce prováděna jeho jménem.

23. Paulus, Otázky, kniha VIII.

Je třeba mít na paměti, že když bylo stíhání nového díla prelátem odmítnuto, může se zúčastněná strana stále dovolávat svých oprávněných žalob, neboť právo na ně nadále existuje ve všech těch případech, kdy prelát na počátku odmítne povolit služebnost za přerušeni stavby nového díla.

24. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Praetor říká: "Pokud byl někdo na místě upozorněn, aby přerušil stavbu nového díla, jehož právo pokračovat je sporné, a on na tom trvá, a to na stejném místě dříve, než bylo povoleno odstoupení od smlouvy; nebo pokud jsou okolnosti takové, že by odstoupení mělo být povoleno, uvede nemovitost do původního stavu." V případě, že se jedná o stavbu nového díla, které je sporné, má praetor právo na odstoupení od smlouvy.

25. Interdikt se uděluje v následujících případech. V ediktu se uvádí, že po doručení oznámení nesmí být provedena žádná práce, dokud není uděleno odstoupení od smlouvy, nebo místo toho byla poskytnuta jistota na uvedení nemovitosti do původního stavu. Proto ten, kdo pokračuje v práci, i když na to může mít právo, je přesto považován za toho, kdo porušil interdikt prétora, a bude nucen stavbu zbourat.

26. Tento interdikt je důvodný bez ohledu na to, zda bylo oznámení doručeno na pozemek, který je prázdný, nebo na pozemek, který byl zastavěn.

27. Praetor říká: "Musí uvést pozemek do původního stavu." V případě, že se jedná o pozemek, který je ve vlastnictví státu, je třeba, aby jej uvedl do původního stavu. Nařizuje uvést do původního stavu to, co bylo učiněno, a je jedno, zda to bylo učiněno v souladu se zákonem, nebo ne, tudíž interdikt bude platit bez ohledu na to, zda byl čin legální, nebo nelegální.

28. Opět platí, že cokoli bylo učiněno před odstoupením od smlouvy na základě výpovědi nebo předtím, než došlo k něčemu, co se považuje za nahrazení odstoupení od smlouvy, se nepovažuje za učiněné v souladu se zákonem.

29. Pokud by ten, kdo stavbu postavil, byl ochoten poskytnout jistotu a žalobce by odmítl uzavřít dohodu, mělo by to být považováno za odstoupení od smlouvy; protože je to vinou žalobce, je zřejmé, že okolnosti jsou takové, že by mělo dojít k odstoupení od smlouvy.

30. Tento interdikt se uděluje na dobu neurčitou a bude platit ve prospěch dědice a dalších právních nástupců.

31. Důvod k interdiktů bude existovat proti samotné osobě, která dílo zhotovila, nebo proti tomu, kdo ho po dokončení ratifikoval.
32. Je zřejmé, že tento interdiktů bude moci být vydán proti dědici toho, kdo dílo zhotovil; a pokud tato otázka vyvstane, je třeba poznamenat, že Labeo byl toho názoru, že by měl být vydán proti dědici pouze v případě, že získal ze stavby nějaký prospěch, nebo v případě, že podvodným jednáním z jeho strany zabránil tomu, aby z ní získal nějaký prospěch. Některé orgány se domnívají, že kromě interdiktů by měla být přiznána i žaloba in factum ; tento názor je správný.
33. Praetor dále říká: "Tam, kde byl někdo na místě upozorněn, aby nepokračoval v novém díle, a pokud byla poskytnuta jistota nebo je vaší vinou, že nebyla poskytnuta, zakazují, aby bylo použito síly k zabránění druhé straně v pokračování v díle na tomto místě." V případě, že by někdo byl upozorněn, aby nepokračoval v novém díle, zakazují, aby bylo použito síly k zabránění druhé straně v pokračování v díle na tomto místě.
34. Tento zákaz je prohibitivní, neboť zakazuje zasahovat do toho, aby někdo, kdo dá jistotu, pokračoval ve svém díle, neboť jde o výzdobu měst, která nedovoluje, aby byly budovy opuštěny.
35. Nezáleží ani na tom, zda je dotýčný oprávněn podle zákona stavět, či nikoliv, neboť ten, kdo mu oznámil, aby přerušil nové dílo, je v bezpečí poté, co mu byla poskytnuta jistota.
36. Tento zákaz bude platit i ve prospěch osoby, které byla poskytnuta jistota.
37. Praetor dodává: "Nebo pokud je to vaše vina, že jistota nebyla poskytnuta." V takovém případě je třeba, abyste si uvědomili, že jistota nebyla poskytnuta. Proto nebude důvodem pro interdikt, jestliže nebyla poskytnuta jistota, ale byl dán pouze slib odškodnění; nemělo by totiž být povoleno postavit budovu na veřejném místě, dokud se nezjistí, z jakého pověření se tak děje.
38. Pokud je jistota poskytnuta, ale neměla by nadále existovat, interdiktů přestane platit.
39. Pokud bylo vinou osoby, která doručila oznámení, že jistota nebyla poskytnuta po určitou dobu, ale již to není její vina, interdiktů přestane platit.
40. Tento interdiktů je možné uplatnit i po uplynutí jednoho roku a bude platit ve prospěch dědice a dalších právních nástupců.
41. Týž, O ediktu, kniha LXXX.

Ustanovení se obvykle uzavírá s odkazem na oznámení o přerušení stavby nového díla, kdykoli jeden soused tvrdí, že má právo bránit druhému ve stavbě proti jeho souhlasu.

42. Kromě toho, pokud chce někdo beztestně pokračovat a pokračovat ve stavbě poté, co byl upozorněn, aby přestal, měl by nabídnout jistotu tomu, kdo mu oznámení doručil. Učiní-li tak, bude to ku prospěchu obou stran; ku prospěchu toho, kdo oznámení doručil, neboť má jistotu, že uvede prostory do původního stavu; a ku prospěchu toho, komu bylo oznámení doručeno, neboť jeho stavba není rušena. Pokud totiž vůbec staví před složením jistoty, může být prostřednictvím restitučního zákazu donucen k demolici toho, co postavil.

43. Opět platí, že toto ustanovení je závislé na podmínce a nabývá účinnosti až po vynesení rozsudku, ledaže by se předtím něco stalo a věc nebyla obhájena ; a přidává se také doložka s odkazem na zlou víru.

44. Stavbu považujeme za dokončenou nikoli tam, kde byla položena jedna nebo dvě řady kamene, ale tam, kde dílo nabylo určité podoby a má vzhled budovy.

45. Ustanovení nabývá účinnosti a nemovitost musí být uvedena do původního stavu podle úsudku řádného občana, ať už bylo ve věci vydáno rozhodnutí, nebo nebyla podána obrana. Není-li nemovitost uvedena do původního stavu, musí žalovaný zaplatit peněžní částku úměrnou vzniklé škodě, pokud s tím žalobce bude souhlasit.

46. Pokud budovu staví několik spoluvlastníků, vyvstává otázka, zda musí všichni složit jistotu. Labeo říká, že by tak měl učinit jeden z nich, protože obnovu nemovitosti nelze provést částečně.

47. Říká také, že i když několik vlastníků podává oznámení, je třeba dbát na to, aby jistota byla poskytnuta jednomu z nich, pokud s tím všichni souhlasí; je totiž zřejmé, že pokud by jeden z nich nesouhlasil, musí být jistota poskytnuta každému z nich.

48. Říká také, že v ustanovení musí být doplněno, že musí být zaplacen částka rovnající se úrokům každého z nich; pokud si to strany přejí. Je-li však jistota poskytnuta do výše hodnoty nemovitosti, říká, že vznikne pochybnost, zda se tato slova vztahují na hodnotu celé nemovitosti, nebo pouze na hodnotu podílu strany, která uzavírá stipulaci. Domnívám se, že pokud je poskytnuta jistota do výše hodnoty nemovitosti jedné ze stran, lze tvrdit, že tato stipulace bude dostačující pro všechny; neboť se vztahuje na výši škody způsobené dílem.

49. Marcellus, Digest, kniha XV.

Osoba, které byla výpověď doručena, zemřela před tím, než dosáhla zpětvzetí výpovědi. Jeho dědic musí protivníkovi povolit stavbu zbourat, neboť při obnově tohoto druhu musí pokutu zaplatit ten, kdo edikt porušil; dědic však na pokutu nenastupuje.

50. Javolenus, Listy, kniha VII.

Jistý muž, který byl upozorněn, aby přerušil stavbu nové budovy, prodal pozemek a kupující pokračoval v práci; myslíte, že buď kupující, nebo prodávající je odpovědný za to, že porušil edikt? Odpověď zněla, že pokud by po doručení oznámení pokračoval ve stavbě budovy, byl by odpovědný kupující, tj. vlastník pozemku; protože oznámení o přerušení prací není osobní a odpovědný je pouze ten, kdo má v držení pozemek, na který bylo oznámení o přerušení prací doručeno.

Tit. 2. Ohledně hrozící škody a zásahů a výstupků sousedního domu.

51. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Tam, kde bezprostřednost hrozící újmy vyžaduje rychlost a kde se pretoriánovi zdá prodlení nebezpečné, a z tohoto důvodu si vyhradí pravomoc, bude postupovat velmi správně, pokud svou pravomoc přenesse na městského soudce daného obvodu.

52. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVIII.

Hrozící újma je taková, která se ještě nestala, ale které se obáváme, že může být způsobena v budoucnu.

53. Paulus, O ediktu, kniha XLVII.

Výrazy *damnum* a *damnatio* se vztahují k odnětí a takříkajíc zmenšení majetku.

54. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

55. Pokud uplynula lhůta pro složení jistoty, je povinností prétora nebo guvernéra po slyšení buď uznat stranu odpovědnou, nebo ji osvobodit; a pokud to druhé vyžaduje místní šetření, poslat případ k rozhodnutí městským soudcům.
55. Není-li jistota složena ve lhůtě stanovené prétorem, má být stěžovateli přikázán majetek, přičemž pod pojmem "majetek" se rozumí buď celý, nebo jeho část.
56. Pokud druhá strana není ochotna umožnit sousedovi získat držbu, může ji soudce donutit, aby poskytla zástavu? Nemyslím si, že může; bude však podléhat žalobě in factum, neboť pokud mu nebude dovoleno ujmout se držby poté, co byl vyslán prétorem, měl by se uchýlit k výše jmenované žalobě.
57. Proto prétor nebo guvernér nařizuje městským soudcům, aby učinili dvě věci; totiž aby požadovali jistotu a aby udělili držbu; ostatní záležitosti si vyhrazuje pro svou vlastní jurisdikci.
58. Dojde-li k prodlení s poskytnutím jistoty, nikoli duumviri, nýbrž prétor nebo guvernér by měl udělit povolení k uchopení držby (což se obvykle děje, je-li prokázán řádný důvod), a totéž pravidlo platí i v případech, kdy je po prokázání řádného důvodu držba odepřena.
59. Pretor říká: "Je-li strana, již má být doručeno oznámení, nepřítomna, nařizuji, aby bylo oznámení zanecháno v jejím bydlíšti." Za nepřítomného se považuje ten, kdo se nedostaví k soudu; tento názor Pomponius schvaluje. Pretor navíc nařizuje, aby se oznámení doručovalo bez hrubosti, a nikoli aby byl žalovaný násilím vyveden ze svého domu. Nicméně slovy "oznámení musí být zanecháno v domě, kde bydlí" musíme rozumět, že mu musí být doručeno tam, i když bydlí v domě patřícím jinému. Nemá-li bydlíště, musí být výpověď doručena na místě, a to buď jeho zástupci, nebo nájemci.
60. Kdykoli prétor požaduje, aby bylo oznámení doručeno, znamená to, že existuje-li někdo, komu lze doručit. Pokud však takovou osobu nelze nalézt, například proto, že dům patří k pozůstalosti, do níž dosud nebylo vstoupeno, nebo pokud není žádný dědic a dům není obydlen, tento oddíl ediktu se nepoužije. Bezpečnějším plánem je však připojit písemné oznámení k samotnému domu, neboť se může stát, že se tímto způsobem může někdo, kdo byl vyrozuměn, dostavit na obhajobu.
61. Pokud by soudce zanedbal některou z výše uvedených záležitostí, bude proti němu vydán rozsudek o výši škody, která mu vznikla tím, že nevyžadoval složení jistoty proti hrozící újmě. To se netýká částky, která by mohla být vymožena, ale pouze zájmu, který měl žalobce na získání jistoty, a ukládá se ve prospěch žalobce, nikoli jako trest.
62. Tato žaloba je opět závislá na určité podmínce, a to zda byla podána žádost soudci, ale pokud se tak nestalo, nelze proti němu žalobu podat. Říkáme, že požadavek na jistotu je správně vznesen, pokud je žádost podána u soudu, a ne jinde.

63. Pokud je město, v němž má být žádost podána, tak blízko města Říma, že pokud soudce nezasáhne, lze se obrátit na přetora nebo guvernéra, lze říci, že tato žaloba nebude podána proti soudci, neboť je to stejné, jako kdyby žalobce neměl žádný zájem, protože bylo v jeho moci požádat o uvedení do držby buď přetora, nebo guvernéra.

64. Navíc tento oddíl, který má za cíl dohledání majetku, se uděluje jak ve prospěch, tak proti dědici a je věčný.

65. Paulus, O ediktu, kniha I.

66. Povinností přetora je v případě, že je žalobce uveden do držby, umožnit mu nabytí vlastnického práva k nemovitosti poté, co ji držel po dlouhou dobu.

66. Je-li více spoluvlastníků, kteří by měli poskytnout jistotu, a jeden z nich tak neučiní, je žalobce uveden do držby svého podílu. A na druhé straně, je-li několik osob, které si přejí, aby jim byla poskytnuta jistota, a některé z nich mají domy hodnotnější než ostatní, nebo jsou-li všichni vlastníky nestejných podílů téhož domu, budou přesto všichni uvedeni do držby na základě rovnosti, a nikoli s ohledem na rozsah jejich vlastnictví.

67. Pokud se jak vlastník nemovitosti, tak uživatel domáhají zajištění proti hrozící újmě, měli by být vyslechnuti oba; slibující totiž neutrpí žádnou újmu, protože bude povinen platit každému pouze v poměru k výši jeho podílu.

68. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Někdy se stává, že v případě utrpěné újmy nebudeme mít nárok na žádnou žalobu, pokud předtím nebyla poskytnuta jistota; například když na můj dům spadne dům mého souseda, který je v rozvalinách. Toto pravidlo platí do té míry, že mnoho autorit rozhodlo, že ten, kdo je vinen, nemůže být ani nucen k odstranění trosk, pokud má v úmyslu vše na zemi zanechat.

69. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Praetor říká: "V případě hrozící újmy nařizují každému, kdo se dostaví ve svůj prospěch, aby slíbil odškodnění, a všem ostatním, aby dali záruku druhé straně, která je ochotna odpřísáhnout, že ani on, ani osoba, za kterou jedná, nevznáší požadavek za účelem způsobení nepříjemností; a že žádost může být podána až do dne, který určím pro projednání případu. Je-li sporné, zda strana, která má složit jistotu, je vlastníkem nemovitosti, či nikoli, nařizují, aby jistota byla složena prozatímně. Je-li jakákoli stavba postavena na veřejném potoce nebo na jeho břehu, nařizují složení jistoty na deset let. Kromě toho nařizují tomu, komu byla složena jistota, aby se ujal držby nemovitosti jménem toho, kdo požaduje složení jistoty, a pokud se prokáže oprávněný důvod, nařizují mu, aby ji získal do skutečné držby. Proti tomu, kdo odmítne složit jistotu nebo kdo nedovolí druhé straně, aby zůstala v držbě nebo ji nabyla, podám žalobu, aby zaplatil tolik, kolik by byl

povinen zaplatit, kdyby byla složena jistota ohledně uvedeného majetku, a to podle mého nařízení nebo podle nařízení soudce příslušného pro uvedený majetek, který je rovněž v mé pravomoci. Jestliže ten, jemuž jsem povolil držbu jménem jiného, nesloží jistotu proti hrozící újmě, nařídím, aby ten, jemuž jistota nebyla složena, byl neprodleně uveden do faktické držby uvedeného majetku."

70. Tento edikt se vztahuje na újmu, která ještě nebyla spáchána, zatímco jiné žaloby, které se týkají újmy, se vztahují na náhradu škody, jako žaloba podle akvilejského zákona a další. Podle tohoto ediktu není nic stanoveno s odkazem na škodu, která již byla spáchána, neboť pokud zvířata způsobila škodu, není zvykem činit nás odpovědnými, ledaže bychom byli nuceni je vydat jako náhradu; a je mnohem více důvodů, aby se stejné pravidlo použilo, pokud se jedná o majetek zbavený života, neboť bychom neměli být odpovědni ve větší výši; zejména pokud zvířata, která škodu způsobila, stále existují; ale dům, který způsobil zkázu pádem, přestal existovat.

71. Pokud by tedy dům spadl dříve, než byla poskytnuta jistota, a vlastník není ochoten odstranit odpad a opustí jej, vzniká otázka, zda proti němu lze podat žalobu. Julianus v případě, kdy spadl dům, který se zřítíl, dříve než byla uzavřena dohoda s odkazem na hrozící škodu, poté, co byl dotázán, co by měl ten, na jehož pozemek odpadky spadly, udělat, aby získal náhradu škody, odpověděl, že pokud chce majitel spadlého domu odpadky odstranit, nesmí tak učinit, pokud neodstraní vše, tj. i to, co je bezcenné, a měl by také poskytnout jistotu nejen s ohledem na budoucí škodu, ale i na tu, která již vznikla. Jestliže majitel domu, který se převrátil, nic neučiní; měl by být vydán interdikt tomu, na jehož pozemek odpadky spadly, kterým by mohl být jeho soused donucen buď k odstranění odpadků, nebo k opuštění celého domu, který byl zničen.

72. Gaius, O ediktu městského prétora: Název: O hrozící újmě.

Lze tedy zcela správně říci, že toto řízení by nemělo být zahájeno v případě, že majitel zničeného domu neposkytl jistotu nikoliv z nedbalosti na své straně, ale z důvodu nějaké překážky, která mu v tom bránila.

73. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Julianus dále říká, že v tomto případě lze mít za to, že vlastník domu může být donucen poskytnout jistotu za škodu, která již vznikla; neboť vzhledem k tomu, že ochrana může být poskytnuta, dokud je budova ještě neporušená, není nespravedlivé, aby byla poskytnuta poté, co se zřítíla. Dokud však byla neporušená, může být každý nucen buď poskytnout jistotu za hrozící škodu, nebo opustit dům, který není ochoten opravit. Konečně říká, že pokud někdo pro krátkost potřebného času nebo pro svou nepřítomnost na služební cestě pro stát nemůže uzavřít zajištění proti hrozící újmě, není nespravedlivé, aby prétor stanovil, že majitel zchátralého domu má buď škodu opravit, nebo jej opustit. Rozum schvaluje Juliánův názor.

74. Vystává otázka, zda lze udělit interdikt s ohledem na věci, které byly přeneseny proudem řeky. Trebatius říká, že když se Tibera rozvodní a odnese majetek jedněch osob na pozemky jiných, udělí pretor interdikt, aby zabránil použití násilí proti majitelům zmíněného majetku, aby jim zabránil odstranit to, co jim patří; za předpokladu, že slíbí náhradu za hrozící škodu.

75. Alfenus říká, že pokud část tvého pozemku připadne na můj a ty si ji budeš nárokovat, bude proti tobě udělena žaloba za již spáchanou škodu. Tento názor schvaluje Labeo; neboť škoda, kterou jsem již utrpěl, nemůže být ponechána na rozhodnutí soudce, u něhož se požaduje navrácení spadlé země; ani by neměla být žaloba přiznána, pokud nebude odstraněno vše, co spadlo. Alfenus také říká, že spadlé země se lze domáhat pouze tam, kde se nespojila s mým pozemkem a netvoří jeho součást. Ani strom, který byl přenesen na mé pole a zapustil kořeny v mé půdě, nemůže být požadován. Nemohu proti vám ani podat žalobu z toho důvodu, že jste neměli právo na svou část půdy uloženou na mé, pokud již byla spojena s mou, a to z toho důvodu, že se pak stává mým vlastnictvím.

76. Neratius však říká, že pokud je vaše loďka silou proudu zanesena na můj pozemek, nemůžete ji odstranit, pokud mi neposkytnete záruku za případnou škodu, kterou jsem utrpěl.

77. Vystala otázka, když pozemek patří jedné osobě a jeho povrch druhé, zda má tato osoba slíbit náhradu za hrozící újmu, nebo má poskytnout jistotu. Julianus říká, že kdykoli je dům, který stojí na pozemku jiného, v troskách, musí vlastník slíbit odškodnění, a to nejen s ohledem na závadný stav pozemku, ale také s ohledem na stav budovy; nebo že ten, komu patří povrch, musí poskytnout jistotu jak ohledně pozemku, tak ohledně domu; a pokud tak jeden z nich neučiní, měl by být soused uveden do držby pozemku.

78. Celsus velmi správně tvrdí, že pokud užívací právo k tvému domu náleží Titiovi, musíš jako vlastník slíbit náhradu za hrozící škodu, nebo musí Titia poskytnout jistotu. Pokud se ten, komu by měla být poskytnuta jistota proti hrozící újmě, dostane do držby nemovitosti, zabráni Titia jejímu užívání a požívání. Říká také, než aby uživateli, který nemovitost neopravuje, bylo vlastníkem znemožněno ji užívat; a proto, pokud uživatel neposkytne jistotu proti hrozící újmě a vlastník je nucen slíbit náhradu, mělo by být uživateli znemožněno nemovitost užívat.

79. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Cassius říká, že i když je lichva oddělena od nemovitosti, musí vlastník slíbit náhradu za budoucí újmu. Pokud vlastník neslíbí odškodnění v plné výši nebo pokud uživatel neposkytne záruku, musí být osoba, které nebyla záruka poskytnuta, uvedena do držby nemovitosti; pokud však uživatel neposkytne záruku vlastníkově, kterému byla slíbena náhrada, Julianus říká, že nebude mít nárok na žalobu o navrácení svého užívacího práva. Pokud by však usufruktuár měl něco zaplatit z důvodu nějaké vady pozemku, mělo by na něj přejít vlastnické právo.

80. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Co máme říci o věřiteli, který dostal dům do zástavy? Musí slíbit náhradu za hrozící škodu, aby byla jeho práva chráněna, nebo musí dát záruku, protože není vlastníkem nemovitosti? Marcellus se k tomuto bodu staví opačně; ptá se totiž, zda má být věřiteli, který má dům v zástavě, poskytnuta jistota proti hrozící újmě. Marcellus říká, že není nutné, aby dával jistotu, a dodává, že stejné pravidlo bude platit i pro osobu, která dům od vlastníka nekoupila, neboť ustanovení by nemělo žádnou platnost, pokud jde o tuto osobu. Domnívám se však, že by bylo naprosto spravedlivé, aby byl zohledněn zájem věřitele; to znamená, že by měl být zajištěn prostřednictvím doložky.

81. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Stav osoby, které nebylo poskytnuto zajištění proti hrozící újmě, je lepší než stav věřitele, který přijal majetek do zástavy, pokud by mu bylo umožněno, aby se ho zmocnil a nabyl ho lichvou po uplynutí dlouhé doby.

82. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Podívejme se, zda by nabyvatel v dobré víře, který získal majetek od někoho, kdo nebyl jeho vlastníkem, měl slíbit náhradu za hrozící škodu, nebo by měl dát záruku. Některé autority zastávají druhý názor; je však rozumné, aby nabyvatel spíše slíbil odškodnění než poskytl jistotu, neboť tak činí svým jménem.

83. Vyvstane-li otázka, zda by měl vlastník pozemku nebo ten, kdo k němu má právo (jako například služebnost), poskytnout jistotu proti hrozící újmě, domnívám se, že by měl slíbit odškodnění, a ne poskytnout jistotu, protože jedná svým jménem, a nikoliv jménem jiného.

84. Stojí-li mezi mým a tvým domem, který je v dobrém stavu, jiný dům, který je v ruině, podívejme se, zda máš ty sám poskytnout jistotu mně, nebo zda má jistotu získat jen ten, jehož dům je v dobrém stavu; nebo zda ji mohu požadovat od vás obou. Lepší názor je, že jistotu by měli poskytnout oba; protože je možné, že dům, který je v ruině, můžete poškodit můj tím, že spadne na ten, který je v dobrém stavu, i když lze říci, že se tak nestalo v důsledku nějaké závady na budově, která byla v dobrém stavu, pokud ten druhý tím, že na něj spadne, způsobí škodu mně. Protože se však vlastník zasahujícího domu mohl chránit tím, že si opatřil jistotu proti hrozící škodě, je jen rozumné, že by měl být odpovědný za žalobu.

85. Pokud někdo požaduje, aby mu byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě, musí především odpřisáhnout, že se tak neděje za účelem obtěžování. Proto se každému, kdo je ochoten v tomto smyslu přísahat, dovolí, aby uzavřel dohodu, a nebude se zkoumat, zda má nějaký zájem na nemovitosti nebo zda má přilehlý dům, či nikoliv; celá záležitost se totiž musí předložit k rozhodnutí pretoriánovi, který určí, komu musí být poskytnuta jistota a kdo na ni nemá nárok.

86. Jistota však nesmí být dána nikomu, kdo má právo přecházet přes můj pozemek nebo se na něm mýt nebo se ubytovat v mém domě.

87. Labeo říká, že je jasné, že jistotu by měl dát majitel budovy, která není v dobrém stavu, nejen sousedům, jejich nájemníkům a jejich manželkám, ale i těm, kteří u nich bydlí.

88. Vyvstává otázka, zda by měl vlastník domu poskytnout jistotu svým nájemníkům. Sabinus říká, že jistotu by nájemníkům dávat neměl, protože buď si pronajali dům, který byl na počátku zchátralý, a je to jejich vina, že tak učinili, nebo se dům stal zchátralým dodatečně a mohou podat žalobu na základě nájemní smlouvy. Tento názor je správnější.

89. Postaví-li někdo dům v blízkosti pomníku nebo nechá-li postavit pomník v blízkosti svého domu, nemělo by mu být později poskytnuto zajištění proti hrozící újmě, protože umožnil, aby byl spáchán protiprávní čin. V jiných případech však, kdy stavba poškodí památku a osoba, které právo k památce náleží, není vinna, musí být jistota poskytnuta této druhé osobě.

90. V současné době je již ustáleno, že osoby, které mají právo k povrchu a užívání pozemku, mohou uzavřít ustanovení zajišťující hrozící újmu.

91. Marcellus však říká, že ten, kdo v dobré víře koupí nemovitost od někoho, kdo není jejím vlastníkem, nemůže uzavřít stipulaci s odkazem na hrozící újmu.

92. Pokud někdo podá výpověď pro přerušení nového díla, Julianus diskutuje otázku, zda by mu přesto měla být poskytnuta jistota proti hrozící újmě; a přiklání se k názoru, že by tak mělo být učiněno. Julianus také říká, že jistota by měla být poskytnuta osobě oprávněné k interdikt Quod vi et clam proti jejímu protivníkovi; protože jistota se netýká žádných vad stavby ani žádné újmy, která by mohla vzniknout v důsledku díla.

93. Pokud je někdo uveden do držby domu z důvodu, že mu nebyla poskytnuta jistota, a poté osoba, které dům patřil a která má jiné budovy sousedící s prvním, požaduje, aby mu stěžovatel, který byl uveden do držby domu, poskytl jistotu proti hrozící újmě z důvodu zchátralého domu; podívejme se, zda má být tento druhý donucen k poskytnutí jistoty, nebo zda má být vyslechnuta druhá strana. Julianus se domnívá, že ten, kdo se vzdal zchátralého domu a ponechal si ty, které byly v dobrém stavu, jedná velmi nečestně, když požaduje jistotu od toho, kdo se právě ujal držby domu ve špatném stavu, když sám ztratil jeho držbu, protože odmítl poskytnout jistotu proti hrozící újmě. A vskutku může jen s malou slušností požadovat jistotu na svou ochranu kvůli budově, pro kterou zanedbal poskytnout jistotu. Tento názor je správný.

94. Tam, kde někdo, kdo se chystá uzavřít smlouvu, byl pod přísahou, ale smlouvu neuzavřel, podívejme se, zda by měl být znovu pod přísahou, kdyby ji později chtěl uzavřít. Domnívám se, že by měl být podruhé přísežný, a to z toho důvodu, že je možné, že buď zpočátku, nebo v současnosti měl v úmyslu způsobit nepříjemnosti.

95. Jestliže požaduji, aby mi byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě, jménem jiného, musím přísahat, že ten, jehož jménem jistotu požaduji, tak nečiní za účelem způsobení nepříjemnosti.

96. Jestliže však požaduji zajištění jménem osoby, která, kdyby tak činila ve své vlastní osobě, by nebyla nucena přísahat, jako například patron nebo rodič, je třeba rozhodnout, že není důvod k přísaze; stejně jako v případě, kdy příkazce nemusí přísahat, by ten, kdo za něj jedná, neměl "skládat přísahu v ustanovení tohoto druhu.

97. V tomto ujednání by měla být stanovena určitá lhůta, v níž se záruka stane účinnou, pokud dojde k nějaké újmě, neboť osoba poskytující záruku by neměla být podle tohoto ujednání odpovědná trvale. Proto lhůtu pro stipulaci stanoví sám prétor, přičemž se přihlíží k okolnostem případu i k povaze újmy, o níž se předpokládá, že by mohla vzniknout.

98. Paulus, O ediktu, kniha XIV.

Při zkoumání okolností případu je třeba vzít v úvahu vzdálenost, která odděluje oba pozemky, a rozměry stavby,

99. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Pokud uplynula doba stanovená zárukou, může být na základě nařízení prétora poskytnuta nová záruka.

100. Pokud byla uzavřena stipulační smlouva, aniž by byl stanoven nějaký čas, nebo pokud podle dohody stran měla stipulační smlouva nabýt účinnosti v okamžiku, kdy byla způsobena škoda; nebo pokud k opomenutí došlo v důsledku omylu a uplynula doba, kterou je v takových případech obvyklé stanovit; strana, která poskytla jistotu, může požádat prétora o její uvolnění.

101. Pretor dále říká: "Pokud jde o jakoukoli stavbu postavenou na veřejném potoce nebo na jeho břehu, nařizují, aby byla složena jistota na deset let". V tomto případě je nutná záruka a musí být stanovena doba, po kterou má záruka vypršet; a to se děje proto, že stavba je postavena na veřejném místě. Kromě toho, pokud se tak děje na cizím pozemku, vyžaduje prétor složení záruky.

102. Je třeba mít na paměti, že jistota se dává nejen kvůli vadám půdy, ale také s ohledem na samotnou stavbu; a i když je tato stavba postavena na soukromém pozemku, jistota se vztahuje jak na půdu, tak na samotnou stavbu. Pokud je však

pozemek veřejným majetkem, není nutné, aby byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě s ohledem na cokoli jiného než na vady stavby.

103. Jakákoli škoda, která může vzniknout během deseti let, je tedy zahrnuta v tomto ustanovení.

104. Tam, kde praetor říká: "S odkazem na jakékoli dílo", musíme tomu rozumět tak, že se to vztahuje na jakoukoli škodu vyplývající ze stavby postavené na veřejném pozemku.

105. Je-li cokoli postaveno na veřejné cestě, musí být poskytnuta jistota z toho důvodu, že je to postaveno na cizím pozemku.

106. Praetor však po prošetření stanoví lhůtu podle povahy díla.

107. Tam, kde někdo vykonává práci na ochranu dálnice nebo provádí jiné práce s ohledem na ni, je třeba poskytnout jistotu, aby se zabránilo škodám, které by mohly vzniknout soukromým osobám.

108. Nic není výslovně stanoveno s odkazem na jiná veřejná místa, ale vzhledem k obecné klauzuli odkazující na stavby postavené na cizích pozemcích by měla být poskytnuta jistota proti hrozící škodě.

109. Pokud je veřejné místo opravováno veřejnou prací; Labeo velmi správně zastává názor, že pravidlo, podle něhož se jistota proti hrozící újmě neposkytuje, se uplatní, pokud může jakákoli újma vzniknout buď z vady pozemku, nebo z práce; práce by však měla být provedena tak, aby sousedům nevznikla žádná újma nebo škoda.

110. Podle podmínek tohoto ediktu, pokud není poskytnuta jistota, je žalobce uveden prelátem do držby té části budovy, která se zdá být v havarijním stavu.

111. Podívejme se, zda mu má být dán do držby celý dům. Zachoval se Sabinův názor, který říká, že by měl být uveden do držby celé budovy; jinak říká, že pokud se obává škody pouze kvůli budově, nemůže být edikt proveden, ani mu neprospěje, když bude uveden do držby, kterou nemůže legálně držet nebo která mu nepřinese žádný užitek. Tento Sabinův názor je lepší.

112. Je-li budova rozdělena na několik částí, podívejme se, zda má být žalobce uveden do držby její části, nebo celé budovy. Je-li tak velká, že mezi částí, která je zchátralá, a částí, která je v dobrém stavu, existují mezery, je třeba říci, že žalobci by měla být přikázána do vlastnictví pouze zchátralá část; je-li však celá budova těsně spojena, měla by mu být přikázána do vlastnictví celá. Proto je u domů velkého rozsahu lepší názor, že žalobci by měla být přikázána do držby část, která sousedí s tou, která je v ruinovaném stavu. Je-li však v ruiničím stavu jen velmi malá část domu velkého rozsahu, jak lze mít za to, že

osoba, které nebylo poskytnuto zajištění proti hrozící újmě, by měla být odkázána na to, aby se ujala držby celé budovy, když má tak obrovské rozměry.

113. A opět, co máme říci, je-li přístavba domu v ruinózním stavu? Má být žalobce uveden do držby přístavby, nebo celé budovy? Lepší názor je, že by neměl být uveden do držby celé budovy, ale pouze do držby jejího přístavku.

114. Pokud několik osob požaduje, aby jim byla poskytnuta jistota, je obvyklé, aby byly všechny uvedeny do držby. Labeo přijímá tento názor, když jeden již byl uveden do držby a jiný si přeje, aby se tak stalo; nebudeme totiž brát v úvahu pořadí, v jakém se objeví, ale oba budou mít nárok na držbu. Pokud však již bylo jednomu nařízeno, aby se ujal držby, a druhý požaduje, aby byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě; pak, pokud se tak nestane, bude do držby uveden ten druhý.

115. Julianus říká, že je-li někdo uveden do držby z důvodu hrozící újmy, nemůže nabýt vlastnické právo k nemovitosti uplynutím času, ledaže by se stal vlastníkem druhým dekretem přetora.

116. Pokud byl před vydáním tohoto dekretu uveden do držby i někdo jiný, stanou se obě strany spoluvlastníky domu; to znamená, že pokud jim bylo nařízeno, aby se ujali držby. Pokud se však vlastníkem stal ten, kdo byl do držby uveden jako první, a Titius by požadoval, aby mu byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě, a první by ji odmítl poskytnout, zůstane v držbě pouze Titius.

117. Je-li do držby uvedeno několik osob, jsou všechny na stejné úrovni a výše škody, která může postihnout každou z nich, se nebere v úvahu; a to je rozumné, neboť je-li do držby uvedena jedna osoba, neděje se tak s ohledem na poměr škody, která jí může hrozit, ale děje se tak ve prospěch všech. Proto, je-li do držby uvedeno několik osob, získávají všechny stejně úplnou držbu a jejich podíly jsou upraveny příspěvkem.

118. Pokud by však někomu, kdo je uveden do držby, vznikly výdaje a poté by mu bylo druhým dekretem nařízeno převzít držbu, může tyto výdaje vymáhat, a pokud může, jakým postupem? Je stanoveno, že může vymáhat výdaje, které mu vznikly, žalobou na rozdělení.

119. Pokud je však osoba uvedena do držby, ale dosud jí nebylo druhým dekretem nařízeno úplné převzetí držby, podívejme se, zda je vlastník nemovitosti povinen vzdát se držby. Labeo říká, že je povinen tak učinit, jako je tomu v případě, kdy nejsou do držby uvedeni ani věřitelé, ani dědicové. Tento názor je správný.

120. Když přetor někoho uvede do držby majetku, neudělí mu úplnou držbu hned, ale až poté, co je prokázán řádný důvod. Proto by měl uplynout určitý časový interval, aby se ukázalo, že vlastník dlouhým mlčením považuje dům za opuštěný, nebo v případě, kdy byla osoba uvedena do držby a poté, co tam nějakou dobu zůstala, nikdo neposkytne záruku.

121. Pokud by se stalo, že by vlastník byl nepřítomen na služební cestě pro stát nebo z jiného dobrého důvodu, nebo pokud by byl ve věku, který ho opravňuje k úlevě, mělo by být přijato pravidlo, že by prétor neměl při vyhlášení dekretu o uvedení strany do úplné držby nemovitosti příliš spěchat. A i kdyby takový dekret vydal, není pochyb o tom, že úplná restituce bude zúčastněné straně přiznána.

122. Pokud je někomu nařízeno, aby se ujal úplné držby, měl by být vlastník nucen vzdát se

ji.

123. Pokud nějaká práva náleží stranám, které byly schopny poskytnout jistotu proti hrozící újmě, nelze uplatnit tato práva vůči osobě, která byla uvedena do držby. Labeo tento názor schvaluje.

124. V případě věřitele, který drží v zástavě ruinu domu, vyvstává otázka, zda může uplatnit svá práva k zástavě proti někomu, komu bylo na základě druhého dekretu prétora nařízeno úplné převzetí držby. Lepší názor je, že mu bude odepřeno právo domáhat se své zástavy, pokud by dlužník neslíbil odškodnění nebo věřitel neposkytl jistotu. Celsus se velmi správně domnívá, že toto pravidlo platí i v případě lichváře.

125. Je-li dům v držení na základě věčného nájmu, jsme toho názoru, že osoba může být uvedena do držby, ale nemůže být oprávněna získat úplnou držbu druhým dekretem prétora; neboť vlastnictví nemovitosti nelze nikdy nabýt držbou. Měl by však být vydán dekret o tom, že nájemce bude ve stejném postavení jako ten, kdo odmítl poskytnout jistotu, po vydání tohoto dekretu může za tímto účelem využít řádného postupu podle své nájemní smlouvy.

126. S odkazem na pozemky pronajaté obcí je však třeba říci, že pokud orgány neposkytnou jistotu, lze vlastnictví nabýt uplynutím času.

127. Pokud by obávaná škoda měla vzniknout v době, kdy praetor zvažuje, zda má být stipulaci vyhověno, či nikoliv, vyvstala následující pěkná otázka; totiž zda může být žalobce odškodněn. A skutečně, uvedení v držbu se nestane účinným. Přesto by měl prétor vydat rozhodnutí, že do škody, která vznikla, se započítává i ta, na kterou se vztahuje kauce; nebo pokud se domnívá, že by bylo vhodné, aby žalobě vyhověl, může v tomto smyslu vydat rozhodnutí.

128. Nemá-li poručník opatrovníka, z jehož pověření by mohl slíbit náhradu hrozící škody, může být žalobce uveden do držby stejně jako v případě, kdy nebyla učiněna žádná obrana.

129. Pokud je někdo uveden do držby z důvodu hrozící újmy, některé autority zastávají názor, že by měl dotyčnou budovu podepřít a opravit a že je odpovědný za nedbalost, jako v případě osoby, která dostává zástavu. My však využíváme jiné pravidlo; protože je pouze uveden do držby místo toho, aby přijal záruku, nebude vinen, pokud neprovede opravy.

130. Pokud je mu nabídnuta jistota poté, co byl uveden do držby, podívejme se, zda by měl být povinen vyklidit prostory, pokud mu není poskytnuta také jistota za případnou škodu, která mohla být spáchána poté, co byl uveden do držby. Tento názor je skutečně lepší. Proto by měla být v příslibu náhrady škody dvakrát uvedena stanovená lhůta a navíc mu musí být poskytnuta jistota za případné výdaje, které mu mohly vzniknout.

131. Vystává otázka, od jakého data je třeba vyčíslit škodu, zda od doby, kdy žalobce získal držbu, nebo od doby, kdy prétor rozhodl, že má vstoupit do držby. Labeo říká, že by to mělo být od doby, kdy byl dekret vydán, a Sabinus se domnívá, že by se mělo datovat od doby, kdy žalobce získal držbu. Domnívám se, že přijetí jednoho nebo druhého z těchto názorů závisí na okolnostech případu; je totiž obvyklé, že se přichází na pomoc tomu, komu bylo nařízeno, aby se ujal držby, a on tak z nějakého důvodu neučinil, nebo kdo získal držbu příliš pozdě.

132. Avšak poté, co bylo někomu přikázáno prétozem, aby se ujal úplné držby na základě vlastnického práva, není důvod k nabídce jistoty. Labeo tento názor přejímá, neboť říká, že jinak by věc nikdy nebyla ukončena. To je naprosto správné, s výjimkou případů, kdy strany mají nárok na úlevu, ať už z důvodu svého věku, nebo z jiného závažného důvodu.

133. Tam, kde dům již spadl, podívejme se, zda by osoba, které nebyla poskytnuta jistota, měla být ještě uvedena do držby ruin, nebo pozemku. Lepší názor je, že by se tak mělo stát. Labeo s tím souhlasí, ale dodává, že by to mělo být přijato pouze v případě, že dům spadl poté, co pretor vydal dekret, kterým žalobce uvedl do držby. Domnívám se, že Labeův názor je správný. Pokud tedy žalobce provede nějaké opravy, mělo by platit, že není nucen odejít dříve, než mu za ně bude zapláceno a než bude poskytnuta jistota za dříve vzniklou škodu. Může však vymáhat to, co vynaložil, žalobou in factum, nemůže však vymáhat více, než mělo být vynaloženo v souladu s úsudkem řádného občana. Stejně pravidlo platí, pokud někdo jiný vynaložil výdaje na můj příkaz nebo žádost, aniž by měl podvodný úmysl; a z tohoto důvodu bylo vydáno rozhodnutí v můj neprospěch, nebo jsem částku zaplatil v dobré víře.

134. Pokud se někdo vzdá držby domu z obavy, že spadne, a učiní tak, když tomu nemůže zabránit, Labeo říká, že jeho právo zůstane neporušeno, stejně jako kdyby v držbě pokračoval; protože pokud by raději dům opustil, když by jeho stav mohl být napraven, ztratí výhodu rozhodnutí prétora a neměl by být vyslyšen, pokud by později žádal o úlevu. Cassius však říká, že pokud se stáhl z obavy, že dům spadne, a nikoli s úmyslem jej opustit, měla by mu být držba navracena. Říká také, že pokud se osoba uvedená do držby nedostaví a budova se zřítí, ztratí výhodu dekretu prétora. To je třeba chápat tak, že pokud zanedbal převzetí držby, a ne tam, kde se dům zřítí poté, co se dostavil s úmyslem převzít jej do držby.

135. Pokud byl někdo vyslán prétozem, aby se ujal držby podle tohoto ediktu, a nebylo mu to umožněno, může využít žaloby in factum a žádat, aby mu bylo vyplaceno tolik, kolik by bylo třeba vyplatit, kdyby byla poskytnuta jistota s odkazem na majetek. Tato žaloba se vztahuje na dobu, kdy byla škoda způsobena.

136. Paulus, O ediktu, Booh LX.

Před vznikem škody zůstane beztrestné jednání toho, kdo odmítl slíbit náhradu škody nebo umožnit žalobci převzít držbu, pokud před vznikem škody buď poskytl jistotu, nebo se vzdal držby nemovitosti.

137. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

138. Pokud někdo, kdo je pod kontrolou jiného, odmítne připustit osobu, která byla uvedena do držby, mnoho autorit zastává názor, že žaloba noxal z tohoto důvodu bude oprávněná.

138. Jaký postup je třeba zvolit, pokud by zmocněnec bránil v převzetí držby? Máme vyhovět žalobě proti němu, nebo proti jeho zmocniteli? Lepší názor je, že žalobě je třeba vyhovět proti zmocněnci.

139. Stejně pravidlo bude platit pro zástupce obce, opatrovníka a ty, kteří vystupují za jiné.

140. Tato žaloba, která je in factum, se uděluje napořád a přechází na dědice a proti němu, stejně jako na jiné osoby a proti nim.

141. Soudce, který je příslušný v případě hrozící škody, a také v případě, kdy byl pozemek zcizen stranou, proti níž byla podána žaloba, obvykle provádí odhad veškeré škody, která vznikla, před vynesením rozsudku.

142. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Ustanovení s odkazem na hrozící škodu může být dáno nejen osobě, která je vlastníkem majetku, ale i tomu, kdo za něj odpovídá.

143. Pokud však slibující vykonáním nějakého díla získal vlastnictví k nemovitosti lichvou, Pomponius říká, že z tohoto důvodu nebude odpovědný, a to z toho důvodu, že nemovitost nezískal na základě nějaké vady pozemku nebo na základě díla, ale na základě veřejného práva.

144. Není nutné, aby byla dána jistota osobě, která má užívací právo k domu, který je ve špatném stavu, i když může být vlastníkem jiných přilehlých budov, protože může provést opravu; neboť ten, kdo by měl užívat majetek, jak se stává pečlivou hlavou domácnosti, má také pravomoc jej opravit. Proto by vlastník domu neměl být vyslyšen, pokud si přeje, aby mu uživatel poskytl jistotu na ochranu jiných domů, které jsou v blízkosti domu, jenž je předmětem užívání, neboť má právo podat žalobu proti uživateli, aby ho donutil užívat majetek tak, jak by měl dobrý občan.

145. Musím však svému nájemci poskytnout ochranu proti hrozící újmě, má-li domy v blízkosti toho, který užívá a který je ve špatném stavu.

146. Vlastník pozemku není povinen poskytnout jistotu s ohledem na újmu, která by mohla být způsobena stavem pozemku člověku, který si na tomto pozemku postavil dům poté, co si jej pronajal; a na druhé straně tento člověk není povinen poskytnout jistotu vlastníkově, protože každý z nich je oprávněn k žalobám na základě nájemní smlouvy a v těchto řízeních se nepřihlíží k ničemu jinému než k nedbalosti. Více však obsahuje ujednání, které má na mysli hrozící škodu, neboť v tomto případě se prý jedná o špatnou opravu nemovitosti.

147. Pokud by osoba, která má dům, uzavřela stipulaci a poté by koupila jiný sousední dům, vzniká otázka, zda bude slibující zavázán s odkazem na dům, který koupil po uzavření stipulace. Julianus říká, že je třeba zvážit, zda ten, kdo dal jistotu, je odpovědný pouze za stav domu, s ohledem na který byla smlouva mezi ním a slibujícím uzavřena, na prvním místě. Zdá se, že z toho vyplývá, že pokud dva spoluvlastníci uzavřou ujednání týkající se domu ve společném vlastnictví, měla by být jistota poskytnuta pouze za škodu, která by mohla vzniknout jednomu z uvedených spoluvlastníků s ohledem na jeho podíl na budově. Proto bez ohledu na to, zda jeden z nich koupil podíl druhého, nebo zda mu byl dům přikázán soudem, se povinnost slibu nezvyšuje. Pomponius, když podává zprávu o tomto Julianově názoru, říká, že jej schvaluje.

148. Jestliže však stipulant vnesl do domu nějaký osobní majetek po uzavření stipulátu a tento osobní majetek byl zničen zkázou sousední budovy, může podat žalobu na základě stipulátu, i když v době, kdy byl uzavřen, se uvedený majetek v domě nenacházel.

149. Pokud nabyvatel pozemku uzavřel stipulaci před jeho předáním, bude zajištěn proti škodám, ke kterým může dojít po převodu nemovitosti.

150. Prodávající domu však musí před předáním držby uzavřít stipulaci, protože tím dává jistotu pro případ poškození nemovitosti z nedbalosti.

151. Co se však musí udělat, když prodávající nemohl bez své viny stanovit jistotu a kupující ji sám stanovil? Nemusí kupující nést škodu? Jelikož se tato škoda stala na majetku patřícím jinému, případně riot na kupujícího, protože nemá právo

žalovat na základě prodeje? Takové ujednání je zcela bez užitku, ledaže by škoda vznikla až po převodu nemovitosti; dokud je totiž prodávající pověřen jejím opatrováním, měl by stanovit, že bude kupujícímu odpovídat za vynaložení maximální péče; a cokoli může kupující získat prostřednictvím jiné žaloby, by v žádném případě nemělo být zahrnuto do ujednání o zajištění proti hrozící škodě.

152. Pokud by prodávající učinil toto ujednání, bude v něm zahrnuta jakákoli škoda, která se může stát po předání nemovitosti kupujícímu. Aristo říká, že je to krajně nespravedlivé, neboť kdyby kupující sám stipuloval s odkazem na hrozící škodu, slibující by odpovídal dvěma osobám z téhož důvodu, ledaže by snad mohl nastat opak; v tomto případě totiž byla stipulována s odkazem na zájem stipulanta, takže by se mohlo rozhodnout, že prodávající již nemá žádný zájem poté, co byla uzavřena stipulace s odkazem na hrozící škodu.

153. Správný je názor Sabina, který tvrdil, že pokud by v době, kdy stavím dům, sousední budova v době stanovené stipulací spadla na mou zeď a poškodila ji, a i když by spadla až po uplynutí doby stanovené stipulací, mohu přesto podat žalobu, protože mi škoda vznikla v době, kdy byla zeď ve špatném stavu; ani nic nebrání podání žaloby ještě před jejím pádem; a pokud je natolik otřesena, že ji nelze opravit, a proto musí být stržena, odhad škody provedený u soudu by neměl být menší, než kdyby zeď spadla.

154. Máme-li vy a já sousední domy a přejeme-li si, aby zajištění proti hrozící škodě bylo vzájemně poskytnuto, není důvodu, proč bych já nemohl být uveden do držby vašeho domu a vy do držby mého.

155. Brání-li svěřenec někomu v uchopení držby z důvodu hrozící újmy, má se za to, že proti němu lze okamžitě podat žalobu in factum.

156. Brání-li jiná osoba, jednající na můj příkaz, někomu v uchopení držby, lze tuto žalobu podat proti mně.

157. Praetor trestá nejen toho, kdo byl v držbě v době, kdy byl vydán první dekret, ale i toho, kdo nedovolí získat držbu podle druhého dekretu; protože jinak ten, kdo začal získávat držbu podle druhého dekretu a nabývat vlastnictví prostřednictvím své držby, buď nesmí vstoupit na pozemek, nebo je vyhnán, bude mít právo na interdikt z důvodu násilí, nebo na publiciánskou žalobu. Pokud by však podal žalobu in factum, nemůže využít druhé z nich, neboť pretor to dovoluje, aby zabránil žalobci způsobit škodu, z níž by mohl mít prospěch.

158. Pokud můj zástupce uzavře dohodu s odkazem na hrozící škodu, budu mít nárok na žalobu založenou na této dohodě, pokud bude prokázán řádný důvod.

159. Gams, O ediktu městského prétora: Název: O hrozící újmě.

Ve stipulaci o náhradě hrozící újmy nejsou dotčena práva těch, kteří jsou v dobré víře nepřítomni; je-li jim po jejich návratu udělena pravomoc složit jistotu, která je jediné spravedlivá, ať už jsou vlastníky nemovitosti, nebo na ní mají nějaká práva, ať už jako věřitelé, uživatelé, nebo nájemci pozemku.

160. Jestliže se obává nějaká škoda kvůli špatnému stavu domu nebo jiné stavby, což se může stát s ohledem na budovu, která se nachází buď ve městě, nebo na venkově, nebo na soukromém či veřejném místě, musí prétor dohlédnout, aby byla poskytnuta jistota tomu, kdo se obává, že taková škoda vznikne.

161. Týž, O provinčním ediktu, kniha XIX.

Zajištění proti hrozící škodě se koná mezi uživatelem a vlastníkem nemovitosti, když uživatel požaduje, aby mu bylo poskytnuto z důvodu špatného stavu půdy, a vlastník nemovitosti z důvodu nějaké vady díla, když uživatel něco staví, neboť žádný z nich nemůže požadovat zajištění od druhého kvůli domu, který hrozil zřícením; uživatel, protože neodpovídá za opravu domu, a vlastník z toho důvodu, že mezi nimi bývá uzavřeno ujednání, podle něhož uživatel dává jistotu na opravu nemovitosti, což je ustanovení, které se vztahuje na tento případ.

162. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Pokud je syn pod otcovskou kontrolou nájemcem, podívejme se, zda může být uveden do držby sousedního domu z důvodu hrozící škody; vyvstává totiž otázka, zda se má za to, že syn pod otcovskou kontrolou neutrpěl škodu, když jeho majetek tvoří jeho peculium a jeho otec může uzavřít stipulaci, která ho zajistí proti případné škodě, kterou by mohl utrpět. Je stanoveno, že oba by měli být uvedeni do držby, ledaže by syn při pronájmu domu souhlasil s tím, že dům bude na jeho nebezpečí; protože pak, jelikož pouze on je odpovědný podle nájemní smlouvy, je zcela správně stanoveno, že on sám by měl být uveden do držby, pokud mu není poskytnuto zajištění.

163. Týž, O Plautiovi, kniha X.

Jestliže vlastník nemovitosti slíbil náhradu za hrozící škodu nebo z tohoto důvodu něco zaplatil; nebo na druhé straně něco zaplatil uživatel, je jen spravedlivé, aby jeden z nich užíval dům, nebo aby si druhý ponechal jeho vlastnictví bez jakéhokoli rizika. Pokud vlastník na tento účet něco zaplatil, nemělo by být uživateli dovoleno nemovitost užívat, pokud nepřispěje svým podílem. To platí i pro poživatele a vlastník nemovitosti bude nucen přispět svým podílem. Pokud by tedy dům spadl, může uživatel držet pozemek, dokud mu nebude škoda uhrazena, takže to, na co by měl nárok soused, kdyby byl uveden do držby, by měl mít uživatel, který mu škodu uhradil. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy je za vzniklou škodu uhrazena i velmi malá částka.

164. Plautius: Požaduji jistotu od člověka, kterému upírám, že je vlastníkem určité nemovitosti, pod výjimkou: "Kdyby nebyl vlastníkem," a říkám, že jiný, kterého považuji za vlastníka, mi prostě musí slíbit náhradu. Bylo rozhodnuto, že nemohu získat oba tyto požadavky, ale že si musím vybrat, které ze stran dám přednost, aby mi poskytla jistotu.

165. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIII.

Ve smlouvě týkající se zajištění proti hrozící újmě, která se uzavírá kvůli domu, se žalobce uvede do držby, pokud se záruka nevztahuje na všechno.

166. Týž, O ediktu, kniha LXXXI.

Užívání veřejných potoků je společné, stejně jako užívání veřejných cest a mořského pobřeží; proto může kdokoli na těchto místech stavět a strhnout, co postavil, pokud to lze učinit, aniž by to způsobilo nepříjemnosti jiným. Z tohoto důvodu se záruka s ručením dává pouze s ohledem na stavbu samotnou a není stanoveno žádné ustanovení pro špatný stav pozemku; to znamená, že pravidlo se vztahuje pouze na dílo, které kdokoli provádí. Existuje-li však obava z hrozící škody z důvodu špatného stavu pozemku, nelze v žádném případě říci, že je nutné uzavřít ručení s odkazem na hrozící škodu, neboť kdo může pochybovat o tom, že není nikdo, od koho by bylo možné ručení získat; neboť pokud by nikdo nic nestavěl, předpokládejme, že výše uvedené veřejné místo způsobí nějakou škodu z důvodu své povahy. Proto se stipulace vztahuje pouze na takové stavby, které jsou postaveny soukromými osobami. Jaké pravidlo se tedy uplatní, je-li postaveno veřejné dílo, a k jakému závěru dojdeme s odkazem na případnou vadu jeho stavby? Je zřejmé, že je třeba se obrátit na císaře; nebo, pokud byla stavba postavena v provincii, na jejího guvernéra. To, co bylo řečeno s odkazem na vady při stavbě budovy, je však třeba chápat tak, že se vztahuje nejen na dobu, kdy bylo dílo provedeno, ale i na případ, kdy nějaká škoda vznikne později; neboť co když dům spadne, protože byl špatně postaven?

167. V tomto ustanovení jsou zahrnuta jména dědiců nebo nástupců a všech dalších osob, které mají na nemovitosti zájem; a pojem "nástupci" se vztahuje nejen na ty, kteří dědí celou nemovitost, ale i na ty, kteří dědí pouze její určitou část.

168. Jakákoli škoda, která může vzniknout na domě, pozemku nebo díle z důvodu jeho špatného stavu nebo vadné konstrukce, je zajištěna doložkou bez zajištění, a to se týká nejen celého domu, ale i jeho části. Labeo říká, že špatný stav domu nebo pozemku zahrnuje cokoli, co z vnějšího zdroje způsobuje, že se jeden z nich stává méně trvanlivým. Nikdo však nemůže tvrdit, že se ujednání stane účinným za předpokladu, že je půda ve špatném stavu, je-li buď bažinatá, nebo písčitá; protože to jsou přirozené vady, a proto se ujednání na takový případ nevztahuje, a i když bylo uzavřeno, nestane se z tohoto důvodu účinným.

169. Vystává otázka, zda se toto ujednání vztahuje pouze na škodu vzniklou v důsledku úrazu, nebo zda zahrnuje také všechny škody vzniklé z vnějšího zdroje. Labeo říká, že řízení nelze zahájit v případě, že vznikla škoda, pokud k ní došlo zemětřesením, záplavou nebo jinou nahodilou událostí.

170. Servius také říká, že pokud z domu slibujícího spadly tašky, které odnesl vítr, na dům jeho souseda, bude první jmenovaný odpovědný pouze tehdy, pokud k tomu došlo nějakou vadou jeho budovy a nebylo to způsobeno pouze prudkostí bouře nebo jinou katastrofou způsobenou Božím působením. Labeo jako důvod uvádí, že by se stalo bezprávní, kdyby toto pravidlo nebylo přijato; kde by se totiž našel dům dostatečně pevný, aby odolal síle řeky, moře, bouře, zkáze, požáru nebo zemětřesení?

171. Servius se také domnívá, že pokud by prudkost potoka zaplavila ostrov a budovy stipulanta by spadly, nemohl by na základě stipulací nic vymáhat, protože tuto událost nelze přičítat žádné vadě budov nebo špatnému stavu půdy. Pokud by však voda podemlela základy budovy a ta by v důsledku toho byla zničena, říká, že ustanovení by se stalo účinným; je totiž velký rozdíl, pokud je stavba, která je podstatně postavena, okamžitě vyvrácena silou proudu, a pokud se předtím zřítla a poté spadla. Také Labeo tento názor schvaluje, neboť tento případ se v žádném případě nepodobá případu, který stanoví akvilejský zákon, kdy někdo zabije otroka, který je zdravý, nebo toho, který se stal nemohoucím.

172. Kromě toho, ačkoli se ustanovení stává účinným, když škoda vznikne v důsledku nějaké vady stavby, přesto, pokud by dílo provedl někdo, komu slibující nemohl zasáhnout, ustanovení se nestane účinným. Je zřejmé, že se stane účinnou, pokud mu mohl ve stavbě zabránit. Pokud však stavbu staví někdo jménem slibujícího nebo jménem toho, v jehož prospěch byla slíbena náhrada škody, nebo někdo jiný, komu lze v provádění díla zabránit, stane se toto ujednání účinným.

173. Pokud by byla poskytnuta jistota na zajištění proti škodě vzniklé při stavbě pece a škoda by vznikla v důsledku nedbalosti osoby, která má stavbu na starosti, mnoho autorit se domnívá, že tento případ nebude spadat pod podmínky tohoto ujednání.

174. Cassius také říká, že pokud škoda vznikla z nějaké příčiny, proti které nebylo možné se zajistit, ustanovení se nepoužije.

175. Vivianus uvádí následující případ. Pokud se stromy stojící na pozemku mého souseda zlomí silou vichřice a spadnou na mé pole a poškodí tím mou révu nebo úrodu, nebo zboří mé budovy, nebude mít doložka, která obsahovala klauzuli: "Pokud by škoda vznikla v důsledku špatného stavu stromů", žádný účinek; protože škoda nevznikla v důsledku nějaké vady stromů, ale byla způsobena silou větru. Je zřejmé, že pokud škoda vznikla v důsledku stáří stromů, lze říci, že k nehodě došlo jejich vadou.

176. Říká také, že kdybych vám slíbil náhradu škody z důvodu hrozící újmy způsobené mým domem a ten by byl v důsledku síly vichřice vržen na vaši budovu a zničil ji, nebude vám podle této doložky nic vyplaceno, protože vám nevznikla žádná škoda v důsledku jakékoli vady mého domu, ledaže by byl tak špatně opravený, že by spadl pod silou i té nejmenší vichřice. To vše je pravda.

177. To, co si myslí Labeo, je také pravda, neboť je rozdíl, zda se budova vyvrátí při vzednutí řeky, nebo zda spadne poté, co byla postupně oslabena.

178. Nyní se podívejme, kdy je třeba považovat škodu za utrpěnou; ustanovení se totiž týká škody způsobené vadami budovy, pozemku nebo stavby. Například vykopám na svém pozemku studnu, a tím zachytím prameny vaší studny; budu za to odpovídat? Trebatius říká, že nebudu odpovědný z důvodu hrozící škody, neboť nebyl důvod se domnívat, že jsem vám způsobil škodu nějakou vadou svého díla, když jsem pouze využíval práva, k němuž jsem byl oprávněn. Pokud bych však na svém pozemku provedl výkop tak hluboký, že by vaše zeď nemohla stát, vstoupí v platnost ustanovení o náhradě škody za hrozící újmu.

179. Paulus, O ediktu, kniha LXXVIII.

Trebatius říká, že škodu utrpí i ten, kdo nechá odříznout světla svého domu.

180. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXXI.

Proculus říká, že když někdo postaví na svém pozemku stavbu, kterou tam má právo postavit, i když slíbil náhradu za hrozící škodu svému sousedovi, přesto nebude podle tohoto ustanovení odpovědný; například když máš stavbu sousedící s mou a zvedneš ji výš, než máš právo; nebo když můj vodní tok obrátíš do svého pole kanálem nebo příkopem. Neboť ačkoli v tomto případě odvádíte mou vodu a v prvním případě přerušujete mé světlo, přesto vás nebudu moci žalovat podle této klausule, protože by se nemělo mít za to, že se dopustil škody ten, kdo jinému brání v užívání nějakého prospěchu, který byl do té doby zvyklý užívat; a je velký rozdíl, zda někdo způsobí škodu, nebo zda jinému brání v užívání prospěchu, který byl do té doby zvyklý užívat. Proculův názor se mi zdá být správný.

181. Paulus, O ediktu, kniha LXXVIII.

Spoluvlastníci téhož domu by měli každý z nich stanovit náhradu škody, aniž by se zmiňovali o svém individuálním podílu na majetku, a to z toho důvodu, že každý z nich stanoví s ohledem na újmu, kterou může utrpět sám. Kromě toho, pokud je uveden každý podíl, bylo by to stejné, jako kdyby každý stanovil pouze polovinu. Na druhou stranu, pokud je několik

vlastníků domu, který je ve špatném stavu, musí každý slíbit náhradu s odkazem na svůj podíl, aby se zabránilo tomu, že každý z nich bude individuálně odpovědný za celou částku.

182. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXXI.

V tomto ustanovení je zahrnuta výše úroku toho, kdo jej požaduje. Proto Cassius říká, že pokud by ten, kdo si sjednal odškodnění za hrozící újmu, podepřel budovu, kvůli níž získal záruku, protože se obával, že spadne, může na základě této podmínky vymáhat náklady, které s tím měl. Stejně právní pravidlo platí, pokud ten, kdo získal zajištění za hrozící újmu z důvodu vad zdi strany, podepře svou vlastní budovu za účelem zmenšení zátěže, kterou zeď nese. Škoda vzniklá z důvodu vystěhování nájemníků ovlivněného obavou z nehody je zahrnuta do stejné kategorie. Aristo navíc velmi správně dodává (jak v tomto případě Cassius požaduje), že pokud existoval dobrý důvod pro strach, který přiměl nájemníky k odchodu, měl Cassius také dodat s ohledem na osobu, která budovu podepřela, že tak byla nucena učinit z důvodné obavy, že se budova zřítí.

183. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVIII.

Stejně pravidlo platí i v případě, že nikdo není ochoten dům pronajmout z důvodu jeho neopravitelnosti.

184. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXXI.

Ustanovení o náhradě škody za hrozící újmu platí i v případě, že utrpím jakoukoli škodu v důsledku závady na díle, které provedl můj soused na mém pozemku za účelem vedení vody na jeho vlastním pozemku. Je totiž obvyklé, že práce provádí někdo na cizím pozemku, pokud se tak děje na základě práva služebnosti v jeho prospěch, kterým je pozemek druhého zatížen.

185. V takovém případě se podívejme, zda má osoba pouze slíbit náhradu, nebo má poskytnout jistotu. Vzniká potíže, protože práci vykonává na cizím pozemku, a každý, kdo poskytuje jistotu za práci vykonanou za takových okolností, musí poskytnout záruky; pokud však práci vykonává na svém vlastním pozemku, pouze slíbí odškodnění. Proto se Labeo domnívá, že ten, kdo provádí jakoukoli práci na pozemku svého souseda, která se týká vodních toků nebo kanálů, musí poskytnout jistotu, protože práce je prováděna na cizím pozemku. Je-li však požadováno zajištění s odkazem na něco, co je již postaveno, vyplývá z toho, že postačí slib odškodnění; v tomto případě totiž osoba do jisté míry poskytuje zajištění s odkazem na svůj vlastní majetek.

186. To, co bylo řečeno s odkazem na vedení vody, bylo uvedeno pouze jako příklad, ale toto ustanovení se vztahuje na všechny druhy práce.

187. Paulus, O ediktu, kniha LXXVIII.

Ti, kdo opravují veřejné komunikace, by tak měli činit, aniž by způsobili škodu svým sousedům.

188. Pokud by vznikl spor o to, zda ten, od koho je požadována jistota, je, či není vlastníkem nemovitosti, musí jistotu poskytnout s výhradou svých práv.

189. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVIII.

Jestliže dům, který patří tobě a mně společně, sousedí s jiným domem, který je mým vlastnictvím, vyvstává otázka, zda, hrozí-li, že mi dům, který je ve společném vlastnictví, způsobí nějakou škodu, bys mi měl poskytnout jistotu proti škodě, která může vzniknout na mé vlastní budově; to znamená za tu část zmíněného domu, jejímž jsi vlastníkem. Tento názor je přijímán několika autoritami. Já v tom však spatřuji obtíž, protože já sám mohu opravit svůj vlastní dům a mohu v rámci žaloby na určení partnerství nebo žaloby na rozdělení domu vymáhat veškeré náklady, které mi vznikly na část tohoto domu. Mám-li totiž s vámi společnou budovu, která je ve špatném stavu, a vy jste v prodlení s její opravou, naši instruktoři popírají, že byste měli být nuceni složit jistotu, protože já sám mohu provést opravu a budu oprávněn vymáhat žalobou na partnerství nebo v rámci rozdělení poměrnou část výdajů, které jsem vynaložil; a proto by složení jistoty nemělo žádný smysl, protože případná škoda mi může být nahrazena jiným způsobem. Je zřejmé, že názor našich instruktorů byl takový, že bychom měli považovat ustanovení o náhradě škody stanovené pro případ hrozící újmy za zbytečné, pokud lze někomu nahradit jeho ztrátu jinou žalobou; toto pravidlo se chápe jako použitelné pro výše uvedený případ.

190. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Žaloba z titulu náhrady hrozící újmy se nájemci nepřiznává, protože může postupovat podle své nájemní smlouvy, pokud by mu vlastník nemovitosti bránil v odchodu;

191. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Vždy však za předpokladu, že je připraven poskytnout záruku za případný vzniklý nájem; v opačném případě by si vlastník mohl oprávněně ponechat svůj majetek v zástavě. Ale i kdyby si ji ponechal jako zástavu a ta by byla zničena pádem sousedního domu, lze říci, že by vlastník odpovídal nájemci žalobou ze zástavy, pokud by mohl nemovitost uložit na bezpečnějším místě.

192. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

V případě demolice zdi strany je třeba zkoumat, zda byla či nebyla uzpůsobena k tomu, aby unesla váhu, která na ni byla položena.

193. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Některé autority tvrdí, že stranická zeď, aby byla vhodná, musí být schopna unést váhu obou domů, které na ní mohou být legálně umístěny.

194. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Pokud by totiž nebyla schopna tato závaží unést, měla by být zbořena. Ten, kdo ji zbourá, by neměl nést odpovědnost, pokud z tohoto důvodu vznikne nějaká škoda, ledaže by postavil novou zeď, která by byla buď příliš drahá, nebo by nebyla pro tento účel dost dobrá. Byla-li zeď, která byla zbourána, vhodná, bude mít žalobce právo na žalobu podle ustanovení o náhradě škody do výše svého zájmu na tom, aby zeď zůstala zachována. To je přiměřené, neboť neměla-li být zbourána, musí ji na své náklady znovu postavit. Sabinus navíc říká, že pokud někdo přišel kvůli zboření zdi o nějaký příjem, měl by mu být vrácen. Pokud nájemníci dům opustí nebo nemohou být tak pohodlně ubytováni, je za to odpovědný stavitel nové zdi.

195. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Kupující domu nemůže správně stanovit odškodnění dříve, než mu byla předána držba; a to z toho důvodu, že prodávající je povinen zachovávat přísnou pečlivost ve vztahu k nemovitosti, pokud jde o práva kupujícího. Je jisté, že takové ujednání může být učiněno, pokud prodávající není nijak viněn; například pokud dovolil kupujícímu zůstat v domě na základě nejistého titulu, a když se chystal odejít, předal mu dům do opatrování.

196. Není-li poskytnuta jistota s ohledem na pole, měl by být žalobce uveden do držby té jeho části, kde se obává nějaké škody. Důvodem je to, že v případě budov mohou být části, které jsou v dobrém stavu, zbourány těmi, které jsou zničené, což neplatí pro volné pozemky. Je však třeba říci, že pokud jde o velmi rozsáhlé domy, měl by prelát někdy po šetření určit, do které části budovy má být umístěna osoba, jíž nebyla poskytnuta jistota.

197. Pokud se staví nová zeď, měly by se náklady vypočítat po odečtení nákladů na starou zeď, aby se zjistilo, zda není nějaký přebytek; nebo pokud byla při stavbě nové zdi použita nějaká část staré zdi, měla by se její hodnota při odhadu odečíst.

198. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Je-li mezi dvěma domy zeď stranou, je obvyklé stanovit zajištění proti hrozící škodě s ohledem na dům patřící každému jednotlivému majiteli; zajištění však není nutné, s výjimkou případů, kdy staví pouze jeden z nich a je obava ze škody kvůli dílu nebo kdy jeden z nich má hodnotnější dům než druhý a utrpí větší škodu, pokud by zeď spadla. Jinak, je-li riziko na obou stranách stejné, je třeba stejnou výši jistoty, kterou jeden z nich poskytl svému sousedovi, požadovat i od toho prvního.

199. Je-li vlastnické právo k budově sporné, spočívá břemeno poskytnutí jistoty proti hrozící škodě na straně, která má budovu v držbě, neboť může od vlastníka pozemku vymáhat vše, co by byl nucen za tímto účelem vyplatit. Pokud by však jistotu neposkytl, má být držba předána žalobci, který požadoval zajištění proti hrozící škodě; bylo by totiž nespravedlivé, aby byl stipulant nucen opustit pozemek, o němž se obává, že by mohl být poškozen, za účelem hledání vlastníka.

200. Ustanovení s odkazem na hrozící škodu má velmi široké uplatnění. Proto je tato stipulace výhodná pro toho, jehož dům postavený na cizím pozemku je poškozen. Je výhodné i pro vlastníka pozemku v případě, že ten je poškozen tak, že je odstraněna celá jeho plocha, neboť pak přijde o příjem, který by jinak získal.

201. Je dovoleno stanovit jménem jiného, že v ceně je zahrnuta jakákoli škoda, která může vzniknout vlastníkovi. Ten, kdo stipuluje, by však měl dát jistotu, že vlastník transakci ratifikuje, a do stipulí by měla být vložena výjimka odkazující na zástupce, jako je tomu v případě těch, které se týkají odkazů. Není-li mu poskytnuta jistota, měl by být zmocněnec všemi prostředky uveden do držby, aby mu výjimka týkající se jeho zastoupení nebyla na újmu.

202. Při odhadu nové zdi je třeba vzít v úvahu náklady, které by neměly přesáhnout přiměřenou částku; a mělo by se přihlídnout k výzdobě staré zdi, pokud se tím náklady příliš nezvýší.

203. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Při uzavírání ustanovení o náhradě hrozící škody by se nemělo provádět neurčité nebo extravagantní ocenění, jako například u štukatur nebo nástěnných maleb; neboť i když na tyto věci mohly být vynaloženy velké náklady, přesto by se v ustanovení zajišťujícím náhradu hrozící škody měl provést mírný odhad, protože by se měl dodržovat spravedlivý průměr a neměl by se podporovat extravagantní přepych kohokoli.

204. Kdykoli vznikne újma v důsledku vady ve zdi strany, nebude jeden ze spoluvlastníků odpovídat za škodu, kterou utrpěl druhý, z toho důvodu, že byla způsobena vadnou věcí ve společném vlastnictví. Pokud však škoda vznikla v důsledku toho, že jeden z nich na ni nebo proti ní umístil* příliš velkou zátěž, je třeba říci, že za škodu, která byla způsobena snahou získat vlastní prospěch, bude odpovědný pouze on. Pokud by se zeď zřítily v důsledku příliš velkého břemene, které na ni naložili oba účastníci, Sabinus zcela správně říká, že odpovědní budou oba. Jestliže však jeden z nich ztratí větší majetek nebo

majetek větší hodnoty než druhý, je nejlepší tvrdit, že žádný z nich nebude mít nárok na žalobu proti druhému, protože oba uložili na zeď strany stejné břemeno.

205. Kdykoli několik osob podá žalobu na základě závazku daného k zajištění proti hrozící újmě z toho důvodu, že utrpěly škodu s ohledem na stejný majetek, například dům, neměl by každý z nich žalovat celou částku, ale v poměru ke svému podílu, protože škodu, kterou mají všichni právo vymáhat, neutrpěl každý z nich celou, ale pouze část; proto Julianus říká, že žaloba pouze na část bude ve prospěch každého z nich.

206. Podobně, jestliže dům, který je ve špatném stavu a hrozí jeho zřícení, patří několika osobám, může být žaloba podána proti každé z nich na celou částku, nebo jen na část? Julianus říká, a Sabinus jeho názor schvaluje, že by měli být žalováni o podíl, který má každý z nich na nemovitosti.

207. Pokud několik vlastníků domu požaduje jistotu proti hrozící škodě a nikdo ji neposkytne, měli by být všichni uvedeni do držby na stejném základě; i když mohou mít různé podíly na vlastnictví nemovitosti. To uvádí i Pomponius.

208. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Má-li být opravena zeď strany, měl by mít možnost provést práci ten vlastník, který ji může provést nejvhodnějším způsobem. Je třeba také říci, že toto pravidlo se uplatní v případě, že tutéž cestu nebo vodní tok mají opravovat dvě nebo více osob.

209. Julianus, Digesty, kniha LVIII.

Uzavře-li otrok ve společném vlastnictví ujednání, kterým se zajišťuje proti hrozící újmě, považuje se to za totéž, jako kdyby jeho pán ujednal ústně s odkazem na jejich podíly.

210. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Jistý muž slíbil svému sousedovi náhradu škody proti hrozící újmě. Dlaždice z jeho domu vítr shodil na sousedovy a rozbil je. Vystala otázka, zda má být vyplacena nějaká náhrada škody. Odpověď zněla, že tak má být učiněno, pokud nehoda vznikla v důsledku nějaké vady nebo slabosti budovy, ale pokud byla síla větru taková, že mohla zbourat i budovy, které byly pevně postaveny, nelze žádnou náhradu škody vymáhat. A i když bylo v ustanovení stanoveno, že náhrada škody náleží i v případě, že by něco spadlo, nepovažovalo by se za spadlé nic, co by bylo svrženo buď silou větru, nebo jinou vnější silou, ale pouze to, co spadlo samo od sebe.

211. Muž, který chtěl obnovit zeď strany, kterou vlastnil ve společném vlastnictví se svým sousedem, mu předtím, než ji zboural, dal záruku proti hrozící škodě a získal ji od něj. Po odstranění zdi nájemníci z místností souseda odešli a ten se pokusil vymáhat po druhém spoluvlastníkovi zdi nájemné, které nájemníci nezaplatili. Vystala otázka, zda mohl takový požadavek vznést oprávněně. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že se stěna strany přestavuje, není nutné, aby si spoluvlastníci této stěny navzájem poskytovali jistotu, a ani jeden z nich k tomu nemůže být za žádných okolností druhým nucen; pokud však jistotu poskytl, nemohli ji přesto poskytnout na více než polovinu, kterou každý z nich vlastní, neboť žádný z nich by neměl poskytovat jistotu, a to ani cizímu člověku, na více, když hodlá stěnu strany přestavět. Protože však oba poskytli jistotu na celou částku, musel ten, kdo zeď postavil, odpovídat za případnou škodu, kterou utrpěl jeho soused z důvodu ztráty nájemného.

212. Tentýž soused požádal o radu, zda by nemohl získat zpět to, co na tento účet zaplatil, a to z toho důvodu, že se se sousedem dohodl, že mu nahradí případnou škodu, která by mu vznikla v důsledku toho, co postavil, a on přišel o peníze, které zaplatil za práci, kterou provedl. Odpověď zněla, že tak učinit nemůže, protože ztráta, která mu vznikla, nebyla způsobena vadou stavby, ale na základě ujednání.

213. Africanus, Otázky, kniha IX.

Požadoval jsem, abys mi dal záruku na náhradu hrozící škody, a ty jsi to odmítl. Než jsem se obrátil na prétora, vaše budova se zřítila a způsobila mi škodu. Bylo rozhodnuto, že pretor by v tomto případě neměl vydávat žádné rozhodnutí a že jsem škodu utrpěl vlastní vinou, protože jsem začal podávat žalobu příliš pozdě. Pokud však pretor rozhodl, že mi máte poskytnout jistotu, a vy jste tak neučinil, a poté mi nařídil, abych se ujal držby, a vaše budova se zřítila dříve, než jsem se dostavil, bylo rozhodnuto, že je třeba dodržet stejné pravidlo, jako kdyby škoda vznikla poté, co jsem se ujal držby nemovitosti.

214. Poté, co jsem byl uveden do držby nemovitosti na základě hrozícího úrazu, jsem získal vlastnictví k ní držbou na základě druhého dekretu prétora. Věřitel si poté přál uplatnit svůj nárok na dům, který mu byl zastaven. Bylo rozhodnuto, a nikoli bezdůvodně, že pokud jsem vynaložil nějaké náklady na opravu domu a věřitel mi je nebyl ochoten uhradit, nemohl proti mně podat žalobu. Proč by tedy toto právo nemělo být přiznáno i kupujícímu, pokud koupil dům, který byl zastaven? Tyto dva případy nelze spravedlivě srovnávat, neboť ten, kdo koupil dům, vstoupil do transakce dobrovolně, a proto mohl a měl být pečlivější a měl donutit prodávajícího, aby mu poskytl jistotu; to však nelze říci o tom, kdo neposkytl náhradu za hrozící škodu.

215. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Postavil jste dům a já proti vám podávám žalobu s odůvodněním, že k němu nemáte vlastnické právo. Vy se nijak nebráníte. Držba by mi měla být přiznána, ale ne proto, aby byl dům okamžitě zbourán, neboť by bylo nespravedlivé, aby se tak stalo hned, ale mělo by se tak stát v určité lhůtě, pokud neprokážete, že jste měl právo jej postavit.

216. Paulus, Sentence, kniha I.

Povinností zmocněnce obce je dohlížet na to, aby domy, které se zřítily, byly vlastníky znovu postaveny.

217. Pokud byl dům přestavěn na veřejné náklady a jeho vlastník odmítne zaplatit peníze vyplacené na tento účel i s úroky do určitého data, může obec dům legálně prodat.

218. Neratius, Pergameny, kniha VI.

Omezí-li vlastník dvou domů užívání průchodu, který byl společný oběma, pouze na jeden z nich, bude patřit pouze tomu domu, jehož užívání bylo omezeno, a to nejen tehdy, když trámy, jimiž je podepřen, tvoří jeho součást, ale dokonce i tehdy, když všechny spočívají na zdech jiného domu. Kromě toho Labeo ve svém Posledním díle říká, že pokud majitel dvou domů postavil portikus připojený k oběma domům a z tohoto portiku udělal otvor do jednoho z domů a poté prodal druhý dům poté, co na něj uvalil služebnost podpírání portiku, bude celý portikus patřit domu, který si prodávající ponechal; i když může sahat po celé délce obou domů a je překřížen trámy podepřenými z obou stran zdi domu, který byl prodán. Tvrdí však, že toto pravidlo se neuplatní, pokud horní část budovy, která není spojena s portikem a nemá jiný vchod, patří k jinému domu než k tomu, kterým je portikus podpírán.

219. Marcianus, O informátorech.

Pokud se prokáže, že někdo prodal dům nebo jeho část za účelem jeho demolice a prodeje materiálu, bylo rozhodnuto, že kupující a prodávající by měli každý odpovídat za částku, za kterou byl dům prodán. Pokud by však měl prodávající nakládat s mramory nebo sloupy svého domu, aby je použil na nějaké veřejné dílo, může tak učinit legálně.

Tit. 3. O právu donutit souseda k odběru koláče vody a dešťové vody.

220. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIII.

Pokud dešťová voda způsobí někomu škodu, bude mít právo na žalobu, aby donutil souseda odvést ji z jeho pozemku. Dešťovou vodou rozumíme tu, která padá z nebes a přibývá po silném dešti, ať už způsobuje škodu sama o sobě, nebo, jak říká Tubero, je smíšená s jinou vodou.

221. Tato žaloba může být podána před vznikem škody a poté, co byla postavena nějaká budova, kvůli níž se obáváme škody. Bude ležet vždy, když voda pravděpodobně způsobí škodu lidským přičiněním, tedy kdykoli někdo učiní něco, co způsobí, že voda poteče jiným způsobem, než je přirozeně zvyklý, tj. když tím, že ji nechá téct, způsobí, že se její množství zvětší nebo že se proud stane rychlejším nebo silnějším, nebo když tím, že ji omezí, způsobí, že se přelije. Má-li však voda svou povahou způsobit škodu, nemůže to být důvodem k žalobě.

222. Neratius říká, že jistý člověk postavil hráz, aby vyloučil vodu, která obvykle vytéká z bažiny na pozemek; pokud by se bažina naplnila dešťovou vodou a ta by po odvrácení hrázi, kterou postavil, poškodila pole jeho souseda, může být donucen k jejímu odstranění žalobou podanou za tímto účelem.

223. Quintus Mucius říká, že tato žaloba se nebude vztahovat na práci prováděnou pluhem za účelem obdělávání půdy. Trebatius navíc tuto výjimku připouští pouze v případě, že práce prováděná pluhem je vykonávána pouze za účelem získání lepší úrody obilí, a nikoliv pouze ve prospěch pozemku.

224. Tam, kde se kopou příkopy za účelem odvodnění polí, Mucius říká, že se to dělá kvůli obdělávání půdy, ale nesmí to způsobit, aby voda tekla jedním proudem; člověk má totiž právo vylepšovat svou půdu, ale nesmí to dělat tak, že poškozuje půdu svého souseda.

225. Kromě toho, může-li někdo zorat a osít své pole, aniž by udělal brázdy pro odvodnění, bude odpovědný, pokud nějaké udělá, i když se může domnívat, že tak učinil za účelem obdělávání svého pozemku. Pokud však nemohl zasít své osivo, aniž by udělal brázdy k odvedení vody, nebude odpovědný. Ofilius však říká, že člověk má právo kopat příkopy za účelem obdělávání své půdy, pokud všechny vedou stejným směrem.

226. Autoři o Serviovi říkají, že pokud někdo vysadil vrby a tok vody je jimi zadržen a poškodí souseda, ten může z tohoto důvodu podat žalobu.

227. Labeo také říká, že tato žaloba se nevztahuje na nic, co je vykonáno za účelem sběru obilí a ovoce, a je jedno, jaké plodiny mají být sklizeny prostřednictvím vykonané práce.

228. Sabinus i Cassius se domnívají, že tato žaloba se vztahuje na jakoukoli práci vykonávanou lidskou rukou, pokud není vykonávána za účelem obdělávání půdy.

229. Říkají také, že strana bude podléhat této žalobě, pokud na svém pozemku vytvoří jakýkoli vodní tok, který Řekové nazývají helikes.

230. Tytéž autority říkají, že žaloba na kontrolu dešťové vody nebude ležet tam, kde voda přirozeně teče, ale pokud je nějakým dílem obrácena zpět nebo dopadá na pozemek pod ní, může být žaloba podána.

231. Říkají také, že každý má právo zadržovat dešťovou vodu na svém pozemku nebo využívat pro svůj prospěch tu, která vytéká z pozemku jeho souseda, pokud neprovádí žádné práce na cizím pozemku; nikomu totiž není zakázáno z něčeho těžit, pokud tím nepoškozuje někoho jiného, a nikdo nemůže být z tohoto důvodu činěn odpovědným.

232. Závěrem Marcellus říká, že když někdo při výkopových pracích na svém pozemku odkloní vodní žílu, která patří jeho sousedovi, nelze proti němu podat žádnou žalobu, a to ani z důvodu zlého úmyslu. A je zřejmé, že by takové právo na žalobu neměl, pokud jeho soused neměl v úmyslu mu způsobit škodu, ale prováděl práce za účelem zlepšení svého vlastního majetku.

233. Je třeba mít na paměti, že tuto žalobu může podat ten, kdo vlastní pozemek nacházející se výše, proti tomu, kdo vlastní pozemek nacházející se níže, aby zabránil vodě, která přirozeně teče přes jeho pole v důsledku nějakého vybudovaného díla, a vlastník pozemku níže, aby zabránil odklonění vody z jejího přirozeného toku.

234. Je třeba rovněž poznamenat, že tato žaloba nikdy nebude podána v případě, kdy škodu způsobuje povaha půdy. Neboť (správně řečeno) to není voda, ale povaha země, která ji způsobuje.

235. Stručně řečeno, domnívám se, že tato žaloba bude přípustná pouze tam, kde dešťová voda sama způsobuje škodu nebo kde poté, co jí bylo umožněno se shromáždit, je zdrojem škody, a k tomu nedochází přirozeně, ale lidským přičiněním; ledaže by práce byly prováděny za účelem obdělávání půdy.

236. O vodě se říká, že je deštěm zvětšena, když změní svou barvu nebo se její množství značně zvětší.

237. Je také třeba mít na paměti, že tato žaloba bude podána pouze tehdy, pokud voda způsobí nějakou škodu na pozemku, neboť ji nelze podat, pokud poškodí budovu nebo dům ve městě; v posledním případě lze totiž žalobu podat z toho důvodu, že soused nemá právo nechat vodu kapat nebo téct na naše pozemky. Proto Labeo a Cascellius říkají, že žaloba tohoto druhu je zvláštní a ta, která se týká kanálů a kapání vody, je žaloba obecná a lze ji podat všude. Proto když voda poškodí pozemek, lze žalovat toho, kdo je za to odpovědný, aby byl donucen zadržet vodu v jejím řádném korytě.

238. Nezkoumáme, z jakého zdroje voda pochází; má-li totiž původ na veřejném nebo posvátném místě a teče přes pozemek souseda a ten ji nějakým způsobem odvede na můj pozemek, bude podle Labea odpovědný za tuto žalobu.

239. Cassius také říká, že pokud voda z budovy ve městě poškodí buď pozemek, nebo budovu na venkově, musí být podána žaloba podle zákona, který má na mysli kanály a odkapávání vody.

240. Dále se mi zdá, že Labeo uvádí, že pokud voda stékající z mého pole poškodí pozemek nacházející se mezi dvěma budovami, nelze proti mně podat žalobu, která by mě nutila postarat se o dešťovou vodu. Tuto žalobu však lze podat v případě, že voda z takového místa teče na můj pozemek a poškozuje jej.

241. Kromě toho, jako tam, kde nějaké dílo, které je provedeno tak, že mi dešťová voda způsobuje škodu, může být tato žaloba podána; tak na druhé straně vzniká otázka, zda žaloba tohoto druhu bude podána, pokud by můj soused provedl nějaké dílo, které by zabránilo tomu, aby voda tekla po mém pozemku, a které je pro něj přínosem. Ofilius a Labeo se domnívají, že ji nelze podat, i kdyby bylo v mém zájmu, abych měl přístup k vodě, protože bude ležet pouze tam, kde dešťová voda způsobuje škodu, a ne tam, kde je přínosem.

242. Pokud by soused odstranil stavbu, kterou postavil, a po jejím odstranění by voda sledující svůj přirozený tok poškodila pole patřící vlastníkovi dole, Labeo se domnívá, že tuto žalobu nelze podat; protože přijímat vodu sledující svůj přirozený tok je trvalá služebnost, kterou požívá pozemek ležící dole. Labeo však uznává, že je zřejmé, že pokud by v důsledku odstranění díla voda tekla rychleji nebo se shromažďovala ve svém korytě, lze podat žalobu tohoto druhu.

243. Nakonec říká, že byly přijaty určité zákony s ohledem na různé podmínky pozemků; takže pokud se na některých pozemcích nahromadí velké množství vody, mohu být oprávněn postavit na svém pozemku hráze nebo vyhloubit příkopy, a to pro svou vlastní ochranu. Tam, kde však není zmíněn žádný stav s odkazem na pozemek, musí být zachován jeho přirozený stav a dolní trakt bude vždy podléhat hornímu; a tuto nepříjemnost musí ten, kdo se nachází níže, přirozeně snášet ve prospěch horního traktu a měla by být kompenzována jinými výhodami; neboť tak, jako je veškerá úrodná půda horního traktu přenášena na dolní, musí být snášena i nepříjemnost vody, která na něj teče. Pokud však nelze nalézt žádný zvláštní zákon vztahující se k danému pozemku, má se za to, že starobylý zvyk nahrazuje zákon. Pokud jde totiž o služebnosti, řídíme se tímto pravidlem, že pokud se nezjistí, že by služebnost byla uložena, a užívá se po dlouhou dobu bez násilí nebo na základě nejistého titulu nebo tajně, má se za to, že služebnost vznikla na základě dávno zavedeného zvyku nebo na základě zákona. Nemůžeme tedy souseda donutit, aby postavil hráze, ale sami je můžeme postavit na jeho pozemku, a abychom dosáhli užívání tohoto druhu služebnosti, jsme oprávněni podat buď pretorskou žalobu, nebo interdikt.

244. Paulus, O ediktu, kniha XLIX.

Stručně řečeno, existují tři příčiny, na jejichž základě může být nižší pozemek podřízen vyššímu, a to zákon, povaha pozemku a starobylý zvyk, který je vždy považován za zákon, tj. za účelem ukončení sporů.

245. Následující případ navrhl Labeo. Existoval starý příkop za účelem odvodnění určitých polí a nikdo si nepamatoval, kdy byl zřízen. Soused dole jej nevyčistil, a proto voda, která byla ve svém toku zatarasena, poškodila náš pozemek. Proto Labeo říká, že lze podat žalobu proti osobě vlastníci pozemek dole, aby ji přinutil, aby příkop sama vyčistila, nebo aby vám dovolila uvést jej do původního stavu.

246. Opět platí, že pokud je příkop na hraniční čáře a soused nedovolí vyčistit část, která je na vaší straně, Labeo říká, že tuto žalobu můžete podat proti němu.

247. Cassius uvádí, že pokud jsou nějaká díla vybudována veřejnou mocí za účelem vedení vody, tato žaloba nebude na místě; a že věci budou ve stejném stavu jako tam, kde starobylé zvyklosti přesahují paměť člověka.

248. Ateius však uvádí, že soused nahoře může být donucen k vyčištění příkopu, kterým voda teče na pozemek souseda dole, ať už paměť na jeho stavbu přežívá, nebo ne. Sám se domnívám, že tento názor by měl být schválen.

249. Varus říká, že síla proudu protrhla hráz na pozemku souseda a výsledkem je, že dešťová voda mi způsobuje škodu. Má za to, že pokud by hráz byla přirozená, že proti němu nemohu podat tuto žalobu, abych ho přinutil hráz opravit nebo mu umožnil její opravu. Dále má za to, že pokud byla hráz vybudována lidským přičiněním a je pamatováno, kdy se tak stalo, bude soused odpovědný k této žalobě. Labeo také říká, že pokud byla hráz postavena lidskou rukou, lze žalobou přimět k její opravě, i kdyby se nepamatovalo, kdy byla postavena; tímto řízením totiž nelze nikoho nutit, aby učinil něco ve prospěch svého souseda, ale pouze aby mu zabránil v tom, aby mu způsobil škodu, nebo aby ho přiměl k tomu, aby nám dovolil učinit to, co lze učinit podle práva. Ačkoli nelze podat žalobu, aby byl donucen postarat se o dešťovou vodu, přesto jsem toho názoru, že budu oprávněn podat proti svému sousedovi pretorskou žalobu nebo interdikt, budu-li chtít, aby na jeho pozemku byla obnovena hráz, která, bude-li provedena, mi přinese užitek a zároveň mu nezpůsobí žádnou újmu. Tento postup navrhuje spravedlnost, ačkoli nemáme žádný zákon, který by ji opravňoval.

250. Namusou se říká, že pokud je voda tekoucí svým pravidelným korytem zatarasena nánosem zeminy a z důvodu zadržení poškozuje pozemek nacházející se výše, lze podat žalobu proti vlastníkovi pozemku níže, aby byl donucen povolit vyčištění koryta; tato žaloba je totiž k dispozici nejen v případě díla provedeného lidskou činností, ale vztahuje se i na všechny překážky, které za svou existenci nevděčí naší vůli. Labeo s Namusou nesouhlasí, neboť říká, že povaha pozemku se může změnit sama od sebe; a proto tam, kde se takto změní povaha pole, by to měly obě strany snášet s klidem, ať už se jejich stav zlepší, nebo zhorší. Proto je-li povaha půdy změněna zemětřesením nebo silou bouře, nikdo nemůže být nucen, aby dovolil obnovit původní stav půdy. V takovém případě rovněž přijímáme zásady spravedlnosti.

251. Labeo dodává, že pokud nahromaděná voda vyhloubí na vašem pozemku díru, nemůže být proti vám sousedem podána žaloba na odvedení vody. Je však zřejmé, že pokud byl kanál vyhlouben v souladu se zákonem nebo právo na něj bylo založeno zvykem, na který si člověk nepamatuje, lze proti vám podat žalobu tohoto druhu, abyste byli nuceni provést opravu.

252. Labeo také říká, že když se provádí šetření, aby se zjistilo, zda bylo dílo vybudováno v rámci lidské paměti, nemělo by se vyžadovat přesné datum a konzulát, ale postačí, když někdo ví, kdy bylo dílo vybudováno, tj. když v této věci není pochyb; není ani nutné, aby osoby, které si to pamatovaly, žily, ale pouze to, aby ostatní slyšeli, že ti, kteří si pamatovali jeho vybudování, tuto skutečnost uvedli.

253. Labeo také říká, že pokud soused odkloní potok, aby zabránil vodě dostat se k němu, a tím je jeho soused poškozen, nemůže být proti němu podána žaloba za odklonění vody z jejího toku; protože k tomu, aby byla odkloněna, musí být zabráněno tomu, aby tekla na jeho pozemek. Tento názor je zcela správný za předpokladu, že nejednal s úmyslem způsobit vám škodu, ale zabránit škodě sobě.

254. Rovněž se domnívám, že je správný názor Ofilia, totiž že pokud tvůj pozemek dluží pozemku tvého souseda služebnost, kvůli které přijímá jeho vodu, nebude tato žaloba oprávněná, pokud vzniklá škoda nebude příliš vysoká. Z toho vyplývá, a shoduje se to s názorem Labea, že pokud by někdo převedl na svého souseda právo nechat na svůj pozemek téct vodu, nemůže proti němu podat žalobu tohoto druhu.

255. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Trebatius vypráví, že jistá osoba, na jejímž pozemku byl pramen, si poblíž zmíněného pramene zřídila plnírnu a dovolila, aby voda po jejím použití tekla na pozemek jejího souseda. Říká, že by nebyl odpovědný za žalobu tohoto druhu podanou jeho sousedem, ale mnoho autorit tvrdí, že pokud vodu omezí na kanál nebo do ní hodí nějakou nečistotu, může mu v tom být zabráněno.

256. Trebatius se také domnívá, že pokud je někdo poškozen proudem teplé vody, může podat žalobu tohoto druhu proti svému sousedovi, ale to není pravda, protože teplá voda není dešťová voda.

257. Pokud by soused, který byl zvyklý zavlažovat pole v určitém ročním období, z něj udělal louku a neustálým zavlažováním by způsobil svému sousedovi škodu, Ofilius říká, že nebude odpovědný za žalobu z důvodu hrozící škody nebo za odvedení dešťové vody, ledaže by srovnal půdu tak, aby tímto způsobem byla voda rychleji odváděna na pozemek jeho souseda.

258. Bylo stanoveno a my přejímáme pravidlo, že osoba není odpovědná za tuto žalobu, ledaže by práce, které způsobují škodu, prováděla na svém vlastním pozemku. Pokud tedy někdo vykonává jakoukoli práci na veřejném pozemku, tato žaloba nebude přípustná; a ten, kdo se proti hrozící škodě nezajistil tím, že si opatřil splnění závazku, nemá vinu na nikom jiném než na sobě. Pokud je však práce prováděna na soukromém pozemku, stejně jako na veřejném pozemku, Labeo říká, že žaloba tohoto druhu může být podána na vše.

259. Uživatel nemůže tuto žalobu podat a nelze ji podat ani proti němu.

260. Týž, O ediktu, kniha LIII.

Kromě toho, ačkoli tuto žalobu lze podat pouze proti vlastníkovi díla, přesto Labeo říká, že pokud někdo postaví hrobku a voda z ní poškodí souseda, je vhodnější přijmout pravidlo, že vlastník bude odpovědný za tuto žalobu, i kdyby jím přestal být, protože půda se stala náboženskou, neboť byl vlastníkem v době, kdy byla stavba postavena. Pokud by byl soudním rozhodnutím donucen uvést dílo do původního stavu, žaloba pro porušení hrobového místa nebude přípustná.

261. Julianus také řekl, že pokud by poté, co bylo zahájeno řízení o uložení povinnosti postarat se o dešťovou vodu, a ten, proti němuž byla podána žaloba o náhradu škody, kterou předtím utrpěl, a o uvedení pozemku do původního stavu, pozemek zcizil, musí soudce vydat stejné rozhodnutí, jaké by vydal, kdyby ke zcizení nedošlo; neboť poté, co byl pozemek zcizen, zůstává věc stejná a vyčíslení škody by mělo zahrnovat všechny škody, které vznikly poté, co došlo ke zcizení.

262. Julianus také říká, že tato žaloba nemůže být podána proti nikomu jinému než proti vlastníkovi pozemku, a proto pokud by nájemce postavil nějakou stavbu, aniž by o tom vlastník pozemku věděl, není tento nucen dělat nic jiného než trpět zničení stavby. Nájemce však může být na základě interdiktů Quod vi OMt clam nucen uvést pozemek do původního stavu a zaplatit případnou škodu, která mu vznikla. Pokud by však vlastník chtěl získat jistotu proti hrozící škodě od vlastníka pozemku, bylo by zcela spravedlivé, aby mu byla poskytnuta.

263. Pokud jsem však takové dílo nepostavil já, ale můj zástupce, a můj soused je poškozen vodou, může být žaloba podána proti mně, stejně jako proti nájemci. Proti agentovi však může být podle Juliánova názoru zahájeno řízení na základě interdiktů Quod vi aut clam, a to i poté, co byl majetek uveden do původního stavu.

264. Paulus, O ediktu, kniha XLIX.

Pokud by nájemce bez vědomí vlastníka vybudoval dílo, kterým voda poškodí souseda, Labeo uvádí jako svůj názor, že nájemce bude odpovědný podle interdiktů Quod

265. aut clam, a že žaloba týkající se péče o dešťovou vodu může být podána proti vlastníkovi pozemku, protože pouze on může uvést nemovitost do původního stavu; v tomto případě však může být donucen umožnit její obnovu pouze tehdy, pokud byla na základě ujednání získána záruka náhrady škody zajišťující hrozící újmu. Pokud by mu vznikly nějaké náklady s uvedením nemovitosti do původního stavu, může je vymáhat po nájemci v rámci žaloby z nájmu, ledaže by někdo rozhodl, že tak nemůže učinit, protože uvedení do původního stavu pro něj nebylo nezbytné. Pokud však jednal na pokyn vlastníka pozemku, bude tento vlastník rovněž odpovědný za interdikt.

266. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Jestliže souseď, který je bezprostředně nad tím, který se mnou susedí, postaví dílo, jímž mi voda, tekoucí přes pozemek mého nejbližšího suseda, způsobí škodu, Sabinus říká, že mohu podat žalobu buď proti tomu, kdo je bezprostředně nade mnou, nebo proti tomu, kdo je nad ním, jestliže první z nich tak neučiní. Tento názor je správný.

267. Jestliže voda vytékající z pozemku, který patří několika osobám, způsobí škodu, nebo jestliže poškodí pozemek patřící několika osobám, bylo rozhodnuto, a my přijímáme stejné pravidlo, že pokud patří několika vlastníkům, může žalobu podat každý podle svého podílu a rozsudek může být vydán poměrně; nebo pokud je žaloba podána proti několika osobám, rozsudek bude vydán proti nim jednotlivě v poměru jejich podílů.

268. Z toho vyplývá otázka, pokud by voda z vašeho pozemku způsobila škodu na poli, které je ve společném vlastnictví vás a mne, zda lze tuto žalobu podat. Domnívám se, že může, avšak takovým způsobem, že strana, která spor prohraje, zaplatí pouze část škody.

269. Na druhou stranu, pokud voda z pole, které je ve spoluvlastnictví spoluvlastníků, poškodí pozemek ve vlastnictví jednoho z nich, lze takovou žalobu podat, ale strana, která ji podává, může získat náhradu škody pouze v poměru svého podílu.

270. Pokud někdo před zahájením řízení převede vlastnictví pozemku na jiného, přestane mít právo podat tuto žalobu a přejde na osobu, které pole patří, neboť žaloba se vztahuje na škodu, která může v budoucnu vzniknout vlastníkovi; i když práce mohly být provedeny v době, kdy pozemek patřil bývalému vlastníkovi.

271. Je třeba mít na paměti, že tato žaloba není žalobou věcnou, ale osobní.

272. Je povinností soudce, aby v takovém případě, kdy nějakou práci provedl souseď, nařídil, aby uvedl pozemek do původního stavu a zaplatil všechny škody, které vznikly po připojení vydání. Pokud však byla jakákoli škoda způsobena před připojením věci, měl by mu pouze uložit, aby uvedl nemovitost do původního stavu, a nikoli aby zaplatil jakoukoli škodu.

273. Celsus říká, že pokud postavím něco, čím vám dešťová voda může způsobit nějakou škodu, mohu být donucen to odstranit na vlastní náklady. Pokud by to udělal někdo jiný, nad kým nemám žádnou moc, postačí, když ti dovolím stavbu odstranit. Kdyby však tuto práci provedl můj otrok nebo někdo, jehož jsem dědicem, budu povinen vydat otroka jako náhradu; pokud by to však provedla osoba, jejíž jsem dědicem, je to stejné, jako kdybych stavbu postavil sám.

274. Soudce musí odhadnout škodu podle pravdy; to znamená podle výše škody, která se zdá, že vznikla.

275. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Ten, proti němuž je podána žaloba, aby mu bylo uloženo postarat se o dešťovou vodu, a který provedl dílo*, jež ho činí odpovědným za takovou žalobu, bude nucen připojit se k vydání věci, i když je připraven se jí vzdát, protože je žalován osobně svým jménem, aby mu bylo uloženo odstranit stavbu.

276. Jinak je tomu u nabyvatele v dobré víře, neboť ten může být nucen pouze k tomu, aby umožnil zničení díla; a proto, pokud se vzdá nemovitosti, měl by být vyslyšen, neboť nabízí více, než se od něj požaduje.

277. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Při udělování práva vést vodu je třeba získat souhlas nejen těch, na jejichž pozemku se zdroj vody nachází, ale také těch, kteří jej užívají; to znamená souhlas osob, kterým náleží služebnost zmíněné vody. To není bezdůvodné, neboť jejich právo je kráceno, a proto se vyžaduje jejich souhlas. Obecně se má za to, že je třeba získat souhlas všech osob, které mají jakékoli právo k vodě samotné nebo jakýkoli podíl na pozemku, přes který voda protéká nebo na kterém se nachází její pramen.

278. Paulus, O ediktu, kniha XLIX.

V případě podmíněného prodeje pozemku musí být získán souhlas jak kupujícího, tak prodávajícího; tak může být jisté, že převod práva k vodě se uskuteční se souhlasem vlastníka, ať už pozemek zůstane v rukou kupujícího, nebo bude vrácen prodávajícímu.

279. Souhlas je tedy nutný k tomu, aby vlastník nebyl poškozen bez svého vědomí, neboť ten, kdo jednou dal souhlas, nemůže být považován za poškozeného.

280. Při převodu práva užívat vodu se vyžaduje souhlas nejen toho, komu právo k vodě náleží, ale také souhlas vlastníka pozemku, i když ten v současné době nemůže vodu užívat, protože právo k tomu se mu může později absolutně vrátit.

281. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Je-li několik vlastníků téhož pozemku, na němž pramení vodní tok, není pochyb o tom, že je třeba získat souhlas všech; bylo by totiž nespravedlivé, kdyby souhlas jednoho, který je vlastníkem třeba jen velmi malého podílu, poškodil práva ostatních spoluvlastníků.

282. Podívejme se, zda lze získat následný souhlas. Je stanoveno, že nezáleží na tom, zda souhlas předchází nebo následuje po vedení vody, protože praetor musí brát v úvahu i souhlas udělený později.

283. Labeo říká, že pokud je řeka splavná, nesmí prétor udělit svolení k tomu, aby z ní bylo odebráno tolik vody, aby se stala méně splavnou. Stejně pravidlo platí v případech, kdy se jiná řeka stává splavnou díky vodě řeky, o kterou se jedná.

284. Paulus, O ediktu, kniha XLIX.

Akvadukt nelze legálně postavit tak, aby zasahoval do práva cesty. Ani osoba, která má právo cesty, nemůže legálně postavit most za účelem užívání svého práva. Pokud by však za tímto účelem vedl vodu krytým, a nikoli otevřeným kanálem, voda se znehodnotí, protože zůstane pod zemí, a potok vyschne.

285. Cassius říká, že pokud voda vytékající z pozemku ve společném vlastnictví nebo na pozemku ve společném vlastnictví způsobí nějakou škodu, může jeden ze spoluvlastníků podat žalobu proti jednomu z vlastníků druhého pozemku nebo může žalovat každého z nich zvlášť; nebo na druhou stranu může každý z nich žalovat jednoho ze svého počtu, nebo se mohou všichni žalovat jednotlivě. Podá-li žalobu jeden z nich a škoda je soudem vyčíslena a uhrazena, právo ostatních na žalobu zaniká. Stejně tak, je-li žalován jeden z nich a zaplatí-li, ostatní se zproští odpovědnosti a vše, co zaplatil ve prospěch svých spoluvlastníků, může být vymáháno žalobou na rozdělení. Žalobu však nemůže podat ten, kdo dílo provedl, proti svým spoluvlastníkům, neboť ten, kdo za něj odpovídal, musí nahradit veškerou vzniklou škodu.

286. Proculus říká, že Ferox uvádí, že pokud je žaloba tohoto druhu podána proti jednomu z několika spoluvlastníků, který sám dílo neprovedl, musí mu být nahrazeny jeho náklady, protože má nárok na žalobu na rozdělení. Má však za to, že tento spoluvlastník může být pouze nucen umožnit uvedení pozemku do původního stavu, neboť bylo vinou žalobce, že nežaloval osobu, která práce provedla, a je nespravedlivé, aby ten, kdo je neprovedl, byl nucen uvést pozemek do původního stavu, neboť má právo podat žalobu na rozdělení. Jaký postup je však třeba zvolit, pokud by jeho spoluvlastník nebyl solventní?

287. Julianus říká, že je na pochybách, jaký postup má soudce zvolit, pokud stavba, které je přičítána škoda, patří dvěma spoluvlastníkům a pozemek poškozený vodou patří pouze jednomu z nich. Jestliže pozemek, na němž bylo dílo provedeno,

patří několika osobám a žaloba je podána proti jednomu z nich, má být vynesena rozsudek proti všem z důvodu případné škody, která vznikla po spojení věcí, a odmítnutí uvedení pozemku do původního stavu; stejně jako v případě otroka ve společném vlastnictví, kdy je podána žaloba na noxal proti jednomu z jeho majitelů a rozsudek je vynesena proti oběma, protože cokoliv jeden z nich zaplatil, může vymáhat po svém spoluvlastníkovi? Nebo máme říci, že vlastník, který je žalován z titulu svého podílu a je proti němu vydán rozsudek za utrpěnou škodu a neuvedení pozemku do původního stavu, jak se to děje v případě žaloby pro hrozící škodu, kdy několik osob vlastní pozemek, u něhož se obává, že bude poškozen, a žalován je pouze jeden z nich, i když dílo, z něhož hrozí škoda, je nedělitelné a ani samotná stavba, ani půda nemohou částečně způsobit škodu, vlastník, proti němuž je podána žaloba, může přesto získat rozsudek v poměru svého podílu na nemovitosti? Julianus se domnívá, že v případě žaloby na uložení povinnosti někomu postarat se o dešťovou vodu by se mělo postupovat stejně jako v případě žaloby na zajištění proti hrozící škodě, neboť v obou případech se řízení zahajuje nikoliv s ohledem na škodu, která již vznikla, ale na škodu, která se očekává.

288. Jestliže pozemek poškozený dešťovou vodou patří několika osobám, může každá z nich podat žalobu proti svému sousedovi; nemůže však po spojení vydání získat náhradu škody z důvodu utrpěné škody ve výši vyšší, než je její podíl. Kromě toho, není-li pozemek uveden do původního stavu, nesmí být proti každému ze spoluvlastníků vydán rozsudek na vyšší částku, než je hodnota jeho podílu na pozemku.

289. Ofilius říká, že jeden spoluvlastník může podat žalobu proti druhému, pokud je voda ze soukromého pozemku jednoho z nich svedena na pozemek patřící oběma společně.

290. Trebatius se domnívá, že je-li žaloba podána z důvodu díla způsobeného lidským přičiněním, musí pozemek podle

všemi prostředky uvést do původního stavu ten, proti němuž byla žaloba podána. Pokud však dojde k poškození pozemku silou vody nebo k zaplnění příkopů štěrkem či zeminou, pak bude vlastník pozemku nucen pouze umožnit, aby toto bylo odstraněno.

291. Týž, O Sabinovi, kniha XVI.

Kupující, jakož i ostatní dědicové (pokud nejde o fiktivní prodej), musí buď uvést pozemek do původního stavu, pokud jsou ochotni tak učinit, nebo musí dovolit, aby to bylo učiněno; je totiž zřejmé, že žalobce bude poškozen prodlením. Spoluvlastník osoby, která dílo provedla, je ve stejném postavení, pokud s ním sám nemá nic společného. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy je pozemek získán darováním nebo odkazem.

292. Gaius, O ediktu městského prétora; název: Žaloba mající vztah k péči o dešťovou vodu.

Prodávající, resp. dárce, však bude odpovídat za vzniklou škodu, jakož i za výdaje, které žalobci vzniknou interdiktum Quod vi aut clam.

293. Paulus, O ediktu, kniha XLIX.

Ateius říká, že pokud by někdo po vybudování díla, které způsobí škodu, prodal pozemek mocnější osobě, aby přestal být jeho vlastníkem, může být proti němu zahájeno řízení na základě interdiktum Quod vi aut clam a po uplynutí jednoho roku mu může být přiznána žaloba založená na podvodu.

294. Je-li podána žaloba na uložení povinnosti jinému postarat se o dešťovou vodu, vzniká otázka, zda škoda vyplývá z nějakého již provedeného úkonu, a proto, jestliže se v důsledku nějaké vady půdy část půdy usadila, i když z tohoto důvodu může být způsobena škoda dešťovou vodou sousedovi dole, žaloba nebude oprávněná. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, že se na pozemku usadí cokoli, co lze přičíst lidské činnosti.

295. V této žalobě, stejně jako v žalobě týkající se hrozící škody, se bere v úvahu očekávaná škoda, zatímco téměř ve všech ostatních se platí za již vzniklou škodu.

296. Pokud jde o škodu způsobenou před podáním žaloby, je třeba zahájit řízení podle interdiktum Quod vi aut clam; a pokud jde o škodu, která může vzniknout po vydání rozhodnutí, je třeba poskytnout zajištění proti hrozící škodě nebo uvést pozemek do takového stavu, aby již nehrozilo nebezpečí škody.

297. Nová žaloba musí být podána v případě, že dílo bylo zhotoveno poté, co bylo vydání připojeno k věci.

298. Týž, O Sabinovi, kniha XVI.

Někdy se odstraní dílo, které bylo zhotoveno po připojení vydání, kdežto to, které bylo zhotoveno předtím, nelze odstranit, aniž by se zničilo druhé.

299. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Po prodeji a převodu pozemku, který byl poškozen, před vynesením rozsudku v žalobě tohoto druhu, může prodávající ještě získat náhradu škody na základě rozsudku; ne proto, že by utrpěl nějakou škodu, ale proto, že majetek byl poškozen, a musí zaplatit vše, co může získat zpět, kupujícímu. Pokud by však strana, která byla žalována, prodala pozemek dříve, než by došlo ke škodě, musí být žaloba podána buď okamžitě proti kupujícímu, nebo do jednoho roku proti osobě, která pozemek prodala, pokud tak učinila za účelem vyhnout se rozsudku.

300. Paulus, O Plautiovi, kniha XV.

Kdyby mi byla udělena služebnost k čerpání vody v noci a poté bych dalším převodem získal také výsadu čerpat vodu ve dne a v zákonem stanovené době bych své výsady využíval pouze v noci, ztratím služebnost k čerpání vody ve dne, a to z toho důvodu, že v tomto případě jde o dvě služebnosti odvozené z různých příčin.

301. Bylo velmi správně rozhodnuto, že vodu nelze vést kamenným akvaduktem, pokud to nebylo zahrnuto v udělení služebnosti, neboť není obvyklé, aby osoba, která má vodu, ji vedla kanálem z kamene. Nicméně to, co je v takových případech obvyklé, lze učinit, neboť například vodu lze vést potrubím, i když v udělení služebnosti nebylo v tomto ohledu nic uvedeno, vždy však za předpokladu, že tím vlastníkovi pozemku nevznikne škoda.

302. Bylo rozhodnuto, že služebnost čerpání vody může být udělena, pokud mezi dvěma pozemky vede veřejná komunikace; a to je pravda. To platí nejen v případě, že mezi oběma pozemky je veřejná silnice, ale také v případě, že jsou rozděleny veřejným potokem, kdy lze zřídit služebnost jízdy nebo průchodu bez ohledu na to, že veřejný potok rozděluje oba pozemky, tj. pokud šířka potoka nebrání jeho překročení.

303. Stejně pravidlo platí i v případě, že můj soused má služebnost k mému pozemku, který se nepřipojuje k jeho pozemku, ale připojuje se k jinému pozemku, který patří mně, neboť proti němu mohu podat žalobu a trvat na svém právu projít přes jeho pozemek na svůj pozemek za ním, i když se k mému mezipozemku služebnost nemusí vázat; stejně jako v případě, že veřejná cesta nebo řeka, kterou lze přejít broděním, leží mezi dvěma oddělenými pozemky. Žádnou z těchto služebností však nelze zřídit, pokud je mezilehlý pozemek posvátný, náboženský nebo svatý a nelze jej užívat.

304. Pokud se mezi vaším a mým pozemkem nachází mezilehlý pozemek, který patří třetí osobě, mohu zřídit služebnost k odběru vody na vašem pozemku, pokud mi vlastník mezilehlého pozemku udělí právo cesty přes svůj pozemek; stejně jako když chci získat věčné právo odebírat vodu z veřejného potoka, který tvoří hranici vašeho pozemku, můžete mi udělit právo cesty k potoku.

305. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Pokud je dílo, které způsobuje škodu dešťovou vodou, postaveno na veřejném místě, nelze žalobu podat; pokud jsou však oba pozemky odděleny veřejným místem, lze ji podat. Důvodem je skutečnost, že z této žaloby je odpovědný pouze vlastník.

306. Bez souhlasu císaře nelze vést vodu přes veřejnou cestu.

19. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XIV.

Labeo říká, že pokud postavím nějaké dílo a můj soused nebude mít námitky a v důsledku toho utrpí škodu od dešťové vody, nebudu odpovědný za žalobu tohoto druhu.

307. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIV.

To však platí pouze v případě, že nebyl oklamán z omylu nebo neznalosti, neboť kdo se mýlí, nedává souhlas.

308. Týž, O Quintu Muciovi, kniha XXXII.

Jestliže se voda, která pramení na tvém pozemku, řítí s velkou silou na můj pozemek a ty přerušíš její tok, takže přestane téct na mém pozemku, nebude se mít za to, že jsi jednal násilně, jestliže jsem neměl nárok na žádnou služebnost za užívání vody; nebudeš také podléhat interdiktu Quod vi aut clam.

309. Týž, Různé pasáže, kniha X.

Je-li užívací právo k pozemku odkázáno, žaloba na uložení povinnosti pečovat o dešťovou vodu bude přípustná jak pro, tak i proti dědici toho, komu pozemek patřil. Pokud by poživateli vznikla nějaká nepříjemnost z důvodu nějakých prací, které byly provedeny, může někdy využít interdiktu Quod vi aut clam. Nemůže-li žalobu podat poživatel, vyvstává otázka, zda by mu jako vlastníkovu měla být přiznána spravedlivá žaloba, aby se přiměl k péči o vodu; nebo zda může také tvrdit, že má právo užívat nemovitost. Lepší je však názor, že spravedlivá žaloba na uložení povinnosti postarat se o dešťovou vodu by měla být přiznána.

310. Ten, kdo vybuduje nové dílo, nebude považován za toho, kdo uvedl nemovitost do původního stavu, pokud nepřekáží toku vody, na kterou je podána stížnost.

311. Ale i kdyby uživatel vybuvoval dílo, kterým by dešťová voda mohla někomu způsobit škodu, bude žaloba proti vlastníkovu nemovitosti přípustná; vzniká však otázka, zda by neměla být proti uživateli přiznána spravedlivá žaloba na uložení povinnosti postarat se o vodu. Lepší názor je, že by měla být přiznána.

312. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Jakékoli práce, které jsou prováděny na příkaz císaře nebo senátu nebo těch osob, které první učinily pozemek způsobilým k obdělávání, nejsou do této žaloby zahrnuty.

313. Tato žaloba je k dispozici také s ohledem na pozemky vlastněné a pronajaté státem.

314. Předmětem této žaloby jsou rovněž hráze zřízené na soukromých pozemcích podél břehů vodních toků, i když způsobují škodu na druhé straně toku, pokud byly zřízeny v rámci paměti člověka a neexistovalo právo na jejich zřízení.

315. Alfenus, Epitomy Digest Paulus, kniha IV.

Člověk, který vlastnil pole ležící nad polem jiného člověka, je zoral tak, že voda byla brázdami a rýhami odváděna na pozemek jeho souseda pod ním. Vystala otázka, zda může být žalobou, která mu ukládala povinnost postarat se o dešťovou vodu, donucen orat jiným směrem, aby se brázdy neobraccioj směrem k pozemku souseda. Odpověď zněla, že nemohl učinit nic, co by bránilo sousedovi v orbě způsobem, který si tento přál.

316. Pokud však někdo orá napříč vodním tokem a pomocí brázd by se voda odklonila na pozemek souseda tak, že by vodní tok překážel, může být touto žalobou donucen k jeho otevření.

317. Pokud by však vykopal příkopy, kterými by dešťová voda mohla sousedovi způsobit škodu, může být soudem donucen, aby je zasypal, pokud se ukáže, že by dešťová voda mohla později způsobit škodu, a pokud tak neučiní, může být proti němu vydán rozsudek; i když před vydáním rozhodnutí voda příkopy ještě nezačala protékat.

318. Když jezera buď stoupají, nebo klesají, sousedé nemají právo učinit cokoli, co by ovlivnilo buď zvýšení, nebo snížení vody.

319. Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Je-li na pozemek kohokoli uvaleno právo cesty, může oprávněný podat žalobu, aby si vynutil péči o dešťovou vodu ve prospěch pozemku, protože poškozením práva cesty bude poškozen i pozemek.

320. Scaevola, Názory, kniha IV.

Scaevola uvedl jako svůj názor, že ti, kdo mají právo vydávat soudní rozhodnutí, mají ve zvyku povolovat pokračování akvaduktů, jejichž užívání bylo potvrzeno časem, ačkoli právní nárok, na jehož základě existují, nelze stanovit.

Tit. 4. O zemědělcích z veřejných příjmů, pronájmech veřejných pozemků a propadnutí.

321. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Praetor říká: "Jestliže sedlák z veřejných příjmů nebo někdo, kdo patří k rodině sedláka z veřejných příjmů, vezme něco násilím svým jménem a nebude to navraceno vlastníkově, přiznám žalobu na dvojnásobek hodnoty, a pokud bude žaloba podána po uplynutí jednoho roku, přiznám žalobu na prostou hodnotu. Kromě toho vyhovím žalobě, byla-li způsobena jakákoli škoda nebo byla-li údajně spáchána jakákoli krádež. Nebudou-li předvedeny strany, jichž se to týká, vyhovím žalobě proti pánům, aniž by měli výsadu vydat své otroky jako náhradu škody."

322. Tato hlava se týká zemědělců z veřejných příjmů. Jsou to farmáři příjmů, kteří nakládají s veřejnými prostředky, a nesou tento název bez ohledu na to, zda odvádějí do státní pokladny určité procento, nebo vybírají daň. Také ti, kdo si pronajímají majetek od státní pokladny, se správně nazývají zemědělci z příjmů.

323. Někdo by se mohl zeptat, jaký užitek přináší dotyčný edikt, stejně jako kdyby pretorián na jiném místě nestanovil, že se má jednat o krádeže, zranění a loupeže s použitím násilí. Pretor však usoudil, že za daných okolností je nejlepší vydat zvláštní edikt proti farmářům z příjmů.

324. Trest ukládaný tímto ediktem je v některých ohledech mírnější, neboť náhrada škody se poskytuje ve dvojnásobné výši, zatímco v případě loupeže s násilím se zvyšuje na čtyřnásobek, stejně jako v případě zjevné krádeže.

325. Kromě toho je hospodáři výnosu udělena pravomoc navrátit majetek odňatý násilím, a pokud tak učiní, bude zproštěn veškeré odpovědnosti a nebude podléhat trestnímu řízení podle tohoto oddílu ediktu. Vystává tedy otázka, zda může někdo, kdo chce podat žalobu proti zemědělci z výnosu nikoli podle tohoto ediktu, ale podle obecného zákona týkajícího se odnětí majetku násilím, protiprávního poškození nebo krádeže, tak učinit? Je prokázáno, že může, a stejný názor zastává i Pomponius, neboť by bylo absurdní, aby právní postavení farmáře veřejných příjmů bylo považováno za lepší než právní postavení jiných osob.

326. Pojem "rodina", o němž se v ediktu hovoří, se vztahuje nejen na otroky farmářů z veřejných příjmů, ale také na všechny osoby zahrnuté do jejich domácností. Proto ať už jsou při vybírání daní zaměstnány jejich vlastní děti, nebo otroci jiných osob, budou zahrnuty do tohoto ediktu. Pokud se tedy otrok farmáře z výnosu dopustí násilné loupeže, ale není mezi těmi, kteří jsou zaměstnání při výběru daní, tento edikt se na něj nevztahuje.

327. To, co pretor říká na posledním místě, totiž: "Nebudou-li předvedeni, uděluji žalobu proti jejich pánům bez výsady vydat je jako náhradu", je zvláštním ustanovením tohoto ediktu, protože nebudou-li otroci předvedeni, bude udělena žaloba bez výsady vydat je jako náhradu, ať už je páni mají ve své moci, nebo ne; a ať už je mohou předvést, nebo ne.

328. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Pán nesmí bránit svého nepřítomného otroka.

329. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Pokud by pán otroka nepředvedl, měla by být proti němu podána noxální žaloba. Proto to, co činí stav hospodářů z výnosu tak náročným, je to, že si pro toto zaměstnání musí vybírat dobré otroky.

330. Tam, kde prétor říká: "Proti pánům", musíme tomu rozumět tak, že to znamená proti spolupracovníkům výběrčích daní, i když nemusí být jejich pány.

331. Žalobce musí předem uvést osobu nebo osoby, které si přeje, aby byly předvedeny, takže pokud se tak nestane, bude mít právo na žalobu. I kdyby řekl: "Předved'te všechny strany, abych mohl poznat toho, kdo je vinen," myslím, že by měl být vyslechnut.

332. Pokud se krádeže nebo škody dopustilo několik otroků, mělo by být dodrženo pravidlo, že pokud hospodář z výnosu zaplatí stejně velkou částku, jako kdyby trestný čin spáchal svobodný člověk, měl by být zproštěn odpovědnosti.

333. Paulus, O ediktu, kniha LII.

Pokud by zemřel farmář z výnosu, který násilím odstranil majetek, Labeo říká, že žaloba by měla být přiznána proti jeho dědici, který měl z tohoto činu prospěch.

334. Božský Hadrián v reskriptu adresovaném guvernérům Galie uvedl s ohledem na majetek, který si guvernéri zvykli nechávat převážet pro svou potřebu, že když někdo posílá za účelem nákupu ve prospěch těch, kdo velí vojsku nebo spravují provincie, nebo ve prospěch jejich zástupců, musí vlastní rukou podepsat příkaz a poslat jej farmáři výnosu, takže pokud by ten převedl něco víc, než mu bylo nařízeno, musí to napravit.

335. Při vybírání všech výnosů se obvykle přihlíží ke zvyklostem v okolí; a to je stanoveno císařskými konstitucemi.

336. Gaius, O ediktu městského préтора, tit: O farmářích, kteří vybírají výnosy.

Tímto ediktem je stanoveno, že pokud by měl být majetek navrácen před připojením vydání, právo na žalobu zanikne; přesto lze poté podat žalobu na pokutu. Pokud je však zemědělec z výnosu připraven provést restituci i po připojení vydání, měl by být zproštěn odpovědnosti.

337. Můžeme se ptát, zda je zaplacení dvojnásobné náhrady škody stanovené ediktem zcela pokutou a zda lze poté podat žalobu na navrácení majetku; nebo zda je navrácení majetku zahrnuto do dvojnásobné náhrady škody, takže jde pouze o pokutu prostou. Převažuje názor, že majetek je zahrnut do dvojnásobné náhrady škody.

338. Modestinus, O pokutách, kniha II.

Pokud několik hospodářů z výnosu něco nezákonně vymáhalo, žaloba na vymáhání dvojnásobné škody se nemnoží, ale všichni musí zaplatit své podíly, a co nemůže zaplatit jeden, se vymáhá od druhého, jak uvedli božští Severus a Antoninus v reskriptu; zastávali totiž názor, že je velký rozdíl mezi osobami, které spáchaly zločin, a těmi, které se podílely na spáchání podvodu.

339. Papirius Justus, O konstitucích, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v Rescriptu uvedli, že v případě daní z veřejných pozemků by měly být předmětem žaloby samotné pozemky, a nikoliv osoby, které je drží, a že tedy držitelé musí zaplatit jakoukoliv dlužnou daň, a to i za dobu, která uplynula předtím, než získali držbu; a že v takovém případě, pokud by nevěděli, že je nějaká daň splatná, by byli oprávněni podat žalobu.

340. V reskriptu bylo rovněž uvedeno, že poručník bude zproštěn odpovědnosti za trest konfiskace, pokud daň zaplatí do třiceti dnů.

341. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Trestný čin vyhýbání se dani podvodem přechází na dědice osoby, která se podvodu dopustila, a to v rozsahu způsobujícím konfiskaci majetku.

342. Pokud jeden z několika dědiců za účelem vyhnutí se dani odstraní některý ze společně držených majetků, ostatní nebudou zbaveni svých podílů.

343. Paulus, Sentence, kniha V.

Pokud by žár soutěže přiměl uchazeče, který chce získat hospodaření na veřejných příjmech, aby zvýšil svou nabídku nad běžnou částku, musí být přijata, pokud ten, kdo učiní nejvyšší nabídku, je připraven poskytnout dostatečnou jistotu.

344. Nikdo nemůže být proti svému souhlasu nucen k pronájmu výběru daní, a proto když uplynula doba pronájmu, musí být uzavřena nová smlouva.

345. Zemědělci z výnosu daní, kteří neprovedli vyúčtování za jimi vybrané daně a kteří chtějí uzavřít novou smlouvu, nesmějí tak učinit dříve, než zaplatí to, co jim náleží podle předchozí smlouvy.

346. Dlužníkům státní pokladny, jakož i dlužníkům města, se zakazuje uzavírat smlouvy o výběru daní, aby se jejich povinnosti nezvyšovaly z jiné příčiny, ledaže by nabídli ručitele, kteří jsou schopni dostát svým závazkům.

347. Tam, kde společníci při vybírání daní spravují svůj úřad odděleně, může jeden z nich zákonně žádat, aby podíl druhého, který je pro toto místo méně vhodný, byl převeden na něj.

348. Tam, kde bylo něco nezákonně vymoženo, ať už od veřejnosti, nebo od soukromých osob, bude těm, kdo utrpěli škodu, vyplacena dvojnásobná částka; cokoli však bylo vymoženo násilím, bude vráceno spolu s trojnásobnou pokutou, a kromě toho budou podléhat mimořádnému stíhání; neboť v prvním případě to vyžaduje právo soukromých osob a v druhém zájem veřejnosti.

349. Daně z majetku, z něhož nebyla nikdy zaplacená žádná daň, nelze vybírat. Pokud by shovívavost hospodáře z příjmu měla osvobodit od daně majetek, z něhož bylo zvykem platit, není jinému zakázáno provést výběr.

350. Bylo stanoveno, že majetek určený k užívání armádě nepodléhá zdanění.

351. Státní pokladna je osvobozena od placení jakékoli daně. Obchodníci, kteří jsou zvyklí obchodovat se zbožím nakoupeným z prostředků náležejících státní pokladně, však nemohou požívat imunity od placení daní.

352. Hermogenianus, Epitomy, kniha V.

Ani guvernéri provincií, ani zástupci obcí, ani shromáždění lidu nesmějí bez zmocnění císaře ukládat daně nebo měnit, přidávat či snižovat ty, které již byly uloženy.

353. Pokud sedláci z výnosů nezaplatili to, co dluží státní pokladně, nemohou být propuštěni, i když podmínky jejich nájemní smlouvy vypršely; mohou však od nich být vymáhány úroky, pokud jsou v prodlení.

354. Paulus, Názory, kniha V.

Pod trestem smrti není dovoleno prodávat nepřátelům křemeny používané k rozdělávání ohně, železo, pšenici nebo sůl.

355. Veřejné pozemky, které jsou v držení na dobu neurčitou, nemůže vládní zmocněnec bez zmocnění císaře nájemci odebrat.

356. Pokud by buď majitel lodi, nebo některý z cestujících vzal na palubu nezákonně nějaké zboží, může být loď i zboží zabaveno ministerstvem financí. Pokud něco takového provede v nepřítomnosti majitele kapitán, kormidelník, lodivod nebo kterýkoli námořník, bude odsouzen k trestu smrti a zboží bude zabaveno, ale loď musí být vrácena majiteli.

357. Stíhání za obchodování s pašovaným zbožím se vztahuje i na dědice viníka.

358. Vlastníkovi majetku, který byl zabaven, není zakázáno, aby jej koupil sám nebo prostřednictvím jiných osob, kterým to nařídil.

359. Osoby, které měly velký prospěch z hospodaření na veřejných příjmech, jsou nuceny převzít je za stejných podmínek, za jakých je dříve držely, pokud nelze stejnou částku získat od jiných.

360. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Není snad nikoho, kdo by si nebyl vědom drzosti a zpučnosti zemědělců z výnosů, a proto prétor vyhlásil tento edikt za účelem jejich kontroly.

361. "Je-li někdo, kdo patří do domácnosti sedláka z výnosu, obviněn, že se dopustil krádeže nebo způsobil nezákonnou škodu, a dotyčný majetek není předložen, povolím žalobu proti pánovi, aniž by měl privilegium vydat otroka jako náhradu škody."

362. Je třeba poznamenat, že v tomto případě jsou pod pojmem "domácnost" myšleni otroci hospodáře z výnosu. Pokud by však otrok patřící jinému měl být ve službách farmáře výnosu v dobré víře, bude také zahrnut. Snad by tomu tak bylo i v případě, že by mu sloužil ve zlé víře, neboť potulní a uprchlí otroci jsou často zaměstnáváni na práce tohoto druhu osobami, které vědí, kdo jsou. Pokud tedy svobodný člověk slouží v dobré víře jako otrok, bude se tento edikt vztahovat i na něj.

363. Těm se také říká farmáři z výnosů, kteří pronajímají výnosy z veřejných pozemků.

364. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Pod pojmem farmáři z výnosů jsou zahrnuti i ti, kteří pronajímají výnosy ze solných jam, lomů a dolů patřících státu.

365. Tento edikt se vztahuje také na toho, kdo si od státu pronajímá vybírání daní od obce.

366. Ten, kdo má zaměstnáno několik vzpurných otroků, bude odpovědný za činy jednoho z nich, pokud by ho prodal nebo manumitoval, nebo i kdyby se otrok dal na útěk.

367. Co však musí být učiněno, pokud by otrok zemřel? Podívejme se, zda bude hospodář z výnosu odpovědný, jako za svůj vlastní čin. Domnívám se, že by měl být zproštěn odpovědnosti, neboť neměl moc otroka vyrobít a nedopustil se podvodu.

368. Příznáváme tuto žalobu jako věčnou a přejde na dědice a další právní nástupce.

369. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Konfiskace majetku z důvodu neplacení daní se vztahuje i na dědice, neboť to, co je konfiskováno, okamžitě přestává patřit straně, která se dopustila trestného činu, a vlastnictví k tomu nabývá státní pokladna. Proto může být proti dědici zahájeno řízení o konfiskaci stejně jako proti kterémukoli jinému držiteli.

370. Alfenus Varus, Digesty, kniha VII.

Když císař pronajímal lomy na ostrově Kréta, vložil do nájemní smlouvy následující ustanovení: "Po březnových idách nesmí nikdo kromě hospodáře z výnosu provádět výkop, odvážet ani vynášet jediný kámen z lomů na ostrově Kréta." V nájemní smlouvě bylo uvedeno: "Nikdo kromě hospodáře z výnosu nesmí provádět výkop, odvážet ani vynášet jediný kámen z lomů na ostrově Kréta." Loď patřící jistě osobě, která byla naložena křemenem, poté co před březnovými idy vyplula z krétského přístavu, byla větrem zahánána zpět do přístavu a podruhé vyplula po březnových idách. Bylo požádáno o radu, zda by se mělo mít za to, že křemeny byly odvezeny v rozporu se zákonem po březnových idách. Odpověď zněla, že ačkoli přístavy, které jsou samy o sobě součástí ostrova, by měly být všechny považovány za jeho součást, přesto, jelikož loď, která opustila přístav před březnovými idami, byla vichřicí zahánána zpět na ostrov a poté odplouvala, nemělo by se mít za to, že tak učinila v rozporu se zákonem; zejména je třeba mít za to, že flinty byly odstraněny před stanovenou dobou, jelikož loď již opustila přístav.

371. Marcianus, O informátorech.

Někdy by neměl být otrok, který byl zabaven, prodán, ale jeho odhadní cena by měla být místo toho vyplacena jeho majitelem. Božští Severus a Antoninus totiž v reskriptu uvedli, že pokud je otrok, o němž se říká, že vyřizoval záležitosti svého pána, zkonfiskován, neměl by být prodán, ale jeho odhadnutá hodnota by měla být vyplacena podle úsudku dobrého občana.

372. Titíž císařové v tomto reskriptu uvedli, že pokud by otrok nesložil řádný účet a bylo by prokázáno, že se stal předmětem konfiskace, nebo by údajně zkazil manželku svého pána, nebo by se dopustil jiného vážného přestupku, měl by se zástupce císaře zabývat touto záležitostí, a pokud by se zjistilo, že otrok je vinen, měla by být jeho hodnota oceněna a on musí být vydán svému pánovi, aby byl potrestán.

373. Božský Severus a Antonín také v reskriptu uvedli, že pokud otroci sami podléhali konfiskaci, jejich peculium se do ní nezahrnuje, ledaže by majetek, který je jeho součástí, sám podléhal propadnutí.

374. Pokud někdo neohlásí jako podléhající zdanění otroky, které převáží buď k prodeji, nebo k zaměstnání, vystavuje se trestu konfiskace; to se však týká pouze nově nabytých otroků, nikoliv těch starých. Starými otroky se rozumí ti, kteří byli v otroctví po celý rok v nějakém městě; novými otroky se však rozumí ti, kteří ještě nebyli v otroctví ani rok.

375. Otroci, kteří jsou na útěku, nepodléhají konfiskaci, protože odešli bez souhlasu svých pánů. To bylo výslovně stanoveno císařskými konstitucemi, neboť božský Pius v reskriptech často uváděl, že není v moci otroků uniknout kontrole svých pánů tím, že se dají na útěk, pokud si to pánové nepřejí nebo o tom nevědí.

376. Božský Hadrián rozhodl, že i když se někdo může odvolávat na nevědomost, přesto bude podléhat trestu konfiskace.

377. Božský Marcus a Commodus také v reskriptu uvedli, že hospodář z výnosu daně není vinen tím, že nepoučil ty, kteří porušili zákon, ale že musí dbát na to, aby ti, kteří byli ochotni přiznat svůj majetek ke zdanění, nebyli oklamáni.

378. Zboží podléhající dani je následující: skořice, dlouhý pepř, bílý pepř, pentaspherum, barbarský list, costum, costamomum, nard, turínská kasie, dřevo kasie, myrha, amomum, zázvor, malabathrun, indické koření, chalbán, benzoin, assafoetida, aloes, dřevo, arabský onyx, kardamon, skořicové dřevo, len, babylonské kožešiny, parthské kožešiny, slonovina, indické železo, plátno, všechny drahé kameny, perly, sardonix, křišťály, hyacinty, smaragdy, diamanty, safíry, beryly, kaliny, indické drogy, sarmatské látky, hedvábí a mušelin, malované závěsy, jemné látky, hedvábné zboží, eunuchy, indické lvy a lvice, samce a samice panterů, leopardy, purpur, vlnu, karmínové barvivo a indické vlasy.

379. Božští bratři v reskriptu uvedli, že pokud je náklad nevyhnutelně vystaven špatnému počasí, neměl by být z tohoto důvodu zabaven.

380. Božský Pius v reskriptu uvedl, že pokud osoba, o níž se říká, že je nezletilá a mladší pětadvaceti let, prohlásí, že její otroci jsou pro její vlastní potřebu, a dopustí se omylu, pouze při vrácení zmíněných otroků, měla by být omluvena.

381. Božští bratři také v reskriptu uvedli, že v případě, kdy otroci někoho podléhají konfiskaci nikoliv kvůli podvodu, ale kvůli omylu, měli by se sedláci z výnosu daně spokojit s dvojnásobnou částkou daně a měli by otroky vrátit majiteli.

382. Veliký Antonín v reskriptu uvedl, že pokud by nájemce nebo jeho vlastní otroci měli bez vědomí majitele na jeho pozemku nezákonně manufakturu na zbraně, nepodléhali by žádnému trestu.

383. Pokud by někdo učinil prohlášení u farmáře z výnosu a nezaplatil daň a farmář z výnosu by ji odpustil (jak bývá někdy zvykem), božští Severus a Antonín v Rescriptu uvedli, že majetek by neměl být konfiskován; říkají totiž, že po učinění prohlášení není důvod ke konfiskaci, protože to, co je splatné do státní pokladny, může být vybráno z majetku farmářů z výnosu nebo z majetku jejich ručitelů.

384. Penále nelze vymáhat od dědiců, pokud řízení nebylo zahájeno za života osoby, která se dopustila deliktu. Toto pravidlo, stejně jako v případě jiných pokut, platí i pro pokuty týkající se daní.

385. Božští Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že pokud hospodář z výnosu daně omylem osoby, která platbu provedla, obdrží více, než mu náleží, musí ji vrátit.

Tit. 5. Ohledně darů.

386. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Existuje několik druhů darů. Někdo daruje s tím, že majetek bude ihned patřit tomu, kdo jej obdrží, a v žádném případě se nevrátí jemu samému, a nečiní tak z jiného důvodu než proto, aby projevil svou štedrost a velkorysost. To je to, co se správně nazývá darování. Jiný něco daruje s tím, že to přejde do vlastnictví toho, kdo to přijímá, pouze tehdy, pokud se stane něco

jiného. To se správně nenazývá darováním, neboť jde o podmíněný dar. Podobně když někdo něco daruje s úmyslem, že se to ihned stane majetkem toho, kdo to přijímá, ale pokud se něco buď stane, nebo nestane, přeje si, aby mu to bylo vráceno; to se správně nenazývá darování, ale je to pouze dar, který je závislý na podmínce; jako například darování mortis causa.

387. Když tedy můžeme říci, že darování mezi snoubenci je platné, užíváme tento termín v jeho správném smyslu a rozumíme jím cokoli, co dává osoba, která to daruje z důvodu liberálnosti, aby se to okamžitě stalo majetkem toho, kdo to přijímá, a že si za žádných okolností nepřeje, aby mu to bylo vráceno. A když říkáme, že člověk dává dar své snoubence s tím, že pokud by k sňatku nedošlo, může být dar vrácen, nepopíráme to, co bylo uvedeno dříve, ale máme na mysli, že dar může být učiněn mezi takovými osobami a může se stát neplatným za určité podmínky.

388. Týž, Digest, kniha LX.

Když chce syn pod otcovskou kontrolou darovat peníze, slíbí je na příkaz svého otce a darování bude stejně platné, jako kdyby poskytl ručení.

389. Jestliže však otec, který se chystá darovat peníze Titiovi, nařídí synovi, aby mu je slíbil, lze říci, že je rozdíl, je-li syn otci zavázán, a není-li. Pokud totiž dluží otci částku rovnající se tomu, co slibuje, považuje se darování za platné, stejně jako kdyby otec nařídil jakémukoli jinému dlužníkovi, aby peníze slíbil.

390. Jestliže se však chystám darovat peníze Titiovi a nařídím vám, kteří mi hodláte dát stejnou částku, abyste ji slíbili Titiovi, je darování úplné, pokud jde o všechny osoby.

391. Jiné právní pravidlo se uplatní, jestliže na tvůj příkaz slíbím někomu, komu chceš darovat, peníze, o nichž se domnívám, že ti je dlužím, neboť se mohu chránit výjimkou z důvodu podvodu; a navíc mohu stipulanta donutit, aby mi prostřednictvím řízení zvaného incerti dal zproštění závazku.

392. Stejně tak, jestliže na základě vašeho příkazu slíbím zaplatit určitou peněžní částku, o níž se domnívám, že vám ji dlužím, třetí osobě, o níž se domníváte, že je vaším věřitelem, mohu se bránit osobě, která tento požadavek vznesla, námitkou z důvodu podvodu; a navíc využitím řízení zvaného incerti proti stipulantovi ho mohu přinutit, aby mě zprostil závazku.

393. Pokud mi Titius vyplatí peněžní částku bez jakékoli stipulce, ale s podmínkou, že mi bude patřit až tehdy, když se Seius stane konzulem, stanou se peníze mými, až Seius získá konzulát, i kdyby osoba, která dar poskytla, byla v té době šílená nebo mrtvá.

394. Jestliže někdo, kdo mi chce darovat peníze, je dá někomu jinému, aby mi je přinesl, a ten zemře dříve, než tak učiní, je stanoveno, že vlastnictví peněz na mě nepřechází.

395. Dal jsem Titiovi částku deseti aurei pod podmínkou, že za ni koupí Sticha. Ptám se, kdyby otrok zemřel dříve, než byl koupen, zda mohu těch deset aurei získat zpět nějakou žalobou. Odpověď zněla, že je to spíše otázka skutková než právní, neboť pokud jsem dal deset aurei Titiovi, aby mohl koupit Sticha, a jinak bych mu je nedal, a Stichus by zemřel, mohu částku vymáhat žalobou. Pokud jsem však měl v úmyslu dát deset aurei Titiovi v každém případě a on mezitím navrhl, že Sticha koupí, a já jsem uvedl, že jsem mu dal peníze, aby ho mohl koupit, je třeba to, co jsem řekl, považovat spíše za důvod darování než za podmínku, za níž byly peníze vyplaceny, a pokud by Stichus zemřel, peníze zůstanou v rukou Ticia.

396. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

A obecně vzato je třeba tuto otázku při darování zvážit, neboť je velký rozdíl, zda existoval důvod k darování a zda byla uložena podmínka, na níž je darování závislé. Pokud existoval důvod, nelze majetek získat zpět; pokud byla uložena podmínka, bude důvod pro jeho získání.

397. Paulus, O Sabinovi, kniha LXXII.

Darování může být dokončeno i stranou, která do věci vstoupí.

398. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXII.

Ani čestné, ani nečestné dary nejsou zakázány, pokud jsou učiněny z náklonnosti. Čestné jsou tam, kde se dávají zasloužilým přátelům nebo příbuzným; nečestné, kde se dávají nevěstkám.

399. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Tam, kde mi někdo dovolí na základě darování vyjmout kámen ze svého majetku, jakmile je kámen vyjmut, stane se mým a nemůže mi bránit v jeho držení tím, že mi zakáže jeho vyjmutí, protože se stává mým jakoby odevzdáním. Je jasné, že kdyby někdo, kdo byl mnou zaměstnán, kámen vytěžil, vytěží ho pro mě. Jestliže však někdo ode mne kámen koupí nebo si jej za úplatu pronajme tak, že mu mohu povolit, aby si kámen vytěžil sám, a než tak učiní, já si to rozmyslím, kámen mi bude nadále patřit. Kdybych si to později rozmyslel, nemohu jeho úkon odvolat, neboť se předpokládá, že k dodání došlo, když kámen vytěžil se souhlasem vlastníka. To, co platí pro kámen, je třeba považovat za platné i v případě, kdy je strom za podobných okolností pokácen nebo vyvrácen s kořeny.

400. Týž, O Sabinovi, kniha XLIV.

Syn pod otcovskou kontrolou nemůže učinit dar, i když má volnou správu svého peculium, neboť to mu není uděleno proto, aby ztratil svůj majetek.

401. Ale co když, veden nějakým dobrým důvodem, učiní dar? Lze říci, že k jeho učinění existuje právní důvod? Ten druhý názor je lepší.

402. Znovu se podívejme, kdyby někdo udělil synovi pod otcovskou kontrolou volnou správu svého peculium a výslovně dodal, že se tak děje proto, aby mu umožnil učinit dar; bude dar platný? Nepochybuji o tom, že za takových okolností může učinit platné darování.

403. Někdy lze pravomoc učinit darování odvodit z hodnosti osoby; neboť předpokládejme, že syn měl senátorskou hodnost nebo byl povýšen do nějaké jiné části, proč nelze říci, že jeho otec, když mu dal do volné správy své peculium, mu udělil také výsadu učinit z něj darování, pokud ho výslovně nezbavil této pravomoci?

404. Ze stejného důvodu, z jakého je synovi pod otcovskou správou zakázáno učinit dar inter vivos, je mu zakázáno učinit dar i mortis causa. Neboť ačkoli může učinit darování mortis causa se souhlasem svého otce, je mu zakázáno tak učinit, pokud jeho souhlas není dán.

405. Je však třeba mít na paměti, že pokud je někomu dovoleno učinit darování, aniž by bylo stanoveno, že může učinit jedno mortis causa, nemůže tak učinit.

406. Všechny tyto předpisy se vztahují na osoby v civilním životě. Pokud však vojáci mají castrense nebo quasi castrense peculium, jsou v takovém postavení, že mohou učinit darování mortis causa i darování inter vivos, neboť mají testamentární způsobilost.

407. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Peníze, které svobodní zaplatili, aby získali svobodu, nejsou darováním, neboť za ně byla poskytnuta úplata.

408. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Když je někomu dáno povolení ubytovat se bez placení v domě jiného, považuje se to za dar; neboť ten, kdo má ubytování, má za to, že získává jako dar nájemné, které neplatí. Darování může být platné i bez odevzdání věci; jako například když se darováním dohodnu se svým dlužníkem, že po něm nebudu požadovat zaplacení dříve, než uplyne určitá doba.

409. Příjem z majetku, který je darován, není součástí darování. Pokud bych vám však daroval nikoliv vlastnictví pozemku, ale právo sklízet úrodu, bude to považováno za darování.

410. Pokud syn pod otcovskou kontrolou učiní darování z příkazu nebo se souhlasem svého otce, je to totéž, jako kdyby je učinil sám otec, nebo kdybys ty s mým souhlasem svým jménem daroval Titiovi můj majetek.

411. Nikdo nemůže učinit darování, pokud se to, co je darováno, nestane majetkem toho, komu je darováno.

412. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Darování může být správně učiněno nepřítomné osobě, ať už pošleš někoho, aby mu to odnesl, nebo mu nařídíš, aby si ponechal něco, co má v držení. Pokud však neví, že věc, kterou má v držení, je mu darována, nebo pokud by ji poté, co mu byla poslána, nepřijal, nestane se vlastníkem určené věci, i kdyby mu ji poslal jeho vlastní otrok; ledaže by mu byla darována s úmyslem, aby se okamžitě stala majetkem jeho pána.

413. Gaius, O ediktu městského préтора týkajícího se odkazů.

Když vznikne spor ohledně výše daru, má se za to, že do něj nejsou zahrnuty ani děti otrokyň, ani úroda, ani renta, ani mzda.

414. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Každý, kdo se zaváže k darování, může být podle reskriptu božského Pia žalován pouze o částku, kterou je schopen zaplatit, neboť to, co dluží svým věřitelům, musí být nejprve odečteno; to, co je povinen stejným způsobem dát jiným, by však odečteno být nemělo.

415. Týž, Disputace, kniha VII.

Jistý člověk, který mi chtěl něco darovat, odevzdal majetek otrokovi, který byl ve společném vlastnictví s Titiem, a otrok jej přijal jako akvizici pro mého spolumajitele, nebo tak učinil jménem nás obou. Vystala otázka, co je třeba udělat? Bylo rozhodnuto, že otrok sice přijal majetek s úmyslem nabýt jej pro mého spoluvlastníka, resp. pro sebe i pro mne, nicméně jej

nabyl pouze pro mne. Pokud jej totiž předal mému zástupci s úmyslem, aby jej nabyl pro mě, a on jej přijal, aby jej získal pro sebe, nebude to mít žádný účinek, pokud jde o něj, ale nabude majetek pro mě.

416. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Kdo obdělává cizí pozemek na základě darování, nemůže si nic vyhradit na výdaje, které mu mohou vzniknout, protože na vlastníka okamžitě převádí právo na jakékoli náradí, které na pozemek vezme.

417. Marcianus, Institutes, kniha III.

Podle konstituce boha Severa a Antonína jsou dary učiněné po obvinění z hrdelního zločinu platné, pokud není obžalovaný odsouzen.

418. Ulpianus, Opinions, kniha II.

Následující klauzulí: "Moji dědicové necht' vezmou na vědomí, že celý můj šatník a veškerý další majetek, který jsem měl v době své smrti v držení, byl darován takovým a takovým a takovým, mým svobodným lidem," bude vlastnictví majetku podle liberálního výkladu náležet zmíněným svobodným lidem.

419. Týž, O ediktu, kniha LVIII.

Pokud byl majetek přiznaný soudním rozhodnutím zahrnut do nového ustanovení a došlo k jeho uvolnění za účelem darování, je třeba říci, že toto uvolnění bude platné.

420. Týž, O ediktu, kniha LXXI.

Aristo říká, že když se s darováním smísí jakákoli jiná transakce, závazek vyrůstající z té první není uzavřen s odkazem na darování. Pomponius rovněž říká, že zastává stejný názor.

421. Dále říká, že Aristo se domnívá, že když ti předám otroka pod podmínkou, že ho po pěti letech manumituješ, nemůžeš jednat před uplynutím pěti let, protože se má za to, že v transakci je obsažen druh darování. Tvrdí však, že tomu bude jinak, pokud ti otroka předám s tím, že ho můžeš manumitovat ihned; v tomto případě totiž nedochází k darování, a tudíž závazek existuje. Pomponius však říká, že v první řadě je třeba zjistit úmysl stran, neboť lhůta pěti let nemusela být stanovena za účelem darování.

422. Aristo také říká, že pokud je otrok předán za účelem darování s podmínkou, že bude po uplynutí pěti let manumitován, a otrok patří jinému, může vzniknout pochybnost, zda lze otroka nabýt lichvou, protože v tomto případě existuje druh darování. Pomponius říká, že tato otázka se týká i darování mortis causa, a přiklání se k názoru, že pokud byl otrok darován pod podmínkou, že bude po pěti letech manumitován, lze se domnívat, že jej lze nabýt usukapcí.

423. Labeo říká, že pokud by mi někdo daroval majetek patřící jinému a já bych kvůli němu měl vynaložit značné náklady, a pak by byl vystěhován, nebudu mít z tohoto důvodu nárok na žádnou žalobu proti dárci; je však zřejmé, že budu mít nárok na žalobu proti němu z důvodu podvodu, pokud jednal ve zlé víře.

424. Týž, O ediktu, kniha LXXVI.

Je naší praxí, že tam, kde ve veřejných záležitostech vyvstane otázka týkající se daru, pouze zjišťujeme, zda dárce dal městu slib z nějakého oprávněného důvodu, či nikoliv; protože pokud tak učinil za nějaký úřad, který obdržel, bude odpovědný; v opačném případě nikoliv.

425. Labeo říká, že odměna za služby tohoto druhu není zahrnuta do darování; například pokud jsou učiněny podmíněně takto: "Pokud vám přijdu na pomoc; pokud za vás poskytnu záruku; pokud využijete mých služeb nebo vlivu při transakci." Labeo říká, že odměna za služby tohoto druhu není zahrnuta do darování.

426. Darování nemůže získat nikdo, kdo není ochoten ho přijmout.

427. Jestliže někdo půjčí peníze Titiovi, aby je vyplatil Seiovi, jemuž je chce darovat, a Titius je Seiovi vyplatí až po dárcově smrti; výsledkem bude, že lze říci, že peníze budou patřit Seiovi, ať už ten, kdo je vyplatil, věděl, že dárce je mrtev, nebo si této skutečnosti nebyl vědom; protože peníze stále patřily tomuto dárci. Pokud nevěděl, že dárce je mrtev, bude zproštěn svého závazku, pokud si peníze půjčil, aby je vyplatil Seiovi. Kdybych ti však nařídil, abys zaplatil určitou peněžní částku Titiovi, jemuž ji hodlám darovat, a ty, aniž bys věděl, že jsem mrtev, bys tak učinil, budeš oprávněn k mandátní žalobě proti mým dědicům; pokud bys však o tom věděl, nebudeš k této žalobě oprávněn.

428. Půjčí-li někdo otrokovi peníze a otrok, který se později stane svobodným, učiní nový slib, že je zaplatí, nebude to darování, ale uznání dluhu. Stejně pravidlo platí i v případě svěřence, který se stane dlužníkem bez oprávnění svého poručníka, jestliže poté se souhlasem svého poručníka uzavře nový závazek.

429. Ujednání, která jsou uzavřena za platnou úplatu, se nepovažují za darování.

430. Závěrem Pegas soudí, že když ti slíbím sto aurei pod podmínkou, že přísaháš, že poneseš mé jméno, nebude to darování, protože slib byl učiněn za úplatu a úplata byla zaplacená.

431. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Je-li patron ustanoven dědicem podílu na majetku, na který má ze zákona nárok, a jeho svěřenec mu uloží, aby někomu vyplatil určitou peněžní částku, a on to slíbí v přítomnosti beneficenta svěřenství, nebude nucen ji vyplatit z obavy, že by se mohl zmenšit podíl, který mu jako patronovi podle zákona náleží. (1) Pochybnosti mohou vzniknout v souvislosti s dědicem, který v souladu s vůlí zůstavitele slíbí vyplatit odkazovníkovi to, co by měl právo si ponechat podle falckého práva, ale lepší názor je, že nemůže porušit svůj závazek. Pokud totiž platbu provede, bude se mít za to, že přesně splnil přání zůstavitele, a žaloba na vrácení peněz mu nebude přiznána; stejně jako v případě, že učinil předchozí ujednání a jednal v rozporu s přáním zůstavitele, které již uznal, bude jeho nárok s dobrým odůvodněním promlčen.

432. Celsus, Digesty, kniha XXVIII.

Abyste mi učinili dar, zavázali jste se mému věřiteli, na kterého jsem vás delegoval. Tento akt je platný, neboť věřitel dostává to, na co má nárok.

433. Jestliže však nařizuji svému dlužníkovi, aby se ti zavázal za účelem poskytnutí daru většího, než je zákonem povoleno, vyvstává otázka, zda ti může být znemožněna výjimka na základě darování, či nikoli. Můj dlužník se nemůže dovolávat výjimky vůči vám, pokud podáte žalobu, protože jsem ve stejném postavení, jako kdybych vám částku daroval poté, co jsem ji vybral od svého dlužníka, a vy jste mu ji půjčil. Pokud peníze můj dlužník nezaplatil, budu oprávněn podat proti němu žalobu na zrušení všeho, co vám slíbil nad částku povolenou zákonem, takže vám zůstane zavázán pouze za zbytek. Pokud jste však již celou částku od mého dlužníka vybrali, budu oprávněn podat proti vám žalobu na vrácení toho, co přesahuje zákonem stanovené částky.

434. Modestinus, Rozdíly, kniha VIII.

Je naprosto spravedlivé, že ten, kdo slíbil peněžní částku nebo cokoli jiného za účelem darování, není povinen platit úroky z prodlení s výplatou peněz; a to zejména v případě, kdy darování nepatří do třídy smluv uzavřených v dobré víře.

435. Týž, Názory, kniha XV.

Modestinus uvádí jako svůj názor, že věřitel může pouhou dohodou zcela prominout nebo snížit částku úroků, které mají být splatné později, aniž by to mělo vliv na platnost darování z důvodu, že částka je nezákonná.

436. Modestinus je toho názoru, že osoba, jejíž mysl je postižena, nemůže učinit darování.

24. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIV.

Výjimka by měla být udělena ručiteli toho, kdo za účelem darování slíbil vyšší peněžní částku, než jakou povoluje zákon, a to i proti souhlasu příkazce; pokud by totiž tento nebyl solventní, ručitel o peníze přijde.

437. Týž, Listy, kniha VI.

Když ti něco dám, abys to daroval Titiovi, svým jménem, a ty mu to dáš svým, myslíš, že se to stane jeho majetkem? Odpověď zněla, že pokud ti něco dám, abys to daroval Titiovi mým jménem, a ty mu to dáš svým jménem, tak pokud jde o technickou stránku zákona, nestane se to majetkem toho, kdo to obdrží, a ty budeš odpovědný za krádež; ale liberálnější konstrukce je, že pokud podám žalobu proti osobě, která majetek obdržela, mohu být vyloučen výjimkou z důvodu podvodu.

438. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Pouhý údaj v účtu nečiní z nikoho dlužníka; chceme-li například darovat svobodnému člověku, můžeme v účtu uvést, že mu dlužíme, ale žádným darováním se nerozumí, že by byl učiněn.

439. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Jistý mladík jménem Aquilius Regulus napsal Nikostratovi, svému učiteli rétoriky, toto: "Protože jsi vždy zůstal u mého otce a prospíval jsi mi svou výmluvností a péčí, daruji ti a dovolím, abys bydlel a užíval takový a takový byt". Protože Regulus zemřel, Nikostratovo právo na byt bylo sporné, a když se se mnou poradil, řekl jsem mu, že nelze tvrdit, že Regulův čin byl pouhým darováním, ale že mu za jeho služby zaplatil a udělil mu toto privilegium jako náhradu, a proto by darování nemělo být považováno za neplatné po dobu následující po Regulově smrti. Kdyby byl Nikostratus vyhnán, mohl se obrátit na soud a chránit se interdiktem, stejně jako to mohl udělat uživatel, který získal právo užívat byt tím, že mu byl dán do držby.

440. Týž, Názory, kniha III.

Otec daroval nemovitost, která mu byla odkázána, své dceři, která se stala její vlastní paní. Dcera musí uspokojit věřitele pozůstalosti, a pokud by tak neučinila a věřitelé by se obrátili na jejího otce, může být donucena žalobou praescriptis verbis, aby bránila svého otce proti věřitelům.

441. Týž, Názory, kniha XII.

Darování se považuje za učiněné, je-li darován majetek, když k tomu dárce není nucen žádným zákonem.

442. Jistá osoba, když byla vyslýchána u soudu, odpověděla, že dědicové jejího poručníka mu nic nedluží. Vyslovil jsem názor, že tím ztratil právo na žalobu, neboť i když lze tato slova chápat tak, že neoznačují obchodní transakci, nýbrž darování, přesto ten, kdo učinil přiznání u soudu, je nemůže popřít.

443. Bylo stanoveno, že pokud někdo učiní darování části majetku svého nejbližšího příbuzného, který je stále naživu, je neplatné. Bylo však rozhodnuto, že pokud ten, kdo učinil darování, později převzal pozůstalost podle pretoriánského práva, je třeba mu všechny žaloby z toho plynoucí odepřít, protože jeho jednání v takovém spěchu je v rozporu jak s dobrými mravy, tak s právem národů.

444. Marcianus, O informátorech.

Měl by totiž být zbaven majetku jako jeho nehodný.

445. Papinianus, Názory, kniha XIII.

Je stanoveno, že darování učiněné konkubíně nemůže být zrušeno, neboť ani kdyby strany později uzavřely manželství, nestane se to, co dříve platilo podle zákona, neplatným a neúčinným? Ale tam, kde byla položena otázka, zda manželská čest a náklonnost již neexistují, jsem odpověděl, že to je třeba určit s ohledem na charakter osob a povahu jejich životního svazku, neboť pouhá písemná smlouva nezakládá manželství.

446. V případě, kdy matka darovala manželovi své dcery kromě věna i určitý majetek, jsem vyjádřil názor, že by se měl považovat za předaný dceři, která byla sama přítomna a předala jej svému manželovi; a že matka, která byla uražena, neměla právo na vrácení majetku, ani nemohla podle zákona podat osobní žalobu, aby tak učinila, protože manžel výslovně stanovil, že uvedený majetek mu má být dán ve prospěch dívky jako doplněk k jejímu věnu; neboť tímto prohlášením byla nejen naznačena povaha daru a bylo zřejmé, že majetek nebyl oddělen od jeho užívání, ale také z něj vyplývalo, že se jednalo o peculium oddělené a odlišné od věna. Soudce by však měl rozhodnout, zda má matka získat majetek zpět, pokud se na své dceři spravedlivě provinila, a musí vydat rozhodnutí s náležitým ohledem na úctu, kterou je třeba projevit vůči matce, a takové, které se bude shodovat s úsudkem dobrého občana.

447. Otec, který daroval určité otroky své dceři, která byla pod jeho kontrolou, a nezbavil ji jejího peculium, když ji emancipoval, má za to, že svým následným úkonem darování zdokonalil.

448. Uvedl jsem svůj názor, že pokud byl majetek uložen v chrámu pod podmínkou, že jej může odstranit pouze ten, kdo jej tam zanechal, nebo Aelius Speratus po smrti vlastníka, nebude to považováno za darování.

449. Darování nemůže být platné poté, co byl spáchán zločin zrady, protože dědic je rovněž odpovědný, i když viník zemřel dříve, než byl odsouzen.

450. Scaevola, Názory, kniha V.

Lucius Titius poslal následující dopis: "Tak a tak tomu a tomu, pozdravuji. Můžeš bezplatně užívat takový-a-takový byt a všechny místnosti nad ním a tímto dopisem ti oznamuji, že tak můžeš činit s mým souhlasem." Ptám se, zda mohou dědicové pisatele užívání bytu zakázat? Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností mohou dědicové osoby, která dopis napsala, změnit její úmysl.

451. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Každý, kdo učinil nový slib zaplatit poté, co uzavřel darovací smlouvu, může být žalován v žalobě založené na slibu nikoli na celou částku, ale pouze na to, co je schopen zaplatit; bylo totiž stanoveno, že je třeba brát v úvahu důvod a původ slibu zaplatit, a nikoli autoritu soudce. Avšak ten, kdo byl odsouzen z důvodu darování a je proti němu podána žaloba na výkon rozhodnutí, může zcela správně žádat, aby byl žalován pouze do výše svých peněžních prostředků.

452. Pokud byly peníze vyplaceny Titiovi jako dar pod podmínkou, že je ihned půjčí dárce, nebrání se převodu vlastnictví; a z tohoto důvodu, pokud jsou tytéž peníze půjčeny dárce, nabývá se k nim nové vlastnictví.

453. Osobám, které jsou němé a hluché, není darování zakázáno.

454. Když ti někdo chce darovat nějaký předmět a ty máš v úmyslu darovat tentýž předmět jinému, bude darování dokonalé, jestliže první s tvým souhlasem slíbí, že jej daruje druhému; a protože první druhému, kterým může být žalován, nic nedal, může být proti němu vydán rozsudek na celou částku, a ne na tolik, kolik je schopen zaplatit. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy ten, kdo má dar přijmout, pověřil dárce svého věřitele; v tomto případě totiž věřitel pouze uzavírá vlastní obchod.

455. Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

Jestliže otec půjčí peníze na úrok jménem svého emancipovaného syna s úmyslem předat mu je jako dar a syn učiní ujednání ohledně uvedených peněz, není pochyb o tom, že darování je dokonáno ze zákona.

456. Pokud by někdo zachránil člověka z rukou lupičů nebo nepřátel a obdržel od něj něco jako odměnu za to, že tak učinil, je dar tohoto druhu neodvolatelný a neměl by být označen jako odměna za prokázanou význačnou službu; protože bylo rozhodnuto, že by neměla být stanovena žádná hranice pro čin vykonaný za účelem záchrany života.

457. Scaevola, Digest, kniha LI.

Jistý muž napsal otrokovi, kterého manumitoval, následující: "Titius Stichovi, svému propuštěnci: Zdravím. Poté, co jsem tě manumitoval, ti tímto dopisem, psaným vlastní rukou, oznamuji, že ti dávám vše, co máš v úvěrech, v movitém majetku a v penězích". Téhož propuštěnce také závětí ustanovil dědicem dvou třetin svého majetku a Sempronia dědicem zbývajících třetin; Stichovi však neodkázal své peculium ani nenařídil, že by mu měla náležet žalobní práva z něj vyplývající. Vystala otázka, zda má být Stichovi přiznána žaloba na celou částku úvěrů včetně jeho peculium, nebo zda má být přiznána oběma dědicům v poměru k jejich podílům na pozůstalosti. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by měla být žaloba přiznána oběma v poměru k jejich podílům na pozůstalosti.

458. Lucius Titius daroval Maevii pozemek jako dar a několik dní před jeho předáním jej zastavil Seiovi a poté do třiceti dnů předal Maevii držbu uvedeného pozemku. Ptám se, zda bylo darování dokonalé, či nikoli. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi bylo perfektní, ale že věřitel měl nepochybně právo na svůj pozemek podle zástavní smlouvy.

459. Babička půjčila peníze jménem svého vnuka Labea a vždy inkasovala úroky, přičemž doklady o zadlužení obdržel Labeo a později byly nalezeny mezi aktivy jeho pozůstalosti. Ptám se, zda by se darování mělo považovat za dokonalé. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že dlužníci byli zavázáni společnosti Labeo, bylo darování perfektní.

Tit. 6. O darování a jiných nabytích mortis causa.

460. Marcianus, Institutes, kniha IX.

Darování mortis causa je takové, kdy si strana přeje ponechat majetek sama, místo aby jej převedla na toho, komu jej daruje, ale dává přednost tomu, aby jej měl obdarovaný, a ne jeho dědic.

461. Takové darování dává Telemachos Pireovi, v Homérovi. 2. Ulpian, O Sabinovi, kniha XXXII.

Julianus v sedmnácté knize Digest říká, že existují tři druhy darování mortis causa. První, kdy dárce, který se neobává blízkosti se smrti, učiní dar výhradně s ohledem na svou smrt. Druhý druh darování mortis causa je podle něj ten, kdy je někdo znepokojen bezprostřední vyhlídkou na smrt a učiní dar, takže se předmět okamžitě stává majetkem toho, kdo jej přijímá. Říká, že třetí druh darování je tam, kde člověk v obavě ze smrti nedaruje věc tak, aby její vlastnictví okamžitě přešlo na osobu, která je k ní oprávněna, ale stanoví, že jí bude patřit po smrti dárce.

462. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Darovat mortis causa je dovoleno nejen tehdy, když je k tomu člověk přiměn podlomeným zdravím, ale také kvůli nebezpečí hrozící smrti, ať už z rukou nepřátel nebo lupičů, nebo kvůli krutosti či nenávisti nějakého mocného muže, nebo když se někdo chystá podniknout námořní cestu;

463. Gaius, Denní nebo zlaté záležitosti.

Nebo cestování po nebezpečných místech,

464. Ulpianus, Institutes, kniha II.

Nebo tam, kde je člověk vyčerpan stářím:

465. Paulus, O Sabinovi, kniha VII.

Všechny tyto podmínky totiž naznačují hrozící nebezpečí.

466. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXII.

Pokud někdo odsouzený za hrdelní zločin učiní dar mortis causa, bude tento dar zrušen jako nedokonalý; ačkoli jiné dary, které učinil předtím, než vzniklo podezření, že mu hrozí takový trest, mohou být platné.

467. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Pokud někdo, kdo obdržel peněžní částku, odmítne pozůstalost, ať už přejde na náhradníka, nebo na ni na základě dědictví nabude dědic, má se za to, že peníze získal mortis causa; neboť cokoli se nabývá na základě smrti někoho, je získáno mortis causa. Julianus tento názor přejímá a my jej využíváme. Neboť pokud něco obdrží otrok, který má být pod určitou podmínkou svobodný, za účelem splnění podmínky; nebo pokud něco získá dědic mortis causa; nebo pokud otec něco daruje z důvodu smrti svého syna nebo příbuzného; Julianus uvádí, že je to nabyto mortis causa.

468. Proto říká, že dar může být učiněn tak, že se vrátí dárci, pokud se nemocný uzdraví.

469. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Každý smí nabýt darování mortis causa, kdo má právo na přijetí odkazu.

470. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je stanoveno, že ten, komu je darování mortis causa určeno, může být zastoupen tak, že může přislíbit majetek někomu jinému, pokud jej tento nemůže sám nabýt nebo tak nemůže učinit pod nějakou jinou podmínkou.

471. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Otec může právoplatně učinit darování z důvodu smrti svého syna, a to i za existence synova manželství.

472. Týž, O Sabinovi, kniha XLIV.

Tam, kde žena podvodně žádá, aby byla uvedena do držby nemovitosti jménem svého nenarozeného dítěte, a dostává na tento účet peníze, aby zvýhodnila náhradníka nebo aby z toho či onoho důvodu vyloučila ustanoveného dědice, Julianus často uváděl, že tyto peníze získala mortis causa.

473. Julianus, Digesty, kniha XVII.

Pokud dám majetek patřící jinému jako dar mortis causa a ten by měl být posléze získán lichvou, pravý vlastník jej nemůže získat zpět, ale já ano, pokud se mi vrátí zdraví.

474. Marcellus říká, že v souvislosti s darováním mortis causa mohou vzniknout faktické otázky, neboť darování může být učiněno tak, že pokud by dárce zemřel na svou nemoc, nebude mu vráceno; nebo že bude vráceno, pokud si dárce po změně názoru přeje, aby mu bylo vráceno, i kdyby zemřel na stejnou nemoc. Takové darování lze také podmínit ustanovením, že se nevrací, pokud osoba, která jej má přijmout, nezemře dříve. Darování mortis causa může být učiněno tak, že majetek nebude vrácen v žádném případě, tj. ani tehdy, kdyby se dárce vrátilo zdraví.

475. Julianus, Digesty, kniha XVIII.

Pokud je pozemek darován mortis causa a v souvislosti s ním vzniknou nezbytné a užitečné výdaje, mohou být strany, které podají žalobu na vrácení pozemku, vyloučeny z důvodu podvodu, pokud dárce uvedené výdaje neuhradí.

476. Same, Digest, kniha XXVII.

Marcellus říká, že pokud synové pod otcovskou kontrolou, kteří slouží v armádě, získali neomezené právo nakládat se svým majetkem na základě závěti komukoli, koho si vyberou, lze mít za to, že jsou rovněž osvobozeni od dodržování běžných formalit vyžadovaných v případě darování mortis causa. Paulus k tomu říká, že císařskými konstitucemi je stanoveno, že darování mortis causa lze odvolat stejným způsobem jako odkazy.

477. Julianus, Digesty, kniha XXIX.

Darování mortis causa lze odvolat i v době, kdy ještě není jisté, zda se dárce vrátí zdraví či nikoliv.

478. Týž, Digesty, kniha XLVII.

I když dlužník nemusel mít úmysl podvést své věřitele, může být jeho obdarovaný zbaven majetku, který mu byl darován mortis causa; protože stejně jako jsou absolutně neplatné odkazy odkázané závěti osoby, která je v platební neschopnosti, lze mít za to, že i darování mortis causa učiněná za takových okolností by měla být zrušena, protože se podobají odkazům.

479. Týž, Digest, kniha LX.

Darování mortis causa získáváme nejen tehdy, když nám je někdo daruje z důvodu své smrti, ale také tehdy, když učiní darování závislým na smrti jiného, jako například když někdo dá Maeviovi dar pro případ smrti svého syna nebo svého bratra pod podmínkou, že pokud se některý z nich uzdraví z nemoci, bude mu majetek navrácen, ale pokud některý z nich zemře, bude patřit Maeviovi.

480. Kdybys mi učinil darování mortis causa tím, že bys nařídil svému dlužníkovi, aby zaplatil mému věřiteli, budu mít v každém případě nárok na tolik peněz, kolik mě zbaví odpovědnosti vůči mému věřiteli. Pokud bych však měl s vaším dlužníkem uzavřít dohodu, bude se mít za to, že mám nárok pouze na tolik, kolik je dlužník schopen zaplatit. Neboť i kdybyste jako věřitel vymáhal své zdraví a dárce učinil totéž, můžete podat žalobu na vrácení peněz nebo žalobu in factum pouze na částku rovnající se závazku dlužníka.

481. Titia, která chtěla darovat svým dlužníkům Septitiovi a Maeviovi jejich dlužní úpisy, je dala Agerii a požádala ji, aby je dala zmíněným dlužníkům, pokud ona, Titia, zemře, ale pokud se jí vrátí zdraví, aby jí je vrátila. Když zemřela, stala se její dědičkou Mavia, dcera Titia; Ageria však předala směnky výše zmíněným Septitiovi a Maeviovi, jak byla požádána. Vystává otázka, zda by v případě, že by Maevia, dědička, podala žalobu na vymáhání dlužné částky z výše uvedených smenek, nebo žalobu na vymáhání smenek samotných, mohla být vyloučena námitkou. Odpověď zněla, že Maevia by mohla být vyloučena námitkou založenou na plnění smlouvy nebo námitkou z důvodu podvodu.

482. Pokud někdo získal otroka jako zadostiučinění za jím způsobenou škodu nebo za nějaký jiný závazek, jako dar mortis causa, rozumí se, že získal pouze tolik, za kolik lze otroka prodat. Stejně pravidlo je třeba dodržet i v případě pozemku, který je zatížen, aby se zjistila hodnota toho, co bylo darováno.

483. Týž, Digest, kniha LXXX.

Pokud je majetek darován mortis causa synovi pod otcovskou kontrolou a dárce se uzdraví, může podat žalobu De peculio proti svému otci. Pokud však hlava domácnosti přijme dar mortis causa a poté se dá do adopce, může darovaný majetek získat zpět dárce. Tento případ není podobný případu, kdy ten, kdo dar mortis causa obdrží, jej daruje jinému, neboť dárce po něm nemůže vymáhat samotný majetek, ale pouze jeho hodnotu.

484. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha I.

Pozemek je darován osobě, která nemůže legálně nabýt jen jeho část, pod podmínkou, že dědici zaplatí deset aurei. Nevyžaduje se, aby zaplatil celou částku, aby získal svůj podíl na pozemku, ale pouze částku úměrnou dědictví, na kterou má nárok.

485. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Několik autorit, a mezi nimi i Priscus, zastávalo názor, že osoba, která obdrží peněžní částku, aby ji přiměla k přijetí pozůstalosti, získává peníze mortis causa.

486. Africanus, Questions, Book I.

V případě darování mortis causa, kdy je předmětem zkoumání způsobilost kohokoli přijmout majetek, by se měl brát v úvahu okamžik smrti, a nikoli okamžik darování.

487. Týž, Otázky, kniha II.

Pokud je darování mortis causa učiněno synovi pod otcovskou kontrolou a ten zemře za života dárce, ale jeho otec ho přežije, vzniká otázka, jaké je v takovém případě právní pravidlo? Odpověď zněla, že smrtí syna vzniká nárok na navrácení majetku; za předpokladu, že dárce měl v úmyslu darovat majetek synovi, a nikoliv otci. V opačném případě, pokud bylo jednání syna použito pouze ve prospěch jeho otce, je třeba vzít v úvahu smrt otce. Stejně pravidlo se uplatní, pokud vznikne otázka týkající se osoby otroka.

488. Týž, Otázky, kniha IX.

Je-li dlužníkovi poskytnuto propuštění jako darování mortis causa a dárce se uzdraví, může vymáhat dluh, i když byl dlužník propuštěn uplynutím času; propuštěním se totiž věřitel vzdal své pohledávky z předchozího závazku a ta splynula s právem vymáhat darování.

489. Marcianus, Institutes, kniha IX.

Darování mortis causa může být učiněno bez ohledu na to, zda účastník provede závěť či nikoliv.

490. Syn pod otcovskou kontrolou, který nemůže sepsat závěť ani se souhlasem svého otce, může přesto učinit darování mortis causa, pokud mu to otec dovolí.

491. Týž, Pravidla, kniha II.

Učiní-li dvě osoby vzájemné darování mortis causa téhož majetku a obě zemřou, nemůže dědic žádné z nich získat majetek zpět, a to z toho důvodu, že žádná z nich nepřežije druhou. Stejně právní pravidlo se uplatní, pokud manžel a manželka učiní vzájemné darování.

492. Týž, Pravidla, kniha V.

Je-li darování mortis causa učiněno tak, že je nelze za žádných okolností odvolat, jedná se spíše o darování inter vivos než o darování mortis causa. Proto by se na něj mělo pohlížet jako na každé jiné darování inter vivos a bude mezi manželem a manželkou neplatné; a neuplatní se na něj falzum, jako je tomu v případě darování mortis causa.

493. Marcellus, Názory.

Synovec, který chtěl svému strýci darovat mortis causa částku, kterou mu dlužil, učinil následující písemné prohlášení: "Přeji si, aby veškeré mé rejstříky nebo poznámky, ať už se nacházejí kdekoli, byly neplatné a aby můj strýc nebyl povinen je zaplatit." Ptám se, zda v případě, že dědicové podají žalobu na vymáhání peněz od strýce zemřelého, mohou být vyloučeni námitkou z důvodu podvodu. Marcellus odpověděl, že mohou, neboť dědicové zcela jistě vznášejí na strýce požadavek v rozporu s přáním zemřelého.

494. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Je-li majetek darován mortis causa a dárce se uzdraví, podívejme se, zda bude mít nárok na věcnou žalobu. Pokud by někdo učinil darování s podmínkou, že v případě smrti bude majetek náležet tomu, komu byl darován, není pochyb o tom, že dárce jej může získat zpět, a pokud by zemřel, může tak učinit ten, komu byl darován. Pokud by podmínka zněla, že obdarovaný má mít majetek ihned jako svůj, ale má jej vrátit, pokud se dárce vrátí zdravý nebo se vrátí po bitvě či dlouhé cestě, lze tvrdit, že dárce bude mít nárok na věcnou žalobu, pokud nastane některá z těchto událostí; do té doby však bude majetek patřit osobě, které byl darován. Pokud by však ten, komu byl majetek darován, dárce předešel, lze se domnívat, že tento bude mít nárok na věcnou žalobu.

495. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Kdo učiní darování mortis causa a poté si to rozmyslí, bude mít právo buď na žalobu o navrácení majetku, nebo na žalobu ekvitní.

496. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VIII.

Majetek se nabývá mortis causa, když nastane příležitost k jeho nabytí z důvodu smrti někoho, s výjimkou takových případů, které mají zvláštní označení; je totiž jisté, že každý, kdo nabývá majetek dědickým právem nebo jako odkazovník či beneficiant svěřenského fondu, jej nabývá z důvodu smrti jiného, ale z toho důvodu, že tyto způsoby nabytí majetku jsou označeny zvláštními názvy, jsou odlišeny od toho, o který jde.

497. Julianus se domnívá, že i když dlužník, který byl propuštěn, nemusí být solventní, darování se přesto bude považovat za učiněné mortis causa.

498. Majetek lze nabýt i bez darování; jako např. když otrok nebo odkazovník zaplatí peněžní částku za účelem splnění nějaké podmínky, ať už je ten, kdo ji přijímá, cizinec, nebo dědic. Podobně je tomu v případě, kdy někdo obdrží peníze, aby přijal nebo odmítl pozůstalost nebo aby odmítl odkaz, který mu byl odkázán. I věno, které bylo stanoveno a případně manželovi, pokud jeho manželka zemře, je zjevně nabyté mortis causa a věna tohoto druhu jsou označena jako vratná. Do této kategorie patří opět vše, co je darováno mortis causa nebo co je darováno v době bezprostředního nebezpečí smrti nebo s očekáváním smrti, a to z toho důvodu, že chápeme, že dříve či později zemřeme.

499. Pokud byste s úmyslem učinit darování mortis causa nařídili svému dlužníkovi, aby učinil nový slib mému věřiteli, že zaplatí deset aurei, vyvstává otázka, jaké by bylo pravidlo práva, pokud by se dlužník neukázal jako solventní? Julianus říká, že pokud takto stanovím, budu mít za to, že jsem získal tolik peněz, kolik je tvůj dlužník schopen zaplatit; říká totiž, že pokud se dárce uzdraví, bude oprávněn získat pouze nový závazek dlužníka. Pokud by však můj věřitel uzavřel tuto stipulaci, bude se mít za to, že jsem získal pouze tolik peněz, kolik bych měl právo být osvobozen od placení svému věřiteli.

500. Je-li dlužník, který je chudý, osvobozen od svého dluhu darováním, má se za to, že získal všechny peníze, od jejichž placení byl osvobozen.

501. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Darování učiněné mortis causa se považuje za dokonalé až po dárcově smrti.

502. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Pokud někdo získá lichvou majetek patřící jinému, který byl darován mortis causa, má se za to, že jej nezískal od toho, komu majetek patří, ale od toho, kdo mu dal příležitost k lichvě.

503. Marcellus, Digesty, kniha XXVIII.

O darování mortis causa může jít i tehdy, když se prokáže, že dárce stanovil, že bude platit každý rok, dokud bude žít; to znamená, že vybírání mělo začít po smrti slibujícího.

504. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Senát rozhodl, že v případech, kdy byla darování mortis causa učiněna těm, jimž zákon zakázal je přijímat, jsou ve stejném postavení jako osoby, jimž jsou odkazy odkázány závětí a jimž zákon nedovoluje je přijímat. V souvislosti s tímto dekretem Senátu vyvstala celá řada otázek, z nichž některé zmíníme.

505. Slovo "darování" je odvozeno od slova donum, což znamená "darovaný". Je převzato z řečtiny, neboť Řekové říkají dwron kai dwreisvai, tedy "dar a darovat".

506. Donation mortis causa se však značně liší od pravého a absolutního daru, který je učiněn tak, že jej nelze za žádných okolností odvolat; a kdy ten, kdo jej činí, by byl raději, kdyby majetek měl obdarovaný než on sám. Naproti tomu ten, kdo činí darování mortis causa, myslí na sebe a z lásky k životu si raději majetek ponechá, než aby jej daroval. To je důvod, proč se běžně říká, že dárce by si majetek raději ponechal, než aby ho nechal tomu, komu ho daruje, ale že by raději chtěl, aby ho měl on, než aby přešel na jeho dědice.

507. Proto ten, kdo daruje mortis causa, pokud jde o jeho myšlenky na sebe sama, uzavírá obchodní transakci; to znamená, že si klade podmínku, že mu bude majetek vrácen, pokud se uzdraví. Kassiovi stoupenci nepochybovali o tom, že majetek lze získat zpět, jako v případě nedokončené transakce; a to z toho důvodu, že pokud je něco darováno, děje se tak buď proto, abys ty vykonal nějaký úkon, nebo abych ho vykonal já, nebo abych ho vykonal Lucius Titius, nebo pro případ, že nastane nějaká událost; a ve všech těchto případech lze majetek získat zpět žalobou.

508. Darování mortis causa se děje několika různými způsoby. Někdy jej učiní člověk, který je zdravý a neočekává bezprostřední smrt, který se těší výbornému zdraví, ale který uvažuje, že člověk může zemřít. Někdy je učiněna ze strachu před smrtí, ať už z důvodu současného nebo budoucího nebezpečí. Nebezpečí smrti se totiž lze obávat na souši i na moři, v míru i ve válce, doma i v armádě. Darování může být také učiněno pod podmínkou, že pokud dárce zemře na svou nemoc, nebude mu majetek za žádných okolností vrácen; nebo že mu bude vrácen, pokud si to rozmyslí a bude si přát, aby mu byl vrácen, a to ještě předtím, než zemře na stejnou nemoc. Darování může být učiněno také pod podmínkou, že nebude vráceno, pokud osoba, která má na něj nárok, nezemře dříve než dárce. Darování mortis causa může být učiněno také tak, že nemůže být v žádném případě vráceno, tj. ani v případě, že by se dárci vrátilo zdraví.

509. Pokud by někdo uzavřel partnerství s jiným za účelem darování mortis causa, je třeba říci, že partnerství je neplatné.

510. Chce-li věřitel učinit darování mortis causa dvěma svým dlužníkům z toho, co mu dluží, a jednoho z nich zprostí závazku a vrátí se mu zdraví, může žalovat kteréhokoli z nich, kterého si vybere.

511. Ten, kdo se zaváže k ročnímu placení peněžní částky jako donation mortis causa, se nepodobá osobě, již byl odkázán odkaz, splatný každoročně; neboť ačkoli existuje mnoho odkazů, přece jen existuje pouze jeden předpis a vždy je třeba brát v úvahu postavení toho, komu byl slib učiněn.

512. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Je-li něco darováno za účelem splnění podmínky, i když to nemusí pocházet z majetku zemřelého, přesto ten, o němž zákon říká, že má obdržet pouze určitou částku, nemůže obdržet větší částku, než jaká je stanovena zákonem. Je jisté, že v případě, kdy je peněžní částka vyplacena otrokem za účelem splnění podmínky, bude částka upravena v souladu s částkou, kterou má zůstavitel ze zákona právo obdržet, pokud měl otrok v době své smrti tuto částku ve svém peculium. Pokud však byla tato částka získána po jeho smrti nebo pokud ji za něj darovala jiná osoba, neboť tvořila součást majetku, který měl zůstavitel v době své smrti, bude případ stejný jako v případě, kdy jsou poplatky uloženy odkazovníkům.

513. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha XV.

Obecně je třeba mít na paměti, že dary mortis causa jsou srovnatelné s odkazy. Proto každé právní pravidlo, které se vztahuje na odkazy, musí být chápáno tak, že se vztahuje i na donations mortis causa.

514. Julianus říká, že pokud by někdo za života dárce prodal otroka, který mu byl darován jako donation mortis causa, bude mít dárce právo na osobní žalobu na vrácení ceny, pokud se mu vrátí zdraví a rozhodne se tak učinit; v opačném případě bude dárce nucen vrátit otroka sám.

515. Marcellus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Mezi darováním mortis causa a jinými způsoby, jimiž někdo nabývá majetek z důvodu smrti, existuje následující rozdíl. Darování mortis causa se provádí za přítomnosti obou stran a rozumí se, že z důvodu smrti lze získat cokoli, co není zahrnuto v tomto druhu darování. Když totiž zůstavitel ve své závěti nařídí svému otroku Pamphilovi, aby byl svobodný pod podmínkou, že mi zaplatí deset aureí, nepovažuje se to za darování, a přesto, pokud od otroka přijmu deset aureí, je stanoveno, že je přijímám mortis causa. Totéž se děje v případě, kdy je dědic ustanoven pod podmínkou, že mi zaplatí deset aureí; jelikož přijetím peněz od toho, kdo je ustanoven dědicem, je nabývám mortis causa, a to za účelem splnění podmínky.

516. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Pokud ten, komu byl otrok darován mortis causa, jej manumituje, bude podléhat žalobě o navrácení hodnoty otroka, neboť ví, že může být žalován, pokud by se dárci vrátilo zdraví.

517. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Pokud darování mortis causa učiněné mezi manželi nabude účinnosti, vztahuje se darování k době, kdy bylo učiněno.

518. Týž, Názory, kniha II.

Pokud otrok, který má být svobodný pod podmínkou, že zaplatí určitou částku ze svého peculium jednomu z dědiců pozůstalosti, tak učiní, musí tuto částku vyúčtovat jak z důvodu falcidiánského práva, tak v případě, kdy je podána žaloba o pozůstalost, a také v případě, kdy je provedena restituce podle trebelského dekretu senátu. To, co otrok obdržel jako dar a zaplatil, se považuje za darované z jeho peculium, a pokud to zaplatil někdo jiný v jeho přítomnosti a jeho jménem, rozumí se, že to zaplatil on sám.

519. Týž, Názory, kniha XXXII.

Seia, která převedla svůj majetek na svého příbuzného Titiuse formou darování, si vyhradila užívací právo k němu pro sebe; bylo dohodnuto, že pokud Titius zemře dříve než ona, případně zmíněný majetek jemu, a pokud zemře za života Titiovy děti, případně pak jim. Pokud by se tedy dědicové Lucia Titia domáhali tohoto majetku, nemohli by se proti tomu neúčinně bránit námitkou z důvodu zlé víry. Jelikož však žaloba byla podána v dobré víře, byla položena otázka, zda žena nebyla povinna slíbit, že majetek po smrti Ticia předá jeho dětem. Vystala jistá pochybnost o tom, že by darování nemělo být vymáháno, když vlastnické právo k němu ještě nepřešlo na děti; přesto, zda by nebylo možné říci, že vzhledem k poskytnuté jistotě by mělo být zachováno první darování, které bylo dokončeno předáním nemovitosti a které bylo skutečně poskytnuto na začátku, a nikoli druhé, které bylo pouze přislíbeno? Bylo tedy darování učiněno pod určitou podmínkou a mělo by se tak posuzovat, nebo bylo učiněno z důvodu smrti? Nelze popřít, že by mělo být považováno za učiněné mortis causa. Z toho vyplývá, že vzhledem k tomu, že první darování bylo zrušeno, mělo by být druhé považováno za vynucené, neboť Seia přežila Titiuse. A konečně, pokud by po smrti ženy přijaly Titiovy děti s jejím souhlasem závazek, byly by povinny přispět na falcký podíl v poměru svých podílů.

520. Pokud otec v okamžiku smrti daroval určitý majetek svému emancipovanému synovi, aniž by mu uložil podmínku jeho vrácení, a jeho bratři a spoludědicové si přáli, aby z tohoto majetku byl proveden příspěvek z důvodu falcidiánského práva, vyslovil jsem názor, že by se mělo dodržet starobylé pravidlo, protože nová ústava nemá nic společného s ostatními dary, které byly provedeny za pozitivních podmínek, a v případě smrti by mělo dojít k odpočtu z majetku pozůstalosti, aniž by dědicové měli naději, že si jej ponechají; neboť ten, kdo učinil dar absolutně, tak učinil v okamžiku smrti, a nikoliv jako darování mortis causa.

521. Neratius, Názory, kniha I.

Fulcinius: Darování mortis causa může být učiněno mezi manželi, pokud má dárce mimořádně odůvodněnou obavu ze smrti.
Neratius: Stačí, když má dárce takové přesvědčení a domnívá se, že zemře, a nemělo by se zkoumat, zda jeho mínění bylo opodstatněné, či nikoliv. Toto pravidlo by mělo být dodržováno.

522. Paulus, Manuály, kniha I.

V případě darování mortis causa otrokovi se podívejme, či smrt je třeba vzít v úvahu, tj. zda smrt pána, nebo smrt samotného otroka, aby byl důvod k osobní žalobě na vrácení majetku. Lepší názor je, že je třeba vzít v úvahu smrt osoby, které bylo darování učiněno; přesto však darování nenásleduje manumitovaného otroka po smrti jeho pána před otevřením závěti.

Kniha XL

1. O manumisích.
2. O manumisích před soudcem.
3. O manumisi otroků patřících do společenství.
4. O testamentárních manumisích.
5. Ohledně svobody udělené na základě svěřenectví.
6. O zbavení svobody.
7. O otrocích, kteří mají být svobodní pod určitou podmínkou.
8. O otrocích, kteří získají svobodu bez manumise.
9. Kteří otroci, kteří byli manumitováni, se nestávají svobodnými, kým se to děje (..)
10. Ohledně práva nosit zlatý prsten.
11. Ohledně navrácení rodových práv.
12. Ohledně jednání týkajícího se svobody.

13. Ohledně těch, kterým není dovoleno požadovat svobodu.
14. Tam, kde je rozhodnuto, že někdo je svobodně narozený.
15. Po pěti letech nesmí být vznesena žádná otázka týkající se stavu zemřelých osob (..)
16. Ohledně zjištění koluze.

Tit. 1. Ohledně manství.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha VI.

Bylo rozhodnuto, že každý, kdo se narodil na Kalendy v lednu, může manumitovat svého otroka po šesté hodině noci předcházející Kalendám, protože v té době dovršil dvacátý rok života. Neboť každý, komu je více než dvacet let, smí manumitovat otroka, ale nezletilý pod tento věk to nesmí udělat. Proto se za mladšího dvaceti let nepovažuje ten, kdo je v posledním dni svého dvacátého roku.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha XVII.

Pokud by dědic manumitoval otroka, který mu byl odkázán, zatímco zůstavitel zvažuje, zda ho přijme, či nikoliv, je stanoveno, že otrok bude svobodný, pokud by zůstavitel nakonec dospěl k závěru, že odkaz odmítne.

2. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

Je-li otrok dán do zástavy, nemůže být manumitován, i když je dlužník bohatý.

0. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Epištola božských bratří adresovaná Urbiovi Maximovi stanoví, že otrok koupený za vlastní peníze je v postavení, kdy může požadovat svou svobodu.

(23) Především nelze takového otroka správně považovat za koupeného za vlastní peníze, neboť otrok nemůže mít vlastní peníze. Přivřeme-li však oči, musíme mít za to, že byl koupen za své vlastní peníze, neboť nebyl koupen za peníze toho, kdo ho vykoupil z otroctví. Proto, ať už peníze pocházely z peculium, které patří prodávajícímu, nebo z nějakého šťastného nabytí otrokem; nebo byly poskytnuty laskavostí či štedrostí přítele; nebo je někdo poskytl předem, nebo je slíbil, nebo způsobil, že byl delegován; nebo byl otrok vykoupen tím, že se zavázal zaplatit dluh, musí se mít za to, že byl koupen za své vlastní peníze. Stačí totiž, když ten, kdo propůjčil své jméno ke koupi, nevydal žádné vlastní peníze.

(24) Pokud by otrok, kterého koupil někdo, kdo je mu neznámý, později nabídl cenu, za kterou byl prodán, je třeba říci, že by neměl být vyslyšen, neboť to by mělo být učiněno na začátku, aby mohl být uskutečněn fiktivní prodej a uzavřena důvěrná dohoda mezi kupujícím a otrokem.

(25) Pokud tedy toto nebylo učiněno na začátku, aby mohl být otrok vykoupen za své vlastní peníze, nebo pokud otrok nedal peníze s tímto úmyslem, nebude mít nárok na svobodu.

(26) Proto se lze ptát, zda když to bylo na počátku úmyslem a kupující si pospíší s vyplacením peněz a později by mu měly být peníze vráceny, může otrok využít výhody císařské ústavy? Domnívám se, že může.

(27) Pokud by tedy kupující otrokovi peníze zálohově vyplatil a ten by mu je vrátil, může otrok získat svobodu.

(28) Ať už bylo či nebylo ve smlouvě uvedeno (například v případě prodeje), že otrok bude manumitován, lepší názor je, že bude mít nárok na svobodu.

(29) Proto pokud by někdo koupil otroka za jeho peníze, aniž by se však dohodl na jeho manumitu, je humánní názor těch, kteří se touto otázkou zabývali, v tom, že otrok by měl získat svobodu, neboť kupující byl pouze fiktivní a půjčil mu k užívání své jméno, a kromě toho nic neztratil.

(30) Nezáleží však na tom, kým byl otrok koupený za vlastní peníze pořízen, zda státní pokladnou, obcí nebo soukromou osobou, ani na tom, jaké je případně pohlaví kupujícího. Je-li prodávající mladší dvaceti let, použije se ústava. Nepřihlíží se ani k věku kupujícího, neboť i když je nezletilý, je jen spravedlivé, aby dodržel své slovo, neboť tím neutrpí žádnou újmu. Stejně pravidlo platí i pro kupujícího, který je otrokem.

(31) Ústava se nevztahuje na otroky, kteří jsou absolutně neschopní toho, aby jim byla udělena svoboda; jako například v případě, kdy má být otrok poslán ze země nebo byl prodán či odkázán závětí pod podmínkou, že nikdy nebude manumitován.

(32) Když je otrok vykoupen vlastními penězi, i když nezaplatil celou cenu, je třeba říci, že má nárok na svobodu, pokud přispěl svou prací k vyrovnání toho, co bylo dlužné, nebo pokud později získal majetek svou prací.

(33) Kdyby si část koupil za vlastní peníze a druhá část mu již patřila, ústava se neuplatní, stejně jako kdyby, maje vlastnictví sebe sama, koupil pouze užívací právo k němu.

(34) Ale co když vlastnil užívací právo k sobě samému a koupil vlastnictví? V tomto případě je v takovém postavení, že se na něj říšská ústava bude vztahovat.

(35) Pokud dvě osoby koupí otroka, jedna z nich za vlastní peníze a druhá za peníze otroka, je třeba konstatovat, že se ústava neuplatní, pokud ten, kdo ho koupil za vlastní peníze, není připraven ho manumitovat.

(36) Pokud však někdo koupí polovinu otroka a druhou polovinu získá nějakou výhodnou transakcí, je třeba říci, že existuje důvod pro uplatnění ústavy.

23. Marcianus, Institutes, kniha II.

Pokud by otrok tvrdil, že byl koupen za vlastní peníze, může vystoupit u soudu proti svému pánovi, jehož dobrou víru napadá, a stěžovat si, že od něj nebyl manumitován; musí tak však učinit v Římě před městským prefektem nebo v provinciích před guvernérem v souladu s posvátnými konstitucemi božských bratří; ovšem pod trestem odsouzení do dolů, pokud by se o to pokusil a neprokázal svou věc; ledaže by jeho pán dal přednost tomu, aby mu byl navrácen, a pak by bylo rozhodnuto, že nebude podléhat přísnějšímu trestu.

23. Pokud je však otrokovi nařízeno, aby byl propuštěn na svobodu poté, co předložil své účty, musí být jmenován rozhodčí mezi otrokem a jeho pánem, tedy dědic, za účelem předložení účtů v jeho přítomnosti.

(23) Alfenus Varus, Digesty, kniha IV.

Otrok, který se zavázal dát určitou částku, aby získal svobodu, zaplatil ji svému pánovi, ale ten zemřel dříve, než ho manumitoval, a nařídil mu, aby byl svobodný podle jeho závěti, a také mu odkázal své peculium. Otrok se zeptal, zda mu mají peníze, které zaplatil svému pánovi za získání svobody, vrátit dědicové jeho patrona, nebo ne? Odpověď zněla, že pokud pán poté, co peníze obdržel, vedl o nich účet jako o svých vlastních, okamžitě přestaly být součástí otrokova peculium;

pokud však mezitím, než ho manumitoval, odložil peníze stranou jako zaplacené otrokem, měly by být považovány za součást jeho peculium a dědicové je musí manumitovanému otrokovi vrátit.

23. Týž, Digest, kniha VII.

Dva synové pod otcovskou kontrolou měli jako součást peculium každého z nich samostatné otroky. Jeden z nich ještě za života svého otce manumitoval mladého otroka, který patřil do jeho peculium. Otec ve své závěti odkázal každému synovi jeho vlastní peculium jako přednostní dědictví. Vyvstala otázka, zda se výše zmíněný otrok stal svobodným otrokem obou synů, nebo pouze toho, jímž byl manumitován? Odpověď zněla, že pokud otec sepsal závěť dříve, než syn otroka manumitoval, stane se otrok svobodným pouze tohoto z nich, a to z toho důvodu, že se bude mít za to, že byl odkázán se zbytkem peculium. Pokud by však otec sepsal závěť později, mělo by se za to, že neměl v úmyslu odkázat manumitovaného otroka; a protože uvedeného otroka neodkázal jako přednostní dědictví, stal by se po otcově smrti otrokem obou bratrů.

(23) Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Ti, kdo jsou z trestu uvedeni do otroctví, nepochybně nemohou nikoho manumitovat, protože sami jsou otroky.

23. Ani ti, kdo jsou obviněni z hrdelního zločinu, nemohou manumitovat své otroky, protože to bylo stanoveno senátem.

24. Božský Pius v reskriptu adresovaném Calpurniovi uvedl, že svoboda daná otrokům osobou, která byla odsouzena podle korneliánského zákona nebo která si byla vědoma, že bude odsouzena, nebude mít žádnou platnost ani účinek.

25. Božský Hadrián v reskriptu uvedl, že pokud byli otroci manumitováni, aby jejich pán mohl být zbaven odpovědnosti za zločin, nemají na svobodu právní nárok.

8. Paulus, Pravidla.

Když je otrok prodán pod podmínkou, že nebude manumitován, nebo je mu manumitace zakázána z vlastní vůle, nebo je mu manumitace zakázána prefektem guvernéra kvůli nějakému trestnému činu, kterého se dopustil, nemůže získat svobodu.

0. Kniha II šesti knih císařských dekretů, které se týkají soudního vyšetřování.

Ilianus, dlužník státní pokladny, který před mnoha lety koupil otrokyni jménem Evemeria pod podmínkou, že ji manumituje, tak učinil. Protože zmocněnec státní pokladny neshledal majetek dlužníka dostatečným k uspokojení jeho věřitelů, vznesl dotaz týkající se postavení Evemerie. Bylo rozhodnuto, že neexistuje důvod pro uplatnění práva ministerstva financí, podle

něhož je veškerý majetek dlužníků ručitelem podle zástavního práva, protože otrokyně byla zakoupena pod podmínkou, že bude manumitována, a pokud by se tak nestalo, měla by podle ústavy Božského Marka nárok na svobodu.

10. Týž, O ediktu, kniha LXIV.

Dědic tím, že manumituje otroka, který byl odkázán pod podmínkou, a učiní tak v době, kdy podmínka trvá, nečiní otroka svobodným.

11. Týž, O ediktu, kniha L.

Otrok, který se provinil únosem a za nějž jeho pán zaplatil trest, nesmí být podle Favianova zákona manumitován do deseti let; v tomto případě se nebere v úvahu doba, kdy byla závěť sepsána, ale datum smrti zůstavitele.

0. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Otroka nepřičetné osoby nemůže manumitovat její příbuzný, který byl jmenován jejím kurátorem, protože manuminace otroka není zahrnuta do správy majetku. Pokud by však nepřičetná osoba dlužila otrokovi svobodu z důvodu důvěry, Octavenus říká, že k odstranění všech pochybností by měl být otrok kurátorem předán osobě, na kterou má být převeden, aby jím byl manumitován.

23. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Nemůžeme manumitovat otroka v přítomnosti někoho, jehož autorita se rovná naší. Pretor však může manumitovat otroka v přítomnosti konzula.

23. Když císař manumituje otroka, nedotýká se ho hůlkou, ale otrok, který je manumitován, se stává svobodným pouhým projevem císařovy vůle v souladu s Augustovým zákonem.

15. Marcellus, Digesty, kniha XXIII.

Není pochyb o tom, že otrok může být manumitován mortis causa. Nesmíš to však chápat tak, že je-li otrokovi tímto způsobem nařízeno, aby byl svobodný, nestane se jím, pokud se jeho pán uzdraví; neboť stejně jako kdyby byl absolutně manumitován před pretoriánem, když se někdo domnívá, že brzy zemře, a jeho smrt se očekává, tak i v tomto případě je svoboda udělena během posledních okamžiků osoby, která manumitaci uděluje, neboť se má za to, že jeho vůle nadále existuje na základě mlčenlivé podmínky smrti osoby manumitující otroka. Případ je stejný, jako kdyby někdo daroval

majetek s podmínkou, že v případě jeho smrti bude patřit osobě, která jej obdrží; majetek totiž nebude zcizen, pokud dárce zachová stejný úmysl i za svého života.

(0) Modestinus, Pravidla, kniha I.

Pokud syn mladší dvaceti let manumizuje svého otroka se souhlasem svého otce, činí ho svobodným otrokem tohoto otce; důkaz manumizace není nutný, a to z důvodu souhlasu otce.

5888. Týž, Pravidla, kniha VI.

Otroci, které syn pod otcovskou kontrolou získá během služby v armádě, nejsou zahrnuti do majetku otce a ten nemůže manumitovat otroky tohoto druhu.

(1) Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XII.

Prodávající může manumitovat otroka, kterého se zavázal prodat, a slibující toho, kterého se zavázal dodat.

17. Papinianus, Otázky, kniha XIII.

Pokud někdo obdržel od jiného peněžní částku za manumitování svého otroka, může si od něj vynutit svobodu bez jeho souhlasu, ačkoli se často stává, že jsou zaplacený jeho vlastní peníze, a především pokud je poskytl jeho bratr nebo jeho přirozený otec; jde totiž o podobný případ, jako když je otrok vykoupen vlastními penězi.

(0) Týž, Názory, kniha X.

Je zbytečné, aby nezletilý dvacetiletý otrokář prokazoval manuminaci otroka, pokud ho přijme za účelem manuminace po vyhlášení reskriptu božského Marka adresovaného Aufidiovi Victorinovi; kdyby ho totiž nemanuminoval, otrok by přesto získal svobodu.

23. Stejně právní pravidlo neplatí v případě, kdy je udělení svobody zatíženo svěřenectvím; v tomto případě totiž musí dárce tuto skutečnost prokázat, neboť manumitovaný otrok jinak svobodu nezíská.

24. Jistý muž prodal otrokyni pod podmínkou, že ji kupující po uplynutí jednoho roku manumituje; a pokud se tak nestane, bylo dohodnuto, že prodávající na ni položí ruku, nebo že kupující zaplatí deset aurei. Protože smlouva nebyla dodržena, bylo rozhodnuto, že otrok se přesto stal svobodným v souladu s podmínkami výše uvedené ústavy; velmi často totiž dochází

k položení ruky za účelem poskytnutí pomoci. Peníze proto nemohou být vymáhány zpět, neboť výhoda zákona byla zajištěna v souladu s přáním prodávajícího.

25. Při zcizení otroka bylo dohodnuto, že poté, co byl převeden s úmyslem poskytnout mu svobodu, má být po uplynutí pěti let manumitován; a také že do té doby musí každý měsíc platit určitou částku. Vyslovil jsem názor, že zmíněné měsíční platby nebyly součástí podmínky, za níž byl osvobozen z otroctví, nýbrž proto, aby se ukázalo, že jeho otroctví bylo pouze dočasné; neboť otroka, který byl převeden, aby se stal svobodným, nelze v žádném ohledu srovnávat s otrokem, který má být manumitován pod určitou podmínkou.

23. Týž, Názory, kniha XIII.

Manžel, který je solventní, může manumitovat dotovaného otroka během trvání manželství. Pokud však není solventní, i když nemusí mít žádné jiné závazky, otrokovi bude zabráněno získat svobodu, neboť věno se chápe jako splatné, dokud manželství trvá.

23. Týž, Definice, kniha II.

Vnuk může manumitovat otroka se souhlasem dědečka, stejně jako syn se souhlasem otce; manumitovaný otrok se však stane svobodným otrokem otce, resp. dědečka.

23. Týž, Názory, kniha XV.

Gaius Seius koupil Pamphilu pod podmínkou, že bude do roka manumitována; a než tato doba uplynula, bylo soudně rozhodnuto, že Seius sám bude otrokem. Ptám se, zda měla Pamphila po uplynutí jednoho roku nárok na svobodu v souladu s podmínkou prodeje. Paulus odpověděl, že koupenou otrokyni získal Seiův pán pod stejnou podmínkou, pod jakou byla prodána.

23. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Lex Junia Petronia stanoví, že v případě rozporných rozhodnutí soudů musí být vynesena rozsudek ve prospěch svobody.

23. Císařskými dekrety bylo často stanoveno, že tam, kde se objeví stejný počet svědků pro a proti svobodě, musí být vynesena rozsudek ve prospěch svobody.

(23) Gaius, O manumisích, kniha I.

Zákon stanoví, že na svobodu mají nárok i nemluvňata.

23. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IV.

Labeo se domnívá, že otrok, který je nepřičetný, může být manumitován a získat svobodu všemi zákonu známými postupy.

Tit. 2. O manumpci před soudcem.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Je stanoveno, že svěřenec může s pověřením svého poručníka v přítomnosti préтора manumitovat svého otroka stejně jako před zmíněným poručníkem jednajícím jako prétor.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Je-li nezletilý dvacetiletý otrok jeho uživatelem, může souhlasit s tím, aby získal svobodu? Domnívám se, že otrok ji může získat, pokud k tomu dá svůj souhlas.

23. Týž, Disputace, kniha IV.

Pokud dědic manumituje otroka, který byl odkázán, a odkazovník poté odkaz odmítne, má udělení svobody zpětnou účinnost. Stejně pravidlo platí, je-li otrok absolutně odkázán dvěma osobám a jedna z nich následně odmítne manuminaci provedenou druhou; i v tomto případě má totiž udělení svobody zpětný účinek.

(23) Julianus, Digesty, kniha XLII.

Pokud by otec dovolil svému synovi manumitovat svého otroka a mezitím by zemřel bez závěti a jeho syn, aniž by věděl, že jeho otec zemřel, by udělil otrokovi svobodu, otrok se stane svobodným díky laskavosti udělené svobodě, neboť se nezdá, že by pán změnil své rozhodnutí. Pokud by však otec prostřednictvím posla zakázal synovi otroka osvobodit a syn by to nevěděl, a než by to zjistil, manumitoval by otroka, ten by se nestal svobodným; aby totiž otrok mohl získat svobodu prostřednictvím manumitace syna, musí nadále existovat otcův úmysl; protože kdyby změnil názor, nebylo by pravdou, že syn manumitoval otroka se souhlasem svého otce.

23. Kdykoli pán manumituje svého otroka, i když si může myslet, že patří jinému, přesto platí, že otrok byl manumitován se souhlasem svého pána, a proto se stane svobodným. A na druhé straně, pokud si Stichus nemyslí, že patří tomu, kdo ho manumituje, přesto získá svobodu, neboť v samotné skutečnosti je více než v názoru; a v obou případech platí, že Stichus byl manumitován se souhlasem svého pána. Stejně právní pravidlo se uplatní i v případě, kdy se pán i otrok mýlí a jeden z nich se domnívá, že není pánem, a druhý se domnívá, že není jeho otrokem.

24. Nezletilý dvacetiletý otrok, který je pánem, nemůže právně manumitovat, aniž by se dostavil k příslušnému orgánu. Paulus říká, že pokud nezletilý dvacetiletý otrok, nad nímž má zástavní právo, dovolí, aby byl manumitován, je manumitace legální; protože se nerozumí, že ho skutečně osvobodil, ale pouze že nepřekážel jeho manumitaci.

23. Julianus, V téže knize.

Často byla kladena otázka, zda soudce jmenovaný za účelem přezkoumání manumisí může sám manumitovat otroka. Vzpomínám si, že Javolenus, můj preceptor, manumitoval své otroky v Africe a v Sýrii, když byl členem magistrátní rady; a já jsem následoval jeho příkladu a osvobodil jsem některé své otroky ve svém tribunálu, když jsem byl prétozem i konzulem; a radil jsem některým jiným prétozům a konzulům, aby učinili totéž.

23. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Není pochyb o tom, že otrok držený společně nezletilými dvacetiletými může být manumitován před příslušným tribunálem; i když jeden z majitelů nemusí s řízením souhlasit.

23. Gaius, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha I.

Není bezpodmínečně nutné, aby se manumitace uskutečnila před tribunálem, a proto jsou otroci často manumitováni během cesty, kdy jim prétoz, prokonzul, poslanec nebo císař tuto výhodu udělí cestou do lázní, na tribunál nebo na veřejné hry.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Když jsem byl na venkově u jednoho prétora, dovolil jsem, aby byl před ním manumitován otrok, ačkoli žádný liktor nebyl přítomen.

23. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Spravedlivý důvod pro manuminaci existuje, pokud otrok zachránil svého pána před nebezpečím ztráty života nebo před potupou.

23. Je třeba mít na paměti, že svoboda musí být udělena poté, co byla jednou přijata, bez ohledu na to, jaký důvod může být proti ní později namítán. Božský Pius totiž v jednom reskriptu uvedl, že pokud byl případ jednou prokázán, nemůže být znovu projednáván, za předpokladu, že dotyčnému není dovoleno manumitovat otroka, který patří jinému; neboť cokoli, co se tvrdí, může být vyvráceno důkazy, ale pokud to bylo jednou prokázáno, nemůže to být znovu projednáváno.

23. Týž, Pravidla, kniha III.

Syn hluchého nebo němého otce může manumitovat otroka na jeho příkaz. Syn nepřičetné osoby tak však učinit nemůže.

(23. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VI.

Když nezletilý mladší dvaceti let manumizuje otroka, manumise se obvykle přijímá, pokud je osoba, která manumizuje, přirozeným synem nebo dcerou, bratrem nebo sestrou otroka;

23. Týž, O Lex Aelia Sentia, kniha II.

Nebo pokud jsou s ním pokrevně spřízněni (neboť takový vztah se bere v úvahu).

(385875968) týž, O povinnostech prokonzula.

Nebo je-li pěstounem, vychovatelem, učitelem nebo ošetřovatelem nezletilého, nebo synem či dcerou výše uvedené osoby, nebo jeho žákem, nebo ošetřovatelem, který mu nosí knihy, nebo je-li manumitován otrok, aby se stal zástupcem; v tomto případě za předpokladu, že je mu alespoň osmnáct let; a rovněž se vyžaduje, aby nezletilý, který ho manumituje, měl více než jednoho otroka. Stejně tak, je-li manumitována panna nebo žena za účelem sňatku, je-li od pána v první řadě vyžádána přísaha, že se do šesti měsíců provdá, jak to nařídil senát.

37. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Je obvyklejší, že ženy manumitují své nevlastní děti, ale je to dovoleno i v případě mužů; a stačí, aby bylo dovoleno manumitovat otroka, na jehož výživě má větší než běžný zájem.

38. Některé autority se domnívají, že ženy mohou manumitovat otroka za účelem sňatku s ním, ale to by mělo být omezeno na případ, kdy byl odkázán ženě, která byla jeho spoluotrokyní.

39. Pokud si muž, který je bezmocný, přeje manumitovat otrokyni za účelem sňatku s ní, může tak učinit. Toto pravidlo se však nevztahuje na toho, kdo byl vykastrován.

39. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Nezletilému dvacetiletému člověku by mělo být rovněž povoleno manumitovat otroka za účelem splnění podmínky; například v případě, že někdo byl ustanoven dědicem pod podmínkou osvobození otroka.

(0) Mnoho oprávněných důvodů pro manuminaci může existovat s ohledem na dobu minulou; například když otrok pomáhal svému pánovi v boji, chránil ho před lupiči, vyléčil ho, když byl nemocný, nebo odhalil zradu, kterou byl ohrožen, a v dalších případech, jejichž výčet by byl příliš dlouhý; stejně jako existuje mnoho dalších důvodů, pro které by bylo čestné, aby byla svoboda udělena dekretem, a které by měl vzít v úvahu soudce, jemuž je věc předložena.

(1) V přítomnosti magistrátu může být manumitováno několik otroků najednou a přítomnost otroků postačuje k tomu, aby jich bylo manumitováno několik.

(2) Nepřítomný pán může uvést důvod manuminace prostřednictvím svého zmocněnce.

(3) Pokud dva páni manumitují tutéž otrokyni za účelem jejího sňatku, neměl by být tento důvod akceptován.

(4) Osoby, které mají bydliště v Itálii nebo v jiné provincii, mohou manumitovat své otroky před guvernérem jiné provincie poté, co podali žádost u příslušného soudu.

40. Ulpianus, O Lex Aelia Sentia, kniha II.

Soudci, když vyslechnou důvody pro manuminaci, musí mít na paměti, že tyto důvody musí být založeny nikoliv na rozpustile, ale na náklonnosti; neboť Lex Aelia Sentia se rozumí, že uděluje zákonnou svobodu nikoliv za účelem rozkoše, ale z důvodu upřímné náklonnosti.

41. Pokud by někdo převedl otroka na nezletilého jednadvacetiletého člověka, ať už za zaplacenou cenu, nebo jako dar, pod podmínkou, že ho osvobodí, může to uvést jako spravedlivý důvod pro manuminaci s uvedením podmínky, která byla uložena, a pak může otrokovi udělit svobodu. Bude však muset prokázat, že taková byla dohoda mezi stranami, aby věc mohla být rozhodnuta v souladu s podmínkou darování nebo s náklonností osoby, která otroka darovala, aby byl manumitován.

(0) Paulus, O ediktu, kniha L.

Manumitovat otroka můžeme v přítomnosti prokonzula poté, co opustil město.

42. Manumitovat otroka můžeme také v přítomnosti jeho zástupce.

18. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.

Otrok může být manumitován před synem pod otcovskou kontrolou, který jedná jako soudce, ačkoli on sám, podléhající otcovské moci, nemá jako soukromá osoba právo manumitovat otroka.

43. Praetor nemůže manumitovat otroka v přítomnosti svého kolegy.

44. Syn může manumitovat otroka také v přítomnosti svého otce, a to s jeho souhlasem.

19. Celsus, Digesty, kniha XXIX.

Pokud nezletilý dvacetiletý manumituje těhotnou otrokyni před příslušným soudem za účelem sňatku a ona by mezitím porodila dítě, zůstane stav dítěte, které porodila, tj. zda je otrokem, nebo svobodným, neurčen.

0. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha II.

Je-li nezletilý pětadvacetiletý člověk pověřen podle podmínek trustu manumitací otroka, mělo by mu být umožněno, aby tak učinil okamžitě, ledaže by byl pověřen manumitací vlastního otroka. V takovém případě je totiž třeba porovnat výši prospěchu, který získá z vůle osoby, jež o manumit požádala, s hodnotou otroka, o jehož manumit byl požádán.

45. Pokud však byl otrok darován nezletilému pod podmínkou, že bude manumitován, mělo by mu být umožněno ho manumitovat, aby se zabránilo tomu, že se během odkladu uděleného konšelem začne uplatňovat ústava božského Marka.

46. Pokud si někdo přeje manumitovat otrokyni, aby se s ní oženil, a může se bez zneuctění své hodnosti oženit s ženou tohoto druhu, mělo by mu to být povoleno.

47. Marcellus také říká, že pokud si žena přeje emancipovat svého přirozeného syna nebo kteroukoli jinou z dříve zmíněných osob, mělo by jí to být dovoleno.

48. Konzul může manumitovat otroka dříve než on sám, pokud by náhodou byl nezletilý a bylo mu dvacet let.

46. Modestinus, Pandekty, kniha I.

47. V souladu s ústavou božského Augusta mohu manumitovat otroka v přítomnosti prefekta Egypta.

0. Paulus, Otázky, kniha XII.

Jistý otec poslal z provincie dopis svému synovi, o němž věděl, že je v Římě, jímž mu dovolil osvobodit před soudcem jakéhokoli otroka, kterého si vybere z těch, které má u sebe pro svou osobní službu, a syn následně manumitoval Sticha v přítomnosti pretoriána. Ptám se, zda ho osvobodil? Odpověď zněla: Proč bychom neměli věřit, že otec mohl zmocnit svého syna k manumitaci jakýchkoli otroků, které měl pro svou osobní službu? Vždyť svému synovi udělil pouze výsadu volby, a pokud jde o ostatní, manumitoval otroka sám.

23. Hermogenianus, Laivské epitomy, kniha I.

V současné době je obvyklé, že manuminace se provádí prostřednictvím liktorů, pán mlčí, a i když se nepronosou slavnostní slova, považují se za vyřčená.

23. Paulus, O Neratiovi, kniha II.

Nezletilý, který již není nemluvnětem, může právně manumitovat otroka před příslušným soudem. Paulus: Za předpokladu, že ho k tomu jeho poručník zmocní a osvobodí ho tak, že za otrokem nepůjde peculium.

(23) Gaius, O manumisích, kniha I.

Pokud nezletilý manumituje otroka za účelem, aby se stal jeho poručníkem: Fufidius říká, že by to mělo být schváleno. Nerva, syn, zastává opačný názor, který je správný. Bylo by totiž vrcholem absurdity, kdyby byl úsudek nezletilého považován za dostatečně dobrý na to, aby si mohl zvolit opatrovníka, když je v každé jiné transakci ovládán autoritou svého opatrovníka, protože jeho úsudek je slabý.

Tit. 3. O manuminaci otroků patřících do společenství.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

(2) Božský Marek udělil pravomoc manumise všem právnickým osobám, které mají právo se shromažďovat.

51. Týž, O Sabinovi, kniha XIV.

Z tohoto důvodu si mohou takové orgány nárokovat statky svých propuštěnců, na které mají právní nárok.

52. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Otrok patřící obci, který byl právoplatně osvobozen, si ponechá své peculium, pokud mu nebylo předtím odňato; a proto se jeho dlužník vyplacením zbavuje odpovědnosti.

Tit. 4. O testamentárních manstvích.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud je otrokovi v závěti udělena svoboda několikrát, převáží ta dispozice, kterou může nejlépe získat svobodu.

54. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Pokud by někdo ustanovil dědice takto: "Ať je mým dědicem Titius, a pokud by Titius nebyl mým dědicem, ať je mým dědicem Stichus, ať je Stichus svobodný," Aristo říká, že Stichus nebude svobodný, pokud se dědicem stane Titius. Zdá se mi, že může být považován za svobodného, neboť nedostává svobodu ve dvou různých stupních, ale je mu udělena dvakrát; což je naše praxe.

55. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Nezletilému dvacetiletému, který je ve vojsku, není dovoleno manumitovat svého otroka z vlastní vůle.

56. Týž, O Sabinovi, kniha II.

Pokud by někdo ve své závěti učinil následující ustanovení, totiž: "Ať je Stichus svobodný a můj dědic ať mu vyplatí deset aurei," není pochyb o tom, že mu peníze náleží, i kdyby ho hlava domácnosti manumitovala ještě za svého života.

0. Stejně pravidlo bude platit, pokud zůstavitel řekne: "Ať je Stichus svobodný, buď ihned, nebo po určité době; a až se stane svobodným, ať mu můj dědic vyplatí deset aurei."

1. Bylo rozhodnuto, že pokud je odkaz svobody odkázán takto: "Ať můj dědic zaplatí deset aurei takovému a takovému otrokovi, když mu v přítomnosti soudce udělují svobodu," ačkoli se to přísně vzato liší od testamentárního manumission, přesto bude podle diktátu lidskosti odkaz platný, pokud by pán za svého života otroka osvobodil.

58. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Tam, kde se svoboda uděluje závětí, je třeba brát v úvahu ta ustanovení, která jsou nejméně zatěžující, a tam, kde je takových ustanovení více, se rozumí tím, které je nejméně zatěžující, to, které je pro manumitovaného nejvýhodnější. Pokud je však svoboda udělena svěřenectvím, je třeba vzít v úvahu poslední napsané ustanovení.

59. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVIII.

Pokud pán otroka ustanoví za svého dědice poživatele zmíněného otroka a svoboda je mu udělena podmíněně, neboť otrok mezitím patří dědici, poživatelství zanikne z důvodu fúze, která z toho vyplývá, a pokud by se podmínka splnila, otrok získá svobodu absolutně.

60. Týž, O Sabinovi, kniha XIX.

Neratius říká, že když je otrokovi udělena svoboda následujícím způsobem: "Kdybych v době své smrti neměl dítě, ať je Stichus svobodný," bude mu zabráněno získat svobodu v případě, že se posmrtně narodí dítě. Máme však říci, že dokud je narození v očekávání, otrok zůstává v otroctví, nebo máme tvrdit, že se stane svobodným se zpětnou platností, pokud se žádné dítě nenarodí? Domnívám se, že by měl být přijat druhý názor.

61. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud bylo do závěti vloženo následující ustanovení: "Necht' je Stichus svobodný, pokud řádně vyřídil mé záležitosti," musí se míra píle, kterou Stichus projevils, posuzovat s ohledem na její přínos pro pána, a nikoli pro otroka; a musí také projevils svou dobrou víru tím, že vyplatí případný zůstatek, který mu může zůstat v rukou.

62. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Pokud byl otrok odkázán, aby byl manumitován, a pokud by manumitován nebyl, bylo mu nařízeno, aby byl svobodný, a byl mu odkázán odkaz, bylo často rozhodnuto, že má nárok na svobodu a že mu odkaz náleží.

(0) Pokud je v ústavě uvedeno, že nemůže být manumitován otrok, kterému je v závěti zakázáno, aby byl propuštěn na svobodu, domnívám se, že se to týká pouze otroků patřících zůstaviteli nebo jeho dědicům, neboť se to nemůže vztahovat na otroka patřícího jinému.

63. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Pokud je peculium otroka odkázáno jako přednostní dědictví a poddaný otrok, který tvoří součást peculia, je určen k osvobození, je stanoveno, že se stane svobodným, neboť mezi rodem a druhem je velký rozdíl. Je totiž stanoveno, že druh může být vyňat z rodu, neboť se skládá z peculium, které bylo odkázáno, a z podřízeného otroka, který byl manumitován.

64. Pokud je nařízeno, aby byl otrok, který je odkázán, osvobozen z nevolnictví, stane se svobodným; ale tam, kde je nejprve považován za svobodného a poté je odkázán, pokud je zřejmé, že úmyslem zůstavitele bylo, aby byl zbaven svobody, a protože v současné době platí, že jí bude zbaven, myslím, že bude tvořit součást odkazu. Jsou-li však o věci pochybnosti, pak by měl převážet příznivější názor a stane se svobodným.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Pokud byla otrokovi po odkázání zanechána svoboda na základě svěření, bude dědic nebo odkazovník nucen ho manumitovat.

(23) "Jestliže Stichus a Pamphilus, zaplatí deset aurei, ať jsou svobodní." Jeden z nich se může stát svobodným, když zaplatí pět aurei, i když druhý nemusí zaplatit nic.

(24) Je-li otrokovi nařízeno, aby byl svobodný na základě závěti, stává se svobodným okamžitě, jakmile jeden z několika ustanovených dědiců vstoupí do dědictví.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

(24) Pokud někdo přenechá otrokovi svobodu pod podmínkou, že složí přísahu, nebude důvod pro použití pretoriánského ediktu za účelem prominutí přísahy; a to je rozumné, neboť pokud by někdo prominul podmínku, na níž závisí svoboda otroka, zabránil by tomu, aby svoboda sama nabyla účinnosti, neboť otrok ji nemůže získat jinak než splněním podmínky.

0. Proto, pokud by někdo odkázal otrokovi dědictví spolu s jeho svobodou, nebude mít otrok nárok na dědictví, pokud nesplní podmínku složení přísahy.

1. Pokud by však měl dostat svobodu absolutně a odkaz byl udělen pod podmínkou složení přísahy, Julianus ve třicáté první knize Digest soudí, že podmínka složení přísahy by měla být prominuta.

2. Navíc se domnívám, že stejné pravidlo se uplatní i v případě, že podmínka byla stanovena na základě udělení svobody a zůstavitel za svého života otroka manumitoval; v tomto případě se totiž podmínka, na níž odkaz závisel, promíjí.

68. Týž, Disputace, kniha V.

Byla-li svoboda udělena dvěma otrokům pod podmínkou, že postaví dům nebo postaví sochu, nelze tuto podmínku mezi ně rozdělit. Pochybnosti mohou vzniknout pouze tam, kde se zdá, že jeden z nich po splnění podmínky splnil přání zůstavitele, a proto bude mít nárok na svobodu, což je lepší názor; ledaže by se zůstavitel vyjádřil jinak. Jeden z otroků tím, že udělal to, co mu bylo nařízeno, splnil podmínku, pokud jde o něj samotného, a ačkoli tak neučinil ve vztahu k druhému, přesto podmínka již nebude druhého z nich zavazovat, neboť poté, co byla jednou splněna, ji již nemůže splnit.

69. Stejná otázka může vyvstat také v případě, kdy je odkaz odkázán dvěma řemeslníkům nebo malířům pod podmínkou, že namalují obraz nebo postaví loď; je totiž třeba vzít v úvahu úmysl zůstavitele, a pokud uložil podmínku plnění jednoho z nich druhému, bude výsledkem, že když jeden z nich nic neudělá, podmínka nebude splněna, ačkoli druhý může být připraven splnit svůj podíl. Lze-li však prokázat, že zůstavitel by byl spokojen, kdyby to, co napsal nebo uvedl, vykonal jen jeden z nich, bude věc snadno vyřešena; neboť jeden z nich svým úkonem prospěje buď sobě a svému společníkovi, nebo jen sobě, podle toho, jaký byl zřejmě úmysl zůstavitele.

70. Tuto otázku lze také projednat v případě, kdy zůstavitel udělí svobodu dvěma otrokům, pokud odevzdají své účty. Julianus se totiž ptá, je-li jeden z nich připraven odevzdat svůj účet a druhý ne, zda prvnímu z nich v tom bude bránit druhý. A velmi správně říká, že pokud by jejich účty byly vedeny odděleně, postačí, aby ten, kdo svůj účet odevzdá, získal svobodu; pokud by však oba vedli své účty společně, nebude se mít za to, že jeden z nich splnil podmínku, pokud nezaplatí zůstatek, který zůstal v rukou druhého. Tomu musíme rozumět tak, že musí být odevzdány i knihy obsahující účty.

71. Pokud je však nařízeno osvobodit otrokyni spolu s jejími dětmi, i když nemá žádné děti, stane se přesto svobodnou; nebo pokud by nějaké měla a ony by nebyly schopny získat svobodu, výsledek bude stejný. Toto pravidlo se uplatní i v případě, že se otrokyně sama nemůže stát svobodnou, neboť její děti přesto získají svobodu; neboť doložka "spolu se svými dětmi" neukládá podmínku, ledaže byste naznačovali, že úmysl zůstavitele byl jiný; za takových okolností je totiž třeba tato slova chápat jako stanovení podmínky. Že však podmínku neukládají, dokazuje edikt přetora, jímž je stanoveno následující: "Matce nenarozeného dítěte a jejím dětem nařizují, aby byly svěřeny do držby pozůstalosti." Je totiž stanoveno, že i když nejsou žádné děti, matka nenarozeného dítěte má být přesto uvedena do držby pozůstalosti.

0. Týž, Disputace, kniha VIII.

Když je otrokovi udělena svoboda absolutně a je ustanoven dědicem pod podmínkou, bylo rozhodnuto, že i když podmínka nebude splněna, bude mít nárok na svobodu.

71. Julianus, Digesty, kniha XXXIII.

"Dávám a odkazuji Sticha Semproniovi; pokud by Sempronius Sticha do roka nemancipoval, necht' je řečený Stichus svobodný." Vyvstala otázka, jaké je v tomto případě pravidlo? Odpověď zněla, že v případě, kdy je svoboda udělena následujícím způsobem, totiž: "Pokud by Sempronius Sticha nemanumitoval, necht' je Stichus svobodný," a Sempronius ho nemanumituje, nebude mít na Sticha nárok, ale bude svobodný.

72. Same, Digesty, kniha XXXVI.

Tam, kde je do závěti vloženo následující ustanovení: "Až Titius dosáhne věku třiceti let, ať se Stichus stane svobodným a můj dědic ať mu dá takový a takový pozemek," a Titius zemře před dosažením třicátého roku, Stichus získá svobodu, ale nebude mít nárok na odkaz. Pouze ve prospěch svobody se totiž připouští, že po Titiově smrti existuje doba, během níž může být svoboda udělena; podmínka, na níž odkaz závisel, se však považuje za nesplněnou.

0. Týž, Digesty, kniha XLII.

Svoboda, která je udělena tak, aby nabyla účinnosti v posledním okamžiku života, jako například: "Ať je Stichus svobodný, až zemře," se považuje za neplatnou a neúčinnou.

65536. Následující testamentární dispozice: "Ať je Stichus svobodný, když nevstoupí na Kapitol," musí být chápána tak, že znamená, když nevstoupí na Kapitol, jakmile to bude možné. Stichus by tedy tímto způsobem získal svobodu, kdyby měl moc vystoupit na Kapitol a zdržel se toho.

65537. Vyvstala otázka, zda má být svoboda považována za podmíněně udělenou následujícím ustanovením závěti: "Necht' je Pamphilus svobodný, aby mohl vydat počet mým dětem.". Odpověď zněla, že svoboda by měla být udělena absolutně a že dodatek: "Aby mohl vydat počet" neukládá žádnou podmínku pro udělení svobody; přesto, protože bylo vyjádřeno zjevné přání zůstavitele, by měl být otrok nucen vydat počet.

65538. Pokud je otrokovi na neurčito nařízeno, aby byl po několika letech svobodný, stane se svobodným po uplynutí dvou let. Přízeň, která se přiznává svobodě, to vyžaduje, a slova sama o sobě jsou způsobilá k takovému výkladu; ledaže by osoba, které je přiznání svobody přičítáno k tíži, mohla nejjasnějšími důkazy prokázat, že úmysl zůstavitele byl jiný.

131072. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Pokud zůstavitel ustanovil dva dědice a nařídil, že jeho otrok má být po smrti jednoho z nich svobodný, a dědic, na jehož smrti svoboda otroka závisela, zemřel ještě za života zůstavitele, Sabinus uvedl jako svůj názor, že otrok se stane svobodným.

23. Následující podmínka: "Ať je svobodný, až zemřu," zahrnuje celou dobu trvání života, a proto je považována za neplatnou. Je však lepší, aby se tato slova vykládala příznivěji a tak, aby se mělo za to, že zůstavitel udělil otrokovi svobodu po své smrti.

24. Větší pochybnosti vzbuzuje následující věta: "Ať je svobodný za rok," neboť tomu lze rozumět tak, že "ať je svobodný po roce mé smrti", a lze tomu rozumět i takto: "Ať je svobodný po roce, kdy jsem tuto závěť sepsal," a pokud by se stalo, že by zůstavitel zemřel během roku, nebude mít udělení svobody žádnou platnost ani účinek.

(1) Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha III.

Jistý muž uložil svému dědici, aby manumitoval jeho otroka, a pokud tak jeho dědic neučiní, nařídil, aby byl svobodný, a odkázal mu dědictví. Dědic otroka manumitoval. Některé autority tvrdí, že otrokovi byla svoboda udělena na základě závěti, ana" protože tomu tak bylo, že měl nárok i na odkaz.

77. Africanus, Otázky, kniha I.

Zůstavitel odkázal své otroky a v závěti učinil následující ustanovení: "Žádám tě, abys mé otroky považoval za hodné svobody, pokud se vůči tobě chovali záslužně." (srov. např. Povinností prétora je přimět otroky, aby svobodu dostali, pokud se nedopustili něčeho, co je činí nehodnými získání svobody, aniž by od nich byly požadovány takové služby, které lze považovat za nezbytné k tomu, aby si ji zasloužili. Osoba, která byla požádána, aby je osvobodila, bude mít stále právo stanovit dobu, kdy tak učiní; pokud je totiž neosvobodí za svého života, může být její dědic donucen udělit jim svobodu ihned po její smrti.

78. Týž, Otázky, kniha IV.

"Ať je Stichus, nebo spíše Pamphilus, svobodný." Bylo rozhodnuto, že Pamphilus má být svobodný, neboť se zdálo, že zůstavitel jakoby opravil chybu. Stejně pravidlo se uplatní v případě, kdy bylo v závěti uvedeno: "Ať je Stichus svobodný, nebo spíše ať je Pamphilus svobodný".

79. Týž, Otázky, kniha IX.

Zůstavitel ustanovil svého syna, který nedosáhl věku dospělosti, svým dědicem a nařídil, aby Stichus byl osvobozen poté, co odevzdá účet za stříbrný talíř, který měl na starosti. Tento otrok ukradl část stříbrného talíře, o který se rozdělil s poručníkem, a druhou část odevzdal poručníkovi, který z něj udělal účet. Poté, co byl Stichus požádán o radu, zda je svobodný, dostal odpověď, že nikoliv. Na druhé straně však bylo rozhodnuto, že pokud je otrokovi, který má být pod určitou podmínkou svobodný, nařízeno, aby zaplatil určitou částku peněz, a on ji zaplatí poručníkovi, nebo je to poručníková vina, že podmínka nebyla splněna, získá svobodu; tomu je třeba rozumět tak, že vše se děje v dobré víře a bez jakéhokoli podvodu ze strany otroka nebo poručníka, stejně jako se to dodržuje při zcizení majetku svěřence. Pokud by tedy otrok nabídl peníze a poručník by je nechtěl přijmout, protože jeho svěřenec bude podveden, otrok nemůže získat svobodu, ledaže by se nedopustil podvodu. Stejně pravidlo platí i ve vztahu ke kurátorovi.

80. Vyvstala také otázka, pokud bylo otrokovi nařízeno, aby odevzdal účet za stříbrné talíře, jakým způsobem by se mělo rozumět, že splnil podmínku; to znamená, pokud by se některé nádoby ztratily bez jeho viny a on by v dobré víře odevzdal dědici ty zbývající, zda by měl nárok na svobodu. Odpověď zněla, že na ni bude mít nárok, neboť stačí, když vydá poctivý a spravedlivý účet. Stručně řečeno, má se za to, že podmínku splnil, když dědici vydal takové vyúčtování, jaké by pečlivá hlava domácnosti přijala.

0. Marcianus, Institutes, kniha I.

Otrok, který byl manumitován na základě závěti, se stává svobodným pouze tehdy, když je závěť platná a na jejím základě se vstoupí do majetku; nebo když někdo získá majetek do vlastnictví na základě dědictví z důvodu odmítnutí závěti.

(23) Je-li svoboda udělena závěti, nabývá se, jakmile pozůstalost přijme některý z dědiců. Je-li udělena po určité době nebo pod podmínkou, získá se, jakmile nastane tato doba nebo je podmínka splněna.

23. Gaius, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha I.

Otroci, kterým bylo nařízeno, aby byli svobodní, se považují za výslovně uvedené tam, kde jsou jasně označeni, ať už podle svého povolání nebo úřadu, nebo jakýmkoli jiným způsobem, jako například: "Můj správce; můj komorník; můj kuchař; syn mého otroka Pamphilus." V případě, že se jedná o otroky, kteří mají být svobodní, je třeba, aby se o nich výslovně hovořilo.

23. Ulpianus, Pravidla, kniha IV.

Pokud je otrokovi na základě závěti přikázána svoboda, získá svobodu, jakmile je přijata jakákoli část pozůstalosti; za předpokladu, že ji přijme ten, kdo patří do stupně, v němž je otrokovi přikázána svoboda, a že byl bezpodmínečně manumitován.

(23) Marcianus, Pravidla, kniha IV.

(24) Božský Pius a božští bratři v jednom reskriptu blahodárně uvedli, že pokud byl otrokovi, který byl ustanoven náhradníkem, odkázán odkaz spolu s jeho svobodou pro případ, že by nebyl dědicem, ale odkaz jeho svobody nebyl opakován, bude výsledek stejný, jako kdyby se tak stalo.

131072. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Ti, kdo mohou udělit svobodu podáním žádosti k tribunálu, mohou také ustanovit otrokům jejich nutné dědice; a tato nutnost sama o sobě činí manuminaci řádnou.

6. Týž, O právu kodicilů.

"Ať je Stichus svobodný, pokud mu kodicilem nezakážu manumitaci," je totéž, jako kdyby zůstavitel řekl: "Ať je Stichus svobodný, pokud nenastoupím na Kapitol," neboť tímto způsobem lze ustanovit dědice.

7. Scaevola, Digesty, kniha XXIII.

Muž zavrhl svou těhotnou manželku a oženil se s jinou. Když první z nich měla syna, odhalila ho, a ten byl odveden a vychován jinou a nesl jméno svého otce; otec i matka však za svého života zůstali v nevědomosti, že žije. Otec zemřel a po přečtení jeho závěti bylo rozhodnuto, že syn nebyl vyděděn ani ustanoven dědicem ze závěti, a on, uznán svou matkou a babičkou z otcovy strany, získal majetek svého otce na základě dědictví ze zákona jako dědic ze zákona. Vystala otázka, zda otroci, kteří získali svobodu na základě závěti, byli svobodní, či nikoli. Odpověď zněla, že syn by neměl utrpět žádnou újmu, pokud jeho otec nevěděl, že žije, a proto, jelikož byl pod kontrolou svého otce, který o této skutečnosti nevěděl, závěť nebyla platná. Pokud však manumitovaní otroci zůstanou po dobu pěti let ve stavu svobody, přízeň, s níž se na svobodu pohlíží, nedovoluje, aby, když jim byla jednou udělena, byla zrušena.

(385875968) Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Tam, kde je nařízeno osvobodit otroky, kteří jsou v rukou nepřítele, získají svobodu, i když v době, kdy byla závěť vykonána nebo kdy zůstavitel zemřel, mu nepatřili, ale byli v zajetí.

8. Paulus, O ediktu, kniha XXVI.

Tam, kde je nařízeno osvobodit jednoho z několika otroků, kteří mají stejné jméno, a není zřejmé, který z nich byl míněn, žádný z nich nezíská svobodu.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXV.

Je třeba mít na paměti, že udělení svobody učiněné na základě závěti nabývá účinnosti vždy, když existuje potřebný dědic, i kdyby měl pozůstalost odmítnout; za předpokladu, že nebylo učiněno v rozporu s Lex Aelia Sentia.

(1) Paulus, Otázky, kniha XII.

Svobodu nelze udělit na určitou dobu.

10. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Proto tam, kde je do závěti vloženo: "Ať je Stichus svobodný po dobu deseti let", je doplnění lhůty nadbytečné.

11. Týž, O ediktu, kniha L.

Servius byl toho názoru, že svobodu lze udělit přímo otrokům, kteří patřili zůstaviteli, a to jak v době sepsání závěti, tak v době jeho smrti. Tento názor je správný.

(1) Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Manumitoval jsem otroka na základě závěti takto: "Ať je svobodný, pokud přísahá, že mému synovi Korneliovi zaplatí deset aurei místo svých služeb." Vystává otázka, jaké je v tomto případě právo? Je třeba uznat, že otrok splní podmínku tím, že složí přísahu, ale nebude povinen zaplatit peníze místo svých služeb, protože nebude povinen, pokud nesloží přísahu po svém manumission.

12. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Má se za to, že otrok byl manumitován výslovně kodicilem, když je jeho jméno uvedeno v závěti.

(1) Týž, O Plautiovi, kniha XII.

Svobodu lze otrokovi udělit na základě závěti takto: "Ať je svobodný, když má na to právo podle zákona." (2) V případě, že je otrok svobodný, může mu být udělena svoboda na základě závěti.

13. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.

"Nechť je můj otrok Stichus svobodný, pokud by ho můj dědic zcizil." Toto udělení svobody je neplatné, protože se vztahuje na dobu, kdy otrok bude patřit jinému. Nelze vznést ani námitku, že otrok, který má být svobodný pod určitou podmínkou, získá svobodu na základě závěti, i kdyby byl prodán; je-li totiž svoboda udělena zákonně, nemůže být zrušena aktem dědice. Ale co když je tímto způsobem odkázáno dědictví? Za takových okolností není důvod zastávat jiný názor, neboť mezi udělením svobody a odkazem není, pokud jde o tuto otázku, žádný rozdíl. Proto se svoboda přímo neuděluje následujícím ustanovením: "Nechť je můj otrok svobodný, pokud přestane patřit mému dědici," protože neexistuje žádný případ, kdy by úleva tohoto druhu byla k dispozici.

(1) Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

(2) Julianus říká, že v případě, kdy je stejnému otrokovi poskytnuta určitá částka na základě svěřenectví a zároveň je mu nařízeno, aby byl svobodný, musí mu dědic poskytnout svobodu; říká totiž, že na základě svěřenectví není nucen zaplatit hodnotu otroka, neboť mu poskytuje svobodu, na kterou má nárok.

14. Pokud je však svoboda otrokovi poskytnuta podmíněně, na základě svěřenectví, a otrok sám je v té době vydán, dědic nebude povinen jej vydat, pokud příjemce svěřenectví neposkytne záruku, že v případě splnění podmínky otroka osvobodí; téměř ve všech případech se totiž svoboda poskytnutá na základě svěřenectví považuje za přímo poskytnutou. Ofilius však říká, že pokud zůstavitel udělil svobodu na základě trustu s úmyslem zbavit otroka odkazu, je tento názor správný. Pokud však odkazovník prokáže, že dědic byl zůstavitelem obtěžován, bude přesto povinen vyplatit hodnotu otroka odkazovníkovi.

15. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

Tam, kde je svoboda udělena takto: "Ať je Stichus svobodný dvanáctý rok po mé smrti," je pravděpodobné, že se stane svobodným na začátku dvanáctého roku, neboť takový byl úmysl zůstavitele. Mezi oběma výrazy, "dvanáctého roku" a "po dvanácti letech", je však velký rozdíl a my jsme zvyklí říkat "dvanáctého roku", když z dvanáctého roku uplyne nebo uplyne ještě tak málo. Ten, kdo má být dvanáctý rok svobodný, má být svobodný každý den během tohoto roku.

16. Je-li do závěti vloženo následující ustanovení: "Nechť je můj otrok Stichus svobodný, zaplatí-li mému dědici tisíc sesterciů na konci jednoho, dvou a tří let po mé smrti nebo dá-li záruku, že tak učiní," nemůže se otrok stát svobodným před

uplynutím třetího roku, pokud nezaplatí celou částku ihned nebo nedá záruku; protože výhoda, kterou dědic získá z okamžité platby, by měla být kompenzována rychlostí, s jakou je udělena svoboda.

17. Labeo říká, že pokud je testamentární udělení svobody učiněno takto: "Ať je Stichus svobodný do jednoho roku po mé smrti", stane se svobodným okamžitě. A pokud by mu byla svoboda odkázána takto: "Ať je svobodný, pokud do deseti let zaplatí mému dědici takovou a takovou částku," a on ji zaplatí ihned, stane se svobodným bez prodlení.

17. Marcellus, Digesty, kniha XVI.

Pokud by někdo do své závěti vložil následující klauzuli: "Přeji si, aby můj otrok byl svobodným člověkem takové a takové osoby," může otrok požadovat svobodu a druhá strana ho může prohlásit za svého svobodného člověka.

1. Modestinus, On Manumissions.

Přímé udělení svobody může být právně učiněno závětí a kodicilem potvrzeným závětí. Udělení svobody na základě svěřenství může být učiněno ab intestato a kodicilem nepotvrzeným závětí.

(1) Týž, Názory, kniha X.

Maevia v době své smrti odkázala svobodu svým otrokům jménem Saccus, Eutychia a Hirena podmíněně za následujících podmínek: "Můj otrok Saccus a mé otrokyně Eutychia a Hirena nechť jsou svobodní pod následující podmínkou, totiž že každý druhý měsíc zapálí na mém hrobě lampu a budou tam slavit pohřební obřady." Protože zmínění otroci nenavštěvovali pravidelně Maeviinu hrobku, ptám se, zda budou svobodní. Modestinus odpověděl, že ani ze znění celé doložky, ani z úmyslu zůstavitelky nevyplývá, že by svoboda otroků měla být pozastavena pod podmínkou, neboť si přála, aby navštěvovali její hrobku jako osoby svobodné, ale že je nicméně povinností soudce přinutit je, aby příkaz zůstavitelky splnili.

2. Týž, Pandekty, kniha II.

Běžně se uvádí, že pokud je svoboda udělena za několika podmínek, je třeba dodržet tu, která je nejméně zatěžující; a to platí i v případě, že jsou podmínky uloženy odděleně. Jsou-li však uloženy společně, otrok nebude svobodný, pokud nesplní všechny z nich.

(1) Pomponius, Různé pasáže, kniha VII.

(2) Aristo odpověděl Neratiovi Appianovi následujícím způsobem: Pokud je otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným, až dosáhne třiceti let, a předtím je odsouzen do dolů a poté propuštěn, není pochyb o tom, že bude mít nárok na dědictví, které mu zůstalo spolu se svobodou, a jeho právo nebude dotčeno ani odsouzením do dolů. Stejně pravidlo platí, je-li otrok ustanoven dědicem pod podmínkou, neboť se stane nutným dědicem.

25. Papinián, Otázky, kniha VI.

Tam, kde je svoboda udělena omylem, na základě zfalšovaného kodicilu, ačkoli není splatná, přesto ji musí dědic udělit, a císař rozhodl, že dvacet solidů musí dědicovi zaplatit každý osvobozený otrok.

26. Když ustanovený dědic manumuje otroka za účelem splnění podmínky a syn následným podáním žaloby na prohlášení závěti za neúčinnou získá svůj bod, nebo je závěť prohlášena za padělanou, bude výsledkem, že v tomto případě se musí postupovat stejně, jako je předepsáno v případě týkajícím se padělaného kodicilu.

27. Totéž, Otázky, kniha X.

28. Pokud společník udělil otrokovi svobodu závětí takto: "Nechť je Pamphilus svobodný, pokud ho můj společník manumituje," Servius vyslovil názor, že pokud společník manumituje otroka, stane se společným svobodným dědicům zemřelého a společníka, který ho manumitoval; není totiž ani nové, ani nerozumné, aby otrok držený ve společném vlastnictví získal svobodu výkonem různých práv.

28. Týž, Názory, kniha VI.

Pokud byla otrokyně manumitována na základě závěti vojáka, která zněla takto: "Nařizuji, aby Samia získala svobodu," bylo rozhodnuto, že získala svobodu přímo v souladu s vojenským právem.

29. Týž, Názory, kniha IX.

Bohem Markem bylo s ohledem na zachování svobody rozhodnuto, že jeho dekret v této věci se má vztahovat na případy, kdy byla závěť prohlášena za neplatnou a majetek pozůstalosti měl být prodán; na druhou stranu bylo zvláště stanoveno, že v případech, kdy je pozůstalost prohlášena státní pokladnou za majetek bez vlastníka, se tento dekret nepoužije.

(1) Aby otroci manumitovaní na základě závěti mohli získat majetek zemřelého, bylo rozhodnuto, že musí složit u soudu příslušnou záruku, stejně jako ostatní svobodní lidé zemřelého nebo cizí dědicové. Nezletilí, kteří jsou ustanoveni dědici a podle zvyklostí se domáhají pomoci s odkazem na majetek zemřelého, nejsou této výhody zbaveni.

30. Týž, Názory, kniha XIV.

Jistý setník ve své závěti zakázal prodávat své otroky a žádal, aby byli manumitováni, pokud si to zaslouží. Odpověď zněla, že svoboda byla udělena oprávněně, neboť pokud žádný z otroků nezavdal příčinu k provinění, měli by všichni nárok na svobodu; pokud však byli někteří z nich vyloučeni z důvodu spáchání zločinu, měli by i ostatní získat svobodu.

31. Pokud bylo do závěti vloženo následující ustanovení: "Necht' jsou svobodní ti otroci, kteří nezavdali příčinu k přestupku," bylo rozhodnuto, že udělení svobody je podmíněné a že je třeba je vykládat tak, že zůstavitel při osvobození svých otroků neměl v úmyslu zahrnout ty, které podrobil trestu nebo které vyloučil z pocty sloužit mu nebo vykonávat jeho obchody.

1. Paulus, Otázky, kniha XII.

Císaři Misseniovi Fronto. Když byla svoboda udělena závětí vojáka v následujícím znění: "Přeji si nebo nařizuji, aby můj otrok Štěpán byl svobodný," může otrok získat svobodu, kdykoli se do pozůstalosti vstoupí. Proto když byla přidána následující slova: "Nicméně za předpokladu, že zůstane u mého dědice, dokud bude mladý, ale pokud to odmítne nebo bude s mým návrhem zacházet s pohrdáním, ať je nadále držen jako otrok," nemají za následek zrušení svobody, na kterou měl otrok nárok. Stejně pravidlo se dodržuje i ve vztahu k závěti civilních osob.

2. Týž, Názory, kniha XV.

Lucius Titius udělil svobodu svému otrokovi pod podmínkou, že bude věrně skládat účty ze své správy svému synovi Gaiovi Seiovi. Když Gaius Seius dosáhl věku dospělosti, otrok poté, co byl žalován kurátory bývalého, zaplatil u soudu vše, co mu náleželo. Protože byla od kurátorů požadována záruka, byl otrok prohlášen za svobodného. Nyní Gaius Seius, syn zůstavitele, popírá, že by peníze byly kurátorům vyplaceny právoplatně, a já se ptám, zda tomu tak skutečně bylo. Paulus odpověděl, že se nezdá, že by zůstatek účtu otroka byl vyplacen kurátorům mladíka tak, aby byla splněna podmínka stanovená závětí v souladu se zákonem; pokud však byly peníze vyplaceny v přítomnosti mladíka nebo byly zapsány do jeho účtů, měla by se podmínka považovat za splněnou, stejně jako kdyby byly vyplaceny jemu samotnému.

3. Scaevola, Názory, kniha IV.

Muž, který měl otroka jménem Cratistus, učinil ve své závěti následující ustanovení: "Necht' je můj otrok Cratinus svobodný." V závěti se však objevilo i toto ustanovení: "Můj otrok Cratinus je svobodný." Ptám se, zda může otrok Cratistus získat svobodu, protože zůstavitel neměl žádného otroka jménem Cratinus, ale pouze zmíněného otroka Cratista. Odpověď zněla, že žádná překážka neexistuje, protože došlo k chybě ve slabice.

(1) Někteří závětní dědicové se před vstupem do pozůstalosti dohodli s věřiteli, že se tito spokojí s polovinou svých pohledávek, a protože v tomto smyslu byl vydán dekret přetora, přijali pozůstalost. Ptám se, zda by udělení svobody ze závěti nabylo účinnosti. Odpověď zněla, že by nabyly účinnosti, pokud by zůstavitel neměl v úmyslu dopustit se podvodu.

4. Maecianus, Trusty, kniha II.

Udělení svobody bylo učiněno pod určitou podmínkou, bylo vydáno rozhodnutí, že pokud otrok ani dědic nejsou odpovědní za to, že podmínka nebyla splněna, má otrok nárok na svobodu. Domnívám se, že stejný názor by měl být vysloven v případě, kdy je svoboda udělena na základě podmínek svěření otrokům patřícím do pozůstalosti.

5. Není absurdní se domnívat, že toto pravidlo se vztahuje i na otroky dědice.

6. Nemůžeme důvodně pochybovat o tom, že se to vztahuje i na otroky, které měl dědic koupit; v tomto případě by totiž bylo nespravedlivé, aby byl nucen je koupit, jako by podmínka byla splněna, protože by se mohlo stát, že by vlastník odmítl splnit podmínku, aby získal cenu otroka, a nepožadoval by ho jako podmínku.

(1) Paulus, Trusty, kniha I.

Jestliže někdo udělí otrokovi svobodu z vůle, a to jak přímo, tak na základě trustu, je v moci otroka, aby si vybral, zda svobodu získá přímo, nebo na základě trustu. To také císař Marcus uvedl v reskriptu.

6. Gaius, O manumisích, kniha III.

Když se bohatý člověk stane dědicem chudé osoby, podívejme se, zda to bude mít nějakou výhodu pro otroky, kteří dostanou svobodu ze závěti, aniž by byli ošizeni věřitelé pozůstalosti. A vskutku existují jisté autority, které tvrdí, že když se jako dědic objeví bohatý člověk, je to stejné, jako kdyby zůstavitel zemřel poté, co zvětšil svůj majetek. Byl jsem však informován (a taková je i naše praxe), že není rozdíl v tom, zda je dědic bohatý nebo chudý, ale musí se brát v úvahu pouze výše majetku, který zůstavitel zemřel a který vlastnil. Julianus tento názor přejímá do té míry, že se domnívá, že udělení svobody nenabude účinnosti, pokud byl zůstavitel nesolventní, a nařídil, aby byl otrok svobodný, a to takto: "Necht' je Stichus svobodný, až budou zaplacen mé dluhy." (srov. např. Tento názor se však neshoduje s názorem Sabina a Cassia, který podle všeho přijímá i sám Julianus, neboť se domnívá, že je třeba přihlížet k úmyslu zůstavitele, který otroka manumitoval. Neboť člověk, který nařídí, aby byl jeho otrok pod takovou podmínkou propuštěn na svobodu, tak činí bez úmyslu dopustit se podvodu, neboť se má za to, že si jasně přeje, aby jeho věřitelé nebyli podvedeni.

7. Marcianus, Trusty, kniha III.

Je pravda, že pokud je otrokovi nařízeno, aby byl svobodný na základě podmínek závěti, a poté je zůstavitelem zcizen a opět se stane součástí pozůstalosti před jejím uzavřením, získá svobodu, jakmile je pozůstalost přijata.

(1) Scaevola, Digest, kniha XXIII.

Titia odkázala svobodu přímo některým svým otrokům a otrokyním a poté do své závěti vložila následující ustanovení: "A přeji si, aby všichni otroci připojení k mé osobní službě, jejichž jména jsou zapsána v mých rejstřících, byli svobodní." Vystala otázka, zda Eutychia, která byla spolu s ostatními osobními otroky v době sepsání závěti osvobozena a která byla v době smrti zůstavitelky provdána za správce, který byl otrokem, získá svobodu podle obecné položky "Otroci přidružení k mé osobní službě". Odpověď zněla, že nic nebránilo tomu, aby získala svobodu, i když v době smrti zůstavitelky přestala být jednou z jejích služebných osob.

8. Stichus získal svobodu přímo z vůle svého pána a byl obviněn, že podvodně ukryl velkou část majetku panství. Vystala otázka, zda by předtím, než se bude moci domáhat své svobody, neměl dědicům vrátit majetek, který prokazatelně odcizil. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by dotýčný otrok měl být svobodný. Claudius: "V tomto případě se jednalo o to, aby se otroctví dostalo do rukou otroků: Zdá se, že vznesená otázka byla definitivně vyřešena, neboť zájem dědiců bude dostatečně konzultován tím, že se odvoláme na edikt týkající se krádeží.

9. Lucius Titius ve své závěti stanovil: "Onesiphorus nebude propuštěn na svobodu, pokud nepodá přesný účet ze své správy". Ptám se, zda se Onesiphorus může na základě těchto slov domáhat svobody? Odpověď zněla, že v souladu s tím, co je uvedeno, je svobody spíše zbaven, než aby mu byla udělena.

9. Týž, Digesty, kniha XXIV.

Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Přeji si, aby Eudovi bylo dáno tisíc solidů, a to z toho důvodu, že je prvním dítětem narozeným poté, co jeho matka získala svobodu". Jestliže Eudo nemůže prokázat, že se narodil až po osvobození své matky, ptám se, zda může získat svobodu na základě těchto slov závěti. Odpověď zněla, že tento dotaz by mu neměl být na škodu.

(1) Pomponius, Listy, kniha XI.

(2) Víím, že mnoho lidí, kteří si přejí, aby se jejich otroci nikdy nestali svobodnými, má ve zvyku vkládat do závěti následující větu: "Ať je Stichus svobodný, až zemře." (2) Víím, že se tak děje v případě, že se jejich otroci stanou

svobodnými. Julianus však říká, že tam, kde je svoboda udělena v posledním okamžiku života, nemá žádný účinek, neboť se má za to, že zůstavitel učinil takovou dispozici spíše za účelem zabránit než darovat svobodu. Proto pokud by do závěti bylo vloženo následující: "Ať je Stichus svobodný, pokud by nevystoupil na Kapitol," nebude to mít žádnou platnost ani účinek, pokud je zřejmé, že zůstavitel chtěl otrokovi udělit svobodu v posledním okamžiku jeho života, a nebude ani důvod pro muciánskou vazbu.

10. Bude-li do závěti vloženo následující ustanovení: "Ať je Stichus svobodný, pokud půjde do Capuy", otrok nebude svobodný, pokud nepůjde do Capuy.

11. Octavenus jde ještě dále, neboť tvrdí, že pokud by zůstavitel, který udělil svobodu svému otrokovi pod jakoukoli podmínkou, dodal: "Nepřeji si, aby byl mým dědicem manumitován dříve, než bude podmínka splněna," bude tento, dodatek neplatný.

Tit. 5. O svobodě udělené na základě svěrečné smlouvy.

11. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Jsou-li některé osoby z těch, jimž byla udělena svoboda na základě svěrenství, přítomny a jiné jsou z nějakého dobrého důvodu nepřítomny a další se ještě skrývají, stane se otrok, jemuž byla svoboda na základě svěrenství odkázána, svobodným, jako kdyby byli pověřeni výkonem svěrenství ti, kdo byli přítomni, a ti, kdo byli z dobrých důvodů nepřítomni; a proto podíl na patronátním právu, na který mají nárok ti, kdo se skrývali, připadne ostatním.

(1) Týž, O ediktu, kniha LX.

Kdyby někdo při závěti odkázal svobodu otrokovi kodicilem a na pozůstalost by se nepřistoupilo, bude k dispozici výhoda přiznaná Ústavou božího Marka. V takovém případě nařizuje, že otrok má nárok na svobodu a že pozůstalost mu bude

přiznána, pokud poskytne věřitelům této pozůstalosti dostatečnou záruku na zaplacení celé částky, která každému z nich náleží.

12. Týž, O ediktu, kniha LXV.

Za těchto okolností mají věřitelé obecně právo podat proti svobodným lidem pretoriánskou žalobu.

(1) Týž, O ediktu, kniha LX.

Dokud tedy bude pochybné, zda existuje nástupce, či nikoli, ústava se neuplatní, jakmile však bude jisté, začne platit.

13. Pokud ten, kdo může získat úplnou restituci, odmítne pozůstalost, máme se domnívat, že konstituce nenabude účinnosti, dokud bude existovat jeho právo na úplnou restituci, protože není jisté, zda se někdo objeví jako dědic ze zákona? Lepší je názor, že ústava se použije.

14. Ale co když poté, co byl vydán rozsudek za účelem získání svobody, by dědic získal úplnou restituci? V žádném případě nelze říci, že svobodu, která byla jednou přiznána, lze zrušit.

15. Podívejme se, zda ti, kdo dostávají svobodu, musí být přítomni, nebo ne. A protože majetek přiznaný z titulu svobody jim může být přiznán i bez jejich souhlasu, lze tak učinit i v jejich nepřítomnosti.

16. Ale co kdyby někteří z nich byli přítomni a jiní byli nepřítomni? Podívejme se, zda ti, kteří jsou nepřítomni, budou mít nárok na svobodu. Lze říci, stejně jako v případě, kdy se vstupuje do nemovitosti, že ti, kteří jsou nepřítomni, se také stanou svobodnými.

17. Je-li svoboda udělena v určitý den, musíme čekat, až tento den nastane? Domnívám se, že bychom tak měli učinit; proto majetek nebude udělen dříve než v tomto čase. Co však dělat, byla-li svoboda udělena pod nějakou podmínkou? Pokud byla některá udělení svobody udělena absolutně a jiná podmíněně, může být majetek přiznán okamžitě. Když však všechna udělení svobody byla podmíněná, co je pak třeba říci? Musíme čekat, až bude podmínka splněna, nebo máme majetek přiznat okamžitě, takže svoboda bude přiznána až po splnění podmínky? Druhý názor je vhodnější. Proto když byl majetek přiznán a svoboda přímo udělena, nabývá se ihned; když je přiznána v určitém čase, nabude se, až tento čas nastane; když je podmíněná, nabude se, až se podmínka splní. Není ani nerozumné tvrdit, že dokud podmínka, na níž je udělení svobody závislé, trvá, i kdyby všechna udělení svobody byla podmíněná, ústava se použije. Je totiž třeba říci, že tam, kde existuje vyhlídka na svobodu, musí být majetek přiznán, jakmile k tomu existuje sebemenší příležitost, pokud to lze provést bez jakékoli ztráty pro věřitele.

18. Pokud otrok, který obdrží přiznání svobody, pod podmínkou zaplacení deseti aurei buď dědici, někomu, kdo není uveden, nebo osobě oprávněně k majetku, vyvstává otázka, zda může otrok získat svobodu? Lepší názor je, že peníze by měly být vyplaceny osobě, které je pozůstalost přiznána, neboť se zdá, že podmínka byla převedena na ni. Je však jisté, že pokud mu bylo uloženo, aby je vyplatil jiné osobě než dědici, že musí být vyplaceny určené osobě.

19. Pokud otroci obdrželi svobodu na základě svěřenského fondu, nestávají se svobodnými ihned, jakmile je jim pozůstalost přikázána, ale mohou získat svobodu, která jim byla svěřenským fondem ponechána; to znamená, že by měli být manumitováni osobou, které je pozůstalost přikázána.

20. Císař měl v úmyslu, aby pozůstalost byla přiznána pouze v případě, že je věřitelům poskytnuta dostatečná jistota pro zaplacení celé dlužné částky každému z nich. Proto musí být poskytnuta náležitá jistota. Co se rozumí pod pojmem "řádna"? Znamená to, že by měly být poskytnuty záruky nebo zástavy. Pokud však věřitel věří slibujícímu, aniž by tento poskytl ručení, bude jistota považována za dostatečnou.

21. Jakým způsobem by měla být věřitelům poskytnuta jistota? Měla by být poskytnuta jednotlivě, nebo jednomu určenému celým počtem jménem všech? Je nezbytné a patří k povinnostem soudce svolat věřitele a určit jednoho z nich, kterému bude jistota jménem všech poskytnuta.

22. Podívejme se, zda má být věřitelům složena jistota před přidělením pozůstalosti, nebo zda se tak má stát pod podmínkou, že jistota bude složena? Domnívám se, že postačí, bude-li v dekretu obsaženo vše, co stanoví ústava božího Marka.

23. Celou částkou bychom měli rozumět jak jistinu, tak úroky.

24. Konstituce ukazuje, čími svobodnými se stanou ti, kdo jsou manumitováni, takže ti, kdo obdrží svobodu přímo, budou svobodnými zemřelého; ledaže by si ten, kdo požaduje, aby pozůstalost byla přiznána pouze jemu, přál, aby se tak stalo tak, že ti, kdo byli přímo emancipováni, se mohou stát jeho vlastními svobodnými.

25. Mají být ti, kteří se chtějí stát jeho svobodnými, manumitováni jím samým, nebo bychom měli při udělování pozůstalosti uvést, že se uděluje pod podmínkou, že otroci, kteří byli přímo osvobozeni, se stanou jeho svobodnými? Domnívám se, že tento názor by měl být přijat a uveden v rozhodnutí, a podmínky ústavy to také umožňují.

26. Když otrok, který nedosáhl věku dospělosti, získá svobodu, má strana, které je majetek přiznán, právo na jeho opatrovnictví.

27. Jestliže zemřelý pověřil svého dědice, aby manumitoval určité otroky, kteří patří jinému, řekneme, že se ústava použije, nebo skutečně nenabude účinnosti? Lepší názor je, že je důvod k jejímu uplatnění, protože osoba, jíž je pozůstalost přisouzena, bude nucena otroky koupit a praetor jim udělí svobodu.
28. Pokud je k manumitaci otroků zavázán odkazovník, a nikoliv dědic, nebude ústava platit, protože vzhledem k tomu, že odkazy nejsou splatné, nemůže být splatné ani udělení svobody? Lepší názor je, že bude k dispozici stejná výhoda, neboť záměrem ústavy je obecně řečeno udělit svobodu všem, kteří na ni mají nárok, pokud byl majetek zapsán.
29. Táž ústava stanoví, že pokud státní pokladna nabude majetek, musí být přiznání svobody přesto provedeno. Pokud je tedy majetek bez vlastníka z důvodu, že jej ministerstvo financí buď odmítlo, nebo přijalo, ústava se stále použije. Pokud jej však ministerstvo financí získá jiným způsobem, je zřejmé, že ústava přestane platit. Pokud tedy majetek legie, který je bez vlastníka, unikne státní pokladně, je třeba přijmout stejný názor.
30. Stejně tak v případě, kdy nezletilý dvacetiletý odkáže propůjčení svobody, říkáme, že otrok na ni nebude mít nárok, ledaže by ji nezletilý zanechal pod svěřenectvím. Otroci však na ni bude mít nárok, pokud ho nezletilý manumituje za svého života, pokud k tomu může uvést pádný důvod.
31. Bude v případě udělení svobody a ošizení věřitelů zůstavitelem, který nebyl v době své smrti solventní, udělení svobody platné? Pokud státní pokladna nezíská pozůstalost, bude udělení svobody snad platné, protože věřitelům je nabídnuto vše, co jim náleží. Pokud však byla pozůstalost získána, nebude platné. Je zřejmé, že pokud by státní pokladna pozůstalost získala, bude existovat lepší důvod pro to, aby se rozhodlo, že udělení svobody nebude platné. Neboť každý, kdo se bude striktně držet podmínek ústavy, by mohl říci, že může vinit pouze sebe, kdo si přál, aby mu byl statek přiznán pod podmínkou, že udělení svobody bude považováno za platné. Pokud by se však někdo řídil pravidlem platným v případě přijetí pozůstalosti, bude přímé udělení svobody neplatné, pokud úmysl zůstavitele byl podvodný a výsledkem bylo, že věřitelé byli podvedeni; ani udělení svobody na základě svěřenství nebude provedeno, pokud tím budou věřitelé pozůstalosti podvedeni.
32. Pokud pozůstalost nepřešla na státní pokladnu a byla přikázána za účelem zachování svobody, může ji státní pokladna dodatečně nabýt? Lepší názor je, že nemůže. Je zřejmé, že pokud nebylo úředníkům ministerstva financí předtím učiněno oznámení a majetek je přisouzen za účelem zachování svobody, je třeba zvážit, zda existuje důvod pro použití ústavy. Pokud je pozůstalost v takovém stavu, že ji ministerstvo financí musí přijmout, nebude mít nálezný účinek; pokud však tomu tak není, bude pro něj důvod.
33. Navíc ten, komu byl majetek přisouzen, by měl být přirovnán k držiteli podle pretoriánského ediktu; a podle toho bude mít nárok na práva pohřbu, která požíval zemřelý.

34. Znovu se podívejme, zda osoba, jíž byl majetek přiznán, může být žalována věřiteli jako dědic, nebo pouze na základě závazku, který poskytla. Lepší názor je, že může být žalován pouze na základě kauce.

35. Pokud je pozůstalost přikázána dvěma nebo více osobám, budou mít majetek a osvobozené osoby ve společném vlastnictví a budou mít právo podat proti sobě navzájem rozdělovací žalobu.

14. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Pokud jde o svobodu udělenou na základě svěrenského fondu, pokud by pretor v nepřítomnosti dědice rozhodl, že otrok měl právo být svobodný, stane se jím a bude svobodným otrokem zemřelého, pokud byl jeho otrokem, nebo dědice, pokud patří k němu. Navíc, pokud by dědic zemřel bez nástupce, senát za Hadriána rozhodl, že svoboda otroka má být zachována.

15. Týž, O ediktu, kniha LX.

Deset aurei odkázal zůstavitel a dědicovi bylo uloženo, aby koupil Sticha a manumitoval ho. Uplatní se falcký zákon a otroka nelze koupit za méně než deset aurei. Některé autority zastávají názor, že odkazovník má nárok na tři čtvrtiny odkazu a neměl by být nucen otroka koupit. Rovněž se domnívají, že i když byl dědic požádán o manumit vlastního otroka a obdrží pouze tři čtvrtiny odkazu, nebude nucen ho manumitovat. Podívejme se, zda by v tomto případě neměl být přijat jiný názor. Existují jisté autority, které zastávají názor, že především by měl být dědic nucen převzít odpovědnost a koupit otroka, pokud obdrží pouze tři čtvrtiny jeho dědictví. Je-li však připraven vrátit to, co obdržel, podívejme se, zda by měl být vyslyšen. Dědic by měl být nucen zaplatit celých deset aurei, stejně jako kdyby zůstavitel výslovně uvedl, že odkaz má být vyplacen v plné výši.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIII.

Pokud je sto aurei odkázáno komukoli pod podmínkou, že odkazovník koupí a manumituje otroka patřícího jinému, a když je majetek dědice prodán, bude odkazovník požadovat pouze část, a nikoli celý odkaz, nemůže jej získat, pokud nedá záruku manumitu otroka; za předpokladu, že hodnota části, kterou získá, bude odpovídat ceně otroka a jeho pán je ochoten ho za tuto cenu prodat; v opačném případě bude odkazovníkovi bránit výjimka z důvodu zlé víry.

17. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Je-li osoba, jíž byla odkázána částka tisíc sesterciů, pověřena manumitací otroka v hodnotě dvaceti, nemůže být nucena k vykonání udělení svobody na základě důvěry, pokud odkaz nepřijme.

18. Marcellus, Digesty, kniha XV.

Když byl dědic pověřen, aby nedovolil, aby se určitý otrok stal majetkem jiného, může otrok ihned poté, co byl zcizen, podat žalobu, aby se domáhal své svobody. Pokud však zcizení není dobrovolné, ale existuje k němu nutnost z důvodu nějakého jednání zůstavitele, je pravděpodobné, že svěřenectví by nemělo být vykonáno, protože se nepředpokládá, že by zůstavitel měl na mysli zcizení tohoto druhu.

19. Same, Digest, kniha XVI.

Jistý muž vložil do své závěti následující ustanovení: "Nepřeji si, aby moji otroci, tak a tak a tak, byli prodáni." V závěti se uvádí, že "tak a tak, a tak a tak". Pokud si tedy nepřál, aby byli prodáni, a měl v úmyslu, aby se v případě prodeje stali svobodnými, měla jim být udělena svoboda; má se totiž za to, že svoboda byla otrokovi odkázána následujícím ustanovením: "Nepřeji si, aby So-a-a-So patřil někomu jinému než tobě." V souladu s tím tedy platí, že pokud by se dědic pokusil otroka jakýmkoli způsobem prodat, ten se může okamžitě domáhat své svobody, a pokud by ho dědic koupil, aby mu zabránil v jejím získání, nebude mu to nic platné, protože podmínka byla splněna.

20. Otrok, který měl nárok na svobodu, byl prodán. Pokud je ochoten být manumitován dědicem, nebude nutné, aby se kupující, který se zatajil, dostavil k soudu spolu s nynějším dědicem, protože otrok může využít nařízení senátu, aby získal svobodu na základě závěti.

21. Otrok, který měl nárok na svobodu na základě závěti, se nechal převést na dobrověrného nabyvatele dědicem, který nebyl solventní. Domníváte se, že proti tomuto manumitovanému otrokovi lze podat žalobu, stejně jako v případě, kdy svobodný člověk oklamal svého nabyvatele tím, že předstíral, že je otrokem? Já se však přikláním k názoru, že žaloba bude správně podána proti prodávajícímu, neboť se zdá, že případ je podobný případu otroka, který má právo být svobodný za určité podmínky a který trpěl, aby se tak stalo den předtím, než měl získat svobodu na základě závěti.

Modestinus, Differences, kniha I.

Opatrovník nemůže udělit svobodu otrokovi na základě svěřenectví bez zmocnění jeho poručníka.

Týž, O manumisích.

Když Firmus Titianus odkázal tři otroky, kteří byli tragédy, a dodal: "Ukládám ti, abys nedovolil, aby se stali otroky kohokoli jiného," císař Antoninus v reskriptu uvedl, že vzhledem k tomu, že Titianův majetek byl zkonfiskován, měli by být otroci veřejně manumitováni.

Manumitací otroka může být pověřen jak dědic, tak odkazovník, a pokud by zemřel před manumitací, musí tak učinit jeho dědicové.

Božský Antonín a Pertinax v jednom reskriptu, kde si pokladna nárokovala majetek, protože existovalo tajné ustanovení o jeho vydání osobě, která není schopna jej přijmout, uvedli, že všechna udělení svobody učiněná přímo nebo na základě svěřeneckého fondu by měla být vykonána.

Týž, Pravidla, kniha IX.

Pokud by těhotná otrokyně utrpěla prodlení s manumitací nikoliv z úmyslu osoby pověřené touto povinností, ale náhodou, její dítě nebude svobodné; ale osoba, která měla zmíněnou otrokyni manumitovat, bude nucena vydat dítě jeho matce, aby jejím prostřednictvím získalo svobodu.

Týž, Názory, kniha X.

Lucius Titius po sepsání závěti ustanovil Seiu, svou manželku, a Titii, jejich společnou dceru, dědičkami rovným dílem svého majetku. Na jiném místě uvedl: "Přeji si, aby můj otrok Eros, který se také jmenuje Psyllus, byl svobodný, pokud s tím moje žena bude souhlasit." V tomto případě si přál, aby se Eros stal svobodným. Protože tedy Seia, manželka Lucia Titia, odmítla přijmout svůj podíl na majetku, který připadl její dceři Titii, na základě substitute, ptám se, zda bude mít Eros, který se také jmenoval Psyllus, nárok na svobodu na základě výše zmíněné klauzule. Modestinus odpověděl, že Erosova práva nebyla dotčena, protože manželka zůstavitele odmítla pozůstalost přijmout. Ptám se také, zda jeho manželka Seia, která nevstoupila do pozůstalosti, mohla právoplatně odporovat Erosovi, když požadoval svobodu? Modestinus odpověděl, že odmítnutí souhlasu Seie by nemělo žádnou platnost ani účinek.

Týž, Pandekty, kniha V.

Osoba pověřená manumpcí otroka na základě svěřenecké smlouvy nemůže nijak zhoršit stav zmíněného otroka, a proto ho nemůže mezitím prodat nikomu jinému, aby ho ten, komu byl prodán, mohl osvobodit; a pokud by otroka vydal, bude nucen ho koupit a manumitovat; někdy je totiž v zájmu otroka, aby ho manumitoval spíše starý člověk než mladý.

Licinius Rufinus, Pravidla, kniha V.

Svobodu lze také darovat na základě svěřeneckého fondu, a to ve skutečnosti ještě ve větším rozsahu než v případě, kdy je darována přímo, neboť prostřednictvím svěřeneckého fondu ji lze udělit nejen vlastním otrokům, ale i otrokům jiného; za předpokladu, že jsou použita slova, která se běžně používají a jimiž je jasně vyjádřen úmysl zůstavitele.

Claudius, O Scaevolových Digestech, kniha XXI.

Svoboda se právně uděluje svěřenectvím takto: "Až uznáš za vhodné ho manumitovat."

Scaevola, Digesty, kniha XXIII.

Do závěti bylo vloženo následující ustanovení: "Nechť je Pamphilus svobodný, pokud bude řádně vyřizovat mé záležitosti." Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel několik let po sepsání této závěti a na Pamphilovo chování nebyl důvod si stěžovat, pokud jde o jeho patrona, vyvstala otázka, zda má podle závěti nárok na svobodu. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby ji získal.

Týž, Digesty, kniha XXIV.

Jistá žena, která ustanovila svého manžela dědicem, osvobodila svěřenectvím své otroky, mezi nimiž byl i Stichus, správce jejího manžela. Poté, co se otroci dostavili k guvernérovi provincie za účelem získání svobody v době nepřítomnosti svého pána, který měl vážný důvod být pryč, a guvernér provincie rozhodl, že otroci mají nárok na svobodu, vyvstala otázka, zda lze proti Stichovi zahájit řízení a donutit ho, aby podal zprávu o své správě jako správce. Odpověď zněla, že to nelze.

Jistý muž odkázal věno a značný další majetek své manželce a pověřil ji, aby před tribunálem manumitovala Aquilina, svého vlastního otroka. Žena to odmítla udělat, protože otrok byl jejím osobním majetkem. Ptám se, zda měl nárok na svobodu. Odpověď zněla, že pokud manželka přijala nejen věno, ale i další majetek, který jí byl odkázán závětí, mohla být na základě svěřenectví donucena manumitovat Aquilina, a když se stal svobodným, mohl požadovat vše, co mu bylo odkázáno.

Pomponius, Listy, kniha VII.

Julianus uvádí, že když dědic, který je pověřen manumitací otroka, převede majetek podle trebelského dekretu senátu, může být donucen manumitovat otroka; a pokud by se skrýval nebo byl z nějakého závažného důvodu nepřítomen, musí prétor po prokázání řádného důvodu vydat rozhodnutí v souladu s dekrety senátu, které se týkají případů tohoto druhu. Pokud by však příjemce, na něhož byl majetek převeden, měl zmíněného otroka v péči, může ho sám manumitovat; a je vhodné, aby vůči němu byly dodrženy stejné formalities, jaké se obvykle dodržují vůči kupujícím obecně. Myslíte si, že je to pravda? Já sám, poháněn touhou po získávání vědomostí, jsem po sedmdesát osm let považoval za nejlepší životní pravidlo následující rčení,

ktelé mám stále na paměti: "Až budu jednou nohou v hrobě, stále se budu rád něčemu učit." A tak jsem se rozhodl, že se budu učit. Aristo a Octavenus se velmi správně domnívají, že dotýčný otrok netvoří součást pozůstalosti, která je předmětem svěřenského fondu, protože zůstavitel tím, že požádal dědice o jeho manumit, zřejmě neměl na mysli, že by měl být vydán beneficiantovi téhož. Pokud by však měl být vydán v důsledku omylu dědice, je třeba přijmout názor Juliana.

Papinianus, Otázky, kniha XIX.

"Žádám, aby se Stichus nestal otrokem někoho jiného". Císař rozhodl, že svoboda se uděluje svěřenectvím na základě této klauzule: neboť co se více přiči otroctví než svoboda? Svoboda se však nepovažuje za udělenou po smrti dědice. Z toho vyplývá, že pokud by dědic za svého života otroka zcizil, může se okamžitě domáhat jeho svobody, a pokud ho dědic koupí, nebude to překážkou, aby se stal svobodným, neboť podmínka již byla splněna. Toto pravidlo by mělo být přijato i v případě, že zcizení dědicem nebylo dobrovolné, a nelze ani namítat, že zcizení nebylo provedeno samotným dědicem; případ se totiž podobá případu otroka, který měl být svobodný podmíněně, kdy byla podmínka do jisté míry splněna.

Týž, Otázky, kniha XXII.

Když je zůstaviteli místo ceny jednoho z jeho otroků odkázán pozemek a částka deset aurei pod podmínkou, že manumituje zmíněného otroka, a on přijme odkaz pozemku, ale odmítne odkaz peněz, aby se vyhnul působení falcidiánského práva, může být nucen jej přijmout spolu se snížením vyplývajícím z falcidiánského práva a udělit otrokovi svobodu podle podmínek trustu, když jednou přijal odkaz pozemku.

Zůstavitel, který měl tři otroky, pověřil své dva dědice, aby manumitovali dva z uvedených otroků, které si vyberou. Jeden z dědiců se nedostavil, druhý uvedl dva otroky, které si přál manumitovat. Lze říci, že jsou osvobozeni a získávají svobodu, stejně jako kdyby právo na jejich emancipaci měl dědic, který byl přítomen sám. Pokud by však jeden z otroků zemřel a dědic by byl z nějakého závažného důvodu nepřítomen nebo ten, o jehož osvobození bylo žádáno, by neměl moc mluvit, je stanoveno, že oba přeživší otroci se stanou svobodnými na základě dekretu přetora.

Když je správce, který je pověřen udělením svobody, nepřítomen z dobrého a dostatečného důvodu nebo se skrývá; nebo když je více dědiců, z nichž někteří jsou přítomni a jiní nepřítomni z dobrého důvodu; a ještě jiní se nedostaví, aby se vyhnuli výkonu svěřenství; nebo když dědic pověřený udělením svobody nežije; nebo když řádný dědic odmítne pozůstalost; pretor musí rozhodnout, že otrok má nárok na svobodu podle svěřenství stanoveného závětí Lucia Titia. Výslovně bylo dekretem senátu stanoveno, že i když nemusí být pochybné nebo nejasné, či svobodný otrok se stane, musí pretor rozhodnout, který z dědiců byl nepřítomen z vážného důvodu a který se nedostavil, aby zabránil výkonu svěřenství.

Týž, Názory, kniha IX.

Svobodu udělenou na základě svěřenství nelze odložit pod záminkou, že otrok něco, co patří do pozůstalosti, ukradl nebo že její záležitosti spravoval nesprávně.

Dědic dědice, který převedl majetek podle trebelského dekretu senátu, může být donucen udělit otrokovi svobodu, pokud svěřenství nebylo bývalým dědicem vykonáno, pokud si ho otrok, který má být manumitován, vybere za svého patrona.

Vyslovil jsem názor, že syn, který je vojákem nebo který sloužil v armádě a který přijal svěřenství vytvořené jeho otcem vyžadující, aby osvobodil otroka tvořícího součást jeho peculium castrense (s tím, že to mají učinit jeho legitimní synové) ; pokud se stane dědicem svého otce, může být donucen osvobodit otroka, protože zemřelý se domníval, že manumituje svého vlastního otroka poté, co ho daroval svému synovi. Ten nemůže být nucen svým bratrem, který je spoludědicem majitele otroka, aby mu vyplatil část ceny otroka, neboť by to bylo v rozporu s otcovou vůlí; ani ostatní majetek, který otec daroval synovi, když se chystal odejít na vojnu, by neměl být kvůli tomuto omylu vnesen do příspěvku ve prospěch bratra, který zůstal pod otcovou kontrolou; neboť zmíněný syn, který je zařazen mezi ostatní zákonné dědice, si může ponechat své peculium castrense jako přednostní dědictví.

Pokud je svoboda udělena na základě svěřeneckého fondu a syn je pověřen jeho výkonem poté, co dosáhne určitého věku, a zemře před dosažením tohoto věku, musí být svoboda udělena otrokovi jeho dědicem ve stanoveném čase; bylo však rozhodnuto, že toto rozhodnutí, které se vztahuje pouze na konkrétní případ, se nevztahuje na jiné druhy svěřeneckých fondů.

Zůstavitel si přál, aby jeho syn manumitoval otroka po uplynutí pěti let, pokud mu během této doby bude otrok každý den platit určitou částku. Otroka po uplynutí dvou let utekl a peníze nezaplatil. Bylo rozhodnuto, že podmínka nebyla splněna. Pokud se však syn, který byl dědicem, nebo jeho poručníci rozhodli přijmout služby otroka během těchto dvou let namísto placení, bylo rozhodnuto, že to není překážkou pro osvobození otroka, protože to byla vina dědice, že zbývající část podmínky nebyla splněna.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Obecně říkáme, že osoby, které mohou odkázat peníze v rámci trustu, mohou stejným způsobem odkázat i udělení svobody.

Udělení svobody na základě svěřenství, které je odkázáno otroku císaře, obce nebo komukoli jinému, je platné.

Je-li svoboda odkázána na základě podmínek trustu otrokovi nepříteli, lze tvrdit, že není bez platnosti a účinku? Možná někdo řekne, že otrok nepříteli není hoden stát se římským občanem. Je-li mu však odkázána pro případ, že se stane jedním z našich spojenců, co brání někomu tvrdit, že udělení svobody je platné?

Pokud je svoboda odkázána na základě svěřeneckého fondu člověku, který je již svobodný, a ten je následně uveden do otroctví, může se domáhat své svobody, pokud byl otrokem v době smrti zůstavitele nebo v době, kdy byla splněna určitá podmínka.

Svobodu lze legálně odkázat v rámci svěřenského fondu i otrokovi, který se ještě nenarodil.

Otrok nemůže očekávat svobodu, pokud byl odsouzen do dolů. Ale co když mu byla svoboda zanechána za podmínek trustu a z trestu dolů byl osvobozen díky odpustku císaře? V reskriptu našeho císaře bylo uvedeno, že nebude navrácen do vlastnictví svého bývalého pána; v tomto případě však není uvedeno, komu bude patřit. Je jisté, že až se stane majetkem státní pokladny, že může očekávat, že na základě svěřenectví získá svobodu.

Svobodu na základě svěřenectví může získat otrok počatý a narozený ze ženy, která byla odsouzena do dolů. Co je na tom překvapivého, když božský Pius v reskriptu uvedl, že může být prodán jako otrok?

V případě, že zůstavitel žádá, aby Stichus později nesloužil jako otrok, bylo rozhodnuto, že je třeba mít za to, že mu byla udělena svoboda na základě trustu; neboť ten, kdo žádá, aby později nesloužil jako otrok, se považuje za toho, kdo žádá, aby mu byla udělena svoboda.

Pokud však zůstavitel uvede: "Nezciš ho ani neprodáš," uplatní se stejné pravidlo za předpokladu, že to zůstavitel učinil s úmyslem, aby získal svobodu. Pokud však tuto doložku vložil s jiným úmyslem (například proto, že dědici radil, aby si otroka ponechal; nebo proto, že chtěl otroka potrestat a mučit, aby mu zabránil získat lepšího pána, nebo tak učinil s jiným motivem než s cílem ho osvobodit), je třeba říci, že by mu svoboda neměla být udělena. O tom se zmiňuje Celsus ve dvacáté třetí knize Digest. Nejde ani tak o podmínky svěření, jako o úmysl zůstavitele, který v takových případech obvykle uděluje svobodu. Protože se však má za to, že svoboda je vždy udělena, je na dědici, aby prokázal opačný úmysl zůstavitele.

Pokud někdo ustanoví otroka poručníkem, protože se domnívá, že je svobodný, je naprosto jisté, že se nemůže domáhat jeho svobody, ani mu nemůže být zachováno právo na poručenství z důvodu udělení svobody. To zastává Marcellus v patnácté knize Digest a náš císař se svým otcem to také uvedl v reskriptu.

Pokud někdo udělí svobodu přímo otrokovi, který byl dán do zástavy, ačkoli podle přísného výkladu zákona je toto udělení považováno za neplatné; přesto, pokud mu byla svoboda ponechána na základě svěřenectví, může se otrok domáhat svého osvobození na jeho základě. Neboť přízeň přiznaná svobodě vyžaduje, abychom odkaz vykládali tímto způsobem a aby slova závěti znamenala, že je třeba požadovat svobodu, stejně jako kdyby otrokovi byla svoboda přikázána na základě podmínek

trustu. Je totiž dobře známo, že ve prospěch svobody bylo rozhodnuto o mnoha věcech, které jsou v rozporu se striktním výkladem zákona.

Je stanoveno, že udělení svobody, která jsou buď přímá, nebo závislá na podmínkách trustu, nelze provést na základě závěti, která byla porušena narozením posmrtného dítěte, pokud zůstavitel nepověřil své zákonné dědice jejich provedením.

Je-li někdo požádán, aby manumitoval svého vlastního nebo cizího otroka, a obdrží-li ze závěti zůstavitele méně, než je hodnota otroka, je otázkou k úvaze, zda může být nucen buď ke koupi cizího otroka, nebo k manumitu svého vlastního. Marcellus říká, že jakmile přijme dědictví, bude všemi prostředky nucen manumitovat svého otroka. A skutečně, taková je naše praxe, neboť je velký rozdíl, zda je někdo žádán, aby manumitoval svého vlastního otroka, nebo otroka patřícího někomu jinému. Jde-li o jeho vlastního otroka, bude nucen ho manumitovat, i kdyby částka, kterou za něj obdrží, byla velmi nízká; jde-li však o otroka jiného, neměl by být nucen ho manumitovat, ledaže by mohl zmíněného otroka koupit za částku rovnající se tomu, co obdrží z vůle zůstavitele.

Proto Marcellus říká, že i ten, kdo je ustanoven dědicem, může být nucen manumitovat svého vlastního otroka, pokud z pozůstalosti po zaplacení jejího dluhu něco získá, ale pokud nezíská nic, nemůže být k tomu nucen.

Je zřejmé, že pokud bylo někomu odkázáno méně, než jakou má otrok hodnotu, ale dědictví bylo z toho či onoho důvodu zvýšeno, bude naprosto spravedlivé, aby byl nucen koupit otroka za částku, kterou získá z pozůstalosti; nemělo by se však říkat, že mu bylo odkázáno méně, než jakou měl otrok hodnotu, protože jeho dědictví bylo z důvodu závěti zvýšeno. Pokud by totiž v důsledku prodlení měly být úroda nebo úroky připočteny k částce odkázané na základě závěti, je třeba konstatovat, že by měla být udělena svoboda.

Na základě stejné zásady, pokud byla cena otroka snížena, musí být rozhodnuto, že by měl být nucen jej koupit.

Pokud však byla cena odkazu snížena, je třeba zvážit, zda ten, kdo očekával, že získá větší odkaz, může být nucen k manumitu otroka. Domnívám se, že pokud je připraven dědictví vrátit, nelze ho k tomu nutit z toho důvodu, že dědictví přijal s jinou vyhlídkou a že bylo neočekávaně zmenšeno. Proto, je-li připraven se odkazu vzdát, musí mu to být umožněno, ledaže by to, co z něj zbylo, stačilo na zaplacení ceny otroka.

Ale co když je osoba pověřena manumitací několika otroků a odkázaná částka se rovná hodnotě některých z nich, ale ne hodnotě všech; může být nucena manumitovat některé z nich? Domnívám se, že může být donucena manumitovat tolik otroků, kolik jí odkaz dovolí. Kdo však rozhodne, které z nich budou manumitovány; musí je vybrat zůstavitel, nebo dědic? Snad někdo může velmi správně říci, že je třeba dodržet pořadí uvedené v závěti. Není-li v ní pořadí uvedeno, měli by být

otroci vybírání losem, aby se zabránilo podezření, že prétor někoho upřednostňuje kvůli zájmům nebo laskavosti; musí totiž rozhodnout s přihlédnutím k údajným zásluhám každého otroka.

Stejně tak musí platit, že pokud je zůstaviteli nařízeno koupit určité otroky a dát jim svobodu a peníze, které byly za tímto účelem odkázány, nestačí na nákup všech uvedených otroků, bude v tomto případě platit stejné pravidlo, jaké jsme přijali v předchozím případě.

Pokud je někomu odkázáno dědictví a on je požádán, aby manumitoval svého vlastního otroka a převedl na něj dědictví, musí být svoboda poskytnuta podle podmínek svěřenství? Některé autority mají v tomto bodě pochybnosti, protože pokud je odkazovník nucen dát otrokovi svobodu, bude nutně nucen splnit svěřenství a převést odkaz; a existují autority, které zastávají názor, že by k tomu neměl být nucen. Kdyby mi totiž bylo odkázáno dědictví a já bych byl zavázán k tomu, abych je okamžitě převedl na Tituse a také abych svému otrokovi poskytl svobodu na základě svěřenství, nepochybně bychom měli za to, že nemohu být nucen poskytnout mu svobodu, protože se nepovažuje za to, že bych obdržel něco, co by nahradilo jeho hodnotu. Je zřejmé, že pokud by mi bylo uloženo zaplatit odkaz po uplynutí určité doby, lze mít za to, že mohu být nucen manumitovat otroka, pokud jsem mezitím získal nějaký prospěch z odkazu.

Je-li někdo požádán, aby v době své smrti odevzdal jedné osobě pozemek a druhé osobě sto aurei, bude nucen zaplatit vše, co získal z výnosů pozemku, pokud se tato částka rovná částce stanovené svěřenským fondem; v tomto případě tedy není jisté, zda budou splatné peníze zanechané podle svěřenského fondu, nebo dar svobody.

Kdykoli je svoboda právně odkázána na základě podmínek trustu, je podmínka taková*, že toto právo nemůže zaniknout ani darováním, ani lichvou; neboť bez ohledu na to, do číh rukou se otrok, jehož svoboda byla zanechána na základě trustu, dostane, bude jeho vlastník nucen ho manumitovat. To bylo často uvedeno v císařských ústavách. Proto ten, do jehož rukou se otrok může dostat, bude nucen mu svobodu na základě trustu poskytnout, pokud tomu dá přednost ten, kdo byl o to požádán; širším výkladem totiž bylo stanoveno, že i kdyby byla otrokovi svoboda ponechána podmíněně a on by měl být zcizen, dokud podmínka trvá, je přesto zcizen s tím, že má být svobodný, pokud bude podmínka splněna. Pokud však otrok nechce být manumitován jím, ale raději chce získat svobodu od osoby, která byla pověřena jeho osvobozením, božský Hadrián a božský Pius v reskriptu uvedli, že musí být vyslyšen. Božský Pius rovněž v reskriptu uvedl, že i když již byl manumitován a dává přednost tomu, aby se stal svobodným člověkem osoby, která ho osvobodila, musí být vyslyšen. Pokud však propuštěnec prokáže, že jeho práva mohou být nebo byla manumitací poškozena, a to z důvodu nějakého činu osoby, která ho manumitovala, nebo z jiného důvodu, musí mu být poskytnuta úleva některou z těchto konstitucí, aby se jeho stav nestal méně snesitelným, což by bylo v rozporu s přáním zemřelého. Je jasné, že pokud bylo úmyslem zemřelého, aby otroka manumitoval kdokoli a jakkoli, je třeba říci, že výše uvedené ústavy se nepoužijí.

Paulus, Trusty, kniha III.

Pokud by dědic, který otroka prodal, zemřel, aniž by zanechal dědice, a kupující by byl naživu a otrok by si přál stát se propuštěncem zemřelého, a nikoliv kupujícího, Valens rozhodl, že by neměl být vyslyšen z obavy, že by kupující mohl ztratit jak cenu, kterou zaplatil, tak i svá práva nad propuštěncem.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Pokud někdo, kdo byl požádán o manumit otroka jiného, převede otroka na třetí osobu z důvodu jeho smrti nebo konfiskace jeho majetku, myslím, že by se mělo rozhodnout, že je důvod pro použití konstitucí, aby se stav svobody odkázané svěřenectvím nezhorsil. Když je totiž někdo pověřen manumitací otroka v okamžiku své smrti a zemře dříve, než otrokovi svobodu udělí, bylo rozhodnuto, že je to stejné, jako kdyby otrokovi svobodu odkázal on sám; mohl mu totiž svobodu udělit přímo svou závětí. Z toho vyplývá, že kdykoli je někdo, kdo získá svobodu na základě svěřenectví, manumitován někým jiným než osobou pověřenou jeho manumitací, bude mít nárok na prospěch z konstitucí a bude se na něj pohlížet stejně, jako kdyby byl manumitován tím, kdo o to byl požádán; a to z toho důvodu, že udělením svobody na základě svěřenectví se vždy projevuje přízeň, a pokud jsou odkázána, nemělo by se do nich zasahovat, neboť ten, komu byla udělena, je mezitím považován za toho, kdo užívá svobodu.

Je tedy zřejmé, že by měla být poskytnuta úleva, je-li svoboda ponechána pod svěřenectvím, a že jakékoli prodlení, které z toho vyplývá, by mělo být považováno za vyplývající z věci samé, a při počítání dne, od něhož lze požadovat svobodu, by měly být děti předány matce k manumitaci, je-li osvobozenou otrokyní a děti se narodí svobodné ode dne, kdy byla požadována svoboda. Neboť obecně platí, že svoboda, která je ponechána pod svěřenectvím, je požadována příliš pozdě nebo není požadována vůbec, a to z důvodu nedbalosti nebo bázlivosti těch, kteří jsou na ni oprávněni; nebo z důvodu jejich neznalosti jejich práv; nebo z důvodu autority a postavení těch, kteří jsou pověřeni výkonem svěřenectví; tyto věci by neměly stát v cestě získání svobody. Proto tvrdíme, a tak by mělo být rozhodnuto, že děti se rodí svobodné od okamžiku, kdy dojde k jakémukoli prodlení s osvobozením jejich matky z nevolnictví; a navíc by dítě otrokyně mělo být považováno za manumitované od okamžiku, kdy matka měla právo požadovat svobodu, i když tak možná neučinila. Je zřejmé, že v takovém případě by měla být nezletilým osobám starším pětadvaceti let poskytnuta úleva a že jakékoli prodlení by mělo být považováno za vzniklé z věci samé; neboť vzhledem k tomu, že v Ústavě božského Severa bylo stanoveno a uvedeno, že kdekoli dojde k prodlení při výplatě peněz zanechaných nezletilým osobám v rámci svěřenectví, mělo by být považováno za vzniklé z věci samé, je ještě větší důvod, aby toto pravidlo bylo přijato v případech, kdy se jedná o udělení svobody.

Jistý Caecilius, který dal do zástavy otrokyni, stanovil ve své závěti, že po uspokojení pohledávky svého věřitele bude otrokyně manumitována na základě svěřenectví. Protože dědicové věřiteli nezaplatili, byly děti, které se uvedenému otrokovi později narodily, prodány. Náš císař a jeho otec v reskriptu prohlásili, že v souladu s tím, co rozhodl božský Pius, by děti

neměly být ošizeny o svobodu, na niž mají nárok, a že poté, co byla kupci vrácena cena, by se měly stát svobodnými; stejně jako kdyby jejich matka byla manumitována v době, kdy se narodily.

Náš císař a jeho otec také v reskriptu stanovili, že pokud by závěť nebo kodícil nebyly otevřeny do pěti let po smrti zůstavitele a otrokyně by mezitím porodila dítě, mělo by být vydáno matce, aby mu byla udělena svoboda; a aby nezůstalo v otroctví kvůli náhodnému prodlení.

Z tohoto reskriptu, stejně jako z reskriptu, který jsme zmínili jako vydaný božským Piem, je tedy zřejmé, že tito císaři si nepřáli, aby jakékoli náhodné prodlení s udělením svobody poškodilo práva dítěte narozeného otrokyni, jíž byla svoboda udělena na základě svěřenectví.

To však nebude platit v případě, kdy má být svoboda na základě trustu udělena otrokyni náhradou za syna mladšího pubertálního věku, pokud dítě porodila ještě za života nezletilého; nebo pokud měla svobodu obdržet po uplynutí určité doby nebo podmíněně a dítě porodila před uplynutím této doby nebo před splněním podmínky; uvedené dítě totiž nebude mít nárok na svobodu, protože podmínka je v tomto případě jiná, protože prodlení nebylo náhodné, ale bylo způsobeno vůlí zůstavitele.

Pokud by byl otrok někomu odkázán takovým způsobem, že by odkaz byl prohlášen za neplatný, a témuž otrokovi by byla odkázána svoboda na základě svěřeneckého fondu, vyvstává otázka, zda musí být za neplatné prohlášeno i udělení svobody. A pokud se otrok domáhá svobody na základě podmínek svěřenectví osoby, pod jejíž kontrolou zůstává, přičemž odkaz zanechaný tomu, kdo byl pověřen jeho manumitací, byl prohlášen za neplatný, nebo pokud byl otrok sám odkázán, jak bylo uvedeno výše, zda by se odkaz svobody neměl považovat za neplatný nebo neúčinný. Domnívám se, že by mělo být řečeno, že udělení svobody na základě svěřenectví zůstává nedotčeno, i když se tomu, kdo byl požádán, aby otroka manumitoval, nemusí dostat do rukou nic. Proto ten, kdo získá odkaz, musí otroka osvobodit, a to z toho důvodu, že svoboda udělená na základě svěřenectví neumožňuje, aby se do ní vložila nějaká překážka.

V případě odkazů svobody se úleva poskytuje na základě dekretu senátu vydaného v době božského Trajána za konzulátu Rubria Galla a Caelia Hispa, a to následovně: "Jestliže se obvinění z udělení svobody po předvolání prétorem odmítnou dostavit a prétor po prošetření shledá, že otroci mají nárok na svobodu, budou mít podle zákona stejné postavení, jako kdyby byli přímo manumitováni."

Tento dekret Senátu se vztahuje na ty, kteří mají nárok na svobodu na základě svěřenectví. Pokud na ni tedy nemají nárok a byla získána podvodně na základě rozhodnutí prétora, svoboda jim podle tohoto dekretu Senátu nebude udělena. To náš císař a jeho otec uvedli v reskriptu.

Před pretoriána musí být předvoláni ti, kdo jsou povinni udělit svobodu na základě důvěry, ale rubrikový dekret senátu nebude platit, pokud nebudou předvoláni. Proto by měli být předvoláni oznámeními, edikty nebo dopisy.

Tento dekret senátu se vztahuje na všechny ty, kteří se skrývají a kteří jsou povinni poskytnout svobodu na základě svěřenectví. Proto bez ohledu na to, kdo je obviněn, ať už je to dědic, nebo kdokoli jiný, bude důvod pro uplatnění dekretu Senátu; všichni ti, kdo jsou povinni poskytnout svobodu na základě svěřenství, jsou totiž v takovém postavení, že se na ně dekret Senátu bude vztahovat.

Pokud by se tedy dědic skrýval a zůstavitel nebo svěřenský správce, který byl požádán o udělení svobody otrokovi, by byl přítomen, Dekret Senátu nenabude účinnosti a udělení svobody by bylo znemožněno; v tomto případě totiž předpokládáme, že zůstavitel ještě nenabyl vlastnictví otroka.

Paulus, Trusty, kniha III.

Proto je třeba se v tomto případě obrátit na císaře, aby byly konzultovány zájmy svobody.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Bude důvod pro uplatnění Rubriánského dekretu senátu, pokud by otrok, jemuž byla svoboda odkázána svěřenectvím, byl prodán osobou pověřenou jeho osvobozením a kupující by se skrýval, ale objevil by se svěřenec? Marcellus říká, že dekret bude platit, protože osoba, která byla pověřena manumací otroka, není přítomna.

Následující slova "odmítne se dostavit" nevyžadují absolutně, aby se ten, jehož povinností je udělit svobodu, skrýval, neboť pokud tak neučiní, ale pouze se nedostaví, bude dekret senátu platit.

Stejně pravidlo je třeba dodržet i v případě, kdy je udělením svobody pověřeno několik dědiců v rámci svěřenství a je vydáno rozhodnutí, že pro jejich nepřítomnost neexistuje žádný závažný důvod.

Otrokem se stanou jak ti, kteří jsou nepřítomni z dobrého důvodu, tak ti, kteří svou přítomností nezpůsobí průtahy při výkonu svěřenství, stejně jako kdyby mu svobodu udělili sami.

V případě, že se někdo, kdo byl pověřen manumitací otroka, který nepatří k panství, skrývá, byl za konzulátu Aemilia Junia a Julia Severa vydán dekret senátu o zajištění takovéto nouzové situace v následujícím znění: "Rozhoduje se, že pokud někdo z těch, kdo jsou pověřeni udělením svobody otrokovi na základě svěřenectví, z jakéhokoli důvodu a otrok nepatřil osobě, která podala žádost, v době jeho smrti a svěřenec se odmítne dostavit, pretor se musí případem zabývat, a pokud se zjistí, že

otrok má právo na manumitaci, a osoba pověřená jeho manumitací je přítomna, musí podle toho rozhodnout. A poté, co vydá rozhodnutí, bude stav otroka právně stejný, jako by byl, kdyby byl manumitován osobou, která k tomu byla pověřena na základě důvěry."

Je třeba mít za to, že osoby nejsou přítomny z dobrého důvodu, pokud pro jejich nepřítomnost neexistuje žádný nevhodný důvod; neboť k tomu, aby se mohlo zdát, že jsou nepřítomny z dobrého důvodu, stačí, pokud se nezúčastnily za účelem zpronevěry svobody otroka. Není však nutné, aby byl někdo nepřítomen z veřejných důvodů. Proto má-li ten, kdo má bydliště na jednom místě, a žádá o svobodu na základě svěřenectví na jiném místě, je třeba říci, že není nezbytné, aby byl předvolán ten, o němž se tvrdí, že je tím, od koho má být svoboda udělena, protože pokud by se v době jeho nepřítomnosti zjistilo, že svoboda měla být udělena, může být vydáno rozhodnutí, že je nepřítomen z dobrého důvodu, a on neztratí svá práva nad svým svobodníkem; nikdo totiž nemůže mít pochybnosti o tom, že je nepřítomen z oprávněného důvodu ten, kdo je ve svém vlastním bydlišti.

Paulus, Trusty, kniha III.

Pokud je otrok zcizen poté, co se dostal do takového postavení, že by měl být osvobozen podle podmínek trustu, bude osoba, které mezitím patří, nucena ho manumitovat. V tomto případě se však nerozlišuje, zda existuje dobrý důvod pro jeho nepřítomnost, či nikoli, neboť v každém případě bude mít nárok na svobodu.

Ulpianus, Trusty, kniha V.

Když pretorián vydá dekret, že ten, kdo je nepřítomen, má k tomu dobrý důvod, a on je již mrtev, náš císař v reskriptu uvedl, že dekret musí být přenesen na jeho dědice a že se na něj právo bude vztahovat stejně, jako kdyby pretorián rozhodl, že on sám je nepřítomen z dobrého důvodu.

V případě, že mezi otroky, kteří měli nárok na manumitaci, bylo i nemluvně, rozhodl senát, že věk jednoho z nich brání ostatním, kteří měli podle podmínek trustu nárok na svobodu, aby ji získali.

Toto pravidlo se uplatní i v případě, že je ustanoven pouze jeden dědic, který není schopen sám za sebe mluvit.

Když však nezletilý má poručníka a ten není ochoten udělit souhlas s udělením svobody, božští bratři v reskriptu stanovili, že otrok se má stát svobodným podle podmínek trustu, stejně jako kdyby byl manumitován samotným nezletilým z pověření jeho poručníka; a že by to nemělo přinést nezletilému žádnou nevýhodu, ani by to v žádném případě nebylo na újmu udělení svobody, kdyby neměl otroka za svého svobodného.

Proto když se vyskytne jakýkoli případ, kdy dítě není schopno samo za sebe mluvit, a přesto je pověřeno udělením svobody na základě poručenství, musíme vzít v úvahu ducha senátního dekretu, který se vztahuje i na nezletilého dědice osoby pověřené výkonem poručenství.

K pretoriánovi je třeba se uchýlit i za těchto okolností, zvláště když je v reskriptu božského Pia stanoveno, že tam, kde jsou někteří z těch, kdo jsou pověřeni výkonem svěřenství, přítomni a jiní se skryli a další jsou zase z nějakého dobrého důvodu nepřítomni a je tam i nemluvně, nestane se otrok svobodným všech, ale pouze nemluvně a těch, kdo jsou z dobrého důvodu nepřítomni, nebo těch, kdo jsou přítomni.

Pokud je ustanoveno několik dědiců a mezi nimi je jeden, který nemůže mluvit sám za sebe, ale který nebyl pověřen manumitací otroka, udělení svobody neztratí svůj účinek, protože nemluvně nemůže prodat svůj podíl na otrokovi svým spoludědicům. V tomto případě se uplatní vitrasijský dekret senátu. Božský Pius však v reskriptu adresovaném Cassiovi Dexterovi uvedl, že věc lze vyřešit následujícím způsobem, a to tak, že se podíly otroků, jimž byla svoboda udělena podle podmínek trustu, ocení jejich skutečnou hodnotou a poté se nařídí, aby byli otroci manumitováni osobami pověřenými touto povinností. Ti, kdo je manumitovali, však budou ručit svým bratrům a spoludědicům, stejně jako kdyby byl v této věci vynesena soudní rozsudek.

Božský Pius v jednom reskriptu v souvislosti s nepřičetnou osobou uvedl, že svobodě udělené na základě svěřenství nebrání stav ustanoveného dědice, pokud se tvrdí, že není duševně zdravý, a proto, pokud by se prokázalo, že svoboda byla svěřenectvím právoplatně zajištěna, musí být vydán dekret, v němž je to uvedeno.

Úleva by měla být hluchoněmé osobě přiznána stejně jako v případě kojence.

Pokud někdo zemře, aniž by zanechal dědice nebo jiného nástupce, který by mohl vykonávat svěřenectví poskytující svobodu, senát rozhodl, že úleva by měla být poskytnuta na základě žádosti podané prétorovi.

Pokud by však řádný dědic pozůstalost odmítl, měla by být úleva přiznána na základě dekretu Senátu osobě, která má nárok na svobodu podle svěřenství; i když nelze říci, že by zemřel bez dědice, který zanechal řádného dědice, i když pozůstalost odmítne.

Stejně pravidlo se uplatní i v případě, kdy nezletilý ve věku pětadvaceti let vstoupí do pozůstalosti osoby pověřené udělením svobody a dosáhne úplné restituce z důvodu odmítnutí pozůstalosti.

Lze se také ptát, či svobodou se otrok stává; v souladu s ústavou totiž získává svobodu stejně, jako kdyby ji nabyl na základě závěti. Stane se tedy propuštěncem zůstavitele, a nikoliv toho, kdo byl pověřen výkonem svěřenství.

Zachoval se reskript božského Marka a Veruse, který říká, že pokud jeden z těch, kdo byli pověřeni výkonem svěření, zemře, aniž by zanechal nástupce, a druhý je z nějakého dobrého důvodu nepřítomen, otrok má nárok na svobodu, jako by mu ji pravidelně udělil ten, kdo zemřel bez nástupce, nebo ten, kdo byl z dobrého důvodu nepřítomen.

Může vzniknout velmi pěkná otázka; totiž zda v případě, kdy zemře dědic bez nástupce, může otrok získat svobodu dříve, než je jisté, že se neobjeví dědic nebo držitel pozůstalosti podle pretoriánského ediktu, nebo dokud je ještě pochybné (například dokud se ustanovený dědic rozmýšlí), zda pozůstalost přijme. Lepší je názor, že je třeba vyčkat, až bude jisté, že se žádný dědic neobjeví.

Náš císař Antonín v jednom reskriptu uvedl, že otrok, který má nárok na svobodu na základě svěření, nemůže podle závěti dědice nic obdržet, aniž by byla zmíněna jeho svoboda.

Božský Markus rovněž v jednom reskriptu uvedl, že udělení svobody na základě svěření nemůže být zrušeno nebo nepříznivě ovlivněno věkem, stavem, neplněním nebo opožděným jednáním těch, kteří jsou povinni dohlížet na jejich plnění.

Ačkoli odkaz svobody učiněný na základě kodicilu, který je neplatný, není splatný, přesto, pokud dědic považoval kodicil za platný a něco na jeho základě vyplatil a přál si, aby otroci zůstali svobodní z důvodu plnění ustanovení trustu, bylo Reskriptem Našeho císaře a jeho Božského otce prohlášeno, že budou mít spravedlivý nárok na svobodu.

Paulus, Trusty, kniha III.

Svobodu lze na základě trustu udělit otrokovi, který patří jinému, pokud má testamentární způsobilost vůči svému pánovi.

Pokud osoba, která měla zemřít v závěti, pověřila svého syna, aby manumitoval určitého otroka, a posmrtně se mu poté narodilo dítě, božští otcové v reskriptu uvedli, že vzhledem k tomu, že otrok nemůže být rozdělen, má být manumitován jak zákonný dědic, tak posmrtné dítě.

Osoba, která je pověřena udělením svobody na základě svěření, může manumitovat otroka i v době, kdy je jí zakázáno ho zcizit.

Pokud patron získá praetorské vlastnictví v rozporu s ustanoveními závěti, protože ho jeho svobodník předal, nemůže být nucen prodat vlastního otroka, o jehož manumitaci ho žádali jeho svobodníci.

Pokud osoba, které otrok patří, není ochotna ho prodat, aby mohl být manumitován, nemá pretor důvod zasahovat. Stejně pravidlo platí, když ho chce prodat za vyšší než spravedlivou cenu. Je-li však pán ochoten prodat svého otroka za určitou částku, která se na první pohled nezdá být nespravedlivá, a ten, kdo byl požádán o manumitaci, tvrdí, že cena je nepřiměřená, měl by pretor zasáhnout svou autoritou, aby po zaplacení spravedlivé ceny se souhlasem pána byla otrokovi kupujícím udělena svoboda. Pokud je však pán ochoten otroka prodat a ten si přeje být manumitován, měl by být dědic donucen jej koupit a manumitovat; ledaže by pán chtěl manumitovat otroka proto, aby mu mohla být přiznána žaloba proti dědici na vrácení ceny. Stejně by se mělo postupovat, pokud se dědic skrývá. Také císař Antonín to uvedl v reskriptu.

Marcianus, Trusty, kniha XV.

Pokud je pán připraven otroka zcizit, ale není ochoten tak učinit dříve, než se spokojí s cenou, neměl by být nucen ho osvobodit, aby v případě, že by tak učinil, nezískal málo nebo nic, pokud by se ukázalo, že ten, kdo je žádán o manumit, je nesolventní.

Pokud otrok nesouhlasí, neměl by pán ani nikdo jiný v této věci pokračovat, protože svěřenectví tohoto druhu není svěřenectvím, kterým by pán něco získal; jinak by se zdálo, že prospěch ze svěřenectví připadá pouze jemu. To by se mohlo stát, kdyby si zůstavitel přál, aby byl otrok koupen za vyšší cenu, než jakou měl, a byl manumitován, neboť pak by pán mohl přistoupit k výkonu svěřenství; bylo by totiž v jeho zájmu získat kromě skutečné hodnoty otroka i jakýkoli přebytek, který mu zůstavitel nařídil vydat; a v zájmu otroka je zajistit mu svobodu.

K tomu dojde v případě, kdy je dědici nebo odkazovníkovi nařízeno, aby koupil určitý majetek za zvláštní peněžní částku a vydal jej jinému; pak totiž jak vlastník majetku, tak osoba, které má být majetek vydán, mohou přistoupit k vynucení splnění svěřenství, neboť oba na tom mají zájem; vlastník proto, aby získal případný přebytek nad cenu, kterou mu zůstavitel nařídil vydat, a osoba, které byl majetek odkázán, proto, aby jej mohla získat.

Paulus, Trusty, kniha III.

Je-li syn zesnulého požádán, aby manumitoval otroka patřícího jeho otci, je třeba říci, že ho může mít jako svého svobodného člověka podle pretoriánského ediktu a uložit mu služby; může tak totiž učinit jako syn patrona, i kdyby otrok získal svobodu přímo.

Důvod pro uplatnění Rubriánského dekretu senátu bude existovat i tehdy, když je svoboda udělena pod podmínkou, pokud splnění podmínky není uloženo samotnému otrokovi. Nezáleží ani na tom, zda podmínka spočívá v tom, že se něco dá nebo udělá, nebo je závislá na tom, zda nastane jiná událost, neboť dědic ztratí svobodu jako syn zemřelého, pokud klade splnění podmínky jakoukoli překážku, i když může své právo nad osvobozeným nabýt jiným způsobem. Někdy ho postihne trest,

neboť pokud bude požadovat, aby otrok zůstal v otroctví, nebo ho obviní z hrdelního zločinu, ztratí v rozporu s ustanoveními závěti praetorské vlastnictví.

Je-li otrok odkázán někomu, kdo je pověřen jeho manumitací, ale odmítne ho přijmout, může být donucen, aby tak učinil, nebo aby postoupil svá žalobní práva tomu, koho si otrok vybere, aby udělení svobody nebylo zrušeno.

Pomponius, Trusty, kniha III.

Když osoba, které je otrok přenechán k osvobození na základě trustu, není ochotna, nemá jí být otrok vydán, aby byl manumitován; může se však stát svobodným jiným než tím, kdo byl požádán o jeho osvobození.

Campanus říká, že pokud by nezletilý dvacetiletý požádal svého dědice o manumitaci otroka, který mu patří, musí mu být svoboda udělena; v tomto případě se totiž Lex Aelia Sentia neuplatní.

Otrok byl odkázán Calpurniovi Flackovi, který byl pověřen, aby ho manumitoval, a pokud odmítl, byl tentýž otrok odkázán Titiovi, který byl rovněž pověřen, aby ho manumitoval; a pokud tak neučinil, bylo nařízeno otroka osvobodit. Sabinus říká, že odkaz je neplatný a že otrok se stane svobodným okamžitě podle podmínek závěti.

Marcianus, Trusty, kniha XV.

Názor Gaia Cassia se nepřijímá, neboť ten zastával názor, že povinnost manuminace vlastního otroka by neměla být dědici nebo odkazovníkovi uložena, pokud by služby otroka byly natolik nezbytné, že by se jich nemohl vzdát; jako například v případě, že by byl jeho správcem nebo učitelem dětí, nebo pokud by se dopustil neodpustitelného zločinu. Má se totiž za to, že zůstavitel měl tyto otroky ve své moci, a majitelé mají právo závěť odmítnout, ale pokud se tak nestane, je třeba splnit přání zůstavitele.

Týž, Svěřenské fondy, kniha XVI.

Do působnosti rubriánského dekretu senátu nespádají ani nemluvnata, ani choromyslní, ani zajatci zajatí nepřitelem, ani ti, které zadržuje náboženství nebo nějaká čestná věc, nebo nějaká pohroma, nebo důležitá záležitost, nebo nebezpečí ztráty života či dobré pověsti, nebo cokoli podobného; ostatně ani nezletilí, kteří nemají opatrovníky, a i kdyby je měli, nepodléhají ani oni, ani jejich opatrovníci jeho ustanovením, jde-li o některou z výše uvedených záležitostí. Neboť i kdyby se tito úmyslně zdrželi výkonu své moci, nemyslím si, že by jejich svěřenci měli být zbaveni práv nad svými svěřenci, protože je nespravedlivé, aby svěřenec utrpěl křivdu jednáním svého poručníka, který třeba nemusí být solventní, a do dekretu senátu jsou zahrnuti pouze ti, kteří jsou povinni udělit svobodu v souladu s ustanoveními poručenství. Jaký postup je tedy třeba

zvolit ? Takovým osobám se poskytuje úleva na základě dasmínského dekretu senátu, podle něhož se přijímá ustanovení s ohledem na ty, kteří jsou nepřítomni z nějakého závažného důvodu, aby se svobodě nekladly překážky a aby práva nad svobodným nebyla odnímána těm, kteří se neprovinili podvodem.

Je-li nepřítomný účastník obhajován advokátem, má se vždy za to, že je nepřítomen z nějakého dobrého důvodu, a nebude zbaven svých práv nad svobodníkem.

Proti příslušnosti soudce, který projednává udělení svobody na základě svěřenectví, nelze vznést žádnou námitku, pokud jde o osobní výsadu nebo výsadu spojenou s obcí či korporací, nebo o úřad, který někdo zastává, nebo o občanský stav některé ze zúčastněných stran.

Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Když je absolutní udělení svobody na základě podmínek trustu uděleno otrokovi, o němž se tvrdí, že spravoval záležitosti svého pána, božský Marek v reskriptu uvedl, že se to nesmí odkládat, ale že musí být okamžitě jmenován rozhodce, aby donutil otroka k vydání účtu. Text reskriptu je následující: "Zdá se, že spravedlivější bude udělit Trofínovi svobodu ihned na základě svěřenectví, protože je zjištěno, že byla udělena bez podmínky, že by musel skládat účty. Nebylo by ani humánní, aby se užívání jeho svobody odkládalo kvůli jakékoli finanční otázce, která by mohla vyvstat. Jakmile však získá svobodu, měl by mu být přetorem ustanoven rozhodce, před kterého se ten, kdo obchod uskutečnil, musí dostavit a složit účty." Je tedy pouze povinen složit účet, ale nic se neříká o tom, že by měl vyplatit případný zůstatek, který by mu mohl zůstat v rukou. Nemyslím si, že by k tomu mohl být donucen, neboť poté, co získal svobodu, nemůže být žalován kvůli nějakému obchodu, který uzavřel, když byl v otroctví. Je zřejmé, že ho pretor může přinutit, aby odevzdal veškerý majetek uvedený v jeho účtech a všechny předměty nebo peníze, které má v držení, jakož i aby poskytl informace týkající se zvláštních záležitostí.

1. Paulus, Dekrety, kniha III.

Zůstavitel, jehož závěť nebyla dokonalá, odkázal svobodu a svěřenectví otrokyni, kterou vychoval. Jelikož všechny tyto odkazy nabyly účinnosti v rámci dědictví ze závěti, byla položena otázka, zda byla otrokyně manumitována na základě trustu. Bylo vydáno mezitímní rozhodnutí, že i kdyby otec požadoval, aby se nic nedělo ab intestato, jeho děti měly z účty k jeho památce manumitovat otroka, k němuž byl jejich otec připoután. Bylo tedy rozhodnuto, že byla právoplatně manumitována, a z tohoto důvodu měla nárok na prospěch z trustu.

2. Týž, Názory, kniha XIII.

Paulus vyslovil názor, že i když se jedná o otroka jiného, kterého si zůstavitel přál manumitovat jedním z dědiců pod dojmem, že patří jemu, měl by být ten, kdo byl požádán o manumit, nucen otroka koupit a osvobodit; neboť se nedomníval, že případ týkající se svobody a případ týkající se nakládání s penězi v rámci svěřenství jsou podobné.

3. Paulus vyslovil následující názor: "Věř mi, Zoile, že můj syn Martial je ti vděčný, a nejen tobě, ale i tvým dětem" (míněno tak, že úmysl zemřelého, pokud jde o výhodu, která má být poskytnuta Zoilovým dětem, byl zahrnut v tomto ustanovení, neboť jsou otroky), "nelze jim prokázat větší službu než dát jim svobodu". Proto by měl guvernér vykonat závěť zesnulého.

4. Týž, Názory, kniha XV.

Lucius Titius daroval svou otrokyni Concordii své přirozené dceři Septicii. Poté svou závěť odkázal výše zmíněnou otrokyni spolu s dalšími své dceři za účelem jejího manuminace. Ptám se, zda může být jeho dcera Septicia donucena k manumitu otrokyně. Paulus odpověděl, že pokud bylo darování otroka učiněno za života přirozeného otce a dcera nepřijala jiné odkazy zanechané závěť jejího otce, nemůže být podle podmínek trustu nucena k manumitu zmíněné otrokyně, která je jejím vlastnictvím.

5. Lucius Titius odkázal svého otroka Sticha Maeviovi a žádal, aby ho nikdy nemanumitoval ani on, ani jeho dědic. Paulus vyslovil názor, že zůstavitel měl pravomoc dodatečně tohoto otroka osvobodit, protože neuložil žádnou podmínku sobě, ale svému dědici.

6. Scaevola, Názory, kniha IV.

"Přeji si, aby se Thais, moje otrokyně, stala mou svobodnou ženou poté, co bude deset let sloužit mému dědici jako otrokyně." Vystává otázka, jelikož si zůstavitel přál, aby se otrokyně stala jeho svobodnou ženou, a dědic ji takovou nemohl učinit a svoboda jí nebyla udělena absolutně a přímo, zda zůstane v otroctví i po uplynutí deseti let. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, co by ukazovalo, proč by Thais neměla mít nárok na svobodu.

7. Lucius Titius stanovil ve své závěti následující: "Můj drahý synu Maevii, pokud si to Stichus, Damas a Pamphilus z tvých rukou zasloužili, žádám tě, abys nedovolil, aby po splacení mých dluhů sloužili jako otroci někomu jinému". Pokud bylo vinou dědice, že dluhy pozůstalosti nebyly zaplacené, ptám se, zda mohou otroci získat svobodu podle podmínek svěřenství. Odpověď zněla, že dědic by neměl být obviňován, pokud se zaplacením dluhů otálel kvůli pohodlí, které z toho pro něj vyplývá při správě jeho majetku; pokud by se však jasně prokázalo, že dluhy nezaplatil úmyslně, aby poškodil udělení svobody, nabude tato skutečnost účinnosti.

8. Zůstavitel pověřil testamentárního opatrovníka svých dětí, aby manumitoval jeho otroky, ale jmenovaná osoba byla omluvena. Ptám se, zda by ostatní opatrovníci jmenovaní místo toho, který byl omluven, měli být povinni otroky osvobodit. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností se zdá, že jmenovaný dědic byl pověřen udělením svobody.

9. "Dávám Seiovi tři libry zlata a svému notáři Stichovi, kterému ukládám, aby manumitoval". Seius byl stejnou závětí ustanoven poručníkem, ale z přijetí poručenství se omluvil. Vystává otázka, zda má být udělení svobody na základě poručenství přesto vykonáno. Odpověď zněla, že v uvedeném případě není nic, co by tomu bránilo.

10. Zůstavitel, který ustanovil svou sestru svou dědičkou, učinil následující ustanovení ohledně svých otroků: "Přeji si a ukládám ti, má drahá sestro, abys chovala nejvyšší ohledy k mým správcům Stichovi a Damasovi, které jsem neosvobodil, protože mi nevydali své účty. Jsi-li spokojena i s těmito otroky, víš, jaké city k nim chovám." V případě, že správci byli připraveni odevzdat své účty a dědic jim neudělil svobodu, ptám se, zda by měla být vyslyšena, kdyby tvrdila, že s nimi není spokojena. Odpověď zněla, že by se neměla brát v úvahu nespokojenost dědice, ale pouze to, co by uspokojilo spolehlivého občana, aby jim umožnil získat svobodu.

11. Lucia Titia pověřila své dědice, aby koupili Pamphilu, otrokyni Seie, a její děti a manumitovali je. Odhad částky, kterou by za ně měli dát, provedl soudce, a mezitím, než byly peníze vyplaceny, Pamphila porodila dítě. Ptám se, zda by Pamfilino dítě patřilo dědicům Seie, nebo dědici Titii? Odpověď zněla, že dítě bude patřit tomu, komu matka patřila v době jeho narození; pokud by však dědic byl v prodlení s plněním svěřenského fondu, měl by být nucen poskytnout svobodu i dítěti.

12. Lucius Titius učinil ve své závěti následující ustanovení: "Doporučuji ti So-a, otroky, kteří jsou lékaři, a záleží na tobě, zda je budeš mít jako své dobré svobodné lidi a lékařské ošetřovatele. Já sám bych jim svobodu udělil, ale obávám se to udělat, protože lékaři mé sestry, kteří byli otroky, poté, co byli od ní manumitováni a odsloužili si svůj trest, ji opustili." Ptám se, zda výše uvedení otroci mají nárok na svobodu podle svěřenského fondu. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi není dědicům uložena nutnost jejich osvobození, ale že to závisí na jejich rozhodnutí.

13. Titius udělil svobodu svému otrokovi "v případě, že odevzdá své účty". Ptám se, zda by jím předložené účty měly jako součást částky, která mu zůstala v rukou, zahrnovat i případné ztráty, které mohly náhodou vzniknout. Uvedl jsem svůj názor, že v jakémkoli obchodě, který byl uskutečněn se souhlasem pána, nemohou být ty ztráty, které byly důsledkem nehody, účtovány otrokovi a nesmějí být zahrnuty do zůstatku, který mu zůstal v rukou.

14. Ptám se také, zda v případě, kdy je otrokovi nařízeno, aby odevzdal celé své peculium, má být peculium vypočteno tak, že do něj bude zahrnuto pouze to, co by z jakéhokoli důvodu náleželo pánovi. Odpověď zněla, že v daném případě by se od peculium nemělo odečítat to, na co má pán nárok.

15. Ptám se také, zda v případě, že otrok vložil do svého peculium nějaký zbytek, který mu zůstal v rukou, by se měl odečíst od peculium, které je povinen odevzdat. Odpověď zněla, že pokud to, co je uvedeno, bylo vloženo do jeho peculium, musí to být vyplaceno jako část zůstatku, neboť podmínka je dostatečně splněna tam, kde je odevzdán zbytek peculium.

16. Zůstavitel učinil ve své závěti následující udělení svobody: "Přeji si, aby můj otrok Cupitus byl po odevzdání účtů propuštěn na svobodu, až můj syn Marcianus dosáhne věku šestnácti let." Po smrti zůstavitele požadovali poručníci jeho syna, aby Cupitus zaplatil dluh vůči pozůstalosti, a ten zmíněným poručníkům zaplatil částku, kterou vybral. Syn poté zemřel nedospělý, jeho matka se stala jeho dědičkou a způsobila, že proti poručníkům byl vydán rozsudek z důvodu jejich správy poručenství. Cupitus se domáhal svobody v době, kdy by Marcianovi bylo šestnáct let, kdyby žil, a nabídl se, že bude skládat účty rok po smrti zůstavitele, jak byly schváleny ostatní účty. Vystala otázka, zda lze Cupita donutit, aby předložil také účty, za které byli odpovědní poručníci. Odpověď zněla, že dotyčný otrok zřejmě splnil podmínku předložení svých účtů, pokud předložil jeden ze všech obchodů, které vedl a které mohly být řádně požadovány. Pokud jde o druhou podmínku, je třeba přijmout shovívavější výklad, tedy že když dítě zemřelo, otrok čekal dostatečně dlouho, neboť se domáhal svobody až v době, kdy by nezletilý dosáhl šestnáctého roku, kdyby žil.

17. "Stichu a Damasi, moji otroci, stanete se mými propuštěnci, když odevzdáte své účty." A tak se stalo. Vystala otázka, zda k tomu, aby získali svobodu, musí nejen odevzdat své účty, ale také se vzdát veškerého majetku, který si úmyslně a podvodně přivlastnili. Odpověď zněla, že v podmínce odevzdání účtů je zahrnuto vše, co souvisí se správou a věrností otroka.

18. Někteří otroci nesplnili podmínku odevzdání účtů ve stanovené lhůtě a poté oznámili, že jsou připraveni tak učinit. Vystala otázka, zda mohou získat svobodu. Odpověď zněla, že pokud se provinili tím, že nesplnili podmínku ve stanovené lhůtě, svobodu nezískají, i kdyby byli následně ochotni odevzdat své účty.

19. "Žádám své dědice a ukládám jim, aby manumitovali Sticha poté, co složí účty, až můj syn dosáhne věku šestnácti let." Ptám se, zda zůstavitel zamýšlel, aby otrok vykonával funkci správce až do doby, kdy syn dosáhne věku dospělosti. Odpověď zněla, že je zřejmé, že zůstavitel zamýšlel, aby Stichus skládal účty i z této části jeho správy.

20. "Nařizuji, aby můj otrok Stichus dal a vyplatil mé dceři a mé manželce, mým dědicům, tolik a tolik aurei bez jakýchkoli sporů, a ukládám jim, aby ho manumitovali." Protože manželka pozůstalost odmítla, vystala otázka, zda je otrok povinen zaplatit oběma, nebo jen dceři. Odpověď zněla, že celá částka má být vyplacena dceři, neboť ta je jedinou dědičkou pozůstalosti.

21. Zůstavitel, který ustanovil svého syna dědicem celého svého majetku, mu udělil svobodu následujícími slovy: "Prosinec, můj účetní, Severus, můj správce, a Viktorina, Severova manželka, nechť se stanou svobodnými za osm let a přeji si, aby po tu dobu zůstali ve službách mého syna. Kromě toho ti ukládám, můj milý synu Severe, abys s prosincem a Severem, kterým jsem svobodu hned neudělil, jednal s náležitou pozorností, aby ti mohli prokázat vhodné služby, a doufám, že je budeš mít jako dobré svobodné muže." Vzhledem k tomu, že Titiovu synovi bylo v době, kdy tento sepsal závět', devět let a Titius zemřel dva roky a šest měsíců poté, ptám se, zda se má osm let, po které bylo udělení svobody odloženo, počítat od data sepsání závěti, nebo od okamžiku smrti zůstavitele. Odpověď zněla, že zůstavitel zřejmě počítal osm let, během nichž bylo udělení svobody odloženo, ode dne sepsání závěti, pokud nelze prokázat, že jeho úmysl byl jiný.

22. "Ať je Spendophorus svobodný, až se má dcera provdá do mé rodiny, pokud jí podá uspokojivou zprávu o své správě." Protože dcera zemřela před dosažením pohlavní dospělosti a ještě za života svého otce, stal se Seius dědicem na základě substituce. Pokud by Spendophorus nevyřizoval záležitosti nezletilé a přestal by spravovat záležitosti jejího otce, ptám se, zda by se stal svobodným podle podmínek závěti v době, kdy by, kdyby Titia žila, dosáhla dvanácti let. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností, pokud by otrok nevykonával žádnou činnost, z níž by byl nucen skládat dědici účty, stal by se svobodným.

23. "Přeji si, aby Stichus byl manumitován poté, co složí účty." Stichus, který byl bankéřem, provedl se souhlasem svého pána určité směnky a předložil účty podepsané tímto pánem, ale poté již žádné další závazky neuzavřel. Vystala otázka, zda lze považovat podmínku za splněnou, pokud existovali někteří nesolventní dlužníci, jejichž pohledávky se pokoušeli vymáhat jiní. Odpověď zněla, že skutečnost, že někteří z dlužníků nebyli solventní, nemá nic společného s povinností předložit účet.

24. Marcianus, Trusty, kniha VII.

Náš císař Antonín Pius, aby závěti jeho vojáků byly v každém ohledu považovány za platné, když ustanovený dědic a jeho náhradník náhle zemřeli před vstupem do dědictví, nařídil, aby se ti, jimž byla svoboda a majetek odkázány na základě svěřenství, vojáky stali svobodnými a byli dědici, stejně jako kdyby oba tyto odkazy obdrželi přímo. Kromě toho v případech, kdy otroci na základě svěřenství získali svobodu a pozůstalost od civilisty a jmenovaný dědic a jeho náhradník rovněž náhle zemřeli, rozhodl, že to postačuje k potvrzení jejich svobody.

25. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Svoboda udělená na základě svěřenství nepřisluší otrokovi, kterého jeho pán posléze spoutal.

26. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Otrok může legálně podat žalobu proti svému pánovi, pokud mu byla svoboda odkázána na základě svěřenectví.

27. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Když je dlužník požádán svým věřitelem, aby manumitoval otrokyni, která mu byla dána do zástavy, lze tvrdit, že svoboda byla dlužníkem právoplatně odkázána podle podmínek trustu. Neboť jaký je rozdíl v tom, zda mu byla odkázána určitá částka, nebo zda byla svoboda poskytnuta na základě trustu? Ať už je hodnota otroka větší nebo menší, může být donucen poskytnout jí svobodu; za předpokladu, že jednou uznal platnost vůle svého věřitele. Musíme tomu rozumět tak, že tak učinil, když například, je-li žalován dědicem, využije výjimky; nebo prokáže přání věřitele jiným způsobem. Pokud by totiž dlužníka žaloval věřitelův dědic, může se dovolávat výjimky z důvodu zlé víry, protože dlužník má zájem získat svého otroka.

28. Při udělení svobody podle podmínek svěřenství, i když zůstavitel mohl získat pouze malý odkaz, bude přesto nutné, aby svého otroka manumitoval. Pokud by totiž došlo k rozdělení peněžitého svěřenství, vznikne velká újma věci svobody i obdarovanému; proto je pro toho, kdo odkaz přijímá, lepší, aby byl zatížen, než aby byl odkaz svobody zrušen.

29. Kdykoli je svoboda odkázána otrokovi nebo otrokyni na základě svěřeneckého fondu, je otrok nebo otrokyně v takovém postavení, že zůstane v otroctví, dokud nebude manumitován. Pokud osoba pověřená touto povinností nezpůsobí žádné prodlení s osvobozením otroka, nedojde k žádné změně v jeho postavení, a proto je stanoveno, že otrok může být do té doby odkázán s výhradou jeho pozdějšího manuminace.

30. Týž, Disputace, kniha VI.

Svobodu lze udělit na základě svěřenectví takto: "Ukládám svému dědici, aby manumit Stichus, pokud se tak rozhodne," i když nic jiného v závěti závislé na souhlasu dědice by nemělo být platné.

31. Je zřejmé, že je-li svoboda odkázána takto: "Kdyby Stichus chtěl," může mu být udělena.

32. Je-li do závěti vložena následující věta: "Přeji si, aby Stichus byl svobodný, bude-li chtít," zdá se mi, že udělení svobody může být považováno za platné, protože tato slova spíše naznačují podmínku, stejně jako kdyby bylo odkázáno: "Kdyby Titius nastoupil na Kapitol." V případě, že by Stichus byl svobodný, bylo by to platné.

33. Tam, kde bylo v závěti uvedeno: "Kdyby dědic souhlasil," nebude svěřenectví platné, ale to bude pouze v případě, kdy zůstavitel ponechal vše na vůli svého dědice: "Kdyby si to zvolil." V takovém případě je svěřenectví platné. Tam, kde to však ponechal na jeho úsudku jako dobrého občana, nepochybujeme o tom, že svoboda by měla být udělena; bylo totiž

rozhodnuto, že otrok měl nárok na svobodu, pokud zůstavitel učinil následující ustanovení: "Pokud uznáš za vhodné, žádám tě, abys ho manumitoval," neboť tomu je třeba rozumět tak, že pokud to jako dobrý občan schválíš. Neboť tam, kde je svoboda odkázána takto: "Schválíte-li mou vůli", měla by být udělena, stejně jako v následujícím případě: "Zaslouží-li si to od vás jako dobrý občan" nebo "Neměl-li by vás jako dobrý občan urážet" nebo "Schvalujete-li to" nebo "Neodmítáte-li to" nebo "Myslíte-li, že je toho hoden". Pokud totiž zůstavitel zanechal odkaz svobody pod svěřenectvím v řeckých slovech, která znamenala: "Přeji si, abys udělil svobodu tomu a tomu, pokud uznáš za vhodné," bylo božským Severem v reskriptu stanoveno, že lze požadovat splnění svěřenectví.

34. Ale i když zůstavitel nemůže ponechat na rozhodnutí svého dědice, zda otrokovi svobodu udělí, či nikoli, může ho nechat rozhodnout, kdy ji udělí.

35. Jistý muž, který odkázal tři otroky, pověřil svého dědice, aby manumitoval kterékoli dva z nich, které si vybere. Svěření tohoto druhu bude platné a dědic může manumitovat kteréhokoli ze tří otroků, kterého si vybere. A proto pokud by si dědic nárokoval ty, které chce manumitovat, bude mu v tom bránit výjimka z důvodu zlé víry.

36. Julianus, Digesty, kniha XLII.

Pokud by otec ustanovil své dva syny dědici a jeho závěť by byla zrušena narozením posmrtného dítěte, ačkoli jim bude majetek patřit rovným dílem, přesto by se neměla plnit udělení svobody podle svěřenského fondu, protože nejsou nuceni platit žádné jiné odkazy ani plnit žádné jiné svěřenské fondy.

37. Pokud se dědic, který je pověřen manumitací otroka patřícího třetí osobě, nebo toho, který je ve společném vlastnictví, nebo toho, v němž užívací právo náleží jinému, skrývá, nebude nesprávně poskytnuta úleva podle dekretu senátu.

38. Je-li svoboda odkázána Stichovi svěřenectvím pod podmínkou, že odevzdá svůj účet, a on je připraven vyplatit zůstatek ve svých rukou v době nepřítomnosti dědice, je povinností pretora vybrat nějakou spolehlivou osobu, pod jejímž dohledem může být účet odevzdán, aby otrok mohl složit peníze, které mu náleží podle výpočtu; a pak pretor vydá rozhodnutí, že otrok má nárok na svobodu podle podmínek svěřenectví. Je vhodné, aby se tak stalo v případě, že je dědic z nějakého závažného důvodu nepřítomen; pokud se totiž skrývá, postačí to k tomu, aby se pretor přesvědčil, že to není vinou otroka, že podmínka není splněna, a proto musí rozhodnout, že má nárok na svobodu.

39. Je-li svoboda podmíněně odkázána otrokovi, který je součástí odkazu, neměl by být vydán příjemci odkazu, ledaže by ten dal záruku, že se ho vzdá, pokud by podmínka byla splněna.

40. Jistá žena v době své smrti učinila v přítomnosti několika vážených mužů a své matky, která měla nárok na pozůstalost jako její zákonná dědička, následující prohlášení: "Přeji si, aby mé otrokyně Maevia a Seia byly svobodné." Poté zemřela ze závěti. Ptám se, zda v případě, že její matka neuplatní nárok na majetek jako dědička ze zákona podle dekretu Senátu a ten by měl přejít na nejbližší příbuzné, budou mít otrokyně nárok na svobodu podle podmínek svěřenského fondu. Odpověděl jsem, že budou, neboť když žena, která byla na prahu smrti, řekla: "Přeji si, aby mé otrokyně, ta a ta a ta, byly svobodné," má se za to, že o to požádala všechny ty, kteří by byli jejími dědici ze zákona nebo držiteli jejího majetku podle pretoriánského ediktu.

41. Týž, Digesty, kniha LXII.

Kde bylo do závěti vloženo následující: "Sticha odkazuji Titiovi" nebo "Ať ho můj dědic odevzdá Titiovi, aby ho mohl manumitovat", rozhodl jsem, že pokud by si zůstavitel nárokoval Sticha, lze mu odporovat námitkou z důvodu zlé víry; ledaže by dal záruku, že mu poskytne svobodu v souladu s vůlí zesnulého.

42. Africanus, Otázky, kniha IX.

Pokud se osoba, které byl otrok odkázán a která je pověřena jeho manumitací, skrývá, má se za to, že se otrok stává svobodným člověkem zemřelého. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, že výkonem poručenství není pověřen odkazovník, ale dědic. Tam, kde nejsou jeho provedením pověřeni všichni, ale jen někteří z nich, je třeba rovněž říci, že otrok se stane svobodným člověkem zemřelého. Kromě toho je třeba přiznat spravedlivou žalobu proti těm, kteří se skryli, a ve prospěch jejich spoludědiců, jimž musí být hodnota jejich podílů vyplacena, nebo proti nim mohou řádně podat žalobu na rozdělení.

43. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Pokud byl otrok odkázán a manumitován na základě svěřenectví, Cervidius Scaevola po konzultaci rozhodl, že poslední dispozice je platná, ať už se týká svobody nebo odkazu; a to z toho důvodu, že je stanoveno, že pokud je svoboda odkázána, může být později odňata, a je jasné, že to lze učinit na žádost otroka. Je-li však pochybné, s jakým úmyslem zůstavitel téhož otroka odkázal, poté co mu zanechal svobodu, měl by mít přednost odkaz svobody. Tento názor se mi také jeví jako správnější.

44. Týž, Institutes, kniha IX.

Nejen ten, kdo byl o manumit otroka požádán, mu může dát svobodu, ale mohou tak učinit i jeho nástupci, ať už jsou jimi z koupě nebo z jiného titulu. Pokud by však neměl žádného nástupce, otrok escheruje do státní pokladny, aby získal svobodu.

45. Kromě toho ten, kdo je požádán o manumitaci otroka, tak může učinit v době, kdy je mu zakázáno ho zcizit.

46. Je-li někdo požádán, aby manumitoval otroka jiného, a byla mu odkázána určitá peněžní částka na koupi a manumitování otroka, a jeho pán ho nechce prodat, ponechá si dědic odkaz v souladu s vůlí zesnulého.
47. Je-li svoboda odkázána svěřencem otrokovi, je tento do jisté míry v postavení svobodného člověka a zaujímá místo otroka, který má být svobodný pod určitou podmínkou, a to tím spíše, že nesmí být převeden na jiného takovým způsobem, aby mu byla znemožněna svoboda, nebo aby byl vystaven přísnějším patronátním právům.
48. Dasumským dekretem senátu je stanoveno, že pokud by osoba, která je pověřena udělením svobody, byla z nějakého závažného důvodu nepřítomna a takové rozhodnutí vydal prétor, bude mít otrok nárok na svobodu; stejně jako kdyby byl pravidelně manumitován podle podmínek poručenství.
49. Za nepřítomného se považuje ten, kdo se nedostaví k soudu.
50. A z toho důvodu, že ustanovení bylo učiněno pouze pro nepřítomnost dědiců, bylo v témže dekretu senátu doplněno, že pokud je někdo obviněn z udělení svobody a byl prohlášen za nepřítomného z jakéhokoli závažného důvodu, bude výsledek stejný, jako kdyby byl otrok pravidelně manumitován v souladu s podmínkami trustu.
51. Artikulární dekret Senátu však stanoví, že v případech tohoto druhu mají pravomoc guvernéri provincií, i když dědic nemusí v provincii bydlet.
52. Pokud je někdo požádán o manuminaci otroka, který není součástí pozůstalosti, ale je jeho vlastnictvím, získá otrok svobodu podle junciánského dekretu senátu poté, co bylo vydáno rozhodnutí.
53. Božský Pius v reskriptu uvedl, že pokud je někdo nepřítomen z nějakého závažného důvodu nebo se skrývá, nebo pokud je přítomen, není ochoten manumitovat otroka, má se za to, že je nepřítomen.
54. V tomtéž dekretu senátu se uvádí, že manumitovat otroka musí i kupující.
55. Spoludědic, který je přítomen, může manumitovat otroka stejně, jako kdyby od spoludědice nabyl jeho podíl na otrokovi. Tentýž císař prý v reskriptu uvedl, že toto pravidlo se bude vztahovat i na spoludědice, který je nezletilý a nedosáhl věku puberty a nebyl požádán o manumit otroka.
56. Když je někdo požádán, aby manumitoval otrokyni, aby se s ní mohl oženit, neměl by být nucen uzavřít s ní manželství, ale postačí, když jí poskytne svobodu.

57. Ulpianus, Názory, kniha I.

Pokud jsou otroci, jimž byla svoboda odkázána na základě svěřeneckého fondu, později prodáni věřitelem, nelze jim přiznat osvobození od dluhů vůči dědici, ledaže by k tomu měl vážný důvod.

58. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

59. Pokud je někdo požádán o manuminaci otrokyně a otálí s tím a ona mezitím porodí dítě; bylo císařskou ústavou stanoveno, že za takových okolností se dítě narodí svobodné, a dokonce bude považováno za svobodně narozené. Existují však určité ústavy, podle nichž je stanoveno, že dítě se rodí svobodné již od okamžiku, kdy udělení svobody nabude účinnosti, a toto pravidlo by se mělo nepochybně dodržovat; svoboda totiž není soukromou, nýbrž veřejnou záležitostí, takže ten, kdo je povinen ji udělit, by ji měl poskytnout dobrovolně.

59. Pokud se však otrokyni narodilo dítě dříve, než jí vznikl nárok na svobodu podle svěřenského fondu, a dědic to způsobil úmyslně, aby jí ještě nevznikl nárok na svobodu, jako v případě, kdy otálel s nástupem do dědictví, aby případné děti narozené uvedené otrokyni patřily jemu, je stanoveno, že mají být manumitovány, ale musí být vydány své matce, aby je ona osvobodila a aby se staly spíše jejími svobodnými než svobodnými dědici, neboť tam, kde ten není hoden mít otroky, není hoden mít svobodné.

60. Marcianus, Trusty, kniha XVI.

Pokud matka poté, co přijala své dítě, nebo ten, kdo nastoupil na její místo, odmítne udělit mu svobodu, měl by k tomu být donucen on nebo ona. A opět, pokud matka nechce, aby jí bylo dítě vydáno, nebo pokud zemře dříve, než se tak stane, nelze nesprávně říci, že by svobodu dítěti měl udělit dědic.

61. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Stejně pravidlo se uplatní, pokud dědic úmyslně neotálel se vstupem do dědictví, ale zvažoval, zda jej přijme, či nikoliv; a pokud se dozvěděl, že byl ustanoven dědicem poté, co otrokyně porodila své dítě, je rozhodnuto, že v tomto případě by měla být poskytnuta úleva; za takových okolností by totiž dědic měl sám dítě manumitovat, a nikoliv je vydat matce, aby je osvobodila.

62. Pokud však byla otrokovi přímo odkázána svoboda a nastane některá z výše uvedených událostí, jakým způsobem lze dítěti poskytnout úlevu? V těchto případech se totiž požaduje svoboda zanechaná pod svěřenectvím a pretorián přichází

dětem na pomoc, ale tam, kde je svoboda zanechána přímo, se takový požadavek nevznáší. Domnívám se však, že v takovém případě má dítě nárok na úlevu a že praetor, poté co byl požádán, může matce přiznat věcnou žalobu, stejně jako v případě, kdy je svoboda ponechána na základě svěření. Proto Marcellus v šestnácté knize Digest uvádí, že v případech, kdy děti, které byly manumitovány ze závěti před zápisem do dědictví, jsou nabyté lichvou, musí jim být poskytnuta úleva, aby jim pretor zachoval svobodu; a i když mohly být vinny tím, že trpěly nabytí lichvou, přesto se na děti nemůže z tohoto důvodu vztahovat žádná odpovědnost.

63. Marcellus, Názory.

Lucius Titius stanovil ve své závěti následující: "Přeji si, aby všechny kodicily, které bych mohl později vykonat, byly platné. Pokud by se mi do deseti měsíců po mé smrti narodilo dítě od mé manželky Pauly, ať je dědicem poloviny mého majetku. Gaius Seius nechť je dědicem poloviny mého majetku. Žádám své dědice a ukládám jim, aby manumitovali mé otroky Sticha, Pamphila, Erose a Diphila, až mé děti dosáhnou věku dospělosti." Do poslední části své závěti pak vložil následující ustanovení: "Kdyby se mi nenarodily žádné děti nebo kdyby zemřely před dosažením věku pohlavní dospělosti, pak ať jsou Mucius a Maevius dědici stejného podílu z mého majetku. Přeji si, aby odkazy odkázané mou předchozí závětí, podle níž jsem ustanovil své syny a Seia svými dědici, byly vyplaceny dědici, kteří by je mohli následovat." Poté uzavřel kodicil v následujícím znění: "Lucius Titius svým dědicům prvního stupně a jejich náhradníkům. Žádám vás, abyste vyplatili odkazy, které jsem odkázal svou závětí, i ty, které odkážu svým kodicilem." Protože se Luciu Titovi nenarodily žádné děti, ptám se, zda má být svoboda udělená svěřenským fondem okamžitě poskytnuta otrokům Stichovi, Pamphilovi, Erosovi a Diphilovi. Marcellus odpověděl, že s udělením svobody dotyčným otrokům byla spojena podmínka, že se děti zůstavitele stanou jeho dědici; tato podmínka se však podle všeho neopakovala, a proto by svoboda měla být otrokům okamžitě udělena dědici prvního stupně a náhradníky. Jak totiž bylo uvedeno výše, zůstavitel žádal, aby bylo provedeno vše, co uvedl ve své závěti. Kromě toho sice zajistil svobodu zmíněných otroků, ale učinil tak pod určitou podmínkou, a kdyby tato podmínka byla jiného druhu, bylo by nutné vyčkat jejího splnění. Není však pravděpodobné, že by měl tuto podmínku na mysli, když pověřil náhradníky, neboť pokud by se splnila, nemohli by být náhradníci připuštěni k dědictví.

Tit. 6. Ohledně zbavení svobody.

64. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

Když je svoboda odňata zákonem, je třeba ji považovat buď za neudělenou, nebo za dodatečně odňatou samotným zůstavitelem.

Tit. 7. O otrocích, kteří mají být svobodní pod určitou podmínkou.

65. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Otrok, který má být podmíněně svobodný, je ten, který bude mít nárok na svobodu po uplynutí stanovené doby nebo po splnění určité podmínky.

66. Otroci se stávají svobodnými buď na základě výslovné podmínky, nebo působením samotného zákona. Je jasné, jakým způsobem se tak děje na základě výslovné podmínky. Na základě zákona jsou manumitováni v případě, že jsou osvobozeni za účelem podvedení věřitelů. Dokud totiž není jisté, zda věřitel využije svých práv, jsou otroci podmíněně svobodní, protože podle Lex Aelia Sentia musí spáchání podvodu za takových okolností nabýt účinnosti.

67. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Postavení otroka, který má být podmíněně svobodný, chápeme tak, že ať už je vydán poté, co byl prodán, přičemž si stále zachovává naději na svobodu, nebo byl získán ve svůj prospěch lichvou, nebo když je manumitován, nevzdává se očekávání, že se stane svobodným člověkem zemřelého. Otroci se do takového postavení nedostane, ledaže by do pozůstalosti vstoupil některý z dědiců. Pokud by však měl být zcizen nebo získán lichvou nebo manumitován před tím, než je pozůstalost zapsána, jeho naděje na svobodu, která mu byla odkázána, bude ztracena.

68. Byla-li však svoboda odkázána otrokovi na základě pupilární substituce, stane se podmíněně svobodným za života nezletilého poté, co byla přijata pozůstalost jeho otce? Cassius popírá, že ano; Julianus však zastává opačný názor, který je považován za správnější.

69. Julianus dále říká, že pokud je otrok odkázán dědici otce a při pupilární substituci je nařízeno, aby byl svobodný, bude mít přednost udělení svobody.

70. Je-li otrok ustanoven prvním testamentem dědicem poloviny pozůstalosti s udělením svobody podmíněně, zaujme postavení otroka, který má být podmíněně svobodný, takže pokud jeho spoludědic vstoupí do pozůstalosti, nemůže být za daných okolností nabyt lichvou? Nemůže zaujmout postavení otroka, který má být podmíněně svobodný, neboť svobodu získal sám od sebe. Je zřejmé, že musí platit, že bude zaujímat postavení otroka, aby byl podmíněně svobodný, pokud by nebyla splněna podmínka, za níž byl ustanoven dědicem; v takovém případě podle Juliána získá svobodu, protože se má za to, že ji nezískal od sebe, ale od svého spoludědice.

71. Ať už byl otrok nahrazen nezletilým v jakémkoli stupni, s odkazem svobody zaujímá postavení nutného dědice. Tento názor byl přijat z důvodu jeho vhodnosti a my jej schvalujeme. Také Celsus v patnácté knize soudí, že otrok, který byl nahrazen odkazem svobody, zaujímá postavení toho, kdo má být podmíněně svobodný.

72. Týž, O Sabinovi, kniha XXVII.

Otroci tohoto popisu musí splnit předepsanou podmínku, pokud jim v tom nikdo nebrání a podmínka je možná.

73. Pokud je však otrokovi nařízeno splnit podmínku s ohledem na dědice, co je třeba říci? Pokud ji splní, stane se okamžitě svobodným, ačkoli dědic s tím nemusí souhlasit. Pokud mu dědic brání podmínku splnit, jako například v případě, kdy odmítne deset aurei, které mu otrok měl zaplatit, není pochyb o tom, že otrok bude svobodný, protože je to vina dědice, že podmínka nebyla splněna. A nezáleží na tom, zda částku nabídne ze svého peculium, nebo zda ji získal z jiného zdroje, neboť je stanoveno, že otrok, který zaplatí peníze ze svého peculium, bude mít nárok na svobodu, ať už mu bylo nařízeno zaplatit je dědici, nebo někomu jinému.

74. Z toho vyplývá otázka, zda v případě, že by zmíněnému otrokovi náležela nějaká peněžní částka, ať už od dědice, protože ji otrok poskytl předem při vyřizování záležitostí svého pána, nebo od někoho cizího, a dědic by nechtěl dlužníka žalovat nebo peníze otrokovi vyplatit, bude mít otrok nárok na svobodu z důvodu prodlení, které utrpěl vinou dědice? Buď bylo peculium otrokovi odkázáno, nebo nebylo; pokud mu bylo odkázáno, Servius říká, že je to dědic, kdo je zodpovědný za prodlení otroka s nabytím svobody, protože mu z majetku jeho pána náleží něco, co dědic nezaplatil. Tento názor zastává i Labeo. Servius jej rovněž schvaluje a říká, že pokud dědic způsobí prodlení z toho důvodu, že není ochoten vybrat peníze od

dlužníků otroka, bude mít otrok nárok na svobodu. Serviusův názor se mi zdá být správný. Proto, když považujeme tento názor za správný, podívejme se, zda by se nemělo uplatnit stejné pravidlo i v případě, že peculium nebylo otrokovi odkázáno jako přednostní dědictví. Je totiž stanoveno, že otrok, aby byl podmíněně svobodný, může ze svého peculium zaplatit, ať už je mu to přikázáno dědici, jemu samému nebo někomu jinému; a pokud by mu v tom dědic zabránil, bude mít otrok nárok na svobodu. Konečně je to dáno pánovi otroka jako prostředek nápravy, tj. je mu zakázáno zaplatit cizí osobě to, co mu bylo přikázáno zaplatit, aby se nevystavil riziku, že přijde jak o peníze, tak o otroka; proto lze tvrdit, že pokud dědic nechce vymáhat pohledávku od dlužníků otroka nebo mu sám zaplatit, aby měl prostředky, jimiž by mohl podmínku splnit, bude mít otrok nárok na svobodu. Tento názor přijal i Cassius.

75. Otrok opět získá svobodu nejen tehdy, když mu bude zabráněno zaplatit to, co mu zůstavitel nařídil zaplatit, ale také tehdy, když mu bude zakázáno vystoupit na Kapitol nebo když mu bude zabráněno odjet do Capuy; neboť každý, kdo brání otrokovi v cestě, je chápán spíše jako ten, kdo si přeje, aby ztratil svobodu, než jako ten, kdo chce využít jeho služeb.

76. Pokud je otrokovi přikázáno zaplatit spoludědici a jiný z dědiců mu v tom zabrání, stane se také svobodným; ale ten, komu bylo přikázáno zaplatit a stát se svobodným, bude oprávněn podat rozdělovací žalobu proti tomu, kdo mu v tom zabránil, aby získal výši svého podílu na tom, že mu otrok nezabránil zaplatit.

77. Jestliže otrok, kterému bylo nařízeno zaplatit deset sesterciů a stát se svobodným, zaplatí pět, nebude mít nárok na svobodu, pokud nezaplatí celou částku. Proto si mezitím vlastník pěti sesterciů může nárokovat jejich zaplacení, ale pokud by měl zaplatit zbytek, pak prvních pět, jejichž vlastnictví předtím nepřešlo na toho, komu byly dány, získá on; převod první zaplacené částky tedy zůstane v pozastavení, takže sesterciové se zpětnou platností nepřecházejí do vlastnictví toho, kdo je obdržel, ale pouze v případě, že byl zaplacen zbytek částky.

78. Pokud by otrok zaplatil více, než mu bylo přikázáno (například pokud mu bylo přikázáno zaplatit deset sesterciů a on zaplatí dvacet), ať už mince spočítal, nebo je dal do pytle, získá svobodu a může přebytek získat zpět.

79. Kdyby někdo prodal bez svého peculium otroka, kterému bylo nařízeno zaplatit deset sesterciů, a stal se svobodným, získá otrok okamžitě svobodu, protože mu bylo zabráněno zaplatit ze svého peculium z toho důvodu, že byl prodán bez něj, nebo se stane svobodným od okamžiku, kdy mu bylo zakázáno dotknout se svého peculium? Domnívám se, že svobodným se stane až od okamžiku, kdy chtěl provést platbu a bylo mu v tom zabráněno, a nikoliv až ode dne, kdy byl prodán.

80. Tam, kde někdo brání otrokovi, kterému bylo nařízeno zaplatit deset aurei a stát se svobodným, aby pracoval, nebo kde ho dědic připraví o to, co si svou prací vydělal, nebo kdyby dal dědici to, co takto získal, bude mít nárok na svobodu? Domnívám se, že pokud by mu měl zaplatit to, co si vydělal svou prací, nebo cokoli, co získal z jakéhokoli zdroje, bude mít nárok na svobodu. Kdyby mu však bylo zabráněno pracovat, svobodným se nestane, protože je povinen pracovat pro svého

pána. Domnívám se, že je jasné, že se stane svobodným, pokud by mu jeho pán odňal peníze vydělané jeho prací, protože mu bylo odňato oprávnění zaplatit je ze svého peculium; pokud mu však zůstavitel nařídil zaplatit zmíněnou částku peněz vydělaných jeho prací a je mu zabráněno pracovat, nepochybuji, že bude mít nárok na svobodu.

81. Pokud by však otrok abstrahoval nějaký stříbrný talíř nebo prodal jiný majetek a zaplatil z výtěžku, získá svobodu, ačkoli pokud zaplatil peníze, které ukradl, svobodu nezíská; nepovažuje se totiž za toho, kdo uvedené peníze dal, ale spíše za toho, kdo je vrátil. Pokud však ukradl peníze, které patřily jiným osobám, a vyplatil je dědici, svobodu nezíská, a to z toho důvodu, že peníze, které byly ukradeny, lze získat zpět od toho, kdo je obdržel; přesto, pokud byly použity takovým způsobem, že je za žádných okolností nelze získat zpět, bude mít otrok nárok na svobodu.

82. Navíc nejen v případě, kdy dědic otál s udělením svobody, ale i v případě, kdy tak učiní poručník, kurátor, zmocněnec nebo kdokoli jiný, kým by měla být podmínka splněna, říkáme, že otrok bude mít nárok na svobodu. A skutečně, taková je naše praxe v případě otroka, který má být podmíněně svobodný, a stačí, že není jeho vinou, že podmínku nesplní.

83. Pokud by bylo někomu nařízeno vyplatit dědici do třiceti dnů po smrti zůstavitele a dědic vstoupí do pozůstalosti po uplynutí této doby, Trebatius a Labeo říkají, že pokud tak učinil, aniž by jednal podvodně, otrok získá svobodu do třiceti dnů po přijetí pozůstalosti. Tento názor je správný. Jaký postup je však třeba zvolit, pokud dědic úmyslně otálel; bude mít otrok z tohoto důvodu nárok na svobodu od okamžiku, kdy byla pozůstalost přijata? Co když tehdy peníze měl, ale po přijetí pozůstalosti je neměl? V tomto případě se však má za to, že podmínka byla splněna, neboť otrok nebyl odpovědný za to, že nebyla splněna na prvním místě.

84. Tam, kde otrok dostává svobodu na základě následující klauzule: "Ať je svobodný, až mu bude moci zaplatit deset aurei," Trebatius říká, že i když může mít deset aurei nebo být v pozici, kdy může získat a udržet své peculium, přesto nebude mít nárok na svobodu, pokud nezaplatí peníze nebo není vinen tím, že je nezaplatil. Tento názor je správný.

85. Stichovi bylo nařízeno, aby byl svobodný, pokud bude po tři roky platit dědici ročně deset aurei. Pokud byl dědic odpovědný za nezaplacení první splátky, je stanoveno, že otrok musí počkat do data třetí splátky, protože je předepsána doba a zbývají dvě splátky. Má-li však otrok pouze deset aurei, které nabídl v době splatnosti první splátky, bylo by pro něj výhodné, kdyby je nabídl v době druhé splátky, nebo dokonce v době třetí splátky, pokud by druhá nebyla přijata? Domnívám se, že by stačilo, kdyby tak učinil, a že dědic nemá právo si to rozmyslet. Tento názor zastává i Pomponius.

86. Co je třeba udělat, jestliže otrok, jemuž bylo nařízeno zaplatit tři roční splátky, nabídne dědici celou částku, aniž by čekal, až se stane splatnou? Nebo kdyby po zaplacení deseti aurei na konci prvního roku nabídl dvacet na konci druhého? Podle shovívavějšího výkladu bude mít nárok na svobodu, neboť prospěch z toho budou mít obě strany; otrok totiž získá svobodu dříve a dědic obdrží bez prodlení to, co by získal po určité době.

87. Je-li otrokovi udělena svoboda, slouží-li dědici po dobu pěti let a dědic by ho manumitoval, stane se okamžitě svobodným, neboť je vinou dědice, že mu nesloužil; ačkoli kdyby si to dědic nepřál, stal by se svobodným až po uplynutí pětileté lhůty. Důvod je zřejmý, neboť manumitovaný otrok již nemůže zůstat v otroctví. Avšak pán, který si nepřeje, aby mu otrok sloužil, může přesto povolit, aby se tak stalo během pěti let. Otrok mu však nemůže sloužit po celou dobu pěti let, ale může tak činit po kratší dobu.

88. Julianus také v šestnácté knize Digest říká, že pokud byla Arethuse udělena svoboda pod podmínkou, že porodí tři otrocky, a dědic byl zodpovědný za to, že tak neučinila (například proto, že jí dal nějakou drogu, aby jí zabránil v početí), stane se okamžitě svobodnou. Proč bychom totiž měli čekat? Je to stejné, jako kdyby jí dědic způsobil potrat, protože by mohla mít tři děti najednou.

89. Stejně tak, kdyby dědic prodal a odevzdal otroka, který má být podmíněně osvobozen a kterému bylo nařízeno, aby mu sloužil, myslím, že otrok bude mít okamžitě nárok na svobodu.

90. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Když je dědic nepřítomen na služební cestě pro stát a otrok má peníze připravené k vyplacení, musí počkat, až se vrátí ten, komu je má vyplatit, nebo je musí zapečetěné uložit v chrámu; a když se tak stane, bude mít okamžitě nárok na svobodu.

91. Za podmíněně svobodného se nepovažuje otrok, jehož svoboda je odložena na tak dlouhou dobu, že ten, kdo má být manumitován, nemůže žít, dokud neuplyne; nebo pokud jeho majitel předepsal tak obtížnou, nebo dokonce nesplnitelnou podmínku, že její splnění neumožňuje získat svobodu; jako například, kdyby šlo o to, že má dědici zaplatit tisíckrát určitou částku, nebo kdyby mu nařídil, aby byl svobodný od okamžiku jeho smrti. Udělení svobody učiněné tímto způsobem je neplatné, jak říká Julianus, protože ve skutečnosti neexistuje úmysl udělit otrokovi svobodu.

92. Pokud je otrokovi nařízeno, aby byl svobodný pod podmínkou, že bude Titiovi rok sloužit, a Titius zemře, otrok se nestane svobodným okamžitě, ale stane se jím po uplynutí roku, protože se má za to, že svoboda mu byla udělena nejen pod podmínkou, ale také od určitého data. Bylo by totiž absurdní, aby se stal svobodným dříve, když podmínku nesplnil, než kdyby ji splnil.

93. Pokud je otrokovi nařízeno, aby byl svobodný po zaplacení deseti aurei dvěma osobám, a jedna z nich odmítne přijmout pět, je lepší se domnívat, že otrok může získat svobodu tím, že nabídne zmíněných pět aurei druhé straně.

94. "Ať je Stichus svobodný, pokud bude Titiovi sloužit tři roky nebo mu prokáže služby v hodnotě sta solidi." Ať je Stichus svobodný, pokud bude Titiovi sloužit tři roky nebo mu prokáže služby v hodnotě sta solidi. Je stanoveno, že svobodu lze tímto způsobem legálně udělit; neboť otrok jiného člověka nám může sloužit jako svobodný a může nám s větší slušností poskytovat své služby; ledaže by zůstavitel pod pojmem služby myslel spíše vlastnictví než práci. Pokud tedy dědic brání otrokovi sloužit Titiovi, bude mít nárok na jeho svobodu.

95. "Ať je Stichus svobodný, pokud bude rok sloužit mému dědici." Mohla by vyvstat otázka, jak má být v tomto případě chápáno slovo "rok"; má to být lhůta, která obsahuje tři sta šedesát pět po sobě jdoucích dnů, nebo pouze tolik dnů? Pomponius říká, že slovo je třeba chápat v prvním významu. Pokud však nemoc nebo jiný oprávněný důvod brání otrokovi sloužit během určitých dnů, měly by být tyto dny zahrnuty do roku. Rozumí se totiž, že ti, o které se staráme, když jsou nemocní, mají sloužit, pokud jsou ochotni tak činit, ale brání jim v tom špatný zdravotní stav.

96. Je-li otrokovi nařízeno zaplatit dědici deset aurei, bude tento díky odpustku přiznanému svobodě nucen přijímat peníze v oddělených platbách.

97. Pokud bylo otrokovi nařízeno, aby byl svobodný, "kdyby Titius vystoupil na Kapitol", a Titius to odmítne, je udělení svobody zrušeno. Toto pravidlo se vztahuje i na podobné případy za stejných podmínek.

98. Podobně Cassius říká, že pokud je otrokovi nařízena služba na jeden rok, doba, kdy byl na útěku nebo ve sporu, se nezapočítává ve prospěch jeho svobody.

99. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Tam, kde otrokovi, který se měl stát podmíněně svobodným, bylo nařízeno, aby předložil účet, a zaplatil to, co se zdálo být zůstatkem, který mu zůstal v rukou, a nabídl, že dá záruku s ohledem na to, co zůstalo v pochybnostech, Neratius a Aristo velmi správně tvrdí, že se stane svobodným; protože jinak by mnoho otroků nemuselo získat svobodu kvůli nejistotě účtů a povaze obchodů tohoto druhu.

100. Otrok, který se má stát svobodným podmíněně a je mu přikázáno zaplatit určitou částku peněz, ale neodevzdat účet, by ji měl zaplatit, a ne poskytnout záruku, že tak učiní.

101. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVII.

Pokud je otrokyně, která se má stát podmíněně svobodnou, odsouzena k otroctví jako trestu za zločin a po jejím odsouzení je splněna podmínka, na níž závisí její svoboda, ačkoli to pro ni nebude mít žádný užitek, bude to nicméně ku prospěchu jakémukoli dítěti, které může mít, neboť se narodí svobodné, stejně jako kdyby jeho matka nebyla odsouzena.

102. Jaký by však byl výsledek, kdyby taková otrokyně otěhotněla v době, kdy byla v otroctví, a poté, co by byla zajata nepřítelem, by měla dítě poté, co by byla splněna podmínka, na níž závisí její svoboda; bylo by její dítě po narození svobodné? Není pochyb o tom, že by mezitím bylo otrokem nepřítele; je však také pravda, že by se stalo svobodným na základě práva postliminium, protože kdyby matka byla ve své vlastní zemi, dítě by se narodilo svobodné.

103. Je zřejmé, že spravedlivější je názor, že pokud by počala v době, kdy by byla v rukou nepřítele, a porodila dítě po splnění podmínky, mohlo by těžit z práva postliminium a stát se svobodným.

104. Otroek, který má být podmíněně svobodný, získá svobodu od svého kupce, pokud je podmínka splněna. Je třeba mít na paměti, že toto pravidlo se vztahuje na otroky obou pohlaví. Je-li podmínka splněna, zavazuje nejen toho, kdo otroka koupil, ale také všechny, kdo k němu získali vlastnické právo z jakéhokoli titulu. Proto, ať už vám byl otrok odkázán dědicem, nebo vám byl přiznán soudem, nebo jste jej získali lichvou, nebo na vás byl převeden, nebo se stal vaším vlastnictvím na základě jakéhokoli jiného práva, říkáme, že bez jakýchkoli pochybností lze podmínku splnit, pokud se vás osobně týká. Totéž lze říci i ve vztahu k dědici nabyvatele.

105. Je-li syn pod otcovskou kontrolou ustanoven dědicem a otroek, který má být podmíněně svobodný, je nařízen, aby zaplatil synovi určitou peněžní částku a byl svobodný, získá svobodu tím, že zaplatí uvedenou částku buď synovi, nebo svému otci; protože otec má nárok na prospěch z majetku. Pokud by však zaplatil otci až po synově smrti, stane se svobodným, protože zaplatil dědici dědice. Je-li totiž otrokovi nařízeno, aby zaplatil peněžní částku cizí osobě a stal se svobodným, a tato osoba se stane dědicem dědice, splní podmínku nikoliv s ohledem na cizí osobu, ale jakoby s ohledem na dědice.

106. Pokud je otrokovi nařízeno, aby zaplatil deset aurei a stal se svobodným, a je prodán poté, co zaplatil pět, musí zbývajících pět zaplatit kupujícímu.

107. Pokud by tvůj otroek koupil jiného otroka, který má být podmíněně svobodný, musí ti zaplatit to, co mu bylo nařízeno zaplatit dědicům. Pokud však zaplatil tvému otrokovi, myslím, že bude svobodný, pokud ho tvůj otroek koupil za peníze patřící do jeho peculium a ty jsi ho o ně nepřipravil; takže takto bude chápáno, že ti zaplatil, stejně jako kdyby platba byla provedena kterémukoli z tvých otroků s tvým souhlasem.

108. Když je nařízeno, aby byl otrok propuštěn na svobodu nikoliv po zaplacení peněžní částky, ale pokud odevzdá své účty, podívejme se, zda tato podmínka přejde na kupujícího. A je třeba si uvědomit, že na kupujícího obvykle přecházejí pouze ty podmínky, které se týkají zaplacení peněz, a že na něj nepřecházejí ty, které se týkají úkonů, jež má vykonat; například když dá svému synovi výuku, neboť tyto podmínky se vážou k osobě toho, komu jsou uloženy. Podmínka předložení účtu, která předpokládá existenci zůstatku, však odkazuje na zaplacení peněz; avšak předložení účetních knih obsahujících částky a výpočet a zkoumání samotných účtů, jakož i jejich revize a šetření, odkazují na úkony, které mají být provedeny. Může tedy otrok získat svobodu tím, že zaplatí kupujícímu zůstatek, který mu zůstal, a splní ostatní podmínky, které se týkají dědice? Domnívám se, že zaplacení zůstatku přechází na dědice. Proto se stává, že podmínka může být rozdělena. Tento názor uvedl i Pomponius v Osmé knize o Sabinovi.

109. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Zcizení užívacího práva s sebou nenesení podmínku, na jejímž základě se má otrok stát svobodným.

110. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Tam, kde je otrokovi nařízeno, aby se stal svobodným, pokud zaplatí deset aurei, musí je zaplatit dědici; když totiž není určen nikdo, komu se má platit, otrok získá nárok na svobodu tím, že zaplatí dědici.

111. Pokud každý z dědiců prodá svůj podíl na otrokovi různým kupcům, musí otrok zaplatit každému kupci stejný podíl z částky, která náležela každému dědici. Labeo však říká, že pokud jsou jména dědiců v závěti pouze uvedena, měly by jim být vyplaceny stejné podíly; pokud však zůstavitel řekl "pokud vyplatí mým dědicům", budou částky odpovídat podílům na pozůstalosti, na které mají dědicové nárok.

112. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Nikomu by nemělo být lhostejné, že otrok mezitím zůstává majetkem dědice. Proto se ho lze vzdát jako náhrady škody, kterou způsobil, ale i když se tak stane, může stále doufat, že získá svobodu, protože ho vzdání se jí nezabavuje.

113. Pokud dědic prodá otroka pod jinou podmínkou, než na které závisí jeho svoboda, jeho postavení se nemění; a může se osvobodit od kontroly kupujícího, stejně jako od kontroly dědice. Pokud by však dědic zatajil podmínku, na jejímž základě má být otrok osvobozen, bude odpovědný za žalobu na koupi; a dobré autority tvrdí, že každý, kdo vědomě zatají podmínku, pod kterou se má otrok stát svobodným, a prodá ho absolutně, je vinen podvodem.

114. Diskutovalo se o tom, zda je propuštěn ten, kdo vydal otroka, který měl být podmíněně svobodný, z titulu náhrady za spáchanou újmu. Octavenus se domnívá, že je propuštěn, a říká, že stejné pravidlo bude platit, pokud někdo dlužil Stichovi z důvodu podmínky a vydal ho, aby byl pod určitou podmínkou svobodný. Kdyby totiž získal svobodu před zaplacením, celý závazek by zanikl; protože je v něm zahrnuto jen to, co lze vyrovnat zaplacením peněz; svobodu však nelze zprostit ani nahradit penězi. Tento názor se mi zdá být správný.

115. Postavení otroka, který má být podmíněně svobodný, je nezměnitelné pouze tehdy, pokud dojde k zápisu do dědictví; neboť dříve, než se tak stane, může být získán jako otrok lichvou a očekávání jeho svobody zaniká. Je-li však pozůstalost zapsána dodatečně, jeho naděje na svobodu se obnoví díky přízni, s níž je na ni pohlíženo.

116. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Pokud dědic prodá otroka, kterému bylo nařízeno zaplatit deset aurei, a předá ho kupujícímu a řekne, že měl nárok na svobodu, pokud zaplatí dvacet aurei, bude žaloba na koupi podána proti prodávajícímu. Pokud byl slíben dvojnásobek, bude podána žaloba na dvojnásobnou náhradu škody z důvodu vystěhování a žaloba na koupi z důvodu nepravdivého prohlášení.

117. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIV.

Pokud by dědic daroval otrokovi, který má být podmíněně svobodný, peněžní částku, aby mu ji zaplatil a byl osvobozen, Aristo říká, že se nestane svobodným, ale pokud mu dědic dá peníze absolutně, získá svobodu.

118. Julianus, Digesty, kniha VII.

Pokud otrok získá svobodu na základě závěti pod podmínkou předložení účtu, musí zbytek, který mu zůstal v rukou, vyplatit dědicům v poměru k jejich podílům na pozůstalosti; i když jsou v podmínce uvedena jména některých z nich.

119. Týž, Digest, kniha XLIII.

Pokud zůstavitel odkáže udělení svobody takto: "Ať je Stichus svobodný, pokud ho můj dědic svou závětí neosvobodí," má se za to, že úmyslem zůstavitele bylo, aby otrok byl svobodný, pokud mu dědic svou závětí neudělí svobodu. Pokud tedy dědic otroka svou závětí emancipuje, má se za to, že se podmínka nesplnila; pokud ho neemancipuje, podmínka se splní v okamžiku smrti dědice a otrok získá svobodu.

120. Je-li otrokovi drženému ve společném vlastnictví nařízeno, aby byl osvobozen pod podmínkou, že zaplatí deset aurei, může zmíněnou částku zaplatit ze svého peculium, bez ohledu na to, jakým způsobem je získal; nezáleží ani na tom, zda bylo

peculium v rukou dědice, nebo v rukou spoluvlastníka; ani na tom, zda bylo otrokovi nařízeno, aby peníze zaplatil dědici, nebo cizí osobě. Je totiž obecně platným pravidlem, že otroci, kteří mají být podmíněně svobodní, mohou zcizit majetek náležející k jejich peculiu za účelem splnění podmínky, na níž závisí jejich svoboda.

121. Pokud je dvěma otrokům nařízeno, aby byli svobodní pod podmínkou, že budou skládat účty, a oni uzavřeli obchody odděleně, není pochyb o tom, že mohou podmínku splnit i odděleně. Pokud však jejich správa byla vedena společně a je natolik zmatená, že ji nelze rozdělit, nutně se stane, že pokud jeden z nich nepředloží účet, zabrání druhému získat svobodu; podmínka nebude považována za splněnou ani ve vztahu k jednomu z nich, pokud oba nebo jeden z nich nezaplatí vše, co se po přezkoumání účtů může ukázat jako dlužné jako zůstatek.

122. Je-li otrokovi nařízeno, aby byl propuštěn na svobodu pod podmínkou, že odpřísáhne, že vystoupí na Kapitol, a okamžitě takovou přísahu složí, stane se svobodným, i když na Kapitol nevystoupí.

123. Otrok dědice, kterému je nařízeno, aby odevzdal majetek patřící samotnému dědici a byl svobodný, bude mít nárok na svobodu, protože zůstavitel může nařídit, aby byl otrok dědice manumitován, aniž by mu uložil podmínku, že něco odevzdá.

124. Následující věta: "Ať je Stichus svobodný, až mu bude třicet let; Stichus nebude svobodný, pokud nezaplatí deset aurei," má stejný účinek, jako kdyby bylo řečeno, že mají Sticha nechat svobodného, pokud zaplatí deset aurei a dosáhne věku třiceti let. Má se totiž za to, že zbavení svobody nebo odkazu, který je odkázán pod určitou podmínkou, ukládá odkazu nebo udělení svobody, které bylo dříve učiněno, opačnou podmínku.

125. Alfenus Varus, Digesty, kniha IV.

Otrok, kterému závěť jeho pána přikazovala svobodu pod podmínkou, že zaplatí dědici deset aurei, zaplatil dědici mzdu za svou práci, a protože dědic od něj obdržel větší částku než deset aurei, otrok tvrdil, že je svobodný. V této věci byla přijata rada. Odpověď zněla, že otrok se nezdá být svobodný, protože peníze, které zaplatil, nebyly odměnou za jeho svobodu, ale za práci, kterou vykonal, a že z tohoto důvodu není svobodný o nic víc, než kdyby si od svého pána pronajal kus půdy a zaplatil mu peníze místo toho, aby mu dal úrodu.

126. Otrokovi bylo nařízeno, aby byl svobodný poté, co poskytl své služby dědici po dobu sedmi let. Dal se na útěk a zůstal rok nepřítomen. Po uplynutí sedmi let byl vysloven názor, že není svobodný, protože po dobu, kdy byl na útěku, neposkytoval svému pánovi služby, a svobodným se stane až poté, co svému pánovi poslouží po dobu, po kterou byl nepřítomen. Pokud však bylo v závěti uvedeno, že má být svobodný po odsloužení sedmi let, mohl se stát svobodným, pokud svému pánovi sloužil po dobu jeho útěku, po jeho návratu.

127. Africanus, Otázky, kniha IX.

Pokud by otrok, kterému bylo nařízeno zaplatit určitou částku peněz po smrti dědice, obohatil pozůstalost o částku rovnající se té, kterou mu bylo nařízeno zaplatit, například pokud by zaplatil věřitelům nebo poskytl otrokům jídlo, bylo rozhodnuto, že by měl okamžitě nárok na svobodu.

128. Dědic, který prodal otroka, jenž se měl stát svobodným po zaplacení deseti aurei, při jeho prodeji uvedl, že podmínkou je, aby uvedených deset aurei bylo zaplacení jemu, a nikoliv kupujícímu. Vystala otázka, kterému z těchto dvou osob musí otrok zaplatit peníze, aby získal svobodu? Odpověď zněla, že je musí zaplatit dědici. Pokud by však uvedl podmínku, že otrok má zaplatit cizí osobě, byl vysloven názor, že dohoda bude platná, protože se má za to, že otrok platí dědici, pokud platí někomu jinému s jeho souhlasem.

129. Ulpianus, Pravidla, kniha IV.

Pokud se otrokyni, která má být podmíněně svobodná, narodí dítě, bude otrokyní dědice.

130. Neratius, Pergameny, kniha III.

Otrok má být svobodný, pokud zaplatí dědici deset aurei. Tuto částku má, ale stejnou částku dluží svému pánovi. Zaplacením těchto deset aurei nebude svobodný, protože tam, kde je otrokovi dovoleno zaplatit peníze ze svého peculium za účelem splnění podmínky, musíme tomu rozumět tak, že nesmí platit to, co nepatří do jeho peculium. Jsem si naprosto vědom toho, že o těchto penězích lze říci, že tvoří součást jeho peculium; ačkoli kdyby otrok neměl nic jiného, žádné peculium by neměl. Nelze však pochybovat o tom, že záměrem těch, kdo toto pravidlo zavedli, bylo, aby otrok měl možnost platit ze svého peculium stejně jako ze svého dědictví, protože to lze připustit jako úkon, který se provádí bez jakékoli újmy jeho pána. Pokud by však někdo zašel dále, případ by se příliš nelišil od toho, kdy by někdo mohl mít za to, že otrok splnil podmínku tím, že zaplatil peníze, které svému pánovi ukradl.

131. Paulus, O udělení svobody.

Pokud je otrokovi nařízeno platit deset aurei ročně po dobu tří let a první rok nabídne deset a dědic to nepřijme, nestane se okamžitě svobodným, a to z toho důvodu, že i kdyby to dědic přijal, nebyl by svobodný.

132. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Pokud je otrokovi přikázáno, aby byl svobodný, a je mu zanechán odkaz, který mu má připadnout, až syn zůstavitele dosáhne čtrnáctého roku, a syn před touto dobou zemře, otrok se stane svobodným, jakmile uplyne lhůta, a to z důvodu shovívavosti, s níž se svoboda považuje; ale podmínka, na níž odkaz závisí, se považuje za nesplněnou.

133. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Když je otrokovi, kterému bylo přikázáno zaplatit deset aurei cizinci a stát se svobodným, odkázáno jeho peculium, ale dědic mu zabráni v jeho zaplacení a otrok, který byl poté manumitován, požaduje své peculium na základě odkazu, může dědic prostřednictvím výjimky z důvodu zlé víry odečíst od svého peculia částku, kterou měl otrok zaplatit, aby měl prospěch on, a ne manumitovaný otrok, protože peníze nebyly zaplacený; nebo bude dědic považován za nehodného mít z peněz prospěch, protože jednal v rozporu s vůlí zůstavitele? Vzhledem k tomu, že otrok nic neztratil a získal svobodu, bylo by pro dědice zavrženíhodné, kdyby byl o peníze podvodně připraven.

134. V tomto případě vyvstává otázka, zda by v případě, že by otrok vyplatil peníze bez vědomí nebo souhlasu dědice, patřily tomu, kdo je obdržel. Julianus se velmi správně domnívá, že v tomto případě je právo otroka zaplatit peníze přiznáno i proti souhlasu dědice; a proto se stanou majetkem toho, kdo je obdržel.

135. Je-li otrokovi nařízeno zaplatit dědici deset aurei a ten tuto částku dluží otrokovi, pokud si otrok přeje započíst tuto částku, stane se svobodným.

136. Muž, kterému bylo nařízeno, aby otrok zaplatil určitou částku peněz, aby se stal svobodným, zemřel. Sabinus se domnívá, že kdyby měl připraveno deset aurei k zaplacení, stal by se svobodným, protože to nebyla jeho vina, že nebyly zaplacený. Julianus však říká, že na základě přízně, s níž se na svobodu pohlíží, a na základě zákona, jak byl stanoven, otrok získá svobodu, i kdyby peníze byly zaplacený až po jeho smrti, tudíž svobodu získá spíše na základě zákona než na základě závěti; takže pokud mu byl v době smrti osoby, které bylo nařízeno zaplatit peníze, odkázán odkaz, získá svobodu, ale nebude mít nárok na odkaz. Julianus je téhož názoru, takže se v tomto případě podobá ostatním odkazovníkům. Případ otroka, kterému dědic zabráni splnit podmínku, je však jiný; v tomto případě totiž získá svobodu na základě závěti.

137. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že otrok, kterému je nařízeno zaplatit dědici určitou peněžní částku, ji může zaplatit dědici poslednímu; a pokud to byl úmysl zůstavitele, je třeba mít za to, že stejné pravidlo platí i pro odkazovníka.

138. Existují určité podmínky, které ze své povahy nemohou být splněny současně, ale vyžadují časové rozdělení; jako například v případě, kdy je otrokovi přikázáno dát hodnotu deseti aurei v práci, protože práce se počítá na dny. Jestliže tedy otrok, který má být svobodný, podmíněně zaplatí aurei po jedné, lze říci, že podmínku splnil. Případ práce je však jiný, protože ji lze nutně vykonávat jen po část času. Pokud ji však dědic odmítne přijmout, nestane se otrok svobodným okamžitě,

ale až po uplynutí doby potřebné k vykonání práce. Stejně pravidlo bude platit i v případě, kdy je otrokovi nařízeno, aby šel do Kapuy a byl svobodný, a dědic mu to zakáže; pak totiž bude svobodný, až uplyne doba nutná k tomu, aby šel do Kapuy, neboť čas je považován za podstatný jak při výkonu práce, tak při vykonání cesty.

139. Pokud by měl otrok získat svobodu takto: "Nechť je Stichus svobodný, pokud ho můj dědic nemanualizuje," může být manumitován dědicem a není zbaven svobody v rozporu s vůlí zůstavitele. Nevyžaduje se však tak krátká doba, aby byl dědic nucen spěchat nebo se okamžitě vrátit z cesty, aby mohl otroka manumitovat, nebo aby musel upustit od vyřizování záležitostí nezbytných pro tento účel. Na druhou stranu ani manuminace nemůže být protahována po dobu jeho života, ale dědic by měl otroka emancipovat, jakmile tak může učinit bez velkých obtíží pro sebe. Pokud byla stanovena doba manumpce, musí být zohledněna.

140. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Labeo ve své Knize posledních prací uvádí následující případ: "Nechť je Galenus, můj správce, propuštěn, pokud se ukáže, že pečlivě vedl mé záležitosti, a nechť si ponechá veškerý svůj majetek a dostane navíc sto aurei." V tomto případě bychom měli vyžadovat takovou pečlivost, která bude ku prospěchu pánovi, a nikoliv otrokovi. Navíc by se k pečlivosti měla přidat i dobrá víra, a to nejen při vedení účtů, ale i při vyplácení případného zůstatku. Slovem "zdá se" se rozumí "lze mít za to, že má". Staří lidé vykládali následující slova Zákona dvanácti tabulek: "Pokud dešťová voda způsobí škodu", ve smyslu pokud může způsobit škodu. A pokud je tato otázka položena, před kým musí být výše zmíněná pečlivost stanovena, musíme odpovědět, že by o tom měli rozhodnout dědicové podle úsudku spolehlivého občana; například pokud je otrokovi nařízeno, aby byl svobodný pod podmínkou, že zaplatí určitou peněžní částku, a není uvedeno, komu ji má zaplatit, stane se svobodným stejně, jako kdyby zůstavitel napsal: "Pokud zaplatí tuto částku mému dědici." V takovém případě by se otrok stal svobodným pod podmínkou, že zaplatí určitou peněžní částku.

141. Pactumeius Clemens řekl, že pokud byl odkázán majetek takto: "Ukládám ti, abys ho vydal tomu, koho si vybereš," a dědic si nevybral, komu má majetek vydat, musí ho vydat všem, a to nařídil císař Antonín.

142. Paulus, O Vitelliovi, kniha III.

Pokud bylo otrokovi přikázáno zaplatit určitou částku peněz a nebylo uvedeno, komu ji má zaplatit, musí ji zaplatit dědicům v poměru k jejich podílům na státu, neboť každý z nich musí dostat podíl úměrný svému vlastnictví otroka.

143. Pokud zůstavitel uvedl určité dědice jako ty, kterým má otroka vyplatit, musí tak učinit v poměru k jejich příslušným podílům na majetku.

144. Je-li k dědicům, kteří jsou uvedeni, připojena cizí osoba, musí jí být vyplacen celý podíl a ostatním by měly být vyplaceny částky v poměru k jejich příslušným podílům na pozůstalosti. Pokud zůstavitel nepřipojil pouze Titiuse, ale i další, bude mít každý z nich nárok na plný podíl a jejich spoludědicové na částky úměrné jejich podílu na pozůstalosti; jak uvádí Julianus.

145. Celsus, Digesty, kniha XXII.

"Ať je Stichus svobodný, pokud zaplatí sto aureí za pět let." Otokr může po uplynutí pěti let zaplatit zmíněnou částku dědici nabyvatele.

146. Pokud bylo otrokovi nařízeno, že má být svobodný, pokud odevzdá účty, a dědic poté, co byl majetek náležející k peculium prodán, nedovolí otrokovi, aby zaplatil zbytek, který má v rukou, bude svobodný stejně, jako kdyby podmínku splnil.

147. Marcellus, Digesty, kniha XVI.

"Ať je Stichus svobodný, pokud mému dědici slíbí deset aurei nebo přísahá, že mu poskytne své služby." Podmínka bude splněna, pokud otrok slib učiní, neboť lze říci, že se do jisté míry zavázal, i když závazek nemusí být povinný.

148. Modestinus, Rozdíly, kniha IX.

Zákony dvanácti tabulek se domnívají, že dovolují prodávat otroky, kteří mají být podmíněně svobodní. Při uskutečňování prodeje by však měly být kladeny přísné horké podmínky; například že otrok nesmí sloužit v určité zemi nebo že nesmí být nikdy manumitován.

149. Týž, Pravidla, kniha IX.

Byla-li otrokovi udělena svoboda závětí pod podmínkou, že vydá účet, může dědic požadovat nejen písemný účet, ale také účet o všech obchodech, které byly uskutečněny, aniž by byly písemně zaznamenány.

150. Pokud bylo otrokovi nařízeno získat svobodu poté, co předložil svůj účet, stane se svobodným, i když neprovedl žádný obchod.

151. Týž, Pandekty, kniha I.

Pokud by ten, komu bylo nařízeno zaplatit, otroka koupil a pak ho prodal jinému, musí zaplatit poslednímu kupci, neboť Julianus rozhodl, že pokud ten, komu bylo nařízeno zaplatit, získá otroka do vlastnictví a zcizí ho, přeje podmínka i na kupce.

152. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Pokud byl majetek osoby, která nařídila, aby se její otrok stal svobodným do třiceti dnů po její smrti, pokud odevzdá účty, zapsán až po uplynutí třiceti dnů, nemůže se manumitovaný otrok stát svobodným podle přísného výkladu zákona, protože podmínka nebyla splněna; ale shovívavost, s níž se svoboda považuje, způsobuje, že podmínka se považuje za splněnou, pokud to nebylo vinou osoby, které byla uložena, že se tak nestalo.

153. V Knihách Gaia Cassia se uvádí, že pokud otrok, který má být podmíněně svobodný, získá nějaký majetek dříve, než je splněna podmínka, na níž závisí jeho svoboda, nebude zahrnut do odkazu jeho peculium, ledaže byl odkaz učiněn tak, aby zahrnoval dobu, kdy byl svobodný. Jelikož peculium může narůstat i ubývat, podívejme se, zda jeho zvýšení dědicem bude součástí odkazu, pokud o něj otrok nepřijde. Taková je naše současná praxe.

154. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XVIII.

Otroci, kteří mají být podmíněně svobodní, se od našich ostatních otroků v žádném ohledu téměř neliší. Proto jsou ve stejném postavení jako ostatní, pokud jde o právní úkony, ať už vyplývají ze zločinů, z uzavřených obchodů nebo ze smluv. Z toho vyplývá, že při veřejném stíhání jim hrozí stejné tresty jako ostatním otrokům.

155. Quintus Mucius říká, že hlava jedné domácnosti ve své závěti uvedla: "Necht' je můj otrok Andronikus svobodný, pokud zaplatí deset aurei mým dědicům." Poté vznikl spor s odkazem na majetek. Jedna osoba prohlásila, že je dědicem, a tvrdila, že mu patří, a druhá osoba, která byla v držení statku, řekla, že je dědicem podle závěti. Rozsudek byl vyneset ve prospěch toho, kdo prohlásil, že je dědicem ze závěti. Andronikus se pak zeptal, zda kdyby zaplatil dvacet aurei tomu druhému, stal by se svobodným, protože rozsudek byl vyneset v jeho prospěch, nebo zda se rozsudek, který vynesla úspěšná strana, netýkal dané věci; tudíž kdyby zaplatil deset aurei jmenovanému dědici a případ by byl rozhodnut v neprospěch držitele, zůstal by v otroctví. Labeo se domnívá, že názor Quinta Mucia může být pravdivý pouze v případě, že by bylo rozhodnuto, že dědic, který věc získal, je dědicem ze zákona; pokud by totiž bylo zjištěno, že ustanovený dědic svou věc spravedlivým rozhodnutím prohrál a byl by uznán oprávněným k majetku podle závěti, otrok tím, že mu zaplatí, nicméně splní podmínku a stane se svobodným. Naprosto správný je však názor, který Celsovi sdělil Aristo, totiž že peníze mohou být vyplaceny dědici ze zákona, v jehož prospěch byl vyneset rozsudek; podle ustanovení Dvanácti tabulek se totiž pod pojmem "koupě" rozuměl každý druh zcizení a je jedno, jakým způsobem se některá ze stran stala pánem otroka; a proto ten, v jehož prospěch byl vyneset rozsudek, je zahrnut do zákona a otrok, který peníze zaplatil, bude svobodný. Kromě toho, pokud by ten, kdo je v

držbě a komu byly peníze vyplaceny, byl poražen ve sporu o majetek, bude povinen vydat peníze spolu s majetkem straně, která uspěla.

156. Týž, O různých lekcích, kniha VII.

Tam, kde je otrokovi nařízeno, aby byl svobodný takto: "Ať je Stichus svobodný, pokud ho můj dědic nezciží,"

i když má být svobodný podmíněně, může být přesto zcizen.

157. Gaius, On tina Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Pokud je otrokovi odkázán odkaz pod podmínkou, že odevzdá své účty, není pochyb o tom, že podle podmínky, kterou je mu nařízeno přijmout odkaz, musí odevzdat případný zůstatek, který mu zůstal v rukou.

158. Proto když byl učiněn dotaz s ohledem na následující ustanovení: "Ať je Stichus spolu se svou družkou svobodný, až odevzdá své účty," a Stichus zemře dříve, než bude podmínka splněna, bude jeho družka svobodná? Julianus říká, že v tomto případě existuje bod, který se objevuje také s ohledem na odkazy, jako když zůstavitel řekne: "Dávám tomu a tomu spolu s tím a tím," a jedna ze stran chybí, druhá smí odkaz přijmout; protože lepší názor je, že případ je stejný, jako kdyby zůstavitel řekl: "Dávám tomu a tomu a tomu." To znamená, že je to stejné, jako kdyby zůstavitel řekl: "Dávám tomu a tomu a tomu." Je prý také další otázka, a to, zda je podmínka uložena i družce. Má se za to, že tomu tak je; proto, nemá-li Stichus v rukou žádný zůstatek, stane se žena ihned svobodnou; kdyby však zůstal v jeho rukou zůstatek, musí peníze zaplatit, ani jí nebude dovoleno vzít si je z peculium, protože to je dovoleno pouze těm, kteří mají nařízeno zaplatit vlastním jménem za svobodu, která se jim poskytuje.

159. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha I.

Jsou-li ustanoveni dva dědicové a je nařízeno, že otrok bude svobodný, pokud zaplatí dědicům deset aurei, a jeden z nich ho prodá a vydá, stane se svobodným, když zaplatí polovinu částky druhému dědici, kterým nebyl prodán.

160. Papinianus, Otázky, kniha II.

Práva otroků, kteří mají být podmíněně svobodní, nemohou být dědici škodlivě dotčena.

161. Týž, Otázky, kniha XXI.

Otrokovi bylo nařízeno, aby byl svobodný, pokud zaplatí dědici deset aurei. Dědic otroka manumitoval a poté zemřel. V tomto případě neměly být peníze vyplaceny dědici dědice; když totiž bylo rozhodnuto, že musí zaplatit dědic dědice, vzpomeň si, že to platilo v případě, kdy první dědic, který měl peníze obdržet, byl pánem otroka; což činilo podmínku (takříkajíc), ambulantní. Ve skutečnosti existují dva důvody, pro které by měla být podmínka dodržena, pokud jde o prvního dědice; prvním z nich je vlastnictví a druhým určení osoby. První důvod se vztahuje na každého nástupce, na kterého může otrok přejít pokračováním vlastnictví, které se převádí; druhý důvod se však týká pouze osoby, která je zvlášť určena.

162. Císař Antonín v jednom reskriptu uvedl, že pokud bylo otrokovi nařízeno, aby odevzdal účty a stal se svobodným, pokud se dědic opozdí s přijetím účtů, otrok se přesto stane svobodným. Tento reskript je třeba chápat tak, že se otrok stane svobodným, pokud neodloží zaplacení zůstatku, který má v rukou, ale pokud s tím otálí, nabude účinnosti pouze tehdy, pokud nabídne částku, která by měla být vrácena v dobré víře; neboť nestačí, aby byl dědic v prodlení, aby mohl být otrok manumitován, pokud neudělal nic, co by přispělo k jeho svobodě, kdyby dědic nebyl v prodlení. Ale co když byl otrok manumitován takto: "Nechť je Damas svobodný, pokud příští rok odjede do Španělska sklízet úrodu," a dědic ho zadrží v Římě a nedovolí mu odjet? Můžeme říci, že bude okamžitě svobodný dříve, než bude sklizena úroda? Neboť je-li v Římě uzavřena dohoda, která zní takto: "Slibuješ, že mi ve Španělsku zaplatíš sto aurei?". V této podmínce je zahrnuta doba, během níž se můžeš dostat do Španělska, a bylo rozhodnuto, že soudní řízení nemůže být zahájeno, dokud tato doba neuplyne. Pokud však dědic po schválení účtů a vyčíslení zůstatku, který má otrok zaplatit, veřejně prohlásí, že mu tuto částku daruje, protože ji nemá z čeho zaplatit, nebo pokud to otevřeně uvede v dopise, který mu zašle; má se za to, že podmínka, na níž závisí jeho svoboda, byla splněna. Jaký postup by však měl být zvolen, pokud by otrok popíral, že se zpozdil se zaplacením zůstatku, a proto, protože dědic je vinen tím, že nedostal své účty, by se měl stát svobodným, a dědic by tvrdil, že za zpoždění není odpovědný a že otrok by měl zaplatit zůstatek, který má v rukou? O tom, zda byla podmínka splněna, nebo ne, rozhoduje soudce, který má pravomoc rozhodovat o věci, a je součástí jeho povinnosti prošetřit údajné neplnění, jakož i vyúčtování, a pokud by zjistil, že k zaplacení zůstatku došlo se zpožděním, rozhodnout, že otrok není svobodný. Pokud však otrok nikdy nepopíral, že zůstatek je splatný, a měl by se soudit s dědicem, aby mohl předložit své účty, a bylo by zjištěno, že je připraven zaplatit případný zůstatek a nabídl dobrou záruku za zaplacení peněz, a bylo by zjištěno, že dědic je v prodlení, musí být vydáno rozhodnutí ve prospěch svobody.

163. Týž, Názory, kniha IX.

Otrok bude považován za odpovědného za nesplnění podmínky, na níž závisí jeho svoboda, pokud nemůže zaplatit peníze z peculium, které měl, když byl pod kontrolou prodávajícího; protože vůle zemřelého se nevztahuje na jeho peculium pod jiným vlastníkem. Stejně pravidlo se uplatní, pokud byl otrok prodán se svým peculium a prodávající si ho ponechá v rozporu se smlouvou; neboť ačkoli žaloba na koupi bude přípustná, přesto otrok neměl peculium, když byl pod kontrolou kupujícího.

164. Týž, Definice, kniha II.

Osoby znalé práva zařadily do třídy otroků, kteří mají být podmíněně svobodní, toho, kdo byl nahrazen synem s udělením svobody druhou vůlí. Toto pravidlo je užitečné, neboť zabraňuje tomu, aby syn, který je nezletilý, zrušil otcovu závěť tím, že by povolil zcizení otroka s výhradou jeho svobody. Tento výklad zákona se bez rozdílu vztahuje na všechny případy, kdy je otrok nahrazen buď ve druhém, nebo ve třetím stupni.

165. Gaius, O zvláštních případech.

Je-li v závěti uvedeno: "Dávám Sticha Titiovi, aby ho manumitoval, a pokud tak neučiní, ať je svobodný", Stichus se okamžitě stane svobodným.

166. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Ne každá překážka, za kterou je dědic odpovědný, má stejný účinek jako splnění podmínky otrokem, ale pouze v případě, že se tak děje s cílem zabránit mu získat svobodu.

167. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IV.

"Dávám a odkazuji Sticha Attiovi, a pokud mu zaplatí sto sesterciů, ať je svobodný." (Srov. Pokud otrok zaplatí Attiovi sestercie podle podmínek závěti, Labeo se domnívá, že je dědic nemůže získat zpět, protože Attius je dostal od svého vlastního otroka, a ne od otroka dědice. Quintus Mucius, Gallus a sám Labeo se domnívají, že otrok by měl být považován za podmíněně svobodného, Servius a Ofilius se domnívají, že nikoli. Přijímám první názor, tj. že otrok patří dědici, a ne odkazovníkovi, stejně jako kdyby byl odkaz odňat udělením svobody.

168. "Necht' je Stichus svobodný, až budou zaplacené mé dluhy nebo uspokojeni moji věřitelé." To je pravda. I kdyby byl dědic bohatý, Stichus přesto nebude svobodný dříve, než věřitelé dostanou své peníze nebo než budou jejich pohledávky uspokojeny nebo jim bude poskytnuta jistota jiným způsobem; to je názor Labea a Ofilia.

169. Labeo a Trebatius zastávali názor, že pokud by dědic dal otrokovi peníze za účelem uzavření obchodu, nemůže se stát svobodným podle podmínek závěti tím, že tyto peníze zaplatí, protože se má za to, že je spíše vrátil, než že by je zaplatil. Domnívám se však, že pokud peníze tvořily součást jeho peculium, stane se svobodným na základě ustanovení závěti.

170. "Můj otrok Damas ať je svobodný, až bude po sedm let poskytovat služby mému dědici." To znamená, že je svobodný. Otroka byl během těchto sedmi let zapleten do hrdelního zločinu a po uplynutí posledního roku Servius prohlásil, že by neměl

být osvobozen. Labeo však zastával názor, že bude svobodný poté, co bude svému pánovi sloužit sedm let. Tento názor je správný.

171. "Ať je Stichus svobodný, když zaplatí Attiaovi tisíc sesterciů." Attia zemřel ještě za života zůstavitele. Labeo a Ofilius byli toho názoru, že Stichus se nemůže stát svobodným. Trebatius s nimi souhlasil, pokud Attia zemřela před sepsáním závěti; pokud však zemřela později, zastával názor, že otrok bude svobodný. Názor Labea a Ofilia je rozumný, ale podle naší praxe se otrok považuje za svobodného podle podmínek závěti.

172. Je-li otrokovi přikázáno sloužit cizímu člověku, nikdo ho nemůže osvobodit tím, že by jménem otroka poskytl svou vlastní práci. Pravidlo je však jiné, pokud jde o zaplacení peněz; jako například v případě, kdy cizinec osvobodí otroka tím, že za něj zaplatí peníze.

173. Scaevola, Digesty, kniha XXIV.

Svoboda byla Stichovi udělena takto: "Žádám své dědice a ukládám jim, aby manumitovali Sticha, až odevzdá své účty." V tomto případě byl Stichus propuštěn na svobodu. Jelikož otrok po smrti zůstavitele shromáždil velké množství peněz, které mu zůstaly v rukou, a do svých účtů nezahrnul určité částky, které mu zaplatili nájemci; navíc zpustošil majetek tím, že tajně otevíral sklady, kradl nábytek a oblečení a vyčerpал sklepy s jejich obsahem, vyvstala otázka, zda mu má být udělena svoboda na základě svěřenství dříve, než se vyúčtuje z toho, co mu podvodně zůstalo v rukou, a vrátí, co ukradl. Odpověď zněla, že svoboda by mu podle podmínek trustu neměla být udělena, dokud neuhradí zbytek, který mu zůstal v rukou, a vše, co jeho přičiněním zmizelo.

174. "Nechť je Pamphilus svobodný, pokud odevzdá veškeré své peculium mým dědicům". Protože otrok dlužil svému pánovi více, než kolik bylo v peculiu, a vše, co patřilo k jeho peculiu, převedl v dobré víře na dědice, vyvstala otázka, zda podle podmínek závěti nárok na svobodu. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nenasvědčuje tomu, že by na ni neměl nárok.

175. Zůstavitel odkázal svého otroka Sticha jako přednostní dědictví svému svobodnému muži Pamphilovi, kterého ustanovil dědicem části svého majetku; Stichovi odkázal svobodu takto: "Propustíš ho na svobodu, pokud ti bude po dobu pěti let nepřetržitě ode dne mé smrti platit každý měsíc šedesát sesterciů." Pamphilus, který zemřel před uplynutím pěti let a ustanovil svého syna a svou manželku svými dědici, učinil následující testamentární ustanovení týkající se Sticha: "Nařizuji, aby můj otrok Stichus, který mi byl odkázán pod určitou podmínkou závěti mého patrona, odevzdal a zaplatil mému synovi a mé manželce bez jakéhokoli sporu částku, kterou je povinen zaplatit, a pokud se tak stane, aby ho po uplynutí stanovené doby manumitovali." Pokud by Stichus neplatil každý měsíc šedesát sestercií, vyvstala otázka, zda by měl po uplynutí pěti let

nárok na svobodu podle svěřeneckého fondu. Odpověď zněla, že pokud nebude platit, nebude mít nárok na svobodu, která mu byla udělena podle podmínek trustu.

176. Otrok byl manumitován na základě závěti následujícím způsobem: "Stichus, můj otrok, který je zároveň mým správcem, ať je svobodný, pokud mému dědici předloží účet z celé své správy a uspokojí ho v tomto ohledu; a až se stane svobodným, přeji si, aby mu bylo dáno dvacet aurei a jeho peculium." Vystala otázka, zda pokud byl otrok připraven předložit účty ze své správy za mnoho let, během nichž ji vykonával, aniž by je zůstavitel svým podpisem schválil, zda se stane svobodným na základě závěti, neboť zůstavitel nemohl účty podepsat kvůli své těžké nemoci, ale přesto mohl podepsat závěť. Odpověď zněla, že otrok se stane svobodným, pokud budou jeho účty předloženy v dobré víře a bude vyplacen zůstatek, který mu zůstal v rukou.

177. Ptám se také, zda případné částky vybrané asistenty otroka, které buď vůbec nebyly zapsány do jeho knihy, nebo byly zapsány podvodně, ho učiní odpovědným, protože byl postaven nad své asistenty. Odpověď zněla, že pokud by se jednalo o věc, za kterou by mohl být činěn odpovědným, měla by být zohledněna nutnost, aby o tom podal prohlášení.

178. Ptám se také, zda by měl být předložen účet o nájemném, které nevybral od nájemců pozemků nebo od pachtýřů, a to nad rámec částek, které jim případně zálohově vyplatil. Odpověď zněla, že o tom již bylo rozhodnuto.

179. Ptám se také, zda bude odpovědný z toho důvodu, že před vydáním účtu odstranil veškerý svůj majetek, tj. své peculium. Odpověď zněla, že to není překážkou pro splnění podmínky, pokud byl účet poskytnut.

180. Titius odkázal závětí různým osobám každého z otroků, které zaměstnával jeho správce, pod podmínkou, že budou skládat účty jeho dědici. V dalším ustanovení své závěti pak uvedl: "Přeji si, aby všichni správci, které jsem odkázal nebo které mohu manumitovat, odevzdali své účty do čtyř měsíců po mé smrti svým majitelům, kterým jsem je odkázal." Poté níže nařídil, aby byli ostatní jeho správci svobodní, a dodal: "Pokud odevzdají své účty mému dědici." Jelikož to byla vina dědice, že jejich účty nebyly odevzdány, ptám se také, zda otroci přestali být svobodní na základě této podmínky; nebo zda přesto mohli získat svobodu na základě závěti tím, že odevzdali své účty a zaplatili zůstatky, které jim zůstaly v rukou. Odpověď zněla, že odkazy a udělení svobody nenabudou účinnosti, pokud nebudou předloženy účty, nebo pokud se tak nestane vinou dědice; soud však musí rozhodnout, zda se zdá, že v podmínce, za níž mají odkazy a udělení svobody nabýt účinnosti, je zahrnut čas, nebo zda byly čtyři měsíce přidány zůstavitelem za účelem zabránit dalšímu prodlení a poskytnout dědicům dostatek času na předložení účtů. Je však lepší se domnívat, že domněnka je ve prospěch otroků.

181. Exekutor bankéře, jehož téměř celé jmění tvořily pohledávky, dal svobodu svým zástupcům, kteří byli jeho otroky, takto: "Bez ohledu na to, kdo bude mým dědicem, pokud mu Damas, můj otrok, předloží účet za správu, kterou vykonával svým jménem a jménem Pamphila, svého spoluotroka, přeji si, aby oba byli postaveni na roveň a aby se do šesti měsíců stali

svobodnými." Vyvstala otázka, zda se slova "aby byli postaveni na roveň" vztahují na všechny pohledávky s výjimkou nedobytných dluhů, takže smyslem je, že pokud by vybrali vše, co bylo splatné od všech dlužníků, a vyplatili dědice nebo ho uspokojili jiným způsobem, a pokud by pohledávky nevybrali do šesti měsíců, zda by neměli nárok na svobodu. Odpověď zněla, že je zřejmé, že tato podmínka byla vložena do výše zmíněné klauzule závěti, a že tedy otroci budou svobodní, pokud ji splní, nebo dědic odpovídá za to, že tak neučiní.

182. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti, Paulus, kniha I.

Pokud si přejete povolit jednomu ze svých otroků, aby byl do určité doby osvobozen z otroctví, je jedno, zda toto ustanovení učiníte pod podmínkou, že "bude sloužit", nebo "bude poskytovat své služby po dobu tří let, aby se stal svobodným".

183. Paulus: Jestliže je někomu nařízeno, aby byl svobodný, jestliže slíbí, že zaplatí dědici deset aurei, ačkoli slib tohoto druhu nebude mít žádný účinek, přesto bude jeho učiněním osvobozen.

184. Týž, Pravděpodobnosti, kniha III.

Pokud někdo odkáže otroka své manželce a nařídí, aby byl svobodný v případě, že se znovu vdá, otrok se stane svobodným pod touto podmínkou, pokud by se podruhé vdala.

Tit. 8. O otrocích, kteří získají svobodu bez manumise.

185. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Kdykoli je otrok prodán pod podmínkou, že bude do určité doby manumitován, i kdyby prodávající i kupující zemřeli, aniž by zanechali dědice, bude mít nárok na svobodu. To božský Marek uvedl v reskriptu. I kdyby si to prodávající rozmyslel, otrok se přesto stane svobodným.

186. Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Podle ediktu božského Claudia bude mít otrok, kterého jeho pán opustil kvůli nějaké vážné nemoci, nárok na svobodu.

187. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha III.

Pokud byl otrok prodán s podmínkou, že bude do určité doby manumitován, a den určený pro jeho osvobození nastane ještě za života prodávajícího a ten si to nerozmyslel, výsledkem je, že otrok bude manumitován, stejně jako kdyby to udělala osoba, která ho měla osvobodit; pokud by však prodávající zemřel, božský Marcus a jeho syn v reskriptu uvedli, že není nutné získat souhlas jeho dědiců.

188. Ulpianus, O Sabinovi, kniha III.

Když je otrok prodán pod podmínkou, že bude manumitován za života kupujícího, když ten zemře, bude mít okamžitě nárok na svobodu.

189. Marcianus, Pravidla, kniha V.

Pokud otrok získal svobodu jako odměnu za odhalení vraha svého pána, stane se svobodným mužem zemřelého.

190. Týž, O hypoteční formuli.

Jestliže někdo koupí otroka, který byl hypoteticky vykoupen, pod podmínkou, že ho manumituje, bude mít otrok podle ústavy božského Marka nárok na svobodu, i když prodávající mohl hypoteticky vykoupit veškerý majetek, který tehdy měl nebo by mohl v budoucnu získat.

191. Totéž je třeba říci, jestliže koupí otrokyni pod podmínkou, že ji nebude podrobovat prostituci, a on ji prostituje.

192. Paulus, O udělování svobody.

Náš císař a jeho otec rozhodli, že otrokyně se stane svobodnou, jestliže osoba, která ji má v držení, ji mohla uchránit od prostituce, ale prodala své právo nad ní za peníze; protože není rozdíl, zda ji svedeš na scesti a prostituješ, nebo zda ti dovolíš a dostaneš za to peníze, když tomu můžeš zabránit.

193. Papinianus, Názory, kniha IX.

Jistá matka darovala své dceři jisté otroky pod podmínkou, že se postará, aby se po její smrti stali svobodnými. Protože podmínka darování nebyla splněna, vyslovil jsem názor, že podle ducha ústavy božského Marka otroci získali svobodu se souhlasem matky, a pokud by zemřela dříve než její dcera, měli by nárok na svobodu bezpodmínečně.

194. Paulus, Otázky, kniha V.

Latinus Largus prodal otrokyni pod podmínkou, že bude manumitována, ale nezmínil se o žádném termínu, kdy se tak musí stát. Ptám se, kdy by měla na základě ústavy nárok na svobodu, kdyby ji kupující nemanumitoval? Odpověděl jsem, že je třeba vzít v úvahu ujednání stran, zda ji kupující musí manumitovat, jakmile to bude možné, nebo zda je v jeho moci osvobodit ji, kdykoli se rozhodne tak učinit. V prvním případě lze čas snadno určit, v posledním případě bude mít nárok na svobodu po smrti kupujícího. Pokud není zřejmé, co bylo dohodnuto, přízeň přiznaná svobodě způsobí, že se přijme první názor; to znamená, že otrokyně bude mít nárok na svobodu do dvou měsíců, pokud budou přítomni jak otrokyně, tak její kupec; pokud by však otrokyně nebyla přítomna, pokud jí kupec nedá svobodu do čtyř měsíců, získá ji na základě říšských ústav.

Tit. 9. Kteří otroci, když byli manumitováni, se nestanou svobodnými, kým se to děje; a o zákonu Aelia Sentia.

195. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Celsus ve dvanácté knize Digest, maje na mysli veřejné blaho, říká, že manumitovat otroka může i člověk, který se narodil hluchý.

196. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Otrok nemůže získat svobodu, pokud poté, co byl vyhnán, zůstane ve městě.

197. Gaius, O dědictví; O městském ediktu.

Pokud je výběr otroka dán zůstavitelem nebo je otrok odkázán, aniž by byl uveden nějaký konkrétní, nemůže dědic zrušit nebo zmenšit právo výběru náležející zůstaviteli tím, že manumituje některého z otroků nebo všechny. Je-li totiž udělena možnost volby nebo výběru otroka, má se za to, že každý otrok byl odkázán pod určitou podmínkou.

198. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Nemůžeme manumitovat otroka, který byl dán do zástavy.

199. Julianus, Digesty, kniha LXIV.

Není-li pozůstalost solventní, i když dědic může být bohatý, svobodu podle závěti nenabude.

200. Pokud však nesolventní zůstavitel zanechá odkaz svobody ve znění: "Ať je Stichus svobodný, pokud budou moji věřitelé plně splaceni," nelze mít za to, že nařídil svým otrokům, aby se stali svobodnými, aby ošidil své věřitele.

201. Jestliže Titius nemá jiný majetek než své otroky Sticha a Pamphila a přislíbí je Maeviovi s následujícím ustanovením: "Slibuješ, že dáš Sticha nebo Pamphila?" a pak, nemaje jiného věřitele, by Sticha manumitoval, svoboda posledně jmenovaného bude zrušena podle Lex Aelia Sentia. Neboť ačkoli bylo v Titiově moci dát Pamphila, přesto, dokud tak neučinil, nemohl bez defraudace stipulanta dát Sticha, a to z toho důvodu, že Pamphilus mohl mezitím zemřít. Kdyby však slíbil dát pouze Pamphila, nepochybují, že Stichus svobodu získá; ačkoli podobně by mohl zemřít i Pamphilus, neboť je velký rozdíl, zda byl manumitovaný otrok zahrnut do stipulátu, či nikoli. Neboť ten, kdo dá Sticha a Pamphila do zástavy za pět aureí, když každý z nich má hodnotu pěti aureí, nemůže manumitovat ani jednoho z nich; kdyby však dal do zástavy jen Sticha, nebude se mít za to, že manumitoval Pamphila za účelem ošizení svého věřitele.

202. Scaevola, Otázky, kniha XVI.

Julianus se odvolává na osobu, která nevlastnila nic jiného než dva otroky; neboť pokud měla jiný majetek, proč nelze tvrdit, že má pravomoc manumitovat jednoho z uvedených otroků? Vždyť kdyby jeden z nich zemřel, bude stále solventní, a kdyby jeden z nich byl manumitován, bude také solventní, a nehody, které mohou nastat, se neberou v úvahu; jinak by osoba, která jednoho z otroků slíbila a uvedla, kterého, nemohla manumitovat žádného otroka.

203. Julianus, On Urseius Ferox, kniha II.

Pokud někdo, kdo má v držení veškerý svůj majetek, potvrdí kodícil a poté tímto kodícilem udělí svobodu svým otrokům s úmyslem podvést své věřitele, nebude mít jeho odkaz žádnou platnost ani účinek; protože za takových okolností jsou odkazy svobody zákonem vyloučeny. Úmysl zůstavitele dopustit se podvodu se totiž nevztahuje k době, kdy byl kodícil potvrzen, ale k době, kdy byla svoboda kodícilem udělena.

204. Nezletilý dvacetiletý otrok, který si přál manumitovat otroka, aniž by k tomu měl dobrý důvod, který by mohl nabídnout radě, ti ho daroval, abys ho mohl manumitovat. Proculus popřel, že by otrok byl svobodný, protože byl spáchán podvod proti zákonu.

205. Africanus, Otázky, kniha III.

Lex Aelia Sentia se nevztahuje na případy, kdy člověk, který dluží peníze pod podmínkou, manumituje otroka na základě důvěry.

206. Pokud voják sepíše závět' podle vojenského práva a odkáže otrokům svobodu za účelem oklamání svých věřitelů a poté zemře v platební neschopnosti, bude odkaz svobody neplatný.

207. Marcianus, Institutes, kniha I.

Svobodným se nestane otrok, který donutil svého pána, aby ho manumitoval, a ten poté, co byl zastrašen, písemně prohlásí, že je svobodný.

208. Dále se nestane svobodným otrok, který nebyl svým pánem obhajován pro hrdelní zločin a poté byl zproštěn viny.

209. Tam, kde jsou otroci prodáni pod podmínkou, že nebudou manumitováni, nebo kde je jim manumitování zakázáno vůlí, nebo kde se tak děje na příkaz guvernéra provincie, a přesto by měli být osvobozeni, svobodu nezískají.

210. Gaius, Denní nebo zlaté záležitosti.

Má se za to, že člověk podvede své věřitele, když manumituje otroka, který byl v době, kdy ho manumitoval, nesolventní nebo přestal být solventní poté, co mu udělil svobodu. Lidé se totiž velmi často domnívají, že jejich majetek má větší hodnotu, než jakou ve skutečnosti má, což se často stává těm, kteří prostřednictvím otroků a propuštěnců provozují obchodní podniky za mořem a v zemích, v nichž nebydlí, protože jsou často o transakce tohoto druhu ochuzeni po dlouhou dobu, aniž by si toho byli vědomi; a svým otrokům udělují svobodu manumitací jako laskavost, aniž by měli v úmyslu dopustit se podvodu.

211. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Tam, kde je obec podvedena manumisí otroků, tito nezískají svobodu, jak bylo vyhlášeno v dekretu senátu.

212. V císařských konstitucích je stanoveno, že když je státní pokladna ošizena udělením svobody, je tato neplatná. Božští bratři však v reskriptu uvedli, že udělení svobody nejsou neplatná pouze na základě toho, že osoba, která otroky osvobodila, byla dlužníkem státní pokladny, ale že se dopustila podvodu, pokud byla v době, kdy tak učinila, nesolventní.

213. Ulpianus, O cizoložství, kniha V.

Zákonodárce měl na zřeteli, aby otroci nebyli manumisí zbaveni odpovědnosti za mučení, a proto zakázal jejich manumitaci a stanovil určitou lhůtu, v níž by nebylo dovoleno je osvobodit.

214. Proto je ženě, která se rozešla se svým manželem, zakázáno za jakýchkoli okolností manumitovat nebo zcizit některého ze svých otroků, protože slovy zákona "nemůže ani manumitovat, ani zcizit otroka, který nebyl zaměstnán v její osobní službě nebo na její půdě nebo v provincii." To je sice do jisté míry obtíž, ale je to zákon.

215. A i když si žena po rozvodu koupí otroka nebo ho získá jakýmkoli způsobem, nemůže ho podle ustanovení zákona manumitovat. O tom se zmiňuje i Sextus Caecilius.

216. Otec, jehož dcera je pod jeho kontrolou, však nesmí manumitovat ani zcizit pouze takové otroky, kteří byli jeho dceri předáni k osobní službě.

217. Zákon také zakazuje matce manumitovat nebo zcizit otroky, které dala do služeb své dcery.

218. Rovněž zakazuje dědečkovi a babičce manumitovat své otroky, neboť záměrem zákona je, aby i oni mohli být podrobeni mučení.

219. Sextus Caecilius se velmi správně domnívá, že doba stanovená zákonem pro zcizení nebo manumitování otroků je příliš krátká. Říká totiž: Předpokládejme, že žena byla obviněna z cizoložství během šedesáti dnů; jak může soud pro cizoložství snadno proběhnout, aby byl ukončen během zmíněných šedesáti dnů? Přesto je podle podmínek zákona ženě, i když byla obviněna z cizoložství, dovoleno po uplynutí této doby manumitovat otroka, který je podezřelý, že s ní cizoložil, nebo jiného otroka, který by měl být podroben mučení. A vskutku, v tomto případě by měla být poskytnuta úleva, aby otroci, kteří jsou označeni za viníky nebo kteří vědí o zločinu, nesměli být manumitováni před ukončením procesu.

220. Pokud by otec nebo matka ženy zemřeli během šedesáti dnů, nemohou manumitovat ani zcizit žádného z otroků, které dali dceři do osobní služby.

221. Paulus, O cizoložství, kniha V.

Pokud je otrok manumitován před uplynutím šedesáti dnů, bude podmíněně svobodný.

222. Ulpianus, O cizoložství, kniha IV.

Pokud by manžel zemřel během šedesáti dnů, podívejme se, zda žena může manumitovat nebo zcizit výše zmíněné otroky. Nemyslím si, že by tak mohla učinit, i když nemusí mít jiného žalobce než svého manžela, neboť otec tohoto manžela ji může obvinít.

223. Zákon jednoduše zakazuje ženě manumitovat své otroky do šedesáti dnů po rozvodu.

224. Manuminace je rovněž zakázána bez ohledu na to, zda je rozvedená nebo zavržená.

225. Pokud je manželství rozvedeno smrtí manžela nebo z důvodu trestu, kterému se vystavil, manuminaci se nebrání.

226. I když je manželství ukončeno dohodou, má se za to, že manumission nebo zcizení nebrání.

227. Pokud žena během existence manželství, ale v době, kdy uvažuje o rozvodu, manumituje nebo zcizí otroka a toto je prokázáno přesvědčivými důkazy, nebude zcizení nebo manumitace platná, protože byla učiněna s cílem vyhnout se zákonu.

228. Musíme tím rozumět každý druh zcizení.

229. Paulus, O Lex Julia, kniha I.

Vyvstala otázka, zda někdo obviněný ze zločinu lese majeste může manumitovat otroka, pokud byl před svým odsouzením vlastníkem otroků. Císař Antoninus v reskriptu adresovaném Calpurniovi Critovi uvedl, že od okamžiku, kdy si obviněný je jistý, že mu bude uložen trest, ztrácí právo na udělení svobody spíše vědomím viny než odsouzením za zločin.

230. Julianus říká, že poté, co otec udělil synovi svolení k manuminaci otroka a syn, aniž by si byl vědom, že jeho otec je mrtev, manuminuje otroka, ten se nestane svobodným. Pokud však otec žije a změnil své rozhodnutí, bude se mít za to, že jeho syn manumitoval otroka proti souhlasu svého otce.

231. Týž, O Lex Aelia Sentia, kniha III.

Pokud je otrokovi udělena svoboda na základě svěřenectví a nezletilý dvacetiletý otrok jej prodá pod podmínkou, že bude manumitován, nebo jej pod stejnou podmínkou koupí, nebude zcizení bráněno.

232. Pokud se nezletilý dvacetiletý vzdá podílu, který má na otrokovi ve společném vlastnictví, za účelem jeho manumitace, bude jeho úkon neplatný. Pokud však prokáže, že k tomu měl dobrý důvod, nebude se mít za to, že došlo k podvodu.

233. Tento zákon stanoví, že nikdo nesmí manumitovat otroka za účelem podvedení jeho věřitelů. Jsou určeni věřitelé, kteří jsou oprávněni podat žalobu z jakéhokoli důvodu proti osobě, která měla v úmyslu jej podvést.

234. Aristo vyslovil názor, že pokud byl otrok manumitován nesolventním dlužníkem státní pokladny, může být vrácen do nevolnictví, pokud nebyl dlouho svobodný; to znamená nejméně deset let. Je zřejmé, že cokoli, co bylo vyplaceno na pohřební náklady s cílem zpronevěřit státní pokladnu, může být vymáháno zpět.

235. Jsou-li peníze splatné od osoby, která je v platební neschopnosti, někomu pod podmínkou a otrok je dlužníkem manumitován, zůstane jeho svoboda pozastavena, dokud není podmínka splněna.

236. Pokud by syn manumitoval otroka se souhlasem svého otce a otec nebo syn by si byli vědomi, že první z nich není solventní, bude udělení svobody neplatné.

237. Týž, O udělení svobody.

Pokud by soukromá osoba z donucení lidu manumitovala otroka, ten přesto nebude svobodný, i kdyby k tomu jeho majitel dal souhlas; božský Marek totiž zakázal manumitaci otroků způsobenou křikem lidu.

238. Stejně tak není otrok osvobozen, jestliže jeho pán nepravdivě prohlásí, že byl svobodný, aby se vyhnul trestu od soudců, jestliže nemá v úmyslu ho manumitovat.

239. Pokud jde o ty, které není dovoleno manumitovat v určité době, pokud získají svobodu na základě závěti, neměla by se brát v úvahu doba, kdy byla vykonána, ale doba, kdy otroci měli právo být svobodní.

240. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.

Pokud byl majetek zůstavitele v době jeho smrti solventní, ale přestal být solventní v době, kdy byl přijat, je každé udělení svobody zůstavitelem, které klame věřitele, neplatné. Neboť jako je zvětšení pozůstalosti prospěšné svobodě, tak ji poškozují i její zmenšení.

241. Je-li otrokovi, jemuž je odkázána svoboda, nařízeno, aby zaplatil dědici peněžní částku rovnající se jeho hodnotě a stal se svobodným, podívejme se, zda je spáchán nějaký podvod na věřiteli, protože dědic získá částku mortis causa; nebo, skutečně, když za otroka zaplatí částku cizí osoba; nebo ji zaplatí sám otrok z jiného majetku než ze svého peculium; je spáchán nějaký podvod? Ale stejně jako skutečnost, že dědic je bohatý, není pro odkázání svobody žádnou výhodou, tak ani osoba, která peníze platí, by z toho neměla mít žádný prospěch.

242. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Svoboda udělená osobou, o níž je posléze samo právoplatně rozhodnuto, že je otrokem, nemá žádný účinek.

243. Týž, O případech vysvětlených.

Je-li svoboda odkázána otrokovi, který patří jinému, bez souhlasu jeho vlastníka, není odkaz platný podle práva, i když se osoba, která ho manumituje, stane později dědicem vlastníka. Neboť i když se stane jeho dědicem na základě příbuzenského vztahu, bude udělení svobody potvrzeno přijetím pozůstalosti.

244. Týž, Pandekty, kniha I.

Otrokyně nemůže být manumitována z důvodu sňatku nikým jiným než mužem, který si ji hodlá vzít; protože kdyby ji z tohoto důvodu manumitoval jeden muž a jiný si ji vzal, nestane se svobodnou. Proto Julianus vyslovil názor, že otrokyně nebude osvobozena z otroctví, ani kdyby se s ní ten, kdo ji manumitoval a zavrhl, do šesti měsíců oženil; z toho důvodu, že senát měl na mysli sňatek, který by se měl uskutečnit po manumitaci, aniž by jí předcházel nějaký jiný.

245. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXV.

Kurátor nepřičetné osoby nemůže manumitovat otroka, který jí patří.

246. Týž, Různé pasáže, kniha IV.

Svoboda je vždy považována za udělenou podvodně s ohledem na věřitele, když tak učiní osoba, která ví, že není solventní, i když byla udělena otrokovi, který si ji zasloužil.

247. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Pokud někdo, kdo má věřitele, manumituje několik otroků, nebude udělení svobody všem z nich neplatné, ale svobodnými se stanou jen ti, kteří byli emancipováni jako první; pokud ovšem zůstane dost na uspokojení pohledávek věřitelů. Toto pravidlo často uváděl Julianus. Například v případě, že jsou manumitováni dva otroci a věřitelé budou ošizeni udělením svobody oběma, ale nikoli udělením svobody jednomu z nich, jeden z nich svobodu nezíská; a to je zpravidla ten, který je manumitován jako druhý, ledaže by první jmenovaný měl větší hodnotu; a nebude nutné snižovat hodnotu druhého do otroctví, pokud hodnota prvního uhradí dluh, neboť v tomto případě bude mít nárok na svobodu pouze ten, který je uveden na druhém místě.

248. Papinianus, Názory, kniha V.

Tam, kde je svoboda udělena z vůle podvodem věřitelů, ačkoli první věřitelé mohou být uspokojeni, je udělení svobody neplatné, pokud jde o ostatní.

249. Scaevola, Opinions, kniha IV.

Dědic dlužníka manumitoval otroka, který byl dán do zástavy. Vyvstala otázka, zda se stal svobodným. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností, pokud by dluh stále nebyl zaplacen, stal by se manumisí svobodným. Paulus: Pokud by tedy byly peníze zaplacené, stal by se svobodným.

250. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Otrok je manumitován podvodem věřitelů a je mu zakázáno být svobodný, ať už nastal den splatnosti dluhu, nebo je dluh splatný v určité době, nebo pod nějakou podmínkou. Jinak je tomu v případě odkazu odkázaného pod nějakou podmínkou, neboť odkazovník se nezařadí mezi věřitele, dokud není podmínka splněna. Lex Aelia Sentia se v tomto ohledu vztahuje na věřitele jakéhokoli druhu; bylo rozhodnuto, že mezi ně patří i příjemce odkazu.

251. Otrok, který je dán do zástavy, nemůže být manumitován bez souhlasu věřitelů před uspokojením jejich pohledávek. Souhlas věřitele, který je svěřencem bez oprávnění jeho poručníka, není pro udělení svobody žádným přínosem, stejně jako z něj nevyplývá žádná výhoda, pokud za podobných okolností svěřenec, který je uživatelem, s manumpcí souhlasí.

252. Paulus, Názory, kniha III.

Úkon dědice, který manumituje svého vlastního otroka, kterého mu zůstavitel odkázal, je neplatný, protože bylo rozhodnuto, že se nepřihlíží ani k jeho vědomí, ani k jeho nevědomosti o odkazu.

253. Gaius, O manumisích, kniha I.

Je-li otrok dán do zástavy, není obecně pochyb o tom, že patří dlužníkovi a může od něj legálně získat svobodu, pokud tomu nebrání Lex Aelia Sentia; to znamená, že vlastník je solventní a jeho věřitelé se nezdají být jeho činem ošizeni.

254. Je-li otrok odkázán pod podmínkou, patří absolutně dědici, dokud podmínka trvá; ten však od něj nemůže získat svobodu, aby zůstaviteli nevznikla škoda.

255. Ulpianus, O Lex Aelia Sentia, kniha IV.

Kdyby někdo koupil otroka pod podmínkou, že ho manumituje, a protože tak neučinil, otrok získá svobodu podle ústavy božského Marka, podívejme se, zda ho lze obvinít z nevděku. Lze říci, že vzhledem k tomu, že ho kupující nemanumitoval, nemá na toto právo žaloby nárok.

256. Kdyby můj syn s mým souhlasem manumitoval mého otroka, lze pochybovat, zda mám právo obvinít ho z nevděku z toho důvodu, že jsem ho nemanumitoval. Měl bych však být považován za toho, kdo ho manumitoval.

257. Jestliže však můj syn manumituje otroka tvořícího součást jeho castrense peculium, není pochyb o tom, že toto právo mít nebudu, protože já sám jsem ho nemanumitoval. Je jasné, že můj syn ho může sám obvinít.

258. Každý může obvinít svobodníka z nevděku, dokud zůstává jeho patronem.

259. Jestliže však několik patronů chce obvinít svého svobodníka z nevděku, podívejme se, zda bude nutný souhlas všech, nebo zda tak může učinit jen jeden z nich. Lepší je názor, že pokud svobodník projevil nevděk jen vůči jednomu ze svých patronů, může ho obvinít; bude však nutný souhlas všech, pokud jsou všichni stejného stupně.

260. Pokud by otec přidělil propuštěnce jednomu ze svých dětí, Julianus říká, že jen on sám ho může obvinít z nevděku, protože jen on je jeho patronem.

261. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Vyvstala otázka, jaké by bylo pravidlo, kdyby patron donutil svou svobodnou ženu, aby přísahala, že se nevdá, dokud jsou její děti mladší puberty? Julianus říká, že by se nedalo říci, že by jednal v rozporu s Lex Aelia Sentia, protože jí nenařídil, aby zůstala věčnou vdovou.

262. Týž, O právu Julia et Papia, kniha I.

Pokud by ten, kdo je pod kontrolou patrona, nutil ženu k přísaze nebo k uzavření dohody, že se nevdá proti souhlasu patrona, pokud ten ženu nezproští přísahy nebo slibu, dostane se pod ustanovení zákona, neboť sám bude považován za jednajícího ve zlé víře.

263. Patronům Lex Aelia Sentia nezakazuje přijímat mzdu svých svobodných mužů, ale zakazuje jim nutit je, aby se jí vzdali. Pokud tedy propuštěnec dobrovolně vyplatí mzdu svému patronovi, nebude mít proti němu podle tohoto zákona žádný postih.

264. Tento zákon se nevztahuje na propuštěnce, který slíbil určité dny práce nebo určitou peněžní částku, neboť výkonem práce se může stát svobodným. Octavenus tento názor schvaluje a dodává, že patron je chápán tak, že donutil svého propuštěnce, aby mu zaplatil mzdu za jeho práci, pokud jeho jednání ukazuje, že jeho úmyslem bylo pouze získat zmíněnou mzdu, i když sjednal dny práce.

Tit. 10. Ohledně práva nosit zlatý prsten.

265. Papinianus, Názory, kniha I.

Je-li svobodníkovi spolu s několika dalšími osobami ponecháno zaopatření na výživu, nepřestane na ně mít nárok proto, že od císaře získal právo nosit zlatý prsten.

266. Jiný názor převládá v případě propuštěnce, který byl soudně prohlášen za svobodného a byl vrácen do původního stavu díky spolčení s jiným patronem, které bylo odhaleno, a který chce pro sebe získat podporu, jíž se třetí patron vzdal; v tomto případě totiž bylo stanoveno, že propuštěnec ztratí právo nosit zlatý prsten.

267. Týž, *Názory*, kniha XV.

Rozhodnutí vydané s odkazem na svobodné narození svobodného muže do pěti let bylo zrušeno. Vyslovil jsem názor, že ztratil právo nosit zlatý prsten, který obdržel a kterého se vzdal před vydáním rozhodnutí.

268. Marcianus, *Institutes*, kniha I.

Božský Commodus zbavil práva nosit zlatý prsten také ty, kteří jej získali bez vědomí a souhlasu svých patronů.

269. Ulpianus, *O Lex Julia et Papia*, kniha III.

I ženy mohou získat právo nosit zlatý prsten, stejně jako právo být považovány za svobodně narozené, a mohou jim být navrácena privilegia, která jim náleží na základě jejich narození.

270. Paulus, *O Lex Julia et Papia*, kniha IX.

Ten, kdo získal právo nosit zlatý prsten, je považován za svobodně narozeného; i když jeho patron nemusel být vyloučen z dědictví.

271. Ulpianus, *O Lex Julia et Papia*, kniha I.

Svobodník, který získal právo nosit zlatý prsten (ačkoli může získat právo spojené s podmínkou svobodného narození s výhradou práv svého patrona), je stále považován za svobodně narozeného. To božský Hadrián uvedl v jednom reskriptu.

Tit. 11. Ohledně navrácení rodových práv.

272. Ulpianus, Názory, kniha II.

Pokud se prokáže, že se někdo, kdo císaři prohlásil, že se narodil svobodný, a byla mu jím navrácena práva, na která měl nárok z narození, narodil z otrokyně, má se za to, že nic nezískal.

273. Marcianus, Institutes, kniha I.

Osoby, které se narodily jako otroci, někdy získávají práva těch, kteří se narodili jako svobodní, na základě pozdějšího působení zákona; jako v případě, kdy jsou osvobozenému člověku císařem navrácena práva, na která má nárok narozením; jsou mu totiž navrácena tato práva, na která mají původně nárok všichni lidé, ale na která on sám nemohl uplatnit nárok narozením, protože se narodil jako otrok. Získává zmíněná práva v plném rozsahu a je ve stejném postavení, jako kdyby se narodil svobodný, a proto jeho patron nemůže dědit jeho majetek. Z tohoto důvodu císařové obvykle nikomu nevracejí jeho rodová práva, ledaže by s tím souhlasil jeho patron.

274. Scaevola, Názory, kniha VI, uvedl následující názor.

Ptáš se, zda pokud by náš nejsvětější a nejvznešenější císař měl někomu navrátit jeho původní rodové právo, zda může požívat všech práv toho, kdo se narodil jako svobodný. To nepřipouští a nikdy nepřipouštělo žádnou pochybnost, protože bylo stanoveno, že ten, kdo získá toto privilegium od císaře, je obnoven ve všech právech člověka, který se narodil svobodný.

275. Paulus, Názory, kniha IV.

Svobodný člověk nemůže být navrácen do svých rodových práv bez souhlasu syna svého patrona; neboť jaký je rozdíl v tom, zda se křivda stala patronovi, nebo jeho dětem?

276. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

Svobodník, který chce být navrácen ke svému přirozenému prvorozenství, musí získat souhlas svého patrona, neboť autorita jeho patrona nad ním zaniká, pokud ji získá.

277. Na propuštěnce, jemuž je navráceno jeho přirozené právo, se v každém ohledu pohlíží, jako by se stal svobodným a mezitím nesl potupu otroctví.

Tit. 12. O úkonech týkajících se svobody.

278. Ulpianus, O ediktu, kniha LIV.

Jestliže osoba, která je svobodná, ale je držena v držení jako otrok, není ochotna jít k soudu, aby zjistila svůj skutečný stav, a to z toho důvodu, že chce způsobit nějakou křivdu sobě nebo své rodině, je v tomto případě jen spravedlivé, aby bylo dáno povolení určitým osobám vystoupit v jejím zastoupení, jako například otci, který tvrdí, že jeho syn je pod jeho kontrolou; pokud totiž jeho syn odmítne zahájit řízení, může tak učinit za něj. Toto právo je otci přiznáno i v případě, že není pod jeho kontrolou, neboť je vždy v zájmu rodiče, aby jeho syn nebyl zkrácen na svém právu.

279. Na druhé straně říkáme, že stejná pravomoc je udělena dětem ve prospěch jejich rodičů, a to i proti jejich souhlasu, neboť pro syna není malou potupou, když je jeho otec otrokem.

280. Ze stejného důvodu bylo rozhodnuto, že tato pravomoc je udělena i ostatním pokrevním příbuzným,

281. Gaius, O ediktu městského přetora, titul.: O úkonech týkajících se svobody.

Protože otroctví, jemuž jsou vystaveni naši příbuzní, nám působí zármutek a újmu.

282. Ulpianus, O ediktu, kniha LIV.

Já jdu ještě dál a domnívám se, že tato pravomoc by měla být přiznána i přirozeným příbuzným, takže pokud má otec syna v otroctví, který je později manumitován, může požadovat jeho svobodu, pokud by byl znovu uveden do otroctví.

283. Voják se také smí dostavit k soudu v případě, že jde o svobodu některého z jeho blízkých příbuzných.

284. Když se k soudu nedostaví nikdo takový, kdo by mohl jednat za zúčastněnou stranu, pak je třeba zmocnit jeho matku, dcery nebo sestry, jakož i jiné ženy, které jsou s ním pokrevně spřízněny, nebo dokonce jeho manželku, aby se dostavily k pretoriánovi a přednesly případ; takže po prokázání náležitého důvodu mu může být poskytnuta úleva i proti jeho souhlasu.

285. Stejně pravidlo platí, pokud bych tvrdil, že dotyčný je můj svobodný muž nebo svobodná žena. 4. Gaius, O ediktu městského préтора, tit: V tomto případě se jedná o jednání, které se týká svobody.

Právo dostavit se k soudu by však mělo být patronovi přiznáno pouze v případě, že se jedná o svobodu jeho svobodného člověka a ten se nechal prodat bez vědomí svého patrona.

286. Ulpianus, O ediktu, kniha LIV.

Je totiž v našem zájmu, abychom si zachovali svá práva nad svobodnými muži a ženami.

287. Když se u soudu objeví několik výše uvedených osob ve prospěch otroka, musí zasáhnout autorita préтора, aby vybral toho, koho považuje za vhodnějšího. Toto pravidlo je třeba dodržovat i v případě, že za tímto účelem vystupuje více patronů.

288. Gaius, O ediktu městského préтора, kniha II.

Ještě spravedlivější bude přijmout takový postup v případě, že osoba, která byla uvedena do otroctví, je nepřičetná nebo je nemluvně; pak by totiž toto privilegium mělo být uděleno nejen blízkým příbuzným, ale i cizím osobám.

289. Ulpianus, O ediktu, kniha LIV.

Tam, kde se svobodní lidé, zejména ti, kteří jsou starší dvaceti let, nechali prodat nebo byli z jiného důvodu uvedeni do otroctví, nevznikne žádná překážka, která by jim bránila domáhat se svobody, ledaže se nechali prodat, aby se podíleli na kupní ceně.

290. Když se nezletilý, který dosáhl dvaceti let, nechá prodat za účelem podílu na kupní ceně, nebude to na újmu jeho svobodě poté, co dosáhne věku dvaceti let. Pokud se však nechal prodat a získal podíl na kupní ceně po dosažení dvacátého roku, může mu být svoboda odepřena.

291. Kdyby někdo vědomě koupil člověka, který je svobodný, nebude tomu, kdo byl prodán, odepřeno právo požadovat svobodu proti kupujícímu bez ohledu na to, v jakém věku byl koupen; a to z toho důvodu, že ten, kdo ho koupil, není

omluvitelný, i kdyby při tom ten, kdo byl předmětem prodeje, dobře věděl, že je svobodný. Kdyby ho však později koupil jiný, aniž by o tom věděl, od toho, kdo o tom věděl, měla by mu být svoboda odeprána.

292. Kdyby dvě osoby společně koupily otroka, přičemž jedna z nich by věděla, že je svobodný, a druhá by o tom nevěděla, podívejme se, zda ten, kdo o údajném stavu otroka věděl, poškodí toho, kdo o něm nevěděl. To je vsutku lepší názor. V opačném případě by totiž vznikla otázka, zda ten, kdo nevěděl o jeho stavu, bude mít nárok pouze na svůj podíl na něm, nebo na celého údajného otroka. Bude to, co jsme uvedli s ohledem na podíl druhého, platit i pro nabyvatele, který věděl? Ten, kdo koupil člověka, který věděl, že je svobodný, však není hoden mít nic. Opět platí, že ten, kdo nevěděl o jeho skutečném stavu, nemůže mít větší podíl na vlastnictví, než jaký koupil. Výsledkem tedy bude, že z nevědomosti jednoho bude mít prospěch ten druhý, který koupil člověka s vědomím, že je svobodný.

293. Existují i jiné důvody, pro které se právo požadovat svobodu odmítá; jako například v případě, kdy se o otrokovi říká, že je svobodný podle podmínek závěti, a prétor zakáže závěť otevřít, protože se říká, že zůstavitel byl zabit svými otroky; neboť ten, kdo se chce dostavit k soudu a kdo by snad mohl podléhat trestu, by neměl mít právo na rozsudek, který mu dává svobodu. Pokud by však mělo být právo přiznáno, protože není jisté, zda je vinný, či nevinný, mělo by být rozhodnutí odloženo, dokud nebude zjištěno, kdo je odpovědný za smrt zůstavitele, protože pak se ukáže, zda bude podléhat trestu, či nikoli.

294. Pokud se někdo, kdo je v otroctví, domáhá své svobody, zaujímá místo žalobce. Je-li však, jsa na svobodě, požadován jako otrok, nastupuje na místo žalobce ten, kdo tvrdí, že je jeho otrokem. Proto v případě pochybností, aby řízení proběhlo v řádném pořadí, by měla být otázka projednána před soudcem, který má na starosti případy týkající se svobody, aby bylo rozhodnuto, zda má být údajný otrok převeden ze svobody do otroctví, nebo zda má být na druhé straně, protože je v otroctví, osvobozen. Pokud by se však ukázalo, že ten, kdo tvrdí, že je svobodný, byl v tomto stavu, aniž by se dopustil podvodu, ten, kdo tvrdí, že je jeho vlastníkem, se postaví na stranu žalobce a bude muset prokázat, že je jeho otrokem. Bude-li však rozhodnuto, že v době zahájení řízení údajný otrok nebyl na svobodě nebo že svobodu získal podvodem, musí ten, kdo tvrdí, že je svobodný, prokázat, že tomu tak je.

295. Týž, O ediktu, kniha LV.

Právo vystupovat ve věci týkající se svobody je přiznáno uživateli, a to i v případě, že vlastník (tedy ten, kdo tvrdí, že je vlastníkem), chce rovněž zahájit řízení týkající se postavení otroka.

296. Pokud si několik osob činí nárok na vlastnictví otroka a tvrdí, že jim patří společně, budou poslány před téhož soudce. Toto bylo nařízeno senátem. Pokud by však každý z nich tvrdil, že celý otrok, a nikoli pouze podíl na něm, patří pouze jemu,

dekret Senátu se neuplatní. Pak totiž nebude důvod obávat se, že budou vydána různá rozhodnutí, neboť každý z údajných vlastníků tvrdí, že otrok je jeho individuálním vlastnictvím.

297. Pokud však jedna osoba tvrdí, že má k otrokovi užívací právo, a druhá, že je jeho vlastníkem, nebo pokud jeden tvrdí, že je vlastníkem, a druhý tvrdí, že mu byl otrok zastaven, musí o věci rozhodnout tentýž soudce; přitom není velký rozdíl v tom, zda mu byl otrok zastaven stejnou osobou, která tvrdí, že je jeho vlastníkem, nebo někým jiným.

298. Gaius, O ediktu městského přetora, tit: V tomto případě se jedná o jednání, které se týká svobody.

Jsou-li dvě strany, tj. domnělý uživatel a domnělý vlastník, současně žalovanými proti tomu, kdo podal žalobu na získání svobody, může se stát, že jedna z nich je nepřítomna. Lze pochybovat o tom, zda za takových okolností může přetor povolit, aby ten, kdo je přítomen, vystupoval sám proti údajnému otrokovi, protože práva třetí strany by neměla být poškozena spolčením nebo nedbalostí druhého. Správněji lze konstatovat, že jeden z nich může postupovat tak, aby práva druhého zůstala nedotčena. Pokud by se nepřítomná strana dostavila před ukončením řízení, musí být poslána k témuž soudci, ledaže by uvedla závažný důvod, proč by se tak nemělo stát; například pokud tvrdí, že soudce je jejím nepřítelem.

299. Říkáme, že stejné pravidlo se uplatní, pokud ze dvou nebo více osob, které tvrdí, že jsou vlastníky údajného otroka, jsou některé přítomny a jiné nepřítomny.

300. Proto v obou případech musíme zvážit, zda v případě, že ten, kdo první zahájil řízení, bude poražen, bude z toho mít prospěch ten druhý, který získal jeho případ, nebo naopak; to znamená, že pokud jeden z nich uspěje, zda z toho bude mít prospěch ten druhý; jako dědic osvobozeného získává výhodu z toho, že jeho patron byl ošizen o manumission otroků. Pokud se rozhodne, že rozsudek vydaný ve prospěch jednoho z nich přinese prospěch druhému; výsledkem bude, že pokud druhý z nich znovu podá žalobu, lze mu oponovat replikou s odůvodněním, že věc již byla rozhodnuta. Pokud se totiž rozhodne, že mu z rozhodnutí neplyne žádná výhoda, vznikne pochybnost, zda to, co požadovala strana, která věc prohrála, náleží kterémukoli z nich, nebo zda na to má nárok ten, proti němuž byla žaloba podána, nebo ten, kdo byl úspěšný; a je zřejmé, že pretoriánská žaloba by měla být příznána straně, která věc získala, neboť pretor by v žádném případě neměl připustit, aby byl člověk zčásti otrokem a zčásti svobodným.

301. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

To, co jsme řekli s ohledem na údajného otroka, který prokazuje, že byl svobodný, je třeba chápat tak, že ne ten, kdo se domáhá své svobody, musí prokázat, že byl absolutně svobodný, ale že měl svobodu bez jakéhokoli podvodu z jeho strany. Podívejme se však, co by bylo považováno za podvod z jeho strany. Julianus říká, že všichni ti, kdo se domnívají, že jsou svobodní, se nedopouštějí podvodu, pokud se chovají jako svobodní, i když jsou ve skutečnosti otroky. Varus však říká, že

ten, kdo ví, že je svobodný, a dá se na útěk, nemůže být považován za svobodného bez podvodu z jeho strany; ale v okamžiku, kdy se přestane skrývat jako uprchlý otrok a jedná, jako by byl svobodný, začíná být svobodný bez podvodu z jeho strany. Domnívá se totiž, že ten, kdo ví, že je svobodný, a poté se chová jako uprchlý otrok, by měl být považován za jednajícího jako otrok již od okamžiku, kdy se dal na útěk.

302. Gaius, O ediktu městského přetora, tit: o jednání s ohledem na svobodu.

I když během svého útěku jednal jako svobodný, domníváme se, že se uplatní stejné pravidlo.

303. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Proto je třeba poznamenat, že osoba, která je svobodná, může být podvodně na svobodě a že otrok může být na svobodě, aniž by se dopustil podvodu.

304. Dítě, které je v dětství ukradeno, sloužilo v dobré víře jako otrok, ačkoli bylo svobodné; a poté, když nevědělo o svém stavu, opustilo svého pána a tajně začalo žít na svobodě. Nezůstává na svobodě, aniž by se provinilo podvodem.

305. Otrok může být také na svobodě, aniž by se dopustil podvodu, jako například když získá svobodu na základě závěti a není si vědom, že závěť je neplatná; nebo když ji získá před soudcem od někoho, o kom se domníval, že je jeho vlastníkem, ačkoli jím nebyl; nebo když byl vychováván jako svobodný, ačkoli ve skutečnosti byl otrokem.

306. Obecně řečeno, kdykoli si někdo myslí, že je svobodný, aniž by se dopustil podvodu, ať už ho k tomu vedly dobré nebo špatné pohnutky, a zůstane na svobodě, je třeba mít za to, že je ve stejném stavu, jako by byl svobodný, aniž by se dopustil podvodu, a proto může požívat všech výhod držitele svobody.

307. Důkaz dobré víry se však vztahuje k době, kdy byl na svobodě, aniž by byl vinen podvodem, což je doba, kdy bylo poprvé zahájeno právní řízení s odkazem na něj.

308. Pokud jsou služby otroka někomu dlužny, může také využít žalobu týkající se svobody.

309. Jestliže mi osoba, která se domáhá svobody, způsobila nějakou škodu v době, kdy mi v dobré víře sloužila jako otrok (jako například kdybych byl skutečně v domnění, že jsem jeho vlastníkem, žalován v noxální žalobě a byl vynesena rozsudek proti mně a já zaplatil odhadnutou škodu, místo abych údajného otroka vydal jako náhradu škody), bude proti ní vynesena rozsudek v můj prospěch.

310. Gaius, O ediktu městského prétora, titul: o žalobách týkajících se svobody.

Je jisté, že v projednávané žalobě in factum by měl být vynesena rozsudek pouze o výši škody, která byla způsobena podvodem, a nikoliv o tom, co bylo způsobeno nedbalostí. Proto i kdyby měl být údajný otrok v takovém případě zproštěn odpovědnosti, přesto proti němu může být následně podána žaloba podle akvilského práva, neboť podle tohoto práva bude odpovědný i za nedbalost.

311. Opět je jisté, že v této žalobě lze požadovat nejen vlastní majetek, ale i majetek jiného, za který jsme odpovědni, jako by byl zapůjčen nebo pronajat. Je však zřejmé, že toto řízení se nevztahuje na majetek, který je u nás pouze uložen do úschovy, protože není na naše riziko.

312. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Praetor se velmi správně staví proti podvodnému jednání těch, kteří, ač vědí, že jsou svobodní, podvodně dovolují, aby byli prodáni jako otroci; uděluje totiž proti nim žalobu.

313. Tato žaloba bude platit vždy, když ten, kdo dovolil, aby byl prodán jako otrok, je v takovém postavení, že mu nelze odeprít povolení požadovat svobodu.

314. Nemáme za to, že jednal ve zlé víře ten, kdo dobrovolně neinformoval kupujícího o podvodu, ale pouze tehdy, když ho sám oklamal.

315. Paulus, O ediktu, kniha LV.

Tedy bez ohledu na to, zda osoba, která se nechala prodat, je mužského nebo ženského pohlaví; za předpokladu, že je ve věku, kdy lze podvod legálně spáchat.

316. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Stejně pravidlo platí pro toho, kdo předstírá, že je otrok, a je jako takový prodán s úmyslem oklamat kupujícího.

317. Pokud však ten, kdo byl prodán, byl pod vlivem buď síly, nebo strachu, říkáme, že se podvodu nedopustil.

318. Kupující je oprávněn k této žalobě, pokud nevěděl, že údajný otrok je svobodný, neboť pokud věděl, že je svobodný, a pak ho koupil, podvedl sám sebe.

319. Pokud tedy syn pod otcovskou kontrolou provede koupi tohoto druhu a sám si byl vědom skutečností, ale jeho otec o nich nevěděl, nebude mít nárok na žalobu ve prospěch svého otce, pokud koupi provedl s odkazem na své peculium. V tomto případě však vyvstává otázka, zda v případě, že mu otec nařídil, aby koupi provedl, bude poškozen vědomostí svého syna. Domnívám se, že mu to bude na újmu stejně, jako by to bylo na újmu zmocněnci.

320. Pokud syn nevěděl, že prodáváný muž je svobodný, a jeho otec to věděl, myslím, že je jasné, že otcí bude znemožněno podat žalobu, i když syn provedl koupi s odkazem na své peculium; za předpokladu, že otec byl přítomen a mohl synovi v tomto jednání zabránit.

321. Paulus, O ediktu, kniha LI.

Stejně pravidlo se uplatní i v případě otroka a tam, kde byla koupě provedena na náš příkaz zmocněncem; a je to stejné, jako kdybych nařídil koupit určitého člověka, ačkoli jsem věděl, že je svobodný, ačkoli ten, kdo dostal příkaz ho koupit, si této skutečnosti nemusel být vědom, protože žaloba v jeho prospěch nebude přípustná. Na druhé straně, jestliže jsem si nebyl vědom, že ten člověk je svobodný, ale zprostředkovatel to věděl, žaloba mi nebude zamítnuta.

322. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Bude tedy ručit za tolik, kolik zaplatil, nebo za částku, za kterou se zavázal, tedy za dvojnásobek ceny.

323. Podívejme se však, zda se má zdvojnásobit pouze kupní cena, nebo i to, co k ní mohlo být přidáno. Domnívám se, že buď vše, co bylo zapláceno z titulu prodeje, by mělo být v každém případě zdvojnásobeno,

324. Paulus, O ediktu, kniha LI.

Nebo to, co bylo vyměněno nebo započteno místo kupních peněz (neboť se také rozumí, že to bylo dáno jako takové za těchto okolností);

325. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

A to, co se zavázal zaplatit, mělo být zdvojnásobeno.

326. Jestliže tedy kupující někomu něco právoplatně zaplatil, aby získal tuto akci, je třeba říci, že to spadá pod podmínky tohoto ediktu a bude zdvojnásobeno.

327. Kde se říká, že se někdo zavázal, musíme to chápat tak, že to bylo učiněno buď prodávajícím, nebo někomu jinému; neboť cokoli buď sám, nebo prostřednictvím někoho jiného dal samotnému prodávajícím, nebo nějaké jiné osobě na jeho příkaz, je zahrnuto stejně.

328. Měli bychom mít za to, že kupující je vázán tam, kde se nemůže chránit výjimkou, ale pokud tak může učinit, není považován za vázaného.

329. Někdy se stává, že ten, kdo koupí, bude oprávněn k žalobě na čtyřnásobek hodnoty nemovitosti. Neboť žaloba o dvojnásobnou náhradu škody bude v jeho prospěch podána proti samotnému údajnému otrokovi, který, jsa svobodný, vědomě dovolil, aby byl prodán; a kromě toho bude mít právo na žalobu o dvojnásobnou náhradu škody proti prodávajícím nebo proti tomu, kdo mu dvojnásobnou náhradu škody slíbil.

330. Modestinus, O trestech, kniha I.

Bude tedy náležet dvojnásobek toho, co kupující buď zaplatil, nebo k čemu se zavázal s ohledem na prodej. Podle toho, co kterákoli ze stran zaplatí, nebude působit na osvobození druhé strany; protože bylo rozhodnuto, že tato žaloba je sankční. Proto ji nelze přiznat po uplynutí jednoho roku a nelze ji podat ani proti právním nástupcům povinné osoby, neboť se jedná o žalobu trestní. Proto lze zcela správně říci, že žaloba, která vyplývá z tohoto ediktu, nezaniká manumací, neboť je pravda, že prodávající nemůže být žalován poté, co byla přijata právní opatření proti tomu, kdo se domáhal jeho svobody.

331. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Touto žalobou in factum může zahájit řízení nejen sám kupující, ale i jeho dědicové.

332. Koupí rozumíme kohokoli, i když tak činí prostřednictvím jiného, jako například prostřednictvím zástupce.

333. Pokud však koupí provede několik osob, budou sice všechny oprávněny k této žalobě, nicméně pokud koupily různé podíly, mohou podat žalobu v poměru k příslušným částkám ceny, kterou zaplatily; nebo pokud každý z nich koupil celý podíl na otrokovi, bude každý oprávněn k žalobě na vrácení celé částky; ani vědomost či nevědomost některého z nich nebude ostatním ku prospěchu či újmě.

334. Pokud kupující nevěděl, že prodáváný člověk je svobodný, a později se to dozvěděl, jeho práva nebudou poškozena, protože o této skutečnosti v té době nevěděl. Jestliže však o ní věděl v době, kdy se prodej uskutečnil, a poté o její pravdivosti pochyboval, nebude mu to na prospěch.

335. Vědomost nijak nepoškozuje a nevědomost nijak neprospívá dědici a jiným nástupcům kupujícího.

336. Pokud by však někdo provedl koupi prostřednictvím zmocněnce, který ví, že je člověk svobodný, bude mu to na újmu; a Labeo se domnívá, že vědomost poručníka bude za těchto okolností na újmu jeho svěřenci.

337. Této žalobě se po roce nevyhovuje, protože je to žaloba spravedlivá i trestní.

338. Pauliis, O ediktu, kniha L.

Kdybych prodal a převedl na tebe užívací právo na člověka, který je svobodný, Quintus Mucius říká, že se stane otrokem, ale vlastnictví se nestane mým, pokud neprodám užívací právo v dobré víře, protože jinak nebude vlastník.

339. Jedním slovem je třeba poznamenat, že to, co bylo řečeno s ohledem na muže, kteří byli prodáni jako otroci a jejichž nárok na svobodu je popřen, platí také pro ty, kteří jsou darováni a darováni jako věno; stejně jako pro ty, kteří se nechali dát do zástavy.

340. Pokud se matka i její syn domáhají svobody, měly by být případy obou spojeny nebo případ syna odložen, dokud nebude rozhodnut případ matky; jak nařídil božský Hadrián. Pokud totiž matka zahájila řízení před jedním soudcem a její syn před jiným, Augustus stanovil, že nejprve musí být zjištěn stav matky a poté by měl být projednán případ syna.

341. Týž, O ediktu, kniha LI.

Poté, co byly právně splněny předběžné podmínky žaloby zahrnující požadavek svobody, je ten, kdo ji podal, aby zjistil svůj stav, považován za svobodného a žaloby proti tomu, kdo tvrdí, že je jeho vlastníkem, mu nebudou odepřeny, ať už chce podat jakoukoli žalobu. Co když se však jedná o žaloby, jejichž právo zaniklo uplynutím času nebo smrtí? Proč by mu neměla být přiznána pravomoc zahájit tyto žaloby na jistotu poté, co došlo ke spojení s vydáním?

342. Navíc Servius říká, že v případech, kdy právo podat žalobu zanikne po uplynutí jednoho roku, je třeba počítat rok ode dne, kdy byla věc týkající se svobody vyřízena.

343. Pokud se však bude považovat za žádoucí pokračovat v řízení proti jiným osobám, nebude nutné čekat, až bude rozhodnuto o prvním případě, aby se mezitím nenašly prostředky, jak tyto žaloby promlčet tím, že se objeví někdo, kdo bude zpochybňovat právo údajného otroka být svobodný. Stejně tak může být žaloba právoplatně podána nebo nepodána podle rozhodnutí ve věci týkající se svobody dotyčné strany.

344. Pokud by údajný vlastník podal žalobu, vyvstává otázka, zda bude žalovaný povinen připojit se k vydání. Několik autorit zastává názor, že pokud podá žalobu in personam, musí se ujmout obhajoby ve věci, ale rozsudek musí být odložen do doby, než bude rozhodnuto o otázce jeho svobody; nemělo by se také rozhodovat o tom, že jeho pokus získat svobodu je poškozen nebo že zůstává na svobodě se souhlasem svého pána. Neboť poté, co bylo rozhodnuto o věci podané za účelem zjištění jeho svobody, se má za to, že je mezitím svobodný; a protože on sám může podávat žaloby, mohou být podány i žaloby proti němu; bude však záležet na výsledku, neboť rozsudek bude buď platný, bude-li v jeho prospěch, nebo bude neplatný, bude-li v neprospěch jeho svobody.

345. Je-li ten, kdo se domáhá své svobody, obviněn z krádeže nebo z neoprávněného poškození někým, Mela říká, že musí mezitím poskytnout záruku, že bude přítomen při vynesení rozhodnutí, aby se zabránilo tomu, že stav toho, jehož svoboda je pochybná, se stane přednějším než stav toho, jehož svoboda je jistá; rozsudek však musí být odložen, aby se zabránilo spáchání nějakého provinění proti svobodě. Stejně tak v případě, že je podána žaloba pro krádež proti držiteli člověka, o němž se tvrdí, že je otrokem, a poté je žalován jménem toho, kdo se domáhá jeho svobody, musí být rozhodnutí ve věci odloženo; aby v případě, že se zjistí, že je svobodný, mohla být věc proti němu postoupena, a pokud by rozsudek byl nepříznivý, mohla být žaloba na jeho výkon přiznána proti němu.

346. Gaius, O ediktu městského préтора: Název: Žaloby týkající se svobody.

Byla-li opce odkázána někomu, kdo se domáhá svobody u soudu, platí to, co bylo uvedeno s ohledem na odkaz pozůstalosti, i pro opci.

347. Někdy se přiznává právo podat druhou žalobu na získání svobody; jako například v případě, kdy strana tvrdí, že první žalobu prohrála, protože její svoboda závisela na podmínce, která nebyla dříve splněna.

348. Ačkoli se běžně uvádí, že poté, co bylo rozhodnuto ve věci týkající se svobody, se osoba, jejíž stav byl sporný, považuje za svobodnou; přesto, je-li skutečně otrokem, je jisté, že přesto získá pro svého pána vše, co mu bylo dodáno nebo slíbeno, stejně jako kdyby žádná otázka týkající se jeho svobody nevznikla. Uvidíme, že o jeho vlastnictví není sporu, neboť jeho pán ho přestává vlastnit poté, co bylo o věci rozhodnuto. Lepší názor je, že nabývá vlastnictví, ačkoli jím není držen. A protože bylo rozhodnuto, že nabýváme držbu svými otroky, i když jsou uprchlí, proč se divit, že nabýváme držbu i tím, komu upíráme právo na svobodu?

349. Týž, O provinčním ediktu, kniha XX.

Pokud někdo prohlásí osobu, která je na svobodě, za svého otroka a podá žalobu pouze za účelem regresu v případě vystěhování, nemůže být žalován žalobou na náhradu škody.

350. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha II.

Božští bratři v reskriptu adresovaném Prokulovi a Munatiovi, uvedli následující: "Protože Romulus, jehož stav je sporný, je blízko věku pohlavní dospělosti a na žádost jeho matky Varia Hado a se souhlasem Varia Herma, jeho poručníka, byl rozsudek v této věci odložen do doby, než dítě dosáhne věku pohlavní dospělosti, ponechává se na vašem uvážení, abyste rozhodli, co bude pro nezletilého výhodné, přičemž se přihlédně k postavení zúčastněných stran."

351. Pokud se osoba, která vznesla otázku týkající se poměrů jiného, nedostaví k soudnímu jednání, je ten, kdo se domáhá jeho svobody, ve stejném postavení, v jakém byl předtím, než spor s odkazem na něj vznikl. Je však zvýhodněn v tomto rozsahu, totiž že ten, kdo zpochybnil jeho status, svůj případ prohraje. Tato skutečnost však nečiní svobodným toho, kdo jím dříve nebyl, neboť nedostavení se protivníka nezakládá právo na svobodu. Domnívám se, že soudci budou jednat zákonně a regulérně, pokud budou dodržovat pravidelný řád; takže v případě, že se strana, která tvrdí, že člověk je jejím otrokem, nedostaví, bude jejím protivníkům dána možnost volby, zda budou v případě pokračovat, nebo zda bude projednán a rozhodnut. Pokud by soudci měli věc projednat, musí rozhodnout, že dotyčná strana se nejeví jako otrok toho a toho. Toto rozhodnutí nikoho neoprávněně neznevýhodňuje, neboť osoba, o jejíž majetek se vede spor, není shledána svobodnou, nýbrž je pouze rozhodnuto, že není otrokem. Pokud se však někdo, kdo je v otroctví, domáhá svobody, bude pro soudce lepší pokračovat v řízení, aby se vyhnuli rozhodnutí, že se zmíněná osoba zdá být narozena jako svobodná, když se neobjeví žádný protivník, ledaže by existoval pádný důvod, který by je vedl k tomu, že je zřejmé, že by měl být vynesena rozsudek ve prospěch svobody; jak je také uvedeno v Hadriánově reskriptu.

352. Jestliže se však ten, kdo požaduje svobodu, nedostaví a jeho odpůrce je přítomen, bude lepší pokračovat v řízení a nechat vynést rozsudek. Pokud protivník předloží dostatečné důkazy, soudce rozhodne proti svobodě. Může se však stát, že nepřítomná strana bude úspěšná, neboť rozhodnutí může být vydáno ve prospěch svobody.

353. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XII.

Otrok se nepovažuje za svobodného se souhlasem svého pána, když ten neví, že mu patří. To je naprostá pravda, neboť otrok je za takových okolností na svobodě pouze tehdy, když nabývá svobody se souhlasem svého pána.

354. Arrius Menander, O vojenských záležitostech, kniha V.

Pokud někdo zahájí řízení o získání svobody a vstoupí do armády dříve, než je vydáno rozhodnutí, je třeba mít za to, že zaujímá stejné postavení jako ostatní otroci, a nebude osvobozen proto, že je v některých ohledech považován za svobodného. A přestože se mohl jevit jako svobodný, může být beze cti propuštěn, tj. propuštěn z armády, a vyhnán z tábora jako ten, kdo se domáhal svobody, zatímco byl v otroctví, nebo kdo byl na svobodě díky podvodu. Avšak každý, kdo byl falešně a zlomyslně prohlášen za otroka, musí být ponechán ve službě.

355. Pokud se někdo, kdo byl soudně prohlášen za svobodného, přihlásí do armády a toto rozhodnutí bude do pěti let zrušeno, bude vrácen svému novému pánovi.

356. Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Pokud dvě osoby odděleně prohlašují nějakého člověka za svého otroka a každá z nich tvrdí, že vlastní jeho polovinu, a jedním rozsudkem je prohlášen za "svobodného a druhým za otroka, bude nejvhodnější, když budou soudci nuceni se dohodnout. Pokud se to nepodaří, Sabinus uvádí, že bylo rozhodnuto, aby byl člověk přijat za otroka tou stranou, která případ získala. Cassius (stejně jako já) tento názor přejímá a je skutečně směšné, aby byl člověk považován za polovičního otroka a zároveň byl chráněn v užívání poloviny své svobody. Je však vhodné rozhodnout, že byl svobodný, a to na základě přízně přiznané svobodě, a donutit ho, aby zaplatil straně, která případ získala, polovinu své hodnoty, jak ji ocenil spolehlivý občan.

357. Ulpianus, Názory, kniha I.

Synovi, který vystupuje jako dědic svého otce, se zakazuje požadovat jako otroka toho, kdo byl svým otcem manumitován.

358. Paulus, Pravidla, kniha VI.

Dekret senátu o majetku těch, kteří jako otroci nebo jako propuštěnci získali postavení svobodných osob. Pokud jde o ty, kteří byli dříve ve stavu otroctví, dovoluje jim vzít si s sebou pouze to, co přenesli do domů svých domnělých pánů, a těm, kteří po svém manuminačním propuštění chtěli získat zpět svá původní práva. I to bylo připuštěno, totiž že vše, co nabyli po svém manumission (ale ne nic, co získali prostřednictvím osoby, která je osvobodila), si mohou vzít s sebou; a že veškerý ostatní majetek musí zanechat tomu, z jehož domácnosti odešli.

359. Týž, Úkony týkající se svobody.

Kdo vědomě koupí člověka, který je svobodný, i když se ten nechá prodat, nemůže se mu přesto postavit na odpor, jestliže se domáhá své svobody. Pokud však prodá člověka jiné osobě, která o tom nevěděla, domnělý otrok nebude smět požadovat svou svobodu.

360. Ulpianus, Pandects.

Císař Antoninus rozhodl, že nikomu nesmí být dovoleno požadovat svobodu, pokud předtím nesložil účty ze správy, kterou vedl, když byl v otroctví.

361. Papinianus, Názory, kniha IX.

Bylo stanoveno, že otroci určené k péči o chrám, který hodlala postavit Titia a kteří nebyli manumitováni, patřili jejímu dědici.

362. Týž, Názory, kniha XII.

Pán, který získal svůj případ a chce si otroka odejmout, nemůže být nucen přijmout odhadní cenu místo otroka.

363. Callistratus, Otázky, kniha II.

Soukromá dohoda nemůže z nikoho učinit ani otroka, ani propuštěnce jiného.

364. Paulus, Názory, kniha XV.

Paulus uvedl jako svůj názor, že pokud (jak je uvedeno) po bezpodmínečném prodeji kupující dobrovolně poslal dopis, v němž prohlásil, že po určité době manumituje otroka, kterého koupil, nemá tento dopis žádný vztah k Ústavě Božího Marka.

365. Dále uvedl jako svůj názor, že Ústava božského Marka se vztahuje na případy otroků, kteří byli prodáni s podmínkou, že budou po určité době manumitováni; a že otrokyně, za kterou její pán obdržel peníze za účelem jejího manumitování, má nárok na stejnou přízeň svobody, protože nad ní bude mít také moc jako nad svou osvobozenou ženou.

366. Vystala otázka, zda může kupec právoplatně udělit svobodu svému otrokovi, pokud jeho cena ještě nebyla zaplacená. Paulus odpověděl, že pokud prodávající předal otroka kupujícímu a byla mu poskytnuta záruka za jeho cenu, patří kupujícímu, i když peníze nebyly zaplacené.

367. Gaius Seius prodal Sticha, svého otroka, pod podmínkou, že Titius po uplynutí tří let Sticha manumituje, pokud mu bude po tu dobu nepřetržitě sloužit. Stichus utekl ještě před uplynutím tří let a vrátil se za krátkou dobu po Titiově smrti. Ptám se, zda by Stichus nemohl získat svobodu podle podmínek prodeje, kdyby se dal na útěk před uplynutím tří let? Paulus

vyslovil názor, že podle uvedených skutečností by Stichus měl být manumitován a měl by nárok na svobodu po uplynutí stanovené lhůty.

368. Týž, Názory, kniha V.

Ten, kdo není povinen předložit důkazy o svém svobodném narození, by měl být vyslechnut, pokud je sám dobrovolně chce předložit.

369. Soudci, kteří projednávají kauzy týkající se svobody narození, mohou uložit tresty až do výše vyhnanství proti každému, kdo zbrkle a zlomyslně zahájí řízení.

370. Poručníci nebo kurátoři nemohou vznášet žádné dotazy ohledně stavu svěřenců, jejichž poručnictví a jejichž majetek spravují.

371. Manželovi není zakázáno vznášet dotaz ohledně stavu své manželky nebo své svěřenkyně.

372. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha V.

Pokud se nezletilý dvacetiletý nechá prodat na základě dohody o podílu na jeho ceně, nemůže po svém manuminaci požadovat, aby byl prohlášen za svobodného.

373. Paulus, Články týkající se žalob na svobodu.

Existuje-li jakákoli pochybnost o stavu osoby, která se domáhá svobody, měla by být nejprve vyslechnuta, chce-li prokázat, že je sama svobodná.

374. Soudce, který má pravomoc rozhodovat ve věcech, v nichž jde o svobodu, by měl vzít na vědomí také majetek, který byl odcizen, nebo vážnou škodu, kterou spáchal žalobce. Může se totiž stát, že v přesvědčení, že získá svobodu, se odváží ukrást, zničit nebo promrhat majetek patřící těm, kterým sloužil jako otrok.

375. Labeo, Poslední dílo, kniha IV.

Pokud se otrok, kterého jsi koupil, domáhá svobody a soudce vydá nespravedlivé rozhodnutí v jeho prospěch a pán zmíněného otroka tě učiní jeho dědicem poté, co bylo rozhodnuto v tvůj neprospěch, nebo se otrok stane tvým jiným

způsobem, můžeš si ho znovu nárokovat jako svého; a pravidlo týkající se res judicata nemůže být namítáno proti tobě. Javolenus říká, že tento názor je správný.

376. Pomponius, Dekrety senátu, kniha III.

Císař Hadrián vydal reskript s odkazem na ty, kteří ukradli majetek osob, jimž sloužili jako otroci, a poté se domáhali jejich osvobození; slova tohoto reskriptu jsou následující: "Protože není spravedlivé, aby otrok v očekávání svobody bral majetek patřící k majetku svého pána, kde mu má být svoboda udělena na základě svěřeneckého fondu, není třeba hledat důvod, proč by se mělo udělení svobody odkládat." Proto by měl být v první řadě ustanoven rozhodce, v jehož přítomnosti by mělo být určeno, co může být zachováno pro dědice, než bude donucen k manumitu otroka.

377. Venuleius, Actions, kniha VII.

Ačkoli se dříve pochybovalo o tom, zda pouze otrok nebo i svobodný člověk může být svým patronem zavázán k přísaze, že bude dodržovat podmínky, které mu byly uloženy za jeho svobodu, je však lépe zastávat názor, že nemůže být zavázán ve větším rozsahu než svobodný člověk. Proto je zvykem vyžadovat tuto přísahu od otroků, aby byli omezeni náboženstvím a aby se od nich vyžadovalo, aby znovu přísahali poté, co se stanou svými vlastními pány; za předpokladu, že přísahu složí nebo slib učiní právě v době, kdy jsou manumitováni.

378. Kromě toho je dovoleno uvést jméno manželky s odkazem na jakýkoli dar, dárek nebo každodenní práci, kterou má manumitovaný otrok dát nebo vykonat.

379. Praetorská žaloba z titulu práce, která má být vykonána, by měla být udělena proti tomu, kdo před dosažením věku puberty složil přísahu, to znamená, byl-li k tomu právně způsobilý; jako chlapec mladší puberty může poskytovat služby, je-li buď nomenklátorem, nebo hercem.

Tit. 13. O těch, kteří se nesmějí domáhat svobody.

380. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Ti, kterým je více než dvacet let, se nemohou domáhat svobody, pokud by se jim dostala do rukou nějaká část ceny, za kterou byli prodáni. Pokud se někdo nechal prodat z jiného důvodu, i když je mu více než dvacet let, může se domáhat své svobody.

381. Právo požadovat svobodu by nemělo být odepřeno nezletilému mladšímu dvaceti let z výše uvedeného důvodu, ledaže by zůstal v otroctví i po dosažení dvaceti let věku; pak totiž, pokud se podílel na ceně, je třeba říci, že právo požadovat svobodu mu bude odepřeno.

382. Marcellus, Digesty, kniha XXIV.

Jistý muž vymohl na Titiovi násilím otroka a nařídil mu, aby se z jeho vůle osvobodil. Otroek se nestane svobodným, ani kdyby zůstavitel zemřel solventní; jinak totiž bude Titius podveden, protože může podat žalobu na dědice zemřelého z důvodu, že odkaz svobody byl neplatný; pokud by však otrok získal svobodu, Titius nebude mít nárok na žalobu, protože dědic nebude mít za to, že podvodem zemřelého něco získal.

383. Pomponius, Listy a různé pasáže, kniha XI.

Oprávnění domáhat se svobody je odepřeno těm, kdo se nechali prodat. Ptám se, zda se tato nařízení senátu vztahují také na děti narozené ženám, které se nechaly prodat. Není pochyb o tom, že ženě starší dvaceti let, která se nechala prodat, bude odepřeno povolení požadovat svobodu. Nemělo by být uděleno ani těm dětem, které se jí narodily v době jejího otroctví.

384. Paulus, Otázky, kniha XII.

"Licinnius Rufinus Juliovi Paulovi: Otroek, který měl nárok na svobodu na základě svěřeneckého fondu, se nechal prodat poté, co dosáhl dvacátého roku. Ptám se, zda mu má být zakázáno požadovat svobodu." Příklad člověka, který je svobodný, mi působí určité potíže; kdyby si totiž otroek dovolil být prodán poté, co dosáhl svobody, bylo by mu odepřeno povolení požadovat ji; ani by se nemělo chápat, že je v lepším postavení, když si, jsa v otroctví, dovolil být prodán, než kdyby tak učinil poté, co dosáhl svobody. Na druhé straně však vzniká obtíž, protože v daném případě je prodej platný a člověk může být prodán, ale v případě svobodného člověka je prodej neplatný a není co prodávat. Proto vás žádám, abyste mi k tomuto bodu poskytl co nejúplnější informace. Odpověď zněla, že lze uzavřít smlouvu o prodeji otroka stejně jako o prodeji svobodného člověka a lze uzavřít ustanovení, které stanoví, že se člověk nevystěhuje. V tomto případě totiž nemáme na mysli nikoho, kdo vědomě koupí člověka, který je svobodný, neboť právo požadovat jeho svobodu mu není upíráno oproti kupujícímu. Ten, kdo je ještě otrokem, však může být prodán i proti svému souhlasu, ačkoli jedná podvodně, když zatajuje svůj stav, neboť je v jeho moci okamžitě získat svobodu, ale nelze mu to vyčítat, když ještě nemá právo být svobodný.

Předpokládejme, že otrok, který má být podmíněně svobodný, se nechá prodat; nikdo neřekne, že nemá právo požadovat svou svobodu v případě, že podmínka, která není v jeho moci, bude splněna ; a skutečně si myslím, že stejné pravidlo bude platit, pokud by bylo v jeho moci ji splnit. V navrhovaném případě bude lepší přijmout názor, že by mu nemělo být dovoleno požadovat svobodu, pokud by tak mohl učinit a raději se nechal prodat; protože není hoden pomoci přetora, který má pravomoc nad trusty.

Tit. 14. Kde se rozhodne, že někdo bude svobodný.

385. Marcellus, Digesty, kniha VII.

Je-li svobodník jedné osoby prohlášen za svobodně narozeného v důsledku žaloby podané jinou osobou, může jeho patron proti němu uplatnit stejný nárok, aniž by tomu bránila výjimka založená na promlčení.

386. Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Božský Hadrián rozhodl, že každému, kdo je plnoletý a nechá se prodat, aby dostal část ceny, se zakazuje podat žalobu na získání svobody; může tak však učinit za určitých okolností, pokud vrátí svůj podíl ze zaplacené ceny.

387. Ti, kdo jsou propuštěni na svobodu a uplatňují svůj nárok na svobodu na základě narození, nesmějí být vyslechnuti po uplynutí pěti let ode dne jejich manumince.

388. Ti, kdo po uplynutí pěti let tvrdí, že objevili dokumenty prokazující jejich právo být považováni za svobodné, se musí obrátit na císaře, který jejich nároky přezkoumá.

389. Pomponius, Dekrety senátu, kniha V.

Následujícími slovy: "Jejich narození bylo uznáno" je třeba rozumět tak, že dekret senátu se vztahuje pouze na ty, kteří by byli považováni za svobodně narozené.

390. Doložkou: "Byli by zanechali" je třeba rozumět, že cokoli tyto osoby získaly z majetku toho, kým byly manumitovány, musí být navraceno. Podívejme se, jakým způsobem je to třeba vykládat, zda musí vrátit vše, co získaly z majetku svých pánů, nebo to, co od nich odčerpaly bez jejich vědomí, nebo zda to zahrnuje i majetek, který jim byl poskytnut a darován osobami, které je manumitovaly. Druhý názor je lepší.

391. Papinianus, Otázky, kniha XXII.

Reskript, který zakazuje požadovat svobodu narození u konzulů nebo guvernérů provincií po uplynutí pěti let ode dne manuminace, nevylučuje žádné případy ani osoby.

392. Týž, Názory, kniha X.

Uvedl jsem jako svůj názor, že patron by neměl být promlčen po uplynutí pěti let od data rozsudku vyneseného ve prospěch svobody, když neví, že takový rozsudek byl vynesen.

393. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Kdykoli vznikne spor o to, zda je někdo svobodný, nebo jsou od něj požadovány služby, nebo je od něj vyžadována poslušnost, nebo má-li být podána žaloba znamenající infamii, nebo ten, kdo tvrdí, že je patronem, je předvolán k soudu, nebo je řízení zahájeno bez závažného důvodu, bude podána žaloba na ochranu před soudem. Stejná prejudiciální žaloba bude dána i v případě, že osoba přizná, že je svobodníkem, ale popře, že byla osvobozena Gaiem Seiem. Bude přiznána i v případě, že o ni požádá jedna nebo druhá strana, ale ten, kdo se představuje jako patron, bude vždy na straně žalobce, neboť musí prokázat, že dotyčná osoba je jeho svobodník, a pokud tak neučiní, prohraje svůj spor.

Tit. 15. Po uplynutí pěti let od smrti zemřelých osob nesmí být vznesena žádná otázka týkající se jejich stavu.

394. Marcianus, O informátorech.

Není dovoleno ani soukromým osobám, ani ministerstvu financí vznášet jakékoli otázky týkající se občanského stavu zemřelých osob po uplynutí pěti let od jejich smrti.

395. Rovněž nelze znovu posuzovat stav toho, kdo zemřel do pěti let, pokud by tím byl poškozen stav toho, kdo zemřel před více než pěti lety.

396. Nelze také vznést žádnou otázku s odkazem na stav toho, kdo žije, pokud by tím byl poškozen stav toho, kdo zemřel před více než pěti lety. Tento bod rozhodl božský Hadrián.

397. Někdy však není dovoleno vznést otázku s odkazem na stav zemřelého do pěti let od jeho smrti. Reskriptem božského Marka je totiž stanoveno, že pokud byl někdo soudně prohlášen za svobodného, může být povoleno přezkoumání rozhodnutí vydaného za života osoby, která byla prohlášena za svobodnou, nikoli však po její smrti. Do té míry to platí, že i když bylo přezkoumání věci zahájeno, smrtí zaniká; jak je uvedeno v témže reskriptu.

398. Jestliže někdo přezkoumává rozhodnutí tohoto druhu, aby snížil osobu na nižší stav, je třeba se tomu postavit na odpor, podle toho, co jsem již uvedl. Ale co když je záměrem zlepšit jeho stav, jako například prohlásit ho za svobodného místo otroka; proč by to nemělo být dovoleno? Jaký postup je třeba sledovat, pokud se říká, že je otrokem, potomek otrokyně, která je mrtvá déle než pět let? Proč by se nemělo tvrdit, že byl svobodný; vždyť to samo o sobě svědčí ve prospěch zemřelého? Marcellus v páté knize o povinnostech prokonzula uvedl, že by se tak mělo postupovat. Stejný názor jsem přijal i já v audienční síni.

399. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Je stanoveno, že při opětovném projednávání případu by neměla být vznesena žádná otázka týkající se svobody dětí, která by se mohla týkat pověsti jejich matky nebo otce, poté co tito zemřeli před více než pěti lety.

400. V takové věci, která je hodna veřejného dohledu, by měla být nezletilým osobám, které podaly žalobu na navrácení majetku, přiznána úleva, pokud neměly opatrovníky, kteří by za ně jednali po dobu pěti let, která uplynula.

401. Tato pětiletá prekluzivní lhůta, která chrání postavení zemřelých osob, není dotčena podáním žaloby před smrtí; pokud lze prokázat, že právo podat uvedenou žalobu zaniklo dlouhým mlčením toho, kdo ji původně podal a poté od ní upustil.

402. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Stav osoby, která zemřela před více než pěti lety, se považuje za čestnější než v době její smrti a nikomu nebude bráněno, aby se toho za ni domáhal. Proto i když zemřel v otroctví, může být prokázáno, že byl v době své smrti svobodný, a to i po uplynutí pěti let.

403. Kallistratos, O právech pokladníka.

Božský Nerva byl první ze všech, kdo ediktem zakázal, aby se po pěti letech od smrti kohokoli vznášela jakákoli otázka ohledně jeho stavu.

404. Božský Claudius v reskriptu adresovaném Claudianovi rovněž uvedl, že pokud by se zdálo, že by vznesenou peněžní otázkou byla způsobena jakákoli újma stavu zemřelého, musí být vyšetřování zastaveno.

Tit. 16. Ohledně odhalení tajné dohody.

405. Gaius, O ediktu městského préтора, tit: o činnostech týkajících se svobody.

Aby se zabránilo tomu, že přílišná shovívavost některých pánů vůči jejich otrokům znečistí nejvyšší řád ve státě tím, že trpí, aby se jejich otroci dovolávali práva svobodného narození a byli soudně prohlášeni za svobodné, byl za Domiciána vydán dekret senátu, jímž bylo stanoveno, že: "Pokud někdo prokáže, že k nějakému činu došlo v důsledku tajné dohody a člověk prohlášený za svobodného byl ve skutečnosti otrokem, bude ten druhý patřit tomu, kdo tajnou dohodu odhalil."

406. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha II.

Císař Marcus rozhodl, že koluze může být odhalena do pěti let od rozhodnutí, kterým byla osoba prohlášena za oprávněnou k výsadě svobodného narození.

Rozumíme tomu tak, že oněch pět let musí být nepřetržitých.

408. Pokud je zřejmé, že pokud věk toho, kdo je obviněn z koluze, vyžaduje, aby bylo vyšetřování odloženo až do věku puberty nebo do jiné doby, je třeba rozhodnout, že lhůta pěti let neběží.

409. Kromě toho se domnívám, že lhůta pěti let byla stanovena nikoli k ukončení vyšetřování, ale k jeho zahájení. Jinak je tomu však s ohledem na toho, kdo se jako osvobozený otrok domáhá, aby mu byla přiznána práva osoby, která je svobodná.

410. Reskriptem božského Marka je stanoveno, že i cizincům, kteří mají právo uplatňovat nároky za jiné, je dovoleno odhalit koluzi.

411. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha IV.

Tam, kde je někdo, aniž by měl nějakého právního protivníka, soudně prohlášen za oprávněného k právům svobodné osoby, bude rozhodnutí bez účinku a stejně tak, jako kdyby žádné nebylo vydáno. To stanoví císařské ústavy.

412. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Pokud bylo o svobodném člověku na základě koluze prohlášeno, že má práva svobodné osoby, a koluze byla prokázána, je v některých ohledech považován za svobodného člověka. Mezitím však, než byla koluze odhalena a poté, co bylo vydáno rozhodnutí s odkazem na jeho práva jako svobodné osoby, bude považován za svobodného.

413. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha V.

Pod záminkou koluze je dovoleno přezkoumat rozhodnutí vydané s odkazem na právo svobodného narození pouze jednou.

414. Vystoupí-li několik osob současně za účelem prokázání koluze, musí být při prokázání řádného důvodu vydáno rozhodnutí po přihlédnutí k mravům a věku všech zúčastněných stran; zejména je třeba zjistit, která z nich má největší zájem na odhalení koluze.

Knihá XLÍ

1. O nabytí vlastnictví majetku.
2. O nabývání a pozbývání vlastnictví.
3. Ohledně přerušení promlčení a užívání.
4. Ohledně držby nabyté nabyvatelem.
5. O držbě jako dědic nebo jako držitel.
6. O držbě na základě darování.
7. O držbě z důvodu opuštění.
8. O držbě na základě odkazu.
9. O držbě z důvodu věna.
10. O držbě z titulu vlastnictví.

Tit. 1. O nabytí vlastnictví k nemovitostem.

1. Gaius, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha II.

Vlastnictví určitých věcí získáváme na základě zákona národů, který je všude mezi lidmi dodržován podle diktátu přirozeného rozumu, a vlastnictví jiných věcí získáváme na základě občanského práva, tj. práva naší země. A protože Zákon národů je starobylější, neboť byl vyhlášen v době vzniku lidského rodu, je vhodné, aby byl zkoumán jako první.

(0) Proto se všechna zvířata, která jsou chycena na souši, na moři nebo ve vzduchu, to znamená divoká zvěř a ptáci, jakož i ryby, stávají majetkem těch, kdo je chytí.

23. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Stejně pravidlo platí i pro jejich potomstvo, které se narodí, když jsou v našich rukou.

23. Gaius, Denní neboli zlaté záležitosti, kniha II.

Neboť to, co podle přirozeného práva nikomu nepatří, se stává majetkem toho, kdo to první získá.

(1) Pokud jde o divoká zvířata a ptáky, není také žádný rozdíl v tom, zda je někdo bere na svém vlastním pozemku, nebo na pozemku jiného; je však jasné, že pokud vstoupí na pozemek jiného za účelem lovu nebo odchyty zvěře, může mu to vlastník právně zakázat, pokud si je vědom jeho úmyslu.

(2) Jakmile jednou získáme některou z těchto zvířat, rozumí se, že nám patří, dokud jsou v našem držení; pokud by totiž unikla z naší péče a získala zpět svou přirozenou svobodu, přestávají nám patřit a stávají se opět majetkem toho, kdo je vezme jako první,

4. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Ledaže by si po zkracení zvykly odcházet a vracet se.

0. Gaius, Denní nebo zlaté záležitosti, kniha II.

Divoká zvířata se chápou tak, že se jim vrací jejich přirozená svoboda, když je naše oči již nemohou spatřit; nebo pokud je lze spatřit, když je jejich pronásledování obtížné.

(65536) Byla položena otázka, zda se divoké zvíře, které bylo zraněno tak, že může být chyceno, chápe tak, že se okamžitě stává našim majetkem. Trebatius zastával názor, že nám ihned patří a patří nám i nadále, dokud ho pronásledujeme, ale pokud bychom ho přestali pronásledovat, přestane být naše a stane se opět majetkem toho, kdo se ho zmocní jako první. Pokud by se jí tedy během doby, kdy ji pronásledujeme, zmocnil někdo jiný s úmyslem, že z jejího ukořistění bude mít sám prospěch, bude se na něj hledět, jako by se vůči nám dopustil krádeže. Mnohé úřady se nedomnívají, že nám bude patřit, pokud se jí neujmeme, protože se může stát mnoho věcí, které nám v tom zabrání. To je lepší názor.

(65537) Také povaha včel je divoká. Proto, usadí-li se na některém z našich stromů, nepovažujeme je za naše, dokud je neuzavřeme do úlu, stejně jako ptáky, kteří si na našich stromech udělali hnízda. Pokud by tedy včely zavřel někdo jiný, stane se jejich vlastníkem.

(65538) Stejně tak, pokud včely produkují med, může se ho kdokoli zmocnit, aniž by se provinil krádeží. Jak jsme však již uvedli, vstoupí-li někdo na cizí pozemek za takovým účelem, může mu to vlastník právem zakázat, pokud si je vědom jeho úmyslu.

(65539) Roj včel, který opustil náš úl, se chápe jako náš, dokud je na dohled a jeho pronásledování není obtížné; jinak se stává majetkem toho, kdo se ho zmocní jako první.

(65540) Přirozenost pávů a holubů je rovněž divoká. Nezáleží ani na tom, zda mají či nemají ve zvyku odlétat a vracet se; totéž totiž dělají i včely, o jejichž přirozenosti bylo rozhodnuto, že je divoká. Někteří lidé mají jeleny, kteří jsou tak krotcí, že odlétají do lesů a zase se vracejí, a nikdo nepopírá, že jejich přirozenost je divoká. Kromě toho, pokud jde o taková zvířata, která mají ve zvyku odcházet a vracet se, bylo přijato následující pravidlo, a sice : "Rozumí se, že nám patří, dokud mají v úmyslu se vracet, ale pokud by tento úmysl přestala mít, nebudou už naše a stanou se majetkem prvního nájemce." (s. 5). Rozumí se, že přestali mít úmysl se vrátit, pokud ztratili zvyk tak činit.

(65541) Povaha kuřat a hus není divoká, neboť je známo, že existují divoká kuřata a divoké husy. Proto, jestliže mé husy nebo kuřata, poté co se z nějakého důvodu leknou, uletí tak daleko, že nevím, kde jsou, přesto si nad nimi ponechám vlastnické právo a každý, kdo je vezme s úmyslem mít z toho prospěch, bude považován za toho, kdo se dopustil krádeže.

(65542) Stejně tak vše, co je odňato nepříteli, se podle zákona národů okamžitě stává vlastnictvím toho, kdo to odňal.

65536. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Podobně i přírůstek zvířat, jejichž jsme vlastníky, nám patří podle téhož zákona.

(65536) Gaius, Diurnal, neboli Zlaté záležitosti, kniha II.

Do té míry je to pravda, že i lidé, kteří jsou svobodní, se stávají otroky nepřítele; přesto však, uniknou-li z moci nepřítele, získají zpět svou dřívější svobodu.

65536. Kromě toho vše, co řeka přidá k naší zemi jako naplaveniny, získáváme podle práva národů. To se však považuje za přidané naplaveniny, které se přidávají postupně, takže nemůžeme vnímat množství, které se přidává v každém časovém okamžiku.

65537. Jestliže však síla proudu odnese část vaší půdy a přenesení ji na mou, je zřejmé, že bude i nadále vaše. Zůstane-li však na mé půdě po dlouhou dobu, takže stromy, které s sebou přinesl, zapustí kořeny v mé půdě, bude se mít za to, že od té doby tvoří část mé půdy.

65538. Vznikne-li v moři ostrov (což se stává zřídka), stává se majetkem prvního obyvatele; má se totiž za to, že nepatří nikomu. Vznikne-li ostrov v řece (což se stává velmi často) a zaujímá střed toku, stává se společným majetkem těch, kdo mají pozemky v blízkosti břehů na obou stranách toku, a to v poměru k rozloze pozemků jednotlivých osob podél břehů. Pokud je ostrov blíže k jedné straně než k druhé, bude patřit pouze tomu, kdo má pozemky podél břehu na této straně toku.

65539. Jestliže se řeka na jedné straně vylije a začne téct novým korytem a poté se nové koryto vrátí do starého, zůstane pole, které je zahrnuto mezi oběma koryty a tvoří ostrov, ve vlastnictví toho, komu dříve patřilo.

65540. Jestliže však potok poté, co opustil své přirozené koryto, začne téci jinudy, bude dřívější koryto patřit těm, kdo mají pozemky podél břehu, a to v poměru k rozsahu pozemků, které se tam nacházejí, a nové koryto bude podléhat stejnému právu jako řeka sama, tj. stane se veřejným podle práva národů. Pokud by se však řeka po určité době vrátila do svého původního koryta, bude nové koryto opět patřit těm, kteří vlastní pozemky podél břehů. Tam, kde nové koryto zabírá celý pozemek, i když se řeka mohla vrátit do svého původního koryta, nemůže ten, komu pozemek patřil, přísně vzato uplatňovat žádné právo na koryto toku; protože pozemek, který mu dříve patřil, přestal být jeho, protože ztratil svou původní podobu; a protože nemá žádný sousední pozemek, nemůže mít z důvodu sousedství nárok na žádnou část opuštěného koryta. Striktní dodržování tohoto pravidla by však bylo obtížné.

65541. Pravidlo je jiné, když je něčí pole zcela zaplaveno vodou, protože zaplavení nemění podobu pozemku; a je jasné, že až voda opadne, bude pozemek patřit tomu, kdo jej dříve vlastnil.

65542. Když někdo zhotoví nějaký předmět svým jménem z materiálu, který patří jinému, Nerva a Proculus se domnívají, že jeho vlastnictví bude patřit tomu, kdo jej zhotovil, a to z toho důvodu, že to, co bylo zhotoveno, dříve nikomu nepatřilo. Sabinus a Cassius se domnívají, že v souladu s přirozeným rozumem bude ten, komu patřily materiály, také vlastníkem toho, co z nich bylo vyrobeno, protože žádný předmět nelze vyrobit bez materiálů; jako například kdybych já vyrobil vázu z tvého zlata, stříbra nebo mosazi; nebo loď, skříň či lavici vyřezanou z vašich prken; nebo oděv z vašeho sukna; nebo medovinu z vašeho vína a medu; nebo sádro či oční vápno z vašich léků; nebo víno z vašich hroznů či obilí; nebo olej z vašich oliv. Existuje však umírněný názor lidí s dobrým úsudkem, kteří se domnívají, že pokud lze předmět zredukovat na jeho původní formu a materiál, platí to, co tvrdí Sabinus a Cassius, ale pokud to nelze, je třeba přijmout názor Nervy a Prokula; například když lze vázu ze zlata, stříbra nebo mědi roztavit a vrátit jí původní hrubou kovovou hmotu, ale víno, olej nebo obilí nelze vrátit hroznům, olivám a klasům, z nichž byly získány; ani medovinu nelze vrátit medu a vínu, z nichž se skládá, ani sádro nebo oční vodu nelze rozřešit na léky, z nichž byla složena. Přesto se mi zdá, že některé autority velmi správně zastávaly názor, že v tomto bodě by neměly existovat žádné pochybnosti, pokud byla pšenice získána z klasů jiných osob, kterým patřila, "a to z toho důvodu, že zrno si zachovává klasy ve své dokonalé podobě a ten, kdo je mlátí, nevyrábí nový předmět, ale pouze extrahuje to, co již existuje.

65543. Pokud se dva vlastníci dohodnou na smíchání materiálů, které jim patří, stává se celá směs jejich společným vlastnictvím, ať už jsou tyto materiály stejného druhu, nebo ne; jako když smíchají víno nebo roztaví stříbro nebo spojí různé druhy látek; nebo když jeden přispěje vínem a druhý medem, nebo jeden zlatem a druhý stříbrem, ačkoli směsi medoviny a elektra jsou produkty nestejného druhu.

65544. Stejně právní pravidlo se uplatní i v případě, že se smísí látky patřící dvěma osobám bez jejich souhlasu, ať už jsou stejné, nebo rozdílné povahy.

65545. Postaví-li jedna osoba stavbu na svém pozemku z materiálů patřících jiné osobě, rozumí se, že je vlastníkem stavby, protože vše je příslušenstvím pozemku, který je na něm postaven. Nicméně ten, kdo byl vlastníkem materiálů, jím z tohoto důvodu nepřestává být, ale mezitím nemůže podat žalobu na jejich navrácení nebo na jejich výrobu podle zákona o dvanácti tabulkách, podle kterého je stanoveno, že nikdo nemůže být nucen odstranit dřeva patřící jinému, která byla použita při stavbě jeho vlastního domu, ale musí zaplatit dvojnásobek jejich hodnoty. Pod pojmem "trámy", z nichž jsou budovy postaveny, se rozumí veškerý materiál. Pokud by tedy měl být dům z jakéhokoli důvodu zbourán, může pak vlastník podat žalobu na vrácení materiálu a nechat si jej vyrobit.

65546. Velmi správně byla položena otázka, zda v případě, že by osoba, která dům za těchto okolností postavila, dům prodala a ten by byl poté, co by byl dlouhou dobu ve vlastnictví kupujícího, zbourán, zda by měl vlastník stále právo požadovat materiál jako svůj. Důvodem pochybností je skutečnost, že ačkoli lze po uplynutí dlouhé doby nabýt celou stavbu

vydržením, nevyplývá z toho, že lze nabýt i jednotlivé materiály, z nichž byla stavba složena. Posledně uvedený názor nebyl přijat.

65547. Na druhou stranu, pokud někdo postaví budovu na cizím pozemku z vlastního materiálu, stane se budova vlastnictvím toho, komu pozemek patří. Pokud věděl, že pozemek patří jinému, má se za to, že vlastnictví materiálu ztratil dobrovolně; a proto, pokud bude dům zbourán, nebude mít právo se jich domáhat. Pokud si však vlastník pozemku nárokuje stavbu a neuhradí druhému hodnotu materiálu a mzdy dělníků, může mu být znemožněno uplatnit námitku z důvodu podvodu; a pokud ten, kdo stavbu postavil, nevěděl, že pozemek patří jinému, a proto ji postavil v dobré víře, je jistě třeba postupovat tímto způsobem. Pokud totiž věděl, že pozemek patří jinému, lze mu vytýkat, že se provinil tím, že neuváženě postavil dům na pozemku, o němž věděl, že není jeho.

65548. Jestliže na svém pozemku zasadím keř, který patří jinému, bude mi patřit. Na druhé straně, zasadím-li na cizí pozemek nějaký svůj keř, bude patřit jemu; za předpokladu, že v obou případech zapustil kořeny; jinak totiž zůstane majetkem toho, kdo jej dříve vlastnil. V souladu s tím, jestliže zatlačím strom patřící jinému do své půdy, takže zapustí kořeny, stane se mým stromem; rozum totiž nedovoluje, aby byl strom považován za patřící jinému, pokud nezakoření v jeho půdě. Pokud tedy strom zasazený v blízkosti hraniční čáry zapustí kořeny do sousední půdy, stává se společným majetkem obou vlastníků,

65536. Marcianus, Institutes, kniha III.

V poměru k místu, které zaujímá na každém pozemku.

131072. Pokud však kámen vznikne na hranici dvou pozemků držených společně, ale nerozdělených, bude i nerozdělený kámen patřit spoluvlastníkům, pokud bude odstraněn ze země.

10. Gaius, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha II.

Z tohoto důvodu k půdě patří rostliny, které na ní zapustily kořeny, a obilí, které bylo zaseto, se rovněž považuje za součást půdy. Kromě toho, jako v případě toho, kdo staví na pozemku patřícím jinému, pokud ten podá žalobu na navrácení stavby, může se bránit výjimkou z důvodu podvodu; stejně tak ten, kdo na vlastní náklady zasel osivo na cizí pozemek, se může bránit výjimkou.

11. Také dopisy, i když jsou ze zlata, tvoří součást papýru a pergamenu, na nichž jsou napsány; stejně jako materiály, z nichž jsou postaveny domy, jsou příslušenstvím pozemku, a na stejném principu tvoří zasetá semena jeho součást. Proto napíši-li na papyrus nebo pergamen, který patří vám, svou vlastní báseň, historii nebo řeč, ne já, ale vy budete chápáni jako vlastníci

díla. Pokud však proti mně podáte žalobu o navrácení svých knih nebo pergamenu a odmítnete mi zaplatit náklady, které mi vznikly při psaní, mohu se bránit výjimkou z důvodu podvodu, pokud jsem získal vlastnictví předmětů v dobré víře.

12. Obrazy však obvykle netvoří součást desek, na nichž jsou namalovány, jako dopisy papyru a pergamenu, na nichž jsou napsány; na druhé straně však bylo rozhodnuto, že deska je příslušenstvím obrazu. Přesto je vždy zcela na místě, aby byla vlastníkovu tabulky přiznána praetorská žaloba proti tomu, kdo obraz namaloval, za předpokladu, že je vlastníkem tabulky; této žaloby může účinně využít, pokud nabídne náklady na namalování obrazu: v opačném případě mu bude bránit výjimka z důvodu podvodu, protože by jistě měl náklady zaplatit, kdyby byl dobrověrným držitelem tabulky. Říkáme však, že žaloba na vrácení desky bude správně podána ve prospěch/ve prospěch toho, kdo ji namaloval, proti vlastníkovu, ale měl by mu nabídnout hodnotu desky; jinak mu bude bránit námitka z důvodu podvodu.

13. Majetek, který se stává našim odevzdáním, nabýváme podle práva národů; nic totiž neodpovídá přirozené spravedlnosti tak, jako to, aby bylo vyhověno přání vlastníka, který hodlá svůj majetek převést na jiného.

14. Nezáleží však na tom, zda vlastník sám osobně předá věc jinému, nebo zda to s jeho souhlasem učiní někdo jiný. Pokud tedy osoba, která se chystá odjet na cestu do vzdálené země, svěří někomu volnou správu svých věcí a ten v rámci běžného obchodního styku něco prodá a dodá kupujícímu, převádí vlastnické právo k věci na toho, kdo ji přijímá.

15. Někdy k převodu vlastnictví bez dodání postačí i pouhé přání vlastníka, jako například když jsem vám půjčil nebo pronajal nějakou věc a poté, co jsem ji u vás uložil, vám ji prodám. Neboť i když jsem vám ji z tohoto důvodu nedodal, přesto ji činím vašim vlastnictvím pouhým faktem, že dovolím, aby zůstala ve vašich rukou na základě toho, že byla zakoupena.

16. Stejně tak, prodá-li někdo zboží, které je uloženo ve skladu, a zároveň předá klíče od skladu kupujícímu, převádí na něj vlastnictví zboží.

17. Kromě toho někdy vůle vlastníka převádí vlastnické právo k majetku na osobu, která není určena; například když někdo hodí něco do davu, neboť neví, kolik z toho může nějaký jednotlivec sebrat; a přesto, protože chce, aby mu patřilo vše, co někdo sebere, činí z něj okamžitě vlastníka téhož.

18. Jiné pravidlo platí v případě, kdy je zboží hozeno do moře za bouře za účelem odlehčení lodi, neboť zůstává vlastnictvím majitele, protože nebylo hozeno přes palubu s úmyslem se ho vzdát, ale proto, aby majitel spolu s lodí mohl snáze uniknout nebezpečí moře. Z tohoto důvodu, pokud někdo získá majetek během plavby na moři nebo poté, co byl silou vln vyvržen na pevninu, a odstraní jej s úmyslem získat z něj prospěch, dopouští se krádeže.

0. Týž, Institutes, kniha II.

Vlastnictví pro nás nenabývají jen my sami, ale také ti, které máme ve své moci; jako například otroci, na které máme užívací právo, a také svobodní lidé a otroci patřící jiným, které máme v dobré víře v držení. Podívejme se na každý z těchto případů podrobněji.

13. Tedy vše, co naši otroci získají odevzdáním nebo co si vymíní či získají jakýmkoli jiným způsobem, nabýváme my; neboť ten, kdo je v moci jiného, nemůže mít nic vlastního. Je-li tedy náš otrok ustanoven dědicem, nemůže vstoupit do pozůstalosti, ledaže by tak učinil na náš příkaz, a pokud mu to přikážeme, pozůstalost nabýváme my, stejně jako kdybychom byli sami ustanoveni dědici. V souladu s touto zásadou nabýváme prostřednictvím našeho otroka i dědictví.

14. Kromě toho pro nás nabývají vlastnictví nejen ti, které máme pod svou správou, ale i držba; když totiž získají držbu něčího majetku, máme za to, že jej vlastníme my sami; vlastnictví pro nás tedy nabývá i dlouhodobá držba.

15. Pokud jde o ty otroky, u nichž máme pouze užívací právo, bylo rozhodnuto, že když něco získají užíváním našeho majetku nebo vlastní prací, nabýváme to my. Pokud však něco získají jiným způsobem, bude to patřit tomu, komu náleží jejich vlastnictví. Je-li tedy otrok tohoto druhu ustanoven dědicem nebo je-li mu něco odkázáno či darováno, nenabývám to já, ale vlastník majetku.

16. Stejně pravidlo, které bylo přijato s ohledem na uživatele, se vztahuje i na toho, kdo je námi držen v dobré víře, ať už je svobodný, nebo otrok patřící jinému; a je k dispozici v případě držitele v dobré víře. Z toho vyplývá, že cokoli je nabyto jiným způsobem než dvěma výše uvedenými, bude buď patřit osobě samotné, je-li svobodná, nebo jejímu pánovi, je-li otrokem.

17. Přesto, pokud bona fide držitel získá otroka lichvou, z toho důvodu, že se za těchto okolností stává jeho vlastníkem, může jeho prostřednictvím nabývat majetek jakýmkoli způsobem. Uživatel však nemůže nabýt otroka lichvou; jednak proto, že ho ve skutečnosti nevlastní, ale má pouze právo ho užívat a požívat; jednak proto, že ví, že otrok patří jinému.

14. Marcianus, Institutes, kniha III.

Svěřenec nepotřebuje autoritu svého poručníka za účelem nabytí majetku, ale nemůže nic zcizit, není-li jeho poručník přítomen a nesouhlasí-li s tím; ani (jak se domnívali sabiniáni) nemůže dokonce převést držbu, ačkoli může být přirozená. Tento názor je správný.

15. Callistratus, Institutes, kniha II.

Ačkoli jezera a rybníky někdy zvětšují své rozměry a někdy vysychají, stále si zachovávají své původní hranice, a proto se nepřipouští právo naplavenin, pokud jde o ně.

(1) Je-li nějaká nádoba vyrobená roztavením mědi a tvého stříbra dohromady, nestane se naším společným vlastnictvím; protože měď a stříbro jsou různé materiály, mohou je umělci oddělit a vrátit do původního stavu.

16. Neratius, Pravidla, kniha VI.

Pokud by můj zástupce na můj příkaz něco pro mě koupil a bylo by mu to doručeno mým jménem, vlastnictví předmětu, tj. vlastnické právo k němu, nabývám já, i když si toho nejsem vědom.

(1) Opatrovník svěřence mužského nebo ženského pohlaví, stejně jako zmocněnec, nabývá majetek pro něj tím, že jej koupí jménem svěřence, a to i bez jeho vědomí.

0. Týž, Pergameny, kniha V.

Cokoli kdo postaví na břehu moře, bude mu patřit; neboť břehy moře nejsou veřejné jako majetek, který tvoří součást dědictví lidí, ale podobají se tomu, co bylo vytvořeno na prvním místě přírodou a dosud nebylo podrobena vlastnictví nikoho. Jejich stav se totiž neliší od stavu ryb a divokých zvířat, která se, jakmile jsou ulovena, nepochybně stávají majetkem toho, pod jehož kontrolu se dostala.

(0) Je-li odstraněna stavba, která byla postavena na mořském břehu, je třeba zvážit, jaký je stav pozemku, na němž se nacházela, tj. zda zůstane majetkem toho, komu stavba patřila, nebo zda se vrátí do původního stavu a stane se opět veřejným; stejně jako kdyby na něm nikdy nebyla postavena. Za lepší názor je třeba považovat ten druhý, pokud zůstane v původním stavu jako součást břehu.

23. Týž, Jízdy, kniha V.

Kdo však postaví dům na břehu potoka, nečiní jej tím svým vlastnictvím.

23. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Je stanoveno, že právo naplavenin neexistuje s ohledem na pozemky, které mají hranice. Takto rozhodl i božský Pius. Trebatius říká, že tam, kde je půda odňatá dobytým nepřátelům poskytnuta pod podmínkou, že bude patřit nějakému městu,

bude mít nárok na právo alluvium a nemá stanovené hranice; ale že půda odňatá jednotlivci má předepsané hranice, takže lze zjistit, co bylo darováno a komu, stejně jako co bylo prodáno a co zůstalo veřejné.

20. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Pokud dva páni odevzdají otrokovi, který je v jejich společném vlastnictví, majetek, získává pro jednoho z pánů podíl druhého.

21. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Majetek tvořící součást pozůstalosti nemůže dědic nabyt prostřednictvím otroka náležejícího k téže pozůstalosti, a tím méně může tímto způsobem nabyt samotnou pozůstalost.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Aristo říká, že svobodný člověk, který mi v dobré víře slouží jako otrok, pro mě nepochybně získá vše, co si svou prací vydělá užíváním mého majetku. Cokoli mu však někdo dá nebo co získá při obchodování, bude patřit jemu. Říká však, že jakýkoli majetek nebo odkaz, který byl odkázán, nezískám jeho prostřednictvím, protože nepochází z mého majetku ani z jeho práce; nevykonal totiž žádnou práci, aby odkaz získal, a je to do jisté míry majetek, protože je jím přijat. O tom svého času pochyboval Varius Lucullus. Lepší názor však je, že pozůstalost není nabytá, i když ji zůstavitel možná chtěl, aby mi patřila. Ale i kdyby ji domnělý otrok pro mě nenabyl, přesto, pokud to bylo zjevným úmyslem zůstavitele, by mi měla být pozůstalost vydána. Trebatius se domnívá, že pokud svobodný člověk slouží někomu v dobré víře jako otrok a vstoupí do pozůstalosti na příkaz toho, komu slouží, stane se sám dědicem; nezáleží totiž na tom, co člověk zamýšlel udělat, ale co udělal. Labeo zastává opačný názor za předpokladu, že k tomu byl donucen; pokud to však chtěl udělat, stane se dědicem.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Vydání majetku by nemělo a nemůže převést na toho, kdo jej přijímá, větší právo na něj, než měl ten, kdo jej vydal. Proto každý, kdo vlastní pozemek, jej může doručením převést; pokud však neměl vlastnické právo k němu, nepřevádí nic na toho, kdo jej přijímá.

(1) Převádí-li se vlastnictví na toho, kdo jej přijímá, převádí se ve stejném stavu, v jakém bylo, když jej měl v držbě ten, kdo jej poskytl. Je-li zatíženo služebností, přechází spolu se služebností; je-li volné, přechází v tomto stavu; a pokud k převáděnému pozemku náleží služebnosti, převádí se spolu s právy na služebnosti zřízené v jeho prospěch. Proto pokud by

někdo tvrdil, že určitý pozemek je volný, a převedl by pozemek, který je zatížen služebností, nezmenšuje tím nic z práva na služebnost váznoucí na uvedeném pozemku, nicméně se tím zavazuje a musí poskytnout to, k čemu se zavázal.

(2) Jestliže Titius a já koupíme nemovitost a její odevzdání se uskuteční Titiovi jednotlivě a zároveň jako mému zástupci, myslím, že nemovitost nabývám i já, protože je stanoveno, že držbu každého druhu nemovitosti, a tedy i vlastnictví k ní, lze získat prostřednictvím osoby, která je svobodná.

24. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Jestliže ti můj otrok slouží v dobré víře a koupí si něco, co je mu dodáno, Proculus říká, že se to nestane mým, protože já nemám otroka ve svém vlastnictví; ani to nebude tvoje, protože to nebylo získáno prostřednictvím tvého majetku. Pokud si však svobodný člověk něco koupí v době, kdy ti slouží jako otrok, bude mu to patřit individuálně.

25. Pokud máš majetek, který mi patří, a já si přeji, aby byl tvůj, stane se tvým, i když se nedostal do mých rukou.

26. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Nikdo, kdo má otroka v držení buď násilím, nebo tajně, nebo na základě nejistého titulu, nemůže na něj nabýt právo jakýmkoli ujednáním, které může uzavřít, nebo předáním majetku.

0. Týž, O Sabinovi, kniha XLIII.

Kdo někomu slouží v dobré víře jako otrok, ať už je otrokem jiného, nebo je svobodný, získá pro svého držitele vše, co získá z majetku tohoto druhého, když slouží v dobré víře jako otrok. Stejně tak pro něj získá vše, co získá vlastní prací, neboť to je do jisté míry považováno za majetek toho prvního, protože za svou práci vděčí tomu, komu v dobré víře slouží.

(23) Pro svého vlastníka však nabývá majetek jen do té doby, dokud mu slouží v dobré víře jako otrok; jakmile však zjistí, že patří někomu jinému nebo že je svobodný, zjišťujeme, zda pro něj bude nadále nabývat majetek. Při zkoumání této otázky musíme určit, zda budeme brát v úvahu počátek držby, nebo všechny okamžiky v ní zahrnuté. Lepší je názor, že je třeba brát v úvahu všechny časové úseky.

(24) Obecně je třeba říci, že cokoli ten, kdo slouží v dobré víře, nemůže nabýt prostřednictvím majetku svého držitele, nabude pro sebe; co však nemůže nabýt pro sebe prostřednictvím jiného majetku než majetku svého držitele, nabude pro toho, komu slouží v dobré víře jako otrok.

(25) Slouží-li někdo v dobré víře dvěma osobám jako otrok, nabude majetek pro obě, ale pro každou z nich v poměru, v jakém užíval jejího kapitálu. Může však vyvstat otázka, zda to, co získá z kapitálu jedné z nich, bude zčásti patřit osobě, které slouží v dobré víře jako otrok, a zčásti jeho vlastnímu pánovi, je-li otrokem; nebo, je-li svobodný, zda to bude patřit tomu, komu slouží v dobré víře, nebo zda má celou částku získat ve prospěch toho, jehož majetek použil. Scaevola o tomto bodu pojednává ve Druhé knize otázek. Říká, že pokud otrok, který patří jinému, slouží v dobré víře dvěma osobám a nabývá majetek užíváním něčeho, co patří jednomu z nich, je rozumné tvrdit, že jej nabývá pouze pro něj. Říká také, že pokud otrok uvede jméno toho, s odkazem na jehož majetek uzavírá smlouvu, není pochyb o tom, že nabývá výhradně pro něj; kdyby totiž smlouvu uzavřel výslovně jménem jednoho ze svých pánů s odkazem na jeho majetek, nabyl by celou částku v jeho prospěch. Poté přijal názor, že pokud někdo slouží několika pánům v dobré víře jako otrok, nabude pouze pro mne, i kdyby se nedohodl s odkazem na můj majetek, ať už mým jménem, nebo na můj výslovný příkaz; bylo totiž stanoveno, že kdykoli otrok ve společném vlastnictví nemůže nabýt majetek pro všechny své majitele, může jej nabýt pouze pro toho, kdo z toho bude mít prospěch. Opakovaně jsem uvedl, že tento názor zastával Julianus: což také schvalujeme.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Ohledně všeho, co lze uvést do původního stavu, je třeba říci, že pokud materiál zůstane takový, jaký byl, a změní se pouze forma (jako například když z mého bronzu uděláte sochu nebo z mého stříbra pohár), budu jeho vlastníkem já:

23. Kallistratos, Institutes, kniha II.

ledaže se tak stane jménem jiného se souhlasem vlastníka; pak totiž na základě jeho souhlasu bude celý předmět patřit tomu, jehož jménem byl zhotoven.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha XIV.

Jestliže však z mých prken postavíš loď, bude ti patřit z toho důvodu, že cypřiš, jehož byly součástí, již neexistuje, stejně jako vlna, je-li z ní zhotoven oděv; ale vznikla nová forma složená z cypřiše nebo vlny ?

23. Proculus nás informuje, že lidé se obvykle řídí pravidlem, které přijali Servius a Labeo; to znamená, že v případech, kdy se uvažuje o kvalitě majetku, se vše, co je přidáno, stává příslušenstvím všech, jako když se k soše přidá noha nebo ruka, k poháru dno nebo rukojeť, k posteli podpěra, k lodi prkno nebo ke stavbě kameny, neboť všechny budou patřit tomu, kdo dříve vlastnil majetek.

24. Je-li strom vytržen s kořeny a uložen na cizí pozemek, bude patřit dřívějšímu vlastníkovi, dokud nezakoření; poté, co se tak stane, se však stane příslušenstvím pozemku, a je-li vytržen s kořeny podruhé, nevrátí se dřívějšímu vlastníkovi: je totiž pravděpodobné, že se stal jiným stromem díky odlišné výživě, kterou obdržel z půdy.

25. Labeo říká, že když obarvíš mou vlnu na fialovo, bude stále moje, protože není rozdíl mezi vlnou poté, co byla obarvena, a tam, kde spadla do bláta nebo špíny a z tohoto důvodu ztratila svou dřívější barvu.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Je třeba připustit, že přidáš-li nějaké stříbro patřící jinému ke hmotě toho kovu, jehož jsi vlastníkem, nebude ti patřit celé. Na druhou stranu, pokud připájíš svůj pohár olovem nebo stříbrem patřícím jinému, není pochyb o tom, že pohár bude tvůj a že jej můžeš právně získat zpět žalobou.

3. Když se současně přispěje několika léky, které patří různým osobám, a z nich se složí podobný lék, nebo když vyrobíte mast spojením různých parfémů, žádný z dřívějších vlastníků nemůže v tomto případě správně tvrdit, že výrobek patří jemu; proto je nejlepší mít za to, že patří tomu, jehož jménem byl vyroben.

4. Jsou-li dvě části věci patřící různým vlastníkům spojeny dohromady, vzniká otázka, komu patří? Cassius říká, že se to musí určit podle velikosti nebo hodnoty každé z částí; jestliže však ani jednu z nich nelze považovat za příslušenství druhé, podívejme se, zda ji nelze považovat za hmotu, která byla roztavena, nebo zda bude patřit tomu, v jehož jménu byly části spojeny. Jak Proculus, tak Pegasus zastávají názor, že každá část bude patřit tomu, kdo ji vlastnil předtím, než byla připájena k druhé.

5. Týž, O Sabinovi, kniha LIII.

Jestliže tvůj soused staví na tvé zdi, Labeo a Sabinus říkají, že to, co staví, bude patřit jemu. Proculus však tvrdí, že to bude patřit tobě, stejně jako se tvým vlastnictvím stává vše, co jiný postaví na tvém pozemku. To je lepší názor.

6. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Když se na potoce vytvoří ostrov, stane se společným majetkem těch, kdo vlastní pozemky podél břehu, a to nikoli nerozdělený, ale oddělený zřetelnými hranicemi; každý z nich totiž bude mít právo na tu jeho část, která je naproti jeho pozemku na břehu potoka, stejně jako kdyby ostrovem vedla přímka.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Pokud tedy vzniklý ostrov připadne k mému pozemku a já prodám jeho dolní část, která není naproti ostrovu, nebude kupujícím patřit nic z ostrova, a to z toho důvodu, že by mu od počátku nepatřil, i kdyby byl vlastníkem této části mého pozemku v době, kdy ostrov vznikl.

8. Celsus, syn, říká, že roste-li strom na břehu řeky, kde se nachází můj pozemek, bude mi patřit, protože půda sama je mým individuálním vlastnictvím a veřejnost má právo ji pouze užívat; a proto, kdyby koryto řeky vyschlo, stane se vlastnictvím sousedů, a to z toho důvodu, že lidé ho již neužívají.

9. Ostrov v řece vzniká třemi různými způsoby; za první, když tok obtéká pozemky, které původně nepatřily k jeho korytu; za druhé, když místo, které bylo dříve jeho korytem, nechá vyschnout a začne ho obtékat; za třetí, když postupným odstraňováním půdy zvedne nad koryto řeky vyvýšené místo a zvětší ho naplaveninami. Posledními dvěma způsoby se ostrov stává soukromým majetkem toho, jehož pozemek byl v době jeho vzniku nejbližší. Je totiž přirozeností toku, že mění své koryto, když mění svůj tok, a nezáleží na tom, zda se mění pouze půda tvořící koryto, nebo zda se zvedá tím, že se na něj ukládá zemina, protože má vždy stejný charakter. V prvním případě se stav pozemku nemění.

10. Aluvium obnovuje pole do stavu, v jakém bylo předtím, než ho síla toku zcela odstranila. Je-li tedy pole, které se nachází mezi veřejnou silnicí a řekou, pokryto vodou v důsledku rozlivu potoka, ať už je zaplavováno postupně, nebo ne, a je obnoveno stejnou silou ústupem řeky, bude patřit svému dřívějšímu vlastníkov. Řeky totiž plní povinnosti těch úředníků, kteří určují hranice pozemků a přisuzují je někdy od soukromníků veřejnosti a někdy od veřejnosti soukromníkům. Proto, jelikož se výše uvedený pozemek stal veřejným, když sloužil jako koryto řeky, měl by se nyní opět stát soukromým a patřit svým původním vlastníkům.

11. Jestliže zatluču do moře piloty a postavím na nich stavbu, bude stavba ihned moje; neboť to, co nepatří nikomu, se stává majetkem prvního nájemce.

12. Paulus, O ediktu, kniha XXXI.

Pouhým odevzdáním věci se její vlastnictví nepřevádí, neboť k tomu dochází pouze tehdy, když odevzdání předchází prodej nebo jiný oprávněný důvod.

13. Poklad je dávný peněžní vklad, na který již nezůstala památka, takže nyní nemá žádného vlastníka. Proto se stává vlastnictvím toho, kdo jej nalezne, protože nikomu jinému nepatří. Na druhé straně, pokud někdo kvůli zisku nebo veden strachem s cílem uchovat peníze ukryje do země, nejsou pokladem a každý, kdo si je přivlastní, se proviní krádeží.

14. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XI.

Prostřednictvím svých otroků získáváme téměř všemi způsoby, a to i proti svému souhlasu.

15. Ulpianus, Disputace, kniha IV.

16. Marcellus ve dvacáté knize pojednává o tom, na koho se vztahuje ustanovení nebo odkaz, když jej učiní otrok tvořící součást castrense peculium syna pod otcovskou kontrolou, který sloužil ve vojsku, než byl majetek zapsán. Domnívám se, že správný je názor, který zastával Scaevola a o němž hovořil sám Marcellus, totiž že pokud je pozůstalost zapsána, nabývá se vše, pokud otrok tvoří její součást; pokud však zapsána není, mělo by se nabytí považovat za učiněné otrokem otce. Je-li takovému otrokovi odkázáno užívací právo, bude se někdy považovat za odkázané otci a někdy dědici, aniž by se mělo za to, že přešlo z jedné z těchto osob na druhou.

16. Stejně rozlišení platí v případě, kdy byl majetek odňat za účelem určení, zda bude žaloba pro krádež přípustná, či nikoliv; pokud by totiž dědic vstoupil do pozůstalosti, nebude se mít za to, že mu byl majetek odcizen, nebo pokud by do ní nevstoupil, bude žaloba z důvodu krádeže a také osobní žaloba na navrácení majetku přiznána otci.

17. Kdykoli otrok náležející do pozůstalosti uzavře ustanovení nebo nabude majetek odevzdáním, nabývá jeho úkon účinnosti prostřednictvím osoby zůstavitele; jak se domnívá Julianus, jehož názor, že v případě tohoto druhu je třeba přihlížet k osobě zůstavitele, je stále přijímán,

18. Týž, O daních, kniha IV.

Pozůstalost totiž nepředstavuje osobu dědice, nýbrž osobu zemřelého, což je pravidlo, které bylo stanoveno mnoha předpisy občanského práva.

19. Týž, Disputace, kniha VII.

Jestliže můj zástupce nebo opatrovník svěřence vydá svůj vlastní majetek jako patřící mně nebo svěřenci jinému, nebude zbaven vlastnictví k němu, neboť zcizení je neplatné, protože nikdo nemůže ztratit svůj majetek z omylu.

20. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Když se shodneme ohledně majetku, který byl vydán, ale rozcházíme se v názoru na důvody jeho převodu, nechápu, proč by vydání nemělo být platné; například když si myslím, že jsem povinen převést na tebe pozemek v souladu s podmínkami

závěti, a převedu ho, a ty máš dojem, že bych tak měl učinit na základě ustanovení. Pokud vám totiž zaplatím určitou částku peněz za účelem jejího darování a vy se domníváte, že vám ji hodlám půjčit, je rozhodnuto, že vlastnictví přejde na vás, a skutečnost, že jsme se lišili ohledně důvodu darování a přijetí, nebude překážkou jejího právního převodu.

21. Týž, Digest, kniha XLIV.

Vlastnictví majetku nenabývá věřitel otrokem, který byl dán do zástavy, a to z toho důvodu, že ani na základě ustanovení, ani na základě mandátu, ani žádným jiným způsobem nemůže nic nabýt, i když může mít otroka v držení.

22. Pokud jeden z několika pánů dá peníze otrokovi, který je ve společném vlastnictví, je v moci pána obdarovat zmíněného otroka, který je ve společném vlastnictví, jakýmkoli způsobem; pokud by to totiž udělal jen proto, aby je odečetl ze svých účtů a nechal je tvořit součást peculium otroka, stále zůstanou majetkem zmíněného pána. Pokud by však tyto peníze daroval otrokovi, kterého drží společně, stejným způsobem, jakým jsme zvyklí darovat je otrokům jiných osob, stanou se společným majetkem spoluvlastníků v poměru k podílu, který má každý z nich na otrokovi.

23. Abychom však mohli posoudit následující otázku, předpokládejme, že jeden ze spoluvlastníků daroval otrokovi, kterého vlastní společně, určitou částku peněz, aby si zachoval své vlastnictví; a pokud by si otrok za uvedené peníze koupil pozemek, stane se společným vlastnictvím spoluvlastníků v poměru k podílu, který má každý z nich na otrokovi; neboť i kdyby si společný otrok koupil pozemek za ukradené peníze, stane se vlastnictvím spoluvlastníků podle jejich podílu na otrokovi. Otroka, na kterého má někdo užívací právo, nenabývá vlastnictví pro svého majitele z důvodu užívacího práva; ani otrok držený společně nemůže nabýt vlastnictví pro jednoho pána prostřednictvím toho, které patří jinému. Ale právě tak, jako se za těchto okolností nabývá majetek od jiných, liší se stav otroka, který je předmětem užívacího práva, od stavu otroka ve společném vlastnictví (například jeden z nich nenabývá majetek pro uživatele, ale druhý jej nabývá pro své pány), neboť pokud se něco získá využitím majetku uživatele, bude to patřit pouze jemu, ale to, co otrok ve společném vlastnictví získá prostřednictvím majetku jednoho pána, bude patřit oběma.

24. Jako otrok ve společném vlastnictví výslovným ustanovením pro jednoho ze svých pánů nabývá majetek pouze pro něj, tak také nabývá majetek výhradně pro něj tím, že jej přijímá odevzdáním.

25. Když otrok patřící jedné osobě přijímá majetek odevzdáním, přičemž tvrdí, že jej přijímá pro svého pána, a Titius, nabývá polovinu pro svého pána, ale jeho úkon ohledně druhé poloviny je neplatný.

26. Pokud by otrok, který je předmětem užívacího práva, tvrdil, že přijal majetek nabytý na základě užívacího práva dodáním, pro svého vlastníka, nabude jej celý pro něj; pokud totiž uzavře ustanovení s odkazem na majetek náležející k užívacímu právu, nabude jej pro svého vlastníka.

27. Pokud mi chceš darovat majetek a já ti nařídím, abys jej předal otrokovi, který je ve společném vlastnictví Titiuse a mne, a otrok jej přijme s úmyslem získat jej pro Titiuse, bude tato transakce neplatná; nebo pokud předáš majetek mému zástupci s úmyslem, aby se stal mým, a on jej přijme s úmyslem učinit jej svým, bude tato transakce rovněž neplatná. Pokud otrok ve společném vlastnictví recepuje majetek s úmyslem získat jej pro oba své pány, bude transakce, pokud jde o jednoho z nich, neplatná a neúčinná.

28. Alfenus Varus, Epitomy z Paulových Digest, kniha IV.

Attius měl pozemek podél veřejné cesty; za cestou byla řeka a pole patřící Luciu Titovi. Řeka postupně obklopila pole, které se nacházelo mezi silnicí a řekou, a posléze silnici překryla, pak postupně ustoupila a naplaveninami se vrátila do svého dávného koryta. Dospělo se k závěru, že jelikož řeka zakryla jak pole, tak silnici, stalo se pole majetkem toho, kdo vlastnil pozemek na druhé straně potoka, a poté, co postupně ustoupilo do svého původního koryta, byl pozemek odňat tomu, jehož majetkem se stal, a byl přidán k pozemku toho, kdo se nacházel na druhé straně silnice, neboť jeho pozemek byl nejbližší řece. Dálnice, která byla veřejná, však nemohla nikomu patřit na základě přistoupení. Bylo rozhodnuto, že dálnice nepředstavuje žádnou překážku, která by bránila tomu, aby se pole, které zůstalo na její druhé straně po naplaveninách, stalo majetkem Attiuse, neboť samotná dálnice byla rovněž součástí jeho pozemku.

29. Julianus, O Miniciovi, kniha III.

I otroka, který byl ukraden, nabývá pro nabyvatele v dobré víře, pokud si něco vymění, nebo obdrží dodáním něco, co bylo získáno prostřednictvím jeho majetku.

30. Africanus, Otázky, kniha VII.

Byla vznesena otázka, zda v případě, že osoba, které svobodný člověk v dobré víře sloužil jako otrok, zemře a zanechá dědice, který věděl, že údajný otrok je svobodný, může dědic nabýt nějaký majetek jeho prostřednictvím. Nelze říci, že by byl držitelem v dobré víře, protože když začne držet, ví, že dotyčný je svobodný; protože pokud by mu někdo odkázal pozemek a dědic by věděl, že byl odkázán, není pochyb o tom, že úroda z pozemku se nestane jeho; a je mnohem více důvodů pro uplatnění této zásady, pokud zůstavitel držel pozemek v dobré víře, že jej koupil od někoho, kdo nebyl vlastníkem. Stejně pravidlo je třeba dodržovat i ve vztahu k práci a působení otroků; takže ať už jsou naši, nebo patří cizím osobám, a ať už byli odkázáni nebo manumitováni závětí, nic z nich pro dědice nenabude, pokud tito o jejich postavení nevěděli; neboť současně je třeba připustit, že v případě, kdy držitel v dobré víře učiní úrodu, kterou použil a která pocházela z půdy, svou vlastní, bude pro něj otrokem nabyt i zisk z jeho práce nebo jeho majetek.

31. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Trebatius a Pegasus zastávají názor, že sochy postavené ve městě nepatří občanům, ale pretor musí dohlédnout, aby to, co tam bylo umístěno s úmyslem učinit to veřejným, neodstranila žádná soukromá osoba, ani ten, kdo to postavil. Proto budou mít občané právo na výjimku proti každému, kdo si na sochy činí nárok, a na žalobu proti každému, kdo je má v držení.

32. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Náhrada, která ještě neproběhla, se nepovažuje za součást našeho majetku.

33. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Člověk, který je v dobré víře držen jako otrok, nenabývá pro držitele nic, co získá prostřednictvím cizího kapitálu.

34. Je zřejmé, že nehmotný majetek není schopen vydání a zcizení.

35. Jestliže otrok, jehož užívací právo náleží jinému než jeho vlastníkovi, sám koupí otroka, který je mu dodán dříve, než zaplatí cenu, není jisté, pro koho nabývá vlastnictví. Pokud by totiž zaplatil cenu z peculium náležejícího uživateli, rozumí se, že otrok se stane jeho; pokud ji však zaplatí z peculium, na které má nárok vlastník, bude se mít za to, že otrok patří posledně jmenovanému.

36. Ulpianus, O ediktu, kniha XIX.

Pomponius rozebírá následující bod. Vlci odnesli mým pastýřům několik vepřů; nájemce přilehlého statku, který pronásledoval vlky silnými a mohutnými psy, jež choval na ochranu svých stád, odnesl vlkům vepře, neboť psi je donutili, aby je opustili. Když se můj pastýř o vepře přihlásil, vyvstala otázka, zda se stali majetkem toho, kdo je získal zpět, nebo zda jsou stále moji; byli totiž získáni určitým druhem lovu. Byl vysloven názor, že jako tam, kde byla zvířata zajata na moři nebo na souši a znovu nabyta přirozené svobody, přestala patřit těm, kdo je zajali, tak tam, kde nás mořská nebo suchozemská zvířata připraví o majetek, přestává být náš, když zmíněná zvířata unikla mimo naše pronásledování. Kdo vlastně může říci, že něco, co mi pták letící přes můj dvůr nebo pole odnese, mi stále patří? Přestane-li to tedy být moje a vypadne to z tlamy zvířete, bude to patřit prvnímu nájemci; stejně jako když ryba, divoké prase nebo pták unikne z naší kontroly a je unesen jiným, stává se majetkem tohoto druhého. Pomponius se přiklání k názoru, že majetek zůstává náš, dokud jej lze získat zpět; ačkoli to, co uvádí ve vztahu k ptákům, rybám a divokým zvířatům, je pravda. Říká také, že pokud se něco ztratí ztroskotáním lodi, nepřestává to být okamžitě naše a že každý, kdo to odstraní, bude odpovědný za čtyřnásobek hodnoty. A vskutku je lepší tvrdit, že cokoli, co odnese vlk, bude naše tak dlouho, dokud to bude možné získat zpět. Proto, pokud to stále

zůstane naše, myslím, že žaloba z důvodu krádeže bude na místě. Neboť jestliže nájemce pronásledoval vlky nikoli s úmyslem odcizit majetek (ačkoli takový úmysl mohl mít), ale připouštím, že je nepronásledoval s tímto cílem, přesto, protože nevrátil prasata mému pastýři, když je požadoval, má se za to, že je zatajil a ukryl; a proto se domnívám, že bude podléhat žalobě z důvodu krádeže, jakož i žalobě, aby majetek předložil soudu; a poté, co se tak stane, mohou být od něj prasata získána zpět.

37. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Když otrok ve společném vlastnictví něco získá z majetku jednoho ze svých pánů, bude to přesto patřit oběma; ale ten, z jehož majetku to bylo získáno, může celou částku získat zpět žalobou na rozdělení; dobrá víra totiž vyžaduje, aby každý z vlastníků měl přednostní nárok na vše, co otrok získal z jeho majetku; pokud by to však otrok získal jiným způsobem, bude to patřit všem spoluvlastníkům v poměru jejich vlastnictví.

38. Ulpianus, O ediktu, kniha LXV.

Na tom, že někdo může na jiného převést vlastnictví majetku, který nevlastní, není nic mimořádného; vždyť věřitel prodejem zástavy převádí na kupujícího vlastnické právo, které sám neměl.

39. Paulus, O ediktu, kniha L.

Statek nemůže být získán uživatelem prostřednictvím otroka, neboť statek nemůže spočívat ve službách otroka.

40. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

41. Dobrověrný nabyvatel nepochybně získává jako vlastní veškeré zisky získané prostřednictvím cizího majetku v mezidobí, a to se týká nejen těch, které jsou získány jeho pílí a prací, ale i všech ostatních, protože pokud jde o zisky, prakticky zaujímá postavení vlastníka; neboť ještě předtím, než získá úrodu, a ihned poté, co je oddělena od půdy, se stává vlastnictvím dobrověrného nabyvatele. Nezáleží ani na tom, zda to, co koupím v dobré víře, mohu nabýt vydržením, či nikoliv; jako například pokud to patří svěřenci, nebo to bylo získáno násilím, nebo to bylo předáno guvernérovi provincie v rozporu se zákonem proti vydírání a poté to jím bylo převedeno na nabyvatele v dobré víře.

41. Na druhé straně, jestliže jsem se v době, kdy mi byla věc vydána, domníval, že patří prodávajícímu, a poté jsem zjistil, že patří někomu jinému, vzniká otázka, zda mám nárok na zisk, protože držba trvala dlouhou dobu. Pomponius říká, že je třeba se obávat, že nabyvatel tohoto druhu není nabyvatelem v dobré víře, i když může nemovitost držet, neboť promlčení se

vztahuje k právu, a to, zda drží nemovitost v dobré či zlé víře, je otázkou skutkovou. Tuto skutečnost nelze zpochybnit ani tvrzením, že uplynula dlouhá doba; neboť na druhé straně ten, kdo nemůže nabýt nemovitost vydržením z důvodu vady vlastnického práva, má stále právo na výnosy z ní.

42. Přírůstek ovcí je ziskem, a proto náleží dobrověrnému držiteli, i kdyby byly prodány, když byly březí, nebo kdyby byly v tomto stavu ukradeny. A skutečně nelze pochybovat o tom, že držitel v dobré víře má nárok na mléko, i když zvířata mohla být prodána připravená k dojení. Stejně pravidlo platí i pro vlnu.

43. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Cokoli mu dá uživatel otroka ze svého majetku, zůstane mu i nadále. Pokud to však učinil s úmyslem, aby majetek patřil vlastníkovu, je třeba říci, že to bude nabývat on. Pokud mu jej však dá někdo cizí, bude nepochybně nabyt pro samotného vlastníka. Totéž konstatujeme i o svobodném člověku, který v dobré víře slouží jako otrok, takže pokud mu něco dám, zůstane to nadále moje. Proto Pomponius říká, že i kdybych dal otrokovi jeho práci, cokoli jejím prostřednictvím získá, přesto získá pro mě.

44. Pomponius, O Plautiovi, kniha VI.

Ačkoli cokoli postavíme na veřejném břehu nebo v moři, bude patřit nám, přesto je třeba získat dekret préтора, aby to bylo povoleno; a skutečně, kdyby někdo udělal něco takového, co by ostatním působilo nepříjemnosti, může mu v tom být zabráněno násilím; nepochybují totiž, že ten, kdo stavbu postaví, nebude mít právo na občanskou žalobu.

45. Celsus, Digesty, kniha II.

Dezertéra můžeme zadržet na základě válečného práva.

46. Jakýkoli majetek nepřítele, který může být v našich rukou, nepatří veřejnosti, nýbrž prvnímu nájemci.

47. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

48. Rozumí se, že majetek držíme jako svůj, kdykoli, jsouce v držení, máme právo na výjimku, nebo když, ztrativše majetek, jsme oprávněni k žalobě na jeho navrácení.

48. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XIV.

Vlastnictví nabyté podle občanského práva získáváme prostřednictvím těch, kteří jsou pod naší kontrolou; jako například v případě stipulací. Cokoli se nabývá přirozeně, jako například vlastnictví, můžeme nabýt prostřednictvím kohokoli, pokud si to přejeme získat.

49. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXI.

Svobodný člověk pro nás nemůže nabýt majetek. Kdokoli, kdo nám v dobré víře slouží jako otrok, může pro nás nějaký statek získat, pokud do něj vstoupí dobrovolně a je si plně vědom svého stavu. Pokud by však do ní vstoupil na náš příkaz, nezíská ji ani pro sebe, ani pro nás, pokud neměl v úmyslu ji získat pro sebe. Pokud však takový úmysl měl, nabude majetek pro sebe.

50. Stejně tak svobodný člověk, který nám slouží v dobré víře jako otrok, se může právně zavázat tím, že s námi uzavře smlouvu, která zahrnuje koupi, prodej nebo nájem či pronájem.

51. Pokud nám nějakým způsobem ublíží, bude odpovědný za žalobu na náhradu škody, a v takovém případě od něj můžeme vymáhat větší náhradu škody než od cizího člověka.

52. Jestliže osoby tohoto druhu pod naším vedením provádějí jakékoli obchody týkající se našeho majetku nebo vykonávají jakékoli úkony jako zástupci v době naší nepřítomnosti, měla by být proti nim podána žaloba, a to nejen tehdy, když jsme je koupili jako otroky, ale i tehdy, když nám byli darováni; nebo byli získáni jako věno, nebo tím, že nám byli odkázáni; nebo nám náleží z pozůstalosti; nejen tehdy, když se domníváme, že jsou naše, ale také tehdy, když jsou otroky ve společném vlastnictví nebo jsou předmětem užívání; tak, aby pro nás nezískaly více, než kdyby byly skutečně otroky ve společném vlastnictví nebo předmětem užívání jiných.

53. Cokoli pro nás nemůže nabýt svobodný člověk nebo otrok patřící jinému nebo ten, kdo nám slouží v dobré víře jako otrok, může svobodný člověk nabýt pro sebe a otrok patřící jinému může nabýt pro svého pána; s výjimkou toho, že svobodný člověk, který slouží v dobré víře, sotva může nabýt vlastnictví lichvou založenou na držbě, protože ten, kdo je sám držen, se nerozumí jako držitel. Ani vlastník otroka, jehož držíme v dobré víře, nemůže usukapcí nevědomě nabýt to, co je zahrnuto v peculium otroka, stejně jako to nemůže učinit prostřednictvím uprchlého otroka, jehož není v držbě.

54. Proculus, Listy, kniha II.

Divočák se chytil do pasti, kterou jsi nastražil za účelem lovu, a poté, co byl chycen, jsem ho pustil a odnesl; myslíš, že jsem ti divočáka odvedl? A kdybyste se domníval, že je váš, a já bych ho pustil a nechal ho jít do lesa, přestal by v tomto případě být váš, nebo by stále zůstal vaším majetkem? Pokud by přestal být vaším, ptám se, na jakou žalobu byste měl vůči mně

nárok a zda by bylo nutné, aby byla podána žaloba in factum? Odpověď zněla, že bychom měli nejprve vzít v úvahu past a zda nezáleží na tom, zda jsem ji nastražil na veřejném nebo soukromém pozemku; a pokud jsem ji nastražil na soukromém pozemku, zda jsem tak učinil na svém nebo na cizím, a pokud jsem ji nastražil na cizím, zda jsem tak učinil se svolením vlastníka uvedeného pozemku, nebo bez něj. Dále je třeba zvážit, zda se divočák chytil do pasti tak, že se nemohl uvolnit, nebo zda by se mu delším zápasem podařilo uniknout. Domnívám se, že závěr by měl být takový, že pokud byl divočák pod mou kontrolou, stal se mým vlastnictvím; pokud jste mu však svým jednáním vrátili přirozenou svobodu, přestal mi patřit; a já bych měl právo na žalobu in factum; jak bylo rozhodnuto v případě, kdy osoba hodila z lodi do moře pohár patřící jinému.

55. Týž, Listy, kniha VIII.

V řece naproti mému pozemku vznikl ostrov. Zpočátku jeho délka nepřesahovala hranici posledně jmenovaného, ale později se ostrov postupně zvětšoval a vyčníval naproti hranicím mých horních a dolních sousedů. Ptám se, zda mi toto zvětšení náleží, protože sousedí s mým pozemkem, nebo zda by platilo stejné pravidlo, jako kdyby byl ostrov na počátku stejně dlouhý jako v současnosti. Proculus odpověděl, že pokud se na řeku, v níž, jak jste uvedl, vznikl ostrov naproti hranici vašeho pozemku tak, že nepřesáhl délku tohoto pozemku, a ostrov byl v první řadě blíže k vašim pozemkům než k pozemkům toho, kdo vlastnil pozemek na druhé straně potoka, stává se vše vaším majetkem a vše, co později přibylo k ostrovu formou naplavenin, se stává rovněž vaším majetkem, i když přírůstek byl takový, že ostrov sahal naproti hranicím vašich horních a dolních sousedů, nebo ho dokonce umístil blíže k pozemku toho, kdo vlastní pozemek za řekou.

56. Ptám se také, jestliže ostrov vznikne poblíž mého břehu a poté začne celá řeka protékat mezi mým pozemkem a zmíněným ostrovem poté, co opustila své vlastní koryto, kterým protékala její větší část, zda máte nějaké pochybnosti o tom, že ostrov zůstává nadále mým, a zda se přesto část vlastního koryta, kterou řeka opustila, stane mým vlastnictvím. Žádám Vás, abyste mi napsal svůj názor na tuto otázku. Proculus odpověděl, že pokud byl ostrov v první řadě blíže vašemu pozemku a řeka poté, co opustila své hlavní koryto, které zaujímala mezi ostrovem a pozemkem souseda, který byl na druhé straně toku, začala protékat mezi zmíněným ostrovem a vaším pozemkem, bude ostrov nadále vaším majetkem; ale koryto, které bylo mezi ostrovem a pozemkem souseda, by mělo být rozděleno uprostřed, takže část, která byla blíže k vašemu ostrovu, se bude chápat jako vaše vlastnictví, a ta, která je blíže k pozemku vašeho souseda, se bude chápat jako jeho vlastnictví. Domnívám se, že koryto řeky, které vyschlo na druhé straně ostrova, přestalo být ostrovem; aby však věc byla lépe pochopena, bude v tomto případě pole, které bylo dříve ostrovem, stále jako ostrov označováno.

57. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Julianus říká, že skrze otroka darovaného manželem nelze nic nabýt, a to ani prostřednictvím majetku manželky, již byl otrok darován; to se totiž připouští pouze v případě těch, kteří slouží v dobré víře jako otroci.

58. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Cokoli, co je vzato z moře, nezačíná být majetkem toho, kdo to získal, dokud to vlastník zmíněného majetku nezačne považovat za opuštěné.

59. Callistratus, Otázky, kniha II.

Majetek nabytý na můj příkaz se nestává mým, dokud mi ho ten, kdo ho koupil, neodevzdá.

60. Scaevola, Názory, kniha I.

Titius umístil na Seiově pozemku pohyblivou sýpku na pšenici postavenou z dřevěných prken. Vystává otázka, kdo je vlastníkem sýpky? Odpověď zní, že podle uvedených skutečností se nestává vlastnictvím Seia.

61. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Majetek je v právu často považován za vlastníka, a proto se vše, co nabyt otrok tvořící jeho součást, považuje za nabyté jím jako jeho pánem. Je zřejmé, že ve věcech, v nichž je podstatná činnost nebo práce osoby, nelze pro pozůstalost nic získat prostřednictvím otroka; a proto, ačkoli otrok patřící do pozůstalosti může být ustanoven dědicem, přesto, protože k tomu, aby mohl vstoupit do pozůstalosti, je nutný osobní příkaz jeho pána, musíme počkat, až se objeví dědic.

62. Jako nemůže vzniknout užívací právo, aniž by ho někdo užíval, tak nemůže být nabyto pro pozůstalost prostřednictvím otroka.

63. Paulus, Manuály, kniha II.

64. Jsou určité věci, které samy o sobě nemohou být zcizeny, ale přecházejí podle všeobecného zvyku; proto přechází na dědice dotovaný pozemek a majetek, který není předmětem obchodu; neboť ačkoli mu nemůže být odkázán, přesto se po jeho ustanovení stává jeho.

64. Tryphoninus, Disputace, kniha VII.

65. Jestliže někdo, kdo je pod kontrolou jiného, nalezne poklad, je třeba s ohledem na osobu, pro niž byl získán, říci, že pokud jej první z nich nalezne na cizím pozemku, bude mít nárok na polovinu; pokud jej však nalezne na pozemku svého otce nebo pána, bude mu patřit celý; (a pouze polovina, pokud bude nalezen na pozemku někoho jiného).

65. Pokud otrok ve společném vlastnictví nalezne poklad na pozemku jiného, získá jej v poměru k podílům svých pánů, nebo jej získá vždy pro oba stejně? Tento případ se podobá případu, kdy je otrokovi vydán majetek, který pochází od státu nebo je odkázán dědictvím nebo darován cizími osobami, protože poklad je považován za dar jmění; proto část, na kterou má nálezce nárok, bude náležet spoluvlastníkům v poměru k podílu, který má každý z nich na otrokovi.

66. Jestliže otrok ve společném vlastnictví najde poklad na pozemku jednoho ze svých pánů, nemohou vzniknout žádné pochybnosti ohledně podílu, na který má pán vždy nárok, neboť ten náleží pouze vlastníku pozemku. Na druhou stranu je však třeba zvážit, zda druhý spoluvlastník nebude mít právo na část zbyvajících poloviny a zda se nejedná o podobný případ jako v případě, kdy otrok učiní ustanovení na příkaz jednoho ze svých pánů nebo něco obdrží dodáním nebo výslovně pro druhého. Lze říci, že druhý názor je lepší.

67. Když otrok, v němž má někdo užívací právo, najde poklad na pozemku toho, kdo má vlastnické právo k otrokovi, bude mu to všechno patřit? A najde-li ho na pozemku jiného, získá polovinu pro svého vlastníka, nebo pro toho, kdo má právo užívat? V tomto případě je třeba zkoumat, zda může poživatel nabýt majetek prací otroka. Předpokládejme, že otrok našel poklad kopáním v zemi; pak lze říci, že patří uživateli. Pokud by ho však náhle našel ukrytý na nějakém odlehlém místě, zatímco nedělal nic jiného než chodil kolem, bude patřit vlastníku majetku. Já si však nemyslím, že by polovina pokladu měla patřit uživateli, neboť nikdo nehledá poklad prací otroka a otrok nekopal v zemi kvůli němu, nýbrž vykonával práci za jiným účelem a štěstěna mu dala něco jiného. Pokud by tedy našel poklad na pozemku samotného uživatele, myslím, že ten bude mít nárok pouze na polovinu jako vlastník pozemku a že druhá polovina bude patřit tomu, kdo má vlastnické právo k otrokovi.

68. Pokud věřitel najde poklad na pozemku, který mu byl zastaven, bude se mít za to, že jej našel na pozemku jiného. Proto si může vzít polovinu z něj sám a druhou polovinu dát dlužníkovi; a když jsou vypůjčené peníze zaplacené, může si ponechat polovinu, kterou si vzal z pokladu, z práva nálezce, a nikoli z práva věřitele. Je-li tomu tak, začal-li věřitel držet pozemek jako svůj z titulu vlastnického práva, bude se podle císařova zmocnění mít za to, že nárok na zástavu existuje po dobu určenou k zaplacení; po uplynutí této doby však bude mít dlužník nárok na jakýkoli poklad nalezený na pozemku před zaplacením peněz. Bude-li však částka dluhu nabídnuta ve lhůtě stanovené zákonem, musí věřitel poklad vrátit, neboť musí být vráceno vše, co k pozemku patří, stejně jako v případě, kdy jej vrací držitel; bude však povinen odevzdat pouze polovinu, neboť je stanoveno, že nálezce má vždy nárok na polovinu.

69. Quintus Mucius Scaevola, Definice.

Když někdo zapíše cizí majetek do svých účtů za účelem zdanění, nestává se v žádném případě jeho.

70. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti, Paulus.

Jestliže ti pošlu dopis, nestane se tvým, dokud ti nebude doručen. Paulus: Jsem opačného názoru, neboť pošleš-li mi svého sekretáře a já ti pošlu dopis jako odpověď, stane se dopis tvým, jakmile ho doručím tvému sekretáři. Totéž se děje v případě dopisu, který vám posílám pouze jako laskavost; například když jste mě požádal, abych vás někomu doporučil, a já vám za tím účelem pošlu dopis.

71. Pokud vám patří ostrov v řece, žádný z nich není veřejným majetkem. Paulus: V případě tohoto druhu ostrovů jsou břehy řeky a břehy moře do jisté míry veřejným majetkem; a pravidlo práva je stejné, pokud jde o pole, které sousedí s břehem nebo pobřežím.

72. Vznikne-li ostrov na veřejném toku, který je v blízkosti vašeho pozemku, bude vám patřit. Paulus: Vyzkoušejme, zda to není nepravdivé s ohledem na ostrov, který není přilehlý ke korytu řeky, ale je zavěšen na větvích nebo jiném lehkém materiálu nad tokem, takže na něj nedosahuje půda a ostrov může měnit svou polohu. Takový ostrov je do jisté míry veřejným majetkem a patří k řece samotné.

73. Paulus: Jestliže se ostrov, který vznikl v řece, stane vaším majetkem a mezi prvním ostrovem a protějším břehem vznikne posléze další ostrov, bude míra odebrána z vašeho ostrova, a nikoli z vašeho pozemku, kvůli němuž se ostrov stal vaším majetkem; neboť jaký je rozdíl v tom, jakou povahu má pozemek, kvůli jehož poloze se uplatňuje vlastnictví posledního ostrova?

74. Labeo v téže knize říká, že pokud je něco vytvořeno nebo postaveno na veřejném místě, stává se to veřejným, a že ostrov, který je vytvořen na veřejném toku, by měl být také považován za veřejný majetek.

75. Venuleius, Interdicts, kniha VI.

Když je těhotná žena odkázána, získána lichvou nebo zcizena jiným způsobem a porodí dítě, stane se majetkem toho, kdo ji koupil, a ne toho, komu patřila, když počala.

Tit. 2. O nabytí nebo ztrátě vlastnictví.

76. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Vlastnictví, jak říká Labeo, je odvozeno od termínu sedes neboli postavení, protože je přirozeně drženo tím, kdo je má; a to Řekové označují katoxyn.

77. Nerva, syn, tvrdí, že vlastnictví majetku vzniklo z přirozené držby a že stopa po ní stále zůstává u všeho, co je uchváčeno na zemi, na moři a ve vzduchu, neboť to bezprostředně patří tomu, kdo to jako první získá do držby. Stejně tak kořist ukořistěná ve válce a ostrov vzniklý v moři, drahokamy, drahé kameny a perly nalezené na pobřeží se stávají majetkem toho, kdo je jako první získá do vlastnictví.

78. Vlastnictví nabýváme také sami.

79. Šílenec nebo svěřenec nemůže začít nabývat vlastnictví bez zmocnění svého kurátora nebo opatrovníka; protože ti, ačkoli se mohou dotýkat majetku svým tělem, nemají dispozice k jeho držení, stejně jako když někdo něco vloží do rukou člověka, který spí. Opatrovanec může začít nabývat držbu z moci svého poručníka. Ofilius a Nerva, syn, však říkají, že svěřenec nemůže začít nabývat držbu bez zmocnění svého poručníka, neboť držba je věcí faktickou, a nikoliv právní. Tento názor lze přijmout, pokud je opatrovanec v takovém věku, že je schopen pochopit, co činí.

80. Pokud manžel předá držbu své manželce za účelem jejího darování, několik autorit zastává názor, že je ve faktické držbě, neboť otázka skutečnosti nemůže být zrušena občanským právem. A skutečně, jaký smysl by mělo tvrdit, že manželka není v držbě, protože manžel ji okamžitě ztratil, když si ji již nechtěl ponechat ?

81. Držbu nabýváme také prostřednictvím otroka nebo syna, který je pod naší kontrolou; a to je případ majetku tvořícího jeho peculium, i když o tom nevíme, jak se domníval Sabinus. Cassius a Julianus: protože ti, kterým jsme dovolili mít peculium, jsou chápáni jako držitelé s naším souhlasem. Proto i nemluvně a nepřičetný člověk může získat držbu majetku tvořícího peculium a může jej nabýt lichvou; může tak učinit i dědic, kde otrok patřící do pozůstalosti učiní koupi.

82. Držbu můžeme nabýt také prostřednictvím někoho, koho v dobré víře držíme jako otroka, i když patří jinému nebo je svobodný. Pokud ho však máme v držbě podvodně, nemyslím si, že můžeme nabýt držbu jeho prostřednictvím. Ten, kdo je v držbě jiného, nemůže nabýt vlastnictví ani pro svého pána, ani pro sebe.

83. Jsme-li spoluvlastníky otroka, můžeme jeho prostřednictvím individuálně nabýt vlastnictví v plné výši, jako by to byl jeden z našich vlastních otroků, pokud má v úmyslu provést nabytí pro jednoho ze svých pánů; stejně jako je tomu v případě nabytí vlastnictví.
84. Vlastnictví můžeme nabýt prostřednictvím otroka, v němž máme užívací právo, stejným způsobem, jakým je zvyklý nabývat pro nás majetek prostřednictvím své práce; a není ani rozdíl v tom, jestliže ho ve skutečnosti nevlastníme, neboť stejné pravidlo platí i pro syna.
85. Navíc ten, jehož prostřednictvím chceme získat držbu, by měl být takovou osobou, aby byl schopen pochopit, co držba znamená.
86. Pokud tedy pošlete otroka, který je nepřičetný, aby se ujal držby, v žádném případě se nebude mít za to, že jste ji získali.
87. Pošleš-li chlapce, který ještě nedosáhl věku puberty, aby se ujal držby, začneš ji nabývat; stejně jako ji nabývá svěřenec, a to zejména z moci svého poručníka.
88. Není pochyb o tom, že můžete nabýt držbu prostřednictvím otrokyně.
89. Opatrovník může nabýt držbu prostřednictvím otroka, ať už tento dosáhl věku pohlavní dospělosti, nebo ne, pokud mu nařídí, aby se držby ujal s autoritou svého opatrovníka.
90. Nerva, syn, říká, že nemůžeme nabýt vlastnictví prostřednictvím jednoho z našich otroků, který je uprchlíkem, ačkoli bylo rozhodnuto, že zůstává v našem vlastnictví, dokud není v držení jiného; a že tedy mezitím může nabýt vlastnictví prostřednictvím lichvy. Tento názor je však přijat z důvodu veřejného pohodlí, takže k lichvě může dojít, dokud nikdo nezíská otroka do vlastnictví. Cassius a Julianus jsou toho názoru, že vlastnictví může nabýt takový otrok, stejně jako ti, které máme v provincii.
91. Julianus říká, že nemůžeme nabýt držbu prostřednictvím otroka, který byl skutečně dán do zástavy, neboť se má za to, že je v držbě dlužníka v jednom ohledu, a to za účelem lichvy. Ani otrok, který je dán do zástavy, nemůže nabýt vlastnictví pro věřitele, protože ten ho sice může mít v držbě, ale nemůže jeho prostřednictvím nabýt vlastnictví na základě ustanovení nebo jiným způsobem.
92. Staří lidé se domnívali, že prostřednictvím otroka patřícího k nějakému majetku můžeme nabýt cokoli, protože je součástí uvedeného majetku. Proto vznikla diskuse, zda by toto pravidlo nemělo být rozšířeno dále, aby v případě, že někteří otroci byli odkázáni, mohli být ostatní vlastněni na základě úkonu jednoho z nich. Diskutovalo se také o tom, zda by tomu tak bylo i

v případě, že by byli všichni koupeni nebo darováni společně. Lepší názor je, že za takových okolností nemohu nabýt držbu úkonem jednoho z nich.

93. Je-li otrok zčásti odkázán ustanovenému dědici, může pro něj nabýt držbu pozemku pozůstalosti v poměru k jeho podílu na uvedeném otrokovi na základě odkazu.

94. Stejně pravidlo se uplatní, nařídím-li otrokovi ve společném vlastnictví, aby přijal pozůstalost, protože na základě svého podílu na něm získám držbu svého podílu.

95. To, co jsme uvedli ve vztahu k otrokům, platí i v případě, že oni sami chtějí nabýt držbu pro nás; pokud totiž přikázete svému otrokovi, aby přijal držbu, a on tak učiní s úmyslem nabýt nemovitost nikoli pro vás, ale pro Titiuse, držbu pro vás nenabývá.

96. Držbu za nás nabývá zástupce, opatrovník nebo kurátor. Pokud však nabývají držbu vlastním jménem, a nikoli s úmyslem pouze poskytovat své služby, nemohou nabýt držbu pro nás. Na druhou stranu, řekneme-li, že ti, kdo nabývají držbu naším jménem, ji nenabývají pro nás, výsledkem bude, že držbu nenabude ani ten, komu byla věc předána, protože to neměl v úmyslu, ani ten, kdo věc předal, si ji neudrží, protože se držby vzdal.

97. Jestliže přikáží prodávajícímu, aby věc vydal mému zástupci, zatímco je v naší přítomnosti, Priscus říká, že bude platit, že mi byla vydána. Stejně pravidlo bude platit, nařídím-li svému dlužníkovi, aby zaplatil jinému částku, která mi náleží, neboť není nutné, aby se ujal držby tělesně a fakticky, ale může se tak stát pouhým pohledem a úmyslem. Důkaz toho se objevuje v případě věcí, které vzhledem ke své váze nemohou být přemístěny, jako jsou například sloupy; ty se totiž považují za předané, pokud s tím strany souhlasí, se sloupy před sebou; a vína se považují za předaná, když byly kupujícímu předány klíče od vinného sklepa.

98. Obce nemohou samy o sobě nic vlastnit, protože s tím nemohou souhlasit všichni občané. Nevlastní fóra a chrámy a jiné věci tohoto druhu, ale promiskue je užívají. Nerva, syn, říká, že mohou nabývat, vlastnit a získávat lichvou peculium svých otroků; jiní však zastávají opačný názor, neboť sami otroky nevlastní.

99. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Současné pravidlo je, že obce mohou jak držet, tak nabývat usupakpcí, a to prostřednictvím otroka nebo osoby, která je svobodná.

100. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Kromě toho lze vlastnit pouze tělesný majetek.

101. Vlastnictví získáváme prostřednictvím těla i mysli, nikoliv jimi odděleně. Když však říkáme, že nabýváme držbu tělem a myslí, nemělo by to být chápáno tak, že když se někdo chce zmocnit pozemku, musí obejít každé pole, neboť mu postačí vstoupit na kteroukoli část pozemku, pokud je jeho úmyslem zmocnit se ho celého, kam až sahají jeho hranice.

102. Nikdo nemůže získat do držby majetek, který je nejistý; jako například když máš úmysl a touhu vlastnit vše, co má Titius.

103. Neratius a Proculus se domnívají, že nemůžeme nabýt vlastnictví pouze úmyslem, pokud nejprve nenastane přirozená držba. Vím-li tedy, že na mém pozemku je poklad, ihned jej vlastním, jakmile k tomu mám úmysl; úmysl totiž dodává to, co chybí přirozené držbě. Opět není správný názor Bruta a Manilia, kteří se domnívají, že každý, kdo měl dlouhou dobu v držbě pozemek, měl v držbě i jakýkoli poklad, který se na něm nacházel, i když o jeho existenci nevěděl. Neboť ten, kdo neví, že se tam nějaký poklad nachází, jej nevlastní, i když může mít pozemek v držbě; a pokud si byl vědom jeho přítomnosti, nemůže jej nabýt dlouhou držbou, protože ví, že je majetkem někoho jiného. Několik autorit zastává názor, že lepší je názor Sabinův; totiž že ten, kdo ví, že na jeho pozemku je poklad, nezíská jeho držbu, pokud nebyl z místa odstraněn, protože není v naší správě. S tímto názorem souhlasím.

104. Držbu téže věci můžeme mít z několika různých titulů; například některé autority se domnívají, že ten, kdo získá majetek lichvou, tak činí nejen jako kupující, ale i jako vlastník. Jsem-li totiž dědicem toho, kdo má držbu jako kupující, držím tutéž věc, ale jako kupující i jako dědic; zatímco totiž vlastnictví může být založeno pouze jedním titulem, u držby tomu tak není.

105. Na druhé straně nemůže mít držbu téže věci několik osob, aniž by došlo k jejímu rozdělení; je totiž v rozporu s přirozeností, že zatímco já něco držím, ty bys měl být také považován za držitele. Sabinus však říká, že ten, kdo daruje majetek držený na základě nejistého titulu, jej sám vlastní, stejně jako ten, kdo jej s rizikem přijal. Také Trebatius tento názor schvaluje, neboť se domnívá, že jeden člověk může mít vlastnictví spravedlivě a druhý nespravedlivě, ale že oba jej nemohou mít ani nespravedlivě, ani spravedlivě. Labeo mu odporuje, neboť v případě úplné držby není velký rozdíl v tom, zda má někdo držbu spravedlivě nebo nespravedlivě. To je správné, neboť tutéž držbu nemohou držet dvě osoby, stejně jako nelze mít za to, že stojíš na stejném místě, na kterém stojím já, nebo že sedíš přesně tam, kde sedím já.

106. Při ztrátě držby je třeba vzít v úvahu úmysl strany, která držbu vykonává. Ačkoli tedy můžete být na pozemku, přesto, pokud nemáte v úmyslu si jej ponechat, držbu okamžitě ztratíte. Držbu lze tedy ztratit pouze na základě úmyslu, ačkoli ji takto nelze nabýt.

107. Pokud však máte držbu pouze na základě úmyslu, i když se na pozemku může nacházet někdo jiný, budete mít stále jeho držbu.

108. Jestliže někdo oznámí, že dům je napaden - lupiči, a vlastník, přemožený strachem, se k němu nechce přiblížit, je stanoveno, že držbu domu ztrácí. Jestliže však otrok nebo nájemce, jehož prostřednictvím majetek skutečně vlastním, buď zemře, nebo odejde, držbu si ponechám na základě úmyslu.

109. Pokud předám věc jinému, ztrácím její držbu; bylo totiž rozhodnuto, že držbu držíme, dokud se jí dobrovolně nevzdáme nebo dokud nás o ni někdo násilím nepřipraví.

110. Jestliže otrok, jehož mám v držení, tvrdí, že je svobodný, jako to učinil Spartakus, a je připraven obhájit svou svobodu u soudu, nebude považován za držitele pána, kterému se chystá odporovat. To je však správné pouze tehdy, když zůstal po dlouhou dobu na svobodě; jinak, jestliže se ze svého stavu otroka domáhá svobody a žádá o soudní rozhodnutí v této věci, zůstává přesto pod mou kontrolou a já ho držím v držení úmyslně, dokud nebude prohlášen za svobodného.

111. Místa, kam se uchylujeme v létě a v zimě, držíme záměrně, i když je v určitou dobu opouštíme.

112. Kromě toho můžeme mít držbu úmyslem i tělesně, prostřednictvím jiného, jak jsme uvedli v případě nájemce a otroka. Skutečnost, že určitý majetek vlastníme, aniž bychom si toho byli vědomi (jako je tomu v případě, kdy otroci získají peculium), by neměla představovat žádnou obtíž, neboť se má za to, že jej vlastníme jak úmyslem, tak faktickým působením otroků.

113. Nerva, syn, se domnívá, že movitý majetek, s výjimkou otroků, můžeme vlastnit tak dlouho, dokud je v naší správě; to znamená tak dlouho, dokud jej můžeme získat do přirozené držby, kdybychom si to přáli. Kdyby se totiž ztratilo stádo nebo spadla váza takovým způsobem, že ji nelze najít, okamžitě přestává být v našem vlastnictví, ačkoli ji nikdo jiný nemůže získat do držby; jiný je však případ, kdy nelze najít nic, co mám na starosti, protože to stále zůstává v sousedství a usilovné hledání to objeví.

114. Stejně tak divoká zvířata, která zavřeme do ohrad, a ryby, které hodíme do rybníků, jsou v našem vlastnictví. Ale ryby, které jsou v jezírku, nebo divoká zvířata, která se potulují v lesích ohrazených živým plotem, nejsou v našem vlastnictví, protože jsou ponechána své přirozené svobodě; jinak by totiž, kdyby někdo koupil les, byl považován za majitele všech zvířat v něm, což je nepravdivé.

115. Kromě toho máme v držení ptáky, které jsme zavřeli nebo ochočili a podrobili naší kontrole.

116. Některé autority velmi správně tvrdí, že holubi, kteří odlétají od našich budov, stejně jako včely, které opouštějí naše úly a mají ve zvyku se vracet, jsou v našem vlastnictví.

117. Labeo a Nerva, syn, vydali za svůj názor, že přestávám vlastnit každé místo, které řeka nebo moře zaplaví.

118. Přivlastníš-li si jakýkoli majetek, který byl u tebe uložen, s úmyslem jej ukrást, přestávám jej vlastnit. Jestliže ji však nepřemístíš z místa a máš v úmyslu popřít, že byla u tebe uložena, několik starověkých autorit, a mezi nimi Sabinus a Cassius, velmi správně tvrdí, že si stále zachovávám držbu, a to z toho důvodu, že krádež nemůže být spáchána, aniž by se s věcí manipulovalo, a krádež nemůže být spáchána pouhým úmyslem.

119. Pravidlo, že nikdo nemůže sám změnit svůj nárok na držbu majetku, bylo stanoveno antickými autoritami.

120. Pokud by mi však ten, kdo u mě nějakou věc uložil nebo mi ji půjčil, tutéž věc prodal nebo daroval, nebude se mít za to, že jsem změnil titul, na jehož základě držím věc, neboť jsem ji neměl v držbě.

121. Existuje tolik druhů držby, kolik je způsobů nabytí majetku, který nám nepatří; jako například koupí, darováním, odkazem, věnem, jako dědic, odevzdáním jako náhrada za spáchanou škodu, okupací, jako v případě, kdy získáme majetek ze země nebo z moře, od nepřítele nebo který sami vytvoříme. Závěrem lze říci, že existuje pouze jeden rod vlastnictví, ale jeho druhů je nekonečné množství.

122. Držbu lze rozdělit na dva druhy, neboť ji nabýváme buď v dobré, nebo ve zlé víře. Názor Quinta Mucia, který mezi různé druhy držby zahrnul i tu, která je dána na příkaz soudce za účelem zachování majetku, nebo tu, kdy držbu získáme proto, že není poskytnuta jistota proti hrozící újmě, je naprosto směšný. Pokud totiž někdo uvede věřitele do držby za účelem zachování majetku nebo pokud se tak děje proto, že nebyla poskytnuta jistota proti hrozící újmě, nebo ve jménu nenarozeného dítěte, neuděluje ve skutečnosti držbu, ale pouze opatrování a dohled nad majetkem. Proto když soused neposkytne jistotu proti hrozící újmě a my jsme postaveni do péče a tento stav trvá delší dobu, praetor nám po prokázání řádného důvodu dovolí získat skutečnou držbu majetku.

123. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

Otec okamžitě vlastní vše, co jeho syn získá jako součást jeho peculium, i když si nemusí být vědom, že je pod jeho kontrolou. Kromě toho je třeba přijmout stejné pravidlo, i když je syn v držení jiného jako otrok.

124. Paulus, O ediktu, kniha LXIII.

125. Jestliže ti dlužím Sticha na základě ustanovení a já ti ho nevydám a ty ho získáš do držení jiným způsobem, jsi lupič. Stejně tak, kdybych ti prodal nějaký majetek a nevydal ti ho a ty bys ho získal do vlastnictví bez mého souhlasu, nečiníš tak jako kupec, ale jako depredátor.

125. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Říkáme, že tajně drží něco ten, kdo se toho zmocní tajně, protože tuší, že druhá strana, která neví, co učinila, může vyvolat spor, a obává se, že bude své právo popírat. Kdo se však držby neujímá tajně, nýbrž se skrývá, je v takovém postavení, že se nepovažuje za tajného držitele. Neměl by se totiž brát v úvahu způsob, jakým držbu nabyt, nýbrž počátek jeho nabytí; tajně nezačne nabývat držbu ten, kdo tak činí v dobré víře, s vědomím nebo souhlasem toho, komu věc patří, nebo z jiného dobrého důvodu. Proto Pomponius říká, že tajně nabývá držbu ten, kdo se obává, že by v budoucnu mohl vzniknout nějaký spor, a osoba, již se obává, o tom neví, se držby zmocní tajně.

126. Labeo říká, že když jde člověk na trh, nikoho nenechá doma a po návratu z trhu zjistí, že se někdo zmocnil jeho domu, má se za to, že tento člověk získal tajnou držbu. Ten, kdo šel na trh, si tedy stále ponechává držbu, ale pokud by narušitel po návratu nepřipustil vlastníka, bude se mít za to, že se držby ujal spíše násilím než tajně.

127. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Pokud se vlastník nebude chtít vrátit na pozemek, protože se bude obávat použití vyšší síly, bude se mít za to, že držbu ztratil. To uvádí i Neratius.

128. Týž, O ediktu, kniha LXV.

Jako nelze držbu nabýt jinak než úmyslem a tělesným úkonem, tak stejně tak ji nelze ztratit, leda v případě, kdy dojde k opaku obou těchto věcí.

129. Gaius, O ediktu, kniha XXV.

Obecně se má za to, že máme věc v držbě, když ji někdo jako zmocněnec, hospodář nebo přítel drží naším jménem.

130. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud někdo pronajme majetek a poté si na něj činí nárok na základě nejistého titulu, má se za to, že se vzdal nájmu. Jestliže si ji nejprve nárokuje na základě nejistého titulu a poté ji pronajme, má se za to, že drží majetek na základě nájemní smlouvy; neboť cokoli se stane jako poslední, je třeba spíše zohlednit. Tohoto názoru je i Pomponius.

131. Pomponius pojednává o velmi pěkné otázce; totiž zda člověk, který si pronajímá pozemek, ale nárokuje si jej na základě nejistého titulu, tak nečiní za účelem držby, ale pouze proto, aby zůstal v držbě; je v tom totiž velký rozdíl, neboť jedna věc je držet, ale zcela jiná být v držbě. Osoby, které se ujaly držby za účelem zachování majetku, jako odkazovníci nebo sousedé, z důvodu hrozící škody, nemají majetek v držbě, ale mají jej v držbě za účelem péče o něj. V takovém případě splývají oba výše uvedené způsoby v jeden.

132. Pokud někdo pronajímá pozemek a žádá, aby byl uveden do držby na základě nejistého titulu, pokud jej pronajal za jednu sestercii, není pochyb o tom, že jej drží na základě své vůle, neboť nájemní smlouva pouze na tuto částku je neplatná. Pokud ji však pronajímá za přiměřené nájemné, musí se pak zjistit, co bylo učiněno dříve.

133. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Spravedlivě vlastní ten, kdo tak činí z pověření prétora.

134. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Ten, kdo má právo užívání majetku, má za to, že jej vlastní přirozeně.

135. Vlastnictví nemá nic společného s držbou, a proto se interdikt Uti possidetis neodmítá tomu, kdo zahájil řízení o navrácení majetku, neboť ten, kdo tak učiní, není považován za toho, kdo se držby vzdal.

136. Týž, O ediktu, kniha LXXII.

Pomponius vypráví, že kameny byly potopeny v Tibeře při ztroskotání lodi a poté byly vyzvednuty; a ptá se, zda vlastnictví zůstalo nezměněno po dobu, kdy byly v řece. Domnívám se, že vlastnictví, nikoliv však držba, zůstalo zachováno. Tento případ se nepodobá případu uprchlého otroka, neboť otroka považujeme za vlastníka, abychom mu zabránili zbavit se vlastnictví; případ kamenů je však jiný.

137. Pokud někdo využívá cizího prostředku, měl by tak činit se závazky a vadami, které jsou s tím spojeny. Proto s ohledem na dobu, po kterou měl prodávající věc v držbě, bereme v úvahu i otázky násilí, utajení a nejistého vlastnictví.

138. Kromě toho, pokud někdo vrátí otroka prodávajícímu, vyvstává otázka, zda tento může mít prospěch z doby, po kterou byl otrok v držení kupujícího. Některé autority se domnívají, že nemůže, a to z toho důvodu, že vrácení otroka ruší prodej; jiné se domnívají, že kupující může mít zisk z doby držby prodávajícího a prodávající z doby držby kupujícího. Domnívám se, že tento názor by měl být přijat.

139. Jestliže svobodný otrok nebo otrok patřící jinému, který slouží v dobré víře, koupí nemovitost a třetí osoba ji získá do držby, nemůže ani domnělý otrok, když se stane svobodným, ani skutečný vlastník profitovat z doby, po kterou byla nemovitost v rukou dobrověrného držitele.

140. Pokud dědic nevladl na prvním místě, vyvstala otázka, zda může mít prospěch z držby zůstavitele. A skutečně, držba se mezi stranami prodeje přerušuje, ale mnoho autorit nezastává stejný názor s ohledem na dědice, protože dědické právo je mnohem rozsáhlejší než právo koupě. V souladu s liberálním výkladem práva je však spíše to, aby bylo ohledně dědiců přijato stejné pravidlo, které platí pro kupující.

141. Nejenže dědicům prospívá držba zůstavitele, kterou měl v době své smrti, ale tento účinek má i ta, kterou měl kdykoli.

142. Také s ohledem na věno, pokud byl majetek jako takový buď darován, nebo přijat, přináší doba držby prospěch buď manželovi, nebo manželce, podle toho, o jaký případ se jedná.

143. Pokud někdo převedl majetek na základě nejistého právního titulu, vzniká otázka, zda může mít prospěch z doby, po kterou byl majetek v držbě osoby, na kterou byl převeden. Domnívám se, že ten, kdo ji převedl na základě nejistého titulu, nemůže mít zisk z doby držby, dokud je tento titul nejistý; pokud však znovu nabude držbu a nejistý titul zanikne, může mít zisk z držby v době, kdy byla nemovitost držena na základě nejistého titulu.

144. V jistém případě byla položena otázka, zda může manumitovaný otrok, který má v držbě majetek tvořící součást jeho peculium (jeho peculium mu nebylo vydáno), a jeho pán chce mít zisk z doby, kdy jej držel osvobozený otrok, přičemž držba majetku byla odevzdána, zda tak může učinit. Bylo rozhodnuto, že mu nemá být přiznán prospěch z doby držby, protože jeho jednání bylo tajné a nepoctivé.

145. Pokud mi byl majetek vrácen na základě rozhodnutí soudu, bylo rozhodnuto, že mám nárok na využití doby, po kterou jej držel můj odpůrce.

146. Je však třeba mít na paměti, že dědic má nárok na prospěch z doby, kdy byl majetek v rukou zůstavitele. Podívejme se však, zda mu bude prospívat doba, po kterou byl majetek v držení dědice. Domnívám se, že bez ohledu na to, zda bylo dědictví odkázáno absolutně nebo podmíněně, by mělo platit, že odkazovník může mít prospěch z doby, kdy byl v držení

dědice, než byla podmínka splněna nebo majetek vydán. Doba, po kterou ji měl zůstavitel v držbě, bude odkazovníkovi vždy ku prospěchu, je-li odkaz nebo svěřenství pravé.

147. Kromě toho ten, komu je majetek darován, má právo na zisk z doby, kdy jej měla osoba, která jej darovala.

148. Doba držby se vztahuje na ty, kdo sami mají v držbě to, co je jejich vlastní; nikdo však nebude mít nárok na tuto výsadu, pokud sám nebyl v držbě.

149. Opět platí, že doba držby nebude mít žádnou výhodu tam, kde je držba vadná; držba, která není vadná, však nezpůsobuje žádnou újmu.

150. Paulus, O ediktu, kniha LXVIII.

Kdyby můj otrok nebo můj syn, který je pod mou kontrolou, provedl prodej, bude mu přiznán prospěch z doby, po kterou byl v mé moci; to znamená za předpokladu, že jednal s mým souhlasem nebo měl svobodnou správu svého peculium.

151. Pokud něco prodá opatrovník nebo kurátor, bude mít kupující nárok na užitek z doby, po kterou opatrovanec nebo choromyslný majetek vlastnil.

152. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVI.

Rozumí se, že přestáváme vlastnit majetek, který nám byl ukraden, stejně jako kdybychom o něj byli připraveni násilím. Pokud nám však někdo, kdo je pod naší kontrolou, něco ukradne, neztrácíme jeho vlastnictví, dokud to zůstává v jeho rukou; a to z toho důvodu, že vlastnictví pro nás získávají osoby tohoto druhu. Proto se má za to, že vlastníme uprchlého otroka; neboť jako nemůžeme být zbaveni vlastnictví jiných věcí, které má on, tak podobně nemůžeme být zbaveni my jeho.

153. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Cokoli, co žena dává svému muži nebo muž své ženě, drží on nebo ona jako vlastník.

154. Týž, O ediktu, kniha LXXVI.

Je-li někdo násilím zbaven majetku, je třeba mít za to, že zůstal v držbě, neboť má moc získat jej zpět prostřednictvím interdiktu z důvodu násilí.

155. Rozdíl mezi vlastnictvím a držbou spočívá v tom, že vlastnictví trvá i proti vůli vlastníka; držba však zaniká, jakmile se někdo rozhodne, že si ji nechce ponechat. Pokud tedy někdo odevzdá držbu s úmyslem, že mu bude majetek posléze vrácen, přestává jej vlastnit.

156. Celsus, Digesty, kniha XXIII.

Co vlastním svým jménem, mohu vlastnit jménem jiného. Neměním totiž vlastnické právo ke svému majetku, když jej držím prostřednictvím jiného, nýbrž přestávám majetek vlastnit a činím ho vlastníkem svým vlastním úkonem. Není totéž vlastnit osobně a vlastnit jménem jiného; neboť vlastní ten, jehož jménem je držba držena. Zástupce propůjčuje své zastoupení k držbě jiného.

157. Pokud vydáš majetek nepřičetné osobě, o níž se domníváš, že je při smyslech, z toho důvodu, že se ti v tvé přítomnosti zdálo, že je klidná a má nezakalenou mysl, ačkoli nezíská držbu, "ztratíš ji. Stačí totiž, že jste se vzdali držby, i když jste ji právně nepřevedli, neboť by bylo absurdní tvrdit, že někdo neměl v úmyslu se jí vzdát, pokud ji právně nepřevedl; a skutečně, právě proto, že si myslí, že ji převedl, projevuje svůj úmysl držbu předat.

158. Nařídím-li prodávajícímu, od něhož jsem věc koupil, aby mi ji dodal do mého domu, je jisté, že věc držím, i když se jí dosud nikdo nedotkl. Nebo pokud mi prodávající ukáže z mé věže sousední pozemek, o němž říká, že mi odevzdává držbu, začínám uvedený pozemek vlastnit, a to stejně, jako kdybych do jeho hranic vložil svou nohu.

159. Jestliže, když jsem na jedné straně svého pozemku, vstoupí nějaká jiná osoba na stranu opačnou s úmyslem tajně získat držbu, nepovažuji se za osobu, která držbu okamžitě ztratila, neboť ji mohu snadno z pozemku vyhnat, jakmile jsem o jejím činu informován.

160. Opět platí, že vstoupí-li vojsko na pozemek s velkým násilím, získá držbu pouze té části, kterou obsadilo.

161. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Člověk, který v dobré víře koupil od jiného pozemek, si poté tentýž pozemek od vlastníka pronajal. Ptám se, zda jej přestal vlastnit, či nikoli. Odpovídám, že okamžitě přestal.

162. Když starověcí říkají, že nikdo nemůže sám změnit titul své držby, je pravděpodobné, že měli na mysli toho, kdo, jsa v držbě majetku tělesně i úmyslně, se rozhodl vlastnit jej pod nějakým jiným titulem; a nikoli toho, kdo poté, co se vzdal držby pod svým prvním titulem, chtěl získat držbu podruhé, pod jiným titulem.

163. Týž, Digest, kniha XIX.

Pokud někdo, kdo půjčil věc k užívání, ji prodá a nařídí, aby byla vydána kupujícímu, a vypůjčitel ji nevydá; v některých případech se bude mít za to, že vlastník držbu ztratil, a v jiných nikoli. Vlastník totiž ztratí držbu pouze tehdy, když věc, která byla zapůjčena, není vrácena, když ji požaduje. Ale co když existoval oprávněný a rozumný důvod pro vrácení, a ne pouze to, že si vypůjčitel přál ponechat věc v držbě?

164. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Někdy můžeme předat jinému držbu majetku, který sami nedržíme; jako například tehdy, když ten, kdo drží věc jako dědic, a než se stane jejím vlastníkem, si ji nárokuje na základě nejistého titulu od skutečného dědice.

165. Majetek, který byl při ztroskotání lodi hozen přes palubu, nelze nabýt lichvou, neboť nebyl opuštěn, ale pouze ztracen.

166. Domnívám se, že stejné právní pravidlo platí i pro majetek, který byl vhozen do moře za účelem odlehčení lodi, neboť za opuštěný nelze považovat ten, který byl dočasně odevzdán z důvodu bezpečnosti.

167. Když si někdo nárokuje cizí majetek na základě nejistého titulu a pronajme si ho od něj, držba téhož se vrátí vlastníkovi.

168. Týž, O Cassiovi, kniha XIII.

Kdo získá držbu takovým způsobem, že si ji nemůže ponechat, nepovažuje se za toho, kdo ji vůbec nabyl.

169. Týž, Listy, kniha I.

Jakmile jsme ustanoveni dědici a pozůstalost byla přijata, přecházejí na nás všechna práva k ní; držba nám však nepatří, dokud se jí přirozeně neujmeme.

170. Pokud jde o ty, kdo padnou do rukou nepřítele, je právo týkající se jejich zachování vlastnických práv zvláštní, protože ztrácejí tělesnou držbu téhož, ani nemohou být drženi jako vlastníci čehokoli, když jsou sami drženi jinými; proto z toho vyplývá, že když se vrátí, je třeba nového nabytí držby, i když mezitím nikdo jejich majetek nevlastnil.

171. Ptám se také, jestliže spoutám svobodného člověka, abych ho vlastnil, zda skrze něj vlastním vše, co vlastní on. Odpovídám, že pokud si nárokuje svobodného člověka, nemyslím si, že ho vlastníte; a protože tomu tak je, je mnohem

méně důvodů, abyste jeho majetek vlastnil vy; ani povaha věcí nepřipouští, že bychom mohli něco vlastnit prostřednictvím toho, koho nemám právně v moci.

172. Týž, Listy, kniha XIV.

Cokoli, čeho se tvůj otrok zmocní násilím, aniž bys o tom věděl, nevlastníš, protože ten, kdo je pod tvou kontrolou, nemůže nabýt tělesné držby, pokud o tom nevíš; může však nabýt držby právní, jako například vlastní to, co se mu dostane do rukou jako součást jeho peculium. Když se totiž říká, že pán vlastní svého otroka, je k tomu vynikající důvod, protože to, co otrok drží skutečně a z dobrého důvodu, patří k jeho peculiu, a peculium, které otrok nemůže vlastnit jako občan, ale drží je přirozeně, se považuje za vlastnictví jeho pána. Cokoli, co otrok získá protiprávním jednáním, však pán nevlastní, protože to není zahrnuto do peculium otroka.

173. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXV.

Přestáváme vlastnit něco, co bylo v našem držení a co se tak úplně ztratilo, že nevíme, kde to je.

174. Vlastníme prostřednictvím našich zemědělců, našich nájemců a našich otroků. Pokud zemřou, stanou se šílenými nebo je najme někdo jiný, rozumí se, že je stále držíme. V tomto ohledu není žádný rozdíl mezi naším nájemcem a naším otrokem, jejichž prostřednictvím si ponecháváme vlastnictví majetku.

175. Když držíme majetek pouze na základě úmyslu, vzniká otázka, zda v tom pokračujeme, dokud do něj skutečně nevstoupí někdo jiný, takže se jeho faktická držba stává přednostní; nebo skutečně (a to je lepší názor), zda jej držíme, dokud nám po našem návratu někdo nezabrání ve vstupu; nebo zda přestáváme držet na základě úmyslu, protože tušíme, že nás vyžene ten, kdo se držby ujal. Tento názor se zdá být rozumnější.

176. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Určitou část pozemku lze držet a nabýt dlouhodobou držbou, a také určitou část, která je nedělitelná a kterou získáme koupí, darováním nebo z jakéhokoli jiného titulu, lze také nabýt tímto způsobem. Část, která není výslovně určena, však nelze ani odevzdat, ani přijmout; jako například když na vás převedu "celý takový a takový pozemek, na který mám nárok"; neboť kdo nezná skutečnosti, nemůže ani převést, ani přijmout něco, co je nejisté.

177. Paulus, Listy, kniha V.

Pokud si člověk, který se stal nepřičetným, ponechá les v držbě, neztrácí jeho vlastnictví, dokud je v tomto stavu, protože šílenec nemůže ztratit úmysl vlastnit.

178. Tertullianus, Otázky, kniha I.

Pokud vlastním majetek a poté jej pronajmu, ztrácím vlastnictví? Je velký rozdíl v tom, jaký byl v tomto případě úmysl zůstavitele. Především je důležité zjistit, zda vím, že jsem v držbě, nebo o tom nevím; a zda si pronajímám majetek jako svůj, nebo jako patřící někomu jinému, a s vědomím, že je můj, zda si jej pronajímám s ohledem na vlastnictví, nebo pouze proto, abych získal držbu. Neboť pokud jste v držbě mé nemovitosti a já od vás koupím její držbu nebo s odkazem na ni uzavřu smlouvu, bude platná jak koupě tak i smlouva; výsledkem bude, že bude existovat jak prekarizované vlastnictví, tak i nájem, pokud existoval výslovný úmysl pouze pronajmout držbu nebo úmysl nárokovat si ji na základě prekarizovaného vlastnictví.

179. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Bylo rozhodnuto, že opatrovanec může ztratit držbu bez oprávnění svého opatrovníka, ale nepřestává vlastnit věc úmyslem, jako se to děje provedením tělesného úkonu, neboť může ztratit to, co závisí na úkonu. Jinak je tomu v případě, kdy chce pozbýt držbu úmyslem, neboť to nemůže učinit.

180. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Když někdo drží celý dům, nepovažuje se za držitele různých předmětů, které jsou v budově obsaženy.

181. Držbu ztrácíme několika způsoby; jako například když pohřbíme mrtvé tělo na místě, které vlastníme, neboť nemůžeme vlastnit místo, které je náboženské nebo posvátné, i kdybychom náboženstvím pohrdali, a nadále je držet jako soukromé vlastnictví. Stejně pravidlo platí i pro svobodného člověka, který je držen jako otrok.

182. Labeo říká, že vlastník budovy ztrácí držbu proti své vůli, když prétor nařídí její převzetí, pokud není poskytnuta jistota proti hrozící újmě.

183. Stejně tak nepřestáváme vlastnit pozemek, který je zabraný mořem nebo řekou, nebo pokud se někdo, kdo má majetek v držbě, dostane pod kontrolu jiného.

184. Opět přestáváme vlastnit majetek, který je movitý, několika způsoby, jako když jej nechceme vlastnit nebo když například manumitujeme otroka. Kromě toho, jestliže něco vlastní a změní se jeho podoba, jako například oděv z vlny, uplatní se stejné pravidlo.

185. Cokoli, co vlastní nájemcem, nemůže vlastnit můj dědic, ledaže by to skutečně získal do držby, neboť můžeme držet, ale nemůžeme nabýt držby pouhým úmyslem. Co však vlastní jako nabyvatel, může můj dědic získat užíváním prostřednictvím nájemce.

186. Jestliže ti něco půjčím a ty to půjčíš Titiovi a on si bude myslet, že je to tvoje, budu to i nadále vlastnit. Stejné pravidlo bude platit, jestliže můj nájemce dá můj pozemek do podnájmu nebo ten, u něhož jsem majetek uložil, by ho zase uložil u jiného; a stejné pravidlo musí být dodrženo, i když to udělá několik osob.

187. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Pokud nájemce opustí pozemek bez úmyslu vzdát se držby a vrátí se, platí, že držbu drží tentýž pronajímatel.

188. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Ačkoli poručník není vázán bez oprávnění svého opatrovníka, přesto mu můžeme držbu ponechat.

189. Pokud nájemce prodá nemovitost, pronajme si ji od kupujícího a platí nájemné oběma pronajímatelům, držbu si právoplatně ponechává ten, kdo ji pronajal jako první, prostřednictvím nájemce.

190. Nezletilý může oprávněně držet cokoli, pokud to získá se souhlasem svého poručníka, neboť nedostatek soudnosti nezletilého je nahrazen autoritou poručníka. Tento názor byl přijat z důvodu jeho pohodlnosti, neboť jinak by kojeneček, který získá věc do držby, nevěděl, co činí. Nicméně opatrovanec může získat držbu bez pravomoci svého poručníka a kojeneček může vlastnit peculium prostřednictvím otroka.

191. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

I kdyby prodávající pozemku někomu nařídil, aby kupujícího uvedl do plné držby, sám kupující nemůže legálně nabýt držbu dříve, než se tak stane. Stejně tak, pokud by přítel prodávajícího, aniž by věděl, že prodávající zemřel, uvedl kupujícího do držby, aniž by mu v tom dědicové bránili, bude držba právoplatně odevzdána. Pokud to však učinil s vědomím, že vlastník je mrtev, nebo pokud si byl vědom, že dědicové si nepřejí, aby se tak stalo, uplatní se opačné pravidlo.

192. Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Jestliže mě uvedeš do plné držby kornelijského majetku a já si myslím, že jsem uveden do držby sempronijského majetku, ale vstoupím do kornelijského majetku, nenabudu držby, ledaže bychom se mylili pouze ve jménu a shodli se ohledně majetku. Protože se však shodujeme s odkazem na vlastnictví, může vzniknout pochybnost, zda neztrácíš držbu; Celsus a Marcellus totiž říkají, že držbu můžeme ztratit a změnit pouhým úmyslem. A jestliže lze držbu nabýt úmyslem, lze ji nabýt i v tomto případě? Nemyslím si, že by ho mohl nabýt člověk, který se mylí. Proto ten, kdo se držby pouze vzdává, jakoby podmíněně, ji neztrácí.

193. Jestliže však odevzdáváte držbu nikoli mně, ale mému zástupci, je třeba zvážit, zda držbu nabudu já, jestliže se mylím, ale můj zástupce nikoli. Protože platí, že ji může nabýt ten, kdo nezná skutečnosti, může ji nabýt i ten, kdo se mylí. Pokud se však můj zástupce mylí a já ne, je lepší názor, že držbu nabudu já.

194. Můj otrok pro mě také nabývá držbu bez mého vědomí. Neboť i otrok patřící jinému, jak říká Vitellius, může pro mne nabýt držbu, jestliže se ujme vlastnictví mým jménem, ať už je držen mnou, nebo vůbec nikým. I to je třeba připustit.

195. Týž, O všech soudech, kniha V.

Spor o držbu je ukončen, jakmile soudce rozhodne, která strana je v držbě. To se děje tak, že ten, kdo držbu ztratí, může zaujmout postavení žalobce a poté podat žalobu proti vlastníkovu.

196. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Ten, kdo převede pozemek na věřitele formou zástavy, je srozuměn s tím, že si ponechává jeho držbu. Ale i kdyby si ji nárokoval na základě nejistého titulu, může ji také nabýt dobrou držbou; protože držba věřitele nepřekáží promlčení, je menší důvod, aby nárok dlužníka na základě nejistého titulu nepředstavoval žádnou překážku, protože má mnohem lepší právo ten, kdo si nárokuje vlastnictví na základě nejistého titulu a je v držbě, než ten, kdo držbu vůbec nemá.

197. Marcianus, O hypoteční formulí.

Když je pozemek dán do zástavy a držba je odevzdána a nemovitost byla poté věřitelem pronajata a je dohodnuto, že ten, kdo ji zatížil, bude považován za nájemce na venkově a za nájemce ve městě, má se za to, že věřitel má nemovitost v držbě prostřednictvím dlužníka, který ji pronajal.

198. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Pán, který napíše svému nepřítomnému otrokovi, aby zůstal na svobodě, nemá v úmyslu vzdát se okamžitě držby otroka, ale jeho úmysl je spíše odložen do doby, kdy bude otrok o této skutečnosti informován.

199. Když někdo odevzdá držbu pozemku tak, že nemá v úmyslu nám ji odevzdat, pokud mu pozemek nepatří, nemá se za to, že odevzdal držbu, pokud je pozemek ve vlastnictví jiného. Kromě toho je třeba si uvědomit, že držbu lze odevzdat podmíněně, stejně jako se majetek převádí pod podmínkou a nepřechází na toho, kdo jej přijímá, pokud není podmínka splněna.

200. Pokud člověk, který prodal otroka Titiovi, jej předá svému dědici, může tento dědic získat držbu nemovitosti prostřednictvím otroka; nikoliv z toho důvodu, že by se mu otrok dostal do rukou z nemovitosti, ale proto, že je oprávněn k žalobě na koupi. Pokud totiž otrok náleží zůstaviteli v souladu s podmínkami ustanovení nebo závěti a dědic jej obdrží, nebude mu zakázáno získat vlastnictví majetku pozůstalosti prostřednictvím otroka.

201. Týž, O Miniciovi, kniha II.

Domnívám se, že je rozdíl, s jakým úmyslem je majetek uložen do rukou rozhodce; pokud se tak totiž stane za účelem vzdání se držby a je to jasně prokázáno, nebude držba rozhodce stranám pro účely lichvy nijak prospěšná. Byla-li však věc uložena do úschovy, je stanoveno, že ten, kdo věc získá, může mít z držby prospěch, aby věc nabyt na základě vydržení.

202. Africanus, Otázky, kniha VII.

Jestliže tě tvůj otrok vyžene z pozemku, který jsem ti dal do zástavy, dokud byl v mém držení, platí, že jej máš i nadále v držbě, neboť si stále zachováš držbu prostřednictvím téhož otroka.

203. Jestliže nájemce, jehož prostřednictvím drží vlastník pozemek v držbě, zemře, bylo z důvodu veřejného pohodlí rozhodnuto, že držba je zachována a pokračuje prostřednictvím nájemce. Nemělo by platit, že držba je smrtí posledně jmenovaného okamžitě přerušena, neboť tomu tak není, pokud vlastník neopomene držbu převzít. Jiný názor je třeba zastávat, pokud se nájemce držby dobrovolně vzdá. To však platí pouze v případě, že cizí osoba mezitím nebyla v držbě, ale vždy zůstává jako součást majetku nájemce.

204. Koupil jsem tvého otroka od Titia v dobré víře a vlastnil jsem ho poté, co mi byl vydán, a když jsem se pak ujistil, že je tvůj, ukryl jsem ho, abych ti zabránil vznést na něj nárok. Domnívám se, že kvůli němu by se nemělo mít za to, že jsem ho po tuto dobu tajně vlastnil. Neboť na druhou stranu, kdybych vědomě koupil vašeho otroka od někoho, kdo není jeho

vlastníkem, a pak bych si ho ponechal v tajné držbě i poté, co jsem vám to oznámil, nepřestal bych z tohoto důvodu otroka tajně držet.

205. Pokud tajně odejmu svého vlastního otroka od nabyvatele v dobré víře, bylo rozhodnuto, že bych neměl být považován za jeho tajného držitele, protože vlastník ho nedrží na základě nejistého vlastnického práva ani na základě pronájmu svého majetku; a neexistují žádné jiné způsoby nabytí tajné držby.

206. Paulus, Institutes, kniha I.

Kdo vstoupí na pozemek jako přítel na základě práva známosti, nepovažuje se za jeho držitele, protože na něj nevstoupil s úmyslem tak učinit, ačkoli může mít pozemek ve faktické držbě.

207. Ulpianus, Pravidla, kniha IV.

Pokud je otrok ve společném vlastnictví držen jedním ze spoluvlastníků jménem všech, rozumí se, že je držen všemi.

208. Pokud zástupce koupí majetek na pokyn svého zmocnitele, nabývá jej pro něj okamžitě do vlastnictví. To neplatí, jestliže ji koupí na vlastní odpovědnost, ledaže by jeho zmocnitel prodej ratifikoval.

209. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Julianus říká, že pokud někdo koupí pozemek, o jehož malé části ví, že patří jinému, a byl si vědom, že zmíněná malá část byla rozdělena; může zbytek pozemku nabýt na základě předkupního práva. Pokud však byla zmíněná část nerozdělená, může pozemek nabýt také na základě promlčení, i když nemusí vědět, kde se dotyčná část nachází; protože to, o čem si myslel, že patří prodávajícímu, přechází promlčením na kupujícího, aniž by z toho vznikla jakákoli škoda.

210. Také Pomponius v páté knize různých pasáží říká, že pokud kupující ví nebo se domnívá, že užívací právo k pozemku patří jinému, může ho přesto získat dlouhodobou držbou.

211. Stejně pravidlo platí, jak říká, jestliže koupím majetek, o němž vím, že byl zastaven.

212. Papinianus, Otázky, kniha XXIII.

Když člověk, který se chystal vydat na dlouhou cestu, zakopal pro jistotu své peníze do země, a když se vrátil, nemohl si vzpomenout na místo, kde byl poklad ukryt, vyvstala otázka, zda jej přestal vlastnit, nebo kdyby později místo našel, zda by

okamžitě začal nabývat vlastnictví. Vyslovil jsem názor, že vzhledem k tomu, že se neříká, že peníze byly ukryty za jiným účelem než za účelem úschovy, nelze toho, kdo je ukryl, považovat za osobu zbavenou vlastnického práva; ani výpadek jeho paměti není na újmu tomuto právu, neboť nikdo jiný si peníze nepřisvojil. Na druhou stranu by bylo možné tvrdit, že držbu svých otroků ztrácíme v době, kdy je již nevidíme. Nezáleží ani na tom, zda peníze ukryji na svém pozemku, nebo na pozemku jiného; kdyby totiž někdo ukryl svůj majetek na mém pozemku, nezískal bych jeho držbu, pokud bych tak neučinil tam, kde je nad zemí. Proto skutečnost, že pozemek patří jinému, mě nezbavuje mé vlastní držby, neboť není rozdíl, zda mám držbu nad, nebo pod zemí.

213. Vystává otázka, proč držbu majetku patřícího k jeho peculium nabývá otrok pro svého pána, aniž by o tom tento věděl. Řekl jsem, že toto pravidlo bylo přijato z důvodu veřejného pohodlí, aby se pánové nemuseli neustále vypyávat na majetek patřící do peculium svých otroků a na důvod, proč se tam nachází; takže v tomto případě nelze tvrdit, že držba byla nabyta pouze úmyslem. Pokud je totiž získán nějaký majetek, který není součástí peculium, je nutná vědomost pána, ale držba se nabývá pouhým jednáním otroka.

214. Po vysvětlení těchto záležitostí přichází na řadu otázka ztráty držby; a já se domnívám, že je velký rozdíl, zda držíme držbu sami, nebo prostřednictvím jiných. Pokud totiž jde o držbu, kterou držíme vlastním jednáním, můžeme ji ztratit buď úmyslně, nebo naším jednáním, pokud se jí vzdáme s očekáváním, že ji již nebudeme držet; ale držbu k majetku, který jsme získali jednáním otroka nebo nájemce, neztrácíme, pokud si majetek nepřivlastnil někdo jiný; a to se může stát i bez našeho vědomí. Pro ztrátu držby platí ještě další rozlišení, neboť držba zimních a letních letovisek se udržuje pouhým úmyslem,

215. Týž, Definice, kniha II.

I když tam při odchodu nenecháváme otroka nebo nájemce.

216. Týž, Otázky, kniha XXIII.

I kdyby snad někdo jiný vstoupil na pozemek s úmyslem zmocnit se ho, má se za to, že dřívější držitel si ponechává držbu, dokud neví, že se ho zmocnil někdo jiný. Neboť jako se závazek ze závazku uvolňuje stejným způsobem, jakým byl učiněn, tak i v případě, že je držba držena pouze s úmyslem, neměla by být odňata bez vědomí kohokoli.

217. Týž, Otázky, kniha XXVI.

Pokud se rozhodnete nevrátit movitou věc, která u vás byla uložena nebo která vám byla dána do držby jako výpůjčka, bylo rozhodnuto, že druhá strana ztratí držbu okamžitě, i když o vašem úmyslu neví. Důvodem je to, že v případě, kdy je péče o movitý majetek zanedbána nebo opuštěna, i když si jej nikdo jiný nepřivlastní, je dřívější držba obvykle poškozena. To uvedl

Nerva, syn, ve svých Knihách o usukapitulaci. Říká také, že jinak je tomu v případě, že nebyla použita náležitá péče, když byl otrok zapůjčen; neboť držba pouze jeho bude trvat tak dlouho, dokud se ho nikdo jiný nezmocní, to znamená, že otrok může držbu udržet pro svého pána, pokud má v úmyslu se k němu vrátit; a stejně tak můžeme jeho prostřednictvím získat držbu jiného majetku. Proto držba takových předmětů, které jsou zbaveny rozumu nebo života, je okamžitě ztracena, ale držba otroků je zachována, pokud mají úmysl se vrátit.

218. Týž, Názory, kniha X.

Jistý muž daroval pozemek spolu s otroky, kteří k němu patřili, a v dopise uvedl, že odevzdává držbu tohoto majetku. Pokud by se jeden z darovaných otroků dostal do rukou toho, kdo dům přijal, a poté by byl poslán zpět na pozemek, bylo rozhodnuto, že vlastnictví pozemku a ostatních otroků bylo nabyto prostřednictvím výše uvedených.

219. Týž, Definice, kniha II.

Držbu mohou nabýt prostřednictvím otroka, v němž mám užívací právo, pokud se tak stane prostřednictvím mého majetku nebo služeb otroka; protože ten je přirozeně v držení uživatele a držba si vypůjčuje mnoho věcí ze zákona.

220. Ti, kdo jsou pod kontrolou jiných, mohou držet majetek náležející k jejich peculium, ale nemohou jej vlastnit; z toho důvodu, že držba není jen věcí faktickou, ale také právní.

221. Ačkoli držbu prostřednictvím zmocněnce může zmocnitel nabýt bez jeho vědomí, lichva může prospět jen tomu, kdo ví, že se držby ujal; přesto žaloba na vyklizení není zmocněnci proti prodávajícímu bez souhlasu zmocněnce přiznána, ale může být k jejímu přiznání donucen mandátní žalobou.

222. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha V.

Ani držbu, ani vlastnictví, ani cokoli jiného nemůže nabýt užíváním mého majetku ten, koho jsem přiměl k tomu, aby se mylně domníval, že je můj syn pod mou kontrolou.

223. Držbu pro nás může nabýt uprchlý otrok, pokud se ho nezmocnil někdo jiný a nemyslí si, že je svobodný.

224. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha V.

Labeo říká, že držbu určitých věcí můžeme nabýt úmyslem; jako například když koupím hromadu dřeva a prodávající mi nařídí, abych ji odstranil, bude se mít za to, že na mě byla převedena, jakmile nad ní postavím stráž. Stejně pravidlo platí pro

prodej vína, kde jsou všechny sklenice pohromadě. Říká však: Podívejme se, zda se jedná o skutečné předání, protože je jedno, zda přikážu, aby byla úschova věci předána mně, nebo někomu jinému. Domnívám se, že v tomto případě jde o to, že i když hromada dřeva nebo sklenice nebyly skutečně předány, měly by se přesto považovat za předané. Nevidím žádný rozdíl v tom, zda hromadu dřeva převezmu já sám, nebo tak učiní někdo jiný na můj pokyn. V obou případech musí být to, zda bylo držení získáno, či nikoli, určeno povahou úmyslu.

225. Venuleius, Interdicts, kniha I.

Tituly držby a užívání majetku se nesmí zaměňovat, stejně jako se nesmí zaměňovat držba a vlastnictví. Neboť držba je znemožněna, jestliže jiný má užívání a požívání, ani nelze počítat uživatelské právo jedné osoby, jestliže jiná osoba má majetek v držbě.

226. Je jasné, že když je někomu zakázáno stavět, je mu také zakázáno ponechat si držbu.

227. Jedním ze způsobů, jak uvést osobu do držby nemovitosti, je zakázat, aby vůči ní bylo projevováno jakékoli násilí, když na ni vstupuje. Soudce totiž nařídí protistraně, aby se ihned vzdala a zřekla držby, což je mnohem rozhodnější než nařídít jí, aby ji pouze obnovila.

228. Týž, Interdikty, kniha V.

Držba, která je vadná, je obvykle výhodná jen proti cizím osobám.

Tit. 3. O přerušení promlčení a o lichvě.

229. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Usukapitulace byla zavedena pro veřejné blaho, a to zejména proto, aby vlastnictví určitého majetku nezůstávalo dlouho a téměř navždy neurčeno; jako se poskytuje vlastníkům dostatečný čas k tomu, aby se mohli informovat o svém majetku.

230. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Lichva je přerušení lichvy. Orátoři nazývají usukapci časté užívání.

231. Modestinus, Pandekty, kniha V.

Usukapce je doplnění vlastnictví nepřetržitou držbou po dobu stanovenou zákonem.

232. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Na dalším místě musíme hovořit o usukapitulaci; přitom musíme postupovat v pravidelném pořadí a zkoumat, kdo může nabýt vlastnictví usukapitulací, jaké vlastnictví lze tímto způsobem nabýt a jaká doba je k tomu nutná.

233. Hlava domácnosti může nabýt majetek lichvou; syn pod otcovskou kontrolou tak může učinit také; a to zejména v případě, kdy jako voják získá lichvou majetek nabytý během vojenské služby.

234. Svěřenec může nabýt majetek lichvou, pokud se ho ujme se souhlasem svého poručníka. Pokud se chopí držby bez souhlasu svého opatrovníka, ale přesto má v úmyslu tak učinit, říkáme, že může nabýt majetek lichvou.

235. Nepříčetná osoba, která se chopí držby dříve, než se projeví její nepřičetnost, nabývá věc lichvou; taková osoba ji však může takto nabýt pouze tehdy, má-li držbu z titulu, skrze který může dojít k lichvě.

236. Otok se nemůže držby chopit jako dědic.

237. Pokud úroda, děti otroků a přírůstek stád nepatřily zemřelému, lze je nabýt lichvou.

238. Atiniánský zákon stanoví, že ukradený majetek nelze nabýt lichvou, pokud není navrácen pod kontrolu osoby, které byl ukraden; tomu je třeba rozumět tak, že musí být navrácen vlastníkovi, a nikoli tomu, komu byl tajně odňat. Pokud je tedy majetek odcizen věřiteli, kterému byl půjčen nebo dán do zástavy, měl by být vrácen vlastníkovi.

239. Labeo také říká, že pokud je peculium mého otroka ukradeno bez mého vědomí a on ho poté získá zpět, bude se mít za to, že bylo navráceno do mé správy. Přesnější je říci, za předpokladu, že jsem věděl, že mi byl majetek vrácen. Nestačí totiž,

aby otrok pouze získal zpět majetek, který ztratil bez mého vědomí, ale musel jsem také chtít, aby tvořil součást jeho peculium, neboť pokud jsem si to nepřál, bude pak nutné, abych nad ním získal faktickou kontrolu.

240. Pokud mi tedy můj otrok něco ukradne a poté věc vrátí na své místo, lze ji nabýt lichvou jako navrácenou pod mou kontrolu, stejně jako kdybych nevěděl, že byla ukradena; kdybych to totiž věděl, vyžadujeme, abych si byl vědom toho, že mi byla vrácena.

241. Navíc, pokud by si otrok ponechal jako součást svého peculium stejný majetek, který ukradl, nebude se mít za to, že mi byl vrácen (jak uvádí Pomponius), ledaže bych jej měl v držení stejným způsobem, jako jsem jej měl před krádeží; nebo pokud bych, když jsem se dozvěděl, že byl odcizen, souhlasil s tím, aby jej otrok zahrnul do svého peculium,.

242. Labeo říká, že pokud u tebe uložím nějaký majetek a ty ho prodáš za účelem zisku, a pak, když se kajícně obrátíš, ho znovu odkoupíš a ponecháš si ho ve stejném stavu, v jakém byl předtím, ať už o této transakci nevím, nebo o ní vím, bude se mít za to, že byl navrácen do mé moci, podle názoru Prokulova, který je správný.

243. Je-li majetek svěřence odcizen, musí být považováno za dostatečné, že jeho opatrovník věděl, že byl vrácen do domu svěřence. V případě nepřičetného postačí, pokud jeho opatrovníci vědí, že majetek byl vrácen.

244. Majetek je třeba považovat za navrácený do správy vlastníka, pokud jej získá zpět do své držby takovým způsobem, že jej nemůže být zbaven. Musí se tak stát stejně, jako kdyby byl majetek jeho; neboť koupím-li věc, aniž bych věděl, že mi byla odcizena, nebude se mít za to, že mi byla navrácena do kontroly.

245. I kdybych podal žalobu o navrácení věci, která mi byla odcizena, a přijal zaplacení částky, na kterou byla oceněna u soudu, lze ji nabýt lichvou, i když jsem ji nezískal do skutečné držby.

246. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě, že odcizený majetek byl s mým souhlasem vydán jinému.

247. Dědic, který nastupuje do práv zemřelého, nemůže nabýt lichvou otrokyni, jejíž matka byla ukradena a byla nalezena mezi majetkem zemřelého, pokud o tom zemřelý nevěděl, jestliže počala a porodila dítě, když byla v jeho držení.

248. Pokud můj otrok ukradne otrokyni a dá mi ji výměnou za svou svobodu, vyvstává otázka, zda mohu nabýt lichvou dítě uvedené otrokyně, které počala, když byla v mém držení. Sabinus a Cassius se domnívají, že nemohu, protože protiprávní držba, kterou otrok získá, by poškodila jeho pána; a to je správné.

249. Pokud mi však někdo dá ukradenou otrokyni, aby mě přiměl k manumitu mého otroka, a tato otrokyně počne a porodí dítě, zatímco je v mém držení, nemohu toto dítě získat lichvou. Stejné pravidlo platí i v případě, že mi někdo dá zmíněnou otrokyni výměnou, za úplatu nebo jako dárek.

250. Pokud nabyvatel zjistí před tím, než má dítě, že otrokyně patří jinému, říkáme, že nemůže dítě nabýt lichvou, ale může tak učinit, pokud o tom nevěděl. Pokud by se však dozvěděl, že patří někomu jinému, když už začal dítě nabývat lichvou; musíme vzít v úvahu počátek lichvy, jak bylo rozhodnuto v případě nabytého majetku.

251. Pokud byla ukradená ovce ostříhána v době, kdy byla v držení zloděje, nelze vlnu nabýt lichvou. Pravidlo je však jiné v případě dobrověrného nabyvatele, neboť zde není lichva potřeba, protože vlna je ziskem, na který má nabyvatel okamžité právo. Stejné pravidlo lze říci, že platí i pro jehňata, pokud s nimi bylo nakládáno. To je pravda.

252. Pokud se zhotoví oděv z kradené vlny, je lepší názor, že bychom měli považovat původní materiál, a proto je oděv kradeným majetkem.

253. Jestliže dlužník ukradne něco, co mu dal do zástavy, a prodá to, Cassius říká, že to lze nabýt lichvou, protože se má za to, že to přešlo pod kontrolu vlastníka, který to dal do zástavy, ačkoli proti němu lze podat žalobu pro krádež. Domnívám se, že tento názor je zcela správný.

254. Jestliže mě násilím zbavíš držby pozemku a sám se držby neujmeš, ale Titius, který jej najde neobsazený, jej získá, může jej nabýt lichvou uplynutím času, neboť je sice pravda, že interdikt z důvodu násilí bude platit, protože jsem byl násilím vyhoštěn; přesto však není pravda, že Titius získal držbu násilím.

255. Kdybys mě však vyhnal z pozemku, který vlastním ve zlé víře, a prodal ho, nelze ho nabýt lichvou, neboť je sice pravda, že držba byla získána násilím, ale nešlo o držbu vlastníka.

256. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i pro případ toho, kdo vyhnal osobu, která má držbu jako dědic, ačkoli věděl, že pozemek tvoří součást pozůstalosti.

257. Pokud by někdo vědomě vyhnal jiného, který je v dobré víře, že má v držbě pozemek patřící někomu jinému, nemůže jej získat lichvou, protože držbu získal násilím.

258. Cassius říká, že pokud vlastník pozemku násilím vyžene stranu, která jej má v držbě, nebude se mít za to, že pozemek znovu získal pod svou kontrolu, protože ten, kdo byl vyženěn, může získat zpět jeho držbu prostřednictvím interdiktu založeného na násilí.

259. Mám-li právo cesty přes váš pozemek a vy mi násilím zabráníte v jeho užívání, ztratím právo cesty tím, že ho nebudu po dlouhou dobu užívat, protože nehmotné právo se nepovažuje za způsobilé držby; a nelze říci, že by někdo byl tímto způsobem zbaven práva cesty, tedy pouhé služebnosti.

260. Stejně tak, pokud se ujmete držby pozemku, který je prázdný, a poté zabráníte vlastníkovvi, aby na něj vstoupil, nebude se mít za to, že jste se zmocnili násilné držby pozemku.

261. Je pravda, že uvolnění služebnosti lze nabýt lichvou, protože Skribonský zákon, který služebnost zřídil, zakazoval její lichvu; neuděluje však uvolnění, jestliže služebnost již zanikla. Pokud tedy dlužím služebnost, například tu, která mi brání postavit svůj dům výše, a já jsem ho po stanovenou dobu udržoval postavený výše, služebnost zanikne.

262. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Držba je přirozeně přerušena, když je někdo násilím zbaven vlastnictví nebo je mu majetek ukraden; v takovém případě je držba přerušena nejen ve vztahu k tomu, kdo majetek ukradl, ale i ve vztahu ke všem ostatním. Ani za těchto okolností není rozdíl v tom, zda ten, kdo získal legální držbu, je vlastníkem věci, či nikoliv. Stejně tak není podstatné, zda dotyčná osoba drží věc jako vlastník, nebo pouze za účelem zisku z ní.

263. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

V případě lichvy se čas nepočítá od okamžiku k okamžiku, ale počítáme celý poslední den preskripce.

264. Týž, O Sabinovi, kniha XXVII.

Proto každý, kdo začne mít držbu v šestou hodinu dne Kalend ledna, dokončí usukapci v šestou hodinu noci předcházející Kalendám ledna.

265. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Labeo a Neratius zastávali názor, že veškerý majetek, který otroci nabyli jako své peculium, lze získat usukapcí, protože jej tímto způsobem získávají jejich majitelé, a to i bez jejich vědomí. Julianus tvrdí totéž.

266. Pedius říká, že ten, kdo nemůže něco nabýt usukapcí vlastním jménem, nemůže to nabýt ani prostřednictvím svého otroka.

267. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

Tělesný majetek podléhá zejména lichvě, s výjimkou posvátných a svatých věcí a takových, které jsou veřejným majetkem římského lidu a měst, jakož i osob, které jsou svobodné.

268. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Pokud byl majetek patřící jinému nabyt v dobré víře, vyvstává otázka, aby mohla běžet lichva, zda se má pro zachování dt dobré víry datovat od počátku koupě, nebo od okamžiku předání. Byl přijat názor Sabina a Cassia, že se počítá od okamžiku dodání.

269. Naše praxe je taková, že služebnosti samy o sobě nemohou být nikdy nabyty lichvou, ale že se tak může stát spolu s budovami, na nichž jsou zřízeny.

270. Scaevola v jedenácté knize otázek říká, že Marcellus se domníval, že pokud kráva počne v době, kdy je v držení zloděje nebo jeho dědice, a porodí v době, kdy je v držení jeho dědice, nemůže tele, oddělené od matky, nabýt dědic lichvou; stejně tak to prý nelze učinit s dítětem otrokyně. Scaevola však uvádí, že podle jeho názoru lze dítě nabýt lichvou, protože není součástí odcizeného majetku. Pokud by však mělo být jeho součástí, lze je nabýt lichvou, pokud se narodilo v době, kdy bylo v držení nabyvatele v dobré víře.

271. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Ani otrok, ani pán, který je v moci nepřítele, nemůže nabýt vlastnictví prostřednictvím svého otroka.

272. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Pokud koupíš majetek od toho, komu pretor zakázal jej zcizit, a jsi si toho vědom, nemůžeš jej nabýt lichvou.

273. Týž, O Plautiovi, kniha V.

Nemůžeme nabýt lichvou majetek, který byl vzat do zástavy, protože jej vlastníme jménem jiného.

274. Bylo rozhodnuto, že každý, kdo nabyl majetek v dobré víře od nepřičetné osoby, jej může nabýt lichvou.

275. Jestliže vám nařídím, abyste koupili pozemek, můžete jej nabýt lichvou poté, co vám byl z tohoto důvodu vydán, ačkoli nelze mít za to, že jej držíte jako svůj, neboť na tom nic nemění skutečnost, že jste povinni k mandátní žalobě.

276. Týž, O Plautiovi, kniha XIII.

Doba, po kterou prodávající držel věc před jejím prodejem, je pro kupujícího výhodou, neboť pokud prodávající získal držbu později, nebude to pro kupujícího žádným přínosem.

277. Pokud jde o odkázaný majetek, má se za to, že odkazovník zaujímá stejné postavení jako dědic, pokud jde o prospěch z doby, po kterou zůstavitel majetek držel.

278. Týž, O Plautiovi, kniha XV.

Jestliže osoba, která vlastnila majetek jako nabyvatel, je zajata nepřítelem dříve, než došlo k lichvě, podívejme se, zda její dědic získá nějaký prospěch z lichvy, neboť ta je přerušena; a jestliže mu po návratu nepřináší žádný prospěch, jak může přinést prospěch jeho dědici? Je však pravda, že přestal vlastnit majetek, a proto mu právo postliminum nepřinese prospěch v rozsahu, v jakém lze mít za to, že jej nabyt usukapcí. Pokud by otrok osoby, která byla v moci nepřítele, koupil majetek, Julianus říká, že jeho lichva zůstane v platnosti; pokud se totiž vlastník vrátí, má se za to, že lichva proběhla. Pokud by však vlastník zemřel v době, kdy byl v rukou nepřítele, lze pochybovat o tom, zda bude majetek patřit jeho nástupcům podle korneliánského práva. Marcellus se domnívá, že právní fikce je schopna širšího uplatnění, neboť ten, kdo se vrátil podle práva postliminum, má lepší právo na věci, které byly získány jeho otroky, než na ty, které sám získal nebo které vlastnil prostřednictvím svých otroků předtím, než byl zajat nepřítelem; v některých případech bylo totiž rozhodnuto, že majetek nastupuje na místo osoby, a že tedy právo usukapce přechází na dědice válečných zajatců.

279. Kdyby se otrok, kterého mám v držení, dal na útěk a vydával se za svobodného, bude se mít za to, že je stále v držení svého pána. To je však třeba chápat tak, že to platí v případě, kdy je chycen, ale není připraven tvrdit před soudem, že je svobodný; pokud je totiž připraven tak učinit, nebude považován za drženého svým pánem, proti němuž se chystá vystoupit jako protivník.

280. Kdyby držitel věci v dobré víře zjistil, že věc patří jinému, poté, co ji ztratil z držby před uplynutím doby nutné k lichvě, a získal by ji do držby podruhé, nemůže ji nabýt lichvou, protože počátek druhé držby je vadný.

281. Je-li nám majetek, na který máme nárok, vydán v souladu s podmínkami závěti nebo na základě ustanovení, musíme vzít v úvahu dobu, kdy byl vydán, protože majetek může být učiněn předmětem ustanovení, i když nepatří slibujícímu.

282. Javolenus, O Plautiovi, kniha IV.

Je-li podána žaloba na vydání otroka, který byl dán do zástavy, musí být řízení zahájeno proti věřiteli, a nikoliv proti dlužníkovi, a to z toho důvodu, že ten, kdo dal otroka do zástavy, jej vlastní pouze na základě práva lichvy. Ve všech ostatních ohledech však má majetek ten, kdo jej obdržel, a to v takovém rozsahu, že lze zahrnout i držbu toho, kdo dal majetek do zástavy.

283. Marcellus, Digesty, kniha XVII.

Jestliže v případě rozdělení začnu držet na základě rozsudku vydaného omylem, který se týká pozemku jiných osob, o němž se předpokládá, že je ve společném vlastnictví, mohu uvedený pozemek nabýt tím, že jej budu držet po dlouhou dobu.

284. Modestinus, Pravidla, kniha V.

Ačkoli lichva nemá žádnou výhodu vůči státní pokladně, bylo rozhodnuto, že pokud majetek bez vlastníka ještě nebyl nahlášen státní pokladně a objeví se kupec, který koupil pozemek tvořící součást uvedeného majetku, může jej legálně nabýt dlouhodobou držbou.

285. Javolenus, Listy, kniha I.

Pokud koupíte otroka s tím, že pokud bude splněna nějaká podmínka, bude prodej neplatný, a otrok vám bude vydán a splnění podmínky poté transakci zruší, myslím, že doba, po kterou byl otrok v držbě kupujícího, by měla prospívat prodávajícímu, protože prodej tohoto druhu je podobný redhibiční doložce o vrácení majetku, která se zavádí do kupních smluv; a v případě tohoto druhu nepochybuji o tom, že doba, po kterou kupující držel nemovitost, bude ve prospěch prodávajícího, neboť správně řečeno k žádnému prodeji nedošlo.

286. Týž, Listy, kniha IV.

Držba zůstavitele přinese dědici užitek, pokud ji mezitím neměl v držbě nikdo jiný.

287. Týž, Listy, kniha VI.

Pronajal jsem pozemek člověku, proti němuž jsem se chystal uplatnit svůj nárok, založený na promlčení, jako dědic. Ptám se, zda se domníváte, že tato nájemní smlouva má nějakou platnost nebo účinek. Pokud se domníváte, že nemá žádný účinek, domníváte se, že právo na užívání uvedeného pozemku bude přesto nadále existovat? Dále se ptám, pokud bych pozemek

prodal, jaký je váš názor na body, které jsem právě uvedl? Odpověď zněla, že pokud ten, kdo má pozemek v držbě, jej jako dědic pronajal vlastníkovi téhož, je nájemní smlouva neplatná, protože vlastník pronajal svůj vlastní pozemek. Z toho vyplývá, že pronajímatel si držbu neudrží a promlčení založené na dlouhodobé okupaci nebude nadále existovat. Stejně právní pravidlo platí i pro prodej, neboť stejně jako v případě nájmu je koupě vlastního pozemku neplatná.

288. Týž, Listy, kniha VII.

Dědic a pozůstalost, i když mají dvě různá jména, jsou stále považovány za jednu osobu.

289. Týž, Listy, kniha IX.

Nemyslím si, že ten, kdo koupil dům, vlastní něco jiného než dům samotný. Pokud se totiž má za to, že vlastní různé věci, z nichž je dům postaven, nevlastní dům samotný; protože poté, co se oddělí materiály, z nichž se skládá, nelze je chápat tak, že představují celý dům. K tomu je třeba dodat, že pokud by někdo tvrdil, že jednotlivé materiály, z nichž se dům skládá, jsou drženy, bylo by třeba tvrdit, že bude důvod k promlčení movitých věcí, z nichž se dům skládá, během doby k tomu určené a že bude třeba delší doby k nabytí půdy, na níž dům stojí, užíváním. To je absurdní a v žádném případě není v souladu s občanským právem, aby se stejná věc získávala lichvou v různých dobách; jako například, protože dům se skládá ze dvou různých věcí, z půdy a z toho, co je na ní postaveno, aby se jejich spojením měnila doba stanovená pro lichvu všech nemovitých věcí dlouhodobou držbou.

290. Kdybyste byl soudně zbaven sloupu, který tvoří část vašeho domu, myslím, že budete mít právo na žalobu na koupi proti prodávajícímu, a tímto způsobem můžete držet celou nemovitost.

291. Byl-li však dům zbourán, aby bylo možné movitou věc zcela nabýt lichvou, pokud byla v držbě po dobu k tomu určenou, nelze dobu, po kterou tvořila budovu, právně započítat; neboť jako jste neměli v držbě pouze materiál a odděleně od budovy, tak, když byl dům zbourán, nemůžete odděleně a zřetelně držet materiál, z něhož byl postaven; nelze ani tvrdit, že tatáž věc byla v držbě současně jako nemovitost i jako věc osobní.

292. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIV.

Když zákon zakazuje lichvu, dobrá víra držitele mu neprospívá.

293. Někdy je lichva výhodou pro dědice, i když ji zemřelý nezačal nabývat: jako například tam, kde byla odstraněna vada, která nevyplyvá z osoby, ale z majetku samotného. Vzniká z majetku například tehdy, když přestal patřit státní pokladně nebo když jeho držba byla získána krádeží nebo násilím.

294. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha I.

Obvykle nemůže dojít ke konfiskaci bez držby.

295. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Stavbu nelze nikdy nabýt odděleně od pozemku, na němž stojí, uplynutím času.

296. Týž, O Sabinovi, kniha XXXI.

Celsus, kniha třicátá čtvrtá, říká, že se mýlí ti, kdo se domnívají, že každý, kdo nabyt vlastnictví v dobré víře, je může nabýt lichvou jako své vlastní; a že je jedno, zda je koupil, nebo mu byly darovány, pokud si myslí, že je koupil, nebo mu byly darovány; a to z toho důvodu, že lichva se nevztahuje na odkaz, darování nebo věno, pokud žádné darování, věno nebo odkaz neexistuje. Stejně pravidlo se podle názoru soudu uplatní i v případě ocenění provedeného soudem, neboť pokud strana s oceněním nesouhlasila, nemůže nabýt majetek lichvou.

297. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVII.

Je stanoveno, že pokud je majetek vydán otrokovi nepřičetné osoby nebo nemluvněti, může jej tento získat lichvou prostřednictvím otroka.

298. Týž, O Sabinovi, kniha XXII.

Jsem-li já jediným dědicem nějakého majetku, ale domnívám se, že ty jsi dědicem poloviny téhož majetku, a já ti polovinu majetku vydám, je velmi pravděpodobné, že nemůžeš nabýt majetek lichvou, protože to, co je ve vlastnictví dědice, nemůže tímto způsobem získat jiný, jako dědic; a ty nemáš žádný jiný důvod k držbě. To platí pouze v případě, že se tak děje na základě vypořádání. Domníváme se, že stejné pravidlo platí, pokud se domníváte, že jste dědicem; v tomto případě vám totiž držba skutečného dědice zabrání získat majetek lichvou.

299. Týž, O Sabinovi, kniha XXX.

Ptá se, zda směs různých věcí přerušuje lichvu, která začala běžet s ohledem na každou z nich. Existují tři druhy věcí, které lze rozdělit; za prvé ty, které jsou zahrnuty v substanci téže povahy, Řekové je nazývali hynwmenon, tedy spojené, jako otrok, kus dřeva, kámen a další majetek tohoto druhu. Za druhé věci, které jsou spojeny stykem, to znamená, které mají

soudržnost a jsou spojeny, jako dům, loď, skříň. Za třetí takové, které jsou tvořeny odlišnými předměty, jako různá tělesa, která nejsou spojena, ale jsou zahrnuta pod jedno pojmenování, například lid, legie, stádo. V souvislosti s užitím prvního z nich nemůže vzniknout žádná pochybnost, ale pokud jde o druhé a třetí, existují pochybnosti.

300. Labeo v Knize listů říká, že tam, kde někdo, komu zbývá jen deset dní, během nichž má nabýt usukapci dlaždic nebo sloupů, je použije při stavbě domu, bude na ně mít nárok ještě z usukapce, pokud má dům v držení. Jak je třeba postupovat v případě, že předměty nejsou spojeny se zemí, ale zůstávají movitým majetkem, jako drahý kámen zasazený do prstenu? V tomto případě platí, že zlato i drahý kámen jsou v držbě a lze je nabýt lichvou, pokud držba obou nadále trvá.

301. Vezměme v úvahu třetí třídu věcí. Celé stádo se nenabývá lichvou stejným způsobem jako jednotlivé předměty nebo jako ty, které jsou spojeny. Co je tedy třeba udělat? Ačkoli je podstatou stáda, že pokračuje v existenci přidáváním nových zvířat, přesto se lichva nemůže uskutečnit vůči stádu jako celku, ale řídí se stejným pravidlem jako držba, které se vztahuje na jednotlivé jedince, kteří jej tvoří. Pokud totiž budou zakoupena další zvířata a přimíchána do stáda za účelem jeho zvětšení, vlastnické právo k nim se držbou nezmění; takže pokud mi patří zbytek stáda, jsou i zakoupené ovce moje; každá z nich však bude držena na základě vlastního titulu, takže pokud byly některé z těch, které jsou součástí stáda, odcizeny, nelze je nabýt lichvou.

302. Paulus, O Sabinovi, kniha XXXII.

V případech lichvy nikdy neprospívá držiteli právní omyl. Proto Proculus říká, že pokud poručník v důsledku omylu neudělí svému svěřenci na začátku prodeje nebo dlouhou dobu po jeho uzavření zmocnění k jeho provedení, nebude důvod k usukapci, protože existuje právní omyl.

303. Při lichvě s movitým majetkem se doba počítá průběžně.

304. Otok, i když může být na svobodě, nic nevlastní a jiný jím nic nevlastní. Pokud by však získal vlastnictví jménem jiného, zatímco je na svobodě, nabývá majetek pro toho, jehož jménem jej získal.

305. Jestliže můj otrok nebo můj syn drží něco mým jménem nebo jako část svého peculium, takže si nejsem vědom, že to vlastním, nebo dokonce že jsem oprávněn to nabýt lichvou, a on se stane nepřičetným, pak je třeba rozumět, že majetek zůstává ve stejném stavu a že si stále zachovávám jeho držbu a mám právo na lichvu, stejně jako tato práva nadále existují v náš prospěch, i když strany spí. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě nájemce nebo pachtýře, jehož prostřednictvím nabýváme držbu.

306. Pokud někdo získal držbu buď násilím, tajně, nebo na základě nejistého titulu a poté se stane nepřičetným, držba a titul zůstávají nezměněny s ohledem na majetek, který nepřičetný drží nejistě; stejně tak můžeme prostřednictvím interdiktů a žaloby na určení držby právně zahájit řízení jménem nepřičetného kvůli držbě, kterou sám získal předtím, než se jeho rozum stal narušeným, nebo kterou získal prostřednictvím jiného poté, co začala jeho nepřičetnost.

307. Doba, která uplynula před přijetím pozůstalosti nebo poté, co se tak stalo, prospěje dědici v lichvě.

308. Julianus říká, že pokud zůstavitel provedl koupi a dědic se domnívá, že ji měl v držení jako dar, může věc nabýt usukapcí.

309. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Pokud zloděj koupí od vlastníka ukradenou věc a drží ji jako odevzdanou, přestává ji vlastnit jako ukradenou a začíná ji vlastnit jako svou.

310. Když se někdo domnívá, že není právně oprávněn nabýt lichvou majetek, který je v jeho držbě, je třeba říci, že i kdyby se mýlil, nemůže mít z lichvy prospěch; buď proto, že se nepovažuje za držitele v dobré víře, nebo proto, že lichva není výhodná tam, kde existuje právní omyl.

311. Nikdo nemůže držet část něčeho, jejíž výše je nejistá. Jestliže tedy několik osob vlastní pozemek a každá z nich neví, jaká je výše jejího podílu, Labeo říká, že přísně vzato nemá držbu žádná z nich.

312. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Nejen dobrověrní nabyvatelé, ale i všichni ti, kteří mají držbu na základě jakéhokoli titulu, jímž se běžně nabývá lichva, mohou získat do svého vlastnictví dítě otrokyně; a myslím, že toto pravidlo bylo právně zakotveno. V každém případě totiž může kdokoli získat otrokyni lichvou, pokud to není zakázáno zákonem dvanácti tabulek nebo attickým zákonem. Dítě takové otrokyně lze získat lichvou, pokud bylo počato a přivedeno na svět v době, kdy údajný držitel nevěděl, že jeho matka byla ukradena.

313. Obecný názor, že člověk sám nemůže změnit titul své držby, je správný pouze tehdy, když ví, že není držitelem v dobré víře, a získá ji za účelem zisku. To lze prokázat následujícím způsobem: Pokud někdo koupí pozemek od jiného s vědomím, že mu nepatří, bude jej držet jako držitel; pokud však koupí tentýž pozemek od vlastníka, bude jej držet jako nabyvatel; ani on sám nebude považován za toho, kdo změnil vlastnické právo ke své držbě. Stejně pravidlo bude platit i v případě, že pozemek od vlastníka nekoupil, pokud se domníval, že je jeho. Stejně tak, pokud byl vlastníkem ustanoven dědicem nebo

získal praetorskou držbu jeho majetku, bude pozemek vlastnit jako dědic. Dále, pokud měl dobrý důvod se domnívat, že je dědicem, nebo byl oprávněn k pretoriánské držbě pozůstalosti, bude držet pozemek jako dědic a nebude se mít za to, že sám změnil vlastnické právo. Jelikož toto pravidlo musí být přijato s ohledem na toho, kdo má držbu, o co více se vztahuje na případ nájemce, který nemá držbu ani za života, ani po smrti vlastníka/držitele pozemku? A skutečně, jestliže nájemce v době smrti vlastníka koupil pozemek od toho, o němž se domníval, že je dědicem prvního nebo držitelem jeho majetku podle pretoriánského ediktu, začne pozemek držet jako nabyvatel.

314. Pokud se vlastník pozemku domnívá, že se blíží ozbrojení muži, a z tohoto důvodu se dá na útěk, bude považován za násilně zbaveného majetku, i když nikdo z nich na pozemek nevstoupí. Přesto může tentýž pozemek nabýt lichvou dobrověrný držitel, a to i předtím, než se opět dostane pod kontrolu vlastníka, protože Lex Plautia et Julia zakazuje, aby majetek, který byl násilím uchvácen, nabyt dlouhodobou držbou, nikoli však ten, kdo z něj byl násilím vyhnán.

315. Pokud mi Titius předá do držby pozemek, který jsem měl v úmyslu žalovat, abych ho od něj získal zpět, budu mít dobrý důvod k lichvě. Jestliže mi však ten, od něhož jsem měl v úmyslu požadovat pozemek na základě ustanovení, udělí držbu tohoto pozemku a učiní tak za účelem splnění svého dluhu, uvede mě do takového postavení, že mohu pozemek získat na základě promlčení.

316. Každý, kdo dá věc do zástavy, ji může nabýt lichvou, dokud je v rukou jeho věřitele, ale pokud by věřitel převedl své vlastnictví na jiného, lichva se přeruší. A pokud jde o lichvu, je případ podobný případu osoby, která věc uložila nebo půjčila; je totiž zřejmé, že ji přestane nabývat lichvou, pokud by věc, která byla půjčena nebo uložena, byla vydána třetí osobě tím, kdo ji přijal jako půjčku nebo vklad. Je zřejmé, že pokud ji věřitel zastavil pouhou smlouvou, dlužník ji nadále nabývá lichvou.

317. Jestliže v dobré víře držím majetek, který ti patří, a dám ti ho do zástavy, aniž bys věděl, že je tvůj, přestávám ho nabývat lichvou, protože nikdo není srozuměn s tím, že drží svůj vlastní majetek v zástavě. Pokud by však měl být zastaven pouhou dohodou, budu jej i nadále nabývat lichvou, protože tímto způsobem se majetek nepovažuje za zastavený.

318. Pokud by otrok ukradl majetek, který byl dán do zástavy jeho pánovi, protože věřitel jej má stále v držbě, lichva dlužníka se nepřeruší, protože otrok svého pána o držbu nepřipravuje. Pokud však otrok dlužníka ukradne věc, ačkoli ji věřitel přestane mít v držbě, zůstane dlužníkovou lichva stejná, jako kdyby věřitel věc dlužníkovi odevzdal. Pokud jde totiž o lichvu, otroci krádeží majetku nepoškozují poměry svých vlastníků. Otázka bude snadněji rozhodnutelná, pokud otrok dlužníka, který má nejistou držbu, ukradne majetek; pokud by totiž byl pronajat, výsledek bude stejný, jako kdyby zůstal v rukou věřitele, protože v tomto případě má majetek v držbě věřitel. Pokud by však existovaly oba tituly, tj. jeden nejistý a druhý založený na pronájmu, rozumí se, že věřitel drží věc, neboť pohledávka z nejistého titulu není v tomto případě zavedena proto, aby dlužníkovi umožnila držbu, ale pouze proto, aby mu umožnila věc si ponechat.

319. Alfenus Verus, Epitomy z Digest Paulusových, kniha I.

Pokud otrok bez vědomí svého pána prodá majetek patřící k jeho peculium, může jej kupující nabýt lichvou.

320. Julianus, O Urseiu Feroxovi, kniha III.

Pokud by byl otrok, jehož užívací právo bylo odkázáno a který nikdy nebyl v držení dědice, ukraden, vzniká otázka, zda může být otrok nabyt - lichvou, protože dědic je oprávněn k žalobě z krádeže? Sabinus říká, že v případě majetku, na jehož základě bude podána žaloba pro krádež, nemůže existovat žádná lichva, ale že tuto žalobu může podat ten, kdo je oprávněn k lichvě. To je však třeba chápat tak, že se to vztahuje na případ, kdy může uživatel užívat a požívat své právo; jinak by totiž otrok nebyl ve stavu, v jakém by měl být. Pokud by však byl otrok uživateli odcizen, zatímco by užíval své právo, může žalobu pro krádež podat nejen on sám, ale i jeho dědic.

321. Gaius, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha II.

Může se stát několika způsoby, že osoba pracující v nějakém omylu může prodat nebo darovat jako svůj majetek, který patří jinému; a za takových okolností jej může nabýt lichvou dobrověrný držitel; například pokud by dědic prodal majetek, který byl zemřelému půjčen nebo jím pronajat nebo u něj uložen, v domnění, že patří do pozůstalosti.

322. Stejně tak, pokud by někdo, oklamán nějakým názorem a domníváje se, že má nárok na pozůstalost, což není pravda, zcizil majetek, který je její součástí; nebo pokud by osoba, které patří užívací právo k otrokyni, v domnění, že její děti jsou jeho, z důvodu, že přírůstek stáda patří uživateli, prodala děti;

323. Týž, Institutes, kniha II.

Krádeže se nedopouští, neboť krádež nelze spáchat bez úmyslu krást.

324. Kdokoli také může bez násilí získat do držby cizí pozemek, pokud se uvolnil v důsledku nedbalosti vlastníka nebo pokud ten zemřel, aniž zanechal dědice, nebo byl dlouho nepřítomen.

325. Týž, Deník neboli Zlaté záležitosti, kniha III.

Osoba sama nemůže v tomto případě nabýt vlastnictví lichvou, protože ví, že patří jinému, a proto je držitelem ve zlé víře; pokud je však převede na někoho jiného, kdo je přijímá v dobré víře, může je tento nabýt lichvou/lichvou, a to z toho

důvodu, že získal do držby majetek, který nebyl získán násilím a nebyl ukraden: jak bylo opuštěno mínění některých starověkých autorit, které se domnívaly, že lze spáchat krádež pozemku nebo domu.

326. Marcianus, Institutes, kniha III.

Nelze-li půdu nabýt lichvou, nelze stejným způsobem nabýt ani to, co na ní stojí.

Neratius, Pravidla, kniha V.

Bylo zjištěno, že pokud byla lichva zahájena zemřelou osobou, může být dokončena dříve, než se vstoupí do dědictví.

328. Týž, Pergameny, kniha VII.

Jestliže můj zmocněnec získá zpět majetek, který mi byl odcizen, ačkoli je dnes obecně téměř definitivně rozhodnuto, že můžeme získat vlastnictví prostřednictvím zmocněnce, přesto se majetek nedostane opět pod mou kontrolu, aby mohl být nabyt usukapcí, protože rozhodnout jinak by bylo chybné.

329. Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud by manžel prodal dotovaný pozemek někomu, kdo věděl, nebo si nebyl vědom toho, že pozemek je součástí věna, nebude prodej platný. Pokud by žena následně zemřela během manželství, musí být transakce potvrzena, pokud bylo celé věno dáno ve prospěch manžela. Stejně pravidlo platí, pokud se ten, kdo prodal ukradený majetek, stane následně dědicem jeho vlastníka.

330. Týž, Otázky, kniha XLII.

Pokud dědic toho, kdo v dobré víře nabyt majetek, ví, že patří jinému, nemůže jej nabýt lichvou, pokud mu byla držba předána osobně; vědomost dědice mu však není na újmu, pokud jde o vydržení držby.

331. Je jisté, že otec nemůže nabýt lichvou něco, co koupil jeho syn, pokud on nebo jeho syn věděli, že to bylo majetkem někoho jiného.

332. Týž, Otázky, kniha XXIII.

Protože jsem byl oklamán věrohodným omylem, věřím, že Titius je můj syn a že je pod mou kontrolou, ale jeho arogance mnou byla shledána nezákonnou. Nemyslím si, že za těchto okolností má právo převzít správu nad mým majetkem, neboť v tomto případě nebylo stanoveno stejné pravidlo jako v případě svobodného člověka, který slouží v dobré víře jako otrok; neboť bylo v zájmu veřejnosti toto pravidlo stanovit, a to vzhledem k neustálým a každodenním transakcím s ohledem na otroky. Často totiž kupujeme svobodníky, aniž bychom věděli, že jimi jsou, a adopce a arogance dětí není tak snadná ani tak častá.

333. Je stanoveno, že pokud mi prodáte majetek, který patří jinému, a já vím, že tomu tak je, a předáte mi jej v době, kdy vlastník prodej ratifikuje, musí se přihlídnout k době předání a majetek se stává mým.

334. Ačkoli bylo rozhodnuto, že pokud jde o lichvu, je třeba vzít v úvahu počátek držby, a nikoli dobu, kdy byla smlouva uzavřena; přesto se někdy stává, že nebereme v úvahu počátek současné držby, ale důvod dřívějšího dodání, které bylo učiněno v dobré víře; například v případech, kdy se jedná o právo na dítě otrokyně, jejíž matka byla držena v dobré víře, neboť dítě nemůže být tím méně nabyto lichvou, ačkoli držitel věděl, že matka byla před narozením dítěte vlastnictvím jiného. Stejně pravidlo platí i v případě otroka, který se vrací podle práva postliminium.

335. Doba, která uplynula před přijetím pozůstalosti, se přiznává ve prospěch lichvy bez ohledu na to, zda otrok patřící do pozůstalosti nabyt nějaký majetek, nebo zda zemřelý začal nabývat lichvou. Tato zásada je stanovena jako zvláštní výsada.

336. Syn pod otcovskou kontrolou koupil majetek patřící jinému a poté, když se stal hlavou domácnosti, aniž by o tom věděl, začal vlastnit majetek, který mu byl vydán. Proč by jej nemohl získat lichvou, když v době, kdy držbu získal, jednal v dobré víře, ačkoli se mýlil, když se domníval, že nemůže získat majetek, který získal jako součást svého peculium? Je třeba říci, že stejné pravidlo platí, pokud měl dobrý důvod se domnívat, že nabytý majetek se dostal do jeho rukou jako součást majetku jeho otce.

337. Lichva, k níž dojde ve prospěch nabyvatele nebo dědice, nebrání věřiteli v realizaci zástavy; neboť jako lichva nemůže být předmětem lichvy, tak právo realizovat zástavu, které není nijak spojeno s vlastnictvím, ale zakládá se pouze na dohodě, nezaniká lichvou.

338. Názor, že každý, kdo se stane nepřičetným a kdo již dříve začal nabývat usukapací, v tom může pokračovat až do jejího dokončení z jakéhokoli titulu, se zakládá na úvahách o vhodnosti, aby se zabránilo tomu, že jeho duševní slabost bude škodlivě ovlivňovat jeho vlastnictví.

339. Pokud otrok nebo syn koupí majetek v době, kdy je pán nebo otec v rukou nepřítele, začne jej držet? Má-li držbu na základě svého peculium, začne běžet lichva, ani zajištění jeho otce nebo pána tomu nebude představovat žádnou překážku,

protože jeho vědomost o tom by nebyla nutná, kdyby byl doma. Pokud však byla koupě provedena bez odkazu ;na peculium, nemůže být majetek nabyt usukapcí, ani nemůže být chápán jako nabytý právem postliminium; neboť aby k tomu mohlo dojít, musí být to, o čem se říká, že je nabyté usukapcí, již vlastněno. Pokud však otec zemře v zajetí, z toho důvodu, že se doba jeho smrti počítá ode dne jeho zajetí, lze říci, že syn měl držbu pro sebe, a lze to chápat tak, že nabyl majetek usukapcí.

340. Týž, Názory, kniha X.

Promlčení založené na dlouhodobé držbě se obvykle nepřiznává pro nabytí míst, která jsou podle práva národů veřejná. Příkladem toho je, když někdo opustí budovu, kterou postavil na břehu moře, nebo byla zbourána, a jiná osoba, která si na stejném místě postavila dům, se mu brání výjimkou založenou na předchozí držbě; nebo když někdo z důvodu, že on sám byl po léta zvyklý lovit ryby v určité části řeky, na základě stejného předkupního práva zakazuje jinému, aby tak činil.

341. Otrok, který patřil k panství, získal po smrti svého pána držbu majetku tvořícího součást jeho peculium. Počátek užívání se bude datovat od okamžiku, kdy bylo do pozůstalosti vstoupeno, neboť jak může být tímto způsobem nabyt majetek, který předtím nebyl v držbě zemřelého?

342. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha V.

Majetek, který byl přijat za úplatu, podléhá lichvě, pokud byl získán při plnění dluhu. Lichvě podléhá nejen to, co je dlužné, ale i to, co bylo dáno na úhradu dluhu.

343. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Jestliže můj zástupce bez mého vědomí převezme majetek koupený mým jménem, ačkoli jej mohu mít ve vlastnictví, nemohu jej nabýt usukapcí; protože ačkoli můžeme nabýt majetek usukapcí, aniž bychom věděli, že jej máme ve vlastnictví, bylo rozhodnuto, že to platí pouze tehdy, jde-li o něco, co tvoří součást peculium.

344. Týž, Příručky, kniha II.

Jestliže v domnění, že jsem ti zavázán, ti dávám majetek k úhradě, může k usukapci dojít pouze tehdy, když si sám myslíš, že je to dlužná částka. Jinak je tomu, pokud se domnívám, že jsem zavázán z titulu prodeje, a proto vám majetek vydám, neboť proti mně nebude možné podat žalobu a vy jako kupující nebudete mít nárok na lichvu. Důvod rozdílu vyplývá z toho, že v jiných případech je třeba zohlednit okamžik zaplacení. Nezáleží ani na tom, zda v době, kdy učiním ujednání, vím, že věc patří jinému, či nikoli, neboť postačí, budu-li se domnívat, že je moje, když mi ji dáte jako úhradu za koupi; přihlíží se však

nejen k době, kdy byla smlouva uzavřena, ale i k době zaplacení, neboť nikdo nemůže nabýt věc lichvou jako kupující, kdo ji nekoupil, a nemůže jako u jiných smluv tvrdit, že ji dostal za úplatu.

345. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha V.

Majetek, který byl odcizen, nelze nabýt lichvou dříve, než se opět dostane pod kontrolu vlastníka. Paulus: Pokud bys totiž ukradl majetek, který jsi mi dal do zástavy, stává se kradeným, ale lze jej nabýt lichvou, jakmile se opět dostane pod mou kontrolu.

Tit. 4. O vlastnictví nabytém kupujícím.

346. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Držitel, který u soudu nabídne odhadní cenu nemovitosti, ji začíná držet jako nabyvatel.

347. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Držbu jako nabyvatel má ten, kdo nemovitost skutečně koupil, a nestačí mu pouhý názor, že ji má v držbě jako nabyvatel, nýbrž vlastnické právo k nemovitosti, jak ji koupil, musí skutečně existovat. Pokud se však domnívám, že vám něco dlužím, a předám vám to, aniž byste věděli, že to patří někomu jinému, můžete to nabýt vydržením. Proč ji tedy nemůžete nabýt lichvou, jestliže vám ji dodám v domnění, že jsem vám ji prodal? Je tomu tak proto, že ve všech ostatních smlouvách se bere v úvahu okamžik dodání; proto pokud vědomě sjednávám majetek, který patří třetí osobě, mohu jej nabýt lichvou, pokud jsem si myslel, že v okamžiku, kdy mi byl dodán, patřil tobě. V případě nabyvatele se však bere v úvahu doba, kdy byla smlouva uzavřena, a proto musí být koupě učiněna v dobré víře a také držba musí být tímto způsobem nabyta.

348. Titul k držbě a titul k lichvě se liší, neboť o každém lze pravdivě říci, že provedl koupi, ale že ji provedl ve zlé víře; neboť každý, kdo vědomě koupí věc ve zlé víře, ji má v držbě jako kupující, ačkoli ji nemůže nabýt lichvou.

349. Je-li koupě učiněna pod podmínkou, nemůže kupující nabýt nemovitost lichvou, dokud podmínka trvá. Stejně pravidlo platí, pokud se domnívá, že podmínka byla splněna, a přitom k tomu ještě nedošlo, neboť se podobá osobě, která se domnívá, že provedla koupi, ačkoli tomu tak není. Na druhou stranu, pokud se podmínka splnila a on o této skutečnosti neví, lze říci, že ji nabyt lichvou, podle Sabina, který se domníval, že tak lze učinit spíše s ohledem na povahu věci než na pouhé mínění. Mezi těmito dvěma případy však existuje určitý rozdíl, protože pokud se někdo domnívá, že jinému patří majetek, který ve skutečnosti patří prodávajícímu, zaujímá postavení nabyvatele. Když si však myslí, že podmínka ještě nebyla splněna, je to stejné, jako kdyby si myslel, že ještě neuskutečnil koupi. Tento bod může být prezentován jasněji, pokud je držba předána dědici, který neví, že zemřelý koupil nemovitost, ale myslí si, že mu byla předána z nějakého jiného důvodu; mělo by se však rozhodnout, že za takových okolností nelze nabýt užívací právo ?

350. Sabinus říká, že pokud byl majetek koupen takovým způsobem, že prodej bude neplatný, pokud nebude zapláceno do určité doby, nelze jej nabýt usukapci, pokud nebylo skutečně zapláceno. Podívejme se však, zda se jedná o podmínku, nebo o dohodu; neboť pokud se jedná o dohodu, výsledku bude snadněji dosaženo zaplacením než splněním podmínky.

351. Má-li být vyrovnání provedeno ve stanovené lhůtě (tj. nenabídne-li někdo v této lhůtě lepší cenu), Julianus se domnívá, že prodej je dokonalý a že zisk bude náležet kupujícímu, který bude mít právo nabýt majetek lichvou; jiní však zastávají názor, že prodej byl proveden pod podmínkou. On řekl, že nebyl učiněn pod podmínkou, ale že byl zrušen pod podmínkou, což je názor správný.

352. Prodej je absolutní, je-li dohodnuto, že bude neplatný v případě, že kupující nebude s nemovitostí spokojen v určité lhůtě.

353. Koupil jsem Sticha a místo něho mi byl omylem dodán Damas. Priscus říká, že tohoto otroka nemohu nabýt lichvou, protože to, co nebylo koupeno, nemůže kupující tímto způsobem nabýt. Jestliže však byl koupen pozemek a v držbě bylo větší množství, než jaké bylo převedeno, lze jej nabýt uplynutím času, protože se drží celý pozemek, a nikoli jeho jednotlivé části.

354. Nabýváte majetek osoby, u níž byli uloženi otroci. Trebatius říká, že zmíněné otroky nemůžeš nabýt lichvou, protože nebyli koupeni.

355. Opatrovník koupil v dražbě věc svého svěřence, o níž se domníval, že mu patří. Servius říká, že jej může nabýt lichvou, a jeho názor byl přijat z toho důvodu, že stav svěřence se nezhorší, bude-li mít ve svém poručníkovi kupce, který za věc zaplatí více peněz. Pokud by ji koupil za méně, bude odpovědný za opatrovnickou žalobu, stejně jako kdyby ji převedl na nějakou jinou osobu za méně, než byla její hodnota. Takto prý rozhodl i božský Traján.

356. Mnoho autorit zastává názor, že pokud agent koupí nemovitost v dražbě na pokyn svého zmocnitele, může ji nabýt lichvou jako kupující z důvodu veřejné prospěšnosti. Stejně pravidlo platí, jestliže při uzavírání obchodů svého zmocnitele provede koupi bez jeho vědomí.

357. Jestliže váš otrok koupí pro své peculium věc, o níž ví, že patří jinému, nemůžete ji nabýt lichvou, i když nevíte, že patří někomu jinému.

358. Celsus říká, že pokud můj otrok bez mého vědomí získá do vlastnictví majetek pro své peculium, mohu jej nabýt lichvou. Pokud ji nezíská jako součást svého peculium, nemohu ji nabýt, pokud nevím, že ji získal; a pokud má držbu, která je právně vadná, bude vadná i moje držba.

359. Pomponius také říká, že s ohledem na majetek, který je držen jménem vlastníka, je třeba brát v úvahu spíše úmysl vlastníka než úmysl otroka. Pokud otrok drží majetek jako součást svého peculium, pak je třeba vzít v úvahu jeho úmysl; a pokud jej otrok drží ve zlé víře a jeho pán jej získá, aby jej držel svým jménem, například tím, že otroka zbaví jeho peculium, je třeba říci, že existuje stejný důvod držby, a tedy, že pán nemůže využít lichvy.

360. Pokud by můj otrok koupil majetek za své peculium v dobré víře, a když jsem se o tom poprvé dozvěděl, věděl jsem, že majetek patří jinému, Cassius říká, že k usukapci může dojít, neboť počátek držby byl bez jakékoli vady. Jestliže jsem však v době, kdy majetek koupil, i když tak učinil v dobré víře, věděl, že patří někomu jinému, nemohu jej nabýt usukapci.

361. Kdyby mi můj otrok dal za svou svobodu určitý majetek, který koupil ve zlé víře, nemohu jej nabýt lichvou; Celsus totiž říká, že první vadná držba stále trvá.

362. Jestliže provedu koupi od svěřence bez zmocnění jeho poručníka v domnění, že dosáhl věku dospělosti, domníváme se, že může dojít k lichvě, neboť se to týká spíše majetku než názoru. Pokud však víte, že prodávající je svěřenec, a přesto se domníváte, že svěřenci mají právo uzavírat vlastní obchody bez pravomoci svých poručníků, nenabudete majetek lichvou, protože právní omyl nikomu neprospívá.

363. Pokud koupím nemovitost od nepřičetné osoby, o níž se domnívám, že je duševně zdravá, bylo stanoveno, že ji mohu nabýt lichvou z důvodu veřejné prospěšnosti, ačkoli koupě byla neplatná; a proto nebudu oprávněn k žalobě založené na vyklizení, ani nebude platit publiciánská žaloba, ani nebude vyplývat žádný prospěch z předchozí držby.

364. Pokud mi prodáte nemovitost, kterou se chystáte nabýt lichvou jako kupující, a já vím, že patří jinému, nemohu ji nabýt lichvou.

365. Ačkoli z držby může mít prospěch bezprostřední dědic zůstavitele, vzdálenější dědic nemůže nabýt držbu věci.

366. Pokud zůstavitel koupil majetek v dobré víře, lze jej nabýt lichvou, i když dědic věděl, že patří někomu jinému. Toto pravidlo je třeba dodržovat nejen v případě pretoriánské držby, ale i v případě svěřenství, na jehož základě se majetek převádí podle třebelského dekretu Senátu, a také s ohledem na všechny ostatní pretoriánské nástupce.

367. Doba, po kterou byl majetek v držbě prodávajícího, prospívá kupujícímu při nabytí užívacího práva k němu.

368. Jestliže koupím majetek patřící jinému a v době, kdy jej nabývám lichvou, vlastník podá žalobu, aby jej ode mne získal zpět, moje lichva nebude přerušena spojením vydání věci. Pokud bych však dal přednost zaplacení odhadní ceny nemovitosti u soudu, Julianus říká, že se mění vlastnické právo, pokud jde o toho, kdo zaplatil cenu nemovitosti u soudu. Stejně pravidlo bude platit, pokud vlastník daruje nemovitost tomu, kdo ji koupil od toho, kdo není jejím vlastníkem. Tento názor je správný.

369. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Zaplacení odhadní ceny nemovitosti u soudu se podobá koupi.

370. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Kupující věděl, že část pozemku, který koupil, patří jinému. Byl vysloven názor, že nemůže získat žádnou část pozemku na základě dlouhé držby. Domnívám se, že je to pravda, pokud kupující nevěděl, jaká část pozemku patří jinému; pokud totiž věděl, že se jedná o určitou část, nepochybuji o tom, že mohl získat zbytek na základě dlouhé držby.

371. Stejně právní pravidlo platí, pokud by člověk, který koupil celý pozemek, věděl, že jeho nedělená část patří někomu jinému; může totiž nejen tuto část nabýt na základě lichvy, ale nebude mu bránit v nabytí zbývajících částí na základě dlouhé držby.

372. Modestinus, Pandekty, kniha X.

Jestliže jsem u tebe zastavil majetek a pak ho ukradnu a prodám, vzniká pochybnost, zda ho lze nabýt lichvou. Lepší názor je, že takto nabýt lze.

373. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Tam, kde si někdo, kdo má nějaký majetek nabýt lichvou, ať už jako dědic nebo jako kupec, nárokoval nejistý titul, nemůže jej nabýt lichvou. Neboť jaký je mezi těmito věcmi rozdíl, když ten, kdo se domáhá majetku na základě nejistého titulu, přestává v obou případech držet majetek na základě svého prvního titulu?

374. Jestliže se z deseti otroků, které jsem koupil, domnívám, že někteří patří jiným osobám, a vím, kteří to jsou, mohu ostatní nabýt lichvou. Jestliže však nevím, kteří z nich patří jiným osobám, nemohu žádného z nich nabýt lichvou.

375. Protože po smrti člověka, který koupil otroka, uplynula doba pro nabytí usukapcí, ačkoli dědic nemusel začít otroka vlastnit, přesto se stane jeho vlastnictvím, pokud ho mezitím nezískal do držby nikdo jiný.

376. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Jistá osoba, která vlastnila pozemek jako kupující, zemřela před uplynutím doby, kdy měla pozemek nabýt lichvou, a otroci, kteří zůstali v držbě pozemku, odešli s úmyslem pozemek opustit. Vystala otázka, zda doba dlouhé držby bude přesto nadále svědčit dědici. Odpověď zněla, že i kdyby otroci odešli, dědic by z této doby mohl mít prospěch.

377. Jestliže získám korneliánský statek jako nabyvatel na základě dlouhodobé držby a přidám k němu část nějakého přilehlého pozemku, mohu tuto část získat také jako nabyvatel během zbývajících doby nutné k promlčení; nebo ji mohu získat lichvou během doby stanovené zákonem? Uvedl jsem jako svůj názor, že sousední pozemek, který byl přidán k již koupenému pozemku, má svůj vlastní zvláštní a odlišný stav, a proto musí být držba obou pozemků získána odděleně a musí být nabyta dlouhodobou držbou v souladu s dobou předepsanou zákonem.

378. Můj otrok nařídil Titiovi, aby pro něj koupil pozemek, a Titius převedl jeho držbu na otroka po jeho manuminaci. Vystala otázka, zda jej může získat dlouhodobou držbou. Odpověď zněla, že pokud můj otrok nařídil Titiovi, aby koupil pozemek, a Titius mu jej po jeho manuminaci předal, ať už věřil, že mu bylo předáno otrokovo peculium, nebo nevěděl, že tomu tak není, otrok přesto mohl pozemek získat vydržením, protože buď věděl, že mu bylo předáno jeho peculium, nebo to vědět měl, a proto se podobá tomu, kdo předstírá, že je věřitelem. Pokud však Titius věděl, že jeho peculium nebylo otrokovi dáno, měl by být chápán spíše tak, že pozemek daroval, než že by se ho vzdal pro splnění dluhu, který nebyl splatný.

379. Pokud by poručník ukradl majetek svého svěřence a prodal jej, nedojde k lichvě dříve, než bude opět svěřen pod kontrolu svěřence; má se totiž za to, že poručník zaujímá místo vlastníka ve vztahu k majetku svého svěřence pouze tehdy, když spravuje záležitosti poručenství, a nikoliv tehdy, když svého svěřence zcizuje.

380. Pokud někdo v dobré víře koupí pozemek patřící jinému a ztratí jeho držbu a poté, když jej získá zpět, zjistí, že patří někomu jinému, nemůže jej nabýt uplynutím času z toho důvodu, že počátek druhé držby je vadný. Nepodobá se ani tomu,

kdo se v době koupě domníval, že pozemek patří prodávajícímu, ale když mu byl vydán, věděl, že patří někomu jinému; když totiž jednou držbu ztratil, je třeba znovu vzít v úvahu počátek znovunabyté držby. Je-li tedy otrok vrácen v době, kdy kupující věděl, že patří jinému, k lichvě nedojde; i když před prodejem byl v takovém postavení, že ho mohl nabýt lichvou. Stejně pravidlo platí pro toho, kdo byl vyhnán z pozemku a s vědomím, že patřil jinému, jej získá zpět do držby na základě interdiktu.

381. Kdo vědomě koupí od toho, komu pretor zakázal nakládat s majetkem pozůstalosti, protože je podezřelý, že není dědicem, nemůže jej nabýt lichvou.

382. Jestliže tvůj zástupce prodá pozemek za pouhých třicet aurei, který mohl prodat za sto, aby ti způsobil škodu, a příjemce si toho není vědom, není pochyb o tom, že tento může pozemek nabýt vydržením; neboť i tam, kde někdo vědomě prodá pozemek patřící jinému tomu, kdo si toho není vědom, není vydržení přerušeno. Pokud by se však kupující spolčil se zprostředkovatelem a kvůli odměně ho korupčně přiměl k prodeji pozemku za nižší cenu, než jakou měl, nebude se mít za to, že kupující jednal v dobré víře, a nemůže pozemek nabýt vydržením. Pokud využije výjimku na základě toho, že pozemek byl prodán se souhlasem vlastníka, a ten podá žalobu na jeho vrácení, může vlastník využít odpověď založenou na podvodu.

383. Odcizený majetek se nerozumí tak, že by se znovu dostal pod kontrolu vlastníka, i když jej znovu získá do držby, pokud neví, že mu byl odcizen. Pokud bych tedy dal do zástavy otroka, který ti byl ukraden, a ty bys nevěděl, že je tvůj, a po zaplacení dluhu bych ho prodal Titiovi, Titius ho nemůže získat lichvou.

384. Svobodný člověk, který nám v dobré víře slouží jako otrok a přitom spravuje náš majetek, pro nás může nabývat další majetek stejným způsobem, jakým jsme zvyklí ho nabývat prostřednictvím vlastních otroků. Proto, jako získáváme vlastnictví majetku buď odevzdáním, nebo lichvou prostřednictvím zásahu osoby, která je svobodná, tak, je-li kupní smlouva uzavřena prostřednictvím peculium otroka, na které máme nárok, můžeme nabýt majetek lichvou, i když si nejsme vědomi, že došlo ke koupi.

385. Týž, O Miniciovi, kniha II.

Pokud někdo kupuje otroky s vědomím, že prodávající za ně zaplacené peníze ihned promrhá, mnoho autorit zastává názor, že přesto bude nabyvatelem v dobré víře; a to je pravda. Jak by totiž mohl být považován za jednajícího ve zlé víře ten, kdo koupil otroky od jejich pána, ledaže by je koupil od člověka prostopášného života, který peníze okamžitě dá nevěstce, neboť pak nemůže otroky získat lichvou?

386. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha III.

Muž, který od svého vlastního otroka získal otrokyni za udělení svobody, může jako kupec získat lichvou dítě zmíněné otrokyně.

387. Týž, O Miniciovi, kniha II.

Otrok za poskytnutí svobody daroval svému pánovi otrokyni, kterou mu ukradl. Ta počala. Vystala otázka, zda její pán může získat její dítě lichvou. Odpověď zněla, že pán mohl jako kupující získat dítě lichvou, neboť za ženu něco dal, a mezi otrokem a jeho majitelem tak došlo k jakémusi prodeji.

388. Africanus, Otázky, kniha VII.

Obvykle se říká, že ten, kdo si myslí, že něco koupil, a přitom to neudělal, nemůže to jako kupující nabýt lichvou; to však platí jen do té míry, že kupující nesmí mít žádný oprávněný důvod k tomu, aby se mylně domníval. Pokud by totiž otrok nebo zmocněnec, který byl pověřen koupí věci, přesvědčil svého zmocnitele, že tak učinil, a věc mu vydal, je lepší názor, že dojde k lichvě.

389. Papinianus, Názory, kniha X.

Když byl odkazovník uveden do držby majetku, může jej dědic jako kupující nabýt usukapcí, přičemž právo pretoriánské zástavy je vyhrazeno.

390. Scaevola, Názory, kniha V.

Jistý muž koupil v dobré víře pozemek, který patřil jinému, a začal na něm stavět dům před uplynutím lhůty pro nabytí držby na základě vydržení; vlastník pozemku, který mu to oznámil před uplynutím lhůty stanovené zákonem, si držbu nadále ponechal. Ptám se, zda byla promlčecí doba přerušena, nebo poté, co jednou začala, běžela dál. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi nebyla přerušena.

391. Týž, Digest, kniha XXV.

Pozůstalost po sestře, která zemřela ze závěti, připadla jejím dvěma bratrům, z nichž jeden byl nepřítomen a druhý přítomen. Ten, který byl přítomen, jednal za nepřítomného a prodal Luciovi Titiovi, nabyvateli v dobré víře, celý pozemek na své jméno a na jméno svého bratra. Vystala otázka, zda kupující, který věděl, že polovina pozemku patří nepřítomnému dědici, mohl nabýt celý pozemek na základě promlčení. Odpověď zněla, že tak mohl učinit, pokud se domníval, že byl prodán z pověření nepřítomného bratra.

Tit. 5. Ohledně držby jako dědic nebo jako držitel.

392. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Dědic nemůže nic nabýt lichvou z majetku osoby, která je naživu, i když se držitel domníval, že patří tomu, kdo je mrtvý.

393. Julianus, Digesty, kniha XLIV.

Když je někdo uveden do držby nemovitosti pro zachování odkazu, neruší držbu toho, kdo nabývá usukapcí jako dědic, neboť drží nemovitost v úschově. Co z toho vyplývá? Ponechá si majetek na základě zástavního práva, a to i po uplynutí doby potřebné pro lichvu, a nevzdá se ho, dokud mu není vyplacen odkaz nebo dokud není uspokojena jeho pohledávka na něj.

394. Obecný názor, že nikdo nemůže změnit titul své vlastní držby, je třeba chápat tak, že se vztahuje nejen na občanskou, ale i na naturální držbu. Proto bylo rozhodnuto, že ani nájemce, ani nikdo, u koho byl majetek uložen nebo zapůjčen, jej nemůže jako dědic nabýt lichvou, aby z něj měl prospěch.

395. Servius popírá, že by syn mohl jako dědic nabýt lichvou majetek, který mu byl darován jeho otcem, neboť se domníval, že jeho přirozená držba byla v rukou syna za života jeho otce. Z toho vyplývá, že pokud byl syn ustanoven svým otcem dědicem, nemůže nabýt lichvou žádnou část majetku, kterou mu otec daroval, pokud to může mít vliv na podíly jeho spoludědiců.

396. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIII.

Mnohé autority tvrdí, že jsem-li dědicem a domnívám-li se, že k pozůstalosti patří určitý majetek, který však ve skutečnosti netvoří její součást, mohu jej nabýt lichvou.

397. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je stanoveno, že ten, kdo má právo pořídit závět', může jako dědic nabýt majetek lichvou.

Tit. 6. O držbě na základě darování.

398. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Ten, komu byl majetek odevzdán jako dar, jej nabývá lichvou, a to z důvodu darování. Nestací se domnívat, že tomu tak bylo, ale je nutné, aby k darování skutečně došlo.

399. Pokud otec daruje svému synovi, kterého má pod svou kontrolou, a poté zemře, syn nemůže darovaný majetek nabýt lichvou, a to z toho důvodu, že darování je neplatné.

400. Je-li darování učiněno mezi manželem a manželkou, k lichvě nedochází. Navíc Cassius říká, že pokud by manžel daroval majetek své manželce a poté by došlo k rozvodu, nelze nabýt usukapci, protože manželka sama nemůže změnit vlastnické právo. Uvádí, že pravidlo je jiné a že po rozvodu může nabýt majetek lichvou, pokud jí manžel umožnil majetek užívat stejně, jako kdyby byl srozuměn s tím, že jí jej daroval. Julianus se však domnívá, že manželka má v držení majetek darovaný manželem.

401. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Pokud někdo daruje majetek, který patří jinému, a rozhodne se darování odvolat, i když zahájil řízení o jeho navrácení, lichva nadále trvá.

402. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIV.

Když manžel daruje své manželce nebo manželka svému manželovi a darovaný majetek patří jinému, je správný Trebatiusův názor, že pokud se tím strana, která učinila dar, nestane chudší, může držitel nabýt majetek lichvou.

403. Týž, O Sabinovi, kniha XXXII.

Pokud otec učiní darování své dceři, která je pod jeho kontrolou, a vydědil ji, a dědička darování ratinuje, může jej začít nabývat lichvou ode dne, kdy byla ratifikace učiněna.

404. Scaevola, Názory, kniha V.

Pokud někdo začal nabývat otroka lichvou, darem, a manumituje ho, je akt manumpce neplatný, protože ještě nenabyl vlastnictví otroka. Vystala otázka, zda ho přestal nabývat lichvou. Odpověď zněla, že s ohledem na dotyčnou osobu se zřejmě vzdal vlastnictví, a proto byla usukapce přerušena.

405. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Pokud byl uskutečněn prodej, který je ve skutečnosti darováním, je dodaný majetek nabyt usukapcí, a to jako koupě, a nikoli jako dar.

Tit. 7. O držbě z důvodu opuštění.

406. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Je-li majetek považován za opuštěný, okamžitě přestává být naším a patří prvnímu nájemci, protože nám přestává patřit za stejných okolností, za jakých jej nabývají jiní.

407. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Vlastnictví můžeme nabýt na základě opuštění, pokud víme, že je považováno za zřeknuté jeho vlastníkem.

408. Proculus se domnívá, že majetek nepřestává patřit vlastníkov, pokud jeho držbu nenabude někdo jiný. Julianus se však domnívá, že přestává patřit vlastníkov, když se jí vzdá, ale nestává se vlastnictvím jiného, pokud ji nezíská do držby. To je správné.

409. Modestinus, Differences, kniha VII.

Někdy se objevuje dotaz, zda lze část něčeho považovat za opuštěnou. A skutečně, vzdá-li se spoluvlastník svého podílu na společném majetku, přestává mu patřit, takže stejné pravidlo platí i pro podíl, který patří všem. Jediný vlastník nemovitosti si však nemůže ponechat její část a zbytek opustit.

410. Paulus, O Sabinovi, kniha XV.

Můžeme nabýt lichvou majetek, který je považován za opuštěný, když se domníváme, že tomu tak je, i když nevíme, kým byl opuštěn.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Jestliže vlastníš nějakou věc, která se považuje za opuštěnou, a já, protože vím, že tomu tak je, ji od tebe koupím, je prokázáno, že ji mohu nabýt lichvou, a námitka, že není zahrnuta do tvého majetku, nemůže být vznesena. Pokud totiž vědomě koupím majetek, který vám darovala vaše manželka, z toho důvodu, že jste tak učinil jakoby se souhlasem a svolením vlastníka, uplatní se stejné pravidlo.

411. Cokoli, co někdo považuje za opuštěné od sebe, se okamžitě stává mým, jestliže to vezmu. Proto když někdo odhodí peníze nebo vypustí ptáky, ačkoli má v úmyslu, aby patřily někomu, kdo se jich může zmocnit, přesto se stávají majetkem toho, komu náhoda přeje; neboť když se někdo vzdá vlastnictví majetku, rozumí se, že měl v úmyslu, aby patřil komukoli jinému, ať už je to kdokoli.

412. Julianus, On Urseius Ferox, kniha III.

Nikdo nemůže nabýt vlastnictví lichvou na základě opuštění, kdo se mylně domnívá, že bylo opuštěno.

413. Týž, O Miniciovi, kniha II.

Když někdo najde zboží, které bylo vyhozeno přes palubu z lodi, vzniká otázka, zda je nemůže nabýt lichvou z důvodu, že by mělo být považováno za opuštěné. Lepší názor je, že jej nemůže nabýt lichvou z důvodu opuštění.

414. Paulus, Názory, kniha XVIII.

Sempronius se pokusil vznést otázku ohledně stavu jisté Thetis, když tvrdil, že je dcerou jedné z jeho otrokyň. Když však byl žalován Prokulou, Thetisinou ošetřovatelkou, aby ho přiměla uhradit jí Thetisinu výživu, odpověděl, že nemá prostředky na zaplacení, ale že ošetřovatelka má dítě vrátit jejímu otci Luciovi Titiovi. Ošetřovatelka pak zahájila řízení, aby zabránila tomu, že by zmíněný Sempronius později vznesl jakoukoli otázku. Lucius Titius poté, co zaplatil Seii Procule její nárok na výživné, dítě veřejně manumitoval. Ptám se, zda může být svoboda udělená Thetis zrušena. Paulus odpověděl, že vzhledem k tomu, že se má za to, že majitel otrokyně, které se Thetis narodila, ji opustil, může získat svobodu z rukou Lucia Titia.

Titus: "Když jsem byl vdovec, tak jsem byl vdovec. 8. Ohledně držby na základě odkazu.

415. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Má se za to, že je v držbě jako odkazovník, jemuž byl odkaz zanechán, neboť držba a užívání na základě odkazu se uskuteční pouze ve prospěch osoby, které byl majetek odkázán.

416. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Jestliže vlastním něco, o čem se domnívám, že mi bylo odkázáno, a není tomu tak, nemohu to v postavení odkazovníka nabýt lichvou.

417. Papinianus, Otázky, kniha XXII.

Ne více než v případě, kdy si někdo myslí, že nabyt něco, co nenabyt.

418. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Majetek lze nabýt lichvou na základě toho, že je dědictvím, když bylo odkázáno něco, co patřilo jinému, nebo když to patřilo zůstaviteli a není známo, že to bylo odňato kodícilem; v takových případech totiž existuje dobrý důvod, aby lichva nabyla účinnosti. Stejně pravidlo lze říci, že platí v případě, kdy je jméno odkazovníka pochybné, jako například v případě, kdy je odkaz učiněn ve prospěch Tituse a existují dvě osoby tohoto jména, takže se jeden z nich domnívá, že byl míněn on, ačkoli tomu tak nebylo.

419. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Majetek odevzdaný jako odkaz lze nabýt lichvou na tomto základě, i když jeho vlastník může být naživu,

420. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Pokud se osoba, které byl majetek odevzdán, domnívá, že zůstavitel zemřel.

421. Javolenus, O Cassiovi, kniha VII.

Nikdo nemůže nabýt majetek lichvou na základě odkazu, ledaže by sám měl právo učinit závěť ve prospěch zůstavitele, protože držba tohoto druhu závisí na testamentární způsobilosti.

422. Papinianus, Otázky, kniha XXIII.

Pokud se odkazovník ujme držby odkazu, aniž by vznikla jakákoli otázka, která by měla vliv na jeho vlastnické právo, i když mu odkaz nebyl doručen, bude oprávněn nabýt usukapci majetek, který mu byl odkázán.

423. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha V.

Osoba, které byl odkaz právoplatně odkázán, nabývá majetek lichvou jako odkazovník. Pokud však nebyl odkázán v souladu se zákonem nebo byl odkaz odňat, bylo po mnoha sporech rozhodnuto, že majetek lze nabýt lichvou na základě odkazu.

Tit. 9. O držbě na základě věna.

424. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXI.

Právo na lichvu, a to právo mimořádně spravedlivé, je to, o němž se říká, že existuje z důvodu věna, takže každý, kdo obdrží majetek věnem, jej může nabýt lichvou po uplynutí doby, která je obvykle stanovena zákonem v případě těch, kdo takto nabývají majetek jako kupující.

425. Nezáleží na tom, zda jsou věnem darovány určité určené předměty, nebo celá částka majetku.

426. V první řadě se zabývejme dobou, kdy může někdo nabýt majetek lichvou jako věno; a zda má tato doba začít po datu uzavření manželství, nebo před ním. Běžně diskutovanou otázkou je, zda člověk, který je zasnoubený (tj. ten, kdo ještě nebyl ženatý), může nabýt majetek lichvou, protože je věnem. Julianus říká, že pokud zasnoubená žena předá majetek druhé straně s úmyslem, že mu bude patřit až po uzavření manželství, k lichvě nedojde. Pokud to však zjevně nebylo úmyslem, je třeba mít za to (tak říká Julianus), že majetek se okamžitě stává jeho; a pokud patří někomu jinému, lze jej nabýt usukapcí. Tento názor se mi zdá být věrohodný. Ale ještě před uzavřením manželství se usukapce stává účinnou nikoliv kvůli věnu, nýbrž na základě vlastnictví.

427. Během existence manželství dochází k lichvě mezi osobami, které jsou sezdány, z důvodu věna. Pokud však manželství neexistuje, Cassius říká, že k usukapci nemůže dojít, protože neexistuje žádné věno.

428. Říká také, že pokud se manžel domnívá, že je ženatý, ačkoli tomu tak není, nemůže nabýt majetek usukapcí, protože neexistuje žádné věno. Tento názor je rozumný.

429. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Pokud je majetek, který byl oceněn, vydán před uzavřením manželství, nelze jej nabýt lichvou, a to ani na základě koupě, ani na základě vlastnictví.

430. Scaevola, Digesty, kniha XXV.

Dvě dcery se staly dědičkami svého otce, který zemřel ze závěti, a každá z nich dala otroky, kteří jim patřili společně, jako věno, a pak, několik let po smrti svého otce, podaly žalobu na rozdělení. Vzhledem k tomu, že manželé drželi po mnoho let otroky darované věnem jako dotální otroky, vyvstala otázka, zda je lze považovat za nabyté lichvou, pokud se domnívali, že patří těm, kteří je dali jako věno. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nebránilo tomu, aby je nabyli lichvou.

Tit. 10. Ohledně držby na základě vlastnictví.

431. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Držba na základě vlastnictví existuje tam, kde se domníváme, že majetek nabýváme pro sebe a máme jej v držbě na základě titulu, kterým byl získán, i z důvodu vlastnictví; jako například když na základě koupě držím majetek jako kupující i jako vlastník. Kromě toho držím majetek jak jako odkazovník, tak jako dárcce, a také na základě vlastnictví, pokud mi byl majetek darován nebo odkázán.

432. Pokud mi však byl majetek vydán na základě nějakého dobrého titulu, například na základě koupě, a já jej nabudu na základě lichvy, začínám jej držet jako svůj, a to ještě před nabytím na základě lichvy. Může však vzniknout nějaká pochybnost o tom, zda ji přestávám držet jako nabyvatel poté, co došlo k lichvě? Mauricianus říká, že se domnívá, že ji nepřestávám držet.

433. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Existuje druh držby, o němž se říká, že je založen na vlastnictví. Tímto způsobem totiž vlastníme vše, co získáme z moře, ze země nebo ze vzduchu, nebo co se stane naším působením naplavenin vodních toků. Vlastníme také všechny potomky majetku, který držíme jménem jiných; jako například držíme jako své dítě otrokyně, která patří k majetku nebo která byla koupena; a podobně vlastníme zisky plynoucí z majetku, který byl koupen nebo darován nebo který tvoří část majetku.

434. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Vydal jsi mi otroka, o němž ses mylně domníval, že na něj mám nárok na základě ustanovení. Pokud jsem věděl, že mi nic nedlužíš, nemohu otroka nabýt lichvou; pokud jsem to však nevěděl, je lepší názor, že ho mohu nabýt lichvou, protože dodání, které bylo učiněno za, jak se domnívám, dobrou úplatou, je dostatečné k tomu, abych mohl vlastnit jako svůj majetek, který mi byl dodán. Neratius tento názor přijal a myslím, že je správný.

435. Týž, O Sabinovi, kniha XXXII.

Jestliže jsi v dobré víře koupil otrokyni, která byla ukradena, a máš ve svém držení dítě této otrokyně, které počala, když byla v tvých rukou, a před uplynutím doby předepsané pro vydržení zjistíš, že matka uvedeného dítěte byla ukradena, Trebatius se domnívá, že dítě, které je takto drženo, lze nepochybně nabýt vydržením. Domnívám se, že v tomto případě je třeba rozlišovat, neboť pokud ve lhůtě stanovené zákonem pro nabytí účinnosti lichvy nezjistíš, komu otrok patří, nebo pokud jsi to věděl, aniž bys to mohl oznámit vlastníkovu otroka, nebo pokud jsi mu to mohl oznámit a učinil jsi tak, můžeš otroka nabýt lichvou. Pokud jste však věděli, že otrok byl ukraden, a mohli jste to oznámit vlastníkovu, ale neučinili jste tak, uplatní se opačné pravidlo; bude se totiž mít za to, že jste ji vlastnili tajně, neboť tatáž osoba nemůže vlastnit majetek jako svůj a zároveň tajně.

436. Když otec rozdělí svůj majetek mezi své děti a po jeho smrti si jej ponechají z toho důvodu, že mezi nimi bylo dohodnuto, že toto rozdělení jeho majetku bude ratifikováno, bude lichva z důvodu vlastnictví prospěšná, pokud jde o jakýkoli majetek patřící jiným osobám, který se může nacházet mezi pozůstalostí po otci.

437. Pokud majetek nebyl odkázán, ale byl jako takový vydán dědicem v důsledku omylu, je stanoveno, že jej může nabýt na základě lichvy zůstavitel, protože jej má jako vlastník.

438. Neratius, Pergameny, kniha V.

Lichva majetku, který jsme získali z jiných důvodů než proto, že se domníváme, že na něj máme nárok jako na vlastní, byla stanovena proto, aby se ukončily soudní spory.

439. Člověk může lichvou nabýt majetek, který má v držbě, v domnění, že mu patří; i když je toto mínění mylné. Tomu je však třeba rozumět tak, že věrohodný omyl držitele nebrání jeho právu na lichvu; například držím-li nějakou věc, protože se mylně domnívám, že ji koupil můj otrok nebo otrok někoho, koho jsem převzal jako dědice ze zákona, neboť neznalost cizího jednání je omluvitelným omylem.

Knihá XLII

1. O res iudicata a účincích rozhodnutí a mezitímních rozhodnutí.
2. O přiznání.
3. O postoupení pohledávek ve prospěch věřitelů.
4. Ohledně důvodů pro přiznání držby.
5. Ohledně držby a prodeje majetku soudním orgánem.
6. Ohledně výsad věřitelů.
7. Ohledně oddělení majetku z pozůstalosti.
8. Ohledně jmenování správce pozůstalosti.
9. Ohledně restituce v případě, že došlo k podvodnému jednání vůči věřitelům.

Tit. 1. O res iudicata a účincích rozhodnutí a o předběžných opatřeních.

1. Modestinus, Pandects, kniha VII.

Res iudicata se rozumí ukončení sporu rozhodnutím soudu. Toho se dosáhne buď nepříznivým rozhodnutím, nebo zproštěním odpovědnosti.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

(3) Soudce, který má pravomoc rozhodovat o žalobě, nedodrží vždy lhůtu stanovenou zákonem, neboť někdy ji zkrátí a někdy prodlouží v závislosti na povaze věci, výši majetku, o který se vede spor, nebo na poslušnosti či neústupnosti stran; zřídka je však rozsudek vykonán ve lhůtě stanovené zákonem, jako například v případě, kdy je třeba rozhodnout o otázce výživného nebo poskytnout úlevu nezletilému ve věku pětadvaceti let.

3. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Kdo má moc odsoudit, má také moc zprostit odpovědnosti.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha LVIII.

Pokud se zástupce nedostaví, bude žaloba na výkon rozhodnutí proti němu zamítnuta a bude vyhověno jeho zmocněnci; pokud se však dostaví, bude mu vyhověno. V tomto případě se však nepovažuje za dostavivšího se k soudu ten, kdo byl ustanoven zástupcem ve věci, na níž má zájem; existuje totiž jiný důvod, proč nemůže odmítnout žalobu na výkon rozhodnutí, a to proto, že se stal zástupcem ve svém vlastním zájmu, a nikoli v zájmu jiného.

(1) Opatrovník a poručník jsou v takovém postavení, že se nepovažují za osoby, které vystupují před soudem, a proto by proti nim nemělo být žalobě na výkon rozhodnutí vyhověno.

(2) Zástupce obce se může vyhnout výkonu rozhodnutí v případě, že byl vydán rozsudek, neboť žalobě na výkon rozhodnutí by mělo být vyhověno proti občanům.

(3) Praetor říká: "Udělují žalobu, abych přinutil účastníka, proti němuž bylo vydáno rozhodnutí, zaplatit peníze". Proto je strana, která prohrála svůj spor, povinna zaplatit. Co však dělat a co říci, jestliže není ochoten zaplatit, ale je připraven uspokojit pohledávku jiným způsobem? Labeo říká, že je třeba dodat: "Pokud by strana, která svůj případ prohrála, pohledávku neuspokojila", neboť se může stát, že má solventní osobu, která se nabídne místo ní. Důvodem požadavku na zaplacení je však to, že prétor nechtěl, aby z předchozího závazku vznikl nový; proto stanoví, že peníze mají být zaplacený. Z dobrých a dostatečných důvodů je třeba přijmout názor Labeova.

(4) Pokud po rozhodnutí a po dohodě stran sporu poskytne jistotu strana, která prohrála svůj spor, bude pravidlo zmírněno s ohledem na ni, pokud bude uzavřena nová smlouva; pokud se tak však nestane za účelem uzavření nové smlouvy, nařízení exekuce zůstane v platnosti. Pokud však budou přijaty zástavy nebo poskytnuty jistoty za účelem zajištění výkonu

rozhodnutí, budeme muset v důsledku toho konstatovat, že exekuce zůstane v platnosti, jako by bylo něco přidáno k rozhodnutí ve věci a nic z něj nebylo odebráno. Stejně pravidlo je třeba dodržovat i v případě účastníka, jehož zástupce měl proti sobě vydaný rozsudek.

(5) Je-li proti někomu vydáno rozhodnutí, které mu ukládá, aby v určité lhůtě zaplatil, od jakého data musíme počítat lhůtu pro podání žaloby na výkon rozhodnutí? Máme tak činit ode dne, kdy bylo rozhodnutí vydáno, nebo ode dne, kdy uplynula lhůta stanovená v případech tohoto druhu? Pokud soudce stanovil kratší dobu, než je doba stanovená zákonem, musí to, co chybí jeho rozhodnutím, doplnit zákon. Pokud však soudce při stanovení lhůty zahrnul větší počet dnů, než je zákonem povoleno, bude neúspěšné straně poskytnuta nejen lhůta stanovená zákonem, ale i ta, kterou soudce poskytl in.navic.

(6) Odsouzeným musíme rozumět osobu, vůči níž byl pravomocně vynesena rozsudek tak, že ob stojí. Pokud by se však z nějakého důvodu ukázalo, že rozsudek není pravomocný, je třeba říci, že pojem "odsouzení" nebude použitelný.

(7) Osvobození od odpovědnosti bychom měli chápat tak, že účastník nejen zaplatí pohledávku, ale že je zcela zproštěn závazku, na němž byl rozsudek založen.

(8) Celsus říká, že pokud by proti tobě bylo vydáno rozhodnutí v noxální žalobě a ty ses jako náhrady vzdal otroka, na kterého měl jiný užívací právo, budeš stále odpovědný za žalobu na výkon rozhodnutí; pokud by však užívací právo zaniklo, uvádí, že budeš osvobozen.

5. Týž, O ediktu, kniha LIX.

Praetor říká: "Rozhodnutí s odkazem na majetek vydal soudce, který má pravomoc". Bylo by lepší, kdyby řekl: "Tím, který měl pravomoc ve věci rozhodovat." Slovo "pravomoc" se totiž vztahuje i na soudce, kteří nemají pravomoc v těchto otázkách, ale mají právo zkoumat některé jiné případy.

1. Pokud by soudce rozhodl proti někomu takto: "Ať ten a ten vydá Titiovi to, co obdržel na základě závěti nebo kodícilu Maevia," musíme tomu rozumět stejně, jako kdyby výslovně uvedl částku, která byla odkázána závětí nebo kodícilem. Stejně pravidlo bude platit, pokud by rozhodl, že má být provedena ústní svěřenecká smlouva.

(6) Týž, O ediktu, kniha LXVI.

Je-li vydáno rozhodnutí proti vojákovi, který ukončil vojenskou službu, je nucen zaplatit pouze tolik, kolik mu dovolí jeho prostředky.

1. Byla-li strana v soudním řízení odsouzena k zaplacení deseti aurei nebo k vydání příčiny škody jako náhrady, bude nucena na základě žaloby na výkon rozhodnutí zaplatit částku deseti aurei, protože získá ze zákona pravomoc vydat zvíře, které škodu způsobilo. Ten, kdo si však jako náhradu škody sjednal buď zaplacení deseti aurei, nebo odevzdání zvířete, resp. otroka, nemůže požadovat deset aurei, protože každá z těchto věcí je obsažena ve smlouvě a mohli jsme si je sjednat zvlášť. Rozhodnutí vyzývající k odevzdání otroka nebo zvířete formou odškodnění bude neplatné, ale následuje po rozsudku, který požaduje zaplacení peněz, a proto by mělo být řízení o vymáhání deseti aurei zahájeno na základě rozsudku, neboť ten se vztahuje pouze na ně a odevzdání zvířete nebo otroka formou odškodnění je přiznáno zákonem.

2. Ten, kdo z vlastní moci prodá majetek někoho, koho v soudním sporu porazil, bude odpovědný za krádež, jakož i za loupež s násilím.

3. Žaloba na výkon rozhodnutí je věčná, zahrnuje i stíhání majetku a platí jak pro dědice, tak proti němu.

(7) Gaius, O ediktu městského préтора, tit: O res judicata.

V současné době není pochyb o tom, že ten, proti němuž byl vydán rozsudek, může být v mnoha ohledech propuštěn ve lhůtě stanovené pro výkon rozhodnutí; ačkoli během této lhůty proti němu nelze zahájit exekuční řízení, protože tam, kde bylo rozhodnuto, byla zákonem stanovená lhůta stanovena ve prospěch strany, která prohrála svou věc, a nikoli proti ní.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha V.

Jestliže otrok, na kterého byl vznesen nárok na základě ustanovení, zemře poté, co byla věc spojena, žalovaný nebude zproštěn odpovědnosti a bylo rozhodnuto, že musí vydat účet ze zisku.

9. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Soudce nebo rozhodce nemůže vydat rozsudek proti osobě, která je nepřičetná.

10. Marcellus, Digesty, kniha II.

Člověk, který se falešně vydává za hlavu domácnosti, půjčuje si peníze a byl vyděděn svým otcem, by měl být proti němu vydán rozsudek, i když nemůže zaplatit.

11. Celsus, Digesty, kniha V.

Jestliže jsem se zavázal, že něco bude provedeno na Kalendy určitého měsíce, a rozsudek byl vynesena až nějakou dobu po Kalendách tohoto měsíce, musí být výše škody odhadnuta úměrně mému zájmu na tom, aby práce byla provedena ve výše uvedeném termínu; neboť pokud by byl odhad proveden od tohoto termínu, neměl bych jiný zájem než na tom, co by mohlo být zapláceno později.

12. Marcellus, Digesty, kniha IV.

V rozhodnutích, která se týkají vkladů nebo zápůjček k užívání, ačkoli majetek mohl být ztracen v důsledku podvodu žalovaného, je obvyklé poskytnout mu úlevu tím, že se vlastník donutí, aby na něj převedl svá práva k žalobě.

13. Celsus, Digesty, kniha VI.

Pokud někdo stanovil, že deset aurei zaplatí jedna osoba a jistotu poskytne druhá, měla by být výše škody odhadnuta v poměru k zájmu toho, kdo stanovil, že mu bude poskytnuta jistota. Tento zájem může činit tolik, kolik je dlužná částka, nebo méně, nebo někdy dokonce nic; neboť z neopodstatněného strachu nelze učinit žádný odhad. Pokud by však měl být dluh splacen, nezbude žádný zbývající úrok, který by bylo třeba odhadnout, a pokud byla určitá částka zaplácena, hodnota úroku se úměrně sníží.

1. Když někdo slíbí, že zabrání tomu, aby stipulant utrpěl nějakou škodu, a učiní tak a stipulant žádnou škodu neutrpí, má se za to, že splnil, k čemu se zavázal. Pokud tak neučiní, bude proti němu vynesena rozsudek o určité peněžní částce z důvodu, že neučinil to, co slíbil, jak se to stává u všech druhů závazků, které se týkají provedení určitých úkonů.

14. Týž, Digest, kniha XXV.

Cokoli pretor nařídil nebo zakázal vykonat, může zrušit opačným rozhodnutím nebo obnovit; to se však netýká pravomocných nařízení.

15. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha III.

Diviš Pius v reskriptu adresovaném soudcům římského lidu uvedl, že ti, kdo jmenují soudce nebo rozhodce, musí povolit výkon jimi vydaných rozhodnutí.

(1) Náš císař a jeho otec v Reskriptu uvedl, že i guvernér provincie může vykonat rozsudek vynesena v Římě, pokud je k tomu pověřen.

(2) Proto při soudním prodeji čehokoli, co bylo zabaveno v exekuci, musí být nejprve prodán movitý majetek, například zvířata. Pokud jeho cena postačí k uspokojení pohledávky, dobře; pokud ne, pak je třeba nařídit, aby byl v exekuci zabaven a prodán nemovitý majetek. Není-li však žádný movitý majetek, musí být nejprve zabaven a prodán pozemek. Soudy jsou zvyklé rozhodovat, že není-li movitý majetek, musí být pozemek vzat do exekuce, neboť není obvyklé, aby byl na počátku vzat pozemek. Pokud pozemek nestačí k úhradě dluhu nebo dlužník žádný nemá, pak se v exekuci vezmou a prodají všechny úvěry, které může mít. Takto vykonávají rozsudky guvernéri provincií.

(3) Pokud majetek převzatý v exekuci nenajde kupce, bylo v reskriptu našeho císaře a jeho božského otce stanoveno, že bude přisouzen tomu, v jehož prospěch bylo vydáno rozhodnutí proti straně, která věc prohrála. Majetek je mu přisouzen v poměru k dlužné částce, neboť pokud jej věřitel raději přijme k uspokojení své pohledávky, musí se s ním spokojit, a v Reskriptu se uvádí, že nemůže požadovat více, než na co má nárok; pokud se totiž spokojí s majetkem převzatým v exekuci, má se za to, že uzavřel dohodu o uspokojení své pohledávky; nemůže ani říci, že držel majetek v zástavě za určitou částku, a podat žalobu na vrácení zbytku.

(4) Vznikne-li spor ohledně majetku převzatého v exekuci, bylo naším císařem rozhodnuto, že ti, kdo vykonávají rozhodnutí, jej musí přezkoumat, a pokud zjistí, že patří poražené straně, musí rozhodnutí vykonat. Je však třeba poznamenat, že toto zkoumání jsou povinni provést souhrnně; jejich rozhodnutí nemůže být na újmu povinnému, pokud se domnívají, že majetek by měl být vydán jako patřící straně, která vyvolala spor, a nikoliv tomu, jehož jménem byl v exekuci převzat; ani ten, komu je vydán, by na něj neměl mít bezprostřední nárok na základě rozhodnutí, pokud je majetek takový, že jej lze od něj vymáhat běžným právním postupem. Výsledkem tedy je, že věc zůstane v původním stavu a majetek postižený rozhodnutím může prospět pouze výše uvedenému účastníkovi řízení na základě lichvy. Je však třeba říci, že pokud vznikne spor ohledně toho, co bylo v rámci výkonu rozhodnutí odňato, je třeba se toho vzdát a odejmout jiný majetek, ohledně něhož neexistuje žádný spor.

(5) Podívejme se, byl-li majetek převzatý v exekuci zastaven, zda může být prodán, aby poté, co byl věřitel uspokojen, mohl být případný zbytek použit na rozhodnutí. A ačkoli věřitel nemůže být nucen prodat majetek, který získal jako zástavu, může jej však ponechat až do vydání rozhodnutí o výkonu rozhodnutí, a pokud by zabavený majetek našel kupce, který je po uspokojení věřitele připraven zaplatit případný zbytek, může být povolen i prodej tohoto majetku. Nemá se za to, že by se postavení věřitele zhoršilo, neboť získal to, na co měl nárok, ani že by se jeho zástavní právo mělo uvolnit dříve, než byla jeho pohledávka uspokojena.

(6) Pokud po přikázání majetku převzatého v exekuci vznikne nějaký spor s odkazem na kupujícího, podívejme se, zda bude mít soudce, který rozsudek vykonal, v této věci pravomoc. Domnívám se, že není důvod k dalšímu zkoumání, neboť jakmile byla koupě jednou dokonána, musí ten, kdo nemovitost koupil, převzít riziko; a jistě poté, co bylo kupujícímu předáno

vlastnictví, povinnost soudce končí. Stejně pravidlo se uplatní, pokud je nemovitost přikázána tomu, v jehož prospěch bylo rozhodnutí vydáno.

(7) Pokud kupující, jemuž byla nemovitost soudem přikázána, nezaplatí cenu, podívejme se, zda by ho soudci, jejichž povinností je vykonat rozhodnutí, měli volat k odpovědnosti. Nemyslím si, že by mohli jít dále, jinak by se řízení stalo nekonečným. Co však můžeme v takovém případě říci? Mají vynést rozsudek proti kupujícímu a vydat proti němu exekuci? Nebo mají věc ihned považovat za rozhodnutou? A co je třeba udělat, jestliže kupující popírá, že nemovitost koupil, nebo tvrdí, že za ni zaplatil? Lepší bude, když soudce nebude zasahovat, a to zejména proto, že strana, v jejíž prospěch byl rozsudek vydán, nemá právo žalovat toho, kdo nemovitost získal, a kromě toho netrpí žádnou křivdou; neboť je nutné, aby nemovitost převzatá v exekuci a prodaná byla zaplacená v hotovosti, a ne aby peníze byly zaplacené po určité době. A skutečně, pokud by měl soud zasáhnout, měl by tak učinit pouze v rozsahu odnětí a prodeje majetku, který byl přikázán, stejně jako kdyby nebyl osvobozen od zástavního práva podle rozsudku.

(8) Soudci mohou vykonat rozsudek také tím, že vezmou pohledávky dlužníka, pokud není nic jiného, co by podléhalo exekuci, neboť náš císař v reskriptu uvedl, že směnka může být vzata do exekuce.

(9) Podívejme se však, zda lze zabavit pouze úvěr, který dlužník uznal, nebo zda tak lze učinit, pokud svůj závazek popírá. Lepší je názor, že by se mělo obstatit pouze to, co uznává jako svůj dluh. Pokud by však popíral, že pohledávku dluží, bylo by naprosto správné ji nezahrnovat; ledaže by někdo po vzoru zabavení movitých věcí postupoval ještě dále a řekl, že soudci by měli sami provést šetření pohledávky, jako to dělají v případě jiných osobních věcí, ale v reskriptu je to uvedeno jinak.

(10) A opět, co máme říci v případě, kdy soudci sami učiní opatření s odkazem na pohledávku a požadují, aby byla částka dluhu zaplacená na základě rozsudku; nebo kdyby měli pohledávku prodat, jak mají ve zvyku činit v případě, kdy je v exekuci zabaven jiný osobní majetek? Je třeba, aby učinili vše, co se jim zdá nejlepší k výkonu rozhodnutí.

(11) Má-li strana, proti níž je rozsudek vydán, peníze uložené u bankéřů, mohou být rovněž vzaty do exekuce. A dále, jsou-li v rukou někoho jiného nějaké peníze, které by měly být vyplaceny straně, která prohrála spor, je obvyklé je zabavit a použít na úhradu rozsudku.

(12) Kromě toho peníze, které byly u někoho uloženy do úschovy nebo uloženy do truhly za stejným účelem, mohou být obstateny za účelem uspokojení rozsudku. Opět platí, že pokud byly peníze patřící svěřenci uloženy do truhly za účelem koupě pozemku, může je soudce pověřený výkonem rozsudku vzít bez svolení prétora a použít je k úhradě pohledávky.

16. Týž, O ediktu, kniha LXIII.

Jsou osoby, které mohou být žalovány pouze o částky, které jsou schopny zaplatit; to znamená bez odečtení jejich dluhů. Takovými osobami jsou ti, proti nimž je žaloba podána z titulu nějakého partnerství, neboť partnerstvím se rozumí veškerý majetek. Stejně pravidlo platí i pro ascendenty,

(17) Týž, O ediktu, kniha X.

Stejně jako na patrona, patronku, jejich děti a jejich ascendenty. Stejně tak manžel, je-li žalován o věno, odpovídá jen za to, co může zaplatit.

18. Týž, O ediktu, kniha LXVI.

Také voják, který byl odsouzen, je po propuštění povinen platit jen do výše svých prostředků.

(19. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Je-li více osob, jimž náleží peníze z téhož důvodu, je výhodnější postavení toho, kdo je nejpilnější; z toho, co náleží osobám stejného postavení, se neodečítá, jako je tomu v případě žaloby De peculio; v tomto případě je totiž nejvýhodnější postavení toho, kdo postupuje jako první. Dluh by se však neměl odečítat, pokud je žaloba podána proti otci nebo patronovi, zejména pokud je dluh splatný osobám stejného postavení, jako jsou jiné děti nebo jiní svobodní.

1. Také ten, proti němuž je podána žaloba z titulu daru, může být odsouzen pouze na částku, kterou je schopen zaplatit; a je vlastně jediným, u něhož by měl být dluh odečten. Pokud jde o ty, jimž jsou peníze dlužné ze stejného důvodu, je výhodnější postavení nejpilnějšího. A vskutku si nemyslím, že by se od něj mělo vymáhat všechno, co má, ale že by se mělo dbát na to, aby nebyl uveden do chudoby.

20. Modestinus, Rozdíly, kniha II.

Manžel může být v případě věna odsouzen do výše, kterou je schopen zaplatit; když je však žalován svou ženou z důvodu nějaké jiné smlouvy, může být podle konstituce božského Pia odsouzen také do výše svých prostředků. Rovnost také naznačuje, že stejné pravidlo by mělo platit, pokud je manželka žalována svým manželem.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Kromě toho, stejně jako v případě manžela, tak ani tchán nemůže mít proti sobě vydán rozsudek nad rámec svých platebních možností. Je-li však proti tchánovi podána žaloba založená na jeho slibu věna, může být proti němu vydán rozsudek v rozsahu jeho možností? To se zdá být spravedlivé, ale není to naše praxe, jak uvádí Neratius.

22. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Tím se však rozumí případ, kdy je podána žaloba proti tchánovi, aby získal zpět věno, které bylo přislíbeno po rozvodu manželství. Pokud je však žaloba podána na vrácení věna za trvání manželství, měla by mu být poskytnuta úleva, aby proti němu nebyl vynesena rozsudek na více, než je schopen zaplatit.

1. S odkazem na to, co bylo uvedeno v případě partnerů, totiž že proti nim může být vydán rozsudek v rozsahu jejich peněžních prostředků, praetor ve svém ediktu říká, že bude jednat, pokud bude prokázán řádný důvod. K tomu dojde proto, aby se zabránilo tomu, že bude poskytnuta úleva někomu, kdo popírá, že je společníkem, nebo kdo je odpovědný z důvodu podvodu.

23. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Je-li žaloba na vymáhání věna podána proti zástupci manžela a rozsudek je vynesena ještě za jeho života, může být vynesena pouze na částku, kterou je schopen zaplatit, neboť obhájce manžela může mít rozsudek vynesena pouze na tuto částku; pokud by však manžel zemřel, rozsudek bude zahrnovat celé věno.

(24) Pomponius, O Plautiovi, kniha IV.

Jestliže byl ručitel přijat za zaplacení dluhu nebo rozsudku, nebude pro něj žádnou výhodou, jestliže proti osobě, za kterou se zavázal, bude vydán rozsudek na částku, kterou je schopen zaplatit.

1. Pokud by manžel nebyl solventní, může využít toho, že není schopen platit; toto privilegium je totiž uděleno jemu osobně a neprospěje jeho dědici.

25. Paulus, O ediktu, kniha LX.

Je třeba poznamenat, že dědicové takových osob neodpovídají do výše své schopnosti platit, ale za celou částku.

26. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Pokud by se strany sporu dohodly na částce, za kterou má být vydán rozsudek, nebude nesprávné, když soudce rozhodne podle toho.

27. Modestinus, Názory, kniha I.

28. Guvernér jedné provincie vydal rozhodnutí, že jedna ze stran má platit složené úroky, což bylo v rozporu se zákony a císařskými ústavami, a Lucius Titius se z tohoto důvodu odvolal proti nespravedlivému rozhodnutí guvernéra. Protože Titius nepodal odvolání v souladu se zákonem, ptám se, zda lze peníze podle rozsudku vymáhat. Modestinus odpověděl, že pokud je rozsudek na určitou částku, není ve věci uvedeno nic, proč by nemohla být vydána exekuce.

(28) Týž, Názory, kniha II.

Dva soudci vydali dvě různá rozhodnutí. Modestinus uvedl jako svůj názor, že by měly zůstat v odkladu, dokud příslušný soudce jedno z nich nepotvrdí.

Týž, Pandekty, kniha VII.

Doba poskytnutá straně ke splnění rozsudku vydaného proti ní je poskytnuta i jejím dědicům a dalším nástupcům, alespoň doba, která ještě neuplynula, protože privilegium je přiznáno spíše věci než osobě.

30. Pomponius, Různé pasáže, kniha VII.

31. Je-li určitá peněžní částka přislíbena jako dar a je pravděpodobné, že dárcovy prostředky budou vyčerpány do té míry, že mu nezbude téměř nic, měla by být proti němu přiznána žaloba na to, co je schopen zaplatit, aby mu v rukou zůstalo dost na to, aby mohl žít. Toto pravidlo by mělo být v každém případě dodržováno mezi dětmi a rodiči.

31. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha II.

Čas na zaplacení by měl být poskytnut nejen dlužníkům, kteří o to požádají, ale měl by být také prodloužen, pokud to vyžadují okolnosti. Pokud však někdo odkládá platbu spíše kvůli tvrdohlavosti než proto, že nemůže získat peníze, měl by být donucen zaplatit tím, že se jeho majetek zabaví v exekuci k uspokojení pohledávky, a to podle následujícího pravidla, které božský Pius předepsal pro konzulovi Cassiovi, totiž: "Čas k zaplacení by měl být poskytnut těm, kteří přiznávají, že dluží, nebo kteří jsou povinni zaplatit na základě rozsudku, a čas by měl být takový, jaký se zdá být dostatečný podle jejich možností. Pokud nezaplatí ve lhůtě poskytnuté na začátku nebo po jejím prodloužení, jejich majetek <:an být obstaven a

prodán, pokud pohledávku nebo rozsudek neuspokojí do dvou měsíců; a pokud něco zůstane z ceny, má být vráceno tomu, jehož majetek byl zabaven v exekuci."

32. Týž, Soudní vyšetřování, kniha III.

33. Rozhodne-li soudce proti konstitucím, které jsou citovány, z toho důvodu, že se domnívá, že se na daný případ nevztahují, nemá se za to, že by proti nim rozhodl nesprávně, a proto lze proti jeho rozhodnutí podat odvolání; jinak se bude mít za to, že věc byla pravomocně rozhodnuta.

33. Týž, Soudní vyšetřování, kniha V.

Božský Hadrián, když mu byla předložena žádost Julia Tarentina, v níž tvrdil, že rozhodnutí bylo vydáno v jeho neprospěch tím, že soudce byl oklamán zfalšovanými důkazy a spiknutím jeho protivníků, kteří zkorumpovali svědky penězi, císař v reskriptu uvedl, že má nárok na úplnou restituci, a to následovně: "Nařídil jsem, aby ti byl zaslán opis žádosti, kterou mi předložil Julius Tarentinus. Pokud prokáže, že byl utiskován spiknutím svých protivníků a že jejich svědci byli podplaceni penězi, uložíte mu přísný trest; a pokud bylo rozhodnutí soudce vyvoláno falešnými prohlášeními, přiznáte úplnou restituci."

34. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha XIII.

Pokud někdo namítá, že si strana, proti níž byl vynesena rozsudek, ponechala nějaké zásoby nebo své lůžko, měla by být proti němu podána trestní žaloba; nebo, jak tvrdí některé autority, může být žalován za utrpěnou újmu.

35. Papirius Justus, Konstituce, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že ačkoli není nutné znovu zahajovat řízení na základě objevených nových listinných důkazů, přesto ve věcech týkajících se veřejných záležitostí dovolí takové důkazy použít, pokud se prokáže řádný důvod.

36. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Pomponius, v třicáté sedmé knize O ediktu, říká, že pokud je několik soudců, kteří vyšetřují nějakou záležitost týkající se svobody, a jeden z nich není dostatečně informován, aby vydal rozhodnutí, a ostatní se shodnou; pokud první z nich odpřisáhne, že není dostatečně informován, a dále se neúčastní řízení, ostatní, kteří se shodli, mohou vydat rozsudek; protože i když výše uvedený soudce může nesouhlasit, rozhodnutí většiny bude platit.

(37) Marcellus, Digesty, kniha V.

Rozumí se, že všichni soudci vydali rozhodnutí, když jsou všichni přítomni.

38. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Je-li počet soudců stejný a v případě, který se týká svobody, jsou vysloveny rozdílné názory, rozsudek se vynese ve prospěch svobody (v souladu s konstitucí božského Pia), ale ve všech ostatních případech se rozsudek vynese ve prospěch obžalovaného. Toto pravidlo musí být dodržováno i v trestních věcech.

(1) Pokud soudci vynášejí rozhodnutí pro různé částky, Julianus říká, že musí být přijato to pro nejmenší z nich.

39. Celsus, Digesty, kniha III.

Jsou-li k projednání věci určeni tři soudci, nemohou ji rozhodnout dva z nich, pokud je jeden nepřítomen, neboť projednání věci bylo nařízeno všem třem. Je-li však třetí přítomen a nesouhlasí-li s ostatními, platí rozsudek těch dvou. Je totiž jistě pravda, že všichni z nich vydali rozhodnutí.

40. Papinianus, Názory, kniha X.

Bylo stanoveno, že strana, proti níž byl vynesen rozsudek, má být zbavena výhod spojených s odměnami poskytovanými na základě posvátných korun získaných ve veřejných soutěžích a že tyto peníze mohou být vzaty v exekuci k uspokojení rozsudku.

41. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Nesennius Apollinaris: Jestliže se chystáš poskytnout mi dar a já tě pověřím, abys zaplatil mému věřiteli, může být proti tobě podána žaloba na celou částku? A pokud by na tebe byla podána žaloba o celou částku, myslíš, že by to bylo jinak, kdybych tě nepověřil vyplacením mého věřitele, ale někoho, komu chci darovat stejnou částku? A jak je třeba postupovat v případě toho, kdo v touze dát dar ženě slíbí věno jejímu manželovi? Odpověď zněla, že věřiteli nelze bránit výjimkou, ačkoli ten, kdo byl delegován, může využít výjimku proti tomu, jehož jménem slib učinil. Stejný je i případ manžela; a to zejména tehdy, pokud podá žalobu za existence manželství. A stejně jako dědic dárce může dosáhnout toho, aby proti němu byl vydán rozsudek v plné výši, tak i ručitel, který se za darování zavázal, může být žalován o celou částku, stejně jako kdokoli jiný, komu nebylo darování poskytnuto.

(1) Jistá osoba darovala pozemek. Pokud jej nepředal, může být proti němu vydán rozsudek stejně jako proti každému jinému držiteli. Pokud však pozemek odevzdal, může být proti němu vydán rozsudek na celou úrodu, pokud ji nespotřeboval, a nemůže být zproštěn odpovědnosti, i když ji ihned odevzdá. Přestal-li držbu vykonávat podvodem, musí být dárce před soudem přísězný a rozsudek bude vyneseno podle částky, na kterou přísahá.

(2) Dárce, proti němuž byl vyneseno rozsudek na celou částku daru, neodpovídá za částku přesahující jeho platební schopnost, což je výhoda poskytnutá ústavy.

42. Týž, Názory, kniha III.

Paulus uvedl jako svůj názor, že pretor nemůže zrušit rozsudek, který již vydal, ale že může i v tentýž den, kdy byl vyneseno, doplnit vše, co bylo v rozsudku opomenuto, ať už ve prospěch nebo v neprospěch žalovaného, a co se týkalo věcí v něm obsažených.

43. Týž, Názory, kniha XVI.

Paulus rovněž uvedl jako svůj názor, že pokud byl proti několika stranám vydán rozsudek o určité peněžní částce, nemohou být stejným rozhodnutím nuceny zaplatit více, než činí jejich podíly. Pokud byl vydán rozsudek proti třem stranám a Titius zaplatil svůj podíl, mohla být proti němu na základě téhož rozsudku podána žaloba *Hot*, aby byl donucen zaplatit podíly ostatních.

(44) Scaevola, Názory, kniha V.

Žaloba byla podána proti svěřenkyni na základě smlouvy, kterou odsouhlasil její otec a schválil její poručník, a ona svůj spor prohrála. Její opatrovníci poté způsobili, že odmítla otcův majetek, a proto přešel do rukou náhradnice, resp. jejich spoludědiců.

Vyvstala otázka, zda budou na základě tohoto rozhodnutí odpovědní, či nikoliv. Bylo rozhodnuto, že žaloba by měla být podána proti nim, pokud nebylo vydáno rozhodnutí proti svěřenkyni vinou jejich opatrovníků.

45. Paulus, Rozhodnutí, kniha I.

Řízení, které bylo zahájeno, může být v den soudního jednání zastaveno, pokud s tím strany souhlasí a soudce to povolí; za předpokladu, že věc nebo žaloba nebyla soudně ukončena.

1. Po vynesení rozsudku nelze učinit nic, co by zvýšilo nebo snížilo trestní náhradu škody, ledaže by to císař povolil.

2. Proti nezletilým, kteří nejsou bráni a nemají opatrovníka nebo poručníka, nelze vynést rozsudek.

46. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

47. Není zakázáno měnit žalobní petit, pokud zůstane tenor rozhodnutí nezměněn.

Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

48. V každém případě musí být rozsudek vynesena za přítomnosti všech zúčastněných stran, jinak nabude právní moci pouze ve vztahu k přítomným.

1. Pokud strany, které byly opakovaně předvolány, zanedbají obhajobu své věci před pokladnou, podléhají žalobě na základě rozsudku. Tím se rozumí případ, kdy se poté, co byly několikrát vyrozuměny, odmítly dostavit.

48. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Rozhodnutí musí být vynesena přetorem v latině.

49. Paulus, Manuály, kniha II.

50. Syn, který byl vyděděn nebo který odmítl otcův majetek, nemůže být na základě vlastní smlouvy odsouzen na více, než je schopen zaplatit. Podívejme se, do jaké míry má být považován za solventního, zda se to týká toho, co mu zůstane po zaplacení všech dluhů, jako v případě toho, kdo je žalován z důvodu darování, nebo se to týká manžela a patrona, jehož dluhy se neodečítají? Je nepochybné, že podle zákona se má platit jako v případě manžela nebo mecenáše, neboť k dárci bychom měli být shovívavější než k tomu, kdo je povinen plnit skutečný dluh,

50. Tryphoninus, Disputace, kniha XII.

Aby dárce nebyl ochuzen o vlastní štedrost.

(51) Paulus, Manuály, kniha II.

Pokud by někdo způsobil, že jeho majetek bude podvodně prodán, bude za to plně odpovědný.

(1) Jestliže někdo odmítne připustit, aby se věřitel ujal držby jeho majetku, který mu byl poskytnut k jeho zachování, a prodávající zaplatí věřiteli vše, na co má nárok, vzniká otázka, zda bude dlužník osvobozen. Domnívám se, že by jednal nečestně ten, kdo by chtěl podruhé získat to, co již obdržel.

52. Tryphoninus, Disputace, kniha XII.

Je-li podána žaloba proti manželovi za to, že si přivlastnil majetek své manželky, ačkoli se říká, že toto řízení má původ v partnerství existujícím mezi manželem a manželkou, měl by být manžel odsouzen na celou částku, neboť v tomto případě se zakládá na protiprávním jednání a zločinu.

53. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha I.

Protivnost těch, kteří odmítli uposlechnout výzvy soudu, se trestá ztrátou věci.

1. Za kontumačního je považován ten, kdo se poté, co mu bylo třikrát doručeno předvolání, nebo to, které se obvykle nazývá imperativní, místo tří, odmítne dostavit.

2. Trestu za kontumaci nepodléhá ten, komu v dostavení se brání špatný zdravotní stav nebo důležitá záležitost.

3. Osoby nejsou považovány za kontumační, pokud jsou povinny uposlechnout, odmítnou uposlechnout; to znamená, pokud odmítnou uposlechnout ty, kteří mají nad nimi pravomoc.

54. Paulus, Rozhodnutí, kniha I.

Imperativní předvolání vydané proti warfloví, který není hájen, osobě, která je nepřítomna na služební cestě pro stát, nebo nezletilému, kterému je dvacet pět let, nemá žádnou platnost ani účinek.

1. Ten, kdo je předvolán k vyššímu soudu, není považován za kontumačního, jestliže ponechá věc nedokončenou u nižšího soudu.

55. Ulpianus, O Sabinovi, kniha LI.

Poté, co soudce jednou vynesl své rozhodnutí, přestává být soudcem, pokud jde o tento případ. Podle naší praxe soudce, který jednou vynesl rozsudek na větší nebo menší částku, než byla požadována, jej nemůže změnit, protože jednou provždy dobře nebo špatně splnil povinnost svého úřadu.

56. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

Podle reskriptu božského Marka nelze nic požadovat poté, co bylo vydáno rozhodnutí nebo věc byla rozhodnuta přísahou nebo žalovaný přiznal rozsudek u soudu, a to z toho důvodu, že přiznání rozsudku učiněné u soudu se považuje za totéž co rozsudek.

57. Týž, Disputace, kniha II.

Poradna se radila, zda je rozhodnutí vydané soudcem, který je mladší pětadvaceti let, platné. Je naprosto správný názor, že takové rozhodnutí je platné, pokud mu nebylo méně než osmnáct let. Pokud funkci soudce vykonává nezletilý, je jistě třeba říci, že jeho pravomoc by neměla být zpochybňována. Pokud by byl soudce, který je nezletilý, jmenován se souhlasem stran a ty by znaly jeho věk a souhlasily by s tím, že bude ve věci předsedat, je zcela správné, že jeho rozhodnutí bude platné. Jestliže tedy prétor nebo konzul, který je nezletilý, vyloží zákon a vydá stanovisko, bude jeho akt platný, neboť císař, který ho jmenoval soudcem, mu svým dekretem udělil pravomoc vykonávat všechny záležitosti svého úřadu.

58. Týž, Disputace, kniha VII.

Majetek, který byl zabaven v exekuci a prodán, lze získat zpět, pokud se tak stalo, aniž by byl předtím vydán rozsudek.

59. Týž, O všech soudech, kniha IV.

60. Při vynesení rozsudku stačí, když soudce uvede částku a nařídí ji zaplatit nebo poskytnout, nebo použije jiný výraz, který má tento význam.

1. V reskriptu je navíc stanoveno, že i když částka není v rozhodnutí uvedena, ale strana, která podala žalobu, ji zmínila a soudce řekne: "Zaplaťte, co je požadováno" nebo "Tolik, kolik je požadováno", rozhodnutí bude jaldní.

2. Když soudci vydají rozhodnutí o jistině a s odkazem na úroky dodají: "Je-li nějaký úrok splatný, ať je zaplacen", "Nebo ať je zaplacen, co je splatné", jejich rozhodnutí není platné; měli by totiž zjistit výši úroků a stanovit ji svým rozhodnutím.

3. Jestliže někdo, kdo obdržel předvolání k soudu, má rozsudek vydaný proti němu po jeho smrti, nebude platný, protože předvolání k soudu nemá po smrti žalovaného žádný účinek; a proto soudce musí věc projednat, jako by věci zůstaly nezměněny, a rozhodnout, jak se mu zdá nejlepší.

60. Julianus, Digesty, kniha V.

Byla vznesena následující otázka. Jedna z několika stran sporu, která byla napadena horečkou, odstoupila od případu; pokud soudce vydá rozhodnutí v jeho nepřítomnosti, bude se mít za to, že jednal podle práva? Odpověď zněla, že nebezpečná nemoc si žádá odklad, i když strany a soudce nejsou ochotni jej poskytnout. Kromě toho se za nebezpečnou považuje nemoc, která nabízí překážku pro vyřízení věci kýmkoli. Co však může být větší překážkou soudního řízení než ona vzpoura těla proti přírodě, která je označována jako horečka? Proto má-li jedna ze stran v době vydání rozhodnutí horečku, má se za to, že rozhodnutí nebylo vůbec vydáno. Přesto lze říci, že v horečkách je značný rozdíl, neboť je-li osoba jinak zdravá a silná a v době, kdy bylo rozhodnutí vydáno, má lehký záchvat horečky, nebo má-li chronickou či kvartální horečku, a přesto je schopna se věnovat svým záležitostem, lze říci, že její nemoc není vážná.

(61) Týž, Digest, kniha XLV.

V řízení o výkon rozhodnutí nemá žalobce, v jehož prospěch bylo nejprve vydáno rozhodnutí proti žalovanému, přednostní právo.

62. Alfenus Varus, Epitomy z Paulových Digest, kniha VI.

Byla vznesena otázka, zda soudce, který vydal nesprávné rozhodnutí, může téhož dne vydat jiné. Odpověď zněla, že tak učinit nemůže.

63. Macer, O odvolání, kniha II.

V císařských konstitucích se často uvádí, že rozsudky získané určitými osobami nepoškozují práva jiných osob. To však připouští určité rozlišení, neboť v některých případech rozsudek vydaný proti určitým osobám poškozují ostatní, kteří o něm vědí, ale v jiných případech nepoškozují ani ty, proti nimž byl vydán. Rozsudek není na újmu těm, kteří o něm vědí, jako v případě, kdy je proti jednomu ze dvou dědiců dlužníka vydán rozsudek; právo druhého na obhajobu totiž zůstává nedotčeno, i kdyby věděl, že byl žalován spolu se svým spoludědicem. Kromě toho v případě, že jeden ze dvou žalobců, který prohrál svůj spor, se s rozhodnutím smíří, není nárok druhého žalobce dotčen. To bylo uvedeno v reskriptu. Rozhodnutí vydané v neprospěch určitých stran poškozují ostatní, kteří o něm vědí, když někdo, kdo má právo podat žalobu nebo se jí bránit před jiným, trpí, aby tak učinil někdo jiný; jako například když věřitel dovolí svému dlužníkovi, aby podal žalobu týkající se

zástavního práva; nebo když manžel dovolí svému tchánovi nebo své manželce, aby zahájili řízení o určení vlastnictví majetku, který obdrželi jako věno; nebo když držitel dovolí prodávajícímu, aby podal žalobu na určení vlastnického práva k majetku, který koupil. Tyto body jsou chápány jako vyřešené mnoha ústavami. Proč by totiž vědomost měla poškozovat tyto strany, když nepoškozují ty dříve uvedené? Důvodem je to, že pokud někdo ví, že jeho spoludědic podává žalobu, nemůže mu zabránit v tom, aby použil jakékoli prostředky, které může použít k podání nebo obraně žaloby, na níž má zájem. Avšak ten, kdo trpí, aby bývalý vlastník majetku, o němž se vede spor, bránil žalobě, je z důvodu své vědomosti vyloučen z možnosti podat žalobu, i když bylo rozhodnuto o žalobě s odkazem na jiné osoby; protože rozhodnutí bylo vydáno s jeho souhlasem, pokud jde o jakékoli právo odvozené od strany vystupující ve věci. Jestliže totiž mým přičiněním bude rozhodnuto, že můj svobodný člověk je otrokem nebo svobodným člověkem jiného, budou tím dotčena má práva. Rozdíl však vzniká v případě, kdy Titius podá proti vám žalobu o navrácení pozemku, o němž tvrdím, že patří přímo mně, a nikoli prostřednictvím Titius; neboť i když byl rozsudek proti Titiovi vynesena s mým vědomím, přesto neutrpím žádnou újmu na svých právech, protože si nenárokují pozemek na základě téhož titulu, na jehož základě byl Titius poražen; a nemohu zasáhnout, abych mu zabránil využít svého domnělého práva, stejně jako tomu bylo v případě výše zmíněného spoludědice.

64. Scaevola, Digesty, kniha XXV.

Jistý muž zaměstnaný při obchodech jiných, který měl proti sobě vynesena rozsudek, se odvolal a případ nebyl dlouho vyřízen. Protože bylo shledáno, že odvolání bylo podáno z nedostatečných důvodů, a výkon rozsudku se prodlužoval, vyvstala otázka, zda se mají počítat úroky za dobu původního rozsudku až do rozhodnutí o odvolání. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by měla být přiznána praetorská žaloba.

Hlava 2. Ohledně přiznání.

(1) Paulus, O ediktu, kniha LVI.

(2) O tom, kdo se před soudem přizná, se má za to, že byl nad ním vynesena rozsudek, neboť on sám je jakoby odsouzen svým vlastním rozsudkem.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha LVIII.

Kdo se zmýlí, nepřiznává se, ledaže by neznal zákon.

3. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Julianus říká, že ten, kdo se přizná, že dluží dědictví, by měl být všemi prostředky donucen ho zaplatit, i kdyby majetek nikdy neexistoval nebo zanikl. Může však být odsouzen k zaplacení odhadní ceny majetku z toho důvodu, že ten, kdo se přizná, je považován za toho, kdo byl odsouzen.

4. Týž, O Plautiovi, kniha XV.

Pokud ten, proti němuž bylo zahájeno řízení podle akvilejského zákona, přizná, že zabil otroka, i když to třeba neudělal, a zjistí se, že otrok byl zabit, bude odpovědný z důvodu svého přiznání.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Tam, kde se někdo přizná, že dluží Stichovi, má být vynesena rozsudek" proti němu; a to i tehdy, je-li Stichus již mrtev nebo zemřel poté, co se k případu připojila otázka.

6. Týž, O všech soudech, kniha V.

Kdo přizná, že dluží určitou peněžní částku, má se za to, že proti němu byl vynesena rozsudek; toto pravidlo však neplatí, pokud je částka nejistá.

1. Když někdo přizná, že dluží neurčitou peněžní částku nebo něco, co není konkrétně určeno, jako například když řekne, že je povinen vydat buď Stichus, nebo pozemek, musí být vyzván, aby svá tvrzení upřesnil. Stejně pravidlo platí i pro toho, kdo přiznává, že dluží nějaký majetek, aby byl přinucen uvést jeho výši.

2. Pokud podám žalobu na vrácení pozemku, který je můj, a vy uznáte, že je můj, zaujmete stejné postavení, jako kdyby byl vydán rozsudek, který by prohlásil, že pozemek patří mně. A v jakémkoli jiném druhu občanských nebo čestných žalob a ve všech interdikttech na vydání majetku nebo jeho navrácení, včetně zákazových interdiktů, pokud žalovaná strana uzná dluh, lze říci, že přelát se musí řídit ustanovením reskriptu božského Marka, a vše, co uzná za dlužné, se považuje za soudně rozhodnuté. Proto v žalobách, v nichž je poskytnuta lhůta k navrácení majetku, bude poskytnuta také k navrácení majetku straně, která rozsudek uznává; a pokud by k navrácení nedošlo, bude hodnota majetku oceněna soudem.

3. Jestliže někdo uzná, že pohledávka je platná v nepřítomnosti jeho protivníka, podívejme se, zda by neměl být považován za toho, kdo byl odsouzen; protože ten, kdo učiní přísahu s odkazem na své služby, není odpovědný a není obvyklé odsoudit někoho v jeho nepřítomnosti. Je jisté, že stačí, aby přiznání bylo učiněno v přítomnosti zmocněnce, poručníka nebo kurátora.

4. Podívejme se, zda postačí, aby přiznání učinil agent, poručník nebo kurátor. Domnívám se, že to postačovat nebude.
5. V případě přiznání svěřence vyžadujeme zmocnění jeho opatrovníka, nezletilému přiznáváme úplnou restituci proti jeho přiznání.
6. Ti, kdo se přiznali k rozsudku, mají po svém přiznání nárok na lhůtu k zaplacení, stejně jako strany po vynesení rozsudku.
7. Africanus, Otázky, kniha V.

Byla-li podána žaloba na plnění svěřenství, když dědic uznal, že dluží, byl ustanoven rozhodce, který měl dohlédnout na vydání majetku a který zjistil, že nic nedluží. Vystala otázka, zda může být dědic zproštěn odpovědnosti. Odpověděl jsem, že je důležité zjistit, proč není nic dlužno, neboť pokud by důvodem byla neplatnost svěřenství, dědic by nebyl zproštěn. Pokud to však bylo proto, že zůstavitel nebyl solventní, nebo dědic před prelátem tvrdil, že vše bylo zaplaceno, a protože vznikl spor a výpočet byl obtížný, stav věci způsobil jmenování rozhodce, mohl dědice zprostit, aniž by překročil svou pravomoc. Je totiž povinností dědice propustit, jestliže se po provedení výpočtu nenajde nic, čím by bylo možné plnit svěřenou věc; v první řadě by však měl dědice poslat před prétora, aby byl propuštěn.

8. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Straně, která přiznává rozsudek, by nemělo být vydáno rozhodnutí absolutně v její neprospěch, když přiznala, že dluží majetek, jehož existence je nejistá.

Tit. 3. O postoupení pohledávky ve prospěch věřitelů.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Privilegium vybírat peníze půjčené na opravu budov se uděluje věřiteli.

2. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Při osobních žalobách jsou ti, kteří později uzavřeli smlouvy a jejichž peníze byly vyplaceny dřívějším věřitelům, subrogováni.

3. Týž, O ediktu, kniha LVIII.

Ten, kdo učinil postoupení svého majetku, není o něj připraven před prodejem; a proto, je-li připraven postavit se na obranu, jeho majetek nebude prodán.

(4) Týž, O ediktu, kniha LIX.

Jestliže ten, kdo provede postoupení, později získá nějaký majetek, může být žalován v rozsahu své platební schopnosti.

1. Sabinus a Cassius se domnívají, že ten, kdo provedl postoupení, nemůže být již dále obtěžován, a to ani jinými, kterým je zavázán.

5. Paulus, O ediktu, kniha L.

Ten, kdo lituje, že učinil postoupení, může tím, že se bude bránit, zabránit tomu, aby bylo prodáno.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIV.

Pokud člověk, který provedl postoupení, získá po uskutečnění prodeje něco jiného nepatrné hodnoty, nemůže být jeho majetek prodán podruhé. Jakým způsobem však můžeme provést jeho odhad, abychom určili jeho hodnotu? Je třeba ji určit podle množství nabytého majetku, nebo podle jeho kvality? Domnívám se, že by se tato otázka měla rozhodnout s ohledem na množství, pokud víme, že mu bylo něco ponecháno ze soucitu, jako například částka, kterou má měsíčně nebo ročně platit na svou obživu; v takovém případě není nutné, aby byl jeho majetek prodán podruhé, neboť by neměl být připraven o svou každodenní obživu.

Stejné pravidlo se uplatní, pokud mu bylo uděleno nebo odkázáno užívací právo k majetku, z něhož dostává pouze částku postačující na jeho výživu.

7. Modestinus, Pandects, kniha II.

Když je majetek dlužníka prodán; na žádost věřitelů je povoleno provést druhý prodej jeho majetku, dokud není uhrazen celý jeho dluh, za předpokladu, že dlužník učinil dostatečná nabytí, aby to praetora opravňovalo k zákroku.

8. Ulpianus, kniha XXVI.

Ten, kdo provede postoupení pohledávky dříve, než uzná svůj dluh a než je proti němu vynesena rozsudek nebo se přizná u soudu, by neměl být vyslyšen.

(9. Marcianus, Institutes, kniha V.

Postoupení může být učiněno nejen u soudu, ale i mimo něj. Postačí, když je zřízeno prostřednictvím posla nebo dopisu.

Tit. 4. O důvodech pro udělení držby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Existují asi tři důvody, pro které je obvyklé uvést věřitele do držby majetku jeho dlužníka: za prvé, aby jej ochránil; za druhé, aby zachoval dědictví; a za třetí, ve prospěch nenarozeného dítěte. Pokud je držba udělena za účelem prevence hrozící škody, není-li poskytnuta jistota, není zahrnuta celá nemovitost, ale pouze ta, od jejíhož pádu se očekává vznik škody.

2. Týž, O ediktu, kniha V.

Praetor říká: "Nařídím, aby bylo odňato vlastnictví majetku toho, kdo dal záruku za své dostavení se k soudu, pokud k sobě neumožní přístup a nebude se bránit."

(1) Přístup k sobě neumožňuje ten, kdo jedná tak, že brání svému protivníkovi v přístupu k němu. Proto nařídí-li pretorián, aby byl zabaven majetek osoby, která se skrývá.

(2) Ale co když se neskrývá, ale protože je nepřítomen, není hájen? Lze mít za to, že neumožňuje přístup k sobě samému?

(3) Má se za to, že se může bránit ten, kdo svou nepřítomností nezhoršuje postavení svého protivníka.

(4) Slova "není-li obhajován" lze vykládat širěji a extenzivněji, takže nestačí, jestliže se strana začala obhajovat a její obhajoba nepokračuje; a není pro ni nevýhodné, jestliže se v současné době poprvé nabídne k obhajobě.

3. Týž, O ediktu, kniha LIX.

Julianus vznáší následující otázku. Jestliže otec nezletilého drží majetek ve spoluvlastnictví s Titusem a je podána žaloba na rozdělení majetku nezletilého, který se však nebrání, nebude z tohoto důvodu důvod, aby byl vydán rozsudek proti otci; musí však být otcův majetek prodán, nebo může být ve prospěch žalobce převzat do držby za účelem jeho zachování? Julianus říká, že pokud otec sklídl nějakou úrodu nebo způsobil, že se dotčený majetek zhoršil, může být prodán jeho vlastní majetek. Pokud však není důvod, proč by měl být prodán majetek otce, lze se chopit držby majetku nezletilého. Marcellus však poznamenává, že by bylo nespravedlivé, aby ten, kdo s nezletilým neuzavřel žádnou smlouvu, byl nucen čekat, až dosáhne puberty; tento názor je rozumný. Protože je tedy smlouva odvozena od otce, je třeba mít za to, že není nutné čekat, až nezletilý dosáhne puberty.

1. Lze říci, že existuje smlouva s nezletilým, pokud byla uzavřena s otrokem, neboť v takovém případě bude proti němu podána žaloba De peculio; proto je třeba přijmout pravidlo, že žaloba musí být přiznána v každém případě, kdy může být podána proti svěřenci; a je mnohem více důvodů, proč tak učinit v případě otroka, který jednal ve prospěch svého pána nebo na jeho příkaz, nebo byl určen, aby ho zastupoval v nějaké transakci.

2. Domnívám se, že v případě, kdy byla uzavřena smlouva s jeho poručníkem, na jejímž základě byla žaloba proti poručníkovi přiznána, je lepší názor, že bude důvod pro použití ediktu, stejně jako kdyby byla smlouva uzavřena přímo s poručníkem.

3. Pokud se nezletilý stane dědicem kohokoli a z tohoto důvodu je mu uložena povinnost zaplatit dědictví, podívejme se, zda je důvod pro použití tohoto ediktu. Lepší názor je, jak říká Marcellus, že držba majetku nezletilého může být převzata a že věřitelé pozůstalosti mají právo zvolit si, jaký postup upřednostní; má se totiž za to, že nezletilý, který nedosáhl věku puberty, uzavírá smlouvu, když přijímá pozůstalost.

4. Paulus, O ediktu, kniha LVIII.

Stejně tak se má za to, že ten, kdo zasahuje do záležitostí spojených s pozůstalostí, uzavírá smlouvu.

(5. Ulpianus, O ediktu, kniha LIX.

K těmto věcem dochází také vždy, když nezletilého nikdo nebrání, ani poručník nebo kurátor, ať už poručníka má, nebo ne. Pokud se však objeví někdo, kdo je připraven ho hájit, k držbě za účelem zachování majetku nedojde.

1. Je třeba vědět, že nezletilý není hájen, a prétor musí tuto skutečnost zjistit, aby mohl povolit držbu majetku. To lze provést následujícím způsobem. Opatrovníci svěřence by měli být předvoláni k pretoriánovi, aby se ujali jeho obhajoby. Nemá-li poručníka, předvolají se k tomuto účelu jeho příbuzní nebo ti, kdo jsou s ním spjati příbuzenským vztahem, nebo kdokoli

jiný, u koho je pravděpodobné, že obhajobu nezletilého muže nebo ženy neopomene vést, ať už z důvodu jejich blízkého příbuzenského vztahu, nebo z důvodu náklonnosti, kterou k němu nebo k ní chovají, nebo z jakéhokoli jiného důvodu. Dokonce i svobodní muži, pokud "jsou způsobilí, mohou být předvoláni a požádáni, aby vedli obhajobu. Pokud to však odmítnou nebo sice neodmítnou absolutně, ale mlčí, udělí pak prétor držbu, dokud se nezletilý nebrání. Jakmile je však obhajoba nezletilého podniknuta, přestane být majetek držen na základě příkazu prétora. Stejné pravidlo platí i v případě nepřičetných osob.

2. Pretorián říká: "Jestliže nezletilý muž nebo žena dosáhne věku dospělosti a je řádně hájen, nařídím těm, kteří mají v držení jeho majetek, aby se ho vzdali." V případě, že nezletilý muž nebo žena dosáhne věku dospělosti a je řádně hájen, nařídím těm, kteří mají v držení jeho majetek, aby se ho vzdali.

3. Podívejme se, co znamenají slova "řádně hájený": zda stačí, aby se strana dostavila a byla připravena splnit rozsudek, nebo zda musí být za všech okolností složena jistota. Podmínky ediktu se netýkají pouze osob stran, které se chtějí bránit, ale mají vztah i k samotnému majetku. A slova "řádně hájit" znamenají, že mají být hájeny samy nebo jakoukoli jinou osobou, ať už je to kdokoli. Pokud se obhajoby ujme někdo jiný, musí být složena jistota, ale pokud se nezletilý brání sám, myslím, že to není nutné; proto, pokud je obhajoba nabídnuta, může prétor vyhostit stranu, která má majetek, prostřednictvím interdiktu.

6. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Věřitel je obvykle uveden do držby, i když jsou peníze přislíbeny podmíněně.

(1. Tam, kde se uvádí: "A necht' je prodán jeho majetek, který je v držení věřitelů, pokud není nezletilý nebo nepřítomný ve veřejné záležitosti, aniž by se jednalo o podvod," musíme rozumět, že může být prodán majetek každého, kdo je nepřítomen s podvodným úmyslem.

(2) Když je někdo zajat nepřítelem, jeho věřitelé by měli být uvedeni do držby jeho majetku, avšak tak, aby nebyl prodán okamžitě, ale aby mezitím mohl být ustanoven kurátor.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LIX.

Fulcinius se domnívá, že věřitelé uvedení do držby majetku za účelem jeho uchování by neměli být podporováni z tohoto majetku.

1. Praetor říká: "Nařídím, aby majetek každého, kdo se podvodně skrývá, byl zabaven a prodán, pokud není hájen takovým způsobem, který by byl schválen dobrým občanem." V případě, že by byl hájen takovým způsobem, který by byl schválen dobrým občanem, byl by majetek zabaven a prodán.
2. Aby se tento edikt stal použitelným, nestačí, aby se dotyčný skrýval, ale musí se tak díť s podvodným úmyslem. K oprávnění držby a prodeje majetku také nebude stačit, že se dopustí podvodu bez zatajení, ale musí se zatajit s cílem spáchat podvod. To je nejčastější důvod pro povolení držby, neboť je obvyklé, že majetek dlužníků, kteří se skrývají, je zabaven.
3. Pokud někdo získá držbu cizího majetku na základě toho, že se skrývá, ačkoli tak ve skutečnosti neučinil, a prodá jej, bude to mít za následek, že prodej bude považován za neplatný a neúčinný.
4. Podívejme se však, co se rozumí skrýváním. Skrývání není (jak ho definuje Cicero) nečestné skrývání se, neboť každý se může skrývat z nějakého důvodu, který není nečestný; jako například když se obává krutosti tyрана, násilí nepřátel nebo domácího povstání.
5. Kdo se však skrývá nepoctivě, ale ne kvůli svým věřitelům (ačkoli takové skrývání věřitele šidí), není ještě v takovém postavení, aby mu z tohoto důvodu mohla být odňata držba jeho majetku, protože se neskrývá s cílem ošidit své věřitele. Proto je třeba zjistit, s jakým úmyslem se osoba skrývá, zda s cílem podvést své věřitele, nebo z jiného důvodu.
6. Ale co když měl dva nebo více motivů pro skrývání a mezi nimi i motiv podvést své věřitele; může dojít k legálnímu prodeji jeho majetku? Domnívám se, že by měl být přijat názor, že pokud by existovalo více důvodů pro jeho zatajení a jedním z nich by byl úmysl podvést jeho věřitele, bylo by to na škodu a jeho majetek by mohl být z tohoto důvodu prodán.
7. Pokud však měl v úmyslu zatajit se před některými svými věřiteli, a před jinými nikoliv; co máme říci v tomto případě? Pomponius se velmi správně domnívá, že není nutné vyžadovat, aby se dlužník skrýval před všemi svými věřiteli, ale že pokud se skrývá pouze před jedním z nich s úmyslem ho svým odloučením oklamat a podvést, bude to stačit. Budou pak mít všichni jeho věřitelé právo vzít a prodat jeho majetek, protože zůstává skrytý, tedy i ti, před kterými se neskrývá, jen proto, že je faktem, že se skrývá; nebo tak může učinit jen ten věřitel, kterému se vyhýbá? A vskutku je faktem, že je skrytý kvůli páchání podvodu, i když se přede mnou skrývat nemusí. Jestliže se skrývá pouze přede mnou, Pomponius se domnívá, že je třeba zvážit, zda budu mít právo prodat jeho majetek z tohoto důvodu pouze já.
8. Výraz "skrývat se" označuje skrývání během delší doby; stejně jako slovo factitare znamená dělat něco často.

9. Kromě toho skrývání do té míry vyžaduje existenci podvodného úmyslu a přání strany, která se skrývá, že bylo velmi správně rozhodnuto, že nepřičetná osoba se nemůže stát odpovědnou za prodej svého majetku z tohoto důvodu, protože člověk, který není při smyslech, se nemůže skrývat.

10. Je-li zřejmé, že se nepřičetná osoba nebrání, měl by jí být ustanoven kurátor nebo by mělo být výslovně uděleno povolení k převzetí jejího majetku. Labeo navíc říká, že pokud se pro nepřičetného nenajde kurátor nebo obhájce nebo pokud se ustanovený kurátor nezhostí jeho obhajoby, měl by být v takovém případě odvolán a pretor musí ustanovit jiného kurátora, aby se neprodávalo více majetku zmíněného nepřičetného, než je nutné. Labeo se domnívá, že by měly být dodrženy stejné formalities jako v případě, kdy je do držby svěřeno nenarozené dítě.

11. Je zřejmé, že někdy by měl být jeho majetek prodán po prokázání řádného důvodu, pokud je úhrada jeho dluhů naléhavá a prodlení by mohlo poškodit jeho věřitele. Prodej by však měl být proveden tak, aby případný přebytek mohl být vrácen nepřičetné osobě; protože stav člověka tohoto druhu se příliš neliší od stavu nezletilého. Tento názor není neodůvodněný.

12. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě utrácení a jiných osob, které potřebují služby opatrovníka, ale nikdo nemůže správně tvrdit, že se snaží skrývat.

13. Je třeba poznamenat, že každý může zůstat v témže městě a zůstat skrytý, nebo v jiném městě a nebýt skrytý. Podívejme se totiž, zda ten, kdo je v jiném městě a ukazuje se na veřejnosti a všude se objevuje, může být považován za ležícího skrytý. Naše současná praxe je taková, že za skrývajícího se považuje ten, kdo se vyhýbá setkání se svými věřiteli na jakémkoli místě, ať už je v témže městě, kde jsou oni, nebo v jiném, či ve vzdálené zemi. Stručně řečeno, starověké autority byly toho názoru, že se má za to, že se osoba skrývá, i když se nachází na veřejném fóru a schovává se za sloupy budov, aby se vyhnula svým věřitelům. Každý se může skrývat před jedním věřitelem a před jiným nikoli. Navíc bylo stanoveno, že věřitel, před nímž se dlužník skrývá, je ten, kdo může prodat jeho majetek.

14. Jestliže se člověk, který má dluh splatný po určité době nebo pod určitou podmínkou, skrývá, nemůže být jeho majetek prodán dříve, než nastane tato doba nebo než je splněna podmínka. Neboť jaký je rozdíl mezi člověkem, který není dlužníkem, a člověkem, který ještě nemůže být žalován? Stejně pravidlo musí být přijato, pokud neexistuje žádný dlužník; a platí také v případě, že věřitel je oprávněn k žalobě, která může být vyloučena výjimkou.

15. Jestliže se někdo, kdo je povinen k žalobě De peculia, kvůli svému synovi nebo otrokovi skrývá, je naší praxí povolit zabavení a prodej jeho majetku, i když se v peculium nic nenachází, protože by se tam nakonec něco mohlo najít; a v době, kdy se vydává rozsudek, zjišťujeme, zda v peculium něco je, nebo není, a to z toho důvodu, že žaloba bude podána, i když v peculium nic není.

16. Podívejme se, zda lze v exekuci zabavit a prodat majetek člověka, který se skrývá, aby se vyhnul vystoupení ve skutečném řízení. Zachoval se Neratiův názor, v němž říká, že jeho majetek může být prodán. To je také uvedeno v Hadriánově reskriptu a je to naše současná praxe.

17. Celsus v odpovědi Sextovi uvedl jako svůj názor, že pokud je Titius v držení pozemku, o jehož navrácení hodlám podat žalobu, a on, protože je nepřítomen, se nebrání, bylo by pro mne lepší, kdybych byl uveden do držby uvedeného pozemku, než abych zatížil celý jeho majetek. Je však třeba poznamenat, že Celsus byl konzultován s ohledem na osobu, která je nepřítomná, a nikoliv s ohledem na osobu, která se záměrně skrývá.

18. Celsus se také domnívá, že pokud se osoba, od níž hodlám požadovat majetek, skrývá, nejlepším plánem by bylo uvést mě do držby majetku, který je držen buď v postavení dědice, nebo držitele. Pokud by se však provinil podvodem, aby se vyhnul tomu, že zůstane v držbě, měl by být veškerý jeho majetek obstaven a prodán.

19. Božský Pius v jednom reskriptu uvedl s ohledem na člověka, který se, jsa v držbě statku, odloučil, že jeho protivník by měl být uveden do držby majetku tohoto statku. V témže reskriptu také nařídil, že ten, kdo je uveden do držby majetku usedlosti z důvodu kontumace jejího dřívějšího držitele, má mít nárok na výnos z uvedeného majetku.

(8) Týž, O ediktu, kniha LX.

Pokud zůstane po dlouhou dobu nejisté, zda existuje nějaký dědic pozůstalosti, či nikoliv, po prokázání řádného důvodu by mělo být uděleno povolení k převzetí držby majetku za účelem jeho zachování. Pokud je věc naléhavá nebo je třeba splnit nějakou podmínku, bylo by dobré získat povolení ke jmenování opatrovníka.

9. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Bude jedním z věřitelů.

(1. Jestliže jeden ze dvou dědiců zvažuje, zda přijme pozůstalost ve lhůtě stanovené zákonem, a druhý ji odmítne přijmout, podívejme se, jaký krok by měli učinit věřitelé. Je stanoveno, že jim má být pozůstalost mezitím svěřena do držby, aby se o ni postarali, dokud se dědic, který uvažuje, nerozhodne, zda svůj podíl přijme, nebo odmítne.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXXI.

Pokud je opatrovanec přítomen, ale nemá opatrovníka, je třeba ho považovat za nepřítomného.

(11. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

(12) Pokud bylo dědictví nebo svěřenství podmíněně odkázáno synovi pod otcovskou kontrolou, je třeba říci, že on sám, stejně jako jeho otec, by měl být uveden do držby, a to z toho důvodu, že oba očekávají užitek.

12. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXIII.

Když nám prétor za účelem zachování odkazu nebo svěřenství nebo proto, že nám není poskytnuta jistota proti hrozící újmě, dovolí, abychom se ujali držby majetku, nebo nás uvede do držby jménem nenarozeného dítěte, nedržíme vlastně majetek v držbě, ale pouze nám uděluje moc, abychom majetek střežili a hlídali.

13. Papinianus, Názory, kniha XIV.

Člověk, kterého guvernér provincie pošle před císařský tribunál, není nucen hájit v Římě žádnou jinou žalobu, a přesto by měl být hájen v provincii; majetek člověka, který je potrestán dočasným vyhnanstvím, totiž může být prodán, pokud se za něj k soudu nedostaví obhájce.

14. Paulus, Otázky, kniha II.

Pokud by někdo bránil věřiteli získat majetek svého dlužníka do vlastnictví, má být proti němu ve prospěch věřitele podána žaloba na částku odpovídající hodnotě majetku.

1. Je-li někdo uveden do držby majetku za účelem zachování odkazu, nebude mu dovoleno se držby ujmout, pokud podmínka, na níž je odkaz závislý, je v nedohlednu; a i když se může stát, že nebude splněna, přesto by měl být odkázaný majetek oceněn, protože je v zájmu odkazovníka, aby měl jistotu.

2. Kromě toho věřitel, jehož zaplacení pohledávky je podmíněno, není uveden do držby; protože do držby je uveden pouze ten, kdo má právo prodat majetek podle ediktu.

15. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Ten, kdo obdržel majetek za úplatu, se podobá kupujícímu, a také ten, kdo obdrží majetek za úplatu, a ten, kdo přijme částku jeho ocenění u soudu, stejně jako ten, kdo něco získá na základě ustanovení, a nikoliv z liberace, zaujímají stejné právní postavení.

Tit. 5. O držbě a prodeji majetku soudní mocí.

(1) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXV.

Majetek dlužníka musí být prodán v místě, kde se má bránit žalobě; to znamená,

2. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Tam, kde má své bydliště:

(3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

Nebo kde uzavřel smlouvu. Smlouvou se však nerozumí místo, kde byla transakce uzavřena, nýbrž místo, kde měly být peníze vyplaceny.

4. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Byl-li otrok ustanoven dědicem pod podmínkou nebo je-li pochybnost, zda se stane svobodným a dědicem, není nespravedlivé, aby byl vydán dekret, pokud o to věřitelé požádají; nestane-li se však dědicem do stanovené doby, vše probíhá stejně, jako by nebyl ustanoven vůbec. To se stává velmi často v případech, kdy je otrok ustanoven dědicem pod podmínkou, že zaplatí určité osobě peněžní částku, a nebyl stanoven žádný termín, kdy tak má učinit. Toto pravidlo se dodržuje, pokud jde o majetek pozůstalosti, ale protože otrok v určitém okamžiku získá svobodu, musí mu ji prétor zachovat, i když je jisté, že se nikdy nestane dědicem nebo nenabude prétorské držby pozůstalosti.

1. Jestliže se však někdo objeví, aby bránil zemřelého, ať už slibem, že bude dědicem, nebo tím, že dovolí, aby proti němu byly podány žaloby, nemůže být majetek zemřelého prodán.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha LX.

Nezletilý pětadvacetiletý, který má poručníky, ale není jimi hájen a nenajde nikoho jiného, kdo by se za něj postavil, musí strpět prodej svého majetku, i když se neskryvá; ačkoli ten, kdo není schopen hájit své zájmy, se nepovažuje za toho, kdo se podvodně skrývá.

6. Paulus, O ediktu, kniha LVIII.

Není-li vhodné, aby si nezletilý ponechal majetek svého otce, dovolí prétor prodat majetek zemřelého, aby vše, co zbude, bylo vydáno nezletilému.

1. Pokud by nezletilý před tím, než pozůstalost odmítne, provedl nějaký obchod, který se jí týká, mělo by se to, co učinil, považovat za platné, pokud jednal v dobré víře.

2. Ale co když poté, co zaplatil některým svým věřitelům, by jeho majetek následně prodali jiní? Pokud se provádí šetření, zda může dojít k nějakému vymáhání, Julianus říká, že pokud se prokáže řádný důvod, měla by být věc rozhodnuta tak, aby se zabránilo tomu, že práva pečlivého věřitele budou poškozena buď nedbalostí, nebo amotivností jiného. Kdyby však oba věřitelé uplatnili své nároky na zaplacení současně a poručník by zaplatil jen tobě, bylo by spravedlivé, abych buď dostal tolik, kolik jsem dostal, nebo abys přispěl z toho, co jsi dostal. To říká Julianus. Je však zřejmé, že má na mysli případ opatrovance, kdy byla platba provedena z majetku jeho otce. Jak by se tedy mělo postupovat, kdyby svěřenec získal peníze na platbu z nějakého jiného zdroje? Měl by je vrátit, nebo ne? A měl by je vrátit věřitel, nebo by je měl vzít z pozůstalosti? Náš Scaevola říká, že pokud je něco v pozůstalosti, mělo by to být zcela odečteno; stejně jako v případě osoby, která uzavírá obchody jiného. Pokud však v pozůstalosti nic nezůstane, nebylo by nespravedlivé vyhovět žalobě na vrácení peněz, které byly zaplacené, aniž by byly splatné, proti věřiteli.

(7) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

Dluhem z pozůstalosti se rozumí i to, pro co nelze podat žalobu proti zemřelému, jako například v případě, kdy slíbil zaplatit v době své smrti; stejně jako v případě, kdy někdo, kdo se stal ručitelem za zemřelého, zaplatil dluh po jeho smrti.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Do prodeje je zahrnuto i užívací právo k majetku, protože uživatel je zahrnut v pojmu "vlastník".

1. Má-li někdo právo odebrat úrodu z pozemku svého dlužníka, může věřitel, který byl uveden do držby pozemku, uvedenou úrodu buď prodat, nebo pronajmout. To však lze učinit pouze v případě, že nebyly předem prodány nebo pronajaty; pokud to totiž učinil dlužník, prétor jím provedený prodej nebo pronájem podpoří, i když mohly být plodiny zcizeny za nižší cenu, než jakou měly; ledaže to bylo učiněno za účelem oklamání věřitelů, neboť pak může prétor věřitele zmocnit k novému pronájmu nebo prodeji.

2. Stejně pravidlo bude platit i pro příjmy z jiných věcí, takže pokud je lze pronajmout, mělo by se tak stát; jako například mzda otroků nebo nájemné za tažná zvířata, qv příjmy z jiného majetku, který lze pronajmout.

3. Pretor nic neříká o době, po kterou má pronájem běžet. Proto se má za to, že věřitelům byla dána volná moc pronajímat majetek tak dlouho, jak uznají za vhodné; stejně jako mají právo prodat nebo pronajmout podle svého úsudku, samozřejmě tam, kde neexistuje žádný podvod. Nejsou však odpovědní za nedbalost.

4. Má-li nemovitost v držení jeden z věřitelů, bude otázka pronájmu snadno vyřešena. Pokud však není v držení pouze jeden, ale více věřitelů, lze se ptát, který z nich by měl nemovitost prodat nebo pronajmout? To se snadno vyřeší, pokud se na tom dohodnou, neboť všichni z nich ji mohou pronajmout nebo tím pověřit jednoho z nich. Pokud se však nedohodnou, pak je třeba říci, že pretor po prokázání řádného důvodu musí vybrat jednoho z nich, aby jej pronajal nebo prodal.

9. Týž, O ediktu, kniha LXII.

Praetor říká: "Udělují žalobu in factum, když někdo drží majetek a z tohoto důvodu shromáždil úrodu a odmítá ji vrátit tomu, komu majetek patří, nebo mu není ochoten nahradit výdaje, které mu snad vznikly bez podvodu, nebo když se stav majetku zhoršil podvodným jednáním držitele." V případě, že by se majetek dostal do držby, je třeba podat žalobu in factum.

1. To, co praetor říká s odkazem na příjmy, je třeba chápat i tak, že se to týká všeho ostatního, co je získáno z majetku dlužníka. A skutečně by tomu tak mělo být, neboť co by se stalo, kdyby strana, která má majetek v držení, získala pokutu buď podáním k rozhodčímu soudu, nebo jiným způsobem? Byl by povinen vrátit pokutu, kterou získal.

2. Když praetor říká: "Jestliže mu nechce vrátit žádné výdaje, které by mu snad vznikly bez podvodu," znamená to, že pokud věřitel sám vynaložil nějaké výdaje, měl by je uhradit, pokud je ovšem nevynaložil podvodně. Postačí tedy, aby výdaje vznikly bez podvodu, i když jejich úhrada nijak nezvýhodnila majetek dlužníka.

3. Ve slovech "osobě, které majetek patří" je zahrnut kurátor určený k prodeji majetku a sám dlužník, pokud by k prodeji nedošlo. Žaloba se věřiteli přiznává i vůči osobám, které jsme uvedli, pokud vynaložil nějaké náklady na sklizeň úrody nebo na vydržování a péči o otroky nebo na udržování a opravu pozemku nebo na odškodnění souseda za hrozící újmu nebo na obranu otroka v případě noxální žaloby, pokud nebylo výhodnější otroka vydat než si ho ponechat. Je-li totiž výhodnější se ho vzdát, bude to mít za následek, že nebude možné vymáhat náklady na jeho obranu.

4. Obecně je třeba říci, že strana, která je držitelem, může získat zpět vše, co na věc vynaložila, pokud to nebylo učiněno podvodně. Nemůže totiž podat žalobu založenou na dobrovolném zprostředkování o nic více, než kdyby jako spoluvlastník

opravil budovu ve společném vlastnictví, protože se má za to, že věřitel také provedl obchod, na kterém byl sám spoluzúčastněn, a nikoliv obchod jiného.

5. Kromě toho byla položena otázka, zda v případě, že se pozemky zhoršily, aniž by věřitel jednal ve zlé víře; nebo práva s nimi spojená byla ztracena; nebo budovy byly zbořeny, nebo shořely; nebo o otroky či dobytek nebyla věnována náležitá péče; nebo držba byla předána jinému bez podvodného úmyslu; zda bude držitel odpovědný. Je zřejmé, že nebude odpovědný, protože se nedopustil podvodu. Jeho postavení bude lepší než postavení věřitele, jde-li o zástavu, neboť je odpovědný nejen za podvod, ale i za nedbalost. Stejně pravidlo platí i pro správce majetku, neboť i on je odpovědný stejně jako věřitelé.

6. Praetor také přiznává žalobu in factum proti tomu, kdo úrodu na pozemku nepronajal ani neprodal, a rozsudek bude vydán proti němu za to, co vybral, protože ji neprodal ani nepronajal. Pokud však sklídl pouze tolik npteh, kolik by sklídl, kdyby úrodu pronajal nebo prodal, nebude za nic odpovědný. Musí však být odpovědný za dobu, po kterou ji buď on sám, nebo někdo jiný na jeho pokyn držel, dokud se jí nevzdal. Věřitel by totiž neměl být považován za odpovědného za to, že se držby neujal nebo že se jí vzdal, protože obchod provádí dobrovolně jako svůj vlastní. Ocenění by mělo být provedeno v poměru k zájmu strany, která podává žalobu.

7. Tyto žaloby nejsou dočasné a udělují se pro dědice a jiné nástupce i proti nim. Pokud se tvrdí, že se stav nemovitosti zhoršil v důsledku podvodu strany, která byla uvedena do držby, měla by být proti ní přiznána žaloba z důvodu zlé víry; ta však nebude přiznána ani proti dědicům, ani proti jiným nástupcům po uplynutí jednoho roku, protože je odvozena od trestného činu a zahrnuje trest:

10. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

Ledaže by byl podán pro částku, která se mu dostala do rukou.

(11. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII. 12. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII. 13. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

Tato žaloba je přiznána i dědici, protože zahrnuje i stíhání majetku.

12. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

Když jeden z více věřitelů žádá, aby byl uveden do držby majetku dlužníka, vyvstává otázka, zda se může držby ujmout pouze ten, kdo žádost podává. Nebo zda v případě, že žádost podá pouze jeden a pretor jí vyhoví, budou moci do majetku vstoupit všichni věřitelé. Vhodnější je zastávat názor, že když pretor uvede stranu do držby, má se za to, že udělil povolení

nejen tomu, kdo žádost podává, ale i všem věřitelům. Tento názor zastává i Labeo. V tomto případě se nepovažuje, že držbu nabývá svobodná osoba, protože ten, komu pretor dovolí ujmout se držby, nenabývá nic pro sebe, ale provádí úkon, který je obvyklý, a proto z něj ostatní mají prospěch. Je zřejmé, že pokud by někdo, kdo není věřitelem, požádal o držbu, nelze v žádném případě tvrdit, že držbu může nabýt věřitel, protože požadavek tohoto druhu nemá žádný účinek. Jinak je tomu však, pokud věřitel, jemuž bylo uděleno povolení k uchopení držby, následně obdrží úhradu svého dluhu, neboť ostatní věřitelé mohou na prodej nemovitosti navázat.

1. Tomu, komu bylo nařízeno převzetí držby, se rozumí, že mu bylo nařízeno, aby tak učinil na nějakém místě, které podléhá pravomoci soudu.

2. Nelze-li se držby ujmout z důvodu povahy nemovitosti nebo proto, že pozemek byl zaplaven nebo je v moci lupičů, velmi správně se má za to, že není čeho se ujmout.

(13) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

I když nemusí existovat skutečná držba pozemku z toho důvodu, že není nic, čeho by bylo možné držbu získat, nebo proto, že ji nelze získat bez sporu, bude se mít za to, že věřitel, který byl uveden do držby, je ve stejném postavení, jako kdyby ji získal on.

14. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

Je-li věřitel uveden do držby majetku dlužníka, měl by být jmenován kurátor, pokud hrozí nebezpečí, že práva na žalobu zaniknou.

1. Proti věřiteli, který byl uveden do držby, se podává žaloba s ohledem na jakýkoli majetek dlužníka, který se mu mohl dostat do rukou. Jestliže dosud nic nezískal, musí svá práva na žalobu postoupit. Bude proti němu přiznána žaloba *in factum* a vše, co je obsaženo v žalobě na dobrovolné zastoupení, musí věřitel postoupit, pokud lze tuto žalobu za daných okolností podat.

(15) Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

(16) Když se několik věřitelů dostane do držby majetku dlužníka, měl by být většinou vybrán jeden z nich, aby dohlédl na to, že s jeho účty nebude manipulováno. Domnívám se, že věřitelé by měli pořídit seznam listin, které má dlužník v rukou; ne že by si měli listiny sami kopírovat, ale měli by si dělat poznámky pro svůj vlastní prospěch a pořídit jakoby soupis, v němž by uvedli počet zmíněných listin a k jakým věcem se vztahují; tento postup by jim měl být umožněn i ve vztahu ke všemu

ostatnímu majetku. Kromě toho by měl pretor někdy, pokud se prokáže řádný důvod, povolit věřitelům, aby si pořídili výpisy z uvedených listin, pokud k tomu existuje nějaký dobrý důvod.

1. Podívejme se, zda by věřitelům mělo být povoleno nahlížet do listin dlužníka a zkoumat je pouze jednou, nebo vícekrát. Labeo říká, že toto privilegium by nemělo být uděleno více než jednou. Domnívá se však, že pokud někdo odpřísáhne, že o to nežádá za účelem obtěžování a že již nemá výpisy, které předložil do tabulek, mělo by mu být uděleno oprávnění provést druhé přezkoumání, ale nemělo by se tak stát více než dvakrát.

Tit. 6. O výsadách věřitelů.

1. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIV.

Při prodeji majetku dlužníka má věřitel, který je pokrevním příbuzným, přednost před cizincem. Je-li věřitelů více a všichni nejsou příbuzní dlužníka, má přednost ten, komu náleží největší peněžní částka.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha LXIII.

Vyvstala otázka, zda jsou pohřební náklady privilegované pouze v případě, že je pohřbena osoba, jejíž majetek byl prodán, nebo zda tomu tak je i v případě, že byly vynaloženy na pohřeb jiné osoby. Současné pravidlo je takové, že důvod pro privilegium bude existovat, pokud je někdo pohřben (tedy tam, kde je třeba podat žalobu na úhradu pohřebních výloh, ať už se tak stane pro toho, jehož majetek má být prodán, nebo pro někoho, kdo byl dlužníkem jiného a proti němuž by taková žaloba mohla být podána, kdyby žil). Domníváme se, že je velmi malý rozdíl v tom, jakým druhem řízení jsou výdaje tohoto druhu vymáhány, zda se jedná o řízení o vymáhání nákladů pohřbu, nebo o žalobu na rozdělení majetku, nebo o jakékoli jiné řízení, za předpokladu, že výdaje byly skutečně vynaloženy z důvodu pohřbu. Proto bez ohledu na to, jaká žaloba je za tímto účelem podána, bude mít účastník řízení nárok i na žalobu založenou na nákladech pohřbu. Pokud tedy byly na základě ujednání odečteny náklady pohřbu, je třeba říci, že existuje důvod pro toto privilegium za předpokladu, že nikdo neuzavřel ujednání za účelem vzdání se tohoto privilegia.

1. Jestliže snoubenka dá věno a manželství se neuskuteční, ačkoli může věno získat zpět žalobou, přesto je spravedlivé, aby jí bylo umožněno užívat tohoto privilegia, i když manželství nebylo uzavřeno. Domnívám se, že stejné pravidlo bude platit i v případě, že se provdá nezletilá osoba mladší dvanácti let, ačkoli jí ještě nelze považovat za manželku.

3. Paulus, O ediktu, kniha LX.

Je ve veřejném zájmu, aby získala zpět celé své věno, aby se mohla vdát, až jí to její věk dovolí.

(4) Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

V případech tohoto druhu přiznáváme výsadu i ženě.

1. Pokud někdo v době, kdy nebyl poručníkem, uzavírá obchody jako poručník, je jasné, že zde bude důvod k udělení privilegia. Nezáleží ani na tom, zda ten, kdo obchod uzavírá, sám něco dluží, nebo zda jsou dlužníky jeho dědicové či jiní nástupci. Kromě toho je oprávněn k výsadě sám svěřenec, ale jeho dědicové nikoliv. Je však naprosto spravedlivé, aby jiní, jimž je poručenství uděleno, jako například ti, kteří jsou nezletilí nebo jsou marnotratní,

(5) Paulus, O ediktu, kniha XC.

Nebo kteří jsou hluší či němí,

6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIV.

Nebo idiotů,

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Měli by požívat stejného privilegia.

1. Je-li však ustanoven kurátor pro majetek osoby, která je nepřítomna nebo byla zajata nepřítelem, nebo v době, kdy se ustanovený dědic radí o přijetí pozůstalosti, není nutné, aby bylo privilegium uděleno, neboť neexistuje stejný důvod.

8. Paulus, O ediktu, kniha LX.

Pokud někdo z přátelských pohnutek uzavírá obchody s nezletilým, který ještě nedosáhl puberty, musí mu při prodeji jeho majetku zachovat privilegium, na které má nárok. Tento názor jsem přijal.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIII.

Když je ustanoven kurátor pro nenarozené dítě a dítě se ještě nenarodilo, privilegium nenabude účinnosti.

1. Božský Markus vydal edikt tohoto znění: "Kdyby věřitel půjčil peníze na opravu budov, bude v rozsahu své půjčky zvýhodněn před ostatními věřiteli?". To platí pouze pro toho, kdo na pokyn vlastníka nemovitosti poskytl peníze osobě, která opravu provedla.

2. Při prodeji majetku bankéře bylo stanoveno, že po přednostních věřitelích přijdou na řadu ti, kteří v souladu s veřejnou vírou uložili své peníze do banky. Ti, kteří od bankéře obdrželi úroky ze svých vkladů, však nebudou odlišeni od běžných věřitelů; a to je rozumné, neboť jedna věc je peníze půjčit a druhá je uložit. Pokud však peníze stále existují, domnívám se, že je mohou získat zpět ti, kdo je uložili, a že ten, kdo se o ně přihlásí, bude mít přednost před privilegovanými věřiteli.

3. Přednost mají ti věřitelé, jejichž peníze se dostaly do rukou privilegovaných věřitelů. Jak však máme rozumět tomu, že se tak stalo? Je to tak, jako by peníze okamžitě přešly od ostatních věřitelů k těm, kteří jsou privilegovaní, nebo budeme mít za to, že prošly osobou dlužníka, tj. že byly vyplaceny privilegovanému věřiteli dříve, než byly započteny, a staly se tak majetkem dlužníka? Aniž bychom byli příliš nároční, lze to považovat za pravidlo za předpokladu, že platba nebyla provedena po dlouhé době.

10. Týž, O ediktu, kniha LXXV.

Praetor říká: "Jakákoli smlouva, která byla uzavřena poté, co se strana, jejíž majetek je prodáván, rozhodla spáchat podvod, pokud si toho ten, kdo smlouvu uzavřel, byl vědom, nepřipouští, aby byla žaloba z tohoto důvodu přiznána."

11. Paulus, O krátkém ediktu, kniha XVI.

Na toto privilegium má nárok každý, kdo půjčil peníze za účelem stavby, vybavení nebo dokonce koupě lodi.

12. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha I.

13. Pokud magistráti svěřili někomu majetek za účelem výkonu svěřenectví, mohou jmenovat arbitra za účelem prodeje jakéhokoli majetku, který by se prodáním znehodnotil; aby cena získaná za uvedený majetek mohla být ponechána v rukou beneficianta formou depozita, dokud se nezjistí, co mu podle podmínek svěřenectví náleží.

13. Javolenus, Listy, kniha I.

Hlava domácnosti nahradila dědice za svého syna, který nedosáhl věku puberty, v případě, že by tento zemřel před dosažením tohoto věku. Syn odmítl otcův majetek, a proto byl majetek zemřelého prodán věřiteli. Pozůstalost následně

případla synovi, který zemřel poté, co ji přijal. Ptám se, zda by praetor neměl přiznat žalobu věřitelům otce proti zmíněnému nezletilému, ačkoli ten pozůstalost získal později, nebo by měl přiznat žalobu věřitelům otce proti náhradníkovi, který z otcovy pozůstalosti, jež samozřejmě přešla do rukou věřitelů, nezískal nic, a protože tito neměli na majetek nezletilého právo, nebylo věcí dědiců, zda se do jeho pozůstalosti vstoupilo, či nikoli, neboť majetek nalezený náhradníkem v pozůstalosti syna nepatřil věřitelům jeho otce. Tento názor mě nesmírně mate, protože bylo vašimi předřečníky rozhodnuto, že existuje pouze jedna závěť. Odpověď zněla, že prétor prospěl synovi, který nepřijal pozůstalost svého otce, tím, že nedovolil, aby po prodeji otcova majetku (ačkoli následně získal pozůstalost) byla proti němu podána žaloba, která by ho přinutila zaplatit věřitelům; stejné pravidlo by však nemělo být dodrženo ve vztahu k dědici, který byl nahrazen synem, neboť bylo učiněno zadost jeho cti tím, že způsobil, že byl prodán majetek jeho otce, a nikoli jeho vlastní. Proto bude žaloba věřitelům zamítnuta, pokud jde o majetek, který později nabyl syn, z toho důvodu, že mu připadl od jiného než od jeho otce. Kdyby však náhradník za syna vstoupil do otcova majetku poté, co nezletilý učinil nějaký úkon s ohledem na něj, pak by se majetek otce a syna stal totožným a dědic, i kdyby nechtěl, by odpovídal za všechny dluhy, které vznikly buď otci, nebo synovi; a stejně jako by po vzniku závazku nemohl nijak zabránit prodeji svého majetku, pokud by se proti němu nebránil; stejně tak by nebylo možné oddělit dluhy otce a syna, což by mělo za následek, že by věřitelům musela být přiznána žaloba proti němu. Pokud by však náhradní dědic nevstoupil do dědictví, neměla by být věřitelům otce přiznána žaloba s odkazem na majetek, který zanechal nezletilý, neboť ani majetek nezletilého by neměl být prodán na úhradu dluhů otce, ani majetek, který nezletilý nabyl, by neměl být zahrnut do majetku jeho otce.

14. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Aufidius říká, že sochy postavené na veřejných místech za účelem uctění někoho, jehož majetek byl prodán jeho věřiteli, nemůže nabýt kupec, ale jsou veřejné, ať už byly darovány za účelem výzdoby města, nebo zůstávají majetkem toho, na jehož počest byly vztyčeny, a že za žádných okolností nemohou být odstraněny.

15. Papirius Justus, O konstitucích, kniha I.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že ti, kteří popírají, že jejich majetek byl prodán legálně, by měli podat žalobu a že marně budou žádat císaře, aby prodej zrušil.

Ulpianus, O všech soudech, kniha II.

Pokud věřitelé pozůstalosti považují dědice za podezřelého, mohou od něj požadovat, aby složil jistotu na zaplacení toho, co jim náleží, a prétor by se měl případem zabývat. Neměl by však dědice bez řádného prozkoumání vystavovat nutnosti složit jistotu, ledaže by se po prokázání řádného důvodu rozhodl chránit zájmy těch, kteří dědice považují za podezřelého.

(1) Dědic se nepovažuje za podezřelého ve stejném smyslu jako opatrovník; neboť podvodné jednání nebo lstivé chování ve vztahu k záležitostem svého svěřence činí podezřelým opatrovníka, a nikoliv jeho nedostatek prostředků, zatímco dědice učiní podezřelým pouze tato skutečnost.

(2) Je zřejmé, že ti, kdo obviňují dědice z podezřelosti, by měli být vyslechnuti pouze v krátké době po jeho přijetí pozůstalosti. Pokud se však prokáže, že mu umožnili zůstat v držení pozůstalosti po delší dobu, a nemohou ho obvinít z ničeho trestného, jako například že se dopustil nějakého podvodného jednání, neměl by být po uplynutí dlouhé doby nucen složit jistotu.

(3) Jestliže dědic, jemuž bylo nařízeno složit jistotu z důvodu, že je podezřelý, neuposlechne nařízení préтора, ten pak nařídí, aby byl majetek pozůstalosti převzat, a povolí jeho prodej v souladu s ediktem.

(4) Je zřejmé, že pokud by se zjistilo, že nebylo prodáno nic, co patří do pozůstalosti, a že proti dědici nelze oprávněně vznést žádnou jinou námitku než jeho chudobu, musí se préтор spokojit s tím, že mu nařídí, aby si z pozůstalosti nic nevzal.

(5) Nemohou-li věřitelé prokázat, že dědic trpí chudobou, odpovídají mu žalobou z důvodu utrpěné škody.

17. Paulus, Názory.

Výsady věřitelů se neposuzují podle času, ale podle povahy dluhu; a pokud jich několik drží z téhož titulu, budou mít stejný podíl, i když jejich pohledávky mohou být různého data.

18. Ulpianus, Pravidla, kniha III.

Pokud je nezletilý žalován na základě smlouvy a nenabídne žádnou obranu, a z tohoto důvodu se jeho věřitelé dostanou do držby jeho majetku, měla by se z něj odečíst částka na jeho výživu.

(1) Protože je dovoleno bránit se dlužníkovi dříve, než jeho věřitelé získají držbu jeho majetku, lze tak učinit i poté, co držbu získal; a ať už se obhajoby ujme sám, nebo to za něj udělá někdo jiný, musí být dána jistota, že rozhodnutí soudu bude splněno a držba odevzdána.

19. Marcianus, Pravidla, kniha V.

Každý je oprávněn být privilegovaným věřitelem po pokladnici, jestliže půjčil peníze na stavbu, opravu, vyzbrojení nebo vybavení lodí, jakož i v případech, že podá žalobu na vymáhání ceny lodí, která byla prodána.

20. Týž, O hypoteční formuli.

Je stanoveno, že každý, kdo je uveden do držby majetku dlužníka, který je nepřítomen ve veřejné záležitosti, jej může zákonně držet až do úplného zaplacení dluhu, pokud se ukáže, že dlužník je podvodně nepřítomen pod záminkou, že se účastní záležitosti pro stát. Pokud je však nepřítomen při výkonu veřejné činnosti v dobré víře a věřitel je uveden do držby na základě exekučního titulu, je řízení neplatné, a proto se musí vzdát držby majetku.

21. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLV.

Je stanoveno, že každý, kdo se schovává za sloupy, aby se vyhnul svému věřiteli, se skrývá. Rovněž se má za to, že se skrývá ten, kdo odchází do ústraní, tj. kdo se skrývá, aby se vyhnul žalobě, která je proti němu podána. Takový člověk je ten, kdo opustí město za účelem okrást své věřitele; neboť není rozdíl, pokud jde o skrývání se, zda člověk opustí město, nebo, zůstal-li v Římě, nevystupuje na veřejnosti.

22. Papinianus, Názory, kniha X.

Bylo rozhodnuto, že město Antiochie v Sýrii si zachovalo výsadu, kterou mu přiznává zvláštní zákon, pokud jde o stíhání majetku zemřelého dlužníka, který byl zabaven v exekuci.

23. Paulus, Rozhodnutí, kniha I.

Konkubína a její přirozené děti jsou vyňaty z majetku, který může být prodán věřiteli.

(1. Je-li věřitelem veřejnost, má přednost před všemi ostatními, jejichž pohledávky jsou doloženy písemnými listinami.

24. Týž, Rozhodnutí, kniha V.

Není-li nezletilému poskytnuta žádná obrana, jsou jeho věřitelé uvedeni do držby jeho majetku, ale z uvedeného majetku je třeba zajistit jeho výživu do doby, než dosáhne věku dospělosti.

(1) Majetek každého, kdo byl zajat nepřítelem, nemůže být prodán na úhradu jeho dluhů, dokud se nevrátí.

Tit. 7. O oddělení majetku pozůstalosti.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIV.

Je třeba poznamenat, že oddělení majetku pozůstalosti se zpravidla dosahuje dekretem přetora.

(1) Odluka se obvykle uděluje věřitelům z těchto důvodů: Například když má věřitel za dlužníka Seia a ten zemře a zanechá dědice Titiose; a protože Titius není solventní, je jeho majetek nabídnut k prodeji. Seiovi věřitelé tvrdí, že jeho majetek postačuje k uspokojení jejich pohledávek, a věřitelé Titia se musí spokojit s majetkem posledně jmenovaného, a proto dochází k prodeji majetku dvou různých dlužníků. Může se však stát, že Seius byl solventní a byl by schopen uspokojit své věřitele, když ne z celého dluhu, tak alespoň z jeho části. Pokud však jejich závazky splynou se závazky věřitelů Titiových, nedostanou tolik, protože Titius byl insolventní, a dostanou ještě méně, protože jich je více. Je tedy naprosto spravedlivé, aby Seiovi věřitelé, kteří si přejí rozdělení majetku, byli vyslechnuti a získali od přetora povolení k vyplacení každé skupiny věřitelů zvlášť.

(2) Na druhé straně však Titiovi věřitelé nemohou dosáhnout oddělení majetku, ačkoli každý získáním dalšího věřitele může zhoršit stav svého dřívějšího věřitele. Proto ten, kdo přijme majetek mého dlužníka, tím nezhorší můj stav, protože mám právo dosáhnout oddělení majetku. On však zhorší stav svých věřitelů, jestliže vstoupí do pozůstalosti, která není solventní, neboť věřitelé nemohou požadovat oddělení majetku.

(3) Kromě toho je třeba poznamenat, že i kdyby bylo naznačeno, že dědic zatížil pozůstalost zástavním právem nebo hypotékou, přesto, pokud by majetek patřil do pozůstalosti, by ten, kdo by dosáhl jeho oddělení, byl z tohoto důvodu upřednostněn před věřitelem, jemuž byl majetek zastaven. To uvedli Severus a Antoninus v reskriptu.

(4) Odluku majetku lze získat i vůči státní pokladně nebo kterékoli obci.

(5) Vystala otázka, zda věřitelé dědice mohou někdy dosáhnout oddělení majetku, pokud se vůči nim dopustil podvodu, když vstoupil do pozůstalosti. Žádný prostředek nápravy se jim však neposkytuje, neboť si musí sami zavinit, pokud s takovým člověkem uzavřeli smlouvu, ledaže bychom se domnívali, že praetor může využít mimořádného řízení k nápravě proti podvodu toho, kdo takový podvod vymyslel. Je však obtížné takový názor přijmout.

(6) Pokud by však dědic, i když může tvrdit, že se domnívá, že pozůstalost je nesolventní, byl nucen ji přijmout a převést a není nikdo, komu by ji mohl vydat, neboť to se za určitých okolností stává, musíme mu vyjít vstříc (pokud o to požádá), a to proti věřitelům pozůstalosti. To božský Pius uvedl v reskriptu, který umožnil prodat majetek zůstavitele, jako by pozůstalost

nebyla přijata. Domnívám se, že tato úleva by měla být poskytnuta i věřitelům dědice, pokud o ni požádají, i kdyby o ni dědic sám nežádal, stejně jako se poskytuje jakákoli separace pohledávek.

(7) Podívejme se, zda v případě, kdy se dědicem svého otce stane nezletilý, který ještě nedosáhl puberty a zemře před dosažením tohoto věku, a majetek v rukou náhradníka, který přijal pozůstalost nezletilého, je prodán, mohou věřitelé otce požadovat oddělení majetku." Domnívám se, že tak mohou učinit, a jdu ještě dále a domnívám se, že věřitelé nezletilého mohou požadovat oddělení i vůči věřitelům jeho dědice.

(8) V souladu s tím se podívejme, kdyby Primus ustanovil Secunda svým dědicem a Secundus ustanovil Tercia svým dědicem a Terciův majetek by byl prodán jeho věřiteli, kteří věřitelé mohou požadovat oddělení majetku. Domnívám se, že pokud o to požádají věřitelé Primovi, měli by být vyslyšeni, a to jak proti věřitelům Secundovým, tak proti věřitelům Tertiovým; pokud o oddělení požádají věřitelé Secundovi, mohou ho dosáhnout proti dědicům Tertiovým, ale ne proti dědicům Primovým. Jedním slovem, věřitelé Prima mohou dosáhnout rozdělení majetku proti všem ostatním věřitelům; věřitelé Secunda mohou dosáhnout rozdělení majetku proti věřitelům Tercia, ale ne proti věřitelům Prima.

(9) Pokud je majetek syna pod otcovskou kontrolou prodán jeho věřiteli a on má castrense peculium, může být provedeno oddělení mezi věřiteli castrense peculium a ostatními věřiteli? Všichni by měli být přiznáni společně, ledaže by snad měly být odděleny pohledávky těch, kteří uzavřeli smlouvu před nástupem syna do vojenské služby. Domnívám se, že tento názor by měl být přijat. Pokud by tedy věřitelé, kteří uzavřeli smlouvy před nástupem syna do vojenské služby, prodali kastrenský majetek, nemohou se přihlásit k pozdějším věřitelům. Kromě toho, pokud byla část majetku použita ve prospěch otce, lze snad věřiteli zabránit, aby se dotkl castrense peculium, neboť má právo podat zvláštní žalobu proti otci.

(10) Je třeba poznamenat, že oddělení majetku mohou dosáhnout pouze ti věřitelé, kteří se s dědicem nedohodli s úmyslem uzavřít nový závazek. Pokud se však na něj s tímto úmyslem obrátili, ztrácejí výhodu rozdělení majetku, protože poté, co získali pohledávku dědice, se nyní nemohou oddělit od toho, koho si do jisté míry zvolili za svého dlužníka. Pokud však tím, že si dědice zvolili za svého dlužníka, od něj požadovali úroky v tomto postavení, je třeba přijmout stejné pravidlo.

(11) Rovněž se klade otázka, zda mohou dosáhnout oddělení majetku, pokud od dědice přijali jistotu. Domnívám se, že tak nemohou učinit, neboť následovali toho, kdo je ke změně přiměl. Ale co když přijali nedostatečnou jistotu? Sami si mohou za to, že nepřijali záruky, které by byly solventní.

(12) Je třeba si také uvědomit, že po splynutí majetku pozůstalosti s majetkem dědice nelze dosáhnout oddělení majetku, neboť tam, kde je majetek spojen a smísen dohromady, nelze požadovat oddělení. Co kdyby se však skládal z jednotlivých pozemků, otroků, dobytka nebo čehokoli jiného, co lze rozdělit? Za těchto okolností lze požadovat oddělení a nebude

vyslyšen nikdo, kdo tvrdí, že majetek je sloučen, neboť pozemky nelze sloučit, ledaže by vlastnictví různých osob bylo natolik spojeno a smíšeno, že by nebylo možné provést oddělení, což se stává velmi zřídka.

(13) Když jsme uvedli, že oddělení majetku nelze dosáhnout po uplynutí dlouhé doby, je třeba tomu rozumět tak, že se ho nelze domáhat po uplynutí pěti let od doby, kdy byl majetek přijat.

(14) Ve všech těchto případech je k určení, zda má k oddělení majetku dojít, či nikoli, třeba získat stanovisko prétora nebo guvernéra a nikoho jiného, tedy stanovisko toho, kdo může oddělení majetku udělit.

(15) Pokud by věřitel přijal od dědice zástavu, neměla by mu být odluka majetku přiznána, protože očekává, že dědic zaplatí. Neměl by být totiž vyslyšen ten, kdo tvrdí, že dědic je odpovědný, když ho s tímto úmyslem přijal za svého dlužníka jakýmkoli způsobem.

(16) Pokud existuje více věřitelů, z nichž někteří mají pohledávky vůči dědici jako svému dlužníkovi a jiní nikoliv, a ti druzí dosáhnou oddělení, vyvstala otázka, zda mohou těm prvním přiznat podíl s nimi. Domnívám se, že jim to neprospěje, neboť by měli být zahrnuti mezi věřitele samotného dědice.

(17) Je třeba také poznamenat, že se běžně má za to, že věřitelé dědice mohou ze zbytku majetku zůstavitele získat cokoli, co se použije na úhradu jejich pohledávek, ale že věřitelé zůstavitele nemohou z majetku dědice získat nic. Důvodem je to, že ti, kteří dosáhli oddělení, mohou vinit pouze sebe, pokud v době, kdy majetek dědice postačoval k jejich vyplacení, dali přednost tomu, aby byl majetek zůstavitele oddělen v jejich prospěch, ale věřitelé dědice za nic takového nemohou. Pokud však věřitelé zůstavitele žádají o podíl na majetku dědice, neměli by být vyslyšeni; neboť oddělení, které sami požadují, je zbavuje veškeré účasti na uvedeném majetku. Pokud však věřitelé zůstavitele nedbale požadují oddělení majetku, jsou omluvitelní, neboť jejich neznalost stavu pozůstalosti může být tvrzena jako oprávněný důvod pro jejich jednání.

(18) Je třeba mít na paměti, že otrok, který byl ustanoven nezbytným dědicem, může s udělením svobody dosáhnout oddělení majetku; takže pokud se nebude plést do majetku svého patrona, bude mít možnost získat cokoli, co později získá, odděleně spolu s čímkoli, co mu náleží od zůstavitele.

2. Papinianus, Otázky, kniha XXV.

Pokud dědic pozůstalost prodal, nelze se právně domáhat jejího oddělení, pokud neexistuje podezření z podvodu; neboť veškeré úkony, které dědic v mezidobí učinil v dobré víře, se obvykle považují za legální.

3. Týž, Otázky, kniha XXVII.

Dlužník se stal dědicem svého ručitele a věřitelé posledně jmenovaného prodali jeho majetek. Ačkoli ručitelský závazek zanikl, přesto se oddělení majetku provede na žádost toho, komu ručitel ručil, ať už byl jediným věřitelem pozůstalosti, nebo jich bylo více. Neboť právní pravidlo, které vylučuje závazek z jistoty z důvodu hlavního závazku, který je větší, by nemělo být na újmu právům věřitele, který pečlivě zajistil svůj vlastní zájem. (1) Co kdyby však po oddělení majetku ručitele nemohl stipulant získat celou svou pohledávku z pozůstalosti? Může být jeho podíl požadován spolu s podíly ostatních věřitelů dědice, nebo musí zůstat spokojen s majetkem, který raději oddělil? Jelikož by se však tento stipulant mohl podílet s věřiteli dlužníka na případném zůstatku, který by zůstal, kdyby majetek ručitele nebyl přijat věřitelem hlavního dlužníka po prodeji majetku ručitele, rozum nedovoluje, aby byl v navrhovaném případě vyloučen. (2) Avšak s ohledem na každého jiného věřitele, který dosáhl oddělení majetku, je výhodnější zastávat názor, že pokud nemůžeme získat celou svou pohledávku z pozůstalosti, můžeme ještě něco získat z majetku dědice, pokud byli uspokojeni osobní věřitelé dědice, protože není pochyb o tom, že by měl být připuštěn k podílu s věřiteli dědice poté, co byli uspokojeni věřitelé pozůstalosti.

4. Týž, Názory, kniha XII.

Rozdělení pozůstalosti se přiznává také věřitelům, pokud je dluh splatný po určité době nebo za určité podmínky, kvůli níž dosud nemohli podat žalobu na vymáhání peněz, protože pro ně bylo také učiněno opatření dvojím zajištěním.

(1) Je stanoveno, že se má za to, že odkazovníci mají zástavní právo pouze k té části pozůstalosti, která zůstane po zaplacení dluhů.

5. Paulus, Otázky, kniha XIII.

Pokud věřitelé pozůstalosti dosáhnou rozdělení majetku a pozůstalost se ukáže jako nesolventní, ale dědic je solventní, nemohou se odvolat na posledně jmenovaného, ale musí se držet rozdělení, které již požadovali. Pokud by však dědic nabyl majetek poté, co dosáhl oddělení, a něco z toho pochází z pozůstalosti, musí být těm, kteří dosáhli oddělení, spolu s osobními věřiteli dědice přiznán podíl na tom, co bylo nabyto. Pokud však byly jejich pohledávky uspokojeny, musí být případný zbytek vyplacen věřitelům dědice; pokud však dědic získá nějaký majetek z jiného zdroje, věřitelé pozůstalosti jej nebudou moci převzít. Jsou-li však osobní věřitelé dědice zcela zaplacení, některé autority se domnívají, že vše, co zbude, by mělo být odevzdáno věřitelům pozůstalosti; tento názor však nepřijímám, neboť když požadovali oddělení majetku, nehleděli již na zaplacení dědice osobně, nýbrž se uchýlili k pozůstalosti a jakoby prodali majetek pozůstalosti, který nebylo možné zvětšit. Domnívám se, že stejné pravidlo by mělo platit i v případě, že věřitelé byli s odkazem na oddělení majetku oklamáni a získali méně než osobní věřitelé dědice. Ti však mají jako jistotu jeho majetek a jeho osobu, kterou mohou získat za jeho života.

6. Julianus, Digesty, kniha XLVI.

Kdykoli je dědic nesolventní, je spravedlivé, aby nejen věřitelé zůstavitele, ale i ti, kterým byly odkázány odkazy, získali oddělený majetek, aby po úplném uspokojení pohledávek věřitelů mohli odkazovníci získat své odkazy zcela nebo zčásti.

(1) Pokud se svobodná žena, která byla ustanovena dědičkou, domáhá praetorského vlastnictví v souladu s ustanoveními závěti zůstavitele, který nebyl solventní, vyvstává otázka, zda by měl být její vlastní majetek oddělen od majetku pozůstalosti. Odpověď zní, že jejímu patronovi by mělo být přiznáno osvobození, aby se zabránilo tomu, že bude tísněn dluhem, který jeho svobodná žena uzavřela tím, že si ponechala držbu pozůstalosti v souladu s ustanoveními závěti.

7. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Věřitelé pozůstalosti, kteří podali žalobu proti dědici, mohou nicméně dosáhnout oddělení majetku, protože tento krok učinili z nutnosti.

Tit. 8. Ohledně jmenování poručníka majetku.

1. Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Je-li dědic ustanoven pod nějakou podmínkou, měl by být nucen ji splnit, pokud tak může učinit; pokud však řekne, že pozůstalost nepřijme, i když je podmínka splněna, musí být majetek zemřelého prodán jeho věřiteli.

(1) Nemůže-li však dědic nic udělat, měl by být ustanoven správce pozůstalosti nebo majetek prodán.

(2) Pokud je z pozůstalosti splatný značný dluh, který se může zvýšit přičtením penále, měl by dluhy uhradit kurátor; stejně jako se obvykle postupuje, když je těhotná žena uvedena do držby jménem svého nenarozeného dítěte nebo je dědicem nezletilá osoba, která nemá opatrovníka.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha LXV.

Při jmenování poručníka se u nás postupuje tak, že se podává žádost prétorovi, aby se souhlasem většiny věřitelů jmenoval jednoho nebo více poručníků, nebo guvernérovi provincie, má-li se v ní majetek prodat.

(1) Vše, co mohlo být učiněno nebo vykonáno jmenovaným kurátorem nebo kurátory, tj. všechny úkony nebo skutky nebo všechny obchody, které byly provedeny, by měly být ratifikovány. Jsou oprávněni k žalobám proti jiným osobám a budou proti nim podány žaloby prétorské. Pokud kurátoři někoho jmenují, aby podal žalobu, případně aby se jí bránil, jistota, která se od něj požaduje s odkazem na ratifikaci jeho úkonů nebo na zaplacení rozsudku, se nebude brát na jméno toho, jehož majetek se prodává, ale na jméno samotného kurátora, který ho jmenoval.

(2) Je-li však ustanoveno několik kurátorů, Celsus říká, že musí žalovat a být žalováni společně, a nikoliv odděleně. Jsou-li však zmíněni kurátoři jmenováni pro různé obvody, jeden například pro majetek v Itálii a druhý pro majetek v provincii, myslím, že budou mít kontrolu nad svými obvody.

(3) Vystává otázka, zda může být kurátor jmenován proti své vůli. Cassius říká, že nikdo nemůže být nucen stát se kurátorem majetku proti svému souhlasu, což je správné. Proto se musí najít někdo, kdo je ochoten, pokud neexistuje naléhavá nutnost; aby byl kurátor jmenován proti své vůli, je třeba se odvolat na autoritu císaře.

(4) Není nezbytně nutné, aby osoba jmenovaná kurátorem byla věřitelem; mohou však být jmenováni i ti, kdo věřiteli nejsou.

(5) Jsou-li kurátoři tři a jeden z nich nevykonal žádnou činnost související s jeho úřadem, lze proti němu podat žalobu? Cassius se domnívá, že za takových okolností by žalobci nemělo být uloženo žádné omezení a že každý z věřitelů, který si to přeje, může proti němu podat žalobu. Domnívám se, že Cassiův názor je naprosto správný a že by se mělo brát v úvahu to, co bylo získáno z pozůstalosti, a nikoli to, co se dostalo do rukou některého z kurátorů. Taková je naše praxe, ledaže by byl kurátor jmenován proti svému souhlasu; neboť v takovém případě je třeba rozhodnout, že žaloba by proti němu neměla být podána.

3. Celsus, Digesty, kniha XXIV.

Je-li ustanoveno několik kurátorů pro majetek téže osoby, bude žaloba na vymáhání celé částky přiznána proti kterémukoli z nich, kterého si žalobce zvolí; stejně jako každý z nich může žalovat dlužníka pozůstalosti o celou částku, kterou dluží.

4. Papirius Justus, O ústavách, kniha I.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že pokud byl majetek prodán kurátorem na základě dekretu senátu, nelze proti podvodnému dlužníkovi podat žalobu za jakýkoli čin spáchaný před touto dobou.

5. Julianus, Digesty, kniha XLVII.

Jestliže dlužník zkrachuje v podnikání a jeho věřitelé se shromáždí a vyberou jednoho, který může prodat jeho majetek, přičemž z výtěžku prodeje má být vyplacena částka, která každému z nich náleží, a později se objeví další osoba, která tvrdí, že je rovněž věřitelem, nebude mít nárok na žalobu proti kurátorovi, ale může spolu s kurátorem prodat majetek dlužníka, takže cokoli se z prodeje majetku kurátorem a uvedeným věřitelem získá, může být vyplaceno všem věřitelům v poměru jejich pohledávek.

Tit. 9. O restituci v případě, že došlo k podvodnému jednání vůči věřitelům.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVI.

Praetor říká: "Přiznám žalobu kurátorovi majetku nebo komukoli jinému, komu je třeba ji přiznat, v případě tohoto druhu v roce, v němž má právo zahájit takové řízení, kde byl spáchán jakýkoli čin za účelem podvodu s kýmkoli, kdo o zmíněném podvodu nevěděl, a toto právo žaloby budu zachovávat i proti "samotné straně, která se ho dopustila"."

(1) Pretor byl nucen zavést tento edikt, aby ochránil práva věřitelů tím, že zruší všechna zcizení majetku, která byla učiněna za účelem jejich podvedení.

(2) Pretor říká, že "v případech, kdy byl jakýkoli čin spáchán za účelem podvodu". Tato slova mají obecnou platnost a zahrnují každý druh podvodu, který je spáchán, stejně jako každé zcizení a každou smlouvu. Proto vše, co bylo učiněno za účelem spáchání podvodu, ať už je to cokoli, je těmito slovy považováno za zrušené, neboť mají široké použití. Pokud by tedy dlužník zcizil nějaký majetek nebo dal někomu zproštění odpovědnosti za dluh nebo někoho zprostil smlouvy;

2. Týž, O ediktu, kniha LXXIII.

Mělo by se přijmout stejné pravidlo. A jestliže uvolní zástavu nebo zaplatí někomu za účelem oklamání svých věřitelů:

3. Týž, O ediktu, kniha LXXI.

Nebo jestliže někomu, kdo mu dluží, poskytne výjimku nebo se zaváže za účelem ošizení svých věřitelů; nebo zaplatí peníze; nebo se dopustí jakéhokoli jiného jednání, aby je podvedl; je zřejmé, že edikt nabude účinnosti.

(1) Podvodným jednáním bychom měli rozumět nejen takové jednání, které dlužník provede při uzavírání smlouvy, ale také to, když se úmyslně nedostaví k soudu nebo nechá skončit žalobu, nebo nepodá žalobu proti dlužníkovi, aby byl propuštěn uplynutím času, nebo úmyslně ztratí užívací právo nebo služebnost.

(2) Tento edikt se vztahuje také na osobu, která se dopustí jakéhokoli jednání za účelem rozloučení se s majetkem, který má v rukou.

4. Paulus, O ediktu, kniha LXVIII.

Úmyslem ošidit své věřitele se rozumí, že dlužník nečiní to, co by měl, například když nevyužívá služebností, na které má nárok.

5. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVI.

Nebo když se vzdá části svého majetku, aby jej mohl získat kdokoli.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVI.

Tento edikt se však nevztahuje na člověka, který se nestará o prostředky, aby získal majetek, který může získat, neboť se vztahuje pouze na ty, kteří zmenšují své dědictví, a nikoli na ty, kteří jednají tak, aby nezbohatli.

(1) Proto ten, kdo nesplní podmínku stanovenou proto, aby se ustanovení nestalo účinným, nezpůsobí tím, že tento edikt nabude účinnosti.

(2) Odmítne-li tedy někdo majetek, ať už mu připadne ze zákona, nebo na základě podmínek závěti, nezavdá příčinu k uplatnění tohoto ediktu, neboť zatímco odmítá nabývat majetek, nezmenšuje své vlastní dědictví.

(3) Stejně tak je třeba říci, že pokud dlužník emancipuje svého syna, aby mu umožnil přijmout pozůstalost podle vlastního uvážení, tento edikt se neuplatní.

(4) Je třeba přijmout názor, který rovněž uvedl Julianus; to znamená, že pokud dlužník odmítne přijmout dědictví, tento edikt se neuplatní.

(5) Pokud by dlužník prodal svého otroka, který byl ustanoven dědicem, aby mohl vstoupit do pozůstalosti podle pokynů kupujícího, a nikoliv prodej, ale pouze to, co se týkalo přijetí pozůstalosti, bylo podvodné, Edikt se neuplatní, protože má

právo pozůstalost odmítnout. Pokud by však s prodejem otroka souvisel nějaký podvod, bude zrušen; stejně jako kdyby ho dlužník podvodně manumitoval.

(6) Labeo uvedl, že by se nemělo mít za to, že se někdo, kdo dostává to, co mu náleží, dopustil podvodu, tedy v případě, že někdo dostává dluh, na který má právo; bylo by totiž nespravedlivé tvrdit, že dlužník, kterého guvernér proti jeho vůli donutí zaplatit, může beztrestně odmítnout. Celý tento edikt se vztahuje na smlouvy, do nichž prétor nezasahuje, jako například na smlouvy týkající se zástav a prodeje.

(7) Je třeba poznamenat, že Julianus řekl (a taková je i naše praxe), že pokud někdo obdrží peníze, které mu náleží, předtím, než se zmocní majetku dlužníka, i když si je dokonale vědom, že ten je nesolventní, nespadá pod podmínky tohoto ediktu, neboť se postaral pouze o svůj vlastní zájem. Každý věřitel, který obdrží to, co mu náleží, poté, co byl majetek dlužníka zabaven, však může být nucen přispět svým dílem a být postaven na roveň ostatním věřitelům; neměl by je totiž o nic připravit poté, co byl majetek zabaven v exekuci, neboť z tohoto důvodu se postavení všech věřitelů stává stejným.

(8) Tento edikt trestá toho, kdo s vědomím, že dlužník má v úmyslu podvést své věřitele, od něj přijme majetek, o který byli ošizeni. Pokud je tedy nějaký úkon učiněn s cílem podvést věřitele a ten, kdo majetek přijal, o tom nevěděl, ustanovení ediktu se nepovažují za použitelná.

(9) Kromě toho je třeba poznamenat, že pokud někdo buď koupí, nebo si vymění nějaký majetek patřící dlužníkovi, který má v úmyslu podvést jeho věřitele (i když ti k tomu mohou dát souhlas), nebo uzavře jakoukoli jinou smlouvu, nebude se mít za to, že učinil něco s cílem podvést své věřitele; neboť se má za to, že nikdo nepodvede ty, kteří si jsou této skutečností vědomi a dávají k tomu souhlas.

(10) Pokud je s nezletilým uzavřen nějaký obchod za účelem podvedení jeho věřitelů, Labeo říká, že musí být všemi prostředky zrušen, pokud jsou věřitelé podvedeni; a to z toho důvodu, aby nevědomost nezletilého, která vyplývá z jeho věku, nepoškozovala jeho věřitele a nebyla výhodná pro něj samotného. Taková je naše praxe.

(11) Stejně tak říkáme, že pokud je darování někomu provedeno podvodně, nemělo by se zkoumat, zda osoba, které byl předmět darován, věděla o povaze transakce, či nikoliv, ale pouze to, zda byli věřitelé ošizeni. Ten, kdo o podvodu nevěděl, není chápán jako poškozený, neboť pouze přichází o zdroj zisku a žádná škoda mu není způsobena. Vůči těm, kteří pocítili velkorysost toho, o jehož platební neschopnosti nevěděli, by však měla být žaloba přiznána pouze v rozsahu, v jakém se stali majetkově prospěšnými, a ne dále.

(12) Stejně tak, pokud otrok obdrží věc od osoby, o níž sám ví, že je nesolventní, ale jeho pán o této skutečnosti neví, vzniká otázka, zda bude pán odpovědný? Labeo říká, že bude odpovědný do té míry, že bude nucen vrátit to, co se mu dostalo do rukou; nebo proti němu může být podána žaloba De peculio, nebo žaloba De in rem verso, pokud měl z transakce prospěch.

Stejně pravidlo by mělo být přijato v případě syna pod otcovskou kontrolou. Pokud však vlastník otroka věděl, že dlužník je nesolventní, může být žalován vlastním jménem.

(13) Opět platí, že pokud nutný dědic zaplatil odkazy a poté je jeho majetek prodán, Proculus říká, že i kdyby dědicové nevěděli o jeho platební neschopnosti, měla by být přesto podána spravedlivá žaloba. O tom není pochyb.

(14) Disponibilní dny v roce, během nichž lze podat žalobu ode dne prodeje, by měly být v této žalobě počítány podle nás.

7. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Pokud dlužník s úmyslem ošidit své věřitele prodá pozemek za nižší cenu, než je jeho hodnota, kupujícímu, který si je této skutečnosti vědom, a poté se věřitelé, jimž bylo vyhověno žalobě na zrušení prodeje, domáhají pozemku, vyvstává otázka, zda mají vrátit cenu. Proculus se domnívá, že pozemek musí být v každém případě vrácen, i když cena vrácena nebude. Proculův názor je potvrzen reskriptem.

8. Venuleius Saturninus, Interdikty, kniha VI.

Z toho lze vyvodit, že kupujícímu se nemá vracet ani část zaplacené ceny. Lze však říci, že věc by měl vyšetřit arbitr, aby mohl nařídit vrácení peněz, pokud se ještě nacházejí mezi majetkem dlužníka, protože tak nebude nikdo ošizen.

9. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Jistý muž vědomě koupil věc od dlužníka, jehož majetek byl zabaven v exekuci, a pak ji prodal dobrověrnému kupci. Vyvstala otázka, zda lze podat žalobu proti druhému kupujícímu. Názor Sabinův, že bona, fide kupující není odpovědný, je lepší; protože podvod by měl poškodit pouze toho, kdo se ho dopustí, stejně jako my se domníváme, že kupující nebude odpovědný, pokud, jsa neznalý skutečností, koupil věc od samotného dlužníka. Ale ten, kdo ji koupil podvodně a poté ji prodal dobrověrnému kupujícímu, bude odpovědný za celou částku, kterou za majetek obdržel.

10. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIII.

Praetor říká: "Pokud Lucius Titius s tvým přičiněním a k tvému prospěchu zcizil nějaký majetek za účelem oklamání svých věřitelů, takže proti němu bude možné podat žalobu podle mého ediktu na dotyčný majetek, když neuplynul více než rok, jak může být žaloba s odkazem na zmíněný majetek podána, musíš po prokázání řádného důvodu přiznat restituci; a i kdybys o tom nevěděl, přiznám žalobu in factum."

(1) Je-li něco učiněno za účelem oklamání věřitelů, je to zrušeno pouze tehdy, pokud k podvodu skutečně dojde, tj. pokud věřitelé, které měla osoba v úmyslu oklamat, prodali její majetek. Pokud však uspokojil pohledávky těch, které měl v úmyslu podvést, a zavázal se jiným věřitelům, nebo pokud pouze zaplatil těm, které měl v úmyslu podvést, a poté se stal dlužníkem jiných, ke zrušení nedojde; pokud však uspokojil pohledávky těch prvních, které měl v úmyslu podvést, tím, že jim zaplatil peníze těch ostatních, které neměl v úmyslu podvést, Marcellus říká, že zde bude důvod pro zrušení transakce. Tento rozdíl je zmíněn v reskriptu císařů Severa a Antonína a je uznáván i v naší současné praxi.

(2) Tam, kde praetor říká "vědom si skutečnosti", musíme tomu rozumět tak, že vím, že se dopouštíš podvodu; neboť pokud pouze vím, že máš věřitele, nestačí to k tomu, abych byl odpovědný za žalobu in factum, neboť jsem se musel na podvodu podílet.

(3) Pokud někdo není účastníkem podvodu, a přesto by byl v době prodeje majetku dlužníka předvolán věřiteli a za přítomnosti svědků jimi upozorněn, aby majetek nekupoval, bude odpovědný za žalobu in factum, pokud tak učiní? Lepší názor je, že bude odpovědný, neboť každý, kdo je za přítomnosti svědků upozorněn, aby nekupoval, a učiní tak, není prost podvodu.

(4) Jinak je tomu však v případě, kdy někdo ví, že jiný má věřitele, a uzavře s ním absolutní smlouvu, aniž by si byl vědom podvodu; za odpovědného k této žalobě se totiž nepovažuje.

(5) Praetor říká "vědom si této skutečnosti", to znamená, že je míněn ten, proti němuž lze tuto žalobu podat. Co když si však opatrovník svěřence byl podvodu vědom, a jeho svěřenec nikoli? Podívejme se, zda bude důvod pro žalobu založenou na vědomí opatrovníka a zda se stejné pravidlo uplatní i na opatrovníka nepřičetného nebo nezletilého? Domnívám se, že vědomost opatrovníka nebo poručníka poškodí opatrovance nebo nezletilého pouze do výše majetku, který se jim dostane do rukou.

(6) Je třeba také poznamenat, že pokud se tvrdí, že prodej majetku uskutečněný za účelem oklamání věřitelů může být zrušen, pokud jsou věřitelé stejní, i když jeden z nich je z řady těch, kteří byli oklamáni (ať už je jediný, kdo zůstal, nebo byly pohledávky ostatních spolu s jeho uspokojeny), je třeba mít za to, že i tak bude důvod pro tuto žalobu.

(7) Je jisté, že ji lze podat, i když smluvní strana věděla, že jeden z věřitelů byl podveden, ačkoli nevěděla, že se tak stalo i v případě ostatních.

(8) Ale co když ten, kdo měl být podveden, byl vyplacen; bude podléhat žalobě z toho důvodu, že ostatní věřitelé nebyli obětí podvodu? Domnívám se, že tento názor by měl být přijat. A pokud by někdo za účelem vyhnutí se žalobě řekl: "Nabízím to, co náleží tomu, o němž vím, že je věřitelem", neměl by být vyslyšen.

(9) Má-li osoba, která má v úmyslu spáchat podvod, dědice a majetek tohoto dědice je prodán jeho věřiteli, protože se to netýká předmětného majetku, nebude tato žaloba oprávněná.

(10) Pokud by se syn, který má právo odmítnout pozůstalost, dopustil nějakého jednání za účelem podvedení věřitelů a získal úplnou náhradu, protože zasáhl do záležitostí pozůstalosti, nebo pokud by se i dobrovolný dědic dopustil podvodného jednání za stejným účelem a má nárok na úplnou náhradu vzhledem ke svému věku nebo z jiného dobrého důvodu, je třeba říci, že proti němu lze podat spravedlivou žalobu. Stejně pravidlo platí pro otroka, který je nutným dědicem. Labeo však říká, že toto pravidlo by mělo být přijato s výjimkou, neboť pokud věřitelé prodají majetek z pozůstalosti a nezbytní dědicové učiní jakýkoli úkon s ohledem na něj v době nepřítomnosti nebo se souhlasem věřitelů, bude podvodný úkon obou stran, tj. zůstavitele a jeho otroků, zrušen. Pokud však věřitelé dovolili nezbytnému dědici jednat a měli k němu důvěru nebo byli zlákáni vyhlídkou na vysoký úrok či z jiného důvodu, aby mu důvěřovali, je třeba konstatovat, že případný prodej majetku provedený zůstavitelem by neměl být zrušen.

(11) Pokud se nezletilý, který nedosáhl věku puberty, stane dědicem svého otce a zemře a jeho majetek je prodán jeho věřiteli poté, co bylo dosaženo rozluky, může být jakýkoli podvodný prodej provedený svěřencem nebo jeho opatrovníkem či poručníkem zrušen.

(12) Je-li dluh splatný v určité lhůtě a osoba, která má v úmyslu spáchat podvod, jej zaplatí dříve, než je splatný, je třeba říci, že výhoda, kterou jsem získal tím, že mi bylo zaplaceno předem, bude důvodem k žalobě in factum, neboť prétor chápe, že podvod byl spáchán s ohledem na čas.

(13) Pokud věřitel nedostal zaplaceno, ale obdržel zástavu jako záruku za starou pohledávku, bude podléhat této žalobě; jak bylo často uvedeno v konstitucích.

(14) Pokud se žena s cílem podvést své věřitele provdá za jednoho ze svých dlužníků a zprostí ho závazku za účelem získání částky jako věna, čímž podvede své věřitele, bude tato žaloba přípustná; jejím prostřednictvím lze získat všechny peníze, které její manžel dlužil. Žena nebude oprávněna podat žalobu na vrácení věna, neboť věno bylo zřízeno v podvodu na jejích

věřitelích; to je naprosto jisté a bylo to často vyhlášováno v ústavách. Důsledkem žaloby bude obnovení neporušeného ustanovení, od něhož byl její manžel osvobozen.

(15) Prostřednictvím této žaloby lze vymáhat užívací právo, jakož i stipulaci v následujícím znění: "Slibuješ, že budeš platit deset aurei každý rok ?".

(16) Jestliže pronásleduji a zatknou svého dlužníka, který má několik věřitelů a utekl, a získám zpět peníze, které ukradl, a vezmu si od něj to, co mi patří, podle Juliánova názoru je velký rozdíl, zda se tak stalo předtím, než se dlužníkovi věřitelé dostali do držení jeho majetku, nebo až poté. Bylo-li to učiněno předtím, žaloba in factum nebude přípustná; bylo-li to učiněno později, bude žaloba důvodná.

(17) Byl-li majetek zemřelého přikázán někomu, podle ústavy božského Marka, musí platit, že z důvodu zachování svobody tato žaloba nebude přípustná; neboť ten, komu byl majetek přikázán, nastupuje do dědictví s tím, že cokoli bylo učiněno zemřelým, bylo platné.

(18) Rok, během něhož musí být podána žaloba in factum, se počítá ode dne prodeje majetku.

(19) Prostřednictvím této žaloby musí být majetek navrácen, samozřejmě však s případnými poplatky, které na něj byly uvaleny.

(20) Započítávají se příjmy z majetku, a to nejen ty, které byly inkasovány, ale i ty, které mohla inkasovat osoba viněná podvodem. Toto pravidlo je však možné modifikovat, neboť je třeba odečíst veškeré náklady, které byly vynaloženy, neboť nemůže být rozhodnutím soudu nucen k navrácení majetku, dokud mu nebyly uhrazeny jeho nezbytné náklady. Toto pravidlo by mělo být přijato i v případě, že se souhlasem ručitelů a věřitelů vznikly výdaje jiné osobě.

(21) Domnívám se, že lepší je názor, že do této žaloby je zahrnut i potomek otroka.

(22) Kromě toho je třeba obecně poznamenat, že touto žalobou by mělo být vše uvedeno do původního stavu, ať už se jedná o majetek, nebo o závazky, takže cokoli, co mohlo být učiněno, je zrušeno, stejně jako kdyby k propuštění nedošlo. V důsledku toho musí být vrácen veškerý zisk, který by dlužník mezitím získal, kdyby k rozvázání nedošlo; nebo pokud nebyly zaplaceny úroky, které nebyly obsaženy v ujednání; nebo pokud byla smlouva takové povahy, že podle ní mohly být vybírány úroky, i když nebyly sjednány.

(23) Byl-li závazek podmíněný nebo odkazoval-li na určitý čas, musí být znovu stanoven s podmínkou nebo časem. Pokud však byl takové povahy, že doba, na niž byl závislý, uplynula, lze říci, že o navrácení bylo možné požádat v době, která zbývá, pro splnění závazku, aniž by se čekalo na uplynutí roku.

(24) Tato žaloba může být podána po uplynutí roku, pokud se týká jakéhokoli majetku, který se dostal do rukou toho, kdo je jejím předmětem; prétor se totiž domníval, že by bylo nespravedlivé dovolit, aby měl jakýkoli prospěch ten, kdo měl z podvodu prospěch, a proto rozhodl, že má být zbaven veškerého zisku. Proto, ať už se dotýčný podvodu dopustil sám, nebo z něj měl prospěch někdo jiný, může být žaloba podána s ohledem na cokoli, co se dostalo do jeho rukou, nebo pokud jednal podvodně, aby se vyhnul jeho nabytí.

(25) Tato žaloba je přiznána ve prospěch dědice a jiných právních nástupců a proti dědici a osobám tohoto druhu.

11. Venuleius Saturninus, Interdikty, kniha VI.

Cassius zavedl žalobu mající vztah k majetku, který se dostane do rukou dědice.

12. Marcellus, Digesty, kniha XVIII.

Pokud otec udělí volnou správu svého peculium synovi, který je pod jeho kontrolou, nemá se za to, že tak učinil za účelem jeho zcizení za účelem oklamání svých věřitelů, neboť sám nemá pravomoc provést zcizení tohoto druhu. Pokud by však otec poskytl peculium svému synovi s cílem podvést své věřitele, bude se mít za to, že tak učinil sám, a bude zde dostatečný důvod pro podání žaloby proti němu. Věřitelé syna jsou totiž zároveň věřiteli otce, neboť budou oprávněni k žalobě tohoto druhu v případě, že bude nutné, aby jim byly z peculium vyplaceny peníze.

13. Paulus, O ediktu, kniha LXVIII.

Je stanoveno, že ten, kdo drží zástavu, není z této žaloby odpovědný, neboť ji má ve své vlastní moci a nedrží ji za účelem zachování majetku.

14. Ulpianus, Disputace, kniha VI.

Touto žalobou in factum se obnovuje nejen vlastnictví nemovitosti, ale i právo jednání dlužníka. Proto bude oprávněná k tomu, aby přiměla ty, kdo nemají majetek ve vlastnictví, k jeho obnovení, a také proti těm, kdo mají právo žaloby, aby je přiměla k jeho postoupení. Pokud tedy ten, kdo se dopustil podvodu, uvedl Tituse, aby na něj mohl převést majetek, měl by být donucen k postoupení svého práva mandátní žalobou. Pokud tedy podvodný dlužník dá věno pro svou dceru komukoli,

ačkoli ví, že tím podvede své věřitele, bude dcera odpovědná a bude nucena postoupit právo na žalobu na vrácení věna, na které má nárok vůči svému manželovi.

15. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Jestliže někdo, kdo má za věřitele Ticia, dobře si vědom toho, že není solventní, udělí testamentární udělení svobody, a poté, co Ticia plně vyplatil, má za věřitele Sempronia a zemře, aniž by učinil jakoukoli změnu ve své závěti, mělo by být udělení svobody potvrzeno, i když majetek není insolventní; protože ke zrušení udělení svobody vyžadujeme existenci dvou podmínek, a to úmysl spáchat podvod a jeho spáchání. A jestliže věřitel, kterého bylo na počátku úmyslem podvést, nebyl podveden, nebyl zde původně úmysl podvést toho, kdo byl skutečně podveden. Proto jsou potvrzeny granty svobody:

16. Paulus, Papinianovy názory, kniha V.

Ledaže by věřitelé, kteří mají dřívější pohledávky, byli vyplaceni z peněz pozdějších.

17. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Všichni dlužníci, kteří jsou propuštěni za účelem ošizení věřitelů, jsou tímto jednáním obnoveni ve svých dřívějších závazcích.

(1) Lucius Titius, který měl věřitele, převedl veškerý svůj majetek na své propuštěnce, kteří byli zároveň jeho přirozenými dětmi. Byl vysloven názor, že ačkoli nebylo naznačeno, že by Titius navrhoval spáchat podvod, přesto, jelikož věděl, že má věřitele, a zcizil veškerý svůj majetek, je třeba mít za to, že měl v úmyslu je podvést; a proto, ačkoli jeho děti nevěděly, že to byl úmysl jejich otce, budou odpovědné podle této žaloby.

(2) Jestliže manžel v úmyslu podvést své věřitele po zániku manželství vrátí věno své manželky před dobou, která je mu zákonem stanovena k jeho vrácení, bude manželka podle této žaloby odpovědná ve výši zájmu věřitelů na tom, aby jí bylo věno vráceno v řádném termínu; praetor totiž chápe, že platba provedená před určenou dobou je podvodná.

18. Papinianus, Otázky, kniha XXVI.

Jestliže manžel vrátí zástavu, kterou mu dala jeho manželka, nebo manželka vrátí zástavu, kterou jí dal její manžel, je lepší názor těch, kteří se domnívají, že k darování nedošlo. Není však pochyb o tom, že pokud se tak stalo za účelem oklamání věřitelů, může být převod zrušen pretoriánskou žalobou. Stejně pravidlo platí, pokud se někdo vzdá zástavy za účelem oklamání věřitelů svého dlužníka.

19. Týž, Názory, kniha XI.

jsem vyslovil názor, že své věřitele neošidil otec, který, aniž by vyčkal své smrti, převedl majetek své manželky, který byl zanechán ve svěřeneckém fondu, na jejich syna poté, co ho zprostil své kontroly, aniž by vzal v úvahu falcidiánský podíl; a rozhodl jsem, že otec plně splnil svůj svěřenecký fond a dokonale splnil povinnost, která se po něm požadovala.

20. Kallistratos, Otázky, kniha II.

Je stanoveno, že dlužník, který převedl celou pozůstalost v souladu s trebelským dekretem senátu, se nepovažuje za zpronevěřeného věřitele, pokud převede i část, kterou si měl podle zákona ponechat, ale že s největší věrností vyhověl přání zesnulého.

21. Scaevola, Názory, kniha I.

Dlužník s úmyslem podvést svého věřitele uzavřel se sousedem dohodu ohledně hranic pozemku, který měl v zástavě. Vystala otázka, zda ten, kdo pozemek od věřitele koupil, může podat žalobu na určení hranic. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by nebyl o nic méně oprávněn žalobu podat, protože dlužník uzavřel dohodu bez vědomí svého věřitele.

22. Týž, Stanoviska, kniha V.

Přijme-li věřitel zástavu k zajištění staré pohledávky, ptám se, zda je jeho úkon neúčinný, neboť byl učiněn za účelem oklamání ostatních věřitelů. Odpověď zněla, že věřiteli by nemělo být bráněno v realizaci zástavy, protože souhlasil s tím, aby byla dána k zajištění staré pohledávky, ledaže by to bylo učiněno za účelem podvedení ostatních věřitelů, a mělo by být zahájeno soudní řízení, kterým se úkony podvádějící věřitele obvykle ruší.

23. Týž, Digest, kniha XXXII.

Když někteří dědicové, jmenovaní v prvním stupni, zjistili, že majetek zemřelého sotva stačí k uspokojení čtvrté části jeho dluhů, za účelem zachování jeho pověsti se souhlasem věřitelů a z pověření guvernéra provincie vstoupili do pozůstalosti pod podmínkou, že věřitelům zaplatí jen část svých pohledávek; vystala otázka, zda otroci manumitovaní závětí mohou získat svobodu a prostředky k obživě, které jim byly odkázány. Odpověď zněla, že udělení svobody nabude účinnosti, pokud nebylo zanecháno za účelem oklamání věřitelů, ale že odkazy nebudou splatné, pokud bude pozůstalost insolventní.

24. Totéž, otázky projednávané veřejně.

Nezletilý se stal dědicem svého otce, vyplatil jednoho z věřitelů a poté odmítl otcovu pozůstalost. Majetek jeho otce byl prodán. Mělo by se vrátit to, co věřitel obdržel, aby se zabránilo tomu, že by měl větší výhodu než ostatní věřitelé; nebo máme rozlišovat, pokud to obdržel jako laskavost, aby v případě, že s ním poručníci zacházeli zaujatě, mohl být jeho podíl snížen v poměru k podílům ostatních věřitelů? Pokud však svou pohledávku vymáhal legálně a ostatní věřitelé zanedbali vymáhání své pohledávky a mezitím došlo ke znehodnocení majetku buď smrtí, krádeží movitých věcí, nebo snížením hodnoty pozemku; to, co uvedený věřitel obdržel, nelze v žádném případě vymáhat zpět, neboť ostatní věřitelé by měli zaplatit pokutu za svou nedbalost. Ale co kdyby se věci nacházely v takovém stavu, že by majetek mého dlužníka měl být prodán, a on by mi měl zaplatit můj dluh; lze tyto peníze po mně vymáhat žalobou? Mělo by se rozlišovat, kdy mi peníze nabídl, a kdy jsem ho k zaplacení donutil proti jeho souhlasu? A pokud jsem ho k platbě donutil nedobrovolně, lze ji vymáhat, ale pokud ne, bude to možné? Ale já jsem si hlídal své zájmy, zlepšil jsem svůj stav, občanské právo bylo stvořeno pro ty, kdo pečlivě chrání svá práva, a proto to, co jsem dostal, nemůže být vymáháno.

25. Venuleius, Interdicts, kniha VI.

Když podvodný dlužník dá někomu, kdo mu dluží, úlevu s vědomím ručitele tohoto druhého a hlavní dlužník o tom nevěděl, budou odpovědné obě strany, nebo alespoň ta, která byla s okolnostmi obeznámena. Pokud však ten, kdo byl propuštěn, nebyl solventní, podívejme se, zda by mělo být žalobě vyhověno proti hlavnímu dlužníkovi, i když o těchto skutečnostech nevěděl, protože dluh přijal jako dar. Na druhou stranu, pokud bylo propuštění poskytnuto hlavnímu dlužníkovi a ten věděl o podvodu, bude odpovědný i jeho ručitel, pokud o něm také věděl; pokud však o něm nevěděl, proč by neměla být žaloba přiznána i proti němu, protože neutrpí větší škodu, než získá prospěch? Jsou-li dva hlavní dlužníci, je případ obou stejný.

(1. Přijme-li zeť od svého tchána věno s vědomím, že hodlá podvést jeho věřitele, bude odpovědný podle této žaloby. Vrátí-li majetek, přestane mít věno, a Labeo říká, že emancipované dceři by se po rozvodu nemělo nic vracet, protože tato žaloba je přiznána za účelem zpětného získání majetku, a nikoliv za účelem uložení sankce; a proto se žalovaný vrácením věna zbavuje odpovědnosti. Pokud by však zeť před podáním žaloby věřitelů proti tchánovi vrátil věno dceři, může být žalován žalobou na věno; a Labeo se domnívá, že bude stále odpovědný na základě této žaloby, aniž by měl regresní nárok vůči ženě. Podívejme se však, zda bude mít právo něco požadovat, aniž by zahájil soudní řízení. Pokud nevěděl o podvodném úmyslu tchána, ale dcera o něm věděla, bude odpovědná ona; a pokud o něm věděli oba, budou odpovědní oba. Pokud to nevěděl ani jeden z nich, některé autority se domnívají, že by přesto měla být žaloba proti dceři podána, protože se má za to, že se jí dostalo do rukou něco ve formě daru; nebo by v každém případě měla poskytnout záruku, že vrátí vše, co získá. Žaloba by však neměla být přiznána proti manželovi, pokud nevěděl o zamýšleném podvodu, neboť by si nevzal manželku, která nemá věno; stejně tak by neměla být přiznána proti věřiteli, který obdrží to, co mu náleží, od dlužníka, který má v úmyslu spáchat podvodný čin.

(2) Podobně, jestliže cizí osoba za účelem podvodu na věřitelích dá věno dívce, která je pod otcovskou kontrolou, její manžel bude odpovědný, jestliže si byl vědom svého úmyslu, a žena také, stejně jako její otec, jestliže o tom nevěděl; takže manžel musí dát záruku na vrácení věna, pokud by se dostalo do jeho rukou.

(3) Jestliže zmocněnec bez vědomí svého zmocnitele nařídí otrokovi, aby přijal majetek od dlužníka, který má v úmyslu ošidit své věřitele, a je si toho vědom, bude za toto jednání odpovědný on sám, a nikoli jeho zmocnitel.

(4) Vrátit se musí nejen zcizený majetek, ale i veškeré plodiny, které v době zcizení zapustily kořeny v zemi, protože jsou součástí majetku podvodného dlužníka, stejně jako ty, které byly sklizeny po zahájení řízení. Do restituce však nebudou zahrnuty případné plodiny sklizené v mezidobí.

Stejně tak potomci podvodně zcizené otrokyně, kteří se narodili v mezidobí, nebudou zahrnuti do restituce, protože netvořili součást majetku dlužníka.

(5) Proculus říká, že pokud otrokyně počne poté, co došlo ke zcizení, a porodí dítě před podáním žaloby, není pochyb o tom, že dítě by nemělo být vráceno. Pokud však byla těhotná v době, kdy byla prodána, lze říci, že i dítě musí být vráceno.

(6) Pokud jde o úrodu připoutanou k půdě, Labeo říká, že tímto výrazem není jasné, zda měl prétor na mysli úrodu, která byla zralá, nebo také tu, která ještě nedozrála. Navíc, pokud měl na mysli ty, které byly zralé, nemusí být z tohoto důvodu držba navracena, neboť při zcizení pozemku se má za to, že pozemek a vše, co je k němu připojeno, tvoří pouze jednu věc, to znamená, že plodiny jsou zahrnuty do zcizení jakéhokoli druhu; ani by se nemělo rozumět, že má dvě různé věci ten, kdo má během zimy pozemek, který má hodnotu sto aurei, a v době sklizně nebo vinobraní může prodat úrodu za deset aurei, to znamená, že pozemek má hodnotu sto aurei a úroda má hodnotu deset; ale jako má jen jednu věc, to znamená pozemek v hodnotě sto aurei, tak má jen jednu věc i ten, kdo může prodat svůj dům odděleně od pozemku.

(7) Tato žaloba se přiznává i podvodnému dlužníkovi, ačkoli Mela se nedomnívá, že by se tak mělo stát, protože proti němu se nepřiznává žádná žaloba za něco, co se odehrálo před prodejem jeho majetku, a bylo by nespravedlivé, kdyby se žaloba přiznávala tomu, kdo byl zbaven veškerého svého majetku. Pokud by však o některé z nich přišel a nebylo by možné je žádným způsobem získat zpět, žaloba proti němu přesto bude přiznána. Má se za to, že prétor nepřihlíží k prospěchu z tohoto řízení v případě toho, kdo byl zbaven svého majetku na základě trestu.

Knihá XLIII

1. O interdikttech nebo mimořádných řízeních, k nimž vedou.
2. O interdiktu quorum bonorum.
3. Ohledně interdiktu quod legatorum.
4. O interdiktu, který zakazuje násilí (..)
5. Ohledně předložení listin týkajících se závěti.
6. O interdiktu, který má zabránit tomu, aby se něco dělo na posvátném místě.
7. Ohledně interdiktu týkajícího se veřejných míst a silnic.
8. Ohledně interdiktu zakazujícího, aby se cokoli konalo na veřejném místě nebo na dálnici.
9. Ohledně ediktu týkajícího se užívání veřejného místa.
10. Ohledně ediktu, který se týká veřejných ulic a všeho, co se na nich děje.
11. Ohledně interdiktu, který se týká oprav veřejných ulic a silnic.
12. O interdiktu, který se týká řek (..)

13. O interdiktu, který má zabránit tomu, aby se cokoli stavělo na veřejné řece (...)
14. Ohledně interdiktu, který se týká používání veřejné řeky k plavbě.
15. Ohledně interdiktu, který se týká zvyšování břehů potoků.
16. Ohledně interdiktu proti násilí a ozbrojené síle.
17. Ohledně interdiktu uti possidetis.
18. Ohledně interdiktu, který se týká povrchu země.
19. Ohledně interdiktu, který se týká soukromých práv cesty.
20. O ediktu, který se týká vodních ploch (...)
21. Ohledně interdiktu, který má odkaz na vodovody.
22. Ohledně interdiktu, který se týká pramenů.
23. O interdiktu, který se týká kanalizace.
24. O interdiktu, který se týká prací prováděných násilím nebo za použití násilí.
tajně.
25. Ohledně odvolání odporu.
26. Ohledně nejistých nájemních smluv.
27. Ohledně interdiktu, který se týká kácení stromů.
28. O interdiktu, který se týká sběru ovoce, které spadlo (..)
29. Ohledně interdiktu, který se vztahuje na produkci osoby, která je svobodná.

30. Ohledně interdiktů, který se vztahuje na výrobu dětí a jejich získání.

31. O interdiktů utrubi.

32. Ohledně interdiktů, který má odkaz na odebrání nájemníků.

33. Ohledně salvijského interdiktů.

Tit. 1. O interdikttech nebo mimořádných řízeních, která jsou jejich důvodem.

1. Ulpianus, O ediktů, kniha LXVII.

Podívejme se, v jakých případech jsou interdikty k dispozici. Je třeba poznamenat, že se vztahují jak na božské, tak na lidské záležitosti; na božské záležitosti, pokud se týkají posvátných nebo náboženských míst. Interdikty se udělují s ohledem na lidské záležitosti, kde má majetek 6vlastníka nebo kde nepatří nikomu. Svobodné osoby jsou zahrnuty do toho, co nikomu nepatří, a interdikty budou ležet tam, kde musí být předvedeny před soud nebo kdekoli vedeny. Věci, které mají vlastníka, jsou majetkem veřejnosti nebo jednotlivců. Veřejný majetek tvoří veřejná místa, silnice a řeky; majetek, který patří jednotlivcům, je takový, který se týká majetku vcelku, jako v případě interdiktů Quorum, bonorum, a ten, který je oddělen, jako v případě interdiktů Uti possidetis nebo De itinere actus.

(1) Existují tři druhy interdiktů: exhibitorní, prohibitorní a restituční. Existují také některé interdikty, které mají smíšenou povahu a jsou jak prohibitivní, tak exhibitivní.

(2) Některé interdikty se vztahují k přítomnému času a jiné k času budoucímu. Interdikt Uti possidetis má odkaz na přítomný čas a ten De itinere actus de aqua serviva má odkaz na čas budoucí.

(3) Všechny interdikty mají osobní platnost, i když se zdá, že se vztahují k majetku.

(4) Některé interdikty trvají pouze rok, jiné jsou věčné.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXIII.

Existují interdikty dvojité a jednoduché. Interdikt *Uti possidetis* je příkladem dvojího. Exhibitorní a restituční interdikty jsou jednoduché a existují také prohibitorní interdikty, jako například *De arboribus caedendis* a *De itinere actus*.

1. Kromě toho budou interdikty platit buď ve prospěch osob, nebo za účelem zachování Božího zákona a ochrany míst, která jsou náboženská; například aby se zabránilo spáchání nějakého činu na posvátném místě nebo aby se přinutilo uvést věci do původního stavu, kde se něco stalo; což zahrnuje interdikt, který se týká pohřbívání a výstavby hrobek. Ty, které byly stanoveny ve prospěch osob, se buď týkají obecného blaha, zachování práv jednotlivců, plnění úředních povinností, nebo zachování soukromého majetku. Příkladem interdiktu zřízeného ve prospěch obecného blaha je interdikt povolující užívání veřejných silnic a veřejných řek a zakazující umístit na silnici jakoukoli překážku; příkladem interdiktu zřízeného ve prospěch ochrany soukromých práv jsou interdikty k donucení k předvedení dětí a svobodných osob před soud. Interdikt ukládající předvedení svobodníka k soudu je příkladem interdiktu, který má přinutit k plnění úřední povinnosti. Další interdikty jsou vydávány na ochranu majetku.

2. Některé interdikty zahrnují stíhání majetku, jako například ten, který se týká soukromých práv na cestu, neboť řízením podle tohoto interdiktu je dotčeno vlastnické právo. Interdikty, které se týkají posvátných a náboženských míst, zahrnují do jisté míry i vlastnické právo. Interdikt, který se týká předvádění dětí před soud a který, jak jsme uvedli, má za cíl zachování soukromých práv, je rovněž tohoto druhu, takže není divu, že interdikty týkající se soukromého majetku zahrnují titul k němu, a nikoli právo na jeho pouhé vlastnictví.

3. Ty interdikty, které se týkají soukromého majetku, jsou zahajovány buď za účelem získání, navrácení, nebo udržení držby. Interdikty za účelem získání držby jsou takové, které jsou k dispozici stranám, které ji dosud nenabýly; jejich příkladem je interdikt *Quorum bonorum*. Salviův edikt, který se týká zástav, je jedním z tohoto druhu a zní takto: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k tomu, aby se kupujícímu zabránilo v užívání práva cesty, které užíval prodávající". Interdikty na navrácení držby jsou uvedeny pod názvem "Unde vi", neboť existují určité interdikty, které jsou zařazeny pod tuto hlavičku. Interdikt "Uti possidetis" je příkladem jednoho z interdiktů vydaných za účelem udržení držby. Jak jsme již uvedli, existují také interdikty, které jsou dvojího druhu; ty jsou vydávány jak za účelem navrácení, tak za účelem udržení držby.

(3) Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

U interdiktů vydaných za účelem donucení k navrácení úrody se bere v úvahu datum, kdy byly vydány, a nikoliv nějaká předchozí doba.

4. Paulus, O ediktu, kniha LXVII.

V případech, kdy interdikty platí pouze rok, je Sabinus toho názoru, že žalobě by mělo být vyhověno po uplynutí roku, pokud žalovaná strana získala nějakou z uvedených úrod.

5. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Noxální interdikty jsou ty, které se udělují kvůli nějakému zločinu spáchanému osobami, které jsou pod naší kontrolou; například když někoho násilím vyhnaly nebo postavily nové dílo buď násilím, nebo tajně. Je však povinností soudce propustit vlastníka, pokud uvede majetek do původního stavu na vlastní náklady; nebo pokud povolí odstranění díla a nařídí, aby byl jako náhrada škody vydán otrok. Nevydá-li otroka, musí být proti němu vydán rozsudek o výši nákladů vynaložených na odstranění díla; a pokud nedovolí, aby bylo dílo odstraněno, ani je sám neodstraní, pokud tak může učinit, musí být proti němu vydán rozsudek o výši, kterou určí soud, stejně jako kdyby sám předmětné dílo postavil.

Tit. 2. O interdiktu quorum bonorum.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

(2) Praetor říká: "Kdykoli je někomu na základě mého ediktu udělena držba majetku nějakého statku, vrátíš mu vše, co patří k řečenému statku a co držíš buď jako dědic, nebo jen jako držitel, pokud nedošlo k úniku nebo pokud nejednal ve zlé víře, aby se vyhnul udržení držby." (2) V tomto případě je třeba, aby byl držitel v dobré víře.

1. Tento interdikt je restituční a vztahuje se na veškerý majetek, nikoli na určité konkrétní věci. Nazývá se Quorum bonorum a jeho cílem je získání držby celého sporného majetku.

(2) Paulus, O ediktu, kniha XX.

Dlužníci pozůstalosti nejsou odpovědní podle interdiktu Quorum bonorum, ale pouze ti, kteří mají v držení nějaký majetek.

Tit. 3. Ohledně interdiktu quod legatorum.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

Tento interdikt se běžně nazývá Quod legatorum.

1. Je také určen k získání držby.

2. Má za cíl navrátit dědici vše, co patří k pozůstalosti, které se zůstavitel proti souhlasu dědice zmocnil. Praetorovi se totiž zdálo naprosto spravedlivé, aby si někdo neurčoval svá práva sám tím, že se ujme držby odkazu, ale aby se nejprve obrátil na dědice. Proto pretor tímto interdiktem vkládá do rukou dědice majetek, který je v držení jiných jako odkaz, aby odkazovníci mohli dědice žalovat.

3. Říká se, že tento interdikt se z důvodu veřejné prospěšnosti vztahuje na dědice dědice, a to jak civilního, tak i pretoriánského, jakož i na ostatní dědice.

4. Protože však někdy není jisté, zda má někdo majetek v držbě jako odkazovník, jako dědic nebo jako držitel podle pretoriánského ediktu, Arrian velmi správně říká, že by mělo být, zahájeno řízení o žalobě na majetek a že tento interdikt by měl být vydán bez ohledu na to, zda je někdo v držbě podle něj odpovědný jako dědic, držitel nebo odkazovník; stejně jako

to máme ve zvyku dělat, když je pochybné, která ze dvou žalob by měla být podána; navrhuje totiž dvě žaloby a tvrdíme, že můžeme získat to, na co máme nárok, jednou nebo druhou z nich.

5. Když má někdo v držbě majetek na základě darování mortis causa, tento interdikt se neuplatní; protože falcidiánská část samozřejmě zůstane v držbě dědice ze zákona, i když byl celý majetek skutečně převeden.

6. Každý, kdo obdržel přednostní odkaz, je podle tohoto interdiktu odpovědný, ale pouze za to, na co má ze zákona nárok jako na odkaz, a nikoli za tu část majetku, kterou drží jako dědic. Stejně pravidlo se uplatní na odkaz odkázaný dědici jiným způsobem, neboť v tomto případě je třeba rozhodnout, že se interdikt nebude vztahovat na tu část pozůstalosti, na kterou má nárok jako dědic.

7. Tam, kde prétor říká: "nebo přestal držet majetek podvodem", musíme tomu rozumět tak, že to znamená, pokud přestal mít pravomoc provést restituci.

8. Proto vzniká otázka, zda pokud je právo užívání nebo užívání někomu odkázáno a on se ho zmocní, může být na základě ustanovení tohoto interdiktu nucen k jeho navrácení? Potíž spočívá v tom, že užívací právo ani užívání nelze skutečně držet, ale spíše je držet. Lze však tvrdit, že interdikt bude platit. Stejně pravidlo platí pro odkázání služebnosti.

9. Vystává otázka, zda v případě, kdy je někdo uveden do držby nemovitosti za účelem zachování odkazu, může být tímto interdiktem donucen k restituci. Obtíž spočívá v první řadě v tom, že ten, kdo je uveden do držby nemovitosti za účelem zajištění výplaty odkazů, není ve skutečnosti v držbě, nýbrž má nemovitost na starosti; a v druhé řadě v tom, že to bylo povoleno prétozem. Bude však bezpečnější rozhodnout, že tato interdikace bude platit; zejména pokud již bylo poskytnuto zajištění odkazů a odkazovník neodstoupí, neboť pak se má za to, že má držbu.

10. Můžeme nejen říci, že zůstavitel má majetek v držbě na základě odkazů, ale také, že jeho dědic a další dědicové jej mohou mít v držbě.

11. Tam, kde prétor říká: "se souhlasem toho, komu majetek patří", je třeba tomu rozumět tak, že pokud by bylo svolení k uchopení držby uděleno odkazovníkovi poté, co byla pozůstalost zapsána, nebo byla získána pretoriánská držba, interdikt nebude platit; protože pokud se tak stane před zapsáním pozůstalosti nebo před získáním souhlasu k pretoriánské držbě, lze správně soudit, že mu to nebude na újmu, pokud bude chtít využít interdiktu.

12. Jsou-li odkázány dva předměty a jeden z nich je vzat se souhlasem dědice a druhý bez něj, bude to mít za následek, že jeden z nich lze získat zpět a druhý nikoli. Stejně pravidlo je třeba přijmout i ve vztahu k jednomu předmětu, jehož část je vzata se souhlasem dědice a část bez něj, neboť interdiktem mu může být odňata pouze jeho část.

13. Je třeba mít za to, že důvod pro tento interdikt bude existovat, pokud se držby začal ujímat vy nebo někdo, na jehož místo jste nastoupil. Rozumíme, že jedna osoba nastoupila na místo jiné osoby, když nastoupila na celou nemovitost, nebo jen na její část.

14. Držba je vždy beneficiem, když byla započata se souhlasem toho, komu věc patří. Jestliže však k souhlasu vlastníka dojde až dodatečně, přesto držitel prospívá. Jestliže tedy někdo začne držet se souhlasem toho, kdo má na věci zájem, a jeho souhlas je poté odvolán, nebude mu to na újmu, protože začal držet se souhlasem toho, kdo má na věci zájem.

15. Jestliže jeden ze dvou dědiců nebo jiných osob, které mají na nemovitosti zájem, dá souhlas k držbě nemovitosti zůstavitelem a druhý souhlas nedá, je zřejmé, že interdikt se bude vztahovat pouze na toho, kdo svůj souhlas odmítl.

16. Tam, kde prétor říká: "není-li poskytnuta jistota", bychom tomu měli rozumět tak, že pokud jistota nadále existuje; pokud totiž neexistuje, bude zůstavitel uveden do držby majetku pozůstalosti za účelem zajištění výplaty odkazu.

17. Domnívám se, že řádná jistota by měla být zůstaviteli poskytnuta buď přímo ze zákona, nebo takovým způsobem, aby ji mohl získat na základě mandátní žaloby, a pak bude důvod pro interdikt.

18. Pokud je jistota poskytnuta pro určitý majetek, a ne pro nějaký jiný, nebude obtížné zahájit řízení podle ediktu s odkazem na majetek, pro který byla jistota poskytnuta, ale nelze tak učinit, aby bylo vynuceno vrácení jiného majetku.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXIII.

Jinak je tomu v případě, že k odkazu bylo dodatečně něco přidáno, neboť v takovém případě ručitelé ručí za celou částku.

1. Tam, kde prétor říká, že "pokud prétorický držitel pozůstalosti není povinen poskytnout jistotu", musíme tomu rozumět tak, že je ochoten ji poskytnout. Neměl by tedy nabízet poskytnutí jistoty, ale neměl by otálet s jejím poskytnutím, pokud to zůstavitel požaduje.

2. Když někdo neprovede restituci, měl by být proti němu na základě tohoto zákazu vydán rozsudek do výše jeho úroků.

3. Pokud se zůstavitel spokojí s pouhým slibem, měl by být vydán interdikt. Totéž je třeba říci, jestliže odkazovník odmítl zajištění zástavami.

4. Jestliže zůstavitel zavínil, že nebylo poskytnuto zajištění, ačkoli žádné poskytnuto nebylo, bude odpovědný podle interdiktu. Pokud však zavínil, že jistota nebyla poskytnuta, ale v době vydání interdiktu byl připraven jistotu přijmout, interdikt nebude platit, pokud jistota nebyla poskytnuta. Pokud však držitel podle pretoriánského ediktu nesl odpovědnost za to, že jistota nebyla poskytnuta, ale poté byl připraven ji poskytnout, interdikt bude platit; bere se totiž v úvahu doba, kdy byl vydán.

Tit. 4. O interdiktu, který zakazuje použít násilí proti osobě, která byla uvedena do držby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXII.

Praetor říká: "Udělují žalobu in factum ve výši hodnoty majetku, jehož byla osoba uvedena do držby, proti každému, kdo jedná podvodně, aby mu zabránil získat kontrolu nad uvedeným majetkem na základě mého povolení nebo povolení jiného soudce, který má pravomoc."

1. Pretor zavedl tento interdikt s největší moudrostí, neboť by bylo zbytečné, aby někoho uvedl do držby majetku za účelem jeho zachování, pokud by ho nechránil a netrestal ty, kdo mu brání v jeho obsazení.

2. Kromě toho má tento edikt obecnou platnost, neboť se vztahuje na všechny osoby, které pretor uvedl do držby majetku, neboť se mu zdálo vhodné, aby všichni, které uvedl do držby, byli chráněni. Tam, kde jsou osoby uvedeny do držby buď za účelem zachování majetku, nebo za účelem zajištění výplaty dědictví, nebo za účelem ochrany práv nenarozeného dítěte, budou mít podle tohoto ediktu nárok na žalobu in factum, pokud by jim v tom pán nebo někdo jiný bránil.

3. Tato žaloba bude moci být podána nejen proti tomu, kdo jinému brání v držbě, ale i proti tomu, kdo jej vyžene poté, co již držbu získal. Nevyžaduje se, aby ten, kdo mu brání v uchopení držby, použil násilí.

4. Pokud tedy někdo brání jinému v uchopení držby, protože se domnívá, že mu věc patří nebo je pro něj zatížena, nebo ve skutečnosti dlužníkovi nepatří, bude výsledkem, že nebude odpovědný podle tohoto ediktu.

5. Následující slova "na výši hodnoty majetku, jehož držba mu byla znemožněna", zahrnují celý zájem věřitele, takže žalovaný bude odsouzen v rozsahu zájmu, který měl na tom, že mu nebylo zabráněno získat držbu. Pokud tedy byl uveden do držby na základě nepravdivého nároku nebo požadavku, který byl neopodstatněný, nebo pokud mu měla být znemožněna držba na základě výjimky, nebude mu tento edikt nijak ku prospěchu, protože neexistoval důvod, proč by měl být uveden do držby.

6. Je stanoveno, že nezletilá ani nepříčetná osoba není podle tohoto ediktu odpovědná, protože je zbavena síly vůle. Nezletilým bychom měli rozumět toho, kdo není schopen spáchat podvod, ale pokud je toho již schopen, je třeba zastávat opačný názor; proto pokud by se opatrovník dopustil podvodného jednání, vyhovíme žalobě proti jeho svěřenci, pokud je opatrovník solventní. Julianus říká, že opatrovník sám může být žalován.

7. Pokud je někomu znemožněno získat držbu se souhlasem pána nebo otce, bude proti nim žaloba přiznána, stejně jako kdyby se činu dopustili prostřednictvím jiných.

8. Tato žaloba může být podána pouze do jednoho roku, s výjimkou případů, kdy je někdo uveden do držby, aby si zajistil vyplacení dědictví; a je třeba poznamenat, že nemůže být podána po uplynutí roku, protože je trestná; nebude přiznána ani proti dědicům a jiným osobám tohoto druhu, ledaže by se týkala majetku, který se dostal do jejich rukou. Bude však přiznána dědicům a jiným nástupcům. Pokud je totiž někomu bráněno v získání držby z důvodu zachování odkazů nebo svěřenství, je žaloba věčná a je přiznána proti dědici, protože je v moci dědiců vyhnout se působení interdiktů tím, že nabídnou poskytnutí jistoty.

2. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

Nezáleží na tom, zda je někomu bráněno v držbě vlastním jménem, nebo jménem jiného, neboť slova "pro výši hodnoty majetku" se vztahují na vlastníka osobně.

1. Odpovědný je také ten, kdo buď vlastním jménem, nebo jménem jiného brání uchopení držby.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Je-li někomu udělena držba na ochranu svěřeného majetku a není-li připuštěn, má být uveden do držby z moci toho, kdo mu ji udělil. Chce-li využít interdiktů, je třeba říci, že se na něj bude vztahovat. Pro soudce by však bylo lepší, kdyby své nařízení nechal vykonat mimořádným postupem, odvozeným z pravomoci svého úřadu, a někdy by toho dokonce dosáhl ozbrojenou silou.

(1) Antonínem bylo rozhodnuto, že za určitých okolností lze povolit, aby se osoba sama zmocnila majetku dědice. Pokud tedy někomu není dovoleno zmocnit se takového majetku, je třeba rozhodnout, že toto spravedlivé řízení bude na místě. Může také využít mimořádné exekuce.

(2) Praetor uvede do držby nenarozené dítě. Tento zásah je jak zákazový, tak restituční. Dá-li matka přednost podání žaloby in factum, je třeba mít na paměti, že tak může učinit (jako v případě věřitelů), nikoli využít interdiktů.

(3) Pokud se tvrdí, že žena získala držbu za účelem obtěžování, nebo proto, že není těhotná, nebo není těhotná s mužem, o jehož majetek jde, nebo pokud se tvrdí něco s odkazem na její stav, přislíbí prétor držbu nenarozenému dítěti podle reskriptu božského Hadriána v souladu s předpokladem karbonského ediktu.

4. Týž, O ediktu, kniha LXIX.

Praetor tímto ediktem přislubuje pomoc osobě, která byla jím uvedena do držby, aby zabránil hrozící újmě, aby proti ní bylo použito násilí.

(1) Navíc trest uložený tomu, kdo neslíbí jistotu nebo ji neposkytne, spočívá v tom, že do držby bude uveden jeho protivník. Pokud tedy slíbil poskytnout jistotu nebo pokud ji nebyl povinen poskytnout, zákaz se neuplatní a žalobce může být vyloučen na základě výjimky.

(2) Praetor slibuje žalobu proti straně, která nesložila jistotu ani neumožnila tomu, kdo byl uveden do držby, vstoupit do prostor, a to na částku, kterou by musel zaplatit, kdyby jistotu složil.

(3) Praetor zavedl tuto žalobu z jiného důvodu, a sice proto, aby v případě, že se osoba, která chtěla být uvedena do držby, nemohla dostavit k soudu a mezitím, co její nemožnost trvala, utrpěla nějakou újmu, byla oprávněna podat žalobu.

(4) Bylo také doplněno, že pokud by někdo, kdo byl uveden do držby, tvrdil, že mu v tom brání jiný důvod, měl by právo na žalobu in factum.

Hlava V. O předložení listin týkajících se závěti.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Máš-li v držení nějaké listiny, které údajně zanechal Lucius Titius a které se týkají jeho závěti, nebo jsi-li se dopustil nějakého podvodného jednání, abys je neměl v držení, musíš je předložit pro Tak a tak. Do svého dekretu zahrnu všechny pamětní spisy nebo cokoli jiného, co údajně zanechal."

(1) Pokud někdo uzná, že závěť má, mělo by mu být nařízeno, aby ji předložil, a měla by mu být poskytnuta lhůta, aby tak učinil, pokud ji nemůže předložit okamžitě. Pokud prohlásí, že ji nemůže předložit, nebo popře, že by to měl udělat, interdikt bude platit.

(2) Tento interdikt se vztahuje nejen na závěť samotnou, ale i na vše, co s ní souvisí, jako je například kodicil.

(3) Je třeba říci, že interdikt se uplatní bez ohledu na to, zda je závěť platná, či nikoliv (zda byla původně neplatná, nebo byla porušena, nebo je vadná v jiném ohledu, nebo dokonce pokud se tvrdí, že je zfalšovaná, nebo že ji pořídil ten, kdo neměl testamentární způsobilost k pořízení závěti).

(4) Je třeba mít za to, že tento zákaz se uplatní bez ohledu na to, zda dotyčná závěť byla poslední nebo první pořízenou závětí.

(5) Proto je třeba říci, že tento interdikt se vztahuje na každou písemnou závěť, ať už je dokonalá, nebo nedokonalá.

(6) Pokud tedy existuje několik závětí sepsaných v různých dobách, je třeba rozhodnout, že se tento interdikt uplatní; měly by totiž být předloženy všechny listiny odkazující na závěť, které byly sepsány" v různých dobách.

(7) Vznikne-li diskuse s odkazem na stav zůstavitele a tvrdí-li se, že závěť sepsal syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok, je třeba ji předložit.

(8) Kromě toho bude důvod pro tento zásah, pokud syn pod otcovskou kontrolou sepíše závěť, kterou disponuje svým *castrense peculium*.

(9) Stejné pravidlo se uplatní, pokud ten, kdo závěť sepsal, zemře v době, kdy je v rukou nepřítele.

(10) Tento interdikt se netýká závěti osoby, která je naživu, protože prétor používá termín "zanechal".

(11) Pokud byla závěť vymazána bez podvodného úmyslu,

2. Paulus, O ediktu, kniha LXIV.

Bud' zcela, nebo částečně,

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Tento interdikt bude platit.

1. Je-li závěť napsána na několika listech, jsou všechny zahrnuty pod tento interdikt, protože tvoří pouze jedinou závěť.

2. Je-li závěť uložena u někoho Titusem, může být na základě tohoto interdiktu zahájeno řízení jak proti tomu, kdo závěť má, tak proti tomu, kdo ji u něj uložil.

3. Má-li tedy závěť jako depozitář chrámový strážce nebo notář, je třeba říci, že bude odpovědný podle tohoto interdiktu.

4. Je-li závěť v rukou otroka, bude podle tohoto interdiktu odpovědný jeho pán.

5. Jestliže zůstavitel sám prohlásí, že závěť je jeho, a přeje si, aby byla předložena, tento interdikt nebude platit; musí však být podána žaloba na její předložení, aby se mohl domáhat závěti poté, co byla předložena.

Toto pravidlo by mělo být přijato ve všech případech, kdy si osoby nárokují vlastnictví listin.

6. Pokud se někdo dopustí podvodu, aby se vyhnul tomu, že bude mít závěť v držení, bude přesto odpovědný podle této interdiktu. Řízení podle korneliánského práva týkajícího se závětí však nebude bránit; jako například v případě, že dotyčná osoba údajně podvodně zatajila závěť. Nikdo totiž nemůže beztrestně zadržet závěť pod záminkou, že se dopustil závažnějšího trestného činu, a jejím předložením bude trestný čin, který je připuštěn, tím snadněji prokázán.

Někdo se může dopustit podvodu, a přesto se na něj nevztahují ustanovení tohoto zákona, jako například pokud závěť neukradl nebo neschoval, ale předal ji jinému, aby se vyhnul povinnosti předložit ji k nahlédnutí straně, která využívá interdikt; to znamená, pokud tak neučinil s úmyslem závěť potlačit, ale aby se vyhnul jejímu předložení.

7. Tento interdikt má povahu důkazu.

8. Podívejme se, co to znamená něco předložit. Znamená to postavit ji do takové pozice, aby se naskytla příležitost k jejímu uchopení.

9. Předložení musí být provedeno před soudcem tak, aby z jeho pověření mohli být svědci vyrozuměni, aby se dostavili a potvrdili své pečeti. Pokud neuposlechnou, má je k tomu podle Labea přinutit soudce.

10. Všechny osoby, kterým bylo něco odkázáno závětí, mohou požadovat její předložení.

11. V takovém případě by měla být výše rozsudku úměrná zájmu toho, pro jehož kontrolu osoba, která má závěť v držení, ji odmítá předložit.

12. Pokud tedy ustanovený dědic využije tohoto zákazu, musí být odhad škody úměrný hodnotě pozůstalosti.

13. Je-li sporné dědictví, musí být výše škody úměrná hodnotě dědictví.

14. Bylo-li dědictví odkázáno pod podmínkou, odhad se provede stejně, jako kdyby podmínka byla splněna; dědic také nebude nucen složit jistotu na vrácení toho, co získá, kdyby podmínka nebyla splněna; protože dekret ukládá trest za kontumaci, který dědic utrpěl za to, že nepředložil závěť.

15. Pokud tedy odkazovník, který takto získal hodnotu svého odkazu, později požaduje samotný odkaz, vyvstává otázka, zda by měl být vyslyšen. Domnívám se, že pokud částku zaplatil dědic, bude odkazovník vyloučen námitkou z důvodu podvodu; pokud ji však zaplatil někdo jiný, vyloučen nebude. Proto by se mělo stejně rozlišovat, pokud dědic získal hodnotu odkazu poté, co využil zákazu.

16. Je stanoveno, že tento interdikt lze využít i po uplynutí roku.

17. Bude platit ve prospěch dědice a dalších dědiců.

4. Paulus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud je závěť v držení poručníka a ten o ni přišel podvodným jednáním svého opatrovníka, bude interdikt platit proti samotnému opatrovníkovi; je totiž spravedlivé, aby byl odpovědný pouze za svůj vlastní zločin, a ne za svého poručníka.

5. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIII.

Interdikt, který vyžaduje, aby osoba předložila závěť, nebude platit tam, kde probíhá jakýkoli spor týkající se pozůstalosti nebo kde jde o nějakou veřejnou otázku. Proto by měla být závěť mezitím uložena buď v chrámu, nebo v ruce nějaké odpovědné osoby.

Tit. 6. O interdiktu za účelem zabránění tomu, aby se něco dělo na posvátném místě.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby se na posvátném místě vykonávala jakákoli práce nebo aby se tam cokoli přenášelo." 2. V tomto případě se jedná o zákaz, který se vztahuje na posvátné místo.

(1) Tento interdikt se vztahuje na posvátná místa, a ne na taková, kde se uchovávají posvátné předměty.

(2) Tam, kde pretor říká, že se na posvátném místě nesmí vykonávat žádná práce, se to netýká ničeho, co se dělá k jeho ozdobě, ale činů, které se páchají za účelem jeho zneuctění nebo zneřímění.

(3) Péče o chrámy a jiná posvátná místa je svěřena těm, kdo je mají na starosti.

2. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Na stěnách, dveřích nebo jiných částech posvátných staveb není dovoleno dělat nic, z čeho by mohla vzniknout škoda nebo nepříjemnost.

3. Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

Ani stěny, ani dveře nelze bez císařova svolení využívat k bydlení, a to z důvodu nebezpečí požáru.

Tit. 7. Ohledně interdiktů týkajících se veřejných míst a silnic.

1. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Každému je dovoleno využívat výhod veřejného majetku určeného k užívání všem, jako jsou například veřejné silnice a cesty, a proto na žádost kohokoli a kohokoli může být zakázáno do nich zasahovat.

2. Ulpianus, Digesty, kniha XLVIII.

Nikommu není dovoleno postavit pomník na veřejné cestě.

(3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Cesty existující v určitém sousedství, které vznikly z příspěvku pozemků ve vlastnictví soukromých osob a pocházejí z nepaměti, se zahrnují do počtu veřejných silnic.

1. Mezi cestami tohoto druhu a vojenskými dálnicemi existuje rozdíl, totiž že vojenské dálnice končí na břehu moře nebo ve městech nebo u veřejných potoků nebo u nějaké jiné vojenské dálnice, což však neplatí pro cesty procházející sousedstvím, neboť některé z nich končí u vojenských dálnic a jiné končí bez jakéhokoli výjezdu.

Tit. 8. O interdiktu zakazujícím cokoli konat na veřejném místě nebo na dálnici.

1. Paulus, O ediktu, kniha LXIV.

Praetor zakazuje stavět jakoukoli budovu na veřejném místě a vydává k tomu interdikt.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Na veřejném místě se nesmí dělat ani tam vnášet nic, co by mu způsobilo škodu, kromě toho, co je povoleno nějakým zákonem, výnosem senátu, ediktem nebo reskriptem císařů, a pokud se něco takového děje, vydám interdikt."

1. Tento interdikt je zákazový.

2. Jeho prostřednictvím je chráněno veřejné i soukromé blaho. Veřejná místa jsou totiž určena k užívání soukromými osobami, tedy jako majetek státu, a nikoli jako majetek patřící jednotlivci; a my máme jen takové právo na jejich užívání, jaké má kdokoli z lidí, aby se zabránilo jejich narušování. Z tohoto důvodu, je-li na veřejném místě provedena nějaká práce, která směřuje k poškození soukromé osoby, lze proti osobě za ni odpovědné postupovat na základě zákazu interdiktu, který byl za tímto účelem zaveden.

3. Labeo definuje pojem "veřejné místo" tak, že se vztahuje na takové lokality, domy, pole, silnice a cesty, které patří celé obci.

4. Nemyslím si, že se tento interdikt vztahuje na místa, která patří státní pokladně, neboť na takových místech nemůže nikdo nic konat, ani tam nemůže žádná soukromá osoba ničemu bránit. Majetek státní pokladny do jisté míry patří císaři jako jeho vlastní. Pokud tedy někdo na zmíněném majetku něco postaví, nebude důvod k uplatnění tohoto interdiktu. Vznikne-li v této věci nějaký spor, budou o něm rozhodovat císařští prefekti.

5. Tento interdikt se tedy týká míst, která jsou určena k veřejnému užívání, a pokud se tam děje něco, co by mohlo poškodit soukromou osobu, může pretor zasáhnout prostřednictvím tohoto interdiktu.
6. Má-li někdo nad svým portikem zavěšenou markýzu, která odstiňuje světlo jeho sousedovi, bude vydán interdikt v následujícím znění: "Neumísťujte na veřejnou ulici nic, co by mohlo rušit světlo Gaia Seia."
7. Kdyby někdo chtěl na veřejném místě něco opravit, Aristo říká, že bude důvod k uplatnění tohoto interdiktu, aby mu v tom zabránil.
8. Tento interdikt je k dispozici proti každému, kdo staví základy v moři, a to osobou, která tím může být poškozena; pokud však nikdo neutrpí žádnou škodu, měl by být chráněn ten, kdo staví na břehu nebo staví základy v moři.
9. Je-li někomu bráněno v rybolovu nebo v plavbě po moři, nebude mít nárok na tento zákaz, stejně jako v případě osoby, které je bráněno v účasti na hrách na veřejném poli nebo ve koupání ve veřejných lázních nebo v přítomnosti v divadle; ve všech těchto případech však musí být použita žaloba na náhradu škody.
10. Praetor velmi správně říká: "pokud z tohoto důvodu utrpěla strana jakoukoli újmu". Neboť tam, kde je dovoleno cokoli provádět na veřejném místě, je třeba udělit povolení, aby to bylo provedeno, aniž by to někomu způsobilo újmu, a císař je zvyklý udělovat povolení, když je podána žádost o stavbu jakéhokoli nového díla.
11. Kromě toho se má za to, že újma vzniká, když se ztratí jakýkoli prospěch jakéhokoli druhu, který plyne z veřejného místa.
12. Proto pokud je narušen a zmenšen nebo omezen výhled, který má někdo, nebo jeho přístup k veřejnému místu, je třeba použít tento zákaz.
13. Labeo se domnívá, že pokud na veřejném místě postavím budovu, která zabrání tomu, aby voda z mého pozemku tekla na váš pozemek, což dříve dělala, aniž bych k tomu měl nějaké právo, že nebudu odpovědný podle interdiktu.
14. Je zřejmé, že pokud by budova, kterou jsem postavil, bránila světlu z vašeho domu, bude tento interdikt platit.
15. Říká také, že pokud postavím budovu na veřejném místě a ta bude zasahovat do budovy, kterou jste již na stejném místě postavil vy, tento interdikt nebude platit, protože i vy jste stavěl v rozporu s právem, ledaže jste tak učinil na základě nějakého zvláštního privilegia, které vám bylo uděleno.

16. Jestliže někdo získá od císaře všeobecné povolení stavět na veřejném místě, nesmí se domnívat, že může stavbu postavit tak, aby to někomu působilo obtíže; neboť taková úleva se nerozumí, že byla udělena, pokud to nebylo výslovně uvedeno.

17. Pokud někdo postaví dům na veřejném místě, aniž by mu v tom někdo bránil, nemůže být nucen k jeho odstranění z obavy, že by město mohlo být zmařeno jeho zbouráním; a protože interdikt je zákazový, nikoli restituční. Pokud však zmíněná stavba překáží veřejnému užívání, měla by být na žádost úředníka pověřeného veřejnými pracemi zbourána; pokud však ničemu nepřekáží, lze na ni uvalit daň z pozemku, neboť daň dostává tento název proto, že se platí z důvodu pozemku.

18. Pokud však ještě žádné práce nebyly provedeny, je povinností příslušného soudce požadovat záruku, že nebudou provedeny, a záruka musí být sepsána tak, aby za ni dědic a další právní nástupci odpovídali.

19. Pravidlo týkající se posvátných míst je odlišné, neboť nejenže zakazujeme, aby se na posvátném místě prováděly jakékoli práce, ale tam, kde již byly provedeny, nařizujeme, aby bylo vše uvedeno do původního stavu. Toto pravidlo bylo přijato v zájmu náboženství.

20. Praetor říká: "Zakazuji, aby se na veřejné silnici nebo cestě stavělo nebo umísťovalo cokoli, čím je nebo může být zmíněná silnice nebo cesta poškozena." V případě, že se jedná o veřejnou silnici nebo cestu, zakazuji, aby se na ní stavělo nebo umísťovalo cokoli, co by mohlo být poškozeno.

21. Veřejnou silnicí rozumíme takovou, jejíž půda patří lidu, neboť soukromou silnicí nerozumíme totéž co veřejnou. V případě soukromé silnice patří půda jinému a my máme pouze právo po ní chodit a jezdit; ale půda veřejné silnice patří obci a byla zřízena s ohledem na směr a v určitých mezích tím, kdo měl právo učinit ji veřejnou, aby po ní mohl každý jezdit a projíždět.

22. Některé cesty jsou veřejné, jiné soukromé a další jsou místní, patřící do sousedství. Veřejnými nazýváme cesty, které Řekové označovali jako královské, a my je nazýváme pretoriánské nebo konzulské. Soukromé cesty jsou takové, které někteří lidé stylizují jako agrární. Místní neboli sousedské cesty jsou ty, které se nacházejí ve vesnicích nebo vedou do měst; některé úřady je také nazývají veřejnými cestami. To však platí jen tam, kde nebyly zřízeny vkladem pozemků soukromých osob; jinak je tomu však, pokud jsou opravovány na náklady jednotlivců, neboť z tohoto důvodu není cesta soukromá. Její oprava je společná, protože taková cesta je určena ke společnému užívání a prospěchu.

23. Soukromými cestami se rozumějí cesty dvojího druhu, některé z nich vedou přes pozemky, na nichž byla zřízena služebnost k zajištění práva cesty k cizím pozemkům, jiné umožňují přístup k určitým pozemkům a může jich užívat každý, kdo opustí konšelskou cestu, když se najde pruh; stezka nebo cesta k jízdě, která vede k hospodářství. Domnívám se, že cesty, které vedou z konzulární silnice k farmám nebo vesnicím, jsou rovněž veřejné.

24. Tento interdikt se vztahuje pouze na cesty na venkově, nikoliv na cesty ve městech, neboť ty jsou svěřeny do péče magistrátů.
25. Pokud je na veřejné silnici přerušen provoz nebo je uzavřena, zasahují magistráty.
26. Pokud někdo vede kanalizaci přes veřejnou silnici a z toho důvodu se stane méně vhodnou k užívání, Labeo říká, že ten, kdo ji tam umístil, bude odpovědný.
27. Pokud tedy někdo vykope na svém pozemku příkop a voda jím zachycená poteče přes dálnici, bude odpovědný podle tohoto zákazu, neboť se bude mít za to, že ji zatarasil.
28. Labeo také říká, že pokud někdo postaví dům na svém vlastním pozemku a voda se pak shromažďuje na dálnici, nebude odpovědný podle tohoto interdiktu, protože nezpůsobil, že voda teče na dálnici, ale pouze se o ni nestaral. Nerva však správněji říká, že bude odpovědný v obou případech, neboť je jasné, že pokud pozemek sousedí s veřejnou silnicí, voda z něj vytékající poškozuje tuto silnici; pokud totiž voda vytéká z pozemku souseda na váš pozemek a vy jste nuceni se o tuto vodu postarat, bude zde důvod pro interdikt vůči vašemu sousedovi. Pokud však není nutné, abyste se o ni starali, váš soused nebude odpovědný, ale vy ano; má se totiž za to, že ten, kdo vodu užíval, se dopustil jednání, které poškodilo dálnici. Nerva také říká, že pokud bude proti tobě zahájeno řízení podle interdiktu, nebudeš povinen učinit nic dalšího, ani podat žalobu proti svému sousedovi, abys ho donutil učinit to, co uspokojí osobu, která tě žalovala. Pokud by bylo rozhodnuto jinak, budeš považován za odpovědného, i když jsi podal proti sousedovi žalobu v dobré víře, a není tvou vinou, že osoba, která tě žalovala, není spokojena s tím, co jsi udělal.
29. Dále říká, že pokud se místo, kde se nachází cesta, stane nezdravým z důvodu špatného zápachu, nelze z tohoto důvodu použít interdikt.
30. Tento interdikt se vztahuje také na případy, kdy jsou zvířata pasena na veřejné silnici nebo cestě a jsou zraněna.
31. Praetor také říká: "jimiž je nebo může být poškozena zmíněná dálnice nebo silnice". Platí to tedy bez ohledu na to, zda je silnice poškozena ihned, nebo zda k tomu dojde později, neboť to je smysl slov "je nebo může být". Jsou totiž určité věci, které silnici poškodí okamžitě, a jiné, které tak neučiní hned, ale v budoucnu.
32. Kromě toho se rozumí, že cesta je poškozena, jestliže se stane méně přístupnou pro cestování, tj. pro chůzi nebo jízdu; jako například když se z rovné cesty stane kopcovitá; nebo když se z hladké cesty stane drsná; nebo když se z široké cesty stane úzká; nebo když se z suché cesty stane blátivá.

33. Vím, že se diskutovalo o tom, zda lze přes veřejnou silnici postavit oblouk nebo most. Mnoho autorit zastává názor, že ten, kdo tak učiní, bude odpovědný podle interdiktů, protože dálnice nesmí být učiněna méně přístupnou k užívání.

34. Tento interdikt je trvalý a populární a rozsudek by měl být vydán v rozsahu zájmu žalobce.

35. Praetor říká: "Musíte uvést vše do původního stavu, pokud jste provedli nějaké práce nebo umístili něco na veřejnou silnici, čímž je nebo může být uvedena dálnice nebo silnice poškozena."

36. Tento interdikt se zakládá na stejném důvodu jako ten předchozí a jediný rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že tento je restituční a druhý zákazový.

37. Podle tohoto interdiktů není odpovědný ten, kdo na veřejné komunikaci něco staví, ale ten, kdo má v držení to, co bylo postaveno. Pokud by tedy jedna osoba něco postavila a druhá by to držela, bude odpovědná ta druhá; a to je vhodnější, neboť ten, kdo má překážku pod kontrolou, může uvést dálnici do původního stavu.

38. Máme za to, že stavbu má v držbě ten, kdo ji drží nebo užívá na základě práva držby, ať už ji sám postavil, nebo ji získal koupí, pronájemem, odkazem, dědictvím nebo jiným způsobem.

39. Proto Ofilius soudí, že pokud někdo opustí překážku, kterou postavil na dálnici, čímž ji poškodil, nebude odpovědný podle tohoto interdiktů; nemá totiž v držbě to, co postavil. Podívejme se však, zda proti němu může být podána žaloba. Domnívám se, že

že interdiktům mu bude možné uložit, aby odstranil to, co1 postavil na veřejné silnici, a uvedl ji do původního stavu.

40. Pokud z vašeho pozemku spadne strom na veřejnou komunikaci tak, že ji bude překážet, a vy budete strom považovat za opuštěný, Labeo říká, že nebudete odpovědný. Dodává, že pokud je stěžovatel připraven strom odstranit na vlastní náklady, může proti vám správně postupovat podle interdiktů týkajícího se oprav dálnic. Pokud však strom za opuštěný nepovažujete, může proti vám řádně postupovat podle tohoto interdiktů.

41. Labeo také říká, že pokud můj soused překáží veřejné silnici nějakou prací, kterou provedl, která je stejně výhodná pro mě jako pro něj, ale udělal to pouze ve prospěch svého pozemku, nemohu být žalován podle interdiktů; pokud jsme však způsobili, že tato práce byla provedena společně, budeme odpovědní oba.

42. Tento interdikt se vztahuje také na osobu, která se podvodně vyhnula tomu, aby měla v držbě nebo držela stavbu, která poškozují dálnici; neboť ten, kdo ji má v držbě nebo ji drží, a ten, kdo jednal podvodně, aby se tomu vyhnul, musí podléhat stejným omezením.

Názor Labea se mi zdá být správný.

43. Když prétor říká: "uvedeš ji do původního stavu", rozumí se tím, že musí být uvedena do původního stavu, což se provádí buď odstraněním toho, co bylo postaveno, nebo nahrazením toho, co bylo odňato, a to někdy na vlastní náklady. Jestliže totiž žalovaný podle interdiktu provedl dílo, nebo je na jeho příkaz provedl někdo jiný, nebo ratifikoval to, co ten druhý udělal, musí vše uvést do původního stavu na vlastní náklady. Jestliže se však nic takového nestalo, ale on pouze drží to, co bylo postaveno, říkáme v tomto případě, že musí pouze strpět odstranění díla.

44. Je třeba mít na paměti, že tento zákaz není dočasný, neboť se týká veřejného blaha. Rozsudek je na jeho základě vydán v rozsahu zájmu žalobce na tom, aby bylo zhotovené dílo odstraněno.

45. Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k tomu, aby bylo komukoli zabráněno ve volném průchodu a jízdě po veřejné silnici nebo cestě."

3. Celsus, Digesty, kniha XXXIX.

Domnívám se, že břehy moře, nad nimiž má římský lid kontrolu, mu patří.

1. Užívání moře stejně jako vzduchu je společné všem lidem a piloty, které jsou do něj zaraženy, patří tomu, kdo je tam - umístil; to by se však nemělo připouštět, pokud je břeh poškozen nebo je kvůli tomu ztíženo budoucí užívání moře.

4. Scaevola, Názory, kniha V.

"Podle práva národů je dovoleno stavět na mořském břehu, pokud tím není narušeno jeho veřejné užívání."

(5. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Pokud potok, který vede vodu přes veřejné místo, způsobí škodu soukromé osobě, bude mít právo na žalobu podle Zákona dvanácti tabulek, aby si vymohla jistotu za případnou škodu způsobenou vlastníkem.

6. Julianus, Digesty, kniha XLIII.

Ten, kdo využije tohoto interdiktů, aby zabráníl tomu, že nějaké dílo provedené na veřejném místě způsobí škodu soukromé osobě, může si najmout advokáta, ačkoli se řízení podle interdiktů týká veřejného místa.

(7) Týž, Digesty, kniha XLVIII.

Stejně jako člověk, který staví na veřejném místě, aniž by se mu v tom někdo pokusil zabránit, není nucen zbourat to, co postavil, aby město nebylo znehodnoceno ruinami, tak by měl každý, kdo staví v rozporu s pretoriánským ediktem, odstranit to, co postavil; jinak se pretoriánská autorita stává marnou a iluzorní.

Tit. 9. O ediktu týkajícím se užívání veřejného místa.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k zabránění tomu, kdo si pronajal veřejný majetek, nebo jeho společníkovi, aby jej užíval v souladu s podmínkami nájemní smlouvy".

1. Je zřejmé, že tento interdikt byl stanoven pro obecné blaho, neboť chrání veřejné příjmy, když zakazuje použít násilí proti komukoli, kdo si pronajal veřejný pozemek za účelem jeho užívání.

2. Pokud o vydání interdiktů požádá jak nájemce, tak jeho partner, má přednost sám nájemce.

3. Praetor říká: "V souladu s podmínkami nájemní smlouvy." To je rozumné, neboť nájemce, který chce užívat pozemek nad rámec nebo v rozporu s podmínkami své nájemní smlouvy, by neměl být vyslyšen.

2. Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

Je obvyklé povolit, aby obrazy a sochy, které budou ozdobou města, byly umístěny na veřejných místech.

Tit. 10. O ediktu, který se týká veřejných ulic a všeho, co se na nich děje.

(1) Papinianus, O povinnostech mdiles.

Ediles má dohlížet na to, aby ulice měst byly udržovány v pořádku, aby přetékající voda nepoškozovala domy a aby byly stavěny mosty všude tam, kde je to nutné.

1. Měli by také dohlížet na to, aby městské i cizí hradby, zejména ty, které směřují do ulice, nebyly ve špatném stavu, ale měli by od jejich majitelů vyžadovat, aby je opravili a obnovili. Pokud je však tito neopraví nebo nepostaví, měli by jim uložit pokutu, dokud tak neučiní.

2. Měli by také dohlížet na to, aby nikdo v ulicích nekopal díry, nepodkopával je a nic v nich nestavěl. Pokud něco takového udělá otrok, může ho každý kolemjdoucí zbít; pokud se prokáže, že je svobodný, mohou ho před edily pokutovat v souladu se zákonem a zbourat vše, co postavil.

3. Každý je povinen vybudovat veřejnou ulici před svým domem, vyčistit okapy, které jsou odkryté, to znamená otevřené k nebi, a udržovat ulici v takovém stavu, aby po ní nemohlo projet vozidlo. Ti, kdo domy pronajímají, musí ulici vybudovat, pokud tak neučiní majitel, a mohou si náklady odečíst z nájemného.

4. Ediles musí také dohlédnout na to, aby před obchody nic nevyčnívalo, ledaže by plnič chtěl sušit oděvy nebo povozník umístil svou práci venku; v těchto případech však cokoli udělají, nesmí bránit průjezdu vozidel.

5. Ediles nesmí dovolit, aby se na ulicích odehrávaly hádky, ani aby se do nich házela špína, mrtvá zvířata nebo kůže.

Tit. 11. O interdiktu, který se týká oprav veřejných ulic a silnic.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito síly k zabránění otevření nebo opravě veřejné ulice nebo dálnice někomu, kdo má právo tak učinit, ledaže by se tím zhoršil stav ulice nebo dálnice."

(1) Otevřít ulici znamená obnovit její dřívější výšku a šířku a součástí opravy ulic je jejich vyčištění. Správně řečeno však vyčistit ulici znamená snížit její úroveň odstraněním všeho, co se na ní usadilo. Neboť ten, kdo ulici opravuje, stejně jako ten, kdo ji otevírá a čistí, jsou osoby, které ji uvádějí do původního stavu.

(2) Pokud někdo pod záminkou opravy ulice tuto zhorší, může být proti němu beztrestně použito násilí, protože ten, kdo využije interdiktu pod záminkou opravy, nemůže ulici rozšířit, prodloužit, zvýšit nebo snížit, ani do ní nemůže naházet písek nebo ji vydláždít kamenem, pokud je složena pouze ze zeminy; nebo na druhé straně, pokud byla vydlážděna kamenem, může jej odstranit a ponechat pouze zeminu.

(3) Tento zákaz je trvalý, uděluje se pro každého a proti každému a rozsudek se podle něj vydává v rozsahu zájmu žalobce.

2. Javolenus, O Cassiovi, kniha X.

Veřejnost nemůže přijít o dálnici tím, že ji nevyužívá.

3. Paulus, Rozhodnutí, kniha I.

Pokud někdo hodí veřejnou dálnici na pozemek svého souseda, bude proti němu Actio vise receptae přiznána pouze v rozsahu zájmu toho, jehož majetek tím byl poškozen.

(1) Jestliže někdo rozorá veřejnou cestu, je sám povinen ji opravit.

Tit. 12. O interdiktu, který se týká řek a zabránění tomu, aby se na nich nebo na jejich březích provádělo něco, co by mohlo narušit plavbu.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Do veřejné řeky nesmí být vhozeno nebo na její břehy uloženo nic, čím by mohlo být narušeno vykládání zboží, doprava nebo pohyb lodní dopravy."

1. Řeka se od malého potoka odlišuje svou větší velikostí nebo názorem lidí, kteří žijí v jejím sousedství.
2. Některé řeky mají stálý tok, jiné jsou přívalové. Ty, které mají stálý tok, tečou stále, ty, které jsou přívalové, tečou jen v zimě. Pokud však řeka, která v jiných obdobích stále teče, v létě vyschne, nebude z tohoto důvodu vyřazena z první třídy.
3. Některé řeky jsou veřejné a některé ne. Cassius definuje veřejnou řeku jako takovou, která teče nepřetržitě. Tento Cassiův názor, který schvaluje Celsus, se zdá být věrohodný.
4. Tento interdikt se vztahuje na veřejné řeky, ale nevztahuje se na tu, která je soukromá, protože soukromá řeka se neliší od jiných míst, která patří jednotlivcům.
5. Břeh je správně definován jako to, co obsahuje řeka, když sleduje svůj přirozený tok, protože nemění své břehy kvůli dešti, přílivu nebo z jiného důvodu. Nikdo neříká, že Nil, který svým rozvodněním pokrývá Egypt, mění nebo zvětšuje své břehy; když se totiž vrátí do svých obvyklých rozměrů, měly by být břehy jeho koryta opraveny. Pokud se však řeka přirozeně zvětší tak, že získá trvalé zvětšení, ať už přidáním vody jiného toku, nebo z jiné příčiny, je nepochybně třeba tvrdit, že změnila své břehy, stejně jako když po změně svého koryta začne téct jinudy.

6. Jestliže se na veřejné řece vytvoří ostrov a něco se na něm postaví, nebude se mít za to, že byl vybudován na veřejném místě, neboť ostrov se stane majetkem prvního uživatele, pokud sousední pole mají pravidelné hranice; nebo patří tomu, k jehož břehu přiléhá; nebo pokud se vytvoří uprostřed koryta, bude patřit těm, kteří vlastní pozemky na obou březích toku.
7. Stejně tak, pokud řeka opustí své koryto a začne téct jinde, cokoli, co bylo postaveno ve starém korytě, nebude spadat pod podmínky tohoto interdiktů, neboť to, co patří sousedům na obou stranách, není postaveno ve veřejném toku; nebo, pokud má pozemek hranice, bude koryto řeky patřit prvnímu nájemci a jistě přestane být veřejným majetkem. Navíc, i když nové koryto, které si řeka vytvořila, bylo dříve soukromým vlastnictvím, stává se ihned veřejným; není totiž možné, aby koryto veřejného toku nebylo veřejné.
8. Kanál, vytvořený lidskýma rukama, kterým protéká veřejná řeka, je nicméně veřejným vlastnictvím do té míry, že pokud je v něm něco postaveno, má se za to, že to bylo postaveno na veřejném toku.
9. Jinak je tomu, jestliže řeka přeteče cizí pozemek a nevytvoří si nové koryto; pak se totiž to, co voda pokryla, nestává veřejným vlastnictvím.
10. Opět platí, že pokud řeka obtéká pozemek, je třeba poznamenat, že pozemek stále zůstává majetkem původního vlastníka. Pokud je na něm tedy něco postaveno, není to postaveno na veřejném toku. Cokoli je provedeno na soukromém pozemku, nespadá do působnosti tohoto zákazu, stejně jako to, co je provedeno v soukromém potoce; neboť cokoli, co je provedeno v soukromém potoce, je stejné, jako kdyby to bylo provedeno na jakémkoli jiném místě patřícím soukromé osobě.
11. Za stavbu ve veřejném potoce považujeme cokoli, co bylo postaveno ve vodě samotné; je-li totiž něco postaveno mimo vodu, nepovažuje se to za stavbu provedenou v potoce, takže jakákoli stavba postavená na břehu se nepovažuje za stavbu postavenou v potoce.
12. Praetor nezakazuje absolutně provádět jakékoli práce ve veřejné řece nebo na jejím břehu, ale pouze to, co by mohlo překážet vykládce zboží nebo plavbě. Proto se tento zákaz vztahuje pouze na veřejné řeky, které jsou splavné, a nikoli na jiné. Labeo však říká, že i když se na řece, která není splavná, děje něco, co může způsobit její vyschnutí nebo co brání proudu vody, nebude nespravedlivé udělit dostupný interdikt, aby se zabránilo jakémukoli násilí proti odstranění nebo zbourání stavby, která byla postavena v korytě řeky nebo na jejím břehu a která brání průchodu nebo proudu řeky, a aby se přinutilo vše uvést do dobrého stavu podle úsudku spolehlivého občana.
13. Slovo statio, místo pro přistávání lodí, je odvozeno od slovesa statuo. Označuje se jím tedy místo, kde mohou lodě bezpečně zůstat.

14. Pretor říká: "nebo může být narušen pohyb lodní dopravy". To je použito místo slova plavba, a ostatně jsme zvyklí používat termíny lodní doprava a plavba místo samotného plavidla. Proto lze pod pojmem "lodní doprava" rozumět také plavbu plavidla. Do tohoto pojmu jsou zahrnuty i lodě, neboť jejich použití je často nezbytné. Pokud je přístup pro pěší znemožněn, je tím narušen i pohyb lodní dopravy.

15. Kotviště a plavební dráha se rovněž považují za narušené, pokud je jejich užívání přerušeno, ztíženo, zmenšeno, zkráceno nebo zcela zničeno. Tedy pokud se voda odčerpá a řeka, která se zmenšila, se stane méně splavnou; nebo pokud se zvětší její šířka, nebo pokud se voda, která je více rozptýlená, stane mělčí; nebo pokud se na druhé straně tok zúží a teče velmi rychle; nebo pokud se udělá něco, co plavbu ztíží, ztíží nebo zcela znemožní; bude zde důvod pro interdikt.

16. Labeo říká, že výjimka na základě toho, že práce byly provedeny pouze za účelem zachování břehu, by neměla být udělena tomu, kdo je žalován na základě interdiktu; ale že by měla být udělena na základě toho, že nebylo provedeno nic jiného než to, co bylo povoleno zákonem.

17. Tam, kde bylo něco postaveno v moři, Labeo říká, že následující interdikt bude platit. "V moři nebo na jeho břehu nesmí být postaveno nic, čím by mohl být znemožněn přístav, kotviště nebo plavební dráha."

18. Rovněž se domnívá, že stejné pravidlo se bude vztahovat na jakýkoli veřejný tok, který není splavný.

19. Praetor dále říká: "Pokud jste na veřejném toku umístili něco nebo provedli nějaké práce na něm nebo na jeho břehu, čímž bylo nebo může být narušeno kotvení lodí nebo plavební dráha, musíte vše uvést do původního stavu."

20. Výše uvedený interdikt je zákazový; ten, který se týká téhož případu, je restituční.

21. Ten, kdo provedl nějaké práce nebo umístil v řece nebo na jejím břehu něco, co může bránit plavbě, je povinen uvést vše do původního stavu, pokud to, co provedl, může bránit kotvení lodí nebo jejich pohybu.

22. Následující slova "provedl nebo umístil" naznačují, že ten, kdo překážku postavil nebo uložil, není odpovědný, ale že ten, kdo ji má v držení poté, co to bylo provedeno, je odpovědný. Konečně Labeo říká, že pokud váš zástupce odklonil tok potoka, budete podle tohoto zákazu odpovědní, pokud budete vodu užívat.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Nikomu nic nebrání brát vodu z veřejného potoka, pokud to není zakázáno císařem nebo senátem; za předpokladu, že voda je určena k veřejnému užívání. Pokud je potok buď splavný, nebo je jím umožněna plavba jinému, není to dovoleno.

3. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Veřejné řeky, které mají pravidelný tok, jsou spolu se svými břehy veřejným majetkem.

1. Za břehy řeky se považují ty, které ji ohraničují, když je voda v nejvyšším bodě.
2. Místa podél břehů řeky nejsou všechna veřejná, neboť jsou příslušenstvím břehů, počínaje místem, kde se břehy začínají svažovat od roviny k vodě.

4. Scaevola, Názory, kniha V.

Byl vznesen dotaz, zda ten, kdo vlastní domy po obou stranách veřejného potoka, má právo postavit most, který bude jeho soukromým majetkem. Odpověď zněla, že tak učinit nemůže.

Tit. 13. Ohledně interdiktu, který má zabránit tomu, aby se na veřejné řece nebo na jejím břehu postavilo něco, co by mohlo způsobit, že voda poteče jiným směrem než v předchozím létě.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

(2) Praetor říká: "Zakazuji, aby se ve veřejné řece nebo na jejím břehu stavělo cokoli nebo aby se v takové řece nebo na jejím břehu umísťovalo cokoli, co by mohlo způsobit, že by voda tekla jiným směrem než v předchozím létě."

(1) Tímto interdiktem prétor činí opatření proti vysychání řeky v důsledku nevhodných ústupků při odčerpávání vody; a aby se zabránilo tomu, že se koryta potoků budou měnit a škodit sousedům.

(2) To se týká veřejných řek, ať už jsou splavné, nebo ne.

(3) Praetor říká: "jimiž lze způsobit, aby voda tekla jiným směrem než v předchozím létě". Odpovědný tedy nebude každý, kdo postavil nebo umístil překážku v řece, ale pouze ten, kdo tím, že ji tam postavil nebo umístil, způsobil, že se voda ubírá jiným směrem, než jakým se ubírala během předchozího léta. Avšak tam, kde se říká "jiný směr", se to nevztahuje na množství vody, ale na sílu, způsob a směr jejího proudu. A obecně je třeba říci, že osoba bude odpovědná podle interdiktů pouze tehdy, pokud se koryto změní tím, co udělala, za předpokladu, že se stane nižším nebo užším a v důsledku toho se proud stane rychlejším a způsobí nepříjemnosti těm, kteří bydlí v sousedství. Pokud sousedé trpí jakýmkoli obtěžováním v důsledku jednání dotyčné strany, bude zde důvod pro interdikt.

(4) Jestliže někdo, kdo dříve odváděl vodu z řeky pomocí krytého akvaduktu, ji nyní chce odvádět otevřeným akvaduktem nebo naopak, bylo stanoveno, že bude odpovědný na základě interdiktů, pokud tím způsobí nějaké nepříjemnosti osobám žijícím v blízkosti řeky.

(5) Stejně tak, pokud ji povede příkopem nebo tak učiní na jiném místě nebo změní koryto řeky, bude odpovědný podle tohoto interdiktů.

(6) Některé autority se domnívají, že výjimku z tohoto interdiktů lze uplatnit na základě toho, že práce byly provedeny pouze za účelem opravy břehů, takže pokud někdo způsobí, že voda teče jiným směrem za účelem opravy břehů, nebude důvod pro interdikt. Tento názor jiné orgány nepřijímají, neboť břehy by se neměly opravovat, pokud to způsobuje nepříjemnosti osobám žijícím v sousedství. Jsme však zvyklí, že praetor po prošetření rozhodne, zda má tuto výjimku udělit, neboť velmi často je výhodné to povolit.

(7) Jestliže však osoba, která něco provedla s veřejným tokem, získá nějakou jinou výhodu (dejme tomu, že jí voda obvykle způsobila velké škody a její pozemek byl zaplaven) a ona zvedla hráze nebo učinila jiná opatření k opravě břehů, aby ochránila svůj pozemek, a tím se do jisté míry změnil tok řeky; proč by neměl být konzultován její zájem? I

vím, že několik osob s ohledem na ochranu svých pozemků zcela odklonilo tok potoků a změnilo jejich koryta, neboť v takových případech je třeba brát v úvahu prospěch a bezpečnost zúčastněné strany, pokud nedojde k újmě ostatních osob v sousedství.

8. Podle tohoto interdiktů je odpovědný také ten, kdo způsobí, že řeka teče jiným směrem, než kterým tekla během předchozího léta. Proto podle úřadů praetor zahrnoval i předchozí léto, protože přirozený tok řeky je v létě jistější než v zimě. Tento interdikt se vztahuje na minulé, a nikoli na současné léto, protože o toku řeky během minulého léta lze méně pochybovat. Léto trvá do podzimní rovnodennosti. Pokud se k interdiktů přistupuje během léta, je třeba vzít v úvahu předchozí období; a pokud se tak děje během zimy, je třeba vzít v úvahu nikoli léto, které bude následovat po zimě, ale léto minulé.

9. Tento interdikt bude ležet ve prospěch kohokoli z lidí, ale nemůže být použit proti každému, nýbrž pouze proti tomu, kdo způsobil, že voda teče jiným směrem, ačkoli k tomu neměl právo.

10. Tento interdikt lze uplatnit i vůči dědicům.

11. Praetor nakonec říká: "Uvedeš vše do původního stavu, pokud máš ve svém vlastnictví něco, co bylo postaveno nebo umístěno ve veřejné řece nebo na jejím břehu, čímž bylo způsobeno, že voda teče jiným směrem, než jakým tekla v předchozím létě." V tomto případě je třeba, aby se voda vrátila do původního stavu.

12. Předmětný interdikt je restituční; předchozí interdikt je zákazový a vztahuje se na dosud neprovedené práce. Proto, pokud již bylo něco provedeno, lze obnovení původního stavu dosáhnout pomocí tohoto interdiktu; a pokud je žádoucí, aby nebylo provedeno nic, musí být použit předchozí interdikt; a pokud je něco provedeno po udělení interdiktu, bude odpovědná osoba potrestána.

13. Není nespravedlivé, jak říká Labeo, zahrnout do tohoto restitučního interdiktu cokoli, co bylo učiněno, aby se zabránilo tomu, že zůstane v držení stavby, s ohledem na kterou byl interdikt vydán.

Tit. 14. Pokud jde o interdikt, který se týká užívání veřejné řeky k plavbě.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k tomu, aby bylo komukoli zabráněno vést loď nebo člun po veřejné řece nebo mu bránit v nakládání nebo vykládání téhož na břehu zmíněné řeky. Rovněž zakazuji jakékoli zasahování do plavby na jakémkoli jezeře, kanálu nebo veřejném vodním díle."

1. Tímto interdiktem se stanoví, že nikomu nesmí být bráněno v užívání veřejného toku za účelem plavby. Neboť stejně jako byl vyhlášen interdikt v případě osoby, které bylo bráněno v užívání veřejných cest, tak i pretor usoudil, že tento interdikt by měl být zveřejněn.
2. Pokud výše uvedená místa patří soukromým osobám, interdikt se neuplatní.
3. Jezero je vodní plocha, která má věčný přítok.
4. Rybník je vodní plocha, která po určitou dobu stojí a která se během zimy obvykle zvětšuje.
5. Příkop je nádobna na vodu vytvořená lidskou rukou.
6. Všechny tyto druhy mohou být veřejné.
7. Sabinus, stejně jako Labeo, je toho názoru, že interdikt bude platit tam, kde je někomu zakázáno lovit ryby v jezeře nebo rybníku, který má pronajatý od hospodáře z výnosu. Pokud si jej tedy pronajal od obce, bude zcela spravedlivé, aby jeho práva byla chráněna interdiktem z důvodu výnosu, který má získat.
8. Pokud by někdo chtěl využít interdiktu tohoto druhu za účelem snížení půdy k napájení svého dobytka, neměl by být vyslyšen; a to uvedl Mela. Říká také, že tento interdikt bude platit, aby se zabránilo komukoli použít sílu k tomu, aby zabránil dobytku jiného v přístupu k veřejné řece nebo k jejímu břehu.

Tit. 15. Ohledně interdiktu, který se týká zvyšování břehů potoků.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito síly k tomu, aby bylo komukoli zabráněno v provádění jakýchkoli prací na veřejné řece nebo na jejím břehu, které má právo provádět za účelem zpevnění zmíněného břehu nebo ochrany svého pozemku, který s ním sousedí; za předpokladu, že tím nebude narušena plavba a bude poskytnuta záruka proti hrozící újmě po dobu deseti let podle úsudku dobrého občana; nebo pokud není vinou dotyčné strany, že za tímto účelem nebyla poskytnuta záruka nebo ručení."

1. Je velmi výhodné opravovat a zpevňovat břehy veřejných toků. Proto jako existuje interdikt, který se vztahuje na opravu veřejných silnic, tak existuje i interdikt, který se týká zpevňování břehů řek.

2. Pretor s dobrým odůvodněním dodává: "za předpokladu, že tím nebude narušena plavba", neboť povoleny by měly být pouze takové opravy, které plavbě nepřekážejí.

3. Ten, kdo chce opravit svůj břeh, by se měl proti hrozící škodě zajistit buď složením záruky, nebo ručením, které závisí na postavení zúčastněných stran. V tomto interdiktu je výslovně uvedeno, že za škody, které by mohly být způsobeny během deseti let, musí být poskytnuty záruky buď formou kauce, nebo ručení, a to podle úsudku dobrého občana.

4. Jistotu mají složit nejen sousedé, ale i osoby vlastníci pozemky na druhé straně potoka.

5. Je třeba dbát na to, aby těmto osobám byla poskytnuta jistota ještě před provedením prací; neboť poté, co se tak stane, nelze proti nikomu vést řízení podle tohoto interdiktu; i kdyby později vznikla nějaká škoda, ale lze podat žalobu podle akvilánského zákona.

6. Je třeba poznamenat, že prétor neuvádí žádné ustanovení o opravě břehů jezera, kanálu nebo rybníka. Je však třeba dodržet stejné pravidlo, které platí pro opravy břehů potoka.

Tit. 16. O interdiktu proti násilí a ozbrojené síle.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Praetor říká: "Jestliže jste vy nebo vaši otroci někoho násilím připravili o majetek, který v té době měl, vyhovím žalobě, ale jen na jeden rok; po uplynutí roku však vyhovím žalobě s ohledem na to, co se dostalo do rukou toho, kdo žalobce násilím zbavil." -

1. Tento interdikt byl stanoven ve prospěch osoby, která byla násilím vyhnána; neboť je naprosto spravedlivé přijít jí za takových okolností na pomoc. Tento interdikt byl vymyšlen proto, aby mu umožnil získat zpět držbu.
2. Různými Leges Julia, které se týkají veřejných a soukromých kauz, jakož i různými císařskými konstitucemi je stanoveno, že násilí nesmí být použito.
3. Tento interdikt se nevztahuje na všechny druhy násilí, ale pouze na takové, které se používá proti osobám zbaveným držby. Týká se pouze krutého násilí a případů, kdy jsou strany zbaveny držby půdy; jako například pozemku nebo budovy, ale ničeho jiného. Je-li někdo zbaven držby pozemku, na němž se nenachází žádná budova, bude nepochybně důvod pro interdikt.
4. Obecně řečeno, tento interdikt se vztahuje na každého, kdo je zbaven majetku spojeného s půdou, a je jedno, z jakého místa byl násilně vyhnán, interdikt se na něj bude vztahovat.
5. Pokud tedy byl vyhnán z domu a nemá žádný zájem na půdě, na níž stojí, je zřejmé, že bude existovat důvod pro interdikt.
6. Není také pochyb o tom, že se tento interdikt netýká movitých věcí; neboť v případě krádeže nebo v případě, kdy je něco odňato násilím, bude platit jiná žaloba. Poškozený může rovněž podat žalobu na vydání věci. Není pochyb o tom, že pokud se na pozemku nebo v domě, z něhož byl vyhnán, nachází nějaký osobní majetek, bude interdikt platit i s odkazem na tento majetek.
7. Tento interdikt se nepoužije, pokud je někdo násilně zbaven vlastnictví lodí, čehož důkazem je, že pokud je někdo tímto způsobem zbaven vozidla, nikdo neřekne, že může využít tohoto řízení.
8. Nikdo nepochybuje o tom, že tento interdikt lze použít, je-li někdo zbaven domu postaveného ze dřeva; protože bez ohledu na povahu majetku, který se váže k půdě, interdikt bude platit, je-li násilně vyhnán z domu.
9. Říká se, že ten, kdo má majetek, je násilně vyhnán, ať už jej držel podle občanského nebo přirozeného práva, neboť přirozená držba poskytuje důvod pro tento interdikt.

10. Konečně, je-li manželka vyhnána z majetku, který jí manžel daroval, může využít interdiktů; nájemce tak však učinit nemůže, je-li vyvlastněn.

11. Praetor říká: "jestliže jste ho vy nebo vaši otroci násilím vyhnali". Otroci jsou zmíněni velmi správně, neboť slova "ty jsi násilím vyhnal" se vztahují na toho, kdo se osobně dopustil násilného činu, a nevztahují se na jeho otroky; kdyby totiž moji otroci někoho vyhnali, nebude se mít za to, že jsem to udělal já; a proto bylo nutné dodat "nebo tvoji otroci".

12. Má se také za to, že násilím vyhnal někoho, kdo to nařídil nebo přikázal. Je totiž zjevně velmi malý rozdíl v tom, zda jeden člověk vyvlastní druhého vlastníma rukama, nebo prostřednictvím někoho jiného. Pokud by tedy moji otroci někoho vyhnali s mým souhlasem, bude se mít za to, že jsem ho vyhnal já sám.

13. Kdykoli řádně zmocněný zástupce někoho násilím vyhnal, Sabinus říká, že řízení může být zahájeno proti oběma stranám, totiž jak proti zmocniteli, tak proti zmocněnci, a že jeden z nich je zbaven odpovědnosti odsouzením druhého; ovšem za předpokladu, že částku soudního ocenění zaplatil jeden z nich; není totiž omluvitelnější ten, kdo vyhnal člověka na příkaz jiného, než kdyby zabil člověka na příkaz někoho jiného. Pokud se však údajný zmocněnec nepravdivě vydává za zmocněnce, mělo by být řízení podle interdiktů zahájeno pouze proti němu. Sabinův názor je správný.

14. Pokud bych však ratifikoval čin někoho, kdo mým jménem násilím vyhnal člověka; některé autority přijímají názor Sabina a Cassia, kteří tvrdí, že ratifikace se rovná pověření a že bych měl být považován za toho, kdo ho vyhnal, a tudíž budu odpovědný podle tohoto interdiktů.

To je správné, protože v případě spáchání trestného činu je naprosto spravedlivé přirovnat ratifikaci k mandátu.

15. Tam, kde se dodává: "nebo vaši otroci", je to zcela správně uvedeno s ohledem na případy, kdy moji otroci někoho násilím vyhnali. Jestliže však pán nařídil, aby se tak stalo, sám se dopustil činu vyvlastnění; jestliže to však nenařídil, neměl by si stěžovat, jestliže je odpovědný za činy svých otroků, i když nevyhnali osobu na jeho příkaz; není totiž z tohoto důvodu utiskován, protože se mu buď dostalo do rukou něco, co musí vrátit, nebo, pokud tomu tak není, bude zproštěn odpovědnosti, jestliže vydá své otroky jako náhradu za přestupek, kterého se dopustili. A přestože je nucen vydat své otroky jako náhradu škody, měl by to vzít v úvahu při odhadu škody, která mu vznikla; neboť otrok může takto poškodit svého pána.

16. Pod pojmem "otroci" se rozumí celý soubor otroků.

17. Ptá se však, jaký počet otroků je v tomto pojmu zahrnut, zda jen dva nebo tři, nebo více. 18. Při zvažování aplikace tohoto interdiktů je lepší názor, že pokud by pouze jediný otrok někoho násilím vyhnal, má se za to, že se tohoto činu dopustil celý soubor otroků.
18. V pojmu "otroci" je třeba říci, že jsou v něm zahrnuti všichni ti, které za ně považujeme.
19. Jestliže někdo odmítne bránit svého otroka nebo otroky, měl by být donucen podrobit se tomuto interdiktů; nebo alespoň do té míry, aby byl donucen vrátit vše, co se mu dostalo do rukou.
20. Jestliže syn pod otcovskou kontrolou nebo nádeník někoho násilím zbaví, bude platit dostupný interdikt.
21. Pokud využiji interdiktů proti komukoli, kdo je, zatímco je na svobodě, požadován jako otrok, nebo naopak, poté, co bylo zahájeno soudní řízení a bylo rozhodnuto, že je svobodný, a prokáže se, že jsem byl násilím vyhozen jeho otroky bez jeho vědomí, musím být nahrazen v držbě.
22. Má se za to, že vlastník má v držbě majetek, který drží jeho otrok, jeho zástupce nebo jeho nájemce. Je-li tedy některý z nich násilně zbaven držby, považuje se i on sám za zbaveného držby, i když nevěděl, že ti, jimiž držbu vykonával, byli vyvrženi. Proto, kdyby někdo jiný, jehož prostřednictvím jsem držel držbu, byl vyvržen, nikdo nemůže mít pochybnosti o tom, že budu mít nárok na výhodu interdiktů.
23. Tento interdikt však nebude platit ve prospěch nikoho, pokud nebyl v držbě v době, kdy byl vyvržen, neboť nikdo se nepovažuje za vyvrženého, pokud nebyl v držbě.
24. Je zřejmé, že každý by měl být považován za vyvrženého násilím, pokud držel majetek buď tělesně, nebo úmyslně. Tudíž, pokud by někdo odešel ze svého pozemku nebo domu a nenechal tam nikoho ze svých lidí, a po návratu by mu bylo zabráněno vstoupit na jeho pozemek; nebo pokud by ho někdo zastavil uprostřed cesty a zmocnil se jeho majetku, bude se mít za to, že byl vyhnán násilím; neboť byl zbaven držby, kterou držel úmyslně, ale ne tělesně.
25. Obecné rčení, že "držba zimních a letních letovisek se nedrží úmyslně", je uvedeno na příkladu, kterého využil Proculus. Stejně pravidlo se uplatní na všechny nemovitosti, z nichž se dočasně stáhneme, aniž bychom měli úmysl vzdát se jejich držby.
26. Lepší je zastávat názor, že zbaven držby není ten, kdo ji neměl v držbě ani úmyslně, ani tělesně, a nikoli ten, komu bylo zabráněno do ní vstoupit a chopit se jí; neboť vyhoštěn je ten, kdo držbu ztratí, a nikoli ten, komu nebylo dovoleno se jí chopit.

27. Cassius říká, že člověk může násilí odrazit silou; toto právo mu totiž přiznává zákon přírody. Proto se domnívá, že je jasné, že ozbrojenou agresi lze odrazit zbraní.

28. Zmocnit se násilím by mělo být definováno tak, že se jím rozumí, když někdo po vyhnání dřívějšího nájemce získá držbu násilím; nebo když přijde na pozemek připraven a připraven se ho zmocnit a v rozporu s dobrými mravy přijal opatření, aby mu v tom nebylo zabráněno. Labeo však říká, že násilím nevlastní ten, kdo si něco ponechá s použitím síly.

29. Labeo také říká, že ten, kdo se polekán příchodem davu osob dá na útěk, má za to, že byl násilím vyhnán. Podobně Pomponius říká, že násilí neexistuje bez vynaložení tělesné síly. Domnívám se, že ten, kdo uprchl kvůli přiblížení davu, by měl být považován za násilně vyhnáného, pokud se zmocní jeho majetku.

30. Každý, kdo se zmocnil mého majetku násilím, bude mít nárok na výhodu interdiktů, pokud bude sám vyhnán jiným.

31. Každý, kdo byl násilím zbaven majetku, může vymáhat náhradu veškeré újmy, kterou utrpěl tím, že byl vyhoštěn; musí být totiž uveden do stejného stavu, v jakém by byl, kdyby nebyl zbaven majetku.

32. Jestliže mi bude vrácen pozemek, kterého jsem byl zbaven, ale nebude mi vrácen jiný majetek, o který jsem byl násilím připraven, je třeba říci, že interdikt bude stále platit; protože je pravda, že jsem byl násilím zbaven. Je zřejmé, že pokud někdo chce využít tohoto interdiktů s odkazem na držbu pozemku, jakož i žaloby na donucení k předložení osobního majetku u soudu, může tak učinit podle svého uvážení. To uvedl Julianus a dodává, že v takovém případě má každý právo podat žalobu na majetek odňatý násilím.

33. Tam, kde prétor říká: "který tam měl", bychom tomu měli rozumět tak, že se tím rozumí veškerý majetek, nejen ten, který mu patřil, ale také vše, co u něj bylo uloženo nebo co mu bylo půjčeno či zastaveno a co měl v užívání nebo v užívání, nebo o co se staral, nebo cokoli, co mu bylo pronajato. Když totiž prétor používá slovo "měl", je v něm zahrnut majetek všeho druhu.

34. Pretor navíc velmi správně dodává: "který měl v té době", a my musíme slovům "v té době" rozumět tak, že znamenají dobu, kdy byl zbaven majetku. Proto, jestliže přestal mít něco v držení na tomto místě později, je třeba říci, že se interdikt uplatní. Tak se stává, že i když otroci nebo dobytek od doby jeho vyvlastnění zemřeli, bude důvod pro interdikt. Konečně Julianus říká, že pokud byl někdo násilně zbaven pozemku, na němž byli otroci, a otroci poté bez jeho viny zemřeli, měla by mu být jejich odhadní cena vyplacena prostřednictvím interdiktů; stejně jako zloděj, který ukradl otroka, je odpovědný po smrti otroka.

35. Z toho vyplývá, že bude nucen uhradit cenu zemědělských usedlostí nebo jiných budov zničených požárem; Julianus totiž říká, že tam, kde byl někdo vyhnán, je druhá strana vždy odpovědná za to, že mu zabránila získat náhradu.

36. Proto tvrdí, že je stanoveno, že každý, kdo jiného násilím vyhnal a poté ztratil vlastnictví, aniž by se provinil podvodem, bude odpovědný podle interdiktů.

37. Slovo "tam" uvádí prétor proto, aby nikdo nemohl zahrnout majetek, který na daném místě neměl.

38. Jak však máme rozumět slovu "tam", které prétor používá? Je tím míněno místo, odkud byl násilně vyhnán, nebo se vztahuje na celé místo vlastnictví? Je lepší se domnívat, že se nevztahuje na kout nebo místo, kde se dotýčný mohl nacházet, ale na celý majetek, který vlastnil a o který byl při vyhnání připraven.

39. Rok, kdy se jedná o tuto interdikaci, je rokem disponibilním.

40. Při odhadu zisku se počítá ode dne, kdy byla osoba vysazena, ačkoli u jiných interdiktů se počítá ode dne, kdy byly vydány, a výpočet se neprovádí po tomto okamžiku. Stejně pravidlo platí i pro movitý majetek, který se zde náhodou nacházel, neboť jeho zisk je třeba počítat ode dne, kdy byla osoba násilně vypovězena.

41. Je třeba provést nejen vyúčtování zisků podle tohoto zákazu, ale i všech dalších výhod, na které mohl žalobce dosáhnout. Vivianus totiž říká, že ten, kdo byl zbaven majetku, i když nebylo použito násilí, bude mít podle tohoto ediktu nárok na navrácení všeho, co by měl nebo získal, nebo soudce musí provést ocenění téhož, aby strana mohla získat rozsudek v rozsahu svého zájmu na tom, že nebyla zbavena majetku.

42. Podle interdiktů Unde vi, i když strana není v držbě, bude nucena provést restituci.

43. Jelikož tento interdikt zohledňuje krutost spáchaného protiprávního činu, vyvstává otázka, zda bude platit ve prospěch svobodného člověka proti jeho patronovi, nebo ve prospěch dětí proti jejich rodičům. Lepší názor je, že by neměl být přiznán svobodníkovi proti jeho patronovi nebo dětem proti jejich rodičům, neboť pro ně bude výhodnější podat žalobu in factum; ledaže by patron použil ozbrojené síly proti svému svobodníkovi nebo rodič proti svým dětem; za takových okolností bude interdikt platit.

44. Tento interdikt platí ve prospěch dědice a dalších nástupců.

45. To, co uvádí Vivianus, dokazuje, že interdikt Unde vi se uděluje pouze straně, která je v držbě; neboť pokud mě někdo násilím vyhnal a nevyhnal mé lidi, nemohu využít interdiktu, protože si ponechávám v držbě ty členy své rodiny, kteří nebyli vyhnáni.

46. Vivianus také říká, že pokud někdo násilím vyhnal tvé otroky a jiné si ponechal a spoutal je nebo jim dal příkazy, rozumí se, že jsi byl násilím vyhnán, protože přestáváš držet majetek, protože tvé otroky drží někdo jiný; a to, co je řečeno s ohledem na část otroků, platí pro všechny, pokud nikdo z nich nebyl vyhnán, ale všech se zmocnil ten, kdo vstoupil na pozemek.

47. Vivianus také diskutoval o této otázce a ptá se, co máme říci, jestliže se chopím držby, zatímco někdo jiný obsadí majetek, a já nevyženu držitele, ale poté, co ho spoutám, ho donutím pracovat? Domnívám se, že lepší názor je ten, že ten, kdo byl spoután, by měl být považován za násilně vyvrženého.

48. Žaloba in factum bude na základě tohoto interdiktu směřovat proti dědici a pretoriánskému držiteli statku, jakož i proti jiným držitelům za to, co se jim dostalo do rukou;

2. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Nebo za cokoli, co mohli získat jakýmkoli podvodným jednáním, kterého se dopustili.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Stejné pravidlo se uplatní, pokud byl někdo vyhnán ozbrojeným násilím, protože se přiznává žaloba z důvodu jakéhokoli protiprávního jednání zemřelého na částku, která se mohla dostat do rukou dědice. Stačí však, aby dědic nezískal žádný zisk, neboť nesmí utrpět žádnou škodu.

1. Tato žaloba, kterou lze podat proti dědici a dalším dědicům, je věčná, neboť zahrnuje postih majetku.

2. Co máme rozumět slově "vyhnán ozbrojeným násilím"? Zbraně zahrnují všechny střelné zbraně, tj. nejen meče, kopí, oštěpy nebo šípky, ale také hole a kameny.

3. Je jasné, že pokud má hole nebo meče pouze jedna nebo dvě osoby, bude se mít za to, že jejich držitel byl vyhozen ozbrojenou silou.

4. Navíc i v případě, že útočníci přicházejí neozbrojeni, pokud by v okamžiku hádky ti, kteří přišli neozbrojeni, přistoupili k použití holí nebo kamenů, bude se jednat o použití ozbrojené síly.

5. I kdyby ti, kdo přišli ozbrojeni, nepoužili zbraně k tomu, aby vyhnali stranu, která je má v držení, ale odložili je, bude se mít za to, že byla použita ozbrojená síla; neboť strach ze zbraní postačuje k prokázání skutečnosti zbavení se majetku ozbrojenou silou.
6. Jestliže se někdo, kdo viděl ozbrojené muže jdoucí jinam, z tohoto důvodu tak vyděsil, že se dal na útěk, nepovažuje se za osobu zbavenou majetku; protože ozbrojení muži neměli v úmyslu jej obtěžovat, ale byli na cestě jinam.
7. Proto, jestliže někdo uslyší, že se blíží ozbrojení muži, a vzdá se držby svého majetku ze strachu, musí se říci, že nebyl zbaven majetku ozbrojenou silou; ať už to, co slyšel, byla pravda nebo lež, ledaže by se držby skutečně zmocnily zmíněné osoby.
8. Jestliže však v okamžiku, kdy se vlastník chystal ujmout držby, by mu v tom bránily ozbrojené osoby, které se již zmocnily jeho majetku, má se za to, že byl vyvlastněn ozbrojeným násilím.
9. Můžeme tedy odrazit za použití zbraně každého, kdo přichází ozbrojen, ale musí se tak stát ihned, a ne až po uplynutí nějaké doby; pokud si uvědomíme, že násilnému vyhnání lze klást nejen odpor, ale také že ten, kdo byl vyhnán, může sám vyhnat vetřelce, pokud tak učiní ihned, a ne až po uplynutí nějaké doby.
10. Je-li osoba, která přichází ozbrojená, agentem, bude se mít za to, že její zmocnitel použil při vyvlastnění ozbrojené síly, ať už to nařídil, nebo, jak říká Julianus, následně ratifikoval.
11. To platí i v případě otroků; jestliže totiž moji otroci přijdou ozbrojeni beze mne, nepovažuje se to za příchod můj, nýbrž mých otroků; ledaže bych jim to nařídil nebo jejich čin ratifikoval.
12. Tento interdikt může být použit i proti tomu, jehož podvodným jednáním byla osoba ozbrojeným násilím zbavena majetku; po uplynutí jednoho roku bude udělen za účelem navrácení toho, co se dostalo do rukou toho, kdo byl za tento čin odpovědný.
13. Je zřejmé, že interdikt Unde m bude nutný pro uživatele, pokud je mu bráněno v užívání a požívání užívacího práva k pozemku.
14. Má se za to, že uživateli je bráněno v užívání a požívání jeho práva, je-li násilně vyhoštěn, když využívá svého privilegia, nebo mu není umožněno vstoupit na pozemek, když jej opustil, aniž by měl v úmyslu vzdát se svého užívacího práva. Pokud

by mu však někdo bránil v užívání a požívání na počátku, nebude důvod pro tento zákaz. Co je tedy třeba udělat? Uživatel musí podat žalobu na navrácení svého užívacího práva.

15. Opět platí, že tento interdikt se vztahuje na toho, komu je bráněno v užívání a požívání pozemku, i na toho, komu je bráněno v užívání a požívání domu. V důsledku toho se domníváme, že se nevztahuje na movité věci, pokud je někomu bráněno v jejich užívání a požívání, ledaže by uvedené movité věci byly příslušenstvím pozemku. Pokud by se tedy jednalo o movitou věc na pozemku, je třeba říci, že se na ni tento zásah bude vztahovat.

16. Stejně tak, pokud nebylo odkázáno užívací právo, ale pouze užívání nemovitosti, bude platit tento interdikt; neboť bez ohledu na to, jakým způsobem bylo zřízeno užívací právo nebo užívání, bude platit tento interdikt.

17. Každý, kdo získal držbu nemovitosti jakýmkoli způsobem jako uživatel, může využít tento interdikt. Pokud by někdo, komu bylo znemožněno užívat své privilegium, později ztratil svá občanská práva nebo zemřel, je velmi správné, že tento interdikt bude platit ve prospěch jeho dědiců a nástupců; nikoliv za účelem zřízení dalšího užívacího práva, ale proto, aby mohla být nahrazena škoda, která v minulosti vznikla.

18. Stejně tak je dědic odpovědný i za žalobu v rámci faktura za cokoli, co se dostalo do jeho rukou.

4. Týž, O ediktu, kniha X.

Jestliže mě někdo násilím zbaví majetku jménem obce, Pomponius říká, že budu mít právo na interdikt proti zmíněné obci, pokud se jí něco dostalo do rukou.

5. Týž, O ediktu, kniha XI.

Pokud tě uvedu do držby majetku na základě soudního rozhodnutí, Pomponius říká, že interdikt Unde vi se nebude vztahovat, protože není násilně vyhnán ten, kdo je nucen uvést do držby jiného.

(6) Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Pokud je vydáno rozhodnutí na základě interdiktu Unde vi, mělo by se týkat hodnoty zájmu, který měl žalobce na tom, aby zůstal v držbě nemovitosti. Pomponius říká, že taková je naše praxe, tj. že se má za to, že hodnota majetku se rovná zájmu žalobce. To může být buď méně, nebo více, neboť často je v zájmu žalobce ponechat si otroka více, než jakou má hodnotu; například tam, kde je v zájmu vlastníka mít ho v držení, aby mohl být podroben mučení, nebo aby mohl prokázat nějakou skutečnost, nebo aby mohl přijmout pozůstalost.

7. Týž, O ediktu, kniha XXIV.

Jestliže jsem byl tebou násilně vyhnán a Titius začal vlastnit tentýž majetek, nemohu zahájit řízení podle interdiktu proti nikomu jinému než proti tobě.

8. Týž, O ediktu, kniha LIV.

Fulcinius měl ve zvyku říkat, že vlastnictví bylo nabyto násilím, kdykoli byl násilně vyhnán někdo, kdo nebyl vlastníkem, ale kdo byl v držbě.

9. Týž, O ediktu, kniha LXV.

Je-li dědiců více, každý z nich odpovídá jen za částku, která se mu dostala do rukou. Z tohoto důvodu dědic někdy odpovídá za celou částku, která mu přišla do rukou, i když zdědil třeba jen část pozůstalosti.

(1) Praetor nařídí, aby každý, kdo byl násilně zbaven uživatelského práva, byl uveden do původního stavu; to znamená do stavu, v jakém by byl, kdyby nebyl vypovězen. Pokud by tedy mělo uživatelské právo zaniknout uplynutím času poté, co byl vlastník uživatelského práva zbaven, bude přesto nucen provést restituci, tj. znovu zřídit uživatelské právo.

10. Gaius, O ediktu městského prétora, titul: O případech týkajících se svobody.

Pokud by narušitel vyhnal z pozemku vlastníka i uživatele a uživatel by ztratil své právo z důvodu, že jej po stanovenou dobu neužíval, nikdo nepochybuje o tom, že vlastník může zahájit řízení proti narušiteli, ať už sám, nebo spolu s uživatelem; nebo, pokud by tak neučinil, může si ponechat uživatelské právo poté, co mu bylo navráceno, a případná škoda, kterou uživatel utrpěl, bude vymáhána po tom, kdo ztrátu zavinil.

11. Pomponii, O Plautiovi, kniha VI.

Používá násilí ten, kdo nedovolí straně v držbě, aby užívala pozemek jakýmkoli způsobem, který si přeje, ať už zasetím osiva, obděláváním, kopáním, orbou nebo stavbou na něm, nebo provedením jakéhokoli jiného úkonu, který brání ve volné držbě pozemku jeho protivníkovi.

12. Marcellus, Digest, kniha XIX.

Nájemce odmítl dovolit muži, kterému pronajímatel prodal pozemek a nařídil mu, aby se ujal držby, aby na něj vstoupil; a tento nájemce byl poté násilím zbaven držby jiným. Vyvstala otázka, kdo by měl nárok na interdikt Unde vi? Rozhodl jsem, že nezáleží na tom, zda nájemce bránil ve vstupu na pozemek samotnému vlastníkovi, nebo nabyvateli, kterému vlastník nařídil odevzdat držbu. Proto by interdikt Unde vi platil ve prospěch nájemce a on sám by podléhal podobnému interdiktu ve prospěch pronajímatele, o němž se mělo za to, že ho vyhnal, když odmítl předat držbu kupujícímu, pokud tak neučinil ze spravedlivého a rozumného důvodu.

13. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Ani interdikt Unde vi, ani žádný jiný interdikt neznamena infamii.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud však budeš vyhnán ozbrojeným násilím, budeš mít právo získat pozemek zpět, i když jsi ho původně získal do držby buď násilím, nebo tajně, nebo na základě nejistého titulu.

15. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Jestliže jsi mě násilím vyhnal nebo jsi způsobil, že se tak stalo násilím nebo tajně, i když jsi později ztratil držbu, aniž by ses provinil podvodem nebo nedbalostí, budeš přesto povinen, aby byl proti tobě vydán rozsudek o výši mých úroků; protože jsi byl vinen především ty, protože jsi mě buď vyhnal násilím, nebo jsi způsobil, že se tak stalo násilím nebo tajně.

16. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIX.

S odkazem na interdikt Unde vi je třeba říci, že v případě vyvlastnění synem pod otcovskou kontrolou bude jeho otec odpovědný za vše, co se mu dostalo do rukou.

17. Julianus, Digesty, kniha XLVIII.

Pokud někdo násilím získá zpět držbu majetku, o který byl připraven násilím během téhož sporu, rozumí se tím, že byl navrácen do původního postavení, nikoliv že získal zpět držbu majetku násilím. Pokud tě tedy něčeho zbavím násilím a ty mi to stejným způsobem vyrveš a já ti to pak znovu vezmu, můžeš proti mně využít interdikt Unde vi.

18. Papinianus, Otázky, kniha XXVI.

Jestliže někdo prodá pozemek, který má pronajatý, a nařídí kupujícímu, aby se ho ujal, a nájemce mu v tom zabrání a kupující poté nájemce násilím vyžene, vzniká otázka, kdo bude mít nárok na interdikt Unde vi? Bylo stanoveno, že nájemce bude povinen k interdiktu ve prospěch prodávajícího; protože nezáleží na tom, zda mu v držbě bránil on sám, nebo jiný, který byl jím vyslán. Nelze totiž mít za to, že držba byla ztracena dříve, než byla nemovitost předána kupujícímu, protože nikdo nemá v úmyslu ztratit držbu ve prospěch kupujícího dříve, než ji sám získá. Rovněž kupující, který by později použil násilí, by sám podléhal interdiktům ve prospěch nájemce, neboť násilné držby pozemku se nedostalo jemu, nýbrž prodávajícímu, který o ni byl sám připraven. Vystala otázka, zda by měla být přiznána úleva kupujícímu, jestliže poté se souhlasem prodávajícího násilně vyhnal nájemce. Vyjádřil jsem názor, že na úlevu nemá nárok, protože se k exekuci zavázal na základě nezákonného pověření.

1. Pokud někdo podá žalobu o navrácení pozemku proti osobě, která je povinná na základě interdiktu Unde vi, bylo rozhodnuto, že dokud věc trvá, může být řízení na základě interdiktu vedeno zákonně.

19. Tryphoninus, Disputace, kniha XV.

Julianus velmi správně usoudil, že pokud mě násilím zbavíš pozemku, na němž se nachází movitý majetek, budeš povinen mi na základě interdiktu Unde vi vrátit nejen vlastnictví pozemku, ale i movitého majetku, který se tam v té době nacházel; i kdybych byl v prodlení s postupem vůči vám podle interdiktu; takže pokud někteří otroci nebo dobytek zemřeli nebo byl nějaký jiný majetek zničen nešťastnou náhodou, budete přesto povinen restituci provést, protože jste v prodlení více, než se za dlužníka považuje.

(20) Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha III.

Pokud byl tvůj nájemce násilně vypovězen, můžeš postupovat podle interdiktu Unde vi. Stejně pravidlo je třeba přijmout, pokud je nájemce tvého domu násilně vyhoštěn. Paulus: To platí i pro podnájemce nebo podnájemce.

Tit. 17. Ohledně interdiktu uti possidetis.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí, které by jednomu z vás zabránilo udržet si držbu dotyčných domů proti druhému, pokud jste je nezískali do vlastnictví buď násilím, tajně, nebo na základě nejistého titulu. Tento zákaz neudělím v případech, které se týkají kanalizace, nebo za vyšší částku, než je hodnota nemovitosti, a povolím, aby bylo řízení zahájeno do jednoho roku ode dne, kdy k tomu byla strana oprávněna."

1. Tento interdikt je formulován ve prospěch držitele pozemku, jemuž prétor tuto držbu přiznává, a je zákazový, pokud jde o zachování držby.

2. Důvodem zavedení tohoto interdiktu je skutečnost, že držba majetku by měla být odlišná od jeho vlastnictví. Může se totiž stát, že někdo může být držitelem, ale ne vlastníkem sporného majetku, a někdo může být vlastníkem, ale ne držitelem; a tatáž osoba může být jak držitelem, tak vlastníkem.

3. Proto kdykoli mezi stranami sporu vznikne spor s odkazem na vlastnictví, nebo se dohodnou, že jeden z nich bude držitelem a druhý žalobcem, nebo taková dohoda uzavřena není; výsledek bude následující. Pokud se dohodnou, věc je ihned vyřízena a ten, kdo se dohodl, že bude držet věc, bude požívat výhod držitele a druhý ponese břemena žalobce. Pokud mezi nimi dojde ke sporu o to, kdo z nich je v držbě, protože každý z nich prohlásí, že má na ni nejlepší právo, pak, je-li předmětem sporu nemovitost, musí se uchýlit k tomuto interdiktu.

4. Tento interdikt, běžně nazývaný Uti possidetis, slouží k udržení držby; uděluje se totiž proto, aby se zabránilo použití jakéhokoli násilí proti straně v držbě, a proto se zavádí po interdiktu Unde vi, neboť ten obnovuje držbu poté, co byla ztracena, a tento interdikt zajišťuje, aby nebyla ztracena. Konečně pretor zakazuje, aby proti držiteli bylo použito násilí; proto mu první interdikt odporuje, zatímco druhý ho chrání. A jak říká Pedius, každý spor, který se týká držby, buď zahrnuje navrácení majetku, který nevlastníme, nebo nám dovoluje držet ten, který již vlastníme. Řízení o navrácení držby se zahajuje buď prostřednictvím interdiktu, nebo jinou žalobou. Existují tedy dva způsoby, jak získat držbu, a to na základě výjimky nebo interdiktu. Výjimka se přiznává straně v držbě z několika důvodů.

5. Do tohoto interdiktu se vždy vkládají tato slova: "Pokud druhou stranu nepřipravíte o držbu ani násilím, ani tajně, ani na základě nejistého titulu".

6. Interdikt zvaný Uti possidetis také chrání držitele pozemku, neboť mu není přiznána žádná žaloba, protože stačilo, aby byl v držbě.

7. Tento interdikt lze použít i bez ohledu na to, zda někdo tvrdí, že je v držbě celého pozemku, nebo jen jeho určité části, případně nedělitelné části.

8. Tento interdikt je nepochybně použitelný ve všech případech týkajících se držby nemovitosti, pokud ji lze držet.

9. Když prétor v interdiktů říká: "kde jeden z vás nepřipravil druhého o držbu ani násilím, ani tajně, ani na základě nejistého titulu", znamená to, že pokud někdo získal držbu násilím, tajně nebo na základě nejistého titulu od někoho jiného než od svého protivníka, bude to pro něj výhodou. Pokud však svého protivníka o držbu připravil, neměl by jeho případ získat z toho důvodu, že ho zbavil protiprávně; je totiž jasné, že držba tohoto druhu by neměla být výhodná.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Při posuzování tohoto interdiktů není rozdíl v tom, zda je držba oprávněná či neoprávněná, pokud jde o ostatní strany; neboť ten, kdo je v držbě, má právě díky této skutečnosti lepší právo než ten, kdo majetek neobsazuje.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud jsou dvě strany v držbě celého majetku, podívejme se, jaké stanovisko je třeba zaujmout. Prozkoumejme, jak k tomu může dojít. Pokud by někdo navrhl případ, kdy jedna z nich drží majetek oprávněně a druhá neoprávněně; například pokud já držím majetek na základě právního titulu a ty jsi ho získal násilím nebo tajně a zbavil jsi mě držby, budu mít přednost pro interdikt; pokud jsi však ode mne držbu nezískal, nebude mít výhodu ani jeden z nás, neboť oba jsme v držbě.

1. Tento interdikt je dvojitý a platí jak ve prospěch žalobců, tak ve prospěch žalovaných.

2. Tento interdikt postačí tomu, komu je bráněno ve stavbě na jeho vlastním pozemku, neboť se má za to, že zasahujete do mé držby, pokud mi bráníte v jejím užívání.

3. Pokud nájemce brání vlastníkovu v opravě jeho domu, bylo rozhodnuto, že interdikt Uti possidetis bude platit, pokud vlastník v přítomnosti svědků prohlásí, že nemá v úmyslu bránit nájemci v bydlení v domě, ale nechce, aby byl považován za jeho držitele.

4. Dále se podívejme, jaké je právo, pokud zástupce vašeho souseda přesadí vinnou révu z vašeho pozemku na svůj. Pomponius říká, že mu můžeš doručit výpověď a révu pokácet, a Labeo říká totéž. Ten také říká, že můžeš využít interdiktů Uti possidetis s ohledem na místo, kde réva zakořenila, protože pokud by použil násilí, aby ti zabránil v řezání nebo

odstranění révy, bude se mít za to, že ti násilím zabránil v držbě; Pomponius totiž zastává názor, že každý, kdo brání jinému v obdělávání jeho vlastního pozemku, mu brání v tom, aby si jej ponechal v držbě.

5. A opět, když jeden soused něco promítne na pozemek druhého a tvrdí se, že se tak stalo bez jakéhokoli práva, podívejme se, zda interdikt Uti possidetis bude k dispozici pro jednoho z nich proti druhému. Cassius uvádí, že ani jeden z nich jej nemůže použít, protože jeden z nich vlastní pozemek a druhý plochu se stavbou na ní.

6. Labeo také říká: "Část mého domu vyčnívá nad tvým. Můžeš proti mně využít interdiktu, když oba vlastníme místo, které je překryto výstupkem? Nebo mohu použít interdikt proti tobě, abych tím snadněji získal do držby výběžek, když ty máš nyní v držbě dům, jehož část tvoří zmíněný výběžek?".

7. Jestliže se však nad domem, jehož jsem vlastníkem, nachází byt, v němž jako vlastník bydlí jiná osoba, Labeo říká, že interdikt Uti possidetis mohu využít já, a nikoli ten, kdo bydlí v uvedeném bytě, a to z toho důvodu, že cokoli je postaveno na půdě, vždy tvoří její část. Labeo říká, že je jasné, že pokud má byt veřejný vchod, není vlastník spodní části domu v jeho držbě, ale bude ji mít v držbě ten, kdo má vchod z ulice. To platí s ohledem na byt s veřejným vchodem. Ale strany, které mají v držbě budovy na pozemku, mají nárok na zvláštní interdikt a žaloby udělené prétozem. Vlastník pozemku je však v případě interdiktu Uti possidetis upřednostněn nejen proti osobě, která má budovu, ale i proti všem ostatním. Přesto bude pretor v souladu s podmínkami nájemní smlouvy chránit toho, kdo má k budově právo. Tento názor zastává i Pomponius.

8. Věřitelé, kteří byli uvedeni do držby z důvodu zachování majetku, nemohou využít interdiktu Uti possidetis; a to je rozumné, protože ve skutečnosti nejsou v držbě. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí pro všechny ostatní, kteří byli uvedeni do držby jako uchovatelé majetku.

9. Pokud můj soused způsobí, že jeho střecha vyčnívá nad můj dům, mohu využít interdikt Uti possidetis, abych ho přinutil ji odstranit.

10. Nemám za to, že držím pozemek násilím, pokud jsem získal pozemek od osoby, která jej získala násilným uchopením držby.

11. V tomto interdikt se vydává rozsudek na částku rovnající se odhadní hodnotě pozemku. Slově "do výše hodnoty nemovitosti" musíme rozumět tak, že znamenají zájem, který měla strana na udržení držby. Servius se však domnívá, že hodnota držby by měla být odhadnuta na stejnou částku jako hodnota nemovitosti; to bychom však v žádném případě neměli připustit, neboť hodnota nemovitosti je jedna věc a hodnota držby je věc druhá.

(4) Týž, O ediktu, kniha LXX.

Závěrem se domnívám, že je třeba říci, že tento interdikt by měl být udělen mezi uživateli, i když si jeden z nich nárokuje uživatelské právo a druhý držbu. Stejně pravidlo by mělo být přijato v případě, že někdo tvrdí, že je držitelem usufruktu. To zastává i Pomponius. Proto by tento interdikt měl být udělen i v případě, kdy jedna osoba tvrdí, že užívá a druhá, že má uživatelské právo k téže nemovitosti.

Tit. 18. Pokud jde o interdikt, který se týká povrchu pozemku.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Praetor říká: "Zakazuji vám bránit v užívání povrchu dotyčného pozemku v souladu s podmínkami nájemní smlouvy nebo smlouvy, a to buď za použití síly, nebo tajně, nebo na základě nejistého titulu. Bude-li podána jakákoli jiná žaloba týkající se povrchu pozemku, vyhovím jí, bude-li prokázán řádný důvod."

1. Každý, kdo má právo užívat povrch pozemku patřícího jinému, je chráněn občanskoprávní žalobou. Pokud si jej totiž pronajal, může podat žalobu na základě nájemní smlouvy; pokud jej koupil, může podat žalobu na koupi proti vlastníkovi pozemku, a pokud ten do něj zasahuje, může být žalován o výši žalobcova podílu. Pokud do jeho práv zasáhne někdo jiný, bude vlastník povinen ho odškodnit a postoupit mu svá práva na žalobu. Bylo však považováno za mnohem vhodnější použít tento zásah a přislíbit jakousi reálnou žalobu, protože nebylo jisté, zda bude možné podat žalobu podle nájemní smlouvy, protože je vždy lepší mít držbu než podat osobní žalobu.

2. V tomto případě se navrhuje dvojí interdikt, stejně jako v případě interdiktu Uti possidetis. Proto praetor chrání toho, kdo uplatňuje právo k povrchu pozemku, interdiktem podobným interdiktu Uti possidetis a nepožaduje od něj nic jiného, než aby měl titul k držbě. Ptá se pouze na jedno, totiž zda získal držbu od svého protivníka násilím, tajně nebo na základě nejistého titulu. V rámci tohoto interdiktu se dodržují všechny formalities, které se vztahují na interdikt Uti possidetis.

3. Když pretor říká: "Bude-li požádáno o jakoukoli jinou žalobu, která se týká povrchu pozemku, vyhovím jí, bude-li prokázán řádný důvod," je třeba tomu rozumět tak, že pokud si někdo pronajal povrch pozemku na krátkou dobu, bude mu skutečná žaloba odepřena. Tato věcná žaloba však bude moci být podána ve prospěch toho, kdo si pronajal povrch pozemku na dlouhou dobu, poté, co byl prokázán řádný důvod.

4. Kromě toho ten, na jehož pozemku byla postavena budova, nepotřebuje ekvitní žalobu, ale má k dispozici žalobu reálnou, která je stejná jako ta, na kterou má nárok za účelem navrácení půdy. Je zřejmé, že pokud chce podat žalobu proti osobě, která má právo ke stavbě, může využít výjimku *in factum*, neboť když někomu přiznáme žalobu, je třeba říci, že je s mnohem větším odůvodněním oprávněn k výjimce.

5. Je-li povrch půdy z držitele vyklizen, bude zcela spravedlivé přijít mu na pomoc na základě ustanovení, které má odkaz na vyklizení, nebo v každém případě žalobou na koupi.

6. Opět z toho důvodu, že věcná žaloba je přiznána každému, kdo má právo k povrchu půdy, je přiznána i proti němu; a je třeba tvrdit, že má právo na jakýsi druh užívání nebo požívání a že jeho právo může být zjištěno prostřednictvím pretenčních žalob.

7. Je třeba si uvědomit, že právo k povrchu půdy lze převést odevzdáním, jakož i odkázat a darovat.

8. Pokud je toto právo ve společném držení dvou osob, přiznáme jim žalobu na rozdělení.

9. Služebnosti jsou rovněž zřízeny pretoriánským právem a řízení o jejich vymáhání lze zahájit prostřednictvím spravedlivých žalob, stejně jako ty, které jsou zřízeny občanským právem. Interdikt, který se na ně vztahuje, bude rovněž platit.

(2) Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXV.

Říkáme, že domy tvoří součást povrchu pozemku, pokud byly postaveny na základě nájemní smlouvy; a vlastnictví k nim v souladu s občanským i přirozeným právem náleží vlastníkovi půdy.

Tit. 19. O interdiktu, který se týká soukromých práv cesty.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Praetor říká: "Zakazuji ti bránit v užívání dotyčné soukromé cesty nebo silnice, jak jsi to dělal v uplynulém roce; ledaže bys je získal do užívání od svého protivníka buď násilím, tajně, nebo na základě nejistého titulu."

1. Tento zákaz je prohibitivní a má na mysli pouze zachování rustikálních služebností.

2. Při udělování tohoto interdiktů přetor nezkoumá, zda má žadatel služebnost uloženou zákonem, či nikoliv, ale pouze to, zda užívá právo cesty po dobu tohoto roku, aniž by použil násilí, nebo tajně, nebo na základě nejistého titulu, a chrání ho, i když v době, kdy je interdikt udělen, nemusí právo cesty užívat. Ať už tedy má na právo cesty nárok, nebo nemá, může se domáhat ochrany přetora, pokud své právo užíval po dobu jednoho roku nebo po přiměřenou dobu, tj. ne méně než třicet dní. Tento požitek se nevztahuje na současnou dobu, neboť ve většině případů nepoužíváme cestu neustále, ale pouze tehdy, když to vyžaduje nutnost. Proto přetor omezil její užívání na dobu jednoho roku.

3. Rok bychom měli počítat zpětně od data interdiktů.

4. Pokud někdo interdikt využije, stačí prokázat jednu ze dvou věcí, a to, že cestu použil buď k chůzi, nebo k jízdě.

5. Julianus říká, že interdikt bude platit ve prospěch žalobce, dokud nevstoupí na cestu, což je pravda.

6. Vivianus velmi správně říká, že tam, kde někdo kvůli nepříjemnostem způsobeným potokem nebo proto, že veřejná cesta byla zatarasena, udělá novou cestu přes pole souseda, se v žádném případě nerozumí, že by ji získal k užívání, i když to dělá často; proto ho interdikt nemůže použít ne z toho důvodu, že cestu užíval na základě nejistého titulu, ale proto, že ji vůbec neužíval. Podle toho se má za to, že neužíval ani jednu z cest, neboť ještě méně užíval tu starou, po které nejezdil z důvodu nepříjemností způsobených potokem nebo proto, že byla zatarasena. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i v případě, že se nejednalo o veřejnou silnici, ale o soukromou cestu, která byla zatarasena, neboť v tomto případě je otázka stejná.

7. Pokud nájemce, host nebo kdokoli jiný udělá cestu přes cizí pozemek, bude se mít za to, že ji vlastník užíval, a proto bude mít nárok na interdikt; o tom se zmínil i Pedius, který dodal, že pokud neví, přes čí pozemek prošel, ponechá si služebnost.

8. Kdybych však udělal cestu přes pozemek, o němž si můj přítel myslí, že mu patří, bude se rozumět, že má nárok na interdikt ve svůj prospěch, a ne v můj.

9. Jestliže někdo neužíval právo cesty v uplynulém roce z důvodu inundace, ale užíval ji v roce předchozím, může využít tohoto interdiktu změnou data a bude mít nárok na úplnou restituci podle klauzule interdiktu, "pokud se mi zdá, že je k tomu nějaký dobrý důvod".

Pokud mu však bylo v užívání práva cesty zabráněno násilím, Marcellus se domnívá, že mu musí být přiznána úplná restituce. Kromě toho lze interdikt se změněným datem použít i v jiných případech, v nichž je strana obvykle oprávněna požadovat úplnou restituci.

10. Je třeba také poznamenat, že v případě, kdy je mému protivníkovi přiznán odklad a můj případ podle interdiktu tím bude poškozen, je jen spravedlivé, aby bylo datum interdiktu změněno.

11. Jestliže jsem vám převedl na základě prekludovaného práva pozemek, k němuž náleží právo cesty, a vy požádáte vlastníka sousedního pozemku drženého na základě prekludovaného práva, aby vám povolil užívat uvedené právo cesty, bude vám bránit výjimka, pokud budete chtít použít interdikt proti tomu, koho jste požádal o povolení užívat právo cesty na základě prekludovaného práva? Lepší názor je, že vám bude bráněno; a to lze vyvodit z toho, co řekl Julianus ve stejném případě. Ptá se totiž, že kdybych ti na základě prekarizovaného titulu převedl pozemek, k němuž náleží právo cesty, a ty bys získal právo užívat cestu na základě prekarizovaného titulu, mohu přesto využít interdiktu, protože jelikož mě prekarizovaný titul nezavazuje, tak se nepovažuji za držitele ničeho, co bys mohl učinit na základě takového titulu. Neboť kdykoli můj nájemce nebo osoba, které jsem pozemek převedl na základě prekarizovaného titulu, užívá cestu, jsem srozuměn s tím, že ji užívám; z tohoto důvodu zcela správně říkám, že ji užívám. Proto říká, že výsledek bude takový, že pokud jsem získal právo cesty na základě prekarizovaného titulu a poté jsem vám pozemek převedl na základě téhož titulu, a přestože jste po cestě jezdili v domnění, že právo náleží mému pozemku, interdikt nemohu použít já a ne bezdůvodně se bude mít za to, že jsem cestu užíval na základě prekarizovaného titulu, neboť by se nemělo přihlížet k vašemu názoru, ale k mému. Domnívám se však, že interdiktu můžete využít, ačkoli Julianus v tomto ohledu nic neříká.

12. Jestliže někdo užíval právo cesty po výše uvedenou dobu jednoho roku, aniž by použil násilí nebo jednal tajně nebo se opíral o nejistý titul, ale od té doby ji neužíval nebo tak činil tajně nebo na základě nejistého titulu, podívejme se, zda to bude na újmu jeho právům. Lepší názor je, že je to nijak nepoškodí, pokud jde o interdikt.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXVI.

Jakékoli řádně nabyté právo nemůže zaniknout nebo se změnit jakoukoli vadou, která může nastat.

(3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Labeo odkazuje na následující případ, a sice: "Užíváš-li právo cesty, které jsi ode mne legálně získal, a já prodám pozemek, na němž je toto právo uloženo, a kupující ti poté zabráni v jeho užívání, ačkoli tě lze považovat za tajného uživatele, pokud jde o něj (neboť každý, kdo užívá právo poté, co mu to bylo zakázáno, ho užívá tajně) ; přesto bude interdikt platit ve váš prospěch po dobu jednoho roku, protože během tohoto roku existovala doba, kdy jste právo užíval bez použití násilí, nebo aniž byste tak činil tajně, nebo pod nejistým titulem. "

1. Je třeba poznamenat, že se má za to, že osoba užívá právo cesty tajně, nejen když jí to bylo zakázáno, ale také když je užívá poté, co jí to bylo zakázáno tím, od koho právo nabyla. Je zřejmé, že pokud jsem nevěděl, že mu bylo užívání zakázáno, a nadále ho užívám, je třeba říci, že mi nevznikne škoda.

2. Pokud někdo získal užívání práva cesty prostřednictvím mého zástupce tím, že použil násilí, jednal tajně nebo ji drží na základě nejistého titulu, mohu mu v užívání zabránit a on nemůže využít zákazu, protože ten, kdo ji drží na základě vadného titulu získaného prostřednictvím mého zástupce, se považuje za držitele, který ji má ode mne násilím, tajně nebo na základě nejistého titulu.

Pedius říká, že pokud někdo některým z těchto způsobů nabyl držbu od osoby, kterou vystřídal dědictvím, koupí nebo na základě jiného titulu, platí stejné pravidlo. Neboť tam, kde nastupujeme na práva jiných, není spravedlivé, abychom byli poškozeni něčím, co nepoškodilo toho, koho jsme vystřídali.

3. Při tomto zásahu se přihlíží k hodnotě zájmu, který měl účastník na tom, že mu nebylo bráněno v užívání práva cesty.

4. Máme za to, že služebnosti užíváme prostřednictvím svých otroků, nájemců, přátel nebo hostů, a to téměř všichni ti, kteří služebnosti drží naším jménem. Julianus však říká, že služebnost není zachována pro vlastníka nemovitosti prostřednictvím uživatele a že tento zásah nebude ležet ve prospěch vlastníka prostřednictvím uživatele.

5. Julianus také říká, že pokud mám na tvém pozemku užívací právo, jehož vlastnictví ti skutečně náleží, a oba procházíme přes pozemek souseda, můžeme oba využít tohoto interdiktu.

Pokud by uživateli bránil v užívání jeho práva cizí člověk nebo vlastník, nebo by mu v tom bránil uživatel, interdikt se uplatní; lze jej totiž použít proti komukoli, kdo zasahuje do práva cesty.

6. Tento interdikt bude platit i ve prospěch toho, kdo získá držbu pozemku z důvodu darování.

7. Tam, kde někdo koupí pozemek na můj příkaz, je naprosto spravedlivé, aby mi byl tento interdikt udělen, aby ten, kdo koupil pozemek na můj příkaz, mohl užívat svého práva.

8. Pokud však někdo koupí užívací právo nebo užívání pozemku, nebo mu bude odkázán či převeden, bude mít nárok na tento interdikt.

9. Dále každý, na koho byl pozemek převeden věnem, může zahájit řízení podle tohoto interdiktu.

10. A obecně je třeba říci, že důvod pro tento interdikt bude existovat ve všech případech, kdy bylo právo cesty získáno prodejem nebo jinou smlouvou.

11. Praetor říká: "Zakazuji, aby ti někdo násilím bránil opravit cestu nebo stezku a uvést ji do stejného stavu, v jakém byla, když jsi ji užíval v posledním roce, pokud jsi ji neužíval za použití násilí, tajného jednání nebo na základě nejistého titulu. Každý, kdo chce využít tohoto zákazu, musí svému protivníkovi poskytnout záruku za případnou škodu, která by mohla vzniknout jeho zaviněním."

12. K zavedení tohoto interdiktu vedlo také veřejné blaho, neboť bylo jedině správné, aby byl interdikt vyhlášen ve prospěch toho, kdo užívá právo cesty, aby mu bylo umožněno opravit cestu. Neboť jak může někdo pohodlně užívat cestu nebo stezku, pokud ji neopraví? Jakmile se totiž cesta poškodí, ten, kdo má právo cesty, ji může užívat a požívat s menším užitkem.

13. Tento interdikt se liší od předchozího, protože k tomu poslednímu se mohou uchýlit všichni, kdo cestu užívali po dobu jednoho roku; ale tohoto interdiktu mohou využít pouze ti, kdo cestu užívali po dobu jednoho roku a navíc mají právo ji opravit. Toto právo však náleží tomu, komu náleží služebnost. Proto každý, kdo využívá tohoto interdiktu, musí prokázat dvě věci: za prvé, že cestu užíval po dobu jednoho roku, a za druhé, že má právo na služebnost, neboť pokud neprokáže ani jednu z nich, interdikt se neuplatní. Ani to není nerozumné, neboť pokud ten, kdo chce užívat právo cesty, dokud nebude prokázán jeho nárok na služebnost, nepředloží důkaz, co ztratil ten, kdo mu trpí to, co již rok dělal? Kdo však chce opravit cestu, podniká něco nového a nemělo by mu být dovoleno, aby se o to pokoušel na cizím pozemku, pokud neprokáže, že má na služebnost skutečně nárok.

14. Kromě toho se může stát, že někdo má právo procházet a jezdit přes pozemek jiného, ale nemá právo opravovat cestu, protože při udělení služebnosti mohlo být výslovně stanoveno, že právo opravovat cestu nezahrnuje; nebo to mohlo být učiněno tak, že pokud by ji oprávněný chtěl opravit, bylo by mu to dovoleno pouze určitým způsobem. Proto praetor velmi správně říká v souvislosti s opravami: "Zakazuji, aby vám někdo bránil v opravě cesty, na což máte právo." Tedy v rozsahu, v jakém je vám to dovoleno v souladu s podmínkami zřízené služebnosti.

15. Pod pojmem "oprava" rozumíme uvedení cesty do původního stavu, to znamená, že se nesmí rozšiřovat, prodlužovat, snižovat ani zvyšovat, neboť něco jiného je oprava cesty a něco zcela jiného je její výstavba.

16. Labeo si klade otázku, zda pokud někdo chce postavit nový most za účelem opravy silnice, zda by mu to mělo být povoleno. Říká, že by mu to mělo být povoleno, protože stavba tohoto druhu je součástí opravy silnice. Domnívám se, že názor Labea je správný; za předpokladu, že by se tak nestalo, nemohlo by se po silnici pohodlně cestovat tam a zpět.

4. Venuleius, Interdicts, kniha I.

Staří výslovně dodávali, že by se nemělo používat násilí, aby se někomu zabránilo přinést materiál vhodný k opravě cesty. Toto ustanovení je nadbytečné, neboť kdo nedovolí přivést materiál, bez něhož nelze silnici opravit, je považován za toho, kdo používá násilí, aby zabránil opravě.

(1) Jestliže však někdo, kdo může materiál potřebný k opravě přivést kratší cestou, dá přednost tomu, aby jej přivezl delší cestou, aby tak vystavil toho, kdo je povinen ze služebnosti, obtěžování, lze proti němu beztretně použít násilí, protože je to on sám, kdo brání opravě silnice.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha XX.

Je zřejmé, že pokud někdo brání hromadění materiálu, používá sílu k tomu, aby zabránil provedení opravy.

1. Jestliže někdo, který může materiál převážet přes jinou část pole, aniž by tím způsobil vlastníkovu pozemku nějaké nepříjemnosti, jej převáží přes jinou část, bylo zcela správně rozhodnuto, že lze použít sílu, aby mu v tom bylo zabráněno.

2. Není pochyb o tom, že tento zákaz může být udělen nejen samotné osobě, které bylo zasahováno, ale také jejím nástupcům. Bude rovněž udělena ve prospěch i v neprospěch nabyvatele.

3. Má-li někdo služebnost, která nebyla zřízena zákonem, ale kterou užíval po dlouhou dobu, skutečnost, že ji užíval po delší dobu, ho bude opravňovat k uplatnění tohoto interdiktů.

4. Ten, kdo chce využít tohoto interdiktů, by měl svému protivníkovi poskytnout jistotu proti újmě, která by mohla být způsobena jeho jednáním.

(6) Paulus, O ediktu, kniha LXVI.

Jako ten, kdo užíval služebnost bez vadného titulu, neutrpí újmu na svých právech, i když ji v uplynulém roce užíval na základě vadného titulu, tak podobně nebude poškozen kupující nebo dědic, jestliže užíval služebnost na základě vadného titulu, jestliže ji prodávající nebo zůstavitel užíval na základě dobrého titulu.

7. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Jestliže někdo prošel tvým pozemkem sem a tam, aniž by použil násilí, nebo aniž by jednal tajně, nebo pod nejistým titulem, a přesto tak učinil bez jakéhokoli práva, ale s úmyslem neprojit pozemek, pokud by mu to bylo zakázáno; tento interdikt za těchto okolností nebude platit, neboť aby to bylo možné, musí mít uvedená osoba k pozemku nějaké právo.

Hlava 20. Pokud jde o edikt, který se týká vody používané každý den a takové, která se používá pouze v létě.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

(2) Praetor říká: "Zakazuji, aby proti vám bylo použito násilí, které by vám bránilo vést dotyčnou vodu stejným způsobem, jakým jste ji vedli v uplynulém roce, pokud jste tak nečinili ani násilím, ani tajně, ani na základě nejistého titulu." (2) V tomto případě se jedná o to, abyste si mohli vzít vodu, o kterou se jedná, do vlastnictví.

1. Tento zákaz je zákazem, někdy restitučním, a vztahuje se na vodu v denním užívání.

2. Voda v denním užívání není taková, která se užívá neustále, nýbrž je to taková, kterou může každý užívat každý den, pokud si to přeje; i když někdy, ačkoli to nemusí být vhodné, ji člověk může v zimě provozovat, přesto má právo tak činit.

3. Existují dva druhy služebností vztahujících se k vodě, jedny pro její každodenní užívání a druhé pro její užívání v létě. Ta, kterou lze užívat každý den, se liší od té, která se užívá v létě, neboť první je taková, která se vede neustále jak v létě, tak v zimě, i když se někdy neužívá. To, co se nazývá vodou ke každodennímu použití, má svou služebnost rozdělenou podle časových intervalů. To, co je určeno k užívání v létě, je takové, které je vhodné užívat pouze v tomto ročním období, jako

jsme zvyklí mluvit o letním oblečení, letoviscích a letních táborech, které využíváme příležitostně v zimě, ale z větší části v létě. Domnívám se, že vodu, která se používá v létě, a tu, která je určena ke každodennímu použití, je třeba rozlišovat s ohledem na záměr stran a povahu míst, kde se používá; je-li totiž taková, že ji lze vést vždy, ale používám ji pouze v létě, je třeba říci, že jde o letní vodu. Navíc, pokud ji lze vést pouze v létě, jedná se rovněž o letní vodu. Jsou-li místa taková, že podle jejich povahy může být voda zavedena pouze v létě, musí platit, že se bude správně nazývat letní vodou.

4. Když se v interdiktů uvádí: "jak jste vodu prováděli během uplynulého roku", neznamena to každý den, ale třeba jen jeden den nebo noc během celého roku. Denní voda je tedy taková, kterou lze provádět každý den v zimě nebo v létě, i když mohou být období, kdy se neprovádí. Letní voda je taková, která může být prováděna každý den, ale používá se pouze v létě, a ne v zimě; ne proto, že by to v zimě nešlo, ale proto, že to tak obvykle není.

5. Praetor v tomto interdiktů opět mluví pouze o vodě, která teče nepřetržitě, neboť vodu nelze vést, pokud její tok není stálý.

6. Ačkoli jsme uvedli, že se tento interdikt týká pouze vody, která teče nepřetržitě, vztahuje se i na takovou, kterou lze vést. Existuje totiž určitá voda, která sice teče nepřetržitě, ale přesto nemůže být vedena; jako například voda ze studní a taková, která je tak hluboko pod zemí, že ji nelze vynést na povrch, aby byla užitečná. Pro čerpání takové vody, kterou nelze vést, lze zřídít služebnost.

7. Má se za to, že tyto zákazy s odkazem na vodu a prameny se vztahují pouze na vodu, která je čerpána z pramene, a nikoliv odkudkoliv jinde, neboť na vodu tohoto druhu lze podle občanského práva uvalit služebnost.

8. Zdrojem vody je místo, kde voda vzniká, a je jím samotný pramen, pokud voda pochází z pramene. Pochází-li však z řeky nebo jezera, považují se za její pramen první části příkopu, jímž je odváděna z uvedené řeky nebo jezera do kanálu. Jestliže se voda, prosakující zemí, poprvé objeví na tom či onom místě, je zřejmé, že místo, kde poprvé vyvěrá ze země, musíme nazývat jejím pramenem.

9. A bez ohledu na to, jakým způsobem může být právo na vodu stanoveno, je třeba konstatovat, že se tento zákaz uplatní.

10. Jestliže však právo na vodu nikomu právně nenáleží, ale on se domnívá, že má zákonné právo ji vést, a činí tak, neboť v tomto případě nejde o právní, ale o faktický omyl, je třeba konstatovat, a taková je i naše praxe, že je oprávněn využít tohoto interdiktů; stačí totiž, když se domníval, že má zákonné právo vodu vést, a nečinil tak ani násilím, ani tajně, ani na základě nejistého titulu.

11. Nabízí se otázka, zda se tyto interdikty vztahují pouze na vodu, která se používá k zavlažování půdy, nebo zda se vztahují na veškerou vodu, i takovou, která se používá pro naše potřeby a pohodlí. Podle naší praxe se domníváme, že se vztahují na

všechny druhy vody. Proto se tento interdikt bude vztahovat i na případy, kdy si někdo bude chtít přivést vodu do svých domů ve městě.

12. Kromě toho Labeo říká, že i tam, kde jsou některé akvadukty, které nepatří k zemi, protože je může používat kdokoli, bude interdikt přesto platit.

13. Labeo také říká, že i kdyby prétor v tomto interdiktu měl na mysli studenou vodu, přesto by se interdikty neměly odmítat tam, kde jde o teplou vodu, protože používání vody tohoto druhu je nezbytné, neboť se někdy používá místo studené vody při zavlažování polí. Kromě toho je na některých místech teplá voda pro účely zavlažování nezbytná, jako například v Hieropolí, neboť je známo, že Hieropolité zavlažují své pozemky v Asii teplou vodou. A i když voda tohoto druhu nemusí být pro účely zavlažování nezbytně nutná, přesto nikdo nepochybuje o tom, že se tyto zákazy za takových okolností uplatní.

14. Důvod pro tento zákaz bude existovat bez ohledu na to, zda se voda nachází ve městě nebo mimo něj.

15. Je však třeba chápat, že prétor nařizuje, aby voda byla vedena stejným způsobem, jakým byla vedena v uplynulém roce, tudíž to nemůže být provedeno ve větším množství nebo na jiném místě. Proto pokud je voda, kterou chce někdo vést, jiná než ta, kterou vedl v uplynulém roce, nebo pokud byla stejná a chce ji vést jinou částí svého pozemku, může mu v tom být zabráněno silou.

16. Labeo říká, že každá část pozemku, přes kterou je voda vedena, má nárok na užitek ze služebnosti. Pokud tedy žalobce koupil sousední pole a chce vést vodu, kterou používal v uplynulém roce, na pole, které nedávno koupil, může legálně využít tohoto zákazu, jako je tomu v případě práva cesty; takže když jednou vstoupil na svůj vlastní pozemek, může vstoupit na druhý, kamkoli se mu zlíbí, pokud mu v tom nebrání osoba, od níž byla služebnost vody získána.

17. Dále se nabízí otázka, zda v případě, že někdo smísí jinou vodu s tou, kterou užíval v předchozím roce, mu v tom může být beztrestně zabráněno. Dochoval se názor Ofilia, který se domnívá, že mu v tom lze právně zabránit, ale pouze v místě, kde nejprve nechá vodu natéct do svého kanálu. Ofilius říká, že mu v tom lze legálně zabránit s ohledem na celé jeho právo na vodu. Souhlasím s Ofiliovým názorem, že právo nelze rozdělit, protože násilí nelze použít s odkazem na část vody, kde se to nevztahuje na celou vodu.

18. Trebatius zastává názor, že pokud je k napajedlu nahnán větší počet dobytka, než má vlastník právo tam vzít, může být všem zabráněno v příchodu, protože ti, kteří byli přidáni k dobytku, který měl právo pít, zruší právo všech na využití výsady. Marcellus však říká, že pokud ten, kdo má právo vést k napajedlu určitý počet kusů dobytka, jich vede více, nemělo by mu být bráněno přivést všechny. To je pravda, protože dobytek lze oddělit.

19. Aristo se domnívá, že tento zákaz je oprávněněn použít pouze ten, kdo se domnívá, že na to má právo; a nikoli ten, kdo dobře ví, že takové právo nemá, a přesto ho využívá.
20. Říká také, že ten, kdo během uplynulého roku provozoval vodu bez použití násilí nebo tajně nebo na základě nejistého titulu, ale jehož užívání během části téhož roku podléhalo jedné nebo druhé z těchto vad, může stále správně užívat tento interdikt pro dobu, kdy tak činil a žádná taková vada neexistovala, je třeba brát v úvahu; protože je pravda, že během uplynulého roku existovala doba, kdy užíval služebnost bez použití násilí nebo jednal tajně nebo se opíral o nejistý titul.
21. Vyvstala otázka, zda tam, kde někdo vedl vodu po delší dobu než rok a během následující doby, tj. během roku, voda tekla sama od sebe, aniž by ji vedl, zda by byl důvod k tomuto zásahu. Severus Valerius říká, že interdikt bude platit v jeho prospěch, protože se má za to, že vodu vedl, ačkoli přísně vzato nelze tvrdit, že tak skutečně učinil.
22. Byla také položena otázka, zda pokud by se někdo domníval, že má právo vést vodu každý druhý den, a vedl ji pouze jeden den, zda by se dalo považovat za to, že tak činil řádně a aniž by klamal vlastníka pozemku, na němž voda vznikla, takže by byl oprávněněn využít tohoto interdiktu. Neboť pretor říká: "jak jsi vedl vodu v uplynulém roce", tj. ve střídavých dnech, není rozdíl v tom, zda voda měla být vedena každý pátý den, nebo každý druhý den, nebo denně, pokud jde o toho, kdo chce využít interdiktu; neboť vzhledem k tomu, že postačí, aby byla voda v uplynulém roce odváděna pouze jeden den, není rozhodující, jaké právo na její odvádění daná osoba má, neboť pokud by někdo, kdo má právo odvádět vodu každý pátý den, chtěl využít interdiktu s tvrzením, že má právo odvádět vodu každý druhý den, bude uznáno, že na to nemá právo.
23. Kromě toho je třeba poznamenat, že pokud vám protivník při provádění vody zakáže její provádění a vy mezitím ztratíte právo ji provádět, můžete prostřednictvím tohoto interdiktu dosáhnout restituce tím, že získáte zpět to, o co jste přišli. Domnívám se, že tento názor je správný.
24. Pokud byste prodali a vydali pozemek, na kterém jste zvyklí provozovat vodní hospodářství, můžete stále využít interdiktu.
25. Tento interdikt bude platit proti každému, kdo mi brání ve vedení vody, a je jedno, zda má vlastnictví pozemku, nebo ne, protože bude stále odpovědný podle interdiktu, neboť poté, co se služebnost jednou stala účinnou, lze ji uplatnit proti komukoli a komukoli.
26. Vznikne-li spor mezi dvěma soupeři (tj. mezi dvěma osobami, které vedou vodu stejným kanálem), pokud jde o vodu, a každý z nich bude tvrdit, že má výlučné právo, bude v jejich prospěch platit dvojí interdikt.

27. Labeo se domnívá, že na základě tohoto interdiktů bude člověku znemožněno, aby na pozemku, přes který je voda vedena, cokoli stavěl, aby tam kopal nebo sázel, aby kácel stromy nebo aby stavěl jakékoli budovy, jimiž by voda, kterou v uplynulém roce vedl na základě dobrého titulu přes váš pozemek, mohla být znečištěna, zkažena, zkažena nebo znehodnocena. Říká, že podobným způsobem lze interdikt použít i v případě letní vody.
28. Pokud se někdo vzdá práva čerpat vodu, bude toto vzdání se platné.
29. Praetor dále říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí, které by vám zabránilo čerpat vodu, jak jste to dělali v uplynulém létě, bez použití síly nebo tajně či na základě nejistého titulu. Tento interdikt uděluji dědicům, nabyvatelům a pretoriánským držitelům majetku."
30. Tento interdikt se vztahuje na letní vodu.
31. Protože jsme uvedli, že existuje rozdíl mezi vodou používanou pouze v létě a vodou, která může být používána denně, je třeba také poznamenat, že existuje rozdíl mezi interdikty; neboť ten, který se vztahuje na vodu používanou denně, obsahuje následující doložku: "Jak jste s vodou nakládali v uplynulém roce," a ten, který se vztahuje na vodu používanou pouze v létě, obsahuje následující doložku: "Jak jste s ní nakládali v uplynulém létě". To není nepřiměřené, neboť vzhledem k tomu, že dotyčná osoba v zimě vodu nepoužívala, měla by se vztahovat nikoli k současnému létu, ale k létu předchozímu.
32. Učení lidé rozhodli, že léto začíná od jarní rovnodennosti a končí podzimní rovnodenností. Proto se léto a zima dělí obdobím šesti měsíců.
33. Poslední léto se počítá ze srovnání dvou letních období.
34. Z tohoto důvodu, je-li během léta vydán interdikt, zahrnuje někdy období rok a šest měsíců. To se stává tam, kde je voda vedena na začátku jarní rovnodennosti a interdikt je vydán během následujícího léta, v den před podzimní rovnodenností. Pokud je tedy vydán v zimě, období zahrnuje dva roky.
35. Pokud byl někdo zvyklý vést vodu pouze v zimě, a ne v létě, může využít interdiktů.
36. Na dostupný interdikt má nárok každý, kdo vedl vodu během letošního léta, a nikoliv během léta předchozího.
37. Pretorián říká: "Dědicům, nabyvatelům a pretoriánským držitelům majetku uděluji interdikt." V případě, že se jedná o dědice, nabyvatele a pretoriánské držitele majetku, je interdikt na místě. Je třeba poznamenat, že tato slova se týkají nejen

vody užívané během léta, ale také té, která je užívána každý den, neboť stejně jako se interdikty udělují dědicům s ohledem na právo cesty, tak se pretor domníval, že by měly být uděleny i tyto.

38. Pretor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k zabránění tomu, aby někdo, komu bylo přiznáno právo vést vodu z nádrže na jeho pozemku. Kdykoli by měl být vydán interdikt s odkazem na stavbu nějakého díla, nařídím, aby byla poskytnuta jistota proti hrozící újmě."

39. Bylo nutné navrhnout tento interdikt, neboť vzhledem k tomu, že předchozí interdikty se vztahují na osoby, které vedou vodu z jejího zdroje z důvodu, že byla zřízena služebnost, nebo proto, že se domnívají, že se tak stalo, zdálo se být spravedlivé, aby byl interdikt vydán tomu, kdo vede vodu z nádrže, tj. z nádoby, která obsahuje vodu pro veřejnou potřebu a která je označena jako nádrž.

40. Pokud je uděleno povolení k vedení vody z nádrže, měl by být udělen interdikt.

41. Kromě toho bude uděleno povolení k vedení vody z nádrže, potoka nebo z jiného veřejného místa.

42. Toto povolení uděluje císař a nikdo jiný nemá právo je udělit.

43. Toto právo se někdy uděluje k pozemkům a někdy k osobám. Je-li uděleno k pozemku, nezaniká smrtí zúčastněné strany; je-li však uděleno osobám, zaniká jejich smrtí, a proto nepřechází na jiného vlastníka pozemku ani na dědice či jiné nástupce.

44. Je zřejmé, že právo může uplatnit ten, na koho přešlo vlastnictví pozemku. Prokáže-li totiž, že voda náleží jeho pozemku a tekla jménem toho, jehož vlastnictví na něj přešlo, může nepochybně získat právo na její vedení; nejde totiž o laskavost, ale o nespravedlnost, pokud by ji nezískal.

45. Měli bychom si také uvědomit, že v tomto interdiktu je celá otázka převodu práva k vodě rozhodnuta. Tento interdikt totiž není pouze předběžný, jako jsou ty dříve popsány, ani se netýká pouze dočasné držby, ale zúčastněná strana si právo buď nechala postoupit, nebo ne, a interdikt celou záležitost účinně vyřeší.

(2) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXII.

Mám-li právo vést vodu ve dne nebo v noci, nemohu tak činit v jinou dobu, než v jakou jsem oprávněn ji vést.

.3. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Přijali jsme pravidlo, že vodu lze vést nejen k zavlažovacím účelům, ale také pro užitek dobytka, a dokonce i pro potěšení.

1. Několik osob může vést vodu z řeky, pokud tím nezpůsobí škodu svým sousedům, nebo dokonce těm, kteří jsou na protějším břehu, pokud se tok zužuje.
2. Pokud jsi vedl vodu z veřejné řeky a ta opustí své koryto, nemůžeš ji následovat, i když místo, kde nyní teče, patří mně, protože na tomto pozemku nebyla služebnost uložena. Můžete však na ni navázat, pokud by řeka postupně přitékala k vašemu pozemku naplaveninami, protože celá lokalita podléhá služebnosti vedení vody z řeky. Pokud však řeka po změně svého koryta začne obtékat pozemek, nemůžete na něj pak navázat, protože opuštěné koryto nepodléhá služebnosti, která se v důsledku toho přerušuje.
3. Voda, která vzniká v potoce, se mlčky považuje za b $\$$ ve prospěch toho, kdo ji odtud vede.
4. Akvadukt, jehož vznik je mimo paměť člověka, se považuje za právoplatně zřízený v místě, kterým prochází.
5. Ten, kdo je oprávněn vést vodu ke každodenní potřebě, může do potoka umístit potrubí nebo udělat cokoli jiného; pokud tím nezpůsobí škodu na pozemku svého souseda nebo nezasahuje do práva jiných užívat vodu z téhož zdroje.
6. Každý, kdo má právo vést vodu, může také legálně vést jinou vodu nad ním pomocí vodovodu postaveného na břehu, pokud tím nezpůsobí škodu vodovodu pod ním.

4. Julianus, Digesty, kniha XLI.

Luciu Titovi jsem udělil privilegium vést vodu z mého pramene. Vystala otázka, zda mohu udělit Maevioví právo vést vodu stejným akvaduktem. Pokud se domníváš, že toto právo může být uděleno dvěma osobám, aby ji vedly stejným akvaduktem, jak by měly tohoto práva využít? Odpověď zněla, že tak jako lze právo cesty udělit několika osobám společně nebo jednotlivě, tak podobně jim lze právoplatně udělit právo vést vodu. Pokud se strany mezi sebou nedohodnou, jakým způsobem jej mají využívat? Nebude nespravedlivé přiznat jim praetorskou žalobu, stejně jako mnohé autority rozhodly, že taková žaloba může být přiznána v rozdělení několika osobám, které mají právo užívat užívací právo.

5. Týž, O Miniciovi, kniha IV.

Je stanoveno, že užívání vody lze rozdělit nejen podle ročních období, ale i podle míry. Jedna osoba může mít právo vést ji ke každodennímu užívání a jiná ji může vést v létě, takže v létě bude voda rozdělena mezi ně a v zimě ji může vést jen ten, kdo má právo na její každodenní užívání.

1. Mezi dvěma osobami, které mají právo na výsadu vést vodu stejným akvaduktem v různých hodinách, bylo dohodnuto, že hodiny pro její používání se budou měnit. Pokud ji vedly po delší dobu, než bylo nutné, jak stanovila služebnost, takže ji ani jedna z nich nepoužívala ve stanovené době, na kterou jí byla poskytnuta, ptám se, zda ztratily právo na její užívání. Bylo popřeno, že by ho ztratili.

6. Neratius, Pergameny, kniha III.

Když už zkoumáme interdikt, které se týká vody užívané v létě, domníváme se, že bychom měli nejprve určit, co je to letní voda, ohledně níž se obvykle uděluje interdikt vztahující se k předchozímu období; to znamená, zda by se mělo rozhodnout, že letní voda je taková, kterou má někdo právo užívat pouze v létě, zda by se měl brát v úvahu úmysl toho, kdo má právo ji v tomto období vést; zda toto určení závisí na povaze samotné vody, která může být vedena pouze v létě, nebo zda by se měl brát v úvahu prospěch míst, kam je vedena. Proto bylo rozhodnuto, že voda je správně takto nazývána s ohledem na dvě věci; totiž na její povahu a na užitek pozemků, po nichž je vedena; takže je-li její povaha taková, že může být vedena pouze v létě, i když je to žádoucí i v zimě; nebo pokud její povaha umožňuje, aby byla vedena v kterémkoli ročním období, a užitek pro místa, kam je vedena, vyžaduje její užívání pouze v létě osobami, které jsou k tomu oprávněny, je zcela správně nazývána letní vodou.

(7) Paulus, Rozhodnutí, kniha V.

Je-li řízení zahájeno s odkazem na právo cesty nebo právo vést vodu, musí být poskytnuta jistota, že dokud se žalobce bude snažit prokázat své právo na služebnost, nebude mu bráněno ve vedení vody nebo užívání práva cesty. Pokud však popírá, že jeho protivník má právo užívat právo cesty nebo vést vodu, měl by bez obav ze ztráty služebnosti poskytnout jistotu, že ji nebude užívat, dokud nebude věc rozhodnuta.

8. Scaevola, Poznámky.

Ten, kdo je oprávněn k právu cesty přes pozemek za účelem vedení vody, smí přes jakoukoli jeho část vybudovat kanál, který si přeje, pokud tím nezasahuje do nějakého jiného vodovodu.

Hlava 21. O interdiktu, který se týká vodovodů.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

(2) Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo proti komukoli použito násilí, aby mu bylo zabráněno opravit nebo vyčistit jakýkoli akvadukt, kanál nebo nádrž, které má právo užívat za účelem vedení vody, za předpokladu, že je neprovádí jinak, než jak to činil během předchozího léta, bez použití násilí nebo tajně či pod nejistým titulem." (2) V tomto případě se jedná o akvadukt, kanál nebo nádrž.

1. Tento zákaz je nesmírně užitečný, neboť pokud nebude nikomu umožněno opravit vodovod, bude mu to působit potíže při jeho užívání.

2. Proto pretor říká: "Akvadukt a kanál." A tak se to děje. Kanál je místo vyhloubené po celé délce a jeho název pochází z řeckého slova, které znamená proudit.

3. Vodní nádrž je místo, z něhož se shlíží dolů a od něhož se odvozují názvy veřejných výstav.

4. Vodovody jsou protikladem příkopů a slouží k odvádění a vytlačování vody z potoka, ať už jsou ze dřeva, kamene nebo z jakéhokoli jiného materiálu. Byly vynalezeny za účelem zadržování a převádění vody.

5. Příkop je místo vyhloubené na břehu potoka a je odvozeno od slova řez, protože se vytváří řezáním; kámen nebo zemina se totiž nejprve rozřeže, aby umožnila přivádět vodu z řeky. Do tohoto interdiktu jsou zahrnuty také jámy a studny.

6. Pretor dále říká: "opravit a vyčistit". Opravit znamená uvést něco, co je poškozeno, do původního stavu. V pojmu "opravit" je zahrnuto příkryt nebo podepřít zesponu, zpevnit, postavit a také odvézt a převézt vše, co je k tomu třeba.

7. Několik autorit zastává názor, že pojem "čistit" se vztahuje pouze na kanál, který je v dobrém stavu, ale je zřejmé, že se vztahuje i na kanál, který potřebuje opravu, neboť často kanál potřebuje jak opravu, tak čištění.

8. Praetor říká: "za účelem vedení vody". To je dodáno z dobrého důvodu, protože opravovat a čistit vodní kanál smí jen ten, kdo jej vytvořil za účelem vedení vody.

9. Tento interdikt bude platit i ve prospěch toho, kdo nemá právo vést vodu, pokud ji vedl buď během předchozího léta, nebo během tohoto roku; stačí totiž, že tak nečinil za použití násilí, tajně nebo na základě nejistého titulu.

10. Chce-li někdo zhotovit kamenný vodovod, který byl předtím pouze prokopán zemí, má se za to, že nemůže legálně využít tohoto zákazu, neboť ten, kdo tak činí, pouze neopravuje vodní tok. Tento názor přijal Ofilius.

11. Z toho vyplývá, že i když si někdo přeje prokopat kanál jiným místem, může mu v tom být beztrestně zabráněno. Toto pravidlo platí také bez ohledu na to, zda kanál sníží, zvýší, rozšíří, zakryje nebo odkryje. Domnívám se však, že mu lze zabránit v jeho změně v jiných ohledech, ale pokud jde o jeho zakrytí a odkrytí, nemyslím si, že mu v tom lze bránit, ledaže by jeho protivník prokázal, že je pro něj výhodné, aby se tak nestalo.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXVI.

Labeo tvrdí, že otevřený vodovod nemůže být změněn na podzemní, protože tím by vlastník pozemku přišel o výsadu napájet svůj dobytek nebo čerpat vodu z uvedeného vodovodu. Pomponius říká, že s tímto názorem nesouhlasí, protože vlastník užívá toto privilegium spíše z náhody než z nějakého práva, které má, ledaže by to byl záměr na počátku, když byla služebnost zřízena.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Servius se však domnívá, že voda, která dříve tekla otevřeným kanálem, je vedena jiným způsobem, je-li následně dopravována kanálem, který je zakrytý; pokud totiž někdo vybuduje dílo, pomocí něhož je voda lépe uchována nebo zadržována, nelze mu v tom beztrestně bránit. Domnívám se, že ve vztahu k potrubí platí opak, ledaže by z toho protistrana měla větší prospěch.

1. Servius a Labeo říkají, že chce-li někdo zhotovit potrubí z kamene, které bylo nejprve prokopáno zemí, a proto nezadrželo vodu, měl by být vyslyšen. Pokud by naopak chtěl změnit kanál, který byl dříve vybudován z kamene, na pouhý příkop skrze zemí, ať už zcela nebo zčásti, nelze mu v tom bránit. Zdá se mi, že by měla být povolena každá naléhavá a nezbytná oprava.

2. Pokud by někdo chtěl k vodnímu toku připojit nový kanál nebo nové potrubí, které tam předtím nikdy nebylo, Labeo říká, že se tento zákaz uplatní. My jsme však toho názoru, že v takovém případě by se mělo přihlížet k prospěchu toho, kdo vodu vede, aniž by tím vlastníkovi pozemku působil nějaké obtíže.

3. Je-li voda vedena do jezera a z něj několika akvadukty, bude tento interdikt platit ve prospěch toho, kdo chce opravit samotné jezero.

4. Tento interdikt se vztahuje na všechny vodovody, ať se nacházejí na veřejných nebo soukromých místech.
5. I když je potrubí určeno k vedení teplé vody, bude tento interdikt k dispozici i tam, kde by měla být provedena jakákoli jeho oprava.
6. Aristo se domnívá, že pretoriánská žaloba bude spočívat tam, kde podzemní potrubí, jímž se odvádí pára do horkých lázní, vyžaduje opravu; a je třeba říci, že interdikt může být použit i v případě tohoto druhu.
7. Tento interdikt se také uděluje stejným osobám ve výše vyjmenovaných případech, v nichž se udělují interdikty s odkazem na vodu.
8. Pokud je někomu, kdo opravuje vodovod, doručeno oznámení, aby upustil od stavby nového díla, bylo velmi správně rozhodnuto, že na to nemusí brát ohled, neboť vzhledem k tomu, že prétor zakazuje, aby proti němu bylo za takových okolností použito násilí, je absurdní, aby mu bylo doručení oznámení o zastavení stavby nového díla bráněno. Je třeba říci, že proti dotyčnému lze nepochybně podat věcnou žalobu z toho důvodu, že neměl právo opravy provádět.
9. Vůbec není pochyb o tom, že ten, kdo opravy provádí, by měl složit jistotu proti hrozící škodě.
10. Ofilius se domnívá, že tento interdikt bude platit ve prospěch každého, komu je bráněno v tom, aby přinesl nebo přepravil jakýkoli materiál potřebný k opravě. To je pravda.

4. Venuleius, Interdikty, kniha I.

Interdikt se uděluje také tam, kde by měly být opraveny akvadukty, a nezkoumá se, zda existuje právo vést vodu, či nikoli. Oprava silnic totiž není tak nutná jako oprava akvaduktů, neboť pokud nebudou opraveny, zastaví se veškeré užívání vody a osoby budou vystaveny smrti žízni. Je zřejmé, že bez opravy akvaduktů nelze získat vodu, ale pokud se neopraví silnice, bude průchod tam a zpět pouze ztížen, a to ještě méně v letním období.

Tit. 22. Ohledně interdiktu, který se týká pramenů.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

(2) Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito síly k tomu, aby vám bylo zabráněno v užívání dotyčného pramene, jehož vodu jste v uplynulém roce užívali bez použití síly nebo tajně či na základě nejistého titulu. Stejný zákaz uděluji i ve vztahu k jezerům, studnám a rybníkům."

1. Tento interdikt byl zaveden ve prospěch toho, komu je bráněno v užívání vody z pramene. Služebnosti se totiž obvykle udělují nejen za účelem vedení vody, ale také za účelem jejího čerpání; a protože ty, které se týkají vedení vody, a ty, které se týkají jejího čerpání, jsou odlišné, udělují se zvlášť i interdikty, které se jich týkají.

2. Kromě toho se tento interdikt uplatní, pokud je někomu bráněno v užívání vody; to znamená, pokud je mu bráněno buď v jejím čerpání, nebo v tom, aby k ní hnal svůj dobytek.

3. Je třeba říci, že totéž pravidlo, které jsme uvedli jako pravidlo, jímž se řídí předchozí interdikty, platí i pro ty, které se týkají osob.

4. Tento interdikt nebude platit v případě cisteren, neboť cisterna nemá věčnou nebo tekoucí vodu. Z toho je zřejmé, že ve všech těchto případech se vyžaduje, aby voda byla tekoucí. Cisterny se však plní deštěm. Závěrem je tedy stanoveno, že interdikt se neuplatní, pokud jezero, rybník nebo studna neobsahují tekoucí vodu.

5. Je zřejmé, že interdikt bude postačovat i v případě, že je komukoli bráněno v užívání cesty umožňující přístup k vodě, kterou je třeba čerpat.

6. Pretor dále říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí, které by vám bránilo opravit a vyčistit dotyčný pramen, abyste si mohli vodu ponechat; za předpokladu, že ji nebudete využívat jiným způsobem, než jste ji využívali v uplynulém roce, bez použití násilí nebo tajně či na základě nejistého titulu."

7. Tento zákaz je stejně výhodný jako ten, který se týká oprav vodovodů; pokud totiž nebude dovoleno pramen čistit a opravovat, nebude k ničemu.

8. Pramen by měl být vyčištěn a opraven za účelem zadržení vody, aby jej mohl kdokoli využívat stejným způsobem, jakým to bylo učiněno v uplynulém roce.

9. Zadržet vodu znamená omezit ji tak, aby nepřetékala a neztrácela se; za předpokladu, že nikomu není dovoleno hledat a otevírat nové prameny, neboť to je novinka oproti tomu, co se dělalo v uplynulém roce.

10. Interdikt lze použít také tam, kde se má opravit nebo vyčistit jezero, studna nebo rybník.

11. Tento interdikt se uděluje všem osobám, které smějí využívat ten, který má vztah k letní vodě.

Hlava 23. O interdiktu, který se týká kanalizace.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Zakazuji, abyste použili násilí proti každému, kdo má právo opravovat a čistit dotyčnou stoku, která je společná jeho i vašemu domu. Nařizuji, aby byla poskytnuta záruka na náhradu případných škod, které by mohly vzniknout v důsledku této práce."

1. Praetor umístil pod tímto titulem dva zákazy, z nichž jeden je zákazový a druhý restituční, a nejprve projednává ten, který je zákazový.

2. Prostřednictvím těchto interdiktů prétor stanoví, že stoky mají být čištěny a opravovány, a oba se vztahují ke zdraví a ochraně měst; špína ve stokách totiž hrozí, že se ovzduší stane morovým a zničí budovy. Stejně pravidlo platí i v případě, že se kanalizace neopravují.

3. Tento interdikt se vztahuje na soukromé stoky, neboť ty, které jsou veřejné, vyžadují péči úředníků.

4. Kanalizace je výkop, kterým se odvádí nečistota.
  5. Prvně zmíněný interdikt je zákazový a sousedovi se jím brání použít násilí, aby zabránil vyčištění a opravě kanalizace.
  6. V pojmu "stoka" jsou zahrnuty jak příkop, tak potrubí.
  7. Z toho důvodu, že oprava a čištění kanalizace se považuje za odkaz na veřejné blaho, bylo rozhodnuto, že klauzule "pokud jste ji neužívali násilím, tajně nebo na základě nejistého titulu" se nepřidává; takže i kdyby ji někdo za takových okolností užíval, přesto by mu nebylo bráněno v opravě nebo čištění kanalizace, pokud by tak chtěl učinit.
  8. Praetor dále říká: "která je společná jeho i vašemu domu". V tomto případě je třeba výrazu "dům" rozumět tak, že označuje každý druh budovy, stejně jako kdyby bylo řečeno "jeho budově a vaší".
- Labeo jde ještě dále, neboť se domnívá, že důvod k tomuto zákazu bude existovat, pokud je mezi oběma stavbami volný prostor a pokud, jak naznačuje, vede kanalizace z domu ve městě na přilehlý pozemek.
9. Labeo se také domnívá, že každý, kdo chce spojit svou soukromou kanalizaci s veřejnou, by měl být chráněn před tím, aby mu v tom bylo zabráněno násilím. Pomponius říká, že pokud si někdo přeje vybudovat stoku, která bude ústít do veřejné kanalizace, nemělo by se mu v tom bránit.
  10. Tam, kde Praetor říká, že "je společná jeho i tvému domu", má na mysli, že směřuje k tvému domu, že se k němu rozšiřuje nebo k němu přichází.
  11. Tento interdikt se vztahuje také na souseda, který je vedle, a také na jiné, vzdálenější, přes jejichž domy dotyčná kanalizace vede.
  12. Z tohoto důvodu Favius Mela říká, že tento interdikt bude platit pro oprávnění kohokoli vstoupit do domu souseda a zabrat jeho dlažbu za účelem čištění kanalizace. Pomponius však říká, že v tomto případě může být uložen trest ustanovení o náhradě škody; to však nebude platit, pokud je výše zmíněná osoba připravena nahradit to, co byla nucena vynést za účelem opravy kanalizace.
  13. Doručí-li mi někdo oznámení o novém díle v době, kdy čistím nebo opravuji svou stoku, zcela správně se má za to, že na toto oznámení nesmím brát ohled a mohu pokračovat v opravě toho, co jsem začal.

14. Praetor však slibuje, že bude dána jistota proti jakékoli škodě, která by mohla vzniknout z vadné práce; neboť stejně jako je dáno povolení opravovat a čistit kanalizaci, tak musí být řečeno, že nesmí být způsobena škoda na cizích domech.

15. Praetor dále říká: "Všude tam, kde bylo na veřejné kanalizaci provedeno nebo do ní umístěno něco, čím by mohlo být narušeno její užívání, uvedete vše do původního stavu. Stejně tak zakazují, aby se s kanalizací něco dělalo nebo se do ní něco házelo."

16. Tento interdikt se vztahuje na veřejnou kanalizaci a zakazuje do ní vhazovat nebo do ní ukládat cokoli, čím by mohlo být škodlivě ovlivněno její užívání.

2. Venuleius, Interdikty, kniha I.

Ačkoli je v tomto interdiktu zahrnuta oprava stávajících stok, a nikoli výstavba nových, Labeo říká, že interdikt by měl být přesto vydán, aby se zabránilo komukoli použít násilí proti jinému, kdo staví stoku, protože jde o stejnou otázku veřejného blaha; stejně jako pretor interdiktem zakázal, aby bylo použito násilí k tomu, aby se někomu bránilo ve stavbě stoky na veřejném místě. Tento názor zastávají také Ofilius a Trebatius. Labeo také říká, že interdiktem by mělo být každému bez zásahu povoleno vyčistit a opravit již vybudovanou stoku; ale že úředník, který má na starosti veřejné cesty, by měl udělit povolení ke stavbě nové.

Tit. 24. Ohledně interdiktu, který se týká prací prováděných násilím nebo tajně.

1. Vivianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Nařizuji ti, abys uvedl do původního stavu vše, co jsi na dotyčném majetku provedl za použití násilí nebo tajně, jakmile bude proti tobě za tímto účelem zahájeno řízení."

- (1) Tento interdikt je restituční a jeho prostřednictvím se zamezuje podvodu těch, kdo se zavázali učinit cokoli násilím nebo tajně, a nařizuje se jim uvést majetek do původního stavu.
- (2) Velmi málo záleží na tom, zda dotyčná strana má právo provést práci, nebo ne; neboť i kdyby ji měla, bude přesto odpovědná podle interdiktu, protože použila násilí nebo jednala tajně; protože by měla chránit svá práva, a ne vymýšlet, jak poškodit její.
- (3) Pak se nabízí otázka, zda může někdo proti této interdiktu namítnout námitku, že žalovaný neudělal nic, k čemu nenabyl práva. Lepší názor je, že mu nebude umožněno využít takovou námitku, neboť se nemůže právně chránit námitkou, když použil násilí nebo jednal tajně.
- (4) Tento zákaz se vztahuje pouze na práci, která je vykonávána na pozemku za použití násilí nebo tajně.
- (5) Podívejme se, co se rozumí pod pojmem použití násilí nebo tajné jednání. Quintus Mucius říká, že za něco, co bylo vykonáno s použitím násilí, se považuje to, co člověk vykoná poté, co mu to bylo zakázáno. Definice Quinta Mucia se mi zdá být úplná.
- (6) Pedius a Pomponius tvrdí, že pokud je někomu zakázáno pokračovat v práci tím, že na ni hodí byt' jen malý kámen, má se za to, že použil násilí; a taková je i naše praxe.
- (7) Cascellius a Trebatius se domnívají, že stejné pravidlo bude platit, pokud bude pokračovat v díle poté, co mu bylo doručeno oznámení za přítomnosti svědků, což je pravda.
- (8) Aristo navíc říká, že násilí užívá i ten, kdo s vědomím, že mu bude odporováno, použije násilí, aby se vyhnul zakazu.
- (9) Stejně tak Labeo říká, že pokud někomu zakáží pokračovat v práci a on toho v mé přítomnosti zanechá, ale poté v práci pokračuje, má se za to, že použil násilí, pokud k tomu nedostal můj souhlas nebo nemá jiný dobrý důvod.
- (10) Pokud někomu brání slabost nebo ho brzdí strach, že tě urazí, nebo někdo, jehož moc je uplatňována ve tvůj prospěch, a z některého z těchto důvodů ti nezakáže pokračovat, nebude se mít za to, že použil násilí. To uvedl i Labeo.
- (11) Říká také, že pokud by tě někdo odradil, když mi chceš zabránit v práci, například zbraní, aniž by z mé strany došlo k podvodnému jednání, a z tohoto důvodu mi v tom nepřijdeš zabránit, nebude se mít za to, že jsem použil násilí.

2. Venuleius, Interdicts, kniha II.

Aby nebylo v moci jiného zhoršit můj stav, aniž bych se tím provinil.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

K tomu, aby se někomu zabránilo v postupu, není nutné, aby dotyčný sám jednal, neboť se právně má za to, že někdo jinému bránil, ať už svým otrokem, nebo svým zástupcem. Stejně pravidlo bude platit, pokud se mu pokusí zabránit mnou zaměstnaný nádeník. Nelze ani namítat, že jednání se obvykle nezískává prostřednictvím toho, kdo je svobodný; překážka totiž dokazuje, že jste ji uskutečnil použitím násilí. A proč by to mělo být pozoruhodné, když já budu oprávněn podat žalobu, i když jste práci vykonal tajně, a proto právo na žalobu nabudu spíše díky protiprávnímu jednání, kterého jste se dopustil, než díky jednání jiného?

(1) Je třeba poznamenat, že není nutné, aby násilí bylo vykonáváno nepřetržitě; poté, co bylo jednou spácháno na začátku, se totiž má za to, že trvá.

(2) Bylo-li uděleno povolení, bude nutné se výjimečně postavit proti tomu, kdo využívá interdiktu.

(3) Kromě toho, kdybych nejen já udělil svolení, ale kdyby je udělil i můj zástupce nebo opatrovník, který spravuje poručenství, nebo kurátor svěřence, nepřičetného nebo nezletilého, je třeba říci, že bude důvod k výjimce.

(4) Nerva tvrdí, že je jasné, že nebude důvod pro výjimku, pokud guvernér nebo nějaký úředník, který má na starosti záležitosti města, povolí, aby se na veřejném místě prováděly práce; říká totiž, že ačkoli mu mohla být svěřena péče o veřejná místa, přesto mu nebylo uděleno právo je převést. To platí pouze v případě, že obecní právo nesvěřuje úředníkovi, který má na starosti záležitosti města, větší pravomoci. Stejně pravidlo je třeba přijmout, pokud právo udělil sám císař nebo někdo, komu udělil pravomoc tak učinit.

(5) Je-li někdo připraven bránit se u soudu proti určitým osobám, které se domnívají, že by mu mělo být zakázáno stavět nějaké dílo, podívejme se, zda se bude mít za to, že od toho upustil použitím násilí. Lepší názor je, že by se mělo mít za to, že tak učinil, pokud nabídne poskytnutí záruky a je připraven hájit své právo. To uvedl i Sabinus.

(6) Opět platí, že je-li někdo připraven poskytnout jistotu proti případné škodě, která by mohla vzniknout, když mu bylo zakázáno pokračovat pouze z tohoto důvodu, nebo proto, že se nebránil, nebo z toho důvodu, že neposkytl jistotu proti hrozící škodě, musí se v důsledku toho říci, že přestal pokračovat v práci za použití násilí.

(7) Cassius říká, že se má za to, že tajně jednal ten, kdo před svým protivníkem zatají, co dělá, a neoznámí mu to, pokud se obával odporu nebo se domníval, že má dobrý důvod se ho obávat.

(8) Aristo se také domnívá, že tajně jedná ten, kdo s úmyslem utajit, co dělá, drží u sebe osobu, o níž se domnívá, že mu bude odporovat, a domnívá se nebo má důvod se domnívat, že bude odporovat tomu, co očekává, že d.o.

4. Venuleius, Interdicts, kniha II.

Servius říká, že se má za to, že jedná tajně, i když si myslí, že nevznikne žádný spor s ohledem na to, co dělá; není totiž nutné dbát na neuvážené mínění a úsudek každého člověka, jinak by na tom byli blázni lépe než moudří lidé.

5. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Kdo vykoná práci jiným způsobem, než jakým ji oznámil, že bude vykonána, nebo oklame toho, kdo měl zájem na tom, aby nebyla vykonána, nebo úmyslně doručí oznámení svému protivníkovi, i když ví, že mu v tom nemůže zabránit, nebo mu to oznámí tak pozdě, že nemůže opustit svůj dům, aby mohl práci přerušit, má se za to, že jednal tajně. Aristo říká, že Labeo tento názor přijal.

(1) Když někdo oznámí, že má být postavena nová stavba, nepovažuje se vždy za tajné jednání, jestliže práci provádí až po oznámení; neboť (podle Labea) by v oznámení měl být uveden jak den a hodina, tak i místo, kde má být práce provedena, a její povaha. Oznámení by nemělo být ani neurčité, ani nejasné, ani by nemělo omezovat protivníka natolik, aby se nemohl dostavit ve stanovené lhůtě, aby zabránil provedení práce.

(2) Není-li nikdo, komu by mohlo být oznámení doručeno, a nedošlo-li k podvodu ze strany osoby, která hodlá práci provést, mělo by být oznámení doručeno přátelům nebo zástupci zúčastněné strany nebo v jejím domě.

(3) Servius však velmi správně uvádí, že postačí oznámit manželovi zájemkyně, že se práce chystá provést, nebo ji provést s jeho vědomím; postačí však i to, že nemá v úmyslu ji před ním zatajit.

(4) Dále říká, že chce-li někdo zřídit nové dílo na veřejném místě, které patří obci, postačí, když bude oznámení doručeno úředníkovi, který má na starosti záležitosti města.

(5) Jestliže někdo v domněnání, že určitý pozemek patří tobě, zatímco ve skutečnosti je můj, podnikne nové dílo s úmyslem zatajit ho před tebou, ale ne přede mnou, interdikt bude ležet v můj prospěch.

(6) Říká také, že pokud se někdo ujme nového díla s úmyslem zatajit je před mým služebníkem nebo mým zástupcem, budu mít nárok na interdikt.

(7) Jestliže někdo, kdo nedoručil oznámení, že se chystá zahájit nové dílo, ale sám byl upozorněn, aby se do něj nepouštěl, a přesto tak učiní, myslím, že lepší názor bude, že použil násilí.

(8) Těmto slovům "co bylo učiněno násilím nebo tajně" je podle Mucia třeba rozumět tak, že jde o to, co jsi učinil ty sám nebo někdo z tvých lidí nebo co bylo učiněno na tvůj příkaz.

(9) Labeo se však domnívá, že v těchto slovech je zahrnut větší počet osob; především totiž zahrnuje dědice osob, které Mucius vyjmenoval.

(10) Říká také, že tento interdikt je k dispozici proti zmocněnci, poručníkovi, kurátorovi a obci nebo syndikovi jako zástupcům dalších stran.

(11) Jestliže se můj otrok ujme nové práce, nemůže být z tohoto důvodu podána žaloba proti mně, ale bude nutné, aby ji vykonával buď mým jménem, nebo svým vlastním; pokud totiž nechám tvého otroka zaměstnat na den a on začne nějakou práci mým jménem, může být z tohoto důvodu zahájeno řízení podle tohoto interdiktu nikoli proti tobě, ale proti mně, na jehož příkaz nebo v jehož jménu byla práce tvým otrokem vykonávána.

(12) Stejně tak v případě, že takovou práci vykonává na příkaz kohokoli, bude tato žaloba směřovat nikoli proti němu, ale proti osobě, jejímž jménem byl příkaz vydán. Pokud by totiž zmocněnec, poručník, kurátor nebo duumvir obce, jednající jménem svým nebo těch, jejichž záležitosti vyřizuje, nařídil vykonání práce, musí být žaloba podána proti tomu, jehož jménem byla tato práce vykonána, a nikoli proti tomu, kdo ji nařídil vykonat. Pokud vám nařídím, abyste nařídili provedení prací, a vy mě poslechnete, měla by být žaloba podána proti vám, a nikoli proti mně.

(13) Protože interdikt je vyjádřen slovy: "co bylo vykonáno násilím nebo tajně", a ne "co jsi vykonal násilím nebo tajně", domnívá se Labeo, že se vztahuje i na jiné osoby než na ty, které jsme uvedli výše.

(14) Naše praxe mě činí odpovědným podle interdiktu Quod m aut clam, ať už jsem vykonal nějakou novou práci nebo nařídil její vykonání.

6. Paulus, O ediktu, kniha LXXVII.

Jestliže ti nařídím, abys postavil nové dílo, a ty nařídíš, aby je udělal někdo jiný, nelze mít za to, že bylo provedeno na můj příkaz; proto budeš odpovědný jak ty, tak i druhá strana. Podívejme se, zda budu odpovědný také já. Lepší názor je, že budu, protože jsem nařídil jinému, aby ji začal. Pokud však někdo z těchto tří nahradí škodu, budou ostatní dva zproštěni.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Pokud by někdo jiný postavil nové dílo bez mého svolení, budu odpovědný jen do té míry, že dovolím, aby bylo zbořeno.

(1) Neratius také říká, že pokud otrok někoho postaví nové dílo za použití násilí nebo tajně, bude podle interdiktů povinen uvést vše do původního stavu na vlastní náklady, nebo to povolit a otroka vydat jako odškodnění. Tvrdí, že je zřejmé, že pokud bude interdikt použit poté, co otrok zemřel nebo byl zcizen, bude jeho pán nucen pouze povolit demolici díla, aby mohl být kupující žalován podle interdiktů o zaplacení nákladů nebo o vydání otroka jako náhradu; bude však zproštěn odpovědnosti, pokud vlastník nového díla vše uvede do původního stavu na vlastní náklady nebo bude proti němu vydán rozsudek, protože tak neučinil. Na druhou stranu, pokud pán otroka buď vše uvede do původního stavu, nebo proti němu bude vydán rozsudek o výši utrpěné škody, bude platit stejné pravidlo. Pokud však otroka opustil pouze z důvodu náhrady škody, lze interdikt správně použít proti vlastníkovému novému dílu.

(2) Julianus říká, že každý, kdo postaví nové dílo před odvoláním výpovědi a v rozporu s tím, co mu bylo zakázáno, bude odpovědný na základě dvou interdiktů, z nichž jeden se bude zakládat na výpovědi, která byla doručena s odkazem na nové dílo, a druhý na použití násilí nebo tajného jednání. Bylo-li provedeno odvolání výpovědi, nemá se za to, že žalovaný jednal s použitím násilí nebo tajně, i když zákaz zůstává zachován; neboť osobě, která poskytla záruku, by mělo být povoleno stavět, protože tím se stává držitelem, a nemělo by se mít za to, že jednala tajně ani před odvoláním výpovědi, ani po něm, neboť nelze mít za to, že ten, kdo doručí výpověď o novém díle, se skrýval nebo byl varován před tím, než způsobil nějaký spor.

(3) Julianus se velmi správně ptá, zda se proti tomuto zakazu nemůže postavit výjimka: "Nevykonat jsi snad toto dílo za použití násilí nebo tajně?". Například já proti tobě použiji interdikt Quod vi aut clam; můžeš mi oponovat výjimkou: "Nevykonat jsi toto dílo násilím, nebo tajně?". Julianus říká, že je naprosto spravedlivé, aby tato výjimka byla udělena; uvádí totiž, že pokud ty něco postavíš násilím nebo tajně a já to násilím nebo tajně zbořím a ty proti mně použiješ tento interdikt, budu mít nárok na výhodu této výjimky. K tomuto postupu by se však nemělo přistupovat, pokud neexistuje dobrý a dostatečný důvod; jinak by se vše mělo odkázat na moudrost soudice.

(4) Gallus pochybuje, zda nelze zasáhnout ještě jinou výjimkou; například když za účelem zabránění rozšíření požáru zdemoluju dům svého souseda a je proti mně zahájeno řízení buď podle interdiktů Quod vi aut clam, nebo o náhradu neoprávněné škody. Gallus si není jistý, zda by měla být použita výjimka "pokud jsi to neudělal, abys zabránil šíření požáru". Servius říká, že pokud to nařídil magistrát, měla by být výjimka udělena, ale soukromé osobě by nemělo být dovoleno dům

zbourat. Pokud však byl nějaký čin spáchán násilím nebo tajně a požár se nerozšířil až k tomuto místu, měla by být odhadnuta výše prosté škody, pokud však dosáhl tohoto místa, měla by být dotyčná strana zproštěna odpovědnosti. Uvádí, že závěr by byl stejný, pokud by byl čin spáchán za účelem zabránění budoucí újmy, neboť vzhledem k tomu, že oba domy byly zničeny, zdálo by se, že žádná újma ani škoda nevznikla. Pokud byste však tak učinili v době, kdy žádný požár nevznikl, a požár by vypukl později, stejné pravidlo se neuplatní; protože, jak říká Labeo, ocenění škody by mělo být provedeno nikoli s ohledem na dřívější událost, ale podle současného stavu majetku.

(5) Výše jsme uvedli, že ačkoli podmínky interdiktů mají širokou působnost, přesto se má za to, že se řízení vztahuje pouze na práce, které jsou prováděny na pozemku. Proto ten, kdo bere úrodu, neodpovídá podle interdiktů *Quod vi aut clam*, neboť neprovádí na pozemku žádné nové práce. Odpovědný však bude ten, kdo kácí stromy nebo kácí rákos či vrby, neboť do jisté míry přikládá ruce k zemi a poškozuje půdu. Stejně pravidlo platí i pro kácení vinné révy. Ten, kdo odstraňuje úrodu, by však měl být žalován na základě žaloby pro krádež. Proto tam, kde někdo postaví na půdě nové dílo, bude důvod pro interdikt. Cokoli, co je učiněno na stromech, chápeme jako vztahující se na půdu, nikoli však cokoli, co je učiněno s ohledem na plody stromů.

(6) Pokud někdo rozprostře hromadu hnoje na pole, jehož půda je již bohatá, může být proti němu zahájeno řízení na základě interdiktů *Quod vi aut clam*. To je správné, protože půda je znehodnocena.

(7) Je zřejmé, že pokud je něco nového postaveno za účelem obdělávání půdy, interdikt *Quod vi aut clam* se neuplatní, pokud se stav půdy zlepšil, i když to mohlo být postaveno násilně nebo tajně, poté, co bylo doručeno oznámení, které to zakazuje.

(8) Opět platí, že pokud vykopete příkop ve veřejném lese a můj vůl do něj spadne, mohu proti vám postupovat podle tohoto interdiktů, protože se tak stalo na veřejném místě.

(9) Pokud by někdo zboural dům, nepochybně bude odpovědný podle interdiktů, i když ho nesrovnal se zemí.

(10) Pokud tedy odstraní tašky z budovy, je lepší názor, že bude podléhat interdiktů.

8. Venuleius, Interdikt, kniha II.

Původ věcí tohoto druhu se totiž odvozuje od půdy. Navíc dlaždice nejsou vlastněny samy o sobě, ale pouze s celou stavbou, a nezáleží ani na tom, zda jsou k ní připevněny, nebo na ní pouze položeny.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Pokud někdo odstraňuje větve ze stromů, stále dovolujeme tento interdikt používat. S ohledem na to, co jsme uvedli ohledně odstraňování tašek z budovy, pokud nejsou umístěny na budově, ale jsou od ní odděleny, tento interdikt se neuplatní.

(1) Je-li však odnesen zámek, klíč, lavice nebo skříň, nelze zahájit řízení podle interdiktu Quod vi aut clam.

(2) Pokud však někdo odnese něco, co je připojeno k domu, například sochu nebo cokoli jiného, bude odpovědný podle interdiktu Quod vi aut clam.

(3) Jestliže někdo obdělává půdu násilím nebo tajně nebo na ní vyhloubí příkop, bude odpovědný podle tohoto interdiktu. Jestliže spálí hromadu slámy nebo ji rozhází tak, že ji nelze použít ve prospěch pozemku, nebude důvod pro tento interdikt.

10. Venuleius, Interdikt, kniha II.

To proto, že stoh slámy není připevněn k půdě, ale je jí podepřen, ale budovy jsou připevněny k půdě.

(11. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Labeo říká, že každý, kdo něco nasype do studny svého souseda, aby tím zkalil vodu, bude odpovědný podle interdiktu Quod vi aut clam, protože živá voda se považuje za součást půdy, a to je stejné, jako kdyby ve vodě postavil nové dílo.

1. Pokud by někdo odstranil, ať už násilím, nebo tajně, sochu postavenou ve městě na veřejném místě, vyvstala otázka, zda bude odpovědný podle tohoto interdiktu. Dochoval se Cassiův názor, že ten, jehož socha byla vztyčena na veřejném místě ve městě, může využít tohoto interdiktu, protože je v jeho zájmu, aby socha nebyla odstraněna. Kromě toho mohou městské orgány podat žalobu na krádež také z toho důvodu, že majetek, který se stal veřejným, je jejich. Pokud by však socha spadla, mohou ji odstranit samy. Tento názor je správný.

2. Pokud někdo odstraní sochu z pomníku, bude moci osoba, které náleží právo na sepulpturu v něm, podat žalobu na základě interdiktu? Je stanoveno, že v takových případech bude důvod pro interdikt, a skutečně je třeba říci, že pokud bylo cokoli umístěno na hrobku za účelem její výzdoby, považuje se to za její součást. Toto pravidlo platí také v případě, že strana strhne nebo rozbije dveře.

3. Kdyby někdo přišel na mou vinici a odstranil podpěry mých vinic, bude odpovědný podle tohoto interdiktu.

4. Tam, kde pretor říká: "co se děje násilím nebo tajně", podívejme se, jakou dobu je třeba brát v úvahu a zda se má na mysli minulost nebo přítomnost. Tento bod vysvětluje Julianus, neboť říká, že v tomto interdiktu musíme rozumět přítomný čas.

Pokud však vznikla nějaká škoda a pán nebo ten, jehož pozemek byl poškozen, odstraní příčinu škody na vlastní náklady, je lepší přijmout názor, který zastává Julianus, totiž že škoda má být napravena a náklady uhrazeny.

5. Tento interdikt zahrnuje vše, co bylo způsobeno násilím nebo tajně. Někdy se však stává, že totéž dílo bylo zčásti vykonáno násilím a zčásti tajně; jako například, ačkoli jsem ti zakázal pokračovat, položil jsi základy budovy a poté, když jsme se dohodli, že ji nedokončíš, jsi ji přesto dokončil, a to v době mé nepřítomnosti a bez mého vědomí; nebo na druhé straně jsi po tajném položení základů budovu dokončil i přes můj odpor. Taková je naše praxe; interdikt totiž stačí, když bylo dílo provedeno násilně a tajně.

6. Pokud bylo nové dílo postaveno na příkaz poručníka nebo kurátora, jak je stanoveno (a jak se domnívá Cassius), že svěřenec nebo nepřičetná osoba není odpovědná z důvodu podvodu svého poručníka nebo kurátora, výsledkem bude, že spravedlivá žaloba nebo dostupný interdikt bude směřovat proti samotnému poručníkovi nebo kurátorovi. Je však zřejmé, že opatrovník a nepřičetná osoba budou odpovědni v rozsahu umožnění demolice díla, jakož i k noxální žalobě.

7. Měl by být zproštěn viny otrok, který postavil nové dílo na základě příkazu opatrovníka nebo kurátora? Otrokům se totiž obvykle promíjí, když poslouchají své pány nebo ty, kdo zauímají jejich místa, při provádění činů, které nemají charakter krutých zločinů nebo závažných přestupků. V tomto případě by to mělo být připuštěno.

8. Pokud by došlo k prodeji pozemku poté, co bylo násilně nebo tajně postaveno nové dílo, podívejme se, zda prodávající může přesto využít tohoto zákazu. Zachoval se názor některých autorit, že interdikt bude platit ve prospěch prodávajícího, i když prodej nebyl uzavřen a kupujícímu nebylo v žalobě na prodej nic zapláceno za dílo, které bylo postaveno před uskutečněním transakce; stačí totiž, když z tohoto důvodu prodávající prodal pozemek za nižší cenu. Stejně pravidlo je třeba přijmout i v případě, že jej za nižší cenu neprodal.

9. Je však zřejmé, že pokud bylo nové dílo vybudováno až po prodeji pozemku, i když je proti prodávajícímu samotnému zahájeno řízení podle interdiktů z důvodu, že k dodání ještě nedošlo, bude přesto odpovědný kupujícímu v rámci žaloby na koupi; všechny výhody a nevýhody by totiž měly být ku prospěchu či neprospěchu posledně jmenovaného.

10. Jestliže byl pozemek prodán s podmínkou, že bude vrácen, pokud se podaří získat vyšší cenu, kdo bude mít nárok na interdikt? Julianus říká, že interdikt Quod vi aut clam bude platit ve prospěch toho, v jehož zájmu bylo, aby dílo nebylo postaveno. Když se totiž pozemek prodá pod touto podmínkou, veškerou výhodu i nevýhodu bude užívat nebo snášet kupující; a to se týká všeho, co bylo učiněno předtím, než byl pozemek převeden podle podmínek prodeje. Bylo-li tedy nějaké nové dílo postaveno násilně nebo tajně, ačkoli se stav prodávajícího mohl zlepšit, bude mít kupující právo na dostupný interdikt, ale bude nucen postoupit právo na žalobu nabyté na základě kupní smlouvy, jakož i všechny ostatní zisky, které mohly být mezitím získány.

11. Aristo však říká, že výpověď musí být doručena i tomu, kdo není v držbě, neboť uvádí, že kdyby mi někdo prodal pozemek, který mi dosud nevydal, a soused, který by chtěl postavit nové dílo a věděl, že jsem pozemek koupil a bydlím na něm, by mi to oznámil, bude od nynějška v bezpečí, pokud jde o jakékoli podezření týkající se tajné stavby nového díla; což je ve skutečnosti pravda.

12. V případě, že dojde k prodeji pozemku pod podmínkou, že nebude mít žádný účinek, pokud bude možné do určité doby získat lepší cenu, a pozemek bude kupujícímu vydán pod nejistým vlastnictvím, myslím, že může využít interdikt Quod vi aut clam. Pokud však k dodání dosud nedošlo nebo pokud k němu došlo na základě nejistého titulu, myslím, že nelze pochybovat o tom, že prodávající bude mít právo na interdikt, neboť ten mu bude svědčit, i když nemovitost nemusí být na jeho riziko. Na tom nic nemění ani to, je-li na riziku kupujícího, neboť bezprostředně po uzavření smlouvy o prodeji je majetek na riziku kupujícího, a přesto, než dojde k dodání, nikdo nebude tvrdit, že má právo na interdikt. Přesto, je-li v nejisté držbě, podívejme se, zda může využít interdikt, protože má zájem, bez ohledu na to, na základě jakého titulu držbu vykonává. Proto, i když má nemovitost pronajatou, je mnohem více důvodů, aby na ni měl nárok; neboť nade vší pochybnost může nájemce zahájit řízení prostřednictvím interdikt. Pokud by se stav prodávajícího zlepšil dříve, než bylo dílo vybudováno násilně nebo tajně, Julianus nepochybuje o tom, že interdikt bude platit ve prospěch prodávajícího, neboť neshoda mezi Cassiem a Juliánem se týká nového díla, které bylo mezitím započato, a netýká se díla, které bylo započato později.

13. Pokud byl pozemek prodán s podmínkou, že pokud s ním kupující nebude spokojen, bude prodej neplatný, je pro nás snadnější určit, že kupující bude mít nárok na interdikt, pokud je v držbě. Pokud je otázka neplatnosti prodeje postoupena třetí osobě k rozhodčímu řízení, je třeba přijmout stejné pravidlo. Tak je tomu i v případě, že je prodáno s podmínkou, že pokud nastane nějaká událost, bude se mít za to, že pozemek nebyl prodán. Stejné pravidlo je třeba uplatnit, pokud byl prodej sjednán s tím, že bude neplatný, pokud podmínky nebudou splněny ve stanovené lhůtě.

14. Julianus také říká, že tato interdikace nespočívá pouze ve prospěch vlastníka pozemku, ale také ve prospěch těch, v jejichž zájmu není, aby nové dílo bylo postaveno.

12. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Ačkoli nájemce a uživatel mají nárok na výhodu tohoto interdikt s ohledem na úrodu, přesto na něj bude mít nárok i vlastník, pokud má nějaký další zájem.

13. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

A konečně, pokud jsou na pozemku stromy, jejichž užívací právo náleží Titiovi, a pokácí je cizí osoba nebo vlastník, může Titius zahájit řízení proti oběma podle akvilejského zákona a interdiktů Quod vi aut clam.

1. Labeo říká, že pokud bude nové dílo postaveno proti odporu tvého syna, budeš mít nárok na interdikt, stejně jako kdybys odpor podal ty sám; a tvůj syn na něj bude mít přesto také nárok.
2. Říká také, že se nepovažuje za to, že by někdo postavil dílo tajně proti synovi pod otcovskou kontrolou, pokud pozemek tvoří část jeho peculium; pokud si totiž byl vědom, že je pod otcovskou kontrolou, nebude se mít za to, že dílo provedl s úmyslem ho před ním zatajit, protože ví, že proti němu nemůže podat žalobu.
3. Pokud jeden ze dvou spoluvlastníků pozemku pokácí nějaké stromy, může proti němu druhý podat žalobu na základě tohoto interdiktů, neboť ten leží ve prospěch každé osoby, která má na pozemku zájem.
4. Ještě šířeji uvádí Servius, že pokud mi udělíte povolení pokácet stromy na vašem pozemku a pak je někdo jiný pokácí násilím nebo tajně, budu mít nárok na tento interdikt, protože jsem zúčastněnou stranou. Ještě snadněji to lze připustit, pokud jsem od vás koupil nebo od vás získal na základě jiné smlouvy povolení ke kácení stromů.
5. Pokud bylo nové dílo postaveno násilně nebo tajně na pozemku, který v té době nikomu nepatřil, a vlastnictví k němu později přešlo na nějakou osobu, vyvstává otázka, zda by byl důvod pro interdikt; jako například v případě, že dědictví bylo prázdné a Titius později vstoupil na pozemek, měl by nárok na interdikt? Vivianus často uváděl, že tento interdikt bude platit ve prospěch dědice, protože dílo bylo vykonáno před jeho přijetím pozůstalosti. Labeo říká, že je úplně jedno, jestli dotyčný nevěděl, kdo bude dědicem, protože může snadno využít této záminky i poté, co byla pozůstalost přijata. Říká také, že nelze vznést námitku, protože v té době neexistoval vlastník pozemku, neboť hrobové místo nemá vlastníka, a pokud je na něm postaveno nějaké nové dílo, mohou zahájit řízení prostřednictvím interdiktů Quod vi aut clam. K tomu, co bylo uvedeno dříve, je třeba ještě dodat, že dědictví nahrazuje vlastnictví. Velmi správně lze konstatovat, že interdikt bude platit ve prospěch dědice a dalších dědiců, pokud bylo dílo postaveno násilně nebo tajně, a to před nebo po jejich nástupnictví do dědictví.
6. Jestliže můj nájemce postaví nové dílo s mým souhlasem nebo já dodatečně ratifikuji jeho čin, je to stejné, jako kdyby ho postavil můj zástupce. V tomto případě je stanoveno, že budu odpovědný bez ohledu na to, zda jednal s mým souhlasem, nebo zda jsem ratifikoval to, co učinil.
7. Julianus říká, že pokud nájemce pokácí strom, o jehož vlastnictví se vedl spor, nebo udělá cokoli jiného a bylo to provedeno na příkaz vlastníka, budou obě strany odpovědné nejen za to, že dovolily pokácení stromu, ale také za zaplacení všech nákladů na uvedení pozemku do původního stavu. Pokud však vlastník provedení prací nenařídil, bude nájemce

odpovědný za umožnění pokácení stromu a za úhradu nákladů; vlastník nebude nucen učinit nic jiného než umožnit odstranění stromu.

14. Julianus, Digesty, kniha LXVIII.

Pokud totiž můj otrok postaví nové dílo bez mého vědomí a já ho poté prodám nebo manumituji, může být proti mně zahájeno pouze řízení, které mě donutí povolit demolici díla. Žalobce však může vést řízení proti nabyvateli otroka a donutit ho, aby ho vydal jako náhradu škody, nebo zaplatit náklady vzniklé uvedením věci do původního stavu. Tuto žalobu lze podat i proti samotnému otrokovi poté, co byl manumitován.

15. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Tento interdikt lze vždy použít proti tomu, kdo má v držení nové dílo. Pokud tedy někdo postavil nové dílo na mém pozemku bez mého vědomí nebo souhlasu, bude zde důvod pro interdikt.

1. Jestliže jsi pronajal svůj pozemek k výkopovým pracím a nájemce vyhází kameny, které vynesl, na pole souseda, Labeo říká, že nebudeš odpovědný podle interdiktu Quod vi aut clam, ledaže se tak stalo na tvůj příkaz. Já se však domnívám, že odpovědný bude nájemce, ale nikoli pronajímatel, ledaže by byl nucen povolit odstranění kamenů a postoupit případné právo na žalobu, které by mohl mít; jinak nemůže být odpovědný.

2. Labeo říká, že pokud je zemina navršena na můj příkaz na hrobové místo patřící jinému, může být proti mně zahájeno řízení podle interdiktu Quod vi aut clam; a pokud se tak stalo se společným souhlasem několika osob, může být zahájeno řízení proti kterékoli z nich nebo proti každé z nich jednotlivě; neboť závazek, na němž se podílí několik osob, činí každou z nich individuálně odpovědnou v plném rozsahu. Pokud však některé z nich jednaly na vlastní odpovědnost, měla by být žaloba podána proti všem, tedy na celou částku. Pokud je tedy žalován jeden z nich, nezbavuje to ostatní odpovědnosti, a i když je vydán rozsudek pouze proti jednomu, výsledek bude stejný; zatímco v prvním případě, pokud je žalován jeden, budou ostatní osvobozeni. Kromě toho lze podat žalobu založenou oh porušení hrobového místa.

3. Tento interdikt se udělí dědici a dalším nástupcům pro částku, která jim přišla do rukou, ale nebude to po uplynutí jednoho roku.

4. Rok začíná běžet od okamžiku, kdy bylo dílo dokončeno nebo práce na něm ustala, i když třeba nebylo dokončeno. Jinak, kdyby se rok počítal ode dne, kdy bylo dílo započato, bylo by nutné podat několik žalob proti těm, kteří jeho dokončení odkládali.

5. Jestliže však místo, kde bylo dílo provedeno, nebylo snadno přístupné (jako například bylo-li provedeno násilím nebo tajně na pohřebišti nebo na jiném odlehlém místě, nebo pod zemí, pod vodou nebo v kanále), bude interdikt platit s ohledem na nové dílo i po uplynutí jednoho roku, bude-li prokázán řádný důvod. Je-li totiž prokázán řádný důvod, nelze se dovolávat námitky založené na skutečnosti, že uplynul rok, tj. je-li prokázán řádný a dostatečný důvod neznalosti.

6. Pokud někdo, kdo "je nepřítomen na služební cestě pro stát, chce po návratu využít interdikt Quod vi aut clam, je lepší názor, že by z toho neměl být vyloučen na základě toho, že uplynul rok, ale že bude mít nárok na rok po svém návratu. Pokud by totiž nezletilý mladší pětadvaceti let odjel na služební cestu a během své nepřítomnosti dosáhl plnoletosti, bude se rok počítat ode dne jeho návratu, a nikoli ode dne, kdy dovršil pětadvacátý rok. To bylo uvedeno v reskriptu božského Pia a potvrzeno všemi dalšími císaři, kteří nastoupili po něm.

7. V řízení podle tohoto interdikt se výše rozsudku odvíjí od zájmu žalobce na tom, aby nové dílo nebylo postaveno. Povinností soudce je rozhodnout, že majetek bude obnoven tak, aby stav žalobce byl stejný, jaký by byl, kdyby nové dílo, kvůli němuž byla podána žaloba, nebylo provedeno buď násilně, nebo tajně.

8. Proto je někdy třeba vzít v úvahu vlastnické právo, jako například v případech, kdy dojde ke ztrátě služebnosti nebo k zániku užívacího práva v důsledku nového díla, které bylo provedeno, což se může stát nejen v době jeho výstavby, ale i v době jeho demolice, kdy se stav služebnosti, užívacího práva nebo samotné nemovitosti zhorší.

9. Zájem žalobce však musí být prokázán jeho přísahou před soudem, a pokud tak nelze učinit, musí jej určit soudce.

10. Pokud se někdo dopustil podvodu, aby se vyhnul uvedení nemovitosti do původního stavu, je třeba mít za to, že je k tomu oprávněn.

11. Při této interdikaci je třeba vzít v úvahu i nedbalost žalovaného, kterou je třeba odhadnout podle moudrosti soudce.

12. Z toho důvodu, že tento interdikt se týká zájmu žalobce na tom, aby nebylo zhotoveno nové dílo, pokud hodnotu svého zájmu získal nějakou jinou žalobou, bude výsledkem to, že nemůže získat nic jiného použitím tohoto interdikt.

16. Paulus, O ediktu, kniha LXVII.

Tento interdikt bude platit ve prospěch těch, kteří nejsou v držbě majetku, pokud na něm mají zájem.

(1) Pokud někdo násilně nebo tajně pokácí stromy, které nenesou ovoce, jako například cypřiše, bude interdikt platit pouze ve prospěch vlastníka. Pokud však stromy tohoto druhu poskytují nějaké potěšení, lze říci, že uživatel má zájem i z tohoto důvodu a že bude mít nárok na interdikt.

(2) Stručně řečeno, pokud někdo postavil dílo násilně nebo tajně a je v držbě, musí povolit odstranění toho, co bylo postaveno, a zaplatit náklady s tím spojené; pokud však ten, kdo dílo provedl, není v držbě, musí zaplatit náklady na odstranění; pokud je v držbě, ale dílo nepostavil, musí pouze povolit jeho odstranění.

17. Týž, O ediktu, kniha LXIX.

Interdikt Quod vi aut clam nabývá pro vlastníka téměř každá osoba, a to i nájemce.

Celsus, Digesty, kniha XXV.

Pokud někdo pokácí nějaké dřevo dříve, než je zralé, bude odpovědný podle interdiktu Quod vi aut clam. Stejně tak, pokud jej pokácí poté, co dozrálo, a vlastník neutrpí žádnou škodu, nebude za nic odpovědný.

(1) Bylo velmi správně uvedeno, že pokud byste požádali soudce, aby vašemu protivníkovi nařídil dostavit se k soudu, aby vám zabránil doručit výpověď, že nemáte stavět nové dílo, bude se mít za to, že jste jednali tajně, pokud mezitím budete pokračovat v díle.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Sabinus říká, že syn pod otcovskou kontrolou, který je nájemcem, má právo na interdikt Quod vi aut clam proti každému, kdo zapaluje stromy.

20. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Za násilníka je považován ten, kdo pokračuje ve stavbě nového díla poté, co mu to bylo zakázáno; například tím, že svého protivníka odradí od oznámení nebo mu zavře dveře.

(1) Člověku se také rozumí, že mu bylo zabráněno jakýmkoli jednáním, a to tím, že na něj někdo promluvil, zvedl proti němu ruku nebo hodil na stavbu kámen s úmyslem zakázat mu pokračovat.

(2) Kromě toho ten, komu bylo zakázáno pokračovat, jedná násilím, dokud věci zůstávají ve stejném stavu; pokud totiž poté uzavře dohodu se svým protivníkem, přestává používat násilí.

(3) Stejně tak, jestliže v práci, která byla zakázána, pokračuje dědic nebo někdo, kdo od něj koupil majetek, aniž by o tom věděl, Pomponius říká, že je třeba rozhodnout, že nebude podléhat interdiktů.

(4) Jakákoli nová práce, která se provádí na lodi nebo s ohledem na jinou movitou věc, i když zvětší její rozměry, není zahrnuta do tohoto interdiktů.

(5) Bez ohledu na to, zda je dílo zhotoveno na soukromém nebo veřejném místě nebo na místě, které je posvátné nebo náboženské, bude interdikt platit.

21. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud soudce, na kterého byl podán návrh na vydání tohoto interdiktů, nařídí odstranění nového díla a někdo jiný ho odstraní násilím nebo tajně, bude přesto straně, proti níž byl vynesena rozsudek, nařízeno za všech okolností uvést majetek do původního stavu.

(1. Jestliže nařídím svému otrokovi, aby postavil nové dílo, a nevznikne mi podezření z tajného jednání, ale můj otrok se domnívá, že se mu můj protivník postaví na odpor, kdyby se o tom dozvěděl; budu za to odpovědný? Domnívám se, že nikoliv, protože já osobně bych měl být pouze brán v úvahu.

(2) Při stavbě nového díla je třeba brát v úvahu půdu i ovzduší, které mohou být dotčeny.

(3) Pokud někdo z důvodu výstavby nového díla ztratí nějaké právo, které se váže k jeho pozemku, mělo by to být napraveno zásahem.

22. Venuleius, Interdikty, kniha II.

Pokud jsi přetáhl a zasadil výhonek jedné z mých vinic na svém pozemku a ten zakoření, budu mít nárok na interdikt Quod vi aut clam po dobu jednoho roku. Pokud však tento rok uplyne, nebudu mít již nárok na žalobu, neboť i kořeny, které zůstanou na mém pozemku, se stanou tvými, protože jsou příslušenstvím.

(1) Jestliže někdo obdělává půdu násilně nebo tajně, myslím, že bude odpovědný podle tohoto interdiktů, stejně jako kdyby vykopal příkop; neboť uplatnění tohoto interdiktů není založeno na druhu práce, ale na každém popisu práce, která je na půdě vykonávána.

(2) Pokud mi na dveře připevníte tabulku a já ji před doručením výpovědi odstráním, a poté proti sobě zahájíme řízení podle interdiktů Quod vi aut clam, a vy od toho neupustíte, abyste mi umožnil být propuštěn, měl byste být odsouzen za to, že jste majetek neuvedl do původního stavu, a to v rozsahu mého zájmu; nebo se mohu dovolávat námitky založené na tom, že jste jednal násilně, tajně nebo na základě nejistého titulu.

(3) Jestliže kydáš hnůj na můj pozemek poté, co jsem ti to zakázal, Trebatius říká, že budeš odpovědný podle interdiktů Quod vi aut clam, i když mi nezpůsobíš žádnou škodu a nezměníš vzhled mého pozemku. Labeo je opačného názoru, neboť se domnívá, že podle tohoto interdiktů nebude odpovědný nikdo, kdo pouze udělá cestu přes můj pozemek nebo tam vypustí dravého ptáka nebo na něm loví, aniž by vybudoval nějaké nové dílo.

(4) Pokud někdo rozšíří svou střechu nebo okap nad hrobku, i když se samotné památky nedotýká, může být proti němu přesto právem zahájeno řízení na základě interdiktů Quod vi aut clam, protože hrobka je nejen místem určeným k pohřbívání, ale má právo na veškerý vzduch nad ní, a z tohoto důvodu může být podána žaloba za porušení hrobky.

(5) Jestliže ten, kdo doručil oznámení, že se chystá podniknout nové dílo, s ním začne ihned, nebude se mít za to, že tak učinil tajně; bude se však mít za to, že jednal tajně, jestliže se ho ujme po uplynutí určené doby.

Hlava 25. Ohledně odvolání odporu.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Praetor říká: "Výpověď bude platit, pokud má stěžovatel právo bránit výstavbě nového díla proti svému souhlasu; v opačném případě uděluji zpětvzetí zákazu."

(1) O zpětvzetí odporu se pojednává v této hlavě.

(2) Ze slov prátorů vyplývá, že takovéto zpětvzetí by mělo být učiněno pouze v případě, že oznámení neobstojí, a že má v úmyslu, aby obstálo pouze v případě, že osoba, která jej podává, má právo zakázat výstavbu nového díla bez svého souhlasu. Kromě toho bez ohledu na to, zda je poskytnuta jistota či nikoli, se udělené odstoupení vztahuje pouze na nemovitosti, ve vztahu k nimž oznámení není platné. Je zřejmé, že pokud byla jistota poskytnuta a odstoupení od smlouvy bylo uděleno později, není odstoupení od smlouvy nutné.

(3) K podání výpovědi o nevybudování nového díla je oprávněn pouze ten, komu svědčí vlastnické právo nebo služebnost.

(4) Julianus také rozhodl, že uživatel má právo získat služebnost zpět; podle toho může doručit sousedovi oznámení, aby nestavěl nové dílo, a odvolání odporu bude rovněž platné. Pokud by však výpověď doručil samotnému vlastníkovému pozemku, nebylo by stažení odporu účinné, ani by uživatel neměl žádné právo žalovat vlastníka, protože má právo žalovat souseda; jako například zabránit mu, aby zvýšil svůj dům do větší výšky. Pokud by však bylo jeho užívací právo tímto úkonem poškozeno, měl by podat žalobu na jeho navrácení. Julianus říká totéž s ohledem na jiné, kterým náleží služebnosti od jejich sousedů.

(5) Julianus také říká, že není nespravedlivé povolit osobě, která dostala pozemek do zástavy, aby si ponechala služebnost uvalenou na uvedený pozemek.

Tit. 26. Ohledně nejistých nájemních práv.

1. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Nejistá pachtovní smlouva je taková, na jejímž základě je straně, která o ni žádá, dovoleno užívat majetek tak dlouho, dokud jí to ten, kdo jí svolení uděluje, trpí.

(1) Tento druh velkorysosti je odvozen z práva národů.

(2) Od darování se liší tím, že ten, kdo daruje, nemá v úmyslu majetek opět přijmout; ten, kdo však něco poskytuje na základě nejisté držby, tak činí s očekáváním, že nad majetkem bude opět vládnout, až se rozhodne jej z držby uvolnit.

(3) Podobá se také půjčce k užívání, neboť ten, kdo takto půjčuje majetek, tak činí tak, že se půjčená věc nestává majetkem toho, kdo ji přijímá, ale pouze mu umožňuje, aby ji užíval.

2. Týž, O ediktu, kniha LXIII.

Praetor říká: "Musíš vrátit dotyčný majetek tomu, od koho jej máš v nejistém držení nebo který jsi přestal vlastnit nějakým podvodným jednáním."

(1) Tento interdikt je restituční. Je založen na přirozené spravedlnosti a leží ve prospěch každého, kdo chce zrušit nejistou držbu.

(2) Je totiž přirozeně spravedlivé, abyste užívali mou libovůli jen tak dlouho, dokud si to budu přát, a abych ji mohl zrušit, kdykoli si to rozmyslím. Proto tam, kde je něco uděleno na základě nejisté držby, můžeme využít nejen interdiktu, ale také Actio praescriptis verbis, které je založeno na dobré víře.

(3) Za držitele na základě nejistého titulu se považuje ten, kdo má věc v držbě fakticky nebo právně, a to pouze z toho důvodu, že o to požádal a získal právo ji držet nebo užívat.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXV.

Například tam, kde jsi mě požádal, abych ti dal právo cesty přes tvůj pozemek nebo abych ti dovolil, aby tvůj okap vyčníval nad mou střechu nebo aby se tvé trámy opíraly o mou zeď.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Nejistý právní titul existuje také ve vztahu k movitému majetku.

(1) Kromě toho musíme mít na paměti, že ten, kdo drží majetek na základě prekarizovaného titulu, je také jeho držitelem.

(2) Podle tohoto interdiktu není odpovědný ten, kdo o majetek na základě nejisté držby požádal, ale ten, kdo jej na základě takové držby drží. Může se totiž stát, že ten, kdo o ni nepožádal, ji přesto drží na základě prekarizované držby; jako například, kdyby o ni požádal můj sluha nebo někdo jiný, kdo je pod mou kontrolou, nabytí ji pro mě na základě této držby.

(3) Stejně tak, kdybych požádal o majetek na základě nejisté držby, který mi již patří, ačkoli jsem tuto žádost podal, nebudu tento majetek držet na základě této držby, a to z toho důvodu, že je stanoveno, že nikdo nemůže držet svůj vlastní majetek na základě nejistého titulu.

(4) Stejně tak ten, kdo žádá, aby mu byl majetek vydán na základě prekarizované držby na určitou dobu, bude i po uplynutí této doby považován za toho, kdo jej drží na základě této držby, ačkoli o delší držbu nepožádal; neboť se má za to, že vlastník majetku obnovuje prekarizovanou držbu, když dovolí tomu, kdo o něj požádal na základě takového titulu, aby jej nadále držel.

5. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Pokud v době, kdy prekarizovaná držba ještě existuje, požádáš o její pokračování na delší dobu, bude prodloužena; neboť se tím nemění titul držby a prekarizovaný titul takto nevzniká, ale pouze se prodlužuje. Pokud však o to požádáte po uplynutí doby, je lepší názor, že prekarizovaný titul, který jednou zanikl, se neobnovuje, ale vzniká nový.

6. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Pokud by se mezitím vlastník nemovitosti stal nepřičetným nebo zemřel, Marcellus říká, že není možné, aby se prekarizovaná držba obnovila. To je pravda.

(1) Jestliže můj zástupce na můj pokyn požádá o majetek na základě prekarizované držby nebo jestliže jeho úkon ratifikuji, správně se řekne, že jej držím na základě takové držby.

(2) Ten, kdo požádal o povolení k pobytu na pozemku v nejisté držbě, není držitelem pozemku, ale jeho držba zůstává tomu, kdo mu povolení udělil. Právníci totiž zastávají názor, že na pozemku bydlí uživatel, nájemce i pachtýř, a přesto jej nemají v držbě.

(3) Julianus říká, že pokud někdo, kdo násilím vyhnal jiného, od něj později získá stejný pozemek na základě nejisté držby, přestává jej držet násilím a začíná jej držet na základě nejistého titulu; a nemyslí si, že by změnil své vlastnické právo k pozemku, protože jej začíná držet na základě nejisté držby se souhlasem toho, kdo jej vyhnal. Kdyby totiž pro něj koupil tutéž nemovitost, začal by nabývat vlastnické právo k ní jako kupující.

(4) Vystala otázka, kdyby mi někdo dal svůj majetek do zástavy a pak žádal, abych ho držel na základě nejisté držby, zda by byl důvod k tomuto zákazu. V tomto případě jde o to, zda může existovat nejisté vlastnické právo k vlastnímu majetku. Zdá se mi, že lepší názor je, že nejistá držba se týká zástavy, neboť se poskytuje držba, a nikoli vlastnictví. Tento názor je nesmírně užitečný, neboť každý den jsou věřitelé žádáni těmi, kteří dali svůj majetek do zástavy, aby jim povolili jeho držbu na základě nejisté držby. Taková nejistá držba by měla být platná.

7. Venuleius, Interdicts, kniha III.

Pokud jsem však oprávněn ponechat si držbu majetku na základě interdiktů Uti possidetis, ačkoli otázka týkající se vlastnictví tohoto majetku nemusela být rozhodnuta, a já ti ho poskytnu do držby na základě nejisté držby, budeš podle tohoto interdiktů odpovědný.

8. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Vystala otázka, zda když mě Titius požádá, abych mu dovolil užívat něco, co patří Semproniovi, a já poté požádám Sempronia, aby mi k tomu udělil svolení, a on v touze po mé přízni svolení udělí, bude Titius držet majetek ode mne na základě nejistého vlastnictví a já ho mohu žalovat podle tohoto interdiktů. Sempronius však proti němu nemůže postupovat, protože následující slova "který od něj držíš na základě nejistého titulu" ukazují, že interdikt může použít ten, kdo o nejisté držení požádal, a nikoli ten, komu majetek patří. Bude však Sempronius oprávněn žalovat mě na základě interdiktů z toho důvodu, že jsem ho požádal, aby dovolil držet majetek na základě nejisté držby? Lepší názor je, že nebude mít nárok na interdikt, protože já nedržím majetek na základě prekarizovaného práva, protože jsem ho nezískal pro sebe, ale pro jiného. Bude však oprávněn podat proti mně mandátní žalobu, protože vám ji poskytl na můj pokyn. Nebo kdyby někdo tvrdil, že to bylo učiněno nikoliv na můj pokyn, ale spíše proto, aby mě učinil svým dlužníkem, je třeba rozhodnout, že žaloba in factum by měla být přiznána i proti mně.

(1) Když někdo získal majetek od Titia na základě nejisté držby, má se za to, že jej stejným způsobem drží i jeho dědic, jak uvádí Sabinus a Celsus; a taková je i naše praxe. Proto se má za to, že člověk drží majetek na základě této držby od všech ostatních dědiců; tento názor schvaluje Labeo. Ten dodává, že i kdyby nevěděl, že existuje dědic, fie by od něj stále držel majetek v nejisté držbě.

(2) Podívejme se, jaké bude pravidlo, když mě požádáš, abych ti udělil majetek na základě nejisté držby, a já ho zcizím; bude držba trvat i po převodu majetku na jiného? Lepší názor je, že může užívat interdikt, pokud nezrušil prekarizovanou držbu; stejně jako kdybys držel majetek tímto způsobem od něj, a ne ode mne, a pokud mu dovolíš, aby ho držel touto držbou po nějakou dobu, může řádně užívat interdikt stejně, jako kdybys ho držel ty od něj.

(3) Praetor si přál, aby byl v rámci tohoto řízení odpovědný i ten, kdo se dopustil podvodného jednání, aby se vyhnul udržení držby. Je třeba poznamenat, že ten, kdo si držbu ponechá na základě nejisté držby, není odpovědný za nedbalost, ale pouze za podvod; ačkoli ten, kdo si věc vypůjčil, je odpovědný jak za nedbalost, tak za podvod. A není bezdůvodné, že ten, kdo získá majetek na základě nejisté držby, je odpovědný pouze za podvod, neboť to vše vyplývá pouze z velkorysosti toho, kdo majetek na základě takové držby poskytl; a stačí, když je odpovědný pouze za podvod. Lze však říci, že bude odpovědný i za hrubou nedbalost, která se podvodu podobá.

(4) Na základě tohoto interdiktů by měl být majetek uveden do původního stavu, a pokud se tak nestane, musí být vydán rozsudek ve výši zájmu žalobce na uvedení majetku do původního stavu od doby, kdy byl interdikť vydán. Proto by měl být proveden i odhad úrody, který by měl být uhrazen od téhož data.

(5) Pokud ten, kdo získal nemovitost na základě nejistého držení, nevyužívá služebnost a z tohoto důvodu zanikla, podívejme se, zda bude povinen k interdiktů. Domnívám se, že odpovědný nebude, ledaže by se dopustil podvodu.

(6) Obecně je třeba konstatovat, že při restituci je třeba brát v úvahu jak podvod, tak hrubou nedbalost, ale nic jiného. Je zřejmé, že po vydání interdiktů by se měl brát v úvahu jak podvod, tak hrubá i obyčejná nedbalost, neboť tam, kde někdo, kdo drží majetek na základě nejistého držení, je v prodlení, měl by být odpovědný za vše.

(7) Labeo říká, že tento interdikť lze použít po uplynutí jednoho roku, a taková je i naše praxe; protože majetek je někdy vydáván na základě nejisté držby na delší dobu, bylo by absurdní tvrdit, že po roce nebude důvod k interdiktů.

(8) Dědic toho, kdo žádá, aby mu byl majetek udělen na základě nejisté držby, bude podle tohoto interdiktů odpovědný stejně jako on sám, pokud by měl majetek v držbě nebo se dopustil podvodu, aby se vyhnul jeho držbě nebo aby zabránil tomu, aby se dostal do jeho rukou; bude však odpovědný pouze za výši zisku, který získal, pokud se nějakého podvodu dopustil zemřelý.

9. Gaius, O provinčnřm ediktů, kniha XXVI.

Nejistou držbu lze zřřdit mezi stranami, které jsou buď přítomny, nebo nepřítomny; například prostřednictvřm dopisu nebo posla.

10. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Ačkoli někdo mohl požádat pouze o otrokyni v rámci prekarizované držby, má se za to, že měl mít nárok na jakékoli potomstvo zmíněné otrokyně.

11. Celsus, Digesty, kniha VII.

Jestliže dlužník, který požádal, aby mu byl dán do zástavy majetek na základě nejistého pachtu, dluh splatí, uvedený pacht zaniká; úmyslem stran totiž bylo, aby trval pouze do doby, než bude dluh splacen.

12. Týž, Digest, kniha XXV.

Když je něco uděleno na základě nejisté držby a je dohodnuto, že obdarovaný bude mít na jejím základě držbu až do Kalend července, bude mít ten, kdo to obdržel, nárok na výjimku, která by zabránila tomu, aby byl zbaven držby nemovitosti před touto dobou? Taková dohoda nemá žádnou platnost ani účinek, neboť není dovoleno, aby majetek patřící jinému byl držen v držbě proti souhlasu vlastníka.

(1) Majetek držený na základě nejisté držby přechází na dědice toho, kdo jej udělil, nepřechází však na dědice toho, kdo jej přijal, protože držba byla udělena pouze jemu, a nikoli jeho dědici.

13. Paulus, O Quintovi Muciovi, kniha XXXIII.

Pokud by tvůj otrok požádal, aby mu byl majetek udělen na základě nejisté držby, a to by se stalo na tvůj příkaz, nebo bys jeho žádost ratifikoval svým jménem, budeš odpovědný jako držitel majetku tímto způsobem. Pokud však tvůj otrok nebo tvůj syn podá žádost na vlastní odpovědnost bez tvého vědomí, nebudeš považován za osobu, která drží majetek na základě nejisté držby, ale osoba, která jej poskytla, bude oprávněna postupovat proti tobě žalobou De peculia nebo žalobou na majetek použitý ve prospěch jiného.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Interdikt mající vztah k majetku drženému na základě nejisté držby byl zaveden z dobrého důvodu, protože podle občanského práva nebyla k dispozici žádná žaloba pro tento účel. Obsazení na základě nejistého držení se totiž vztahuje spíše na dary a dobrodiní než na smlouvy uzavřené v běžném obchodním styku.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Vychází z absolutní spravedlnosti, neboť předepisuje, že osoba smí užívat náš majetek pouze v takovém rozsahu, v jakém jsme ochotni jí k tomu udělit svolení.

- (1) Hosté a jiní, kteří mají nárok na bezplatné ubytování, nejsou chápáni jako držitelé s nejistým nájemním právem.
- (2) Na základě nejisté držby můžeme držet majetek, který spočívá v právu, jako to, které umožňuje vložení trámů do budovy nebo umožňuje vyčnívat stavby nad pozemek.
- (3) Ten, kdo získal jistotu pro restituci svého majetku, nemá nárok na výhodu interdiktů týkajícího se nejisté držby.
- (4) Není pochyb o tom, že ten, kdo získal držbu na základě nejisté držby, ji ve skutečnosti nenabývá. Existuje však pochybnost o tom, že ten, kdo požádal o její udělení, si držbu nadále ponechá? Pokud byla držba na základě nejisté držby udělena otrokovi, je prokázáno, že ji drží obě strany; ten, kdo podal žádost, protože držbu fakticky drží, a vlastník nemovitosti, protože neměl v úmyslu se jí vzdát.
- (5) Pokud jde o tuto interdikci, je úplně jedno, na jakém místě kdo drží věc nebo ji začal držet na základě nejisté držby.

16. Týž, O Sabinovi, kniha XXII.

Jestliže adoptuji osobu, které byl majetek udělen na základě nejisté držby, budu jej také držet na základě téže držby.

17. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Když někdo drží pozemek na základě nejisté držby, může využít interdiktů Uti possidetis proti všem ostatním osobám, kromě toho, od koho pozemek získal.

18. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Každý může dát svůj vlastní pozemek v nejisté držbě do držby, i když ho sám nevlastní.

19. Týž, Digesty, kniha XLIX.

Dvě osoby nemohou držet tentýž majetek na základě nejistého titulu, stejně jako dvě osoby nemohou držet tutéž věc násilím nebo tajně; dvě oprávněné nebo neoprávněné držby totiž nemohou existovat současně.

(1) Kdo žádá, aby mu byl můj otrok převeden na základě nejistého titulu, má se za to, že ho ode mne drží na základě takového titulu, pokud jeho žádosti vyhovím; a proto mi bude odpovědný podle dotyčného interdiktů.

(2) Pokud se žádá, aby bylo něco poskytnuto na základě nejistého titulu, nemůžeme využít pouze tento interdikt, ale také řízení o navrácení majetku, jehož výše není určena; to znamená Actio Praescriptis Verbis.

20. Ulpianus, Názory, kniha II.

Prodávající může sledovat každou věc, která byla prodána a která má zůstat v rukou kupujícího pod nejistým vlastnictvím, dokud nebude zaplacená celá cena, pokud k zaplacení nedošlo vinou kupujícího.

21. Venuleius, Žaloby, kniha IV.

Když někdo získá povolení k pobytu na pozemku s nejistým vlastnictvím, je nadbytečné, aby se přidávala slova "pro něj a jeho domácnost", neboť se má za to, že se jeho prostřednictvím uděluje povolení k užívání pozemku pro jeho rodinu.

22. Týž, Interdikty, kniha III.

Pokud by někdo, kdo je v držbě pouze jako držitel, požádal vlastníka pozemku, aby mu udělil povolení držet jej na základě nejisté držby, nebo pokud by ten, kdo koupil pozemek patřící jinému, podal tuto žádost vlastníkovi téhož, je zřejmé, že budou držet pozemek na základě nejisté držby; a nemělo by se mít za to, že sami změnili svůj nárok na držbu, neboť držba na základě nejisté držby jim byla udělena vlastníkem pozemku. Pokud byste totiž požádali jiného o to, aby vám byl majetek ve vaší držbě udělen na základě nejisté držby, bude se mít za to, že jste jej přestali držet na základě prvního titulu a začali jste jej držet na základě nejisté držby. Na druhé straně, pokud by osoba, která má právo odejmout držitelovi majetek, požádala, aby jí byl udělen na základě prekarizované držby, bude odpovědná podle interdiktů in question; protože touto žádostí byla získána výhoda, tj. držba, která patří jinému.

(1) Pokud by opatrovanec bez oprávnění svého poručníka požádal, aby mu byl majetek poskytnut na základě nejisté držby, Labeo říká, že jej bude držet v nejisté držbě a bude odpovědný podle tohoto interdiktů; neboť tam, kde má někdo držbu přirozeně, není důvod k uplatnění oprávnění poručníka. Slova "kterou držíš na základě nejisté držby" jsou dokonale použitelná, protože to, co drží, drží na základě titulu, na jehož základě požádal o udělení majetku. V tomto případě není nic nového, co by měl praetor určit; pokud totiž opatrovanec majetek drží, bude po něm soudce požadovat, aby jej vydal, a pokud jej nedrží, nebude za to odpovědný.

Hlava 27. Ohledně interdiktů, který se týká kácení stromů.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Jestliže strom vyčnívá z tvého pozemku nad pozemek tvého souseda a ty jsi vinen tím, že jsi ho neodstranil, zakazují použít násilí, aby mu v tom bylo zabráněno a aby si ho ponechal jako svůj."

(1) Tento zákaz je prohibitivní.

(2) Pokud strom vyčnívá nad dům souseda, vyvstává otázka, zda může praetor nařídít odstranění celého stromu, nebo jen té jeho části, která vyčnívá nad budovu? Rutilius říká, že by měl být odstraněn u kořenů, a to je považováno za správné mnoha autoritami. Labeo tvrdí, že pokud majitel strom neodstraní, může ten, kdo je jím poškozen, pokud si to přeje, strom pokácet a dřevo odvézt.

(3) Pod pojem stromy se zahrnuje také vinná réva.

(4) Tento zákaz nesvědčí pouze vlastníkov domů, ale také jeho uživatelů, a to z toho důvodu, že i v jeho zájmu je, aby strom nevyčníval nad budovu.

(5) Kromě toho je třeba přijmout názor, že pokud strom vyčnívá nad dům, který je ve společném vlastnictví několika osob, bude mít každý ze spoluvlastníků nárok na plnění z interdiktů, a to dokonce v celé výši, protože každý z nich má právo podat žalobu na vymáhání služebnosti.

(6) Praetor říká: "Pokud je na vině, že ho neodstranil, zakazují použít sílu, aby mu v tom bylo zabráněno." Pravomoc odstranit strom je tedy nejprve udělena tobě, a pokud tak neučiníš, pak ti pretorián zakazuje použít násilí, abys zabránil sousedovi v jeho odstranění.

(7) Praetor také říká: "V případě, že strom na tvém pozemku vyčnívá nad pozemek tvého souseda a ty jsi vinen tím, že jsi ho neprořezal do výšky patnácti stop od země, zakazují použít násilí, abys zabránil svému sousedovi v jeho ořezání do výše uvedené výšky a v odstranění dřeva pro jeho vlastní potřebu."

(8) To, co říká prétor, chtěl stanovit Zákon dvanácti desek, totiž že větve stromů se mají ořezávat do výšky patnácti stop od země, aby stín stromu nepoškozoval pozemek souseda.

(9) Mezi oběma oddíly interdiktů je rozdíl, neboť pokud strom vyčnívá nad sousední dům, musí být celý pokácen; pokud však vyčnívá nad pozemek, musí být ořezán pouze do výšky patnácti stop od země.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Pokud strom na pozemku souseda silou větru vyčnívá nad tvůj pozemek, můžeš podle Zákona dvanácti tabulek podat na souseda žalobu, abys ho donutil strom odstranit, a to z toho důvodu, že nemá právo mít strom v takovém stavu.

Hlava 28. O interdiktů, který se týká sběru ovoce, které spadlo z pozemku jedné osoby na pozemek jiné osoby.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Když nějaké ořechy spadnou z pozemku tvého souseda na tvůj pozemek, zakazují použít sílu, aby mu bylo zabráněno je posbírat a odnést během tří dnů."

(1) Pod tento pojem jsou zahrnuty všechny druhy ovoce.

Tit. 29. O zákazu, který se týká produkce osoby, která je svobodná.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Vyprodukuješ jakoukoli osobu, která je svobodná a jejíž vlastnictví podvodně držíš." 2. V tomto případě se jedná o "svobodnou osobu".

(1) Tento interdikt byl formulován za účelem zachování svobody; to znamená, aby se zabránilo tomu, že by kdokoli omezoval svobodu osob, které jsou svobodné.

2. Venuleius, Interdikt, kniha IV.

Není totiž velký rozdíl mezi otroky a osobami, které nemají moc odejít podle své libosti.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Lex Fabia se na to také odvolával a interdikt nebrání odvolání se na Fabiánské právo, neboť osoba může zahájit řízení podle interdiktu, a přesto může být vznesena obžaloba podle Lex Fabia; a naopak, každý, kdo zahájí řízení podle tohoto práva, může přesto využít výhody interdiktu, zejména proto, že jedna strana může využít interdiktu a druhá využít žaloby povolené Fabiánským právem.

(1) Tato slova "každá osoba, která je svobodná" se vztahují na každou osobu, která je svobodná, ať už dosáhla věku dospělosti, či nikoliv; ať už jde o osobu mužského nebo ženského pohlaví; ať už jde o jednu osobu, nebo o několik osob; a ať už je dotyčná strana svým vlastním pánem, nebo je pod kontrolou jiné osoby; neboť my uvažujeme pouze o tom, zda je svobodná.

(2) Ten, kdo má jiného pod svou kontrolou, však nebude odpovědný podle tohoto interdiktu, neboť se nepovažuje za podvodníka ten, kdo využívá práva, na něž má zákonný nárok.

- (3) Jestliže někdo omezuje na svobodě osobu, kterou vykoupil od nepřítele, nebude odpovědný podle tohoto interdikt, protože tak nečiní podvodně. Je zřejmé, že pokud nabídne částku výkupného, interdikt se uplatní. Pokud ho však propustí, aniž by obdržel peníze, je třeba říci, že bude existovat důvod pro interdikt, pokud ho jednou propustil na svobodu a poté ho bude chtít zadržet.
- (4) Jestliže někdo zadržuje svého syna, který není pod jeho kontrolou, má se obvykle za to, že tak činí, aniž by se dopustil podvodu; opravdová náklonnost totiž způsobuje, že jeho zadržení je provedeno, aniž by se předpokládal podvod, pokud není zřejmá existence zlé víry. Stejně pravidlo se tedy uplatní, pokud patron podřídí své pravomoci své propuštěnce, pěstouna nebo otroka, který ještě nedosáhl věku dospělosti a který mu byl vydán jako náhrada škody, kterou způsobil. A obecně se má za to, že ten, kdo má dobrý důvod ponechat si kontrolu nad svobodníkem, nejedná ve zlé víře.
- (5) Jestliže někdo nadále drží svobodného člověka s jeho vlastním souhlasem, nepovažuje se za jednajícího ve zlé víře; ale co když ho drží s jeho souhlasem, ale poté, co ho oklamal, svedl nebo přemluvil, aniž by k tomu měl dobré a dostatečné důvody? Pak se má zcela správně za to, že si ho ponechal podvodně.
- (6) Člověk, který neví, že svobodný člověk patří k jeho rodině, se neprovinil zlou vírou; když si to však uvědomuje, a přesto ho drží, není prost podvodu.
- (7) Je zřejmé, že pokud ten, kdo drží svobodného člověka, má pochybnosti o tom, zda je svobodný, nebo otrok, nebo zahájí řízení za účelem zjištění jeho stavu, nesmí být použit tento interdikt, ale mělo by být zahájeno řízení za účelem zjištění svobody, neboť bylo velmi správně rozhodnuto, že důvod pro tento interdikt bude existovat pouze v případě, že není pochyb o tom, že člověk je svobodný. Pokud však vznikne pochybnost o jeho stavu, nemělo by být dotčeno právo podat další žalobu.
- (8) Praetor řekne: "Předvedete osobu." To znamená, že je třeba ji předvést. Předvést hin znamená přivést ho na veřejnost a poskytnout možnost ho vidět a dotknout se ho. Výraz "předvést" doslova znamená nadržet ho v tajnosti.
- (9) Tento interdikt bude platit ve prospěch každého jednotlivce, neboť nikomu není zakázáno upřednostňovat svobodu.
- (10) Je zřejmé, že z použití tohoto interdikt by měli být vyloučeni všichni ti, kdo jsou podezřelí, pokud je charakter osoby takový, že pravděpodobně jedná ve spolčení nebo za účelem obtěžování.
- (11) Chce-li však žena nebo nezletilý využít tohoto interdikt ve prospěch pokrevního příbuzného, rodiče nebo příbuzného, je třeba říci, že interdikt by měl být udělen; mohou totiž stíhat jiné osoby v trestních věcech, pokud tak činí pro újmu spáchanou na nich samých.

(12) Je-li však více osob, které chtějí využít tohoto interdiktů, měl by přetor vybrat toho, kdo má na věci největší zájem nebo kdo je pro tento účel nejvhodnější; tato volba by měla záviset na příbuzenském vztahu, důvěryhodnosti nebo hodnosti vybrané osoby.

(13) Pokud však po zahájení řízení na základě tohoto interdiktů chce podle něj postupovat jiná osoba, je zřejmé, že povolení k jeho využití nemůže být poté snadno uděleno jinému, ledaže by se něco prokázalo s odkazem na zrádnost původního žalobce. Proto, je-li prokázán řádný důvod, lze tento interdikt použít vícekrát. V trestních věcech totiž nelze jednu osobu stíhat více než jednou, ledaže by byl první žalobce usvědčen z křivého obvinění. Pokud však obviněný, který byl odsouzen, raději zaplatí škodu vyměřenou soudem, než aby tohoto člověka předvedl, nebude nespravedlivé udělit stejný interdikt vůči němu opakovaně, nebo jej udělit též straně, které nelze zabránit výjimkou, nebo někomu jinému.

(14) Labeo říká, že tento interdikt může být udělen proti nepřítomné osobě, a pokud se tato osoba nebrání, může být její majetek zabaven v rámci exekuce.

(15) Tento interdikt je trvalý.

4. Venuleius, Interdikt, kniha IV.

Jestliže někdo omezí na svobodě svobodného člověka, který si není vědom svého stavu, bude přesto povinen ho rozmnožit, pokud ho podvodně ponechá pod svou kontrolou.

(1) Také Trebatius říká, že ten, kdo v dobré víře koupí svobodného člověka jako otroka a ponechá si ho pod svou kontrolou, není odpovědný.

(2) Člověk, který je svobodný, by neměl být v žádném případě podvodně zbaven svobody, a to platí do té míry, že některé autority zastávají názor, že by nemělo být povoleno ani nejmenší zdržení tomu, kdo je povinen ho produkovat, protože je odpovědný za spáchaný čin.

(3) Tento interdikt neplatí ve prospěch věřitele za účelem předvedení jeho dlužníka před soud; nikdo totiž není povinen předvést dlužníka, který se skrývá, ale podle ediktu přetora může být jeho majetek zabaven v exekuci.

Tit. 30. O interdiktu, který se týká předvedení dětí a jejich vymáhání.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Praetor říká: "Musíš vyrobit každé dítě mužského nebo ženského pohlaví, které podléhá moci Lucia Titia a které je v tvých rukou nebo jehož vlastnictví ses podvodně vzdal."

- (1) Tento interdikt má být použit proti tomu, o němž si rodič přeje, aby mu předložil dítě, o němž tvrdí, že podléhá jeho autoritě. Ze slov ediktu je zřejmé, že bude platit ve prospěch osoby, která má právo nad dítětem vykonávat kontrolu.
- (2) V tomto interdiktu prétor nezkoumá důvod, proč je dítě v držení toho, kdo ho má předložit, jako je tomu v případě předchozího interdiktu, ale rozhoduje, že má být všemi prostředky navráceno, pokud podléhá moci žalobce.
- (3) Je-li to však matka dítěte, kdo je ponechává ve svém držení, a zdá se, že je lepší, aby zůstalo pod její péčí, než aby bylo svěřeno do péče otce, tedy je-li důvod naprosto oprávněný, rozhodl božský Pius, a bylo to uvedeno v reskriptu Marka Severa, že matce má být poskytnuta úleva prostřednictvím výjimky.
- (4) Stejně tak, pokud by se zjistilo, že dítě nebylo pod ničí kontrolou, ačkoli toto rozhodnutí může být nespravedlivé, pokud by se někdo pokusil postupovat podle tohoto interdiktu, může mu být zabráněno výjimkou *res iudicata*; takže otázka již nezní, zda je dítě pod kontrolou žalobce, ale zda bylo v této věci rozhodnuto.
- (5) Chce-li otec svou dceru odvést nebo ji nechat vyrobit poté, co je za mě provdána, nelze mi udělit výjimku z interdiktu, pokud by on, který nejprve souhlasil s manželstvím, chtěl později toto manželství zrušit, i když se mu narodily děti? Tam, kde bylo manželství řádně uzavřeno, by se podle naší praxe rozhodně nemělo zasahovat z důvodu otcovské kontroly. Přesto je třeba se pokusit přesvědčit otce, aby své právo otcovské moci neuplatňoval příliš tvrdě.

2. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Na druhou stranu může být otec s mnohem větší slušností donucen manželem své dcery, aby ji předvedl a dovolil mu ji získat zpět, i když je pod otcovskou kontrolou.

3. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

Pretor dále říká: "Je-li Lucius Titius pod kontrolou Lucia Titia, zakazuji použít násilí, aby se mu zabránilo odvést Lucia Titia s sebou."

(1) Předtím uvedené zákazy jsou exhibiční, tj. týkají se výroby dětí a dalších, o nichž jsme hovořili. Tento interdikt se týká také odvádění takových osob a každý, kdo k tomu má právo, je může odvést. První interdikt, který se týká předvedení dětí, je tedy přípravný k tomuto interdiktu, kterým může žalobce předvedenou osobu odvést.

(2) Tento interdikt by měl být vydán ze stejného důvodu, pro který jsme uvedli, že děti by měly být předvedeny před soud. Proto je třeba to, co jsme uvedli dříve, chápat tak, že platí i zde.

(3) Kromě toho se tento interdikt neuděluje proti samotnému dítěti, které chce žalobce odvést, ale musí se dostavit někdo, kdo ho bude proti interdiktu bránit. Interdikt však nepadne a sám prétor může ihned pokračovat a vydat rozhodnutí, pokud před ním vznikne spor o to, zda dítě je, či není pod otcovskou kontrolou.

(4) Julianus říká, že kdykoli je použit interdikt nebo je zahájeno vyšetřování s ohledem na odebrání dítěte a to je mladší puberty, v některých případech by mělo být vyšetřování odloženo, dokud dítě nedosáhne tohoto věku, a v jiných by mělo být rozhodnuto bezodkladně. Tuto otázku je třeba řešit podle postavení osob, mezi nimiž spor vznikl, a podle povahy případu. Je-li strana, která tvrdí, že je otcem, osobou, jejíž společenské postavení, moudrost a bezúhonnost jsou prokázány, bude oprávněna ponechat si nezletilého ve své péči, dokud nebude případ vyřešen; je-li však ten, kdo řízení zahájil, osoby nižšího postavení, osoby zlomyslné nebo osoby se špatnou pověstí, mělo by se šetření uskutečnit ihned. Stejně tak, pokud ten, kdo popírá, že nezletilý je pod cizí kontrolou, je v každém ohledu čestný a je buď testamentárním poručníkem, nebo tím, kdo byl jmenován prétozem, a má svěřence v péči a na starosti během soudního řízení; a na druhé straně ten, kdo tvrdí, že je jeho otcem, je zlovolnou osobou, vyšetřování by nemělo být odkládáno. Pokud však obě strany podléhají podezření, ať už z důvodu nižšího postavení, nebo špatného charakteru, nebude podle Juliána nevhodné ustanovit někoho jiného, kým by dítě mohlo být mezitím vychovááno, a odložit rozhodnutí případu, dokud nedosáhne věku puberty; aby se nestalo, že kvůli tajné dohodě nebo nevědomosti jedné nebo druhé strany sporu bude rozhodnuto, že dítě, které je nezávislé, je pod kontrolou jiného, nebo že dítě, které podléhá autoritě jiného, bude považováno za místo hlavy domácnosti.

(5) I kdyby se přesvědčivě prokázalo, že dítě je pod kontrolou otce, přesto, pokud se po vyšetřování zjistí, že matka by měla mít přednost a ponechat si dítě v držení, může tak učinit; několika dekrety božského Pia totiž bylo stanoveno, že matka může získat povolení, aby dítě zůstalo u ní z důvodu špatné povahy otce, aniž by došlo ke snížení otcovské autority.

(6) V tomto interdikt pretor nařizuje, aby dívka nebo chlapec ve věku sedmnácti let nebo ten, kdo se tomuto věku blíží, byl až do projednání případu ponechán v péči matky rodiny. Říkáme, že dítě je blízko věku sedmnácti let bezprostředně poté, co dosáhlo věku puberty. Matkou rodiny se rozumí žena s uznávanou dobrou pověstí.

4. Africanus, Otázky, kniha IV.

Řeknu-li, že někdo, kdo tvrdí, že je hlavou domácnosti, je mým synem a je pod mou kontrolou a že na můj příkaz vstoupil do majetku, měl bych na něj uplatnit svůj nárok a uchýlit se k interdikt, na jehož základě mohu svého syna odvést s sebou.

5. Venuleius, Interdikt, kniha IV.

Je-li syn v držení jiného s jeho vlastním souhlasem, nelze tento interdikt použít, protože je spíše v jeho vlastním držení než v držení toho, proti němuž může být zahájeno řízení podle interdikt, protože má volnou moc odejít nebo zůstat; ledaže by šlo o spor mezi dvěma osobami, z nichž každá tvrdí, že je jeho otcem, a jedna z nich požaduje, aby dítě bylo vydáno druhé.

Tit. 31. O interdikt utrubi.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k tomu, aby bylo někomu zabráněno odvést otroka z místa, kde se právě nachází, pokud tam zůstal po větší část roku."

(1) Tento interdikt se vztahuje na držbu movitých věcí; nabývá však platnosti stejným způsobem jako interdikt Uti possidetis, který se vztahuje pouze na nemovitý majetek; takže podle tohoto interdikt uspěje i ten, kdo získal držbu otroka bez použití síly, tajně nebo na základě nejistého titulu, pokud se protivník pokusí do jeho držby zasáhnout.

Tit. 32. O interdiktu, který se vztahuje na stěhování nájemců.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIII.

Praetor říká: "Zakazuji, aby bylo použito násilí k zabránění tvému nájemci odejít a vzít si s sebou dotyčného otroka, pokud tento netvoří část majetku, který by měl být podle dohody mezi tebou a žalobcem držen jako zástava k zajištění nájemného; ať už byl uvedený majetek vzat nebo vnesen do vašeho domu, narodil se tam nebo tam byl vyroben; pokud však tvoří součást tohoto majetku, zakazuji vám bránit vašemu nájemci, aby si ho vzal s sebou, až bude odcházet; za předpokladu, že vám z uvedeného majetku zaplatil nájemné nebo vám za něj poskytl záruku, nebo že jste zavinil, že nebylo zapláceno. "

(1) Tento zákaz byl zaveden ve prospěch nájemce, který chce odejít poté, co zaplatil nájemné. Neplatí ve prospěch nájemce statku.

(2) Nájemci může být poskytnuta úleva i v mimořádném řízení, a proto se tento interdikt nepoužívá často.

(3) Přesto bude ležet ve prospěch toho, kdo má bezplatný byt.

(4) Pokud nájemné ještě není splatné, Labeo říká, že tento interdikt nelze použít, pokud nájemce není připraven ho zaplatit. Pokud ji tedy zaplatil za polovinu roku a za druhou polovinu ji dluží, nemůže se interdiktu dovolávat, pokud nezaplatí nájemné za zbývajících šest měsíců. To však platí pouze v případě, že při pronájmu domu byla uzavřena zvláštní dohoda, která stanoví, že nájemce nesmí dům opustit před koncem roku nebo před uplynutím stanovené doby. Stejně pravidlo platí v případě, že si někdo pronajme dům na několik let a tato doba ještě neuplynula; pokud je totiž majetek zastaven na celou částku nájemného, bude výsledkem, že interdikt nebude k dispozici, pokud nebudou zastavené předměty uvolněny.

(5) Je však třeba poznamenat, že prétor nevyžaduje, aby majetek patřil nájemci, ani aby byl výslovně zastaven, ale aby byl do domu vnesen jako zastavený. Proto se tento zákaz uplatní, i když majetek patří jinému, pokud byl vnesen do domu za účelem zástavy a je takový, který nelze dát do zástavy. Pokud nebyla vnesena za tímto účelem, nemůže si ji pronajímatel ponechat.

(6) Tento zákaz je trvalý a uděluje se ve prospěch i v neprospěch dědiců.

2. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVI.

Není pochyb o tom, že tento interdikt bude platit ve prospěch nájemce, a to i pokud jde o majetek, který mu nepatří, ale který mu byl zapůjčen, pronajat nebo uložen.

Tit. 33. Pokud jde o salvijský interdikt.

1. Julianus, Digesty, kniha XLIX.

Pokud nájemce statku přivede na pozemek otrokyni za účelem jejího zastavení a poté ji prodá, měl by být vydán interdikt, aby získal do vlastnictví dítě narozené zmíněné otrokyni v době, kdy byla v rukou kupujícího.

(1) Pokud nájemce přinese na statek, který je ve vlastnictví dvou osob, nemovitost za účelem jejího zastavení s tím, že bude zatížena společně pro oba, může každý z nich správně využít salvijského interdiktu vůči třetí osobě; pokud je však tento interdikt udělen pouze s ohledem na ně, bude výhodnější postavení držitele. Pokud by však bylo dohodnuto, že pozemek bude zatížen rovným dílem pro každého ze spoluvlastníků pozemku, měla by být mezi nimi a proti jiným osobám udělena pretoriánská žaloba, jejímž prostřednictvím může každý z uvedených spoluvlastníků získat do držby polovinu pozemku.

(2) Je vhodné, aby stejné pravidlo bylo dodržováno v případě, že nájemce přinese na pozemek majetek držený společně s jiným za účelem jeho zastavení, aby bylo možné vést výkon zástavního práva pouze na polovinu hodnoty dotčeného majetku.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

V salvijském interdiktu, pokud je majetek, který má být zastaven, přiveden na pozemek patřící dvěma spoluvlastníkům, bude upřednostněna strana, která je v držení, a ti se musí uchýlit k srbské žalobě.

Knihá XLIV

1. O výjimkách, předpisech a předběžných šetřeních.
2. O výjimce založené na res iudicata.
3. Ohledně různých dočasných výjimek a spojení několika držení.
4. Ohledně výjimky založené na podvodu a strachu.
5. Za jakých okolností nelze žalobě vyhovět.
6. Ohledně majetku v soudním řízení.
7. O závazcích a žalobách.

Tit. 1. O výjimkách, předpisech a předběžných šetřeních.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha IV.

Má se za to, že zaujímá postavení žalobce, který využívá výjimku, neboť pokud se žalovaný uchýlí k výjimce, stává se žalobcem.

(2) Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Výjimka se tak nazývá z toho důvodu, že působí jako vyloučení a obvykle se staví proti řízení o vymáhání pohledávky, aby se zabránilo jejímu uplatnění, jakož i vydání rozsudku ve prospěch toho, kdo žalobu podal.

1. Repliky nejsou ničím jiným než výjimkami uplatněnými stranou žalující, které jsou nezbytné k tomu, aby se vyloučily výjimky; replika se totiž vždy předkládá za účelem oponování výjimce.

2. Je třeba mít na paměti, že každá námitka neboli replika má za účel zabránit protistraně v dalším postupu. Výjimka brání žalobci a replika brání žalovanému.

3. Je obvyklé, že proti replice se vyhoví trojímu návrhu a další důvody následují v pořadí a poté se jména rozmnoží, ať už žalovaný nebo žalobce vznesl námitku.

4. Obvykle říkáme, že některé námitky jsou dilatační a jiné imperativní; jako například dilatační námitka je taková, která odkládá žalobu, tedy taková, která popírá oprávnění zástupce, je dilatační námitka. Neboť ten, kdo tvrdí, že někdo není oprávněn jednat jako zmocněnec, nepopírá, že by žaloba měla být podána, ale tvrdí, že osoba, která ji podává, k tomu není způsobilá.

3. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Výjimky jsou buď trvalé a bezpodmínečné, nebo dočasné a zdržovací. Věčné a bezpodmínečné jsou ty, které budou platit vždy a nelze se jim vyhnout; například ty, které se zakládají na podvodu a *res iudicata*, a tam, kde se tvrdí, že bylo něco učiněno proti zákonům nebo dekretům senátu; také takové, které jsou použitelné v případě neformální dohody, tedy takové, které stanoví, že dlužné peníze nebudou za žádných okolností vymáhány. Výjimky jsou dočasné a dilatační, které nemohou být podány kdykoli a lze se jim vyhnout; k tomuto druhu patří dočasná dohoda mezi stranami, podle níž nelze podat žalobu po určitou dobu, například do pěti let. Výjimky, na jejichž základě je žaloba zástupce vyloučena a kterým se lze vyhnout, jsou rovněž dilatační.

(4) Paulus, O ediktu, kniha XX.

(5) Je-li položena otázka, zda může být opatrovanec promlčen výjimkou z důvodu podvodu, pokud mu byly vyplaceny peníze, které mu náležely, bez zmocnění jeho opatrovníka, a on se domáhá zaplacení podruhé, je třeba zjistit, zda v době, kdy se domáhá zaplacení, peníze stále má, nebo si za ně něco koupil.

5. Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Žalovaný, který tvrdí, že již před soudem přísahal, že nedluží peníze, o něž je žalován, může využít všech ostatních výjimek kromě té, která se zakládá na složení přísahy, nebo ostatních výjimek bez ní; je mu totiž dovoleno využít několika obranných prostředků.

6. Týž, O ediktu, kniha LXXI.

Podá-li odkazovník žalobu na vrácení odkázaného majetku, lze proti němu uplatnit námitku založenou na podvodu zůstavitele; neboť stejně jako může být námitkou vyloučen dědic, který dědí celou pozůstalost, může být námitkou vyloučen i odkazovník jako dědic její jednotlivé části.

(7) Týž, O Plautiovi, kniha III.

Výjimky, na které mají nárok určité osoby, nepřecházejí na jiné; jako například v případě, kdy se společník, otec nebo patron může dovolávat výjimky, aby proti němu byl vydán rozsudek pouze na částku, kterou je schopen zaplatit; tato výsada se nepřiznává ručiteli. Proto ručení manžela, které bylo dáno po zániku manželství, bude proti němu vydáno rozhodnutí o celé částce věna.

1. Výjimky, které se týkají majetku, však mohou uplatňovat i ručitelé; například výjimky založené na *res iudicata*, podvodu a v případě, že byl vymožen přísahou, pokud se tak stalo pod nátlakem. Pokud tedy hlavní dlužník uzavřel dohodu týkající se majetku, jeho ručitel bude mít v každém případě nárok na výjimku. Výhradu založenou na vystoupení ručitele z důvodu, že pohledávka poškodí právo na svobodu, může použít i on. Totéž je třeba říci v případě, že se někdo stal ručitelem za syna pod otcovskou kontrolou v rozporu s dekretem senátu nebo za nezletilého pětadvacetiletého, který byl podveden. Pokud však byl podveden s ohledem na majetek, nebude mít nárok na úlevu dříve, než dosáhne restituce, a výjimka by neměla být ručiteli udělena.

(8) Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Nikomou není zakázáno využít více výjimek, i když se mohou lišit svou povahou.

Marcellus, Digesty, kniha III.

Nemá se za to, že protivník uznává nárok druhé strany jen proto, že se dovolává výjimky.

10. Modestinus, Názory, kniha XII.

Modestinus uvedl jako svůj názor, že rozsudek získaný jinými osobami nepoškozuje ty, kteří nebyli účastníky řízení; a i kdyby se ten, proti němuž byl vynesena rozsudek, stal dědicem osoby, která věc získala, nelze proti němu uplatnit námitku založenou na tom, že na základě tohoto rozsudku nesplnil to, k čemu se zavázal vlastním jménem předtím, než se stal dědicem.

11. Týž, Názory, kniha XIII.

Muž uznal za pravé určité směnky, které byly ve skutečnosti padělané, a zaplatil je poté, co byl proti němu vynesena rozsudek. Ptám se, kdyby se následně zjistila pravda a zjistilo se, že směnky jsou padělané, a žalovaný by to chtěl prokázat podle soudního usnesení nebo mezitímního dekretu, a protože uznal pravost uvedených směnek, zda by mu mohla být namítnuta námitka, neboť císařské konstituce jasně stanoví, že i když lze získat rozsudek pomocí padělaných listin a později se zjistí, že jsou padělané, nelze se dovolávat toho, že o věci bylo rozhodnuto. Modestinus odpověděl, že z toho důvodu, že platba byla provedena v důsledku omylu nebo byla poskytnuta záruka v případě těchto směnek, o nichž se později tvrdilo, že jsou padělané, by nebyl důvod k výjimce.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Obecně řečeno, v otázkách závislých na předběžných rozhodnutích podporuje část žalobce, jehož nárok je v souladu s tím, co požaduje.

13. Julianus, Digesty, kniha L.

14. Je-li po vynesení rozsudku ve věci týkající se celé pozůstalosti podána žaloba na vrácení určitých specifikovaných věcí, je stanoveno, že námitka z důvodu, že pozůstalost bude poškozena, nemůže být uplatněna jako překážka, a to z toho důvodu, že výjimky tohoto druhu jsou zavedeny proto, že mohou ovlivnit budoucí rozhodnutí, ne-li to, které již bylo vydáno.

14. Alfenus Varus, Digest, kniha II.

Syn pod otcovskou kontrolou prodal otroka, který tvořil součást jeho peculium, a byla stanovena cena. Otroek byl na základě podmíněné klauzule smlouvy vrácen a poté zemřel a otec požadoval po kupujícím peníze, které mu měl podle synovy dohody vyplatit. Bylo rozhodnuto, že je spravedlivé, aby proti němu byla uplatněna námitka in factum, v níž se uvádí, že peníze byly slíbeny za otroka, který byl poté vrácen na základě podmínky smlouvy.

15. Julianus, On Urseius Ferox, kniha IV.

Replika namítající zlou víru by neměla být uplatněna proti výjimce založené na přísaze složené před soudem, neboť prétor by měl dohlédnout na to, aby s ohledem na takovou přísahu nebyla následně vznesena žádná otázka.

16. Africanus, Otázky, kniha IX.

Jsi v držení Tizianovy usedlosti a my dva vedeme soudní spor s odkazem na vlastnictví této usedlosti. Tvrdím, že tomuto statku náleží právo cesty přes statek Sempronian, který patří tobě. Pokud podám žalobu o vrácení práva cesty, platí, že můžete využít výjimku z důvodu, že projednávaná žaloba o vlastnictví nemovitosti by neměla být předjímána; to znamená, že nemohu prokázat, že mám nárok na právo cesty, dokud neprokážu, že Tiziánský statek je můj.

17. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Pokud však podám žalobu na vrácení práva cesty a následně žalobu na vrácení Tiziánova statku, protože předměty sporu jsou odlišné a důvody restituce rozdílné, nezpůsobí tato výjimka žádnou újmu.

(18) Africanus, Otázky, kniha IX.

Podávám proti tobě žalobu o polovinu pozemku, o němž tvrdíš, že je tvůj, a zároveň chci proti tobě podat u téhož soudce žalobu o rozdělení. A opět, jestliže tvrdím, že pozemek, který máte v držbě, je můj, a chci od vás získat zpět úrodu, vyvstává otázka, zda výjimka založená na zásadě, že bych neměl podávat žalobu, jejíž rozhodnutí předjímá věc, která se týká vlastnictví celého nebo části dotčeného pozemku, bude působit jako překážka, nebo by měla být zamítnuta. Domnívám se, že v obou případech by měl praetor zasáhnout a nedovolit žalobci zahájit řízení tohoto druhu, dokud nebude rozhodnuto o otázce vlastnictví pozemku.

19. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Všechny výjimky, na které má nárok hlavní dlužník, může využít i jeho ručitel, a to i proti souhlasu prvního z nich.

(20. Paulus, O způsobu sepisování formulí.

Výjimky se uplatňují buď proto, že strana učinila, co měla učinit; nebo proto, že učinila, co učinit neměla; nebo proto, že neučinila, co učinit měla. Výjimka z důvodu prodaného a vydaného majetku nebo z důvodu res iudicata se uděluje z důvodu, že bylo učiněno něco, co učiněno být mělo. Výjimka z důvodu podvodu se uděluje proto, že bylo učiněno něco, co učiněno

být nemělo. Výjimka z důvodu, že nebyla povolena praetorská držba majetku, který byl vydán, se uděluje proto, že nebylo učiněno něco, co učiněno být mělo.

21. Neratius, Pergameny, kniha IV.

Říká se, že jedna žaloba předjímá jinou, a to s ohledem na větší peněžní částku, když se u soudu objeví otázka, která souvisí buď zcela, nebo zčásti se žalobou týkající se větší částky majetku.

(22) Paulus, Různé pasáže.

Výjimkou je řízení, které někdy zbavuje žalovaného rizika, že proti němu bude vydán rozsudek, a někdy snižuje výši rozsudku.

1. Replika se staví proti výjimce a je jakoby výjimkou z výjimky.

23. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha III.

Paulus: Pokud někdo umístí sochu ve městě s úmyslem, aby patřila městu, a poté se jí chce domáhat u soudu, může mu být zabráněno výjimkou *in factum*.

24. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VII.

Syn pod otcovskou kontrolou může pro svého otce získat výjimku na základě složené přísahy, pokud u soudu odpřisáhne, že svému otci nic nedluží.

Tit. 2. K výjimce na základě *res iudicata*.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Protože rozsudky vynesené mezi účastníky řízení nemohou být na újmu jiným osobám, které nejsou účastníky řízení, lze zahájit řízení na základě závěti, kterou byla udělena svoboda nebo odkázáno dědictví, ačkoli závěť mohla být porušena nebo

mohla být prohlášena za neplatnou nebo mohlo být rozhodnuto, že nebyla sepsána v souladu s předepsanými právními formalitami; přesto však, pokud by odkazovník prohrál svůj spor, nebude tím dotčeno závěťové udělení svobody.

2. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Je-li podána žaloba proti dědici zůstavitele, který v závěti přešel na svého syna, a žalobci brání výjimka z důvodu, že závěť je v takovém stavu, že držbu pozůstalosti může praetor udělit v rozporu s jejími ustanoveními, a emancipovaný syn opomněl požádat o držbu pozůstalosti, není nespravedlivé, aby mu bylo umožněno znovu zahájit řízení proti dědici. To uvádí Julianus ve čtvrté knize Digest.

3. Týž, O ediktu, kniha XV.

Julianus ve třetí knize Digest uvádí, že námitce z důvodu res iudicata lze odporovat vždy, když se stejná otázka znovu objeví u soudu mezi stejnými stranami. Pokud tedy někdo podá žalobu o celý majetek poté, co jednu prohrál, podanou o navrácení části téhož, nebo naopak, bude mu bránit výjimka.

4. Týž, O ediktu, kniha LXXII.

Výjimka z důvodu res iudicata se mlčky chápe tak, že zahrnuje všechny osoby, které jsou na věci zainteresovány.

(5. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Řízení se považuje za zahájené s ohledem na tutéž otázku nejen tehdy, když žalobce nevyužije téže žaloby, kterou podal poprvé, ale i tehdy, když podá jinou týkající se téže věci. Například pokud někdo poté, co podal mandátní žalobu, podá poté, co jeho protivník slíbil dostavit se k soudu, žalobu z titulu dobrovolného zastoupení nebo žalobu na navrácení majetku, zahajuje řízení týkající se téže věci. Proto se velmi správně říká, že řízení týkající se téže věci nezahajuje pouze ten, kdo se znovu nepokusí dosáhnout téhož výsledku. Když totiž někdo změní žalobu, musí změnit i povahu svého nároku; má se totiž za to, že vždy podává žalobu týkající se téže věci, i když se uchýlí k jinému druhu žaloby, než který použil na prvním místě.

6. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Velmi rozumně se má za to, že k vyřešení jednoho sporu stačí jedna žaloba a k ukončení věci jeden rozsudek; jinak by se soudní spory nesmírně rozrostly a přinesly by nepřekonatelné obtíže, zejména tam, kde byla vydána protichůdná rozhodnutí. Proto je velmi časté zavést výjimku z důvodu res iudicata.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Pokud by někdo poté, co podal žalobu na celý určitý majetek a prohrál ji, podal následně žalobu na vrácení části téhož, bude mu bránit výjimka z důvodu *res iudicata*; část je totiž zahrnuta do celku a považuje se za totéž, pokud se požaduje část něčeho a předtím bylo požadováno vše. Nezáleží ani na tom, zda je nárok uplatněn na určitou věc, peněžní částku nebo právo. Proto pokud někdo žaluje o vrácení pozemku a následně podá žalobu na jeho rozdělenou nebo nerozdělenou část, je třeba říci, že mu bude bránit výjimka. Nebo navrhuje-li jako příklad, že podám žalobu na určitou část pozemku, jehož celý jsem předtím žaloval, budu vyloučen výjimkou. Stejně pravidlo je třeba přijmout, pokud je nejprve podána žaloba na dva různé předměty a poté je podána žaloba na kterýkoli z nich, neboť výjimka bude působit jako překážka. Stejně tak pokud někdo podá žalobu na vrácení pozemku, a poté, co jej ztratil, podá následně žalobu na stromy, které byly na uvedeném pozemku pokáceny, nebo pokud nejprve podá žalobu na dům a následně podá žalobu na pozemek, na němž stojí, nebo na dřevo či kámen, z nichž je postaven, bude platit stejné pravidlo. To platí i v případě, že nejprve podám žalobu na loď a poté podám žalobu na vrácení jednotlivých částí, z nichž se loď skládá.

1. Podám-li žalobu na vydání těhotné otrokyně, která počala a porodila dítě poté, co bylo ve věci připojeno vydání, a poté podám žalobu na vydání dítěte, je důležité, zda bude rozhodnuto, že jsem uplatnil stejný nárok, nebo jiný. A skutečně lze mít za to, že žaloba je podána pro tutéž věc, kdykoli to, co bylo požadováno u prvního soudce, je požadováno u druhého soudce. Proto téměř ve všech těchto případech bude výjimka působit jako překážka.

2. Rozdíl však existuje, pokud jde o kámen a trámy, z nichž se dům skládá, neboť pokud někdo podá žalobu na dům a prohraje ji a poté podá žalobu na kámen nebo trámy nebo cokoli jiného jako své vlastnictví, je v takovém postavení, že se bude mít za to, že uplatnil jiný nárok, neboť dům může patřit osobě, která nevlastní kameny, z nichž je postaven. A konečně, pokud byly materiály použity na stavbu domu, který patří jinému, může je vlastník získat zpět poté, co byly od stavby odděleny.

3. Stejná otázka vyvstává s ohledem na plodiny, jako když se jedná o dítě otrokyně. Tyto věci totiž ještě neexistují, přesto jsou odvozeny od majetku, k jehož navrácení byla podána žaloba; a lepší názor je, že se na ně tato výjimka nevztahuje. Je však zřejmé, že pokud byly do restituace majetku zahrnuty buď plodiny, nebo potomci otroka a jejich hodnota byla oceněna, bude výsledkem, že výjimka může být účinně uplatněna.

4. A obecně řečeno (jak říká Julianus), námitka z důvodu *res iudicata* bude působit jako překážka, kdykoli bude stejná otázka znovu předložena soudu mezi stejnými osobami nebo v jiném druhu věci. Pokud tedy žalobce poté, co podal žalobu na vrácení pozůstalosti a prohrál ji, podá žalobu na vrácení určitých věcí, které jsou součástí pozůstalosti, nebo pokud poté, co podal žalobu na vrácení určitých věcí, které k ní patří, a neuspěl, podá poté žalobu na vrácení celé pozůstalosti, bude mu výjimka bránit.

5. Stejné pravidlo je třeba přijmout, pokud někdo poté, co podal žalobu na vymáhání pohledávky za dlužníkem z pozůstalosti a prohrál ji, podá žalobu na vymáhání celé pozůstalosti; nebo na druhé straně, pokud nejprve podal žalobu na vymáhání pozůstalosti a poté podá žalobu na vymáhání dluhu tvořícího část jejího majetku, bude v tomto případě působit výjimka jako překážka; neboť pokud podám žalobu na pozůstalost, má se za to, že v žalobě je zahrnut veškerý majetek a práva k ní náležející.

..... Lacuna: 8 ... ..
.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Jestliže proti tobě podám žalobu o nějakou nemovitost a jsem poražen, protože ty nemáš v držení nic z ní, a já znovu podám žalobu o její navrácení poté, co jsi získal její část, může být tato výjimka řádně uplatněna proti mně? Domnívám se, že tato výjimka nebude působit jako překážka bez ohledu na to, zda bylo rozhodnuto, že pozůstalost je moje, nebo zda byl můj protivník zproštěn odpovědnosti, protože neměl v držení žádnou její část.

1. Jestliže někdo poté, co obhájil své vlastnické právo k části pozemku, o níž se domníval, že ji má v držbě, a byl-li vynesena rozsudek ve prospěch žalobce, žalovaný později pozemek koupí, může být žalobce nucen, aby mu jej vrátil? Neratius říká, že je-li proti tomu, kdo podá žalobu o pozemek podruhé, uplatněna námitka z důvodu res iudicata, může odpovědět, že rozsudek byl vydán v jeho prospěch.

2. Julianus říká, že výjimka z důvodu res iudicata přechází z původní oprávněné strany na nabyvatele, ale nevrací se z nabyvatele na původní stranu. Pokud tedy prodáš majetek patřící do pozůstalosti a já podám žalobu na vrácení uvedeného majetku od kupujícího a věc získám, nemohu se dovolávat výjimky proti tobě, pokud podáš žalobu proti mně. Jestliže však rozsudek nebyl vydán mezi osobou, které jste majetek prodal, a mnou.

(10) Julianus, Digesty, kniha LI.

Neboli, jestliže jsem věc prohrál, nebudeš mít právo uplatnit proti mně výjimku.

Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Kdyby matka na základě dekretu senátu podala žalobu o navrácení majetku svého nezletilého syna, který zemřel, z toho důvodu, že se domnívala, že když byla porušena závěť jeho otce, nemohla být provedena žádná pupilární substitute, a byla

by poražena, protože otcova závěť nebyla porušena, a po otevření závěti, kde by se měla objevit pupilární substituce, by se zjistilo, že žádná neexistuje, a ona by znovu podala žalobu o majetek, bude jí bránit výjimka z důvodu res iudicata; tak říká Neratius. Nepochybuji o tom, že jí bude bránit námitka z důvodu res iudicata, ale mělo by jí být vyhověno, protože ve svůj prospěch uvedla pouze jeden bod, a to, že otcova vůle byla porušena.

1. Konečně Celsus říká, že pokud podám žalobu o navrácení otroka, o němž si myslím, že je mým majetkem, protože mi byl vydán někým jiným, zatímco ve skutečnosti je můj, protože patří k majetku, který jsem zdědil, a podám druhou žalobu poté, co jsem prohrál první, mohu být vyloučen výjimkou.

2. Jestliže však někdo podá žalobu o pozemek na základě toho, že mu ho Titius vydal, a poté, co byl prohrán, podá o něj žalobu na základě jiného důvodu, neměl by být vyloučen výjimkou.

3. Julianus také říká, že pokud jsme ty a já dědici Titia a ty podáš žalobu proti Semproniovi o část pozemku, o němž tvrdíš, že patří do pozůstalosti, a budeš poražen, a já poté koupím tutéž část pozemku od Sempronia, mohu proti tobě uplatnit výjimku z důvodu překážky, pokud proti mně podáš žalobu na rozdělení, protože věc byla soudně rozhodnuta mezi tebou a mým prodávajícím. Kdybych totiž předtím, než podám žalobu na zmíněnou část pozemku, podal žalobu na rozdělení, lze vznést námitku z toho důvodu, že věc mezi mnou a vámi byla soudně vyřešena.

4. Je-li původ dvou nároků stejný, činí stejným i druhý nárok. Pokud však podám žalobu o pozemek nebo o otroka a prohrají svou věc, a poté bych měl nový důvod žaloby, z něhož bych odvozoval vlastnictví, nebude mi tato výjimka bránit, ledaže by mé vlastnictví, které jsem prozatím ztratil, bylo poté získáno zpět určitým druhem postliminia. Co když však otrok, na kterého mám nárok, bude zajat nepřítelem a poté se vrátí na základě práva postliminium? V tomto případě mi bude bránit výjimka, protože se má za to, že věc je stejná; pokud bych však získal vlastnictví z jiného důvodu, nebude výjimka působit jako překážka. Je-li mi tedy majetek odkázán pod určitou podmínkou a já v průběhu řízení, poté co jsem nabyl vlastnictví k němu, podám žalobu a jsem poražen, a poté, když se podmínka splní, znovu podám žalobu o vrácení odkazu, domnívám se, že se nelze dovolávat výjimky, protože jsem dříve měl jiný vlastnický titul, než mám v současnosti.

5. Pokud tedy dojde k nabytí vlastnictví po podání první žaloby, mění to povahu věci, ale změna názoru žalobce tak nečiní; jako například když se někdo domnívá, že má vlastnické právo k nemovitosti z titulu dědictví, a změní svůj názor a domnívá se, že má na ni nárok z titulu darování. To nezakládá nový nárok, neboť bez ohledu na to, jakým způsobem nebo kde osoba mohla nabytí vlastnictví k majetku, bylo o jejím právu na něj s konečnou platností rozhodnuto v první žalobě.

6. Podá-li někdo žalobu o právo chůze přes cizí pozemek a následně podá žalobu o právo jízdy přes tentýž pozemek, domnívám se, že lze důrazně tvrdit, že v první žalobě bylo žádáno o jednu věc a v druhé o druhou, a proto nelze zasáhnout námitkou z důvodu res iudicata.

7. Je naší praxí, že v případě uplatnění námitky z důvodu res iudicata jsou do řízení zahrnuty všechny strany, které mají právo předložit věc soudu spolu se žalobcem. Mezi ně patří advokát, který byl pověřen podáním žaloby, opatrovník, opatrovník nepřičetné osoby nebo nezletilého a úředník, který má na starosti obchodní záležitosti města. Na straně žalovaného je zahrnut ten, kdo se ujímá obhajoby, protože ten, kdo proti němu zahájí řízení, podává žalobu u soudu.

8. Pokud někdo podá žalobu proti synovi pod otcovským dohledem o navrácení otroka a následně podá žalobu proti otci o téhož otroka, bude zde důvod pro tuto výjimku.

9. Jestliže podám žalobu proti svému sousedovi, abych ho přinutil postarat se o jeho dešťovou vodu, a poté by jeden z nás prodal náš pozemek a kupující podá tutéž žalobu nebo je podána proti němu, bude tato výjimka působit jako překážka, ale pouze s ohledem na takovou práci, která byla vykonána po vydání rozhodnutí.

10. Stejně tak, pokud by Titius dal Seiovi do zástavy majetek, který by se pokusil získat zpět od vás, a Seius by poté podal žalobu ze zástavy proti vám, je třeba zjistit, kdy Titius dal majetek do zástavy. Pokud tak učinil před podáním žaloby, nebude tato výjimka působit jako překážka, protože měl pohledávku předložit, a mně zůstane právo na žalobu ze zástavy zachováno v nezměněné podobě. Pokud však dal majetek do zástavy až po podání žaloby, je lepší názor, že námitka z důvodu res iudicata bude působit jako překážka.

12. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Když se klade otázka, zda tato výjimka bude působit jako překážka, je třeba zjistit, zda se jedná o stejný majetek;

13. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXV.

Buď o stejnou částku, nebo o stejné právo, které bylo předmětem první žaloby.

14. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Je třeba také zjistit, zda existuje stejný důvod žaloby nebo zda jsou osoby stejného postavení, a pokud se tyto věci neshodují, jde o jiný případ. Pokud je tato výjimka uplatněna, rozumí se stejným majetkem ten, který byl předmětem první žaloby, i když jeho kvalita nebo množství nemusely být absolutně zachovány, a nebylo k němu provedeno žádné doplnění ani od něj nebylo odečteno nic, neboť tento pojem by měl být přijímán v nejširším významu, a to z důvodu prospěchu zúčastněných stran.

1. Pokud někdo požívá užívací právo k části nemovitosti a podá žalobu na vrácení celého užívacího práva a svůj spor prohraje, 3. podá poté žalobu na druhou polovinu užívacího práva, které mu následně připadlo, nebude mu bránit výjimka z důvodu, že užívací právo nepřipadá na část nemovitosti, ale na osobu samotnou.

2. V případech tohoto druhu se osobní žaloby liší od skutečných, neboť v případech, kdy mi náleží stejný majetek od téže osoby, se každý důvod žaloby zakládá na samostatném závazku; a soudní řízení, které se týká jednoho z nich, není zrušeno obdobným požadavkem na jiný. Když však podám reálnou žalobu, aniž bych uvedl, na základě čeho tvrdím, že mi majetek náleží, jsou v žalobě na jednu část zahrnuty všechny právní tituly, neboť ačkoli mi majetek nemůže náležet vícekrát, může mi náležet několikrát.

3. Pokud někdo zahájí řízení na základě interdiktů za účelem získání držby nemovitosti a poté podá skutečnou žalobu, nebude mu bránit výjimka, protože řízení o získání držby na základě interdiktů a žaloba na určení vlastnictví nemovitosti jsou odlišné.

15. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXX.

Pokud mezi tebou a mnou probíhá soudní spor týkající se pozůstalosti a ty máš v držení nějaký majetek patřící k uvedené pozůstalosti a já mám také nějaký, nic mi nebrání podat proti tobě žalobu na navrácení pozůstalosti a na druhé straně nic nebrání tobě podat žalobu proti mně za stejným účelem. Pokud však po vyřízení věci podáte takovou žalobu proti mně, bude třeba zjistit, zda byla pozůstalost přisouzena mně nebo vám. Pokud bylo rozhodnuto, že je můj, bude námitka z důvodu *res iudicata* působit jako překážka proti vám; protože právě z toho důvodu, že byl vydán rozsudek v můj prospěch a bylo zjištěno, že majetek patří mně, bylo rozhodnuto, že není váš. Pokud však bylo shledáno, že mi nepatří, rozumí se, že nebylo nic rozhodnuto o vašem vlastnickém právu, protože se může stát, že majetek nepatří ani jednomu z nás.

16. Julianus, Digesty, kniha LI.

Bylo by totiž krajně nespravedlivé, aby výjimka z důvodu *res iudicata* byla ve prospěch strany, proti níž byl rozsudek vydán.

(17. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXX.

Jestliže proti tobě podám žalobu o navrácení majetku, který mi patří, a ty jsi zproštěn veškeré odpovědnosti, protože jsi prokázal, že jsi přestal držet uvedený majetek, aniž by z tvé strany došlo k jakémukoli podvodu; a poté, co jsi získal držbu uvedeného majetku podruhé, proti tobě znovu podám žalobu, nelze proti mně účinně uplatnit námitku z důvodu *res iudicata*.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXX.

Pokud někdo podá žalobu na vydání majetku a jeho protivník je zproštěn odpovědnosti, protože nebyl v držbě, a poté, co vlastník nabyl držbu zpět, podá žalobu podruhé, nelze se řádně dovolávat námitky z důvodu res iudicata, protože stav věci je jiný.

(19) Marcellus, Digest, kniha XIX.

Jistý muž dal tutéž nemovitost do zástavy ve dvou různých dobách, druhý věřitel podal žalobu ze zástavy proti prvnímu a věc získal a první poté podal podobnou žalobu proti druhému. Vystala otázka, zda by výjimka z důvodu res iudicata působila jako překážka. Pokud by se druhý věřitel dovolával této výjimky předtím, než mu byla nemovitost zastavena, a nemohl by předejít nic nového a platného, byla by tato výjimka nepochybně překážkou, neboť by vyvolávala stejnou otázku, o které již bylo rozhodnuto.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Pokud byla podána žaloba na základě závěti proti dědici osobou, které bylo odkázáno veškeré rodinné stříbro a která se domnívala, že jí byly odkázány pouze některé stoly, a předložila soudu pouze otázku ocenění uvedených stolů a poté podala žalobu na vrácení peněz, které jí byly odkázány, Trebatius říká, že mu v tom nebude bránit výjimka, a to z toho důvodu, že kvůli tomu žalobu vůbec nepodal a ani to neměl v úmyslu a soudce s ohledem na to nevydal žádné rozhodnutí.

21. Týž, O Sabinovi, kniha XXXI.

Jestliže mi byl závětí odkázán stříbrný talíř a já podám žalobu proti dědici, abych jej získal zpět, a následně by se zjistilo, že mi zůstavitel kodícilem odkázal také svou skříň, nebude toto druhé dědictví ovlivněno předchozím rozhodnutím, protože ani strany žaloby, ani soudce nepochopili, že je ve sporu něco jiného než stříbrný talíř.

1. Podám-li žalobu o navrácení stáda ovcí a budu-li poražen a stádo se buď zvětší, nebo zmenší, a znovu podám žalobu o navrácení téhož stáda, může být proti mně účinně uplatněna výjimka. Pokud podám žalobu na některé ze zvířat tvořících stádo a to bude přítomno jako součást téhož stáda, domnívám se, že výjimka bude stále působit jako překážka.

2. Podáte-li proti komukoli žalobu o navrácení Sticha a Pamphila, o nichž tvrdíte, že jsou vašimi otroky, a váš protivník bude zproštěn odpovědnosti, a vy proti němu znovu podáte žalobu, v níž budete tvrdit, že Stichus je vaším otrokem, je prokázáno, že vám bude bránit výjimka.

3. Pokud podám žalobu na pozemek, o němž tvrdím, že je můj, a poté podám žalobu na vymáhání jeho užívacího práva s odůvodněním, že jelikož mi pozemek patří, je i jeho užívací právo moje, budu vyloučen výjimkou, protože každý, kdo vlastní pozemek, nemůže podat žalobu na vymáhání jeho užívacího práva. Pokud však podám žalobu na vymáhání užívacího práva, protože je moje, a poté, co jsem získal vlastnické právo k pozemku, opět zažaluji o užívací právo, lze říci, že případ je jiný; protože poté, co jsem získal samotný pozemek, přestává být užívací právo, které jsem dříve užíval, moje jako služebnost a opět se stává mým vlastnictvím na základě vlastnického práva, a to jakoby na základě jiného titulu.

4. Pokud se stanete ručitelem za mého otroka a bude proti mně podána žaloba z důvodu jeho peculium a já věc získám a následně bude podána žaloba proti vám z téhož důvodu, lze se účinně dovolávat námitky z důvodu res iudicata.

(22) Paulus, O ediktu, kniha XXXI.

Je-li proti dědici podána zálohová žaloba a prohraje-li ji, může žalobce podat žalobu proti ostatním dědicům, kteří nemohou uplatnit výjimku z důvodu res iudicata. Neboť ačkoli se v různých žalobách jedná o tutéž otázku, přesto změna stran, proti nimž je žaloba jednotlivě podána, dává případu jiný aspekt. Je-li žaloba podána proti dědici z důvodu podvodu spáchaného zemřelým a následně je proti němu podána žaloba z důvodu nějakého jeho vlastního podvodného jednání, nebude námitka z důvodu res iudicata působit jako překážka, protože se jedná o jinou otázku.

23. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Je-li podána žaloba pouze na vrácení ušlého úroku, není třeba se obávat, že výjimka z důvodu res iudicata bude působit jako překážka v žalobě na jistinu, neboť, jelikož se jedná o výhodu zebra, nebude na druhé straně ani žádnou překážkou. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, že v případě smlouvy uzavřené v dobré víře chce žalobce pouze získat úroky, neboť úroky stále běží, protože dokud smlouva v dobré víře trvá, bude. tak činit.

24. Julianus, Digest, kniha IX.

25. Pokud někdo koupí věc od osoby, která není jejím vlastníkem, a poté se zbaví odpovědnosti, když sám vlastník podá žalobu na její vrácení, a kupující poté ztratí držbu věci a zahájí řízení o její vrácení od vlastníka, který ji získal do držby, může se tento odvolat na výjimku z důvodu, že mu věc patří, a druhý může odpovědět, že nebylo rozhodnuto, že je jeho.

(25) Týž, Digest, kniha LI.

Pokud by někdo, kdo není dědicem, podal žalobu o pozůstalost a poté, co se stal dědicem, by znovu podal žalobu o tutéž pozůstalost, nebude mu bránit námitka z důvodu res iudicata.

1. Je v moci kupujícího podat žalobu na vrácení nemovitosti do šesti měsíců, když podmínkou bylo, že pokud má otrok nižší hodnotu, než za jakou byl prodán, má být vrácen přeplatek; tato poslední žaloba totiž zahrnuje i doložku o vrácení peněz, když měl otrok takovou vadu, že by ho kvůli ní kupující nekoupil, kdyby o ní věděl. Proto se velmi správně říká, že pokud by kupující, který využil jednu z těchto žalob, později využil druhou, může mu být znemožněno uplatnit námitku z důvodu res iudicata.

2. Jestliže zasáhnete do mého obchodu a podáte mým jménem žalobu na pozemek a já poté neratifikuji nárok, který jste uplatnil, ale nařídím vám, abyste znovu podal žalobu na navrácení téhož pozemku, nebude námitka z důvodu res iudicata působit jako překážka, když se podmínky od udělení pověření změnily. Stejně pravidlo se uplatní v případě, že je podána osobní, a nikoliv věcná žaloba.

26. Africanus, Otázky, kniha IX.

Podal jsem proti vám žalobu, v níž jsem tvrdil, že mám právo zvýšit svůj dům o deset stop, a prohrál jsem ji. Nyní proti vám podávám žalobu, v níž tvrdím, že mám právo zvýšit svůj dům o dvacet stop výše. Nepochybně se lze dovolávat námitky z důvodu res iudicata. Pokud znovu podám žalobu s tvrzením, že mám právo zvýšit svůj dům ještě o deset stop výše, bude námitka působit jako překážka; protože jelikož jsem ho nemohl zvýšit do nižší výšky, jistě bych nebyl oprávněn ho zvýšit do ještě vyšší.

1. Stejně tak, jestliže poté, co žalobce podal žalobu na vrácení pozemku a prohrál ji, podá žalobu na ostrov, který vznikl v řece naproti uvedenému pozemku, bude mu bránit výjimka.

27. Neratius, Pergameny, kniha VII.

28. Když při druhé žalobě vyvstane otázka, zda se jedná o stejný majetek jako ten, který byl předmětem první žaloby, je třeba vzít v úvahu následující věci: zaprvé zúčastněné strany, zadruhé majetek, o který byla žaloba podána, a zatřetí bezprostřední důvod žaloby. Nyní totiž nezáleží na tom, zda se někdo domnívá, že má dobrý důvod žaloby, stejně jako kdyby poté, co byl vynesena rozsudek v jeho neprospěch, našel nové dokumenty, které by jeho věc posílily.

28. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Výhrada z důvodu res iudicata bude bránit tomu, kdo nabude vlastnictví strany, která věc prohrála.

29. Týž, Názory, kniha I.

Výhrada z důvodu *res iudicata* nebude působit jako překážka proti spoludědici, který nebyl účastníkem řízení; a otrok, který ještě nebyl manumitován podle podmínek trustu, nemůže být. znovu prohlášen za otroka poté, co byl vynesena rozsudek ve prospěch jeho svobody; je však povinností prétora dohlédnout, aby byl rozsudek v tomto případě splněn, protože nemůže rozhodnout ve prospěch strany, která byla poražena. Byla-li totiž podána žaloba na prohlášení závěti za neúčinnou proti jednomu ze spoludědiců nebo podali-li žalobu dva spoludědicové samostatně a jeden z nich svou věc získá, bylo stanoveno, že udělení svobody musí nabýt účinnosti; přesto je povinností soudce zajistit odškodnění strany, která uspěla a která má otroka manumitovat.

1. Pokud dlužník podá žalobu na určení vlastnictví k majetku, který dal do zástavy, aniž by o tom věřitele informoval, a je vydán rozsudek v jeho neprospěch, nebude se mít za to, že věřitel zaujímá místo poražené strany, neboť dohoda s odkazem na zástavu předcházela rozhodnutí.

30. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Jistý muž, který mohl nastoupit jako dědic ze zákona, poté, co byl ustanoven dědicem šestého dílu pozůstalosti, napadl zákonnost závěti a poté, co požadoval polovinu pozůstalosti od jednoho z ustanovených dědiců, svůj spor prohrál. Má se za to, že do svého nároku zahrnul i šestý díl pozůstalosti, a proto, pokud podal žalobu na stejný podíl na základě téže závěti, bude námitka z důvodu *res iudicata* působit jako překážka proti němu.

(1) Latinus Largus: V souvislosti s majetkem, který patřil Maeviovi, jehož právo na něj však Titius zpochybňoval, došlo k transakci, při níž Titius převedl majetek tohoto majetku na Maevia jako dědice, přičemž v rámci tohoto převodu byl na základě smlouvy vydán určitý pozemek, který byl před několika lety zastaven Maeviovu dědečkovi a poté jiné osobě. Když byly tyto záležitosti vyřešeny, podal druhý Titiiův věřitel žalobu o svou pohledávku a získal ji. Po tomto rozsudku našel Maevius mezi listinami svého dědečka směnkou vystavenou Titiem, z níž vyplývalo, že pozemky, které byly součástí zmíněné transakce, zatížil zmíněný Titius rovněž ve prospěch svého dědečka. Protože tedy bylo zřejmé, že pozemek, který byl dříve zastaven dědečkovi Maevia, dědice, byl tentýž, kvůli němuž byl Maeviovi vydán rozsudek ve prospěch druhého věřitele, ptám se, zda právo jeho dědečka, o němž v době, kdy byla podána žaloba o navrácení pozemku, nevěděl, nemohlo být promlčeno uplatněním námitky. Odpověděl jsem, že pokud by se jednalo o vlastnictví pozemku a bylo by vydáno rozhodnutí ve prospěch uvedeného věřitele, měli bychom mít za to, že námitka z důvodu *res iudicata* by působila jako překážka proti straně, která prohrála předchozí žalobu podávající další žalobu, protože vzhledem k tomu, že žalobce byl úspěšný, se zdá, že se jedná o tutéž otázku, která byla dříve řešena. Pokud by však osoba, která má držbu, byla zproštěna odpovědnosti a poté, co držbu ztratila, by podala žalobu na její navrácení od téže strany, která nebyla úspěšná v prvním řízení, nebude jí bránit výjimka, neboť v rozsudku vydaném v její prospěch nebylo rozhodnuto nic, co by se týkalo jejího vlastnického práva. Byla-li však žaloba o zástavní právo podána proti prvnímu věřiteli, nemohlo by se stát, že by byla vznesena otázka ohledně

vlastnického práva strany, která má věc v držbě, protože ve sporech, které se týkají vlastnictví, se současně rozhoduje o tom, že to, o čem bylo rozhodnuto, že je moje, nepatří jinému; v případě závazku však bude výsledkem to, že je-li věc zatížena ve prospěch jedné osoby, nevyplývá z toho, že není zatížena ve prospěch jiné osoby, pokud tato osoba může prokázat, že tomu tak skutečně je. Lze říci, že je pravděpodobné, že výjimka nebude působit jako překážka, neboť neexistovaly pochybnosti o právu držitele, ale pouze o zatížení. V uvedeném případě mi však největší potíže činí otázka, zda zástavní právo zaniká, když se nabývá vlastnictví k nemovitosti; zástavní právo totiž nemůže nadále existovat tam, kde se věřitel stává vlastníkem nemovitosti. Žaloba na zástavní právo však bude přípustná, protože je pravda, že majetek byl zastaven a pohledávka nebyla uspokojena. Z tohoto důvodu se nedomnívám, že námitka z důvodu *res iudicata* bude působit jako překážka.

(31) Totéž, Stanoviska, kniha III.

Paulus rozhodl, že námitka z důvodu *res iudicata* nemůže být účinně uplatněna proti každému, kdo podal osobní žalobu na navrácení majetku, který předtím podal žalobu na tentýž majetek a prohrál ji.

Tit. 3. O různých dočasných výjimkách a spojení několika majetků.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIV.

Z toho důvodu, že se často objevuje diskuse s odkazem na disponibilní dny, podívejme se, v čem spočívá moc udržet si svá práva. V první řadě je nutné, aby žalobce měl pravomoc podat žalobu, neboť nestačí, aby žalovaný byl schopen sám podat obranu nebo si najal někoho, kdo tak může učinit řádně za něj, ale žalobci také nesmí žádný zákonný důvod bránit v podání žaloby. Proto, je-li v rukou nepřítele nebo nepřítomen na služební cestě pro stát nebo je ve vězení nebo je-li někde zadržen bouří, takže nemůže podat žalobu nebo nařídit, aby tak bylo učiněno, má se za to, že k tomu není oprávněn. Je zřejmé, že osoba, které v tom brání nemoc, ale může dát pokyn k podání žaloby, by měla být považována za osobu, která k tomu má pravomoc. Neexistuje nikdo, kdo by si nebyl vědom toho, že ten, kdo nemá možnost dostavit se k prétorovi, nemá pravomoc žalobu podat. Proto jsou k dispozici pouze ty dny, v nichž pretorián vykonává spravedlnost.

2. Marcellus, Digesty, kniha VI.

Otázka zní, zda se má interkalární den započítat ve prospěch strany, proti níž byl vynesena rozsudek, do lhůty stanovené pro vymožení výkonu rozhodnutí, či nikoliv. Měl by se také započítat do doby stanovené zákonem pro zánik práva na žalobu? Nepochybně by mělo platit, že se lhůta prodlužuje o interkalární den; například v případech, kdy vzniká otázka týkající se

lichvy, která má být dokončena ve stanovené lhůtě, nebo žalob, které musí být podány v určité lhůtě, jako je tomu v případě větší části těch, které se týkají úkonů Jildiles. Pokud by však někdo prodal pozemek s podmínkou, že pokud nebude cena zaplacená do třiceti dnů, bude prodej neplatný, bude mít kupující nárok na výhodu interkalárního dne? Domnívám se, že nikoli.

3. Modestinus, Differences, kniha VI.

Je zřejmé, že promlčení založené na dlouhodobé držbě se vztahuje jak na pozemky, tak na otroky.

4. Javolenus, Listy, kniha VII.

Pokud otrok patřící k panství nebo někomu, kdo je v rukou nepřítele, obdrží záruku za zaplacení dluhu, začíná lhůta předepsaná pro zmíněnou záruku běžet okamžitě; musíme totiž zjišťovat nikoli to, zda ten, kdo dal do zástavy majetek, může podat žalobu, ale zda osoba, v jejíž prospěch byl zatížen, má právo tak učinit proti prvnímu. V opačném případě by bylo krajně nespravedlivé, kdyby se z důvodu pořadí žalobců prodlužovaly závazky žalovaných, neboť ti nemohou učinit nic, co by zabránilo podání žaloby proti nim.

5. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Podívejme se, zda nějaká vada v titulu žalobce nebo dárce či zůstavitele, který mi odkázal majetek, bude na újmu mým právům, jestliže neměl v první řadě dobrý titul k jeho držbě. Domnívám se, že mi to nebude ani na újmu, ani na prospěch, neboť uťíváním mohu nabýt něco, co osoba, od níž majetek získám, tímto způsobem nabýt nemůže.

1. Byl navržen následující případ. Jistá žena prodala věc poté, co ji dala do zástavy, a její dědic ji vykoupil. Vzniká otázka, zda může dědic využít výjimku z důvodu dlouhodobé držby proti věřiteli, který se pokouší získat zástavu do vlastnictví. Rozhodl jsem, že tento dědic, který zástavu vykoupil od třetí osoby, může využít výjimky, protože nastupuje na místo této osoby, a nikoliv na místo toho, kdo věc zastavil. Případ je stejný, jako kdyby nemovitost vykoupil a následně se stal dědicem.

6. Africanus, Otázky, kniha IX.

Prodám-li tutéž nemovitost, a to odděleně, dvěma osobám, bude mít z držby prospěch pouze ten kupující, kterému byla předána jako prvnímu. Prodám-li totiž něco tobě a poté to od tebe koupím a pak to prodám Titiovi, bude mít nárok na užitek z tvého i mého vlastnictví, protože ty jsi povinen mi vlastnictví předat a já jsem povinen ho na něj převést.

1. Prodal jsem ti otroka a bylo mezi námi dohodnuto, že pokud nebude cena zaplacená do určitého data, bude prodej považován za neplatný. Jelikož k tomu skutečně došlo, vyvstala otázka, jaké stanovisko by mělo být vydáno s ohledem na dodatečnou dobu, po kterou jste otroka držel. Odpověď zněla, že je třeba dodržet stejné pravidlo jako v případě, kdy je majetek vrácen pod podmínkou; je to totiž stejné, jako kdybyste mi otroka prodal podruhé, a když ho prodávající poté získal do vlastnictví, doba, která předcházela prodeji, by se připočetla k době, po kterou byl otrok v držení strany, jíž byl vrácen.

7. Marcianus, Institutes, kniha III.

Pokud někdo po léta lovil ryby na určitém místě veřejné řeky, vylučuje jiného z požívání téhož práva.

8. Ulpianus, Pravidla, kniha I.

Při výpočtu přídatku doby držby platí, že pán má nárok na užitek z doby, po kterou byl otrok na útěku.

9. Marcianus, Pravidla, kniha V.

10. Některými reskripty božského Antonína je stanoveno, že existuje důvod pro promlčení, pokud existovala dlouhodobá držba movitého majetku.

10. Pomponius, Názory, kniha XIII.

"Informátor, který oznámil státní pokladně jistý majetek, který neměl vlastníka během předepsaných čtyř let, po oznámení upustil. Po uplynutí těchto čtyř let, když se objevil druhý informátor, nebude první oznámení k dispozici, aby se zabránilo tomu, že se držba promlčí uplynutím času, ledaže by bylo možné prokázat spolčení prvního informátora, a když se tak stane, bude promlčení, stejně jako vše ostatní, co se týká této záležitosti, zrušeno.

(1) Lhůta čtyř let, která je stanovena pro oznámení ministerstvu financí o existenci nemovitosti bez vlastnictví, se nepočítá podle pouhého názoru, ale s ohledem na charakter neobsazené nemovitosti. Čtyři roky se počítají od okamžiku, kdy bylo rozhodnuto, že závěť je neúčinná; nebo kdy byla držba bezprizorního majetku odmítnuta všemi, kteří měli právo si ji nárokovat, v pravidelném dědickém pořadí; nebo kdy uplynula lhůta stanovená pro každého z nich, aby tak učinil.

11. Týž, Definice, kniha II.

Pokud dědic nastupuje do všech práv zůstavitele, nemá jeho nevědomost vliv na případný vadný titul zůstavitele; například pokud zůstavitel věděl, že nemovitost patří jinému, držel ji na základě nejistého titulu. Neboť ačkoli takový titul dědice, který

o něm nevěděl, nezavazuje a řízení podle interdiktů proti němu nemůže být řádně zahájeno, přesto nemůže nabýt majetek lichvou, protože zemřelý toho nebyl schopen. Stejně právní pravidlo platí i v případě, kdy je vlastnictví požadováno na základě dlouhodobé držby, neboť žalobě se nelze právně bránit, pokud se na počátku neopírala o titul v dobré víře.

12. Paulus, Názory, kniha XVI.

Věřitel, kterému mohla být držba zástavy znemožněna uplynutím času, zástavu prodal. Ptám se, zda mohl držitel právně využít výjimku vůči kupujícímu. Paulus odpověděl, že tuto výjimku lze uplatnit i proti nabyvateli.

13. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Ve všech věcech, na nichž má zájem státní pokladna, je k dispozici promlčení na dvacet let, s výjimkou případů, kdy byla císařskými konstitucemi výslovně stanovena kratší doba.

(1) Jakékoli účty, které byly řádně postoupeny a zrušeny, nelze po uplynutí dvaceti let předložit proti osobě, která je za ně odpovědná, nebo proti jejímu dědici po uplynutí deseti let.

14. Scaevola, Otázky veřejně projednávané, kniha II.

Nemůžeme stanovit žádná pravidla s obecnou nebo trvalou platností, pokud jde o spojení jedné držby s druhou, neboť to závisí pouze na spravedlnosti.

1. Je zřejmé, že takové spojení je dáno těm, kteří po nás dědí, a to i na základě smlouvy nebo závěti. Sjednocení doby, kdy majetek vlastnil zůstavitel, se přiznává dědicům a těm, kteří nastupují na místo jeho nástupců.

2. Pokud mi tedy prodáte otroka, mohu přidat dobu, po kterou byl ve vaší držbě.

3. Jestliže jsi mi dal nějakou věc do zástavy a já sám ji dám do zástavy někomu jinému, můj věřitel bude mít právo na připočtení doby, po kterou jsi ji měl v držení, a to nejen vůči třetí osobě, ale i vůči tobě samotnému, pokud jsi mi nezaplatil; neboť když má někdo přednost přede mnou, jako mám já před tebou, je mnohem více důvodů tvrdit, že má mít přednost před tebou. Kdybyste mi však peníze zaplatil, nemohl by za takových okolností mít prospěch z doby, kdy majetek zůstal ve vašich rukou.

4. Stejně tak, kdyby mi během tvé nepřítomnosti někdo, kdo je považován za toho, kdo má na starosti tvůj obchod, prodal otroka a ty bys jeho čin po svém návratu ratifikoval, mohu mít jistě prospěch z doby, po kterou byl ve tvém držení. A opět,

dáš-li mi majetek do zástavy a je mezi námi dohodnuto, že pokud nezaplatíš peníze, mohu zástavu na základě smlouvy prodat, a já ji prodám, bude mít kupující nárok na připočtení doby, po kterou byl majetek ve tvém držení, i když zástava byla prodána bez tvého svolení, neboť při uzavření smlouvy se má za to, že jsi souhlasil s prodejem, pokud bys nezaplatil peníze.

15. Venuleius, Interdicts, kniha V.

V případě lichvy se dodržuje pravidlo, že pokud je věc v držbě jen na okamžik během posledního dne, je lichva přesto dokončena; k dokončení předepsané doby se totiž nevyžaduje celý den.

1. Sčítání doby držby zahrnuje nejen dobu, po kterou byla věc v rukou prodávajícího, ale i dobu, po kterou ji držel kupující, pokud s ní také disponoval. Pokud však jeden z prodávajících nebyl držitelem v dobré víře, držba těch, kteří mu předcházeli, nebude mít žádnou výhodu, protože držba není nepřetržitá, stejně jako nelze sčítat držbu prodávajícího s držbou někoho, kdo není v držbě.

2. Je třeba také dodat, že pokud jste nemovitost koupili sami nebo jste to přikázali někomu jinému a ten také nařídil její prodej třetí osobě, je nutná nepřetržitost držby. Pokud by však ten, komu bylo nařízeno nemovitost prodat, nařídil prodat ji jinému, Labeo říká, že by nemělo být povoleno doplnění držby toho, kdo dal druhé pověření, ledaže by s tím vlastník souhlasil.

3. Jestliže však koupím majetek od syna pod otcovskou správou nebo od otroka, mělo by mi být přiznáno připočtení doby, po kterou byl majetek v držení otce, resp. pána, pokud byl majetek prodán buď se souhlasem otce nebo pána, nebo jako součást peculium otroka, který byl pověřen jeho správou.

4. Doba držby poručníkem se také připočítává k době držby osoby, která nabyla majetek od svého poručníka. Stejně pravidlo je třeba dodržet i v případě toho, kdo koupí majetek od poručníka nezletilého nebo duševně chorého. Pokud byl prodej uskutečněn ve prospěch nenarozeného dítěte nebo proto, že držba nemovitosti byla získána za účelem jejího zachování, nebo je zmenšena z důvodu věna, bude toto přičtení doby držby rovněž povoleno.

5. Tato pravidla týkající se připočtení doby držby nejsou chápána tak komplexně, jak vyplývá z jejich formulace; neboť i když nemovitost zůstane v rukou prodávajícího po jejím prodeji a předání, bude mít kupující nárok pouze na užitek z doby, která předcházela prodeji, i když prodávající neměl nemovitost v držbě v době jejího prodeje.

6. Prodá-li dědic komukoli majetek patřící do pozůstalosti, bude mít tento nárok na užitek z doby, po kterou zůstal v rukou dědice, jakož i z doby, po kterou jej měl v držení zůstavitel.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Jakákoli doba držby, k níž nelze připočíst naši vlastní držbu, nám nebude přinášet žádný užitek.

Tit. 4. Ohledně výjimky založené na podvodu a strachu.

1. Paulus, O ediktu, kniha VII.

Abychom tuto výjimku lépe pochopili, uvažujme nejprve o důvodu, proč byla zavedena, a poté zjistíme, jakým způsobem lze spáchat podvod. Tím se dozvíme, kdy tato výjimka působí jako překážka, a také proti jakým osobám ji lze použít. Nakonec prozkoumáme, v jaké lhůtě musí být uplatněna.

1. Pretor tuto výjimku zavedl proto, aby nikdo nemohl prostřednictvím občanského práva těžít z vlastního podvodu proti pravidlům přirozené spravedlnosti.

2. Pro zjištění, zda došlo k podvodnému jednání, je třeba vzít v úvahu skutkové okolnosti případu.

3. Podvodu se dopouštějí smlouvy, závěti a výkony zákonů.

2. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Je zřejmé, že tato výjimka byla formulována ze stejného důvodu, z jakého byla zavedena žaloba z důvodu zlé víry.

1. Dále se podívejme, v jakých případech je tato výjimka důvodná a proti komu ji lze uplatnit. A skutečně je třeba poznamenat, že ten, jehož podvodné jednání je vytýkáno, musí být výslovně uveden a že by neměla být použita formulace *in rem*: "Jestliže bylo spácháno podvodné jednání s odkazem na věc", ale formulace následující, totiž "Jestliže jste se vy jako žalobce nedopustili žádného podvodného jednání.". Strana, která se dovolává této námitky, musí tedy prokázat, že se žalobce dopustil podvodu, a nestačí, aby prokázala, že podvod byl spáchán pouze s odkazem na věc; nebo pokud tvrdí, že byl spáchán určitými osobami, musí je konkrétně vyjmenovat; za předpokladu, že jsou to osoby odpovědné za čin, kterým podle svého tvrzení byla poškozena.

2. Je zřejmé, že tato výjimka se použije v řízení in rem, pokud vezmeme v úvahu osobu, která se jí dovolává, neboť není pochyb o tom, vůči komu byl podvod spáchán, ale je pochyb o tom, zda se ho dopustil žalobce, či nikoliv.

3. S odkazem na první oddíl, kde jsou vyjmenovány důvody, které vedou k výjimce, lze diskutovat o následujících otázkách.

4. Jestliže se někdo dohodne s jiným bez jakéhokoli protiplnění a pak na základě této dohody zahájí řízení, lze se proti němu rádně dovolávat výhrady z důvodu podvodu; neboť i když se v době, kdy byla dohoda uzavřena, nemusel dopustit žádného podvodného jednání, přesto je třeba říci, že se podvodu dopustil, když se připojil k věci a trval na uplatnění svého nároku na základě uvedené dohody. A i kdyby v době, kdy byla tato dohoda uzavřena, měl oprávněný důvod k žalobě, přesto se má za to, že v době spojení věci neexistoval. Proto pokud někdo, kdo se chystá půjčit peníze, uzavře stipulaci a peníze nejsou půjčeny, ačkoli existovala dobrá protihodnota za smlouvu, přesto, jelikož nebyla uzavřena nebo byla ukončena, je třeba říci, že se lze rádně dovolávat výjimky.

4. Rovněž se klade otázka, zda v případě, že by někdo absolutně stanovil zaplacení určité peněžní částky z toho důvodu, že to bylo úmyslem stran, ale po uzavření této dohody by bylo dohodnuto, že peníze nebudou požadovány do určité doby, bude výjimka z důvodu podvodu působit jako překážka. A skutečně není pochyb o tom, že se lze dovolávat výjimky z důvodu neformální smlouvy, neboť každý, kdo chce této výjimky využít, tak může učinit; nelze totiž popřít, že ten, kdo požaduje peníze v rozporu se smlouvou, kterou uzavřel, se dopouští podvodu.

5. Obecně je třeba poznamenat, že ve všech případech, kdy jsou k dispozici výjimky in factum, lze uplatnit námitku z důvodu podvodu, neboť podvodu se dopouští každý, kdo vznesе požadavek, jemuž lze úspěšně odporovat jakoukoli výjimkou; pokud se totiž nedopustil podvodu na počátku, přesto tím, že nyní vznesе požadavek, jedná podvodně, ledaže by byl natolik neznalý skutečností, že by se nedopustil zlé víry.

6. Nebyla nesprávně položena otázka, zda může být věřitel, který přijme úroky z půjčky předem a trvá na tom, že bude požadovat zaplacení jistiny před uplynutím doby, za kterou úroky inkasoval, vyloučen výjimkou z důvodu podvodu. Lze říci, že se dopouští podvodu, neboť se má za to, že přijetím úroků odložil vymáhání dluhu až do uplynutí doby, za kterou byly úroky zaplaceny, a že mlčky souhlasil s tím, že v mezidobí nebude požadovat jejich zaplacení.

7. Vystává také otázka, zda kdyby někdo koupil otroka, který měl být svobodný, pod podmínkou zaplacení deseti aurei, a kupující, který o této skutečnosti nevěděl, by si vymínil, že v případě vystěhování otroka bude mít nárok na dvojnásobek jeho ceny, a poté by od otroka obdržel deset aurei, a protože ten byl vystěhován a získal svobodu, zda by kupující mohl podat žalobu na dvojnásobek částky na základě tohoto ujednání. Výjimka by mu bránila, pokud by neodečetl deset aurei, které obdržel za účelem splnění podmínky. To uvedl i Julianus. Pokud však otrok zaplatil peníze z majetku kupujícího nebo ze svého peculium, které mu patřilo, lze říci, že se nelze rádně dovolávat výjimky, protože se nedopustil podvodu.

3. Paulus, O ediktu, kniha LXXI.

Kdyby však před převodem vlastnictví otroka na mne zaplatil prodávajícímu deset aurei a já bych podal žalobu na koupi, abych získal zpět těchto deset aurei, myslím, že bych byl oprávněn k této žalobě, kdybych byl ochoten zprostit ho podmínky zaplatit dvojnásobek ceny.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Celsus klade otázku, zda když věřitelé nemovitosti s jedinou výjimkou nařídí Titiovi, aby na ni vstoupil, a tento to učinil za účelem oklamat ho, ale také by mu nařídil, aby ji přijal, kdyby věděl, že Titius s tím nebude souhlasit, a on pak podá žalobu, zda mu bude bránit výjimka? Celsus říká, že bude vyloučen.

(1) Julianus se ptá, jestliže nemocný muž slíbí bratranci své ženy sto aurei s tím, že peníze přijdou do rukou jeho ženy, a on se poté uzdraví, zda se může dovolávat výjimky z důvodu zlé víry, když je proti němu podána žaloba. Julianus říká, že podle názoru Labea může uplatnit námitku z důvodu podvodu.

(2) Pokud bychom přistoupili na kompromis a jmenovali rozhodce, " a já se ve stanovenou dobu nedostavím z důvodu špatného zdravotního stavu a pokuta se stane splatnou, mohu využít výjimku z důvodu zlé víry? Pomponius říká, že na takovou výjimku budu mít nárok.

(3) Dále se ptá, jaký postup je třeba zvolit, když se dohodnete s dlužníkem, který vám dluží částku šedesát aurei, a omylem stanovíte pokutu sto? Labeo se domnívá, že je povinností rozhodce nařídít, aby ti bylo zapláceno tolik, kolik ti skutečně náleží, a pokud se tak nestane, není důvod, proč by přeplatek neměl být vymožen. Říká však také, že i kdyby rozhodce neuvedl částku, která má být vybrána, a penále by bylo požadováno, lze se dovolávat námitky z důvodu podvodu.

(4) Pokud dlužník zaplatí svěřenci to, co mu dluží, aniž by k tomu byl zmocněn jeho poručníkem, a svěřenec se touto platbou v tomto rozsahu obohatí, je zcela správně rozhodnuto, že pokud se pokusí částku vymáhat podruhé, bude mu v tom bránit výjimka. Pokud se totiž majetkově obohatil tím, že peníze půjčil nebo je získal na základě jiné smlouvy, měla by být výjimka udělena. Je třeba říci, že stejné pravidlo platí i pro všechny ostatní případy, kdy je platba provedena neoprávněně, neboť pokud jsou strany majetkově zvýhodněny, bude zde důvod pro výjimku.

(5) Labeo také říká, že pokud by někdo koupil otroka s vědomím, že má ve zvyku utíkat, a dohodl se s prodávajícím, že tomu tak není, a následně podá na základě této dohody žalobu, nemůže mu být výjimka znemožněna, protože taková byla dohoda, ačkoli nebude mít nárok na žalobu na koupi. Pokud však taková dohoda uzavřena nebyla, bude mu bránit námitka.

(6) Jistý člověk, jemuž byly dluženy peníze, se vyrovnal se svým dlužníkem a prodal svou pohledávku Seiovi, kterému dlužník nařídil, aby ji koupil, a kupující uzavřel stipulaci s odkazem na tuto transakci, a věřitel si pak ponechal peníze, které získal rozsudkem. Může kupující podat žalobu na základě této dohody? Ofilius zastává názor, že pokud prodávající pohledávky nebyl připraven převést celou částku, kterou od kupujícího obdržel, nelze se proti němu řádně dovolávat námitky z důvodu podvodu. Domnívám se, že Ofiliův názor je správný.

(7) Labeo říká, že pokud byla podána žaloba o otroka a byl vynesena rozsudek ve prospěch žalobce a soudním rozhodnutím byla poskytnuta jistota, že otrok bude vydán v určité lhůtě, a byla stanovena pokuta pro případ, že by nebyl vydán, bude žalobce vyloučen z výhrady, pokud bude požadovat jak otroka, tak pokutu; neboť ponechat si držení otroka a zároveň vymáhat pokutu by bylo nespravedlivé.

(8) Jestliže vám dám do zástavy cenné perly a je mezi námi dohodnuto, že budou vráceny, až bude dluh zaplacen, a perly se ztratí vaší nedbalostí, vzniká otázka, zda můžete peníze vymáhat. Zachoval se názor Nervy a Atilicina, kteří tvrdí, že mám právo na výjimku, a to v tomto znění: "Jestliže mezi mnou a tebou nebyla uzavřena dohoda, že mi perly budou vráceny, pokud budou peníze zaplacený." V tomto případě se však nejedná o výjimku. Lepší názor však je, že výjimku z důvodu podvodu lze uplatnit jako překážku.

(9) Pokud by mi nezletilý daroval mladého otroka a poté podal žalobu na jeho vrácení, může být námitka z důvodu podvodu vyloučena, pokud nevrátí částku poskytnutou na jeho výživu a veškeré další přiměřené výdaje vynaložené na uvedeného otroka.

(10) Kromě toho je třeba poznamenat, že pokud někdo podá žalobu na základě závěti proti vůli zůstavitele, může být vyloučen námitkou z důvodu podvodu. Dědic tedy může být vyloučen výjimkou tohoto druhu, pokud jedná proti vůli zůstavitele.

(11) Pokud byl dědic ustanoven do dvanáctiny pozůstalosti, která mohla mít hodnotu dvě stě aurei, ale místo toho dal přednost přijetí odkazu, který měl hodnotu pouze sto, a učinil tak, aby se vyhnul obtěžování při vypořádání pozůstalosti, a podal žalobu na vrácení odkazu, může mu být tato výjimka z důvodu podvodu zakázána? Julianus říká, že nikoli. Pokud však přijal částku nebo něco, co by se dalo považovat za ekvivalent této částky, od náhradního dědice, aby se vyhnul přijetí pozůstalosti, a poté podá žalobu na vrácení odkazu, Julianus říká, že se má za to, že se dopustil podvodu, a může být vyloučen námitkou z tohoto důvodu.

(12) Mám-li užívací právo k pozemku a ty mi pozemek s mým souhlasem prodáš, vyvstává otázka, zda se mohu bránit výjimkou, pokud podám žalobu na vrácení užívacího práva? Podle naší praxe tato výjimka, která je založena na zlé víře, působí jako překážka.

(13) Marcellus říká, že replika z důvodu zlé víry by neměla být uznána proti výjimce z téhož důvodu. Labeo s tímto názorem souhlasí, neboť říká, že vzhledem k tomu, že obě strany se provinily zlou vírou, bylo by nespravedlivé, aby žalobce získal výhodu a žalovanému byla uložena sankce, neboť je mnohem spravedlivější, aby žalobce neměl žádný prospěch z věci, v níž jednal podvodně.

(14) Není pochyb o tom, že replikaci z důvodu zlé víry lze vyhovět proti výjimce z makedonského dekretu senátu, a je také stanoveno císařskými ústavami a uvedeno ve stanoviscích různých autorit, že taková replika má účinky námitky promlčení.

(15) Labeo říká, že ačkoli žaloba založená na stipulaci bude přípustná na základě klauzule týkající se podvodu, kterou obsahuje, přesto se lze řádně dovolávat výjimky z důvodu podvodu, pokud, jak říká, bylo učiněno něco v rozporu s podmínkami dohody; mohlo by se totiž stát, že žalobce před uzavřením stipulací nespáchal žádný podvodný čin, ale učinil tak v době, kdy uplatnil nárok, kvůli němuž bylo nutné uplatnit výjimku.

(16) Proti nim nelze uplatnit ani výjimku z důvodu podvodu, ani žádnou jinou, která by mohla nepříznivě ovlivnit pověst patrona nebo příbuzného ve vzestupné linii. Přesto lze uplatnit výjimku in factum, například pokud se tvrdí, že peníze tvořící základ pohledávky nebyly vyplaceny, lze uplatnit výjimku z tohoto důvodu. Nezáleží však na tom, zda je patron žalován na základě své vlastní smlouvy, nebo na základě smlouvy uzavřené jiným, neboť vždy je třeba respektovat živého či mrtvého. Pokud však patron podá žalobu proti dědici svého svobodného pána, domnívám se, že tento může uplatnit námitku založenou na zlé víře patrona. Samotný svobodník se však v žádném případě nemůže dovolávat výjimky založené na zlé víře svého patrona, a to ani v případě, že je žalován jeho dědicem, neboť je správné, aby svobodník prokazoval úctu svému patronovi nejen za jeho života, ale i po jeho smrti. Je zřejmé, že klauzule týkající se podvodného jednání by neměla být z ustanovení vypuštěna, protože žaloba na podvod vyplývající z takové klauzule se nepodává, ale podává se na základě ustanovení.

(17) Tuto výjimku můžeme využít jak z důvodu podvodného jednání otroka nebo jiné osoby podléhající naší pravomoci, tak i těch, jejichž podvodným jednáním něco získáme. Pokud jde o podvodné jednání otroků a dětí, je-li podána žaloba s odkazem na jejich peculium, je třeba se této výjimky dovolávat v každém případě. Pokud se však o peculium nejedná, měla by být výjimka z důvodu zlé víry uplatněna pouze s odkazem na danou věc, a nikoliv v případě, kdy byl nějaký podvod spáchán později; nebylo by totiž spravedlivé, aby podvodné jednání otroka poškodilo jeho pána více než v případě, kdy využil jeho služeb.

(18) Vystala otázka, zda se lze dovolávat výjimky z důvodu zlé víry v případě zástupce, který byl pouze pověřen podáním žaloby. Domnívám se, že lze správně tvrdit, že pokud byl uvedený zástupce jmenován za účelem jednání ve svůj prospěch (tj. pokud by se před připojením vydání dopustil podvodného jednání), lze námitku z tohoto důvodu uplatnit. Pokud však nejednal vlastním jménem, lze se námitky dovolávat pouze s ohledem na podvod spáchaný od zahájení řízení. Pokud je však

jednatel osobou, které byla svěřena správa veškerých záležitostí zmocnitele, Neratius říká, že se lze dovolávat výjimky z důvodu jakéhokoli podvodného jednání, kterého se mohl dopustit.

(19) Nařídil jsem Titiovi, aby za tebe uzavřel smlouvu, Titius poté nařídil Seiovi, aby tak učinil, a Seius za tebe smlouvu uzavřel a podal žalobu. Labeo říká, že můžeš účinně uplatnit námitku založenou na mém podvodném jednání stejně jako na Seiově jednání.

(20) Ptá se také, kdyby tě můj dlužník podvedl a jmenoval tě na své místo a já, poté co jsem s tebou uzavřel stipulaci, podal žalobu na její vymáhání, bude výjimka na základě podvodu působit jako překážka? Lepší názor je, že nebudete moci uplatnit námitku proti mně z důvodu zlé víry mého dlužníka, protože jsem vás nepodvedl, ale můžete podat žalobu z tohoto důvodu proti mému dlužníkovi.

(21) Pokud by však žena delegovala svého dlužníka na svého manžela kvůli věnu poté, co se dopustila podvodu, mělo by být přijato stejné pravidlo a dlužníkovi by nemělo být dovoleno uplatnit námitku založenou na podvodném jednání ženy z obavy, že by mohla zůstat neobdarována.

(22) V případě, kdy je dědic tchána žalován o vrácení věna a dovolává se výjimky založené na podvodném jednání manžela a manželky, v jejichž prospěch jsou peníze požadovány, položil Julianus otázku, zda tato výjimka bude působit jako překážka, pokud jde o ženu osobně. Julianus říká, že pokud manžel zažaluje dědice svého tchána o věno a ten uplatní výjimku na základě podvodu spáchaného dcerou, jejímž prostřednictvím by peníze získal, bude tato výjimka účinná jako překážka; má totiž za to, že věno, které manžel požaduje od dědice tchána, se chápe tak, že ho získá dcera, která jeho prostřednictvím získá své věno. Neuvádí, zda se dědic může dovolávat také výjimky založené na podvodném jednání manžela. Domnívám se však, že byl rovněž toho názoru, že výjimka založená na podvodném jednání manžela by působila jako překážka, ačkoli v tomto případě, jak říká, nelze konstatovat, že věno nabyla dcera.

(23) Otázkou, zda se lze účinně dovolávat výjimky založené na podvodu opatrovníka vůči svěřenci, který podává žalobu, se zabývalo několik autorit. Domnívám se, že i když je zájem opatrovance těmito osobami zvýhodněn, přesto by mělo platit, že pokud někdo podvodně koupí majetek opatrovance od jeho opatrovníka nebo s ním uzavře podvodnou smlouvu týkající se majetku opatrovance nebo pokud se opatrovník dopustí jiného podvodného jednání a opatrovanec tím získá majetkový prospěch, měla by být tato výjimka vyloučena. Rovněž není nutné zkoumat, zda byla opatrovanci poskytnuta jistota či nikoliv, nebo zda je jeho opatrovník solventní či insolventní, pokud spravuje opatrovnické záležitosti; neboť jak může ten, kdo uzavírá smlouvu s opatrovníkem, tyto věci prozradit? Pokud naznačujete, že někdo uzavřel s opatrovníkem tajnou dohodu, je jasné, že bude poškozen svým vlastním jednáním.

(24) Jestliže se podvodu dopustil někdo, kdo nebyl opatrovníkem, ale jednal jako takový, podívejme se, zda to poškodí opatrovance. Domnívám se, že nikoliv, neboť pokud osoba, která vykonává činnost opatrovníka, prodá nějaký majetek patřící opatrovanci, a ten je získán lichvou, nebude opatrovanci bráněno v tom, aby šel výjimečně za svým vlastním majetkem, i kdyby mu byla poskytnuta jistota, protože správa jeho věcí nebyla této osobě svěřena. V souladu s tím se domnívám, že výjimku založenou na podvodném jednání opatrovníka lze uplatnit vůči opatrovanci.

(25), To, co jsme uvedli s odkazem na opatrovníka, lze prý vztáhnout i na opatrovníka nepřičetné osoby, stejně jako na případ utrácajícího a nezletilého mladšího pětadvaceti let.

26. Lze se rovněž dovolávat výjimky založené na podvodu spáchaném nezletilým ve věku dvaceti pěti let, neboť někdy lze nepochybně takovou výjimku uplatnit, pokud je nezletilý ve věku, kdy se může právně dopustit podvodného jednání. Julianus velmi často uváděl, že nezletilí, kteří se blíží věku puberty, jsou schopni spáchat podvod. Ale co když dlužník nezletilého zaplatí věřiteli nezletilého, kterému byl svěřen? Říká, že je třeba předpokládat, že svěřenec dosáhl puberty, aby se dlužník vyhnul povinnosti zaplatit peníze dvakrát pod záminkou, že svěřenec neví, co je to podvod. Stejně pravidlo by se mělo dodržovat v případě nepřičetné osoby, pokud by v době, kdy se předpokládalo, že je přičetná, nařídila svému dlužníkovi, aby zaplatil jednomu ze svých věřitelů, nebo pokud by měla ve svém domě peníze za dluh, který vymohla.

27. Výhradu založenou na podvodu prodávajícího nelze uplatnit proti kupujícímu. Pokud by však tento využil přidání doby, po kterou byla nemovitost v držbě prodávajícího, zdá se být zcela spravedlivé, aby byl odpovědný za podvod prodávajícího, neboť tímto způsobem těží z jeho držby. A stejně tak se má za to, že výjimka, která se týká majetku, bude kupujícímu bránit, ale výjimka, která se zakládá na trestném činu spáchaném touto osobou, tak neučiní.

28. Pokud by se ti jako dědici ze zákona dostal do rukou majetek Gaia Seia a já bych byl ustanoven dědicem a ty bys mě podvodně přesvědčil, abych majetek nepřijal, a já bych ho poté odmítl, a ty bys postoupil svá práva Semproniovi poté, co bys od něj dostal zaplacené, a on by proti mně podal žalobu na vrácení majetku, nemohu se proti Semproniovi dovolávat výjimky z důvodu podvodu spáchaného osobou, která mu postoupila svá práva.

29. Jestliže však někdo uplatňuje nárok na majetek na základě odkazu nebo tak činí ten, komu byl majetek darován, může být proti němu uplatněna námitka z důvodu podvodu spáchaného osobou, po níž převzal práva? Pomponius se domnívá, že by mu taková výjimka bránila. Já se také domnívám, že by měli být vyloučeni ti, kteří mají z nabytí takových práv majetkový prospěch, neboť jedna věc je jejich koupě a druhá jejich dědictví.

30. Pomponius rozebírá tutéž otázku s ohledem na každého, kdo obdrží majetek do zástavy, kde je podána servilní nebo hypoteční žaloba, neboť se domnívá, že by měl být vyloučen, protože jinak by se majetek vrátil tomu, kdo se provinil podvodem.

31. Zlá víra prodávajícího však, jak jsme již uvedli, nemůže být namítána proti kupujícímu. Toto pravidlo dodržujeme pouze s ohledem na kupující a na ty, kteří majetek vyměnili nebo jej obdrželi za úplatu, jakož i na ty, kteří zaujímají postavení kupujících. Pokud však byl otrok odevzdán jako náhrada škody, Pomponius se domnívá, že osoba, která otroka požaduje, stejně jako ta, která se ho vzdala, se může dovolávat výjimky proti ní. Pokud tedy někdo získá majetkový prospěch nabytím majetku jakýmkoli způsobem, lze proti němu uplatnit výjimku z důvodu podvodu spáchaného osobou, na jejíž práva nastupuje. Stačí totiž, aby ten, kdo zaplatil cenu nebo něco místo ní a je nabyvatelem v dobré víře, neutrpěl újmu kvůli zlé víře prodávajícího, pokud se sám nedopustil podvodu. Není-li však sám prost podvodu, bude odpovědný za výjimku z tohoto důvodu a musí trpět za své vlastní podvodné jednání.

32. Jestliže koupíš od Titia pozemek, který patří Semproniovi, a ten ti ho vydá, když zaplatíš cenu, a Titius se poté stane Semproniovým dědicem a prodá a vydá tentýž pozemek Maeviovi, Julianus říká, že tě praetor musí chránit ve tvých právech*, protože kdyby tě Titius sám žaloval o navrácení pozemku, bude mu bránit výjimka in factum z důvodu podvodu. Pokud by Titius sám vlastnil pozemek a ty bys ho žaloval na základě publiciánské žaloby a on by proti tobě uplatnil výjimku z důvodu, že pozemek je jeho, můžeš využít replikaci, protože z toho je zřejmé, že podruhé prodal pozemek, který mu nepatřil.

33. Cassius nepředložil námitku z důvodu strachu, ale spokojil se s námitkou založenou na podvodu, která má obecnou platnost. Zdá se však, že je vhodnější zavést výjimku z důvodu strachu jako námitku překážky; ta se totiž v některých ohledech liší od výjimky založené na podvodu, protože ta zahrnuje osobu strany, která se podvodu dopustila, neboť výjimka z důvodu podvodu je řízením in rem; jako například "pokud nebyl spáchán žádný čin ze strachu", takže nezkoumáme, zda strana, která podává žalobu, učinila něco, co vyvolalo strach, ale zda bylo v transakci učiněno něco jakoukoli osobou, a nikoli pouze žalobcem, za účelem zastrašení žalovaného. A ačkoli se nelze dovolávat námitky z důvodu podvodu prodávajícího vůči kupujícímu, přesto podle naší praxe lze námitku uplatnit, pokud strach vyvolal nejen prodávající, ale kdokoli.

34. Je třeba poznamenat, že tato výjimka z důvodu strachu by neměla být uplatněna v případě, že syn byl zastrašen svým otcem, zatímco byl pod jeho kontrolou. Otcí je však dovoleno snížit výši peculium syna, ale pokud by tento odmítl otcovský majetek, měla by mu být poskytnuta úleva, jak se obvykle děje.

5. Paulus, O ediktu, kniha XVII.

Dlužíš mi deset aurei bezpodmínečně. Tuto částku ti odkazuji pod určitou podmínkou. Pokud by mezitím můj dědic podal žalobu na vymáhání částky, kterou dlužíš pozůstalosti, nemůže mu být bráněno námitkou z důvodu zlé víry, protože podmínka nemusí být splněna, proto by měl stanovit podmínku pro vyplacení odkazu. Pokud však dědic nesloží jistotu, bude

mu bránit námitka z důvodu zlé víry; je totiž v zájmu zůstavitele, aby si částku ponechal ve svých rukou, a ne aby mu byl majetek pozůstalosti svěřen do držby.

1. Pokud je někomu odkázáno právo cesty a pokud by se na něj vztahovalo falciadiánské právo, měl by podat žalobu na vrácení celého práva cesty, aniž by nabídl odhadní cenu jeho čtvrtého dílu, Marcellus říká, že mu v tom může zabránit výjimka z důvodu zlé víry, protože dědic musí zajistit svůj vlastní zájem.
2. Pokud jsem někomu daroval pozemek, ale nevydal jsem ho, a osoba, které jsem ho daroval bez vydání do vlastnictví, by s mým vědomím na uvedeném pozemku stavěla, a poté, co by tak učinila, bych získal držbu a on by proti mně podal žalobu o to, co jsem mu daroval; a já bych uplatnil námitku, že darování přesahuje zákonem stanovenou hranici, lze se dovolávat repliky z důvodu zlé víry? To lze, neboť jsem jednal ve zlé víře, když jsem mu povolil stavbu a neuhradil mu náklady.
3. Pokud byl otrok pověřen vymáháním dlužných peněz, jakýkoli akt zlé víry, kterého se následně dopustí, poškodí jeho pána.
4. Jestliže otroka prodá někdo, komu jeho pán dovolil s ním nakládat, a on je poté vrácen svému pánovi, lze se proti prodávajícímu dovolávat výjimky založené na jeho vrácení, pokud podá žalobu na vrácení ceny otroka, ačkoli ten, kdo ho prodal, zaplatil jeho pánovi kupní cenu. Výhradu založenou na nedodání zboží bude moci uplatnit i ten, kdo již zaplatil peníze jeho vlastníkovu, a proto ten, kdo zboží prodal, může podat žalobu proti vlastníkovu. Pedius říká, že pravidlo je stejné v případě, že kdokoli, kdo obchoduje s našimi záležitostmi, provádí prodej.
5. Pověřím-li svým věřitelem někoho, kdo mi hodlá darovat majetek nad částku stanovenou zákonem, nemůže využít výjimky proti věřiteli, pokud ten podá žalobu, protože požaduje jen to, na co má nárok. Stejně pravidlo platí i pro manžela, neboť výjimka by neměla bránit tomu, kdo jedná vlastním jménem. Nelze tedy také říci, že výjimku z důvodu podvodu manželky nelze uplatnit proti jejímu manželovi, když žaluje o její věno, protože by si ženu nevzal bez věna, pokud by již nedošlo k rozluce? Z toho vyplývá, že dárce nebo žena, která delegovala nebo propustila dlužníka, je odpovědná za osobní žalobu podanou dlužníkem, aby dosáhla jeho propuštění, nebo, pokud zaplatil, co měl, aby mu byly peníze vráceny.
6. Případ není stejný, je-li udělena výjimka z důvodu podvodu, jako je tomu v případě, kdy právo na žalobu zanikne v určité lhůtě; výjimka je totiž trvalá, neboť žalobce je oprávněn využít svého privilegia, kdykoli si to přeje, ale žalovaný se může dovolávat výjimky až poté, co byl zažalován.
6. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXX.

Pokud by se stalo, že by jeho dlužník prostřednictvím věřitele přišel o peníze, které mu chtěl vyplatit, bude věřiteli bránit výjimka z důvodu podvodu. Stejně pravidlo se uplatní, když věřitel neratifikuje výplatu peněz svým dlužníkem svému vlastnímu věřiteli.

7. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Julianus říká, že pokud si myslím, že ti dlužím peníze, a na tvůj příkaz slíbím, že je zaplatím někomu, komu je chceš darovat, mohu se bránit výjimkou z důvodu zlé víry; a kromě toho budu mít právo na žalobu proti stipulantovi, abych ho přinutil mě propustit.

(1) Julianus také říká, že pokud se domníváte, že určitá osoba je vaším věřitelem, a na váš pokyn jí slíbím zaplatit peněžní částku, o níž se domnívám, že vám ji dlužím, a ona podá žalobu na její vymáhání, měla by se chránit výjimkou z důvodu podvodu; a navíc, pokud podám žalobu proti stipulantovi, mohu ho přinutit, aby mě zprostil smlouvy. Tento Juliánův názor je spravedlivý, takže mohu využít výjimku, stejně jako podat osobní žalobu proti osobě, které jsem se zavázal.

8. Paulus, O Plautiovi, kniha VI.

Podvodu se dopouští ten, kdo požaduje něco, co by měl vrátit.

1. Pokud bylo dědici uloženo, aby od dlužníka pozůstalosti nic nevybíral, může tento využít výjimku z důvodu podvodu a může také podat žalobu podle podmínek závěti.

(9) Týž, O ediktu, kniha XXXII.

Pokud zástupce žalovaného trpí, aby proti němu byl vydán rozsudek poté, co byly peníze vyplaceny, a řízení o výkonu rozsudku bylo zahájeno proti jeho zmocniteli, může se tento chránit uplatněním výjimky z důvodu podvodu. Nemůže být ani nucen vzdát se toho, co svěřil svému zástupci, neboť je spravedlivější dovolit, aby peníze, které byly nepoctivě získány, zůstaly v rukou osoby, která byla podvedena, než pod kontrolou toho, kdo byl za podvod odpovědný.

10. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Když manžel nebo manželka staví na pozemku, který jeden z nich daroval druhému, podle názoru několika autorit mohou držet majetek na základě výjimky z důvodu podvodu.

11. Neratius, Pergameny, kniha IV.

12. Pokud zmocněnec podá žalobu, neměla by být proti němu uplatněna výjimka založená na jeho zlé víře, protože žaloba je žalobou jiného a on je vůči ní cizí a zlá víra jedné osoby by neměla poškodit jinou osobu. Pokud se dopustí podvodného jednání poté, co byla žaloba spojena, lze pochybovat o tom, zda se lze dovolávat námitky z tohoto důvodu; protože projednáním věci se stává věcí zmocněnce a ten ji vede do určité míry svým jménem. Bylo rozhodnuto, že se lze dovolávat výjimky z důvodu podvodu spáchaného jednatelem. Stejně pravidlo se uplatní i v případě opatrovníka, který podá žalobu jménem svého svěřence.

1. Obecně je však třeba ve věcech tohoto druhu dodržovat následující pravidlo, tj. že podvod by měl být vždy trestán, i když nepoškodí nikoho jiného než toho, kdo se ho dopustil.

(12) Papinianus, Otázky, kniha III.

Pokud spravedlnost obhajoby poskytuje prostředky pro zamítnutí žaloby, může být žalovaný chráněn výjimkou z důvodu podvodu.

13. Paulus, Otázky, kniha XIV.

Při porušení závěti by měla být zachována práva dětí, které byly vyděděny a které ze závěti svého otce nic neobdržely, a nelze proti nim uplatnit výjimku z důvodu zlé víry. To platí nejen pro ně osobně, ale i pro jejich dědice a potomky.

14. Týž, Názory, kniha III.

Paulus uvedl jako svůj názor, že pokud někdo postaví dům na cizím pozemku, nemůže vymáhat náklady, které vynaložil, ledaže byl v držbě a vlastník proti němu podá žalobu na vrácení pozemku, v takovém případě se mu může bránit námitkou z důvodu podvodu.

(15) Scaevola, Názory, kniha V.

Ručitel, který měl proti sobě vydán rozsudek z důvodu vystěhování, byl připraven vrátit pozemek, z něhož byl kupující vystěhován, a vše ostatní, co bylo obsaženo v kupní smlouvě. Pokud se kupující dovolává námitky založené na *res iudicata*, ptám se, zda mu může být bráněno jednou z nich z důvodu podvodu. Odpověď zněla, že se této námitky může dovolávat, ale že soudce dohlédne na to, aby uspokojil kupujícího za veškerou škodu, která mu vznikla.

16. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Pokud by dlužník pověřený nepřičetnou osobou, o níž se domníval, že je přičetná, zaplatil věřiteli této osoby a z tohoto důvodu by proti němu byla podána žaloba, může se bránit výjimkou založenou na podvodu z toho důvodu, že nepřičetná osoba měla z transakce prospěch.

17. Scaevola, Digest, kniha XXVII.

Otec slíbil věno pro svou dceru a uzavřel smlouvu, že jí a celou její rodinu bude živit. Tento nerozumný člověk vystavil směnku splatnou svému zeti místo úroků splatných ze slibu dát věno. Jelikož svou dceru vydržoval a její manžel nebyl z tohoto důvodu nijak zatížen, vyvstala otázka, zda se lze proti zeti dovolávat námitky z důvodu zlé víry, pokud podal žalobu na základě tohoto ujednání za účelem vymáhání směnky? Odpověď zněla, že pokud jí její otec podporoval, jak bylo uvedeno, a slib učinil v omylu, pak lze uplatnit námitku z důvodu zlé víry.

(1) Jistý dědeček odkázal každému ze svých vnuků prostřednictvím své dcery sto sesterciů a připojil následující slova: "Prosím tě, abys mi odpustil, neboť jsem ti mohl odkázat mnohem více, kdyby se ke mně tvůj otec Fronto nechoval špatně, neboť jsem mu půjčil patnáct aurei - které jsem nemohl vybrat, a nakonec mě nepřítel připravil téměř o veškerý majetek." (2) Dědeček se rozhodl, že odkáže každému ze svých vnuků sto sesterciů. Pokud by dědic dědečka podal žalobu na vymáhání patnácti aurei od zmíněných vnuků, kteří byli dědici svého otce, vyvstala by otázka, zda by se mělo za to, že jednal proti vůli zesnulého, a zda by mu v tom mohla bránit námitka z důvodu podvodu. Odpověď zněla, že výjimka by působila jako překážka.

(2) Dědic, který byl ustanoven dědicem čtvrtiny pozůstalosti, koupil za určitou peněžní částku podíl svého spoludědice, který byl ustanoven dědicem tří čtvrtin pozůstalosti, vystavil směnky na odložené platby a zavázal se ujednáním. Prodejce pozůstalosti zemřel; Septitius napadl závět' jako zfalšovanou, a poté, co podal žalobu na vrácení pozůstalosti od kupujícího, dosáhl soudního příkazu, aby mu bylo znemožněno nakládat s jakoukoli její částí. Vyvstala otázka, zda dědicům, kteří podali žalobu na základě ustanovení, zatímco probíhalo řízení týkající se pravosti závěti, může bránit námitka z důvodu podvodu. Odpověď zněla, že dědicové prodávajícího mohou být vyloučeni námitkou z důvodu podvodu, pokud trvají na požadavku zaplacení směnek předtím, než bylo rozhodnuto ve věci týkající se závěti.

(3) Žena, která ustanovila svého manžela a svého syna dědici stejných dílů svého majetku, ustanovila dědičkou také dceru, kterou měla z předchozího manželství, a to následujícím způsobem: "Má dcera Maevia nechť je dědičkou šesti dvanáctin mého majetku, pokud svým spoludědicům vyúčtuje to, co jí budu dlužít v době své smrti, vyrůstající z účtů jejího poručnictví, které spravoval můj otec Titius, její děd." Jelikož tato dcera byla jmenována pod podmínkou, že pokud by odmítla pozůstalost, aby si zachovala právo na žalobu na poručenství, vyvstala otázka, zda by se mohla domáhat dědictví,

které jí bylo odkázáno její matkou. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi učinila předmětný nárok v rozporu s vůlí své matky, a proto by jí bránila výjimka z důvodu zlé víry.

Tit. 5. Za jakých okolností nelze žalobě vyhovět.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Přísaha složená u soudu má stejný účinek jako rozsudek, a to není bezdůvodné, neboť když strana složí přísahu svému protivníkovi, jmenuje ho soudcem ve své vlastní věci.

- (1) Pokud svěřenec složí přísahu bez zmocnění svého opatrovníka, domníváme se, že tato výjimka nebude působit jako překážka, pokud nebyla složena u soudu z pověření opatrovníka.
- (2) Pokud strana sporu, která si nárokuje pozemek, nabídne přísahu svému protivníkovi a řekne, že pokud osoba, od níž pozemek získal, bude ochotna odpřísáhnout, že mu jej předala, vzdá se věci, bude výjimka udělena straně, která má pozemek v držení.
- (3) Pokud by ručitel složil přísahu u soudu pouze s odkazem na sebe osobně, tedy že není povinen, nebude to pro hlavního dlužníka výhodné; pokud by složil přísahu s odkazem na pozemek, bude udělena výjimka hlavnímu dlužníkovi.
- (4) Pokud manumituji otroka, který byl v době, kdy byl v nevolnictví, zvyklý uzavírat mé obchody, a já se s ním poté dohodnu na zaplacení všeho, co by mi byl povinen zaplatit, kdyby byl v době, kdy uzavíral mé obchody, svobodný, a na základě této dohody podám žalobu, nebude mi bránit výjimka, neboť osvobozený člověk si nemůže stěžovat, že je utlačován, protože mu nebylo umožněno mít peněžní prospěch z užívání majetku svého patrona.
- (5) Pokud uzavřu stipulaci za účelem omezení svobody, nemohu ji vymáhat po svém svobodném člověku. Omezení svobody byla velmi správně definována jako taková, která jsou uložena takovým způsobem, že pokud by se svobodník provinil proti svému patronovi, lze je na něm vymáhat, takže zůstává neustále v obavě, že budou vyžadována, a na základě této obavy se podvolí všemu, co jeho patron požaduje.
- (6) Jedním slovem, pokud je svobodnému člověku uložena nějaká povinnost, která má nabýt účinnosti v okamžiku, kdy získá svobodu, je třeba říci, že bude existovat důvod pro výjimku. Pokud se tak však stane po určité době, připouští tato otázka

pochybnosti, neboť nikdo ho nemůže k takovému slibu nutit. Přesto je v tomto případě třeba dospět ke stejnému závěru, pokud je po provedeném šetření zřejmé, že se propuštěnec podřídil svému patronovi takovým způsobem, že se stal předmětem sankce podle ustanovení buď jen ze strachu, nebo z důvodu přílišné úcty k němu.

(7. Pokud by svobodník uzavřel se svým patronem partnerství za účelem získání svobody a jeho patron by proti němu podal žalobu na partnerství, bude tato výjimka nutná? Domnívám se, že svobodník bude osvobozen od vymáhání svého patrona pouze na základě zákona.

(8) Je třeba mít na paměti, že výjimka povolená z důvodu tísnivých podmínek uložených na svobodě, stejně jako jiné výjimky, by neměla být odepřena ručiteli ani nikomu, kdo se na žádost svobodníka učinil povinným; nebude odepřena ani samotnému svobodníkovi, pokud by byl ustanoven zmocněncem hlavního dlužníka, aby hájil jeho věc, nebo pokud by se stal jeho dědicem. Protože záměrem praetora je v závazcích tohoto druhu pomáhat hlavnímu dlužníkovi, nebyl by jeho záměr uskutečněn, pokud by propuštěnec nehájil ručitele nebo toho, kdo se stal na žádost propuštěnce odpovědným, proti jeho patronovi. Není totiž velký rozdíl v tom, zda je propuštěnec povinen zaplatit patronovi přímo, nebo tak učinit prostřednictvím ručitele, nebo prostřednictvím někoho, kdo se stal ručitelem na jeho účet.

(9) Ať už byl slib učiněn ve prospěch samotného patrona, nebo ve prospěch jiného se souhlasem prvního, bude se mít za to, že byl učiněn s úmyslem omezit svobodu, a proto bude důvod pro tuto výjimku.

(10) Pokud by však patron delegoval svého svobodníka na svého věřitele, podívejme se, zda může první jmenovaný využít této výjimky vůči věřiteli, kterému po delegování učinil slib, jehož důsledkem bylo omezení jeho svobody. Cassius říká, že podle názoru Urseia se věřitel v žádném případě nemůže odvolat na tuto výjimku, protože dostal jen to, na co měl nárok; ale že osvobozený může od svého patrona vymáhat to, co zaplatil, pokud to neučinil za účelem urovnání sporu, který vznikl ohledně jeho manuminace.

(11) Opět platí, že pokud by svobodný pán delegoval svého vlastního dlužníka na svého patrona, nemůže být tento vyloučen výjimkou, ale svobodný pán může vymáhat částku dluhu od svého patrona prostřednictvím osobní žaloby.

(12) Tato výjimka by měla být udělena nejen samotnému svobodníkovi, ale i jeho nástupcům; na druhou stranu je třeba poznamenat, že dědic patrona může být promlčen, pokud se pokusí peníze vymáhat.

2. Paulus, O ediktu, kniha LXXI.

Pokud je přísaha složena synovi pod otcovskou kontrolou a ten přísahá, že svému otci nic nedluží, měla by být výjimka udělena otci.

(1) Jestliže tam, kde se provozuje hazardní hra, něco prodám, abych mohl hrát, a poté, co byla věc vystěhována, je proti mně podána žaloba, bude kupujícímu výjimka znemožněna.

(2) Slíbí-li otrok svému pánovi určitou peněžní částku, aby mohl být manumitován, a jeho pán by ho jinak nemanumitoval, a poté, co se stal svobodným, svůj slib obnoví, platí, že jeho patronovi nebude bránit výjimka, pokud bude žalovat o vrácení peněz, neboť tato částka nebyla slíbena za účelem omezení svobody; jinak by bylo nespravedlivé, aby byl pán zbaven otroka i jeho ceny. Peníze jsou tedy slíbeny za účelem uvalení omezení na svobodu vždy, když pán dobrovolně manumituje svého otroka a poté si přeje, aby mu slíbil peněžní částku nikoli s úmyslem ji od něj vymáhat, ale proto, aby se ho jeho propuštěnci báli a poslouchali ho.

Tit. 6. Ohledně majetku v soudních sporech.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Je-li výpověď doručena za účelem zabránění prodeje, nečiní to předmětný majetek předmětem soudního sporu.

1. Je-li vlastnické právo k nemovitosti sporné mezi dvěma osobami a já ji koupím od třetí osoby, jejíž nárok nepodléhá sporu, podívejme se, zda bude důvod pro výjimku. Domnívám se, že budu mít nárok na úlevu, protože ten, kdo mi nemovitost prodal, nevedl žádný soudní spor a mohlo by se stát, že by se dvě jiné osoby mezi sebou dohodly na zpochybnění vlastnického práva k nemovitosti s cílem poškodit ho, protože by ho nemohly zatáhnout do soudního sporu. Pokud však bylo zahájeno řízení proti zástupci, opatrovníkovi nebo poručníkovi kohokoli, lze říci, že bylo zahájeno proti zmocniteli, a proto bude mít nárok na výjimku.

2. Týž, Svěřenské fondy, kniha VI.

Pokud otrok při koupi nemovitosti věděl, že je předmětem soudního sporu, ale jeho pán o tom nevěděl, nebo naopak, podívejme se, či vědomost o této skutečnosti je třeba zohlednit. Lepší je názor, že by se měla brát v úvahu vědomost toho, kdo majetek koupil, a nikoli toho, kdo jej nabyt. Z toho vyplývá, že pokuta spojená s koupí výše uvedeného majetku, o který se vede spor, může být vybrána, pokud jej otrok nekoupil na pokyn svého pána, neboť pokud tak učinil, i kdyby věděl, že vlastnictví je sporné, a jeho pán o této skutečnosti nevěděl, vědomost otroka mu nebude na újmu. To uvedl také Julianus s odkazem na vlastnictví ve sporu.

3. Gaius, O právu dvanácti desek, kniha VI.

Zakazujeme, aby majetek, který je ve sporu, byl věnován na posvátné účely, jinak hrozí dvojitý trest, a to není bezdůvodné, neboť se tak zabrání tomu, aby se stav protivníka stal ještě tíživějším. Není však uvedeno, zda má být dvojitá pokuta zaplácena státní pokladně, nebo protistraně. Snad by měla být zaplácena druhé straně, aby ji utěšila za to, že byla vydána silnějším protivníkovi.

Tit. 7. O závazcích a žalobách.

1. Gaius, Zlaté záležitosti, kniha II.

Závazky vznikají ať už ze smlouvy, z trestného činu nebo z různých jiných příčin na základě zákona.

(1. Závazky vznikají ze smluv buď slovy, nebo souhlasem.

(2) V případě půjčky na spotřebu se závazek sjednává s ohledem na půjčený majetek. Takovou půjčku tvoří předměty, které lze zvážít, spočítat nebo změřit; jako například víno, olej, obilí a peníze; věci půjčujeme také tak, že jejich vlastnictví přechází na osobu, která je přijímá, s očekáváním, že nám za ně budou vydány jiné předměty stejného druhu a kvality.

(3) Ten, komu něco půjčíme k užívání, nám odpovídá z titulu převodu vlastnictví, ale zároveň je povinen vrátit tutéž věc, kterou obdržel.

(4) Ten, kdo přijal půjčku ke spotřebě, však zůstává odpovědný, jestliže přijde o to, co obdržel, jakoukoli náhodou; kdo však obdrží věc k užívání, je zproštěn odpovědnosti, jestliže přijde o to, co obdržel, náhodou, kterou lidská slabost nemohla zajistit (jako například požárem, pádem budovy nebo ztroskotáním lodi). Je však povinen s největší pečlivostí pečovat o zapůjčený předmět; nestačí ani to, ztratí-li to, co obdržel, nehodou, kterou lidská slabost způsobila jeho vlastnímu majetku, pokud jiný mohl vynaložit větší péči na jeho ochranu. Odpovídá také za události, kterým nemohl zabránit, když se věc ztratila jeho vinou; například když si někdo, pozval-li své přátele na večeři, vypůjčí k tomu účelu stříbrné nádoby a pak, když se vydal na cestu a vzal s sebou stříbrné nádoby, je ztratí, ať už ztroskotáním lodi nebo útokem lupičů či nepřátel.

(5) Rovněž ten, u koho uložíme majetek, nám za něj ručí a je povinen vrátit tentýž předmět, který sám obdržel. Pokud by však z nedbalosti ztratil to, co mu bylo svěřeno do péče, bude zbaven odpovědnosti, protože to nepřijal pro svůj prospěch, ale pro prospěch osoby, od níž to získal, a bude odpovědný pouze tehdy, pokud se něco z toho ztratilo podvodem. Nebude však odpovědný z důvodu nedbalosti ten, kdo svěřil svůj majetek svému příteli, který byl neopatrný, neboť může vinit pouze sebe. Přesto bylo rozhodnuto, že hrubá nedbalost je zahrnuta v trestném činu podvodu.

(6) Věřitel, který obdržel majetek do zástavy, je rovněž odpovědný z tohoto důvodu a je povinen vrátit tutéž věc, kterou obdržel.

(7) Závazek se uzavírá ústně formou otázky a odpovědi; jako když si stanovíme, že nám má být něco zapláceno nebo pro nás něco vykonáno.

(8) Každý může být zavázán buď svým jménem, nebo jménem jiného. Je-li někdo zavázán jménem jiného, nazývá se ručitel; často zavazujeme člověka jeho vlastním jménem a přijímáme od něj jiné, kteří jsou zavázáni stejným závazkem, čímž si zajišťujeme lepší splnění závazku, který je sjednán v náš prospěch.

(9) Jestliže se zavážeme, že nám má být vydáno něco, co je takové povahy, že to nelze splnit, je zřejmé, že takové ujednání je podle přirozeného práva neplatné; jako například když se uzavře smlouva o vydání svobodného člověka nebo o vydání mrtvého otroka nebo o vydání domu, který vyhořel, a to mezi stranami, které nevěděly, že dotyčný člověk není svobodný nebo že otrok je mrtvý nebo že dům byl zničen požárem. Stejně pravidlo platí, pokud někdo stanoví, že na sebe převede posvátné nebo náboženské místo.

(10) Neplatné je také ujednání, pokud někdo uzavře smlouvu na majetek, který patří jemu, aniž by věděl, že tomu tak je.

(11) Rovněž je stanoveno, že neplatné je ujednání učiněné pod nemožnou podmínkou.

(12) Z přirozeného práva je zřejmé, že právní úkon nepřičetné osoby, která učiní buď stipulaci, nebo slib, je neúčinný.

(13) Podobá se dítěti, které je tak útlého věku, že ještě nechápe, co činí. Zákon je však k němu shovívavější, neboť se má za to, že každý, kdo je schopen mluvit, je schopen učinit platnou stipulaci nebo slib.

(14) Je zcela jasné, že němý nemůže uzavřít ústní závazek.

(15) Stejné pravidlo platí i pro osobu, která je hluchá, neboť pokud může mluvit nebo slibovat, měla by slyšet slova stipulanta; pokud však stipuluje, měla by slyšet slova slibujícího. Je tedy zřejmé, že nemluvíme o tom, kdo slyší s obtížemi, ale o tom, kdo neslyší vůbec.

2. Týž, Institutes, kniha III.

Závazky se uzavírají souhlasem v případě koupě, prodeje, nájmu, pronájmu, partnerství a mandátu.

(1) Říkáme, že závazky se v těchto případech uzavírají souhlasem, protože formálnost slov nebo písemnosti není podstatná; stačí, aby souhlasili ti, kdo obchod uzavírají.

(2) Proto mohou být takové závazky sjednány mezi nepřítomnými stranami, jako například dopisem nebo prostřednictvím posla.

(3) Kromě toho je ve smlouvách tohoto druhu každá ze stran zavázána ostatním ke všemu, co má být učiněno v souladu se spravedlností a dobrou vírou.

3. Paulus, Institutes, kniha II.

Povaha závazků nespočívá v tom, že činí nějaký majetek nebo nějakou službu naší, nýbrž v tom, že vyžadují, abychom něco dali, něco vykonali nebo za něco odpovídali.

1. V případě půjčky k tomu, aby byl závazek uzavřen, nestačí, aby byly peníze pouze předány a přijaty, ale musí být předány a přijaty s tím, že se tak stane. Pokud mi tedy někdo dá své peníze jako dar, ačkoli patří dárce a přechází do mých rukou, přesto mu za ně neodpovídám, protože to nebylo naším úmyslem.

2. Ústní závazek je také sjednán, pokud to bylo úmyslem stran; například kdybych ti z legrace nebo za účelem vysvětlení, co je to ujednání, řekl: "Slibuješ mi to a to?" a ty bys odpověděl: "Slibuji", závazek nevznikne.

4. Gaius, Denní aneb Zlaté záležitosti, kniha III.

Závazky vznikají také z trestných činů, například z krádeže, škody, loupeže, ublížení na zdraví, což jsou všechno trestné činy stejného druhu, neboť všechny jsou odvozeny od věci samé, tedy od trestného činu; zatímco na druhé straně závazky vyplývající ze smlouvy jsou odvozeny nejen od převodu věci, ale také od slov a souhlasu stran.

5. Týž, Zlaté věci, kniha III.

Tam, kde někdo, kdo vyřizuje záležitosti nepřítomné osoby, vykonává nějaký úkon na základě pověření, je zřejmé, že z uzavřené smlouvy budou mezi stranami probíhat žaloby z pověření, v nichž každá z nich může prokázat, jak má jedna vůči druhé jednat v souladu s pravidly dobré víry. Pokud však zmocněnec jedná bez mandátu, bylo rozhodnuto, že strany budou vzájemně odpovědné; z tohoto důvodu bylo zavedeno řízení, které označujeme jako žaloby založené na dobrovolném zastoupení, jejichž prostřednictvím můžeme jeden druhého donutit, aby učinil vše, co vyžaduje spravedlnost a dobrá víra. Žaloby tohoto druhu však nevyplývají ani ze smluv, ani z trestných činů, neboť se má za to, že ten, kdo vyřizuje záležitosti jiného v době jeho nepřítomnosti, s ním předtím uzavřel dohodu; a není porušením zákona, když se někdo zaváže vyřizovat záležitosti jiného bez pověření. Stále tedy lze říci, že ten, jehož obchod byl uzavřen bez jeho vědomí, buď uzavřel smlouvu, nebo se dopustil trestného činu; ale z důvodů výhodnosti bylo stanoveno, že strany jsou si navzájem odpovědné. Toto pravidlo bylo přijato z toho důvodu, že lidé často odjíždějí do cizích zemí s úmyslem rychle se vrátit, a z tohoto důvodu nesvěřují péči o své obchody nikomu; a poté jsou v důsledku nepředvídaných událostí nutně nepřítomni delší dobu, než očekávali, a je nespravedlivé, aby jejich obchody utrpěly újmu, což by se ostatně stalo, kdyby osoba, která se nabídla, že se postará o jejich záležitosti, neměla právo na žalobu o náhradu výdajů, které řádně zaplatila ze svého vlastního peněženky; nebo kdyby ten, jehož záležitosti byly vyřízeny, neměl právo na žalobu proti tomu, kdo se bez oprávnění ujal péče o jeho obchod.

1. Ti, kdo jsou povinni k žalobě z opatrovnictví, nejsou, správně řečeno, považováni za zavázané z titulu smluv, neboť mezi opatrovníkem a opatrovancem není uzavřena žádná smlouva. Avšak z důvodu, že nemohou být odpovědní z důvodu trestného činu, jsou považováni za odpovědné na základě kvazi smlouvy. I v tomto případě je jednání vzájemné. Nejenže totiž může opatrovanec podat žalobu proti svému opatrovníkovi, ale na druhé straně je opatrovník oprávněn podat žalobu proti svému opatrovanci, pokud něco vynaložil na jeho majetek nebo se za něj stal odpovědným nebo zatížil svůj vlastní majetek ve prospěch některého z jeho věřitelů.
2. Dědic, který dluží odkaz, není chápán jako osoba odpovědná ani z titulu smlouvy, ani z titulu trestného činu, neboť se má za to, že odkazovník neuzavřel žádnou smlouvu se zůstavitelem ani s jeho dědicem, a je zcela jasné, že v takovém případě nebyl spáchán žádný trestný čin.
3. Rovněž ten, kdo v důsledku omylu osoby, která platbu provedla, obdržel něco, na co neměl nárok, je zavázán jako v případě půjčky a je odpovědný za stejnou žalobu, jakou je odpovědný dlužník svému věřiteli. Nemělo by se to však chápat tak, že ten, kdo je v takovém případě odpovědný, je vázán smlouvou; neboť každý, kdo omylem zaplatí peníze, tak činí spíše s úmyslem zbavit se závazku než uzavřít smlouvu.

4. Pokud by soudce vydal nesprávné rozhodnutí, nepovažuje se, přísně vzato, za odpovědného z důvodu trestného činu, ani není vázán smlouvou; přesto, protože se dopustil pochybení, i když se tak stalo z nevědomosti, je považován za odpovědného z důvodu kvazi trestného činu.

5. Rovněž se má za to, že je odpovědný z důvodu kvazi přestupku, jestliže z bytu, který mu patří nebo který má pronajatý nebo který bezplatně obývá, shodí nebo vylije něco tak, že to zraní kolemjdoucího. Proto nemůže být správně chápán jako odpovědný z důvodu spáchání trestného činu, protože velmi často je odpovědný za neopatrnost jiného, například za neopatrnost otroka nebo dítěte. Podobá se tomu, kdo umístí nebo pověsí něco v části domu, pod kterou lidé obvykle procházejí a která může někoho zranit, pokud by spadla. Pokud by tedy syn pod otcovskou kontrolou, který žije odděleně od svého otce, něco shodil nebo vysypal ze svého bytu, nebo pokud by umístil či pověsil nad ulici něco, co by hrozilo zraněním kolemjdoucích, podle názoru Juliána by měla být žaloba přiznána proti samotnému synovi a proti otci by neměla být přiznána ani žaloba De peculia, ani žaloba noxal.

6. Stejně tak se má za to, že kapitán lodi nebo majitel hostince či krčmy je odpovědný za kvazi trestný čin za škodu nebo krádež, která může být spáchána na lodi nebo v hostinci či krčmě, pokud se sám nedopustil trestného činu, ale někdo, koho zaměstnává na lodi nebo v hostinci či krčmě; protože proti němu nemůže být podána žaloba z důvodu smlouvy a protože je do jisté míry vinen za to, že využívá služeb špatných lidí, považuje se za odpovědného za kvazi trestný čin.

(6) Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Ve všech dočasných činech má odpovědnost končit až po úplném uplynutí posledního dne.

7. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Žalobu nelze přiznat synovi proti jeho otci, dokud je pod jeho kontrolou.

8. Týž, O Sabinovi, kniha XVI.

Závazek sjednaný pod podmínkou: "Pokud si to budu přát," je neplatný; když tě totiž nelze k ničemu přinutit, pokud si to nepřaješ, je to stejné, jako by nebylo řečeno nic. Dědic někoho, kdo dá slib a nikdy neočekává, že jej splní, není odpovědný, protože tato podmínka nebyla nikdy splněna, pokud jde o samotného slibujícího.

9. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Syn pod otcovskou kontrolou není oprávněn k žalobě vlastním jménem, s výjimkou náhrady utrpěné škody a v případě, že byl zbaven majetku násilím nebo tajně, nebo k navrácení majetku, který uložil nebo půjčil; to je názor Juliána.

10. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Přirozené závazky by se neměly brát v úvahu jen proto, že kvůli nim nelze podat žalobu, ale také z toho důvodu, že pokud byly zaplacený peníze, které nebyly splatné, nelze je získat zpět.

11. Týž, O Sabinovi, kniha XII.

Jakékoli naše úkony, které mají svůj původ v našich smlouvách, jsou neplatné, pokud počátek závazku není náš osobní; a proto nemůžeme ani stanovit, koupit, prodat nebo uzavřít smlouvu tak, aby jiný mohl řádně podat žalobu z tohoto důvodu svým jménem.

(12) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Dědic odpovídá v plné výši, pokud se zesnulý dopustil podvodu při smlouvách o vkladu, půjčce k užívání, mandátní smlouvě, opatrovnictví a dobrovolném zprostředkování.

13. Ulpianus, Disputace, kniha I.

Žalobu in factum může podat i syn, který je pod otcovskou kontrolou.

14. Týž, Disputace, kniha VII.

Otroci jsou odpovědní za své zločiny a zůstávají jimi i po manumitaci; nejsou však občansky odpovědní za své smlouvy, přesto jsou zavázáni a zavazují ostatní v souladu s přirozeným právem. Konečně budu zproštěn odpovědnosti, pokud mu po manumitaci otroka vyplatím peněžní částku, kterou mi půjčil.

(15) Julianus, Digesty, kniha IV.

Jistý muž, který podal žalobu proti dědici, byl vyloučen z důvodu, že závěť měla být zrušena z toho důvodu, že držba pozůstalosti mohla být udělena emancipovanému synovi. Jelikož se uvedený emancipovaný syn nedomáhal držby pozůstalosti, mohl věřitel zcela správně žádat, aby mu bylo právo na žalobu proti jmenovanému dědici navráceno, neboť dokud mohla být držba pozůstalosti v rozporu s ustanoveními závěti udělena synovi, nebyl dědic do jisté míry dlužníkem.

16. Týž, Digest, kniha XIII.

Člověk si půjčil od otroka, který tvořil součást pozůstalosti, peněžní částku a dal mu do zástavy pozemek nebo otroka, a protože žádal, aby si pozemek nebo otroka ponechal na základě nejistého titulu, držel je na základě takového titulu. Učinil tak proto, že otrok náležející k nemovitosti pro ni nabyt vlastnictví přijetím jejího vydání; a poskytnutím vlastnictví na základě nejistého titulu má za následek, že jej nelze nabýt lichvou. Kdyby totiž majetek zapůjčil k užívání nebo uložil a ten by tvořil součást jeho peculium, měl by právo podat žalobu na zapůjčení nebo uložení ve prospěch pozůstalosti. To nastává v případě, že smlouva byla uzavřena s odkazem na jeho peculium, neboť je třeba rozumět, že za takových okolností se nabývá vlastnictví věci.

17. Týž, Digest, kniha XLVII.

Všichni dlužníci, kteří dluží majetek za platnou úplatu, jsou osvobozeni, pokud se majetek dostane do rukou věřitelů jiným způsobem, z něhož získají peněžitého prospěch.

(18. Týž, Digesty, kniha LIV.

Jestliže se někdo, kdo se zavázal dát Stichus, stane dědicem osoby, která má na základě závěti nárok na zmíněný Stichus, a podá žalobu na základě závěti, aby získal Stichus zpět, nezruší se ustanovení. Na druhou stranu Rand, pokud podá žalobu na vymáhání Stichus podle stipulací, bude mít stále nárok na Stichus podle závěti; protože na počátku byly tyto dva závazky sjednány tak, že pokud by byl jeden z nich podán k soudu, druhý by přesto zůstal nezrušený.

19. Týž, Digest, kniha LXXIII.

Lukrativní titul se nepovažuje za vzniklý ze slibu věna, a to z toho důvodu, že ten, kdo si nárokuje věno, je do jisté míry chápán jako věřitel nebo kupec. Pokud však věřitel nebo kupující získá majetek na základě nějakého lukrativního titulu, stále si zachovává právo na žalobu na jeho vrácení; stejně jako na druhou stranu osobě, která nezíská majetek na základě lukrativního titulu, nic nebrání v tom, aby z tohoto důvodu podala žalobu na jeho vrácení.

20. Alfenus, Digest, kniha II.

Otrok by neměl za žádných okolností zůstat bez trestu, pokud poslechl příkazy svého pána; například když mu ten přikázal někoho zabít nebo spáchat krádež. Proto, ačkoli se otrok může dopustit pirátství na příkaz svého pána, měl by být za to stíhán poté, co získal svobodu; a jakýkoli násilný čin, kterého se mohl dopustit a který je trestný, ho učiní trestným. Pokud však

vznikla hádka kvůli sporu nebo rozeprí nebo bylo použito násilí za účelem zachování práva, na které měl jeho pán nárok, a nebyl spáchán žádný zločin, pak by pretor neměl z tohoto důvodu vyhovět žalobě proti propuštěnci, který v době, kdy byl otrokem, poslouchal příkazy svého pána.

(21) Julianus, O Miniciovi, kniha V.

Má se za to, že každý uzavřel smlouvu v místě, kde se zavázal platit.

22. Africanus, Otázky, kniha III.

23. Když se někdo zaváže za zboží a přijme jistotu, která má být poskytnuta v určitý den, musí se doba počítat ode dne, kdy jistotu přijal.

23. Týž, Otázky, kniha VII.

Byla uzavřena stipulace týkající se peněz, které mají být použity v obchodě, a jak je obvyklé, byla do ní vložena pokuta za účelem odškodnění osoby, která peníze poskytla, pokud by nebyly zaplacené ve stanovené lhůtě. Ten peníze požadoval, a když mu byla část peněz vyplacena, opomenul tehdy požadovat zbytek, ale po uplynutí určité doby je požadoval. Jistý právník, který byl konzultován, vyslovil názor, že penále lze vymáhat za dobu, po kterou dlužník nebyl vyzván k zaplacení, a že tak lze učinit i v případě, že nebyl vyzván vůbec, a že ustanovení pozbývá účinnosti pouze v případě, že dlužník je odpovědný za to, že platba nebyla provedena. V opačném případě je třeba říci, že pokud by ten, kdo začal pohledávku prosazovat, tak přestal činit, protože mu v tom zabránila nemoc, penále by se nepřipojilo. Může tedy vzniknout pochybnost, zda by se penále nepřipojilo, pokud by dlužník, který byl upozorněn, aby zaplatil, byl sám v prodlení, i když by poté peníze nabídl. Lze říci, že je to spravedlivější, neboť pokud rozhodce určený k uzavření smíru nařídí, aby peníze byly zaplacené do určité doby, a ten, komu nařídil, aby je zaplatil, není v prodlení, má se za to, že penále se nepřipojí; a proto Servius velmi správně rozhodl, že pokud den, kdy měly být peníze zaplacené, nebyl zahrnut do rozhodnutí rozhodce, je třeba mít za to, že byla poskytnuta přiměřená lhůta. Stejně pravidlo se uplatní v případě, kdy bylo něco prodáno pod podmínkou, že pokud nebude cena zaplacená do určité doby, bude transakce neplatná.

(24) Pomponius, Pravidla.

Jestliže si půjčím od nepřičetné osoby peněžní částku v domnění, že je přičetná, a použiji tyto peníze ve svůj prospěch, bude nepřičetná osoba oprávněna podat žalobu na jejich vrácení. Neboť jako práva na žalobu nabýváme za určitých okolností, kdy si toho nejsme vědomi, tak za podobných okolností lze podat žalobu jménem nepřičetné osoby; například když otrok takové osoby uzavře smlouvu, nebo je mu ukraden majetek, nebo je poškozen takovým způsobem, že lze podat žalobu podle

Akvilského zákona; nebo když je věřitelem a jeho dlužník by někomu převedl majetek s úmyslem ho podvést. Stejně pravidlo platí, je-li nepřičetné osobě odkázán odkaz nebo je jí majetek zanechán na základě svěřeneckého fondu.

1. Stejně tak, pokud se někdo, kdo půjčil peníze otrokovi jiného, stane později nepřičetným a otrok použije půjčené peníze ve prospěch svého pána, bude nepřičetná osoba oprávněna podat žalobu na jejich vrácení.
2. Opět platí, že pokud se někdo, kdo půjčil peníze patřící jinému, později stane nepřičetným a peníze budou použity, žalobu na jejich vrácení získá nepřičetná osoba.
3. Každý, kdo uzavírá obchody s nepřičetnou osobou, je vůči ní odpovědný žalobou z titulu dobrovolného zprostředkování.

(25) Ulpianus, Pravidla, kniha V.

Existují dva druhy žalob, jedna skutečná, která se nazývá vindictio, a druhá osobní, která se nazývá condictio. Reálná žaloba je ta, kterou žalujeme o majetek, který nám patří a který je v držení jiného, a podává se vždy proti straně, která jej má v držení. Osobní žaloba je ta, kterou podáváme proti osobě, která je povinna pro nás něco vykonat nebo nám něco dát, a podává se vždy proti ní.

1. Některé žaloby se zakládají na smlouvě, jiné na úkonu a další jsou ještě in factum. Žaloba se zakládá na smlouvě vždy, když jedna osoba uzavřela s druhou dohodu ve svůj prospěch; jako například koupí, prodejem, nájmem, pronájmem a dalšími transakcemi tohoto druhu. Žaloba založená na jednání je tam, kde je někdo odpovědný za nějaký trestný čin, který sám spáchal; například za krádež nebo úraz nebo za nějakou škodu, kterou způsobil. Žaloba in factum je například žaloba, která je přiznána patronovi proti jeho propuštěnci, jímž byl přiveden k soudu v rozporu s pretoriánským ediktem.

2. O všech žalobách se říká, že jsou buď civilní, nebo pretoriánské.

26. Týž, O daních, kniha V.

Všechny trestní žaloby přecházejí na dědice poté, co bylo zahájeno soudní řízení.

27. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Závazky, které samy o sobě nejsou platné, se takovými nemohou stát ani rozhodnutím soudce, ani příkazem prétora, ani mocí zákona.

28. Týž, Definice, kniha I.

Nárok uplatněný proti osobě se označuje jako "žaloba"; nárok uplatněný proti věci se nazývá "návrh", termín "stíhání", zahájené za účelem navrácení majetku, se používá jak proti věcem, tak proti osobám.

29. Paulus, Názory, kniha IV.

Určitá peněžní částka byla Luciovi Titiovi splatná na základě rozsudku. Tentýž dlužník mu půjčil jinou peněžní částku a při přijímání záruky za její zaplacení se nezmínil, že mu má být předána i částka dlužná podle rozsudku. Ptám se, zda má Lucius Titius nárok na obě žaloby. Paulus odpověděl, že v uvedeném případě není nic, proč by obě práva na žalobu neměla zůstat nedotčena.

30. Scaevola, Názory, kniha I.

Pokud byl někdo uvržen do otroctví a poté získá svobodu díky shovívavosti císaře, nelze z tohoto důvodu říci, že by převzal závazky vůči svým věřitelům.

31. Marcianus, Trusty, kniha II.

Nejen stipulační, ale i jakékoli jiné smlouvy, které byly uzavřeny za nemožných podmínek, se považují za neplatné a neúčinné; jako například prodeje nebo pronájmy, pokud jsou závislé na nemožných událostech, jsou rovněž neplatné; protože při uzavírání smlouvy mezi dvěma nebo více osobami se bere v úvahu úmysl všech z nich a není pochyb o tom, že se domnívají, že smlouva tohoto druhu nemůže být splněna, pokud je uložena podmínka, o níž vědí, že je nemožná.

32. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Když z jednoho trestného činu vznikne několik žalob, jako se to stává, když se řekne, že stromy byly pokáceny tajně, bylo po mnoha názorových rozdílech stanoveno, že řízení může být zahájeno proti všem stranám.

33. Paulus, Dekrety, kniha III.

I když bylo v některých císařských konstitucích stanoveno, že dědicové obecně vzato nepodléhají pokutě, přesto bylo rozhodnuto, že pokud byl zemřelý žalován za svého života, jeho dědicové budou podléhat pokutě, a to na základě zásady, že se k zemřelému připojilo vydání.

34. Totéž, o souběžných žalobách.

Kdo udeří otroka jiného tak, že mu způsobí škodu, stává se svým činem odpovědným jak k žalobě podle akvilského práva, tak k žalobě na náhradu škody, neboť škoda je způsobena úmyslně a škoda je způsobena z nedbalosti; proto budou obě žaloby přípustné. Existují však určité autority, které se domnívají, že pokud je zvolena jedna z těchto žalob, druhá je ztracena; a jiné jsou toho názoru, že pokud je zvolena žaloba podle akvilánského práva, bude ztracena žaloba na náhradu škody; protože přestává být správné a spravedlivé, aby byl vydán rozsudek proti tomu, kdo zaplatil odhadnutou částku škody. Pokud však již byla podána žaloba na náhradu škody, bude strana stále odpovědná podle akvilánského práva. Tento názor by měl praetor omezit, ledaže by byla podána žaloba o přeplatek, který lze získat podle akvilánského práva. Proto je rozumnější připustit, že žalobce může provést volbu žaloby a poté použít druhou žalobu, aby získal cokoli navíc, co může získat první žalobou.

(1) Jestliže někdo ukradne věc, kterou jsem mu půjčil pro jeho vlastní potřebu, bude odpovědný jak za žalobu z půjčky, tak za osobní žalobu na vrácení věci, ale jedno z těchto řízení ruší druhé, a to buď ze zákona, nebo na základě uplatnění výjimky; což je lepší názor.

(2) Proto bylo s ohledem na nájemce, který odcizil věc patřící k pozemku, rozhodnuto, že je odpovědný jak k žalobě o navrácení věci, tak k žalobě o krádež, tak k žalobě o pronájem. Sankce za krádež se neslučují, ale ostatní dvě žaloby ano. To platí i pro řízení podle akvilánského práva, neboť půjčím-li ti oděv a ty ho roztrháš, budou platit obě žaloby na vrácení majetku. Po podání žaloby podle akvilánského práva zaniká právo žalovat půjčku; a po podání žaloby na půjčku existuje určitá pochybnost, zda žaloba podle akvilánského práva nemůže být podána do třiceti dnů z důvodu, že je to výhodnější. Lepší názor je, že právo ji podat je zachováno, protože se přidává k prosté hodnotě nemovitosti, a pokud byla prostá hodnota zaplácena, nebude důvod ji podat.

35. Týž, O hlavním ediktu, kniha I.

S odkazem na pretoriánské žaloby Cassius říká, že je třeba mít za to, že takové, které umožňují stíhání majetku, mohou být uděleny po uplynutí jednoho roku a ostatní během roku. Pretoriánské žaloby, které se neudělují po uplynutí roku, však nejsou vůči dědici k dispozici; přesto lze na něm vymáhat jakýkoli zisk, který nabyl, stejně jako se to děje v případě žaloby z důvodu podvodu, v interdiktů Unde vi a v jiných řízeních tohoto druhu. Mezi ně patří i majetková exekuce, kterou se snažíme získat zpět vše, co bylo z našeho dědictví odňato, a kdy postupujeme proti držiteli majetku našeho dlužníka. Stejně druhu je i publiciánská žaloba, která se poskytuje za účelem navrácení majetku. Je-li však tato žaloba přiznána z důvodu přerušení lichvy, právo zaniká do jednoho roku, protože je přiznáno v rozporu se zásadami občanského práva.

(1) Žaloba na základě smlouvy uzavřené obecním magistrátem je po uplynutí jednoho roku přiznána proti duumvirům a obci.

36. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

V osobních žalobách o navrácení majetku neznamená rozsudek vždy zneuctění, i když může být vydán v případech, které se týkají hanby.

37. Týž, O ediktu prétora, kniha IV.

Pod pojem "žaloba" jsou zahrnuty žaloby věcné, osobní, přímé, spravedlivé a poškozovací, jak říká Pomponius, a také pretoriánská ustanovení, protože ta nahrazují žaloby, stejně jako řízení o zajištění proti hrozící újmě, o pojištění výplaty odkazů a další podobná řízení. Interdikty jsou rovněž zahrnuty v pojmu "žaloba".

(1) Smíšené žaloby jsou ty, v nichž jsou obě strany žalobci; jako například takové, které se podávají pro vypořádání hranic, žaloby o rozdělení a o rozdělení majetku ve společném vlastnictví, a interdikty Uti possidetis a Utrubi.

38. Paulus, O ediktu, kniha III.

Nejsme vázáni formou dopisů, ale významem, který vyjadřují, neboť bylo rozhodnuto, že písmo nemá mít menší platnost než to, co je míněno slovy vyřčenými jazykem.

39. Gaius, O ediktu, kniha III.

Syn pod otcovskou kontrolou je stejně jako hlava domácnosti vázán všemi druhy titulů a může být proti němu z tohoto důvodu podána žaloba, stejně jako proti osobě, která je nezávislá.

40. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Odkazy se považují za pohledávky vůči pozůstalosti, ačkoli je začíná platit dědic.

41. Týž, O ediktu, kniha XXII.

Kdykoli zákon zavádí závazek, pokud není zvlášť stanoveno, že využijeme pouze jednu žalobu, budou k tomuto účelu platit i antické žaloby.

(1) Jestliže lze podat dvě žaloby pro tutéž věc a žalobce by mohl vymoci větší částku využitím té druhé, kterou nepodal, bude povinností soudu vydat rozhodnutí v jeho prospěch pro tuto částku; jestliže však mohl vymoci pouze stejnou částku nebo méně, nebude mu druhá žaloba k ničemu.

42. Ulpianus, O ediktu, kniha XXI.

Osoba, které byl odkaz odkázán pod podmínkou, není věřitelem pozůstalosti, dokud podmínka trvá, ale až poté, co byla splněna; ačkoli je stanoveno, že každý, kdo se zavázal podmínkou, zůstává věřitelem, dokud tato podmínka trvá.

(1) Věřiteli bychom měli rozumět ty, kteří jsou oprávněni k občanskoprávní žalobě (pokud jim v tom nebrání výjimka) nebo k pretenční žalobě nebo k žalobě in factum.

43. Paulus, O ediktu, kniha LXXII.

Hlava domácnosti, která dosáhla věku dospělosti, která je svým vlastním pánem a má zdravý rozum, se může zavázat sama. Chovanec se nemůže stát povinným podle občanského práva bez zmocnění svého poručníka. Otrok nemůže být zavázán smlouvou.

44. Týž, O ediktu prétora, kniha LXXIV.

Existují čtyři různé druhy závazků, neboť se uzavírají s ohledem na určitý čas nebo za určitých podmínek, nebo s ohledem na určitou míru, nebo jsou závislé na určitých výsledcích.

(1) S ohledem na čas je třeba brát v úvahu dvě věci, neboť závazek buď začíná, nebo končí k určitému datu. Začíná určitým datem, například takto: "Slibuješ mi zaplatit takovou a takovou částku o Kalendách března?". Podstata tohoto závazku spočívá v tom, že částka nemůže být vybrána dříve než ve stanoveném čase. Když je učiněn v určitém čase, například takto: "Slibuješ mi zaplatit od nynějška do Kalend března?", je stanoveno, že ani závazek, ani odkaz nemohou být sjednány na určitý čas, protože když něco začne být splatné jinému, přestává to být splatné za určitých okolností. Je zřejmé, že po uplynutí doby může být stipulant promlčen na základě své dohody nebo z důvodu podvodu. Stejně tak, pokud by někdo při odevzdání pozemku prohlásil, že převádí půdu bez budovy na ní stojící, nebrání to tomu, aby budova, která je svou povahou spojena s půdou, přešla spolu s ní.

(2) Účinná je podmínka, která byla do závazku vložena v době, kdy byl sjednán, a nikoliv až poté, co byl dokonalý; jako například: "Slibuješ mi zaplatit sto aurei, pokud nepřijede loď z Asie?" V tomto případě by však, pokud by se podmínka splnila, existoval důvod pro výjimku založenou na neformální dohodě nebo na podvodu.

(3) Míra závazku se stává zřejmou, když stanovíme deset aurei nebo otroka, neboť dodáním jednoho z nich se celá smlouva likviduje a nelze požadovat jeden z nich, dokud existují oba.

(4) Výsledek závazku se vztahuje buď k osobě, nebo k věci; k osobě tam, kde stanovím, že platba bude provedena buď mně, nebo Titiovi; k věci tam, kde stanovím, že deset aurei bude vyplaceno mně, nebo že otrok bude dodán Titiovi; a v tomto případě vyvstává otázka, zda když je otrok dodán Titiovi, stává se ze zákona svobodným.

(5) Když stanovím následující: "Pokud mi nedáš takový a takový pozemek, slibuješ, že mi zaplatíš sto aurei?", je předmětem ustanovení pouze částka sto aurei, ale převod pozemku je jedním ze způsobů splnění závazku.

(6) Jestliže se zavazují, že postavím loď, a pokud ji nepostavíš, že mi zaplatíš sto aurei, podívejme se, zda se jedná o dvě ustanovení, jedno absolutní a druhé podmíněné, a pokud se splní podmínka druhého, zda to nezruší první, nebo zda to do sebe nezahrne a nestane se to jakoby obnovením prvního. Poslední názor je lepší.

45. Týž, O Plautiovi, kniha III.

Když člověk, který dluží Stichovi na základě ustanovení, ho manumituje dříve, než je v prodlení, a otrok zemře dříve, než je slibující zažalován za to, že ho nevydal, ten nebude odpovědný. Nepovažuje se totiž za viníka toho, že otroka nedodal.

46. Týž, O Plautiovi, kniha VII.

47. Nepříčetný a svěřenec jsou odpovědni i bez zmocnění svého poručníka nebo opatrovníka, pokud závazek vyplývá ze samotného majetku; jako například, pokud mám s jedním z nich společný pozemek a vynaložil jsem v souvislosti s ním nějaké výdaje nebo jej svěřenec nějakým způsobem poškodil, bude odpovědný žalobou na rozdělení.

47. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Arianus říká, že je velký rozdíl mezi otázkou, zda je někdo povinen nebo byl propuštěn. Když se provádí šetření s odkazem na existenci odpovědnosti, měli bychom se spíše přiklonit k tomu, abychom popřeli, že tomu tak je, máme-li k tomu nějakou příležitost. Když se naopak dotazuje s odkazem na to, že byl propuštěn, měla by být tendence ve prospěch toho, že tomu tak je.

48. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.

Při jakýchkoli transakcích, při nichž není nutná řeč, postačí souhlas; a v záležitostech tohoto druhu se může účastnit i hluchý člověk, a to z toho důvodu, že může rozumět a dát svůj souhlas, jako při pronájmu, nájmu, koupi a jiných podobných smlouvách.

49. Týž, O Plautiovi, kniha XVIII.

50. Žaloby vyplývající ze smluv se přiznávají dědicům, a to i v případě, že jde o nějaký zločin; například když se opatrovník provinil zlou vírou při správě svého svěřenství nebo když se někdo, u koho byl majetek uložen, dopustil podvodu. V tomto případě, i když se syn pod otcovskou kontrolou nebo otrok dopustil podvodného jednání tohoto druhu, bude přiznána žaloba De peculio, a nikoliv žaloba noxální.

50. Pomponius, O Plautiovi, kniha VII.

Když někdo slíbí, že do roka zaplatí nějakou peněžní částku, nebo když je proti němu vydán rozsudek, který mu to ukládá, může ji zaplatit kterýkoli den během roku.

51. Celsus, Digesty, kniha III.

Žaloba není nic jiného než právo vymáhat to, na co máme nárok, prostřednictvím soudního řízení.

52. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Závazek uzavíráme buď s odkazem na majetek samotný, nebo slovy, nebo oběma těmito způsoby současně, nebo souhlasem, nebo podle zvykového práva, nebo podle pretoriánského práva, nebo z nutnosti, nebo z trestného činu.

(1) Závazek na účet věci uzavíráme, jakmile je nám věc vydána.

(2) Závazek uzavíráme slovy, když je položena otázka a dána řádná odpověď.

(3) Závazek uzavíráme na účet věci a slovy, je-li věc dodána a zároveň jsou dány odpovědi na otázky.

(4) Když s něčím souhlasíme, jsme nutně zavázáni na základě svého dobrovolného souhlasu.

(5) Závazek podle zvykového práva uzavíráme, když dodržujeme zákony v souladu s tím, co nám předepisují, nebo je porušujeme.

- (6) Závazek podle pretoriánského práva uzavíráme, když něco nařizuje nebo zakazuje věčný edikt nebo soudce.
- (7) Závazek z nutnosti uzavírají ti, kdo nemohou dělat nic jiného než to, co jim bylo nařízeno. To se děje v případě nutného dědice,
- (8) Závazek uzavíráme z důvodu trestného činu, kdy se hlavní část dotazu týká spáchaného protiprávního činu.
- (9) Ke vzniku závazku postačí i pouhý souhlas, i když může být vyjádřen slovy.
- (10) Mnoho závazků se uzavírá pouhými projevy souhlasu.

53. Týž, Pravidla, kniha III.

Několik trestných činů spáchaných s ohledem na jednu a tutéž věc zakládá různé žaloby; je však stanoveno, že nelze použít všechny, a pokud z jednoho závazku vyplývá několik důvodů k žalobě, je třeba použít pouze jeden, a nikoli všechny.

(1) Když v závazku uvádíme obecné prohlášení: "Nebo ve prospěch toho, komu má věc patřit", zahrnujeme do něj nejen osoby, které byly arogovány, ale i jiné osoby, které po nás mohou následovat na základě jiného práva.

54. Týž, Pravidla, kniha V.

Fiktivní smlouvy nejsou právně závazné, a to ani v případě prodeje, z toho důvodu, že jsou pouze simulované a nezakládají se na pravdě.

55. Javolenus, Listy, kniha XII.

56. Ve všech záležitostech, které se týkají převodu vlastnictví, musí existovat shoda a úmysl obou smluvních stran; neboť při prodeji, darování, pronájmu nebo jakémkoli jiném druhu smluv, pokud se obě strany nedohodnou, nebude mít nic, co bylo započato, žádný účinek.

56. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XX.

Jakékoli žaloby, na které mohou mít nárok prostřednictvím svého otroka, ať už jsou odvozeny ze zákona dvanácti tabulek nebo z akvilského zákona, nebo mohou být podány z důvodu spáchané újmy nebo krádeže, budou existovat i nadále, i kdyby

byl otrok později buď manumitován, nebo zcizen, nebo zemřel. Osobní žaloba na navrácení majetku, který byl zmíněným otrokem odcizen, bude rovněž platit, ledaže bych ho poté, co jsem ho získal do vlastnictví, buď zcizil, nebo manumitoval.

57. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXVI.

Ve všech uzavřených smlouvách, ať už byly uzavřeny v dobré víře či nikoliv, vznikl-li nějaký omyl nedorozuměním stran, tj. lišil-li se ten, kdo majetek koupil nebo pronajal, v názoru od toho, s kým smlouvu uzavřel, bude transakce neplatná. Stejně pravidlo je třeba přijmout i při uzavírání partnerství, takže pokud se názory společníků liší, přičemž jeden zastává jeden názor a druhý jiný, partnerství nebude platné, neboť závisí na souhlasu stran.

58. Callistratus, Edikt o menšině, kniha I.

Je třeba mít na paměti, že pokud byla spojena záležitost, přechází proti dědici a dalším osobám tohoto druhu.

59. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha VIII.

Dědic se vypůjčením peněz nestává odpovědným podle přirozeného práva.

60. Ulpianus, O ediktu, kniha XVII.

Jsou-li trestní žaloby týkající se téže peněžní částky souběžné, jedna z nich nikdy neruší druhou.

61. Scaevola, Digesty, kniha XXVIII.

Seiův zástupce poslal zlatníkovi lístek, na jehož konci byla následující slova: "Já, Lucius Kalendius, jsem schválil to, co bylo napsáno výše, a od nás náleží zůstatek v takové výši tomu a tomu." Ptám se, zda by to Gaia Seia zavazovalo? Odpověď zněla, že pokud by Seius nebyl vázán jinak, nebyl by odpovědný za to, co je v této listině uvedeno.

(1) Seia, který chtěl Luciu Titiovi vyplatit plat, mu poslal následující dopis: "Luciu Titiovi, pozdravuji tě. Jsi-li stejného smýšlení a chováš-li ke mně náklonnost, kterou jsi vždy choval, prodej svůj majetek a přijď ke mně, jakmile obdržíš tento dopis. Budu ti platit deset aureí každý rok, dokud budu žít, neboť vím, jak moc mě miluješ." Kdyby Lucius Titius prodal svůj majetek a odešel k ní, ptám se, zda by mohl pobírat roční plat uvedený v dopise. Odpověď zněla, že je třeba provést šetření s ohledem na postavení osob a jejich pohnutky, aby bylo možné určit, zda má být žaloba udělena...

Kniha XLV

1. O ústních závazcích.
2. O odpovědnosti dvou nebo více slibujících.
3. Ohledně ustanovení otroků.

Tit. 1. O ústních závazcích.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Smlouva nemůže být uzavřena jinak než slovy obou smluvních stran, a proto nemůže smlouvu uzavřít nikdo, kdo je němý nebo hluchý, ani dítě; nemůže tak učinit ani nepřítomná osoba, protože strany si musí vzájemně rozumět. Chce-li tedy některá z těchto osob uzavřít stipulaci, necht' tak učiní prostřednictvím otroka, který je v danou chvíli přítomen, a ten za ni na základě stipulace získá úkon. Stejně tak, chce-li se někdo zavázat, necht' nařídí, aby se tak stalo, a bude svým příkazem zavázán.

(0) Pokud jedna z přítomných stran položí otázku a odejde dříve, než je jí dána odpověď, činí stipulaci neplatnou. Položí-li však otázku, zatímco je přítomen, a odejde a po návratu dostane odpověď, zaváže se, neboť mezidobí nezpůsobilo vadu závazku.

(1) Pokud by někdo položil otázku následujícím způsobem: "Zaplatíš?" a druhý odpoví "Proč ne?", zavazuje se ten druhý. Nebude tomu tak, pokud souhlasí bez řeči, neboť ten, kdo takto souhlasí, je zavázán nejen občansky, ale i přirozeně; a proto se velmi správně říká, že ani jeho ručitel se za něj nestává odpovědným.

(2) Jestliže někdo, když byl prostě vyslechnut, odpoví: "Jestliže se stane to a to, zaplatím", je jisté, že nebude zavázán. A kdyby se ho někdo zeptal: "Zaplatíš do páteho kalendu" a on by odpověděl: "Zaplatím na ides", také nebude zavázán, protože neodpověděl s ohledem na to, na co byl tázán; a naopak, kdyby byl tázán pod podmínkou a odpověděl absolutně, je třeba říci, že nebude zavázán. Jestliže se k závazku něco přidá nebo se z něj něco odebere, musí se vždy mít za to, že byl zneplatněn, ledaže by stipulant okamžitě přijal rozdíl v odpovědi; pak se totiž bude mít za to, že byla učiněna nová podmínka.

(3) Když já stipuluji na deset aurei a ty odpovíš na dvacet, je jisté, že závazek je sjednán pouze na deset. Na druhou stranu, jestliže já žádám dvacet a ty odpovíš deset, bude závazek sjednán pouze na deset; neboť ačkoli částky musí souhlasit, přesto je zcela jasné, že se jedná o dvacet a deset.

(4) Jestliže já stipuluji za Pamphila a ty slibuješ jak Pamphila, tak Sticha, myslím, že dodatek Sticha je třeba považovat za nadbytečný. Neboť je-li stipulí tolik, kolik je předmětů, jsou jakoby dvě stipulky, z nichž jedna je užitečná a druhá zbytečná, a ta užitečná není znehodnocena tím, co je bezcenné.

(5) Nezáleží na tom, je-li odpověď podána v jiném jazyce. Tudíž pokud se někdo ptá latinsky a je mu odpovězeno řecky, závazek je smluvně vázán, pokud je odpověď vhodná. Stejně pravidlo platí i v opačném případě. Existuje však nějaká pochybnost, zda to máme aplikovat pouze na řečtinu, nebo i na jiné jazyky; například na punštinu, asyrštinu nebo jakýkoli jiný jazyk? O tom psal Sabinus, ale pravdou je, že jakýkoli druh řeči může vést ke vzniku závazku, pokud ovšem každá ze stran rozumí jazyku druhé strany buď sama, nebo prostřednictvím věrného tlumočnicka.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Některá ujednání se týkají darování, jiná se vztahují k úkonům, které mají být vykonány.

3. Ze všech těchto příkladů některé připouštějí částečné zaplacení, jako například tam, kde se zavazujeme zaplatit deset aurei. Jiné to nepřipouštějí a ve své povaze nejsou způsobilé k dělení; například když stipulujeme právo cesty, právo průchodu nebo právo jízdy. Některé svou povahou dělení připouštějí, ale pokud není dána celá věc, není stipulováno; například když

stipulují obecně za otroka, mísu nebo nějakou vázu. Je-li totiž poskytnuta jedna část Sticha, není ještě splněna žádná část stipulátu a může být ihned požadována, nebo může zůstat v odkladu, dokud nebude poskytnut jiný otrok. Stejněho druhu je i ustanovení o poskytnutí buď Sticha, nebo Pamfila.

4. Proto při stipulacích tohoto druhu nemohou být dědicové zproštěni pouhým poskytnutím části, pokud všichni neposkytnou, totéž; podmínka závazku se totiž osobou dědiců nemění. Pokud tedy to, co je slíbeno, nelze rozdělit, jako například právo cesty, každý z dědiců slibujícího bude odpovídat za vše. Ale v případě, že jeden z dědiců zaplatil celou částku, má regresní nárok vůči svému spoludědici prostřednictvím žaloby na rozdělení. Proto se stává, jak říká Pomponius, že každý z dědiců osoby, která se zavázala k právu cesty nebo k právu průchodu, je oprávněn podat žalobu na celou částku. Některé autority se však domnívají, že v tomto případě stipulace zaniká, protože služebnost nemůže nabýt každý z nich zvlášť, ale obtížnost doručení nezpůsobuje neplatnost dohody.

5. Pokud však po ujednání o služebnosti podám žalobu proti jednomu z dědiců slibujícího, zbývá zaplatit pouze podíl ostatních, který je splatný na základě závazku. - Tak je tomu i v případě, kdy je jednomu z dědiců poskytnuto osvobození.

6. Stejně pravidlo, které jsme uvedli a které se týká dědiců, platí i pro samotného slibovatele a jeho ručitele.

7. Opět platí, že pokud se ujednání týká úkonu, který má být vykonán, například pokud ujednám, že ani ty, ani tvůj dědic neučiní nic, co by mi bránilo v průchodu nebo jízdě, a jeden z několika dědiců mi v tom zabrání, bude odpovědný i jeho spoludědic; ten však může vymáhat to, co mu dal, žalobou na rozdělení. Tento názor zastávají i Julianus a Pomponius.

8. Na druhé straně, jestliže stipulant zemře poté, co stanovil, že on a jeho dědic budou užívat právo cesty, a jednomu z jeho dědiců je v tom bráněno, říkáme, že je rozdíl, zda je stipulant zcela porušen, nebo se tak děje pouze s ohledem na podíl toho, do jehož práva bylo zasaženo. Je-li totiž k ustanovení připojena sankce, vznikne v plném rozsahu; ale těm - kterým nebylo zabráněno - bude bránit výjimka z důvodu podvodu. Nebyla-li však uložena žádná pokuta, pak bude stipulace porušena pouze pokud jde o podíl toho, komu bylo zabráněno.

(0) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIX.

Stejně pravidlo platí i pro stipulaci: "Slibuješ, že já a můj dědic můžeme mít tolik a tolik?".

4. Důvodem tohoto rozdílu je, že pokud je jednomu z dědiců bráněno, spoludědic, který na věci nemá zájem, nemůže podat žalobu na základě stipulací, ledaže by byla uložena sankce, která způsobí, že stipulaci poruší všichni; v tomto případě totiž nezkoumáme, kdo má na věci zájem. Když však jeden z dědiců, zasahuje, jsou odpovědni všichni, neboť je v zájmu toho, komu je bráněno, aby mu nikdo nebránil.

5. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Totěž říkáme, jestliže jsem se zavázal, že se žádného podvodu nedopustíš ani ty, ani tvůj dědic, a buď slibující, nebo zavazující se zemře a zanechá několik dědiců.

2. Cato v XV. knize říká, že je-li slíbena pokuta ve výši určité peněžní částky, pokud by se mělo stát něco jiného a slibující by zemřel a jeden z několika dědiců by se dopustil činu, který je stanoven, ponese pokutu všichni dědicové, každý v poměru ke svému podílu na majetku, nebo ji ponese jen jeden podle výše svého podílu. Pokud se činu, který je stanoven proti, dopustili všichni dědicové a předmět ustanovení byl nedělitelný, jako například v případě, kdy je právo cesty uděleno z důvodu, že jej nelze rozdělit, má se za to, že čin do určité míry spáchali všichni. Je-li však stanoveno něco, co je dělitelné, například že právní jednání již nelze vést, pak dědic, který ustanovení porušil, ponese sankci v poměru svého podílu sám. Důvodem tohoto rozdílu je skutečnost, že v prvním případě se má za to, že se jednání dopustili všichni dědicové, neboť ujednání, že neuděláš nic, čím by mi bylo znemožněno přejít nebo jet, nelze porušit jinak než v celém rozsahu. Podívejme se však, zda to, co se objevuje v následujícím ustanovení, není totéž, ale spíše něco, co se tomu podobá, totiž "Slibuješ, že Titius a jeho dědic toto ratifikují?". Neboť v této stipulaci bude odpovědný pouze ten, kdo akt neratifikuje, a pouze on může podat žalobu na to, co bylo požadováno. Tento názor zastával i Marcellus, ačkoli sám pán nemůže učinit částečnou ratifikaci.

3. Pokud by ten, kdo stanovil dvojnásobnou částku, zemřel a zanechal několik dědiců, může každý z nich podat žalobu v poměru ke svému podílu na pozůstalosti z důvodu vyvedení toho, na co má nárok. Stejně pravidlo se uplatní i na ujednání týkající se užívacího práva, na zabránění hrozící škody a na výpověď z nového díla. Po oznámení o přerušení nového díla nelze provést částečnou restituci do původního stavu. Toto pravidlo bylo stipulanty přijato z důvodu jeho vhodnosti. Částečnou restituci nemůže provést slibující, ani nemůže zahájit částečnou obranu.

4. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Některé stipulace jsou soudní, některé pretoriánské, některé konvenční a jiné společné, tedy jak pretoriánské, tak soudní. Soudní ustanovení jsou taková, která jsou úředně předepsána soudem, jako například poskytnutí jistoty proti podvodu. Pretoriánská ustanovení jsou taková, která jsou úředně předepsána pretoriánem, například ustanovení proti hrozící újmě. Pretoriánskými ustanoveními je třeba rozumět i ta, která se týkají povinností míly, neboť i ta vycházejí z pravomoci jurisdikce. Konvenční stipulace vznikají z dohody stran a jsem v pokušení říci, že jich je tolik druhů, kolik je předmětů, které mají být předmětem smlouvy, neboť se používají ve stejných slovních závazcích a závisí na povaze obchodu, který má být uzavřen. Stimulace jsou běžné například tam, kde je dohodnuto, že majetek svěřence má být zajištěn; prelát totiž nařídí, aby byl dán závazek k ochraně majetku svěřence, a někdy to udělá soudce, nelze-li toho dosáhnout jinak. Stejně tak ustanovení o dvojnásobné částce vychází buď od soudce, nebo z ediktu diles.

5. Stimulace je určitá forma slov, jimiž vyslychaná strana odpovídá, že dá nebo udělá to, co je předmětem výslechu.
6. Dohoda o uspokojení je ustanovení, které slibujícího zavazuje, že poskytne ručitele, tj. osoby, které slíbí totéž.
7. Dohoda o uspokojení je termín, který se používá stejným způsobem jako zajištění. Když se totiž někdo spokojí s tím, co mu bylo poskytnuto, nazývá se to uspokojením; a stejně tak, když jsou poskytnuty záruky, které se ústně zavazují, a ten, komu jsou nabídnuty, je s nimi spokojen, označuje se to jako poskytnutí dostatečné jistoty.
8. Jestliže slíbíte určitou peněžní částku jako jistinu a také penále, nebude-li zaplacená, a jeden z vašich dědiců zaplatí část jistiny, bude přesto povinen zaplatit penále, dokud nebude zaplacen to, co je dlužné od jeho spoludědice. Stejně pravidlo platí pro penále v případě postoupení věci rozhodčímu soudu, kdy jedna ze stran splní rozhodnutí rozhodce a druhá nikoli. Dědic by měl být uhrazen svým spoludědicem, neboť v ustanoveních tohoto druhu nelze učinit jiné rozhodnutí, aniž by byl poškozen spoludědic.

9. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Když bylo někomu zakázáno hospodařit s vlastním majetkem, prospívá mu stipulací, ale nemůže nic dodat ani se zavázat slibem. Proto za něj nemůže ručitel zasáhnout, stejně jako za nepřítelého.

10. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Byla-li předepsána nemožná podmínka, která se vztahuje na provedení nějakého úkonu, je překážkou stipulaci. Jinak je tomu však, je-li do stipulátu vložena podmínka podobná následující, totiž "nevstoupí-li do nebe"; je totiž dostupná a účinná a vztahuje se na peníze, které byly půjčeny.

11. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

V následující stipulaci: "Nevydáš-li Sticha na kalendách, slibuješ zaplatit deset aurei!" Poté, co otrok zemřel, vyvstává otázka, zda může být žaloba podána bezprostředně před kalendami? Sabinus a Proculus zastávají názor, že žalobce musí počkat do tohoto dne, což je lepší názor, neboť každý závazek se vztahuje k podmínce a stanovenému času, a i když se zdá, že podmínka byla splněna, přesto ještě nenastal čas plnění. Avšak s odkazem na toho, kdo slibuje takto: "Nedotkneš-li se prstem nebe před kalendami," můžeme postupovat okamžitě. Tento názor zastával i Marcellus.

12. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Pokud si Titius a Seius samostatně stanoví následující: "Pokud nepřeveď takový a takový pozemek na toho a toho, slibuješ, že mi zaplatíš?", lhůta pro zaplacení jednoho z nich neskončí, dokud nebude vynesena rozsudek, a proto právo na žalobu bude náležet tomu, kdo projeví největší péli.

13. Týž, O Sabinovi, kniha III.

V ustanovení, jako je následující: "Jestliže Lucius Titius nepřijde do Itálie před Kalendami května, slibuješ zaplatit deset aurei!", je naší praxí, že žaloba nemůže být podána dříve, než se zjistí, že Titius nemůže přijít do Itálie před tímto datem a že nepřišel, ať už živý, nebo mrtvý.

14. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Pokud syn, když je doma, uzavře stipulaci, má se za to, že ji nabyl ve prospěch svého otce po jeho návratu z rukou nepřítele.

15. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Pokud si stanovím následující podmínku: "Slibuješ zaplatit deset, nebo pět aurei?", bude platit pět. A také: "Slibuješ, že zaplatíš o lednových, nebo únorových kalendách?" To je totéž, jako kdybych stanovil, že zaplatím o únorových kalendách.

16. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Ten, kdo uzavře stipulaci o zaplacení před příštími kalendami, je ve stejném postavení jako ten, kdo se stipuluje o zaplacení na kalendy.

17. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

18. Jestliže se s vámi dohodnu, že bude postaven dům, nebo jestliže jsem pověřil svého dědice, aby postavil dům, Celsus tvrdí, že v tomto případě nelze podat žalobu, dokud neuplyne doba, v níž mohl být dům postaven, ani ručitelé nebudou odpovědni před touto dobou.

18. Týž, O Sabinovi, kniha XXVII.

Z toho vyplývá pochybnost, zda v případě, že by část domu, který byl postaven, byla následně zničena požárem, se má počítat celá doba na jeho obnovu, nebo zda se má brát v úvahu pouze zbývající doba. Lepší názor je, že by se měla poskytnout celá doba na přestavbu.

19. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Kdybys mi dlužil Stichus nebo Pamphilus a jeden z nich by se nějakým způsobem stal mým majetkem, budeš mi dlužen i ten druhý.

20. Ustanovení tohoto druhu: "Za každý rok" je neurčité a zároveň trvalé a nepodobá se odkazu, který zaniká smrtí odkazovníka.

21. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Ustanovení není platné, pokud uložená podmínka závisí na vůli osoby, která slib činí.

22. Pomponius, O Sabinovi, kniha X.

Kdo slíbí tutéž věc dvakrát, není za ni právně odpovědný více než jednou.

23. Týž, O Sabinovi, kniha XV.

Tam, kde je ujednání učiněno takto: "Dojde-li k rozvodu tvou vinou, slibuješ, že zaplatíš?", je ujednání neplatné, protože bychom se měli spokojit s tresty, které ukládají zákony, ledaže by ujednání ukládalo stejný trest, jaký je předepsán zákonem.

24. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Neplatné nejsou ani takové stipulované podmínky, jako je následující: "Slibuješ, že zaplatíš, co ti Titius dluží, až přestane být tvým dlužníkem?" Tato stipulovaná podmínka je totiž stejně platná, jako kdyby byla učiněna pod jakoukoli jinou podmínkou.

25. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Jestliže po rozvodu žena, která nedluží nic jako věno, stanoví, že jí má být vyplaceno sto aureí jako věno, nebo ta, která má nárok pouze na sto aureí, stanoví, že jí má být dáno dvě stě jako věno, Proculus říká, že pokud ta, která má nárok na sto, stanoví dvě stě, není pochyb o tom, že ustanovení bude požadovat sto; a že těch zbývajících sto může být vybráno žalobou na

věno. Proto je třeba říci, že není-li nic dlužno jako věno, může být sto aurei vybráno na základě ustanovení; stejně jako když je odkaz odkázán věnem dceři, matce, sestře nebo komukoli jinému, ať už je to kdokoli, bude platný.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Jestliže jsem se s tebou dohodl na něčem, o čem jsem se domníval, že je to zlato, zatímco ve skutečnosti to byla mosaz, budeš mi odpovídat za mosaz, protože jsme se dohodli na předmětu; mohu však proti tobě podat žalobu z důvodu podvodu, jestliže jsi mě vědomě oklamal.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud mi dlužíš nějakého otroka na základě odkazu nebo ustanovení, nebudeš mi po jeho smrti nic dlužit; ledaže bys byl vinen tím, že jsi mi ho nevydal, dokud byl naživu. Tak by tomu bylo v případě, kdybys poté, co ti bylo oznámeno, abys ho vydal, tak neučinil, nebo kdybys ho zabil.

28. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Jestliže nezletilý dluží Stichovi na základě ustanovení, nepovažuje se, že by byl v prodlení a byl odpovědný, kdyby Stichus zemřel, ledaže by požadavek na něj byl vznesen se souhlasem jeho opatrovníka nebo byl vznesen pouze na jeho opatrovníka.

29. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Jestliže se zavážu k tomu, co mi již náleží podle nějaké dohody, a slibující se může proti této dohodě bránit tím, že se odvolá na výjimku, bude následnou dohodou vázán, protože ta první se odvoláním na výjimku stává neúčinnou.

30. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Víme, že obecně vzato nemají nepoctivé doložky žádnou platnost ani účinek:

31. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Například když někdo slíbí, že se dopustí vraždy nebo svatokrádeže. Je však povinností préтора odmítnout žalobu ve všech závazcích tohoto druhu.

32. Kdybych stanovil následující: "Slibuješ, že zaplatíš, když do dvou let nevstoupíš na Kapitol?", tak bych se na to podíval. Nemohu proti tobě právem podat žalobu, dokud neuplyne lhůta dvou let.

33. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Stanovíme-li, že má být vydán majetek, nerozumíme tím, že jeho vlastnictví má být převedeno na stanovitele, ale pouze to, že má být vydán samotný předmět.

34. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVI.

Musíme si uvědomit, že ve stipulacích je tolik dohod, kolik je peněžních částek, a tolik stipulací, kolik je předmětů. Z toho vyplývá, že tam, kde se peněžní částka nebo artikl, který nebyl obsažen v předchozí stipulaci, smísí s jiným, nedochází k obnově, ale k uzavření dvou stipulací. A ačkoli bylo rozhodnuto, že existuje tolik stipulací, kolik je peněžních částek, a tolik stipulací, kolik je předmětů; přesto, jestliže někdo stipuluje určitou částku nebo hromadu peněz, která je na očích, neexistuje tolik stipulací, kolik je jednotlivých peněz, ale pouze jedna stipulace; jako je absurdní, aby pro každou minci existovala samostatná stipulace. Rovněž je jisté, že pro odkaz existuje pouze jedna stipulace, ačkoli v jednom odkazu může být obsaženo několik předmětů nebo může existovat několik odkazů. Kromě toho existuje pouze jedna stipulace, pokud se týká celého těla otroků nebo všech otroků v domácnosti. Stejně tak ustanovení, které se vztahuje na spřežení čtyř koní nebo na několik nosičů steliva, je pouze jedno. Pokud však někdo stanoví "ten a ten článek", je tolik ustanovení, kolik je předmětů.

35. Jestliže se stipulují se zlodějem o otroka, vyvstává otázka, zda bude tato stipulace platná. Potíže způsobuje to, že když jsem se dohodl na otrokovi, obecně se má za to, že jsem se dohodl na svém vlastním majetku, a takováto doložka není platná, když někdo uzavře dohodu s ohledem na to, co je bis vlastní. Kdybych stanovil následující podmínku: "Slibujete, že dáte to, co musí být dáno na základě osobní žaloby na vrácení dluhu?", není pochyb o tom, že tato podmínka bude platná. Pokud bych však pouze stanovil, že se jedná o "otroka", nebude mít toto ujednání žádnou platnost ani účinek. Pokud by otrok později zemřel, aniž by zloděj byl v prodlení, Marcellus říká, že ten nebude odpovědný za osobní žalobu, neboť dokud otrok žil, mohl být takovým postupem vymožen. Předpokládáme-li však, že zemřel, dostane se do takového postavení, že právo podat osobní žalobu na jeho navrácení na základě ustanovení zanikne.

36. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Obecně je třeba chápat, že pokud někdo písemně prohlásí, že se stal ručitelem, považují se všechny právní formalities za splněné.

37. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Pokud se zavážu za svůj vlastní majetek pod nějakou podmínkou, bude toto zavázání platné, i kdyby mi majetek v době, kdy se podmínka splní, neměl patřit.

38. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Pokud se spleteme ve jménu otroka, kterého si stanovíme, že nám má být vydán, bylo rozhodnuto, že podmínka bude platná, pokud nedošlo k omylu ohledně jejího předmětu.

39. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXV.

Pokud je slíbeno, že Stichus bude vydán v určitý den, a zemře dříve, než tento den nastane, slibující za to nebude odpovědný.

40. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Je velký rozdíl v tom, zda si stanovím majetek, který nemohu využít v obchodě, nebo zda mi ho někdo slíbí. Pokud se zavážu k něčemu, s čím nemám právo nakládat v obchodě, je stanoveno, že se jedná o neplatné ujednání. Pokud mi někdo slíbí něco, s čím nemůže obchodně nakládat, poškozuje tím sám sebe, nikoliv mě.

41. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Stanovím-li, že má být vykonán úkon, který příroda nedovoluje, aby se uskutečnil, závazek nenabývá účinnosti, stejně jako když stanovím, že má být dáno něco, co není možné, ledaže by to bylo něčí vinou, že to nelze provést.

42. Závazek opět nevzniká, je-li předmětem ustanovení něco, co je zákonem zakázáno, je-li příčina zákazu trvalá; například když někdo stanoví, že se ožení s vlastní sestrou. A i kdyby příčina nebyla trvalá, jako se to stává v případě adoptivní sestry, platí stejné pravidlo, protože je bezprostředně spáchán přestupek proti dobrým mravům.

43. Jestliže při nájmu, pronájmu, prodeji a koupi druhá strana neodpoví na dotaz, ale přesto souhlasí s tím, co bylo zodpovězeno, bude smlouva platná; neboť smlouvy tohoto druhu se nepotvrzují ani tak slovy jako souhlasem.

44. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Jestliže se někdo, kdo se zavázal jedním způsobem, podvodně zaváže jiným způsobem, bude podle přísného výkladu zákona odpovědný; může se však odvolat na výjimku z důvodu podvodu, protože každý, kdo se stal odpovědným podvodem, má

právo na výjimku. Stejně pravidlo platí i tehdy, jestliže se stipulant žádného podvodu nedopustil, a to i v případě, že věc sama je podvodná, neboť každý, kdo podá žalobu na základě takovéto stipulace, se tím dopouští podvodu.

45. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Stanovím-li za určitou částku peněz například to, co je v truhle, a ta se bez zavinění slibujícího ztratí, nic nám nebude náležet.

46. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIX.

Následující ustanovení: "Slibuješ, že mohu mít takovou a takovou věc?" obsahuje ustanovení, že mi bude dovoleno ji mít a že nikdo neučiní nic, co by nám v tom zabránilo. Důsledkem toho je, že se má za to, že druhá smluvní strana souhlasí s tím, aby vám všechny osoby v budoucnu dovolily mít to, co vám bylo slíbeno. Zdá se tedy, že se zaručil za jednání jiných osob. Nikdo však nebude odpovědný, pokud slíbí, že ostatní něco udělají, a to je naše praxe. Zavazuje se však, že neudělá nic, co by druhé straně zabránilo mít majetek, a zavazuje se také, že ani jeho dědic, ani žádný z jeho dalších nástupců neudělá nic, co by zabránilo stipulantovi mít to, co mu slíbil.

47. Pokud však slíbí, že nedojde k žádnému zásahu prostřednictvím někoho jiného než jeho dědice, je třeba říci, že jeho slib o jednání jiného je neplatný.

48. Pokud by chtěl ručit za úkon jiného, může slíbit pokutu nebo hodnotu majetku. Do jaké míry se však bude mít za to, že ručí za držbu majetku? To se týká případů, kdy nikdo nevznesl spor, tj. ani slibující sám, ani jeho dědicové, ani jejich nástupci.

49. Pokud by někdo vznesl spor nikoliv ohledně vlastnictví nemovitosti, ale pouze ohledně jejího držení, užívání nebo užívání nebo ohledně jakéhokoliv práva spojeného s tím, co bylo prodáno, je jasné, že se ustanovení stává účinným, neboť nemá neomezené právo na nic, pokud se to, co má, nějakým způsobem zmenšuje.

50. Vyvstala otázka, zda se slib držby majetku vztahuje pouze na to, co patří osobě samotné, nebo zda se vztahuje i na majetek patřící jiným osobám. Lepší je názor, že slib tohoto druhu může být učiněn s odkazem na majetek jiných osob, pokud by se později dostal do rukou slibujícího. Proto, pokud stále patří někomu jinému, je třeba říci, že ujednání nenabývá účinnosti, ledaže by k němu byla připojena sankce, ačkoli samotná osoba nebo její nástupce nemuseli nic učinit.

51. Stejně jako je odpovědný ten, kdo slib dává, a jeho nástupci, tak se také stipulace stává účinnou ve prospěch samotného stipulanta a jeho nástupce, pokud by mu nebylo dovoleno mít majetek. Není-li však dovoleno, aby ji měl jiný, je jisté, že stipulant se nestává účinným; a je jedno, zda stipuluji, "že mu bude dovoleno ji mít", nebo "že mi bude dovoleno ji mít".

52. Ti, kdo jsou pod kontrolou jiných, mohou s těmito jinými stanovit, že jim bude dovoleno mít majetek, a to ze stejného důvodu, z jakého mohou stanovit jiné věci ve svůj prospěch. Pokud by si však otrok vymínil, že on sám bude oprávněn mít majetek, vyvstává otázka, zda je třeba mít za to, že uzavřel zákonné ujednání? Julianus v padesáté druhé knize Digest říká, že pokud si otrok vymínil, že mu bude dovoleno mít určitý majetek, nebo slíbí, že neučiní nic, co by stipulantovi bránilo jej mít, nestává se stipulace platnou, ačkoli mu může být majetek odňat a on sám si jej může odejmout; v takové stipulaci totiž nejde o skutečnost, ale o právo. Proto stanoví-li, že slibující neučiní nic, co by mu bránilo v užívání práva cesty, Julianus říká, že nejde o právo ze stipulátu, ale o skutečnost. Zdá se mi však, že ačkoli ustanovení, že mu má být dovoleno držet majetek, obsahuje prohlášení o právu, přesto by se v případě otroka a syna pod otcovskou kontrolou mělo chápat tak, že se vztahuje na ponechání, a nikoli na zbavení držby, a ustanovení bude platné.

53. Platné je i toto ustanovení: "Slibuješ, že budu mít držbu?". Podívejme se, zda otrok může takovéto ustanovení správně využít ke svému osobnímu prospěchu. Ale i když otrok nemůže mít držbu podle občanského práva, přesto se to týká přirozené držby, a proto nemůže být pochyb o tom, že otrok učinil platnou stipulaci.

54. Je definitivně stanoveno, že pokud si otrok vymínil, že mu bude dovoleno držet majetek, je toto ujednání platné. Neboť ačkoli otroci nemohou držet majetek civilně, přesto není pochyb o tom, že jej mohou držet.

55. Výraz "mít" je způsobilý ke dvěma různým významům, neboť říkáme, že osoba, která je vlastníkem majetku, jej má, a že ten, kdo není vlastníkem, jej drží. Konečně jsme zvyklí říkat, že "máme" majetek, který byl u nás uložen.

56. Pokud by někdo stanovil, že mu bude dovoleno něco užívat, nemá tato dohoda vliv na dědice.

57. A pokud by nedodal "pro sebe", nevěřím, že toto ujednání o užívání přejde na dědice. Taková je naše praxe.

58. Pokud někdo stanoví, že jemu a jeho dědici bude dovoleno užívat nějaké právo, podívejme se, zda dědic může podat žalobu na základě tohoto ustanovení. Domnívám se, že tak můžete učinit, i když užívací práva jsou odlišná; kdyby se totiž ujednání týkalo práva cesty, které má užívat on sám a jeho dědic, museli bychom zaujmout stejný názor.

59. Chce-li se někdo zajistit proti podvodu slibujícího a jeho dědice, postačí, když stanoví, že k podvodu nedojde a že k němu nedojde. Chce-li se však zajistit proti podvodu všech ostatních, bude nutné, aby dodal: "Pokud by v této transakci existoval nějaký podvod nebo by se vyskytl později, slibujete zaplatit částku rovnající se hodnotě majetku?".

60. Každý může ke své osobě přidat osobu svého dědice.
61. K osobě adoptivního otce může být rovněž přidána.
62. Existuje rozdíl mezi dnem, který je nejistý, a dnem, který je jistý; a proto je zřejmé, že cokoli, co je slíbeno v určitém čase, může být zapláceno ihned, neboť veškerý mezidobí je ponecháno slibujícímu k zaplacení. A když někdo slíbí, že "má-li se něco stát nebo až se něco stane", a nezaplatí, až se věc stane, nebude se mít za to, že svůj slib splnil.
63. Nikdo se nemůže zavázat za jiného, leda otrok za svého pána a syn za svého otce, neboť závazky tohoto druhu byly vymyšleny proto, aby každý mohl pro sebe získat cokoli, na čem může mít zájem, ale já nemám zájem na tom, co je dáno jinému. Je jasné, že pokud to chci udělat, měla by být do ujednání zahrnuta sankce, aby v případě, že se nestane to, co bylo dohodnuto, ujednání nabylo účinnosti, a to i ve prospěch osoby, která na transakci nemá žádný zájem. Když totiž někdo stanoví pokutu, nebere se v úvahu jeho zájem, nýbrž pouze množství a rozdíl ustanovení, ať už je jakýkoli.
64. Když se zkoumá úmysl stipulanta, měl by se jeho jazyk vykládat v neprospěch stipulanta.
65. Když někdo řekne: "Deset mně a deset Titiovi," rozumí se, že má na mysli stejnou desítku, a ne dvě desítky.
66. Jestliže stipuluji za jiného, když na tom mám zájem, podívejme se, zda se stipulací stává účinnou. Marcellus říká, že v takovém případě je stipulace platná. Pokud se někdo ujme správy opatrovnictví opatrovance a předá jej svému spolusprávci s tím, že opatrovancův majetek bude zajištěn, Marcellus říká, že stipulaci lze udržet v platnosti, neboť je v zájmu stipulanta, aby se stalo to, na čem se dohodl, neboť v opačném případě by byl vůči opatrovanci odpovědný.
67. Jestliže někdo slíbí, že postaví nebo pronajme dům, a pak se dohodne s jiným, že dům bude postaven pro stipulanta; nebo jestliže někdo slíbí, že Maevius převede pozemek na Titiuse, a pokud tak neučiní, že zaplatí pokutu; nebo jestliže se dohodne s Maeviusem, že převede pozemek na Titiuse, stejně jako kdyby někdo pronajal něco, k čemu se sám zavázal; je jisté, že bude mít právo na spravedlivou žalobu na základě nájemní smlouvy.
68. Pokud by tedy někdo stanovil, kdy je v jeho zájmu, aby něco bylo dáno, je v takovém postavení, že toto stanovení bude platné.
69. Proto, když stanovím, že něco má být dáno mému zástupci, a stejně tak, když stanovím, že to má být dáno mým věřitelům, bude toto stanovení platné, protože je v mém zájmu, aby se nepřipojila žádná pokuta, ani aby se neprodal žádný pozemek, který byl zastaven.

70. Jestliže někdo stanoví následující: "Slibuješ, že ho předvedeš před soud?", není důvod, proč by tento závazek neměl být platný.

71. Můžeme stanovit, že se jedná o stavbu sakrální nebo náboženské stavby, jinak nemůžeme podat žalobu na základě nájemní smlouvy.

72. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Pán tím, že stipuluje za svého otroka, nabývá pro sebe, jako to činí i otec, stipuluje-li za svého syna; nakolik to zákony dovolují.

73. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Pokud můj syn stipuluje za mého otroka, je nabytí získáno v můj prospěch.

74. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

Je zřejmé, že nemůže vzniknout pochybnost, pokud někdo stanoví platbu na Kalendy ledna a dodá "prvního" nebo "příštího". A také, když zmíní druhého nebo třetího nebo jakéhokoli jiného, stanoví také datum, o němž není sporu. Pokud však nezmíní, o který leden se jedná, vnáší tím do věci otázku, co bylo jeho úmyslem; to znamená, co bylo mezi stranami dohodnuto; zkoumáme totiž, co bylo úmyslem, a podle toho rozhodujeme. Tam, kde úmysl není zřejmý, musíme přijmout Sabinův názor a tvrdit, že byly míněny první lednové kalendy. Jestliže však někdo učiní ujednání právě v den kalend, jakým pravidlem se máme řídit? Domnívám se, že je třeba mít za to, že úmysl se vztahuje na následující kalendy.

75. Kdykoli není v závazku uveden den, má se za to, že peníze jsou splatné ihned; ledaže je uvedeno místo, které vyžaduje určitou dobu, než se tam dorazí. Je-li však den stanoven, má to za následek, že peníze nebudou splatné okamžitě, z čehož je zřejmé, že zmínka o čase je ve prospěch slibujícího, a nikoliv stipulanta.

76. Toto pravidlo se vztahuje také na ides a nones a obecně řečeno na všechna data.

77. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Pokud někdo stanoví, že zaplatí tento rok nebo tento měsíc, nemůže řádně podat žalobu, dokud neuplyne celý rok nebo celý měsíc.

78. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

Pokud by si někdo vymínil, že mu bude náhrada vyplacena například rozhodčím Lucieusem Titiem, a pak by sám vymínil způsobil, že by se Titius opozdil s vydáním svého rozhodnutí, slibující nebude odpovědný za to, že je v prodlení. Ale co když ten, kdo má o věci rozhodnout, způsobí prodlení? Bude lepší rozhodnout, že věc by neměla být vyňata z pravomoci toho, jehož rozhodčímu soudu byla předložena.

79. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

A proto, pokud se nic nerozhodne, bude ustanovení neplatné, takže pokud byla přidána pokuta, nemůže být vymáhána.

80. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Cokoli jedna osoba stanoví ve prospěch jiné osoby, která nad ní má kontrolu, bude považováno za to, jako by to stanovila sama.

81. Stejně jako může kdokoli něco stanovit, "až zemře", tak i ti, kdo podléhají moci jiných, mohou stanovit v takové vzdálenosti, že to, co stanoví, nabude účinnosti v okamžiku jejich smrti.

82. Pokud někdo stanoví takto: "Slibuješ, že po mé smrti vyplatíš mou dceru?" nebo "Slibuješ, že po smrti mé dcery vyplatíš mne?", bude toto ustanovení platné; v prvním případě však bude mít dcera nárok na spravedlivou žalobu, i když nemusí být dědičkou svého otce.

83. Můžeme stanovit nejen "až zemřeš", ale také "až zemřeš", neboť jako není rozdíl mezi "až přijdeš" nebo "až přijdeš", stejně tak není rozdíl mezi "až zemřeš" a "až zemřeš".

84. Syn je chápán jako ustanovení o zaplacení otci, i když to neřekne.

85. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Můžeme právně stanovit platbu na stý kalend, protože závazek je přítomen a platba se odkládá, dokud nenastane předepsaný čas.

86. Cokoli, co spočívá v úkonu, nelze odložit až do smrti osoby, jako například: "Slibuješ, že přijdeš do Alexandrie, až zemřeš?".

87. Kdybych stanovil následující: "Až se ti bude líbit," některé autority říkají, že toto ustanovení je neplatné; jiné tvrdí, že je neplatné, pokud zemřeš dříve, než se rozhodneš; což je pravda.

88. Toto ujednání: "Jsi-li ochoten zaplatit," se však považuje za neplatné.

89. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

90. Každý, kdo stipuluje takto: "Slibuješ, že zaplatíš to, co máš zaplatit na tyto kalendyl", se rozumí, že stipuluje nikoliv na dnešní den, ale na dohodnutou dobu, tj. na kalendy.

Část 2. O ústních závazcích.

90. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVI.

Stanovím-li si zaplacení deseti aurei na požádání, obsahuje tato podmínka výzvu k rychlejšímu zaplacení částky, a to jakoby bez prodlení, a nikoliv podmíněně; a proto i kdybych zemřel před učiněním výzvy, nebude se podmínka považovat za nesplněnou.

91. Paulus, O ediktu, kniha XXXVII.

Když syn pod otcovským dohledem slíbí, že dodá Sticha, a jeho vinou nebyl dodán, a Stichus by zemřel, bude proti otci podána žaloba De peculia na částku, za kterou syn podle závazku odpovídal. Pokud však otec pochybil, syn nebude odpovědný, ale proti otci by měla být přiznána praetorská žaloba. Všechny tyto věci se prý vztahují na ručení.

92. Jestliže se zavážu, že mi nic nebude bránit v uťívání služebnosti, a příjmu od tebe ručení a vinou ručitele by se stalo, že bych služnost neužíval, nebude odpovědná žádná ze stran; jestliže je však viníkem slibující, budou odpovědní oba.

93. V následujícím ustanovení: "Nebude učiněno ani tebou, ani tvým dědicem" se má za to, že úkon učinil dědic, i když mohl být nepřítomen a nevěděl o tom, a tudíž neučinil to, co bylo požadováno podmínkami ustanovení. Nezletilý však není považován za odpovědného za ustanovení tohoto druhu, i když je dědicem.

94. Pokud je slibující otrok povinen ho vydat před dohodnutou dobou a otrok zemře, není za to odpovědný.

95. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

96. V následujícím ustanovení slova "nic nebudeš dělat ty" neznamenají, že neuděláš nic, abys zabránil provedení nějakého úkonu, ale že vynaložíš veškeré úsilí, abys ho provedl.

96. Opět v ujednání, které se týká koupě nemovitosti a které zní takto: "Všechny peníze, které přijdou do vašich rukou; nebo kterým jste zabránil, aby přišly do vašich rukou; nebo kterým v budoucnu můžete zabránit, aby tak učinily," není pochyb o tom, že ten, kdo zabránil, aby něco přišlo do jeho rukou, bude odpovědný.

97. Týž, O ediktu, kniha LI.

Člověk, který přislíbil otroka patřícího jinému, nebude odpovědný za žalobu podle tohoto ustanovení, pokud otrok získá svobodu; stačí totiž, aby se nedopustil podvodu nebo nedbalosti.

98. Týž, Disputace, kniha VII.

V konvenčních stipulacích smluvní strany předepisují formu smlouvy; ale pretoriánské stipulace se řídí úmyslem pretora, který je zavedl. Konečně v pretoriánských stipulacích není dovoleno nic měnit, ani k nim nic přidávat, ani z nich nic odebírat.

99. Jestliže někdo slíbí odevzdat prázdnou nemovitost, tato stipulace, nezahrnuje holou skutečnost, ale má také odkaz na stav nemovitosti.

100. Julianus, Digesty, kniha LXII.

Je velmi vhodné sepsat stipulaci tak, aby obsahovala vše, co v ní může být výslovně obsaženo, a aby se i klauzule mající odkaz na podvod vztahovala na věci, které nelze v daném okamžiku připomenout, jakož i na nejisté budoucí události.

101. Týž, Digest, kniha XXII.

Ve stipulacích jsou druhy a rody rozděleny různě. Když stipulujeme druhy, je třeba, aby stipulát byl rozdělen mezi vlastníky a jejich dědice tak, aby každému z nich náležela část každého článku. Kdykoli stipulujeme pro rody, rozděluje se mezi ně podle počtu. Například pokud někdo, kdo stipuluje pro Stichus a Pamphilus, zanechá dva dědice, kteří mají nárok na stejnou část jeho majetku, je nutné, aby každému z nich náležela polovina Stichus i Pamphilus. Pokud tatáž osoba ustanovila dva otroky, každému z jejich dědiců případně jeden otrok.

102. Ustanovení o službách se podobá ustanovením, v nichž jsou zahrnuty rody, a proto se ustanovení tohoto popisu činí nikoliv s ohledem na část služeb, ale na počet těch, kteří na ně mají nárok. Jestliže otrok držený ve společném vlastnictví stipuluje jeden druh služby, je nutné, aby každý z jeho vlastníků požadoval část služby v poměru ke svému podílu na uvedeném otrokovi. Splnění závazku tohoto druhu je velmi snadné, pokud osvobozený otrok raději nabídne odhadní cenu svých služeb nebo jeho patroni souhlasí s tím, že jeho práce bude vykonávána v jejich společný prospěch.

103. Týž, Digest, kniha XXXVI.

Když někdo stanoví, že má být zapláceno jemu samému za Titia, může být správně zapláceno Titiovi, ale ne jeho dědicům.

104. Týž, Digesty, kniha LII.

Když někdo učiní ustanovení následujícího znění: "Slibuješ, že zaplatíš deset aureí Titiovi a mně?", je pravděpodobné, že stanovil, aby bylo zapláceno pouze deset aureí Titiovi a jemu dohromady; stejně jako když někdo učiní odkaz Titiovi a Semproniovi, rozumí se, že jim odkázal pouze deset aureí dohromady.

105. "Slibuješ, že ty a Titius, tvůj dědic, vyplatíte deset aureí!" Bylo zbytečné zahrnout do toho i Titiuse, protože pokud je jediným dědicem, bude ručit v plné výši; a pokud je dědicem jen části majetku, bude ručit ve stejném rozsahu jako zbývající spoludědicové; a i když bylo zřejmě dohodnuto, že žaloba může být podána jen proti Titiovi, a ne proti jeho spoludědicům, přesto tato neformální dohoda, která byla uzavřena, nebude jeho spoludědicům nijak prospěšná.

106. Každý, kdo se dohodne na výplatě sobě nebo svému synovi, do této dohody zjevně zahrne i svého syna, aby mohl být právoplatně vyplacen. Nezáleží ani na tom, zda stipuluje pro sebe a cizí osobu, nebo pro sebe a svého syna. Platba synovi tedy může být správně provedena buď v době, kdy je pod kontrolou svého otce, nebo po jeho emancipaci; nezáleží ani na tom, že strana, která stanoví, že platba má být provedena jejímu synovi, nabývá za sebe, protože stipulátor, když zahrnuje sebe, způsobuje, že se rozumí, že jeho syn je s ním spojen nikoli za účelem nabytí závazku, ale aby bylo placení snadnější.

107. Pokud někdo stanovil, že platba má být provedena pouze jeho synovi, který je pod jeho kontrolou, nemůže být platba právně provedena tomuto synovi; protože jeho syn je ve smlouvě uveden spíše z důvodu závazku než za účelem platby.

108. Pokud někdo stanoví následující: "Slibuješ, že budeš platit deset aurei, dokud budu živ?", může právně požadovat deset aurei ihned, ale jeho dědic může být vyloučen výjimkou na základě neformální dohody; je totiž jasné, že to stipulátor udělal proto, aby zabránil svému dědici vznést nárok; stejně jako ten, kdo stanoví, že mu budou peníze vyplaceny "až do doby kalend", může ve skutečnosti podat žalobu o jejich vyplacení poté, co kalendy nastaly, ale bude vyloučen výjimkou založenou na smlouvě. Rovněž dědic toho, komu byla služebnost váznoucí na pozemku zřízena na dobu jeho života, bude mít totiž nárok na právo cesty, ale může mu v tom bránit výjimka založená na neformální dohodě.

109. Ten, kdo se dohodne takto: "Slibujete, že zaplatíte před příštími kalendami?", se neliší od toho, kdo se dohodne na zaplacení na kalendy.

110. Osoba, která má vlastnictví nemovitosti bez užívacího práva, může právně stanovit, že na ni bude užívací právo převedeno; vkládá totiž do závazku něco, co v daném okamžiku nemá, ale co může mít později.

111. Jestliže se s vámi dohodnu na semperském statku a poté se s jiným dohodnu na stejném statku bez jeho užívacího práva, první dohoda se neobnoví, protože vy se převodem pozemku bez jeho užívacího práva na mne nezbavíte; přesto však mohu proti vám řádně podat žalobu o vrácení užívacího práva k uvedenému pozemku. Co je tedy třeba udělat? Když na mě pozemek převedete, bude zproštěn odpovědnosti i ten, s nímž jsem se o pozemku bez užívacího práva dohodl.

112. Jestliže mi Seius pod podmínkou přislíbí téhož otroka, o němž jsem se absolutně dohodl s Titiem, a v době, kdy podmínka trvá, a poté, co Titius nesplní svou povinnost, otrok zemře, mohu okamžitě podat žalobu proti Titiovi, a protože podmínka byla splněna, Seius nebude odpovědný. Kdybych však dal Titiovi propustku, bude Seius zavázán, pokud bude podmínka splněna. Je zde tedy tento rozdíl, totiž že po smrti otroka přestává existovat majetek, za který Seius ručil, ale po vydání propuštění otrok, kterého Seius slíbil, stále zůstává.

113. Týž, Digest, kniha LIII.

Tam, kde někdo slíbí zaplatit deset aurei, stane-li se Titius konzulem, i když slibující zemře v době, kdy podmínka trvá, zanechá odpovědného svého dědice.

114. Týž, Digesty, kniha LIV.

Ten, kdo se zaváže k užívání pozemku a poté k samotnému pozemku, se podobá tomu, kdo se zaváže k části pozemku a poté k celému pozemku, protože se nerozumí, že se pozemek převádí, pokud je vyhrazeno užívání. A na druhou stranu, pokud někdo sjedná pozemek a následně užívací právo, podobá se tomu, kdo sjedná celý pozemek a následně jeho část. Když někdo

stipuluje pro právo jízdy a poté pro chodník, je následná stipulace neplatná, stejně jako když stipuluje někdo pro deset aurei a poté pro pět, je neplatná. Stejně tak, když někdo stipuluje za úrodu a poté za užívání pozemku, je tato stipulace neplatná; ledaže by ve všech těchto případech výslovně uvedl, že tak činí s úmyslem učinit novou stipulaci, neboť pak by první závazek zanikl, vzniklo by právo žaloby z druhého a právo průchodu a užívání pozemku, stejně jako pět aurei, by bylo možné vymáhat.

115. Týž, Digest, kniha LXXXVIII.

Kdykoli někdo stanoví, že olej má být dodán v určitý den nebo pod nějakou podmínkou, měla by být jeho hodnota odhadnuta v den, kdy se závazek stane splatným, neboť pak může být požadován; jinak bude na slibujícím získána výhoda.

116. Ulpianus, O ediktu, kniha XX.

Stejně pravidlo bude platit, pokud někdo stanoví dodání určité váhy oleje v Capui, neboť odhad by měl být proveden v době, kdy může být požadován, což je, jakmile se osoba může dostavit na určené místo.

117. Julianus, O Urseiu per ox, kniha II.

Ustanovení formulované takto: "Slibuješ, že mi zaplatíš takovou a takovou částku peněz, pokud mě neustanovíš svým dědicem?" je neplatné, neboť takové ustanovení odporuje dobrým mravům.

118. Týž, O Miniciovi, kniha II.

Pokud otrok poté, co mu to jeho pán zakázal, stanoví, že mu peníze zaplatí někdo jiný, stále činí slibujícího odpovědným vůči jeho pánovi.

119. Africanus, Otázky, kniha VI.

Tam, kde se někdo zaváže takto: "Kdyby připlula loď z Asie nebo kdyby byl Titius jmenován konzulem," bez ohledu na to, která podmínka bude splněna dříve, stane se toto ustanovení platným, ale podruhé se tak nestane. Když totiž jedna ze dvou odlišných podmínek selže, ta, která je splněna, nutně učiní stipulaci účinnou.

120. Týž, Otázky, kniha VII.

Byla uzavřena následující stipulace: "Bude-li Titius jmenován konzulem, slibuješ, že budeš ode dneška platit deset sesterciů ročně?" - "Ano," odpověděl. Podmínka byla splněna po třech letech; nelze důvodně pochybovat o tom, zda by bylo možné zahájit řízení o vynucení platby za tuto dobu? Odpověď zněla, že podmínka je platná a že je třeba chápat platbu i za ta léta, která uplynula před splněním podmínky, neboť smyslem bylo, že bude-li Titius jmenován konzulem, musí se platit deset sesterciů ročně, a že i doba, která uplynula, by měla být započtena.

121. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Cokoli, co můžeš dodat, co je cizí ustanovení a co se nevztahuje k této smlouvě, bude považováno za nadbytečné, ale nezatíží to závazek; například když řekneš: "Zpívám o zbrani a muži, slibuji", ustanovení bude platné.

122. Dojde-li však k jakékoli změně v označení majetku nebo osoby, které se transakce týká, má se za to, že to nebude představovat žádnou překážku. Pokud totiž stipuluje na denáry, budeš vázán, pokud slíbíš aurei na stejnou částku. A pokud otrok stipuluje za Lucia, svého pána, a ty slíbíš zaplatit Titiovi, který je stejnou osobou, budeš zavázán.

123. Paulus, O Lex Aelia Sentia, kniha III.

Pokud se nezletilý dvacetiletý člověk dohodne se svým dlužníkem na manuminaci otroka, nemělo by být plnění dohody povoleno. Pokud je však nezletilému dvacet pět let, manuminaci se nezabrání, protože zákon zmiňuje nezletilého tohoto věku.

124. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Platí následující ustanovení: "Slibuješ, že se zaručíš za vyplacení deseti tisíc sesterciů!".

Osoba, která se zaváže, že někdo dohlédne na to, aby jí bylo vyplaceno deset aurei, nemůže podat žalobu na vymáhání této částky, protože slibující může být zproštěn slibu tím, že poskytne solventní záruku, jak říká Labeo a jak uvádí i Celsus v šesté knize Digest.

126. Paulus, O ediktu, kniha II.

Když si stanovím pokutu, pokud mi nepůjčíš určitou částku peněz, je jisté _ že toto ustanovení je platné. Pokud však stanovím klauzuli takto: "Slibuješ, že mi půjčíš určitou částku peněz?", je klauzule neurčitá, protože je v ní obsaženo to, co je v mém zájmu,

127. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Tam, kde mrtvý člověk nemůže být předveden před soud, nevzniká pokuta za něco, co je nemožné; stejně jako tam, kde někdo, když se zavázal vydat Sticha, který je mrtvý, stanoví pokutu pro případ, že by nebyl vydán.

128. Týž, O ediktu, kniha XI.

Žena, která dala věno mému krajanovi Glabriovi-Isidorovi, ho přiměla, aby toto věno slíbil dítěti, kdyby během manželství zemřela, což se stalo. Bylo rozhodnuto, že žaloba na základě tohoto ustanovení nebude platit, protože osoba, která nemůže mluvit, nemůže stanovit.

129. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Kdykoli stanovíme nějakou sankci, aby byl vykonán nějaký úkon, vyjadřujeme se správně takto: "Nebude-li vykonán tímto způsobem". Pokud však je trest stanoven za to, že nějaký úkon nebude vykonán, měli bychom se vyjádřit takto: "Bude-li učiněno něco, co je v rozporu s tímto".

130. Týž, O ediktu, kniha XX.

Stimulace se nedělí, pokud se týkají věcí, které nelze dělit; jako například práva cesty všeho druhu, výsada vedení vody a jiné služebnosti. Domnívám se, že stejné pravidlo bude platit, když se někdo zaváže k provedení nějakého úkonu, například k vydání pozemku, k vykopání příkopu, ke stavbě domu; nebo k určitým služebnostem či k čemukoli jinému tohoto druhu, neboť jejich rozdělení ruší stipulaci. Celsus však ve třicáté osmé knize Digest říká, že Tubero zastával názor, že tam, kde se dohodneme, že se něco vykoná, a ono se to nevykoná, je třeba zaplatit určitou peněžní částku, a že i v případě tohoto druhu úkonu se dohoda dělí; v souladu s tím Celsus říká, že lze mít za to, že žalobě je třeba vyhovět, což závisí na okolnostech případu.

131. Když někdo stanoví následující: "Pokud dílo nebude dokončeno před Kalendami příštího března, slibuješ, že zaplatíš peněžní částku rovnající se hodnotě díla?", slib se nebude datovat ode dne, kdy bylo dílo zahájeno, ale po Kalendách března, protože osoba, která slibuje, nemůže být žalována před Kalendami března.

132. Je zřejmé, že pokud se někdo zavázal, že postaví dům, nebude nutné čekat, až dům spadne, než bude podána žaloba; ani v případě, že má být dům postaven, nebude nutné čekat, až uplyne doba, ve které mohl být postaven; ale jakmile je slibující v prodlení se stavbou domu, pak může být podána žaloba, protože uplynula doba stanovená pro splnění závazku.

133. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Někdy je splnění absolutního závazku odloženo povahou věci samotné; například když se někdo zavázal s ohledem na nenarozené dítě nebo budoucí úrodu nebo dům, který má být postaven, neboť pak vzniká právo na žalobu, kdykoli může dojít k dodání podle povahy věci. Opět platí, že pokud někdo stanoví, že platba má být provedena v Kartágu, zatímco je v Římě, mlčky se rozumí, že je v tom zahrnuta doba, kterou bude nutné spotřebovat, aby se mohlo jet do Kartága. Stejně tak, jestliže někdo stanoví s propuštěncem za jeho služby, jejich čas neuplyne dříve, než budou vymezeny a nebudou vykonány.

134. Když otrok náležející k majetku učiní stipulaci, nebude mít žádnou platnost ani účinek, dokud se do majetku nevstoupí, stejně jako kdyby byla učiněna pod podmínkou. Stejně pravidlo platí pro otroka, který je v rukou nepřítele.

135. Slibující Stichus se tím, že ho nabídne poté, co byl v prodlení, očišťuje od prodlení. Je totiž jisté, že výjimka z důvodu podvodu brání každému, kdo odmítne přijmout peníze, které mu byly nabídnuty.

136. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VIII.

Některá ustanovení jsou jistá a jiná nejistá.

137. Ustanovení je jisté, když je pouhou zmínkou o něm předem odhalena jeho povaha a výše, jako například deset aureí, toskánský statek, otrok Stichus, sto měr nejlepší africké pšenice, sto džbánů nejlepšího kampánského vína.

138. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Není-li však zřejmé, co je stanovenou věcí, a není-li určena její povaha nebo výše, je třeba říci, že ustanovení je neurčité.

139. Když tedy někdo stanoví něco za pozemek bez konkrétního určení nebo za otroka obecně, aniž by uvedl jeho jméno, nebo za víno či pšenici, aniž by uvedl jejich druh, zahrnul do závazku něco neurčitého.

140. To platí do té míry, že pokud se někdo zaváže takto: "Slibuješ, že mi dáš sto měr dobré africké pšenice a sto džbánů dobrého vína z Companie?", bude se mít za to, že se zavázal za předměty, které jsou neurčité, protože se může najít něco lepšího než něco dobrého, z čehož důvodu přívlastek "dobrý" nespecifikuje žádný určitý předmět, protože cokoli, co je lepší než dobré, je také samo o sobě dobré. Když však někdo stipuluje pro "nejlepší", rozumí se, že stipuluje pro artikl, jehož dokonalost zaujímá první místo, z čehož vyplývá, že toto označení se vztahuje k něčemu, co je jisté.

141. Stanoví-li někdo užívání určitého pozemku, rozumí se, že do svého závazku vložil něco neurčitého. Taková je současná praxe.

142. Pokud někdo stanoví, že dítě, které se narodí otrokyni Arethuse, nebo úroda vypěstovaná na toskánském panství budou dány jemu, je pochybné, zda se má za to, že stanovil nějaký předmět, který je jistý. Z povahy věci je však naprosto zřejmé, že toto ujednání se týká nejistého předmětu.

143. Pokud však někdo stipuluje za víno, olej nebo pšenici, které jsou v určitém skladu, má se za to, že stipuluje za něco, co je jisté.

144. Když však někdo stipuluje s Ticiem takto: "Slibuješ, že mi zaplatíš to, co mi dluží Seius?" a také ten, kdo se zavazuje takto: "Slibuješ, že mi zaplatíš to, co mi dlužíš podle závěti?", vkládá do svého závazku něco, co je nejisté, i když Seius dluží určitou částku nebo mu určitá částka náleží podle závěti, ačkoli tyto případy lze jen stěží odlišit od těch, které jsme uvedli s ohledem na víno, olej nebo pšenici uložené ve skladu. Na druhé straně se má za to, že ručitelé slíbili něco jistého, pokud ten, za koho se zavázali, dluží něco, co je jisté; ačkoli se jich lze také zeptat: "Považujete se za ručitele?".

145. Má se za to, že každý, kdo se zavazuje k něčemu, co má být učiněno, nebo k něčemu, co nemá být učiněno, se zavazuje k něčemu, co je nejisté: k něčemu, co má být učiněno, jako například "vykopání příkopu, stavba domu, předání svobodného vlastnictví"; k něčemu, co nemá být učiněno, například "že neučiníte nic, co by mi zabránilo chodit a jezdit po vašem pozemku, nebo že neučiníte žádné kroky, které by mi zabránily mít otroka Erose".

146. Tam, kde se někdo zaváže k tomu či onomu, například k deseti aurei nebo k otroku Stichovi, není bezdůvodné se ptát, zda do svého závazku zahrnul něco, co bylo jisté, nebo nejisté. Tyto předměty jsou totiž konkrétně určeny a nejistota existuje pouze ohledně toho, který z nich má být dodán. Přesto lze mít za to, že ten, kdo si vyhradil volbu pro sebe tím, že přidal následující slova: "Kterýkoli si budu přát," stanovil něco, co je jisté, neboť může tvrdit, že má právo dát pouze otroka, nebo deset aurei. Kdo si však volbu nevyhradí, stanoví něco, co je nejisté.

147. Ten, kdo stipuluje jistinu a jakýkoli úrok, se považuje za toho, kdo stipuluje něco, co je jisté i nejisté; a stipulací je tolik, kolik je věcí.

148. Následující stipulace: "Slibuješ, že převedeš majetek Tusculanů?" ukazuje, že předmět je jistý, a obsahuje ustanovení, že celé vlastnictví majetku bude převedeno na stipulanta tím či oním způsobem.

149. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Když stipuluji jednu nebo druhou věc, ať už si vyberu kteroukoli z nich, jde o osobní volbu, a proto se taková volba váže k otrokovi nebo synovi pod otcovskou kontrolou. Pokud by však stipulátor zemřel před provedením volby, přechází závazek na dědice.

150. Když stanovíme, že něco buď dáš, nebo uděláš, je ve stanovení zahrnuto pouze to, co je dlužné v současné době, a nikoli to, co může být dlužné později, například na základě rozsudků. Proto se do ustanovení vkládají slova "co musíte zaplatit", "buď nyní, nebo v určité době". Děje se tak proto, že osoba, která stanoví, že máte něco zaplatit, má na mysli peníze, které jsou již splatné. Pokud však chce označit celý dluh, říká: "Co musíte zaplatit buď hned, nebo do určité doby".

151. Týž, O ediktu, kniha LVIII.

Tam, kde jsou peníze slíbeny na určitý den pod pokutou a slibující zemře dříve, než tento den nastane, pokuta vznikne, i když pozůstalost třeba nebyla přijata.

152. Týž, O ediktu, kniha LXII.

Kdyby syn pod otcovskou kontrolou, který se zavázal pod podmínkou, byl emancipován, a poté by se podmínka splnila, jeho otec bude mít nárok na žalobu; protože u ustanovení se přihlíží k době, kdy smlouvu uzavíráme.

153. Když se stipulujeme k pozemku, plodiny, které existují v době, kdy se stipulujeme, se do toho nepočítají.

154. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

155. Je-li poskytnuta jistota zmocněnci osoby, která byla přítomna, není pochyb o tom, že žaloba na základě stipulace bude podána ve prospěch zmocnitele.

155. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Kdykoli je jazyk stipulací nejednoznačný, je nejvhodnější přijmout význam, který je příznivý pro zachování dotčeného majetku.

156. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Kdykoli někdo slíbí, že předvede jiného před soud, a nestanoví trest (například slíbí-li, že předvede svého otroka nebo svobodného člověka), vzniká otázka, zda se ustanovení stává účinným. Celsus říká, že i když ve stipulaci nebylo uvedeno, že

má být zaplacen pokuta, pokud osoba nebyla předvedena, rozumí se, že ten, kdo slib učiní, bude odpovídat za zájem svého protivníka na tom, aby byl předveden. To, co říká Celsus, je pravda, neboť ten, kdo slíbí předvést jiného před soud, slibuje, že učiní opatření, aby se tak stalo.

157. Slíbí-li zmocněnec, že někoho předvede bez sankce, lze tvrdit, že dohodu neuzavřel ve svůj prospěch, nýbrž ve prospěch toho, koho zastupuje; a ještě důvodněji lze ujistit, že zmocněnecovo ujednání zahrnuje hodnotu majetku, o který jde.

158. Týž, O ediktu, kniha LXXVIII.

Nikdo nemůže učinit platnou stipulaci pro svůj vlastní majetek, ale může ji učinit pro jeho cenu. Mohu právoplatně stanovit, že mi bude navrácen můj vlastní majetek.

159. Pokud by otrok, který má být vydán, zemřel poté, co slibující nesplní svůj závazek, bude tento stále odpovědný, stejně jako kdyby otrok žil. Za neplatiče se považuje ten, kdo se raději obrátí na soud, než aby provedl restituci.

160. Paulus, O ediktu, kniha LXXII.

Smlouva se uzavírá mezi stipulantem a slibujícím, a proto tam, kde jeden z nich slíbí za druhého, že buď něco zaplatí, nebo vykoná nějaký úkon, nebude odpovědný, neboť každý musí slíbit sám za sebe. A ten, kdo tvrdí, že s transakcí není spojen žádný podvod a že k němu nedojde, neučiní pouhé zřeknutí se, ale slíbí, že dohlédne na to, aby k žádnému podvodu nedošlo. Stejně pravidlo platí i pro následující ujednání, totiž že "zájemci bude umožněno získat majetek" a že "ani vy, ani váš dědic neučiníte nic, co by tomu zabránilo".

161. Jestliže při stipulaci pro Sticha mám na mysli jiného otroka a ty máš ještě jiného, bude transakce neplatná. To byl také Aristův názor s ohledem na rozsudky. Lepší názor však je, že se má za to, že je požadován ten, koho měl kupující na mysli; neboť zatímco platnost stipulace závisí na souhlasu obou stran, rozsudek je vydán proti jedné z nich bez jejího souhlasu, a proto je třeba spíše věřit žalobci; jinak bude žalovaný vždy popírat, že souhlasil.

162. Jestliže, když stipuluji za Sticha nebo Pamfila, slíbíte, že mi jednoho z nich dáte, je rozhodnuto, že nebudete odpovědný a že na dotaz nebyla dána žádná odpověď.

163. Jinak je tomu v případě peněžních částek, jako například: "Slibuješ zaplatit deset, nebo dvacet aurei?". V tomto případě totiž, ačkoli slibujete deset, byla odpověď správně dána, protože se má za to, že osoba slíbila menší ze dvou peněžních částek.

164. Opět, jestliže stanovím několik věcí, například za Sticha a Pamfila, ačkoli jsi možná slíbil jednu z nich, budeš odpovědný, neboť se má za to, že jsi odpověděl v jedné z těchto dvou podmínek.

165. Nemohu právoplatně stipulovat za něco, co je posvátné nebo náboženské nebo co bylo trvale určeno k veřejnému užívání, jako trh nebo chrám nebo člověk, který je svobodný; ačkoli to, co je posvátné, se může stát profánním a cokoli, co bylo určeno k veřejné službě, se může vrátit k soukromému užívání a člověk, který je svobodný, se může stát otrokem. Když totiž někdo slíbí, že dá něco, co je profánní, nebo Stichus, bude zproštěn odpovědnosti, jestliže se majetek stane posvátným nebo Stichus získá svobodu, aniž by se o to přičinil. Tyto věci se také znovu nestanou předmětem závazku, pokud by se nějakým zákonem majetek znovu stal profánním a Stichus by se ze svobody znovu stal otrokem; neboť to, co je protihodnotou jak propuštění, tak závazku, nemůže být ani vydáno, ani nevydáno. Neboť když majitel lodi, který ji slíbil, ji rozebere a znovu postaví z téhož materiálu, závazek se obnoví, protože jde o tutéž loď. Proto Pedius uvádí, že lze říci, že pokud se zaváží za sto džbánů vína z určitého statku, měl bych čekat, až bude vyrobeno, a pokud bylo vyrobeno a pak bylo bez zavinění slibujícího spotřebováno, měl bych opět čekat, až bude vyrobeno více a může být dodáno; a během těchto změn zůstane ustanovení buď v platnosti, nebo se stane platným. Tyto případy jsou však odlišné, neboť když je slibován svobodný člověk, není nutné čekat až do doby, kdy se stane otrokem, protože takové ustanovení s ohledem na svobodného člověka by nemělo být schváleno; například: "Slibuješ, že dodáš Toho a Toho, až se stane otrokem?" a také: "Slibuješ, že převedeš tento pozemek, až se z posvátného a náboženského stane profánním?", protože takové ustanovení nezahrnuje závazek v přítomném čase a do závazku lze zavést pouze takové věci, které jsou ze své povahy možné. Má se za to, že stipulujeme ne pro druh, ale pro rod vína; a v tomto případě je čas mlčky zahrnut. Svobodný člověk patří k určitému druhu a není v souladu ani s občanským, ani s přirozeným právem očekávat, že se svobodnému člověku přihodí nehoda nebo nepříznivý osud, neboť velmi správně jednáme s ohledem na takový majetek, který může být bezprostředně podroben našemu užívání a vlastnictví. Je-li loď rozebrána s úmyslem použít její prkna k jinému účelu, ačkoli si to majitel může rozmyslet, je třeba říci, že původní plavidlo bylo zničeno a že se jedná o jiné plavidlo. Pokud však byla všechna prkna odstraněna za účelem opravy lodi, nepovažuje se původní plavidlo za zničené, a když se materiál opět složí dohromady, stává se opět stejným; stejně jako v případě, kdy jsou z domu odebrány trámy s úmyslem je nahradit, patří nadále domu. Pokud se však dům snese na úroveň země, i když se nahradí stejnými materiály, půjde o jinou stavbu. Tato diskuse se vztahuje k pretoriánským ustanovením, jimiž se zajišťuje obnova majetku, a vyvstává otázka, zda se jedná o stejný majetek.

166. Jestliže jsem něco stipuloval pod lukrativním titulem a získám to takovým titulem, stipulování zaniká. Stanu-li se dědicem, zaniká stipulace vlastnictvím. Pokud mi však zůstavitel, který je dědicem, svěřil věc do dědictví, lze podat žalobu na základě stipulátu. Stejně pravidlo platí, byl-li odkaz odkázán podmíněně, protože pokud by dlužník sám odkázal majetek pod podmínkou, nebude osvobozen. Pokud by však podmínka nebyla splněna a majetek by zůstal v držení dědice, nebyl by již důvod k podání žaloby.

167. Jestliže stanovím podmínku za Sticha, který je mrtev, ačkoli je to tak, a lze podat osobní žalobu na jeho navrácení, stejně jako to lze učinit od zloděje, Sabinus říká, že jsem učinil platnou podmínku. Pokud je však stipulováno za jiných okolností, bude neplatné; neboť i když může být otrok dlužný, slibující je zproštěn odpovědnosti jeho smrtí. Stejný názor by tedy zastával, kdybych stipuloval za mrtvého otroka, když dlužník byl v prodlení.

168. Když někdo slíbí, že na určitém místě vyrobí otrokyni, která je těhotná, ačkoli ji může vyrobít bez dítěte, rozumí se, že ji vyrobí ve stejném stavu.

169. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Jestliže stanovím stavbu domu a uplyne doba, v níž bys ho mohl postavit, tak dlouho, dokud věc nepředložím soudu, je stanoveno, že budeš propuštěn, pokud dům postaviš. Pokud jsem však již podal žalobu, nebude pro vás výhodné, když ho postavíte.

170. Týž, O ediktu, kniha LXXV.

Při plnění závazku je třeba mít na paměti, že je třeba vzít v úvahu čtyři věci: někdy totiž můžeme vymáhat něco od každého jednotlivého dědice; a někdy je třeba podat žalobu na celý majetek, který nelze rozdělit; a opět lze podat žalobu na část majetku, zatímco dluh nelze zaplatit, ledaže by byl celý; a jsou případy, kdy je třeba podat žalobu na celý majetek, ačkoli pohledávka může připouštět rozdělení platby.

171. První případ se týká slibovatele určité peněžní částky, neboť jak požadavek, tak platba závisí na dědických podílech na majetku.

172. Druhý případ se týká určité práce, kterou zůstavitel nařídil vykonat. Všichni dědicové odpovídají společně, protože účinek díla nelze rozdělit na jednotlivé části.

173. Pokud bych se zavázal, že ani vy, ani váš dědic neučiníte nic, co by mi bránilo v užívání práva cesty, a pokud byste tak učinili, zaplatíte určitou peněžní částku, a jeden z několika dědiců slibujícího mi zabrání v užívání práva cesty, podle názoru nejlepších autorit budou všichni dědicové zavázáni jednáním jednoho z nich, protože i když mi v tom zabrání jeden jediný, přesto mi v tom částečně nebrání, ale ostatní mohou být odškodněni žalobou na rozdělení.

174. Pohledávku lze požadovat po částech, kdy musí být vyplaceny všechny, jako například když stanovím otroka, který není výslovně určen, neboť pohledávka je rozdělena, ale nelze ji uspokojit jinak než v plné výši; jinak by se to mohlo uskutečnit

převodem částí různých otroků, což by zůstavitel nemohl udělat, aby mi zabránil získat to, co jsem stanovil. Stejně pravidlo bude platit, kdyby někdo slíbil deset tisíc sesterciů nebo otroka.

175. Žalobu lze podat na celou částku a zaplacení části přinese osvobození, když zahájíme řízení z důvodu vystěhování; dědicové prodávajícího by totiž měli být vyrozuměni všichni společně a všichni se musí bránit, a pokud tak některý z nich neučiní, budou odpovědní všichni, ale každý bude povinen zaplatit pouze v poměru ke svému podílu na pozůstalosti.

176. Stejně tak, kdyby bylo stanoveno následující: "Nebude-li převeden statek Tiziana, slibujete zaplatit sto aurei?", pokuta sto aurei nevznikne, pokud nebude převeden celý statek, a není výhodné převádět zbývající podíly pozemků, pokud jedna ze stran odmítne převést svůj podíl; stejně jako zaplacení části dluhu věřiteli nestačí k uvolnění zastaveného majetku.

177. Pokud někdo, kdo se stane povinným pod určitou podmínkou, zabrání splnění podmínky, bude přesto povinen.

178. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Když se říká, že je tolik podmínek, kolik je věcí, platí to jen tam, kde jsou věci v podmínce vyjmenovány, ale pokud vyjmenovány nejsou, je podmínka jen jedna.

179. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Nikdo nemůže právně stipulovat něco, co je jeho, v případě, že mu to bude patřit.

180. Týž, O Plautiovi, kniha VI.

Nesplnění závazku hlavního dlužníka poškozuje i ručitele, ale pokud by ručitel nabídl otroka a hlavní dlužník by byl v prodlení a otrok by zemřel, musí být ručiteli poskytnuta úleva. Pokud by však ručitel otroka zabil, hlavní dlužník bude osvobozen, ale proti ručiteli může být podána žaloba na základě ustanovení.

181. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Pronajmu-li nájemci pozemek na pět let a po uplynutí tří let stanovím následující podmínku: "Slibuješ vše, co jsi povinen zaplatit, nebo udělat?" V této podmínce není zahrnuto nic víc než to, co má být v té době vykonáno; při stanovení podmínky totiž není zahrnuto nic než to, co je již splatné. Kdyby se však dodalo: "Co budeš povinen zaplatit nebo udělat," závazek by se vztahoval k budoucnosti.

182. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Když stanovíme, že nebude-li jistina zaplacená, bude každý měsíc místo zákonného úroku splatné penále, i když bude možné získat rozsudek na jistinu, penále bude stále narůstat, protože je jisté, že jistina nebyla zaplacená.

183. Paulus, O Plautiovi, kniha XVII.

Jestliže se zavázu za otroka a on zemře, aniž by byl někdo v prodlení, i kdyby ho slibující zabil, může být zahájeno soudní řízení. Pokud ho však slibující zanedbá, když je nemocný, bude za to odpovědný? Uvážíme-li, zda je tomu tak v případě, kdy je podána žaloba o navrácení otroka a ten, kdo ho má v držení, ho zanedbal, bude tento odpovědný z důvodu nedbalosti; stejně jako v případě, kdy se předpokládá, že každý, kdo slíbil vydat otroka, na kterého se vztahuje ustanovení, něco zanedbal, a ne že se něčeho zdržel. Tento druhý názor je třeba schválit, protože ten, kdo slíbil zaplatit, je odpovědný za zaplacení, a nikoli za provedení nějakého konkrétního úkonu.

184. Pokud však majetek existuje, ale nemůže být vydán, jako například pozemek, který se stal náboženským nebo posvátným, nebo otrok, který byl manumitován, nebo dokonce zajat nepřítelem, nedbalost se určí takto: pokud majetek patřil slibujícímu v době ujednání nebo se stal jeho později a došlo k některé z výše uvedených událostí, bude stále odpovědný. Totéž nastane, pokud se tak stalo prostřednictvím jiného poté, co byl otrok slibovatelem zcizen. Pokud však otrok patřil někomu jinému a k něčemu takovému došlo prostřednictvím jiného, slibující nebude odpovědný, protože nic neudělal, ledaže by k něčemu takovému došlo poté, co zpozdil platbu. Julianus toto rozlišení přijímá. Opět platí, že pokud byl slibujícímu odňat otrok, který mu patřil, z toho důvodu, že měl být pod určitou podmínkou svobodný, měl by být považován za ve stejném postavení, jako kdyby slíbil otroka jiného, protože otrok mu přestal patřit bez jakéhokoli jeho jednání.

185. Je položena otázka, zda pokud by, aniž by si byl vědom toho, že dluží otroka, ho zabil, bude za to odpovědný? Julianus se domnívá, že jde o případ, kdy někdo, aniž by věděl, že byl kodicilem zavázán k vydání otroka, ho manumituje.

186. Na dalším místě uvažujme o pravidle, které stanovili staří, totiž že kdykoli se dlužník proviní nedbalostí, závazek bude nadále existovat. Jak tomu máme rozumět? A vskutku, pokud slibující jedná takovým způsobem, že není schopen platit, stává se tato ústava snadno pochopitelnou. Tam, kde je však pouze v prodlení, může vzniknout pochybnost, zda, pokud by se později nedostal do prodlení, bude dřívější prodlení zlikvidováno. Celsus říká, že ten, kdo je v prodlení s vydáním Sticha, kterého slíbil, se může zprostit prodlení tím, že následně nabídne otroka; jedná se totiž o otázku, která má vztah k tomu, co je správné a spravedlivé, a v případě tohoto druhu se často dopouštějí zhoubných omylů tím, že se příliš spoléhají na autoritu právní vědy. Tento názor je pravděpodobně správný a přejímá ho i Julianus. Když totiž vyvstane otázka náhrady škody a případ obou stran je stejný, proč by nemělo být výhodnější postavení toho, kdo má majetek v držení, než toho, kdo se jej pokouší získat?

187. Podívejme se nyní, na jaké osoby se tato ústava vztahuje. Je třeba vzít v úvahu dvě věci: zaprvé se musíme ptát, které osoby jsou odpovědné za trvání závazku, a zadruhé, pro koho způsobují jeho trvání. Hlavní dlužník jistě závazek udržuje, ale je snad pochyb o tom, že jej udržují i ostatní dlužníci? Pomponius se domnívá, že ano, neboť proč by měl ručitel svým vlastním úkonem závazek rušit? Tento názor je správný, a proto závazek trvá jak v jejich osobách, tak v osobách jejich nástupců, jakož i v osobách jejich příslušníků, tj. jejich ručitelů, a to z toho důvodu, že svůj slib dali s odkazem na něj za všech okolností.

188. Podívejme se, zda syn pod otcovskou kontrolou, který dal slib na příkaz svého otce, může prodloužit závazek posledně jmenovaného tím, že zabije otroka. Pomponius se domnívá, že tak může učinit, protože osobu, která dává příkaz, chápeme jako spoluviníka.

189. Důsledkem tohoto nařízení je, že otrok může být stále požadován, ale má se za to, že může být poskytnuto propuštění nebo přijato ručení za závazek. Existují určité pochybnosti o tom, zda lze tento závazek obnovit, a to z toho důvodu, že nemůžeme stanovit závazek za otroka, který neexistuje, nebo za peníze, které nejsou splatné. Domnívám se, že obnovení může být provedeno, pokud se na tom strany dohodnou; což je také názor Juliána.

190. Týž, O Plautiovi, kniha XVIII.

Pokud si stanovím následující: "Slibuješ, že neuděláš nic, co by mně nebo mému dědici zabránilo odstranit můj vinobraní?", bude žaloba přiznána i mému dědici.

191. Týž, O Vitelliovi, kniha III.

Pokud se dohodnu takto: "Slibuješ, že neuděláš nic, čím bys mi zabránil vzít si jednoho z otroků, které máš?". Budu mít právo volby.

192. Marcellus, Digesty, kniha III.

Jeden muž si vymínil, že mu bude dodána pšenice. To je otázka skutková, nikoli právní. Pokud tedy měl na mysli určitý druh pšenice, tj. pšenici určité kvality nebo určitého množství, má se za to, že to bylo stanoveno. V opačném případě, pokud měl v úmyslu určit druh pšenice a množství a neučinil tak, má se za to, že nic neurčil, a tudíž druhá strana není povinna dodat ani jednu míru pšenice.

193. Týž, Digest, kniha V.

Pokud se někdo zaváže ke stavbě domu, nabývá závazku pouze tehdy, je-li zřejmé, na jakém místě si přál, aby byl dům postaven, a má-li zájem na tom, aby tam byl postaven.

194. Týž, Digesty, kniha XII.

Když mi někdo dluží otroka podle ustanovení a on ho překvapí při páchání zločinu a beztrestně ho zabije, nelze proti němu podat pretoriánskou žalobu.

195. Celsus, Digesty, kniha XXVI.

Jestliže stanovím následující podmínku: "Dostaviš se k soudu? A pokud tak neučiniš, vydáš kentaura?", bude tato podmínka stejná, jako kdybych pouze slíbil, že se dostavím k soudu.

196. Mohu s vámi právoplatně uzavřít následující doložku: "Slibuješ, že zaplatíš jménem Titius?" "Slibuji. Neboť to není podobné ujednání, že "Titius něco dá", ale podle něj mohu podat žalobu, mám-li na tom nějaký zájem; a proto, je-li Titius solventní, nemohu podle tohoto ujednání nic vymáhat, neboť jaký mám zájem na tom, abych tě přiměl něco udělat, zatímco když to neuděláš, budu mít stejně jistotu svých peněz?"

197. "Slibuješ, že mi zaplatíš deset aurei, když si tě vezmu?" "Ano," odpověděl jsem. Domnívám se, že v tomto případě lze po prokázání řádného důvodu žalobu odmítnout; přesto nezřídka existuje důvod pro ujednání tohoto druhu. Stejně pravidlo platí v případě, kdy se manžel takto dohodne se svou manželkou, i když není zmíněno věno.

198. Marcellus, Digesty, kniha XX.

Domnívám se, že majetek, který mi náleží, lze podmíněně stanovit, stejně jako mohu stanovit právo cesty k pozemku, ačkoli mi pozemek v danou chvíli nemusí patřit. Pokud by tomu tak však nebylo a já bych stipuloval pozemek, který patří jinému, pod podmínkou a tento pozemek by se posléze stal mým na základě lukrativního titulu, je stipulace okamžitě zrušena. Pokud si vlastník pozemku sjedná právo cesty pod podmínkou, bude toto sjednání zrušeno, jakmile bude pozemek zcizen; tak tomu jistě je podle názoru těch autorit, které zastávají názor, že právně sjednané závazky zanikají, když se podmínky, za nichž existují, stanou takovými, že za nich nemohly vzniknout.

199. Vystává otázka, kdy lze podat žalobu podle následujícího ustanovení: "Slibuješ, že budeš podporovat takový a takový dům?". Není nutné čekat, až dům spadne, neboť je spíše v zájmu stipulanta, aby byl podepřen, než aby nebyl; přesto nelze řádně zahájit řízení, pokud neuplynula dostatečná doba, aby jej podepřela osoba, která tak hodlá učinit.

200. Celsus, Digesty, kniha XXXVIII.

Cokoli je třeba k tomu, aby závazek byl závazný, se považuje za opomenuté, není-li to jasně vyjádřeno slovy; a téměř vždy to vykládáme ve prospěch slibujícího, protože stipulant mohl dát podmínkám širší význam; na druhé straně by však slibující neměl být vyslyšen, je-li v jeho zájmu, aby se dohoda považovala za vztahující se na určitá pravidla nebo na určité otroky.

201. Stanovím-li následující podmínku: "Slibuješ, že zaplatíš, pokud do dvou let nevystoupíš na Kapitol?". Nemohu právně podat žalobu před uplynutím těchto dvou let; neboť ačkoli jsou tato slova nejednoznačná, přesto se chápou tak, že mají tento význam: "Pokud je naprosto pravdivé, že jste nevystoupil na Kapitol".

202. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Podmínka, která se vztahuje jak k minulosti, tak k přítomnému času, buď okamžitě ruší závazek, nebo za žádných okolností neodkládá jeho splnění.

203. Týž, O předpisech, kniha IV.

Osoby, které dosáhly věku pohlavní dospělosti, se mohou zavázat stipulací bez svých kurátorů.

204. Týž, Názory, kniha V.

Prodejci poskytli kupujícímu jistotu proti vystěhování v rozsahu jeho podílu a také se zvláště zavázali, že ponесou veškeré náklady, které by mohly vzniknout kupujícímu, který byl stipulantom, kdyby se věc dostala k soudu. Po smrti kupujícího podal jeden z prodávajících žalobu, v níž tvrdil, že mu cena náleží; dědicové kupujícího, kteří prokázali, že cena byla zaplácena, požadovali podle podmínek stipulantu, aby jim byly nahrazeny náklady vynaložené na obranu ve věci. Modestinus vyslovil názor, že pokud prodávající přislíbili uhradit náklady vzniklé při žalobě podané na určení vlastnictví nemovitosti, nemohou být tyto náklady v žádném případě vymáhány na základě ustanovení, pokud jeden z prodávajících podal žalobu na vrácení již zaplacené ceny.

205. Týž, Pandects, kniha V.

Svobodný člověk nemůže být předmětem stipulací, neboť nelze požadovat jeho vydání, ani nelze zaplatit jeho odhadní cenu, stejně jako kdyby někdo stipuloval za mrtvého otroka nebo za pozemek v rukou nepřítele.

206. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Pokud se otrok zavázal zaplatit za svou svobodu určitou peněžní částku a poskytl za to záruku, i když může být manumitován jinou osobou, bude přesto ručitel právně zavázán, a to z toho důvodu, že dotaz nebyl učiněn proto, aby se zjistilo, kým byl manumitován, ale pouze proto, aby se zjistilo, zda byl manumitován.

207. Týž, Listy, kniha II.

Stanovil jsem, že mi má být vydán buď Damas, nebo Eros. Když jsi mi dal Damasa, byl jsem v prodlení s jeho přijetím. Damas je mrtev. Myslíš si, že mám na základě tohoto ujednání nárok na žalobu? Odpověď zněla, že podle názoru Massuria Sabina si myslím, že žalobu podle stipulací podat nemůžete; velmi správně totiž usoudil, že pokud dlužník není v prodlení s placením toho, co dluží, je okamžitě zproštěn odpovědnosti.

208. Týž, Listy, kniha VI.

Když se někdo zaváže k jednomu z několika pozemků, které nesou stejné jméno, a zmíněný pozemek nemá žádné konkrétní označení, zavazuje se k něčemu, co je nejisté; to znamená, že se zavazuje k pozemku, který se slibující může rozhodnout mu dát. Vůle slibujícího je však v klidu, dokud není dodáno to, co bylo slíbeno.

209. Týž, Listy, kniha VIII.

Ptám se, zda se domníváte, že následující ustanovení je nečestné, či nikoli. Přirozený otec ustanovil za svého dědice svého syna, kterého Titius adoptoval pod podmínkou, že bude zbaven otcovské kontroly. Jeho adoptivní otec ho odmítl emancipovat, ledaže by byl ochoten stanovit, že za jeho manuminaci zaplatí třetí osoba určitou peněžní částku. Po emancipaci syn vstoupil do dědictví a poté otec na základě výše uvedené doložky požadoval peníze. Odpověď zněla: Nemyslím si, že důvod této stipulace je nepoctivý, protože jinak by svého syna neemancipoval. Podmínky této stipulace nelze považovat za nespravedlivé ani tehdy, jestliže adoptivní otec chtěl získat nějakou výhodu, kvůli níž by si ho jeho syn po emancipaci více vážil.

210. Týž, Listy, kniha X.

S Titiem jsem se dohodl takto: "Pokud si mě nějaká žena vezme za muže, slibuješ, že mi dáš deset aurei jako věno?" "Ano," odpověděl Titius. Vystala otázka, zda je takové ujednání platné. Odpověď zněla, že pokud mi bylo věno přislíbeno s následujícím ustanovením: "Slibuješ, že mi vyplatíš deset aurei jako věno, ať si vezmu jakoukoli ženu?", není důvod, proč by peníze neměly být splatné, pokud byla podmínka dodržena. Pokud totiž podmínka závislá na jednání nějaké osoby, která je nejistá, může založit závazek, jako například: "Slibuješ, že zaplatíš deset aurei, pokud někdo vystoupí na Kapitol?" nebo: "Pokud po mně někdo bude požadovat deset aurei, slibuješ, že zaplatíš tolik?", není důvod, proč by neměla být dána stejná odpověď jako v případě, kdy bylo slíbeno věno.

211. Žádný slib není platný, který závisí na vůli toho, kdo jej činí. 109. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Stanovím-li následující: "Zaplatíš mi deset, nebo patnáct aurei?", bude platit deset. A opět, jestliže stanovím takto: "Zaplatíš po jednom, nebo po dvou letech?", budou peníze splatné po dvou letech; protože ve stipulacích se má za to, že do závazku je vložena nejmenší částka a nejdelší doba.

212. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Stanovím-li deset aureí pro sebe a Ticia, když nejsem pod jeho kontrolou, nebude mi náležet deset aureí, nýbrž jen pět, neboť druhá polovina bude odečtena; když jsem totiž nesprávně stanovil ve prospěch cizí osoby, můj podíl se v tomto rozsahu nezvýší.

213. Jestliže s vámi stipuluji takto: "Slibujete, že mi dáte nějaké ženské šaty, které vám patří?", měl by se brát v úvahu spíše úmysl stipulanta než úmysl slibujícího a pozornost by se měla věnovat tomu, co existovalo, a ne tomu, co měl slibující v té době na mysli. Pokud tedy slibující byl zvyklý nosit ženský oděv, bude mu stále náležet.

214. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Jestliže si vymíním, že mi nebudeš nijak bránit v užívání určitého domu, a ty mi v tom nezabrániš, ale zabrániš v tom mé ženě; nebo na druhé straně, jestliže si to vymíní moje žena a ty mi v užívání domu zabrániš, stane se toto vymínění účinným? Tato slova je třeba chápat v jejich nejširším významu; neboť i když si vymíním, že mi nebudete bránit v užívání jakéhokoli druhu práva cesty, a vy mi v tom nebudete bránit, ale budete bránit jinému, který vstoupí mým jménem, je třeba mít za to, že se toto ujednání stává účinným.

215. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XV.

Jestliže někdo stipuluje "Stichus nebo Pamphilus, podle toho, který se mu líbí", může požadovat kteréhokoli z nich, kterého si vybere, a on sám bude zahrnut do závazku. Je-li však tázán, zda si to může rozmyslet a požadovat toho druhého, je třeba prozkoumat podmínky stipulací, aby se zjistilo, zda jsou její podmínky vyjádřeny takto: "Ten, kterého bych si vybral", nebo "Ten, kterého si mohu vybrat". Pokud byla použita první z těchto formulací, nemůže stipulant změnit svůj názor poté, co jednou učinil svůj výběr; pokud však slova připouštějí diskusi a zní: "Ten, kterého si mohu zvolit", může svůj názor změnit, dokud neučiní konečné rozhodnutí.

216. Jestliže někdo stanoví následující: "Dáš mi jistotu na sto aurei?" a dá záruku na tuto částku; Proculus říká, že při dohodě o záruce se vždy přihlíží k zájmu stipulanta, neboť ten někdy sahá k celé jistině, jako například tam, kde slibující není solventní, a někdy k menšímu, kde je dlužník solventní jen částečně; a opět nedosahuje ničeho, je-li dlužník tak bohatý, že nemáme zájem požadovat od něj záruku; ale při posuzování solventnosti osob je třeba přihlížet spíše k jejich bezúhonnosti než k hodnotě jejich majetku.

217. Proculus, Listy, kniha II.

Když si pro sebe stanovím následující: "Prokule, nebude-li dílo dokončeno, jak jsem si přál, do Kalend června, slibuješ, že zaplatíš takovou a takovou částku jako pokutu?" a já prodloužím lhůtu; myslíš, že lze říci, že dílo nebylo dokončeno, jak jsem si přál, do Kalend června, když jsem sám dobrovolně poskytl více času na jeho dokončení? Proculus odpověděl, že není bezdůvodné, aby se rozlišovalo, zda byl slibující v prodlení, když dílo nedokončil před Kalendami června, jak bylo dohodnuto ve stipulaci, nebo zda, protože dílo nemohlo být dokončeno před tímto datem, stipulant prodloužil lhůtu do Kalend srpna. Neboť pokud stipulant prodloužil lhůtu, když dílo nemohlo být dokončeno před Kalendami června, myslím, že by se pokuta připojila; neboť je jedno, zda před Kalendami června uplynula nějaká doba, během níž stipulant nechtěl, aby dílo bylo dokončeno před tímto datem; to znamená, že neočekával, že bude provedeno něco, co nemohlo být provedeno. Nebo, pokud je tento názor nesprávný, i kdyby stipulátor zemřel před Kalendami června, pokuta by nevznikla; protože jako mrtvý by nemohl vyjádřit své přání a po jeho smrti by zbývala nějaká doba na dokončení díla. A já se téměř přikláním k názoru, že pokuta by vznikla, i kdyby do červnových Kalend nezbylo dost času na dokončení díla.

218. Když někdo něco prodá a slíbí, že kupujícímu poskytne záruku, a zaručí se, že prodávaná nemovitost nebude zatížena, a kupující si přeje, aby nemovitost byla prosta všech zástavních práv, a ten, kdo slíbil, že to bude podle ustanovení, je v prodlení; ptám se, jaké je právo? Proculus odpověděl, že prodávající bude odpovědný v rozsahu žalobcova zájmu, a to podle výše škody vyměřené soudem.

219. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XVII.

Jestliže si sjednám převod určitého pozemku k určitému dni a slibující odpovídá za to, že k převodu v tento den nedošlo, mohu vymáhat náhradu škody do výše svého zájmu na tom, že k prodlení nedošlo.

220. Papinianus, Otázky, kniha II.

Stanovil jsem následující: "Slibuješ, že se dostavíš na určité místo, a pokud se tak nestane, že zaplatíš padesát aurei?". Pokud byl omylem ve stipulaci vynechán čas, když bylo dohodnuto, že se máš dostavit v určitý den, bude stipulace nedokonalá. Je to stejné, jako kdyby bylo stanoveno něco, co lze zvážit, spočítat nebo změřit, aniž by byla doplněna váha, množství nebo míra; nebo kdyby měl být postaven dům a nebylo uvedeno místo; nebo kdyby byl převeden pozemek, aniž by byl uveden jeho popis. Kdyby však bylo od počátku srozuměno s tím, že se můžete dostavit v kterýkoli den, a pokud tak neučiníte, že zaplatíte určitou peněžní částku, bylo by toto ujednání platné, stejně jako každé jiné učiněné pod podmínkou, a nenabylo by účinnosti dříve, než by bylo zjištěno, že se osoba, která slib učinila, nemůže dostavit.

221. Kdybych však stanovil následující podmínku: "Slibuješ, že zaplatíš sto aurei, pokud nevystoupíš na Kapitol nebo nepůjdeš do Alexandrie?", podmínka by nenabyla účinnosti okamžitě, i když bys mohl vystoupit na Kapitol nebo jít do Alexandrie, ale až tehdy, kdy by bylo jisté, že nemůžeš ani vystoupit na Kapitol, ani jít do Alexandrie.

222. A opět, jestliže někdo stanoví následující podmínku: "Slibuješ, že zaplatíš sto aurei, jestliže nevydáš Pamfila?". Pegas říká, že toto ustanovení nenabude účinnosti dříve, než bude nemožné Pamfila vydat. Sabinus se však domnívá, že podle úmyslu smluvních stran lze podat žalobu poté, co mohl být otrok dodán; řízení však nelze zahájit na základě tohoto ujednání, pokud nebylo vinou slibujícího, že nebyl dodán. Tento názor podporuje příkladem odkazu zanechaného na výživu. Mucius totiž uvedl, že pokud by dědic byl schopen výživné poskytnout a neučinil tak, stal by se okamžitě odpovědným za odkázané peníze. Toto pravidlo bylo přijato z důvodu jeho užitečnosti, jakož i z důvodu přání zemřelého a povahy věci samotné. Proto lze přijmout Sabinův názor, pokud ustanovení nezačíná podmínkou, například: "Slibuješ, že zaplatíš takovou a takovou částku, pokud nevydáš Pamfila?". Co kdyby však byla podmínka vyjádřena takto: "Slibuješ, že vydáš Pamphila, a pokud tak neučiníš, slibuješ, že zaplatíš takovou a takovou částku?". To by nepochybně bylo pravdivé, pokud by se prokázalo, že úmyslem bylo, aby v případě nedodání otroka byl splatný jak otrok, tak peníze. Pokud by však bylo slíbeno, že v případě nedodání otroka budou splatné pouze peníze, bylo by možné zastávat stejný názor; neboť by bylo prokázáno, že úmyslem stran bylo, aby byl dodán otrok, nebo aby byly zaplacené peníze.

223. Týž, Otázky, kniha IV.

Jestliže poté, co jste se dohodli na deseti aureích od Titia, se dohodnete s Maeviem na všem, co nemůžete získat od Titia, není pochyb o tom, že Maevius může být donucen převzít odpovědnost za zaplacení celé částky. Pokud však podáte na Titia žalobu o deset aurei, Maevius se nezproští odpovědnosti, dokud Titius nezplatí rozsudek. Paulus říká, že Maevius a

Titius neodpovídají za stejný závazek, ale že Maevius odpovídá pod podmínkou, že od Titia nebudeš moci částku vymáhat. Proto poté, co byl Titius zažalován, nebude Maevius zproštěn odpovědnosti, protože není jisté, zda bude dlužit peníze, nebo ne; a pokud by Titius zaplatil, Maevius nebude zproštěn, protože nebyl povinen; podmínka, na níž byla podmíněnost závislá, totiž padla; a Maevius nemůže být řádně žalován, dokud podmínka podmíněnosti trvá, protože po něm nelze nic právně požadovat, dokud Titius nebude vyčerpán.

224. Týž, Otázky, kniha XII.

Jestliže poté, co jsem stanovil sto otroků, které si mám vybrat já a můj dědic, zanechám dva dědice předtím, než provedu volbu, bude se ustanovení dělit podle počtu. Jinak tomu však bude, pokud dědic nastoupí až po výběru otroků.

225. Týž, Otázky, kniha XXVII.

Člověk, který je svobodný a který mi v dobré víře slouží jako otrok, mi jako stipulantovi něco slíbí; a tato stipulace je téměř v každém ohledu platná, i když mi může slíbit něco, co je mým vlastnictvím. Neboť co jiného lze říci, aby se ukázalo, že svobodný člověk není odpovědný? A přesto, jestliže za podobných okolností slíbím téže osobě jako stipulant, budu odpovědný. Neboť jak bude oprávněn k žalobě proti mně, kterou by nabyl v můj prospěch, kdyby stipuloval s třetí osobou? V tomto ohledu by tedy měl být přirovnán k otrokovi, v němž někdo užívá uživatelské právo, nebo k otrokovi jiného, který slouží v dobré víře. Když však otrok slíbí lichváři nebo otrok jiného, který slouží nabyvateli v dobré víře, s odkazem na majetek, který patří jednomu z nich, nebude žaloba De peculia proti pánovi přiznána; protože v případech tohoto druhu se takové osoby považují za pány.

226. "Slibuješ, že dnes zaplatíš deset aurei?" "Ano," odpověděl jsem. Odpověděl jsem, že peníze lze požadovat ještě tento den a že nelze mít za to, že žalobce postupoval příliš brzy, i kdyby den, na který byla sjednána, ještě neskončil, což by za jiných okolností platilo. Neboť to, co nemělo být požadováno v určité lhůtě, nemůže být v této lhůtě zapláceno; a v uvedeném případě se má za to, že den byl vložen nikoliv za účelem odložení žaloby, nýbrž proto, aby se ukázalo, že ji lze zahájit ihned.

227. "Slibuješ, že zaplatíš deset aurei mně, nebo Titiovi, podle toho, koho si vyberu?" "Ano," odpověděl jsem. Pokud jde o platbu mně, je ustanovení jisté, ale pokud jde o platbu jemu, je nejisté. Neboť předpokládejme, že je v mém zájmu, aby platba byla provedena Titiovi, a ne mně, protože jsem slíbil pokutu, pokud platba nebude provedena Titiovi?

228. Týž, Otázky, kniha XXXVI.

Ustanovení o zabránění podvodu, které je umístěno na konci doložky, se netýká těch částí smlouvy, ohledně nichž je ustanovení výslovně uvedeno.

229. Týž, Otázky, kniha XXXVII.

Stanovím-li následující podmínku: "Slibuješ, že zaplatíš tuto částku sto aurei?", ačkoli se rozumí doložka "Za předpokladu, že bude sto aurei", nezakládá tento dodatek podmínku, neboť nebude-li sto aurei, je podmínka neplatná; a bylo rozhodnuto, že doložka, která se nevztahuje k budoucnosti, ale k přítomnému času, není podmíněná, i když smluvní strany nemusí vědět, co je na věci pravdy.

230. Týž, Názory, kniha XI.

Pokud se obě strany doložky dohodnou na ustanovení, že při transakci nedošlo ani nedojde k podvodu, lze podat žalobu na neurčitou částku, aby doložka byla vyjádřena vhodnějším způsobem.

231. Žena, která žila v jednom domě s mužem s úmyslem se za něj provdat, si s ním smluvně ujednala zaplacení dvou set aurei, pokud by se během trvání manželství vrátil ke svému zvyku vydržovat si konkubínu. Vyslovil jsem názor, že není důvod, proč by žena nemohla získat peníze podle této dohody zpět, bude-li podmínka splněna, neboť dohoda byla v souladu s dobrými mravy.

232. Muž, který byl vypovězen na ostrov, učinil slib, přičemž podmínka byla vyjádřena takto: "Slibuješ, že zaplatíš, až zemřeš?" Podmínka nenabude účinnosti, pokud slibující nezemře.

233. Ujednání s odkazem na podvod bude zavazovat dědice toho, kdo slib učinil, pouhým jeho úkonem; stejně jako je tomu u jiných smluv, například mandátní a depozitní.

234. Scaevola, Digesty, kniha XXVIII.

Muž, který si v Římě vypůjčil peníze, jež měly být zaplaceny do tří měsíců ve vzdálené provincii, slíbil stipulantovi, že je tam zaplatí; a několik dní poté řekl svému věřiteli v přítomnosti svědků, že je připraven peníze zaplatit v Římě, pokud mu bude odečtena částka, kterou mu zaplatil jako úrok. Vyvstala otázka, zda poté, co nabídl celou částku, k níž byl podle stipulantu povinen, může být po něm požadována, až se stane splatnou, v místě, kde ji slíbil zaplatit. Odpověď zněla, že stipulant ji může požadovat v den, kdy se stala splatnou, a na místě, kde se zavázal ji zaplatit.

235. Kallimachos si vypůjčil peníze od Sticha, otroka Seia v provincii Sýrie, za účelem jejich použití v námořním obchodu z města Berytus do Brindisi. Půjčka byla na dvě stě dní potřebných k plavbě, byla zajištěna zástavou a hypotékou zboží zakoupeného v Berýtu, které mělo být dopraveno do Brindisi, a zahrnovala také zboží, které mělo být zakoupeno v Brindisi a dopraveno do Berýtu; mezi stranami bylo dohodnuto, že až Kallimachos dorazí do Brindisi, odpluje odtud po moři před příštími zářijovými idami s ostatním zbožím, které zakoupil a umístil na loď; nebo že pokud do výše uvedené doby zboží nekoupí nebo zmíněné město neopustí, že celou částku ihned vrátí, jako kdyby plavba byla dokončena, a že těm, kdo peníze požadují, zaplatí všechny náklady, které vznikly při jejich dopravě do Říma; a Kallimachos slíbil Stichovi, otroku Lucia Titia, jako stipulantovi, že to všechno věrně zaplatí a splní. A když bylo zboží v souladu s touto dohodou před výše zmíněnými idami naloženo na loď, Kallimachos se nalodil s Erosem, Stichovým spoluotrokem, s úmyslem vrátit se do provincie Sýrie; a když se loď ztratila a Kallimachos, jak bylo dohodnuto, naložil zboží na loď opouštějící Berytus v době, kdy měl vrátit peníze, které měly být odvezeny do Říma, vyvstala otázka, zda může mít prospěch ze souhlasu Eróta, který byl s ním a jemuž jeho pán nedovolil ani nenařídil, aby po dni, který byl dohodnut pro výplatu peněz, udělal s penězi něco víc, než aby je odvezl do Říma, jakmile je obdrží; a zda by Kallimachos byl stále odpovědný v případě žaloby na základě ustanovení o předání peněz Stichovu pánovi. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by byl odpovědný. Ptám se také, jelikož Kallimachos odplul po výše uvedeném dni se souhlasem zmíněného otroka Erose, zda mohl tento zbavit svého pána práva na žalobu poté, co jej jednou nabyl. Odpověď zněla, že tak učinit nemohl, ale že by byl důvod k výjimce, kdyby bylo ponecháno na otrokově rozhodnutí, zda mu budou peníze vyplaceny kdykoli a na kterémkoli místě, které si zvolí.

236. Flavius Hermes daroval otroka Sticha, aby mohl být manumitován, a učinil ohledně něj následující ustanovení: "Pokud by zmíněný otrok Stichus, kterého jsem ti dnes předal jako dar za účelem jeho manuminace, nebyl tebou a tvým dědicem manumitován a řádně propuštěn na svobodu (pokud tomu nezabrání nějaký podvod z mé strany), Flavius Hermes stanovil, že mu bude vyplaceno padesát aurei jako pokuta, a Claudius slíbil, že tuto částku zaplatí." Zeptal jsem se, zda Flavius Hermes může podat žalobu proti Claudiovi o Stichovu svobodu. Odpověď zněla, že v uvedených skutečnostech není nic, co by mu v tom bránilo. Dále jsem se zeptal, kdyby Flaviův dědic Hermes chtěl vymáhat pokutu od Claudiova dědice, zda by tento mohl dát Stichovi svobodu, aby byl od pokuty osvobozen. Odpověď zněla, že může. Dále se ptám, pokud by dědic Flavia Herma nechtěl podat žalobu na dědice Claudia z výše uvedeného důvodu, zda by svobodu, na kterou měl Stichus nárok v souladu s dohodou uzavřenou mezi Hermem a Claudiem, jak dokládá výše zmíněné ustanovení, měl přesto poskytnout dědic Claudia. Odpověď zněla, že by tak mělo být učiněno.

237. Někteří spoludědicové, kteří si rozdělili pozemky jedné usedlosti, ponechali jeden pozemek ve společném držení s podmínkou, že pokud by někdo chtěl svůj podíl zcizit, měl by jej prodat buď svým spoludědicům, nebo jejich nástupci za částku sto dvacet pět aurei. Strany si vzájemně stanovily, že pokud by některá z nich tuto smlouvu porušila, zaplatí sto aurei jako pokutu. Žena, která byla jednou ze spoludědiců, poté, co často za přítomnosti svědků upozorňovala poručníky dětí svého spoludědice a žádala je, aby v souladu s dohodou buď koupili, nebo prodali zmíněný pozemek, a poručníci nic neudělali, se

ptám, zda by v případě, že by žena prodala pozemek cizí osobě, mohla být od ní vymáhána pokuta sto aurei. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by za takových okolností mohla uplatnit námitku z důvodu zlé víry.

238. Agerius, syn pod otcovským dohledem, slíbil otroku Publia Maevia jako stipulantovi, že mu zaplatí vše, o čem bude rozhodnuto, že jeho otec Publiu Maeviovi dluží. Vyvstala otázka, kolik bude dlužit, protože jeho otec zemřel dříve, než byla částka zjištěna; a pokud by byla podána žaloba proti jeho dědici nebo jinému nástupci a bylo by vydáno rozhodnutí ohledně dluhu, zda by Agerius byl odpovědný. Odpověď zněla, že pokud tato podmínka nebude splněna, ustanovení nenabude účinnosti.

239. Seia, dědic jednoho poručníka, poté, co uzavřel dohodu založenou na vyrovnání s dědicem jedné svěřenkyně, zaplatil větší část dluhu a za zbytek poskytl záruku; zmíněný dědic však okamžitě odmítl dohodu dodržet, podal žalobu na poručenství, a když svůj spor prohrál, odvolal se k příslušnému soudci a poté od něj k císaři; o tomto odvolání bylo rozhodnuto, že bylo podáno z nedostatečných důvodů. Protože dědic poručníka byl v prodlení s přijetím peněz uvedených ve smlouvě od dědice poručníka, neboť je nikdy ani nepožadoval, vyvstala otázka, zda by nyní měly být dědici poručníka vyplaceny úroky. Odpověď zněla, že pokud Seia nebyla v prodlení s předáním peněz stanovených stipulací, úroky ze zákona nenáleží.

240. Dva bratři si mezi sebou rozdělili pozůstalost a vzájemně se zavázali, že nebudou činit nic proti rozdělení, a pokud některý z nich dohodu poruší, že zaplatí druhému pokutu. Po smrti jednoho z nich podal pozůstalý žalobu o pozůstalost proti jeho dědicům s tvrzením, že mu náleží podle podmínek svěřenského fondu odkázaného jeho otcem; rozsudek byl vydán v jeho neprospěch s odůvodněním, že uzavřel kompromis s ohledem na tuto věc. Vyvstala otázka, zda vznikl nárok na penále. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by penále náleželo.

Část 3. Ohledně ústních závazků.

241. Papinianus, Definice, kniha I.

Ujednání uzavřené ohledně zločinu, který byl nebo má být spáchán, je od počátku neplatné.

242. Týž, Definice, kniha II.

"Slibuješ, že do dvou let postavíš dům na takovém a takovém místě?". Ujednání nenabude účinnosti před uplynutím dvou let, i kdyby osoba, která slib učinila, neměla dům postavit a nezbyval dostatečný čas, v němž by mohl být dokončen; neboť ustanovení ujednání, jehož doba byla stanovena na počátku, nelze změnit něčím, co se může později vyskytnout a co bylo do smlouvy vloženo za účelem donutit někoho, aby se dostavil k soudu; to znamená, že ujednání nenabude účinnosti před stanoveným datem, i když je jisté, že nezbyvá dostatek času na splnění smlouvy.

243. Paulus, Otázky, kniha II.

Když stanovíme takto: "Cokoli musíš dát nebo zaplatit nebo udělat," není v takovém ustanovení obsaženo nic víc než to, co je splatné v současné době, neboť nestanoví nic jiného.

244. Týž, Otázky, kniha III.

Kde stanovím následující: "Kdyby se Titius stal konzulem, slibuješ pak od toho dne platit každý rok deset aureí?". Pokud bude podmínka splněna po třech letech, lze požadovat třicet aureí.

245. Titius si s Maeviem vymínil pozemek s výhradou jeho užívání a také užívání téhož pozemku. Jde o dvě ujednání a v užívacím právu, které někdo slibuje sám o sobě, je méně než v tom, které doprovází vlastnictví. Konečně, pokud by slibující dal užívací právo a stipulant by je ztratil neužíváním a poté by převedl pozemek s výhradou užívacího práva, bude zproštěn odpovědnosti. Totéž se však nestane v případě toho, kdo slíbí pozemek bez výhrady a převede užívací právo a poté, když o užívací právo přijde, převede vlastnictví pozemku bez něj; v prvním případě se totiž zproští odpovědnosti převodem užívacího práva, ale v druhém případě se nezproští žádné části závazku, pokud nepřevede pozemek se všemi právy s ním spojenými na stipulanta.

246. "Já, Chrysogonus, otrok Flavia Candida a jeho zástupce, jsem v přítomnosti svého pána, který tuto listinu rovněž podepsal a opatřil pečeti, písemně prohlásil, že po obdržení tisíce denárů jako půjčky od Julia Zosy, zástupce Julia Quintilliana, který je nepřítomen, se zmíněný Zosa, svobodný pán a zástupce zmíněného Quintilliana, zavázal, že zmíněné peníze budou vyplaceny Quintillianovi nebo jeho dědici, který na ně má nárok, na příští Kalendy v listopadu; a můj pán Candidus slíbil a Julius Zosa se zavázal, že pokud peníze nebudou vyplaceny ve výše uvedený den, budou za dobu, po kterou částka nebude vyplacena, náležet úroky ve výši osmi denárů. Flavius Candidus, můj pán, dal tento slib a podepsal tuto listinu." Vyjádřil jsem svůj názor, že nemůžeme nabýt žádného závazku prostřednictvím svobodné osoby, která nepodléhá naší autoritě nebo nám neslouží v dobré víře jako otrok. Je jasné, že pokud svobodný člověk zaplatí naším jménem peněžní částku, která buď patří jemu, nebo nám, aby nám mohla být vyplacena, nabývá pro nás závazek půjčky; ale to, co svobodný člověk stanoví, že bude vyplaceno jeho patronovi, je neplatné, takže neprospívá osobě, která je nepřítomná a má se stát hlavním věřitelem, a to ani do té míry, že obdrží platbu. Zbývá zjistit, zda po započtení peněz může smluvní strana získat

částku, která byla půjčena; kdykoli totiž půjčujeme peníze a stanovíme, že jde o tytéž peníze, nevznikají dva závazky, nýbrž pouze jeden slovní. Je zřejmé, že pokud byly nejprve spočítány mince a následovala stipulovaná půjčka, nelze říci, že by došlo k odchýlení se od přirozeného závazku. Následuje-li stipulace a jsou-li sjednány úroky, aniž by bylo uvedeno jméno osoby, která má na ně nárok, nemá to stejnou vadu; nelze však mít za to, že ke škodě patrona je třeba tvrdit, že svobodník sjednal úroky ve prospěch toho, kdo má nárok na jistinu; a proto bude mít svobodník z ujednání o úrocích prospěch, ale bude nucen je odevzdat svému patronovi; zpravidla je totiž třeba při stipulaci přihlížet ke slovům, z nichž závazek vzniká. Zřídka se zdá, že úmysl zahrnuje čas nebo podmínku, a nikdy nezahrnuje osobu, pokud to není výslovně uvedeno.

247. Jestliže stanovím, že se dostavíš k soudu, a pokud tak neučiníš, že dáš něco, co je pro slibujícího nemožné poskytnout; druhé ustanovení se vynechá a první zůstane v platnosti a bude to stejné, jako kdybych stanovil pouze, že se dostavíš k soudu.

248. Scaevola, Otázky, kniha V.

Jestliže svěřenec bez zmocnění svého poručníka slíbí Stichovi, že dá záruku, a otrok zemře poté, co byl svěřenec v prodlení, nebude z tohoto důvodu ručitel odpovědný; neboť nelze rozumět, že by došlo k prodlení tam, kde neexistuje právo požadovat. Ručitel však bude odpovědný v rozsahu, v jakém může být žalován za života otroka, nebo později, pokud by se sám dostal do prodlení.

249. Paulus, Otázky, kniha X.

Jsou-li dvě smluvní strany a jedna z nich se zaváže k něčemu, co je platné, a druhá k něčemu, co je neplatné, nemůže být řádně zapláceno tomu, komu slibující není povinen; protože se mu neplatí jménem jiného, nýbrž na základě jeho vlastního závazku, který nemá žádnou platnost ani účinek. Z téhož důvodu, když se někdo zaváže za Sticha nebo Pamfila, a závazek je platný pouze ve vztahu k jednomu z nich, protože druhý patří zavazovateli, a i kdyby mu přestal patřit, nelze právoplatně doručit, protože oba předměty závazku se vztahují k závazku, a nikoli k platbě.

250. Scaevola, Otázky, kniha XII.

Tam, kde někdo stanoví následující: "Zaplatíš deset aurei, pokud přípluje loď a Titius se stane konzulem?", nebudou peníze splatné, pokud nenastanou obě tyto události. Stejně pravidlo platí i pro opačný případ: "Slíbíš, že zaplatíš, když loď nepřipluje a Titius se nestane konzulem?" Je totiž nezbytné, aby nastala ani jedna z těchto věcí. Tomu se podobá i následující písemná dohoda, totiž: "Nepřipluje-li loď a Titius se nestane konzulem". Pokud je však ujednání následujícího znění: "Zaplatíte, pokud loď přípluje, nebo se Titius stane konzulem?", stačí, aby nastala jedna z těchto událostí. Na druhé

straně, je-li vyjádřena takto: "Zaplatíte, pokud loď nedorazí nebo se Titius nestane konzulem?", postačí, když nenastane pouze jedna z těchto skutečností.

251. Paulus, Otázky, kniha XV.

Když se říká, že otec právně ustanovuje za svého syna právě tak, jako ustanovuje sám za sebe, platí to, pokud jde o věci, které může otec nabýt na základě svého práva otcovské moci. V opačném případě bude ustanovení yoidní, pokud se akt týká syna osobně; jako například pokud stanoví, že mu má být dovoleno držet majetek nebo užívat právo cesty. Na druhou stranu syn tím, že stanoví, aby jeho otec požíval právo cesty, jej získává pro něj; ba co víc, získává pro svého otce to, co sám nemůže individuálně získat.

252. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Julianus říká: "Jestliže stanovím, že ani ty, ani Titius, tvůj dědic, neuděláte nic, co by mi zabránilo užívat právo cesty," bude za to odpovědný nejen Titius, pokud udělá něco, co by tomu zabránilo, ale i jeho spoludědicové.

253. Osoba, která stanoví, že pozemek bude převeden na ni nebo na Titius, i když pozemek může být převeden na Titius, může se ho přesto domáhat, aby byla zaručena jeho ochrana proti vystěhování; má totiž zájem, protože může pozemek vymáhat od Titius mandátní žalobou. Pokud však pouze zasáhl Titius za účelem darování, lze říci, že hlavní dlužník je jeho vydáním okamžitě osvobozen.

254. Paulus, Otázky, kniha XV.

Pokud se někdo ujme péče o syna jiného a slíbí tomu, kdo mu ho svěřil do péče, že mu zaplatí určitou peněžní částku, pokud by s ním zacházel jinak než jako se synem, a poté, co ho vyhnal z domu, nebo mu v době své smrti nic nezanechal na základě závěti, ptám se, zda se toto ustanovení stane účinným a zda je nějaký rozdíl v tom, zda je zmíněný mladík synem, pěstounem nebo příbuzným stipulanta. Kromě toho se ptám, pokud by někdo dal svého syna právoplatně k adopci a ustanovení by bylo učiněno, jak je uvedeno výše, a jeho adoptivní otec by ho vydědil nebo emancipoval, zda se ustanovení stane účinným? Odpověděl jsem, že ustanovení je platné v obou případech. Pokud tedy bude učiněno něco v rozporu s dohodou, nabude stipulace účinnosti. V případě, kdy došlo k zákonné adopci, však nejprve zvažme, zda lze podat žalobu, je-li vyděděný nebo emancipovaný jedinec adoptovaným synem, neboť otec je zvyklý činit tyto věci s ohledem na svého syna, a proto s ním nejednal jinak, než by mohl jednat se svým vlastním synem. Proto ten, kdo byl vyděděn, může podat žalobu z důvodu nevděčnosti. Co však máme říci, jestliže si vydědění zasloužil? Je zřejmé, že vyděděný syn nemá na tento opravný prostředek nárok, proto by se měl adoptivní otec zavázat k zaplacení určité částky, pokud ho vydědil, resp. emancipoval. Přesto by v tomto případě, pokud by se ujednání stalo účinným, mohla být položena otázka, zda by vyděděný syn měl mít možnost tvrdit,

že tento akt byl neúčinný; zejména pokud by byl přirozeným dědicem svého otce, a pokud by svůj spor prohrál, zda by mu mohla být žaloba podle ujednání odepřena. Pokud by však nebyla stipulantovi odepřena a syn by svůj případ prohrál, nemělo by mu být odepřeno právo vymáhat dlužné peníze. Pokud jde o toho, kdo ho neadoptoval, nevím, jak je třeba chápat následující ustanovení "kdyby s ním nakládal jinak než jako se synem". Máme v tomto případě požadovat vydědění nebo emancipaci, tedy úkony, které nemůže provést cizí osoba? Jestliže ten, kdo syna adoptoval v souladu se zákonem, nečiní nic v rozporu s podmínkami ustanovení, když využívá svého práva otce, mluví zbytečně, když se odvolává na toho, kdo tak nečiní. Přesto lze říci, že ustanovení nabývá účinnosti.

255. Pokud syn pod otcovskou kontrolou stanoví následující ustanovení: "Budeš ručit za všechny peníze, které půjčím Titiovi?" a poté, co byl emancipován, mu půjčí peníze, jeho ručitel nebude otci nic dlužit, protože hlavní dlužník mu neodpovídá.

256. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Pokud se zavážu takto: "Slibuješ, že násilí nebude použito tebou ani tvým dědicem?" a já proti tobě podám žalobu, protože jsi proti mně použil násilí, jakýkoli takový čin spáchaný dědicem bude stále správně podléhat podmínkám tohoto ujednání; může totiž nabýt účinnosti, i kdyby násilí bylo dědicem použito později, protože se neodkazuje pouze na jediný násilný čin. Stejně jako je totiž zahrnuta osoba dědice, je zahrnut i jakýkoli akt nebo akty násilí, kterých se dopustil, aby proti němu mohl být vydán rozsudek do výše podílu druhé strany. Nebo chceme-li, aby ustanovení znělo takto: "Slibuješ, že se nic nestane tobě ani tvému dědici?", aby se vztahovalo pouze na první spáchaný násilný čin, a pokud k němu dojde, nebude ustanovení podruhé účinné z důvodu jakéhokoli dědicova činu. Pokud je tedy podána žaloba na základě tohoto násilného činu, nelze na základě ustanovení již nic dalšího učinit. To však není pravda.

257. Paulus, Názory, kniha XV.

Titia, která měla syna z předchozího manžela, se provdala za Gaia Seia, který měl dceru; v době sňatku uzavřeli dohodu, že dcera Gaia Seia bude zasnoubena se synem Titie, a v tomto smyslu byla sepsána listina s připojenou pokutou, pokud by některá ze stran kladla sňatku překážky. Gaius Seius později během sňatku zemřel a jeho dcera se odmítla provdat za svého snoubence. Ptám se, zda jsou dědicové Gaia Seia odpovědní podle tohoto ustanovení. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi, jakožto v souladu s dobrými mravy, nelze řízení podle stipulací zahájit, přičemž proti straně, která žalobu podala, lze uplatnit námitku z důvodu zlé víry, neboť se považuje za nečestné, aby manželstvím, která se mají uskutečnit v budoucnu, nebo pokud již byla uzavřena, bylo bráněno uložením sankcí.

258. Stejná autorita uvedla jako svůj názor, že obecně platí, že záležitosti, které jsou vloženy do předběžných ustanovení, jsou chápány také jako opakované v ustanovení, takže smlouva se nestává neplatnou z důvodu opakování tohoto druhu.

259. Stejná autorita se domnívala, že když Septicius stanovil výplatu peněz písemnými listinami, jakož i šestiprocentní úrok, který byl uložen u Sempronia, a tato transakce se uskutečnila mezi přítomnými osobami, mělo by se tomu rozumět tak, že i pokud jde o Lucia Titia, byla ustanovení stipulací již přijata.

260. Stejná autorita byla toho názoru, že pokud bylo uzavřeno několik různých smluv a následně byla učiněna jediná stipulace s odkazem na všechny z nich, i když existoval pouze jeden dotaz a jedna odpověď, přesto to bylo stejné, jako kdyby každá dohoda představovala samostatnou stipulaci.

261. Scaevola, Názory, kniha V.

Jestliže někdo učiní následující slib: "Zaplatím ti deset aureí v den, kdy je budeš požadovat, a úroky z nich každých třicet dní," ptám se, zda budou úroky splatné od data stipulací, nebo od doby, kdy byla požadována jistina. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností budou úroky splatné ode dne stipulací, pokud se jasně neprokáže, že úmysl byl jiný.

262. Dále byla položena otázka, zda mám peníze zaplatit, jakmile byly požadovány. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností začíná být splatný ode dne, kdy byla učiněna stipulace.

263. Seia uzavřela smlouvu s Luciem Titiem, že vzhledem k tomu, že jí nařídil, aby pro něj koupila zahradu, až obdrží celou její cenu i s úroky, převede na něj vlastnictví zahrady. Hned poté mezi nimi bylo dohodnuto, že jí celou částku zaplatí do prvních dubnových kalend a zahradu obdrží. Protože Lucius Titius nezaplatil Seie celou kupní cenu s úroky před prvními dubnovými Kalendami, ale byl připraven zaplatit zbytek i s úroky v přiměřené lhůtě, a pokud to Seia odmítla přijmout, nebylo jeho vinou, že zbytek nebyl zaplacen, vyvstává otázka, je-li Lucius Titius stále připraven zaplatit Seie celou částku, zda může podat žalobu podle tohoto ujednání. Odpověď zněla, že může, pokud peníze nabídne nedlouho poté a pokud žena neutrpí kvůli prodlení žádnou škodu; to vše by mělo být postoupeno k rozhodnutí soudu.

264. Titius v písemné listině uvedl, že mu Seia darovala a předala otroka pod podmínkou, že se nedostane do rukou jeho bratra, syna, manželky ani švagra. Seia si to vymínil, Titius s tím souhlasil a po uplynutí dvou let zemřel a zanechal dva dědice, Seiu a svého bratra, kterým bylo výslovně stanoveno, že otrok nesmí patřit. Vyvstala otázka, zda Seia může podat žalobu na základě tohoto ustanovení proti tomuto bratrovi, který byl jejím spoludědicem. Odpověď zněla, že tak může učinit v rozsahu svého podílu.

265. Dcera, která zahájila řízení proti závěti jako neúčinné a poté se dohodla s dědici na základě ustanovení, do něhož byla vložena doložka týkající se podvodu, podala u prefekta žalobu, v níž napadla závěť jako zfalšovanou, ale nebyla schopna to

prokázat. Ptám se, zda by mohla být žalována na základě doložky stanovící podvod. Odpověděl jsem, že cokoli bylo učiněno později, nemělo s doložkou nic společného.

266. Paulus, Názory, kniha V.

Má-li majetek, ohledně něhož je stipulováno, různá jména stejného významu, není platnost závazku dotčena, užívá-li jedna strana jedno jméno a druhá druhé.

267. Jestliže si někdo sjedná právo cesty, aby se mohl dostat ke svému pozemku, a poté, ještě před zřízením služebnosti, pozemek nebo jeho část zcizí, bude toto ujednání zrušeno.

268. Venuleius, Stipulations, kniha I.

Úkon stipulanta a slibujícího by měl být kontinuální, avšak takovým způsobem, aby mohl být povolen jakýkoli krátký interval a stipulant mohl dostat odpověď s velmi malým zpožděním. Pokud by však po položení dotazu mělo být učiněno něco jiného, bude stipulant neplatný; i když slibující odpověděl téhož dne.

269. Jestliže stipuluji otroka a mám na mysli jednoho otroka a ty máš jiného, bude transakce neplatná; neboť stipulaci zdokonaluje souhlas obou stran.

270. Když stipuluji takto: "Slibuješ, že zaplatíš v Efezu?", je tím naznačena určitá doba. Vyvstává otázka, jaký čas se má rozumět? Lepší názor je předložit celou záležitost soudu, tj. rozhodci, který odhadne, kolik času by pilná hlava domácnosti potřebovala, aby mohla splnit to, co slíbila; aby tam, kde se někdo dohodl, že zaplatí v Efezu, nebyl nucen cestovat velkou rychlostí ve dne v noci a pokračovat v cestě bez ohledu na každé počasí; ani by neměl cestovat tak pomalu, aby to vypadalo, že je to hodné odsouzení; ale mělo by se přihlížet k ročnímu období, jakož i k věku, pohlaví a zdravotnímu stavu slibujícího, aby mohl jednat tak, aby dorazil rychle, to znamená v době, kterou by většina mužů jeho postavení běžně spotřebovala na cestu. Po uplynutí této doby, i kdyby zůstal v Římě, by nemohl peníze zaplatit v Efezu; přesto by mohl být řádně žalován, ať už proto, že to byla jeho vlastní vina, že nezaplatil v Efezu, nebo z toho důvodu, že tam mohl zaplatit jinou osobou, nebo dokonce mohl zaplatit kdekoli. Neboť cokoli, co je splatné v určitou dobu, může být zapláceno před touto dobou, ačkoli to nemůže být požadováno. Kdyby však po použití pošty nebo po neobyčejně příznivé plavbě po moři dorazil do Efezu dříve, než by to za normálních okolností mohl udělat kdokoli jiný, stane se okamžitě povinným, protože když je něco určeno časem nebo provedením nějakého úkonu, není už důvod k domněnkám.

271. Opět platí, že když někdo slíbí postavit dům, není třeba všude hledat dělníky a spěchat s obstaráním co největšího počtu; na druhé straně by se slibující neměl spokojit jen s jedním nebo dvěma, ale měl by jich získat přiměřený počet podle chování

pilného stavitele, přičemž je třeba vzít v úvahu i čas a místo. Stejně tak, pokud se s prací nezačne, bude se hodnotit jen to, co mohlo být v mezidobí dokončeno, a pokud po uplynutí doby, která by byla potřebná k dokončení domu, bude dům dodatečně postaven, bude zhotovitel zproštěn odpovědnosti, stejně jako bude zproštěn odpovědnosti ten, kdo slíbí, že se vzdá, pokud tak učiní kdykoli později.

272. Je třeba zvážit, zda se někdo, kdo slíbil zaplatit sto aurei, stává odpovědným okamžitě, nebo zda závazek zůstává odložen, dokud si nebude moci peníze vyzvednout. Ale co když nemá doma žádné peníze a nemůže najít svého věřitele? Tyto záležitosti se však liší od přirozených překážek a týkají se schopnosti platit. Tato schopnost je však představována snadností nebo obtížností osoby a netýká se toho, co je slíbeno; jinak, kdyby se někdo zavázal dodat Sticha, zjišťujeme, kde Stichus je; nebo jestli je velký rozdíl, když se má dodávka uskutečnit v Efezu, nebo když osoba, která je v Římě, slibuje dodat něco, co je v Efezu; to se totiž také týká schopnosti dát, protože je něco společného v zaplacení peněz a dodání otroka, a to, že slibující nemůže okamžitě udělat ani jedno, ani druhé. A obecně řečeno, příčina obtíží se vztahuje k nepříjemnostem slibujícího, a nikoli k zásahu ze strany stipulanta; aby se nemohlo tvrdit, že ten, kdo slíbil dát otroka patřícího jinému, tak nemůže učinit, protože jeho pán ho nechce prodat.

273. Jestliže stipuluji s někým, kdo nemůže vykonat to, co je možné vykonat pro jiného, Sabinus říká, že závazek vzniká právně.

274. Když někdo stipuluje pod následující podmínkou: "Pokud by Titius prodal posvátné nebo náboženské místo, trh nebo chrám" nebo cokoli podobného, co bylo trvale odděleno k veřejnému užívání, a tato podmínka nemůže být za žádných okolností právně splněna, nebo pokud slibující nemůže vykonat to, co je dohodnuto, nebude mít tato dohoda žádnou platnost a účinek, stejně jako kdyby do ní byla vložena podmínka, která je z podstaty nemožná. Nezáleží ani na tom, zda se právo může změnit a zda to, co je nyní nemožné, se může stát možným v budoucnu, neboť ujednání je třeba vykládat nikoli podle práva budoucího, ale podle práva současného.

275. Když stanovíme, že se má něco udělat, Labeo říká, že je obvyklé a spíše vhodné, aby se přidala trestní doložka, a to takto: "Když se něco udělá, tak se to udělá: "Nebude-li to učiněno tímto způsobem." Když však stanovíme, že něco nebude učiněno, stanovíme to takto: "Bude-li učiněno něco, co je v rozporu s tímto". A když stanovíme společně, že některé věci mají být učiněny, a jiné ne, je třeba vložit následující ustanovení, totiž: "Jestliže toto neučiníte nebo jestliže učiníte něco, co je v rozporu s tímto".

276. Kromě toho je třeba mít na paměti, že to, co stanovíme, že bude dáno, nemůže nabýt jen jeden z našich dědiců, ale musí to nabýt všichni. Když však stanovíme, že něco má být učiněno, může být právně zahrnut pouze jeden z nich.

277. Týž, Stipulations, kniha IV.

Když někdo stanoví, že mu má být něco dáno v určité tržní dny, Sabinus říká, že to může požadovat po prvním dni. Proculus a další autority konkurenční školy se však domnívají, že to lze požadovat, dokud zbývá nejmenší část určeného tržního dne. Souhlasím s Prokulem.

278. Když stanovím absolutní podmínku takto: "Slibuješ, že dáš to, nebo ono?", můžeš měnit názor ohledně toho, co máš dát, jak často chceš; je totiž rozdíl mezi úmyslem, který je vyjádřen, a úmyslem, který je implicitní.

279. Týž, Stipulations, kniha VI.

Když se pokoušíme získat něco na základě dvojího ustanovení, měli by být všichni dědicové prodávajícího žalováni o celou částku a všichni by se měli bránit; a pokud tak jeden z nich neučiní, nebude pro ostatní žádnou výhodou, když se budou bránit, protože prodej musí být hájen v celém rozsahu, protože jeho povaha je nedělitelná. Pokud však jeden z nich neplní své povinnosti, má se za to, že tak činí všichni; proto budou všichni odpovědní a každý z nich bude povinen zaplatit v poměru ke svému podílu na majetku.

280. Paulus, O Neratiovi, kniha III.

Poté, co bylo navrženo několik věcí, bylo dohodnuto následující ustanovení: "Slibujete, že vše výše uvedené bude dáno?". Lepší názor je, že je tolik ustanovení, kolik je věcí.

281. Pokud jde o následující stipulaci: "Slibujete, že tyto peníze zaplatíte v určený den za jeden, dva a tři roky?", existovala mezi starými lidmi různost názorů. Paulus: Domnívám se, že v tomto případě jde o tři stipulanty pro tři různé peněžní částky.

282. Ačkoli je stanoveno, že závazek zaniká, jsou-li podmínky takové, že nemůže začít, neplatí to ve všech případech. Například společník nemůže sjednat právo cesty jakéhokoli druhu ve prospěch pozemku ve společném vlastnictví; a přesto, pokud by ten, kdo sjednal, zanechal dva dědice, sjednání nezanikne. Opět platí, že služebnost nemůže získat několik vlastníků, ale to, co získá, může být zachováno ve prospěch spoluvlastnictví. K tomu dochází v případě, že se část služebné nemovitosti nebo té, které přísluší služebnost, stane vlastnictvím jiného vlastníka.

283. Gaius, O ústních závazcích.

Jestliže otrok nebo syn pod otcovskou kontrolou stanoví následující: "Slibuješ, že mi dáš ten či onen předmět, podle toho, co si budu přát?", nemůže o výběru jednoho z předmětů rozhodnout ani otec, ani pán, ale pouze syn nebo otrok.

284. Je-li do stipulátu zahrnuta cizí osoba osobně, například takto: "Kterýkoli z nich si Titius vybere," nemá stipulant právo požadovat žádný z článků, pokud si jej Titius nevybral.

285. Ačkoli svěřenec může právně stipulovat od chvíle, kdy je schopen mluvit sám za sebe, přesto, je-li pod kontrolou svého otce, nebude odpovědný, ledaže s jeho autoritou; ale dítě, které dospělo do puberty a je pod otcovskou kontrolou, je obvykle odpovědné stejně, jako by bylo hlavou domácnosti. To, co jsme poznamenali v souvislosti s nezletilým, lze říci, že platí i pro syna pod otcovskou kontrolou, který ještě nedosáhl věku puberty.

286. Jestliže stanovím následující otázku: "Slibuješ, že zaplatíš mně, nebo Titiovi?" a ty odpovíš, že zaplatíš mně; podle názoru všech autorit jsi na dotaz odpověděl správně, a to z toho důvodu, že je stanoveno, že právo na závazek jsem nabyl pouze já, ale platit má pouze Titius.

287. Kdyby se mezi osobami, které jsou v Římě, uzavřela následující stipulace, totiž: "Slibuješ, že zaplatíš dnes v Kartágu?", některé autority se domnívají, že taková stipulace nezahrnuje vždy to, co je nemožné; může se totiž stát, že jak slibující, tak slibující mohli před nějakou dobou oznámit svému zástupci, že se stipulace uskuteční v určitý den, a slibující mohl nařídít svému správci, aby platbu provedl, a slibující jeho, aby ji přijal; protože kdyby byla uzavřena tímto způsobem, byla by stipulace platná.

288. Když stipuluji pro sebe nebo pro Titiuse, říká se, že nemohu stipulovat jednu věc pro sebe a druhou pro něj, jako například deset aurei pro sebe nebo otroka pro Titiuse. Jestliže však to, co bylo výslovně určeno pro Titiuse, je dáno jemu, ačkoli slibující nebude ze zákona propuštěn, přesto se může dovolávat výjimky formou obrany.

289. Mohou však být stanovena různá data, například: "Slibuješ, že mi zaplatíš o lednových kalendách, nebo Titiovi o únorových kalendách?" A opět může být dohodnuto bližší datum s odkazem na Titiuse, například takto: "Stanovíš, že mi zaplatíš o únorových kalendách a Titiovi o lednových kalendách?". V tomto případě chápeme ujednání takto: "Pokud nezaplatíš Titiovi o lednových kalendách, slibuješ, že mi zaplatíš o únorových kalendách?".

290. Navíc mohu stipulovat za sebe absolutně, nebo za Titiuse pod podmínkou. Na druhou stranu, pokud se zavážu pro sebe pod podmínkou a pro Titiuse absolutně, bude celá dohoda neplatná, ledaže by se nesplnila podmínka týkající se mě osobně: to znamená, že dodatečný závazek nebude platný, pokud nenabude účinnosti ten, který se týká pouze mě osobně. To však lze takto určit pouze tehdy, bude-li zřejmé, že Titius byl přidán bezpodmínečně; jinak, kdybych stanovil následující: "Připluje-li loď z Afriky, slibuješ, že zaplatíš mně, nebo Titiovi?" - "Ano," odpověděl jsem. Titius se považuje za přidaného pod stejnou podmínkou.

291. Z toho vyplývá, že pokud je jedna podmínka uložena s odkazem na mě a druhá s odkazem na Titiusse a ta, která má odkaz na mě, by nebyla splněna, celá doložka nebude mít žádnou platnost ani účinek; pokud však bude splněna jak moje podmínka, tak podmínka Titiusse, platba může být provedena Titiusovi, přesto, pokud by podmínka selhala s odkazem na něj, bude se mít za to, že nebyla přidána.

292. Z toho všeho je zřejmé, že ačkoli další osoba nemůže být řádně přidána, podmínka není o nic méně platná, pokud jde o nás.

Hlava 2. Ohledně ručení dvou nebo více slibujících.

293. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Osoba, která stipuluje, se nazývá smluvní stranou stipulanta; ten, kdo slibuje, se považuje za smluvní stranu slibu.

294. Javolenus, O Plautiovi, kniha III.

Pokud dvě osoby slíbily nebo stipulovaly stejnou peněžní částku, každá z nich se zavazuje a je zavázána za celou částku ze zákona. Proto poté, co učinili požadavek, je celý závazek splněn propuštěním jednoho z nich.

295. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Novace nenabývá účinnosti, pokud jsou dva slibující. Neboť i když jeden z nich může odpovědět jako první a druhý se zavázat až po určité přestávce, výsledkem bude, že musíme tvrdit, že první závazek nadále trvá a druhý je akcesorický. Není velký rozdíl v tom, zda strany odpověděly společně, nebo odděleně, když je jejich úmyslem, aby existovali dva spoludlužníci a aby nedošlo k novaci.

296. Jsou-li dva spoludlužníci, lze požadovat celou částku po jednom z nich. Neboť z povahy závazku sjednaného dvěma spoludlužníky vyplývá, že každý z nich je zavázán k celé částce a že ji lze požadovat od kteréhokoli z nich; není pochyb o tom, že od každého z nich lze požadovat polovinu, stejně jako to lze učinit od hlavního dlužníka a ručitele. Protože totiž

existuje pouze jeden závazek, je splatná pouze jedna peněžní částka, a pokud ji zaplatí jeden z nich, budou oba zproštěni odpovědnosti; nebo pokud ji zaplatí druhý, dojde rovněž ke zproštění odpovědnosti.

297. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Dva spoludlužníci jsou právně odpovědní bez ohledu na to, zda jsou dotázáni: "Slibujete oba?" a odpoví "Já" nebo "My", nebo zda jsou dotázáni: "Slibujete jako jednotlivci?" a odpoví "My".

298. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Není snad nikoho, kdo by nevěděl, že lze slíbit služby jiných osob a že v závazku tohoto druhu lze poskytnout ručení, a že tedy nic nebrání tomu, aby za takových okolností byla uzavřena smlouva dvou stipulantů nebo dvou slibujících; jako například tam, kde se dva společní stipulanti dohodnou, že stejnou práci bude vykonávat tentýž řemeslník, a na druhé straně tam, kde dva řemeslníci, zběhlí ve stejném oboru, slíbí, že budou vykonávat stejnou práci, a stanou se společnými slibujícími.

299. Týž, Digest, kniha LII.

Očekávám-li, že budu mít dva spolupodnikatele, a vyslechnu oba, ale odpoví jen jeden z nich, myslím, že lepší názor je, že ten, kdo odpoví, je povinen; neboť výsledek se nepokládá oběma pod podmínkou, že nevznikne žádný závazek, jestliže odpoví jen jeden.

300. Jsou-li dva spoludlužníci, nepochybuji o tom, že stipulátor může přijmout ručení od obou, nebo jen od jednoho z nich.

301. Tam, kde někdo, kdo je vyslýchán dvěma spolupachateli, odpoví jednomu z nich, že slibuje, bude ručit jen jemu.

302. Dva spoludlužníci mohou být nepochybně zavázáni tak, že se bude přihlížet k době, v níž každý z nich odpoví. Přiměřený časový odstup, stejně jako běžný úkon (pokud není v rozporu se závazkem), nebrání tomu, aby se dva spolupodílníci stali odpovědnými. Rovněž ručitel, který poté, co byl dotázán, odpoví mezi dvěma odpověďmi spolupodílníků, se nepovažuje za ručitele, který zasáhl do jejich odpovědnosti, protože neuplynula dlouhá doba a nebyl učiněn žádný úkon, který by byl v rozporu s podmínkami závazku.

303. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Jeden ze dvou spoludlužníků může být zavázán od určitého dne nebo podmíněně, neboť ani den, ani podmínka nebudou představovat překážku, která by bránila tomu, kdo je absolutně zavázán, aby byl žalován.

304. Ulpianus, Názory, kniha I.

Úmysl smluvních stran je třeba určit z následujících slov: "Co jsme vám slíbili poskytnout, jako stipulant." Pokud se totiž oba stali spoludlužníky a jeden z nich je nepřítomen, nebude zavázán, ale ten, který je přítomen, bude ručit za celou částku; nebo pokud nejsou spoludlužníky, bude ručit pouze za svůj podíl.

305. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Jestliže uložím tentýž předmět současně u dvou osob, spoléhaje na dobrou víru obou z nich, za celou jeho hodnotu: nebo půjčím-li stejný předmět stejným způsobem dvěma osobám, stávají se spoludlužníky; a to z toho důvodu, že odpovědnost vzniká nejen na základě ustanovení, ale i v jiných smlouvách, například při koupi, prodeji, nájmu, pronájmu, vkladu, půjčce nebo závěti; stejně jako kdyby například zůstavitel poté, co ustanovil několik dědiců, řekl: "Ať Titius a Maevius zaplatí Semproniovi deset aurei. "

306. Jestliže někdo při ukládání majetku dvěma osobám stanoví, že za nedbalost odpovídá pouze jedna z nich, je zcela zřejmé, že se nejedná o spoludědice, neboť jim byly uloženy různé povinnosti. Stejný názor by však neměl být přijat v případě, kdy oba slíbili, že budou odpovědni za nedbalost, jestliže později na základě dohody byl jeden z nich zproštěn odpovědnosti za nedbalost; pozdější dohoda uzavřená s jedním z nich totiž nemůže změnit právní postavení a přirozenou povinnost, která z nich na počátku činila oba spolupodílníky. Jsou-li tedy společníky a byli-li oba vinni z nedbalosti, dohoda uzavřená s jedním z nich prospěje i druhému.

307. Když si se dvěma spoludlužníky ujednám, že mi budou peníze vyplaceny na různých místech v Capui, je třeba vzít v úvahu čas, který má vztah ke každému z nich. Neboť ačkoli na sebe vzali závazek, který je ve skutečnosti jediným závazkem, přesto jej lze měnit, pokud jde o každého ze slibujících.

308. Týž, Otázky, kniha XXXVII.

Nejsou-li dva spoludlužníci společníky, nebude skutečnost, že stipulant dluží peněžní částku jednomu z nich, pro druhého žádnou výhodou.

309. Týž, Názory, kniha XI.

Je stanoveno, že přijetí spoludlužníků, kteří se stali ručiteli jeden za druhého, není protiprávní. Proto chce-li stipulant rozdělit svou žalobu (neboť není nucen ji rozdělit), může žalovat tutéž osobu jako hlavního dlužníka i jako ručitele za druhého, aby získal různé části dlužné částky; stejně jako kdyby postupoval samostatnými žalobami proti dvěma hlavním spoludlužníkům.

310. Bylo-li v písemné smlouvě uvedeno, že se So-a-So a So-a-So zavázali ke sto aureím, a nebylo dodáno, že se zavázali společně, bylo rozhodnuto, že se každý z nich zavázal pouze ke svému podílu.

311. Naproti tomu tam, kde je stanoveno takto: "Julius Carpus se zavazuje zaplatit tolik aurei a my, Antonín Achilles a Kornelius Dios, se zavazujeme je zaplatit," bude každý ze slibujících dlužit svůj příslušný podíl; nebylo totiž dodáno, že každý z nich se zavázal k plnému ručení, takže jsou všichni odpovědní společně.

312. Venuleius, Stipulations, kniha II.

Jestliže ze dvou osob, které se mají zavázat slibem, jedna odpoví dnes a druhá následujícího dne, nebudou společně odpovědné, a ten, kdo odpověděl následujícího dne, se dokonce vůbec nepovažuje za odpovědného - jako stipulant nebo slibující, který se odvrátil od uzavření jiné transakce -, i když svou odpověď učinil až po uzavření zmíněné transakce.

313. Jestliže s Titiem a svěřencem bez oprávnění jeho poručníka nebo s otrokem stipuluji deset aurei a přijal jsem je jako dva společně odpovědné slibující, Julianus říká, že zavázán bude pouze Titius; ačkoli pokud by sliboval otrok, musí být při žalobě o jeho peculium dodrženo stejné pravidlo, jako kdyby byl svobodný.

314. Týž, Stipulations, kniha III.

Pokud by se slibující stal dědicem osoby, která s ním ručí společně, je třeba říci, že je vázán dvěma závazky; neboť tam, kde je mezi závazky nějaký rozdíl, jako v případě ručitele a hlavního dlužníka, je stanoveno, že jeden závazek je zrušen druhým. Jsou-li však závazky stejné povahy, nelze určit, proč by měl být jeden z nich zlikvidován spíše než druhý. Pokud se tedy jeden ze spoludlužníků stane dědicem druhého, bude oprávněn ze dvou různých závazků.

315. Paulus, Manuály, kniha II,

A dokonce i v pretoriánských ustanoveních mohou být dva spolustolovníci.

316. Gaius, O ústních závazcích.

Jestliže Titius a já něco stipulujeme a rozumí se, že se to týká konkrétně jednoho z nás, nemůžeme vystupovat jako spolustitulanti pro celou částku; jako například když stipulujeme pro lichvu nebo že nám má být dán majetek jako věno, a to uvedl Julianus. Říká také, že pokud Titius a Seius stanou deset aurei, nebo Stichus, který patří Titiovi, neměli by být považováni za dva spolu-stipulátory, protože Titiovi bude náležet pouze deset aurei a Stichovi, nebo Seiovi deset aurei. Výsledkem tohoto názoru je, že ať už zaplatí kterémukoli ze stipulátorů deset aurei, nebo odevzdá Sticha Seiovi, zůstane stále odpovědný druhému; je však třeba mít za to, že pokud zaplatí deset aurei kterémukoli z nich, bude zproštěn odpovědnosti, pokud jde o druhého.

317. Týž, O ústních závazcích, kniha III.

Pokud pouze jeden ze dvou solidárních dlužníků současně zahájí soudní řízení, slibující se nezprostiti povinnosti tím, že nabídne peníze druhému.

318. Paulus, O Plautiovi, kniha VIII.

Pokud jsou někteří dědicové výslovně obviněni z odkazu nebo jsou obviněni všichni kromě jednoho, říkají Atilicinus, Sabinus a Cassius, že všichni odpovídají za odkaz v poměru svých podílů na pozůstalosti, protože je pozůstalost zavazuje. Stejně pravidlo platí, jsou-li uvedeni všichni dědicové.

319. Pomponius, O Plautiovi, kniha V.

Jsou-li dva spoludědicové povinni vydat téhož otroka, úkon jednoho z nich poškozují druhého.

320. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXVII.

Dlužili-li dva spoludlužníci stejnou peněžní částku a jeden z nich se zprostiti svého závazku tím, že ztratil svá občanská práva, druhý nebude propuštěn. Je totiž velký rozdíl, zda jsou zaplacené samotné peníze, nebo zda je propuštěna osoba; protože když je jeden z nich propuštěn a závazek nadále trvá, druhý zůstane odpovědný; proto byl-li jeden z nich vyloučen z vody a ohně, ručí poté druhý.

Tit. 3. O ustanoveních otroků.

321. Julianus, Digesty, kniha LII.

Když otrok stipuluje, je úplně jedno, zda tak činí za sebe, nebo za svého pána; nebo dokonce zda souhlasí s platbou, aniž by uvedl některou ze zúčastněných stran.¹

322. Kdyby tvůj otrok, který mi slouží v dobré víře, měl peculium, které ti patří, a já bych z něj poskytl půjčku Titiovi, peníze by stále zůstaly tvé; a kdyby otrok stanovil, že tytéž peníze budou vyplaceny mně, neučiní platný úkon. Proto můžeš peníze získat zpět žalobou.

323. Jestliže otrok, který je ve společném vlastnictví tebe a mne, půjčí peníze ze svého peculium, které patří jen tobě, získá závazek pro tebe; a jestliže si vymíní, že tytéž peníze budou vyplaceny mně, nezbaví dlužníka, pokud jde o tebe, ale oba budeme oprávněni k žalobám; já z důvodu vymínění a ty, protože tvé peníze byly půjčeny; dlužník mi však nemůže zakázat, ledaže by se jednalo o výjimku z důvodu podvodu.

324. Co můj otrok stipuluje, aby bylo vyplaceno mému otrokovi, se považuje za totéž, jako kdyby stipuloval v můj prospěch. Stejně tak to, co stanoví pro svého otroka, je totéž, jako kdyby to stanovil ve tvůj prospěch; takže první ustanovení zakládá závazek, ale druhé nemá žádnou platnost ani účinek.

325. Otrok ve společném vlastnictví vydržuje část dvou otroků; proto, jestliže můj vlastní otrok stipuluje ve prospěch jiného otroka ve společném vlastnictví mém a tvém, bude v ústní smlouvě tohoto druhu platit stejné pravidlo, jako kdyby byly učiněny dvě stipulace, jedna pro mého otroka jednotlivě a druhá pro tvého stejným způsobem. A neměli bychom si myslet, že se nabývá pouze polovina v můj prospěch a že druhá polovina se nenabývá vůbec, protože postavení otroka ve společném vlastnictví je takové, že pokud jeden spoluvlastník může nabývat zprostředkovaně a druhý ne, je to stejné, jako kdyby měl nabývací právo pouze ten první.

326. Pokud se otrok, který je předmětem užívacího práva, ustanoví za uživatele nebo vlastníka; například pokud se ustanoví pouze za zájem uživatele, bude ustanovení neplatné, protože by mohl nabýt právo jednání pro obě strany prostřednictvím majetku uživatele. Pokud však sjedná něco jiného, může vlastník podat žalobu, a pokud slibující zaplatí uživateli, bude zproštěn odpovědnosti.

327. Když otrok, který je ve společném vlastnictví Titia a Maevia, stanoví následující podmínku: "Slibuješ, že budeš platit Titiovi deset aurei na kalendy, a pokud mu nezaplatíš deset aurei na kalendy, slibuješ, že zaplatíš dvacet Maeviovi?", zdá se,

že jde o dvě podmínky. Pokud by deset aurei na kalendách nebylo zapláceno, může kterýkoli ze spoluvlastníků podat žalobu na základě tohoto ustanovení; ale kvůli druhému závazku, který slíbil Maevius, bude Titius vyloučen námitkou z důvodu podvodu.

328. Ulpianus, O Sabinovi, kniha IV.

Otrok, který je ve společném vlastnictví dvou osob, nemůže stipulovat sám za sebe, ačkoli je dobře známo, že tak může učinit za svého pána, neboť nenabývá přímo pro svého pána, ale nabývá závazek skrze sebe v jeho prospěch.

329. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Pokud se stipuluje otrok, který patří římskému lidu, obci nebo kolonii, myslím, že stipulace bude platná.

330. Týž, O Sabinovi, kniha XXI.

Jestliže otrok, který je ve společném vlastnictví, stipuluje za sebe a za jednoho ze svých pánů, je to totéž, jako kdyby stipuloval za všechny své pány a za jednoho z nich; jako když například stipuluje za Titia a Maevia a za Maevia, lze mít za to, že tři čtvrtiny náleží Titiu a jedna čtvrtina Maeviovi.

331. Týž, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Otrok ve společném vlastnictví je majetkem všech svých pánů a nepatří takřikajíc celý žádnému z nich, ale patří každému v poměru k jeho nedělitelnému podílu; takže své podíly drží spíše na základě vzájemné dohody než tělesně. Proto, pokud se o něco zaváže nebo něco jinak nabude, nabývá pro všechny své vlastníky v poměru jejich podílu na něm. Je mu však dovoleno, aby stipuloval výslovně pro některého ze svých pánů, nebo aby přijal věc dodanou za účelem jejího nabytí pro něj samotného. Pokud však neurčí konkrétně pro jednoho pána, ale na příkaz jednoho z nich, je naší praxí zastávat názor, že nabývá majetek pouze pro toho, na jehož příkaz toto určení učinil.

332. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ofilius velmi správně říká, že při přijímání na základě doručení, při ukládání do úschovy a při půjčování k užívání se nabývá pouze ve prospěch toho, kdo to nařizuje. Tento názor zastávají také Cassius a Sabinus.

333. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Pokud se tedy stane, že otrok má čtyři pány a stipuluje na příkaz dvou z nich, nabývá pouze ve prospěch těch, kteří dali příkaz; a lepší názor je, že nenabývá pro ně rovným dílem, ale v poměru k jejich vlastnictví. Stejného názoru jsem i já, pokud se uvádí, že pro ně stipuloval jmenovitě. Kdyby totiž nestanovil pořadí všech nebo pro každého z nich jmenovitě, neměli bychom pochybnosti o tom, že nabývá pro všechny v poměru k jejich vlastnictví, a nikoli rovným dílem.

334. Jestliže otrok ve společném vlastnictví stipuluje s jedním ze dvou společníků výslovně ve prospěch druhého, bude platba náležet pouze jemu. Pokud však stipuluje absolutně, aniž by cokoli dodal, otrok nabude podíly pro ostatní společníky, s výjimkou toho, jehož vlastníkem je slibující. Pokud stipuluje na příkaz jednoho ze společníků, bude platit stejné pravidlo, jako kdyby výslovně stanovil, že platba má být provedena ve prospěch uvedeného společníka. Někdy, i když nemusí stipulovat výslovně ve prospěch některého z pánů nebo na jeho příkaz, přesto se podle Juliána má za to, že nabude jen pro něj; stejně tak, když stipuluje něco, co nemohou nabýt oba, jako například služebnost váznuocí na korneliánském statku, který patří Semproniovi, jednomu z jeho dvou pánů, nabude ji také jen pro něj.

335. Gaius, O případech.

Totéž bude platit, pokud se jeden z jeho pánů ožení a tento otrok mu slíbí věno.

336. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Stejně tak, jestliže otrok dvou pánů, Ticia a Maevia, se domluví s otrokem Ticia, získá ho jen ten, kterému nepatří. Jestliže však stipuluje za Sticha takto: "Slibuješ, že ho vydáš Maeviovi a Titiovi?", nabývá ho zcela pro Maevia, neboť co nemůže nabýt pro jednoho z pánů, náleží zcela druhému, který je na závazku zainteresován.

337. Jestliže má otrok dva pány a zaváže se pro "jednoho nebo druhého" z nich; vzniká otázka, zda je toto zavázání platné. Cassius říká, že je neplatné, a Julianus přejímá jeho názor, což je naše praxe.

338. Julianus, Digesty, kniha LII.

Pokud je však stipulováno takto: "Pronv iseš zaplatit Titiovi deset aurei, nebo převést pozemek na Maevia?" z důvodu, že není jisté, pro kterého z nich nabývá právo žaloby, považuje se stipulování za neplatné.

339. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Pokud v tomto případě stipuluje "za sebe" nebo za "jednoho či druhého ze svých pánů", je třeba přijmout Juliánovo tvrzení, že stipulovaná smlouva je neplatná. Je však neplatný pouze dodatek, nebo je neplatné celé ustanovení? Domnívám se, že

neplatný je pouze dodatek, neboť když pronese slova "za mě", získává na základě ustanovení právo na žalobu za všechny své pány; může však být platba provedena ve prospěch jiných, například cizího člověka? Domnívám se, že platba jim může být provedena, stejně jako když stipuluji za sebe nebo za Titiuse. Když je tedy stipulováno za "jednoho nebo druhého z jeho pánů", proč to neplatí nebo proč nebude platba platná? Důvodem je to, že nemůžeme zjistit, na koho se stipulant vztahuje a kdo má nárok na platbu.

340. Paulus, Otázky, kniha X.

Když jsou totiž obě strany schopny převzít závazek, nemůžeme zjistit, která z nich byla přidána, protože není nikdo, kdo by mohl podat žalobu.

341. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Tam, kde se otrok zavazuje za svého pána nebo za cizí osobu, existují obě části smlouvy, jak ustanovení ve prospěch pána, tak platba s ohledem na cizí osobu; v tomto případě však rovnost ruší jak ustanovení, tak platbu.

342. Julianus, On Urseius Ferox, kniha III.

Můj otrok, který byl v rukou zloděje, si vymínil, že mu bude vydán. Sabinus popírá, že mu náleží, protože když stipulaci učinil, nesloužil mu jako otrok. Já však na základě této dohody nemohu podat žalobu, protože v době, kdy ji otrok uzavřel, mi nesloužil. Pokud však stipulaci učinil, aniž by zloděje osobně zmínil, právo na žalobu nabudu já, ale mandátní ani jiná žaloba by neměla být zloději proti mně přiznána.

343. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Pokud můj otrok stanoví, že majetek má být vydán mně, jemu nebo spoluotrokovi, nebo neoznačí žádnou konkrétní osobu, nabude v můj prospěch.

344. Paulus, Pravidla, kniha IV.

Otrok náležející do pozůstalosti, který výslovně stanoví, že platba bude vyplacena budoucímu dědici, nezakládá žádný závazek, protože v době, kdy bylo ustanovení uzavřeno, nebyl dědic jeho vlastníkem.

345. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud otrok, který je ve společném vlastnictví nás dvou, stanoví právo cesty jakéhokoli druhu, aniž by uvedl naše jména, a přilehlý pozemek mám pouze já, získá právo cesty výhradně pro mě. Pokud i vy máte pozemek, služebnost bude rovněž nabytá pro mě jako celek.

346. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Je-li otrok ve společném vlastnictví Maevia a peculium castrense a syn pod otcovskou kontrolou, jemuž peculium náleží, zemře během služby v armádě, a než jmenovaný dědic vstoupí do majetku, zmíněný otrok stipuluje, celá stipulace bude ve prospěch partnera, který je mezitím jediným vlastníkem otroka; protože majetek, který ještě neexistuje, není způsobilý k rozdělení. Kdyby se totiž někdo odvážil tvrdit, že syn pod otcovskou kontrolou má dědice, pozůstalost by se v důsledku toho nepovažovala za již existující, neboť dobrodíní říšské ústavy dovoluje synovi pod otcovskou kontrolou nakládat se svým peculium závětí. Toto privilegium zůstává v platnosti, než je závěť potvrzena přijetím pozůstalosti.

347. Pokud by otrok Titia a Maevia stanovil, že podíl Maevia připadne jemu, bude toto ustanovení neplatné; pokud však stanovil, že má připadnout Titiu, nabude jej Titius. Pokud je ujednání formulováno jednoduše, například: "Slibuješ, že podíl, který patří Maeviovi, dáš mně?", aniž by byla přidána slova "mně", je pravděpodobné, že vzhledem k tomu, že ujednání nebylo nijak vadné, bude z něj mít prospěch ten, kdo je z něj oprávněn mít prospěch.

348. Otrok, jehož pána zajal nepřítel, si vymínil, že něco dostane jeho pán. Ačkoli to, co si prostě vymínil nebo dostal od jiného, by patřilo dědici zajatce, pravidlo je jiné s ohledem na syna osobně, protože ten nebyl pod otcovskou kontrolou v době, kdy stipulaci učinil, a nebyl jako otrok později zahrnut do majetku pozůstalosti. Přesto se lze v uvedeném případě ptát, zda se na základě této stipulace bude mít za to, že nic nenabyl pro dědice, stejně jako kdyby se otrok patřící do pozůstalosti stipuloval pro zemřelého, nebo dokonce pro jeho budoucí dědice. V tomto případě však bude otrok ve stejném postavení jako syn, neboť pokud by tento ustanovil, že bude vydán jeho otci, který byl v zajetí, zůstane věc v klidu, a pokud by otec zemřel v době, kdy byl v rukou nepřítel, bude ustanovení považováno za bezvýznamné a neúčinné, neboť syn ustanovil pro jiného, a nikoli pro sebe.

349. Pokud si otrok, který je předmětem užívacího práva, najímá své vlastní služby a z tohoto důvodu si stanoví každoroční výplatu peněz, Julián říká, že po zániku užívacího práva získá stipulaci na zbývající dobu vlastník nemovitosti. Tento názor se mi zdá být podpořen těmi nejlepšími důvody. Neboť byla-li smlouva o jeho službách uzavřena například na pět let; protože není jisté, jak dlouho bude užívací právo trvat, pak by na začátku každého roku náležely peníze splatné v té době uživateli. Z toho vyplývá, že užívací právo nepřechází na jiného, ale nabývá se pro každou osobu pouze v rozsahu povoleném zákonem. Pokud by totiž otrok stanovil následující: "Slibuješ, že mi budeš platit tolik peněz, kolik jsem ti do té doby platil?", zůstává nerozhodnuto, kdo bude oprávněn k žalobě na základě tohoto ustanovení, neboť pokud bych měl platit peníze z

majetku náležejícího uživateli nebo z toho, co bylo získáno prací otroka, patřily by uživateli; pokud by však pocházely z jiného zdroje, nabyl by je ve prospěch vlastníka.

350. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Pokud otrok jiného, který v dobré víře slouží dvěma pánům, učiní nabytí prostřednictvím majetku jednoho z nich, rozum velí, že jej nabývá zcela ve prospěch toho, jehož majetek byl použit, ať už v té době sloužil jednomu nebo oběma pánům; neboť v případě skutečných pánů, kdykoli je něco nabyto ve prospěch obou, je to nabyto pro každého z nich v poměru k jeho podílu, ale pokud to není nabyto pouze pro jednoho z nich, druhý bude mít nárok na vše. Stejně pravidlo se tedy uplatní i v uvedeném případě a otrok, který patří jinému a slouží tobě i mně v dobré víře, získá pro mě samotného vše, co bylo získáno užíváním mého majetku, a nemůže získat pro tebe, protože zisk nebyl získán z ničeho, co bylo tvoje.

351. Paulus, Otázky, kniha XV.

Svobodník, který mi slouží v dobré víře, učiní ustanovení s ohledem na můj majetek nebo svou vlastní práci ve prospěch Sticha, který mu patří. Lepší názor je, že nabývá pro mě, protože kdyby byl mým otrokem, nabýval by v můj prospěch, a nemělo by se říkat, že je jakoby zahrnut do svého vlastního peculium. Kdyby však stanovil pro Sticha, který mi patří, s ohledem na můj majetek, nabývá pro sebe.

352. Následující případ uvedl Labeo. Otec, který zemřel v závěti, zanechal syna a dceru, kteří byli pod jeho správou. Dcera se vždy domnívala, že z otcova majetku nic nezíská, a poté se jejímu bratrovi narodila dcera, a když zemřel, zanechal ji v dětském věku. Opatrovníci nařídili otrokovi, který patřil jejímu dědečkovi, aby se dohodl s mužem, který prodal majetek z dědečkova majetku, na všech penězích, které mu přijdou do rukou. Žádám vás, abyste mi písemně sdělil svůj názor, zda bylo pro svěřenkyni na základě této stipulace něco získáno. Paulus: Je pravda, že otrok, který je držen v dobré víře a stipuluje s ohledem na majetek pána, jemuž slouží, nabývá pro svého držitele. Pokud však majetek pocházející z majetku dědečka byl ve společném vlastnictví a tvořil část majetku, který byl prodán, nebude se mít za to, že otrok stipuloval za celou částku majetku náležejícího svěřenkyni, a proto nabude pro oba vlastníky.

353. Venuleius, Stipulations, kniha I.

Pokud otrok ve společném vlastnictví stipuluje takto: "Slibuješ, že o lednových kalendách zaplatíš deset aurei buď Titovi, nebo Maeviovi, podle toho, který z nich bude v té době žít?". Julianus říká, že dohoda je neplatná, protože stipulant nemůže zůstat v nedohlednu a není z ní patrné, která z obou osob peníze získá.

354. Neratius, Názory, kniha II.

Otrok, který podléhá lichvě, nemůže zaměstnáním majetku svého pána učinit platnou stipulaci ve prospěch lichváře, může však učinit platnou stipulaci ve prospěch svého majitele tím, že -zaměstná majetek patřící lichváři.

355. Paulus, O Plautiovi, kniha IX.

Stejné pravidlo platí i pro případ, kdy bylo užívání majetku někomu odkázáno.

356. Neratius, Názory, kniha II.

Pokud užívací právo náleží dvěma osobám a otrok se dohodne na svých službách s jednou z nich, získá tento druhý pouze v rozsahu svého podílu na užívacím právu.

357. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Pokud otrok tvořící součást pozůstalosti stipuluje a přijímá ručení a poté, co byla pozůstalost zapsána, vzniká pochybnost, zda lhůta začíná běžet ode dne, kdy byla stipulována, nebo od okamžiku, kdy byla pozůstalost přijata, stejně jako v případě, kdy otrok, jehož pán je v rukou nepřítele, přijal ručení, Cassius se domnívá, že lhůta by se měla počítat ode dne, kdy může být zahájeno řízení proti stranám; to znamená poté, co byla pozůstalost zapsána nebo se pán vrátil ze zajetí na základě práva postliminium.

358. Paulus, Manuály, kniha I.

Užívací právo nemůže existovat bez osoby, a proto otrok patřící do pozůstalosti nemůže právně stanovit užívací právo. Říká se však, že mu lze usufruct odkázat, a to z toho důvodu, že jeho doba nezačíná běžet okamžitě, zatímco nepodmíněné ustanovení nemůže zůstat v prodlení. Ale co když bylo ustanovení učiněno pod podmínkou? Ani v tomto případě nebude platná, protože podmínka získává svou platnost od přítomného času, ačkoli právo na žalobu, které z ní vyplývá, může zůstat v odkladu.

359. Týž, Příručky, kniha II.

Otrok ve společném vlastnictví, ať už učiní koupi nebo stipulaci, i když může zaplatit peníze ze svého peculium, které patří jednomu z jeho pánů, přesto nabude pro oba. Případ otroka podléhajícího lichvě je však odlišný.

360. Gaius, O ústních závazcích, kniha III.

Pokud otrok stipuluje za svého pána nebo za svého usufruktuáře s ohledem na majetek patřící jeho pánovi, Julianus říká, že nabývá závazek ve prospěch svého pána a že usufruktuári může být zapláceno stejně jako každému, kdo byl připojen.

361. Pokud by se společně vlastněný otrok ustanovil s odkazem na majetek patřící jednomu z jeho pánů, je lepší názor, že ustanovení nabývá ve prospěch obou; ale ten, jehož majetek byl při ustanovení použit, může řádně využít žaloby na rozdělení nebo žaloby na partnerství, aby získal zpět svůj podíl. Stejně pravidlo platí, pokud otrok nabývá pro jednoho ze svých pánů prostřednictvím své práce.

362. Pokud každý ze dvou pánů stanoví, že otrokovi, který je v jejich společném vlastnictví, bude vyplaceno stejných deset aurei, a byla učiněna pouze jedna odpověď, půjde o dva společné stipulanty, neboť je stanoveno, že pán může stanovit výplatu svému otrokovi.

363. Stejně jako otrok nabývá pro jednoho ze svých pánů sám, pokud pro něj stipuluje jménem, tak se rozhoduje, že pokud nabývá majetek jménem jednoho ze svých pánů, nabývá ho pro něj sám. Stejně tak, půjčí-li peníze, které mají být vyplaceny jednomu z jeho pánů, nebo uzavře-li jakýkoli jiný obchod, může výslovně stanovit, že majetek bude navrácen nebo platba bude provedena pouze jednomu z nich.

364. Vystala otázka, zda otrok tvořící součást pozůstalosti může stanovit ve prospěch budoucího dědice. Proculus říká, že nemůže, protože v té době byl cizincem. Cassius je toho názoru, že může, protože ten, kdo se později stane dědicem, se považuje za dědice zemřelého v době jeho smrti. Tento důvod je podpořen skutečností, že se celým tělem otroků rozumí, že zastupují zesnulého v době jeho smrti, ačkoli se dědic může objevit až po nějaké době. Je tedy zřejmé, že prospěch z ustanovení otroka nabývá dědic.

365. Paulus, O ediktu, kniha LXXII.

Jestliže otrok ve společném vlastnictví stipuluje takto: "Slibuješ, že budeš platit deset aurei mému pánovi a stejných deset jinému?", říkáme, že jde o dva spoludědice.

366. Týž, O Plautiovi, kniha I.

Otrok jiného tím, že se výslovně zaváže za třetí osobu, nenabývá pro svého pána.

367. Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Pokud otrok stipuluje na příkaz uživatele nebo držitele v dobré víře za takových okolností, že pro ně nemůže nabývat, nabývá pro svého pána. Stejně pravidlo neplatí, jsou-li v stipulaci uvedena jejich jména.

368. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Mají-li dvě osoby užívací právo k otroku a zmíněný otrok stipuluje výslovně pro jednu z nich s odkazem na majetek náležející oběma, Sabinus říká, že ačkoli je povinen pouze jeden, je třeba zvážit, jak může druhý užívající získat podíl, na který má nárok, protože mezi nimi neexistuje žádné společné právo. Lepší názor je, že lze podat pretoriánskou žalobu na rozdělení.

369. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Jestliže svobodný člověk nebo otrok, který patří jinému a slouží v dobré víře, stipuluje s ohledem na majetek třetí osoby, a to na příkaz toho, kdo ho má v držbě, Julianus říká, že svobodný člověk nabude pro sebe, ale otrok nabude pro svého pána, protože právo naříditi má pouze jeho pán.

370. Mají-li dva spoludlužníci užívací právo k otrokovi nebo slouží-li jim v dobré víře a na příkaz jednoho z nich se domluví se svým dlužníkem, bude nabývat jen ve prospěch tohoto pána.

371. Javolenus, O Plautiovi, kniha II.

Jestliže otrok, který byl manumitován na základě závěti, ale neví, že je svobodný, zůstane jako součást pozůstalosti a stipuluje peníze pro dědice, nebudou mít dědicové nárok na nic, pokud věděli, že byl manumitován na základě závěti, protože jeho otroctví nelze považovat za zákonné tam, kde slouží těm, kteří věděli, že je svobodný. Tento případ se liší od případu svobodného člověka, který poté, co byl koupen, slouží v dobré víře jako otrok; v tomto případě se totiž názor jeho samotného a kupujícího na jeho stav shoduje. Avšak ten, kdo ví, že člověk je svobodný, ačkoli o jeho stavu nemusí vědět, nemůže být považován za jeho držitele.

372. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

Otrok náležející k panství může právně stanovit ve prospěch budoucího dědice i ve prospěch panství.

373. Javolenus, Listy, kniha XIV.

Pokud otrok, kterého jeho pán považoval za jím opuštěného, něco stipuluje, je jeho úkon neplatný; protože každý, kdo pohlíží na majetek jako na opuštěný, jej zcela odmítá a nemůže využívat služeb někoho, o kom nechce, aby mu patřil. Jestliže se ho však zmocnil někdo jiný, může ho nabýt ve svůj prospěch stipulací, neboť ta je druhem darování. Velký rozdíl existuje mezi otrokem tvořícím součást pozůstalosti a otrokem, který je považován za opuštěného; jeden z nich je totiž ponechán dědičným právem a za opuštěného nelze považovat toho, na koho se vztahuje celé dědičné právo, zatímco druhý, který byl svým pánem úmyslně opuštěn, nemůže být považován za disponibilního k užívání tomu, kým byl odmítnut.

374. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Když otrok ve společném vlastnictví stanoví následující: "Slibuješ, že budeš platit Luciu Titovi a Gaiovi Seiovi?". (kteří jsou jeho pány), budou mít podle podmínek dohody nárok na stejné podíly. Pokud by však stanovil následující: "Slibuješ, že zaplatíš mému pánovi?", budou mít nárok na podíl v poměru k jejich vlastnictví. Pokud však stanoví následující: "Slibuješ, že vyplatíš Lucia Titia a Gaia Seia?", lze pochybovat, zda budou mít nárok na stejné podíly, nebo pouze v poměru k výši podílu každého z nich. Je také důležité zjistit, co bylo přidáno pouze pro vysvětlení a co stanoví druhá část ustanovení, která je hlavní. Protože jsou však jména uvedena na prvním místě, zdá se být rozumnější, že stipulaci nabyli ve svůj prospěch rovným dílem, neboť jména pánů jsou uvedena za účelem označení.

375. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Jestliže se můj otrok dohodne s mým propuštěncem na "službách, které mu mají být prokázány", Celsus říká, že dohoda je neplatná. Bylo by tomu však jinak, kdyby se dohodl bez přidání slova "jemu".

376. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXII.

Když otrok, u něhož máme užívací právo, stipuluje výslovně ve prospěch vlastníka něco, co má pocházet z majetku užívajícího nebo z jeho vlastních služeb, je to nabyto ve prospěch vlastníka majetku. Měly by však být učiněny kroky ke zjištění, jakou žalobou ji může usufruktuár získat zpět od vlastníka nemovitosti. Opět platí, že pokud nám otrok slouží v dobré víře a výslovně ve prospěch svého pána stanoví něco, co pro nás může získat, získá to pro něj. Musíme zkoumat, jakou žalobou to od něj můžeme získat zpět, a to, co v tomto bodě uvedl náš Gaius, není nerozumné, totiž že v obou případech lze majetek získat zpět od vlastníka osobní žalobou.

377. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXIII.

Jakýkoli závazek, který otrok uzavřel v době, kdy byl v našich službách, ačkoli účinnost ustanovení mohla být odložena až do doby jeho zcizení nebo manuminace, přesto nabude v náš prospěch; protože v době, kdy smlouvu uzavřel, byla jeho moc k tomu naše. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy syn pod otcovskou kontrolou uzavře smlouvu, neboť i kdyby její splnění odložil až do doby svého vymanění, budeme mít z ní nárok na prospěch; ovšem za předpokladu, že jednal podvodně.

Knihá XLVI

1. O ručitelích a mandantech.
2. O novacích a delegacích.
3. Ohledně plateb a uvolnění.
4. Ohledně uvolnění.
5. Ohledně pretoriánských ustanovení.
6. Ohledně zajištění majetku svěřence nebo nezletilého.
7. Ohledně zajištění zaplacení rozsudku.
8. O jistotě za ratifikaci.

Tit. 1. O zárukách a mandantech.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Ke každému závazku lze přidat ručení.

(1) Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Ručitel může ručit za majetek, který byl půjčen k užívání nebo uložen, a bude za něj ručit; i když byl vklad nebo půjčka svěřena do rukou otroka nebo svěřence, ale pouze v případě, že se ti, za něž bylo ručení poskytnuto, provinili podvodem nebo nedbalostí.

2. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Ten, kdo slíbil poskytnout jistotu, se považuje za toho, kdo splnil ustanovení, jestliže za tímto účelem uvede někoho, kdo může být činěn odpovědným a žalován. Pokud však dá otroka nebo syna podléhajícího otcovské moci za okolností, kdy nelze vyhovět žalobě de peculia, nebo ženu, která může využít pomoci dekretu senátu, je třeba říci, že nedodržel ustanovení o poskytnutí jistoty. Pokud poskytne jistotu, která není solventní, je zřejmé, že je třeba mít za to, že dohodu dodržel, protože ten, kdo jistotu přijal, ji schválil jako solventní.

3. Týž, O Sabinovi, kniha XLV.

Ručení může být přijato v mandátní žalobě nebo v žalobě pro uzavřený obchod, kterou se chystám podat proti osobě, za niž jsem se stal ručitelem.

(1) Ručitel neodpovídá jen sám, ale nechává odpovědným i svého dědice, protože zaujímá postavení dlužníka.

0. Týž, O Sabinovi, kniha XLVI.

Julianus říká, že obecně platí, že ten, kdo se stane dědicem osoby, za kterou vystupoval jako ručitel, je zproštěn, pokud jde o tuto osobu, a odpovídá pouze jako dědic hlavního dlužníka. Konečně říká, že stane-li se ručitel dědicem toho, za koho se učinil odpovědným, bude odpovědný jako hlavní dlužník, ale bude zproštěn jako ručitel; přesto hlavní dlužník, který je nástupcem hlavního dlužníka, je odpovědný ze dvou závazků; nelze totiž určit, který z nich ruší druhý; v případě ručitele a hlavního dlužníka to však lze snadno určit, protože závazek hlavního dlužníka je závaznější. Existuje-li mezi závazky nějaký rozdíl, lze rozhodnout, že jeden z nich je zrušen druhým. Pokud však mají oba stejnou platnost a nelze zjistit, proč by měl být zrušen spíše jeden z nich než druhý, odkazuje tuto záležitost na příklad, v němž chce ukázat, že není nic nového na tom, že u téže osoby mohou existovat dva závazky současně. Toto je jeho příklad. Stane-li se jeden ze dvou spoludědiců dědicem druhého, vzniknou mu dva závazky. Stejně tak, stane-li se jeden spolupodílník dědicem druhého, budou mu svědčit dva různé

závazky. Je zřejmé, že pokud by zahájil řízení na základě jednoho z nich, využije oba; to proto, že povaha obou závazků, které měl, je taková, že pokud bude jeden z nich podán k soudu, bude disponovat i druhým.

512. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Ujednávám s dlužníkem, ale neberu si ručení, a potom si přeji, aby ručení bylo poskytnuto. Když přidám ručení, bude ručit on.

(1) Není velký rozdíl v tom, zda ručitele zavážu absolutně, nebo od určité doby, nebo pod nějakou podmínkou.

(2) Ručení lze navíc poskytnout jak za budoucí, tak za minulý závazek, pokud je tento závazek přirozený.

6. Ulpianus, Digesty, kniha LIII.

Neboť tam, kde nelze získat zpět to, co bylo zapláceno, je vhodné, aby bylo přijato ručení za tento naturální závazek.

(0) Ulpianus, O sabimis, kniha XLVII.

V řečtině se ručení bere takto: "Ve své dobré víře nařizuji, říkám, přeji si" nebo "přeji si s určitým odhodláním mysli". Pokud však někdo řekne "potvrzuji", bude to stejné, jako kdyby vyslovil slova "říkám".

13824. Je také třeba mít na paměti, že ručení lze poskytnout za každý druh závazku, ať už s odkazem na majetek, ústně nebo souhlasem.

13825. Je třeba také připomenout, že ručení lze přijmout za každého, kdo je povinen podle pretoriánského práva.

13826. Ručení lze přijmout i poté, co byla do věci připojena emise, protože občanský a naturální závazek zůstává zachován. To připustil Julianus a je to naše praxe. Proto, pokud hlavní dlužník prohraje svůj případ, vyvstává otázka, zda se může odvolat na výjimku, protože není propuštěn ze zákona. Pokud není přijat k úhradě rozsudku, ale pouze k řízení před soudem, je zcela správně rozhodnuto, že může využít výjimku. Pokud však byl přijat pro celou věc, nebude mít nárok na výjimku.

13827. V případě, že ručení poskytuje závětní poručník, bude ručit on.

13828. Je-li však žaloba odvozena od trestného činu, domníváme se, že je lepší názor, že ručitel bude odpovědný.

13829. A obecně vzato nikdo nepochybuje o tom, že ručení lze přijmout u všech druhů závazků.

13830. Následující pravidlo platí pro všechny, kdo ručí za jiné: totiž pokud se jich využívá k tomu, aby se jim uložily přísnější podmínky, bylo rozhodnuto, že nebudou vůbec odpovědní. Je zřejmé, že mohou být přijaty ve věcech nižší důležitosti, z tohoto důvodu se velmi správně bere ručení za malou částku. Opět platí, že hlavní dlužník je absolutně odpovědný, ručitel může být zavázán od určité doby nebo pod určitou podmínkou. Pokud by však měl hlavní dlužník ručit pod podmínkou a ručitel absolutně, bude zproštěn.

13831. Kdyby se někdo zavázal za Sticha a přijal ručení takto: "Slibuješ na základě své dobré víry, že dodáš Sticha, nebo zaplatíš deset aurei?". Julianus říká, že ručitel nebude vázán, protože jeho podmínka je ztížena, takže kdyby Stichus náhodou zemřel, stále by byl odpovědný. Marcellus však říká, že není zavázán nejen proto, že jeho podmínka je ztížena, ale také z toho důvodu, že byl přijat spíše za jiný závazek. Konečně nelze přijmout ručení za osobu, která slíbila zaplatit deset aurei, jak následuje: "Slibuješ zaplatit deset aurei, nebo vydat Sticha?", ačkoli v tomto případě se jeho podmínka nestává tíživější.

13832. Julianus také říká, že pokud se někdo zavázal za otroka nebo za deset aurei a vezme si ručitele takto: "Slibuješ dodat otroka nebo zaplatit deset aurei, podle toho, co si budu přát?", ručitel nebude vázán, protože jeho podmínka se stává tíživější.

13833. Na druhé straně tam, kde se někdo zaváže k "otroku nebo deseti aurei, podle toho, co si stipulant přeje", může správně přijmout ručení za následujících podmínek: "Deset aurei nebo otroka, podle toho, co si přeješ." Julianus totiž říká, že tímto způsobem se podmínka ručitele zlepšuje.

13834. Jestliže se však hlavního dlužníka ptám takto: "Stichus a Pamphilus?" a ručitele takto: "Stichus, nebo Pamphilus?", je to pro mne jako pro dlužníka. Položím otázku správně, protože se tím stav ručitele stane méně tíživým.

13835. Není pochyb o tom, že jedno ručení může být vzato za jiné ručení.

8. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Ručení lze správně vzít za část peněz nebo za část majetku.

9. Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Když věřitel pochybuje, zda jsou ručitelé solventní, a jeden z nich, který je jím vybrán, aby byl žalován, je ochoten poskytnout jistotu, aby jeho spoludlužníci mohli být žalováni o své podíly na jeho riziko, domnívám se, že by měl být

vyšlechnut; ale pouze za předpokladu, že nabídne jistotu a že všichni jeho spoludlužníci, o nichž se říká, že jsou solventní, jsou po ruce. Neboť nabytí pohledávky není vždy snadné, když zaplacení celého dluhu není prosté obtíž.

0. Žaloba je rozdělena mezi ručitele, pokud nepopírají svůj závazek. Pokud ji totiž popírají, neměla by být poskytnuta výhoda rozdělení. Syn pod otcovským dohledem může dát ručení za svého otce a jeho úkon nebude bez účinku. Především proto, že když se stane svým vlastním pánem, může být činěn odpovědným do výše svých prostředků; a kromě toho proti němu může být vydán rozsudek, i když zůstává podřízen otcově moci. Podívejme se však, zda jeho otec bude odpovědný z toho důvodu, že se má za to, že jednal na jeho příkaz. Domnívám se, že toto pravidlo se vztahuje na všechny smlouvy; pokud se však stal ručitelem za svého otce bez jeho vědomí, nebude tato žaloba přípustná; přesto lze žalobu proti jeho otci podat z důvodu, že se jednalo o řízení ve prospěch jeho majetku. Je zřejmé, že pokud emancipovaný syn dluh zaplatil, měl by být oprávněn k ekvitní žalobě, a stejnou žalobu může podat, pokud zůstal pod kontrolou svého otce a zaplatil za něj peníze ze svého *peculium castrense*.

23. Julianus, Digesty, kniha XII.

Pokud někdo půjčil peníze synovi pod otcovskou kontrolou v rozporu s dekretem senátu a syn je mrtev, nemůže si vzít od svého otce ručení, protože není oprávněn k žádné žalobě, ani civilní, ani pretoriánské, proti svému otci a neexistuje žádný majetek, za který by ručitelé mohli ručit.

23. Týž, Digesty, kniha XLIII.

Je zřejmé, že ručení může být správně přijato z důvodu žaloby *De peculio*, která bude směřovat proti otci.

23. Týž, Digesty, kniha XIV.

Jestliže na můj příkaz půjčíš Titiovi deset aurei a podáš proti mně mandátní žalobu, Titius nebude zproštěn odpovědnosti; neměl by však být proti mně vydán rozsudek ve tvůj prospěch, pokud mi nepostoupíš práva na žalobu, která máš proti Titiovi. Stejně tak, pokud podáte žalobu proti Titiovi, nebudu osvobozen, ale budu vám ručit pouze za částku, kterou nemůžete od Titia vymoci.

23. Týž, Digesty, kniha XLVII.

Když se hlavní dlužník stane dědicem svého ručitele, ručitelství zaniká. Co je tedy třeba udělat? Je-li hlavní dlužník žalován o pohledávku a využije-li výjimky, na kterou měl ručitel nárok, je třeba udělit replikaci *in factum*, neboť na jednoho se lze odvolat z důvodu podvodu.

23. Týž, Digest, kniha LI.

Jestliže jste se se mnou bez jakéhokoli protiplnění dohodli a já jsem dal ručitele a nechci, aby využil výjimku, ale dávám přednost tomu, aby zaplatil, aby proti mně mohl podat mandátní žalobu, měla by mu být výjimka udělena i proti mému souhlasu; má totiž větší zájem na tom, aby si své peníze ponechal, než aby je po zaplacení ručiteli vymáhal od hlavního dlužníka. Jestliže jeden ze dvou ručitelů, kteří se stali tvými dlužníky pro dvacet aurei, ti buď zaplatí, nebo slíbí, že ti zaplatí pět aurei, aby ti zabránil žalovat ho, druhý nebude propuštěn; a jestliže od něj přistoupíš k vymáhání patnácti aurei, nebude ti bránit výjimka. Pokusíte-li se od bývalého ručitele vymáhat zbývajících pět aurei, může vám to být znemožněno námitkou z důvodu podvodu.

(23) Týž, Digest, kniha LIII.

Ručitel nemůže být činěn odpovědným vůči osobě, vůči níž není odpovědný hlavní dlužník. Proto, je-li výslovně stanoveno, že otrok, který je ve společném vlastnictví Titia a Sempronia, má být vydán Titiu, a ručitel by měl být dotázán: "Slibuješ, že to vydáš Titiu, nebo Semproniovi?" (24). Titius to skutečně může od ručitele požadovat, ale Sempronius byl zřejmě představen pouze za tím účelem, aby mu mohla být platba vyplacena předtím, než bude věc spojena, zatímco Titius si toho není vědom nebo si nepřeje, aby se tak stalo.

23. Osoba, která slíbila zaplatit na určitém místě, je do jisté míry vystavena přísnějším podmínkám, než kdyby byla pouze vyslechnuta, neboť nemůže provést platbu na jiném místě, než na kterém se zavázala zaplatit, pokud si to stipulant nepřeje. Proto, vyslechnu-li hlavního dlužníka absolutně a přijmu-li ručení s dodatkem o zaplacení na určitém místě, nebude ručitel odpovědný.

24. I kdyby hlavní dlužník, zatímco bude v Římě, slíbil, že zaplatí v Kapui, a ručení v Efezu, ručitel nebude odpovědný o nic více, než kdyby hlavní dlužník slíbil zaplatit pod podmínkou a ručitel se zavázal, že tak učiní v určitý den, nebo kdyby slíbil absolutně.

25. Ručení může být přijato vždy, když existuje jakýkoli občanský nebo přirozený závazek, který se na něj vztahuje.

26. Přirozené závazky se nehodnotí pouze podle toho, že na jejich základě lze podat nějakou žalobu, ale také tehdy, když peníze, které byly jednou zaplacený, nelze získat zpět. Neboť ačkoli o přirozených dlužnících nelze přísně vzato říci, že jsou dlužníky, přesto je lze za takové považovat a ty, kdo od nich přijímají peníze, za ty, kteří získali to, na co měli nárok.

27. Pokud byla uzavřena dohoda, která má nabýt účinnosti v určitém čase, a ručitel byl přijat pod podmínkou, jeho práva zůstanou pozastavena, takže pokud podmínku splní před stanoveným časem, nebude odpovědný; pokud by se však čas a podmínka shodovaly nebo pokud by podmínka byla splněna po uplynutí stanoveného času, bude odpovědný.

28. Když je ručení přijato pod následujícími podmínkami: "Budete odpovědný, pokud hlavní dlužník nezaplatí čtyřicet aurei, které mu byly půjčeny?", je pravděpodobné, že záměrem bylo, že pokud hlavní dlužník nezaplatí, když bude vyzván, ručitel bude odpovědný; pokud však hlavní dlužník, dříve než byl vyzván k zaplacení, zemře, ručitel bude odpovědný, protože i v tomto případě platí, že hlavní dlužník nezaplatil.

(23) Týž, Digest, kniha LXXXIX.

Obvykle se ručitelům poskytuje úleva tím, že se stipulantovi uloží, aby prodal veškerá práva na žalobu, která může mít vůči ostatním, tomu, kdo je připraven zaplatit celý dluh.

23. Týž, Digest, kniha XC.

Rozumí se, že ten, kdo deleguje svého dlužníka, zaplatí tolik peněz, kolik mu náleží; a proto, jestliže ručitel deleguje svého dlužníka, i když nemusí být solventní, může být okamžitě podána mandátní žaloba.

(23) Týž, O Miniciovi, kniha IV.

Otrok se stal bez vědomí svého pána ručitelem za jistou osobu a zaplatil jejím jménem dlužné peníze. Vystala otázka, zda pán může vymáhat částku od osoby, které byla zaplacená, či nikoli. Odpověď zněla, že je důležité zjistit, za koho se otrok stal ručitelem, neboť pokud tak učinil s odkazem na své peculium, pak jeho pán nemůže vymáhat to, co zaplatil, ze svého peculia, ale vše, co zaplatil na účet svého pána, může vymáhat on. Pokud se však stal ručitelem za částku vyšší, než bylo jeho peculium, mohly být vymáhány i všechny peníze patřící jeho pánovi, které zaplatil, a to, co zaplatil ze svého peculia, mohlo být vymáháno osobní žalobou.

23. Javolenus, Listy, kniha XIII.

Pokud však majitel otroka peníze zaplatil, nemůže je vymáhat po tom, za koho se stal ručitelem, ale může tak učinit po tom, komu je zaplatil, protože otrok se nemůže stát ručitelem. Z toho vyplývá, že je nemůže vymáhat od toho, za koho se stal ručitelem, neboť on sám je za dluh odpovědný a nebude osvobozen zaplacením peněz splatných na základě závazku, za který otrok neodpovídal.

65536. Africanus, Otázky, kniha VII.

Dědic přijal od dlužníka pozůstalosti ručení a poté pozůstalost převedl na základě trebelského dekretu senátu. Domnívá se, že závazek ručitele zůstává nedotčen. V tomto případě je třeba dodržet stejné pravidlo, které platí, když dědic, vůči němuž emancipovaný syn získá do pretoriánské držby pozůstalost, přijme ručení. V obou případech tedy přechází právo na žalobu spolu s pozůstalostí.

65536. Není nic nového na tom, že ručitel odpovídá ze dvou různých závazků za zaplacení téže peněžní částky; byl-li totiž přijat od určitého dne a poté přijat absolutně, bude vázán oběma závazky; a stane-li se ručitel dědicem svého spoludědice, bude výsledek stejný.

65537. Půjčil jsem peníze tvému otrokovi, ty jsi ho manuloval a já jsem ho pak přijal jako ručitele. Jestliže dal záruku za závazek, který je splatný do jednoho roku, říká se, že otrok ručí. Pokud to však bylo učiněno na základě přirozeného závazku, který je jeho vlastní, je lépe rozhodnout, že smlouva je neplatná; je totiž nepochopitelné, že by se ručitel mohl stát odpovědným sám za sebe. Pokud by se však tento otrok po manuminaci stal dědicem svého ručitele, má se za to, že ručitelství závazek nadále existuje a že přirozený závazek stále zůstane, takže pokud občanský závazek zanikne, nemůže získat zpět to, co bylo zaplacené. Proti tomu nelze ani správně namítat, že když se hlavní dlužník stane dědicem svého ručitele, zaniká ručitelství závazek, a to z toho důvodu, že pak nemůže existovat dvojí občanskoprávní závazek ve vztahu k téže osobě. A na druhé straně, stane-li se ručitel dědicem manumitovaného otroka, bude vůči němu nadále existovat stejný závazek, ačkoli je přirozeně odpovědný, a nikdo se nemůže stát ručitelem sám za sebe.

65538. Pokud by stipulant ustanovil svého dlužníka svým dědicem, absolutně ruší ručitelství závazek, ať už byl závazek dlužníka občanskoprávní nebo naturální; protože nikdo se nemůže zavázat vůči třetí osobě, když jedná za ni. Pokud však tentýž stipulant ustanoví ručitele svým dědicem, není pochyb o tom, že tím současně ruší výlučný závazek ručitele. Důkazem toho je, že pokud je držba majetku dlužníka předána věřiteli, je třeba také říci, že ručitel zůstane stále odpovědný.

65539. Když jste ty a Titius společně zavázáni za tutéž peněžní částku, ten, kdo se stal ručitelem za tebe, může odpovídat také jako ručitel za Titiuse, ačkoli tytéž peníze náleží téže osobě; a tento závazek nebude neplatný, pokud jde o věřitele. V některých případech to totiž bude přinášet užitek, například stane-li se dědicem toho, za něhož se předtím stal ručitelem; neboť pak, když první závazek zanikl splnutím, druhý bude nadále existovat.

65540. Stane-li se ručitel dědicem stipulanta, vyvstává otázka, zda vzhledem k tomu, že sám požadoval platbu takřikajíc od sebe, bude oprávněn k mandátní žalobě proti hlavnímu dlužníkovi. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že hlavní dlužník zůstává zavázán, nelze věřitele chápat tak, že peníze vymáhal sám od sebe jako od ručitele. Proto by měl podat spíše žalobu podle ustanovení než mandátní žalobu.

65536. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Ručení lze přijmout i před vstupem do pozůstalosti, pokud hlavní dlužník zemřel, protože pozůstalost plní funkci osoby stejně jako obec, dekurz a společnost.

65536. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

"Stanovím-li deset aurei pro sebe nebo pro Titia", nemůže Titius přijmout ručení, protože byl přidán pouze za účelem zaplacení.

65536. Marcellus, Názory.

Lucius Titius, který se chtěl stát ručitelem Septiciovi za svého bratra Seia, mu napsal následující: "Požádá-li tě můj bratr, žádám tě, abys mu na mou odpovědnost a na mé riziko vyplatil peníze." Po napsání tohoto dopisu Septicius Seiovi peníze vyplatil a Titius poté zemřel a zanechal některým dědicům, mezi nimi i svému bratru Seiovi, třetinu svého majetku. Jestliže žaloba, na kterou měl Septicius nárok proti svému bratru Seiovi, zanikla sloučením, a to z důvodu třetiny pozůstalosti, na kterou se Seius stal dědicem svého bratra Titia, zeptal jsem se, zda Septicius může podat žalobu na celou částku proti ostatním dědicům. Marcellus odpověděl, že mandátní žalobu nelze podat proti Seiovým spoludědicům na větší část pozůstalosti, ale pouze na jejich dědické podíly.

(65536) Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Marcellus říká, že pokud by se někdo stal ručitelem za svěřence, který převzal závazek bez oprávnění svého poručníka, nebo za rozhozavačného či nepřičetného, je lepší názor, že nebude mít nárok na úlevu, protože žaloba na mandát nebude v jejich prospěch přípustná.

65536. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VIII.

Podle reskriptu božského Hadriána se závazek nedělí mezi ručitele ze zákona. Proto pokud by některý z nich zemřel, aniž by měl dědice, dříve než zaplatí svůj podíl na dluhu, nebo by zchudl, jeho část závazku se přičte k části ostatních.

65536. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

Je-li ručitelů více a jeden z nich byl přijat absolutně a druhý od určité doby nebo pod nějakou podmínkou, má ten, který byl přijat absolutně, nárok na úlevu, dokud může být podmínka splněna; to znamená tak, že mezitím může být žalován pouze o jednotlivý podíl. Pokud by však ten, kdo byl přijat pod nějakou podmínkou, neměl být v době jejího splnění solventní, Pomponius říká, že se věc musí vrátit do předchozího stavu absolutního ručení.

131072. Kromě toho, objeví-li se jeden ručitel za jiného nebo je-li jich více, musí se ve vztahu k nim dodržovat stejné pravidlo, které stanovil božský Hadrián.

131073. Opět platí, že pokud existuje pochybnost, zda je hlavní ručitel solventní či nikoliv, musí se k jeho vlastním prostředkům přičíst prostředky následujícího ručitele.

131074. Pomponius říká, že úleva by měla být poskytnuta dědicům ručitele, stejně jako by byla poskytnuta samotnému ručiteli.

131075. Existuje-li ručitel, který je současně hlavním dlužníkem a ručitelem ručitele, nemůže původní ručitel žádat, aby byl závazek rozdělen mezi něj a toho, kdo se stal odpovědným za něj, neboť původní ručitel zaujímá postavení dlužníka a dlužník nemůže žádat, aby byl závazek rozdělen mezi něj a jeho ručitele. Pokud tedy jeden ze dvou ručitelů poskytne ručení, závazek se nedělí s ohledem na toho, za koho se stal odpovědným; lepší je však názor, že se dělí, pokud jde o samotného ručitele.

23. Paulus, O ediktu, kniha XXV.

Pokud jeden z ručitelů tvrdí, že ostatní jsou solventní, měla by mu být udělena výjimka, že zaplatí, "kdyby se ostatní ukázali jako nesolventní".

(23. Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Jestliže jsem se zavázal pod nemožnou podmínkou, nemohu být nucen poskytnout ručení.

23. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Každý se může stát ručitelem za jiného, i když si toho slibující není vědom.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Chce-li ručitel nebo kdokoli jiný zaplatit věřiteli za dlužníka před dobou, kdy se pohledávka stane splatnou, měl by počkat na den, kdy má být zapláceno.

30. Týž, O ediktu, kniha LXXVI.

Výjimka týkající se hlavního dlužníka, a to vskutku v případech, kdy není ochoten, jakož i všechny ostatní výhody, které se k případu váží, jsou k dispozici ručiteli a ostatním příslušenstvím, kteří jsou povinni.

23. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Kdyby Titius odkázal otrokovi svobodu a ustanovil ho svým dědicem, a já bych o něj předtím požádal a přijal na jeho účet záruku pro případ, že by skutečně patřil Titiovi, je třeba říci, že právo žaloby proti němu by mělo být převedeno, a pokud to nebude dovoleno, stane se ustanovení účinným. Kdyby však otrok patřil mně, žalobci, a on by na můj příkaz nevstoupil na pozemek, ručitelé budou odpovědni z toho důvodu, že nebyla učiněna žádná obrana. Pokud však otrok vstoupí na pozemek na můj příkaz, ustanovení zaniká. Je zřejmé, že pokud by otrok byl můj a já bych přijetí pozůstalosti odložil do doby, než dosáhnu příznivého rozhodnutí soudu, a pak bych mu nařídil, aby ji přijal, a mezitím bych chtěl zahájit řízení, protože žaloba nebyla obhájena, nestane se stipulace účinnou, protože rozhodce by takto nerozhodl.

23. Paulus, O ediktu, kniha LXXII.

Ti, kdo slíbí odpovědnost jako ručitelé, mohou převzít lehčí, nikoli však těžší břemeno. Proto, jestliže se s hlavním dlužníkem zavázu za sebe a přiměji ručitele, aby se zavázal za mne nebo za Titia, Julianus se domnívá, že stav ručitele je lepší, protože může platit i za Titia. Jestliže jsem se s hlavním dlužníkem zavázal, že zaplatím sobě nebo Titiovi, a s ručitelem, že zaplatí pouze mně, říká Julianus, že podmínka ručitele je tíživější. Ale co kdybych se s hlavním dlužníkem dohodl na Stichovi nebo na Pamphilovi a s ručitelem pouze na Stichovi? Bude ručitel v lepším nebo horším postavení, když nebude mít právo výběru? Je pravda, že jeho stav bude lepší, protože bude zproštěn odpovědnosti Stichovou smrtí.

0. Týž, O Plautiovi, kniha II.

Když se někdo stane ručitelem za otroka, ručí v plné výši, i když v peculium otroka nic není. Je jasné, že pokud se stane ručitelem za pána, proti němuž má právo žalovat De peculium, bude ručit pouze do výše peculium v době, kdy byl vynesena rozsudek.

23. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Když věřitel, který má hlavního dlužníka a ručitele, obdrží dlužné peníze od jednoho z ručitelů a převede na něj svá práva na žalobu, může se říci, že již neexistují, protože obdržel to, na co měl nárok, a všichni ostatní jsou platbou osvobozeni; to však není tento případ, protože je neobdržel jako platbu, ale jakoby prodal pohledávku za dlužníkem, a stále měl právo na žalobu, protože byl povinen tato práva postoupit tomu, kdo mu zaplatil.

23. Týž, O Plautiovi, kniha XVII.

Jestliže někdo, kdo byl propuštěn po uplynutí lhůty k vymáhání dluhu, poskytne ručení, ručitel za něj neodpovídá, protože ručení poskytnuté omylem je neplatné.

(1) Marcellus, Digesty, kniha XX.

(2) Stanovím-li "Za Sticha nebo Pamfila, podle toho, koho si slibující vybere", nemohu přijmout ručení za Sticha nebo Pamfila, podle toho, koho si ručitel vybere k ručení; bylo by totiž v jeho moci dát jiného, než kterého by si mohl vybrat hlavní dlužník.

0. Přijal jsem ručení od Titia, který mi dlužil deset aurei podmíněně podle podmínek závěti, a já jsem se stal jeho dědicem, a poté byla splněna podmínka, na níž odkaz závisel, ptám se, zda mi ručitel odpovídá. Odpověď zněla, že pokud vám byl odkaz odkázán pod podmínkou a poté, co jste od zůstavitele přijal ručení, jste se stal jeho dědicem, nemůžete ručitele považovat za odpovědného, protože neexistuje žádný dlužník, za kterého by ručitel mohl ručit, a vám nic nedluží.

(5888) Modestinus, Pravidla, kniha II.

Neměla by být dána žaloba, která by umožnila tomuto ručiteli postupovat proti svému spoludlužníkovi; a proto, jestliže ze dvou ručitelů za stejnou částku jeden poté, co byl věřitelem vybrán, provede platbu v plné výši a práva na žalobu mu nejsou postoupena, nemůže být druhý ručitel žalován ani věřitelem, ani svým spoludlužníkem.

37. Týž, Pravidla, kniha III.

Jsou-li dva spoludlužníci a ručí-li jeden z nich nebo oba, může být řádně přijat za celou částku dluhu.

38. Týž, Názory, kniha XIII.

Bylo-li přijato ručení za částku, kterou nemůže vymáhat kurátor, a poté, co nezletilý nabyt plnoletosti, mohl částku vymáhat tentýž kurátor nebo jeho dědicové, a ten, kdo byl nezletilý, se nedomůže svých práv a stane se insolventním, lze správně podat proti ručitelům prétorskou žalobu.

0. Stejná autorita uvedla jako svůj názor, že pokud je proti jednomu z několika mandatářů vydán rozsudek v plném rozsahu a je vyrozuměn, aby provedl platbu, může požádat, aby na něj byla postoupena všechna práva na žalobu, která jsou k dispozici proti těm, kteří nařídili provést stejný úkon.

(23) Javolenus, Listy, kniha X.

Přijmu-li ručitele za těchto podmínek: "Souhlasíš s tím, že budeš odpovědný za dodání tisíce měř pšenice, které budou zaplacený tvými penězi, jako záruku za deset aurei, které jsem půjčil?", ručitel nebude odpovědný, protože se nemůže stát odpovědným za něco jiného, než co bylo půjčeno, protože odhad hodnoty majetku, který je považován za zboží, lze provést v penězích; stejně jako lze odhadnout peněžní částku ve zboží.

23. Pomponius, Různé pasáže, kniha VII.

Jestliže poté, co jsem se dohodl s Titiem, přijmu tě jako ručitele a poté se dohodnu s jiným na tytéž peníze a přijmu jiného ručitele, nebudou to společní ručitelé, a to z toho důvodu, že jsou to ručitelé ve dvou různých dohodách.

23. Javolenus, Listy, kniha XI.

Stanovil jsi, že do určitého data má být provedena určitá práce k tvé spokojenosti, a přijal jsi ručitele, kteří se pro případ, že by nebyla provedena ve stanovené lhůtě, zavázali ručit za částku, kterou bys zaplatil za to, že bude provedena; a protože práce nebyla provedena, zadal jsi ji zhotoviteli, a protože ten neposkytl záruku, provedl jsi práci sám. Ptám se, zda budou ručitelé ručit. Odpověď zněla, že podle podmínek vámi zmíněného ujednání ručitelé ručit nebudou, neboť jste nečinili to, co bylo v ujednání sjednáno, tj. že jste nesjednali provedení díla, ačkoli jste tak později učinili; neboť smlouva, která byla následně uzavřena, byla stejná, jako kdyby nebyla uzavřena, neboť jste ihned začali provádět dílo sami.

(23) Scaevola, Digest, kniha VI.

Ručitel za prodávajícího dvou pozemků, z nichž jeden byl posléze vyklizen, poté, co byl žalován kupujícím, byl proti němu vydán rozsudek na určitou částku. Vystala otázka, zda může podat žalobu proti dědici prodávajícího před dobou, kdy mohl být nucen splnit rozsudek. Odpověď zněla, že tak může učinit, ale že existuje dobrý důvod, aby soud donutil ručitele buď k obraně, nebo ke zproštění odpovědnosti.

23. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha X.

Vždy, když se právo postaví proti prodeji, je ručitel také osvobozen; a je k tomu tím větší důvod, že hlavní dlužník může být dosažen řízením tohoto druhu.

23. Papinianus, Otázky, kniha IX.

Je-li dlužníkovi uložen trest deportace, Julianus říká, že za něj nelze přijmout ručení, protože celý závazek vůči němu zaniká.

23. Pokud syn pod otcovskou kontrolou přijme ručení ve věci, která se týká jeho peculium, takto: "Stáváš se odpovědným za tolik peněz, kolik mohu půjčit?" a poté, co se osamostatní, peníze půjčí, ručitel nebude odpovědný otci, pokud není hlavním dlužníkem, ale na základě lidskosti by měl být odpovědný synovi.

23. Týž, Otázky, kniha X.

Pokud by se Titius a Seia stali ručiteli za Maevia, přičemž žena byla propuštěna, vyhovíme žalobě na celou částku proti Titiovi, neboť mohl vědět a neměl by nevědět o tom, že žena se nemůže stát ručitelem.

23. Následující otázka se zdá být podobná; totiž pokud jeden z ručitelů získá úplnou restituci z důvodu svého věku, měl by druhý převzít celé břemeno závazku? Měl by ji však nést pouze v případě, že by se nezletilý následně stal ručitelem, a to z důvodu nejistoty restituce z důvodu jeho věku. Pokud však byl nezletilý podvodně přiměn věřitelem, aby se stal ručitelem, nemělo by být věřiteli přiznáno osvobození proti druhému ručiteli; stejně jako kdyby nezletilý, který byl oklamán novací, chtěl, aby mu byla přiznána praetorská žaloba proti jeho bývalému dlužníkovi.

23. Týž, Otázky, kniha XXVII.

Jestliže dědic, opomíjející dlužníka, který byl osvobozen závětí, podá žalobu proti jeho ručiteli, může ručitel využít výjimku založenou na podvodu, a to z důvodu nepoctivého jednání dědice; a stejná výjimka by prospěla i hlavnímu dlužníkovi, kdyby byl žalován.

23. Pokud jeden ze dvou dědiců ručitele omylem zaplatí celou dlužnou částku, některé autority zastávají názor, že je oprávněn k osobní žalobě, a že tedy jeho spoludlužník zůstává odpovědný. Domnívají se, že závazek spoludědice trvá, i kdyby žaloba nebyla podána; protože věřitel, který v domnění, že je zavázán, zaplatí část tomu, kdo celý dluh splnil, nebude oprávněn k osobní žalobě na vrácení této části. Pokud však byli přijati dva ručitelé, například za dvacet aurei, a jeden ze dvou

dědiců druhého ručitele zaplatí celou dlužnou částku věřiteli, bude skutečně oprávněn k osobní žalobě na vrácení deseti aurei, které právně nedlužil. Mohl-li by však získat zpět zbývajících pět aureí, pokud by byl druhý ručitel solventní, je otázkou, kterou je třeba zvážit. Na počátku by totiž měl být vyslechnut dědic nebo dědicové ručitele, stejně jako by měl být vyslechnut sám ručitel, takže každý z ručitelů může být žalován o svůj příslušný podíl. V obou případech je názor, že by se nemělo vymáhat zaplacení peněžité částky, která nebyla splatná, zároveň přísnější a vhodnější, neboť reskript božského Pia to uvádí v případě ručitele, který zaplatil celou částku pohledávky.

24. V případě ručitele, který slíbil v Římě, že zaplatí peněžní částku v Capui, a pokud by se slibující nacházel v Capui, vyvstala otázka, zda může být okamžitě žalován. Odpověděl jsem, že ručitel by nebyl okamžitě odpovědný o nic více, než kdyby slib učinil v Capui, když hlavní dlužník nemohl do tohoto města dorazit, a že na tom nic nemění, jestliže nikdo "nepochybuje o tom, že by ručitel ještě nebyl odpovědný z toho důvodu, že slibující sám nebyl. Na druhé straně, kdyby někdo řekl, že proto, že dlužník je v Kapui, ručitel je okamžitě odpovědný, aniž by vzal v úvahu čas, na který měl mlčky nárok; výsledkem by bylo, že v tomto případě by ručitel mohl být žalován v době, kdy by sám dlužník nemohl být, kdyby byl v Římě. Proto se domníváme, že ručitelský závazek zahrnuje konkludentní podmínku nezbytného času, na který mají nárok obě strany, tj. jak slibující, tak jeho ručitel; pokud by se totiž dospělo k jinému závěru, bylo by to chápáno tak, že se ručiteli ukládá v rozporu s pravidly práva těžší podmínka.

23. Týž, Otázky, kniha XXXVII.

Věřitel, který se stal dědicem části pozůstalosti svého dlužníka, přijal svého spoludědice jako ručitele. Pokud jde o jeho vlastní podíl na pozůstalosti, závazek zanikl splnutím nebo (správněji řečeno) platební mocí. Pokud však jde o podíl spoludědice, závazek zůstává nezrušený, tedy nikoliv závazek z jeho ručení, ale dědický závazek, neboť větší závazek učinil menší závazek neplatným a neúčinným.

(23) Týž, Názory, kniha III.

Žaloba by měla být rozdělena mezi ty ručitele, kteří se stali odpovědnými za celou částku, a jejich vlastní rovné podíly. Jinak by tomu bylo, kdyby byla použita následující slova: "Slibujete, že budete odpovídat za celou částku, nebo za svůj příslušný podíl na pozůstalosti," neboť pak je stanoveno, že každý bude odpovídat pouze za svůj individuální podíl.

(23) Ručitel, který zaplatil část dlužné částky buď svým jménem, nebo jménem slibujícího, nemůže odmítnout, aby proti němu byla podána žaloba na rozdělení zbytku. Částka, kterou dluží každý z nich jednotlivě, by totiž měla být rozdělena mezi ty, kteří jsou v době vydání rozsudku solventní. Je však spravedlivější vyjít vstříc straně, která zaplatila, prostřednictvím výjimky, jestliže druhá strana byla solventní v době, kdy byla otázka spojena.

(24) Dva spoludlužníci poskytli samostatné záruky. Věřitel není povinen proti své vůli rozdělit žaloby mezi všechny ručitele, ale pouze mezi ty, kteří se stali odpovědnými za každého z dlužníků. Je zřejmé, že pokud chce rozdělit žalobu mezi všechny, nelze mu v tom bránit, stejně jako kdyby měl žalovat dva dlužníky o jejich podíly na dluhu.

(25) Věřitel není nucen prodat zástavu, jestliže poté, co se vzdal zástavy, chce žalovat osobu, která se pouze stala ručitelem.

(26) Protože žaloba byla rozdělena mezi ručitele, někteří z nich po připojení emise přestali být solventní; tato skutečnost však nemá žádný vztah k odpovědnosti toho, kdo je solventní, ani žalobce nebude chráněn v případě jeho nezletilosti, neboť se má za to, že nebyl podveden, když se odvolal na obecné právo.

(27) V případě, že majetek ručitele, proti němuž byl vydán rozsudek, náleží státní pokladně a žaloba je poté rozdělena mezi ručitele, bude se mít za to, že státní pokladna zaujímá postavení dědice.

51. Týž, Názory, kniha XI.

Ztráta zástavy zkázou domu postihuje ručitele i hlavního dlužníka. Na tom nic nemění ani to, že ručení bylo přijato takto: "Alespoň tolik, kolik může být realizováno nad hodnotu zástavy, bude-li prodána." Těmito slovy je totiž dohodnuto, že se do něj započítává celý dluh.

0. Protože žaloba byla rozdělena mezi ručitele, přestane-li být strana, proti níž byl vydán rozsudek, solventní, podvod nebo nedbalost poručníků, kteří mohli dosáhnout výkonu rozsudku, jim bude na újmu. Pokud se totiž zjistí, že žaloba byla rozdělena mezi ručitele, kteří nebyli solventní, bude jménem poručníka uplatněna náprava prostřednictvím úplné restituce.

1. Je ustáleno, že ručitelé, kteří byli dáni zemědělskými nájemci, ručí za peníze vynaložené na obdělávání půdy, protože tento druh smlouvy na sebe váže závazek nájmu. Nezáleží ani na tom, zda se stanou ručiteli ihned, nebo až po uplynutí určité doby.

2. Je-li několik mandatářů téže peněžní částky a jeden z nich je vybrán, aby byl žalován, ostatní se jeho zproštěním odpovědnosti nezbaví, ale všichni se zprostí zaplacením peněz.

53. Týž, Názory, kniha XV.

Ručitelé osoby obviněné z hrdelního zločinu mohou být řádně žalováni na základě smlouvy, a to aniž by se mohli bránit námitce uplatněné věřitelem, který obvinil hlavního dlužníka.

54. Paulus, Otázky, kniha III.

Je-li věřitel, který přijal ručení za půjčené peníze, v zástavní smlouvě podveden, může podat odpůrčí žalobu na zástavu; a v této žalobě bude zahrnut celý jeho zájem. Toto řízení však nemá vliv na ručitele, neboť ten se stal odpovědným nikoli za zástavu, ale za půjčené peníze.

55. Týž, Otázky, kniha XI.

Jestliže se Seiem ujednám následující: "Slibuješ, že zaplatíš jakoukoli peněžní částku, kterou kdykoli půjčím Titiovi?" a přijmu ručitele a poté budu velmi často půjčovat Titiovi peníze, Seius, stejně jako jeho ručitelé, budou jistě ručit za všechny půjčené částky a vše, co lze získat z jeho majetku, by mělo být započteno rovným dílem na všechny dluhy.

0. Týž, Otázky, kniha XV.

Kdyby někdo přísahal, že poskytne své služby za osobu, která není svobodníkem, a stal se jejím ručitelem, nebude za to ručit.

57. Stejně tak, když se syn zaváže svému otci nebo otrok svému pánovi a ručení přijme, nebude odpovědný, neboť nikdo nemůže být zavázán téže osobě za tutéž věc. Naproti tomu, když se otec zaváže za svého syna nebo pán za svého otroka, ručitel bude odpovědný.

58. Půjčíš-li peníze patřící jinému, jako by byly tvé vlastní, bez jakéhokoli ustanovení, Pomponius říká, že ručitel nebude odpovědný. Ale co když poté, co byly peníze vynaloženy, vznikne právo podat osobní žalobu na jejich vrácení? Domnívám se, že ručitel bude odpovědný, neboť se má za to, že byl přijat, aby byl odpovědný za vše, co by mohlo vzniknout z výplaty peněz,

59. Jistota může být přijata v případě žaloby pro krádež a také pro každého, kdo porušil akvilský zákon. Pravidlo je odlišné u populárních žalob.

58. Scaevola, Otázky, kniha XVIII.

Ručitel nemůže být žalován dříve, než se hlavní dlužník stane povinným.

0. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Jestliže jsem po ujednání s nájemcem přijal ručení, ujednání stanoví všechny platby nájemného, a proto ručitel bude ručit za všechny uvedené platby.

23. Když hlavní dlužník svým jednáním utvrdí závazek, trvá i závazek ručitele; například když byl v prodlení s dodáním Sticha a ten zemřel.

61. Týž, Názory, kniha IV.

Paulus uvedl jako svůj názor, že ručitel, na kterého byly převedeny zástavy poskytnuté jeho spoludlužníky, se nezdá být nahrazen na místě nabyvatele, ale pouze na místě toho, kdo zástavy přijal, a proto musí odpovídat za úrodu a úroky.

62. Scaevola, Názory, kniha I.

Rovněž zastával názor, že kdykoli se hlavní dlužník zproští svého věřitele tak, že zůstane zachován přirozený závazek, ručitel nadále ručí; když však závazek přejde druhem novace, ručitel by měl být zproštěn buď ze zákona, nebo prostřednictvím výjimky.

(0) Paulus, Názory, kniha XV.

Jestliže, jak bylo uvedeno, bylo při půjčování peněz dohodnuto, že mají být zaplaceny v Itálii, mělo by se tomu rozumět tak, že mandatař uzavřel smlouvu stejným způsobem.

63. Scaevola, Názory, kniha V.

Jestliže ručitel oznámil věřiteli, aby donutil dlužníka zaplatit peníze nebo prodat zástavu, a ten se nepokusí pohledávku vymáhat, může mu ručitel bránit námitkou z důvodu podvodu? Odpověď zněla, že tak učinit nemůže.

64. Týž, Názory, kniha VI.

Mezi věřitelkou a jejím dlužníkem bylo dohodnuto, že pokud nebude sto aurei, které půjčila, zaplaceno, jakmile budou požadovány, bude věřitelce povoleno ve stanovené lhůtě prodat určité ozdoby, které byly dány do zástavy, a pokud bude výtěžek z prodeje nižší než dlužná jistina a úroky, bude rozdíl vyplacen věřitelce; bylo poskytnuto ručení. Vystala otázka, zda ručitel bude ručit za celou částku. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností by ručitel odpovídal pouze za to, co se prodejem zástavy nezískalo.

65. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha II.

Ručitel, který nabídl peníze nezletilému pětadvacetiletému a v obavě z úplného navrácení je zapečetil a uložil na veřejném místě, může okamžitě podat mandátní žalobu.

(1) Týž, Epitomy práva, kniha VI.

Stejně jako hlavní dlužník není zavázán, pokud nedá osobní slib, tak ani ručitelé nejsou zavázáni, pokud se sami nezaváží něco zaplatit nebo vykonat nějaký úkon; slibují totiž bez účinku, když uzavírají smlouvu za hlavního dlužníka, že zaplatí nebo něco vykoná, protože slíbit úkon jiného je neplatné.

0. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Jestliže se otrok, který patří jinému, stane ručitelem za Titiuse a zaplatí dluh, bude Titius zproštěn odpovědnosti, jestliže pán otroka proti němu podá mandátní žalobu; neboť ten, kdo takovou žalobu podá, se považuje za toho, kdo platbu ratifikoval.

67. Týž, O Neratiovi, kniha III.

Poté, co jsi využil výjimku, která ti měla prospět, bylo proti tobě vydáno nespravedlivé rozhodnutí. Na základě mandátu nemůžeš nic vymáhat, a to z toho důvodu, že je spravedlivější, aby krivda, která ti byla způsobena, nebyla odčiněna, než aby byla přenesena na jiného; za předpokladu, že jsi vlastní nedbalostí způsobil, že nespravedlivé rozhodnutí bylo vydáno v tvůj neprospěch.

68. Týž, Dekrety, kniha III.

Bylo rozhodnuto, že ručitelé soudců, kteří neslibili, že budou ručit za pokuty nebo penále, by neměli být žalováni.

0. Petronius Thallus a další osoby se stali ručiteli za Aurelia Romula, rolníka z výnosu, za částku sto aurei ročně. Ministerstvo financí zabavilo Romulův majetek jako pohledávku a žalovalo ručitele o jistinu i úroky, které odmítli zaplatit. Po přečtení závazku ručitelů, kteří se zavázali pouze ke sto aurei ročně, a nikoli k celé částce nájmu, bylo rozhodnuto, že za úroky neručí, ale že vše, co bylo vybráno z Romulova majetku, se nejprve započte na úroky a zbytek na jistinu; a pokud by vznikl nějaký schodek, je třeba se obrátit na ručitele, stejně jako v případě prodeje zástavy věřitelem.

1. Ručitelé nemohou být žalováni, pokud byl hlavní dlužník propuštěn na základě kompromisu.

150995204. Tryphoninus, Disputace, kniha IX.

Opatrovník ustanovený synovi člověka, jemuž byl povinen jako ručitel, by měl vymáhat platbu sám od sebe, a i když byl propuštěn uplynutím času, bude stejně jako jeho dědic odpovědný v opatrovnické žalobě, protože řízení je proti němu zahájeno z důvodu opatrovnictví, a nikoli jako proti ručiteli. A jestliže opatrovník provede platbu nikoliv jako ručitel, nýbrž jako svěřenec, ačkoliv mohl být zproštěn ručení uplynutím času, měl jsem za to, že bude oprávněn k žalobě z pověření proti hlavnímu slibovateli; neboť právo na vymáhání dluhu se váže k oběma těmto podmínkám; neboť platbou zprostil hlavního slibovatele závazku, s ohledem na který se za něj stal ručitelem, a je třeba přihlédnout nikoliv k žalobnímu titulu, nýbrž k zohlednění dluhu. Neboť ačkoli poručník, který je svému svěřenci rovněž odpovědný jako ručitel, provedl platbu z pověření svého svěřence, protože hlavní slibující byl zproštěn, bude zproštěn odpovědnosti i ten, kdo je zároveň poručníkem a ručitelem; což nemůže učinit z vlastního pověření, i kdyby platbu provedl nikoli s úmyslem zprostit se, ale zejména za účelem zproštění Titiusa, a bude oprávněn k mandátní žalobě proti němu.

71. Gaius, O ústních závazcích, kniha I.

Jestliže se podmíněně dohodnu s hlavním dlužníkem, mohu zavázat ručitele jak za tuto, tak za jinou podmínku, pokud je spojím; pokud by totiž nebyly splněny obě, nebude ručit, protože hlavní dlužník je vázán pouze jednou podmínkou. Pokud je však rozdělím, podmínka ručitele se stane tíživější, a z tohoto důvodu nebude ručit; protože ať už se podmínka bude týkat obou zavázaných stran, nebo jen jedné z nich, bude se mít za to, že ho zavazuje; zatímco hlavní dlužník nebude ručit, pokud nebude splněna společná podmínka. Proto buď ručitel nebude ručit vůbec, nebo, což je lepší názor, bude ručit, pokud bude společná podmínka předem splněna.

72. Jsou-li ručitelé vyslýcháni za různých podmínek, je důležité zjistit, která z nich byla splněna dříve. Byla-li to ta, která byla uložena hlavnímu dlužníkovi, bude ručitel odpovídat i tehdy, bude-li tato podmínka splněna, stejně jako kdyby byl hlavní dlužník od počátku absolutně vázán a ručitel byl vázán podmínkou. Na druhou stranu však v případě, že by podmínka ručitele měla být nejprve splněna, ručitel ručit nebude, stejně jako kdyby byl od počátku zavázán absolutně a hlavní dlužník byl zavázán pouze podmíněně.

73. Je-li hlavní dlužník zavázán za pozemek a ručitel je přijat za užívání, vzniká otázka, zda ručitel odpovídá v menším rozsahu, nebo zda vůbec odpovídá, neboť slíbil něco jiného. Zdá se nám však pochybné, zda je užívací právo součástí nemovitosti, nebo něčím, co existuje samo o sobě. Jelikož je však užívací právo právem spojeným s pozemkem, bylo by v rozporu s občanským právem, kdyby ručitel nebyl svým slibem vázán.

74. Ručení může přijmout otrok, stejně jako ho může právoplatně přijmout jeho pán, a to za částku, kterou mu dluží; a není důvod, proč by ručitel nemohl být vyslechnut samotným otrokem.

75. Kdybyste se dohodli s nepřičetnou osobou, je jisté, že nemůžete přijmout ručení; neboť nejenže je neplatná samotná dohoda, ale rozumí se, že nebyl uzavřen vůbec žádný obchod. Pokud bych však přijal ručení za nepřičetnou osobu, která je ze zákona odpovědná, ručitel bude rovněž odpovědný.

76. Když se běžně tvrdí, že nelze přijmout ručení za trestné činy, nemělo by se tomu rozumět tak, že někdo, kdo byl okraden, nemůže přijmout ručení za zaplacení trestu za krádež, neboť existuje dobrý důvod, aby byly zaplaceny tresty vzniklé trestnými činy; ale spíše v tom smyslu, že se člověk nemůže zavázat k ručení za část výtěžku z krádeže, který mu chce vydat někdo, s kým spáchal trestný čin; nebo pokud byl na radu jiného naveden ke spáchání krádeže, nemůže od něj přijmout ručení s odkazem na trest za trestný čin. V těchto případech se ručitel nestává odpovědným, protože nebyl poskytnut v rámci platné transakce a partnerství při protiprávním jednání nemá žádnou sílu ani účinek.

73. Paulus, Otázky, kniha IV.

Uranus Antoninus se stal mandatářem pro Julia Pollia a Julia Rufa za peníze, které si tito půjčili od Aurelia Palmy, přičemž byli jeho spoludlužníky. Juliaův majetek eskaloval ve prospěch státní pokladny a ta se zároveň stala nástupcem věřitele. Mandatář tvrdil, že byl zproštěn odpovědnosti na základě práva fúze, protože státní pokladna se stala nástupcem věřitele i dlužníka. A skutečně, kdyby existoval jen jeden dlužník, nepochybuji, že by byl zproštěn ručení i mandatář; neboť i kdyby byla podána žaloba proti hlavnímu dlužníkovi, mandatář by nebyl zproštěn, přesto, když věřitel nastoupil na místo dlužníka, závazek byl zlikvidován jakoby právem placení a mandatář byl rovněž zproštěn, a to z toho důvodu, že nikdo nemůže být mandátářem za tutéž osobu téže osobě. Jsou-li však dva solidární mandatáři a věřitel jednoho z nich se stane jeho dědicem, je důvod pochybovat o tom, zda není uvolněn i druhý; stejně jako v případě, že by peníze byly zaplacený, nebo po odstranění osoby, zda závazek splynul. Domnívám se, že přijetím pozůstalosti je hlavní dlužník osvobozen splynutím závazku a že z tohoto důvodu jsou osvobozeni i jeho ručitelé, protože nemohou být odpovědní osobě za sebe, a protože v tomto postavení nemohou začít být, nemohou v něm ani zůstat. Druhý spoludlužník pro tutéž peněžní částku tedy není zproštěn, a z tohoto důvodu nemůže být zproštěn odpovědnosti ani jeho ručitel, ani jeho mandatář. Je zřejmé, že protože ten, kdo byl odsouzen mandátní žalobou, si může vybrat i svého věřitele, bude mít právo na výjimku z důvodu podvodu, bude-li proti němu podána žaloba. Věřitel může vést řízení proti druhému dlužníkovi, a to buď pro celou výši pohledávky, pokud neexistovalo partnerství, nebo pro její část, pokud dlužníci byli partnery. Pokud by se však věřitel stal dědicem ručitele nebo ručitel dědicem věřitele, domnívám se, že je ustáleno, že hlavní dlužník se splynutím závazku nezbaví.

74. Předpokládáme-li, že jeden z určitých spoludlužníků se dohodl, že proti němu nebude podána žaloba, a mandatář poté provedl platbu, můžete podat mandátní žalobu i proti osobě, se kterou se dohodl, neboť dohoda věřitele nezbavuje jeho práva podat žalobu proti třetí osobě.

75. Je stanoveno, že mandatář je odpovědný i v případě, že nařídí věřiteli, aby půjčil peníze, které se chystá půjčit na úrok.

75. Gaius, O ústních závazcích, kniha III.

Kdyby se ručitel zavázal pod podmínkou, že připluje loď z Asie, a já bych ho přijal s tím, že závazek ho učiní odpovědným pouze za jeho života, a v době, kdy podmínka trvá, by ode mne dostal propuštění, a ručitel by zemřel dříve, než by se podmínka splnila, mohu okamžitě podat žalobu na hlavního dlužníka, protože i kdyby se podmínka splnila, nikdy by nemohla založit závazek vůči tomu, kdo je již mrtev, a nemohla by potvrdit propuštění, které jsem udělil.

76. Paulus, O ediktu, kniha LXXVI.

Zástupce podal skutečnou žalobu a dal záruku, že jeho zmocnitel potvrdí, co učinil. Poté, co svůj spor prohrál, jeho zmocnitel po návratu podal žalobu o stejný majetek a žalovaný, který jej měl v držení, jej odmítl vydat, a proto byl proti němu vynesen rozsudek o značné částce. Ručitelé nejsou odpovědní za nic víc, neboť nejsou vinni tím, že strana v držení zaplatila pokutu.

Hlava 2. O novaci a delegaci.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVI.

(2) Novace je převod a přechod dřívějšího dluhu na jiný občanský nebo naturální závazek; to znamená, když z předchozího závazku vznikne nový takovým způsobem, že předchozí zanikne; novace totiž odvozuje svůj název od výrazu "nový" a od nového závazku.

77. Nezáleží na tom, jakou povahu má první závazek, zda je přirozený, občanský nebo praetorský, zda je ústní, skutečný nebo založený na souhlasu. Ať je tedy jakýkoli, může být ústně obnoven, pokud je následující závazek závazný buď civilně, nebo přirozeně, například když světenec slibuje bez zmocnění svého poručníka.

78. Týž, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Všechny záležitosti jsou způsobilé k novaci, neboť každá smlouva, ať už ústní nebo jiná, může být tímto způsobem nahrazena a přejít z jakéhokoli druhu závazku na závazek ústní, pokud víme, že se to děje tak, že se závazek tímto způsobem mění. Pokud tomu tak však není, budou existovat dva závazky.

79. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Osoba, která byla zbavena správy svého majetku, nemůže obnovit svůj závazek, pokud si nezlepší své postavení.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha V.

Pokud na tebe deleguji někoho, kdo mi dluží užívací právo, můj závazek se novací nemění, ačkoli ten, na koho bylo právo delegováno, se může proti mně bránit výjimkou z důvodu zlé víry nebo výjimkou *in factum*; a to nejen po dobu, kdy užívací právo užívá osoba, na kterou jsem ho delegoval, ale i po její smrti, protože po mé smrti ho bude ten, na koho bylo právo delegováno, nadále držet na úkor dlužníka. To platí i pro všechny závazky váznoucí na této osobě.

1. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Závazek může být podroben novaci ve stanoveném čase, a to i dříve, než tento čas nastane. Obecně je stanoveno, že novací se může stát ujednání učiněné na určitou dobu; žaloba však nemůže být podána na základě tohoto ujednání dříve, než tato doba nastane.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha XLVI.

Kdybych stanovil následující: "Budeš ručit za částku, kterou nebudu moci vymoci od Ticia, mého dlužníka?", novace nevzniká, protože transakce není určena k tomuto účelu. Když někdo půjčil peníze bez doložky a ihned ji učiní, vzniká pouze jedna smlouva. Totéž je třeba říci, když byla nejprve učiněna stipulace a peníze byly započteny až poté.

2. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Když totiž stipulujeme půjčku, nemyslím si, že závazek vzniká přepočítáním peněz a že poté vzniká novace stipulací; záměrem totiž je, aby byla jen jedna stipulace, a přepočítáním peněz se rozumí, že se provádí jen za účelem dokončení smlouvy.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVI.

Jestliže si stanovím, že mi Stichus bude dodán, a když mi ho slibující nedodá, znovu si ho stanovím, slibující již neodpovídá za riziko, protože se zprostil odpovědnosti za nesplnění.

(1) Jsou-li ve stipulaci obsaženy odkazy nebo svěření a úmyslem bylo, aby podléhaly novaci, dojde k ní; byly-li odkázány absolutně nebo aby nabyly účinnosti v určitém čase, nastává novace okamžitě. Byly-li však podmíněné, nedojde k ní hned, ale až po splnění podmínky; jinak totiž platí, že pokud někdo stipuluje na určitou dobu, vzniká novace ihned, byl-li takový úmysl, neboť je jisté, že datum nastane v určitou dobu. Ale tam, kde někdo stipuluje pod podmínkou, nenastává novace okamžitě, pokud není podmínka splněna.

(2) Tam, kde někdo stipuluje se Seiem takto: "Slibuješ, že zaplatíš to, co stipuluji s Titusem?" a já poté stipuluji s Titusem, nastává novace tak, že ručit bude pouze Seius? Celsus říká, že k novaci dochází, pokud to byl záměr, tedy že Seius má být povinen tím, co slíbil zaplatit Titius. Tvrdí totiž, že podmínka prvního ustanovení je splněna a zároveň dochází k novaci. Taková je naše praxe.

(3) Celsus také říká, že na základě ustanovení o zaplacení rozsudku nepodléhá žaloba na výkon rozsudku novaci; a to je rozumné, protože v tomto ustanovení jde pouze o to, aby bylo poskytnuto ručení a aby nedošlo k žádnému odchýlení se od závazku z rozsudku.

(4) Jestliže se s třetí osobou dohodnu na deseti aureích, které mi dluží Titius, nebo na deseti, které mi dluží Seius, Marcellus se domnívá, že ani jeden z nich není propuštěn, ale že třetí osoba si může vybrat toho, za koho chce deset aureí zaplatit.

(5) Když se manžel dohodne se svou ženou na věnu, které jí slíbil někdo cizí, věno se nezdvojnásobí, ale bylo rozhodnuto, že dojde k novaci, pokud to bylo záměrem. Neboť jaký je rozdíl v tom, zda slib učiní ona nebo někdo jiný? Pokud totiž jiná osoba slíbí, že zaplatí to, co dlužím, může mě zbavit odpovědnosti, pokud se tak stane za účelem novace. Pokud však nezasáhl za účelem provedení novace, budou ve skutečnosti odpovědné obě strany; pokud však jedna z nich zaplatí, druhá bude zproštěna odpovědnosti. Přesto, jestliže někdo stipuluje to, co mi náleží, nezbavuje mě práva na žalobu, ledaže stipuluje s mým souhlasem; ale ten, kdo slibuje to, co dlužím, mě zbavuje odpovědnosti, i když si nepřeji, aby se tak stalo.

4. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Jestliže opatrovanec, který stipuloval bez zmocnění svého poručníka, dospěje do puberty a potvrdí stipulaci za účelem provedení novace, právo žaloby na poručenství zanikne. Pokud ji neratifikuje, ačkoli podá žalobu na opatrovnictví, bude mít právo na ni i na základě stipulací; soudce, který je příslušný k projednání žaloby na opatrovnictví, by však neměl vydat rozhodnutí v neprospěch opatrovance, aniž by ho zprostil stipulací.

6. Kdo stipuluje pod podmínkou, o níž je jisté, že bude splněna, má se za to, že stipuloval absolutně.

7. Stanoví-li někdo příjezd a poté právo průjezdu, je jeho úkon neplatný. 8. Opět platí, že pokud někdo sjedná právo užívání a zároveň právo požívání, je jeho právní úkon neplatný. Kde však sjedná právo průjezdu a poté i příjezd, sjedná něco navíc, neboť právo průjezdu je jedna věc a právo jízdy je věc druhá.

7. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Ten, komu lze platit legálně, může učinit i novaci, s výjimkou případu, kdy stipulují za sebe nebo za Tituse; Titus totiž nemůže učinit novaci, ačkoli mu lze platit legálně.

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Delegovat znamená dát věřiteli místo sebe jiného dlužníka nebo toho, koho si určí.

8. K delegaci dochází buď na základě ustanovení, nebo spojením věci u soudu.

12. Paulus, O ediktu, kniha XXXI.

Kdyby někdo delegoval dlužníka, o němž věděl, že se může bránit výjimkou z důvodu podvodu, bude se podobat tomu, kdo za takových okolností učiní dar, neboť se má za to, že spoléhá na výjimku, která jeho úkon zruší. Pokud však slíbí svému věřiteli z neznalosti, nemůže se proti němu odvolat na výjimku, protože ten dostává to, co mu patří; ale ten, kdo ho delegoval, bude odpovědný osobní žalobou na vrácení peněz nebo žalobou na nejistou částku, pokud peníze nebyly zaplacený, nebo na určitou částku, pokud byly zaplacený; a proto, když je zaplatil, může podat mandátní žalobu.

9. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Pokud pověřím svého věřitele jako svého dlužníka někoho, kdo mi nedluží, nebude důvod k výjimce, ale osobní žaloba bude směřovat proti tomu, kdo ho pověřil.

(1) Týž, Disputace, kniha VII.

Kdykoli je něco, co je absolutně splatné, slíbeno podmíněně za účelem vzniku novace, nedochází k novaci ihned, ale až po splnění podmínky. Pokud by se tedy stalo, že by Stichus byl subjektem závazku a zemřel by v době, kdy podmínka trvá,

dojde k novaci, protože majetek, který byl předmětem podmínky, v době, kdy byla podmínka splněna, neexistoval. Proto se Marcellus domnívá, že i kdyby byl Stichus zahrnut do podmíněného závazku poté, co ten, kdo ho slíbil, byl v prodlení, prodlení bude očištěno a Stichus nebude zahrnut do následného závazku.

10. Když však někdo za účelem provedení novace absolutně stanoví něco, co je splatné pod podmínkou, nezakládá tím ihned novaci, ačkoli absolutní ustanovení zřejmě vyvolává nějaký účinek, ale novace nastává, když je podmínka splněna. Neboť podmínka, jakmile je splněna, činí první stipulaci účinnou a přenáší ji na druhou. Proto, pokud by měl být slibující deportován v době, kdy podmínka trvá, Marcellus říká, že k novaci nedojde, i když je podmínka splněna, protože není nikdo, kdo by byl odpovědný, když k tomu dojde.

11. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Pokud si věřitel sjedná pokutu, pokud by platba nebyla provedena v určeném čase, a dojde k novaci, podmínka nenabývá účinnosti.

(1) Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Otrok nemůže provést novaci bez souhlasu svého pána, a to ani v případě, že se závazek týká jeho peculium, ale spíše vytvoří nový závazek, než aby obnovil závazek předchozí.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha VIII.

Každý může delegovat svého dlužníka, a to buď písemně, nebo gestem, když není schopen mluvit.

(1) Paulus, O ediktu, kniha LVII.

Když je novace řádně provedena, uvolní se všechna zástavní práva a zástavy a přestanou se platit úroky.

13. (2) Týž, O ediktu, kniha LXIX.

Výjimka z důvodu podvodu, která může být namítána každému, kdo deleguje svého dlužníka, se netýká věřitele, na kterého je dlužník delegován. Stejně pravidlo platí pro všechny podobné výjimky, a dokonce i pro tu, která je dekretem senátu udělena synovi pod otcovskou kontrolou. Nemůže totiž využít výjimky vůči věřiteli, na něhož byl delegován ten, kdo půjčil peníze v rozporu s Dekretem Senátu, protože učiněním tohoto slibu se nic neděje v rozporu s Dekretem Senátu, a proto nemůže získat zpět to, co zaplatil, stejně jako nemůže získat zpět to, co zaplatil, u soudu. Jinak je tomu v případě, kdy žena

slíbila zaplatit v rozporu s Dekretem Senátu, neboť jistota je zahrnuta v druhém slibu. Stejně pravidlo platí i pro nezletilého, který byl podveden a je delegován; pokud je totiž stále nezletilý, je podveden podruhé. Jinak je tomu v případě, že překročil věk pětadvaceti let, ačkoli stále může dosáhnout restituce vůči svému prvnímu věřiteli. Proto se mu odmítají výjimky proti jeho druhému věřiteli; protože v soukromých smlouvách a dohodách nemůže žalobce snadno zjistit, k jakým transakcím došlo mezi delegovanou osobou a jeho původním dlužníkem; nebo, i kdyby to věděl, měl by simulovat, aby nevypadal příliš zvědavě; a proto je jen rozumné, aby mu byla odmítnuta výjimka proti původnímu dlužníkovi.

(1) Týž, O ediktu, kniha LXXII.

Novaci můžeme provést sami, jsme-li sami sobě pány, nebo prostřednictvím jiných, kteří ji s naším souhlasem stanoví.

14. Opatrovník nemůže učinit novaci bez zmocnění svého poručníka; poručník tak může učinit, je-li to v zájmu jeho svěřence, a jako zástupce rovněž, má-li na starosti veškerý majetek svého zmocnítele.

15. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Narízuji-li svému dlužníkovi, aby ti zaplatil, nemůžeš ihned, zatímco stipuluješ, učinit novaci, ačkoli dlužník tím, že ti zaplatí, bude osvobozen.

16. Paulus, O Plautiovi, kniha XIV.

Jestliže někdo v době mé nepřítomnosti stipuluje s mým dlužníkem za účelem provedení novace a já poté jeho úkon ratifikuji, obnovuji závazek.

17. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Syn pod otcovskou kontrolou nemůže učinit novaci úkonu svého otce bez jeho vědomí.

1. Týž, O Plautiovi, kniha V.

Novace nemůže vzniknout z ustanovení, které nenabývá účinnosti. V rozporu s tím nelze ani tvrdit, že pokud se s Titiem dohodnu s úmyslem obnovit dluh, který mi Sempronius dluží, pod určitou podmínkou, a v době, kdy podmínka trvá, Titius zemře, ačkoli podmínka mohla být splněna před uzavřením dědictví, dojde k novaci; v tomto případě totiž dohoda smrtí slibujícího nezaniká, ale přechází na dědice, který mezitím dědictví zastupuje.

(1) Celsus, Digesty, kniha I.

Nikdo nemá právo obnovit starý dluh novací jen proto, že mu někdy může být platba legálně vyplacena. Platba totiž může být někdy správně provedena těm, kteří jsou pod naší kontrolou, když nikdo z nich nemůže sám od sebe v souladu se zákonem nahradit starý závazek novým.

2. Týž, Digest, kniha III.

Když se člověk, jemuž Titius dluží deset aurei a Seius patnáct, dohodne s Attiusem, že mu zaplatí to, co dluží jeden nebo druhý z nich, nepodléhají oba závazky novaci, ale je v moci Attiuse zaplatit za toho, za kterého chce, a propustit ho. Předpokládejme však, že bylo dohodnuto, že zaplatí jednu nebo druhou z pohledávek; jinak by se totiž mělo za to, že se zavázal za obě, a obě by podléhaly novaci, pokud by to bylo zamýšleno.

1. Papinianus, Názory, kniha III.

Když kupující po pověření prodávajícím slíbí peníze takto: "Cokoli je třeba zaplatit nebo udělat z důvodu prodeje," nastává novace; a za následující dobu není nikomu povinen platit úroky.

2. Týž, Definice, kniha II.

Po ujednání o korneliánském majetku jsem posléze ujednal o hodnotě pozemku. Nebylo-li druhé ujednání učiněno s úmyslem založit novaci, novace nenastane; ale druhé ujednání, podle jehož podmínek není splatný pozemek, ale peníze, obstojí. Pokud by tedy slibující převedl pozemek, druhé ujednání nezanikne ze zákona, a to ani tehdy, když žalobce zahájí řízení podle podmínek prvního ujednání. Konečně, je-li požadován pozemek, který byl vylepšen nebo který se později bez zavinění dlužníka zhoršil, lze správně vzít v úvahu současný odhad; a je-li naopak požadována jeho hodnota, je třeba přijmout odhad v době druhé doložky.

3. Paulus, Otázky, kniha XXIV.

Existuje mnoho příkladů, které ukazují existující rozdíl mezi "dobrovolnou novací a novací odvozenou z rozsudku. Výsady věna a poručnictví se ztrácejí, pokud je věno zahrnuto do stipulací poté, co došlo k rozvodu, nebo pokud je po dosažení puberty obnovena činnost poručnictví novací; pokud to byl výslovný úmysl, na který se nikdo neodvolával, když bylo spojeno vydání. Podáním žaloby totiž nezhoršujeme své postavení, ale zlepšujeme, jak se obvykle říká v souvislosti s žalobami, které mohou být ukončeny uplynutím času nebo smrtí.

4. Týž, Názory, kniha V.

Paulus vyslovil názor, že pokud by se věřitel s úmyslem provést novaci dohodl se Semproniem tak, že by se zcela vzdal prvního závazku, nemohl by být tentýž majetek zatížen druhým dlužníkem bez souhlasu prvního.

5. Venuleius, Stipulations, kniha III.

Jestliže se zavážu, že mi bude něco dáno, a poté se zavážu k téže věci s toutéž osobou pod podmínkou s úmyslem provést novaci, musí majetek zůstat zachován, aby byl důvod k novaci, ledaže by slibující byl povinen jej dát. Pokud jste tedy povinen mi vydat otroka a jste v prodlení s jeho vydáním, budete odpovědný, i kdyby otrok zemřel, a pokud před jeho smrtí již budete v prodlení a já se s vámi dohodnu na stejném otrokovi pod podmínkou a otrok poté zemře, a pak se podmínka splní, protože jste mi již odpovědný na základě dohody, dojde také k novaci.

6. Jsou-li dva spoludlužníci, vzniká otázka, zda má jeden z nich právo provést novaci a jaké právo nabývá každý z nich pro sebe. Obecně je stanoveno, že platba může být řádně provedena jednomu a že pokud jeden zahájí řízení, přivede celou věc k soudu, stejně jako v případě, že je jeden z nich propuštěn, zaniká závazek obou. Z toho lze vyvodit, že každý z nich nabývá pro sebe, stejně jako kdyby se zavázal sám; s tím, že každý z nich může úkonem toho, s nímž se zavázal společně, ztratit svého dlužníka. Podle toho, uzavře-li jeden ze spoludlužníků další smlouvu s třetí osobou, může ho novací zprostit závazku vůči druhému spoludlužníkovi, pokud to bylo jeho výslovným úmyslem; a je pro to tím větší důvod, že se domníváme, že stipulování se podobá placení. Co bychom jinak řekli, kdyby jeden z nich delegoval společného dlužníka svému věřiteli a ten by s ním stipuloval; nebo kdyby žena nařídila, aby byl pozemek přislíben jejímu manželovi jako věno; nebo kdyby se za něj chystala provdat, aby mu slíbila pozemek jako věno? Dlužník by byl osvobozen, pokud jde o obě strany.

7. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Jsi povinen mi vydat otroka a Seius mi musí zaplatit deset aurei. Za účelem uzavření novace s jedním z vás stanovuji následující: "Co musíš dát ty, nebo Seius." A tak je to, co musíš dát ty, nebo Seius. Oba závazky podléhají novaci. Paulus: To je rozumné, protože obě jsou zahrnuty v poslední stipulaci.

8. Tryphoninus, Disputace, kniha VII.

Jestliže Titius, který mi chce darovat a byl mnou pověřen, slíbí mému věřiteli, který je stipulantem, nebude oprávněn použít proti němu výjimku tak, aby proti němu byl vynesena rozsudek v rozsahu jeho prostředků; může však takovou obranu řádně uplatnit proti mně, protože jsem požadoval to, co mu již dal. Věřitel však může dluh vymáhat.

9. Gaius, O ústních závazcích, kniha III.

Nelze pochybovat o tom, že syn pod otcovským dohledem nebo otrok, který smí spravovat své vlastní peculium, má také právo učinit dluhy peculia předmětem novace, pokud si to strany ujednají; a to v každém případě, pokud se tím jeho stav zlepší. Pokud totiž nařídí třetí osobě, aby stipulovala, je rozdíl, zda se tak děje s úmyslem učinit darování, nebo proto, aby mohl uzavřít obchod syna nebo otroka, a na tomto základě nabývá mandátní žaloba s odkazem na peculium jejich vlastnictví.

10. Není pochyb o tom, že příbuzný nepřičetného nebo poručník vydražitele má právo novace, je-li to ku prospěchu uvedeného nepřičetného nebo vydražitele.

11. Jedním slovem je třeba mít na paměti, že nic nebrání novaci několika závazků jednou smlouvou, jako například když stanovíme takto: "Slibuješ, že zaplatíš to, co jsou mi povinni zaplatit Titius a Seius?" Neboť ačkoli jsou povinni z různých důvodů, přesto jsou oba zproštěni práva novace, neboť odpovědnost obou je spojena v osobě toho, s nímž nyní novaci stanovíme.

Tit. 3. Ohledně plateb a zproštění.

12. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Kdykoli dlužník, který má více dluhů, jeden z nich zaplatí, má právo uvést, který závazek chce raději splnit, a ten, který si vybere, bude zaplacen, neboť můžeme stanovit určité pravidlo s ohledem na to, co platíme. Když však neurčíme, který dluh se platí, má ten, kdo peníze přijímá, právo říci, na jakou pohledávku je započte, pokud se rozhodne, že budou započteny na dluh, který by, kdyby ho sám dlužil, zaplatil, a zprostí se odpovědnosti, pokud ho skutečně dlužil, tedy na závazek, který není sporný; nebo na závazek, za který nebylo dáno ručení nebo který ještě není splatný; zdá se totiž naprosto spravedlivé, aby věřitel zacházel s majetkem dlužníka tak, jak by zacházel se svým vlastním. Proto je věřiteli dovoleno vybrat si dluh, který chce zaplatit, za předpokladu, že výběr provede tak, jak by učinil s ohledem na svůj vlastní majetek; musí však rozhodnout okamžitě, tj. jakmile dojde k zaplacení.

13. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Když se tak stane, věřitel by měl mít možnost peníze nepřijmout nebo dlužník je nezaplatit, pokud si některý z nich přeje, aby byly použity na úhradu nějaké jiné pohledávky.

14. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

To však není dovoleno učinit, když uplynula nějaká doba. Výsledkem je, že ten, kdo ji přijímá, by měl být vždy považován za toho, kdo započel platbu na nejtěžší dluh, neboť by to učinil s ohledem na vlastní závazek.

15. Pokud žádná ze stran neřekla v tomto bodě nic s odkazem na dluhy, které jsou splatné k určitému datu nebo pod určitou podmínkou, bude se mít za to, že byl splněn dluh, jehož den splatnosti nastal.

16. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha III.

A to se přednostně vztahuje na dluh, který dlužím vlastním jménem, než na ten, za který jsem ručil; a spíše na ten, s nímž je spojena pokuta, než na ten, s nímž žádná pokuta není spojena; a spíše na ten, za který byla poskytnuta jistota, než na ten, který byl sjednán bez ní.

17. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pokud jde o dluhy, které jsou splatné v současné době, je rozhodnuto, že kdykoli jsou nějaké peníze zaplacené, aniž by bylo uvedeno, na jaký dluh mají být připsány, je třeba je považovat za zaplacené na ten, který je nejvíce zatěžující. Není-li však jeden z nich zatěžující více než druhý, tedy jsou-li všechny závazky stejné, má být zaplacen na ten nejstarší. Dluh, který je dán s jistotou, se považuje za více zatěžující než ten, který byl sjednán bez ní.

18. Jestliže někdo dal dvě ručení, může zaplatit tak, že jednoho z nich zproští.

19. Císař Antonín se svým božským otcem v reskriptu stanovil, že když věřitel získá své peníze prodejem zástav a jsou splatné úroky, z nichž část je podle občanského práva a část podle přirozeného práva, to, co je zaplacené na úrocích, se započte na oba druhy závazků; jako například tam, kde jsou některé úroky splatné na základě ustanovení a některé jsou splatné přirozeně v důsledku dohody. Pokud se však výše úroků splatných podle občanského práva nerovná výši úroků splatných podle druhého práva, mělo by se to, co bylo zaplacené, započítat na oba závazky, nikoli však poměrně, jak vyplývá z podmínek reskriptu. Pokud však podle občanského práva žádné úroky splatné nejsou a dlužník pouze platí úroky, které nebyly stanoveny, císař Antonín spolu se svým otcem v Reskriptu uvedl, že by měly být započteny na jistinu. Na konci Reskriptu byla připojena následující doložka, totiž: "To, co bylo obecně rozhodnuto o tom, že úroky se mají platit jako první, se zřejmě vztahuje na takové úroky, které je dlužník nucen zaplatit." A protože úroky zaplacené podle dohody nelze

vymáhat, stejně jako kdyby nebyly zaplacené pod tímto názvem, nebudou považovány za zaplacené na přání toho, kdo je přijal.

20. Marcellus ve dvacáté knize klade otázku, zda když se někdo dohodne s dlužníkem, že ho přijme za jistinu a úroky, zda se má platit jistina a úroky poměrně, nebo zda se mají nejprve zaplatit úroky, a pokud něco zbude, má se to započíst na jistinu? Nepochybuji o tom, že ustanovení tohoto druhu s odkazem na jistinu a úroky vyžaduje, aby byly nejprve zaplacené úroky, a poté, pokud zbude nějaký přebytek, by měl být připsán na jistinu.

21. Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Neboť není třeba brát v úvahu pořadí písemného úkonu, ale podle zákona je třeba určit, co se jeví jako úmysl stran.

22. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIII.

Je-li něco splatné jak ze závazku, který je spojen s hanbou, tak ze závazku, který takovou povahu nemá, má se platit z toho, který je spojen s hanbou. Proto, je-li něco splatné na základě rozsudku nebo na základě pohledávky, o níž nebyl vynesena rozsudek, domnívám se, že platba by se měla vztahovat na rozsudek; a Pomponius tento názor přejímá. Proto v případě, kdy se závazek zvyšuje popřením, nebo v případě, který zahrnuje pokutu, je třeba říci, že platba by měla být považována za platbu na druhou z nich, jejímž uhrazením dojde k osvobození od pokuty.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pomponius říká, že bylo velmi správně uvedeno, že pokud jsou podmínky a smlouvy stejné, bude se platba považovat za provedenou poměrně na všechny částky, o které se jedná.

24. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Stanovím, že platba bude provedena mně nebo Stichovi, otroku Semproniovu. Platba nemůže být provedena Semproniovi, ačkoli je pánem otroka.

25. Člověk, který dluží deset aureí, bude zaplacením poloviny této částky zproštěn odpovědnosti za polovinu svého závazku a bude mu náležet pouze zbývajících pět aureí. Stejně tak v případě, že někdo dluží stichus a dodá jeho část, je odpovědný za zbytek. Pokud však dluží otrokovi a dodá část Sticha, nepřestane z tohoto důvodu dlužit otrokovi. Nakonec proti němu může být podána žaloba na vrácení otroka. Když však dlužník dodá zbývajících část Stichus nebo věřitel zavíní, že ho nepřijal, bude první z nich osvobozen.

26. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Když stipuluji za sebe nebo za Tituse, nemůže Titius podat žalobu, ani provést novaci, ani dát propuštění; může být pouze zaplacen.

27. Pomponius, O Sabinovi, kniha VIII.

Stanovím-li, že má být zaplaceno mně nebo svěřenci, a slibující zaplatí svěřenci bez zmocnění jeho opatrovníka, bude propuštěn, pokud jde o mě.

28. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Platba může být legálně provedena skutečnému zmocněnci. Za pravého zástupce bychom měli považovat toho, kdo byl k tomu zvláště zmocněn nebo komu byla svěřena správa veškerého majetku zmocnitele.

29. Někdy je však platba legálně provedena osobě, která není agentem; jako například tomu, jehož jméno je uvedeno ve stipulaci, kde někdo stipuluje platbu za sebe nebo za Tituse.

30. Kdyby mi však někdo nařídil, abych zaplatil Titiovi, a potom mu zakázal přijmout peníze, a já, aniž bych věděl, že mu bylo zakázáno je přijmout, bych mu zaplatil, budu osvobozen; jestliže však o tom vím, nebudu osvobozen.

31. Jiný je případ, pokud se domníváte, že někdo stanovil pro sebe nebo pro Tituse. Neboť i kdyby mi zakázal platit Titiovi, přesto budu propuštěn, když mu zaplatím; protože stipulant má určitou podmínku, kterou nemůže změnit.

32. Ale i když zaplatím někomu, kdo není skutečným zmocněncem, ale zmocnitel platbu ratifikuje, dojde k propuštění; neboť ratifikace se rovná zmocnění.

33. Julianus, Digesty, kniha LIV.

Principál by však měl ratifikovat akt, jakmile se o něm dozví, ale s určitou mírou volnosti a tolerance, a měl by zahrnovat určitou dobu. Stejně jako v případě odkazu, kdy jde buď o jeho přijetí, nebo odmítnutí, by měla být povolena určitá lhůta, která není ani příliš malá, ani příliš velká a kterou lze lépe pochopit než vyjádřit slovy.

34. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

35. Pokud by někdo provedl platbu pod podmínkou, že může peníze získat zpět osobní žalobou, pokud zmocnitel úkon zmocněnce neratifikuje a ten jej neratifikuje, bude žaloba podána ve prospěch toho, kdo platbu provedl.

35. Jsou opatrovníci, kteří se nazývají čestnými; jsou jiní, kteří jsou určeni za účelem podávání informací; ještě jiní jsou ustanoveni k uzavírání obchodů; nebo to otec nařídí, takže například jeden z nich spravuje opatrovnictví, nebo je uzavírání obchodů svěřeno jedinému opatrovníkovi se souhlasem ostatních; nebo pretor vydá nařízení s odkazem na tento účinek. Proto říkám, že bez ohledu na to, jakému opatrovníkovi může být platba vyplacena, dokonce i čestnému opatrovníkovi (neboť na něj se váže odpovědnost), je to správně; ledaže by mu správu opatrovnictví zakázal prétor, neboť v takovém případě mu platba nemůže být legálně vyplacena. Domnívám se, že stejné pravidlo platí i v případě, kdy někdo vědomě platí poručníkům obviněným z podezření, neboť správa poručenství se mezitím považuje za zakázanou jim.

36. Pokud je platba provedena opatrovníkovi, který byl odvolán, platí dlužník tomu, kdo přestal být opatrovníkem, a z tohoto důvodu nebude propuštěn.

37. Ale co když zaplatil někomu, na jehož místo má být ustanoven opatrovník; například člověku, který byl trvale, nebo dočasně vypovězen? Říkám, že pokud mu zaplatí předtím, než byl na jeho místo ustanoven kurátor, měl by být zproštěn odpovědnosti.

38. I když zaplatil opatrovníkovi, který se chystá být nepřítomen ve veřejné záležitosti, bude platba legální. A skutečně mu může platit i v době jeho nepřítomnosti, pokud místo něj nebyl ustanoven jiný.

39. Platba může být správně provedena jedinému opatrovníkovi, ať už jsou opatrovníci zákonní nebo testamentární, nebo byli jmenováni na základě soudního šetření.

40. Podívejme se, zda může být platba zákonně provedena opatrovníkovi jmenovanému za účelem poskytnutí informací, protože byl jmenován, aby poradil svému druhovi-opatrovníkovi. Protože je však opatrovníkem a platba mu nebyla zakázána, domnívám se, že pokud bude provedena, dojde k uvolnění.

41. Platba může být správně provedena opatrovníkovi nepřičetné osoby, stejně jako opatrovníkovi osoby, která se o sebe nemůže postarat, ať už z důvodu svého věku, nebo z jiného dobrého důvodu. Je však ustáleno, že platba může být zákonně provedena opatrovníkovi svěřence.

42. Je zřejmé, že opatrovanec nemůže platit bez zmocnění svého opatrovníka. Pokud by peníze zaplatil, nestávají se majetkem toho, kdo je přijal, a lze je vymáhat žalobou. Je zřejmé, že pokud byly vynaloženy, bude opatrovanec zproštěn odpovědnosti.

43. Paulus, O Sabinovi, kniha VI.

Platba nemůže být provedena svěřenci bez zmocnění jeho opatrovníka. Ten nemůže dlužníka pověřit, protože nemůže nic zcizit. Pokud mu však dlužník zaplatil a peníze jsou v bezpečí, na žádost opatrovance o zaplacení podruhé, může mu to dlužník zakázat výjimkou z důvodu podvodu.

44. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

45. Je-li dlužníkovi podmíněně poskytnuto propuštění a podmínka je posléze splněna, rozumí se, že byl propuštěn již před nějakou dobou. Aristo říká, že k tomu dochází i v případě, že platba skutečně proběhne, neboť se domnívá, že pokud někdo slíbí peníze pod podmínkou a zaplatí je s tím, že pokud bude podmínka splněna, bude se platba považovat za uskutečňovanou a podmínka bude splněna, bude propuštěn; a nelze vznést žádnou námitku, protože peníze se předtím staly majetkem věřitele.

45. Týž, O Sabinovi, kniha XIX.

Cassius říká, že pokud jsem někomu dal peníze, aby mohl zaplatit mému věřiteli, a on je zaplatí svým jménem, nebude ani jedna ze stran propuštěna. Já nebudu, protože to nebylo zaplacené mým jménem, a on nebude, protože zaplatil to, co patřilo jinému, ale bude odpovědný podle mandátu. Pokud by však věřitel vydal peníze, aniž by se dopustil podvodu, bude ten, kdo je zaplatil svým jménem, osvobozen z obavy, že kdyby bylo rozhodnuto jinak, mohl by věřitel z transakce profitovat.

46. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Pokud někdo zaplatí otrokovi, který byl určen k výběru peněz, po jeho manuminaci, pokud je to v souladu se smlouvou jeho pána, postačí, že nevěděl, že otrok byl manuminován. Pokud však byly peníze vyplaceny z nějakého důvodu souvisejícího s peculium, i když pán věděl, že otrok byl manumitován, přesto, pokud *nevěděl, že byl zbaven svého peculium, bude zproštěn odpovědnosti. V obou případech však platí, že pokud to manumitovaný otrok učinil za účelem zmocnit se peněz svého pána, bude vinen krádeží. Jestliže totiž nařídím svému dlužníkovi, aby zaplatil určitou částku peněz Titiovi, a pak zakážu Titiovi, aby ji přijal, a dlužník o tom nebude vědět a zaplatí Titiovi, který předstírá, že je jeho zástupcem, bude dlužník osvobozen a Titius bude odpovědný za krádež.

47. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXI.

Můj uprchlý otrok, který předstíral, že je svobodný, ti půjčil peníze, které mi ukradl. Labeo říká, že jsi mi zavázán, a kdybys mu v domnění, že je svobodný, zaplatil, budeš propuštěn, pokud jde o mě. Kdybys však na jeho příkaz zaplatil někomu jinému nebo kdybys takovou platbu schválil, nebudeš propuštěn; protože v první řadě se peníze stávajíými a rozumí se, že jsou vyplaceny takřkajíc mně. Proto můj otrok tím, že vybere to, co půjčil jako část svého peculium, dlužníka propustí, ale pokud ho pověří nebo provede novaci, nebude tomu tak.

48. Týž, O Sabinovi, kniha XXII.

Jestliže ti zaplatím tím, že ti předám svůj předmět, který ti náležel, ale který byl dán do zástavy jinému, nebudu propuštěn; protože tento majetek může od tebe získat zpět ten, kdo ho dostal do zástavy.

49. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Jestliže se poté, co ses dohodl s Titiem na deseti aureích, dohodneš se Seiem, že ti zaplatí vše, co nemůžeš od Ticia získat; i kdybys podal žalobu o deset aureí proti Titiovi, Seius stejně nebude propuštěn. Ale co když Titius, který byl odsouzen, nebude schopen nic zaplatit? I když nejprve podáte žalobu proti Seiovi, Titius nebude v žádném ohledu zproštěn odpovědnosti, neboť není jisté, zda Seius vůbec bude něco dlužit. A konečně, pokud by Titius celý dluh uhradil, Seius nebude považován za dlužníka, a to z toho důvodu, že se nesplnila podmínka, na níž záviselo jeho zadlužení.

50. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLV.

Syn pod otcovskou kontrolou nemůže propustit dlužníka svého otce proti jeho souhlasu, neboť za něj může nabýt závazek, ale nemůže jej zmenšit.

51. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIV.

Můžeme být zproštěni závazku zaplacením nebo vystoupením u soudu v náš prospěch, a to i proti našemu souhlasu a aniž bychom si toho byli vědomi.

52. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLVII.

Když se ručitel stane odpovědným za deset aureí za dvě osoby, bude ručit za dvacet; a ať už zaplatí dvacet za ně dohromady, nebo deset za každého z nich, zproští oba dlužníky odpovědnosti. Zaplatí-li však pět, podívejme se, kterého z obou dlužníků v tomto rozsahu zproští. Ten, který je uveden v propuštění, bude zproštěn odpovědnosti za tuto částku, nebo pokud se tak

nestane, měla by být částka započtena na nejstarší dluh. Stejně pravidlo se uplatní v případě zaplacení patnácti aurei, je-li zřejmé, jaký byl úmysl ohledně deseti z nich, a zbývajících pět bude připsáno na druhý závazek. Pokud však úmysl nelze zjistit, bude deset aurei připsáno na nejstarší dluh a pět na druhý.

53. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXV.

Pokud někdo, kdo byl ustanoven dědicem části pozůstalosti, zaplatí celou částku deseti aurei, kterou slíbil zemřelý, bude zproštěn odpovědnosti za podíl, na který má jako dědic nárok; zbytek může vymáhat osobní žalobou. Pokud by mu však před podáním této žaloby připadl zbytek pozůstalosti, bude odpovědný i za tento zbytek; a proto pokud podá osobní žalobu na vrácení majetku, který mu nenáležel, domnívám se, že mu v tom může bránit námitka z důvodu podvodu.

54. Týž, O Sabinovi, kniha XXXV.

Pokud věřitel prodá pozemek, který mu byl zastaven, a vybere vše, co bylo splatné, bude dlužník osvobozen. Když věřitel dá kupujícímu uvolnění ceny nebo se s ním o tom dohodne, bude dlužník stále osvobozen. Pokud však věřitel prodá otroka, který byl zastaven, dlužník nebude propuštěn, pokud může být otrok získán zpět podle podmínek podmíněného prodeje; jako je tomu v případě, kdy je prodána jakákoli zástava s výhradou odstoupení od smlouvy.

55. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Právo na žalobu vyplývající z podmínky a ze závěti trvá i v případě, že majetek, který měl být vydán, byl vydán; a i když může být právní titul k němu vadný, může být přesto podána žaloba na jeho navrácení; jako například mohu podat žalobu na pozemek, i když mi byl převeden, za předpokladu, že nebylo převedeno nějaké právo zaručené závazkem.

56. Paulus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Dlužníci jsou osvobozeni zaplacením komukoli, kdo vyřizuje záležitosti svěřence místo jeho opatrovníka; pokud se peníze stanou součástí majetku svěřence.

57. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Když jsou Stichus a Pamphilus přislíbeni dvěma osobám, Stichus nemůže být vydán jedné a Pamphilus druhé, ale polovina každého z nich náleží každému jednotlivému věřiteli. Stejně pravidlo platí, když někdo slíbí dát dva Stichusy nebo dva Pamphilusy nebo deset otroků jinému otrokovi, který patří dvěma pánům. Výraz "deset otroků" je totiž stejně jako "deset denárů" dvojznačný a polovinu z deseti lze chápat dvěma různými způsoby. Ale pokud jde o peníze, olej, pšenici a další věci

tohoto druhu, které jsou zahrnuty do společného druhu, bylo zřejmě záměrem, aby byl závazek rozdělen číslem, když je to pro slibujícího a stipulanta výhodnější.

58. Týž, O ediktu, kniha LI.

Jestliže dlužník nabídne peníze, které dluží, a jeho věřitel je odmítne přijmout, prétor mu odmítne žalobu.

59. Týž, Disputace, kniha VII.

Mezi řemeslníky je velký rozdíl, pokud jde o jejich nadání, charakter, znalosti a vzdělání. Proto slíbí-li někdo, že postaví loď nebo dům nebo vyhloubí příkop, a je zvlášť dohodnuto, že to provede vlastními silami, a ručitel sám postaví stavbu nebo provede výkop bez souhlasu stipulanta, dlužník se nezproští odpovědnosti. Proto i kdyby ručitel k ustanovení připojil následující doložku: "Nebudeš činit nic, čím bys zasahoval do mého práva cesty," a ručitel by mi bránil v průchodu, nečiní ustanovení účinným; a pokud dovolí, aby se služebnost užívala, nebrání tomu, aby ustanovení nabylo účinnosti.

60. Julianus, Digesty, kniha XIII.

Jestliže otrok půjčí peníze ze svého peculium a jeho dlužník, aniž by věděl, že jeho pán zemřel, zaplatí otrokovi dříve, než se na něj zapíše pozůstalost, bude propuštěn. Stejně právní pravidlo se uplatní i v případě, že dlužník zaplatí peníze poté, co byl otrok manumitován, pokud neví o tom, že mu jeho peculium nebylo odkázáno; a nezáleží ani na tom, zda mu byly peníze předány za života nebo po smrti jeho pána, neboť i v tomto druhém případě bude dlužník propuštěn, stejně jako kdyby mu věřitel nařídil zaplatit peněžní částku Titiovi; neboť i když věřitel může být mrtev, přesto ji neplatí o nic méně správně Titiovi, pokud nevěděl, že je mrtev.

61. Týž, Digesty, kniha LII.

Pokud se někdo zaváže, že pozemek bude převeden na něj nebo na Titiuse, i když bude pozemek předán Titiosovi, bude stále oprávněn k žalobě, pokud bude následně vystěhován; stejně jako kdyby se zavázal k otrokovi a slibující by dal Titiosovi toho, který měl být pod podmínkou svobodný, a otrok by následně získal svobodu.

62. Když člověk, který slíbil dát Sticha nebo Pamfila, Sticha zraní, není osvobozen jeho vydáním, o nic víc, než kdyby Sticha pouze slíbil a vydal ho až poté, co byl jím zraněn. Stejně tak, když někdo slíbí dát otroka a dodá ho zraněného, nezbaví se odpovědnosti. A když se případ projednává u soudu a žalovaný nabídne otroka, který byl jím zraněn, měl by být proti němu vynesena rozsudek; a i když nabídne otroka, který byl zraněn někým jiným, bude proti němu vynesena rozsudek, pokud může dát jiného otroka.

63. Týž, Digest, kniha LIV.

Když někdo, kdo slíbil dát otroka nebo zaplatit deset aurei tobě nebo Titiovi, dodá Titiovi část otroka a potom ti zaplatí deset aurei, může podat žalobu na vrácení části otroka nikoli proti Titiovi, ale proti tobě, stejně jako kdyby dal Titiovi s tvým souhlasem něco, co mu nedlužil. Stejně pravidlo bude platit, pokud by zaplatil deset aurei po Titiově smrti; stejně tak může vymáhat podíl otroka spíše po tobě než po Titiově dědici.

64. Jestliže dva spoludlužníci uzavřou smlouvu, že jim bude předán otrok, a slibující předá každému z nich různé podíly různých otroků, není pochyb o tom, že nebude propuštěn. Pokud však oběma z nich předá podíly téhož otroka, dojde k propuštění, protože společný závazek má takový účinek, že to, co je zapláceno dvěma osobám, se považuje za zaplacené jedné. Na druhou stranu, když dva ručitelé slíbí, že bude dodán otrok, a dají podíly různých otroků, nebudou osvobozeni, ale pokud dají podíly téhož otroka, budou zproštěni odpovědnosti.

65. Stanovil jsem, že mi bude vyplaceno deset aurei, nebo že Titiovi bude dodán otrok. Bude-li otrok dodán Titiovi, bude slibující propuštěn, pokud jde o mě; a než bude dodán, mohu požadovat deset aurei.

66. Jestliže dám Titiovi na starost všechny své obchody a poté mu bez vědomí svých dlužníků zakážu, aby je uzavíral, budou tito tím, že mu zaplatí, propuštěni; neboť ten, kdo někomu dá na starost své obchody, se rozumí, že nařizuje svým dlužníkům, aby mu platili jako jeho zástupci.

67. Kdyby se můj dlužník bez jakéhokoli mého zmocnění mylně domníval, že má můj souhlas platit peníze jiné osobě, nebude zproštěn odpovědnosti; a proto nikdo nebude zproštěn odpovědnosti tím, že zaplatí zástupci, který se dobrovolně nabídne, že bude vyřizovat záležitosti jiného.

68. Pokud uprchlý otrok, který tvrdí, že je svobodný, prodá nějaký majetek, bylo rozhodnuto, že kupující nejsou zproštěni odpovědnosti vůči svému pánovi tím, že zaplatí uprchlému otrokovi.

69. Pokud zeť zaplatí věno svému tchánovi, aniž by o tom věděla jeho dcera, nebude osvobozen, ale může podat osobní žalobu na vymáhání pohledávky proti svému tchánovi, pokud dcera nepráskne, co udělal. Zeť se do jisté míry podobá tomu, kdo platí zmocněnci nepřítomné osoby, neboť v případě věna se dcera podílí na věnu a je jakoby spoluúčastníkem závazku.

70. Jestliže já, který chci darovat Titiovi, nařídím svému dlužníkovi, aby mu zaplatil určitou částku peněz, i když Titius může peníze přijmout s úmyslem poskytnout je mně, dlužník bude přesto zproštěn odpovědnosti. Pokud mi však Titius později tytéž peníze předá, stanou se mými.

71. Zůstavitel ustanovil za svého dědice syna pod otcovskou kontrolou, od něhož přijal ručení. Pokud by vstoupil do dědictví na příkaz svého otce, vzniká otázka, zda může tento podat žalobu proti ručiteli. Uvedl jsem, že kdykoli se hlavní dlužník stane dědicem toho, kdo přijal zajištění, ručitelé budou zproštěni, protože nemohou být dlužníky téže osoby, a to na účet téže osoby.

72. Pokud zloděj vrátí někomu, kdo si činí nárok na pozůstalost, majetek, který sebral dlužníkům pozůstalosti, bude tento propuštěn.

73. Stanovím-li, že má být zapláceno deset aurei nebo vydán otrok, a obdržím dvě záruky, Titius a Maevius, a Titius zaplatí pět aurei, nebude propuštěn, dokud Maevius nezaplatí také pět. Pokud však Maevius dodá podíl otroka, zůstanou odpovědní oba.

74. Každý, kdo se může chránit věčnou výjimkou, může získat zpět to, co zaplatil, a proto nebude propuštěn. Proto když jeden ze dvou slibujících uzavře dohodu, že po něm nebude nic požadováno, i kdyby měl zaplatit, druhý přesto zůstane odpovědný.

75. Alfenus Varus, Epitomy z Paulových Digest, kniha II.

Cokoli otrok půjčil nebo uložil ze svého peculium, i když může být později prodán nebo manumitován, může mu být právoplatně vyplaceno; ledaže by se stalo něco, z čeho by bylo možné vyvodit, že platba byla provedena proti souhlasu osoby, které otrok v té době patřil. Pokud si však od něj někdo půjčí na úrok peníze, které patřily jeho pánovi, zatímco otrok vykonával činnost svého pána s jeho svolením, uplatní se stejné pravidlo. Má se totiž za to, že ten, kdo s otrokem uzavřel smlouvu, od něj peníze přijal a vyplatil mu je se souhlasem jeho pána.

76. Julianus, On Urseius Ferox, kniha I.

Kdyby můj otec zemřel a zanechal svou těhotnou ženu a já jako dědic bych požadoval zaplacení všech dluhů, které mu náležely; některé autority tvrdí, že si stále zachovám právo na žalobu, a pokud se později nenarodí žádné dítě, že mohu legálně podat žalobu, protože je pravda, že jsem jediným existujícím dědicem. Julianus říká, že lepší názor je ten, že celý majetek, jehož jsem dědicem, jsem si nárokoval dříve, než bylo jisté, že se dítě nenarodí; nebo čtvrtý díl, protože se mohly narodit tři děti; nebo šestý, protože se jich mohlo narodit pět. Aristoteles totiž uvedl, že se může narodit pět dětí, protože lůno ženy má tolik schránek, a že v Římě byla žena, která přišla z egyptské Alexandrie a která měla při jednom porodu pět dětí, z nichž všechny přežily. Získal jsem o tom potvrzení v Egyptě.

77. Týž, O Urseiu Feroxovi, kniha II.

Kdykoli jeden z několika ručitelů zaplatil svůj podíl jako ten, kdo vyřizoval záležitosti hlavního dlužníka, považuje se to za totéž, jako kdyby dlužník sám zaplatil podíl na dluhu, za který ručil jeden z ručitelů; tím se však nesnižuje výše jistiny a osvobozen je pouze ručitel, jehož jménem byla platba provedena.

78. Africanus, Otázky, kniha VII.

Když někdo stanoví, že platba má být provedena jemu nebo Titiovi, je lepší názor, že bude správně provedena pouze Titiovi, když zůstane ve stejném stavu, v jakém byl v době uzavření ustanovení. Jestliže však byl adoptován, poslán do vyhnanství, bylo mu zakázáno používat oheň a vodu nebo se stal otrokem, nelze říci, že byla provedena zákonná platba, neboť toto ujednání, totiž "zůstane-li ve stejném stavu", se chápe tak, že bylo mlčky zahrnuto do ustanovení.

79. Jestliže nařídím svému dlužníkovi, aby zaplatil Titiovi, a poté zakážu Titiovi, aby peníze přijal, a můj dlužník, aniž by o tom věděl, mu zaplatí, bylo rozhodnuto, že dlužník byl propuštěn, pokud Titius nepřijal peníze s úmyslem mít z nich prospěch; jinak by zůstaly majetkem dlužníka, stejně jako kdyby je chtěl ukrást, a proto nemůže být propuštěn ze zákona; přesto je však spravedlivé, aby mu bylo přiznáno osvobození na základě výjimky, pokud je ochoten postoupit mi právo osobní žaloby z důvodu krádeže, na kterou má nárok vůči Titiovi; jako se to děje v případě, kdy manžel, který si přeje darovat své manželce, nařídí svému dlužníkovi, aby jí zaplatil. Neboť i v tomto případě, protože se peníze nestávají majetkem ženy, nebude dlužník propuštěn, ale může být chráněn proti manželovi výjimkou, pokud mu postoupí právo žaloby, které má proti své ženě. V uvedeném případě bude žaloba pro krádež v můj prospěch po rozvodu, kdy je v mém zájmu, aby si peníze nepřivlastnila.

80. Žaloba De peculia byla podána proti pánovi, a protože byl vynesena rozsudek proti němu, zaplatil ji. Byl vysloven názor, že ručitelé přijatí za otroka byli propuštěni, neboť tytéž peníze mohou být použity k uspokojení několika nároků, protože když je poskytnuta záruka na zaplacení rozsudku a rozsudek je vydán proti žalovanému a on jej sám zaplatí, ručitelé jsou propuštěni nejen z důvodu uspokojení rozsudku, ale také na základě ustanovení. Tento případ je zcela podobný případu, kdy držitel pozůstalosti v domnění, že je dědicem, provede platbu a dědic není propuštěn; to se totiž děje proto, že držitel zaplacením peněz, které nebyly splatné jeho jménem, je může získat zpět.

81. Tam, kde ten, kdo slíbil otroka, vydá toho, kdo má být svobodný pod podmínkou, myslím, že lepší názor je, že bychom neměli čekat na splnění podmínky, ale že věřitel může podat osobní žalobu na vrácení. Pokud by se však mezitím podmínka nesplnila, bude slibující propuštěn, stejně jako kdyby někdo provedl platbu z omylu, zatímco by se čekalo na podmínku, a ta by se měla splnit dříve, než podá osobní žalobu. Rozhodně však nelze říci, že kdyby Stichus zemřel a podmínka by se nesplnila, dlužník by byl propuštěn, ačkoli kdyby se nesplnila za jeho života, byl by zproštěn odpovědnosti, protože v tomto

případě jste v žádném okamžiku absolutně neudělali otroka mým. V opačném případě by také mohlo platit, že pokud mi odevzdáte otroka, k němuž má užívací právo nějaká jiná osoba, a otrok by během trvání užívacího práva zemřel, budete tímto odevzdáním považován za osvobozeného; tento názor nelze v žádném případě přijmout, stejně jako kdybyste odevzdal otroka ve společném vlastnictví a on by zemřel.

82. Pokud se někdo stane ručitelem za osobu, která se vrátila poté, co byla nepřítomna ve veřejných záležitostech, a nenese žádné riziko, že bude z tohoto důvodu žalována, bude ručitel po uplynutí jednoho roku také propuštěn? Tento názor nepřijal Julianus, a to ani v případě, že proti ručiteli neexistuje žádná pravomoc k řízení. V tomto případě by však v souladu s podmínkami ediktu měla být restituce poskytnuta prostřednictvím žaloby proti samotnému ručiteli, stejně jako se postupuje proti ručiteli, který zabije slíbeného otroka.

83. Pokud někdo, kdo se za tebe stal ručitelem Titiovi, dá zástavu k dalšímu zajištění svého závazku a ty ho poté ustanovíš svým dědicem, ačkoli nebudeš odpovědný z titulu ručení, přesto zůstane zástava zatížena. Pokud tatáž osoba dá další ručení a tebe ustanoví svým dědicem, je prý lepší mít za to, že když zanikl závazek dlužníka, za kterého bylo přijato zajištění, bude osvobozen i ten, kdo se stal jeho ručitelem.

84. Týž, Otázky, kniha VIII.

Jestliže, chtěje zaplatit peníze, uložím je na tvůj příkaz u odhadce, aby je vyzkoušel, Mela v desáté knize říká, že to děláš na vlastní nebezpečí. To platí v případě, že by to byla vaše vina, že mince nebyly ihned otestovány, neboť pak to bude stejné, jako kdybych byl připraven zaplatit a vy byste z toho či onoho důvodu odmítli peníze přijmout. V tomto případě nejsou peníze vždy na vaše riziko, neboť co kdybych je nabídl v nevhodnou dobu nebo na nevhodném místě? Domnívám se, že výsledkem by bylo, že i kdyby kupující a prodávající, kteří si navzájem příliš nedůvěřují, složili peníze a zboží, peníze budou na riziko kupujícího, pokud si sám vybral osobu, u níž byly složeny, a stejné pravidlo se bude vztahovat i na zboží, protože prodej byl dokončen.

85. Marcianus, Institutes, kniha III.

Kdyby někdo za mě zaplatil mému věřiteli, i když o tom nevím, získám právo podat žalobu na vrácení zástavy. Stejně tak, pokud někdo zaplatí odkazy, musí se odkazovníci vzdát držby pozůstalosti; jinak bude mít dědic právo na interdikt, aby je přinutil k jejímu vydání.

86. Papinianus, O cizoložství, kniha I.

Je-li věřitel obviněn ze zločinu, nic nebrání tomu, aby jeho dlužníci zaplatili peníze; jinak by mnoho nevinných osob bylo zbaveno prostředků nutné obrany.

87. Paulus, O cizoložství, kniha III.

Rovněž se má za to, že není zakázáno, aby obviněná strana zaplatila svému věřiteli.

88. Ulpianus, Pravidla, kniha II.

89. Ve všech případech, kdy jsou osoby zproštěny odpovědnosti, je zproštěno i příslušenství, například ručitelé a majetek zastavený nebo zastavený; kromě případů, kdy došlo ke sloučení mezi věřitelem a ručiteli, není hlavní dlužník zproštěn.

89. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Při placení peněz se někdy stává, že jsou jednou platbou splněny dva závazky současně; jako například když někdo prodá svému věřiteli majetek, který byl zastaven k zajištění jeho dluhu; stává se totiž, že prodejem zaniká i závazek dluhu. Opět platí, že pokud věřitel odkáže svěřenci, který si bez pověření svého poručníka vypůjčil peníze, pod podmínkou, že tyto peníze zaplatí, má se za to, že je svěřenec zaplatil ze dvou důvodů: jednak proto, aby se zbavil svého dluhu, neboť se započte na falcidiánský podíl dědice, a jednak proto, aby splnil podmínku, která mu umožní získat dědictví. Stejně tak, bylo-li odkázáno užívací právo k peněžní částce, stává se, že jednou platbou se dědic zproští povinnosti uložené závětí a učiní odkazovníka odpovědným sám sobě. Totéž nastane, pokud soud někomu nařídil prodat nebo pronajmout majetek jinému; prodejem nebo pronájmem se totiž dědic zproští závazku vyplývajícího ze závěti a učiní zůstavitele odpovědným sám sobě.

90. Ulpianus, Názory, kniha I.

Kallippus zastával názor, že i když manžel slíbil své manželce, která byla stipulantkou, že v případě rozvodu manželství bude pozemek, který byl zastaven za věno, vydán jako platba, přesto postačí nabídnout částku věna.

91. Stejná autorita uvedla pro Fronta, že pokud poručník nadále spravoval záležitosti poručnictví, ačkoli byl obviněn z hrdelního zločinu, mohlo mu být vyplaceno to, co jeho svěřenci skutečně náleželo.

92. Marcianus, Pravidla, kniha III.

Pokud by někdo dal svému věřiteli s jeho souhlasem jako platbu jeden druh majetku místo jiného a ten by byl vystěhován, dřívější závazek bude nadále existovat. Pokud by byl majetek vystěhován jen částečně, závazek na celou částku zůstane zachován, neboť věřitel by jej nepřijal, pokud by existovaly pochybnosti o vlastnictví.

93. Ale i kdyby například místo zaplacení dluhu daroval dva pozemky a jeden z nich by byl vystěhován, závazek by zůstal neporušen. Proto když je jedna věc dána jako platba za jinou, dochází ke zproštění závazku a absolutně náleží tomu, kdo ji obdrží.

94. Když však někdo podvodem dá jako platbu pozemek, který je odhadnut na vyšší cenu, než jakou má, nebude zproštěn, pokud nedoplatí chybějící částku.

95. Týž, Pravidla, kniha IV.

96. Pokud je platba provedena ve prospěch opatrovance bez zmocnění jeho opatrovníka a je zahájeno šetření, aby se zjistilo, kdy z ní měl prospěch, přihlíží se k datu, kdy podal žalobu; a to za účelem zjištění, zda může být vyloučena námitkou z důvodu podvodu.

96. Je zřejmé (jak říká Scaevola), že pokud došlo ke ztrátě majetku před připojením vydání, má se někdy za to, že svěřenec měl majetkový prospěch; to znamená, že koupil něco, co bylo nezbytné a co měl koupit za své vlastní peníze. Má se totiž za to, že transakcí získal prospěch už jen proto, že se nestal chudším. Proto byl vysloven názor, že makedonský dekret senátu se nevztahuje na případ syna pod otcovskou kontrolou, pokud si půjčil peníze na věci nezbytné a přišel o ně.

97. Marcellus, Názory.

Titia, aby si zajistila věno, získala do vlastnictví majetek svého manžela a v každém ohledu jednala, jako by jej vlastnila, neboť inkasovala příjmy a prodávala movitý majetek. Ptám se, zda to, co vybrala z majetku svého manžela, má být započteno na její věno? Marcellus odpovídá, že v uvedeném případě se nezdálo nespravedlivé, aby byl takový zápočet proveden, neboť to, co žena za takových okolností vybrala, by mělo být spíše považováno za platbu. Pokud by však rozhodce určený k rozhodnutí o navrácení věna požadoval také vyúčtování úroků, které mají být poskytnuty, musí být tyto vypočteny tak, že to, co přišlo do rukou ženy, nebude odečteno od celé částky, ale bude nejprve připsáno na úroky, na které měla nárok. To není nespravedlivé.

98. Marcianus, O hypoteční formulí.

Peněžní částkou rozumíme přirozeně vyplacenou částku, pokud je věřiteli odečtena. Je-li však vyplacena jinému na jeho příkaz, nebo jeho věřiteli, nebo někomu, kdo se má stát jeho dlužníkem, nebo dokonce osobě, které ji hodlá darovat, měl by být zproštěn odpovědnosti. Stejně pravidlo se uplatní, pokud věřitel schválí platbu, která byla provedena. Rovněž v případě, že peníze budou vyplaceny poručníkovi, opatrovníkovi, zmocněnci nebo jakémukoli nástupci kohokoli, nebo otrokovi, který je správcem, bude to platné. Pokud je uvolnění za účelem zániku hypotéky dáno prostřednictvím doložky nebo bez ní, nelze přijmout termín "platba", ale termín "uspokojení" ano.

99. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Kdybych ti poté, co jsem ti slíbil zlato, bez tvého vědomí dal místo něj měď, nebudu propuštěn, ale nemohu ji vymáhat jako zaplacenou, aniž by byla splatná, protože jsem ji dal vědomě; nicméně pokud podáš žalobu o zlato, mohu ti to zakázat pomocí výjimky, pokud nevrátíš měď, kterou jsi dostal.

100. Týž, O ediktu, kniha IX.

Správně lze zaplatit správci, jestliže byl propuštěn bez vědomí dlužníka; neboť je placen se souhlasem svého pána, a jestliže ten, kdo mu platí, neví, že ho jeho pán odvolal, bude propuštěn.

101. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Satisfakce se rovná platbě.

102. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Kdokoli může provést platbu za dlužníka, který o tom neví, a to i proti jeho souhlasu; občanské právo totiž stanoví, že lze zlepšit stav osoby, která o tom neví a která si to také nepřeje.

103. Paulus, O ediktu, kniha LVI.

Termín "platba" se vztahuje na každé zproštění se závazku učiněné jakýmkoli způsobem a týká se spíše podstaty závazku než předání peněz.

104. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Tam, kde někdo zaplatí s úmyslem peníze opět obdržet, nebude zproštěn, stejně jako nejsou zcizeny peníze, které jsou zaplacený za účelem jejich vrácení.

105. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Každý, kdo nařídí, aby bylo zaplaceno, je sám považován za toho, kdo platí.

106. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Když někdo stanoví, že má být zaplaceno deset aurei v medu, může mu být med dodán dříve, než je zahájeno řízení podle tohoto ustanovení. Pokud však bylo jednou zahájeno řízení a požadováno deset aurei, dluh již nemůže být zaplacen v medu.

107. Opět, pokud bych stanovil, že platba má být provedena mně nebo Titiovi, a poté bych podal žalobu, platba již nemůže být provedena Titiovi, ačkoli mohla být provedena před připojením vydání.

108. Týž, O ediktu, kniha LXXV.

Kdyby někdo v dobré víře zaplatil osobě, která se dobrovolně ujala cizího podniku, kdy bude propuštěn? Julianus říká, že bude propuštěn, až příkazce transakci ratuje. Ptá se také, zda proti němu může být z tohoto důvodu podána osobní žaloba na vrácení peněz dříve, než příkazce transakci ratifikuje. Na to odpovídá, že je rozdíl v tom, s jakým úmyslem byla platba provedena, zda byla provedena proto, aby byl dlužník zproštěn okamžitě, nebo až poté, co příkazce úkon ratifikoval. V prvním případě lze žalovat zmocněnce ihned, a pak, až zmocnitel ratifikuje to, co se stalo, právo na žalobu zanikne; v druhém případě však nevznikne žádný důvod k žalobě, pokud zmocnitel neodmítne ratifikovat to, co učinil zmocněnec.

109. Pokud se věřitel, jehož zástupci byla provedena platba bez jeho vědomí, dá arogantně zastoupit, bude přijetí peněz platné, pokud je otec ratifikuje, ale pokud tak neučiní, může dlužník získat zpět to, co zaplatil.

110. Jsou-li dva spoludlužníci a platba je provedena zástupci jednoho z nich, který je nepřítomen, a dříve než ji ratifikuje, je provedena platba druhému, zůstává poslední platba stejně jako první v prodlení; není totiž jisté, zda poslední stipulant vybral něco, co bylo splatné, nebo co splatné nebylo.

111. Paulus, O Plautiovi, kniha II.

Stanovím-li takto: "Slibuješ, že zaplatíš mně, nebo Titiovi?" a dlužník souhlasí, že mi zaplatí, ačkoli žaloba na vymáhání peněz na základě neformální dohody bude ležet v můj prospěch, slibující může ještě zaplatit tomu, kdo byl přidán. A pokud

se zavázu za sebe nebo za Titiuse se synem pod otcovskou kontrolou, může otec zaplatit Titiovi z peculium, tedy pokud chce zaplatit svým jménem, a ne jménem svého syna; když se totiž platba provede tomu, kdo byl přidán, má se za to, že byla provedena ve prospěch mě. Jestliže se tedy platba něčeho, co není splatné, provede osobě, která byla přidána, Julianus říká, že může být podána žaloba proti stipulantovi, aby se to vymáhalo, takže je jedno, zda ti nařídím, abys zaplatil Titiovi, nebo zda byla stipulata takto formulována na začátku.

112. Týž, O Plautiovi, kniha IV.

Ten, kdo dal otroka, který mu nepatřil, za úplatu, bude propuštěn, pokud je otrok získán lichvou.

113. Týž, O Plautiovi, kniha V.

Kdykoli se to, co ti dlužím, stane tvým na věčné časy a titul bude dokonalý a to, co bylo zapláceno, nebude možné získat zpět, bude propuštění úplné.

114. Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Svému správci jsem nařídil, aby byl podle mé vůle svobodný, a odkázal jsem mu jeho peculium. Po mé smrti vybíral peníze od mých dlužníků. Vystává otázka, zda můj dědic může zadržet to, co vybral ze svého peculium. Jestliže peníze vybral po zápisu pozůstalosti, nemůže být dobyt, že je nemůže z tohoto důvodu odečíst ze svého peculium; protože poté, co byl osvobozen, stane se sám odpovědným, pokud budou dlužníci pozůstalosti osvobozeni zaplacením. Pokud však správce obdržel peníze před tím, než byla pozůstalost zapsána, a dlužníci byli jejich zaplacením osvobozeni, lze tuto částku nepochybně odečíst od peculium, protože správce začíná být dědici zavázán tím, že provedl jeho obchod nebo splnil jeho pověření. Pokud však dlužníci nejsou propuštěni a při provádění mých obchodů jste jimi byli vyplaceni a já jsem poté váš úkon neratifikoval, a pak, pokud chci podat žalobu z důvodu dobrovolného zastoupení, vystává otázka, zda tak mohu učinit řádně, pokud vám dám jistotu na náhradu škody. Domnívám se, že tomu tak není, neboť žalobu z důvodu dobrovolného zastoupení nelze podat z toho důvodu, že jsem úkon neratifikoval, a tudíž dlužníci zůstávají odpovědní, vůči mně.

115. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Je-li dlužník uživatelem otroka, může být otrok osvobozen na základě propuštění, neboť bude mít za to, že nabyl z majetku uživatele. Totéž říkáme v případě dohody.

116. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Když na můj příkaz zaplatíš to, co mi dlužíš, mému věřiteli, jsi propuštěn, pokud jde o mě, a já jsem zbaven odpovědnosti vůči svému věřiteli.

117. Pomponius, O Plautiovi, kniha I.

Pokud by se dcera choromyslného rozvedla se svým manželem, bylo rozhodnuto, že věno může být vyplaceno agnátovu kurátorovi se souhlasem dcery, nebo dceři se souhlasem agnáta.

118. Týž, O Plautiovi, kniha VI.

Jestliže dlužník poručníka na jeho pokyn a bez zmocnění poručníka vyplatí peníze věřiteli prvního z nich, zproští poručníka odpovědnosti vůči věřiteli, ale sám zůstane zavázán. Může se však chránit pomocí výjimky. Pokud však nebyl opatrovanci zavázán, nemůže podat osobní žalobu na vymáhání pohledávky proti němu, který není odpovědný, neboť jednal bez zmocnění opatrovníka; nemůže ji podat ani proti věřiteli, s nímž uzavřel smlouvu na příkaz jiného. Opatrovanec však poté, co byl zproštěn odpovědnosti za svůj dluh, může být žalován pretorskou žalobou o částku, o kterou byl majetkově zvýhodněn.

119. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Kdyby někdo slíbil dva otroky a dodal Sticha a poté se stal vlastníkem zmíněného Sticha, bude jeho dodáním zproštěn odpovědnosti. Co se týče placení peněz, je zde méně pochybností, ba téměř žádné. Servius totiž v Alfenovi říká, že věřitel, který je ochoten přijmout od svého dlužníka menší částku, než mu náleží, a zprostit ho dluhu, tak může učinit tím, že od něj často přijme určitou peněžní částku, vrátí ji a poté ji opět přijme; například když věřitel, jemuž dlužník dluží sto aurei, je ochoten ho propustit po zaplacení deseti, a poté, co těch deset obdrží, mu tytéž mince vrátí a poté je přijme a vrátí až do plné výše a nakonec si je ponechá, ačkoli to některé autority neuznávaly jako dostatečnou platbu, protože ten, kdo peníze přijme, aby je vrátil, jako by je spíše sám zaplatil, než aby je přijal.

120. Týž, Digest, kniha XVI.

Otrok, kterému bylo nařízeno zaplatit deset aurei poručníkovi a stát se svobodným, je-li poručník dědicem nebo je-li podmínka pouze osobní, může otrok tím, že zaplatí poručníkovi v nepřítomnosti svého poručníka, získat svobodu? Určité potíže vyvstanou při srovnání této podmínky s podmínkou, která spočívá v úkonu; například pokud by měl poskytnout své služby poručníkovi, což lze učinit bez zásahu jeho poručníka. A ptáme se, co když mu bude nařízeno zaplatit nepřičetné osobě, která má kurátora; bude tím, že zaplatí kurátorovi, propuštěn? Předpokládejme, že někomu byl odkázán pozemek pod podmínkou, že bude provedena platba nezletilé nebo nepřičetné osobě. Je třeba mít na paměti, že ve všech těchto případech může být platba zákonně provedena opatrovníkovi nebo kurátorovi, ale není platná, pokud je provedena nepřičetné osobě

nebo opatrovanci, z obavy, že to, co je zapláceno, může být ztraceno jejich slabostí. Nebylo totiž úmyslem zůstavitele, aby se podmínka považovala za splněnou bez ohledu na to, jakým způsobem byla platba provedena.

121. Celsus, Digesty, kniha XXIV.

Pokud odevzdáš otroka jako náhradu za spáchanou škodu a někdo jiný má na uvedeného otroka užívací právo nebo byl zastaven za dluh Titiovi, ten, v jehož prospěch byl vynesena rozsudek proti tobě, může způsobit, že rozsudek bude vykonán, a nebude nutné čekat, až ho věřitel vystěhuje. Pokud by však mělo užívací právo zaniknout nebo se závazek ze zástavy splnit, domnívám se, že dojde k propuštění.

122. Týž, Digest, kniha XXVI.

Cokoli, co bylo přislíbeno k určitému datu, může být dáno nebo zapláceno ihned, neboť se rozumí, že veškerý mezidobí je ponecháno slibujícímu volně k provedení platby.

123. Týž, Digesty, kniha XXVII.

Když po stanovení deseti aureí, které mají být zapláceny mně nebo Titiovi, přijmu pět; slibující může správně zaplatit zbývajících pět Titiovi.

124. Jestliže ručitel zaplatí zástupci věřitele a ten platbu potvrdí poté, co uplynula doba, kdy mohl být ručitel propuštěn, přesto z toho důvodu, že ručitel zaplatil v době, kdy byl ještě odpovědný z titulu svého ručení, nemůže získat zpět to, co zaplatil, a je stejně oprávněn k mandátní žalobě proti hlavnímu dlužníkovi, jako kdyby zaplatil věřiteli, když byl přítomen.

125. Opět platí, že pokud věřitel, aniž by věděl, že platba byla provedena jeho zástupci, dá propuštění otrokovi nebo synovi dlužníka, a ten se poté dozví o platbě a práskne ji, je potvrzena; a propuštění, které dal, se stává neplatným a neúčinným. A na druhé straně, pokud platbu neratifikuje, zůstává propuštění platné.

126. Pokud však, aniž by se o platbě dozvěděl, zahájí soudní řízení a platbu ratifikuje v době, kdy žaloba probíhá, bude strana, proti níž je žaloba podána, zproštěna; pokud ji však neratifikuje, bude vydán rozsudek proti žalovanému.

127. Marcellus, Digest, kniha XX.

Pokud někdo, kdo dluží deset aureí, je nabídne svému věřiteli a ten je bez vážného důvodu odmítne přijmout, a poté je dlužník bez svého zavinění ztratí, může se bránit námitkou z důvodu podvodu, i když poté, co byl upozorněn, platbu

neprovede; není totiž spravedlivé, aby byl odpovědný za ztracené peníze, protože by nebyl odpovědný, kdyby je věřitel chtěl přijmout. Proto to, s čím byl věřitel v prodlení při přijímání, je třeba považovat za zaplacené. A jistě, pokud otrok tvořil součást věna a manžel ho nabídl a otrok zemřel, nebo pokud poskytl peníze a měl je ztratit poté, co žena odmítla přijmout otroka nebo peníze, přestává být ze zákona odpovědný.

128. Jestliže mi dlužíš Sticha a jsi v prodlení s jeho dodáním, když jsi ho slíbil pod podmínkou, a zatímco podmínka trvá, Stichus zemře, protože první závazek nemůže být obnoven, podívejme se, zda může být podána žaloba o navrácení otroka, jestliže nebyla žádná podmínka. Na to však lze odpovědět, že když dlužník slíbil stipulujícímu věřiteli pod podmínkou, nezdá se, že by byl v prodlení s dodáním otroka. Je totiž pravda, že ten, kdo byl vyrozuměn a odmítl ho dodat, bude zproštěn odpovědnosti, pokud ho nabídne dodatečně.

129. Ale co když se věřitel dohodne s jiným, aniž by o tom dlužník věděl? I v tomto případě by se mělo mít za to, že dlužník byl zproštěn odpovědnosti; stejně jako když někdo nabídl otroka jménem dlužníka a stipulant by ho odmítl přijmout.

130. Stejný názor byl vysloven v případě, kdy člověk poté, co mu byl ukraden otrok, stipuloval pod podmínkou vše, co byl zloděj schopen zaplatit, nebo udělat; zloděj totiž bude zproštěn odpovědnosti k žalobě na vymáhání, pokud by majitel otroka odmítl přijmout, když mu byl nabídnut. Pokud však byla podmínka uzavřena v době, kdy byl otrok v provincii, a předpokládejme, že dříve než zloděj nebo slibující mohl získat otroka do svého držení, otrok zemřel, nebyl by důvod pro uplatnění pravidla, které jsme uvedli výše; neboť z důvodu nepřítomnosti otroka by nemohl být považován za nabídnutého.

131. Stanovil jsem Sticha a Pamfila, když mi Pamfilus patřil. Kdyby přestal být můj, slibující se nezproští závazku tím, že dá Pamphila; neboť se má za to, že ohledně otroka Pamphila nebyla uzavřena žádná smlouva, a to ani z titulu závazku, ani z titulu platby. Pokud se však někdo zaváže k vydání otroka, bude slibující propuštěn tím, že dá jednoho z otroků, kteří mu patřili v době, kdy bylo toto ujednání učiněno. A skutečně se zdá, že stipulant podle podmínek smlouvy sjednal dodání otroka, který v té době slibujícímu nepatřil. Předpokládejme, že stipulace zněla následovně: "Slibuješ, že vydáš jednoho z otroků, které Sempronius zanechal?". Pokud by Sempronius zanechal tři, jeden z nich by patřil stipulantovi; a podívejme se, zda by v případě smrti dalších dvou otroků, kteří patřili někomu jinému, závazek nadále trval. Lepší názor je, že stipulantův závazek zanikne, ledaže by zbývajícím otrok, který patří stipulantovi, přestal být jeho dříve než smrt ostatních dvou.

132. Pokud někdo, kdo dluží otrokovi, dá Stichovi, který má na základě svěřenecké smlouvy nárok na svobodu, nepovažuje se za propuštěného. Jeho vydání otroka totiž znamená méně, než kdyby ho vydal v době, kdy ještě podléhá povinnosti odevzdat ho jako náhradu za spáchanou škodu. Bude tedy stejné pravidlo platit, pokud předá hrobníka nebo jiného poníženého otroka? V tomto případě nemůžeme popřít, že otroka daroval, ale liší se od předchozích, neboť má otroka, kterého mu nelze odebrat.

133. Slibovatel otroka musí dodat takového, kterého může stipulant manumitovat, pokud chce učinit tak učinit.

134. Týž, Digest, kniha XXXI.

Dal jsem ručení za dvacet sesterciů a zástavu za deset, abych zajistil třicet sesterciů, které jsem si vypůjčil. Věřitel získal deset prodejem zástavy. Snižuje tato částka deseti sesterciů celý dluh (jak tvrdí některé autority), jestliže dlužník při placení deseti sesterciů o tom nic neřekl; nebo (což je můj názor) je ručitel oprávněn být zproštěn odpovědnosti za sesterciů na vše, co je dlužné, z toho důvodu, že tím, že se o tom zmínil, to mohl dlužník přivodit; a protože nic neřekl, mělo by se spíše za to, že chtěl zaplatit to, co bylo zajištěno? Spíše se přikláním k názoru, že majiteli závazku by mělo být povoleno započíst to, co bylo zapláceno na tu část pohledávky, za kterou byl dlužník solidárně odpovědný.

135. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Cokoli je od dlužníka vybráno jako pokuta, by mělo jít k dobru věřiteli.

136. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Stejně jako propuštění ruší všechny předchozí žaloby do té doby, tak i splynutí vyvolává stejný účinek; stane-li se totiž dlužník dědicem svého věřitele, splynutí pozůstalosti ruší žalobu na vymáhání dluhu.

137. Týž, Názory, kniha VI.

Modestinus zastává názor, že poté, co bylo zapláceno vše, co bylo splatné na poručenském účtu, aniž by byla uzavřena jakákoli dohoda, jsou-li po určité době postoupena práva na žalobu, je postoupení neplatné, protože žádné takové právo nezůstává. Pokud však k tomu došlo před zaplacením nebo pokud bylo mezi stranami dohodnuto, že práva na žalobu mají být postoupena, a k zaplacení došlo a k postoupení došlo později, práva na žalobu zůstávají nedotčena; neboť i v posledním případě se zdá, že cena těch, která byla postoupena, byla spíše zaplácena, než že by zaniklo právo, které v té době existovalo.

138. Týž, Pandekty, kniha VII.

Smlouvu o službách nemůže pán se svým propuštěncem uzavřít na žádnou dobu před získáním jeho svobody.

139. Javolenus, O Cassiovi, kniha XI.

Když jsou peníze patřící jinému vyplaceny bez vědomí nebo souhlasu vlastníka, zůstávají i nadále jeho majetkem. Jsou-li smíšeny s jinými penězi, takže je nelze oddělit, uvádí se v knihách Gaia, že budou patřit tomu, kdo je obdržel; žaloba pro krádež tedy bude podána ve prospěch vlastníka proti tomu, kdo peníze zaplatil.

140. Týž, Listy, kniha X.

Peníze, které mi dlužíš, nebo jakýkoli jiný majetek, který ti nařídím předložit v mé přítomnosti, když se tak stane, způsobí, že budeš okamžitě propuštěn a majetek bude patřit mně. Protože totiž vlastnictví zmíněného majetku není ve skutečnosti v držení nikoho, získávám ho já a má se za to, že je mi jakoby odevzdán manu longa.

141. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha IV.

Závazek lze splnit stejným způsobem, jakým byl sjednán. Proto když jsme uzavřeli smlouvu týkající se nějaké věci, měla by být splněna předáním věci samotné, jako například když půjčíme nějaký předmět ke spotřebě a jeho hodnota v penězích má být poskytnuta na oplátku; a když jsme něco sjednali ústně, měl by být závazek splněn předáním předmětu nebo slovy. Slovy, když je slibujícímu dáno uvolnění; dodáním předmětu, když je dáno to, co bylo slíbeno. Stejně tak tam, kde se uskutečňuje koupě, prodej nebo pronájem, pokud se tak děje pouhým souhlasem, může být smlouva zrušena opačnou dohodou.

142. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Jestliže stanovím platbu sobě nebo Titiovi a Titius zemře, nemůžeš platit jeho dědici.

143. Pokud by Titius uložil miskou do mých rukou a zemřel by, zanechav několik dědiců, a někteří z nich by mě upozornili, abych miskou vydal, bude nejlepší, když mi pretorián, poté, co se na něj obrátím, nařídí, abych miskou vydal některému z dědiců, a za těchto okolností nebudu za uložení misky odpovídat těm zbývajícím; pokud ji však vydám v dobré víře a aniž by mi to pretorián nařídil, budu zproštěn; nebo, což je pravdivější, nebudu odpovídat za závazek vyplývající z uložení. Nejlépe však bude, když tak učiním na příkaz magistrátu.

144. Proculus, Listy, kniha V.

Pokud by Kornelius dal pozemek, který mu patří, jménem Seie jejímu manželovi jako věno a neučinil by žádné opatření ohledně jeho vrácení; a učinil by to tak, že by mezi Seii a jejím manželem byla uzavřena dohoda, že pokud by došlo k rozvodu, pozemek bude Korneliovi vrácen; Nedomnívám se, že pokud k rozvodu skutečně dojde, může manžel bezpečně vrátit pozemek Korneliovi, pokud by mu to Seia zakázala; stejně jako v případě, že nebyla uzavřena žádná neformální

dohoda, žena by po rozvodu nařídila, aby byl pozemek vrácen Korneliovi, a poté, než se tak stane, by mu to zakázala, nemohl by mu být bezpečně vrácen. Pokud by však předtím, než to Seia zakázala, měl její manžel vrátit pozemek Korneliovi a neměl důvod se domnívat, že pokud tak učiní, ona s tím nebude souhlasit, nemyslím si, že by bylo lepší nebo spravedlivější vydat pozemek Seie.

145. Pomponius, Různé pasáže, kniha XIV.

Půjčím-li tvému otrokovi peníze a pak ho koupím a on mi po manumitu zaplatí, nemůže peníze získat zpět.

146. Proculus, Listy, kniha VII.

Podal jsi žalobu De peculia proti pánovi za dluh jeho otroka a bylo rozhodnuto, že ručitelé nejsou osvobozeni. Pokud by tentýž otrok, kterému bylo svěřeno do správy jeho peculium, zaplatil peníze, správně jsi četl, že jistoty budou uvolněny.

147. Callistratus, Monitory Edict, kniha I.

Platí se méně než celá částka, a to buď podle množství, nebo podle času.

148. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

149. Podle naší praxe nelze správně platit advokátovi v soudním řízení; je totiž absurdní, aby se platilo před rozhodnutím věci tomu, komu není přiznáno právo na výkon rozhodnutí. Je-li mu však za účelem zaplacení vydán, bude po provedení platby propuštěn.

149. Celsus, Digesty, kniha XX.

Je-li dluh zaplacen mým zástupcem, nemohu jej vymáhat, neboť když někdo jmenuje zástupce pro vyřizování všech svých záležitostí, má se za to, že mu nařídil, aby zaplatil jeho věřitelům peníze, na které mají nárok, a není třeba čekat, až zmocnitel transakci potvrdí.

150. Scaevola, Digest, kniha V.

Otec zemřel v závěti a zanechal dceři dědice. Její matka uzavírala obchody a nechala prodat svůj majetek bankéři, a to vše bylo zapsáno na jejich účty. Bankéři vyplatili celý výtěžek z prodeje a poté se matka asi devět let starala o vše, co bylo třeba učinit jménem její nezletilé dcery, a nakonec ji provdala a předala jí svůj majetek. Vyvstala otázka, zda je dívka oprávněna k

nějaké žalobě proti bankéřům, když ne ona, ale její matka stanovila cenu za nemovitost, která jim byla předána k prodeji. Odpověď zněla, že pokud existují pochybnosti o tom, zda jsou bankéři po vyplacení peněz ze zákona zproštěni odpovědnosti, je třeba rozhodnout, že jsou zproštěni odpovědnosti. Claudius: "V případě, že by se jednalo o majetek, který by byl v rozporu se zákonem, by se jednalo o majetek, který by byl v rozporu se zákonem: Neboť zůstává následující otázka s odkazem na oprávnění jednat, totiž zda cena majetku, o němž bankéři věděli, že patří nezletilému, byla zřejmě vyplacena v dobré víře matce, která neměla právo správy. Pokud by si toho tedy byli vědomi, nezbavili by se odpovědnosti, tedy za předpokladu, že by se ukázalo, že matka je insolventní.

151. Týž, Digest, kniha XXIX.

Věřitel poskytl s odkazem na několik svých pohledávek a směnek následující informace: "Já, Titius Maevius, potvrzuji, že jsem obdržel a mám v rukou (za což jsem Gaia Titia propustil) veškerý zůstatek na účtu, poté co byl proveden výpočet peněz, za které mi Stichus, otrok Gaia Titia, dal směnkou." Vystala otázka, zda lze podat žalobu na vymáhání dalších směnek, které nepodepsal Stichus, ale pouze sám dlužník. Odpověď zněla, že zanikl pouze ten závazek, na který bylo uvedeno, že byla provedena platba.

152. Lucius Titius napsal Seiovi, který mu dlužil čtyři sta sesterciů na dvou směnkách, z nichž jedna byla na sto a druhá na tři sta, aby mu poslal částku směnkou na sto od Maevia a Septicia. Ptám se, zda by byl Seius propuštěn, kdyby tvrdil, že Maeviovi a Septiciovi zaplatil také částku směnkou na tři sta sesterciů? Odpověď zněla, že pokud mu věřitel nedal pokyn, aby zaplatil směnkou na tři sta sesterciů, nebo pokud platbu po jejím provedení neschválil, že nebude propuštěn.

153. Lucius Titius ve dvou různých ustanoveních, z nichž jedno požadovalo patnáct aurei s vysokým úrokem a druhé dvacet s nižším, zavázal Seia ke stejnému datu tak, že směnkou na dvacet aurei měla být zaplacená jako první, tj. o zářijových idách. Dlužník po uplynutí lhůty k zaplacení obou stipulací zaplatil dvacet šest aurei a věřitel neuvedl, na základě které stipulace byla platba provedena. Ptám se, zda to, co bylo zaplacené, splnilo závazek, který byl splatný jako první, tj. zda je třeba považovat jistinu dvaceti aurei za zaplacenou a zbývajících šest zaplacených jako úrok. Odpověděl jsem, že je obvyklé chápat to tímto způsobem.

154. Týž, Digesty, kniha XXVII.

Syn v postavení dědice spravoval pozůstalost svého otce, půjčil Semproniovi peníze, které tvořily její část, které dostával ve splátkách, a poté, jsa nezletilý, pozůstalost odmítl. Vystala otázka, zda by byl správce otcova majetku oprávněn podat proti Semproniovi spravedlivou žalobu. Odpověď zněla, že v uvedeném případě nic nenasvědčuje tomu, že by ten, kdo zaplatil, co si vypůjčil, neměl být propuštěn.

155. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Paula, kniha VI.

Jestliže tvůj dlužník odmítá být tebou propuštěn a je přítomen, nemůže být tebou propuštěn proti své vůli. Paulus: Dále můžeš svého dlužníka, je-li přítomen, propustit i bez jeho souhlasu, a to tak, že ho nahradíš někým, s kým se dohodneš na zaplacení dluhu s úmyslem provést novaci; a i když mu propuštění nedáš, přesto, pokud jde o tebe, dluh okamžitě zanikne, protože pokud se ho pokusíš vymáhat, budeš mít překážku v podobě výjimky z důvodu podvodu.

156. Pomponius, Listy, kniha IX.

Pokud slíbíš, že mi vydáš otroka, který patří jinému, nebo pokud ti to bylo přikázáno závětí, a otrok by byl svým pánem manumitován dříve, než bys byl povinen mi ho vydat, bude mít toto manumitování stejný účinek jako smrt, neboť pokud by otrok zemřel, nebudeš za to odpovědný.

157. Pokud však někdo, kdo slíbil dát otroka, a poté, co byl pánem ustanoven dědicem, ho vydá, aby byl svobodný pod podmínkou, bude propuštěn.

158. Scaevola, Otázky veřejně projednáváné.

Tam, kde jsou dva spoludlužníci a jeden z nich jmenuje druhého svým dědicem, podívejme se, zda se závazek nesloučí. Bylo rozhodnuto, že se nesloučí. Jaká byla výhoda tohoto rozhodnutí? Podá-li dědic žalobu, aby mu byl majetek vydán, musí mu být vydán buď proto, že je dědicem, nebo proto, že na něj má právo vlastním jménem. V tomto případě však existuje velký rozdíl, neboť pokud může být jednomu ze stipulantů znemožněna dočasná výjimka vyplývající ze smlouvy, je důležité vědět, zda dědic podává žalobu vlastním jménem, nebo jako dědic, abyste tímto způsobem mohli zjistit, zda bude důvod pro výjimku, či nikoli.

159. Opět platí, že pokud jsou dva spoludlužníci a jeden z nich jmenuje druhého svým dědicem, závazek se nesloučí.

160. Pokud by však hlavní dlužník ustanovil dědice svým ručitelem, závazek splyne. A lze považovat za obecné pravidlo, že pokud je hlavní závazek připojen k závazku, který je akcesorický, oba se sloučí, ale pokud existují dva hlavní závazky, jeden z nich se připojí k druhému spíše za účelem posílení žaloby, než aby došlo ke sloučení.

161. Jaké je pravidlo v případě, kdy ručitel ustanoví hlavního dlužníka svým dědicem? Podle názoru Sabina závazek splyne, ačkoli Proculus s ním nesouhlasí.

162. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Pokud někdo, komu dlužník vyplatil peníze patřící jinému, bude nadále požadovat zaplacení toho, co mu náleží, dokud jsou zmíněné peníze v jeho rukou, a nenabídne vrácení toho, co obdržel, bude mu to bránit výjimka z důvodu podvodu.

163. Půjčím-li však peníze, které jsou ve společném vlastnictví, nebo je vyplatím, vznikne okamžitě právo na žalobu a osvobození s odkazem na můj podíl, ať už se vezme v úvahu nerozdělený společný podíl na penězích, nebo se tyto peníze posuzují nikoli co do jejich tělesné existence, ale co do jejich výše.

164. Když však ručitel zaplatí peníze, které patří někomu jinému, za účelem, aby byl zproštěn odpovědnosti, a ty jsou vynaloženy, může podat mandátní žalobu. Pokud tedy zaplatí peníze, které uloupil, může podat mandátní žalobu poté, co zaplatil částku získanou v rámci žaloby o krádež nebo žaloby o navrácení majetku.

165. Favius Januarius Papinianovi, Pozdrav: Titius dlužil Gaiovi Seiovi určitou částku peněz na základě svěřeneckého fondu a také o tolik více z jiného důvodu, že ji nemohl získat, ale po jejím zaplacení ji nemohl získat zpět. Otrok, který byl Titiovým zástupcem, zaplatil v době nepřítomnosti svého pána peněžní částku, která se rovnala výši jedné z pohledávek, a prohlásil, že má být započtena na celý dluh. Ptám se, na kterou pohledávku by měla být částka, která byla zaplacená, považována za připsanou. Odpověď zněla, že pokud Seius Titiovi prohlásil, že platba má být započtena na celý dluh, výraz "dluh" zřejmě označuje pouze dlužnou částku podle svěřeneckého fondu, a nikoliv tu, o kterou nemohl podat žalobu a po jejímž zaplacení nemohly být peníze vymáhány. Protože však otrok, který byl Titiovým zástupcem, zaplatil peníze v době nepřítomnosti svého pána, nepřešlo by vlastnictví uvedených peněz na věřitele na základě takového závazku, u něhož by bylo možné uplatnit výjimku, i kdyby se tvrdilo, že došlo k zaplacení tohoto dluhu; protože není pravděpodobné, že by pán pověřil svého otroka, aby zaplatil peníze na dluh, který neměl být zaplacen; stejně jako aby provedl platbu z peculium, aby otroka zprostil odpovědnosti jako ručitele, kterou otrok převzal bez ohledu na prospěch ze svého peculium.

166. Týž, Otázky, kniha XXVIII.

"Slibuješ, že mi vydáš Sticha nebo Pamfila, podle toho, koho si budu přát?" "Ne. Jelikož jeden z otroků zemřel, lze požadovat pouze toho, kdo přežil, ledaže by došlo k prodloužení s vydáním toho, kdo zemřel a koho si žalobce vybral; pak by totiž měl být vydán pouze ten, kdo zemřel, jako by byl jediný zahrnut do závazku.

167. Když byl slibující oprávněn provést volbu a jeden z otroků měl zemřít, lze požadovat pouze toho, kdo přežil. Kdyby však jeden z nich zemřel v důsledku jednání dlužníka, neboť měl právo volby, ačkoli mezitím lze požadovat pouze toho, kdo může být dodán, dlužník nemůže nabídnout odhadovanou hodnotu toho, kdo zemřel, kdyby náhodou měl mnohem menší hodnotu než druhý; z toho důvodu, že toto pravidlo bylo stanoveno ve prospěch žalobce a k potrestání slibovatele. Přesto, pokud by druhý otrok později zemřel bez zavinění dlužníka, nelze v žádném případě podat žalobu na základě ustanovení ;

protože ten v době své smrti nezpůsobil, že ustanovení nabylo účinnosti. Protože by však podvod jistě neměl zůstat beztrestný, lze žalobu z tohoto důvodu nikoli bezdůvodně použít. Jiné pravidlo platí, pokud jde o osobu ručitele, pokud zabije otroka, který byl přislíben; bude totiž odpovědný v případě žaloby na základě ustanovení, stejně jako by byl odpovědný v případě, že by dlužník zemřel, aniž by zanechal dědice.

168. Přijetím pozůstalosti někdy splývá závazek ze zákona; například když věřitel vstoupí do pozůstalosti dlužníka jako jeho dědic, nebo na druhé straně dlužník vstoupí do pozůstalosti věřitele. Někdy nastupuje na místo platby, stane-li se věřitel, který půjčil peníze svěřenci bez pověření jeho opatrovníka, jeho dědicem; nevyhradí si totiž z pozůstalosti pouze částku, o kterou se svěřenec obohatil, ale celou výši dluhu. Občas se stává, že závazek, který je neplatný, je potvrzen přijetím pozůstalosti; stane-li se totiž dědic, který odevzdal pozůstalost v souladu s trebelliánským dekretem senátu, dědicem příjemce svěřenství, nebo žena, která ručí za Titiuse, se stane jeho dědičkou, začne občanský závazek ztrácet výhodu výjimky z důvodu dědictví po osobě, která byla odpovědná ze zákona, neboť není vhodné přicházet na pomoc ženě, která přebírá odpovědnost vlastním jménem.

169. Obecné tvrzení, že ručitel, který se stane dědicem hlavního dlužníka, je zproštěn odpovědnosti jako ručitel, platí, když se zjistí, že závazek hlavního slibujícího je vyšší. Pokud totiž ručil pouze hlavní dlužník, bude ručitel zproštěn ručení. Na druhou stranu nelze říci, že by závazek ručitele nezankl, pokud má hlavní dlužník vlastní osobní obranu; neboť půjčil-li v dobré víře peníze nezletilému pětadvacetiletému dlužníkovi, který o ně přišel a zemřel v době, kdy mohl požadovat úplnou náhradu, a zanechal ručiteli svého dědice, lze jen těžko tvrdit, že právo podle pretoriánského zákona, jímž mohl nezletilý dosáhnout úlevy, chrání závazek ručitele, který byl hlavním právem a k němuž byl závazek ručitele akcesorický, aniž by se přihlíželo k pretoriánskému zákonu. Proto bude úleva v podobě restituace přiznána ve stanovené lhůtě ručiteli, který se stane dědicem nezletilého.

170. Přirozený závazek zaniká ze zákona, například zaplacením peněz, stejně jako spravedlivou dohodou nebo přísahou; protože závazek spravedlnosti, jímž je sám udržován, se rozpadá spravedlností dohody, a proto se říká, že ručení poskytnuté nezletilým je z těchto důvodů uvolněno.

171. Vystala otázka, zda někdo může stanovit takto: "Slibuješ, že zaplatíš deset aurei mně, nebo mému synovi?", nebo takto: "Mně, nebo mému otci?". V takových případech lze velmi správně rozlišovat, neboť když stipuluje syn, otec se přidává jen tehdy, když stipulátu nelze nabýt pro něj; a na druhé straně nic nebrání tomu, aby se syn přidal vždy, když stipuluje otec, neboť když otec stipuluje pro svého syna, rozumí se, že stipuluje pro sebe, i když to výslovně neudělá. V uvedeném případě je zřejmé, že syn je přidán nikoli s odkazem na závazek, ale za účelem zaplacení.

172. Stanovím, aby bylo dáno užívací právo mně nebo Titiovi. Pokud Titius ztratí svá občanská práva, neztrácí se oprávnění k výplatě, protože můžeme stanovit následující: "Slibuješ, že budeš platit mně, nebo Titiovi, pokud se jeho postavení změní?".

173. Když se přidá blázen nebo poručník, peníze mohou být správně vyplaceny jeho opatrovníkovi nebo poručníkovi, pokud jim může být platba legálně provedena také za účelem splnění podmínky. Toto pravidlo by podle názoru Labea a Pegase mělo být přijato z důvodu jeho obecné výhodnosti. Může být přijato, pokud byly peníze použity ve prospěch opatrovance nebo blázna. Tak je tomu i v případě, kdy je někomu nařizeno zaplatit pánovi a on platí svému otrokovi, aby mohl zaplatit svému pánovi. Je-li však někomu přikázáno, aby zaplatil otrokovi, a on zaplatí svému pánovi, nerozumí se, že splnil podmínku, pokud mu nezaplatí se souhlasem otroka. Stejný názor je třeba mít i ohledně placení, jestliže Sempronius, který stanovil, že deset aurei má být zapláceno jemu nebo Stichovi, Maeviovu otroku, má dlužník zaplatit peníze Maeviovi, pánu otroka.

174. Má-li věřitel v držbě majetek svého dlužníka, který mu nepatří, a získá-li z něj tolik, kolik by dědice osvobodilo, kdyby mu zaplatil kterýkoli jiný držitel majetku, nelze říci, že ručitelé jsou osvobozeni, neboť nelze předpokládat, že ten, od koho byl majetek vyklizen, peníze zaplatil.

175. Dopustil ses podvodu, abys nemusel vlastnit to, co jsi vzal z pozůstalosti patřící jinému. Pokud se držitel vzdá nemovitosti sám nebo zaplatí její odhadní cenu u soudu, bude tato transakce ve váš prospěch, protože žalobce již nemá na věci žádný zájem. Pokud však vy, poté, co jste byli předtím žalováni, provedete platbu z důvodu podvodu, kterého jste se dopustili, nebude to v žádném případě ku prospěchu držitele nemovitosti.

176. Jestliže na můj příkaz půjčuješ peníze Titiovi, podobá se taková smlouva smlouvě uzavřené mezi poručníkem a dlužníkem jeho svěřence; a proto, je-li mandátář žalován a je proti němu vynesena rozsudek, rozum napovídá, že dlužník nebude propuštěn, i když peníze mohly být vyplaceny, ale věřitel musí postoupit svá práva na žalobu proti dlužníkovi mandátáři, aby mu ten mohl zaplatit. To má souvislost se srovnáním, které jsme provedli v souvislosti s poručníkem a dlužníkem jeho svěřence; protože poručník odpovídá svému svěřenci za to, že nepodal žalobu proti jeho dlužníkovi, pokud je žaloba podána proti jednomu, druhý nebude osvobozen; a pokud je proti poručníkovi vydán rozsudek, nebude tato skutečnost dlužníkovi ku prospěchu. Kromě toho se obvykle uvádí, že proti opatrovníkovi by měla být podána opačná žaloba na opatrovnictví, aby byl opatrovník donucen postoupit svá práva na žalobu proti dlužníkům.

177. Pokud by věřitel prohrál svůj spor proti dlužníkovi vlastní vinou, je pravděpodobné, že od mandátáře nemůžete na základě mandátní žaloby nic získat, neboť sám zavinil, že nemohl svá práva na žalobu postoupit mandátáři.

178. Je-li mezi kupujícím a prodávajícím dohodnuto předtím, než některý z nich něco dodal, že prodej má být zrušen, bude ručitel, který byl přijat, po zrušení smlouvy propuštěn.

179. Týž, *Názory*, kniha XI.

Dlužník poručníka, který byl pověřen svým poručníkem, vyplatil peníze věřiteli posledně jmenovaného. K uvolnění dojde, pokud se prokáže, že se tak stalo bez podvodné dohody s opatrovníkem. Pokud však dojde k podvodu, bude věřitel opatrovance odpovědný vůči opatrovanci na základě interdiktů založeného na podvodu, pokud by se prokázalo, že se na něm podílel.

180. Pokud se opatrovnice stala dědičkou magistrátu, který podvodně ustanovil opatrovníka jiné nezletilé, její opatrovníci se s ním dohodli. Opatrovnice odmítla tento kompromis ratifikovat. Přesto bude propuštěna z peněz svého poručníka a poručníci nemohou podat prétorskou žalobu proti nezletilému, který obdržel to, na co měl nárok. Je zřejmé, že pokud by nezletilý po zrušení transakce dal přednost vrácení peněz opatrovníkovi svěřenkyně, bude oprávněn podat pretoriánskou žalobu proti uvedenému svěřenci, který byl dědicem magistrátu.

181. Sestra, již náležel odkaz po jejím bratrovi, který byl dědicem, po podání žaloby na vymáhání odkazu uzavřela kompromis; a protože se spokojila s dlužním úpisem, nepodnikla žádné další kroky k získání svého odkazu. Bylo rozhodnuto, že ačkoli nebyla provedena delegace a nedošlo k uvolnění, riziko směnky bylo stále její. Pokud by se tedy domáhala dědictví poté, co uzavřela dohodu, mohla by jí být právně vyloučena výjimka založená na dohodě.

182. Pokud jsou zástavy poskytnuty na dvě smlouvy současně, měl by věřitel započíst jakoukoli částku, kterou obdrží na obě smlouvy, v poměru k výši každého dluhu, a volba nezávisí na jeho vůli, neboť dlužník předložil hodnotu majetku zastaveného na uvedené smlouvy společně. Bylo rozhodnuto, že pokud by data byla oddělena a přebytek hodnoty zástav by byl odpovědný, první závazek by byl právně uhrazen cenou obdrženou za zástavu a druhý přebytkem téže ceny.

183. Když se někdo, kdo byl ustanoven dědicem, rozmyšlí, zda přijme pozůstalost, a peníze byly omylem vyplaceny náhradníkovi na úhradu dluhu a pozůstalost mu poté připadla, důvod podmínky odpadá. Z tohoto důvodu zaniká závazek dluhu.

184. Týž, *Definice*, kniha II.

Platí-li dlužník peníze z titulu několika pohledávek a neoznačí-li, kterou z nich chce splnit, má přednost ten, který zahrnuje infamitu; dále ten, k němuž se váže sankce; za třetí ten, který je zajištěn hypotékou nebo zástavou majetku; a po něm má přednost individuální závazek, nikoli ten, za který ručí jiný, jako například závazek ručitele. Starověké autority stanovily toto

pravidlo, protože se jim zdálo pravděpodobné, že pečlivý dlužník, pokud by byl řádně poučen, by své obchody uzavíral tímto způsobem. Neexistuje-li žádná z těchto podmínek, měla by být platba nejprve provedena na základě nejstarší pohledávky. Je-li zaplacená částka vyšší než částka, kterou vyžaduje kterýkoli jednotlivý dluh, přičemž první závazek, který má přednost, byl splněn, bude se mít za to, že přebytek byl připsán na druhý závazek, a to buď k úplnému uspokojení, nebo za účelem jeho snížení v tomto rozsahu.

185. Paulus, Otázky, kniha XV.

Jistý muž zatížil svůj majetek a posléze na jednom z pozemků zřídil dodatečné zástavní právo tím, že jej přislíbil jako věno pro svou dceru a převedl jej. Pokud by tato byla věřitelem vystěhována, je třeba konstatovat, že muž může postupovat na základě přislíbu věna, stejně jako kdyby otec dal jako věno své dceři otroka, který měl být pod podmínkou svobodný, nebo dědictví, které bylo podmíněně odkázáno; předání těchto věcí totiž nemůže vést ke zproštění odpovědnosti, tedy kromě případů, kdy je jisté, že zůstanou nedotčeny.

186. Jiný názor je třeba zaujmout, pokud jde o peníze nebo majetek, který si patron podle favského práva vezme pro sebe po smrti svého svobodného pána; neboť tento úkon, jak je recentní, nemůže zrušit zproštění odpovědnosti, pokud bylo jednou získáno.

187. Nezletilý, kterému je dvacet pět let a který byl podveden svým věřitelem, má nárok na výhodu tohoto pravidla a může dosáhnout navrácení všeho, co zaplatil z důvodu svého dluhu.

188. Pokud otec zaplatí peníze náležející castrense peculium, musíme to chápat stejně, jako kdyby zaplatil tím, co patřilo jinému; ačkoli to může zůstat v držení toho, komu to bylo zaplacené, pokud by syn zemřel první a bez závěti. Má se však za to, že ji nabyt až tehdy, když syn zemřel a událost oznámila, komu patří. Toto je jeden z případů, kdy věci, které nastanou později, ukazují, co se stalo dříve.

189. Mohu platně stanovit, že deset aurei bude vyplaceno mně nebo Titiovi absolutně o Kalendách; nebo podmíněně mně o Kalendách v lednu, nebo Titiovi o Kalendách v únoru. Může vzniknout pochybnost o její platnosti, má-li být vyplacena mně o únorových kalendách a Titiovi o lednových kalendách. Je však lépe říci, že toto ustanovení je platné, neboť vzhledem k tomu, že toto ustanovení se vztahuje k pevně stanovenému času, nemůže být platba mně provedena dříve než o únorových kalendách, a proto může být platba provedena i jemu.

190. Tam, kde někdo stipuluje za sebe nebo za Titiose a říká, že pokud nezaplatíš Titiovi, musíš zaplatit jemu, má se za to, že stipuloval podmíněně. Proto i kdyby byla stipulována takto: "Smluvíš, že mi zaplatíš deset aurei, nebo Titiovi pět?" a pět by bylo zaplacené Titiovi, hlavní dlužník bude propuštěn, pokud jde o stipulanta. To lze připustit, pokud bylo výslovně

srozuměno s tím, že slibujícímu má být takřikajíc uložena pokuta, pokud nebude zapláceno Titiovi. Ale tam, kde někdo stipuluje pouze za sebe nebo za Titiuse, je Titius přidán pouze kvůli platbě; a proto tam, kde mu bylo zapláceno pět aurei, zbývajících pět stále zůstává v závazku. A na druhé straně, jestliže si stanovím, že pět aureí má být zapláceno mně a deset jemu, a pět je zapláceno Titiovi, nedovolují mi podmínky ustanovení, abych byl zproštěn. Navíc, pokud zaplatí deset a nebude požadovat vrácení pěti, bude mi v mandátní žalobě náležet deset.

191. Stanovím, že se má platit buď mně v Římě, nebo Titiovi v Efezu. Podívejme se, zda platbou Titiovi v Efezu bude dlužník zproštěn odpovědnosti vůči mně. Pokud se jedná o různé úkony, jak se domnívá Julianus, není otázka stejná. Jelikož je totiž dlužník zproštěn z důvodu platby, což je hlavní věc, bude zproštěn, i kdybych stanovil, že Stichus bude dán mně a Pamphilus Titiovi, a on by Titiovi vydal Pamphila; když však stanovím pouhý úkon, například stavbu domu na mém pozemku nebo na pozemku Titiově, jestliže on staví na pozemku Titiově, nedojde k zproštění? Nikdo totiž neřekl, že tam, kde je jeden úkon dán za druhý, dochází k zproštění. Lepší názor je, že v tomto případě k němu dochází, protože se nepovažuje jeden úkon za učiněný za jiný, ale provádí se volba slibujícího.

192. Když otrok, který je předmětem užívacího práva, stanoví s odkazem na majetek užívajícího nebo ve prospěch vlastníka majetku nebo ve prospěch samotného užívajícího, je toto stanovení neplatné. Pokud však stipuluje s odkazem na majetek vlastníka, v jeho prospěch nebo ve prospěch samotného uživatele, bude stipulace platná, neboť v tomto případě může uživatel pouze přijmout platbu, ale nemůže nabýt žádný závazek.

193. Slíbil jsem pozemek patřící jinému a vlastník na tomto pozemku postavil dům. Vzniká otázka, zda stipulantství zaniká. Odpovídám, že pokud jsem slíbil cizího otroka a ten by měl být svým pánem manumitován, budu osvobozen. Celsovo tvrzení se nepřijímá; to znamená, že pokud by byl tentýž otrok znovu omezen na otroctví jakýmkoli zákonem, bude považován za jiného otroka. A podobný argument nepoužívá ani tehdy, když říká, že pokud by majitel téže lodi poté, co jsi ji slíbil, ji rozebral a poté znovu postavil ze stejného materiálu, budeš za to odpovědný. V tomto případě se totiž jedná o tutéž loď, kterou jste slíbili opatřit, takže se zdá, že závazek spíše pozbyl platnosti, než zanikl. Tento případ by byl podobný případu manumitovaného otroka, pokud byste předpokládali, že loď byla rozebrána s úmyslem přeměnit materiály, z nichž se skládala, k jinému použití, a poté, co si to majitel rozmyslel, byly opět složeny dohromady. Neboť tato poslední loď se zdá být jinou lodí, stejně jako otrok se zdá být jiným člověkem. Pozemek, na němž byl dům postaven, však způsobuje, že vzniká rozdíl, neboť nepřestává existovat; a dále, může být požadován a jeho odhadní cena může být zaplácena, neboť pozemek je součástí domu, a to dokonce jeho větší částí, neboť i povrch k němu patří. Jiný názor je však třeba zaujmout v případě, že by slíbený otrok byl zajat nepřítelem, neboť za těchto okolností nemůže být požadován, stejně jako kdyby k tomu ještě nenastal čas; pokud by se však vrátil podle práva postliminia, může být pak právem požadován, neboť tento závazek zůstává v pozastavení, ale pozemek nadále existuje, stejně jako všechny ostatní materiály, z nichž se stavba skládá. Konečně zákon dvanácti tabulek stanoví, že osoba může získat zpět trámy připevněné k jejímu domu, ale mezitím zakazuje jejich odstranění a nařizuje, aby byla vyplácena jejich odhadní hodnota.

194. Paulus, Názory, kniha IV.

Zastává názor, že dlužník by neměl být nucen získat své peníze v jiném majetku, pokud mu tím vznikne nějaká škoda.

195. Týž, Názory, kniha X.

Jsou-li v provincii ustanoveni kurátoři nebo poručníci, ptám se, zda peníze, které jim byly v provincii půjčeny na úrok pod podmínkou, že budou vyplaceny v Římě, jim tam mohou být vyplaceny, když zmínění kurátoři nebo poručníci neměli správu majetku v Itálii; a pokud jim bude vyplaceno, zda bude dlužník propuštěn. Paulus uvedl svůj názor, že peníze, které náleží poručníkovi, mohou být správně vyplaceny jeho poručníkům nebo kurátorům, kteří vyřizují jeho záležitosti, a že ti, kteří jsou jmenováni poručníky nebo kurátory v provincii, obvykle nespravují záležitosti svého poručenství v Itálii, pokud poručníci v provincii výslovně nestanoví, že jim má být vyplaceno v Římě.

196. Týž, Názory, kniha XV.

Paulus uvedl jako svůj názor, že ti, kteří jsou podle podmínek trustu povinni přispívat rovným dílem, se nezdají být osvobozeni, protože někteří jejich kolegové omylem přispěli více, než jim náleželo.

197. Paulus také zastával názor, že závazek dlužníka, který platí, je jedna věc, a nárok věřitele, který prodává zástavu, je věc druhá; když totiž dlužník platí nějakou částku, je v jeho moci určit, na základě jakého závazku ji platí. Když však věřitel prodává zástavu, může si její cenu započíst i na něco, co je splatné jen z podstaty, a proto po odečtení tohoto naturálního dluhu může požadovat zbytek jako splatný.

198. Scaevola, Názory, kniha V.

Věřitel odložil přijetí peněz nabídnutých dlužníkem, aby je obdržel v jiném čase. Tyto peníze, které vláda tehdy používala, byly brzy poté na příkaz guvernéra staženy z oběhu jako obsahující příliš mnoho mědi. Určité peníze patřící jednomu nezletilému, které byly uschovány, aby mohly být investovány do dobrých bankovek, byly rovněž znehodnoceny. Vystala otázka, kdo bude nucen nést tuto ztrátu? Odpověděl jsem, že podle uvedených skutečností ji nebude nucen nést ani věřitel, ani opatrovník.

199. Poté, co se strany půjčky dohodly ohledně jistiny dluhu, ale vedly spor ohledně úroků, bylo v odvolacím řízení nakonec rozhodnuto, že zaplacené úroky nelze vymáhat a že nebudou ani později splatné. Ptám se, zda by zaplacené peníze měly být

započteny na úroky, jak požadoval žalobce, nebo zda by měly být použity na snížení jistiny. Odpověděl jsem, že pokud ten, kdo je zaplatil, uvedl, že tak učinil proto, aby mohly být připsány na jistinu, neměly by být připsány jako úroky.

200. Valerius, otrok Lucia Titia, vystavil následující stvrzenku: "Dostal jsem od Maria Marina takovou a takovou částku aurei, která má být připsána na větší částku." Ptám se, zda má být tato částka připsána na příští rok, protože tvořila zůstatek za minulý rok. Odpověděl jsem, že platba by měla být považována za zápočet na jakoukoli částku, která byla splatná dříve.

201. Titius si vypůjčil peněžní částku, slíbil platit úrok ve výši pěti procent a několik let tak platil, a poté, aniž by se o tom dohodl, ale z omylu a neznalosti, platil úrok ve výši šesti procent. Pokud by se na tento omyl přišlo, ptám se, zda by se o částku, kterou zaplatil nad rámec úroků sjednaných ve smlouvě, snížila jistina. Odpověď zněla, že pokud by omylem zaplatil více úroků, než kolik dlužil, měl by se případný přeplatek započíst na jistinu.

202. Maecianus, Trusty, kniha II.

Když dlužník, který má několik dluhů, zaplatí peníze, Julianus velmi správně tvrdí, že by se měly považovat za připsané na závazek, který v okamžiku, kdy je zaplatil, mohl být nucen splnit v plné výši.

203. Týž, Trusty, kniha VIII.

Platby a uvolnění provedené dědicem před převodem pozůstalosti by měly být ratifikovány.

204. Paulus, O falcidiánském právu.

Říkáme-li ve vztahu k dědici, že by měl ihned vrátit ručiteli zůstavitele to, co ručitel zaplatil před přijetím pozůstalosti, je třeba to chápat tak, že připouští určité drobné zpoždění, neboť nemusí přijít ihned s pytlém peněz.

205. Gaius, O ústních závazcích, kniha II.

Jedna věc je, že mohu Titiovi zaplatit v souladu s podmínkami ustanovení, a druhá, že se tak stane s mým svolením. Pokud totiž platba proběhne řádně na základě stipulací, může být věřiteli legálně zapláceno, i kdybych to zakázal; pokud však dovolím, aby platba proběhla, nebude to legální, pokud předtím, než k ní dojde, oznámím slibujícímu, aby neplatil.

206. Pomponius, Enchiridion, kniha II.

Ústní závazek se plní buď přirozeně, nebo občanskoprávně. Přirozeně se plní například zaplacením, nebo když majetek uvedený v ustanovení přestal existovat bez zavinění slibujícího. Občanskoprávně se závazek plní například rozvázáním, jako když se práva slibujícího a slibujícího spojí v jedné osobě.

207. Paulus, Manuály, kniha II.

Pokud někdo v poslušnosti mého mandátu učiní stipulaci, která má být splněna po mé smrti, bude mu platba právoplatně vyplacena, protože takové je závazkové právo. Proto mu může být legálně zaplacen i proti mému souhlasu. Když jsem však svému dlužníkovi nařídil, aby někomu zaplatil po mé smrti, platba nebude legálně provedena, protože mandát se smrtí ruší.

Tit. 4. Ohledně propuštění.

208. Modestinus, Pravidla, kniha II.

Rozvázání je zproštění odpovědnosti vzájemným výslechem, jímž se obě strany zbavují povinnosti dodržovat tutéž smlouvu.

209. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Je stanoveno, že svěřenec může být zproštěn odpovědnosti prostřednictvím propuštění, aniž by k tomu byl zmocněn svým opatrovníkem.

210. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Nikdo nemůže být zproštěn odpovědnosti prostřednictvím zmocněnce, ani nikdo nemůže být zproštěn propuštěním bez zmocnění.

211. Pomponius, O Sabinovi, kniha IX.

Propuštění nelze udělit pod podmínkou.

212. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Propuštění s datem od určitého okamžiku nemá žádnou platnost ani účinek, neboť propuštění zbavuje osobu odpovědnosti stejně jako platba.

213. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Tam, kde bylo uzavřeno několik ujednání a slibující požaduje propuštění, jako je následující: "Potvrzuješ přijetí toho, co jsem ti slíbil?" a je jasné, na co se odkazuje, pouze to bude zlikvidováno propuštěním. Není-li to jasné, zaniknou všechna ujednání, pokud budeme mít na paměti, že kdybych měl v úmyslu poskytnout prominutí jednoho dluhu a vy byste žádali prominutí jiného, bude transakce neplatná.

214. Týž, O Sabinovi, kniha L.

Je jisté, že propuštění lze provést takto: "Potvrzuješ přijetí deseti aurei?" a druhá strana odpoví "Potvrzuji".

215. Týž, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Vyvstává otázka, zda propuštění, které nemá žádné účinky, může obsahovat platnou dohodu. Zahrnuje dohodu, pokud není úmysl jiný. Někdo může říci: "Nemůže to tedy být souhlas?". Proč by nemohlo být? Předpokládejme, že ten, kdo činí rozvázání, si je dobře vědom toho, že bude neúčinné, a přesto ho udělí; kdo by pochyboval o tom, že se nejednalo o dohodu, protože neměl souhlas, který se vyžaduje k tomu, aby byla platná?

216. Protože otrok ve společném vlastnictví může stanovit za jednoho ze svých pánů, může za něj také přijmout propuštění, a tím ho zcela zprostit odpovědnosti. Octavenus je téhož názoru.

217. Otok ve společném vlastnictví může přijmout zproštění od jednoho ze svých pánů za zproštění druhého; tento názor zastává Labeo. Konečně v Knize pravděpodobnosti říká, že pokud se otrok dohodl se svým prvním pánem ve prospěch svého druhého pána, který je jeho společníkem, může od druhého pána požadovat zproštění a jeho prostřednictvím zprostit svého prvního pána, kterého sám zavázal závazkem. Proto se stává, že závazek je sjednán a zrušen jedním a týmž otrokem.

218. Pouze ústní smlouva může být zrušena rozvázáním, neboť tím se ruší ústní závazek, protože sám je uzavřen ústně; neboť co nebylo uzavřeno slovy, nemůže jimi být zrušeno.

219. Syn pod otcovskou kontrolou nezavazuje svého otce občansky slibem, ale zavazuje sám sebe. Proto může syn pod otcovskou kontrolou žádat o zproštění, aby byl zproštěn odpovědnosti, protože je sám zavázán; ale otec tím, že učiní výslech s

odkazem na zproštění, nevyvolá řádný právní účinek z toho důvodu, že není zavázán on sám, ale jeho syn. Stejně pravidlo platí i v případě otroků; otrok totiž může být propuštěn propuštěním, a dokonce i praetorské závazky zanikají, pokud jsou vůči pánovi, protože taková je naše praxe a propuštění je součástí práva národů. Proto se domnívám, že propuštění lze vyjádřit v řeckém jazyce za předpokladu, že se použije stejná formule jako v latině, tedy: "Potvrzuješ přijetí tolika a tolika denárů?". "Ano."

220. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Část ustanovení může být zrušena propuštěním, jako když někdo řekne: "Potvrzuješ přijetí pěti z deseti sesterců, které jsem ti slíbil zaplatit?". A také když se někdo zeptá: "Potvrzuješ přijetí poloviny toho, co jsem ti slíbil?".

221. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Nejsou-li však předmětem stipulátu peníze, ale nějaký jiný majetek, jako například otrok, může být propuštění poskytnuto na část téhož, stejně jako může být poskytnuto ve prospěch jednoho z několika dědiců.

222. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Jedním ze způsobů nabytí je osvobození vlastníka od závazku; a proto otrok, v němž má někdo užívací právo, může získáním propuštění zprostit uživatele, protože se bude mít za to, že nabývá jeho majetek. I v případě, že máme pouze užívání majetku, platí stejné pravidlo. Totéž říkáme ve vztahu k osobě, která nám v dobré víře slouží jako otrok, i k jiným osobám, které podléhají naší moci.

223. Propustím-li však otroka, který mi sám slíbil zaplatit, nemohu proti jeho pánovi využít žádnou pretoriánskou žalobu, která se uděluje s odkazem na peculium nebo z důvodu prospěchu plynoucího z majetku.

224. Pokud otrok patřící k pozůstalosti před jejím zápisem požádá o propuštění, které mu zemřelý slíbil dát, myslím, že je lepší názor, že bude zproštěn odpovědnosti, takže tímto způsobem bude propuštěna i samotná pozůstalost.

225. Ale i když je pán v rukou nepřítele, je třeba říci, že propuštění je potvrzeno právem postliminium; neboť otrok může stanovit za svého pána, který je v rukou nepřítele.

226. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

S čímkoli, co je splatné od určitého data nebo pod určitou podmínkou, lze nakládat prostřednictvím propuštění. Zdá se však, že se tak děje pouze tehdy, je-li podmínka splněna nebo nastal-li čas.

227. Ulpianus, O Sabinovi, kniha L.

Lépe řečeno, že závazek za služby slíbené přísahou propuštěného může zaniknout propuštěním.

228. Jestliže to, co je předmětem ustanovení, nelze rozdělit, nebude mít propuštění jeho části žádnou platnost ani účinek; jako například v případě, že se jedná o služebnost vázanou na rustikální nebo městský statek. Je zřejmé, že pokud je předmětem stipulací užívací právo, například k pozemku Tiziana, lze provést uvolnění jeho části a užívací právo ke zbývajícím částem pozemku bude nadále existovat. Pokud by si však někdo vymínil právo cesty a bylo by vydáno ujednání o právu průchodu nebo průjezdu, nemělo by to žádný účinek. Tento názor by měl být přijat i v případě, že dojde k uvolnění pro příjezdovou cestu. Pokud je však uvolnění uděleno jak pro průchod, tak pro příjezd, bude výsledkem, že ten, kdo slíbil právo průchodu, bude uvolněn.

229. Je jisté, že každý, kdo se zaváže k pozemku a souhlasí s uvolněním užívacího práva nebo práva průjezdu přes uvedený pozemek, se dopouští jednání, které činí uvolnění neplatným; neboť ten, kdo poskytuje uvolnění, tak musí učinit pro celé právo nebo pro tu jeho část, která je zahrnuta v ujednání. Tyto věci však nejsou částmi pozemku, stejně jako kdyby někdo, kdo si vymínil dům, dal výpověď pro kameny nebo okna, zeď nebo místnost.

230. Pokud někdo, kdo se zavázal k užívání, dá výpověď za užívání a učiní tak v domnění, že mu náleží pouze užívání, o výpověď nepůjde. Pokud to však učinil proto, aby je odečetl od užívacího práva, když užívání může být zřízeno bez užívacího práva, je třeba rozhodnout, že uvolnění je platné.

231. Pokud někdo, kdo se zavázal za otroka, dá stvrzenku za Stichus, Julianus v padesáté čtvrté knize Digest říká, že propuštění má účinek, a to zánik celého závazku; neboť to, co slibující může zaplatit stipulantovi, i proti jeho souhlasu, je předmětem propuštění, zbavuje prvního odpovědnosti.

232. Pokud se někdo zaváže k prodeji pozemku, je rozhodnuto, že klauzule, která má odkaz na podvod, nemůže být zahrnuta do rozvázání, neboť to nepředstavuje část dluhu, protože to, co je splatné, je jedna věc, a to, co je rozvázáno, je věc jiná.

233. Jestliže se někdo zaváže ke Stichovi nebo k deseti aureím pod podmínkou a dostane za Sticha nebo za deset aureí a v době, kdy podmínka trvá, Stich zemře, zůstane deset aureí v závazku, jako by nebylo dáno rozvázání.

234. Jestliže je propuštění uděleno ručiteli, kde hlavní dlužník byl odpovědný z titulu majetku, ale ne slovy, bude také propuštěn? Podle naší praxe, i když hlavní dlužník nemusí být zavázán slovy, přesto bude zproštěn odpovědnosti z důvodu zproštění poskytnutého jeho ručiteli.

235. Je-li dáno ručení za odkaz splatný pod určitou podmínkou a je mu poskytnuto osvobození, bude odkaz splatný, jakmile bude splněna podmínka, na níž závisí jeho zaplacení.

236. Když se někdo dohodne s ručitelem takto: "Slibuješ, že budeš ručit za to, co půjčím Titiovi?" a pak, dříve než mu půjčí peníze, dá ručiteli uvolnění, hlavní dlužník nebude osvobozen, ale až mu budou peníze půjčeny, bude ručit. Neboť i když se domníváme, že ručitel není zproštěn závazku dříve, než jsou peníze půjčeny hlavnímu dlužníkovi, přesto se tento nemůže zprostit závazku zproštěním, které předchází jeho závazku.

237. Opatrovník nebo kurátor nepřičetné osoby nemůže dát souhlas k uvolnění, nemůže tak učinit ani zmocněnec, ale všechny tyto osoby musí učinit novaci; tímto způsobem totiž mohou uvolnění udělit. Rozvázání nelze učinit ani v jejich prospěch, ale pokud je nejprve učiněna novace, mohou být rozvázáním zproštěni. Tento prostředek jsme zvyklí uplatňovat s ohledem na nepřítomnou osobu, když se s někým dohodneme za účelem provedení novace toho, co nám první z nich dluží, a tímto způsobem propustíme toho, s kým jsme se dohodli. Výsledkem je, že nepřítomná osoba je novací zproštěna odpovědnosti a ten, kdo je přítomen, je zproštěn odpovědnosti uvolněním.

238. Dědic, stejně jako pretoriánští nástupci, mohou propustit jiné a být tímto způsobem propuštěni.

239. Pokud jeden z několika spoludlužníků udělí rozvázání, bude se vztahovat na celou částku, která je dlužná.

240. Paulus, O Sabinovi, kniha XII.

Nesouhlasí-li propuštění s ustanovením a není-li pravda, co je v propuštění uvedeno, je nedokonalé; protože slova nemohou být zrušena slovy, pokud spolu nesouhlasí.

241. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Pokud někdo, kdo slíbil Stichovi, učiní následující dotaz: "Jak jsem slíbil Stichovi, uznáváš přijetí Sticha a Pamfila?", je to pravda. Domnívám se, že přijetí je platné a že zmínka o Pamphilovi je pouze nadbytečná; stejně jako když někdo, kdo slíbil

deset aureí, učiní následující výsledek: "Jako jsem ti slíbil deset aureí, potvrzuješ přijetí dvaceti?", bude zproštěn odpovědnosti za deset.

242. Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Je-li propuštěn jeden z několika osob, které jsou zavázány, nebude propuštěn jen on sám, ale také všichni, kteří jsou zavázáni spolu s ním; kdykoli je totiž propuštěn jeden ze dvou nebo více osob, které jsou zavázány z téhož závazku, jsou i ostatní zproštěni, ne proto, že jim bylo propuštění uděleno, ale proto, že ten, kdo byl propuštěním zproštěn odpovědnosti, byl považován za toho, kdo dluh zaplatil.

243. Pokud je poskytnuto ručení za zaplacení rozsudku a je mu poskytnuto osvobození, bude od odpovědnosti osvobozena i osoba, proti níž byl rozsudek vydán.

Julianus, Digesty, kniha LIV.

Jestliže se někdo zaváže za otroka nebo deset aurei a dostane stvrzenku na pět, zaniká část závazku a může požadovat pět nebo polovinu otroka.

245. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Propuštění a zproštění odpovědnosti může být uděleno buď v jedné, nebo v několika smlouvách, ať už jsou jisté, nebo nejisté; nebo s odkazem na některé, s výhradou ostatních; nebo pro všechny, a to z jakéhokoli důvodu.

246. Následující formulace je vzor ustanovení a zproštění, který sestavil Gallus Aquilius: "Vše, co mi dlužíš nebo budeš dlužit z jakéhokoli důvodu, ať už nyní nebo po určitém datu, o co nyní mohu nebo budu moci proti tobě podat žalobu na základě nároku nebo práva na vymáhání; nebo jakýkoli můj majetek, který máš, držíš nebo vlastníš, a veškerou hodnotu kterékoli z výše uvedených věcí, stanovil Aulus Agerius a Numerius Nigidius slíbil zaplatit. A Numerius Nigidius se zeptal Aula Ageria, zda uznává přijetí toho, co mu slíbil, a Aulus Agerius za to Numeriu Nigidiovi udělil propustku."

247. Ulpianus, Pravidla, kniha II.

Pokud by bylo propuštění uděleno někomu, kdo není vázán slovy, ale majetkem, nebude sice zbaven odpovědnosti, ale může se bránit námitkou z důvodu zlé víry nebo z důvodu neformální dohody.

248. Mezi propuštěním a kvitancí existuje následující rozdíl: propuštěním dochází k absolutnímu zproštění odpovědnosti, i když peníze nebyly zaplacený; kvitance však tento účinek nemá, pokud peníze nebyly skutečně zaplacený.

249. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Pokud bylo propuštění uděleno s odkazem na doložku stanovující zaplacení rozsudku, Marcellus říká, že ostatní části ustanovení zanikají, protože nemohou být vloženy jinak, než aby bylo možné věc rozhodnout.

250. Venuleius, Stipulations, kniha XI.

Jestliže stipuluji za účelem provedení novace z důvodu odkazu, který mi byl odkázán pod podmínkou, a vzdám se práva na něj dříve, než se podmínka splní, říká Nerva, syn, že i kdyby se podmínka splnila, nebudu mít nárok na žalobu podle závěti, protože došlo k novaci, ani ji nemohu podat podle stipuly, protože právo na ni zaniklo vzdáním se práva.

251. Gaius, O ústních závazcích, kniha III.

Otrok nemůže dát propuštění na příkaz svého pána.

252. Labeo, Epitomy o pravděpodobnosti, Paulus, kniha V.

Kdybych ti dal propuštění, nebudu z tohoto důvodu zbaven odpovědnosti, pokud jde o tebe. Paulus: Když však byl na základě smlouvy uzavřen nájem, pronájem, koupě nebo prodej a majetek ještě nebyl vydán, i když s uvolněním mohla souhlasit jen jedna ze smluvních stran, budou však zproštěny všechny.

Tit. 5. O pretoriánských ustanoveních.

253. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Existují tři druhy pretoriánských stipulací, a to soudní, varovné a obecné.

254. Soudními nazýváme ty stipulaci, které se vkládají kvůli rozsudku, aby se dosáhlo jeho ratifikace, aby mohl být zaplacen, nebo se podává oznámení s odkazem na stavbu nového díla.

255. Opatrovnické doložky jsou ty, které nahrazují soudní řízení a jsou zavedeny, aby bylo možné podat novou žalobu; takové jsou doložky s odkazem a opatrovnictvím, aby bylo možné provést ratifikaci a aby se zabránilo hrozící škodě.

256. Běžná ujednání jsou ta, která se uzavírají za účelem přimět stranu, aby se dostavila k soudu.

257. Je třeba mít na paměti, že všechny stipulace jsou svou povahou varovné, neboť u smluv tohoto druhu je záměrem, aby jejich prostřednictvím byla osoba zajištěna a v bezpečí.

258. Některé z těchto pretoriánských stipulací vyžadují jistotu, jiné pouze slib; je však jen velmi málo těch, které vyžadují pouhý slib, a když je vyjmenujeme, bude zřejmé, že ty, které jsou uvedeny, nejsou sliby, ale závazky s jistotou.

259. Ujednání učiněné s odkazem na oznámení nového díla někdy zahrnuje jistotu a někdy slib. Po jakém druhu oznámení o ukončení nového díla by tedy měla být poskytnuta jistota? Jak by měla být poskytnuta? Jistota musí být složena u díla, které je vybudováno na soukromém pozemku, ale pokud je vybudováno na veřejném pozemku, postačí pouhý slib. Ti, kdo uzavírají smlouvu vlastním jménem, však slibují; ti, kdo uzavírají smlouvu jménem jiného, poskytují jistotu.

260. Stejně tak v případě hrozící škody se někdy dává slib, jindy jistota; když se totiž něco staví na veřejném toku, poskytuje se jistota, ale u domů se dává pouhý slib.

261. Sjednání dvojnásobné náhrady škody je slibem, ledaže byla uzavřena dohoda, že má být poskytnuta jistota.

262. Pokud však existuje nějaký spor, jako například pokud se za účelem obtěžování protivníka uvede, že by měla být stipulována, měl by sám pretor rozhodnout o věci souhrnně a buď nařídit, aby byla jistota poskytnuta, nebo ji odmítnout.

263. Má-li však být ve stipulaci něco doplněno, ubráno nebo změněno, náleží to do pravomoci prétora.

264. Paulus, O ediktu, kniha LXXIII.

Pretoriánská ustanovení se týkají buď restituace majetku, nebo neurčité částky,

265. Jako například ustanovení týkající se oznámení o novém díle, podle něhož se stanoví, že vše bude uvedeno do původního stavu. Ať už tedy zemře žalobce nebo žalovaný a zanechá několik dědiců a ať už některý z nich věc získá, nebo prohraje, vše musí být uvedeno do původního stavu; dokud totiž něco zůstane, nemůže se zdát, že došlo k úplné restituci.

266. Ustanovení zahrnuje neurčitou částku, když se uzavře dohoda, že rozsudek bude zaplacen; že hlavní povinný potvrdí, co bylo učiněno; že nebude způsobena škoda; a další věci tohoto druhu. S ohledem na ně lze říci, že se dělí mezi dědice, ačkoli lze tvrdit, že stipulace učiněná zůstavitelem, která po něm sestupuje, nemůže v osobách jeho dědiců způsobit, že jejich stav je odlišný. Na druhou stranu je však zcela rozumné, že pokud jeden z dědiců stipulanta získá jeho věc, stane se stipulace účinnou, pokud jde o jeho podíl; to je totiž způsobeno slovy stipulace: V případě, že se zůstavitel vzdá svého podílu, je třeba, aby zůstavitel řekl: "Kolik má majetek cenu."

267. Jestliže však jeden z dědiců slibujícího je v držení celého majetku, Julianus říká, že rozsudek musí být vydán proti němu v plném rozsahu. Lze pochybovat o tom, zda on sám, stejně jako jeho ručitelé, jsou odpovědní podle stipulátu, nebo zda jsou vůbec odpovědní; a je otázkou, zda se stipulát stává účinným. Pokud by držitel zemřel poté, co bylo připojeno vydání, neměl by být proti jednomu z dědiců vydán rozsudek o větším podílu, než na jaký má z pozůstalosti nárok, i když může mít v držbě celý pozemek.

268. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Obecně lze říci, že ve všech pretoriánských ustanoveních se poskytuje jistota, a to i zmocněncům.

269. Paulus, O ediktu, kniha LXXV.

Pretoriánské stipulace se často ruší, když bez zavinění stipulanta přestane jistota existovat.

270. Týž, O ediktu, kniha XLVIII.

U všech pretoriánských stipulací je třeba poznamenat, že pokud můj zástupce stipuluje v můj prospěch, bude žaloba v můj prospěch na základě této stipulace, pokud bude prokázán řádný důvod. Totéž se děje tam, kde je faktor v takovém postavení, že jeho osobním přičiněním přijde principál o své. zboží; například tam, kde má být prodán jeho majetek, neboť by měl pretor přijít principálovi na pomoc.

271. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Ve všech pretoriánských ustanoveních, v nichž má být něco předem vykonáno, a není-li to vykonáno, ukládáme pokutu, nabývá ustanovení účinnosti na základě pokuty.

272. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Pretoriánská jistota vyžaduje, aby se osoby dostavily samy za sebe, a nikdo nemůže tento druh jistoty nahradit zástavami nebo složením peněz či předmětů ze zlata nebo stříbra.

273. Papinianus, Otázky, kniha V.

Paulus říká, že když je někdo jmenován pod podmínkou a je uznán za schopného držet majetek, bude nucen poskytnout jistotu náhradníkovi, ale na vzdálenější datum. Praetor si totiž nepřeje, aby se jím udělovaná výhoda stala zdrojem podvodu, a může se zdát, že někdo požaduje jistotu za účelem obtěžování, když ho jiný předchází.

274. Když bylo dědictví odkázáno Maeviovi a Titiovi za opačných podmínek, jistota se poskytuje oběma, protože oba očekávají dědictví podle závěti zemřelého.

275. Venuleius, Stipulations, kniha I.

V pretoriánských stipulacích, pokud je jazyk nejednoznačný, je povinností pretoriána jej vyložit, neboť je třeba určit jeho záměr.

276. Ulpianus, Názory, kniha I.

Odpovídá Valerianus. Pokud by pretor, který předtím nařídil, aby byla záruka poskytnuta na tři roky, nařídil, aby byla poskytnuta na delší dobu, protože si přál, aby bylo upuštěno od prvního ustanovení, má se za to, že udělil výjimku těm, kteří byli vázáni prvním ustanovením.

277. Venuleius, Actions, kniha VIII.

Ve stipulacích, které obsahují příslib takové částky, jakou má nemovitost hodnotu, je vhodnější uvést určitou částku, a to z toho důvodu, že je často obtížné prokázat výši podílu každé z dotčených osob a ten se snížil na velmi malou částku.

Tit. 6. O zajištění majetku svěřence nebo nezletilého.

278. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Pokud je poskytnuta jistota, že majetek svěřence bude v bezpečí, lze na základě tohoto ustanovení zahájit řízení, kdykoli lze podat opatrovnickou žalobu.

279. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXIX.

Pokud je nezletilý nepřítomen nebo nemůže sám mluvit, může za něj ustanovit jeho otrok. Nemá-li žádného otroka, je třeba za něj nějakého koupit. Když však není za co nějakého koupit nebo to není účelné, domníváme se, že veřejný otrok může jistě stipulovat v přítomnosti préтора.

280. Týž, O ediktu, kniha XXXV.

Nebo může prétor určit někoho, komu lze dát jistotu.

281. Týž, O ediktu, kniha LXXIX.

Takový otrok nenabývá pro nezletilého ze zákona, protože nenabývá; ale může být nezletilému poskytnuta pretoriánská žaloba na základě ustanovení.

282. Na základě tohoto ustanovení je však nezletilému poskytnuta záruka, a to prostřednictvím jistoty.

283. Je třeba mít na paměti, že touto stipulací je vázán nejen poručník, ale i ten, kdo obchod uzavírá místo poručníka, jakož i jejich ručitelé.

284. Ten, kdo obchod neuskutečnil, však nebude odpovědný, neboť žaloba na opatrovnictví nemůže být podána proti tomu, kdo jej neuskutečnil; měl by však být žalován v rámci praetorské žaloby, protože se odvolal na vlastní riziko, a přesto ani on sám, ani jeho ručitelé nebudou odpovědní v žalobě založené na tomto ustanovení. Proto by měl být nucen převzít správu trustu, aby mohl být učiněn odpovědným na základě stipulací.

285. Je rozhodnuto, že tato stipulace nabývá účinnosti v okamžiku, kdy opatrovnictví zanikne, a že tehdy začínají ručitelé odpovídat. Pravidlo je odlišné, pokud jde o opatrovníka. Odlišné je také v případě, kdy někdo uzavřel obchod místo

opatrovníka. Proto ustanovení tohoto druhu, kde je opatrovník, nabývají účinnosti, jakmile opatrovnictví skončí, ale tam, kde někdo, kdo jednal jako opatrovník, spravoval opatrovnictví, je na místě tvrdit, že jakmile začne být majetek nezajištěný, ustanovení nabývá účinnosti.

286. Když je opatrovník zajat nepřitelem, podívejme se, zda se stipulace stane účinnou. V tomto případě vzniká obtíž, protože opatrovnictví je ukončeno, ačkoli existuje vyhlídka, že může být obnoveno. Domnívám se, že žalobu lze podat.

287. Obecně je třeba mít na paměti, že ať už jsme uvedli, že žalobu na opatrovnictví nelze podat z jakýchkoli důvodů, lze ze stejných důvodů říci, že ji lze podat za podmínek stanovených v ustanovení, aby byl zachován majetek opatrovance.

288. Pokud by někdo, kdo byl ustanoven opatrovníkem, opatrovnictví nespravoval, bude to mít za následek, že je třeba říci, že ustanovení nenabývá účinnosti; v tomto případě je však třeba zopakovat to, co jsme uvedli v souvislosti s opatrovníkem, avšak s tím rozdílem, že ustanovení nabude účinnosti, jakmile některý majetek přestane být zajištěn, a ručitelé se stanou odpovědnými a právo na žalobu se obnoví.

289. Toto ustanovení se vztahuje na všechny poručníky, ať už jsou jmenováni pro děti, které dosáhly puberty, nebo pro takové, které tohoto věku nedosáhly, nebo ať byli jmenováni pro marnotratníky, choromyslné nebo jiné osoby, pro které se to obvykle dělá.

290. Paulus, O ediktu, kniha LXXVI.

Jestliže syn, který je pod kontrolou nepřičetné osoby, stanoví zachování jejího majetku, nabývá tím závazek za svého otce.

291. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVII.

Otrok nezletilého musí stipulovat, pokud je nezletilý nepřítomen nebo nemůže sám za sebe mluvit. Je-li totiž přítomen a může za sebe mluvit, i když může být takového věku, že není schopen chápat, co činí; přesto bylo vzhledem k výhodě, která z toho vyplývá, rozhodnuto, že může právoplatně stanovit a jednat.

292. Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Testamentární poručník nebo kurátor nepožaduje od svého kolegy jistotu, ale může mu dát na výběr, zda jistotu přijme, nebo dá.

293. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Ačkoli je kurátor jmenován k určitým konkrétním účelům, lze do něj vložit ustanovení o zachování majetku.

294. Pomponius, O Sabinovi, kniha XV.

Pokud si opatrovanec ujedná se svým poručníkem, že jeho majetek zůstane v bezpečí, má se za to, že v tomto ujednání je zahrnut nejen jeho dědictví, ale i případné úvěry; neboť cokoli se může stát předmětem opatrovnické žaloby, je zahrnuto v této dohodě.

295. Africanus, Otázky, kniha III.

Pokud by poté, co svěřenec dosáhl věku dospělosti, byl jeho opatrovník po určitou dobu v prodlení s předložením vyúčtování své správy, je jisté, že pokud jde o zisky a úroky za mezidobí, bude za ně ručit on i jeho ručitelé.

296. Neratius, Pergameny, kniha IV.

Když je opatrovanci poskytnuta záruka za zachování jeho majetku, stane se toto ustanovení účinným, pokud nebude vykonáno cokoli, co mělo být dáno nebo učiněno z důvodu opatrovnictví. Neboť ačkoli samotný majetek může být zajištěn, není tomu tak, pokud není provedeno něco, co má být zapláceno nebo učiněno z důvodu opatrovnictví.

297. Papinianus, Otázky, kniha XII.

Pokud poručník poskytl svému svěřenci několik záruk, nemělo by se rozlišovat, ale žaloba může být přiznána proti kterémukoli z nich, takže práva na žalobu mohou být postoupena tomu, proti němuž je žaloba podána. Rovněž by se nemělo mít za to, že se tím porušuje právní pravidlo, které říká, že opatrovníci mají být žalováni v poměru k podílu na majetku, který každý z nich spravoval, a že mohou být žalováni o celou částku pouze tehdy, pokud se o majetek nestarali ostatní; a pokud se prokáže, že neobvinili jednoho ze svého počtu z podezření. Zdá se totiž, že spravedlnost soudce i povinnost dobrého občana vyžadovaly toto ustanovení zákona. Kromě toho ti ručitelé, kteří jsou občansky odpovědní v plném rozsahu, když ostatní proti nim postupují, mohou žádat, aby žaloba byla rozdělena; když však podá žalobu poručník, pokud sám smlouvu neuzavřel a je v rukou svého opatrovníka a o všem neví, zdá se, že by výhoda rozdělení žaloby přinášela škodu; protože v rámci jednoho opatrovnictví může být různým soudcům předloženo k rozhodnutí mnoho rozdílných otázek.

Tit. 7. O jistotě zaplacení rozsudku.

298. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Zajištění zaplacení rozsudku nabývá účinnosti ihned po vydání rozhodnutí; výkon rozhodnutí se však odkládá na dobu poskytnutou hlavnímu dlužníkovi.

299. Týž, O ediktu, kniha LXXI.

Po skončení řízení je závazek zlikvidován, a proto se má za to, že podle ustanovení ručitelé za zaplacení rozsudku neodpovídají.

300. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Jestliže se někdo, kdo se má dostavit k určitému soudci, zaváže k zaplacení rozsudku a podá žalobu k jinému soudu, nenabude tato dohoda účinnosti, protože se ručitelé nepodřídili rozhodnutí tohoto soudce.

301. Zástupce, opatrovník a poručník se mohou zavázat k zaplacení rozsudku.

302. Agentem bychom měli rozumět toho, komu byla svěřena pravomoc buď speciálně pro tento účel, nebo obecně pro správu veškerého majetku. A za agenta je považován i tehdy, pokud by jeho úkony měly být následně ratifikovány.

303. Vystává otázka, pokud by se stalo, že by do obchodního jednání zasahovalo dítě nebo příbuzný, nebo by tak činil manžel jménem své manželky, tedy osoby, od nichž se nevyžaduje žádné zmocnění, zda ustanovení nabude účinnosti. Lepší názor je, že by nemělo, ledaže by bylo uděleno zmocnění nebo ratifikováno to, co bylo učiněno; neboť ačkoli jim edikt přetora dovoluje jednat, nečiní je to zástupci; a proto, pokud by někdo takový nabídl své služby dobrovolně, musí opět poskytnout záruku.

304. To, co jsme řekli s odkazem na poručníka, je však třeba chápat tak, že jde-li o osobu, která vykonávala poručenství, ačkoli ve skutečnosti poručníkem nebyla, neměla by být označována tímto přívlastkem.

305. Ale i když je opatrovníkem a nevykonává činnost jako opatrovník, nebo když si není vědom, že je opatrovníkem, nebo existuje jiný důvod, je třeba říci, že ustanovení nenabude účinnosti. Podle ediktu přetora je totiž pravomoc jednat jako opatrovník udělena tomu, komu bylo opatrovnictví svěřeno, a to buď otcem, většinou opatrovníků, nebo těmi, kdo jsou pověřeni kompetentní jurisdikcí.

306. Pod pojmem opatrovník rozumíme opatrovníka nepřičetné osoby obojího pohlaví nebo opatrovance mužského či ženského pohlaví nebo jakékoli jiné osoby, například nezletilého, a za těchto okolností se domnívám, že ustanovení nabude účinnosti.

307. Předpokládáme-li, že je míněn opatrovník jmenovaný pro nějaký region nebo provincii nebo pro správu majetku v Itálii, bude výsledkem, že můžeme říci, že ustanovení nabude účinnosti pouze tehdy, pokud jednal s ohledem na záležitosti, které se týkaly jeho správy.

308. Pokud by žalovaný poté, co slíbil zaplatit rozsudek, ztratil rozum, vyvstává otázka, zda se stipulace stane účinnou z toho důvodu, že jeho věc nebyla obhájena. Lepší názor je, že se stane účinným, pokud se nikdo nedostaví na jeho obhajobu.

309. Ustanovení nenabývá účinnosti jen proto, že věc není obhajována, pokud se někdo může dostavit, aby se ujal obhajoby.

310. Je-li více ručitelů, může se po spojení věci s jedním z nich s odkazem na doložku "Protože věc není obhajována" hlavní dlužník ujmout obhajoby.

311. Julianus, Digest, kniha LV.

Také ten, proti němuž byla žaloba podána, by měl být zproštěn.

312. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Pokud by však ručitel, který je stranou žaloby, měl být odsouzen, hlavní dlužník se marně ujme obhajoby. Neboť i v případě, že k zaplacení dluhu došlo až po rozhodnutí ve věci, může být podána žaloba na vrácení toho, co bylo zaplaceno.

313. Pokud se za tímto účelem neobjeví nikdo jiný, může se obhajoby ujmout jeden z několika ručitelů nebo dědiců.

314. Z toho důvodu, že v této stipulaci je v jedné částce zahrnuto několik pohledávek, pokud by v jedné z nich měla stipulace okamžitě nabýt účinnosti, nemůže k tomu dojít, pokud jde o některou jinou.

315. Nyní se podívejme, jaká obrana je nutná a kým, aby se zabránilo tomu, že stipulace nabude účinnosti. A pokud by tak učinila některá z vyjmenovaných osob, které mají právo převzít obhajobu, je jasné, že věc je řádně obhajována a že stipulaci nenabude účinku. Přihlásí-li se však k obhajobě někdo mimo osoby výše uvedené, nenabude v tomto případě stipulace účinnosti; za předpokladu, že je připraven převzít obhajobu v souladu s úsudkem řádného občana, tj. složením jistoty, neboť se má za to, že ji převzal, pokud jistotu složí. Pokud je však pouze připraven se dostavit a není přijat, ustanovení nabude účinnosti, protože žaloba nebyla obhájena. Pokud ho však někdo přijme, ať už s jistotou, nebo bez ní, bude to mít za následek, že je třeba říci, že žádná část ustanovení nenabývá účinnosti, protože ten, kdo takového obhájce přijme, nemá nikoho jiného na svědomí než sebe.

316. Pokud se objeví jeden z ručitelů, který složil záruku za zaplacení rozsudku, aby věc obhajoval, bylo rozhodnuto, že ustanovení o zaplacení rozsudku nenabývá účinnosti a že všechny ostatní záležitosti jsou ve stejném stavu, jako kdyby se obhajoby ujal někdo cizí.

317. V souvislosti s tímto ujednáním vyvstala otázka, zda by ručitelé odpovídali v mandátní žalobě, kdyby se vzdali obhajoby. Lepší názor je, že by nebyli odpovědní; protože se stali ručiteli pouze za určitou částku a jejich mandát se týkal této částky, a ne obhajoby v této věci.

318. Ale co kdyby na sebe vzali obhajobu případu, mohli by podat mandátní žalobu? V případě, že byli poráženi, mohli sice získat zpět to, co vyplatili jako plnění z rozsudku, ale v řádném případě nemohli získat zpět náklady soudního řízení. Pokud však věc vyhrály, mohly by vymáhat náklady soudního řízení stejně jako na základě mandátu, ačkoli nejednaly v souladu s mandátem.

319. Je-li však několik ručitelů připraveno převzít obhajobu, podívejme se, zda mají ustanovit jediného obhájce, nebo zda postačí, aby každý z nich převzal obhajobu svého podílu, nebo zda nahradí obhájce. Lepší je názor, že pokud si neustanoví zástupce, tj. pokud si to žalobce přeje, nabude ustanovení účinnosti z toho důvodu, že věc nebude obhajována. Několik dědiců dlužníka je totiž povinno ustanovit zástupce z obavy, že pokud by se obhajoba rozdělila mezi několik stran, vystaví to žalobce nepřijemnostem. Jinak je tomu v případě dědiců žalobce, neboť jim není uložena nutnost dostavit se k soudu prostřednictvím jediného zástupce.

320. Je třeba mít na paměti, že má-li být věc řádně obhájena, musí se tak stát před příslušným soudem.

321. Týž, O ediktu, kniha LXXVIII.

Ustanovení o zaplacení rozsudku obsahuje tři doložky: jednu týkající se vypořádání nároku, druhou obhajoby případu a třetí zajišťující ochranu proti spáchání podvodu.

7. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVII.

Pokud by před spojením věci bylo advokátovi žalovaného jeho klientem zakázáno vystupovat a žalobce, aniž by věděl, že se tak stalo, by pokračoval v řízení, bude mít doložka účinky? Nelze říci nic jiného, než že nabude účinnosti. Když však kdokoli, kdo ví o zákazu uloženém advokátovi, přistoupí k soudnímu řízení, Julianus se nedomnívá, že stipulace nabude účinnosti. Neboť k tomu, aby se tak stalo, podle něj nestačí, aby byla otázka spojena s osobou zahrnutou do stipulace, ale je nutné, aby nárok této osoby byl stejný jako v době, kdy byla stipulace uzavřena. Pokud tedy ten, kdo byl ustanoven advokátem, vystupuje jako dědic svého klienta a jako takový vede řízení, nebo pokud by tak měl učinit i poté, co mu to bylo zakázáno, nenabude stipulace účinnosti. Jinak totiž bylo rozhodnuto, že pokud by někdo, kdo obhajuje nepřítomného, složil jistotu a poté by byl buď ustanoven jeho advokátem, nebo by se stal jeho dědicem a vedl případ, ručitelé nebudou odpovědní.

322. Paulus, O ediktu, kniha LXXIV.

Pokud se žalobce po složení jistoty, ale před připojením vydání, stane dědicem držitele, ustanovení zanikne.

323. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Ustanovení o zaplacení rozsudku se vztahuje na neurčitou částku, neboť nabývá účinnosti pro částku, o níž soudce může rozhodnout, že je splatná.

324. Modestinus, Pandekty, kniha IV.

Je-li ustanoven advokát za účelem obhajoby, je mu nařízeno složit jistotu na zaplacení rozsudku, a to prostřednictvím stipulací, které nepředkládá sám advokát, nýbrž hlavní účastník řízení. Pokud však advokát někoho obhajuje, je sám nucen poskytnout jistotu na zaplacení rozsudku prostřednictvím ustanovení.

325. Paulus, O ediktu, kniha LXXIV.

Pokud otrok, který má být vymožen reálnou žalobou, zemře poté, co bylo připojeno vydání, a vlastník se poté vzdá žaloby, některé autority se domnívají, že ručitelé, kteří poskytli záruku na zaplacení rozsudku, nebudou odpovědní, protože poté, co otrok zemřel, majetek již neexistuje. To je nesprávné, neboť je účelné, aby rozhodnutí bylo vydáno nejen za účelem zachování práva na žalobu v případě vystěhování, ale také z důvodu zisku.

326. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Pokud se žalovaný poté, co složil jistotu na zaplacení rozsudku, stane magistrátem, nemůže být bez jeho souhlasu předveden k soudu; přesto, pokud se žalobě nebude bránit, jak by se podle úsudku dobrého občana mělo, ručitelé budou odpovědní.

327. Ulpianus, Disputace, kniha VII.

Když je uzavřena doložka o zaplacení rozsudku a strana se věci nebrání a poté trpí, aby byl přijat rozsudek pro zmeškání, vzniká otázka, zda se doložka, která se vztahuje na rozsudek, stává účinnou? Řekl jsem, že doložka ve stipulaci obsahuje dvě věci: jednu týkající se obhajoby věci a druhou týkající se rozsudku. Protože tedy doložka s odkazem na zaplacení rozsudku obsahuje vše v jedné doložce, pokud bude vydáno rozhodnutí nebo nebude ve věci rozhodnuto, je zcela správně položena otázka, zda se z jednoho z těchto důvodů stane doložka s odkazem na druhou doložku účinnou. Například pokud by někdo stanovil: "Pokud připluje loď z Asie" nebo "Pokud se Titius stane konzulem", je stanoveno, že bez ohledu na to, zda dříve připluje loď, nebo se Titius dříve stane konzulem, se ustanovení stane účinným. Pokud však nabude účinnosti na základě první doložky, nemůže se tak stát na základě druhé, i když podmínka může být splněna; neboť je to jedna z doložek, a nikoli obě, co činí doložku účinnou. Proto je třeba zvážit, zda doložka, která má odkazovat na to, že se věc nebude bránit, nabude účinnosti, pokud se tak nestane; nebo zda je třeba se domnívat, že nenabude účinnosti dříve, než se spojí vydání věci. Druhý názor je lepší; proto se nezdá, že by ručitelé byli odpovědní již v okamžiku, kdy se žalobě nebrání. Pokud by tedy věc, v níž je nutná obhajoba, měla být ukončena buď zaplacením, kompromisem, zproštěním obhajoby, nebo jakýmkoli jiným způsobem, bylo rozhodnuto, že v důsledku toho přestává být doložka, která odkazuje na neobhajobu, účinná.

328. Jestliže se chystám podat věcnou žalobu, ujednám s ručitelem advokáta, že zaplatím rozsudek, a poté mám v úmyslu podat žalobu in personam, ale než tak učiním, rozhodnu se podat jinou žalobu, ujednání nenabude účinnosti; protože se zdá, že to, co bylo učiněno, se vztahuje na jednu věc a uzavřené ujednání se vztahuje na jinou.

329. Julianus, Digesty, kniha LV.

Když jeden ze dvou ručitelů, kteří se zavázali zaplatit rozsudek, zaplatí svůj podíl, protože věc nebyla obhájena, může být přesto obhajoba podniknuta; ale ten, kdo zaplatil, nemůže nic vymáhat, protože stipulace zanikla, pokud jde o jeho podíl, stejně jako kdyby obdržel propuštění.

330. Kdykoli je zahájeno řízení proti ručitelům na základě ustanovení o zaplacení rozsudku z důvodu, že věc nebyla obhájena, není nespravedlivé stanovit, že příkazce bude zproštěn odpovědnosti za první rozsudek; protože kdyby toto

ustanovení bylo vynecháno, ručitelé by se nemohli odvolat k mandátní žalobě, nebo by jistě byli nuceni obhajovat příkazce proti prvnímu rozsudku.

331. Africanus, Otázky, kniha VI.

Následující ustanovení: "Dokud se nebude bránit", se ruší vždy, když se začne bránit, nebo jakmile skončí povinnost bránit se.

332. Neratius, Pergameny, kniha III.

Když chci zahájit řízení proti jednomu z několika ručitelů na základě ustanovení o zaplacení rozsudku, protože věc nebyla obhajována, a ručitel je připraven zaplatit svůj podíl, neměl by být proti němu vydán rozsudek v můj prospěch. Není totiž spravedlivé, aby byl obtěžován žalobou nebo byl nucen zasahovat do popření, je-li připraven zaplatit, co dluží, aniž by byl vydán rozsudek, kterým by ho jeho protivník nemohl donutit k zaplacení vyšší částky.

333. Venuleius, Stipulations, kniha VI.

Když se v důsledku podvodu věc neobhájila úplně, stane se stipulace účinnou na základě doložky týkající se zaplacení rozsudku; neboť žaloba se nepovažuje za řádně obhájenou podle názoru dobrého občana, pokud není obhajoba učiněna na celou částku majetku, o který se jedná,

334. Týž, Disputace, kniha VII.

Dobry občan nepovažuje za neobhájený případ, v němž k tomu praetor nenutí.

335. Týž, Stipulations, kniha IX.

Poslední věta stipulací o zaplacení rozsudku: "Že žádný podvod není a nebude", naznačuje trvalou skutečnost do budoucna. Pokud by tedy ten, kdo se dopustil podvodu, zemřel, jeho dědic zůstane odpovědný; slova "nebude žádný" mají totiž velkou šíři a vztahují se na veškerý nadcházející čas, a pokud by se podvodu někdo dopustil kdykoli, z toho důvodu, že je pravda, že k podvodu došlo, tato doložka nabude účinnosti.

336. A tam, kde je připojeno následující: "Pokud by v této věci došlo k jakémukoli podvodu, slibujete, že zaplatíte celou hodnotu nemovitosti?", bude slibující odpovědný za pokutu, a to i z důvodu podvodu spáchaného cizí osobou.

337. Ustanovení týkající se podvodu se však, stejně jako v případě jiných ustanovení, v nichž není výslovně uveden čas, vztahuje k počátku ustanovení.

338. Scaevola, Digesty, kniha XX.

Zatímco strana žaloby podávala obhajobu před soudcem Semproniem, bylo stipulací stanoveno, že částka, o níž soudce Sempronius rozhodl, že je splatná, má být zaplacená. Žalobce se proti jeho rozhodnutí odvolal a poté, co byl případ předložen příslušnému odvolacímu soudu a bylo vydáno rozhodnutí v neprospěch žalovaného, vyvstala otázka, zda se ustanovení stane účinným. Odpověď zněla, že podle uvedených skutečností nenabude právní moci. Klaudius: "V případě, že by se jednalo o dohodu, která by byla uzavřena v souladu s čl: Z tohoto důvodu se v ustanovení doplňuje následující: "Nebo kdokoli, kdo může být nahrazen na jeho místě.".

339. Totéž, otázky veřejně projednávané.

Pokud je jeden z několika ručitelů žalován za to, že neobhájil věc, a ta je posléze obhájena, může být proti druhému ručiteli vedeno řízení o nuceném výkonu rozhodnutí. Jestliže hlavní slibující zemře a zanechá dva dědice a jeden věc neobhájí a druhý ano, může být první z nich žalován za to, že tak neučinil, a proti druhému může být vedeno řízení o donucení k výkonu rozhodnutí; neboť se má za to, že tyto dvě doložky nemohou nabýt účinnosti vůči jedné a téže osobě. Říkáme, že doložka týkající se rozsudku by měla vždy přednost před ostatními a že pouze ona nabývá účinnosti.

Tit. 8. Ohledně jistoty za ratifikaci.

340. Papinianus, Otázky, kniha XXVIII.

Když se někdo zaváže, že akt bude ratifikován, ačkoli není žalován on, nýbrž jiná osoba, proti níž nelze podat žalobu, pokud by k ratifikaci došlo, bylo rozhodnuto, že se toto zajištění stane účinným; například když se žalovaným stane ručitel nebo jiný ze spolumajitelů, který je společníkem.

341. Týž, Stanoviska, kniha XI.

V dohodě o ratifikaci by se neměl brát v úvahu majetek strany, která slibuje nebo stipuluje, ale pouze zájem stipulanta na ratifikaci transakce.

342. Týž, Názory, kniha XII.

Nezletilý pětadvacetiletý věřitel, který chtěl získat své peníze, muž, kterého jmenoval svým zástupcem, dal dlužníkovi záruku, že zaplacení závazku bude ratifikováno. Pokud by došlo k úplné restituci, bylo rozhodnuto, že nelze podat žalobu na vymáhání peněz, které nebyly splatné, a že toto ujištění nenabylo účinnosti. Stejně pravidlo se uplatní, pokud by nezletilý ratifikoval jednání nepravého zástupce. Proto v případě, že bylo uděleno pověření, mělo být stanoveno, "že pokud by on nebo jeho dědic dosáhl úplné restituce nebo pokud by tak učinil kdokoli, komu dotyčný majetek patří, bude mu vyplacena peněžní částka rovnající se hodnotě majetku". Pokud by však mandát neexistoval, měla by být vložena běžná doložka odkazující na ratifikaci, přičemž by bylo rozumnější učinit tak se souhlasem smluvních stran. V opačném případě, pokud k takové dohodě nedošlo a nezletilý věřitel nedal souhlas, je třeba žalobě vyhovět.

343. Falešný jednatel dal jistotu za ratifikaci a poté, co prohrál spor, se jeho mandant odvolal proti rozhodnutí soudce a ukázalo se, že podmínka ujednání nebyla splněna, neboť neúspěšná strana mohla využít společný opravný prostředek. Pokud by však zmocnitel, který neratifikoval úkon svého zmocněnce, peníze vybral, doložka o ratifikaci by nabyla účinnosti, pokud jde o peníze, které zmocněnec obdržel, ačkoli sám zmocněnec nemusel obdržet nic.

4. Scaevola, Otázky, kniha XIII.

Agent podal žalobu o padesát aurei. Kdyby jeho mandant podal žalobu o sto aurei, ručitelé, kteří se zavázali k ratifikaci, by ručili za padesát a za zájem, který měl dlužník na zamítnutí žaloby o padesát.

344. Týž, Názory, kniha V.

Ratifikace se děje nejen slovy, ale i činy: proto pokud zmocněnec, schvalující úkon svého zmocněnce, pokračuje ve věci, kterou tento začal, nenabude ustanovení účinnosti.

345. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Byl-li opatrovník obviněn nebo je-li podezřelý, může být jeho obhájce donucen poskytnout záruku, že jeho zmocnitel schválí jeho úkon, chce-li opatrovník věc obhajovat.

346. Paulus, Názory, kniha III.

Pokud by osoba, která neví o tom, že byla podána žaloba o vlastnictví jejího majetku, zemřela, nemůže ji její dědic v době, kdy řízení probíhá, ratifikovat.

347. Venuleius, Stipulations, kniha XV.

Advokát zahájil řízení o vydání majetku a jeho protivník byl propuštěn, protože jej neměl v držení. Když pak následně získal držbu téhož majetku, podal proti němu zmocněnec žalobu, aby ho přiměl k jeho předložení. Sabinus říká, že ručitelé nebudou odpovědní, protože se jedná o jinou věc; neboť i kdyby hlavní povinný podal žalobu na prvním místě a poté, co byl jeho protivník zproštěn, protože neměl majetek v držení, podal další žalobu, nebránila by mu v tom námitka z důvodu *res iudicata*.

348. Jestliže zástupce vybral od dlužníka peníze a dal mu záruku, že jeho zmocnitel jeho úkon ratifikuje, a ten poté podá žalobu na tutéž částku a spor prohraje, stane se toto ujednání účinným; a jestliže zástupce vyplatí tytéž peníze svému zmocniteli bez soudního rozhodnutí, mohou být vymáhány osobní žalobou. Pokud však dlužník podá žalobu na základě této stipulace, lze říci, že pokud se zmocnitel zaváže k obraně svého zástupce, nemůže proti dlužníkovi neoprávněně použít výjimku z důvodu *zlé víry*, protože závazek zůstává přirozeným.

349. Pokud by někdo dovolil, aby jeho postavení bylo zpochybněno agentem, měl by od něj přijmout záruku, že nebude z tohoto důvodu neustále obtěžován a pokud zmocnitel nebo jeho zástupci neratifikují jeho jednání, totiž že se agent pokusil dotýcnou stranu přivést do otroctví; nebo pokud tato osoba dosáhla rozsudku proti agentovi ve prospěch jeho svobody, musí mu být vyplacena celá hodnota majetku, jakmile bylo prokázáno jeho právo na svobodu, tj. v rozsahu jeho zájmu na tom, aby jeho postavení nebylo ohroženo, jakož i za náklady vzniklé v soudním řízení. Labeo se však domnívá, že by měla být zahrnuta určitá částka, protože odhad svobody může mít neurčitý rozsah; má se však za to, že ustanovení nabývá účinnosti od okamžiku, kdy zmocnitel odmítl ratifikovat úkon zmocněnce. Přesto však nelze podat žalobu na základě této doložky dříve, než bylo vydáno rozhodnutí s odkazem na svobodu údajného otroka, protože pokud by bylo rozhodnuto, že byl otrokem, doložka se stává neplatnou, a pokud lze podat nějakou žalobu, má se za to, že ji nabyl pro svého pána.

350. Ulpianus, O ediktu, kniha IX.

Zástupce, který je ustanoven poručníkem, musí za všech okolností složit jistotu; ale zástupce obce, ředitel univerzity nebo kurátor majetku ustanovený se souhlasem věřitelů není povinen osobně složit jistotu.

351. Týž, O ediktu, kniha LXXX.

Někdy se na základě dohody vměšuje ustanovení o ratifikaci aktu; například když agent buď prodává, pronajímá nebo najímá, nebo je mu vyplacena platba:

352. Hermogenianus, Epitomes of Law, kniha VI.

Nebo uzavírá smlouvu či činí jakékoli obchody jménem nepřítomné osoby.

353. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXX.

Neboť každý, kdo uzavírá smlouvu, obvykle stanoví ratifikaci, aby byl v bezpečnějším postavení.

354. Ratifikovat čin znamená schválit a uznat to, co bylo učiněno nepravým činitelem.

355. Julianus říká, že je důležité vědět, kdy má zmocnitel ratifikovat platbu, kterou provedl svému zástupci. Měl by to udělat hned, jakmile se o tom dozví? Čas by se měl chápat s určitou volností a neměl by to být ani příliš dlouhý, ani příliš krátký interval, který lze lépe pochopit než vyjádřit slovy. Jaké by tedy bylo pravidlo, kdyby ji neratifikoval ihned, ale učinil tak později? To nemá za následek zásah do výkonu jeho práva na žalobu, a protože ji neratifikoval hned, říká, že bude mít stále nárok na svou žalobu. Pokud by tedy požadoval to, co již bylo jeho zástupci vyplaceno, může podat žalobu na základě ustanovení, stejně jako kdyby dodatečně neprohlásil, že platbu ratifikuje. Domnívám se však, že dlužník bude oprávněn podat žalobu z důvodu podvodu.

356. Ať už někdo podá žalobu nebo využije započtení, ustanovení, že příkazce úkon ratifikuje, nabývá okamžitě účinnosti. Neboť bez ohledu na to, jakým způsobem může tento projevit svůj nesouhlas s tím, co učinil zmocněnec, ustanovení nabude účinnosti.

357. Paulus, O ediktu, kniha LXXVI.

Kdyby se ustanovení, že zmocnitel ratifikuje úkon, stalo účinným, mohu podat žalobu o veškerý svůj zájem na věci; to znamená o vše, co jsem ztratil, a o vše, co jsem mohl získat.

358. Je-li odkaz vyplacen zmocněnci bez soudního zmocnění, Pomponius říká, že musí dát jistotu za ratifikaci.

359. Týž, O Plautiovi, kniha III.

Kdyby někdo slíbil jednomu ze spoludlužníků, že příkazce platbu ratifikuje a že ji nebude znovu požadovat, je třeba říci, že toto ujistění nabude účinnosti, jestliže peníze bude požadovat účastník téhož závazku.

360. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Slovům "nebude znovu požadováno" Labeo rozumí tak, že bude požadováno u soudu. Je-li však dlužník předvolán k soudu a je poskytnuta záruka, že se dostaví, a žaloba ještě nebyla zahájena, nemyslím si, že ustanovení týkající se dalšího požadování peněz nabude účinnosti, neboť žalobce je ve skutečnosti nepožaduje, ale pouze to hodlá učinit. Pokud však byly peníze vyplaceny, aniž by bylo vydáno rozhodnutí, nabývá toto ujednání účinnosti; pokud totiž někdo použije započtení nebo srážku vůči žalobci, lze správně říci, že lze mít za to, že učinil požadavek a že ujednání o tom, že peníze nebudou požadovány podruhé, nabývá účinnosti. Neboť i kdyby dědic, proti němuž byl vydán rozsudek, neučinil požadavek, učiní-li některou z těchto věcí, bude odpovědný podle závěti.

361. Pomponius, O Plautiovi, kniha III.

Pokud by měla být zástupci vyplacena peněžní částka, která nebyla splatná, může být na základě tohoto ustanovení okamžitě zahájeno řízení proti zástupci, aby byl zmocnitel donucen k ratifikaci, a tak může být rozhodnuto, zda to, co bylo neoprávněně vyplaceno, má být vymáháno od zmocnitele, pokud to ratifikoval; nebo zda má být proti zástupci podána osobní žaloba, pokud zmocnitel transakci nepotvrdí.

362. Když zmocněnec požaduje pozemek a dá záruku (jak je obvyklé), že jeho zmocnitel ratifikuje jeho úkon, a poté zmocnitel pozemek prodá a kupující si jej nárokuje, Julianus říká, že ustanovení, že transakce bude ratifikována, nabývá účinnosti.

363. Marcellus, Digesty, kniha XXI.

Titius podal jménem věřitele žalobu o deset aurei proti dlužníkovi posledně jmenovaného a principál část pohledávky ratifikoval. Je třeba říci, že část závazku zanikla, stejně jako kdyby si vymínil nebo vybral deset aurei a věřitel by schválil ne celou, ale část transakce. Jestliže jsem tedy stanovil deset aurei nebo Stichus, podle toho, co chci, a během mé nepřítomnosti Titius požaduje pět a já jeho akt ratifikuji, považuje se to, co bylo učiněno, za platné.

364. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVI.

Pokud zmocněnec poskytl záruku, že jeho zmocnitel nebo jeho dědic ratifikuje jeho úkon, a jeden z dědiců zmocnitele jej ratifikuje, ale druhý nikoli, není pochyb o tom, že ustanovení nabude účinnosti, pokud jde o tu část úkonu, která byla

ratifikována, protože se stane účinným pro něco, na čem má zmocnitel zájem. Neboť i kdyby sám zmocnitel úkon částečně ratifikoval, nenabude stipulace účinnosti, ledaže by byla účinná částečně, neboť tak činí pouze ve vztahu k tomu, na čem má žalobce zájem. Proto může být řízení na základě této stipulace zahájeno několikrát, a to podle zájmu žalobce: protože podává žalobu; kvůli jeho nákladům; kvůli osobám, které zastupuje; a protože, když je proti němu vynesena rozsudek, musí zaplatit. Může se totiž stát, že na základě ustanovení o zabránění hrozící újme může stipulant podat několik žalob; protože v závazku je stanoveno, že "pokud něco spadne, bude rozděleno, bude vykopáno nebo postaveno, vznikne odpovědnost". Předpokládejme tedy, že škoda je způsobena opakovaně. Není pochyb o tom, že řízení může být zahájeno, neboť pokud může být žaloba podána až poté, co byla způsobena veškerá možná škoda, téměř nevyhnutelně z toho vyplývá, že tak nelze učinit dříve, než uplyne lhůta stanovená stipulací, v níž byla poskytnuta jistota za případnou bezprostředně vzniklou škodu. To však není správné.

365. Paulus, O Sabinovi, kniha XIII.

Ať už je zájem stipulanta jakýkoli, je obsažen v dohodě, kterou agent stanoví, že jeho zmocnitel ratifikuje jeho jednání. Stejně pravidlo platí pro všechny doložky, které mají odkaz na podvod.

366. Ulpianus, Disputace, kniha II.

Tam, kde jsou práva na žalobu odvozena od žalob, které zmocněnec podává, stejně jako od stipulací, které chce zavést, musí dát záruku ratifikace. Proto když advokát předloží ustanovení o dvojnásobné náhradě škody, je povinen poskytnout záruku, že bude ratifikováno. Pokud však doložku proti hrozící škodě vkládá zmocněnec, musí poskytnout jistotu, že ji jeho zmocnitel ratifikuje.

367. Týž, Názory, kniha I.

Je správné, aby jistota za ratifikaci zmocnitelem nebyla vyžadována v případech, kdy někdo v žádosti předložené císaři uvede, že jmenoval zmocněnce, aby za něj v této věci jednal. Pokud se však od zmocněnce požaduje jistota za zaplacení rozsudku, bude nutné, aby se podřídil zjevnému pravidlu práva.

368. Julianus, Digesty, kniha LVI.

Když agent bez rozsudku vybere peníze, které nejsou splatné, a jeho mandant platbu neratifikuje, ale zahájí řízení o vymáhání těchto peněz, ručitelé budou odpovědní; a právo na osobní žalobu, na základě které by byl agent odpovědný, kdyby se do ní nezasahovalo, zanikne. Neboť kdykoli jsou peníze vyplaceny zástupci a jeho zmocnitel platbu neratifikuje, domnívám se, že důsledkem toho bude, že právo na osobní žalobu na vymáhání zanikne a že jediné řízení, k němuž bude

oprávněn ten, kdo vyplatil peníze, které nebyly splatné, proti zástupci, bude řízení založené na stipulaci. Kromě toho musí ručitelé uhradit náklady vzniklé v souvislosti se žalobou. Pokud by však zmocnitel platbu potvrdil, budou ručitelé osvobozeni; tytéž peníze však mohou být od zmocnitele vymáhány prostřednictvím osobní žaloby.

369. V případech, kdy zmocněnec inkasuje peníze dlužné svému zmocniteli, aniž by podal žalobu, platí stejné pravidlo s tím rozdílem, že pokud zmocnitel transakci ratifikoval, nemůže poté peníze znovu požadovat.

370. Kdyby měl zmocněnec inkasovat peněžní částku, která nebyla splatná, tím, že by nechal vydat exekuci na základě rozsudku, lze říci, že ať už zmocnitel jeho úkon ratifikuje, nebo ne, ručitelé nebudou odpovědní, a to buď z toho důvodu, že nebylo nic, co by zmocnitel mohl ratifikovat, nebo proto, že zmocnitel neměl zájem na tom, aby byla ratifikace provedena; proto ten, kdo platí zmocněnci, utrpí škodu. Je však lepší zastávat názor, že pokud zmocnitel transakci neratifikuje, ručitelé budou odpovědní.

371. Pokud však agent, který k tomu nebyl pověřen, zahájí soudní řízení za účelem vymáhání dlužných peněz, je lepší názor, že ručitelé budou odpovědní za celou částku, pokud příkazce transakci neratifikuje.

372. Pokud však agent vznese řádný požadavek, neměl by být nucen ručit za to, že zmocnitel nebude mít prospěch z nespravedlnosti soudce; ručitelé totiž nikdy neodpovídají za škodu způsobenou nesprávným postupem soudu. V tomto případě je lepší rozhodnout, že ručitelé odpovídají pouze za náklady řízení.

373. Marcellus: Pokud příkazce neratifikuje transakci, ale prohraje věc poté, co byla podána, nemělo by být do dohody o ratifikaci zahrnuto nic kromě nákladů.

374. Julianus: Pokud by bez soudního rozhodnutí měly být vyplaceny odkazy zmocněnci osoby, která je již mrtvá, stane se ustanovení účinným, pokud dědic transakci neratifikuje, tj. pokud byly odkazy splatné; pak totiž není pochyb o tom, že je v zájmu zmocnitele, aby platbu ratifikoval dědic, aby nebyl nucen platit tytéž odkazy dvakrát.

375. Pokud bylo v ustanovení o ratifikaci výslovně uvedeno, že Lucius Titius transakci ratifikuje, neboť bylo zjevně úmyslem, aby ratifikace dědice a ostatních zúčastněných stran byla vynechána, je obtížné tvrdit, že ustanovení mající odkaz na podvod se stává účinným. Jsou-li výše uvedené osoby opomenuty nedopatřením, žaloba podle doložky odkazující na podvod nepochybně připadá v úvahu.

376. Pokud advokát podá žalobu s odkazem na pozůstalost a poté jeho složitel požaduje pozemek, který je součástí uvedené pozůstalosti, stane se doložka o ratifikaci účinnou, protože pokud by byl skutečným advokátem, námitka z důvodu *res iudicata* by působila jako překážka pro jeho složitela. Ustanovení o ratifikaci se však obecně stává účinným v případech, v

nichž, pokud by skutečný zmocněnec pokračoval v řízení, by se žaloba, pokud by ji podal jeho složitel, stala bezúčinnou, a to buď ze zákona, nebo v důsledku uplatnění výjimky.

377. Pokud někdo jménem otce podá žalobu za újmu, kterou utrpěl, protože jeho syn byl udeřen nebo zbit, bude nucen zahrnout do ustanovení také syna; a to zejména proto, že se může stát, že otec zemře dříve, než se dozví, že jeho zmocněnec zahájil řízení; a tak se právo na žalobu za újmu vrátí synovi.

378. Je-li vnukovi způsobena újma a zmocněnec dědečka z tohoto důvodu podá žalobu za utrpěnou újmu, musí být do stipulací zahrnut nejen syn, ale i vnuk. Neboť co zabrání tomu, aby otec i syn zemřeli dříve, než se dozvěděli, že advokát podal žalobu? V tomto případě by bylo spravedlivé, aby ručitelé nebyli odpovědní, pokud by vnuk podal žalobu za utrpěnou újmu.

379. Týž, O Miniciovi, kniha V.

Zástupce, když podal žalobu na vymáhání peněžní částky, dal záruku, že nebude požadovat více. Pokud by se po vynesení rozsudku objevila další osoba, která by požadovala tytéž peníze jako agent, protože ten, kdo vznesl druhý požadavek, nebyl ve skutečnosti agentem, a z tohoto důvodu by mohl být vyloučen výjimkou z důvodu, že neměl žádné oprávnění, vzniká otázka, zda ručení prvního agenta je odpovědné. Julianus je toho názoru, že odpovědní nejsou. V ustanovení totiž bylo stanoveno, že ten, kdo má právo podat žalobu na vymáhání dluhu nebo na jeho vymožení, tak neučiní; a že všichni, kdo mají na věci zájem, transakci ratifikují. Ten, kdo není zmocněncem, však není srozuměn s tím, že by měl právo podat žalobu nebo že by byl oprávněn vznést jakýkoli nárok.

380. Africanus, Otázky, kniha V.

Je nutné, aby držba majetku, pokud ji uzná někdo jiný než dědic, byla ratifikována ve stanovené lhůtě, aby mohla být požadována. Proto nemůže být ratifikováno po uplynutí stého dne.

381. Kdyby však ten, kdo požadavek vznesl, zemřel nebo se stal nepřičetným, podívejme se, zda může být ratifikován, nebo ne, neboť obecně vzato by měl být ratifikován; stejně jako v případě, kdy v tomto případě dochází k ratifikaci v době, kdy z ní nemůže mít prospěch ten, kdo se domáhá držby. Důsledkem toho je, že i kdyby zmocněnec litoval, že požadavek vznesl, k ratifikaci by nemohlo dojít; což je absurdní. Proto je lepší říci, že ani jedna z těchto příčin nezasahuje do ratifikace.

382. Týž, Otázky, kniha VI.

Otec v nepřítomnosti své dcery požadoval věno, které jí dal, a poskytl záruku, že ona transakci ratifikuje, ale zemřela dříve, než tak učinila. Bylo popřeno, že by toto ujednání nabylo účinnosti; protože i když je pravda, že jeho úkon neratifikovala, její manžel přesto neměl zájem na tom, aby na něj bylo věno převedeno, neboť celé věno mělo být po smrti dcery vráceno otci.

383. Zástupce, který vybral peníze od dlužníka, jenž mohl být propuštěn uplynutím času, dal jistotu, že jeho zmocnitel ratifikuje jeho úkon; a poté, co byl dlužník propuštěn z důvodu promlčení, jej zmocnitel ratifikoval. Bylo rozhodnuto, že dlužník poté, co byl jednou propuštěn, mohl podat žalobu proti zástupci; důkazem toho je, že pokud by nebyla předložena žádná doložka, mohla být proti zástupci podána osobní žaloba na vrácení; místo takové žaloby však byla předložena doložka.

Kniha XLVII

1. O soukromých trestných činech.
2. O krádežích.
3. O krádežích dřeva spojeného se stavbou.
4. Když někdo, komu je podle závěti přikázáno, aby byl svobodný (...)
5. Ohledně krádeže spáchané na kapitánech lodí, hostinských a majitelích pozemků.
6. Ohledně krádeží, které údajně spáchal celý soubor otroků.
7. Ohledně stromů pokácených tajně.
8. Ohledně loupení majetku násilím a nepořádných shromáždění.
9. Ohledně požáru, zničení a ztroskotání, kdy je loď nebo člun uchvácen násilím.
10. O urážkách a hanebných pomluvách.
11. Ohledně svévolného trestání zločinů.
12. O porušování hrobů.

13. O vydírání.
14. O těch, kdo kradou dobytek.
15. O přetvářce.
16. O těch, kdo ukrývají zločince.
17. O zlodějích, kteří kradou v lázních.
18. O těch, kdo utíkají z vězení, a o lupičích.
19. O drancování statků.
20. O stellionatu.
21. Ohledně odstranění hranic.
22. O sdruženích a korporacích.
23. Ohledně lidových akcí.

Tit. 1. O soukromých trestných činech.

1. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLV.

Občanské právo předepisuje, že dědicové nejsou trestně odpovědní o nic více než ostatní dědicové, a proto nemohou být žalováni pro krádež. Ale i když nejsou odpovědní v případě žaloby pro krádež, přesto budou v jedné z nich, aby je donutili

předložit předmětný majetek, pokud jej mají v držbě, nebo pokud se dopustili podvodu, aby se vyhnuli držbě; protože když bude jednou předložen, budou moci být žalováni o jeho navrácení. Rovněž proti nim bude možné podat osobní žalobu.

(1) Je rovněž stanoveno, že dědic může podat žalobu pro krádež, neboť stíhání některých trestných činů je dědicům přiznáno. Stejně tak je dědic oprávněn k žalobě přiznané akvilským právem; žaloba na náhradu utrpěné škody však v jeho prospěch nebude přípustná.

(2) Nejen v případě žaloby pro krádež, ale i v případě jiných žalob vyplývajících z trestných činů, ať už civilních, nebo pretoriánských, se rozhoduje, že zločin následuje osobu.

2. Týž, O Sabinovi, kniha XLIII.

Dojde-li k několika trestným činům současně, nezpůsobuje to, že by za některý z nich byla udělena beztrestnost, neboť jeden trestný čin nezmenšuje trest za jiný.

3. Proto když někdo okrade člověka a zabije ho, podléhá žalobě pro krádež, protože ho okradl, a žalobě Akvilia, protože ho zabil; a ani jeden z těchto činů neruší druhý.

4. Totéž je třeba říci, jestliže ho okradl násilím a pak ho zabil, neboť bude odpovědný za žalobu pro loupež s násilím, stejně jako podle akvilánského zákona.

5. Je-li podána osobní žaloba na otroka, který se dopustil krádeže, vyvstala otázka, zda může být podána také žaloba podle akvilského práva. Pomponius říká, že to lze, protože žaloba podle akvilejského práva vyžaduje jiné ocenění než žaloba na navrácení majetku, který byl ukraden; akvilejské právo totiž zahrnuje největší hodnotu ukradeného předmětu během roku předcházejícího trestnému činu; ale osobní žaloba na navrácení majetku z důvodu krádeže nesahá dále než do doby spojení vydání. Pokud se však otrok dopustil těchto trestných činů, bez ohledu na to, v rámci jakého noxálního řízení může být vydán, ostatní právo na žalobu zanikne.

6. Stejně tak pokud někdo ubije ukradeného otroka bičem, bude odpovědný za dvě žaloby; za krádež a za utrpěnou újmu; a pokud by ho zabil, bude odpovědný za tři žaloby.

7. A opět, jestliže někdo ukradl otrokyni patřící jinému a zkazil ji, bude odpovědný za dvě žaloby; může být totiž žalován za to, že zkazil otrokyni, stejně jako za to, že ji ukradl.

8. Navíc, pokud by někdo zranil otrokyni, kterou ukradl, bude proti němu důvod ke dvěma žalobám; k té, kterou povoluje akvilský zákon, a k žalobě za krádež.

(0) Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Chce-li někdo podat žalobu založenou na trestném činu a hodlá-li tak učinit pro svůj vlastní majetkový prospěch, musí se uchýlit k běžnému řízení a nemůže být nucen k trestnímu stíhání pachatele trestného činu. Chce-li však žalovat o trest v rámci mimořádného řízení, musí pak podepsat obvinění z trestného činu.

Hlava 2. Ohledně krádeží.

4. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

Labeo říká, že slovo "krádež" je odvozeno od výrazu, který znamená černý, protože trestný čin je páchan tajně a v utajení a zpravidla v noci; nebo od slova "podvod", jak se domníval Sabinus; nebo od sloves brát a odnášet; nebo od řeckého výrazu, který označuje zloděje jako *fwras*. A skutečně, sami Řekové toto slovo odvozovali od slovesa odnášet.

5. Proto pouhý úmysl spáchat krádež nečiní zloděje zlodějem.

6. Tedy ten, kdo popírá, že u něj byl uložen vklad, se nestává ihned odpovědným za krádež, ale až tehdy, když ukryl věc s úmyslem si ji přisvojit.

7. Krádež je podvodné nakládání s věcí s úmyslem získat z ní prospěch; což se týká buď věci samotné, nebo jejího užívání či držení, pokud je to přirozeným právem zakázáno.

(0) Gaius, O ediktu, kniha XIII.

Existují dva druhy krádeže: zjevná a nezjevná.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Zjevný zloděj je ten, koho Řekové nazývají ep' autofrw ; to znamená ten, kdo je přistižen s ukradeným zbožím.

(23) Není přitom velký rozdíl v tom, kým je přistižen, zda tím, komu majetek patří, nebo někým jiným.

(24) Je však zjevným zlodějem jen tehdy, když je přistižen při činu, nebo když je přistižen někde jinde? Lepší je názor, jak říká i Julianus, že i když není chycen tam, kde se dopustil zločinu, je přesto zjevným zlodějem, je-li zadržen s ukradeným majetkem dříve, než jej dopravil na místo, kam jej zamýšlel odnést.

3584. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Místem, kde se někdo hodlá zmocnit ukradeného majetku, je třeba rozumět místo, kde očekával, že se toho dne zdrží s výtěžkem krádeže.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Je-li tedy někdo zadržen na veřejném nebo soukromém místě dříve, než odvezl ukradený majetek na místo určení, které měl v úmyslu, je považován za zjevného zloděje; za předpokladu, že je zadržen s ukradeným předmětem v držení. To uvedl i Cassius.

23. Pokud však odcizený majetek dopravil na místo, kam jej zamýšlel odvézt, i když byl zadržen s tímto majetkem v držení, není zjevným zlodějem.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Neboť ačkoli krádež je často spáchána pouhým zacházením s věcí, přesto na počátku, tedy v okamžiku, kdy byla krádež spáchána, je čas, který byl stanoven pro určení, zda pachatel je či není zjevným zlodějem.

11. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Jestliže se někdo v nevolnictví dopustí krádeže a je přistižen poté, co byl manumitován, zjistíme, zda je zjevným zlodějem. Pomponius v devatenácté knize O Sabinovi říká, že nemůže být stíhán jako zjevný zloděj, protože původ krádeže spáchané v otroctví nebyl původem zjevná krádež.

12. Pomponius na stejném místě velmi správně říká, že zloděj se nestává zjevným, pokud není chycen. Navíc, jestliže se dopustím krádeže tím, že něco vezmu z tvého domu, a ty ses ukryl, abys mi zabránil v zabití, i kdybys mě viděl, jak krádež páchám, přesto to není krádež zjevná.

13. Celsus však k výsledku odhalení dodává, že pokud jsi viděl zloděje při krádeži a běžíš dopředu, abys ho zatkl, a on se dá na útěk, je to zjevná krádež.

14. Myslí si, že je velmi malý rozdíl v tom, zda zloděje chytí majitel nemovitosti, soused nebo nějaký kolemjdoucí.

13. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Co je to neprojevená krádež, se snadno ukáže; neboť to, co není zjevné, je právě z tohoto důvodu neprojevené.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Osoba, která může podat žalobu pro krádež, není oprávněna k žádnému dalšímu řízení založenému na neustálém nakládání s věcmi, které zloděj odcizil, a to ani k vymáhání jakéhokoli přírůstku, který může nastat na majetku po jeho odcizení.

15. Pokud bych podal žalobu na navrácení věci zloději, budu mít stále nárok na osobní žalobu. Lze však říci, že je povinností soudce, který je příslušný k projednání věci, nenařídit navrácení majetku, pokud žalobce neodmítne osobní žalobu. Pokud však žalovaný poté, co proti němu byl vydán rozsudek v rámci osobní žaloby, zaplatí vyměřenou náhradu škody, takže je absolutně zproštěn odpovědnosti, nebo (což je lepší názor) pokud je žalobce připraven vrátit náhradu škody a otrok mu není vydán, měl by být proti držiteli vydán rozsudek na částku, na kterou druhá strana u soudu přísahala.

(0) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Ten, kdo měl zájem na tom, aby mu věc nebyla odcizena, je oprávněn podat žalobu pro krádež.

16. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

K žalobě pro krádež je oprávněn ten, kdo má na věci zájem, jde-li o čestné jednání.

(1) Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

Proto má plnomocník, který obdržel oděv za účelem jeho opravy a vyčištění, vždy právo na žalobu, neboť je odpovědný za jeho úschovu. Pokud však není solventní, může žalobu podat vlastník věci, neboť ten, kdo nemá co ztratit, nepodstupuje žádné riziko.

0. Žaloba na krádež se nepřiznává držiteli ve zlé víře, ačkoli má zájem na tom, aby mu věc nebyla odcizena? z toho důvodu, že je to na jeho riziko. Nikdo nemůže nabýt právo na žalobu na základě nepoctivosti, a proto je žaloba na krádež přiznána pouze držiteli v dobré víře, a nikoli tomu, kdo drží věc ve zlé víře.

1. Byla-li odcizená věc dána do zástavy, přiznáváme žalobu pro krádež i věřiteli, ačkoli není součástí jeho majetku. Dále přiznáváme žalobu pro krádež nejen proti cizí osobě, ale i proti samotnému vlastníkovi věci; jak uvedl Julianus. Je stanoveno, že se přiznává i vlastníkovi, a proto není odpovědný za žalobu pro krádež, ale může ji podat. Je přiznána oběma stranám, protože obě jsou zainteresovány; je však věřitel vždy zainteresován, nebo je tomu tak pouze v případě, kdy je dlužník insolventní? Pomponius se domnívá, že je vždy v jeho zájmu, aby měl zástavu, a tento názor přejímá Papinianus ve dvanácté knize otázek. Lépe je říci, že se to jeví vždy jako zájem věřitele; a to často uváděl Julianus.

(1) Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Osoba, jíž má být majetek vydán na základě ustanovení, není oprávněna k žalobě pro krádež, pokud by byl odcizen, i když dlužník může být vinen tím, že mu nebyl vydán.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIX.

V případě, že koupený majetek není vydán tomu, kdo jej koupil, Celsus říká, že nebude mít nárok na žalobu pro krádež, ale že prodávající může tuto žalobu podat. Bude jistě nutné, aby kupujícímu nařídil podat žalobu pro krádež, jakož i osobní žalobu a žalobu na navrácení majetku, a pokud se pomocí těchto řízení něco získá, musí to vydat kupujícímu; tento názor je správný a přijímá ho i Julianus. Je zřejmé, že riziko věci musí převzít kupující, pokud ji měl prodávající na starosti před tím, než ji vydal.

23. Kromě toho kupující není oprávněn k žalobě pro krádež před dodáním, a byla položena otázka, zda kupující sám, pokud by věc odcizil, je odpovědný za žalobu pro krádež? Julianus ve dvacáté třetí knize Digest říká, že pokud kupující poté, co zaplatil cenu nemovitosti, ji odcizí a prodávající se zaručil za její úschovu, nebude odpovědný za žalobu pro krádež. Je však

zřejmé, že pokud by odcizil věc před zaplacením peněz, bude odpovědný za žalobu pro krádež, stejně jako kdyby odcizil zástavu.

24. Opět platí, že nájemci pozemků, ačkoli nejsou vlastníky nemovitosti, ale protože na ní mají zájem, mohou podat žalobu pro krádež.

25. Dále zkoumejme, zda je osoba, u níž byla věc uložena, oprávněna podat žalobu pro krádež. Jelikož dává záruku proti podvodu, má se důvodně za to, že není oprávněna k žalobě pro krádež; neboť jaký zájem má, jestliže se podvodu nedopustila? Pokud jednal podvodně, je majetek na jeho riziko, ale neměl by žádat žalobu pro krádež z důvodu, že se dopustil podvodu.

26. Julianus ve dvacáté druhé knize Digest také říká, že vzhledem k tomu, že bylo stanoveno s ohledem na všechny zloděje, že nemohou podat žalobu pro krádež z důvodu majetku, který sami ukradli; ani ten, u koho byl majetek uložen, nemůže podat žalobu pro krádež, ačkoli začal být za majetek odpovědný, pokud s ním nakládal s úmyslem jej ukrást.

27. Papinianus diskutuje o tom, že pokud bych dostal dva otroky do zástavy za deset aureí a jeden z nich by byl ukraden a druhý, který by zůstal, by neměl menší hodnotu než deset aureí, zda budu mít nárok na žalobu pro krádež pouze do výše pěti aureí, a to z toho důvodu, že mám jistotu ostatních pěti v osobě zbývajícího otroka; nebo skutečně proto, že tento může zemřít, by mělo platit, že mám nárok na žalobu pro deset, i když zbývajícím otrok má velkou hodnotu. Přikláním se k druhému názoru, neboť bychom neměli uvažovat o zástavě, která nebyla vzata, ale o té, která byla ukradena.

28. Řekl také, že pokud mi náleží deset aureí a otrok, který za ně byl dán do zástavy, byl ukraden a já jsem získal zpět deset aureí žalobou pro krádež, nebudu mít nárok na další žalobu pro krádež, pokud by byl otrok ukraden podruhé, protože jsem přestal mít zájem, když jsem jednou získal to, co mi náleželo. To je případ, kdy krádež byla spáchána bez mého zavinění, neboť kdybych byl vinen, protože jsem měl zájem, protože bych odpovídal v žalobě ze zástavy, mohu podat žalobu pro krádež. Pokud jsem však vinu neměl, zdá se, že není pochyb o tom, že žaloba bude podána ve prospěch vlastníka věci, která nebude věřiteli přiznána. Tento názor Pomponius schvaluje v Desáté knize o Sabinovi.

29. Tytéž autority tvrdí, že pokud budou ukradeni dva otroci současně, bude mít věřitel nárok na žalobu pro krádež na účet obou z nich; nikoliv na celou částku, ale v rozsahu svého podílu odhadnutého vydělením částky, která mu náleží s ohledem na každého z otroků. Pokud by však byli oba otroci ukradeni odděleně a věřitel by inkasoval celou částku na účet jednoho z nich, nemůže na účet druhého vymáhat nic.

30. Pomponius v Desáté knize o Sabinovi také říká, že pokud se ten, komu jsem něco půjčil k užívání, dopustí podvodu s odkazem na půjčený majetek, nemůže podat žalobu pro krádež.

31. Pomponius zastává stejný názor s odkazem na osobu, která na něčí pokyn obdržela majetek k přepravě.
32. Vychází otázka, zda je otec oprávněn podat žalobu pro krádež, když byl majetek zapůjčen k užívání jeho synovi. Julianus říká, že otec za těchto okolností nemůže podat žalobu, protože by neměl být odpovědný za úschovu majetku; stejně tak říká, že každý, kdo se stane ručitelem někoho, komu byl majetek půjčen k užívání, není oprávněn k žalobě pro krádež. Domnívá se totiž, že ne každý bez rozdílu, v jehož zájmu je, aby se majetek neztratil, je oprávněn k žalobě pro krádež; ale pouze ten, kdo je odpovědný, protože jeho vinou byl tentýž majetek zničen. Tento názor schvaluje i Celsus ve dvanácté knize Digest.
33. Je člověk, který získal otroka na základě nejistého nájemního vztahu, oprávněn k žalobě pro krádež, pokud je otrok ukraden, je otázka, kterou si lze položit. A protože proti němu nelze podat občanskoprávní žalobu, protože majetek držení na základě nejisté držby se podobá darování, a proto se zdá, že je nutný zákaz, nebude mít právo na žalobu pro krádež. Domnívám se, že po udělení interdiktů je jasné, že by měl nabídnout záruku za nedbalost, a tudíž může podat žalobu pro krádež.
34. Pokud někdo pronajal majetek, bude mít právo na žalobu pro krádež, pokud byl odcizen z jeho nedbalosti.
35. Je-li ukraden syn pod otcovskou kontrolou, je zřejmé, že jeho otec může podat žalobu pro krádež.
36. Pokud by byla věc zapůjčena k užívání a ten, komu byla zapůjčena, by zemřel, ačkoli krádež nemůže být spáchána na pozůstalosti, a proto dědic osoby, které byla věc zapůjčena, nemůže podat žalobu, přesto může zapůjčitel podat žalobu pro krádež. Stejně pravidlo platí i pro věc, která byla dána do zástavy nebo do nájmu, neboť ačkoli žaloby pro krádež nenabývají pozůstalost, přesto ji nabývají osoby, které na ní mají zájem.
37. Žaloba pro krádež přísluší nejen tomu, komu byl majetek zapůjčen, z titulu uvedeného majetku, ale také z titulu čehokoli, co s ním souvisí, protože byl odpovědný za jeho úschovu. Jestliže vám totiž půjčím otroka k užívání, můžete podat žalobu pro krádež jeho oděvu, ačkoli jsem vám oděv, který měl na sobě, nepůjčil. Stejně tak, půjčím-li vám tažná zvířata a za jedním z nich půjde hříbě, myslím, že bude možné podat žalobu pro krádež za odcizení hříběte, ačkoli nebylo součástí půjčky.
38. Vychází otázka, jaká je tedy povaha žaloby pro krádež, která je přiznána osobě, již byl majetek zapůjčen k užívání? Domnívám se, že žaloby pro krádež budou přípustné ve prospěch všech, kteří jsou odpovědní za cizí majetek, ať už je zapůjčen k užívání, pronajal nebo zastaven, za předpokladu, že byl odcizen; osobní žaloba však bude přípustná pouze ve prospěch toho, kdo je vlastníkem.

39. Pokud by byl zachycen dopis, který jsem vám poslal, kdo bude mít právo podat žalobu pro krádež? Především je třeba zjistit, komu dopis patřil, zda tomu, kdo jej poslal, nebo tomu, komu byl odeslán. Pokud jsem jej předal otrokovi toho, komu byl odeslán, nabyl jej okamžitě tento otrok. Pokud jsem jej předal jeho zástupci, je tomu tak rovněž, neboť vzhledem k tomu, že vlastnictví lze nabýt prostřednictvím svobodné osoby, dopis se okamžitě stal jejím vlastnictvím; to platí zejména tehdy, pokud měla zájem na tom, aby jej měla. Pokud jsem však poslal dopis, který mi měl být vrácen, zůstane můj, protože jsem se nechtěl vzdát ani převést vlastnictví k němu. Kdo tedy může podat žalobu pro krádež? Může tak učinit ten, kdo má zájem na tom, aby mu dopis nebyl odcizen, tedy osoba, která měla prospěch z toho, co obsahoval. Lze se tedy ptát, zda může žalobu pro krádež podat také ten, komu byl dopis předán, aby byl dopraven na místo určení. Může tak učinit, pokud byl odpovědný za úschovu dopisu, a pokud bylo v jeho zájmu dopis doručit, bude oprávněn podat žalobu pro krádež. Předpokládejme, že v dopise bylo uvedeno, že mu má být něco doručeno nebo pro něj něco vykonáno; pak může podat žalobu pro krádež, pokud převzal odpovědnost za jeho doručení nebo obdržel odměnu za jeho přepravu. V tomto případě se podobá hostinskému nebo kapitánovi lodi; těm totiž přiznáváme žalobu pro krádež, jsou-li solventní, neboť jsou odpovědní za majetek.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Věřitel, jemuž byla odcizena zástava, má zájem nejen v rozsahu své pohledávky, ale může podat žalobu pro krádež na celou hodnotu odcizeného majetku, ale musí dlužníkovi vrátit vše, co přesahuje jeho dluh, který může být vymáhán žalobou ze zástavy.

23. Vlastník nemovitosti, který odcizil věc, jejíž užívací právo požívá jiný, odpovídá uživateli v rámci žaloby pro krádež.

24. Pokud by ti někdo, kdo ti půjčil věc k užívání, tuto věc ukradl; Pomponius říká, že nebude odpovědný v žalobě pro krádež, protože na věci nemá žádný zájem, neboť proti tobě nelze podat žalobu založenou na půjčce věci; pokud sis tedy věc ponechal z důvodu nějakého výdaje, který jsi v souvislosti s ní vynaložil, budeš oprávněn podat žalobu pro krádež, a to i proti samotnému vlastníkovi, pokud by ti ji ukradl, protože v tomto případě věc nahrazuje zástavu.

0. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Není právním pravidlem, že otec nemůže podat žalobu pro krádež proti svému synovi, který je pod jeho kontrolou, ale představuje to překážku z povahy věci; nemůžeme totiž podat žalobu proti těm, kteří jsou pod vaší kontrolou, stejně jako oni nemohou podat žalobu proti nám.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIX.

Naši otroci a naše děti nás sice mohou okrást, ale nebudou podléhat žalobě pro krádež; jako ten, kdo může rozhodnout o případu zloděje, nemá potřebu podávat proti němu žalobu. Proto mu starověcí zákonodárci žádnou žalobu nepřiznávali.

(0) Proto vyvstala otázka, zda v případě zcizení nebo manumitace otroka bude podléhat žalobě pro krádež. Bylo rozhodnuto, že není odpovědný, neboť důvod žaloby, který na počátku neexistuje, nemůže později proti zloději tohoto druhu vzniknout. Je však zřejmé, že pokud by si poté, co byl manumitován, přivlastnil nějaký majetek, lze říci, že je odpovědný za takovou žalobu, protože se pak dopouští skutečné krádeže.

(1) Když mi však otrok, kterého jsem koupil a který mi byl vydán, je vrácen na základě podmíněné klauzule prodeje, nemělo by se mít za to, že mi kdy patřil, ale že byl můj a přestal jím být. Proto Sabinus říká, že pokud se dopustí krádeže, je jeho postavení takové, že osoba, která ho vrátila, nebude mít nárok na žalobu pro krádež. Ale i když takovou žalobu podat nemůže, přesto by při jeho vrácení měla být odhadnuta hodnota odcizeného majetku a zahrnuta do žaloby na jeho vrácení.

(2) Pokud by uprchlý otrok ukradl svému pánovi, byla položena otázka, zda tento může podat žalobu také proti osobě, která ho měla v dobré víře v držení předtím, než byl vrácen do moci svého pána. Tento bod vyvolává určité potíže; neboť i když lze mít za to, že jsem měl otroka v držení po dobu, kdy byl uprchlíkem, přesto nebudu odpovědný za žalobu pro krádež, protože nebyl pod mou kontrolou. Julianus totiž říká, že když jsem ho zdánlivě vlastnil, nemělo to jinou výhodu než tu, že mi to umožnilo získat ho lichvou. Proto Pomponius v sedmnácté knize o Sabinovi říká, že žaloba pro krádež bude ve prospěch vlastníka, jehož otrok byl na útěku.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Když se říká, že škoda následuje osobu, je to pravda do té míry, že právo žaloby následuje toho, kdo škodu spáchal, pokud vzniká vůči komukoli na počátku. Proto, když mi tvůj otrok něco ukradne, a já, poté co se stanu jeho vlastníkem, ho prodám, Kassiani tvrdí, že nemohu podat žalobu proti dlužníkovi.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Při žalobě pro krádež stačí, aby byl majetek popsán tak, aby bylo zřejmé, o co se jedná.

23. Není nutné uvádět hmotnost nádob, proto postačí říci talíř, mísa nebo mísa. Musí však být uveden materiál, z něhož je předmět složen, tj. zda je ze stříbra, zlata nebo něčeho jiného.

24. Pokud někdo podá žalobu na nezpracované stříbro, měl by říci slitek stříbra a uvést jeho hmotnost.

25. Je třeba uvést počet mincí, které byly majiteli odcizeny, například tolik aureí nebo více.

26. Vystává otázka, zda má být uvedena barva oděvu. Je pravda, že by se to mělo udělat, neboť stejně jako v případě krádeže talíře se uvádí zlatá mísa, tak i v případě oděvu by měla být uvedena jeho barva. Je jasné, že pokud by někdo přísahal, že nemůže pozitivně určit barvu, měla by ho omluvit nutnost případu.

27. Pokud někdo dá majetek do zástavy a pak jej ukradne, bude odpovědný v žalobě pro krádež.

28. Vlastník je považován za vinného z krádeže věci, která byla dána do zástavy, nejen tehdy, když ji vezme věřiteli, který ji vlastní nebo drží, ale také tehdy, když by ji odnesl v době, kdy ji nevlastnil; například kdyby věc, která byla dána do zástavy, prodal; je totiž stanoveno, že za takových okolností se dopouští krádeže. Toho názoru je i Julianus.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Tam, kde je dána do zástavy měď a je uvedeno, že je to zlato, je spáchán nečestný čin, ale ne krádež. Je-li dáno do zástavy zlato a následně je pod záminkou vážení nebo pečetění nahrazeno zlatem, dopouští se ten, kdo tak učiní, krádeže, neboť si přisvojil majetek daný do zástavy.

(23) Pokud v dobré víře koupíš můj majetek a já ti ho ukradnu, nebo i když máš právo na jeho užívání, a já ho odložím s úmyslem si ho přivlastnit, budu vůči tobě odpovědný v žalobě pro krádež, přestože jsem vlastníkem majetku. V těchto případech však nebude lichva zabráněna, jako když je odcizena; kdyby ji totiž odcizil někdo jiný a věc by se opět dostala pod mou kontrolu, lichva bude nadále běžet.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XL.

Často se objevuje následující otázka, totiž: když někdo odebere z hromady míru obilí, zda ji ukradne celou, nebo jen to množství, které si přivlastní. Ofilius se domnívá, že krade celou hromadu, neboť Trebatius říká, že ten, kdo se dotkne něčího ucha, je považován za toho, kdo se ho dotkl celého; proto když někdo otevře sud a vyndá trochu vína, rozumí se, že ukradl nejen to, co vyňal, ale všechno. Je však pravda, že za těchto okolností odpovídá v případě žaloby pro krádež pouze za množství, které odnesl. Pokud totiž někdo otevře skříň, kterou nemůže odnést, odloží vše, co obsahuje, a poté odejde; a poté, co se vrátí, odnese jeden z předmětů a je přistižen, než dojde na místo určení, bude vinen jak zjevnou, tak nezjevnou krádeží téhož majetku. Neboť ten, kdo ve dne poseká rostoucí obilí a odloží je s úmyslem je odvézt, je zjevným i nezjevným zlodějem, pokud jde o to, co posekal.

1024. Jestliže někdo, kdo si uložil pytel s dvaceti sestercii, dostane jiný pytel, o němž ví, že je v něm třicet, a to kvůli omylu toho, kdo mu ho dal a kdo se domníval, že je v něm jeho dvacet sestercii, je rozhodnuto, že bude odpovědný za krádež deseti sestercii.

1025. Tam, kde někdo ukradne měď, když si myslí, že krade zlato, nebo naopak, nebo si myslí, že hodnota předmětu je menší, když je větší, dopouští se krádeže toho, co odstraní, podle osmé knihy Pomponiovy o Sabinovi. Ulpianus je téhož názoru.

1026. Jestliže však někdo ukradne dva měšce, jeden o deseti a druhý o dvaceti aureích, z nichž o jednom si myslel, že patří jemu, a o druhém věděl, že patří někomu jinému, říkáme, že ukradne pouze ten měšec, o němž se domníval, že patří jinému, stejně jako kdyby ukradl dva poháry, z nichž jeden považoval za svůj a o druhém věděl, že patří někomu jinému, neboť ukradne pouze jeden z nich.

1027. Ale tam, kde si myslí, že mu patří rukojeť poháru, a ve skutečnosti je jeho, Pomponius říká, že je vinen krádeží celého poháru.

1028. Kdyby však někdo ukradl šestinu míry pšenice z naložené lodi, dopouští se krádeže celého nákladu, nebo jen šestiny míry pšenice? Tato otázka se vztahuje spíše na sýpku, která je plná, a je velmi přísné tvrdit, že je spáchána krádež celé. A jaké by bylo pravidlo v případě nádrže s vínem nebo cisterny s vodou, nebo co v případě lodi naložené vínem, neboť těch, do nichž se nalévá víno, je mnoho? A co řekneme o tom, kdo se z vína napil; má se mít za to, že ho celé ukradl? Lepší názor je, že bychom měli říci, že ho neukradl celé.

1029. Předpokládáte-li, že ve skladu jsou umístěny dvě nádoby s vínem a jedna z nich je ukradena, krádež se vztahuje na tuto jednu, a ne na celý sklad; stejně jako v případě, kdy je odnesena jedna z několika přenosných věcí v sýpce.

1030. Osoba, která vstoupí do místnosti s úmyslem spáchat krádež, není zlodějem, ačkoli mohla vstoupit za tímto účelem. Jaké je tedy pravidlo? Jaké žalobě bude podléhat? Může být obviněn ze spáchání škody nebo násilí, pokud vstoupil násilím.

1031. Stejně tak, pokud otevřel nebo rozbil něco velkého, co nemohl odnést, nemůže být proti němu podána žaloba pro krádež na celou částku, ale pouze na to, co odnesl, protože to nemohl odnést celé. Jestliže tedy odstraní víko, které nemohl odnést, aby získal přístup k určitým předmětům, a pak si některé z nich přivlastnil, ačkoli mohl odnést předměty v něm obsažené odděleně, ale nemohl vzít celý obsah dohromady; má se za to, že odcizil pouze věc, kterou odstraní, a nikoli ostatní. Pokud byl schopen vyjmout celou nádobu, říkáme, že ji odcizil celou, ačkoli mohl oddělit víko, aby si mohl vzít některé nebo určitý počet předmětů v ní obsažených. Takový byl i Sabinův názor.

1032. Pokud dvě nebo více osob ukradnou trám, který některá z nich sama není schopna zvednout, je třeba říci, že jsou všichni vinni z jeho krádeže, ačkoli nikdo z nich jednotlivě s ním nemohl manipulovat nebo ho odstranit, a taková je i naše praxe. Nelze totiž tvrdit, že se každý z nich dopustil krádeže poměrně, nýbrž že ji všichni odcizili celou. Z toho vyplývá, že každý z nich bude odpovědný za krádež.

1033. A i když může být osoba odpovědná v řízení o krádeži za majetek, který neodvezla, přesto proti ní nelze podat osobní žalobu, protože takové řízení nebude možné vést o navrácení majetku, který byl odvezen. To byl také názor Pomponia.

30. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud zloděj rozbije nebo zničí něco, s čím nemanipuloval za účelem krádeže, nelze proti němu z tohoto důvodu podat žalobu pro krádež.

0. Pokud by se například vloupal do truhly s úmyslem ukrást perly a manipuloval s nimi s tímto nekalým úmyslem, zdá se, že pachatel měl v úmyslu ukrást pouze je; což je správné. Neboť s ostatními předměty, které byly přemístěny, aby se k perlám dostaly, nebylo manipulováno za účelem jejich krádeže.

1. Každý, kdo poškrábe stříbrnou mísu, je zlodějem celé této mísy a podléhá žalobě pro krádež v rozsahu vlastníkova podílu.

32. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Krádeže se může dopustit i dítě mladší puberty, pokud je schopno zločinu, jak uvádí Julianus ve dvacáté druhé knize Digest. Stejně tak lze podat žalobu za utrpěnou škodu proti dítěti mladšímu puberty, protože se dopustilo krádeže; to však připouští změnu, neboť se nedomníváme, že žaloba podle Akvilského zákona, kterou lze podat proti dítěti mladšímu puberty, které je schopno viny, se vztahuje na kojence. Platí také to, co říká Labeo, tedy že pokud byla krádež spáchána za pomoci dítěte mladšího puberty, nebude za ni odpovědné.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Julianus říká, že proti němu nelze podat osobní žalobu na vymáhání.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

24. Pravidlo přijaté většinou autorit, že krádež pozemku nemůže být spáchána, je pravdivé.

23. Z toho vyplývá otázka, zda může být v případě, že je někdo vyhoštěn z pozemku, podána osobní žaloba na jeho navrácení proti tomu, kdo ho vyhostili? Labeo popírá, že by to bylo možné. Celsus se však domnívá, že osobní žalobu na navrácení držby lze podat, stejně jako když je odcizena movitá věc.

24. Není pochyb o tom, že žaloba pro krádež může být podána v případě, že je z pozemku odstraněno něco, například stromy, kameny, písek nebo plody, které někdo vzal s úmyslem je ukrást.

(23) Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Jestliže se na stromě tvého pozemku vyrojí divoké včely a někdo odstraní buď včely, nebo jejich med, nebude ti odpovídat za krádež, protože nebyly tvé, a je stanoveno, že jsou zahrnuty mezi věci, které mohou být zabaveny na zemi, na moři nebo ve vzduchu.

23. Je také stanoveno, že nájemce, který platí nájemné v penězích, může podat žalobu pro krádež proti komukoli, kdo mu ukradne stojící úrodu, protože by mu začala patřit, jakmile by ji sklídl.

27. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

28. Každý, kdo si přivlastní účetní knihy nebo písemné listiny, je odpovědný za krádež nejen za hodnotu účetních knih, ale také za úrok, který na nich měl majitel, což má vztah k odhadu částek obsažených v účtech, tedy pokud činily tolik a tolik peněz; například pokud obsahovaly účet na deset aurei, říkáme, že tato částka by měla být zdvojnásobena. Pokud však v účtech nebyly zapsány žádné pohledávky, protože byly zaplacené, neměl by se brát v úvahu pouze odhad hodnoty samotných účetních knih? Neboť jaký jiný zájem by na nich mohl majitel mít? Lze se domnívat, že vzhledem k tomu, že dlužníci si někdy přejí, aby jim byly účetní knihy vráceny, neboť tvrdí, že zaplatili částky, které nejsou splatné, je v zájmu věřitele, aby si účetní knihy ponechal, aby ohledně nich nevznikl spor. A obecně je třeba říci, že v takových případech se požaduje dvojnásobek hodnoty úroků, o které se jedná.

(23) Proto v případě, že někomu, kdo má jiné doklady a bankovní registry, byla ukradena směnka, lze se ptát, zda má být odhadnuta dvojnásobná hodnota směnky, nebo zda to nemá být učiněno z toho důvodu, že na ní nemá zájem. Jaký zájem totiž může mít, když lze dluh prokázat jiným způsobem; například je-li zahrnut ve dvou různých účtech. Neboť se má za to, že věřitel nic neztratil, jestliže se stane, že existuje jiný důkaz dluhu, který ho činí bezpečným.

(24) Stejně tak, když je stvrzenka odcizena, je třeba také říci, že bude důvod k žalobě pro krádež v rozsahu vlastníkovy zájmu. Zdá se mi však, že na ní nemá žádný zájem, pokud existují jiné důkazy, které prokazují, že peníze byly zaplacené.

(25) Pokud však pachatel neodstranil dokumenty tohoto druhu, ale vymazal jejich části, bude zde nejen důvod pro žalobu pro krádež, ale také pro postup podle akvilánského práva, neboť každý, kdo znehodnotil majetek, se považuje za toho, kdo jej "rozbil".

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud by však něco ukradl, bude odpovědný pouze za zájem, který měl vlastník na tom, aby mu věc nebyla ukradena, neboť tím, že ji znehodnotil, nepřidává nic k trestu.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Kromě toho může být podána žaloba na vydání věci, stejně jako interdikt na její držení.

39. Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud byla závěť znetvořena.

(1) Týž, O Sabinovi, kniha XLI.

Pokud však někdo poškodí obraz nebo knihu, bude odpovědný za žalobu za neoprávněnou škodu, stejně jako kdyby předmět zničil.

40. Jestliže někdo ukradne nebo provede výmazy v rejstřících zákonů republiky nebo nějaké obce, bude podle Labea odpovědný za žalobu pro krádež. Totéž říká i ve vztahu k jinému veřejnému majetku nebo majetku patřícímu spolkům.

0. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Některé autority se domnívají, že v případě žaloby pro krádež by měl být proveden pouze odhad účtů, a to z toho důvodu, že pokud lze výši dluhu prokázat před soudcem příslušným k řízení o žalobě pro krádež, lze ji prokázat i před soudcem příslušným k řízení o žalobě podané za účelem vymáhání peněz. Nelze-li ji však prokázat před soudcem příslušným k řízení o žalobě pro krádež, nelze výši vzniklé škody prokázat. Přesto se může stát, že po spáchání krádeže může žalobce získat účty zpět, takže může prokázat, jaká škoda by mu vznikla, kdyby je nezískal zpět.

(1) Hlavní otázka s odkazem na akvilánské právo zní: Jak lze zjistit hodnotu podílu účastníka? Neboť pokud ji lze prokázat jiným způsobem, nevzniká mu žádná škoda. Jaké je tedy pravidlo, pokud se stane, že půjčí peníze pod podmínkou, a mezitím

svědci, na které se při dokazování spoléhá, zemřou dříve, než je podmínka splněna? Nebo dejme tomu, že jsem požadoval peněžní částku, kterou jsem půjčil, a protože nepředložím svědky, kteří smlouvu podepsali, prohrají svůj případ; pokud podám žalobu pro krádež, mohu využít jejich paměti a jejich přítomnosti, abych prokázal, že jsem peníze půjčil.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Opatrovník, ačkoli je oprávněn spravovat záležitosti svého svěřence, nemá pravomoc přivlastnit si jeho majetek. Pokud tedy odnese něco, co mu patří, s úmyslem to ukrást, dopouští se krádeže a majetek nemůže nabýt lichvou; bude však odpovědný za žalobu pro krádež, ačkoli proti němu může být podána i žaloba na poručenství. To, co bylo řečeno v souvislosti s poručníkem, platí i pro opatrovníka nezletilého, jakož i pro ostatní opatrovance.

23. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Kdo pomáhá zloději, není vždy sám zjevným zlodějem; proto se stává, že ten, kdo poskytl pomoc, je odpovědný za neprojevnou krádež, a ten, kdo byl přistižen při činu, je vinen zjevnou krádeží téhož majetku.

23. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Jestliže někdo přijme věc za účelem jejího převozu, ačkoli ví, že byla ukradena, je stanoveno, že pokud je zatčen s věcí v držení, je zjevným zlodějem on sám, ale pokud nevěděl, že byla ukradena, není zjevným zlodějem ani jedna ze stran; ta druhá proto, že není zlodějem, a zloděj sám proto, že nebyl zatčen se zbožím v držení.

0. Jestliže jeden z tvých otroků vypil a odnesl víno a druhý byl přistižen, jak víno pije, budeš prvního činit odpovědným za neprojevovanou krádež a druhého za zjevnou krádež.

65536. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Kdo přemlouvá otroka, aby se dal na útěk, není zloděj; neboť ten, kdo dává jinému špatnou radu, se nedopouští krádeže, stejně jako kdyby ho přemlouval, aby se vrhl z nějaké výšky nebo aby na sebe vztáhl násilím ruku; neboť takové věci nepřipouštějí jednání krádeže. Pokud by ho však přesvědčil, aby utekl, aby ho někdo jiný okradl, bude odpovědný za krádež, protože zločin byl spáchán s jeho pomocí a radou. Pomponius jde ještě dále a říká, že ten, kdo ho přemluví, sice mezitím není odpovědný za krádež, nicméně začíná být odpovědný v okamžiku, kdy někdo uprchlého otroka ukradne, neboť se má za to, že krádež byla spáchána s jeho pomocí a radou.

65536. Bylo také rozhodnuto, že každý, kdo pomáhá svému synovi, otrokovi nebo manželce spáchat krádež, je odpovědný za krádež, ačkoli proti němu samotnému nemůže být žaloba pro krádež podána.

65537. Pomponius také říká, že když uprchlý otrok vezme s sebou majetek, může být proti tomu, kdo ho k tomu navedl, podána žaloba pro krádež z důvodu ukradeného majetku; protože přispěl zloději svou pomocí a radou. To uvádí i Sabinus.

65538. Jestliže si dva otroci navzájem poradí a oba současně utečou, není jeden z nich zlodějem druhého. Co když se však navzájem ukryjí? Může se stát, že jsou oba zloději jeden druhého. Lze také říci, že jeden je zlodějem druhého, neboť v případě, že ostatní osoby ukradnou každého z nich, budou odpovědni jako ti, kteří si vzájemně poskytli pomoc; stejně jako Sabinus uvedl, že jsou odpovědni i za krádež majetku, který odnesli.

65536. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Jestliže sledujete ochočeného páva, který utekl z mého domu, dokud se neztratí, mohu na vás podat žalobu pro krádež, jakmile se ho někdo zmocní.

65536. Paulus.

Je-li syn pod otcovskou kontrolou ukraden, je jasné, že jeho otec bude oprávněn podat žalobu pro krádež.

(65536) Týž, O Sabinovi, kniha IX.

Matka, jejíž syn byl ukraden, nemá nárok na žalobu pro krádež.

(65536) Ačkoli žaloba pro krádež může být podána na účet svobodných osob, osobní žaloba na navrácení přesto nikdy nebude oprávněná.

65536. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Je pravda, že pokud někdo odvedl otrokyni, která je nevěstkou a patří jinému, nebo ji ukryl, nepůjde o krádež; je totiž třeba přihlížet nikoli k činu, ale k motivu jeho spáchání. Motivem spáchání tohoto činu byla žádostivost, a ne krádež. Proto ani osoba, která vyrazila dveře nevěstky za účelem soulože s ní, nebude odpovědná za krádež, pokud zloděje nezavedla; i když po vniknutí mohli odnést majetek ženy. Je však podle Favianova zákona odpovědný ten, kdo ukryl otrokyni za účelem užívání? Myslím, že není, a když mi byl předložen takový případ, vyslovil jsem tento názor: neboť ten, kdo ženu ukradl, se dopouští hanebnějšího činu a platí za jeho zneuctění, ale rozhodně není zlodějem.

65536. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Každý, kdo odvádí tažná zvířata na větší vzdálenost, než bylo dohodnuto při jejich zapůjčení, nebo kdo užívá cizí majetek proti souhlasu vlastníka, se dopouští krádeže.

65536. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Když někomu v době, kdy je v rukou nepřítele, něco ukradnou a on to vrátí právem postliminium, lze říci, že je oprávněn k žalobě pro krádež.

65536. Je jisté, že arogátor může podat žalobu pro krádež, i když byl majetek ukraden osobě, kterou předtím arogoval. Pokud byla krádež spáchána později, není pochyb o tom, že může podat žalobu.

65537. Žaloba pro krádež nezaniká, dokud zloděj žije, ať už je ten, kdo spáchal trestný čin, svým vlastním pánem, když je proti němu podána žaloba, nebo je pod kontrolou jiného a žaloba pro krádež je podána proti osobě, jejíž moci je podřízen; a to je důvod, proč se říká, že zločin následuje osobu.

65538. Kdyby se někdo po spáchání škody stal otrokem nepřítele, podívejme se, zda žaloba zanikne. Pomponius říká, že zanikne, a pokud se zajatec vrátí na základě práva postliminium nebo jakéhokoli jiného práva, žaloba se obnoví; a to je naše praxe.

65536. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud by otrok převzal velení lodi bez souhlasu svého pána, mělo by se proti němu uplatnit obecné pravidlo pro vše, co se na lodi ztratí; takže to, za co je otrok odpovědný, může být odňato z jeho peculium, a případná nedbalost samotného majitele musí být navíc odčiněna noxální žalobou. Pokud tedy bude otrok manumitován, právo podat žalobu De peculio bude vůči pánovi existovat ještě rok, ale noxální žaloba ho bude následovat.

131072. Někdy jsou za krádež odpovědní jak manumitovaný otrok, tak osoba, která mu dala svobodu, pokud tato osoba manumitovala otroka, aby zabránila podání žaloby pro krádež proti ní. Když je však žalován pán, Sabinus říká, že manumitovaný otrok je osvobozen ze zákona, stejně jako kdyby bylo rozhodnuto, že tomu tak má být.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

Tam, kde falešný věřitel (tj. ten, kdo předstírá, že je věřitelem) něco dostane, dopouští se krádeže a vyplacené peníze se nestávají jeho majetkem.

23. Falešný zástupce se rovněž považuje za pachatele krádeže. Neratius však říká, že je třeba zvážit, zda je tento názor, který je možné vykládat různě, správný. Když totiž dlužník zaplatí agentovi peníze s úmyslem, aby byly předány jeho věřiteli, a agent si je přivlastní, je výše uvedený názor správný, neboť peníze nadále patří dlužníkovi, když je agent nepřijal jménem toho, komu je dlužník chtěl vyplatit, a tím, že si je ponechá bez souhlasu svého zmocnítele, se nepochybně dopouští krádeže. Pokud však dlužník zaplatí peníze, aby se staly majetkem zmocněnce, Neratius říká, že ten se v žádném případě nedopouští krádeže, neboť peníze přijímá se souhlasem svého zmocnítele.

24. Pokud někdo obdrží něco, co mu nepřísluší, a pověří jiného, komu má být zaplacen, žaloba pro krádež nebude na místě; za předpokladu, že platba bude provedena v době nepřítomnosti výše uvedené osoby. Je-li však přítomna, je případ jiný a dopustí se krádeže.

25. Pokud někdo neučinil nepravdivé prohlášení s ohledem na sebe osobně, ale je vinen podvodem ve svých tvrzeních, je spíše podvodníkem než viníkem krádeže; například pokud tvrdí, že je bohatý a že to, co získal, investuje do zboží; že dá solventní záruky; nebo že ihned zaplatí; ve všech těchto případech se totiž dopouští spíše podvodu než krádeže, a proto nebude odpovědný za krádež; protože se však dopustil podvodu, pokud proti němu nelze podat jinou žalobu, bude podána žaloba pro podvod.

26. Odstraní-li někdo s úmyslem odcizit cizí majetek, který nechal ležet vystavený, bude odpovědný za krádež, ať už věděl, nebo nevěděl, komu majetek patří; vinu za krádež totiž nesnižuje to, že osoba nevěděla, kdo je vlastníkem majetku.

27. Jestliže vlastník věc opustil, neukradnu ji, i když mám v úmyslu tak učinit; krádež totiž není spáchána, pokud neexistuje někdo, komu může být věc odcizena. Avšak v případě, že není nikomu ukraden, byl přijat názor Sabina a Cassia, kteří tvrdili, že majetek okamžitě přestává být náš, jakmile jej opustíme.

28. Pokud majetek ve skutečnosti opuštěn nebyl, ale ten, kdo jej bere, se domnívá, že ano, nebude odpovědný za krádež.

29. Jestliže věc nebyla opuštěna, a ten, kdo si to myslí, ji tak nepozbyl, ale vezme ji ležet tak, jak byla vystavena, ne proto, aby z ní měl prospěch, ale aby ji vrátil tomu, komu patří, nebude odpovědný za krádež.

30. Pokud tedy nevěděl, komu věc patří, a přesto ji vzal, aby ji vrátil někomu, kdo si na ni činí nárok nebo může prokázat, že je jeho, podívejme se, zda bude odpovědný za krádež. Domnívám se, že nikoli, neboť většina osob tak činí s úmyslem vyvěsit oznámení, že věc nalezla a vrátí ji tomu, kdo se o ni přihlásí. Takové osoby ukazují, že nemají v úmyslu krást.

31. Co je třeba udělat, pokud požaduje odměnu za nalezení majetku? To se nepovažuje za krádež, i když není příliš čestné, aby něco požadoval.

32. Když někdo něco dobrovolně odhodí nebo odhodil, ale ne s úmyslem považovat to za opuštěné, a ty to odstraníš, ptá se Celsus ve dvanácté knize Digest, zda jsi vinen krádeží. A říká, že pokud jsi měl za to, že věc je opuštěná, nebudeš odpovědný, ale pokud jsi tak neuvažoval, může v tomto bodě existovat pochybnost; přesto tvrdí, že nebudeš odpovědný, protože říká, že věc nebyla odňata tomu, kdo ji dobrovolně odhodil.

33. Když někdo odnese majetek, který byl hozen přes palubu z lodi, je vinen krádeží? V tomto případě jde o to, zda byl majetek považován za opuštěný. Pokud ten, kdo ji hodil přes palubu, tak učinil s úmyslem ji opustit, čemuž je obecně třeba věřit, neboť věděl, že se ztratí, ten, kdo ji najde, ji činí svou a není vinen krádeží. Když však tento úmysl neměl, ale hodil ji přes palubu s úmyslem ponechat si ji, pokud by se zachránila, může být ten, kdo ji najde, o ni připraven. Pokud si toho byl vědom a drží věc s úmyslem ji ukrást, je vinen krádeží; pokud si ji však ponechal s úmyslem uchovat ji pro vlastníka, nebude odpovědný za krádež. Pokud se však domníval, že majetek byl prostě hozen přes palubu, stále nebude odpovědný za krádež.

34. I kdybych získal pouze poloviční vlastnictví otroka, který mi předtím něco ukradl, je lepší názor, že právo na žalobu zanikne, když jsem získal pouze vlastnictví poloviny uvedeného otroka; protože ani na začátku nemohl člověk, který měl poloviční vlastnictví otroka, podat žalobu pro krádež. Je zřejmé, že pokud začne existovat mé užívací právo k uvedenému otrokovi, je třeba říci, že právo na žalobu pro krádež nezaniká, protože uživatel není vlastníkem.

0. Pomponius, O Sabinovi, kniha XIX.

Pokud by na příkaz dlužníka přijal falešný zástupce peníze od jiného, dlužníka zmíněného dlužníka, bude odpovědný dlužníkovi za krádež a peníze budou patřit dlužníkovi.

23. Jestliže ti předám svůj majetek jako svůj a ty víš, že je můj, je lepší názor, že jsi vinen krádeží, jestliže jsi to udělal s úmyslem mít z toho prospěch.

24. Jestliže otrok, který patří k majetku, jenž ještě nebyl přijat, něco ukradne dědici a je z vůle svého pána manumitován, bude proti němu podána žaloba pro krádež, protože dědic v té době nebyl jeho pánem.

23. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLI.

V případě, že společník ukradne majetek ve společném vlastnictví (neboť může dojít ke krádeži partnerského majetku), lze bez jakýchkoli pochybností říci, že žaloba pro krádež bude na místě.

23. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Všechny autority rozhodly, že žaloba pro krádež může být podána proti zloději, i když byl ukradený majetek zničen. Proto po smrti otroka, kterého někdo ukradl, zůstává právo na žalobu pro krádež nedotčeno. Toto právo nezaniká ani manumpci, neboť manumpce není na rozdíl od smrti zřejmě vyňata z moci svého pána. Proto bez ohledu na to, jakým způsobem může být otrok vyňat z moci svého pána, může být žaloba pro krádež stále podána proti zloději; a taková je i naše praxe. Tato žaloba spočívá nikoliv v tom, že otrok je nyní oddělen od svého pána, ale v tom, že je od něj oddělen ve prospěch zloděje. Toto pravidlo bylo přijato také s ohledem na osobní žalobu na navrácení majetku; lze ji totiž podat proti zloději, i když byl majetek z toho či onoho důvodu zničen. To je třeba říci i v případě, že se majetek dostal do rukou nepřítele, neboť je stanoveno, že kvůli němu lze podat žalobu pro krádež. Pokud by ji však poté, co byla považována za opuštěnou, vlastník získal zpět, může přesto podat žalobu pro krádež.

(1) Je-li otrok, který je předmětem užívacího práva, odcizen, jsou jak uživatel, tak vlastník oprávněni podat žalobu pro krádež. Žaloba se tedy rozdělí mezi vlastníka a poživatele a poživatel podá žalobu o zisk nebo o výši zájmu, který měl na tom, aby krádež nebyla spáchána, tj. o dvojnásobnou náhradu škody; a vlastník podá žalobu o zájem, který měl na tom, aby nebyl zbaven svého majetku.

(2) Když říkáme dvojnásobná škoda, musíme tomu rozumět tak, že žaloba na čtyřnásobnou škodu bude na místě, je-li krádež zjevná.

(3) Tato žaloba může být podána ve prospěch osoby, která je oprávněna uvedeného otroka pouze užívat.

(4) Pokud by se někdo domníval, že tento otrok byl dán také do zástavy, bude mít za následek, že i ten, kdo ho dostal do zástavy, bude oprávněn k žalobě pro krádež. Kromě toho, má-li otrok vyšší hodnotu, než je dlužná částka ze zástavy, může žalobu pro krádež podat i dlužník.

(5) Žaloby, které přísluší těmto osobám, jsou svou povahou natolik odlišné, že pokud někdo z nich zprostil zloděje odpovědnosti za škodu, je třeba říci, že ztratil právo na žalobu pouze pro sebe, ale že nadále existuje, pokud jde o ostatní. Předpokládáte-li totiž, že byl ukraden otrok ve společném vlastnictví a jeden z jeho pánů zproští zloděje odpovědnosti za škodu, bude mít druhý, který tak neučinil, právo na žalobu pro krádež.

(6) Vlastník může podat žalobu pro krádež také proti uživateli, pokud učinil něco za účelem zatajení věci nebo jejího přivlastnění.

(7) Velmi správně bylo rozhodnuto, že ten, kdo se domnívá, že se zmocnil věci se souhlasem vlastníka, není zlodějem. Jak se totiž může dopustit podvodu ten, kdo se domnívá, že vlastník dá souhlas, ať už je jeho názor nepravdivý, nebo pravdivý? Zlodějem je tedy pouze ten, kdo si něco vezme proti vůli vlastníka a ví, že tak činí.

(8) Na druhou stranu, pokud si myslím, že něco dělám proti vůli vlastníka, a ten by měl skutečně chtít, nabízí se otázka, zda bude důvod k žalobě pro krádež. Pomponius říká, že se dopouštím krádeže. Je však pravda, že pokud jsem ochoten pro něj věc užívat, i když si toho nemusí být vědom, krádeže se nedopustí.

(9) Pokud by měl být ukradený majetek navrácen vlastníkovi a byl by odňat podruhé, padne další žaloba pro krádež.

2. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokud se vlastnictví ukradeného majetku jakýmkoli způsobem změní, žaloba pro krádež bude podána ve prospěch skutečného vlastníka; jako například ve prospěch dědice a praetoriánského držitele majetku, stejně jako adoptivního otce a odkazovníka.

3. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Jistý muž ztratil stříbrnou vázu a podal žalobu pro krádež, a když vznikl spor o váhu vázy a žalobce prohlásil, že je větší, než ve skutečnosti byla, zloděj vázu předložil. Ten, jemuž patřila, ji zloději odebral, a ten přesto vydal rozsudek, jímž mu byla přiznána dvojnásobná náhrada škody, což bylo mimořádně správné rozhodnutí. V trestní žalobě totiž není zahrnuta pouze samotná věc, která byla odcizena, ať už je podána žaloba pro zjevnou krádež, nebo pro krádež nezjevnou.

4. Každý, kdo zná zloděje, není zlodějem sám, ať už na něj upozorní, nebo to neudělá, neboť je velký rozdíl mezi tím, když zloděje zatají, a tím, když na něj neupozorní. Ten, kdo o něm ví, není odpovědný za krádež, ale ten, kdo ho skrývá, je za to odpovědný.

5. Ten, kdo si vezme otroka se souhlasem jeho pána, není ani zloděj, ani únosce, jak je zcela zřejmé. Neboť kdo, kdo jedná v souladu s vůlí vlastníka majetku, může být nazván zlodějem?

6. Jestliže to pán zakázal a on odvede otroka, ale ne s úmyslem ho ukrýt, není zlodějem; jestliže ho ukrývá, pak začíná být zlodějem. Proto každý, kdo odvede otroka, ale neukryje ho, není zloděj, i když to udělá proti vůli pána. Rozumíme však, že pán zakazuje, aby se tak dělo, i když si toho není vědom, tedy když s tím nesouhlasí.

7. Jestliže ti dám za úplatu vyčistit oděv a ty ho bez mého vědomí a souhlasu půjčíš Titiovi a Titius ho ukradne, bude žaloba pro krádež i ve tvůj prospěch, protože jsi odpovědný za úschovu věci; a já budu mít právo na žalobu proti tobě, protože jsi ho neměl půjčovat, a tím jsi spáchal krádež. To je případ, kdy zloděj může podat žalobu pro krádež.

8. Je-li ukradena otrokyně, která je těhotná, nebo počne-li dítě v době, kdy je v rukou zloděje, bude její dítě ukradeným majetkem; ať už se narodí v době, kdy je pod kontrolou zloděje, nebo v době, kdy je v rukou dobrověrného držitele. V posledně uvedeném případě však žaloba pro krádež není přípustná. Pokud však počne dítě v době, kdy je v rukou držitele v dobré víře, a dítě se jí narodí v této době, bude výsledkem, že dítě nebude odcizeným majetkem, ale že jej lze získat i lichvou. Stejně pravidlo je třeba dodržovat i v případě dobytka a jeho potomků, stejně jako v případě dítěte otrokyně.

9. Hříbata narozená ukradeným klisnám okamžitě náleží nabyvateli v dobré víře, a to je rozumné, protože jsou zahrnuta do zisku, ale dítě otrokyně do něj zahrnuto není.

10. Zloděj prodal ukradený majetek a vlastník téhož vymohl na zloději peníze, které za něj zaplatil. Správně byl vysloven názor, že se dopustil krádeže peněz, a bude dokonce odpovědný za žalobu na majetek získaný násilím; nikdo totiž nepochybuje o tom, že to, co bylo získáno výměnou za ukradený majetek, není samo o sobě ukradené. Peníze získané jako cena za odcizený majetek tedy nejsou odcizené.

11. Gaius, O provinčním ediktu, kniha X.

Někdy se stává, že ten, kdo má zájem na tom, aby byl majetek zachován, není oprávněn k žalobě pro krádež. Například věřitel nemůže podat žalobu pro krádež majetku, který patří jeho dlužníkovi, ačkoli ten jinak nemusí být schopen zaplatit to, co si vypůjčil. Hovoříme však o majetku, který nebyl dán do zástavy. Stejně tak manželka nemůže podat žalobu pro krádež s ohledem na dotovaný majetek, který je na její riziko; může tak však učinit její manžel.

12. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Při žalobě pro krádež se nejedná o čtyřnásobek nebo dvojnásobek škody, ale o skutečnou cenu samotného majetku. Pokud však majetek v době vnesení rozsudku zanikl, mělo by se tak přesto stát. Stejně pravidlo platí, pokud se majetek v současné době znehodnotil, neboť ocenění se bude vztahovat k době, kdy byla krádež spáchána. Pokud se majetek zhodnotil, bude se

odhadovat dvojnásobek hodnoty v době, kdy měl největší hodnotu; je totiž pravdivější říci, že krádež byla spáchána v této době.

13. Celsus tvrdí, že krádež je spáchána s pomocí a radou, a to nejen tehdy, když se tak stalo proto, aby strany mohly krást společně, ale i tehdy, když tento úmysl neexistoval a když byla krádež spáchána z nepřátelských pohnutek.

14. Pedius velmi správně říká, že jelikož nikdo nespáchá krádež bez podvodu, nemůže být pomoc a rada k jejímu spáchání poskytnuta bez podvodu.

15. Má se za to, že radu poskytuje ten, kdo přesvědčuje, navádí a poskytuje informace ke spáchání krádeže. Pomoc poskytnete ten, kdo poskytne své služby a pomoc k tajnému odvezení věci.

16. Kdo ukáže červenou látku dobytku a dá ho na útěk, aby se dostal do rukou zlodějů, a učiní tak s podvodným úmyslem, bude odpovědný za krádež. I když to neudělá za účelem spáchání krádeže, tak nebezpečný žert by neměl zůstat bez trestu. Proto Labeo říká, že by proti němu měla být podána žaloba in factum.

17. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Pokud by se totiž dobytek sám srazil z nějaké vyvýšeniny, bude přiznána spravedlivá žaloba za neoprávněnou škodu jako podle akvilejského práva.

18. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Když někdo poskytne pomoc nebo radu ženě, která ukradne majetek svého manžela, bude odpovědný za krádež.

19. I když se krádeže dopustí spolu s ní, bude odpovědný za žalobu pro krádež, zatímco ona odpovědná nebude.

20. Pokud ona sama poskytne zloději pomoc, nebude odpovědná za krádež, ale za podvodné odstranění majetku.

21. Není pochyb o tom, že bude odpovědná za krádež spáchanou jejím otrokem.

22. Totéž je třeba říci o synovi pod otcovskou kontrolou, který slouží v armádě; nebude totiž odpovědný za krádež spáchanou na svém otci; bude však odpovědný za čin svého kastrátského otroka, pokud ten okrade svého otce.

23. Pokud můj syn, který má kastrense peculium, něco ukradne, uvidíme, zda proti němu mohu podat spravedlivou žalobu, protože má majetek, kterým může rozsudek uspokojit. Lze tvrdit, že žaloba může být podána.
24. Bude však otec odpovědný svému synovi, pokud něco odnesl z jeho castrense peculium, je otázka, kterou bychom měli zvážit. Domnívám se, že odpovědný bude, neboť nejenže synovi něco ukradne, ale může být také žalován žalobou pro krádež.
25. Mela říká, že věřitel, který nevrátí zástavu poté, co mu byly vyplaceny peníze, je odpovědný za krádež, pokud si zástavu ponechá za účelem jejího zatajení, což považuji za pravdivé.
26. Jsou-li na poli sirné doly a kdokoli z nich odstraní síru, bude mít vlastník právo na žalobu pro krádež a poté může nájemce postupem podle své nájemní smlouvy donutit, aby mu byla postoupena dřívější žaloba.
27. Pokud váš otrok nebo váš syn dostane oděv za účelem jeho vyčištění a ten je ukraden; vzniká otázka, zda budete mít nárok na žalobu pro krádež. Pokud je peculium otroka odcizeno, můžete podat žalobu pro krádež, ale pokud odcizeno není, je třeba říci, že žaloba tohoto druhu nebude přípustná.
28. Pokud však někdo koupí kradený majetek, aniž by věděl, že tomu tak je, a je o něj nepoctivě připraven, bude oprávněn podat žalobu pro krádež.
29. Labeo uvádí, že pokud by někdo nařídil obchodníkovi s moukou, aby dodal mouku každému, kdo o ni požádá jeho jménem, a kolemjdoucí, který by to slyšel, by požádal o mouku svým jménem a dostal ji, žaloba pro krádež bude podána ve prospěch obchodníka s moukou proti osobě, která učinila požadavek, a nikoli v můj prospěch, neboť obchodník s moukou uzavíral obchod pro sebe, a nikoli pro mě.
30. Když někdo přijme mého uprchlého otroka jako svého od duumvira nebo od jiného soudce, který má pravomoc propouštět osoby z vězení nebo z vazby, bude podléhat žalobě pro krádež? Je stanoveno, že pokud by dal ručitele, měla by být žaloba příznána vlastníkovu proti nim a oni by měli postoupit svá práva na žalobu mně. Pokud však ručení nepřijal, ale vydal otroka žalobci jako tomu, kdo přijímá to, co mu patří, bude mít vlastník právo na žalobu pro krádež proti únosci.
31. Jestliže někdo vyrazí z ruky jiného zlaté nebo stříbrné mince nebo jiný majetek, bude odpovědný za krádež, jestliže tak učinil s úmyslem, aby si je třetí osoba vzala a odnesla.

32. Když někdo ukradne stříbrný slitek, který mi patří, a udělá z něj poháry, mohu buď podat žalobu pro krádež slitku, nebo osobní žalobu o navrácení majetku. Totéž pravidlo platí pro hrozny a jejich nezkvašenou šťávu a semena; lze totiž podat žalobu pro krádež hroznů, jejich nezkvašené šťávy a semen, stejně jako osobní žalobu.
33. Otrok, který tvrdí, že je svobodný, aby mu byly půjčeny peníze, se nedopouští krádeže, neboť pouze tvrdí, že je solventním dlužníkem. Stejně pravidlo platí pro toho, kdo předstírá, že je hlavou domácnosti, aby mu mohly být peníze tím snadněji půjčeny, ačkoli je ve skutečnosti synem pod otcovskou kontrolou.
34. Julianus ve dvacáté druhé knize Digest říká, že pokud někdo ode mne dostane peníze, aby zaplatil mému věřiteli, a protože sám dluží stejnou částku témuž věřiteli, zaplatí ji svým jménem, dopouští se krádeže.
35. Jestliže Titius prodá majetek patřící jinému a dostane za něj od kupujícího cenu, nepovažuje se, že by tyto peníze ukradl.
36. Když jeden ze dvou komplementářů obdrží majetek do zástavy a ten je odcizen, Mela říká, že pouze ten, kdo zástavu obdržel, bude oprávněn k žalobě pro krádež a že jeho společník na ni nebude mít žádný nárok.
37. Nikdo nemůže spáchat krádež slovem ani písmem, neboť je uznávanou zásadou, že krádež nelze spáchat bez nakládání s danou věcí. Proto se poskytnutí pomoci nebo rady stává trestným činem teprve tehdy, když je s věcí následně manipulováno.
38. Pokud někdo podnítl mého osla, aby ho přiměl k přikrytí jeho vlastních klisen za účelem chovu hříbat, nebude odpovědný za krádež, ledaže by měl zároveň úmysl krást. Tento názor jsem sdělil svému příteli Herenniu Modestinovi, který se se mnou radil z Dalmácie, s ohledem na hřebce, k nimž byly za tímto účelem přivedeny klisny člověkem, který byl později činěn odpovědným za krádež; pokud měl úmysl krást, ale pokud neměl, byla by žaloba in factum na místě.
39. Protože jsem byl ochoten půjčit peníze Titiovi, který byl čestný a solventní člověk, nahradil jsi ho jiným Titiem, který byl chudý, a představil jsi mi, že on je ten bohatý Titius, a když jsi peníze dostal, rozdělil ses s ním. Jsi odpovědný za krádež, protože byla spáchána s tvou pomocí a radou, a Titius bude rovněž odpovědný za krádež.
40. Kdyby vám při nákupu někdo půjčil těžší váhu, než je zákonná, Mela říká, že bude odpovědný prodávajícímu za krádež, a vy také, pokud jste si toho byli vědomi, neboť jste věc nepřijali se souhlasem prodávajícího, protože byl oklamán ve váze.
41. Kdyby někdo přemluvil mého otoka, aby vymazal své jméno z nějaké listiny, například z kupní smlouvy, Mela říká, a já si myslím, že může být podána žaloba pro krádež.

42. Pokud byl můj otrok přemluven, aby opsal mé rejstříky, myslím, že proti tomu, kdo ho přemluvil, lze podat žalobu pro zkažení otroka; a pokud je sám opíše, měla by být přiznána žaloba pro podvod.

43. Když byla ukradena šňůra perel, musí být uveden jejich počet. Je-li podána žaloba pro krádež vína, musí být uveden počet nádob, které byly odcizeny. Pokud byly přivlastněny vázy, musí být uveden jejich počet.

44. Pokud by můj otrok, který má volnou správu svého peculia, uzavřel dohodu (ale ne za účelem darování), s někým, kdo mu peculium ukradl, má se za to, že se jedná o legitimní transakci; neboť ačkoli žaloba za krádež může být získána pro jeho pána, přesto tvoří část peculia otroka. Pokud je otrokovi zaplácena celá pokuta ve výši dvojnásobku hodnoty krádeže, není pochyb o tom, že zloděj bude propuštěn. Z toho vyplývá, že pokud by otrok obdržel od zloděje to, co se mu jeví jako satisfakce za ukradený majetek, bude i tato transakce považována za legitimní.

45. Tam, kde někdo přísahá, že se nedopustil krádeže, a poté nakládá s ukradeným majetkem, právo žalovat za krádež zaniká, ale právo stíhat majetek je stále zachováno pro vlastníka.

46. Byl-li ukradený otrok ustanoven dědicem, může žalobce získat hodnotu majetku i v rámci žaloby pro krádež, pokud otrok zemřel dříve, než vstoupil do majetku na příkaz svého pána. Stejného výsledku lze dosáhnout podáním osobní žaloby na vrácení mrtvého otroka.

47. Pokud je otrok, který má být svobodný pod podmínkou, odcizen nebo je přivlastněn jakýkoli majetek podmíněně odkázaný a podmínka by měla být splněna později, než bylo do pozůstalosti vstoupeno, nelze podat žalobu pro krádež, protože zájem dědice zanikl. Dokud však podmínka trvá, měla by být hodnota otroka odhadnuta jako cena, za kterou by mohl být prodán.

48. Týž, O ediktu, kniha XXXVIII.

49. Když někdo za použití násilí ukradne cokoli z domu, kde v té době nikdo nebyl, může být žalován žalobou na vrácení čtyřnásobku hodnoty ukradeného majetku, jakož i žalobou pro neprojevovanou krádež, pokud by nebyl zadržen při odnášení majetku.

49. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

Ten, kdo rozbije dveře za účelem způsobení škody (ačkoli v důsledku toho může být majetek odňat jiným), nebude vinen krádeží, neboť přání a úmysl pachatele činí v případě zločinu rozdíl.

50. Jestliže otrok půjčitele věci k užívání ji ukradne a ten, komu byla odňata, je solventní, Sabinus říká, že proti němu lze podat žalobu z půjčky, stejně jako žalobu proti pánovi z důvodu krádeže spáchané otrokem. Má-li však pán peníze, které sebral, právo na žalobu pro krádež zanikne. Stejně pravidlo platí i v případě, že je žaloba na půjčku zamítnuta.

51. Pokud váš otrok ukradne věc, která vám byla zapůjčena k užívání, nebude proti vám podána žaloba pro krádež, ale pouze žaloba z půjčky, protože věc byla na vaše riziko.

52. Ten, kdo dobrovolně vyřizuje cizí záležitosti, není oprávněn k žalobě pro krádež, i když majetek mohl být ztracen jeho vinou; ale rozsudek proti němu může být vydán v žalobě založené na dobrovolném zprostředkování, pokud na něj vlastník převede své právo na žalobu. Stejně pravidlo platí pro toho, kdo spravuje věci místo opatrovníka, jakož i pro opatrovníka, který je povinen zachovávat pečlivost; jako například v případě, kdy bylo ustanoveno několik závětních opatrovníků a jeden z nich se sám po složení jistoty ujme správy svěřeného majetku.

53. Jestliže držíš můj majetek darováním jiného a já ho ukradnu, Julianus říká, že žalobu pro krádež můžeš proti mně podat jen tehdy, jestliže bylo ve tvém zájmu si držbu ponechat; například jestliže jsi bránil otroka, který byl darován v noxální akci, nebo jestliže ses o něj staral, když byl nemocný, budeš mít oprávněný důvod si ho ponechat proti osobě, která ho požaduje.

54. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Pokud věřitel využije zástavy, je odpovědný za krádež.

55. Byl vysloven názor, že člověk, který dostal něco pro vlastní potřebu a půjčí to jinému, je vinen krádeží. Je tedy dostatečně zřejmé, že krádež je spáchána, i když někdo užívá cizí majetek pro svůj vlastní prospěch, a nic na tom nemění, že se říká, že nejedná s tímto cílem. Neboť jedním druhem majetkového prospěchu je rozdat cizí majetek, a jiným je získat pro sebe závazek z titulu z toho plynoucího prospěchu. Proto se krádeže dopouští ten, kdo tajně odnáší věc za účelem jejího darování jinému.

56. Zákon dvanácti tabulek nedovoluje zabít zloděje, který je přistižen při krádeži ve dne, ledaže by se bránil zbraní. Pod pojmem "zbraň" se rozumí meč, kyj, kámen a konečně vše, co lze použít za účelem způsobení zranění.

57. Jelikož žaloba pro krádež se vztahuje na stíhání trestu, zatímco osobní žaloba a žaloba na navrácení majetku slouží k posledně uvedenému účelu, je zřejmé, že pokud bude majetek navrácen, právo na žalobu pro krádež zůstane nedotčeno, ale práva ostatních dvou žalob zaniknou; jako na druhé straně po zaplacení trestu dvojnásobné nebo čtyřnásobné škody zůstane nedotčeno právo na podání žaloby na navrácení majetku a právo na osobní žalobu.

58. Kdo vědomě půjčí náradí k vylomení dveří nebo skříně nebo vědomě půjčí žebřík za účelem šplhání, i když na začátku nedal žádnou radu ke spáchání krádeže, bude stále odpovědný za žalobu pro krádež.

59. Pokud poručník, který spravuje svěřené záležitosti, nebo kurátor uzavře se zlodějem kompromis, právo na žalobu pro krádež zaniká.

60. Ulpianus, Disputace, kniha III.

Když věřitel odnáší majetek, který mu byl dán do zástavy, nepovažuje se za to, že s ním nakládá za účelem krádeže, nýbrž že se ujímá své vlastní zástavy.

61. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Za určitých okolností se zloděj, i když jeho trestní závazek trvá, stává znovu odpovědným a může být žalován několikrát za krádež téhož majetku. Prvním případem, který nastává, je změna vlastnického práva; například když se věc znovu dostane do rukou vlastníka a tatáž osoba ji ukradne buď témuž vlastníkovi, nebo tomu, komu ji půjčil, nebo prodal. Pokud však dojde ke změně vlastníka, podléhá druhému trestu.

62. Každý, kdo přivede zloděje před prefekta noční hlídky nebo guvernéra provincie, je srozuměn s tím, že zvolil způsob, jak získat zpět svůj majetek. Pokud je tam věc ukončena a odsouzením zloděje jsou ukradené peníze navráceny, zdá se, že se otázka krádeže redukuje na prostou náhradu škody; zvláště pokud bylo zloději nařízeno nejen vrátit ukradený majetek, ale soudce nařídil, aby bylo navíc provedeno ještě něco dalšího. Pokud mu však nebylo nařízeno nic víc než vrátit odcizený majetek a soudce proti němu nevydal rozhodnutí o ničem jiném z toho důvodu, že zloděj se vystavil nebezpečí vyššího trestu, je třeba mít za to, že otázka krádeže byla vyřešena.

63. Pokud se majetek tvořící součást peculium poté, co byl odcizen, opět dostane do vlastnictví otroka, je vada spojená s krádeží odstraněna a majetek v tomto případě začíná patřit k peculiu a být ve vlastnictví otroka.

64. Když však otrok tajně odnese majetek patřící k jeho peculium s úmyslem jej ukrást, dokud si jej ponechává, jeho stav se nemění, neboť jeho pán není o nic připraven. Pokud jej však předá jinému, dopouští se krádeže.

65. Osoba, která spravuje opatrovnictví, má právo na kompromis se zlodějem, a pokud zůstane v držení ukradené věci, přestává jím být, protože opatrovník zaujímá místo vlastníka. Totéž je třeba říci o opatrovníkovi nepřičetné osoby; ten totiž zaujímá místo vlastníka do té míry, že i vydáním majetku patřícího nepřičetné osobě se má za to, že jej zcizuje. Opatrovník a kurátor nepřičetné osoby však mohou vlastním jménem podat žalobu na navrácení odcizeného majetku.

66. Pokud dva vaši otroci ukradnou oděv a stříbrný talíř a kvůli jednomu z nich je proti vám podána žaloba na vrácení ukradeného oděvu a poté je kvůli druhému z nich podána žaloba na vrácení stříbrného talíře, neměla by vám být udělena výjimka, protože již byla podána žaloba na vrácení ukradeného oděvu.

67. Alfenus, Epitomy Pavlových Digest, kniha IV.

Pokud někdo udělá výkop za účelem vyjmutí křídly a odnese ji, je zlodějem ne proto, že křídu vykopal, ale proto, že ji odnesl.

68. Julianus, O Urseius Ferox, kniha IV.

Pokud by měl být majetek ukraden synovi pod otcovskou kontrolou, může správně podat žalobu z tohoto důvodu poté, co se stane hlavou domácnosti. Pokud mu byl odcizen majetek, který mu byl pronajat, může z tohoto důvodu podat žalobu i poté, co se osamostatní.

69. Týž, O Miniciovi, kniha III.

Když někdo, kdo si půjčil věc k užívání, ji ukradne, nelze proti němu podat žalobu pro krádež, protože si vzal jen to, co mu patřilo, a druhá strana transakce bude zproštěna jakékoli odpovědnosti vyplývající z půjčky. To by se však mělo vztahovat pouze na případy, kdy ten, komu byla věc půjčena, neměl důvod si ji ponechat. Pokud totiž vynaložil na půjčený předmět nějaké nezbytné náklady, je spíše v jeho zájmu si jej ponechat, než aby podal žalobu na základě půjčky, a proto bude mít nárok na žalobu pro krádež.

70. Africanus, Otázky, kniha VII.

Uprehlá otrokyně se do jisté míry chápe jako krádež sama sebe, a také tím, že s sebou vezme své dítě, se dopouští krádeže.

71. Týž, Otázky, kniha VIII.

Když otrok ve společném vlastnictví něco ukradne jednomu ze svých pánů, je stanoveno, že je třeba podat rozdělovací žalobu; a je na uvážení soudce, zda nařídí, aby druhý pán nahradil škodu, nebo přisoudil svůj podíl na otrokovi. Z toho zřejmě vyplývá, že i když zcizil svůj podíl, může být žaloba podána i proti nabyvateli, neboť v některých ohledech jde za osobou noxální žaloba. Toto pravidlo by však nemělo být posouváno tak, že by se tvrdilo, že i kdyby se otrok stal svobodným, může proti němu být podána žaloba; stejně jako by nemohla být podána žaloba, kdyby zcela patřil druhému

pánovi. Z toho je tedy zřejmé, že pokud by otrok zemřel, není nic, co by žalobce mohl z tohoto důvodu vymáhat, ledaže by druhý spoluvlastník získal z odcizeného majetku nějaký prospěch.

72. Říká, že dalším důsledkem toho je, že pokud mi otrok, kterého jste mi dali do zástavy, něco ukradne, mohu vás podáním opačné zástavní žaloby přinutit, abyste škodu nahradili nebo mi otroka vydali jako náhradu.

73. Totéž je třeba říci o otrokovi, o němž bylo dohodnuto, že může být za určitých okolností vrácen, takže i kupující bude povinen vrátit veškeré příslušenství a zisk; a na druhé straně prodávající bude povinen buď nahradit škodu, nebo odevzdat otroka jako náhradu utrpěné škody, ledaže by bylo možné podat žalobu na vyšší částku.

74. Pokud někdo vědomě dá zloděje do zástavy tomu, kdo o tom neví, může být nucen nahradit veškerou škodu; to je totiž v souladu s dobrou vírou.

75. Při žalobě na koupi však musí být v každém případě vzato v úvahu, za jakého otroka jej prodávající představoval.

76. Ale s ohledem na to, co se týká žaloby na mandát, říká, že pochybuje o tom, zda by mělo být také rozhodnuto, že by měla být nahrazena veškerá škoda. A skutečně, tato zásada by měla být dodržována ještě více než v předchozích případech; takže pokud ten, kdo dal příkaz ke koupi určitého otroka, nevěděl, že je to zloděj, bude přesto nucen nahradit veškerou vzniklou škodu; neboť bude zcela spravedlivé, aby zmocněnec tvrdil, že by škodu neutrpěl, kdyby příkaz nedostal. To je ještě zřejmější v případě zálohy, neboť ačkoli by se jinak zdálo spravedlivé, aby nikdo neutrpěl větší škodu, než jakou má sám otrok, je mnohem spravedlivější, aby povinnost, kterou jedna osoba plní druhé ve svůj prospěch, a nikoli ve prospěch toho, kdo se k ní zavázal, nepoškodila druhého. A jako u dříve zmíněných smluv o prodeji, pronájmu a zástavě bylo uvedeno, že má být potrestána osoba, která vědomě mlčí, tak u těchto smluv má být nedbalost těch, v jejichž prospěch jsou uzavírány, škodlivá pouze pro ně samotné. Je totiž jistě vinou mandátáře, který nařídil druhé straně, aby pro sebe koupila takového a takového otroka, a je také vinou toho, kdo majetek uložil, že nebyli pečlivější a neupozornili na charakter uloženého otroka.

77. S odkazem na půjčku k užívání je však důvod zastávat odlišný názor, neboť jde pouze o pohodlí toho, kdo o užívání majetku požádal. Proto ten, kdo poskytl půjčku k užívání, stejně jako při pronájmu, nemůže ztratit nic nad rámec hodnoty otroka, pokud se nedopustil podvodu. Navíc bychom v tomto případě měli být při výkladu podvodu poněkud shovívavější, protože (jak již bylo řečeno) ten, kdo majetek půjčuje, tím neprofituje.

78. Domnívám se, že to platí, pokud se vina nepřipisuje tomu, kdo se zavázal vykonat mandát nebo převzít úschovu, pokud mu vlastník sám dal do úschovy nějaký stříbrný talíř nebo peněžní částku; na druhé straně však v případě, že vlastník nic takového neučinil, je třeba přijmout jiný názor.

79. Pronajal jsem vám pozemek a (jak je obvyklé) bylo dohodnuto, že budu mít nárok na úrodu jako zástavu za nájemné. Říká, že kdybyste je tajně odvezl, může být proti vám podána žaloba pro krádež. Kdybyste však úrodu prodal někomu jinému dříve, než byla sklizena, a kupující by ji odstranil, výsledkem bude, že budeme muset rozhodnout, že byla ukradena; dokud je totiž připevněna k půdě, tvoří součást pozemku, a proto patří nájemci, a to z toho důvodu, že se má za to, že ji sklídl se souhlasem vlastníka; což v daném případě rozhodně nelze správně tvrdit. Jak se totiž mohou stát vlastnictvím nájemce, když je kupující sbírá svým jménem?

80. Otrok, kterému bylo přikázáno, aby byl svobodný pod podmínkou zaplacení deseti aurei, byl dědicem bráněn v noxální žalobě. Ještě v průběhu řízení otrok, který zaplatil dědici deset aurei, získal svobodu. Vystala otázka, zda má být propuštěn, pokud žalobci nevydá deset aurei, které dědic obdržel. Bylo rozhodnuto, že je třeba vzít v úvahu zdroj, z něhož byly peníze získány. Pokud pocházely odjinud než z peculium, měl by je dědic zaplatit, protože pokud by otrok ještě nezískal svobodu a byl by vydán jako odškodnění, zaplatil by peníze tomu, komu byl vydán. Pokud však peníze pocházely z jeho peculium, a to z toho důvodu, že zaplatil dědici to, co mu tento neměl dovolit dát, mělo být vydáno opačné rozhodnutí.

81. Marcianus, Pravidla, kniha IV.

Ten, kdo ukáže cestu uprchlému otrokovi, se nedopouští krádeže.

82. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

Guvernér provincie nemůže zabránit tomu, aby někdo, kdo byl odsouzen za krádež, nebyl ocejchován hanbou.

Neratius, Pergameny, kniha I.

Když byl dědic Titius pověřen dědictvím po otroku Seiovi, dopustil se zmíněný otrok krádeže proti Titiovi, ještě než byl majetek zapsán. Kdyby po jeho zápisu chtěl Seius dědictví získat, mohl by proti němu Titius podat žalobu pro krádež z důvodu činu otroka, protože v době, kdy otrok spáchal zločin, nepatřil Titiovi; a i kdyby někdo tvrdil, že kdyby otrok začal patřit tomu, proti komu spáchal krádež, právo na žalobu pro krádež by zaniklo, takže i kdyby byl zcizen, žaloba by z tohoto důvodu nemohla být podána. Otrok se stal vlastnictvím Titiusa až po vstupu do dědictví, protože odkazy přecházejí přímo z toho, kdo je zanechal, na toho, komu byly odkázány.

84. Ulpianus, O ediktu kurulských edilů, kniha I.

Ten, kdo si přivlastnil cizí majetek s úmyslem mít z něj prospěch, i když si to později rozmyslel a vrátil jej vlastníkovi, je zloděj, neboť pokáním nikdo nepřestává být za takový zločin odpovědný.

85. Paulus, O Plautiovi, kniha VII.

Pokud někdo, kdo dal věc do zástavy, ji prodá, ačkoli je jejím vlastníkem, dopouští se krádeže, ať už ji věřiteli vydal, nebo se pouze zavázal zvláštní smlouvou. Stejný názor zastává i Julianus.

86. Kdyby mi někdo, komu byl majetek odcizen, tento majetek odkázal, zatímco by byl v rukou zloděje, a ten by si jej poté přivlastnil, budu mít nárok na žalobu pro krádež? Podle názoru Octavena bude taková žaloba v můj prospěch pouze tehdy, když dědic nebude mít nárok na žalobu na své jméno; je totiž stanoveno, že bez ohledu na to, jakým způsobem se změní vlastnictví majetku, bude vlastník oprávněn podat žalobu pro krádež.

87. Starověké autority uváděly jako svůj názor, že pokud někdo přivede mezkáře k soudu pro podvod a jeho mezky mezitím zemřou, bude odpovědný za krádež.

88. Julianus říká, že tam, kde je otrok pověřen vybíráním peněz a vybírá je poté, co byl manumitován, bude odpovědný za krádež. Stejně pravidlo platí i v případě poručníka, kterému jsou peníze vypláceny po dosažení puberty.

89. Jestliže jsi mi doporučil Titiuse jako solventního a jako toho, komu mohu půjčit peníze, a já se na něj vyptám a ty mi potom představíš někoho jiného jako Titiuse, budeš vinen krádeží; protože věřím, že je to Titius, a to v každém případě, jestliže ten, kdo mi byl představen, věděl o podvodu. Pokud jsi o něm nevěděl, nebudeš vinen krádeží a ten, kdo ho představil, zřejmě neposkytl pomoc, protože žádná krádež nebyla spáchána; ale žaloba in factum bude podána proti tomu, kdo ho přivedl.

90. Jestliže se s vámi dohodnu, že neučiníte nic, co by zabránilo tomu, aby mi byl otrok Eros předán před takovými a takovými kalendami, ačkoli je v mém zájmu, aby nebyl ukraden, přesto, pokud bude ukraden, nebudete podle této dohody odpovědný; za předpokladu, že jste neučinil nic, co by zabránilo tomu, aby mi byl předán, a já nebudu mít nárok na žalobu pro krádež.

91. Celsus, Digesty, kniha XII.

Nikdo se nedopouští krádeže tím, že popírá, že u něj byl uložen vklad. Samotné popření totiž nezakládá trestný čin, i když se k němu velmi blíží. Pokud by se však osoba zmocnila majetku za účelem jeho přivlastnění, dopouští se krádeže. Nezáleží na tom, zda měl schovatel na prstě prsten nebo krabičku, v níž byl uložen, jestliže při jeho uložení u schovatele měl tento v úmyslu si jej přisvojit.

92. Jestliže vám byla odcizena věc, kterou jste slíbili vrátit v určitý den pod pokutou, a z tohoto důvodu jste povinni nést ztrátu, přihlédně se k tomu i při podání žaloby pro krádež.

93. Ukradené dítě vyrostlo v rukou zloděje. Ten je vinen krádeží mláděte i dítěte, a přesto se jedná pouze o jednu krádež; proto je povinen nahradit dvojnásobnou škodu; odhaduje se největší hodnota, kterou dítě mělo kdykoli poté, co bylo ukradeno. Vzhledem k tomu, že žaloba pro krádež může být podána pouze jednou, jaký to má vztah k výše navržené otázce? Vždyť pokud bylo ukradeno zloději a poté jím získáno zpět od jiného pachatele, i kdyby se dopustil dvou krádeží, nemůže být žaloba proti zloději podána více než jednou. Nepochybuji o tom, že by se měla spíše odhadovat hodnota mladíka než hodnota nemluvněte; neboť co by bylo tak směšné, kdyby se zlodějův stav považoval za zlepšený kvůli pokračování v jeho trestném činu?

94. Je-li prodej otroka zrušen, nemůže kupující podat žalobu na krádež proti prodávajícímu, protože otrok po koupi a předtím, než byl vrácen, něco ukradl.

95. Když ukradený otrok spáchá krádež proti samotnému zloději, je rozhodnuto, že zloděj bude mít právo na žalobu proti majiteli z tohoto důvodu, protože se obává, že zločiny takových otroků mohou být páčány beztrestně pro ně samotné a být zdrojem zisku pro jejich pány, protože peculium otroků tohoto druhu se často zvyšuje jejich krádežemi.

96. Pokud nájemce po uplynutí nájemní smlouvy zůstane na pozemku déle než rok a sklídí úrodu bez souhlasu majitele, podívejme se, zda proti němu nemůže být podána žaloba pro krádež úrody a sklizně. Myslím, že není pochyb o tom, že je zlodějem, a pokud spotřebuje ukradený majetek, může být podána žaloba na náhradu jeho hodnoty.

97. Marcellus, Digest, kniha VIII.

Julianus popírá, že by mohlo dojít ke krádeži majetku patřícího do pozůstalosti, pokud jej zemřelý nedal do zástavy nebo nepůjčil;

98. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Nebo v případě, že užívací právo náleží jinému.

99. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Neboť se domníval, že v těchto případech může dojít ke krádeži majetku náležejícího do pozůstalosti a k přerušení užívání, a proto by žaloba pro krádež byla podána ve prospěch dědice.

100. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Když osoba, které byla věc zapůjčena k užívání, věc odcizí, může být proti ní podána žaloba pro krádež i žaloba pro výpůjčku, a pokud by byla podána žaloba pro krádež, právo na žalobu pro výpůjčku zanikne; a pokud je podána žaloba pro výpůjčku, lze se dovolávat výjimky, která brání žalobě pro krádež.

101. Má-li někdo věc v držbě jako dědic, nebude držitel oprávněn k žalobě pro krádež, ačkoli může věc získat zcizením; protože žalobu pro krádež může podat ten, kdo má zájem na tom, aby mu věc nebyla odcizena. Zdá se však, že jde o zájem toho, kdo by utrpěl škodu, a nikoliv toho, kdo by z toho měl majetkový prospěch.

102. Modestinus, Názory, kniha VII.

Sempronia sepsala žádost s úmyslem předat ji setníkovi, aby mohla být podána u soudu; nepředala mu ji však. Lucius ji u soudu přečetl jako úředně předanou. Jelikož nebyla řádně podána ani předána setníkovi, jakého přestupku se dopustil ten, kdo si dovolil přečíst u soudu petici ukradenou z domu toho, kdo ji sepsal, a kdo ji za tím účelem nepředal? Modestinus odpověděl, že pokud ten, kdo ji vzal, tak učinil tajně, dopustil se krádeže.

103. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Pokud by někdo, kdo obdrží majetek do zástavy, tento majetek prodal, ačkoli nebyla uzavřena žádná dohoda ohledně jeho prodeje v době, kdy byl v zástavě, nebo pokud by s ním nakládal předtím, než nastane den prodeje, a dluh by nebyl splacen, činí se odpovědným za krádež.

104. Týž, Listy, kniha IV.

V dobré víře vlastním ukradenou otrokyni, kterou jsem koupil za dvě aurei. Attius mi ji ukradl a její majitel i já jsme na něj podali žalobu pro krádež. Ptám se, jaké odškodnění by mělo být vyměřeno oběma stranám? Odpověď zněla: pro kupce dvojnásobek jeho úroků a pro pána dvojnásobek hodnoty ženy. Skutečnost, že pokuta za krádež je vyplácena dvěma osobám, by neměla působit žádné potíže, protože ačkoli se tak děje z titulu téhož majetku, je vyplácena kupujícímu z titulu jeho vlastnictví a vlastníkovu z titulu jeho vlastnictví.

105. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXI.

Kdyby mě někdo, kdo se představil jako zprostředkovatel, přiměl, abych slíbil zaplatit buď jemu, nebo osobě, kterou mě pověřil, nemohu proti němu podat žalobu pro krádež, protože neexistuje věc, s níž by bylo možné nakládat s úmyslem ji ukrást.

106. Týž, O Quintu Muciovi, kniha XXXVIII.

Ten, kdo užívá věc, která mu byla půjčena nebo u něho uložena, jiným způsobem, než jak byl srozuměn s tím, že ji obdrží, aniž by to měl v úmyslu učinit proti souhlasu vlastníka, není odpovědný za krádež; ani za žádných okolností nebude odpovědný za žalobu z úschovy. Bude odpovědný za půjčku? Odpověď závisí na tom, do jaké míry nese vinu; to znamená, zda měl důvod se domnívat, že by mu vlastník nedovolil s věcí naložit tak, jak učinil.

107. Pokud se někdo dopustí krádeže vůči jinému a třetí osoba mu ukradne to, co si sám přisvojil, může vlastník věci podat žalobu proti poslednímu zloději; první zloděj tak však učinit nemůže, protože jde o zájem vlastníka, a nikoliv prvního zloděje, neboť ukradená věc je bezpečná. To uvedl Quintus Mucius a je to pravda; neboť i když je v zájmu zloděje, aby byl majetek v bezpečí, protože je odpovědný za osobní žalobu, přesto proti němu může podat žalobu zájemce, pokud se jeho zájem opírá o dobrý právní titul. Nepřijímáme názor Servia, který se domníval, že kdyby se neobjevil nebo později neměl objevit žádný vlastník ukradené věci, byl by zloděj oprávněn k žalobě pro krádež, neboť by se pak tím spíše nemohlo rozumět, že věc patří tomu, kdo z ní navrhuje mít majetkový prospěch. Proto bude vlastník oprávněn podat žalobu pro krádež proti oběma, a pokud zahájí řízení proti jednomu z nich, jeho právo podat takovou žalobu proti druhému bude i nadále existovat. Stejně pravidlo platí i pro osobní žalobu, neboť oba jsou odpovědní za různé skutky.

108. Týž, O různých pasážích, kniha XIII.

Pokud někdo ukradne tašku s penězi, je odpovědný i za krádež této tašky, i když to nemusel mít v úmyslu.

109. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

110. Když někdo dá věc ke zkoumání a ten, kdo ji přijímá, na sebe vezme riziko, může sám podat žalobu pro krádež.

110. Týž, Otázky, kniha IX.

Když dlužník ukradne zástavu, nemůže v žádném případě získat zpět to, co zaplatil, žalobou pro krádež.

111. Týž, Otázky, kniha XII.

Jestliže prodám, ale nevydám otroka a ten je bez mého zavinění ukraden, je lepší názor, že budu mít nárok na žalobu pro krádež; a mám za to, že jsem zainteresován buď proto, že majetek byl v mých rukou, nebo proto, že budu povinen postoupit svá práva na žalobu.

112. Když je však žaloba na krádež odložena z důvodu vlastnictví, ačkoli neleží, pokud nemáme zájem, přesto by můj prospěch měl být vztažen k ocenění samotné věci, i když nemám žádný jiný zájem. To se dokazuje v případě otroků, kteří se mají stát svobodnými pod určitou podmínkou, a v případě, kdy je odkaz odkázán podmíněně. V opačném případě, kdy je snaha prokázat něco jiného, nelze částku snadno určit. Protože tedy ocenění závisí pouze na prospěchu, neboť žaloba pro krádež vzniká bez ohledu na vlastnictví, nelze v případech tohoto druhu žalobu pro krádež vztáhnout na ocenění věci.

113. Pokud jsem podal žalobu na vydání věci s úmyslem provést výběr otroka, který mi byl odkázán, a jeden z otroků patřících do pozůstalosti byl odcizen, bude dědic oprávněn podat žalobu pro krádež, neboť má na věci zájem, a je jedno, zda měl být otrok hlídán.

114. Bez ohledu na to, jakým způsobem zloděj krádež spáchá, měl by být považován za zjevného zloděje.

115. Ten, jehož podvodným jednáním je loupež spáchána, však není odpovědný za krádež, ale za loupež s násilím.

116. Jestliže Titius, jehož jménem falešný agent vybral peníze, které nebyly splatné, platbu ratifikuje, může Titius sice sám podat žalobu za uskutečněný obchod; ale ten, kdo zaplatil peníze, které nebyly splatné, bude mít z tohoto důvodu právo na osobní žalobu proti Titiovi a žaloba pro krádež bude směřovat i proti falešnému agentovi. Bude-li však Titius žalován, nemůže se neoprávněně dovolávat výjimky z důvodu podvodu, aby si vynutil, že právo na osobní žalobu pro krádež bude přisouzeno jemu. Jestliže však peníze byly splatné a Titius platbu ratifikuje, právo na žalobu pro krádež zanikne, protože dlužník je osvobozen.

117. Krádeže peněz se může dopustit i falešný zástupce, pokud oklame dlužníka jiného tím, že se vydává za skutečného zástupce věřitele. To platí i v případě toho, kdo tvrdí, že mu peníze náleží jako dědici věřitele Sempronia, ačkoli dědicem není.

118. Osoba, která byla zvyklá obchodovat s Titiem, zaplatila jeho jménem falešnému zástupci věřitele a Titius platbu schválil. Právo na žalobu pro krádež Titiovi nevznikne, protože jakmile byly peníze zaplacené, může žalobu podat osoba, která je zaplatila, protože Titiovi nepatří ani vlastnictví, ani držba peněz. Titius však bude oprávněn podat osobní žalobu na vrácení peněz, které mu nenáležely, a ten, kdo peníze zaplatil, může podat žalobu pro krádež. Pokud bude Titius žalován na základě dobrovolného zastoupení, měly by mu být peníze přiznány rozhodnutím soudu.

119. Týž, Názory, kniha I.

Každý, kdo ukradne peníze patřící obci nebo městu, je odpovědný za žalobu pro krádež, a nikoliv pro zločin spekulace.

120. Paulus, Opinions, kniha II.

Plnič nebo krejčí, který přijme oděv za účelem jeho vyčištění a opravy a využije jej, je tímto považován za pachatele krádeže, protože oděv nedostal za tímto účelem.

121. V případě krádeže úrody z pozemku může podat žalobu pro krádež jak nájemce, tak vlastník, protože bylo v zájmu obou získat majetek zpět.

122. Kdo ukradne otrokyni, která není prostitutkou, pro prostopášné účely, bude podléhat žalobě pro krádež; a pokud ji zatají, může být potrestán podle favského zákona.

123. Každý, kdo ukradne účty nebo bankovky, bude odpovědný za žalobu pro krádež, a to na částku v nich obsaženou. Nezáleží na tom, zda byly zrušeny, nebo ne, protože jejich prostřednictvím lze prokázat, že dluh byl zaplacen.

124. Neratius, Názory, kniha I.

Pokud se někdo v domnění, že je mrtvý člověk, který ve skutečnosti stále žije, zmocní jeho majetku jako jeho dědic, nedopouští se krádeže.

125. Jestliže poté, co jste zahájili žalobu pro krádež proti člověku jeho vlastním jménem, podáte proti němu další žalobu pro nějakou věc, kterou ukradl jeho otrok, nemůže se dovolávat námitky z důvodu, že obě krádeže byly spáchány současně.

126. Paulus, O Neratiovi, kniha II.

Ačkoli ukradený majetek nelze nabýt lichvou, pokud není vrácen vlastníkovi; přesto, pokud je jeho soudně odhadnutá hodnota vyplacena posledně jmenovanému, nebo ten prodá majetek zloději, je třeba říci, že právo lichvy není přerušeno.

127. Týž, Příručky, kniha II.

Ten, kdo má zájem na tom, aby mu věc nebyla odcizena, je oprávněn k žalobě pro krádež, má-li ji také v držbě se souhlasem vlastníka; to znamená, je-li mu např. věc pronajata. Ten však, kdo dobrovolně spravuje věci jako opatrovník, stejně jako

běžný poručník nebo opatrovník, nemůže podat žalobu pro krádež z důvodu majetku, který byl jeho vinou odcizen. Stejně tak nemůže podat žalobu pro krádež ten, komu náleží otrok buď na základě ustanovení, nebo na základě závěti, ačkoli na něm má zájem; nemůže tak učinit ani ten, kdo se stal ručitelem za nájemce.

128. Tryphoninus, Disputace, kniha IX.

Jestliže se majetek, který byl ukraden nebo získán násilím, dostane do rukou vlastníka a ten o tom neví, nepovažuje se za majetek, který byl navrácen do jeho správy. Pokud by tedy po takové držbě byl majetek prodán dobrověrnému kupci, nemůže dojít k lichvě.

129. Paulus, Dekrety, kniha I.

Žaloba pro krádež bude podána ve prospěch věřitele pro hodnotu zástavy, nikoli však pro výši dluhu. Když však zástavu ukradne sám dlužník, platí opak; takže žaloba pro krádež může být podána jak na dlužnou částku, tak na úroky z ní.

130. Týž, O souběžných žalobách.

Podá-li někdo žalobu pro loupež s násilím, nemůže zároveň podat žalobu pro krádež. Pokud by však chtěl raději podat žalobu pro krádež na dvojnásobnou náhradu škody, může podat i žalobu pro loupež s násilím; za předpokladu, že není překročen čtyřnásobek hodnoty věci.

131. Týž, O trestech pro civilisty.

Jestliže se svobodník nebo klient dopustí krádeže vůči svému patronovi nebo nádeník okrade toho, kdo ho zaměstnává, nebude důvod k žalobě pro krádež.

132. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IX.

Plnič byl zproštěn odpovědnosti vůči majiteli v případě žaloby na nájem. Labeo popírá, že by žaloba pro krádež byla oprávněná. Opět platí, že pokud by podal žalobu pro krádež dříve, než proti němu byla podána žaloba pro nájem, a než byl vynesena rozsudek s odkazem na zloděje, měl by být zproštěn žaloby pro nájem, a zloděj by měl být také zproštěn, pokud jde o něj. Pokud k ničemu takovému dříve nedošlo, měl by být vydán rozsudek proti zloději ve prospěch plátce, a to proto, že má právo na žalobu pro krádež pouze v rozsahu svého podílu.

133. Nikdo nemůže poskytovat pomoc a radu jinému, kdo sám nemá v úmyslu spáchat krádež.

93. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha II.

94. Pokud někdo, kdo ví, že mu je ukraden majetek, nezabrání tomu, aby se tak stalo, nemůže podat žalobu pro krádež. Paulus: Je jisté, že opak je pravdou. Jestliže totiž někdo ví, že mu byl ukraden majetek, a mlčí, protože tomu nemůže zabránit, může podat žalobu pro krádež. Pokud tomu však mohl zabránit, ale neučinil tak, může přesto podat žalobu pro krádež. Tímto způsobem jsou patroni zvyklí páchat krádeže na svých svěřencích a také každý, kdo má právo na takovou úctu nebo vážnost, že mu to brání, aby se mu jiný v jeho přítomnosti postavil na odpor, je zvyklý páchat krádež.

134. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Je třeba si uvědomit, že krádeže se zpravidla stíhají trestně a že ten, kdo podává žalobu, podepisuje obvinění ne proto, aby se rozsudek stal veřejným, ale proto, že se zdá, že opovržlivost viníka by měla být omezena mimořádným trestem. Kdo však chce, může podat občanskoprávní žalobu, pokud si to přeje.

Tit. 3. O krádeži dřeva spojeného se stavbou.

135. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Zákon dvanácti tabulek nedovoluje, aby byl od domu oddělen trám, který byl ukraden, nebo aby byl z vinné révy odstraněn kůl nebo aby byla podána žaloba na jeho navrácení; toto ustanovení bylo zákonem prozíravě zavedeno, aby se zabránilo bourání budov nebo narušování kultury vinné révy pod touto záminkou. Pokud je však někdo odsouzen za to, že tyto věci spojil, zákon proti němu připouští žalobu na dvojnásobnou náhradu škody.

136. V pojmu "trám" jsou zahrnuty všechny materiály, z nichž se skládá dům, a vše potřebné pro vinnou révu. Proto některé autority tvrdí, že do tohoto pojmenování jsou zahrnuty tašky, kámen, cihly a další materiály, které jsou užitečné při stavbě

(neboť slovo trám je odvozeno od slovesa pokrývat), a také vápno a písek. Také v případě vinné révy se pod tento pojem zahrnuje vše, co je zapotřebí k jejímu pěstování, například kůly a podpěry.

137. Žaloba na zhotovení věci je však dána, neboť nelze dopřát odpustek tomu, kdo s vědomím, že věc patří jinému, ji zahrne do své vlastní stavby nebo ji k ní připojí nebo ji s ní spojí, neboť nežalujeme jako držitel, ale jako ten, kdo se dopustil podvodu, aby se vyhnul držbě.

138. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Předpokládáte-li však, že žaloba byla podána pro ukradené dřevo připojené k domu, může vyvstat otázka, zda žaloba na navrácení věci bude podána samostatně. Nepochybují o tom, že ano.

Tit. 4. Když se řekne, že někdo, komu je podle podmínek závěti přikázána svoboda, po smrti svého pána a před tím, než se vstoupí do dědictví, něco ukradl nebo zkazil.

139. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Pokud se o otrokovi, který byl po smrti svého pána a před zápisem do dědictví nařízen ke svobodě, řekne, že podvodem spáchal nějaký čin s ohledem na majetek osoby, která nařídila jeho svobodu, aby se část uvedeného majetku nedostala do rukou dědice, bude proti němu v rámci disponibilního roku podána žaloba o dvojnásobnou náhradu škody.

140. Tato žaloba se však (jak říká Labeo) zakládá spíše na přirozené, než na občanské spravedlnosti. Protože totiž občanskoprávní žaloba není použitelná, je podle přirozeného práva jen spravedlivé, aby pachatel, povzbuzený nadějí na beztrestnost, nezůstal bez trestu; protože, máje naději, že rychle získá svobodu, věří, že nemůže být trestán jako otrok, ani odsouzen jako svobodný, protože krade z majetku, tj. od svého vlastníka; pán nebo paní nemohou proti otrokovi podat žalobu pro krádež, i kdyby se později stal svobodným nebo byl vyobcován, ledaže by také následně nakládal s majetkem s úmyslem

jej ukrást. Proto se prétor domníval, že lstivost a drzost těch, kdo zcizují majetek, by měla být trestána žalobou na dvojnásobnou náhradu škody.

141. Svobodník tohoto druhu nebude odpovědný, ledaže by se tvrdilo, že něco podvodně zmařil. Vina a nedbalost otroka po získání svobody je omluvitelná; ale hrubá nedbalost se velmi podobá podvodu. Proto pokud se dopustil nějaké škody bez podvodu, tato žaloba nebude přípustná; ačkoli jinak by byl podle akvilánského práva odpovědný za to, že způsobil škodu jakéhokoli druhu. Proto má tato žaloba určitá omezení, takže otrok se musí dopustit podvodu nejen po smrti svého pána, ale i předtím, než se dostane do dědictví. Pokud se však podvodu nedopustí nebo se ho dopustí ještě za života svého pána, nebude této žalobě podléhat. Ba co víc, žaloba nebude přípustná ani po smrti jeho pána a přijetí pozůstalosti, neboť jakmile byla pozůstalost jednou zapsána, může být žalován jako svobodný člověk.

142. Co by se však mělo udělat, jestliže obdržel svobodu pod podmínkou? V tomto případě ještě nebude svobodný, ale může být potrestán jako otrok; a proto je třeba říci, že tato žaloba nebude oprávněná.

143. Pokud však již svobodu získal, je třeba říci, že tato žaloba může a má být okamžitě přiznána proti tomu, kdo se stal svobodným.

144. Když se otrok, který je absolutně odkázán, dopustí nějakého protiprávního jednání proti majetku předtím, než byl zapsán, je třeba říci, že zde bude důvod pro tuto žalobu, a to z toho důvodu, že se mění vlastnictví otroka.

145. A obecně řečeno, říkáme, že v případě, kdy se vlastnictví otroka buď změní, nebo ztratí, nebo získá svobodu v krátké době poté, co byla pozůstalost zapsána, je třeba v tomto případě této žalobě vyhovět.

146. Pokud je otrokovi udělena svoboda na základě svěřeneckého fondu a on se dopustil nějakého přestupku proti pozůstalosti, nemůže být dědici zabráněno v jeho manumitu dříve, než poskytne zadostiučinění? A vskutku, v reskriptech božského Marka a našeho císaře spolu s jeho otcem bylo často uvedeno, že za těchto okolností nebude bráněno svobodě udělené bezpodmínečně na základě svěřenství. Božský Marek však v jednom Reskriptu uvedl, že musí být ihned ustanoven rozhodce, před nímž by se měl skládat účet. Tento reskript se vztahuje k účtu, který má být složen za úkony, jež otrok vykonal v průběhu své správy. Domnívám se tedy, že v tomto případě bude žaloba oprávněná.

147. Předtím, než se do pozůstalosti vstoupí, bychom měli rozumět dříve, než ji přijme pouze jedna osoba, neboť jakmile tak učiní jedna osoba, je svoboda nabytá.

148. Je-li svěřenec ustanoven dědicem a svoboda je mu udělena, jakmile má náhradníka, a mezitím je spáchána nějaká škoda, pokud k tomu dojde za života nezletilého, nebude důvod k této žalobě. Pokud však k ní dojde po jeho smrti a předtím, než se někdo stane jeho nástupcem, bude pro ni důvod.

149. Tato žaloba bude důvodná nejen s ohledem na majetek patřící do pozůstalosti zůstavitele, ale také v případě, kdy je v zájmu dědice, aby nebyl spáchán podvod, který by zabránil tomu, aby se majetek dostal do jeho rukou. Proto Scaevola tuto otázku řeší podrobněji, neboť pokud otrok odcizil majetek, který zůstavitel obdržel do zástavy, lze tuto pretorskou žalobu podat; protože případ majetku chápeme v širším smyslu jako užitek. Jestliže totiž pretor vzhledem k existujícímu stavu nevolnictví nahradil tuto žalobu žalobou pro krádež, je pravděpodobné, že ji měl nahradit v každém případě, kdy bylo možné podat žalobu pro krádež. A jedním slovem, tato žaloba je chápána jako žaloba na zastavený majetek, jakož i na majetek, který je v držení držitelů v dobré víře. Stejně pravidlo platí i pro věci zapůjčené zůstaviteli.

150. Stejně tak, pokud by tento otrok, který má vyhlídku na svobodu, ukradl úrodu, která byla sklizena po smrti zůstavitele, bude zde důvod pro tuto žalobu. Pokud se jedná o děti otroků nebo přírůstek dobytka narozeného po smrti zůstavitele, je třeba zaujmout stejné stanovisko.

151. Kromě toho, pokud dítě mladší puberty po smrti svého otce získá vlastnictví k majetku a majetek nezletilého je odcizen předtím, než do něj bylo vstoupeno, je třeba říci, že zde bude důvod pro tuto žalobu.

152. Tato žaloba může být podána i s ohledem na jakýkoli majetek, který si v zájmu dědice neměl přivlastnit.

153. Tato žaloba se vztahuje nejen na krádeže, ale také na všechny případy týkající se škody, které se otrok dopustil na pozůstalosti.

154. Scaevola říká, že ke krádeži držby může dojít, neboť není-li držitel, nemůže být spáchána krádež; proto nemůže být spáchána krádež proti pozůstalosti, protože ta nemá držbu, což je ostatně záležitostí skutečnosti a úmyslu. Dědic nemá držbu dříve, než skutečně získá kontrolu nad majetkem, protože pozůstalost mu předává pouze to, z čeho je tvořena, a držba netvoří její součást.

155. Je pravda, že pokud dědic může jiným způsobem získat to, na co má nárok, neměla by být pretoriánská žaloba přiznána, neboť rozhodnutí je založeno na tom, na čem má daná osoba zájem, aby nabyla.

156. Kromě této žaloby je stanoveno, že bude podána také žaloba na navrácení majetku, neboť toto řízení se podobá řízení o krádeži.

157. Je třeba říci, že tato žaloba bude rovněž přípustná ve prospěch dědice a dalších právních nástupců.

158. Pokud několik otroků obdrželo svobodu a zlomyslně způsobilo nějakou škodu, může být každý z nich žalován o celou částku, tj. o dvojnásobnou náhradu škody; a protože jsou stíháni kvůli trestnému činu jako v případě krádeže, žádný z nich nebude propuštěn, i kdyby jeden z nich zaplatil poté, co byl žalován.

159. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Pokud by krátce předtím, než dojde k udělení svobody, otrok tajně odnesl nějaký předmět nebo jej zkazil, nevědomost vlastníka k tomuto jednání neopravňuje; a proto, i když dědic nemusí mít žádnou informaci o tom, že otrok má být podmíněčně svobodný, nebo jiný pán nemusí vědět, že si jeho otrok přivlastnil nebo zkazil majetek, nemůže využít žádnou žalobu poté, co otrok jednou získal svobodu, ačkoli v mnoha jiných případech lze jako omluvu uvádět právě nevědomost.

160. Ulpianus, O ediktu, kniha XIII.

Labeo se domníval, že pokud otrok, který byl manumitován pod určitou podmínkou, tajně odnese nějaký předmět a podmínka se brzy splní, bude podléhat této žalobě.

Tit. 5. O krádežích spáchaných na kapitánech lodí, hostinských a majitelích pozemků.

161. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Žaloba se podává proti těm, kdo mají kontrolu nad loděmi, hostinci a jinými místy veřejné zábavy, pokud se tvrdí, že něco ukradl někdo z nich nebo osoby v jejich službách; ať už byla krádež spáchána s pomocí a radou samotného majitele nebo majitele lodí, nebo těch, kdo byli na palubě za účelem plavby.

162. Slově "za účelem plavby" rozumíme tak, že se vztahují na osoby, které jsou zaměstnány při plavbě lodí, tj. na námořníky.

163. Tato žaloba je rovněž žalobou na dvojnásobnou náhradu škody.

164. Neboť když se ztratí majetek v hostinci nebo na lodi, je vlastník nebo nájemce lodi nebo pronajímatel odpovědný podle pretoriánského ediktu; takže je v moci toho, komu byl majetek odcizen, postupovat proti vlastníkovi podle pretoriánského práva nebo proti zloději podle občanského práva, podle toho, co je mu milejší.

165. Pokud hostinský nebo vlastník lodi přijal věc "do bezpečné péče", nemůže vlastník téže věci podat žalobu pro krádež, ale ten, kdo převzal odpovědnost za její úschovu, bude oprávněn ji podat.

166. Vlastník lodi se však může zprostit odpovědnosti vzniklé jednáním svého otroka tím, že jej vydá jako náhradu způsobené škody. Proč by tedy neměl být odsouzen majitel, který dovolil, aby tak špatný otrok zůstal na jeho lodi? A proč je odpovědný za celou částku za čin svobodného člověka, a ne za čin otroka? ledaže by bylo jeho povinností při zaměstnávání svobodného člověka zjistit, jaký je jeho charakter; měl by však být zproštěn odpovědnosti, pokud jde o jeho otroka, stejně jako v případě špatného domácího člověka, pokud je ochoten se ho vzdát z důvodu náhrady škody, kterou spáchal. Pokud však zaměstnával otroka patřícího jinému, bude odpovědný jako v případě svobodného člověka.

167. Hostinský je odpovědný za jednání těch, kdo jsou v jeho domě za účelem provozování jeho podniku, jakož i za všechny trvale ubytované; není však odpovědný za jednání cestujících, neboť hostinský si nemůže cestující vybírat, ani je nemůže vyloučit, když pokračují v cestě. Do jisté míry si však své stálé nájemníky vybírá, pokud je neodmítne, a musí být za jejich jednání odpovědný. Stejně tak kapitán lodi není odpovědný za činy svých cestujících.

Tit. 6. Ohledně krádeží, které údajně spáchal celý soubor otroků.

168. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Pretor zavedl tento nanejvýš užitečný edikt, aby umožnil pánovi zajistit se proti trestným činům jeho otroků; například když se několik z nich dopustilo krádeže, nemohli zničit dědictví svého pána, pokud byl nucen vydat je všechny jako náhradu za spáchanou škodu nebo zaplatit soudně odhadnutou hodnotu každého z nich. Pokud tedy chce uznat, že jeho otroci odpovídají za škodu, kterou spáchali, má podle tohoto ediktu na výběr, zda se vzdá všech, kteří se podíleli na krádeži, nebo pokud dává přednost nabídce jejich odhadní hodnoty, může nabídnout tolik, kolik by byl nucen učinit svobodný člověk, kdyby se dopustil krádeže, a své otroky si ponechat.

169. Tato pravomoc je pánovi udělena vždy, když byla krádež spáchána bez jeho vědomí. Pokud však o ní věděl, tato výsada mu nebude přiznána, neboť může být žalován v noxální žalobě jak svým jménem, tak jménem každého ze svých otroků, a

nemůže se zbavit odpovědnosti tím, že jednou zaplatí odhadní hodnotu, což může učinit svobodný člověk. Slovem "vědomý" se rozumí, pokud o trestném činu věděl a mohl mu zabránit, neboť za vědomost bychom měli považovat i vůli. Pokud však o krádeži věděl a zabránil jí, je třeba říci, že má nárok na výhodu ediktu.

170. Pokud několik otroků způsobilo škodu svou nedbalostí, je jen spravedlivé, aby stejná výsada byla přiznána jejich pánovi.

171. Když několik otroků ukradne tutéž věc a proti pánovi je podána žaloba kvůli jednomu z nich, řízení proti ostatním by mělo zůstat přerušeno, dokud žalobce na základě prvního rozsudku nezíská zpět tolik, kolik by získal, kdyby krádež spáchal svobodník:

172. Julianus, Digesty, kniha XXIII.

To znamená dvojnásobnou náhradu škody z titulu pokuty a prostou náhradu škody v rámci osobní žaloby.

173. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Kdykoli pán zaplatí tolik, kolik by zaplatil, kdyby se krádeže dopustil jediný svobodný, zaniká právo na žalobu s ohledem na ostatní, a to nejen vůči pánovi samotnému, ale i vůči kupujícímu, pokud by byl prodán některý z otroků, kteří se společně dopustili krádeže. Stejně pravidlo se uplatní, pokud by byl otrok manumitován. Pokud byly peníze nejprve vybrány od manumitovaného otroka, pak bude žaloba přiznána proti pánovi všech otroků; nelze totiž říci, že to, co zaplatil manumitovaný otrok, bylo jakoby zapláceno všemi. Domnívám se, že je jasné, že pokud by kupující zaplatil, měla by být žaloba proti prodávajícímu zamítnuta; platbu totiž do jisté míry provedl prodávající, proti němuž se lze v takovém případě někdy odvolat, a to zejména tehdy, pokud prohlásil, že prodaný otrok nebyl povinen se vzdát z titulu náhrady škody a nebyl vinen krádeží.

174. Pokud by měla být podána žaloba proti dědici ze závěti kvůli otrokovi, který byl odkázán, nebo proti osobě, které byl darován, může být zahájeno řízení také proti vlastníkovi kvůli druhému otrokovi? je otázka, kterou lze položit. Domnívám se, že by to mělo být přípuštěno.

175. Úleva podle tohoto ediktu se přiznává nejen tomu, kdo, když vlastní otroky a byl proti němu vynesena rozsudek, platí jen tolik, jako kdyby škodu způsobil jediný svobodný člověk, ale prospívá i tomu, kdo byl odsouzen, protože se dopustil podvodu, aby se vyhnul vlastnictví.

176. Julianus, Digesty, kniha XXII.

Žaloba, na kterou má zůstavitel nárok, bude ve prospěch dědiců toho, vůči němuž se krádeže dopustilo několik otroků z téže domácnosti; to znamená, že všichni nezískají více, než kdyby se krádeže dopustil svobodný člověk.

177. Marcellus, Digesty, kniha VIII.

Několik otroků ve společném vlastnictví spáchalo krádež s vědomím jednoho z jejich pánů. Žalobu pro krádež lze podat na účet všech z nich proti majiteli, který o zločinu věděl, ale proti druhému majiteli pouze v rozsahu povoleném ediktem. Pokud by měl první majitel zaplatit, může svůj podíl vymáhat po druhém, nikoli však dlužnou částku za celý soubor otroků. Pokud otrok, který je ve společném vlastnictví, spáchá škodu na příkaz jednoho ze svých pánů a druhý zaplatí, může ji vymáhat po svém partnerovi z důvodu škody vzniklé na majetku ve společném vlastnictví; za předpokladu, že proti němu může podat žalobu podle Akvilského zákona nebo zákona dvanácti tabulek. Mám-li tedy pouze dva otroky ve společném vlastnictví, může být podána žaloba proti pánovi, který věděl, že byla způsobena škoda, a ta se bude týkat obou otroků, ale nemůže od svého partnera vymáhat více, než kdyby zaplatil jen za jednoho. Pokud by však chtěl žalovat pána, který o způsobení škody nevěděl, může vymáhat pouze dvojnásobnou náhradu škody. Podívejme se, zda by neměla být žaloba proti jeho partnerovi přiznána na účet druhého otroka, stejně jako kdyby zaplatil jménem všech. V takovém případě by mělo být rozhodnutí přetora přísnější a tomu, kdo o činu otroků věděl, by neměla být projevena žádná shovívavost.

178. Scaevola, Otázky, kniha IV.

Jestliže můj spoludědic vybral dvojnásobnou náhradu škody kvůli krádeži, kterou spáchalo několik otroků, Labeo se domnívá, že mi nebude bráněno podat žalobu na dvojnásobnou náhradu škody; a že tímto způsobem bude spáchán podvod proti ediktu; a že je nespravedlivé, aby naši dědicové vybrali více, než jsme mohli udělat my sami. Říká také, že pokud zemřelý vymohl méně než dvojnásobnou škodu, nemohou jeho dědicové správně podat žalobu na více než stejné podíly; já se však domnívám, že lepší názor je, že dědicové mohou žalovat na své podíly a že oba dědicové dohromady nemohou vymáhat více než dvojnásobnou škodu včetně toho, co vymohl zemřelý.

Tit. 7. Ohledně stromů pokácených tajně.

179. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

V případě pokácení stromů pokradmu Labeo říká, že by měla být poskytnuta žaloba podle Akvilského zákona, stejně jako podle zákona dvanácti tabulek. Trebatius se však domnívá, že obě žaloby by měly být přiznány tak, že soud při vydání rozhodnutí ve druhé žalobě odečte částku vymoženou v první žalobě a vydá rozsudek na zbytek.

180. Gaius, O právu dvanácti desek, kniha I.

Je třeba připomenout, že ti, kdo kácejí stromy a zejména vinnou révu, jsou rovněž trestáni jako zloději.

181. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Větší počet starověkých autorit zastával názor, že vinná réva je zahrnuta do pojmu "stromy".

182. Břečťan, stejně jako rákos, nejsou nesprávně nazývány stromy.

183. Totéž lze říci o vrbách.

184. Když však někdo za účelem vysazení vrb vsadil do země větve a ty byly uříznuty nebo vytrhány, dříve než zakořenily, Pomponius velmi správně říká, že žaloba na pokácení stromů nemůže být podána, protože to nelze správně nazývat stromem, který ještě nezakořenil.

185. Jestliže někdo odstraní strom ze školky, tj. i s kořeny, ačkoli se ještě nemusel uchytit v půdě, Pomponius v devatenácté knize o Sabinovi říká, že by měl být považován za strom.

186. Tedy i ten může být považován za strom, jehož kořeny přestaly žít, ačkoli stále zůstává v zemi. Tento názor přejímá také Labeo.

187. Labeo se domnívá, že tak lze správně nazývat strom, který po vytržení kořenů nelze nahradit, nebo který byl odstraněn takovým způsobem, že to lze učinit.

188. Olivové výhonky by měly být považovány za stromy, ať už vyvrhly kořeny, nebo ne.

189. Žalobu lze tedy podat z důvodu všech stromů, které jsme výše vyjmenovali.

190. Gaius, O zákonu dvanácti desek.

Rozhodně nelze pochybovat o tom, že pokud je výhonek ještě tak malý, že se podobá stéblu trávy, neměl by být zahrnut do počtu stromů.

191. Paulus, O Sabinovi, kniha IX.

Pokácet neznámá pouze uříznout, nýbrž rezat s úmyslem pokácet; opásat znamená odstranit kůru; odříznout znamená rezat pod sebou ; nelze totiž chápat, že pokácel strom ten, kdo ho rozdělil pilou.

192. V tomto řízení je důvod žaloby stejný jako v řízení podle akvilského práva.

193. Tuto žalobu nemůže podat ten, kdo má užívací právo k pozemku.

194. Ten, kdo má pronajatý pozemek patřící státu, může podat tuto žalobu, stejně jako žalobu na péči o dešťovou vodu a žalobu na určení hranic.

195. Pomponius, O Sabinovi, kniha XX.

Pokud několik osob pokácelo stejný strom pokradmu, může být žaloba podána proti každé z nich na celou částku.

196. Pokud však tentýž strom patří několika osobám, lze pokutu vymáhat pouze jednou od všech dohromady.

197. Pokud strom rozšířil své kořeny do půdy souseda, ten je nemůže odříznout, ale může podat žalobu, aby prokázal, že mu strom nepatří; stejně tak může učinit, pokud trám nebo vyčnívající střecha přesahuje jeho pozemek. Pokud je strom vyživován kořeny v půdě souseda, patří přesto tomu, z jehož pozemku pochází.

198. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Stromy se považují za pokácené tajně, když jsou pokáceny bez vědomí vlastníka a s úmyslem to před ním zatajit.

199. Pedius říká, že toto jednání není krádeží, protože je možné, aby někdo pokácel stromy tajně, aniž by měl v úmyslu spáchat krádež.

200. Pokud by někdo vytrhl strom za kořeny nebo ho vyvrátil, nebude za tento čin odpovědný, protože ho neporazil, neodřízl ani neodřízl. Bude však odpovědný podle akvilského zákona za to, že jej zlomil.

201. I když nebyl pokácen celý strom, bude žaloba správně podána, jako by byl pokácen.
202. Osoba bude odpovědná podle této žaloby bez ohledu na to, zda stromy opáše, odřízne nebo pokácí vlastníma rukama, nebo zda to nařídí svému otrokovi. Stejně pravidlo platí, když dá takový příkaz svobodnému člověku.
203. Když pán svému otrokovi nic nenařídil, ale ten se činu dopustil dobrovolně, Sabinus říká, že bude podána noxální žaloba, stejně jako v případě jiných trestných činů. Tento názor je správný.
204. Tato žaloba, ačkoli je trestní, je věčná a není přiznána proti dědici, ale bude přiznána ve prospěch dědice a dalších nástupců.
205. Rozsudek v případě tohoto druhu zahrnuje dvojnásobnou náhradu škody.
206. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.
207. Při výpočtu výše zájmu vlastníka na tom, aby škoda nebyla spáchána, je třeba odečíst hodnotu samotných stromů a provést odhad toho, co zůstane.
207. Kdo pokácí strom tajně, pokácí ho tajně.
208. Pokud by jej tedy pokácel a odstranil za účelem zisku, bude odpovědný za krádež dřeva a také za osobní žalobu, stejně jako za žalobu na výrobu majetku.
209. Kdo s vědomím vlastníka pokácí strom násilím, není odpovědný k této žalobě.
210. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.
- Když nájemce pokácí stromy, může být proti němu podána žaloba na základě nájemní smlouvy; je však jasné, že žalobce by se měl spokojit s jedinou žalobou.
211. Julianus, O Miniciovi, kniha III.
- Jsou-li dvě části jednoho stromu a jsou-li nad zemí spojeny, považují se za jeden strom. Není-li však místo spojení viditelné, je tolik stromů, kolik je kmenů nad povrchem.

212. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Pokud však bylo zahájeno řízení podle akvilejského zákona za pokácené stromy a byl vynesen rozsudek podle interdiktů Quod vi aut clam, bude žalovaný osvobozen, pokud podle prvního rozhodnutí dostatečně zaplatil; ale žaloba podle zákona dvanácti tabulek může být stále podána.

213. Javolenus, O Cassiovi, kniha XV.

Každý, kdo prodá pole, může nicméně podat žalobu na pokácení stromů před uzavřením prodeje.

Tit. 8. O loupeži majetku násilím a o výtržnostech.

214. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Každý, kdo se zmocní majetku násilím, odpovídá za dvojnásobnou škodu žalobou pro neprojevovanou krádež a za čtyřnásobnou škodu žalobou pro loupež s násilím. Je-li nejprve podána žaloba pro loupež s násilím, bude žaloba pro krádež zamítnuta. Je-li nejprve podána žaloba pro krádež, druhá žaloba nebude zamítnuta, ale lze vymáhat pouze to, co přesahuje částku obsaženou v první žalobě.

215. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Praetor říká: "Jestliže se tvrdí, že proti někomu byla spáchána zlovolně škoda osobami nezákonně shromážděnými, nebo se tvrdí, že jeho majetek byl odňat násilím, vyhovím žalobě proti tomu, kdo se těchto věcí údajně dopustil. Stejně tak, pokud se řekne, že se těchto činů dopustil otrok, přiznám žalobu proti jeho pánovi."

216. Tímto ediktem se prétor postaral o ochranu proti nezákonným činům spáchaným násilím. Pokud totiž někdo prokáže, že utrpěl násilí, může postupovat prostřednictvím veřejné žaloby proti násilí, přičemž některé autority zastávají názor, že soukromá žaloba by neměla být na újmu té veřejné. Zdá se však, že je dostupnější, a i když může zasahovat do činnosti Lex Julia, který má na mysli soukromé násilí, přesto by žaloba neměla být odepřena těm, kteří si zvolí soukromý prostředek nápravy.

217. Ten, kdo se dopustí loupeže násilím, se dopouští zločinu nejen zlomyslně, jak je uvedeno v Ediktu, ale také tehdy, když se zmocní majetku násilím poté, co si vytvořil plán a shromáždil ozbrojené muže za účelem způsobení škody.

218. Proto ať už sám shromáždí muže, nebo využije ty, které již shromáždil jiný, aby spáchal loupež, má se za to, že jednal se zlým úmyslem.

219. Shromážděnými muži bychom měli rozumět takové, kteří jsou shromážděni za účelem způsobení škody.

220. Není dodáno, o jaké muže se jedná, tudíž není rozdíl, zda jsou svobodní, nebo otroci.

221. Je-li povolán pouze jeden muž, stále říkáme, že muži byli shromážděni.

222. Opět, pokud se domníváte, že škodu způsobil pouze jeden, nemyslím si, že by se slova ediktu nedala použít, neboť když se říká: "Osoby nezákonně shromážděné", musíme tomu rozumět tak, že ať už se násilí dopustil jeden sám, nebo jednal ve společnosti jiných shromážděných, kteří byli buď ozbrojeni, nebo neozbrojeni, bude odpovědný podle tohoto ediktu.

223. Zmínka o zlém úmyslu zahrnuje i násilí, neboť ten, kdo užívá násilí, jedná se zlým úmyslem. Z toho však nutně nevyplývá, že ten, kdo je zlovolný, používá násilí; zlovolnost tedy naznačuje násilí, a stejně tak je zahrnut i ten, kdo se dopouští činu bez násilí, ale lstivě.

224. Pretor říká "škoda". Toto slovo se vztahuje na každý druh škody, i na tu, která je tajná. Nemyslím si však, že je sem zahrnuta každá tajná škoda, ale pouze taková, která je spojena s násilím. Neboť kdokoli podá vhodnou definici, řekne-li, že ten, kdo spáchal škodu sám a bez násilí, není zahrnut do tohoto ediktu, a že pokud ji spáchaly osoby, které jsou shromážděny, i bez násilí, za předpokladu, že byl přítomen zlý úmysl, bude spadat pod podmínky tohoto ediktu.

225. Do tohoto ediktu by však nemělo být zahrnuto ani jednání krádeže, ani to, které je stanoveno akvilejským zákonem, i když se s ním někdy shodují; Julianus totiž říká, že ten, kdo spáchá krádež násilím, je bezohlednějším zlodějem; a že ten, kdo spáchá jakoukoli škodu za pomoci shromážděných osob, může být odpovědný i podle akvilejského zákona.

226. "Nebo se říká, že jeho majetek byl uloupen násilím." Když prétor říká: "Majetek vzatý násilím", musíme tomu rozumět tak, že se to vztahuje i na případy, kdy byl násilím získán pouze jeden předmět.

227. Pokud někdo sám neshromáždí lidi, ale nachází se mezi nimi, a buď něco vezme násilím, nebo způsobí nějakou škodu, bude odpovědný podle této žaloby. Zda se však tento edikt vztahuje pouze na škodu podvodně nebo násilně spáchanou muži, které shromáždil žalovaný, nebo zda se vztahuje také na loupež násilím nebo škodu spáchanou výše

uvedenými muži, ačkoli je mohl svolat někdo jiný, je otázka, která byla položena. Je lépe se domnívat, že je tomu tak i v tomto případě, takže jsou zahrnuty všechny tyto věci, jakož i jakákoli škoda spáchaná osobami shromážděnými jiným, takže ten, kdo je shromáždil, jakož i ten, kdo se k nim připojil, mohou být považováni za zahrnuté.

228. V této žalobě je skutečná cena nemovitosti čtyřnásobná v rámci disponibilního roku, nikoliv však výše úroků žalobce.

229. Tato žaloba se bude vztahovat i na domácnost, aniž by bylo nutné prokazovat, kdo z jejích členů se dopustil loupeže násilím, nebo dokonce škody. Pojem "domácnost" zahrnuje také otroky, tj. ty, kteří jsou ve službě, ačkoli lze tvrdit, že jsou svobodní nebo že jsou otroky jiných osob, které nám slouží v dobré víře.

230. Nedomnívám se, že prostřednictvím této žaloby můžete žalobce postupovat proti pánovi kvůli jeho otrokům, protože bude stačit, aby pán jednou nabídl čtyřnásobek částky, o kterou se jedná.

231. V rámci této žaloby na náhradu škody by nemělo být odevzdáno celé množství otroků, ale pouze ti, nebo ten, kdo prokazatelně způsobil škodu.

232. Tato žaloba se běžně označuje jako žaloba na majetek odňatý násilím.

233. V této žalobě je odpovědný pouze ten, kdo se dopustil podvodu. Jestliže se tedy někdo násilím zmocní toho, co mu patří, nebude odpovědný za odnětí majetku násilím, ale bude pokutován jiným způsobem. Pokud by se však někdo násilím zmocnil svého vlastního otroka, kterého má jiný v dobré víře v držbě, nebude stejně tak odpovědný podle této žaloby, protože odnímá svůj vlastní majetek. Co když však odejme nějakou věc, která mu byla zatížena? Bude odpovědný.

234. Žaloba za majetek odňatý násilím nebude přiznána dítěti mladšímu puberty, které není způsobilé k trestné činnosti, ledaže by se trestného činu měl dopustit jeho otrok nebo tělo jeho otroků, a pokud tomu tak bude, bude odpovědný noxální žalobou za majetek odňatý násilím jeho otrokem nebo několika jeho otroky.

235. Pokud by mi hospodář z výnosu daně vyhnal dobytek v domnění, že jsem se dopustil nějakého přestupku proti daňovému zákonu, ačkoli se může mýlit, přesto proti němu nemohu podat žalobu za majetek odňatý násilím, říká Labeo, neboť se nedopustil podvodu. Pokud však zavře dobytek, aby se nemohl nažrat, a způsobí, že zahyne hladem, lze podat žalobu podle kvilského zákona.

236. Když někdo zavře dobytek, kterého se zmocnil násilím, může být proti němu z tohoto důvodu podána žaloba.

237. Při této žalobě se nezkoumá pouze to, zda to, co bylo násilím zabaveno, je součástí majetku žalobce, neboť ať už je, nebo není, pokud to s ním má nějakou souvislost, bude důvod k tomuto řízení. Ať už je tedy věc zapůjčena k užívání, nebo pronajata, nebo dokonce zastavena, nebo uložena u mne, a je tedy v mém zájmu, aby nebyla odňata, nebo pokud něco z toho držím v dobré víře; nebo k ní mám užívací či jiné právo, takže je v mém zájmu, aby nebyla násilně odňata, je třeba říci, že budu oprávněn k této žalobě, nikoliv však k tomu, aby mi bylo odňato vlastnictví, nýbrž pouze k tomu, aby mi bylo vráceno to, co bylo odňato z mého majetku, tedy z mé podstaty.

238. A obecně vzato je třeba konstatovat, že žaloba pro krádež bude v můj prospěch podána pro to, co bylo provedeno tajně ve všech těchto případech, a že budu mít nárok na žalobu z tohoto důvodu. Někdo však může říci, že na žalobu pro krádež z důvodu uloženého majetku nemáme nárok, ale s ohledem na to jsem dodal: "Je-li v našem zájmu, aby majetek nebyl odňat násilím," neboť pak mám nárok na žalobu pro krádež.

239. Pokud jsem se v případě uložení majetku stal odpovědným za nedbalost nebo pokud jsem obdržel hodnotu uloženého majetku, ale nikoliv jako náhradu, je vhodnější rozhodnout, že i když žaloba pro krádež založená na uložení majetku nebude přípustná, může být podána žaloba pro majetek odňatý násilím; protože mezi tím, kdo jedná tajně, a tím, kdo se majetku zmocní násilím, je jen velmi malý rozdíl, neboť první svůj zločin skrývá a druhý ho zveřejní, a dokonce se ho dopustí veřejně. Proto když někdo prokáže, že má na věci jen mírný zájem, měl by mít žalobu na majetek odňatý násilím.

240. Jestliže si můj uprchlý otrok koupí předměty, které má sám používat, a jsou mu násilím odebrány, z toho důvodu, že uvedené předměty jsou zahrnuty do mého majetku, mohu podat žalobu pro loupež s násilím.

241. Je-li majetek odňat násilím, lze podat žalobu pro krádež nebo neoprávněné poškození, nebo bude k dispozici osobní žaloba, nebo lze zahájit řízení o navrácení každého předmětu.

242. Tato žaloba bude přípustná ve prospěch dědice a dalších právních nástupců. Nebude však přiznána proti dědicům a jiným nástupcům, protože proti nim nelze podat trestní žalobu. Podívejme se, zda by měla být přiznána za něco, čím se stali majetkově prospěšnými. Domnívám se, že prétor neslabil žalobu proti dědicům za to, co se jim dostane do rukou, protože se domníval, že osobní žaloba je dostačující.

243. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Jestliže se otrok zmocní majetku násilím a je proti němu podána žaloba, když se stane svobodným, ačkoli má právo postupovat proti svému pánovi, nemůže být žaloba proti manumitovanému otrokovi po uplynutí jednoho roku právoplatně podána; protože bez ohledu na to, proti komu by mohlo být řízení zahájeno, bude žalobce vyloučen. Pokud by byla žaloba

proti pánovi podána do jednoho roku a poté by byla podána žaloba proti manumitovanému otrokovi, Labeo říká, že námitka z důvodu *res iudicata* bude působit jako překážka.

244. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Pretor říká: "Když se řekne, že nějakou škodu spáchal zlovolně někdo z davu, vyhovím žalobě o dvojnásobnou náhradu škody proti němu do jednoho roku od doby, kdy mohlo být zahájeno řízení, a po uplynutí jednoho roku vyhovím žalobě o prostou náhradu škody".

245. Tento edikt je zaveden s odkazem na škody spáchané kterýmkoli členem nepořádného davu.

246. Labeo říká, že výraz "dav" označuje druh výtržnického shromáždění a že je odvozen z řeckého termínu, který znamená "dělat výtržnosti".

247. Jak velký počet lidí máme považovat za dav? Jestliže se dvě osoby pustí do hádky, neměli bychom to chápat jako dav, protože nelze správně říci, že dvě osoby tvoří jeden dav. Pokud by se však jednalo o větší počet, například deset nebo patnáct osob, lze je nazvat davem. Ale co když jsou jen tři nebo čtyři? To nebude dav. Labeo velmi správně říká, že je velký rozdíl mezi shlukem a hádkou, protože shluk je vřava a rozruch způsobený množstvím lidí, zatímco hádka je způsobena pouze dvěma.

248. Podle tohoto ediktu je odpovědný nejen ten, kdo způsobí škodu, když se účastní bouřlivého shromáždění, ale i ten, kdo se zlovolně namáhal, aby z jednání shromáždění vznikla škoda, ať už byl přítomen, nebo ne, neboť zlý úmysl se může projevit, i když je osoba nepřítomna.

249. Je třeba říci, že podle tohoto ediktu je odpovědný i ten, kdo se připojil k davu a radil, aby byla spáchána škoda; ovšem za předpokladu, že on sám byl přítomen, když se tak stalo, a byl tam se zlým úmyslem, neboť nelze popřít, že škoda byla spáchána davem díky jeho zlomyslnému zásahu.

250. Pokud člověk při svém příchodu vyburcuje nebo sjednotí dav buď svými výkřiky, nebo jakýmkoli činem, ať už někoho obviňuje, nebo vzbuzuje lítost, a jeho zlomyslným jednáním je spáchána škoda, bude odpovědný; i kdyby neměl úmysl shromáždění svolat. Je totiž pravda, že jeho zlým úmyslem byla spáchána škoda davem, a prétor nevyžaduje, aby jej svolal on sám, nýbrž aby škoda byla spáchána zlovolným podnětem někoho, kdo tvoří jeho část. Mezi tímto a předchozím ediktem je následující rozdíl, totiž: v prvním mluví pretor o škodě spáchané zlomyslně osobami bouřlivě shromážděnými nebo o loupeži s násilím spáchané jimi tam, kde nebyly shromážděny; ve druhém však mluví o škodě spáchané zlomyslně davem,

ačkoli ji obviněná osoba nesvolala, ale tam, kde byla podnícena jeho výkřiky nebo jeho jazyky nebo proto, že vzbudil soucit, i když dav shromáždil někdo jiný, neboť on sám tvořil jeho část.

251. Proto vzhledem k krutosti činu první edikt předkládá trest čtyřnásobného odškodnění a druhý dvojnásobného odškodnění.

252. Oba však přiznávají oprávnění podat žalobu do jednoho roku, ale po uplynutí tohoto roku bude možné podat žalobu pouze na prostou náhradu škody.

253. Kromě toho tento edikt zmiňuje způsobenou škodu a ztracený majetek, ale nezmiňuje se o loupeži s násilím; přesto lze podat žalobu pro loupež s násilím podle předchozího ediktu.

254. O ztrátě majetku se hovoří, pokud někdo dovolil, aby byl zničen, jako například rozřezán nebo rozbit na kusy.

255. Tato žaloba je opět in factum a je přiznána na dvojnásobek hodnoty majetku, která má odkaz na jeho skutečnou cenu a odhad učiněný v současné době se vždy zdvojnásobí během jednoho roku.

256. Žalobce musí prokázat, že škoda byla způsobena davem. Byla-li však způsobena jinak než lůzou, není tato žaloba důvodná.

257. Jestliže se při úderu Titiuse do mého otroka shromáždil dav a otrok tím o něco přišel, mohu podat žalobu proti tomu, kdo ho udeřil, i když za ztrátu může dav, který ho začal bít, aby došlo ke škodě. Žaloba však nebude přípustná, pokud existoval jiný důvod, proč ho udeřil.

258. Když však někdo sám shromáždí dav a bije otroka v jeho přítomnosti za účelem způsobení škody, a nikoli s úmyslem způsobit škodu, uplatní se Edictum; platí totiž, že ten, kdo někoho bezdůvodně udeří, projevuje zlý úmysl a že se ho dopouští ten, kdo je odpovědný za způsobení škody.

259. Praetor přiznává žalobu proti otrokovi a proti celému sboru otroků.

260. To, co jsme uvedli v souvislosti s tím, že dědicové a jiní právní nástupci jsou oprávněni podat žalobu na majetek odňatý násilím, můžeme zopakovat i zde.

261. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Osobě vinné z loupeže s násilím neprospěje, když majetek vrátí před vynesením rozsudku, aby se vyhnula trestu.

262. Venuleius, Stipulations, kniha XVII.

Zákon zakazuje, aby majetek, který byl ovládnut nebo odňat násilím, byl získán lichvou, než se opět dostane pod kontrolu vlastníka nebo jeho dědice.

Tit. 9. O požáru, zničení a ztroskotání, kdy je loď nebo člun uchvácen násilím.

263. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Praetor říká: "Když se tvrdí, že někdo při požáru, při zničení budovy, při ztroskotání lodi nebo při přepadení lodi něco vzal násilím nebo si podvodně přivlastnil majetek nebo způsobil nějakou škodu, vyhovím žalobě o čtyřnásobnou náhradu škody do jednoho roku od doby, kdy lze podat žalobu, a když rok uplyne, vyhovím žalobě o dvojnásobnou náhradu škody. Rovněž vyhovím žalobě proti otrokovi a celému souboru otroků."

264. Přínos tohoto ediktu je zřejmý a jeho přísnost je naprosto ospravedlnitelná, neboť je ve veřejném zájmu, aby za takových okolností nebylo nic ukradeno. A přestože lze tyto zločiny stíhat trestně, přesto pretorián velmi správně stanoví, že v případech, kdy byly spáchány trestné činy tohoto druhu, mohou být podány občanskoprávní žaloby.

265. Jak máme rozumět slovům "při požáru"? Znamenají při samotném požáru, nebo pouze na místě, kde k požáru došlo? Lepší názor je chápat je tak, že znamenají kvůli požáru, tj. že majetek byl odcizen kvůli zmatku, který požár vyvolal, nebo strachu, který z něj vyplynul; stejně jako jsme zvyklí říkat "ztracený ve válce" s odkazem na cokoli, co bylo ztraceno z důvodu války. Pokud by tedy bylo něco ukradeno z polí v blízkosti místa, kde došlo k požáru, je třeba říci, že bude důvod pro uplatnění ediktu, protože je pravda, že to bylo ukradeno v důsledku požáru.

266. Stejně tak se pojem "zničení" vztahuje na dobu, kdy došlo ke zboření domu, a to nejen v případě, že někdo odnesl majetek ze spadlé budovy, ale také pokud něco odnesl z přilehlých domů.

267. Pokud existovalo podezření na požár nebo na demolici domu a k požáru ani k demolici nedošlo, podívejme se, zda bude důvod pro aplikaci tohoto ediktu. Lepší názor je, že pro něj nebude důvod, protože nic nebylo pořízeno ani kvůli požáru, ani kvůli demolici domu.

268. Praetor také říká: "Jestliže se něco vezme při ztroskotání lodi." V tomto případě vyvstává otázka, zda se tím myslí, jestliže někdo vezme majetek v okamžiku ztroskotání lodi, nebo jestliže ho vezme v jiné době, tj. poté, co došlo ke ztroskotání; říká se totiž, že cokoli, co bylo vyvrženo na břeh po ztroskotání lodi, patří lodi. Lepší názor je, že se to vztahuje k době ztroskotání,

269. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Stejně jako na místo.

270. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Pokud se někdo násilím zmocní majetku v místě, kde dojde nebo došlo ke ztroskotání, má se za to, že se na něj vztahují podmínky tohoto ediktu. Kdo však odnáší předměty vyvržené na břeh poté, co došlo ke ztroskotání lodi, je v takovém postavení, že by měl být spíše považován za zloděje než za osobu odpovědnou podle tohoto ediktu; stejně jako ten, kdo si přivlastní předmět, který spadl z vozidla, a ten, kdo odnáší majetek vyvržený na břeh, nejsou považováni za osoby, které se ho zmocnily násilím.

271. Dále pretorián říká: "Při útoku na loď nebo člun." To znamená, že se jedná o krádež. Má se za to, že se majetku násilím zmocnil ten, kdo se ho během bitvy nebo boje namířeného proti lodi nebo člunu buď zmocní násilím, nebo tak učiní, když se plavidla zmocní lupiči.

272. Labeo říká, že je jen spravedlivé, že pokud je něco násilím vzato během útoku buď na dům ve městě, nebo na dům na venkově, bude důvod k postupu podle tohoto ediktu, neboť na moři můžeme být obtěžováni a napadáni lupiči neméně než na souši.

273. Ve výše uvedených případech je odpovědný nejen ten, kdo se násilím zmocnil majetku, ale i ten, kdo jej přijal, protože příjemci ukradených věcí nejsou méně vinni než samotní útočníci. Slovo "podvodně" však bylo přidáno z toho důvodu, že vinným se nestává okamžitě každý, kdo za takových okolností majetek obdrží, ale pouze ten, kdo jej obdrží s podvodným úmyslem. Co když jej však obdržel bez znalosti skutečností? Nebo co když ji obdržel s cílem postarat se o ni a bezpečně ji uschovat pro osobu, která ji ztratila? Rozhodně by neměl být činěn odpovědným.

274. V tomto případě je odpovědný nejen ten, kdo se věci zmocnil násilím, ale i ten, kdo ji odstranil nebo odložil s úmyslem ji odstranit, nebo ji poškodil, nebo ji ukryl.

275. Je však zřejmé, že něco jiného je zmocnit se majetku násilím a něco jiného je tajně si jej přivlastnit, neboť cokoli si lze tajně přivlastnit bez násilí, ale majetek nelze násilím vzít bez použití násilí.

276. Každý, kdo se zmocní majetku násilím z lodi, která najela na mělčinu, je odpovědný podle tohoto ediktu. Ujet na mělčinu je to, co Řekové nazývají ecebrasvy.

277. To, co praetor říká s ohledem na způsobení škody, platí pouze v případě, že škoda byla spáchána se zlým úmyslem, neboť pokud zlý úmysl chybí, edikt nebude k dispozici. Jak je tedy třeba rozumět tomu, co uvedl Labeo, totiž: jestliže za účelem ochrany před požárem, který vypukl, zdemoluju budovu patřící mému sousedovi, má být proti mně a mým otrokům podána žaloba? Protože jsem to učinil za účelem ochrany svého domu, jsem jistě prost zlého úmyslu. Proto se domnívám, že to, co řekl Labeo, není pravda. Může však být žaloba podána podle akvilejského práva? Myslím, že nemůže, neboť každý, kdo chce chránit sám sebe, nejedná nespravedlivě, když nemůže jednat jinak. Stejného názoru byl i Celsus.

278. Za Claudia byl vydán následující dekret senátu: "Kdyby někdo při ztroskotání lodi odstranil kormidla nebo jedno z nich, bude odpovědný za to, že se zmocní celé lodi". Stejně tak bylo jiným dekretem senátu stanoveno, že ti, jejichž podvodem nebo radou bylo ztroskotání lodi násilím překonáno, aby se zabránilo poskytnutí pomoci lodi nebo někomu na palubě, kdo byl v nebezpečí, budou podléhat trestům korneliánského zákona týkajícího se vrahů. A dále, aby ti, kdo se násilím zmocnili nebo podvodem získali cokoli z nešťastného osudu trosečníka, byli nuceni zaplatit do státní pokladny tolik, kolik by se dalo získat zpět na základě ediktu pretora.

279. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Pedius říká, že o tom, kdo se zmocní majetku násilím v době, kdy panuje hrůza, která panuje při ztroskotání lodi, lze říci, že se ho zmocnil při ztroskotání.

280. Božský Antonín v reskriptu, který se vztahuje na ty, kdo se provinili drancováním během ztroskotání lodi, uvedl následující: "To, co jsi mi napsal ohledně ztroskotání lodi nebo člunu, bylo učiněno za účelem zjištění, jaký trest by podle mého názoru měl být uložen těm, kdo něco z lodi ukradli. Domnívám se, že to lze snadno určit, neboť je velký rozdíl tam, kde se osoby zmocní majetku, který má být ztracen, a tam, kde se zločinně zmocní toho, co může být zachráněno. Proto pokud se ukáže, že značná kořist byla získána násilím, po odsouzení vykážete svobodné lidi na tři roky poté, co je necháte zbičovat; nebo, pokud jsou nižšího postavení, odsoudíte je na stejnou dobu k práci na veřejných pracích; a otroky po zbičování odsoudíte do dolů. Když majetek nemá velkou hodnotu, můžeš propustit svobodníky poté, co je zbičuješ pruty, a otroky poté, co je zbičuješ. A v každém případě je třeba v ostatních případech, stejně jako v případech tohoto popisu, pečlivě zvážit stav osob a povahu majetku, aby nebyla uplatněna větší přísnost nebo shovívavost, než vyžadují okolnosti."

281. Tyto žaloby se přiznávají dědicům i proti nim podle výše majetku, který se jim dostane do rukou.

282. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Kdyby někdo něco, co bylo zachráněno ze ztroskotání lodi, požáru nebo zničení domu a umístěno jinde, odnesl tajně nebo vzal násilím, bude odpovědný buď žalobě pro krádež, nebo žalobě pro majetek vzatý násilím; zvláště když nevěděl, že pochází ze ztroskotání lodi, požáru nebo zničení domu. Pokud někdo odnese majetek, který byl ztracen při ztroskotání lodi a leží na břehu, kam byl vyvržen vlnami; mnoho autorit zastává stejný názor a je správný, pokud od ztroskotání uplynula nějaká doba. V opačném případě, pokud k tomu došlo právě v době ztroskotání lodi, je jedno, zda bylo zboží vyloveno ze samotného moře nebo ze ztroskotané lodi či ze břehu. Stejně bychom měli rozlišovat, pokud byly vzaty z lodi nebo z plavidla v nouzi.

283. Callistratus, O monitory ediktu, kniha I.

Lod' je v nouzi, když je vypleněna, potopena, rozbita, je v ní díra, jsou přeřezána lana, roztrhány plachty nebo moře odnese kotvy.

284. Týž, Otázky, kniha II.

Bylo přijato mnoho opatření, aby se zabránilo odcizení majetku při ztroskotání lodi nebo aby se ho nemohli zmocnit cizí lidé. Božský Hadrián totiž ediktem stanovil, že ti, kdo vlastní pozemky na břehu moře, mají v případě, že se v hranicích některé z nich loď buď těžce poškodí, nebo rozbije, dbát na to, aby ze ztroskotané lodi nebylo nic ukradeno, a že správci provincií mají proti nim podávat žaloby ve prospěch těch, kdo hledají majetek, o něžž byli připraveni, aby jim umožnili získat zpět vše, o čem mohou prokázat, že jim bylo odcizeno během ztroskotání těmi, kdo jej mají v držení. Pokud jde o ty, kterým se prokáže, že se majetku zmocnili, měl by jim guvernér uložit přísný trest jako lupičům. A aby se usnadnilo dokazování spáchání zločinů tohoto druhu, dovolil těm, kdo si stěžovali, že utrpěli nějakou ztrátu, aby se dostavili k prefektovi a podali svědectví a vyhledali viníky, aby mohli být posláni před guvernéra buď v poutech, nebo pod zárukou, úměrně závažnosti jejich provinění. Rovněž nařídil, aby byla od majitele majetku, který měl být údajně ukraden, přijata záruka, že neupustí od stíhání. Senát rovněž nařídil, že do sběru předmětů rozptýlených při ztroskotání lodi nesmí zasahovat ani voják, ani soukromá osoba, ani svobodník, ani císařův otrok.

285. Neratius, Názory, kniha II.

Jestliže tvou loď odnesla síla proudu na můj pozemek, nemůžeš ji odstranit, ledaže bys mi dal záruku za případnou škodu, která by jí mohla být způsobena.

286. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha IV.

Každý, kdo zapálí dům nebo hromadu obilí poblíž domu, bude spoután, zbičován a usmrčen ohněm, pokud se tohoto činu dopustil vědomě a úmyslně. Pokud však k němu došlo nešťastnou náhodou, tedy z nedbalosti, bude mu nařízeno nahradit škodu, nebo pokud je nesolventní, bude potrestán mírným trestem. Pod pojem dům spadá každý druh budovy.

287. Ulpianus, Názory, kniha I.

Bdělост guvernérů provincií musí být bedlivě vykonávána, aby zabránili rybářům ukazovat v noci světla, aby oklamali námořníky, čímž by dali najevo, že se blíží k nějakému přístavu, a tím by přivedli lodě a ty, kdo jsou na jejich palubách, do nebezpečí a připravili si odpornou kořist.

288. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Pokud k požáru dojde náhodou, je omluvitelný, ledaže by šlo o tak hrubou nedbalost, že by se podobala nezákonnosti nebo podvodu.

289. Ulpianus, O povinnosti prokonzula, kniha VIII.

Je stanoveno, že každý si může vyzvednout svůj ztroskotaný majetek, což uvedl císař Antonín a jeho božský otec v reskriptu.

290. Osoby nízkého postavení, které úmyslně způsobí požár ve městě, mají být předhozeny divoké zvěři, a osoby vyššího postavení mají být potrestány smrtí, nebo vykázány na nějaký ostrov.

Tit. 10. O urážkách a hanebných pomluvách.

291. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Něco, co se děje v rozporu se zákonem, se označuje za újmu, neboť vše, co je nezákonné, se považuje za újmu. Tak je tomu, obecně řečeno, ale konkrétně je újma definována jako urážka. Někdy se pod pojmem "újma" rozumí škoda způsobená z nedbalosti, jak jsme zvyklí uvádět v Akvilském zákoně. Jindy nazýváme újmou nespravedlnost, jako když někdo vydal

nesprávné nebo nespravedlivé rozhodnutí, a to je stylizováno jako újma, protože je v rozporu se zákonem a spravedlností, protože není zákonné. Výraz "urážka" je odvozen od slovesa "pohrdat".

292. Labeo říká, že újma může být způsobena věcí nebo slovy. Věcí, když jsou použity ruce; slovy, když nejsou použity ruce a urážka je spáchána řečí.

293. Každá újma se týká buď osoby, nebo cti toho, kdo je jejím předmětem, a má tendenci ho zneuctít. Je namířeno proti osobě, když je bit; proti jeho cti, když je matce odňat její doprovod; a má tendenci učinit kohokoli nechvalně známým, když je napadena jeho skromnost.

294. Opět platí, že urážka je spáchána na někom samotnou osobou nebo jinými osobami: samotnou osobou, je-li spáchána přímo na hlavě nebo matce rodiny; jinými osobami, je-li spáchána nepřímou, jako například na mých dětech, otrocích, manželce nebo snaše. Ublížení se nás totiž týká tehdy, je-li namířeno proti těm, kdo podléhají naší autoritě nebo mají nárok na naši náklonnost.

295. Je-li újma spáchána na těle zemřelého, jehož jsme dědici nebo pretoriánskými držiteli, můžeme podat žalobu za újmu naším vlastním jménem; neboť újma spáchaná tímto způsobem se týká naší pověsti. Stejně pravidlo platí, je-li napadena pověst toho, jehož jsme dědici.

296. Kromě toho jakákoli újma spáchaná na našich dětech je útokem na naši čest; takže pokud někdo prodá syna s jeho vlastním souhlasem, jeho otec bude oprávněn podat žalobu za újmu vlastním jménem, ale syn nikoli, protože žádná újma není spáchána na tom, kdo souhlasí.

297. Kdykoli je spáchána újma na pohřbu zůstavitele nebo na jeho mrtvole, a to po zápisu do dědictví, je třeba říci, že je do jisté míry spáchána na dědici, neboť je vždy v jeho zájmu chránit pověst zemřelého. Pokud bylo spácháno před zápisem do dědictví, nabývá žaloby spíše dědictví a přechází jím na dědice. Konečně Julianus říká, že není pochyb o tom, že pokud je tělo zůstavitele zadrženo před tím, než byla pozůstalost zapsána, nabývá právo na žalobu pozůstalost. Rovněž se domnívá, že stejné pravidlo bude platit, pokud dojde k nějaké újmě na otrokovi patřícím do pozůstalosti před jejím zápisem, protože právo na žalobu nabývá dědic prostřednictvím pozůstalosti.

298. Labeo říká, že pokud někdo před vstupem do pozůstalosti udeří otroka, který je její součástí a který byl manumitován na základě závěti, může dědic podat žalobu na náhradu škody. Pokud by ho však někdo udeřil po zápisu do pozůstalosti, ať už ví, že je svobodný, nebo ne, může podat žalobu.

299. Ale ať už ví, že je to můj syn nebo moje žena, nebo neví, Neratius říká, že budu oprávněn tuto žalobu podat svým jménem.

300. Neratius také říká, že z jedné újmy někdy vznikne právo na řízení proti třem osobám a že právo na žalobu jednoho nezaniká právem druhého; jako například, když byla spáchána újma na mé ženě, která je dcerou pod otcovskou kontrolou, žaloba za újmu bude náležet mně, jejímu otci a ženě samotné.

301. Paulus, O ediktu, kniha L.

Když je spáchána újma na manželovi, jeho žena nemůže podat žalobu, protože je vhodné, aby manželky byly hájeny svými manžely, a ne manželé svými manželkami.

302. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Na základě reciprocity se říká, že ti, kdo mohou utrpět újmu, se jí mohou také dopustit.

303. Jsou však osoby, které to nemohou, například blázen a nezletilý, který není schopen trestného činu, neboť mohou utrpět újmu, ale nemohou ji spáchat; neboť újma se může stát pouze s úmyslem toho, kdo ji spáchá, a výsledkem bude, že takové osoby, ať už se uchýlí k úderům, nebo použijí urážlivé výrazy, nebudou považovány za osoby, které se dopustily újmy.

304. Proto může kdokoli utrpět újmu, aniž by ji vnímal, ale nemůže se jí dopustit, pokud si jí není vědom, i když neví, vůči komu je spáchána.

305. Pokud tedy někdo udeří druhého v žertu nebo když se s ním hádá, nebude odpovědný za spáchání újmy.

306. Když někdo udeří svobodného člověka v domnění, že je jeho otrokem, je v takovém postavení, že nebude odpovědný za spáchanou újmu.

307. Paulus, O ediktu, kniha L.

Kdybych v úmyslu udeřit svého otroka pěstí neúmyslně udeřil tebe, když jsi stál v jeho blízkosti, nebudu odpovědný za zranění.

308. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Korneliánský zákon týkající se zranění se vztahuje na osobu, která chce podat žalobu za zranění, protože tvrdí, že byla udeřena a zbita nebo že do jejího domu bylo násilně vniknuto. Tento zákon stanoví, že v takovém případě nemůže předsedat jako soudce ten, kdo je buď zetěm, tchánem, nevlastním otcem, nevlastním synem, bratrancem nebo je s žalobcem v užším příbuzenském či příbuzenském vztahu, nebo kdo je patronem či otcem některé z výše uvedených osob. Korneliánský zákon tedy přiznává žalobu ze dvou důvodů, a to když byl někdo udeřen nebo zbit nebo když bylo násilně vniknuto do jeho domu. Je tedy zřejmé, že do korneliánského práva je zahrnuta každá újma, kterou lze spáchat rukou.

309. Mezi bitím a bitím je následující rozdíl, tak říká Ofilius: bít znamená způsobovat bolest, udeřit znamená zasadit ránu bez bolesti.

310. Slovem "dům" bychom měli rozumět nejen ten, který je ve vlastnictví žalobce, ale i ten, v němž bydlí. Proto se tento zákon uplatní bez ohledu na to, zda poškozený bydlí ve svém vlastním domě, nebo v domě, který má pronajatý, nebo který obývá bezplatně, nebo je to dům, kde je náhodou hostem.

311. Když bydlí v domě na venkově nebo v domě obklopeném zahradami, co se má dělat? Mělo by se přijmout stejné pravidlo.

312. Pokud by vlastník pronajal část pozemku a bylo by do něj násilně vniknuto, může žalobu podat nájemce, a nikoliv pronajímatel.

313. Pokud však někdo vstoupí na cizí pozemek, který obdělává vlastník, Labeo popírá, že by tuto žalobu mohl podat vlastník pozemku podle korneliánského práva, protože nemůže mít své sídlo všude, tj. ve všech svých usedlostech. Domnívám se, že tento zákon se vztahuje na každé obydlí, v němž se hlava domácnosti zdržuje, i když v něm nemusí mít své bydliště. Neboť předpokládejme, že někdo odjede do Říma za účelem studia, jistě nemá bydliště v Římě, a přesto je třeba říci, že pokud se do jeho domu vnikne násilím, bude zde důvod pro uplatnění korneliánského zákona. Nevztahuje se tedy na dočasná obydlí ani na stáje. Vztahuje se však na ty, kdo se na určitém místě zdržují velmi krátkou dobu, i když tam nemusí mít bydliště.

314. Je položena otázka, zda může hlava domácnosti podat žalobu na náhradu škody podle korneliánského práva, pokud syn, kterého má pod kontrolou, utrpěl škodu. Bylo rozhodnuto, že tak učinit nemůže. Toto pravidlo platí ve všech případech. Pretoriánská žaloba za újmu však bude podána ve prospěch otce a žaloba podle korneliánského práva ve prospěch syna.

315. Syn pod otcovskou kontrolou může podat žalobu podle korneliánského práva z kteréhokoli z těchto důvodů a nemusí zajišťovat, že otec jeho úkon ratifikuje; Julianus totiž uvedl, že syn, který podá žalobu za újmu podle jakéhokoli jiného práva, nemůže být nucen k poskytnutí záruky za ratifikaci.

316. Podle tohoto zákona může žalobce složit přísahu, aby žalovaný mohl odpřísáhnout, že se nedopustil žádné újmy. Sabinus však ve svém díle o asesorech říká, že i prétoři se musí řídit příkladem zákona. A to je skutečnost.

317. Když někdo něco napíše za účelem očernění jiného, nebo to složí, nebo to zveřejní, nebo to zlomyslně zařídí, aby se tak stalo, i když to může být zveřejněno jménem někoho jiného nebo bez jakéhokoli jména, může být podle tohoto zákona stíhán, a pokud by byl odsouzen, bude prohlášen za neschopného svědčit před soudem.

318. Ten, kdo zveřejní jakýkoli nápis nebo cokoli jiného, i kdyby to bylo napsáno, za účelem hanobení jiného, bude podle dekretu senátu potrestán stejně jako ten, kdo způsobil, že některá z těchto věcí byla koupena nebo prodána.

319. Každému, ať už je svobodný, nebo otrok, kdo podá informace o viníkovi, bude soudcem vyplacena odměna úměrná majetku obviněného; a je-li informátor otrok, může mu snad být udělena svoboda. Proč ne, když jeho informace přispějí k veřejnému blahu?

320. Paulus, O ediktu, kniha LV.

Tento dekret senátu je nutný, když není uvedeno jméno toho, proti němuž byl čin spáchán. Tehdy si senát z důvodu obtížného dokazování přál, aby byl zločin potrestán veřejnou žalobou. Je-li však jméno osoby uvedeno, může podat žalobu na náhradu škody podle obecného práva, neboť by jí nemělo být bráněno v podání soukromé žaloby, protože to poškozuje veřejné stíhání, jelikož jde o soukromé zájmy. Je zřejmé, že je-li zahájeno veřejné stíhání, musí být soukromá žaloba odmítnuta a naopak.

321. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Pretor ve svém ediktu stanoví následující: "Každý, kdo podává žalobu pro újmu, musí pozitivně uvést, jaká újma mu byla způsobena." Protože ten, kdo podává žalobu, která může jiného nechvalně proslavit, by neměl vznášet vágní obvinění připouštějící rozlišování, které může ovlivnit dobré jméno jiného, ale musí jasně označit a specifikovat újmu, kterou údajně utrpěl.

322. Když se řekne, že otrok byl zabit za účelem způsobení újmy, neměl by prétor dovolit, aby veřejná žaloba byla poškozena soukromou žalobou korneliánského práva, stejně jako kdyby někdo chtěl podat žalobu, protože jsi podal jed za

účelem zabít člověka? Bude tedy jednat správněji, když žalobě tohoto druhu nevyhoví. Jsme však zvyklí zastávat názor, že v případech, které lze veřejně stíhat, by se nemělo bránit podávání soukromých žalob. To platí pouze v případě, že žaloba, která by měla být veřejně stíhána, není životně důležitá. Co tedy musíme říci s odkazem na akvilejský zákon, neboť tato žaloba se týká především tohoto? Zabitý otrok nebyl hlavním předmětem žaloby, která byla podána hlavně kvůli škodě, kterou utrpěl jeho majitel; v případě žaloby na náhradu škody se však řízení zahajuje s odkazem na vraždu a otravu za účelem uložení trestu, a nikoliv za účelem náhrady škody. Co když však někdo bude chtít podat žalobu na náhradu škody, protože byl zasažen mečem do hlavy? Labeo říká, že by mu nemělo být bráněno v jejím podání, neboť se nejedná o případ, který by vyžadoval veřejný trest. To není pravda, neboť kdo pochybuje o tom, že útočník může být stíhán podle korneliánského zákona?

323. Kromě toho musí být konkrétně uvedena povaha újmy, kterou osoba utrpěla, abychom mohli zjistit, zda by měl být vynesena rozsudek proti patronovi ve prospěch jeho svobodníka. Je totiž třeba mít na paměti, že žaloba za újmu se ne vždy, ale jen výjimečně, přiznává svobodnému člověku proti jeho patronovi, pokud je újma, kterou utrpěl, krutá; například pokud se jedná o újmu, kterou lze způsobit otrokovi. Kromě toho dovolujeme patronovi, aby svému propuštěnci uložil mírný trest; a prétor nepřijme jeho stížnost jako stížnost na utrpěnou újmu, pokud na něj neudělá dojem krutost činu. Praetor by totiž neměl dovolit, aby si včerejší otrok, který je dnešním svobodníkem, stěžoval, že ho jeho pán urazil, lehce udeřil nebo opravil. Bude však naprosto spravedlivé, když mu pretorián přijde na pomoc, jestliže ho jeho pán zbičoval, surově zbil nebo vážně zranil.

324. Jestliže jedno z několika dětí, které nepodléhají otcovské moci, chce podat žalobu proti svému otci, nemůže být žaloba pro ublížení na zdraví podána ukvapeně, ledaže by k tomu vedla krutost činu, ale rozhodně ti, kdo jsou pod otcovskou mocí, nemají nárok na tuto žalobu, i kdyby bylo ublížení kruté.

325. Když prétor říká: "Musí pozitivně uvést, jaká újma byla utrpěna", jak tomu rozumět? Labeo se domnívá, že pozitivně uvádí cokoli ten, kdo uvede jméno újmy, bez jakékoli dvojznačnosti (například "buď to, nebo ono"), ale tvrdí, že utrpěl takovou a takovou újmu.

326. Jestliže mi způsobíš několik zranění, například když po shromáždění nepořádného davu vstoupíš do mého domu a v důsledku toho jsem uražen a bit zároveň; vzniká otázka, zda mohu proti tobě podat samostatnou žalobu za každé zranění? Marcellus v souladu s Neratiovým názorem schvaluje spojení všech zranění, která někdo utrpěl, do jedné žaloby.

327. Náš císař v reskriptu uvedl, že v současné době lze podávat občanskoprávní žaloby za všechny druhy újmy, dokonce i za takové, které jsou krutého charakteru.

328. Zvěrnou újmu rozumíme takovou, která je více než obvykle urážlivá a vážná.

329. Labeo říká, že ukrutná újma je spáchána s ohledem na osobu nebo čas nebo věc. Urážka osoby se stává krutější, je-li spáchána vůči soudci, rodiči nebo patronovi. S ohledem na čas, když je spácháno na hrách a veřejně, nebo v přítomnosti pretoriána, nebo v soukromí, neboť tvrdí, že je v tom velký rozdíl, neboť zranění je krutější, když je spácháno veřejně. Labeo říká, že zranění je kruté s ohledem na věc, jako například tam, kde je způsobena rána nebo je někdo udeřen do obličeje.

330. Paulus, O ediktu, kniha LV.

Velikost rány tvoří zvěrstvo a někdy i místo, kde je způsobena, například když je zasaženo oko.

331. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Zatímco diskutujeme o tom, že zranění se stává krutým kvůli věci samé, vyvstává otázka, zda k tomu, aby bylo kruté, musí být způsobeno na těle, nebo zda jím může být, pokud není tělesné, například když je roztržen oděv, odveden ošetřovatel nebo je použito urážlivých slov. Pomponius říká, že zranění může být nazváno krutým, aniž by byla způsobena rána, přičemž krutost závisí na osobě.

332. Když však jeden člověk udeří a zraní druhého v divadle nebo na jiném veřejném místě, dopouští se krutého zranění, i když není vážné.

333. Není velký rozdíl v tom, zda je zranění způsobeno hlavě domácnosti nebo synovi pod otcovskou kontrolou, neboť bude považováno za kruté.

334. Pokud otrok způsobí kruté zranění a jeho pán je přítomen, může být proti němu zahájeno řízení. Pokud je jeho pán nepřítomen, měl by být otrok předán guvernérovi, který ho nechá zbičovat. Když někdo učiní neskromné návrhy buď ženě, nebo muži, nebo svobodné osobě, nebo propuštěnci, bude podléhat žalobě za ublížení na zdraví. Je-li napadena skromnost otroka, může být podána žaloba pro ublížení na zdraví.

335. Paulus, O ediktu, kniha LV.

O útoku na skromnost osoby se hovoří tehdy, když je učiněn pokus učinit ctnostnou osobu zkaženou.

336. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Žalobě za ublížení na zdraví podléhá nejen ten, kdo se ublížení dopustil, tedy ten, kdo zasadil úder, ale také ten, kdo buď ze zlého úmyslu, nebo svým úsilím způsobí, že někdo dostane ránu pěstí, například do tváře.

337. Žaloba pro ublížení na zdraví se zakládá na právu a spravedlnosti. Zaniká disimulací, neboť pokud by někdo od újmy upustil, tj. pokud by si ji poté, co ji utrpěl, nepřipomněl a později litoval, že to zanedbal, nemůže ji obnovit. Podle toho se má za to, že spravedlnost ruší veškeré zadržování jednání, kdykoli se někdo postaví proti tomu, co je spravedlivé. Proto, je-li uzavřena dohoda s odkazem na újmu, nebo je uzavřen kompromis, nebo je u soudu vymáhána přísaha, žaloba na újmu neobstojí.

338. Žalobu na náhradu škody může kdokoli podat buď sám, nebo prostřednictvím jiného; jako například zmocněnec, opatrovník nebo jiné osoby, které jsou zvyklé jednat jménem jiných.

339. Jestliže je někomu způsobena újma na základě mého příkazu, většina autorit zastává názor, že jak já, který jsem příkaz vydal, tak osoba, která jej přijala, odpovídají za žalobu na náhradu újmy.

340. Proculus velmi správně říká, že pokud tě najmu, abys spáchal újmu, může být žaloba podána proti každému z nás, protože újma byla spáchána mým přičiněním.

341. Říká, že totéž pravidlo bude platit, jestliže nařídím svému synovi, aby proti tobě spáchal újmu.

342. Atilicinus však říká, že pokud přesvědčím ke spáchání újmy někoho, kdo by jinak nebyl ochoten mě poslechnout, může být žaloba za újmu podána proti mně.

343. Ačkoli žaloba za újmu není přiznána svobodnému muži proti jeho patronovi, může ji podat manžel svobodné ženy jejím jménem proti jejímu patronovi; má se totiž za to, že manžel, když jeho žena utrpěla nějakou újmu, podává žalobu jejím jménem; tento názor přijímá Marcellus. Já jsem však k němu učinil poznámku, že se nedomnívám, že se to vztahuje na každou újmu. Proč by totiž mělo být lehké potrestání svobodné ženy, i když je vdaná, nebo silné výrazy, které nejsou neslušné, odepřeny osobě? Kdyby však žena byla provdána za svobodného muže, měli bychom říci, že žaloba za újmu by měla být v každém případě přiznána manželovi proti patronovi. Takový je názor mnoha autorit. Je tedy zřejmé, že naši svobodní lidé nejenže nemohou podat žalobu na náhradu škody proti nám za škody způsobené jim samotným, ale dokonce ani za takové, které jsou způsobeny těm, v jejichž zájmu je, aby škodu neutrpěli.

344. Je zřejmé, že pokud by syn svobodného muže nebo jeho manželka chtěli podat žalobu za utrpěnou újmu, nemělo by jim to být odepřeno proto, že žaloba není přiznána otci nebo manželovi, protože podávají žalobu svým vlastním jménem.

345. Není pochyb o tom, že kdokoli, o kom se říká, že je otrokem, a tvrdí, že je svobodný, může podat žalobu za újmu proti tomu, kdo tvrdí, že je jeho pánem. To platí bez ohledu na to, zda ho chce ze svobodného uvést do otroctví, nebo zda chce otrok získat svobodu, neboť tento zákon používáme bez jakéhokoli rozlišování.

346. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Je-li podána žaloba na převedení někoho ze svobody do otroctví, o němž žalobce ví, že je svobodný, a nečiní tak z důvodu vystěhování, aby si ho zachoval pro sebe; bude odpovědný za škodu.

347. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Žaloba za utrpěnou újmu se nepřiznává ani ve prospěch, ani proti dědici. Stejně pravidlo platí v případě, že byla způsobena újma mému otrokovi, neboť v tomto případě nebude žaloba za způsobenou újmu přiznána mému dědici. Ale poté, co jednou došlo ke spojení vydání, přechází toto právo na žalobu i na dědice.

348. Ten, kdo se dovolává veřejného práva, se nerozumí, že tak činí za účelem způsobení újmy, neboť výkonem práva se újma nezpůsobuje.

349. Je-li někdo zatčen za to, že neuposlechl nařízení prétora, nemůže podat žalobu pro újmu založenou na nařízení prétora.

350. Kdyby mě někdo nespravedlivě předvolal před soudní tribunál, aby mě obtěžoval, mohu proti němu podat žalobu za újmu.

351. Kdyby při udělování poct někdo nestrpěl, aby se tak stalo, jako například v případě, kdy bylo rozhodnuto o soše nebo o něčem jiném podobném, bude odpovědný za žalobu pro újmu? Labeo říká, že nebude odpovědný, i když to může udělat z důvodu urážky; říká totiž, že je velký rozdíl, když se něco dělá z důvodu urážky, nebo když někdo nedovolí, aby byl vykonán úkon na počest jiného.

352. Labeo také říká, že tam, kde jedna osoba měla právo na vyslanectví a duumvir tuto povinnost uložil jiné osobě, nemůže být žaloba pro újmu podána z důvodu přikázané práce; něco jiného je totiž uložit někomu povinnost a něco jiného je způsobit mu újmu. Toto pravidlo by mělo být přijato i ve vztahu k jiným úřadům a povinnostem, které byly neprávem propůjčeny. Pokud by tedy někdo vydal rozhodnutí za účelem způsobení újmy, měl by platit stejný názor.

353. Žádný úkon soudce učiněný z titulu jeho soudní pravomoci nezakládá použitelnost žaloby na náhradu škody.

354. Brání-li mi někdo v rybolovu nebo v nahazování sítí do moře, mohu proti němu podat žalobu na náhradu škody? Některé autority zastávají názor, že tak mohu učinit, a mezi nimi je i Pomponius. Většina však zastává názor, že se jedná o podobný případ jako v případě, kdy se někdo nesmí veřejně koupat, sedět v divadle, vcházet, sedět nebo se stýkat s jinými na jakémkoli veřejném místě, nebo když mi někdo nedovolí užívat můj vlastní majetek, neboť na něj lze podat žalobu na náhradu škody. Starověk uděloval interdikt každému, kdo si tato veřejná místa pronajímal, neboť bylo nutné zabránit tomu, aby proti němu bylo použito násilí, kterým by nemohl užívat svého nájmu. Pokud však někomu bráním v rybolovu před svým obydlím nebo statkem, co je třeba říci? Jsem odpovědný za žalobu na náhradu škody, nebo ne? Vždyť moře, stejně jako pobřeží a vzduch, je společné všem osobám a v reskriptech se velmi často uvádí, že nikomu nelze bránit v rybolovu nebo lovu ptáků, ale lze mu bránit ve vstupu na pozemek patřící jinému. Přesto se nesprávně a bez zákonného zmocnění předpokládalo, že každému může být zakázáno rybařit před mým obydlím nebo mým hospodářským stavením; proto, když je někomu v tomto bráněno, může přesto podat žalobu na náhradu škody. Já však mohu komukoli zabránit v rybolovu v jezeře, které je mým majetkem.

355. Paulus, O Plautiovi, kniha XIII.

Je zřejmé, že pokud má někdo soukromé právo na nějakou část moře, bude mít nárok na interdikt Uti possidetis, pokud by mu bylo bráněno v jeho výkonu, neboť se jedná o soukromou a nikoliv veřejnou záležitost, jelikož jde o užívání práva založeného na soukromém a nikoliv veřejném titulu; interdikt byl totiž zaveden ze soukromých a nikoliv veřejných důvodů.

356. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVII.

Otázku klade také Labeo, zda bude důvod k žalobě za újmu, pokud někdo odcizí mysl člověka drogami nebo jiným způsobem. Odpovídá, že žaloba pro poškození může být podána proti němu.

357. Pokud člověk nebyl bit, ale byly proti němu výhrušně zvednuty ruce a byl opakovaně znepokojen vyhlídkou, že dostane rány, aniž by byl skutečně udeřen, bude pachatel odpovědný za spravedlivou žalobu za utrpenou újmu.

358. Praetor říká: "Vyhovím žalobě proti každému, o němž se tvrdí, že jiného týral nebo způsobil, že se tak stalo způsobem odporujícím dobrým mravům."

359. Labeo říká, že hlasité urážky několika osob představují újmu.

360. Výraz "hlasité urážení několika jednotlivci" je prý odvozen od výrazů "vřava" nebo "shromáždění", tj. spojení několika hlasů, neboť tam, kde se tyto spojí, dostává tento přívlastek, stejně jako kdyby někdo řekl "shromáždění hlasů".

361. Ale to, co dodává prétor, totiž "v rozporu s dobrými mravy", ukazuje, že si nevšiml všech spojených křiklounů, nýbrž jen toho, co porušuje dobré mravy a co má tendenci učinit někoho nechvalně známým nebo nenáviděným.

362. Říká také, že výraz "v rozporu s dobrými mravy" by neměl být chápán tak, že se vztahuje na mravy osoby, která se dopouští přestupku, ale obecně, že znamená v rozporu s mravy tohoto společenství.

363. Labeo říká, že urážlivý křik mnoha hlasů se může zvednout nejen proti osobě, která je přítomna, ale také proti osobě, která je nepřítomna. Proto pokud by někdo za takových okolností přišel do tvého domu, když tam nejsi, lze říci, že došlo ke křiku mnoha hlasů. Stejně pravidlo platí i pro tvůj příbytek nebo pro tvůj obchod.

364. Za původce výtržnosti se považuje nejen ten, kdo sám vydává výkřiky, ale i ten, kdo k výkřikům podněcuje jiné nebo kdo je za tím účelem posílá.

365. Slova "urážel jiného" nebyla přidána bezdůvodně, neboť pokud byl křik vznesen proti osobě, která nebyla určena, nemohlo dojít k trestnímu stíhání.

366. Pokud by se někdo pokusil vyvolat výtržnost proti jinému, ale nepodaří se mu to, nebude za to odpovědný.

367. Z toho je zřejmé, že každý druh urážky není křikem několika hlasů, ale pouze ten, který je pronesen hlasitě.

368. Ať už tyto výrazy pronesla jedna osoba nebo několik osob v neuspořádaném davu, jde o sdružený křik. Avšak cokoli, co nebylo proneseno v bouřlivém shromáždění nebo hlasitým tónem, nelze správně označit za sjednocený pokřik, nýbrž za řeč s cílem hanobit.

369. Pokud by astrolog nebo kdokoli, kdo slibuje nezákonné věštění, po poradě řekl, že jiný je zloděj, ačkoli jím ve skutečnosti není, nemůže být proti němu podána žaloba za utrpěnou újmu, ale může být stíhán podle říšských ústav.

370. Žaloba za újmu, která se zakládá na obecném křiku, se nepřiznává ani proti dědicům, ani ve prospěch dědiců.

371. Pokud by někdo promluvil k mladým dívkám, které jsou oblečeny v rouše otroků, bude považován za viníka menšího přestupku; a ještě méně, pokud jsou oblečeny jako prostitutky, a ne jako slušné ženy. Pokud tedy žena není oblečena jako počestná matrona, kdokoli, kdo s ní promluví nebo odvede její doprovod, nebude odpovědný za žalobu pro ublížení na zdraví.

372. Doprovodem rozumíme toho, kdo někoho doprovází a následuje (jak říká Labeo), ať už je to svobodný muž nebo otrok, muž nebo žena. Labeo definuje ošetřovatele jako toho, kdo je určen k následování osoby za účelem jejího doprovodu a je unesen buď na veřejném, nebo soukromém místě. Mezi ošetřovatele jsou zahrnuti i učitelé.

373. Má se za to, že "unesl" doprovod (jak říká Labeo), nikoliv tam, kde tak začal činit, ale tam, kde absolutně odvedl doprovod od jeho pána nebo paní.

374. Navíc se má za to, že unesl nejen ten, kdo tak učiní za použití násilí, ale také ten, kdo družku přemluví, aby opustila svou paní.

375. Podle tohoto ediktu je odpovědný nejen ten, kdo skutečně unese družku, ale také každý, kdo některou z nich osloví nebo sleduje.

376. "Oslovovat" znamená útočit na ctnost jiného lichotivými slovy. To není vyvolání bouřlivého pokřiku, ale porušení dobrých mravů.

377. Ten, kdo užívá vulgárních výrazů, neútočí na ctnost nikoho, ale je odpovědný za žalobu pro ublížení na zdraví.

378. Něco jiného je oslovovat a něco jiného sledovat nějakou osobu, neboť oslovuje ženu ten, kdo útočí na její ctnost řečí, a sleduje ji ten, kdo ji mlčky a neustále pronásleduje, neboť vytrvalé pronásledování někdy plodí určitý stupeň zneuctění.

379. Je však třeba mít na paměti, že každý, kdo sleduje nebo oslovuje jiného, nemůže být žalován podle tohoto ediktu; neboť ten, kdo tak činí v žertu nebo za účelem prokázání nějaké čestné služby, nebude spadat pod podmínky tohoto ediktu, ale pouze ten, kdo jedná v rozporu s dobrými mravy.

380. Domnívám se, že i zasnoubenému muži by mělo být dovoleno podat tuto žalobu pro ublížení na zdraví; neboť jakákoli urážka, která se nabízí jeho zamýšlené manželce, se považuje za ublížení na zdraví jemu samotnému.

381. Pretorián říká: "Nic se nesmí dělat za účelem zneuctění osoby, a pokud někdo toto ustanovení poruší, potrestám ho podle okolností případu."

382. Labeo říká, že tento edikt je nadbytečný, protože můžeme podat obecnou žalobu za spáchanou újmu, ale samotnému Labeovi se zdá (a to je správné), že prétor po prozkoumání tohoto bodu chtěl na něj výslovně upozornit; neboť tam, kde nejsou výslovně zmíněny veřejně prováděné úkony, se zdá, že byly opomenuty.

383. Obecně řečeno, prétor zakázal činit cokoli, co by kohokoli uvedlo v nemilost; proto cokoli, co člověk udělá nebo řekne a co má tendenci uvést jiného v nemilost, bude důvodem k žalobě za utrpenou újmu. Takové jsou téměř všechny věci, které způsobují hanbu; jako například používání smutečního oděvu nebo oděvu, který je špinavý, nebo nechávání si růst vlasy či vousy, nebo skládání básní či zveřejňování nebo zpívání čehokoli, co by mohlo poškodit něčí skromnost.

384. Když prétor říká: "Jestliže někdo poruší toto ustanovení, potrestám ho podle okolností případu," je třeba tomu rozumět tak, že trest ze strany prétora bude přísnější, to znamená, že bude ovlivněn buď osobním charakterem toho, kdo podává žalobu pro ublížení na zdraví, nebo charakterem toho, proti komu je podána, nebo samotnou věcí a povahou újmy, jak ji tvrdí žalobce.

385. Jestliže někdo napadne pověst jiného prostřednictvím památky předložené císaři nebo někomu jinému, Papinianus říká, že žaloba pro poškození může být podána.

386. Říká také, že ten, kdo prodá výsledek rozhodnutí, dříve než mu byly zaplaceny peníze, může být odsouzen za újmu poté, co byl na příkaz místodržitele zbičován, neboť je zřejmé, že se dopustil újmy vůči osobě, jejíž rozhodnutí nabídl k prodeji.

387. Pokud se někdo zmocní cizího majetku, nebo dokonce jediného předmětu, za účelem způsobit mu škodu, bude odpovědný za žalobu na náhradu škody.

388. Stejně tak, jestliže někdo oznámil prodej zástavy a prohlásí, že se ji chystá prodat, jako by ji dostal ode mne, a učiní tak za účelem mě urazit, Servius říká, že může být podána žaloba pro škodu.

389. Pokud by někdo za účelem poškození jiného označil za svého dlužníka, ačkoli jím není, bude odpovědný, a to žalobou pro ublížení na zdraví.

390. Praetor říká: "Řekne-li se o někom, že bil otroka jiného v rozporu s dobrými mravy nebo že ho vystavil mučení bez příkazu jeho pána, vyhovím žalobě proti němu. Stejně tak, když se řekne, že došlo k jakémukoli jinému nezákonnému činu, vyhovím žalobě poté, co se prokáže řádný důvod."

391. Jestliže někdo způsobí otrokovi újmu tak, že ji způsobí jeho pánovi, mám za to, že pán může podat žalobu za újmu svým jménem; jestliže to však neudělal za účelem urážky pána, neměl by prétor ponechat bez trestu újmu způsobenou samotnému otrokovi, a to v každém případě, byla-li způsobena údery nebo mučením; je totiž jasné, že tím otrok utrpěl.

392. Jestliže jeden spoluvlastník bije otroka drženého ve společném vlastnictví, je jasné, že nebude odpovědný za tuto žalobu, protože to učinil právem pána.

393. Pokud by to udělal uživatel, může proti němu vlastník podat žalobu; nebo pokud to udělal vlastník, může ho uživatel žalovat.

394. Dodává: "proti dobrým mravům", což znamená, že každý, kdo udeří otroka, není odpovědný, ale každý, kdo ho udeří proti dobrým mravům, je odpovědný. Pokud tak však někdo učiní s cílem jeho nápravy nebo polepšení, nebude odpovědný.

395. Pokud by tedy městský soudce zranil mého otroka bičem, ptá se Labeo, zda na něj mohu podat žalobu, protože ho bil v rozporu s dobrými mravy. A říká, že soudce by se měl dotázat, co mého otroka přimělo k tomu, aby byl zbičován; jako kdyby se drze vysmíval jeho úřadu nebo insigniím jeho hodnosti, měl by být zproštěn odpovědnosti.

396. "Bít" se nesprávně používá pro toho, kdo udeří pěstí.

397. "Mučením" bychom měli rozumět trýznění a tělesné utrpení a bolest, které se používají k získání pravdy. Proto pouhý výslech nebo mírný stupeň strachu neopravňuje k použití tohoto ediktu. V pojmu "mučení" jsou zahrnuty všechny věci, které se vztahují k použití mučení. Proto když se použije síla a mučení, rozumí se tím mučení.

398. Pokud by však mučení bylo použito na příkaz samotného pána a přesáhlo by patřičné meze, bude podle Labea odpovědný.

399. Pretor říká: "Kde se říká, že došlo k nějakému jinému nezákonnému jednání, vyhovím žalobě, až se prokáže řádný důvod.". Proto, byl-li otrok surově zbit nebo postaven před soud, může být rozsudek vyneseno proti viníkovi bez dalšího vyšetřování. Pokud však utrpěl jakoukoli jinou újmu, žaloba nebude přípustná, pokud nebude prokázán řádný důvod.

400. Proto prétor neslibuje žalobu za zranění jménem otroka, a to z každého důvodu. Byl-li totiž lehce udeřen nebo nebyl-li hrubě zneužit, nevyhoví mu. Byla-li jeho pověst napadena nějakým činem nebo nějakými psanými verši, domnívám se, že vyšetřování prétora by mělo být rozšířeno tak, aby zahrnovalo i povahu otroka. Je totiž velký rozdíl mezi povahami otroků, neboť někteří jsou šetrní, spořádaní a pečliví, jiní jsou obyčejní nebo jsou zaměstnaní v podřadných zaměstnáních či mají lhostejnou pověst. A co kdyby byl otrok v okovech, měl špatnou povahu nebo byl oceňován hanbou? Pretorián tedy musí vzít v úvahu nejen újmu, která byla spáchána, ale také pověst otroka, vůči němuž byla údajně spáchána, a tak žalobu buď povolí, nebo zamítne.

401. Někdy se újma způsobená otrokovi vrátí jeho pánovi a někdy ne; kdyby totiž někdo v domnění, že patří někomu jinému, a ne mně, zbil člověka, který by tvrdil, že je svobodný, a nebil by ho, kdyby věděl, že je můj, Mela říká, že nemůže být žalován za to, že se dopustil újmy vůči mně.

402. Kdyby někdo podal žalobu za újmu kvůli otrokovi, který byl zbit, a poté žalobu za neoprávněnou škodu, Labeo říká, že to není totéž, protože jedna ze žalob se týká škody způsobené nedbalostí a druhá urážky.

403. Pokud mám já užívací právo k otrokovi a ty k němu máš vlastnické právo a on byl zbit nebo vystaven mučení, budu oprávněn podat žalobu za utrpenou újmu spíše já než vlastník. Stejně pravidlo platí, pokud jste zbili mého otroka, kterého jsem vlastnil v dobré víře, neboť právo podat žalobu za újmu má spíše pán.

404. Opět platí, že když někdo bije svobodného člověka, který mi sloužil v dobré víře jako otrok, je třeba zjistit, zda ho udeřil za účelem mě urazit, a pokud tak učinil, bude žaloba za způsobenou újmu na místě v můj prospěch. Proto přiznáváme žalobu za ublížení na zdraví s ohledem na otroka jiného, který mi slouží v dobré víře, kdykoli bylo ublížení spácháno s úmyslem mě urazit; přiznáváme ji totiž samotnému pánovi jménem otroka. Pokud se mě však dotkne a zbije mě, mohu rovněž podat žalobu pro ublížení na zdraví. Stejné rozlišení je třeba učinit i ve vztahu k uživateli.

405. Pokud zbiji otroka, který patří několika pánům, je zcela jasné, že všichni budou oprávněni podat žalobu za utrpenou újmu.

406. Paulus, O ediktu, kniha XLV.

Není však spravedlivé, jak říká Pedius, aby byl vynesena rozsudek na vyšší částku, než je hodnota podílu vlastníka, a proto je povinností soudce provést odhad jednotlivých podílů.

407. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Pokud jsem to však učinil se svolením jednoho jediného a v domnění, že je jediným vlastníkem otroka, žaloba za újmu nebude ve prospěch nikoho. Pokud jsem věděl, že otrok patří více osobám, žaloba nebude podána ve prospěch vlastníka, který mi dovolil otroka udeřit, ale bude podána ve prospěch ostatních.

408. Pokud bylo mučení provedeno na příkaz poručníka, zmocněnce nebo kurátora, je třeba říci, že žaloba na náhradu škody nebude přípustná.

409. Můj otrok byl bičován naším soudcem na tvou žádost nebo na tvou stížnost. Mela se domnívá, že by mi měla být přiznána žaloba za újmu proti vám na částku, která se soudu může zdát spravedlivá. A Labeo říká, že kdyby otrok zemřel, může jeho pán podat žalobu, protože jde o škodu spáchanou ublížením na zdraví. Tento názor přijal Trebatius.

410. Některá zranění způsobená svobodnými lidmi se zdají být lehká a bezvýznamná, ale když je způsobí otroci, jsou vážná; urážka se totiž zvyšuje kvůli osobě, která ji nabídla.

411. Když otrok způsobí zranění, je jasné, že se dopouští urážky. Proto je rozumné, stejně jako v případě jiných trestných činů, aby za takových okolností byla přiznána noxální žaloba za utrpěnou škodu. Pán však může, pokud tomu dává přednost, přivést otroka k soudu, aby ho nechal zbičovat, a tím uspokojit osobu, která utrpěla újmu. Nebude nutné, aby ho pán vydal k zbičování, ale bude mu udělena pravomoc otroka za tímto účelem odevzdat; nebo pokud se poškozený nespokojí s tím, aby byl zbičován, měl by být otrok odevzdán jako náhrada škody, nebo by mu měla být vyplacena částka náhrady škody oceněná u soudu.

412. Praetor říká: "Podle uvážení soudce", což znamená, že dobrého občana, aby mohl uložit míru trestu.

413. Pokud by předtím, než pán předvede otroka k soudu, aby byl zbičován, za účelem uspokojení žalobce, což bylo učiněno z pověření soudce, žalobce poté trval na podání žaloby za újmu, neměl by být vyslyšen, neboť ten, kdo obdržel zadostiučinění, se vzdal újmy, kterou utrpěl; pokud totiž jednal dobrovolně, lze nepochybně říci, že právo na žalobu za újmu nezanikne o nic méně, než kdyby bylo zrušeno uplynutím času.

414. Pokud by otrok způsobil újmu na příkaz svého pána, může být tento jistě žalován, a to i svým vlastním jménem. Je-li však uvedeno, že otrok byl manumitován, je podle Labea možné proti němu podat žalobu, protože újma následuje po osobě a otrok by neměl svého pána ve všem poslouchat. Pokud by však někoho zabil na příkaz svého pána, vyjímáme ho z působnosti korneliánského zákona.

415. Je jasné, že když se dopustí nějakého činu za účelem obrany svého pána, má důvod ve svůj prospěch a může se dovolávat výjimky, pokud je stíhán za to, co udělal.

416. Jestliže se otrok, v němž mám užívací právo, dopustí újmy vůči mně, mohu podat noxální žalobu proti jeho majiteli, ani by se můj stav neměl zhoršit proto, že v něm mám pouze užívací právo, než kdybych ho neměl. Jiné pravidlo platí v případě, kdy je otrok ve společném vlastnictví, neboť pak nepřiznáme žalobu druhému spoluvlastníkovi z toho důvodu, že on sám je odpovědný jednomu z nich za škodu.

417. Praetor říká: "Je-li někomu vytýkáno, že se dopustil újmy na osobě, která je pod kontrolou jiného, a ten, jehož pravomoci podléhá, nebo kdokoli, kdo může jednat jeho jménem jako zástupce, není přítomen, přiznám po prokázání řádného důvodu žalobu tomu, kdo měl újmu utrpět."

418. Pokud syn pod otcovskou kontrolou utrpěl újmu a jeho otec byl přítomen, ale nemůže podat žalobu z důvodu nepřítomnosti nebo jiného duševního postižení, domnívám se, že žaloba na náhradu újmy bude oprávněná; v tomto případě se totiž má za to, že otec je nepřítomen.

419. Pokud je otec přítomen, ale nechce podat žalobu, ať už proto, že ji chce odložit, nebo od ní upustit, nebo újmu prominout, je lepší názor, že právo na žalobu by nemělo být synovi přiznáno; neboť pokud je otec nepřítomen, žaloba je synovi přiznána z toho důvodu, že je pravděpodobné, že by ji jeho otec podal, kdyby byl přítomen.

420. Někdy se však domníváme, že i když otec újmu omlouvá, měla by být žaloba synovi přiznána, například je-li povaha otce podlá a zavrženíhodná a povaha syna čestná; neboť otec, který je mimořádně opovrženíhodný, by neměl ocenit urážku, kterou svému synovi nabízí jeho vlastní ponížení. Předpokládejme například, že otec je osobou, jíž by měl být podle zákona a rozumu ustanoven kurátor od préтора.

421. Pokud by však otec po přistoupení k věci odešel nebo zanedbal její vedení, nebo je nižšího postavení, je třeba říci, že právo na žalobu může být převedeno na syna, pokud se prokáže řádný důvod. Stejně pravidlo se uplatní, pokud je syn emancipován.

422. Praetor dal přednost zástupci otce před samotnými osobami, které utrpěly újmu. Pokud však zmocněnec věc zanedbá, spolčí se s ostatními stranami nebo není schopen stíhat ty, kdo škodu způsobili, bude žaloba spíše ve prospěch toho, kdo ji utrpěl.

423. Chápeme, že zmocněncem není osoba, která byla speciálně ustanovena zmocněncem pro vedení žaloby o náhradu škody, ale postačí, byla-li mu svěřena správa veškerého majetku.

424. Kde však prétor říká, že pokud se prokáže řádný důvod, bude žaloba přiznána tomu, kdo údajně utrpěl újmu, je třeba tomu rozumět tak, že při vyšetřování je třeba zjistit, jak dlouho byl otec nepřítomen a kdy se očekává jeho návrat, a zda osoba, která chce podat žalobu pro újmu, není indolentní nebo zcela bezcenná a neschopná vykonávat jakoukoli činnost, a z tohoto důvodu není způsobilá tuto žalobu podat.

425. Když poté řekne: "Kdo utrpěl újmu", je třeba tomu někdy rozumět tak, že jeho otec bude oprávněn podat žalobu; například když byla újma způsobena vnukovi a jeho otec byl přítomen, ale jeho dědeček ne. Julianus říká, že žaloba za újmu by měla být přiznána spíše otci než samotnému vnukovi, neboť se domnívá, že je povinností otce, i když dědeček žije, chránit svého syna před vším.

426. Julianus také říká, že syn může žalobu podat nejen sám, ale může k tomu také pověřit zmocněnce. V opačném případě, říká, pokud mu nedovolíme ustanovit advokáta a stane se, že se nemůže dostavit kvůli nemoci a není nikdo, kdo by vedl žalobu na náhradu škody, musí být žaloba zamítnuta.

427. Říká také, že když je vnukovi způsobena újma a není nikdo, kdo by vedl žalobu jménem dědečka, mělo by to být povoleno otci, který může jmenovat advokáta; neboť pravomoc jmenovat advokáta je přiznána všem, kdo mají právo vést žalobu svým jménem. Kromě toho tvrdí, že syn by měl být považován za osobu, která podává žalobu vlastním jménem, neboť když tak neučiní jeho otec, praetor mu dá svolení k podání žaloby.

428. Pokud syn pod kontrolou svého otce podá žalobu na náhradu škody, nebude žaloba podána ve prospěch jeho otce.

429. Říká také, že žaloba z titulu újmy se přiznává synovi pod otcovskou kontrolou, když není nikdo, kdo by mohl jednat jménem otce, a že v tomto případě se považuje za hlavu domácnosti. Proto, pokud byl emancipován nebo by měl být ustanoven závětním dědicem, nebo dokonce pokud je vyděděn nebo odmítl otcův majetek, je mu uděleno oprávnění k vedení věci; neboť by bylo naprosto absurdní, aby někdo, komu by pretor dovolil podat žalobu, dokud byl pod kontrolou svého otce, byl zbaven možnosti mstit se za své křivdy poté, co se jednou stal hlavou domácnosti, a aby toto privilegium bylo přeneseno na jeho otce, který ho opustil, pokud to bylo v jeho moci; nebo (což je ještě nevhodnější) kdyby bylo převedeno na dědice otce, kteří nepochybně nejsou nijak zainteresováni na újmě způsobené synovi pod otcovskou kontrolou.

430. Paulus, O ediktu, kniha LV.

Není vhodné ani spravedlivé, aby byl někdo odsouzen za to, že mluví špatně o osobě, která se provinila; je totiž nutné a vhodné, aby se o proviněních viníků vědělo.

431. Když jeden otrok způsobí jinému újmu, měla by být podána žaloba stejně, jako kdyby ublížil svému pánovi.

432. Pokud by dcera pod otcovskou kontrolou, která je vdaná, utrpěla újmu, může žalobu za újmu podat jak její manžel, tak její otec. Pomponius se velmi správně domnívá, že rozsudek proti žalovanému by měl být vydán ve prospěch otce na částku, která by se rovnala částce, která by byla, kdyby byla vdovou; a ve prospěch manžela na stejnou částku, stejně jako kdyby byla nezávislá; protože újma, kterou utrpěla každá strana, má své vlastní odlišné ocenění. Pokud tedy vdaná žena není pod níčí kontrolou, nemůže podat žalobu, protože ji jejím jménem může podat její manžel.

433. Kdyby mi měl způsobit újmu někdo, komu nejsem znám, nebo kdyby si někdo myslel, že jsem Lucius Titius, zatímco já jsem Gaius Seius, bude zde mít přednost hlavní věc, tj. skutečnost, že mi chtěl způsobit újmu. Jsem totiž určitá osoba, i když si může myslet, že jsem nějaká jiná osoba než já, a proto budu mít nárok na žalobu za újmu.

434. Když se však někdo domnívá, že syn pod otcovskou kontrolou je hlavou domácnosti, nelze mít za to, že se dopustil újmy vůči otci posledně jmenovaného, stejně jako vůči manželovi, pokud se domnívá, že jeho manželka je vdovou, protože újma není osobně zaměřena proti dotyčným stranám a nemůže být přenesena z jejich dětí na ně pouhým úsilím mysli; protože úmysl toho, kdo způsobuje újmu, nepřesahuje poškozeného, který je považován za hlavu domácnosti.

435. Kdyby si však byl vědom toho, že je synem pod otcovskou kontrolou, ale přesto by nevěděl, čím je synem, domníval bych se (tak říká), že otec by mohl podat žalobu na náhradu škody svým jménem, stejně jako by to mohl udělat manžel, kdyby věděl, že žena je vdaná; neboť ten, kdo si je těchto věcí vědom, má v úmyslu způsobit škodu prostřednictvím syna nebo manželky kterémukoli otci nebo manželovi, ať už je to kdokoli.

436. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Kdyby můj věřitel, jemuž jsem ochoten zaplatit, napadl mé ručitele za účelem způsobit mi škodu, bude odpovědný za škodu.

437. Modestinus, Názory, kniha XII.

Jestliže Seia za účelem způsobení újmy zapečetí dům svého nepřítomného dlužníka, aniž by k tomu měla oprávnění od soudce, který má právo a moc to povolit, uvedl jako svůj názor, že žaloba pro újmu může být podána.

438. Javolenus, Listy, kniha IX.

Odhad utrpěné škody by se neměl datovat od doby, kdy byl vynesena rozsudek, ale od doby, kdy byla škoda spáchána.

439. Ulpianus, O pretoriánském ediktu, kniha I.

Je-li svobodný člověk zatčen jako uprchlý otrok, může podat žalobu na náhradu škody proti osobě, která ho zadržela.

440. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Ofilius říká, že každý, kdo vstoupí do domu jiného proti vůli majitele, i když ten může být předvolán k soudu, bude mít právo podat proti němu žalobu za újmu.

441. Ulpianus, O ediktu prétora, kniha XV.

Pokud někomu někdo brání v prodeji vlastního otroka, může podat žalobu za utrpěnou újmu.

442. Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Pokud by někdo souložil s otrokyní, bude jejímu pánovi přiznána žaloba za utrpěnou újmu, ale pokud otrokyni zatají nebo udělá něco jiného s úmyslem krádeže, bude rovněž odpovědný za žalobu pro krádež; nebo, pokud by někdo souložil s mladou dívkou, která nebyla dospělá, některé autority se domnívají, že žaloba podle akvilejského zákona bude rovněž na místě.

443. Paulus, O ediktu, kniha XIX.

Pokud si někdo udělá z mého otroka nebo syna legraci, byť i s jeho souhlasem, budu přesto považován za poškozeného; jako například když ho vezme do hospody nebo ho přiměje k házení kostek. Tak tomu bude vždy, když osoba, která ho přemlouvá, tak činí s úmyslem způsobit mi újmu. Špatnou radu však může dát i ten, kdo neví, kdo je pánem, a proto se žaloba na zkorumpování otroka stává nutnou.

444. Týž, O ediktu, kniha XXVII.

Jestliže socha tvého otce, postavená na jeho pomníku, je rozbita tím, že na ni byly hozeny kameny, Labeo říká, že žaloba pro porušení hrobu nemůže být podána, ale žaloba pro ublížení na zdraví ano.

445. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Žaloba za újmu se nedotýká našeho majetku, dokud není připojena otázka.

446. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Pokud manumituješ nebo zcizíš otroka, na jehož účet máš nárok na žalobu za újmu, zachováš si právo podat žalobu.

447. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Kdo pochybuje o tom, že po manumitaci otroka nebude možné podat žalobu za újmu, kterou utrpěl, když byl v otroctví?

448. Byla-li újma způsobena synovi, ačkoli právo na žalobu získá jak syn, tak otec, nemělo by být provedeno stejné ocenění pro oba:

449. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Protože újma způsobená synovi může být větší než újma způsobená otci, a to z důvodu vyššího postavení prvního z nich.

450. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Soudcům není dovoleno činit nic, čím by mohla být způsobena újma. Pokud tedy magistrát, ať už jako soukromá osoba, nebo ve své magistrátní funkci, přispěje ke spáchání újmy, může být žalován za újmu. Bude však nutné vyčkat, až se vzdá svého úřadu, nebo může být žaloba podána, dokud jej ještě zastává? Lepší názor je, že pokud je magistrátním úředníkem, který nemůže být zákonně předvolán k soudu, bude nutné počkat, až se vzdá svého úřadu. Je-li však jedním z nižších soudců, tj. jedním z těch, kteří nejsou pověřeni nejvyšší soudní pravomocí nebo působností, může být žalován, i když stále vykonává své soudcovské povinnosti.

451. Paulus, O Sabinovi, kniha X.

Když je něco učiněno v souladu s příkazy morálky za účelem ochrany zájmů státu a způsobí to někomu urážku, nicméně z toho důvodu, že soudce nejednal s úmyslem způsobit újmu, ale měl na mysli obhájení majestátu republiky, nebude odpovědný za žalobu pro újmu.

452. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XIII.

Pokud několik otroků společně někoho zbillo nebo proti němu vyvolalo bouřlivý pokřik, je každý z nich jednotlivě vinen z trestného činu a újma je tím větší, že ji spáchali otroci; a skutečně, existuje stejný počet újem, jako je osob za ně odpovědných.

453. Ulpianus, O všech soudech, kniha III.

Tam, kde se dopustí krutého činu někdo, kdo může pro svou hanebnou povahu a chudobu nerespektovat rozsudek vyneseny proti němu v žalobě za ublížení na zdraví, má prétor uplatnit veškerou svou přísnost při stíhání případu a potrestání těch, kdo se ublížení dopustili.

454. Julianus, Digesty, kniha XLV.

Chci-li jménem syna podat žalobu proti jeho otci a ten jmenuje advokáta, nepovažuje se syn za obhájce, pokud nesloží jistotu na zaplacení rozsudku; a proto by mu měla být žaloba příznána, jako by nebyl obhájcem svého otce.

455. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Císařské konstituce stanoví, že cokoli, co je umístěno na veřejných památkách za účelem hanobení jiného, má být odstraněno.

456. Žalobu za újmu lze podat i civilně podle korneliánského práva a výši rozsudku odhadnout soudcem.

457. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Dekretem senátu je stanoveno, že nikdo nesmí nosit sochu císaře za účelem vzbuzení odia proti komukoli a že ten, kdo ji poruší, bude veřejně spoután.

458. Venuleius, Veřejné žaloby, kniha II.

Nikdo nesmí na veřejnosti nosit špinavý oděv nebo dlouhé vlasy pod jménem obviněného, ledaže je s ním tak úzce spjat příbuzenským vztahem, že nemůže být proti jeho vůli donucen svědčit proti němu.

459. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

Božský Severus napsal Dionýsiovi Diogenovi následující: "Každý, kdo byl odsouzen za kruté ublížení na zdraví, nemůže patřit do řádu dekurionů; a omyl guvernéra nebo kohokoli jiného, kdo vydal jiné rozhodnutí ve sporném bodě, ti neprospěje, stejně jako omyl těch, kteří v rozporu se zavedeným právem tvrdili, že sis stále zachoval členství v řádu dekurionů." (Dionýsius Diogenus, Dionýsius, s. 1).

460. Neratius, Pergameny, kniha III.

Otci, vůči jehož synovi byla spáchána újma, by nemělo být bráněno v tom, aby podal žalobu za svou vlastní újmu a za újmu svého syna, a to ve dvou různých řízeních.

461. Paulus, Sentence, kniha V.

Strany, které vedou spor, by neměly zvyšovat hlas proti soudci, jinak budou poznamenány hanbou.

462. Gaius, Pravidla, kniha III.

Každý, kdo podá žalobu pro újmu proti jinému za účelem obtěžování, má být odsouzen mimořádným řízením, to znamená, že má buď trpět vyhnanství, deportaci nebo vyloučení z jeho řádu.

463. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IX.

Pokud majitel nižšího domu způsobí, že kouř ovlivňuje stavbu jeho souseda nad ním, nebo pokud soused obývající vyšší dům hodí nebo vylije cokoli na dům jiného, který se nachází níže, Labeo říká, že žaloba za újmu nemůže být podána. Domnívám se, že to není pravda za předpokladu, že to bylo hozeno na sousedův objekt za účelem způsobení škody.

464. Hermogenianus, Epitomes, kniha V.

Pokud jde o zranění, je v současnosti obvyklé vynášet rozsudky libovolně, podle okolností a osoby. Otroci, kteří byli zbičováni, se vrací svým pánům, svobodní lidé nižšího stavu jsou bičováni pruty a ostatní jsou trestáni buď dočasným vyhnanstvím, nebo zákazem určitého majetku.

Tit. 11. O svévolném trestání zločinů.

465. Paulus, Sentence, kniha IV.

Svůdci vdaných žen, jakož i jiní narušitelé manželského svazku, i když třeba nemohou své zločiny dokonat, jsou trestáni libovolně vzhledem k sklonu svých ničivých vášní.

466. Ublížení na zdraví je spácháno proti dobrým mravům, například když jedna osoba hází na druhou hnůj nebo ji potřísní špínou či blátem, nebo znečistí vodu, kanály či nádrže, nebo znečistí cokoli jiného za účelem poškození veřejnosti, a na osoby tohoto druhu je zvykem uvalit nejpřísnější trest.

467. Každý, kdo přemluví chlapce, aby se podrobil prostopášnosti, buď tím, že ho odvede stranou, nebo tím, že zkaží jeho doprovod, nebo každý, kdo se pokusí svést ženu nebo dívku, nebo udělá cokoli za účelem, aby ji povzbudil ke zhýralosti, buď tím, že jí půjčí svůj dům, nebo tím, že jí zaplatí peníze, aby ji přemluvil, a zločin bude dokonán, bude potrestán smrtí, a pokud nebude dokonán, bude vyhoštěn na nějaký ostrov. Přisedící, kteří byli zkaženi, budou potrestáni nejvyšším trestem.

468. Ulpianus, Názory, kniha IV.

O nezákonná shromáždění se nesmí pokoušet ani vojenští veteráni pod záminkou náboženství nebo plnění slibu.

469. Týž, O cizoložství, kniha III.

Žaloby pro zpronevěru a vykořisťování statků zahrnují obžalobu, ale nejsou trestním stíháním.

470. Marcianus, Pravidla, kniha I.

Božský Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že žena, která na sobě úmyslně vyvolá potrat, by měla být guvernérem odsouzena k dočasnému vyhnanství; lze totiž považovat za nečestné, když žena beztrestně připraví svého manžela o děti.

471. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha V.

Kromě odpovědnosti k žalobě za zkažení otroka, kterou povoluje věčný edikt, bude přísně potrestán každý, na jehož popud otrok prokazatelně hledal útočiště u paty sochy za účelem hanobení svého pána.

472. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Ti, kdo jsou zvyklí využívat každé příležitosti ke zvýšení ceny potravin, se nazývají dardanarii a císařské dekrety a ústavy přijaly opatření k potlačení jejich hrabivosti. V dekretech je to stanoveno takto: "Kromě toho byste měli dbát na to, aby neexistovali dardanarii jakéhokoli druhu zboží a aby nepřijímali opatření k uskladnění zboží, které nakoupili, nebo aby ti zámožnější z nich nebyli ochotni zbavit se svého zboží za rozumné ceny v očekávání neproduktivního období, aby nedošlo ke zvýšení ceny potravin." Tresty ukládané takovým osobám se však značně liší, neboť zpravidla, pokud se jedná o obchodníky, je jim pouze zakázáno provozovat obchod a někdy jsou deportováni, ale ti s nižším postavením jsou odsouzeni k veřejným pracím.

473. Cenu potravin zvyšuje také používání falešných vah, s ohledem na něž božský Traján vyhlásil edikt, jímž takové osoby podrobují trestu podle korneliánského zákona; stejně jako kdyby podle té části tohoto zákona, která se týká závětí, byl někdo odsouzen za to, že sepsal, zpečetil nebo vydal padělanou závěť.

474. Božský Hadrián také odsoudil k deportaci každého, kdo měl v držení falešné míry.

475. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Osoby, které nosí pytle a využívají jich k zakázaným účelům tím, že loupí nebo odnášejí části majetku, a také ti, kteří se nazývají derectarii, tj. takoví, kteří se zavádějí do bytů s úmyslem krást, by měli být trestáni přísněji než obyčejní zloději, a proto jsou odsouzeni na určitý čas k veřejným pracím, nebo jsou bičováni a pak propuštěni, nebo jsou na určitý čas deportováni.

476. Tentýž, v téže knize.

Kromě toho existují zločiny, nad nimiž má pravomoc guvernér; jako například všude tam, kde někdo tvrdí, že listiny, které mu patří, byly zrádně předány jinému, neboť stíhání tohoto trestného činu bylo božskými bratry svěřeno prefektovi města.

477. Totéž, v téže knize.

Existují určité trestné činy, které se trestají podle zvyklostí provincií, v nichž byly spáchány; jako například v provincii Arábie je znám jistý zločin, označený jako "kladění kamenů", jehož povaha je následující: Většina lidí má ve zvyku pokládat na pole nepřitele kameny, které naznačují, že pokud někdo pole obdělává, čeká ho smrt v důsledku nástrah těch, kteří tam kameny položili. Tento postup vyvolává takový strach, že se nikdo neodváží k poli přiblížit v obavě z krutosti těch, kdo kameny na pozemek umístili. Správci mají ve zvyku ukládat za spáchání tohoto přestupku krajní trest, protože sám o sobě hrozí smrtí.

478. Tentýž, v téže knize.

V Egyptě je také svévolně trestán každý, kdo protrhne nebo poškodí hráze (to jsou hráze, které zadržují vodu Nilu), a to podle svého občanského stavu a míry provinění. Někteří z nich jsou odsouzeni na veřejné práce nebo do dolů. Také ten, kdo pokácí platan, může být podle své hodnosti odsouzen do dolů, neboť i tento přestupek se trestá libovolně a přísným trestem, protože tyto stromy zpevňují hráze Nilu, jimiž se rozdělují a zadržují záplavy této řeky a zastavuje se zmenšování jejího objemu. Hráze i kanály, které je protínají, jsou důvodem k potrestání těch, kdo zasahují do jejich provozu.

479. Paulus, Sentence, kniha I.

Žaloba úměrná závažnosti přestupku bude udělena proti horalům, kteří s sebou nosí a vystavují hady, pokud ze strachu z těchto plazů vznikne nějaká škoda.

Tit. 12. O porušování hrobových míst.

480. Ulpianus, O pretoriánském ediktu, kniha II.

Žaloba za porušení hrobu označuje člověka za neslavného.

481. Týž, O ediktu prétora, kniha XVIII.

Tam, kde někdo zboří hrobku, neplatí akvilejský zákon, ale lze zahájit řízení podle interdikt Quod vi out clam. Tento názor vyslovil také Celsus s odkazem na sochu vytrženou z pomníku. Ptá se také, zda v případě, že nebyla připevněna olovem nebo nějakým způsobem připevněna k hrobu, by měla být považována za součást pomníku nebo za součást našeho majetku. Celsus říká, že je součástí pomníku jako schránka na kosti, a proto se na ni bude vztahovat interdikt Quod vi aut clam.

482. Ulpianus, O pretoriánském ediktu, kniha V.

Praetor říká: "Pokud se řekne, že hrobku někdo zlomyslně porušil, uděluji proti němu žalobu in factum, aby byl odsouzen za částku, která se může zdát spravedlivá, ve prospěch zúčastněné strany. Není-li nikdo, kdo by měl zájem, nebo je-li, a on odmítne podat žalobu, a někdo jiný je ochoten tak učinit, přiznám mu žalobu za sto aurei. Pokud by si přálo zahájit řízení více osob, uděluji k tomu pravomoc tomu, jehož věc se jeví jako nejspravedlivější. Pokud někdo se zlým úmyslem obydlí hrobku nebo postaví jinou stavbu než tu, která je určena pro hrob, uděluji žalobu na dvě stě aurei každému, kdo ji bude chtít podat svým jménem."

483. Z prvních slov tohoto ediktu vyplývá, že je jím potrestán ten, kdo porušuje hrobku se zlým úmyslem. Pokud tedy není zlý úmysl, trest se neuplatní. Z toho plyne, že ti, kdo nejsou schopni trestného činu, jako například děti mladší puberty, a také osoby, které nepřistoupily k hrobce s úmyslem ji porušit, jsou omluveni.

484. Pod pojmem hrobka se rozumí každé místo pohřbu.

485. Pokud by někdo uložil tělo do dědičné hrobky, i kdyby to byl dědic, bude přesto odpovědný za žalobu pro porušení hrobky, pokud tak učinil proti vůli zůstavitele; zůstavitel totiž smí stanovit, že v jeho hrobce nesmí být nikdo pohřben, jak je uvedeno v Reskriptu císaře Antonína, neboť jeho přání musí být splněno. Pokud tedy řekne, že pouze jeden z dědiců do ní může uložit osoby, musí to být dodrženo, aby tak mohl učinit pouze určený dědic.

486. Ediktem božského Severa je stanoveno, že mohou být přenesena těla, která nebyla po celou dobu pohřbena na jednom místě; tímto ediktem je nařízeno, že převoz těl nesmí být zdržován, nesmí se do něj zasahovat a nesmí se bránit jejich převozu přes území patřící městům. Boří Marek však v reskriptu uvedl, že ti, kdo převázejí těla na cestách přes vesnice nebo města, nepodléhají žádnému trestu, ačkoli se tak nesmí dít bez povolení těch, kdo mají právo je udělit.

487. Božský Hadrián svým reskriptem stanovil pokutu čtyřicet aurei proti těm, kdo pohřbívají mrtvá těla ve městech, a nařídil, aby se pokuta platila do státní pokladny. Stejnou pokutu nařídil uložit i magistrátním úředníkům, kteří to dovolili, a nařídil, aby místo bylo prodáno v dražbě a tělo bylo odvezeno. Ale co když městské právo povoluje pohřbení ve městě? Podívejme se, zda toto právo bylo císařskými reskripty zrušeno, a to z toho důvodu, že reskripty mají obecnou platnost. Císařské reskripty se musí uplatňovat a platí všude.

488. Tam, kde někdo bydlí v hrobce nebo má stavbu na zemi, může ten, kdo si to přeje, podat žalobu.

489. Místodržící mají ve zvyku postupovat přísněji proti těm, kdo zneužívají mrtvá těla, zvláště pokud jdou ozbrojeni; pokud totiž spáchají čin ozbrojeni jako lupiči, jsou potrestáni kapitálně, jak stanovil Boří Severus v Reskriptu; pokud jej však spáchají neozbrojeni, můžete být uloženi jakýkoli trest až do odsouzení do dolů.

490. Ti, kdo mají pravomoc rozhodovat o žalobě za porušení hrobky, musí odhadnout výši úroků úměrně škodě, která byla způsobena, jakož i úměrně výhodě, kterou získal viník porušení; nebo škodě, která z toho vznikla; nebo drzosti toho, kdo se dopustil přestupku. Přesto by měl být vynesena rozsudek na nižší částku, pokud jsou zúčastněnými stranami obvinění, než pokud žalobu podala cizí osoba.

491. Jestliže právo na separaci náleží několika osobám, máme přiznat žalobu všem, nebo tomu, kdo projevil největší snahu? Labeo velmi správně říká, že žaloba by měla být přiznána všem, protože je podána v individuálním zájmu každého z nich.

492. Jestliže strana, která má zájem, nechce podat žalobu pro porušení hrobového práva, ale poté, co si to rozmyslela, než byla otázka spojena, řekne, že chce pokračovat, má být vyslechnuta.

493. Pokud otrok bydlí v hrobce nebo si tam postaví dům, žaloba noxal nebude moci být podána a prétor tuto žalobu proti němu přislíbí. Pokud tam však nebydlí, ale užívá místo jako útočiště, bude noxální žaloba vyhověna, pokud se zdá, že si ponechává držbu pozemku.

494. Tato žaloba je oblíbená.

495. Paulus, O ediktu prétora, kniha XXVII.

Hroby nepřátel nejsou v našich očích náboženskými místy, a proto můžeme kameny, které z nich byly odstraněny, použít k jakémukoli účelu, aniž bychom se stali odpovědnými za žalobu pro porušení hrobu.

496. Pomponius, O Plautiovi, kniha IX.

Podle naší praxe mají majitelé pozemků, na nichž vyčlenili hrobová místa, právo přístupu k hrobkám i poté, co pozemek prodali. Zákony týkající se prodeje nemovitostí totiž stanoví, že k hrobkám, které se na nich nacházejí, je vyhrazeno právo cesty, jakož i právo přistupovat k nim a obklopovat je za účelem konání pohřebních obřadů.

497. Julianus, Digest, kniha X.

Žaloba za porušení hrobky je v prvé řadě přiznána tomu, komu nemovitost patří, a pokud ten nepostupuje a postupuje někdo jiný, i když vlastník může být nepřítomen na služební cestě pro stát, neměla by být žaloba přiznána podruhé proti tomu, kdo zaplatil vyměřenou škodu. Nelze mít za to, že se stav osoby, která byla nepřítomna na služební cestě pro stát, zhoršil, neboť tato žaloba se netýká ani tak její soukromé záležitosti, jako spíše veřejné msty.

498. Marcianus, Institutes, kniha III.

Je zakázáno zhoršovat stav hrobky, ale je dovoleno opravit pomník, který se stal zchátralým a zničeným, aniž by se však dotýkal těl v něm obsažených.

499. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Zločin porušení hrobky lze považovat za spadající pod ustanovení juliánského zákona týkající se veřejného násilí, a to v té části, v níž je stanoveno, že bude potrestán ten, kdo někomu brání ve slavení pohřebních obřadů nebo v pohřbívání mrtvol; protože ten, kdo porušuje hrobku, se dopouští činu bránícího pohřbívání.

500. Týž, Veřejné žaloby, kniha II.

Za porušení hrobky se uděluje také peněžitá žaloba.

501. Papinianus, Otázky, kniha VIII.

Vyvstala otázka, zda právo žaloby za porušení hrobky náleží nutnému dědici, když nezasáhl do majetku pozůstalosti. Rozhodl jsem, že může velmi správně podat tuto žalobu, která je zavedena v souladu s tím, co je dobré a spravedlivé. A pokud by ji podal, nemusí mít žádné obavy z věřitelů pozůstalosti, neboť ačkoli je tato žaloba odvozena od ní, přesto nic nedostává z vůle zemřelého, ani nic nezískává z pronásledování majetku, ale pouze v důsledku trestu uloženého zákonem.

502. Paulus, Sentence, kniha V.

Osoby, které se provinily porušením hrobů a které odnesly těla nebo kosti, jsou potrestány krajním trestem, pokud jsou nižšího postavení; ti, kteří mají vyšší postavení, jsou deportováni na nějaký ostrov; ostatní jsou ještě buď odsunuti, nebo odsouzeni do dolů.

Tit. 13. O vydírání.

503. Ulpianus, Názory, kniha V.

Je-li vydírání spácháno na základě předstíraného příkazu guvernéra, nařídí guvernér provincie, aby byl majetek vydaný terorem vrácen, a zločin potrestá.

504. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Trestní stíhání pro vydírání není veřejné, ale pokud někdo obdržel peníze za to, že jinému vyhrožoval trestním obviněním, může se trestní stíhání stát veřejným na základě dekretů senátu, jimiž se nařizuje, aby byli potrestáni korneliánským zákonem všichni ti, kdo se připojili k udání nevinných osob a obdrželi peníze za to, že obviní nebo neobviní jiné osoby nebo že proti nim podají nebo nepodají svědectví.

Tit. 14. O těch, kdo kradou dobytek.

505. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Božský Hadrián na koncilu v Baetice v reskriptu týkajícím se zlodějů dobytka uvedl: "Když jsou nejpřísněji potrestáni ti, kdo odhánějí dobytek, jsou obvykle odsouzeni k meči." V tomto reskriptu se píše, že "zloději dobytka jsou odsouzeni k meči". Nejpřísněji však nejsou trestáni všude, ale pouze v těch místech, kde se tento druh přestupku páchá nejčastěji; jinak jsou odsouzeni k těžkým pracím na veřejných pracích, a to někdy jen dočasně.

506. Za zloděje dobytka jsou správně považováni ti, kdo odvádějí dobytek z pastvin nebo z houfů a kořistí z nich, jak se říká; a toto zaměstnání krádeže dobytka vykonávají jako pravidelné řemeslo, když odvádějí koně nebo dobytek z houfů, jejichž jsou součástí. Pokud však někdo odveze ztraceného vola nebo koně, kteří zůstali sami, nepatří do této kategorie, ale je to jen obyčejný zloděj.

507. Kdo však zažene prasnici, kozu nebo ovci, neměl by být potrestán tak přísně jako ten, kdo ukradne větší zvířata.

508. Hadrián sice za tento přestupek stanovil trest dolů, práce na veřejných pracích nebo meče, přesto by však ti, kdo nepatří k nejnižšímu společenskému stavu, neměli být tomuto trestu podrobeni, neboť by měli být buď přeřazeni, nebo vyloučeni ze svého řádu. Ti však, kdo odhánějí dobytek, ačkoli jsou ozbrojeni, nejsou nespravedlivě předhozeni divoké zvěři.

509. Každý, kdo odhání dobytek, o jehož vlastnictví se vede spor, by měl být podroben občanskému vyšetřování, jak říká Saturninus; toto pravidlo by však mělo být přijato pouze tam, kde se nehledá záminka pro krádež dobytka, ale obviněný, veden dobrými důvody, skutečně věřil, že mu dobytek patří.

510. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Zločin vyhánění dobytka nepodléhá veřejnému stíhání, protože je třeba jej klasifikovat spíše jako krádež; protože však většina pachatelů tohoto druhu chodí ozbrojena, jsou-li zatčeni, jsou z tohoto důvodu obvykle přísněji trestáni.

511. Callistratus, O právních vyšetřováních, kniha VI.

Ovce, úměrně jejich počtu, který je zahnán, činí z člověka buď obyčejného zloděje, nebo přivlastnítele dobytka. Některé autority zastávají názor, že deset ovcí tvoří stádo, stejně jako čtyři nebo pět vepřů, když jsou zahnány z honu; zloděj dobytka se však tohoto zločinu dopouští, pokud ukradne pouze jednoho koně nebo vola.

512. Přísněji by měl být potrestán také ten, kdo zažene krotké stádo ze stáje, a ne z lesa, nebo stádo tvořící část většího stáda.

513. Ti, kdo se často dopouštějí tohoto trestného činu, ačkoli mohou odvést vždy jen jedno nebo dvě zvířata, jsou přesto klasifikováni jako zloději dobytka.

514. Ti, kdo ukrývají pachatele tohoto druhu, by měli být podle listu božského Trajána potrestáni vypovězením z Itálie na deset let.

Tit. 15. Ohledně přetvářky.

515. Ulpianus, O pretoriánském ediktu, kniha VI.

Prevarikátor je člověk, který se staví na obě strany a prozrazením vlastní věci pomáhá protistraně. Tento termín, jak říká Labeo, je odvozen od různopárty, neboť takto jedná ten, kdo zdánlivě stojí na jedné straně, ale ve skutečnosti dává přednost straně druhé.

516. Prevarant, správně se tak nazývá ten, kdo vystupuje jako žalobce v trestním řízení. O advokátovi se však správně neříká, že je prevarikátor. Co by se s ním tedy mělo dělat, jestliže se dopustí tohoto trestného činu, ať už v soukromém nebo veřejném řízení, tj. jestliže zradil svou vlastní stranu? Je obvyklé, aby byl svévolně potrestán.

517. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Je třeba si uvědomit, že v současnosti jsou ti, kdo se proviní tímto přestupkem, trestáni svévolně.

518. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Rozsudek za přečin je buď veřejný, nebo zavedený zvykem.

519. Pokud se obžalovaný v trestní věci postaví proti žalobci s tvrzením, že již byl z téhož trestného činu obviněn jiným a zproštěn obžaloby, je v juliánském zákoně týkajícím se veřejné žaloby stanoveno, že nemůže být stíhán, dokud nebude vyšetřen trestný čin, z něhož byl obviněn prvním žalobcem, a rozsudek vynesený ve vztahu k němu. Proto se rozhodování o případech tohoto druhu chápe tak, že patří do kategorie veřejného stíhání.

520. Pokud se tvrdí, že trestný čin krivého obvinění spáchal advokát, nelze zahájit veřejné stíhání; a je jedno, zda se tvrdí, že jej spáchal ve veřejném nebo soukromém řízení.

521. Je-li tedy někdo obviněn z toho, že se vzdal veřejné obžaloby, nepůjde o veřejnou obžalobu, protože to žádný zákon nestanovil; a veřejnou obžalobu nedovoluje ani onen dekret senátu, který stanoví trest pěti liber zlata proti každému, kdo se vzdá případu.

522. Týž, Veřejné žaloby, kniha II.

Je-li osoba, proti níž nelze podat žalobu pro pomluvu, odsouzena za to, že se v trestní věci dopustila křivého obvinění, stane se nechvalně známou.

523. Venuleius Saturninus, Veřejné žaloby, kniha II.

Žalobce, který byl odsouzen za prevariaci, nemůže poté podat žalobu podle zákona.

524. Paulus, O veřejných žalobách.

V reskriptu našeho císaře a jeho otce bylo stanoveno, že v případě zločinů, které jsou namítány jako mimořádné, mají být prevaranti potrestáni stejným trestem, jakému by podléhali, kdyby sami porušili zákon, jímž byl obžalovaný zproštěn viny jejich zrádným přičiněním.

525. Ulpianus, O daních, kniha IV.

Ve všech případech s výjimkou těch, v nichž jde o prolití krve, se podle dekretu senátu považuje za odsouzeného každý, kdo udavače zkorumpuje.

Tit. 16. O těch, kdo ukrývají zločince.

526. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Ukrývači zločinců tvoří jednu z nejhorších tříd pachatelů, neboť bez nich by žádný zločinec nemohl dlouho zůstat ukryt. Zákon nařizuje, aby byli trestáni jako lupiči. Měli by být zařazeni do stejné třídy, protože když se mohou zmocnit lupičů, dovolí jim odejít poté, co obdrželi peníze nebo část ukradeného zboží.

527. Paulus, O trestání civilních osob.

Osoby, které ukrývají zloděje, jenž je buď jejich příbuzným z příbuzenského vztahu, nebo jejich pokrevním příbuzným, by neměly být ani propuštěny, ani přísně potrestány, neboť jejich zločin není tak závažný jako zločin těch, kteří ukrývají zloděje, kteří s nimi nejsou nijak spojeni.

Tit. 17. O zlodějích, kteří kradou v lázních.

528. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Noční zloději by měli být svévolně souzeni a trestáni, když se prokáže náležitý důvod, pokud dbáme na to, aby nebyl uložen větší trest než práce na veřejných pracích. Stejně pravidlo platí pro zloděje, kteří kradou v lázních. Pokud se však zloději brání zbraní nebo pokud se vloupali či provedli něco podobného, ale nikoho neudeřili, mají být odsouzeni do dolů a ti s vyšším společenským postavením mají být vypovězeni.

529. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Pokud se dopustí krádeže ve dne, mají být souzeni běžným způsobem.

530. Paulus, O trestání vojáků.

Voják, který byl přistižen při krádeži lázně, by měl být beze cti propuštěn ze služby.

Tit. 18. O těch, kdo utíkají z vězení, a o lupičích.

531. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Božští bratři v reskriptu adresovaném Aemiliovi Tirovi uvedli, že osoby, které utečou z vězení, mají být potrestány smrtí. Také Saturninus zastává názor, že ti, kdo uprchli z vězení, ať už vylomením dveří, nebo spiknutím s jinými, kteří byli

uvěznění spolu s nimi, by měli být kapitálně potrestáni, ale pokud uprchli nedbalostí strážců, měli by podstoupit mírnější trest.

532. Zloději, kteří jsou krutějšími zloději (neboť to je význam tohoto slova), by měli být odsouzeni k práci na veřejných pracích buď na doživotí, nebo na určitý počet let; ti, kteří jsou vyššího postavení, by však měli být dočasně propuštěni ze svého řádu nebo nuceni odejít za hranice své země; císařskými reskripty jim však nebyl uložen žádný zvláštní trest. Proto v případě prokázání řádného důvodu může příslušný soudce vynést rozsudek podle svého uvážení.

533. Stejně tak se trestají zloději, kteří nosí pytle, directarii a ti, kteří se vloupávají do budov. Císař Marcus nařídil, aby římský rytíř, který ukradl peníze poté, co prorazil zeď, byl vypovězen z provincie Afrika, odkud přišel, i z Města a z Itálie na dobu pěti let. Je však třeba, aby po prokázání náležitého důvodu bylo vydáno rozhodnutí jak ve vztahu k těm, kdo se vloupali do domů, tak k ostatním výše uvedeným pachatelům, a to podle okolností provázejících zločin; s tím, že nikdo nesmí být odsouzen k přísnějšímu trestu než k práci na veřejných pracích, je-li plebejcem, a je-li vyššího postavení, nesmí být potrestán přísněji než vyhnanstvím.

534. Paulus, O povinnostech prefekta noční hlídky.

Osobám, které se vloupají do domů, se ukládají různé tresty, neboť ti, kdo se vloupají v noci, jsou krutější, a proto jsou obvykle bičováni a odsouzeni do dolů. Ti, kdo se však vloupají ve dne, jsou nejprve zbičováni a poté odsouzeni k těžkým pracím na doživotí nebo na určitou dobu.

Tit. 19. O drancování statků.

535. Marcianus, Institutes, kniha III.

Když někdo drancuje cizí majetek, je obvyklé, že je svévolně potrestán obviněním z drancování majetku, jak je stanoveno v reskriptu božského Marka.

536. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Při stíhání trestného činu drancování statku by se měl guvernér provincie ujmout soudního projednávání téhož; když totiž nelze podat žalobu pro krádež, zbývá odvolání pouze k guvernérovi.

537. Je zřejmé, že trestný čin zplundrování pozůstalosti může být stíhán pouze za okolností, kdy žaloba pro krádež není k dispozici, tj. předtím, než bylo do pozůstalosti vniknuto, nebo poté, co do ní bylo vniknuto, ale předtím, než se majetku zmocnil dědic; je totiž jasné, že v tomto případě žaloba pro krádež nebude podána, ačkoli není pochyb o tom, že může být podána žaloba pro vydání majetku, pokud si to někdo přeje, aby si jej mohl nárokovat.

538. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Božský Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že kdokoli, kdo chce mimořádně stíhat zločin uloupení majetku, může tak učinit buď před prefektem města nebo gubernérem ; nebo může požadovat majetek od držitelů běžným postupem.

539. Paulus, Názory, kniha III.

Majetek usedlosti náleží společně všem dědicům, a proto ten, kdo podá žalobu pro trestný čin plenění a získá svůj případ, má se za to, že prospěl i svému spoludědici.

540. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Manželka nemůže být obviněna ze zločinu zplundrování nemovitosti, protože proti ní nelze podat žalobu pro krádež.

541. Paulus, O Neratiovi, kniha I.

Jestliže, aniž bys věděl, že určitý majetek patří do pozůstalosti, si jej vezmeš, Paulus říká, že se dopouštíš krádeže. Krádež majetku, který patří k nějakému statku, není spáchána o nic více než krádež majetku, který nemá žádného vlastníka, a názor toho, kdo jej ukradl, nemění v žádném ohledu povahu činu.

Hlava 20. Ohledně stellionatu.

542. Papinianus, Názory, kniha I.

Žaloba stellionatus není zahrnuta ve veřejných žalobách ani v soukromých žalobách.

543. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VIII.

Rozsudek za tento delikt nikoho neoznačuje hanbou, ale následuje po něm mimořádný trest.

544. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Obvinění Stellionata spadá do pravomoci místodržitele.

545. Je třeba si uvědomit, že ti, kdo se dopustili jakéhokoli podvodného jednání, mohou být stíháni pro tento zločin, tedy pokud neexistuje žádný jiný, z něhož by mohli být obviněni, neboť to, co v soukromém právu dává podnět k žalobě pro podvod, je základem pro trestní stíhání v obvinění Stellionatus. Proto vždy, když trestný čin postrádá jméno, označujeme jej jako Stellionatus. Zvláště to však platí pro každého, kdo vyměňuje nebo dává majetek za úplatu podvodem, kdy byl majetek zatížen ve prospěch jiného a on tuto skutečnost zatají; neboť všechny případy tohoto druhu zahrnují stellionatus. A pokud někdo nahradil nějakou věc jinou nebo odložil zboží, které byl povinen dodat, nebo je zkazil, je rovněž odpovědný za tento trestný čin. Stejně tak, pokud se někdo dopustil podvodu nebo se spolčil s cílem přivodit smrt jiného, může být stíhán pro stellionatus. A obecně bych měl říci, že tam, kde chybí název nějakého zločinu, může být vzneseno obvinění pro tento trestný čin, ale není nutné vyjmenovávat různé případy.

546. Za stellionatus však není zákonem stanoven žádný trest, protože podle zákona není zločinem. Je však obvyklé, že se trestá libovolně, pokud v případě plebejců není uložený trest přísnější než odsouzení do dolů. V případě těch, kteří zaujímají vyšší postavení, by však měl být uložen trest dočasného vyhnanství nebo vyloučení z jejich řádu.

547. Každý, kdo podvodně zatají zboží, může být za tento zločin zvláště stíhán.

548. Modestinus, O trestech, kniha III.

Když někdo přísahá v písemné listině, že mu patří zastavený majetek, a tím se dopustí křivé přísahy, stává se stellionatus, a proto by měl být viník poslán do dočasného vyhnanství.

Tit. 21. Ohledně odstranění hranic.

549. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Trest za odstranění mezí není peněžitá pokuta, ale měl by být upraven podle společenského postavení provinilců.

550. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha III.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl následující. Není pochyb o tom, že ti, kdo odstraňují pomníky umístěné za účelem stanovení hranic, se dopouštějí velmi špatného činu. Při stanovení trestu by však jeho výše měla být určena podle postavení a úmyslu jednotlivce, který se zločinu dopustil, neboť jsou-li odsouzeny osoby s významným postavením, není pochyb o tom, že se činu dopustily za účelem získání cizí půdy, a mohou být odsunuty na určitou dobu závislou na jejich věku; to znamená, že je-li obviněný velmi mladý, měl by být odsunut na delší dobu; je-li starý, na kratší dobu. V případě, že jiní vyřizovali své záležitosti a poskytovali své služby, mají být potrestáni a odsouzeni k těžké práci na veřejných pracích na dva roky. Pokud však odstranili pomníky z neznalosti nebo omylem, postačí, když budou zbičováni.

551. Týž, O soudních vyšetřováních, kniha V.

Agrárním zákonem, který vydal Gaius Caesar, byl stanoven peněžitý trest proti těm, kdo podvodně odstraňují pomníky mimo jejich správné místo a hranice jejich pozemků; nařizoval totiž, že mají zaplatit do státní pokladny padesát aurei za každou hraniční značku, kterou vyjmou nebo odstraní, a že žaloba má být přiznána každému, kdo ji chce podat.

552. Jiným agrárním zákonem, který zavedl božský Nerva, se stanoví, že pokud se otrok nebo otrokyně bez vědomí svého pána dopustí tohoto přestupku se zlým úmyslem, bude potrestán smrtí, pokud jeho pán nebo paní raději nezaplatí pokutu.

553. Rovněž ti, kdo změňí vzhled místa, aby znepréhlednili polohu hranic, například tím, že ze stromu udělají keř, z lesa zoranou půdu nebo provedou něco jiného podobného, budou potrestáni podle své povahy a postavení a podle násilí, s nímž se svého činu dopustili.

Hlava 22. O spolcích a korporacích.

554. Marcianus, Institutes, kniha III.

Císařskými dekrety je guvernérům provincií nařízeno, aby zakázali organizování korporativních sdružení a nedovolili ani vojákům, aby je zakládali v táborech. Nemajetnějším vojákům je však dovoleno, aby každý měsíc odváděli svůj žold do

společného fondu, pokud se během této doby sejdou pouze jednou, a to z obavy, že by pod takovou záminkou mohli organizovat nezákonný spolek, což božský Severus v jednom reskriptu uvedl, že se nemá tolerovat nejen v Římě, ale ani v Itálii a v provinciích.

555. Shromažďovat se k náboženským účelům však není zakázáno, pokud se tím nedopouštějí jednání proti dekretu senátu, jímž jsou nezákonné společnosti zakázány.

556. Není legální vstupovat do více než jednoho sdružení povoleného zákonem, jak bylo rozhodnuto Božskými bratry. Pokud by se někdo stal členem dvou sdružení, je reskriptem stanoveno, že si musí vybrat to, ke kterému chce raději patřit, a od toho, z něhož vystoupí, obdrží to, na co má nárok ze společného majetku.

557. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Každý, kdo se stane členem nezákonného sdružení, podléhá stejnému trestu, jakému podléhají ti, kdo byli odsouzeni za to, že se zmocnili veřejných míst nebo chrámů pomocí ozbrojenců.

558. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Jsou-li sdružení nezákonná, budou rozpuštěna podle podmínek císařských mandátů a ústav a dekretů senátu. Po jejich rozpuštění je členům dovoleno, aby si mezi sebou rozdělili peníze nebo majetek ve společném vlastnictví, pokud nějaký takový existuje.

559. Jedním slovem, pokud se sdružení nebo jakýkoli orgán tohoto druhu nesejde s autoritou dekretu Senátu nebo císaře, je toto shromáždění v rozporu s ustanoveními dekretu Senátu a císařských mandátů a konstitucí.

560. Rovněž je dovoleno, aby otroci byli přijímáni do sdružení nemajetných osob se souhlasem svých pánů; a ti, kdo mají takové spolky na starosti, se tímto upozorňují, že nemohou přijmout otroka do sdružení nemajetných osob bez vědomí nebo souhlasu jeho pána, a pokud tak učiní, že se budou vystavovat pokutě sto aurei za každého přijatého otroka.

561. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha IV.

Členy jsou ti, kdo patří do téhož sdružení, které Řekové nazývají hetairei. Jsou ze zákona oprávněni uzavírat mezi sebou jakékoliv smlouvy, pokud nečiní nic, co by bylo v rozporu s veřejným právem.

Zdá se, že toto ustanovení bylo převzato ze Solónova zákona, který zní takto: "Kdyby lidé nebo bratři nebo ti, kdo se spolu sdružují za účelem oběti, nebo námořníci nebo ti, kdo jsou pohřbeni v téže hrobce, nebo členové téže společnosti, kteří obecně žijí společně, uzavřeli nebo uzavřeli mezi sebou nějakou smlouvu, cokoli se dohodnou, platí, pokud to nezakazují veřejné zákony."

Hlava 23. Ohledně lidových žalob.

562. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Lidovou žalobou nazýváme tu, která chrání práva strany, která ji podává, i práva lidu.

563. Týž, O ediktu, kniha I.

Podá-li lidovou žalobu několik osob současně, vybere prétor z nich tu nejvhodnější.

564. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Je-li žaloba podána několikrát v téže věci, když se jedná o tentýž skutek, lze se dovolávat běžné výjimky *res iudicata*.

565. U populárních žalob má přednost strana, která má na věci zájem. 4. Paulus, O ediktu, kniha III.

Populární žaloba se přiznává osobě, jejíž práva nejsou dotčena, tedy tomu, kdo může podat žalobu podle ediktu.

566. Týž, O ediktu, kniha VIII.

Je-li někdo žalován v rámci populární žaloby, může si ustanovit advokáta, aby ho hájil, ale ten, kdo žalobu podává, si ho ustanovit nemůže.

567. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Populární žaloby se neudělují ženám a nezletilým, pokud nemají na věci zájem.

568. Paulus, O ediktu, kniha XLI.

Populární žaloby nepřecházejí na toho, komu byl podle trebelského dekretu senátu navrácen majetek.

569. Osoba oprávněná k podání těchto žalob se nepovažuje za osobu, která by z toho měla majetkový prospěch.

570. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Všechny populární žaloby se nepřiznávají proti dědicům a právo je podat se neprodlužuje na dobu delší než jeden rok.

Knihá XLVIII

1. O trestním stíhání.
2. O obžalobách a nápisech.
3. O opatrovnickví a vystupování závislých osob v trestních věcech.
4. O juliánském právu týkajícím se zločinu lese majesty.
5. O juliánském právu týkajícím se trestání cizoložství.
6. O juliánském zákoně o veřejném násilí.
7. Ohledně juliánského zákona týkajícího se soukromého násilí.
8. O korneliánském zákoně týkajícím se vrahů a travičů.
9. O pompeiovském zákoně o parricidech.
10. O korneliánském zákoně o podvodu a liboňském dekretu senátu.
11. O juliánském zákonu o vydírání.
12. Ohledně juliánského zákona o ustanoveních.

13. O juliánském zákoně týkajícím se pekulace, svatokrádeže a vah.
14. O juliánském zákoně s ohledem na nezákonné usilování o úřad.
15. O faviánském zákoně s ohledem na únosce.
16. Ohledně turpilského dekretu senátu a zamítnutí obvinění.
17. Ohledně odsouzení osob, které jsou hledány nebo jsou nepřítomné.
18. Ohledně mučení.
19. Ohledně trestů.
20. Ohledně majetku odsouzených osob.
21. O majetku osob, které se buď zabily, nebo zkazily (..)
22. Ohledně osob, které byly interdikovány, odsunuty a deportovány.
23. O osobách, nad nimiž byl vynesena rozsudek (..)
24. Ohledně mrtvol osob, které byly potrestány.

Tit. 1. O trestním stíhání.

1. Macer, O trestním stíhání, kniha I.

Veškeré případy, v nichž jde o zločin, nejsou veřejné, ale pouze ty, které jsou odvozeny ze zákonů týkajících se stíhání zločinů, jako je Juliánský zákon o zradě; Juliánský zákon o cizoložství; Korneliánský zákon o vrazích a travičích; Pompeiův zákon o parricidě; juliánský zákon o kuplířství; korneliánský zákon o testamentech; juliánský zákon o soukromém násilí; juliánský zákon o veřejném násilí; juliánský zákon o podplácení voličů; juliánský zákon o vydírání a juliánský zákon o zvyšování cen potravin.

(1) Paulus, O pretoriánském ediktu, kniha XV.

(2) Některé trestné činy jsou hrdelní a některé nikoli. Ty, které jsou hrdelní, s sebou nesou trest vyhnanství nebo vykázání; to znamená zákaz vody a ohně. Těmito tresty totiž delikvent ztrácí občanská práva, neboť ostatní tresty se správně nazývají odsunem, a nikoli vyhnanstvím, neboť pak jsou občanská práva zachována. Tresty, které nejsou hrdelní, jsou ty, u nichž je trest buď peněžitý, nebo tělesný.

0. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Trestní stíhání se ruší smrtí obžalovaného obojího pohlaví.

3. Paulus, O ediktu, kniha XXXVII.

Někdy se stává, že trestní stíhání je prejudikováno, jako v případě žaloby podle akvilejského zákona; v případě žaloby pro krádež a žaloby pro majetek odňatý násilím; v případě interdiktu Unde vi a v případě žaloby na donucení k předložení závěti; v těchto případech se totiž jedná o soukromé věci.

(1) Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Je-li někdo obviněn ze zločinu, musí dokázat, že je nevinen, a nemůže obvinít jiného dříve, než je sám zproštěn viny; v císařských konstitucích je totiž stanoveno, že obviněný musí být očištěn nikoli obviněním jiných ze zločinu, ale svou vlastní nevinou.

4. Není jisté, zda někdo může vznést obvinění, když byl osvobozen, nebo když byl potrestán; neboť bylo rozhodnuto naším císařem a jeho božským otcem, že nemůže začít obviňovat poté, co byl odsouzen. Domnívám se však, že se to týká pouze těch, kteří buď ztratili právo na občanství, nebo svobodu.

5. Je jasné, že obžaloba, která byla zahájena před odsouzením, může být dokončena později. 6. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Pokud osoba, která byla obviněna ze zločinu, zemře a trest zanikne, bez ohledu na to, v jakém stavu se obvinění ze zaniklého zločinu nachází, může soudce, který je příslušný pro příslušný majetkový zájem, pokračovat ve vyšetřování.

0. Macer, Veřejná žaloba, kniha II.

Odsouzení za každý trestný čin nečiní člověka nechvalně známým, ale pouze takové, které mají povahu veřejného stíhání. Z odsouzení za trestný čin, který není předmětem veřejného stíhání, tedy nevyplývá infamie, ledaže by tento trestný čin mohl být předmětem žaloby, která i v případě soukromoprávního rozsudku označuje odsouzeného infamií, jako je tomu například u krádeže, loupeže s násilím a ublížení na zdraví.

(256) Paulus, Veřejné žaloby.

Řád vedení veřejných žalob pro hrdelní trestné činy se již nepoužívá; stále existuje trest stanovený zákony a zločiny se dokazují libovolně.

6. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

Je třeba si uvědomit, že pokud někdo nebude bránit svého vlastního otroka, když je obviněn z hrdelního zločinu, nebude se mít za to, že ho opustil; a proto pokud bude otrok zproštěn viny, nestane se svobodným, ale stále zůstane majetkem svého pána.

(0) Papinianus, Definice, kniha II.

Dokud se případ mezi žalobcem a obžalovaným projednává u soudu, připouští se omluva nepřítomnosti z dobrých důvodů; a přestože obžalovaný mohl být předvolán třikrát denně po dobu tří dnů, neměl by být odsouzen; nebo pokud by žalobce byl nepřítomen a obžalovaný přítomen, neměl by být první z nich odsouzen za zlovolné stíhání.

23. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha X.

Otrok může být obhajován advokátem, kterého mu určil jeho pán, stejně jako samotným pánem.

23. Modestinus, O trestech, kniha III.

Soudce, který se chystá projednávat případy vězňů, by měl povolat na pomoc nejvýznamnější občany i nejvýznamnější advokáty, pokud všichni bydlí v hlavním městě provincie, kde vykonává soudní pravomoc. Reskriptem je stanoveno, že vězně může vyšetřovat i ve sváteční dny, aby mohl propustit ty, kteří jsou nevinní, a pokračovat v projednávání případů těch, kteří jsou vinní a zasluhují přísný trest.

23. Papinianus, Názory, kniha XV.

Pokud by žalobce zemřel, může být případ stíhán jiným, pokud to guvernér provincie považuje za vhodné.

23. Zástupce bezúčelně zasáhne do stíhání zločinu; a to platí ještě důrazněji pro obhajobu. 24. Omluvy nepřítomných osob mohou být soudcům předloženy v souladu s podmínkami nařízení senátu, a pokud budou uvedeny dobré důvody, bude rozhodnutí odloženo.

0. Týž, Názory, kniha XVI.

Otroci zetě byli obviněni svým tchánem z podání jedu, guvernér provincie rozhodl, že se otec provinil zlovolným stíháním. Vyjádřil jsem názor, že otec zemřelého by neměl být zařazen mezi osoby, které jsou hanebné, protože ačkoli by děti mohly zahájit trestní stíhání za smrt dcery, otec by mohl vznést obvinění bez jakéhokoli rizika.

Tit. 2. Ohledně obvinění a nápisů.

65536. Pomponius, O Sabinovi, kniha I.

Žena nesmí nikoho obvinít v trestní věci, pokud tak neučiní kvůli smrti svých rodičů nebo dětí, svého patrona nebo patronky a jejich syna, dcery, vnuka nebo vnučky.

131072. Papinianus, O cizoložství, kniha I.

Ženám je dovoleno vznést veřejnou obžalobu z určitých důvodů, například pokud tak učiní z důvodu smrti některé z těch osob obou pohlaví, proti nimž, pokud nechtějí, nemohou být podle ustanovení zákona o veřejném svědectví nuceny vystupovat jako svědci. Senát dospěl ke stejnému závěru s odkazem na korneliánský zákon o dokazování. Ženy však mohou veřejně svědčit v trestním řízení týkajícím se závěti svobodného muže jejich otce nebo matky.

14. Zákonem týkajícím se závětí bylo svěřenkyním přiznáno právo s radou jejich poručníků zahájit trestní stíhání pro smrt jejich otce, stejně jako je svěřenkyni dovoleno zahájit trestní stíhání pro smrt jejího dědečka, neboť božský Vespasián dovolil svěřenkyním podat žalobu s odkazem na závěť jejich otce; mohly však postupovat prostřednictvím interdiktu, stejně jako kdyby závěť nebyla předložena.

15. Paulus, O cizoložství, kniha III.

Následuje forma žaloby podle nápisu: "Konzul a datum. Před pretoriánem a prokonzulem tím a tím Lucius Titius prohlásil, že obžaloval Maevii podle Lex Julia de Adulteriis; a tvrdil, že se dopustila cizoložství s Gaiem Seiem v takovém a takovém domě, v takovém a takovém měsíci, během takového a takového konzulátu." V tomto prohlášení se uvádí, že obžaloba byla vznesena proti Maevii. Nejprve je třeba označit místo, kde k cizoložství došlo, a také osobu, s níž mělo být spácháno, a měsíc; to totiž stanoví juliánský zákon týkající se veřejných obžalob, a obecně řečeno, vztahuje se na všechny, kdo proti někomu vznášejí obvinění. Pokud si to žalobce nepřeje, nemusí uvádět den ani hodinu.

(0) Nejsou-li nápisy vyhotoveny podle zákona, jméno obžalovaného se vymaže a prokurátor má pravomoc obžalobu obnovit.

(1) Ten, kdo předkládá nápis, musí podepsat, co uvedl, nebo to za něj může udělat jiný, pokud neumí psát.

(2) Pokud však vznese obvinění z jiného trestného činu, jako například z toho, že propůjčil dům, aby ho matrána mohla užívat ke smilstvu, nebo že propustil muže přistiženého s ní při cizoložství, nebo že přijal peníze poté, co překvapil viníky při činu, nebo z čehokoli jiného podobného, musí to být v listině uvedeno.

(3) Pokud by žalobce zemřel nebo mu bylo z jiného důvodu znemožněno vznést obvinění, nebo se stane něco podobného, bude jméno obviněného vymazáno, pokud o to požádá. To je stanoveno juliánským zákonem týkajícím se síly, jakož i dekretem senátu, aby jiný mohl znovu zahájit trestní stíhání obžalovaného. Podívejme se, v jaké lhůtě se tak může stát. Lze tak učinit ve lhůtě třiceti dostupných dnů.

23. Ulpianus, O cizoložství, kniha II.

Člověk, který byl odsouzen v trestním stíhání, nemá právo sám někoho obvinít, ledaže by byl podle podmínek rozhodnutí oprávněn zahájit trestní řízení pro smrt svých dětí nebo svých patronů nebo pro ztrátu vlastního majetku. Právo obžaloby je rovněž odňato těm, kteří se stali nechvalně známými z důvodu zlovolného stíhání, jakož i těm, kteří vstoupili do arény za účelem zápasu s divokými zvířaty nebo kteří vykonávají povolání šašků nebo chovají ženy k prostituci, nebo byli odsouzeni za křivé obvinění nebo pomluvu nebo za to, že přijali peníze za to, že někoho obvinili nebo poškodili jeho podnikání.

(5376) Týž, O cizoložství, kniha III.

Není pochyb o tom, že z cizoložství mohou být obviněni i otroci. Avšak ti, kdo mají zakázáno obviňovat svobodné z cizoložství, mají sami zakázáno obviňovat otroky. Pán však může na základě reskriptu božského Marka vznést obvinění proti svému vlastnímu otrokovi z tohoto přestupku. Od vyhlášení tohoto reskriptu je tedy pán povinen obvinít svého otroka, ale pokud je jeho žena legálně vdaná, může se odvolat na výjimku *in bar*.

23. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Prokonzul musí vyslechnout a jasně projednat všechna obvinění menšího významu a ty, proti nimž byla vznesena, buď propustit, nebo zbičovat pruty, nebo, jsou-li to otroci, zbičovat.

(23) Týž, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Když někdo obviní jiného ze zločinu, musí obvinění především podepsat. Toto pravidlo bylo zavedeno proto, aby se zabránilo tomu, že někdo unáhleně udá jiného, když ví, že jeho obvinění, bude-li nepravdivé, nezůstane bez trestu.

18. Proto musí každý žalobce uvést, jaký trestný čin je předmětem obvinění, a také to, že na obvinění bude trvat až do vynesení rozsudku.

19. Guvernér by neměl dovolit, aby tatáž osoba byla znovu obviněna ze zločinu, z něhož byla zproštěna viny. To božský Pius uvedl v reskriptu adresovaném Salviovi Valensovi. Podívejme se však, zda zatímco podle tohoto Reskriptu nemůže být osoba obviněna stejnou osobou, zda nemůže být obviněna jinou osobou. Pokud byl případ rozhodnut, pokud jde o určité osoby, není to na újmu ostatním, jestliže ten, kdo nyní vystupuje jako žalobce, žaluje z důvodu nějaké své újmy a prokáže, že nevěděl, že obvinění bylo vzneseno jinou osobou, myslím, že je dobrý důvod, aby mu bylo dovoleno vznést obvinění.

20. Pokud by však byl stíhán pro jiný zločin stejným žalobcem, který ho v prvním řízení pomluvil, myslím, že tomu, kdo byl jednou odsouzen za zlovolné stíhání, by nemělo být snadno dovoleno vznést jiné obvinění, ačkoli synovi žalobce to musí být dovoleno, když vznese jiné trestní obvinění proti osobě, kterou jeho otec obvinil, jak uvedl božský Pius v reskriptu Juliovi Candidovi.

21. Tentýž císař v Reskriptu uvedl, že otroci mají být potrestáni v místě, kde se údajně dopustili trestného činu, a pokud je jejich pán chce obhajovat, nemůže je nechat poslat zpět do své provincie, ale musí se ujmout jejich obhajoby tam, kde byl spáchán nezákonný čin.

22. Božský Pius v reskriptu adresovaném Pontiovi Prokulovi uvedl, že pokud byl v jedné provincii spáchán svatokrádežný čin a poté byl v jiné provincii spáchán méně závažný zločin, musí poté, co přijal obvinění z trestného činu spáchaného ve své provincii, poslat obžalovaného do té, kde se provinil svatokrádeží.

0. Macer, O veřejných žalobách, kniha II.

Snáze pochopíme, kdo může vznést obžalobu, budeme-li vědět, kdo tak učinit nemůže. Proto je některým osobám zakázáno stíhat zločin z důvodu jejich pohlaví nebo věku, jako ženám nebo nezletilým. Mnozí jsou diskvalifikováni z důvodu své přísahy, například ti, kdo slouží v armádě; jiní nemohou být postaveni před soud z důvodu své soudcovské funkce nebo své moci, pokud ji vykonávají bez spáchání podvodu. Jiní jsou zase zakázáni v důsledku své vlastní trestné činnosti, například nechvalně známé osoby. Někteří jsou vyloučeni z důvodu nečestného prospěchu, například ti, kteří podali dvě jimi podepsané obžaloby proti dvěma různým osobám; nebo ti, kteří obdrželi peníze za to, že obvinili nebo neobvinili jiné. Někteří jsou nezpůsobilí v důsledku svého stavu, jako například svobodní lidé, kteří nemohou vést řízení proti svým patronům.

23. Paulus, Sentence, kniha V.

Jiní jsou vyloučeni z důvodu podezření z pomluvy, například ti, kteří po podplacení podali falešné svědectví.

0. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Někteří nemohou vznést obžalobu kvůli své chudobě, například ti, kteří mají méně než padesát aureí.

9472. Macer, O veřejných žalobách, kniha II.

Přesto všechny tyto osoby, pokud stíhají újmu, kterou utrpěly, nebo smrt blízkých příbuzných, nejsou vyloučeny z podání obžaloby.

23. Pokud si děti a svobodní lidé přejí chránit své zájmy, nemělo by jim být bráněno v tom, aby si stěžovali na jednání svých rodičů a patronů; například když uvedou, že byli násilně vyhnáni z držby, a nečiní tak za účelem vznesení obvinění ze zločinu násilí, ale proto, aby mohli získat zpět držbu majetku. Neboť synovi sice není zakázáno stěžovat si na čin své matky, pokud tvrdí, že mu dítě lživě vyměnila, aby mohl mít spoludědice, ale podle korneliánského zákona mu nebude dovoleno obvinít svou matku.

24. Jedna osoba nemůže obvinít jinou, která již byla obviněna třetí osobou; ale každý, kdo byl veřejně nebo soukromě zproštěn obžaloby nebo jehož žalobce upustil od stíhání a byl odstraněn z řady obžalovaných, může být obviněn jinou osobou.

(23) Venuleius Saturninus, O veřejných žalobách, kniha II.

Není dovoleno obžalovat následující osoby, totiž: zástupce císaře, to jest guvernéra provincie; podle rozhodnutí Lentula, vydaného za konzulátu Syllly a Tria; ani zástupce guvernéra pro zločin, který spáchal předtím, než získal svůj úřad; ani soudce římského lidu; ani nikoho, kdo je nepřítomen na služební cestě pro stát; za předpokladu, že neodjel za účelem vyhnout se zákonu.

0. Osoby, které jsou klasifikovány jako pachatelé trestných činů, mohou této výsady využít, pokud po propuštění tvrdí, že by neměly být znovu obviněny, což je v souladu s listem božského Hadriána adresovaným Glabriovi, konzulovi.

1. Juliánský zákon týkající se trestního řízení stanoví, že nikdo nemůže stíhat dvě osoby současně, ledaže by to bylo z důvodu újmy, kterou sám utrpěl.

2. Je-li vzneseno obvinění proti otrokovi, je třeba dodržovat stejné pravidlo, jako kdyby byl svobodný, podle dekretu senátu vyhlášeného v době, kdy byli Cotta a Messala konzuly.

3. Otroci mohou být obžalováni podle všech zákonů, s výjimkou juliánského zákona týkajícího se soukromého násilí; protože ti, kdo jsou podle něj odsouzeni, jsou potrestáni konfiskací třetiny svého majetku, což je trest, který nelze uložit otrokovi. Totéž je třeba říci i o dalších zákonech, podle nichž se ukládá buď peněžitý, nebo hrdelní trest, který se nevztahuje na otroky, jako je například odsun. Pompejský zákon týkající se otcovraždy je zařazen do této kategorie, protože první oddíl zahrnuje ty, kdo zabili své rodiče, pokrevní příbuzné nebo své patrony; což se nevztahuje na otroky, pokud jde o ustanovení tohoto zákona. Protože však jejich povaha je podobná, jsou trestáni stejně. Cornelius Sylla byl opět autorem rozhodnutí, že otrok není zahrnut do korneliánského zákona, který se vztahuje na zranění; je však svévolně trestán přísnějším trestem.

23. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

24. Božský Severus a Antoninus v jednom reskriptu uvedli, že žena má být vyslechnuta prefektem vyživovací povinnosti z důvodu veřejného blaha, pokud vznesou obvinění týkající se příliš vysoké ceny potravin. Není pochyb o tom, že osobám, které se staly nechvalně známými, by mělo být umožněno zahájit řízení tohoto druhu. Rovněž vojákům, kteří nemohou stíhat případy jiných osob, protože střeží mír, lze o to snadněji povolit vznést toto obvinění. Pokud ji vznesou otroci, měli by být rovněž vyslechnuti.

26. Paulus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Senát rozhodl, že nikdo nemůže být obviněn ze stejného zločinu podle několika zákonů.

27. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

28. Pokud je někdo po shromáždění většího počtu osob obviněn ze spáchání škody se zlým úmyslem, neměl by být žalobce nucen vzdát se své civilní žaloby za účelem stíhání zločinu.

(1) Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Pokud se objeví několik osob, které chtějí obvinít téhož člověka ze zločinu, měl by soudce vybrat jednu z nich, aby vznesla obžalobu; to znamená poté, co byl prokázán řádný důvod zkoumáním charakteru, postavení, zájmů, věku, mravů nebo jiných řádných vlastností obviněných.

28. Modestinus, Differences, kniha VI.

Když pán obhajuje svého otroka pro hrdelní zločin, je mu nařízeno složit jistotu za jeho dostavení se k soudu.

29. Týž, Názory, kniha XVII.

Titia hrozila, že prokáže, že závěť jejího bratra Gaia je zfalšovaná, ale nesplnila formality, které obvinění vyžadovalo, ve lhůtě stanovené guvernérem provincie. Ten podruhé rozhodl, že nemůže dále pokračovat v obvinění z padělané závěti. Titia se proti těmto rozhodnutím neodvolala, ale tvrdila, že po uplynutí lhůty může trvat na tom, že závěť je neplatná. Jelikož se Titia proti rozhodnutí guvernéra neodvolala, ptám se, zda mohla poté obnovit obvinění, že závěť byla zfalšována. Odpověď zněla, že nebylo jasně stanoveno, z jakého důvodu by měla být vyslechnuta, pokud by zahájila řízení zpochybňující pravomoc rozhodnutí.

30. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha V.

Boží bratři v reskriptu uvedli, že dědicové žalobce by neměli být nuceni ke stíhání zločinu.

31. Podobně božský Hadrián v Reskriptu uvedl, že nikdo nesmí být nucen stíhat několik obviněných.

32. Modestinus, O trestech, kniha II.

Tresty zahrnující ztrátu majetku v důsledku trestního stíhání nepřecházejí na dědice, pokud nedošlo ke spojení vydání a následnému odsouzení; s výjimkou případů vydírání a velezrady, o nichž bylo rozhodnuto, že mohou být stíhány i po smrti obžalovaných, proti nimž nebylo předtím vedeno žádné řízení, aby jejich majetek mohl být zabaven ve prospěch státní pokladny; s odkazem na to božští Severus a Antoninus v reskriptu uvedli, že poté, co se někdo dopustil takového zločinu, nemůže zcizit žádný svůj majetek ani manumitovat žádného ze svých otroků. Pokud však šlo o jiné trestné činy, trest mohl začít být dědici ukládán pouze v případě, že obvinění bylo vzneseno ještě za života viníka, i když k odsouzení nedošlo.

33. Papinianus, Názory, kniha XV.

Tomu, kdo je obviněn z hrdelního zločinu, není před vynesením rozsudku zakázáno předložit pokladně jakoukoli záležitost, na které by mohl mít zájem.

0. Týž, Názory, kniha XVI.

Každý, kdo patří k jiné provincii a je obviněn ze zločinu, by měl být stíhán a odsouzen tam, kde se prokáže, že byl zločin spáchán, což náš nejvznešenější císař obecně prohlásil, že by se mělo dodržovat i ve vztahu k vojákům.

Tit. 3. O vazbě a dostavení se závislých osob v trestních věcech.

23. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Když mají být obviněné osoby umístěny do vazby, má prokonzul rozhodnout, zda mají být poslány do vězení, předány vojákovi nebo svěřeny do péče ručitelů, nebo do péče jich samotných. Obvykle se tak děje poté, co se vezme v úvahu povaha zločinu, z něhož je obviněný obžalován, nebo jeho významná hodnota, nebo jeho velké bohatství, nebo jeho předpokládaná nevína, nebo jeho pověst.

(23) Papinianus, O cizoložství, kniha I.

(24) Je-li otrok obviněn z hrdelního zločinu, je v trestním právu stanoveno, že musí poskytnout záruku za své dostavení se k soudu, i když je jeho ručitel cizinec. Není-li takto hájen, měl by být uvržen do veřejného vězení, aby se mohl hájit sám, zatímco je pod zámekem.

0. Proto se obvykle diskutuje otázka, zda má být pánovi poté, co složí jistotu, dovoleno propustit svého otroka z vazby. Domiciánův edikt, kterým se stanoví, že propuštění získané na základě dekretu senátu se nevztahuje na otroky tohoto druhu, zvyšuje již existující pochybnosti, neboť sám zákon zakazuje propustit ho dříve, než bude jeho případ vyřízen. Tento výklad, který je poněkud tvrdý, je příliš přísný, pokud se použije na otroka, jehož pán je nepřítomen nebo který kvůli chudobě nebyl v té době schopen poskytnout záruku. Nelze totiž říci, že bez obrany zůstává otrok, jehož pán je přítomen nebo je připraven ho bránit, ale je příliš chudý, aby tak mohl učinit. To lze připustit tím spíše, pokud nebyla poskytnuta příliš dlouhá doba k nalezení jistoty.

1. Ti, kteří se musí dostavit k soudu kvůli nějakému jinému dříve spáchanému trestnému činu, se podle nařízení senátu do počtu obviněných nezapočítávají. Toto pravidlo se dodržuje i v soukromých věcech, v nichž strany složily jistotu, pokud z tohoto důvodu nehrozí, že dočasná žaloba zanikne uplynutím času.

(23) Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

(24) Božský Pius v řecky psaném reskriptu lidu Antiochie uvedl, že každý, kdo je ochoten poskytnout záruky za své dostavení se, nemá být umístěn do vězení, ledaže by bylo zřejmé, že se dopustil tak závažného zločinu, že by neměl být svěřen do péče žádných záruk ani vojáků, ale že musí podstoupit trest vězení dříve, než bude trpět ten, za který se provinil.

23. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Když někdo nepředvede osobu, která je obviněna ze zločinu a za kterou je odpovědná, je potrestán peněžitým trestem. Domnívám se však, že pokud ho podvodem nepředvede, měl by být také svévolně odsouzen. Není-li však ve vazbě nebo v nařízení guvernéra uvedena určitá částka a nestanoví-li ji ani zvyklost, musí guvernér rozhodnout, jakou peněžní částku je třeba zaplatit.

23. Venuleius Saturninus, O veřejných žalobách, kniha II.

Pokud se obžalovaný přiznal, měl by být uvržen do vězení, dokud nad ním nebude vynesena rozsudek.

23. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha II.

24. Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Juliovi Secundovi uvedl následující prohlášení: "Na jiném místě bylo v Reskriptu stanoveno, že se nemá přihlížet k dopisům těch, kteří posílají obviněné osoby guvernérovi provincie, jako by již byly odsouzeny". Totéž bylo stanoveno s ohledem na irenarchy, protože bylo zjištěno, že všechny osoby nepodávají obvinění proti jiným v dobré víře. Zachoval se však oddíl císařského mandátu, v němž božský Pius v době, kdy velel v provincii Asie, vydal formou ediktu, že když irenarchové zadrží zloděje, mají je vyslýchat s odkazem na jejich komplice a společníky a že mají výslechy, převedené do písemné podoby a zapečetěné, předat k vyšetření soudci. Proto ti, kteří byli za takových okolností posláni, měli být znovu vyslechnuti, i když byli vysláni s dopisy nebo přivedeni irenarchy. Proto božský Pius a ostatní císaři v reskriptech stanovili, že se má postupovat jako při předběžném vyšetřování, a to i pokud jde o ty, kteří byli obviněni, ale ještě nebyli odsouzeni, pokud se někdo objevil, aby je obvinil. Proto když je vzneseno obvinění, má se irenarcha dostavit a obžalovat obvinění, které svěřil do písemné formy, a pokud tak učiní pilně a věrně, je třeba jeho jednání schválit; pokud však předloží své důkazy málo obratně, je třeba jednoduše poznamenat, že irenarcha podal nedostatečnou zprávu. Pokud by se však zjistilo, že otázky položil zlomyslně a odpovědi nepodal tak, jak byly podány, měl by z něj být učiněn příklad, aby se později o nic podobného nepokoušel.

(23) Macer, O povinnostech guvernéra, kniha II.

Guvernér provincie, v níž byl spáchán zločin, má ve zvyku napsat svým kolegům, kde se prý nacházejí viníci, a požádat je, aby mu je poslali pod ochranou. To bylo také předepsáno některými reskripty.

23. Paulus, O trestech vojáků.

Jestliže žalárník, který byl zkorumpován penězi, dovolí, aby vězni zůstali ve vazbě bez pout, nebo dovolí, aby se do vězení dostaly zbraně nebo jed, měl by být soudcem potrestán v rámci své úřední povinnosti; a pokud se tak stalo bez vědomí žalárníka, měl by být odvolán ze svého úřadu pro nedbalost.

3328. Venuleius Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Je pravidlem, že pokud se vojáci dopustí zločinu, musí být posláni zpět k důstojníkovi, pod nímž sloužili. Vrchní generál má právo potrestat všechny vojáky, kteří jsou pod jeho velením.

(1) Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Aby se zabránilo tomu, že někdo propustí vězně bez dostatečného důvodu, je v císařských mandátech stanoveno následující: "Dozvíš-li se, že uvězněné osoby byly propuštěny příliš brzy a bez závažného důvodu magistrátem, nařídíš, aby byly umístěny do vazby, a těm, kdo je propustili, uložíš pokutu; neboť když magistrát ví, že bude sám potrestán, propustí-li vězně

příliš snadno, nebude tak znovu činit bez řádného vyšetření." (2) "Pokud se magistrát dozví, že vězněné osoby byly propuštěny příliš brzy a bez závažného důvodu, nařídíš, aby byly umístěny do vazby.

42. Celsus, Digesty, kniha XXXVII.

Není pochyb o tom, že když je z vězení přiveden člověk z kterékoli provincie, měl by se přestupku ujmout ten, kdo spravuje provincii, v níž bylo řízení zahájeno.

0. Je zvykem, že někteří soudci, když byl případ projednán a bylo vydáno rozhodnutí, posílají obžalovaného i se spisy zpět důstojníkovi, který velí v provincii, z níž obžalovaný přišel. Mělo by se tak dít pouze tehdy, pokud k tomu existuje pádný důvod.

16777216. Callistratus, O soudním vyšetřování, kniha V.

Pokud vojáci dovolí svým vězňům útěk, jsou sami odpovědní a vystavují se riziku, že budou potrestáni. Božský Hadrián totiž v reskriptu adresovaném Statiliově Secundovi, svému zástupci, uvedl, že kdykoli někdo uprchne z vazby vojáků, má se zjistit, zda se tak stalo v důsledku hrubé nedbalosti vojáků, nebo náhodou, a zda utekl jeden z několika, nebo jich uteklo několik najednou; a vojáci mají být vydáni k potrestání, když jim vězni utekli z vazby, pokud se tak stalo z jejich hrubé nedbalosti; v opačném případě má být vydáno rozhodnutí úměrné vině, která se na ně klade. Tentýž císař v reskriptu adresovaném Salviovi, guvernérovi Akvitánie, uvedl, že potrestán by měl být každý, kdo by dovolil vězni uprchnout nebo ho úmyslně držel tak, aby mohl uprchnout. Pokud k tomu však došlo kvůli požitku z vína nebo lenosti strážného, měl být potrestán a degradován na nejnižší vojenskou hodnost. Pokud však o zajatce přišel nešťastnou náhodou, nemělo by proti němu být vedeno žádné řízení.

45. Když vězeň uteče z rukou civilistů, myslím, že by se mělo provést stejné vyšetřování, o kterém jsem se zmínil, jako v případě vojáků.

46. Týž, O soudním vyšetřování, kniha VI.

47. Pokud se osoby, které jsou uvězněny ve vězení, spiknou, aby přetrhaly pouta a uprchly, bylo rozhodnuto, že musí být potrestány bez ohledu na důvod, pro který byly uvězněny. I když se může ukázat, že jsou nevinné z trestného činu, pro který byly drženy ve vazbě, přesto musí být potrestány, a ti, kteří jejich spiknutí odhalí, by měli být propuštěni.

0. Herennius Modestinus, O trestech, kniha IV.

Vězeň by neměl být snadno svěřen novému rekrutovi, protože pokud uteče, bude na vině ten, kdo mu vězně svěřil do péče.

23. Péče o vězně by neměla být svěřena jednomu, ale dvěma strážcům.

24. Ti, kdo o vězně přišli z nedbalosti, jsou buď potrestáni úměrně své vině, nebo jim je snížena hodnost. Pokud byl zajatec málo důležitý, budou vojáci po potrestání vráceni na svá místa; pokud však někdo propustí zajatce ze soucitu, ztratí svou hodnost ve vojsku. Pokud se však provinil podvodem, když ho propustil, je buď potrestán smrtí, nebo degradován na nejnižší místo ve službě. Někdy je mu udělena milost, neboť když vězeň uprchne s jedním ze svých strážců, je milost udělena i druhému.

25. Pokud by se vězeň zabil nebo se zřítíl z výšky, bude na vině voják, to znamená, že bude potrestán.

26. Pokud by strážný sám zabil vězně, bude vinen za zabití.

27. Pokud se tedy tvrdí, že vězeň zemřel v důsledku nehody, musí to být prokázáno svědky, a pak bude strážný omilostněn.

28. Kromě toho, když vězeň uprchl vinou svého strážce, má-li ten stále zájem na jeho dopadení, je obvyklé, že po prokázání řádného důvodu mu bude poskytnut určitý čas na hledání uprchlíka poté, co s sebou vezme jiného vojáka.

29. V případě, že uprchlý otrok, který měl být navrácen svému pánovi, může uprchnout, má-li k tomu viník prostředky, Saturninus říká, že musí zaplatit hodnotu otroka jeho pánovi.

Tit. 4. O juliánském právu týkajícím se zločinu lese majesty.

23. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Zločin lese majesty se může velmi podobat zločinu svatokrádeže.

(23) Zločinu lese majesty se dopouští ten, kdo je namířen proti římskému lidu nebo proti jeho bezpečnosti a jehož přičiněním jsou bez císařova rozkazu zlomyslně přijata opatření k usmrcení rukojmích, nebo když se ve městě objeví muži ozbrojení zbraněmi nebo kameny, nebo když se shromáždí proti státu a obsadí veřejná místa nebo chrámy, nebo když jsou svolána shromáždění nebo svoláni lidé k pobuřování; nebo tam, kde za zlomyslné pomoci a rady kohokoli byly vytvořeny plány,

jimiž by mohli být zabiti soudci římského lidu nebo jiní úředníci pověřeni velením 6r; nebo tam, kde někdo nosí zbraně proti vládě nebo posílá posly či dopisy nepřátelům římského lidu nebo jim sděluje jakékoli heslo; nebo se dopustí jakéhokoli činu se zlým úmyslem, jímž by nepřátelům římského lidu pomohl v jejich záměrech proti vládě; nebo když někdo nabádá nebo podněcuje vojáky, aby vyvolali vzpouru nebo povstání proti státu.

(23) Týž, Disputace, kniha VIII.

Nebo když důstojník neodejde z provincie, když přijde jeho nástupce; nebo dezertoval z vojska; nebo uprchl k nepříteli jako soukromá osoba; nebo kdo, věda, že prohlášení je nepravdivé, vloží je do veřejných záznamů nebo je přečte poté, co tam bylo umístěno, neboť i to je zahrnuto v prvním oddílu zákona o lese majestát.

23. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Zákon dvanácti tabulek nařizuje, aby byl kapitálně potrestán každý, kdo podněcuje nepřítele nebo kdo mu vydá občana. A Juliánský zákon o lese majestát stanoví, že ten, kdo poškodí důstojnost státu, je odpovědný stejně jako ten, kdo se ve válce podrobil nepříteli, obsadil hrad nebo se vzdal tábora. Podle téhož zákona je odpovědný ten, kdo se zapojí do válečných akcí bez rozkazu císaře; nebo najme vojáky, nebo vybaví vojsko; nebo když jeho nástupce dorazí do provincie, nevydá mu vojsko, nebo kdo se vzdá velení, nebo opustí vojenskou službu římského lidu; nebo kdo jako soukromá osoba vědomě a podvodně vykoná nějaký akt moci nebo magistrátu; nebo způsobí, že se stane některá z výše uvedených věcí.

52. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Ten, jehož zlovolným záměrem byl někdo donucen přísahat něco proti státu, nebo kdo vojsko římského lidu uvedl do léčky či zradil nepříteli; nebo kdo se zlým úmyslem zabránil tomu, aby nepřítel padl do moci římského lidu; nebo kdo jeho přičiněním byli nepřátelé římského lidu vybaveni zásobami, zbraněmi, šípy, koňmi, penězi nebo čímkoli jiným; nebo kdo přiměl přátele, aby se stali nepřáteli římského lidu, nebo kdo se zlým úmyslem přiměl krále cizího národa, aby byl méně poslušný římskému lidu, nebo kdo svými zlovolnými plány způsobil, že nepřátelům římského lidu bylo ke škodě jeho země vydáno více rukojmí, peněz a tažných zvířat. Stejně tak ten, kdo poté, co se viník před soudem přiznal ke svému zločinu a byl vsazen do vězení, umožní tomuto zločinci útek.

53. Ten, kdo roztaví odmítnuté sochy císaře, je senátem zproštěn odpovědnosti za tento zločin.

0. Marcianus, Pravidla, kniha V.

Zločinu lese majesty se nedopouští ten, kdo opravuje císařovy sochy, které se stářím poškodily.

5888. Zločinu lese majesty se nedopouští ani ten, kdo hodí kámen, aniž by na něco mířil, a omylem zasáhne sochu císaře; to uvedli Severus a Antoninus v reskriptu adresovaném Juliovi Cassianovi. Tentýž císař v reskriptu adresovaném Ponciovi uvedl, že prodávat sochy císaře, které ještě nebyly posvěceny, není lese majestát.

56. Venuleius Saturninus, O veřejných žalobách, kniha II.

Ti, kdo roztaví sochy císaře, které již byly posvěceny, nebo se dopustí jiného podobného činu, jsou odpovědni podle juliánského zákona týkajícího se lese majesty.

57. Modestinus, Pandects, kniha XII.

Osoby, které jsou nechvalně známé a nemají právo vznést obvinění, mohou nepochybně vznést toto obvinění.

5888. Také vojáci, kteří nemohou hájit jiné kauzy, mohou v tomto řízení vystupovat; protože střeží mír, mělo by jim být mnohem více než ostatním dovoleno vznést toto obvinění.

5889. Také otroci by měli být v takových případech vyslýcháni jako žalobci, a to i proti svým pánům, stejně jako svobodníci proti svým patronům.

5890. Toto obvinění by však soudci neměli považovat za příležitost k projevení úcty k císařskému majestátu, neboť to by se mělo dělat jen tam, kde je obvinění pravdivé; mělo by se totiž přihlížet k osobnímu charakteru obviněného a k tomu, zda se mohl dopustit trestného činu, jakož i k tomu, zda již dříve něco podobného spáchal nebo plánoval, a také k tomu, zda je přičetný, neboť uklouznutí na jazyku by nemělo být bezohledně považováno za trest hodný potrestání. Neboť ačkoli by měly být potrestány nerozvážené osoby, přesto by měly být omluveny, stejně jako blázni, když trestný čin není zahrnut do přísných podmínek zákona; nebo pokud by měl být potrestán, jako podobný tomu, který je uveden v zákoně.

5891. Zločin lese majestát spáchaný hanobením soch nebo portrétů je mnohem horší, když se ho dopustí vojáci.

0. Papinianus, Názory, kniha XIII.

V případech týkajících se lese majestát se projednávají také případy žen. Jistá žena jménem Julia odhalila spiknutí Lucia Catalina a poskytla konzulovi Marku Tulliovi důkazy, na nichž založil obžalobu.

60. Hermogenianus, Zákon, kniha V.

Božský Severus rozhodl, že majetek svobodných lidí, kteří byli odsouzeni za zločin lese majesty, bude zachován pro jejich děti a bude zkonfiskován ve prospěch státní pokladny, pokud se neobjeví žádné dítě odsouzeného.

61. Týž, Epitomy práva, kniha VI.

Z lese majesty může být obviněn ten, jehož pomocí, radou nebo zlomyslným výmyslem byla provincie nebo město vydáno nepříteli.

0. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Kdo zemře v době, kdy proti němu probíhá obvinění, zachovává si svůj občanský stav neporušený, neboť zločin smrti zaniká, ledaže byl obviněn z lese majesty; pokud totiž nebude z tohoto zločinu svými nástupci očištěn, jeho majetek propadne státní pokladně. Je zřejmé, že v tomto postavení není každý, kdo je obviněn z lese majestát podle juliánského práva, ale pouze ten, kdo se provinil velezradou a je živen nepřátelským úmyslem vůči státu nebo císaři. Pokud je totiž někdo obviněn podle jiného paragrafu juliánského zákona o lese majestát, bude zproštěn obvinění smrtí.

Tit. 5. O juliánském zákoně o trestu za cizoložství.

(0) Ulpianus, O cizoložství, kniha I.

Tento zákon zavedl božský Augustus.

23. Týž, Disputace, kniha VIII.

Juliánský zákon stanoví, že každý, kdo je povinen formulovat obvinění z cizoložství, protože se žena provdala dříve, než jí bylo oznámeno, že bude obviněna, nemůže proti ní vznést obvinění, dokud nevyřídí případ obžalovaného, a jeho případ se nepovažuje za vyřízený, pokud nebyl odsouzen.

23. Proti manželovi, který vznesl obvinění v této funkci, lze uplatnit následující výjimku, a to "Pokud se o něm tvrdí, že se zpronevěřil zákonu tím, že poté, co zahájil trestní stíhání pro cizoložství, od něj upustil".

24. Zločin kuplířství je zahrnut v juliánském zákoně o cizoložství, neboť byl stanoven trest proti manželovi, který má z cizoložství své manželky majetkový prospěch; stejně jako proti tomu, kdo si ponechá manželku poté, co byla přistižena při cizoložství.
25. Kromě toho ten, kdo dovolí své ženě spáchat tento přestupek, drží své manželství v opovržení; a tam, kde se někdo kvůli takovému znečištění nerozhoří, se trest za cizoložství neukládá.
26. Kdo tvrdí, že se dopustil cizoložství s pomocí manžela, chce sice zmírnit svůj zločin, ale výmluva tohoto druhu se nepřipouští. Pokud by tedy obžalovaný chtěl manžela udat, že jednal jako svůdce, nebude vyslechnut, pokud byl již jednou obviněn.
27. Pokud by se manžel pokusil obžalovat svou manželku v trestní věci, zabrání mu obvinění, že jednal jako její kuplíř, v podání obžaloby? Domnívám se, že nikoli. Proto čin manžela v takovém případě činí odpovědným, ale neomlouvá jeho manželku.
28. Proto se lze zeptat, zda ten, kdo projednává obžalobu pro cizoložství, může rozhodnout v neprospěch manžela kvůli tomu, že jednal jako svůdce? Domnívám se, že tak učinit může. Neboť Claudius Gorgus, nejvýznačnější muž, když obvinil svou ženu a bylo zjištěno, že ačkoli ji přistihl při cizoložství, přesto si ji ponechal, byl odsouzen božským Severem za to, že se provinil kuplířstvím, aniž by se proti němu objevil nějaký žalobce.
29. Jestliže však někdo cizí poté, co byl obviněn, tvrdí, že manžel byl vinen kuplířstvím, nezmenšuje tím svůj vlastní zločin ani nepodrobuje manžela trestu.
30. Jestliže se manžel a otec ženy dostaví současně za účelem jejího obvinění, vyvstává otázka, kterému z nich má dát prétor přednost? Lepší názor je, že manžel by měl mít právo na přednost, neboť se lze domnívat, že bude obvinění stíhat s větším hněvem a mrzutostí. To platí do té míry, že i v případě, kdy se otec již dostavil a podal listiny obsahující obvinění, pokud manžel nebyl nedbalý nebo se nedopustil průtahů, ale je sám připraven vznést obvinění a předložit důkazy a posílit je, aby se případ mohl před soudci snáze prokázat, je třeba říci totéž.
31. Kdykoli však jiní, kteří mají právo vznést obžalobu po manželovi a otci, si s tím pospíší; zákon stanoví, že ten, kdo je příslušný k projednání věci, musí určit, kdo bude žalobcem.
23. Týž, O cizoložství, kniha II.

Proto pokud otec neprokáže, že manžel je nechvalně známý, nebo neprokáže, že se s manželkou spíše spolčil, než že by ji skutečně hodlal obvinít, musí dát místo manželovi.

(1) Týž, Disputace, kniha VIII.

Jestliže se manžel dostavil a vznesl obvinění, neběží lhůta proti otci, aby mu zabránil v jeho stíhání; přesto, dokud jeden z nich nezahájí řízení, lhůta, bude běžet proti oběma; ale skutečně, když manžel začne stíhat, zbývající lhůta neběží proti tomu, kdo tak nemůže učinit. To lze říci o každém, kdo zahájí řízení proti cizoložníkovi nebo cizoložnici, neboť lhůta přestává běžet proti osobě, která se nestala předmětem obvinění. To platí pro manžele a otce.

66. Pravomoc vznést obvinění po manželovi a otci je přiznána cizím osobám, které k tomu mají právo; neboť po uplynutí šedesáti dnů jsou cizím osobám přiznány čtyři měsíce, a to i disponibilní.

67. Pokud by obvinění jako první vznesl cizí člověk, vyvstává otázka, zda v případě, že se dostaví manžel, může mu být dovoleno obvinít ženu. Domnívám se, že lepší názor je, že v tomto případě by měl být vyslechnut manžel, pokud se nedopustil nedbalosti. I kdyby tedy obvinění zahájila cizí osoba a žena by byla zproštěna viny, manželovi by přesto mělo být dovoleno obvinění obnovit; za předpokladu, že může uvést závažné důvody, které mu bránily v jeho předchozím vznesení.

0. Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Není pochyb o tom, že žena, za kterou jsem se provdala, může být stíhána za cizoložství spáchané během prvního manželství, neboť Juliánův zákon pro trestání cizoložství jasně stanoví, že pokud je řízení pro tento trestný čin zahájeno proti ženě, která je vdovou, má žalobce možnost volby obžalovat nejprve cizoložníka nebo cizoložnici, podle toho, co je mu milejší; pokud je však žena provdaná, musí nejprve stíhat cizoložníka a pak ženu.

256. Papinianus, O cizoložství, kniha I.

Juliánský zákon se vztahuje pouze na svobodné osoby, které se staly obětí cizoložství nebo zhýralosti. Pokud jde o otrokyně, lze se snadno uchýlit k žalobě povolené akvilejským zákonem, a to pro ublížení na zdraví, a pretoriánská žaloba pro zkažení otroka nebude odmítnuta; takže osoba vinná tímto zločinem neunikne z důvodu mnohosti žalob.

23. Zákon promiskue a nesprávně označuje tentýž zločin termíny zhýralost a cizoložství. Správně řečeno, cizoložství je spácháno pouze s vdanou ženou; tento název byl přijat z důvodu, že dítě bylo zplozeno jiným než manželem. Zhýralost, kterou Řekové nazývají "zkaženost", je spáchána s pannou nebo vdovou.

24. Syn pod otcovskou kontrolou, který je manželem, není podle tohoto zákona odlišován od toho, který je svým vlastním pánem. Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Rosianu Geminovi uvedl, že syn pod otcovským dohledem může i bez souhlasu svého otce vznést obvinění podle tohoto zákona.

25. Manžel, ačkoli již může stíhat dvě osoby pro jiný trestný čin, může na základě svého manželského práva obvinít třetí osobu, protože tento případ není zahrnut mezi ostatní.

23. Marcianus, Institutes, kniha X.

Muž, který uzavře manželství se svou vlastní svěřenkyní v rozporu s dekretem senátu, není právoplatně ženatý; a ten, kdo byl jejím poručníkem nebo kurátorem, může být stíhán pro cizoložství, jestliže se ožení s dívkou mladší dvaceti šesti let, která mu nebyla zasnoubena nebo určena, ani za tím účelem uvedena v závěti.

23. Marcianus ve druhé knize O cizoložství od Papiniana uvádí, že společné obvinění z incestu může být vzneseno současně proti dvěma dotčeným osobám.

23. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Každý, kdo vědomě propůjčí svůj dům, aby v něm umožnil smilstvo nebo cizoložství s matkou, která není jeho manželkou, nebo s mužem, nebo kdo má z cizoložství své manželky majetkový prospěch, ať je jeho postavení jakékoli, je trestán jako cizoložník.

73. Je zřejmé, že pod pojmem "dům" se rozumí každý druh obydlí. 9. Ulpianus, O cizoložství, kniha IV.

Odpovědný je i ten, kdo půjčuje dům příteli.

74. Tam, kde někdo nabádá k páchání smilstva na poli nebo v lázni, je třeba ho zahrnout do zákona.

75. Když se však osoby zvyknou scházet v nějakém domě za účelem přípravy cizoložství, i když k němu na tomto místě nedošlo, přesto se má za to, že majitel propůjčil svůj dům ke spáchání zhýralosti nebo cizoložství, protože tyto trestné činy by nebyly spáchány, kdyby se tato setkání nekonala.

0. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Matronou se rozumí nejen vdaná žena, ale také vdova.

76. Ženy, které propůjčily své domy nebo obdržely nějakou náhradu za zhýralost, již se dopustily, jsou rovněž odpovědné podle tohoto oddílu zákona.

77. Žena, která bezúplatně vystupuje jako prostopášnice, aby se vyhnula trestu za cizoložství, nebo si najme její služby k vystupování v divadle, může být obviněna a odsouzena za cizoložství podle dekretu senátu.

(0) Tentýž, O cizoložství.

Voják, který se zkompromitoval se svůdcem své ženy, by měl být zproštěn přísahy a vyhoštěn.

23. Bylo velmi správně rozhodnuto, že voják, který žije v konkubinátu s dcerou své sestry, ačkoli se nejedná o manželství, bude potrestán za cizoložství.

24. Žena, která je zařazena mezi ty, kdo se dopustili cizoložství, nemůže být obhajována u soudu, dokud je nepřítomna.

25. Tchán, který v písemném obvinění podaném guvernérovi uvedl, že obvinil svou snachu z cizoložství, raději od obvinění upustí a získá její věno. Vystává otázka, zda si myslíte, že by takový režim měl být povolen. Odpověď zněla, že je velmi nečestným příkladem, když někdo poté, co vznesl obvinění proti své snaše, chce od něj upustit a spokojí se se ziskem získaným z jejího věna, neboť manželství bylo rozvedeno vinou ženy. Proto nebude nespravedlivě zapuzen ten, kdo se neostýchal dát přednost zisku z věna před pomstou cti svého domu.

26. Je zřejmé, že každý, kdo se provinil cizoložstvím, může být stíhán do pěti let od doby, kdy byl zločin spáchán, i když by žena byla mrtvá.

27. Jistý člověk chtěl obvinit ženu z cizoložství a žádal, aby mu nebyly započítány dny, které strávil ve vězení. Já, který jsem s tím souhlasil, mi jiný odporoval; a pokud s jeho názorem souhlasíte, žádám vás, abyste mi po důkladném zvážení této otázky napsal. Odpověď zněla, že jak podmínky, tak záměr zákona podporují váš závěr; bylo totiž rozhodnuto, že proti žalobci se započítávají pouze disponibilní dny, tj. ty, v nichž můžete splnit formality požadované žalobou. Proto nepochybně, pokud se domníváte, že dny, během nichž byl stěžovatel ve vězení, se mezi tyto disponibilní dny nezapočítávají, není důvod Vašemu názoru odporovat.

28. Mezi šedesát dní, které se počítají jako dostupné a během nichž může manžel vznést obvinění, jistě patří i festivaly, pokud má žalobce pravomoc dostavit se k guvernérovi, protože informace mu mohou být předány, i když není na lavici obžalovaných. Pokud však tuto výsadu ztratil, nic mu nebrání v tom, aby podal stížnost soudci během ostatních čtyř měsíců.

29. Vystala otázka, zda může muž z titulu práva manžela obvinít ženu, která mu byla zaslíbena a poté ji její otec dal za manželku jinému. Odpověď zněla, myslím, že žalobce v takovém případě zahajuje nové řízení, když chce vznést obvinění z cizoložství, a to pouze z toho důvodu, že dívka, která mu byla zaslíbena, byla poté svým otcem dána za ženu jinému.

30. Žena může být stíhána pro cizoložství i po smrti svého manžela.

31. Má žena, která žádá o odklad kvůli mládí svého syna, získat od žalobce odklad, nebo má být vyslyšena? Odpověděl jsem: Zdá se, že tato žena, která nabízí věk svého syna jako záminku, aby se vyhnula soudnímu obvinění, nemá oprávněnou obhajobu. Vždyť obvinění z cizoložství, které je proti ní vzneseno, dítěti neškodí, protože ona sama může být cizoložnicí a dítě má stále zemřelého za otce.

32. Když jsem chtěl obvinít z cizoložství ženu, která po spáchání trestného činu pokračovala ve stejném manželském vztahu, bylo mé stanovisko zpochybněno. Ptám se, zda byl tento názor správný. Odpověď zněla: "Nemělo vám být neznámo, že během manželství, které existovalo v době, kdy mělo dojít ke spáchání cizoložství, nemohla být žena stíhána pro cizoložství a že během této doby nemohl být obviněn ani sám cizoložník".

33. Ačkoli žena může být údajně provdána za toho, s nímž je podezřelá ze spáchání cizoložství, nemůže být obviněna dříve, než byl cizoložník odsouzen. Jinak by se manželé, kteří by chtěli dosáhnout zrušení manželství, která byla uzavřena později, uchýlovali k této zámince a tvrdili by, že si jejich ženy vzaly muže, s nímž se dopustily cizoložství.

34. Žena, která se dozvěděla, že její nepřítomný manžel zemřel, se provdala za jiného a její první manžel se poté vrátil. Ptám se, co by se mělo rozhodnout s ohledem na tuto ženu? Odpověď zněla, že tato otázka je otázkou práva, a nikoliv skutečnosti; neboť pokud uplynula dlouhá doba, aniž by byl proveden jakýkoli důkaz o zhýralosti, a žena, přiměná falešnými zvěstmi a jakoby osvobozená od svého dřívějšího svazku, se podruhé provdala v souladu se zákonem, neboť je pravděpodobné, že byla oklamána, a nelze mít za to, že se dopustila něčeho, co by si zasloužilo trest. Pokud se však prokáže, že domnělá smrt jejího manžela byla podnětem k tomu, aby se podruhé provdala, neboť touto skutečností je dotčena její cudnost, měla by být potrestána úměrně povaze trestného činu.

35. Vzal jsem si ženu obviněnou z cizoložství, a jakmile byla usvědčena, zavrhl jsem ji. Ptám se, zda bych měl být považován za toho, kdo poskytl příčinu k rozchodu. Odpověď zněla, že vzhledem k tomu, že podle juliánského zákona je zakázáno vydržovat si takovou ženu, je jasné, že by se nemělo mít za to, že jsi poskytl příčinu k rozluce. Proto se zákon použije stejně, jako kdyby k rozvodu došlo vinou ženy.

23. Ulpianus, O cizoložství, kniha II.

Tato slova zákona, totiž "aby se nikdo vědomě a podvodně nedopustil zhýralosti nebo cizoložství", se vztahují jak na toho, kdo to poradil, tak na toho, kdo se dopustil zhýralosti nebo cizoložství.

79. Týž, O cizoložství, kniha II.

Pokud se cizoložství nedopustila manželka, ale konkubína, nemůže ji manžel obvinít jako takovou, protože není jeho manželkou; přesto mu zákon nezakazuje vznést obvinění jako cizí osoba, pokud tím, že se vydala za konkubínu, neztratila jméno matrány, jako například žena, která byla konkubínou svého patrona.

80. Je jasné, že ať už je žena zákonitou manželkou, nebo ne, její manžel na ni může vznést obvinění; Sextus Caecilius totiž uvádí, že tento zákon se vztahuje na všechna manželství; a cituje pasáž z Homéra, kde říká, že Atridy nejsou jediné, které milují své ženy.

81. Manžel může svou ženu stíhat za cizoložství, pokud se ho dopustila veřejně, ačkoli kdyby byla vdovou, mohla by se hýření dopouštět beztrestně.

82. Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že tento přestupek může být stíhán i v případě ženy, která byla zasnoubena, protože jí není dovoleno porušit žádné manželství, ať už je jakékoliv, a dokonce ani naději na manželství.

83. Pokud se však jedná o osobu, s níž byl spáchán incest, nebo o ženu, která je vedena jako manželka, ale přesto jí ve skutečnosti nemůže být, je třeba říci, že manžel ji jako takovou nemůže obvinít, ale může tak učinit jako cizí.

84. Soudce, který má pravomoc rozhodovat o cizoložství, musí mít před očima a zkoumat, zda manžel, žijící skromně, poskytl své ženě příležitost k dobrým mravům; bylo by totiž považováno za krajně nespravedlivé, kdyby manžel vyžadoval od své ženy cudnost, kterou sám nepraktikuje. To sice může manžela odsoudit, ale nemůže poskytnout kompenzaci za vzájemný zločin, pokud se ho dopustí obě strany.

85. Chce-li někdo obvinít svou manželku a tvrdí, že se dopustila cizoložství předtím, než se s ní oženil, nemůže toto obvinění vznést svým právem jako manžel, protože se nedopustila cizoložství, dokud byla za něj provdána. To lze říci i o konkubíně, kterou si muž, jenž ji vydržoval, později vzal za ženu, nebo o dceři pod otcovským dohledem, k jejímuž svazku dal její otec později souhlas.

86. Pokud by někdo otevřeně obvinil svou manželku, že se dopustila cizoložství, zatímco byla zajatcem v rukou nepřítele, bylo by shovívavější tvrdit, že ji může obvinít právem manžela; její manžel ji však nemůže stíhat pro cizoložství, pokud

utrpěla násilí od nepřítele. Neboť kdokoli, kdo je násilně napaden, nemůže být z tohoto důvodu odsouzen za cizoložství nebo smilstvo.

87. Pokud se dívka mladší dvanácti let, přivedená do domu svého manžela, dopustí cizoložství a poté s ním zůstane, dokud nepřekročí tento věk a nezačne být jeho manželkou; nemůže být svým manželem obviněna z cizoložství z toho důvodu, že se ho dopustila před dosažením manželského věku; ale podle reskriptu božského Severa, který je zmíněn výše, může být obviněna jako zasnoubená.

88. Pokud by žena, která byla zavržena, byla později svým manželem přijata zpět, nikoliv za účelem pokračování prvního manželství, ale v rámci jiného, které se uskutečnilo, podívejme se, zda může být obviněna ze zločinu, který spáchala během prvního manželství. Domnívám se, že nemůže, neboť její manžel tím, že ji vzal zpět, odstranil všechny zločiny prvního manželství.

89. Stejně pravidlo je třeba přijmout, chce-li obvinít ze smilstva ženu, kterou si později vzal; je totiž pozdě, když své obvinění zakládá na jednání, které sňatkem s ní schválil.

1. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Ten, kdo pomocí, radou nebo podvodem způsobí, že muž nebo žena, kteří byli chyceni při cizoložství, budou propuštěni, ať už za zaplacení peněz, nebo na základě jakékoliv dohody, musí být potrestán stejným trestem, který je uložen těm, kdo jsou odsouzeni za zločin kuplířství.

(256) Jestliže manžel za účelem očernění své manželky jí opatří cizoložníka, aby je mohl přistihnout, jsou manžel i manželka vinni trestným činem cizoložství podle nařízení senátu vydaného k této věci.

(257) Především manžel nebo otec, který má dceru pod svou kontrolou, smí vznést obvinění do šedesáti dnů od rozvodu, přičemž oprávnění učinit tak není v této lhůtě uděleno nikomu jinému a po jejím uplynutí se na práni žádné ze stran nebere zřetel.

(258) Ti, kdo žalují z titulu práva manžela, nejsou zbaveni rizika křivého obvinění.

23. Ulpianus, O cizoložství, kniha II.

Je-li manžel soudcem, může ho otec při vznesení obvinění předejít, ale není to nutné, aby tak učinil. Pomponius se domnívá, že by mělo platit, že dokud si manžel zachovává svůj úřad, měla by být žaloba ze strany otce znemožněna, aby manžel nebyl zbaven práva, na které má rovněž nárok. Proto šedesát dní neběží proti otci, protože ten nemůže podat žalobu.

23. V sedmém oddílu juliánského zákona se s odkazem na cizoložství stanoví, že nikdo nemůže zahrnout do počtu obviněných nikoho, kdo je nepřítomen na služební cestě pro stát, aniž by se tím rozsudek zneplatnil. Neboť se nezdá být spravedlivé, aby mezi obviněné byla počítána osoba, která je nepřítomna na státní služební cestě, když je v zaměstnaneckém poměru ke státu.

24. Je třeba dodat: "aniž by se tím rozsudek zneplatnil". Pokud by však někdo byl nepřítomen ve veřejné záležitosti, aby se vyhnul trestnímu stíhání, nebude mu tato záminka nijak ku prospěchu.

25. Je-li však přítomen někdo, kdo je přesto považován za nepřítomného, například osoba, která patří k noční hlídce nebo slouží jako voják v městských táborech, je třeba říci, že nemůže být obviněn, neboť není nucen obtěžovat se dostavit.

26. Obecně by mělo platit, že omluvitelná je pouze nepřítomnost těch, kteří se nacházejí v jiné provincii země, než ve které jsou obviněni. Pokud se tedy někdo dopustí cizoložství v provincii, v níž je zaměstnán, může být obviněn tam, pokud se nejedná o osobu, nad níž nemá guvernér jurisdikci.

27. Pokud otec a manžel neobviní ženu do šedesáti dnů, začne lhůta okamžitě běžet ve prospěch cizince? Pomponius se domnívá, že cizinci může být dovoleno vznést obvinění, jakmile to ostatní odmítnou. Domnívám se, že jeho názor by měl být přijat, neboť lze ještě rozhodněji říci, že ten, kdo prohlásil, že obžalobu nepodá, by neměl být poté vyslechnut.

28. Juliánský zákon týkající se cizoložství zvláště zakazuje obvinění některými osobami, jako například nezletilým ve věku pětadvaceti let, neboť za způsobilého se nepovažuje žalobce, který ještě nedosáhl dospělého věku. To je správné, pokud nestíhá poškození vlastního manželství. Chce-li však obhájit čest vlastního manželství, ačkoli může vznést obvinění právem cizí osoby, měl by být přesto vyslyšen; žádný předpis by totiž neměl bránit tomu, kdo mstí vlastní újmu. A skutečně, jestliže podnícen horlivostí mládí nebo roznícen zápalom dospělosti spěchá vznést obvinění, trest za zlovolné stíhání mu nebude ukládán ukvapeně. Nezletilým ve věku pětadvaceti let rozumíme toho, komu je dvacet pět let.

29. O promlčení, které je zvykem zavádět proti osobám vznášejícím obvinění z cizoložství, se obvykle hovoří dříve, než je obviněná strana zahrnuta do počtu obviněných, ale když se tak jednou stane, nemůže se promlčení dovolávat.

30. Zůstane-li žena ve vdovském stavu, má žalobce právo začít s kteroukoli stranou, kterou si přeje, s cizoložníkem nebo cizoložnicí.

31. Jestliže někdo obviní současně cizoložníka i cizoložnici, je obvinění neplatné a může začít znovu s kteroukoli stranou, kterou si vybere, stejně jako kdyby neobvinil ani jednu, protože první obvinění nemá žádnou platnost ani účinek.

(1) Týž, O cizoložství, kniha I.

Každý, kdo své ženě doručil oznámení o odmítnutí, může jí také oznámit, aby si nevzala Seia, a pokud jí to oznámil, může s ní začít.

4. Týž, O juliánském právu týkajícím se cizoložství, kniha II.

Co máme rozumět pod pojmem "oznámit"? Znamená to žádost k soudu, nebo jen obyčejné oznámení? Domnívám se, že pokud se žádost k soudu nepodává, postačí, když oznámí, že se chystá podat žalobu pro cizoložství.

6. Co by se tedy mělo dělat, kdyby nepodal oznámení, ale podal písemné obvinění dříve, než se žena znovu vdá; a ona by se měla vdát, ať už o této skutečnosti věděl, nebo nevěděl? Domnívám se, že by neměla být považována za vyrozuměnou, a proto s ní žalobce nemůže začít.

7. Ale co když jí pouze oznámil, aby se nevdávala, ale nedodal proč; má být považována za právoplatně provdanou? Lepší názor je, zastávat názor, že oznámení zřejmě vyhrazuje volbu žalobci, který vznáší obvinění. Pokud se tedy v oznámení zmíní o trestném činu cizoložství, i když neuvedl jméno soudce, domníváme se, že žena může být obviněna, stejně jako kdyby jí bylo oznámení doručeno.

8. Jaký by však byl výsledek, kdyby v oznámení bylo konkrétně uvedeno, s kým se dopustila cizoložství, a žalobce by ji poté chtěl obvinít z cizoložství s někým jiným? Lepší názor je, že by neměl být vyslechnut, neboť nepodává obžalobu pro trestný čin uvedený v oznámení.

9. Pokud však podá oznámení prostřednictvím zmocněnce, domnívám se, že může vznést obvinění, pokud si to přeje; a že oznámení prostřednictvím zmocněnce bude dostačující.

10. Pokud tedy podá oznámení prostřednictvím svého správce, to znamená, pokud pán podá oznámení prostřednictvím svého otroka, bude platné.

11. Vystává otázka, zda jedna osoba může stíhat cizoložnici a jiná cizoložníka; takže ačkoli oba nemohou být stíháni současně stejnou osobou, mohou být každý obviněn jinou osobou. Není rozumné přijmout názor, že mohou být stíháni různí

žalobci, neboť pokud by se žena provdala předtím, než by jí to bylo oznámeno, nemůže být obviněna jako první; musí tedy počkat na rozhodnutí, které bude vydáno ve vztahu k cizoložníkovi. Pokud by byl zproštěn viny, žena získá svůj případ jeho prostřednictvím a nemůže být poté obviněna. Pokud by byl odsouzen, nebude z tohoto důvodu odsouzena, ale může svůj případ obhájit a možná jej získat buď přízní, spravedlností, nebo pomocí zákona. Neboť co kdyby byl cizoložník utlačován snahami nepřítelů nebo falešným svědectvím, nebo byl před soudem přemožený podvrženými svědky, nebo se buď nechtěl, nebo nemohl odvolat, a žena, když získala spravedlivého soudce, hájila svou čistotu?

12. Jestliže však cizoložník, dříve než byl odsouzen,

0. Macer, O veřejných žalobách, kniha I.

Nebo dříve, než bylo proti němu vzneseno obvinění,

(1) Ulpianus, O juliánském právu týkajícím se cizoložství, kniha II.

Kdyby zemřel, bylo rozhodnuto, že i kdyby byl mrtvý, žena by mohla být obviněna, aniž by se mohla dovolávat výjimek.

0. Pokud by však ne smrt, ale nějaký trest, který by mu byl uložen, odstranil obžalovaného, říkáme, že žena může být stále obžalována.

1. Jestliže v době, kdy byla vybrána osoba, která má být stíhána, cizoložnice nebyla vdaná, ale byla vdaná, když byl zproštěn obžalovaný, je třeba říci, že i kdyby byl cizoložník zproštěn obžalovaný, stále by mohla být obžalována, protože v době, kdy byl cizoložník vybrán, aby byl stíhán jako první, nebyla vdaná.

2. Pokud by byl cizoložník zproštěn viny, nemůže být vdaná žena obviněna, a to ani osobou, která cizoložníka stíhala a byla poražena, ani nemůže být obviněna nikým jiným. Pokud by se tedy žalobce spojil s cizoložníkem a ten by byl zproštěn viny, činí vdanou ženu bezpečnou proti trestnímu stíhání, které by vznesl kdokoli. Je jasné, že může být obviněna, pokud by přestala být vdaná, neboť zákon chrání ženu pouze po dobu, kdy je vdaná.

0. Papinianus, O cizoložství, kniha I.

Otcovi je přiznáno právo zabít muže, který se dopustí cizoložství s jeho dcerou, dokud je pod jeho dohledem. Žádný jiný příbuzný to tedy legálně udělat nemůže, ani syn pod otcovskou kontrolou, který je otcem, to nemůže udělat beztrestně.

(23) Ulpianus, O cizoložství, kniha I,

Proto se stává, že ani otec, ani děd nemohou cizoložníka zabít. To není bezdůvodné, neboť nelze mít za to, že má pod kontrolou někoho, kdo nemá pod kontrolou sám sebe.

23. Papinianus, O cizoložství, kniha I.

V tomto zákoně se přirozený otec nerozlišuje od adoptivního otce.

23. Při obvinění své dcery, která je vdovou, nemá otec nárok na přednostní právo.

24. Právo zabít cizoložníka je přiznáno otci v jeho vlastním domě, i když tam jeho dcera nebydlí, nebo v domě jeho zetě. Domem je třeba rozumět bydliště, jako je tomu v korneliánském zákoně týkajícím se zranění.

25. Ten, kdo může cizoložníka zabít, má však mnohem větší právo se k němu chovat opovržlivě.

26. Proto má právo zabít ženu a každého cizoložníka otec, a nikoli manžel; a to z toho důvodu, že otcovský cit se obecně stará o zájmy dětí, ale žárlivost a prudkost manžela, který rozhoduje příliš rychle, je třeba omezit.

(23) Ulpianus, O cizoložství, kniha I.

(24) To, co říká zákon, totiž "přistihne-li muže při cizoložství s jeho dcerou", se nezdá být zbytečné; znamená to totiž, že otec má mít tuto pravomoc pouze tehdy, když překvapí svou dceru při samotném aktu cizoložství. Tento názor přejímá i Labeo a Pomponius říká, že muž musí být zabít při samotném provádění pohlavního aktu. To je to, co Solón a Dracho míní slovy "epv?".

256. Otci stačí, aby jeho dcera byla podřízena jeho autoritě v době, kdy cizoložníka zabije, i když jí nemusela být v době, kdy ji dával za ženu; předpokládejme totiž, že se později dostala pod jeho kontrolu.

257. Proto otec nesmí zabít strany, kdekoli je překvapí, ale pouze ve svém domě nebo v domě svého zetě. Důvodem je to, že zákonodárce se domníval, že újma je větší tam, kde dcera způsobila, že cizoložník byl uveden do domu jejího otce nebo jejího manžela.

258. Pokud však její otec žije jinde a má jiný dům, v němž nebydlí, a překvapí tam svou dceru, nemůže ji zabít.

259. Tam, kde zákon říká: "Může svou dceru zabít hned", je třeba tomu rozumět tak, že poté, co dnes zabil cizoložníka, nemůže si vyhradit, že svou dceru zabije později; měl by totiž zabít oba jednou ranou a jedním útokem a být roznícen stejnou záští vůči oběma. Pokud by se však jeho dcera bez jakéhokoli úmyslu z jeho strany dala na útěk, zatímco on by zabíjel cizoložníka, a ona by byla po několika hodinách dostižena a usmrcena svým otcem, který ji pronásledoval, bude se mít za to, že ji zabil okamžitě.

(1) Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Manželovi je také dovoleno zabít muže, který se dopustil cizoložství s jeho ženou, ale ne každého bez rozdílu, jako je tomu u otce; neboť je tímto zákonem stanoveno, že manžel může cizoložníka zabít, jestliže ho překvapí v jeho vlastním domě, ale ne, jestliže ho překvapí v domě jeho tchána; ani pokud byl dříve panděrem; nebo vykonával povolání mouřenína tím, že tančil nebo zpíval na jevišti; nebo byl odsouzen v trestním stíhání a nebyla mu vrácena občanská práva; nebo je propuštěncem manžela nebo manželky, otce nebo matky, syna nebo dcery některého z nich; nezáleží ani na tom, zda patřil výlučně jedné z výše uvedených osob, nebo zda byl dlužen služby dvěma společným patronům, nebo zda byl otrokem.

13. Je také stanoveno, že manžel, který zabil některého z nich, musí svou ženu neprodleně propustit.

14. Mnohé autority se domnívají, že není rozdíl v tom, zda je manžel svým vlastním pánem, nebo synem pod otcovskou kontrolou.

15. S ohledem na obě strany vyvstává v souladu s duchem zákona otázka, zda otec může zabít magistra; a také v případě, že jeho dcera má špatnou pověst nebo byla nezákonně provdána, zda si otec nebo manžel stále zachová své právo; a co by se mělo dělat, pokud je manžel kuplíř nebo je z toho či onoho důvodu ocejchován hanbou. Správně lze mít za to, že právo zabíjet mají ti, kdo mohou vznést obvinění jako otec nebo manžel.

(1) Ulpianus, O juliánském právu týkajícím se cizoložství, kniha II.

V pátém oddílu juliánského zákona je stanoveno následující: "Že když manžel překvapí cizoložníka se svou ženou a buď ho nechce, nebo nemůže zabít, může ho držet nejvýše dvacet po sobě jdoucích hodin ve dne i v noci, aby získal důkazy o zločinu a využil svého práva, aniž by ho ohrozil."

0. Domnívám se, že to, co bylo uvedeno ve vztahu k manželovi, by mělo být dodrženo, pokud jde o otce.

1. I kdyby manžel cizoložníka ve svém domě nepřekvapil, může ho zadržet.

2. Tam, kde je však cizoložník ihned propuštěn, nemůže být přiveden zpět.

3. Co se musí udělat, když uteče; lze ho přivést zpět a držet ho dvacet hodin pod dohledem? Domnívám se, že je lepší zastávat názor, že může být přiveden zpět a strážěn za účelem získání důkazů.

4. Následující věta "za účelem získání důkazů o zločinu" znamená, že může předvést svědky, kteří později dosvědčí, že pachatel byl přistižen při cizoložství.

15. Týž, Disputace, kniha III.

Žena nemůže být obviněna z cizoložství během manželství nikým, kdo kromě manžela smí vznést obvinění; cizí člověk by totiž neměl obtěžovat manželku, která je schválena svým manželem, a rušit klidné manželství, ledaže by předtím obvinil manžela z kuplířství.

16. Když však manžel od obvinění upustí, je vhodné, aby je vznesl někdo jiný.

0. Týž, O cizoložství, kniha III.

17. Když žalobce požaduje, aby otrok obviněný z cizoložství byl podroben mučení, ať už sám hodlá být přítomen, nebo ne, musí soudci nařídít, aby byl otrok oceněn; a když se tak stane, musí nařídít, aby ten, kdo otroka udal jako vinného, zaplatil částku ocenění a ještě tolik, kolik zaplatí zúčastněná strana.

0. Uvažujme však, komu má být tato pokuta zaplácena, neboť zákon zmiňuje zainteresovanou stranu. Takovou osobou je tedy nabyvatel v dobré víře; a přestože mohl koupit otroka od někoho, kdo není jeho vlastníkem, můžeme správně říci, že je stranou v zájmu.

1. Uděláme dobře, když do stejné kategorie zahrneme i toho, kdo obdržel majetek do zástavy; je totiž v jeho zájmu, aby k týrání nedošlo.

2. Pokud však užívací právo k otrokovi náleží jinému, měla by se jeho odhadní cena rozdělit mezi vlastníka a uživatele.

3. Je-li otrok ve společném vlastnictví několika osob, měla by se jeho odhadní hodnota rozdělit mezi ně.

4. Když je svobodný člověk, o němž se předpokládá, že je otrokem, mučen z důvodu, že on sám o svém stavu neví, Caecilius je toho názoru, že má právo na prétorskou žalobu proti osobě, která ho falešně obvinila, aby nezůstala bez trestu za to, že svobodného člověka vystavila mučení, stejně jako kdyby byl otrokem.
5. Zákon nařizuje, aby mučení bylo použito na otroky mužského nebo ženského pohlaví žalovaného muže nebo ženy nebo na otroky rodičů některého z nich; pokud zmíněné otroky dali obviněnému jeho rodiče pro vlastní potřebu. Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Korneliovi Latianovi uvedl, že otroci cizinců mají být mučeni.
6. Obviněnému muži a obviněné ženě, jejich patronům a osobě, která vznesla obvinění, se nařizuje, aby byli přítomni mučení, a patronům se uděluje pravomoc k výslechu.
7. Ještě vhodnější je, aby byl mučen otrok, k němuž měla obviněná osoba užívací právo, neboť i když ve skutečnosti nebyl jejím otrokem, přesto se má za to, že byl v otroctví; ve všem, co se týká mučení, totiž nejde ani tak o otázku vlastnictví, jako o skutečnost služby.
8. Pokud tedy otrok patřící jinému slouží obviněnému v dobré víře, každý uzná, že může být vyslýchán a zároveň podroben mučení.
9. Je-li však otrokem někdo, kdo má nárok na svobodu na základě svěření nebo kdo očekává, že bude svobodný při splnění nějaké podmínky, je lepší názor, že může být mučen.
10. Zákon nařizuje, aby se otroci, kteří byli tímto způsobem podrobeni mučení, stali veřejným majetkem; proto konfiskujeme část otroka, který je ve společném vlastnictví, a pouhé vlastnictví toho, u něhož jiný požívá užívací právo; a tam, kde má obviněný pouze užívací právo, je lepší názor, že užívání užívacího práva začíná patřit vládě; nekonfiskujeme však otroka, který je majetkem jiného. Důvodem pro konfiskaci otroků je to, že mohou beze strachu vypovídat pravdu; zatímco kdyby se obávali, že budou opět v moci obviněných osob, mohli by se při mučení stát neústupnými.
11. Nejsou však konfiskováni před tím, než jsou podrobeni mučení.
12. I kdyby vše popřeli, budou přesto konfiskováni. Důvod je stejný, stejně jako to, aby se jim zabránilo v naději, že se opět dostanou pod kontrolu svých pánů, pokud by zapírali s očekáváním, že budou odměněni za vytrvalost ve vyřčení nepravdy.
13. I otroci žalobce jsou konfiskováni, pokud jsou vystaveni mučení. Takoví otroci by totiž měli být svým pánům odebráni, aby jim bylo zabráněno lhát, ale ti cizí nemají nikoho, komu by se zalíbili.

14. Když je obviněná strana obojího pohlaví zproštěna viny, zákon stanoví, že pokud otroci zemřou, soudci odhadnou ztrátu podle toho, jakou měli hodnotu před mučením, a pokud žijí, na částku úměrnou škodě, která jim byla způsobena nebo způsobena.

15. Je třeba poznamenat, že v devátém oddílu je stanoveno, že když je otrok obviněn z cizoložství a žalobce si nepřeje, aby byl podroben mučení, zákon nařizuje, aby byla jeho pánovi vyplacena dvojnásobná hodnota; to je však prostá náhrada škody.

(23) Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

Vše, co může být v těchto různých případech dlužno, lze vymáhat osobní žalobou odvozenou ze zákona.

23. Ulpianus, O cizoložství, kniha IV.

Zákon trestá kuplířství manžela, který si ponechá manželku poté, co byla překvapena při cizoložství, a dovolí cizoložníkovi odejít. Manžel by se totiž měl hněvat na svou ženu, která porušila manželský slib, a měl by být také potrestán, když se nemůže vmlouvat na svou nevědomost nebo skrývat svou lhostejnost pod záminkou, že jeho informace jsou neuvěřitelné. Proto zákon říká, že "dovolí cizoložnici překvapené v jeho domě odejít", protože chce potrestat manžela, který ji přistihl při takovém hanebném činu.

(23) Když zákon říká, že každý, kdo si vezme ženu, která byla usvědčena z cizoložství, ponese právní odpovědnost, podívejme se, zda se to týká smilstva? Lepší názor je, že ano, neboť kdyby byla žena odsouzena z jiného důvodu podle tohoto zákona, mohla by se beztrestně vdát.

(24) Trestán je také ten, kdo přijme peníze za zjištěné smilstvo, a je jedno, zda je přijme sám manžel, nebo někdo jiný, neboť potrestán by měl být ten, kdo přijme náhradu za to, že zatají své vědomí o smilstvu. Zákon se však nevztahuje na toho, kdo tajemství uchovává bezúplatně.

(25) Kdo má z cizoložství své manželky majetkový prospěch, musí být potrestán; neboť ten, kdo jedná jako kuplíř své manželky, se nedopouští bezvýznamného přestupku.

(26) Má se za to, že muž, který obdrží něco za cizoložství své manželky, to obdržel proto, aby se ona mohla dopustit cizoložství; a ať už to získal často, nebo jen jednou, neměl by být zproštěn trestu. Správně se říká, že z cizoložství své ženy má prospěch ten, kdo něco přijme, aby jí bylo dovoleno se prostopášně chovat, jako to dělají prostitutky. Pokud však dovolí své ženě spáchat trestný čin nikoliv z důvodu zisku, nýbrž z nedbalosti, vlastní vinou, určitým stupněm lhostejnosti nebo přílišnou důvěřivostí, má se za to, že se ocitl mimo zákon.

(27) Dělení šesti měsíců se provádí takto: v případě vdané ženy se doba počítá ode dne rozvodu; v případě vdovy ode dne, kdy byl trestný čin spáchán. Zdá se, že to naznačuje reskript adresovaný konzulům Tertyllovi a Maximovi. Kromě toho, jestliže od rozvodu uplynulo šedesát dní a ode dne spáchání trestného činu uplynula lhůta pěti let, je třeba říci, že žena nemůže být obviněna; takže když je poskytnuto šest disponibilních měsíců, je třeba tomu rozumět tak, že obvinění, které zaniklo nepřerušenou dobou pěti let, nemůže být obnoveno.

(28) Zákonodárce zamýšlel, aby tato pětiletá lhůta byla dodržena, pokud byl některý z obžalovaných obviněn ze smilstva, cizoložství nebo kuplířství. Co by se tedy mělo dělat, kdyby se jako obhajoba uplatňoval jiný trestný čin odvozený z juliánského práva, jako v případě těch, kdo půjčují své domy za účelem smilstva, a dalších jim podobných? Lepší názor je, že všechny trestné činy obsažené v juliánském zákoně jsou předepsány po uplynutí pěti let.

(29) Navíc je třeba počítat oněch pět let ode dne, kdy byl zločin spáchán, do dne, kdy byla strana stíhána, a nikoliv do dne, kdy byl rozsudek za cizoložství vykonán.

(30) V dekretu senátu bylo také doplněno, že pokud by několik osob stíhalo téhož obviněného, je třeba se odvolávat na datum informace toho, kdo na stíhání setrval; ten, kdo podává obžalobu, se tak může spolehnout na své vlastní informace, a nikoli na informace ostatních.

(31) Není pochyb o tom, že každý, kdo se dopustil smilstva za použití násilí použitého proti dotyčnému muži nebo ženě, může být stíhán bez odkazu na výše uvedenou lhůtu pěti let; není totiž pochyb o tom, že se dopustil trestného činu násilí.

0. Paulus, O cizoložství, kniha I.

Otec nemůže stíhat, aniž by se vystavil riziku křivého obvinění.

26. Šedesát dní se počítá od okamžiku rozvodu a v šedesátém dni je zahrnut i samotný šedesátý den.

23. Týž, O cizoložství, kniha II.

Lhůta pěti let by se měla počítat průběžně, a nikoliv pouze počítáním dostupných dnů. Jak je však třeba postupovat, pokud byla žena obviněna jako první, a protože cizoložník nemohl být stíhán současně, protože se případ protáhl na delší dobu, měla by lhůta pěti let uplynout? Co když ten, kdo zahájil trestní stíhání v pětileté lhůtě, jej nedotáhl do konce nebo se dopustil vytáček a jiný by chtěl pokračovat po uplynutí pětileté lhůty? Je spravedlivé odečíst od pěti let dobu, kterou spotřebovalo předchozí trestní stíhání.

0. Macer, O veřejných žalobách, kniha I.

Nezáleží na tom, zda otec zabije svou dceru překvapenou cizoložstvím jako první, nebo ne, pokud zabije oba viníky; pokud totiž zabije jen jednoho z nich, bude odpovědný podle korneliánského zákona. Pokud však jednu z nich zabije a druhou zraní, není podle zákona osvobozen; božský Marcus a Commodus však v reskriptu uvedli, že by měl být beztrestný, a to z toho důvodu, že ačkoli cizoložník byl zabit a žena přežila poté, co utrpěla vážná zranění, která jí způsobil její otec, byla zachráněna spíše náhodou než úmyslně; zákon totiž vyžaduje stejné rozhořčení a stejnou přísnost vůči všem, kteří byli přistiženi při cizoložství.

0. Pokud si manžel vybral jednoho ze dvou viníků, kteří se provinili cizoložstvím, nemůže obvinít druhého dříve, než je ukončen první případ; protože dvě osoby nemohou být obviněny stejnou osobou současně. Přesto však žalobci nic nebrání, aby při řízení proti cizoložníkovi nebo cizoložnici obvinil také toho, kdo mu k tomu propůjčil svůj dům, nebo mu doporučil, aby obvinění bylo potlačeno zaplacením peněz.

(788529152) Marcianus, Veřejné žaloby, kniha I.

Pokud někdo tvrdí, že se jeho otrok dopustil cizoložství se ženou, kterou měl za manželku, božský Pius v reskriptu uvedl, že musí ženu obvinít dříve, než svého otroka vystaví mučení k její škodě.

30. Jestliže někdo nenechá cizoložníka odejít, ale zadržuje ho, jako například svého syna, obviněného z cizoložství s macechou, nebo svého propuštěnce či otroka obviněného s manželkou, je vinen podle ducha, ale ne podle litery zákona. Žena, která je zadržena, však musí být potrestána. Pokud by ji však po vyhnání přivedl zpět, není podle přísného výkladu zákona vinen, ale přesto musí být považován za odpovědného, aby se vyhnul spáchání podvodu.

31. Pokud žena dostane odměnu za cizoložství, kterého se dopustil její manžel, bude trestána jako cizoložnice podle juliánského zákona.

31. Modestinus, Pravidla, kniha I.

Smilstva se dopouští ten, kdo si ponechá svobodnou ženu za účelem soužití s ní, nikoli však s úmyslem se s ní oženit, samozřejmě s výjimkou konkubíny.

1. Cizoložství je spácháno s vdanou ženou; smilstvo s vdovou, pannou nebo chlapcem.

35. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Tomu, kdo chce vznést obvinění z cizoložství a v informaci se zmýlí, není zakázáno ji opravit; za předpokladu, že neuplynula doba, po kterou právo na řízení zaniká.

2. Papinianus, Otázky, kniha III.

Když se nezletilý proviní cizoložstvím, bude odpovědný podle juliánského zákona, protože zločin tohoto druhu může být spáchán po dosažení puberty.

3. Týž, Otázky, kniha V.

Bylo rozhodnuto, že syn pod otcovským dohledem může bez souhlasu otce obvinít svou manželku z cizoložství ve veřejném jednání, neboť se mstí za vlastní utrpení.

(1) Týž, Otázky, kniha XXXII.

Je-li cizoložství spácháno současně s incestem, například s nevlastní dcerou, snachou nebo macechou, bude potrestána i žena, neboť k tomu dojde i tam, kde cizoložství spácháno nebylo.

4. Když je smilstvo spácháno s dcerou sestry, nemělo by se zvážít, zda trest za cizoložství bude pro muže dostatečný? V tomto případě se stává, že byl spáchán dvojitý zločin, protože je velký rozdíl, když je nezákonný sňatek uzavřen omylem a když se spojí pohrdání zákonem a urážka krve.

5. Proto musí žena podstoupit stejný trest jako muž, pokud se dopustila incestu zakázaného zákonem národů; neboť pokud se jedná pouze o dodržování našeho zákona, nebude odpovědná za zločin incestu.

6. Někdy se však v případě mužů trestný čin incestu, ačkoli je svou povahou závažnější, obvykle posuzuje mírněji než trestný čin cizoložství; za předpokladu, že incest byl spáchán nezákonným sňatkem.

7. Nakonec císařští bratři zbavili Klaudii odpovědnosti za zločin incestu vzhledem k jejímu věku, ale nařídili, aby byl nezákonný svazek přerušen; ačkoli jinak zločin cizoložství, je-li spáchán po dosažení puberty, není omluvitelný vzhledem k věku. Výše se totiž uvádí, že ženy, které se mýlí s ohledem na zákon, nejsou odpovědné za zločin krvesmilstva; když se však dopustí cizoložství, nemohou mít žádnou omluvu.

8. Titíž císařové v reskriptu uvedli, že po rozvodu, který nevlastní syn v dobré víře získal od své nevlastní matky, by se nemělo připustit obvinění z incestu.

9. V Rescriptu Polliovi také uvedli: "Incestní manželství se obvykle nepotvrzují, a proto, pokud někdo od takového manželství odstoupí, promineme trest za minulý trestný čin, pokud viník ještě nebyl stíhán." 10. V Rescriptu Polliovi uvedli, že "v případě, že někdo odstoupí od manželství, bude trest za minulý trestný čin prominut, pokud viník ještě nebyl stíhán".

10. Kromě toho se incest spáchaný nezákonným sňatkem obvykle promíjí z důvodu pohlaví nebo věku, nebo dokonce po rozchodu, pokud k němu došlo v dobré víře a je tvrzen omyl; a tím spíše, pokud se neobjeví nikdo, kdo by jej stíhal.

11. Císař Marcus Antoninus a jeho syn Commodus v reskriptu uvedli, že pokud manžel, hnán prudkým zármutkem, zabije svou manželku překvapenou při cizoložství, nebude podléhat trestu, který korneliánský zákon ukládá vrahům; božský Pius totiž v reskriptu adresovaném Appollonovi uvedl následující tvrzení: "Pokud někdo nepopírá, že zabil svou ženu, kterou zaskočil při cizoložství, může být omluven z uložení krajního trestu, protože je velmi obtížné potlačit oprávněný zármutek; protože však udělal více, než by měl, aby se pomstil, musí být potrestán. Proto, je-li nižšího postavení, postačí, když bude odsouzen k doživotním těžkým pracím; je-li vyššího postavení, bude odsunut na ostrov."

12. Svobodník nemá snadno napadnout pověst svého patrona, ale měl by mít právo tak učinit, pokud ho chce obvinít z cizoložství právem manžela, stejně jako kdyby utrpěl nějakou jinou krutou újmu. Pokud však patron patří k těm, kteří, jsou-li překvapeni při páčání tohoto zločinu, mohou být zabiti jiným, a je-li přistižen při cizoložství se svou manželkou, mělo by se zvážít, zda ho může svobodný muž beztrestně zabít. To se nám zdá poněkud tvrdé, neboť pověst by měla být respektována mnohem více než život.

13. Každý, kdo zastává čestné postavení nebo úřad ve veřejných službách, může být stíhán, ale obvinění bude odloženo ; a pokud poskytne záruku, že se dostaví, bude případ odložen až do uplynutí jeho funkčního období. To uvedl Tiberius Caesar v reskriptu.

5. Týž, Názory, kniha XV.

Rozhodnutí guvernéra jedné provincie znělo, že jistá žena byla znásilněna. Rozhodl jsem, že není odpovědná podle juliánského zákona týkajícího se cizoložství; ačkoli jí bylo z důvodu ochrany její skromnosti zabráněno, aby o újmě, kterou utrpěla, okamžitě informovala svého manžela.

(1) I poté, co se žena podruhé provdala, ačkoli její první manžel nemusel být stíhán jako její svůdce, může být obvinění z cizoložství vzneseno proti cizoložníkovi cizí osobou.

- (2) I kdyby žena během manželství zemřela, má její manžel právo cizoložníka stíhat.
- (3) Žena, která byla provdána dříve, než byl ten, kdo se s ní dopustil cizoložství, odsouzen, nemůže být pro tento trestný čin stíhána, pokud jí oznámení nebylo doručeno při svatbě nebo v místě jejího bydliště.
- (4) Vyjádřil jsem názor, že žena, která byla vypovězena kvůli svému spojení s lupiči, může být ponechána v manželství bez obav z postihu, protože nebyla odsouzena za cizoložství.
- (5) Zločin krvesmilstva spojený s cizoložstvím není po uplynutí pěti let předepsán.
- (6) Je stanoveno, že dvě osoby, muž a žena, nemohou být zákonně stíhány pro cizoložství současně, a to ani ze strany manžela; když však byli oba obviněni najednou někým, kdo od toho chtěl následně upustit, domnívám se, že bude nutné zproštění v případě obou stran.
- (7) Společné obvinění z incestu může být vzneseno proti dvěma osobám současně.
- (8) Vyjádřil jsem názor, že v případě obvinění dvou pánů z incestu mohou být jejich otroci vystaveni mučení pouze v případě, že incest byl údajně spáchán cizoložstvím.

6. Paulus, Názory, kniha XIX.

Byla položena otázka, zda si žena, jejíž manžel jí vyhrožoval, že ji obviní ze zločinu cizoložství, ale neučinil tak ani jako manžel, ani podle obecného práva, může vzít muže, kterého označil za viníka cizoložství? Paulus odpověděl, že v daném případě jí nic nebránilo, aby se provdala za muže, kterého její manžel podezříval.

7. Stejně tak byla položena otázka, zda by se mělo mít za to, že tentýž manžel upustil od nevěry, nebo že jednal jako svůdce, pokud si poté vzal zpět tutéž manželku? Paulus odpověděl, že ten, kdo si vzal zpět tutéž manželku poté, co proti ní vznesl obvinění z cizoložství, byl považován za toho, kdo od toho upustil, a tudíž podle téhož zákona již neměl právo ji obviňovat.

(1) Týž, Sentence, kniha I.

V případě obvinění z cizoložství by neměly být povoleny žádné odklady, ledaže by bylo nutné přimět osoby, aby se dostavily k soudu; nebo pokud to soudce, veden okolnostmi případu, povolí po prokázání řádného důvodu.

8. Tryphoninus, Disputace, kniha II.

Kdyby se ten, kdo získal právo nosit zlatý prsten, dopustil cizoložství s manželkou svého patrona; nebo se svou patronkou; nebo s manželkou toho, nebo otce toho, od něhož získal svobodu; nebo s matkou, nebo manželkou syna; nebo s dcerou některé z těchto osob, má být potrestán jako svobodník? A je-li překvapen při cizoložství, může být beztrestně zabit?

Přikláním se k názoru, že by měl být podroben trestu, který je ukládán svobodným mužům; protože podle juliánského zákona o potlačení cizoložství a s ohledem na ochranu manželství je stanoveno, že mají být považováni za svobodné muže; a v důsledku této výhody by se případ patronů neměl zhoršit.

9. Gaius, O zákonu dvanácti desek, kniha III.

Jestliže výpověď nebyla doručena v souladu se zákonem, a proto je žena stále považována za vdanou; pokud si ji však někdo vezme za manželku, nebude cizoložníkem. Autorem tohoto názoru byl Salvius Julianus; protože, jak říká, cizoložství nelze spáchat bez zlomyslného úskoku. Mělo by však platit, že zlovolného úskoku se dopouští ten, kdo věděl, že nebyla právoplatně zavržena.

(1) Papinianus, Názory, kniha IV.

Je-li tchyně mrtvá, může být zeť stíhán za incest s ní, stejně jako může být stíhán cizoložník po smrti ženy.

Tit. 6. Ohledně juliánského zákona o veřejném násilí.

10. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Podle juliánského zákona o veřejném násilí je odpovědný ten, kdo shromáždí zbraně nebo šipky ve svém domě, na svém pozemku nebo v hospodářském stavení ve větším množství, než je obvyklé pro účely lovu nebo cestování po souši či po vodě.

11. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Výjimku tvoří zbraně, které má někdo za účelem obchodu nebo které na něj přešly dědictvím.

(1) Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Ve stejném postavení jsou i ti, kteří mají v úmyslu vyvolat povstání nebo vzpouru a mají otroky nebo svobodné lidi ve zbraní.

12. Podle téhož zákona je odpovědný ten, kdo se po dosažení puberty objeví se zbraní v ruce na veřejnosti.

13. Ve stejném postavení jsou ti, kdo dávají mimořádně špatný příklad tím, že se hromadně shromáždili a vzbudili vzpouru, rabují venkovské domy a se šipkami nebo zbraněmi páchají loupeže.

14. Odpovědný je také ten, kdo v případě požáru násilím odstraní cokoli kromě stavebního materiálu.

15. Kromě toho podléhá trestu podle tohoto zákona také ten, kdo násilím znečistí chlapce nebo ženu nebo kohokoli jiného.

16. Stejněmu trestu podléhá také ten, kdo se vydá k požáru ozbrojen mečem nebo jinou zbraní za účelem loupeže nebo aby zabránil majiteli v záchraně jeho majetku.

17. Podle téhož zákona je odpovědný ten, kdo s ozbrojenými muži shromážděnými v těle s ukázkou síly vyžene vlastníka z jeho domu, pozemku nebo lodi:

(1) Ulpianus, O ediktu, kniha LIX.

Nebo si k tomuto účelu opatřil muže.

13. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

14. Odpovědný je každý, kdo prostřednictvím shromáždění, davu, vřavy nebo vzpoury vyvolá požár; nebo kdo zle nakládá s člověkem, kterého neprávem uvěznil; nebo kdo brání pohřbení těla, aby mohl lépe rozehnat a vyplnit pohřební průvod; nebo kdo někoho násilím nutí, aby se mu zavázal, neboť zákon takový závazek ruší.

14. Když se jedná o otázku násilí a držby nebo vlastnictví, božský Pius v reskriptu uvedl, že násilí má být vyšetřeno dříve než vlastnické právo, přičemž tento reskript, napsaný v řečtině, byl adresován obci Tesalonickým. Rovněž nařídil, že otázka násilí by měla být zkoumána dříve, než se rozhodne o otázce vlastnictví nebo držby.

15. Každý, kdo znásilnil svobodnou ženu nebo ženu, která je vdaná, má být potrestán smrtí. Pokud její otec, pohnut modlitbami, odpustí své ublížení, může být cizinec stíhán, aniž by byl promlčen na pět let, protože zločin znásilnění přesahuje svým rozsahem juliánský zákon týkající se cizoložství.

15. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že ten, kdo znásilní svobodného chlapce, má být potrestán, a to následovně: "Nařídil jsem, aby mi byla předložena petice, kterou předložil Domitius Silvanus jménem Domitia Silvana, svého strýce z otcovy strany, který pod vlivem své stížnosti, v níž se uvádí, že jeho syn, který byl svobodně narozený a ještě velmi mladý, byl násilím unesen, zavřen a poté vystaven úderům a mučení s velkým nebezpečím pro jeho život. Můj milý bratře, žádám tě, abys ho vyslechl, a pokud zjistíš, že byly spáchány tyto trestné činy, přísně je potrestej."

16. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Každý, kdo je pověřen mocí nebo pravomocí a podrobí římského občana smrti nebo bičování nebo nařídí, aby se tak stalo, nebo mu něco připevní na krk za účelem mučení, aniž by mu umožnil odvolání, je odpovědný podle juliánského zákona týkajícího se veřejného násilí. To se vztahuje i na poslance a řečníky a jejich doprovod, pokud se prokáže, že je někdo zbil nebo jim způsobil nějakou újmu.

17. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha V.

Juliánským zákonem týkajícím se veřejného násilí je stanoveno, že nikdo nemůže obviněného spoutat nebo mu zabránit, aby se v určité lhůtě dostavil do Říma.

18. Paulus, O ediktu, kniha VII.

19. Pod pojmem "ozbrojené osoby" je třeba rozumět nejen ty, kdo mají šipky, ale i cokoli jiného, čím mohou způsobit zranění.

19. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Ten, kdo podvodně brání svobodnému výkonu spravedlnosti nebo brání soudcům, aby rozhodovali tak, jak mají; nebo ten, kdo, jsa pověřen mocí nebo pravomocí, jedná jinak, než zákon nařizuje a vyžaduje; a každý, kdo nespravedlivě nutí někoho, aby veřejně nebo soukromě slíbil poskytnout otroky nebo zaplatit peníze; a také každý, kdo se se zlým úmyslem objeví

ozbrojen ve shromáždění nebo na místě, kde se veřejně vykonává spravedlnost, s výjimkou toho, kdo shromažďuje lidi za účelem lovu divoké zvěře a kdo má povolení držet lidi za tímto účelem, bude odpovědný podle tohoto zákona.

20. Podle tohoto zákona je odpovědný také ten, kdo na místě, kde byli shromážděni lidé, použije násilí za účelem někoho udeřit nebo zbit, i když nesmí být zabit.

21. Tomu, kdo je odsouzen za použití veřejného násilí, se zakazuje použití vody a ohně.

Paulus, Sentence, kniha V.

22. Kdo ve městě nebo na venkově vyplnil cizí domy, vnikl do nich nebo se jich zmocnil a učinil tak za pomoci davu a s projevem ozbrojené síly, bude potrestán hrdelně.

Pod pojmem "zbraně" se rozumí vše, co člověk může použít ke způsobení škody.

Ti, kdo nosí zbraně za účelem své ochrany, se nepovažují za osoby, které je nosí za účelem někoho zabít.

Týž, O turpilském dekretu senátu.

Ti, kdo svévolně ukládají nové daně, jsou odpovědní podle juliánského zákona týkajícího se veřejného násilí.

Tit. 7. O juliánském zákoně týkajícím se soukromého násilí.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Každý, kdo je usvědčen ze soukromého násilí, je podle juliánského zákona potrestán konfiskací třetiny svého majetku a je stanoveno, že nesmí být senátorem ani dekurentem, nesmí získat žádné vyznamenání ani nesmí zasedat s výše jmenovanými úředníky, nesmí být soudcem a podle dekretu senátu musí být zbaven všech poct jako osoba, která je nechvalně známá.

Stejnému trestu podléhají i ti, kdo podléhají trestu podle juliánského zákona o soukromém násilí, pokud se provinili tím, že si podvodně a násilím přivlastnili nějaké zboží při ztroskotání lodi.

Každý, kdo uloupí majetek, který ztroskotal, je podle císařských konstitucí trestán svévolně; božský Pius totiž v reskriptu stanovil, že proti námořníkům se nesmí používat násilí, a pokud tak někdo učiní, že má být přísně potrestán.

Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Podle tohoto zákona je odpovědný ten, kdo prostřednictvím davu lidí použije sílu, v jejímž důsledku je nějaká osoba zbita nebo udeřena, i když není nikdo zabit.

Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Nezáleží na tom, zda byl dav svolán za účelem použití násilí proti svobodným lidem, vlastním otrokům nebo otrokům patřícím jinému.

Ti, kdo byli shromážděni, jsou neméně odpovědní podle stejného zákona.

Pokud se však neshromáždily žádné osoby a nikdo nebyl bit, ale něco bylo neoprávněně odňato z majetku patřícího jiným, ten, kdo tak učinil, bude odpovědný podle tohoto zákona.

Paulus, O ediktu, kniha LV.

Zločinu, který se trestá podle juliánského zákona, se dopustí ten, kdo údajně shromáždil dav nebo tlupu, aby zabránil předvedení osoby před soud.

Pokud by měl někdo vystavit mučení otroka jiného člověka, Labeo říká, že se lze uchýlit k ediktu prétora týkajícího se zranění, a tak projevit větší umírněnost.

Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Pokud by někdo vyhnal někoho z jeho pozemku pomocí davu mužů, kteří nejsou ozbrojeni, může být stíhán za soukromé násilí.

Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Podle Volusova dekretu senátu jsou ti, kdo se nepatřičně shromáždí, aby projevíli nesouhlas s cizím soudním procesem, a dohodnou se, že vše, co získají od stran odsouzením, si mezi sebou rozdělí, odpovědni podle juliánského zákona týkajícího se soukromého násilí.

Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha V.

Věřitelé, kteří postupují proti svým dlužníkům, by měli podruhé prostřednictvím soudce požadovat to, co se domnívají, že jim náleží. V opačném případě, vstoupí-li na majetek dlužníka, aniž by jim k tomu bylo dáno svolení, božský Markus rozhodl, že na své pohledávky již nemají právo. Následují podmínky dekretu: "Je velmi správné, abyste se tam, kde se domníváte, že máte pohledávky, pokusili o jejich vymáhání prostřednictvím žalob. Do té doby by měla druhá strana zůstat v držení, neboť vy jste pouze žalobcem." A tak se stalo. A když Marcianus řekl, že nebylo použito žádné síly, císař odpověděl: Marcianus odpověděl: "Myslíš si, že síla se používá jen tehdy, když jsou lidé zraněni. Síla se používá tehdy, když si někdo myslí, že si může vzít to, co mu náleží, aniž by to podruhé požadoval prostřednictvím soudce. Nemyslím si, že je v souladu s vaší rezervovanou povahou nebo důstojností, abyste se dopouštěl činu, který je podle zákona nedovolený. Proto kdykoli se mi prokáže, že nějaký majetek dlužníka nebyl jím vydán jeho věřiteli, ale že se ho tento drze zmocnil, aniž by k tomu byl soudem zmocněn, a on prohlásil, že má na majetek nárok, ztratí nárok na pohledávku."

Modestinus, O trestech, kniha II.

Pokud se věřitel bez soudního zmocnění zmocní majetku svého dlužníka, je podle tohoto zákona odpovědný, bude pokutován třetinou svého majetku a stane se nechvalně známým.

Tit. 8. O korneliánském právu týkajícím se vrahů a travičů.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Podle korneliánského zákona týkajícího se vrahů a travičů je odpovědný každý, kdo zabije člověka; nebo z jehož zlovolé vznikl požár; nebo kdo chodil ozbrojen za účelem někoho zabít nebo spáchat krádež; nebo kdo, jsa soudcem nebo předsedajícím v trestním řízení, umožní, aby bylo podáno falešné svědectví, na jehož základě může být nevinný člověk stíhán nebo odsouzen.

Odpovědný je rovněž ten, kdo připraví jed a podá jej za účelem usmrcení člověka; nebo kdo se zlým úmyslem podá křivé svědectví, na jehož základě může být někdo v trestním stíhání odsouzen k trestu smrti; nebo každý soudce nebo přísedící, který přijme peníze za to, že způsobí, že někdo bude obviněn ze zločinu.

Každý, kdo se dopustil vraždy, je potrestán bez ohledu na právní stav osoby, která byla usmrcena.

Božský Hadrián ve svém reskriptu uvedl, že každý, kdo zabil člověka, aniž by to měl v úmyslu, může být zproštěn viny; a že každý, kdo člověka nezabil, ale zranil ho s úmyslem ho zabít, by měl být odsouzen za vraždu; a že rozhodnutí by mělo být vydáno podle okolností případu, neboť pokud útočník vytáhl meč a udeřil ho jím, není pochyb o tom, že tak učinil s úmyslem ho zabít. Pokud ho však během hádky udeřil bodcem nebo mosaznou nádobou používanou v lázni, ačkoli použitý předmět byl kovový, přesto útok nebyl veden úmyslem ho usmrtit; a trest uložený tomu, kdo se v hádce dopustil vraždy spíše náhodou než úmyslně, by měl být zmírněn.

Božský Hadrián také v jednom reskriptu stanovil, že ten, kdo zabije někoho, kdo se násilím pokouší spáchat smilstvo se sebou nebo s těmi, kdo k němu patří, by měl být osvobozen.

Pokud však jde o manžela, který zabije svou ženu překvapenou při cizoložném činu, božský Pius v Reskriptu uvedl, že mu má být uložen mírnější trest; nařídil také, aby každý, kdo má nižší postavení, byl poslán do věčného vyhnanství a osoba s význačným postavením byla na určitou dobu odsunuta.

Ulpianus, O cizoložství, kniha I.

Otec nemůže zabít svého syna, aniž by byl vyslechnut; měl by ho však obvinít před prefektem nebo guvernérem provincie.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Každý, kdo připravil jed, prodává jej nebo přechovává za účelem zabití člověka, je trestán podle pátého oddílu téhož Korneliova zákona, který se týká vrahů a travičů.

Trest podle tohoto zákona se ukládá tomu, kdo veřejně prodává škodlivé jedy nebo je přechovává za účelem zabití.

Výraz "škodlivé jedy" ukazuje, že existují určité jedy, které nejsou škodlivé. Proto je tento termín nejednoznačný a zahrnuje to, co může být použito k léčení nemocí stejně jako ke způsobení smrti. Existují také přípravky nazývané filtry lásky. Ty jsou však tímto zákonem zakázány pouze tam, kde jsou určeny k usmrcení lidí. Dekretem senátu bylo nařízeno vykázání ženy,

kteřá nikoli se zlým úmyslem, ale nabízejíc špatný příklad, podávala za účelem vyvolání početí lék, který po požití způsobil smrt.

Jiným dekretem senátu je stanoveno, že obchodníci s mastmi, kteří neuváženě prodávají bohlav, salamandr, akonit, borové šišky, bu-prestis, mandragoru a podávají kantaridy jako očistné prostředky, podléhají trestu podle tohoto zákona.

Stejně tak ten, jehož otroci se s jeho vědomím chopili zbraní za účelem získání nebo navrácení majetku, nebo ten, kdo je šířitelem vzpoury, nebo ten, kdo si přivlastnil ztroskotané zboží; nebo kdo vydával věci, které jsou nepravdivé, za pravdivé, aby nevinný člověk mohl být oklamán, nebo kdo k tomu přiměl, nebo kdo vykastroval člověka z důvodu zhýralosti nebo za účelem jeho prodeje, podléhá podle dekretu senátu trestu korneliánského zákona.

Trestem kornéliánského zákona týkajícího se vrahů a travičů je deportace na ostrov a konfiskace veškerého majetku. V současné době je však obvyklé ukládat trest smrti, pokud dotyční nezaujmají tak vysoké postavení, že se zákonu nepodřizují. Osoby nižšího postavení je zvykem předhodit divoké zvěři a osoby výše postavené na společenském žebříčku deportovat na ostrov.

Dezertéry je dovoleno zabíjet, jako by to byli nepřátelé, ať se nacházejí kdekoli.

Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Podle korneliánského zákona týkajícího se atentátníků je odpovědný ten, kdo se v době, kdy zastává funkci soudce, dopustí nějakého činu týkajícího se života člověka, který není zákonem povolen.

Když člověk z pouhé bezohlednosti způsobí smrt jiného člověka, rozhodnutí Ignáce Taurina, prokonzula v Bsetice, který viníka odsoudil na pět let, potvrdil božský Hadrián.

Božský Hadrián také v reskriptu uvedl následující: "Císařské konstituce zakazují, aby se dělali eunuchové, a stanoví, že osoby, které budou usvědčeny z tohoto zločinu, podléhají trestu korneliánského zákona a že jejich majetek má být s dobrým odůvodněním zabaven státní pokladnou. "Pokud však jde o otroky, kteří udělali eunuchy, mají být potrestáni kapitálně, a ti, kteří jsou odpovědní za tento veřejný zločin a nedostaví se, mají být, i když jsou nepřítomni, odsouzeni podle korneliánského zákona. Je jasné, že pokud se osoby, které utrpěly tuto újmu, domáhají spravedlnosti, měl by guvernér provincie vyslechnout ty, kteří ztratili mužnost; nikdo totiž nemá právo kastrovat svobodného člověka nebo otroka, ať už proti jeho souhlasu, nebo s ním, a nikdo se nemůže dobrovolně nabídnout ke kastraci. Pokud by někdo porušil můj edikt, bude lékař, který zákrok provedl, potrestán smrtí, stejně jako každý, kdo se dobrovolně nabídl ke kastraci."

Paulus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Také ti, kdo činí osoby impotentními, jsou podle konstituce božského Hadriána adresované Niniu Hastovi zařazeni do stejné třídy s těmi, kdo provádějí kastraci.

Venuleius Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Ten, kdo vydá otroka ke kastraci, bude potrestán pokutou ve výši poloviny jeho majetku podle dekretu senátu vydaného za konzulátu Neratia Prisca a Annia Veruse.

Paulus, O veřejných žalobách.

Podle korneliánského zákona závisí stupeň podvodu na skutku, ale podle tohoto zákona se hrubá nedbalost za podvod nepovažuje. Proto když se někdo zřítí z výšky a spadne na jiného a zabije ho, nebo když člověk ořezávající stromy shodí větev a nedá výstrahu, ale zabije kolemjdoucího, nebude podle tohoto zákona trestný.

Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Pokud se prokáže, že žena použila násilí na své břicho za účelem vyvolání potratu, guvernér provincie ji pošle do vyhnanství.

Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Jestliže někdo v noci zabije zloděje, může tak beztrestně učinit pouze tehdy, když ho nemohl ušetřit, aniž by se sám vystavil nebezpečí.

Týž, O ediktu, kniha XVIII.

Kdyby někdo zlomyslně zapálil můj dům, musí být potrestán smrtí jako podpalovač.

Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Podle reskriptu božského Pia smějí Židé obřezávat pouze své vlastní děti a každý, kdo tento úkon provede osobám jiného náboženství, bude potrestán za kastraci.

Pokud bude otrok, aniž by byl odsouzen, předhozen divoké zvěři, bude potrestán nejen ten, kdo ho prodal, ale i ten, kdo ho koupil.

Od vydání Petroniova zákona a dekretů senátu, které se na něj odvolávají, jsou pánové zbaveni pravomoci odevzdávat své otroky, kdykoli se jim zachce, za účelem boje s divokou zvěří. Pán však může svého otroka předvést před soud, a pokud je jeho stížnost oprávněná, může být otrok potrestán,

Týž, Pravidla, kniha VIII.

Pokud se vraždy dopustí nemluvně nebo šílenec, není podle korneliánského práva odpovědný; jednoho totiž chrání absence úmyslu a druhého omlouvá jeho nešťastný osud.

Totéž, Pandekty, kniha XII.

Dekretem senátu se nařizuje, aby každý, kdo přináší oběti za účelem způsobení neštěstí, podléhal trestu podle tohoto zákona.

Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl následující: "Při spáchání zločinu se přihlíží k úmyslu, a npt k události."

Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Nezáleží na tom, zda někdo druhého skutečně zabije, nebo je pouze příčinou jeho smrti.

Ten, kdo nařídí, aby byl jiný zabit, je považován za vraha.

16. Modestinus, O trestech, kniha III.

Ti, kdo se dobrovolně nebo zákeřně dopustí vraždy, jsou obvykle deportováni, jsou-li vysokého postavení; jsou-li však nižšího postavení, jsou potrestáni smrtí. To je však omluvitelnější u dekurionů, pokud se předtím poradili s císařem a jednali na jeho rozkaz; ledaže by se vzpoura nedala potlačit jinak.

Paulus, Sentence, kniha V.

Jestliže člověk poté, co byl v hádce udeřen, zemře, měla by se vyšetřit rána, kterou mu zasadil každý ze shromážděných.

Tit. 9. Ohledně pompejského zákona o parricidě.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Pompejský zákon týkající se parricidů stanoví, že pokud někdo zabije svého otce, svou matku, svého dědečka, svou babičku, svého bratra, svou sestru, svého strýce z otcovy strany, svou tetu z otcovy strany, svého strýce z matčiny strany, svou tetu z matčiny strany, svého bratrance obojího pohlaví, jeho manželku, jejího manžela, jeho zetě, jeho tchána, jeho nevlastního otce, jeho nevlastního syna, jeho nevlastní dceru, jeho patrona nebo jeho patronku nebo způsobí, že se tak stane se zlým úmyslem, bude potrestán trestem stanoveným korneliánským zákonem týkajícím se vrahů. Matka, která zabije svého syna nebo dceru, je rovněž odpovědná za trest podle tohoto zákona, stejně jako dědeček, který zabije svého vnuka. Opět je odpovědný každý, kdo koupí jed za účelem jeho podání svému otci, i když mu ho nepodá.

Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Bratr viníka, který o plánu věděl a svého otce nevaroval, byl odsunut a lékař podroben trestu.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Je třeba mít na paměti, že do Pompeiova zákona jsou zahrnuti i bratřenci a sestřenice, ale nejsou do něj stejně zapleteni ti, kteří jsou ve stejném nebo bližším stupni. Rovněž jsou vynechány tchyně a ženy, které byly zasnoubeny; ty jsou však zahrnuty v souladu se smyslem zákona.

Týž, O veřejných žalobách, kniha I.

Stejně jako jsou otcové a matky osob žijících v manželství zahrnuti do označení tchán a tchyně, tak jsou manželé dětí zahrnuti do označení zeť.

Týž, Institutes, kniha XIV.

Říká se, že božský Hadrián v případě, kdy jistý muž při lovu zabil svého syna, který se dopustil cizoložství se svou nevlastní matkou, nechal jej deportovat na ostrov s odůvodněním, že jej zabil spíše jako zloděj, než že by se domáhal svého otcovského práva; otcovská autorita by totiž měla být spíše ovlivněna náklonností než krutostí.

Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Lze si položit otázku, zda ti, kdo zabijí své rodiče nebo o tomto zločinu vědí, mají být potrestáni za otcovraždu. Msecianus říká, že tento trest by měli podstoupit nejen parricidy, ale i jejich spolupachatelé. Proto jsou spolupachatelé, i když jsou cizí, trestáni stejně.

Týž, O ediktu, kniha XXIX.

Pokud byly peníze poskytnuty ke spáchání zločinu s vědomím věřitele, kdy byly například dány na nákup jezu nebo zaplaceny lupičům či vrahům za účelem zabití otce, bude ten, kdo peníze získal, podléhat trestu za parricidu, stejně jako ti, kteří je půjčili nebo učinili opatření, aby jich bylo takto použito.

Týž, Disputace, kniha VIII.

Pokud někdo obviněný z parricidy zemře dříve, než bude odsouzen, i kdyby zabil sám sebe, měl by mít za nástupce pokladnu, a pokud ne, tak kohokoli, koho určil svou závětí. Pokud by zemřel bez závěti, bude mít za dědice ty, kteří jsou určeni zákonem.

Modestinus, Pandecty, kniha XII.

Trest za otcovraždu, jak jej předepsali naši předkové, je ten, že viník bude bit pruty potřísněnými jeho krví a pak bude zašit do pytle se psem, kohoutem, zmijí a opicí a pytel bude vhozen do mořské hlubiny, tedy pokud je moře blízko; jinak bude vhozen divoké zvěři, podle ústavy božského Hadriána.

Ti, kdo zabijí jiné osoby než svého otce a matku, dědečka a babičku, které jsme uvedli výše, jsou potrestáni podle zvyku našich předků, buď trpí trestem smrti, nebo jsou obětováni bohům.

Když někdo v nepřičetnosti zabije své rodiče, zůstane nepotrestán, jak uvedli božští bratři v reskriptu s ohledem na člověka, který v nepřičetnosti zabil svou matku; stačí totiž, aby byl potrestán jen svou nepřičetností, ale musí být velmi pečlivě strážěn, jinak musí být držen v řetězech.

Paulus, O trestech všech zákonů.

Obvinění těch, kteří podléhají trestu za otcovraždu, je vždy dovoleno.

Tit. 10. O korneliánském zákoně o podvodu a liboňském dekretu senátu.

Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Trest korneliánského zákona se ukládá každému, kdo se zlým úmyslem podvedl falešné svědky nebo způsobil, že byly předloženy falešné důkazy.

Stejně tak je dekretem senátu potrestán každý, kdo přijme peníze nebo uzavře dohodu o jejich přijetí za účelem podvodného získání právní pomoci nebo důkazů, nebo vytvoří spiknutí s cílem učinit nevinné osoby odpovědnými.

Kromě toho je podle korneliánského zákona trestán každý, kdo přijímá peníze za předvedení nebo zatajení svědků a za podání nebo odepření svědectví; a také každý, kdo korumpuje soudce nebo podniká jakékoli kroky za účelem jeho zkorumpování.

Pokud však soudce zanedbá prosazování říšských ústav, bude potrestán.

Ti, kdo se provinili podvodem ohledně účtů, závětí, veřejných listin nebo čehokoli jiného, co není zapečetěno, nebo si podvodně přisvojili majetek, budou za tyto zločiny potrestáni stejně, jako kdyby se dopustili padělání. Právě za takový trestný čin odsoudil božský Severus egyptského prefekta podle korneliánského zákona týkajícího se podvodu, protože v době, kdy spravoval provincii, zfalšoval své vlastní záznamy.

Ten, kdo otevře závěť žijící osoby, podléhá trestu podle korneliánského zákona.

Ten, kdo tvrdí, že listiny uložené u jiného byly jím předány jeho protivníkům, může být stíhán za podvod.

Dekret senátu se vztahuje na vojenské závěti a podle jeho ustanovení je podle korneliánského práva odpovědný každý, kdo sepsal odkaz nebo svěření ve svůj prospěch.

Je zde tento rozdíl mezi sepsáním závěti synem, otrokem nebo cizí osobou; pokud jde o cizí osobu, pokud je podpis zůstavitele doprovázen prohlášením: "Toto jsem nadiktoval tomu a tomu a přečetl jsem si to", nevzniká sankce a odkazu se lze domáhat. V případě syna nebo otroka však postačí obecný podpis jak pro účely vyhnutí se sankci, tak pro získání odkazu.

Poručníci, jakož i kurátoři, kteří po uplynutí svého funkčního období neodevzdají účty z poručnictví nebo kurátorství, podléhají trestu podle tohoto zákona?" jak rozhodl božský Severus a Antonín, a nemohou uzavírat smlouvy s pokladnou; pokud však někdo v rozporu s tímto zákonem tajně uzavře smlouvu s pokladnou, bude potrestán stejně, jako by se dopustil padělání.

Tato ústava se však nevztahuje (jak uvedli sami císaři v reskriptech) na ty, kteří před tím, než se ujali poručnictví, uzavřeli obchody tohoto druhu. Má se totiž za to, že se vymlouvali, ale ne že se dopustili podvodu.

Titíž císařové v jednom Reskriptu uvedli, že ten, kdo ještě neudělal účet ze svého poručenství nebo kurately, nesmí uzavírat smlouvy se státní pokladnou, dokud je naživu ten, jehož poručenství bylo vykonáváno; pokud by však tento zemřel, může s ní právoplatně uzavřít smlouvu, i když třeba ještě neudělal účet dědici.

Pokud však opatrovník nebo poručník převzal dědické právo na smlouvu uzavřenou se státní pokladnou, i když k tomu dojde před vyúčtováním, nemyslím si, že by byl důvod k uložení pokuty; i když osoba, jejíž opatrovnictví nebo poručenství bylo spravováno, může být stále naživu.

Trestem za padělání nebo kvazipadělání je vyhoštění a konfiskace veškerého majetku. Pokud se otrok dopustí některého z těchto trestných činů, bude odsouzen k trestu smrti.

Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Kdo si podvodně přivlastnil závěť, nebo ji zatajil, nebo se jí zmocnil násilím, nebo ji vymazal či znehodnotil, nebo ji nahradil jinou, nebo ji rozpečetil, nebo kdokoli, kdo zfalšoval závěť, nebo ji zapečetil, nebo ji podvodně zveřejnil, nebo kdokoli, jehož podvodným jednáním se tyto věci staly, bude potrestán podle korneliánského zákona.

Ulpianus, Disputace, kniha IV.

Každému, kdo, aniž by věděl, že závěť je padělaná, buď vstoupí do pozůstalosti, nebo přijme odkaz, nebo jej jakýmkoli způsobem uzná, není bráněno, aby u soudu prohlásil, že závěť je padělaná.

Týž, Disputace, kniha VIII.

Zemře-li někdo, kdo způsobil, že do závěti byl podvodně vložen odkaz ve svůj prospěch, může být jeho dědic o tento odkaz připraven.

Proto když jistá osoba, kterou její otec ustanovil dědicem, roztrhala kodicil a poté zemřela, božský Markus rozhodl, že státní pokladna může požadovat pozůstalost do výše, o kterou by byl dědic kodicilem připraven; to znamená tři čtvrtiny pozůstalosti.

Julianus, Digesty, kniha LXXXVI.

Senát prominul pokutu v případě osoby pověřené vyplacením odkazů, která je odňala kodicilem sepsaným vlastní rukou. Protože to však bylo učiněno na příkaz jeho otce a on sám byl mladší pětadvaceti let, bylo mu dovoleno vzít si i pozůstalost.

Africanus, Otázky, kniha III.

Když někdo napíše odkaz na sebe, podléhá trestu korneliánského práva, i když je odkaz neplatný; je totiž stanoveno, že je odpovědný ten, kdo napíše odkaz na sebe v závěti, která je později porušena, i když nebyla na počátku právoplatně vykonána. To však platí pouze tehdy, je-li závěť perfektní, neboť pokud by nebyla zpečetěna, je lepší názor, že se dekret senátu neuplatní; stejně tak by nebyl důvod pro interdikt, který by vynucoval předložení závěti; neboť k tomu, aby se dekret senátu neuplatnil, je především nutné, aby existovala nějaká závěť, i kdyby nebyla sepsána podle práva. Aby totiž mohla být závěť řádně označena za padělanou, je nezbytné, aby poté, co z ní byl odstraněn padělek, mohla být stále řádně nazývána závětí. Proto se obdobně říká, že v rozporu se zákonem je závěť, u níž by se při dodržení všech pravidelných formalit dalo říci, že byla sepsána v souladu se zákonem.

Pokud ustanovený dědic sepsal vydědění syna nebo jiných osob a uvedl je jmenovitě, bude odpovědný podle dekretu senátu.

Stejně tak ten, kdo vlastní rukou zbavil svobody zůstavitelova otroka, a především, je-li pověřen vyplacením odkazu nebo výkonem svěženství, bude odpovědný podle Dekretu Senátu.

Pokud by patron zapsal do závěti svého svobodného otroka odkaz ve svůj prospěch a poté, co za to získal odpuštění, mu bylo nařízeno, aby se odkazu vzdal, může v rozporu s ustanoveními závěti získat výhodu pretoriánské držby? Lepší názor je, že tak učinit nemůže. Z toho však nevyplývá, že pokud by žena zahrnula do závěti odkaz svého věna ve svůj prospěch nebo věřitel zapsal odkaz toho, co mu v určitém čase náleží, ve svůj prospěch; a stejně tak, poté co jim bylo odpuštěno, jim bylo

nařízeno vzdát se odkazu, neměla by být ženě odmítnuta žaloba o její věno, stejně jako žaloba o jeho pohledávku vůči věřiteli, aby ani jeden z nich nebyl zbaven toho, na co má skutečně nárok.

Marcianus, Institutes, kniha II.

Otroci nemohou za žádných okolností vystupovat proti svým pánům před soudem, protože nejsou považováni za osoby ani podle občanského, ani podle pretoriánského práva, ani v mimořádném řízení; s výjimkou případů, kdy božský Marcus a Commodus v reskriptu z milosti stanovili, že když si otrok stěžuje, že závěť, v níž mu byla udělena svoboda, byla potlačena, má mu být umožněno podat žalobu za její potlačení.

Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Každý, kdo seškrábe zlaté mince, potřísni je nebo je vyrobí, je-li svobodný, má být předhozen divoké zvěři; je-li otrok, má podstoupit krajní trest.

Týž, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Korneliánský zákon stanoví, že každý, kdo přidává do zlata jakoukoli slitinu nebo kdo vyrábí nekvalitní stříbrné mince, podléhá trestu za padělání.

Stejnému trestu podléhá i ten, kdo, ačkoli mohl těmto věcem zabránit, tak neučinil.

Stejný zákon stanoví, že nikdo nesmí podvodně kupovat nebo prodávat mince z olova nebo z jiného obecného kovu.

Trest podle korneliánského zákona se ukládá tomu, kdo vědomě a podvodně zapečetí nebo nechá zapečetit jinou písemnou listinu než závěť, a také tomu, kdo s podvodným úmyslem svolal osoby za účelem podání falešné výpovědi nebo kdo na jedné či druhé straně předloží jakýkoli falešný důkaz.

Každý, kdo podvedl udavače v případě, v němž jde o majetkové zájmy, podléhá stejnému trestu jako ten, kdo přijal peníze za účelem vyvolání soudního sporu.

Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Dekrety senátu nestanoví nic, pokud jde o osobu, která něco napsala ve prospěch toho, kdo ji ovládá, nebo jiného, kdo je pod stejnou kontrolou. Zákon je však porušen i v tomto případě, protože zisk plynoucí z tohoto činu bude náležet otci nebo pánovi, který by na něj měl nárok, kdyby syn nebo otrok napsal listinu ve svůj vlastní prospěch.

Je stanoveno, že pokud někdo sepíše odkaz ve prospěch cizí osoby, ačkoli ji může později, ještě za života zůstavitele, začít mít pod svou kontrolou, nebude důvod pro použití dekretu senátu.

Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

Pokud by otec napsal něco ve prospěch svého syna, který je vojákem a je pod jeho kontrolou a u něhož sám slouží, a věděl by, že tomu tak je, z důvodu, že otec nic nenabyl, nebude podléhat trestu.

V případě, že syn sepsal doložku ve prospěch své matky, božští bratři v reskriptu uvedli, že jelikož tak učinil na příkaz zůstavitele, neměl by být potrestán a že jeho matka má na odkaz nárok.

Papinianus, Názory, kniha XIII.

Pokud někdo obviněný z podvodu zemře dříve, než bylo vzneseno obvinění z trestného činu nebo vyneseno rozsudek, korneliánské právo se nepoužije, protože to, co bylo získáno trestným činem, nezůstane dědici.

2. Týž, Názory, kniha XV.

Slavnostní uvedení falešného jména nebo příjmení se trestá trestem padělání.

3. Když byl advokát degradován na deset let z hodnosti dekuráta, protože při projednávání případu přečetl v přítomnosti guvernéra padělanou listinu, vyslovil jsem názor, že po uplynutí této doby získá svou hodnost zpět, protože se nedostal pod podmínky korneliánského zákona, protože přečetl, ale nesepsal padělanou listinu. Ze stejného důvodu, když je plebejec potrestán dočasným vyhnáním z téhož důvodu, může být po návratu legálně jmenován dekurionem.

4. Paulus, Otázky, kniha XXII.

Emancipovaný syn při sepisování otcovy závěti na jeho příkaz sepsal odkaz na otroka, kterého vlastnil společně s Titiem. Ptám se, jak má být tato otázka rozhodnuta. Odpověď zněla: spojil jsi několik otázek; a podle dekretu senátu, jímž se nám zakazuje sepsat odkaz sobě nebo těm, které máme pod kontrolou, bude zmíněný emancipovaný syn podléhat stejnému trestu,

i když sepsal odkaz na příkaz svého otce; za omluveného se totiž považuje ten, kdo je pod kontrolou jiného, stejně jako je tomu u otroka, pokud je příkaz zůstavitele zřejmý z jeho podpisu; zjistil jsem totiž, že to byl záměr senátu.

5. Další otázka zní: jelikož bylo rozhodnuto, že cokoli, co je napsáno protiprávně, se nepovažuje za vůbec napsané, má se to, co bylo vloženo ve prospěch otroka, který je ve společném vlastnictví pisatele a jiného, považovat za vůbec nenapsané; nebo pouze to, co se vztahuje k osobě, která zápis provedla, takže celá částka bude náležet druhému spoluvlastníkovi? Zjistil jsem, že Marcellus si udělal poznámku k Julianovi, neboť jak uvedl Julianus, kdyby někdo vložil doložku ve prospěch Ticia a sebe nebo ve prospěch otroka ve společném vlastnictví a mělo by se mít za to, že nebyla vložena vůbec, bylo by velmi snadné zjistit, kolik získal Titius a jeho spoluvlastník. Marcellus dodal, že druhý spoluvlastník by měl na částku nárok, stejně jako kdyby bylo jméno otroka vynecháno z důvodu jeho nepravdivosti. Toto pravidlo je třeba dodržet při rozhodování o této otázce.

6. Manžel manumitoval dotálního otroka a do závěti vložil odkaz na něj. Vystala otázka, co může žena vymáhat podle juliánského práva? Odpověděl jsem, že je třeba říci, že patron, stejně jako emancipovaný syn, podléhá trestu podle ediktu božského Klaudia, ačkoli v případě jejich smrti lze požadovat pretoriánské vlastnictví jejich majetku. Pokud by tedy patron z majetku osvobozeného nic nezískal, nebyl by odpovědný za žalobu ze strany ženy. Byl by však odpovědný z toho důvodu, že v zákoně bylo doplněno: "Nebo se dopustil jakéhokoli podvodného jednání, aby zabránil tomu, aby se dostal do jeho rukou"? On se však žádného podvodu vůči ženě nedopustil, neboť pouhé vytvoření tohoto záměru neznamenal, že by učinil něco v její neprospěch. Neměli bychom tedy ženě přiznat žalobu, neboť manžel bude povinen nahradit škodu? Jestliže však ten, kdo sepsal odkaz na příkaz zůstavitele, zároveň na příkaz zůstavitele uzavřel smlouvu o jeho vydání jinému, senát nařídil, že se přesto musí vzdát svého odkazu a že má zůstat v rukou dědice spolu s poplatkem za svěření.

7. Callistratus, Otázky, kniha I.

Božský Claudius ediktem nařídil, aby ke korneliánskému zákonu bylo přidáno následující: "Kdyby někdo při sepisování závěti nebo kodicilu jiného vložil vlastní rukou odkaz sobě samému, bude za to odpovědný, jako by porušil korneliánský zákon; a nebude udělena milost těm, kdo předstírají, že o přísnosti ediktu nevěděli." Za toho se považuje nejen ten, kdo vlastní rukou sepsal odkaz ve svůj prospěch, ale i ten, kdo prostřednictvím svého otroka nebo syna, který je pod jeho kontrolou, poctí odkazem podle diktátu zůstavitele.

8. Císařskými konstitucemi je jasně stanoveno, že pokud zůstavitel výslovně nad svým podpisem uvede, že nadiktoval otrokovi, který někomu patří, aby byl odkaz vyplacen pánovi tohoto otroka jeho vlastními dědici, bude odkaz platný; ale obecný podpis zůstavitele nebude platit proti autoritě dekretu senátu, a proto se bude mít za to, že odkaz nebyl sepsán, a otrok, který jej sepsal ve svůj prospěch, by měl být omilostněn. Domnívám se však, že by bylo bezpečnější, kdyby se o milost požádal císař, samozřejmě až poté, co se zúčastněné strany vzdají nároku na to, co jim bylo odkázáno.

9. Senát rovněž rozhodl, že pokud otrok na příkaz svého pána napíše do závěti nebo kodícilu odkaz vlastní svobody, nestane se svobodným právě z toho důvodu, že je to napsáno jeho vlastní rukou; svoboda mu však může být udělena na základě svěření, pokud zůstavitel po sepsání závěť nebo kodícil vlastní rukou podepsal.

10. A protože v tomto senátním dekretu byl zahrnut pouze druh svobody nabyté na základě trustu, božský Pius v reskriptu uvedl, že je třeba se řídit spíše duchem dekretu než jeho literou; když totiž otroci poslouchají své pány, jsou omluveni nutností moci, které jsou podřízeni; když se však přidá autorita pána, který nad svým podpisem uvedl, že diktoval a četl, co bylo napsáno, říká, že se to považuje za napsané rukou samotného pána, když se tak stalo na jeho přání. To by se však nemělo rozšiřovat tak, aby zahrnovalo i svobodné osoby, nad nimiž zůstavitel nemá žádné právo. Přesto je třeba zjistit, zda neexistovala stejná nutnost poslušnosti a zda ti, kdo se nepodřídili, měli čestnou omluvu, když neučinili to, co nebylo dovoleno.

11. Bylo rozhodnuto, že odpuštění za porušení korneliánského práva má být uděleno i matce, v jejíž prospěch byl sepsán odkaz jejího otroka na diktát jejího syna.

12. Stejně rozhodnutí učinil senát i ve vztahu k dceři, která z neznalosti zákona na diktát své matky sepsala odkaz ve svůj prospěch.

13. Kdyby někdo poté, co ustanovil dva dědice, dodal, že kdyby některý z nich zemřel, aniž by zanechal děti, měl by pozůstalost dostat pozůstalý, pokud by měl děti, ale kdyby oba zemřeli bezdětní, měl by pozůstalost (to, co následuje, bylo napsáno jinou rukou) dostat ten, kdo závěť napsal: má se za to, že ten, kdo závěť napsal, by měl být osvobozen od trestu korneliánského práva; ale bylo by prospěšnější povolit mu, aby nabyl to, co bylo uvedeno výše.

14. Paulus, Názory, kniha III.

Odpověděl, že trestný čin odcizení písemných nástrojů není důvodem k veřejnému stíhání, pokud se neprokáže, že závěť někoho byla odcizena.

15. Paulus vyslovil názor, že všichni, kdo zapečetí jakoukoli padělanou listinu, s výjimkou závěti, podléhají trestu korneliánského práva.

16. A také jiní, kteří provedli falešné zápisy do rejstříků, veřejných listin nebo čehokoli jiného podobného, aniž by je zapečetili, nebo aby zabránili tomu, aby pravda vyšla najevo, něco zatajili nebo ukradli, nebo provedli záměnu, nebo rozpečetili listinu, není pochyb o tom, že je pro ně obvyklé, aby byli potrestáni stejným trestem.

17. Týž, Trusty, kniha III.

Když někdo sepiše vlastní rukou odkaz otroka ve svůj prospěch a je požádán o jeho manumitaci, senát rozhodl, aby byl manumitován všemi dědici.

18. Týž, Sentence, kniha III.

Není nám zakázáno zapsat do cizí závěti odkaz ve prospěch manželky.

19. Ten, kdo se ustanoví testamentárním poručníkem nezletilého dítěte zůstavitele, ačkoli je považován za podezřelého z toho důvodu, že zřejmě usiloval o poručnictví, přesto, je-li schválen jako vhodný, má být ustanoven poručníkem nikoli na základě závěti, nýbrž na základě nařízení soudce; nemá být přijata žádná jím uvedená výmluva, protože se má za to, že souhlasil s přáním zůstavitele.

20. Týž, Sentence, kniha V.

Ti, kdo vyrazili falešné peníze, ale nezdálo se, že by byli ochotni s tím úplně skoncovat, mají být propuštěni, pokud byly prokázány důkazy opravdové lítosti.

21. Obvinění z uvedení fiktivního dítěte není promlčeno; a je jedno, zda žena, která údajně provedla záměnu, je mrtvá, nebo ne.

22. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Trestem padělání závěti jsou trestáni také ti, kdo přijali peníze za účelem vyvolání soudního sporu prostřednictvím právní pomoci nebo předvedení svědků; nebo způsobili, že byly uzavřeny závazky nebo dohody; nebo založili sdružení; nebo učinili jakákoli opatření, aby to bylo možné.

23. Paulus, O turpilském dekretu senátu.

Kdo prodal stejný celý majetek dvěma různým osobám na základě různých smluv, je potrestán trestem za padělání závěti; a to rozhodl božský Hadrián. Do stejné kategorie je zařazen i ten, kdo zkorumpoval soudce; je však obvyklé trestat takové osoby méně přísně, protože jsou na určitou dobu odsunuty a nejsou zbaveny majetku.

24. Týž, O liboňském dekretu senátu.

O dítěti mladším pubertálního věku by se nemělo říkat, že spadá do působnosti tohoto ediktu, neboť těžko může být odpovědné za trestný čin padělání, protože v tomto věku není schopno trestné činnosti.

25. Pokud otec sepíše odkaz ve prospěch svého syna, který je v rukou nepřítele, je třeba říci, že po jeho návratu bude jeho otec podléhat trestu podle Dekretu senátu; pokud by však zemřel v zajetí, byl by jeho otec považován za nevinného.

26. Pokud by však sepsal odkaz ve prospěch svého emancipovaného syna, může tak učinit legálně; stejné pravidlo platí i pro syna daného k adopci.

27. Stejně tak, pokud jej sepsal ve prospěch svého otroka, jemuž je v prodlení s udělením svobody podle podmínek svěření, je třeba říci, že není odpovědný podle podmínek senátního dekretu, neboť je stanoveno, že vše, co bylo získáno prostřednictvím otroka tohoto druhu, mu musí být vydáno poté, co byl manumitován.

28. Pokud sepsal odkaz ve prospěch otroka, který mu slouží v dobré víře, je vinen, pokud jde o jeho úmysl; sepsal jej totiž ve prospěch toho, o němž se domníval, že mu patří. Protože však odkaz ani pozůstalost nenabývá držitel v dobré víře, domníváme se, že by měl být zproštěn trestu.

29. Pokud pán sepíše odkaz ve prospěch svého otroka, "až se stane svobodným", říkáme, že pán není postižen senátním dekretem, protože v žádném případě neměl na mysli své vlastní zájmy. Stejně pravidlo platí i pro syna, který se následně emancipuje.

30. Každý, kdo potvrdí kodicil sepsaný před závětí, v níž mu bylo odkázáno dědictví, spadá pod podmínky Dekretu senátu; jak uvedl i Julianus.

31. Osoba se stává odpovědnou za trest tím, že si něco odejme, stejně jako když si něco daruje; například když jí byl odkázán otrok, který byl také manumitován, zbaví ho svobody vlastníma rukama. To platí, i když ho jí zbaví v souladu s přáním zůstavitele, neboť pokud o tom neví, bude udělení svobody platné. Stejně pravidlo bude platit, pokud poté, co byl požádán o vyplacení odkazu, který mu byl svěřen, vymaže doložku o zřízení svěření!

32. Každý, kdo vlastní rukou sepíše postoupení svobody, je odpovědný nikoli podle litery, ale podle ducha dekretu senátu.

33. Stejně tak otrok, který do závěti jiného napíše odkaz svobody sobě samému na základě svěření, není zahrnut do podmínek Dekretu Senátu. V tomto bodě však může vzniknout pochybnost, neboť (jak jsme uvedli výše), Senát promíjí trest

pouze v případě otroka, který pro sebe zapsal odkaz svobody pod svěřenectvím do závěti svého pána, pokud ten tuto skutečnost uvedl nad svým podpisem. A skutečně je ještě více důvodů domnívat se, že porušuje nařízení senátu ve větší míře než ten, kdo na sebe napíše odkaz, neboť za žádných okolností nebude mít nárok na svobodu, ale může nabýt odkaz pro svého pána.

34. Pokud by ten, kdo sepíše závěť, udělil svobodu na základě svěřenectví svému vlastnímu otrokovi, podívejme se, zda není osvobozen od trestu, neboť nezíská žádnou výhodu, ledaže by to udělal proto, aby od něj byl otrok vykoupen za přemrštěnou cenu, aby mohl být manumitován.

35. Také ten, kdo, když byl pozemek připsán Titiovi, přidal vlastní rukou jako podmínku, že mu mají být vyplaceny peníze, se dostává pod podmínky dekretu senátu.

36. Ten, kdo se souhlasem svého otce vydědí sám sebe nebo se zbaví dědictví, není odpovědný ani podle litery, ani podle ducha Dekretu Senátu.

37. Tentýž, O trestech občanů.

Je položena otázka, co je to padělání? Má se za to, že k němu dochází, když někdo napodobí cizí písmo nebo něco vynechá z listiny nebo účtu, když je opíše; nikoliv však, když je uveden nepravdivý výsledek výpočtu nebo účtu.

38. Scaevola, Digesty, kniha XXII.

Aithales, otrok, jemuž byla svoboda a část majetku odkázána závětí jeho pána Vetita Callinica na základě svěřeneckého fondu, jímž byli pověřeni dědicové určení k jedenácti dvanáctinám majetku; prohlásil Maximilii, dceři zůstavitele, která byla ustanovena dědičkou jedné dvanáctiny pozůstalosti, že může předložit důkazy o tom, že závěť Vetita Callinica byla zfalšována; a poté, co byl Maximilii vyslechnut před soudcem, prohlásil, že prokáže, jakým způsobem byla závěť zfalšována. Maximilia podepsala obvinění z padělání proti pisateli závěti a Proculovi, svému spoludědici, a po projednání případu městský prefekt rozhodl, že závěť nebyla zfalšována, a nařídil, aby dvanáctina majetku náležející Maximilii propadla státní pokladně. Vystala otázka, zda má Aithales nárok na svobodu a zda má být svěřenectví po tomto rozhodnutí vykonáno. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi tomu tak je.

39. Ulpianus, O ediktu, kniha VII.

Ten, kdo je obviněn z toho, že jménem prétora vydal padělané listy nebo že vyhlásil padělaný edikt, podléhá trestní žalobě in factum, i když mohl být stíhán podle korneliánského zákona.

40. Marcellus, Digesty, kniha XXX.

Pokud někdo zničil závěť svého otce a vystupuje jako dědic ze zákona, stejně jako kdyby jeho otec zemřel intestátem, a pak sám zemře, je naprosto spravedlivé, aby byl dědici odebrán celý majetek jeho otce.

41. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Prohlašuje, že ti, kteří mezi sebou podali protichůdné svědectví, jsou podle podmínek zákona odpovědní jako ti, kteří se dopustili padělání.

42. Bylo také rozhodnuto, že ten, kdo podá falešné svědectví proti své vlastní pečeti, podléhá trestu za padělání. S ohledem na drzost osoby, která svědčila rozdílně ve prospěch dvou osob a jejíž víra je tak dvojitá a kolísavá, není pochyb o tom, že je odpovědná za trestný čin padělání.

43. Ten, kdo se falešně vydává za vojáka nebo užívá vyznamenání, na něž nemá nárok, nebo cestuje na základě padělaného povolení, by měl být přísně potrestán podle povahy spáchaného trestného činu.

44. Týž, Názory, kniha IV.

Pokud dlužník v závazku zástavy uvede starší datum, než je správné, bude to důvod k obvinění pro crimen falsi.

45. Týž, O vybraných případech.

Pokud někdo oklame guvernéra provincie buď prostřednictvím listin, nebo podáním petice, nebude mu to k ničemu; a navíc, pokud bude stíhán, musí zaplatit trest za svou zbrkllost, stejně jako kdyby se dopustil padělání. K tomuto bodu se dochovaly reskripty. Pro důkaz postačí uvést jeden příklad, který zní takto: "Alexandr Augustus Juliovi Maryllovi. Jestliže tvůj protivník v žádosti, kterou podal, netvrdil to, co bylo pravdivé v jím podané žádosti, nemůže se dovolávat listiny, kterou podepsal, a navíc, je-li obviněn, musí nést trest." (str. 1).

46. Týž, Pandekty, kniha XII.

Ten, kdo zhotoví nebo vyryje falešnou pečeť, je odpovědný podle korneliánského zákona týkajícího se závětí.

47. V případě záměny dítěte jsou oprávněni vznést obžalobu pouze rodiče nebo ti, kteří mají na věci zájem, nikdo z lidí však nemůže zahájit veřejné stíhání.

48. Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha III.

Božský Pius uvedl v reskriptu adresovaném Claudiovi: "Všechny osoby, které u soudu předloží nástroje, jež nelze prokázat, musí být potrestány podle povahy jednotlivých trestných činů; nebo, pokud se zdá, že si zasloužily přísnější trest, než jaký jim lze uložit podle této jurisdikce, mohou být skutečnosti uvedeny císaři, aby mohl rozhodnout, jaký trest jim má být uložen." Císař Marek spolu se svým bratrem však pod vlivem citů lidskosti tento trest zmírnil, takže pokud by (což se často stává) byly takové dokumenty předloženy omylem, mohou být ti, kdo se něčeho takového dopustili, omilostněni.

49. Modestinus, O trestech, kniha I.

V současné době jsou ti, kdo podvodně pozměňují nějaké vyhlášené edikty, trestáni trestem padělání.

50. Jestliže prodávající nebo kupující změní míry používané pro víno, obilí nebo cokoli podobného, které byly veřejně schváleny, nebo se se zlým úmyslem dopustí jiného podvodu, bude odsouzen k zaplacení dvojnásobku hodnoty majetku; dekretem božského Hadriána bylo stanoveno, že ti, kdo používají falešné váhy nebo míry, mají být odsunuti na ostrov.

51. Týž, O trestech, kniha III.

Pokud by někdo užíval padělaných konstitucí, aniž by k tomu uvedl nějakou autoritu, bude mu podle Korneliova zákona zakázáno používat vodu a oheň.

Tit. 11. Ohledně juliánského zákona o vydírání.

52. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Juliánský zákon o vydírání se vztahuje na peníze, které přijímá někdo, kdo zastává funkci soudce nebo je pověřen nějakým stupněm moci či správy nebo úřadem poslance nebo jakýmkoli jiným veřejným zaměstnáním či povoláním vůbec; vztahuje se také na doprovod výše uvedených hodnostářů.

53. Zákon vyjímá ty, od nichž je dovoleno přijímat peníze, například od bratranců, od blízkých příbuzných a od manželky.

54. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

55. Podle tohoto zákona se žaloba přiznává dědicům, ale pouze do jednoho roku po smrti obviněného.

55. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

56. Podle juliánského zákona týkajícího se vydírání je odpovědný ten, kdo, jsa pověřen jakoukoli pravomocí, přijme peníze za vydání rozsudku nebo rozhodnutí;

56. Venuleius Saturninus, Veřejné žaloby, kniha III.

Nebo za to, že učinil více nebo méně, než byl povinen učinit při výkonu své úřední povinnosti.

57. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Na základě tohoto zákona mohou být stíháni i soudcovští pomocníci.

58. Venuleius Saturninus, Veřejné žaloby, kniha I.

Podle téhož zákona jsou odpovědní ti, kdo dostávají peníze buď za to, že svědčí, nebo za to, že nesvědčí.

59. Tomu, kdo je odsouzen podle tohoto zákona, je zakázáno veřejně svědčit, být soudcem nebo stíhat zločin.

60. Juliánský zákon týkající se vydírání stanoví, že: "Nikdo nesmí brát peníze za to, že naverbuje nebo propustí vojáka, ani nesmí přijímat peníze za to, že v senátu nebo ve veřejné radě řekne svůj názor, nebo za to, že někoho obviní, nebo neobviní; a měštní soudci se musí zdržet jakéhokoli druhu korupce a nesmí přijímat v darech nebo dárkách více než sto aurei během celého roku."

61. Macer, Veřejné žaloby, kniha I.

Juliánský zákon o vydírání předepisuje, že: "Nikdo nesmí nic přijímat jako podnět k vynesení rozsudku nebo rozhodnutí nebo ke změně svého názoru; nebo aby zabránil vynesení rozhodnutí; nebo aby uvrhl někoho do vězení nebo ho spoutal; nebo

nařídil, aby byl spoután nebo zbaven řetězů; nebo aby někoho odsoudil nebo zprostil viny; nebo aby odhadl výši rozsudku; nebo aby někoho odsoudil k trestu smrti nebo k peněžitému trestu, nebo aby se toho zdržel."

62. Je však zřejmé, že zákon dovoluje všem, s výjimkou těch, kteří byli vyloučeni, přijímat peníze bez omezení; ale těm, kteří jsou vyjmenováni v tomto paragrafu, není dovoleno přijímat nic od nikoho.

63. Rovněž je stanoveno: "že žádné veřejné dílo, které má být postaveno, nesmí být přijato za dokončené, ani žádné veřejné zásoby, které mají být rozděleny, nesmí být drženy za převedené nebo získané, ani žádné budovy nesmí být považovány za opravené, dokud nebudou dokončeny, přijaty a odevzdány podle zákona".

64. S osobami, které se provinily vydíráním, se v současné době zachází podle zákona svévolně a zpravidla se trestají vyhnanstvím nebo ještě přísněji podle toho, jakého trestného činu se dopustily. Co by se však mělo dělat, pokud přijmou peníze jako odměnu za zabití člověka? Nebo dokonce když ji nepřijmou, ale hnání vztekem zabijí nevinného člověka nebo toho, koho by neměli trestat? Měli by podstoupit trest smrti nebo být deportováni na nějaký ostrov, jak tomu ostatně u většiny z nich je.

65. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Když je něco darováno prokonzulovi nebo prétorovi v rozporu se zákonem o vydírání, nemůže to získat lichvou.

66. Tentýž zákon stanoví, že: "Prodej nebo pronájem uskutečněný za vyšší nebo nižší cenu, než je spravedlivá, je z tohoto důvodu neplatný a lichva je znemožněna dříve, než se majetek dostane do rukou toho, kdo jej měl, nebo jeho dědice".

67. Papinianus, Názory, kniha XV.

Ti, kdo se za peníze, které jim byly vyplaceny, vzdají veřejného zaměstnání, jsou trestně stíháni pro vydírání.

Tit. 12. Ohledně juliánského zákona o zásobování.

68. Marcianus, Institutes, kniha II.

Trestní žaloba může být podána otrokem proti jeho pánovi, pokud tento tvrdí, že se jeho pán dopustil podvodu s ohledem na zásoby patřící veřejnosti.

69. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

70. Juliánský zákon o zásobách stanoví trest proti tomu, kdo se dopustí jakéhokoli jednání nebo vytvoří jakékoliv sdružení, jehož prostřednictvím může být zvýšena cena zásob.

70. Sainským zákonem je stanoveno, že nikdo nesmí zadržovat loď nebo námořníka nebo se zlomyslně dopouštět jakéhokoli jednání, jímž by mohlo být způsobeno zdržení.

71. Předepsaným trestem je pokuta ve výši dvaceti aurei.

72. Papirius Justus, O konstitucích, kniha I.

73. Císaři Antoninus a Verus uvedli v reskriptu: "Je všechno, jen ne spravedlivé, aby dekurenti prodávali obilí svým spoluobčanům za nižší cenu, než jakou vyžaduje zásobování potravinami".

73. Stejně tak tvrdili, že magistráti žádného města nemají právo stanovovat cenu dováženého obilí.

74. V reskriptu rovněž uvedli následující: "Ačkoli není zvykem, aby ženy podávaly tento druh informací, přesto, pokud slíbíte, že můžete poskytnout informace, které budou ku prospěchu ministerstva výživy, můžete je sdělit prefektovi tohoto odvětví veřejné služby."

Tit. 13. Ohledně juliánského zákona týkajícího se pekulace, svatokrádeže a vah.

75. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLIV.

Juliánský zákon o pekulaci stanoví, že: "Nikdo si nesmí přisvojit nebo přivlastnit pro svou potřebu ani učinit nic, čím by jiný mohl odejmout, přisvojit nebo použít pro svůj prospěch peníze pocházející z posvátných, náboženských nebo veřejných zdrojů, ledaže by k tomu byl zmocněn zákonem; a nikdo nesmí přidat nebo smíchat něco se zlatem, stříbrem nebo mědí, které patří vládě, ani se vědomě a podvodně dopustit jakéhokoli jednání, kterým by k nim mohlo být přidáno nebo smícháno něco, čím by mohla být snížena jejich hodnota." (J. K.).

76. Paulus, O Sabinovi, kniha XI.

Podle juliánského zákona o bilancích je odpovědný ten, kdo si ponechá jakékoli veřejné peníze určené k určitému účelu a nepoužije je k tomuto účelu.

77. Ulpianus, O cizoložství, kniha I.

Trestem za smilstvo byl původně zákaz vody a ohně, který byl v současnosti nahrazen vyhoštěním. Navíc každý, kdo se do něj dostane, ztrácí nejen všechna svá dřívější práva, ale i majetek.

78. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Podle juliánského zákona týkajícího se pekulace je odpovědný ten, kdo odnese nebo si přivlastní peníze určené na posvátné nebo náboženské účely.

79. Trestu za spekulaci podléhá také ten, kdo odčerpá cokoli, co bylo darováno nesmrtelnému Bohu.

80. Kromě toho je v císařských mandátech týkajících se svatokrádeže stanoveno, že guvernéři provincií mají pátrat po všech svatokrádežných osobách, lupičích a únoscích a trestat je podle závažnosti jejich provinění; a v císařských konstitucích je stanoveno, že svatokrádež se trestá libovolně, a to trestem úměrným zločinu.

81. Podle juliánského zákona o bilancích je odpovědný ten, kdo si ponechá v rukou veřejné peníze získané z pronájmu nebo koupě, z prodeje zásob nebo z čehokoli jiného.

82. Kromě toho je podle tohoto zákona odpovědný ten, kdo obdržel veřejné peníze určené k nějakému účelu, ponechal si je a nepoužil je k tomuto účelu.

83. Každý, kdo je odsouzen podle tohoto zákona, se trestá pokutou o třetinu vyšší, než kolik dluží.

84. Místo se nestává náboženským, v němž je nalezen poklad; neboť i když může být nalezen v hrobce, není zabaven jako náboženský. Neboť to, co je někomu zakázáno internovat, nemůže učinit místo náboženským, a peníze nemohou být pohřbeny, jak je stanoveno císařskými mandáty,

85. Když je však ukraden nějaký veřejný majetek, je v konstitucích císařů Trajána a Hadriána stanoveno, že je spáchán zločin spekulace. Taková je současná praxe.

86. Týž, Jízdy, kniha IV.

Božský Severus a Antoninus v reskriptu adresovaném Cassiovi Festovi uvedli, že pokud by došlo k odcizení majetku soukromých osob uloženého v chrámu, měla by být podána žaloba pro krádež, a nikoliv pro svatokrádež.

87. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Prokonzul by měl ukládat trest za svatokrádež buď s větší, nebo menší přísností, nebo shovívavostí, a to podle hodnosti a stavu provinilce, s přihlédnutím k době, jakož i k jeho věku a pohlaví. Vím, že několik soudců odsoudilo osoby vinné svatokrádeží k předhození divoké zvěři, jiné k upálení zaživa a další k oběšení na šibenici. Trest by však měl být upraven tak, že by měli být předhozeni divoké zvěři ti, kdo se s ozbrojenou skupinou vloupali do chrámu a v noci odnesli dary bohů; pokud však někdo odnese z chrámu něco nepatrné hodnoty, měl by být potrestán odsouzením do dolů, nebo pokud se narodil ve vyšším postavení, měl by být deportován na ostrov.

88. Ti, kdo vyrobí veřejné peníze nebo je vyrazí veřejným razítkem a vyrobí si je pro sebe mimo mincovnu nebo je ukradnou poté, co byly vyraženy, nejsou považováni za padělatele, ale za ty, kdo se dopustili krádeže společné mince, která se podobá zločinu spekulace.

89. Pokud by někdo ukradl zlato nebo stříbro patřící státu, bude podle ediktu božského Pia potrestán vyhnanstvím nebo odsouzen do dolů podle své hodnosti. Každý, kdo propůjčí své razítko zloději, je považován za usvědčeného ze zjevné krádeže a stává se nechvalně známým. Ten, kdo neoprávněně vytěžil zlato z dolu a roztavil je, je odsouzen ke čtyřnásobné náhradě škody.

90. Venuleius Saturninus, Veřejné žaloby, kniha II.

Trestný čin spekulace nelze stíhat po uplynutí pěti let.

91. Týž, Veřejné žaloby, kniha III.

Každý, kdo odstraní měděnou desku zákona obsahující hranice polí nebo cokoli jiného nebo ji jakkoli změní, je odpovědný podle juliánského zákona týkajícího se pekulace.

92. Kdo něco vymaže z veřejných rejstříků nebo do nich něco vloží, je odpovědný podle tohoto zákona.

93. Paulus, O veřejných žalobách.

Osoby usvědčené ze svatokrádeže se trestají smrtí.

94. Osoby vinné svatokrádeží jsou takové, které zcizují posvátné předměty patřící veřejnosti. Ti, kdo si přivlastňují posvátné věci patřící osobám nebo kaple, které nejsou střeženy, zasluhují přísnější trest než zloději a mírnější než svatokrádežníci. Proto je třeba pečlivě zvážit, co je posvátné, a všechny činy, které mohou být zahrnuty do zločinu svatokrádeže.

95. Labeo ve třicáté osmé knize svých Posledních děl definuje, že spekulace je krádež veřejných nebo posvátných peněz, kterou neprovedl ten, na jehož nebezpečí se v danou chvíli nacházely; a proto se strážce chrámu, jemuž byl majetek tohoto druhu svěřen, nedopouští spekulace.

96. V téže kapitole níže říká, že nejen přivlastnění si veřejných peněz, ale i peněz patřících soukromým osobám představuje trestný čin spekulace, když někdo přijímá prostředky náležející státní pokladně a předstírá, že je jejím věřitelem; i když si třeba vzal jako své vlastní peníze patřící soukromé osobě.

97. Také ten, kdo přijímá peníze za účelem přepravy, nebo kdokoli jiný, kdo převezme odpovědnost za peníze, se nedopouští spekulace.

98. Senát nařídil, aby podle zákona proti spekulaci byli odpovědni ti, kdo bez příkazu odpovědného úředníka umožnili nahlížet do veřejných rejstříků a pořizovat z nich kopie.

99. Také ten, kdo si ponechá nějaké veřejné peníze určené k určitému účelu a nepoužije je k tomuto účelu, je odpovědný podle tohoto zákona; tak říká Labeo v třicáté osmé knize svých Posledních děl. Každý, kdo po odchodu z provincie, kde zastával úřad, předloží státní pokladně účet z peněz, které mu zůstaly v rukou, a zadržuje je, není povinen žalovat na vrácení zůstatku, a to z toho důvodu, že je soukromou osobou, která dluží státní pokladně, a proto by měl být zařazen mezi dlužníky; a ten, kdo je pověřen pravomocí, je od něj může vymáhat buď zabavením jeho majetku, zatčením, nebo uložením pokuty; ale juliánský zákon nařizuje, že po uplynutí jednoho roku se tyto peníze klasifikují jako dlužný zůstatek.

100. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha I.

Podle tohoto zákona je odpovědný ten, kdo zapíše do veřejných rejstříků menší částku, než je výtěžek z prodeje nebo pronájmu, nebo kdo se dopustí jiného přestupku tohoto druhu.

101. Když božští Severus a Antoninus zjistili, že jistý mladík velmi slavného rodu měl v chrámu umístěnou malou truhlu a po uzavření chrámu z ní vystoupil a ukradl mnoho věcí patřících chrámu a poté se v truhle opět zavřel, vyhostili ho po jeho usvědčení na ostrov.

102. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Každý, kdo proděraví stěnu chrámu nebo tímto způsobem něco ukradne, podléhá žalobě pro krádež.

103. Kdo vstoupí ve dne nebo v noci do svatyně a odnese z ní nějaký posvátný majetek, bude oslepen; a kdo něco odnese mimo svatyni nebo jinou část chrámu, bude zbičován, bude mu oholena hlava a bude poslán do vyhnanství.

104. Marcellus, Digesty, kniha XXV.

V žádném případě se nedopouštím spekulace, jestliže vybírám peníze od někoho, kdo je zadlužen jak mně, tak i státní pokladně; neboť peníze, které dostávám od dlužníka státní pokladny, nezpronevěřuji, protože on stále zůstává dlužníkem státní pokladny.

105. Modestinus, O trestech, kniha II.

Ten, kdo ukradne kořist odňatou nepříteli, je odpovědný podle zákona týkajícího se spekulace a bude odsouzen k zaplacení čtyřnásobné škody.

106. Papinianus, Otázky, kniha XXXVI.

Veřejné stíhání za spekulaci, stejně jako za přivlastnění si zůstatků a za vydírání, může být zahájeno i proti dědici; a to není bezdůvodné, protože se jedná o principiální otázku týkající se ukradených peněz.

Tit. 14. O juliánském právu s odkazem na nezákonné usilování o úřad.

107. Modestinus, O trestech, kniha II.

Tento zákon v současné době v Římě neplatí, protože ustanovování soudců patří k povinnostem císaře a nezávisí na přízni lidu.

108. Pokud by někdo v obci porušil tento zákon tím, že by se ucházel buď o politický, nebo o církevní úřad, je dekretem senátu potrestán pokutou sto aurei a hanbou.

109. Jestliže někdo odsouzený podle tohoto zákona usvědčí jiného, bude zcela navrácen do svých práv, ale peníze mu nebudou vráceny.

110. Stejně tak ten, kdo zavede novou daň, podléhá tomuto trestu podle dekretu senátu.

111. Jestliže buď obviněný, nebo žalobce vstoupí do domu svého soudce, dopouští se nezákonného jednání podle juliánského zákona týkajícího se soudců; to znamená, že mu bude nařízeno zaplatit sto aurei do státní pokladny.

Tit. 15. O faviánském zákoně s ohledem na únosce.

112. Ulpianus, Pravidla, kniha I.

Každý, kdo vědomě koupí svobodného člověka, se vystavuje odpovědnosti za hrdelní zločin podle Faviánova zákona proti únosu; a prodávající může být podle něj také stíhán, pokud prodal člověka s vědomím, že je svobodný.

113. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Je třeba si uvědomit, že Favianův zákon se netýká těch, kdo mají v rukou nepřítomné otroky a prodávají je; něco jiného je totiž být nepřítomný a něco jiného je být na útěku.

114. Opět se nevztahuje na osobu, která nařídila pronásledovat a prodat svého uprchlého otroka; neprodala totiž uprchlého otroka.

115. Dále lze říci, že pokud někdo nařídí Titiovi, aby zatkl uprchlého otroka, a pokud by tak učinil, aby ho zadržel jako koupeneho, dekret senátu se na něj nevztahuje. Pánové, kteří prodali své otroky na útěku, jsou rovněž odpovědní podle tohoto dekretu senátu.

116. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha I.

Držitel v dobré víře nepodléhá trestu, který ukládá Faviánův zákon za to, že neoprávněně zadržel otroka; to znamená, pokud nevěděl, že otrok patří jinému, nebo pokud se domníval, že jedná se souhlasem svého pána. A samotný zákon je takto formulován ve vztahu k držiteli v dobré víře, neboť je zde dodáno: "Pokud tak učinil vědomě a podvodně.". Císaři Severus a Antoninus velmi často rozhodovali o tom, že držitelé v dobré víře nejsou podle tohoto zákona odpovědní.

117. Nemělo by se zapomínat, že stejně jako podle akvilejského zákona, pokud by osoba, kvůli níž byl porušen Faviánův zákon, zemřela, obvinění a trest předepsaný Faviánovým zákonem budou nadále existovat, jak uvedli božští Severus a Antoninus v reskriptu.

118. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Podle faviánského zákona je odpovědný ten, kdo buď daruje, nebo dá jako věno člověka, o němž ví, že je svobodný; stejně tak každý, kdo ví, že je člověk svobodný, a přijme ho za takových okolností, by měl být zařazen do stejné třídy, do níž patří prodávající a kupující. Stejně pravidlo se uplatní i v případě, kdy je za takového muže poskytnut majetek.

119. Modestinus, Názory, kniha XVII.

vyslovil názor, že ten, kdo údajně přijal uprchlého otroka patřícího jinému a ukryl ho, i když tvrdí, že je jeho majetkem, nemůže v žádném případě uniknout trestu, pokud se prokáže jeho vina.

120. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Únoscem se nestává ihned ten, kdo je vinen krádeží z důvodu zadržování otroků patřících jinému, neboť božský Hadrián v jednom reskriptu prohlásil: "Kdo je vinen krádeží, je vinen krádeží: "Ten, kdo si vyžádal nebo přivlastnil otroky jiného, dává vzniknout otázce, zda je, či není odpovědný za zločin únosu, z něhož je obviněn, a proto není nutné se se mnou v této věci radit. Soudce však v takovém případě musí rozhodnout o tom, co je mu naprosto jasné, neboť je zřejmé, že si musí být vědom toho, že osoba může být vinná z trestného činu krádeže s ohledem na otroky, kteří byli odňati jiným, a nemusí být nutně z tohoto důvodu považována za vinnou z únosu."

121. Tentýž císař uvedl v reskriptu s odkazem na tutéž záležitost: "Pokud se jeden nebo více uprchlých otroků nachází v držení někoho, kdo si najal jejich služby za úplatu, a zmínění otroci předtím vykonávali práci pro jiné, nikdo nemůže správně říci, že si je výše zmíněná osoba přivlastnila."

122. Faviánský zákon stanoví, že: "...: "Svobodný člověk, který ukrývá toho, kdo je svobodný nebo svobodný, proti jeho vůli; nebo ho držel v okovech a vědomě a podvodně ho koupil; nebo se s někým spojil v transakci tohoto druhu; nebo přesvědčil mužského nebo ženského otroka jiného, aby utekl od svého pána nebo paní; nebo ukryl takového otroka bez vědomí nebo souhlasu jeho pána nebo paní; nebo ho držel spoutaného; nebo vědomě a podvodně koupil otroka, nebo byl zapleten do některého z těchto trestných činů, bude potrestán podle zákona. "

123. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Peněžité tresty předepsané Faviánovým zákonem se nyní přestal ukládat; neboť ti, kdo jsou usvědčeni z tohoto zločinu, jsou potrestáni úměrně jeho závažnosti a obvykle jsou odsouzeni do dolů.

Tit. 16. Ohledně turpilského dekretu senátu a zamítnutí obvinění.

124. Marcianus, O turpilském dekretu senátu.

Lehkomyšlnost žalobců se zjišťuje třemi způsoby a trestá se třemi tresty; buď totiž pomlouvají, nebo se vykrucují, nebo se odvolávají.

125. Pomlouvání znamená vznášet falešná obvinění. Vyvracet znamená zatajovat pravdivé zločiny. Odvolání znamená zcela se vzdát obvinění.

126. Pomlouvače postihuje trest podle remešského zákona.

127. Ten, kdo nedokáže, co tvrdí, není hned považován za pomlouvače, neboť vyšetřování trestného činu je ponecháno soudci, který je příslušný k projednávání případu; ten, je-li obžalovaný zproštěn obžaloby, začne zkoumat úmysl žalobce a proč byl k obvinění přiměn; a shledá-li, že se tak stalo v důsledku oprávněného omylu, musí ho propustit. Zjistí-li však, že se zjevně dopustil pomluvy, musí mu uložit trest podle zákona.

128. Rozhodnutí o kterémkoli z těchto bodů je prozrazeno slovy rozsudku. Pokud totiž zní takto: "Neprokázal jste svá tvrzení," ušetří obžalovaného; pokud však řekne: "Jste vinen pomluvou," odsoudí ho; a i když nemusí dodat nic s odkazem na trest, přesto bude proti němu uplatněna moc zákona. Neboť (jak tvrdil Papinianus), otázka skutkové podstaty závisí na uvážení soudu, ale uložení trestu není ponecháno na jeho vůli, nýbrž je vyhrazeno moci zákona.

129. Lze se ptát, zda když soudce pronese následující výrok: "Zdá se, že Lucius Titius vznesl unáhlené obvinění", má se za to, že ho prohlásil za pomlouvače? Papinianus říká, že zbrklost poskytuje důvod k odpuštění a že bezuzdný hněv postrádá neřest pomluvy a z tohoto důvodu není třeba ukládat žádný trest.

130. Ukázali jsme, že je to křivopřísežník, který se spolčuje s obžalovaným a který se vzdává své funkce žalobce, aby mohl zatajit své důkazy a umožnit, aby byly předkládány falešné výmluvy obžalovaného.

131. Jestliže však někdo upustí od stíhání obžaloby, aniž by ji odmítl, je potrestán.

132. O zamítnutí žaloby obvykle žádají a vyhovují jí guvernéri provincií. Žádost o něj se podává soudci, když předsedá soudu, a ne jinde; a pokud je přítomen, nemůže přenechat vyšetřování jinému.

133. Pokud jedna osoba obvinila téhož člověka z několika trestných činů, měla by požádat o zproštění každého z nich, jinak ji postihne trest stanovený dekretem senátu za každý opomenutý trestný čin.

134. Ten, kdo vznesl obvinění, které může být promlčeno, jako například obvinění z cizoložství, když od jeho spáchání u muže uplynulo pět nepřetržitých let, nebo po šesti dostupných měsících ode dne rozvodu, v případě ženy; může být jakákoli pochybnost o tom, že pokud upustí od obvinění, měl by být potrestán podle tohoto dekretu Senátu? Vzniká zde obtíž z toho důvodu, že toto obvinění se stává téměř neúčinným, pokud existuje časový úsek nebo nějaká vada osoby, která učiní obžalovaného bezpečným před strachem a nebezpečím. Na druhou stranu, když je obvinění jednou vzneseno, nemůže být na přání žalobce zrušeno, ale musí tak učinit z moci soudce, který má případ na starosti, a za hodného odia je považován spíše ten, kdo unáhleně vznesl takové hanebné obvinění. Proto je lepší názor, že i ten, o němž jsme hovořili, by se měl vejít do podmínek dekretu senátu. Papinianus však uvádí jako svůj názor, že pokud by žena, která nebyla způsobilá vznést obvinění z

padělání, protože nestíhala újmu způsobenou jí samotné nebo její rodině, upustila od toho, neměla by být trestána podle Turpilova dekretu senátu. Vyslovil by stejný názor i v jiných případech? Vždyť jaký je rozdíl, když se obvinění nedovolí vznést kvůli slabosti pohlaví, nízkosti stavu nebo uplynutí času? Je mnohem více důvodů, aby osoby byly za takových okolností osvobozeny od trestu, protože obvinění ženy může být účinné alespoň z důvodu její vlastní újmy, zatímco obvinění ostatních není ničím jiným než zvukem hlasu. Táž autorita však na jiném místě uvedla, že nikdo nemůže obvinít z cizoložství obě osoby, tj. muže i ženu, současně; a přesto, pokud by je obvinil obě současně, měl by požádat o zproštění obžaloby proti oběma, aby se vyhnul odpovědnosti podle tohoto dekretu senátu. Kromě toho, jaký by to mělo význam, kdyby se ukázalo, že obvinění je neplatné z výše uvedených důvodů, nebo kdyby nemohlo obstát kvůli počtu obviněných? Nebo jestli je třeba činit nějaký rozdíl v případě, že někdo má plnou moc vznést obvinění, ale brání mu v tom spojení dvou osob; nebo není způsobilý je obvinít podle přísné konstrukce zákona? Proto je rozumné se domnívat, že všechny osoby (s výjimkou žen a nezletilých), pokud nepožádají o odložení věci, budou spadat do působnosti tohoto nařízení senátu.

135. Obvinění podezřelého poručníka může být projednáno pouze před veřejným soudem a nikdo jiný než guvernér provincie nemůže v takovém případě vydat rozhodnutí; nicméně každý, kdo upustí od stíhání, nebude postižen trestem podle dekretu senátu.

136. Stejně tak v případě, že je někdo obviněn z toho, že se dopustil trestu podle turpilského dekretu senátu, je povinností guvernéra provincie se o věci přesvědčit; a trest podle dekretu senátu nebude vymáhán na straně, která upustí od obvinění, neboť ten, kdo tvrdí, že se někdo dopustil trestu podle tohoto dekretu senátu, není žalobcem.

137. Pod podmínky tohoto dekretu spadá ten, kdo poskytuje žalobce nebo podněcuje, řídí nebo navádí někoho k vznesení hrdelního obvinění tím, že poskytuje důkazy a formuluje obvinění. To je rozumné, neboť tím, že neprokázal obvinění, k jehož vznesení napomohl, a tím, že se snažil zbavit nebezpečí pomluvy tím, že od případu upustil, by měl být jistě podroben trestu za tyto trestné činy; ledaže by žalobce, který byl naveden, mohl prokázat zločin, který se zavázal prokázat. Nezáleží ani na tom, zda obvinění vznesl sám, nebo nařídil, aby je vznesl někdo jiný. Papinianus vyslovil názor, že pokud je pravda, že někdo použil prostředky tohoto druhu k vznesení obvinění, měl by být potrestán nikoli podle litery, ale podle ducha zákona; neboť žalobce, který zaujal místo osoby, jež ho najala, je odpovědný podle téhož dekretu senátu; to znamená, že je potrestán pouze za to, co učinil jako zástupce jiného, který se sám bál jednat.

138. Obžalovaný, který byl odsouzen, se odvolal a jeho žalobce poté upustil od obžaloby; spadá pod podmínky Dekretu Senátu? Zdá se, že téměř ano, protože opravným prostředkem v podobě odvolání rozhodnutí o odsouzení zaniklo.

139. Paulus, O trestech všech zákonů.

Každému, kdo upustí od stíhání trestného činu, je znemožněno následně vznést obžalobu.

140. Týž, Sentence, kniha I.

A dokonce i v případech obvinění pro soukromé a běžné porušení zákona jsou všichni pomlouvači svévolně trestáni úměrně závažnosti spáchaných trestných činů.

141. Papinianus, Názory, kniha XV.

Žena, která zahájí trestní stíhání pro padělání peněz jako újmu sobě samé, a když od něj upustí, nepovažuje se za osobu, která by se vystavila trestu podle Turpilliova dekretu senátu.

142. Poté, co byla žaloba zamítnuta, nemůže být tatáž žaloba znovu vznesena tímž žalobcem proti témuž obžalovanému.

143. Paulus, Názory, kniha II.

Pokud někdo předložil císaři petici a pohrozil, že vznesе obvinění z padělání, ale neučinil tak, vyvstala otázka, zda podléhá trestu uloženému Turpilliánským dekretem senátu? Paulus odpověděl, že dotýčný nebyl zahrnut do podmínek Turpilliánského dekretu senátu.

144. Týž, Sentence, kniha I.

Od obvinění upustil ten, kdo se svým protivníkem hovořil s ohledem na likvidaci trestního obvinění, které se pokoušel stíhat.

145. Úmyslně upouští od obžaloby ten, kdo se zřekne přání a úmyslu ji vznést.

146. Má se za to, že upustil od obžaloby ten, kdo ji ve lhůtě stanovené guvernérem neprokázal.

147. Těm, kdo doručí písemné oznámení o úmyslu podat obžalobu, se nařizuje, aby svá tvrzení doložili předložením oznámení.

148. Pro křivé obvinění jsou potrestáni ti, kdo za účelem poškození jiného údajně vyhledali, sepsali nebo předložili soudu nějakou knihu nebo jiný důkaz k jeho škodě.

149. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Pokud by někdo chtěl oživit trestní obvinění poté, co bylo veřejně zamítnuto, může tak učinit se stejným právem, jaké měl, když ho vznesl poprvé; nelze totiž proti němu právně uplatnit předpisy, které nebyly uplatněny před propuštěním obžalovaných. To uvedl božský Hadrián v jednom reskriptu.

150. Pokud někdo vznese obžalobu pro *stellionatus* nebo pro zločin drancování majetku a pak od ní upustí, nebude podroben trestu podle turpilského dekretu senátu, i když jde o krádež nebo škodu, ale jeho provinění bude potrestáno soudcem.

151. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Propuštění z trestního řízení se buď provádí veřejně z důvodu nějaké památné události, nebo kvůli nějakému veřejnému veselí,

152. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

Nebo z důvodu šťastného výsledku nějaké transakce,

153. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Nebo soukromě, na žádost žalobce. Existuje třetí druh propuštění učiněný v souladu se zákonem, a to když žalobce zemře nebo mu nějaký závažný důvod zabrání vznést obvinění.

154. Když je propuštění učiněno v souladu s veřejným nařízením, manžel při druhém vznesení obvinění neztratí žádná svá práva.

155. Božský Hadrián uvedl, že třicet dní předepsaných pro obnovení obvinění je třeba chápat jako disponibilní dny, to znamená, že je třeba je počítat ode dne, kdy skončily slavnosti. Senát nařídil, že tyto dny začínají v okamžiku, kdy kdokoli může obnovit obžalobu obviněného. Tato doba k obnovení řízení nezačíná běžet jinak než v případě, že žalobce může zahájit řízení.

156. Týž, O cizoložství.

Byla položena otázka, zda ti, kteří byli vyloučeni z podání obžaloby uplynutím času, spadají do působnosti Turpilova dekretu senátu. Odpověď zněla, že není pochyb o tom, že osoby, které jsou promlčením vyloučeny z možnosti podat obvinění z cizoložství, mohou být potrestány za pomluvu.

157. Ulpianus, O cizoložství, kniha II.

Pokud došlo k veřejnému zproštění trestního případu na základě dekretu senátu, jak se to obvykle stává; nebo z důvodu nějaké veřejné radosti; nebo ke cti císařského domu; nebo z nějakého důvodu, pro který senát rozhodl, že obžalovaní mají být zproštěni, a žalobce neobnovil obvinění v předepsané lhůtě, je třeba říci, že se neuplatní Turpilliův dekret senátu, neboť se nepokládá za upuštěného ten, kdo neobviní osobu, která je zproštěna trestní odpovědnosti. Zproštěním obžaloby se však stává zproštěným obžaloby.

158. Paulus, O cizoložství, kniha III.

Za upuštěného chápeme toho, kdo zcela upustil od úmyslu stíhat, a nikoli toho, kdo obvinění pouze odložil. Ten, kdo se svolením císaře upustí od stíhání trestního obvinění, nepodléhá trestu.

159. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Salviovi Carusovi, prokonzulovi Kréty, uvedl, že pokud opatrovník podal obžalobu jménem svého svěřence a ten, v jehož prospěch ji podal, zemřel, neměl by být nucen v obžalobě pokračovat.

160. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

Do působnosti Turpilliova dekretu senátu spadají ti, kteří nahradí žalobce na jejich místě; nebo kteří poté, co tak učiní, vnesou obžalobu, aniž by obžalované stíhali; nebo upustí od stíhání jiným způsobem než zamítnutím případu, stejně jako ti, kteří podali nějaký písemný dokument nebo uzavřeli nějakou dohodu za účelem obžaloby jiného. Je třeba říci, že tato slova "vznést obžalobu, aniž by obžalovaní byli stíháni", se vztahují na všechny výše uvedené osoby.

161. Vystává otázka, zda se dekret senátu vztahuje na ty, kteří v současné době mají mimořádnou pravomoc rozhodovat o veřejných deliktech. Podle současného práva založeného na císařských ústavách platí; proto bude každý trest uložen v každém jednotlivém případě.

162. Pokud ti, kteří nejsou oprávněni vznést obvinění pro pomluvu, upustí od toho, nebudou podléhat trestu podle tohoto dekretu Senátu. To bylo stanoveno v konstitucích.

163. Pokud by z důvodu smrti obviněného žalobce upustil od obžaloby, nemůže být odpovědný podle tohoto dekretu Senátu; protože trestní stíhání zaniká smrtí obviněného, ledaže by šlo o takový zločin, že by jeho stíhání mohlo pokračovat proti dědicům, jako například u velezrady. Stejně pravidlo platí i v případě obvinění z vydírání, protože ani to smrtí nezaniká.

164. Navíc pokud by obžalovaný zemřel poté, co žalobce upustil od stíhání, trestný čin žalobce se z tohoto důvodu nezmenší. Pokud by totiž ten, kdo jednou upustil od obvinění, byl poté připraven obvinění obnovit, Severus a Antoninus rozhodli, že nebude vyslechnut.

165. Na ty, kteří po podání písemného obvinění nechali uplynout jeden nebo dva roky z toho důvodu, že nemohli stíhat kvůli různým zaměstnáním, která vykonávali jako místodržící, nebo protože jim v tom bránily požadavky civilního úřadu, se nevztahují podmínky dekretu senátu.

166. Pokud někdo obvinil osobu na prvním místě a poté, co byl případ zamítnut, ale předtím, než byl obviněný znovu obviněn, by mělo dojít k druhému zamítnutí, třicet dní by se mělo počítat nikoli od prvního, ale od druhého zamítnutí případu.

167. Paulus, O cizoložství.

Domicián v reskriptu uvedl, že to, co je stanoveno ohledně slavností a propouštění obžalovaných, se nevztahuje na otroky, kterým je po obvinění nařízeno, aby byli až do rozhodnutí případu spoutáni.

168. Modestinus, Názory, kniha XVII.

Lucius Titius obvinil Seia z padělání, a než ho začal stíhat, byla obvinění všech obžalovaných s císařovým odpustkem zproštěna. Ptám se, kdyby se poté stíhání neobnovilo, zda by se na žalobce vztahoval trest podle Turpilova dekretu senátu. Herennius Modestinus odpověděl, že zproštění obžalovaných, udělené z veřejné milosti, se na tento druh zločinu nevztahuje.

169. Papirius Justus, O konstitucích, kniha I.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu Juliovi Verovi uvedli, že vzhledem k tomu, že se případ táhl delší dobu, nemohl tento dosáhnout jeho propuštění proti souhlasu svých protivníků.

170. V Reskriptu také uvedli, že pokud nebude jasně prokázáno, že protivník dal souhlas, nemělo by být propuštění uděleno.

171. V reskriptu také uvedli, že pokud bylo požádáno o zamítnutí obžaloby pro hrdelní zločin, jako v případě, kdy šlo o peněžní částku, může být obžaloba přesto obnovena; takže pokud stěžovatel nemůže prokázat to, co tvrdí, neměl by zůstat bez trestu.

Tit. 17. O odsouzení osob, které jsou hledány nebo jsou nepřítomny.

172. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Božský Severus a Antonín v reskriptu uvedli, že nikdo, kdo je nepřítomen, nemá být trestán, a je současným zákonem, že nepřítomné osoby nemají být odsouzeny; neboť pravidlo spravedlnosti netrpí, aby byl někdo odsouzen, aniž by byl vyslechnut.

173. Jestliže někdo podléhá přísnému trestu, například může-li být odsouzen k práci v dolech nebo k podobnému trestu nebo k trestu smrti, v takovém případě nesmí být trest uložen nepřítomné osobě, ale každý, kdo je nepřítomen a je hledán, je zapsán jako přítomný.

174. Guvernéři provincií by měli postupovat tímto způsobem s ohledem na obžalované, kteří jsou hledáni a zaznamenáni jako přítomní; totiž měli by jim ediktem nařídít, aby se dostavili, aby se o tom dozvěděli ti, kteří byli uvedeni jako přítomní. Měli by také psát soudcům v místě bydliště stran, aby se jejich prostřednictvím hledané osoby mohly přesvědčit, že byly zaznamenány jako přítomné.

175. Od tohoto data se počítá rok, aby se mohli očistit od opovržení.

176. A dokonce i Papinianus v šestnácté knize názorů říká, že ten, kdo je hledán a zaznamenán jako přítomný, se musí do dvanácti měsíců dostavit k guvernérovi provincie a složit jistotu; a že není důvod nařizovat, aby jeho majetek byl zabaven do státní pokladny, neboť pokud by do roka zemřel, obvinění ze zločinu zanikne a skončí a majetek obviněné strany přejde na jeho nástupce.

177. Macer, O veřejných žalobách, kniha II.

Lhůta jednoho roku je stanovena za účelem zabavení majetku každého, kdo je hledán a zaznamenán jako přítomný.

178. Pokud však státní pokladna nezabaví jeho majetek po dobu dvaceti let, bude jí to následně znemožněno, pokud se promlčení dovolá buď sám obžalovaný, nebo jeho dědicové.

179. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha II.

Jakýkoli nárok vznesený státní pokladnou se promlčuje na dvacet let, když neexistuje žádné jiné promlčení, jak bylo stanoveno božskými císaři.

180. Macer, O veřejných žalobách, kniha II.

Rok se počítá od doby, kdy bylo oznámení veřejně učiněno, a to buď prostřednictvím ediktu, nebo dopisů zaslaných magistrátu.

181. Proto se lhůta dvaceti let počítá pro státní pokladnu od okamžiku, kdy bylo oznámení zveřejněno.

182. Jedním slovem, je třeba mít na paměti, že tomu, kdo je hledán a oznámen, nebrání v tom, aby se ujal své obhajoby, žádná promlčecí lhůta.

183. Modestinus, Pandects, kniha XII.

Císařskými mandáty je stanoveno, že majetek osob, po nichž se pátrá, se během roku zapečetí, a pokud se vrátí a nabídnou řádné omluvy, bude jim navrácen. Pokud se však neozvou a po uplynutí roku se neobjeví nikdo, kdo by je hájil, bude jejich majetek zabaven ve prospěch státní pokladny.

184. A během tohoto mezidobí může být jakýkoli movitý majetek, který jim patří, prodán, aby se zabránilo jeho zkažení v důsledku prodlení nebo zničení, a výtěžek z něj bude uložen; jak to povolili božští Severus a Antoninus.

185. Božský Traján v reskriptu uvedl, že za movitý majetek se považuje i úroda.

186. Je však třeba dbát na to, aby uprchlíkovi mezitím jeho dlužníci nic nevyplatili, aby tím nebyl podpořen jeho útěk.

Tit. 18. Ohledně mučení.

187. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VIII.

Je obvyklé, že mučení se používá za účelem odhalení zločinu. Podívejme se, kdy a v jakém rozsahu by se tak mělo dít. Začátek by neměl být učiněn skutečným způsobem otázky a božský Augustus rozhodl, že důvěra by neměla být bezvýhradně vkládána do mučení.

188. To je také obsaženo v dopise božského Hadriána adresovaném Senniu Sabinovi. Podmínky reskriptu jsou následující: "Otroci mají být podrobeni mučení pouze tehdy, když je obviněný podezřelý a důkaz je natolik získán jinými důkazy, že se zdá, že chybí pouze přiznání otroků."

189. Totéž uvedl božský Hadrián také v reskriptu Claudiovi Quartinovi a v tomto reskriptu rozhodl, že se má začít s osobou, která je nejvíce podezřelá a u níž se soudce domnívá, že lze nejspíše zjistit pravdu.

190. Ti, které žalobce přivede z vlastního domu, by neměli být mučeni, protože není snadné uvěřit, že byla provedena záměna za tu, kterou oba rodiče považují za svou drahou dceru; jak je uvedeno v Reskriptu božských bratří adresovaném Luciu Tiberianovi.

191. Rovněž v Reskriptu adresovaném Korneliu Prokulovi uvedli, že by se neměla vkládat důvěra v mučení jednoho otroka, ale že by se případ měl vyšetřit poté, co byly podány důkazy.

192. Božský Antonín a božský Hadrián v Reskriptu Senniovi Sabinovi uvedli, že v případech, kdy se tvrdí, že otroci ve společnosti svého pána odnesli zlato a stříbro, nemají být vyslýcháni proti svému pánovi a ani nic z toho, co by mohli říci, když nebyli mučeni, mu neuškodí.

193. Božští bratři v reskriptu adresovaném Lelianovi Longinovi uvedli, že mučení by nemělo být použito na otroka patřícího dědicům, aby se získaly informace týkající se majetku, i když existuje podezření, že dědic získal vlastnictví majetku fiktivním prodejem.

194. V Reskriptech se často uvádí, že otrok patřící obci může být mučen, když jsou obviněni občané, protože není jejich otrokem, ale otrokem obce. Totéž je třeba konstatovat s ohledem na otroky jiných korporací, neboť otrok se nepovažuje za otroka patřícího několika pánům, nýbrž za otroka korporace.

195. Když mi otrok slouží v dobré víře, i když ho nevlastním, lze říci, že ho nelze mučit, aby se získal důkaz proti mně. Stejně pravidlo platí pro svobodného člověka, který slouží v dobré víře jako otrok.

196. Rovněž bylo stanoveno, že svobodník nemůže být mučen v případě, kdy je jeho patron obviněn z hrdelního zločinu.

197. Náš císař spolu se svým božským otcem v jednom reskriptu uvedl, že jeden bratr nemůže být postaven před soud kvůli jinému; a jako důvod dodal, že by neměl být mučen, aby získal důkazy k usvědčení toho, proti němuž nemůže být nucen svědčit, pokud tak nechce učinit.
198. Božský Traján v reskriptu Serviovi Quartovi uvedl, že otrok manžela může být mučen, aby získal důkazy k usvědčení své manželky.
199. Rovněž v Rescriptu Mummiovi Lollianovi uvedl, že otroci odsouzeného mohou být mučeni, aby byly získány důkazy proti němu, protože přestali být jeho.
200. Když byl otrok manumitován, aby se zabránilo jeho mučení, božský Pius v Rescriptu uvedl, že může být mučen, pokud se tak neděje za účelem získání důkazů proti jeho pánovi.
201. Pokud však otrok v době zahájení vyšetřování patřil jinému, ale později se stal majetkem obžalovaného, božští bratři v Reskriptu uvedli, že přesto může být mučen v případě, v němž je jeho pán zapleten.
202. Pokud by někdo tvrdil, že otrok byl zakoupen při prodeji, který byl neplatný, nemůže být mučen dříve, než se zjistí, že prodej nebyl platný. To náš císař se svým božským otcem uvedl v reskriptu.
203. Severus rovněž uvedl v Rescriptu Spiciovi Antigonovi: "Protože mučení otroků by nemělo být prováděno proti jejich pánům, a pokud se tak stalo, protože nemůže být použito k ovlivnění rozhodnutí soudce, který se ho chystá vydat, tím méně by měla být připuštěna prohlášení otroků proti jejich pánům."
204. Božský Severus v jednom reskriptu uvedl, že přiznání obviněných osob by neměla být považována za důkaz zločinu, pokud nejsou předloženy žádné jiné důkazy, které by ovlivnily smysl pro povinnost soudce, který má ve věci rozhodnout.
205. Když je někdo ochoten složit cenu otroka, aby byl mučen a vypovídal proti svému pánovi, náš císař se svým božským Otcem to nedovolil.
206. Tam, kde jsou otroci mučeni jako spolupachatelé zločinu a u soudu přiznají něco, co se týká jejich pána, císař Traján v reskriptu uvedl, že soudce má vydat rozhodnutí podle okolností. Z tohoto Reskriptu vyplývá, že pánové mohou být zapleteni do přiznání svých otroků, ale novější ústavy naznačují, že to již neplatí.
207. Pokud jde o tributy, o nichž nikdo nepochybuje, že jsou tkání republiky, měl by ohled na nebezpečí, které hrozí trestem smrti otrokovi, jenž je spolupachatelem podvodu, způsobit, že jeho výpovědi budou odmítnuty.

208. Soudce pověřený mučením by neměl přímo položit otázku, zda Lucius Titius spáchal vraždu, ale měl by se obecně zeptat, kdo ji spáchal; neboť jiný způsob se zdá spíše naznačovat odpověď, než ji požadovat. To uvedl božský Traján v reskriptu.

209. Božský Hadrián uvedl v reskriptu adresovaném Calpurniovi Celerianovi následující: "Agricola, otrok Pompeia Valense, může být vyslýchán ohledně své osoby; pokud však při mučení řekne něco víc, bude to považováno za důkaz proti obžalovanému, a nikoli za chybu toho, kdo otázku položil."

210. V císařských konstitucích bylo prohlášeno, že ačkoli se nemá vždy důvěřovat mučení, nemělo by se odmítat jako naprosto nehodné, protože získané důkazy jsou slabé a nebezpečné a nepřispívají k pravdě; většina osob totiž buď svou schopností snášet, nebo krutostí mučení pohrdá utrpením natolik, že se z nich pravda nedá nijak vymámit. Jiní jsou tak málo schopni trpět, že raději lžou, než aby otázku snášeli, a proto se stává, že činí různá přiznání a do všeho zatahují nejen sebe, ale i ostatní.

211. Kromě toho by se nemělo věřit důkazům získaným mučením nepřátel, protože ti lžou velmi snadno; přesto by se pod záminkou nepřátelství nemělo odmítat jejich použití.

212. Po řádném vyšetření případu lze rozhodnout, zda je třeba důvěřovat mučení, či nikoliv.

213. Když někdo zradil lupiče, je v některých reskriptech uvedeno, že se nemá vkládat důvěra v ty, kdo je zradili. V jiných, konkrétnějších, je však stanoveno, že svědectví nemá být zcela odmítnuto, jak je v podobných případech obvyklé, ale po náležitém zvážení má být rozhodnuto, zda má nárok na důvěru, či nikoli. Většina takových osob, které se obávají, že by se o nich mohli zmínit ti, kdo byli zatčeni, má totiž ve zvyku tyto osoby zrazovat, aby sama získala imunitu, neboť obviněným, kteří udávají ty, kdo je zradili, se nevěří snadno; ani by jim neměla být imunita bez rozdílu udělována jako odměna za zrady tohoto druhu; nemělo by se věřit jejich tvrzení, když tvrdí, že je ostatní obvinili z toho, že je udali, neboť tento slabý důkaz založený na lživosti nebo pomluvě by neměl být považován za důkaz proti nim.

214. Jestliže se někdo dobrovolně přizná ke zločinu, neměla by se mu vždycky věřit; někdy totiž někdo učiní přiznání ze strachu nebo z jiného důvodu. List božských bratří adresovaný Voconiovi Saxovi prohlašuje, že člověk, který se přiznal sám proti sobě a jehož nevina byla prokázána, musí být po odsouzení propuštěn. Podmínky listu jsou následující: "Je v souladu s diktátem obezřetnosti a lidskosti, milý Saxo, že v případě, kdy byl otrok podezřelý z toho, že se falešně přiznal k vraždě, ze strachu, že bude vrácen svému pánovi, jsi ho odsoudil, když stále setrval na své falešné výpovědi, s úmyslem podrobit mučení své údajné spolupachatele, které také falešně obvinil, abys jeho výpovědi ohledně sebe samého učinil jistějšími. "Ani váš rozumný záměr nebyl marný, neboť mučením bylo zjištěno, že uvedené osoby nebyly jeho komplici, ale že sám sebe

obvinil falešně. Můžete tedy rozsudek zrušit a nařídít jeho úřední prodej pod podmínkou, že se nikdy nevrátí do moci svého pána, který se po obdržení ceny jistě velmi rád zbaví takového otroka." Z reskriptu vyplývá, že když je otrok odsouzen, pokud by byl následně zbaven odpovědnosti, bude patřit osobě, jejímž majetkem byl před odsouzením. Guvernér provincie však nemůže nikoho, koho odsoudil, vrátit do původního stavu, protože nemůže ani zrušit rozhodnutí, v němž jde o peníze. Co je tedy třeba udělat? Měl by se obrátit na císaře, když někdo, kdo se zpočátku jevil jako vinný, později zjistí svou nevinu.

215. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIX.

Otroci tvořící součást majetku nemohou být vystaveni mučení, aby se získaly důkazy proti jejich pánům, dokud není jisté, komu majetek patří.

216. Týž, O ediktu, kniha LVI.

Ústavou našeho císaře a božského Severa bylo stanoveno, že otrok patřící několika majitelům nemůže být podroben mučení proti žádnému z nich.

217. Týž, Disputace, kniha III.

V případě incestu (podle Papiniánova názoru, který je rovněž uveden v Rescriptu) otroci nepodléhají mučení, protože se na ně nevztahuje juliánský zákon týkající se cizoložství.

218. Marcianus, Institutes, kniha II.

Pokud někdo zhýral vdovu nebo ženu provdanou za jiného, s níž nemohl legálně uzavřít manželství, měl by být deportován na ostrov, protože jde o dvojnásobný zločin; incest proto, že v rozporu s Božím zákonem znásilnil ženu, která je s ním příbuzná, a k tomuto zločinu přidal cizoložství nebo smilstvo. Konečně v takovém případě mohou být otroci mučeni za účelem získání důkazů proti svým pánům.

219. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Když otec nebo manžel vznesl obvinění z cizoložství a je vznesen požadavek, aby otroci obviněné strany byli postaveni před soud, pokud by došlo k osvobozujícímu rozsudku, musí být po projednání případu a předvedení svědků proveden odhad hodnoty otroků, kteří zemřeli; pokud by však došlo k odsouzení, musí být přeživší otroci zkonfiskováni.

220. Jde-li o případ, který se týká padělané závěti, mohou být otroci patřící do pozůstalosti týráni. 7. Ulpianus, O cizoložství, kniha III.

Soudci musí určit míru mučení, a proto by mělo být provedeno tak, aby otrok mohl být zachován buď pro své zproštění viny, nebo pro svůj trest.

221. Paulus, O cizoložství, kniha II.

Edikt božského Augusta, který vydal za konzulátu Vivia Avita a Lucia Aproniana, je následující: "Nemyslím si, že by se mučení mělo provádět v každém případě a na každé osobě, ale když nelze odhalit a dokázat hrdelní a kruté zločiny jinak než mučením otroků, domnívám se, že je nejúčinnější pro zjištění pravdy, a mělo by se použít." V tomto případě se však jedná o mučení, které je nejúčinnější pro zjištění pravdy.

222. Otrok, který má být svobodný pod podmínkou, může být podroben mučení, protože je otrokem dědice, ale stále si zachová naději na svobodu.

223. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha II.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že mučení lze otrokům uložit v případech, kdy jde o peníze, pokud nelze jinak zjistit pravdu, což stanoví i další reskripty. To však platí do té míry, že k tomuto prostředku se nemá přistupovat v peněžním případě, ale pouze tam, kde nelze zjistit pravdu, ledaže by bylo dovoleno použít mučení, jak uvedl božský Severus v Rescriptu. Proto je dovoleno podrobit výslechu otroky jiných osob, pokud to okolnosti ospravedlňují.

224. V případech, kdy by nemělo být na otrocích použito mučení k získání důkazů proti jejich pánům, nemohou být ani vyslýcháni, a tím méně mohou být připuštěny výpovědi otroků proti jejich pánům.

225. Mučení by nemělo být prováděno na tom, kdo je deportován na ostrov, jak uvedl božský Pius v reskriptu.

226. Nemělo by být způsobeno ani v peněžitém případě otrokovi, který má být pod určitou podmínkou propuštěn na svobodu, ledaže by se podmínka nesplnila.

227. Arcadius, Charisius, O svědcích.

Mučení by nemělo být prováděno na nezletilém mladším čtrnácti let, jak uvedl božský Pius v reskriptu adresovaném Caeciliovi Jubentinovi.

228. Všechny osoby bez výjimky však mají být mučeny v případě velezrady, která se týká knížat, je-li jejich svědectví nezbytné a vyžadují-li to okolnosti.

229. Lze se zeptat, zda nelze mučit otroky patřící do castrense peculium syna, aby se získaly důkazy proti jeho otci. Bylo totiž stanoveno, že otcův otrok by neměl být mučen, aby se získal důkaz proti jeho synovi. Domnívám se, že lze správně rozhodnout, že otroci syna by neměli být mučeni za účelem získání důkazů proti jeho otci.

230. Mučení by nemělo být použito v takové míře, jakou požaduje žalobce, nýbrž v takové míře, jakou může diktovat rozum a umírněnost.

231. Žalobce by neměl zahajovat řízení důkazy pocházejícími z domu obžalovaného, když předvolává jako svědky svobodné lidi nebo otroky osoby, kterou obviňuje.

232. Často také při hledání pravdy pomáhá i samotný tón hlasu a pečlivé zkoumání. Neboť věci, které jsou k dispozici pro odhalení pravdy, vycházejí na světlo z řeči svědka a z jeho klidu či trémy, jakož i z pověsti, které se každý z nich těší ve své komunitě.

233. V otázkách, kde jde o svobodu, není nutné hledat pravdu mučením těch, o jejichž postavení se vede spor.

234. Paulus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

I kdyby měl být otrok vrácen pod podmínkou prodeje, nesmí být mučen, aby se získaly důkazy proti jeho pánovi.

235. Ulpianus, O ediktu, kniha LIV.

Když někdo, aby se vyhnul mučení, tvrdí, že je svobodný, božský Hadrián v reskriptu uvedl, že nemá být vystaven výslechu dříve, než bude projednán případ předložený k rozhodnutí o jeho svobodě.

236. Modestinus, Pravidla, kniha V.

Je stanoveno, že otrok může být mučen poté, co byl oceněn nebo byla uzavřena požadovaná dohoda.

237. Týž, Pravidla, kniha VIII.

.otrok, který má být svobodný pod podmínkou a který byl odsouzen za zločin, bude mít právo na výsadu očekávat svobodu, takže kvůli nejistotě svého postavení bude potrestán jako svobodný, a ne jako otrok.

238. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha V.

V případě svobodného člověka, jehož výpověď není kolísavá, není nutné použít mučení.

239. V případě nezletilého mladšího čtrnácti let božský Pius v reskriptu Mseciliovi uvedl, že mučení se nemá provádět k získání důkazů proti jinému, zvláště když obvinění nebylo nijak prokázáno jinými důkazy, protože z toho nevyplývá, že by nezletilý měl být uvěřitelný i bez použití mučení; říká totiž, že věk, který zřejmě chrání osoby před surovostí mučení, je činí také více podezřelými z nepravdy.

240. Ten, kdo dal záruku jinému, který si nárokuje otroka, by měl být považován za pána; a proto takoví otroci nemohou být podrobeni mučení, aby se proti nim získaly důkazy. Božský Pius v jednom reskriptu uvedl následující: "Svůj případ musíte dokázat jiným svědectvím, neboť mučení by nemělo být prováděno na otrocích, když držitel majetku poskytl záruku osobě, která si činí nárok, a mezitím je považován za pána."

241. Modestinus, O trestech, kniha III.

Božští bratři v reskriptu uvedli, že mučení může být opakované.

242. Božský Pius v Reskriptu uvedl, že ten, kdo učinil doznání, v němž je zapleten, nesmí být mučen, aby získal důkazy proti jiným.

243. Papinianus, Názory, kniha XVI.

Opět, když někdo cizí vznesl obvinění, bylo stanoveno, že otroci mohou být mučeni, aby získali důkazy proti svým pánům; tímto pravidlem se řídili božský Marcus a poté císař Maximus při vydávání svých rozhodnutí.

244. Otroci nejsou mučeni proti svému pánovi, pokud je vzneseno obvinění ze smilstva.

245. V případě podvodného zrození, pokud si osoba, o níž ostatní děti tvrdí, že není jejich bratrem, činí nárok na majetek, se mučení použije na otroky patřící k majetku, a to z toho důvodu, že se nepoužije proti ostatním dětem jako pánům, ale za účelem určení dědictví po zemřelém majiteli. To se shoduje s tím, co uvedl božský Hadrián v jednom reskriptu, neboť když

byl muž obviněn z vraždy svého partnera, císař nařídil, že otrok, který je ve společném vlastnictví, může být podroben výslechu, protože se to jeví jako čin ve prospěch jeho pána, který byl zabit.

246. Vyjádřil jsem názor, že pokud byl otrok odsouzen do dolů, neměl by být mučen, aby se získaly důkazy proti osobě, která byla jeho pánem, a že nezáleží na tom, zda se přiznal, že byl pachatelem zločinu.

247. Paulus, Sentence, kniha V.

Je-li z téhož trestného činu obviněno více osob, měly by být vyslechnuty tak, aby se začalo s tím, kdo je nejbázlivější nebo se zdá být útlého věku.

248. Obviněný, který je ohromen přesvědčivými důkazy, může být mučen podruhé; zvláště když zatvrdil svou mysl a tělo proti mučení.

249. V případě, kdy nebylo proti obviněnému nic prokázáno, by se mučení nemělo použít bez náležitého uvážení; ale obviněný by měl být vyzván, aby potvrdil a doložil to, co tvrdil.

250. Svědci by neměli být mučeni za účelem usvědčení ze lži nebo zjištění pravdy; ledaže by se tvrdilo, že byli přítomni spáchání činu.

251. Nemůže-li soudce jinak získat spolehlivé informace týkající se rodiny, může mučit otroky patřící k panství.

252. Otrokovi, který dobrovolně vznesl obvinění proti svému pánovi, nelze důvěřovat, neboť bezpečnost pánů nesmí být ponechána na libovůli jejich otroků.

253. Otrok nemůže být vyslýchán, aby získal důkazy proti svému pánovi, kterým byl prodán a kterému po určitou dobu sloužil jako otrok, na památku svého dřívějšího vlastnictví.

254. Otrok by neměl být vyslýchán, ani když mu jeho pán nabídne, že ho nechá mučit.

255. Je zřejmé, že pokaždé, když se zkoumá, zda by otroci měli být vyslýcháni, aby se získaly důkazy proti jejich pánům, musí se nejprve zjistit, že tito mají právo na jejich vlastnictví.

256. Guvernér, který se má zabývat trestním obviněním, musí veřejně určit den, kdy bude vyslýchat vězně, neboť ti, kteří mají být obhajováni, by neměli být tísňeni náhlým obviněním ze zločinu; ačkoli pokud o to obžalovaný kdykoli požádá,

nemělo by mu být odepřeno povolení obhajovat se, a z tohoto důvodu může být den slyšení, ať už byl určen, nebo ne, odložen.

257. Vězně lze vyslechnout a odsoudit nejen u soudu, ale i jinde.

258. Tryphoninus, Disputace, kniha IV.

Ten, kdo má právo na svobodu podle podmínek svěřenectví, nemůže být mučen jako otrok, ledaže by byl obviněn jinými, kteří již byli podrobena mučení.

259. Paulus, Rozhodnutí, kniha III.

Manžel jako dědic své manželky podal žalobu proti Surovi o peníze, které u něj údajně zemřelá uložila v době své nepřítomnosti, a na důkaz toho předvedl jediného svědka, syna svého propuštěnce. Před agentem státní pokladny požadoval, aby byla jistá otrokyně podrobena mučení. Surus popřel, že by peníze obdržel, a prohlásil, že svědectví jednoho muže by nemělo být připuštěno a že není zvykem začínat řízení mučením, i když otrokyně patří jinému. Agent ministerstva financí nechal otrokyni mučit. Císař v odvolacím řízení rozhodl, že mučení bylo provedeno nezákonně a že výpovědi jednoho svědka nelze věřit, a proto bylo odvolání podáno správně.

260. Týž, O trestech pro civilisty.

Božský Hadrián v reskriptu uvedl, že nikdo nesmí být odsouzen proto, že by mohl být podroben mučení.

261. Týž, Sentence, kniha I.

Ti, kdo byli zatčeni, aniž by měli nějaké žalobce, nemohou být mučeni, pokud na ně není vázáno důvodné podezření.

Tit. 19. Ohledně trestů.

262. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

V každém případě zločinu bylo rozhodnuto, že odsouzený nemá trpět trestem, který připouštěl jeho stav v době, kdy byl proti němu vynesena rozsudek, nýbrž trestem, který by musel podstoupit, kdyby byl odsouzen v době, kdy spáchal trestný čin.

263. Proto když otrok spáchá trestný čin a tvrdí se, že poté získal svobodu, musí trpět trest, který by ho postihl, kdyby byl odsouzen v době, kdy trestný čin spáchal.

264. Na druhé straně, pokud by se jeho stav zhoršil, musí podstoupit trest, který by podstoupil, kdyby zůstal ve svém dřívějším stavu. Obecně bylo rozhodnuto, že s ohledem na zákony týkající se veřejného stíhání nebo soukromých trestných činů, o nichž mají prefekti nebo guvernéri mimořádnou pravomoc, jsou chudé osoby, které se vyhnou peněžitém trestům, vystaveny svévolnému potrestání.

265. Týž, O ediktu, kniha XLVIII.

Osobu, která byla odsouzena za hrdelní zločin, bychom měli chápat jako osobu, která byla shledána vinnou z trestného činu, který má za následek smrt, ztrátu občanských práv nebo otroctví.

266. Je stanoveno, že poté, co byla deportace nahrazena zákazem vody a ohně, obžalovaný neztrácí občanství, dokud císař nerozhodne, že má být deportován na nějaký ostrov. Není totiž pochyb o tom, že guvernér ho nemůže deportovat, ale městský prefekt má právo tak učinit a má se za to, že ztratil občanství ihned po vnesení rozsudku prefekta.

267. Za odsouzeného chápeme toho, kdo se neodvolal; pokud by se však odvolal, nepovažuje se ještě za odsouzeného. Pokud by však byl uznán vinným z hrdelního zločinu někdo, kdo k tomu neměl právo, výsledek bude stejný, neboť odsouzen je pouze ten, jehož odsouzení platí.

268. Týž, O Sabinovi, kniha XIV.

Výkon trestu uloženého těhotné ženě by měl být odložen do doby, než porodí své dítě. Jsem si totiž dobře vědom pravidla, že dokud je těhotná, nesmí být na ní vykonáno mučení.

269. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Osoby, které jsou odsunuty nebo deportovány na ostrov, by se měly vyhýbat zakázaným místům; a je zákonem, že ten, kdo byl odsunut, se nesmí vzdálit z místa, kam byl přidělen, jinak bude odsouzen k věčnému vyhnanství ten, kdo byl odsunut na čas. Ten, kdo je odsunut na doživotí, je poslán na ostrov; ten, kdo je odsunut na ostrov, je deportován; a ten, kdo je

deportován na ostrov, je vystaven trestu smrti. To platí bez ohledu na to, zda odsouzený neodešel do vyhnanství v době, kdy tak měl učinit, nebo zda nedodržel ostatní pravidla vyhnanství, neboť jeho tvrdohlavost zvyšuje jeho trest a nikdo nemůže z nějakého závažného důvodu provést přeložení návratu vyhnance kromě císaře.

270. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha VII.

Božský Traján v reskriptu adresovaném Juliovi Frontonovi uvedl, že každý, kdo je nepřítomen, by neměl být odsouzen za zločin. Stejně tak by neměl být odsouzen nikdo, kdo je podezřelý; božský Traján totiž v Rescriptu adresovaném Assiduovi Severovi uvedl: "Je lepší nechat zločin viníka bez trestu než odsoudit toho, kdo je neviný." Osoby, které jsou však vzpurné a neuposlechnou ani oznámení, ani nařízení místodržících, mohou být, i když jsou nepřítomny, odsouzeny, jak je to obvyklé u soukromých přestupků. Každý může bezpečně tvrdit, že tyto věci si neodporují. Co by se tedy mělo udělat? Pokud jde o nepřítomné strany, je lépe rozhodnout, že peněžité tresty nebo tresty, které se dotýkají pověsti, a to i do té míry, že jsou odsunuty, mohou být uloženy, pokud se po častém upozornění nedostaví kvůli tvrdohlavosti; pokud by však měl být uložen nějaký závažnější trest, jako například nucené práce v dolech nebo smrt, nemůže být stranám uložen v době jejich nepřítomnosti.

271. Je třeba říci, že v případě nepřítomnosti žalobce se někdy ukládají přísnější tresty, než jaké předepisuje turpilský dekret senátu.

272. U závažnějších trestných činů je třeba rozlišovat, zda byly spáchány úmyslně, nebo náhodně. A vlastně u všech trestných činů by toto rozlišování mělo být vést k tomu, aby byl trest uložen v přísném souladu se zákonem, nebo připustit v tomto ohledu mírnost.

273. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Když někdo, aby se vyhnul trestu, tvrdí, že má císaři sdělit něco, co se týká jeho bezpečnosti, podívejme se, zda má být k němu poslán. Je mnoho místodržících, kteří jsou tak bázlivi, že i poté, co vynesou rozsudek za nějaký zločin, pozastaví jeho výkon a neodváží se udělat nic jiného. Jiní zase nedovolí obžalovaným nic takového říci. Jiní je zase někdy, ale ne vždy, posílají k císaři, ale ptají se, co mu chtějí sdělit a co mají říci s ohledem na jeho bezpečnost; poté buď uložení trestu odloží, nebo jej vykonají; tento postup se zdá být rozumný. Kromě toho se domnívám, že poté, co jsou obžalováni jednou odsouzeni, by se jim neměla věnovat žádná pozornost, ať už říkají cokoli. Neboť kdo může pochybovat o tom, že se uchýlili k této zámince, aby unikli trestu? A je ještě větší důvod, aby byli potrestáni za to, že se tak dlouho nezmínili o tom, co se chlubí, že mají prozradit ohledně bezpečnosti císaře, neboť tak důležité informace by si neměli nechávat tak dlouho pro sebe.

274. Zjistí-li prokonzul, že některý z jeho pobočníků nebo některý z pobočníků jeho zástupce je zločinec, má ho potrestat, nebo si ho vyhradit pro svého nástupce? je otázka, kterou si lze položit. Existuje však mnoho příkladů, které ukazují, že trestali nejen otroky svých důstojníků a podřízených, ale i své vlastní. To je ostatně to, co by se mělo dělat, aby se po vyděšení příkladem dopouštěli méně přestupků.

275. Nyní musíme vyjmenovat různé druhy trestů, které mohou guvernéri ukládat různým provinilcům. Jsou to takové, které zbavují života, ukládají nevolnictví, zbavují občanství nebo zahrnují vyhnanství či tělesné tresty:

276. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Jako je kastrace pruty, bičování a údery řetězy,

277. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Nebo odsouzení potupou, degradace z hodnosti či zákaz nějakého jednání.

278. Život je odňat například tam, kde je někdo odsouzen k smrti mečem, neboť trest musí být vykonán mečem, a nikoli sekerou, šipkou, kyjem, oprátkou nebo jiným způsobem. Proto guvernéri nemají svobodnou moc udělovat volbu smrti, a tím méně právo ji způsobit jedem. Přesto božští bratři v reskriptu uvedli, že jim je dovoleno zvolit způsob smrti.

279. Nepřátelé, stejně jako dezertéři, jsou vystaveni trestu upálení zaživa.

280. Nikdo nesmí být odsouzen k trestu ubití k smrti nebo smrti pod pruty či při mučení, ačkoli většina osob při mučení přichází o život.

281. Existují tresty, které člověka zbavují svobody, jako když je někdo odsouzen do dolů nebo k nějaké práci s nimi spojené. Těchto dolů je velké množství. Některé provincie je mají a některé ne; a ty, které je nemají, posílají provinilce, kteří byli odsouzeni, do provincií, které je mají.

282. Podle reskriptu božského Severa adresovaného Fabiovi Cilovi je právo odsoudit osoby do dolů vyhrazeno výhradně prefektovi města Říma.

283. Rozdíl mezi těmi, kdo jsou odsouzeni do dolů, a těmi, kdo jsou odsouzeni k práci v dolech, je pouze ve věci řetězů; neboť ti, kdo jsou odsouzeni do dolů, jsou tísněni těžšími řetězy a ti, kdo jsou odsouzeni k práci spojené s doly, nosí lehčí.

Výsledkem toho je, že ti, kdo utečou z práce spojené s doly, jsou odsouzeni do dolů; a ti, kdo utečou ze samotných dolů, jsou potrestáni ještě přísněji.

284. Kromě toho každý, kdo je odsouzen k práci na veřejných pracích a uprchne, je obvykle odsouzen k dvojnásobnému trestu; zdvojnásobit by se však měl pouze ten čas, který mu zbýval k odpracování, když uprchl, a neměl by se zdvojnásobovat ten, který absolvoval ve vězení poté, co byl zatčen. Pokud byl odsouzen k výkonu trestu na deset let, měl by se jeho trest stát nepodmíněným, nebo by měl být převeden na práci v dolech. Pokud byl odsouzen k výkonu trestu v délce deseti let a ihned poté uprchl, podívejme se, zda by měl být jeho trest zdvojnásoben, nebo zda by měl být učiněn věčným, nebo zda by měl být převeden na práci v dolech. Lepší názor je, že by měl být buď převeden, nebo odsouzen k doživotnímu trestu. Obecně se totiž říká, že pokud dvojnásobek doby přesáhne dobu deseti let, neměl by být trest omezen.

285. Ženy jsou obvykle odsouzeny ke službě těch, kdo pracují v dolech, a to na doživotí nebo na dobu určitou, stejně jako je tomu s ohledem na solné jámy. Pokud jsou odsouzeny na doživotí, jsou považovány za trestané otrokyně; pokud jsou však odsouzeny na stanovenou dobu, zachovávají si svá občanská práva.

286. Správci obvykle odsuzují zločince k tomu, aby byli zavřeni do vězení nebo aby byli drženi v řetězech; to by však neměli dělat, protože tresty tohoto druhu jsou zakázány, protože vězení by mělo sloužit k bezpečnému držení lidí, a ne k jejich trestání.

287. Mají také ve zvyku odsuzovat je do křídových jam a sirných jam, ale tyto tresty jsou spíše zahrnuty do trestů v dolech.

288. Podívejme se, zda ti, kdo jsou odsouzeni k zábavě lovu, se stávají trestnými otroky; neboť mladší z nich jsou obvykle podrobena tomuto trestu. Proto je třeba zvážit, zda se takové osoby stávají trestními otroky, nebo zda si zachovávají svobodu. Lepší názor je, že se také stávají otroky, neboť jediné, čím se liší od ostatních, je to, že jsou vyučováni lovu nebo tanci či jinému umění za účelem hraní pantomimy a jiných divadelních představení pro pobavení obecnstva.

289. Není pochyb o tom, že otroci jsou obvykle odsouzeni do dolů, k práci spojené s doly nebo k zábavě v podobě lovu. Když se tak stane, stávají se trestnými otroky a již nepatří tomu, jehož majetkem byli před odsouzením. Konečně, když byl jistý otrok, který byl odsouzen do dolů, propuštěn z trestu díky shovívavosti panovníka, císař Antonín v reskriptu velmi správně uvedl, že z toho důvodu, že se stal trestním otrokem a z tohoto důvodu přestal patřit svému pánovi, by mu neměl být později navrácen.

290. Pokud byl otrok odsouzen k věčnému nebo dočasnému uvěznění v řetězech, zůstává nadále majetkem toho, komu patřil před odsouzením.

291. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha X.

Není neobvyklé, že místodržitelé zakazují osobám vykonávat činnost advokáta, někdy na doživotí, jindy na určitou dobu, nebo na dobu, po kterou vládou provincií.

292. Každému lze také zakázat pomáhat určitým osobám.

293. Každému lze zakázat obviňovat jiného před soudem guvernéra, a přesto mu nelze zakázat, aby tak činil před jeho zástupcem nebo agentem státní pokladny.

294. Je-li mu však zakázáno obžalovat před náměstkem, domnívám se, že v důsledku toho mu nezůstane zachována pravomoc činit tak před guvernérem.

295. Někdy není osobě zakázáno působit jako advokát, ale vykonávat advokátní praxi. Posledně uvedený trest je přísnější než zákaz vystupovat jako advokát, neboť jeho prostřednictvím osoba nesmí vykonávat žádnou právní činnost. Je obvyklé tímto způsobem internovat studenty práv, advokáty, notáře a další příslušníky právnických profesí.

296. Je také obvyklé zakázat jim sepisovat jakékoli listiny, žádosti nebo výpovědi, ať už se jedná o cokoli.

297. Je také obvyklé zakázat jim zastavovat se na místech, kde jsou uloženy veřejné listiny, například v archivech nebo kdekoli, kde jsou takové listiny uloženy.

298. Je také obvyklé zakázat jim formulovat závěti, psát je nebo je pečtit.

299. Rovněž se ukládá trest zákazu vykonávat jakoukoli veřejnou činnost; neboť taková osoba může vykonávat soukromé záležitosti, a přesto jí bude zakázáno účastnit se jakýchkoli veřejných záležitostí; k tomu dochází v případech, kdy je vynesen rozsudek zdržet se všech veřejných záležitostí.

300. Existují také jiné tresty, jako když je někomu nařízeno zdržet se jakéhokoli jednání; nebo mít cokoli společného se smlouvami těch, kdo pronajímají majetek patřící veřejnosti; nebo s veřejnými daněmi.

301. Je obvyklé, že je někomu zakázáno jednat v nějaké zvláštní záležitosti nebo v nějaké záležitosti obecně; podívejme se však, zda může být odsouzen k tomu, aby jednal v nějaké záležitosti. Tyto tresty, chce-li o nich někdo mluvit obecně, jsou sice v rozporu s občanským právem, neboť člověku nelze proti jeho souhlasu nařídit něco, co není schopen vykonat; ve

zvláštních případech však existují dobré důvody, proč ho nutit, aby se účastnil určitých jednání. V takovém případě musí být rozsudek vykonán.

302. Následují tresty, které se obvykle ukládají. Je však třeba mít na paměti, že mezi nimi existují rozdíly a že všechny osoby by neměly být podrobeny stejnému trestu. V první řadě totiž dekurenti nemohou být odsouzeni do dolů, ani k práci spojené s doly, ani na šibenici, ani k upálení zaživa; a pokud by jim byl uložen některý z těchto trestů, musí být propuštěni. To však nemůže učinit ten, kdo rozsudek vynesl, nýbrž je třeba jej postoupit císaři, který ze své pravomoci buď trest zmírní, nebo dotyčného propustí.

303. Stejně výsady požívají i rodiče a děti dekursionů.

304. Pod pojmem "děti" bychom měli rozumět nejen syny, ale všechny potomky.

305. Jsou však z těchto trestů vyňaty pouze děti narozené po získání úřadu dekurenta, nebo jsou vyňaty všechny děti, i ty, které se narodily v plebejské rodině, je otázka, kterou je třeba zvážit. Přikláním se k názoru, že na tuto výsadu mají nárok všichni.

306. Je zřejmé, že pokud otec přestal být dekurentem, bude každé dítě narozené v době, kdy zastává tento úřad, požívat výsady, že nebude podrobena těmto trestům; pokud by však poté, co se opět stal plebejcem, měl syna, ten, protože se narodil jako plebejec, by měl být potrestán tímto způsobem.

307. Božský Pius v reskriptu Salviovi Marcianovi uvedl, že otrok, který se má stát svobodným pod podmínkou, má být potrestán stejně, jako kdyby již svobodný byl.

308. Macer, O veřejných žalobách, kniha II.

Ohledně otroků se dodržuje pravidlo, že mají být trestáni jako osoby nejnižšího postavení, a v případech, kdy je svobodný člověk zbičován, má být otrok zbičován a má být nařízeno, aby byl vrácen svému pánovi; a tam, kde je svobodný člověk po zbičování odsouzen k práci na veřejných pracích, má být otrok za stejných okolností, poté co byl po určitou dobu držen v řetězech a zbičován, nařízeno, aby byl vrácen svému pánovi. Pokud je otrokovi poté, co podstoupil trest v řetězech, nařízeno, aby byl vrácen svému pánovi, ale ten ho nepřijme, je prodán; a pokud nenajde kupce, je odsouzen k doživotní práci na veřejných pracích.

309. Ti, kdo byli z nějakého důvodu odsouzeni k práci v dolech a poté se dopustí nějakého přestupku, by měli být posuzováni jako odsouzení k práci v dolech, i když ještě nebyli odvedeni na místo, kde budou nuceni pracovat; neboť se jejich stav změní právě v okamžiku, kdy nad nimi byl vynesena rozsudek.

310. S ohledem na plebejce i dekurenty bylo rozhodnuto, že pokud byl někomu uložen přísnější trest, než jaký povoluje zákon, nestává se nechvalně známým. Byl-li tedy někdo odsouzen k práci na dobu určitou nebo pouze bit prutem, ačkoli to mohlo být provedeno při činu, který znamenal infamii, jako například krádež, je třeba říci, že obviněný se nestává infamovaným, protože rány prutem představují přísnější trest než peněžité pokuty.

311. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha II.

Povinností soudce je dbát na to, aby neuložil trest, který by byl buď přísnější, nebo mírnější, než si případ žádá; jeho cílem by totiž neměla být ani pověst přísnosti, ani sláva milosrdenství, ale po pečlivém zvážení okolností případu bychom měli rozhodnout tak, jak to věc vyžaduje. Je zřejmé, že v případech menšího významu by se soudci měli přiklonit ke shovívavosti; a tam, kde jde o přísnější tresty, by sice měli dodržovat přísné požadavky zákonů, ale měli by je mírnit určitou mírou shovívavosti.

312. Domácí krádeže, pokud jsou bezvýznamné, by neměly být předmětem veřejného stíhání; a obvinění tohoto druhu by nemělo být povoleno, když je otrok předložen k soudu svým pánem nebo svobodný člověk svým patronem, v jehož domě žije, nebo dělník někým, kdo si najímá jeho služby; neboť to jsou tzv. domácí krádeže, které páchají otroci na svých pánech, svobodní lidé na svých patronech nebo námezdní dělníci na těch, pro které pracují.

313. Kromě toho je zločin spáchán buď úmyslně, nebo z náhlého popudu, nebo náhodou. Lupiči páchají zločin úmyslně, když se organizují. Osoby jednají z náhlého popudu, když se v opilosti uchýlí k násilí nebo k použití zbraně. Zločin je spáchán náhodou, když jeden člověk zabije druhého při lovu, když namíří šipku na divokou zvěř.

314. Být předhozen divoké zvěři nebo trpět či být odsouzen k podobným trestům jsou tresty nejvyšší.

315. Macer, O povinnostech guvernéra, kniha II.

316. Pokud jde o občanský stav osob, které byly odsouzeny, nezáleží na tom, zda bylo trestní stíhání veřejné či nikoliv, neboť se bere v úvahu pouze trest, a nikoliv druh zločinu. Proto se ti, kterým byl nařízen trest jiným způsobem nebo kteří byli vydáni divoké zvěři, okamžitě stávají trestnými otroky.

316. Ulpianus, O odvolání, kniha I.

V současné době je dovoleno, když má někdo mimořádnou soudní pravomoc nad zločinem, uložit jakýkoli trest, který si přeje, buď přísnější, nebo mírnější; za předpokladu, že ani v jednom případě nepřekročí meze rozumu.

317. Macer, O vojenských záležitostech, kniha II.

Některé trestné činy, pokud se jich dopustí civilista, neznamenají buď vůbec žádný trest, nebo jen nepatrný, zatímco v případě vojáka se trestají přísně; pokud totiž voják následuje povolání šaška nebo se nechá prodat do otroctví, Menandr říká, že by měl podstoupit trest smrti.

318. Venuleius Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Božský Hadrián zakázal, aby ti, kdo jsou zařazeni do řádu dekurentů, byli trestáni hrdelním trestem, pokud nezabili některého ze svých rodičů. Císařské mandáty však zcela jasně stanovily, že mají být potrestáni podle korneliánského zákona.

319. Claudius Saturninus, O trestech pro civilisty.

Trestají se činy, jako je krádež nebo vražda; ústní výroky, jako jsou urážky nebo zrada advokátů; písemné, jako jsou padělky a zločinné pomluvy; a rady, jaké se dávají při spiknutích a zlodějských dohodách, neboť napomáhat druhým přesvědčováním je totéž jako zločin.

320. Tyto čtyři druhy trestných činů by měly být posuzovány v sedmi různých hlavách, a to příčina, osoba, místo, čas, kvalita, množství a následek.

321. Příčina v případě úderů, které jsou beztrestné, když je uštědří pán nebo rodič; z toho důvodu, že se zdá, že jsou uštědřovány spíše za účelem nápravy než zranění. Jsou trestné, když někoho bije cizí člověk ve zlosti.

322. Osoba se posuzuje ze dvou hledisek: za prvé z hlediska toho, kdo čin spáchal, a za druhé z hlediska toho, kdo jej strpěl; jinak by totiž otroci byli za stejná provinění trestáni jinak než svobodní. A každý, kdo se odváží napadnout svého pána nebo otce, je trestán jinak než ten, kdo zvedne ruku proti cizímu člověku, učiteli nebo soukromé osobě. Při diskusi o tomto tématu je třeba vzít v úvahu také věk.

323. Místo činí z téhož činu buď krádež, nebo svatokrádež a určuje, zda má být potrestán smrtí, nebo trestem méně přísným.

324. Čas odlišuje osobu dočasně nepřítomnou od uprchlíka a zloděje vloupávajícího se do domu nebo zloděje ve dne od toho, kdo spáchá zločin v noci.

325. Kvalita, kdy je čin buď krutější, nebo méně závažný, jako se obvykle odlišují zjevné krádeže od těch, které nejsou zjevné; hádky od loupeží na dálnici; loupež od obyčejné krádeže; drzost od násilí. Démostenés, největší řecký řečník, na toto téma řekl: "Athéňané, ten, kdo udeří, činí mnoho věcí, které ten, kdo je utrpí, nemůže svým chováním, vzezřením nebo hlasem náležitě sdělit ostatním, když udeří se všemi důkazy pohrdání, jako by byl nepřítelem, ať už udeří holí nebo zasadí ránu do oka. Tyto věci vyvolávají mrzutost a způsobují, že lidé, kteří nejsou zvyklí být uráženi, jsou bez sebe."

326. Množství rozlišuje obyčejnou krádež od toho, kdo zažene stádo dobytka, neboť ten, kdo ukradne prasnici, bude potrestán pouze jako zloděj; a ten, kdo zažene větší počet zvířat, bude potrestán jako zloděj dobytka.

327. Následek je třeba brát v úvahu i tehdy, když jej způsobí člověk s nejpříjemnější povahou; ačkoli zákon netrestá méně přísně osobu, která byla vybavena zbraní za účelem zabití člověka, než toho, kdo jej skutečně zabil. Proto se u Řeků zločiny spáchané nešťastnou náhodou odčiňovaly dobrovolným vyhnanstvím, jak uvedli nejvýznamnější básníci: "Když jsem byl malý, Menetius z Opontu mě zavedl do tvého domu kvůli smutné vraždě, když jsem toho dne neúmyslně a nechtěně rozzuřen nad hrou v kostky zabil Amfidamantova syna." (Menetius z Opontu).

328. Stává se, že stejné zločiny jsou v některých provinciích trestány přísněji; jako například v Africe ti, kdo pálí úrodu; v Myši ti, kdo pálí vinnou révu; a padělatelé tam, kde jsou doly.

329. Někdy se stává, že tresty pro některé zločince jsou přísnější, kdykoli je třeba příkladu, jako pro potlačení mnoha osob, které se zabývají loupežemi na silnicích.

330. Marcianus, Institutes, kniha I.

Tam, kde je některým trestním otrokům, jako jsou ti, kteří byli odsouzeni do dolů a k práci spojené s doly, něco zanecháno z vůle, se má za to, že to nebylo napsáno a že to bylo zanecháno nikoliv císařovu otroku, ale trestnímu otroku.

331. Stejně tak jsou některé osoby, například ty, které byly doživotně odsouzeny k těžké práci na veřejných pracích nebo deportovány na ostrov, zbaveny občanství, takže již nepožívají žádných výsad plynoucích z občanského práva, ale zachovávají si všechna práva, která jim náleží podle práva národů.

332. Ulpianus, O ediktu, kniha III.

Nikdo netrpí trestem za pouhé myšlení.

333. Týž, O ediktu, kniha LVII.

Jestliže se otroci nebrání svým pánům, neměli by být z tohoto důvodu ihned vedeni k trestu, ale mělo by jim být umožněno, aby se hájili sami nebo aby je hájil někdo jiný; soudce, který případ projednává, se má dotázat na jejich nevinu.

334. Paulus, O Plautiovi, kniha XVIII.

Když je někomu uložen trest, je právní fikcí stanoveno, že se nepřenáší na jeho dědice; důvodem je zřejmě to, že trest je stanoven k nápravě člověka, a když zemře ten, proti němuž byl stanoven, přestává platit.

335. Celsus, Digesty, kniha XXXVII.

Krajním trestem rozumíme pouze smrt.

336. Modestinus, Differences, kniha I.

Pokud jsou osoby odsouzeny do dolů a v důsledku nemoci nebo slabosti věku se stanou neschopnými vykonávat práci, může je podle reskriptu božského Pia propustit guvernér, který rozhodne, zda mají být propuštěni; za předpokladu, že mají příbuzné nebo známé a odsloužili si nejméně deset let trestu.

337. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Když je někdo odsouzen do dolů, aniž by byla uvedena určitá doba, a to z důvodu neznalosti soudce, který trest vynesl, rozumí se tím doba deseti let.

338. Týž, Pandekty, kniha XI.

Musíme pamatovat na to, že sochy těch, kteří byli odsunuti nebo deportováni za velezradu, by měly být odstraněny.

339. Týž, Pandecty, kniha XII.

Pokud někdo zůstane dlouhou dobu pod obviněním, měl by být jeho trest do jisté míry zmírněn; bylo totiž rozhodnuto, že ti, kdo byli obviněni delší dobu, nemají být trestáni tak přísně jako ti, kdo byli souzeni a odsouzeni bez prodlení.

340. Nikdo nemůže být odsouzen k tomu, aby byl svržen ze skály.

26. Kallistratos, O soudních vyšetřováních, kniha I.

Zločin nebo trest otce nemůže nijak stigmatizovat jeho syna, neboť každý je vystaven osudu podle svého chování a nikdo není ustanoven nástupcem zločinu jiného. To uvedli božští bratři v reskriptu adresovaném lidu Hierapolisu.

341. Týž, O soudních vyšetřováních, kniha V.

Božští bratři uvedli v Reskriptu adresovaném Harruntiovi Silovi, že správci provincií nemají ve zvyku rušit rozsudky, které sami vynesli. V reskriptu adresovaném Vetinovi z Itálie také uvedli, že žádný soudce nemůže změnit své vlastní rozhodnutí a že je to neobvyklá věc. Pokud však byl někdo falešně obviněn a neměl zpočátku doklady, které by prokázaly jeho nevinu, což se později zjistilo, a byl potrestán, dochovaly se některé císařské reskripty, podle nichž se stanoví, že trest takových osob se buď zmírní, nebo že se zcela vrátí do původního stavu. To však může učinit pouze císař.

342. V císařských mandátech se s ohledem na dekuriony a civilní úředníky, kteří se provinili hrdelními zločiny, stanoví, že pokud se někdo z nich zřejmě dopustil trestného činu, za který by měl být odsunut na ostrov mimo provincii, má být tato skutečnost spolu s uloženým trestem předložena guvernérům písemně císaři.

343. V jiném oddíle císařských mandátů je stanoveno následující: "Když se někdo z úředníků města dopustí loupeže nebo jiného zločinu, který si zřejmě zaslouží trest smrti, musíš je spoutat a napsat mi a také uvést, jaký zločin každý z nich spáchal."

344. Týž, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Následuje odstupňování hrdelních zločinů. Za krajní trest se považuje odsouzení k šibenici nebo upálení zaživa. Ačkoli se zdá, že druhý z těchto trestů byl s dobrým odůvodněním zahrnut do pojmu "krajní trest", přesto se zdá, že vzhledem k tomu, že tento druh trestu byl vynalezen později, následuje až po prvním, stejně jako stětí hlavy. Dalším trestem po trestu smrti je trest práce v dolech. Po něm následuje deportace na ostrov.

345. Jiné tresty se týkají pověsti, aniž by hrozilo nebezpečí smrti; jako například odsun na určitou dobu let nebo na doživotí nebo na ostrov; nebo odsouzení k práci na veřejných pracích; nebo když je viník podroben trestu bičování.

346. Není zvykem, aby byly bičovány všechny osoby, ale pouze muži svobodní a s nižším postavením; ti s vyšším postavením nejsou podrobena trestu kastrace. To je speciálně stanoveno císařskými reskripty.

347. Některé osoby, které se běžně nazývají mladými, mají v některých neklidných městech ve zvyku povzbuzovat křik lůzy. Pokud se nedopustily ničeho většího a nebyly předtím gubernérem varovány, jsou potrestány bičováním, nebo je jim dokonce zakázáno být přítomny na výstavách. Jestliže však poté, co byli takto napraveni, jsou znovu přistiženi při páchání téhož přestupku, mají být potrestáni vyhnanstvím a někdy i smrtí; to znamená, když si často počínali pobuřujícím nebo bouřlivým způsobem a poté, co byli několikrát zatčeni a bylo s nimi zacházeno příliš shovívavě, vytrvali ve svých smělejších záměrech.

348. Otroci, kteří byli zbičováni, jsou obvykle vráceni svým pánům.

349. A obecně bych řekl, že všichni ti, které není dovoleno trestat bičováním, jsou osoby, jimž by měla být prokazována stejná úcta jako dekurzům. Bylo by totiž neslučitelné tvrdit, že každý, koho císaři svými konstitucemi zakázali bičovat, by měl být odsouzen do dolů.

350. Božský Hadrián v jednom reskriptu prohlásil: "Nikdo by neměl být odsouzen do dolů na určitou dobu, ale každý, kdo je odsouzen na určitou dobu a vykonává práci spojenou s doly, by neměl být chápán jako odsouzený do dolů; jeho svoboda totiž trvá tak dlouho, dokud není odsouzen k práci na doživotí." Proto mají takto odsouzené ženy děti, které jsou svobodné.

351. Je zakázáno hledat útočiště u soch nebo portrétů císaře, aby způsobil jinému újmu; protože zákony poskytují všem lidem stejnou bezpečnost, zdá se rozumné, že ten, kdo se uchyluje k sochám nebo portrétům císaře, tak činí spíše proto, aby jinému ublížil, než aby se postaral o svou bezpečnost, ledaže by se k této ochraně uchýlil někdo, kdo byl uvězněn v řetězech nebo ve vězení osobami mocnějšími, než je on sám; takovým osobám by se totiž mělo dostat omluvy. Senát nařídil, že nikdo se nesmí utíkat pro úkryt k sochám nebo portrétům císaře, a božský Pius v reskriptu stanovil, že každý, kdo by před sebou nosil obraz císaře za účelem vyvolání nenávisti jiného, by měl být potrestán tím, že bude spoután.

352. Všechny urážky spáchané proti patronovi nebo synovi patrona, otci, blízkému příbuznému, manželovi, manželce nebo jiným osobám, s nimiž je někdo blízce spřízněn, mají být trestány přísněji, než kdyby byly spáchány proti cizím lidem.

353. Traviči by měli být potrestáni smrtí, nebo pokud je to nutné k prokázání úcty k jejich hodnosti, měli by být deportováni.

354. Na loupežníky, kteří toto povolání vykonávají kvůli kořisti, se pohlíží jako na lidi, kteří se velmi podobají zlodějům; a když přepadnou a loupí ozbrojeni, mají být potrestáni smrtí, pokud se tohoto zločinu dopustili opakovaně a na cestách; ostatní mají být odsouzeni do dolů nebo odsunuti na ostrovy.

355. Otroci, kteří se spikli proti životu svých pánů, jsou obvykle usmrceni upálením; někdy tento trest postihuje i svobodné lidi, pokud jsou to plebejci a osoby nízkého postavení.

356. Smrtí jsou trestáni podpalovači, kteří buď z nepřátelství, nebo kvůli kořisti způsobili požár uvnitř města; obvykle jsou upáleni zaživa. O něco mírněji jsou trestáni také ti, kteří "zapálili dům nebo chýši na venkově. Pokud se totiž náhodným požárům dalo zabránit a byly způsobeny nedbalostí těch, na jejichž pozemku vznikly, a způsobily škodu sousedům; odpovědné osoby jsou stíhány občanskoprávně, aby každý, kdo utrpěl škodu, mohl vymáhat náhradu škody, nebo mohou být podrobeny mírnému trestu.

357. Ediktem božského Hadriána byla zavedena odstupňovaná stupnice trestů ve vztahu k vyhnancům, takže pokud se někdo, kdo byl odsunut na určitou dobu, vrátil před jejím uplynutím, měl být odsunut na ostrov; a pokud ten, kdo byl odsunut na ostrov, jej opustil, měl být odsunut na ostrov; a pokud někdo po odsunu uprchl, měl být potrestán smrtí.

358. Tentýž císař v reskriptu uvedl, že by se měla dodržovat určitá gradace, pokud jde o vězně, to znamená, že ti, kteří byli odsouzeni na určitý čas, by měli být za podobných okolností odsouzeni na doživotí; ti, kteří byli odsouzeni na doživotí, by měli být odsouzeni do dolů; a když se ti, kteří byli odsouzeni do dolů, dopustí takového činu, měli by být potrestáni krajním trestem.

359. Mnoho autorit zastávalo názor, že notoričtí lupiči by měli být věšeni právě na těch místech, která podrobili plenění, aby ostatní byli jejich příkladem odradeni od páčání stejných zločinů a aby bylo útechou pro příbuzné a příbuzné zabitých osob, že trest by měl být vykonán na stejném místě, kde lupiči vraždili. Někteří je také odsuzovali k předhození divoké zvěři.

360. Naši předkové při ukládání každého trestu zacházeli s otroky přísněji než s osobami, které jsou svobodné; a ty, kteří mají špatnou pověst, trestali přísněji než lidi s dobrou pověstí.

361. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Ti, kdo byli odsouzeni k smrti, okamžitě ztrácejí občanství i svobodu. Proto se na ně tento stav váže za života a někdy je postihuje na dlouhou dobu; což se stává těm, kdo jsou odsouzeni k předhození divoké zvěři, neboť jsou často po odsouzení drženi, aby mohli být mučeni a získat důkazy proti jiným.

362. Modestinus, O trestech, kniha I.

Kdyby se někdo dopustil něčeho, čím by se slabomyslní lidé z pověřivosti děsili, božský Marek v reskriptu stanovil, že lidé tohoto druhu mají být odsunuti na ostrov.

363. Týž, O trestech, kniha III.

Místodržitel by neměl pro získání přízně lidu propouštět osoby, které byly odsouzeny k předhození divoké zvěři. Pokud však provinilci mají sílu nebo schopnosti hodné toho, aby byly využity ve prospěch římského lidu, měl by se poradit s císařem. Božští Severus a Antoninus v jednom reskriptu uvedli, že není dovoleno přemísťovat odsouzené osoby z jedné provincie do druhé bez souhlasu císaře.

364. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Pokud by guvernér nebo soudce učinil prohlášení: "Dopustil ses násilí" v řízení podle interdiktu, nesmí být obžalovaný označen hanbou ani mu nesmí být uložen trest podle juliánského zákona. Pokud se tak však stane v průběhu trestního stíhání, je to jiná věc. Jaké by bylo pravidlo, kdyby guvernér nerozlišoval při uplatňování juliánského zákona týkajícího se veřejných trestných činů a trestního zákona týkajícího se soukromých trestných činů? Pak je třeba konstatovat, že řízení bylo zahájeno za účelem potrestání trestného činu. Pokud je však obžalovaný obviněn z trestných činů podle obou zákonů, je třeba postupovat podle toho, který je méně přísný, tj. podle zákona týkajícího se soukromého násilí.

365. Papinianus, Otázky, kniha II.

Císařští bratři v jednom reskriptu uvedli, že otroci, kteří byli odsouzeni na určitou dobu do okovů, mohou po jejím odpykání získat buď svobodu, majetek, nebo dědictví; protože dočasný trest založený na rozsudku se rovná zrušení trestu. Pokud jim však dobrodiní svobody náleží v době, kdy jsou v řetězech, důvod zákona a slova ústavy se staví proti svobodě. Je zřejmé, že pokud byla svoboda udělena na základě závěti a v době, kdy byl majetek zapsán, uplynula doba trestu, rozumí se, že otrok byl manumitován zákonně; ne jinak, než kdyby dlužník manumitoval otroka daného do zástavy a majetek by byl zapsán po uvolnění zástavy.

366. Týž, Názory, kniha XVI.

Otrok nemůže být odsouzen k věčné práci na veřejných pracích; a s mnohem větším důvodem nemůže být odsouzen k práci na nich po určitou dobu. Proto jsem v případě, kdy byl někdo, kdo byl omylem odsouzen k veřejným pracím na dobu určitou, vyslovil názor, že po uplynutí doby má být otrok vrácen svému pánovi.

367. Rovněž jsem vyslovil jako svůj názor, že podle dekretu senátu podléhají trestu udavačství ty osoby, které zásahem třetí osoby přiměly udavače ke spáchání trestného činu.

368. Kallistratos, Otázky, kniha I.

V císařských mandátech, které jsou sdělovány guvernérům, je stanoveno, že nikdo nesmí být odsouzen k doživotnímu trestu v řetězech; to také uvedl božský Hadrián v reskriptu.

369. Hermogenianus, Epitomy, kniha I.

Ti, kdo jsou odsouzeni do dolů nebo do služby zločincům, kteří tam pracují, se stávají trestnými otroky.

370. Paulus, Sentence, kniha I.

Bylo rozhodnuto, že dardanarii, kteří využívají falešných opatření, mají být za účelem ochrany blahobytu lidu s ohledem na potraviny trestáni libovolně, podle povahy zločinu.

371. Týž, Rozsudky, kniha V.

Pokud někdo ukradl nějaký kov nebo peníze patřící císaři, bude potrestán trestem dolů a vyhnanstvím.

372. Dezertéři, kteří přejdou k nepříteli nebo prozradí naše plány, budou buď upáleni zaživa, nebo oběšeni na šibenici.

373. Podněcovatelé vzpoury a nepokojů, které vyústí v povstání lidu, budou podle svého postavení buď oběšeni na šibenici, předhozeni divoké zvěři, nebo deportováni na ostrov.

374. Osoby, které zkaží panny, jež ještě nejsou způsobilé k sňatku, pokud jsou nízkého postavení, budou odsouzeny do dolů; pokud jsou vyššího postavení, budou odsunuty na ostrov nebo poslány do vyhnanství.

375. Kdo nemůže prokázat, že byl koupen za vlastní peníze, nemůže se domáhat svobody; kromě toho bude vrácen svému pánovi pod trestem uvěznění v řetězech; nebo, dá-li přednost sám pán, bude odsouzen do dolů.

376. Ti, kdo podávají nápoj za účelem vyvolání potratu nebo vyvolání afektu, ačkoli tak nemusí činit se zlým úmyslem, přesto, protože tento čin dává špatný příklad, budou, jsou-li skromného stavu, posláni do dolů; nebo, jsou-li vyššího stupně, budou odsunuti na ostrov se ztrátou části svého majetku. Přejde-li muž nebo žena takovým činem o život, bude viník potrestán nejvyšším trestem.

377. Závěť, která je podle zákona neplatná, může být beztrestně potlačena, neboť neexistuje nic, co by podle ní mohlo být nárokováno nebo co by mohlo skutečně existovat.

378. Každý, kdo otevře závěť někoho, kdo ještě žije, a přečte ji a znovu zapečetí, podléhá trestu podle korneliánského zákona; a zpravidla jsou osoby nižšího postavení odsouzeny do dolů a osoby vyššího postavení jsou deportovány na ostrov.

379. Prokáže-li se někomu, že listiny týkající se jeho žaloby byly doručeny jeho advokátem jeho protivníkovi, bude zmíněný advokát, je-li nižšího postavení, odsouzen do dolů, a je-li vyššího postavení, bude doživotně odsunut a zbaven poloviny svého majetku.

380. Když někdo, kdo má u sebe uložené listiny, je v nepřítomnosti toho, kdo je uložil, převede na třetí osobu nebo je vydá jejím protivníkovi, bude podle svého právního postavení buď odsouzen do dolů, nebo deportován na ostrov.

381. Tam, kde se tvrdí, že soudci byli zkorumpováni penězi, jsou jejich jména obvykle gubernérem vymazána ze soudních spisů; nebo jsou posláni do vyhnanství či na určitou dobu odsunuti.

382. Voják, který poté, co dostal meč, uprchne z vězení, je potrestán smrtí. Ten, kdo dezertoval s tím, koho měl hlídat, podléhá stejnému trestu.

383. Voják, který se pokusil o sebevraždu a nepodařilo se mu to, bude potrestán smrtí, ledaže by se tohoto činu dopustil proto, že nemohl snášet utrpení, nemoc nebo zármutek nějakého druhu, nebo z jiného závažného důvodu; jinak by měl být beze cti propuštěn.

384. Tryphoninus, Disputace, kniha X.

Cicero ve své řeči za Cluentia Avita uvedl, že když byl v Asii, jistá miléská žena, která dostala peníze od jistých náhradních dědiců, na sobě pomocí drog vyvolala potrat a byla odsouzena k smrti. Pokud by však nějaká žena po rozvodu spáchala násilný čin na svých vnitřnostech z toho důvodu, že byla těhotná a nechtěla porodit syna svému manželovi, kterého nenáviděla, měla by být potrestána dočasným vyhnanstvím; jak bylo uvedeno našimi nejvýznamnějšími císaři v reskriptu.

385. Paulus, Dekrety, kniha III.

Bylo rozhodnuto, že Metrodorus za to, že vědomě ukrýval prchajícího nepřítele, má být deportován na ostrov; a Filoktetis, který věděl, že se skrývá, a dlouho to tajil, má být odsunut na ostrov.

386. Papinianus, Definice, kniha II,

Sankce zákonů, které v posledním oddílu ukládají určitý trest těm, kdo nedodržují jejich příkazy, se podle něj nevztahuje na ty případy, kdy je trest výslovně přidán samotným zákonem, a není pochyb o tom, že v každém zákoně je druh podřízen rodu. Není ani pravděpodobné, že by jeden zločin měl být trestán různými tresty podle téhož zákona.

387. Hermogenianus, Epitomy, kniha I.

Výkladem zákonů by se měly tresty spíše zmírňovat než zpřísnovat.

388. Paulus, Opinions, kniha I.

Císař Antoninus v reskriptu adresovaném Aureliovi Atilianovi uvedl: "Guvernér nemůže nikomu zakázat užívání jeho živnosti na delší dobu, než jaká je zahrnuta do jeho správy."

389. Rovněž řekl, že: "Ten, kdo spácháním nějakého přestupku ztratil čest být dekurionem, se nemůže domáhat výsad syna dekuriona, aby unikl uložení trestu." V tomto případě se jednalo o to, aby se vyhnul uložení trestu.

Tit. 20. Ohledně majetku osob, které byly odsouzeny.

390. Kallistratos, O právech státní pokladny a lidu, kniha I.

V důsledku odsouzení se majetek konfiskuje buď při ztrátě života nebo občanství, nebo při uložení poddanství.

391. I ti, kdo byli počati před odsouzením a narodili se později, mají nárok na části majetku svých odsouzených rodičů.

392. Tento podíl se však nepřiznává dětem, pokud se nenarodily v zákonném manželství.

393. Žádný podíl se nepřiznává dětem toho, kdo byl zbaven pouze poloviny svého majetku. To uvedli božští bratři v reskriptu.

394. Týž, O soudních vyšetřováních, kniha VI.

Není nutné zbavovat člověka oděvu, když je umístěn do vězení, ale až poté, co byl odsouzen. To uvedl božský Hadrián v Rescriptu.

395. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Podle pěti zákonů se věno odsouzené ženy zabavuje, a to za velezradu, veřejné násilí, parricidu, otravu a vraždu.

396. Papinianus, O cizoložství, kniha II.

Každý manžel je vždy oprávněn k žalobám proti státní pokladně.

397. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Je-li však žena potrestána smrtí podle jiného zákona, který nekonfiskuje její věno, a to z toho důvodu, že se nejprve stane trestnou otrokyní, platí, že její věno přechází na jejího manžela stejně, jako by byla mrtvá.

398. Marcellus říká, že pokud je dcera pod otcovskou kontrolou deportována, její manželství se samotným faktem deportace nerozpadá, a tento názor je správný; protože žena zůstává svobodná, nic nebrání manželovi, aby si zachoval manželskou náklonnost, ani ženě, aby si zachovala náklonnost jako manželka. Proto, pokud má žena v úmyslu opustit svého manžela, Marcellus říká, že otec pak může zahájit řízení o navrácení jejího věna. Pokud je však matkou rodiny a je deportována během existence manželství, věno zůstane v rukou manžela; pokud je však manželství následně rozvedeno, může podat žalobu, stejně jako kdyby k tomu z důvodů lidskosti získala právo nedávno.

399. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha X.

Božský Hadrián uvedl v reskriptu Aquiliovu Braduovi: "Je zřejmé, že podle samotného jména by se mělo chápat, co se myslí oděvem. Nikdo totiž nemůže rozumně tvrdit, že pod tímto pojmem je zahrnut majetek osob, které byly odsouzeny, neboť má-li někdo na sobě opasek, nikdo by si ho neměl nárokovat na tomto základě; ale lze požadovat jakýkoli oděv, který nosí, nebo jakékoli malé částky peněz, které má u sebe za účelem obživy, nebo jakékoli lehké prsteny, to znamená takové, které nemají

větší hodnotu než pět aureí. "V opačném případě, kdyby odsouzený měl na prstu sardonix nebo jiný drahý kámen velké hodnoty nebo kdyby měl v držení nějakou bankovku požadující velkou částku peněz, nemůže být tato bez jakéhokoli práva zadržena jako součást jeho oděvu." Oděv, kterého může být člověk zbaven, jsou věci, které si přinesl s sebou, když byl umístěn do vězení, a kterými je oděn, když je veden k výkonu trestu, jak naznačuje samotný název. Proto si kat ani jeho pomocníci nemohou nárokovat tyto věci jako kořist v okamžiku, kdy je viník popraven. Místodržitelé by si neměli tyto předměty přivlastňovat pro svůj vlastní prospěch, ani trpět, aby z těchto peněz profitovali asistenti nebo vězňové, ale měli by si je ponechat na výdaje, které mají místodržitelé právo činit; jako například na papír pro potřeby některých úředníků; nebo jako dary pro vojáky, kteří se vyznamenali svou odvahou; nebo aby byly darovány barbarům patřícím k vyslanectví; nebo k jinému účelu. Často navíc guvernéri odváděli do státní pokladny částky, které vybrali, což je projevem přílišné pýle, neboť stačí, když si je nepřivlastní pro vlastní potřebu, ale dovolí, aby byly použity ve prospěch jejich úřadu.

400. Paulus, O podílech poskytnutých dětem osob, které byly odsouzeny.

Protože přirozený rozum, který je jistým druhem tichého práva, uděluje dětem majetek jejich otců a povolává je k dědictví stejně jako k dluhu, oh tento důvod jim byl občanským zákonem přiznán název přímých dědiců; takže vzhledem k tomu, že nemohou být z vůle svých rodičů vyňaty z dědictví, ledaže by k tomu byl pádný důvod, považovalo se za naprosto spravedlivé, aby v případech, kdy odsouzení rodiče zbavuje jeho majetku jako trestu, byly děti brány v úvahu z obavy, aby za trestné činy spáchané jinými osobami, jejichž vina se jim netýkala, neutrpěly přísnější trest tím, že budou vystaveny největší chudobě. Bylo rozhodnuto, že za takových okolností je třeba projevit určitou míru umírněnosti, aby těm, kteří by měli nárok na celý majetek z titulu dědického práva, byl přiznán určitý podíl z něj.

401. Když je svobodník potrestán, neměla by mu být odebrána část majetku, na kterou by měl jeho patron nárok, kdyby svobodník zemřel přirozenou smrtí; zbývající část majetku, která se netýkala jeho manství, však propadá státní pokladně.

402. Je spravedlivé, aby určité části majetku osob, které byly odsouzeny, byly vydány adoptovaným, stejně jako přirozeným dětem, pokud adopce nebyla provedena podvodně. Za osvojení učiněné za účelem podvodu se považuje, pokud někdo osvojí dítě, ačkoli ještě nebyl obviněn, ale vědom si zoufalého stavu svých věcí je ovlivněn obavou z hrozícího obvinění, aby zachránil část majetku, o němž se domnívá, že o něj přijde.

403. Pokud má odsouzený několik dětí, byly uvedeny příklady, kdy byl veškerý jeho majetek přidělen několika dětem. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl: "Počet Albinových dětí mě nutí, abych se na jejich případ díval příznivě, neboť dávám přednost tomu, aby se moje říše zvětšovala spíše přírůstkem lidí než peněz; proto si přeji, aby jim byl přidělen majetek jejich otce, což se při takovém počtu držitelů stane zřejmým, zvláště když získají celý jeho majetek."

404. Opět platí, že jakýkoli majetek, který odsouzený získal zločinem, nezvyšuje podíl dětí; například když způsobil smrt svého příbuzného a vstoupí do jeho majetku nebo získá jeho pretoriánské vlastnictví; to totiž stanovil božský Pius v reskriptu. Proto v případě, kdy byl syn pod otcovskou kontrolou odsouzen za to, že jedem zabil osobu, kterou byl ustanoven dědicem, vydal výše zmíněný císař rozhodnutí, že ačkoli vstoupil na majetek na příkaz svého otce, pod jehož kontrolou v té době byl, má propadnout ve prospěch státní pokladny.

405. Jestliže osoba, jejíž majetek byl zkonfiskován, byla odsunuta, vše, co nabyla po odsouzení, náleží jejím závětním dědicům nebo dědicům ze zákona; neboť každý, kdo byl odsunut na ostrov, požívá práva sepsat závěť, jakož i všech ostatních práv. Pokud však byl deportován, nemůže mít dědice, protože ztratil občanství; a jakýkoli majetek, který později nabyl, propadne státní pokladně.

406. Marcianus, kniha.

Právo patronů je zachováno neporušené jejich dětem, pokud jde o majetek svobodného pána jejich otce, jehož majetek byl zkonfiskován. Pokud se objeví syn patrona, nemůže pokladna požadovat nic z podílu, na který má nárok.

407. Pokud se však objeví syn patrona a také syn svobodného pána, bude první z nich vyloučen; a bude ještě více důvodů pro to, abychom rozhodli, že nebude důvod k propadnutí majetku ve prospěch státní pokladny, protože děti svobodného pána vylučují děti patrona a děti patrona vylučují státní pokladnu.

408. Ale i kdyby syn patrona nechtěl požadovat praetorskou držbu pozůstalosti, je stanoveno, že státní pokladna bude vyloučena z té části majetku svobodného pána svého otce, na kterou má nárok.

409. Majetek osoby, která byla odsunuta, se nekonfiskuje, ledaže by se tak výslovně stalo na základě podmínek rozsudku; práva svobodných pánů však nelze zvláštním rozsudkem odejmout, protože pouze císař může odsunutého o ně připravit.

410. Je-li odsouzen otec, který dal věno pro svou dceru, nepropadá nic ve prospěch státní pokladny, i kdyby dcera později během manželství zemřela, v takovém případě se profekční věno vrátí otci. Zůstane tedy v rukou jejího manžela.

411. Callistratus, kniha.

Pokud se neprokáže, že otec z obavy před odsouzením a za účelem ošizení státní pokladny konzultoval zájmy dětí.

412. Marcianus, kniha.

I když otec přislíbil věno pro svou dceru a byl odsouzen, žaloba o vrácení věna z majetku otce bude manželovi proti státní pokladně přiznána.

413. Pokud byl otec odsouzen, po zrušení manželství dcery, a skutečně poté, co dcera dala souhlas k tomu, aby věno dostal, může je pokladna vymáhat od manžela; ale předtím, než dá souhlas, bude mít dcera sama právo vymáhat své věno.

414. Týž, kn.

Když se někdo, kdo byl odsouzen, odvolá a zemře v době, kdy se odvolání projednává, jeho majetek se nekonfiskuje; neboť i druhá závěť, pokud by ji sepsal, bude platná. Totéž je třeba říci, i když je odvolání zamítnuto.

415. Obviněný, s výjimkou případů, kdy je obviněn z velezrady, může spravovat svůj majetek, platit své dluhy a dostávat to, co mu náleží, pokud to platí v dobré víře; ale každé zcizení, které učinil za účelem zpronevěry státní pokladny po svém odsouzení, může být zrušeno.

Hlava 21. O majetku těch, kteří se buď zabili, nebo zkorumpovali své žalobce před vynesením rozsudku.

416. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Císařové rozhodli, že pokud se jedná o hrdelní zločiny, ten, kdo zkaží svého protivníka, nepodléhá trestu, s výjimkou takových případů, za které hrozí trest smrti; byli totiž toho názoru, že ti, kdo chtějí jakýmkoli způsobem zachránit život pokrevního příbuzného, by měli být omluveni.

417. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

Císaři Severus a Antoninus Juliovi Julianovi: O těch, o nichž lupiči tvrdí, že zkažili svého žalobce, a jsou mrtví, se má za to, že se ke svému zločinu přiznali, a tudíž nezanechali svým dědicům žádnou obhajobu.

418. Když někdo, ohledně jehož potrestání bylo císaři zasláno sdělení, například proto, že byl dekurionem, nebo měl být deportován na ostrov, a zemře dříve, než císař odešle odpověď, lze se ptát, zda se má mít za to, že zemřel před soudem. Lze říci, že tato otázka byla vyřešena dekretem senátu, který byl vydán s ohledem na osoby, které byly převezeny do Říma a zemřely před vynesením rozsudku. Podmínky tohoto dekretu jsou následující: "Protože nikdo nemůže být považován za

odsouzeného během tohoto roku, dokud nebyl v jeho případě vynesena a zveřejněn rozsudek v Římě, nesmí být žádný majetek patřící zemřelé osobě zkonfiskován, dokud nebyl rozsudek v jeho případě zveřejněn v Římě, a jeho dědicové se mohou ujmout jeho majetku."

419. Marcianus, O informátorech.

Osoby, které byly obviněny nebo byly přistiženy při páchání zločinu a ze strachu před hrozícím obviněním se zabily, nemají dědice. Papinianus nicméně v šestnácté knize názorů říká, že pokud se osoby, které ještě nebyly obviněny ze zločinu, násilím zabijí, jejich majetek nesmí být státní pokladnou zkonfiskován; není to totiž špatnost činu, která jej činí trestným, ale má se za to, že vědomí viny, které má obviněný, nahrazuje přiznání. Proto by měl být zabaven majetek těch, kteří by měli být obviněni nebo byli přistiženi při páchání trestného činu nebo kteří se zabili.

420. Navíc, jak uvedl božský Pius v reskriptu, majetek každého, kdo se zabil poté, co byl obviněn, by měl být konfiskován státní pokladnou pouze v případě, že byl obviněn ze zločinu, za který by v případě odsouzení mohl být potrestán smrtí nebo vyhoštěním.

421. V reskriptu také uvedl, že ten, kdo je obviněn z krádeže malého významu, ačkoli mohl ukončit svůj život v době, kdy probíhalo obvinění, by neměl být považován za osobu, která by ospravedlňovala zbavení jeho majetku jeho dědicům; stejně jako by ho nebyl zbaven on sám, kdyby byl shledán vinným z krádeže.

422. Závěrem je tedy třeba říci, že majetek toho, kdo na sebe vztáhl násilné ruce, by měl propadnout státní pokladně, pokud byl do zločinu zapleten v takové míře, že by o svůj majetek přišel, kdyby byl odsouzen.

423. Pokud by však někdo pro únavu života, neschopnost snášet bolest nebo z jakéhokoli jiného důvodu ukončil svůj život, božský Antonín v reskriptu stanovil, že může mít nástupce.

424. Kromě toho, pokud na sebe otec vztáhl násilné ruce, protože prý zabil svého syna, mělo se za to, že tak učinil spíše ze zármutku nad ztrátou svého dítěte, a proto, jak božský Hadrián uvedl v Reskriptu, jeho majetek neměl být konfiskován.

425. V těchto případech by se mělo rozlišovat, protože je rozdíl, z jakého důvodu člověk spáchá sebevraždu, stejně jako když se klade otázka, zda ten, kdo tak učinil a neuspěl, by měl být potrestán jako ten, kdo si sám uložil trest; v každém případě by totiž měl být potrestán, ledaže byl k tomuto kroku donucen únavou ze života nebo proto, že nebyl schopen snášet bolest nějakého druhu. To je rozumné, neboť by měl být potrestán, pokud by na sebe bezdůvodně vztáhl násilnou ruku, jako by ten, kdo nešetřil sebe, ještě méně šetřil jiného.

426. V císařských mandátech je však stanoveno, že majetek těch, kteří zemřou buď ve vězení, nebo na svobodě pod vazbou, nesmí být konfiskován, dokud je výsledek jejich případu nejistý.

427. Pokud však někdo spáchal sebevraždu, aniž by k tomu měl oprávněný důvod, a zemře po vznesení obvinění a jeho dědicové jsou připraveni hájit jeho případ a prokázat, že byl nevinný, uvidíme, zda mají být vyslechnuti a zda má být jeho majetek zkonfiskován ve prospěch státní pokladny dříve, než byl zločin prokázán, nebo zda má být zkonfiskován za všech okolností. Božský Pius v reskriptu adresovaném Modestu Taurinovi uvedl, že pokud jsou dědicové připraveni ujmout se obhajoby, neměl by být majetek konfiskován, pokud se neprokáže spáchání zločinu.

Tit. 22. O osobách, které jsou interdikovány, odsunuty a deportovány.

428. Pomponius, O Sabinovi, kniha IV.

Začátek reskriptu božského Trajána Didiovi Secundovi je následující: "Jsem si vědom toho, že majetek osob, které byly odsunuty, byl kvůli hrabivosti dřívějších věků zabaven ve prospěch státní pokladny, ale mému milosrdenství vyhovuje jiný postup, neboť chci dát tento další příklad, abych ukázal, že jsem během své vlády upřednostňoval nevinnost."

429. Marcianus, Institutes, kniha XIII.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že každý, kdo byl deportován, nemůže být manumitován.

430. Alfenus, Epitomy, kniha I.

Ten, kdo ztratil občanství, nezabavuje své děti žádných práv, kromě těch, která by na ně přešla po něm, kdyby zemřel v době, kdy užíval svého občanství; to znamená, jeho majetek, jeho svobodní lidé a cokoli jiného tohoto druhu, co lze nalézt. Cokoli totiž nepochází od jejich otce, ale z jejich rodiny, z jejich města a z povahy věcí, zůstane zcela jejich. Proto se bratři, kteří jsou legitimní, stanou dědici jeden druhého a budou mít právo na poručnictví a majetek agnátů, neboť ne jejich otec, ale jejich předkové jim tato práva dali.

431. Marcianus, Institutes, kniha II.

Osoby, které byly odsunuty na ostrov, si ponechávají své děti pod svou správou, a to z toho důvodu, že si ponechávají všechna ostatní práva, neboť jim je pouze zakázáno opustit ostrov; ponechávají si také veškerý svůj majetek, kromě toho, který jim již byl odňat, neboť ti, kteří byli buď posláni do věčného vyhnanství, nebo odsunuti, mohou být na základě rozsudku zbaveni části svého majetku.

432. Týž, Pravidla, kniha I.

Vyhnanství je trojího druhu; zákaz vstupu na určitá místa nebo tajný útěk; nebo jsou zakázána všechna místa kromě jednoho, které je určeno ; nebo je předepsáno uzavření na jednom ostrově, to znamená odsunutí na jediný ostrov.

433. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Mezi tresty je zahrnuta i deportace na ostrov, která zbavuje dotyčného římského občanství.

434. Právo deportace na ostrov není přiznáno guvernérům provincií, ačkoli je přiznáno městskému prefektovi, neboť se to uvádí v epistoletě božského Severa městskému prefektovi Fabiovi Cilovi. Proto kdykoli guvernér provincie usoudí, že by někdo měl být deportován na ostrov, má to oznámit osobě samotné a také poslat její jméno císaři, aby mohl být deportován; a pak napsat císaři, v němž plně uvede své stanovisko, aby ten mohl rozhodnout, zda má být jeho rozsudek vykonán a viník deportován na ostrov; a mezitím, dokud nedostane odpověď, musí nařídít, aby zůstal ve vězení.

435. Dekurenti měst (jak bylo božskými bratry uvedeno v reskriptu), mají být buď deportováni, nebo odsunuti kvůli hrdelním zločinům. A skutečně nařídili³ Prisca, který se před mučením přiznal, že spáchal vraždu a žhářství, aby byl deportován na ostrov.

436. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Existují dva druhy odsunutých osob: jednak ti, kteří jsou pouze odsunuti na ostrov, a jednak jiní, kterým je zakázán vstup do provincií, ale není jim přidělen žádný ostrov.

437. Guvernéři provincií mohou odsunout osoby na ostrov, pokud mají pod kontrolou ostrov, který patří k provincii, nad níž mají soudní pravomoc; mohou tento ostrov výslovně určit a odsunout na něj provinilce. Nemají-li však takový ostrov pod svou kontrolou, mohou odsoudit viníka k odsunu na ostrov a pak napsat císaři, aby jim nějaký přidělil. Nemohou však nikoho odsoudit na ostrov, který není součástí provincie, nad níž mají pravomoc. Do té doby, než císař ostrov přidělí, je osoba, která je odsunuta, pověřena velením vojska.

438. Mezi osobami, které jsou deportovány, a těmi, které jsou odsunuty, existuje následující rozdíl, to znamená, že každý může být odsunut na ostrov na určitou dobu nebo na doživotí.

439. Když je někdo odsunut na určitou dobu nebo na doživotí, zachovává si právo římského občanství a neztrácí právo činit závět.

440. Některými reskripty je stanoveno, že osobám, které byly na určitou dobu odsunuty, nelze odejmout ani všechn, ani dokonce ani část jejich majetku; rozsudky, které odsunuté osoby zbavují části nebo celého jejich majetku, byly cenzurovány, ale ne do té míry, aby takové rozsudky byly neplatné.

441. V egyptské provincii existuje určitý druh odsunu, podobný odsunu na ostrov, a to odsun do oázy.

442. Avšak jako nikdo nemůže odsunout někoho na ostrov, který není pod jeho správou, tak nemá právo odsunout ho do provincie, která není v jeho pravomoci; jako například guvernér Sýrie nemůže nikoho odsunout do Makedonie.

443. Může ho však odsunout mimo svou provincii.

444. Stejně tak může někoho odsunout, aby zůstal v určité vymezené části jeho provincie; může mu například zakázat opustit určité město nebo určitý okres.

445. Je mi známo, že guvernéri mají ve zvyku odsouvat osoby do nejopuštěnějších částí svých provincií.

446. Každý může zakázat někomu žít v provincii, kterou spravuje, ale nemůže tak učinit v jiné provincii. To uvedli božští bratři v jednom reskriptu. Z toho vyplývalo, že každý, kdo byl odsunut z provincie, v níž měl bydliště, mohl jít a žít v té, v níž se narodil. Náš císař a jeho božští bratři však tuto eventualitu zajistili; v reskriptu adresovaném Probusovi, guvernérovi španělské provincie, totiž uvedli, že "Úředník, který spravuje provincii, v níž měl dotyčný bydliště, může každému zakázat, aby zůstal v provincii, v níž se narodil". Přesto je spravedlivé, aby ti, kteří nemají bydliště v provincii, v níž se dopustili přestupku, byli souzeni podle podmínek tohoto reskriptu.

447. Byly vysloveny pochybnosti, zda někdo může zakázat jinému, aby zůstal v provincii, v níž se narodil, když sám vládne provincii, v níž dotyčný žije, a nezakáže mu zůstat ve své vlastní provincii; guvernéri totiž mají ve zvyku učinit předmětem interdiktů Itálii a nezakazují provinilcům vstup do své vlastní země; nebo zda se v důsledku toho ukáže, že i provincie, v níž vládnu, byla interdiktována. Tento druhý názor by měl být přijat.

448. Na druhé straně ten, kdo vládne provincii, v níž se dotyčný narodil, nemá právo zakázat mu pobývat v provincii, kterou nyní obývá.

449. Pokud někdo vynese rozsudek, takže ten, kdo se dopustil přestupku v jedné provincii, může být guvernérem této provincie odsunut, bude to mít za následek, že odsunutý se musí vyhýbat třem provinciím, kromě Itálie; tedy té, v níž se dopustil přestupku; té, v níž žije, a té, v níž se narodil. Pokud se má za to, že buď vzhledem ke svému stavu, nebo ke stavu svých rodičů či patronů pochází z různých provincií, měli bychom říci, že v důsledku toho byl zakázán v několika provinciích.

450. Nicméně některým místodržícím bylo dovoleno internovat několik provincií, jako například místodržícím Sýrie a Dácie.

451. Bylo rozhodnuto, že ten, komu bylo zakázáno pobývat v jeho rodné provincii, má zůstat také mimo Řím; a na druhé straně, pokud bylo někomu zakázáno pobývat v Římě, nebude se mít za to, že mu bylo zakázáno pobývat v jeho vlastní zemi. Toto bylo stanoveno několika konstitucemi.

452. Je-li jasné, že někomu nebyla zakázána jeho rodná země, ale nějaké konkrétní město, podívejme se, zda nemůžeme říci, že mu byla zakázána i jeho rodná provincie, jakož i město Řím, což je lepší názor.

453. Guvernér by měl stanovit den odjezdu osob, které byly odsunuty, a to se obvykle děje; je totiž zvykem vynášet rozhodnutí následujícím způsobem: "Odsunuji toho a toho z této provincie a z těchto ostrovů a musí odjet do takového a takového dne".

454. Božští bratři v reskriptu uvedli, že osoba, která byla odsunuta, má jistě právo předložit císaři žádost.

455. Kromě toho rozsudek obvykle zakazuje osobám pobývat na území jejich rodné provincie nebo města nebo v jejich zdech, nebo je opouštět, nebo se zastavovat na určitých předměstích téhož.

456. Obvykle se dekurzům zakazuje užívat výsad jejich řádu, a to buď dočasně, nebo trvale.

457. Stejně tak může být komukoli uložen trest nepřijmout žádnou poctu, a to nemá za následek, že by přestal působit jako dekurion; jako ostatně může být kdokoli dekurionem, a přesto nesmí přijímat žádné pocty, neboť kdokoli může být senátorem, a přesto nemůže žádnou poctu požadovat.

458. Každému může být také zakázáno přijmout jednu poctu, avšak tak, že ten, komu je to zakázáno, může získat nejen tuto konkrétní poctu, ale i ty, které jsou vyšší; bylo by totiž krajně směšné, kdyby člověk, jemuž bylo pod trestem zakázáno

přijímat nižší pocty, mohl usilovat o vyšší. Nicméně tomu, komu bylo zakázáno přijímat určité pocty, není bráněno usilovat o ty, které jsou nižší ; pokud je však někomu zakázáno přijmout nějaký úřad na základě trestu, bude tento trest neplatný, neboť trest nemůže udělit imunitu. Je-li tedy někdo zbaven poct na základě trestu, lze říci, že pokud zmíněné pocty zahrnují úřad spojený s velkými náklady, nebude z toho důvodu odsouzenému prospěšná neslavnost.

459. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Domnívám se však, že když je zbaven cti, měl by být nucen uhradit výdaje.

460. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha X.

Guvernér může odsoudit kohokoli, aby neopouštěl svůj vlastní dům.

461. Marcianus, Kniha.

Ne však vyhýbat se nutným výdajům.

462. Ulpianus, kniha.

Někdy jsou osoby, které byly odsunuty, odsouzeny k zaplacení pokuty.

463. Marcianus, kniha.

Člověk, který byl odsunut ze svého města a neodejde, bude na určitou dobu odsunut ze své provincie.

464. Paulus, kniha.

Ten, kdo byl manýristicky odsunut, nemůže odejít do Říma, protože to jeho patron nesmí udělat.

465. Ulpianus, kniha.

Osoba, která je relegována, je ta, které je zakázáno dočasně nebo trvale zůstat v provincii, v Římě nebo v jeho okolí.

466. Mezi deportací a relegací je velký rozdíl, neboť deportace zbavuje člověka jeho občanských práv i majetku. Odsunem se nezabavuje ani jednoho, ani druhého, ledaže by byl jeho majetek z nějakého zvláštního důvodu zkonfiskován.

467. Kdokoli může být relegován císařem, senátem, prefekty a guvernéry provincií, nikoli však konzulem.

468. Každý, kdo ztratil občanská práva, ale ponechal si majetek, podléhá pretoriánským opatřením.

15. Marcianus, kniha.

Člověk, který je deportován, ztrácí svá občanská práva, ale ne svobodu; a skutečně nemůže požívat žádného zvláštního práva odvozeného od občanství, ale může požívat práva národů; může totiž kupovat a prodávat, najímat a pronajímat, směňovat majetek, půjčovat peníze na úrok a dělat vše podobného druhu; může také darovat a zastavit jakýkoli majetek, který může později získat, pokud jej nezatíží za účelem zpronevěry státní pokladně, která po jeho smrti na něj naváže; nemůže totiž zcizit žádný majetek, který byl zkonfiskován.

469. Kdokoli, kdo byl deportován guvernérem, se může bez sankce císaře stát dědicem a přijmout dědictví zanechané mu závětí.

470. Totéž, kn.

Ulpianus Damascenus požádal císaře, aby mu dovolil odkázat své matce to, co je nezbytné pro její výživu, a jeho matka prostřednictvím svého svobodného pána, aby mu dovolila odkázat něco svému deportovanému synovi; načež jim císař Antoninus adresoval následující reskript: "Ani majetek, ani odkaz, ani svěření nelze v rozporu se zvyklostmi a veřejným právem odkázat osobám tohoto druhu, ani se nemá měnit stav těchto osob. Protože jste však tuto žádost podali z důvodu náklonnosti, dovolím vám, abyste jim svou poslední vůlí odkázali dostatek prostředků na jejich výživu a jiné potřeby, a oni si mohou vzít vše, co jim bude z tohoto důvodu odkázáno."

471. Pomponius, kniha.

Kdo byl odsunut, není vyloučeno, aby byl uctíván prostřednictvím soch a obrazů.

472. Týž.

Osoba, která byla degradována, si zachovává svůj stav, jakož i vlastnictví vlastního majetku a otcovskou autoritu v nezměněné podobě; ať už byla degradována na určitou dobu, nebo doživotně.

473. Delegace však není na dobu určitou.

19. Kallistratos: "Odsunutí je možné pouze v případě, že je to možné.

Kdo byl odsunut, nemůže zůstat v Římě, ačkoli to nemuselo být zahrnuto do věty, protože je to země všech osob. Nemůže zůstat ani ve městě, v němž žije císař, ani v tom, jímž prochází, protože na císaře smí pohlížet jen ti, kdo mohou vstoupit do Říma, neboť císař je otcem své země.

474. Když je nad lidmi, kteří jsou svobodní, vyneseno rozhodnutí, jímž je jim zabaven majetek, jako je například deportace na ostrov, jakmile je vyneseno, změni svůj dřívější stav a jsou vydáni svému trestu; ledaže by šlo o něco, co má povahu velezrady, což vyžaduje, aby byl trest zvýšen.

Hlava 23. O osobách, nad nimiž byl vyneseno trest a které byly navraceny do svých práv.

475. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVIII.

Patron, který byl vypovězen a poté mu byla navracena občanská práva, je připuštěn k nástupnictví po svobodném člověku.

476. Byl-li však někdo odsouzen do dolů, zaniká jeho trestní otroctví i po obnovení jeho práva patrona? Lepší názor je, že trestní nevolnictví nezaniká jeho právo patrona.

477. Týž, Názory, kniha V.

Když osoba, která byla deportována a obnovena, získá zpět svou hodnost díky císařově shovívavosti, ale nezíská zpět veškerý svůj majetek, nemohou ji žalovat ani její věřitelé, ani státní pokladna. Když je mu však císařem nabídnuta také pravomoc získat zpět svůj majetek a on se jí raději vzdá, nemůže se vyhnout žádným žalobám, které proti němu byly podány před jeho odsouzením.

478. Papinianus, Názory, kniha XVI.

Pokladnice si ponechala majetek člověka, který byl deportován na ostrov, poté co mu byl trest prominut. Je stanoveno, že věřitelé před jeho odsouzením nemají právo podat žalobu proti tomu, kdo byl jejich dřívějším dlužníkem. Pokud však získá zpět svůj majetek s navrácením hodnosti, nebude třeba pretoriánských žalob, neboť budou platit přímé žaloby.

479. Paulus, Otázky, kniha XVII.

Žena odsouzená do dolů porodila dítě, které předtím počala, a císař jí poté vrátil práva. Humánnější je tvrdit, že jí byla navracena i příbuzenská práva.

Tit. 24. O mrtvolách potrestaných osob.

480. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IX.

Těla těch, kdo jsou odsouzeni k smrti, by neměla být odepřena jejich příbuzným; a božský Augustus v desáté knize o svém životě řekl, že toto pravidlo bylo dodržováno. V současné době se těla potrestaných pohřbívají pouze tehdy, když o to bylo požádáno a bylo uděleno povolení; někdy to není dovoleno, zejména v případech, kdy byly osoby odsouzeny za velezradu. Dokonce i o těla těch, kteří byli odsouzeni ke spálení, lze požádat, aby jejich kosti a popel mohly být po vyzvednutí pohřbeny.

481. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Pokud byl někdo deportován na ostrov nebo odsunut, jeho trest trvá i po jeho smrti, protože není dovoleno, aby byl bez souhlasu císaře převezen jinam a pohřben; jak Severus a Antoninus opakovaně uvedli v Reskriptech a často to udělovali jako milost mnoha osobám, které o to žádaly.

482. Paulus, Sentence, kniha I.

Těla osob, které byly potrestány, mají být vydána tomu, kdo o ně požádá, za účelem pohřbení.

Knihá XLIX

1. O odvoláních a zprávách.
2. Od jakých osob není dovoleno se odvolávat.
3. Komu a od koho lze podat odvolání.
4. Kdy a v jaké lhůtě má být odvolání podáno.
5. Pokud jde o přijetí nebo zamítnutí odvolání.
6. Ohledně oznámení o odvolání zvaných depeše.
7. Po podání odvolání nesmí být provedena žádná změna.
8. Jaká rozhodnutí lze zrušit bez odvolání.
9. Zda důvody pro odvolání může předložit jiný subjekt.
10. Kdy se odvolává opatrovník, kurátor nebo soudce, který byl ustanoven.
11. Kdo se odvolává, má být obhajován ve své provincii.
12. Když je strana sporu nucena podat další žalobu u soudce (..)
13. Kdyby v průběhu odvolacího řízení došlo k úmrtí.

14. Pokud jde o práva státní pokladny.
15. O zajatcích, právu na postliminium a osobách vykoupených od nepřítele.
16. O vojenských záležitostech.
17. O castrense peculium.
18. O veteránech.

Tit. 1. O odvoláních a hlášeníh.

1. Ulpianus, O odvoláních, kniha I.

Není nikoho, kdo by nevěděl, jak často se odvolání používají a jak jsou nutná k nápravě nespravedlnosti nebo neznalosti soudců; i když někdy se správně vynesené rozsudky mění k horšímu, protože ten, kdo vynesl poslední rozsudek, z tohoto důvodu nevynese lepší.

(1) Vyvstala otázka, zda se lze odvolat proti reskriptu císaře, když guvernér provincie nebo kdokoli jiný požádal o radu a reskript byl vydán jako odpověď. Rovněž byla položena otázka, zda právo na odvolání zůstává zachováno. Co se má dělat, pokud guvernér při žádosti o radu učinil nepravdivé prohlášení? V této věci existuje Reskript božského Pia adresovaný obci Thrákie, kterým se dokazuje, že právo odvolání nadále existuje. Slova tohoto reskriptu jsou následující: "Pokud by nám někdo napsal a my bychom mu v Reskriptu něco uvedli jako odpověď, bude mu dovoleno se proti našemu rozhodnutí odvolat. Pokud by se totiž ukázalo, že to, co nám bylo napsáno, je buď nepravdivé, nebo bylo zkresleno, nebude se mít za to, že jsme vydali nějaké rozhodnutí; a jakékoli prohlášení, které nám bylo sděleno, se bude považovat za učiněné až poté, co byla napsána odpověď rozhodující proti němu."

(2) V důsledku toho se má za to, že bylo rozhodnuto, že odvolání by nemělo být podáno po konzultaci soudce, pokud náhodou vydal mezitímní usnesení, v němž stanovil, že se poradí s císařem, neboť strana může podat odvolání po vydání reskriptu.

(3) Když se někdo v odvolání zmýlí, například když se má odvolat k jednomu soudci, a on se odvolá k jinému, podívejme se, zda mu jeho omyl uškodí. A skutečně, pokud by se měl odvolat k nadřazenému soudci a zmýlí se, když se odvolá k soudci nižšího stupně, bude mu tento omyl na újmu. Pokud se však odvolá k nadřazenému soudci, nebude mu jeho omyl na újmu, a toto pravidlo je obsaženo v několika ústavách. Proto když někdo přijme soudce jmenovaného konzuly na základě reskriptu císaře a poté se odvolá k prefektovi města, je mu za jeho omyl poskytnuta úleva na základě reskriptu božských bratří, jehož slova jsou následující: "Protože říkáš, že ses omylem odvolal od soudce, kterého jsi přijal podle podmínek našeho reskriptu od významných konzulů, k našemu příteli Juliovi Rustikovi, prefektovi města, zmínění významní konzulové se ujmou projednání případu, jako by odvolání bylo podáno k nim." Pokud se tedy někdo odvolá k soudci stejné nebo vyšší jurisdikce nebo k jednomu místo druhého, jeho omyl ho nepoškodí; pokud se však odvolá k soudci nižší jurisdikce, poškodí ho to.

(4) Listina předložená odvolateli by měla být vyhotovena tak, aby obsahovala jména stran, které ji podaly; to znamená jména těch, kteří se odvolávají, a uvést, proti komu se odvolávají a proti jakému rozhodnutí.

2. Macer, O odvolání, kniha I.

Pokud někdo podá odvolání v okamžiku, kdy je vydán rozsudek, postačí, když řekne: "Odvolávám se."

3. Ulpianus, O odvoláních, kniha I.

Když někdo ve své žádosti neuvede, proti kterému protivníkovi se odvolal, je mi známo, že byla položena otázka, zda může být vyloučena výjimka. Nemyslím si, že může být tímto způsobem vyloučen.

(1) Pokud měl stěžovatel více odpůrců a jména některých z nich byla v jeho odvolání uvedena a jména jiných nikoli, vyvstala otázka, zda může být vyloučen námitkou z důvodu, že vzhledem k tomu, že jejich jména nebyla uvedena, jako by se s rozhodnutím, pokud jde o ně, smířil. Vzhledem k tomu, že příčina všech je stejná, domnívám se, že by mu neměla být bráněna námitkou.

(2) Je zřejmé, že pokud je odsouzeno více osob a jména některých z nich jsou uvedena v odvolání a jména ostatních nikoli, budou se za odvolatele považovat pouze ti, jejichž jména jsou uvedena v žádosti.

(3) Ale co když je uveden určitý důvod odvolání? Může se ho odvolatel vzdát a uvést jiný? Nebo bude skutečně vázán jako určitou formulí? Domnívám se, že pokud strana jednou podala odvolání, mělo by jí být umožněno uvést i jiný důvod a prosazovat jej všemi možnými způsoby.

4. Macer, O odvolání, kniha I.

Odvolání proti výkonu rozhodnutí není přípustné.

(1) Je však dovoleno podat odvolání proti rozhodnutí toho, kdo údajně podal nesprávný výklad rozsudku, pokud měl pravomoc jej vykládat, jako například guvernér provincie nebo císařský prokurátor; za předpokladu, že při projednávání důvodů pro vyhovění odvolání je vznesena pouze otázka, zda byl výklad v souladu s právem. To také uvedl božský Antonín v reskriptu.

(2) Byla-li odsouzena jiná osoba, může se odvolat ten, kdo má na věci zájem; například ten, kdo si ustanovil obhájce, byl poražen a obhájce se neodvolal jeho jménem.

(3) Stejně tak, je-li z prodané nemovitosti vystěhován kupující a opomene se odvolat, může se odvolat prodávající. Nebo pokud podá žalobu a je poražen, nemělo by být prodávajícímu upřeno právo podat odvolání. Ale co když prodávající, který odmítl podat odvolání, není solventní? A i kdyby se odvolal a při vedení věci se jevil jako podezřelý, může být obrana z tohoto důvodu svěřena kupujícímu, stejně jako kdyby se odvolal on sám.

(4) Toto bylo rozhodnuto s ohledem na věřitele, když je dlužník poražen a odvolá se, protože nehájil věrně svou věc. Tuto konstataci je třeba chápat tak, že věřitel zasáhl, dlužník prohrál svůj případ zahrnující zástavu a podal odvolání. Bylo totiž rozhodnuto, že dlužník v případě nepřítomnosti svého věřitele není nijak poškozen.

(5) Pokud advokát, který vede věc, ji prohraje, podívejme se, zda může sám podat odvolání prostřednictvím jiného advokáta, protože je stanoveno, že jeden advokát nemůže ustanovit jiného. Je však třeba mít na paměti, že advokát se spojením věci stává pánem věci, a proto může podat odvolání prostřednictvím jiného advokáta.

5. Marcianus, O odvolání, kniha I.

Odvolání nelze podat proti rozhodnutí, které se týká jiných stran, ledaže by k tomu byl nějaký závažný důvod; například když se někdo nechal odsoudit na úkor svého spoludědice nebo z nějakého podobného důvodu, ačkoli spoludědic může být zajištěn i bez odvolání. Stejně tak v případech, kdy se ručitelé odvolávají za toho, za koho se stali odpovědnými. Proto se ručitel prodávajícího může odvolat, je-li kupující poražen, i když kupující i prodávající mohou s rozhodnutím souhlasit.

(1) Když je závětní dědic poražen někým, kdo podá žalobu z důvodu, že závěť je neúčinná, mohou se odvolat odkazovníci a ti, kteří obdrželi svobodu, pokud si stěžují, že rozhodnutí bylo dosaženo tajnou dohodou; jak uvedl božský Pius v reskriptu.

(2) Rovněž v Reskriptu uvedl, že legáti se mohou odvolat.

(3) Totéž je třeba říci, jestliže tvrdí, že se odvolatel podílel na podvodné transakci k jejich škodě.

(4) Stejně pravidlo bylo stanoveno v reskriptu jako použitelné, pokud byl uzavřen kompromis bez odvolání. Pokud se někdo téhož dne odvolá ústně v průběhu řízení, postačí to. Pokud by tak však neučinil, je třeba počítat dva nebo tři dny, aby mohl odvolání podat.

6. Ulpianus, O odvolání, kniha II.

Odvolat se smí nejen ten, kdo je postaven před soud, ale i jiní v jeho jménu; a nejen tehdy, když to sám nařídí, ale i tam, kde se chce odvolat kdokoli jiný, může tak učinit, a nezáleží ani na tom, zda je s obžalovaným v blízkém příbuzenském vztahu či nikoli; myslím totiž, že z důvodu lidskosti by měl být vyslechnut každý, kdo se odvolá. Pokud tedy obviněný sám souhlasí s rozhodnutím, neptáme se, zda má na věci zájem někdo jiný. Co však dělat, pokud se odsouzený, který spěje ke ztrátě života, odvolání brání a nepřeje si, aby bylo přijato? Stále se domnívám, že jeho trest by měl být odložen.

7. Marcianus, O odvolání, kniha I.

Když jistý člověk, obávaje se násilí soudce, podal oznámení o odvolání nejen soudu, od něhož se odvolal, ale zveřejnil je, božský Severus mu prominul a dovolil mu odvolání podat.

8. Ulpianus, O odvolání, kniha IV.

Je třeba mít na paměti, že strana, která se odvolává, by neměla zneužívat toho, od koho se odvolává, neboť pokud tak učiní, bude potrestána. To uvedli božští bratři v jednom reskriptu.

9. Macer, O odvolání, kniha II.

Je třeba mít na paměti, že ani svěřenec, ani stát nemůže dosáhnout úplné restituce v případě, kdy jde o svobodu, ale odvolání je nezbytné. To bylo uvedeno v různých reskriptech.

10. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Pokud bylo odsouzeno několik osob odděleně, ačkoli v téže věci, budou muset podat několik odvolání.

(1. Pokud by někdo podal žalobu, která zahrnuje několik nároků, a žalovaný by byl odsouzen k zaplacení několika peněžních částek, z nichž žádná není dostatečná k tomu, aby byla předložena k rozhodnutí císaři, ale všechny dohromady jsou dostatečné, může se odvolat k císaři.

(2) Pokud byly předloženy důkazy proti několika stranám, které způsobily jejich porážku, postačí jediné odvolání, protože všechny byly žalovány společně a poraženy stejným svědectvím.

(3) Kdykoli je několik osob odsouzeno k zaplacení jediné peněžní částky, nejde o jediné rozhodnutí a jsou jako společně žalovaní povinni zaplatit stejnou částku, takže každý z nich odpovídá v plné výši; nebo by měl být rozsudek rozdělen na tolik částí, kolik je osob, je otázka, která byla položena. Papinianus odpověděl, že rozsudek by měl být rozdělen mezi osoby, a tedy že odsouzení odpovídají za stejné části.

(4) Tvrzení obsažené v reskriptech, že ve společné věci, kdykoli se jedna strana odvolá a druhá ne, bude úspěch první strany ku prospěchu druhé, která se neodvolala, je pravidlo, které musí být přijato, pokud by existoval pouze jeden důvod obhajoby. Bylo-li jich však více, je to něco jiného; jako se to stává v případě dvou poručníků, kdy jeden z nich spravuje poručenství a druhý s ním nemá nic společného a ten druhý podá odvolání; je totiž nespravedlivé, aby ten, kdo souhlasí s rozsudkem, neboť ví, že tuto záležitost vyřizoval, získal svou věc odvoláním toho, kdo se na správě poručenství nepodílel.

11. Týž, O všech soudech, kniha III.

Když byly zaplacený peníze na výkon rozhodnutí a po odvolání bylo vydáno příznivější rozhodnutí, může strana získat zpět peníze, které zaplatila.

12. Týž, Názory, kniha II.

Je-li zjištěno, že duumvir byl vytvořen bez dodržení zákonem předepsaných formalit, ale jen proto, že si ho vyžádal hlas lidu, k čemuž prokonzul svolil, aniž by k tomu měl právo, je odvolání v tak jasném případě zbytečné.

13. Týž, Názory, kniha II.

Není na újmu odvolatele, jestliže ve svém návrhu neuvedl, proti které části rozhodnutí se odvolává.

(1) Není zvykem zamítat odvolání těch, kteří mají alespoň jeden dobrý důvod pro odvolání.

14. Týž, O ediktu, kniha XIV.

Když je vynesena rozsudek proti vůli, koluzně, podívejme se, zda rozhodnutí soudu ob stojí. Božský Pius povolil stranám odvolání, když se tvrdilo, že se některé osoby spojily prostřednictvím tajné dohody, aby zrušily práva odkazovníků a otroků, kteří získali svobodu; a v současné době je to zákon, to znamená, že se mohou odvolat, a dokonce se dostavit k soudu před téhož soudce, který projednával případ týkající se závěti, pokud mají důvodné podezření, že dědic nebude věrně vést obhajobu.

(1) Kdykoli dědic neodpovídá, je vydáno rozhodnutí ve prospěch jeho protivníka a v reskriptu bylo uvedeno, že to není na újmu ani odkazům, ani udělením svobody. Tento Reskript božských bratří, adresovaný Domitiovi, zní takto: "Kdykoli je držitel nepřítomen a nikdo neodpovídá jeho jménem, bylo rozhodnuto, že rozsudek nebude mít sílu *res iudicata*, pokud nebude vydán pouze proti tomu jedinému, kdo se nedostavil. Proto jsou zachována práva na žalobu pro ty, kteří obdrželi svobodu, odkazy nebo svěřenství ze závěti, pokud na ně mají nárok, stejně jako kdyby nebyl vydán žádný rozsudek; a proto jim dovolujeme, aby pokračovali proti tomu, kdo věc získal."

15. Marcellus, Digest, kniha I.

Otroci se nemohou odvolat, ale jejich páni, aby jim pomohli, se mohou uchýlit k odvolání, a to může jménem pána učinit i kdokoli jiný. Když se však neodvolá ani pán, ani to za něj neudělá nikdo jiný, neupíráme otrokovi výsadu prosit o úlevu pro sebe poté, co dostal tak přísný trest.

16. Modestinus, Rozdíly, kniha VI.

Ústavy, které pojednávají o tom, zda mají být odvolání přijímána, či nikoliv, aby proti nim nebylo zavedeno nic nového, se nevztahují na ty, u nichž je v zájmu veřejnosti, aby byli bezodkladně potrestáni; jako například notoriční lupiči nebo osoby, které podněcují k pobuřování, či vůdci frakcí.

17. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Pokud byla v jednom případě vydána dvě samostatná rozhodnutí, například jedno s ohledem na hlavní osobu a druhé s ohledem na zájem, budou nutná dvě odvolání, aby se neřeklo, že strana jedno přijala a proti druhému se odvolala.

(1) Podá-li opatrovník, který byl ustanoven opatrovanci, odvolání, bude mezitím opatrovanci ustanoven opatrovník. Pokud by však bylo třeba pravomoci opatrovníka, jako například pro přijetí pozůstalosti, bude nutně ustanoven opatrovník, neboť pravomoc kurátora k tomuto účelu nepostačuje.

18. Týž, *Názory*, kniha XVII.

Lucius Titius podal odvolání za svého otroka, který byl odsouzen k předhození divoké zvěři. Ptám se, zda může uvést důvody pro odvolání tohoto druhu advokátem. Modestinus odpověděl, že tak může učinit.

19. Totéž, případy vysvětleny.

Bylo-li rozhodnutí vydáno přímo proti přísnému výkladu zákona, nemělo by být platné, a proto lze případ znovu projednat bez odvolání. Rozhodnutí není právoplatně vyhlášeno, pokud bylo vydáno speciálně proti zákonům, dekretu senátu nebo císařské ústavě. Proto když se někdo proti takovému rozhodnutí odvolá a je vyloučen výjimkou, rozhodnutí se tímto postupem v žádném případě nepotvrzuje, a proto lze žalobu podat znovu.

20. Týž, *O předpisech*.

Kdo obviní opatrovníka, že je podezřelý, a zpochybní jeho omluvu, že nepřijal opatrovnictví, rozumí se, že jedná jménem jiného.

(1) Ten, kdo je ustanoven opatrovníkem ve svém vlastním jménu, by se měl odvolat do dvou dnů, protože vede svůj vlastní případ.

(2) Vojákům se další lhůta k podání odvolání neposkytuje, a pokud poté, co byli poručeni, nepodají odvolání a nesplní obvyklé náležitosti, nebudou poté vyslechnuti.

21. Papirius Justus, *O konstitucích*, kniha I.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že odvolání, která byla podána přímo císaři, aniž by byla předtím předložena těm soudcům nižšího stupně, u nichž by se tak mělo stát, se vrací místodržícím.

(1) Rovněž v Rescriptu uvedli, že odvolání k císaři se správně nepřijímá od soudce jmenovaného guvernérem provincie, a proto by mělo být vráceno zpět tomuto guvernérovi.

(2) Když se někdo, kdo byl jmenován soudcem, odvolá, jeho kolega mezitím vykonává povinnosti obou. Pokud by se oba odvolali, bude na jejich místo dočasně jmenován jiný soudce a ten, kdo se neodvolal spravedlivě, musí uhradit škodu, kterou utrpěla vláda. Bylo-li však odvolání důvodné a bylo-li tak rozhodnuto, určí se, kdo má uhradit utrpěnou škodu. Mezitím by měl být jmenován jiný kurátor, který by se po dobu projednávání odvolání staral o rozdělení zásob.

(3) V reskriptu také uvedli, že ačkoli není obvyklé, aby po podání odvolání byly úrody pozemků, o něž se vede spor, uloženy, přesto, protože by mohly být zničeny protistranou, se jim zdálo spravedlivé, aby byly svěřeny do rukou sekvestora.

22. Papinianus, Názory, kniha II.

Když je věc předložena císaři k přezkoumání, může ji odvolat ten, kdo ji poslal.

23. Týž, Názory, kniha XIX.

24. Když byl soudce jmenován guvernérem provincie za účelem kompromisu ve věci se souhlasem stran sporu, může se poražená strana odvolat.

(1) Když zástupce císaře, který nevykonával povinnosti guvernéra ani neměl právo jmenovat soudce v soukromých věcech, vydal rozhodnutí, bylo rozhodnuto, že je zbytečné se odvolávat proti rozsudku, který nikoho nečiní odpovědným.

(2) Když bylo vydáno rozhodnutí proti otci syna pod otcovskou kontrolou, které se týkalo majetku, který mohl nabýt prostřednictvím svého syna, vyslovil jsem názor, že syn se nemůže odvolat jinak než jménem svého otce.

(3) Bylo rozhodnuto, že ten, kdo věděl, že mu byl udělen nařizovací edikt z důvodu jeho postavení, neměl právo se odvolat, protože bylo v jeho moci odpovědět před soudem před stanoveným dnem, a tím se chránit tím, že se vyhne vypovězení ediktu.

24. Scaevola, Názory, kniha V.

25. Když byl někdo, kdo v dobré víře nebo jako opatrovník či kurátor obchoduje s jiným, odsouzen a odvolal se; a poté, co se případ dlouho táhl, bylo nakonec rozhodnuto, že odvolání nebylo podáno důvodně; vyvstala otázka, zda proto, že rozsudek byl vynesena později, náleží úroky z jistiny za mezidobí. Odpověď zní, že podle uvedených skutečností je třeba žalobě praetorian vyhovět.

(1) Opatrovník nezletilého v řízení vedeném proti dědicům jeho opatrovníka podal odvolání. Jelikož mladík v té době překročil věk pětadvaceti let a byl na vojně, zanedbal podání odvolání. Poté, co se vrátil z armády, se ptám, zda má sám podat odvolání, nebo zda se má obrátit na svého poručníka, aby tak učinil. Odpověď zněla, že v souladu s uvedenými skutečnostmi by měl voják sám pokračovat ve věci, na které má zájem.

Paulus, Názory, kniha XX.

"Císař Alexandr obci Řeků, kteří jsou v Bithýnii. Nechápu, jak může být někomu bráněno, aby se odvolal z rozsudku, když je otevřen jiný způsob, jak učinit totéž a dosáhnout mě rychleji. Zakazujeme kurátorům a hlavám národů, aby proti stranám, které se odvolávají, používali nadávek a násilí a (řeceno otevřeněji) aby jim bránili v přístupu k nám; a oni se musí tomuto mému rozhodnutí podřídit, jsouce si dobře vědomi, že svoboda těch, kdo vládnou, je předmětem mé péče stejně jako jejich dobrá vůle a poslušnost."

26. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Když je případ zaslán císaři, může jej guvernér projednat se souhlasem stran, pokud spadá do jeho pravomoci.

27. Týž, Epitomes of Laiv, kniha V.

28. Pokud poručník podá odvolání ve věci týkající se jeho svěřence nebo kurátor v případě dospělého, může odvolání podat dříve, než dědic jednoho z nich předloží své účty; po předložení účtů totiž ani poručník, ani kurátor nebudou nuceni podpořit důvodnost odvolání.

28. Scaevola, Digest, kniha XXV.

Věřitel, který podal žalobu proti poručníkům, nebyl přítomen při soudním jednání, poté co byly spojeny otázky, a když byli poručníci propuštěni, jeho otrok se odvolal. Byla položena otázka, zda odvolání, které otrok podal jménem svého pána, má nějakou platnost nebo účinek. Odpověď zněla, že takovému odvolání by neměla být věnována žádná pozornost.

(1) Muž, kterému soudce nařídil, aby se dostavil k soudu podle příkazu guvernéra provincie a předložil určité účty, které údajně měl v držení, tak neučinil ani poté, co mu byl za tímto účelem poskytnut odklad, a proto poté, co mu byla přečtena ústava, z důvodu, že pro tvrdohlavost nepředložil požadované dokumenty, a žalobce prokázal výši svého zájmu na jejich předložení složením přísahy, byl obžalovaný odsouzen. Vyvstala otázka, zda mohl po složení přísahy podat odvolání. Odpověď zněla, že nebylo uvedeno nic, co by ukazovalo, proč by mu měla být výhoda odvolání odepřena.

(2) Opatrovníci, kteří byli nahrazeni zákonným opatrovníkem, poté, co proti němu podali opatrovnickou žalobu, ho jmenovaný rozhodce odsoudil nespravedlivě, a protože to vyžadovala spravedlnost věci, podali proti jeho rozhodnutí odvolání. Zatímco probíhalo odvolací řízení, mladí muži dospěli. Protože se celé řízení týkalo dospělých osob, které byly schopny hájit své zájmy, vyvstala otázka, zda má být připuštěn požadavek těch, proti nimž bylo podáno odvolání, kteří tvrdili, že důvod odvolání musí uvést ti, kteří žalobu podali jako první. Odpověď zněla, že pokud si ti, jejichž opatrovnictví bylo spravováno, přejí pokračovat v řízení, mělo by jim v tom být zabráněno. Stejně pravidlo by mělo být dodrženo i ve vztahu ke kurátorům, pokud by mezitím mladík dosáhl zákonného věku.

Hlava 2. Od jakých osob není dovoleno se odvolávat.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Je třeba se dotázat, od koho není dovoleno se odvolávat.

(1) A bylo by vskutku pošetilé upozorňovat někoho, že není dovoleno se odvolávat od císaře, neboť on sám je tím, ke komu se odvolání podává.

(2) Je třeba si uvědomit, že odvolání nelze vzít od senátu k císaři; a to bylo stanoveno oslovením božského Hadriána.

(3) Pokud by někdo před vynesemím rozsudku tvrdil, že se proti rozhodnutí soudce neodvolá, nepochybně ztrácí výhodu odvolání.

(4) Někdy císař jmenuje soudce s tím, že se proti jeho rozhodnutí nelze odvolat; vím totiž, že soudci byli tímto způsobem božským Markem jmenováni velmi často. Podívejme se, zda takto může jmenovat soudce i někdo jiný. Nemyslím si, že by tak mohl učinit.

2. Paulus, O odvolání, kniha I.

Byla položena otázka, zda lze podat odvolání proti rozhodcům, kteří jsou jmenováni za účelem přijetí záruky. Ačkoli několik autorit zastává názor, že v tomto případě může být rozhodnutí i bez odvolání změněno osobou, která jej vydala.

Tit. 3. Komu a od koho lze podat odvolání.

1. Ulpianus, O odvolání, kniha I.

Když se říká, že odvolání lze podat od soudce, který vydal rozhodnutí, je třeba tomu rozumět tak, že je lze podat i od jeho nástupce. Proto v případě, že rozhodnutí vydal městský prefekt nebo pretoriánský prefekt, je třeba přijmout odvolání od toho, kdo rozhodnutí vydal.

(1) Odvolání se nepřijímá od toho, kdo delegoval svou pravomoc; obecně vzato by se totiž mělo přijímat od toho, na koho byla pravomoc delegována, k tomu, komu by se odvolání přijímalo od úředníka, který pravomoc delegoval.

2. Venuleius Saturninus, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Od místodržitele se lze odvolat k prokonzulovi, a pokud uložil pokutu, může prokonzul vzít na vědomí jeho nespravedlnost a rozhodnout, co uzná za vhodné.

3. Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Kdykoli je soudce jmenován soudci římského lidu, ať už jsou jakékoli hodnosti, i když se tak stalo na příkaz císaře a ten mohl soudce jmenovitě určit, lze se odvolat k samotným soudcům.

Tit. 4. Kdy má být odvolání podáno a v jaké lhůtě.

1. Ulpianus, O odvolání, kniha I.

Když guvernér provincie oznámí někomu, že má být deportován na ostrov, a napíše císaři, aby byl deportován, podívejme se, kdy má být podáno odvolání, zda v době, kdy guvernér napsal císaři, nebo kdy mu císař napsal. Domnívám se, že odvolání by mělo být podáno v okamžiku, kdy guvernér nařídí, aby byl obžalovaný vzat do vazby, a poté, co vydal rozhodnutí, že bude napsáno císaři, aby mohl být obžalovaný deportován. Lze se však obávat, že odvolání bude podáno pozdě poté, co mu císař přidělí ostrov, neboť poté, co bylo rozhodnutí guvernéra potvrzeno, je obvyklé přidělit ostrov jako místo deportace. Opět je třeba se obávat, že pokud guvernér podal císaři nepravdivé prohlášení o osobě, kterou se snažil deportovat, bude mu cesta k odvolání uzavřena. Co by se tedy mělo udělat? V souladu s návrhy lidskosti lze správně rozhodnout, že v obou případech nebude odvolání podáno zbytečně, neboť obžalovaný se neodvolává proti císaři, ale proti dvojímu jednání soudce. Toto pravidlo by mělo být přijato i v případě dekuriona, kterého by si guvernér neměl dovolit trestat, ale měl by ho zavřít do vězení a napsat císaři ohledně jeho potrestání.

(1) Když je někdo jmenován poručíkem, ať už z vlastní vůle, nebo někým, kdo má právo na jmenování, nebude nutné, aby se odvolával (protože toto pravidlo bylo stanoveno božským Markem), ale měl by ve stanovené lhůtě nabídnout svou omluvu; a pokud bude odmítnuta, měl by se pak odvolat, jinak tak učiní zbytečně.

(2) Jinak je tomu s těmi, kdo jsou povoláni k nějakému čestnému úřadu, když tvrdí, že mají omluvu; nemohou totiž uvést důvody své imunity, pokud nepodají odvolání.

(3) Guvernéři mají obvykle ve zvyku posílat jméno člověka řádu, k němuž patří, a žádat jej, aby zvolil Gaia Seia magistrem nebo mu udělil nějakou jinou čest či úřad. Má být tedy odvolání podáno poté, co řád vydal své rozhodnutí, nebo musí být podáno při předložení jména guvernérem? Lepší názor je, že odvolání by mělo být podáno v době, kdy řád vydal své rozhodnutí; zdá se totiž, že guvernér spíše poradil, aby byl někdo jmenován, než aby sám podal návrh na jmenování. Konečně, odvolání by mělo být podáno k němu, a nikoli od něj.

(4) Je-li však guvernér sám členem řádu (což se někdy stává), v době, kdy jím byla osoba jmenována, lze odvolání podat guvernérovi jako z řádu, a nikoliv od guvernéra samotného.

(5) Lhůta dvou nebo tří dnů by se pro účely podání odvolání měla počítat od okamžiku, kdy bylo rozhodnutí vydáno. Jak je však třeba postupovat, bylo-li rozhodnutí vydáno pod podmínkou? Máme počítat lhůtu pro podání odvolání ode dne vydání rozhodnutí, nebo ode dne, kdy byla podmínka rozhodnutí splněna? Je jasné, že rozhodnutí by nemělo být vydáno pod podmínkou, ale pokud se tak stane, jakým způsobem je třeba postupovat? Je správné, aby se lhůta pro odvolání začala počítat okamžitě.

(6) To, co bylo nařízeno v souvislosti s rozhodnutími, totiž že odvolání by mělo být podáno druhého nebo třetího dne, by mělo být dodrženo i v ostatních případech, kdy rozhodnutí skutečně nebylo vydáno, ale kdy, jak bylo uvedeno výše, se účastník může odvolat.

(7) Řehole božského Marka předepisuje, že dny, kdy se strana může odvolat, by měly být do jisté míry disponibilní, pokud by osoba, od níž se odvolání podává, nebyla přítomna, aby jí mohla být žádost předložena; v reskriptu se totiž říká: "Dodrží se ten den, kdy se bude moci dostavit jako první." (8) V případě, že by osoba, od níž se odvolání podává, nebyla přítomna, aby jí mohla být žádost předložena, je třeba, aby se odvolání podalo v ten den, kdy se bude moci dostavit jako první. Pokud by tedy po podání odvolání neměl být přítomen soudce, který rozhodnutí vydal, jak je zvykem, je třeba říci, že odvolatel není nijak poškozen; může totiž podat odvolání poprvé, kdy má přístup k soudci. Pokud by se tedy soudce skrýval, měl by mít účastník řízení nárok na stejnou úlevu.

(8) Ale co když pozdní hodina způsobila, že se soudce vzdálil, přičemž rozsudek byl vyhlášen v druhé části dne? V tomto případě se nebude zdát, že se soudce vzdálil.

(9) Možnost přístupu chápeme tak, že soudce vystupuje na veřejnosti. Pokud tak však neučinil, bude účastníkovi řízení kladeno za vinu, že nešel k němu domů; nebo že se k němu nepřiblížil v jeho zahradě; nebo dokonce v jakémkoli domě na venkově? Lepší názor je, že by neměl být vystaven výtce. Pokud tedy k němu neměl přístup na veřejnosti, bude lepší mít za to, že k němu neměl přístup vůbec.

(10) Když někdo skutečně nemá možnost získat přístup k soudci, od něhož se odvolává, ale má přístup k odvolateli, podívejme se, zda se lze proti němu odvolávat na výjimku, protože se na něj neobrátil. V současné době platí pravidlo, že pokud měl možnost obrátit se na některého z nich, bude důvod pro výjimku.

(11) Lhůta dvou dnů se chápe tak, že se vztahuje k vlastnímu případu. Jak však máme odlišit vlastní případ od případu jiného? Je jasné, že vlastní případ je ten, jehož zisk nebo ztráta se dotýká účastníka řízení osobně.

(12) Proto advokát, pokud nejedná ve vlastní věci, bude mít nárok na lhůtu tří dnů. Je-li ustanoven k vedení vlastního případu, je lepší názor, že bude mít nárok pouze na dva dny. Pokud však jedná částečně svým jménem a částečně jménem jiného, lze pochybovat o tom, zda bude mít nárok na dva nebo tři dny. Lepší názor je, že bude mít nárok na dva dny, pokud jedná vlastním jménem, a na tři dny, pokud jedná jménem jiného.

(13) Opatrovníci, jakož i obhájci veřejných věcí a kurátoři nezletilých nebo nepřičetných osob by měli mít tři dny, a to z toho důvodu, že podávají odvolání jménem jiných osob. Z toho vyplývá, že obhájce může podat odvolání třetí den, pokud vede věc jako obhájce, a nikoli svým jménem; protože ji vede jménem jiného, může podat odvolání třetí den.

(14) V případě, že někdo, kdo obvinil opatrovníka z podjatosti, prohraje svůj případ, uvádí Julianus ve čtyřicáté knize Digest, že se může odvolat do tří dnů, stejně jako obhájce nezletilého.

(15) Byl-li vynesena rozsudek proti nepřítomné osobě, musí se lhůta dvou nebo tří dnů počítat ode dne, kdy se o rozsudku dozvěděl, a nikoli ode dne, kdy byl vynesena. Je-li však řečeno, že nepřítomná osoba může podat odvolání ode dne, kdy se o rozsudku dozvěděla, je třeba tím rozumět, pokud nebyla ve věci obhajována advokátem; pokud totiž nepodala odvolání, bude pro ni obtížné dosáhnout projednání věci.

2. Macer, Odvolání, kniha I.

Pokud jste vedli věc jako advokát a poté, co jste byli poraženi, jste se odvolali a vaše odvolání bylo rozhodnuto jako nedůvodné, lze pochybovat o tom, zda byste se měli odvolat druhý den, neboť vzhledem k tomu, že byl vynesena rozsudek proti vašemu odvolání, jevíte se jako strana, která má na věci zájem. Je však lepší se domnívat, že můžete podat odvolání třetího dne, protože jste nicméně hájili věc jiného.

(1) Pokud by se však odvolal jiný než účastník řízení, například ten, kdo má zájem, podívejme se, zda se může odvolat třetí den. Je však třeba říci, že by se měl odvolat druhý den, protože je pravda, že hájí svou vlastní věc. Odporoval by sám sobě, kdyby tvrdil, že má právo podat odvolání do tří dnů, protože se má za to, že pokud podá odvolání jménem jiného, kdy chtěli, aby se jeho vlastní věc jevila jako věc jiného, vylučuje sám sebe, a to z toho důvodu, že ten, kdo nebyl na počátku účastníkem, nemá právo podat odvolání v cizí věci.

(2) Pokud by se však ten, o němž se tvrdí, že je svobodný, hájil tím, že je svobodný, a poté, co byl zbit, opomene podat odvolání, vyvstává otázka, zda tak může učinit jeho otec, zejména pokud prohlásí, že je pod jeho kontrolou. Pokud se však může odvolat, je lepší se domnívat, že tak má učinit druhého dne, jako by vedl svůj vlastní případ.

(3) Pokud se blízký příbuzný odvolá ve prospěch osoby, která byla odsouzena k trestu smrti, Paulus pochybuje, zda by měl být vyslechnut třetí den. Je však třeba říci, že taková osoba by měla podat odvolání druhý den, jako zastupující sama sebe; protože ten, kdo tvrdí, že je zainteresován, hájí svůj vlastní případ.

3. Týž, Odvolání, kniha II.

Když je napsán dopis císaři a jeho kopie je ukázána jedné ze stran sporu, která se neodvolala, a poté císař rozhodne v její neprospěch v reskriptu, podívejme se, zda se může odvolat z dopisu, který mu byl předtím ukázán, protože když tak tehdy

neučinil, zdá se, že uznal jeho obsah za pravdivý. Neměl by být vyslyšen, pokud by prohlásil, že čekal na vydání císařského reskriptu.

Tit. 5. Ohledně přijetí nebo zamítnutí odvolání.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIX.

Odvolatelé se obvykle nevyslechnou, pokud nemají zájem na žalobě nebo pokud nebyli pověřeni jednáním nebo neprovádějí záležitosti jiných a jejich úkony nejsou ihned ratifikovány.

(1) Když však matka vidí, že případ jejího syna je rozhodnutím převrácen, a vedena mateřským citem se odvolá, je třeba říci, že by měla být vyslechnuta; a pokud dá přednost přípravě případu, nemělo by se mít za to, že zasáhla, ačkoli se na počátku nemohla ujmout obhajoby.

2. Scaevola, Pravidla, kniha IV.

Odvolání lze podat před konečným rozsudkem, pokud soudce vydal mezitímní rozhodnutí za účelem použití tortury v občanskoprávní věci, nebo v trestní věci, pokud tak učiní v rozporu se zákonem.

3. Paulus, Pravidla.

Ten, kdo zahájí řízení proti podezřelému opatrovníkovi, se může do tří dnů odvolat, pokud by byl poražen.

4. Macer, Odvolání, kniha I.

Neměl by být vyslyšen ten, kdo se pokouší způsobit průtahy v řízení, v němž v odpovědi tvrdí, že předložil císaři žádost a čeká na vydání reskriptu, a pokud se odvolá z tohoto důvodu, císařské konstituce zakazují jeho přijetí.

5. Ulpianus, O odvolání, kniha IV.

Tomu, jehož odvolání nebylo přijato, stačí tuto skutečnost pouze uvést, a ať tak učiní jakýmkoli způsobem, jeho odvolání bude přijato.

(1) Když odvolání není přijato a je třeba se odvolat k císaři, je třeba mu předložit žádost. Pokud by však mělo být odvolání podáno někomu jinému než císaři, je třeba se obrátit na císaře.

(2) Pokud se po přijetí odvolání vyskytne nějaká překážka, je třeba se obrátit na toho, u koho chce účastník řízení odvolání podat.

(3) Je zřejmé, že pokud by odvolání nebylo přijato a odvolatel se neobrátil na příslušného úředníka, nýbrž na císaře, bude to stejné, jako kdyby se obrátil na soudce, na kterého se měl obrátit; to je uvedeno v různých Reskriptech našeho císaře Antonína.

(4) Je také zřejmé, že pokud se strana sporu odvolala k jednomu magistrátu místo k jinému, a nikoli k císaři, nebude jí tento omyl nijak ku prospěchu, ačkoli se nebude mít za to, že se neodvolala.

(5) Ve lhůtě stanovené pro podání odvolání se může strana, jejíž odvolání nebylo přijato, obrátit buď na příslušného soudce, nebo na císaře.

6. Macer, O odvolání, kniha II.

Je třeba mít na paměti, že když je odvolání odmítnuto, bylo císařskými konstitucemi rozhodnuto, že vše musí zůstat ve stejném stavu a nic nového se nesmí udělat, i když je odvolání podáno proti ministerstvu financí; ten, kdo odvolání odmítl přijmout, musí neprodleně sepsat zprávu, v níž uvede své stanovisko a důvod jeho odmítnutí; císařské mandáty stanoví, že kopii své zprávy poskytne straně sporu.

7. Paulus, O odvolání.

Pokud věc nepřipouští odklad, není dovoleno odvoláním zabránit otevření závěti, neboť božský Hadrián rozhodl, že obilí shromážděné pro potřebu vojáků nemá být použito k výživě veřejnosti a že ustanovený dědic nemá být uveden do držby.

(1) Opět platí, že bylo-li o něčem rozhodnuto v souladu s věčným ediktem, nelze se odvolat, aby se zabránilo jeho provedení.

(2) Stejně tak nelze odvoláním zabránit prodeji zástavy.

Tit. 6. O oznámeních o odvolání zvaných depeše.

1. Marcianus, O odvolání, kniha II.

Po podání odvolání by měl úředník, od něhož bylo odvolání podáno, poslat dopisy tomu, kdo je má projednat, ať už je to císař, nebo někdo jiný; tyto dopisy se nazývají oznámení neboli depeše.

(1) Forma těchto dopisů je například následující: "Lucius Titius se odvolal proti rozhodnutí toho a toho, které bylo vydáno mezi ním a tím a tím."

(2) Stačí, aby se soudce těchto vyrozumění ve stanovené lhůtě vážně a často domáhal, a pokud soudce žádosti nevyhoví, lze to prokázat svědecky; císařské konstituce totiž vyžadují, aby strana, která o takové vyrozumění žádá, tak činila vehementně. Proto je jen spravedlivé, že pokud ten, kdo by měl výpovědi vyhovět, zaviní, že tak neučinil, nesmí to být na újmu tomu, kdo požadavek vznesl.

Tit. 7. Žádná změna nesmí být provedena poté, co byla výzva interpelována.

1. Ulpianus, O odvolání, kniha IV.

Po podání odvolání, ať už bylo přijato, nebo ne, nesmí být mezitím nic měněno, pokud bylo odvolání přijato, z tohoto důvodu; pokud však nebylo přijato, aby nebylo nic poškozeno, zatímco se rozhoduje, zda má být odvolání přijato, nebo ne.

(1) Je-li odvolání přijato, nesmí být provedena žádná změna, dokud nebude vydáno rozhodnutí s odkazem na odvolání.

(2) Pokud by se stalo, že by někdo byl přeřazen a podal odvolání, nebude omezen na Itálii, ani na jednu provincii, do které byl případně přeřazen.

(3) Z téhož důvodu, byl-li někdo deportován nebo vyrozuměn magistrátem, který má právo ho deportovat, nebude mu nasazena pouta, ani nebude podroben žádnému z přísných zacházení, kterému podléhají ti, kdo se s rozhodnutím nesmíří; má se totiž za to, že jeho stav zůstává po interpelaci nezměněn.

(4) Pokud mu tedy bylo nařízeno, aby se stáhl ze svého řádu, a on se odvolá, může se ze stejného důvodu účastnit jeho zasedání; neboť bylo rozhodnuto a je to pravidlem zákona, že po dobu, kdy probíhá odvolací řízení, nelze činit žádné další kroky.

(5) Je-li někdo odsouzen za několik trestných činů a odvolal se kvůli některým z nich, ale ne kvůli jiným, vyvstává otázka, zda má být jeho trest odložen, či nikoli. Pokud se odvolal kvůli závažnějším trestným činům, ale neodvolal se kvůli těm, které byly méně závažné, mělo by se odvolání v každém případě přijmout a trest odložit. Pokud si však zaslouží přísnější trest za trestné činy, kvůli nimž se neodvolal, musí být trest zcela jistě uložen.

Tit. 8. Jaká rozhodnutí lze zrušit bez odvolání.

1. Macer, O odvolání, kniha II.

Musíme si uvědomit, že když se provede šetření, zda věc byla rozhodnuta, či nikoliv, a soudce o této otázce prohlásí, že rozhodnuta nebyla, i když možná byla, je zrušena, i když nebylo podáno odvolání.

(1) Stejně tak, je-li v rozhodnutí namítána chyba v počítání, není třeba podávat odvolání, například pokud soudce rozhodne takto: "Jelikož je prokázáno, že Titius dluží Seiovi padesát sesterciů za takový a takový předmět a také dvacet pět za jiný; proto rozhoduji, že Lucius Titius má zaplatit Seiovi sto sesterciů." Protože se jedná o chybu ve výpočtu, není nutné se odvolávat a lze ji napravit i bez toho. Pokud by však soudce v této otázce vydal rozhodnutí o sto sesterciích z toho důvodu, že se domníval, že padesát a dvacet pět je sto, stále se jedná o stejnou chybu ve výpočtu a není nutné se odvolávat. Když však soudce rozhodne, že je splatná jiná částka pětadvaceti sesterciů, bude důvod k odvolání.

(2) Stejně tak, když je rozhodnutí v rozporu s císařskými konstitucemi, nutnost odvolání neexistuje. Rozhodnutí je vydáno v rozporu s konstitucemi, když je vyneseno v souladu s právem, jak je v nich stanoveno, a nikoli s ohledem na práva účastníka řízení; neboť pokud by soudce v případě osoby, která chce být zproštěna výkonu veřejného úřadu nebo poručnictví z důvodu, že má děti, nebo z důvodu věku, nebo z důvodu nějakého privilegia, rozhodl, že ani děti, ani věk, ani žádné privilegium nikoho neomlouvá z výkonu úřadu nebo poručnictví, rozumí se, že rozhodl s odkazem na právo, jak je stanoveno v ústavách. Pokud však dovolí, aby osoba prokázala své právo, a pak vydá rozhodnutí v její neprospěch, protože neprokázala svůj věk nebo počet svých dětí, má se za to, že rozhodl s ohledem na práva účastníka řízení, a v takovém případě bude nutné odvolání.

(3) Stejně tak když je na základě kogentního ediktu, který nebyl zveřejněn a o němž nebyla strana vyrozuměna, odsouzena v nepřítomnosti, ústavy prohlašují, že rozhodnutí tohoto druhu je neúčinné.

(4) Jestliže se oba s vámi obrátíte na téhož soudce a ani jeden z našich návrhů nežádá o úroky a soudce vydá rozhodnutí proti mně dříve, než tak učiní proti vám, abyste byl první, kdo bude mít rozsudek ve svůj prospěch; není nutné, abych se z tohoto důvodu odvolával, protože podle posvátných konstitucí nemůžete žádat o exekuci proti mně dříve, než byl vydán rozsudek s ohledem na můj nárok; lepší je však názor, že je třeba se odvolat.

2. Paulus, Názory, kniha III.

Paulus zastával názor, že ten, kdo nebyl naživu v době, kdy byl proti němu vynesen rozsudek, se rozumí, že byl odsouzen zbytečně.

(1) Rovněž s ohledem na osobu, která nebyla naživu v době, kdy byl jmenován soudce, aby rozhodl v její věci, rozhodl, že jmenování soudce je neplatné a jakékoli rozhodnutí vydané proti němu by bylo neplatné a neúčinné.

3. Týž, Názory, kniha XVI.

Paulus uvedl jako svůj názor, že soudní příkaz, který je nemožný, je neplatný.

(1) Rovněž uvedl jako svůj názor, že není důvod k odvolání, pokud bylo vydáno rozhodnutí, které z povahy věci nelze splnit.

Tit. 9. Zda důvody odvolání může předložit někdo jiný.

1. Ulpianus, Odvolání, kniha IV.

Často se klade otázka, zda důvody odvolání může uvést jiná osoba, a tento bod se obvykle projednává v peněžitých a trestních věcech. V Reskriptech je stanoveno, že tak lze učinit v peněžitých věcech. Podmínky jednoho Reskriptu jsou následující: "Božští bratři Longinovi. Pokud ti ten, kdo podal odvolání, nařídil, abys ho hájil proti odvolání, které proti němu podal Pollia, a jedná se o peněžitý případ, nic ti nebrání, abys odpověděl jeho jménem. Pokud se však nejedná o peněžitý případ, ale o případ zahrnující trest smrti, není dovoleno postupovat prostřednictvím advokáta. Jde-li však o případ, v němž lze vymáhat tak závažný trest, jako je odsunutí, není nutné jednat prostřednictvím jiného, je však třeba poznamenat, že se k

soudu musí dostavit sám účastník." Je zřejmé, že jde-li o věc, z níž může vyplynout neslavný výsledek, lze ji vést prostřednictvím advokáta. Tento názor je třeba přijmout nejen v případě, že by žalobce podal odvolání, ale také s ohledem na toho, proti komu bylo odvolání podáno; obecně platí, že odvolání nelze podat prostřednictvím jiného v žádném případě, kdy jedna osoba nemůže vystupovat prostřednictvím jiného.

2. Macer, Odvolání, kniha II.

Když zmocněnec nepřítomné strany podá odvolání a poté uvede důvody, proč tak učinil, bude přesto povinen odpovědět. Pokud tak však neučiní, může strana žaloby odpovědět, jako v případě nezletilého, je otázka, kterou bychom měli zvážit. Spíše se přikláníme k názoru, že by měl být vyslechnut při uvádění důvodů odvolání ten, kdo o to jako zmocněnec nepřítomného účastníka řízení požádal.

Tit. 10. Pokud se odvolává opatrovník, kurátor nebo soudce, který byl ustanoven.

1. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Když se osoby, které byly jmenovány do veřejných úřadů, odvolají a neprokáží k tomu oprávněnost, upozorňují se, že je na jejich nebezpečí, pokud by stát utrpěl nějakou škodu z důvodu opožděného odvolání. Je-li zřejmé, že odvolání bylo nutné, rozhodne guvernér provincie nebo císař o tom, kdo byl odpovědný za vzniklou škodu.

2. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha V.

Když je poručník nebo kurátor ponechán ve funkci a podá odvolání a zemře před vydáním rozhodnutí, budou jeho nástupci povinni uvést důvody odvolání, a to z důvodu odpovědnosti spojené s mezidobím.

Tit. 11. Ten, kdo se odvolá, by měl být hájen ve své provincii.

1. Ulpianus, O odvolání, kniha IV.

Ten, kdo podává odvolání, musí být obhajován ve své provincii, ve všech ostatních případech ve své provincii, i když může být nepřítomen za účelem vedení svého odvolání. To božští bratři uvedli v reskriptu adresovaném Decimu Filónovi.

2. Marcianus, O odvolání, kniha II.

Toto privilegium se uděluje těm, kteří jsou nepřítomni kvůli státním záležitostem, aby se nemuseli hájit sami.

Tit. 12. Je-li účastník řízení nucen podat další žalobu u soudce, proti jehož rozhodnutí se již odvolal.

1. Ulpianus, O odvolání, kniha IV.

Když se někdo odvolal od soudce v jedné věci a je nucen, aby tentýž soudce předsedal v jiné věci, podívejme se, jak je třeba postupovat. V současné době platí, že i když bylo podáno odvolání, strana bude muset předstoupit před téhož soudce, od něhož se odvolala, a vést další případy, pokud nějaké má; nemůže ani využít záminky, že by je neměl projednávat před soudcem, který mu může být nepřátelský, protože se může odvolat znovu.

Tit. 13. Pokud by v době projednávání odvolání došlo k úmrtí.

1. Macer, O odvolání, kniha II.

Pokud odvolatel zemře, aniž by zanechal dědice, odvolání tohoto druhu zaniká. Pokud se však objeví dědic odvolatele a nikdo jiný nemá zájem na uvedení důvodu odvolání, nemůže být dědic nucen k jeho podání. Má-li však na věci zájem ministerstvo financí nebo jiná strana, proti níž bylo odvolání podáno, bude dědic povinen uvést důvody odvolání. Nikdo nemá zájem, pokud byl například účastník odsunut, aniž by byl zbaven majetku. Pro případ, že by byl odsunut poté, co byl zbaven majetku, nebo by byl deportován na ostrov či odsouzen do dolů, nebo by zemřel po přijetí odvolání, náš císař Alexandr v reskriptu adresovaném vojákovvi Pletoriovi uvedl jako platné následující prohlášení: "Ačkoli v době, kdy probíhá odvolací řízení, je obvinění obžalovaného zrušeno smrtí, přesto, protože se tvrdí, že část jeho majetku byla na základě

rozsudku zkonfiskována, může ten, kdo má nárok na výhodu dědictví, tuto získat pouze tehdy, pokud uvede dobré důvody pro odvolání a prokáže nespravedlnost rozhodnutí."

(1) Zemře-li opatrovník poté, co přijal odvolání týkající se záležitostí jeho svěřence, bude jeho dědic povinen uvést důvody odvolání, i když již podal vyúčtování opatrovnictví, a to z toho důvodu, že postačí, že by byl povinen uvést důvody v době své smrti. Božský Severus a Antonín však v reskriptu uvedli, že opatrovník poté, co vydal své účty, by neměl být nucen uvádět důvody odvolání.

(2) Božský Pius v reskriptu Coeliovi Amarantovi uvedl, že oznámení pokladně o pozůstalosti bez vlastníka je předepsáno po čtyřech letech a že tato doba se má počítat ode dne, kdy začalo být jisté, že neexistuje žádný dědic a žádný držitel podle pretoriánského práva.

(3) Dvacetiletá promlčecí lhůta, která se dodržuje ve vztahu k majetku osob, které byly vyrozuměny a nezahájily řízení o jeho navrácení, se však podle konstituce božského Tita obvykle počítá ode dne, kdy něco mohlo začít náležet státní pokladně.

(4) Případy, které již byly zahájeny a pokračují po dvacátém roce, mohou být stíhány i po uplynutí dvacátého roku.

(5) Případy, o nichž se tvrdí, že byly opuštěny první osobou, která je oznámila, mohou být oznámeny Pokladnici i po uplynutí lhůty let, do níž jsou, jak jsme uvedli, předepsány.

2. Týž, O právech státní pokladny, kniha II.

Existují určité důvody, pro které není poškozena pověst těch, kdo podávají informace; například když se tak neděje za účelem získání odměny a když osoby udávají protivníka za účelem pomsty za křivdu; nebo když někdo stíhá případ jménem obce; a je třeba poznamenat, že to bylo mnohokrát stanoveno v císařských ústavách.

Tit. 14. O právech státní pokladny.

1. Callistratus, O právech pokladny, kniha I.

Existují různé důvody, pro které se obvykle dává výpověď pokladně; každý totiž může sám prohlásit, že nemá právo vzít si majetek, který je mlčky odkázán svěřencem, nebo kde byl někdo jiným udán jako zločinec; nebo tak lze učinit v případech, kdy

smrt příbuzného není dědici pomstěna; nebo proto, že dědic byl odsouzen jako nehodný; nebo proto, že císař byl ustanoven dědicem, může být podáno oznámení, že závěť nebo kodícil byly potlačeny; nebo proto, že někdo může být obviněn z nalezení pokladu; nebo že koupil za velmi nízkou cenu předmět velké hodnoty, který patřil státní pokladně; nebo z toho důvodu, že státní pokladna byla ve věci poražena vykrucováním; nebo z toho důvodu, že osoba obviněná z hrdelního zločinu zemřela; nebo proto, že někdo byl obviněn po své smrti; nebo byl přestavěn dům; nebo bylo upuštěno od obvinění; nebo byl prodán majetek ve sporu; nebo proto, že státní pokladně náležela pokuta podle nějaké soukromé smlouvy ; nebo proto, že byl spáchán čin v rozporu se zákonem.

(1) Pokud majetek nestačí k zaplacení, vzniká otázka, zda náleží státní pokladně ze zákona. Labeo říká, že i když nestačí k úhradě závazků, bude stále náležet státní pokladně ze zákona. Věčný edikt však jeho názoru odporuje, protože majetek je prodán, když z něj státní pokladna nemůže nic získat.

Lacunas: 1, 2 - 2.

(1) Božský Hadrián v reskriptu adresovaném Faviovi Arrianovi prohlásil: "Není pochyb o tom, že poškozuje svůj případ ten, kdo, jsa schopen předložit dokumenty mající vztah k případu Pokladnice, tak neučiní, když nelze jinak zjistit pravdu, a dokumenty jsou potlačeny, protože se má za to, že poškodí jeho případ. "Není však pochyb o tom, že uvedené dokumenty nepoškodí jiný případ než ten, v němž je jejich předložení požadováno."

(2) Stejně tak bratři bohoslovci v reskriptu v odpovědi na žádost Cornelia Rufa uvedli, že dokumenty by měly být předloženy vždy, když se provádí šetření týkající se práva na přijetí majetku nebo vlastnického práva nebo čehokoli podobného v peněžité věci, ale ne v té, v níž jde o trest smrti.

(3) Senát rozhodl, že pokud se nedostaví ani udavač, ani držitel předvolaný třemi edikty, ručí za ně ručitelé udavače; ten bude zbaven práva vznést později obžalobu ve veřejné věci a právo držitele zůstane stejné, jako kdyby nebyl udán.

(4) Kdykoli se udavač, jemuž bylo nařízeno, aby se dostavil, nedostaví a neprokáže se, že se tak stalo podvodným jednáním držitele, božský Hadrián v reskriptu stanovil, že má být vyneseno rozsudek ve prospěch tohoto držitele, a to tak, že v něm bude uvedeno, že do ediktu jsou zahrnuti i udavači.

(5) Božský Pius v reskriptu adresovaném Caeciliovi Maximovi uvedl, že konstituce jeho otce, podle níž je udavač povinen sdělit jméno svého příkazce, a pokud tak neučiní, má být vsazen do řetězů, nezpůsobuje, že udavač je osvobozen od trestu, pokud má příkazce, ale že příkazce má být potrestán, stejně jako kdyby udání učinil sám.

(6) Náš císař Severus Augustus rozhodl, že otroci, kteří udávají své pány, nemají být vyslechnuti, ale mají být potrestáni, a také že svobodní, kteří podněcují jiné osoby proti svým patronům, mají být potrestáni guvernéry provincií.

(7) Existuje mnoho císařských předpisů, jimiž je stanoveno, že nikdo není poškozen omylem, když, jsa neznalý zákona, sám sebe udal. Zachoval se však také Reskript téhož císaře, podle něhož se zdá, že lze tvrdit, že ten, kdo udá proti sobě, nebude poškozen pouze v případě, že jde o takovou osobu, která může být neznalá práva pouze z důvodu své rustikálnosti, nebo v případě, že jde o ženu.

3. Týž, O právech pokladníka, kniha III.

Osoba není chápána jako osoba, která se dopustila podvodu na právu, pokud byla veřejně vyzvána k náhradě škody. Když však někdo do své závěti vloží následující: "Ukládám ti, abys věrně vykonal to, o co jsem tě požádal, a prosím tě ve jménu Božím, abys tak učinil," byla položena otázka, zda byla tato žádost učiněna veřejně. Julianus odpověděl, že se skutečně nezdá, že by se takovými slovy po dědicích něco žádalo, ale že je obvyklé se ptát, když je někdo srozuměn s tím, že se zavázal ke své cti za účelem oklamání zákona; a bylo téměř definitivně rozhodnuto, že se má za to, že zákon byl podveden vždy, když někdo nebyl požádán závětí nebo kodicilem, nýbrž soukromým slibem nebo poznámkou, že se zavazuje dát něco osobě, která nebyla oprávněna to přijmout; a proto lze říci, že výše uvedenými slovy nebyl spáchán podvod na zákoně.

(1. Kdyby byl někdo veřejně i soukromě pověřen, aby vykonal svěřenou věc, vyvstává otázka, co by mělo přednost a zda by mu uškodilo to, o co byl požádán tajně, nebo to, o co byl požádán veřejně. Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že pokud bylo někomu něco veřejně svěřeno ke cti, nemělo by se věřit, že toho využil k oklamání zákona.

(2) Když byl spáchán podvod, podívejme se, zda je třeba brát v úvahu výsledek nebo záměr; například když při tichém vytvoření svěřenství ten, komu bylo přikázáno, aby je přijal, nebyl schopen tak učinit, ale v době své smrti byl způsobilý je přijmout, nebo naopak. Bylo rozhodnuto, že je třeba vzít v úvahu výsledek.

(3) Konkludentní svěřenectví se často odhaluje takto: a to tehdy, je-li předložen dokument, kterým se osoba, již byla svěřena důvěra, zavazuje vydat vše, co jí může přijít do rukou z pozůstalosti zemřelého. K tomu dochází také tehdy, když existují jiné zjevné důkazy.

(4) Je-li z důvodu konkludentní důvěry majetek zabaven ve prospěch státní pokladny, je platné vše, co bylo řádně odkázáno závětí. To uvedl božský Pius v jednom reskriptu.

(5) Božští bratři v Reskriptu uvedli, že při prodeji, na němž je zainteresována státní pokladna, se od zástupce státní pokladny vyžaduje dobrá víra a pečlivost a že spravedlivá cena se má určit nikoli z minulých prodejů, ale ze současného odhadu hodnoty majetku. Hodnota půdy se totiž zvyšuje pečlivým obděláváním, stejně jako se nutně snižuje, je-li obdělávána nedbale.

(6) Uplyne-li doba pěti let, na kterou se osoba zavazuje veřejnou nájemní smlouvou, nebude již poté ručit; o tom rozhodly císařské reskripty. Božský Hadrián totiž v jednom z Reskriptů uvedl: "To je krajně nelidský zvyk, podle něhož se ponechávají nájemci veřejných pozemků a zemědělci z výnosu, když nelze hospodařit na daních nebo pozemky pronajmout za stejnou cenu; nájemci by se totiž mohli snáze zajistit, kdyby věděli, že kdyby chtěli po uplynutí lhůty odejít, nebudou ponecháni."

(7) Pokud by státní pokladna nastoupila po posledním věřiteli, bude požívat stejných práv, jakých by požíval ten, po němž nastoupila.

(8) Existuje mnoho císařských reskriptů, jimiž je stanoveno, že ministerstvo financí nemůže žalovat ty, kdo dluží jeho dlužníkům, ledaže by objednatelé nezaplatili; nebo pokud je jasně prokázáno, že směnky byly vystaveny ve prospěch ministerstva financí; nebo že dlužníci jsou žalováni na základě smlouvy uzavřené s ministerstvem financí.

(9) Když se otrok, který je součástí majetku pokladny, domáhá svobody, božský Hadrián v reskriptu adresovaném Flaviovi Proculovi uvedl, že případ by měl být projednán před těmi, kdo jsou zvyklí být přítomni a jednat ve věcech, na nichž je zainteresována pokladna; a že pokud byly otázky tohoto druhu týkající se svobody rozhodnuty v nepřítomnosti obhájce pokladny, mají být uvedeny do původního stavu.

(10) Kdyby se poklad našel na pozemcích patřících státní pokladně, na veřejných nebo církevních místech nebo v památkách, rozhodnou bratři bohoslovci, že polovinu z něj může požadovat státní pokladna. Stejně tak, pokud by se poklad našel na pozemku patřícím císaři, může si polovinu z něj nárokovat také státní pokladna.

(11) Nikdo není povinen oznámit, že našel poklad, pokud na jeho část nemá nárok státní pokladna. Kdo však nalezne poklad na místě, které patří státní pokladně, a přivlastní si tu část, na kterou má státní pokladna nárok, je povinen odevzdat jej celý a ještě o tolik více.

4. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

V případech, na nichž má státní pokladna zájem, se má za to, že se ti, kdo se s udavači dohodnou, přiznali, pokud jim dali nějaké peníze, ať už se jedná o jakkoli malou částku.

5. Týž, O ediktu, kniha XVI.

Pokud by císařův kurátor něco prodal, i když by v případě vystěhování slíbil dvojnásobek nebo trojnásobek částky, pokladna odpovídá pouze za původní částku.

(1) Když cokoli, co patří pokladnici, prodá ten, kdo má právo s takovým majetkem nakládat, případně to okamžitě kupujícímu, jakmile je zaplacená cena.

6. Týž, O ediktu, kniha LXIII.

Když pokladna nastoupí na soukromá práva jednotlivce, užívá tohoto práva po dobu, která předcházela jejímu nástupnictví, ale poté, co nastoupila, bude mít právo na vlastní výsadu. Bude jí však pohledávka náležet ihned, nebo se tak stane až poté, co bude podána žaloba proti dlužníkovi, nebo se tak stane až poté, co bude pohledávka zapsána do jejího rejstříku, jsou otázky, které si lze položit. A skutečně požaduje úroky, které od té doby náleží státní pokladně, ačkoli nižší úroky mohly být splatné poté, co zažalovala dlužníka a ten uznal dluh. Reskripty se však neshodují, pokud jde o toto privilegium. Přesto se domnívám, že důvod pro výsadu bude existovat, pokud byla pohledávka zapsána spolu s pohledávkami jiných dlužníků.

(1) Veškerá privilegia, na která má právo státní pokladna, obvykle požívají také císař a císařovna.

7. Týž, O ediktu, kniha LIV.

Pokud pokladna vyvolá spor s odkazem na stav kohokoli, měl by být přítomen obhájce pokladny. Proto pokud je rozhodnutí vydáno bez přítomnosti Obhájce pokladnice, božský Markus v reskriptu uvedl, že řízení je neplatné, a proto je třeba je začít znovu.

8. Modestinus, Pravidla, kniha V.

Správci majetku prodávaného pokladnou nemohou být sami prodáváni zástupci téže pokladny, a pokud by se tak stalo, je v reskriptech uvedeno, že prodej bude neplatný.

9. Týž, Názory, kniha XVII.

Lucius Titius ustanovil svou sestru dědičkou tří čtvrtin svého majetku a svou manželku Maevii a svého tchána dědici zbytku. Jeho závěť byla zrušena smrtí posmrtného dítěte, které samo brzy poté zemřelo, a proto celý majetek nabyla matka

zmíněného posmrtného dítěte. Sestra zůstavitele obvinila Maevii, že otráвила Lucia Titia. Protože se jí to nepodařilo prokázat, odvolala se a mezitím žalovaný zemřel, ale přesto byla vydána oznámení. Ptám se, zda se domníváte, že když žalovaná zemřela, mohlo být odvolání projednáno z důvodu nabytí majetku. Modestinus odpověděl, že ačkoli bylo obvinění zrušeno smrtí obžalovaného, přesto má ministerstvo financí právo na navrácení majetku, pokud se prokáže, že byl získán zločinem.

10. Týž, Předpisy.

Nemyslím si, že by porušil svou povinnost ten, kdo v otázkách, které jsou pochybné, ochotně odpovídá v neprospěch ministerstva financí.

11. Javolenus, Listy, kniha IX.

Pokladna si nemůže nárokovat žádný majetek, kromě toho, který zůstane po uspokojení věřitelů; za majetek patřící komukoli se totiž považuje jen to, co zůstane po zaplacení dluhu.

12. Kallistratos, O soudních šetřeních, kniha VI.

Osoby odsouzené do dolů jsou zbaveny svobody, neboť jsou trestány ranami otroka. Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že prostřednictvím takových osob státní pokladna nic nenabývá, a proto rozhodl, že nic, co bylo odkázáno člověku, který byl později odsouzen k dolům, nebude patřit státní pokladně, neboť říká, že takové osoby jsou spíše trestnými otroky než otroky státní pokladny.

13. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

14. Ediktem božského Trajána, který jsem citoval, se rozhoduje, že pokud by někdo předtím, než se o jeho případu dozví státní pokladna, prohlásil, že nemá právo ponechat si majetek ve svém vlastnictví, může polovinu majetku odevzdat státní pokladně a druhou polovinu si ponechat pro sebe.

(1) Tentýž císař později ediktem stanovil, že pokud některá žena veřejně nebo soukromě prohlásí, že jí bylo odkázáno dědictví, na jehož přijetí nemá právo, a prokáže, že patří státní pokladně, i když nemá majetek v držení, má nárok na polovinu toho, co může prefekt státní pokladny získat zpět.

(2) Nezáleží na tom, jaký byl důvod, který zasahoval do práva na přijetí odkazu.

(3) Měl by být vypovězen majetek, který je skrytý, a nikoliv ten, který je v držení státní pokladny.

(4) Má se za to, že odměna osoby, která se vypověděla, nepřechází na její dědice; božský Hadrián však v jednom reskriptu uvedl, že i kdyby ten, kdo se vypověděl, zemřel dříve, než byl majetek, který vypověděl, zabaven pokladnou, odměna by měla být vydána jeho dědici.

(5) Zachoval se list téhož Hadriána, v němž se praví, že pokud tomu, kdo se mohl udat, v tom zabránila smrt a jeho dědic podá informaci, dostane odměnu; za předpokladu, že je zřejmé, že zemřelý měl v úmyslu se udat, ale pokud disimuloval, protože očekával, že majetek zatají, nebude mít jeho dědic nárok na nic jiného než na běžnou odměnu.

(6) Božští bratři také v reskriptu uvedli, že dědicové těch, jimž byla zanechána implicitní důvěra, se mohou vypovědět na základě Trajánova privilegia, pokud ten, komu bylo uděleno, byl překvapen smrtí a nemohl se vypovědět pro nedostatek času.

(7) Když byl implicitní trust vypovězen před otevřením závěti těmi, kdo se zavázali jej vykonat, a poté, co byla závěť otevřena, byl znovu vypovězen beneficentem trustu, božský Antonín nařídil přijmout výpověď tohoto druhého s odůvodněním, že přílišný spěch prvních udavačů je nehodný odměny; a protože beneficent prohlásil, že jej nemůže přijmout, zdálo se, že spíše učinil udání s odkazem na své vlastní právo, než aby vypověděl jiného.

(8) Trajánovo privilegium se vztahuje na ty, kdo si nemohou vzít to, co jim bylo zanecháno závětí zemřelého. Proto nemohu vypovědět to, co mi bylo zanecháno mým otrokem.

(9) Ti, kteří byli odmítnuti jako nehodní, by měli mít zakázáno požadovat odměnu tohoto druhu; například ti, kteří postupovali proti závěti z důvodu její neúčinnosti nebo tvrdili, že závěť je zfalšovaná, a napadali její platnost, dokud případ nebyl ukončen.

(10) Božský Hadrián a božský Pius v reskriptech uvedli, že ten, kdo se vypověděl omylem, ačkoli měl právo obdržet celou částku, která mu byla odkázána, tím nebyl poškozen.

14. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Říká se, že když podle podmínek Silanova dekretu senátu požaduje pokladna celou pozůstalost, nejsou chráněny ani dotace svobody, ani odkazy; což je v jasném rozporu s rozumem, když ve všech ostatních případech, kdy si pozůstalost nárokuje pokladna, práva na dotace svobody a odkazy nadále existují bez újmy.

15. Junius Mauricianus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Senát nařídil, že když udavač žádá, aby jeho udání bylo odvoláno, protože tvrdí, že se mýlil, musí soudce vyšetřit a zjistit, zda existuje nějaký pádný důvod pro odvolání oznámení, a pokud se ukáže, že se udavač mýlil, měl by mu jeho nerozvážnost prominout; pokud se však provinil zlovolností, musí tak rozhodnout a stav udavače bude stejný, jako kdyby udání učinil a pak se provinil zradou.

(1) Pokud někdo udá udavače, musí do státní pokladny zaplatit tolik, kolik by udavač získal na odměně, kdyby svá tvrzení prokázal.

(2) Božský Hadrián v jednom reskriptu stanovil, že udavač má být potrestán stejnou pokutou, pokud se po předvolání neodpovídá na edikt, jaká by mu hrozila, kdyby své tvrzení neprokázal.

(3) Senát v Hadriánově době nařídil, že když se někdo udá státní pokladně z důvodu, že nemůže přijmout odkaz, má být celý majetek odevzdán státní pokladně a polovina z něj má být dána udavači, v souladu s privilegiem božského Trajána.

(4) Když je informátorovi třemi edikty vydanými prefektem státní pokladny nařízeno, aby se dostavil, a on se nechce dostavit, má být vyneseno rozsudek ve prospěch držitele, ale od toho, jemuž bylo nařízeno, aby se dostavil, a on tak neučinil (držitel se dostavil, aby se zodpovídal), má být vybráno tolik, kolik by bylo odvedeno do státní pokladny ve věci, v níž podal informace, kdyby svá tvrzení prokázal.

(5) Senát rozhodl, že ten, kdo je státní pokladnou vypovězen z celého majetku nebo ze všech odkazů, musí jí odevzdat všechny své účty, stejně jako je to povinen učinit ten, kdo byl vypovězen z části majetku nebo z odkazu.

(6) Pokud se prokáže, že někdo předložil falešné účty, prefekt státní pokladny provede šetření a nařídí, aby byla do státní pokladny odvedena peněžní částka rovnající se částce, o níž zjistí, že byla získána podvodem.

16. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha XVIII.

17. Božský Traján říká: "Kdokoli by to uvedl.". Slovem "kdokoli" musíme rozumět buď muže, nebo ženu, neboť ačkoli je ženám zakázáno vystupovat jako udavačky, přesto jim Trajánovo privilegium dovoluje udávat. Stejně tak nezáleží na věku udavače, zda je plnoletý, nebo nezletilý, neboť nezletilý se smějí udát v případech, kdy nemají nárok na majetek.

17. Modestinus, O trestech, kniha II.

Ženám není dovoleno působit jako udavačky z důvodu slabosti jejich pohlaví, což bylo stanoveno v Posvátných konstitucích.

- (1) Stejně tak nemohou jako udavači vystupovat znamenití muži.
- (2) Také osoby, které byly odsouzeny, nemohou působit jako informátoři, jak uvedli božští bratři v reskriptu s odkazem na osobu, která byla zbity pruty a poté odsouzena k veřejným pracím.
- (3) Opět platí, že osobám, které byly odsouzeny do dolů, císařské konstituce zakazují působit jako udavači, a to z toho důvodu, že jsou zoufalí, mohou se snadno uchýlit k udání bez příčiny.
- (4) V reskriptech však bylo uvedeno, že pokud existují dobré důvody pro udání před jejich odsouzením, mohou je podat i poté, co k němu došlo.
- (5) Posvátné konstituce také zakazují veteránům, aby působili jako udavači, a to z důvodu cti a zásluh vojenského povolání.
- (6) Stejně tak je vojákům zakázáno jednat jako informátoři z důvodu cti vojenské služby.
- (7) Kdokoli však může podat informace s odkazem na případ, na němž je zainteresován, státní pokladně; to znamená, že může vznést nárok, ani se kvůli tomu nestane nechvalně známým, i když nemusí uspět.
- (8) Opět bylo božským Severem a Antonínem v Reskriptech uvedeno, že ti, kteří byli poručníky nebo kurátory, nemohou vystupovat jako informátoři ve prospěch svých svěřenců nebo jejich nezletilých. Stejně pravidlo je třeba dodržovat i ve vztahu k tomu, kdo uzavírá obchody jako zprostředkovatel; to uvedli i titíž císaři v Reskriptech. Rovněž nařídili, že výslech agenta není zakázán žádnou ústavou, ale že nesmí obvinít osobu, jejíž obchody uzavírá; a v Reskriptech zveřejnili, že poručník, který buď působí jako udavač, nebo to způsobí, má být přísně potrestán.
- (9) Ale nejen ten, kdo prodal majetek, neměl by ani sám, ani prostřednictvím jiného, který byl zastoupen, poskytovat informace o něm, aby jinak nebyl vystaven osobnímu trestu, jak se uvádí, že bylo rozhodnuto.
- (10) Papinianus v šesté a jedenácté knize svých Opinions konečně říká, že veřejné peníze mají být odebrány každému, kdo je věřitelem a kdo je jako takový obdržel na úhradu dluhu, jestliže buď v době, kdy je obdržel, věděl, že jeho dlužník je rovněž dlužníkem státní pokladny, nebo jestliže se to dozvěděl později, dříve než peníze použil. Je však ustáleno, že by měl být v každém případě zbaven peněz, i když o těchto skutečnostech v době, kdy je použil, nevěděl. A císařové později v reskriptu uvedli, že by měl právo na přímou žalobu poté, co mu byly peníze odebrány, jak říká i Marcellus v sedmé knize Digest.

19. Papinianus, Názory, kniha X.

Konečně, když jsou peníze vráceny, je stanoveno, že by se neměly platit úroky, protože jde o majetek, a nikoli o osobu.

20. Týž, Názory, kniha XI.

Když byly peníze vymoženy, bude přiznána spravedlivá žaloba proti ručiteli, který byl propuštěn.

21. Paulus, Otázky, kniha III.

Titius, který mi dlužil peníze, jejichž zaplacení bylo zajištěno zástavami, a který byl zároveň dlužníkem státní pokladny, mi zaplatil, co mi dlužil, a státní pokladna mě poté, využívaje svého práva, o peníze připravila. Vystala otázka, zda mají být zástavy uvolněny. Marcellus se velmi správně domnívá, že kdyby mě ministerstvo financí zbavilo toho, co mi bylo vyplaceno, k uvolnění zástav by nedošlo. Nemyslím si, že by mělo být připuštěno rozlišení těch, kteří se domnívají, že je rozdíl, zda byly vyplaceny totožné peníze Jpaid, nebo částka, která se jim rovná.

22. Marcianus, O informátorech.

Majetek, který je předmětem sporu, by neměl být správcem císařských příjmů prodáván, ale jeho prodej by měl být odložen; jak uvedli božští Severus a Antoninus v reskriptu. A pokud by osoba obviněná z velezrady zemřela a její dědic je připraven prokázat nevinu zemřelého, nařídili prodej majetku odložit; a obecně zakázali, aby majetek, který je ve sporu, prodával správce císařských příjmů.

(1) Správci říšských příjmů však mohou prodávat majetek, který byl zastaven. Byl-li však zatížen zástavním právem ve prospěch jiného, neměl by správce říšských příjmů poškozovat práva věřitelů; pokud však nějaký majetek zůstane, smí s ním správce říšských příjmů nakládat pod podmínkou, že nejprve uspokojí přednostní věřitele, a pokud zbude nějaký přebytek, bude odveden do státní pokladny; nebo pokud státní pokladna obdrží celou cenu, musí ji sama zaplatit; nebo pokud správce císařských příjmů majetek pouze prodal, nařídí, aby mu byly vyplaceny peníze, které prokazatelně náleží některému soukromému věřiteli. To božský Severus a Antonín uvedli v reskriptu.

(2) Božský Pius v reskriptu uvedl, že není ochoten přijmout darování soudního sporu, i kdyby strana nabízející se k darování prohlásila, že má v úmyslu odkázat celý svůj majetek císaři; a také že nepřijme část majetku jako dar. Dodal, že taková osoba by měla být potrestána za to, že se zabývá takovým podlým a zlovolným záměrem, a že trest by měl být uložen hned při jejím vystoupení, pokud se nejeví jako příliš přísný.

(3) Protože nikdo není nucen podávat informace, ten, kdo tak jednou učinil, nesmí od toho upustit, jak uvedli božští Severus a Antoninus v jednom reskriptu; a stejné pravidlo platí, i když informátor mohl podat oznámení na pokyn jiného. V Rescriptu bylo jasně uvedeno, že informátor má být vyslechnut, pokud si přeje vzít oznámení zpět, pokud si stěžuje, že osoba, která ho zaměstnala, od toho upustila.

23. Kallistratos, O právech pokladníka, kniha II.

Když udavač, který zahájil řízení sám, aniž by uvedl někoho, kdo mu to nařídil, později od toho upustí a jako výmluvu uvede, že osoba, která ho zaměstnala, od toho ustoupila, božští bratři v Rescriptu uvedli, že má být potrestán.

24. Marcianus, O informátorech.

Potrestán je nejen udavač, pokud svá tvrzení neprokáže, ale i osoba, která mu nařídila, aby je učinil, a kterou měl udavač donutit, aby se dostavila.

25. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Císař Severus nařídil a stanovil, že za žádných okolností se nesmí od nikoho požadovat, aby prokázal, kdy získal majetek, který udal státní pokladně, ale že udavač má prokázat, co tvrdí.

26. Týž, O Sabinovi, kniha XXXI.

Když někdo obviněný z hrdelního zločinu emancipuje svého syna, aby mohl přijmout majetek, je v reskriptu stanoveno, že se nepovažuje za to, že tak učinil za účelem oklamání věřitelů, a to z toho důvodu, že majetek nezískal on.

27. Týž, O ediktu, kniha XXXIV.

Když manžel nestíhá vraha své manželky, božský Severus v Rescriptu stanovil, že věno má být zabaveno ve prospěch státní pokladny, a to v rozsahu manželova podílu.

28. Týž, Disputace, kniha III.

Když se mi někdo zaváže tím, že zatíží jakýkoli majetek, "který má nebo může mít", a poté uzavře smlouvu se státní pokladnou; je třeba mít na paměti, že státní pokladna bude mít přednost, pokud jde o cokoli, co získá později. Takový byl názor Papiniana a byl také stanoven konstitucemi, neboť státní pokladna předjímá zástavní právo.

29. Týž, Disputace, kniha VIII.

Podmínkou každého, kdo zkorumpuje svého informátora, je, že je považován za poraženého, neboť toto pravidlo bylo stanoveno ve fiskálních případech. Lepší názor je, že tento trest činí odpovědným toho, kdo zkazí svého informátora, individuálně, ale nepřenáší se proti jeho dědici. Případ, v němž byly peníze vyplaceny, totiž nekončí; nezaniká ani právo na žalobu, ani se nepovažuje za odsouzení; je však nutné, aby byly nejprve předloženy důkazy a vynesena rozsudek s ohledem na trestný čin; je totiž zřejmé, že případ, který byl jednou rozhodnut prostřednictvím zkorumpování informátora, musí být přezkoumán. Pokud by korupčník zemřel, nebrání to tomu, aby byl případ znovu projednán, neboť v tomto případě se nejedná o navrácení trestu, ale o případ samotný.

(1) Je stanoveno, že ten, kdo tvrdil, že závěť je zfalšovaná, může vstoupit do pozůstalosti; jsou-li mu však úkony odepřeny, bude důvod, aby zasáhla státní pokladna; a závazky, které přijetím pozůstalosti splynuly, se neobnovují.

(2) Neboť v případě, kdy člověk nepomstil smrt zesnulého poté, co vstoupil do jeho pozůstalosti, náš císař spolu se svým otcem v reskriptu stanovil, že závazky, které byly sloučeny, nemají být obnoveny.

30. Marcianus, Institutes, kniha III.

Správci císařských příjmů by neměli prodávat správce, kteří mají na starosti majetek nabytý státní pokladnou, což uvedli císaři Severus a Antoninus v Rescriptu, a pokud byli manumitováni, mají být vráceni do otroctví.

31. Týž, Institutes, kniha IV.

Božský Commodus v Rescriptu uvedl, že majetek rukojmích, stejně jako majetek zajatců, má být odevzdán státní pokladně.

32. Týž, Institutes, kniha XIV.

Pokud však přijali užívání římské tógy a vždy jednali jako římsští občané, božští bratři v reskriptu adresovaném správcům císařských příjmů, kteří mají na starosti statky, uvedli, že jejich práva jsou díky císařově shovívavosti nepochybně odlišná od práv spojených se stavem rukojmích, a proto jim budou zachována stejná práva, pokud budou ustanoveni dědici z řad kompetentních římských občanů.

33. Ulpianus, Názory, kniha I.

Ten, kdo vstoupil do majetku fiskálního dlužníka, začíná podléhat výsadám státní pokladny.

34. Macer, Veřejné žaloby, kniha II.

35. Císaři Severus a Antoninus uvedli v reskriptu Asclepiadovi: "Tobě, který jsi neučinil obhajobu a raději jsi koupil rozsudek, když jsi byl obviněn ze zločinu, se s rozumem nařizuje zaplatit padesát solidů do státní pokladny, neboť tím, že jsi vynechal z úvahy přezkoumání svého případu, jsi se vystavil tomuto trestu; je totiž třeba trvat na tom, že ti, kteří jsou zapleteni do záležitostí, na nichž má státní pokladna zájem, by se měli ujmout obhajoby svého případu ve

v dobré víře a nepokoušet se l koupit své protivníky nebo své soudce."

35. Pomponius, Listy, kniha XI.

V Julianus se uvádí, že pokud by soukromá osoba tvrdila, že jí patří majetek Lucia Titia, když si tentýž majetek nárokuje státní pokladna, vyvstává otázka, zda by se mělo nejprve prošetřit právo státní pokladny a vyhovět žalobám ostatních stran, nebo zda by se mělo zastavit vymáhání pohledávek jednotlivých věřitelů, aby se zabránilo poškození případu vlády. To bylo stanoveno v dekretech Senátu.

36. Papinianus, Názory, kniha III.

37. V případě, že pozemky byly prodány státní pokladnou, bylo rozhodnuto, že kupující je povinen uhradit všechny daně, které jsou z nich již splatné.

37. Týž, Názory, kniha X.

Když bylo stanoveno, že státní pokladna nemá požadovat penále, pokud věřitelé nevymohou to, co jim náleží, znamená to, že výsada týkající se penále nemá být uplatňována vůči věřitelům, a ne že státní pokladna má ztratit běžné právo, které mají soukromé osoby.

38. Týž, Názory, kniha XIII.

Státní pokladna byla poražena v případě, kdy se tvrdilo, že závět' byla zfalšována, ale předtím, než byla tato otázka rozhodnuta, bylo na základě informace jiného zjištěno, že pozůstalost je bez vlastníka. Rozhodl jsem, že plodiny, které byly shromážděny po první žalobě, by od ní neměly být odděleny, neboť po připojení vydání nemá ustanovený dědic nárok na výhodu nařízení senátu.

(1) Vyslovil jsem názor, že nevykonal úlohu udavače, který tvrdil, že peníze, které měla jiná osoba v držení, patřily do správy jeho doby, ačkoli to nemohl prokázat, a to z toho důvodu, že jednal ve svůj prospěch.

39. Týž, Názory, kniha XVI.

Rozsudek nemůže přisoudit majetek státní pokladně, aniž by obsahoval trest věčného vyhnanství.

(1) Uvedl jsem jako svůj názor, že ten, kdo žádal, aby riziko společného odsouzení bylo rozděleno, protože odsouzené strany by byly solventní, kdyby zcizení, které podvodně provedly, bylo zrušeno, zřejmě neposkytl státní pokladně informace o případu, v němž šlo o peníze.

40. Paulus, Otázky, kniha XXI.

Dědic byl obviněn následujícím způsobem: "Žádám tě, abys dal Titiovi pozemek, o který jsem tě již žádal, abys mu jej dal." Pokud Titius není schopen pozemek přijmout, nemůže se dědic vyhnout trestu za konkludentní svěřeni; není totiž veřejně zanechán, protože z přečtení závěti se nelze dozvědět, o co se jedná. Stejně tak nečiní veřejně odkaz ten, kdo tak činí následujícím způsobem: "Žádám vás, moji dědicové, abyste věrně vykonali, o co jsem vás požádal." A vskutku, v prvním případě se zdá, že zůstavitel zamýšlel větší podvod, neboť měl v úmyslu nejen obejít zákon, ale také jeho výklad s ohledem na konkludentní svěřenství; neboť ačkoli zmínil pozemek, nelze zjistit, převodem kterého z nich byl dědic pověřen, neboť nedostatek totožnosti majetku činí odkaz nejasným.

(1. Pokud se patron obtěžuje skrytým svěřenstvím, aby jej mohl vyplatit ze svého vlastního podílu, neříká se, že se dopustil podvodu, protože byl vyveden z jeho vlastního majetku.

41. Týž, Názory, kniha XXI.

Ten, kdo koupil od státní pokladny majetek, který neměl vlastníka, je odpovědný za žalobu, která mohla být podána proti zemřelému.

42. Valens, Trusty, kniha V.

Arrianus Severus, prefekt státní pokladny, v případě, kdy byl majetek někoho, kdo byl tajně pověřen svěřenectvím ve prospěch osoby, která jej nemohla přijmout, a majetek svěřence byl zkonfiskován, rozhodl, že ten, komu bylo svěřenectví zanecháno, má podle Ústavy božského Trajána stále právo na poskytnutí informace.

(1) Kromě toho z toho důvodu, že některé osoby projevují nevděk vůči výsadě udělené božským Trajánem a poté, co odhalily existenci tajného trustu, dělají kompromisy s jeho držiteli a poté, co byly předvolány ediktem, se nevypovídají, bylo senátem rozhodnuto, že od toho, kdo takto jednal, má být vybráno tolik, kolik by senát získal prostřednictvím informátora, kdyby svá tvrzení prokázal; a pokud by se před prefektem prokázal podvod držitele, mělo se od něj vybrat tolik, kolik by byl nucen zaplatit, kdyby byl odsouzen.

43. Ulpianus, Trusty, kniha VI.

Náš císař v jednom reskriptu uvedl, že státní pokladna by byla oprávněna ke skutečné žalobě, pokud by byla prokázána existence tajného trustu.

44. Paulus, Sentence, kniha I.

45. Informátorem není ten, kdo za účelem ochrany vlastního případu poskytuje informace ministerstvu financí.

45. Týž, Sentence, kniha V.

Zcizení majetku, ať už darováním, nebo jiným způsobem, za účelem zpronevěry státní pokladně se ruší. Stejně pravidlo zákona platí, i když se o něj nehlásí, neboť podvod se trestá ve všech případech stejně.

(1) Majetek těch, kteří zemřou ve vězení, v řetězech nebo v okovech, ať už zemřou v závěti nebo v okovech, se jejich dědicům neodnímá.

(2) Majetek osoby, která se sama zabije, nepřebírá státní pokladna, dokud se neprokáže, že na sebe vztáhla násilnou ruku kvůli nějakému zločinu, který spáchala. Majetek toho, kdo se zabil kvůli nějakému závažnému trestnému činu, který spáchal, propadá státní pokladně. Pokud však tento čin spáchal z únavy života nebo z umrtvení plynoucího ze zadlužení nebo z důvodu neschopnosti snášet nemoc, jeho dědicové nebudou rušeni, ale bude jim umožněno ujmout se dědictví.

(3) Bylo rozhodnuto, že jakékoli udělení svobody, které dlužník učinil za účelem zpronevěry státní pokladně, bude zrušeno. Když však koupí otroka od jiného, aby ho manumitoval, není to zakázáno, protože pak mu může udělit svobodu.

(4) Mezi majetek, který lze vypovědět státní pokladně, patří písemné listiny neboli směnky; je však stanoveno, že takové listiny, které se týkají práv soukromých osob, mají být vráceny těm, kdo o ně požádají.

- (5) Nikdo nemůže být nucen k tomu, aby předložil listiny nebo veřejné dokumenty proti státní pokladně.
- (6) Státní pokladna sama poskytuje opisy svých listin pod podmínkou, že ten, kdo má právo získat opisy, jich nesmí použít ani proti státní pokladně, ani proti státu. Příjemce je povinen poskytnout záruku, že tak neučiní, a pokud je použije v rozporu s tímto zákazem, prohraje svou věc.
- (7) Kdykoli se se státní pokladnou uzavírá nějaký obchod, musí být získáno povolení k předložení jejích dokumentů, aby se tak mohlo legálně stát; měly by být ověřeny úředníkem. Jsou-li předloženy jiným způsobem, ten, kdo je předloží, svůj případ prohraje.
- (8) Kdykoli se tato věc projednává před ministerstvem financí podruhé, lze legálně požadovat přečtení dokumentů, jejichž předložení dosud nebylo požadováno.
- (9) Ten, kdo poté, co byl zažalován u ministerstva financí kvůli jinému, dluh zaplatí, může zcela oprávněně podat žalobu na navrácení majetku toho, za něhož platbu provedl, přičemž za těchto okolností je obvyklé, že se mu nabízí zvláštní úleva.
- (10) Když dlužníci státní pokladny požádají o odklad za účelem získání peněz, bylo stanoveno, že by neměli být odmítnuti. Přidělení lhůty je ponecháno na úvaze soudu; s tím, že v případě velkých částek se neposkytne odklad delší než tři měsíce a v případě malých částek ne kratší než dva měsíce. O delší lhůtu je třeba požádat císaře.
- (11) Když majetek hlavního dlužníka získá státní pokladna, ručitelé budou propuštěni, pokud není jeho platební schopnost pochybná a nestali se odpovědnými za zbytek nesplaceného dluhu.
- (12) Pokud bylo prodejem majetku dlužníka státní pokladnou získáno více, než je dlužná částka, lze podle spravedlnosti a rozumu požadovat navrácení přebytku.
- (13) Pronajímatel nemůže nic převést z pozemků státní pokladny a nemůže prodat cypřiše nebo olivy, pokud je nenahradí jinými; nemůže ani vykácet jiné ovocné stromy; a po provedení odhadu hodnoty majetku může být žalován o čtyřnásobnou náhradu škody.
- (14) Ani půdu nemohou pronajímat, ani na ní hospodařit na daních nezletilí mladší pětadvaceti let, aby se zabránilo tomu, že by mohli využít výsady věku vůči státní pokladně.
46. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha VI.

Dědictví bude zbaven jako nehodný ten, kdo byl ustanoven dědicem jako syn, ale po smrti osoby, o níž se tvrdí, že byla jeho otcem, bude prohlášen za domnělého.

- (1) Kdo se vědomě pokusí o podvod na státní pokladně, je povinen vrátit nejen majetek, který podvodem získal, ale i mnohem více.
- (2) Když guvernér, správce císařských příjmů nebo kdokoli jiný v provincii, v níž zastává úřad, něco koupí, i když se tak stalo prostřednictvím jiné osoby, bude potrestán zrušením smluv a odhadní cena majetku bude odvedena do státní pokladny. Neboť ten, kdo má na starosti záležitosti provincie, má dokonce zakázáno stavět v ní lodě.
- (3) Státní pokladna má vždy zástavní právo.
- (4) Každý, kdo se dovolává započtení vůči státní pokladně, musí do dvou měsíců prokázat, co mu náleží.
- (5) Často bylo rozhodnuto, že to, co dluží státní pokladna, může být započteno proti tomu, co jí dluží dlužníci, s výjimkou poplatků a daní a plateb za majetek zakoupený od státní pokladny, jakož i toho, co náleží z titulu výživného.
- (6) Ten, kdo byl obviněn z trestného činu, může spravovat svůj majetek a jeho dlužník mu může platit v dobré víře.
- (7) Agentům zastávajícím jakékoli úřední zaměstnání a správcům císařských příjmů je zakázáno prodávat majetek bez předchozí konzultace s císařem, a pokud tak učiní, bude prodej neplatný.
- (8) Císařův otrok, který vstoupí do majetku na příkaz správce císařských příjmů, nabývá majetek ve prospěch císaře, pokud s tím císař souhlasí.
- (9) Jestliže několik osob zpronevěřilo státní pokladnu, nevyplývá z toho, že každá z nich je odpovědná v plné výši jako v případě krádeže, ale všichni budou povinni zaplatit pokutu ve výši čtyřnásobku částky, každý v poměru ke svému individuálnímu podílu. Je zřejmé, že ti, kteří jsou solventní, budou odpovídat za ty, kteří solventní nejsou.

47. Paulus, Dekrety, kniha I.

Jistá žena jménem Moschis, která byla zadlužena u státní pokladny z titulu nájmu za hospodaření na daních, zanechala několik dědiců, od nichž po přijetí pozůstalosti Faria Senilla a další koupili určité pozemky. Když proti nim byla vznesena žaloba o dlužný zůstatek po Moschisovi, protože tvrdili, že dědicové posledně jmenovaného jsou solventní a že od nich

koupilo majetek mnoho dalších osob, považoval císař za spravedlivé, aby se nejprve obrátili na dědice a aby se o dlužný zůstatek soudili všichni držitelé. A to bylo jeho rozhodnutí.

(1) Aemilius Ptolemaios si pronajal pozemky od státní pokladny a postupně je dal do podnájmu několika osobám za vyšší nájemné, než se sám zavázal platit. Správci císařských příjmů proti němu podali žalobu o vše, co vybral. To se ministerstvu financí zdálo nespravedlivé a zbytečné, protože pozemky pronajal ostatním na vlastní riziko, a proto bylo rozhodnuto, že může být žalován pouze o částku, za kterou se jako pronajímatel sám učinil odpovědným.

48. Týž, Dekrety, kniha II.

Staius Florus ve své písemné závěti tajně uložil svému dědici Pompeiovi, aby dal pozemek a určitou částku peněz někomu, kdo neměl právo je přijmout, a učinil opatření, že od Pompeia vymohl závazek, který ho zavazoval, aby mu odevzdal to, co mu odkázal jako přednostní dědictví. Poté, co zmíněný Florus ustanovil druhou závěti za své dědice téhož Pompeje a jistého Faustina, neodkázal Pompeiovi žádné přednostní dědictví. Osoba, která neměla právo odkaz přijmout, to oznámila sama proti sobě. Císařští po poradě se správci císařských příjmů v reskriptu uvedli, že pokud se nepodaří prokázat, že si to zůstavitel rozmyslel, musí být závěť vykonána. A Pompeius, který byl v důsledku toho odsouzen, žádal, aby břemeno nesl celý majetek, a to z toho důvodu, že nedostal přednostní odkazy a že nelze tvrdit, že zůstavitel setrval pouze na části svého původního záměru. Obecně bylo rozhodnuto, že první závěť již neexistuje, a pokud zůstavitel v první závěti zanechal přednostní odkaz, nelze jej požadovat podle druhé závěti, ledaže by to druhá závěť nařizovala. Rovněž bylo rozhodnuto, že vzhledem k tomu, že dědic nemohl prokázat, že mu bylo zanecháno přednostní dědictví, že je povinen pouze plnit svěření podle závazku, který uzavřel.

(1) Matka, která byla ustanovena dědičkou, byla požádána, aby po své smrti převedla pozůstalost na Cornelia Felixe. Protože jmenovaná dědička byla odsouzena ministerstvem financí a veškerý její majetek byl zabaven, Felix tvrdil, že není povinen zaplatit pokutu, neboť o tom již bylo rozhodnuto. Protože však den svěření ještě nenastal, a to z toho důvodu, že on sám mohl zemřít dříve nebo že matka mohla získat jiný majetek, byla jeho žádost mezitím zamítnuta.

49. Týž, O implicitních svěrenských fondech.

Ten, komu byl zanechán skrytý svěrenský fond, poté, co podal informaci, že nemá právo jej přijmout, vyvstala otázka, zda má podle privilegia božského Trajána nárok na tři čtvrtiny částky svěrenského fondu, nebo pouze na jeho polovinu. K této otázce se dochoval následující reskript císaře Antonína: "Císař Antonín Juliovi Rufovi. Jestliže ten, kdo se tajně zavázal, že odevzdá nějaký majetek někomu, kdo není právně způsobilý jej přijmout, jej odevzdá poté, co si z něj odečetl čtvrtinu, nemůže si nic ponechat; neboť čtvrtina náležející samotnému dědici mu bude odňata a převedena do státní pokladny. Proto osoba, která informaci poskytla, může obdržet pouze polovinu ze tří čtvrtin."

50. Týž, Dekrety, kniha III.

Valerius Patronus, císařský prokurátor, přisoudil Flaviovi Stalticiovi určité pozemky za stanovenou cenu. Později byly tyto nemovitosti nabídnuty v dražbě a týž Stalticius je koupil a dostal je do plné držby. Vystala otázka týkající se mezitím sklizené úrody. Patronus tvrdil, že patří státní pokladně. A pokud byly sklizeny v mezidobí mezi prvním prodejem v dražbě a následujícím příkázáním, je zřejmé, že by patřily prodávajícímu; obvykle se totiž říká, že když je příkázání provedeno v určité době, pak je zajištěn lepší stav. Neměli bychom pociťovat žádné obtíže z toho důvodu, že osoba, které byly pozemky nejprve přisouzeny, byla tatáž. Protože však oba adjudikáty byly učiněny před vinobraním, nebylo se tohoto názoru držet a bylo rozhodnuto, že úroda náleží nabyvateli. Papinianus a Messius předložili nové rozhodnutí z toho důvodu, že jelikož pozemky byly pronajaty nájemci, bylo nespravedlivé, aby byl zbaven všech plodin; rozhodli však, že měl právo je sklídit a že kupující měl obdržet nájemné za tento rok z obavy, že by státní pokladna mohla být činěna odpovědnou ze strany nájemce, protože mu nebylo umožněno užívat jeho nájemní smlouvu, stejně jako kdyby to bylo dohodnuto v době prodeje. V souladu s jejich názorem bylo také rozhodnuto, že kdyby pozemek obdělával vlastník, měl by kupující nárok na veškerou úrodu, ale protože jej měl v nájmu nájemce, měl by kupující obdržet nájemné. Poté, co se jich Tryphoninus zeptal, jaký názor zastávají ohledně některých sušených plodů, které byly na pozemku dříve sklizeny, odpověděli, že pokud po vydání rozhodnutí ještě nenastal den splatnosti nájemného, má kupující nárok i na ně.

Tit. 15. O zajatcích, právu postliminia a osobách vykoupených od nepřítele.

1. Marcellus, Digesty, kniha XXII.

Pokud otrok někoho, kdo byl zajat nepřítelem, uzavře později stipulaci nebo pokud bude jeho otrokovi odkázáno dědictví poté, co padl do rukou nepřítele, budou na něj mít nárok jeho dědicové, a to z toho důvodu, že pokud by zemřel během svého zajetí, nabyl by jej jeho dědic.

2. Týž, Digest, kniha XXXIX.

Právo postliminium se vztahuje na velké lodě a lodě používané k přepravě zboží z důvodu válečných zvyklostí; nevztahuje se však na lodě rybářů nebo na rychlé plachetnice postavené pro zábavu.

(1) Stejně tak kůň nebo klisna, které se zlomily do uzdy, nabývají práva postliminia, protože mohly uniknout bez zavinění jezdce.

(2) Stejně pravidlo práva se nevztahuje na zbraně, neboť ty se neztrácejí bez zavinění. Proto zbraně nelze získat zpět právem postliminium, neboť jejich ztráta je nečestná.

3. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha XXXVII.

Stejně pravidlo platí i pro oděv.

4. Modestinus, Pravidla, kniha III.

Dříve se mělo za to, že ti, kteří jsou zajati nepřitelem nebo se mu vzdají, mají po návratu právo na postliminium. Je však ten, kdo se vzdal nepříteli a po návratu není přijat námi, římským občanem? O tom rozhodli Brutus a Scaevola odlišně. Výsledkem je, že nemůže získat zpět své občanství.

5. Pomponius, O Quintu Muciovi, kniha XXVII.

Právo postliminium existuje jak ve válce, tak v míru.

(1) Ve válce, když ti, kdo jsou našimi nepřáteli, zajmou někoho z nás a odvedou ho do svého opevnění, neboť pokud se během téže války vrátí, bude mít právo postliminium; to znamená, že se mu obnoví všechna jeho práva, jako by nebyl zajat. Než bude zajat do nepřátelských opevnění, zůstává občanem, a rozumí se, že se vrátil, pokud se dostane k našim přátelům nebo do našich opevnění.

(2) Právo postliminia se přiznává i v době míru; existuje-li totiž národ, mezi nímž a námi neexistuje ani přátelství, ani pohostinství, ani žádné pouto náklonnosti, není to vskutku náš nepřítel. Cokoli, co nám patří a přechází pod jeho kontrolu, se však stává jeho majetkem a každý svobodný příslušník našeho národa, kterého takový národ zajal, se stává jeho otrokem. Stejně pravidlo platí, pokud se něco, co patří zmíněnému národu, dostane do našich rukou, a proto se v tomto případě přiznává právo postliminia.

(3) Pokud byl námi zajatec manumitován a vrátí se ke svým přátelům, rozumí se, že se vrátil na základě práva postliminium pouze tehdy, pokud dává přednost tomu, aby šel k nim, než aby zůstal v naší zemi. A proto v případě Attilia Regulia, kterého Kartáginci poslali do Říma, bylo rozhodnuto, že se nevrátil na základě práva postliminium, protože přísahal, že se vrátí do Kartága, a neměl v úmyslu zůstat v Římě. Proto když byl přijat zákon týkající se jistého tlumočnicka jménem Menander, který

byl po manumitu v době, kdy byl v našich rukou, poslán zpět ke svému lidu a stanovil, že má zůstat římským občanem, nepovažovalo se to za nutné, neboť kdyby měl v úmyslu zůstat u svých příbuzných, přestal by být občanem; pokud by však očekával návrat, zůstal by stále občanem, a proto byl zákon zbytečný.

6. Týž, Různé pasáže, kniha I.

Pokud byla žena, která byla kvůli nějakému přestupku odsouzena k práci v solných dolech, později zajata zloději patřícími cizímu národu, prodána obchodním právem a poté vykoupena, navrácena do původního stavu, měla být cena jejího výkupného vyplacena pokladnou centurionu Cocciovi Firmovi.

7. Proculus, Listy, kniha VIII.

Nepochybují o tom, že existují svobodné a sjednocené národy, které jsou nám cizí, a že mezi námi a jimi neexistuje právo postliminia. Neboť k čemu by mezi námi a nimi bylo nějaké právo postliminium, když oni, když jsou u nás, si zachovávají svobodu a vlastnictví svého majetku stejně jako doma; a totéž se děje i s námi, když jsme u nich.

(1) Svobodný národ je takový, který, je-li sjednocen, není podroben nadvládě žádného jiného národa. Stejně tak může být spojen v přátelství spojenectvím za rovných podmínek nebo může být do smlouvy zahrnuto ustanovení, že tento lid bude horlivě bránit majestát jiného; to se totiž přidává proto, aby se rozumělo, že ten druhý má právo na nadvládu, a ne že ten první není svobodný. A stejně jako my považujeme své klienty za svobodné, i když jsou to dobří lidé, nejsou nám nadřazeni co do autority ani důstojnosti; tak i ti, kdo by měli horlivě hájit náš majestát, by měli být chápáni jako svobodní.

(2) Pokud jsou osoby ze spřátelených států obviněny ze zločinu, zatímco jsou u nás, trestáme je poté, co byly odsouzeny.

8. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Manželka nemůže být na základě práva postliminium navrácena svému manželovi, jako může být syn navrácen svému otci, ale pouze tehdy, když si to žena přeje, a za předpokladu, že se po stanovené době nevdala za jiného. Pokud by si to přála a neexistoval by žádný právní důvod, který by tomu bránil, bude podléhat trestům rozluky.

9. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Když se dítě narozené v rukou nepřítelů vrátí podle práva postliminium, bude mít nárok na výsady syna; neboť podle reskriptu císaře Antonína a jeho božského otce adresovaného Oviniovi Tertullovi, guvernérovi provincie Dolní Mysia, není pochyb o tom, že má právo postliminium.

10. Papinianus, Otázky, kniha XXIX.

Otec, který ustanovil svého syna, jenž ještě nedosáhl puberty, svým dědicem a učinil za něj substituci, byl zajat nepřítelem a zemřel v jeho rukou; a když nezletilý poté zemřel, některé autority se domnívaly, že k dědictví má být připuštěn dědic ze zákona a že pupilární substituce se nevztahuje na toho, kdo se stal svým vlastním pánem ještě za života svého otce. Právní rozum však tomuto názoru odporuje, a to z toho důvodu, že jelikož se má za to, že otec, který se nevrátil, byl mrtev již v době, kdy byl zajat, byla by pupilární substituce nutně platná.

(1) Pokud by po smrti otce měl být zajat nezletilý, který byl jmenován nebo vyděděn, mohlo by se říci, že korneliánský zákon, který se nezmiňuje o pupilární substituci, měl na mysli pouze osobu, která měla testamentární způsobilost. Je však zřejmé, že právo na zákonný majetek nezletilého, který je v zajetí, nepřechází na základě korneliánského zákona okamžitě, protože je pravda, že nezletilý není způsobilý k sepsání závěti, a proto by nebylo nesprávné rozhodnout, že prétor by měl sledovat úmysl otce neméně než úmysl zákona a přiznat substitutovi spravedlivé žaloby proti pozůstalosti.

11. Týž, Otázky, kniha XXXI.

Pokud by syn zemřel jako první doma, není důvod diskutovat o substituci zornic, ať už proto, že syn pod otcovskou správou se chápe jako zemřelý za života svého otce, nebo proto, že se jeho otec nevrátil, syn se z tohoto důvodu považuje za svého vlastního pána od okamžiku, kdy byl jeho otec zajat nepřítelem.

(1) Pokud by však oba byli v zajetí a otec by zemřel jako první, postačí korneliánský zákon ke stanovení pupilární substituce, stejně jako kdyby syn zemřel doma poté, co otec zemřel v rukou nepřítele.

12. Tryphoninus, Disputace, kniha IV.

Právo postliminium existuje ve válce i v míru, pokud jde o ty, kteří byli zajati během válečných akcí a ohledně nichž nebyla uzavřena žádná dohoda. Servius říká, že toto rozhodnutí bylo učiněno proto, že Římané si přáli, aby jejich občané měli větší naději na návrat s vojenskou prestiží než v době míru. Pokud by však náhle vypukla válka, stanou se ti, kteří se během míru dostali pod kontrolu jiných, otroky těch, kteří jsou nyní našimi nepřáteli a vlastním přičiněním se jich zmocnili? Budou mít právo na postliminium jak ve válce, tak v míru, pokud nebylo smlouvou stanoveno, že tohoto práva požívat nebudou.

(1) Když je někdo zajat nepřítelem, ti, kteří jsou pod jeho kontrolou, zůstávají v nejistotě, zda jsou svými vlastními pány, nebo zda by měli být stále považováni za syny pod otcovskou mocí; neboť pokud by otec zemřel v době, kdy byl v rukou nepřítele, stávají se nezávislými od okamžiku, kdy byl zajat; a pokud se vrátí, má se za to, že nikdy nebyli osvobozeni od

jeho kontroly. Proto s ohledem na jakýkoli majetek, který mohou mezitím nabýt, ať už na základě ustanovení, odevzdání nebo odkazu (neboť se nemohou stát zákonnými dědici), je třeba zvážit? například když se nevrátí a někteří z nich byli ustanoveni dědici celého majetku nebo jeho části, nebo když byli někteří vydědění? zda má být tento majetek podle podmínek korneliánského práva považován za majetek zajatce, nebo zda má být považován za jejich vlastní. Druhý názor je lepší. Pravidlo je jiné, pokud jde o cokoli, co nabyli otroci zajatce; a to je rozumné, protože otroci tvořili a nadále tvoří část jeho pozůstalosti a ti, kteří se stali jejich vlastními pány, se v důsledku toho chápou jako ti, kteří nabyli majetek pro sebe.

(2) Žádnou ústavou nelze stanovit, že to, co bylo učiněno, nebylo učiněno. Proto se přerušuje užívání majetku, který získal ten, kdo jej sám vlastnil a kdo jej později získal zpět, protože je jisté, že jej přestal vlastnit. Proto Julianus říká, že by se mělo s ohledem na majetek, jehož držbu získal prostřednictvím osob podléhajících jeho pravomoci a který získal usukapci, nebo který byl později zahrnut pod pojem peculium, tvrdit, že usukapce byla ukončena v době stanovené zákonem, pokud v držbě zůstaly stále tytéž osoby. Marcellus říká, že není rozdíl v tom, zda strana měla držbu sama, nebo ji získala prostřednictvím někoho pod svou pravomocí, ale je třeba přijmout názor Juliana.

(3) Syn, kterého měl zajatec pod svou kontrolou, se mezitím může oženit, ačkoli jeho otec nemůže se sňatkem souhlasit, ani nemůže svůj souhlas odepřít. Proto bude jeho vnuk pod jeho kontrolou od chvíle, kdy se vrátí ze zajetí, a bude jeho řádným dědicem do jisté míry jemu navzdory, neboť on ke sňatku nedal souhlas. Na tom není nic překvapivého, protože okolnosti a potřeby dané příležitosti, stejně jako veřejné blaho, vyžadovaly sňatek.

(4) Manželka zajatce není ve stavu manželském, i když si to může nesmírně přát a zůstat v domě svého manžela.

(5) Jakýkoli kodicil, který mohl zajatec sepsat během svého zajetí, nemůže být podle přísného výkladu zákona potvrzen závětí, kterou zajatec sepsal, když byl doma, a nelze se podle ní domáhat svěření, protože nebyla sepsána osobou, která měla testamentární způsobilost. Avšak z toho důvodu, že skutečný princip těchto záležitostí, tj. jejich potvrzení jako závislých na závěti, vznikl v době, kdy byl zajatec ve své vlasti, a protože se poté vrátil a získal zpět svá práva podle práva postliminium, je v souladu s diktátem lidskosti, aby takový kodicil nabyl účinnosti, jako by mezitím žádné zajetí nebylo.

(6) Poté, co se zajatec vrátí na základě práva postliminium, je třeba všechny právní otázky, pokud se ho týkají, posuzovat stejně, jako kdyby nikdy nebyl v rukou nepřítele.

(7) Když někdo vykoupí otroka od nepřítele, stává se v okamžiku vykoupení jeho majetkem, i když ví, že patřil někomu jinému; ale tím, že mu nabídne cenu, kterou zaplatil, bude se mít za to, že se vrátil s právem postliminium, aby byl přijat jako otrok.

(8) Když někdo koupí zajatce, aniž by věděl, že jím je, a domníval se, že patří prodávajícímu, bude se zdát, že ho takřkajíc nabyt lichvou, takže jeho první pán nebude mít právo nabídnout druhému cenu po uplynutí předepsané doby, to je bod, který bychom měli zvážit. Proti tomu bylo uvedeno, že ústava, která byla uzákoněna s ohledem na vykoupené zajatce, činí takového zajatce otrokem toho, kdo ho vykoupil, a co je již mé, nemohu chápat tak, že jsem nabyt lichvou. Na druhé straně, jelikož ústava nezhoršila postavení toho, kdo zaplatil výkupné, ale naopak jej zlepšila, je nespravedlivé a také v rozporu s úmyslem ústavy, aby zaniklo dávnější právo nabyvatele v dobré víře; a proto po uplynutí předepsané doby, během níž, pokud by ústava neučinila zajatce vlastnictvím toho, kdo jej vykoupil, mohl jej nabyt lichvou, lze správně říci, že podle podmínek této ústavy nemá jeho první pán na otroka žádné další právo.

(9) Avšak tím, že otroka manumituje, pouze přestane být jeho pánem a jím opuštěný otrok se vrátí do správy jeho bývalého pána; nebo ho osvobodí takovým způsobem, že darování svobody působí pouze změnu vlastnictví? Je jisté, že každý, kdo je manumitován v době, kdy je v rukou nepřítele, se stává svobodným; a přesto, pokud ho jeho bývalý pán najde v naší obraně, ačkoli nemusel přijmout naši věc a vrátil se s úmyslem vrátit se k nepříteli, může si pán otroka ponechat na základě práva postliminium; toto pravidlo není stejné ve vztahu k osobám, které jsou svobodné. Ti se totiž nevracejí právem postliminium, ledaže by se vrátili ke svým lidem s úmyslem podpořit jejich věc a opustili ty, od nichž přišli; protože, jak říká Sabinus, každý má svobodnou moc určit si své občanství, nikoli však své vlastnické právo. To však nečiní řešení tohoto bodu příliš obtížným, protože manumission provedená v době, kdy byl otrok v rukou nepřítele, nepředstavuje pro našeho spoluobčana, pána otroka, žádnou překážku; dotyčný však měl podle našeho práva stanoveného ústavou za svého pána římského občana a my zvažujeme, zda od něj může získat svobodu. Neboť co kdyby otrok nenabídl svému pánovi cenu za svou svobodu a ten by neměl pravomoc ho žalovat? Bude svobodný otrok, který bez vlastních zásluh mohl získat svobodu od svého pána? To je nespravedlivé a odporuje to přízni, kterou naši předkové udělili svobodě. Je jisté, že podle starověkého práva mohl každý, kdo vědomě koupil otroka patřícího jinému od toho, kdo ho vykoupil, získat ho lichvou a mohl ho osvobodit; a tímto způsobem bývalý pán, kterému otrok patřil před svým zajetím, ztratil na něj veškerý nárok. Proč by tedy neměl mít právo ho manumitovat?

(10) Pokud by otrok, který má být svobodný pod určitou podmínkou, byl zajat nepřítelem a vykoupen, dokud podmínka trvá, zůstane ve svém dřívějším stavu.

(11) Jaké by však bylo pravidlo, kdyby dostal svobodu pod podmínkou zaplacení deseti tisíc sesterciů? Byla položena otázka, z čeho by ji měl zaplatit? Kdyby totiž otrok směl zaplatit ze svého peculium, nemohlo by se také říci, že to, co má v rukou toho, kdo ho vykoupil, nahrazuje to, co mohl získat, když byl v rukou nepřítele? Tak je tomu jisté v případech, kdy peculium pocházelo z majetku toho, kdo ho vykoupil, nebo z jeho vlastních služeb; pokud však pocházelo z jiného zdroje, může z něj částku zaplatit, neboť shovívavě soudíme, že tímto způsobem splnil podmínku.

(12) Pokud byl otrok před svým zajetím dán do zástavy, poté, co bylo zapláceno tomu, kdo ho vykoupil, stává se opět předmětem svého dřívějšího závazku; a pokud by věřitel nabídl cenu výkupného tomu, kdo ji zaplatil, bude mít pak dvojitý závazek, jeden vyplývající ze samotného dluhu a druhý ze zaplacení částky, za kterou byl otrok propuštěn; stejně jako kdyby tento závazek byl založen určitou konstitucí podobnou té, kterou pozdější věřitel uspokojuje dřívějšího, aby posílil svou vlastní zástavu, ledaže by se v tomto případě případ obrátil a posledního věřitele, který je nyní první, protože způsobil, že se otrok vrátil k nám, by měl uspokojit ten, kdo je časově dřívější, ale má slabší nárok.

(13) Pokud otrok patří několika osobám a částka za jeho vykoupení byla vyplacena tomu, kdo ho vykoupil, jménem všech, vrátí se do jejich společného vlastnictví. Pokud však byla částka jeho výkupného zaplácena jménem pouze jednoho nebo některých z jeho majitelů, bude patřit tomu nebo těm, kteří platbu provedli; ti tak získají zpět svá dřívější práva podle podílu, který každý z nich zaplatil, a nastoupí po tom, kdo otroka vykoupil, v rozsahu podílu ostatních.

(14) Má-li zajatec nárok na freedtm podle podmínek svěřenectví, nemůže se ho domáhat poté, co byl vykoupen, ledaže by uhradil náklady tomu, kdo ho vykoupil.

(15) Když nepřátelé zajmou osobu, která byla deportována, na ostrově, kam byla poslána, a ona je vykoupena, pokud by se pak vrátila do své země, bude obnoven stav, v němž by byla, kdyby nebyla zajata, proto bude deportována.

(16) Pokud však v případě zajatého otroka existoval nějaký důvod, který bránil nabytí jeho svobody buď dočasně, nebo natrvalo, jeho stav se vykoupením od nepřítele nezmění; například pokud by se prokázalo, že porušil faviánský zákon, nebo že byl prodán pod podmínkou, že nebude manumitován. Osoba, která ho vykoupila, ho může mezitím držet, aniž by jí hrozil jakýkoli trest.

(17) Proto každý, kdo byl zajat při práci v dolech a byl vykoupen, bude vrácen ke svému trestu; neměl by však být potrestán jako uprchlík z dolů, ale ten, kdo ho vykoupil, obdrží částku výkupného ze státní pokladny; jak rozhodl náš císař a božský Severus.

(18) Je-li ti odkázáno dítě narozené z Pamfily a ty vykoupíš jeho matku a ona porodí dítě, zatímco je v tvém držení, nebude se mít za to, že jsi dítě získal z lukrativního titulu, nýbrž bude proveden odhad podle rozhodnutí soudu, který stanoví hodnotu dítěte, stejně jako kdyby bylo prodáno současně se svou matkou a koupeno za stejnou cenu. Pokud se dítě narodilo v ruce nepřítele (matka byla těhotná v době, kdy byla zajata) a bylo vykoupeno spolu se svou matkou za jednu a tutéž cenu a byla učiněna nabídka rovnající se částce zaplacené za obě, bude to odhad hodnoty dítěte a bude se mít za to, že se vrátilo na základě práva postliminium. Mnohem více důvodů pro to existuje v případě, že existují různí nabyvatelé obou nebo jednoho z nich. Pokud však někdo vykoupil každé z nich za samostatnou cenu, musí být rozdílné částky nabídnuty tomu, kdo je vykoupil zaplacením nepříteli, aby se mohly vrátit samostatně na základě práva postliminium.

13. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Kdybych se dal od tebe arogantně vykoupit a potom byl osvobozen, je stanoveno, že až se můj syn vrátí ze zajetí, bude považován za tvého vnuka.

14. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Jako jsou dva druhy práva postliminia, z nichž jedním se vracíme k přátelům od nepřítelů a druhým něco získáváme zpět; když se syn pod otcovskou kontrolou vrátí, spojuje se v něm dvojí právo postliminia, neboť jeho otec nad ním znovu získává svou autoritu a on sám získává zpět všechna svá práva.

(1) Manžel nezískává zpět svou manželku podle práva postliminium stejným způsobem jako otec svého syna, ale manželství může být obnoveno na základě souhlasu.

15. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XII.

Pokud otec poté, co byl vykoupen, zemře dříve, než uhradí částku tomu, kdo ho vykoupil, a jeho syn po jeho smrti nabídne částku výkupného, je třeba říci, že může být řádným dědicem svého otce; ledaže by někdo mohl s větší rafinovaností říci, že otec po své smrti získal zpět právo postliminium, jakoby uvolněním zástavy, a zemřel bez jakékoli odpovědnosti za svůj dluh, takže má právo mít řádného dědice. Tento názor nepostrádá opodstatnění.

16. Týž, O Sabinovi, kniha XIII.

Ten, kdo se vrací od nepřítelů, je vždy považován za toho, kdo byl před svým návratem ve své zemi.

17. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Ti, kdo se po dobytí zbraní vzdali nepříteli, nemají nárok na právo postliminium.

18. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXV.

Podle všech právních norem se má za to, že každý, kdo se nevrátí od nepřítelů, zemřel v okamžiku, kdy byl zajat.

19. Paulus, O Sabinovi, kniha XVI.

Právo postliminium je právo získat zpět od cizince majetek, který byl ztracen, a uvést jej do původního stavu; toto právo bylo u nás a u jiných svobodných národů a králů zavedeno zvykem a zákonem. Když totiž získáme zpět něco, co jsme ztratili válkou nebo i mimo válku, říká se, že to získáváme zpět na základě práva postliminium. Toto pravidlo bylo zavedeno přirozenou spravedlností, aby každý, kdo byl nespravedlivě zadržen cizinci, získal zpět svá dřívější práva, kdykoli se vrátí do své země.

(1) Příměří je zavedeno tam, kde je na krátkou dobu a prozatím dohodnuto, že se protivníci nebudou vzájemně napadat; po tuto dobu právo postliminium neexistuje.

(2) Osoby, které byly zajaty piráty nebo lupiči, zůstávají svobodné.

(3) Má se za to, že se někdo vrátil s právem postliminia, jakmile překročí naše hranice, stejně jako toto právo ztrácí, jakmile je překročí. Když však navštíví spojenecký nebo spřátelený stát nebo spojeneckého či spřáteleného krále, má se za to, že se ihned vrátil s právem postliminium, protože když tam byl, začal být v bezpečí díky spoléhání na veřejnou čest.

(4) Právo postliminium nepožívá dezertér, neboť ten, kdo opustí svou zemi se zlým úmyslem a s úmysly zrádce, je považován za nepřítele. Toto pravidlo se vztahuje pouze na dezertéra, který je svobodný, ať už je to muž nebo žena.

(5) Pokud by však otrok dezertoval k nepříteli, protože jeho pán má nad ním právo postliminium, když je náhodou zajat, lze zcela správně rozhodnout, že má také právo postliminium, to znamená, že jeho pán nad ním získá zpět všechna svá dřívější práva; aby opačné pravidlo nebylo pro otroka, který zůstává trvale v otroctví, stejně škodlivé, jako by bylo na újmu jeho pána.

(6) Pokud se otrok, který má být svobodný pod podmínkou, vrátí poté, co dezertoval, a podmínka je po jeho návratu splněna, stane se svobodným. Pravidlo je však jiné, pokud byla podmínka splněna v době, kdy byl v rukou nepřítele; v takovém případě se totiž nemůže vrátit sám, aby se stal svobodným, a dědic nad ním nebude mít právo postliminia, protože si nemůže stěžovat, protože neutrpěl žádnou škodu; za předpokladu, že by otrok získal svobodu, kdyby ji neztratil tím, že se stal dezertérem.

(7) Syn pod otcovským dohledem, který se stal dezertérem, se zase nemůže vrátit s právem postliminia, a to ani za života svého otce; protože ho ztratil jak jeho otec, tak jeho vlast, a také z toho důvodu, že disciplína tábora byla římskými rodiči vždy ceněna více než náklonnost k jejich dětem.

(8) Kromě toho se dezertérem rozumí nejen ten, kdo se přidá k nepříteli nebo opustí službu během války, ale také ten, kdo dezertoval během příměří nebo přejde k národu, mezi nímž a námi neexistuje přátelství, a uzavře dohodu s jeho představiteli.

(9) Jestliže někdo, kdo koupil zajatce od nepřítele, postoupí jinému za vyšší částku zástavní právo, které mu náleží za to, že ho vykoupil, nemá tuto částku platit ten, kdo byl vykoupen, nýbrž ten, kdo byl vykoupen dříve; a kupující bude mít právo na žalobu o koupi proti tomu, kdo prodej uskutečnil.

(10) Právo postliminium se vztahuje na osoby obojího pohlaví a na všechny stavy. Nezáleží ani na tom, zda se jedná o svobodné osoby nebo otroky; tímto privilegiem se totiž získávají zpět nejen ti, kdo jsou schopni boje, ale všichni lidé, protože jsou takové povahy, že mohou být užiteční, ať už tím, že poskytují rady, nebo jiným způsobem.

20. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Pokud zajatec, za něhož byla dána záruka, že se dobrovolně vrátí, zůstane u nepřítele, nebude mít poté nárok na právo postliminia.

(1) Je pravda, že když byl nepřítel vyhnán z území, kterého se zmocnil, vrátí se toto území jeho dřívějším majitelům a nestane se majetkem státu, ani nebude považováno za kořist; neboť majetkem státu se stává půda, která byla dobyta od nepřítele.

(2) Výkupné uděluje právo vrátit se do své země a nemění právo postliminium.

21. Ulpianus, Názory, kniha V.

Jestliže někdo poté, co vykoupil od nepřítele svobodnou ženu, si ji ponechá u sebe s úmyslem mít od ní děti a poté manumituje dítě, které se z ní narodilo, spolu s jeho matkou, a dá mu titul svého přirozeného syna, nevědomost manžela a otec by neměla mít vliv na postavení těch, které se objevil manumitovat; a mělo by se rozumět, že od okamžiku, kdy se rozhodl mít děti od matky, zaniká závazek zástavy, kterému podléhala; a proto je stanoveno, že ta, která se vrátila pod právem postliminia, byla svobodná a svobodně narozená a porodila svobodné dítě. Pokud však byla veřejně zajata jako kořist statečností vojáka a otec nikomu nezaplatil peníze jako její výkupné, říká se, že v době návratu na základě práva postliminium nebyla u svého pána, ale u svého manžela.

(1) Ačkoli je stát často poškozován občanskými neshodami, přesto jeho zničení není předmětem sporu. Ti, kdo se rozdělí na různé frakce, nezaujmají postavení nepřátel, mezi nimiž existují práva zajetí a postliminium, a proto se má za to, že osoby,

kteřé byly zajaty a prodány a poté manumitovány, se bezvřsledně domáhaly na císaři práva svobodného narození, které zajetím neztrácejí.

22. Julianus, Digesty, kniha LXII.

Majetek těch, kteří padli do rukou nepřítelů nebo tam zemřeli, ať už měli testamentární zpřisobilost, nebo ne, náleží těm, kterým by patřil, kdyby nebyli zajati. Stejně pravidlo stanoví korneliánský zákon s ohledem na vše, co se může odehrát v případech, kdy by se jednalo o zájemce o dědictví a poručenství, kdyby nepadli do rukou nepřítelů.

(1) Je tedy zřejmé, že dědici toho, kdo byl zajat nepřítelům, bude náležet vše, na co by měl nárok, kdyby se vrátil na základě práva postliminium. Kromě toho se rozumí, že vše, co otroci zajatců stanoví nebo získají, získají jejich páni, když se vrátí na základě práva postliminium; proto to bude nutně náležet i těm, kdo vstoupí do dědictví podle korneliánského práva. Pokud se však neobjeví žádný dědic podle korneliánského práva, bude majetek náležet státu. Veškerá dědictví odkázaná otrokům, ať už absolutně, nebo podmíněně, budou náležet jejich dědicům. Stejně tak, pokud je otrok ustanoven dědicem cizí osobou, může přijmout pozůstalost na příkaz dědice zajatce.

(2) Pokud však syn toho, kdo je v moci nepřítelů, něco přijme nebo ustanoví, rozumí se, že to pro něj bude nabyté, pokud jeho otec zemře před návratem podle práva postliminium; a bude to patřit dědici jeho otce, pokud syn zemře za jeho života, neboť stav lidí, jejichž otcové jsou v moci nepřítelů, je nejistý. Když se však otec vrátí, syn se nikdy nepovažuje za svého vlastního pána; pokud však otec zemře jako válečný zajatec, pak se jeho syn stává nezávislým po celou dobu, kdy jeho otec zůstal v zajetí.

(3) Vlastnictví jakéhokoli majetku, který otroci zajatců vlastní jako peculium, zůstává v nedohlednu; pokud se totiž jejich pánové vrátí s právem postliminium, bude se to chápat tak, že jim patří; a pokud zemřou v zajetí, bude to patřit jejich dědicům podle korneliánského práva.

(4) Jestliže někdo, kdo má těhotnou manželku, padne do rukou nepřítelů a tam zemře, a poté se mu narodí syn, který zemře, je jeho závěť neplatná; a to z toho důvodu, že závěti těch, kdo zůstávají ve své vlasti, jsou za takových okolností neplatné.

23. Týž, Digest, kniha LXIX.

Když někdo, kdo zanechal svou manželku těhotnou, upadne do moci nepřítelů a brzy poté se mu narodí syn, který se nakonec ožení a má syna nebo dceru, a pak se dědeček vrátí podle práva postliminia, bude mít nad svými vnuky všechna práva, která by měl, kdyby se mu syn narodil ve vlastní zemi.

24. Ulpianus, Institutes, kniha I.

Nepřátelé jsou ti, kterým římský lid veřejně vyhlásil válku nebo kteří sami vyhlásili válku římskému lidu; ostatní se nazývají lupiči nebo loupežníci. Proto každý, kdo je zajat lupiči, se nestává jejich otrokem, ani nepotřebuje právo postliminia. Kdo však byl zajat nepřitelem, například Germány nebo Parthy, stává se jejich otrokem a získává zpět svůj dřívější stav na základě práva postliminium.

25. Marcianus, Institutes, kniha XIV.

Božský Severus a Antonín v jednom reskriptu uvedli, že pokud byla žena zajata se svým mužem a měla s ním dítě, když byla v rukou nepřítele, a oba se vrátí, jsou rodiče i dítě legitimní a syn bude pod kontrolou svého otce, stejně jako kdyby se vrátil na základě práva postliminium. Pokud by se však vrátil pouze s matkou, bude považován za nelegitimního, protože se narodil bez manžela.

26. Florentinus, Institutes, kniha VI.

Je jedno, jakým způsobem se zajatec vrátí, zda byl poslán zpět, nebo zda unikl z moci nepřítele násilím, nebo strategií; za předpokladu, že se zpronevěří s úmyslem se tam nevrátit; nestačí totiž, aby se někdo vrátil pouze tělesně, když má jiný úmysl. Ti, kdo se však z poražených nepřátel vrátí, se považují za navrátilce s právem postliminia.

27. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha IX.

Lupiči ti ukradli otroka a poté zmíněný otrok padl do rukou Germánů, a když pak byli Germáni poraženi v bitvě, byl otrok prodán. Labeo, Ofilius a Trebatius popírají, že by otroka mohl nabýt kupující lichvou, protože je pravda, že byl ukraden, a i když patřil nepříteli a vrátil se s právem postliminia, byla by to překážka.

28. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha IV.

Pokud něco ukořistěného ve válce tvoří součást kořisti, nevrací se to právem postliminium. Paulus: Jestliže však zajatec zajatý ve válce uprchne do svého domova poté, co byl vyhlášen mír, a poté, co byla válka obnovena, je znovu zajat, vrací se právem postliminium, na které měl nárok, když byl zajat během první války; za předpokladu, že v mírové smlouvě nebylo dohodnuto, že zajatci mají být vráceni.

29. Týž, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha VI.

Pokud by ses měl vrátit na základě práva postliminium, nemohl jsi získat žádný majetek lichvou, dokud jsi byl v moci nepřítele. Paulus: Pokud by však tvůj otrok získal něco jako peculium, zatímco jsi byl v tomto stavu, můžeš to během té doby nabýt usukapcí, jak jsme zvyklí nabývat usukapcí majetek tohoto druhu, i když o tom nevíme; a tímto způsobem se může majetek zvětšit o otroka, který je jeho součástí, ačkoli se ještě nemuselo narodit posmrtné dítě nebo do majetku vstoupit.

30. Týž, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha VIII.

Je-li něco, co nám nepřátelé vzali, takové povahy, že se to může vrátit podle zákona postliminium, jakmile to unikne nepříteli za účelem návratu k nám a dostane se to do hranic naší říše, mělo by se to považovat za vrácené podle zákona postliminium. Paulus: Když však otrok některého z našich občanů poté, co byl zajat nepřítelem, od něj uprchne a zůstane v Římě, aniž by byl buď pod kontrolou svého pána, nebo ve službách někoho jiného, mělo by se mít za to, že se ještě nevrátil podle zákona postliminium.

Tit. 16. Ohledně vojenských záležitostí.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Voják, který je na dovolené, se nepovažuje za nepřítomného na služební cestě pro stát.

2. Arrius Menander, O vojenských záležitostech, kniha I.

Trestné činy spáchané vojáky jsou buď zvláštní, nebo společné pro ostatní osoby, proto je jejich stíhání buď zvláštní, nebo obecné. Čistě vojenský trestný čin je takový, který člověk spáchá jako voják.

(1) Za závažný trestný čin se považuje, když se za vojáka přihlásí někdo, kdo k tomu není oprávněn, a jeho závažnost se zvyšuje, stejně jako v případě jiných, důstojností, hodností a oborem služby.

3. Modestinus, O trestech, kniha IV.

Guvernér provincie pošle dezertéra po jeho vyslechnutí zpět k vlastnímu veliteli se zprávou, ledaže by se dezertér dopustil nějakého závažného provinění v provincii, v níž byl nalezen; božský Severus a Antoninus totiž v reskriptu stanovili, že trest má být uložen v místě, kde se zločinu dopustil.

- (1) Vojenské tresty jsou následujícího druhu: totiž kastrace, pokuty, uložení dalších povinností, přeložení do jiného oboru služby, degradace hodnosti a propuštění ze služby; vojáci totiž nejsou odsouzeni k práci v dolech ani vystaveni mučení.
- (2) Tulák je ten, kdo se po dlouhém putování dobrovolně vrátí do tábora.
- (3) Dezertér je ten, kdo se po delší nepřítomnosti vrátí zpět.
- (4) Ten, kdo opustí vojsko za účelem průzkumu v přítomnosti nepřítele nebo kdo překročí příkop obklopující tábor, bude potrestán smrtí.
- (5) Ten, kdo opustí stanoviště, na něž byl přidělen, se dopouští většího přestupku než tulák; proto je buď potrestán úměrně závažnosti svého činu, nebo je zbaven hodnosti.
- (6) Ten, kdo opustí při výkonu strážní služby guvernéra provincie nebo jakéhokoli velitele, je vinen zločinem dezerce.
- (7) Nevrátí-li se voják v den, kdy mu vyprší dovolená, musí se s ním zacházet, jako by se zatoulal nebo dezertoval, a to podle doby, po kterou byl nepřítomen. Měla by mu však být dána možnost prokázat, že se zdržel náhodou, kvůli níž se může jevit jako omluvitelný.
- (8) Každý, kdo zůstane dezertérem po celou dobu své služby, je zbaven výsad veterána.
- (9) Dezertovalo-li současně několik vojáků a vrátí-li se v určité době; poté, co jim byla snížena hodnost, musí být rozděleni na různá místa, ale vůči nováčkům je třeba projevit shovívavost. Pokud však přestupek opakují, musí se podrobit předepsanému trestu.
- (10) Kdo uteče k nepříteli a vrátí se, musí být mučen a odsouzen k předhození divoké zvěři nebo k šibenici, ačkoli vojáci nepodléhají ani jednomu z těchto trestů.
- (11) Kdo je v úmyslu uprchnout dopaden, je potrestán smrtí.
- (12) Je-li však voják nečekaně zajat nepřítelem, když je na cestě, bude mu po vyšetření jeho dosavadního chování udělena milost; vrátí-li se do armády po uplynutí doby služby, bude obnoven jako veterán a bude mít nárok na výsady, jichž veteráni požívají.

(13) Voják, který v době války přišel o zbraň nebo ji prodal, je potrestán smrtí a jen díky shovívavosti může být přeložen do jiného druhu služby.

(14) Každý, kdo ukradne cizí zbraň, by měl být degradován ze své hodnosti v armádě.

(15) Ten, kdo v době války udělá něco, co mu velitel zakázal, nebo neuposlechne jeho rozkazů, je potrestán smrtí; a to i v případě, že byla transakce dovedena do zdárného konce.

(16) Kdo však opustí hodnost, bude podle okolností bit pruty nebo donucen změnit obor služby.

(17) Když někdo překročí zákopy tábora nebo se do něj vrátí po hradbách, je potrestán smrtí.

(18) Kdo přeskočí příkop, bude propuštěn z armády.

(19) Kdo vyvolá mezi vojáky násilnou vzpouru, je potrestán smrtí.

(20) Vznikne-li povyk provázený křikem nebo mírnými stížnostmi, bude voják degradován ze své hodnosti.

(21) Když se několik vojáků spikne, aby spáchali nějaký zločin, nebo když se legie vzbouří, je zvykem, že se rozpustí.

(22) Ti, kdo odmítnou chránit svého velitele nebo ho opustí, jsou potrestáni smrtí, pokud by byl zabit.

4. Arrius Menander, O vojenských záležitostech, kniha I.

Ten, kdo se narodil jen s jedním varletem nebo o něj nešťastnou náhodou přišel, může podle reskriptu božského Trajána legálně sloužit v armádě; v takovém stavu prý byli oba generálové Sylla a Cotta.

(1) Pokud se do vojska přihlásí někdo, kdo byl odsouzen k předhození divoké zvěři, bude potrestán smrtí, kdykoli bude nalezen. Stejně pravidlo platí pro toho, kdo se nechá zapsat.

(2) Když někdo, kdo byl deportován na ostrov, uprchne a přihlásí se do armády, nebo když po přihlášení zatají svůj stav, musí být potrestán smrtí.

(3) Dočasné vyhnanství zakládá trest odsunu na ostrov v případě vojáka, který se dobrovolně přihlásí, a zatajení jeho stavu jej činí odpovědným za věčné vyhnanství.

- (4) Pokud byl voják na určitou dobu odsunut a poté, co uplynula jeho lhůta, narukuje, musí být zjištěna příčina jeho odsouzení, a pokud zahrnuje věčné vyhnanství, musí být dodrženo stejné pravidlo. Pokud však byl s ohledem na budoucnost uzavřen kompromis, může znovu vstoupit do vojenských řad a není mu zakázáno žádat o vojenská vyznamenání, na která může mít nárok.
- (5) Pokud se dobrovolník proviní hrdelním zločinem, musí být podle reskriptu božského Trajána potrestán smrtí a neměl by být poslán zpět na místo, kde byl obviněn, ale měl by být souzen, jako by se dopustil vojenského zločinu, i když jeho případ již mohl být zahájen nebo na něj mohl být vydán zatykač.
- (6) Pokud je propuštěn beze cti, měl by být poslán zpět ke svému soudci; neměl by být přijat ani v případě, že by poté chtěl sloužit v armádě, i když mohl být zproštěn viny.
- (7) Do armády by neměly být přijímány osoby, které byly odsouzeny za cizoložství nebo jiný veřejný zločin.
- (8) Každému, kdo je zapleten do soudního sporu a vstoupí kvůli tomu do vojenské služby, by nemělo být nařízeno propuštění z armády, ale pouze tomu, kdo se přihlásil s úmyslem učinit se jako voják hrozivějším pro svého protivníka. Ti, kteří měli před narukováním soudní spor, by neměli být snadno omluveni, aniž by byly vyšetřeny skutečnosti; a měli by být omluveni, pokud jej kompromitovali. Voják, který je z tohoto důvodu propuštěn ze služby, se v žádném případě nestává nechvalně známým, ani by mu po skončení soudního sporu nemělo být zakázáno nastoupit do stejného oboru služby; v opačném případě, pokud se žaloby vzdá nebo ji kompromituje, by měl být ponechán.
- (9) Ti, kdo po dezerci dobrovolně vstoupí do armády nebo se nechají zapsat do jiné části armády, by měli být potrestáni vojenským právem; jak bylo uvedeno naším císařem v reskriptu.
- (10) Odmítnutí vojenské služby je závažnějším přestupkem než intriky za účelem jejího získání. Dříve totiž ti, kdo neodpověděli na výzvu do zbraně, byli jako zrádci svobody odsouzeni k nevolnictví. Protože se však změnilы poměry v armádě, upustilo se v tomto případě od trestu smrti, protože armáda je z větší části složena z dobrovolníků.
- (11) Ten, kdo v době války odvolá svého syna z armády, má být potrestán vyhnanstvím a ztrátou části svého majetku; pokud tak učiní v době míru, je nařízeno, aby byl zbičován pruty; a pokud mladíka, který byl odveden, otec dodatečně vyrobí, má být zařazen do nižšího sboru, neboť si nezaslouží odpuštění ten, kdo se nechal přemluvit jiným.
- (12) Dekret božského Trajána odsoudil k deportaci muže, který, aby jeho syn byl neschopen vojenské služby, ho zmrzačil poté, co byl odveden na vojnu.

(13) Edikty Germanika Caesara klasifikovaly jako dezertéra toho, kdo byl nepřítomen dostatečně dlouho na to, aby byl považován za tuláka, ale ať už se vrátí dobrovolně a dostaví se, nebo je po dopadení předveden, unikne trestu za dezerci; a nezáleží na tom, komu se dostaví nebo kým byl zadržen.

(14) Trestný čin tuláctví je považován za méně závažný, než je stejný trestný čin v případě otroků; a trestný čin dezerce je závažnější, neboť odpovídá případu uprchlých otroků.

(15) Zkoumají se však důvody tuláctví a také to, proč voják odešel, kde byl a co dělal; omilostnění se uděluje v případě nepřítomnosti způsobené nemocí nebo náklonností k příbuzným a známým a také v případě, že obviněný pronásledoval uprchlého otroka, nebo když je uveden nějaký důvod tohoto druhu; omilostněn je i nováček, který ještě neznal disciplínu.

5. Týž, O vojenských záležitostech, kniha II.

Všichni dezertéři by neměli být trestáni stejně, ale mělo by se přihlížet k jejich hodnosti, výši platu, místu, kde dezertovali, a k jejich chování předtím. Rovněž by se měl brát v úvahu počet provinilců, zda byl jen jeden, nebo zda jeden dezertoval s jiným či s několika; nebo zda k dezerci přidal nějaký zločin. Měla by se také zjistit doba, po kterou byl voják dezertérem, a co se stalo poté. Pokud se však vrátil z vlastní vůle a aniž by k tomu byl donucen, bude jeho osud jiný.

(1) Dezertuje-li voják jezdeckva v době míru, bude degradován ze své hodnosti a pěšák musí změnit sbor, v němž slouží. Podobný přestupek spáchaný v době války by měl být potrestán smrtí.

(2) Ten, kdo k dezerci přidá další zločin, musí být potrestán přísněji; a pokud se dopustil krádeže nebo únosu, někoho napadl, zahnal dobytek nebo provedl něco jiného tohoto druhu, bude to stejné, jako by se provinil druhou dezercí.

(3) Když je dezertér nalezen ve městě, je obvyklé, že je potrestán smrtí; pokud je chycen jinde, může být po první dezerci znovu přijat, ale pokud dezertuje podruhé, musí být potrestán hrdečně.

(4) Kdo dezertoval a představí se, bude s odpustkem našeho císaře deportován na ostrov.

(5) Kdo byl zajat a nevrátí se, když je toho schopen, je považován za dezertéra. Stejně tak je jisté, že ten, kdo byl zajat v některé z našich pevností, je ve stejném postavení. Přesto, pokud je někdo zajat nečekaně na cestě nebo když nese dopis, zaslouží si odpuštění.

(6) Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že vojáci, kteří byli vráceni barbary, mají být znovu přijati do služby, pokud se prokáže, že po zajetí uprchli a neutekli k nepříteli jako dezertéři. Ačkoli to však nelze pozitivně prokázat, přece jen to lze zjistit dostatečnými důkazy, a pokud byl dotyčný dříve považován za dobrého vojáka, mělo by se jeho výpovědi téměř bezvýhradně věřit; pokud však byl tulák nebo nedbalý v plnění svých povinností, líný nebo často opouštěl svůj stan, nemělo by se mu věřit.

(7) Když se voják, který byl zajat nepřítelem, po dlouhé době vrátí a zjistí se, že nebyl dezertérem, měl by být znovu přijat jako veterán a bude mít nárok na odměny a výsady veterána.

(8) Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že voják, který dezertoval a poté chytil několik lupičů a odhalil další dezertéry, může být ušetřen, ale tomu, kdo s něčím takovým souhlasil, nesmí být nic slíbeno.

6. Týž, O vojenských záležitostech, kniha V.

Vojenským zločinem je každý přestupek spáchaný proti tomu, co vyžaduje běžná kázeň, jako například přestupky lenosti, neposlušnosti a zbabělosti.

(1) Každý, kdo zvedne ruku proti svému veliteli, bude potrestán smrtí; závažnost zločinu opovázlivosti se zvyšuje podle hodnosti nadřízeného důstojníka.

(2) Každá neposlušnost vůči generálovi nebo guvernérovi provincie se má trestat smrtí.

(3) Ten, kdo se v bitvě jako první dal na útěk, musí být v přítomnosti vojáků exemplárně usmrcen.

(4) Špehové, kteří nepříteli vyradili nějaké tajemství, jsou zrádci a měli by být potrestáni smrtí.

(5) Stejně je na tom vojín, který ze strachu před nepřítelem předstírá nemoc.

(6) Pokud by někdo zranil spolubojovníka a stalo se tak kamenem, musí být vyloučen z armády; pokud se tak stalo mečem, dopouští se hrdelního zločinu.

(7) Císař Hadrián v jednom reskriptu stanovil, že když se voják zraní při pokusu o sebevraždu, má se případ vyšetřit a nemá být potrestán, nýbrž beze cti propuštěn, pokud dal přednost smrti, protože nemohl snášet bolest nebo byl ovlivněn únavou ze života, nemocí, šílenstvím nebo strachem ze zneuctění; a pokud se na žádnou z těchto věcí jako na omluvu neodvolal, že má

být potrestán smrtí. Ti, kdo se takového činu dopustili v důsledku oddávání se vínu nebo zhýralosti, by neměli být odsouzeni k trestu smrti, ale měli by být odsouzeni ke změně těla.

(8) Ten, kdo nebránil svého nadřízeného v hodnosti, ačkoli tak mohl učinit, je ve stejném stavu, jako kdyby ho napadl; pokud však nebyl schopen odporu, měl by být omilostněn.

(9) Bylo rozhodnuto, že mají být potrestáni ti, kdo opustili svého setníka, když byl napaden lupiči.

7. Tarruntenus Paternus, O vojenských záležitostech, kniha II.

Zrádci a dezertéři jsou zpravidla mučeni a trestáni smrtí poté, co byli propuštěni; jsou totiž považováni za nepřátele, a ne za vojáky.

8. Ulpianus, Disputace, kniha VIII.

Ti, o jejichž postavení se vedou spory, ačkoli ve skutečnosti mohou být svobodní, by neměli narukovat po dobu, kdy jejich postavení není určeno, a zejména během soudního řízení; ať už se jedná o pokus převést je ze svobody do otroctví, nebo naopak,. Do armády nemohou narukovat ani ti, kdo jsou svobodní a slouží v dobré víře jako otroci, ani osoby, které byly vykoupěny od nepřítele, dokud nezaplatily výkupné.

9. Marcianus, Institutes, kniha II.

Vojákům je zakázáno kupovat půdu v provinciích, v nichž slouží, s výjimkou případů, kdy majetek jejich rodičů prodává státní pokladna; Severus a Antoninus totiž za takových okolností učinili výjimku. Mají však dovoleno takové nákupy provádět, když jim vyprší služební doba. Pokud je pozemek zakoupen nezákonně, je zabaven ve prospěch státní pokladny, pokud je o této skutečnosti podána informace, ale k takové informaci nebude důvod, pokud bude podána až po uplynutí doby služby nebo po propuštění vojáka.

(1) Jsou-li vojáci dědici, není jim zakázáno mít v držbě pozemek, na kterém slouží.

10. Paulus, Pravidla.

Každý, kdo dezertoval z palácové stráže, je potrestán smrtí.

(1) Když se voják po dezerci vrátí na své místo ve vojsku, nesmí po přechodnou dobu dostávat žádný žold ani dary, ledaže by to císařova liberálnost dovolila jako zvláštní milost.

11. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Otrokům je pod trestem smrti zakázána jakákoli vojenská služba.

12. Macer, O vojenských záležitostech, kniha I.

Povinnost velitele vojska nespočívá jen v prosazování kázně, ale také v jejím dodržování.

(1) Paternus říká, že ten, kdo velí armádě, by měl pamatovat na to, aby velmi střídmě uděloval volno a nedovolil, aby byl kůň patřící k vojenské službě vyveden z provincie, kde jsou vojáci, a aby neposílal vojáka vykonávat jakoukoli soukromou práci nebo lovit ryby či lovit; to je totiž stanoveno v pravidlech kázně předepsaných Augustem. Ačkoli vím, že není nezákonné, aby vojáci vykonávali mechanické práce, přesto se obávám, že kdybych dovolil, aby byl nějaký úkon vykonán v můj nebo váš prospěch, nebylo by to provedeno způsobem, který bych toleroval.

(2) Povinností tribunů neboli těch, kdo velí armádě, je zavírat vojáky do táborů; nutit je, aby absolvovali svá cvičení; mít klíče od bran; někdy obcházet stráže; dohlížet na rozdělování obilí; zkoušet je, aby se ti, kdo je odměřují, nedopouštěli podvodů; trestat přestupky podle svých pravomocí; být často přítomni na velitelství, aby vyslechli stížnosti svých spolubojovníků, a kontrolovat ty, kdo jsou nemocní.

13. Týž, O vojenských záležitostech, kniha II.

Vojákům je zakázáno kupovat půdu v provincii, v níž vedou válečné operace, z obavy, že by kvůli touze obdělávat půdu mohli být odvoláni z vojenské služby, a proto jim není zakázáno kupovat domy. Mohou si však koupit půdu v jiné provincii, ale nesmějí tak učinit ani jménem jiné provincie nebo v té, do níž přišli za účelem boje; jinak jim bude půda zabavena ministerstvem financí.

(1) Ten, kdo koupí půdu v rozporu s pravidly vojenské kázně, nemůže být obtěžován, pokud obdržel propuštění dříve, než bylo učiněno jakékoli opatření týkající se jeho koupě.

(2) Je stanoveno, že vojáci, kteří byli propuštěni beze cti, nemají nárok na výhodu tohoto ustanovení, neboť se má za to, že bylo veteránům uděleno jako odměna; a proto lze říci, že se vztahuje na ty, kteří byli propuštěni z nějakého dobrého důvodu, protože i oni mají nárok na odměnu.

(3. Existují tři obecné druhy propuštění, a to čestná, z nějakého důvodu a hanebná. Čestné propuštění je takové, které je uděleno po uplynutí doby vojenské služby. Propuštění z důvodu je takové, kdy je někdo propuštěn, protože se stal neschopným vojenské služby v důsledku nějaké duševní nebo tělesné vady. Hanebné propuštění je takové, kdy je voják propuštěn z vojenské přísahy z důvodu spáchání trestného činu. Každý, kdo byl potupně propuštěn, nemůže zůstat v Římě ani v císařské domácnosti. Když jsou vojáci propuštěni bez jakékoli zmínky o hanbě, lze je přesto chápat jako potupně propuštěné.

(4) Voják, který se provinil neúctou, by měl být potrestán nejen tribunem nebo centurionem, ale i císařem, neboť staří označovali za hanebného každého, kdo se vzepřel centurionovi, který ho chtěl potrestat. Pokud se zmocní centurionovy hole, musí změnit svůj sbor; pokud ji úmyslně zlomí nebo proti centurionovi zvedne ruku, je potrestán smrtí.

(5) Menandr říká, že ten, kdo se dá na útěk, když je pod stráží nebo ve vězení, by neměl být považován za dezertéra, protože utekl z vazby, a není dezertérem z vojska. Paulus říká, že ten, kdo uteče z vězení, i když předtím nedezertoval, by měl být potrestán smrtí.

(6) Božský Pius nařídil, aby byl dezertér, kterého vyrobil jeho otec, zařazen do nižšího sboru, aby se nezdálo, že ho otec vydal k podstoupení krajního trestu. Podobně božský Severus a Antoninus nařídili deportovat vojáka, který se vzdal po pěti letech dezerce. Menander říká, že bychom měli tento příklad následovat i v případě dalších dezertérů.

14. Paulus, O vojenských trestech.

Ten, kdo překročí dobu svého propuštění, je považován za tuláka nebo dezertéra. Při návratu by se měl brát v úvahu počet dní, o které překročil dovolenou, a také čas, který spotřeboval na plavbu po moři nebo na cestu. Pokud prokáže, že mu v návratu zabránila nemoc, byl zadržen lupiči nebo se zdržel z nějakého podobného důvodu, a prokáže, že z místa, kde se nacházel, neodjel příliš pozdě na to, aby se vrátil v době, kterou mu dovolená poskytovala, měla by mu být vrácena jeho hodnost.

(1) Prodej zbraně je pro vojáka závažným trestným činem, který je považován za rovnocenný s dezercí, pokud se zbaví všech zbraní, ale pokud prodá jen část, bude jeho trest záviset na tom, co prodal. Prodá-li totiž zbroj na nohy nebo na ramena, bude potrestán bičováním; prodá-li však prsní pancíř, štít, přilbu a meč, podobá se dezertérovi. Nováček je za tento zločin snáze omilostněn a zpravidla je na vině správce zbraní, pokud je vojákovi dal v nevhodnou dobu.

15. Papinianus, Názory, kniha XIX.

Voják, který byl kvůli dezerci ocejchován a znovu přijat do služby, je po dobu své dezerce zbaven žoldu; pokud má totiž dobrou omluvu a ukáže se, že nebyl dezertérem, bude mu vyplacen celý žold bez odečtení doby jeho nepřítomnosti.

16. Paulus, Sentence, kniha V.

Ten, kdo se přihlásí do armády ze strachu před zločinem, z něhož byl již obviněn, musí být okamžitě propuštěn z přísahy.

(1) Voják, který je rušitelem míru, se trestá smrtí.

Tit. 17. Ohledně castrense peculium.

1. Ulpianus, O ediktu, kniha XLII.

Pokud peculium syna pod otcovskou kontrolou, který je vojákem, zůstane v rukou jeho otce a syn zemře bez závěti, jeho otec se nestane jeho dědicem; stane se však dědicem těch, po nichž má syn právo dědit.

2. Týž, O ediktu, kniha LXVII.

Když syn pod otcovskou správou, který je vojákem, zemře bez závěti, jeho majetek přejde na otce nikoli jako jeho pozůstalost, ale jako jeho peculium. Pokud však sepsal závěť, bude jeho castrense peculium považováno za jeho majetek.

3. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Pokud by žena odkázala peníze na nákup předmětů vhodných pro vojenskou službu synovi svého manžela, který je ve vojsku, vše, co za ně koupí, bude zahrnuto do jeho castrense peculium.

4. Tertullianus, O castrense peculium.

Voják by měl mít nárok zejména na všechny předměty, které si se souhlasem svého otce vzal s sebou do tábora.

(1) Syn má vždy, i proti vůli svého otce, právo žalovat a vymáhat majetek tvořící jeho castrense peculium.

(2) Pokud by se hlava domácnosti v průběhu vojenské služby a po jejím skončení nabídla k aroganci, podívejme se, zda by se nemělo rozumět, že má volnou správu veškerého majetku, který nabyl v táboře před svou arogancí, ačkoli císařské konstituce zmiňují pouze ty, kteří jako synové pod otcovskou kontrolou sloužili od doby, kdy vstoupili do armády. Toto pravidlo by mělo být přijato.

5. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VI.

Syn pod otcovskou kontrolou, sloužící jako voják, který je ustanoven dědicem buď spolubojovníkem, nebo tím, koho poznal díky tomu, že byl ve službě, se může z vlastní vůle stát jeho dědicem bez příkazu otce.

6. Týž, O Sabinovi, kniha LII.

Kdyby mu manželka syna pod otcovou kontrolou dala otroka, aby ho manumitoval, podívejme se, zda se tím stane jeho svobodným, neboť může držet jak otroky, tak svobodné jako součást svého peculium. Lepší názor je, že dotýčný otrok by neměl být zahrnut do castrense peculium, protože se s jeho manželkou neseznámil díky tomu, že byl ve vojsku. Je však jasné, že pokud předpokládáte, že manželka dala otroka svému manželovi, když byl na cestě do tábora, aby ho mohl manumitovat, a on osvoboditele učiní schopným vojenské služby, lze říci, že pokud manumituje otroka z vlastní vůle a bez souhlasu jeho otce, udělí mu svobodu.

7. Týž, O ediktu, kniha XXXIII.

Má-li manžel kastrátské peculium, bude proti němu vyneseno rozhodnutí v rozsahu jeho prostředků; bude totiž nucen zaplatit ze svého peculia, a to i těm, kdo nejsou kastrátskými věřiteli.

8. Týž, O ediktu, kniha XLV.

Jestliže jeho manželka, příbuzný nebo kdokoli jiný, kdo se s ním neseznámil díky jeho službě v armádě, daruje nebo odkáže něco synovi pod otcovskou kontrolou a výslovně uvede, že to bude držet jako své castrense peculium, může se to k tomu přidat? Nemyslím si, že může, neboť uvažujeme o pravdě a o tom, zda známost nebo náklonnost pochází z vojenské služby, a ne z něčeho, co si někdo mohl vymyslet.

9. Týž, Disputace, kniha IV.

Byl uveden následující případ. Otcovský syn, který byl vojákem a který byl závětí ustanoven cizím dědicem, později zemřel ještě za života svého otce, a zatímco ustanovený dědic uvažoval, zda má dědictví přijmout, či nikoli, zemřel sám otec;

ustanovený dědic pak dědictví odmítl. Vystala otázka, komu bude patřit castrense peculium. Rozhodl jsem, že pokud syn zemřel závětí, náleží ustanovenému dědici jako pozůstalost po synovi, ať už ustanovil cizího dědice, nebo svého otce. Pokud by však syn se svým peculium nijak nenakládal, nepřešlo by zřejmě na jeho otce, ale zdálo by se, že bylo vždy součástí jeho majetku. A konečně, pokud by otec udělil svobodu otrokovi, který by tvořil součást castrense peculium jeho syna, a syn by poté zemřel ještě za života svého otce, nebylo by do udělení svobody zasahováno, ale pokud by syn svého otce přežil, nebylo by tomu tak. Proto se Marcellus domnívá, že otrok, který tvořil součást peculium syna, by se stal nutným dědicem tohoto syna, pokud by ho jeho otec přežil. Stejný názor jsem vyslovil i v případě, kdy otec odkázal peculium svého syna; neboť ve stejném případě, v němž jsme uvedli, že udělení svobody ob stojí, jsme také uvedli, že odkaz bude buď splatný, nebo bude zrušen. Jelikož tyto záležitosti byly vyřešeny, řekl jsem s odkazem na uvedený případ, že jelikož dědic nevstoupil do dědictví, bylo peculium zpětně přidáno do majetku otce; tudíž by mohlo být konstatováno, že tímto odmítnutím byl majetek otce dokonce zvětšen. Není novou zásadou, že se někdo může jevit jako dědic na základě toho, že nastala nějaká pozdější událost. Kdyby totiž syn člověka, který byl zajat nepřítelem, zemřel ještě za života otce, který byl v zajetí, a otec by se vrátil, měl by nárok na majetek svého syna jako na jeho peculium. Pokud by však otec zemřel v zajetí, měl by jeho syn jako hlava domácnosti zákonného dědice a jeho nástupce by byl na základě zpětné účinnosti považován za oprávněného ke všemu, co zmíněný syn v mezidobí nabyt; a to by zřejmě získal nikoliv pro dědice otce, ale pro samotného syna.

10. Pomponius, Pravidla,

Podle Marcellovy poznámky je stanoveno, že otci nepřísluší nic z kastrátského majetku jeho syna.

11. Macer, O vojenských záležitostech, kniha II.

Castrense peculium je to, co bylo dáno rodiči nebo příbuznými tomu, kdo slouží ve vojsku, nebo to, co syn pod otcovskou kontrolou sám získal během služby a co by nezískal, kdyby nebyl vojákem; neboť cokoli by mohl získat, kdyby nebyl ve vojsku, netvoří žádnou část jeho peculium, castrense.

12. Papinianus, Otázky, kniha XIV.

Otec, který dává svého syna, jenž je vojákem, do adopce, mu neodnímá peculium, které již získal právem vojenské služby. Z tohoto důvodu nezbavuje svého syna peculium tím, že ho emancipuje, protože mu ho nemůže vzít, ani když zůstane v jeho rodině.

13. Týž, Otázky, kniha XVI.

Božský Hadrián v jednom reskriptu uvedl, že pokud manželka ustanoví syna pod otcovskou správou svým dědicem, stane se jejím dědicem; a že všichni otroci patřící k majetku, kteří jsou jím manumitováni, se stanou jeho vlastními propuštěnci.

14. Týž, Otázky, kniha XXVII.

Když je syn pod otcovskou správou, který je vojákem, zajat a zemře v rukou nepřítele, korneliánské právo vyjde vstříc ustanoveným dědicům, a pokud ti nepřijmou pozůstalost, bude mít otec nárok na peculium na základě svého přednostního práva.

(1) Následující případ se zřejmě podobá dříve uvedenému; takže zatímco se závětní dědicové radí, cokoli otrok mezitím ustanoví nebo obdrží od jiné osoby tím, že si to předá, nemá žádný právní účinek, pokud jde o otce, pokud peculium zůstalo v jeho rukou, protože otrok v té době otci nepatřil. S ohledem na jmenované dědice se však rozumí, že jak doručení, tak stipulování zůstávají v suspenzi; neboť se bude mít za to, že otrok patřil do pozůstalosti poté, co byl přijat. Úcta, která náleží otci, nás však vede k tomu, abychom řekli, že v případě, kdy peculium zůstane v jeho rukou na základě jeho dřívějšího práva, bude jakékoli nabytí získané stipulací nebo jakýkoli majetek dodaný otrokovi k jeho prospěchu.

(2) Odkaz zanechaný takovému otrokovi nenabývá žádný z dědiců, protože stále není jisté, zda bude přijat, či nikoli. Pokud by však závěť nebyla vykonána, odkaz ihned nabude otec prostřednictvím otroka; kdyby jej totiž nabyl peculium, jako je tomu v případě pozůstalosti, právo otce by v tuto chvíli nepřicházelo v úvahu.

15. Týž, Otázky, kniha XXXV.

To, co otec dává svému synovi po jeho návratu z vojska, netvoří součást jeho castrense peculium, ale patří k jinému peculiu, stejně jako kdyby jeho syn nikdy nebyl ve vojenské službě.

(1. Pokud by otec slíbil svému synovi stipulací, že vše, co získá, bude ve prospěch jeho peculium castrense, stipulaci dodrží; za jiných okolností však bude neplatná.

(2) Když otec stipuluje se synem ve svůj vlastní prospěch, musí být dodrženo stejné rozlišení.

(3) Pokud by otrok, tvořící součást synovy peculium, stipuloval nebo obdržel dodáním něco od cizí osoby, bude majetek náležet synovi, aniž by se rozlišovalo mezi důvody stipulování nebo dodání. Neboť jako syn vydržuje dvojí roli hlavy domácnosti a syna pod otcovskou kontrolou, tak otrok, který tvoří součást peculium castrense a který za žádných okolností nepodléhá otcově autoritě, dokud syn žije, nemůže nabyt ve prospěch otce to, co pouze stipuloval nebo obdržel. Pokud tedy otrok, který patří synovi, něco stipuluje nebo od otce něco přijímá, je majetek předaný nebo stipulovaný získán pro syna,

stejně jako kdyby smlouva byla uzavřena s cizí osobou, neboť osoba, která stipuluje nebo přijímá, je taková, že transakce je prováděna ve prospěch syna, ať už je protiplnění jakékoliv.

(4) Pokud otec ztratil užívací právo k otrokovi, jehož vlastnictví tvořilo součást castrense peculium syna, bude mít syn celé vlastnictví otroka.

16. Týž, Názory, kniha XIX.

I rozhodl, že věno dané nebo slíbené synovi pod otcovskou kontrolou nebude tvořit součást jeho peculium castrense. To se nezdá být v rozporu s názorem publikovaným v době božského Hadriána, podle něhož bylo rozhodnuto, že syn pod otcovskou kontrolou, který je ve vojsku, může být dědicem své manželky a že její majetek bude tvořit součást jeho peculium castrense, neboť dědictví se nabývá adventivním právem, zatímco věno je neoddělitelné od manželství a je darováno se svými poplatky ve prospěch společných dětí patřících do rodiny jejich děda.

(1) Rovněž jsem vyslovil názor, že cokoli, co jeden strýc z otcovy strany odkázal jinému strýci z otcovy strany, u něhož nikdy nesloužil v armádě a co nabyt v jiné provincii, by nemělo být považováno za součást peculium castrense toho, komu to bylo odkázáno; protože příčinou přijetí pozůstalosti byla úvaha o pokrevním příbuzenství, a nikoli úvaha o vojenské službě.

17. Týž, Definice, kniha II.

Otec, který má právo ponechat si castrense peculium svého syna, který zemřel intestátně, je podle pretoriánského práva nucen zaplatit jeho dluhy během disponibilního roku, pokud to peculium dovolí. Stejně tak, pokud by se stal závětním dědicem svého syna, bude za tyto dluhy vždy odpovídat jako jeho dědic podle občanského práva.

(1) Otec, který byl ustanoven dědicem po svém synovi, který byl nebo je na vojně, nepřijal pozůstalost podle závěti a ponechal si v držení své castrense peculium. Může být, stejně jako dědic ze zákona, donucen bez časového omezení vyplatit veškeré odkazy odkázané jeho synem, a to v rozsahu, který peculium dovolí. Pokud by však syn, který sepsal závěť podle obecného práva, zemřel do jednoho roku po odchodu z armády, může si jeho otec podle faleckého práva ponechat čtvrtinu jeho majetku. Pokud by však jeho otec nepřijal pozůstalost podle závěti, protože peculium nestačilo k uspokojení věřitelů, nebude se mít za to, že jednal podvodně; ačkoli může být povinen dluh ve stanovené lhůtě splnit.

18. Marcianus, Trusty, kniha I.

Otrok tvořící součást castrense peculium syna může být otcem ustanoven dědicem, a tím učinit syna nezbytným dědicem svého otce.

(1) A jedním slovem, všechny záležitosti nebo úkony otce, které mohou na čas způsobit jakékoli zcizení práva náležejícího do castrense peculium, jsou zakázány, ale všechny tyto věci, které nenabývají účinnosti okamžitě, ale až později, se posuzují

s ohledem na dobu, kdy obvykle nabývají účinnosti; takže pokud je syn zbaven některého ze svých práv svým otcem, bude jeho úkon neplatný, ale nebude tomu tak, pokud je syn již mrtev.

(2) Proto popíráme, že otec, který podá žalobu na rozdělení, dokud jeho syn žije, nemůže zcizit majetek; jako je tomu v případě pozemku tvořícího součást věna. A pokud by partner syna uzavřel s otcem nějakou smlouvu, bude neplatná, stejně jako kdyby ji uzavřel s někým, komu bylo zakázáno spravovat vlastní majetek.

(3) Otec může propustit z užívacího práva otroky, kteří tvoří součást peculium castrense jeho syna, a může také propustit pozemek z užívacího práva, jakož i z jiných služebností na něj uvalených; a může také nabýt služebnosti k pozemku. Je pravda, že tuto výsadu má ten, kdo má zakázáno spravovat svůj vlastní majetek. Otec však nemůže uvalit užívací právo nebo služebnost na otroky nebo pozemky, které jsou součástí peculium.

(4) Pokud syn v dobré víře drží jako součást svého peculium majetek, který patří jinému, vyvstává otázka, zda lze proti jeho otci podat skutečnou žalobu nebo žalobu na vydání věci, jako je tomu v případě jiných synů. Lepší je názor, že jelikož je toto peculium oddělené od majetku otce, neměla by mu být uložena nutnost podat obranu.

(5) Otec také nemůže být nucen bránit se žalobě De peculia, která se zakládá na dluhu, který jeho synovi údajně vznikl na základě peculium, které nabyt ve službě; a pokud se dobrovolně podrobí žalobě, měl by stejně jako každý jiný obránce složit jistotu na celou částku, o kterou se jedná, a nikoli pouze do výše peculium. Nemůže však podat žalobu jménem svého syna, aniž by poskytl záruku, že tento syn jeho úkon ratifikuje.

19. Tryphoninus, Disputace, kniha XVIII.

Náš Scaevola je na pochybách, pokud jde o majetek, který vojákovi zanechal jeden z jeho příbuzných a spolubojovníků, a to z toho důvodu, že kdyby ho znal a byl s ním ve spojení před vstupem do armády, mohl by ho ustanovit svým dědicem, a také by to nemusel udělat, kdyby jeho vojenská služba u něj nezvýšila jeho náklonnost. Zdá se nám, že pokud by závěť byla sepsána předtím, než spolu strany sloužily v armádě, majetek by netvořil součást peculium castrense, ale pokud byla sepsána později, měl by převážit opačný názor.

(1) Pokud je otrok, tvořící součást peculium castrense, ustanoven dědicem kýmkoli, měl by na příkaz svého pána vstoupit do pozůstalosti a ta se stane součástí majetku tvořícího peculium castrense.

(2) Syn pod otcovskou kontrolou, který byl v té době v občanském životě, sepsal závěť, kterou disponoval svým castrense peculium, a zatímco si nebyl vědom, že je řádným dědicem svého otce, zemřel. Nelze tvrdit, že zemřel testamentárně, pokud jde o majetek jeho castrense peculium, a intestátně, pokud jde o majetek jeho otce; ačkoli se to nyní uvádí v reskriptech s odkazem na vojáka, protože ten může zemřít zčásti testamentárně na počátku a poté zčásti intestátně; tento muž však tohoto

práva nepožíval, protože nemohl sepsat závěť bez dodržení všech zákonných formalit. Proto by ustanovený dědic měl nárok na veškerý majetek *castrense peculium*, stejně jako kdyby člověk, který se domníval, že je nesmírně chudý, zemřel po sepsání závěti, aniž by si byl vědom toho, že se obohatil činy svých otroků jinde.

(3) Otec nařídil, aby otrok, který tvořil součást *castrense peculium* jeho syna, byl na základě jeho závěti svobodný. Protože syn pod otcovou kontrolou zemřel a jeho otec také brzy poté, vyvstala otázka, zda má otrok nárok na svobodu, neboť byla vznesena námitka, že absolutní vlastnictví nemůže patřit dvěma osobám; na druhé straně Hadrián rozhodl, že syn nemůže manumitovat otroka, který je součástí takového *peculium*. Pokud otrok získal svobodu z vůle syna i otce a oba zemřeli, nemohlo být pochyb o tom, že se stane svobodným z vůle syna. V první řadě však lze ve prospěch svobody poskytnuté otcem říci, že jeho právo nezaniklo, dokud syn nevyužil to, co mu bylo poskytnuto s odkazem na jeho *castrense peculium*; pokud by totiž syn zemřel po smrti, otec by měl nárok na jeho *peculium* na základě svého předchozího práva, které se podobá *postliminiu*, a vlastnictví majetku by zřejmě mělo zpětný účinek.

(4) Přesto by nemělo být řečeno, že pokud by otec za života svého syna a jako jeho dědic veřejně manumitoval otroka, ten by se takovým manumitem stal svobodným poté, co syn zemřel intestátně.

(5) Ale co kdyby syn sepsal závěť a do jeho majetku by se nevstoupilo? Není tak snadné rozhodnout, že vlastnictví majetku tvořícího *peculium* by po synově smrti nadále náleželo otci, neboť mezidobí, během něhož se závětní dědicové rozmýšlejí, nabízí zdání dědické poslušnosti. V opačném případě, i kdyby do majetku syna vstoupil závětní dědic, mohlo by se říci, že na něj vlastnictví přešlo od otce, což je absurdní, pokud se domníváme, že majetek je v tomto případě stejně jako v jiných v *suspensi*; a domníváme se, že na základě zpětné účinnosti buď patřil, nebo nepatřil otci. V souladu s tím, pokud by v době, kdy dědicové jednali, nastal čas pro vydání odkazu otrokovi tvořícímu součást *peculium* podle něčí závěti, z něhož by otec nemohl nic získat, je obtížné určit, zda by odkaz měl patřit samotnému otci, či nikoliv, neboť v opačném případě by přešel na synovy dědice. K rozhodnutí otázky týkající se svobody otroka lze snadněji dospět v případě, kdy se předpokládá, že syn zemřel bez závěti. Není tedy důvod tvrdit, že měl nárok na svobodu udělenou v době, kdy nepatřil otci; přesto ani v jednom případě neodmítáme opačný názor.

20. Paulus, O Katonově vládě.

Předpokládáš-li, že syn sepsal závěť a ustanovil svého otce svým dědicem poté, co otec svou závětí udělil svobodu synovu otrokovi, který mu začal patřit na základě synovy vůle, podívejme se, zda by se tento otrok měl srovnávat s otrokem, který v době, kdy byl manumitován, patřil jinému a jehož vlastnictví nabyl později. Pro svobodu je příznivější připustit, že ji udělil otec, a tvrdit, že otrok patřil od počátku tomuto otrokovi; což se ukazuje z toho, co se stalo později.

Tit. 18. Ohledně veteránů.

1. Arrius Menander, O vojenských záležitostech, kniha III.

Veteráni mají kromě jiných výsad i jednu, která se týká jejich provinění, totiž že se od ostatních osob liší, pokud jde o tresty, které se jim ukládají; proto není veterán předhozen divoké zvěři ani bit pruty.

2. Ulpianus, Názory, kniha II.

Imunitu, která je přiznána vojákům, kteří byli čestně propuštěni, požívají i ve městech, v nichž bydlí; neztrácejí ji ani tehdy, když některý z nich dobrovolně přijme nějakou poctu nebo veřejné zaměstnání.

(1) Všichni musí platit daně a snášet všechna ostatní běžná břemena, která se vážou k patrimoniálním statkům. 3. Marcianus, Pravidla, kniha II.

Veteránům a jejich dětem se přiznává stejné vyznamenání jako dekurionům. Proto nesmějí být odsouzeni do dolů ani k práci na veřejných pracích, nesmějí být předhozeni divoké zvěři ani biti pruty.

4. Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IV.

V reskriptu adresovaném veteránovi Juliovi Sossianovi bylo uvedeno, že veteráni nejsou osvobozeni od povinnosti přispívat na opravu silnic, neboť je jasné, že nejsou osvobozeni od placení daní ze svého majetku.

(1) V Reskriptu adresovaném Silliu Firmovi a Antoninu Clarovi se uvádí, že na jejich lodě lze podávat rekvizice.

5. Paulus, O soudních šetřeních.

Velký božský Antoninus se svým otcem v Rescriptu uvedl, že veteráni jsou osvobozeni od stavby lodí.

(1) Rovněž požívají imunitu vůči vybírání daní, to znamená, že nemohou být jmenováni výběřčími daní.

(2) Veteráni, kteří se nechají zvolit za členy nějakého řádu, však budou nuceni plnit jeho povinnosti.

Knihá L

1. O obecních městech a jejich obyvatelích.
2. O dekurionech a jejich synech.
3. Ohledně matrik dekurionů.
4. Ohledně veřejných zaměstnání a poct.
5. O osvobození a omluvách ze zaměstnání.
6. O právu na imunitu.
7. O velvyslanectvích.
8. O správě majetku patřícího městům.
9. Ohledně dekretů, které mají být vydávány na základě nařízení dekurzů.
10. Ohledně veřejných prací.
11. O trzích.

12. O slibech.
13. O mimořádných soudních šetřeních (..)
14. Ohledně zprostředkovatelů.
15. Ohledně daní.
16. O významu pojmů.
17. Ohledně různých pravidel starověkého práva.

Tit. 1. O obecních městech a jejich obyvatelích.

483. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Občanem obce se stává buď narozením, manstvím, nebo adopcí.

(0) Správně řečeno, za občany obecního města jsou skutečně označováni jen ti, kdo mají občanské právo a sdílejí s námi obecní povinnosti. Nyní však nesprávně nazýváme občany obecního města ty, kteří jsou obyvateli jakéhokoli města, jako například ty, kteří žijí v Kampánii nebo v Puteole.

(1) Proto je každý, kdo se narodil rodičům bydlícím v Kampánii, stylizován jako občan Kampánie. Pokud však jeho otec pocházel z Kampánie a matka z Puteoly, je stejně tak považován za občana Kampánie, pokud jeho matka nepožívá nějakého zvláštního privilegia narození; pak totiž bude občanem města, kde se narodila jeho matka. Tak se například přiznává jako výsada obyvatelům Tróje, že když se matka narodila v Tróji, její syn se stane občanem tohoto města. Stejné privilegium je přiznáno také obyvatelům Delf. Celsus uvádí, že této výhody se těší i dědicové Pontu, a to díky přízni Velkého Pompeia, tedy že každý, jehož matka se narodila v Pontu, se stane občanem této země. Některé autority však tvrdí, že tato výsada byla udělena pouze dětem narozeným v zákonném manželství, ale Celsus tento názor nepřijímá. Nebylo by totiž stanoveno, že

dítě narozené mimo manželství má následovat stav své matky (neboť má stejný původ jako ona), ale toto pravidlo se mohlo vztahovat pouze na děti narozené rodičům, jejichž rodiště se nacházela v různých městech.

3. Týž, Disputace, kniha I.

Kdykoli je syn pod otcovským dohledem ustanoven se souhlasem svého otce dekurionem, je tento povinen jako ručitel za svého syna odpovídat za plnění všech povinností, které se vztahují k úřadu dekuriona. Má se za to, že otec dal souhlas k tomu, aby se jeho syn stal dekurionem, pokud byl jmenování přítomen a nepostavil se proti němu. Z toho vyplývá, že za vše, co jeho syn během výkonu funkce vykoná, bude jeho otec odpovídat jako jeho ručitel.

0. Za výkon funkce bychom měli chápat nakládání s veřejnými prostředky nebo rozhodování o jejich vynakládání.

1. Úřadující osoba bude rovněž odpovídat za případný dozor nad prací nebo za cokoli jiného, na čem má stát zájem.

2. Otec bude odpovědný, pokud bude syn jmenován jeho nástupcem.

3. Odpovídat bude i tehdy, jestliže hospodařil s veřejnými daněmi.

4. Pokud syn nedbal na to, aby ustanovil opatrovníky, když o to byl požádán, nebo pokud vybere takové, kteří nejsou vhodní, nebo pokud nevyžaduje jistotu, nebo přijme opatrovníka, který není solventní, není pochyb o tom, že bude odpovědný on sám. Otec však bude stále odpovědný, když jsou ručitelé zvyklí být za těchto okolností zavázáni. To však není obvyklé, jak bylo uvedeno v reskriptu; protože ručitelé pouze slibují, že pozůstalost bude zajištěna, ale pokud jde o peněžní záležitosti, pozůstalost není na jmenování opatrovníků zainteresována.

5. Kdo zůstane nepřítomen déle, než mu dovoluje propustka, nebo v rozporu s jejími podmínkami, může stále zastávat úřad.

(2) Týž, O Sabinovi, kniha XXV.

Bylo stanoveno, že syn pod otcovskou kontrolou může mít domicil.

6. Týž, O ediktu, kniha XXXIX.

Může si zřídit domicil nejen tam, kde ho má jeho otec, ale i kdekoli jinde.

0. Paulus, O ediktu, kniha XLV.

Labeo říká, že ten, kdo podniká ve stejném rozsahu na více místech, nemá bydliště na žádném z nich. Uvádí se však, že některé autority zastávají názor, že může mít bydliště na více místech a mít na nich domicil. To je pravda.

(3) Ulpianus, Názory, kniha II.

Nesprávné uvedení místa narození nemění nic na skutečnosti původu člověka; skutečné místo narození člověka se totiž neztratí ani omylem, ani tím, že člověk nepravdivě uvede jiné místo, než je to pravé. Pravdu nemůže změnit ani to, že někdo odmítne zemi, kde se narodil, ani to, že v tomto bodě uvede nepravdivé údaje.

Syn odvozuje svůj původ od města, v němž se narodil jeho otec, ale nenásleduje jeho bydliště.

1. Bylo rozhodnuto muži vzdělanými v právu, že každý může mít bydliště na dvou různých místech, to znamená tam, kde staví na dvou různých místech, a nepovažuje se, že by v jednom bydlel více než v druhém.

2. Svobodníci se řídí místem narození nebo bydlištěm svých patronů, což platí i pro jejich děti.

(23) Týž, O povinnostech prokonzula, kniha V.

Je-li někdo manumitován několika pány, řídí se rodištěm všech svých patronů.

65549. Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

Božští bratři v jednom reskriptu stanovili, že dekurenti nemají být nuceni dodávat lidu obilí za nižší cenu, než jakou vyžaduje zásobování; to stanoví i další císařské ústavy.

9. Neratius, Pergameny, kniha III.

Kdo nemá legitimního otce, odvozuje svůj původ od matky, což je třeba počítat ode dne, kdy se narodil.

0. Marcianus, O informátorech.

Žádné město nemá stejnou výsadu jako státní pokladna, pokud jde o majetek dlužníka, pokud mu ji císař výslovně nepřiznal.

11. Papinianus, Otázky, kniha II.

Císař Titus Antoninus v reskriptu adresovaném Lentulovi Verovi uvedl, že povinnosti magistrátů jsou individuální, ale jejich odpovědnost je společná. Tomu je třeba rozumět tak, že odpovědnost se váže na celý sbor pouze tehdy, jestliže majetek nemohl uchránit ten, kdo obchod uzavřel, ani ti, kdo byli jeho ručiteli, jestliže v době, kdy se vzdal svého úřadu, nebyl solventní; ale na druhé straně, jestliže osoba nebo záruka byla vhodná nebo solventní v době, kdy mohla být podána žaloba, každý z nich bude odpovědný za to, co spravoval.

12. Je-li však ten, kdo jmenoval soudce na vlastní odpovědnost, solventní, měla by být žaloba nejprve podána proti němu jako proti ručiteli; nebo to bude vlastně totéž, jako kdyby věc nesprávně vyřizoval jeho kolega? Bylo rozhodnuto, že by měl být nejprve žalován ten, kdo magistrát jmenoval, jako v případech ručitele, neboť proti jeho kolegovi se vede řízení z důvodu jeho nedbalosti a za účelem vybrání pokuty; ale ten, kdo magistrát jmenoval, je žalován z důvodu jeho ručení.

0. Tine Same, Opinions, Book I.

Není nutné přiznat pretoriánskou žalobu proti kolegovi jmenovaného magistráta.

23. Týž, Otázky, kniha II.

Jaké by tedy bylo pravidlo, kdyby jeden z magistrátů byl po celý rok nepřítomen nebo kdyby, ačkoli byl přítomen, nevyřizoval veřejné záležitosti buď pro tvrdohlavost, neznalost, nebo pro špatný zdravotní stav a jeho kolega by se o vše staral sám a nebylo by to řádně vykonáno? Bude se postupovat v tomto pořadí: nejprve bude žalován o celou částku ten, kdo vedl veřejnou záležitost, a ti, kdo za něj ručili, a po vyčerpání všech bude odpovědný ten, kdo jmenoval nesolventní osobu; a nakonec by měl být volán k odpovědnosti druhý magistrátní úředník, který se nezabýval žádnou veřejnou záležitostí. Ani ten, kdo jmenoval magistráta, se nemůže řádně zříci obecné odpovědnosti, neboť měl vědět, že ten, koho jmenoval, přijal úřad jako jednotlivce a převzal společnou odpovědnost. Vždyť když dva magistráti vyřizují záležitosti a peníze, které jsou splatné, nemohou být od jednoho z nich vybrány, může být ten, kdo ho jmenoval, žalován o celou částku, když je to nutné.

23. Týž, Otázky, kniha XV.

Městští soudci jsou srozuměni s tím, že vědí, co vědí ti, jimž jsou svěřeny nejvyšší zájmy státu.

16. Týž, Názory, kniha I.

Ten, kdo byl na určitou dobu odvolán z řádu dekurionů a poté obnoven, nemůže být přijat k novým počtům jako osoba, která byla odsunuta na dobu, po kterou byla zbavena své hodnosti. V obou těchto případech bylo rozhodnuto, že je třeba zjistit, zda

si strany, které byly odsouzeny za přešupek, zasloužily trest tohoto druhu; pokud totiž dostaly přísnější trest, než měly, nebo byly poznamenány hanbou, měly by být poté osvobozeny a věc by měla být považována za vyřízenou. Pokud jim však byl uložen mírnější trest, než jaký je zákonem předepsán, budou přesto zařazeni mezi osoby, které jsou nechvalně známé; protože otázka skutkové podstaty závisí na rozhodnutí soudce, ale na autoritě zákona nikoli.

(2) Když někdo jmenuje svého nástupce a ten je po uplynutí svého funkčního období solventní, není nutné, aby bylo vyhověno žalobě.

(3) Jsou-li pozemky převedeny tajně za účelem zpronevěry veřejných pohledávek, může je požadovat ministerstvo financí; a nabyvatel podvodně prodaného majetku bude nucen zaplatit tolik, kolik opět zaplatí ze své vlastní kapsy.

(4) Právo narození se adopcí nemění, pokud jde o plnění úředních povinností a přijetí veřejného zaměstnání, neboť syn může být svým adoptivním otcem donucen přijmout nové zaměstnání.

0. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Pokud však byl svým adoptivním otcem emancipován, nejenže přestává být jeho synem, ale také již není občanem města toho, jehož synem se adopcí stal.

(2) Papinianus, Názory, kniha I.

Osvobozený není zproštěn občanského zaměstnání z důvodu služeb, které má svému patronovi, neboť je jedno, zda svému patronovi poskytuje služby nebo plní své povinnosti, či nikoliv.

1. Svobodní senátoři, kteří vyřizují záležitosti svých patronů, jsou však zproštěni poručnictví na základě dekretu Senátu.

2. Otec souhlasil s tím, aby byl jeho syn jmenován dekurionem. Vláda by měla žalovat spíše syna osobně, než aby otec podal žalobu proti němu jako záruku za svého syna; není totiž žádný rozdíl v tom, zda měl syn castrense peculium předtím, než sloužil ve vojsku, nebo později.

3. Promlčení doby potřebné k tomu, aby se znovu ucházel o úřad nebo získal jiné veřejné zaměstnání, se vztahuje na některé obce, ale ne na jiné.

4. Veřejná zaměstnání nemůže vykonávat tatáž osoba současně ve dvou různých městech. Proto v případě, že se o dva úřady ucházíte současně, je třeba dát přednost místu, kde se člověk narodil.

5. Pouhý důvod držby nestačí k tomu, aby byly držiteli uloženy občanské povinnosti, ledaže by toto privilegium bylo městu zvlášť uděleno.
6. Osoby, které se vrátily do vlasti na základě práva postliminia, jsou povinny přijmout veřejné zaměstnání, i když bydlí v jiném městě.
7. Vybírání daní nepatří mezi základní zaměstnání, a proto je svěřeno dekurzům.
8. Ten, kdo byl manumitován na základě svěřenectví, se ve věci občanských zaměstnání řídí původem toho, kdo ho manumitoval, a nikoliv toho, kdo mu svobodu přenechal.
9. Božský Pius rozhodl, že dítě narozené v adoptivní rodině se při plnění občanských zaměstnání řídí původem svého přirozeného dědečka; stejně jako v případě, kdy byl syn dán k adopci, ledaže by s tímto postupem bylo spojeno nějaké podezření z podvodu.
10. Omyl toho, kdo v domnění, že je občanem města nebo obyvatelem kolonie, souhlasí s přijetím civilního zaměstnání, nevylučuje, aby se bránil soudní cestou.
11. Přesun bydliště otce do jiného města nenutí jeho syna přijmout veřejné zaměstnání v tomto městě, je-li důvod změny bydliště otce dočasný.
12. Pokud je proti osobám navrženým do úřadu vzneseno obvinění z hrdelního zločinu, nemohou být přijaty do žádného nového zaměstnání dříve, než bude jejich případ vyřešen, ale do té doby si zachovají své dřívější postavení.
13. Pouhé vlastnictví domu v jiném městě nezakládá bydliště.
14. Odpovědnost, která vyplývá z jmenování nástupce, nezavazuje ručitele toho, kdo jej učinil.
15. Ručitelé, kteří se stali odpovědnými za veřejný majetek a kteří na vlastní nebezpečí jmenují soudce, neodpovídají za trestní žaloby, které mohou být podány proti těm, za něž se stali zavázanými; stačí totiž, aby slíbili nahradit škodu, kterou utrpěla vláda.

(23) Paulus, Otázky, kniha I.

(24) Božský Severus v jednom reskriptu uvedl, že časové intervaly předepsané s ohledem na setrvání v úřadě se poskytují těm, kteří nechťejí, ale ne těm, kteří si přejí zůstat, neboť nikdo by neměl zůstat v úřadě trvale.

0. Scaevola, Otázky, kniha I.

Co je učiněno většinou shromáždění, je považováno za totéž, jako by to bylo učiněno všemi.

24. Paulus, Otázky, kniha XXIV.

Domicil je přenesen, když je to skutečně učiněno, a ne když je v tomto smyslu učiněno pouhé prohlášení, jak se vyžaduje v případě těch, kteří popírají, že by jako obyvatelé mohli být povoláni k výkonu veřejných povinností.

0. Týž, Názory, kniha I.

Lucius Titius byl v době, kdy byl pod kontrolou svého otce, proti souhlasu svého otce jmenován magistrátem spolu s některými dalšími kurátorem pro nákup obilí. Lucius Titius nesouhlasil s přijetím této funkce a neobdržel z tohoto titulu žádné peníze, ani se nijak nepodílel spolu s ostatními úředníky na nákupu; po smrti svého otce byl vyzván, aby se zodpovídal z dlužné částky od svých kolegů. Vystala otázka, zda může být z tohoto titulu činěn odpovědným. Paulus odpověděl, že ačkoli odmítl přijmout úřad, do něhož byl magistrátem jmenován, může být žalován z důvodu škody, která státu vznikla, i když v době, kdy byl jmenován, podléhal pravomoci jiného.

23. Paulus vyslovil názor, že ti, proti nimž je podána žaloba nikoliv z důvodu smlouvy, ale z důvodu nějakého veřejného zaměstnání, které vykonávali pro jiné, obvykle odpovídají za ztrátu nějaké jistiny, ale neodpovídají za úroky.

24. Rovněž rozhodl, že dědicové otce nemohou být právně žalováni z titulu úřadu, který jeho syn přijal po smrti svého otce. Tento názor se vztahuje na toho, kdo byl svým otcem jmenován dekurionem a po jeho smrti pokračoval ve výkonu tohoto úřadu.

25. Rovněž uvedl jako svůj názor, že ten, kdo přijal funkci dekuriona, byl považován za toho, kdo převzal všechny povinnosti dekuriona, jako v případě otce, jehož syn byl s jeho souhlasem jmenován dekurionem.

26. Rovněž uvedl jako svůj názor, že věno bylo zahrnuto do majetku manžela během manželství. Pokud by však byl povolán k výkonu obecních povinností, nemělo by být věno v poměru k jeho majetkovým poměrům považováno za součást jeho majetku.

27. Rovněž vyslovil názor, že pokud obviněný z hrdelního zločinu nenese vinu, protože obvinění nebylo stíháno v zákonem stanovené lhůtě, neměl by se v mezidobí ucházet o žádné veřejné zaměstnání.

28. "Císaři Severus a Antoninus Septimiovi Zenonovi. Ačkoli jsi souhlasil, aby se tvůj syn, který ještě nedosáhl zákonného věku, stal dekurionem, a ačkoli jsi za něj poté přislíbil svou víru, přesto tě mezitím nelze nutit, abys převzal jakoukoli odpovědnost, neboť se zdá, že jsi nedal souhlas ke jmenování, které může být provedeno zákonným způsobem."

29. Rovněž vyslovil názor, že pokud stát nepoživá žádného zvláštního privilegia, pokud jde o přijímání přírůstků na jeho území, nemůže odstoupit od pronájmu nebo prodeje veřejných pozemků, které již byly dokonány; neboť dobu upravující takové přírůstky předepisuje ministerstvo financí.

23. Týž, Věty, kniha I.

Děti propuštěnců a propuštěnek následují buď bydliště, nebo původ svých otcovských předků a svých patronů, kteří je manumitovali.

23. Vdova si ponechává domicil svého zesnulého manžela, jako v případě ženy, kterou její manžel proslavil, ale změní se, pokud uzavře druhý sňatek.

24. Svobodní se stávají občany místa, kde si dobrovolně stanovili své bydliště; tím však nepoškozují rodové právo svého patrona a jsou povinni vykonávat veřejné zaměstnání v obou místech.

25. Ten, kdo byl odsunut do určitého místa, má mezitím nutně bydliště v místě, kam byl odsunut.

26. Senátor zbavený své hodnosti není navrácen do své původní země, ledaže by to získal jako zvláštní milost.

27. Senátoři se svými syny a dcerami narozenými v době, kdy jejich otec zastával tento úřad, jakož i jejich vnuci, pravnucci a pravnučky po svých synech, jsou zbaveni výhody svého rodového práva, ačkoli si stále zachovávají městskou důstojnost.

28. Senátoři, kteří získali volnou dovolenou, tj. právo zdržovat se, kde se jim zlíbí, si ponechávají bydliště ve městě Římě.

29. Ti, kdo půjčují peníze na úrok, by se měli zprostit všech závazků, které se váží k jejich dědictví, i když je třeba nevlastní.

(3) Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

Kdo dosáhl senátorské hodnosti, přestává být občanem, pokud jde o zastávání jiných veřejných zaměstnání; rozumí se však, že si zachovává své rodové právo, pokud jde o městské pocty. Proto se otroci, kteří jím byli manumitováni, stávají občany města, v němž se narodili.

(1) Voják má bydliště v místě, kde slouží, pokud nemá majetek ve své zemi.

25. Scaevola, Digest, kniha II.

V císařských konstitucích je stanoveno, že peníze, které jsou vypláceny na úkor kohokoli, nenesou úrok. Císaři Antoninus a Verus to v reskriptu uvedli takto: "Není více než spravedlivé, aby se nepožadovaly úroky ze zůstatku splatného na konci funkčního období, který úřadující osoba sama nespravovala, ani aby se nevymáhaly od jeho ručitele, a "tím méně by se měly vymáhat od soudců, kteří přijali záruku". Z toho vyplývá, že od tohoto pravidla by se nemělo v budoucnu ustupovat.

26. Ulpianus, O ediktu préтора, kniha I.

Pokud dva obecní magistráti vykonávají povinnosti jednoho úřadu, jsou považováni pouze za jednu osobu a toto privilegium jim zpravidla přiznává obecní právo; ale i když tomu tak není, je zvykem, že se toto pravidlo dodržuje, pokud neexistuje žádný zákon, který by stanovil opak.

23. Paulus, O ediktu, kniha I.

Městský soudce nemůže vykonávat úkony, které patří spíše do císařské jurisdikce než do jeho vlastní.

23. Městští magistráti nesmějí přiznat úplnou restituci nebo nařídít odnětí vlastnictví majetku za účelem jeho zachování nebo zachování věna v neporušeném stavu nebo zajištění bezpečnosti odkazů.

(2) Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Každý, kdo je manumitován, se stává občanem města, k němuž patří ten, kdo ho manumitoval; přesto však nenásleduje své bydliště, nýbrž svou zemi; a je-li jeho patron občanem dvou různých měst, manumitací se stane občanem těchž měst.

0. Pokud někdo vždy vede své obchody nikoliv v kolonii, ale ve městě, prodává, nakupuje a uzavírá tam smlouvy, využívá trhy nebo lázně, navštěvuje výstavy a slaví tam slavnosti, zkrátka užívá všech výhod města a žádných výhod kolonie, rozumí se, že má bydliště spíše v uvedeném městě než tam, kde pobývá za účelem obdělávání půdy.

1. Celsus v první knize Digest pojednává o tom, že pokud si někdo zařídí dva stejné domy, které se nacházejí na dvou různých místech, a v jednom nebydlí méně než v druhém, je třeba mít za to, že má bydliště tam, kde se sám domnívá, že je. Pochybují, že změnou svého názoru z jednoho místa na druhé může být někdo považován za osobu, která má bydliště na dvou místech. Přesto to může být pravda, i když je obtížné o tom rozhodnout, stejně jako je obtížné rozhodnout, že někdo může být bez bydliště. Domnívám se však (a to lze tvrdit jako správné), že pokud se člověk, který opustil své bydliště, vydá na cestu po moři nebo cestuje po souši a hledá nějaké místo, kde by mohl nějakou dobu pobývat, bude bez jakéhokoli bydliště.

2. Ten, kdo byl odsunut, může mít domicil, jak říká Marcellus, v místě, na které byl omezen.

30. Paulus, O ediktu, kniha I.

Záležitost nejvyššího významu může být předložena městským soudcům na základě dohody zúčastněných stran.

Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Člověk musí poslouchat magistráty města, v němž žije, stejně jako magistráty města, jehož je občanem; nejenže totiž podléhá obecní jurisdikci obou míst, ale měl by také vykonávat povinnosti. jakéhokoli veřejného úřadu v kterémkoli z nich.

23. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Každý, kdo se narodil ve vesnici, která je závislým územím města, je chápán tak, že tam má bydliště, stejně jako kdyby se nacházel v samotném městě.

23. Marcellus, Digesty, kniha I.

Nic nebrání tomu, aby měl někdo bydliště, kdekoli si přeje, a to z toho důvodu, že mu to není zakázáno.

34. Modestinus, Differences, kniha IV.

Žena, která byla zasnoubena, nemění své bydliště před uzavřením manželství.

Týž, O manumisích.

Řím je naše společná země.

Týž, Pravidla, kniha III.

Občan, který již byl jmenován do veřejného zaměstnání, nemůže opustit své bydliště, dokud nevykoná povinnosti svého úřadu.

(23) Týž, Výmluvy, kniha I.

Je třeba mít na paměti, že pokud někdo nadále bydlí na pozemku, nepovažuje se za obyvatele obce; neboť ten, kdo nepožívá výsad města, není považován za jeho občana.

0. Týž, Názory, kniha II.

Když byl Titius v Římě za účelem studia, byl mu magistrátem jeho rodné obce zaslán dopis, aby císaři předal nařízení zmíněné obce, které bylo předáno spolu s dopisem. Osoba, která se zavázala dopis doručit, jej však na základě tajné dohody předala Luciovi Titiovi, který sám pobýval v Římě, a to ze stejného důvodu jako Titius. Poté, co vymazal jméno Ticia, jemuž bylo nařízení určeno, vložil do něj své vlastní jméno a poté jej podle nařízení obce doručil císaři. Ptám se, zda mohl posel požadovat své cestovní výdaje a jakého přestupku se měl dopustit tím, že nedoručil dopis osobě, jíž se zavázal jej předat, jakož i čím se provinil ten, kdo po vymazání cizího jména a vepsání svého vlastního doručil nařízení císaři, jako by mu to nařídila jeho rodná obec? Herennius Modestinus odpověděl, že Titius nemůže požadovat cestovní výdaje, ale že se může obrátit na toho, kdo provedl záměnu vlastním jménem.

Titius přijal zástavu za veřejné peníze, které sám půjčil, a uzavřel s dlužníkem dohodu, že pokud dluh nebude splacen, bude zástava prodána bez jakékoli záruky. Magistráti, kteří nastoupili na Titiovo místo, schválili pohledávku i zástavu, a to až do Maevia. Prodejem zástavy se nezískalo dost peněz na zaplacení dluhu, a to kvůli záruce, kterou magistrát poskytl kupujícím s odkazem na výši pozemku. Vystala otázka, kdo je odpovědný magistrátu? Herennius Modestinus odpověděl, že Titius z tohoto důvodu neodpovídá, protože jeho nástupci převzali odpovědnost za dluh, a neodpovídají ani magistráti, kteří prodej uskutečnili, protože prodali, že obsahuje více, než ukázalo skutečné vyměření pozemku; a z toho důvodu, že prodali za více, by jim mělo být nařízeno, aby tento nedostatek dorovnali. Proto ten, kdo jako poslední schválil pohledávku, by měl obci nahradit ztrátu, pokud by se neprokázalo, že pohledávka přešla na solventního nástupce.

0. Callistratus, O soudních šetřeních, kniha I.

Guvernéři provincií mají jurisdikci nad všemi obyvateli, které některá města prohlašují za své; přesto však, pokud někdo popírá, že je obyvatelem, musí podat žalobu u guvernéra provincie, v jejíž jurisdikci se nachází město, jímž je povolán k

výkonu veřejného zaměstnání, a nikoli u guvernéra toho, kde sám tvrdí, že se narodil. To božský Hadrián uvedl v reskriptu s odkazem na ženu, která se provdala do jiného místa, než ve kterém se narodila.

23. Bylo rozhodnuto, že svobodní mohou zastávat veřejný úřad tam, kde je jejich patron nebo kde mají sami bydliště.

24. Je třeba mít na paměti, že ženy, které navázaly nezákonný svazek s muži, mohou vykonávat veřejné funkce pouze tam, kde se samy narodily, a nikoli tam, kde mají své manžely. To božští bratři uvedli v jednom reskriptu.

0. Papirius Justus, O konstitucích, kniha II.

Císaři Antonín a Verus v Reskriptu uvedli, že z přísahy má být propuštěn muž, který přísahal, že se již nebude účastnit zasedání svého řádu, pokud by byl později vytvořen duumvir.

(15360) Rovněž v Rescriptu uvedli, že nájemci pozemků patřících do pokladny musí plnit obecní povinnosti bez jakékoli ztráty pro pokladnu. Na to má dohlížet guvernér s pomocí prokurátora státní pokladny.

(15361) Císaři Antonín a Verus v reskriptu uvedli, že je povinností magistrátů vybírat odkazy patřící jejich městům, a pokud tak neučiní, že mohou být žalováni oni nebo jejich dědicové; a pokud nebudou solventní, stanou se za ně odpovědnými jejich ručitelé.

(15362) V reskriptu také uvedli, že žena, dokud je vdaná, je obyvatelkou téhož města jako její manžel a že nemůže být nucena vykonávat žádné veřejné povinnosti v místě, kde se narodila.

(15363) V reskriptu také uvedli, že majetek otce, který úmyslně emancipoval svého syna, aby se vyhnul odpovědnosti za něj jako magistrát, bude ručit, stejně jako kdyby se za něj stal ručitelem.

(15364) V reskriptu také uvedli, že když se zjišťuje, zda je někdo občanem určitého města, je třeba nejprve získat důkazy o majetku, který by tam mohl mít, neboť pouhá podobnost jména nestačí k určení rodiště kohokoli.

(15365) Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že ti, kdo vykonávají povinnosti magistrátních úředníků z donucení, by měli složit přiměřenou záruku stejně jako ten, kdo tento úřad přijal dobrovolně.

Tit. 2. Ohledně dekurionů a jejich synů.

Ulpianus, Názory, kniha II.

Je stanoveno, že dekurenty, kteří opustili města, k nimž patřili, a odešli do jiných míst, může guvernér provincie odvolat do jejich země; musí se postarat o to, aby dostali vhodné zaměstnání.

Týž, Disputace, kniha I.

Dekurion, který je na určitou dobu odsunut, jím přestává být. Když se vrátí, nezíská své dřívější postavení, ale není mu vždy zakázáno stát se dekurionem. Nebude mu vráceno jeho dřívější postavení, ale na jeho místo může být zvolen jiný; a pokud je počet jeho řádu úplný, musí počkat, až se uvolní místo. Jinak je tomu u toho, kdo je dočasně odvolán ze svého řádu, neboť ten se stane dekurionem, jakmile uplyne čas; přesto může být na jeho místo zvolen jiný. Pokud zjistí, že je obsazeno, musí počkat, až se uvolní místo.

(23) Když však byl do svého řádu navrácen, může vyvstat otázka, zda bude mít místo, které měl původně, nebo to, které nyní získal, pokud se jedná o povinnost vydávat rozhodnutí jako předsedající. Domnívám se, že bude mít stejné postavení, jaké zastával dříve. Stejně pravidlo neplatí pro toho, kdo byl na určitou dobu odsunut, neboť nastupuje jako poslední v pořadí.

(24) V souvislosti s dětmi dekurie vzniká otázka, zda se za syna dekurie považuje pouze ten, kdo byl počat a narodil se v době, kdy jeho otec zastával tento úřad, nebo zda se za něj má považovat i syn, který se narodil předtím, než se jeho otec stal dekurie. A skutečně, pokud jde o toho druhého, nemůže být bičován pruty ani odsouzen do dolů; nebude ani poškozen tím, že se narodil plebejskému otci, pokud by čest dekurionátu později získal ten druhý. Papinianus vyslovil stejný názor ve vztahu k dědečkovi a tvrdil, že syn není dotčen, pokud byl jeho otec oceňován hanbou.

(25) Pokud je však otec vyloučen z řádu dekurionů a stalo se tak před početím dítěte, domnívám se, že by mělo být považováno za syna plebejce, pokud jde o případné pocty. Pokud však otec ztratí hodnost po početí dítěte, bylo by shovívavější tvrdit, že by měl být považován za syna dekurenta.

(26) Proto ten, kdo se narodil po degradaci svého otce, pokud byl počat předtím, než k ní došlo, je považován za podobného synovi senátora; pokud však k ní došlo později, degradace mu bude na újmu.

(27) V případě, že se dítě narodilo v době, kdy byl jeho otec dočasně vyloučen ze svého řádu, a mezitím bylo počato i přivedeno na svět; narodilo by se jako syn dekurenta, i kdyby jeho otec zemřel dříve, než mu byla navracena jeho hodnost? Podle benevolentní konstrukce by tomu tak bylo.

(28) Kromě toho, pokud by dítě počal plebejec a poté, ještě před jeho narozením, by otec získal úřad dekuriona, ale ztratil by jej dříve, než by dítě přišlo na svět, bylo by velkorysejší tvrdit, že mezidobí bude pro něj výhodou a že bude považováno za již narozené.

(29) Žádný zločin spáchaný otcem nemůže přivodit trest nevinnému dítěti, a proto syn nebude z tohoto důvodu vyloučen z řádu dekurionů ani z žádné jiné pocty.

(30) Osobám starším pětadvaceti let císařské konstituce zakazují, aby byly bez svého souhlasu povolávány do dekurátu; pokud však souhlasí, měly by vykonávat povinnosti úřadu, i když je jim více než sedmdesát let; ačkoli v tomto případě nemohou být nuceny vykonávat veřejné zaměstnání.

23. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Obecně by mělo platit, že v případě, kdy byl dekurion, který dostal mírnější trest, než si zasloužil, na určitou dobu odsunut, mělo by mu být v souladu s diktátem lidskosti dovoleno ponechat si svůj majetek, ale nemůže poté získat úřad dekuriona.

Pokud však dekurion, ať už z důvodu nějakého zločinu zahrnujícího podvod, nebo zločinu ještě závažnějšího, nebyl na určitou dobu odsunut, ale byl dočasně vyloučen ze svého řádu, je v takovém postavení, že může být znovu dosazen. Císař Antonín totiž ediktem rozhodl, že když byl někdo z jakéhokoli důvodu na určitou dobu vyloučen ze svého řádu nebo mu bylo zakázáno účastnit se jeho zasedání či plnit jiné jeho požadavky, může i po uplynutí této doby pokračovat ve výkonu svých úředních funkcí či povinností. A to není více než spravedlivé, neboť trest, který pouze ukládal určitý zákaz, by neměl být zpřísněn.

Není pochyb o tom, že nemanželské děti mohou být zvoleny dekuriony, ale božští bratři v reskriptu Lollianovi Avitovi, guvernérovi Bithýnie, uvedli, že pokud má takový syn konkurenta, který je legitimní, musí mít přednost ten druhý. Přesto, pokud by legitimní děti zanedbávaly plnění svých povinností, měli by být k úřadu dekurie připuštěni ti, kteří jsou nelegitimní, poté, co se zjistí, že jejich chování a život jsou počestné; protože je pro veřejné blaho, aby byl řád dekurie vždy plný, neměly by do něj být připuštěny osoby nečestné.

Božský Sever us a Antonín dovolili těm, kdo se hlásili k židovské pověře, získat občanské pocty, ale uložili jim požadavek, aby neporušovali předpisy svého náboženství.

Marcianus, O veřejných žalobách, kniha I.

Decurionovi je zakázáno pronajímat jakýkoli majetek; pokud by se však stal dědicem nájemní smlouvy, může si ji ponechat v držení; toto pravidlo je třeba dodržovat ve všech podobných případech.

23. Papinianus, Otázky, kniha II.

Bylo rozhodnuto, že ti, kdo byli dočasně vyloučeni z řádu dekurionů pro zločin, který znamená potupu, jsou vyloučeni navždy. Ti, kdo byli dočasně vyloučeni pro nějaký drobný přestupek, jako například ten, který vyplynul z nějaké obchodní transakce, by však neměli být považováni za nechvalně známé.

23. Týž, Názory, kniha I.

Nemanželské děti, stejně jako děti vzešlé z incestních manželství, se mohou stát dekuriony; z úřadu by totiž neměl být vyloučen ten, kdo se nedopustil žádného zločinu.

Nezletilí mladší pětadvaceti let, kteří byli ustanoveni dekuriony, dostávají plat spojený s úřadem, ale nemohou hlasovat s ostatními.

Decurionovi je zakázáno zastávat úřad hospodáře pro příjmy, a to i ve vlastním městě.

Ti, kdo se vzdají veřejného stíhání, aniž by k tomu získali povolení, nemohou být vyznamenáni poctou dekuriona, neboť podle turpilského dekretu senátu jsou označeni hanbou jako osoby, které byly odsouzeny za zlovolné stíhání v trestní věci.

Syn, který byl jmenován dekurionem, se odvolal proti svému otci, a přestože jeho odvolání bylo zamítnuto, protože nebylo podáno ve stanovené lhůtě, pokud se syn ujal úřadu a otec jeho jednání neratifikoval, nebyl za svého syna odpovědný.

Když je třeba rozhodnout o jiných otázkách týkajících se výsad, mají přednost ti, kdo získali současně nejvíce hlasů pro úřad dekurenta; ale ten, kdo má největší počet dětí, má být na shromáždění dotázán na svůj názor jako první a má přednost před ostatními z hlediska cti.

Paulus, Názory, kniha I.

Pocty a úřady nemají žádný vztah k pořadí volby, ale měly by být udělovány těm, kteří jsou toho hodnější.

Hluchý, který vůbec neslyší, a ten, kdo je němý a nemůže mluvit, jsou zproštěni obecních úřadů, ale ne jiných veřejných povinností.

Ten, kdo není dekurionem, nemůže vykonávat funkce duumvira ani funkce náležející k jiným úřadům, a to z toho důvodu, že plebejcům je zakázáno vykonávat povinnosti dekurionů.

Má se za to, že otec nesouhlasí s tím, aby byl jeho syn jmenován dekurionem, pokud projeví nesouhlas v přítomnosti guvernéra, před samotným řádem nebo jakýmkoli jiným způsobem.

Hermogenianus, Epitomy, kniha I.

Je dovoleno poskytnout zaopatření dekurionům, kteří přišli o majetek; zejména pokud vyčerpali své dědictví díky štědrosti vůči své zemi.

Paulus, Dekrety, kniha I.

Císař Severus řekl: "I kdyby se prokázalo, že se Titius narodil otci, který byl v otroctví, ale z matky, která byla svobodná, nebrání mu to v tom, aby se stal dekurionem ve městě, kde se narodil."

52. Není pochyb o tom, že námořníci se nemohou stát dekuriony.

10. Modestinus, Názory, kniha I.

Herennius Modestinus uvedl jako svůj názor, že člověk se nestává dekurionem pouhým příkazem k výplatě platu, když nebyl právně vytvořen.

Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha I.

Nejen ti, kdo jsou v útlém věku, ale i osoby staré se nesmějí stát dekuriony. Ti první jako by nebyli schopni chránit zájmy státu a jsou dočasně omluveni, ti druzí jsou však vyloučeni trvale; přesto by osoby pokročilého věku neměly být omluveny jinak než z dobrých důvodů, aby ti mladší, protože starší nebyli zvoleni, nezůstali sami na nesení všech veřejných povinností vlády; neboť nezletilí mladší pětadvaceti let nemohou být ustanoveni za dekurenty, ledaže by k tomu byl nějaký dobrý důvod, a stejně tak nejsou způsobilí ti, kteří překročili padesátý pátý rok života. Někdy je třeba v této věci vzít v úvahu dlouholetý zvyk; naši císaři totiž poté, co se s nimi obyvatelé Nikomédie poradili, zda mohou být do řádu voleny osoby tohoto věku, v reskriptu uvedli, že to lze.

23. Týž, Soudní vyšetřování, kniha VI.

Těmi, kdo obchodují s životními potřebami a prodávají je, by se nemělo opovrhovat jako poníženými osobami, ačkoli podléhají trestům ze strany aedilů. Neboť lidem tohoto druhu není zakázáno usilovat o úřad decuriona nebo o jakoukoli jinou poctu ve vlastní zemi, protože nejsou nechvalně známí, a nejsou vyloučeni z veřejných zaměstnání ani poté, co byli bičováni aedioly, kteří tím pouze plní svou zákonnou povinnost. Nemyslím si však, že je čestné přijímat do řádu osoby tohoto druhu, které byly vystaveny ranám bičem; a to zejména ve městech, v nichž je řada poctivých mužů, ale nedostatek těch, kteří by měli plnit povinnosti veřejného úřadu, nutně volá takové osoby k obecním poctám, pokud mají potřebnou kvalifikaci.

23. Papirius Justus, O ústavách, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že osoby, které byly na čas odsunuty a vrátily se, nemohou být znovu zařazeny do řádu dekurionů bez souhlasu císaře.

23. V Reskriptu rovněž uvedli, že osoby, které byly po uplynutí doby degradovány, nemohou být znovu uvedeny do hodnosti dekurionů, ledaže by byly v takovém věku, že by mohly být jmenovány dekuriony, a jejich postavení by jim dávalo naději na získání této pocty nebo by jim dávalo jistotu, že jim císař prokáže zvláštní shovívavost.

24. V reskriptu také uvedli, že synovi, který se narodil v době relegování, není zakázáno vykonávat povinnosti dekuriona.

25. V reskriptu také uvedli, že ten, kdo souhlasil se jmenováním jiného dekurionem, by neměl později vznášet námitky proti jmenování s odůvodněním, že strana nebyla právoplatně vytvořena dekurionem, jak měl namítat na začátku.

23296. Paulus, Otázky, kniha I.

Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že odsouzený dekurion by neměl být podroben mučení. Proto když někdo přestane být dekurionem a poté je odsouzen, je rozhodnuto, že nesmí být mučen kvůli památce své dřívější důstojnosti.

Tit. 3. O rejstříku dekurionů.

Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Jména dekurionů mají být zapsána v rejstříku, jak to předepisuje městské právo. Tam, kde však zákon v tomto ohledu neexistuje, je třeba přihlídnout k hodnosti každého z nich, aby mohli být zapsáni v pořadí, v jakém každý z nich požívá nejvyššího vyznamenání ve městě; jako například ti, kteří zastávali úřad duumvira, pokud je tento nejvyšší, a mezi duumviry má přednost ten, který úřad zastával jako první; a po něm ti, kteří vykonávali povinnosti duumvirů v městské správě; po nich ti, kteří jsou na třetím místě, a ostatní v pořadí, a pak ti, kteří předtím žádný úřad nezastávali, budou zapsáni tak, aby se každý objevil na svém místě.

23. Při jejich volbě se přihlíží k těmž pořadí, které, jak jsme uvedli, má být dodrženo při zápisu jejich jmen.

Týž, Názory, kniha II.

24. Do rejstříku dekurzů ve městě je třeba nejprve zapsat jména těch, kteří obdrželi vyznamenání z rukou císaře, a poté jména těch, kteří pouze plnili povinnosti městských úřadů.

Tit. 4. O veřejných zaměstnáních a počtech.

23. Hermogenianus, Epitomy, kniha I.

Některá obecní zaměstnání jsou odvozena od statků a jiná od osob.

62. Zaměstnání odvozená od statků se týkají přepravy zboží po moři nebo po souši a upoutávají pozornost prvního v pořadí mezi dekurenty, neboť ten je odpovědný za všechny sbírky, které provedl při výkonu svých úředních povinností.

63. Osobní zaměstnání jsou taková, která se týkají obrany města, tedy taková, která může vykonávat civilní magistrát, například vybírání daní, nebo jak bylo uvedeno v souvislosti s patrimoniálními zaměstnáními, dohled nad tažnými zvířaty s ohledem na zásobování potravinami a dalšími věcmi tohoto druhu; dále péče o veřejné pozemky, akvadukty, koně a vozatajstvo, opravy silnic a skladišť, vytápění lázní, rozdělování potravin a všechny povinnosti tohoto druhu. Z toho, co jsme

uvedli, lze totiž snadno pochopit všechny další záležitosti, které se na základě dlouholetých zvyklostí v jednotlivých městech zavedly.

64. Osobním zaměstnáním se obecně rozumí takové, které je spojeno s manuální prací, péčí a pílí. Otcovské zaměstnání je však takové, při němž se vyžadují zejména výdaje.

65. Mezi osobní zaměstnání patří opatrovnictví a kuratela nezletilého nebo šíleného, jakož i opatrovnictví a kuratela utrácujícího, němého a nenarozeného dítěte, jemuž je rovněž třeba poskytnout jídlo, pití, ubytování a další věci tohoto druhu. Pokud však jde o majetek nezletilého nebo nepřičetného, musí osoba pověřená touto povinností dbát na to, aby nebyl získán lichvou nebo aby se dlužníci nezprostiti odpovědnosti. Stejně tak v případě, že je požadováno držení majetku podle podmínek karbonského ediktu, není-li poskytnuta jistota, vykonává ustanovený kurátor osobní zaměstnání při péči o majetek. Stejně pravidlo platí pro kurátory, kteří byli jmenováni, aby se starali o majetek osob, které byly zajaty nepřítelem a očekávají návrat. Opět platí, že kurátoři jsou jmenováni pro majetek zanechaný někomu, kdo jej ještě nemůže převzít podle občanského nebo pretoriánského práva.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Pokud by syn, který je pod správou svého otce, měl sám syna, bude se mít za to, že je pod jeho správou, pokud jde o městské pocty.

(23) Týž, Názory, kniha II.

Osoby, které se narodily ve městě Římě a které si zřídily bydliště jinde, musí přijmout veřejné zaměstnání v Římě.

23. Vojákům, kteří slouží v táboře, nelze uložit žádné obecní zaměstnání. Ostatní soukromé osoby, i když jsou příbuznými vojáků, se však musí řídit zákony své země a své provincie.

24. Když je někdo odsouzen do dolů a poté dosáhne úplné nápravy, může být povolán k veřejným zaměstnáním a poctám, jako by nikdy nebyl odsouzen; a jeho neštěstí a smutná zkušenost nemohou být použity jako důkaz, že není dobrým občanem své země.

25. Jejich pohlaví odpírá ženám tělesná zaměstnání a brání jim získat obecní pocty nebo úřady.

26. Otec nemá právo bránit synovi, který je pod jeho dohledem, v získání obecních poct, pokud k tomu nemá dobrou záminku.

27. Otec není povinen se zavázat k obraně svého syna, jestliže nesouhlasí, aby získal obecní vyznamenání nebo zaměstnání, z obavy, že by jeho majetek mohl být zatížen; nemůže mu však zabránit, aby byl zavázán své zemi do výše svých prostředků.
28. Ačkoli kdokoli, kdo je starší sedmdesáti let nebo má pět žijících dětí, je z obou těchto důvodů zproštěn zastávat občanská zaměstnání; přesto by jeho synové měli přijímat úřady, pro něž jsou způsobilí, neboť imunitu přiznanou otcům kvůli jejich dětem sami nepožívají.
29. Nevlastní otec nemůže být žádným právním předpisem nucen, aby jménem svého nevlastního syna převzal břemena občanského zaměstnání.
30. Svobodní by měli vykonávat povinnosti veřejného zaměstnání v rodišti svého patrona, pokud jim to jejich peněžní prostředky umožňují; majetek jejich patronů totiž neručí z titulu úřadů, které spravují jejich svobodní.
31. Pokud se otec provinil nějakým zločinem, nemělo by to být překážkou pro získání obecních poct jeho syny.
32. Již dávno je stanoveno, že nezletilí mladší pětadvaceti let se mohou stát dekuriony; nikoli však, pokud jsou ve vojenské službě, protože toto břemeno se považuje spíše za břemeno spojené s patrimonialním zaměstnáním.
33. Výběr daní se považuje za patrimonialní zaměstnání.
34. Povinnost vybírat proviant je osobním zaměstnáním a věk sedmdesáti let nebo počet pěti žijících dětí od ní člověka osvobozuje.
35. Osoby, které jsou povinny poskytnout ubytování vojákům přicházejícím do města, by měly tuto povinnost plnit střídavě.
36. Povinnost poskytovat ubytování vojákům není osobní, ale patrimonialní.
37. Guvernér provincie by měl dohlížet na to, aby zaměstnání a pocty byly rovnoměrně střídavě rozdělovány mezi občany podle jejich věku a hodnosti; tak, aby bylo dodržováno pořadí různých stupňů zmíněných zaměstnání a poct, které bylo zavedeno odedávna, aby se zabránilo tomu, že tytéž osoby budou nevybíravě a často utlačovány jejich ukládáním a že stát bude současně zbaven lidí a moci.
38. Jsou-li dva synové podřízeni svému otci, nelze ho nutit, aby byl odpovědný za zaměstnání obou současně.

39. Jestliže člověk, který zanechal dva syny, nezajistil svou poslední vůlí z jejich společného dědictví, aby jeden z nich vykonával povinnosti veřejného úřadu, neměl by tento druhý na své náklady přebírat odpovědnost za povinnosti nebo pocty, které mu mohou být uloženy, ačkoli otec, dokud žil, mohl převzít odpovědnost tohoto druhu za jednoho ze svých synů.

23. Týž, *Názory*, kniha III.

Péče o stavbu nebo opravu veřejných budov ve městě je veřejným zaměstnáním, od něhož je otec, který má pět žijících dětí, osvobozen; pokud by však byl nucen násilím takové zaměstnání ukončit, nezbavuje ho to žádné výmluvy, kterou by mohl mít, aby nepřijal jiné.

23. Výmluva nedostatku prostředků pro nepřijetí obecních zaměstnání nebo povinností, které jsou osoby povinny přijmout, není trvalá, nýbrž dočasná; neboť pokud se něčí jmění zvýšilo čestnými prostředky, bude se k tomu přihlížet, když se bude zkoumat jeho solventnost v době, kdy byl do úřadu jmenován.

24. Osoby, které jsou chudé, nemohou být pro nouzi nuceny přijmout patrimoniální zaměstnání, ale jsou nuceny plnit povinnosti tělesných, do nichž byly jmenovány.

25. Kdo je nucen vykonávat veřejné zaměstnání ve svém městě a představuje se jako voják za účelem vyhnouti se obecnímu břemenu, nemůže zhoršit stav obce.

(23) *Scaevola, Pravidla*, kniha I.

Kapitáni lodí a obchodníci s olejem, kteří investovali větší část svého dědictví do zaměstnání tohoto druhu, mají nárok na osvobození od veřejných funkcí na dobu pěti let.

23. *Ulpianus, O povinnostech prokonzula*, kniha IV.

V reskriptu božských bratří adresovaném Rutiliovi Luppovi se uvádí následující: "Ústava, podle níž je stanoveno, že každý, kdo byl ustanoven dekuriem, může získat úřad soudce, by měla být dodržována, kdykoli jsou dotyčné strany solventní a řádně kvalifikované. Pokud však mají tak nízké postavení a skrovné prostředky, že se nejen nehodí k požívání veřejných poct, ale jsou také sotva schopni se uživit, je zbytečné i nečestné, aby takové osoby byly pověřeny úřadem magistráta, zvláště když existují jiní, kteří mohou být jmenováni a kteří se svým jměním a postavením k tomuto úřadu hodí. Proto ať všichni, kdo jsou zámožní, vědí, že nemají využívat tohoto ustanovení zákona a že když má být někdo zvolen ve shromáždění, má se mezi přítomnými pátrat po osobách, které jsou vzhledem ke svým majetkovým poměrům schopny převzít důstojnost úřadu."

23. Je jisté, že veřejní dlužníci nemohou být povýšeni do obecních hodností, pokud nejprve nezaplatí to, co dluží městu. Takovými dlužníky bychom měli rozumět ty, v jejichž rukou zůstává zůstatek z výkonu veřejné správy. Pokud však nejsou dlužníky tohoto druhu, ale půjčili si peníze od města, nejsou v postavení, kdy by mohli být vyloučeni z obecních poct. Je zřejmé, že postačí, pokud se namísto splátek zajistí zástavami nebo solventními ručiteli. To uvedli božští bratři v reskriptu adresovaném Aufidiovi Herennianovi. Pokud jsou zadluženi pouze na základě slibu, který nelze odmítnout, jsou v takovém postavení, že musí být vyloučeni z městských poct.

24. Tam, kde někdo, ačkoli se provinil, nebyl obviněn, nemá být vyloučen z veřejných funkcí o nic více, než kdyby měl žalobce, který od stíhání odstoupil; to totiž uvedl náš císař se svým božským otcem v Rescriptu.

25. Je třeba poznamenat, že některá zaměstnání jsou buď osobní, nebo dědičná, stejně jako některá vyznamenání.

26. Zaměstnání, která se týkají patrimonií nebo placení daní, jsou takové povahy, že ani věk, ani počet dětí, ani žádná jiná výsada, která obvykle osvobozuje osoby od osobních zaměstnání, nebudou platnou omluvou pro jejich odmítnutí.

27. Tato zaměstnání, která se týkají patrimonií, jsou dvojí povahy, neboť některá z nich jsou nařízena držitelům, ať už jsou občany, nebo ne, a jiná jsou nařízena obyvatelům nebo občanům města. Daně uvalené na pozemky nebo budovy se vztahují na jejich držitele, ale patrimoniální zaměstnání se týkají pouze obcí nebo jejich obyvatel.

23. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha II.

Osobě, která byla obviněna ze zločinu, císařské ústavy zakazují aspirovat na obecní pocty dříve, než je její případ rozhodnut. Nezáleží na tom, zda je plebejcem, nebo dekurentem. Nelze mu však bránit v přijetí takového úřadu po uplynutí jednoho roku od doby, kdy byl obviněn, ledaže by zavinil, že případ nebyl během tohoto roku projednán. Božský Severus v jednom reskriptu uvedl, že když je někdo zvolen soudcem a jeho protivník se odvolá a v době, kdy se odvolání projednává, se ujme úřadu, má být potrestán. Pokud tedy někdo, komu je rozhodnutím znemožněno získat obecní pocty, podá odvolání, měl by se mezitím zdržet požadování úřadu.

Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Nezletilí by neměli být připuštěni ke správě veřejných záležitostí ani v takových zaměstnáních, která nejsou patrimoniální, ani v takových, která jsou magistrátní, před dovršením pětadvacátého roku věku; neměli by být ani jmenováni dekurenty, neboť pokud se jimi stanou, nemohou hlasovat ve sněmu. Po začátku jejich pětadvacátého roku se však má za to, že tento rok uplynul, neboť v takových případech bylo rozhodnuto ve prospěch, že musíme považovat za dokončené to, co bylo započato;

nesmí jim však být svěřena správa žádného veřejného úřadu, aby nedošlo k nějaké škodě vůči vládě nebo k újmě samotného nezletilého.

Týž, O povinnostech konzula, kniha III.

Když někdo, kdo byl ustanoven obecním soudcem, odmítne plnit povinnosti svého úřadu, může být k tomu donucen guvernérem stejným způsobem, jako mohou být poručníci donuceni plnit povinnosti jim uložené.

23. Modestinus, Differences, kniha V.

Další zaměstnání nemůže být soudci uloženo; úřad soudce však může být svěřen tomu, kdo již má jiné veřejné zaměstnání.

23. Týž, Pandekty, kniha XI.

Podle pretoriánského ediktu se mají úřady udělovat postupně, a jak uvádí list božského Pia Tizianovi, má se tak dít od méně významných k významnějším.

23. Ačkoli je městským právem stanoveno, že při jmenování do magistrátních úřadů mají být upřednostňováni muži určitého stavu, přesto je třeba mít na paměti, že toto pravidlo by mělo být dodržováno pouze tehdy, když jsou kandidáti solventní. To je stanoveno v reskriptu božského Marka.

24. Božští bratři v reskriptu uvedli, že kdykoli je nedostatek občanů způsobilých pro magistrát, může být do jisté míry porušena imunita.

25. 26. Božský Antonín a jeho otec v Reskriptu uvedli, že ačkoli lékař již může být schválen, může být obcí odmítnut.

26. Božský Antonín v Rescriptu uvedl, že ti, kdo vyučují děti základům učení, nejsou osvobozeni od povinností veřejného úřadu.

23. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Kdo byl osvobozen od výkonu obecních povinností, není omluven z toho, aby se stal magistrátním úředníkem, protože jeho funkce jsou čestnější než funkce spojené s jinými veřejnými zaměstnáními; ale všechny ostatní mimořádné povinnosti, které se od někoho dočasně vyžadují, jako například oprava silnic, by se od osoby tohoto druhu neměly vyžadovat.

23. Týž, O Cassiovi, kniha XV.

Osvobození a imunita od veřejných zaměstnání přiznaná dětem a potomkům kohokoli se týkají pouze osob patřících do jeho rodiny.

23. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha I.

Městská čest je správa veřejných záležitostí s titulem úřadu, ať už se vyžaduje placení výdajů, nebo ne.

(23. Zaměstnání je buď veřejné, nebo soukromé. Veřejné zaměstnání je takové, v němž se zavazujeme spravovat veřejné záležitosti, s placením výdajů a bez titulu důstojnosti.

(24) Vybírání výdajů na opravu dálnic a pozemkových daní není osobním, nýbrž místním zaměstnáním.

(25) Vyvstane-li otázka týkající se obecních poct a správy veřejných zaměstnání, je třeba vzít v úvahu osobu, již je pocta nebo zaměstnání uděleno, a původ jejího narození, jakož i to, zda jsou její prostředky dostatečné k tomu, aby mohla svěřené zaměstnání spravovat, a také zákon, podle něhož má každý vykonávat své úřední povinnosti.

(26) Plebejský syn pod otcovskou kontrolou zastává svůj úřad na riziko toho, kdo ho jmenoval. Náš císař Severus uvedl k tomuto bodu v jednom reskriptu následující: "Je-li tvůj syn plebejcem, neměl bys být nucen proti své vůli odpovídat za jeho správu magistrátu, protože nemůžeš využít svého práva otcovské moci a bránit se jeho jmenování, ale jeho správa bude na riziko toho, kdo ho jmenoval." (27) V případě, že je tvůj syn plebejcem, je jeho správa na riziko toho, kdo ho jmenoval.

(27) Pravomoc spravovat veřejný úřad není promiskuitní, ale je třeba dodržovat určitý řád; nikdo totiž nemůže vykonávat vyšší funkce magistrátu dříve, než vykonával funkce nižšího stupně, a nikdo nemůže pokračovat ve výkonu veřejného úřadu v jakémkoli věku.

(28) Mnohé císařské ústavy stanoví, že tam, kde není nikdo jiný, kdo by mohl úřad zastávat, mohou být ti, kdo jej zastávali dříve, nuceni pokračovat v jeho vykonávání. Božský Hadrián v jednom reskriptu s odkazem na setrvání v úřadu uvedl: Hadrián v této souvislosti uvedl: "Nejsou-li jiní, kteří by byli způsobilí vykonávat povinnosti úřadu, souhlasím, aby byli vybráni z těch, kteří je již vykonávali."

23. Papinianus, Názory, kniha V.

Jestliže otec souhlasí s tím, aby se jeho syn stal dekurionem, a po jeho smrti syn tento úřad získá, nemohou být jeho spoludědicové činěni odpovědnými za jeho špatnou správu, jestliže otec zanechal svému synovi, dekurionovi, dostatek prostředků ke splnění jeho závazků.

23. Paulus, Sentence, kniha I.

Ti, kdo nabízejí peněžní částku, aby získali osvobození od správy obecního úřadu nebo zaměstnání, by neměli být vyslyšeni.

23. Kdo slíbí peněžní částku za obecní čest a začal ji platit, má být nucen zaplatit celou částku, stejně jako v případě nedokončeného veřejného díla.

24. Syn nemůže být proti své vůli nucen, aby se stal odpovědným za jakoukoli veřejnou práci spravovanou jeho otcem.

25. Nikdo nemůže být nucen k tomu, aby se ujal obrany obce více než jednou, ledaže by to vyžadovala nutnost.

23. Hermogenianus, Epitomy, kniha I.

Nikomu není zakázáno dobrovolně opakovat výkon církevních obřadů v provincii.

23. Když otec, který je osvobozen od civilních zaměstnání a povinností magistrátu, souhlasí s tím, aby jeho syn, který je pod jeho kontrolou, byl ustanoven za dekuráta, bude nucen převzít odpovědnost za řádné plnění všech funkcí a povinností, které na sebe jeho syn převezme.

(23) Arcadius Charisius, O civilních zaměstnáních.

Existují tři druhy občanských zaměstnání, neboť některá se nazývají osobní, jiná jsou stylizována jako patrimonialní a další jsou smíšená.

256. Osobní zaměstnání jsou ta, která jsou vykonávána nasazením mysli a vynaložením tělesné práce, aniž by z toho vyplývala nějaká újma pro toho, kdo je spravuje; jako například opatrovnictví nebo kuratela.

257. Vedení účtů a vybírání peněz se v žádném městě nepovažuje za čestné zaměstnání, nýbrž za zaměstnání osobní.

258. Vedení rekrutů, koní nebo jiných zvířat potřebných k přepravě nebo pronásledování veřejného majetku, peněz patřících státní pokladně nebo proviantu či šatstva je osobním zaměstnáním.

259. Dohled nad poštami a kurýry je osobním zaměstnáním.

260. Péče o nákup obilí a oleje (protože je zvykem jmenovat pro povinnosti tohoto druhu osoby, které se nazývají zásobovači obilím a olejem) je v některých městech zahrnuta mezi osobní zaměstnání, stejně jako povinnost vytápět veřejné lázně, pokud jsou peníze poskytnuté odpovědným úředníkem získány z příjmů některé obce.

261. Zachování akvaduktů je zahrnuto mezi osobní zaměstnání.

262. Irenarchové jsou úředníci, kteří jsou jmenováni k udržování veřejné kázně a zachování mravů. Ti, kteří jsou vybráni pro stavbu dálnic, když na tento účel nemohou nic přispět ze svého majetku, spolu s těmi, kteří jsou jmenováni, aby dohlíželi na prodej chleba a jiných potravin nezbytných pro každodenní obživu obyvatel měst, spravují osobní zaměstnání.

263. Osoby, které mají na starosti buď výběr, nebo rozdělování veřejných zásob, a výběřčí jednotlivých daní spravují osobní zaměstnání.

264. Úředníci, kteří jsou obvykle vybíráni pro výběr veřejných příjmů měst, vykonávají osobní zaměstnání.

265. Osobní zaměstnání vykonávají také ti, kdo jsou strážci chrámů nebo mají na starosti archivy; pisatelé řeči a účetní; ti, kdo poskytují pohoštění cizincům, jako v některých městech; ti, kdo mají dozor nad přístavy; úředníci, kteří jsou pověřeni stavbou nebo opravou veřejných budov, ať už paláců nebo námořních arzenálů, nebo takových, které jsou určeny pro vojenské prostory, kteří vynakládají veřejné peníze na stavbu budov nebo na stavbu či opravu lodí, je-li to nutné.

266. Řízení velbloudů je rovněž osobním zaměstnáním, neboť řidičům velbloudů by měla být poskytnuta určitá částka na obživu jich samotných a jejich velbloudů a vedeno o ní účetnictví, aby byli nuceni poskytovat pouze manuální práci. Ti by měli být povoláni podle pořadí, v jakém jsou zapsáni, a neměli by být propuštěni pod žádnou záminkou, pokud se výslovně neprokáže, že trpí nějakým tělesným zraněním nebo slabostí.

267. Poslové, kteří jsou vysláni k císaři, někdy dostávají nezbytné cestovní výdaje, ale důstojníci noční hlídky a správci mlýnů podávají osobní zaměstnání.

268. Také obhájci, které Řekové nazývají syndiky a kteří jsou vybráni pro obžalobu nebo obhajobu nějakého případu, vykonávají osobní zaměstnání.

269. Povinnost vydávat rozhodnutí je rovněž zařazena mezi osobní zaměstnání.

270. Když je někdo vybrán, aby nutil osoby stavět chodníky před veřejnými silnicemi, je toto zaměstnání osobní.
271. Stejně tak ti, kdo jsou určeni k vybírání daní, vykonávají funkce týkající se osobního zaměstnání.
272. Úředníci, kteří doprovázejí soutěžící při hrách, a úředníci magistrátů rovněž vykonávají funkce spojené s osobním zaměstnáním.
273. Osobní zaměstnání jsou ta, která jsou spravována na úkor majetku a ke ztrátě osoby, která je vykonává.
274. Mezi obyvateli Alexandrie jsou úředníci, kteří nakupují olej a zeleninu, považováni za osoby vykonávající patrimonální zaměstnání.
275. Ti, kdo sbírají víno v celé africké provincii, vykonávají patrimonální zaměstnání.
276. Opět platí, že patrimonální zaměstnání mají dvojí povahu, neboť některá z nich se vztahují buď k vlastnictví, nebo k patrimonáliím, například ti, kdo poskytují koně nebo muly pro přepravu vojenských zásob nebo pro poštu.
277. Proto se od osob, které nejsou ani občany, ani obyvateli obecních měst, vyžaduje, aby vykonávaly služby tohoto druhu.
278. V reskriptu bylo uvedeno, že ti, kdo půjčují peníze na úrok, i když jsou veteráni, musí za tuto výsadu platit daně.
279. Ani veteráni, ani vojáci, ani jiné osoby, bez ohledu na to, jakých privilegií požívají, a dokonce ani sám pontifik není osvobozen od zaměstnání tohoto druhu.
280. Kromě toho mají některá města výsadu povolit těm, kdo vlastní půdu na jejich území, aby každý rok poskytli určité množství obilí v poměru k nemovitostem, které vlastní; tento příspěvek je zaměstnáním spojeným s vlastnictvím.
281. Smíšená zaměstnání jsou ta, v nichž se spojují zaměstnání osobní a patrimonální, jak s nejlepšími důvody uvedl Herennius Modestinus ve svých poznámkách a argumentech; neboť výběrčí daní a obilí, kteří vykonávají také manuální práci, vykonávají osobní zaměstnání a nahrazují ztráty pokladny z majetku zemřelých osob ; takže je dobrý důvod považovat toto zaměstnání za zaměstnání smíšeného charakteru.

282. Výše jsme však uvedli, že ti, kdo vykonávají osobní zaměstnání, jsou podle zákonů nebo zvyklostí svého města povinni hradit výdaje také ze svého majetku; nebo pokud by ti, kdo vybírají zásoby, utrpěli nějakou ztrátu kvůli půdě, která zůstala neobdělaná, budou i tato zaměstnání zahrnuta pod označení smíšená.

283. Všechna tato zaměstnání, která jsme rozdělili do tří tříd, jsou zahrnuta pod jedno označení; neboť osobní, patrimonialní a smíšená zaměstnání jsou označena jako občanská nebo veřejná.

284. Pokud je však někomu uděleno osvobození od pouze osobních nebo občanských zaměstnání, nemůže být osvobozen od těch, která se týkají zásobování, pošt, kurýrů, poskytování ubytování, stavby lodí nebo vybírání osobních daní, s výjimkou vojáků a veteránů.

285. Božský Vespasián a božský Hadrián v reskriptu uvedli, že osvobození od obstarávání bytů udělil císař učitelům, kteří nepodléhali civilnímu zaměstnání, a také gramatikům, učitelům rétoriky a filozofům.

Tit. 5. O osvobození a omluvách ze zaměstnání.

23. Ulpianus, Názory, kniha II.

Každá omluva by měla být založena na spravedlnosti. Kdyby však měla být osobám, které se domáhají zproštění, dána důvěra bez slyšení před soudem nebo bez rozdílu, bez jakéhokoli časového omezení, jak si kdo zvolí, a kdyby se každý mohl omluvit, nebylo by dost osob, které by mohly plnit povinnosti veřejného úřadu. Proto když se někdo domáhá zproštění výkonu veřejného úřadu z důvodu počtu svých dětí, měl by se odvolat, a ti, kdo nedodrží lhůtu stanovenou pro podání takového odvolání, jsou z výhody výjimky s dobrým odůvodněním vyloučeni.

(23) Ti, kdo využijí omluvy a jsou v důsledku toho propuštěni, musí podat odvolání pokaždé, když jsou jmenováni později. Pokud se však prokáže, že tento protivník jednal ze zlého úmyslu a za účelem vystavit je častému obtěžování, ačkoli si je vědom, že mají nárok na věčné osvobození, nařídí guvernér tomu, kdo je za toto obtěžování odpovědný, aby uhradil náklady soudního řízení, jako v případě císařských dekretů.

(24) Osoby způsobilé k nejvyšším poctám a zařazené mezi občany města, které se s úmyslem zpronevěřit se svému řádu uchýlí na venkov, aby se vyhnuly povinnostem vyplývajícím z vyšších úřadů, a přesto zůstávají odpovědné za ty, které se váží k úřadům nižším, nemohou využít této výmluvy.

(25) Ačkoli může být člověku pětadesát let a mít tři žijící děti, nemůže být z těchto důvodů zproštěn plnění povinností v civilním zaměstnání.

Týž, Názory, kniha III.

Nezletilý šestnáctiletý člověk nemůže být pověřen povinností nákupu obilí, pokud to v místě jeho narození není obvyklé. Stejně pravidlo platí pro nezletilé mladší pětadvaceti let, pokud jsou jmenováni do obecních zaměstnání nebo poct.

23. Ani počet dětí, ani věk sedmdesáti let není dobrou omluvou, pokud jsou spojeny pocty nebo úřady, ale pouze osvobozuje osobu od občanských zaměstnání.

24. Adoptované děti nejsou zahrnuty do počtu těch, kteří obvykle omlouvají otce z veřejných povinností.

25. Ti, kdo jsou povoláni k výkonu funkcí veřejných činitelů, musí prokázat, že mají předepsaný počet dětí v době, kdy chtějí být z tohoto důvodu omluveni; neboť kdyby se počet dětí později doplnil, nezbaví je to, pokud se předtím ujali zaměstnání.

26. Pokud existují otcovská zaměstnání, počet dětí není omluvou.

27. Děti, i když přestaly být pod kontrolou svého otce, poskytují platnou omluvu pro osvobození od civilních zaměstnání.

28. Osoba, která obtížně slyší, nemá nárok na osvobození od civilních zaměstnání.

29. Když guvernér provincie zpozoruje, že je někdo tísněn věkem a tělesnou slabostí nebo nemá dostatek peněz na správu úřadu, může ho propustit a jmenovat jiného. Tělesná slabost je platnou omluvou z veřejného zaměstnání, jde-li pouze o tělesnou práci. Ti však, kteří mohou pomáhat svými radami jako dobře informovaní lidé nebo kteří jsou způsobilí vykonávat povinnosti úřadu, by neměli být omluveni, ledaže by k tomu byly dobré a dostatečné důvody.

30. Ti, kdo učí děti prvním základům učení, nemají nárok na osvobození od občanských zaměstnání. Je však součástí povinnosti guvernéra dohlížet na to, aby nikomu nebyl přidělen úřad, který přesahuje jeho schopnosti, ať už taková osoba vyučuje prvotní obory vědění ve městě nebo na vesnici.

23. Scaevola, Pravidla, kniha III.

Osvobození od veřejných zaměstnání se uděluje těm, kdo postavili lodě určené k přepravě zásob pro římský lid, které mají kapacitu nejméně padesát tisíc měr obilí, nebo několik lodí, z nichž každá má kapacitu nejméně deset tisíc měr, pokud jsou uvedené lodě vhodné k plavbě, nebo pokud místo nich poskytnou jiné. Senátoři však na tuto výjimku nemají nárok. Podle juliánského zákona o vydírání nemají právo vlastnit lodě.

(23) Neratius, Pergameny, kniha I.

(24) Doba osvobození, která se přiznává těm, kdo jsou nepřítomni ve státní službě, by se neměla počítat ode dne, kdy dotyčný přestal být nepřítomen, ale měla by mu být poskytnuta určitá doba na odpočinek po cestě; rozumí se, že je stále nepřítomen ve státní službě, pokud vyřizuje nějakou záležitost buď na cestě, nebo při návratu. Pokud se však někdo na cestě nebo na jakémkoli místě zdrží déle, než je vhodné, je třeba v tomto případě chápat dobu zproštění od data, kdy mohl svou cestu pohodlně ukončit.

23. Macer, O povinnostech správce, kniha II.

Ulpianus vyslovil názor, že by se nemělo udělovat osvobození od jakéhokoli jiného úřadu, dokud je k němu někdo povolán z dekurátu.

23. Papinianus, Otázky, kniha II.

Ten, kdo má nárok na osvobození od veřejných zaměstnání, nemůže být nucen k tomu, aby převzal povinnosti, které jsou mimořádné a které mu byly přikázány vykonávat.

(23. Týž, Otázky, kniha XXXVI.

Podle dekretů našeho nejdokonalejšího císaře Severa jsou veteráni doživotně osvobozeni od výkonu veřejných zaměstnání, která nejsou uložena jako patrimonální.

23. Týž, Názory, kniha I.

Když je někdo jmenován do obecních poct, nemůže být jako omluva uváděn ani věk sedmdesáti let, ani skutečnost, že je otcem pěti dětí. Náš velký císař Severus nařídil, že v Asii nemohou být muži, kteří mají pět dětí, nuceni k převzetí církevních povinností v provincii, a později rozhodl, že toto pravidlo má být dodržováno i v ostatních provinciích.

23. Je stanoveno, že z civilních zaměstnání a poručnictví nemohou být omluveni žádní jiní zemědělci z výnosů kromě těch, kteří se v té době zabývají tímto zaměstnáním.

24. Výsady osvobození se nevztahují na děti veteránů.

25. Ti, kdo získali osvobození od veřejných zaměstnání, nejsou nuceni platit příspěvky, které jim neočekávaně uložili soudci, nemohou se však vyhnout placení těch, které jsou uloženy zákonem.

26. Bylo rozhodnuto, že filosofové, kteří často a užitečně zaměstnávají svůj čas ve prospěch těch, kdo studují jejich školu, jsou osvobozeni od opatrovnictví a jiných zaměstnání vyžadujících tělesnou námahu, ale nejsou osvobozeni od těch, která zahrnují placení výdajů; neboť praví filosofové pohrdají penězi a odhalují falešné výroky filosofických podvodníků, kteří je chtějí mít.

27. Každý, kdo se odvolal k císaři a jede do Říma s úmyslem vést vlastní soudní spor, je zproštěn městských poct a zaměstnání, dokud nebude jeho případ rozhodnut.

(23) Paulus, Názory, kniha I.

Ti, kdo učí v Římě, musí být ve své zemi omluveni z veřejných zaměstnání, stejně jako kdyby tam učili.

23. Paulus uvedl jako svůj názor, že pokud je uděleno privilegium osobám obchodujícím s obilím, je to také důvodem k jejich omluvě z veřejných úřadů.

(23) Týž, Sentence, kniha I.

Žádné privilegium není k dispozici jako omluva pro osvobození osob od těch zaměstnání, která vyplývají z vlastnictví nebo která jsou dědičná.

16. Ti, kdo jsou pověřeni odměřováním obilí za účelem zásobování města Říma, mají nárok na osvobození; stejné pravidlo se však nevztahuje na provincie.

17. Vybavení pošt koněm a nutnost přijímat cizince jako hosty jsou požadavky, které se nevztahují na vojáky a profesory svobodných umění.

18. Výmluvu na chudobu nemůže nikdo uplatnit po odvolání, pokud mezitím jeho majetek nabyl na hodnotě.

19. Veřejní obhájci mají nárok na osvobození od úřadů a zaměstnání po stejnou dobu.

(2) Hermogenianus, Epitomy práva, kniha I.

20. Existují veřejné povinnosti, které se vážou k majetku a u nichž ani děti, otroci, zásluhy o vojenskou službu, ani žádná jiná výsada neposkytují zákonnou omluvu. Jako například ty, které se týkají příspěvku na půdu, dláždění silnic, poskytování koní a vozidel pro pošty a požadavku přispívat na ubytování cizinců; na omluvu tohoto druhu totiž nemá právo nikdo kromě těch, jimž byla zvláště přiznána císařova přízeň; a to platí i pro všechny ostatní výjimky tohoto druhu.

0. Paulus, Sentence, kniha I.

Obhajoba v téže věci nemůže být podruhé svěřena zástupci vlády, který se předtím dostavil, dříve než uplyne předepsaná doba osvobození.

16. Doprovod guvernérů, prokonzulů a zástupců císaře je osvobozen od úřadů nebo poct a poručenství.

17. Ulpianus, O ediktu, kniha XXII.

18. Když prétor zjistí, že někdo není schopen vykonávat funkci soudce, slíbí, že ho omluví; například když nemůže sloužit kvůli špatnému zdraví a je jisté, že není schopen vykonávat povinnosti náležející k občanskému úřadu; nebo když trpí nějakou nemocí, která mu brání vykonávat vlastní záležitosti; nebo když vykonává církevní povinnosti a nemůže se jich svědomitě vzdát; takové osoby jsou totiž omluveny doživotně.

0. Existují dva způsoby, jak udělit zproštění od veřejného zaměstnání: jeden, který je trvalý, jako je udělen vojákovi; druhý, který je krátkodobý, jako když někdo získá pouhé zproštění od zaměstnání.

1. Navíc každý, kdo nemá omluvu, může být i proti své vůli donucen vykonávat funkci soudce.

2. Chce-li se soudce omluvit z důvodu výsady, na niž měl nárok před přijetím úřadu, a učiní-li tak poté, co začal případ projednávat, neměl by být vyslyšen; neboť tím, že jednou přijal úřad, se vzdává veškerého práva na omluvu. Pokud by se však později objevil nějaký oprávněný důvod, aby mohl být dočasně omluven, neměla by být věc předložena jinému soudci, pokud hrozí nebezpečí, že některá ze stran utrpí křivdu; někdy je totiž lepší počkat, až se soudce, který se jednou ujal projednávání věci, bude moci vrátit, než ji svěřit k rozhodnutí jinému.

2. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

Smrt syna není pro jeho otce žádnou výhodou jako omluva z veřejného zaměstnání, ledaže byl zabit v boji.

(2. Táž osoba nesmí současně dohlížet na stavbu dvou veřejných prací.

Tit. 6. O právu na imunitu.

3. Ulpianus, Názory, kniha III.

Ti, kdo jsou na palubě lodí pouze za účelem jejich plavby, nemají podle žádné císařské ústavy nárok na imunitu vůči civilním zaměstnáním.

Imunita udělená komukoli nepřechází na jeho dědice.

Je-li udělena a získána rodinou a jejími potomky, nepřechází na ty, kteří se narodili z žen této rodiny.

Týž, O povinnostech prokonzula, kniha IV.

Jsou-li osoby povinny plnit povinnosti veřejného zaměstnání nebo úřadu pod určitou podmínkou, ačkoli by k tomu jinak nemohly být nuceny proti svému souhlasu, musí být dodržena jejich dobrá víra a podmínka, za níž souhlasily, že se budou věnovat výkonu uvedeného zaměstnání nebo úřadu, musí být dodržena. V reskriptu adresovaném Benidiu Rufovi, guvernérovi Kilikie, se uvádělo, že nezletilí mladší puberty by neměli být připuštěni k výkonu úřadu, i kdyby se zdálo, že je to kvůli nedostatku způsobilých osob nezbytné.

27. Týž, kniha V.

Muži starší sedmdesáti let jsou osvobozeni od poručnictví a osobních zaměstnání. Kdo však vstoupil do sedmdesátého roku života, ale ještě ho nedokončil, nemůže této výjimky využít, protože ten, kdo je v sedmdesátém roce života, se nepovažuje za osobu starší sedmdesáti let.

Modestinus, Pravidla, kniha VI.

Imunity se obecně vzato udělují osobě tak, aby mohly být přeneseny na její potomky a byly trvalé, pokud jde o její mužské nástupce.

Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha I.

Stáří bylo v našem městě vždy velmi uctíváno. Naši předkové se totiž ke starcům chovali téměř se stejnou úctou jako k soudcům a stejná pocta byla stáří přiznávána i s ohledem na městské povinnosti, které bylo třeba plnit. Nelze však říci, že by někdo, kdo se ve stáří obohatil a předtím nevykonával funkce v nějakém veřejném zaměstnání, byl zproštěn takového poplatku na základě výsady svých let, a to zejména tehdy, nevyžaduje-li správa úřadu, který mu byl uložen, tělesnou námahu stejně jako placení peněz, protože ve Městě není snadné najít dostatečně kvalifikované muže k výkonu veřejných povinností.

Je také třeba vzít v úvahu zvyklosti každého místa a zjistit, zda jsou výslovně uděleny nějaké imunity, a také zda je něco uvedeno s odkazem na počet let potřebných k jejich získání. To lze také zjistit z reskriptů božského Pia, které poslal Enniovi, prokonzulovi provincie Afrika.

Podle Reskriptů božského Aelia Pertinaxe se jasně a zřetelně uvádí, že počet dětí poskytuje platnou omluvu z městských zaměstnání; v Reskriptu adresovaném Juliovi Candidovi totiž uvedl následující: "Ačkoli počet dětí nezbavuje otce všech veřejných zaměstnání, přesto, protože jsi mi ve své žádosti oznámil, že jich máš šestnáct, není nerozumné, abychom ti udělili osvobození od veřejných úřadů, abys mohl vychovávat své děti." V Reskriptech se uvádí, že počet dětí je pro otce důležitý, protože je to pro něj důležité.

Obchodníci, kteří pomáhají zásobovat město potravinami, stejně jako námořníci, kteří rovněž zajišťují jeho potřeby, získají osvobození od veřejných úřadů, dokud tak budou činit; bylo totiž velmi správně rozhodnuto, že rizika, která podstupují, by měla být náležitě odměněna, takže ti, kdo s rizikem a prací vykonávají tyto veřejné povinnosti mimo svou zemi, by měli být osvobozeni od nepříjemností a výdajů doma; neboť nelze nesprávně tvrdit, že i oni jsou nepřítomni na služební cestě pro vládu, když jsou zaměstnáni při shromažďování zásob pro město.

Určitý specifický charakter má imunita udělená majitelům plavidel, na kterou mají nárok pouze oni; nepřiznává se totiž ani jejich dětem, ani propuštěncům. To je stanoveno v císařských ústavách.

Božský Hadrián v reskriptu stanovil, že nárok na imunitu mají pouze ti majitelé lodí, kteří poskytují městu obživu.

Ačkoli kdokoli může patřit ke sdružení majitelů lodí, nemá-li ani loď, ani plavidla, ani nic jiného, co je stanoveno císařskými konstitucemi, nemůže využít výsady udělené majitelům lodí; a božští bratři v Reskriptu uvedli následující:

"Pokud se vyskytnou osoby, které tvrdí, že jsou osvobozeny od veřejných zaměstnání pod záminkou přepravy obilí a ropy po moři ve prospěch římského lidu, a přitom se nezabývají námořní dopravou a nemají větší část svého majetku investovanou do námořních obchodů a zboží, budou zbaveny imunity, které požívají."

S odkazem na následující výjimky je třeba říci, že pokud byl někdo povolán do obecního zaměstnání dříve, než se začal zabývat obchodem, a dříve, než byl přijat do sdružení vytvořeného těmi, kdo se zabývají stejnou činností (z důvodu, že získal imunitu), ať už dříve, než dosáhl sedmdesáti let a veřejně tuto skutečnost prohlásil, nebo měl potřebný počet dětí, měl by být nucen převzít povinnosti úřadu, do kterého byl jmenován.

Námořní obchod je provozován za účelem zvětšení něčího majetku, jinak, pokud by jej někdo provozoval za větší část svých peněz a poté, co by ještě více zbohatl, by pokračoval v provozování stejného objemu obchodu, bude podléhat veřejné službě, stejně jako bohatí lidé, kteří se po zakoupení lodí za malou částku snaží vyhnout povinnostem obecního úřadu. V reskriptu božského Hadriána se uvádí, že toto pravidlo je třeba dodržovat.

Božský Pius v Reskriptu uvedl, že kdykoli vznikne otázka, zda někdo patří do sdružení majitelů lodí, je třeba zjistit, zda na sebe nevzal jejich charakter za účelem vyhnout se veřejné službě.

Rovněž zemědělci z výnosů se nesnižují k nutnosti vykonávat obecní zaměstnání. Božští bratři v reskriptu uvedli, že toto pravidlo je třeba dodržovat. Z tohoto císařského reskriptu lze vyrozumět, že se sedlákům z výnosů neuděluje jako privilegium, aby nebyli nuceni vykonávat obecní zaměstnání, nýbrž aby jejich majetek, který je již vázán na státní pokladnu, nebyl vystaven dalším závazkům. Proto lze pochybovat o tom, že pokud by dobrovolně nabídli přijetí veřejného úřadu, zda by jim v tom měl zabránit guvernér provincie nebo správce císařských příjmů. Druhý názor je tím snadnější zastávat, pokud se neřekne, že jsou připraveni vyrovnat se s ministerstvem financí.

Zemědělci z císařských panství jsou osvobozeni od obecních zaměstnání, aby byli lépe uzpůsobeni k obdělávání půdy patřící státní pokladně.

Imunita se přiznává některým sdružením nebo právnickým osobám, jimž bylo zákonem přiznáno právo shromažďovací, tj. sdružením nebo právnickým osobám, do nichž je každý přijat na základě svého povolání, jako je např. spolek řemeslníků, pokud mají stejný původ; např. pokud byly organizovány za účelem vykonávání prací potřebných pro veřejné blaho. Imunita se nepřiznává bez rozdílu všem, kdo jsou do těchto spolků přijímáni, ale pouze řemeslníkům, neboť božský Pius rozhodl, že nemohou být vybrány osoby každého věku; neschvaloval přijímání osob v pokročilém nebo sešlém věku. A aby se jednotlivci, kteří zbohatli, nevyhýbali odpovědnosti spojené s občanským úřadem, bylo na mnoha místech rozhodnuto, že osoby mohou využívat výsad, které tyto spolky udělovaly komukoli ve snížených poměrech.

Byl jsem informován, že pokud osoby, které byly zvoleny za členy korporací, jež svým členům poskytují imunitu, jako například majitelé lodí, získají čestný dekret, měly by být nuceny vykonávat veřejné zaměstnání. Zdá se, že to potvrzuje i reskript božského Pertinaxe.

Taruntenus Paternus, Vojenské záležitosti, kniha I.

Stav některých osob jim umožňuje osvobození od obtížnějších zaměstnání, jako například měřičů obilí a jejich pomocníků, chronických invalidů, lékařů, otroků, kteří nosí knihy učenců, řemeslníků, dělníků, kteří kopou příkopy, veterinářů, architektů, lodníků, lodních tesařů, výrobci balist, výrobci skla, mechanici, výrobci šípů, dělníci z bronzu, stavitelé vozů, dlaždiči, gladiátoři, výrobci dýmek, výrobci trubek, výrobci hudebních nástrojů, výrobci luků, dělníci z olova a železa, lapidáři, pálení vápna, dřevorubci a pálení dřevěného uhlí. Do stejné kategorie patří také řezníci, lovci, ti, kdo obchodují s obětními zvířaty, pomocníci správců továren, ti, kdo ošetřují nemocné, vážníci, a to nejen ti ve skladech a depozitářích, ale také ti, kdo jsou pověřeni rozdělováním zásob pro armádu, pomocníci vojenských tribunálů, kurýři, strážci zbraní, obecní hlasatelé a trubači. Všechny tyto osoby jsou považovány za osoby osvobozené od veřejných funkcí.

Tit. 7. O velvyslanectvích.

32. Ulpianus, O Massuriově Sabinovi, kniha VIII.

Když se městský vyslanec vzdá svého úřadu, je zpravidla podroben obyčejnému trestu a propuštěn ze svého řádu.

32. Týž, Názory, kniha II.

Vyslanec určený k řízení proti obci může svůj nárok předložit císaři prostřednictvím jiného.

2. Když se vyslanec vzdá svého pověření nebo z nějakého závažného důvodu zdržuje výsledky, musí tuto skutečnost prokázat před řádem města, v němž sídlí.

3. Zanedbání povinnosti vyslancem není na újmu jeho kolegovi.

4. Vyslanci, který se svého poslání neujme bezúplatně, se vyplácí plat úměrný jeho hodnosti.

3. Africanus, Otázky, kniha III.

Když se klade otázka, zda má být žaloba přiznána proti osobě, která je členem vyslanectví, není tak důležité zjistit, kde mu žalobce buď půjčil peníze, nebo stanovil, že mu má být něco dáno, jako vědět, kde může být žaloba podána, aby mohlo být zapláceno v době jeho mise.

4. Marcianus, Institutes, kniha XII.

Je třeba poznamenat, že dlužník vůči vládě nemůže vykonávat povinnosti připadající na vyslanectví.

To uvedl božský Pius v reskriptu adresovaném Claudiovi Saturninovi a Faustinovi.

(2) Osoby, které nemají právo stíhat, nemohou vykonávat funkci vyslance; božský Severus a Antoninus v Rescriptu uvedli, že jim nemůže být právoplatně nikdo, kdo byl určen k soupeření v aréně.

(3) Dlužníkům státní pokladny však není zakázáno vykonávat funkci vyslance.

(4) Pokud bylo proti někomu veřejně vzneseno obvinění, neměl by být žalobce nucen k tomu, aby se ujal povinností vyslance ten, kdo tvrdí, že je přítelem nebo že patří k rodině obviněné strany. To uvedli božští bratři v reskriptu Aemiliovu Rufovi.

(5) Vyslanci nemohou jmenovat jiné osoby svými náhradníky, s výjimkou svých synů.

(6) Každý je povinen vykonávat funkci vyslance ve svém pořadí, ale není povinen ji vykonávat, dokud ti, kteří byli zvoleni před ním na shromáždění, nevykonají svou funkci. Pokud však vyslanectví vyžaduje muže prvního stupně a ti, kteří jsou povoláni v jejich pořadí, jsou nižšího stupně, nemělo by se dodržovat pravidelné pořadí, jak uvedl božský Hadrián v reskriptu adresovaném Klazomenovcům.

(7) V ediktu božského Vespasiána adresovaném všem městům je stanoveno, že jedna obec nesmí vyslat více než tři vyslance.

14. Scaevola, Pravidla, kniha I.

Čas, který může vyslanec získat, se počítá od jeho jmenování, a nikoli ode dne, kdy dorazí do Říma.

6. Není-li však uspokojivě zjištěno, zda je vyslancem, či nikoliv, vyšetří tuto záležitost římský prétor.

(9) Ulpianus, O povinnostech prokonzula, kniha IV.

Zproštění služby vyslance se synovi neuděluje na základě služby jeho otce jako vyslance, jak náš císař se svým otcem uvedl Claudiovi Callistovi takto: "Vyslancem je pouze ten, kdo je vyslancem: "Žádáš, abys byl zproštěn výkonu funkce vyslance z důvodu služby svého otce, ale to se může správně stát pouze pokud jde o úřad, který vyžaduje úhradu výdajů; pravidlo je však jiné, pokud jde o výdaje na vyslanectví, které vyžaduje službu jediné osoby."

7. Papinianus, Názory, kniha I.

Syn, který byl dekurionem, převzal jménem svého otce povinnosti vyslance. To ho neomlouvá z dalšího vyslanectví, pokud již neodešel; otec však může požadovat osvobození po dobu dvou let, a to z toho důvodu, že se má za to, že povinnosti svého poslání splnil jeho syn.

8. Paulus, Pravidla, kniha I.

Paulus vyslovil názor, že pokud někdo jednou plnil povinnosti vyslance, nemůže být během doby stanovené pro osvobození nucen znovu se ujmout obhajoby nějaké veřejné věci, i kdyby šlo o tutéž spornou otázku.

(2) "Císaři Antoninus a Severus Germanu Silvanovi: Osvobození na dobu dvou let se uděluje osobám, které plnily povinnosti vyslance, a je jedno, zda vyslanectví bylo vysláno k nám do Říma nebo do provincie."

(3) Paulus zastával názor, že každý, kdo vykonával funkci vyslance, by se neměl zabývat svými vlastními záležitostmi ani záležitostmi jiných; ale ten, kdo bezúplatně poskytuje své rady pretoriánovi, který je jeho přítelem, není v tomto případě považován za toho, kdo porušuje toto pravidlo.

9. Týž, Názory, kniha III.

Paulus uvedl jako svůj názor, že pokud vyslanec utrpí během trvání své služby nějakou škodu, může i během této doby podat žalobu.

10. Týž, Sentence, kniha I.

Vyslanec nemůže podat žalobu týkající se jeho vlastního majetku dříve, než vykonal své úřední povinnosti, s výjimkou případů, které se týkají náhrady škody nebo zaplacení odškodného.

(2) Zemře-li někdo během výkonu vyslanecké funkce a před návratem do vlasti, výdaje, které mu byly zálohově uhrazeny v době jeho odjezdu, se nevracejí.

11. Týž, O právu petičním.

Je-li někdo jmenován vyslancem v době své nepřítomnosti a dobrovolně přijme tento úřad, může vyslat jiného, aby vykonával jeho povinnosti místo něj.

12. Ačkoli kdokoli, kdo vykonává povinnosti vyslance, nemůže vyřizovat své vlastní záležitosti, přesto mu Velký Antonín dovolil, aby jménem své svěřenkyně vedl a obhajoval případy; ačkoli se dosud nezabýval záležitostmi vyslanectví, které na sebe vzal, a zejména když tvrdil, že opatrovník, za něhož jednal, je nepřítomen.

(2) Scaevola, Digesty, kniha I.

Vyslanec, který byl jmenován svým rodným městem, po přijetí úřadu přišel do Říma; a než se ujal svých povinností, koupil si dům v Nikopoli, svém městě. Vystala otázka, zda se na něj vztahuje dekret senátu, podle něhož se vyslanec nesmí věnovat svým soukromým záležitostem nebo záležitostem dříve, než splní povinnosti svého úřadu. Odpověď zněla, že se na něj tato povinnost nevztahuje.

18. Papinianus, Názory, kniha I.

Zástupce, který byl s vlastním souhlasem jmenován, aby vykonával povinnosti jiného, nemá nárok na výsadu osvobození po dobu dvou let a je nucen přijmout úřad vyslance.

(2) Ulpianus, O ediktu préтора, kniha LXXIV.

Kdo je stále nepřítomen poté, co vykonával funkci vyslance a byl zproštěn, není považován za nepřítomného na služební cestě pro stát, neboť není nepřítomen pro veřejný prospěch, ale pro svůj vlastní.

14. Modestinus, Pravidla, kniha VII.

Každý, kdo vykonává povinnosti vyslance, nemůže bez svolení císaře předložit žádost týkající se jeho vlastních záležitostí nebo záležitostí jiných.

16. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Též osobě není zakázáno podnikat několik vyslanectví; především tam, kde si sama hraší cestovní výdaje.

16. Byla-li proti někomu podána žaloba předtím, než se ujal vyslaneckých povinností, měl by se jí bránit, i když je nepřítomen, ale tam, kde se jednou takových povinností ujal, není povinen tak činit, ledaže by vykonával své úřední funkce.

17. Pomponius, O Quintovi, Mucius, kniha XXXVII.

Když někdo udeří vyslance našeho nepřítele, považuje se za viníka činu proti zákonu národů, protože vyslanci jsou považováni za posvátné. Proto pokud jsou u nás vyslanci některého národa, s nímž jsme ve válce, bylo stanoveno, že mohou zůstat; to je totiž v souladu se Zákonem národů. Proto Quintus Mucius zastával názor, že každý, kdo zasáhl vel vyslance, se obvykle vydává nepříteli, jehož byl zástupcem. Vyvstala otázka, zda v případě, že nepřítel nepřijme pachatele, když k němu byl vyslán, zůstane římským občanem. Některé autority se domnívají, že by jím zůstal, jiné jsou opačného názoru, protože tam, kde lid jednou nařídil, aby se někdo vzdal, se má za to, že byl zbaven občanství, stejně jako je tomu v případě, kdy je někomu zakázán oheň a voda. Zdá se, že tento názor zastával i Publius Mucius. Tato otázka byla důkladně projednána v případě Hostilia Mancina, kterého Numant'ané nechtěli přijmout, když se jim vzdal, a z tohoto důvodu byl následně přijat zákon, který mu umožnil zůstat římským občanem, a on prý dokonce zastával úřad přetora.

Tit. 8. O správě majetku patřícího městům.

18. Ulpianus, Disputace, kniha X.

Cokoli, co bylo městu zanecháno ke zvláštnímu účelu, nemůže být převedeno na jiné účely.

19. Týž, Názory, kniha III.

Podmínky uložené v dřívějších nájemních smlouvách nelze považovat za platné pro pozdější nájemní smlouvy.

20. Co je někomu zakázáno činit vlastním jménem, neměl by činit prostřednictvím někoho jiného. Pokud tedy dekurz pronajme veřejnou půdu (což dekurzům není dovoleno činit) tím, že nahradí jména jiných osob, bude jeho akt zrušen, protože je v rozporu se zákonem.

21. Jestliže někdo převede peníze určené na nákup obilí na jiné účely, bude povinen vrátit částku i s úroky; a rozsudek vydaný proti němu bude platný, i když bude nepřítomen; v tomto případě se však předpokládá, že složil jistotu, aby mohl vydat účet ze své správy.
22. Každý, kdo dluží peněžní částku určenou na nákup obilí, ji musí ihned zaplatit. Neboť ve všech záležitostech týkajících se veřejného nákupu obilí, který je nezbytný, nepřipouští zaplacení peněz odklad; a všechny osoby, které jsou za takových okolností dlužníky, může guvernér provincie donutit k zaplacení.
23. Finanční prostředky poskytnuté na nákup obilí musí být vráceny městu a nemohou být použity na jiné účely. Jestliže však peníze určené na nákup obilí budou přeměněny na jiné účely, jako například na práce na veřejných lázních, i když se prokáže, že byly vynaloženy v dobré víře, přesto, protože mohou být vynaloženy pouze na nákup obilí, bude tomu, kdo je má na starosti, nařízeno, aby je městu vrátil.
24. Mají-li být peníze určené na nákup obilí vráceny městu s úroky, neměla by být požadována nepřiměřená a nezákonná úroková sazba, tj. neměly by být vypláceny složené úroky.
25. Pokud je po nákupu obilí, za které byla zaplacená cena a zapsána do veřejných rejstříků, kupujícímu neoprávněně odebrána; guvernér provincie může nařídit, aby byla částka vrácena tomu, kdo ji koupil.
26. Když se člověk, který byl v době, kdy byl jmenován do úřadu, solventní, stane později insolventním, veškerou vzniklou ztrátu musí nést stát; žádná lidská omezitelnost totiž nedokáže zajistit, aby nedošlo k nehodě, a ten, kdo ho jmenoval, by z tohoto důvodu neměl být za nic odpovědný.
27. Práva města nemohou být změněna dohodou, kterou uzavřeli magistráti a jejich kolegové, aby zabránili tomu, aby se navzájem žalovali, s odkazem na záležitosti, v nichž to zákon umožňuje.
28. Žaloba, která však může být podána proti jednomu z nich pro nesprávný úřední postup, bude v souladu s ekvitou podána ve prospěch jiného, který se za něj stal odpovědným.
29. To, co se prokáže, že bylo vynaloženo ve prospěch kolegy zastávajícího úřad soudce, nařídí guvernér provincie zaplatit dotyčnému nebo jeho dědicům.
30. Totéž v téže knize. Byl-li někdo potrestán za podvod při stavbě nějakého díla a ručitel, který za něj odpovídal, uzavřel smlouvu s jiným o stavbě téhož díla, a přesto nebylo provedeno, nemůže dědic ručitele odmítnout vyplacení úroků; protože

především smlouva zavazovala ručitele v dobré víře na celou částku a podle následné smlouvy, protože uznal svou odpovědnost, bude odpovědný za vyplacení případné škody, která může městu vzniknout.

31. Osoby, které se staly ručiteli za celou částku, za kterou může zemědělec z příjmu ručit, mohou být právně žalovány za úroky stejně jako za jistinu, pokud není v podmínkách závazku stanoveno něco jiného s odkazem na ně.

32. Pokud však bylo při pronájmu pozemků dohodnuto, že pokud z důvodu nepříznivého ročního období nemusí být nájemné zapláceno za žádný rok, během něhož by to podle úsudku spolehlivého občana mohlo být považováno za řádnou omluvu, musí být dodržena dobrá víra v dodržení podmínky nájemní smlouvy.

22. Papinianus, Názory, kniha I.

Když si někteří úředníci, kteří zastávali úřad společně, rozdělili mezi sebou peníze, které jim byly vyplaceny všem v jedné částce, bylo rozhodnuto, že se nemohou zprostit odpovědnosti tím, že zaplatí částku, kterou každý z nich obdržel v daném pořadí. Ulpianus, který obchod uskutečnil, však měl být žalován jako první, stejně jako v případě poručníků.

V téže knize. Magistrát města pronajal veřejný pozemek na pět let, aniž by požadoval dobrou záruku. Protože nájemce zůstal déle než pět let, zanechal ve státní pokladně dlužný zůstatek, a protože nebylo možné získat výnosy z úrody pozemku, byl za to odpovědný nástupce osoby, která pozemek pronajala. Již dávno bylo rozhodnuto, že stejné pravidlo se nevztahuje na daně, neboť ti, kdo na nich hospodaří, jsou odpovědní pouze po dobu svého funkčního období.

Žaloba by neměla být odmítnuta proti nikomu, kdo se po svém odchodu z funkce stal během svého funkčního období odpovědným na základě novace vůči věřitelům státu. Příklad toho, kdo se zavázal zaplatit, je však odlišný, neboť je považován za podobného osobě, která buď veřejně prodala, nebo pronajala majetek.

Po synovi nelze požadovat, aby odpovídal za svého otce, který byl jmenován soudcem, a to ani v případě, že ho otec před jmenováním do funkce emancipoval nebo pokud na něj převedl část svého majetku jako dar.

Když ručitel, který se dostavil za magistráta, dal také zástavu, má se za to, že zástava byla poskytnuta proto, aby mohla být řádně podána žaloba; to znamená poté, co od toho, za koho se stal ručitelem, nelze nic vymáhat.

Valens, Trusty, kniha II.

Byl-li městu odkázán odkaz, nelze jej bez zmocnění císaře přeměnit k jinému účelu, než jaký zamýšlel zesnulý; a proto, nařídil-li zesnulý, aby se za něj vybuďovalo dílo, které nelze provést po vyhrazení čtvrtého oprávnění podle falcidiánského

zákona, je dovoleno, aby se peněžní částka použila na cokoli, co se bude jevit jako nejpotřebnější ve prospěch města. Stejně pravidlo platí i v případě, že je odkázáno několik peněžních částek na výstavbu několika děl a po odečtení podle falcidiánského zákona zbytek nestačí na výstavbu všech, neboť je povoleno, aby peníze byly vynaloženy na kterékoli jednotlivé dílo, které si stát přeje nechat postavit. Pokud však byly peníze odkázány proto, aby jejich výnos byl použit na lov nebo na výstavy, senát zakázal, aby byly použity k takovým účelům, a povolil, aby byl odkaz vynaložen na to, co město nejvíce potřebuje, a k uznání mecenášství osoby, která odkaz učinila, povolil, aby byla tato skutečnost připomenuta nápisem.

Paulus, Sentence, kniha I.

Dekurenti nejsou nuceni dodávat svému městu obilí za nižší cenu, než za jakou se v danou dobu prodává,

ledaže by peníze byly výslovně odkázány na stavbu nového díla nebo opravu starého.

Ulpianus, O ediktu prétora, kniha I.

Magistrát města je odpovědný nejen za podvod, ale i za hrubou nedbalost; a to zejména v případech, kdy se vyžaduje pečlivost.

Paulus, O pretoriánském ediktu, kniha I.

Když syn pod otcovským dohledem vykonává se souhlasem svého otce úřad magistráta, Julianus rozhodl, že tento odpovídá v plné výši za vše, co město ztratilo pod správou jeho syna.

Modestinus, Pravidla, kniha VIII.

Oprava chyby ve výpočtu může být provedena i po deseti či dvaceti letech.

Pokud však byly účty prokazatelně přezkoumány a přijaty, chyby v nich nelze opravit.

Papirius Justus, O konstitucích, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že z peněz, které zůstávají v rukou veřejných činitelů, se mají vybírat úroky; nelze je však vybírat od dodavatelů veřejných prací, a pokud tito nejsou solventní, úředníci odpovídají pouze za jistinu.

V reskriptu rovněž uvedli, že i dědicové veřejných činitelů jsou odpovědní za případné ztráty vzniklé v souvislosti s veřejnými pracemi.

V reskriptu rovněž uvedli, že je povinností magistrátu města vymáhat zpět pozemky, které mu patří, i když jsou v držení nabyvatelů v dobré víře; především tehdy, když se tito mohou obrátit na osoby, od nichž je získali.

Totéž v téže knize. Císaři Antonín a Verus v reskriptu stanovili, že smlouvy na výstavbu veřejných děl se nemají uzavírat bez poskytnutí jistoty.

Dále v Rescriptu uvedli, že pokud by veřejní činitelé při prodeji majetku postupovali nedbale, odpovídali by za prostou škodu, ale pokud by se dopustili podvodu, odpovídali by za dvojnásobnou škodu; a že na jejich dědice by nepřešel žádný trest.

V reskriptu také stanovili, že magistrát má po prodeji majetku vybírat peníze určené na nákup potravin pro lid.

V reskriptu také uvedli, že úředníci pověřeni nákupem obilí budou podle Hadriánova listu zproštěni odpovědnosti, pokud řádně plnili povinnosti svého úřadu.

V reskriptu rovněž uvedli, že od úředníka pověřeného vedením účtů obce by neměla být vyžadována záruka, neboť byl vybrán guvernérem po provedeném šetření.

Rovněž uvedli v. reskriptu, že magistrátní úředník bude odpovědný na účet svého kolegy, pokud mu mohl zabránit v nesprávném úředním jednání a neučinil tak.

V reskriptu také uvedli, že magistrát bude odpovědný, pokud se v době jeho správy zvýšilo zadlužení jeho města. Pokud však město předtím, než získal svůj úřad, nebylo schopno splácet své dluhy, zdá se být spravedlivé, aby se na něj nevztahovala žádná odpovědnost.

Totéž v téže knize. Císaři Antoninus a Verus v jednom reskriptu uvedli, že magistrát, který si během svého funkčního období a ještě dlouho poté ponechal v držení nějaké veřejné peníze, je povinen je vrátit i s úroky, ledaže by mohl uvést nějaký závažný důvod, proč tak neučinil.

Tit. 9. O dekrettech, které by měly být vydávány na základě nařízení dekurzů.

Ulpianus, Názory, kniha III.

Není v pravomoci guvernéra provincie určovat počet lékařů, kteří mají být jmenováni pro každé město, ale je to povinností řádu dekurentů a těch, kteří v něm mají majetek, aby v případě tělesné nemoci mohli svěřit sebe a své děti do péče osob, které si sami vybrali a o jejichž bezúhonnosti a zručnosti v jejich povolání jsou přesvědčeni.

Marcianus, Veřejné žaloby, kniha I.

Dekrety, které jsou vydány bez přítomnosti zákonného počtu dekurentů, nejsou platné.

Ulpianus, O odvoláních, kniha III.

Městské právo stanoví, že řád dekurionů se nepovažuje za shromážděný, nejsou-li přítomny dvě třetiny členů.

Týž, O povinnostech hlavního magistrátu města.

Dekrety dekurzů udělené pro popularitu mají být zrušeny, ať už osvobodili dlužníky, nebo povolili dary.

Pokud tedy, jak je obvyklé, tímto způsobem disponovali pozemky, domy nebo peněžními částkami patřícími veřejnosti, bude takový dekret neplatný. Pokud však dekreta nařídily, aby byly někomu vyplaceny peníze jako náhrada, nebude takový dekret vždy neplatný a neúčinný; jako například v případě, kdy byla poskytnuta dotace na některé ze svobodných umění nebo na lékařství, neboť k tomuto účelu mohou být zákonně vyčleněny prostředky.

Callistratus, O soudních šetřeních, kniha II.

Božský Hadrián v reskriptu adresovaném lidu Nikomédie uvedl, že pokud řád dekurentů jednou vydal dekret, neměl by být zrušen, ledaže by k tomu byl nějaký závažný důvod; to znamená, že zrušení dekretu se týkalo veřejného blaha.

Scaevola, Digesty, kniha I.

Městské právo stanovilo následující: "Když někdo vynese rozsudek mimo radu, musí být vyloučen z rady nebo z řádu a zaplatit tisíc drachem." V případě, že někdo vynese rozsudek mimo radu, musí být vyloučen z rady nebo z řádu a zaplatit tisíc

drachem. Vystala otázka, zda má být potrestán, pokud nevěděl, že porušil zákon. Odpověď zněla, že tresty tohoto druhu jsou určeny pouze těm, kteří věděli, že jednají nezákonně.

Tit. 10. Ohledně veřejných prací.

Ulpianus, Názory, kniha II.

Jistý muž, který byl jmenován dozorcem nad veřejnými pracemi a chtěl být zproštěn, neuspěl, ale zůstal ve funkci až do své smrti. Zanechal své dědice odpovědné, ale neuložil jim žádnou odpovědnost od doby, kdy došlo k jeho smrti.

Osoba, která již vykonávala funkce veřejného úřadu, se poté ujala výstavby akvaduktu. Zdálo by se absurdní, aby žádal o zproštění odpovědnosti za své dřívější zaměstnání, když už byl pověřen oběma; protože kdyby měl v úmyslu převzít odpovědnost pouze za jedno, je pravděpodobnější, že by dosáhl zproštění od druhého z důvodu toho, že se již věnoval tomu druhému.

Týž, Názory, kniha III.

Každému, kdo z liberálnosti, a nikoliv kvůli zadlužení, věnoval po určitou dobu své příjmy na dokončení veřejných prací, není zakázáno získat odměnu za svou velkorysost tím, že na ně bude zapsáno jeho jméno.

Dozorci nad veřejnými pracemi uzavírají obchody se zhotoviteli, ale stát se zajímá pouze o ty, kteří jsou k tomuto účelu jmenováni. Proto guvernér provincie bude mít důvěru k osobě, která má dílo na starosti, stejně jako ke zhotoviteli, který je mu odpovědný.

Guvernér provincie by měl zasáhnout svou autoritou a zabránit tomu, aby jméno toho, díky jehož velkorysosti bylo veřejné dílo vybudováno, bylo vymazáno a na jeho místo byla napsána jména jiných; a také dohlédnout na to, aby nebyly odstraněny důkazy o podobných liberálnostech, které občané poskytli své zemi.

Macer, O povinnostech guvernéra, kniha II.

Soukromá osoba může postavit nové dílo i bez zmocnění císaře, pokud se tak neděje z důvodu soupeření s jiným městem nebo pokud by mohlo poskytnout materiál pro pobuřování nebo pokud se nejedná o cirkus, divadlo nebo amfiteátr.

V císařských konstitucích se uvádí, že není dovoleno, aby se nové dílo stavělo na veřejné náklady bez zmocnění císaře.

Není dovoleno, aby na jakémkoli veřejném díle bylo uvedeno jiné jméno než jméno císaře nebo toho, z jehož peněz bylo postaveno.

Modestinus, Pandekty, kniha XI.

Na veřejné dílo není dovoleno napsat ani jméno místodržitele.

Ulpianus, O povinnostech hlavního magistrátu města.

Když někdo odkáže odkaz nebo majetek ve svěřeneckém fondu na stavbu veřejného díla, úroky z něj a doba, kdy začnou běžet, jsou stanoveny reskriptem božského Pia v následujícím znění: "Pokud osoba, která odkaz zanechala, neuvede dobu, kdy mají být sochy nebo obrazy umístěny, má ji stanovit guvernér provincie; a pokud to dědicové zemřelého neučiní ve stanovené lhůtě, budou za šest měsíců povinni zaplatit mírný úrok, ale pokud zmíněné sochy a obrazy nebudou do této doby umístěny, musí státu zaplatit úrok ve výši šesti procent. "Když však byla stanovena lhůta, musí peníze zaplatit v této lhůtě, nebo pokud by tvrdili, že sochy nenašli, nebo způsobili jakýkoli spor ohledně místa, musí okamžitě začít platit úroky ve výši šesti procent."

Hranice veřejných pozemků nesmí být ponechány soukromým osobám. Proto musí guvernér provincie dbát na to, aby veřejné pozemky byly odděleny od pozemků patřících soukromým osobám, a snažit se o zvýšení veřejných příjmů. Zjistí-li, že některá veřejná místa nebo budovy jsou obsazeny soukromými osobami, musí odhadnout, zda je třeba je vyžádat ve prospěch veřejnosti, nebo zda by bylo lepší je pronajmout za dostatečné nájemné; přitom musí vždy postupovat tak, jak se domnívá, že to bude pro stát nejvýhodnější.

Modestinus, Pandekty, kniha XI.

Božský Markus v jednom reskriptu uvedl, že guvernér provincie se má poradit s císařem ohledně děl, která byla postavena na hradbách nebo branách měst nebo na jiném veřejném majetku, a také tam, kde byly postaveny hradby.

Callistratus, O soudních šetřeních, kniha II.

Božský Pius v jednom reskriptu uvedl, že pokud byly peníze odkázány na stavbu nového díla, je lépe, aby byly použity na zachování již existujících děl, než aby byly vynaloženy na stavbu nových; to znamená, pokud má město dostatek veřejných děl a peníze na jejich opravu není snadné získat.

Když si někdo přeje ozdobit mramorem nebo jakýmkoli jiným způsobem dílo postavené někým jiným a slíbí, že tak učiní podle vůle lidu, senát nařídil, že to může udělat, pokud na dílo napíše své jméno, ale že má nechat zůstat jméno toho, kdo ho postavil jako první. Pokud však soukromé osoby vynaloží vlastní peněžní částku na zvelebení díla, které již bylo vybudováno z veřejných prostředků, stanoví tytéž císařské mandáty, že mohou nechat na dílo napsat své jméno a uvést částku, kterou na něj přispěli.

Tit. 11. O trzích.

Modestinus, Pravidla, kniha III.

Pokud bylo od císaře získáno povolení k pořádání trhu a osoba, které bylo toto privilegium uděleno, ho po dobu deseti let nevyužije, ztratí ho.

Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha III.

Když někdo nařídí obdávatelům půdy a rybářům, aby přivezli do města zásoby, aby s nimi mohli sami nakládat, a to z toho důvodu, že zásoby zásob se zmenší, když budou zemědělci odvoláni od své práce, musí ti, kdo zboží přivezou, ihned poté, co tak učiní, zboží odevzdat a vrátit se ke své práci. Proto projevil nejvyšší moudrost a autoritu Platón, který v době, kdy učil mezi Řeky, tvrdil, že aby město prosperovalo a jeho obyvatelé byli šťastní, musí především přilákat všechny takové obchodníky, kterých je třeba; v První knize o občanském styku totiž říká "Město potřebuje mnoho zemědělců a dalších dělníků a řemeslníků, stejně jako těch, kteří přivázejí a odvázejí obchodní zboží, neboť to jsou obchodníci. Když však zemědělec přinese na trh něco, co vyrobil, nebo to udělá jiný dělník, a nenarazí hned na někoho, kdo by si s ním chtěl zboží vyměnit, bude nutné, aby zůstal sedět na svém místě na trhu, dokud se svým zbožím nezocizí? V žádném případě, neboť existují lidé, kteří, když to vidí, mohou nabídnout své služby k prodeji zboží."

Tit. 12. Ohledně slibů.

Ulpianus, O povinnostech hlavního magistrátu města.

Kdyby někdo slíbil, že postaví veřejné dílo, nebo za tím účelem daroval peníze, nemůže být žalován o úroky. Pokud však otálí, úroky mu přibudou, jak uvedl náš císař se svým božským otcem v reskriptu.

Je třeba poznamenat, že každý, kdo dá slib, není vždy povinen jej splnit. Pokud však slibuje za čest, která mu již byla dekretem udělena nebo která mu má být udělena později, nebo z jiného dobrého důvodu, bude svým slibem vázán. Pokud však slib učinil bez jakéhokoli důvodu, nebude za něj odpovědný, jak je uvedeno v mnoha starých i nových konstitucích.

Stejně tak, když někdo dá slib bez jakéhokoli důvodu a začne jej plnit, bude odpovědný.

To, že někdo začne plnit svůj slib, chápeme v případě stavby budovy, kdy položí základy nebo vyčistí půdu. Pokud však na něj byl pozemek za tímto účelem převeden na jeho žádost, je lepší názor, že by se mělo mít za to, že s prací začal. Stejně pravidlo se uplatní, pokud provedl přípravy nebo vynaložil peníze na veřejném místě.

Pokud však dílo sám nezahájil, ale slíbil určitou peněžní částku na jeho výstavbu, začíná závazek zaplacením peněz a bude odpovědný stejně, jako kdyby dílo bylo zahájeno.

Konečně, když někdo slíbí sloupy na veřejné dílo, náš císař se svým božským otcem učinil v reskriptu následující prohlášení: "Kdo slíbí státu peněžní částku bez jakéhokoli důvodu, není nucen svou liberálnost zdokonalovat. Tam, kde jsi však slíbil nějaké sloupy obyvatelům Cítia a z tohoto důvodu bylo dílo zahájeno na náklady města nebo soukromých osob, nelze upustit od toho, co bylo učiněno."

Náš císař v reskriptu uvedl, že když někdo pověří jiného dokončením nějakého díla, a pak na něm nešťastnou náhodou vznikne nějaká škoda, bude za to odpovědný ten, kdo dílo postavil.

Týž, Disputace, kniha I.

Když někdo něco slíbí, je svým slibem vázán, ale závazek se váže na toho, kdo slib skládá, a ne na majetek; když se totiž něco slíbí a odevzdá, osvobozuje to osobu, ale majetek se nestává posvátným.

Synové, kteří dospěli do puberty a jsou sami svými pány, jsou vázáni sliby svého otce, neboť syn pod otcovským dohledem nebo otrok se nemůže zavázat slibem bez autority svého otce nebo svého pána.

Pokud někdo složí slib na desetinu svého majetku, nepřestane tato desetina patřit k jeho pozůstalosti, dokud od ní nebude oddělena; a pokud osoba, která složila slib na desetinu, zemře dříve, než dojde k oddělení, její dědic bude za desetinu ručit jménem pozůstalosti. Je totiž stanoveno, že závazek tohoto druhu přechází na dědice.

Týž, Disputace, kniha IV.

Dohoda vzniká souhlasem dvou osob stejně jako smlouva. Slib však vyžaduje pouze souhlas osoby, která nabídku učinila, a proto bylo stanoveno, že je-li slib učiněn za nějakou čest, která má být poskytnuta, může být vymáhán jako dluh. Pokud však bylo dílo započato, bylo rozhodnuto, že slibující bude nucen jej dokončit, i když jej neslibil za nějakou čest, která má být poskytnuta.

Pokud by někdo, kdo městu předal majetek v souladu se svým slibem, chtěl tento majetek získat zpět, měla by být jeho žádost vyloučena; je totiž naprosto spravedlivé, aby dobrovolné dary tohoto druhu poskytnuté městům nebyly zrušeny pouhou změnou názoru. Pokud však obec přestala vlastnit majetek získaný za takových okolností, měla by jí být žaloba přiznána.

Marcianus, Institutes, kniha III.

Pokud by někdo dal slib z důvodu ztráty způsobené požárem, zemětřesením nebo jinou škodou, kterou město utrpělo, bude za ni ručit.

Ulpianus, Názory, kniha I.

Odpověděl Charidemus takto: "Každý, kdo v nepřítomnosti slíbí dopisem, že se pro město něco udělá, bude nucen svůj slib splnit."

Týž, O povinnostech prokonzula, kniha V.

Kdykoli se hodnota slibu sníží kvůli dědici, může k tomu dojít pouze tam, kde nebyl učiněn s ohledem na čest, která má být udělena. Pokud však byl učiněn s ohledem na nějakou čest, považuje se za dluh a nesnižuje se, pokud jde o dědice osobně.

Pokud někdo slíbí peněžní částku za udělení nějaké pocty a začne ji platit, náš císař Antonín v jednom reskriptu uvedl, že dluží celou částku, jako by dílo bylo započato.

Je třeba si uvědomit, že nejen muži, ale i ženy musí plnit své sliby, když souhlasí s tím, že něco dají nebo udělají za pocty, které mají být uděleny. To je obsaženo v reskriptu našeho císaře a jeho božského otce.

Pokud by město požadovalo, aby někdo, kdo to neslíbil, postavil na nějakém veřejném místě sochu císaře, nebude nucen uposlechnout, jak je uvedeno v Reskriptu Našeho císaře a jeho Božského otce.

Paulus, O povinnostech prokonzula, kniha I.

Tam, kde někdo slíbil něco udělat pro město kvůli nějaké nehodě, která se mu přihodila, božský Severus v Reskriptu Diovi uvedl, že i kdyby to nezačal, stejně by byl povinen.

Týž, O povinnostech prokonzula, kniha III.

Božští bratři učinili v Rescriptu následující prohlášení s odkazem na sliby dané městům, o nichž by měli soudci rozhodovat: "Staius Rufinus slíbil, že dokončí divadlo ve městě Gabinii, které již začal stavět. Ačkoli ho totiž postihlo neštěstí a byl městským prefektem na tři roky odsunut, přesto by neměl snižovat přízeň daru, který dobrovolně nabídl, neboť i když byl nepřítomen, dílo mohl dokončit jeho přítel. Pokud by tak však neučinil, mohly na něj řádné orgány, které měly zákonné právo jednat jménem města, podat jeho jménem žalobu. Soudci musí případ prozkoumat co nejdříve, než Staius Rufinus odejde do vyhnanství, a pokud by usoudili, že dílo má dokončit on, nařídí mu splnit slib daný městu, nebo zakážou prodat pozemky, které má na území města Gabinia."

Modestinus, Rozdíly, kniha IV.

Když někdo učinil slib městu za nějakou čest, která mu má být udělena, bude za všech okolností ručit za celou částku a jeho dědic rovněž, a to z důvodu slibu, který byl učiněn. To se ostatně týká i díla započatého na základě slibu, a pokud majetek dotyčného nestačil k jeho splnění, božský Severus a Antonín v reskriptu stanovili, že v tomto případě bude cizí dědic ručit pětinou majetku zemřelého, nebo jeho děti jednou desetinou. Božský Pius však rozhodl, že v případě, kdy byl dárce ochuzen o slib, který dal, a dílo bylo započato, bude ručit pětinou svého majetku.

Týž, Názory, kniha I.

Septicia slíbila rodnému městu určitou peněžní částku na oslavu veřejných her pod podmínkou, že jistina zůstane v jejích rukou a že ona sama dá polovinu úroků jako odměnu soutěžícím, a to za následujících podmínek: "Dávám a vyčleňuji třicet tisíc aurei jako jistinu, která má být každé čtyři roky věnována na hry, přičemž já sama si ponechávám uvedenou částku ve svých rukou a poskytuji dekurzům záruku, že budou platit úroky v obvyklé výši z uvedené jistiny třiceti tisíc aurei; pod podmínkou, že hrám bude předsedat můj budoucí manžel a děti, které se mi případně narodí. Zmíněné úroky budou vynaloženy na ceny, které budou uděleny soutěžícím, o nichž porota rozhodne, že v každé soutěži vynikli." Ptám se, zda by Septiciny děti utrpěly nějakou křivdu, kdyby těmto soutěžím v souladu s podmínkami a slibem nepředsedaly. Herennius Modestinus odpověděl, že v případě, že je povoleno pořádání veřejných her, musí být dodržena podmínka stanovená slibem.

Týž, Pandekty, kniha IX.

Když někdo slíbí peněžní částku za to, že získá magisterskou čest nebo církevní úřad, a dříve než tuto čest získá nebo nastoupí do povinností úřadu, zemře, neměli by být jeho dědicové žalováni o peníze, které slíbil za zmíněnou čest nebo magistrát. To bylo stanoveno císařskými konstitucemi, ledaže by za jeho života bylo dílo započato buď samotnou osobou, nebo městem.

The Same, Pandects, kniha XI.

V reskriptu božského Severa se uvádí, že na veřejných dílech postavených soukromými osobami nemůžeme stavět sochy jiným osobám proti jejich souhlasu.

Božský Antonín v Reskriptu uvedl, že pokud někdo slíbil dílo, aby se vyhnul plnění povinností úřadu, může být donucen místo stavby díla plnit jeho povinnosti.

Papirius Justus, O konstitucích, kniha II.

Císaři Antoninus a Verus v reskriptu uvedli, že ti, kdo slíbili postavit veřejná díla za pocty, které jim mají být uděleny, mohou být donuceni je postavit, nikoli však poskytnout na tento účel peníze.

V reskriptu také uvedli, že podmínky kladené na dary, které mají být poskytnuty městu, se mají dodržovat pouze tehdy, pokud to vyžaduje veřejné blaho, a že se nemají dodržovat, pokud jsou škodlivé. Pokud tedy zesnulá osoba odkázala určitou peněžní částku a přitom zakázala vybírat určitou daň, neměla by se tato podmínka dodržovat, neboť přednější je to, co stanovil starobylý zvyk.

Pomponius, Listy a různé pasáže, kniha VI.

Když někdo za poctu, která má být udělena jemu nebo někomu jinému, slíbí, že v určitém městě vybuduje veřejné dílo, bude on i jeho dědic podle ústavy božského Trajána povinen dílo dokončit. Pokud by někdo za čest, která mu má být udělena, slíbil, že vybuduje nějaké dílo, a začal by je budovat a zemřel by před jeho dokončením a zanechal by cizího dědice, ten bude buď nucen dílo dokončit, nebo, bude-li tomu dávat přednost, může pětinu majetku, který mu byl odkázán, vyčlenit na jeho vybavení a převést na město, v němž bylo dílo započato. Je-li však dědicem jedno z dětí, bude muset přispět nikoli pátou, ale desátou částí pozůstalosti. Tak rozhodl božský Antonín.

Ulpianus, O povinnostech hlavního magistrátu města.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že mezi děti se počítá i vnuk od dcery zůstavitele.

Tit. 13. O mimořádných soudních šetřeních a v případech, kdy se tvrdí, že soudce vydal případ za svůj.

Ulpianus, O všech soudech, kniha VIII.

Guvernér provincie obvykle rozhodoval s ohledem na platy, ale pouze ohledně těch, na které mají nárok vyučující svobodných studií. Svobodnými studii rozumíme ty, které Řekové označují jako eleuveria, a patří k nim ty, které vyučují profesori rétoriky, gramatiky a geometrie.

Z téhož důvodu není nic spravedlivějšího, než mezi ně zahrnout také profesory medicíny, neboť ti se věnují zdraví lidí a ti první jejich studiu, a proto i s ohledem na ně by měl guvernér provincie zákon vykládat libovolně.

Guvernéri vyslechnou porodní báby, které se rovněž považují za lékařky.

Lékařem každý rozumí toho, kdo slibuje vyléčení nějaké části těla nebo úlevu od bolesti, jako například postižení ucha, pístěle nebo bolesti zubů; za předpokladu, že nepoužívá zařikávání, zaklínání nebo vymítání (abychom použili běžný výraz používaný pro šarlatány), neboť takové věci nepatří správně do lékařské praxe, ačkoli jsou osoby, které takovéto prostředky chválí a tvrdí, že jim prospěly.

Mají být filozofové zahrnuti do počtu profesorů? I nemyslím si, že ano, ne proto, že by filosofie byla nenáboženská, ale proto, že ti, kdo ji provozují, by měli především pohrdat jakoukoli námezdní prací.

Proto guvernér provincie nerozhoduje s ohledem na odměnu profesorů občanského práva, neboť jejich moudrost je považována za něco nesmírně posvátného; neměla by však být hodnocena podle své hodnoty v penězích nebo zneuctěna tam, kde se náhrady domáhá osoba, která by měla pod přísahou slíbit, že bude výuku poskytovat bezplatně. Přesto lze čestně přijmout příspěvky, jsou-li nabídnuty, které by však byly nečestné, kdyby byly požadovány.

Guvernéri provincií si rovněž osvojili právo rozhodovat, pokud jde o učitele škol, ačkoli nejsou klasifikováni jako profesori, stejně jako v případě opisovačů, tvůrců not, účetních a notářů.

Guvernér by v žádném případě neměl svévolně rozhodovat s odkazem na mistry jiných umění nebo řemeslníky, kteří nejsou zahrnuti do literárních profesí nebo nejsou zmíněni výše.

Pokud se asistenti domáhají svých platů, bylo rozhodnuto, že platí stejné pravidlo jako v případě profesorů.

Guvernér by měl brát na vědomí všechny nároky vůči těmto osobám, neboť božští bratři v reskriptu uvedli, že tak lze učinit i vůči advokátům.

Pokud jde o odměny advokátů, měl by soudce rozhodovat podle důležitosti případu, schopností advokáta a advokátních zvyklostí a měl by provést odhad odměny, na kterou má advokát nárok, pokud částka nepřesáhne odměnu stanovenou zákonem; to bylo totiž v Reskriptu Našeho císaře a jeho otce stanoveno následujícím způsobem: "Jestliže Julius Maternus, který si přál, abys v jeho věci vystupoval, je ochoten zaplatit ti to, k čemu se zavázal, můžeš požadovat pouze částku, která nepřesahuje částku stanovenou zákonem."

Advokáty bychom měli rozumět všechny ty, kteří věnují svou energii za účelem vedení soudních sporů. Ti však nejsou zahrnuti do počtu advokátů, kteří se běžně dostavují k soudu, aby vedli případy za nepřítomné strany.

Pokud byla s advokátem dohodnuta odměna nebo pokud s ním někdo uzavřel smlouvu, která má vztah k vedení případu, podívejme se, zda ji může požadovat. A vskutku, náš císař a jeho božský otec s odkazem na smlouvy tohoto druhu uvedl následující, totiž: "Odměna za zastupování je stanovena na základě smlouvy: "Je to dodržování špatného zvyku, když od svého klienta vymáháš slib zaplacení peněz za vedení jeho případu. Podle zákona platí, že pokud je v době, kdy se případ projednává, uzavřena dohoda o budoucí odměně, je neplatná; pokud je však uzavřena až po projednání případu, může být částka slíbená jako odměna vybrána až do přiměřené výše, i když byla dohoda uzavřena s odkazem na to, co by mohlo být vymoženo, za předpokladu, že to, co bylo zaplacené, bude započteno s tím, co má být zaplacené, a celá částka nepřesáhne soudní odměnu." Přiměřeným poplatkem se rozumí nejvýše sto aurei v jednom případě.

Božský Severus zakazoval, aby byl poplatek vymáhán od dědiců advokáta po jeho smrti, protože to nebyla jeho vina, že nevedl řízení.

Povinností guvernéra nebo préтора je také vzít na vědomí nároky sester na výživu dětí, na které mají nárok, když jsou předvedeny před jejich soudce. Takové nároky by však měly být posuzovány pouze v případě, že jsou kojenci vyživováni z prsu, ale pokud tomu tak není, nebude mít praetor ani guvernér pravomoc.

Pokud by se všechny tyto věci měly požadovat u guvernérů provincií, podívejme se, zda mohou mít jurisdikci o vzájemných nárocích. Domnívám se, že by jim to mělo být umožněno.

Týž, Názory, kniha I.

Bylo rozhodnuto, že guvernér provincie má pravomoc rozhodovat spory vzniklé v souvislosti s užíváním vody rozváděné novými vodovody, postavenými v rozporu se zákonem; stejně jako spory týkající se koní, které mají osoby, jež vědí, že patří jiným, stejně jako jejich přírůstek; a na škody způsobené osobami, které se dostaly do držby cizího pozemku, když měl být tento pozemek rozdělen mezi několik osob, pokud se tak stalo z pověření někoho, kdo neměl právo to nařídit; aby guvernér mohl v těchto případech rozhodnout podle spravedlnosti a svého práva na jurisdikci a uvést věci do odpovídajícího stavu.

Týž, Názory, kniha V.

Když lékař, jemuž bylo svěřeno léčení něčího zraku, podá někomu léky, které mohou způsobit ztrátu zraku, aby ho tím v rozporu s dobrou vírou přinutil prodat mu jeho majetek, zatímco je nemocný, musí guvernér provincie potrestat tento nezákonný čin a nařídit navrácení majetku.

Paulus, O Plautiovi, kniha IV.

Božský Antonín Pius v reskriptu uvedl, že osoby znalé práva, které požadují své poplatky, je mohou vybírat.

Callistratus, O soudních vyšetřováních, kniha I.

Počet soudních vyšetřování se odvozuje z různých pramenů a nelze je snadno rozdělit na různé druhy, ledaže by se tak stalo zběžně. Proto se počet soudních vyšetřování obecně dělí na čtyři druhy; obvykle se totiž týkají správy úřadů nebo zaměstnání; nebo sporů týkajících se peněžních záležitostí; nebo se vyšetřuje něčí pověst; nebo se vyšetřuje hrdelní zločin.

Pověst je stav neporušené důstojnosti schvalovaný zákonem a zvyklostmi, který je buď snížen, nebo zničen zákonnou autoritou kvůli nějakému přestupku, jehož jsme se dopustili.

Pověst je narušena vždy, když jsme při zachování svobody potrestáni trestem, který se dotýká našeho postavení; jako například když je někdo přeřazen nebo propuštěn ze svého řádu; nebo když je mu zakázáno vykonávat povinnosti veřejného úřadu; nebo když je plebejec zbičován nebo odsouzen k veřejným pracím; nebo když je někdo v takovém stavu, že je podle podmínek věčného ediktu považován za nechvalně známého.

Pověst se zcela ztrácí, když dojde k velké změně občanského stavu, tedy když je ztracena svoboda; například když je někomu zakázáno používat vodu a oheň, což má za následek, když je někdo deportován, nebo když je plebejec odsouzen k pracím spojeným s doly nebo do dolů; neboť mezi těmito dvěma tresty není žádný rozdíl, ani trest práce spojené s doly a trest do dolů se neliší, s výjimkou toho, že v prvním případě se neukládá trest občanské smrti, ale v druhém případě jí pachatel podléhá.

Gaius, O denních událostech neboli zlatých záležitostech, kniha III.

Když si soudce udělá případ sám, není, správně řečeno, vinen trestným činem; ale z toho důvodu, že není vázán smlouvou a jistě může být chápán jako do jisté míry viník, i když k tomu mohlo dojít z nevědomosti, je považován za odpovědného za žalobu in factum, jako ten, kdo se dopustil protiprávního jednání, a musí se podrobit jakémukoli trestu, který se soudu příslušnému k projednání případu může zdát spravedlivý.

Tit. 14. Ohledně zprostředkovatelů.

Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Makléři mají právo požadovat své provize.

Týž, O ediktu, kniha XXXI.

Jsou-li služby makléře využity za účelem vystavení směnky, jak to mnozí lidé mají ve zvyku, podívejme se, zda bude odpovědný jako mandatář. Nemyslím si, že bude odpovědný, neboť ačkoli mohl pochválit osobu, za niž jedná, přesto tím

spíše odkazuje na dluh, který má být sjednán, než na jednání v postavení mandátáře. Domnívám se, že stejné pravidlo bude platit, i když něco obdržel jako odměnu, a že žaloba na pronájem a leasing nebude přípustná. Je zřejmé, že pokud oklame věřitele pomocí podvodu a lsti, bude na něj podána žaloba z důvodu podvodu.

Týž, O všech soudech, kniha VIII.

Guvernéři jsou zvyklí brát na vědomí případy makléřů, a i když je to považováno za ponižující povolání, přesto, aby regulovali výši jejich provizí a obchody, kterými se zabývají, do jisté míry dohlížíjí na jejich povolání. Řekové označují jejich odměnu termínem "odměna zprostředkovatele" a snadno ji mohou vybírat tam, kde například někdo vystupuje jako zprostředkovatel za účelem uzavření přátelského závazku nebo získání asistenta pro soudce či čehokoli jiného tohoto druhu. Takováto povolání totiž vykonávají někteří lidé ve velkých městech. Výraz "zprostředkovatel" se vztahuje na ty, kteří poskytují své služby a činí se užitečnými tím, že sjednávají nákupy, prodeje, obchodní záležitosti a zákonné smlouvy způsobem, který není nijak závadný.

Tit. 15. Ohledně daní.

Ulpianus, O daních, kniha I.

Je třeba připomenout, že existují některé kolonie, které podléhají italskému právu, jako například velkolepá kolonie Týru ve fénické Sýrii (kde jsem se narodil), nejvznešenější ze všech, časově nejstarší, nejválečnější a nejstálejší v dodržování smluv, které uzavřela s Římany. Božský Severus a náš císař mu udělili výsady italského města, a to pro mimořádnou a význačnou věrnost, kterou vždy projevovalo ve styku s římskou vládou.

Kolonie Berytus v téže provincii nese díky Augustově přízni titul císařské kolonie (jak uvedl božský Hadrián v jisté řeči) a rovněž podléhá italskému právu.

Město Heliopolis rovněž obdrželo od božského Severa titul italské kolonie, a to za služby prokázané během občanské války.

Existuje také kolonie Laodicea v Caele Sýrii, které božský Severus rovněž udělil italské právo kvůli jejím službám v občanské válce. Kolonie Ptolomais, která se nachází mezi Fénícií a Palestinou, nemá nic jiného než název kolonie.

Náš císař udělil Emesse, městu ve Fénicii, titul a práva italské kolonie.

Stejné právo má i město Palmýra, které leží ve Fénicii a sousedí s barbarskými národy a zeměmi.

V Palestině jsou dvě kolonie, Caesarea a Aelia Capitolina, ale ani jedna z nich nepožívá italských výsad.

Božský Severus udělil titul italské kolonie také městu Sebastena.

Privilegia italského města udělil božský Traján také kolonii Gyrene.

Stejná privilegia udělená božským Severem má také město Zarmizegethusa spolu s městy Napo, Apulia a Padova.

V Bithýnii se nachází kolonie Apameaa a v Pontu kolonie Sinope.

V Kilikii se nacházejí kolonie Seleucie a Trajanopolis.

Týž, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Pokud dojde k nějaké nesrovnalosti při vybírání daní, lze ji napravit novým prohlášením zúčastněné strany.

Týž, O daních, kniha II.

Při vyměřování daní je třeba uvádět věk osob, protože v některých lokalitách tomu brání věk; jako například v Sýrii podléhají osobní dani muži starší čtrnácti let a ženy starší dvanácti let až do pětadesáti let. Věk je třeba zohlednit také v době, kdy se daň vyměřuje.

V reskriptu našeho císaře adresovaném Pelignianovi bylo velmi správně uvedeno, že majetek, jemuž bylo uděleno osvobození, nepodléhá zdanění, protože pokud je takové osvobození uděleno osobám, zaniká jejich smrtí, ale pokud je uděleno majetku, nezaniká nikdy.

Týž, O daních, kniha III.

Zákon o daních stanoví, že nemovitý majetek musí být přiznán tak, že se uvede název každého pozemku a v jakém městě nebo okrese se nachází; musí být uvedena jména dvou nejbližších sousedů a kolik půdy bylo v posledních třech letech obděláváno nebo oseto; kolik každý pozemek obsahuje; počet vinic na vinici; počet jiter v olivovém sadu, jakož i počet stromů; kde jsou louky, množství sena z nich pokoseného za posledních deset let a počet jiter, které obsahují, jakož i počet

jíter určených k pastvě; totéž pravidlo platí pro dřevo, které bylo pokáceno. Ten, kdo podává takové přiznání, musí uvést odhad všeho.

Odhadce daně musí být tak spravedlivý, jak to odpovídá jeho povinnosti, aby ulevil každému, kdo z toho či onoho důvodu nemohl užívat určitou část svého majetku, který je zapsán ve veřejných rejstřících. Pokud tedy část jeho pozemku pohltilo zemětřesení, měl by mu vyměřovatel daně ulevit od jeho zdanění. Pokud mu odumřela vinná réva nebo uschly stromy, je nespravedlivé, aby byl, pokud jde o ně, zařazen mezi osoby podléhající zdanění. Pokud však své stromy a vinice pokácel, nemůže mu to v žádném ohledu prospět, když mu byla v té době vyměřena daň; ledaže by odhadci uvedl uspokojivý důvod, proč je pokácel.

Ten, kdo má pozemky v jiné zemi, musí je přiznat v zemi, kde se nacházejí, neboť by měl platit daň na území, kde je drží.

Ačkoli výhoda daňové imunity udělená určitým osobám s nimi zaniká, přesto obecně platí, že pokud je imunita takto udělena místům nebo městům, přechází na jejich nástupce.

Jestliže já, který mám v držbě pozemek, jenž patří jinému, jej prohlásím za zdanitelný a jeho vlastník tak neučiní, je rozhodnuto, že bude mít stále právo na žalobu o jeho vrácení.

Při podávání přiznání otroků ke zdanění je třeba dbát na to, aby byla konkrétně uvedena jejich národnost, věk, služby a řemesla.

Vlastník jakýchkoli jezer, rybníků nebo nádrží je musí vrátit odhadci.

Pokud se na pozemku nacházejí solné jámy, je třeba je rovněž odevzdat ke zdanění.

Pokud někdo nepodá přiznání za nájemce nebo zemědělce na svém pozemku, bude za jeho daně ručit.

Přiznat se musí i případní narození otroci nebo zvířata nebo majetek, který byl získán bezprostředně po podání přiznání ke zdanění nebo který byl získán později.

Pokud někdo požádá o povolení opravy svého přiznání a po získání souhlasu zjistí, že žádost neměl podávat, protože věc nevyžaduje opravu, bylo v Reskriptech často uvedeno, že ten, kdo požádal o povolení opravy svého přiznání, nebude vůbec poškozen tím, že tak učinil.

Papinianus, Opinions, kniha XIX.

Pokud je jeden z několika držitelů pozemku žalován o daň a za účelem urychlení věci zaplatí, co je dlužné, jsou práva na žalobu postoupena ministerstvem financí ve prospěch toho, kdo byl žalován, proti ostatním, kteří měli rovněž držbu, aby všichni mohli zaplatit částku daně v poměru svých podílů na pozemku. Tato žalobní práva nejsou zbytečně přiznána, i když státní pokladna mohla získat zpět své peníze, protože se má za to, že částku obdržela jménem těch, kteří pozemek vlastnili.

Osoby, které převedly pozemek na základě svěřeneckého fondu, kde nebylo provedeno vyúčtování daní, mají podle listu božského Pia Antonína právo podat žalobu proti příjemci, aby si vymohl vrácení zaplacených daní.

Není-li daň uložena na pozemek zaplacená v době její splatnosti, může být pozemek prodán zástavním právem, aby byla daň vybrána; a je-li nabídnuta jistota k získání odkladu, nesmí být přijata; ani odkazovník nesmí být vyslyšen, namítá-li, že daň za minulou dobu zůstaly nezaplaceny, protože dědic, stejně jako osoba ...

Celsus, Digesty, kniha XXV.

Kolonie Filippy požívá výsad italské provincie.

Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Následující města požívají výsad italských měst, totiž Trója, Berytus a Dyrrachium.

Paulus, O daních, kniha II.

V Lusitánii mají města Pax-Julia a Merida výsady italských měst, stejnou výjimku mají také Valencie a Burgos.

Lyon a Vídeň v Narbonské Galii mají rovněž výsady italských měst.

V dolním Německu požívají stejných práv obyvatelé Kolína nad Rýnem.

Laodicea v Sýrii a Berytus ve Fénicii spolu s územím, které spadá pod jejich jurisdikci, mají rovněž výsady italských měst.

Stejná privilegia udělili božští Severus a Antoninus městu Týru.

Božský Antonín osvobodil obyvatele Antiochie od placení daní.

Náš císař Antonín ustanovil město Emesa kolonií s právem na výsady Itálie.

Božský Vespasián ustanovil obyvatele Cesareje kolonisty, aniž by jim udělil výsady Itálie, ale osvobodil je od osobních daní. Božský Titus však rozhodl, že jejich půda má být rovněž osvobozena od daní, neboť se mělo za to, že se podobají obyvatelům Aelia Capitolina.

V provincii Makedonie mají obyvatelé Dyrrachia, Kassandra, Filippi, Dien a Stone nárok na výsady Itálie.

V provincii Asie požívají italských výsad dvě města Trója a Paros.

V Pisidii požívá stejných práv kolonie Antiochie.

V Africe byla Kartágu, Utice a Leptis-Magně udělena božským Severem a Antonínem privilegia italských měst.

Tit. 16. Ohledně významu pojmů

Ulpianus, O ediktu, kniha I.

Následující slova "pokud někdo" zahrnují jak muže, tak ženy.

Paulus, O ediktu, kniha I.

Pojem "město" zahrnuje vše, co je obklopeno jeho hradbami; město Řím je však ukončeno jeho budovami, které sahají ještě dále.

Větší část dne zahrnuje prvních, nikoliv posledních sedm hodin. 3. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Když se při cestě denně urazí dvacet tisíc kroků, je třeba tomu rozumět tak, že pokud po tomto výčtu zbývá méně než dvacet tisíc kroků, považují se za celý den cesty; jako například když člověk urazí dvacet jedna tisíc kroků, počítá se to za dva dny cesty. Tento výčet by však měl být proveden pouze v případě, že nebylo dohodnuto nic o tom, co představuje den cesty.

Kdo zemře v rukou nepřítele, nepovažuje se za osobu, která zanechala majetek, protože zemře jako otrok. 4. Paulus, O ediktu, kniha I.

Proculus říká, že pod pojmem "závazek" se rozumí majetek.

Týž, O ediktu, kniha II.

Slovo "majetek" má širší význam než slovo "peníze", protože zahrnuje i věci, které nejsou zahrnuty do našeho dědictví; pojem "peníze" se vztahuje pouze na to, co je zahrnuto do dědického majetku.

Labeo říká, že pod pojmy "nájem a pronájem služeb" se rozumí pouze ty služby, které Řekové nazývají apotelesma, a nikoli ergon, tedy něco, co bylo zdokonaleno vykonanou prací.

Ulpianus, O ediktu, kniha III.

Výrazy "pohledávka" a "majetek" se vztahují na všechny smlouvy a závazky.

Výraz "podle zákonů" je třeba chápat tak, že znamená ducha i literu zákona.

Paulus, O ediktu, kniha II.

Slovem "závazek" se rozumí nejen to, s čím člověk po výslechu souhlasí, ale každé ustanovení a slib.

Týž, O ediktu, kniha III.

Ustanovení "bude nutné" se vztahuje jak na přítomný, tak na budoucí čas.

484. Výjimka není zahrnuta v pojmu akce. 9. Ulpianus, O ediktu, kniha V.

Marcellus v poznámce k Julianovi říká, že do pojmu "zničen" je zahrnuto vše, co bylo roztrháno, rozbito nebo násilím uchváčeno.

485. Týž, O ediktu, kniha VI.

Je stanoveno, že věřiteli je třeba rozumět ty, jimž je něco dlužno a vymáháno jakoukoli žalobou nebo stíháním nebo podle občanského práva, aniž by bylo možno zabránit jejich vymáhání buď uplatněním věčné výjimky, nebo využitím pretoriánského práva nebo nějakého mimořádného řízení; ať už je dluh absolutní, nebo má být splněn v určité lhůtě, nebo pod nějakou podmínkou. Je-li dluh splatný podle přirozeného práva, nezastávají, správně řečeno, místo věřitelů. Pokud by však pohledávka neměla být založena na půjčených penězích, ale na smlouvě, stále se rozumí, že jsou věřiteli.

486. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Pod označením "věřitelé" se nerozumí jen ti, kdo půjčili peníze, ale všichni, kterým je z jakéhokoli důvodu něco dlužno.

487. Ulpianus, O ediktu, kniha VI.

Například tam, kde je někomu něco dlužno z titulu koupě, pronájmu nebo jiné transakce, nebo dokonce z důvodu zločinu, zdá se mi, že může být považován za věřitele. Pokud však dluh vzniká z nějakého veřejného řízení, nelze říci, že by zaujímal místo věřitele předtím, než byla připojena emise, ale později ano.

488. Ten, kdo je v prodlení, platí méně, než dluží, neboť méně se platí, když je doba vyrovnání odložena.

13. Týž, O ediktu, kniha VII.

Do pojmu "žena" je zahrnuta i panna způsobilá k manželství.

489. Majetek se považuje za ztracený (podle Sabinova názoru, který Pedius přejímá), i když jeho podstata zůstává, ačkoli forma je změněna. Pokud je tedy majetek vrácen zkažený nebo pozměněný, považuje se za ztracený; protože zpracování má obvykle větší hodnotu než samotný předmět.

490. Majetek, který byl ztracen, se považuje za přestávající být v tomto stavu, když se dostane pod naši kontrolu takovým způsobem, že nad ním nemůžeme znovu ztratit držbu.

491. Příkladem může být situace, kdy nám bylo něco dávno odcizeno krádeží. Majetek se také považuje za ztracený, když již neexistuje.

492. Paulus, O ediktu, kniha VII.

Labeo a Sabinus se domnívají, že vrátí-li se oděv roztrhaný nebo nějaký předmět zkažený, jako například pohár s rozdrčeným okrajem nebo tabulka s vymazanou malbou, říká se, že majetek je ztracen; protože hodnota takových předmětů nespočívá v materiálu, z něhož se skládají, ale v dovednosti, která na ně byla vynaložena. Stejně tak, když vlastník z neznalosti koupí majetek, který mu byl ukraden, velmi správně se říká, že byl ztracen, i kdyby se o tom později přesvědčil; protože tam, kde se ztratí hodnota něčeho, se za ztracenou považuje věc sama.

493. Má se za to, že člověk něco ztratil, když nemůže proti nikomu podat žalobu na vrácení věci.

494. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Majetek patřící městu je nesprávně nazýván veřejným, neboť veřejné jsou jen ty věci, které patří římskému lidu.

495. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Veřejného činitele stylizujeme na toho, kdo pronajímá vybírání daní římského lidu. Výraz "veřejný" má v mnoha případech vztah k římskému lidu, neboť města jsou v tomto ohledu považována za soukromé osoby.

496. Ulpianus, O ediktu, kniha X.

Mezi veřejný majetek řadíme nejen ten, který je posvátný a náboženský a je určen k užívání lidu, ale také majetek měst, a za veřejný majetek se nepochybně považuje i peculia otroků, která jim patří.

497. Veřejnými daněmi musíme rozumět ty, které státní pokladna vybírá z určitých předmětů, mezi něž patří daň ze zboží v přístavu nebo ze zboží, které se prodává, a také daň ze solných jam, dolů a míst, kde se vyrábí smola.

498. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Slovo munus je definováno třemi různými způsoby: za prvé jako dar, a odtud jsou odvozeny výrazy obdarovat nebo posílat dary; za druhé jako postavení, které, je-li z něj někdo propuštěn, poskytuje osvobození od vojenské služby a civilního zaměstnání, odtud je odvozen výraz "imunita"; za třetí jako úřad, odtud jsou odvozena vojenská zaměstnání a někteří vojáci jsou označováni jako munifices. Z tohoto důvodu se osoby, které přijmou civilní zaměstnání, nazývají municipálními úředníky.

499. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Labeo, v první knize O městském prétorovi, definuje pojmy "jednat", "uzavírat" a "uzavírat smlouvy" takto. Říká, že slovo jednat má obecné použití a vztahuje se na cokoli, co se činí ústně nebo s ohledem na věc samu; například při stipulaci nebo výčtu. Smlouva má však širší význam než závazek, který Řekové stylizují jako dohodu, jako například koupě, prodej, nájem, leasing, partnerství. Výraz "uzavřít smlouvu" znamená něco udělat beze slov.

500. Týž, O ediktu, kniha XII.

Výrazy "uzavřeli smlouvu" a "uzavřeli transakci" se nevztahují na právo sepsat závět'.

501. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Když císař uděluje držbu majetku, má se za to, že uděluje i veškeré závazky, které se k němu váží.

502. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IV.

V termínu "restituce" je obsaženo více než v termínu "výroba"; vyrábět totiž znamená přinášet tělesný majetek a obnovit znamená uvést někoho do držby a vzdát se zisku. V pojmu "restituce" je zahrnuto i mnoho dalších věcí.

503. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Pod pojem "majetek" jsou zahrnuta také právní jednání a různá práva.

504. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VI.

Pojem "dědictví" neznamená nic jiného než právo dědit vše, co zemřelý vlastnil.

505. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Velmi správně říkáme, že pozemek nám zcela náleží, i když k němu má právo užívání někdo jiný; a to z toho důvodu, že právo užívání netvoří součást vlastnictví, nýbrž služebnost, jako například právo cesty nebo právo průchodu. Rovněž není správné říkat, že něco je zcela moje, když nelze říci, že by nějaká část patřila jinému. To byl názor Juliána a je správný.

506. Quintus Mucius uvádí, že pod pojmem "část" se rozumí nedělený podíl na něčem; po rozdělení majetku totiž není část, ale celý náš. Servius se velmi správně domnívá, že termín "část" se vztahuje na oba výše uvedené případy.

507. Ulpianus, O ediktu, kniha XVI.

Scaevola v jedenácté knize Otázek říká, že dítě otroka, který byl ukraden, není součástí ukradeného majetku.

508. Týž, O ediktu, kniha XVII.

Pole je pozemek, na němž není žádná stavba.

509. Výraz "stipendium" je odvozen od slova stips, tj. měděná mince malé hodnoty. Pomponius říká, že ze stejného zdroje je odvozeno i slovo "tribut"; a ve skutečnosti tribut pochází z in tributio; nebo proto, že se platí vojákům.

510. Paulus, O ediktu, kniha XXI.

Výraz "zcizení" zahrnuje i lichvu, neboť je těžko pochopitelné, že ten, kdo dovolí nabýt majetek lichvou, by neměl být považován za toho, kdo jej zcizil. Rovněž se říká, že zcizil ten, kdo ztrácí služebnosti tím, že je nevyužívá. Kdo nevyužije možnosti nabýt majetek, není chápán jako ten, kdo jej zcizil; jako například ten, kdo se vzdá nemovitosti nebo neprovede volbu v určité stanovené lhůtě.

511. Věta, která neobsahuje ani konjunktivní, ani disjunktivní částici, by měla být určena podle úmyslu toho, kdo ji činí.

512. Týž, O ediktu, kniha VI.

Labeo říká, že konjunktiv je někdy třeba chápat jako disjunktivní částici; jako například v následujícím ustanovení: "Pro mě a mého dědice", "Ty a tvůj dědic".

513. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Některé autority se domnívají, že dřevo vhodné ke kácení je takové, které je k tomuto účelu vyčleněno. Servius říká, že to platí i pro stromy, které byly jednou pokáceny, ale znovu vyrostly z výhonků nebo kořenů.

514. Nesklizená stébla jsou hlávky obilí shozené při žnících a poté nesklizené, které rolníci sbírají po odvozu úrody.

515. Nová půda je ta, která se po obdělávání ponechává po dobu jednoho roku a kterou Řekové nazývají neasin.

516. "Panenská půda" je ta, na kterou majitel ještě neumístil dobytek za účelem pastvy.

517. "Spadlé žaludy" jsou takové, které samy spadly ze stromu.

518. "Lesní pastvina" je ta, která je určena k pastvě dobytka.

519. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

"Louka" je půda, k jejíž sklizni není třeba nic než srp; a nazývá se tak proto, že je již připravena ke sklizni.

520. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

Méně se rozumí, že bylo zapláceno méně, než náleží, i když nebylo zapláceno vůbec nic.

521. Ulpianus, O ediktu, kniha XXI.

Výraz "veřejně" znamená v přítomnosti více osob.

522. Paulus, O ediktu, kniha XXIV.

V termínu "žaloba" je zahrnuto i vymáhání majetku.

523. Týž, O ediktu, kniha XVII.

Restitucí se rozumí ten, kdo vydá žalobci sporný majetek, který by tento získal, kdyby mu byl vydán v době vynesení rozsudku; to znamená jak právo na lichvu, tak i zisk.

524. Ulpianus, O ediktu, kniha XXIII.

Výraz "soudní spor" označuje každý druh žaloby, ať už věcné nebo osobní.

525. Paulus, O ediktu, kniha XXVI.

Výraz "je nutné" se nevztahuje k autoritě soudce, který může vydat rozhodnutí o větší či menší částce, ale týká se pravdy.

526. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Labeo definuje pojem "zázrak" jako vše, co se zrodilo nebo vzniklo v rozporu s přirozeností. Existují však dva druhy zázraků; jeden, kdy se něco narodí v rozporu s přirozeností, například se třemi rukama nebo nohama nebo s nějakou jinou deformovanou částí těla; druhý, kdy se něco považuje za neobvyklé a který Řekové označují jako fantasmata, tedy zjevení.

527. Paulus, O ediktu, kniha LIII.

Slovo "podepsaný" označuje to, co je kýmkoli podepsáno, neboť starověcí lidé byli zvyklí používat toto slovo místo podpisu.

528. Majetkem kohokoli se rozumí to, co zůstane po zaplacení jeho dluhů.

529. Vyzvat někoho ke svědectví znamená oznámit nepřítomnou osobu.

530. Nejistý vlastník je ten, o němž nemáme žádné vědomosti.

531. Ulpianus, kniha LVI.

Adjurogace je doručení oznámení za přítomnosti svědků.

532. Výraz "otrok" se podobně vztahuje i na ženy.

533. Do výrazu "tělo otroků" jsou zahrnuty i děti.

534. Pod pojem "familia" není zahrnut jediný otrok; a dva otroci skutečně nepředstavují familia.

535. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXI.

Slovo "zbraně" znamená nejen štíty, meče a přilby, ale také hole a kameny.

536. Ulpianus, O ediktu, kniha LVII.

Výrazy "hanba" a "hanba" mají stejný význam. Některé věci jsou hanebné ze své podstaty, jiné jsou takovými učiněny občanským zákonem a jakoby národním zvykem; například krádež a cizoložství jsou ze své podstaty hanebné. Být odsouzen ke správě poručnictví není hanebné od přirozenosti, ale je to tak podle státního zvyku, neboť to, co se může stát člověku s dobrou pověstí, není samo o sobě hanebné.

537. Týž, O ediktu, kniha LVIII.

Jídlo, pití, péče o tělo a vše, co je nezbytné k lidskému životu, je zahrnuto v pojmu "vyživovací povinnost". Labeo říká, že k údržbě patří také oděv.

538. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXII.

Do tohoto pojmu je zahrnuto vše ostatní, co využíváme k ochraně a péči o své tělo.

539. Ulpianus, O ediktu, kniha LVIII.

Labeo říká, že pod pojmem "přikrývání" je zahrnut veškerý oděv, který si kdokoli obléká; není totiž pochyb o tom, že se tento pojem vztahuje na pláště a každý druh oděvu. Když tedy pod pojem "údržba" zahrnujeme oděv, nemáme na mysli ložní prádlo používané v noci, ale všechny předměty určené k oblékání.

540. Týž, O ediktu, kniha LIX.

Slova "nařídil" a "rozhodl" mají stejný význam, neboť jsme si zvykli užívat je bez rozdílu, když narážíme na soudce, kteří mají právo rozhodovat.

541. Výrazu "matka rodiny" bychom měli rozumět tak, že označuje tu, která nežije necudně, neboť mravy matky rodiny ji odlišují a oddělují od ostatních žen. Proto nezáleží na tom, zda je vdaná nebo vdova, svobodná nebo emancipovaná, neboť ani manželství, ani narození, ale dobré mravy netvoří matku rodiny.

542. Paulus, O ediktu, kniha LVI.

Výraz "propuštění" má stejnou platnost jako platba.

543. Gaius, O ediktu městského préтора, titul "Ti, kteří nemohou být ani předvoláni, ani přivedeni k soudu".

Nechápeme jako propuštěného toho, kdo, ačkoli mu byly sejmuty okovy, je stále držen za ruce; stejně tak nechápeme jako propuštěného toho, kdo je ponechán ve vazbě bez okovů.

544. Ulpianus, O ediktu, kniha LIX.

Výraz "majetek" se vztahuje buď k přirozenému, nebo k občanskému právu. Přirozeně nabytým majetkem se rozumí to, co činí osoby šťastnými; neboť činit šťastnými znamená přinášet užitek. Je však třeba mít na paměti, že mezi náš majetek je třeba počítat nejen to, co je naše vlastní, ale také vše, co vlastníme v dobré víře nebo co se vztahuje k povrchu a půdě. Pod pojem "majetek" spadá i to, co jsme získali právními úkony, nároky a honbou, neboť všechny tyto věci jsou považovány za součást našeho majetku.

545. Týž, O ediktu, kniha LXI.

Pojem "snacha" se vztahuje také na manželku vnuka a sahá ještě dále.

546. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIII.

Pod pojmem "rodič" je zahrnut nejen otec, ale také děd, praděd a další v mužské vzestupné linii, stejně jako matka, babička a prababička.

547. Ulpianus, O ediktu, kniha LXI.

Pod pojmem "patronka" je zahrnuta i patronka.

548. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

549. Často se uvádí, že konjunktivní částice může být chápána jako disjunktivní a naopak, a občas i něco, co je od obou odděleno; když totiž staří říkali "agnáti a kognáti", bylo to chápáno jako disjunktivní. Když se však řekne "jeho peníze nebo opatrovnictví", je zřejmé, že opatrovník nemůže být ustanoven bez kontroly nad majetkem; a když řekneme "který jsem daroval nebo darovala", zahrnujeme obojí. Když však říkáme: "Co musí buď dát, nebo udělat," stačí prokázat jednu z těchto dvou věcí. Když praetor říká: "Jestliže vykoupí dar, dar a služby, které mu náležejí," a všechny tyto věci byly předepsány, je jisté, že všechny mají být vykoupeny. Proto se tyto částice považují za konjunktivní. Tam, kde jsou některé z těchto věcí uloženy, nemohou být jiné vymáhány.

549. Stejně tak lze pochybovat o tom, jakým způsobem se mají chápat následující slova "pomocí a radou", tj. zda se mají brát konjunktivně, nebo odděleně. Lepší je názor, jak říká Labeo, že by se měla chápat odděleně, a to z toho důvodu, že něco jiného je, když někdo poskytne pomoc při krádeži, a něco jiného, když pouze poskytne radu; a skutečně, podle autority starých právníků se dochází k závěru, že nikdo není považován za toho, kdo k něčemu napomohl, pokud neposkytl špatnou radu; ani za toho, kdo poskytl špatnou radu, pokud z ní nevyplýnul nezákonný čin.

550. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

Podmínění věřitelé jsou ti, kteří ještě nemají nárok na žalobu, ale budou na ni mít nárok; nebo takoví, kteří očekávají, že žaloba bude podána v jejich prospěch.

551. Paulus, O zkrácení ediktu, kniha XVI.

Věřitel je ten, komu nemůže být promlčena věčná výjimka. Ten však, kdo má důvod obávat se uplatnění dočasné výjimky, se podobá podmíněnému věřiteli.

552. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

Zkontrolovat dokumenty znamená znovu je přečíst a přezkoumat; vyrovnat účty znamená porovnat příjmy a výdaje.

553. Pod pojem "děti" se zahrnují nejen ty, které jsou pod otcovskou kontrolou, ale také všichni, kdo jsou svými vlastními pány, ať už jsou mužského či ženského pohlaví, nebo potomci žen.

554. Paulus, O ediktu, kniha LIX.

Správci se nazývají ti, kteří mají zvláštní dohled nad záležitostmi a od nichž se více než od ostatních vyžaduje, aby projevovali pečlivost a starostlivost, pokud jde o záležitosti, které mají na starosti. A vskutku, výraz "magistrát" je odvozen od slova mistr, a také vyučující v jakémkoli druhu učení se tak nazývají podle toho, že napomínají nebo vysvětlují.

555. Má se za to, že každý, kdo obdržel jistotu, si stále zachovává právo na vymáhání.

58. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIV.

59. Ačkoli se zdá, že je zde nějaký jemný rozdíl mezi transakcí a vedením obchodu, je to však nesprávné, protože žádný takový rozdíl neexistuje.

556. Otcovské svobodníky považujeme za správně nazývané našimi svobodníky; děti takových svobodníků však správně neoznačujeme za naše svobodníky.

557. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVIII.

Uzavřené místo, do něhož se dováží a posléze vyváží zboží, se nazývá přístav. Takové místo je nejen ohrazené, ale i opevněné, a proto se nazývá obchvat (angi-portus).

558. Týž, O ediktu, kniha LXIX.

Místo není pozemek, nýbrž určitá jeho část. Pozemek zahrnuje vše, co k němu patří, a místem obecně rozumíme pozemek, na němž není žádná stavba. Je to však pouze náš názor a záměr, který odlišuje pozemek od traktu, neboť i malý pozemek lze nazvat traktem, pokud máme v úmyslu jej za něj považovat. Rozdíl mezi pozemkem a traktem není dán velikostí, ale naším úmyslem, a jakákoli část pozemku může být nazvána traktem, pokud ji tak chceme nazývat, a trakt může být považován za pozemek, neboť pokud jej připojíme k jinému pozemku, stane se součástí tohoto pozemku.

(1) Labeo říká, že pojem "pozemek" se vztahuje nejen na pozemky na venkově, ale také na pozemky ve městě.

(2) Pozemek má však své hranice, ale hranice pozemku nelze zjistit, dokud nejsou určeny a vymezeny.

559. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Pod pojmem "jistota" se někdy rozumí pouhý slib, jímž osoba, která má nárok na ochranu, zůstává uspokojena.

560. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXVI.

Pod pojmem "trám" se podle Zákona dvanácti desek rozumí každý druh materiálu, z něhož se staví budovy.

561. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXI.

"Ve tvém držení" má širší význam než "ve tvých rukou", neboť to, co máš ve svých rukou, je cokoli, co držíš na základě jakéhokoli titulu, ale to, co je ve tvém držení, si do jisté míry ponecháváš jako své vlastní.

562. Paulus, O ediktu, kniha LXVII.

Nezvěstný je nejen ten, kdo nesepsal žádnou závěť, ale také ten, do jehož majetku nebylo na základě závěti vstoupeno.

563. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Výraz "dědic" se vztahuje nejen na dalšího dědice, ale i na všechny ostatní, neboť v tomto pojmenování je zahrnut dědic dědice a tak dále v posloupnosti.

564. Týž, O ediktu, kniha LXXIV.

Slovo "zboží" se vztahuje pouze na movitý majetek.

565. Týž, O ediktu, kniha LXXVI.

Cokoli, co stále zůstává pod kontrolou prodávajícího, se správně nepovažuje za zcizené, ale přesto lze správně říci, že bylo prodáno.

566. Pod pojmem "darování" se obecně rozumí každý druh daru, ať už byl učiněn mortis causa či nikoli.

567. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

Následující věta: "Aby bylo učiněno podle rozhodnutí Lucia Titia" se vztahuje na osobu, která má právo jednat, a nevztahuje se na otroka.

568. Týž, O ediktu, kniha LXXVIII.

Následující slova: "V této transakci není a nesmí být žádný podvod" obecně zahrnují všechny druhy podvodů, které mohou být spáchány ve věci, s ohledem na niž byla stipulovaná dohoda uzavřena.

569. Paulus, O ediktu, kniha LXXIII.

Je třeba mít na paměti, že pod pojmem "dědic" se rozumí několik nástupců. Termín "dědic" se totiž vztahuje na dalšího dědice jen ve velmi málo případech, například při pupilární substituci provedené takto: "Kdokoli bude mým dědicem, ať je také dědicem mého syna." V tomto případě totiž není zahrnut dědic dědice, protože je nejistý. Stejně tak podle Lex Aelia Sentia může syn, který je dalším dědicem, obvinít otcovského svobodného pána z nevděčnosti, ale nemohl by tak učinit, kdyby byl dědicem dědice. Stejně pravidlo platí i pro právo vymáhat služby od svobodného pána, neboť syn, který je dědicem, je může požadovat, ale ne v případě, že byl z dědictví vyloučen.

570. Následujícími slovy "osoba, které majetek patří" se rozumí dědic, který převzal celé vlastnictví pozůstalosti, ať už podle občanského nebo pretoriánského práva.

571. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Jedna věc je majetek převzít a druhá přijmout. Cokoli je přijato, když je získáno v důsledku nějakého vykonaného úkonu. Přijmout něco znamená, že to člověk získá, ale ne proto, aby to držel; a proto se nepovažuje za to, že by někdo přijal věc, kterou musí odevzdat; neboť výraz "přijde do jeho rukou" se správně říká o majetku, který zůstane v jeho držení.

572. Následující slova "aby mě právně odškodnil s ohledem na tyto věci" znamenají, že stipulant neodpovídá za žádné riziko nebo škodu vyplývající z transakce.

573. Paulus, O ediktu, kniha LXXVI.

Část je rovněž zahrnuta v pojmu "majetek".

574. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXX.

Následující klauzule: "Slibuješ, že majetek uvedeš do dobrého stavu?", je-li vložena do ustanovení, zahrnuje plodiny. Slova "v dobrém stavu" znamenají podle úsudku spolehlivých občanů.

575. Paulus, O ediktu kurulských ediolů, kniha II.

Pečetní prsten není zahrnut v pojmu "ozdoba".

576. Týž, O ediktu, kniha L.

Restituci má provést ten, kdo obnoví to, co by žalobce měl, kdyby ohledně toho nevznikl spor.

577. Týž, O ediktu, kniha LI.

Má se za to, že zaplatil ten, kdo provedl výměnu nebo zápočet místo toho, aby dal kupní cenu.

578. Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Pod pojmem "příjem" se rozumí nejen úroda obilí a zeleniny, ale také vše, co se získá z vinic, dřeva, křídových jam a lomů. Julianus říká, že není pravda, že pod pojmem "příjem" se rozumí vše, co člověk používá k jídlu; protože maso zvířat, ptáků

nebo divoké zvěře a plody stromů nemohou být takzvaným příjmem. Obilí zahrnuje vše, co je obsaženo v klasech, jak to správně definoval Gallus. Fazole a jiné luštěniny lze správněji nazvat příjmem, a to z toho důvodu, že nejsou obsaženy v klasech, ale v luscích, o nichž se Servius ve svém pojednání o Alfenovi domnívá, že by měly být zařazeny pod hlavičku obilí.

579. Paulus, O Plautiovi, kniha III.

Výraz "držba" někdy znamená vlastnictví, jak bylo konstatováno v případě toho, kdo své vlastnictví odkázal.

580. Týž, O Plautiovi, kniha VI.

Nezbytné výdaje jsou ty, které musí být vynaloženy, aby se zabránilo zničení nebo znehodnocení majetku.

581. Fulcinius říká, že užitečné výdaje jsou všechny, které zlepšují stav věna a nedovolují zhoršení něčeho, z čeho manželka získává příjem; jako například tím, že se vysadí větší množství stromů, než bylo nutné. Stejně tak manžel nemůže zajistit výuku otroků, pokud by tím žena, která o tom neví nebo nechce, mohla být vystavena výdajům a byla by nucena přijít buď o půdu, nebo o otroky. Do výdajů tohoto druhu obvykle zahrnujeme i ty, které manžel vynaloží na stavbu mlýna nebo skladu a které se přičítají k dotaci majetku.

582. Výdaje vynaložené pro potěšení jsou takové, které pouze zdobí majetek a nezvyšují jeho příjem; například keře, fontány, zdobené štuky, závěsy a obrazy.

583. Týž, O Plautiovi, kniha IX.

Obecně řečeno, podle ducha Zákona dvanácti desek jsou při opakování odkazů zůstavitelem v substituci zahrnuta i udělení svobody.

584. Týž, O Plautiovi, kniha X.

Když prétor říká: "Dílo musí být uvedeno do původního stavu", znamená to, že žalobce může vymáhat i případnou škodu, která mu vznikla; pod pojmem "restituce" jsou totiž zahrnuty všechny žalobcovy zájmy.

585. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Výraz "navíc" se vztahuje i na toho, komu není nic dlužno; jako je tomu na druhé straně v případě, kdy se má za to, že někdo zaplatil méně, než dlužil, když nezaplatil nic, i kdyby se od něj nedalo nic vymáhat.

586. Javolenus, O Plautiovi, kniha V.

"Majetkem" nelze správně nazývat to, co přináší více nepříjemností než užitku.

587. Paulus, O Vitelliovi, kniha II.

Pod pojmem "synové" rozumíme všechny děti.

588. Marcellus, Digesty, kniha I.

Neratius Priscus zastával názor, že tři tvoří korporativní tělo; a tímto pravidlem je třeba se řídit.

589. Celsus, Digesty, kniha V.

Co jiného se rozumí právy spojenými s půdou a její povahou než užívání její úrodnosti, slanosti a rozlohy?

590. Marcellus, Digesty, kniha XII.

Alfenus říká, že město Řím zahrnuje vše, co je obklopeno jeho hradbami; Řím však tvoří také všechny budovy, které k němu přiléhají, neboť by se nemělo považovat za ohraničené pouze jeho hradbami, neboť když říkáme, že jdeme do Říma, činíme tak podle běžného chápání těchto slov, i když žijeme mimo město samotné.

591. Celsus, Digesty, kniha XVIII.

Člověk zanechává jen tolik peněz, kolik stojí jeho majetek. Proto říkáme, že pozůstalost někoho má hodnotu sto aurei, pokud měl tuto částku v půdě nebo jiném majetku. Stejně pravidlo neplatí pro odkázání pozemku patřícího jinému, i když jej lze koupit za peníze z pozůstalosti; neboť kdo má jen peníze, nepovažuje se za toho, kdo má to, co za ně lze koupit.

592. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Volý radí spíše mezi dobytek než mezi tažná zvířata.

593. Výrazem "až se vdá" se míní první sňatek.

594. Je velký rozdíl mezi zaplacením zůstatku a odevzdáním účtu; neboť ten, komu bylo nařízeno odevzdat účet, není povinen zaplatit zůstatek, který má v rukou. Má se za to, že bankéř odevzdává účet, i když nevyplácí žádný zůstatek, který mu zůstal v rukou.

595. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVII.

Ten, kdo odevzdává dům v nejlepším možném stavu, nezmiňuje, že mu náleží služebnost, nýbrž pouze to, že dům je svobodný a že mu není uložena žádná služebnost.

596. Paulus, Trusty, kniha II.

V pojmech "můj majetek" a "tvůj majetek" je třeba říci, že jsou v nich zahrnuta i práva na jednání.

597. Týž, Otázky, kniha VII.

"Nejbližší příbuzný" je ten, koho nikdo nepředchází, a nejvzdálenější příbuzný je ten, koho nikdo nenásleduje.

598. Celsus, Digesty, kniha XIX.

Slovy "movitý majetek" a "osobní majetek" je míněno totéž, ledaže by se zdálo, že zemřelý použitím výrazu "movitý" majetek mínil pouze zvířata, protože se sama pohybují. To je správné.

599. Týž, Digest, kniha XX.

Sloveso "obnovit" sice znamená vrátit, nicméně samo má význam "dát".

600. Marcellus, Digesty, kniha XIV.

Výraz "zůstatek" znamená vše, co zůstává dlužné.

601. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Břeh moře se počítá od místa, kterého dosáhne největší průtok. Říká se, že Marcus Tullius byl první, kdo toto pravidlo zavedl, když v jistém případě působil jako rozhodčí.

602. Říkáme-li, že pozemek patří několika osobám, neznamená to pouze, že jej drží společně, ale že jeho část může být v držení každé z nich zvlášť.

603. Týž, Digest, kniha XXXII.

Když stanovíme "tolik peněz, kolik vám přijde do rukou z Titiova majetku", máme na mysli, že se má brát v úvahu samotný majetek, který vám přijde do rukou, a nikoli jeho hodnota.

604. Týž, Digest, kniha XXXIX.

Když se někdo narodí v kalendách bissextilního roku, je jedno, zda se narodí v předcházejícím nebo následujícím dni, a říká se, že jeho narozeniny jsou šestým dnem kalendy; tyto dva dny se totiž považují pouze za jeden a interkaluje se poslední den, a nikoli první. Pokud by se tedy narodil šestého z kalend v roce, který není interkalován, a když interkalární den připadne na kalendy, bude předchozím dnem den jeho narození.

605. Cato zastával názor, že interkalární, měsíc je přídatkem k ostatním; a Quintus Mucius přičítal všechny jeho dny od doby, kdy byl vypočítán, do posledního dne měsíce února.

606. Je však stanoveno, že v interkalárním měsíci je dvacet osm dní.

607. Ulpianus, O povinnostech konzula, kniha I.

Slovem "vyšetřování" rozumíme právo soudního vyšetřování a jurisdikce.

608. Sousedními, přilehlými provinciemi bychom měli rozumět ty, které jsou připojeny k Itálii, jako například Galie. Měli bychom však mezi ně zařadit i provincii Sicílii, protože je od Itálie oddělena pouze úzkým ramenem moře.

609. Bylo by nesmírně obtížné definovat vše, co se zahrnuje pod pojem "nástroj". Listiny jsou, správně řečeno, dokumenty, pro jejichž předložení by měl být poskytnut odklad; stejně jako když je žádán čas pro předložení někoho, kdo může vést případ, například správce, ačkoli může být v otroctví, nebo někoho, kdo byl jmenován zástupcem, myslím, že lze mít za to, že lze žádat odklad kvůli listinám, aby se mohl dostavit za výše uvedeným účelem.

610. Týž, O povinnostech konzula, kniha II.

Významnými osobami bychom měli rozumět ty osoby obojího pohlaví, které jsou proslulé, a také ty, které mají nárok na senátorské pocty.

611. Modestinus, Rozdíly, kniha VI.

Některé autority se domnívají, že existuje rozdíl mezi smilstvem a cizoložstvím, protože cizoložství je spácháno s vdanou ženou a smilstvo s vdovou. Juliánský zákon o cizoložství však tento termín používá bez rozdílu.

612. Říká se, že k rozvodu dochází mezi manželem a manželkou, ale má se za to, že zavržení se vztahuje pouze na manželku, protože se nikoli nepatříčně vztahuje na ni osobně.

613. Je pravda, že nemoc znamená dočasnou tělesnou slabost, ale vada je trvalá tělesná překážka; jako například tam, kde je někdo purplegický, a proto je jednooký vadný.

614. Některé právní autority zastávají názor, že při odkazu otroků jsou zahrnuty i otrokyně, neboť tento pojem je společný oběma pohlavím.

615. Týž, Pravidla, kniha VII.

Zákon se buď deroguje, nebo ruší. Je derogován, když je jeho část škrtnuta; je zrušen, když je zcela zrušen.

616. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Ačkoli se všem, kdo ovládají latinu, může zdát, že slovo "hrdelní" se vztahuje k pověsti; přesto je třeba tento termín chápat tak, že se vztahuje pouze na smrt nebo ztrátu občanství.

617. Týž, Výmluvy, kniha II.

Výraz "děti" se vztahuje i na vnuky.

618. Týž, Názory, kniha XI.

Modestinus je toho názoru, že do slov "moji svobodní a svobodné" nejsou zahrnuti svobodní muži zůstavitele.

619. Týž, O předpisech.

Propouštěcí dopisy jsou ty, které se obvykle nazývají odvolacími dopisy. Nazývají se tak proto, že jejich prostřednictvím je věc zaslána soudu, k němuž je podáno odvolání.

620. Týž, Pandekty, kniha III.

"Přidělit" propuštěnce znamená, že patron prohlásí, kterému ze svých dětí chce, aby jeho propuštěnec patřil.

621. Týž, Pandects, kniha IV.

Dlužníkem se rozumí ten, od něhož lze proti jeho vůli vymáhat peníze.

622. Týž, Pandekty, kniha V.

Kupující v dobré víře je ten, kdo nevěděl, že věc, kterou koupil, patří jinému; nebo se domníval, že ten, kdo ji prodal, má na to právo; jako například, že je zmocněncem nebo opatrovníkem.

623. Týž, Pandekty, kniha VI.

Rozhodčím se nazývá ten, do jehož rukou několik osob složilo majetek, který je předmětem sporu, ať už byl jmenován soudcem, k němuž byla podána žádost; nebo mu byl majetek předložen k rozhodčímu řízení těmi, kdo si na něj činí nárok.

624. Javolenus, O Cassiovi, kniha VI.

Výraz "být toho názoru" znamená určovat a nařizovat; proto jsme zvyklí říkat: "Jsem toho názoru, že bys měl udělat to a to" a "Senát nařídil, aby se udělala taková a taková věc". Od tohoto slovesa je odvozeno slovo "cenzor".

625. Týž, O Cassiovi, kniha XI.

Břeh moře je veřejný až po značku vysoké vody. Stejně právní pravidlo platí i pro jezero, pokud není celé v soukromém vlastnictví.

626. Týž, O Cassiovi, kniha XIV.

Vážná nemoc je taková, která zasahuje do každého druhu podnikání.

627. Týž, O Cassiovi, kniha XV.

Nikdo není chápán jako solventní, pokud nemůže zaplatit vše, co dluží.

628. Týž, Listy, kniha IV.

Je otázka, jaký je rozdíl mezi vlastnictvím pozemku nebo pole. Pozemek zahrnuje vše, co patří k půdě; pole je druh pozemku, který je uzpůsoben k užívání člověkem. Držba se v právu liší od vlastnictví pozemku; držbou totiž nazýváme vše, co držíme, aniž by nám pozemek patřil, nebo pokud neexistuje možnost, že by se stal naším. Držba tedy označuje užívání a pole znamená vlastnictví nemovitosti. Pole je společný název pro obě výše uvedené věci; neboť pole a vlastnictví jsou různé formy téhož výrazu.

629. Týž, Listy, kniha VII.

Labeo říká, že věta: "Každý syn, který se narodí mému synovi, ať je mým dědicem", zřejmě nezahrnuje dceru. Proculus je opačného názoru. Zdá se mi, že Labeo se řídil formou slov; Proculus úmyslem zůstavitele. Nepochybuji o tom, že Labeův názor není správný.

630. Týž, Listy, kniha IX.

Nemá se za to, že by zaplatil méně, než dlužil, proti němuž žaloba na vyšší částku nebude přípustná.

631. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha II.

Nepřátelé jsou ti, kteří nám vyhlásují válku nebo kterým ji veřejně vyhlásujeme; jiní jsou lupiči nebo zbojníci.

632. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha III.

Pojem "majetek" nepochybně zahrnuje i takový, který může být zatěžující; v právu je totiž toto označení stejné jako praetorské vlastnictví majetku.

633. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha V.

Následujícími slovy Zákona dvanácti desek: "Ať má člověk právo nakládat se svým majetkem závětí" se má za to, že byla udělena nejširší pravomoc ustanovovat dědice, odkazovat odkazy a propůjčovat svobodu, jakož i zřizovat poručnictví. Tato výsada však byla omezena buď výkladem zákonů, nebo autoritou právníků.

634. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha VI.

Úroky z peněz, které vybíráme, nejsou zahrnuty do pojmu "zisky", protože nepocházejí z majetku samotného, ale z jiného zdroje, tj. z nového závazku.

635. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Servius říká, že pokud bylo v závěti napsáno: "Ustanovuji svému synovi a svým synům takové a takové opatrovníky," ustanovují se opatrovníci pouze dětem mužského pohlaví, neboť tím, že zůstavitel odkazuje na svého syna v jednotném čísle a poté použije množné číslo, má se za to, že měl na mysli osoby stejného pohlaví, které předtím uvedl. To je však otázka skutková, nikoli právní; mohlo se totiž stát, že nejprve myslel pouze na své vlastní a později, když ustanovoval opatrovníka, měl na mysli všechny své děti. To se zdá být rozumnějším názorem.

636. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXVI.

Slova "bude" někdy označují minulý i budoucí čas; což je nutné, abychom věděli. Když je v závěti potvrzen kodícil těmito slovy: "Cokoli bude zahrnuto v mém kodícilu", vztahují se na budoucí, nebo na minulý čas, pokud zůstavitel již kodícil sepsal? To je třeba určit podle jeho úmyslu; neboť jako se slovo "je" vztahuje nejen na přítomný, ale i na minulý čas, tak slova "bude" označují nejen budoucí, ale někdy i minulý čas, neboť když říkáme "Lucius Titius je zproštěn svého závazku", odkazujeme jak na minulý, tak na přítomný čas; stejně jako když říkáme "Lucius Titius je zavázán". Stejně pravidlo platí, když říkáme "Trója je dobytá", neboť tento výraz se nevztahuje k přítomnému času, ale k něčemu, co již nastalo.

637. Proculus, Listy, kniha II.

Následující slova "tak a tak nebo tak a tak" mají nejen disjunktivní, ale i subdisjunktivní význam. Jsou disjunktivní; například když řekneme: "Je buď den, nebo noc", protože když jsme navrhli jednu ze dvou věcí, druhá je nutně nemožná, protože předpokládá jednu disponuje druhou. Proto může být podobnou slovní formou výraz subdisjunktivní. Existují však dva druhy subdisjunktivů; jeden tam, kde v propozici nemohou být pravdivé obě věci a nesmí být pravdivá ani jedna z nich; jako například když řekneme: "Buď sedí, nebo jde," neboť protože nikdo nemůže dělat obě tyto věci současně, nemůže být pravdivá ani jedna z nich, například kdyby osoba ležela. Jiný druh disjunktivu se vyskytuje ve výroku, kde ze dvou věcí

nemusi být pravdivá ani jedna, ale může se stát, že obě jsou; například když řekneme "Každé zvíře buď jedná, nebo trpí", neboť neexistuje zvíře, které by ani nejednalo, ani netrpělo, ale zvíře může současně jednat i trpět.

638. Týž, Listy, kniha V.

Vnuk svému strýci Prokulovi, Pozdrav. V případě člověka, který slíbil věno takto: "Až se to bude hodit, dám ti sto aureí jako věno své dcery," myslíš, že věno lze požadovat ihned po uzavření sňatku? Pokud dal slib následujícími slovy: "Dám ti věno, až budu moci", má-li poslední závazek nějakou platnost, jakým způsobem vykládáte slova "budu moci"? Znamenají, že až po zaplacení dluhů, nebo předtím? Proculus: Jak to myslíte? Když někdo slíbí věno těmito slovy: "Zaplatím ti sto aureí jako věno, až toho budu schopen," myslím, že je lze vhodně vyložit. Když totiž někdo použije dvojsmyslné výrazy, říká to, co se domnívá, že je míněno slovy, která použil. Domnívám se však, že je lepší se domnívat, že chtěl říci, že věno dá, až to bude moci udělat po zaplacení svých dluhů. Význam může být také "pokud tak mohu učinit v souladu se zachováním své cti", což je výklad, který je vhodnější. Pokud však slíbil, že tak učiní: "Až se to bude hodit", znamená to, že až budu moci věno darovat, aniž bych se tím obtěžoval.

639. Týž, Listy, kniha VI.

Převedu-li na tebe pozemek a řeknu: "Je v nejlepším možném stavu," a pak dodám: "Od doby, kdy jsem jej získal do vlastnictví, se nezhoršil," nebudu za nic jiného odpovědný; neboť ačkoli je v první části uvedeno: "v nejlepším možném stavu", znamená to, že pozemek je volný, a kdyby nebyla dodána druhá část, byl bych nucen jej poskytnout zdarma; přesto se domnívám, že jsem druhou doložkou dostatečně osvobozen, neboť pokud jde o práva spojená s pozemkem, nejsem povinen ručit za nic víc než za to, že se vlastnické právo během mého vlastnictví nezhoršilo.

640. Callistratus, Soudní vyšetřování, kniha IV.

Pod pojmem "oděv" se rozumí ten, který běžně nosí muži i ženy, a také divadelní kostýmy, ať už se používají v tragédii nebo komedii.

641. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Pojem "eunuch" má obecné použití a jsou pod něj zahrnuty nejen osoby, které jsou eunuchy od přírody, ale i ty, které se jimi staly drcením nebo nátlakem, jakož i všechny ostatní druhy eunuchů.

642. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Mrtvě narozené děti se nepovažují ani za narozené, ani za zplozené, protože nikdy nemohly být nazývány dětmi.

643. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Každý může velmi správně říci, že majetek, který případně někomu jako dědic ze zákona nebo ze závěti, mu právně náleží, protože podle Zákona dvanácti desek se potvrzují testamentární majetky.

644. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Podvod je jedna věc a trest za něj druhá; neboť podvod může existovat bez trestu, ale nemůže za něj existovat trest bez podvodu. Trest je trestem za trestný čin, podvod je trestným činem samotným a je jakousi přípravou na trest.

645. Mezi pokutou a trestem je velký rozdíl, neboť pojem "trest" je obecný a znamená potrestání všech trestných činů; pokuta se však ukládá za nějaký konkrétní trestný čin, jehož trest je v současnosti peněžité. Trest však není pouze peněžité, ale obvykle znamená ztrátu života a pověsti. Pokuta je ponechána na uvážení soudce, který vynáší rozsudek; trest se neukládá, pokud není výslovně uložen zákonem nebo jiným orgánem. A skutečně, pokuta se ukládá i tam, kde zvláštní trest nebyl stanoven. Kromě toho může uložit trest ten, komu byla svěřena pravomoc. Pouze magistráty a guvernéri provincií mohou podle císařských mandátů ukládat pokuty; pokutu však může uložit každý, kdo má právo soudně projednat trestný čin nebo přestupek.

646. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Dítě umírá ve věku jednoho roku, který uplyne v poslední den roku; a běžné užívání jazyka ukazuje, že tomu tak je, když se uvádí "že zemřelo před desátým dnem kalend" nebo "po desátém dni kalend"; v obou případech se totiž rozumí jedenáct dní.

647. Je nevhodné říkat, že žena porodila dítě, z něhož bylo v době, kdy bylo mrtvé, vyňato dítě císařským řezem.

648. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Tam, kde někdo stanoví, že něco má být vykonáno před jeho smrtí, počítá se právě den, kdy zemřel.

649. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Dítě se nepovažuje za roční, jakmile se narodí, nýbrž se o něm říká, že je tohoto věku po uplynutí tří set šedesáti pěti dnů, jestliže poslední den začal, ale není dokončen; protože podle občanského zákona nepočítáme rok podle okamžiků, nýbrž podle dnů.

650. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Když žena porodí dítě, které je znetvořené, nestvůra nebo vadné, nebo které má něco neobvyklého ve svém vzhledu nebo hlase a které se nepodobá člověku, ale zdá se být spíše zvířetem než člověkem, může se někdo zeptat, zda jí přivedení takového tvora na svět přinese nějaký užitek? Lepší názor je, že je třeba brát ohled na jeho rodiče, neboť ti by neměli být odsuzováni, protože splnili svou povinnost, jak nejlépe mohli, a ani matka by neměla být poškozována, protože došlo k nešťastné události.

651. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Je zřejmé, že pod pojem "zeť" jsou zahrnuti manželé vnuček a pravnuček a jejich potomci; ať už jsou potomky syna nebo dcery.

652. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha II.

Žena, která při jednom porodu porodila tři děti, se považuje za ženu se třemi porody.

653. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Pretoriánská držba majetku je zahrnuta v pojmu "dědictví".

654. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VII.

Domy se považují za postavené v Římě, pokud jsou postaveny v těsné blízkosti města.

655. Za dokončený dům se považuje ten, kdo jej dokončil tak, že jej lze obývat. 140. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Za člověka se považuje ten, kdo něco nabyt, i když to mohl nabýt pro jiného.

656. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Jako se má za to, že žena, když umírá, měla dítě, pokud jí bylo odebráno císařským řezem; tak se za jiných okolností může mít za to, že měla dítě, které v době své smrti neporodila; například takové, které se vrátí z rukou nepřítele.

657. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha VI.

Ke spojení dědiců může dojít třemi různými způsoby, neboť může být provedeno buď prostřednictvím samotného majetku; nebo prostřednictvím majetku a slov obsažených v závěti; nebo pouze slovy. Není pochyb o tom, že spojení jsou ti, kteří jsou spojení jak jménem, tak majetkem; například: "Titius a Maevius ať jsou dědici poloviny mého majetku"; nebo "Titius a Maevius ať jsou mémi dědici"; nebo "Titius s Maeviem ať jsou dědici poloviny mého majetku". Podívejme se však, vynecháme-li částice "a" "a s", zda lze strany považovat za spojené, např: "Necht' Lucius Titius, Publius Maevius jsou dědici poloviny mého majetku" nebo "Necht' Publius Maevius, Lucius Titius jsou mémi dědici; Sempronius necht' je dědicem poloviny mého majetku". Vzhledem k tomu, že Titius a Maevius mají nárok na polovinu pozůstalosti, rozumí se, že jsou spojení s ohledem na majetek a na podmínky závěti. "Lucius Titius ať je dědicem poloviny mého majetku; Seius ať je dědicem stejného podílu, k němuž jsem ustanovil Lucia Titia; Sempronius ať je dědicem poloviny mého majetku." Julianus říká, že může vzniknout pochybnost, zda byl majetek rozdělen na tři části, nebo zda byl Titius ustanoven dědicem stejného podílu jako Gaius Seius. Avšak z toho důvodu, že Sempronius byl rovněž ustanoven dědicem poloviny majetku, je pravděpodobnější, že oba ostatní se měli dělit o stejnou polovinu a byli ustanoveni dědici společně.

658. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Má se za to, že každý má majetek, pokud je oprávněn k žalobě na jeho vrácení, neboť má vše, co má právo požadovat.

659. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Massurius ve své Knize o památkách uvedl, že za milenku považovali starověcí lidé ženu, která žila s mužem, aniž by byla jeho manželkou, a která je nyní známa pod jménem přítelkyně nebo pod o něco čestnějším označením konkubína. Granius Flaccus ve své Knize o papežském právu říká, že slovo "milenka" znamená ženu, která žije s mužem, jenž má manželku; jiní se domnívají, že je tím míněna ta, která žije v jeho domě jako jeho manželka, aniž by za něj byla provdána, a kterou Řekové nazývají pallakyn.

660. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Je třeba říci, že pod pojmem "individuální podíl" se někdy rozumí celý majetek.

661. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Je stanoveno, že pod pojmy "tchán" a "tchyně" jsou zahrnuti dědeček a babička buď manželky, nebo manžela.

662. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha III.

Osobami narozenými na předměstí Města se rozumí osoby narozené v Římě.

663. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha VIII.

Člověk, který má pouze jednoho syna nebo jednu dceru, není bezdětný ; neboť výraz "má děti" nebo "nemá děti" se vždy používá v množném čísle, stejně jako psací tabulky a kodicily.

664. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha X.

O takovém člověku totiž nemůžeme říci, že je bezdětný, a nutně musíme říci, že děti má.

665. Týž, O Lex Julia et Papia, kniha IX.

Pokud s tebou uzavřu následující dohodu: "Slibuješ, že mi zaplatíš všechno, co se mi nepodaří vybrat od Titia?" Není pochyb o tom, že kdybych od Titia nic nevybral, budeš mi dlužit všechno, co mi dlužil.

666. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha V.

Majetkem se rozumí, že byl někomu udělen, když jej může nabýt tím, že do něj vstoupí.

667. Gaius, O Lex Julia et Papia, kniha X.

Není pochyb o tom, že pod pojem "muž" jsou zahrnuti jak muži, tak ženy.

668. Terentius Clemens, O Lex Julia et Papia, kniha XI.

Pokud je dítě v době smrti svého otce v matčině lůně, rozumí se, že právně existuje.

669. Macer, O právu týkajícím se dvacátého roku.

Tisíc kroků tvořících míli se nepočítá od milníku města Říma, ale od domů, které k němu přiléhají.

670. Licinius Rufus, Pravidla, kniha VII.

Tam, kde je pouze jeden příbuzný, je zahrnut do pojmu "nejbližší příbuzný".

671. Týž, Pravidla, kniha X.

Má se za to, že každý měl majetek v držbě po větší část roku, i když jej držel jen dva měsíce, pokud jej jeho protivník měl v držbě kratší dobu nebo vůbec.

672. Aelius Gallus, O významu slov týkajících se práva, kniha I.

Zed' je taková, která je postavena buď s maltou, nebo bez ní.

673. Cesta je buď stezka, nebo dálnice. 158. Celsus, Digesty, kniha XXV.

Cascellius uvádí, že v právní frazeologii často užíváme jednotného čísla, když chceme označit několik věcí téhož druhu; říkáme totiž, že do Říma dorazilo mnoho lidí, a také, že jsou tam špatné ryby. Stejně tak při uzavírání ustanovení stačí odkazovat na dědice v jednotném čísle: "Bude-li věc rozhodnuta ve prospěch můj nebo mého dědice," a opět: "Cokoli se týká tebe nebo tvého dědice," neboť je jasné, že je-li dědiců více, jsou zahrnuti do ustanovení tohoto druhu.

674. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Termín "peníze" používáme také pro označení zlatých mincí.

675. Týž, O Sabinovi, kniha II.

Vše je zahrnuto v termínech "ostatní" a "zůstatek", jak říká Marcellus s odkazem na člověka, jemuž byla odkázána volba otroka, přičemž ostatní byli ponecháni Semproniovi; domnívá se totiž, že pokud by si nevybral, všichni otroci budou patřit Semproniovi.

676. Týž, O Sabinovi, kniha VII.

Nenarozené dítě není nezletilé.

677. Pomponius, O Sabinovi, kniha II.

Obyčejná substituce, kterou je dědic nahrazen "tím, kdo může zemřít poslední", se chápe jako právoplatně provedená, pokud by měl být pouze jeden dědic, v souladu se zákonem dvanácti desek, podle něhož, pokud je pouze jeden dědic, je označován jako nejbližší příbuzný.

678. Pokud zůstavitel ve své závěti učiní následující ustanovení: "Kdyby se mému synovi něco stalo, ať je můj otrok Damas volný," a syn zemře, Damas se stane volným; neboť ačkoli se nehoda může stát i živému, smrtí se podle běžného významu jazyka rozumí tento výraz.

679. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

Následující slova "nejlepší a největší možný" se mohou vztahovat k jediné osobě.

Stejně tak poslední vůle zmíněná v ediktu přetora má odkaz na jedinou vůli.

680. Pod pojmem "dítě" je zahrnuta i dívka, neboť ženy, které nedávno porodily děti, se nazývají puerperse a Řekové je tak obecně stylizují.

681. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Není pochyb o tom, že slovo "dcery" zahrnuje i posmrtné děti, zatímco je jisté, že výraz "posmrtné" se nevztahuje na již narozenou dceru.

682. Slovo "podíl" neznamena vždy polovinu, nýbrž část, která je jí označena, neboť komukoli může být přikázán největší podíl, dvacetina, třetina nebo tolik, kolik si zůstavitel přeje. Není-li uvedeno nic jiného než podíl, náleží polovina pozůstalosti.

683. Výrazy "mít" a "přijít do něčích rukou" je třeba chápat tak, že znamenají právní držbu.

684. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

Nic se nemá chápat tak, že "přišlo do rukou dědice", pokud nebyly zaplacený všechny dluhy pozůstalosti.

685. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Městští a venkovští otroci se od sebe nerozlišují podle místa, nýbrž podle povahy příslušného zaměstnání. Do počtu městských otroků totiž nelze zahrnout správce, jako například toho, kdo vede účty transakcí na venkově, kde žije, neboť se příliš neliší od rolníka. Otroek přidělený k domácnosti ve městě je zahrnut mezi městské otroky. Je však třeba zvážit, zda sám pán zaměstnává někoho místo nich, což lze zjistit z počtu otroků a jejich podřízených.

686. Za toho, kdo strávil noc mimo město, se považuje ten, kdo v něm nestrávil žádnou část noci; výraz totiž znamená celou noc.

687. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXV.

Materiál, z něhož se skládá, není zahrnut v termínu "dřevěné uhlí", ale je zahrnut v termínu "palivové dřevo"? Možná někdo řekne, že ne, protože každé dřevo není palivové dřevo; ale máme pod pojmy "palivové dřevo" nebo "dřevěné uhlí" zahrnout i uhaslé ohniště a jiné spálené dřevo, které nevytváří žádný kouř, nebo je zařadit do samostatné třídy? Lepší názor je, že má svou vlastní třídu. Dřevo, které bylo ošetřeno sírou, je zahrnuto do pojmu "palivové dřevo". Dřevo, které je připraveno pro hořáky, nespadá pod pojem "palivové dřevo", ledaže by to bylo speciálně určeno. Stejně pravidlo platí pro semena oliv, žaludy a jakákoli jiná semena. Pokud jsou šišky borovice celé, jsou zahrnuty do pojmu "palivové dřevo".

688. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Tyče a kůly jsou klasifikovány jako stavební materiál, a proto nejsou zahrnuty pod pojem "palivové dřevo".

689. Týž, O Sabinovi, kniha V.

Následující doložka se vkládá nejen do smluv o vydání nemovitosti, ale také do kupních smluv, ustanovení a závětí, totiž "v nejlepším možném stavu", a znamená, že je zaručeno, že pozemek je prost všech břemen, ale nikoli, že mu náleží služebnosti.

690. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXIII.

Má se za to, že slovem "dědic" jsou míněni všichni nástupci, i když to nemusí být výslovně uvedeno.

691. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Správně se říká, že se něco dostalo do tvých rukou, pokud to tvým prostřednictvím přešlo na jiného, jak bylo stanoveno v případě majetku, který získal svobodný člověk prostřednictvím svého patrona, který byl synem pod otcovskou kontrolou, ve prospěch svého adoptivního otce.

692. Ulpianus, O SoMnu, kniha XXXVIII.

Je stanoveno, že pod pojem "svobodný muž" je zahrnuta i svobodná žena.

693. Týž, O Sabinovi, kniha XXXVIII.

Pod pojem "kolegové" jsou zahrnuti ti, kteří mají stejnou pravomoc.

694. Za nepřítomného se považuje každý, kdo se nachází mimo předměstí města; nepovažuje se však za nepřítomného, pokud se ještě nachází v předměstí.

695. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Jedna věc je tvrdit, že otrok není zloděj, a druhá, že nebude odpovědný za krádež nebo škodu, kterou spáchal. Když totiž někdo říká, že otrok není zloděj, má na mysli jeho dispozice; když však říká, že nebude odpovědný za krádež nebo škodu jím spáchanou, prohlašuje, že nebude nikomu odpovědný za své loupeže.

696. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

V pojmu "činit" je zahrnuto i ono "dávat".

697. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLV.

Bylo stanoveno, že pod pojmem "platit" je třeba rozumět každý druh zadostiučinění. Říkáme, že zaplatil ten, kdo splnil, co slíbil.

698. Týž, O Sabinovi, kniha XLVII.

Podstata sofistiky, kterou Řekové nazývají stručným sylogismem, se odhaluje tam, kde se nepatrnými změnami v něčem, co je naprosto pravdivé, dospěje k závěru, který je zjevně nepravdivý.

699. Týž, O Sabinovi, kniha XLIX.

Pojem "peníze" nezahrnuje pouze mince, ale všechny druhy majetku, tedy vše, co je hmotné; nikdo totiž nepochybuje o tom, že do slova "peníze" je zahrnut i hmotný majetek.

700. Dědictví je právní termín, který se vztahuje jak na zvětšení, tak na zmenšení majetku, neboť dědictví se značně zvětšuje o zisky.

701. Termín "žaloba" je jak zvláštní, tak obecný; neboť stejné slovo se používá bez ohledu na to, zda je nárok vznesen proti osobě nebo proti majetku. Většinou jsme však zvyklí nazývat první osobní a druhou skutečnou. Domnívám se, že pod pojem "žaloba" spadají i mimořádná řízení, jako například řízení vyplývající ze svěrenských fondů a všechna ostatní řízení, která nespádají do působnosti běžného práva.

702. Výraz "dluží" se chápe tak, že zahrnuje každou žalobu, která může být podána proti komukoli; ať už je občanskoprávní nebo pražská, nebo zahrnuje výkon svěrenství.

703. Týž, O Sabinovi, kniha LI.

Není rozdíl mezi výrazy "kolik věc stojí" a "kolik se zdá, že věc stojí", neboť bylo stanoveno, že v obou případech musí být provedeno pravdivé ocenění majetku.

704. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXX.

Pod pojmem "chata" se rozumí každá budova postavená za účelem ochrany úrody na statku, nikoliv dům ve městě.

705. Ofilius říká, že slovo tugurium je odvozeno od střechy, protože se říká, že nějaké místo je pokryto taškami; stejně jako toga se tak nazývá proto, že ji používáme jako pokrývku.

706. Týž, O Sabinovi, kniha XXXV.

Sloveso "patřit" má nesmírně široký význam, neboť se vztahuje nejen na takové věci, které jsou zahrnuty do našeho vlastnictví, ale také na ty, které vlastníme z jakéhokoli titulu, i když nejsou naše; říkáme, že nám patří předměty, na které v současnosti nemáme žádný titul, ale které můžeme později získat.

707. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVII.

Hlava domácnosti, která je svobodná, nemůže mít peculium, stejně jako otrok nemůže mít statek.

708. Týž, O ediktu, kniha XXVIII.

Pod pojmem "obchod" se rozumí každá budova, která je vhodná k obývání; zřejmě z toho důvodu, že tyto budovy jsou zpravidla uzavřeny prkny (tabulae).

709. Paulus, O ediktu, kniha XXX.

Z ní jsou odvozena slova "tabernacle" a "contubernales".

710. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Zařízený obchod chápeme jako takový, v němž je zboží a úředníci připraveni k obchodu.

711. Týž, O ediktu, kniha XXX.

Svěřit někomu něco do péče neznamená nic jiného než to u něj uložit.

712. Týž, O ediktu, kniha XXXII.

Výraz "vybrané peníze" se vztahuje nejen na zaplacení, ale také na postoupení pohledávky.

713. Paulus, O ediktu, kniha XXXIII.

Sloveso "mít" se chápe dvěma různými způsoby: v jednom případě tam, kde existuje vlastnické právo, v druhém případě tam, kde majetek, který někdo koupil, nelze získat bez soutěže.

714. Jistota znamená odpovědnost převzatou buď ve vztahu k osobám, nebo k věcem. 189. Týž, O ediktu, kniha XXXIV.

Výraz "být zavázán" má následující význam ; totiž že se osoba zdrží konání něčeho, co je v rozporu s dohodou, nebo se postará o to, aby to nebylo konáno.

715. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIV.

Provinciály musíme rozumět osoby, které mají v provincii bydliště, a nikoliv ty, které se tam narodily.

716. Paulus, O ediktu, kniha XXXV.

Mezi rozvodem a zavržením existuje následující rozdíl: k zavržení může dojít i před uzavřením manželství, ale o ženě, která je zasnoubená, nelze správně říci, že je rozvedená, protože rozvod se tak nazývá proto, že strany, které se rozcházejí, mohou jít každá svou cestou.

717. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXVII.

Výraz "nebo více" nezahrnuje neomezenou peněžní částku, nýbrž mírnou; stejně jako omezující klauzule "deset nebo více solidů" má na mysli menší částku.

718. Týž, O ediktu, kniha XXXVIII.

Tato slova "tolik, kolik se zdá, že má majetek cenu" se nevztahují na míru škody, ale na odhadovanou hodnotu majetku.

719. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXIII.

Mezi darem a darem je stejný rozdíl jako mezi rodem a druhem; Labeo totiž říká, že dar je rod a je odvozen od slovesa "dávat", a že dar je druh, neboť je to dar darovaný z nějakého důvodu, například z důvodu narození nebo sňatku.

720. Týž, O ediktu, kniha XLVI.

Pojem "mužský" se často vztahuje na obě pohlaví.

721. Podívejme se, jak je třeba chápat slovo "rodina". A vskutku se chápe různě, neboť se vztahuje jak k majetku, tak k osobám; k majetku, jako v Zákoně dvanácti desek, kde se říká: "Ať má majetek nejbližší příbuzný z otcovy strany" (familia). Výraz "rodina" se vztahuje také k osobám, jako když se v témže zákoně, který se vztahuje k patronovi a jeho svobodnému muži, říká: "Z této rodiny k této". V tomto případě je prokázáno, že zákon odkazuje na osoby.

722. Výraz "rodina" má odkaz na každý soubor osob, které jsou spojeny vlastními právy jako jednotlivci nebo společným poutem obecného vztahu. Říkáme, že rodina je spojena vlastními právy tam, kde je několik osob buď z povahy věci, nebo ze zákona podřízeno autoritě jedné osoby; například otec rodiny, matka rodiny a syn a dcera pod otcovskou kontrolou, stejně

jako jejich potomci; například vnuci, vnučky a jejich nástupci. Za otce rodiny je označován ten, kdo má moc nad domácností, a správně se tak nazývá, i když nemá syna, neboť nebereme v úvahu pouze jeho osobu, ale také jeho právo. Pak také nezletilého stylizujeme do role otce rodiny, když jeho otec zemře a každá z osob, které byly pod jeho správou, začne mít samostatnou domácnost a všechny získají titul otce rodiny. Totéž se děje v případě syna, který je emancipován, neboť i on má svou vlastní rodinu, když se osamostatní. Říkáme, že rodina všech agnátů je společná, protože i když hlava domácnosti může být mrtvá a každý z nich má samostatnou rodinu, přesto se o všech, kteří byli podřízeni pouze jemu, správně říká, že patří do téže rodiny, protože vzešli ze stejného rodu a rodu.

723. Výraz "rodina" jsme si zvykli používat také na těla otroků, jak jsme si vysvětlili podle ediktu préтора pod titulem krádeže, kde se prétor zmiňuje o rodině zemědělců z výnosu. V tomto případě nejsou míněni všichni otroci, ale pouze ti, kteří byli určeni k tomuto účelu, tj. k vybírání daní. V jiné části ediktu jsou zahrnuti všichni otroci; jako v případě nezákonných shromáždění a majetku zabraného násilím, a také tam, kde lze podat žalobu na zrušení smlouvy a majetek je vrácen v horším stavu vinou kupujícího nebo jeho rodiny; a konečně v případě interdiktů Unde vi zahrnuje pojem rodina nejen všechny otroky, ale i děti.

724. Slovo "rodina" se vztahuje také na všechny osoby, které pocházejí od posledního otce, jak říkáme juliánské rodině, což se týká jakoby osob odvozených od určitého původu v rámci naší paměti.

725. Manželka je počátkem i koncem své rodiny.

726. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XVI.

Do pojmu "rodina" je zahrnuta i samotná hlava rodiny.

727. Je jasné, že děti nepatří do rodiny manželky, protože každý, kdo se narodí otci, nenásleduje rodinu své matky.

728. Ulpianus, O ediktu, kniha L.

"Informovat" znamená udat, obvinit, obžalovat a odsoudit.

729. Týž, O všech soudech, kniha II.

Pod pojmem "městské statky" rozumíme nejen všechny budovy, které se nacházejí ve městech, ale také hostince a takové domy, které slouží k obchodu na předměstích a ve vesnicích, stejně jako paláce určené pouze pro potěšení; městský statek však tvoří materiál, nikoli umístění. Proto, pokud jsou k těmto budovám připojeny zahrady, je třeba říci, že jsou zahrnuty pod

pojem "městský statek". Je zřejmé, že pokud tyto zahrady poskytují více příjmů než potěšení, tj. pokud obsahují vinnou révu nebo olivovníky, neměly by být označeny jako "městské statky".

730. Týž, O všech soudech, kniha VIII.

Za nepřítomného bychom měli považovat toho, kdo se nenachází na místě, kde je jeho přítomnost požadována; nevyžadujeme totiž, aby byl za mořem, protože je nepřítomný, pokud se náhodou nachází mimo předměstí města; pokud se však nachází na předměstí, není považován za nepřítomného, pokud se neskrývá.

731. Kdo byl zajat nepřítelem, není považován za nepřítomného, ale ten, kdo je zadržen lupiči, ano.

732. Julianus, Digesty, kniha II.

Následující ustanovení: "Vybavit otroka bez odpovědnosti za spáchanou škodu" se podle názoru soudu nevztahuje na takové delikty, které vyžadují veřejné stíhání a trest.

733. Týž, Digesty, kniha LXXXI.

Podle spravedlivého výkladu by se mělo rozumět, jak jsme již často řekli, že tak jako je dcera pod otcovskou kontrolou zahrnuta pod pojem "syn", měl by být podobně zahrnut i vnuk; a dědeček by měl být rovněž chápán jako označený pojmem "otec".

734. Alfenus Varus, Digesty, kniha II.

Je-li v závěti uvedeno, že dědic vydá pouze sto aurei na pohřební výdaje nebo na postavení pomníku, nemůže vydat méně než tuto částku; pokud však chce vydat více, může tak učinit a nebude se mít za to, že učinil něco v rozporu s podmínkami závěti.

735. Týž, Digest, kniha VII.

V zákoně týkajícím se vybírání cla v sicilských přístavech bylo uvedeno: "Že nikdo nesmí platit clo za otroky, které si bere do svého domu pro soukromou potřebu." 736 V zákoně o vybírání cla v sicilských přístavech bylo uvedeno: "Nikdo nesmí platit clo za otroky, které si bere do svého domu pro soukromou potřebu." Vyvstala otázka, kdyby někdo poslal otroky ze Sicílie do Říma za účelem obdělávání půdy, zda by byl nucen za ně platit clo, či nikoli. Odpověď zněla, že v tomto zákoně jde o dva body: za první, co znamenají slova "vzít si do svého domu", a za druhé, co znamená výraz "pro svou soukromou

potřebu". Pokud tedy slovo "dům" znamenalo místo, kde někdo žije, mělo se zkoumat, zda je to v provincii, nebo v Itálii; nebo zda lze správně říci, že jeho dům je pouze v jeho vlastní zemi. V tomto bodě bylo rozhodnuto, že za dům kohokoli je třeba považovat místo, kde má svůj domov, kde vede své účty a kde provozuje své obchody. Existují však velké pochybnosti o významu výrazu "pro jeho soukromou potřebu" a bylo rozhodnuto, že se to týká pouze toho, co bylo připraveno pro jeho obživu. Ze stejného důvodu by bylo možné se také ptát s ohledem na otroky, o nichž se tvrdí, že jsou pro potřebu svého pána, zda jsou tím míněni správci, vrátní, zemědělci, dozorcí, tkalci a zemědělství dělníci, kteří jsou zaměstnání při obdělávání půdy, z níž majitel získává obživu a živí se sám, nebo zda jsou tím míněni všichni otroci, které si někdo koupil a držel pro svou vlastní potřebu, jakož i ti, které zaměstnával pro jiné účely a kteří nebyli koupeni za účelem dalšího prodeje. Zdá se mi, že jsou míněni pouze ti, kteří jsou určeni k užívání hlavou rodiny, kteří jsou určeni k jeho osobní službě a podpoře, přičemž tato třída zahrnuje komorníky, domácí, sluhy, kucháře, ošetřovatele a všechny ostatní, kteří se věnují zaměstnání tohoto druhu.

736. Paulus, Epitomy Alfenovy, kniha II.

Výraz "chlapec" má tři významy: za prvé, všechny otroky nazýváme "chlapci" ; za druhé, mluvíme o chlapci na rozdíl od dívky; a za třetí, používáme toto slovo k označení věku dětství.

737. Týž, Epitomy Alfenovy, kniha IV.

Když někdo prodává pozemek s tím, že si vyhradí ovoce, rozumí se tím, že si vyhradí ořechy, fiky a hrozny, jejichž slupky jsou tvrdé a fialové a jsou toho druhu, který nepoužíváme k výrobě vína a který Řekové nazývají vhodným k jídlu.

738. Julianus, O Miniciovi, kniha VI.

Domníváme se, že výraz "nádoby na víno" se správně vztahuje na nádoby používané při lisování vína; sudy a jiné nádoby se totiž jako takové klasifikují jen do té doby, dokud obsahují víno; když tak přestanou činit, nemají toto označení, protože mohou být použity k jiným účelům; například když se do nich vkládá obilí. Stejně pravidlo platí i pro ostatní hliněné nádoby, pokud jsou používány na víno, stejně jako pro ty první, neboť když jsou prázdné, nejsou zahrnuty do počtu nádob na víno, protože v nich mohou být uchovávány i jiné věci.

739. Africanus, Otázky, kniha III.

Mela říká, že otroci nejsou zahrnuti do pojmu "zboží", a proto ti, kdo je prodávají, nejsou označováni za obchodníky, ale za překupníky s otroky; a to je správné.

740. Týž, Otázky, kniha IV.

Výrazy "majetek" a "nemovitost" se vztahují na vše dohromady, včetně dědického práva, nikoli však na jednotlivé předměty.

741. Florentinus, Institutes, kniha X.

Pokud je někomu nařízeno, aby něco vykonal v přítomnosti Ticia, nepovažuje se to za vykonané v jeho přítomnosti, ledaže Titius pochopí, že tomu tak je; proto, kdyby byl nepřítomný, dítě nebo spal, nepovažuje se to za vykonané v jeho přítomnosti. Musí vědět, že se to dělá, ale není nutné, aby byl ochoten, neboť co je nařízeno, bude právně vykonáno i proti jeho souhlasu.

742. Marcianus, Institutes, kniha VII.

Bylo rozhodnuto, že ten, kdo se narodí z městských otroků a je poslán na venkov, aby byl vychován, bude klasifikován jako městský otrok.

743. Florentinus, Institutes, kniha VIII.

Pod pojmem "nemovitý majetek" se rozumí všechny budovy a všechny pozemky; mluvíme-li však o budovách ve městě, obvykle je nazýváme sedes a na venkově villas. Pozemek bez budovy se ve městě nazývá area a na venkově ager, a ten, je-li na něm postaven dům, se nazývá fundus.

744. Ulpianus, O cizoložství, kniha I.

Prevaranty nazýváme ty osoby, které pomáhají věci svých protivníků, a zatímco jsou na straně žalobce, dávají přednost straně žalovaného; výraz "prevarant" je totiž odvozen od slovesa "varico", rozkročit se.

745. Týž, Pravidla, kniha I.

Výraz "cedere diem" znamená začít dlužit peněžní částku: "venire diem" znamená, že nastal den, kdy lze peníze vybrat. Když někdo učiní absolutní ustanovení, peníze začínají být splatné a den splatnosti nastává okamžitě. Když se zaváže, že je zaplatí v určitou dobu, dluh začíná ihned, ale doba zaplacení nenastává; když se zaváže, že je zaplatí pod podmínkou, dluh nevzniká a částka není splatná, dokud podmínka trvá.

746. "Ms alienum" znamená to, co dlužíme jiným: "IBS suum" je to, co nám dluží jiní.

747. Hrubá nedbalost je krajní nedbalost, tj. nevědět to, co vědí všichni ostatní. 214. Marcianus, Veřejné žaloby, kniha I.

"Povinnost", správně řečeno, je něco, co jsme povinni udělat podle zákona, zvyku nebo příkazu někoho, kdo má právo nařídít, aby se to udělalo. Dary jsou však, správně řečeno, věci, které dáváme dobrovolně, aniž bychom k tomu byli nuceni buď zákonem, nebo svou povinností; a pokud nejsou dány, nelze to nikomu vyčítat, a pokud jsou dány, dárce má zpravidla nárok na pochvalu. Jedním slovem, bylo rozhodnuto, že tyto dva pojmy nejsou zaměnitelné, ale že dar může správně vyvolat závazek.

748. Paulus, O Lex Fufia Caninia.

Slovo "moc" má několik významů: ve vztahu k soudcům znamená jurisdikci; ve vztahu k dětem znamená otcovskou kontrolu; ve vztahu k otrokům znamená autoritu pána. Když však podáváme žalobu na vydání otroka z titulu náhrady škody jím spáchané proti jeho pánovi, který ho nebrání, máme na mysli tělo otroka a autoritu nad ním. Sabinus a Cassius říkají, že podle athénské práva se má za to, že ukradený majetek se dostal pod kontrolu pána, pokud by měl moc jej získat zpět.

749. Ulpianus, O Lex Aelia Sentia, kniha I.

Je pravda, že když je někdo uvězněn, nedrží se ani řetězy, ani pouty, pokud nejsou připevněny k jeho tělu.

750. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha I.

Mezi podmínkami "až bude moci mluvit" a "až bude moci mluvit" je velký rozdíl, neboť je prokázáno, že druhá podmínka má širší význam než první, která se vztahuje pouze na dobu, kdy dotyčný může poprvé promluvit.

751. Stejně tak, když je podmínka uvedena takto: "Udělej to za tolik a tolik dní," pokud by se nemělo dodat nic dalšího, musí být podmínka splněna do dvou dnů.

752. Papinianus, Otázky, kniha XXVII.

Slova "učinit" zahrnují vše, co lze učinit; stejně jako "dát", "zaplatit", "počítat", "soudit", "chodit".

753. Týž, Názory, kniha II.

Bylo stanoveno, že při uzavírání smluv je třeba spíše přihlížet k úmyslu smluvních stran než k podmínkám ujednání. Proto když obecní magistráty pronajímají pozemky patřící jejich městu pod podmínkou, "že je bude užívat dědic toho, kdo je pronajímá", může být právo dědice převedeno i na jeho dědice.

754. Callistratus, Otázky, kniha II.

Pod pojmem "děti" se rozumí vnuci a pravnuci a všichni jejich potomci, neboť Zákon dvanácti desek je všechny zahrnuje pod pojem "řádní dědicové". Když zákony považují za nutné používat pro různé příbuzné oddělená jména, například synové, vnuci, pravnuci a jejich potomci, nemají na mysli, že se to má vztahovat na všechny, kteří přijdou po nich. Pokud však nejsou určité osoby nebo stupně specifikovány, ale jsou zmíněni pouze ti, kteří pocházejí ze stejného rodu, jsou zahrnuti pod pojem "děti".

755. Papirius Fronto však ve třetí knize názorů říká, že tam, kde je odkázána půda se sedlákem, jeho ženou a dětmi, jsou zahrnuti i vnuci pocházející ze synů, pokud úmysl zůstavitele nebyl jiný; bylo totiž často rozhodnuto, že v termínu "děti" jsou zahrnuti i vnuci.

756. Diviš Markus v reskriptu uvedl, že kdo zanechal vnuka jako svého dědice, nepovažuje se za zemřelého bez potomků.

757. Kromě toho všeho nás přirozenost učí, že láskyplní otcové, kteří se ožení s úmyslem a touhou mít děti, pod tento pojem nezahrnují všechny, kdo z nich pocházejí. Nemůžeme totiž své vnuky označovat láskyplnějším jménem než děti, neboť syny a dcery máme a vychováváme proto, abychom prostřednictvím jejich potomků po všechny časy zvěčňovali svou památku.

758. Paulus, Názory, kniha X.

Paulus říká, že za falešného poručníka lze správně označit toho, kdo vůbec není poručníkem; nebo toho, kdo je ustanoven nezletilému, který již poručníka má nebo nemá; stejně jako je tomu v případě falešné závěti, která vůbec není závětí, nebo falešné míry, která ve skutečnosti není mírou.

759. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha II.

Pod pojmem "peníze" se nerozumí jen mince, ale všechny druhy majetku, ať už je připevněn k půdě, nebo je movitý a který je hmotný i nehmotný.

760. Paulus, Názory, kniha II.

Definice hrubé nedbalosti spočívá v tom, že člověk neví to, co vědí všechny osoby.

761. Přáteli bychom neměli nazývat ty osoby, s nimiž máme jen nepatrnou známost, nýbrž ty, s nimiž naši otcové udržovali čestné a důvěrné vztahy.

762. Venuleius, Stipulations, kniha VII.

Výraz "pouta" se vztahuje jak na soukromé, tak na veřejné omezení svobody; "vazba" se však vztahuje pouze na veřejné uvěznění.

763. Tryphoninus, Disputace, kniha I.

Uprchlý otrok není ten, kdo si pouze vytvořil úmysl uprchnout od svého pána, i když se mohl chlubit, že tak hodlá učinit, ale ten, kdo svůj útek skutečně zahájil; neboť stejně jako může někdo někoho nazvat zlodějem, cizoložníkem nebo hazardním hráčem na základě určitých indicií vyplývajících výhradně z jeho úmyslů, i když nikdy nic neukradl svému majiteli nebo nezkazil žádnou ženu, ale pouze se rozhodl, že tak učiní, až se mu k tomu naskytne příležitost, přesto nemůže být chápán jako ten, kdo spáchal trestný čin, dokud svůj úmysl neuskutečnil, a proto je stanoveno, že otrok se nepovažuje za uprchlíka nebo tuláka jen proto, že měl úmysl stát se jím, ale až poté, co tento čin spáchal.

764. Týž, Příručky, kniha I.

Hrubá nedbalost je provinění: velké provinění je podvod.

765. Týž, Manuály, kniha II.

Pretoriánská držba pozůstalosti se nepřiznává dědicům dědice, a to na základě následujícího ustanovení ediktu: "Udělují držbu tomu, kdo je dědicem zemřelého." 776. V případě, že dědic zemřelého je dědicem, je držba přiznána tomu, kdo je dědicem zemřelého. V následující substituci: "Kdokoli bude mým dědicem," je opět míněn pouze nejbližší dědic nebo ustanovený dědic, i když není nejbližším v pořadí.

766. Týž, O soudních šetřeních.

Pod pojmem "spoluobčané" se rozumí ti, kdo se narodili ve stejném městě.

767. Týž, O konkludentních svěřenectvích.

Výrazem "věci projednané nebo dokončené" bychom měli rozumět nejen takové, které jsou předmětem sporu, ale i ty, ohledně nichž žádný spor neexistuje.

768. Tentýž, O sirotčím dekretu senátu.

Mezi ně patří otázky, o nichž bylo rozhodnuto soudně; jsou to ty, ohledně nichž byl uzavřen kompromis; a ty, které jsou předepsány uplynutím času.

769. Tentýž, O Tertuliánově dekretu senátu.

Když říkáme, že dítě, které se má narodit, se považuje za již existující, platí to jen tam, kde jde o jeho práva, ale ostatním žádná výhoda nevzniká, pokud se skutečně nenarodí.

770. Gaius, O slovních závazcích, kniha I.

Výrok "Které mají větší cenu než třicet aureí" se vztahuje jak k peněžní částce, tak k ocenění majetku.

771. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha I.

Následující výrazy: "Pokud podvádí", "Pokud je v prodlení", "Pokud zmaří" jsou zdrojem, z něhož je odvozen termín "pomlouvači", protože obtěžují ostatní žalobami prostřednictvím podvodu a lsti.

772. Třetí den po lednových kalendách se konají modlitby za zachování císaře.

773. Obyčejně se cokoli, co se vystřelí z luku, nazývá šipka; nyní se tím však rozumí cokoli, co se vrhá rukou; z toho vyplývá, že se pod tento pojem zahrnuje i kámen, kus dřeva nebo železa. Říká se jí tak proto, že se vysílá do dálky, a Řekové tak označují něco, co se hází do dálky. Tento význam můžeme odhalit v řeckém slově pro to, co nazýváme šipkou, oni styl, který obvykle znamená něco vyslaného z luku, ale označuje také cokoli, co se vrhá rukou. O této skutečnosti nás informuje Xenofón, neboť říká: "Nosili šipky, oštěpy, šípy, praky a také kameny." (Xenofón, 1903). To, co se vysílá z luku, Řekové nazývají toceuma, tedy šíp, ale u nás se označuje běžným názvem "šipka".

774. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha II.

Ty, které my stylizujeme jako nepřátele, nazývali staří lidé perduelles, čímž naznačovali, že jde o osoby, s nimiž jsou ve válce.

775. Za solventního se považuje ten, kdo má dostatečný majetek k uspokojení případné pohledávky, kterou proti němu může vznést věřitel.

776. Některé autority se domnívají, že pojem "živobytí" se vztahuje pouze na jídlo; Ofilius a Attikus však tvrdí, že pod tento pojem je zahrnut oděv a pokrývka všeho druhu, neboť bez nich se nikdo nemůže uživit.

777. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha III.

Správně používáme výraz "nosit" na to, co někdo přenáší pomocí svého těla; "přepřavovat"

na cokoli, co někdo přepřavuje pomocí tažného zvířete; a "vozit" se vztahuje na zvířata.

778. Dělníky ve dřevě nazýváme nejen ty, kdo leští dřevo, ale také všechny, kdo staví domy. 236. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha IV.

Ti, kdo mluví o jedu, by měli dodat, zda je dobrý nebo špatný, neboť léky jsou jedy a nazývají se tak proto, že mění přirozené dispozice těch, kterým jsou podávány. To, co my nazýváme jedem, Řekové nazývají farmakon; a pod tento pojem zahrnují škodlivé léky i léčivé prostředky, pročez je rozlišují jiným jménem. Informuje nás o tom Homér, nejvýznačnější z jejich básníků, neboť říká: "Je mnoho druhů jedů, z nichž některé jsou dobré a jiné špatné." (Homér, 1. kapitola, s. 1).

779. Javolenus říká, že ovoce je vše, co má semeno, jako v případě Řeků, kteří nazývají všechny druhy stromů akrodrua.

780. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha V.

Zákon, který obsahuje dva záporné výroky, spíše dovoluje, než zakazuje. Toho si všímá i Servius.

781. Týž, O zákonu dvanácti desek, kniha VI.

Výraz "plebejský" se vztahuje na všechny občany kromě senátorů.

782. "Vyzvat ke svědectví" znamená podat svědectví.

783. Slovo "zástava" je odvozeno od pěsti, protože vše, co se dává jako zástava, se přenáší rukou. Proto některé autority tvrdí, a může to být pravda, že zástavu, správně řečeno, může tvořit pouze movitý majetek.

784. Do pojmu "noxia" jsou zahrnuty všechny trestné činy.

785. Pomponius, Enchiridion.

Nezletilý je ten, kdo ještě nedosáhl věku dospělosti a přestal být pod kontrolou svého otce buď jeho smrtí, nebo vlastní mancipací.

786. Výraz "otroci" je odvozen od skutečnosti, že velitelé našich armád dříve měli ve zvyku prodávat své zajatce a ponechávali si je pro tento účel, aby je raději usmrtili.

787. Obyvatel je ten, kdo má bydliště v nějaké zemi a koho Řekové nazývají paroikon, to znamená "přílehlý". Ti, kdo bydlí ve městech, se nenazývají obyvateli, stejně jako ti, kdo mají pozemek poblíž nějakého města a uchylují se k němu jako k letovisku.

788. Veřejné zaměstnání je úřad svěřený nějaké soukromé osobě, z něhož plyne mimořádný prospěch pro občany jednotlivě i kolektivně, jakož i pro jejich majetek prostřednictvím jeho magisterské autority.

789. Cizinec je ten, koho Řekové nazývají apoikon, tj. ten, kdo opustil svůj domov, aby se stal kolonistou.

790. Některé autority se domnívají, že dekurioni se tak nazývají z toho důvodu, že na počátku, když se zakládaly kolonie, se obvykle z desáté části těch, kdo je zakládali, utvořil sbor za účelem udílení veřejných rad.

791. Slovo "město" je odvozeno od slovesa urbo, což znamená vyznačit hranici pluhem. Varus říká, že oblouk radlice, který se obvykle používá k vytyčení hranic města, jež se má stavět, se nazývá urbum.

792. Výraz "opevněné město" (oppidum) je odvozen od ops, a to z toho důvodu, že jeho hradby jsou postaveny tak, aby zajišťovaly bezpečnost majetku.

793. Slovo "území" znamená veškerou půdu zahrnutou do hranic nějakého města. Některé autority se domnívají, že se tak nazývá proto, že magistráty mají právo vzbuzovat v jeho hranicích strach, tj. právo vykázat lidi.

794. Je pochybné, zda výraz "jeho" znamená celek, nebo část; a proto každý, kdo přísahá, že něco není jeho, by měl dodat, že na tom nemá spoluvlastnický podíl s jiným.

795. Paulus, O šesti knihách císařských dekretů majících vztah k soudním šetřením, kniha I.

Vyvstala otázka, zda se výraz "Věno se vrátí v případě, že manželství bude zrušeno" vztahuje nejen na rozvod, ale i na smrt, tedy zda to bylo úmyslem smluvních stran v daném případě; některé autority se domnívají, že to úmyslem bylo, zatímco jiné zastávají opačný názor. Z tohoto důvodu císař rozhodl, že "dohoda zněla, že věno v žádném případě nesmí zůstat v rukou manžela.

796. Quintus Mucius Scaevola, Definice.

Movité věci jsou takové, které nejsou připevněny k půdě, tj. vše, co netvoří součást budovy nebo jiné stavby.

797. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha II.

Labeo říká, že stěžeň tvoří součást lodi, ale malé plachty nikoli, protože mnohé lodě by bez stěžňů byly zbytečné, a proto se považují za součást lodí; plachty se však považují spíše za doplněk než za součást lodí.

798. Labeo říká, že je rozdíl mezi tím, co vyčnívá, a tím, co je do něčeho vloženo jako výstupek, je vystrčeno tak, že nemá oporu, jako například balkony a střechy; a tím, co je vloženo do budovy, spočívá na něčem, například trámy a nosníky.

799. Labeo říká, že pokud je olovo použito místo tašek k pokrytí domu, tvoří jeho součást; pokud je však použito k pokrytí otevřené galerie, netvoří ji.

800. Labeo říká, že vdova je nejen žena, která byla někdy vdaná, ale také ta, která neměla manžela; tento termín se totiž používá také pro osobu, která je idiotská nebo šílená, a slovo také znamená bez spojení dvou osob.

801. Labeo také říká, že budova složená z prken postavená za účelem ochrany nějakého místa během zimy, která je v létě odstraněna, je domem; protože je určena k trvalému užívání, ačkoli není připevněna k půdě z toho důvodu, že je po část času odstraňována.

802. Scaevola, Digest, kniha XVIII.

Scaevola uvedl jako svůj názor, že je obecně přijímané, že pod pojem "svobodní" je třeba chápat ty osoby, které byly manumitovány na základě první nebo následné závěti, ledaže by ten, kdo si je nárokoval, mohl jasně prokázat, že je to v rozporu s úmyslem zůstavitele.

803. Labeo, Epitomy pravděpodobnosti od Pauluse, kniha IV.

Pokuta je pokuta a pokuta je pokuta. Paulus: Obě tato tvrzení jsou nepravdivá; rozdíl mezi těmito věcmi je totiž zřejmý z toho, že z pokuty nelze podat odvolání, neboť je-li někdo odsouzen za trestný čin, je za něj stanovena pokuta, která musí být ihned zaplacená; z pokuty však odvolání podat lze, neboť není splatná, pokud není podáno odvolání nebo pokud odvolatel neprohraje svou věc; a je to totéž, jako kdyby ji vynesl soudce, který k tomu byl oprávněn. Z toho vyplývá rozdíl mezi těmito věcmi, neboť za určité protiprávní jednání jsou předepsány určité tresty; to však neplatí v případě pokut, neboť soudce je oprávněn uložit jakoukoli pokutu, pokud není částka, kterou může uložit, stanovena zákonem.

804. Pomponius, Listy, kniha X.

Sochy připevněné k podstavcům, obrazy zavěšené na řetězech nebo připevněné ke stěnám a podobně připevněné lampy tvoří součást domu, neboť jsou tam umístěny spíše jako ozdoby než jako součásti budov.

805. Labeo také říká, že zeď obvykle umístěná před domem tvoří jeho součást. 246. Týž, Listy, kniha XVI.

V Labeových "Pravděpodobnostech" se uvádí, že výraz "předložit" má na mysli vystavení sporné nemovitosti u soudu. Neboť ten, kdo se dostaví osobně, nepředvádí z tohoto důvodu sporný majetek; a ten, kdo předvádí osobu, která je buď němá, šílená, nebo nemluvně, se vůbec nepovažuje za předvádějícího; neboť o nikom takovém nelze za žádných okolností správně říci, že je přítomen.

806. Výraz "restituce" se vztahuje nejen na tělo věci samotné, ale také na každé právo a podmínku, která se k ní váže; proto je v zákoně míněna úplná restituce.

Tit. 17. Ohledně různých pravidel starověkého práva

807. Paulus, O Plautiovi, kniha XVI.

Pravidlo je vyjádření několika slovy, jakým způsobem je třeba postupovat v projednávané věci. Právo však není odvozeno od pravidla, ale pravidlo je stanoveno právem. Proto je pravidlem učiněno stručné rozhodnutí v dané věci; nebo, jak říká Sabinus, je podáno stručné vysvětlení případu, které však v jiných případech, na něž se nevztahuje, ztrácí svou platnost.

808. Ulpianus, O Sabinovi, kniha I.

Ženy jsou vyloučeny ze všech občanských nebo veřejných zaměstnání; proto nemohou být soudkyněmi, vykonávat povinnosti soudců, podávat žaloby u soudu, stát se ručitelkami za jiné nebo působit jako advokátky.

809. Také nezletilý se musí zdržet všech občanských zaměstnání. 3. Týž, O Sabinovi, kniha III.

Kdo může souhlasit otevřeně, může tak učinit i tím, že neodmítne.

810. Týž, O Sabinovi, kniha VI.

Za plně souhlasícího se nepovažuje ten, kdo uposlechne příkazu svého otce nebo pána.

811. Paulus, O Sabinovi, kniha II.

V obchodních transakcích je stav nepřičetného člověka jedna věc a stav nezletilého po dosažení dětského věku druhá, ačkoli ani jeden z nich nemusí dokonale chápat, co se po něm žádá, neboť nepřičetný člověk nemůže uzavírat žádné obchody, ale nezletilý se může zúčastnit čehokoli tohoto druhu s autoritou svého opatrovníka.

812. Ulpianus, O Sabinovi, kniha VII.

Dědicem nechce být ten, kdo chce, aby byl majetek převeden na jiného.

813. Pomponius, O Sabinovi, kniha III.

Naše právo netrpí, aby někdo, kdo je v civilním životě, zemřel zároveň jako závětní dědic i jako pozůstalý, neboť mezi oběma pojmy je přirozený antagonismus.

814. Týž, O Sabinovi, kniha IV.

Pokrevní práva nemohou být zrušena žádným občanským zákonem.

815. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XV.

Ve věcech, které jsou nejasné, se vždy řídíme tím, co je nejméně dvojznačné.

816. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Je v souladu s přirozeností, aby užitek z čehokoli požíval ten, kdo platí výdaje s tím spojené.

817. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

To, co je naše, nelze bez našeho souhlasu převést na jiného.

818. Paulus, O Sabinovi, kniha III.

Při výkladu závětí je třeba úmysl zůstavitele vykládat liberálně.

819. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XIX.

Nemá se za to, že nabytí něčeho, jehož nárok je vyloučen výjimkou.

820. Pomponius, O Sabinovi, kniha V.

U všech závazků, v nichž není uveden čas splatnosti, je dluh splatný okamžitě.

821. Paulus, O Sabinovi, kniha IV.

Každý, kdo má právo podat žalobu na vrácení majetku, se považuje za jeho držitele.

822. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXI.

Prodej není fiktivní, je-li dohodnuta cena.

823. Týž, O Sabinovi, kniha XXIII.

Je-li v závěti stanovena lhůta, má se za to, že byla vložena ve prospěch dědice, ledaže úmysl zůstavitele byl jiný; jako v případě ustanovení, kdy je lhůta poskytnuta ve prospěch slibujícího.

824. Pomponius, O Sabinovi, kniha VI.

Když odkazy po naší smrti přejdou na naše dědice, budou z nich mít prospěch ti, pod jejichž kontrolou jsme byli v době, kdy jsme je nabyli. Jinak je tomu v případě, kdy učiníme stipulaci; pokud totiž stipulujeme pod nějakou podmínkou, nabudeme majetek za všech okolností pro tytéž strany, i kdyby se podmínka měla splnit poté, co jsme byli zproštěni moci pána. Paulus: Když syn pod otcovskou kontrolou stipuluje pod podmínkou a poté je emancipován a podmínka je poté splněna, žaloba bude podána ve prospěch jeho otce, protože v případě stipulací se bere v úvahu doba, kdy jsme smlouvu uzavřeli.

825. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXIV.

Každý, kdo uzavře smlouvu s jiným, buď není nevědomý, nebo by neměl být nevědomý o svém stavu; dědic však za takových okolností nemůže být obviňován, protože smlouvu s odkazovníky neuzavřel dobrovolně.

826. Výhrada z důvodu podvodu obvykle nepůsobí jako překážka pro ty, kteří nejsou vyloučeni vůlí zůstavitele.

827. Pomponius, O Sabinovi, kniha VII.

Kdykoli je význam udělení svobody pochybný, je třeba rozhodnout ve prospěch svobody.

828. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXVII.

Komu je dovoleno činit více, tomu musí být dovoleno činit méně.

829. Týž, O Sabinovi, kniha XXVIII.

Žádný závazek nezavazuje nikoho ze služebného stavu.

830. Obecně se schvaluje pravidlo, že všude tam, kde je v bona fide smlouvách nějaká podmínka ponechána na rozhodnutí vlastníka nemovitosti nebo jeho zástupce, se tím rozumí, že se tak děje v souladu s úsudkem dobrého občana.

831. Týž, O Sabinovi, kniha XXIX.

Některé smlouvy zahrnují pouze podvod, jiné zahrnují jak podvod, tak nedbalost. Ty, které zahrnují podvod, jsou vklady a převody na základě nejistého titulu; ty, které zahrnují jak podvod, tak nedbalost, jsou mandát, půjčka k užívání, prodej, zástava, pronájem, a také darování věna, opatrovnictví a obchodní transakce. (Poslední dva případy však vyžadují mimořádnou pečlivost.) Partnerství a spoluvlastnictví majetku zahrnují jak podvod, tak nedbalost. To však platí jen tam, kde nebylo v různých smlouvách výslovně dohodnuto nic ani více, ani méně; neboť to, co bylo dohodnuto na začátku, musí být dodrženo, protože smlouva ukládá právo; s výjimkou případů, kdy, jak říká Celsus, by smlouva nebyla platná, kdyby bylo dohodnuto, že se nesmí dopustit podvodu, neboť to odporuje dobré víře, která se váže ke smlouvám; a to je naše současná praxe. Žádná odpovědnost se však nepřebírá v případě nehod zvířat nebo jejich smrti či čehokoli jiného, co se stane a není způsobeno nedbalostí; nebo s ohledem na útěk otroků, které nebylo zvykem hlídat, lupiče, nepokoje, požáry, záplavy a útoky zlodějů.

832. Paulus, O Sabinovi, kniha V.

Kdykoli jde o zájem kohokoli, jde o otázku faktickou, nikoli právní.

833. Pomponius, O Sabinovi, kniha XI.

Skutečná je lepší než osobní jistota.

834. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXX.

Každý, kdo má právo zcizit majetek proti souhlasu přítomné osoby, má mnohem lepší právo tak učinit, když o tom neví a je nepřítomen.

835. Pomponius, O Sabinovi, kniha XVI.

Nic z toho, co předepisuje buď pretoriánský, nebo občanský zákon, nemůže být změněno dohodou soukromých osob; ačkoli základ závazku může být změněn vzájemným souhlasem, působením samotného zákona a uplatněním výjimky na základě neformální dohody; a to z toho důvodu, že důvod žaloby přiznaný buď zákonem, nebo pretoriánem není zrušen dohodou soukromých osob, pokud nebyla uzavřena mezi nimi v době, kdy byla žaloba podána.

836. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Božský Pius v reskriptu uvedl, že těm, kteří byli žalováni kvůli projevu liberálnosti, mohl být vynesena rozsudek pouze na částku, kterou byli schopni zaplatit.

837. Paulus, O Sabinovi, kniha VIII.

Cokoli, co je neplatné od počátku, nemůže být napraveno uplynutím času.

838. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XXXVI.

Manželství tvoří souhlas, a ne soužití.

839. Týž, O Sabinovi, kniha XLII.

Je pravda, že ani dohody, ani ustanovení nemohou zrušit úkon, který již byl vykonán; neboť cokoli je nemožné, nemůže být zahrnuto do dohody nebo ustanovení tak, aby se praetorský úkon nebo dohoda staly účinnými.

840. Týž, O Sabinovi, kniha XLIII.

Pokud jde o občanské právo, otroci nejsou považováni za osoby, ale to je riot podle přirozeného práva, protože přirozené právo považuje všechny lidi za rovné.

841. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXII.

Tam, kde se buď žalobce, nebo žalovaný pokouší prokázat výnosný titul, je těžší prokázat případ žalobce.

842. Ulpianus, O Sabinovi, kniha XLII.

Ve všech ustanoveních a jiných smlouvách se řídíme úmyslem stran, a pokud není zřejmé, jaký byl jejich úmysl, řídíme se zvyklostmi místa, kde byla transakce uzavřena. Jaké pravidlo bychom však měli přijmout, kdyby zvyklosti místa nic neřešily, protože se liší? V tomto případě by měla být požadována nejnižší částka.

843. Týž, O Sabinovi, kniha XLVIII.

Nic není tak přirozené jako to, aby závazek byl zrušen stejným způsobem, jakým byl sjednán; proto se ústní závazek ruší slovy a závazek založený na pouhém souhlasu stran se ruší nesouhlasem obou.

844. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXVII.

Je zaviněné zasahovat do něčeho, co se člověka netýká.

845. Ulpianus, O Sabinovi, kniha LI.

Každý, kdo má moc odsoudit, má také moc zprostit viny.

846. Pomponius, O Sabinovi, kniha XXIX.

Stejně jako by dědic neměl být odpovědný za trest, který zesnulý utrpěl za zločin, tak by také neměl mít prospěch z něčeho, co se mu může dostat do rukou kvůli zločinu.

847. Týž, O Sabinovi, kniha XXXII.

V každém případě se má za to, že byl vykonán čin, v jehož vykonání někomu zabránil někdo jiný.

848. Týž, O Sabinovi, kniha XXXIV.

Šílený člověk a ten, komu je zakázáno spravovat svůj majetek, nemá vůli.

849. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVI.

Cokoli, co není dovoleno žalobci, není dovoleno žalovanému.

850. Tam, kde je právo na majetek nejasné, je lépe zvýhodnit toho, kdo se ho pokouší získat zpět, než toho, kdo se ho snaží získat poprvé.

851. Gaius, O provinčním ediktu, kniha IX.

Ti, kdo nastupují po jiném, mají dobrý důvod odvolávat se na nevědomost, zda to, co je požadováno, náleží, či nikoliv. Také ručitelé, stejně jako dědicové, se mohou vymlouvat na nevědomost. To však platí pouze pro dědice, když je žalován, a ne když podává žalobu; je totiž jasné, že každý, kdo podává žalobu, musí být informován, neboť je v jeho moci, aby tak učinil, kdykoli si to přeje, a měl by v první řadě pečlivě prozkoumat pohledávku a pak přistoupit k jejímu vymáhání.

852. Ulpianus, O ediktu, kniha XXVIII.

Nikomu, kdo popírá, že něco dluží, není bráněno, aby se bránil jinak, pokud to zákon nezakazuje.

853. Kdykoli lze podat několik žalob pro tutéž věc, má se použít jen jedna.

44. Týž, O ediktu, kniha XXIX.

Připouštíme žalobu proti dědici o částku, o kterou se obohatil podvodem zemřelého, ale to se nevztahuje na žádný jeho vlastní podvod.

854. Týž, O ediktu, kniha XXX.

Ani zástava, ani vklad, ani držba na základě nejistého titulu, ani koupě, ani nájem vlastního majetku nemohou obstát.

855. Dohoda soukromých osob nemá vliv na veřejné právo.

46. Gaius, O provinčním ediktu, kniha X.

Nikdo není nucen nahradit něco, co bylo vymáháno jako pokuta.

856. Ulpianus, O ediktu, kniha XXX.

Poskytnutím rady, která není podvodná, nevzniká žádná povinnost; pokud by však byla poskytnuta s podvodným a klamavým úmyslem, bude podána žaloba pro podvod.

857. Společník mého společníka není můj.

48. Paulus, O ediktu, kniha XXXV.

49. Cokoli, co bylo učiněno nebo řečeno v zápalu hněvu, se nepovažuje za účinné, pokud vytrvalost dotyčné strany neodhalí stav její mysli. Proto když se manželka po krátké době vrátí, nepovažuje se za rozvedenou.

858. Ulpianus, O ediktu, kniha XXXV.

Podvod jedné osoby nedává důvod k žalobě jiné osoby, když jí nebyl dotčen.

859. Paulus, O ediktu, kniha XXXIX.

Bez viny je ten, kdo si je vědom, že dochází k porušování zákona, ale není schopen tomu zabránit.

860. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XV.

Nikdo se nepovažuje za nabyvatele něčeho, co je povinen vydat jinému.

861. Ulpianus, O ediktu, kniha XLIV.

Za neobhájece se nepovažuje jen ten, kdo se skrývá, ale i ten, kdo se, jsa přítomen, odmítá hájit nebo není ochoten pokračovat.

862. Paulus, O ediktu, kniha XLII.

Člověk má právo na vrácení peněz, které zaplatil omylem, ale tam, kde je zaplatil úmyslně, se to považuje za darování.

863. Ulpianus, O ediktu, kniha XLVI.

Nikdo nemůže na jiného převést právo, které sám nemá.

864. Gaius, O závětech týkajících se městského ediktu, kniha II.

Za podvodníka se nepovažuje nikdo, kdo činí to, na co má právo.

865. Týž, O závětech týkajících se městského ediktu, kniha III.

V otázkách, které jsou pochybné, má mít vždy přednost blahodárnější názor.

866. Týž, O hlavním ediktu, kniha XVIII.

Dobrá víra nedovoluje, aby byl tentýž dluh vymáhán dvakrát.

867. Ulpianus, Disputace, kniha II.

Žaloba De peculia se v trestních věcech proti otci obvykle nepřiznává.

868. Týž, Disputace, kniha III.

Rozhoduje se, že dědic má stejnou pravomoc a práva, jaká měl zemřelý.

869. Týž, Disputace, kniha X.

Vždy se rozumí, že něco nařídí ten, kdo nebrání jinému, aby zasáhl v jeho prospěch. Pokud by však někdo, kdo nedal souhlas, měl nějakou transakci ratifikovat, bude odpovědný za žalobu z pověření.

870. Týž, Názory, kniha III.

Každý má právo opravovat svůj vlastní dům, pokud tak nečiní proti souhlasu jiného, na pozemku, na který nemá právo.

871. Julianus, Digesty, kniha VI.

Dědictví není nic jiného než nástupnictví na každé právo, které požíval zemřelý.

872. Týž, Digesty, kniha XVII.

Kdo bez podvodného úmyslu přistoupí k soudu, není považován za neplatiče.

873. Týž, Digest, kniha XXIX.

Cokoli, co se vyskytuje zřídka, by nemělo být zbrkle bráno v úvahu při obchodním jednání.

874. Týž, Digest, kniha LIV.

Druh sofistiky, který Řekové označují jako "stručný sylogismus", je takový, kdy se z premis, které jsou zjevně pravdivé, pomocí drobných změn vyvozují závěry, které jsou zjevně nepravdivé.

875. Týž, Digesty, kniha LX.

Marcellus říká, že dlužníkem přestává být ten, kdo získá zákonnou výjimku, a to takovou, která není v rozporu s přirozenou spravedlností.

876. Týž, Digesty, kniha LXXXVII.

Kdykoli má věta dva významy, je třeba přijmout ten, který je lépe přizpůsoben danému případu.

877. Paulus, O vymáhání věna.

V každém případě je třeba dbát na to, že když stav osoby poskytuje důvod k výhodě a ta chybí, mizí i výhoda; kde ji však žaloba vyžaduje, může ji stíhat kdokoli a důvod k výhodě zůstává.

878. Totéž, pokud jde o přidělení svobodných lidí.

Výhoda se nepřiznává osobě, která ji nechce přijmout.

879. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Nikdo, komu bylo svěřeno právo odsoudit pachatele k trestu smrti nebo k jinému trestu, nemůže svou pravomoc přenést na jiného.

880. Týž, O povinnostech prokonzula, kniha II.

Všechno, co vyžaduje vyšetřování, nelze vyřídit pomocí petice.

881. Javolenus, O posledních dílech Labeových, kniha III.

Zisky z jakéhokoli majetku mohou být dány do zástavy.

882. Quintus Mucius Scaevola, Pravidla.

Opatrovnictví je odvozeno od dědického práva, s výjimkou případů, kdy jsou dědičky.

883. Nikdo nemůže nikomu ustanovit opatrovníka, ledaže by šlo o jeho řádné dědice nebo ledaže by takové dědice měl v době své smrti nebo by je měl, kdyby žil.

884. Za násilné se považuje to, co někdo učiní poté, co mu to bylo zakázáno; a tajně jedná ten, kdo postupuje bez vědomí druhé strany, má-li s ní spor nebo se domnívá, že ho bude mít.

885. Cokoli, co je v závěti uvedeno tak, že tomu nelze rozumět, je totéž, jako kdyby to nebylo uvedeno vůbec.

886. Nikdo nemůže prospět druhému na úkor třetí osoby ani dohodou, ani stanovením podmínky, ani uzavřením ustanovení.

887. Papinianus, Otázky, kniha I.

Nespravedlivou podmínku by neměla jedna osoba ukládat druhé.

888. Papinianus, Otázky, kniha III.

Nikdo nemůže změnit své mínění ke škodě druhého.

889. Týž, Otázky, kniha XXIV.

Žádné transakce, které vyžadují souhlas zúčastněných stran, nemohou být provedeny, pokud o tom neexistuje skutečný a pozitivní důkaz.

890. Týž, Otázky, kniha XXVIII.

Právní úkony, které nejsou závislé na čase nebo podmínce, jako například emancipace, propuštění, přijetí pozůstalosti, volba otroka, jmenování opatrovníka, jsou absolutně zrušeny přidáním času nebo podmínky. Občas se však výše uvedené úkony stanou mlčky účinnými za okolností, které by je, kdyby byly otevřeně vyjádřeny, činily neplatnými. Pokud totiž někdo absolutně uzná přijetí něčeho, co mu bylo slíbeno pod podmínkou, bude jeho propuštění považováno za platné, pokud by se podmínka závazku splnila; pokud však byla podmínka propuštění výslovně uvedena, nebude mít úkon žádnou platnost ani účinek.

891. Týž, Otázky, kniha XXXI.

Obecně řečeno, když vznikne jakákoli otázka s odkazem na podvod, je třeba vzít v úvahu nikoli to, co má žalobce v rukou, ale to, co by mohl mít, kdyby nebylo jeho protivníka.

892. Týž, Otázky, kniha XXXII.

Zjištění existence podvodu podle občanského práva nezávisí vždy na události, ale na tom, zda existoval úmysl jej spáchat.

893. Týž, Otázky, kniha XXXIII.

Ve všech právních věcech má druh přednost před rodem a cokoli se k němu vztahuje, je považováno za nejdůležitější.

894. Týž, Názory, kniha III.

Cokoli je do smluv vloženo za účelem odstranění nejasností, není na újmu zvykovému právu.

895. Týž, Názory, kniha IX.

Za darované se považuje cokoli, co je dáno bez donucení zákona.

896. Týž, Definice, kniha II.

Nikdo se nepovažuje za někoho, kdo něco ztratil, pokud mu to nepatřilo.

897. Týž, Otázky, kniha V.

Když je zapláceno více, než kolik má být zapláceno, a přebytek není možné odečíst, rozumí se, že celý dluh není zaplacen, a dřívější závazek bude nadále existovat.

898. Ten, v jehož poctivost jsme se svěřili, dluží podle přirozeného práva to, co dluží podle práva národů.

85. Týž, Otázky, kniha VI.

Když vznikne nějaká pochybnost, je lépe rozhodnout ve prospěch věna.

899. Není žádnou novou zásadou, že co bylo jednou rozhodnuto jako platné, zůstane v platnosti; i když se může vyskytnout případ, v němž nemohl být učiněn počátek.

900. Kdykoli se proti spravedlnosti postaví buď přirozený rozum, nebo pochybnost zákona, je třeba při vydávání rozhodnutí zachovávat zdrženlivost.

901. Týž, Otázky, kniha VII.

Stav těch, kdo se pouštějí do soudních sporů, se obvykle nezhorší, než kdyby se do nich nepouštěli, ale většinou selepší.

902. Týž, Otázky, kniha XIII.

Nikdo si tím, že se pokouší získat zpět svůj majetek, svůj stav nezhoršuje, nýbrž zlepšuje. Konečně po připojení vydání přechází právo na dědice a dědic je také za všech okolností odpovědný.

903. Scaevola, Otázky, kniha V.

Nikdo není srozuměn s tím, že je v prodlení, je-li pohledávka neplatná.

904. Paulus, Otázky, kniha X.

Dokud je závěť platná, není zákonný dědic připuštěn k dědictví.

905. Týž, Otázky, kniha XV.

Ve všech záležitostech, a zvláště v těch, které se týkají práva, je třeba brát ohled na spravedlnost.

906. Týž, Otázky, kniha XVII.

Kdykoli někomu náleží dědictví dvojím právem, kdyby bylo odmítnuto to novější, zůstane starší.

907. Scaevola, Názory, kniha V.

Pokud se opisovač dopustí chyby při přepisu ustanovení, nebrání to odpovědnosti dlužníka a ručitele.

908. Marcianus, Trusty, kniha I.

Má se za to, že syn pod otcovskou kontrolou si nemůže ponechat, získat zpět ani nabýt vlastnictví svého peculium.

909. Ulpianus, Trusty, kniha II.

Není obvyklé, aby nadbytečná věc byla na listině vadná.

910. Týž, Trusty, kniha VI.

Nikdo nepochybuje o tom, že za solventního je třeba považovat toho, kdo se brání.

911. Marcianus, Trusty, kniha XII.

Je-li listina nejednoznačná, je třeba přihlídnout k úmyslu toho, kdo ji vyhotovil.

912. Hermogenianus, Epitomy práva, kniha III.

Pouze rozsudek vyhoštění zbavuje člověka majetku, který je konfiskován státní pokladnou.

913. Týž, Epitomy práva, kniha IV.

Kdykoli si na majetek činí nárok dvě osoby na základě lukrativního titulu, má mít přednost ten, jehož titul k němu je starobylejší.

914. Venuleius, Stipulations, kniha XII.

Za nepoctivého nelze považovat toho, kdo neví, kolik má zaplatit.

915. Gaius, Pravidla, kniha I.

Každý závazek sjednaný podle jednoho zákona je zrušen zákonem opačným.

916. Paulus, O soudních šetřeních.

Když zákon zmiňuje lhůtu dvou měsíců a strana se dostaví šedesátý první den, má být vyslechnuta; k tomu se vyjádřil císař Antonín a jeho božský otec v reskriptu.

917. Ulpianus, O ediktu, kniha I.

O každém, kdo se dopustí činu proti příkazu prétora, se správně říká, že porušil edikt.

918. Má právo odmítnout úkon, který může také udělit. 103. Paulus, O ediktu, kniha I.

Nikdo nemůže být násilím odveden z vlastního domu.

919. Ulpianus, O ediktu, kniha II.

Jsou-li podány dvě žaloby, z nichž v jedné je požadována vysoká částka jako náhrada škody a v druhé je vzneseno nechvalné obvinění, má přednost ta, která se dotýká pověsti strany. Jsou-li však obě žaloby takové, že rozsudky žalovanou stranu neblaze proslaví, měly by být obě považovány za stejně důležité, i když se jedná o nestejně částky.

920. Paulus, O ediktu, kniha I.

Kdykoli je požadováno soudní vyšetřování, je třeba se obrátit na prétora.

921. Týž, O ediktu, kniha II.

Svoboda je majetek neocenitelné hodnoty.

922. Gaius, O provinčním ediktu, kniha I.

Proti otrokovi nelze podat žádnou žalobu u soudu.

923. Paulus, O ediktu, kniha IV.

Při ukládání trestů je třeba vždy přihlížet k věku a nezkušenosti viníka.

924. Týž, O ediktu, kniha V.

Spolupachatelem zločinu není ten, kdo nezabrání jeho spáchání, když toho není schopen.

925. Týž, O ediktu, kniha VI.

Menší je vždy zahrnuto ve větším.

926. Nikdo se nepovažuje za právně odpovědného za jiného, pokud neposkytne záruku.

927. Nezletilý se nepovažuje za toho, kdo s něčím souhlasí ke své škodě.

928. Pokud dvě věty ve smlouvě, které se týkají téže věci, nejsou spojeny, stačí, aby byla splněna jedna z nich.

929. Úlevy by měly být ženám poskytovány na jejich ochranu, ale ne proto, aby se mohly tím snáze vnucovat jiným.

930. Gaius, O provinčním ediktu, kniha II.

Nezletilý, který se blíží věku pohlavní dospělosti, je schopen krást a páchat škody.

931. Trestné činy vyrůstající z porušení zákona nepřecházejí na dědice, jako například krádež, neoprávněné poškození, loupež s násilím a ublížení na zdraví.

932. Paulus, O ediktu, kniha VIII.

Pokud jde o výsledek, je úplně jedno, zda někdo nemá nárok na žalobu podle zákona, nebo zda mu v tom může bránit výjimka.

933. Gaius, O provinčním ediktu, kniha III.

Část je zahrnuta v celku.

934. Paulus, O ediktu, kniha IX.

Jsou-li slova dvojznačná, je třeba přijmout jejich nejpravděpodobnější nebo nejběžnější význam.

935. Týž, O ediktu, kniha X.

Je-li někdo zproštěn závazku, předpokládá se, že jeho věřitel obdržel své peníze.

936. Nelze mít za to, že něco získal ten, kdo se po učinění výhrady může bránit výminkou.

937. Ulpianus, O ediktu, kniha XI.

Nic se tak neprotiví souhlasu, který je základem bona fide smluv, jako násilí a strach; a schvalovat něco takového odporuje dobrým mravům.

938. Kdo se podřizuje veřejnému právu, není zneužíván.

939. Ti, kdo se dopouštějí omylů, se nepovažují za souhlasící. 117. Paulus, O ediktu, kniha XI.

Pretor považuje držitele majetku podle ediktu za člověka, který v každém ohledu zaujímá místo dědice.

940. Ulpianus, O ediktu, kniha XII.

Kdo je v nevolnictví, nemůže nabývat majetek lichvou; neboť i když má majetek v držbě, nepovažuje se za toho, kdo jej drží právoplatně.

941. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Nezcižuje ten, kdo pouze nezíská držbu.

942. Paulus, O ediktu, kniha XII.

Nikdo nemůže svému dědici odkázat žádná práva, která sám nevlastní.

943. Týž, O ediktu, kniha XIII.

Kdo nečiní, co by měl, má se za to, že porušil svou povinnost; a kdo činí, co by neměl, rozumí se, že nečiní, co mu bylo uloženo.

944. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Svoboda je upřednostňována nade vše.

945. Ulpianus, O ediktu, kniha XIV.

Nikdo nemůže právoplatně podat žalobu jménem jiného.

946. Dočasná změna nemá škodlivý vliv na práva provincie. 124. Paulus, O ediktu, kniha XVI.

125. Při transakcích, kde se nevyžaduje řeč, ale přítomnost strany, lze považovat za odpovědnou i němou osobu, která má inteligenci. Stejně pravidlo platí i pro toho, kdo je hluchý, neboť i ten může odpovídat.

947. Pomponius v první knize říká: "Šílený člověk zaujímá stejné postavení jako ten, kdo je nepřítomen." V druhé knize se píše: "Šílený člověk má stejné postavení jako ten, kdo není přítomen."

948. Gaius, O provinčním ediktu, kniha V.

Na obžalované se pohlíží s větší přízní než na žalobce.

949. Ulpianus, O ediktu, kniha XV.

Nikdo není lupičem, kdo zaplatí cenu toho, co získal.

950. Kdo získá svobodného člověka, nestává se z tohoto důvodu bohatším.

951. Vystane-li otázka s ohledem na nároky dvou osob, je výhodnější postavení držitele.

952. Paulus, O ediktu, kniha XX.

953. Když prétor vyhoví žalobě proti dědici o částku, o kterou se obohatil, stačí, když se výpočet provede od doby, kdy se majetek získaný podvodem zemřelého dostal do jeho rukou.

953. Týž, O ediktu, kniha XIX.

Když dvě osoby drží majetek na základě stejného titulu, má výhodu držitel.

954. Ti, kdo převzali všechna práva někoho, se považují za ty, kdo zaujímají místo jeho dědiců. 129. Týž, O ediktu, kniha XXI.

Věřitel se nedopouští podvodu, kdo obdrží to, na co má nárok.

955. Když zanikne hlavní věc, zaniká i její příslušenství. 130. Ulpianus, O ediktu, kniha XVIII.

Žaloby, a zvláště trestní, které se týkají téhož předmětu, se nikdy navzájem neruší.

956. Paulus, O ediktu, kniha XXII.

Každý, kdo se podvodně vzdá držby, má být odsouzen jako držitel, protože jeho podvod ho činí odpovědným jako držitele.

957. Gaius, O provinčním ediktu, kniha VII.

Nevědomost je klasifikována jako nedbalost.

958. Týž, O provinčním ediktu, kniha VIII.

Náš stav se může díky otrokům zlepšit, ale nemůže se zhoršit.

959. Ulpianus, O ediktu, kniha XXI.

Věřitelé nejsou ošizeni, když jejich dlužník nic nezíská, ale pouze když se zmenší jeho majetek.

960. Nikdo si nemůže zlepšit svůj stav zločinem. 135. Týž, O ediktu, kniha XXIII.

Nelze vydat majetek, který buď neexistuje, nebo který se nepovažuje za obsažený ve smlouvě.

961. Paulus, O ediktu, kniha XVIII.

Dobrá víra přiznává držiteli tolik, kolik mu skutečně náleží, kdykoli tomu nebrání zákon.

962. Ulpianus, O ediktu, kniha XXV.

Ten, kdo něco získá z moci soudu, je držitelem v dobré víře.

963. Paulus, O ediktu, kniha XXVII.

Každý majetek, i když se do něj vstoupilo později, se považuje za přijatý v okamžiku smrti zemřelého.

964. Závažnost trestného činu se nikdy nezvyšuje s ohledem na dobu, která uplynula od jeho spáchání.

965. Gaius, O ediktu městského přetora.

Všechna žalobní práva, která zanikla smrtí nebo uplynutím času, trvají i nadále, když byla jednou podána k soudu.

966. Nic se nepovažuje za absolutně patřící komukoli, čeho by mohl být zbaven nějakou událostí. 140. Ulpianus, O ediktu, kniha LVI.

Nepřítomnost toho, kdo je na služební cestě pro stát, by neměla být na újmu jemu ani nikomu jinému.

967. Paulus, O ediktu, kniha LIV.

Cokoli, co je stanoveno proti právnímu pravidlu, by se nemělo stát precedentem.

968. Dva dědicové téže osoby se nemohou stát každý dědicem celého jejího majetku. 142. Týž, O ediktu, kniha LVI.

Kdo mlčí, ne vždy se přiznává, přesto však platí, že nepopírá.

969. Ulpianus, O ediktu, kniha LXII.

Cokoli, co bude bránit osobám, které uzavřely smlouvu, bude bránit i jejich nástupcům.

970. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Vše, co je dovoleno, není vždy čestné.

971. Při ustanoveních je třeba brát v úvahu dobu, kdy jsme smlouvu uzavřeli. 145. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVI.

Nikdo se nepovažuje za podvedeného toho, kdo si je vědom skutečností a dává k tomu souhlas.

972. Paulus, O ediktu, kniha LXII.

Cokoli kdo udělal, když byl otrokem, mu nemůže prospět poté, co se stane svobodným.

973. Gaius, O provinčním ediktu, kniha XXIV.

Zvláštní záležitosti jsou vždy zahrnuty do obecných.

974. Paulus, O krátkém ediktu, kniha XVI.

Když účinek něčeho prospívá všem zúčastněným stranám, má každá z nich nést také svůj díl nákladů.

975. Ulpianus, O ediktu, kniha LXVII.

Každý, kdo má prospěch z činů jiného, by za ně měl ručit.

976. Týž, O ediktu, kniha LXVIII.

Právní postavení toho, kdo se dopustil podvodu, aby získal vlastnictví nebo držbu majetku, a toho, kdo se ho dopustil, aby se vyhnul vlastnictví nebo držbě majetku, je nutně stejné.

977. Paulus, O ediktu, kniha LXIV.

Nikdo se nedopouští křivdy vůči druhému, pokud nečiní něco, co nemá právo činit.

978. Ulpianus, O ediktu, kniha LXIX.

Naší praxí je stíhat jako zločin vše, co je vykonáno buď veřejným, nebo soukromým násilím.

979. Kdo nařídí, aby byl někdo zbaven majetku, ten ho o něj připraví.

980. Ratifikace spáchání trestného činu se podobá rozkazu k jeho spáchání.

981. Při smlouvách, které se týkají podvodu nebo dobré víry, dědic odpovídá v plné výši.

982. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Odpovědnými se stáváme stejným způsobem, jakým jsme na druhé straně osvobozeni od smluv; neboť tak jako majetek určitými způsoby nabýváme, stejnými způsoby jej také ztrácíme. Proto jako vlastnictví nelze získat jinak než úmyslem a tělesným úsilím, tak, nelze žádné ztratit, pokud neexistují obě tyto věci.

983. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Když se strany sporu dopustí téhož zločinu, žalobce pracuje v nevýhodě a postavení držitele je výhodnější; jako v případě, kdy je podána výjimka z důvodu podvodu žalobce a není mu dána odpověď, i když se žalovaný dopustil podvodu při téže transakci.

984. Tomu, kdo se sám neprovinil, by mělo být umožněno vymáhat pokutu od druhé strany. 155. Paulus, O ediktu, kniha LXV.

Osoba je odpovědná za svůj vlastní čin a neměla by poškodit svého protivníka.

985. Nemá se za to, že používá násilí ten, kdo využívá svého vlastního práva a podává běžnou žalobu u soudu.

986. V trestních věcech je třeba přijmout co nejbenevolentnější konstrukci.

987. Ulpianus, O ediktu, kniha LXX.

Nikdo nemůže být nucen bránit jiného proti jeho vůli.

988. Každý může říci, že strana, které přiznáváme žaloby, má mnohem větší důvod dovolávat se výjimky.

989. Když jeden člověk nastoupí na místo druhého, není spravedlivé, aby to, co mohlo poškodit toho, koho vystřídal, nepoškodilo i jeho.

990. Obecně řečeno, nabyvatel by měl mít stejné právo podat žalobu nebo se jí bránit jako prodávající.

991. Co je někomu poskytnuto k jeho vlastnímu prospěchu, není mu darováno, jestliže to odmítne přijmout. 157. Týž, O ediktu, kniha LXXI.

Tam, kde zločin nebo přešůpek není klasifikován jako krutý, bude odpušřten řem, kdo se ho dopustili, pokud jako otroci poslouchali své pány; nebo tam, kde pachatelé poslouchali ty, kdo zaujali místo pánů, jako například poručníky a kurátory.

992. Kdo se dopustí podvodu za účelem vzdání se držby, má se za to, že si držbu stále ponechává.

993. Ve smlouvách jsou nástupci řech, kdo se dopustili podvodu, odpovědři nejen za řípřadný zisk, který mohou získat, ale také za celou částku; to znamená, že každý bude odpovědný za svůj podíl jako ředíc.

994. Gaius, O provinřním ediktu, kniha XXVI.

Věřitel, který dovolí prodat zastavený majetek, ztrácí zástavní právo.

995. Paulus, O ediktu, kniha VII.

Můžeme mít nárok na majetek na základě různých závazků, ale nemůžeme nám patřit z různých titulů.

996. Ulpianus, O ediktu, kniha LXXVI.

Jedna věc je prodat a druhá souhlasit s řím, aby prodávající prodal.

997. Cokoli, co je učiněno veřejně většinou, se považuje za učiněno všemi zúčastněnými stranami.

998. Je absurdní, aby osoba, které byl pozemek odkázán, měla k němu lepší vlastnické právo než ředíc nebo sám zůstavitel, pokud by řil.

999. Týž, O ediktu, kniha LXXVII.

V občanském právu bylo přijato pravidlo, že kdykoli zájemce brání splnění podmínky, má se za to, jako by byla splněna. To se týká udělení svobody, odkazů a ustanovení ředíců; podle tohoto pravidla nabývají účinnosti také stipuláty, když je jednáním slibujícího znemožněno stipulantovi podmínku splnit.

1000. Paulus, O ediktu, kniha LXX.

Jakýkoli úkon učiněný z nutnosti by neměl být uváděn jako precedens.

1001. Ulpianus, O ediktu, kniha LV.

Když má někdo právo něco darovat, má také právo to prodat a zcizit.

1002. Paulus, O ediktu, kniha LI.

Žaloby, které zahrnují pokutu a byly jednou podány, mohou být převedeny proti dědicům.

1003. Ulpianus, O ediktu, kniha LIII.

Kdo může zcizit majetek, může také souhlasit s jeho zcizením. Pokud však právo darovat jej není někomu uděleno, je třeba přijmout pravidlo, že k jeho přání se nesmí přihlížet, i když souhlasí s jeho darováním jiným.

1004. Paulus, O ediktu, kniha XLVIII.

Ten, kdo hájí věc jiného, není nikdy považován za solventního.

1005. Týž, O ediktu, kniha XLIX.

Cokoli, co se v okamžiku, kdy bylo dáno, nestane vlastnictvím toho, kdo to přijímá, se vůbec nepovažuje za dané.

1006. Strana, která něco učiní na příkaz soudce, se nepovažuje za osobu, která se dopustila podvodu, protože byla povinna uposlechnout.

1007. Týž, O Plautiovi, kniha I.

Je třeba postupovat tak, aby se dosáhlo co nejspravedlivějšího řešení.

1008. Každá pochybná otázka by měla být vykládána podle úmyslu zúčastněných stran.

1009. Týž, O Plautiovi, kniha II.

Špatnosti se dopouští ten, kdo nařídí, aby byla spáchána. Není však vinen ten, kdo je nucen uposlechnout.

1010. Cokoli, co je v napětí, se nepovažuje za existující. 170. Týž, O Plautiovi, kniha III.

Každý úkon soudce, který se netýká jeho soudcovských povinností, je neplatný.

1011. Týž, O Plautiovi, kniha IV.

Nikdo neodpovídá za dluh na základě toho, že může od jiného vymáhat to, co za něj zaplatil.

1012. Týž, O Plautiovi, kniha V.

V kupní smlouvě se každá věta pochybného významu vykládá proti prodávajícímu.

1013. Nárok, který je nejednoznačný, je třeba vykládat tak, aby byl příznivý pro žalobce. 173. Týž, O Plautiovi, kniha VI.

Když je proti někomu vynesena rozsudek v rozsahu jeho prostředků, nemělo by se od něj vymáhat vše, co měl; ale mělo by se dodržovat pravidlo práva, které nedovoluje, aby byl uveden do chudoby.

1014. Když se v zákoně vyskytuje výraz "nahradíš škodu", je třeba vrátit i zisk, i když to není zvlášť stanoveno.

1015. Každý je poškozen vlastním prodlením s platbou, toto pravidlo se dodržuje, jsou-li dva dlužníci zavázáni společně.

1016. Podvodu se dopouští ten, kdo požaduje něco, co je povinen vrátit.

1017. Týž, O Plautiovi, kniha VIII.

Jednat může ten, kdo se již zdá být schopen splnit podmínku.

1018. Cokoli, co člověk nemůže mít, i když si to přeje, nemůže odmítnout. 175. Týž, O Plautiovi, kniha XI.

Otrok nemůže vykonávat žádnou povinnost, kterou podle zákonů musí vykonávat osoby svobodné.

1019. Neměl bych být v lepším postavení než osoba, od níž odvozuji svá práva. 176. Týž, O Plautiovi, kniha XIII.

Nikomu se nepřiznává výsada, aby si sám dělal to, co lze veřejně vykonat prostřednictvím soudce; a to je předsáno proto, aby se zabránilo příležitostem k podpoře nepořádků.

1020. Hodnota svobody a vztahu je bezmezná. 177. Týž, O Plautiovi, kniha XIV.

Ten, kdo přejímá výsady nebo vlastnictví jiného, by měl využít zákonných práv svého předchůdce.

1021. Z podvodu by neměl být obviněn nikdo, kdo nezná důvod, proč by neměl podat žalobu. 178. Týž, O Plautiovi, kniha XV.

Když hlavní věc přestane existovat, přestane obecně řečeno existovat i její příslušenství.

1022. Týž, O Plautiovi, kniha XVI.

Když je úmysl osoby udělující manumission nejasný, mělo by být vydáno rozhodnutí ve prospěch svobody.

1023. Týž, O Plautiovi, kniha XVII.

Cokoli, co je zapláceno na příkaz věřitele, je totéž, jako by to bylo zapláceno jemu samotnému.

1024. Týž, O Vitelliovi, kniha I.

Nepřijme-li nikdo pozůstalost, síla závěti zcela zaniká.

1025. Týž, O Vitelliovi, kniha III.

Když vlastnické právo nemůže nikomu připadnout, žádný závazek nemůže způsobit, aby se tak stalo.

1026. Marcellus, Digesty, kniha XIII.

Ačkoli formality vyžadované zákonem nelze snadno změnit, přesto by měla být poskytnuta úleva, pokud to spravedlnost jasně vyžaduje.

1027. Celsus, Digesty, kniha VII.

Omluva z planého strachu není zákonná.

1028. Týž, Digesty, kniha VIII.

Žádný závazek není závazný, který je nemožný.

1029. Týž, Digesty, kniha XII.

Podle přirozeného běhu věcí nelze nic požadovat před dobou, kdy to může být vydáno; a když je do závazku vloženo datum splatnosti, nemůže být vymáhán, dokud neuplynula doba.

1030. Týž, Digest, kniha XVI.

Zanechá-li někdo svou manželku těhotnou, nepovažuje se za zemřelého bezdětného.

1031. Týž, Digesty, kniha XVII.

Kde jsou v závěti nařízeny dvě protichůdné věci, nebude platná ani jedna z nich.

1032. Cokoli je zakázáno povahou věcí, nemůže být potvrzeno žádným zákonem. 189. Týž, Digesty, kniha XIII.

Nepředpokládá se, že by nezletilý dal svůj souhlas nebo ho odmítl z důvodu svého věku; neboť v každé záležitosti vyžadující vědomosti nebo úsudek je nutná autorita jeho opatrovníka.

1033. Týž, Digesty, kniha XXIV.

Cokoli, co je vystěhováno, se nezahrnuje do majetku.

1034. Týž, Digesty, kniha XXXIII.

Neratius, když byl dotázán, zda privilegium udělené císařem osobě, o níž se domníval, že žije, ale ve skutečnosti již byla mrtvá, má být považováno za platné, odpověděl, že se mu nezdá, že by je císař udělil, kdyby věděl, že obdarovaný je mrtvý, ale přesto je třeba od něj samotného zjistit, do jaké míry zamýšlel, aby privilegium platilo.

1035. Marcellus, Digesty, kniha XXIX.

Majetek, který nelze rozdělit, případně v celém rozsahu dědicům jako jednotlivcům.

1036. Ve věcech, které jsou nejednoznačné, je neméně spravedlivé než bezpečné přijmout benevolentnější výklad.

1037. Celsus, Digesty, kniha XXXVIII.

Téměř všechna práva dědiců se považují za stejná, jako kdyby se jimi stali ihned po smrti zůstavitele.

1038. Modestinus, Differences, kniha VI.

Ti, kteří se stali dědici díky vzdálenějšímu stupni příbuzenského vztahu k zůstaviteli, nejsou považováni za dědice o nic méně, než kdyby byli prvního stupně.

1039. Týž, Rozdíly, kniha VII.

Věci jasně uvedené jsou předurčující, jiné nikoli.

1040. Týž, Pravidla, kniha VIII.

Některá privilegia jsou skutečná, jiná osobní. Ta první přecházejí na dědice: ta, která jsou osobní, na něj nepřecházejí.

1041. Týž, O obřadu manželství.

V manželských svazcích je třeba brát v úvahu nejen to, co je zákonné, ale i to, co je čestné.

1042. Javolenus, O Cassiovi, kniha XIII.

Podvod spáchaný opatrovníkem, ať už je solventní, nebo ne, by neměl poškodit práva jeho svěřence v interdiktů nebo v jiném soudním řízení.

1043. Týž, Listy, kniha VI.

Za prostého podvodu nelze považovat toho, kdo odmítne uposlechnout příkazu soudce.

1044. Týž, Listy, kniha VII.

Kdykoli nelze vydat rozhodnutí bez způsobení újmy, je třeba zvolit takový postup, který způsobí co nejmenší nespravedlnost.

1045. Týž, Listy, kniha X.

Každé ustanovení obsažené v závěti se nepovažuje za účinné, pokud nebylo platné v době, kdy bylo učiněno.

1046. Týž, Listy, kniha XI.

Každá definice v občanském právu podléhá úpravě, neboť nepatrná nesrovnalost může způsobit její nepoužitelnost.

1047. Pomponius, O Quintovi Muciovi, kniha VIII.

Kdo utrpí nějakou škodu vlastní vinou, nepovažuje se za poškozeného.

1048. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXVIII.

Je méně výhodné mít právo na žalobu než mít majetek, který je jejím předmětem.

1049. Týž, O Quintovi Muciovi, kniha XXXIX.

Často se stává, že majetek, kterého můžeme být za určitých okolností zbaveni, je v takovém stavu, že nám nemůže být odňat. Proto pokud jsme se zatížením pozemku stali dlužníky státní pokladny, můžeme někdy podat žalobu na jeho navrácení, zcizit jej a zřídit na něm služebnost.

1050. Týž, O různých pasážích, kniha IX.

Je jen spravedlivé a v souladu se zákonem národů, že se nikdo nemůže spácháním škody obohatit na úkor jiného.

1051. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha I.

Tam, kde bylo o věci rozhodnuto, se to považuje za pravdivé.

1052. Paulus, O Lex Julia et Papia, kniha XIII.

Nikdo nemůže být považován za toho, kdo ztratil něco, co nikdy neměl.

1053. Ulpianus, O Lex Julia et Papia, kniha IV.

Otroctví do jisté míry srovnáváme se smrtí.

1054. Licinius Rufinus, Pravidla, kniha II.

Je-li ustanovení dědice od počátku neplatné, nemůže se stát platným uplynutím času.

1055. Paulus, O ediktu, kniha LXIX.

Otrok nemůže být nepřítomen na služební cestě pro stát.